

0067339XXXX

VILLANOVA COLLEGE LIBRARY
Villanova, Pennsylvania

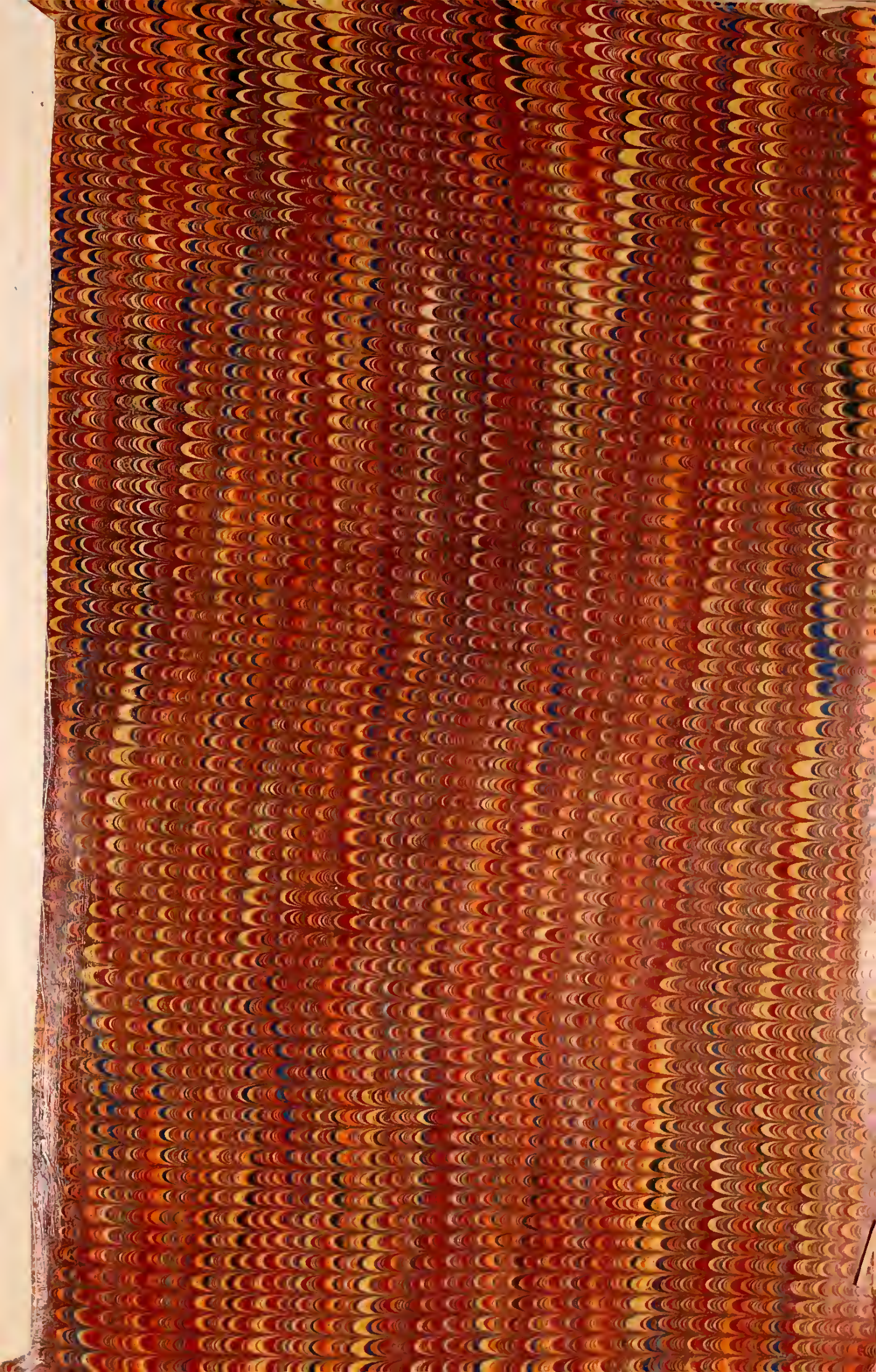

This book was donated

3-4-49

by

Rev. M. Sullivan, O.S.A.

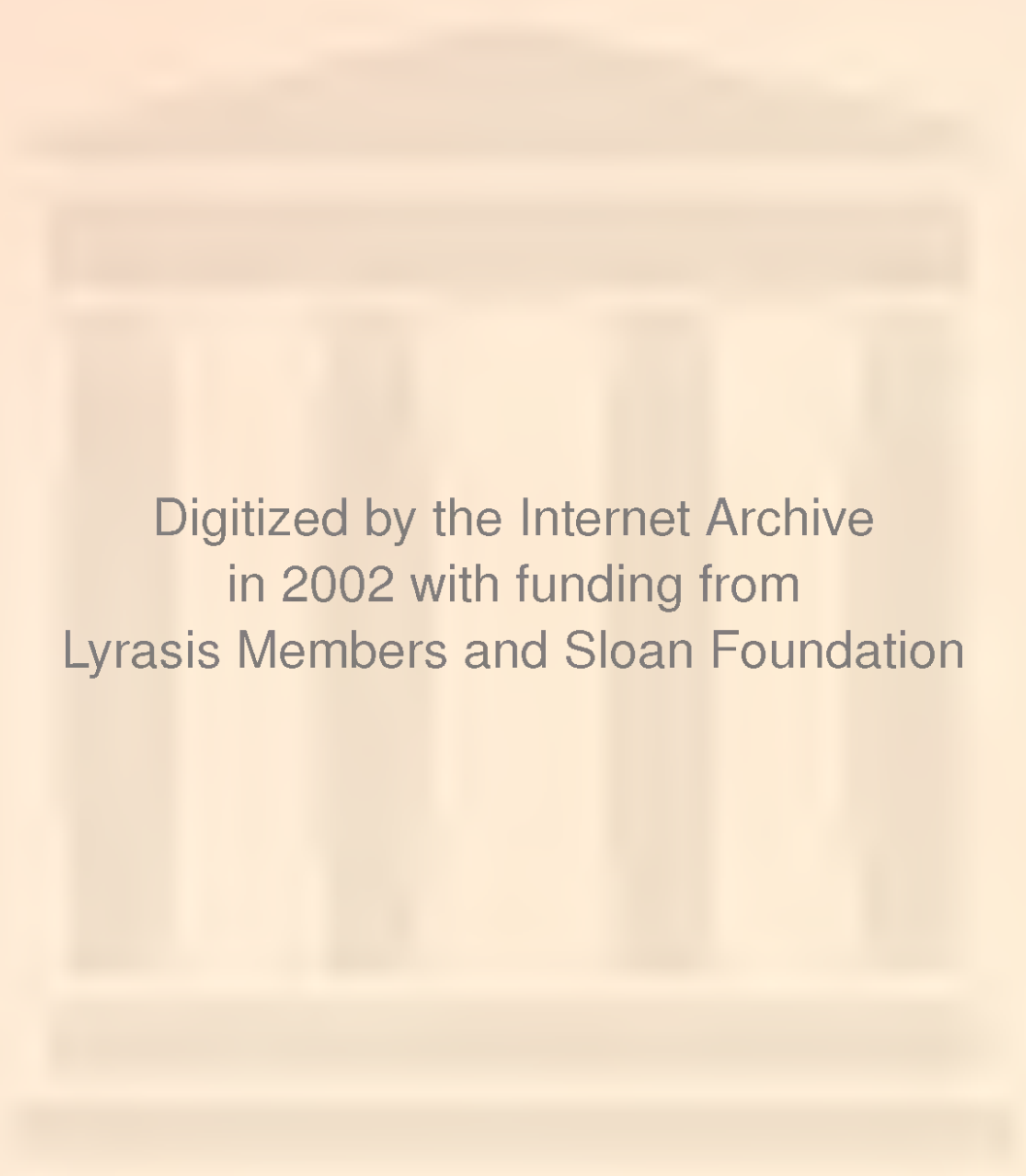

ACTA
SANCTORUM

PARISIIS. — EX TYPIS V^o GOUPY ET SOCIIS, VIA GARANCIÈRE, 3.

PARISIIS & ROMÆ, APVD VICTOREM PALME, M. DCCC. LXV.

Digitized by the Internet Archive
in 2002 with funding from
Lyrasis Members and Sloan Foundation

ACTA SANCTORUM

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur

QUÆ EX LATINIS ET GRÆCIS, ALIARUMQUE GENTIUM ANTIQUIS MONUMENTIS

COLLIGERE CŒPIT

JOANNES BOLLANDUS, SOCIETATIS JESU,

ET

GODEFRIDUS HENSCHENIUS ET DANIEL PAPEBROCHIUS,

SOCIETATIS JESU THEOLOGI

AUXERUNT, DIGESSERUNT ET ILLUSTRARUNT

EDITIO NOVISSIMA CUM ANIMADVERSIONIBUS EX TEMPORALIBUS D. PAPEBROCHII NUNC PRIMUM EX MSS EDITIS
CURANTE JOANNE CAUNANDET

MARTII TOMUS TERTIUS

COMPLECTENS DIES XIII POSTERIORES A XIX AD FINEM

CUI PRÆMITTUNTUR OBSERVATIONES PERQUAM UTILES AD S. THEOPHANI CHRONOGRAPHIAM ET GENEALOGICUM STEMMA FRANCORUM REGUM,
PER TRES DAGOBERTOS DEDUCTUM. SUBJUNGUNTUR GRÆCA HUIUS MENSIS ACTA A DIE XIX AD FINEM.

PARISIIS ET ROMÆ
APUD VICTOREM PALMÉ, BIBLIOPOLAM.

1865

BX
655
A2
r.9

8X
+655
A2
17

EMINENTISSIMO PRINCIPI
ANTONIO BICHIO

TITULI S. AUGUSTINI

S. R. E. CARDINALI

EPISCOPO AUXIMANO

AD URBINATES LEGATO APOSTOLICO

Cum FABIO CHISIO, Neritoneusi Episcopo, AVUNCULO Tuo, dum ad partes Rheni Nuntius Apostolicus Coloniae, et pacis inter Christianos Principes sanciendae arbiter Monasterii Westphaliae resideret, contraxisse amicitiam, contractamque mutuo litterarum et officiorum commercio diligenter excoluisse, fuit tanto major Bollando felicitas; quanto ille, ad altiorem postea evehctus Apicem et vero nomine ALEXANDER dictus, majorem habuit facultatem adjuvandi operis, quod de Sanctorum omnium Actis, ab Heriberto Resweydo cogitatum, ipse faciendum in se suscepit, et nos collatis cum eo studiis jussi promovere, postquam ille ad suos, ut confidimus, Sanctos abiit, debilibus nimium humeris cogimur totum sustinere. Ergo vel pari vel majori laborantes sub onere, tam idoneum Patrocinium ei possemus invidere, nisi Dei cuncta suaviter disponentis providentia voluisset, simili TECUM nos vinculo, PRINCEPS EMINENTISSIME, colligari ex eo tempore, quo nostro in Belgio pro Sede Apostolica Interimntius, non tantum cepisti nobis cognitus esse per litteras, sed etiam familiariori usu et alloquio experiendam fruendamque dedisti munificentissimi pectoris Tui humanitatem: quam eandem perrexisti quoque erga nos demonstrare, postquam a praenominato Sanctissimae memoriae AVUNCULO Tuo S. R. E. Cardinalibus aggregatus, tantum supra parvitatem nostram eminuisti.

Quantum lenta solent inter viburna cupressi. Ex tali EMINENTIAE TUAE erga nos affectu, haud leviora nobis accesserunt commoda, ad prosequendas Bollandi conatus; quam hic ab illo suo ter Optimo Maximoque Patrono sese perceperisse merito potuit gloriari. Quod autem sanetae illius quam supra memoravimus amicitiae fructus praecipuos, ipsi Patri Bollando paratos, si quidem Romam accedere per aetatem et vires exhaustas valuisset, nos messuerimus; numquid non ferre debemus acceptum gratiae et commendationi TUAE? Certe

14329

non contentus officiis iis, quibus Auximo transeuntes, TUOQUE dignatos hospitio recreasti pariter et honorasti, IPSE ad omnia Ecclesiae et Urbis Tuae sanctuaria dux factus nobis, IPSE ad vicinam Virginis Lauretanae domum viae comes monstratorque futurus, nisi eadem, quae rhedis impermeabiles vias effecerant pluviae, fuissent remoratae pio accinctum itineri : his inquam amoris ac benevolentiae testimoniis, in tanta dignitate TUA nequaquam vulgaribus, non contentus, prosecutus nos es commendatitiis litteris ad Eminentissimum COGNATUM TUUM, Sanctissimo Patruo suo in Urbis orbisque universali regimine proxime assistentem, datis; rogans ut Tui respectu nos consilio auxilioque opportuno juvaret, atque induceret ad sacros Patris Apostolici pedes, ubi et fatigationem diuturni poneremus itineris, et ad diuturniores in Urbe labores, vires animosque ex illius nutu benigno sumeremus. Proinde quidquid anno isto, qui nobis sane felicissimus et fructuosissimus fuit, vel à Pontifice Maximo AVUNCULO TUO, vel ab ejusdem magno Nepote COGNATO TUO, retulimus commodi, aut istie commemorantes aut inde huc revertentes, beneficiis etiam Tuis adnumeremus oportet. Id vero ne verbis dumtaxat profiteamur, afferimus ecce ad EMINENTIAM TUAM, Martii ex illo tempore per nos elaborati Tomum tertium, in quo et nostrum Tibi devotissimum affectum legas, et eorum insuper Sanctorum Acta, pro quibus, nisi Tu succurrisses, paucas intra lineas noster aretatus fuisset conatus : Sanctorum scilicet Benvenuti, Auximani Episcopi Decessoris Tui, et Thomassi Camaldulensis, prope Collem-stacciarium Eremitae; quorum hic ad xxv Martii, iste ad diem xxii annua veneratione celebris, nostro in opere veniebat commemorandus. Cum enim intellexisses B. Thomassi antiqua miracula, Latine conscripta olim, a nobis desiderari ex ipso loco, intra Legationis Tuae limites constituto; ipsam nobis aeternum memorabilem esse fecisti, iisdem a Costacciarisiensi Magistratu impetratis. Sancti autem Benvenuti notitiam ut omnem eam haberemus, quae poterat ex Auximanae Ecclesiae archivio et aliis quibuscumque vestigiis colligi; rerum gnaros et industrios viros constituisti, quorum diligentia nihil praetermitteret, quod in rem nostram facere videretur. Itaque quando Tomum hunc Tuae offerimus EMINENTIAE, non arbitramur nos aliquid nostrum exhibere, sed redhibere Tuum Tibi, idque nos facere debere eo submissius, quo magis infra dignitatem Te dimittere videbaris, istiusmodi curando et eorum officiosissimis litteris testando, si aliqua tanta esse dignitas possit, quae Sanctorum augendae gloriae non recte totam se impenderet. Ergo qua Sanctos veneraris religiosissima mente, excipe haec Acta; ut quidem ipsorum atque de ipsis sunt, omni acceptione dignissima; ut autem studiis nostris laboribusque utcumque illustrata nitescent,

exile

exile pro meritis Tuis nostrisque obligationibus munus, nisi TUA dignatio illud supra conditionem suam evehat suscipiendo, et cum reliquis quibus nominis Tui eminentiam impertiris rebus, supra vulgi aestimationem facias eminere probando. Utrumque porro, dum ab experta toties benevolentia minime dubitanter speramus, et ad cepta prosequenda novos per Te animos aspirandos confidimus, finem hic faciemus præfandi; Deum Sanctosque rite precati, ut vitam longam felicemque Tibi et Tuis ad publicum Rei Christianæ commodum largiantur, quo possis etiam plures operi huic Sanctos dare, non tantum veteres faciendo nobis cognitos esse, sed novos etiam adscribendo veteribus, auctoritate ea, qua AVUNCULUS TUUS infra Divinam maxima, non una vice auxit catalogum legitime inter Sanctos numerandorum: ut in hoc quoque felicitas nostra, cum ea ejus in principio meminimus Bollandi felicitate, maneat comparabilis. Ita volebamus Antuerpiæ vi Idus Novembris, anno Dominicæ Incarnationis M DCLXXII.

EMINENTIÆ TUÆ

Devotissimi clientes

GODEFRIDUS **HENSCHENIUS,**
DANIEL **PAPEBROCHIUS.**

FACULTAS SUPERIORUM ET SUMMA PRIVILEGII CÆSAREI.

Cum Acta Sanctorum mensis Martii, a Joanne Bollando S. J. colligi feliciter cepta; aucta porro, digesta et illustrata a Godefrido Henschenio et Daniele Papebrochio, ejusdem Societatis Jesu, tres dictæ Societatis Theologi legerint, opusque laboriosum et eruditum ac luce publica dignum judicarent. Ego infrascriptus Societatis præfate per Flandro-Belgicam Præpositus Provincialis, potestate ad id mihi facta ab Admodum Reverendo Patre Nostro Joanne Paulo Oliva Præposito Generali, concedo Jacobo Meursio, Typographo Antuerpiensi, facultatem eadem Acta excudendi.

Cumque sacræ Cæsareæ Majestatis decreto cautum sit, ne qui libri a Societate Jesu conscripti, in provinciis Romano Imperio subjectis, excudantur aut venales proponantur absque ejusdem Societatis consensu; hæc declaro eundem Typographum isto privilegio legitime frui. In quorum fidem hæc officii mei sigillo munitis manu mea subscripsi. Bruxellis xxviii Octobris mdcclxvii.

Egidius vander Beke.

APPROBATIO CENSORIS.

Infrascriptus fidem facio me legisse Acta Sanctorum mensis Martii, a R. P. Joanne Bollando S. J. colligi feliciter cepta, et a RR. PP. Godefrido Henschenio et Daniele Papebrochio Societatis ejusdem aucta, digesta et illustrata, opus tribus tomis comprehensum, olim per Summos Pontifices a primis Ecclesiæ incunabulis desideratum, atque Apostolicis Notariis demandatum, et tractu temporis variis hæreticorum nebulis seu tempestatibus obscuratum, ALEXANDRI VII P. M. felicis recordationis insigni eueomio approbatum, Eminentissimorum Cardinalium, Illustrissimorum ac Reverendissimorum Archiepiscoporum, Episcoporum, omniumque fere Ordinum Generalium, ac doctissimorum Virorum applausu commendatum; in quo prudens eruditio antiqua reducit, et simplex veritas obscura revelat; typis diguissimum censeo: quia nihil quod fidei orthodoxa adversetur, sed multa scitu necessaria deducit et revelat. In quorum fidem hæc subscripsi. Antwerpæ vii Septembris. Anno Domini mdcclxvii.

*Aubertus Vanden Eede I. V. L. Protomot. Apostolicus,
Canon. et Archidiaconus. Antwerp. Librorum Censor.*

SUMMA PRIVILEGII REGII.

CAROLUS Dei gratia Hispaniarum, Iodiarumque, etc. Rex Catholicus, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, etc. Serenissimus Belgarum Princeps, diplomate suo sancit, ne quis Acta Sanctorum mensis Martii, auctoribus Joanne Bollando, Godefrido Henschenio, et Daniele Papebrochio Societatis Jesu Sacerdotibus edita, præter voluntatem Jacobi Meursii proximis novem annis ullo modo inprimat, aut alibi terrarum impressa in has nostræ Germaniæ Inferioris ditiones importet, venaliave habeat: qui secus faxit, confiscatione librorum et alia gravi pœna multabitur, uti latius patet in litteris datis Bruxellæ v Octobris anni mdcclxvii.

Signat

Loyens.

IN TOMUM TERTIUM
DE ACTIS SANCTORUM

MENSIS MARTII

PRÆFATIO

AD AMPLISSIMUM ET ADMODUM REVERENDUM DOMINUM AC PATREM

MACARIUM SIMEOMO

CELEBERRIMÆ ECCLESIÆ

S. MICHAELIS

CANON. ORD. PRÆMONSTRAT. ANTUERPIÆ

ABBATEM

EJUSQUE RELIGIOSISSIMUM CONVENTUM.

Si Sanctissimi Norberti sanctus socius discipulusque B. Evermodus, Raccburgensis Episcopus, in tomo tertio Februarii primum occupans diem, satis idonea causa fuit ad patrocinium sperandum obtinendumque eidem volumini, imò operi toti, a Tuo laudatissimæ memoriæ decessore Norberto van Couwerven, ac per eum ab Ordine Præmonstratensi universo in comitiis Generalibus adiutato (ut probant luculento testimonio litteræ ipsius Capituli sigillo munitæ expeditæque anno MDCLX die VII Maii) multo majori jure expectat hic tomus, ut eum aliis ejusdem Martii mensis tomis duobus simili excipiatur favore, commendatus a tribus pariter Candidi Ordinis vestri Beatis Heroibus, postremam Martii decadem exornantibus, Beato videlicet Eelkone Liaukama, Lidlomensis Abbate; Beato Ludolpho Raccburgensi Episcopo, centum quinquaginta octo annis post Evermodum; et B. Dodone de Hascha, illustrissimæ sanctimonie Solitario: quorum priores duo ad XXII et XXIX Martii Præmonstratensibus fastis adscripti, internarum candorem virtutum, externo spectabilem habitu, gloriosi Martyrii purpura exornarunt; postremus XXX diem occupans mensis prædicti, ne non etiam ipse censeretur inter eos, qui dealbaverunt stolam suam in sanguine Agni, quinque ejusdem vulnera in manibus pedibusque ac latere expressa conservavit post obitum, non prorsus incrementa sublatus morte, quando collabentis tecti ruinam excepit. His tribus (nam quartum Fridericum Horti-B. Mariæ in Frisia Abbatem prætermittimus memorare, propterea quod, licet ad hunc menseni, ad alium tamen pertineat tomum, die in Martii solemnibus solitus celebrari) His, inquam, tribus Conciliatorem majorem confidimus huic oblationi accessuram gratiam, quam eeca gentilitas sperare solebat a fabulosa nexarum inter se Charitum triade, quarum Thalia florem nunquam marcescentis decoris perpetuum, Aglaia splendida semper honestatis lucem suavissimam, liberalem hilaris exprorectæque frontis serenitatem pollicebatur Euphrosyne. Sed et hæc et illæ pollicebantur tantum nomine suo, cum rebus vacua essent nomina: ast B. Eelko, protendens manicas vernantibus

nantibus rosis impletas divinitus, num quid non promittit florituram semper, quam ipse operi nostro contulerit gratiam? Aut obscurari patietur Ludolphus obliviosi temporis involutam caligine, cui insulae suae laureaeque splendorem communicaverit, ut non semper amœna in luce niteat? Jucundius denique quid esse possit, quam ex Dodone, Dominicis plagis convulserato, velut ex salutifero fonte, haurire cum gaudio virtutum exempla eaque Ordini Candido propinare: hoc etiam avidius recipienda, quod hic tuo **AMPLISSIME ATQUE ADMODUM REVERENDE DOMINE** presignentur nomine: quippe qui iisdem virtutibus omnibus, unde tres illi hic laudati legentur, noscari exhibuisse et exhibere Te amabilem monasterio Tuo, Antuerpiensi civitati venerabilem, admirabilem Brabantiae nostrae Ordinibus. Etenim paternum facilemque erga subditos animum, qualis B. Eelkonnis fuit, et ad exigendam cenobiticæ disciplinae observantiam mansuetudine magis quam severitate, exemplo quam imperio efficacem, cum perspectissimum haberent celeberrimi hujus monasterii Canonici; nullius eorum dissentiente suffragio, concordibus omnium votis postulatus in Abbatem es; et Superis bene faventibus impetratus, sic regere eos pergis, ut quantum in hac amplissima dignitate tibi procedit temporis, tantum Tua erga singulos caritas sese explicet magis. Sensus affectuosæ erga tres divinas domi forisque tractandas pietatis, quæ fuit B. Dodonis laus præcipua, in religiosissimo Tuo conventu sic probat et veneratur Antuerpia, ut illum a capite in membra fluere ac Tuo spiritu vegetari non dubitet. Quoties vero, convenientibus in unum patriæ nostræ Ordinibus, ipse ad sententiam ferendam accedis; agnoscit in te Belgium B. Ludolfi generosum animum, prudenti circumspectione et eximia consiliorum maturitate ornatum, ad tuendam Ecclesiasticam libertatem, ad Regis et Provinciarum Regiarum publica commoda defendenda, ad asserenda monasterii Tui jura; itaque agnoscit et admiratur, ut intra se non contineat nascentem exinde nominis tui celeberrimam famam, sed ad remotissimas quoque diffundat regiones. Atque hæc causa fuit, cur arbitrum Te, componendis in Austria Bohemique monasteriorum vetustissimorum amplissimorumque controversiis, designari in Capitulo Generali, postulari ab Abbatibus pertæsis litium, a pacifico Cesare cum multa promptissimi auxilii atque favoris pollicitatione ad suas ditiones invitari contigerit. Tot ergo titulis gratiosam futuram Premonstratensi Ordini Martii hujus nostri partem, quot ejus in ea Beati recensentur; Tibi eorundem Beatorum imitatori sollicito pariter ac felici, **AMPLISSIME AC REVERENDE ADMODUM DOMINE**, offerri oportuit; ut per Te totus Martius commendatus, accessum ad cetera Ordinis florentissimi monasteria faciliorem habeat. Ad porro a Te nunc et speramus et postulamus fidentius, quod, ut hunc mensem maturius emitteremus in lucem, vehementer nos animatos incitatosque fateamur adhortationibus Tuis; cum vasto huic insudantes labori, quocumque possibili modo foveres ac recreares, benignus pariter atque munificus; quin et exempla subditos omnes in magnam æstimationem expectationemque moveres eorum tomorum, quos tantopere Te velle perfectos videre tam exaggeratis verbis protestaberis identidem. Ut autem eruditaram novitatum studiosi hunc quoque tomum inspiciant legantque libentius, præmittimus eidem tractationes duas sane curiosas, occasione accepta a duobus Sanctis, quorum mense Martio illustravimus res gestas; Theophanis, inquam, Magni-agri in Sigriana Hegumeni Confessorisque, et Gunthramni Francorum Regis: quorum Acta quia non videbantur prolixiori digressionem augenda, ipsam de industria ad hunc locum reservaveramus. Etenim de S. Theophane et pulcherrimo illius agente opere, quod Chronographiam inscripsit, non potuimus non observare rationes, secundum quas ipsum esse communibus chronologorum aptandum calculis; et manifestæ suppositionis reas esse convicimus tabulas, quas imperiti alicujus librarii audacia, velut lacrimas ineptissimæ aureæ vesti, attexuit. Præterea Parisiensi, pulcherrimæ quamvis, editioni inesse menda chronologica non pauca observavimus, quæ ipsi imputata auctori, summam ejus in scribendis annalibus accuratorem suspectam facere quadamtenus possent lectori minus talia discernenti; adeoque opere pretium fore putavimus ipsa loca et eorum correctiones sub unum pariter aspectum ponere, ut cuivis Theophaneum legere volenti ad manum sint: appareatque evidenter non ipsius ista sed librariorum esse errata. Ad S. Gunthramnum quod attinet, quamvis ejus mortem ad annum Christi naxm pertinere demonstraverimus

monstraverimus manifestissime, tum ad 1 Februarii diem in Commentario ad Acta S. Sigoberti prævio, tum in Diatriba de tribus Dagoberti Francorum Regibus; fuerunt tamen adhuc postea nonnulli, qui cum cetera nostra circa Reges Dagobertos inventa recte caperent vehementerque probarent, non tamen satis videntur intelligere potuisse, quomodo ex illo quem obitui Guntrami assignavimus anno, tota Francorum Regum per tres Dagobertos ducta procedat historia. Alii vero, licet hoc quoque intelligerent probarentque, prioribus tamen ea de re tractatibus deesse existimarent regie illius stirpis genealogicum schema, quo per unius folii planitiem expanso, tota successuum ac temporum series a primo Dagoberto usque ad Carolum Magnum sub unum simul poneretur aspectum. Utrisque igitur hic fecimus satis, et hanc exegesis, una cum priori, ipso in limine hujus tomi legendam exhibemus viris in Tuo monasterio rerum historicarum scientissimis pariter ac cupidissimis, tum quia gratissimum hoc eis confidimus fore, tum quia præcipuam exinde capient utilitatem. Habent quippe historie Byzantine auctores (ut vocantur) omnes, magnificentia plane regia exensos Parisiis, et in his Theophanem præ ceteris dignissimum utilissimumque, Tuo coemptos nuto, eosque et magni faciunt et legunt diligenter. De Regia autem Francorum historia, occasione Sanctorum eodem spectantium, egregie examinata, correctæ, illustratæque ita sentiunt, crebris tuis ea de re sermonibus ad hoc inducti, ut inter pulcherrima hujus cultissimi sæculi inventa soleant numerare Regem unum, ingrata mille annorum oblivione sepultum, velut ab inferis restitutum regno, cui per annos fere septemdecim præfuisse, multaque illustra bello ac pace gessisse tam indubitata manet demonstratum auctoritate, quam aliquid nunquam fuit in re historica definitum. Lege igitur Tuisque commenda et hæc et illa que sequuntur Sanctorum Acta: et, quod facis, amare atque fovere perge, et nos et studia nostra: nos quidem, ut filios Societatis Jesu Tibi Tuisque addictissimæ; Candido autem Ordini privatim devotissimos: studia vero nostra, ut augende Dei Sanctorumque gloriæ, ejus zelantissimus es, unice addicta; interim dum ad Aprilem mensem transimus, et omnes pariter Sanctos precamur, ut Te Tuumque religiosissimum Conventum ecclesiarum bonorum cumolent abundantia, verosque suarum virtutum imitatores per ipsorum intercessionem effectos, faciant etiam gloriæ suæ in omnem æternitatem consortes.

EXEGESIS PRÆLIMINARIS I

Chronographia S. Theophanis illustrata.

CAPUT PRIMUM

Repudiantur tabulæ chronicae, saltem quoad annos et seriem quinque Patriarchatum.

U prioribus tomis tractatus idoneus

Postquam prioribus tomis duobus per totidem tractatus prælusimus, quorum alter ad operis hujus vasti cognitionem clariorem dandam lectoribus facere poterat plurimum, expositis cum vita auctoris primi, occasione, consilio, modis et successu tantæ molitionis, nec non iis omnibus, quæ progressum illius promoverunt hactenus vel retardarunt, tum virorum eruditorum et in omni ordine præcipuorum iudicis, alter vero tota Martyrologiorum, quibus utimur plurimum, circumspiciam exhibuit oculis, et quod unice in publicam lucem postulari poterat, Bedæ opusculum geminum atque ab aliorum additamentis secretim protulit: non diu deliberandum nobis fuit quid huic tamlem tomo præmitteremus, ne quid a ceteris minus haberet. Etenim libros nostros legentibus apparet, præcipuum fere operi huic presidium a chronologicis calculis peti, quibus rite subductis, solidissime ad Acta Sanctorum examinanda illustrandaque proceditur; et fides singulis atque auctoritas crescit, dum apparet quam apte ex historia reliqua, seculariæque ac ecclesiastica, pendeant omnia quæ sunt a coævis auctoribus scripta; et quomodo ad eam debeat revocari, si quid in illis erratum est, eorum vel incuria vel imperitia, qui ipsis Sanctis posteriores, eorum res gestas vel antea descriptas suo deinde stylo ornarunt auxeruntque; vel majorum neglectas incuria ex trailita ad posteros fama aliisque monumentis compilaverunt. Si quid igitur deprehendissemus ejusmodi quod semel recte constitutum, per totam chronologiam aut magnam illius partem plurimum habere posset utilitatis; id enimvero communicandum Lectori quantoque indicavimus. Talia autem imprimis visa sunt duo illa esse, quæ jam designavimus circa Theophanem, Regesque Francorum: quando horum fere annis plerique Acta reperiuntur signata eorum Sanctorum, qui multi in Italia, Gallis, Germanisque floruerunt; ille autem nunc unicus chronographus est, qui res Ecclesiæ atque Imperii Orientalis a Diocletiano ad sua usque deduxit tempora, ea complexus secula per quæ plerique omnes Orientis Sancti, quorum est in hoc opere mentio, suis virtutibus Divorum honores promeruerunt.

hic hanc chronologicis unum præmittitur:

B

C

in quo primum illustratur Chronographia S. Theophanis:

opus Vita idem 12 Martii.

historiam ecclesiasticam Latine condendam Joannes Diaconus videbatur posse desiderare ex Græcis auctoribus, quos nominavimus: postquam autem Georgii laudes brevibus attigit, de altero, inquit, scilicet Theophane, quid dicam? cum et ejus conscripta Vita, qualiter valebat amplis patrimonii venditis cræcem suam tolerare; qualiter secutus Christum, Abbatis in monasterio Agri sanctus officio, virtutibus fulserit, miraculis coruscaverit, et Confessor obierit, suis superque per Byzantinam et circum quasque regiones, his quo prope et his qui longe sunt, claret.

qui opus a Georgio Syncello inchoatum.

3 Quo porro in statu inchoatum a Georgio opus Theophanes invenerit, qua ratione prosecutus ipse sit, juvat ex ipso proœmio cognoscere, quod est hujusmodi: Sanctissimi Constantinopolis Patriarchæ Theophrasti olim Syncelli, Georgii Abbatis, viri eximius et eruditissimus, multis chronographorum et historicorum libris evolvis, compendiarium ab Adamo ad Diocletianum tempora chronologiam scripsit, dissassisque studiose temporum rationibus ad invicem comparavit, emendavit, ac solertissime, ut ante ejus ætatem nullus, composuit: præcorum insuper Regum ac nativum universarum statu et regionum annotato, singulorumque quantum licuit observatis aetatibus, supremarum et universarum Sedium, Romæ dico, Alexandria, Antiochiæ et Hierosolymorum Pontificis enumeravit, eorumque annos ac tempora egregio digressit ordine. Sed quoniam præveniente ipsa morte, opus, quod ad Diocletianum usque tempora scribendo, ut somni præfati, perderetur; non poterat ad propositum sibi finem prosequi, nobis velut sincerioribus amicis illud reliquit, multa excusantes pluribus hortatus, ut ne imperfectum relinqueremus laborem suum, atque ad eundem suscipiendum coegit. Quoties monitis ejus morem gerere compulsi, molem robore nostro longe gravemur suscepimus. Multis siquidem voluminibus diligentius expasitis et quantum facultas et ingenium dedit examinatis, præsentem chronographum a Diocletiano temporibus ad Michaelis et Theophylacti ejus filii Imperium compilavimus; Reges insuper et Patriarchas, nec non eorum gesta et ætates, qua par est sedulare, describimus, nihil ex proprio utincentes; sed potius ex antiquis historicis et oratoribus colligentes omnia, propriis quoque locis digessimus: secundum unquam rationem res gestas ordinantes, ut quoto anno quid factum sit in bello vel ecclesia, in promptu habeant legere volentes.

et sibi ut moriente commendatum.

continuat:

4 Hæc ibi, in quibus aristos συνερχόμενα et τρέχοντα malimus per verbum presentis quam præteriti temporis explicare: quia proœmium illud operi non factum sed faciendo præmitti a Theophane, iis persuasilem argumentis, quibus credere cogimur non omnia quæ præconcepit animo fuisse ab eo effectum mancipat: quorum defectum enim sciolus aliquis præsumpsisset supplere præclarissimo auctori haud mediocriter injurius fuit. Etenim chronographia Theophanis, qualem nunc habemus, ex collatione quinque Codicum MSS. Regii scilicet, Papyriziani, Barberini, Vaticani et Palatini, duabus constat partibus: quarum quæ potior est et vere aurea omnique acceptione dignissima, historiam exhibet per annos digestam. altera vix plumbea dici meretur, consistitque in tabulis chronologicis (Canonum vocat Gour) quibus per loculos divisas, primum annus Mundi, tum Christi Incarnati, dein Imperato-

huic aptata tabulæ chronologicæ.

A ris Romani, proxime Regis Persarum aut Ducis Arabum, rerum post Persas in Palastina potentium, denique ex ordine quinque Episcoporum precipuorum seu Patriarcharum, Romani, Constantinopolitani, Hierosolymitani, Alexandrini et Antiocheni ordo et anni continentur. Tabulas autem istas magna cum diversitate non tantum præfixas annis non suis, sed etiam mendosissime conscriptas esse, et plurimum hiare loculis, ac portentosis prorsus annorum, præsertim Patriarchalium, supputationibus sciatere, cum ipsemet Goar agnoscat fateaturque; mirum est aut ipsam, aut qui defuncti Goaris laborem eduxit in lucem Combefisium, potuisse sibi persuadere, ab auctore Theophane esse; qui *variorum auctorum sententias et numeros secutus sit veritas, ipsiusque proprium urgente persecutionis necessitate non recensuerit, promittitque exigere a lectore suo possit, ut qui dormit autem Honorum patitur, Theophanem quoque lapsam erigat corrigatur: cum nimirum succedentes et ad invicem coherentes numerus in sequentes transponit annos, seu etiam conjunctos annos in dissita caeuoma desultorie transfert, aut eadem vix rursus pauciores, mox plures diversis numeris assignat annos: vel cum ejusdem anni repetito confusio inferatur non mediocri.*

plurimas portentosasque erroribus scatent

B Verum si hæc tam multa tam gravia volumus Theophani imputare, verendum est, ne plura ac graviora occurrant quam quibus lectoris, quantumvis benigni, lenitas possit ignoscere. Nam ut omittam quæ circa S. Cyrilli Hierosolymitani decessorumque ejus ac successorum chronotaxin lædis-sime errata demonstravimus; emendationem superat omnem, inquit ipse Goar, *Romanorum Episcoporum nomen frequentius omissum, et ætus a pag. 208 auctori penitus ignota: quod uti ex indubitatis Pontificum annis manifeste nobis constat, ita fortassis in aliis Patriarchis deprehenderemus, si de eorum successione atque ætatibus pari nobis ratione constaret. Neque dixeris vitiosos catalogos præ oculis habentem Theophanem atque ex iis annos supputantem in istorum errorum partem non minimam prolabi potuisse: ubi enim in ipsa historia Pontificis Romani occurrit mentio, non alium quam par erat dominavit uspiam: quomodo igitur ignotam potuit eorum seriem ætatemque habere? aut quæ potest tanta concipi illius scriptoris oscitantia, ut annales ordinis, eo-que in capite Imperatorum et Pontificum annis præsignans, nomen aliquod scribat diversissimum ab eo, de quo in ipsa historia acturus est. aut scilicet, cum de aliquo egerit nominatum, non cogitet alium hunc esse ab illo, quem in fronte expresserat? Sic ad annum x et xi Constantii narrantur Acta inter Athenasium et Julium Papam, qui in anno Constantii xv et ipse Pontificatus sui xv annum ulti-*

maxime circa Romanos Pontifices,

ipsique historia subijuncta adversantur.

C

munique explevit: cum interim in tabulis totus ejus Pontificatus ad sexennium retroactus, ipso quem diximus x anno Constantii, Liberium faciat succedere Julio.

6 Quid autem dicemus de Regum Persarum serie? Exorditur eam Georgius Syncellus anno quarto Alexandri Mammæe, qui fuit vulgaris Æræ Alexandrinæ cccviii; et expositis singulorum nominibus, et quot quique regnaverint annis, usque ad Persici Imperii finem sub Saracenis, quintum Regem Uracem (Araruechem dictum in tabulis Theophani afflictis) inducit in imperium anno Alexandrinæ Æræ cclxiv; conformiter ad annorum spatia singulis ejus decessoribus in catalogo assignata; eumque annos xv regnavisse scribit. Tabulæ autem (quæ pene ubique quoad numeros annorum uniuscujusque regno a tributorum cum Georgio consentiant, sed ordinem quandoque et nomina commutant) rum totidem annis regnasse Araruechem admittant, ut nunc illius annum componunt cum primo Diocletiani, Alexandrinæ Æræ cclxxviii, atque ita quatuor annos auterunt. Quis autem credat Theophanem continuatorem Georgii, nulla apparente ex causa ita ab auctore suo fuisse discessurum, si tabulas ipse conscripisset? Quis rursus credat omisurum fuisse Varanis, seu Vraranis ut nomen et annos iv, si præ oculis habuisset relictum sibi a Georgio Catalogum: ac deinde pro Urarane v Arsabelum, pro Samaspo Pemasaphum fuisse scripturum, nominibus toti Georgiæ seriei ignotis?

et cum Georgii tabulis, quas prosequi debent, non conveniunt

in serie Regum Persarum,

7 Simili ratione licebit ab us argumentari Patriarchis, quos ultimo operis sui anno sic subiecit Georgius, ut ab iisdem exordiri deberent Theophanis tabulæ, a primo Diocletiani anno exordientes, licet de illo anno, utpote jam satis descripto, nihil scribendum sibi esse Theophanes putaverit: vel hoc ipso indicans prius opus a se continuari non conscribi novum, quod alias auspiciari debuisset ab illius ad imperium ingressu, qui primus offerebatur in historiae argumentum. Hunc autem annum cum descripsisset Georgius sic concludit.

Romæ Episcopus xxviii Caius, annus xv.

Antiochiæ Episcopus xvii Cyrillus, annus xv.

Alexandriæ Episcopus xvi Theonas, annus xix.

Hierosol. Episc. xxxviii. Hymenæus, an. xii.

Ex quibus juxta priores Georgii calculos, Caius quidem et Theonas primum illum habuissent in Episcopatu annum: Cyrillus, anno Alexandrinæ Æræ cclxiv creatus, annum egisset xiv, Hymenæus vero ultimum, nisi (quod est verosimile) iilas, liberiorum vitio factum ut duodecim annis scriberetur sedisse, cui passim alibi anni plusquam xx assignantur.

neque in successione à Patriarcharum

primo Diocletiani anno alter a Georgio,

8 Interim Tabula, Chronographiæ extime a Theophane continuatæ præfixa, hujusmodi Canonum exhibet ipso in limine:

Annus conditi orbis	Annus Incarnat. divinæ	Rom. Imp. Diocletianus annis 20.	Rex Pers. Ararantles annis 17.	Romæ Episcopus Caius annis 15	Hierosol. Episcopus Hymenæus annis 21.	Alexandr. Episcopus Theonas annis 19.	Antiochiæ Episcopus Tyranus annis 13.
5777	277	1	15	7	13	11	2
5778	278	2	16	8	14	12	3
5779	279	3	17	9	15	13	4
5780	280	4	Varanis au 1	10	16	14	5

alter ante Theophanis apus exposita:

A Non querimus utrarum tabularum calculi ad veritatem propius accedant, et num major fides adhibenda non sit Eusebio, proximis temporibus suis Episcopos sic ordinanti, ut Cains, Imperium suscipiente Diocletiano, egerit in Episcopatu suo annum v, Hymenæus xix, Theonas iv, Tyrannus non nisi post annos octo successerit Cyrillo, circa Diocletiani initia agenti annum dumtaxat vi. Hæc inquam non querimus: sed istud potissimum lectoris æqui iudicio iustitandum relinquimus, an cum Georgii chronotaxi tam male coherentia possit credi scripsisse illius continuator, aut omnino aliquis qui Georgium legerit? nedom is qui omnia, quæ sibi ille ad texendam chronologiam conquisiverat instrumenta, hereditavit.

CAPUT II.

Quomodo tabulæ confectæ videantur: quæ Æra Theophanes usus sit: quam recte ab anno ejusdem cclxxv exorsus sit? Quale sit Chronicon quod Raderus Alexandrinum dixit?

¶ Qui igitur? inquit. Adpone impudens fuerit aliquis, ut Theophani affingeret tabulas, de quibus cogitaverit numquam? Non hoc dicimus: sed omnino arbitramur, ejusmodi tabulas ab eo non tantum excogitatas fuisse (ut commodiores ad usum lectoris, quam modus ille quem tenuit Georgius, anno mundi Christianique et Imperatoris Romani præfigens historie ad instar tituli, ad calcem vero ejusque anni Persarum Reges et quatuor Episcopatum Præsules subtexens) verum etiam lineas, intra quas essent describendæ per loculos divisas, ab eodem Theophane fuisse ductas, saltem in principio operis; et ubi id non fecit, similibus lineis ducendis spatium in codice vacuum relictum, fuisse a scribente. Dicimus hoc quia in operibus Christi que et Romani Imperatoris sequens contenta, et Episcopatum titulos omnes loculos signatos et lineas ipsos omiserit tantisper inscriptis nominibus Episcoporum, et singulorum anni implere, dum quod in opere præcipuum erat ab eis: deinde autem vel morbis vel arum impeditum, vel etiam rei difficultate absteritum (cum vide et quomodo Episcopales catalogi in designando nominis ejusque Pontificatus tempore vel inter se vel cum notis certioribus pugnant, et summa annorum initia descensu ascensuque faciundo nunquam recte finiretur) desperasse de successu.

C Satis ergo habuit omissa tantisper cura pertextendæ accuratius seriei, in ipso quandoque historie contextu nonnullos Episcoporum eo anni sedentium nominare, quæque eorum nomina certius sibi cognita inscribere loculis ad id præparatis: unde eos conceptos in Anastasii versione hinc modo reperias, *Mundi anno vi cxcix, Divine Incarnationis anno dxcix. Anno vero Imperii Phocæ v Isacius Hierosolymitanus, Theodoros Hexamerinus, et Anastasius Antiocheus habentur Antistes. Et paulo post. Anno Imperii Phocæ vi Sergius Constantinopolitanus, Zacharias Hierosolymitanus, et Joannes Alexandrinus habentur Antistes.* Hæc enim aliisque similia, in Anastasio quidem non abædunt rara, in Theophanis vero textu vix unquam reperienda, unde accepisset iste, si hic ea in dictis loculis non signasset? Hoc autem eum credimus in melius sibi cognitis urbibus Constantinopolitane Patre archis diligentius frequentiusque fecisse, cum ipsi historie sue tam accurate inseruerit eorum qui suo ævo fuere viciniore, initia finesque Quæ et Romanorum Pontificum tempora sibi propinquiora in eadem historia diligentissime expressit: et quamvis in antiquioribus aberravit

rit subinde a veritate, non admodum correctos secutus catalogos; numquam tamen sic est hallucinatus (incipiendo a Julio, ejus ad annum Æræ Alexandrinæ cccxxiv meministi) quin revera eo aut proximo anno is Pontifex Romanæ Cathedræ præseserit, cujus factum aliquod in historia explicatur.

¶ Tabulis autem ita vacantes in codice adhuc invariato reperisse Anastasium, omnino credimus: postea autem factum esse, ut scilicet aliquis ex Catalogis, in S. Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani compendiarie chronographia repertis, prædictos loculos implere tentaverit, inde, ubi isti in suo designabant manuscripto sursum ascendens per annorum spatia, recte aut perperam definita; nihil pensi habendo quot quique menses diesque plures aut pauciores sederint quam annorum integrorum numerus adjunctus significat. Ita necessario fieri debuit, ut ejusmodi supputationes, corruptis etiam quandoque in MS. numerorum notis vitiosiores redditi, non modo a veritate recederent plurimum, sed nec cum Theophanis historia sequente neque cum præcedente Georgii supputatione possent coincidere. Ut autem Anastasii versione movemur ad credendum, nequaquam Theophanem vel semper vel ab initio inscripsisse tabulis Episcoporum quæ diximus nomina; sic eadem moti auctoritate persuademur, non singulis annis præsignatum fuisse a Theophane mundanæ ac Christianæ Æræ numerum; sed item ut Anastasius facit, ad initia dumtaxat Imperatorum, et quandoque alias: alibi vero solum signatum Imperii annum, quod eo fere solo consuessent historici publica scripta signare: Hinc porro fieri non difficulter potuit, ut dum ad annos Mundi subinde revocantur anni Imperatorum, aliqua difficultate incidente, non semper facta fuerit uniformis progressio, quemadmodum infra docturi sumus, ostensurique non tam ipsius Theophanis errore id factum, quam receptæ per universum Orientem ex usu Alexandrinæ Ecclesie chronotaxis, cui aptare se auctor debuerit. Hic tamen ne tenebras multas offundat, Theophanis chronologiam ad Æræ vulgare annos aptaturis, hæc dissertationem vulgare plaenit.

¶ Alexandrinæ porro sive ecclesiasticæ Æræ differentiam, ab Æra Græcorum seu Romanorum id est Constantinopolitanorum, ipse nobis Theophanes explicat ad extremum Zenonis Imperatoris annum his verbis. *Ceterum annus, quo Zenon mortuus est et Anastasius imperare cepit, ab Adamo v ccccxcix apud Romanos numeratur: qui juxta diligentem et veriorum Alexandrinorum calculum v ccccxxxviii, a Diocletiani Imperii cxxv, a divina Incarnatione ccccxxxiii Indictione xiv notatur.* Qui annus cum extra dubium ullum fuerit vulgaris Æræ ccccxi, li quido apparet Alexandrinus, in mundanis quidem sederim annos pauciores numerasse, Æræ autem Christianæ annos detraxisse octo: idque commodioris supputationis causa, ut apparet, quo toto uno seculo unitatum ac decadalium numeri æqualiter procederent in recensendis Mundi Christianique annis. Hunc igitur calculum secutus Theophanes, et Chronographiam a Georgio Syncello usque ad Diocletiani perductam initia porro pertexturus, primum dicti Imperatoris annum composuit cum anno Christi cclxxvii, qui nobis, octennio addito est cclxxxv: atque ita tacite correxit errorem auctoris sui, annum cclxxviii Æræ Alexandrinæ primum Diocletiani facientis. Etenim hic Alexandrini Mammæe annos tredecim recte in anno cxxv, qui nobis cxxviii fuit, exordiens, minus recte eidem dederat successorem Maximinum anno cccxxviii, qui fuisset vulgaris Æræ cccxxvi: cum dictum Alexandrum constet solis novem diebus ultra tredecim annos regnasse, atque adeo pridie Nonas Martias acclamatum, ipsis libus obisse

Terum a scitolo aliquo, Nicephori catalogos imperite secuto;

cum ille tantum notant annos mundi et Christi,

E

aut etiam solos quandoque annos Imperatorum.

Usus est Theophanes Æra Alexandrina, annos mundi 16 Christi 8 pauciores numerante, 17

Diocletianum initia recte composuit cum anno 277 istius Æræ.

a Georgio Syncello non bene ad sequentem diatam,

Itaque tabulas istas per annos a Theophane designatas quidem lineas ductas,

sed inscriptis nominibus annisque minime impletus fuisse ab ipso:

A obijisse : ut consequens sit primum Maximini annum statim deluisse cccxxvii, et reliquos deinceps annos a Georgio numeratos, tali errore semel posita, exrescere supra numerum justum anno uno.

12 Optime igitur fecit Theophanes quod Georgiana chronographiæ superfluum istum annum detraxerit : non item ii qui ipsi Theophani annum utrumque detractum voluit, existimantque etiam sic serius quam par est Diocletianum ab eoin imperium induci. Cum enim Græcorum annus a Septembri mense suum sumat exordium ; et tum ex aliis auctoribus tum ex Chronico, quod vocant, Alexandrino habeamus, *Diocletianum Imperatorem xv Kalendas Octobris Chalcedone renuntiatum, v Kalendas Ortobris Nicomediam purpuratum intravisse, et Kalendis Januarii Consuldem produsse*, evidens est nullam anni cccxxvi partem ad ipsius imperium pertinuisse, nisi usque ad Kalendas Januarii differas anni initium numerare : quod non faciunt auctore, uno anno Diocletiani initium anticipandum judicantes, sed alio nituntur fundamento : persuasi videlicet Palilibus festis, id est v Idus Maii, illum esse exorsum regnare. Verum hoc quam temere assumptum fuerit ex verbis Claudii Mamertini in chronico, in alium prorsus quam revera habeant sensum detortis, dilucide Petavii noster ostendit lib. ii de Doctrina temporum cap. 30, ingenue retractans, quæ alias ex inveterata, ut ait, chronologorum sententia scripserat. Eosdem autem prorsus nihil potest juvare ii Consulatus Diocletiani cum ii anno Triluniar, id est Imperatoris potestatis, in quibusdam lapidibus compositus. Aliud enim est utriusque initium : et cum hoc optime constat quod hunc Consulatum adierit anno imperii sui primo, et ideo recte a Consulibus Diocletiano ii et Aristobulo ejusdem Diocletiani anni ad pascha ordinandum digesti sunt quemadmodum in Fastis Constantinopolitanis expresse dicitur.

13 Constantinopolitanis, inquam, licet notoriam nomine Chronicon Alexandrinum vocentur, ex opinione Raderi nostri, eosdem Græce Latineque edentis : quoniam et nos appellationem (ut recepti servamus usum) libentius usurpamus. Satis enim esse potest eruditum lectorem hic monuisse, quod chronicon illud revera nihil minus quam Alexandrinum sit : quippe quod nihil habeat cum Alex: udinorum rationibus commune. Non mensium, non dierum nomina, quæ Alexandrinis Ægyptiaca erant omnia, chronico autem hinc partim Græce partim Latina sunt, ut *Kalends Idus* etc. Non initium anni, quod Alexandrinis sumitur a mense Thoth, cujus primus dies respondet xxix diei mensis Augusti : in chronico autem a Kalendis Januarii Romano more dicitur. Non anni titulum ; quoniam Ægyptii a Regibus Imperatoribusve sumebant, Chronicon autem sumit a Consulibus ex more Romano. Non Æram Christi : quam qualem usurparint Alexandrini jam viliimus, chronicon autem prorsus non attingit, procedens Græcorum more per Olympiades, Ægyptiis in rebus publicis consignandis inusitata. Ut autem ex tanta characterum chronologorum ab Alexandrinorum usu discrepantia manifestè convincitur Alexandrinum non esse, in quo illa reperitur : ita e converso indubitatum videtur ferri judicium posse, prædictos fastos Constantinopoli seu Novæ-Romæ scriptos esse, ubi in usu vulgari ista erant omnia, magna parte ex veteri Roma illuc traducta simul cum Imperii Sede ; non item in reliqua Græcia, a Latinis nominibus magis abstinente. Istud vero maxime ex postremis prædicti Chronici annis liquet, quibus tum prolixè describuntur Acta Boni Magistri, in templo Studitarum Constantinopoli sepulti anno Heraclii xvii, ab aliis historicis vix leviter tacta ; ut non tantum ibidem scripsisse auctorem, sed et ex Studitis

unum fuisse, nobis appareat vero simillimum. Ast præfigitur chronico hæc, quæ sequitur gnome Ηε-
 7605 Αδ:Εαυδσιζα. *Hinc deinceps annorum ab Adamo Protoplasto sive ab orbis conditioe ordo summa colligenda est, respondentium inspiratæ a Deo Scripturæ et sancte institutis per divinos Patres atque in Ecclesia Catholica recte celebratis festivitatibus.* Item de Agno typico ex Paschalibus atque ex matheseos rationibus frequenter disputat : Alexandrini autem Episcopi scitur minus fuisse, ut definitis accurate solis ac lune cyclis, Pascha toti orbi Christiano, quo die esset celebrandum, indearet. Quid autem tum, si eo non obstante, Cycli Paschalis rationes perspectas habere studuerint Heraclii ævo omnes qui docti cupiebant haberi apud Latinos? Gnome autem istiusmodi non magis indicat auctorem fuisse patria Alexandrinum, nedum urbis illius Episcopum aliquem, quam similibus alia ex Eusebii Cæsariensis, vel scriptoris alterius opusculo vel epistola quopiam accepta et libro præfixa, Eusebium aut ipsum cujus ea esset gnome auctorem probaret. Itaque hand paulo rectius Panvinius atque fecerunt, qui dictum Chronicon, prius in Sicilia repertum quam illud ex Augustano MS. Raderus plenius accuratiusque vulgaret *Fastos Siculos* nuncupavere, cum usu sit inter eruditos receptum (quem et nos in Martyrologiorum Antiquorum sequimur nomenclatura, quoties ignoramus ad cujus Ecclesie usum descripta fuerint) et MSS. codicibus nomen fiat a loco in quo reperti sunt, vel ab eo qui illos proprios in sua possidet bibliotheca.

CAPIT. III.

De anno Constantii et Gabrili correptantium et quinto Phocæ in Theophanis chronographia præteritis, ac demum post plurimum annorum seriem ad lacunam explendam, Juliano et Copronyaco supra justum tempus eorum adjectis.

P ostquam ab infinitis propemodum erroribus, quas vitiosissimæ tabule Theophani impingebant, diligentissimi auctoris nomen vindicavimus, et prorsus indignas esse ostendimus, quæ cum chronographia ejus circumferantur, non hoc agendam nobis putamus, ut singula ejus capita revocemus ad examen ; et quandoque exerrantem, quod humanum est, ex aliis certioribus quam quæ ipse vidit monumentis ac temporis signandi characteribus, revocemus in viam. Præstitit hoc magno studio et labore interpres ejus prænominatus Goar ; cujus egregio factui post auctoris mortem in lucem producendo intentus Combefisius, Notas addidit posteriores. Itaque omissis iis quas ipsi observarunt et correxerunt in Theophane erroribus, et difficultatibus quas attigerunt prætermissis, duo tantum hic puncta notabimus : non tam quia ab ipsis levi nimis manu tractata nec satis fore explicata ; quam quia ad plurimos consequenter annos spectantia, totam Theophanis chronologiam obscurissimam reddunt, et ad Æræ vulgaris numeros ipsius cabulos aptare volentibus, incredibiles parint molestias : quas nos experiendo edocti, quod iis emolliendis nobis privatim comparaveramus remedium, libenter in publicum hic conferimus. Est autem hoc in eo situm, ut occasione exerrationis detecta, et statutis eidem utrinque terminis, doceatur lector, eo quod inter Magni Constantini et Joviani Imperatoris exordia fluxit spatium, novem annorum differentiam inter vulgarem Æram Æramque Alexandrinam esse concipiendam, ut suis quæque appetuntur temporibus ; et rursus ab anno Phocæ quarto usque ad Constantini Copronymi mortem : cum alias communiter, sicut antea dictum est, soli octo anni adijci debeant ad numerum Æræ Alexandrinæ, ut

cum

cur ab aliis Fasti Siculi nuncupatum ?

E

F

Ira toto opere contenti Notis a Goar et Combefis adjectis,

duo hic majoris momenti minus ab ipsis explicata notamus ;

ant ab aliis ad præcedentem retracta

qui referuntur ex chronico

Alexandrinum perperam dicto,

cum error fuerit Constantinopoli tanum,

A cum vulgari componatur. Utrumque autem tanto facinus libentius; quo certius ostendere possimus postremæ exerrationis culpam nequaquam penes Theophanem residere, sed commune tunc passim fuisse on plus Alexandrinæ Æræ utentibus, ut annos Mundi Christianæ, uno quam par erat pauciores, eo tempore numerarent, et sic imminutos cum vera Indictione nihilominus componerent.

B 15 Huic simile aliquid etiam in primo casu accidisse suspicari possumus, demonstrare non possumus. Etenim Georgius Syncellus, cujus chronologicum opus pertexendum Theophanes noster suscepit, pag. 32 editionis Regiæ præfatur, se Chaldaeorum dubiam conjecturam arte demonstrativa refutatarum, necessario interpretandos sibi ducere annos Egreggorum usque ad cLXV Enoch, qui mundi fuit MCLXXXVII: ut deinde, inquit, ad vigesimum Constantini ab Adam ordine servato numerandi servum traducam; et Regnum unicuique genti imperantium nominibus prolatis, annorum v. c. DCCCXXI summam me non oscitante collegisse demonstrarem. Hæc ille Goare interprete. Verum si quis respondeat tō usque terminum significare, ut scholæ passim loquuntur, extrinsecum, adeoque Georgium censuisse, Constantium Vicennialia spectare ad proxime sequentem, a dicta summa annum v. c. DCCCXXII, qui nostro cccxxv responderet, recte se habebit tota Georgii supputatio, sique erraverint soli, qui in ultimo præsignati numeri anno, eodem vicennialia collocarunt. Hoc autem manifeste Theophanes fecit, siquidem cum Vicennialibus Constantini et tempore celebratæ Nicenæ Synodi Indictionem xii conjunxit, quam constat Cons. Paulino et Juliano die xx Maii habitam, atque adeo ad xiii Indictionem pertinere. Tali porro errore jam posito, necessarium fuit, per annos xx sursum ascensuro, primum Constantini annum statuere annum suæ Æræ cccxxv; nec ullam sibi potuit reservare annum, quem Constantio Chloro et Galerio Maximiano, quem Constantio Chloro et Galerio Maximiano inscriberet, quasi post ablationem Diocletiani et Maximiani Herculei factam, ut tradit ipsemet et consentiunt omnes, Æræ Alexandrinæ anno cccxvi, xi Kalendas Martii solis quatuor mensibus vixisset Constantius Chlorus Constantini pater: quod ipsa manifeste ostendit se sentire, cum ait, Anno Imperii undecimo vita functum, quem anno cclxxxv dixerat Cesarem esse institutum.

C 16 Atqui non tantum Alexandrinum Chronicon dicit, quod Constantius, Constantini magni Imperatoris pater, cum annos xii imperasset, vita cessit; et ipsius Constantini annum primum componit eum initio Olympiadis cccxxii: sed etiam ex Fastis Consularibus constat, præter illum annum quo, cedentibus Imperio socers, Augusti declarati sunt Galerius atque Constantius; etiam anno sequenti Consulatus insignia gessisse Constantium. Fuit igitur Constantii Imperatoris unius anni et quatuor mensium: post quos mortuo patre die viii Kalendas Augusti, reliquum quidem tempus, quod Grecis dumtaxat unius mensis usque in annis finem supererat, non potuit apud eos primum Constantini annum efficere: potuit tamen eorum posteros ambiguos reddere Latinorum supputatio, apud quos, adhuc quinque menses ad Jannarium numeraturos, co-operat Constantius imperare. Quidquid sit, et quocumque ex capite ii errarint, qui Theophani erroris dederunt occasionem: potuit ipse errorem agnoscere atque corrigere, cum ad triculentam illam famem describendam pervenit, quæ septima indictione imminente Orientem afflixit, quæque ex semel posita rerum per annum unum anticipatione retulit ad annum cccxxiv. Si enim tunc, cum habitata est Nicæna Synodus, Alexandrinus solum agebatur annus cccxvi et Indictio xii: quæ post ætatem anni isdem Ale-

xandrinis cccxxiv imminebat Indictio, non potuisset nisi sæta censeri, adeoque scire potuit cum septimam dixit, res quæ illam præcedebant Indictionem anno uno a se anticipari: et annum cccxxv a se numerari debuisset, ut haberet ætatem, quam septima sequebatur Indictio. Mahit tamen positos semel calculos prosequi toto reliquo Constantini et successoris Constantii tempore; atque ut biatum unius istius anni tandem suppleret Juliani Imperium (quod unum annum et menses octo non integre explevit, per tres pene solidos annos dividere).

E 17 Hæc unius anni ad Juliani tyrannidem adjectione in viam regressus Theophanes, ab initio Joviani, id est ab anno Alexandrinæ Æræ cccxvi, cujus Jannarius eum nostro cccxxiv coincidit, inoffenso pede progreditur, et suos annos cum Indictionibus (quas reliquo quarto et quinto seculo rarius indicat, seculo autem sexto post Anastasii mortem pene quottannis designat) recte componit usque ad Phocæ et Heraclii tempora, ubi novus occurrit nodus, etiam a Goare animadvertens; sed ita, ut animadvertisse contentus, ejus causam exerrandique principia ac finem non sollicitè indagavit: cum tamen non modice referat ad chronologiam scire, quo loco exemptus annus unus sit, quo deinde alius unus substitutus.

F Idque eo magis operæ pretium est facere, quo certius est, non aliquam Theophanis hallucinationem casui intervexisse; sed ex eo quod aliquando publice usurpatum fuit, in necessitatem inductum tale quid faciendi, si ab usitatis calendis nollet recedere et tamen aliquando vellet in viam redire. Ita porro res habet. Postquam Alexandrinæ Æræ unnonxv mense Novembri, Indictione vi ærisos a Tyranno Phoca Mauritium filioque narrasset, primum Heraclii annum cum Alexandrino non componens ita orditur: Hoc anno mensis Octobris die iv, Indictione xiv Heraclius ex Africa oppulit cum navibus, atque ita ex octo Phocæ annis eique respondentibus Indictionibus unum tollit. Si queris, Quam? respondeamus, Decimam, in quam annus quintus Phocæ cadebat; cum anno ejusdem quarto de industria conflatus in unum, reflecta ad eadem ejus morte Cyriaci Patriarchæ, quam hunc obtulit xxix Octobris die Sabbathi, ac fœtus curatum esse xxx ejusdem mensis die Dominica, habemus ex Chronico prædicta: qui temporum characteres in annum dumtaxat ixcix Æræ Alexandrinæ et in x Indictionem cadunt: reliqui autem tres anni Phocæ, uti et præcedentes quatuor, sic inter se narratione coherent, ut integre illis prorsus nihil possit.

G 18 Quid autem coegerit Alexandrinos annum unum dissimulatum præterire, manifeste docet præcitatum Chronicon ad annum Imperatoris Heraclii primum hæc verba: A septimo Octobris presentis, Indictionis xiv, usque ad xiii Joviani Indictionis ejusdem, scriptum est in publicis tabulis Iovian Heraclii Et a xiv ejusdem Indictionis ejusdem mensis scriptum est in reliquum tempus anni usque ad Decembrem nempe explem, xv Indictione et consulatu eadem religiosissimi principis nostri. Itaque unus idemque primus Heraclii annus, in duas Indictiones distractus, occasionem attulit, primum Heraclii annum statuendi eam, qui revera initia ejus præcessit, et totus Phocæ debebatur. Hoc autem semel posito, necesse fuit ab iis, qui talem tenebant ordinem, omnia Heraclii et successorum ejus gesta ad unum annum anticipari, magis quam Æræ Alexandrina integre numerata passa fuisset: quod deinceps usque in Palestinianam videlicet valuisse, etiam circa finem noni seculi, scilicet in ecclesiasticis scripturis, quæ sese Æræ Alexandrinæ optabant; quam Theophanes nupte monachus sequens, et tandem exorbitantiam istam vel animadvertens primum vel corrigere volens in

D Juliano autem 3 anni dantur ad explendam lacunam,

Rursum Phocæ tyranno ex annis octo:

detraxit quintus.

quia Heraclius primum suum annum duabus Indictionibus notavit

post quem uno anno anticipantur omnia.

Constantini tempus, anno uno anticipatum; et Phocæ uno imminutum,

primi erroris occasio ex Georgio non bene intellecto sumpta

excluit ab annalibus Constantii et Galerii annum unum:

eum tamen 11 menses regnavit patri succedentibus Constantinus

vicennialia tempore Nicenæ Synodi celebravit.

X

A sua Chronographia, Constantini Copronymi annum penultimum distraxit in duos, dissimulata rursus Iudetone, ipsique Copronymio (quem anno Alexandrino DCCXXVIII, *ære XIV mensis Septembris, Indictione XIV mortuum esse dicit postquam ab obtu patris imperasset annos XXXIV, menses II, dies XXVI*) totos XXXV annos reliquit: quoniam in anno Alexandrino DCCXXIII, propter rerum et Indictionum anticipationem jam dictam, constituerat principium Imperii ab eo suscepti, *mensis Junii die XXVII ad insequentem Indictionem X pertuente, cum insequens, dictum diem Ind etio numerari tantum debuisset IX, nisi per Indictionem, primo Heraclii anno geminatas, unum annum Æra Alexandrina amisisset.*

Hæc anticipatio plurimis intermedii temporis exemplis probatur

B Alexandrino hexim sic scribit Theophanes: *Hoc anno Indictione X Heraclius perfecta mense Aprilis die IV solemnitate Paschali, in Persidem perrexit: qui character Paschalis, in IV Aprilis X Indictione cadentis, cum annum vulgaris Æra DCCXXII signet, clarum est ei debuisse in Alexandrina Æra respondere annum DCCXXIV, nisi annus minus, ut diximus, excidisset. Simile quid habes sapius posterioribus annis: sed ut Heraclii temporibus immorengur, jungamus Theophani Chronicum præcitatum, et statim primo dicti Imperatoris annu habebimus Epphaniam Juliomense eadem Indictione (XIV ut præfertur, etsi per novam constitutionem Imperator a XIV Janu. III V fuerit XV Indictione non mutari) et Eudocia unam: idque ut, ait Chronicon die mensis, septimo, feria IV. Atqui talis dies et feria cadunt in annum vulgaris Æra DCCXXI Alexandrinae non: hec igitur cum sua XIV Indictione prius Heraclio annus in Imperio fuit, quamvis Theophanes annum DCCII notaverit*

ex ipso Theophane

et Chronico præcitato

C 20 Adde ex posterioribus annis exempla, puta ex DCCXXII; sub cuius initium, *mensis Octobris die XXVI, Indictione IX, feria IV, terræ motus ingens Constantinopoli contigit: utique cum nos proximo Januario inchoaturi essemus annum DCCXXII, atque adeo DCCXXIII numerari ab Alexandrinis debuisset. Item ex anno DCCXXV, quæ mense Aprilis die XVI, feria V, Vntid Arabum Dux suorum factione sublatus narratur: ubi apparet ex characterum collectione annum DCCXXVI signari debuisse, nisi suos præcipites calculos secutus Theophanes fuisset. Denique clarissimis notis insignitur annus, quæ Imperator Copronymus, triam uxorem vir, Eudociam tertiam conjugem Aprilis mensis die prima, Indictione septima, die Sabbathi, Augustam renuntiavit: sequenti vero hæc, quæ Aprilis secundo fuit, dies mirum Dominica sancti Paschalis, liberos et ea duos Cæsares declinavit. Hæc enim tam discrete signant annum vulgaris Æra DCCXXIX, ut manifesto appareat quis octennio dempto deberet secundum Alexandrinam exurgere, quamvis Theophanes annum DCCXX notaverit, paulo post ad æqualitatem venturus temporum, penultimo Copronymi anno, ut dictum est, in duos diviso. Quod autem Alexandrina Æra utentibus passim communis fuerit eo tempore ac diu etiam post Theophanem, quem ipse tenuit computandi modus, vide XX Martii probatum in Martyribus Sabaitis, quorum coævus scriptor nisi sic annos numerasset et annum unum ex more omisisset computare, non potuisset scribere eos intertem oppetiisse anno ab orbe condito viz DCCXXXVIII, a Christi Incarnatione*

et duravit apud Orientales ultra seculum 8

DCCXXXVIII, Indictione V: cum quinta Indictio annum nostrum DCCXXVII signet, et hinc ipsum proleat tempus mortis vicinissimum Paschali, in XXII Martii cadenti, quod alii ex propinquis annis nulli convenit.

CAPUT IV.

Heraclii Imperatoris chronotaxis, duobus annis in unum conflatis et altero in duos distracto intricata, evolvitur, indictionum sub eodem ratio explicatur.

Quo tempore Chronographiam suam scripsit Theophanes, Patriarchatum Constantinopolitanum S. Nicephorus tenuit, cuius Vitam dedimus XIV Martii: qui et ipse Breviarium conscripsit rerum post Mauritii mortem gestarum: quod Græco-Latine habemus editum cum eruditissimi viri Dionysii Petavii Chronologicis Notis. Harum bona pars eo spectat, ut ostendatur Heraclii Imperatoris annum primum fuisse annum vulgaris Æra DCCXI: quod et nos amplectimur, prorsusque confirmatur ex morte, quam post Imperii annos triginta et menses aliquot obiisse illum, æque Theophanes ac Nicephorus scribunt. Obiit autem Heraclius, ut ait ille, mense Martio Indictione XIV, adeoque anno DCCXI: qui Alexandrino DCCXXII responderet, nisi huic Ære, ea qua diximus ratione, annus unus fuisset ablati. Nec aliter quam ab isto principio numerari solitos annos Heraclii, probari etiam potest ex S. Anastasii Persæ Actis, ad XXII Januarii ex vetusta interpretatione Latina editis, ubi is martyrium passus dicitur *anno decimo octavo Imperii Heraclii Prissimi Imperatoris et decimo sexto Constantinum ejus filii*. Nam si geminatis intra unum annum Indictionibus idem annus etiam pro duobus fuisset Heraclio imputatus in publicis tabulis, et si post XII Januarii anni DCCXI, ut cœpta fuit scribi XV Indictio, sic etiam scriptus fuisset annus Heraclii II; annus quo passus est Anastasius, quemque ex ipsiusmet Heraclii Epistola Constantinopolim scripta de rebus a se contra Chosroem et cum Syroë gestis, constat festum Pentecostes XV Maii retulisse, et III Aprilis habuisse Dominicam in Albis, adeoque fuisse vulgaris Æra DCCXXVII: hic, inquam, annus debuisset Heraclii XIV numerari.

Confusionem in annis Heraclii recte a Petavio animadvertsam,

E

ex ejus anno primo, qui Christi 611 fuit, enodabis.

22 Quid igitur Theophanes, inquit, et ejus interpres Anastasius res omnes inter Chosroem et Syroem gestas et Imperatoris victorias post I Indictionis initium obtentas, in annum Heraclii XVII compegerunt, suoque exemplo movere eum, qui S. Anastasii Acta politioni stylo ornavit, ut eundem annum etiam ipse dicto Martyrio assignaret? Hoc nempe est quod ad Acta prædicta diximus, annos XVII et XVIII Heraclii confusos ab auctoribus esse. Quod satis quidem intellexit eruditissimus Petavius cum dixit, relatum de Razate Persarum ductore victoriam anno XVII Imperii jam inchoato cum I Indictione: non tamen explicuit, quid esset tota anni præcedentis DCCXXVII hyeme atque testate actum: quare in æncipiti nos relictos crederemus, nisi ex ipso Theophane, suos ipsius calculos confundente, lux nobis aliqua afflueret. Etenim anno Heraclii XVI narrans vastos Chosrois cum duplici exercitu conatus, facile ostendit totum eum annum, rebus quæ ibi describuntur contra Sain gestis fuisse occupatum, adeoque Turcorum ex Perside regressum et cum Imperatorio exercitu conjunctionem, aut incidisse in Autumnum eum, unde proxime sequens Græcorum annus ducit initium: aut forte etiam multo serius contigisse; interim dum alter Persicarum copiarum duxor Sarberus, continuata etiam per hiemem obsidione, Chalcedonem premit. In quo repellendo et hoste persequendo opus est insumptum fuisse quod esse poterat ex hyeme reliquam

de anno apud Theophanem 16 in duos dictis, F

A quum. Hinc fessis militibus data quies, et utrimque paradisi ad extremos conatus viribus incubuere partes, præsertim Heraclius, idque diligentia tanta, ut hostem prævertens, statim a mense Septembri, annum Constantinopolitanis DCXXVIII inchoante, in hostem moverit, easque res gesserit; quas, quia duos priores annos in unum Theophanes collaverat, ad XVII Heraclii annum et Indictionem XV omnes est coactus referre.

annis autem apud eundem 17 et 18 conjunctis in unum.

23 Verum dum per menses singulos progrediens, tandem ad XII diei Decembris pervenit, quo ipse Imperator ante omnes prosiliens Persarum ductorem offendit, cumque Dei virgine et Dei Genitricis auxilio prostratus: ipse summi errorem indicat, et pariter facem nobis rursus effert, dicens: *Sabbati diem fuisse*. Hoc enim non quadrat in XV Indictionem, nisi ipsam a Januario in Jannarium ducas; sed in Indictionem I, qua Cyclo solis XX littera Dominicali D dies XII Octobris concurrebat cum Sabbato, et annus DCXXVIII Græcis in cursu, nobis autem in jannis esset. Itaque cum reliquis hujus anni rebus conjungendus est gloriosus Imperatoris regressus in urbem, et pax Imperio parata; quibus solis duobus punctis Theophanes implet annum Alexandrinæ Æræ, sic ut diximus præcipitæ, DCXXIX: cum alias ad eundem spectet tota Chosroæ Syroisque tragedia, et quæ missi ultro citroque de fœderibus nuntii egere usque ad diem XV Maii Indictionis I, quo lectæ sunt Constantinopoli ex suggestu in sanctissima Dei magna ecclesia Laureatæ Imperatoris litteræ, nuntiantes mortera Chosroæ et inaugurationem Siroæ, pacisque stabilitæ ordinem atque conditiones: quas litteras testate jam adulta, lætissimus excepit reditus Heraclii, Crucem Dominicam reportantis, cum jam nova Indictio cum anno communi Græcorum cœpta esset.

24 Atque ita nunc clare videntur elucidata, quæ olim dumtaxat in transitu perstringere lieuit: et omnia cum Alexandrino, ut vocant, Chronico, annis paullo post secutis scripto, conveniunt optime. Nunc libet ex eodem Chronico observare, quomodo primis Heraclii annis factum sit, ut per explicationem superius constitutionem jubentis, ut ab die XIII Januarii usque in anni finem XV Indictio et Consulatus Heraclii scriberetur, initium quidem Indictionum a Septembri ad aliud tempus translatum fuerit, non tamen earum Cyclo uno anno acceleratus: quia nempe secundus Heraclii annus non fuit signatus Indictione I, quod Cycli quindenarii numerus anticipata expletus postulasset; sed ita scriptum fuit, *Ind. XV, Her. II post Consul. Heraclii Augusti*: et sic consequenter anno tertio *Ind. I, Her. III post Consulatum Heraclii Augusti II*: quando etiam constitutum est, ut a die XXIII Januarii sic scriberetur, *Imperii religiosissimorum nostrorum Principum et maximorum beneficiorum auctorum, Flavii Heraclii piissimi, anno III, post Consulatum ejusdem anno II; et Flavii Heraclii Junioris Constantini, a Deo custoditi filii ejus, anno primo, semper Augustorum Imperatorum*.

25 Verum ad quod tempus dicemus translatum Indictionum initium? Theophanes, nulla istarum novitatum habita ratione, et annos Heraclii Imperatoris et Indictiones a Septembri mense subducere se manifeste indicat, cum anno Heraclii secundum calendarum ejus tertio, sed secundum veritatem et publicam scribendi formulam adhuc secundo, narrat coronationem Epiphaniæ a Sergio Patriarcha factam mensis Octobris die IV, Indictione I; et eodem deinceps passu progreditur. Chronicon vero supradictum sub XV Indictione factum illud adhuc relinquens, ipsam videtur usque ad Januarium protrahere: deinde vero clare indicat, non ideam annorum Imperii et Indictionum censeri initium, ideoque anno post Consulatum Heraclii III, cum II Indictione conjuncto,

Quando earum initium ad Septembrem redierit?

subiectens gesta die XIV Gorpisei mensis, qui Romanis est, September, expresso his addit Indictionem III. Ex quo posset consequens censeri, jam impropter emergentes ex præmonstrata mutatione difficultates, reductas fuisse ad initium Septembris Indictiones; nisi in eodem Chronico, mox anno sequenti cum in Indictione comparato referretur, quid eo anno cœperit inter psallendum servari a prima *Jejuniorum hebdomada Indictione IV*. Quid? an jam tum cum initio Martii (Pascha enim XX Aprilis expectabatur) incepta erat nova Indictio, et pene iterum Indictiones duæ in unum annum compingebantur? Potius scriptoris mendò IV pro III irrepisse credemus? Ita certe suadent annorum posteriorum exempla, nullum non mensem Septembri priorem ad eundem referentia Indictionem, qua annus Imperatoris signatur.

26 Hoc igitur præfati Chronici mendò admissò correctoque, dici potest, tertio post Heraclii Consulatum anno adhuc corrente usque ad Januarium, de novo cœpisse Indictiones a Septembri numerari. Certe præter jam dictum locum, quem mendosum esse suspicamus, nihil potest affirmi, quo sustineas ultra eum annum fuisse Januario attributum Indictionis exordium: multo minus, etiam mense Martio aliquando illam inclinatam fuisse. Num licet verba Heraclii in epistola anno DCXXVIII scripta τῆ δὲ τοῦ παρελθόντος φεβρουαρίου, τῆς εὐσταχίου ἐπισημείωσης, interpres verberit, XXIV *Februarii purterii mensis, instate jam prima Indictione*, quasi adhuc futura esset indictio, quæ priorem inclinata jam fluere debebat, secundum ordinarium Cyclum: erravit tamen manifeste, quod putaverit ἐπισημείωση hoc significare Indictionem. Nusquam enim vel hic vel alius auctor aliter eam appellavit, quam Latino nomine *Ἰνδικτιώνος*. Igitur, ut Heraclii epistolam recte intelligas, τῆς εὐσταχίου ἐπισημείωσης (sic enim legendum) reddendum latine est, *instante jam prima vere seu prima pabulatione*; est enim ἐπισημείωση verbum ab ἐπισημείω *Incurvantem in fœta sementem depascit*. Hoc autem statim in Martio sciendum est in illis calidioribus regionibus: et hoc tempus fuit moturo in patrem Siroi necessario expectandum, ne defectu pabuli deficerent per hiemis asperitatem equi, in quibus præcipuum Persarum robur, et spes opprimendi celeriter Cosrois tota erat constituta.

An mense Martio cœperit aliquando Indictio

E

CAPUT V.

Quædam chronologica mendu per librorum discordiam Theophani adpersa, et ab aliis non observata. Annum Minervii Imperatoris duplex epocha.

Restat nunc, ut omissis aliorum auctorum vel interpretum mendis, quorum correctio ad Theophanem, illustrandum facit nihil, observationes Chronicis, quæ priorum commentatorum valentur fugisse diligentiam, nobisque aliud agentibus occurrerunt, in gratiam curiosi lectoris adnotemus: ut si quis auctorem optimum, forma et modo ad usum publicum commodiori velit emittere in lucem, propriisque annotationibus ex sua et aliorum diligentia deponendis illustrare, hanc quoque raremationem nostram ad manum habeat.

Primo annus Alexandrinus cccclxxxi sic comulitur: *Coronatus est Anastasius postquam Indictione, XIV mensis Aprilis, ἡμέρα πέμπτη τῆ μεγάλη τοῦ πάσχα magna paschali solennitate feria IV*. Ita interpres: verum si ex anni et Indictionis indicio requiras, quis dies fuerit XIV Aprilis, invenies Cyclo lune 17 solis 24, ipsam Dominicam Paschatis fuisse: quare expungens τὸ πέμπτη, imperiti manu nescio unde adjectum, ita clarum sensum Latine reddes: *Coronatus est.... ipsa die magna Paschatis*: quo loquendi modo nihil

F

A nihil est familiarius Græcis de Paschate agentibus.

10. Annus DXXXVI ita incipit. Hoc anno mensis Septembris sexto die, hebdomadis primo...

11. Anno DXLII post medium. Edis sanctorum Apostolorum consecratio facta dicitur CP. Julii mensis die XXVIII, tertia feria...

12. Annus proxime sequentem in Græco pariter et Latino textu Narsensis adversus Gothos profectio incipit, et sequatur Indictione quarta sive d'...

13. E contra in anno DCLVI, ubi horrendus in urbe CP. terribis motus accidisse dicitur mensis Augusti decimo quinto...

14. Anno DCLXII In magna Ecclesia Constantinopolitana Trulli, jam pene suis mundis ornamentis instructi, pars Orientalior, colubente ad sanctum altare testudine...

15. Anno DCCXXII (qui propter demonstratam superioris anni Alexandrini expunctionem Januarii in mense cum nostro DCCXXII habet communem) Indictione IV, Novembris VII, Heraclio David filius natus est...

16. Tertio post hæc anno, Alexandrinis DCCXXVI, nobis DCCXXXV, narratur prælium, ab Imperatorii exercitus Duce Basso contra Saracenos Arabes infeliciter commissum...

17. Anno DCCXXI, nobis DCLXXX, Maxie primi Saraceni Regis mors adscribitur Indictioni primæ diei secundo Aprilis...

18. Anno DCCXXXI nobis DCCXXX, Leo Armenus contra sanctas imagines Silentium celebravit...

19. id est, ne quis earum cultum propugnaret edixit, Die VII mensis Januarii, Indictione XII, Feria hebdomadis III...

20. Anno DCCCLXXXIX, secundum Alexandrinos, Junii mensis die XVII, Indictione V, fugit Constantiopolis Imperator Constantinus...

21. Anno DCCCLXXXIX, Leo, Armeniacorum Dux sub Imperatore Nicephoro, cum magna exercitus atque pecuniarum parte venit in manus Saracenorum...

22. Hæc sunt, quibus observatis emendatisque, molleso ferme pede decurri poterit ab Orientalis historie studiosis tota Theophanis chronologia...

23. Theophylactus Simocata seculi VII scriptor, historiam Mauriti Imperatoris libris octo descripsisset, et lib. 3 cap. 16 pacato Imperatoris armis Oriente ad res in Europa gestas transiens dixisset, quod eo die, quo ipse Imperator ducturus exercitum, vere incedente, egressus e regni, parusanguia unam et semis usque in Septimum processit, sol pene totus est obscuratus...

Si que sunt ipsius Theophanis errata non ipsi imputando, sed his quos secutus est auctoribus, et quibus Simocatta, solis defectum componens cum anno 944 fecisset.

A perii, sec τῆς ὑπάρξεως Consulatus nonum, (ut scriptum fortassis ante se repererat) numeravisse : excusabilis etiam Theophanes erit, quod magis oblivium secutus sensum, ad minus usitatum alterum et in hoc casu specialem non adverterit animum.

quis fuerat cum 9 Consulatu componendus :

59 Errandi porro occasio huic vel illi fuit, quod anno dumtaxat secundo Imperii sui Consul Mauritius appellatus sit solus absque Collega : prius quippe illius annus Consulibus caruit, utque ex communi hominum consensu scriptum est, Post Consulatum divinae memoriae Tiberii Constantini anno quarto; uti in Chronico Alexandrino expresse dicitur. Hinc autem nata est annorum Mauricii duplex epocha, altera Imperii, altera Consulatus. Itaque qui annus Imperantis fuit decimus, ejusdem *noves Consulibus* dicebatur, vel etiam (ut Chronicon Alexandrinum numerat) post Consulatum Mauricii Tiberii octavus : quo anno eodemque vulgaris Æræ DCXC, ductas esse in Thraciam copias, non vero precedenti, primum ex eo colligitur, quod non nisi precedenti anno, secundum Alexandrinum Chronicon, restitutus regno suo Chosroes sit, itaque pacatus Oriens ; potissimum autem idem demonstrative evincitur ex illa tam grandi obscuritate solis, quam ex Simocatta transcripsit

num eclipsis anni 591 non fuit CP. conspecta :

B Theophanes, et, ut diximus perperam anno nono Mauricii imperantis attribuit una cum rebus tunc gestis. Constat enim ex astronomicis calculis, quod eclipsis solaris, que anno DCXC accidit, die XXX Martii, Constantinopoli vix aut ne vix quidem potuerit conspici ; prout in nostri gratiam observaverunt viri Astronomicarum rerum peritissimi duo, Michael Seneschal S. I. et David vanden Nienwenborcht Antuerpiensis Presbyter. At vero anno DCXC die XIX Martii magna illa eclipsis accidit, quam Petavius noster lib. 8 de doctrina temporum pag. 853 docet Constantinopoli fuisse digitorum 10, et duravisse ab hora 9 Matutina ferme ad medium horæ 12. Ut dubium nullum sit, quin hæc illa quoque eclipsis sit, cujus ad annum Guntrami XXII meminit Fredegarus, dicens : quod *u mane usque in mediam diem ita obscuratus sit sol, ut tertia pars ex ipso vix appareret*. Immo non ex observatione apud Francos facta, sed ex alicujus Græci auctoris relatu ipsius eclipseos durationem innotuisse Fredegaro, ex tempore per eundem designato apparet : nam (nisi forte *medium diem* dici putes *pro plena die*) illa solis obscuratio in Gallia cœpit conspici, ut Petavius observavit circa horam 7 Matutinam, et non duravit usque ad medium nonæ, fuitque secundum eundem Petavium non multo plus quam digitorum sex ; secundum calculos Davidis præcitatæ digitorum omnino octo ; eundem, inquit hic, *habuerit latitudinem Borealem minu-*

sed eclipsis anni sequi, 592, eoque vixit notabilis

torum 38, parallaxim minutorum 60, que ad incidentiam eclipticæ fuit minutorum 58, adeoque luna apparuerit sole inferior minutis 10, ut vere vix tertia pars solis conspici a Francis potuerit, quemadmodum Fredegarus scripsit.

D

30 Onuphrius, Panvinus lib. 3 Fastorum, annis Mauricii Imperatoris ordinandis tertiam epocham statuit, in anno vulgaris Æræ DCXC, quo, ut ait, *Mauritius Imperator sine collega secundum Consulatum gessit, quem usque ad duodecimum continuavit, ut ex Fastis Græcis et libro Massienorum intelligitur*. Fastos Græcos hic appellat, quos alibi Siculos, et novissime Raderus Chronicon Alexandrinum nuncupavit : sed in his (idemque de libro Massienorum dici posse arbitramur) nihil simile dicitur, et nulla facta alicubi mentione Consulatus secundi, indiscriminatim memorantur anni XVII, post Consulatum Marenæ Tiberii. Uicini igitur tertiæ hujus epochæ comminiscende fundamentum accepit Onuphrius ex eo, quod paullo post allegat, Registro Epistolarum S. Gregorii lib. 9 Indict. IV, ubi sic incipit Epist. 22. *In nomine Domini nostri et Salvatoris Jesu Christi Imperantibus Domino Mauritio et Tiberio Augusto, anno Incarnationis Domine c. sexcentesimo primo, eodemque Domino undecies Consule sub die in Nensarum Octobrium*.

præter dictas duas annorum Mauricii Epochas alia tertia,

non recte inferitur ex libro S. Gregorii,

C 31 Verum uti in hac epistola manifestum est oscitantis librarii mendam in eo, quod vel *Tiberium*, pro *Theodosio* scripsit (huic enim non istum pater Imperii consortem adsciverat anno DC) vel quod duo unius Imperatoris nomina interjecta conjunctione, et, in duas personas distrahens, notavit, *Imperantibus Augusto, pro Imperante Domino Mauritio Tiberio Augusto* : sic potuit idem erravisse in numero Consulatus ad longum præter consuetudinem antiquorum describendo, et ubi scriptum fuerat vel scribi debuerat, *eodemque Domino XVII Consule, legisse muleris*. Similiter eidem epistolæ inserta Probi Abbatis supplicatio sic incipiens : *Imperante Domino Mauritio Tiberio missimo*, corrigi debet deleta particula et. Quæ hic dicta sunt occasione sumpti a Mauritio Consulatus, nullis posthæc, quoad vixit novis Consulibus subrogatis, ut que sequenti exegesi dicturi sumus de Guntrami morte, ex illam prægressa anno uno eclipsi definienda, hæc quoque ex parte maneant inconnexa ; utque Theophanem legens, ea que ipse ad annum Alexandrinæ Æræ DLXXXII, velut uno eodemque anno gesta conjungit, pro majori parte sciat ad annum DLXXXIII ejusdem Æræ pertinere ; et que huic anno una cum eclipsi imputantur conjungi debere historie anni sequentis, quo revera eclipsis accidit, et exercitum in Thraciam Imperator duxit.

E

manifeste corrupto.

F

EXEGESIS PRELIMINARIS II

DE GENEALOGICO STEMMATE REGUM FRANCORUM PRIMÆ STIRPIS PER TRES DAGOBERTOS DEDUCENDO.

D. P.

ANNALES. PAP. I.

Hic secunde Exegesi præfigimus argumenti loco ipsum genealogicum schema uno sub aspectu positum ; id enim serviet faciliori intelligentiæ omnium deinceps dicendorum et quantum historie, etiam politicæ, lucem inferant Sanctarum Acta bene examinata faciet videri manifestius. Etenim quicumque ante nos tractaverunt historiam primæ apud Francos familie Regiæ, eam ex Dagoberto primo in duo divisam regna sic cognoverunt, ut crederent regiam sololem in solis Chlodovei in posteris fuisse propagatam ; Sancto autem Sigeberto illius fratri apud Austrasios regnanti vel filium fuisse, vel si fuit ad regnum pervenisse omnino

ignorarunt. Hunc errorem postquam nobis contigit in Commentario ad S. Sigeberti Acta prævio i. Februarii, magisque ex professo in Diatriba de tribus Dagobertis Francorum Regibus convellere, magno cum eruditorum virorum per universam Franciam applausu ; facti successu audaciores tentavimus, an ab invento jam Dagoberto II, non multo commodius deducerentur reliqui in ea familia Reges, quam a Dagoberto III, quem multis argumentis cogebamur credere prius obiisse, quam ætatem liberis procreandis idoneam attingisset. Hoc autem an fuerimus assecuti, benigni lectoris judicio expendendum relinquimus.

Martii T. III

III

STEMMA

A

CAPUT I.

S. *Guntramnus an. dxcv obisse ostenditur : discrimen unius anni inter Gregorium Turon. et Fredegarium explicatur.*

De anno mortui Guntramni

Dagoberti hoc nomine inter Francorum Reges primi simulque monarchæ filius fuit S. Sigebertus, Francorum Austrasiorum Rex, pater alterius Dagoberti, quem nos, ab annis fere mille ignoratum Historicis, secundum diximus. Ad illius Acta) Februarii data totam Francorum Regum chronologiam explicuimus, eamque in Dagoberti i avo Chilperico ejusque fratribus confirmavimus ex solis luneque eclipsibus, Cyclo Paschali atque hebdomæ feriis, cum accuratorum hujus temporis in Francia chronologorum consensu. Pari auctoritatis clarissimæ soliditate illidem docuimus et nisi nos nostra in examinandis temporum characteribus diuturna fallat experientia, demonstrative probavimus S. Guntramnum (qui unus ex Chilperici fratribus et Burgundionum atque Francorum Aurelianensium in regno Rex fuit) anno dxcvæ vivis abisse: nec tamen, quod miramur, æque omnes habuimus assentientes. Igitur que ad chronotaxeos hujus nostræ expositionem confirmationemque dicenda fuerant ad diem ejus natalem xxviii Martii, huc transferimus: ut scrupulo, quem contrasentientium auctoritas ingerere posset, de medio facto, ad Dagobertos progrediamur securius, eorumdem et Regum ex iis descendentiæ ceterum atque successiones ob oculos posituri.

B
dubium natum dissolvi debet

intellecta differentia inter calculos Gregorii et Fredegarii

2 De tempore quo mortuus Guntramnus est dubitandi occasionem dedit, quod Historia Francorum a S. Gregorio Turonensi conscripta, eoque perducta non sit, sed ex Fredegarii Chronico aliisque auctoribus suppleri debeat: hoc autem nunquam recte fiet, nisi, qui id conatur, ante omnia observet clarescentem, circa successionem filiorum Chlotharii, S. Gunthramni videlicet ac fratrum ejus Regum unius anni esse discrimen inter Gregorium ac Fredegarium predictos, tale prorsus quale circa Romanos Imperatores inter Amalium ecclesiasticorum scriptorem Baronium et Dionysium Petavium in libro 13 de Doctrina temporum observavimus: quoque hic exemplis e primo Christi seculo desumptis probatum, simile de Gregorio ac Fredegario assertum faciet credibilis atque intelligibilis. Ea sic se habent. Augusto Imperatore vita functo

C

Sex. Pompeio et Sex. Apuleio Coss. xix Augusti, Tiberius cepit imperare. Hujus ergo primum annum Petavius definit quatuor mensibus ac diebus duodecim, ex eo quem diximus anno restantibus: secundum autem numerat eum qui Coss. Druso Casare et Caio Norbano Flacco signatur. At Baronius residuos anni dies ac menses Augusto quamvis defuncto relinquens, primum Tiberii annum numerat eum, qui apud Petavium secundus dicitur. Tiberio successit Claudius, et primum ejus annum Baronius æque ac Petavius nominant eum quo Tiberius excessit e vita, quia nempe hic moriens xvii Kalendas Aprilis, tam exigua illius anni partem occupavit, ut eum non potuerit Baronius non imputare successoris ipsius. At rursus, quia Claudius obiit in Idus Octobris, a Baronio, anni istius reliquias negligente et sequenti dumtaxat anno primum Neronis scribente, dissentit Petavius, et tres illos ensque non integros menses pro ejusdem Neronis anno primo supputat. Item utriusque accidit in Nerone, iv Idus Julii caso, ejusque successoribus, potissimum Vespasiano, cum hic kalendis Julii sit creatus: unde primus ejus annus Petavio cum sex restantibus mensibus absolvitur, Baronio non nisi post integre exactos eos inchoatur: et Vespasiani primus huic

qualis est inter Baronium et Petavium,

dicitur, qui secundus illi, Coss. Vespasiano Augusto et Tito ejus filio insignis. Eadem uterque differentia procedit in numerandis annis post obitum Vespasiani vii kalend. Julii, Titi filii Idibus Septembris, Domitiani xiv kalend. Octobris defunctorum. Nerva porro mortuo vi Kalendas Februarii, idem Petavio qui Baronio primus Trajani annus censetur.

3 Simili prorsus modo egisse Gregorium atque Fredegarium veresce est, et Gunthramnum ac fratres ejus (quorum annos diversimode uterque numerat) cœpisse regnare currente anno dlxi: ita ut Fredegarius, ob menses post patris Chlotharii mortem residuos primum hunc regni ipsorum annum esse censuerit, juxta eam quam Petavius tenuit rationem; Gregorius vero annum dlxi, mensibus istis dissimulatis, numeraverit primum eorundem, ut Baronius deinde in Imperatoribus fecit. Etenim Chilperici Regis cædem, quæ certo contigit anno dlxxxiv, refert Gregorius in annum ipsius et Gunthramni vigesimum tertium, cum Fredegarius vigesimum quartum numeret: anno autem sequenti, qui fuit Christi dlxxxv, Mummolus interfectus est ipsius Gunthramni jussu, anno regni ejus juxta Fredegarium vigesimo quinto, cum Gregorius occisum dicat anno Gunthramni vigesimo quarto. Ita qui Gregorio lib. 10 cap. 10 et 24 est Gunthramni annus xxix et xxx apud Fredegarium est ejusdem Gunthramni annus xxx et xxxi. Que aliaque hujus generis exempla fusius deducta vide ad dictam S. Sigeberti vitam pag. 219 et indeinde descripta lege in Annalibus Ecclesiasticis Francorum Caroli de Coite ad annum 584 num. 21. Annos autem tam Gregorius Turonensis quam Fredegarius a Natali Domini videntur inchoasse, aut saltem Romano more a Kalendis Januarii; necdum recepta consuetudine, quæ deinde paulatim per omnes Francorum ditiones propagata est, a Paschate ad Pascha annos computandi.

dum ultimæ decedentis et primum succedentis Regis annum conjungit Fredegarius, Gregorius distinguit:

4 His præsuppositis videamus, nihil esse cause cur recentior quidam rerum Francorum scriptor, ex eo quod mortuus ante S. Gregorium Gunthramnus sit, hujus obitum putet adscribendum esse anno dxcv, jactetque hanc dubie filii Fredegarii et omnes auctoritatem ejus ac fidem secutos numerologos, quando annum xxxviii Gunthramni numerarunt et dixerunt et obisse anno solarem eclipsim subsecuto, cum ex Gregorii Turon. calculo consequens sit annos solum xxxii regnasse Gunthramnum adeoque eo ipso anno, quo defectum sol passus est expressisse. Fallitur sane ipsemet graviter, et ideo fallitur, quod præmonstratam a nobis dissolvendi istiusmodi modi rationem, ex certo probata unius anni inter utrumque auctorem differentia, non expenderit agnovitque. Dicimus ergo cum Fredegario, quod Gunthramnus anno xxxiii regni (qui tamen in Gregorii calculo numerandus tantum fuisset xxxii) moritur v kalendas Aprilis, et quod hic facti Christianæ Ære annus dxcv: quo anno cum nulla fuerit solaris eclipsis in nostro hemisphærio conspicua, ut in Dagobertinis astronomice ostensum est, hoc etiam addimus, recte fecisse Fredegarium quod magnam illam eclipsim a mane usque ad mediam, id est plenam ac claram diem qua ita obscuratus est sol ut tertius pars ex ipso vix appareret, posuerit anno immediate præcedenti mortem Gunthramni: vere enim taleto unam post mediam septimæ matutinae usque ad medium ferre non e conspicuam fuisse in Francia die xix Martii demonstrat Petavius lib. 8 de doctrina temp. pag. 834 de eaque ad novum Mauriti Consulatam, annum vero ejusdem in Imperio decimum referenda jam egius in fine præcedentis exegeos.

quo positus aut Gunthramnum obisse 593

F

eclipsim solarem secuto,

5 Verum de hoc tam certo e cælis signo et Fredegarii adeo probati scriptoris auctoritate laborandum

A dum sibi non putavit, quem dixit, Rerum Francicarum scriptor, lib. 15 pag. 451, utpote qui sibi prorsus persuasisset manifesti parachronismi rem teneri Fredegarium; quia, inquit, Gregorius Turonius Episcopus post Gunthramni mortem aliquamdiu vixit, ac libros etiam composuit: siquidem in libro de virtutibus S. Martini scribit, Childebertum post obitum gloriosissimi Gunthramni Aurelianus venisse seque in comitatu ejus fuisse. Atqui Gregorius duodecimo regni Sigeberti anno Turonicæ ecclesie Episcopus est constitutus, et vigesimo primo Sacerdoti anno impleto discessit. Si ergo anno Sigeberti et Gunthramni duodecimo (nam fratres simul regnare ceperunt) Episcopatus initium Gregorius; qua ratione potuit non modo ad tertium et trigessimam regni Gunthramni annum pervenire sed etiam post ejus mortem libros edere: cum vigesimus primus et ultimus Gregorius tantum respondeat anno Gunthramni xxii? Hæc ille: sed insigniter cavet, cum non vidit ejus, quem mortuum fateretur anno Sacerdoti vigesimo primo impleto, annum vigesimum, non primum sed secundum, sumentium sibi fuisse pro ultimo, atque hunc cum annis Gunthramni componendum: ejus Gunthramni (nisi mortuus ante Gregorium esset) annus xxxiii in Gregorii calculo nominandus fuisset, in calculo vero Fredegarii annus xxxv dici debisset.

nihil facit quod Gregorius Regi asseruerit,

et post ejus mortem adhuc scripserit:

siquidem hic solum mortuus est un. 593 17. Nov

6 Labet hoc plinius explicare sequendo characteres temporum a Gregorio post Gunthramni mortem signatos lib. 4 de miraculis S. Martini (nam hic illi libro titulus est) ubi, cum cap. 37 scripsisset verba supra allegata, mox capitibus duobus subjunctis, ait, Non post multos dies et Post paucos dies; respectu scilicet solennitatis S. Martini, quæ in iv diem Julii incidit; ac dein caput 40 ita incipit: Alia vero festivitate ejusdem S. Martini, quæ in hujusmodi celebratur die xi Novembris anni dxcii, post quem in Martio mortuum Gunthramnum statuimus. Eodem autem anni dxcii mense et secundo Decembris potuerunt contigisse paucadein subjuncta miracula: modico autem postquam contigerant tempore, scripta esse: indicat enim cap. 44 quod nuper gestum fuit se vidisse. Vixit deinde S. Gregorius ad diem xvii Novembris anni dxciv; et qui libro 10 Historie Francorum libris a se editis enumerans testatus erat se eos libros, Historie scilicet, in anno ordinationis suæ vigesimo primo perscripsisse; antequam Gunthramnus moreretur, nec eodem anno mortuus erat, ut jam ostensum est, sed ad Novembriam anni sequentis pervenit, haud dubie ingressus erat pridem Ordinationis suæ annum vigesimum secundum. Annos autem viginti et unum plenos, si detrahatur a numero anni dxciv, habebis annum dxxxvii secundum calculum ipsius Gregorii et Scriptorum omnium, etiam illius qui hic a nobis recedit, fuit annus xii Chilperici et Gunthramni Regum: sed a Fredegario, si quidem hæc tempora scribendo attingisset, dicendus xiii, ob eam quam diximus causam: ob quam annum proxime seculum Gunthramni mortem, (quem Gregorius fortassis, si de eo egisset, nominasset primum Childeberti) idem Fredegarius nominavit ejusdem Childeberti secundum; ultimum Regis decessoris et primum successoris annos more suo conjungens.

CAPUT II.

Dagobertinorum series, in Burgundia fere Neustrisque regnantium, per Childebertum II ad Dagobertum postremum descendens.

Gunthramni succedi Childebertus,

Refutandis eorum erroribus, in quos consequenter lapsi sunt quicumque Gunthramni obitum alteri quam nos anno assignarunt, non vacat immorari, ad propositum hinc exegesi scopum festinantibus. Satis sit hic indicasse, Childeberto Sigeberti Austrasii filio,

Burgundionum post Gunthramnum patrum nec non Austrasiorum Francorum Regi, anno novi regni Burgundionum iv, Christi dxcvi e vivis sublato, filios ejus Theodebertum in Auster et Theudericum in Burgundia successisse; quorum iste prælio victus a fratre, primum regnum dein vitam amisit anno dxcii, Theudericus vero cum Sigeberto aliisque filiis anno dxciii extinctus, vacua Austrasie et Burgundia regna reliquit Chlothario ejus nominis ii, Gunthramni ex fratre Chilperico nepoti, annum jam xxx agenti in paterno regno Suessionensi: qui proinde jam totius Francie nominis monarcha, non ante annum dcccxxxviii vitam commutavit cum morte. In quo quia nunc nobiscum pariter consentiunt Francie scriptores omnes (Sigeberto Gemblacensi ignoscentes, quod antiquitatum Francicarum non satis distinguens tempora, alius viris magnis, nullo examine præmissis secutis, præierit in errores nec leves nec paucos) non est nobis ea chronotaxis probanda operosius, maxime cum alibi id factum sit.

D hunc anno 596 filii Theodebertus et Theodericus:

tum Chlotharius an. 613,

8 A Chlotharii morte numerantur anni filii ejus Dagoberti primi apud Fredegarium, monachum S. Dionysii, Aimoinum et alios. Iste per obitum fratris Chariberti Neustrie Regis, anno dcccxxvi cum filiis extincti, eodem quo pater jure monarcha effectus, in sigillis imagine sua insignitis (quale unum exprimitur in defensione Abbatis S. Maximini parte 3 pag. 10 sub diplomate donationis dicto monasterio facte pridie Nonas Aprilis anno xii regni, Meguntia, ipsiusque in cera vidimus Divione) sceptrum accepit trifidum, veluti ex tribus virgibus inferne conjunctis, tria regna, Austrasie videlicet Burgundia et Neustrie in unum coacta imperium designare volens. Ab hujusmodi autem sceptri forma paulatim in unius virgæ similitudinem magis magisque rediit, sic ut demique modica in summitate regalis virgæ trium capitum communi nexorum vinculo divisio appareret, paulatim fluxisse potuit seculis subsecutis, cum tesserarum gentilitiarum usus coepit, ut trifidum Francie sceptri caput quandam similitudinem haberet ejus floribus, quam Iridem vocant botanici ubi colente liliam, glabulum nonnulli, quia herba cui insasuritur longis acuminati que foliis gladios proxime exprimit. Hæc autem herba quia Tentonibus Lisch dicitur, ipsius florem idem folia sursum erigant, partim ex lateribus repanda flectat, prout fuit ut trifidi sceptri, qualem diximus, apex, vel pro ipso hoc flore acciperetur; vel flos ipse, propter dictam cum trifidi sceptri apice similitudinem, studio destinatoque consilio aptissimus judicaretur regis tessere constituendæ; et quidem in carniole campo, vel significare volentibus a cælo esse Francie regni originem et incrementa: vel simplicius ipsarum aquarum respectu, quibus ejusmodi flores colore luteo sive aureo innascuntur. Atque hæc probat ipsum nomen fleur de lis Francis, syllabatim idem quod Lischblum Teutonibus; proinde nihil Latine origini debens, quasi liliam in lis transformatum fuerit, sicut alterum ejusdem floris nomen glabulus transit in glauc. Ceterum quia hujus temporis usu invaluit, ut solum posterius nomen appellande Iridi tam heretensi quam palustri vulgus adhibeat, priori autem intelligat sola lilia alba sive Junonia (quomodo genericum liliæ nomen pro his nunc fere solis accipitur, quæ, foliis pariter assurgentibus pariterque repandis nullam habent cum Francico lilio similitudinem, maximam cum calathæ) ideo maluerunt aliqui hæc quam ista Francico scuto inserta credere, quamvis et forma et color reclamaret. Atque hæc conjectura de trifido sceptro, trium regnorum conjunctionem representante, deque arrepta hinc occasione liliarum flores regis tesseri adaptandi (quod ante xii seculum

et Dagobertus 628:

E

factus monarcha trifidum assumit sceptrum,

unde credi possunt lilia Francica

F

ANIMADV. PAP. 2

post aliquot secula esse natu

A lum factum non esse merito consentiunt omnes tesserae scientiæ periti) hæc, inquam conjectura, post plurimas maximeque discrepantes ea de re opinioniones, quamvis novissima, verosimillima tamen esse videtur: quam antiquitatum suarum amantes Franci pluribus fortasse novis indicis studebant confirmare, adversus eos qui pene fortuito et absque ullo ad antiquitatem respectu assumpta in tesseram lilia esse contendunt. Qui autem de predicto Iridis sive liliæ celestis flore vult multa argute collecta videre, legat Francica Goropii Becani, ab ipso (si Superis placet) Noacho Francici liliæ originem, per ingeniosa magis quam verosimilia commenta, deducantis.

Patri in Burgundia Neustriæque successisse Chlodoveum an. 633,

9 Dagobertum porro Monachus S. Dionysii, qui gesta ejus scripsit, atque Aimoinus, tradunt anno regni sui XVI, agrum ad basilicam S. Dionysii delatum, ac diva nobis humanis exemptum XIV Kalendas Januariis. Ihe, cum suo ex Ragnetrude primogenito S. Sigeberto regnum Austrasiæ contulisset anno DCXXXVIII (ut est ad ejus Vitam ostensum) alteri ex Nanthilde procreato Chlodoveo II reliquit moriens Neustriam atque Burgundiam, anno DCXLIV recens inchoato. Quem sane annum primum numerandum esse Chlodovei II solidissime confirmat S. Audouenus, Dagoberti Regis nuper Referendarius: qui cum in Vita S. Eligii scripsisset, se atque Eligium Apostolicam benedictionem meruisse eo tempore, quo apud Gallias a cuncto populo Rogationes celebrabantur: mox subdit: *Convenientes simul in civitate Rotomagensi diebus quatuordecim mensis tertii (prout scilicet a mense Martio numerantur) munitum intium menses capiunt) anno tertio Chlodovei juvenentis Regis (nempe annum ætatis VII dumtaxat agentis) die Dominica ante Litaniis, inter ceteros populi, inter aquina clericorum, inter choros psallentium, consecrati sumus gratis ab episcopis pariter Episcopi, ego Rotomago, ille vero Noviomus.*

certissimis ex S. Audoueni Vita characteribus constat:

10 Hunc locum tot characteribus insignem, tanta accuratone scriptum, idque de actu tam ipsi auctori per omnem vitam memorabili: mirum est novorum Francicarum auctori ita neglectim haberi, ut (quia calculis suis nimium adversatur) alibi eum proferat, alto silentio pressis, die mensis, Domine ante Rogationes, et anno III Chlodovei: alibi velut errori subjectum spernat: alibi ut intrusum a librariis rejiciat: quid enim in antiquissimis testium oculatorum monumentis certum habetur indubitatumque, si ejusmodi testimonia convellere eo modo liceat atque in suspicionem vocare? qui non possit in ipsis sacris Scripturis hæc ratione (si tamen est ratio) in firmari impune? Si enim et plurima et vetustissima queque manuscripta, nullo prorsus dissentiente, sic habent: quam temerarium est vitiatum textum credere? Lucas Dacherius tom. 3 Spicilegii Vitamillam edidit descriptam e vetusto Codice Corbeiensis Bibliothecæ, et ad Conchensis monasterii MS. collatam. Habemus nos eandem ex MS. Rubec-Vallis, collatam cum MS. monasterii Bonifontis. Eadem extat in MS. Monasterii Aquicinctini et in alio Serenissime Regine Sueviæ, nusquam vel apice uno circa locum præcitatum variante textu: numquid oportuerat vel unum saltem alienibi inveniri in contrarium, ut vel dubium moveretur: plura autem, ut definitiva ferretur sententia de probabili saltem ipsius corruptela?

a quibus recedentes atque,

11 Nihil horum facit Francicorum scriptor, sed cum lib. 19, pag. 140 fateatur simul esse consecratos Sanctos, quo id factum sit tempore non requirit: tantum S. Audoueni Regis Chlodovei permissu paulo ante Clericum factum dicit: an ut majorem fidem inveniat postea, ubi decennio dumtaxat regnasse Dagobertum credi volens, filium, in obitu patris quinquennem, statuit ipsi successisse anno

DCXXXVIII? Quo autem id auctore? Nullo prorsus: D nisi quod Hermannus Contractus seculi XI scriptor et auctor Chronici Mosiacensis ad ipsius sententiam accedant propius, dum Chlodovei primum annum cum anno Christianæ Æræ DCXLI componit: Hermannus autem potissimum ei videtur præfuisse, eum asseruit Dagobertum mortuum anno regni sui *ihrimo sexto* quidem, (ut et nos ex legitime fidei auctoribus supra diximus) sed post patris mortem decimo; atque ita intelligendum dedit, ipsum sex annis ante obitum sui patris regnasse, quod verum non fuit. Hermannus nempe et Chronici dicti auctorem decipit, quod Fredegarius post narratam Chlotarii mortem, anno XLV regni obitum, res inter filios spatio sex annorum gestas, circa consuetam sibi annorum singulorum distinctionem in unum contrahens, immediate post subjungat: *Dagobertus cum jam anno VII regnaret, Burgundias ingreditur*: quo factum, ut existimaverint Incessisse patrem filio sex annis prius quam moveretur aliqua monarchie parte puta Austrasia. Sed non observarunt, si sic intelligatur Fredegarius, non tantum eis regionibus, quæ Dagoberto ex paterno imperio potiores obtigerunt, exitum fingi Chlotharium spontanea cessione, sed regnis prorsus omnibus. Nam et Chariberto alteri filio deberet fingi contulisse regnum adhuc vivens: etenim eodem modo loquens de Chariberto Fredegarius, priusquam incipiat loqui de ingressu Dagoberti in Burgundias anno VII regni, dixerat, quod post annum tertium cum regnare cepisset, Vasconiam sua ditiori rediit, *atque quantumvis largiorum fecit re in sui spatium*. Quod si hic locus nec debet nec potest intelligi de anno III regni Chariberto a vivente patre concessi (quoniam illi agitur de regno quod Dagobertus, qui mortuo patre occupaverat omnia, concessit fratri misericordia motus et consilio sapientum) ubi magis potest locus immediate post sequens de anno VII Dagoberti sumi cum respectu ad regnum, quod vivente patre fingeretur administrasse: sed tamen annus hic VII quam iste ut numerari debent ab obitu patris.

ex fundamento prorsus inani,

12 Interim Hermannus id nimium observantis errorem pro fundamento ponens Rerum Francicarum historiographus novus, a summa, quæ in præcitato S. Audoueni loco continetur, historicarum notarum certitudine discedit, et pergit succedentium Regum res gestas temporibus minime apte dispositis innectere atque interturbare, et Chlodoveo Dagoberti filio annos dumtaxat septem regni concedit, quem tamen monachus S. Dionysianus in gestis Dagoberti, auctores supplementi ad Fredegarium, item Chronica Mosiasense et Besoense aliique magnæ vetustatis scriptores unanimo consensu dicunt regnasse annis XVIII. Chlodoveo huic uxor S. Bathildis fuit, xxvi Januarii a nobis commemorata, et viro tres filios peperit: successive in Neustria atque Burgundia Reges: videlicet Chlotharium III, Childericum II atque Theodoricum III. Ex his Chlotharium annos solum IV regnasse scriptum legebatur in gestis Francorum, accuratone non magna compilatis, et (sive scriptoris hic lapsus fuit seu librariorum inadvertentia denarius excidit) *secuti sunt omnes*, inquit lib. 21, pag. 232 prædictus auctor, *ad unum verum Francicarum scriptores*. Intrepide tamen eidem ablatis decem annos restituimus, et plerique eorum ipsiusmet diplomatæ et Sanctorum coequevorum Actis eodem seculo scriptis tam evidentè demonstravimus, ut postea nomen habuerimus contra sententiam. Demonstrationem autem prælo delimus eo tempore quo de iisdem dubium movere incipiens P. Philippus Labbe, Miscellanea curiosa edidit, quæ vellemus prius habuisse, variis diplomatæ ignoratis a nobis confirmatura doctrinam nostram.

pro 18 annis solos 16 Chlodovei dant:

F

ejus cum fratribus successor Chlotharius non 4 sed 14 annis regnasse demonstratur

13 Chlotharii porro hujus filium creditum fuisse Chlodoveum

Chlothario
succedunt
Theodorici
et Childerici
ejus fratres :

Chlodoveum quemdam, atque anno dclxxx Regem post Childerici mortem assumptum ab Austrasiis ad regnum fuisse, et brevi vixisse tempore, sequenti capite ostendemus : ubi et de ipso Childerico agemus, matris suæ opera in regnum Austrasiarum contra Grimoaldi tyrannidem sublimato. Hic dicimus Childerici apud Austrasios absentiam Ebroino Majoridomus in Neustria occasionem dedisse, Chlothario absque liberis, saltem tunc cognitis, mortuo, subrogandi minorem natu fratrem Theodoricum : quod absentibus se factum indignati Optimates, et Ebroini exoriam habentes potentiam, utrumque persecuti sunt, captoque et in monasterium violenter incluso Theodorico, Childericus tum primogenitus, Rex Neustrie Burgundiaeque proclamatur anno dclxxvi, infelici successu : tertio namque novæ monarchiæ anno Christi dclxxx cum plerisque liberis ex Bili-childe susceptis occisus est, et regnis restitutus Theodoricus : qui post annum dclxxxvii, mortuo Dagoberto juniore S. Sigeberti filio, inter bella cum Pippino Herstallio monarchiam tenuit annis sex, mortuus an. dclxxxix. *Regnavit, ut ait auctor historiæ jussu Childibrandi conscriptæ (secundum verissimam lectionem Codicis MS. qui olim Petavii fuit, nunc est S. rennissimæ Christianæ Sueciæ Reginiæ) annis xvii, a morte Chlotharii fratris primogeniti numerandi. Tum Chlodoveum filium ejus parvulum elegerunt in regnum : non post multos vero annos prædictus Rex Chlodoveus ægrotans mortuus est ; regnavit autem annus iv, et Childbertus frater ejus in regnum resedit.*

non simul
sed successore
in tota mo-
narchia,

14 Sunt qui existimant Childbertum diviso cum Fratre in Austria regnante imperio regnasse in Neustria jam inde a patris sui obitu : alii simul in Neustria Regnum fratres nomen tenuisse credunt : sed utriusque cum nullo nituntur fundamento, tum solidissime convineuntur errasse ex eo, quod nullum hactenus sub utriusque nomine prolatum diploma sit, nullum sub nomine Chlodovei quasi in sola Austrasia regnantis expeditum : sed bene in Neustria jam inde a morte Theodorici et quidem ab utroque seorsim ut successive. Tale est, quod Iperius in Chronico Bertiniano MS. parte 13 refert, quo *Chlodoveus puer, ut eum merito vocat, B. Bertino confirmat omnium privilegia a prædecessoribus suis concessa, die primo Kal. Junius anno primo regni sui. Et incipit si illo beneficia quæ parentes nostri. Simili principio simile prorsus privilegium eidem Sithivensi S. Bertini monasterio concessit Chlodovei frater Childbertus, et Actum dicit sub die Kalendurarum Junii anno in regni sui. Ex quo consequens est utrumque in Neustria, ad quam hic locus spectabat, et quidem successive regnasse. Similiter apud Philippum Labbe in Miscellaneis curiosis pag. 434 leguntur diplomata utriusque nomine et successive signata in Austrasia, prima quidem acceptum ex antiquitatibus Triacasensis Cannazati, datum *Rhemi mensis Februarii die xv, anno ii gloriosi Domini nostri Chlodovei Regis, quod suo super eadem re privilegio inserens verbatenus Bertoinus Episcopus Catalaunensis, procedere se ait ad rogatum claræ memoriæ Clodovei Regis et Pippini Majoris-domus Regis. Secundum ex chartulario S. Vitoni Viridunensis eruitur, continetque commutationem inter Annonium Viridunensem Episcopum et Illustrem virum Pippinum ejusque Illustrem matronam Plectrudem, eisdemque jubentibus scriptam et subscriptam ab Ilareico, sub die xiii Kal. Februarii, anno septimo Rege nostro Childberto. Childbertus autem, qui fratri adhuc impubi junior ipse successit, nec nisi tredecim a morte fratris annis regnavit, admodum juvenis obiisse debuit filiumque heredem non magnæ (quod tamen fingere tenentur ii, qui aliter quam nos de successoribus statuunt) ætatis reliquisse.**

15 Parvulus hic dicebatur Dagobertus hujus nominis in quem Chronici Fontanellensis auctor seculo viii scribens *Regem juveniculum, et Juniarum Regem* appellat, puerum vero Regum Francorum genealogia MS. usque ad Coronationem Pippini. Et vero eum, cujus pater puer admodum regnare cepit anno nccxiii, anno post hunc xviii admodum puerum fuisse oportuit : et ætate vixdem pubescente mortuum, qui solis quinque annis regnavit vita inperioque excessit anno dcccxxv. Ut prorsus extra metas salis se cognoscantur ii, qui cum legissent Theodoricum ultimum, Dagoberti Junioris filium dici, et alium apud Austrasios Dagobertum itidem respectu primi Juniores regnavisse ignorarent ; persuadere sibi conati sunt unum eundemque Dagobertum esse, qui Childberto patri puer successerat quintoque regni anno obierat ; et qui genuit prædictum Theodoricum. Est tamen communis hic error eorum, qui Chronica compilarunt, quos inter Hugo Flaviniacensis Abbas, sub initium seculi xii scribens, *Childberto, inquit, Rege defuncto, Dagobertus filius ejus succedit adhuc puer, et regnavit annis quinque et mortuus est anno dcccxxv, cui succedit Daniel Clericus qui et Chilpericus, regnavitque annos plus quinque, . . . et succedit ei Theodoricus Dagoberti junioris filius* : ut minimum enim in dubio reliquit Hugo, quem hic intelligat Dagobertum Juniores, an eum quem puerum regnasse et obiisse scribit : an vero quem supra dixerat patris Sigeberti regnum suscepisse, quemque, ut scribit ille, *Pippinus et Grimoaldus Pippini filius minus idoneum ad regni curam providentes in Clericum detonderi fecerant ; regno autem restitutum ignoravit. Interim Theodoricus, qui si ex impuberi patre natus concedatur, non nisi annum vi vel vii agere potuisset, cum regnare cepit anno dcccxx ; ante enim quo mortuus est annum dcccxxxvii erat plena ætate ac barba vir, prout ipsum conspiciendum exhibet sigillum suum in diplomate San Dionysianis, quod videre est inter veras Regum Francorum effigies celo Jacobi de Bie expressas editasque iterato Parisiis an. 1636.*

D
Childberti
filius Dagobertus
puer,

Theodorici
successoris sui
mediati pater
esse non
potuit :

E

16 Et vero si filios aliquos postremus hic Dagobertus genuisset, non utique hoc moriente Franci, ipsis præteritis, *Dantelem quemdam Clericum, cæsorie capitis crescente, elegerant atque Chilpericum nuncupassent, dictum Calensem, quia e Calo monasterio, quod S. Bathildis Clodovei n conjux, usque ad annum dclxxxiv recessu religioso illustrabat, educatus fuit a jam dicta Sancta ; quam hujus Chilperici fuisse aviam, ipsiusque filium Childerici ii, nunc demum certorum diplomatum fide testatum habetur. Unde sicut clarum est Clericum istum esse ad regnum vocatum proxime consanguinitatis jure ; ita probabile sit ipsum, cum fratres sui occiderentur, clam delatum ad aviam ab eaque caute servatum fuisse, et Theodorico patruo dissimulante aut jubente, attonsum in Clericum, vivere esse permissum. Vixit autem a morte patris annis omnino quadraginta, e quibus annis quinque regnavit et nullos ex se liberos reliquit, fortassis nec studuit procreare, devote Deo castitatis memor. Ex hac autem ætate illius cognoscas, quam minime istius ævi sit rudis illa delineatio, qua prorsus juvenis atque imberbis Noviomii, ubi sepultus est, reperitur expressus ; qualem prænomatus Jacobus de Bie inter Regum effigies representat, a suo commentatore persuasus, ipsius Dagoberti fratrem fuisse Chilpericum atque adeo prorsus juvenem decessisse. Extincta in eo est igitur anno dcccxx universa illa Francorum stirps, quæ per Chlodoveum ii ducta communem cum S. Sigeberti posteris originem habebat.*

et si fuisset
non foret hinc
prænotus
Chilpericus,
filius Chlodovei 5,

F

17 Quod autem de Chilperici genere diximus etsi satis maneat certum ex iis quæ in Dagobertinis allegata diplomata sunt : placet tamen etiam hic confir-

ut patet ex
ejus diplomatis.

A mate diplomate alio ex Corbeiensis Abbatia ad nos transmissio, sed iis mutilato verbis, quæ transcribenti videbantur nihil facere ad rem nostram. Est autem tale: *Chilpericus Rex Francorum. Vir illustri. Si facta parentum nostrorum conservemus, regionem consuetudinem exerrimus.... Ideoque venerabilis vir Chludius, Abbas de Basilica peculiari Patroni nostri Domni Dionysii Martyris..... eo quod bonæ memoriæ proavis noster Dagobertus quondam Rex per sua auctoritate manu sua roboratu, vacas cento Solduris... quod in inferenda de iugo Cinomaneco in fisci ditioribus ponebatur, ad ipsam sanctam basilicam annis singulis concessisset. Unde et cessionis ipsius et confirmationis, [inter ab] avo nostro Chlodoveo et bona memoriæ genitore nostro Chludrico vel avunculo nostro Theodorico, sed et consobrino nostris Chlodoveo, Childberto et Dagoberto quondam Regibus, corum manus roboratas, sicut præ manibus habere confirmat... ut hæc auctoritas firmiter habentur et per tempora conservetur, manus nostræ subscriptionibus subter eam decernimus roborare.*

Chilpericus Rex

Datum quod fecit Mense Martio, die x anno i Regni nostri. Compendio in Dei nomine.

B **CAPUT III.**
Austrasiorum Regum series a Dagoberto I ad Dagobertum II: hujus restitutio novis argumentis confirmata.

Austrasia Francici Imperii pars potior, quam sibi magni Chlodovei primogenitus Theodericus in paternarum ditionum divisione vindicavit, Regem a patris morte anno dxxxviii habere cepit Theodebertum: Theodeberto filius successit Theodebaldus anno dxxviii, et regnum tenuit usque ad annum Christi dlv, quando hujus propatruus Clothacarius sive Chlotharius, filiorum magni Chlodovei quartus, regnum ejus obtinuit; ac demum etiam (mortuo, qui solus supererat ex tribus ejus fratribus, Childberto) anno dlvii monarchiam. Quæ post obitum ejus rursus anno dxxi divisa quadrifariam est, Sigeberto Austrasiam obtinente, eamque morte sua vacuum transmittente ad filium Childbertum: quem etiam Guntramnus patruus adoptatum, Burgundici regni heredem post se reliquit, anno ut dictum dxxm. Sed hujus stirps brevi tota extincta est, quamvis duos haberet filios, Theodebertum in Austrasia, Theodericum in Burgundia successorem. Nam isto defuncto, et liberis ab avia Brunehilde interemptis: hujus filii omnes cum prædicta Brunehilde occisi sunt, et monarchia devoluta est ad Clotharum II, Chilperici Suessionensis filium; ab hoc autem ad Dagobertum, eo quo supra vidimus modo.

19 Hujus regna quam equali partitione inter se dividerint S. Sigebertus jam inde ab anno Christi dxxxviii, ætatis suæ IV, declaratus a parente suo Austrasiæ Rex, et Chlodoveus in Burgundiam Neustriamque succedens, satis est explicatum a nobis ante illius Acta § 4. Eundem Sigebertum Chlodoveo fratri supervivisse, § 10 satis clare probavimus ex Vita S. Bathildis (quam cum tribus liberis viduam reliquerat Chlodoveus) nec ante annum Christi m lxxii mortuum dici posse, probavimus ex Sancto- rum Remach atque Trudonis Actis. Occurrit recentior rerum Francicarum Scriptor in Præfatione Tom. 2 et ait, omnes gesta Francorum, ante noncentos ac viginti annos conscripta, secutos credidisse et produlisse, cum ante fratrem Chlodoveum decessisset. Verum quantæ hæc Gesta sint auctoritatis ipse nos doceat lib. 20 pag: 179, dicens: *Gesta Francorum ex variis auctoribus a monachis collecta esse, quolui in sui quisque monasterii usum consarcinare potuerunt. Talia au-*

tem sunt, ut merito dici de iis possit, quod ipse Sigeberto Genblacensi impingit, lib. 6 pag. 315, nihil in temporum notatione confusius esse. Numquid hoc satis clare ipsemet agnoscit, quando, quod ibi asseritur, *Dagobertum in Spanoglo mortuum regnasse annos xxxiv aut xlii* (ut varia est hujus loci lectio) et quidem monarchum in totis tribus regnis, ipse sic rejicit, ut ei solos decem annos in monarchia concedat! Mitto innumera ineptæ istius consarcinationis iacunda, contentus iis, quæ circa ipsum S. Sigebertum errata esse potest convinci. Nam hunc atque Chlodoveum utrimos ex Nanthilde fratres fuisse stungunt: quorum priorem Dagoberto nonum annum regnanti natum ex Austrasia puella, nomine Regenfrida, sua habet Vita, consentitque non tantum Fredegarius sed etiam ipse, qui libro Gestorum nos vult credere, Francicarum rerum Historiographus.

20 Teneamus igitur S. Sigebertum, quod ait Vita auctor, annorum initium a Paschate duccens, mortuum esse anno ab Incarnatione Domini sexcentesimo sexagesimo secundo, nobis tertio, eique ignoscimus quod annos Dagoberti (ut alias in Chronico) non recte supputans, natum anno patris nono (quem probamus esse Christi dxxxiv) deat ætatis suæ annum fere xxxi, regni xxviii implese: vel si hoc quidem ex antiquis monumentis fideliter descripsisse ipsum putes, annum vero Christi quem veteres isti notare non solebant, ex suo calculo vitiose addidisse dicamus; sane etiam ad annum dclxxvivendo pertigisse S. Sigebertum, quando huic rei nulla prorsus certa repugnat auctoritas, neque aliunde constat quis annus numerandus sit primus Childerici sub tutela aviæ Immichildis: Quodquid dixeris, annis xxi majorem fuisse, nec anno vulgaris Era vel obisse constabit. Male autem consulit familiæ suæ, quod Majoris-domus Grimoaldi filium Childbertam regni Austrasiorum heredem delegarit (si tamem delegavit et manifesta usurpati regni injustitia non fuit hoc commento palliata) hæc enim benigna erga fidelem catenus ministrum voluntate aliud nihil lucratus est, quam ut per insperatam Dagoberti nativitatem delapsus homo a spe regni in suam familiam traducendi, mox ut Rex finem vitæ beatum attigit, filium ejus tum forte octennem decennemve, fecerit in Hiberniam transportari detonderique in monachum, mortuum esse mentitus: itaque Childbertum suum curaverit Regem proclamari. Quam injuriam familiæ Regiæ illatam minime ferens Immichildis; ad S. Bathildem se contulit, atque ex ejus filiis, tanquam hæreditario jure proximis, secundo-genitum Childericum Austrasis præficiendum impetravit, et Neustriorum opera fidei usæ, captum Grimoaldum, ut multi scribunt, ad meritam mortem Parisios pertrahendum curavit: de filio vero ejus Childerico, suppositio Rege, quid actum sit, nemo dicit.

21 Childerico ergo post hæc pacifice in Austrasia regnante, adolescebat feliciter in Hibernia Dagobertus II, et circumquaque respiciens, num quæ via se aperiret in patriam regnumque remeandi, in Britanniam venit, ibique in S. Wilfridum Episcopum Eboracensem incidit a quo pecunia comitatuque instructus, prima ad maternos in Thuringia amicos se contulisse videtur. Eum deinde ostendimus, adnente matre et cedente Childerico, regnum Transrhenanæ Germaniæ Alsatianque obtinuisse; ubi S. Wilfrido patria pulso, vicem redditurus hospitalis obsequii, Argentoratensium obtulit Episcopatum, si vellet apud se remanere: ac demum occiso Childerico, nullosque, ut credebatur, post se liberos ex Bilichilde conjugæ, vivos relinquentes, Elroimus, ut est in S. Leodegarit Vita, regnum, quod ad fratrem Childerici Theodericum devolvi debebat, detulit pue-

Austrasiæ Reges primi

quorum successores S. Sigebertus ab an. 638

perperam ab alius creditur ante Chlodoveum obisse.

mortuus est an. 663

E

ant forte an. 665.

Amundatur in Hiberniam Dagobertus filius

pulsus usurpatoribus Rex filii Childerici patris Dagoberti

qui S. Wilfridi opr. reductus regnavit in Alsatia.

mortuusque
Theodorico
et Chlodoveo,
in tota Au-
strasia :

A ro cuidam, quem Chlodoveum dixit, persuadens Austrasiis mortuum esse Theodoricum, et dictum puerum esse Chlotharii in filium. Hoc autem breve intra tempus extincto, ostendimus Dagobertum Austrasiarum consensu circa annum DLXXX integrum Austrasie regnum obtinuisse; pro eoque tuendo etiam adversus Theodoricum patrelem suum, cuncta que fratris Chulderici fuerant sibi nitentem arrogare, gessisse bella, magnasque monasteriis cum aliis tunc Stabuloi et Malmundarii fecisse donationes. Hæc inquam omnia ostendimus in Analectis ad Acta S. Sigoberti et debetis toto 2 libro Diatribæ Dagobertinæ, asserti nostri veritatem confirmantes ex Sanctorum coævorum probatissimis Vitis, ipsiusque Dagoberti uniusque conquisitis diplomatis: sic ut Sommarthani Fratres, licet Regum Francorum historiam Genealogicam scribentes plane ignorassent Dagoberti hujus reditum, nec alius quisquam Francicarum rerum scriptor eidem preluxisset, eundem dixerint demonstrari, in Episcopus Argentoratensibus de S. Arbogaste agentes; quos secuti mox alii atque alii in Galliis sunt, neque hactenus inventus quisquam est qui opposuerit aliquid.

ejus moneta
reperita,

B 22 Quin etiam (ut facile est inventis addere) inventa postmodum pecunia est, que hujus Dagoberti esse crederetur: ita enim Dagobertinæ Diatribæ auctori P. Jacobus Vignierus ad calcem litterarum Divisione datarum XXIV Januarii 1667. Pene exculit mihi, frigere memoriam obtulente, quod antea staturam significare Reverentæ vestre, citare scribet librum impressum an 1666 apud Sebastianum Cranoisium, inscriptum, *Recherches des Monnoyes de France par Cl. Boutrone Cons. en la Cour des Monnoyes*: in quo libro habetur signum duplex puri solidi aurei, quem attribuit Dagoberto II ex Scotia reduci et opera vestra rediit; in quorum altero legitur, DAGOBERTUS et in altera parte † DEUS REX, in alterius vero aversa similiter parte, REX FELIX, que arguunt non male appositum nomen tuo in Chronico nostro epitheton ornatissimum. Hæc ille, alieni inventi minime invitis æstimator: cui hac parte sumis fuit, ejusdem Societatis nostre ac paris eruditionis vir, P. Joannes de Buissieres. Ad hunc enim cum ex Italia redires Lugdunum, diverteretur anno MDCXLII, exhibuit ille nobis ingenue literas, recens ad se Parisiis datas ab amico, dolente, quod suam Historiam Gallia quatuor partibus Latine editurus, ignorasset quantum ad eam rem faciendam præsidii habere potuerit ex Sanctorum Februarii Actis, et speciatim ex singulari de tribus Dagobertis Diatriba.

et insignis
merito in
Actis S.
Memmii,
quæ Cisterci

C 23 Eodem anno mense Julio Cistercium divertimus evolvimusque antiqua, quæ istis servabantur Sanctorum Legendaria, ex quibus tum alia Acta transcripsimus, tum illustria valde, et qualia hactenus non videramus S. Memmii Catalaunensis Episcopi cum insigni hujus Dagoberti memoria, quam hic transcribere non pigebit. *Postquam totus effulsit signis et miraculis Deus per servos*, (Memmii scilicet, Donatianum et Domitianum, de quibus ex velustiori Legenda egerat) claruit quoque mirissimo tempore in anno secundo sub Imperio Dagoberti (ipse est, qui post longam pressuram reversus est ad propria regnum) in mense quinto, in quinta die mensis, secunda vigilia noctis. Narrato deinde miraculi scaturientis ex S. Memmii sepulcro fontis, et corporis hoc indicio quæsi inventione, nonnullisque eam intra sex menses secutis agrorum curationibus prodigiis, cum dixisset visum non esse, quia longum eas per ordinem texere, sic conclusurus subjunxit: *Verum ea que vidimus, hæc scripsimus et narramus*. Mense deinde Augusti Parisios advectos primo ab adventu die excipiens Philippus Labbe noster, duxit ad insignem omnis antiquitatis amatorem D. Antonium de Vyon

atque Parisiis
servantur :

de Herouval: qui eandem S. Memmii Vitam locumque de Dagoberto restituto, jam antea sibi lectum notatumque in veteri suo quodam optimeque notæ legendario, gratulabundus obtulit, utque transcriberemus, hortatus est: sed negavimus opus esse transcripto, cum jam aliunde habere egraphum ostenderemus in catalogo viatorio nostro: gaudere tamen nos diximus, altero exemplari viso, ejus libenter essemus mentionem facturi vel in recensa, quod suadebat ipse, Diatriba Dagobertina, vel in Martio mense proxime elaboranda. Fatebamur enim non tantum hunc locum de novo offerre se e. (quod in re adeo jam demonstrata parum fuisset) sed varias prætereâ observationes novas nobis obtulisse, quibus tota Regum primæ stirpis historia non mediocriter posset illustrari.

24 Hoc memoria retinens Herouvalius cum anno 1666 processum pro Canonizatione Venerabilis Marie de Maillaco rogatus a nobis esset, XI Novembris, respondit et addidit: non dubitare se quæ observavimus ad calcem tractatus, quem D. Falesius anno 1663, de laudibus Berengarii impresserat, hanc ex Vita S. Mercurii, quem ipse nobis coram in suo ostenderat legendario, et postea eidem Domino communicarat; esse eum locum singulariter poterim, inter in impatienter expectare se, que in hac materia a nobis edendo promiseramus. Tractatus iste hactenus in manus nostras non venit: quia tamen persuasi sumus eo ubi locus iste exhibetur capite, addidisse auctorem varia circa hanc materiam, quorum par esset nos hic meminisse cum laude; ne, ut alias, se præteritum quereretur, sæpius petimus ipsum nobis librum una cum aliis huc destinatis mitti; ac tandem si talis jam desit propter bella occasio, veredarius eum tradi jussimus, ne forte his jam impressis tardius advehat. Facturi interim amici desiderio, et titulo nobis hic proposito satis, subjungimus dictis; uxorem Dagoberto fuisse Machtildem Saxonum Ducissam: ita suggerente Gaspare Bruschio in epitome sua magni operis de omnibus Germaniæ Episcopatibus, ubi de S. Arbogasto Argentiniensi Episcopo per Dagobertum instituto, sic loquitur: *Suscitant orationibus suis a mortuis Sigobertum, Dagoberti Regis ex Machtilde Saxonum Ducissa filium, qui in venetiane prope Ebersheimmuntler ab agro permissus, postero die obierat, pro quo pietatis officio dedit Rex ecclesiæ Argentiniensi Rufacelinum cum tota adjacente ditiane, quem Superius mutatum corrupta voce quasi Monn-datum hodie adhuc appellant*. Esto enim communi errore Dagobertum hunc ignorans Bruschius, S. Arbogasti actam ad primi Dagoberti retulerit tempora, ipsum tamen huc pertinere, idonea confirmavimus auctoritate: nomina autem Sigoberti et Machtildis matris, quæ in MS. S. Arbogasti Actis non reperiuntur, aliunde ipsum bona fide credimus accepisse.

ex Machtilde
uxore filius
Sigobertus,

u S. Arbogasto
ritæ redditus,

simul cum
patre vel
paullo post
eum Rex

25 Eundem Sigobertum enim esse putamus, qui in antiquiore S. Aldegundis Vita tom. 2 Januarii pag. 1040, Rex appellatur, sub quo et S. Aldetrude Abbatissa corpus S. Aldegundis translatum esse Malbodum dicitur: et pro Sigoberto judicavimus legendum fortasse Theodoricum esse: atque hanc conjecturam secuti deinde sumus ante Acta S. Aldetrudis num. 5 die xxx Februarii. Verum nunc re melius expensa, prorsus verosimile esse existimamus, non tantum Dagoberto II filium aliquem Sigobertum fuisse; sed eundem vel post Chulderici mortem atque supposititii Chlodovei dejectionem, una cum patre coronatum esse Regem (quemadmodum postea cum Pipino coronati sunt Carolus et Carolomanus) eodemque quo pater tempore ac forsitan prælio occuluisse: vel malico tempore eidem superstitem regnavisse. Certe de titulo regio Sigoberti hujus vix possumus dubitare, cum non tantum S. Aldegundis Vita dicat hu-

jus

A jus translationem factam esse a Rege inclyto Sigeberto atque bentissima Virgine Aldetrude : sed etiam Historia jussu Childibrandi scripta non unum, sed plures Reges hoc tempore in Austrasia collocet, ita loquens : *Defunctus Regibus, commissis in vicem Principibus Ebroino, Martino atque Pippino, adversus Theodoricum Regem et Ebroinum excitantur ad bellum. Quinam enim hi Reges nisi Dagobertus II, et filius ejus aliquis, cum ipso vel post ipsum regnans? De mortuis parvo si curavit Pippinus substituere alium vel ipsius Dagoberti filium, vel ex filio nepotem, nullum ea res successum habuit, victis actisque in fugam Pippino atque Martino, ut eadem historia memorat.*

CAPUT IV.

Regium nomen posteris Dagoberti Austrasii quadamtenus conservatum usque ad coronationem Pippini. Majores domus ex quibus secunda Regum familia.

Carolus Martellus Clotharium Regem declarat,

Iortuo Pippino Herstallio sub annum dccxiv, successit, post nonnullas cum noverca difficultates, Carolus Martellus Pippini ex Alpaide filius, vidensque non prorsus sibi tutum esse sine Rege, ut pater fecerat, imperare, Neustriis Burgundionibusque legitimis adhuc ex familia Regia successores venerantibus et Chilpericum Regem agnoscentibus, anno dccxxviii, (ut Fuldenses annales referunt) *Chlotharium* (utique Dagoberti filium) Regem constituit, nomine non potestate : ipsique, secundum auctorem Appendicis ad Fridegarium, eodem quo Rex constitutus erat anno morienti, substituit Theodoricum II, quem nequaquam fuisse Dagoberti pueri fratrem, multoque minus filium, jam supra ex ætate in sigillo expressa indicavimus, et manifeste probat constans eatenus Francorum consueto, hæredes defuncti proximos, quantumvis ætate minimos, attollendi in nomen regium : adversus quam non fuisset Chilpericus mortuo Dagoberto in e ductus e monasterio, si qualem volunt aliqui caussam habuisset Theodoricus, ut præ ipso Rex nuncuparetur. Nuncupatus est autem mortuo Chilperico, totius Clodovæana stirpis ultimo; ut qui ex Sigebertinis descendens, proximus esset jure representationis, ob genus a primo Dagoberto Clodovæi atque Sigeberti communi patre ductum : regnum autem si non re nomine saltem tenus administravit, ab anno dccxx ad dccxxxvii, tribus pariter dynastiis in unum conflatis imperium.

fratrem Theodorici multo post extinctus Clodovæanus assumpti,

C 27 Theodorico huic filium fuisse aliquid præter Chidericum ultimum nemo, quod sciamus, memorie tradidit posteriorum præter Iperium chronici Bertiniani auctorem MS. qui Chidericum multo post in Regem evertum, fratrem vocat Dagoberti : cujus autem non addit. Nullius ex tribus, quos hæcenus recensuimus, fratrem fuisse, res ipsa loquitur : quare cum Adonis Martyrologium, quod in Leodiensi S. Laurentii monasterio auctum, probari potest fuisse ante seculum VII conscriptum, eodem quo cetera characterem hæc habeat die xxiii Decemb. *Eodem die passio S. Dagoberti Regis Francorum, qui qualam die purgens venatum in saltu Wariensi, plenus Spiritu sancto, in loco, qui dicitur Scortias, tribus millibus distante a fisco Satannico, in quo ipse morabatur, a filio suo, nomine Joanne, x Kal. Januarii martyrizatus est, et ab Angelis deportatus ad Sanctitatem sanctorum Martyrum.* Hæc, inquam, ibi cum legantur, sintque ut antiquiora multo sic et fidei majoris, quam Satana-censia Acta, alibi pro commentis rejecta; cur non merito suspicetur aliquis Theodorici filium primo genitum fuisse Dagobertum istum, in quo avi nomen reviviscere pater suus ex more fecerit, enique (licet Rex coronatus non fuerit, cum nempe jam per se

ex quo natus videtur S. Dagobertus Martyr,

potens Martellus non putaret curandum sibi, ut ex Regia stirpe exaltaretur successor sub cuius nomine ipse imperaret) possessio tamen sua in Sathaniaco fuerit et nomen Regis Francorum inter suos, tam quam etiam quem hereditario jure regnum spectaret; gloriosior autem titulus Martyris deinde obtigerit, tamquam violenta morte sublato, fortassis in ejus gratiam si non et ejusdem instinctu, qui Francico regno possessor incubabat, nullo jure, sed magno favore et potentia subnixus. Atque hæc licet nullis certis confirmata argumentis, sed soli innixa verosimilitudini, fundata in traditionibus Satanaacensis Ecclesie, quæ hæcenus nulli certiori auctoritati monstrantur repugnare, et hoc modo sat congrue cum reliqua Francorum conciliantur historia) nemo *vigilantis somniu* esse dicat, nisi qui paratus est de S. Dagoberto Martyre certiora nos et verosimiliora docere : quod cum fiet, in ejus non libenter sententiam ibimus ad diem, quo colitur x Septembris.

D Rex etiam dictus quia regni fuerit legitimus hæres.

28 Porro Theodorico sic, ut diximus, mortuo, et nemine ex liberis ejus ad regnum evertito, sed singulis privatam vitam in aliquo paternorum fundorum, quorum eis relinquebatur dominium, vivere jussis a Martello; perrexit ipse sine Rege Francis atque Burgundis universis summa cum potestate imperare, imperavitque quoad vixit, id est, ad annum usque dccxli. Huic succedentes filii Pippinus et Carolomannus, nonnullasque in principio regni regio carentis titulo experti difficultates, circa annum dccxliii, Regem proclamavere Theodorici prædicti filium Chidericum, hujus nominis ultimum; qui vanam regii nominis umbram tenuit, usque dum conspirantibus in Pippinum Regem consecrandum Francorum omnium Proceribus, ipse in Sithivense monasterium detrusus est, et dedecori suo parvo admodum tempore superstes, e vivis abiit anno dcciv. Filii quoque ejusdem Theodorici, avum nomine referens, attensus est in clericum et Fontanellis in monasterio collocatus, sicut ex Chronico Fontanellensi docuimus : qualem autem deinde habuerit vitam exitum vel quando, nos hæcenus latet. Hæc porro, quæ diximus de Regibus ultimis memoratis, tamquam a Dagoberto II genus ducentibus, proponimus doctorum virorum judiciis expendenda, et certioribus fortasse monumentis, quæ necdum reperta sunt, aliquando productis, vel confirmanda validius vel solide reprobanda. Nec obesse aliquis putet diploma inter Belgica diplomata editum ab Anberto Miræo lib. I cap. 6, ubi Theodoricus II, inter suos progenitores antecrota Clodovæum proavum, Theodoricum et Childebertum avos, quasi uni eisdemque esse possent duo avi paterni, et Childebertus Theodorici filius non fuerit : imo tamquam tres avi fassent, postea duobus illi subjicitur Chilpericus, qui nunquam seitur in rerum natura fuisse; cum ab eo ibidem distinguatur alius Chilpericus, velut ejus, cujus est diploma, Theodorici consobrinus, quem Chiderici filium fuisse diximus.

Martellus ab au 738 solus imperat;

E

Pippinus et Carolomannus Chilpericum evertunt,

quam nepotem Dagoberti 2 credimus,

F

29 Verum tanta rerum confusio manifestum facit ejusmodi diploma minime sincerum esse; sed ab aliquo, qui regie genealogie se peritum existimabat, ineptissime fuisse interpolatum, tum cum veteri Instrumento absumpto vel alias deperdito, transcriptum novum exemplar est; quod olim frequentissime factum novimus, et librorum audacem temeritatem agnosceimus in testium subscriptionibus, annis Christi, aliisque similibus perperam veteri textui inserendis. Neque longe querenda exempla sunt : capto namque immediate apud dictum Miræum præcedente legitur Privilegium immanitatis Abbatie Vedastine concessum Kalendis Maii anno VII, Theodorici Regis seu Christi dclxxxvi, a S. Vindiciano Cameracensi Episcopo, ista ordinante, ut præfertur

non obstante diplomate Theodorici patris facte interpolato,

A *in conventu venerabilium Episcoporum Andoeni, Austregisili, Andomari, Elgii, Favonis atque Lamberti, nec non illustrum Abbatum Wandregisili, Philberti, Bertini atque Stupulonis* : quorum deinde singulorum adduntur subscriptiones. Interim constat Austregisilum Archiepiscopum (sic enim subscribitur, ut alius, quam Bituricensis intelligi nequeat; quamvis eo tempore nemo aliquis Metropolitanus Archiepiscopi titulo usus invenitur in subscriptionibus Conciliorum) anno DCXXIV factum; Eligium Noviomensem (cujus vitam S. Andoenus hic relatus scripsit regnante Childerico decessore Theodorici) anno DCXXV; Lambertum Trajectensem Stabulei in exilio septennali tunc vixisse, Godescalco in ejus locum intruso, jam inde ab anno DCXXXI. Nihilominus deprehenduntur vitia in Abbatum, qui interfuisse et subscripsisse finguntur, nominibus: nam S. Wandregisilum Fontanellensem anno DCCLXXXIII excessisse ex hoc mundo, accuratissime probavimus IX Febr. ad vitam S. Ansherti, aequae Abbatibus Fontanellensis; Philbertum vero Gemmeticensis, exulem tunc apud Episcopum Dietsvicensis egisse, testantur ejus Acta ad XX Augusti illustranda, nec nisi nono post anno redivisse; Elreino jam extincto.

B Atque haec, ne cuncta utriusque diplomatis vitia scrupulosius examinentur, sufficere possunt, ut intelligat Lector, neque ipsa vicia que fatiscencia nobis debere opponi, neque levi oculo Regum diplomata a nobis percurri, vel absque acuti iudicio assumi in testimonium veritatis asserta.

sicut et aliud apud Miram precedens

Dagoberti 2 filias aliqui Rothildem et Regentrudem faciunt:

quod est de S. Irmina certum;

Itemque de Adela,

S. Gregorii ultrajecti vita et athena S. Althieri

30 Nunc ad Dagoberti nostri II filias transitus fiat. Rothildem sive Rothildim, et Regentrudem nominant aliqui, communi quidem errore ad Dagobertum I, vel etiam ad puerum sive in delatu, quia secundum ignorarent: sed quas hujus fuisse oportuit, si fuerunt alienjus Dagoberti. Et hoc quidem de secunda sustinet Browerus, quia ipsam Adela, mox nominanda, in suo Testamento appellat *Dulcissimam germanam*: de prima Coccius cap. 12, hanc esse volens illam, quam a Floruntio S. Arbogasti Argentoratensis Episcopi successore, ut ejus Acta varia tradunt, visu ac loquela, quibus a nativitate carnerat, fuisse donatam legimus. Ceterum his, de quibus nulla alia extat memoria, praetermissis, nominanda imprimis nobis est S. Irmina: quam tam illustribus argumentis probavimus esse ex II Dagoberto progeneram, libro 2 saepe nominata Diatriba cap. 6 usque ad 14, ut superfluum sit ea hic vel summam retexere, cum rursus illa profertur debeant ad XXV Decembris, quo editur; quando etiam licebit expendere et refutare, si quid Trevirenses objecerint contra sententiam nostram, persuasi a Browero fuisse ex Dagoberto I genitam. Interim fidenter asserimus Modestam, non Horrersensem, sed Avendensem Abbatissam, majori longe errore dici S. Irmina sororem: quod ipsum ex dicti libri 2 cap. 12 prorsus corrui, iterumque ad ejus vitam patebit IV Novembris.

31 Ibidem pag. 127 probavimus Dagoberti nostri filiam fuisse Adelam, monasterium quod Palatium dicebatur, prope Treviros fundatorem. Laquet hoc ex ejus testamento, quod condidit anno XII Theodorici Regis, Christi MCCCXXI. Eam, tunc temporis viduam, antea ex legitimo matrimonio genuisse Almericum, patrem S. Gregorii, ecclesiae Ultrajectinae ab anno MDLIV ad DCXXXI Administratoris, mensis Augusti die XXV recolendi, ex ipsius Gregorii nepotis Vita patet: ex eademque constat plures Gregorio fuisse fratres, partim ex prioribus patris sui nephis, partim ex eadem matre natos: quorum hi in silva a latronibus occisi sunt, istorum vero aliquis genitus et debuit S. Altherem, Ultrajectinae sedis dehumo Gregorio patre Episcopum usque ad an. DCCLXXXIV, mortuum XV Decembris. Alfri-

cus enim in Vita S. Ludgeri decessoris sui, cujus D magister Gregorius fuerat, num. 16, Gregorii nepotem vocat Altherem, avito utique nomine dictum, ut licebit ad XXVI Martii legere. Atque hic de Dagoberti II posteris agendi finis sit, quando alia nulla nobis monumenta suppetunt, quibus probemus, alios usquam illos nobilis hujus pro-paginis sureulos existisse. Ut autem clarius pateant omnia, ad Genealogiam Regum Dagobertinorum auldimus explicationis causa etiam Majores domus, in horum Regum pluribusque Saeculorum Actis toties nominatos, ut prorsus necessaria eorum notitia sit; eorum inquam, a quibus secundae stirpis Reges fluxere, Mero-vingeis adal-

S. Pippinus et Grimoaldus Majores-domus,

32 Primus B. Pippinus de Landis fuit, de quo sub annum DCXLVI mortuo, plene actum a nobis est XXI Februarii. Successit ei in dicto munere Grimoaldus, qui quomodo, ob Childbertum filium loco Dagoberti II intrusum, dignitate fuerit ac vita privatus, jam satis superius insinuatum est: quae autem exinde tempestates familiam nobilem involuerunt, una cum S. Ita sive Kluberga, Pippini vidua, explicatum habes XVII Martii, ad vitam filiae eorum S. Gertrudis Abbatissae Nivelensis, anno DCCLXIV mortuae. Hujus soror S. Begga Ansigilo Duci, filio S. Arnulphi, unpta, eadem junior multo fuit, tandemque post vixit, ut post mortem sororis anno XXXIII, Christi DCXXVII, de construendo monasterio cogitans, Nivelas venerit; anno abhinc secundo, perfectis omnibus, translata ad Dominum: quae in S. Gertrudis Vita num. 18 legi possunt. Interea dissipatis paullatim nebulis, discussaque invidia, quam Grimoaldi ambitio toti confarar familiae; non tantum relevata illa, sed multo quam antea magis sublimata est viribus opibusque sub Pippino Herstallio, Beggie atque Ansigisi filio: qui ab anno DCXXXVII ad DCCLXIV, titulo Majoris-domus fulgens, apud Austrasios Neustrasiosque summam paullatim obtinuit potestatem. Fuit ei uxor Plectrudis, ex eaque filii Grimoaldus atque Drogo: sed uterque immaturo fato extinctus, hic anno DCCLVIII, iste paullo ante patrem occisus est. Supererat ex Grimoaldo Theodaldu filius: quem substituit marito Plectrudis avia, nunquam a Pippino repudiata, sicut cap. 2 lib. 3, in Dagobertinis ostensum est, sed ad extremum mariti sui in publicis Actis signandis socia. Verum praevaluit tandem Carolus Martellus, ex Alpaida pellice Pippino natus, praeter inbelli videlicet puero vir armis strenuus: et Francorum monarchiam, (solo titulo minor, quam Reges, aliis major omnibus) partim cum Rege, partim absque eo rexit ab anno DCCLXIV, defunctis DCCLXXI, mense Octobri: cujus nomen a turpissima nota damnationis aeternae, de qua per divinam revelationem S. Eucherio Episcopo Aurelianensi factam constituisse fluxerant aliqui, vindicavimus XX Februarii, ad vitam illius Sancti, § 3, 4, et 5.

15

tum Pippinus Herstallius

Carolus Martellus,

F

33 Martella patri succedentes filii, Pippinus Brevis et Carolomanus, partim inter se provincias sunt: sed hic rerum humanarum cito pertesus, monachum Cassini in S. Benedicti monasterio induit. Pippinum deinde Franciae totius Proceres impulerunt, ut exanctorato, qui nomine solo tunc regnabat Rege Childerico, regnum ipse nomen susciperet: quod anno DCI, factum esse diximus in Dagobertinis, et confirmavimus, tum ex diplomate Donationis Epternacensi monasterio factae anno (ut praefertur) *Incurrationis Donati* MCCCII, *Inlitione* V, anno vero *Domini Pippini Regis* tertio, partim ex consensu quam plurimorum MSS. Annalium. Sunt tamen auctores magni, qui parvis antiquitatis et ponderis testibus nixi, annum DCCLII, primum numerant Pippini Regis. Quare vix jam amplius dubitamus, quin varia varii usi epocha hanc induxerint discrepantiam: dum scilicet

ejusque filii, quorum Pippinus,

ANIMADA. PAP. 3

anno 750 factus abbas, coronatur 753

A scilicet alii annos Pippini ordiuntur ab anno octi, quo titulus Regis eidem a Romano Pontifice est delatus, quem proinde in signandis diplomatis ipsemet primum annum dixit : quando scilicet legati, qui Romam de regno consulturi erant missi anno precedenti, reverterunt in Franciam, rennuntiantes, quod auctoritas Apostolica juberet Pippinum Regem esse : quamvis coronatio sua non nisi anno post sequenti, ad publica regni comitia convenientibus omnium Francorum proceribus, et quidem circa finem octavatis, peracta fuisse videatur, exauctorato prius et in monasterium retruso Childerico : id enim anno DCCLII factum esse habet antiquissimum Chronicon nostrum, ab his temporibus vix ultra annum MDCCLX ductum. Hæc ergo respectu, ii, qui ex more apud Gregorium usurpato, epochas Regum ab anno pleno ordiebantur, ipsamque annum DCCLII adhuc tribuebant Childerico, cœperunt annum DCCLII nominare primum Pippini Regis, ut hoc modo duplex epocha Pippini habeatur, utraque vera, utraque antiquissimis auctoribus probata.

sic tamen ut
annus 752
dicatur regni
regis prius

apud auctorem
coæcum
monachum in
S. Dionysii,

B In his autem qui posteriorem Epocham sequi maluerunt, fuit scriptor proorsus coævus, et paucis post rem gestam annis ea narrans, quorum ipse potuit ex parte testis oculatus fuisse, utpote apud S. Dionysium monachus, ubi Pippinus iterato inunctus ac coronatus est una cum filiis a Bonifacio Papa, postquam tribus annis regnavit. Factam autem esse hanc coronationem et inunctionem anno Christi DCCLV omnes consentiunt : sed anno jam ad XXVII Julii provento : quare idem monachus, qui annum DCCLII primum numeraverat Pippini, annum DCCLV primum numerat filiorum, eandem utrobique rationem servans. Dicitur porro testimonium invenimus in codice perquam antiquo, qui apud nos est, ipsius illius monachi propria manu et conspicio adhuc characterem ex utroque in memoriam, continens S. Gregorii Turonensis librum de Vita Patrum alterumque de Gloria Confessorum : quem codicem a Collegio nostro Molsheimiensi aliorum librorum permutatione redemimus, curante cum rem P. Petro Richart, sacre Theologie illidem Professore. In hoc autem codici e in penultimo folio ante Vitæ quosdam Sanctorum dictis libris deinde subjunctas (istic ubi finit liber de Gloria Confessorum, in prima columna versæ paginæ paucarum linearum spatium occupans) leguntur sequentia tum in reliqua parte dictæ columnæ, tum in columna altera ac deinde in prima ultimi folii parte, eodem characterem et atramento, quo toti præcedentes libri ac subsequentes eodem in codice Vitæ.

post libros
quosdam S.
Gregorii
Turon

C Si nosse vis, Lector, quibus hic libellus temporibus videatur esse conscriptus, et ad sacrorum Martyrum pretiosum edis tuadem; invariis namque Inarnatione Domini septingentesimo sexagesimo septimo, temporibus felicissimi atque tranquillissimi et Catholici Pippini, Regis Francorum et Patriæ Romanorum, filii beatæ memoriæ quondam Caroli Percipis : anno felicissimi Regni ejus, in Dei nomine, sexto decimo, indictione quinta : et filiorum ejus eorumdemque Regum Francorum Caroli et Carlomanii (qui per monas sancte recordationis viri beatissimi Domini Stephani Pape, unum cum prædicto patre Domino viri gloriosissimi Pippino Rege, sacra chrismate, divina providenti et Saactorum Petri et Pauli intercessionibus consecrati sunt) anno tertio decimo. Nam ipse prædictus Dominus florentissimus Pippinus, Rex pius, per auctoritatem et Imperium sancte recordationis Domini Zachariæ Pape et orationem sancti christivatis, per monas beatissimi Sacerdotum Galliarum et electionem annuum Francorum, tribus a nis antea in regni solio sublinatus est. Postea per monas ejusdem Stephani Pontificis, die uno in beatorum prædictorum Martyrum Dionysii, Rustici, et Eleutherii

scribentem
anno 767,

quo obiit
Pippinus Rex
dictus u
Zacharia
Papa

D ecclesia (ubi et venerabilis vir Fulradus Archiepiscopus et Abbas esse cognoscitur) in Regem et Patriam, una cum prædictis filiis Carolo et Carlomanno in nomine sanctæ Trinitatis unctus et benedictus est. In ipsa namque beatorum Martyrum ecclesia, uno eodemque die, nobilissimam atque devotissimam et sanctis Martyribus devotissime adherentem Bertradam, jam dicti florentissimi Regis conjugem, prædictus venerabilis Pontifex regularibus iuribus cycalibus gratia septiformis Spiritus benedixit : simulque Francorum Principes hereditatione et Spiritus sancti gratia confirmavit, et tali omnes interdicto et excommunicationis lege constrinxit ut nunquam de alterius hinc Regem in rem præsumant eligere, sed ex ipsorum : quos et divina pietas exaltare dignata est, et sanctorum Apostolorum intercessibus per manus Vicarii ipsorum beatissimi Pontificis confirmare et conservare disposuit. Hæc idem caritati vestri breviter in brevissima paginula libelli inseruimus hujus, ut per succedentium temporum et vulgi relatione propago in ævo valeat cognoscere posteroribus.

unctus sit
cum filiis a
Stephano
Pont in
ecclesia S.
Dionysii.

APPENDIX APOLOGETICA

pro Diatriba de tribus Dagoberti Francorum Regibus.

Hactenus Geneologiæ Regiæ ordinem ac chronotaxim paraveram prælo, tacito ferme ubique Hadriani Valesii nomine, ne in modestæ illius ad tumum 2 Regum Francicarum præfationi cogerer respondere. Cum enim suspicionum æsti abreptum se scripsisse istam ipsi Diatribæ Dagobertinæ auctori esset confessus, velle autem de cetero amicitiam colere cum hominibus, quos non invidiosus cognovisset; non existimabam retractandam esse injuriæ semel condonatae memoriam. Videbam etiam neque magnam ejus apud eruditos Franco-auctoritatem esse, neque ab ullo credita fuisse quo scripserat; ut sine magno dispendio veritatis vel dissimulari possit res tota, vel expectari ab ipsiusmet calamo reparatio noxiæ. Sane cum intellexi, proximo postquam Parisi discesseramus anno, vulgatum ad eo libellum fuisse, cui locus aliquis ex S. Memmii Vita, Dagoberti in regnum confirmans, subiecteretur; omnino existimavi hanc fuisse captatam occasionem ad obliterandam insigni aliqua auctoris lesi eumendatione notam, eidem prius sine fundamento impositam : quid enim ad Berengarii laudes vel Adalbertus carmen, quæ isto tractabantur libello, facere poterat Dagobertus; nisi ut vel hæc, quod sperabam, fieret; vel ex multis erroribus, quos ei relexisse poterat Diatriba sedatius lecta, aliqui retractarentur?

E

Valesius
antebac erga
auctorem
Diatribæ
minus æquus

dam taxam
supra famam
pularetur
reparaturus,

37 Allatus interim diebus hæc Antuarpium est libellus ipse, vanumque fuisse spem meam ostendit. Ut enim oculos in ultimas illas pagellas conjeci, non modo occurrit ipso in principio de S. Sigeberti aetate annis XXI conclusa error, quem mirari possem Februario viso a Valesio non fuisse depositum : sed rursus legi prioribus similia lesi jactantem : Primus ego anno MDCXVII e. e. Malmesburienis et S. Salubergæ Vita dilecti et observavi Dagobertum, regem ac domo expulsum factorem Procerum, ex Hibernia in Britanniam transisse, et a Wilfrido Eboracensium Episcopo hospitallyter exceptum, equisque et armis instructum revertisse in patriam : quare et in præfatione tum 2 Regum Francicarum præfatu dixi, Dagobertum videri restitutum in regnum : sed quem duobus illis auctoribus ad junctam tertium nupre reperi. Et in fine addit, quod festinaverit hanc nuperam observationem suam proferre in lucem, tum ob alios causas tum vel in iuxta, ne a quoquam, ut jam sæpe contigerat sibi, in illius editione præveniretur, atque postea in repetendam rem compelleretur miserissima necessitate.

F

dupliciter
culpam,

A 38 Hæc legens, quid prius, quid posterius admirarer non habui. Quid? Adenfamæ suæ prodigium esse Valesium, ut amice monitus quod in Diatriba, prius ex sola præfatione et capitum titulis ab ipso cognita ideoque temere impugnata, plura nec minus gravia invenire posset pro veritate eadem testimonia, et multam quam accipere ex ea tunc neglexerat lucem regno Regis prædicti asserere; indicaret ultra, quod ne tunc quidem inspicere ac legere eam curavit, publice confitenda solum illum de S. Memmio auctorem eatenus esse repertum a se, quem prioribus duobus adjungeret tertium? Quis vero existimaret adeo ipsi vilem futuram amicitiam, ultra quesitam ab eo recenterque accepta injuriosæ temeritatis indulgentia coalitam, ut eam vellet tam cito rescindere, injustissimam illam de suis observationibus sibi subductis querelam sic repetendo, quasi viveret nemo qui posset intelligere, eundem utique ab ipso argui criminis hujusce reum, quem sui Tomi 2 pag. 421 dixerat, *oculto litterarum commercio ex ipso, non tamen per ipsum didicisse Dagobertum, Sigeberti senioris filium etc?* quasi etiam ex insinulato auctore nullum audisset verbum, quo debuisset ejusmodi suspicionem deponere, et persuaderi, Dagobertum illum alteri longe citius fuisse cognitum et pluribus in Belgio indicatum, quam ipse de Malnesburiensi legendo cogitationem susciperet.

atque inul-
dam alienæ
laudamentum
steru n
publicavit.

cui responde-
tur,

in opere no-
stro sua sin-
gulis scrupu-
lose tribui:

12 annis
prius quam
ipse de Dago-
berto 2 cogi-
tarit.

fuisse cum
auctori Dia-
tribæ notum

B

39 Ut ergo satisfaciam nonnullis amplissimæ dignitatis viris, pridem questis apud nos, prorsus impunitam dimitti insultationem adeo insultum, velut si auctores expositos communi luci nemo ante Valesium inspicere potuerit; utque magistri mei denno haerenti aestimationem a tam infami liberem suspitione; non gravabor, Hadriane, ex tractatu de S. Servatio quem pridem adversus tuum de illo Sancto in duas personas distrahendo commentum idem auctor conscripsit, cum recens esset injuriæ sensus, mox autem prevalente ingenita sibi in tolerandis amolis facilitate suppressit) excerpte quadam, unde cognoscens quam importune recederis eramben illam, nescio cujus hœris erga immerentem amicum aceto conditum. Ita autem habet eo loco, ubi querelarum tuarum meminit: Fatetur Valesius negantem non esse, quin in Diatriba ista multa sint obarrata, quæ aut nemo observavit. Idem de toto opere nostro, ubi nactus otium legere dignabitur, dicturum confido; certoque cogniturum, eos esse nos, qui nolimus alienis plumis spectandi aut verius irridendi prodire; sed qui soleamus quæcumque ab aliis forte didicimus singulis singula referre accepta, adeo ingenue et liberaliter, ut multis in hoc nimii videamur.

C

40 Asserit ille de studiis suis, quod ab anno MDCXXII cepit Hællelmum Malnesburiensem aliosque externos auctores evolvere. Hæc annis duodecim cepi citius, et quidem sic capi, ut eum rebus inter me et Collegam Rollandum nondum plene constitutis, suspensum mihi statim a principio horum meorum studiorum parandum prælo Februarium, interim dum Januarii ipse conficeret, cumque in eo viderem SS. Sigeberti Regis, Pippini Ducis, Vedasti, Amandi, Ansberti, Encherii, Eleutherii, Episcoporum Acta occurrere, de his autem statui nihil certi posse nisi cognita Regum primorum apud Francos successione, et uniuscujusque eorum in regno aetate; eam in rem primas curas converterem, ipseque in limine impigerim in illum Malnesburiensis famosum de Dagoberto locum. Dumque per omnia me sollicitè verso (videbam enim et in hoc et in aliis plerisque stirpis Merovingicæ Regibus plurimum a vero aberrare receptas passim opiniones) primum observavi chronicon, Gesta Francorum appellatum, quod alios passim post se traxit auctores ut Chlotharii in re-

gnum ad annos quatuor coarctarent, anonymi cujusdam fabulatoris esse, inter antiquas ac fide dignas historias nequaquam numerandum. Vidi deinde Fredegarii chronicon ad dicti Chlotharii tempora non esse deductum, sed cap. 90 ad annum IV Chlodovei finire.

41 His ita deprehensis, difficultas restabat ut anni XIV Chlotharii apte insererentur Francorum Regum chronologiæ, ideoque excutienda fuerunt monumenta omnia typis edita et in membranis antiquis exarata diplomata, sive anteriorum sive succedentium eadem in stirpe Regum; eique diligentia manifesto comperi, inter Dagobertum primum et ultimum unum esse interponendum, qui tempore Chlotharii, Childerici et Theodorici fratrum regnavit in Alsatia. Ab istis porro recensensus principibus, Stabulensis ac Mulmundariensis monasterii antiquissima tabularia excutienda judicavi, non vana spe ductus in his posse haud levia sententiæ jam constitutæ haberi subsidia, quæ quibus adtentibus impetram, ubique in Diatriba professus sum. Eodem plane tempore Imnichildem notavi fuisse S. Sigeberti uxorem et genitricem Dagoberti jam relictæ; cujus deinde in tota Austrasia regnum indicantur mihi Acta S. Irminæ et testamentum Adæ filiarum ejus, ipsiusque Dagoberti diploma patrem Sigebertum agnoscentis; atque ita inveni vera esse quæ antea legeram de Dagoberti reditu ex Hibernia in S. Wilfridi Actis deque bellis gestis cum Theodorico patrele in Vita S. Salabergæ; quæ duo postrema testimonia, ut sola notantur in dedicatoria Epistola, ita sola mihi fuisse argumento ad asserendum vitæ et regno Dagobertum II, non dixisset Valesius, si totam Diatribam legere voluisset; agnovissetque præ his quæ istic a me per suos singula annos deducuntur demonstranturque, admodum pauca et prorsus confusa esse quæcumque cognovit hactenus et vulgavit ipse de illo Dagoberto.

42 Ita porro, ut dixi, repertam conquistamque maximo labore scientiam, non statim protrusi in lucem publicam, novæ inventionis laudem appetens; neque veritus ne alicui plagiarium innotesceret, abditam prorsus sub modio habui: sed proprio non omnia fidens iudicio, et gnarus tempore maturescere enucta, moram inulsi ipsi mihi iisque quorum sententias exquirebam amicis. Fuerunt autem hi mihi tunc in Belgio multi, varii etiam longius dissiti, quibus cogitationes meas indicavi per litteras: cum homine autem Gallo ad usque tempus vulgatæ Diatribæ non fuit mihi de Dagoberto quæstio, nisi cum P. Henrico Ignatio Godefroy, Rectoræ Societatis Jesu Rotomagi, ex quo anno MDCXII didici, verum esse quod alii pridem legeram de Rotomagensi Dagoberti sepultura. Quid Valesius de eo cogitaret essetque scripturus nec ego curavi ex aliquo querere, neque aliquis tæ docere laboravit, libris autem ejus necdum editis non potui divinare, ut, quod postulat, eundem ex æquo reciperem in partem consurtionemque ejus rei, quæ non quia nemini acceptam debebam nec alicui antè me sciebam incidisse, totam mihi asserui; libenter Valesio permissurus, ut quod suo se acquisivisse dicit studio, totum sibi vindicet; imò ne e amicorum, quos dixi, cuiquam indignaturus, si per aliquem eorum factum est, quod fieri facillime potuit, ut conatus meus Valesio innotuerit.

43 Nolum interim in suspensionem vocari ab eo etiam Cantarelli Fabri demortui nomine, quasi is nihilo minus, quam ipse in Dagoberto, fuisset admiratus in Chlothario, quod annos illius XIV in Diatriba mea invenisset cunctis iis rationibus auctoritatisque fultis, quibus ipse eosdem cognoverat et cognitos Valesio communicaverat. Qui meas ipsiusque apud Valesium auctoritates conferet inter se,

facili

et alia plura
eodem spectan-
tia.

E

quæ hic
amicis pluri-
bus communi-
cavit.

F

Eundem de
annis 14
Chlotharii nihil
scivisse ex
Cantarelli,

A facile is cognosceret non omnes easdem, sed aliquas etiam diversas utrique præluxisse: utri autem serius vel citius nihil maguopere referre existimo. Observationem tamen illam, non modo cum eam diligenter principio horum studiorum, sed neque adhuc cum S. Sigeberti Acta jam impressa haberem, inter viros doctos fuisse Parisiis receptam colligere potuissem ex Philippi Labbei Miscellaneis curiosis pag. 426 tomi 2, eodem anno impressis, ubi admodum auxiliogæ suspensioque prorsus iudicio de hoc puncto loquitur; etsi nonnulla istic proferat documenta, quibus sane ad meam sententiam confirmandam uti voluissem, nisi adeo sero venisset in manus, ut Diatriba mea jam versante sub prælo, animus tempusque defuerit totos illos tomos accuratius evolvendi.

B 44 Quin et ad Cantarellum fidenter dedissem litteras, si in Considerationibus illius historicis super Genealogia domus Lotharingicæ, ab illo vulgaris anno 1642, illum talis novitatis, etiam sub habio animadversæ, vestigium reperissem. Etenim Bollandum inter et Cantarellum nonnulla extabat officiorum epistolarumque communio, et harum una superest adhuc, que possit omnibus manifestum facere, quantum vir ille de se humiliter, de studiis nostris sentiret sublimiter; ut parum verosimile videatur conqueri illum Valesio voluisse de me; longe autem verosimilius, Bollandum, qui suorum studiorum subsidia et arcana, magis quam forte expediebat liberaliter, communicabat cum amicis, inventi mei conatusque notitiam ipsi Cantarello, et hunc Valesio impertivisse. quod sicut nec huic, nec illi, nec alteri cuiquam vitio vendendum existimo (cum fateatur Valesius a quo acceperit; et Cantarellus, modo foret in vivis, non incunctanter auctorem proferret, si præter seipsum habuit aliquem) ita mihi non puto obesse debere, si eodem quo ego meas aunorum multorum meditationes vulgavi tempore, etiam aliquid eadem in re studio suo (nec enim hoc negare velim) detexerit Valesius. Sed utrum quod invenisse se dixit etiam potuerit ad perfectum adducere, tunc patebit, cum, quod ego feci in Chronologico Indice ad Diatribam, annos, quibus unusquisque Rex regnare cœpit ac desit, audebit omnes designare, et que in suis Francicarum rerum tomis intricata atque inexplicata reliquit plurima, distincte proferet, sic ut a principiis et assertionibus propriis non debeat sæpius sæpiusque recedere, et perperam constituta retractare.

C 45 Nunc ipsam Cantarelli epistolam videamus, dignam sane que lucem videat ex Gallico fideliter Latine reddita, qualem anno mdcxxviii, in die Maii scripsit. *Distuli respondere eleganti epistolæ tuæ, quam xxvi Martii dignatus es, donec obsolvissimam apologiam pro libro meo de conjugio Ansherti et Blithildis, injuriose traducto per quemdam Jurisconsultum Marcum Antonium Dominium, qui te sæpius allegat, Sane divina factum providentia existimo ut R. P. Thiersault mihi traderet doctum et elegantem epistolam tuam eo ipso momento temporis, quo respondebam eisdem loco adversarii mei, post allegatam auctoritatem tuam exprobrantis, a se contra me stare viros omnes doctos: quia scilicet tres quatuorve litterati, quorum consilium laboribusque fuitur, ipsius tenent opinionem. Etenim nomen tuum usque adeo celebre et illustre est, ut vel solum sufficiat ad demonstrandum viros magnos a meo conatu non abhorreere. Itaque impelli me sentio vehementer, ut tuum de me testimonium, nisi tu nolis, in publicam lucem dare velim. Non equidem ignoro reputandum id vanitati ab aliquibus propter eximias laudes, quas mihi tribuit Reverentia vestra: verum tamen respectus veritatis, cui maxime servit patrocinium a pio, prudenti et facundo oblatum calamo, cogit nihil pensi habere isto-*

rum iudicia. Possem tamen ostentare etiam alias plures huc de argumento virorum eruditionis omnino excellentis epistolas, et eorum octo ex vestra doctissima Societate: rerum ab iis vulgandis abstineo, tum ne studio quæsitus testium numerus vidatur, idque majori jure in culpam vertatur jactantiæ, tum quia mihi sola tua approbatio sufficit, vel eo magis, quod de illa nec cogitanti quidem ultro sit oblata eo tempore, quo velut in Sanctarum honorem injuriis accusor ab æmulis; propterea quod nonnullos eorum, veris suis laudibus conspicuos satis, retuerim alienis et falsis operari, nec sine iudicii discreti examine admittenda censuerim quælibet Acta, ipsorum nomen præferentia; ostendens quædam eorum esse, in quibus pietatem superavit vilis quædam abjectaque credulitas. Ingens illi utilissimæque molitio (ad ejus absolute ut tuos annos possis extendere Superas omnes obtinet) includit modicam illam partem, quam meis studiis illustrandam suscepi: adeoque obligor vel hoc nomine tibi subjicere conatus meos, idque palam ac publice profiteri.

46 Hactenus tum Cantarellus in Epistola, tum Diatribæ auctor in suo, quem dixi, de S. Servatio nequaquam in duos dividendo tractatu: quibus addere coronilis loco quædam monita Valesio velim, primum, ut ipse qui toto passim opere suo multa de Sanctis tractat, non ita contemptim habeat positum in eorum Actis elucidandis laborem, ut, nisi nuda a notis et commentariis edantur, recipere ea nolit. Si enim ipse, ob paucitatem antiquæ historiæ peritorum, quaerit, quotusquisque libros a se scriptos evoluturus sit, quotusquisque qui evoluerit intellecturus, etiamsi nec obscuris nec barbaris utatur vocibus? quanto id potiori jure deberet de Actis Sanctorum quaeri, si notis et commentariis destituerentur, in quibus tot obsoleta verba miscerentur, tot locutiones inferuntur multiplices barbarie obfuscatae et intellectu difficillimæ? in quibus tot recondite historiae et quasi demortuæ resuscitantur, quas seculi aliqui, opinionum suarum vanitate surgentes, nigro calculo obducturi sunt promiscue omnes, nisi eæ sic tractentur, ut rejectis falsis stabiliantur vera, certa que a dubiis et probabilibus discernantur?

47 Alterum, ut nobis, quod *Actis Sanctorum* qualibuscumque additissimæ, eorum in verba religiose jurare solentibus, non prius objiciat quam opera nostra ipse legerit, idque jure nobis objici posse comperit. Confidimus enim vel ipso iudice absolvendos nos ab levitate, laudemque relicturos, quam alii passim nobis concedunt, quod in *Sanctorum Actis* examinandis, discernendisque, et, si quando opus est, rejiciendis, omnem eam posuerimus diligentiam que pene ab homine possit sperari. Quod si grave ipsi est nostra legere accuratius, non præcipiet dekursis obiter paginis sententiam, prout fecit, cum Diatribæ auctorem arguit *vigilantem somniasse* temereque effutisse Dagobertum Regem ac Martyrem Satanacensem unum eundemque videri; propterea quod argumenta, quibus id aliquibus probari videtur, ipse retulerit: id enim sic retulit, ut (quod mirum est paucis post literas contradicentem priori censuræ suæ scribere potuisse Valesium) *falsa commentitiaque censuerit Acta Satanacensia*, in quibus Martyrille Sigeberti Regis filius dicitur. Cetera que accevis probatisque auctoribus descripta invenimus, aut ceteroquin graviter fideliterque composita, si melioribus rerum ac temporum notis nusquam repugnant, cur non suscipiamus religiose? Utinam ipse, qui in dicta superius Præfatione affirmat *Historiam a se scriptam posse esse Gregorio Turonensi, vel potius Gregorini atque etiam Fredegarini legentibus hanc obscuri commentarii loco, in auctorum vel prioris saltem verba juraret religiosius: non toties ea ex sua interpretatus phantasia detorsisset in sensum a sensu auctoris sui prorsus alienum, quandoque*

sed Cantarello illius invenitum potuisse innotescere per Bollandum

certe familiarem huic illum fuisse,

et per epistolam postulassem ut ejus testimonio firmare posset sententiam suam,

D propter celebre nomen ejus in *Actis Sanctorum* illustrandis.

Non recte Valesium facere, quod velit absque notis edere *Acta Sanctorum*;

quod culpeis, que discrete probant, religiose insistente;

Adloque et contrarium : quod alibi, si necesse sit, poterit exemplis non paucis monstrari.

quod sua temere dyudicari prohibens, temere dyudicet aliena.

48 Adversus virum eruditum et pluribus editis libris Parisiis clarum, sed ex Valesii convitio de *trivio Theologum*, ipso in eadem sua prefatione, *Unum*, inquit, *monitos lectores relin, nisi qui in litteris ac in historia nostra evolenda consenuerit, de meis scriptis recte iudicare neminem posse : nec a quolibet temere et sine causa argui cum oportere, qui Francorum popularium suorum potentiaque gloria assiduam per annos xxxiii operam et majorem aetatis partem gratis impendit. Quid enim iniquius, univo vero quid ob indignum est, quam ea improbare atque damnare quae non intelligas? Videat Valesius ne pro nobis alius quispiam ista adversum se interquenda putet, pauca immotans verba, et pro Francis eorumque historia Sanctos*

*illorumque Acta substituens. Nos tantum non sumus nobis, ut tam paucos existimemus de rebus nostris posse iudicare : doctis pariter et in doctis debitoribus sumus, quia utriusque signavere Sancti quae utrique sequerentur vestigia : eaque in ipsorum gestis posteritati commendata, sed temporum injuriis pene obruta, renovare contendimus ; et ne mediocriter dumtaxat eruditi circa eadem palpabundi aberrent, notis commentariisque illustrare. Cujus rei causa si nihil nobis vult debere *ἡ-εὐδὶδξατος* Valesius, neque nostra nec operis nostri quidquam existimamus interesse : merito tamen miramur ab Sanctorum Vitis, quas pluribus locis parvi a se fieri ostendit, quærere ipsum gloriam agniti sua unius industria Dagoberti secundi.*

INDEX

SANCTORUM

AD TREDECIM ULTIMOS DIES MARTII.

A

- 24 Abatas M. in Mauritania. *Ex Mroll.* 478
 31 Abilas M. in Africa. *Ex Mroll.* 900
 26 Abebas M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menæis* 617
 25 Abel justus ob figuram Christi crucifixi relatus 540
 27 Albus M. in Perside. *Ex Actis SS. Jonæ et Barachisi* 688
 31 Avacius Ep. Conf. Melitenæ in Armenia minore 898. Acta disputationis *ex MSS. et Mombrtio.* 899
 30 Achaicus M. Thessalonicæ. *Ex Mroll.* 824
 29 Achatia M. Antiochiæ aut alibi. *Ex Mroll.* 767
 27 Acutus M. in Africa. *Ex Mroll.* 688
 27 Adalpertus Ep. Tridenti M. *Ex Pyrrho Pincio et Ughello.* 704
 19 Adeltrudis Wintershovii et Gandavi 35 Vita in *Actis S. Landoaldi* 36 Adventus Roma in Belgium 37 Sepultura 37 Elevatio 38 f
 19 Adrianus M. Wintershovii in Belgio 35. Vita in *Actis S. Landoaldi* 36. Martyrium, Sepultura 38 apparitio 37
 23 Edelwaldus Presb. anachoreta in Anglia. § 1. Gesta in Vita : miracula 460. § 2. Corporis translatio : memoria in fastis 462
 22 Afrodisius Ep. Biterrensis in Gallia *Ex Actis S. Pauli Narbonensis et alius, et varæ fabulæ rejectæ* 374
 24 S. Agapitus in Phrygia. An Martyrum Episcopus Synaxæ? *Ex Mroll. et Baronio* 478
 24 Agapius M. Cæsareæ Palæstinæ. *Ex Eusebio, Menæis, Mroll.* 476
 30 Agathonia M. *Ex Mroll.* 825
 19 Alemandus M. in Anglia. *Ex varis.* Familia regia. Templâ Darbiæ et Sulopiæ 47
 24 Aldemarius Presb. et monachus Casinensis, Bucciani in Aprutio 487. Vita auctore *Petro Diacono Casinensi Ex. MSS.* 487. Cap. 1. Educatio : monachus Casinensis, habitatio Capuæ et Daviam. Miracula 488. Cap. 2 Vita in Aprutio citeriore peracta : obitus 489. Cap. 3. Corpus Buccianum translatum. Miracula 489
 20 Alexandra M. Amisi. *Ex Menoll. et Menæis.* 83
 22 Alexianus Diae. *Ex MSS. Mroll.* 377
 24 Alexander M. Cæsareæ Palæstinæ. *Ex Eusebio, Menæis, Mroll.* 476
 24 Alexander alius M. Cæsareæ Palæstinæ. *Ex eiusdem.* 476
 25 Alexander M. Nicææ. *Ex Mroll.* 553
 27 Alexander M. in Africa. *Ex Mroll.* 685
 27 Alexander M. in Pannonia. *Ex Mroll.* 685
 28 Alexander M. Cæsareæ in Palæstina. *Ex Mroll. et Eusebio.* 708
 28 Alexander M. Cæsareæ. *Ex Mroll.* 709
 25 Alfvolklus Episc. Schireburnensis in Anglia. *Ex Knyghtone, Malmesburvensi, et Mroll.* 585
 26 Allas M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menæis* 617
 19 Amantius Diaconus Wintershovii et Gandavi 35. Vita in *Actis S. Landoaldi* 36. cap. 1. Adventus Roma in Belgium 37 e. cap. 2 Sepultura, elevatio 38 e 38 f. Translatio Gaudavum 41 e
 21 Amator M. Alexandriæ. *Ex Mroll.* 258
 20 Ambrosius Sansedonius Oril. Prædicatorum Senensis in Hetruria 179. Vita auctoribus *Gisberto, Recuperato de Petra-Mala, Aldobrandino Pappavono, et Oldrado Bis-domino Oril. Prædicat. Ex. MS.* 181. Cap. 1. Natales, infantia, pueritia 181. Cap. 2. Adolescentia operibus caritatis exercita : castitas frustra impugnata 183. Cap. 3 Ingressus in Ordinem Prædicatorum, studia, prædicationes et lectiones publicæ. 185. Cap. 4 Germanorum dissidia pacata : hæretici subacti : pax Senensibus impetrata 186. Cap. 5 Labores in publicum rei Christianæ commo-dum. 188. Cap. 6 Eximia ejus humilitas 189. Cap. 7 Prædicationum efficacia, miracula et ceteræ virtutes 191. Cap. 8 Mor-, miracula, sepultura, translatio. 193. Cap. 9 Miracula post transitum sancti viri ejus meritis divina virtute perpetrata 194. Cap. 10 Varia infirmitatum genera curata 196. Cap. 11 Ænurgement liberati, mortui suscitati, varia beneficia variis collata 198. Epilogus post annos xiv adjectus 200. Miracula publicis Instrumentis xxvii consignata a pag. 200 ad 209. Summarium virtutum et Miracula auctore *Recupero Aretino ex MS. Senensi, Prologus noster* 209. Cap. 1 Origo, puritas, humilitas et sapientia B. Ambrosii 209. Cap. 2 Efficacia verbi, devotio et oratio 211. Cap. 3 Operatio miraculorum et obitus 213. Cap. 4 Revelatio cuidam Virgini facta 214. Cap. 5 Miracula post mortem ante sepulturam patrata 215. Cap. 6 Miracula in die et postradio sepulture facta 217. Cap. 7 Translatio et eam secuta miracula, præcipue mense Maio 218. Cap. 8 Miracula mensibus Junio et Julio : item in castro Bolseni facta 220. Cap. 9 Epilepsia et febres sanate 221. Cap. 10 Infirmis desperatis et in mortis articulo constitutis sanitas collata 223. Cap. 11 Mortui suscitati 224. Cap. 12 Curati a diversis doloribus 225. Cap. 13 Alii dolores ac tumores sanati 227. Cap. 14 Apostemata sublata 228. Cap. 15 Contracti et paralytici sanati 229. Cap. 16 Usus oculorum, aurium et lingue regis redditus 230. Cap. 17 Reliquorum membrorum curationes miraculose : puerperæ adpate 232. Cap. 18 Internæ tentationes et afflictiones sublatae 233. Cap. 19 Vexati a dæmone, liberati 234. Cap. 20 Lesi ab homine aut casu, sanati 236. Cap. 21 Alia beneficia hominibus regis et in horum gratiam brutis præstita 238. Appendix ex Italico Julii Sansedonii 239. Gloria posthuma *Ex monumentis Julii Ep. Grossetani.* § 1 Sacellum supra corpus erectum 240. § 2 Festum Senis solenne 241 § 3 Officium proprium pro toto Ordine Prædicatorum 243 § 4 Ludi et representationes festivæ B. Ambrosio instituta 244 § 5 Elogium Necrologio Senensi, nomen Martyrol. Rom. insertum 246. § 6 Reliquiæ, imago et gratiæ recentiores 248
 30 Amedeus Sabaudicæ Dux Vercellis in Pedemontio 871

871. Acta vitæ Gallico *Samuehs Guichenon* 871.
Virtutes ac miracula ex *Italico Petri Fronc.*
Moliti cap. 1 Pia iuventus, eximie mansuetu-
dinis et fortitudinis laus. 873 cap. 2 Comitatus et
liberalitas erga pauperes, rigor vitæ, liberi, pia
mors 874. cap. 3 Beneficia sanitatum impetrata
herosis, felicitantibus, diarrhæticis et aliis
876. cap. 4 Curati phrenetici, tibiisque et cru-
ribus male affecti 878. cap. 5 Epileptici, alii
ægri et moribundi sanati 879. cap. 6 Auxilium
gravidis, puerperis, captivis et aliter miseris
latum 881. cap. 7 Constans traditio de sanctitate
ejus in Pedenontio et Sabaudia 883. cap. 8 De
imaginibus eum, ut Beatum representantibus
884. Appendix ex *MSS.* § 1 De Elevatione,
translatione et sacello B. Amedei 886. § 2 Acta
pro canonizatione 887. § 3 Acta postremæ visi-
tationis sacelli ac Reliquiarum 889
- 21 Ammonius M. Alexandriæ. *Ex Mroll.* 258
- 26 Ammonius Lætor M. in Pentapoli Libyæ. *Ex
Mroll.* 615
- 19 Ammonus M. in Africa. *Ex Mroll.* 26
- 22 Ammonus M. Sebastie. *Ex Mroll.* 377
- 31 Amos Propheta Thorne in Palestina 894
- 27 Amphiloehus Dux M. in Illyrico. *Ex Menais*
685
- 20 Anastasius ex xx Martyribus, monachus Laure
S. Sive a pag. 163 ad 179. Ejus patrocinio vol-
luta Presbytero Syro notitia lingue Græcæ 176.
Græce pag. * 4 ad * 14
- 20 Anatolius M. in Actis S. Photinæ. 80
- 19 Andreas de Galleranis Senis in Hetruria. § 1
Antiquus cultus. Vita scripta 49. § 2 Gallerana
familia: Misericordie societas Senis instituta
50. § 3 Honor corpori habitus: altare, imago,
societas sub ejus nomine erecta 52. Vita ex
MS. Senensi cap. 1 Synopsis virtutum et totius
vitæ 53. cap. 2 Miracula post mortem: diversi
linguores sanati 53. cap. 3 Alia miracula ad ejus
invocationem patrata 56
- 31 Anesius M. in Africa. *Ex Mroll.* 900
- 26 Animas M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menais.*
617
- 26 Anna M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menais.*
617
- 19 Apollonius M. in Africa an Episcopus? *Ex Mroll.*
26. An Episcopus Vicentiæ aut Brachari?
28 d r
- 24 Aprilis M. in Africa. *Ex Mroll.* 477
- 20 Aquila Preses M. apud Græcos. *Ex Menais.*
84
- 23 Aquila M. Apud Græcos. *Ex Synaxario et Me-
nais.* 437
- 30 Aquilina V. M. *Ex Mroll.* 823
- 29 Archimimus Masculinus seu Mascula Archimimus
M. in Africa. *Ex Mroll. et Victore Utiensi.*
779
- 20 Archippus Commilito S. Pauli, an Diac. Presb.
aut Episcopus? *Ex variis.* 82
- 22 Arion M. Sebastie. *Ex Mroll.* 377
- 29 Armogastes Comes M. in Africa. *Ex Mroll. et
Victore Utiensi.* 779
- 26 Arpylas M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menais.*
617
- 24 Artemon Ep. Seloucie in Pisidia. *Ex Menais et
Synaxario.* 472
- 31 Athenæus M. apud Græcos. *Ex MS. Græco
Ambrosiano* 900
- 28 Audacta M. Cæsareæ. *Ex Mroll.* 709
- 27 Augusta Vir. M. Seravalli in ditione Veneta
689. Acta auctore *Minutio de Minutiis.* 686
- 24 Autus sive Utus M. in Africa. *Ex Mroll.* 477
- 31 Balbina Virgo Romæ. § 1 Cultus sacer, Res ges-
tæ ex *Actis S. Alexandri Papæ* 895. § 2 Eccle-
siae et Reliquiæ ejus 896. § 3 Ab aliquibus Mar-
tyr habita. 896
- 29 Barachisius monachus M. in Perside 767 Acta
martyrii auctore *Esau Equite Regis Persarum.*
Vide Jonas M. pag. 767, et seqq.
- 26 Boris M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menais.*
617
- 25 Barontus Eremita Pistorii in Hetruria. 565.
Vita ex *MS.* 566. Visio ex *MS.* cap. 1 Raptus
S. Baronti. Occursus duorum dæmonum, et S.
Raphaelis Angeli. Moribundus ab hoc sanatus
568. cap. 2 Introductio S. Baronti in cælum.
Defensio a S. Petro suscepta. Eleemosynæ præ-
scriptæ 569. cap. 3 Reductio e cælo. Tormenta
inferorum conspecta. Restitus ad corpus. Admo-
nitio ad poenitentiam. 370
- 19 Basilia M. in Africa. *Ex Mroll.* 26
- 22 Basilissa M. in Galatia. *Ex Menologiis et Mroll.*
376
- 22 Basilius Presb. M. Ancyrae in Galatia 377. Acta
ex *MS. Græco.* Cap. 1 Orthodoxam fidem con-
stanter prædicat: torquetur sub Preside Satur-
nino 378. Cap. 2 Juliani jussu frustra sollicitatus,
presentem confundit, victor tormentorum 379.
Cap. 3 Candentibus subulis excarnificatus mor-
itur 380. Vita Græce est pag. * 15 et seqq.
- 26 Basilius Junior, anachoreta Constantinopoli 664.
Vita auctore *Gregorio discipulo, ex MS. Græco*
Cap. 1 Captivitas, tormenta, liberatio: hospitium
in urbe, miracula 665 cap. 2 Constantinum Ducæ
clades, a S. Basilio predicta 667. cap. 3 Monita
data Saronitæ genero Imperatoris, verbera red-
dita. Acta in Palatio, et cum Matronis Princi-
pibus 668. cap. 4 Notitia cum Gregorio scriptore
Vite: pseudomonialis correpta 671. cap. 5
Miracula in ipso et coram ipso scriptore patrata
673. cap. 6 Veneficiis scriptor liberatus: visio
S. Basilio oblata 674. cap. 7 Pia mors, sepultura,
miracula 677. *Ephlopus* 678 Vita Græce a pag.
* 24 ad * 39
- 19 Bassus seu Bassius M. in Africa. *Ex Mroll.*
26
- 26 Barthusius Presb. M. in Gothia ad Danubium. *Ex
Menais.* 617
- 21 Benedictus Ab. Fundator Orlinis sui, Casini in
Italia. *Comment. prævius.* § 1 Cultus sacer: Ordo
propagatus 273. § 2 Acta a variis scripta 274.
§ 3 Tempus vitæ et obitus: illustre genus, 275.
Vita auctore *S. Gregorio Magno.* cap. 1 Ortus,
educatio: vita in specu Sublacensi acta: regimen
monasterii relictum 276. cap. 2 Monasteria XII
extructa, dæmon fugatus, fons elicitus, alia
miracula: discessus Sublaco Casinum 278. cap. 3
Præstigiæ dæmonum sublata: absentia cognita
et futura præfata, etiam in Tofila Rege 279. cap. 4
Cognita futura, absentia, arcana cordis: appa-
ritio absentibus facta: contumaces puniti 281.
cap. 5 Miracula varia, etiam mortui resuscitati
283. cap. 6 Colloquium cum S. Scholastica sorore.
Hujus et S. Germani anima: visa: deferri in cælum.
Oblatus S. Benedicti 283. Historica Relatio
Corporis S. Benedicti, ex stentis Casini auctore
Petro Diacono Casinensi. *Ex MS.* cap. 1 Inventio
miraculis illustrata, raptores rerum monasterii
puniti 287. cap. 2 Varia miracula: ægri et mo-
ribundi adjuti: lampades servate 289. cap. 3
Alia miracula: malevoli puniti, moribundi adjuti
291. cap. 4 Varii ægri et moribundi adjuti:
captivi

- captivi liberati 294. Appendix *Ex chronico Casinensi Leonis Ep. Ostiensis, et Petri Diaconi Casinensis.* 295
- De Translatione corporis in Gallias ad Floriacum monasterium § 1 Controversia proposita. Casini sacra ossa adservata. 297. § 2 Translationis historia scripta. memoria in sacris fastis 298. § 3 Historia miraculorum, quæ Floriaci contigerunt a variis scripta. 300. Historia Translationis auctore *Adalberto monacho Floriacensi.* *Ex MSS.* Cap. 1 Occasio S. Agulphi et aliorum missorum in Italiam: iter Romam et Casinum 300. cap. 2 Corpora SS. Benedicti et Scholasticæ accepta, et in Gallias delata 301. cap. 3 Contentio de corpore S. Scholasticæ: hoc delatum Cenomani. Corpus S. Benedicti depositum Floriaci 302. Miracula S. Benedicti. *Liber 1 auctore Adrevaldo monacho Floriacensi, ex MSS. et Joanne Bosco* 303. Pars 1 Vita et historia Translationis omnia 304. Pars 2 Miracula. cap. 1 Rado et Hodo Comites ob afflictum Floriacum misere pereunt: privilegium defensum 304. cap. 2 Pisces obtenti: claudus sanatus. mali iudices et fures puniti 306. cap. 3 Miracula ab auctore teste oculato scripta 308. cap. 4 In Normannica irruptione Floriacum vastatum: Reliquiæ exportatæ et relatæ 310. cap. 5 Varia miracula patrata 312. Appendix auctore *Adlerio.* 313. *Liber II, auctore Aimoino monacho Floriacensi ex MSS. et Joanne Bosco.* 314. Cap. 1 Normannica irruptio. Rex a S. Benedicto morte punitus: item alius rerum Floriacensium invasor 313. cap. 2 Miracula: festum S. Benedicti: Direptores rerum Floriacensium misere mortui 317. cap. 3 Incendium sublatum, alia miracula patrata 319. cap. 4 Victoriæ obtente: alia miracula: monachus Aimoini scriptoris 320. *Liber III, auctore eodem Aimoino.* Cap. 1 Sub Hugone Capeto Rege incendium sopitum: contractus bis sanatus 322. cap. 2 Castrum Caput-cervium ob paralytin curatum S. Benedicto oblatum, occupatum fraude, recuperatur 323. cap. 3 Equus a submersione liberatur. Pasti pane S. Benedicti in prælio prævalent. Injurius ei male perit 326. cap. 4 Periculum submersionis submotum. Mors reo inflictæ: corpus S. Pauli Leqensis Floriacum delatum 327. cap. 5 Injuria S. Benedicto morte puniti. Egri adjuti. Cera, et lucerna accensa 329. cap. 6 Claudæ, contractæ, cæci sanati, incendium extinctum 330. *Liber IV. Ex Andrea monachi historia, curamine editus a Radulpho Tortario.* *Ex MS.* 332. *Liber V auctore eodem Radulpho.* Cap. 1 Puniti ob injuriam S. Benedicto illatam homines et bestia 334. cap. 2 Ignis sacer aliæque incommoda sublata. Hostis in monachalia superatus 336. cap. 3 Loquela moribundo ad confessionem reddita. Injuriæ varie puniti. Ferreum ligamentum absolutum 337. cap. 4 Pestis sublata ope SS. Benedicti et Mauri Martyris: lujus alia miracula 340. cap. 5 Prædones in prælio victi: febres sanata: manus contracta curata 342. cap. 6 Incommodum amotum. Sanati caeca, eurgumenus, ex altalibus et amens 344. cap. 7 Puniti festina violentes. Ope SS. Benedicti et Possenni contractus sanatus, prædones morte puniti 345. cap. 8 Patricini sanantur contracti, mutus, contractus: altare ab igne illæsum 348. cap. 9 Contractus suspensus et a demonibus rapti: contracti: punitur malevoli 350. Appendix I *ex MS.* 351. Appendix II. § 1 Controversia corporis in direptione Calvinistica 353. § 2 Restitutio corporis intra arcam ligneam *M. T. III.*
354. § 3. Translatio corporis in novam capsam. Variæ alibi reliquiæ. 354
- 21 Benedictus Presbyter Luce in Etruria. *Ex epistola Francisci Mariæ Florentini et alius.* 359
- 23 Benedictus monachus in Campania Romana. *Ex Dialogis S. Gregorii, et Mroll.* 460
- 31 Benjamin Diaconus M. in Perside. *Ex Theodoro et Measis* 901
- 22 Benvenutus Ep. Auximi in Piceno. § 1 Episcopalis Sedes Auximo restituta. Vitæ epitome: cultus sacer 390. § 2 Acta frustra requisita: loca pia sub ejus invocatione erecta 392
- 24 Bernulfus Ep. Astensis M. Montis-Regalis Patromus, in Pedemontana Liguria 483. Acta martyrii, auctore *Philippo Malabayla.* 486
- 24 Berta Abbatis Congregationis Vallumbrosam in Etruria. *Ex Rodolano, Locutello et Petracio* 491
- 29 Bertholdus primus Prior Generalis Ordinis S. Mariæ de Monte-Carmelo. *Ex variis. Patria.* Prioratus. Miracula in vita et post mortem 787
- 21 Beryllus Episc. Catanæ in Sicilia. *Ex Menologis Martyrologiis et Octavio Capetano* 256
- 21 Bion M. Alexandria. *Ex Mroll.* 258
- C
- 19 Caius M. *Ex Mroll.* 28
- 22 Callinica seu Callineus M. in Galatia. *Ex Menologis et Mroll.* 376
- 26 Cassianus M. num Romæ an Episc. Celernensis in Africa? *Ex Mroll.* 613
- 28 Castor seu Castorius M. Tarsi. *Ex Mroll.* 709
- 25 Castula M. Nicææ. *Ex Mroll.* 832
- 26 Castulus M. Romæ. Vita *ex MSS.* 610, alia *ex Actis S. Sebastiani* 611
- 24 Catharina Suecica, filia S. Birgittæ, Vastena in Suecia § 1 Dies festus, cultus sacer, memoria in Martyrologiis 501. § 2 Acta et miracula scripta 502. Vita auctore *Ulphone monacho Vastensensi.* Cap. 1 Educatio, virgineum matrimonium, insignis humilitas 503. cap. 2 Iter Romanum: mandatum ut matri sociæ adhaereat marito mortuo: tentatio de reditu superata 503. cap. 3 Varia impugnatio circa castitatem: hujus sollicita tutela 507. cap. 4 Virtutes humilitatis, orationis, caritatis, paupertatis, mansuetudinis 508. cap. 5 Corpus S. Birgittæ matris in Sueciam translatum. Prefectura monasterii Vastensensis 510. cap. 6 Iter Romanum et labores impensi pro impetranda matris canonizatione 512. cap. 7 Pia mors, sepultura, et miracula 514. Appendix. Miracula sanitatum infirmis concessarum 516. Miracula a Commissariis Episcopalibus juridice accepta. Cap. 1 Tenor litteræ commissionis Episcopi Lincopensis 517. cap. 2 Mortui quatuor in vitam revocati 518. cap. 3 Miracula anno mcdlxxx facta 520. cap. 4 Miracula anni mcdlxxxi 522. cap. 5 Miracula anno mcdlxxxii facta 524. cap. 6 Miracula anni mcdlxxxiii 525. cap. 7 Reliqua pars miraculorum, et Commissariorum obsignato 527. Cultus a Sede Apostolica indultus. * 43 in Appendice
- 24 Catula M. in Africa. *Ex Mroll.* 477
- 19 Catullinus M. *Ex Mroll.* 28
- 27 Cerycus seu Cyricus in Apro castello Thraciæ. *Ex Menais.* 704
- 20 Claudia M. Amisi. *Ex Menais. et Menais* 83
- 20 Cludius M. in Syria. *Ex Mroll.* 83
- 30 Clinius monachus Casinensis apud Aquinum. *Ex Mroll. Rom. et Ferrario* 840
- 24 Coliondola M. in Africa. *Ex Mroll.* 477
- 28 Conon seu Conus monachus Ord. S. Basilii, Nesi in Sicilia 731. Vita *ex MS. Graeco* 731. Miracula

- cula ab Octavio Caetano collecta 731
- 26 Constans M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menais* 617
- 31 Cornelia M. in Africa. *Ex Mroll.* 900
- 20 Cosmas e xxx Martyribus, monachis Lauræ S. Sabæ a pag. 163 ad 179. Ejus a Martyrio apparitio facta 176, et Græce a p. 2 ad 12.
- 21 Cotianus seu Gothinus M. Alexandriæ. *Ex Mroll.* 239
- 23 Crescentius Presb. M. in Africa. *Ex Victore Uticensi et Mroll.* 459
- 27 Cronides Commentariensis M. in Illyrico. *Ex Menais* 684
- 30 Cruscis M. *Ex Mroll.* 825
- 20 S. Cuthbertus Ep. Lindisfarnen. in Anglia. *Commentarius prævius.* § 1 Regnum Nordanhymbrorum : in ea diocesis Lindisfarnensis. Alia loca donata S. Cuthberto : hujus actus 93. § 2 Acta triplicia : auctores monachus Lindisfarnensis, et S. Beda. Præfixa apud Cupergraviu, ut fabulosa rejecta. Quæ patria ejus 94. § 3 Veneratio sacra. Regula suis præscripta 96. Vita auctore Beda cum MSS. collata 97. Cap. 1 Acta in pueritia et juventute Angeli patrocinium : vis precum 98. cap. 2 Occasio vite religiosæ : ingressus in monasterium Mailrosense : visio Angelorum : esca divinitus collata 100. cap. 3 Discessus ad monasterium Riponense : regressus ad Mailrosense : Angelus hospito susceptus. Peste liberatus S. Cuthbertus, mortuus S. Boisilii 101. cap. 4 Præpositi Mailrosensis officium : verbum Dei prædicatum : esca divinitus obtenta : incendium restinctum 102. cap. 5 Præpositi Lindisfarnensis munus : miracula, energumena liberata : vigiliae, orationes, vestes 104. cap. 6 Vita solitaria in Farne insula : ager excultus. Beneficia avium et Oceani 105. cap. 7 S. Elfridæ collata sanitas : dato colloquio varia prædicta. Episcopatus Lindisfarnensis 107. cap. 8 Revelata eades Eglridi Regis, instructio Hereberti eremitæ, dies mortis procuratus 109. cap. 9 Miracula tempore Episcopatus 110. cap. 10 Rebelto Episcopatu, regressus in Farnem insulam : morbus ultimus : dispositio sepulture 111. cap. 11 Ultima monita, mors, sepultura, miracula 113. cap. 12 Corporis incorrupti elevatio : miracula. Successores 114. *Appendix.* Sublata paralysis et languor oculi 116. Alia Vita auctore monacho Lindisfarnensi conve ex MSS. 117. *Lib. I* Vita ante ingressum in monasterium acta 117. *lib. II* Vita monastica, varia prædicta, miracula 118. *lib. III* Vita anachoretica : beneficia coltus accepta, varia prædicta 120. *lib. IV* Episcopatus Lindisfarnensis : mors, sepultura, elevatio : miracula ante et post obitum 121.
- Translatio corporis. § 1 Dunelmum Sedes Episcopalis : diocesis, patrimonium S. Cuthberti. Historia Dunelmensis Turgote vindicata : historia translationis S. Cuthberti. 124. § 2 Solemnitas translationis factis inscripta : donationes tunc et ante Lindisfarnæ factæ : prima hujus vastatio 125. Acta translationis ex MS. et historia Dunelmensis Turgoti. Cap. 1 Elfredus Rex a S. Cuthberto apparente et victoriam prædicente excitatus 127. cap. 2 Translatio corporis in Hiberniam impedita 128. cap. 3 Corpus Cream et Cuiace-trium translatum 129. cap. 4 Corpus ad Riponensem ecclesiam, iude Dunelmum delatum 131. cap. 5 Scelsti in eum puniti : ad eum confugetes aduti. Corpus contra impios servatum 133. cap. 6 Abi impii varie afflicti : contracta sanata 134. Translatio corporis in novam tumbam anno 1054 facta. *Ex MSS.* 136. Cap. 1 Corpus nocte expositum et repositum 137. cap. 2 Corpus solenni accursu ostensum : et delatum ad novam ecclesiam 139
- 20 Cyriaca M. soror S. Photinæ. *In hujus Actis.* 80
- 29 S. Cyrillus Diaconus M. in Syria sub Juliano. 771 Martyrium 773
- 20 Cyrillus M. in Syria. *Ex Mroll.* 83
- 23 Cyrinus seu Quirinus M. Romæ. § 1 Martyria, Acta et tempus 342. § 2 Corpus ad Tegernseanum Baviaræ monasterium translatum 342. Acta a monachis Tegernseanis transmissa. *Lib. I* Res gestæ et translatio corporis Cap. 1 Parentes, vita et martyrium 344. cap. 2 Translatio corporis 345. cap. 3 Fundatio monasterii in Tegernsee 346. *Lib. II* Miracula S. Quirini Cap. 1 Varii morbi depulsi : malevoli puniti : alia miracula 347. cap. 2 Energumeni et captivi liberati, leprosi et alii ægri sanati, tempestas maris sedata, malevoli puniti 348. cap. 3 Comes Syboto monasterii Advocatus, alique ob damnum illatum puniti 350. cap. 4 Ob vota non præstita pœna secuta : alii malevoli puniti : sanitates varæ collatæ 351.

D

- 28 Dagolaphus M. Cæsareæ. *Ex Mroll.* 709
- 31 Daniel Venetis apud Camaldulenses. *Ex variis* 913
- 30 Dativus M. *Ex Mroll.* 825
- 22 Decronus M. Sebaste. *Ex Mroll.* 377
- 22 Deogratias Ep. Carthaginensis. *Ex Victore Uticensi et Mroll. Rom.* 382
- 20 Derpluta et soror MM. *Ex Menol. et Rom. Martyrol.* 83
- 25 Desideratus Eremita Pistorii in Hetruria 565. Vita ex MS. 566
- 31 Diiodulus M. in Africa. *Ex Mroll.* 900
- 24 Dionysius M Cæsareæ Palæstinæ, *Ex Eusebio, Menais, Mroll.* 476
- 24 Dionysius abas M. Cæsareæ Pakestinæ. *Ex eisdem* 476
- 30 Dodo de Hascha Ord. Præmonstrat. in Frisia 850. Vita ex MS. 847
- 29 Dola M. Nicomediæ. *Ex Mroll.* 766
- 24 Domangartus Ep. in Hibernia. Acta *Ex Vita S. Patricii.* Cultus *Ex templis et fastis* 481
- 23 Dometius M. ex Phrygia. *Ex Menologio Basilii Imp.* 457
- 21 Dominus Romanus Martyr in Italia. *Ex MSS. Synaxariorum et Menologiorum* 257
- 30 Dominus M. Thessaloniciæ. *Ex Mroll.* 824
- 20 Dominus M. in Syria. *Ex Mroll.* 83
- 27 Donatus M. in Africa. *Ex Mroll.* 685
- 28 Dorotheus M. Cæsareæ. *Ex Mroll.* 709
- 28 Dorotheus M. Tarsi. *Ex Mroll.* 709
- 23 Dula ancilla M. Nicomediæ. *Ex Mroll.* 352

E

- 22 Eelko Liaukama Abbas Lidlomensis in Frisia Ord. Præmonstratensis 393. Vita auctore Sibrando Lovonio 394
- 21 Elias Ep. Selunensis, obit Hortæ in diocesi Novariensi 358
- 27 Elias M. in Perside. *Ex Actis SS. Joux et Barchinæ* 688
- 26 Emmamel M. in Oriente, an Asia minore? *Ex Menais* 616
- 21 Endeus Ab. Aratiensis in Hibernia 266. Vita ex MS. Cap. 1 Natales S. Endei et conversio 267. cap. 2 Peregrinatio ejus, et ad eum S. Fanchæ sororis profectio, et pia mors 268. cap. 3 Reditus S. Endei, decem monasteria extracta 270.

270. *cap. 1* Miracula, prophetia de S. Kierano et mors 271. Appendix 272
- 23 Eparchius M. apud Græcos. *Ex Synaxario et Menais* 437
- 22 Epaphroditus Ep. Taracine in Italia. *Ex epistola S. Pauli, Mroll. Rom. et aliis* 367
- 30 Eubule mater S. Pantaleonis Nicomediæ. *Ex hujus Actis et Menais* 827
- 20 Eugenius M. in Syria. *Ex Mroll.* 83
- 30 Eulalia V. M. *Ex Mroll.* 823
- 20 Euphemia M. Amisi. *Ex Menoll. et Menais* 83
- 20 Euphrasia M. Amisi. *Ex Menoll. et Menais* 83
- 25 Euphrata M. Nicææ. *Ex Mroll.* 532
- 29 Eustasius Ep. Neapolitanus *Ex variis.* Cultus et veneratio Reliquiarum 763
- 29 Eustasius Abbas Luxoviensis Ord. S. Columbani 781. Vita præfatio auctore anonymo *ex MSS.* 782
Vita auctore Jona monacho *ex MSS. Cap. 1* SS. Burgundofora, Salaberga et Agilius sanati. Evangelium variis prædicatum 783. *cap. 2* Calumniate Ordini ab Agrestino impostore illatæ, a S. Eustasio refutatæ 784. *cap. 3* Vindicta Agrestino illata, Monasteria constructa. Obitus S. Eustasii 786
- 29 Eustathius Conf. Ep. Ciensis in Bithynia *Ex Menais.* 787
- 26 Eutychius Subdiac. M. Alexandriæ. *Ex S. Athanasio et Mroll. Rom.* 618
- 20 Exuperius M. in Syria. *Ex Mroll.* 83
- 25 Eynardus Eremita Altense in Marchia Westphalica. *Ex variis.* 384

F

- 26 Felicitas Deo devota Petavii. *Ex Mroll. et Sear-donio.* 679
- 23 Felix M. in Africa. *Ex Mroll.* 447
- 24 Felix M. in Mauritania. *Ex Mroll.* 478
- 31 Felix M. in Africa. *Ex Mroll.* 900
- 26 Felix Ep. Trevirensis 619 Vita *ex MSS. Cap. 1* Ordinatio Episcopalis et familiaritas cum S. Martino 620 *cap. 2* Ecclesia constructa : Corpora Sanctorum elevata 621. *cap. 3* Miracula, obitus, sepultura. 622
- 23 Fidelis M. in Africa. *Ex Mroll.* 447
- 23 Fingar, sive Guignerius ; Martyr in Britannia 433 Acta auctore Anselmo 434 *Cap. 1* Ejectus in exilium ad Dei sese famulatum applicat oratorio extracto 434 *cap. 2* Repulsa hæreditate, in Britanniam navigat et miraculis illustratur 435. *cap. 3* Martyrium. 436
- 19 Fiscianus M. in Africa. *Ex Mroll.* 26
- 19 Florentius M. *Ex Mroll.* 27. An Surrenti in Italia? 28
- 21 Fortunatus M. In Africa *Ex Mroll. MS.* 260
- 23 Frumentius Mercator M. Carthagine. *ex Victore Uticensi et Mroll.* 438
- 23 Frumentius alius mercator, M. Carthagine. *Ex usdem* 438

G

- 26 Gabriel Archangelus ; § 1 Celebritas apud Græcos postridie Annuntiationis 603. § 2 Cultus et officium in Hispaniis 18 Martii 606. § 3 Item in Galliis 607. § 4 Encomia 608
- 23 Georgius Thaumaturgus Constantinopoli. *Ex Menais et Synaxaria.* 463
- 21 Gothinus seu Cotianus M. Alexandriæ. *Ex Mroll.* 238
- 20 Gratos Foro-Livii. *Ex actis S. Mercurialis Ep.* 83
- 31 Guido Abbas Pomposianus, Spyræ in Germania.

- § 1 Pomposa monasterium amatum a B. Petro. Qui lonis Sanctitas, Vita a variis scripta 903 § 2 Cultus variis diebus. Ecclesia illi dicata 906. Vita auctore monacho Pomposiano *ex MS.* 907. *Cap. 1* Studia, vita monastica, dignitas Abbatialis, miracula 907 *cap. 2* Virtutes, obitus, translatio, miracula 909 Alia Vita *ex MS. Spyrusi.* *cap. 1* Vita secularis, eremitica, monastica 910 *cap. 2.* Vita ejus, Abbates creati, Miracula. 911
- 23 Guignerius Martyr in Britannia. Vide Fingar.
- 29 Guibelmus Ep. Pictavorum in Galliis. *Ex variis.* 789
- 29 Gundlaeus Regulus Cambriæ Australis in Britannia 780. Vita *ex MS. et Capgrave.* 781
- 28 Gunthramnus Rex Francorum, Cabilone in Burgundia § 1 Cultus sacer, res ejus gestæ conscriptæ : tempus regni 715. § 2 Monasteria Divionense et Cabilonense dotata. Donationes in Synodo probatæ 716 § 3 Concilia jussu ejus habita. Præceptio de die Dominico observando 717. Acta *ex Hist. Ecc. Gregorii Turon Pars 1* Genus regum : Regnum ei datum : uxores et liberi 718. *Pars 2* Frædegundis Regina et Chlotarius filiolus defensi, Urfles Chariberti Regis occupatæ : pauperes adjecti 720. *Pars 3* Pietas, elemosyne, reverentia erga Episcopos et nepotes mortuos 721. *Pars 4* Bella cum Gothis. Acta cum Childeberto Rege ejusque filiis 723. *Pars 5* Pacta cum Childeberto : alia præclare gesta 724. *Pars 6* Virtutes et miracula : Chlotarius de fonte susceptus 726. Appendix. *Ex Chronico Frodegariti.* 727

H

- 26 Hagnas M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menais.* 617
- 26 Hegatraz M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menais.* 617
- 20 Herbertus Presb. anachoreta in Anglia. *Ex Actis S. Cuthberti.* 142
- 22 Herlinds et Renildis seu Reinula Abbatissæ Massæ in Belgio 383 Vita *ex MS. Prolegus Joannis Gillemanni et alius antiquæ auctoris* 383. *Cap. 1* Ortus et institutio pia harum Virginum : monasterium pro iis extractum : obitus parentum 384 *cap. 2* Vita earum monastica 385 *cap. 3* Miracula in vita : felix utriusque obitus 386. *cap. 4* Miracula post mortem 387. Analecta de vario cultu Reliquiarum, earumque in urbem Masecanam translatione. 389
- 25 Hermelandus Ab. Autrensis in Gallia 572. Vita *ex MSS.* 573 *Cap. 1* Ortus, studia, vita antea, dein monastica. Sacerdotium 574 *cap. 2* Ablegatio Fontanella Namnetum ad novi monasterii erectionem 575. *cap. 3* Antrum insula inspecta, monasterium extractum. Anima S. Maurontii visa in cælum deferri, 576 *cap. 4* Signo Crucis vitam ter auctum et lampas accensa. Fures impediti. Anima alienus visa in cælos duci 578. *cap. 5* Substituti Abbates : alteris interitus prædictus. S. Hermelandi obitus, sepultura, translatio 580. *Cap. 6* Varia post obitum miracula. Epilogus 581. Appendix. Miraculum anno 1117 Rotomagi patratum. 585
- 26 Hescous M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menais.* 617
- 28 Hesyelius Presb. Hiero-olym. *Ex Menal Basilii Imp. Actis S. Euthymii Theophane et alios.* 710
- 28 Hilarion Junior, Abbas monasterii Peleetes apud Græcos. *Obiit Ex Menais.* 728
- 24 Hildeitha, Abbatissa Berkungensis in Anglia § 1 Institutio

- Institutio S. Ethelburgæ : munus Abbatissæ, gratia apud S. Aldelmum 482. § 2 Institutio S. Cuthburgæ. Notitia cum S. Bonifacio. Veneratio sacra. 483
- 26 Humbertus Fundator monasterii Mariccolensis in Bannonia 557. Diploma donationis *ex MS.* 538. Vita *auctore monacho Mariccolensi ex MS. Cap. 1* Ortus, educatio, Sacerdotium. Iter Romanum cum S. Amando et Nicasio Elmonensi 559. *cap. 2* Secundum iter Romanum. Accessus ad S. Amandum. Mariccolense monasterium extractum 560 *cap. 3* Cum S. Ablegunde colloquium. Morbus, obitus, sepultura 561. *cap. 4* Translatio corporis. Monachi in conuivium Mariccolense inducti. 562 *cap. 5* Corpus in Flandriam et Cameracum delatum et Maricolas relatam. 563
- I
- 25 Irenæus Ep. M. Sirmii in Pannonia 333. Acta *ex MS.* 334 eadem Græce. 19
- 26 Irenæus Dia. M. in Pentapoli Libæ. *Ex Mroll.* 615
- 25 Isaac a patre immolatus ob figuram Christi crucifixi relat. 538
- J
- 21 Jacobus junior Episc. et Conf. sub Iconomachis. § 1 Eucronia ex S. Theodoro Studita et Menais : cultus hoc die 356 § 2 Cultus S. Jacobi 21 Martii : ejus Episcopatus an Catanensis? 357
- 25 Jesu Christi Crucifixi sacra memoria § 1 Assignatus a pluribus Passionis Christi dies xxv Martii 338. § 2 Varii figuram Christi crucifixi representantes, relati xxv Martii 540. § 3 Memoria passionis ab aliquibus ad alios dies relata 541
- 27 Jesu Christi resurgentis sacra memoria *ex Mroll.* 684
- 20 S. Joachimus pater S. Mariæ Deiparæ § 1 Memoria Græcis Latinisque fastis inscripta 77. § 2 Patria ejus et genus 78. § 3 Epilogium, sepulcrum reliquæ. 79
- 30 Joel Propheta in Palæstina. *Ex Menologiis et Synaxaribus Græcis.* 794
- 21 Joannes M. in Africa. *Ex Mroll. MS.* 260
- 19 Joannes Ab. Parancensis juxta Spoletum. Vita *ex MSS. et Mombritio* 31
- 30 Joannes Chimaenus Abbas Sancti-montis Simi 831. Vita *auct. Danicle monacho coevo* 832. *Cap. 1.* Institutio, vita monastica et solitaria, virtutum exercitatio 832. *cap. 2* Auxilia diuina aliis præstata : regimen monasterii. Sanctus obitus 833. Appendix *auctore monacho Simuita Synchrozo.* 834
- 27 Joannes eremita juxta Lycopolum in Ægypto 689. Vita *ex Palladii historia Lusiaca* 690. Raræ obedientiæ ejus exempla. *Ex Joann. Cassiano* 693
- 20 Joannes Hegumeniarcha ex xx Martyribus Laure S. Sabæ prope Hierosolyman passi sub Arabibus Saracenis 165. Acta Martyrii *auctore Stephano monacho Sabaita* 166. Crudeliter captatur 171. fuit cum aliis suffocatur 172. *Et Græce a pag. 2 ad* 12
- 30 Joannes in Puteo eremita in Armenia 828. Vita *ex MS. Græco Vaticano, interprete Sirleto Cardinali. Cap. 1* Juventus, fuga in puteum, eibi diuinitus præparati 829. *cap. 2* Tentationes demonum superate. Felix obitus 830
- 19 B. Joannes Parmensis, vii Minister Generalis Ordinis Minorum 58. Vita ex Annalibus Luca Waddingi *Cap. 1* Electio et virtutes in Generalatu 59. *cap. 2* Rebus in Ordine dispositis, iter in Græciam ad procurandam unionem 60. *cap. 3* Rehtus e Græcia. Privilegia Ordini impetrata 61. *cap. 4* Abdicatio a Generalatu 63. *cap. 5* Judicia contra eum et socios exercita 64. *cap. 6* Revelata diuinitus circa eum : reliqua vita et obitus Camerini. 65
- 24 Joannettus puer in diocesi Coloniensi a Judæis necatus, *auctore Ajidio Gelenio.* 500
- 29 Jonas et Barachisius monachi Mart. in Perside 767. Acta *auctore Equite Regis Persarum Cap. 1* Persecutio mota. Novem Martyres animati : hi duo comprehensi 768. *cap. 2* Singuli seorsim questionibus subjecti, et varia tormenta passi 768. *cap. 3* Generosa mors utriusque. Corpora ablata : Acta conscripta. 769
- 19 S. Joseph sponsus Deiparæ Virginis. *Ex variis* § 1 Acta vite ex Evangelistis Matthæo et Luca et honorum tituli in his fundati 4. § 2 Cultus et festum inter Græcos et alias Orientis Ecclesias 6. § 3 Festum et Officia propria in Ecclesia Latina 7. § 4 Josephi et Mariæ matrimonium, quo in gradu consanguinitatis contractum? 10 § 5 Josephi Genealogia duplex apud Matthæum et Lucam et Christi ex utraque processio 11. § 6 Repromissiones diuine a Sabmonidis ad Nathaniatas translate : ex his Christi parentes secundum utramque lineam cum stemmate Genealogico 12. § 7 Sanctorum Christi parentum desponsatio et continentie votum 14 § 8 Annulus Sponsalitiis S. Josephi. Reliquæ aliæ 16 § 9 Tempia, oratoria, sedalia S. Josepho dedicata 17. § 10 Beneficia in aede Facountina Antuerpiæ invocantibus exhibita 19 § 11 Beneficia in Galliis præstata 21. § 12 Beneficia sanitatum Lugdum exhibitum et alia 23. § 13 Favores præcipuis quibusdam cultoribus atque imprimis S. Teresie impensi. 24
- 20 Josephus seu Jose M. filius S. Photinæ M. 80
- 20 Josephus M. Antiochiæ. *Ex Mroll.* 82
- 21 Josephus M. Alexandriæ. *Ex Mroll.* 258
- 21 Josephus M. in Africa. *Ex Mroll.* 477
- 19 Josserus seu Josippus M. in Africa. *Ex Mroll.* 26
- 26 Jovinus M. num Romæ? *Ex Mroll.* 613
- 20 Juliana M. Anisi, *Ex Menoll. et Menais.* 83
- 29 Juliana seu Julianus M. Nicomediæ. *Ex Mroll.* 766
- 19 Julianus Wintershovii in Belgio 35. *In Vita S. Landoaldi.* 39
- 23 Julianus M. Casaræ aut alibi. *Ex Mroll.* 447
- 29 Julianus M. Antiochiæ. *Ex Mroll.* 767
- 23 Julius M. Casaræ aut alibi. *Ex Mroll.* 447
- 21 Justianus seu Justinianus Ep. Vercellis. *Ex variis.* 261
- L
- 19 Lactinus Ab. Achadurensis et Clainfertensis Vita *ex MS. mutilis.* 32
- 19 Landoaldus Archipresbyter Wintershovii et Gaudavi 35. Vita jussu Nodgeri Ep. Leodiensis scripta ab Harigero 36. *Lib. 1 Cap. 1* Viri Apostolici sub Francis in Belgio. Adventus S. Landoaldi 37. *cap. 2* Translationes Wintershovii factæ 38. *cap. 3* Miracula ibidem patrata 39. *Lib. 2* Translatio Gandavum 40. Appendix. Repetita Reliquiarum translatio 41. Historia translationis Gandavum et Elevationis *ex MSS. Cap. 1* Translatio Wintershovio Gandavum 43. *cap. 2* Reliquiarum depositio et solennis elevatio. 45
- 24 Latinus Ep. Brixienis. 473. Vita *ex Italico Ascani Martinengri.* 473
- 25 Latro cum Christo crucifixus. *Ex Mroll. et Actus S. Porphyri.* 541
- 27

- 27 Lazarus M. in Perside. *Ex Actis SS. Joux et Barachisii.* 688
- 22 Lea vidua, mater sanctimonialium, Romæ 381. *Encomium auctore S. Hieronymo.* 383
- 19 Leontius Ep. an in Africa? An Surrenti, Apolloniae, Senonibus, Vicentiae aut Brachari? *Ex Mroll. et aliis.* 28
- 23 Liberatus Medicus M. in Africa. *Ex Victore Uti-censi et Mroll.* 459
- 29 Limineus M. Claramonte, an alius ab eo S. Linguinus? 765
- 20 Lollio M. apud Græcos *ex Menæis.* 85
- 20 Lucas M. Antiochiæ. *Ex Mroll.* 82
- 25 Lucella M. Nicææ. *Ex Mroll.* 552
- 19 Lucellus M. in Africa. *Ex Mroll.* 26
- 21 Lucius M. Alexandriæ. *Ex Mroll.* 258
- 26 Ludgerus Ep. Mimmigardfordensis in Westphalia, Saxonum Apostolus § 1 Episcopatus Mimmigardfordensis, nunc Monasteriensis. Primus Episcopus S. Ludgerus : hujus patria 624. § 2 Vita a quibus scripta, et qualis datur 626. § 3 Chronologia a nativitate usque ad pccxcin annum 628. § 4 Chronologia usque ad Episcopatum. Extinctum monasterium Werthunense : variae donationes *ex MSS.* 630. § 5 Episcopatus, et donationes 633. § 6 Hildegrimi fratris Episcopatus Helmenstadina urbs per S. Ludgerum munita, et monasterium fundatum 634. § 7 et 8 S. Ludgeri scripta legitima et dubia : spuria epistola de canonizatione S. Swiberti 635 et 637 § 9 Monachus, et cultus 639. Vita auctore Alfrido Episc. *ex 3 MSS.* 641 *Lib. 1 Cap. 1* Prosapia illustris 641. *cap. 2* Nativitas, studium, Diaconatus, ecclesia Daventrie reedificata : corpus S. Lebvini inventum 642. *cap. 3* Sacerdotium : labores Apostolici in Frisia : Secessus in Italiam 644. *cap. 4* Episcopatus, conversa Fose-teslandia 644 *lib. II Cap. 1* Cecus illuminatus : praevis Normannorum irruptiones 645. *cap. 2* S. Ludgeri zelus, scripta, vite sanctitas, obitus, sepultura 646. *cap. 3* Variae infirmitates ad ejus sepulcrum sanatae 647. *cap. 4* Alta miracula praesertim in caecis et daemonicis curandis 649. Analec-ta. § 1 Ita quibus vita et mors est honesta, auctore anonymo *ex MS. Fuldensi Browero edito* 650. § 2 Miracula post mortem *ex lib. 2 ejusdem* 653. § 3 Miracula IX seculo patrata *ex Appendice ejusdem* 654 § 4 Uffingi carmen *ex MS.* 656. § 5 Tria miracula *ex MS.* 657 § 6 Miracula poemate rhythmico scripta *ex MS.* 657. § 7 Miracula 12 seculo patrata *ex MSS.* 659. § 8 Miracula *ex Joanne Cincinno.* 662
- 29 Ludolphus M. Ep. Raeburgensis Ord. Praemonstrat. *Ex Krantzio et Mroll.* 789
- 24 Lupicinus Ab. Jurensis monasterii in Burgundia 261. Vita auctore monacho coevo *ex MS. Cap. 1* S. Lupicini arduus vivendi modus. Triticum non imminutum : sanitas aegro redita. 262 *cap. 2* Monachi a fuga concepta, aut etiam peracta, servati 263. *cap. 3* Oppressi defensi : alius e carcere liberatus 264. *cap. 4* Monachorum S. Lupicini perfectio : hujus obitus et sepultura 265
- 27 Lydia M. in Illyrico *Ex Menæis MSS. et aliis* 684.
- M
- 27 Macedo M. in Illyrico. *Ex Menæis MSS. et aliis* 684
- 28 Malchus M. Caesareae in Palaestina. *Ex Mroll. et Eusebio.* 708
- 26 Manya M. in Gothia ad Danubium. *ex Menæis* 617
- 30 Marcellinus M. *ex Mroll.* 825
- 20 Marcellus Subdiac. Foro-Livii. *Ex Actis S. Mercurialis.* 83
- 26 Marcianus M. num Romæ? an Episc. Heracleæ? *Ex Mroll.* 613
- 19 Marcus M. Surrenti in Italia *ex Mroll.* 27
- 24 Marcus M. Romæ. *Ex epistola P'n i Papæ et Mroll. Rom.* 475
- 29 Marcus Conf. Arethusiorum Episcopus § 1 Tormentorum immunitas 771 § 2 Cultus apud Græcos 773 § 3 Ab haereticorum partibus se junctum fuisse S. Marcum, quando pro Christi religione est passus 774
- 29 Marcus Atheniensis eremita in Lybia 775. Vita *ex MS. Graeco Cap. 1* Revelatur Abbatibus Serapioni locus et mors instans. Prima utriusque congressio 776 *cap. 2* Ordo vite S. Marci, mors, sepultura 777. Vita Graeco *pag. 36 et seqq.*
- 19 B. Marcus S. Mariae in Gallo ex Ord. Minorum de Observantia § 1 Cultus sacer vite et rerum gestarum epitome 71. § 2 Acta rhythmicè scripta auctore coevo. 73
- 27 Mares M. in Perside. *Ex Actis SS. Joux et Barachisii.* 688
- 25 Mariae Virginis Annuntiatio, et Incarnatio filii Dei § 1 Antiqua hujus festi celebratio apud Patres Græcos 532 § 2 Solennitas in Menæis Græcis et Odibus indicata : item apud Aegyptios et alios Orientales 533. § 3 Memoria hujus mysterii apud Latinos xxv Martii et aliis diebus 536 § 4 Particularis veneratio in variis Ecclesiis et locis. 537
- 28 Maria M. Caesariae *ex Mroll.* 709
- 28 Maria de Mulliaco, Domina de Seilleyo-Guilielmi, Turonibus in Gallia 733. Vita auctore Martino de Busco *Gualteri Confessario. cap. 1* In pueritia et conjugio virginali virtutes 734. *cap. 2* Virtutum exercitia in virginitate 736 *cap. 3* Extrema paupertas et mendicatio quaesita habitatio 737. *cap. 4* Exercitia pietatis, aestimatio apud Magnates : futura praevisa, bona sacra ornata 739. *cap. 5* Meditatio passionis, contemptus humani patientia, efficacia exempli et precum 741. *cap. 5* Auxilium captivis, reis, parturientibus, infantibus impensum : pia mors 742. Processus informativus pro Canonizatione *ex MS.* 744. *Cap. 1* Summarium eorum, quae Procuratores probare intendunt 744 *cap. 2, 3, 4.* Depositio testium 745. *cap. 5* De variis Christi et Sanctorum apparitionibus ei factis 753. *cap. 6* Alii testes auditi 756. *cap. 7* Regina Siciliae et aliae mulieres testes audite 758. *cap. 8* Depositiones una post obitum anno exceptae. 760
- 27 Marius M. Romanus Antuerpiae. 688
- 27 Marothas M. in Perside. *Ex Actis SS. Joux et Barachisii.* 688
- 24 Martinus Thebaeus apud Græcos. *Ex Menæis* 481
- 20 Martinus Dumiensis, Archiep. Bracarenensis § 1 Veneratio, aetas, Episcopatus, Concilia habita, testamentum 86. § 2 Libri conscripti. Encomium de eo S. Honorati : monasterium 88 § 3 Corpus reconditum elevatum et Braecarum translatum. 90
- 21 Martyres Alexandriae sub Constantio Imp. passi. *Ex Mroll.* 239
- 22 Martyrum aliquot millia in Africa cum S. Octaviano relata. *Ex Greg. Turonensi et Mroll.* 382
- 26 Martyres varii in Syria sub Juliano § 1 Cedidit multitudo. Tormenta sacris Virginitibus illata 771. § 2 SS. Virginum laniena, omnia cultus apud Græcos. 673
- 30 Martyres Constantinopolitani sub Marciano haeresiarcho. *Ex vita S. Pauli Archiep. CP. Socrate, Sozomene, Suda et Mroll. Rom.* 827

- 31 Martyres socii S. Theophili apud Græcos. *Ex MSS. Menais.* 900
- 23 Martyres duo fratres Aquisregien-ses, Tambacæ in Afrîa. *Ex Victore Uthensi et Mroll.* 438
- 23 Martyres iv in Africa, uxor et duo filii S. Liberati ei alius puer. *Ex Victore Uthensi et Mroll.* 439
- 26 Martyras iv in Gothia, duo filii et duo filia ad Danubium. *Ex Menais* 617
- 29 Martyres iv Nicomediae. *Ex Mroll.* 766
- 19 Martyres vii in Africa cum SS. Lucello et sociis *Ex Mroll.* 26
- 26 Martyres vii pueri Leontinis in Sicilia. *Ex Cayetano.* 609
- 22 Martyres ix, Socii S. Saturnini, in Africa. *Ex Mroll.* 376
- 19 Martyres ix Surrenti in Italia *ex Mroll.* 27
- 22 Martyres xii, socii S. Decroni, Sebastia. *Ex Mroll.* 377
- 26 Martyres xii in Africa *ex Mroll.* 615
- 21 Martyres xiii in Mauritania *ex Mroll.* 578
- 28 Martyres xiii aut xvi in Africa. *ex Mroll.* 710
- 19 Martyres xx in Africa cum S. Basso. *Ex Mroll.* 26
- 20 Martyres xx Monachi in Laura S. Sabæ prope Hierosolymam 163. Acta martyrii auctore Stephano monacho Sabita *ex MS. Græco* 166 *Cap. 1* Prima Saracænorum expeditiones adversus Lauram irrito conatu 166. *cap. 2* Constantia Patrum : furiosa Saracænorum in Lauram irruptio 168. *cap. 3* Secundus barbarorum incursus in Lauram 170. *cap. 4* Joannis, Sergii, Patricii martyrum. Patrum in Hegumenio vexatio 171. *cap. 5* Fimii supplicium, quo torti omnes, xviii suffocati 172. *cap. 6* Eacominum defunctorum et difficili curatio ceterorum 174. *cap. 7* Apparitiones et miracula 176. Epilogus 176. Poema 178. Eulæm Acta Græca a p. 2 ad 12
- 23 Martyres xx in Africa. *Ex Mroll.* 547
- 24 Martyres xxxv sub Juliano Casareæ Palestine, *Ex Menologio Basila Imp.* 479
- 30 Martyres xxxviii in Cappadocia. *Ex Menol. Basila Imp. et Synaxario Græco* 827
- 26 Martyres xl Sirmii in Pannonia *Ex Mroll.* 614
- 26 Martyres xl, in Oriente an Asia minore *Et Menais* 616
- 23 Martyres cxcix monachi cum S. Nicone Episcopo et Moderatore, in hujus Actis a pag. 440 ad 446 Eorum martyrium relatam 444 Acta Græca a pag. 13 ad 29
- 25 Martyres cccc Nicose, *Ex Mroll.* 532
- 27 Maritus M. in Africa. *Ex Mroll.* 685
- 20 Matrôna M. Anisi, *ex Mroll. et Menais.* 83
- 27 Maturina M. in Africa. *Ex Mroll.* 685
- 31 Maurice ius Archiep. Mediolanensis *Ex varis* 905
- 20 Mauritius Hungarus Ordinis Predicatorum Javarini 250. Vita *ex MS. cap. 1.* Pia adolescentia, ingressus in religionem 251. *cap. 2* Religiosæ virtutes 252. *cap. 3* Sanctitas in vita et post mortem miraculis testata 253
- 26 Maxima M. conjux S. Montani M. Firmii in Pannonia *ex Mroll.* 614
- 25 Melchisedech Rex et Sacerdos ob figuram Christi relatam, 538
- 31 Menander M. apud Græcos, *Ex MS. Synaxario.* 901
- 28 Menelaupus M. Tarsi *ex Mroll.* 709
- 27 Misia M. in Africa. *ex Mroll.* 685
- 26 Mochellocus Kellocæ in Hibernia. *Ex Mroll.* 623
- 28 Modestus M. Casareæ. *Ex Mroll.* 709
- 29 Moico M. in Gothia ad Danubium. *ex Menais.* 617
- 26 Montanus Presb. M. Sirmii in Pannonia. *ex Mroll.* 614
- 30 Moricus Orlinis Cruciferorum et dein Minorum *ex variis.* 849

N

- 27 Nerses M. in Perside *ex Actis SS. Iona et Barachisi.* 688
- 20 Nicetas Ep. Apolloniados, ob cultum sacrarum imaginum in exilio mortuus. *ex Menais.* 165
- 22 Nicolaus de Rupe Anachoreta Saxula in Helvetia. Vita auctore Petro Hugone Soc. Jesu 395. *Cap. 1* Patria et natalis : miracula natiuitatem progressa et secula 397. *cap. 2* Vita in matrimonio et militia probe ducta : insidia demonum, visiones celestes 400. *cap. 3* Ex consensu uxoris eremus posita : cella et oratorium a Subsylvanis ei condita 404. *cap. 4* Inedia miraculosa : exercitationes pænitentia cum proximo colloquia 407. *cap. 5* Vita celestia et tentationes objectæ : affectus erga Deiparam Virgineam 410. *cap. 6* Arena, absentia, futura, spiritu prophetico cognita 412. *cap. 7* Miracula et mors : socius viventis Udabrics, mortui successor et nepos Conradus 416. *cap. 8* Sanctitatis fama ab obitu ejus conservata et publico cultu testata 419. *cap. 9* Quid haecenus pro canonizatione sit actum 422. *cap. 10* Vita ejus a variis conscripta 424. *cap. 11* Indigenarum alienigenarumque Catholicorum et catholicarum testimonia et iudicia 426. *cap. 12* Posthuma miracula, cæci, surdi, curati 431. *cap. 13* Moribundi et variis infirmi sanati 433. *cap. 14* Alia ad invocationem ejus patrata miracula 435. Hymni et Collectæ altero post obitum anno compositæ. 437
- 23 Nicon Ep. juxta Tauromenium in Sicilia. § 1 Patria, acta, cultus, monachatus in monte Gani 440 § 2 Ordinatio tempus et locus certaminis atque translationis 441 Acta auctore Charomene Syracusano discipulo *ex MSS. Græcis. Cap. 1* Patria, genus, militia, conversio ad fidem Christi et peregrinatio 442. *cap. 2* Monachatus, Ordinatio, reditus Neapolim 443. *cap. 3* Profectio in Siciliam, sociorum martyrum 444. *cap. 4* Gloriosa mors : corporum miraculosa revelatio 445. Compendium *ex Menais et MS. Synaxario* 446. Vita Græce est a pag. 15 ad 19.
- 23 Nicostratus M. Nicose. *Ex Mroll.* 532
- 21 Nonnus seu Nommus, M. Alexandria. *Ex Mroll.* 258

O

- 22 Octavianus M. in Africa. *Ex Greg. Turouensi et Mroll.* 382
- 23 Otho, Solitarius Ariani in regno Neapolitano 463. Vita ex officio et Lectombus propriis 466

P

- 30 Palatinus M. Thessalonica. *Ex Mroll.* 824
- 19 Pancharius M. Nicomediae. Acta martyrii *ex Menais.* 29
- 20 Parascève M. soror S. Photinae. In hujus Actis. 80
- 30 Pastor, an aliis hujus diei Martyribus jungendus, an socius S. Aureliani, an Aureliani depositus, an Episcopus ac Confessor, et quidem Palatinus? Num Valentinus aut Valentinus in Hispania? 826
- 29 Pastor M. Nicomediae. *Ex Mroll.* 766
- 30 Patto Ep. Verdensis in Saxonia inferiore. *ex MS. Chronico, Krantzo et fastis.* 840

- 20 Patricius ex xx Martyribus monachis Laurie S. Sabæ a pag. 163 ad 179. caritas et martyrium 172 Græce a p. 2 ad 11
- 20 Paulus M. in Syria. *ex Mroll.* 83
- 23 Paulus M. Casareæ aut. alibi. *ex Mroll.* 417
- 22 Paulus Episcopus Narbonensis in Gallia § 1 veneratio sacra. Elogia ex Martyrologiis 369. § 2 Tempus vite et obitus a Bosqueto indicatum 370. § 3 Acta antiqua 371. § 4 An lux fidei a S. Paulo sit Hispaniis illata, ubi variae fabule rejiciuntur. 372
- 27 Paulus Ep. Corinthii in Græcia *ex Actis fratris S. Petri Ep. Argivorum et Menæis* 703
- 24 Pausis, Paesis aut Pausides, alius Publius, M. Casareæ Palæstinæ. *ex Eusebio, Menæis, Mroll.* 476
- 23 Pelagia M. apud Græcos. *ex Synaxario et Menæis.* 457
- 25 Pelagius Ep. Laodicæ in Syria. Fides orthodoxa propugnata. Exilium toleratum. 553
- 26 Petrus M. num Romæ, an Episc. Sebastenus? *ex Mroll.* 613
- 23 Petrus Ord. Eremitarum S. Augustini Eugubii. *ex Herrera et epistola Joannis de Judæis* 468
- 30 Petrus Regalatus Ordinis FF. Minorum de Observantia Aquilerie in Hispania. 850. Vita *ex Hispanico Antonii Daza Cap. 1.* Patria et natales: reformationis et conventus Aquileriani exordia 850. *cap. 2* Eremitorii Abroxani fundatio: Regule observantia: constitutiones scripte 852. *cap. 3* Petri de Santoyo vita et mors: reformationis ab illo inducte historia. 850. *cap. 4* Villacrecii virtutes et obitus. Regalati vicariatus: reformationum incrementa ac denique unio. Provincia Conceptionis constitua 855. *cap. 5* Hujus virtutes miraculis in vita patris declaratae 857. *cap. 6* Spiritus propheticus et mors B. Regalati: eam secuta sanitarum aliquot beneficia 859. *cap. 7* Reliqua miracula legitime excepta probataque 860. *cap. 8* Miracula alia et fere extra juris formam excepta 862. *cap. 9* Corporis incorrupti in marmoreum mausolæum translatio 864. Relatio pro Canonizatione per Auditores Rote ad Urbanum viii 864 § 1. De fama communique opinione sanctitatis, ac veneratione sepulcri ac reliquiarum Regalati 865. § 2 De miraculis 867. § 3 De validitate Processus ac legitimo testium examine 870
- 21 Philætan Romanus Martyr in Italia. *ex MSS Synaxariis et Menologiis* 257
- 27 Philetus M. in Illyrico. *ex Menæis MSS. et alius.* 684
- 26 Philyas M. in Gothia ad Danubium. *ex Menæis.* 617
- 30 Philippus M. *ex Mroll.* 825
- 21 Philocalus M. Alexandriae. *ex Mroll.* 258
- 21 Philocarpus seu Polycarpus, M. Alexandriae. *ex Mroll.* 258
- 30 Philopodus M. Thesalonicae. *ex Mroll.* 824
- 20 Photina M. *Varia discussa.* An Samaritana, et ea, quæ Christum ad puteum exceperit? An Christum predicans, sit Urthagine passa 80
- 20 Photis M. soror S. Photine. *In hujus Actis.* 80
- 20 Photinus seu Photus M. soror S. Photine. 80
- 23 Puala soror S. Finguris Martyr in Britannia. *In Actis fratris potissimum* 453
- 24 Pigmæus Presb. M. Romæ. *ex Mroll.* Acta fuerunt depravata. 479
- 27 Ponnarius M. in Africa. *ex Mroll.* 683
- 29 Puentalis M. Antiochiæ. *ex Mroll.* 767
- 19 Pomemus M. in Africa. *ex Mroll.* 26
- 26 Pontius Ab. S. Andreae prope Avenionem 679. Vita a discipulo scripta ex MSS. 680, alia a Menardo edita 681
- 31 Portus M. in Africa. *ex Mroll.* 900
- 28 Priscus M. Casareæ in Palæstina. *ex Mroll. et Eusebio* 708
- 23 Proculus Conf. Episc. Verouæ. § 1 Cultus sacer: ejus, et SS. Firmi et Rustici Martyrum actus 448. § 2 Acta S. Proculi 449. § 3 Corporis inventio. *ex Italico Baptiste Peretti* 450. § 4 Miracula secuta: reliquiæ, templa 451

Q

- 26 Quadratus Ep. M. in Oriente, an Asia minore? *ex Menol. Basilii Imp. et Menæis* 616
- 19 Quartilla M. Surrenti in Italia. *ex Mroll.* 27
- 19 Quintillus vel Quintilla M. Surrenti in Italia. *ex Mroll.* 27
- 19 Quintus M. Surrenti in Italia. *ex Mroll.* 27
- 25 Quirinus M. Romæ vide Cyrinus. a p. 552 ad 552
- 30 Quirinus Tribunus M. Romæ. § 1 Tempus martyrii, cultus sacer 807. § 2 Acta conversionis et martyrii 808. § 3 Corpus Navesium translatum. Honor illi exhibitus. Miracula 809. § 4 Variæ ejus Reliquiæ et veneratio in Germania, Belgio et Italia 811

R

- 30 Regulus Episcopus Silvanectis in Gallia. § 1. Cultus sacer. Acta varia 813. § 2 Tempus missionis in Gallias. Varii ejus socii sub Diocletiano passi. 814. Vita *ex MS. Aulomarcusi* 813. Alia Vita *ex pluribus MSS. Cap. 1* Incerta narratio patriæ, conversionis et missionis. Episcopatus Arelatensis 817. *cap. 2* Silvanectenses exculi. Preses et alii baptizati. Emergunt et captivi liberati 818. *cap. 3* Fons elicitus, cæcus illuminatus. Ranis silentium indictum. Obitus S. Luciani et S. Reguli. 820. *cap. 4* Corpus S. Reguli coram Chlodeveo Rege ostensum. Miracula 822. *cap. 5* Egri et filia Caroli Calvi Regis sanati 823
- 22 Renildis seu Reinula Virgo Abbatissa Masaci in Belgio. Veneratio, Acta eadem, quæ S. Herlindis sororis. a pag. 383 ad 390
- 31 Renovatus Episc. Emeritensis in Hispania 902. Vita *auctore Paulo Diacono Emeritensi.* 903
- 20 Rhodianus M. apud Græcos. *ex Menæis* 84
- 26 Rhyas M. in Gothia ad Danubium. *ex Menæis* 617
- 25 Richardus puer M. a Judæis occisus Parisiis 388. Passio *auctore Roberto Gayuno* 590
- 24 Rogatus M. in Africa. *ex Mroll.* 477
- 28 Rogatus M. Casareæ. *ex Mroll.* 709
- 24 Romulus M. Casareæ Palæstinæ. *ex Eusebio, Menæis, Mroll.* 476
- 27 Romulus M. in Africa. *ex Mroll.* 683
- 27 Rudbertus seu Rupertus Biorum Apostolus, Ep. Saltsburgensis. § 1. Etas, patria, Acta 696. § 2 Cultus, successores, Translatio 698. Vita *ex MS. et Canisio Cap. 1* Episcopatus Wormatiensis, ad Boios missio, et novæ Sedis erectio 699 *cap. 2* Monasteria condita: mors: miracula 700. Vita alia *ex MS. Cap. 1* S. Rupertus ad Boios fidei præco profectus, Ratiſbonie et Laureaci ecclesiam ordinat 701. *cap. 2* Sanctimonialia instituit sub S. Erendruda: utriusque pia mors. 702

S

- 27 Sabbas M. in Perside. *ex Actis SS. Jovæ et Barachisii* 688
- 23 Sabinius M. Casareæ aut alibi. *ex Mroll.* 447
- 26 Sabinus M. in Oriente, an Asia minore? *ex Menæis MSS.* 616

- 24 Salitor seu Salutaris, M. in Africa. *Ex Mroll.* 477
- 21 Sanctimonialium a Danis occisarum Berkingi in Anglia Commemoratio 483
- 21 Santucea Abbatissa Propagatrix Congregationis B. Sperandei sub Regula S. Benedicti 361. *Vita ex MSS. monumentis et traditione* 361
- 30 Satullus M. *Ex Mroll.* 825
- 19 Saturninus M. in Africa. *Ex Mroll.* 26
- 24 Saturninus M. in Africa. *Ex Mroll.* 477
- 24 Saturninus alius M. in Africa. *Ex Mroll.* 477
- 22 Saturninus M. in Africa. *Ex Mroll.* 376
- 24 Saturninus M. in Mauritania. *Ex Mroll.* 378
- 27 Saturninus M. in Africa. *Ex Mroll.* 685
- 26 Saturninus M. in Africa. *Ex Mroll.* 613
- 29 Saturninus M. Nicomedie. *Ex Mroll.* 766
- 30 Saturninus M. *Ex Mroll.* 825
- 29 Saturnus Procurator regni M. in Africa. *Ex Mroll. et Victore Uticensi* 779
- 20 Sebastianus Dux a S. Victore M. ad fidem conversus, Martyrium 80
- 24 Secundolus seu Secundus, M. in Mauritania. *Ex Mroll.* 478
- 30 Secundus, M. Astæ in Italia. § 1 Acta, nobilitas, cultus 794. § 2 Annus martyrii, sepultura, Translationes, oblationes, templa 796. § 3 Acta martyrii ex 4 MSS. Cap. 1 Conversio ad fidem. Iter Asta Dertonam et Mediolanum : ejus hic baptis-
mus 797. cap. 2 Reditus S. Secundi Dertonam ad S. Marcanum : hujus martyrium 798. cap. 3 Tormenta Dertonæ S. Secundo indicta : iter Angelico ducto Astam 799. cap. 4 Tormenta Astæ illata : martyrium, sepultura 800. Historia manifestationis Reliquiarum. *Ex MSS.* 801. Elevatio corporis : Instrumentum Episcopale 803. Historia elevationis *ex MS.* 806. Translatio corporis 806. Historia Secundi M. cujus corpus Venetiis asservatur. *Ex MS.* 807
- 24 Seleucus in Syria, num Martyr an Confessor? *Ex Mroll.* 476
- 27 Sembæthes M. in Perside. *Ex Actis SS. Joæ et Baruchii* 688
- 20 Serapion M. in Syria. *Ex Mroll.* 83
- 21 Serapion monachus M. Alexandrie. *Ex Mroll.* § 1 An Pater decem millium monachorum 258. § 2 An Confessor Episcopus Thumcos 259
- 26 Serapion lector M. in Pentapoli Libyæ. *Ex Mroll.* 615
- 20 Sergius ex xx Martyribus monachis, Lauræ S. Sabæ. a pag. 165 ad 179. et Græce a pag. * 2 ad * 14. Ejus caput roseissimum 171
- 24 Severus Ep. Catanæ. *Ex Capetano, Pyrrho et Officio Ecclesiastico* 485
- 19 B. Sibyllina Papensis, soror de Penitentia S. Dominici. Vitæ compendium. *Ex tabula in sacello appensa.* 67. *Vita auctore Thomæ de Bozolato.* *Ex MS.* Prefatio Taciti collectoris 68. Cap. 1 Cæcitas adolescentulæ, et initia pietatis 68. cap. 2 Reclusio, penitentia et visiones 69. cap. 3 Spiritus propheticus : secreta et futura indicata 69. cap. 4 Colloquia de divinis rebus et sanctus obitus 70
- 26 Sicarius Episc. Lu. dunen. *Ex Rainaudo, Sansaio et aliis* 623
- 26 Sigetzas M. Gothus ad Danubium. *Ex Menæis.* 617
- 28 Sixtus in Papa. § 1 Hereses Nestoriana et Pelagiana oppugnata 711. § 2 Calumnia depulsa. S. Petrus Chrysologus Episcopus constitutus. Subdoli Pelagiani proligati 712. § 3 Basilico erectæ et ditatæ. Obitus : cultus sacer 713
- 24 Simeon puer Tridenti necatus a Judæis 493. Acta martyrii, auctore Joanne Matthia Tiberino medico. *Ex MSS. Cap. 1* Judæi de cæde pueri Christiani deliberant : capitur Simon 493. cap. 2 Crudelis carnificina in eum exercita 495. cap. 3 De rabie Judæorum in Christianos et illorum patrono castigato 495. Acta post martyrium *ex Italico.* Cap. 1 Inquisitio facta in amissum puerum : Judæorum ad facinus occultandum vani conatus 496. cap. 2 Supplicium de Judæis sumptum post accuratam causæ discussionem 497. cap. 3 Religiosus cultus S. Simoni decretus, iustitutus : miracula nonnulla 498
- 26 Solutor M. in Africa. *Ex Mroll.* 615
- 27 Solator M. in Africa. *Ex Mroll.* 685
- 24 Sorectes M. in Mauritania. *Ex Mroll.* 478
- 28 Spes Abbas apud Nursiam. Cultus sacer 713. Acta *ex Dialogis S. Gregorii* 713
- 26 Stephanus Trigliensis Hegumenus Conf. *Ex Menæis* 663
- 26 Stephanus Xylenites. *Ex Menæis MSS.* 663
- 27 Successa M. in Africa. *Ex Mroll.* 685
- 27 Successus M. in Africa. *Ex Mroll.* 685
- 26 Suerilas M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menæis* 617
- 26 Suimblos M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menæis.* 617
- 26 Syllas M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menæis* 617.

T

- 26 Thecla seu Theodola M. num Romæ? *Ex Mroll.* 613
- 20 Theocteristus ex xx Martyribus monachis S. Sabæ a pag. 165 ad 179. Græce a pag. * 2 ad * 11
- 19 Theodorus Episc. an in Africa? *Ex Mroll.* 28
- 19 Theodorus Presb. M. Cæsareæ in Cappadocia. *Ex Mroll.* 26
- 23 Theodorus seu Theodulus Presb. M. Antiochiæ. *Ex Mroll.* 447
- 26 Theodorus Episc. M. in Pentapoli Libyæ. *Ex Mroll.* 615
- 29 Theodorus Presbyter M. Antiochiæ. *Ex Mroll.* 767
- 20 Theodosia M. Amisi. *Ex Menoll. et Menæis.* 83
- 23 Theodosia M. apud Græcos. *Ex Synaxario et Menæis.* 457
- 26 Theodotus M. in Oriente, an Asia minore? *Ex Menæis* 616
- 31 Theophilus M. apud Græcos. *Ex MSS. Menæis* 900
- 28 Theoprepus M. in Illyrico *Ex Menæis MSS. et aliis* 684
- 26 Thermas M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menæis* 617
- 20 Tigrinus M. in Syria. *Ex Mroll.* 83
- 24 Timolaus M. Cæsareæ Palestinæ. *Ex Enschio, Menæis, Mroll.* 476
- 24 Timotheus M. Romæ. *Ex epistola Pii I Papæ et Bavonio* 475
- 25 Thomassus eremita Ord. Camaldulensis apud Collem-Stacciarium in Umbria 592. Vita 593. Cap. 1 Ortus, adolescentia, sanctitas *ex Italico Razai* 593. cap. 2 Miracula ante obitum patrata *ex MS.* 594. cap. 3 Mors et translatio, ipsamque secuta miracula. *Ex Instrumento publico* 595. cap. 4 Secunda collectio miraculorum *Ex MSS.* 597. cap. 5 Tertia collectio miraculorum *ex MSS.* 600. cap. 6 Posterior cultus. Translatio et inspectio corporis duplex. *Ex Raisio et Instrumentis authenticis* 601

U

- 21 Ugolinus Ordinis Eremitarum S. Augustini Cortonæ

- tonæ in Etruria. Patria : corpus incorruptum :
lilia ex corde enata : imago, veneratio 363
- 20 Urbicius Episc. Metensis. *Ex Mroll. et Meurissio.*
Cultus sacer : tempus Sedis : sepultura, inventio
et translatio corporis 86
- 24 Utus sive Auctus M. in Africa. *Ex Mroll.* 477
- V
- 20 Valentinus M. in Syria. *Ex Mroll.* 83
- 31 Valeria M. in Africa. *Ex Mroll.* 900
- 19 Venciana Wintershovii et Gandavi 35. Vita in
Actis S. Landoaldi 36. Adventus Roma in Bel-
gium 37 sepultura 38 elevatio 38 f apparitio 39
d Translatio Gandavum 41 f
- 26 Vercas Presb. M. in Gothia ad Danubium. *Ex
Menæis* 617
- 30 Veronus Lembecæ et Montibus Hannoniæ 841.
Historia Inventionis, Translationis et Miraculo-
rum; auctore *Olberto Abb. Glembucensi* 842. Cap.
1 Inventi corporis occasio et modus 842. cap 2
Sanati cæci, mutus et surdus, contracti. Alia
beneficia præstita 843. cap. 3 Varii ægri sanati.
Corpus Montes Hannoniæ translatum. 845
- 24 Verulus M. in Mauritania. *ex Mroll.* 472
- 20 Victor Martyr filius S. Photinæ, Præfectus mi-
litiæ contra Avars in Galilæa, an recte aliis
Italia aut Italica. Acta corrupta 80
- 26 Victor M. in Africa. *Ex Mroll.* 615
- 30 Victor M. *Ex Mroll.* 825
- 23 Victorianus Proconsul Carthaginis M. *ex Victore
Uticensi et Mroll.* Constantia generosa ad quæ-
vis tormenta toleranda 458
- 20 Victorinus M. in Syria. *Ex Mroll.* 83
- 24 Victorinus M. in Africa. *Ex Mroll.* 477
- 25 Victorinus M. Nicææ. *Ex Mroll.* 552
- 29 Victorinus seu Victor M. Nicomediæ. *Ex Mroll.*
766
- 26 Virco M. ad Danubium sub Jungericho Rege
Gotthorum, in ecclesia cum aliis combusta. *Ex
Menæis et MS. Synaxario* 617
- 21 Volutianns seu Volusus, M. Alexandriæ. *Ex
Mroll.* 258
- 19 Vonecta M. *Ex Mroll.* 28
- 20 Vulfrannus Episc. Senonensis Fontanellæ et Ab-
bavillæ. § 1 Cultus sacer, diei natalis et transla-
tionis primæ. Vita scripta : alia interpolata 142.
§ 2 Series rerum gestarum distincta per tem-
pora 143. Vita auctore *Jona, monacho Fonta-
nellensi ex MS.* 143. Appendix de obitu Radbodi
Ducis Frisiorum *ex 7 MSS.* 146. Historia Inven-
tionis *ex Spicilegtis Lucæ Dacheri.* 147. Mira-
cula varia *ex 2 MSS.* Cap. 1 Submersi aut a peri-
culo submersionis servati : alii adjuti 149. cap 2
Ægri sanati : energumeni et captivi liberati, res
perditæ recuperatæ 153. cap. 3 Tempestas seda-
ta : deperditæ recuperata : incendium extinctum :
morbi hominum et brutorum sublati 157. Trans-
latio corporis Fontanella Abbavillam. § 1 An
idem corpus fuerit Gandavi? Solennis ibi vene-
ratio 160. § 2 Duæ ejus ecclesiæ Abbavillæ,
corpus eo delatum, nuper ostensum : veneratio
sacra 161. Miracula Abbavillæ patrata. *Ex
MSS.* 162
- 25 WillieImus puer M. a Judæis occisus Norwici in
Anglia. 586. Acta *ex Joanne Capgravo* 587
- Z
- 24 Zacbarias monachus reclusus apud Græcos. *Ex
Menæis et Maximo Cythæreo* 480
- 27 Zanitas M. in Perside. *Ex Actis SS. Jonæ et
Barachisii* 688
- 30 Zosimus Episc. Syracusanus 834. Vita [auctore
Siculo coevo. 835. Cap. 1 Ortus, educatio, vita
monastica et custodia sepulcri S. Lucæ 836.
cap. 2 Abbatis, Sacerdotis et Episcopi cura di-
gne administrata 837. cap. 3 Acta in Episcopa-
tu, virtutes, eleemosynæ, templum innovatum,
aversio a Judæis 838. cap. 4 Morbus, obitus :
varia miracula. 839.

INDEX CHRONOLOGICUS

IN TOMUM III MARTII.

I SECULUM A CHRISTO NATO.

- Initium Aerae Christianae.* Annuntiatio B. Mariae V. et Incarnatio Filii Dei **25 Martii**. 532. Ante quod tempus mortuus traditur.
- S. Joachinus pater Deiparae Virginis Mariae. **20 Martii**. 77
- Ante an.* 30 S. Josephus Sponsus Deiparae Virginis est mortuus. **19 Martii**. 6
- Cir. an.* 34 Jesu Christi crucifixi sacra memoria. **25 Martii**. 538, et ejusdem resurgentis **27 Mar.** 684
- Sanctus Latro cum Christo crucifixus. **25 Mar.** 541
- Post* 67 S. Photina, et SS. Josephus et Victor filii, Sebastianus Dux, Anatolius, Photius seu Photo, Photis, Parasceve Cyriaca, sorores S. Photinae MM. **20 Martii**. 80
- Sec.* 1 S. Archippus Commilito S. Pauli. **20 Mar.** 82
- S. Artemon Ep. Seleucia in Pisidia. **24 Mar.** 472
- S. Beryllus Ep. Cataniae in Sicilia **21 Mar.** 256
- S. Epaphroditus Episc. Tarracinae in Italia. **22 Martii**. 367.

II SECULUM.

- Sec.* 2 Sanctus Latinus Episc. Brixianensis in Italia. **24 Martii**. 473
- An.* 119 S. Secundus M. Aste in Italia. **30 Martii**. 794
- An.* 130 S. Quirinus Tribunus Romae Martyr. **30 Martii**. 807
- An.* 130 S. Balbina Virgo et forsitan Martyr Romae. **31 Martii**. 895
- Sub Adriano* SS. Philetus, Lydias, Macedo, Theopropus, Cronides et Amphilocheus MM. in Illyrico. **27 Martii**. 684
- Sec.* 2 SS. Marcus et Timotheus MM. Romae. **24 Martii**. 475
- Sec.* 2 aut 3 S. Eustasius Episc. Neapolitanus. **29 Martii**. 765.

III SECULUM

- An.* 211 Severus Imperator obiit. 371
- An secuta dem queta Ecclesia, venerint in Gallias S. Paulus Ep. Narbonensis, Dionysius Parisiensis et alii, discutitur ad obitum S. Pauli. **22 Martii**. 369
- S. Afrodysius Ep. Biterrensis a S. Paulo Narbonensi constitutus. **22 Martii**. 373
- SS. Callinica seu Callinicus, et Basilissa MM. in Gdatia. **22 Martii**. 376
- An.* 250 S. Nicon et 199 monachi Martyres juxta Tauromenium. **23 Martii**. 440
- Sub Decio* Martyres vii pueri Leontinis in Sicilia. **26 Martii**. 609
- An S. Trophimus missus Arelatum, ibidem primus Episcopus? 814 c

Y.

- Cir.* 255 S. Limineus M. Claromonte in Gallia. **29 Martii**. 765
- An.* 263 S. Cyrinus seu Quirinus M. Romae. **25 Martii**. 542
- Sec.* 3 S. Acacius Episc. Conf. Melitena in Armenia. **31 Martii**. 898
- E. Eobule mater S. Pantaleonis. **30 Martii**. 827
- Cir.* 286 S. Castulus M. Romae **26 Martii**. 611
- Cir.* Imperium Diocletiani. An S. Regulus Ep. venerit in Gallias? 814

IV SECULUM.

- An.* 302 Sanctus Pancharius M. Nicomediae, capite plectitur. **19 Martii**. 29
- An.* 303 SS. Timolaus, Dionysius, Pausis, Romulus, Alexander, alius Alexander, Agapius et Dionysius Caesareae in Palaestina. **24 Martii**. 476
- Sub Diocletiano* S. Irenaeus Ep. M. Sirmii in Pannonia. **25 Martii**. 553
- xxxviii Martyres in Cappadocia passi. **30 Martii**. 827
- SS. Alexandra, Claudia, Euphrasia, Matrona, Juliana, Euphemia, Theodosia MM. **20 Martii** Anisi ad Pontum Euxinum. 83
- An.* 326 SS. Zanitas, Lazarus, Marothas, Nerzes, Elias, Mares, Abibas, Sembeethes et Sabbas MM. in Perside. **27 Martii**. 688
- SS. Jonas et Barachisis MM. sub Sapore R. Persarum. 767
- Sub Constantino.* An S. Regulus Ep. Silvanectis mortuus? **30 Martii**. 815
- An.* 342 Martyres Alexandriae sub Constantio Imp. passi. **21 Martii** 259
- An.* 351 Martyres Constantinopoli sub Macedonio haeresiarcha passi. **30 Mar.** 827
- An.* 356 S. Euthychius Subdiaconus M. Alexandriae **26 Martii**. 618
- An.* 362 S. Cyrillus Diacon. et alii MM. in Syria sub Juliano. **29 Mar.** 771
- S. Marens Confess. Episc. Arethusiorum. **29 Martii**. 771
- An.* 363 S. Dometius ex Phrygia M. **23 Mar.** 457
- S. Basilus Presb. M. Ancyrae in Galatia. **22 Martii**. 377
- Cir.* 370 SS. Barhuthis et Vercas Presb. et alii xx nominati Martyres sub Gothis. **26 Mar.** 617
- Sec.* 4 S. Proculus Episc. Veronensis sub Maximiano dira passus, postea in pace quievit. **23 Mar.** 448
- S. Marcus Atheniensis eremita in Libya. **29 Martii**. 775
- An.* 386 S. Felix creator Ep. Trevirensis. 620
- An.* 393 S. Joannes eremita juxta Lycopolim in Aegypto obiit. **27 Mar.** 689
- Sub finem 4 sec.* S. Pelagius Episc. Laodicea in Syria obiit. **25 Mar.** 553
- Cir.* 400 S. Felix Episc. Trevirensis obiit. **26 Martii**. 619
- SS. Gratus Diac. et Marcellus Subdiac. Forolivii. **20 Martii**. 85

Sec.

Sec. iv aut v S. Joannes in Puteo eremita in Armenia 30 *Martii*. 828

V SECULUM.

Circa 420. Sanctus Urbicius Episcopus Metensis. 20 *Martii*. 86
Cir. 423 S. Sicarius Episc. Lugdunensis. 26 *Martii* 623
An. 434 S. Hesychius Presb. Hierosolymis. 28 *Mar.* 710
An. 440 S. Sixtus in Papa obit. 28 *Martii*. 711
Cir. 450 SS. Fingar sive Gaignerius, Puala Virgo, et socii Martyres in Britannia. 23 *Martii*. 453
Cir. 453 S. Deogratias creatur Episc. Carthaginensis. 382
Cir. 456 S. Deogratias Episc. Carthaginensis moritur 22 *Martii* 382
Sec. 5 Justinianus seu Justinianus Episc. Vercellensis. 21 *Martii*. 261
 S. Benjamin Diac. M. in Perside. 31 *Martii*. 901
Cir. 480 S. Lupicinus Ab. monasterii Jurensis in Burgundia obit. 21 *Mar.* 261
Cir. 480 S. Benedictus dein Ab. Casinensis nascitur. 275
An. 481 SS. Victorianus Proconsul Carthaginis, duo fratres Aquisregienses, Frumentius et alter Frumentinus mercatores, Martyres Carthagine et Tambake in Africa. 23 *Martii*. 458
 SS. Liberatus Medicus, ejus uxor, et duo filii et alius puer, et Crescentius Presb. Martyres in Africa. 23 *Martii*. 459
Cir. 484 S. Octavianus cum pluribus aliis Martyr in Africa 22 *Martii*. 382
Cir. 500 S. Gundleus Regulus Cambriae Australis 29 *Martii*. 780

VI SECULUM.

Anno 513 Sanctus Spes Abbas apud Nursiam obit. 28 *Martii*. 713
An. 529 S. Benedictus Casinum venit. 275
Cir. 540 S. Eudeus Abbas Araniensis in Hibernia. 21 *Martii*. 266
An. 543 S. Benedictus, Fundator Ordinis, obit pridie primi Paschae seu Dominicæ Passionis. 21 *Mar.* 275
An. 561 Chlothario i Rege mortuo, succedunt S. Gunthramnus et 3 fratres. 718
 S. Martinus Dumiensis interest Concilio Bracarenensi. 87
An. 568 S. Martinus Dumiensis Archiep. Bracarensi, præest 2 Concilio Bracarensi. 87
Sec. 6 S. Benedictus monachus in clibano ardente illesus. 23 *Martii*. 460
 S. Joannes Ab. Paraniensis prope Spoletum. 19 *Mar.* 30
An. 580 S. Martinus Dumiensis Archiep. Bracaren. obit. 20 *Martii*. 86
Cir. an. 589 Casinense monasterium vastatur a Longobardis. 300
An. 593 S. Gunthramnus Rex Francorum Cabilone obit. 28 *Martii*. 715
Sub finem 6 sæc. S. Joannes Climacus Ab. Montis-Sina. 30 *Martii* 831

VII SECULUM.

Anno 607 Sanctus Thomas creatur 23 Januarii Patriarcha Constantinopol. 91
An. 610 S. Thomas Patriarcha Constantinopol. obit 20 *Martii*. 91
An. 622 S. Lactinus Ab. Achadurensis in Hibernia. 19 *Mar.* 32

An. 623 vel 628 S. Rudbertus seu Rupertus Boiorum Apostolus, Episc. Salisburgen. obit. 27 *Martii*. 696
An. 625 S. Eustasius Ab. Luxoviensis, Ord. S. Columbani. 29 *Martii*. 781
Cir. 633 S. Renovatus Episc. Emeritensis obit. 31 *Martii*. 902
Cir. 650 S. Mochellocus seu Kellenus Kellociae in Hibernia. 26 *Martii*. 623
Post an. 650 Nascitur S. Vulfrannus, dein Episc. Senonensis. 142
An. 651 SS. Landoaldus, Amantius, Vinciana, Adeltrudis Roma in Belgium veniunt et sancte eodem seculo obierunt. 19 *Martii*. 36
Sec. 7 S. Leontius Episc. Santonensis in Gallia. 19 *Martii*. 34
Cir. 660 S. Zosimus Episc. Syracusanus obit. 30 *Martii*. 834
Sub iconomachis S. Hilarion Junior Abbas Pelecetes Conf. 28 *Martii*. 731
 S. Nicetus Conf. Episc. Apolloniadis. 20 *Martii*. 165
 S. Eustathius Conf. Episc. Ciensis in Bithynia. 29 *Martii*. 787
Cir. 670 S. Mauricilius Archiep. Mediolanen. obit. 31 *Martii*. 903
An. 676 Fundatur Maricolense cœnobium a S. Humberto. 558
Cir. 680 S. Humbertus Fundator monasterii Maricolensis obit. 25 *Martii*. 557
Cir. 684 Visio mira S. Baronti rapti in extasim contigit. 568
An. 685 S. Cuthbertus ordinatur Episc. Lindisfarnensis in Anglia. 94
An. 687 S. Cuthbertus Ep. Lindisfarnensis in Anglia obit. 20 *Martii*. 93
 S. Herebertus Presb. Anachoreta in Anglia, eodem die. 20 *Martii*. 142
Cir. 693 S. Vulfrannus creatur Episcopus Senonensis 143
An. 698 Corpus S. Cuthberti incorruptum elevatur. 94
Cir. 700 S. Barontus eremita Pistorii in Etruria obit 25 *Martii*. 565
 S. Edelwaldus Presb. et anachoreta in Anglia. 23 *Martii*. 460
An. 700 S. Vulfrannus abit in Frisiam prædicatum Evangelium. 144

VIII SECULUM.

Circa 720 Sanctus Hermelandus Ab. Antrensis in Gallia 25 *Martii*. 572
Post 720 S. Vulfrannus e Frisia revertitur Fontanellam. 143
An. 735 Corpora SS Landoaldi, Amantii, Adriani, Vinciane et aliorum elevantur Wintershovii a S. Floreberto Ep. Leodiensi. 35
An. 741 S. Vulfrannus Episc. Senonensis obit Fontanella. 20 *Martii*. 142
Cir 744 S. Ludgerus in Frisia nascitur. 629
An. 746 Corpus S. Quirini Roma defertur in Tegernsee Bavariae locum. 543
Sec. 8 Monasteria Benedictina valde multiplicantur 273, 274
An. 754 S. Bonifacius occiditur. 629 a
An. 760 S. Ludgerus fit Clericus. 629 b
An. 767 S. Ludgerus creatur Diaconus. 629 c
An. 778 S. Ludgerus ordinatur Sacerdos. 630 a b
Sec. 8 SS. Herlindis et Relindis seu Reinula Abbatissa Masaci in Belgio. 22 *Martii*. 383
An. 797 Martyres xx monachi Lauræ S. Sabæ, Joannes, Sergius, Patricius, Cosmas, Anastasius, Theoctistus

Theoctistus et alii ab Arabibus occisi. 20 Martii.	165
<i>Ante.</i> 800 Cultus S. Josephi in fastis Latinis et Græcis.	6
<i>Cir.</i> 800 S. Severus Ep. Catanæ. 24 Mart.	485
<i>An.</i> 800 S. Almundus M. occiditur in Anglia. 19 Martii.	47

IX SECLUM.

<i>Circa</i> 802 Sanctus Ludgerus consecratur Episcopus.	633
<i>An.</i> 809 S. Ludgerus Ep. Mimegardefordensis seu Monasteriensis in Westphalia obit. 26 Mart.	624
<i>Cir.</i> 833 Corpus S. Humberti apud Maricolenses incorruptum invenitur.	562
<i>Sec.</i> 9 S. Patto Episc. Verdensis in Saxonia inferiore. 30 Mart.	840
S. Veronus Lembecæ et Montibus Hannonicæ. 30 Mart.	841
<i>Sec.</i> 9 S. Bernulfus Ep. Astensis M. 24 Mart.	485
<i>Cir.</i> 880 S. Paulus Episcop. Corinthi in Græcia. 27 Martii.	703

X SECLUM.

<i>Circa</i> 952 Sanctus Basilius Junior : anachoreta Constantinopoli. 26 Martii.	664
<i>An.</i> 363 Martyres xxxv, Cæsareæ in Palaestina passi. 24 Mart.	479
S. Pigmenius Presb. M. Romæ. 24 Mart.	479
<i>An.</i> 980 Transferuntur Wintershovie Gandavum corpora SS. Landoaldi, Amantii, Vincianæ et aliorum.	35 e
<i>An.</i> 982 Elevantur a Lindulpho Ep. Noviomensi corpora SS. Landoaldi et sociorum.	35 e 47
<i>An.</i> 998 Corpus S. Cuthberti Episc. Lindisfarnen. Dunelmum transfertur et dedicatur ecclesia. 125	

XI SECLUM.

<i>Sub initium</i> 11 <i>sec.</i> Corpus S. Veroni invenitur Lembecæ.	642
<i>Cir. sec.</i> 11 S. Georgius Thaumaturgus Constantinopoli. 23 Martii.	463
<i>An.</i> 1015 Monachi introducuntur in monasterium Mariculense 362 et Altimontense.	563
<i>An.</i> 1018 Corpora SS. Daronti et Desiderii transferuntur Pistorii.	567
<i>An.</i> 1026 S. Guido Abbas Pomposianus in Italia obit 31 Mart.	903
<i>An.</i> 1027 Corpus S. Vulfranni elevatur Fontanellæ. 160	
<i>An.</i> 1047 Corpus S. Guidonis ex Italia Spiram transfertur.	907 a
<i>An.</i> 1050 Corpus S. Quirini Tribuni Roma Nevesium transfertur.	809 f
S. Alfvoldus Episc. Schireburnensis in Anglia. 25 Mart.	585
<i>Sec.</i> 11 S. Allemarius Presb. monachus Casinensis, Bucciani in Aprutio. 24 Mart.	487
<i>An.</i> 1054 Corpus S. Cuthberti Ep. Lindisfarn. in novam tunicam Dunelmi transfertur.	136
<i>An.</i> 1066 Corpus S. Benedicti Abb. a Desiderio Abbate Casini reperitur.	287
<i>An.</i> 1088 S. Pontius Ab. ad S. Andreæ prope Avenionem. 26 Mart.	679

XII SECLUM.

<i>Anno</i> 1104 Tumulus S. Cuthberti Episc. Lindisfarnen. aperitur.	125
--	-----

<i>Cir.</i> 1120 S. Otho solitarius Ariani in regno Neapolitano. 23 Martii.	463
<i>An.</i> 1144 S. Willielmus puer M. a Judæis occisus Norwici in Anglia. 25 Mart.	586
<i>An.</i> 1179 S. Richardus puer M. a Judæis occisus Parisiis. 25 Mart.	588
<i>An.</i> 1181 S. Adalprethus Episc. Tridentinus M. 27 Mart.	704
<i>Cir.</i> 1188 S. Bertholdus Prior Generalis in Monte-Carmelo. 29 Mart.	787

XIII SECLUM.

<i>Anno</i> 1205 Corpus S. Vulfranni reponitur Abbavillæ. 161	
<i>Cir.</i> 1230 Corpus S. Othonis solitarii transfertur Beneventum.	466
<i>An.</i> 1236 B. Morigus Ord. Cruciferorum et Minorum obit. 30 Mart.	649
S. Conon monachus S. Basilii Nesi in Sicilia. 28 Mart.	731
<i>An.</i> 1231 B. Dodo de Hascha Ord. Præmonstrat. in Frisia obit. 30 Mart.	847
<i>An.</i> 1237 B. Ambrosius Sansedonius ingreditur Ordinem Prædicatorum.	186
<i>An.</i> 1247 B. Joannes Parmensis eligitur Minister Generalis Ord. Minorum	59
<i>An.</i> 1249 B. Joannes Parmensis Generalis Ord. Minorum mittitur in Græciam ad procurandam unionem.	60
<i>An.</i> 1250 S. Ludolphus Ep. Raceburgensis Ord. Præmonstrat. Martyr obit. 29 Mart.	789
<i>An.</i> 1251 B. Andreas de Galleranis, Senis in Etruria. 19 Mart.	49
<i>An.</i> 1287 B. Ambrosius Sansedonius Ord. Prædicat. Senis in Etruria. 20 Mart.	179
<i>An.</i> 1289 B. Joannes Parmen. 7 Minister Generalis Ord. Minorum Camerini in Umbria. 19 Mart.	58
<i>An.</i> 1197 S. Guilielmus Episc. Pictavorum obit. 29 Mart	789
<i>Sec.</i> 13 <i>aut</i> 14 B. Petrus Ord. Eremitarum S. Augustini, Eugubii in Umbria 33 Mart.	468

XIV SECLUM.

<i>Anno</i> 1305 Beata Santuccia Albatissa, Propagatrix Congregationis B. Sperandei sub Regula S. Benedicti. 24 Martii.	361
<i>An.</i> 1328 Decretum Senensium de solenni festo D. Ambrosii Sansedonii.	241
<i>An.</i> 1336 B. Mauritius Hungarus Ord. Prædicatorum Juvariini. 20 Mart.	250
<i>An.</i> 1367 B. Sibyllina Papiensis, Soror de Pœnitentia S. Dominici obit. 19 Mart.	67
<i>An.</i> 1381 S. Catharina Suecica, filia S. Birgittæ. 24 Mart.	501

XV SECLUM.

<i>Anno</i> 1339 Franciscani assumunt cultum S. Josephi. 8	
<i>An.</i> 1411 B. Daniel Venetiis a latronibus occiditur. 31 Martii.	913
<i>An.</i> 1414 Maria de Maillaco, Domina de Seilleo-Guilielmi Turonibus sancte obit. 28 Mart.	733
Processus informativus pro Canonizatione cæptus 11 Aprilis.	744
<i>An.</i> 1417 Nascitur Nicolaus de Rupe in Helvetia. 397	
<i>An.</i> 1421 Petrus Villacreius Regularis Observantia apud Minores Hispanos restaurator obit 850 b	
<i>An.</i> 1431 Petrus de Santoyo ex primis Minoribus Regularis	

- Regularis Observantiæ in Hispania obit. 855 bc
An. 1433 Ulpho monachus scriptor Vitæ S. Cathar-
 inæ Sueciæ pie obit. 503
An. 1435 B. Amedeus Dux Sabaudia nascitur. 873
An. 1443 Festum B. Ambrosii Sansedonii celebran-
 di per provinciam Romanam facultas conceditur
 ab Eugenio rv. 243
An. 1455 B. Amedeus, mortuo patre, Dux Sabau-
 dia, regimen iuit. 871 f
An. 1456 B. Petrus Regalatus Ord. FF. Minorum
 de Observantia, Aquileria in Hispania obit 30
Martii. 850
An. 1464 Corpus S. Latini Ep. Brixiensis inveni-
 tur. 474
An. 1470 Mons-Pietatis primus erigitur Perusii in
 Italia. 72
Circa 1470 B. Ugolinus Ord. Eremitarum. S. Au-
 gustini Cortonæ 21 *Mart.* 363
An. 1471 Corpus S. Secundi M. Astæ manifesta-
 tum 801 802
An. 1472 B. Amedeus Dux Sabaudia obit 30 *Mart.*
 871
An. 1475 S. Simon puer Tridenti a Judæis necatus
 24 *Mart.* 493
An. 1485 Mons-Pietatis auctore B. Marco-Minorita
 erigitur Vicentiæ. 73 b
An. 1487 Nicolaus de Rupe moritur sancte post in-
 ediam xx annorum. 419 b
An. 1490 Officium Ecclesiasticum de S. Josepho in-
 sertum Breviario Romano. 9
An. 1492 Inveniuntur Veronæ corpora SS. Proculi,
 Agapii, Euprepii et Circini Epp. 450
An. 1492 Corpus B. Petri Regalati transfertur in
 marmoreum mausolæum. 864
An. 1496 B. Marcus S. Mariæ in Gallo Ord. Mino-
 rum de Observantia obit 19 *Mart.* 71
An. 1510 Refossum corpus Nicolai de Rupe trans-
 fertur in novum mausolæum. 421
An. 1518 Corpus B. Amedei Ducis Sabaudia eleva-
 tur. 886 c
An. 1530 Corpus B. Marci Ord. Minorum transfer-
 tur Vicentiam. 71 f
An. 1550 Corpus B. Tomassi Camaldulensis ad
 majus altare defertur. 601
An. 1671 Corpora SS. Herlindis et Relindis trans-
 feruntur Masacum. 390
An. 1590 Processus formatus de Canonizatione Ni-
 colai de Rupe. 422
An. 1598 Corpus B. Ugolini secundo transfertur.
 364

XVII SECVLUM.

- An.* 1608 Corpus B. Amedei Ducis Sabaudia in sa-
 cellum transfertur. 887 a
An. 1609 Processus informativi facti sunt pro Ca-
 nonizatione B. Amedei. 887 f
An. 1613 Causa Canonizationis commissa est Au-
 ditoribus Rotæ. 887 f
An. 1623 Facultas celebrandi festum B. Ambrosii
 Senensis per totum Ordinem Prædicatorum
 conceditur a Gregorio xv Papa 243
An. 1632 Inspectio facta Emeritæ Reliquiarum S.
 Renovati Ep. et aliorum. 903 c
An. 1640 Corpus S. Tomassi Camaldulensis inspici-
 tur ac transfertur. 602
An. 1662 Capsa reliquiarum S. Vulfranni aperitur.
 161
An. 1666 Corpus B. Petri Ordinis Eremitarum S.
 Augustini transfertur. 469
An. 1666 Canonizatio B. Amedei denuo urgetur.
 889 e

XVI SECVLUM.

- An.* 1508 Corpus B. Ugolini incorruptum transfer-
 tur. 363

PROTESTATIO.

Quandoquidem benevolis eruditisque Lectoribus cordate et ingenue sæpius denun-
 tiavimus atque adeo inculcavimus, si quæ ipsis sinceriora quam quæ habuimus
 Sanctorum Acta monumentaque alia occurrerent, aut si in ipso nostro opere quid-
 piam reperirent, ubi quod verum rectumque erat hand simus asserenti, deque his admo-
 nere nos dignabuntur; nos illis maximas habituros esse gratias, et quæ perperam scrip-
 seramus emendaturos; multo sane æquius est, nos Sanctæ Apostolicæ Sedis iudicio ac
 decretis obtemperare. Nam Cœlites omnes Deumque ipsum sancte testamur, nos eam-
 dem sacrosanctam Sedem, ut Veritatis (quæ unice proposita esse historiam scribentibus
 debet) Magistram revereri: neque ab ejus scitis jussisque vel latum unguem declinare
 velle.

Quare (quod est alias URBANI VIII Pont. Max. iteratis Constitutionibus vetitum) nulli,
 quantum quidem per imbecillitatem humani iudicii provideri a nobis potuit, SANCTI aut
 BEATI appellationem adseripsimus, cui non eam vel Sedis ejusdem sententia, vel majo-
 rum religio, vel veterum Scriptorum auctoritas contulerit. Neque item ejusquam, qui
 non videatur, *per communem Ecclesie consensum vel inmemorabilem temporis cursum, aut
 per Patrum virorumque sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia ac tolerantia
 Sedis Apostolicæ vel Ordinarii, venerationem obtinere, commemoravimus miracula, præ-
 dictiones, arcanorum manifestationes.* Si tamen videamur uspiam hoc in genere halluci-
 nati, admoneat nos quisvis amator Veritatis, atque illico corrigemus: et multo quidem
 libentius multoque studiosius hec, quam si quæ errata, pertinentia ad Chronologiam,
 Topographiam, Actaque ipsa, imprudentibus exciderint: quæ tamen ipsa moniti conti-
 nuo retractabimus.

Etenim hosce Commentarios nullum habere momentum volumus, nisi HISTORIÆ HU-
 MANÆ, ab hominibus errori obnoxiiis compositæ: nisi si qua ex Divinæ Scripturæ libris
 descripta, aut Ecclesie Catholice Conciliis, Pontificisque Bullis Canonizationum, qui-
 bus sua sacrosancta constare debet auctoritas, accepta sint.

DE ACTIS SANCTORUM

MARTII TOMUS TERTIUS

Quanto ad finem mensis propius tanto magis accedimus ad mysteria in tota religione Christiana præcipua, Deo bene propitia, ejus Invernatio, mors et resurrectio extremum Martii partem putantur consecravisse. Hanc igitur a S. Josepho inchoamus, Virginis matris sponso et putro, pueri Jesu non nutritio tantum sed etiam legali Patre ac traduce benedictionum avitarum, quæ erant in Messia terminandæ: talique occasione capitales aliquas in Christi Domini genealogia controversias evolvimus, ut fundamento recte posito, vetera Dei hominis historia, tota fere ad tertium hunc tomum spectans, perveni ad finem solidius possit. Regi autem a devotis cum morte infans gloriöse reverenti, non deerit fortissimorum millium ex omni sexu, ætate, ordine ac natione eximius comitatus amictus stolis, quos Agni sanguis dealbavit, ornavit autem vel tolerati martyrii prætexta purpurea, vel splendor virtutum eximiarum. Sunt quidem multorum Sanctorum festa ne Dominice Passionis intempestive occurrerent, in alios menses diesque translata. Sed si propterea his qui supersunt diebus tredecim minor est singulis Sanctorum numerus, pluribus quam alias in unum tomum concurrentibus diebus, nihil hic a progressis duobus habebit minus: itaque nobis concludetur Martius, quem, si sperata Dei gratia Lectorumque adspiret favor, reliqui menses ex ordine subsequantur: mora quidem fortasse majori quam gratum erit Hagiophilis, totum opus quantoocius gestientibus expletum videre: sed minari multo, quam æquis rerum vestimatoribus erit credibile posse sufficere tam copiosæ materie pertractandæ, tos exuratis manu aut prælo ensis omni in lingua et regione auctoribus veteribus ac novis evolvendis, tanto denique labori exanthando quantum requirunt commentarii et annotationes, necessariæ ad hoc, ut a primorum acervatione mensium posteriorum stylus non degeneret, sed expleat potius quod illis videbitur defuisse. Interim his fructu, Lector, et usui deinceps futuro monumenta, si qua Tibi Tuisce suppetunt, benigne et prompte subministra, non occultaturis ingrato silentio eos, per quos adjuti instructique fuerimus.

XIX MARTII.

SANCTI QUI XIV KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

SANCTUS JOSEPHUS sponso Deiparæ Virginis.
 S. Theodorus Presbyter, Martyr Cæsariæ in Cappadocia.
 S. Bassus seu Bassius, alii viginti,
 S. Lucellus,
 S. Fiscianus,
 S. Pomenus,
 S. Joserus seu Josippus,
 S. Apollonius,
 S. Ammonus,
 S. Saturninus,
 S. Basilla et alii vii,
 Martii T. III.

Martyres
 in Africa.

S. Quintus,
 S. Quintillus seu Quintilla,
 S. Quartilla,
 S. Marcus et alii ix,
 S. Theodorus Episcopus,
 S. Leontinus Episcopus,
 S. Caius,
 S. Catulinus,
 S. Florentius,
 S. Voneeta,
 S. Pancharius, Martyr Nicomediæ.
 S. Joannes Abbas Paranensis, prope Spoletum in Umbria.
 S. Lactinus Fund. et Abbas de Achadhur in Hib.
 S. Leontius

Martyres
 Surrenti
 in Italia.

Martyres

S. Leontius Ep. Santonensis in Gallia.

S. Landoaldus Archiepiscopus byter.

S. Amantius Diaconus,

S. Adrianus Martyr,

S. Julianus,

S. Vinciana,

S. Adeltrudis,

Wintershovii
et Gandavi
in Belgio.

S. Alemondus Mart. Darbiæ et Salopiæ in Ang.

B. Andreas de Galleranis Senis in Hebruria.

B. Joannes Parmensis, Minister Generalis vni Ordinis Minorum, Camerini in Umbria.

B. Sibyllina Papiensis, Soror de Pœnitentia S. Dominici, Ticini in Lombardia.

B. Marcus S. Mariæ in Gallo Ordinis Minorum de Observantia, Ticini in Italia.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

S. Sanctus Lucianus Episcopus, Martyres
S. Maximianus Presbyter, memorantur
S. Julianus Diaconus, in MS.

Martyrol. Casinensi, Sicut hi Belbeacii in Gallis passi xvi Januarii.

Adolphus Episcopus, nulli sedis addita mentione, refertur in MS. Florario. Quis fuerit difficile est conjectare. Forsan Adolphus Episcopus Os nabrugensis in Westphalia, qui colitur xi Februarii.

S. Gregorii ordinatio, MS. Tam lactense. At in silentio aliorum, non liquet, quis istius nominis Sanctus intellygatur. Gregori Magni ordinatio inscripta est Martyrologio Romano in Septemb. de eo egimus xii Martii.

Lucania, { Beda erusus. Ex his Lucania videtur
Ingenius, { Lucianus esse, nisi Lucania pro
Rogata, { Campania sumatur, ut fecit Rubinus,
Timotheus, { et Ingenius, alius Ingenius, et cum
Rogata aliisque referuntur in Campania passi, ut
Timotheus cum aliis in Mauritania, de quibus actum est xvii Martii.

Aprilis, { inscripti MS. Tam lactensi. Sicut Martyr-
Servulus, { res Nicomedenses, et coluntur xviii Martii.

S. Alexander Episc. Martyr inscriptus est Breviario MS. Ejus Acta dedimus et alteri Catalogo MS. xviii Martii.

Auxilius, { MS. Tam lactense
Collectivus, { antiquum in Hi-
Dionysius, { berna. Sicut in
Januarius, { Martyres Ale-
Vago, { xandrini, et mu-
Victorius, { tatis nonnulli no-
Nunetus, { minibus, ut di-
Samforus, { ximus, veluti die
Rogatus, { xviii Martii.
alii xxvi.

S. Cyrillus post S. Josephum sponsum Deiparæ, inscriptus est MS. Martyrol. S. Maximini pro eo. Videtur esse Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus, de quo egimus xviii Martii.

Martyres plurimi Romæ, Florarum MS. De plurimis Martyribus, sed ferr in Africa passis, hoc die agimus.

Theodorus Episcopus Cæsareæ in Cappadocia refertur in variis MSS. sub nomine Ursurii auctis, in MSS. Martyrol. S. Cyrinei et alius. Est is Theodorus Presbyter a nobis hoc die relictus cum Theodoro Episcopo, sed atibi passus. Adhibentur huic vii socii, qui ad Martyres Afros spectant.

Theodorus Episcopus Hæraclæo memoratur a Ferrario, citato Menologio Græcorum, quem in nullo Menologio reperimus.

Theodorus Archiepiscopus inscriptus est Menologio Scotico Dempsteri, citato Molano, qui de Presbytero Martyre Cæsareæ agit.

Leontius, { Episcopi Vicentini et Confessores.
Apollonius, { Barbaricus in Historia Arcentina,
occasione assumpta quod legantur in Martyrol. Ro-

mann. Leontius, etiam Catalogo Generali Sanctorum Ferrarii inscriptus est, et Apollonius Catalogo Episcoporum Vicentinarum apud Ughellum: qui dubitat, num in eam naturam existerit aliter Leontius Confessor. Infra ad SS. Theodorum Episcopum, Gaium et socios hæc late referimus.

Leontius, { Episcopi Bracharenses in Lusitania,
Apollonius, { Martyrol. Hispaniensem et Lusitani-
cum, idque ob Chronica Juliani et Maximi. Reliqua infra lector videbit.

Leontius Episcopus Apolloniæ, Equitinus et Galesinus. Pro quo S. Apolloniam habent alii: de utroque infra agimus.

Joannes Episcopus adjectus Leontio et Apollonio in Martyrol. MS. Ecclesiæ Bruxellens. Infra arbitramur aut Joannem Pennariensem esse, perperam Episcopum appellatum, aut episc. loco substituendum Theodorum.

Sorrentus Martyr refertur cum aliis in tribus codicibus Martyrologi S. Hieronymi, et in aliis tribus MSS. pro quo etiam Sorotinus et Orientinus in aliis MSS. legitur. Hujus loco apud alios Sorrenti legitur et urbs asseritur Italia, ut infra ad SS. Quintum, Quintillum et socios Italia. Hermannus Greven præter Sorrentum urbem, seorsim S. Sorrentum apponit.

Mansuetus Episcopus Britannorum subscripsit Concilio Thronico i sub finem anni 461 habito, quando Anglo Saxones invaserunt partes maritimas Britannicæ et regnum Galliarum: ut videatur aliquis Episcopus ista ditionibus præpositus, tunc excol. multatus fuisse ad suum sensum in Concilio indicandum. Quia tamen nulli Socii assignatur Thomas Dempsterus eum Scotiæ attribuit, asserens Episcopum in Argadia fuisse, et ad hunc diem Menologij Scotico inscripsit. Cum Dempstero Ferrarius eum etiam retulit: sed ibi eum seuisse magis probari deberet, uti eum habere reverentiam Ecclesiasticam, et hæc die.

S. Auxilius, nomen ex Actis Patriciis notum, qui cum Issernino socius Patricio Roma venit, eum eodemque nominatur apud Spelmanum in Concilio Britannicis, ubi Hibernicis Synodi Acta fol. 52 legitur sub hoc titulo: Incipit Synodus Episcoporum, id est, Patricii, Auxilii, Issernini. Credit ille circa annum 456 eum habitum esse: Colganus etiam ante 447 autumat, quod eo anno mortuus legatur Serundinus, non præteritendus si vixisset, eum etiam ipsum legitum Apostolicum fuisse credit. Sed hoc Annales Hibernici solum de Auxilio et Issernino dicunt: in morte autem Scenclai quam longe aberent a vero ostendimus in Prolegomenis, Patricianus: non enim ante annum 444 obit. Hunc diem Auxilio Hibernico duo Martyrologia assignant: de Issernino tacent. Mella de Cluain-Hi (tam nobis ignoti sunt quam Mochua de Airis-na) Ecclesiæ a quibus cognominantur: primum Colganus Cluain-na'i nominat vii Febr. ad Acta S. Mellan, ubi Mellam hoc die colidit, ex Martyrologiis patris schert: hæc tamen,

- ut alias alios plures, præterit innominatum
- Rixa Regina cum titulo Beatæ inseritur Catalogo Sanctorum a Ferrario, perperam Canisium civitate pro Molano; cui et Cratepatio etiam creditur fuisse Hungariæ Reginam, quæ Poloniæ fuit, Micislai utur, mater Casimiri, Regum. Corpus quod ipsa in Brawlevario monasterio, a majoribus suis Rheni Palatinis fudato, juxta Otonem Fratrem Suevorum Ducem sepeliendum mandarat, S. Anno Coloniensis Archiepiscopus in ecclesia S. Mariæ ad gradus sepelivit in tumultu elevato, in quo, uti et ad columnam tumulo propinquam, ipsius Richezæ Reginæ (sic enim adscribitur) et fratris Hermannus, item Archiepiscopi Colonicensis, imagines cum diademate depictæ visuntur, ut Sancti solent: quin etiam in una fenestrarum chori, inter duos ejusdem ecclesiæ tutelares, SS. Anonem et Agilolphum ipsa collocatur media cum hæc inscriptione, Sancta Richeza. Laudatur sane a pietate et munificentia ergo ecclesias: sed qui ejus historiam et vindicias scripsit Egidius Gelenius, nullam uspiam invenit mentionem miraculorum ante vel post mortem patratorem, quæ ei Sanctæ vel Beatæ titulum omnibus antiquis ignotum conciliaverunt. Imo, corpus ejus non fuisse a S. Anone conceptum et Communis Colonicensis traditum ut religiose venerandum; sed ut cum illo ipsis accederet dominium prædii seu pagi Clottenensis, colligitur ex lite quæ mox, de illo patris quam de corpore, exarsit inter monachos et Canonicos, anno demum 1090 sopita: cum ipsa mortua esset anno 1057 vel 1063 xii aut ix Calendas Aprilis, prout plumbea tabella capiti ejus supposita et Vita S. Walfhelmi Abbatis Brawlerensis variant: una qui xiii Calendas cum Molano invenit hætenus unum fuit: quod autem addit corpus patere in magnis festis: ipse Gelenius, cui singulari privilegio concessum ossa ipsa inspicere, testatur non aliter intelligendum, quam quod talibus diebus olim Soleret auferri operculum lignum, tumulum marmoreum cooperens.
- Clemens Episcopus Damblanensis, qui a S. Dominico veste Patrum Prædicatorum indutus, Orileum illum in Scotiam induxit: celebratur: cum titulo Sancti a Cumerario Menologio Scotico. Non meminit ejus Dempsterus, neque Patres Prædicatorum tolem ut Sanctam celebrant.
- Enebertus monachus Clarevallensis memoratur in Menologiis Chrysostomi Henriquez et Buelini cum titulo Beati, qui solum a Saussain inter Pias memorie viros collocatur.
- Hugo de S. Caro, e familia Dominicana Cardinalis, vir doctrina et sanctitate vitæ erimus, hoc die anno 1260 Lugduni mortuus est: quem etiam Fisen Floribus Leodiensibus inscripsit, nullo tamen Sancti aut Beati addito titulo, a Saussain ducitur Hugo de S. Theodorico, et inter Pias refertur.
- Abundus monachus Villarii in Brabantia magna cum opinione sanctitatis vixit, in exstosum sæpe ruptus, et spiritu prophetico clarus, vitam mortalem exiit anno 1234. Ejus gesta habemus in MS. Chronico Villariensi, et inde collegerunt Fisen in Floribus Ecclesiæ Leodien. is, Raissus in Auctorio ad Molanum, Dorganius, Chrysostomus Henriquez et Buelinus, qui Beati titulo honorat. Inter Pias collocat Saussain. Si aliqua illi fuisset veneratio Ecclesiastica collata, non siluisset Malanus, qui in vicino vixit, et ne quidem in Chronico Sanctorum Belgii recapitulatione cap. 27, ubi illustriores sanctitate viros seculi XIII indicat, ejus meminit.
- Franciscus a Galisteo singulari austerioris vitæ exemplo in Castella floruit circa an. 1550: non tamen salius Franciscani Martyrologii auctoritate inter Beatos referendus.
- S. Alexandra,
S. Claudia,
S. Euphrasia,
S. Matrona,
S. Juliana,
S. Euphemia,
S. Theodosia,
S. Derphuta,
et luxus soror,
Leodii. In Martyrol. Rom. cum Menæis et aliis
xx Mart.
- Martyres Amisi in Paphlagonia memorantur in Menologio apud Canisium, et in Martyrolog. Gallicæ edito
- SS. Patrum a Saracenis in Laura S. Sabbie occisorum memoria celebratur in Menologio Basilii Imper. et Menæis MSS. ab aliis
xx Martii.
- S. Martinus Episcopus Dumiensis longo cucomio celebratur in Menologio Benedictino Buelini. Vitam damus
xx Martii.
- B. Ambrosius Sansedonius Ord. Prædicatorum Fustis Agrippinensibus Gelenii adscriptus est loco diei sequentis
xx Martii.
- S. Thomas Patriarcha Constantinopolitanus inscriptus est MSS. Menæis bibliothecæ Ambrosianæ. De eo agemus
xx Martii.
- Theodorus Episcopus Antiochiæ in Florario MS. sed hic est aut ille qui infra relatus cum aliis Martyribus, aut Theodorus, alius Theodulus Presbyter Antiochiæ (nam Episcopus talis non reperitur) et colitur
xxiii Martii.
- S. Secundus Martyr Astæ refertur a Galesinio. Vitam dabimus
xxx Martii.
- Alethæ ad Claram-Vallem translatio refertur in Calendario Cisterciensi, Divione anno 1617 excuso. Est hæc mater S. Bernardi, cujus translatio memoratur a Saussain 19 Aprilis: at migratio ex hac vita iv Aprilis.
- SS. Hugonis et Aycadri reliquiarum Translatio apud Gemmeticum inscripta est MS. Martyrologio ejusdem in Normannia. Ex his Hugo Archiepiscopus Rotomagensis colitur ix Aprilis et Aycadrus, sive Aicardus Abbas Gemmeticensis xv Septemb.
- S. Calocerus Martyr Brixie a SS. Faustino et Jovita ad Christum conversus, hoc die memoratur ab Usuardo, Bellino, Molano, Maurolyco, Galesinio, et in pluribus MSS. Ast colitur in Ecclesia Briziensi, et inscriptus est Martyrol. Rom. xviii Aprilis.
- Leontius Episcopus Senonensis inscriptus MS. Florario Sanctorum, ex jam supra dicta occasione. Est S. Leo, alius Leonius, Episcopus Senonensis, et colitur
xxii Aprilis.
- S. Landrada Virginiis elevatio refertur infra in Actis S. Landoaldi: occasione cujus memorie ejus, elevatio: seu Translatio jam dicta, inscribitur in Menologiis potissimum Benedictinis. Habet peculiarem cultum vii Julii.
- S. Mariæ Magdalene Translatio apud Vizeliacum monasterium celebratur a Bellino, Maurolyco, Galesinio, Ferrario, Wifordo, Molano, et refertur in variis MSS. etiam Usuardi monasterii S. Germani de Pratis: de ea agemus
xxii Julii.
- S. Remaclus ex Episcopo monachus, memoratur a Wifordo in Martyrol. Angelice edito. Fuit is Episcopus Trajectensis et colitur
iii Septemb.
- S. Chrysanthus, | Martyres celebrem venerationem
S. Daria uxor. | habent opud Græcos in magnis Menæis, Menologio, Anthologio et apud Marimum Cytherarum: apud Latinos vero
xxv Octobris.
- Ida Spanheimensis Comitissa anno 1190 monialis facta, a Trithemio laudatur in chron. Hirsaug. Arnoldus Wion eam cum Jutta S. Elisabethæ pedessequa confundens, occasionem Arturo dedit ipsam hoc die referendi: qui priori errori alteram æque falsam suspicionem junxit: quasi ipsa esset quæ ab eodem Wione 22 Decembris refertur ex prædicto Trithemio;

mio; sed hunc si inspexisset, legisset *S. Juttam Comitissam Spauheimensis sororem mortuam esse an. 1136.*
Plura de Comitissa ad diem quo soror ejus S. Margareta colitur
 S. Modesta Virgo apud Trevirim. Ita Additiones MSS. ad Greven. Colitur
 Jutta sive Guda S. Elisabethæ Thuringicæ pedissequa obiit hoc die an. 1232, et multis signis tam in vita quam post mortem clarissime perhibetur, inquit in Chronico Hysaugiensi Trithemius, et sanctæ Virginis titulo eam ornat: quam propterea Bratis accenset

Arturus in suo Martyrologio et Gynecæo: de cujus cultu speciali quia nihil dum cognovimus, expectandus est dies quo Domina ipsius colitur XIX Novembris.
 S. Diodorus Presbyter, (Martyres memorantur a S. Marianno Diacono, | Græcis in Menæis: a Latinis | Decemb.
 S. Claudius | conjuges | Martyres celebrantur a Græcis in Menologio et Martiis, et ipsi conjuges etiam a Galesinio. A Latinis cum Martyrologio Romano | III Decemb.

DE SANCTO JOSEPHO SPONSO DEIPARÆ VIRGINIS

Commentarius historicus.

§ I. Acta vitæ ex Evangelistis Matthæo et Luca: et honorum tituli in his fundati.

ANTE AN. III
 XIX MART.

Joseph vir
 Maria

prohibetur a
 Spiritu S.
 gravidam
 dimittere:

cum ea in
 Bethleem abii,

ubi natus Jesus
 adoratus a
 pastoribus:

presentatur in
 templo.

Gorgonix Sororis sive maritum uno verbo abunde et descriptum a se et laudatum credidit Nazianzenus Gregorius, dicendo quod fuerit vir ejus: nec enim scio, inquit, quid amplius licere necesse sit. Similiter et Evangelista Matthæus omnes omnino, quæ dicit aut cogitari possunt, hunc in sanctissimum Josephum videtur concessisse, cum dicit VIRUM MARIE de qua videbatur natus est Jesus, qui vocatur Christus. Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto. Joseph autem vir ejus cum esset justus, et nollet eam traducere; voluit occulte dimittere eam. Illic autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei dicens: Joseph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Pariet autem filium, et vocabis nomen ejus Jesum: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum... Exurgens autem Joseph a somno, fecit sicut præcepit ei Angelus Domini, et accepit conjugem suam: et non cognovit eam, donec peperit filium suum primogenitum; et vocavit nomen ejus Jesum. Factum est autem in diebus illis, exiit edictum a Cesare Augusto, ut describeretur universus orbis... et ibant omnes ut profiterentur singuli in suam civitatem. Ascendit autem et Joseph a Galilea, de civitate Nazareth, in Judæam civitatem David, quæ vocatur Bethleem: eo quod esset de domo et familia David ut profiteretur cum Maria, desponsata sibi uxore, prægnante. Factum est autem cum essent illi, impleti sunt dies ut pareret. Et peperit filium suum primogenitum, et panis eum involvit, et reclinavit eum in præsepio: quia non erat eis locus in diversorio... Mox autem de nato Messia admoniti pastores, qui erant in eadem regione vigilantes et custodientes vigiliis noctis super gregem suum... ut discesserunt ab eis Angeli in coelum... venerunt festinantes, et invenerunt Mariam et Joseph et infantem positum in præsepio.

2 Posquam vero impleti sunt dies purificationis ejus Mariæ videlicet, secundum legem Moysi tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini. Quia omne masculinum adaperiens vulvam sanctum Domino vocabitur: et ut darent hostiam, secundum quod dictum est in lege Domini, par turturam aut duos pullos columbarum... Et cum inducerent puerum Jesum parentes ejus, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo, ipse (Simcon) accepit eum in ulnas suas, et benedixit Deum. Et erat pater ejus et mater mirantes super

bis, quæ dicebantur de illo: et benedixit illis Simcon... Et, ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilæam, in civitatem suam Nazareth. Cum ergo natus esset Jesus in Bethleem Juda in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Hierosolymam, dicentes: Ubi est, qui natus est Rex Judæorum?... Audiens autem Herodes Rex turbatus est, et congregans omnes Principes Sacerdotum et Scribas populi, sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt illi, In Bethleem Judæ... Tunc Herodes, clam vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus stellæ quæ apparuit eis, et mittens illos in Bethleem, dixit: Ite et interrogate diligenter de puero, et cum inveneritis renuntiate mihi, ut et ego veniens ad rem eum. Qui cum audissent Regem, abierunt; et ecce stella quam viderant in Oriente antecedebat eos, usque dum veniens staret supra ubi erat puer... et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre ejus: et procidentibus adoraverunt eum...

3 Qui cum abissent, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens: Surge et accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum, et esto ibi usque dum dicam tibi: futurum est enim, ut Herodes querat puerum ad perdendum eum. Qui consurgens accepit puerum et matrem ejus noctu, et secessit in Ægyptum. Tunc Herodes, videns quia illusus esset a Magis, iratus est valde, et mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem et in omnibus finibus ejus, a binatis et infra, secundum tempus quod exquisierat a Magis... Defuncto autem Herode, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Joseph in Ægyptum, dicens: Surge et accipe puerum et matrem ejus, et vade in terram Israel: defuncti sunt enim qui querebant animam pueri. Qui consurgens accepit puerum et matrem ejus, et venit in terram Israel. Audiens autem quod Archelaus regnaret in Judæa pro Herode patre suo, timuit illo ire: et admonitus in somnis secessit in partes Galilææ: et veniens habitavit in civitate quæ vocatur Nazareth. Puer autem crescebat et confortabatur plenus sapientia, et gratia Dei erat in illo. Et ibant parentes ejus per omnes annos in Jerusalem in die solenni Paschæ. Et cum factus esset annorum duodecim, ascendit illis Hierosolymam secundum consuetudinem diei festi, consummatisque diebus cum redirent, remansit puer Jesus in Jerusalem; et et non cognoverunt parentes ejus. Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, et requirebant eum inter cognatos, et notos: et non invenientes, regressi sunt in Jerusalem requirentes eum. Et factum est post triduum invenerunt illum in templo sedentem in medio Doctorum, audientem illos et interrogantem eos... Et videntes illum admirati

adoratur a
 Magis

E

metu Herodis
 transfertur in
 Ægyptum,

F
 reducitur in
 Nazareth,

amittitur in
 templum,

inter doctores
 invenitur a
 Josepho.

A rati sunt, et dixit mater ejus ad illum : Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus et ego dolentes quærebamus te. Et ait ad illos : Quid est quod me quærebatis? nesciebatis quia in his, quæ patris mei sunt, oportet me esse? Et ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos. Et descendit cum eis, et venit Nazareth, et erat subditus illis.

4 *Hartenus S. Josephi Acta, ipsius Evangelistarum Matthæi et Lucæ verbis exposita : quæ expendens Magister Petrus de Juliano (ino de Aillyaco) Episcopus Cameracensis erratas anno MCCCXXVIII et sequentis seculi anno XI Cardinalis honore auctus, mortuus autem anno MCCCXXVI secundum Pavillonium, at secundum Parisiense Necrologium apud Sannarthanos MCCCXXV ; sumpto themate ex vii capitulo Esther, Hoc honore dignus est quem Rex voluerit honorare, ponit duodecim honores Josephi Sancti, veri Mardochei, tamquam duodecim stellas in ejus corona regali. Ita MS. Ultrajectinum, de quo infra, post Legendam S. Josephi. Extat hic sermo sive tractatus inter opera ejus anno 1490 Argenturæ edita : ex quo ipsos duodecim honorum titulos, omnis digressionibus et explicatione fustiori, verbotenus accepit dicti MS. ad usum Collegiæ Ecclesiæ S. Salvatoris compilator, eosdemque iisdem*

B *verbis eadem compendi brevitate Carmeliticus Ordo in suum recepit Breviarium per novem lectiones hoc, qui sequitur, modo distributos. Si colligamus in unum quæ sparsim de S. Josephi Evangelica Scriptura commemorat, invenimus eum profecto magnis laudum præconiis commendatum : propter quæ sancta Mater Ecclesia festivis gaudiis merito duodecim ejus honores recitat. Namque primo ex nobilissima et regia stirpe propagatur, testante Evangelista, qui librum Jesu Christi filii David ab Abraham inchoans, terminat quod Jacob genuit Joseph virum Mariæ, de qua natus est Jesus qui vocatur Christus. Secundo Mariæ Virginis Matris et Jesu ejus filii verus consanguineus appellatur : quia omnes ex semine David nasci, testimonio Scripture comprobatur. Nam missus est Angelus Gabriel a Deo ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph, de domo David quod non tantum ad Joseph refertur, sed etiam ad Virginem ei desponsatam. Ad honorem cedit S. Josephi tertium, quod sacratissimæ Virgini matri Dei matrimonialiter desponsatur : prout Sancti Evangelistæ frequenter commemorant, desponsatam Virginem viro, cui nomen erat Joseph, et Joseph virum Mariæ. Non virili more carnaliter copulatus, sed virtuoso amore sacramentaliter junctus. Sed quartus honor ei datur, dum Virginitatis decoratur titulo. Sane desponsata erat Maria Joseph quando missus est ad eam Gabriel ; qui cum dixisset : Ecce concipies et paries filium, respondisse legitur : Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosca, id est, nunquam cognoscere propono. Sponsa igitur erat et Virgo, et consentiente sponso perpetuæ virginitatis propositum observabat. Honoratur quinto B. Joseph, dum non solum ad Virginis Matris, sed etiam ad ejus Filii obsequia singulariter deputatur : nam ultra generales causas ejus desponsationis, quædam speciales a Sanctis dicuntur : videlicet, ut diabolo Virginis partus celaretur, ut Joseph ejus testis castitatis esset, defendens eam ab infamia suspicionis, ne ut adultera juxta legem damnaretur : postremo ut ab ipso mater eum filio sustentaretur et ejus foveretur obsequio.*

C 5 Honor sextus est, quod ei tanquam secretario celesti secretum Incarnationis mysterium a Deo per Angelum revelatur, apparentem in somnis ac dicentem trepidanti : Joseph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam : quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est : non humano sed divino opere, non virili semine sed mystico Spiritus

sancti spiramine incarnatum est. Nec ei solum D Incarnationis mysterium ; sed etiam per eum humanæ salutis mysterium Angelus intimavit. Et pariet, inquit filium et vocabis nomen ejus Jesum ; causam nominis subjungens : Ipse enim salvum faciet populum a peccatis eorum. Septimus S. Josephi honor est quod justus Evangelico testimonio comprobatur : Joseph, inquit, vir ejus cum esset justus : hoc est cum esset fide, spe et caritate et omnium bonorum morum et cunctarum virtutum honestate probatus : nam in Scripturis sub justitia nomine virtuosæ vitæ sanctitas generaliter accipitur. Quare Joseph etiam justus, quia fide justificatus, sicut pater ejus Abraham. Creditur Abraham Deo et reputatum est ei ad justitiam : Creditur et Joseph quod Messias nasceretur non ex virili semine, sed ex mystico spiramine, et de femina Virgine ex semine David : qua fide justificatus vere justus est vocatus. Ejus octavum honorem testatur Evangelium, quia hoc nomen Jesus a Deo æternaliter impositum, ab Angelo temporaliter revelatum, ab ipso S. Joseph hominibus solenniter prædicatur : Vocabis nomen ejus Jesum : quod factum non ambigimus : Postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus, quod vocatum est ab Angelo, antequam in utero conciperetur.

6 *Septimæ Lectionis loco indicatur Evangelium ; Cum esset desponsata mater Jesu etc. ut in Figilia Nutritatis Domini. Nonus honor justus Joseph attenditur ex hoc quod illo præsentem multa magna nostræ fidei mysteria declarantur. Præsentem erat dum Christus nasceretur ; et dum a pastoribus mira de ipso dicebantur : nam, ut Evangelista Lucas refert, invenerunt Mariam et Joseph et infantem positum in præsepio : et mirati sunt de his quæ dicta sunt a pastoribus ad illos. Præsentem erat dum Christus circumcidebatur, et sanguinis innocentis primitiæ fundebantur : et tunc propter nos Christi passio, et propter Christum Josephi compassio inchoabatur. Præsentem erat quando a Magis adorabatur : præsentem erat dum Christus conferebatur in templo, quando ipse cum Maria tulerunt Jesum in Hierusalem ut sisterent eum Domino. Sed et honor Joseph decimus fuit, quod non solum veterum sed novorum Prophetarum oraculis de his edoctus est quæ in Christo erant ventura : nam Simeon senex benedixit eis, et prophetans de Christi passione, dixit ad Mariam matrem ejus : Tuam ipsius animam pertransibit gladius, id est, passio illius. S. Josephi honor undecimus est, quod non solum prophetica allocutione, sed etiam Angelica sæpe et familiariter consolatur. Quater ex revelatione Angelica audivimus verba consolationis Angelicæ suis insensisse auribus. Primo cum de imprægnatione utriusque virginis hæsitaret, ait ei Angelus : Joseph, noli timere accipere Mariam conjugem tuam. Demum cum Herodis persecutio immineret, apparuit ei Angelus in somnis dicens : Joseph, accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum : futurum est enim ut Herodes querat puerum ad perdendum eum. Et mortuo Herode, rursum apparuit ei Angelus et dixit : Exurge, et accipe puerum et matrem ejus, et vade in terram Israel. Postmodum cum venisset in Israel finit Archelaum regnantem pro patre : et tunc admonitus ab Angelo recessit in partes Galilææ. Duodecimus honor B. Josephi est, quod non solum Dei mater, caelorum Regina ac Domina Angelorum ; sed et Dei Filius, Rex Regum, cui omne genu flectitur cælestium, terrestrium et infernorum, ei fuisse subditus, sacra Scriptura et Evangelica historia testantur. Nam de Matre Dei quis dubitat, cum vir sit caput mulieris, sponsaque subdita sponso et sub potestate*

Ex dictis exurgunt 12 tituli honorum S. Josephi.

expositio a Peto de Aillyaco :

LECT I

quod stirpe nobilis,

Jesu et Mariæ consanguineus,

LECT II Desponsatus conjugæ,

similis et virgo ;

LECT III quod matris et filii deputatus obsequis,

LECT IV arcium celestium secretarius,

LECT. V omnimodis justus,

LECT. VI nomenclator Jesu.

LECT. VII. LECT. VIII

particeps mysteriorum,

prophetiarum conscius meritis ;

F LECT. IX quoque angelicis dignatus alloquitur,

Mariam et Jesum sibi subditos habuerit

A testate ejus existat? De filio quoque adstruit Evangelista quod erat subditus illis. Quibus illis? utique Mariæ et Joseph. O mira et stupenda novitas! o mira et miranda humilitas! subditur servo dominus, humilitatur homini Deus.

7 Qui omnes S. Josephi honores cum fructus fuerint virginalis conjugii, merito Cornelianus ei Ordo applaudens, hanc in primis Vesperis ad Magnificat antiphonam gratulatoriam occurrat:

Felix matrimonium, fide, sacramento,
 Neque prole vacuum, sed flore retento:
 Vice-pater, Virgo parens, hic et illa lahe carens,
 Cum honore virginali cura sibi conjugali
 Mutuo-subserviunt, et dulcem enutriunt
 Pari voto filium:
 Quorum ministerio, latens in mysterio,
 Decepturus inimicum, verum Deus et antiquum
 Perficit consilium.

Hæc ibi postquam ipsius S. Josephi laudes suavissimo hymno in isdem Vesperis expositæ fuerant, quem nos quoque hymnum ad usum solutumque eorum, qui virgineo sponso pie devoti sunt, duximus oblectandum, et est talis:

Collaudemus toto corde Dei sapientiam,
 Virgini qui junxit sorte Josephi diligentiam,
 Qui nascens sine sorde aleret infantiam.
 Quem involatæ matris peperit integritas,
 Ipsum putativi patris aluit virginitas:
 Hostibus celatur atris hac arte divinitas.
 Josephi portat, Josephi tractat, Josephi mulcet oculos;
 Dum Herodes parvos mactat artibus minusculis,
 Josephi hunc, quem virgo lactat, subtrahit periculis.
 Puer in Ægyptum ductus Josephi ministerio,
 Ab eodem post reductus Patriis est imperio:
 Maturescit: eoli fructus sit, eruis mysterio.
 Gloria summo Parenti, laus æqualis Genito,
 Ab utroque procedenti par deus Paraclito
 Qui nos salvet præpotenti Sancti Josephi merito.
 Amen.

8 Porro ut omnia, quæ sunt ex Evangelis in principio deducta, certissima sunt, ita et quæ subjungimus et Aillyquo his ranso extra unum falsitatis suspicionem manent. eorum vero incertissima proavis æstimari debeat, quæcumque præter jam dicta habent nonnulli ex apocryphis quibusdam Orientalium scriptis. Tanta autem si Sanctorum Patrum aliqui visi sunt non omnino rejicere, non propterea fuerunt hic transcribenda, maxime cum Evangelico textu non usquequoque sint conformia. Quale est illud de S. Josephi virga præ ceterorum omnium cognatarum virgis, instar Aaronicæ illius, frondente; quæ prodigio cognoverunt Sacerdotes templi, Virgini Beatissimæ conjugio ipsum esse præ omnibus divinitus destinatum. Nempe beatissima Virgo Maria ab Isaia Propheta describitur sub figura Virgæ de radice Jesse egredientis, quæ insitato prodigio succulentiam jungens virginitati, mirabiliter floruit: quæ eadem cum matrimonio lege in jus possessionemque Josephi transisset, data est occasio locutionem figuratam quasi pro re facta occipienti, et aridam virgam tribuendi Josepho, quæ divini Spiritus sancti virtute viruerit. Usum etiam aliquibus est simili aliquo signo opus fuisse, ut alienus a nuptis ramulis Josephus uxorem sibi vellet asciscere. Sed nos infra ostensuri sumus divina dispensatione factum fuisse, ut subita legis observantia neutri liceret subterfugere matrimonium, adeoque nullum hic vel sorti vel liberæ Virginis aut Sacerdotum affinitivæ electioni locum fuisse. Quot vero annis post repertum reductamque e templo Jesum duodennem, Joseph supervenerit, ne probabilis quidem conjectura dici præterit: nisi quod prope modum certum sit, et a plerisque habeatur indubitatum, prius mortuum esse quam se mundo manifestare Jesus inciperet: cum nusquam illius amplius Evangelistæ

meminerunt et Nazaræi de Christi doctrina mirabundi dicentesque: Nonne hic est faber filius Mariæ, frater Jacobi et Joseph et Juda et Simonis? nonne et Sorores ejus hic nobiscum sunt? patrem Josephum, si vixisset, non fuissent præterituri: et alibi vixum mater ac fratres, nunquam pater iacuarat. Neque vero conveniebat, ut qui operibus tam admirandis Dei se filium probaturus erat, ejus et lege et nomine poter sub hominum oculis versaretur.

§ II. Cultus et festum S. Josephi inter Græcos et alias Orientis Ecclesias.

Eadem causa, quæ potuit movisse Deum, ut, antequam Filium suum mundo et Judæis manifestaret, putativum illius patrem Josephum tolleret ex hac vita; videtur etiam inter plures alias posse allegari, ob quam D. Josephi, non æque ac Virginis Driparæ cultus, una cum Christiana fide fuerit toto orbe propagatus per Apostolos; vel saltem ab Apostolorum successoribus æque ut Sanctorum Martyrum, institutus. Nempe periculosum videbatur, rudibus ad fidei mysteria gentibus eum magis prædicare, cujus commendatio frequens virginæ partus fidem pertineret utrumque videbatur Josephus ante promulgatum Legem gratiæ mortuus, pro cuius defensione occisi Martyres utilius proponebantur honorandi, ad eructamentum fidei inter persecutiones certantium. Fide tamen jam satis corroborata, et ecclesiastici cultus honore etiam ad eos, qui citra sanguinem egregiis virtutum præclurere exemplis, laudabiliter traducto; visum est rationi congruum, ut non omnino prætermitteretur in sacris, ejus tanta laus erat in Evangelio, quamvis ante Evangelium defuncti. Ergo Græci præter eam festivitatem, quam Dominica Christi Nativitatem præcedenti, omnibus Christi progenitoribus, ceterisque veteris Testamenti ex utroque sexu Justis communem celebrant, singulorum nomina recolentes cum unius distichi encomio; proximam ab hac Dominicam, quæ infra Octavam est, totam esse propriam voluerunt Josepho, sponso Mariæ Virginis, Davidi Regi et Jacobo Fratris Domini: eodem fortassis auctore qui Canonis Officii vo die recitandi a se compositos, ipsa nominis sui per acrostichides compositione signavit, S. Joseph Hymnographus: quorum hymnorum hic est titulus ex singularum stropharum litteris initiabilibus colligendus:

Χριστοῦ σὲ μέγιστος ὀφείλων παραστάτην, Ἰωσήφ.

Tu tanto Christi strenuum defensorem, Joseph.

10 Huic scilicet Sancto Pietæ servabatur, ut patrum suum us modis, quales ea ætas in sacris cantationibus probabat, celebraret; in quibus præter cetera hanc ei felicitatem gratulatur, quod simul et virginitatem possederit, et pater nati filii dictus sit, ὅτι παρθενίας ἐχηράτησας καὶ πατὴρ τοῦ τιτοπένου παιδὸς κέκλησαι: quod Aaron frondente quodam virga, ipsum, simili signo cognitum virginis sponsum, præfiguravit: quod denique spiritu roboratus ornatusque virtutibus, in maxima senectute ad patres suos gloriose descenderit: et nunc festivitas ejus omnes terræ fines provoet ad laudem Dei, qui ipsum glorificavit et patrem habere dignatus est. In quibus illud de virga frondente non displiceret, nisi a symbolico sensu ad materiale transiretur. Pliet autem impuritas illud de virginitate assertum, Latinorum Patrum totiusque Ecclesie Occidentalis sensui accommodatum, hec Græci quidam videntur credidisse eos, qui in Evangelio nominantur Domini fratres, ipsius Josephi ex priori thoro filios fuisse: quod et ratio refugit, ne non omnino purus manus virgineo Christi corpori tractando attulerit; nec Scripturæ consuetudo licentia ezigit, in qua fratrum filii passim inter se fratres dicuntur: maxime autem rejiciendam propterea, quod illi, ut ex infra dicendis apparebit, potiores Christo fuissent in ordine ad Davidici generis

infirmos
 fructum
 mirabiliter
 obtinens

et ob curam
 ei in personam
 digne
 laudandus -

Omnia
 apocrypha
 quædam

in virga de
 virga eius
 miraculose
 frondente.

C

Mortuus
 videtur ante
 prædicationem
 Christi.

Mar. 6. 3

S. Josephi
 cultum a
 veteri
 Ecclesia
 ignoratum

B

Græci
 instituerunt

Dominica
 infra octavam
 Nativitatis,

hymnis a
 B. Joseph
 Hymnographi
 compositis,

B

in quibus
 Josephi
 laudatur
 virginitas,

generis

A generis benedictiones et familiae principatum per legalis successione jura obtinendum; quae non nisi mortuo Joachimo, Christo autem necdum concepto, videntur in Josephum, Joachimi, ut probavimus, fratrem fuisse devoluta ex Jacobo, primae Zabobabildorum stirpis ultimo. Nec magna illa displicet aetas, quae Josepho et a pectoribus passim et ex antiqua traditione tribuitur, et ab Epiphanio haereti 78, qui trahit nonignotum obiisse. Sane quae pro minori aetate visa est recitioribus plerisque congruentio major, ne inter nimium dissimiles matrimonium contractum, sem probrosam videatur; ea tota corrumpit ex ratione legis ad illud cogentis. Multo autem majorem aetatem, qualem Cedrenus profert, ad annum usque centesimum aetatem, merito rejicimus, et cum eodem Epiphanio habemus pro sobola ab Antidico-mariantis excogitata; oneri enim, non auxilio virgini fuisset senex octogenario major, et aequae ac vulnus multiplici prole praegravatus, ut novae familiae onera, et Christi, domi ac peregre atendi, ministerium, indoneus. Aetate vero quinquagenaria major aliquantulum, in eo qui ceterum semper vitam duxerit, et continentia ac sobrietate vires corporis, ad quosvis labores per annos plures adhuc tolerandos, conservavit, nihil habet incommodi.

et senectus, temere in dubium revocato.

B 11 Calendario Coptica ad xx diem Julii festum Josephi referunt: et in eo quidem quod apud Schenem est, libro de Synedris Hebraeorum ad calcem, expressum additur, Fabrilignari. Testatur autem Isidorus de Isolanis, ex Ordine S. Domini ante annos 140 scriptor, in Summa de divinis S. Josephi parte 4 cap. 9, Orientis Catholicis consuevisse eum tum ingenti cum reverentia agere, suisque in recessibus quamdam S. Josephi vitam legere, ejus de Hebraeo in Lat-num anno 1340 translatae noctis exemplar, illius epimenon trahit; multis omissis, quae ab sanctae Romanae Ecclesiae cultoribus, ejus deficere nequit veritas, Christo conservante, minime reciperentur. In hac autem Christus ipse, cui in monte Oliveti ad discipulos loquenti tota illa de Josepho narratio tribuitur, sic concludere fingitur: Et posterunt corpus Josephi patris mei in sepulcro juxta corpus patris sui Jacob. Mortuus est autem die xx Julii. De die non disputamus, quem in Bononia illustrata Musinus in pluribus Italiae ecclesiis ait pro mortuali S. Josephi haberi et coli. Sepultus est tamen Berda ait, fuisse in valle Josaphat. nec abest a verisimilitudine mortem ejus sic fuisse divinitus dispositam, ut in illud inciderit tempus anni, quo secundum consuetudinem diei festi Hierosolymum adoraturus ascenderat cum uxore et filio; ut quod Hebraeis maxime erat in votis, inferri posset majorum sepulchris; ad quae alius, tenuis imo nonnullius fortunae homo, non fuisset facile ex Galilea post mortem transferre aus; funus enim more vulgi parum operose curatum fuisse nobis persnaslemus.

Orientalis 20 Julii servati,

ex vita apocrypha:

quasi tunc mortuus et in valle Josaphat sepultus fuerit.

12 Sed nec in ipsa valle Josaphat satis liquet de loco sepulturae: num ut die proximo dicemus ex Quaracorum, S. Josephi sponsi monumentum juxta scalas, per quas ad Virginis sepulchrum descenditur, cum veneratione visitur ex opposito SS. Joachimi et Annae in peculiari sacello: et tamen Adammus ita loquitur: In valle Josaphat, non longe ab ecclesia S. Mariae, turris Josaphat monstratur, in qua ipsius (Josaphat) sepulchrum eruitur: cui videlicet turriculae quaedam lapidea domus ad dexteram cohaeret partem, de rupe excisa et separata Montis-Oliveti, in qua intrinsecus ferramentis cavata duo monstrantur sepulchra sine aliquo ornatu: quorum unum illius Simeonis justi est, qui infantulum Dominum Jesum in templo ambabus manibus amplexus, de ipso prophetavit. alterum vero aequae justi Josephi, sponsi S. Mariae et Domini Jesu nutritoris. Quibus consona apud Berdam leguntur. Fortassis uti utem, sic et prorsum consueverunt Orientales illi et quicumque nunc eos in Italia

quod die Josephum, ea 70 Latini habent:

sequantur: omnes enim Latini Martyrologi post Antonem et Usuardum xx Julii festum Josephi justum reculant; ejus qui cum Matthea fuit ad Apostolatam propositus in locum Judae, quem in Iudaea glorioso fine consummatum aut Romanum Martyrologium. Josephum autem D. Virginis spinsum concorditer habuit ad XIX Martii: quo mortuum esse S. Josephum uti non possumus affirmare pro certo, ita verosimillime negare possumus, ipsum ea die B. Virgini fuisse conjunctum, licet desponsationem ejus tunc habeant gemina Usuardi exemplaria a Curthuisianis Patribus Coloniae impressa una cum MS. Florario. Creditibilis est enim, quod apud Nicephorum Evodius affirmat, quarto post desponsationem mense Incarnationem Verbi esse factam, utque ad eo illam ad mensem Decembrem pertinere, vel saltem ad Januariam, cujus diebus raris (ut infra dicemus) eadem nuptialis solemnitas in Belgio et Gallis celebratur.

Josephum vero mortuum 19 Martii.

§ III. S. Josephi festum et Officia propria in Ecclesia Latina.

Petrus de Natalibus Episcopus Equinus lib. 3 cap. 209, enarrata breviter pro suo instituto S. Josephi Festa, sic eum concludit: In quodam antiquissimo Calendario, in cujus exordio Rubrica ponebatur, quod ex vetustis Eusebii Casariensis exemplaribus sumptum fuerat; scriptum reperi: Festum Josephi sponsi Dominae nostrae XIV Kalendas Aprilis: cui ex antiquitate et exemplaris origine satis fidem adhibui. Sane in vetustissimo Martyrologio quod ex monasterio S. Mariani Treviris descriptum habemus, videntur propositum verbis ad dictum diem habetur memoria et quidem inter S. Josephi sponsi S. Mariae: quod Martyrologium cum sit eiusmodi, ut abbreviatum videatur ex utroque Hieronymiani Martyrologio, quod saepe sub Eusebio nomine citari solet, exemplari; penes inducitur in suspicionem, quod Josephi ille, qui in olis omnibus vetustissimis exemplaribus et in multis quidem solus nominatur ut XIII Kal. Aprilis, noster hic sanctissimus Patriarcha sit, qui in Antiochena Ecclesia (num in Antiochia habeat tum Maximianum praedictum ad XIV Kal. quam veteri omnia ad XIII cultum habuerit antiquissimum: quippe variorum per librariosum sanctuarium exemplaribus, primum inter duos dies regnis, deinde etiam utriusque diei adscriptus fuerit, atque ita in duas personas distractus; eo factis quod Colices qui ad XIX Diem S. Josephum exhibebat huc fere fortuito uterentur, in Bethleem S. Josephi Nutritoris Domini: ita praecipue vetustatis et ante annos fere octingentos curata MSS. Richenovense prope Constantiam, Patricianum Neapoli apud PP. Theotinus inter Caracibus scholas asseritatum, Cardinalis Barberini fragmentum inventum Calix 1352, Fuldense Reginae Svecis, item Trevirense S. Martini, et aliud S. Mariae ad gradus inferioris aliquantum aetatis: quibus precebit Ecclesiae Aquilegensis Calendarium, quod in Fallucellina bibliotheca Roma transcriptum erat, tam vetus ut minime nobis putaverimus neglegendam.

Novem an. S. Hieronymi Martyrologio inscriptum,

et quo die, non loquet:

F. sollemni ante annos 800 leguntur in la. As,

14 Nihil dicimus de Usuardi exemplaribus pluribus, ante trecentos aut quadringentos annos ad votarium Ecclesiarum usum auctis et similis aevi Calendaris: quia priora illo majoris in rem nostram momenti sunt: quippe quibus probetur S. Josephi nomen adscriptum fuisse Latinarum Ecclesiarum justis, si non a S. Hieronymo, ex Eusebio fastidii tractatu sola minima et locum cultus transcribente, certe vel ante vel circa eadem ipsa tempora, quibus idem festum caput apud Hierosolymitanarum Lavvarum monachos ita celebre haberi, sicut paragrapho superiori videmus: quavis id fecerint uti alio prorsus die et mense, quam primi fortassis Antiocheni illud instituerant celebrandum, et tractata ad Latinos notitia ferebat. Et hi quidem, Latini videlicet, intra

ANIMADV. PVP 4

cuius jam Græci officium solenne ordinantur,

A intra nudam commemorationem, qualem diximus, stetit videntur usque dum Christianorum rebus in Oriente collabentibus Carmelitana Religio, seculo undecimo et duodecimo feliciter sub uno capite in quamdam Europæi monachatus formam coacta, tandem etiam ipsa in Europam migravit, ubi Hierosolymitana Ecclesie ritus et Officium Græcum, quo secundum S. Sabie typicum primitus utebantur, in Latine liturgiæ atque psalmodiæ formam paulatim commutarunt: servatis tamen præcipuis quibusdam antiquorum Ordinis Patronorum festis: inter quæ credibile est hoc ipsum S. Josephi fuisse, translatumque ad diem quo Latini fastis inveniebatur adscriptus.

cu assueti in Syria Carmelitar,

certi possunt ejus usum traduxisse in Europam:

B Etenim in Ecclesiastico Officio ad honorem S. Josephi ordinando primus fuisse et cum Ecclesie alius tum ipsi Romani prævisse exemplo Ordines mirandantes, ex ipsarum Breviaris constat: quinam autem priores, quam qui in Oriente jam priorem consueverant illud annue celebrare? Sero tamen compositum est Officium, quo usque ad Breviarium reformationem usus Ordo, ut liquet ex lectionibus a Petro de Alhyaco acceptis, et hinc, quæ Baptistæ Mantuani suavitatem et elegantiam sopiunt. Quin tamen jam antequam ipse sacros fastos conscriberet, ut est sub initium seculi XVI, celebris S. Josephi esset in Orbis cultus, dubitari non patitur hi versus ex libri 3 carmine 4:

licet Officio proprio scribitur composito.

Sancte Pater, veniens ab Hebræi sanguine Regis
Qui fuerit Pastor, tua sunt natalia nostris
Addita (sic statuit Patrum prudentia) fastis...
Post decimam lux nova tua est, tua templa Sacerdos

Velat, et ad numerum tili tinnula verberat terra:
Verrit humum, legit areolis nova gramina tonsis,
Et postes vernare fuit, frondere columnas,
Albentes splendere aras, redolere sacellum;
Thura cremat, lentoque super myrrham infriat ligni.

Quæ ne de aliis fastis quam Carmeliticis, alio sacello quam Mantuani conventus velimus intelligere, facit quod carmen eo sine concludat, quali fere elogium Sanctarum Ordini speculiter proprium, ut S. Cyrilli, S. Longini hoc ræsse, mense Maio S. Angeli etc. non item alturam: ita autem fuit:

Nos quoque sub tanto nunc glorificatus alumno
Respice, et optatam memor impertire salutem
Italia: toti, nostrisque penatibus esto.

Franciscani assumunt festum anno 1399.

C Ad Franciscanos quod attinet, Arturus u monasterio in suo Martyrologio allegat decretum Capituli Generalis, anno MCCCXC Assisii sedentis: quo statuitur ut S. Josephi festum celebraretur sub Officio Confessoris novem lectionum: alia demde aliorum Capitulorum generalium circa hanc rem decreta intra quadraginta postremos seculi sequentis annos concepta videntur, quibus auctus est festo huic honor. Ordo vero Predicatorum pridem ante seculi XV finem simile quid videtur vel recepisse vel cogitasse: est enim in secunda parte Legendæ (nom Historia Lombardica pars prima censetur) Coloniæ excusa anno 1483, et hinc post Lovanii recusa, Sermo Alberti Magni de S. Josepho, cum hoc prælogo. Ad nostri Salvatoris honorem et gloriam sempiternam, qui dat affluenter sapientiam simul eloquentiamque omnibus devote postulantiibus... de Josephi viro sanctissimo et glorioso semper Virginis Mariæ sponso castissimo, præce motus humili supplicanti, ipsiusque Josephi affectu cordis intimi venerantini, hoc Matutinalium Lectionum, ego emictoram minimis Clericorum, ac infimus Sacerdotum Albertus, Frater Ordinis Predicatorum, divina mihi succurrente gratia, quædam sub compendia recitare curavi: me meaque dicta, si quæ viderentur incongrua, viris peritis in caritate subjiciens corrigenda. Sequitur Vita in quatuor justas Lectiones distributa, a qua nihil absesse velis, nisi quod re vulgari

D in necanis an B Albertus Magnus Lectiones paraverit o

credulitate dicat, signo divino mirabili, præ ceteris D juvenibus de domo David herilibus, ipsi desponsata Maria fuisse. Docebat B. Albertus Magnus Colonia circa annum MCCI., et discipulum istis S. Thomam Aquinatem habuit, mortuus drinde Ratisponensis Episcopus MCLXXX: ejus hunc sermonem esse, ut non ausimus indubitanter asserere, ita nec negare velimus: quamvis diversus sit a ceteris scriptis stylus, utpote concisus et modulatus ad instar fere Ecclesiasticorum hymnorum: nempe Lectiones pro choro. Non sermo pro pulpito scribendus erat. Quod autem D. Alberti esset potius quam alterius homonymi, domestica forte traditione scivere Patres Colonenses. Quia tamen non constat receptum ab Ordine aliquando fuisse istarum Lectionum usum, et Isidorus de Isolani anno MXXXII ad calcem Summæ sue de domo S. Josephi subjungit Officium secundum ordinationem, ut ait, Reverend. Magistri Ordinis Fr. Thomæ de Cuieta, nihil cum istis Lectionibus commune habens; securus erit instituti apud Predicatorum Officium, saltem proprium, intum disferre ad Cajetani Generalatum: qui anno MXXIII electus, ut auctor est Leamlæ Albertus, ipso quo hic summi opus vulgavit anno MXXV creatus Cardinalis, locum novæ electioni, quæ Gasias de Loyasa creatus est Magister, videtur fuisse.

Officium ordinavit Cajetanus Generalis.

F 17 A singularibus quoque Ecclesiis variis S. Josephi cultum esse receptum, parvis multo quam Romana illud omnibus permisisset, ex MS. Ultrajectino Ecclesie S. Salvatoris ante duo secula exarato cognoscimus, in quo reperitur Legendæ S. Josephi, virginis sponsi Virginis Matris, omissis apocryphis ex dictis Sanctorum collecta: sed non sic pura ac solida, ut operæ pretium sit hic præferre: incipit autem Josephi filius Jacob, sponsus Virg. Mariæ, Nutritius Filii Dei D. N. J. C. fuit perpetuæ virginitatis ab inenite tetate usque ad mortem custos integerrimus, secundum Hieronymum, contra Helvidium. Legendæ subjungitur Epilogus Vitæ seu patris eueomastæus sermo, et incipit: Josephi filius Jacob, homo virgineus et Virginis Matris sponsus, non solum figuratur in Josepho secundum Bernardum, sed etiam in ipso Jacobo secundum Augustinum. Et post nonnulla, cum deum esset eundem hinc etiam in Mardocheo figuratum, subjunguntur excerpta ex Petro de Alhyaco, quæ § 1 dedimus: omnia autem hic faciunt, ut scimus tum in ipso Ecclesie Ultrajectina receptum fuisse istud festum, ejus usum isti scribebantur, tum in aliis Gallie Belgicæ Ecclesiis nonnullis ante annos minimum CCL. Si quidem probabile sit occasione noviter institutæ solennitatis tractatum illud a prædicto Doctore, necdum fortassis Episcopo, fuisse conscriptum atque vulgatum: cui ipse finem hac elegantis orationis imponit: Domine Jesu Christo, æternaliter Deus de Deo, et ineffabili humilitate temporaliter homo factus de Virgine, qui Sanctum Joseph B. Mariæ matri tuæ, Virginem Virginis, desponsari et humilem humili sociari voluisti, et eum de parvo magnum, de humili excelsum, multis virtutibus et magnis honoribus augmentatum, mirabiliter sublimasti: da nobis quesumus ejus exemplo, meritis et precibus, cum cordis et corporis munditia, veram humilitatis virtutem; nobisque in humilitate fundatis da fidei, spei et caritatis omniumque virtutum augmentum: uti per virtuosa merita, gloriosi secum premia consequi valeamus. Qui cum Patre etc.

et festum uti et aliis in Gallia ac Belgia,

F

18 Philippus quoque Sprevensis Antistes suæ diocesis Beneficiatus concessit, ut sub festo duplici legere et celebrare possint festum de S. Josepho: quod Officium tam ex Evangelio quam approbatis Sanctorum sententis collectum, in Breviario anni MXXIII reperias totum præcipuum, et usquam correctionis indignum hanc habet orationem: Omnipotens sempiternus Deus, qui Sanctum Joseph filio tuo nutritium et alimum, matricumque suæ fidelem custodem, ut ejus uterque cura relecturatur

item in Ecclesia Sprevensi cum Officio proprio.

A relevaretur et providentia, eligere dignatus es : tribue quæsumus nos in ejus festivitate spiritali cibo reficere, et suis apud te precibus, perpetuam tui custodiam et gratiam, qua solvemur, impetrare. *Ad hæc Mediolanensis Ecclesia ad diem xii Decembris (ne enim Quadragesimæ tempore alla Sanctorum festa celebrat) secundum Liturgie Ambrosianæ ritum, propriam cant S. Josepho Præfationem in hunc modum : Vere dignum et justum est... nos tibi semper et ubique gratias agere... per Christum D. N. cujus sacrae Incarnationis B. Josephi alumnus et altor esse meruit, et ab eo laborum suorum præmia sempiterna perecepit. Cujus apud te meritis adjuvari confidentes, tuam humiliter deprecamur clementiam, ut qui ei tauti meriti contulisti prærogativam, ut eidem Unigenito tuo divinitus et humanitus specialiter deserviret, nos ejus et exemplis informes et suffragiis consolereis. Per quem Majestatem tuam etc. Denique Missale, quod Musarabicum seu Mixtum nominant, secundum ordinem Ecclesie Toletanæ, auspiciis Joannis Martini Silcei Archiepiscopi recensum anno MDLI, Missam habet de S. Josepho totam propriam et singularem sub hoc intratu : Laudem Domini loquetur os meum et gloriam nomini sancto ejus : quia mirificavit*

B Sanctum suum Joseph, Virginis Matris Christi sponsum. *In Calendario vero festum notatur in sex cappis (quæ solennitas summa) celebrandum.*

Missæ propria in Mediolanensi :

ac Toletana :

idem in Romana ab an. 1430

etiam cum Officio proprio :

19 Quo anno in prædictis Mediolanensem ac Toletanam Ecclesias festum inductum sit, non vacat divinore : hoc constat ante annos editioni dictorum Missalium prænotatos, illud sub ritu duplici celebrandum notari in vetustis Romanis ritibus Breviariis ab anno MCCCXC : sic tamen ut paulo antiquiora (quæle unum an. MCCCCLXXIX impressum habemus) in ordine festorum simplicium illud collocent. Prius autem, quod dicit Breviariorum anni xc proprius habebat antiphonas, responsoria, capitula et hymnos cum hac oratione : Concede quæsumus omnipotens Deus, ut intercessione B. Josephi Confessoris tui, qui pater Domini nostri Jesu Christi in terra vocari dignus inventus est ; et vir gloriæ semperque Virginis Mariæ, non coinquinatione carnis, sed tamen mariti nomine appellatus est ; ab omnibus adversitatibus liberemur. Fuisse Officium in varias quoque Gallicarum Ecclesias inductum ex vetusto Lingonensi Breviario novimus, in quo anno MDCV idem adhuc post recognitionem invenitur, quod minus probatum jam nominamus. At Maurinensis Ecclesia sapientius, quæ secundæ et tertiæ Nocturni lectiones ex Augustino et Origine sumere maluit, cetera omnia de communi Confessoris non Pontificis. Erant enim in hoc Officio non usquequoque certa quadam : us autem, quibus æquum videbatur, a divini psalmodiæ ordine abesse ut omne, quod potest in dubium revocari, merito displicerent antiphonæ ad Vesperas, quarum aliqua, illa ad Magnificat præcipua, complectebatur : Cælesti Pontifex doctus oraculo, virgine florentis Joseph viso miraculo, atque columbæ apparentis iudicio, jubet Mariam trahi Joseph conubio, ut impleretur divina dispensatio.

20 Igitur cum rursus anno MDXXII idem Breviarium auctus correctiusque. Venetus recuderetur, solis retentis lectionibus prioris Officii, innovata sunt omnia, hymnæque Sapphico metro elegantiores conditi, et antiphonæ desumptæ ex Evangelio, sic ut nihil in utrasque non ex omni parte securum esset : hæc autem concinnior oratio est substituta priori, Deus, qui fidelissimo Patriarchæ Joseph incomparabilem thesaurum tuæ genitricis B. Mariæ semper virginis servandum tradidisti ; cuique pro speculorum prærogativa meritorum temetipsum filium tradidisti : ipsius nobis tribue meritis et precibus terrena despiciere, et corda nostra tibi casta tabernacula præparare. Denique biennio post, nescio qua ex causa, novæ editionis ad usum Franciscanæ Ordinis curatores, ipsam quidem Officium e corpore Breviarii T. III.

sed circa an. 1522 emendato

variati exemerunt, sed inter extravagantia ad calcem libri, primum illud, quod dirimus minus probatum, retulerunt. Ex quibus consequens videtur non satis peremptorie institutam esse prædictam Officiorum prænotatorum mutationem, imo neutrum universali usu receptum ; utquoque Pontificem Pium V in Breviario ex Concilio Tridentini decretis restituto, utrumque sustulisse atque jussisse, ut præter eam quæ nunc quoque recitatur orationem, propriasque lectiones ex D. Bernardo ad secundum nocturnum, omnia fierent de communi Confessoris non Pontificis : quod deinde observatum est etiam postquam Urbanus VIII festum D. Josephi a populo quoque voluit observari, sicut alia festa toti Ecclesie ex præcepto communis : quod fuerit Isidoro de Isulanis ex sacro Ordine Prædicatorum pium votum, cum Adriano VI hæc super re supplicem suam ei de B. Josepho Summam dedicaret. Ex qua, Sanctorumque Patrum de eodem materia testimonis variis, ac recentiorum auctorum opinionibus, Carolus Stengelius, ex Ordine Benedictino scriptor celebris, Josephum suum compilavit, anno MDCXXVI Monacho excusum, et elegantibus ab Raphaelis Sadelerii celo iconibus illustratum. Similem fere cum Stengelio scribendi formam, sed lingua Gallica et majori communium locorum apparatu, tenuit Philippus de Thiesberghe, cognomento des Champs, Dominus de Porville etc. in libro Dauci excuso MDCXXI, cui ex Sancti ejusdam dicto, Josephi gemma mandati titulum posuit, ordinae historico præsequens S. Josephi vitam omnem. Carolus quoque a S. Paulo Bernardinorum, quos Feuillantes vocant, Abbas et Superior Generalis per Gallias, Parisiis anno MDCXXIX vulgari idiomate Gallico tabulas eminentium S. Josephi qualitatum : quarum prima ipsam in creato trinitate tertium, secunda Virginis sponsum, tertia Christi patrem, quarta justum, quata denique in caelis gloriosum ibique ad intercedendum pro nobis potentem exhibet. Ex nostra autem Jesu Societate, eademque Gallica natione, eadem materiam eodem sermone eleganter ac pie pertractarunt Stephanus Bnnet et Paulus Barri, uterque asceticis libris vulgandis toti Franciæ notissimus utilissimusque ; et hic quidem etiam miraculosos favores devotis sanctissimi Patriarchæ divinitus præstitos sive inseruit opusculo, ex quibus aliquos Latine redditos ad calcem hujus tractatus subjungimus.

21 Dictum supra Urbani decretum de celebrando etiam a plebe S. Josephi festo, non fuit continuo et ubique extra Italiam receptum, varique Belgii Ecclesie illud demum sub Innocentio X admiserunt : sed nec prius Urbanus fuit in eo festo succedendo, potius vel non receptas vel desuetudine abolitas innovavit Sanctiones decessoris sui Gregorii XV, sub quo conditum a sacra Rituum Congregatione decretum habes in Calendario Mariano Georgii Calvenerii. Additur et Sixtus IV, de quo in Fatis Pontificum Platina : Multa veteribus solennitates adjunxit : ut Conceptionis, Oblationis beatissime Virginis Deiparæ, SS. Annæ, Josephi et Francisci, quas in Ecclesia celebrari jussit ; sed nisi dicere velimus S. Franciscum festo etiam in populo observandum cultum, non possumus hæc aliud intelligere, quam ipsam constituisse, ut Officium de eo per universam Ecclesiam fieret, quale dicitur, duplex. Promovende pro fidei hunc erga hunc Sanctum devotionis egregium affectum, ex Hispania, ubi per S. Theresiæ assiduum magnum erat apud omnes, secum in Belgium deferens laudatissime memoriæ Princeps Isabella Clara Eugenia, suo exemplo tantum effecit, ut tota Brærellensi urbe officium clausis dies XIX Martii inter festivos haberetur, multo prius quam novissimum ab Urbano VIII præceptum pronuntiatum esset. Idem maxime cum solennitate ceptum in Bohemia fieri, anno MDCLV XI Aprilis, et quidem ex mandato Cesaris Statumque, tanquam festum Patrum istius regni sub titulo Conservatoris pacis, literis ex Germania ad nos datis intelleximus. . Et cur XX die. Aprilis?

D et rursus per Pium V mutato.

Festum populo videtur Urbanus VIII,

Scriptores de S. Josepho

E

prior festi instituto per Gregor. XV.

F

An etiam per Sixtum IV?

S. Josephi Patrum Bohemiarum

A lis? Nempe eo anno, quo Pascha incidit in diem Martii xxxviii, S. Josephi commemoratio in Feriam vi post Dominicam Passionis conveniebat: tempus utique parum idoneum nova recentis festi lætitiæ, ut propterea convenientius fuerit illud in Dominicam et post Pascha amplissima pompa celebrandum transferri.

§ IV. Josephi et Mariæ Matrimonium, ex Lege necessarium, quo in gradu consanguinitatis contractum?

Spiritus sancti economia est, inspergere res credendas dabitur credulis, ut trans obtentum velam nitens pene transque credulitas non ignava victoria præminu infestat. Id cum in loco ac tempore utri ex divina promissione Messie, tam maxime in ejus genealogia licet cornere: quem quidem ex Abrahamo semine et Davidis stirpe descenditur nota erat passim et ubique prædictio; sed huic quomodo sua subsisteret veritas tum maxime obscuram fecerunt Evangelistæ Lucas atque Matthæus, cum expansa generationum serie et quasi tabularum fide, eandem videbantur elare demonstratam voluisse præponere. Nam præterquam quod alter naturalem, legalem alter genealogiam texat, cum unus a Davide ad Josephum descendit per Salomonem, alius generationes ad caput reducit per Nathanum: quid est hoc quod genus nobis Josephi explicent? cum Josephus, abstracto n lege et præcise spectatus ut Mariæ sponsus; erga Christum, solus Mariæ filium, habuerit sese sicut vitricus ad privicum. Quam autem certum est, avos proavosque vitricorum nullo proorsus modo ad genealogias privicorum pertinere, tum certum esse debet eos, qui vel a Luca vel a Matthæo numerarentur solius Josephi, non etiam Mariæ, progenitores, ad id quod ipso titulo Matthæus manifeste, Lucas implicito totius operis instaurio promittit, generationem videlicet Jesu Christi, facturus omnino nihil: adeoque occasionem præberi ad-versum veritatis aut Evangelistis mendacii aut fidem nostram falsitatis arguendi. Occurrere quidem passim Patres una ferme oratione unius; ea eadem tribu Mariam eam Josepho fuisse, utriusque constare conveniunt esse genealogiam auctorum: a justitia enim laudari Josephum, quam minime tenuisset si contra præceptum legis, aliunde quam e tribu patris sui, uxorem duxisset. Hic autem non alia lex potest adferri, quam quæ occasione filiarum Saphiræ lata, intelligenda est de solis puellis, hereditates paternas in solitum cernentibus, et reciproce ad eos solos se viros et tradit, qui talibus puellis proxima agnitione junguntur: ut ex Scripturarum hystoris pluribus manifestum est.

23 Quare nihil ea responsione Sancti Patres effecere, nisi velut res e veteri traditione certa haberetur, ensam legis prædictæ in B. Maria contingisse: quæ unica Joachimi proles atque hæres debita fuerit Josepho, agnato tum propinquo, ut idem omnino esset, et esse intelligeretur, Mariæ vel Josephi genealogiam texere. Quæ autem ratione idem? Hoc vera, tanquam valgo tunc notum, in populari consuetudine reliquias, scriptis suis intezere itentius prohibiti Evangelistæ sunt: in quo scrutando posteriorum consuetudine diligentia, fides exerce-retur. Varias varias inveniuntur viam, quos unusquisque legere opud Interpretes ac valere poterit, præ ceteris nobis placet viri et nostri Sacrate dactissimi, Petri in-quam, Possini opinio, maxime vulgaris hæc tenens; quam ab R. P. Joanne Bessono in Lubrationibus super Cantica ad versum 13 capitis I breviter propositam, la-tius deducit exposuitque in Duallacico Theogeneologico post primam Græcorum Patrum in Matthæo in Catenam: ubi omnibus undequaque expressis perpensisque, conclu-dit, utriusque Evangelistam Genealogiam Christi per Josephum non aliter tenuisse, nisi quatenus idem proorsus omnes qui Josepho, Mariæ quoque majores fuerunt: unde Patres legitimam consequentiam a genealogia Jo-

sephi ad Mariæ genealogiam, adeoque ipsius Jesu, duci voluerunt. Id autem aliter fieri non potuit, quam si vel eodem uterque fuerit patre prognatus (quod cogitare vult intum inter utrosque matrimonium) vel hæc illius ex fratre neptis, ipse patruus ejus. Quemcumque enim alium cognationis gradum fugas, unum aut plures personas induces, ad genealogiam Christi nihil pertinentes, qui non ex Josepho sed ex sola virgine carnem traxit. Ex quo justissime conficit Possinus, Sanctos Patres ea, quam diximus, responsione sibi prævisse ad dicendum, B. Matrem ex Josephi fratre natam esse, etsi id nemo explicaverit.

24 Sane ex attenta meditatione Scripturarum (verba Possini sunt totam disputationem concludentis) et antiquæ politiæ Judaici populi, comperisse mihi videor, fuisse in usu Hebræorum genus quoddam singulare tutelæ legitimæ aut adoptionis conjugalis; quæ officii cujusdam, æstimatione communi constitui, vinculo adstringebatur quisque patruus, pupil-lam neptem, præmatura morte patris orbam relictam, domum suam decere, sibi que aut filio suo desponde-re; interim dum adulta postmodum ætate celebrari possent nuptiæ. Longe repeti moris hujus exempla poterant, inde usque ab Abrahamo, Hebræorum gene-ris auctore, fratreque ejus Nacliore; qui pupillas virgines, a fratre ipsorum Arane relictas, Jesham, alio nomine Sarai, et Melcham, curandus suscep-erunt. Verum habemus recentius efficiensque argu-mentum simul et exemplum instituti hujus, libro Es-theris perscriptum cap. xi his verbis: Erat vir Ju-dæus in Susa civitate, vocabulo Mardocheus... qui fuit nutritus filia fratris suæ Edissæ, quæ altero nomine vocabatur Esther, et utrumque parentem amiserat, pulchra nimis et decora facie; mortuisque patre ejus ac matre, Mardocheus eam sibi adoptavit in filiam: quod ex Hebræo acceptum verbotenus, sed a Rabinis in nostro intellectum et explicatum sensu, lxxii Interpretes venerabilis ac sacrosanctæ aucto-ritatis sic Græce reddiderunt: ἐν δὲ τῷ μετὰ λέξει αὐτῆς τοῦ γονιῶ, ἐπιθροῦσιν αὐτῆν ἐκ τῆς εἰς γυναικῶ: defunctis autem ejus parentibus, eruditam eam sibi in uxorem.

25 Ut veritas plane ac singulari ratione, sicut Esther Mariæ, quæ ab humano conjugio ad divinas traducta nuptias vitam et libertatem generi suo committit; ita Mar-docheus figura fuerit Josephi, qui non nisi duplici ne-cessitate atque officio, tum obedientiæ tum caritatis ad-ductus, vim tituli quondam concepti prius ac religione voti firmato proposito, virginitatis ad extremum spici-tam non solum servanda, sed etiam profitendæ; eatenus seheret, ut Virginem in domum suam sustineret accipe-re, sponsaliumque et nuptias cum ea celebrare; ad conjunc-tionem carnalem, nisi expressius juberet Deus, nun-quam processuras, ab simile B. Virginitatis votum, videm fortasse divinitus revelatum. Dici certe nihil plausibilis potest, ad conjugium tali voto posterius exisandum, quam ut ex tempore emissi voti necessitas incidere im-provisa conjugii inveni, quæ ex æquo utrumque abstrin-geret, si legem vellent, ut profecto volebant, observatam. Eadem ratio majorem Josephi, cætenus calibus ætatem, ubi omni creditam antiquitate, punit extra suspicionem quamcumque incontrantia, alius in vulgi animos facile descensuram: et, quod caput est, facit ut genealogica series ab Evangelistis prolata neque superflua abundet nomibus ad Virginitatis filium nihil pertinentibus, neque desinat necesse: etsi enim Virginitatis pater Joachim relicta, est tamen qui eam gradum impleat Jo-sephi, non tanquam generis n foris accitus, sed vice pa-tris domi repertus, eosdemque omnes Christo adscriptu-ris majores, quos ei adscriberet expressis positus in serie Joachim.

26 Quæ in aliorum sententia non ita se habent. Nam qui gratis Heli Melchiam esse voluit, et utrumvis idem

Inter alta fidei de Christo obscura puncta

R est genealogia a Josepho ducta,

per eandem spous et Maria tribum non satis explicanda

C nisi in gradu proximo,

Mariæ patrimum fuisse Josephum

probat ex usu Hebræorum

E

et Mardochei exetiplo:

ut non obstante castitatis voto,

F

nuptiæ fuerint utriusque necessariæ,

et vera Christi genealogia:

quorum alterutram deficit in sententiis aliorum

A cum Joachimi nomine, hunc autem Jacobi Fratrem, ut ex iis prognoti sponsi patruelis inter se fuerint: i quemcumque eorum, Josepho assignent patrem, extraneum nunc in Christi genealogiam inducunt: plures autem si altius nos velint ascendere, ut ad communem consanguinitatis radicem perveniant. Cornelius a Lapide super Lucam, rem omnem expedire se credit, si Josephi patrem, et matrem Mariæ Annam germanos fecerit: ita ut Lucas paternum Mariæ genus deduxerit: maternum Matthæus, quod ipsi fuerit cum Josepho commune. Magnum nobis Cornelii nomen est ac merito venerabile: quod tamen puer illius dictum sit, uti ratio obhorret credere, quod Lucas naturalem in aliis omnibus generationem secutus, in ipso principio pro filio filivæ posuerit generum: sic inaus jalectantia merito argueretur Matthæus qui unam regionum nominum ponam, ex qua Christo nihil juris ad regnum Davidis stemma esset, protulerit Judæis, Messiam Davidicarum benedictionum hæredem, secundum legitimam successionem expectantibus et postulaturis. Quis enim ignorat Judæas mulieres, quas, nisi paternæ hereditatis essent sine fratre hæredes, nullæ lex vetabat in alienam familiam evadere, omni prorsus jure paterno eo ipso cedere quo sic evadere? Adro ut Anna nupta Joachimo, orto ex familia, ut supponitur, non regia, non puterit notam ex eo conjugio filium in patris sui inferre famitiam, nisi ea ex Joachimi domo emissa: ad quod faciendum nulla sane, quod oporteret, lex cogebat: nam quæ potest proferri lex, quæ pupillas hæredes proximo ex parte matris consanguineo obliget? cum inde manifesta possessionum confusio debuerit evadere, quam vitam omni ratione leges volebant.

§ V. Josephi Genealogia duplex apud Matthæum et Lucam, et Christi ex utraque processio.

Non Matthæus Judæis scribens,

Alter hic nodus, est, a jam dicto Possino non infelici conjectura solutus: cui quidem plurimi Sanctorum Patrum Interpretumque prævivere, dicentes, ab Evangelistarum altero carnalis generationis servari ordinem, ab altero legalis successionis rationem haberi. Sed plerique eorum temere Africanum secuti (a quo alioqui in utriusque linear conjunctione descendunt) nec rationi nec Scripturis satis conformiter valentur adscripsisse Matthæo, ejus quæ secundum naturam est generationis seriem, Lucæ vero alterius quæ secundum legem successions, etenim Matthæum, qui Judæis Hebraice scribebat, omnia jura ex legis præscripto metientibus, æquus erat hoc facere quam Lucam, cujus Evangelium Græce conscriptum, ad gentes potius instructiones dirigebatur, Judæicorum ceremoniarum legumque non adeo curvatus, aut prorsus ignarus. Veram ne Spiritui sancto præscribere hoc in parte videamur, patens quid factum sit, quam quid fieri conveniret inquiramus; utrumque autem commode assequeretur, utriusque serici generatiões cum Possino expendentis, eusque cum irrefragabili Scripturarum testimonio conferentes.

sed Lucas gentium Evangelista

Carnalem Christi genealogiam tezu,

28 Quid igitur Lucas? Cum in principio seriei suæ a Christo sursum ascensus filium eum dixisset Joseph, expresse addidit, ut putabatur, ne naturalem quis generationem suspicaretur. Putabatur autem, propter conjugium Josephi cum Mariæ: quod esset nepos cum patruo suo, velut vulgo notum supponens, atque ideo nihil dubitari quin hujus avus esset, qui pater illius generatione carnali. Absque ulla deinde restrictione sic porro ad ceteros ex ordine recessus absolute progreditur; qui fuit Heli, qui fuit Maybat: atque ita de reliquis. Nisi enim hi carnaliter fuerint ex invicem procreati, ultra Christum extendas oportet istud, ὡς ἰσοϋιζήσῃ; et porro eodem pede concipias Evangelistam pergere, quoties alicui majorum Christi duplex est pater, legalis alius, alius naturalis. Hoc autem non facit Lucas, sed om-

unocontrarium, in Obedo; cujus tamen patrem Boozum **D** libri Ruth cap. 5, audimus patrum in concione profitentem; Testes vos estis hodie quod Ruth Moabitidem, uxorem Mahalon, in conjugium sumpserim, ut suscitarem nomen defuncti in hæreditate sua, ne vocabulum ejus de familia et fratribus et populo deleatur. Obed ergo ex eo conjugio prognatus Mahalon iuputandus fuisset secundum legem, nisi naturæ ordinem tenuisset Lucas, et tam vrre Josephum filium Heli dicere voluisset, quam vere Obed fuit Booz, quamvis legaliter filius Mahalon: nec potest alius ulla gradus assignari, in quo legis non naturæ rationem habuerit Lucas.

Matthæum sequi reppromissionis seriem,

29 Econtra vero Evangelista Matthæus, ubicumque series naturalis deficit, juris sequitur successionem; et crebris potest exemplis ostendi, τὸ genuit ob eo vel simpliciter vel metaphorice accipi, ut sit idem quod, habuit in Davidicæ familiæ principatu, et benedictionibus, in ordine ad Messiam Davidi atque ante ipsum Abrahamo datis, successionem. Hoc enim videtur innuere solennis illa propositio: Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham. Qua de re vide accurate disputantem Possinum, cap. 10, ubi ostendit, videri concessum Abrahamo jus habendi unum semper in terris usque ad Christum natum qui se repræsenteret, reppromissionis de Messia ex se nascituro hæres. Qui quidem universum is fuerit, qui erat inter fratres ord ne nascendi primus (nisi revuluto particularis interveniret; ut in Jacobo, Juda, Davide, et Salomone accidit) idemque recta linea per naturalem generationem propagatus; usque dum Salomonis et Salomonidarum peccatis exigentibus factum est, ut hic ab initio sic promissus ordo turbaretur: stante tamen et suum finem per viam legalis successionis obtinente, primario Dei proposito et promissionis fide, ut in sequentibus deplorabitur. Ex quibus hoc quoque consequetur aut Evangelistarum neminem naturalem prorsus tenere ordinem, quod est absurdum; aut tenere Lucam: qui proterea ad Adamum usque proerbat, cum in Abrahamo sistat Matthæus, ut primo capite reppromissionis divinæ, secundum quam natus Messias prædicabatur Judæis, parum curantibus Abrahami antecessores, qui ipsis erant cum multis aliis gentibus, ac demum cum omnibus hominibus communes.

per legales successiones continuatam,

30 Ad probandum porro id quod jam diximus de Matthæo, ipsum scilicet serie naturali deficiente, ad legalem recurrere: primo quidem demonstrat Possinus, sanctissimum Regem Ezechiam non fuisse iupissimi Achaz naturalem filium: demonstrat inquam, evidenter ex Scriptura dicens cap. 33 et 34, omnibus evasibus oculis, filium Achazi dici non posse Ezechiam, nisi credatur natus fuisse ex novennis pueri prelatum supra ætatem libidini, et in quidem fornicaria: quis enim illi statule legitimam uxorem junxerit? Achazo autem requanti non nisi unicum fuisse filium, eundemque per scortilem furorem in honorem idoli Moloeh holocausto consumptam esse, et eisdem Scripturis haud difficulter colligitur. Ut probe apud Isaiam cap. 14 merito letari Philisthæa poterit, quoniam sine liberis moriente Achazo, commutata fuit virga percussoris sui. Osia vulticet, qui ex Regibus Judææ primus corperat Philisthæos affligere et cujus nunc posteritas in Achaz deficiebat. Sed iam lætitiã temperat Propheta: quia de radice colubri egrediens regulus, ut est, de eadem stirpe regia, ex qua Osias processit, velut coluber per terram reptans, et in destruentibus extruentisque munitionibus omnem victuriarum fructum consumens, egressus est Ezechias: qui velut alatus serpens celeritate maxima longe lateque perniciem sparget per omnes Philisthæos ditones: Ipse enim, ut dicitur 4 Regum 18, Percussit Philisthæos usque ad Gazam et omnes terminos eorum, a turri custodum usque ad civitatem munitam. Cujus autem filius? Id quidem

ostenditur in Ezechia,

F

Achaz sine liberis, mortui successore,

A quidem in obscuro est, satis tamen scriptura indicat, *Osiz*, consensu ac studio populi erecto in regnum, plures fuisse fratres : nisi enim fuissent, ut quid ita expresserit et præter morem popularis favoris sacræ meminissent historia? Sin autem altius adscendendum, *Josaphatum* saltem immo constat alios sex filios, nominatum **2. Paralip.** **21** expressos, genuisse. Demum undecimque natus, si filius non fuit *Achaz*, quod non fuisse assemitur : dubitari non debet quin jure successionis, parte regni stipis extincta, successerit *Ezechias*, per cognationum gradus sceptro vicinior : quod satis est ad intentum nostrum.

31 Alterum legalis successionis a *Matthæo* relatæ exemplum, sed naturalis admixtum, habemus versu **11**, ubi dicitur : *Josias* autem genuit *Jechoniam* et fratres ejus in transmigratione *Babylonis* : nempè *Jochimo*, *Josæ* per mortem *Johanan* primogenito, *Babylone* eximeto, filius ejus *Jechonias* in cernenda avi *Josæ* hæreditate, patris suis *Sedeceæ* et *Sellum* fiebat æqualis : qui proinde hic fratres *Jechoniæ* videntur dici : nisi latins nomen fratrum accipere malis pro proximis quibusque ex communi avo *Josia* consanguineis, qui omnes in transmigratione vero *Babylonis* extincti sunt, videlicet cu jam partim abducti, partim, dum obducerentur cum filis *Sedeceæ*, qui fuerat fratri suo *Joachim* substitutus in regnum a *Nabuchodonosore*, occisi sunt in *Rebatha*. Post transmigrationem vero *Babylonis* id est, postquam jam omnis populus cum *Principibus* suis abductus esset in *Babylonem*, ibidem *Jechonias* genuit *Salathiel*.

32 Quomodo autem genuit? Rex quidem *Ezra* *Merodach* ipso anno quo regnare cepit captivum Regem levavit de carcere, et posuit thronum ejus super thronum Regum qui erant cum eo : quis tamen negare audeat impletam terribilem istam *Dei* comminationem de *Jechonia* *Hieremæ* **22** pronuntiatam? *Hæc* dicit *Domini* : *Scribe* virum istum sterilem : non quia nullus genuerit filius (paulo enim superius propagati ab eo seminis et in captivitate morituri fit mentio) sed quia non erit de semine ejus vir, qui sedeat super solium *David*, et potestatem habeat ultra in *Juda* : quod profecto minime fuisset impletum, si *Jechoniæ* ex filio non tantum nepos fuisset *Zorobabel*, diutius et felix gentis *Judaicæ*, in sedes patrias restituta, *Princeps* : sed per hunc etiam *Christus* ipse, cujus regni non erit finis, omnium priorum promissionum optatissimum complementum, ex *Jechoniæ* semine per naturalis generationis seriem fuisset propagatus, ut voluit ille, qui *Matthæum* factum tali servii auctorem.

C § VI. Repromissiones divinx a Salomonidis ad Nathunitas translate : ex his Christi parentes secundum utrumque lineam.

Extincto sive liberis, ut dictum est *Jechonia*, *Salomonidorum* postremo, in vanam brevemque spem *Judeis* *Babylone* captivis paulo ante mortem suam rursus ostenso, prorsus *Salomonica* stirps exaruit, et, quemadmodum *S. Brigittæ* revelatum fuit, non est completa in *Salomone* promissio; sed ab illius posteris transit oil posteros fratris ejus *Nathan*, ex eodem *Bethsabara* matri post *Salomonem* : a quo *Nathane* carnalis generationis lineam ad *Salathielem* usque deductum pete sis ex *Luca*, et concludit *Matthæum* in eo ejusque posteris legem dimittat successionem spectasse. Atque huc spectat totus *Psalmus* **lxxxviii**, in quo *Prophético* spiritu *David* istum *Principatus*, a *Salomonide* ad *Nathunitas* una cum promissione sibi de nascituro ex se *Messia* facta translati, commutationem miserabiliter deplorat ; postquam ita magnifice extulisset, *Misericordias* *David* fideles, hoc est, *David* absolute et irrevocabiler addictus ; quales cum sperasset cas quoque fore, quæ fuerant in *Salomonem* traductæ, nec sibi persuassisset paternæ

indignationis flagella, filiis peccantibus intentata, usque oil commutationem *Christi* processura ; rursus sibi facta juramenta repetit : et quasi non observasset *Deum* de se *Davide* uno dixisse *Misericordiam* autem meam non dispergam ab eo ; sed eam in aliquo filiorum ejus implebo, nulli nominatim obstrictus, et pro cujusque meritis erga singulos me habiturus ; ita dolenter exclamat : Tu vero repulisti et despexisti, regiam scilicet strupm eatrus a *Salomone* deductam, Distulisti *Christum* tuum, sive ulin transtulisti. Demde cetera persequens, quæ sunt in verbis *excidio* et *Salomoniarum* interitu lamentabilia : Ubi sunt, inquit, misericordix tuæ antiquæ *Domine*? . Memor esto opprobrii servorum tuorum... quod expronaverunt inimici tui... commutationem *Christi* tui.

33 *Gentiles* videlicet insultabant post mortem *Jechonitæ* *Judeis*, eatenus arbitratis spem suam in *Salomonidis* completum iri, nunc eam demum apparere vanam ; sed minime vanam fuisse, quomvis aliter atque ipsi crederant accipiendam, et in *Nathanidarum* successionem complendam agnoscit, divinx voluntati in fine *psalmi* acquiescens *Propheta*, dicendo : *Fiat, fiat*. Exinde tamen difficilior fuit *Judeis* certa illa atque infallibilis *Messix* ex *Davide* expectata ; quæ difficultas obscuritasque tunc etiam crevit, quando in morte *Jacobi*, qui *S. Josepho* atque adeo etiam *Mariæ* *Virginis* pater legalis assignatur, defecit principalis illa per *Abiud* ducta *Zorobabelidarum* propaga ; et, ut ad veros repromissionis hæredes perveniretur, per carnales generationes a *Reza*, altero *Zorobabelis* filio, descendendum fuit ad posteritatem *Heli* : idque præmortuo *Jochimo*, ut proinde eo amissa post *Jacob* immediate fuerit *Joseph* nominandus, vir *Mariæ*, non qualiscumque ; sed, at *Attici* dicunt, ἐπιδικάζουμος, cognationis proximæ jure sumptus ex præscripto *Legis* : quo sensu viri nomen videri non potest a genealogia alienum ; utpote gradum unum constituere idoneum. Eo enim fiebat, ut vice patris *Christo* *Josephus* esset, in eumque, etiamsi nullum cum *Virgine* matre fuisset matrimonium, solius agnationis jure, tanquam in legalem filium, omne jus sibi acquisitum refunderet. Quia *Christus*, mediante matre ex *Spiritu* sancto sacundata, adeoque nihil peregrini sanguinis in genus suum inserente, tam vere fuit filius legalis *Josephi*, quam vere mediante eadem matre et *Joachimo* carnalis erat filius et hæres *Heli*, communis *Mariæ* et *Josepho* genitoris : quem representando, *Christus* fiebat idoneus ad eundem ejusdem juris, revoluti in ipsius *Heli* demortui caput per obtinui filii *Josephi*, nulla vobole ex se propagata morientis.

35 Adeo ut nuptiæ cum *Maria* contractæ, non fuerint necessariae utilesse inserendo in successionem regni *Judaici* *Christo* : nulla enim nuptialis lex privignum faciebat vitrici sui hæredem necessarium ; nec quia per illam uxoris corpus transit in mariti potestatem, ideo omne quid ex ea quomodocumque natum fuerit, marito imputari debet aut potest ; ut patet in spiritibus. Fuerunt tamen eardem nuptiæ ob alias urgentes causas ordinatæ a *Deo* : quarum capitales duæ hæc ; ut extra suspicionem fornicariæ copulæ virginei conceptus mysterium poneretur, interim dum miracula comprobarent *Dei* filium *Messiam* citra virilem concubitum et potuisse gigni et reapse absque eo genitum fuisse. Deinde ut servaretur lex de conjunys τῶν περικληρικῶν paternas hæreditates in solitum adentium, qualis erat *Joachimo* *Maria*. Quam legem usque ad conscientiam valuisse, ac ejus neglectum culpæ imputandum, satis indicant, ex libro *Tobit* cap. **3** juxta **lxx** Interpretum editionem *Græcæ*, illa septimum videt et adhuc virgini *Saræ* verba : Unigenita sum patri meo, filium præter me non habenti qui possit ei succedere : neque fratrem aut ex fratre natum nepotem, cui me uxorem servem ; quasi subinfernus, culpæ sibi verti non posse, quod nullum ejusmodi habens, alius nubere consensisset ; adeoque nec imputandum

Christi commutationem prædicens :

ita Jacobi filius legalis Joseph,

Josephi Christis fuit,

ANIMADV. PAP. 3

F independenter a Mariæ conjugio,

alio de causis proviso

ex proxima agnitione.

in Jechonia legaliter fratre

patriorum suorum

in Salathiele solum legali filio Jechoniæ

A Salomonidis ad Nathunitas trahit repromissio,

qua de re est Psalmus 86

A putandam sibi tot virorum eadem, quasi propter legis prævaricationem occisorum, ad averteendam injuriam, proximo, cui se servare obligaretur, cognato talibus nuptiis irrogandam.

36 Porro, ut unde digressa est eo revertatur oratio, fundamentum filiationis istius legalis Christi ad Josephum adstruendæ est jus quoddam, ut vocant, repræsentationis, in Judaica republica constitutum, et etiam nunc inter dispersionis reliquios perseverans, ob quod Hebraici Jurisperiti, communi effato seu axiomate negant fieri posse, ut in sua gente aliquis absque certo hærede moriatur: quia fieri non potest, quin sursum ascendendo, perveniatur ad unum quemdam, qui habeat in visis aliquem ex se recta generationis carnalis linea descendentem, a quo possit representari in ordine ad heriscuandam hæreditatem: quæ si defectus propaginis naturalis provolvi porro nequeat, non habens in quo consistat, necessario in caput revolvitur, usque dum inveniat aliquem quadam juris fictione superstitem, qualis in præsentis casu fuit Christus per Mariam et Joachimum ascendens ad Heli, communem Josephi et Joachimi patrem.

37 Et hoc est cur dicat Josephus, libro adversus Apionem, Judæos tam diligentes religiososque fuisse hac in parte, quod non Sacerdotibus quilibet per varia loca et fana dispersis, ut Ægyptii Chaldæique; sed uni generi, uni templo, defixo Hierosolymis, ministrantibus Aaronis posteris, ipsique adeo principi eorum, summo Pontifici curam singularem divino instituto præscripserunt, custodiendæ in arcanis literis memoriæ rerum tum publice gestarum, tum privatas quidem familias ac personas attinentium, sed quarum successiones nosse interesset publice. Quæ re verso a Choldæis templo interivisse quis existimet, i Esdræ caput 11 legat, ubi Sacerdotum quorundam, quorum de genere dubitabatur, genealogia quæ sita dicitur (utique in ævario aut chartophylacio sacro, Babylonem cum reliqua captivitate traducto, indeque remigrantibus Judæis relato) eaque non inventa, ejecti sunt de sacerdotio, argumento inquit Possinius, manifesto, omnium familiarum censum ibi diligentem esse solere, saltem Sacerdotatum et Regiarum: eamdemque adhuc durare diligentiam norunt omnes, qui gentem norunt.

38 Taliū ergo tabularum fide probaturus Matthæus, Christum, qui se Messiam dixerit probassetque tanta signorum evidentia, id ipsum habere, quod illi potissimum spectabant et requirebant, veram ac legitimam a Davide successionem; id quod intendebat est perfectissime assecutus, omnes Judæi juris apices Spiritu sancto dirigente observans. Ideoque vix dubitamus, quin Ochosiæ, Joasi et Amasiæ Regum nomina, ideo prætermiserit, quia in dictis tabulis ea desiderabantur, per quamdam veluti excommunicationis, quam viventes incurrerant, sententiam ex iisdem sacerdotali expuncta judicio ignominix causa; quomodo deinde est in Ecclesia usurpatus mos nomina Episcoporum mortuorum, qui macula graviori notati fuissent, e sacris diptychis expungendi, quod etiam in Joakimo Jechonæ patre, et alius forte nonnullis valuerit. Cur autem istas potius quam alios æque ac magis impios eraserint e fastis Sacerdotes, docte solideque discutit Possinius cap. 30, et 45. Cujus doctrina ut facilius capiatur, eceum tibi Genealogicum schema a Davide ad Josephum, hinc secundum legem ex Salomone, inde secundum naturam ex Nathane ductum, donec series utraque, in Zalathiele et Zorobabele concurrentes atque ob his rursum divisa, ad invicem redeat. Nam qui volunt duos prænomatos, Zalathielem inquam et Zorobabelem, alios apud Matthæum esse quam qui sunt apud Lucam, nullo id probant argumento: nec dubitamus quin Zorobabel natura filius Zalathiehs fuerit, licet i Paralip. 3 dicitur filius Phadaæ, patris fortassis sui aut fratris natu majoris, absque hæreditibus ex se

prognatis mortui, cui proinde Zorobabel filius legalis fuerit: cujusmodi successiones, quatenus ad supplendum naturalis seriei defectum fuerunt assumptæ a Matthæo, notare volumus *** asteriscis: ceteros recta | lineola signavimus.

SCHEMA GENEALOGICUM
JOSEPHI FILII DAVID, ET JESU CHRISTI
FILII DAVID

secundum ordinem

LEGIS NATURÆ
ex Matthæo. ex Luca.

DAVID FILIUS ABRAHAM

Fundamen. un
filiationis
legalis,

ob quod cura
Judæis
genealogiarum
iacta:

B

ex rebus
Christum
Matthæus
ostendit.

C

E

F

A Azor

Ab onno primo reducti per Zorobabelem & Babylone populi Israelitici usque ad Christum numerantur passim anno DXXXVI : quibus cum non sufficient generationes novem, quot apud Maththæum duntaxat numerantur; consequens est, ut inter-mediu aliquot (incertum quot e quo loco inserendi, et forte non omnes naturali serie prognati) ex sacris templi libris expuncti fuerint, ob similem causam ubi quam signati † superius Reges tres ac denique Joakin Jeronice pater fuerunt ex iisdem erasi, idcirco a Maththæa solos illos respiciente in recensendis Christi progenitoribus omissi.

Sadoc
Achim
Eliud
Eleazar
Mathan
Jacob

B

Judas

Joseph
Semci
Mathathias
Mabath
Magge
Hesli
Nahum
Amos

Mathathias

Joseph
Jannes
Melchi
Levi
Mathat
Heli

JOSEPH

Joachim

MARIA

JESUS

Joseph mortuum declaratur

C

39 Exposita porro, ut diximus, ista secundum legem generaliam. Maththæus tamen rem faciem Judæis, juris sui minime ignavis, ipsismet examinatum reliquit, quomodo successione illæ legules per generationes carnalis et proximæ consanguinitatis jura ueterantur. ut qui satis haberet ostendisse ex ipsorummet tabulis, factas Abrahamo et Davidi promissiones ad Christum pertinere: adeoque implevisse Deum id quod promiserat Genesios 49. Non auferetur sceptrum de Juda, et Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est. Un enim illud durat sceptrum in Francia post tertium regis stirpis mutacionem, imo et in Anglia, etiam postquam illic rerum potestas extraxit penitus Nortmannicæ Duceis, ita duravit sceptrum in Juda, quomodo Judæicus populus Reges ac Principes habuit, a quibus suis legibus regebatur, ex quacumque demum tribu aut natione si vel assumpti vel intrusi essent. Harum autem postremus fuit Archelus, statim post mortem potris mulctatus a Romanis dimidia parte regni, quod ipso deinde pulso, in Tetrarchias sectum est quadrisarium: et relicta est extra sortem Judæa Romanis Præsidibus reservata.

quo ad regnum politicum,

ANIMADV. PAP 8 et prin 11 uum domesticum in tribu Juda,

40 Non ablatum est ritum, ut jam ostensum est, usque ad natum Messiam Dux de femore Juda, id est, tribus a Juda deductæ caput; et quidem tale, quod per Davidem descendens post se relinqueret paternæ beu-

dictionis successores. Hos vero interim dum adolescit Christus, ita in Josepho desisse credibile est; ut Judæi, sublati Christo, non habuerint nec modo habeant, quem ad Davidem perducentes, ejus, quam diximus, representationis privilegio sustinere Davidi post Christum possint. Prorsus enim credibile est eos, qui Domini fratres in Scripturis dicuntur, fuisse Christi consanguineos ex parte Annæ matris, et vel ad Aaronicam tribum, vel per matres extra suam tribum nuptas ad aliam quamcumque pertinuisse; nequaquam vero ad domum et familiam David, cui principatus in Juda fuerat constitutus a Deo. In hoc enim funditus excindenda non minus studiose arbitramur versatum Herodem, quam in occidentis Bethlehemiticis infantibus; quia nisi hoc fecisset, satis erat casu natum Bethlehem Salventorem inde mature abduci, nec opus fuisset usque ad Herodis obitum in Ægypto Christi familiam exulare: minus autem erat ab Archelao metuendum, nisi timeri potuisset ne is paterno exemplo Davidicæ stirpis succentos, ubicumque latitantes, pergeret querere contrendos. Si qui porro crudellem Herodis diligentiam fugerunt, eos Vespasianus Eusebio teste, omnes e medio tollere studuit, etsi ea pœna pherosque fortassis attigit, qui vana aliqua jactatione nobilitatem affretabant, temere mendaciterque inserentes se in nomen Davidicæ familiz, jam antea prorsus in terra extinctæ, atque in solo Christo cœlesti Regi et tunc et in æternum moventis. Pertinuit certe ad divinam Providentiam, cum quoque spem Judæis tollere, qua potuisset in quocumque olio Davidicæ familiz ramo fundari.

Davidi additum,

E et nato Christo funditus extinctam, quoad alios

41 Neque duas, quod per representationem jam expratam, quomodo Judæi erant ex Juda carnaliter propagati, tamdiu necessario inveniendus sit aliquis, qui a Judæis, Christi Resurrectionem et perpetuitatem in ea fundatam volentibus credere, habeatur Dux et caput in familia Juda: et Davidis, quamvis prorsus extincti, eodem jure heres sit, quo Christus Salomonis: quia talis non esset futurus sit, quo Christus Salomonis: quia eodem cum Christo, sed simili duntaxat jure tueretur causam suam. Nec de quocumque ducatu intelligenda est Patriarchalis benedictio, sed de eo qui simul cum regno esset sumpturus exordium in Davide, et æternandus in Messia, ex ipsius Davidis semine toties tamque solenniter promisso. Quod nisi jam factum credere velint pervicaces, ne falso quidam nunc possint faciendum sperare, si veri est opinatio nostra de extincta penitus Davidis familia. Et hæc fere hæcenus, poncis per nos additis, ex doctissimo Petri Possini Diuallactico, quanta potuimus brevitate, collecti sunt. Ipsum legat qui innumeras alias curiosissimas quæstiones, partim huic doctrinæ confirmandæ adductas videre volet, partim reliquam Christi genealogiam spectantes: de quibus apti poterit ad diem, tum IX Octobris, quo Sanctissimus Patriarcha Abraham colitur, tum XXIX Decembris, quo Regis stemmatis auctorem Davidem commemorat Romanum Martyrologium. Predicti porro Diuallactici omnes et singulas resolutiones laudat, amplectitur et in synopsis redegit Joannes Bapt. Cancellotus noster, S. D. N. Alexandro VII a Confessionibus, in apparatu ad suos Annales Marianos, quod hic sufficit monuisse.

per Herodem et Vespasianum.

Doctrinæ his pariter promittit auctor.

§ VII. Sancturum Christi parentum desponsatio et continentiz votum.

Georgius Colvenerus, sacræ Theologiæ Doctor et Universitatis Duacensæ Cancellarius, ante annos circiter triginta Calendarum sacratissimæ Virginis Mariæ celsit, in quo de festo virginis Desponsationis ad XXIII Februarii loquitur hoc modo: Non invenio antiquiorum annis æventis mentionem in Ecclesia Occidentali hujus festivitatis (Orientali, ut credimus, adhuc ignotæ) quo tempore pro ea instituenda multum laboravit Joannes Gerson celeberrimus Academia Parisiensis

Desponsationis festum ab annis 200 ceptum,

A sponsi, nullas dubito, quam prius emissum votum uterque renovarint, cujus tanto jam erat maquis heroica dignitas quanto difficilior, quam ante, reddebatur materia voti, et majoribus ac prioribus bonis ipsi se videbantur propter Dei amorem, et virginitatis, vulgo tam parvi tunc aestimatae, cultum spoliare. Quae si ita fuerint, ansim asserere, Deum humana nulla liberalitate vincendum, in hujus actus praerogativa ad ipsam admirabili et ineffabili modo utrique decrevisse, cujus spem tam generose abdicarant.

quid
D. Birgittae
fuerit de hoc
revelatum :

48 Ad haec porro, quae diximus confirmanda egregie faciunt S. Birgittae revelationes, in quibus libro 7 cap. 23, ita Mater Dei famula sua locuta legitur : Pro certissimo scire debes, quod Joseph antequam desponsavit me, intellexit in Spiritu sancto me visisse virginitatem meo Deo, immaculatamque esse cogitatione, verbo et opere : qui ea intentione desponsavit me, ut serviret mihi, habendo me pro domina sua. Ego etiam in Spiritu sancto scivi certissime, quod virginitas mea perpetuo permaneret illaesa, licet ex occulta Dei dispensatione viro desponsabar. Quid autem postquam utro Dei Filium concepit? Narrat id ipso lib. 6 cap. 59, ubi narrato suo ad cogitatum Elisabetham accessu, sic proseguat : Post haec autem cepit cogitatio quaedam pulsare animum meum, quomodo et quam devote haberem me post tantam gratiam mihi factam : quid etiam responderem si quaererer, quomodo concepi aut quis pater filii nascenti ; aut ne forte Joseph instigante adversario aliena suspicaretur contra me? Ecce sic mihi cogitanti Angelus non dissimilis ab eo, quem prius videram, adstitit dicens : Deus noster, qui aeternus est, ipse et tecum in te est : ne timeas ergo, quia ipse dabit tibi loqui, ipse perficiet opus suum tecum potenter et sapienter. Joseph vero, cui commendata fueram ; videns uterum meum Spiritus Sancti virtute intumescere, expavit vehementer (verba sunt rursus ex praecitato capite 25 lib. 7) non suspicatus contra me aliquid sinistrum : sed recordatus dicta Prophetarum, praenuntiantium Filium Dei nasciturum de Virgine, reputabat se indignum tali servare Matrī, et (ut ad interrupta capitis 59 verba revertimur) mihi cohabitare anxiebatur, nesciens quid ageret. Cui Angelus in somnis dixit : Non recedas a Virgine commendata tibi ; quia sicut audivisti ab ea sic verissimum est : concepit enim de Spiritu Dei et pariet Filium Salvatorem mundi. Ergo servi ei fideliter, et esto pudicitiae ejus custos et testis. Deinde ab illo die Joseph servavit mihi quasi dominam suam, et ego etiam me ad opera sua minima humiliabam.

B
de re Josephi
perplexitate
discussa.

C 49 Pergit deinde suas de sponsi castissimi mores in hunc modum explicare Desipera : Post hoc continua eram in oratione ; raro videri et videre volens, et egrediens rarissime nisi ad festa praecipua. Vigiliis quoque et Lectionibus, quae a Sacerdotibus nostris legebantur, intenta fui, habens certa tempora ad labores manuum ; et discreta sui ad jejunia, prout natura mea ferre poterat, in Dei servitio. Illa vero, quae superfluerunt nobis victualia, dedimus pauperibus, contenti de his quae habebamus. Joseph vero sic servavit mihi, quod nunquam audiebatur in ore ejus verbum scurrile, nunquam murmurum, nunquam iracundum. Nam ipse patientissimus erat in paupertate, sollicitus in labore ubi necesse fuit ; mansuetissimus ad objurgantes, obedientissimus in obsequio meo, promptissimus defensor contra derogantes virginitati meae, fidelissimus testis mirabilium Dei. Ipse etiam sic mortuus erat mundo et carni, ut nihil desideraret nisi coelestem, sicque erat credulus promissionum Dei, ut continue diceret : Finem vitam et videam adimpletam voluntatem Dei. Nam rarissime venit ad congregationem hominum et eorum consilia, quia totum desiderium suum fuit ob-

et utrumque
sponsi
honestissimo
convinctu ?

dire voluntati Dei : ideo nunc gloria sua magna est. D Haec ibi.

§ VIII. Annulus sponsalitiis S. Josephi : reliquiae aliae.

Nunc ad se nos vocat virginitatis conjugii obses annulus, cujus possessione felix se Perusium, Umbriae civitas crebit, et vero famam obtinet toto orbe celeberrimam. Veritatem ejus subsequata relictum, revelationum illius consecuta miracula et solida in populo pietatis fructus magis probant, quam eorum per quos est transitus fides. Nam qui prius ipsum in Italiam attulit, tempore Hugonis Comitis, defuncti seculi XI anno primo, quidam ab Hivosolyms gemmarum fuit, hic Clusium eundem (ad rariora in hoc genere cum Italia Romae coemenda a Juditho Hugonis uxore talium delicarum curiosa, destinato) Ruinero nomine, citra pretium obtulit, nobile auctarium suppellectilis pretiosae, quamvis ex sardonyche aut rili amethysto tornatum ; indicans qualis esset. Doctum Rainerius, ceteris gemmis ex fide ad Comitissam delatus, decennio integro neglectum occultum ; cum unicus ei filiolus moritur, atque in D Mastiole eadem il-

Annulus
pronubus.

Custum
delatus.

13

revelatur,

31 Crevit sacro pignori reverentia, quando haud ita multo post Waldrada, sanguinis Regii mulier, temere digito illud suo inseruit, eumque incurabiliter arfactum redarit. Cujus exemplo superiori serulo cantor alius, cui arca ad ejus custodiam confecta committebatur repurganda, Contulus de Contulis, profanus ab eo manus abstinent, et Sacerdotem exoravit, qui sacro annulam excepit calice ; nec ausus, ruyatus quamvis, digito explorare magnitudinem orbiculi, figuram ipsius moluit molli cera excipere ; quoniam deinde eorum coarctate admotum idem Contulus nunquam non expertus est solutarem ischiudi, qua crebro laborabat, depellenda. Similiter parientibus utiles sunt, qui ipsum annulum reverentia alii, ex ebore argenteae confecti. Idem recemenda conjugum dissidentium omnia valere plurimum cognoscantur. Lingua etiam theca, in qua fuerat olim sacra gemma serenta, in Jordanum adibus incendio vorarepti soli mansit inviolata ubi ignis : educta vero ex illa gossypium, ne profanis adhiberetur usibus, ignis instur digitos et emantis sapiusculis adussit.

et miraculis
diveris,

etiam in rebus
suis c. uti
sacris.

32 Sed haec acta Perusii : quo non ante annum MCCCLXXXVII delatum hoc pignus, eoque Clusini spoliati sunt per furtum (piumne an inapum dicam?) Wintherii ejusmodi e Germania Minoris : qui stato anni die populo venerando Annulum exhibitorus, ex antea catenula pendulum ; postquam ex Officio vite perfunctus est, simulavit se recedere in arcam Annulum, quem furtive in manicum dimittebat. Sed Clani fluvio superato, tanta circumfusis caligine est, ut iste ei permanendum fuerit, nisi capto in arena consto lumen ubi exorata Virgine impetrasset. Quo praeviente, et sequente caligine Perusium ductus, cum vadens se nebula per dies omnino viginti toti offudisset urbi, tumorem protulit, quod occultatum volebat, et simul optatum reddidit populo mirabilis modo impunitatem facti, sed et praemia obtinuit, pro quibus facile contempit Clusinum manus. Qui ubi neque per suas neque per Senatum Sociarum Dentores petitam restitutionem persuaserunt ; videruntque Perusinos tamquam de re sua decernere, ut ferrea arce duplici sub multiplici serae custodia recluderetur, et ter in anno maxima cum laetitia publice testificatione productus ostenderetur

F
Aufertur
Perusium,

et post longam
contentionem,

A tenderetur populo; tandem ad arma prosilierunt, seisque est in partes vicina Umbris Hetruscisque Italia, donec Sirtus IV decrevit, Romam ut transferretur: quasi dignius in Urbe totius Religionis Matræ habendus, quam ubi tantas turbas ciebat.

Perusinis adjudicatus,

33 Sed mortuo Sisto, demum cognita est Perusinorum causa, sub Sixti successore Innocentio VII; et civitati, quam sibi Pontifex conciliatam volebat, Pronubus Virgini Annulus adjudicatus anno MDCCLXXXVI, tanta totius populi gratulatione, ut explicari vix possit. Quæ umma uberrime prosequitur J. Bapt. Laurus Perusinus, libellumque de tota hac re Romæ excusum anno 1621, in hunc modum concludit: Ceterum quo perennaturi apud Perusinos Annuli cultus longe lateque indies amplificaretur, ab ædificata Palatina digniorem in locum Patres transferendum censuerunt, non tam sponte sua quam hortatu B. Bernardini a Monte-Feltrio, laudatissimi eo tempore Ecclesiastæ: qui cum Annuli istius dignitatem magnis extulisset laudibus, et collapsam retro observantiam multo flagrantius revocandam docuisset; dictis mox obsequentem Senatam habuit. Qui ornatissimum sacellum in basilica S. Laurentii, qua muro picturato ac caelatis asseribus conclusum, qua ferreis pilis et cratibus magnificentissimo sumptu extruendum curarunt. In summo hujus hastati propugnaculi, ducta circum fascia, hi extant descripti versus:

ædificato in S. Laurentii novo sacello,

Hic sociata suo colitur Regina marito,
Et facili justas accipit aure preces.

M D X I

Hac sacer intactæ matris jacet annulus æde:
Qui dedit, est custos muneris ille sui.

Instituta insuper S. Josephi nuncupatione secularium hominum societas est, quæ una cum Laurentiano Clero perpetuum famulatum annulari sacello exhiberet. Sanctissimo item Patri ad aræ dexteram dedicata statua, quæ die Martii undevigesima, annua cum supplicatione producat in forna.

illuc transferretur et curia,

34 Quibus sic constitutis, inchoata est decretæ translationis pompa, Episcopo (fuit is tunc, Ferdinando Ughello teste, Augustinus Spinola Savonenis) deferente thecam auream, pendente ab aurea catena Annulo spectabilem... quæ Troilo Baleono Archiepreshytero ceterisque Symynstis, ut custodibus, tradita et clastro munita ac multiplicibus clavibus observata, in perfosso extructi sacelli pariete sublimius collocata oblitesceret. Præterea ad augendum venerationis cultum, quoties populo spectanda exhiberetur hierotheca, satis ex arte excogitatum est, ut columellæ lineæ ex altari consurgerent; quæ odæum magnitudine superarent, depromptam vero ex arra ædiculam, pensili cimelio prædivitem, per manus Angelorum, dextra lævaque accensis cereis gestantium, evolutis sensim funibus dimitterent; aræque, picturatis instrata velaminibus, impouerent: psallentibus interea nabliis, tympanis, tubis et musicæ canentium alternis choris, populoque in genua procumbente, et complosione pectoris aque animi poenitentiam atque hilaritatem proficiente.

solenniter populo mouerandus quotannis.

C Sunt tamen et alii alibi Annuli, quibus majorum traditio similem huic honorem conciliarunt: nam ut Ferreolus Locrus ait lib. 3 cap. 31 Pronubus B. Virginis annulus, quo Sumimurensis apud Mandubios in Burgundia prioratus, Gerardi Rustiloni Comitis liberalitate, nobilitatur, ibi nomen ab octingentis et septuaginta septem annis obtinuit, et post nonnulla: Sed et Aquincinctini monasterii Ascete alium B. Virginis annulum habere se predicant et demonstrant, effigie quadam exigua in pala ornata. Rarum id Virginis gignis, si ejus sit, monumentum, vel ex eo, quod puerperii molestias acrius patienti præsens statim solvat, idque exemplis probatum est. Hæc Locrus et ex eo Carolus Stengelius.

Alii annuli in Burgundia,

et Belgio.

Martii. T. III.

35 Partem Pallii, quo natum Salvatorem S. Josephus excepit, una cum ipsius scipione asseruari Romæ in ecclesia S. Cavithæ Trans-tiberim tradit Octavianus Paucivalus alteramque partem in Ecclesia S. Anastasiæ: quod pallium esse subflavi coloris, ex eorum qui inspicere fide, scribit Joseph Geldolfus a Ryckel in suo Philiterio ex Reliquiis sacris Jesu, Mariæ, Annæ, Joseph composito. Ex eodem pallo non contentumdom partem dono Cardinalis Ginetti habent Patres Carmelitæ Disculerati Antwerpæ, sub tribus clavibus, nec sine devotionis excitemente plebi venerabiliter ostentant in Nabilibus Christi Damini feriis. Inter reliquias etiam a Carolo Magno ex Hierosolena acutus, Aquisgranensis Ecclesia certis temporibus exhibet pannos aliquot, nomine primarum Christi fasciarum in stabulo Bethleemico, quos qui viderent, inquit idem Geldolfus, tibialia viatoria seu perones involvendo puro hauri inloneos judicarent, quamvis ab antiquo S. Josephi caligæ appellerentur. Alius S. Josephi reliquias, præter utensilia quædam vascula (quæ sancti conjugibus Christoque filio fuisse connumia idem judicant, quod simul cum eorum ædifica ex Naveth fuerint Angelicis manibus Lawertum in Italiam translata) nemo vel requirit, vel habere se dicit: nec mirum, si (quod S. Bernardinus Stronensis, Bernardino de Busto referent, ad concionem populi Patavini clamabat) In anima et corpore S. Joseph in cælis gloriosus est. Cur vero non sit? Legimus, inquit Gerson sermone de natiuitate Mariæ, multa corpora Sanctorum resurrexisse, et venisse in sanctam civitatem et apparuisse multis. Recogitet, oro, pius animus, si justus Joseph unus ex illis putandus est, qui apparuerit carissimæ sponsæ, eamque consolatus est.

D Pallium,

et pauci S. Josephi.

fors rediivo corpore reymantis in celo.

E

§ IX. Templæ, oratoria sodalitiu S. Josepho dedicata.

Quidquid sit de opinione præacta, quæ S. Josephum pie credit jam nunc plenum ipsius quoque corporis beatitudinem possidere in cælis; cætra omnem prois controversiam esse libet, quod S. Brigitte divise Desparum supra memoravimus, et gloria sua nunc magna est: magno autem non in cælis tantum, sed etiam in terris, postquam tot ei templa, oratoria et altaria per omnem Europam erecta sunt, ut eorum iure numerum difficile sit: inquirere autem prius superfluum, cum unusquisque lecturum possit ex his, quæ sua in urbe, sua in patria vult, æstimare de veteris. Inque ex infinitis referimus hic pauca, quæ vel antiquitate commendanda sunt magis vel cognitioni nostræ proprius adjacent. Primo igitur loco referendum est, quod in æde S. Agricolæ, Principali propter vetustatem dicta, Avionone visitur, circumornatum insignis Gregori XI: quem ibidem anno MDCCLXXI sedere exorsum, Paulus Barri suspicatur auctorem fuisse Sodalitatis, sub invocatione S. Josephi ibidem conscriptæ ex puellis virginibus dictæ civitatis, quæ omnes ipso festo ad prædictum sævillum conveniunt quotannis; Missaque ac Vesperis decantatis, fasciculum florum benedictum singulæ pro eulopiis domum referunt, ut virginitatis suæ florem tanti Patroni exemplo antioque meminerint, ad justas cum Deo aut homine nuptias servare incorruptum.

Gloria S. Josephi ubi erectis templis:

et potroctio, quod sibi adsclovere Virgines Avionone,

37 Simili modo conjugatorum virorum sodalita varia sub tutela Desparæ Virginis et directione Societatis nostræ in præcipuis urbibus Belgii collecta, fidei et amoris conjugatus purissimum exemplar imitantium sibi proposuere, D. Josephum in secundarium Patronum assumendo. Et quoniam idem fovendi rependique Dominicæ puritatis delectus a Deo, felicissime munus illud curamque implevit, etiam nonnullis in locis ejusdem Belgii, qui prima Latine linguæ rudimenta a Societate Jesu Patribus docentur pueri, Præsidem sibi eundem adsclovere. Romæ autem Virtuosorum, quam vocant

in Belgio conjugati,

et pauci

3 Congregatio

A Congregatio, anno MDXLVIII, a quodam Desiderio, in S. Mariæ ad Martyres sive Rotunde Canonico, a sacerdotibus pie visitatis rēdite, instituta, atque ex Pictoribus, Architectis, Plumariis seu Phrygiombus aliisque id genus artificibus collecta, sacellum in prædicta templo sibi constituit cum altari hujus Sancti cultui dedicato: ubi et pauperibus pœllis dotes annue ejus in festo distribuunt: quem hoc intuitu existimo ab illis Patrum coli, quod etiam ipse, ut Evangelium docet, subtilia tractari; unde fabri-filius appellari Christus, dedignatus non est.

Roma artificum societas.

Fortis de officio S. Josephi opiniones.

58 At qualis fabri? Id inter Doctores plane non curruit. Qui fabrum-ferrarium fuisse voluit, pro se habent D. Hilarium cap. 14 in Mattheum, Bedam super caput 6 Marci, et S. Ambrosium libro 3 in Lucam: sed D. Thomæ nequaquam probantur, dicenti in cap. 13 Matthei, id minime verosimile videri. Pro cæmentariis citatur D. Augustini sermo 5 de Nativitate: alii etiam aurificem fuisse existimant, inquit Gonsalvus Durantes, Episcopus Ferreranus in Natis super cap. 88 libri 6 Revelationum B. Burgitar, atque subjunct: Communis tamen sententiam est fabrum fuisse lignarium, teste D. Thoma, qui loco supra allegato citat D. Chysostomum: et favesit huic opinioni Auctor operis imperfecti homilia 32, et ceteris antestans auctoritate atque antiquitate Justinus Martyr in dialogo cum Tryphone, ubi asserat Dominum nostrum exercuisse eandem lignariam (puternam utique et o Josepho acceptam) et juga bovm fecisse et aratra, volens his operibus externis propulare mundo obedientiam et mortificationem, quam homines erat educturus. Atque huic opinioni consensit etiam Ludolfus de Vita Christi 1 parte cap. 16, qui de hac re meditari volentibus multa pie ac religiose tradit: plura etiam de his habeat Ireneus lib. 1 contra hæreses cap. 17: multa ibidem Fevrentius notat, et fusius hanc questionem trucidat Franciscus Suarez in Commentariis ad 3 partem S. Thomæ tom. 2 quest. 3, disput. 17 sect 3.

communior fabrum lignarium facti.

ut talium merito habeatur patronus.

59 Itaque lignarii in Urbe Romana fabri, ut habet Octavianus Pincivollus, Regionis ecclesiam 12 S. Josephi dicantem describens, huic ut suo imprimis Patrono, anno MDCCXVI (LVII scilicet, postquam in unum solatium contulerunt) novi operis eodem fabricandam locarunt, supra illam quæ S. Petri in carcere dicitur, cumque a vicariarum S. Lucæ et S. Martini juribus eximendam curarunt, atque ex indulto Gregorii XIII quatuordecim in festo S. Josephi reum unum perichlitem de capite evinculis eximunt festo S. Josephi die: quamvis etiam orphanos pauperesque lignariorum filios, collata stipe, in matrimonium colloant, Dubium autem non est quin multa etiam prius alibi ejusdem ipsius professores, tali se patrocinio commendaverint. Antuerpiæ certe jam inde a prima ejusmodi collegiorum subtilium divisione, Lignarii Patronum agnovere Josephum, eiq: in basilica hujus urbis primæ, nunc Cathedrali, altare et sacellum fundatum habere.

Ejus nullum priori seculo maxime instaurarunt.

Carmine discalceati sub S. Teresia.

60 Quid nunc de Religiosis Ordinibus dicam? Carmelitæ uti fuit in hoc genere prius, quantum quidem verosimili conjectura assequimur, sic ubi ad primæ disciplinæ spiritusque rigorem capit per S. Theresiam a Jesu renovari, huiusmodi quoque erga sanctum Domini nutritium devotionis affectum tantopere inflammavit, utique cum monasteriis suis toto orbe Christiano propagavit; ut qui ex Vita et scriptis sanctæ Reformatrici cognoverant quam ardentem erga ejus honorem cultumque vaperetur, neque satis mirarent, quum diu ante ejus tempora Ecclesie Occidentales seu Latine eundem recepissent, existimarent huic Sanctæ gloriam illam reservatam fuisse divinitus, ut per eam ignatum obscurumque eatenus S. Josephi nomen et meritum subtilibus inciperet manifestare, atque in pretio et dehis esse. Multum profecto ipsa huic contulit, solita huic Dominum ac Patrem vocare suum, primum inter Cœlestes

post uxorem filiumque eidem honoris locum tribuere, habere advocatum et intercessorem pro suis necessitatibus ordinarium: per quem cum multa Deum orasse se diceret, nunquam arminerat tulisse repulsam, et cetera quæ pluribus ipsamque maxime si qui orare nesciunt, ut quæcumque Dei munera, et potissimum orationis donum, hoc mediante, credant se posse adipisci.

D

61 Eodem tempore quo Carmelitæ reformandis S. Theresia cupisset intendere, cœperant reformandis in Hispania S. Francisci conventibus arctiorique observantia inducenda operam dare Fr. Joannes Pasqualis ac mox Fr. Petrus de Alcantara, uterque Divorum honoribus ab Ecclesia decernendis proximis: qui primæ atque aliarum reformatarum matri Provinciæ Castellæ S. Josephum acquirere Patronum; nec dubium quin et cultum ejusdem fervore singulari propagarint. Nostri quoque Jesu Societas, non satis Jesu futuram se credens nisi etiam Nutritio ejus foret devota, in partem sancti studii venit, et sedulam ubique navavit operam, ut S. Josephi promoveret venerationem: maxime autem in Hispania, Gallia, Belgioque, in singulis domicilia nonnulla ac templum habens huic Sancta dicata; majorem autem basilicam nullam (in qua quidem plura altaria ac sacella sint) ubi non aliquod altare sub ejus nomine erectum ornatumque conspiciatur: sed imprimis et commendavit damus tertia post absoluta studia probationi destinatas, ubi interioris hominis culturæ et humilitatis latere cupientis studio patissimum intemitur; quoniam ea in parte præcipue se admirabilem reddidit magui hujus Sancti excellentia.

arctioris observantia Minoritæ.

et Societas Jesu.

E

62 Neque hic taceri debet quod est in templo nostro Antuerpiensi S. Josephi sacellum marmoreum: cujus fundatores Melchior et Gaspar de Leuway non tantum hoc nomine laudandi nobis sunt, quod istud pietatis suæ monumentum apud nos errerint: sed etiam quod idem studium natis ex sorore nepotibus velut hæreditarium post se reliquerint: qui ne aruiculis hæc in parte cederent, unus eorum Ludovicus de Romer in velle S. Mariæ Facontina (quæ Ordinis Canonicarum S. Augustini hic Antuerpiæ parthenon est, ubi matrem suam sororemque conducerat, et alteram sororem sacris Virginitibus adscriptam habebat) novum a fundamentis excitavit sacellum, picturis atque marmoribus pretiosum, magnitudine amplum, inaurati tholi altitudinem suspiciendum, in coque sibi et curissime uxori Catharinæ Hæcæ præmortuæ monumentum: cui novis identidem ornamentis omni que aeri apparatus suppletendo sedulo Soror superstes incumbit, adjuncta liberari munificencia germani fratris Gaspari de Romer, in Neapolitana urbe primi nominis opulenti que mercatoris, coque ad pium opus propentioris, quod noverit, Ludovicum fratrem ipsa in morte interrogatum, quid ad molitionem adeo sumptuosam tali loco suscipiendam animum ipsius primum impulerit, respondisse, locum illum caelesti in visione præmonstratum fuisse cuidam notæ sibi sanctitatis personæ, ex cujus diguissima fide testimonio iudicasset divinum circa se et opus quod extruere deberet voluntatem.

apud quam illius Antuerpiæ sacellum marmoreum.

et aliud apud Facontinus fundatum a Leuway de Romer.

F

63 Hoc sacellum cum anno Christi MDCXXXVIII ipsa magni Josephi festo rite dedicatum recuderetur, et ad excitandam filiorum devotionem primum in eo proponeretur plenaria peccatorum indulgentia, ab Urbano VIII in septem annos concessa, a successoribus autem ejus harteus eodem rite continuata; compositus est a Poetis egregus virio carmine litterarius planus: cujus specimen dabit idyllion nunc, quo Bena virgo ad pueri Jesu cinas, suas cum B. Josepho nuptias, huiusque ex us gloriæ enitit; hanc abs re huic loco inserendum, quoniam suavissimi plenum affectus, ad recreandum inflammandumque lectoris animum plurimum videtur posse conferre.

in cujus dedicatione conditum inter alia idyllion.

Reginæ superum tæda dignitate jugali Sancte senex, si non exalto e marmore, qualem quo Virgo-mater Romer

quo Virgo-mater

A Romeri dives pietas tibi destinat ædem;
Agrestem certe stipulis cannaque palustri
Ædiculam faciemus. Amant fabrilia fabri.

64 Nox erat : ad pueri cunas vigilabat Jesu
Sola parens Maria : virum sopor altus habebat,
Fessum operum, atque æstu fractum pensoque diei.

ad pueri Jesu
cunas, canit,

Ipsa manu cunas agifans castissima Mater
Flentem hoc vel simili maulcebat carmine natum :
Desine, care puer, oculos corrumpere fletu,
Divinos oculos; quem non aspexeris illis,
Nec Pater aspiciet, nec cœli in regna vocabit.
Vita mea es, scis ipse; mea es tu gaudia solus.
Tu mihi (quæ nulli laus est concessa parenti,
Ex quo hominum primus materna prodiit alvo
Infelix Cain, infelicis filius Evæ)
Te virgo ut parerem, lactarem virgo, dedisti.
Te propter sancti Isacide, sparsique per orbem
Reginam agnoscent populi : te propter eundem
Nullus erit locus aut regio tam barbara, nusquam
Gens hominum tam sava, meis quin supplicet aris :
Vota mihi facient, donisque altaria cingent
Damnati votis. Sed quæ mihi maxima Matri
Fecisti, faciesque, alias cantibus ista :
Huic modo : qui, castæ junctus mihi fœdere tædæ,
Virgo tibi pater est : et mater sum tibi Virgo.

B Sed jam claude oculos, precor, et permitte sopori.

suum cum
Josepho
connubium,

65 Qualis Amor superos inter se necit amantes,
Pulcher Amor, labis terrenæ et corporis expers;
Talis erat, mea qui tecum connubia sanxit,
Nec te penitent nostri, Josephæ, pudoris.
Magnum aliquid, solisque datum cœlestibus ante
Virginitas : cœlo ipse mihi Rex maximus illam
Misit habere sui monumentum et pignus amoris.
Hæc ego donum ingens cœli, munusque Tonantis
(Dos ea nostra fuit) feci commune duobus,
Felix ille dies, felicior hora diei

Illa fuit, qua ducta tibi nova nupta marito
Conjugis in leges, atque hæc in fœdera veni.
Occiderat Titau, cœlumque reliquerat astris :
Functi epulis, et fausta mihi, tibi fausta precati
Exierant tectis non ingens turba propinqui.
Tum memini clauso sic sum tibi fata cubili :
Sundet amor, tacito que pectore maxima servo,
Nondum etiam patri, nondum ex me cognita matri,
Credere, spouse, tibi rerum secreta mearum.
Quæ tibi connubio stabili sum tradita virgo,
Alterius sum nupta : tamen ne contrahe frontem :
Non me hominum quisquam (neque enim te carior

et multrum
: erant de
Virginitatis
pactum :

[alter

Aut prior est quisquam) captam in sua retia traxit;
C Sed Pater omnipotens, cui cœlum et sidera parent,
Ille Deus nostris cantatus Patribus olim,
Ecce sibi propriam voluit, sponsamque vocavit :
Huic ego Virgineum vovi jurata pulvorem,
Conseruique manum, ac dixi solennia verba.

66 Ipse dedit gemmam digito, colloque monile,
Et dixi : Mea eris virgo, dum corpore sanguis
Ullus erit tibi : qui te hominum quoque sponsus ha-

[behit,

Is mihi servabit sacram, intactamque relinquet.
Isti mihi Deus ipse : Deo contendere noli.
Talia me dicente oculis lacrymantibus astra
Suspicias, extollensque manus cum voce profaris :
Hæc erat, o Superum Rector, quod me tua dudum
Somnia, nam tua erant isthæc tam sancta) monebant.
Namque ubi membra thoro posui, ceique quietem,
Me circum florere rosas et lilia vidi.
Ut vidi, exili, manibusque prebendere certans
Virgineos flores, auras atque æera carpsi.
Ter violare manu aggressus, ter cedere sensi.
Fugere ex oculis una floresque soporque :
Mansit odor, qualem in terris flos non habet ullus,
Forsan, si cœlo flores orientur, haberent;

Tam divinus odor. Sed quem tunc ista moverent,
D Cum quid virginitas esset, quamque incluta, soli
Cœlicolæ nossent! aut quis fore crederent unquam,
Ut fieret mihi sponsa, Deo quæ nupta maneret?
Hæc ubi dicta : fidem damus accipimusque vicissim,
Ambo testati numen; tu nequa mariti
Jura petas, salvo non exsolvenda pudore :
Me tibi ego, modo ne Veneris commercia norim,
Cetera victuram comitem sponsamque futuram.

Ipsiusque
exinde felicem
mortem

67 Talia cantantem circumstant undique Divam
Aligeri juvenes : nec cœlum detinet illos.
Illa refert, quæ multa suo ventura Josepho
Predidit monstrante Deo; nam quidquid ubique est,
Quidquid erit semper, novit Deus omnia solus ;
Multa homines Superosque docens, sed plurima Ma-

[trem.

Quippe sua illum inter, dilectique inter Jesu
Brachia, ceu molli solvantur membra sopore
Sic facti exspirare : hortos tum ducit in illos,
Elysios hortos, quibus ipse Abramus et omnes
Abramide, cœlo dum sit via facta, quiescent :
Ut Majorum unos jucundo carmine David,
Rex David, Rex idem hominum vatesque Tonantis
Excipiat venientem, ut Patrum exercitus ingens
Deducat felicem animum, stipetque corona,
Multa super Jesu rogitans, Jesuque Parente,
Tum quæ jam seri post sæcula multa nepotes
Aspiciamus, quæ templa illi, quas dedicet aras
Posteritas, quantoque dies celebretur honore :
Te te etiam, Romere, canit : quamque extruis ædem
Hanc fore prædicat, qua toto gratior orbe
Nulla sibi, sponsæque suo pueroque futura.
Premiaque addidit, debeat quæ addicere Matrem
Æterni Regis, debeat quæ exsolvere natum,
Annuit e cunis Infans, et lumina clausit.

B
et postremis
reculis inter
homines
gloriam.

§ X. Beneficia per S. Josephum in æde sua
Fancontinæ Antuerpiæ invocantibus exhibita.

Henricus vande Sanden, octodecim annorum adolenscens, filius Joannis vande Sanden et Margaritæ Vasseur, calculi doloribus acerbissimis biennio integro cruciatus, præcipue autem anno mxcxxxix a festo S. Joannis Baptistæ usque ad xvi Augusti : ita ut neque quiescere neque dormire posset, et Lazarus Marquis expertissimus Medicus, nullam ei ab humana virtute sanitatem sperantiam judicaret; materno admonitu commendavit se Sancto Jesu Nutritio, atque ad ejus sacellum accessit. Ubi, cum piæ preces ac vota fundit, subito magna cor suum preni angustia sentiens, egressi festinavit; atque ad reddendam urinam secedens, una cum illa duos quadrangularis formæ lapillos emisit, ea magnitudine ut digiti auricularis articulum unum adæquarent : neque quidquam ex eo tempore molestiæ sensit, sed in hodiernum diem sanus persistit, uti scripsit anno amxclx R. D. Christophorus Caers, parthenonis Rector et confessorius, die xii Martii, ex ipsius juvenis et matris eidem attestantis ore : quæ filio adstitit calculos egerenti, et vicinorum adlucibat testimonia; qui adhaerent miserè Henricum, ante prodigiose illius sanationis beneficium, cognoverant.

Juventa a
calculi
molestia
liberatus.

69 Elisabeth Sillevoorts, decimo sextoretatis suæ anno Fancontinarum associata cortui, jam quadragesimum secundum attigerat; extremis tribus totidemque mensibus usque adeo gravata concreto intra vesicam calculo, ut urinam eo præpediente emittere nunquam nisi per cruciatum extremum posset: toto corpore tremens ac sudans dum se exonerare nititur, sæpe etiam febres e tormento tali tantoque patiens : quare deputande duæ ad obsequium ejus sorores fuere, quæ corporis agitationem nimiam eo in articulo

Sanctimonialis
inverrime
affecta,

A **matri solatio et auxilio fuit, profitenti nullas satis gratias referri a se posse S. Josepho.**

navis mercator u naufragio subducta,

77 Hac in urbe mercatores nonnulli, societate inita, navem intruxerunt mercibus in Hispaniam destinatis; de cuius interitu cum multi non vanis argumentis intuerent, votum pro ea fecere domini, et preces communiter in Dominici Nutritii sacello obtulere, si forte misertus eorum Deus, per hujus merita navim in portum vellet salvam adducere. Adduxit autem, sed non absque miraculo: nti enim proximis litteris testabatur navarchus, horrenda tempestate jactata navis, longo æquoris spatio aversa fuerat ab eo quem instituerat cursu: non alia autem quam divina virtute credebatur se navemque suam periculo tam manifesto subductam: ideoque mercatores beneficium Josepho retulere acceptum, et gratitudinis testimonium reliquere anathema, hunc in finem oblatum.

moribundus servatus,

78 Nobilis cujusdam viri filius lethali afflictus ægritudine, vergebat ad extrema judicio medicorum: sed pristinae sanitati subito restitutus fuit, postquam firma fide ad probatam toties S. Josephi pietatem respexit pater: quare beneficii relati testem appendit in Facuntino ipsius sacello tabellam argenteam, die xviii Aprilis anni mcccii. Similiter puella quædam pauperula, a medicis judicata incurabilem in manilla gangra nam alere, que cruciatus ei pariebat intolerabiles; lacrymas cum precibus ibidem fudit, vocitque quotidiano interna pietatis cultu remunerare benefactorem suum, si eius interventu obtineret sanitatem. Quo lacto, profestata est, nullum se ex eo momento amplius sensisse dolorem, suumque testimonium, etiam hoc die xxviii Maii anni mdcxxii, iteravit

B ganorosa curata,

79 Plura alia præterimus quia necdum nobis usquequaque cognita: ut quod vir quidam illustris omnibus corporis membris apoplectens, expeditum eorum usum S. Josephi merito acceptum se referre, testetur hoc ipso, qual realitus sanitati, adeo se effuse liberalem ostendat erga hoc sacellum. Item quod pia virgo, diuturnis forensium tricarum difficultatibus pressa, et litibus præter jus æquumque intentatis; post insigni gratitudinis momentum Sancto devotum, rationibus prorsus admirandis fuerit expellita, et a suis adversariis absoluta.

sanus apoplecticus,

lites finita.

80 *Hactenus N. Omazurinus, in libro Teutonico de S. Josepho ejusque Antverpiæ cultu, ibidem edito Ære Christianæ anno mdcxxii, quinto anno postquam in predicto sacello Facuntino ad promovendum Sancti honorem, et subsidium Ecclesiæ militantis atque purgantis per communes privatasque orationes ferendum, ex auctoritate Urbani Papæ viii et approbatione Gasparis Nemii, nunc Cameracensis Archiepiscopi, tunc Episcopi Antverpiensis, scripta est conscribi S. Josephi confraternitas, magnis variisque indulgentis invitata ad exercitia pietatis dicto seu proportionata, et in primis ad sacram, quod ibidem curatur quot die, audiendum: maxime in festis quibusdam Sacralitio isti propriis, puta Virgine Nativitatis, Annuntiationis, Purificationis, SS. Josephi et Annæ, atque per Octavam fidelium animarum, nec non feria quoque hebdomadis secunda.*

Sacralitium S. Josephi ibidem institutum,

C

§ XI. Beneficia animis corporibusque curantibus a S. Josepho exhibita in Galliis.

sequentes favores inde excerpti

Hartenus ad Facuntinæ propria: qui sequuntur favores in variis animi ac corporis incommodis tollendis Sancti hujus cultoribus præstiti (neque enim, uti nec productos hoc paragrapho, miracula videmus appellare, donec hoc eis nomen fuerit Ecclesiæ judicio publico vindictum, ut his, qui piæ honorandi Josephi exercitium in se aliisque cupiunt promovere, ad manum esse possint, excerptissimus ex tractatu P. Pauli de Barru de devo-

tionem erga hunc Sanctum, vulgato primo anno 1639, de deinde serpens cusa et recuso. Duobus ex capitibus vehementer difficile imo impossibile est colligere exempla opportuni subsidii, ad edomandas animi perturbationes et passionum insolentium refræmandum, a Sancto Virginis sponso se invocantibus præstiti: tum quia sunt plurimi, et maxime vari favores istiusmodi tum quia ab illis fere servantur occulti, qui eos percipere meruerunt. Pauci igitur inquit præcavit Paulus, ex multis proferam, ab his cognita, qui mea in spiritu directione usi, leverunt ut ipsorum fide et experientia scirem, vix ullum esse præsidium efficacius ad nobilem aliquam de seipso victoriam referendam, quam S. Josephi patrocinium: crescitque experientium numerus, dum alter alteri spirituales suas necessitates subinde revelans, simul intelligit, quid suis, quos consulit, amicis hoc in genere usaverit. Novi ego quibus impossibile videbatur ita refræmare linguam, ut a mordacibus dictis, a contentionibus cavillosis, a colloquiis vanis abstinerent: novi quos concepta a personis quibusdam alienatio adeo exasperarat, ut nec præsentiam earum nec affatum æquis auribus oculisque admitterent: alios, quos inordinati amoris affectus, necessaria ad affici sui et orationis exercitium mentis attentione privaret: non absque excessibus periculosis anime corporisque: quibus omnibus remedio fuit S. Josephum in vota advocasse.

S. J. cpho patri omnium efficacissimum p obatur,

ad sui victoriam obtinendam

E

82 Fuit enim triennio integro impura istæc flamma, intra cordis succensa penetrata, molestissima fuit. Sed cum diem novem silentium sibi indixisset patiens in honorem Sancti, ea se liberari sensit: quapropter gratitudinis ergo, Litanias ejusdem quotidie recitare proposuit, exindeque nisi ipsas subinde negotiorum multitudine præpediente omitteret, colaphizantem se sathanam nunquam sensit. Alia persona eodem affectu agitata, jam pene nec somnum capiebat oculis, nec spem habebat reliquam perseverandi in suscepto Religionis habitu: suum ei fuit ut novendiale ad Sanctum precationem institueret, ad quam ad hæc quoque Religiosæ socias se referebant afflicte: hæc autem finita et corpore et animo rectius cupit habere puella, et brevi spatio prorsus libera extitit ab istiusmodi tentatione.

quod penino excerpto probatur

82 Sed ut animarum sic afflictarum miseranda conditio sit, multo tamen est mirabilior earum, quas ejusmodi aut aliæ passionibus alienas a divina amicitia et æternæ damnationis obnoxias reddunt: sed et his auxiliatricem manum amat Josephus invocatus porrigere. Novi enim quandam Societatis nostræ Religiosum, qui amicos aliquos suos rogavit, secum ut Novenam instituerent sacrificiorum Communionumque ad honorem S. Josephi, eo fine ut Deus respectu meritorum ejus proximum suum cognoscat, sacris ecclesiæ ministeriis addictum, ab inordinata vitæ licentia revocaret, in qua quartum jam quintumve annum volubatur, nullis ejusquam monitis ad sui status decorem revocabilis. Vadit autem pia cognati sollicitudo perditio illi ad salutem: dum enim sacrificia et preces obeunt conjunctim rogati, ita, ut noster optaverat, et speraverat, accedit: et gravissima infirmitate afflixus est lecto, qui vitis suis eatenus immersus assurgere noluerat. Ut vero mortem sibi instantem vidit, extremis rite Sacramentis muniendus, concepit melioris vitæ decem desiderium. Peractis autem omnibus in ea necessitate consuetis, cum piæ propositum sæpiæ protestatione firmasset, convalescit sine mora, atque decrevit et se et sua omnia uni divine gloriæ promovendæ impendere in negotio quodam, quod tum Parisiis maxime momenti agebatur: in quo etiam nunc ad finem optatum urgeudo strenue perseverat, intra modestæ eximie suæque characteri congruæ terminos se continens.

idem perditæ vitæ juvenes duos,

F

a cognato Religioso

A 84 Juvenis quidam Lugdunensis usque adeo erat deditus pietati ut divino servitio se in aeternum mancipare per ingressum alicujus Religionis decerneret. Hic enim a parentibus aliud spectantibus praepeditum se in proposito vidit, ita paulatim a primo fervore, mox etiam a Dei timore dedecit, ut deum in libertatis pulchrae baratrum praecipuus sit devotus; assumens enim baltheo militari quidvis audendi et patrandi fiduciam. Affixit ea res, ut debuit, parentes, non usque adeo a Deo alienos, ut nullam de salute filii curam gererent: multiplicant epistolas quibus ad se revocant, allegant amicos, tentant omnia; sed incassum; surdo enim cancelatur tabula. Ergo consilium capunt invocandi in auxilium S. Josephi: et ecce vix exeperant, cum in ra tribunal revertit dominum perlitus ille, delictorum poenitens; petitaque et impetrata a genitoribus suis venia errorum, eam rationum ac vite emendationem promisit, quam cum magno illorum solatio exhibere pergit, et perget deinceps, uti confidimus, Sancto, cui commendatus est, adjuvante.

idem virum
adulterum
corrigit,

alteri gratiam
miseri
confidendi
donat.

S. J. sephi
invocatione
sanatur

Pleuritis
incurabilis

post apparitionem
ipsius
Sancti,

B 85 Ibidem Lugduni in ecclesia nostra, Sanctissimo Domini nutritio dicata, tabella cernitur ex praemulieris voto affixa, quae moderandis mariti sui excessibus aliud nullum remedium inveniens, pluribus frustra tentatis, S. Josepho non frustra se obstrinxit per votum. Hic enim viri illius animum tam potenter mutavit, ut suo deinceps uxori fidelis, nunquam amplius ad impudicae vite consuetudinem revertit, notus antea publicusque adulter. Quaedam insuper persona intelligens me hunc libellum meditari, pro ea quam erga me habebat fiducia, ingenue per litteras fassus est, quod cum in materia gravi et votum suum concernente haud leviter deliquisset, inducere animum non potuerit ut peccatum Confessione expiaret. Igitur ut hanc pudoris importuni rebellionem vinceret, proposuisse ad dies novem hymnum cum Oratione de S. Josepho recitare: quo facto expeditum se senserit ad peragendam debita cum integritate, contritione et emendationis proposito Confessionem: exindeque proposuerit jugiter penes se retinere aliquam ipsius Sancti iconem, etiam nocti adversus impura somnia valituram; quod sibi multarum divinarum gratiarum occasio et principium finis e proficitur.

C 86 Sed haec, ut diximus, quavis frequentia, sunt tamen ejusmodi ut ad nostrum notitiam, nisi forte arcissimo obligatam silentio, raro perveniant. Corporibus infirmis allata auxilia facilius patiuntur homines in lucem venire: qui mo abscondere ea, ne sint et videantur ingrati, etiam religioni sibi dicunt. Ergo ex his nonnulla seligam, quae mihi certiora sunt ceteris, vel quia sub meis ipsius oculis gesta, vel quia collata aliis quos ego familiariter cognovi in hac urbe Lugdunensi; ubi nostri, absolutis studiis ante solemnem Professionem tertio anno proleudi, domum habent et templum quod dixi S. Josephi nuncupatum.

87 Soror Joanna de Angelis, Ursularum Laudunensium Priorissa, mortali pleuritide in praesens periculum vite adducta, desperantibus de ea medicis, sanitati restituta est evidenti miraculo. Quod tamen, quia rite ab Episcopo loci approbatum, et impressa anno mcccxxxvii relatione vulgatum est, plenius per omnes circumstantias describere superseleo: modum dumtaxat ipsius sanationis ex ipsiusmet quae sanata fuit epistola visum est hoc loco breviter attingere: ita igitur illa: Corpi, inquit, lethales spasmos velut mox expiratura pati, sensuum quidem exteriorum omnium usu destituta, plene tamen croupis rationis. Hoc in statu agenti oblata est visio magna ejusdem et candidae nubis, intra quam ex una parte sedebat Angelus meus custos, speciem

referens formosi octodecim annorum adolescentis, flavo longoque capillitio ornati, et cereum manu ardentem gestantis: ex altera gloriosus Pater meus S. Josephus, lucenti instar solis vultu, et majestate plusquam humana conspicuus, cetera similis viro medicae intra quadragesimum et quadragesimum quintum aetatis annum constituto. Huic capillitium erat decorum atque prolixum castanei coloris; et quendam ex lectulo meo circumstantibus perquam blande et amanter intuens, ad me deinde converti visus est, dextraque manum imponere lateri, atque illud inungere oleo seu liquore quodam; ex quo et latus meum humidum etiam post visionem reperi, eodem momento reddita sanitati, et aliis praesentibus significavi. Haec illa quae nihil morata surrexit e lecto, in quo jam decimum quartum diem jacuerat, continua febris ad mortem impulsu, inter punctiones acutissimas affecti lateris, nonaque venae sectione omnibus sic exhausta viribus, ut nec movere ipsa se posset. Admirati sunt ad tam subitam mutationem omnes, sed nemo magis quam heterodoxus ex Calvinii schola Medicus, ubi scilicet cubiculum ingressus lectum vacuum quidem et omnes circa in genua prostratos vidit, ipsam vero, quam moribundam reliquerat, conspexit ex angulo sibi occurrentem in habitu Religioso, hilari vultu subridentem: quam sic sanam valentemque cernens haesit primum aliquandiu attonitus, tandemque professus nihil esse quod Deo impossibile sit, confusus recessit.

87 Ex hoc miraculo consequentum est aliud, videbatur quod interula linea, quae caelestem ex affecto latere combibit unctionem, non solum constanter servat fragrantiam admirabilem (cujus ipsemet testis fuit, tunc eam expertus cum illa religiosa Lugduno transiret) sed etiam curandorum in aliis morborum virtutem: ipsamque etiam communicat rosarium, nonnismatis, inagunculis chartaceis sibi cum invocatione S. Josephi applicatis. Ita paucis post pertratam, quod dixi, prodigium hebdomadis, cum Dominam de Laubardemont, quartum mensem gravidam, invasisset pleuritis, nec frustra adhibita remedia audent iterare quatuor, qui eam curabant, medici, ac matri simul et foetui mortem accelerarent: inspiravit infirmo marito Deus, ut allate miper a S. Josepho medicinae virtutem vellent cum fide experiri. Mittunt itaque Londinum, qui isto in periculo litem praeditum ab Ursulae poscant, aegrotanti applicandum. Quod illa cum maximo exipiens gaudio, et affecto lateri fidenter adhaerens, perfectam subito obtinuit sanitatem; atque intra paucas horas enixa est foetum, jam ante mensem, ut medici judicaverit, extinctum in utero.

88 Puer, nomine Clandius, Labergementi, quod Bresciae castellum est, commorans, gravem et prorsus insolitam coxae mius inflationem patiebatur, quae ad ipsos coxae renes pertingens, ardentem febrem generabat infirmo, et metum expertis ne vel claudus remaneret puer per relinquam vitam, vel dissiliens enormis illo tumor, propter humorum abundantiam gravis aliquod adferret incommodum. Omnes qui visabant agrum, non aliter nisi prono in ventrem corpore decumbere valentem, ingens illius tenebat commiseratio: sed avunculum maxime Societatis nostrae Religiosum; qui cum, ut ipse mihi retulit, didicisset nihil profectum esse per medicamina, a Matricensibus medicis et pharmacopaeis adhibita; statuit omnem conservandi nepotis fiduciam in S. Josephum collocare et mox oblato in ejus honorem Missae sacrificio, infirmum de suis peccatis confessum, Dominico Corpore refecit. Dein ejus chartae quae praedictam unctionem attigerat medicas carpens particulas, alterum puero deglutiendam dedit, alteram parti affectae applicuit: relevatumque

et unctionem
ab eo
factam,

qua contactus
parvus,

et rursum
hoc res alie
quavis,
puerperae a
medicis
deposita,

et tumori
periculoso.

curacionem
fecit.

A mox puerum eodem die febris reliquit, inflatis partibus ita detumescentibus, ut intra tres quatuorve dies promptus fuerit et expeditus ad septem leucarum iter emetiendum in equo.

§ XII. Beneficia sanitatum Lugduni redditurum, et alia nonnulla.

Soror Margarita Rigaud, Lugduni in monasterio S. Elisabethæ Professa, ex altiori cœnaculo in infirmum domus pavementum decidit; non absque præsentis vitæ discrimine, propter gravem capitis contusionem, quam indicabat sanguinis copiosa effusio, etiam per aures et omnium exteriorum sensuum usus ademptus. Huic quamvis mors dilata sit, adhibitis congruis malo remediis, ipsa tamen ita debili remansit capite cunctisque in eo residentibus facultatibus, ut nec requiescere posset, nec caput ad cervical inclinare per phores deinde menses; intellectu autem operari nihil nisi maxima cum difficultate.

Itaque chirurgi medicique ad consultandum accessit, concordi in hoc omnes ivere sententia, brevi morituram, nisi mature adhiberetur remedium per ipsius cranii apertionem. Verum cum infirma vehementi formidine occupata, aversaretur sectionem

B ejusmodi, dilata ad aliquot dies illa est: interimque Superior monasterii consilium iuvit longe mitius securusque, jubens ut omnes domus suæ Sorores novem vicibus Communionem sacram adirent, pro infirmæ sanitate per S. Josephum obtinenda. Pluribus nihilominus diebus eodem in gradu persistere dolores, adeo ut nonæ Communionis die appropinquante, Sororum aliqur de auxilio S. Josephi desperantes, mentionem S. Anthelmi mjererint, cui ejusmodi casus solent haud inutiliter commendari. Non tulit id altera S. Josephi amantior, ad ipsamque majori cum fervore accedens, rogavit eum, ne alio transferri sineret honorem sibi debitum; et ut ægræ succurreret, per quidquid in oculis magnum carumque possideret, deprecata est; addens novendiale alterum certarum devotionum ac mortificationum pensum eidem se persoluturam, si convalesceret ægra Soror. Mira res! dum planetus et amicas querelas dicta multiplicat Religiosa, et jam postremæ Communionis dies imminet, subito persanata altera continere se nequit, quin lætitiæ ac pene mentis impotens per domum discurreret atque clamaret: Miraculum miraculum: sana sum meritis S. Josephi. Et fuisse, res ipsa comprobavit: quandoquidem ab illo die chloro cœperit interesse cum ceteris, quo ne credebat quidam antea, non ferentibus auribus psalmodiacantum aut alios ullos graves sonos. Reliqua autem omnia domestica officia, æque acsi nihil passa foret, obire perrexit, non corporis sanitatem dumtaxat S. Josepho acceptam referens, sed favores etiam singulares alios, quibus ad profectum summi disponitur animus, quosque præ illa merito prudens quisque debet astimare.

C Eodem in monasterio circa annum circiter mœcxxx, Religiosa recens professa tanto capitis dolore oppressa fuit, ut ipsam quietem gravibus cruciatibus semper haberet interpolatam, orationi autem intendere nullatenus posset. Huic Superior sua consilium dedit, ut feria tertia per vices novem recurreret; in honorem S. Josephi Eucharistico se reficeret pene, ab eoque posceret a tanto incommodo liberari. Paruit illa: sed cum quarta vice recurrens jam dicta feria, ipsam quoque S. Josephi festum annua revolutione adduxisset, et de laudibus ejus sacre orator verba in ipsarum oratorio faceret; duplicari priores omnes dolores sensit tanto cum excessu, ut neque continere ipsa se in loco, nisi maxima cum difficultate posset, neque plene ubinam esset

discernere: perstitit tamen, etiam concione dimissa, ad communes cum aliis preces: aliud nihil vel cogitare valens præter duo hæc verba: Sancte Josephie. Quæ cum identidem volveret revolveretque, incredibili paulatim perfusa lætitiæ est, quod tantus Sanctus esset Josephus; et pariter ab omni dolore libera, nihil deinceps ejusmodi passa est.

91 Congregationis Verbi Incarnati Præfecta, gravi oculorum infirmitate annis abhinc aliquot affecta, ita ut illadem obtenebratis, legere nihil jam amplius posset; cum malum immedicabile judicaret experti, votum potentiori medico fecit de Officio ipsius parvo per anni circulum quotidie recitando: et persanatis subito oculis, ream se voti sui agnovit. Porro si cetera admirandarum curationum genera, quarum conscius sum, et testes in templo nostro videmus tabellas, recensere hic vellem, longius me provehi necesse foret, quam instituerim. Novi enim complures, quos S. Josephus invocatus cruciatibus magnis, periculosos febribus, fluxu sanguinis molesto atque aliis incommodis voto facto exaultis liberavit: neque tamen prorsus præterire eorum aliquos, qui hac postrema pestilentia plurimi a contagioso morbo sunt liberati. Nempe, quia Avenionensis civitas ante decennium ab extrema, quam contagium minabatur, desolatione liberatam se gratulata est, postquam de observando S. Josephi festo factum esset publicitus votum; valuit apud multos Lugdunenses exemplum, ut simili in necessitate ad ipsum recurrerent, et apud ipsum Sanctum valere pia deprecantium preces; quod paucis hisce exemplis declaro.

92 Dominus Angerii, in curia parlamenti Delphinatensis Advocatus, anno mœcxxxviii die xv Julii videns filium suum Theodorum, tunc agentem ætatis suæ annum septimum, peste afflatum: indicium mali præbente glande in dextro inguine orata cum febre vehementi; et postero die considerans morbum carbunculo manifesto auctum; obstrinxit se voto ad novendialem in ejus templo devotionem, audito quotidie Sacro cereisque ad altare oblati cum tabella beneficii indice, si filium et familiam salvam sanctus Dei Nutricius a peste præstaret. Interim invisit ægrum delegati chirurgi, emque ut certo intra horas duas moriturum auferri jubent ad S. Laurentii, destinatum peste infectis domum: quo abi peruenit, sanatus subito puer est: familia vero reliqua, novem complexa personas, indemonis remansit. Quapropter voti reus pater, agnovit beneficentem, et tabulam obtulit, quæ suam, uxoris et filiorum effigies representans, grati animi testaretur affectum, quo etiam ductus, hæc omnia manu sua mihi scripto tradidit huic loco inserenda.

93 Pater Melchior du Faug, nostræ Societatis Religiosus, postquam se adlixisset obsequio eorum, qui de contagio suspecti ad dies quadraginta arcentur a convictu ceterorum; vix mensem in eo ministerio egerat, cum ipsemet correptus peste, brevi extra spem vitæ fuit, triduoque integro cum morte luctatus est. Huic quidam amicorum compatiens, et ipse ex nostra Jesu Societate, vocit, invitare infirmum, si periculum evaderet, ad novem Sacra in Ecclesia S. Josephi sub ejus invocatione celebranda, quibus ipse vivens ministraret: et eadem hora, qua emissus est votum, loquendi facultatem recepit æger, ac brevi etiam sic convalevit ut extra mortis periculum fuerit.

94 Stephanettus, bonus senex, ex parochia S. Laurentii d'Anzer urbi Lugdunensi propinqua, correptus pestilentia requisivit Vicarium, nullumne modum nosset quo isto ex discrimine posset evadere. Non alius, inquit ille, quam si ad S. Josephum recurras, votumque facias celebrandi annue ejus festi, et instituendi novendialem devotionem, qua post sacra Jesu, Mariæ et Josephi nomina septies quotidie Pater

D curatum in festo S. Josephi,

et alia ab oculorum debilitate,

Lugduni tempore pestilentie,

sana tur puer septemul,

F

Sacerdos e Societate Jesu,

vir senex,

et

Sanctimonialis ex illo, lapsa ab im urabili dolore,

Extra capitis sectionem,

votis pro ea per Sorores factis,

perfecte sanatur,

Item alia a capitis infirmitate,

A et Ave recites. Fecit quod suggereretur senecio, nec satis mirari potuit ita subito persanatum se, nusquam apparentibus tumoris et carbunculi venenosi indicibus.

quadrimus infans,

95 Martinus du Bau quadrimus infans, ipsa in gena pestem contraxit, unde vita ejus in desperatis habebatur, cum luctu matris inconsolabili : cui cum suggereret aliquis, ut filium S. Josepho devoveret : Recte, inquit, mones : nam et in die illius festo natus est. Cæpit igitur invocare Sanctum eique parvulum commendare. Post duas nihilominus horas, pueri pater appropinquantis mortis indicia quadam in infirmo observans, advocavit uxorem : quæ et ipsa ultimos illos esse spiritus rata, et voce querula S. Josephum inelamans, accedit ad decumbentem, et meliuscule habentem invenit. Illic autem paulo post plenæ redditus sanitati, et cibis petit et assurgere voluit, nullumali vestigio relicto. Quæ res toto mox vulgata vico, cui Guiltieria nomen, omnes ad stuporem et fiduciam in Sanctum collocandam rapuit. Parentes vere voti memores attulere tabellam ad Ecclesiam, cum imagine pueri et patris ipsius, nam etiam hic a simili morbo fuerat similiter liberatus, moribide parti bombacium applicans, quod ei de qua supra egimus prodigiosæ unctioni fuerat applicatum.

et pater ejus,

B

Præservali a peste periclitantis.

96 Benedictus Gontelle, hortulanus in eo loco, qui S. Josephi templo proximus adjaacet, ex septemdecim quot in suo familia numerabat capitibus solus mihi cum famulo erat super, uxore cum liberis et reliquo familiaritio vel ad infectorum vel ad purgandorum receptacula abductis, et novem aut decem jam defunctis. Quare nihilo meliorem ipse sibi promittebat sortem : sed quidam ex nostris Religiosus ei persuasit, ut votum S. Josepho faceret, cui ego ipse (quoniam mea quoque in ipsius capite res aliqua agebatur ratione viciniae) Communionem aliquot ad eum finem curandarum addidi promissionem : et exaudita vota fuere, uti et eorum, qui publica electione creati sanitatis Praefecti pro se quique privati paria voverant. Quamvis enim, ratione sui muneris et expositæ omnibus caritatis, in quotidiano versarentur discrimine; nemo tamen eorum contactus est : idcirco præterito anno mccccxxviii periter omnes ad templum S. Josephi venire, ubi post Confessionem Communionemque creos suos obtulere, agentes gratias de conservata sibi, civitati reddita sanitate.

hortulanus cum famulo,

et Præfeci sanitatis,

S. Josephi faveri implendis monasterio,

C

laborantibus ad conversionem barbarorum,

97 Nec minus quam civitatum vota, Religiosarum familiarum preces exaudivit invocatus Josephus : ita Carthusiani Patres anno mdxxvii ad Capitulum generale congregati, cum vacua Novitus domiçia considerarent, atque adeo institutum suum vehementer periclitari, si veteranis magno numero decedentibus aut nulli aut paucissimis tyrones succederent, decreverunt ad S. Josephi patrocinium recurrere ejusque festum quotannis solenne habere. Et ex eo tempore non defuerunt idonei qui vel ipsis in locis se offerrent, vel aliunde submitterentur admitti postulantes : et quidem nuperime Lugdunensis illorum Patrum domus, penuria laborans personarum, post votum nuntii sacrificii ab omnibus Sacerdotibus unaquaque hebdomade faciendi, copiam brevi atque exinde habuit, quantum optare poterat. Invocatur etiam utiliter ab his, qui barbarorum conversioni incumbunt. Josephus sanctissimus, eoque intuitu nostri in Canada Patres anno mdccxxxviii, primo Hiropuensi a se baptizati Josephi nomen imposuere, boni ominis causa. Sic et nova Francia, ubi novelle plantationis Patronum nostri constituere, felicem illius deserti culturam ipsius adscribit suffragiis. Idem de Paragona, America meridionalis provincia, dici potest, præcipue in ea Reductione, que nomen ab hoc Sancto habet, ubi anno mdccxxvi ducentæ familie baptizate,

sex pagis vicinis injecere desiderium, ut spe felicitatis similis inducti incolæ, vellent isti Reductioni adjungi.

D

matrimonii conciliandis,

98 Denique ut paucis multa perstringam matrimonii favens, merratori hujus urbis cuidam, post eleemosynam aureorum centum in ejus honorem devotam, amorem conciliavit desiderata puella : quamvis illa nec mentionem quidem ejusmodi nuptiarum coram se fieri antea pateretur. Mulierum prægnantium exaudit preces, ut testatur votiva tabella, quom matrona obtulit, a desperato mortui foetus enisu ad ejus invocationem sanata. Similem opem præcedenti anno retulit mulier Trevaucensis, post irritos tridui labores persuasa, cum proposito suscipiendorum in Sancti honorem Sacramentorum, deglutire modicum ejus chartæ, quæ sacram Laudunensem unctionem attigerat. Castitati autem periclitanti nihilo segnus opitulans Divus, puellæ honestæ, cui inagorum carminibus adacti demones importunius instabant, quietem reddidit statim ut illa se S. Josepho commendans, ex prædicta charta sumpsit aliquid. Item alteri, quæ paribus tentationibus obnoxia, vovit per novem dies ipsius gestare imaginem, et, ut mihi fassa est ipsa, mox open experta est.

in partu periclitantis,

et revere castitati.

§ XIII. Favores a S. Josepho præcipuis suis quibusdam cultoribus, atque imprimis S. Teresiæ impensi.

E

Eodem anno quo supra citatus P. Paulus de Barry suum de S. Josepho opusculum in Fructua prælo subjiciendum apparavit, ex ordine Carmelitarum Discalceatorum natus in Belgio, Fr. Elias a S. Teresia, insignis vulgavit opus, quod nuncupavit Legationem Ecclesiæ triumphantis ad militantem pro liberandis Purgatori animabus, illudque beatissimo Maræ sponso, Jesu nutritio, Ordinis Patrono dedicatum volens, amplam præmisit præfativam : in qua postquam discrete atque erudite in D. Josephi excurrit laudes, et illius in varios cultores suos etiam beneficentiam commemoravit; tandem, inquit, in unica sancta Mitre nostra Teresia omnium pene, quæ desiderari possent, gratiarum habemus exempla : hæc enim Vitæ suæ cap. vi refert miraculose sanatam se a vehementissimis ac periculosissimis morbis, quibus annis tribus cum dimidio divexata atque a medicis desperata jacerat. Erant hi non tantum gravissimi, sed etiam plurimi, utpote quorum novem aut decem per se singuli sufficerent, ut ei mortem adferrent.

S. Teresia D. Josepho devotissima,

ab eo miraculose sanatur,

100 Capite xxxii a divina Majestate sibi scribit injunctum, ut primi sui Monasterii Abulensis erectionem, maxima qua poterat festinatione urgeret : futurum enim, ut il feliciter ad exitum perduceretur, ac bene sibi in illo serviretur : ad hæc D. Josephi nomen conventui imponeret, nam huic ad unam portæ latus et Deiparam Virginem ad alterum, velut custodes fideissimos, jugiter permansuros, Cap. xxxiii. Cum semel, inquit, in magna necessitate constituta essem, nesciremque quid agerem vel undenam operariis nonnullis mercedem persolverem ; S. Josephus, verus meus Pater ac Dominus, mihi apparuit, spondens pecuniam mihi nequaquam defuturam, ac proinde cum operariis de stipendio convenirem : quod et feci, ne olulum quidem in promptu habens. Dominus porro iis mihi modis de pecunia necessaria providit, ut quicumque audirent, summo pere obstupescerent.

F jubetur sub ejus nomine conventum condere,

pecuniæ indigens adjuvatur,

101 Quin et eodem capite paulo post subjungit : Cum eodem pene tempore in festo videlicet Assumptæ Deiparæ in Dominicanorum templo agerem.... videbatur alba quadam et vulde splendida veste indui. Initio non videbam quis mihi illam injeceret : at postea ad latus meum dextrum vidi adstantem Sanctissimam

per visionem alba veste induitur,

A tissimam Virginem Mariam, et ad sinistram patrem et tutorem meum Josephum, qui hanc mihi vestem circumdarent : simul quoque mihi dabatur intelligi jam me a peccatis meis mundatam esse. Postquam vero jam induta essem magnaue cum jucunditate et gloria perfusa, statim mihi visum est quod Deipara mater, manibus meis apprehensis, mihi diceret; rem me sibi gratissimam facere, quod gloriosi Confessoris Josephi cultrix essem : certo proinde mihi persuaderem, illud ipsum, quod quoad monasteriorum erectionem conceperam, perfectum iri. Addebat quoque Dominum Jesum, et se una cum sponso suo Josepho maxime in iis colendos. Hactenus de se in Vita sua S. Teresia.

laudatur a Deo para qua cultrix Josephi;

qui ipsam cum sociabus

B 102 Neque alia, eaque rarissima, desunt, quæ ceteri de Vita ejus Scriptores huc in medium protulerunt : nobis duo aut tria retulisse suffecerit. Reverendissimus Tarraconensis Episcopus, Didacus de Yopez lib. 2 Vitæ sanctæ Matris cap. 27 narrat eam una cum monialibus suis ab evidentissimo subnersionis ac mortis periculo, D. Josepho ipsius apparente fuisse, liberatam : nam cum ad foundationem quandam in honorem ejusdem Sancti inchoandam sancta Mater curru veheretur, et auriga, relicta via regia, per ardua ac inaccessa præcipitia iter arripere, sic filias ipsa suas est allocuta : Eia Filie et amantissimæ Sorores, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros ad Dominum humiliter convertamus, Sanctissimique Josephi patrocinium deprecemur, atque in hoc tanto periculo illius auxilium imploremus. Nec mora, e profundissima voragine audita vox humana est, hunc fere in modum exclamans : Sistite, neque ulterius progrediamini, alioqui in præcipitium omnes simul peritura abitis. Cumque ille cujus vox percipiebatur, ab eis ultra quid faciendum esset rogaretur; jussit omnes versus partem unam, quæ quidem non minus videbatur periculosa, iter arripere. Cum ergo jam se præcipitio ereptas cernerent, atque hominem inquirerent, ut debitas ei pro consilio gratias agerent; sancta Mater divinum agnoscens beneficium et lacrymis perfusa, sanctimonialibus suis asseruit, frustra ab auribus virum illum queri : Fuit enim, inquit, Sanctissimus Pater meus Joseph, qui nos bis periculis liberavit. Quod et ipse rei probavit eventus : nam etsi ad voraginis usque profundum descenderent, neque hominem neque hominis vestigium invenerunt.

a præcipitio liberat;

alias item ab ictu rota,

C 103 R. P. Franciscus Ribera e Societate Jesu Doctor Theologus lib. 3 Vitæ sanctæ Matris cap. 9 ait D. Josephi interventu Teresiam, ab ictu rotæ ejusdam ad terram violenter prostratam, non sine miraculo illasam permansisse. Eodem libro cap. 14 Burgensem conventum mirabili quadam ratione ipso D. Josephi festo ei obtigisse testatur, tametsi diu frustra ea in re esset allaboratum, et perexigua spes affulgeret illius obtinendi. Alii denique alia quæ a Josepho Teresia consecuta est beneficia fusissime prosequuntur : verum lectorem nos ad plena de his conscripta volumina ablegamus, et vel unum hoc solum (quod tamen est observatione dignissimum, atque ad cultum hujus sanctissimi viri universum orbem Christianum animare deberet) adjicimus; totidem nimirum velut piscinas probaticas ad infirmitates corporum curandas, totidem propitiatoria ad obtinenda quæcumque animarum beneficia, in perpetuum Teresianorum hæredum patrimonium a clementissimo Deo assignata videri, quot apud eos fundata sunt ecclesiæ, quot erectæ sunt aræ.

Item in omnibus Teresianorum Ecclesiis miraculis claret;

et nominatim Antverpiæ,

que ægritudinibus liberatos vel omnigenis beneficiis donatos gratanter agnoscent; probet ipsa, cui ex sacrosancti Concilii Tridentini ordinatione approbatio miraculorum designata est, Ordinarii loci auctoritas. Non sufficiebat si postquam perfecta ac consecrata esset hæc nostra ecclesia, opem suam exhibere in hac D. Joseph inciperet, etiam antequam absoluta fuisset, ex ea Joannes Verstrepius quidam, altitudine sexaginta sex pedum dilapsus, miraculose per D. Josephi invocationem vitæ servatus est : extatque ea de re authenticum diploma Joannis Malderi, Antuerpiensis Episcopi, datum xxviii Maii anni Dominiæ Incarnationis MDCXXXI.

ubi operarius ex alto sine ulla lapsus.

D 105 *Hos ita a Fr. Elia collectis circum suum Ordinem et sanctam ejus Reformatricem, videamus adhuc ex Paulo de Barrii quibus modis S. Josepho devoti, favores ejus emeruerunt : varios ipse cap. 6 præponit et primo exemplum sæpe jam dictæ Teresie, docentis imaginem hujus Sancti penes se aut in cubiculo semper habere ac religiose venerari : quod quam utile sit Isidorus de Isolani hac probat historia : Dideimus, inquit, a viro venerabili in inclita Venetiarum urbe Italia, nobilem virum quempiam consuetum fuisse per singulos dies ante imaginem S. Joseph, in ecclesiæ nonnullius pariete pictam, genua flectere Sanctumque Joseph precibus venerari. Post longius observatam corde sincero et nobili talium precum consuetudinem, lecto decubuit, gravi morbo pressus. Hic vidit vigilans, sanis oculis sanaque mente, S. Josephum instar præfatae imaginis cubiculum suum ingrelientem : quo viso mira contritione suorum criminum affectus est. Illico autem, evocato Sacerdote, Confessionem more Catholico peregit, sicque obdormivit in Domino, præsentia Sanctissimi Josephi ad superiores, ut pie creditur, invitatus.*

Miraculis favoribus remunerantur

pie Sancti inaginem venerant,

E 106 *Altera industria a laudato auctore proposita est, alicui ex mysteriis de vita S. Josephi peculiariter affici : quemadmodum pius ille in Montis-serrati cœnobio Religiosus, de quo Didacus de Aranda narrat, quod præ ceteris religiosius venerari solet Josephi in Ægyptum cum puero ac matre fugientis iter : quod sane ipsi utile, Sancto gratum fuisse talis declaravit eventus. Peregre forte redibat ad monasterium ingruente vespera, atque a recta deflectens via per asperas illas cautes oberrare inceperat, ut jam noctem sibi agendam sub die, non absque metu ferarum crederet : cum ecce virum conspicit, qui nobilem matronam, filium ulvis auxplexum asinoque insidentem, ducere videbatur. Hoc occurso recrentis bonus ille, plus etiam consolationis accepit, cum de via vir ille interrogatus, sequi jussit; ducturum se ad locum requisitum. Ita inter mirificæ suavitatis colloquia ad vicum pervenit, quo intenderat iter; ubi gaudium ejus cito in stuporem versus est, non comparentibus usquam iis, quos viae duces comitesque habuerat; neque aliud subit ænimum cogitare, quam Divinam suam patronum fuisse, qui hoc ei in schemate et conitatu apparens, gratum ejus se habere obsequium baud vano indicio declarasset. Similem hunc præximum suggerere potest il, quod in altera B. Catharinæ Bononiensis Vita num. 89, ix Martii die legitur, insigne favore a S. Josepho remuneratum; quo brevitate studio lectorem remittimus.*

figura ejus in Ægyptum considerandæ singulariter affectus,

F 107 *Tertia praxis sit Officium ejus, quarta litaniae ex elogis ipsius contectas recitare, quas apud eundem Barrii alphabetico ordine dispositas vide : Praxis hujus utilitatem docebit Ursulina Virgines, quæ cum in Lambesci Provincia selem statuere sperarent, allectæ piorum quorundam speciosis promissis; ideoistic immatura omnia et præter opinionem imparata invenire, ut nec domum in quam diverterent pretio locandam aliquis exhibere vellet : quare redeundum sibi Aquas-sexias esse vix ulla dubitabat. Prius tamen*

ejus litaniae recitantes Ursulanæ,

A quam frustrate remeant, ad eum, quem expeditioni suae patronum elegerant, S. Josephum novembriali penso statuerunt recurrere et litaniis ejus post Missam pariter recitare. Necdum nonus illuxerat dies, cum honestus Presbyter, qui Ecclesiam S. Teresiae sacram, prope ipsam urbem condi curaverat, Superiorem Ursulanarum accedit, ecclesiam et domum suam eidem adnexam offert, cum certis possessionibus eo quoque spectantibus. Ita invocati patrocini apparuit efficacia, cum bonae illae Virgines in ejus domum se receperat viduorum, quae inter D. Josepho devotas singulariter meruit ejus filia dici.

B 108 *Mitto alia pia devotionis inventa, ut ad illud remiam cujus auctor ipse Sanctus fuit duobus ex ordine S. Francisci naufragis, et jam triduum inter procellas, ut apud Joannem Fano legitur, super una tabularum fluctuantibus : quibus suum auxilium invocantibus, juvenili in specie habituque apparens, dux ad litus securum fuit et summi ab eisdem rogatus nomen, S. Josephum esse se dixit, monuitque ut quotidie septies Pater et Ave recitarent, in memoriam septem dolorum totidemque gaudiorum ejus : hinc enim futorum, ut tam ipsi quam quilibet, qui hoc pietatis exercitium assumerent, suum haud dubie patrociniun cunctis in necessitatibus experirentur. Quam autem dolores illi, quae gaudia sint; quia ex prima paragrapho, et Evangelii verbis facili est supplicare, hic maxime recensere. Facit hoc etiam quod inseruimus de nativitate Domini D. Vincentius Ferrerius refert: Mercator Valen-*

D tius quolibet anno in die Nativitatis Domini invitabat pauperem, senem et aliquam mulierem habentem filium parvulum, qui representabant sibi Virginem cum filio et Joseph : de quo fuit revelatum, quod in morte apparuerunt sibi et dixerunt : Quia recepisti nos in domo tua, ideo recipiemus te in domo nostra.

109 *Plura apud praedictum Paulum de Barri legi possunt, praesertim ex Historia Ursulanarum Laudulensium, aculto Dei judicio a darme possessarum, et a S. Josepho mirabiliter adjutarum : unde etiam illi relationi titulus est de gloria S. Josephi. Sed quia haec illa ad manus nostras non pervenit, nec commode colligi in unum possunt quae inde variis occasionibus et sparsim toto suo libello auctor praefatus excerptit, haecenus dicta sufficiant, tum ad excitandam fidei erga sanctissimum patriarcham fiduciam, tum ut novissimo adimpletum vultur, quod Isidorus de Isolans velat hoc seculo vaticinando praedixit. Spiritus sanctus non deficiet a novendis cordibus fidelium, donec omne imperium militantis Ecclesiae divinum Josephum nova prosecutione veneracione, condat cenobia, ecclesias ac altaria in ejus erigat honorem; festa celebrabuntur, et ei vota vovebunt cuncti. Aperiet Dominus aures precoriorum intellectus, et viri magni scrutabuntur interiora Dei dona abscondita in S. Josepho, et invenient thesaurum optimum, qualem apud sanctos Patres veteris Testamenti non invenerunt.*

Alia scripta de S. Josephi gloria.

et praedicto de cultus ejus dilutione impleta.

E

DE S. THEODORO PRESBYTERO MARTYRE CASARÆE IN CAPPADOCIA.

XIX MART.

Dna ad XIX Martii inserti fastis antiquis Ecclesiasticis Martyres, Theodori appellati : horum alter Episcopus classis plurimarum Martyrum, forsam Afrorum, adscriptus est, alter Presbyter fuit, cui pro martyria palæstra data fuit nobilissima et antiquissima Cappadociae metropolis Casarea, apud Christianos Cathedra Episcopali et eximia doctrina S. Basilii Magni longe notissima, de cujus urbis quava plurimus Martyribus scriptus et haecenus copiosus et demerps sumus acturi. Ab hac Martyre Theodoro hunc diem auspiciantur Illustra quatuor Martyrologia sub nomine S. Hieronymi, et cum illis alia antiqua MSS. Relictonense, Corboreuse, Lactiense, Casinense, Altempsianum, Vaticanum et Romanum archiva S. Petri, Barberianum et alia, haec fere verbis : XIX Kalend.

C Aprilis. In Casarea Cappadociae S. Theodori Presbyteri. In MS. Treverensi S. Martini et nonnullis excensis additur, et Martyris, Notho dicitur Sancti et pii. In nonnullis scribitur Theodolus, in alio Theodotus.

2 Quia nulla hujus Martyris alia reperiuntur monumenta, titulus Episcopalis alterius Theodori, quem hodie cultu Ecclesiastico honorari diximus, ad hunc

Martyrem per errorem translatus est. Itaque habent Martyrologia varia Usuardi ad usum Ecclesiarum potissimum Belgicarum aucta, cum codice MS. S. Cyriaci : In Casarea Theodori Episcopi, sabunde additur et Martyris eoa regione Cappadocia. Hieronymus Greco Episcopum et Confessorem appellat. Refertur Theodorus Martyr Cappadociae sequenti die in MS. Treverensi S. Martini : quem hunc esse arbitramur.

3 Martyrologium MS. Leodiense S. Lamberti et Molanus in Additionibus ad Usuardum ita habent : In Casarea Cappadociae Theodori Episcopi et aliorum septem. Quae ita apud Galeanum et Causimam leguntur : Casarea in Cappadocia beatissimorum Martyrum Theodori Presbyteri et sociorum septem. Hos septem Martyres Afris adjuungendos, perperam huc translatos arbitramur, et hic maxime, nam de illis acturi. Ferrarius in Catalogo generali ista scribit : Casarea in Cappadocia sanctorum Martyrum Theodori Presbyteri, Mariani et aliorum sex. Allegat in Notis Menologium Graecorum, et ait Diolorum scribi : sed hic, rursusque Diaconus Moranus, sunt absque sociis neque Casarea dicuntur passi, quos supra diximus coli a Latinis Calendis Decembris.

relatus 20 Martii.

Additi et 7 socii.

F

Casarea in Cappadocia S. Theodorus Presb.

perperam a nonnullis Episcopus dicitur

DE SANCTIS MARTYRIBUS

BASSO SEU BASSIO ET ALIIS XX, LUCELLO, FISCIANO, POMENO, JOSSERO SEU JOSSIPO, APOLLONIO, AMMONO, SATURNINO, RASLIA, ET ALIIS VII.

IX MART

Martyres Afri primae classis,

H Martyres Afri in duas videntur divisi classes, forsam aut diversis in persecutionibus aut distinctis in locis passi. Relato S. Theodoro Presbytero, de quo egimus, haec addunt in MS. Martyrologio S. Hieronymi, quod characterem an-

tiquo Anglo-Britannico conscriptum adservamus : In Africa Bassi et aliorum xx. Quae eisdem plane verbis leguntur in MSS. Richenauigiensi prope Constantiam Rhenoensi. In MS. Tamtactensi, omissis, uti semper semper fit, locis martyrii, adsequentem diem, quo etiam

alii

A *ulii plures relegati sunt, ista conjunguntur : Theodori, Bassii et aliorum xx. En Bassius alius Bassus dictus.*

2 *Ast his omissis, Martyrologium S. Hieronymi Parisius excusum, relato Theodoro, Martyres posterioris classis ita proponit : In Africa Lucelli, Bassi, Fisciani, Pomeni, Joseri, Apolloni, Ammoni, Saturnini, Basilie et aliorum novem. Quae in Martyrologis Blumiano et Lucensi ejusdem S. Hieronymi post eundem Theodorum ita exprimuntur : In Africa Lucelli, Bassi, Fisciani, Pomeni, Joseri, Apolloni, Ammoni, Saturnini, Basilae et aliorum vii. In aute memorato MS. Martyrologio etiam S. Hieronymi, relatus Basso et alius xx, ita subjungitur : Lucelli, Visciani, Pomeni, Josiippi, Apolloni, Ammoni, Basilie et aliorum vii. In citato MS. Tاملactensi ita referuntur ad hunc diem : Bassi, Bucelli, Fisciani, Auxilii, Poemii, Josephi, Britonae, Basilie et aliorum vii, et aliis interpositis Apollonii, Ammoni, Saturnini. Propter Bassum seu Bassium et xx socios omissimus alium Bassum seu Basium. Lucellis alius Lucellus et Lucillus est, Fiscianus, etiam Fissianus et Viscianus scriptus, Pomenus addita diphthongo Pomœnus, et Poemus, Joserus, Josephus et Josiippus, Apollonius, Apellonius, et Apollonus. Ammonus eodem modo scriptus, Basilie et Bastilla. Demum pro vii sociis etiam ix positi. At vii sociis ab aliquibus S. Theodoro adjunctos huc esse referendos supra diximus, Auxilius in Tاملactensi appositus, videtur Amilius ad præcedentem diem referendus. De Britonia nihil audentem conjectare.*

3 *Aliqui in aliis Martyrologis referuntur, ut in Casuensi, Altempsiano et Vaticano MSS. post S. Theodorum . In Africa SS. Lucelli, Bassi et S. Leontii Episcopi. Eadem leguntur in MS. Pleschoniensi : et sunt hæc scripta antiquo characterè Longobardico, Barberiniano MS. itidem post Theodorum quatuor nominat : In Africa Lucellæ, Bassis, Apollonii, Ammonii. In MS. Richinoviensi : In Africa Bassi et aliorum xx. Lucilla, Pomeni, Apollonii, Leontii Episcopi, Marci cum aliis ix, In MS. Regine Suceie. In Africa Bassi, Lucelli cum aliis xiii. Naderus ita habet : In Africa Bassæ, Lucilla, Fisciani, et aliorum multorum. In MS. eodæ S. Cyriaci : In Africa Lucillæ, MSS. Trevirensis S. Martini et Ultrapetunum. In Africa Apollonii Martyris et aliorum xiv. MS. Patricianum seu Neapolitanum Clericorum Regularium : In Africa S. Bassi. Et nullo Africæ facta mentione celebratur memoria Bassi et Bassiæ in MS. Augustano, sive Bassi et Bassiæ in MS. Labbeano. Apollonii et Bassi apud Hermannum Greven. In MS. Aquisgravenst C. Basi, Basilei Leonti, Lorenti. Hæc alius Florentius,*

de quo infra agemus. Ita Basilæ reliquis Basilie est, et contra Bassa, Bassis seu Blastus melius Bassus scribitur, uti pro Lucilla Lucillus.

4 *Alia accedit difficultas hic proponenda, num relatus crocto Martyrologis Apollonius sit dicendus Episcopus, et Leontio Episcopo jungendus. In Martyrologio secundum morem Romanæ curiæ a Bellino de Paula emendato, excusaque Venetis anno 1498 ista leguntur : Ipso die Sanctorum Apollonis, Leontii Episcoporum. In eodem recuso Parisiis anno 1521 Apollonii : uti postmodum descripsit Molanus in Additionibus ad Usuardum, quem narrat Bellinus. Quæ hodierno etiam Martyrologio Romano inserta sunt, annotatque Baronius, de his vetus Martyrologium Romanum, scilicet Bellini, rigore ad stipulari Manuscripta : nullibi tamen, cujus Ecclesiæ Episcopi fuerint, haberi expressum. Hos duos ita junctos habet Usuardus ad usum Ecclesiæ Coloniensis auctus et anno 1490 excusus, et Usuardus MS. bibliothecæ Altempsianæ in Anglia auctus. At MS. Pragense ita habet : Ipso die Apollonii et Leontii Episcopi : quæ eodem modo leguntur in Usuardo Lubecæ anno 1473 edito, et in MSS. Ughelli ad Usuardum. Sed ita supra Leontius Episcopus in quatuor antiquis MSS. junctus est Lucillo et Basso, et in Richinoviensi Lucello, Pomeno et Apollonio, et illi ubique Africæ adscripti sunt. In MS. Aquinacino etiam ad Usuardum ista adduntur : Item S. Theodori Episcopi, Apollonii, et Leontii Episcopi. De his tribus ita legitur in MS. Coloniensi, quod apud Carmelitas observatur : Ipso die Sanctorum Episcoporum Theodori et Leontii, et B. Apollonii Confessoris. His omnibus deductis censemus S. Apollonium in tot antiquis Martyrologiis recte adjunctum aliis Martyribus Afris, ubi eo distinctum non esse constituendum Episcopum. Forsan Bellinus reperit alius Episcopis Apollonium præpositum, uti in Usuardo MS. Bruxellensis Ecclesiæ legitur : Ipso die Apollonii, Leontii, et Joannis Episcoporum : At multo apud alios Joanne Episcopo ad hunc diem relato aut substituentis est Theodorus ab aliis adjunctus, aut certe Joannes eremita, de quo infra agemus, eodem errore, quo Apollonius, appellatur Episcopus. Infra de S. Leontio Episcopo agemus, et de varia Sede Episcopali a diversis illi assignata : imo de Apollonio, cum uterque ab aliis trahatur Episcopus Vicentinus in Italia, ab aliis Bracharensis in Lusitania : quæ lector ibidem reperiet.*

5 *In Florario Sanctorum est memoria plurimorum Martyrum Romæ, qui forsitan sunt hi, et sequentibus titulis relati, sed voce Romæ temere adjecta. In eodem Florario referuntur ad XIX Januarii Leontius et Apollonius, quos ad hunc diem rejecimus.*

recundæ classis ?

nomina varie expressa :

aliqui variis factis inscripti

An Apollonius Episcopus appellandus ?

E

F

DE .SS. QUINTO, QUINTILLO, VEL QUINTILLA, QUARTILLA MARCO ET ALIIS IX. MARTYRIBUS SURRENTI IN ITALIA.

G. U.

Surrentina, Grævis Σόρροντος, et Σόρροντος. Italis Sorrento inter urbes Campaniæ passim collocatur, Picentinarum olim metropolis, Evangelii luce, vel ab ipso Apostolorum Principe Petro, aut ab hujus discipulis, illustrata. Cui docet Ferdinandus Ughellus tomo 6 Italia sacra in præmio ante Surrentinos Archiepiscopos, additæ die xiv Calend. Aprilis ibi solemniter fieri commemorationem Sanctorum Quarti, Quartilli, Quintillæ, Marci, novemque item sociorum : qui beatissimi cives existimantur martyrio in hac civitate coronati, quorum meminit Martyrologium Romanum, eorumque Ecclesiæ præterito seculo a Carnelitis restituta est. Hæc ibi, et ipsis nominibus per amanuenses non absque vitio descriptis. In Martyrologio Romano en ita leguntur : Sur-

renti Sanctorum Martyrum Quincti, Quinctillæ, Quartilla et Marci cum aliis novem. Quo etiam modo illa nomina expressit David Romæus, Presbyter Surrentinus, in Catalogo Sanctorum regni Neapolitani pag. 400; at de eorum certamine ne verbum quidem, ut etiam advertit Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiae, nū de illis opt.

2 *Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum allegat, Belam, Usuardum, Adoneum et alios, qui de usidem hæc die agunt, inter quos sunt Netherus, Bellinus, Manvolvus, apud quos omnes ita legitur : Eodem die SS. Quinti, Quintilli, Quartilla, Marci cum aliis novem. Consentiant quomplurima MSS. in quorum aliquibus, loco Quintilli, legitur Quintili, Quintilis, et Quintilli, et loco Quartillæ in MSS. Valtellano*

na alis factis adscriptus.

An Quintillus vel Quintilla appellari debeat ?

XIX MART.

Surrenti

horum Martyrum cultus et ecclesiæ :

A cellano et Treverensi Quintillæ, ut sit hisce Quintus, Quintillus, Quintilla, Marcus. At Quintilla et Quartilla nominantur in Martyrologio Romano et Catalogo Romæ. Consentit MS. Ducherianus his verbis : Surrentum, Quincti, Quintillæ, Quartilla, omisso Marco cum sociis. Contra codices tres antiqui Martyrologii S. Hieronymi Quintillum et Quartillam cum reliquis habent. Galusimus adjungit Florentium his verbis : Surrenti in Italia sanctorum Martyrum Quincti, Quintilli, Quartille, Marci, Florentii et sociorum novem, annotatque se addidisse Florentium ex libris manu exaratis. In dictis codicibus Martyrologii S. Hieronymi post Marcum et alios novem, adduntur Florentius et Veneeta seu Vonecta. Et in uno codice interponitur ante Marcum, Sanctus Gregorius. In Bedæ excusa post novem alios, additur Lucania, Ingenii et Rogate et Timothei : quos non auderemus ideo hisce adungere. Ex his Timotheus spectat ad Martyres in Mauritania occisos et die præcedenti memoratos : quo eisdem die in dictis codicibus Martyrologii S. Hieronymi hi Martyres referuntur : In Campania Quincti, Rogati, Ingenius, Quartilla, Rogata, Luciani, Aurili, Saturnini, Victoris et Mauri : ad quos ante ex Bedæ excusa memorati sunt referendi : et pro Lucania, forsitan Luciam substituendum et Ingenius loco Ingenii : uti ad illum diem dictum.

3 Alia difficultas exoritur quod Sorentus videatur constitui inter sanctos Martyres, non Surrentum civitas. Ita codices quatuor Martyrologii S. Hieronymi post Martyres varios, forsitan Afras omnes, addunt : Deposito Leonti Episcopi, Sorenti, Quincti, Quintilli, Quartillæ, Marci cum abis novem, Florenti et Vonecta. In uno codice ut dicimus interponitur, Sancti Gregorii. Eodem omnes sunt in Martyrologio MS. Tamlactensi, sed ad sequentem diem et Marem junguntur septem alii, Florentio novem. Sed loco Leonti et Sorenti, legitur Leontini et Soretini. MS. Labbranium ita

habet Theodori, Bassi, Daselæ, Leontii Confessoris, D Sorenti, Marci, Florenti. Que in MS. Augustano S. Ultrici ita scribuntur : Theodoti, Bassi, Bassilæ, Leontii Confessoris, Sorenti Marci, Florenti. De tribus prioribus actum est. At Martyres Africanos in MS. Torvaicensi S. Martini aliqui censuræ his verbis : In Africa depositio S. Leonis Episcopi et S. Quincti. Rehenoviense MS. In Africa Bassi et aliorum xx. Lucillæ, Fissiani, Pomeni, Apollonii, Leontii Episcopi, Marci cum aliis ix. In MS. Patriciano, quod Neapoli opud Clericos Regularis adservatur, hæc leguntur : In Africa S. Bassi Deposito. S. Leontii Episcopi, Orientini enim aliis novem. En qui prioribus Sorentus et in Tamlactensi Soretinus est, hic Orientinus dicitur Hieronymus Greven relatus in Martyrologio Usuardi Sanctus Surrentinus, addit : Ipso die S. Apolloni, Bassi, Sorenti et Leontii Episcopi. Lucas Ducherius in Indice Martyrologii S. Hieronymi a se editi Sorentum quoque Sanctis hujus diei annumerat.

4 Hæc molimus lectori proponere, quam inter tam illustres Martyrologos et nostra conjectura judicare. Occurrebat S. Leontium Episcopum Surrentinum posse statui, cum Ughellus arbitretur primis illis Christianæ salutis sæculis plures a Romanis Pontificibus Surrento præfectos, qui Ecclesiam illam, deserventibus Christiani nominis persecutionibus, regerent, et informarent ad salutem, quorum nomen usque ad Renatum, qui vixit anno ccccxxv, nulla extat memoria. Favere huic opinioni, quod loco Sorenti legatur etiam Soretinus et Orientinus, quasi Sorentinus sive Surrentinus, Verum dum antiqua illa Martyrologia pervolvimus, advertimus nomina locorum ipsius Sanctis præponi. Nos seorsim de iis agimus, omisso ubique Sorento, quem cum Sanctis hic relatis, et mox referendis arbitramur, ob prædictorum Martyrologiorum auctoritatem, posse omnes alteri loco adscribi.

An S. Leontius dicendus Episcopus Surrentinus?

an addendi Florentius Gregorius alique.

In variis Martyrologiis loco Surrenti ponitur S. Sorentus, junctus S. Leontio Episcopo.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

THEODORO ET LEONTIO EPISCOPIS, CAIO, CATULINO, FLORENTIO, VONECTA.

G. D.

XIX MART.

Relatis S. Theodoro, Presbytero Casarensi in Cappadocia, et variis Martyribus Afris, de quibus supra actum est, ita subiunguntur in Martyrologio S. Hieronymi Porriano excuso, Theodori Episcopi, Gagi, Gadulini, et depositio S. Leonti Episcopi, Sorenti, Quincti, Quintilli, Quartille, Marci cum aliis novem, Florenti et Vonecte. Eodem, sed omisso nomine Gagi, habentur in codice Luernsi, et altero, quod penes nos est. In hoc ante Marcum interponitur sanctus Gregorius, et in utroque Catulini et Quartillus legitur, qui supra Gadulini et Quartilla, ut Vonecta loco Vonecta. Quo hi loco passi sunt non omnino liquet. Non interposita voce ubi Martyribus Afris subiunguntur in dictis tribus codicibus; ut possent censeri in Africa, sed aut alius in urbibus aut diversis in præventionibus præempti Verum auctoritate Usuardi, Adonis, Notheri, Bellini, Mauralyeri et Martyrologii Romani, quibus accedunt Bedæ excusæ et alii MSS. seposuimus Quintum, Quintillum, Quartillum et Marcum cum aliis novem, qui Surrenti in Italia martyrio coronati traduntur, et in propria ibidem ecclesia honorantur. De his jam actum est, et inquisitionem an S. Leontius hic passus Episcopus Surrentinus, illisque adungi, quod non nisi sumus; uti neque reliquos Africæ adscribere, licet cum Afris Martyribus in variis Martyrologiis collocentur : quia etiam Marcum cum ix aliis eisdem apponi supra diximus. In MS. Tamlactensi ad hunc diem referuntur, Theodorus,

Florentius, Vonecta, ad sequentem diem Theodorus, Gregorius, Catulini, Leontinus, qui Leontius est, ut alter Theodorus supra relatus Presbyter. Est solus Gagus, forsitan Caius, in novo codice, in duplici Gregorius, in quatuor memoratis Catulini seu Gadulini et Vonecta seu Vonecta. At Florentius præterea est in MSS. Augustano, Labbrano et Aquisgranensi in qua Leontius scribitur, quem supra diximus Surrentinis Martyribus annumerari apud Galulinum.

2 Duo referuntur Episcopi Theodorus et Leontius et sunt quomplurians in Martyrologiis relati. Theodorus in aliquibus statuitur Episcopus Casareæ in Cappadocia, sed per errorem, a S. Theodoro Presbytero, quem ibidem Martyrio coronatum supra dedimus, non satis distinctus. Ferrarius in Catalogo generali, S. Theodorum Episcopum Hieracleæ statuit, citato Menologio Græcorum, in quo eum nun reperio. Thomas Dempsters in Menologio Scotto suis adscribit B. Theodorum Archiepiscopum, auctoritate mens Molini, qui solum Theodorum Presbyterum ac Martyrem Casareæ in Cappadocia refert. Episcopum potius Afrum credimus cum Gago et Catulino sociis : et ita ipsam et S. Leontium diximus conjungi cum Apollonio Africano. MS. Torvaicensis ita habet : In Africa depositio S. Leonis Episcopi et Confessoris et S. Quincti. Eodem die natalis Theodori Episcopi. In MS. Carmeli Colonicensis in conjunguntur : Ipso die sanctorum Episcoporum Theodori et Leontii, et B. Apollonii Confessoris

Episcopi Theodorus et Leontinus an Africi?

Martyres hi lecti edripi.

an in Africa possi?

ob is Surrenti et al qui separati

A Confessoris : de quo supra actum, ubi eum a Leontio sepvrandum diximus, nisi cum illo hic Africæ adscribatur, nisi hunc Lucillo et Basso Afris adjuungunt MSS. Vaticanum, Pleschiouense, Casinense et Altempsonianum : et Basso ac Basilicæ Augustanum et Labbeorum : et soli Basso Neapolitanum Clericorum Regularium. Quæ supra ad Martiypas Afros latius dicta sunt, In Florario MS. S. Theodorus dicitur Episcopus Antiochiæ : quod alibi non legitur.

Leontius nâscriptus Apolloniæ :

3 Petrus de Natalibus lib. II Catalogi cap. 130 num. 92 ista scribit : Leontius Episcopus Apolloniæ eodem die, XIV Kalend. Aprilis, in Christo dormivit. Et Galesinius : Apolloniæ S. Leontii Episcopi, viri et sanctitate et Evangelii doctrina præclari. De Apollonia urbe ejusque Episcopo S. Niceta proximo die agimus. Verum quia in Galesinio vetus Martyrologium Romanum in Notationibus alligatur, non satis considerate hæc conscripta ex supra dictis colligitur. In MS. Florario Sanctorum alia Seles assignatur his verbis : Ipso die Apolloniæ et Leoncii, Episcopi Senonensis. Floruit inter Episcopos Senonenses S. Leo. atque ibi Leontius, qui seculo Christi sexto subscripsit Concilio in Aurelianensi, adscriptus Martyrologio Romano ad diem XIII Aprilis.

Senonensis urbi,

4. Eundem Leontium Vicentinis vindicat Ferrarius in Catalogo ut hunc diem istis verbis : Vicentiar S. Leontii Episcopi et Confessoris, annotatque, ex Tabulis Ecclesiæ Vicentinæ, quæ illum hac die colit, et uti suam Episcopum agnoscit, quod et Joannes de Nigra-valle S. R. E. Bibliothec. epilogo 13 in Chronico cap. 18 testatur. Videtur idem cum Leontio, cujus meminit hoc ipso die Martyrol. Romanum una cum Apollonio, licet Baronius in Notationibus ejusdem Martyrol. cujus loci Episcopus fuerit, nesciri scribat. Hæc ibi. *Fredmandus Ughellus* *tom. 3 Italia sacra*, suppeditante monumenta hujus Ecclesiæ nobili viro et omnimoda eruditione claro, Aleysio Trissino, Cathedralis Archidiacono, et adjutus monumentis Vaticanis et aliis Scripturis inter Vicentinos suggerit S. Leontium Episcopum et Martyrem anno cxi, quem Vicentini colunt die XVI Novembris, cujus corpus a S. Theodorico anno dcccxxiii Metim in Lotharingia translatum, ut ad illum diem dicimus. Postea apud eundem *Ughellum* inter Episcopos statuitur, S. Apollonius anno cccxxxix, de quo, inquit ipse, in Martyrol. Rom. XIX Martii, non tamen exprimitur cujus civitatis Episcopus fuerit : in tabulis Vicentinis pro Vicentino Episcopo recensetur. Alii post hunc etiam recensent S. Leontium, de quo Martyrol. Rom. eodem die XIX Martii. *Franciscus Barbaranus* lib. I *Historia Ecclesiasticæ Vicentiæ de hisq. et cap. 19 de S. Leontio Episcopo Martyre* anno clxvii sub Marco Aurelio interempto. Postea cap. 34, paucis agit de S. Apollonio Episcopo, quem asserit vita sanctum anno ccccxxi, illique cap. 33 subjungit S. Leontium mortuum annum d. xxx, ac conatur probare illos eosdem Martyrologia Romano adscriptos esse. Verum illos ipsos satis ostendimus aut quos codicibus Martyrologii S. Hieronymi uscriptos, ac necessario primis quatuor

una cum S. Apollonio,

D Christi seculi vixisse. Deim *Ughellus* non audent Leontium in Catalogo inserere, sed quintum nominat Apollonium, eique sextum substituit Henricum, indicata solum conjectura aliorum de Leontio II. Sed esto in rerum natura fuerit dictus Leontius II, adferenda forent antiquæ venerationis solidiora argumenta, quibus tunc libentissimo, animo subscriberemus, uti et *Brucharensibus* in Lusitania : cum nihil hoc nostro labore, quæramus nisi venerationem Sanctorum, sed debita cum auctoritate, promovere.

5 Quia ergo dicti Leontius et Apollonius, ob relata *Baronii* verba, ut boni derelicti, videbantur cuicumque posse Ecclesiæ attribui, Martyrologio Hispanico *Tamari Salazar* (non alii ad hunc diem deerrunt Sancti) sunt etiam adscripti, et adfertur probatio *Chronici* duplicis sub nominibus *Juliani Petri et Marci Maximi* imperediti. In priori *Chronico* cap. 151 ista leguntur : S. Leontius Bracharensis Pontifex, rediens ex Concilio, moritur Guimaranii in Gallæcia, quæ tunc dicebatur Apollonia, XIX Martii. Quam apponitur acta Apollonia Vincentina, urbs Senonum, ita contra omnes invasores tati et serati fuerit, qui solus *Equitum* et *Galesinorum* pro Apollonia nocerent sibi adversari. Annuus Christi adscribitur cccxxii. *Ære Hispanicæ* cccxxiv, et anno præcedenti Synodo *Ecumenicæ Nicenæ* inter fuisse Leontium Bracharensen, ante indicant; uti et Synodo *Romana* post baptismum *Constantini Magni*, opposito anno Christi cccxxiii, *Ære Hispanicæ* cccclxi. *Vetum Acta S. Silvestri Papæ et Ler. de Juliano C. Theodos. Consulibus* Constantino et Licinio, id est anno Christi cccxv Synodum *Romanam* consignant. At num. 143 traditur Sinagio Bracharensi Pontifici Leontius Constantinopolitanus Philosophs anno Christi cccvii successisse, uti in Sede *Toletana* *Marinus* vel *Camerinus*, in *Taracoenensi* *Benedictus*, ad quos scribit S. *Melchiodes*, papa Romanus anno cccxiv. *Inscribitur* epistola illa *Marino, Benedicto et Leontio* eum cæteris Hispaniarum ac illis in partibus constitutis Episcopis, nulla alius Sede imbrata. *Iterum in eodem Chronico* num. 163 ita habetur : Leontio in Sede Bracharensi succedit Apollonius, huic et *Idatius* ad *Lineam*, et referuntur inter annum Christi cccclv, et cccclix. De utroque in *Chronico Maximi* ista leguntur ad annum cccclx num. 7, Apollonius et Leontius sanctissimi Pontifices in Hispania clarant. *Quæ de SS. Apollonio et Leontio Episcopis*, qui ad hunc diem memorantur in *Martyrologio Romano*, explicat *Franciscus Bivarus et Rudericus Carus* asservantque ex *Chronico Juliani* fuisse Cracharantes Episcopos. At quomodo Leontius anno cccxxvi mortuus, anno cccclx claberat? Eosdem *Hagiologio Lusitano* ad hunc diem adscribit *Georgius Carolus*, additque in *Breviario Bracharensi* reformato festum S. Leontii sub ritu *Officii* duplicis ad XXI Martii (nam tres dies priores impediti erant) ceptum fuisse celebrari: quod unum fuit anno mdcxvii, quando excusum pro *Officiis Sanctorum Bracharensium* ordinem habemus absque ulla Leontii mentione ordinatum per *Thomam Alvarez Capellanum Regium*.

Leontio Episcopi Bracharen es in Chronico Juliani et Maximi videntur.

B

F

DE S. PANCHARIO MARTYRE

NICOMEDIÆ IN BITHYNIA.

G. II

CIRCA ANNUM CCCCII XIX MARTII.

Pancharii vita ac martyrii S. Pancharii cloqua habentur ut hunc XIX Martii, et XXV Martii, in *Magnis Græcorum Menzis* et apud *Maximum Cytheræum*: unde colligitur Actum rerum gestarum uberiora extitisse. Ejusdem memoria inserta etiam est ad hunc diem *Menologio Græcorum*, ex interpretatione *Cardinalis Sirleti* ab *Henrico Canisio*

edita : in quo ista leguntur : Eodem die sancti Martyris Pancharii Romæ, Diocletiano et Maximiano Imperatoribus, propter Christianæ fidei confessionem apud Nicomediam decimo nono mensis Martii ense percussus. *Menologia citato*, ista habet *Galesimus* : Nicomediæ S. Pancharii Martyris. Ille Diocletiano et Maximiano Imperatoribus, in summa rei Christianæ perturbatione

Gallus sacer

A perturbatione, præclaris testimoniis fidem confessus, animo constantissimo superatis cruciantis palmarum martyrii tulit. Quæ paucioribus ita exponuntur in Martyrologio Romano : Nicomedie S. Pancharii Romani, qui sub Diocletiano truncatus capite, martyrii palmam accepit.

patris.

2 Natus dicitur in elogio ad diem xxv Maii, ex urbe Romana, sed, ut ad hunc diem expheatur, oriundus ἐκ τῆς γῆρας τῶν Ὀλλάνων ἐκ πόλεως Βελαπάτης : ex ditone seu provincia Uzani-rum et civitate Belapate. Loca sunt ignota, et ubi usu posterorum nominum sortita : videntur fuisse sub jurisdictione Præsidis Nicomedensis, ut vel ipso Romæ ad hunc potius videntur missus, ut Nicomedia interimeretur. At cum Romæ degeret, factus est ἀνεπίσημος ἐπιστολάρης, τὰ βιβλίαις. Imperii Sacellarius seu Sacularius, cui cura mansu-pi sine thesauri commissa erat, et Scribarius seu chartularius, quod, uti in Notitia Imperii legitur, Magister esset scripturarum, epistolarum et libellorum. De illis hoc extat elogium in dictis Menais.

dignitas in Palatio.

Acto 12 Menais.

Fidem Christum a parentibus edoctus.

3 Diocletiano et Maximiano in antiqui Romæ imperantibus, universus terrarum orbis in apud idolorum cultu et errore misamebat. Contra, quoniamque Christum profitebatur, omnibus bonis exutus, omni genere suppliciorum excarnificatus et vita pellebatur. Quo tempore quidam, Pancharius nomine, ex Uzani-rum provincia Belapate urbe oriundus, Christianisque parentibus natus, viri oris et corporis dignitate illustris, Romam venit, statimque ad Imperatoris intimam familiaritatem admissus, et ab eodem palatio Præfectus miri modis amabatur. Quapropter cum semivicem ingenti amore complecterentur, Pancharius in gratiam Imperatoris, etiam Christum eg-ravit. Hinc Imperator illum magnis frumenti et vectigalium proventibus, partim certis in locis partim olivæ et regia munificentia donavit, et possidenda in usum spectaculorum et relaxationum tradidit. Quibus rebus effert Imperator, ut Pancharium in omnibus rebus sibi obsequentem et obnoxium haberet.

eam Romæ ob favorem Imperatoris deseruit.

a matre et sorore viliter monitus.

4 Quibus mater et soror cognitis, per epistolam convenerunt, suaseruntque ut Dei timorem in memoriam revocaret : deinde tremendum Dei iudicium formidaret, quatenus promissionem illi a Deo acciperent, qui illi adhererent, illumque coram Regibus et Principibus libere verum Deum profiterentur, considerare jubebant : simulque recognoscere qua damnatione perendi sint, qui divinitatem ejus abnegarent. Denique adiciebant : Si quis totum mundum lucrificat, anima vero sine detrimentum patitur, nullam esse comparationem inter lucrum mundi et sempiternum anime exitium. His matris literis Pancharius lectis, et in se reversus, et in lacrymas solutus, se humi aliecit et exclamavit : Misere mei, omnipotens Deus : et non confundas servum tuum in conspectu hominum et Angelorum : sed secundum magnam misericordiam tuam parce mihi.

re-pasit.

fidem in eptibus proficitur.

5 Exceperunt has Pancharii lamentabiles voces quidam ex Palatinis, et Imperatori renuntiarunt. Qui accersitum his verbis compellavit : Dic mihi, amantissime Panchari, nome tu Nazarenus? Sum, inquit, Pancharius, sum, o Imperator, et Nazarenus et Christianus. Et Imperator. In gratiam meam, inquit, aliqua hanc Christiani hominis appellationem : alioqui scito fore : ut in te pronuntiem sententiam, qua non simplici morte perfungaris, sed omnibus suppliciis excarnificatus interficiaris. Et Sanctus : Ego, inquit, o Imperator, quod huc usque tecum

senserim magnopere vereor et paveo, ne fulmen a Deo coelo libratum me perdat. Promde absit, uti deinceps Christum meum ejurem aut negem, quamvis hodie vel illo post tempore me vario tormentorum genere velis, ut ius, absumere. Tunc omni veste spoliatus nervis caedebatur.

D nervis caeditur.

6 Dein Senatu dimisso, et coram, se astante dixit Imperator : Intellexistis, quod noster Sacellarius et Scribarius Imperii Galilæorum Religionem professus sit? Quid mihi auctores estis, ut faciam? Jube, inquit, mulatum per theatrum traduci, et flagris cædi, itaque cæsum mitte Nicomediam ad Præfectum, ut ab illo puniatur, ne nos quoque hic illius a te tantopere dilecti sanguinis rei fiamus. Placuit sententia Imperatori, et quod illum vehementer diligeret, noluit illius supplicio spectator interesse. Productus inde in theatrum, et crudeliter cæsus, traditus cum Cæsaris mandatis militibus, deditus est Nicomediam ad Præsidentem provincie, illique commissus : a quo variis suppliciis excruciatu necaretur. Ubi Sanctus Nicomediam venit, et Præsidi est representatus; cum rogaretur, ut ad propositas questiones responderet, dixit : Ex Imperatoris decreto, nostis quis sim, proinde, quæ tibi videntur in me diligenter et libere exprome.

e consilio Senatus.

in teatro dire flagellatus mittitur Nicomediam.

7 Et Præses : Equo, inquit, est tibi nomen? et Martyr, Pancharius audio. Christianus ab usque majoribus meis eram : sed artibus Imperatoris a fide abductus, cum ipso coepi sentire, et mala quoque suadere : sed a matre et sorore proposito Deo in viam reductus, ad Christum Deum meum redii, pro quo et mori jam propero, ut maculam ex Christi negatione contractam deleam. Et Præses : Mitte, inquit, quæ deis, et Imperatoris mandato obtempera : et cum sis tam insigni forma et flore corporis polleas, nolite ipsum perditum ire, et omnem tui memoriam in terris abolere. Et Sanctus : Mors, inquit, ista, quam demittas, brevis est et temporalis : sed comparat illis, qui hanc pro Christo sustinent, æternam vitam. Prætor ubi Sanctum a sua sententia duoveri non posse vidit, sententiam capitis in illum pronuntiavit. Sanctus igitur Christi Martyr Pancharius xiv Kalendas Aprilis Nicomedie securi percussus, in cælum evolavit.

1) fidem coram Præsidi libere professus.

capite plectitur 10 Martii.

8 Aliud elogium subactum ad xxv Maii relatam in MS. Synaxario Græco Parisiensi, collegi Chironon-tum Societatis Jesu : quo de aliud aliquanto diversum legitur in Menais eccensis. Certamen sancti et gloriosi Martyris Pancharii. Ille erat urbis Romanorum germen et alumnus, piarum ac fidelium parentum filius : qui plane summis honoribus colonestatus a nefandissimis et omni honore indignis Imperatoribus, eorum familiaris et domesticus factus est : et a re-ctavia deflexit, Imperatoris superstitionem amplexus, a quo donatis titulis præfulgebat. Quem vitæ cursu ubi mater intellexit, literas maternas monitis plenas ad eum misit, ut idolorum cultum relinqueret, et ad veritatis lumen accederet : inculcatis æternæ gehennæ penis et igne inexstinguibili. Quibus illustratus et quasi ex caligine ac semetipsum reversus est, et respiciens, ad cognitionem veri Dei, penitentiæ imo pectore concepta, se tenuo transtulit. Quæ ubi Imperator intellexit, gravibus Sanctum flagellis et penis afflixit, cruciatu, carceres, atque quam plurimas intult vexationes : ac tandem in exilium misit Nicomediam, ubi infinitas tribulationes perpepsit, ac capite diminutus, spiritum in manus Dei commisit.

Epitome ex Synaxario ad 13 stati.

F

DE S. JOANNE ABBATE PARANENSI PROPE SPOLETUM IN UMBRIA.

G. II.

SECCLO VI
XIX MARTII.

Solemnem hujus Sancti memoriam inhaerent antiqua Acta ejusdem, et varia ex us extracta elogia, per vetustatis Martyrologiis inserta. Solebant extare in archivio Episcopalis Cathedralis Ecclesie Spoletanae, ubi Umbriae primaria, tres permagni et antiqui libri, Lectionarii seu Passionarii appellati, quod ex iis lectiones ad Matutinum recitari solebant, exque frequentius continerent passionem Martyrum. Sed hos tres libros ab aliquo tempore esse deperditos ipsi Spoleti intelleximus. At plurimas Vitae a Bartholomaeo Tiberio Spoletano ante extitatas reperimus Fulgimii apud Ludovicum Jacobellum, Prototonarium Apostolicum, virum de Sanctis Umbriae, quos Italice tribus tomis edidit, optime meritis, qui pro sua humanitate, qua nos etiam domi suae excepit, curavit nobis praecipuas describi Vitae: inter quas erat tomus 2 Passionarii pagina 182 sub hoc titulo, Vita vel transitus S. Joannis Paranensis die XIX mensis Martii. Eandem vitam ante habebamus descriptam ex per vetusto codice MS. Imperialis monasterii S. Mariani prope Treverim, et ex alio codice MS. nobis Rotomagensis. Exstabat etiam ante ducentos prope annos excusa apud Joannem Monbrittum tomus 2 Vitarum Sanctorum. Eandem vitam reperimus Romae, sed abbreviatam et fere ex Adone descriptam, inter opera Petri Calo Clodiensis, Ordinis Praedicatorum, quae adseruntur in bibliotheca Eminentissimi Cardinalis Barberini: quam aliquanto diu mutam edidit postmodum Petrus de Natalibus lib. 3 Catalogi cap. 107, et recentiores ex illis.

et excusa.

Nomen in
Martyrologiis.

2 Inscriptum est nomen hujus Sancti plerisque Martyrologiis. Vices Bedae ad hunc diem vacantis supplet Florus his verbis: Pararense civitate S. Joannis magnae sanctitatis viri. Usuarii plura ex Actis descripta habet istis verbis: Natalis B. Joannis magnae sanctitatis viri, qui de Syria oriundus, pervenit ad Italiam: ibique apud Pararensem urbem constructo monasterio multorum servorum Dei per quadraginta annos Pater existens, multis clarus virtutibus, quievit in pace. Quae aliquanto etiam ex Actis deducit Iulius Nukerus. Apud Pinarensem urbem, inquit, B. Joannis magnae sanctitatis viri: qui de Syria oriundus pervenit ad Italiam, et Angelo Dei non longe ab eadem urbe locum permansionis sibi demonstrante, vel et a venatoribus hyemis tempore sub arbore foliis vestita repertus, et per hanc famam populo commendatus, monasterium statuit: in quo per quadraginta quatuor annos, multorum servorum Dei Pater extitit, et in pace quiescens, quotidianis miraculis clarus effulsit. Duplo majus elogium ex ipsis Actis contulit Ado et recuderunt Surrius et Cononus lib. 1 de Vitae Patrum Occidentis pag. 31, quod apud eos legi potest. Brevius habent Rabanus et Beda excusi, sed non absque mendis. In Spoletana civitate, inquit, natiuitas B. Joannis Confessoris, qui peregrinus de Sicilia (imo de Syria) illuc venit, et in Suburbano ejus edificavit monasterium, et habitavit ibi XIV Beda et alii XLVI annis et requievit in pace. Additur apud Bedam: ubi praestantur in beneficia usque in hodiernum diem. Omitimus quamplurima MSS. Martyrologia, quorum aliqua paucis verbis, aliqua oblonga phrasi ejus elogium habeat, ex illis Galestinii sic legitur: Spoleti S. Joannis Confessoris. Hic in Syria ortus, in Italia ad urbem Pinnensem Dei admonitu venit, ubi in monasterio sibi per Joannem Spoleti Episcopum edificavit, quatuor et quadraginta annis ipse sanctoque vixit, multis eo loci post editis miraculis.

3 Haec Galestinus ex Vita aut certe ex Martyrologio Cremonensi in Notationibus allegato, in quo addit pluribus illius vitam narrari: in qua forsitan reperit Pinnensem urbem, quae Usuardo et Adami Panarenensis, Nothera, Pinarenensis, Petro de Natalibus Pinacensis, Maurolyco Panacensis dicitur. Apud Monbrittum S. Joannes cognominatur Panariensis, a Joanne Calo Penariensis, incorrecte in MS. codice S. Maximi Byvariensis, in aliis MSS. Pennariensis, et contracti Pannensis, Ferruccio Paranensis, Trithemio Pennatensis. Baronius in Notis ad Martyrol. Rom. arbitratu magis genuina lectione civitatem Pinnensem probandum, quod civitas ea fuerit apud Vestinos, in hodierno Aprutio, ubi collocat ejus monasterium; interim Galestinum secutus, Pinnensem inscripsit his verbis Martyrologio Romano: Apud Pinnensem civitatem natalis B. Joannis magnae sanctitatis viri: qui de Syria in Italiam veniens, et constructo monasterio multorum servorum Dei per quatuor et quadraginta annos Pater existens, clarus virtutibus quievit in pace. Contra hanc Baronii in Notis observationem monuit nos hodie Bernardus Compellus, ejus humanitatem et eruditionem Spoleti coram non absque admiratione intuitu sumus: a quo exactam rerum Spoletanarum historiam omnes expectant. Ita ergo nobis scripsit: Joannes Abbas Panacensis idem est cum eo, quem alii Pinnensem dicunt. Panacensis dictus est a vico Panuca prope Spoletum, apud quem Pater extitit plurimum manachorum, Pinnensis, Pennariensis, Pinarenensis, appellatus ab exteris Martyrologistis ex ignorantia vici praefati, tam ignoti quam ignobilis. Eundem tamen ad Ecclesiam Spoletanam pertinere convincitur ex Actis, in quibus mentio fit Joannis Archiepiscopi Spoletani. Quod enim Antistiti Spoletano cum Joanne, si is non apud Spoletum, sed apud Pinnensem civitatem vitam pregressisset? Sed et illum Spoletanae civitati Beda et Rabanus ad XIV Kalend. Aprilis tribuunt, et in Ecclesia Spoletana quotannis ejus memoria in fastis celebratur. Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italicae aenatat hujus natalem in Ecclesia Spoletana XII Kalend. Aprilis celebrari: quod factum arbitramur, ob hodiernum diem veneratione S. Josephi impeditam. Addit Ferrarius abditissimum locum, in quo S. Joannes se recepit, fuisse ab urbe Spoletana tribus millibus passuum distantem, cui Parana nomen erat, nunc vero vicus Perchii nominatur: ubi erexit tuguriolum ad pyri radicem, unde et Pyrensis dictus est. Pyrus autem illa ad nostra etiam tempora extabat, extaretque nisi a rustico quodam fuisset excisa. Eadem de vico Perchii, seu quinque millibus passuum distante, habet Ludovicus Jacobellus, prout infra in Actis legitur.

Monasterium
ejus vixit
appellatum.non fuit
apud Vestinos
in Aprutio.Sed prope
Spoletum in
Umbria:

4 Tempus, quo floruit S. Joannes Abbas, ex vitate S. Joannis, Episcopi Spoletani cognoscitur, quem Ughellus tomus 1 Italicae sacrae asserit circa annum quingentesimum fuisse ad illam Cathedralam erectam, et Concilio Romae a Synaccho Pontifice annis primo, secundo et quarto post quingentesimum celebratis interfuisse, et tandem sub Totilo martyri palma coronatum, evolasse in caelum anno DCLI, XIX Septemb. quo die ejus Acto erunt excutiendi S. Joannem excepit S. Laurentius Illuminator, ejus vitam ex Jacobillo dedimus in Februarii: in qua dicitur eum ab his viris Apostolicis venisse ex Syria in Italiam, interque illos fuisse hujus cognatum Joannem, quem hunc esse Abbatem, arbitrantur supra citatus Ferrarius et Jacobillus ad hunc XIX Martii.

floruit seculo 8

A **3** Trithemius lib. 3 de Viris illustribus Ord. S. Benedicti cap. 283 hoc eam elogio exornat : Joannes Abbas monasterii Pennatensis, vir doctus et sanctus : cujus virtus caritatis et pietatis in pauperes precipua laude predicatur, monachos suos verbo et exemplo magnifice legitur instituisse : cujus festum agitur quarto Calendas Aprilis. Cum Trithemio ad xxix Martii refertur in MS. Calendario Sanctorum Orisius S. Benedicti, sed Wion mentum typographicum arbitratus, xiv Calendas Aprilis legi debere bene censet. Wionem sequuntur Dorganus, Menardus, Buechius, alique Benedictini : quorum sensum mallemus ex antiquis scriptoribus commendari et approbari. Consultat lector ea, que de monachatu S. Herulani Episcopi Perusini, qui una ex Syria venisse passim traditur, diximus ad primum diem Martii pag. 48.

in Benedictini Ordinis ?

Egreffens e Syria,

orat Deum :

a

b

c

d e

in Italia hospilio excipitur ab ancilla Dei

ab Angelo addit et locum habitationis :

VITA
Ex variis MSS. et Mombritio.

Factum est in diebus illis cum B. Joannes regrederetur de provincia Syria, oravit ad Dominum, dicens : Domine Deus celi et terræ, Deus Abraham et Deus Isaac et Deus Jacobi, Deus Patrum nostrorum : qui fecisti celum et terram cum omni ornatu suo : qui suspendisti mare a sermone jussionis tue : qui clausisti abyssum et a signasti desuper gloriose : et a potenti nomine tuo omnia reverentur, et contremiscunt a facie virtutis tue : te deprecor, qui es lumen verum, illumina sperantem in te, prosperum que facias iter meum, in quo nunc digor : ut hoc mihi signum sit, ut ubicunque ambulaverim, et psalterium meum dederim, b et ipsa die illud mihi non restituitur : ibi me facias permanere.

2 Unde et factum est, ut veniret in Italiam circa Civitatem metropolim, iter plus minus milliarium quinto in fundo Agello, et invenit ibi quandam ancillam Dei secundum orationem suam, et dedit psalterium summi ancillæ Dei. Et postmodum requisivit eam, et dixit ancillæ Dei : Ubi vadis, serve Dei? Mane hodie, et in die crastino vade. Et dum multa loquerentur, detinuit illum in illa nocte : et mansit in eodem loco. Et memoratus est B. Joannes orationem, quam tulerat ad Dominum : et dixit in corde suo : Vere hic est observatio mea, et hic permancho.

3 Mane autem facto, recepto psalterio suo, perrexit inde non longe plus minus, quam sagittas quatuor. Et ecce Angelus Domini apparuit illi, et ante-

cedebat eum, et dum venisset ad locum, dixit ei Angelus : Sede hic, serve Dei excelsi, quia hic tibi præcepit Dominus permanere. Et hæc dicens, applicuit eum sub arbore, et dixit : Hic habebis congregationem magnam, et requiem. Tunc S. Joannes Confessor Christi ibi sub arbore sedit.

4 Hæc igitur mense Decembre acta sunt : in illo autem tempore, secundum consuetudinem mensis, præ nimio frigore gelavit fortiter, et omnis terra illa arida facta est : arbor autem, sub qua B. Joannes quiescebat, florebat sicut lilium. Eodem vero tempore cum transissent venatores per locum illum, invenerunt beatissimum Joannem servum Dei sub arbore sedentem, et restimaverunt eum exploratorem esse : et interrogabant eum dicentes. Unde huc venisti? Tunc B. Joannes narravit eis omnia, quomodo in Italiam advenisset. Tunc admirati sunt omnes, quia tale vestimentum nunquam viderant. Et dixit ad illos B. Joannes : Nolite lilioli, nolite mihi molesti esse, propter servitium Domini mei Jesu Christi in istum locum veni.

6 Attendentes autem ad arborem (arbor vero fulgebatur sicut lilium) tunc cognoverunt viri, quia Dominus erat cum illo : et muntiaverunt hoc factum B. Joanni Episcopo Spulatarum civitatis. Et dum hoc audisset B. Joannes Episcopus, repletus est gaudio magno : et exurgens perrexit ad locum, ubi B. Joannes servus Dei Dominum deprecabatur. Et dum vidissent se invicem, præ gaudio lacrymas fuderunt ad Dominum. Et inquisivit ab eo B. Joannes de omnibus his que scripta sunt.

6 Tunc omnes qui aderant egerunt gratias Deo, Domini autem misericordia collecta multitudo populi, edificavit ibi monasterium, et habitavit ibi cunctis diebus vite sue : et sedit in eodem loco annis quadraginta quatuor, et requievit in pace, et depositus est cum hymnis et canticis : nisi præstantur beneficia Dei usque in hodiernum diem : ceci illidem illuminantur, dæmonia effugantur, leprosi mundantur, et fiunt ibi divina officia usque in præsentem diem, præstante Domino Jesu Christo, qui vivit et regnat in secula Amen.

a Mombritio. Signasti desuper : gloriosum et potens nomen hinc omnia veretur. MS. Spulatarum : Signasti desuper gloriosum, et potens nomen tuum omnia veretur. — b MS. S. Mariani. Et ipsa die mihi restitutum fuerit. — c Hæc videtur duo nomina dresse et legendam. civitatem Spoletem, Umbrie metropolim, et ita traxit Robinson et auctorem Bedæ excusi. — d Apud Paternensem aut Patavensem vicum, pro quo urbem scripsere alii. — e Matrona dicitur ab Adone et olis.

sedens sub arbore hyeme florente

reperitur a vena, oribus :

invenitur ab Episcopo Sp. Ictano

in monasterio ibi extracto, moritur :

claret miraculis

F

DE S. LACTINO ABBATE
IN HIBERNIA.

Inter eos Sanctus, qui Benchorensis monasterii a S. Abbate Congalla erecti principia illustrarunt, indeque ad novam coloniam deducendam missi, in patria partim, partim peregre, hunc tam subtili magister disciplinæ monasticæ formam propagarunt, S. Lactinus fuit Athadhurensis in Ossera monasterii fundator, deinde et Clavinferrens in Lagena Abbas, juxta quod magistro ejus Molvano (discipulum nescio quo exerravit calami vitio Colganus scripsit) antequam nasceretur, fuerat divinitus significatum, et a S. Dagano diu postea predictum; prout in Vita S. Molvæ sive Lugidii ad iv Augusti danda his verbis legitur : Aliquando S. Molva venit ad S. Daganium Abbatem salutandum : et interrogavit sanctus senex Molva S. Daganium, quis esset in loco suo post se? et prædixit propheticè S. Daganius dicens : B. Lactenus sedebit in Sede tua post te, et hoc placuit S. Molvæ. Epi-

scopali quoque caractere eundem insignitum fuisse tum ex illius temporis usu, quo idem fere et Abbatex et Episcopi erant, tum ex Hagologus probat ille sit : de eo namque MS. Florarum Sanctorum, Hermannus Greven in Additionibus ad Usuardum, itemque Ferrarius et Camisus scribunt : In Hibernia S. Lactini Episcopi et Confessoris : quis sequitur Dempsterus, in Menologio suo etiam Lactinum scribens.

2 Ejusdem, præter Marianum Gorman et Taulactense Martyrologia, etiam Calendarium Casselense meminit, atque Laetorum nominat : S. autem Eugussius consuetæ Hibernis additione Molactocum. Cultum illius inter Hibernos sollemnem probant quæ sub finem profereamus ex Colgano : Vitam ejusdem satis prolizam existitisse aliquando ex eo potest initio constare, quod ex MS. nostro Dublinensi, quod semper Lactinum scribit, profereamus : quamvis eo vix alim quam lacri tironique miracula

Episcopi dicitur in Hagologiis

Acta majori ea parte deperdita,

AN. DCXXII XIX MAST. Lactinus ex monacho Benchorensi

Abbas Achadhurensis

et in Clavinseria S. Molvæ successor

A *miracula continentur : cui adjungimus ea quæ de ipso narrat auctor Vita S. Mochulde sive Curthagi junioris ad XIV Martii : ac denique concludimus cum us quæ Colganus collegit, omissis tamen quæ ipse ex S. Senano Vita descripsit : nam prout ad XIII Martii dicimus, fieri difficiliter potest, ut eorum conveniant tempora : imo mortente Senano natus fortassis novulum erat, quem quindecim annorum puerum ad Benchorense monasterium adductum atque S. Molve commissum esse a S. Congallo, Vita ipsius tradit : Quod si, ut dicitur S. Molve in eodem monasterio existenti S. Lactini nutritus fuit prænuntiata ab Angelo post annum decimum quantum futura dumtaxat : consequens erit, illum viri majorem octogenario obiisse anno DCXXII, et annis fere viginti post Senano mortem editum esse in lucem. Vita autem initium, quod dicitur, tale est*

ex parte hic data

Patria et parentes :

3 Beati Lactini sanctitatis et magni meriti primum fuit iudicium, quod viro sancto, Molva nomine, sub Congalli Abbatibus regula in Benchuriensi civitate degenti, Angelus apparuit, hujus viri nativitatem post quindecim annos futuram prædixit. Eisdem quoque mirum in modum necdum existentem Lactinum deputavit socium et destinavit amicum, ejusmodi oraculum sancti viri omnium vehementius exhilaravit. De eo namque fertur, quod nunquam riserit, donec S. Lactinum natum audivit. Sanctus autem Lactinus ex parentum generositate nobilitatus de regione Munsteria n fuit ortus : hæc autem regio Corcagia civitatis est vicina. Pater S. Lactini Torphurus b appellabatur, et mater ejus Senecha vocabatur : hic ab ipsis nativitatibus suæ primordius, imo ante ipsam nativitatem magnis claruit signis. Nam cum adhuc in utero esset et mater tantum pariendi præcludia sentiret, hæc de mamms matris ejus expressum vultuque e suffusum senem illuminavit eamcum d ; et quam prius cæcus ille adire voluit, mirum dictu ! Romam, terrarum pelagique spatium remotam, velut prope positam miraculoso fulgore radiatus aspexit. O stupenda Conditoris opera, qui matris adhuc in utero clauso tantam gratiam contulit, vel nihil adhuc meritum tanta signorum gloria sublimavit ! sic Jacob adhuc in ventre matris positus est electus, sic Jeremias antequam de utero exiret, est sanctificatus. Et Johannes in Elizabeth alvo, cum sui Domini Matrem advenientem cognoscens exultaret, spiritu est afflatus.

materna lacte visus resuscitatur cæco,

c

d

et ad pueri baptismum fons e terra dicitur.

4 Sanctus igitur Lactinus mox ut natus est, quia genoma lucida longe latere non potuit, tahs miraculi claritate primum refulsit. Locus, in quo natus est, aqua vel fons, vel fluvius ibi non erat. Porro senior ille, venerabili nomine Mohemeth, qui cæcus fuerat, sed (ut jam dictum est) oculos recuperaverat, infantem parabat e : et cum in promptu aquam non haberet, manum infantis tenuit, et cum ea terra signum Crucis impressit, quo facto sine mora de arido terræ gremio fons largissimus exivit, de sicco respice salientis aquæ fluctus erupit f. Quod ut vidit S. Mohemeth, Deo gratias reddidit, et infantem in hæc aqua, tam recentem ad ejus obsequia condita, baptizavit : postmodum parentibus nutriendum tradidit : ipse vero remeans ad patriam cum gaudio discessit. Mense hinc completo S. Lactinus ab aliquibus, prioris baptismatis vel ignaris vel non recordatis, ad B. Elpheum ductus est, denuo rebaptizandus. Sed S. Elpheus videns eum divina gratia plenum, jam baptizatum fuisse præmerito g agnovit : quapropter eum baptizare jure recusavit, probans Sacramentum baptismatis iterari non debere, et semel baptizatum rursus baptizari non licere. Multa verode infantis sanctitate et meritorum ejus amplitudine vir Dominum Elpheus, ut in propheta consensit, in posterum prædixit, quibus amictis qui ferebant infantem, domum cum gaudio remeantur.

D. Elpheus de eo propheta,

g

Martin T. III.

5 Fuit igitur anno Provincia, in qua S. Lactinus nutriebatur, aliquando vitiata et in tantam amaritudinem versa, ut omnes ex ea gustantes statim infirmarentur, et tamquam si medicinalem potionem ad interiora ventris purganda sumerent, vomere cogerentur : solus Lactinus, adhuc tener infantulus, hujus amaritudinis molestiam non sentiebat, quia nihil ei nocebat. Quo comperto farina victi Lactini deputata communiter per omnes, quos pestis læserat, est divisa : de qua modicum uniuscujusque blado cum est admixtum, panis terre dulci saporis redditus est, et amaritudo cessavit. Alio quoque tempore matris ejus uber intumuit, et ex illo tumore vulnus acerrimum erupit : quod adeo venenatum fuit, ut ex eo putredo pestifera profluens, pene totum consumeret : sed de infantis manu signo Crucis facta tumor evanuit, et vulneris vestigium non remansit. Vaccas quoque patriæ morbus invaserat alia vice, et tanta strages fuit armentorum, ut ex divitibus pauperes, et ex locupletibus fierent indigentes : vacca quoque candida corpore, sed capite rufa, cujus lacte S. Lactinus alebatur, eodem morbo interit : sed sancto puero in sinu matris ad eam delato protinus revixit, et lacte ejus ceteris vaccis addito morbus cessavit. Hæc sunt opera quibus S. Lactini claruit infantia.

D et infantia ejus miracula.

6 Decimo quinto igitur ætatis suæ anno S. Lactinus ab Angelo admonitus Congallum Benchuriensis urbis Abbatem, cujus tunc temporis opinio Religionis per totam Hiberniam creverat, adiit docendus. Erat enim Uriel Angelus ejus custodia semper a Deo deputatus, et omnium viarum ejus comes indivisus, ad cujus consilium suos mores disponebat : et actus quoque ejus instincta, præfatum Abbatem magistrum sibi præ ceteris elegit ac præceptorem. Sanctus itaque Lactinus cum ad Benchuriam civitatem pervenisset, mox Congallo jubente junctus est beato viro Molva, quem sibi quondam Angelus, ut prædictum est socium præparaverat et collegam. Hoc itaque viro docente cepit psalmos dicere : h in psalmis autem legendis talem observabat modum : de prima quinquagena tres psalmos in nomine Trinitatis unoquoque die legebat. Secundum in tribus diebus finierat, et tertium similiter in tribus diebus consummaverat. In hunc modum sine aliquo negligentia intervallo legens, et cum omni diligentia studium exequens, trigesimo ætatis anno scientiæ culmen attingit, ut in omnibus Scripturis peritus fuerit.

Angeli sui inimita Benchuriam adiit

et litteras ibi discit

7 Præterea Benchuria civitas noviter fundata sub B. Congallo cupebat a Fratribus edificari, murique ambitu per circuitum muniti : sed quia fidelium profectibus invadere solet hostis antiquus, quidquid Fratres edificabant in die, potestas adversaria destruebat in nocte : et diabolicæ legiones hinc inde volitantes et visibiliter apparentes Sanctos infestabant : et quantum in ipsis locorum assuetorum et ab ipsis quasi hæreditario jure diu possessorum habitationem prohibebant : sed pastor bonus, pastor providens, videlicet Congallus, qualiter istos repelleret et gregem suum servaret incolumem non ignorans, numerum definitum ex Fratrum instituit ad munitum custodiendum. Triginta itaque Fratres unaquoque nocte prope muris exstabant, et noctis vigiles in psalmis et canticis spiritualibus et ceteris Dei laudibus transigebant, et sic liborem suam a diabolicis incursibus inviolatum observabant. Quadam nocte S. Lactino cum sociis suis hæc vigilie sunt indictæ : quatuor enim socios habebat ipse quintus, et hi quinque tanta dillectionis alteræ gratia floruerunt, ut eorum societas exemplo careret : unus enim lucrum singuli suum reputabant profectum, et unius incommodum per compassionem

F nove civitatis muro

vape a dæmonibus subverso,

advigilare jusus

D
pervigil Momo-
nensium
custos

A in singulos videbatur esse divisum, et sic omnem vitæ suæ cursum quo simul erant sine murmure et sine aliqua discordiæ perturbatione transegerant. Istic igitur, sicut prædiximus, prænotata vigilia sunt iudiciæ: sed S. Lactinus, qui inter eos erat junior, solus miri custodiam suscepit, et aliis otium dormiendique licentiam concessit: ipse autem ad murum perrexit, et ibi suam crucem, quam diximus auream, in muro fixam et suo colloquio velatam reliquit, et ad domum remeans illa nocte cum sociis permansit: sed mane surgens murum integrum et in nullo lasum invenit.

eadem consulti
cruce sua in eo
collocata.

Cætera desiderantur.

Quanta autem excelluerit caritatis et prudentiæ prærogativa, et miraculorum gratia colligimus ex Vita S. Mochuddæ sive Carthagi; Postea S. Lacteanus Abbas miseris sancto Patri Mochuddæ et monachis ejus, cum triginta vaccis et tauro, et duobus armentariis, et duobus iusticis et vasis ad civitatem Rathen perrexit, et in proximo loco civitati abscondit sua, et exivit in monasterio, simulatoque dolore, quæsit lac. Statim minister indicavit Patri Mochuddæ, quod S. Lacteanus causa infirmitatis lac quæsitisset. Tunc S. Mochudda pateram repleri aqua jussit, et benedicens illud factum est lac novum, quasi nuper mulsim, et allatum est S. Lacteano. S. Lacteanus vero sciens divinitus quod factum est, benedixit illud, et iterum in aquam conversum est; et ait, lac postulavi et non aquam. Post hæc dicta et facta, Magister hospitum inter Sanctos ministrabat. S. Lacteanus dixit coram omnibus; Pater noster Carthagus bonus monachus est, sed successores ejus non facient lac de aqua; dixitque Magistro hospitum, die S. Mochuddæ, quia non manducabo in hoc loco, nisi elemosynam, quam tui fratribus istius loci, suscipiet. Et promisit S. Carthagus illam suscipere. Tunc discipuli S. Lacteani vacas cum ceteris S. Mochuddæ monachis assignarunt; et S. Mochudda ad S. Lacteanum ait: Noli nuper quoniam vacas in hoc loco recipere, sed tamen pro timore et honore tuo suscepi. Cui ait S. Lacteanus: ubi hæc die abundantia semper erit rerum temporalium apud tuos, et multumdo virorum religiosorum in civitate tua, in qua migrabis ad Christum, per seculum erit; de hoc enim loco expulsus eris. Post hæc Sancti se salutantes invicem, fraternitatem inter se hic et in futuro firmaverunt.

S. Mochuddam
vaccas
nolens tem
admittere,

B

pio asti ad
hoc indicat

C

9 Hæc tibi: Colquanus autem ex compilatione Joan.

nis Kerksted, in Bibliotheca Vaticana existente, de præcipuis Hiberniæ Episcopis et Abbatibus, dicit a S. Lacteano mortuum fuisse resuscitatum: deinde subjungit quod S. Cuminus Connerensis in suo opusculo de specialibus prærogativis et virtutibus quorundam ex præcipuis Hiberniæ Sanctis indicat, ipsum strenuum extitisse propugnatum Mmoniensium, in quibusdam dissidiis ortis inter ipsos et alios quosdam Hiberniæ Principes; virumque continuis vigiliis et rare carnis castigationi assuetum. In more, inquit, habuit S. Lactinus strenuus pugil; (quod non fuit exigua carnis castigatio) sine intermissione in vigiliis stare pro Mmoniorum defensione.

et miraculis
e cruce post
mortem.

10 Decessit vir sanctus miraculis et virtutibus clarus anno salutis sexcentesimo vicesimo secundo, ut domestici testantur Annales. Nec solum in vita mirabilia legitur operatus; sed et post mortem ad hunc usque diem in diversis locis, et præsertim apud quendam fontem diocesis Casseliensis ipsi sacrum, prope locum, Liosnasciath nuncupatum, ad hanc usque diem continuis infirmorum curationibus, aliisque innumeris claret miraculis. Ut specialis patronus invocatur contra veneficia, aliasque demonis infestationes; ejusque meritorum intuitu, inenarrabilis, possessis, obsessis, aliave demonis arte infestatis curandis divina virtus mira indes, præsertim apud prædictum fontem, operatur, ut ex testibus, qui id experimento probaverunt, accepimus. Præter prædictam Ecclesiam de Achallur, in diocesi Ossoriensi, et aliam de Belach-abrat, extat et alia Ecclesia Lis-Aachtin ex ejus nomine appellata, diocesis Ardferrens in Munonia, ipsi olim dicata ubi est cœnobium Fentrum Minorum strictioris Observantiæ anno millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto per O Conchovarium Kierraggiæ Dynastam fundatum. Ejusque natalis juxta domesticos et externos Martyrologos hæc XIX Martii celebratur.

E

ac variis in
locis cultus.

a Ima Mus-Keria, sicut et olim Hiberni Muskregia, Corcaguenis Comitatus parti occidua, Errore occasione decessit potuit, quod ipsa Mmonia, in qua est Muskeria, Munster Anglis nominetur. — b Colquanus ex Genealogico Sanctilogio filium facit Corppei, atque ad avitum Corppeum Moscum, Connu Hiberniæ Regis filium, deducit; sed cum hic anno Christi MXXV dicatur obisse; veretur, inquit, ne aliqua intermedia gradus omisi sint, interque eos iste, Tabernus n. Quatuor-Magistris nominatus in Annalibus: ego vero melius ne consuetæ genealogorum retortionis levitate Illustris et nota origo qua stitit, quam Corppeus pater perstrare non potuerat. — c Melius suffusum. — d Vide simile in Vita S. Fulcherii XII Martii num. 7. — e Supple baptizare, vel ad baptismum. — f Vide idem omnino mirandum in Actis S. Paulini num. 7 Vita Tripartita. — g Rectius præmittendum. — h Facilius discere, quid magis cum sequentibus convenit. — i Unde patet aliquod deesse in præcedentibus. nullomodo hæcenus cruce hic legitimus.

F

DE S. LEONTIO

EPISCOPO SANTONENSI IN GALLIA.

SECVLO VII
XIX MART.

Sancti titulus

officium Ec-
clesiæ anticum.

Antiqua apud Aquitanos urbs Santonensis est, Sede Episcopali exornata, in qua plura Sanctorum tabulis adscripti reperiantur Episcopi, inter quos S. Leontius seculo Christi septimo claruit, memoratus ab Antonio Monachiæno De monachis, Joanne Chenu, Claudio Roberto, et Simonthonis fratribus, in Catalogis Episcoporum Santonensium, et Sancti titulo ab illis honoratus. Hoc eum elogio in Martyrologio Gullicano exornat Sausseus: Apud Santonenses S. Leontii Episcopi, S. Palladii successoris, Sanctorum amicitia et imitatione clari: qui cum egregiis moribus Clerici informas et, templa eximie structuris exornasset, gregem sancte vite exemplis in semitas salutis deduxisset, meritis dices ad superna gaudia gloriose transiit. Celebris ejusdem memoria fit in Ecclesia Santonensi, in cujus Breviario, Pictavi in officina Marnesiorum fratrum anno MDXXVIII

impresso, notatur ad XIV Kalendas Aprilis festum Leontii Episcopi Santonensis IX Leontionum: quarum sepe desumuntur ex Vita S. Moctroni sive Mochuti, aut Maruti, Episcopi Arthani in Britannia Armorica, dandi XV Novembri: in cujus Vita nullus apparet certus character temporis, et forsitan junctus ex tempore Vita S. Leontii, qui illum sepelivit, et interfuit Synodo Remensi sub Summano Episcopo habitæ anno DCXXIV aut sequente, ut loti deduximus lib. 4 Duetri- bennæ de tribus Dagoberti Regibus Francorum cap. 1. Legitur etiam in ejus festo hæc Oratio. Deus qui Beatum Leontium Confessorem tuum atque Pontificem in terris vita laudabili decorasti, et in cælis æterna gloriæ sublimasti: ejus quæsumus suffragantibus meritis vita nostra apud te commendetur. At Leontionis de Vita sunt istæ:

Oratio.

1 Eodem seculo apud Santonas virtutum omnium integritate

Lectiones ad
Matutinum.

A integritate conspicui fuere Macutus et Leontius, Xantonica civitatis Pastor, majorum stemmate insignis; fide, pietate et caritate insignior: quod in Episcopatu ejus gesta testantur.

2 Hic agnoscens virtutes, quibus apud suos celebris erat Macutus; ei villam quandam non parvi preventus ad inhabitandum, et fructus quibus cum suis cœnobitis aleretur, liberaliter donavit.

3 Donaveruntque eidem Macuto ejus villæ et pagi incolæ a-cellum, quo ad ligna vehenda in suum usum uteretur: quem cum lupus incautum deprehendisset ac vorasset, jussus est vorax lupus in uselli officium clitelatus ac cingulis subcinctus succedere: quod lupus volens et mansuetus quamdiu vixit præstitit.

4 Postea supplicavit Leontius Episcopo Macuto, ut secum dignaretur suam diœcesim parrochiam,

ubertim ac vicatim visitare: paruit Macutus Leontio, Cumque visitando venisset in villam, cui nomen Brya, Macuti precibus puer duodennis a morte suscitatus est.

5 Postmodum, cum annos triginta tres supra centum attingisset Macutus, fatis fecilibus concessit: cujus corpus reverenter pio funere honoravit Leontius, sepelivitque in aede, eidem Macuto consecrata, proxime Xanctonensis urbis mœnia, qua occasum respiciunt.

6 Tum demum Leontius, postquam suo muneri perquam strenue satisfecit, multis annis plenus virtutibusque plenior, sentiens sibi supremum mortis instare diem, non minus hilariter, quam feliciter migravit ad Dominum, corpusque ejus in cœnobio Divi Eutropii inhumatum est.

DE SS. LANDOALDO ARCHIPREBYTERO, AMANTIO DIACONO, ADRIANO MARTYRE, JULIANO, VINCIANA ET ADELTRUDE, WINTERSHOVII ET GANDAVII IN BELGIO.

G. H.

Commentarius prævius.

B

SEC VII.
XIX MART.Cultus sacer
S. Landoaldi,

Amantii,

Adriani Martyris,

Vinciana,
Adeltrudis,
et Juliani,An Adeltrudis
Abbas. Bavonis

Depositio S. Landoaldi celebratur XIX Martii Officio Ecclesiastico apud Gaudenses, et in variis antiquis Martyrologiis: ex his MSS. Trevirensis S. Martini et Ultrajectum S. Martini solum addunt titulum Confessoris. Presbyterum appellat Greverus in Auctario Ursuardi, et Archiepiscyterum MS. Tornarensis S. Martini. Longiora ex Actis reconna habentur in MS. Bruxellensi S. Gndle et MS. Florario Sanctorum. Galesinius sacrum ei jungit his verbis: In portu Ganda S. Landoaldi Presbyteri et Amantii Diaconi De eisdem ita legitur in hiberno Martyrologio Romano: Gandavi SS. Landoaldi Presbyteri Rom. et Amantii, qui a S. Martino Papa ad prædicandum Evangelium missi, multis post obitum sunt illustrati miraculis. De eisdem longum habet elogium Saussains in Martyrologio Gallicano. Molanus in Additionibus ad Usuardum plures jungit socios his verbis: In portu Ganda depositio S. Landoaldi Confessoris et Archiepiscyteri. Hic B. Lambertum Episcopum in pueritia nutritiv, et sacris litteris erudit. Item natale sanctorum sociorum ejus Amantii Diaconi, Adriani Internuntii et reliquorum, qui cum eo quiescent apud Gandavum in ecclesia S. Bavonis. Celebrat S. Landoaldum cum sociis, sed suppressis nominibus, Consius in Martyrologio Germanico: ut Baldinus Hiltotus hos exprimit socios, SS. Amantium, Adrianum Martyrem et sanctas Virgines Vincianam sororem ejus et Adeltrudem. Illis adjungit S. Johannem Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii, et singulorum elogium ex Actis polissimum adjungit. At S. Landoaldum addit, quia Romano Ecclesie Archiepiscyter fuit, Cardinalem, ut solet S. Hieronymus Presbyter, ex vulgari iudicio pingi. S. Adrianum inter Martyres Christi honorari et pingi cum baculo rurali et litteris in manibus tanquam nuntium. Præterea monet S. Adeltrudem ab aliquibus asserti esse filiam S. Bavonis, quam in hujus Vita ad Kalendas Octobris elucidanda, tradit Theodericus Abbas ad summæ perfectionis fastigia elevatam. De hac ista habentur in MS. Florario ad diem XXV Februarii: Natale S. Anglêtrudis Virginis, filie S. Bavonis Confessoris. In Vita metrica S. Bavonis appellatur Anglêtrudis. At S. Vinciana, Soror S. Landoaldi peccatorem etiam cultum habet die undecima Septembris: ut S. Landrada Virgo, cujus sacra ossa simul Gandavum translata sunt, colitur VIII Julii. Hujus Acta tunc edentur.

E

Translatio
celebris 1
Octobris.

5 Martii,

et 13 Junii.

Acta prima
perierunt:

F

Acta jussu
N. tk. r. ab
Hartgero
scripta:

2 Idem Molanus in Additionibus ad Usuardum de hisce Sanctis agit ad Kalendas Decembris his verbis: In villa Wintershove translatio Landoaldi Confessoris et sociorum, que facta est a S. Floreberto Episcopo Leodiensi. Meminit etiam in suo Martyrologio Consius, sed nullo sociorum facta mentione: reliqua infra in Vita num. 7 leguntur, ubi num. 12 dicitur aliqua Translatio tertio Nonas Martii facta SS. Landradæ, Adriani Martyris et Juliani: quam Martyrologio Gallicano inscripsit Saussains. At celeberrima omnium elevatio celebratur XII Junii, quo die MS. Martyrol. Tornarensis S. Martini ista tradit: Gandavo castro elevatio corporis S. Landoaldi Confessoris: addit Molanus et sociorum ejus, scilicet (uti apud Consius exprimitur) Amantii, Adriani, Vinciana et Landradæ. Quo etiam die apud Gaudenses elevatio hæc seu translatio Officio Ecclesiastico celebratur.

3 Acta horum Sanctorum continet antiquus libellus, sed qui tempore incursionis Hungarorum circa annum DCCCLIV per incuriam custodum conflagrasset dicitur infra num. 9 in Vita et historia Translationis, quam rogatu Abbatis et monachorum Gaudensium conscripsit, cui certe publicavit Nodgerus Episcopus Leodensis. Nam ut in Chronico Gaudensi legitur ad annum DCCCLXXXI, S. Landoaldi et sociorum ejus miracula venenter divulgata jussu Domini Nodkeri Pontificis eximii, sunt collecta, et per Dominum Heygerum, ejus discipulum ac Musicæ artis peritum, breviter quidem sed satis discrete ac luculento sermone sunt descripta, et ipsius Episcopi auctoritate confirmata, atque sigilli ejus impressione reborata, et Womaro Abbati cœnobii Gaudensis omnibusque fideliter sunt missa. Quæ infra in Historia Translationis a monacho Gaudensi num. 14 exactus explicantur: scilicet in plena Synodo miracula de hisce Sanctis coram Episcopo fuisse probata, atque eo jubente collecta, ac per Dominum Heygerum, ut supra diximus, descripta etc. Qui hic Heygerus, et supra Hregerus, videtur esse qui prænum in Gestis Pontificum Tungresium, Trajectensium et Leodiensium, a se edita nomine ejusdem Nodgeri Episcopi, inscripsit Werinfrido Abbati Stabulensi: uti ea leguntur in veteri MS. Leodi ad S. Martinum adseroato, additurque enim non modo S. Remæli verum etiam ceterorum illius Sedis Pontificum tempora et gesta, quæ undecumque potuere corradi, collegisse. Miræus etiam in Scholis ad Sigbertum Gemblacensem de Scriptoris Ecclesiasticis cap. 137 asserit eundem

A eundem Harigerum Vitam S. Landoaldi ejusque translationem duobus libris scripsisse, non Nodgerum Episcopum, cui eos adscribit Molanus. Mortuus est Harigerus Abbas Lobienus anno mvi.

Historia Translationis ex MSS. datur.

4 Sequimur a secunda libro Appendicem, ut nos ibidem annotamus, quia ea ex Historia Translationis, quam auctore monacho Gandensi ducimus, excerpta est. Reperimus eam historiam in perretusto MS. Gandensi et altera MS. canonici Corsenduncini prope Turnhorum Brabantie oppidum. Habemus priorem historiam dicto MS. Gandensi subiectam hac phrasi: Annotatio Nodgeri sanctæ Trajectensis Ecclesie Præsulis super Translatione sancti Confessoris Landoaldi Archiepresbyteri sociorumque ejus. Sed hanc Nodgeri seu potius Harigeri historiam aut Vitam S. Landoaldi ante conscriptam fuisse, patet ex num. xi posterioris historie, ubi miracula omittuntur, quod accurate in priori relatione essent narrata. In MS. codice Ruber-Vallis erant solum duo priora capita cum Appendice, ut ibidem observamus. Habemus et harum omnium compendia MSS. satis copiosa ex codicibus Corsenduncino, Ruber-Vallis et quibusdam tertio, cujus nomen non fuit appositum. Alia etiam compendia sunt typis excusa per Zuecharum Lippeloum, Franciscum Harveum, Bartholomæum Fisen Latine, Belgice per Hiberbertum Rosweydam, Gallice per Jacobum Dubletum, Guehelinum Guzetum et alios. Sed præ utris laudandum foret illud, quod in Officio Ecclesiastico apud Gandenses recitari solet, nisi aliqua menda essent inserta.

Varia compendia.

B Characteres temporum, quibus floruerunt, discussimus vi Februarii ad Vitam S. Amantii, potissimum § 12, pag. 833, ubi demonstravimus S. Amantiam tertium iter Romanum suscepisse anno mvi. ad S. Martinum Papam, quando infra in Actis dicitur iterato advenisse Romam, tunc anno sequente impetratus privilegii mense Januario reversus est acceptus sociis SS. Landoaldo, Amantio, Vinciana, Adeltrude aliisque septem. Hæc Bartholomæum Fisen refert ad annum DCXXXIV. Verum tunc necum peperit Ecclesie, qui eos misit S. Martinus, solum creatus anno DCXLVII. Post compendium Fise, in MSS. Corsenduncino et Ruber-Vallis contenta, additur Denotatio defunctionis, Translationis et Elevationis amorum Domini horum Sanctorum, ac primo loco ista leguntur. Deposito S. Landoaldi Vice Præsulis, Archiepresbyteri sanctæ Romane Ecclesie Cardinalis apud prædictam villam Wintreshove sepulti anno Domini DCXLVI. Quæ rite excerpta recitantur in Lectionibus Officii Ecclesiastici apud Gandenses. Verum eo anno adhuc Romæ debebat, et necdum creditur S. Lambertus vultus, quem puerum imbut: uno necdum natus erat Clibbericus, a quo postmodum Rege sumptus necessarios quotidie accipiebat: quod cum annu DCXXX factum arbitramur. Quamvis postmodum in monasterio sine ecclesia Wintershovæ, a se constructo vixerit, non liquet. In præscripta denotatione ista libentius acceptamus: Elevatio SS. Landoaldi, Vinciane, Amantii, Adrami et aliorum Sanctorum a S. Floreberto Trajectensi Episcopo in ecclesia B. Petri de Wintreshove in Kalendis Decembris solemnizata anno DCXXXV. Sed S. Floreberty ab anno DCXXVII usque ad annum DCXLVI, et colitur XVI Aprilis. Adventum sanctorum Reliquiarum ad urbem Gandensium et monasterium S. Bononis, contigisse anno DCCLXXX die xxv Martii, eorumque ibidem elevationem factam esse anno DCCLXXXII die xiii Junii, ex Actis Translationis certo constat.

Adventus horum Sanctorum in Belgium anno 651,

Elevatio reliquiarum in Belgium anno 735.

translatio Gandavum anno 900

VITA

Jussu Nodgeri Episcopi Leodiensis ab Harigero scripta.

Ex variis MSS. et Surio.

PROLOGUS

Nodgerus, quem, etsi indignum S. Mariæ Sanctique Lamberti mancipium, prædicant tamen Episcopi, a Womaro venerabili in Christo Patri et Fratribus Gandensibus, omnibusque fidelibus quocumque locorum positus, hæc oculo non obliquo lecturis, perpetuitatem vite cælestis. Postulare, imo exhortari facultatulum nostræ modicitatis. Patres reverendissimi, non dubitastis b, ut ex mirabilibus, seculis omnibus et gentibus prædicandis, nostrisque diebus, licet simus indigni, nobis quidem manifestatis, vobis insuper prærogatis, in translatione scilicet S. Landoaldi Archiepresbyteri et sociorum ejus revelatis, quia ex nostra elati diocesi, vestro, præordiante Deo, cesserunt juri; debeamus, quantum ad nos usque, fama vulgante, potuit perferri, omnium imo vestræ satisfacere petitioni. Justa quidem petitio et digna exhortatio, quæ juxta quendam sapientem, et de presentis honestate propositi, et de future ætatis utilitate conjuncta est. Nisi enim gesta eorum, invidia prædecessorum nostrorum deperissent, nobis hodieque sufficerent. Sed quanta audivimus, et cognovimus ea, et Patres nostri narraverunt nobis, ea videlicet quæ adhuc nostra tenet memoria, rogatis scripto mandanda, ne istidem et nos damnemur a posteritate subsecutura. Positis ad hæc in ancipiti, quia præsulatum apud nos omnium artium artem constat esse et credi, suspensam mentem silentium librabat, illudque poetieum animum offendens. In silvam ne ligna feras, parum quid diffidentie importabat. Sed quia in culpa est animus, qui se non effugit unquam, diffidentie torpor cessit, expostulatio vestra invaluit: nisi quod celeritas, quæ juxta Socratem beneficium gratis facit, plus festinare, quam res expostularet, nos compulit. Erat namque ante nos dictum, vires, quas imperitia denegat, caritas subministrat: et quia incepto tantum opus est, cetera res expedit. Igitur adorsi sumus, ne vestram auctoritatem defugere videremur. Præsumenti enim auctoritas datur, cum credit, quem postulat, præstare posse quod petitur: et scienti contra parere æqualis est gloriæ cum imperante. Si quis autem forte futurus obiretator, obliquo hæc oculo non timerit non timere, et odio obscuro morsque præsumpserit venerare: in ejus satisfactionem Jesum et sanctos Angelos ejus, judiciumque futurum testamur, nos parum hic aliud potuisse, quam quæ aut a Presbytero Suraberto (id sancte jurante, a vobisque, ut ipse retulit, fortiter et horum merita Sanctorum obtestato) audivimus, aut in scripto vestro nobis delato, fideliter mandata reperimus: exceptis dumtaxat iis, quæ ex Episcopatu nostro decerpta, huic schedulæ pro temporis ratione videbantur congruenter præponenda. Valete. Datum tertiodecim Kalend. Julii, anno Dominicæ Incarnationis nonagesimo octogesimo, Indictione octavi, imperante Domino Ottone post mortem e patris anno octavo, Episcopatus nostri anno nono.

Acta antiqua perierunt:

f.

E

hæc unde substituit.

F

a Womarus creatus Abbas Gandensis anno 965, mortuus 982. Consule Gambarum Saudei. b Hæc et idem suspensus sensus hæc modo cum hic percoli tandem jungendus, ut ex mirabilibus... debeamus vestre petitioni facere satis, quia ex nostra diocesi etc. - v Otto Imperator mortuus est 7. Maii feria 3 ante festum Pentecostes, ex quo tempore hic minus altaris ii appellatur octavus, qui tamen vivo patre factus a Pontifice Romano coronatus sub fine 967, et sic numeratur sæpe dictus annus Christi 980, Imperis ejus 13.

Anni Octavi 2 Imperial.

A

LIBER I.

S. Landoaldi et Sociorum gesta, translationes, miracula Wintershovii facta.

CAPUT I.

Viri Apostolici sub Francis in Belgio. Adventus S. Landoaldi et sociorum.

a Francorum a regnum a sui principio semper infatigabile, tunc præ ceteris sibi collimitaneis visum est florere, cum iugo **b** Dominicæ fidei colla passum est inclinare: et quod prius adorabat, incendere: quod incenderat, voluit deinceps adorare. Maximum autem accepit incrementum et firmum sub eo sancta Dei Ecclesia statum, cum Chlotharins Rex, iusta successione hinc **c** quartus, monarchiam singulariter trium regebat regnorum, et cum quadragesimum agebat annum, quem **d** Heraclius Augustus, sanctæ Crucis relator quartumdecimum. Hic sceptro suo nullius circumpositi sceptrum passus est occurrere: sed quidquid pene Gallia et Germania Regum et gentium continebat, suis habenis studuit coercere. Hic filium suum inelytam Dagobertum **e** Austrasiis præfecerat, ejusque dominio Germaniæ regnum conjunxerat. Quorum felicissimo tempore intantum exuberavit Christianitatis titulus ubique, ut pene rara aut nulla citra finitimos inveniatur hodieque Ecclesia, quæ non alicujus Sancti ejus temporis nobis prætendat patrocinia. Sed ut sileamus interim de innumeris, sancti viri **f** Eligius et Audoenus Palatinis inceptabant insudare curis, **g** Arnulphus cum Romarico jam tunc intererat regalibus consiliis: Sanctus autem Amandus Aquitaniam nativitatæ suæ illustrabat auspiciis. Qui dum puer adhuc esset, patriam parentesque reliquit, Ogiamque insulam, ad Occidentem maris Oceani positam, expetivit. Illic a Fratribus spiritualibus cum magno suscipitur gaudio: et quia sacras litteras didicerat, in Dei quotidie servitio majori fervebat desiderio. Post hæc ætate quidem adultior, sed animi intentione ferventior, apud Turones S. Martini expetiit sepulcrum: ibique ejus interventionis oravit auxilium, ut id sibi gratiæ apponi exposculet Dominum, quatenus peregrinationi totius vitæ suæ sibi concedat apprehendere cursum. Ab oratione surrexit, capitis comam sibi abscondi fecit. Clericatus adeptus honorem, omnem in Clero gratiam, peregrinando tamen, transcendit per ordinem **h**. Bituricos deinceps alit, cum B. Austrigisilo ejusque Archidiacono S. Sulpitio sanctissime conversatus, in cella a se ædificata per quindecim annos arctissime vitæ se addixit.

C Deinde Romam quoque regressus, et a B. Petro per visum monitus, ut Gallias prædicationis causa repedaret: tandem coactus a Rege ac Sacerdotibus, Episcopus ad prædicandum, ut tunc moris erat, est ordinatus. Circumquaque etenim Paganorum errore adhuc impudente, necesse erat tam religiosis Principibus quam Domini Sacerdotibus, alios ad verbum Domini annuntiandum, baptizandumque populum et confirmandum ordinare. Quod ut nemini forte videatur ambiguum, testis est **i** Taxandria, post multos hinc annos a B. **k** Lamberto ulorum cultus stirpitibus liberata. Brachbantum quoque, multis erroribus gentium irretitum: ab ijs successore **l** S. Huberto ex parte correctum. Germania etiam pene tota, noviter non solum conversa, sed etiam novis Episcopis et ecclesiis illustrata pariter et ditata. Ex iis alios novius prædicationi usque ad obitum instituisse, alios vocantibus Episcopis aut Abbatibus postea subrogatos esse, alios novis Ecclesiis Episcopi nova instituisse **m**. Beatus vero Amandus officium suum reputum strenue implevit et circumcirca positus (Vacc-

Sub antiquo Francorum regno.

inter plurimos Sanctos erat sanctissimus Amandus,

Episcopus Apostolicus ad conversionem gentium:

jam, id est, Vasconiam et Danubium ultra pertentans) verbum Domini annuntiavit, donec vires suas ad opus tam arduum videns non sufficere, Romam deliberavit iterato adire.

3 Romam universalem Pontificatum Martinus Papa tum administrabat. Cui beatus Amandus votum suum, cuius obtentu venerat, aperuit: et ut sibi ad id opus peragendum suppetiæ mitterentur, n. proposcit. Destinati sunt ei plures, quorum nomina exciderunt, adjutores: inter quos S. Landoaldus Archipresbyter, Amantius Diaconus: quos etiam comitate sunt sanctæ femine Vinciana et Adeltrudis, cum aliis viris et mulieribus septem. Per idem fere tempus B. o Joannes, Tungrensium et Trajectensium feliciter regens Pontificatum mortem occubuit. **p** Dagobertus vero Rex, qui patre defuncto rerum potius auspiciabiliter successerat, B. Amandum evocavit, eumque Trajectensium Cathedræ præsidere fecit. Qui per triennium vicus et castra, verum vitæ annuntiando, circumvit: sed nil se proficere cernens, Sacerdotes insuper et Levitas insultare sibi dolens, ad alia deinceps loca demigravit. Incomptum est deinde, quanta temporis intercapeline plebs Trajectensium fuerit usque **q** ad B. Remacium sine pastoralis benedictione, nisi quod fama ad nos usque perfecte accepimus, B. Landaldum illic remansisse, et per novem annos vices Pontificis administrasse.

4 Cui opinio illud nos facile facit accedere, quia refertur idem B. Landoaldus, specialem Patronum nostrum **r**, Sanctum scilicet Lambertum, prima pueritia nutritum. Propter quod et illustris vir Aper, ejusdem pueri pater, prædium vocabulo s. Wintershovium, super Archæ fluvium positum, eidem ad inhabitandum et ecclesiam construendam perpetuo jure concessit, et eundem puerum, divinis dogmatibus imbuendum, cum eo manere constituit. Ubi dum artifices operi insistunt, et aquam, utpote de paludibus turbidam, fastidiant, B. Landoaldus cum puero Lamberto, invocato Christi nomine, cum Crucis pretensione fontem limpidissimum baculi impressione omnium usibus fecit ebullire, qui fidem dictis præbet usque hodie.

5 Alio itidem tempore cum usui necessario ignis deesse videretur, accitus a viro sancto puer, ignem inferre jubetur. Cœpit oleum imperio reniti, et cur statim jubenti non satisfacere, palam lateri. Vas, inquit, Domine, quo ignis opportune importetur, deesse vides, et quo hunc modo inferri jubes? Promptus quidem tibi obtemperare mihi est animus: sed ut votis tuis contraire videar, ipse vasis cogit defectus. At pius Pater, ubi hesitantis pueri animum persensit; Placetne, inquit, fili paternæ jussioni moram fieri, cum ea, qua tegeris, veste ignis satis commode queat inferri? Qua puer motus increpatione, cum prætera obedientiæ exemplo cogere, imperio Patris sane obtemperat, pauloque progressus, ignem requirere properat. Quo tandem invento, nil adesse videns, quo eum opportunus ferret, gremium premis ardentibus laxat, easque nihil conctatus infra collocat, et ita veste illata ad Patrem usque departat. Tunc vir sanctus novitatem miraculi secum altius considerare, felicisque pueri meritum perfectorum etiam non dubitat virtutibus comparare: quo quidem ardens elementum naturam suam vel ostendere timuit vel omnino coactum est occultare. At ubi ad populares aures recens adhuc miraculum accessit, tum omnium ore puer extollitur, tum etiam res divinitus gesta cum obedientis merito, jubentis imperio ascribitur. Itaque ex utriusque sanctitate, virtus eadem acta creditur. Operabatur et alia multa per eorum meritum illic Christus miracula.

a Regni Francorum principium et progressum cum accurato calculo Regum deduximus i Februarii ad Vitam S. Sigeberti Regis

D AUCTORE HARBICERO AB.

a S. Martino Papa imperatoris adutores SS. Landoaldum, Amantium, Vincianam et Adeltrudem

n o p

q

E

r s

S. Landoaldus creditur instruxisse S. Lambertum, fontem Crucis signo alienisse:

huic obediens S. Lambertus ignem ve se intra adfert

F

A Regni. — b Chlothoveo 1 baptizato anno 424 — c Intermediis Chlothario et Childerico, successit hujus filius, Chlotharius II monarcha factus anno 613. — d Hecartius, Phoca 27 Martii anni 610 occiso, factus est Imperator, adroque 13 annus regni ejus et 40 Chlotharii cuncti in annum 623. — e Anno regni ejus 38, Christi 621, aut, ut alii, sequente. — f Sant hi duo summi Episcopi ordinati 14 Maii anno 636. Coluntur Efigus Notlmannensis Decemb. et Andorvus Holomagnus 21 Augusti. — g Est hic S. Aruolphus ex Episcopo Metensi eremi Vosgi incolae, et colitur 18 Julii. Et Romarius Ab. Luzaricus 8 Decemb. sed hic in aula Theoderberti Regis dicitur vixisse. — h Ad Vilam S. Annani late omnia deduximus 6 Febru. et correximus errata Nodg. et aliorum. Coluntur, S. Austregivus 20 Maii et S. Sulpitius 17 Junii. — i De vita et amplitudine Taxandrie late epinus libri 1. Invidior nostror dr Episcopi Trajectensibus cap. 3. — k Pulvis S. Lambertus 17 Septemb. — l S. Hubertus saltem Trajecta Leodium transiit, et resumptum est unum Episcopatum Tungrensium, ut alibi ostendimus: de S. Huberto agimus 3 Novemb. — m Hec ex Actis S. Annani contractis. Consule cap. 1. et 5 et ad ea nostras notas, ut et Commentarium primum. — n 37, 100 hoc Chronologum est, et ad Vilam S. Annani expulsum. Est tertium iter Romanum post ceterum Episcopatum Trajectensium anno 650 assumptum, quando S. Martinus erat Pontifex Romanus. — o S. Johannes Agnus jam annis aliquot ante mortuus, scilicet anno 646 die 25 Julii. — p Dagobertus jam ante anno 645 19 Januarii et plus decesserat, prius scilicet annis antequam S. Martinus erraretur Papi. Post S. Annanum Episcopum Trajectensium regnante apud Austrasios S. Sigeb. to. — q Un errore posto plaris sequuntur, S. Amando univelleit successit S. Rimachus, ut clare demonstratur ad illam Vilam. — r Non meminimus hujus Institutionis antiquariis Vita S. Lambertus scriptores, Godescalcus et Stephanus Episcopus Leodiensis: ut qui dicuntur referri, pro certo postmodum affirmavit Nicolaus Nonionus et Reuerus monachus in hujus Vita. Inramus ad Vilam S. Annani pag. 833 sub fiam, non videtur S. Lambertum natum esse ante annum 650, et Episcopatum esse consecratum anno 671, ut putavit S. Landoaldus nemerit inter viros sapientes, a quibus tradunt Godescalcus et Stephanus, S. Lambertum sacris litteris doctum. — s Wintershovum, in lege Salica hi lita legitur etiam Wundobuim seu Wylcham, etiamnum pugis inter civitates Tungros et Haslelam, ubiquantum ab amne divitius. Describunt sequentia Nicolaus, Rimarus, Lydus ubique mentione faciunt.

CAPUT II.

Variæ Translationes Wintershovii factæ.

Quorum timore a Childerius Rex, tunc b Sedem habens apud c Trajectum, tactus compunctio, sumptus necessarios mittebat ei quotidie. Sed quadam vice Adrianus quidam, ejusdem loci viri ad Regem Interromptus, nimia auri et argenti pondera deportare creditus, a latronibus est interceptus, et in medio via loco Villari martyrium adeptus. Beatus vero Landoaldus, cursum vitam præsentem explens, in senectute bona persuasionem impletus, hominem exiit, brevium coronæ perennis accepit, sepultus in Ecclesia, quam ipse edificaverat, et in honore B. Petri per Calendis Decembris dedaverat. Decessit autem quatuordecimo Calendis Aprilis. Sed et comites peregrinationis ejus, supra denominati, suis, prout Christo libuit, temporibus ab hac luce evocati, circa eum sunt in eadem ecclesia tumulati. Solus beatus nomine et merito Amantius Diaconus in eadem eum ipsi thesauro, quin ejus, ut fama fert, in baptizato filius extiterat, sepeliri est cunctentis.

7 Plurimis deinde elapsis annorum curricula, S. Floribertus, tertio loco post S. Lambertum regem Trajecten a vel Leodiense Episcopum, audita illic multitudine signorum, monitis pariter responsis visionum, eos illic cum digna reverentia transiit, et eorum tumbas pro possibilitate sua decorari mandavit. Facta est autem hæc translatio Calend. Decembris, quo et dedicationem ejusdem Ecclesie supra diximus memoratam. Mansit vero honor, cultus et reverentia circa Sanctorum corpora, quoadusque offera gens Nortmannorum, sedibus suis non contenta, totam pene Galliam perturbavit: et timore d eruptionis eorum, ne Sanctorum violenter busta, terre sunt a fidelibus remandata. Huic repositioni interfuit quidam Frangorus, homo nostra setate senissimus, qui et ante infestationem e Paganorum novem annis villæ ejusdem extiterat procurator et villicus. Hildebrandus quoque Presbyter, quem propria manu ante paucos annos tumulavit Sarabertus æque Presbyter, hujus notitie relater fidelissimus, qui et hæc, quæ premisimus, ab

eoem Frangero commemorabat multis attestantibus se audisse, et libellum de vita eorum pariter vidisse (quem quia antiquaria manu commemorat scriptum, et a stillicidio terræ pene infusum, lectorem non ignoramus fuisse perrarum) ad vero quæ hæc tenus parvis perstrinximus verbis, illinc se delibasse, nuperrime vero incursione f Hungrorum, propter incuriam custodum, cum aliis rebus eundem libellum deflagrasse: Sed hæc hæc tenus.

8 Post Nortmannicam autem repulsionem, primus quidam nomine Thietboldus, locum prælibatum, ubi corpora Sanctorum erant reposita, a Comite Flandrensi, Abbatum g sancti Confessoris Christi Bayonis tenente, accepit jure beneficii; post eum Adelgandus. Qui potius cogitantes quæ sunt mundi quam quæ sunt Domini, aliquem reverentiæ cultum Sanctorum parvipenderunt reliquum esse honori: quocirca paulatim haberi cœpit contemptui. Ut vero Aper, nostræ ætatis finitimus, cum filiis locum ipsum precario sortitus est, jam ipsius Dei timore postposito, ecclesia ipsa non tantum Sancti honore condehito, verum suo omnino vacuata est ornamento. Wanboldus deinceps in dominio ejusdem successit villa, ubi et accepit locum sepulture: pro cujus simulatione, filius deinde ejus h Lambertus, cordis tactus est devotione, ut locum hunc deberet excolere, pariterque miraculorum, quæ illic fiebant, suspensione admonitione. Namque Domino prædium ipsum sibi tunc vendicante, a vicinis, præeuntibus inimicitis quibusdam, dissidente familia ipsius villæ telas et alias vestes, ad Ecclesiam confugium faciens, super Sanctorum tumbas abiecit, Presbyter eontra Sarabertus exinde ea deturbavit. Sed is iterum a familia reportatis ibidem, et Presbytero deterrito, ne ulterius resisteret eis, nox supervenit, et familia ipsa dormitum se circumlocavit. Mane expergelacti, vident inspirato et sine sua læsione telas et quæ deposnerant, ambusta esse.

9 Est præterea phylacterium, quod vere dicitur S. Landoaldi fuisse proprium, in quo qui perjurare præsumit, non impunus abscedit. Familia plus diuolecia virosum ac mulierum. Witergi et Lambertus Fratrum sacramento, ne aufugerent, in eo phylacterio est obstricta: quod irritum dicens, insuper et thesaurum in eadem ecclesia dominorum suorum reconditum violando auferens, aufugit: sed mane circummeira a persequentibus sinistra requisita, et a revertentibus sub arbore prope ecclesiam dormiens, salvo thesauro est reinventa. Alius quidam, quodam flagitio vere impetitus, in eodem perjuravit: eademque nocte cum domo et unico filio miser deflagravit. Alia quoque miracula illie fieri contigit, quæ nunc dicere supersedea.

10 Quapropter idem Landoaldus venerabilem virum antecessorem nostrum, Dominum scilicet Euracelm, suppliciter adit rogans, ut aut per se, aut per Vicarios suos Sanctorum corpora transferrentur, et unde ante Nortmannicum depositi erant infestationem, releverantur. Suppliciter postulando hæc iterans, tandem impetravit: et Bono Archidiaconus cum duobus Archipresbyteris, fidelibus utique viris, Thietboldo et Uthodone, sed et cum aliis ex monasteriis, Sancti scilicet Trudonis, h Belisix, et Tungris, illuc advenerunt, et cum litania solenni ex tumulis, quibus negligenter nimis squalebant, extulerunt. Invenierunt autem plures thecas: sed una erat, in qua S. Landoaldus Archipresbyter et Diaconus suos pariter tegebantur Amantius. Aderat et lapis ad capita eorum, nominibus ipsorum inscriptus. Alie continebant SS. Abletrudem et Vincianam, quod indicabat crucicula quædam argentea, pectori S. Vincianæ superinventa. His rejectis pariter et relatis, dum Sanctorum corpora vino simul et aqua diluerentur,

LECTORE ARIGERO 44.

S. Lan be di institutu

Wintershov

a b

S. Landoaldus a Childerico Rege amicus

post S. Adrianum occisum

moritur

sacri cynd em pot ten sepulti.

in opera a S. Floriberto transeruntur

d

ob Normanicam irruptionem terræ mandantur.

D

Sepulcrum Sanctorum atypandum neglectum.

d. vira punitione affectis reus.

in phylacterio S. Landoaldi perjurantes puniuntur.

F

Elevantur Sanctorum corpora.

levantur avicula ad teretrum circumvolitantia.

avicula

A avicula quædam per fenestram feretro Sanctorum illapsa, simul et importune aliquoties eis, qui hinc officio intererant, immersa, aliquoties in defossum devolvans, quo corpora Sanctorum erant elata, omnibus adstantibus et hæc videntibus miraculum inensit pariter et horrorem. Nam et colore pulchritudinis erat diversæ, sed antehic invisio; et stridore vocis quidem dulcissimæ, sed inaudito. Quæ licet ab adstantibus posset comprehendi, a nemine præsumpta est tenerari. Quæ quasi quibusdam plausibus lætitiæ et vocis sibilatione hæc illac circumvolans, et iterum feretro Sanctorum insidens, non destitit ab inepto, donec omnia competenti consummarentur officio.

H Eadem die circa quoddam de villa Hasbina, quæ erat in vicinia, vulgante fama, quod Sanctorum efferrentur corpora, accurrit celeriter cum candela. Iridum deinde sustinens, et Sanctorum patrocinia indesintenter exposcens, tertia die recessit clare videns.

12 Sequenti igitur anno uxor jam dicti Lantsonis, nomine Sigeburgis, morbo se intercutis laborabat, curaque ejus cum pelibus ita intamnerant, ut pene per totum annum nec saltem ecclesiam, nisi sella gestatoria eveheretur, intraverit, nec toto viri nec convivio participata sit, edulium omne fastidierit, potum excepta aqua universum execrata sit. Hæc intempesta cujusdam noctis visione subita semivigilans corripitur, atque in hæc verba monetur: Cum Dominus Dominasque nostras terra extuleris, cur et nos fideles eorum in luto delitescere sinis? Ego quippe sum Landrada, Adriamus Martyr et Julianus ipsi quoque sunt de societate nostra. Hanc visionem illa viro intimavit, et ut aut Episcopus aut auctoritas Episcopi ad sublevationem eorum invitaretur, rogavit. Ille præterito anno ita in elevatione ceterorum gestus est osonatum, ut ei per manus hæc inceptare nimis videatur arduum. Post dies aliquot, apparente iterum eadem visione, ab eadem qua prius sanctimoniali secundum effigiem de negligentia corripitur, de contemptu confunditur. Et quæ, inquit, tot et tanta in medicos expendisti, nec curari meruisti, si nos ex luto efferres, jam sanari meruisses. Et ubi, inquit illa, vos inveniemus? Sella tua, qua ad ecclesiam gestaris, inquit, nostra irreverenter deprimit busta: arca autem retro posita, nimium est nobis onerosa. Et si causaris, quod Episcopum aut ejus Vicarium non moveris, e vicino Sarabertum saltem Presbyterum imbes, et alios ad id perficiendum viros fideles. Mane itaque quid super his factu opus esset deherant, adest quædam ex gynæceo ejus puella, cum eadem visione referens se monitam per hæc eadem signa, ea nunc in villa Guodenghove habitabat. Sigeburgis autem Domina ejus, cui hæc demonstrabantur, a cujusque ore jurantis hæc et obstantis nos ista decerpimus, adhuc vivit: Vivit, inquam, et præsentis luce sana et incolumis vescitur: nobilis persona, domus ampla, rem fideliter querentes scire non sinit latere. Quæ cum omni festinatione mittens Presbyteros, qui hæc experient, accersire; interim ipsa pro obtentu recuperandæ salutis non passa quiescere, ferit se ferri ad ecclesiam, et interim a loco denominato paulatim egerere terram. Et vix semipedem terræ eruerunt, et ecce Sanctorum cisterna: in ipsa pene superficie apperebant. Adveniunt et Presbyteri quicunque fuerant evocati et retertis Sanctorum sepulcris, repererunt nomina eorum exrompta in Brevisulis. Et dum quæque digna translatione adimplent pro posse, ipsa jam dicta matrona, quæ operi insistebat attentius, subito conversa, rivos veneni et putredinis saniem ad sextarii mensuram videt excurrisse sibi ex cruribus. Quæ admirata et de recepta sospitate hilarior reddita, do-

num pedes rediit, convivium hospitibus et domesticis opulenter apparavit, ipsa intersedit, nec edulium aliquod fastidiens, nec vini potionem vel alterius sorptionis jam abhorrens. Fert autem fama multorum et ante nos et inpresentiarum, hæc beatam, dum sanctimonialibus Belisæ positis Præfecta, suavissimos superne contemplationis carperet fructus, saceratissimam virginem præclaræque nobilitatis / Amelbergion sanctis instituisse moribus stabilisque. Facta est vero hæc translatio tertio Nonas Martii m.

a Chaldæiensis inceptit puer rigare cum Immaculæ vidui Sigeberti patris ab anno 663, factus monacho anno 670, accessus anno 679. **b** Extat diploma Chaldæiæ signata Trajano, ubi videtur sæpe fuisse. Sedes ejus et aliorum Regum Austriacorum potissimum fuit urbs Metensis. — **c** Distat Trajectum Wintershoronæ 30 circiter millibus passuum. — **d** intelligi videtur scriptura facta anno 881, quando devastata et incensa legitur in Annalibus Fuldensibus, Trajectum, Leodium, Tongra, pagus Hasbaniensis et vicina loca. — **e** MS. Antea-castis, Hungarorum. — **f** Hungari anno 953 Hasbaniam flammam et rapinam vastarunt, evulsit a Concilio hæc Lohmunga, ut Fridouandus, Sigebertus et alii testantur. — **g** Dispensis per Romanicam imperatorem monachis, quando filius Abbas Lantoni anno 895 obiit, studium in ecclesia S. Vincentii sepultus. Monachus postmodum congregavit S. Gerardus Abbas Invenensis, et monasterium reedificavit circa an. 940. — **h** Infusa et in superiore rotulone Lautze dicitur. — **i** Euraclius, in MS. Gandensi, quod Sarum Euraclius, in MSS. Rob. Ant. Everardus, Antelmus in Grotis Pontificum Leodensium apud Chapeutillum cap. 37 de eo agit et Euraclium vocat sive, ut alia MSS. habent Everacum et Euraclium. Sed ab anno 859 ad an. 970. Durat in Officio Euraclio Gaudensium Landaldi vitam et Translationem justo libro describere, quod alibi non legimus. **k** Belisus, filius Belisæ, Oppidum Wintershoronæ 5 millibus passuum distans, habet amplissimum Virgatum Canonorum monasterium. **l** Colitur S. Amelbergi 10 Julii. — in Interretar, hæc Vita S. Landrada in MS. Gandensi.

CAPUT III.

Miracula Wintershorii patrati.

Illud quoque in memorabili Sanctorum clarificatione miraculum minime remur silendum, quod perinde stupenda sui novitate constat magnificentum. Præfuit quippe Lantoni cum basilica vel fundus sa ratissimæ quietis prædictorum Sanctorum post nonnullos sorte successisset, bene sibi conscius determinato rationis tenore (nam in eum constitutio chirographi finem statuerat possidendi) successuram sibi stupis suæ progeniem prælibato fore privandam prædio, consulte sibi prospicere deliberavit, eo anno, ut rurali privato fundo, Sanctorum saltem pignorum non fraudaretur solatio. Expectans enim ejusdem diaceseos magnificentiam Pontificis, tanto illi suæ devotionis intimavit arcanum. Cujus illico benedictione insignitus et auctoritate roboratus, præfessorum gazarum adit repositorum, diligens ex sacris corporibus, quas aestimavit, portinentias. Licentem in ipso præcepto Paschalis festi gaudia, submissis bajulorum cervicibus, impendiosum travadunt laborem itineris, et ad fores usque vrbis sacrata properant perveniunt. Verum mirabile dictu, nequam vel ipsas transgredi prævalentes, repentinis inopinate defixi passibus hæserunt: omni tamem anni multo diu frustra moliti, tandem divina potentia se intelligunt arceri: sicque inviti, pudoris sui cœtera difficultati. Porro illustris Lautze a proposito nequam destituitur. Verum diem ipsam nemque contiguam elemosynarum largitionibus ebriæque precum continuans obsecrationibus, se puenit rursus die frustratur, ut prius: imo perennitatis totius hebdomadæ diebus quotidie eoshm conatus consimilis sequitur limmaris obstaculi repulsus. Hæc ergo, qua minus successerat, octava diebus incis amara, alia non cumelatus aggreditur via. Licet enim tot antea fuis nequamque profecisset orationibus, tunc omni virtutis cramine præcordialia accumulans vota, plurimæque spondens ob equa, delegavit ad ipsam quietis eorum basilicam, nonam frugum suarum portionem, quia decimam alterius constaret esse Ecclesie. Et vero loco, cui devotionis suæ inferre satagebat fructum, non modicum cum alius xeniorum

CSCA

Miraculum Sigeburgis hydrophobæ.

B

In visione de tribus Sanctorum corporibus elevandis ad montem.

C

ea cum etia m.

D AUCTORE HARDBER AD

et subito mutatur.

l

m

N ravanni

Haugard

E rancus E. Leod. en. E

Sancti pignoris cum auctoritate Episcopi antea partes et legum.

servis immotis per se cepus deputatur.

A
 miorum impensis, hereditatis suae largitus est possessionem. Sicque tandem Sanctorum obtento, benignum misericordis Dei meruit respectum, votique compos ac spe potius optabili, vilipendit pristinae difficultatis dispendia, magnifica Domini misericordiae adeptus desiderii sui lucra.

14 Sollemniora nomen est fundi, unde quidam, Manimius nomine, contractus omni nervorum virtute, nec manum gratia cibi sumendi poterat ad os ducere, nec nisi alio subvehente ad necessaria saltem naturae procedere. Is carpento quidem ad Sanctorum patrocinia est proventus: sed eis salutem plenissimam impartentibus, dominum reddi pedes et sanus. In villa Leuva, Huberto eidam primario ab Leodiensi Episcopo beneficiata, erat mulier, Geyla vocabulo, sed legionario plena demonio, quod deinde patuit, nuni ducta a cognatis per diversa virorum Dei curioha, scilicet SS. Gervasi, Lamberti, Trudonis, Gertrudis, cum usquam posset curari, praesentatur jam desperata eo loci: quia Sanctos noviter mirificandos spectabat de hoste plenior laus triumphi. Quae in cupa fonte benedicto redumante deposita, mox nomen B. Landoaldi terribiliter cepit inclamare, et magnam ab ore muscarum examen emittere: quae mediante hebdomada paschali, meruit enumerari.

15 Mulier alia, S. Bavonis ancilla, Andreshorgi caetemis commorata pro neglecto per annos censu, oculorum visu est muletata. Quarto jam anno caecitati succumbens, de cetero commendationem palliens, candelam Sanctorum luminariis attulit, censum neglectum retulit, illuminata illico sana recessit. Zuhleva dicitur et alia villa, illic quaedam mulier sex annorum curriendo patiebatur hydrope nonnum. Videt in visu nocturno se illuc adduci cum oblatione et recepta regredi sospitate. Quod exiguus continuo explevit, in planstro illo se deducit mandavit et postquam sanitatem recuperavit, a Domino suo Hildrado tradita Sanctorum juri, deinde recessit.

14 Quidam, Hildico nomine, omni dissipatus actione, silvam ecclesiasticam sapiens extirpans, incerpatus tandem quadam die per nomen Sanctorum, ut saltem desisteret, cum monitores insuper suos cum Sanctis, verbis vilibus amullaret: progressus sequenti die, ut itidem faceret, equum cum securi illico superius conscendit, et continuo inverso eadem collo, guttur liquidum, quod blasphemiam spraverat, elisit, sique pessimum vitam digna morte limavit. Presbyter Sarahertus equum, fortim nocte quadam latronibus subripientibus, perditur: mane comperito ad nocte quadam latronibus subripientibus perdidit: mane comperito ad notum praesidium cucurrit, candelam facere mactavit: quam ut Sanctis attulit, et precum suarum vota deponit, reversum equum foribus adstantem reperit.

17 Sic ergo copiosa, quae per eorum merita Dominus dignatus est operari miracula, nos segnis tenacitate silenti perhorrescentes succingere, nos quidem memorabiles, tamen paulo diffusa prolixitate signavimus. Praesenti vero tempore nihilominus apud nos gesta suppetant adhuc perpura, quae nostratidem mandantes corroboranda auctoritate, petitis hinc quam breviter inseri scheda. Nos autem respiracioni legentium vel auditorum consulentes adlectur, neque magni Domini magnifica in angustiam cogantur beneficia, dilitis sequentibus, sermonem istum isto claudendum fine judicavimus, ut viribus interim per silentium recreatis, quae restant, quoniam proprio indigere volumine permiscerent, alio rursus initio commodius et insignis praetulerent.

o Totum hoc capitulum in MS. Babua Vallis, ut et sequens libri 2. b Leuva seu Leuva oppidum habundantia in comparis agris Leodiensis y multibus possessum Tractatopugni distat. Apud Sarum legitur Leva

LIBER II,
 Translatio Reliquiarum Gandavum.

Relatori mira Domini cunctipotentis opera, quibus dilectum sui nominis Confessorem B. Landoaldum sociosque ejus nostris in temporibus mirifice dignatus est propulare, dignum remur nec superfluum memorabilem translationis eorumdem Sanctorum praenotare jucunditatem, per quam et ipsorum signorum emiterunt nonnulla, et locus vester vel regio dignationis eorum meruit feliciter insigniri praesentia. Igitur emenso dierum curriculo, cum inexplicabilis aevi mortalis ita exigeret determinatio, praefatus illustris Lantso, determinatus videlicet praememorati possessor fundi, cunctis viventibus commune debitum solvit, praedictae suae successione ejusdem possessionis hereditate destituit. Imperialis autem serenitatis moderante clementia (quae Landoaldi devotiois vota, sumpte natura benevoluntia indixit animo, servorum Dei utilitatis impendio prospicere) eadem possessio, absque refragationis obstaculo, vestrae potestatis delegata cessit ditioni, Praefatorum scilicet sanctorum praefecti Christi militis egregii Confessoris Bavonis.

2 Igitur quia sapiens semper agit sapienter, vestro restitutum juri sagaci perlustrantes industria, altiori intellexistis condicio, honorabile depositum ejus ipsam praeponderare commoda, nec tam pretiosi thesauri thecam eo loci tantillo occultendam in die. Super qua re tratmata inter vos diu mutuae collationis deliberatione, adstipulante praeterea Archiepiscopum et Antistitam prudentiumque virorum convenientia, ad vestri, praepollentis videlicet, eminentem loci Sanctorum cinerum transferri decrevistis pignora. Sed inter iter agendum, dum videlicet sanctae devotiois tandem celebraretur executio, Sanctorumque pretiosissime per non modicam itineris intercapellam transferrentur reliquiae, contigit, ut par erat, plurimos finitiorum tam felices opinionis occupari rumore.

3 Inter nonnullos itaque auditorum comperit haec languida quaedam, quae aegritudinis depressa ponderere, lectuli detinebatur strato, ut non diebus jam numerosis alio, nisi bajulata, exurgeret. Sed cum haec optabili auditi rumoris jucunditate in spem bonam pariter erigitur, de destitute salutis recuperatione per Sanctorum optulationem fiducialiter certitatur. Unde non emulata, per unanimem sibi collateralem, apparatus candelae munusculum Sanctorum meritis et praesentiae precatur celeriter exhiberi. Assensit ille fideliter, sanctumque fidei aggrediens officium implere naturavit. Ecce autem, dictu mirabile, repentum Sanctorum suffragium derelicta coeque experitur infirma. Evestigio namque dirigit, qui praemissum a Sanctorum accessu removerent maritum, utpote ipsa mox secutura, Sanctorumque praesentiam expetitura, et per semet quae mittebat oblatura. Sed inhihente loci vel temporis angustia, ne Sanctorum moraretur profectio, later minuscule Sanctorum se misericordiae praesentialiter submissus intulit, eorumque ipsis omnium qui aderant notitiae in uxore exhibita pietatis eorum opera, ad laudem et gloriam cunctipotentis Domini, protestatus et professus est.

4 Praeterea quoniam protectionis conducebat competentia, leata navis cum mercenariis juvenide Sanctorum devocioni instituitur famulari. Ecce autem unus remis applicitorum, cui quoddam acciderat haud longe infortunum, rei familiaris dispendio stimulatus, suscepto pel dore obsaturatus, ante destinatum itineris expensum, tam sancto infelix sese salutare praesumpsit officio. Sed quia non contemenda,

Wintershovia monachus Gandensibus restituit,

transferuntur sacre Reliquiae Gandavum:

ergo subito reculevit:

remes conductus se tenere subito ens.

ALCIONE
 HERIGERDOR.
 ad. it. in
 ca. 611 parte
 h. r. edua. us
 volo possit ?

Sanctur
 contractus

demoniaca
 liberatur:

era videt,

hydrogica
 restituitur:

sacrilogus
 horrenda
 moris punitur

equus ablatas
 redit.

Epilogus
 libri primi

A contemtuenda, nec utilitati privatæ substituenda Sanctorum ferebra fuerint, absque moroso persensit interstitio. Ultroneus namque et inexorabilis electorum Dei avulsus ministerio, non modo deliberatæ non profuit utilitati, imo dignam non sponte passus est redargutionem. Discedens itaque non spatiosa peragrat itinera, neque desiderata expetit spatia: verum mentis alienatus integritate, pristino quoque membrorum frustratus vigore, vix proximæ sibi que citius oblata viciniae sepe cum gressibus offendens commigrat, ibique stupidus deiecitur. Quin etiam superantem nihilominus instantis diei particulam, totumque septentis noctis excursum debita impendens ultioni, hærebat attonitus. Attritus ergo aliquandiu tanto correptionis verberere, tandemque pio Sanctorum quos vilipenderet obtentu, benigno misereantis Dei visitatus respectu, ipse reatus sui medullitus intelligit offensam. Mox igitur ut feustratum mentis penetrabile sera licet transegit pœnitentia, consopito pariter corpori desides reviguere vires: posthalitusque pristinae intentionis mordacibus curis, solo vero Sanctorum, pridem neglecto, nunc inhiante flagrans obsequio, emensa retrorsum festinis passibus remittitur itinera, ut tandem lætabundus eorum sese inferret presentia. Cujus nimirum recentis castigatio verberis, veracique conversio pœnititudinis, vellem [vestigia] reddiderant: nec requievit, donec voti compos optabilis, gloriosa Sanctorum presentialiter consequeretur merita, coramque ipsis et multorum frequentia expertam in se protestatus est castigationem et clementiam.

ferebra ur membrorum vigore,

pœnitens sanatur et redit ad officium:

B Ipso autem die, id est, octavo Calendas Aprilis quo in monasterium prælatum cum reliquiis eisdem est intratum, mulier quædam, a Lenekin nomine, prevenit, lumen diu amissum recepit Idibus Aprilis, b feria tertia scilicet hebdomada paschalis. Puella quædam cæca de villa e Ostholta advenit, nomine Teudsmudis, Vespertinam synaxim Fratribus celebrantibus sustinens, redit clare videns, nec viam ducem ulterius querens.

cæca diu lumen recipit.

a b c

5 In ipsa villa fuit et altera, intra annos infantia ita debilitata, ut ante annum nec pedibus incedere, nec saltem a lecto quiverit surgere. Hanc mater, supradictis virtutibus excita, primo mane inter brachia sub divo sustulit, pro ejus recuperatione votum Sanctis fecit, scilicet illo se cum sobole venturam, oblationem pariter devotam secum delaturam. Quod ut explevit, puella paulatim subrigens sese in pedes, stetit, convaleuit, ambulare cepit, et abiit. Ibidem extitit et alia, Lenvich vocitata, itidem omni corporis virtute invalida, ea cum jam pene desperasset de vita, audita signorum, que illic fiebant, fama, ceteram Sanctorum luminibus devovit. Mox ut illic destinavit, valentia totius corporis statim reintegrari meruit, d Wechtre nomen vilke est, Riberta erat illic mulier nuncupata, variis passionibus detenta et pene omni membrorum officio destituta: ad hanc memoriam devota accessit, aliquantis diebus demorari instituit, sanitatem consecuta recessit.

tres paralytica sanantur.

C 7 Mulier præterea quædam xiii Calend. Maii pro filio rogatura venit. Hinc filius domi relictus erat, nomine Adelgerus, non solum lumine oculorum destitutus, sed et capitis et corporis rheumatis motu gibbosus totus. Mater pro ejus recuperatione oravit, votum fecit: timore filii, quem desperatam reliquit, citius redire: ut donum remeavit, filium videntem reperit, et certa incolumitate gaudentem læta recepit. Post hæc sub die septimodecimo Calend. Junii, advenit ancilla, Egerin vocata, albedinem vel lippitudinem in oculis per annos multos perpessa, que Sanctorum meritis sospitatem indepta, sine ductore gaudentes et exultans remeavit ad propria.

Cæcus de super quibus filius sanus.

sanatur cæca

8 Deinceps quinto Calend. Junii mulier de villa Martu, T. III.

Rothen, pauperula, Adalmodis vocitata, dum ex infirmitate nimia facta fuisset cæca, audita Sanctorum fama, ad eorum desiderabat pervenire patrocinia: sed dum inflatis curibus vix reperet, et a suis priore paupertate illo deduci e neglecta esset, et hac desperatione nimis tabesceret, nocte superveniente se sopori indulsit, S. Landoaldum et Vincianam habitu splendidissimo incedens cereis ad-tantes sibi cognovit: evigilans, reintegrationem totius corporis adesse sibi persensit, dolorem totius infirmitatis recessisse didicit: in crastinum de illuminatione jam certa, de reliqua sanitate, non dubia, per se cum aliis admiratoribus multis Sanctorum lumina tentavit invisere, gratiarum actiones pro posse non cessavit impendere. In crastinum, id est, quarto Calend. Junii, quædam femina Frethunara, et ipsa cæca, Sanctorum lumina orationis gratia, causa salutis expetendæ, adibat: sed in ipsa via necdum illuc pervenerat, et ecce pristina sanitate recepta, incedens gaudebat.

D AUCTORE HARIGERO AD. iterum alia:

e

mox tercia,

9 Sequenti demum die sancto Pentecostes, quod est secundo Calend. Junii quidam Theodoricus, nervis totius corporis per annos multos contractus, multis veridicis testibus coram adstantibus, omnino sospitatem est adeptus. Deinde tertio Nonas Julii, feria quinta ejusdem hebdomada, mulier cæca ex pago g Brachbantensi, Sanctos cum auxiliatum invocasset, et luminare deferendum eis pro posse parasset, non mora extitit, et lumen oculorum recepit. De eodem pago extitit et altera mulier, que nimio reum adfecta dolore, per unius ferme anni spatium ad nullius, ut ipsa fatebatur, officii comoditatem valuit exurgere. Hæc ubi Sanctorum pignora delata didicit, et per ea illic miri operari cognovit, candelam pro readpiscenda salute devovit; ut sui in tanto dolore misererentur, oravit: continuo sospitati pristinae reddita, candelam Sanctis devote offerens, cinctorium simul protulit, pro inlepta incolumitate gratias Deo per Sanctorum merita immensas retulit.

f contractus, iterum cæca, E

g

afflicta reum dolore.

a Ms. Gandense Levekin. — b Dicto anno 980, quo cyclo Lunæ 12, Solis 4 litteris Dominicalibus DC, Pascha fuit celebratum in Aprilis. — c Sarius Schull — d Idem Wentie. — e Hic fuit Ms. Gandense, sequentibus tribus foliis charta pæra, substitutis, ut par est credere, in locum foliorum elaboratorum. — f Meridum irruerunt, et in Calend. pro se erat positum, cum tunc littera Dominicalis esset G, et pariter et sequentibus, ubi feria 5 cum 3 Nonas Junii conjungitur, et novo mense Julii erat excusum: cum scriptura esset finita 13 Kal. Julii — g Inducatur vicinus ager Alustanus, ubi tunc erat regio Brachbantensis

APPENDIX

Repetita Translatio reliquiarum Gandavum.

Utile creditur, ad excitandas torpentium mentes, occulta Sanctorum miracula ad novam usque audientiam importare; quorum probata virtus, cursum festinantis anime ad Superos sufficit inflammare. Quis enim auditus B. Landoaldi præconis, non statim meliore mente ad Deum evolat, nisi quem ad supernam Hierusalem nec spes nec voluntas excitat? Nota ejus merita, et tot miraculis celeberrima, que cum præ magnitudine non capit a Oriens, remotum usque ad Occidentem sunt porrecta. Nam præter ea, que adhuc vivis egit, quis non miretur ad sepulcrum ejus tot fieri virtutes, quot veniunt languentes? Quæ cunctis notissimæ, apud Wintershovum tamen magis celebres habentur: ubi apud ceteros divulgata, visu teste, signa probantur.

F Miracula excitant devotionem.

a

11 Cum igitur surdi et claudi, et id genus male habentium euenimque Sancti merita faterentur, inegrum putabatur, Sancti Reliquias humili Ecclesia detineri, raro adhuc honore venerari, officiumque divinum parvo Presbyterorum conventu agi. b Que omnia annos fratrum in Gandensi consilio concitaverunt, ut sui crederent esse periculi, Reliquias ihu neglectas, raro adhuc honore venerari.

Miraculis excitati Monachi Gandenses,

b

A 12 Accito ergo Womaro Abbate, quid agendum putet, unanimis exorant: ipsumque ad transferendas reliquias facile orassent, nisi quod quædam impedimenta sano negotio obstiterunt. Nam quidam Clericus Ottonis junioris, qui et Francis Imperator præfuit, prædictam S. Bavonis villam suo juri addicere præsumpsit, eamque dimittere, rogatus, suam esse maluit. Cui injustitia Imperator contraire monitus, ultro consensus, eo scilicet devotior, quia noviter in fraternitatem Fratrum susceptus, eorum etiam orationibus communicavit. Ita exclusa Clerici præsumptione, S. Bavo sua recipit. Tunc Imperator ad transferendas Reliquias operam dare exoratus, privilegio sui nominis locum prius ad honorem S. Bavonis d. deliberare, dein ad exequenda Fratrum desideria pari devotione cepit æstuarè. Ita accepto ejusdem privilegio, data insuper a Papa Joanne auctoritate, pars Fratrum non modica ad Wintershovum usque proficiscitur, et quid opus facto sit, ex arbitrio prudentiorum pensatur.

13 Erat in eodem procinetu Presbyter quidam, quo nemo presentium rem melius noverat, Sarabertus nomine, Sanctorum ibidem miracula eo magis expertus, quo eos venerabatur attentius. Hunc misso legato rogant adesse: Sanctos sibi insinuari, et quæ plurima noverat, eorum insignia revelare. Sarabertus e contra: Signa, inquit, hæc divinitus acta, a seo magna putantur, ut fidem excedant audientium, nisi quod sana fides nihil impossibile credit apud Deum. Nam ad corroborandam virtutum seriem certa ad sunt experimenta, infirmorum baculi, repentium scabellæ. Sed quia conveniatis eas, quæ apud nos sunt, reliquias cognoscere, en tria in publico serinia: quæ a me audire cupitis, vos ipsi potius visu teste perpendite. Si tamen ea, quæ ab antecessoribus comperta habeo, delectat in medium producere, illo in serinio, quod altius eminet, B. Landoaldi Archiepiscopi integri corpus cum B. Amantio Diacono suo, claudi scitote. In secundo eidemque contiguo continetur soror ejus, B. Vincena Virgo, ab ineunte ævo integerrima, quæ blandimenta mundi respuens, a Roma hunc usque locum dilecti fratris secuta est vestigia. Illud autem paulo remotius serinium, Sanctam continet Landradam, quæ immortalis sponsæ copulata, exacto vite suæ cursu, virginitatis suæ recepit coronam.

14 Qui ubi verbis frevit finem, Fratres majori ardebant desiderio ad serinia accedere, ea caute aperire, et quæ narraverat, proprio visu cognoscere. Et accedentes, invenerunt Epitaphium dignissimi Confessoris, ad caput ipsius in pretiosissimo marmore diligenter descriptum; quod tamen per omnia perlegere nequiverant, propter incendium Pagano-rum olim factum, quod ideo videbatur ex parte contractum fuisse. Igitur B. Landoaldum vitæque ejus brevi Epitaphio recolligunt, ceterasque Deo dilectas Virgines propriis nominibus offendunt. Tunc consulto opus esse æstimantes, prædictum Presbyterum aliosque huic operi idoneos advocant, et quomodo honestius Sancti transferantur, eorum prudentia pertractant. Dato consilio, ordinatisque ad transferendum Reliquias, circumfinitimus accurrit populus, humeros subjiciunt, hilarique vultu, plurimis tamen gementibus, ad viciniam ejusdem agelli Sanctos efferunt. Quo in loco dum antiqua horum miracula in medium revocarentur, hoc apud plerosque magis celebre putabatur, quod nunc ita, ut accidit, evolvere locus ipse adhortatur. Itaque eventum rei paucis verbis absolvam.

15 Erant quidam vesane mentis, omnem circa regionem ferro igneque vastantes, incerti loco, eredis avidi, suam perfidiam humano sanguine vix temperantes; qui depopulatis aliquot civium ædificiis, dum

nec ecclesiis Sanctisque parant, hos secum etiam ferendos loco prædicto auferunt. Dumque ad hunc locum ulterius progressuri perveniunt, rigescente gressu totoque immobiles corpore, ultra progredi nequeunt: ubi vident illicito operi nullum cedere effectum, seipsos detestantur, injustum increpant negotium, Sanctosque loco inviti restituant: deinde Sanctis humiliter exoratis, maturabant discedere, alio quantoocius tendere, ne vindicta sui commissi traherentur inembra, oculi damnarentur caligine. Hæc olim ita peracta dum nunc populus in memoriam revocat, visum est eis, Sanctos ob similem rei eventum implorare, ut utrum reportari mallent, quam transferri, aliquo dignarentur iudicio revelare. Defixis in terram vultibus alii pectora ferire, alii lacrymas fundere: plurimi tamen, quibus gravius erat Sanctorum presentia viduari, altius ceperunt gemere. Exacta igitur oratione, Fratres, qui iter citatim volebant, emudi moram increpabant, tollique Reliquias, easque efferri imperabant Subjiciunt rursus humeros; et quia in Sanctis ferendis nullus labor cessit oneri, conclamatum est, inique eis omnibus sane creditum, voluisse eos transferri.

16 Cumque jam proel a monasterio S. Trudonis agerent (ibi quippe primam mansionem elegerant) primus Fratrum, qui utilitatis causa longius præierat, obviam venit, plurimosque senum juvenumque concursus diversa Sanctis donaria intulit. Nonnulli, quibus metalli copia aut pretiosæ vestis ornamenta defuere, cereos aut sumptum lateri cinctum obtulerunt: alii, quibus nec horum copia erat, seipsos in contritionem cordis dederunt. Qui vero opulentiores videbantur, ex hoc quod abundavit illis misere: nihilominus eos equiparantes, qui licet modicum dederint, nihil tamen sibi detinere. Visum est interea necessarium in agello eodem moram fieri, tum propter adventantium donaria, tum quia res exigebat predicari in populo verbum Dei. Cumque ad audientiam presentium et nomina Sanctorum et merita præcesserunt, omnes qui habebant infirmos, nihil de salute eorum cunctati, adduxerunt. Vileres contractos erigi, illuminari caecos, surdos tam recipere auditum, quam diversos languentes sospitatem. Neve hæc miraculorum insignia posteritati succederent viderentur abolita, eo in loco Crucem erigunt ligneam, ob memoriam scilicet Sanctorum posteris transmittendum.

17 Factum est autem ut unus, qui cum ceteris circa locum sanctum discurrebat, puerulus cupiditate seductus, candelas et alia, quæ fideles cum magna devotione contulerant, furando auferret. Quæ de re sine mora ab antiquo hoste miserabiliter est possessus, ac integro sensu penitus privatus. Inde parentes ejusdem pueri cum fletu minio poenitentiam agentes, et cum puero ad locum accedentes, atque furtum restituentes, integerrimam per Sanctorum merita impetraverunt sanitatem. Sed hæc plenius describenda illis committo, qui et partes reliquiarum habere meruerunt, et in quorum agelli confinio ipsa et alia multa miracula, Domino auxiliante, facta sunt.

18 His itaque peractis, cum reliquias susceptas ad monasterium S. Trudonis festinarent deportare, non solum turba, verum etiam palliata monachorum processio, cum cereis et illic genis ornamentis obviam ire, eas honesto suscipere, deinde intra monasterium summa cum devotione preparabant inferre. Convenerunt autem in crastino turbis, paucis de Sanctis ad sedulitatem adstantium enarrantur: dataque tam populo benedictione, quam ipsi ecclesie Reliquiarum portione, ad villam, quam Andesbrucken dicunt, proficiscuntur. Ubi quamdam matronam, Sigeburgem nomine, quæ locum eorundem Sanctorum

AUCTORE
BERIGERO AB.
recepto ab
Owone 2
Wintershovio,
C

et facultate
transferendis
Reliquias.

d

consulunt
Sarabertum
Presbyterum,

B

intelligunt
illud
Reliquiarum.

cas explorant

C

soferri pompa
exportant;

ex eo loco
unde a
gras salutaribus
non poterant
olim exportari,

D

frustra con-
tra nitentibus
accotis,

facile
efferuntur:

honorantur
viris in villa
donariis:
E

clarent
miraculis.

Puer sacrilegus
a dæmone
revalus
servatur.
F

Excipiuntur
in monasterio
S. Trudonis:

A Sanctorum diu in precariam tenebat, adempt plurimaque eum ea tum de Sanctis tum de sua utilitate conferunt. Tum illa : Ego, inquit, quae de istis sum experta in me, breviter tentabo evolvere, si tamen vobis est animus breviter dicenda attendere. Nam in priori elevatione S. Landoaldi, cum me minus voluntariam exhibuissem, febribus correpta, per aliquot dies langui, morboque indies invalescente, offensam potius Sancti quam periculum mortis extimui. Ego infortunio in elevatione B. Landradae cantior effecta, me totam ipsi Virgini officiosam reddidi, ejusque suffragantibus meritis, sanitatem, quam merito perlideram, recepi.

febris ob
irreventiam
incursum
tollitur :

Pincerna
epiculus oblato
cerei,

19 Vix ea verba finierat, cum ecce quidam ipsius matronae miles a ripa Thili fluminis, Fratres ita alloqui properat : Ad laudem Sanctorum horum idoneus testis accedo. eorumque in me beneficia quoad vivam tacere nequeo. Nam quodam sinistro eventu cum iram domini mei Lantsonis ejusque conjugis Sigeburgis incurrissem, quid agerem, quam in partem me verterem, ignorabam. Cumque anxius ad hoc pervenissem, ut de ipsa patria fugere deliberassem; adii die quadam Presbyterum Sarabertum, nimia sollicitudine ejusmodi curae fluctuans, et cum eo quid mihi jam desperato esset agendum consulendo, et adhuc semel miseriarum mearum querimoniam faciendo, pertentare curavi. Ille vero nihil haesitans, fidere jubet, atque pretium unius cerei preparare hortatur, ut hoc S. Landoaldo deportetur. Continuo his consiliis diligenter acquievi, et devotissime sicut jusserat explavi. Mira inde res, et mihi multum profutura : nam ut ad beatam S. Landoaldi memoriam accessi, et hunc pro angustiis meis intercessorem esse fideliter petii, ecce dominus meus praedictus Lantso post me veniens, et ipse oraturus introgressus est insperate basilicam. Coepi ergo mox ad aspectum ejus pallescere atque nimis trepidare, ne cum me videret, subito interitum irrogaret. Sed longe aliter, quam aestimavi, S. Landoaldo interveniente, accidit : etenim nihil omnino mihi locutus est mali, sed ministerium meum, sicut prius, agere praecipit : nam pincerna illius dudum fueram. Sic ab illo die usque nunc securus de praeterita angustia consisto. Talibus ergo et his similibus iudiciis et miraculis per eum ostensis, certum est apud me, illum esse in numero Beatorum.

primum
locum obtinet :

feverum
S. Landradae
id reverentiam
ergo S. Land-
doaldum
recedit.

20 His ab eo dictis, Fratres inter alia immani enerati lucro egrediebantur, et in novam intrantes, cum magna prosperitate, Domini praesente virtute, inde cum gaudio magno profecti sunt. Post haec nautis studiose navigantibus, cum jam quievisset, et in uno loco resedissent, accidit ut fretum, in quo S. Landrada continebatur, saltum cunctis cernentibus daret, ac se a S. Landoaldo removeret, praebens mirabiliter tanto Sacerdoti reverentiam et competentem honorem.

alia miracula
facit.

21 Illud sane miraculum, quod non multo post in ipso itinere factum est de quodam nauta, nec non et illud, quod de illo homine per merita Sanctorum contigit, qui per perditum et mentem per eorum misericordiam recepit, non est necesse isto in loco plenius perstringere, cum alias diligenter sit descriptum. His ergo miraculis iam peractis ut simpliciter propter nescientes prosecuti sumus, in ipso sacratissimo Dominicae Annuntiationis atque Incarnationis die pervenerunt, Deo volente, ad S. Bavonis monasterium, quod rectissime vocatur Gandense cenobium. Et cum fideles quique ad beatas reliquias undique cum exultatione nimia confluerent, quaedam mulier aliorum manibus adlucta, continuo est per eorum merita illuminata. Fratres vero devotissimi merito in adventum Sanctorum gaudio magno praeter ceteris sunt repleti, ac proinde solenni more vestiti, cum uni-

Reliquiae
excipiuntur in
monasterio
S. Bavonis.

verso Ecclesiastico ornatu et infinito agmine undique confluentium populorum obviam de longe psallendo venientes, easdem sanctissimas reliquias ovantes, in humeros suos susceperunt, et in basilicam cum exultatione magna introduxerunt, anno ab Incarnatione Domine nongentesimo, octogesimo, qui est honor et gloria in secula seculorum, Amen.

D
AUCTORE
HARIGERO AB.

a Hic respectu mutuo Oriens signal Wintershovium et dittonem Leodiensem, Occidens Gandavum et vicinas divones. — b Sequentia conuectebantur in MS. Ruber-Vallis cum capite 2 primi libri, omissis ejusdem libri capite 3 et hujus libri capite 1 ex divisione nostra. Quae hoc capite conuectentur, videntur postmodum adjecta et mutata phrasi desumpta ex MS. Gandensi, quod subnectimus, ubi reliqua explicantur. — c Per Francos devotantur cum vicinis Wintershock, ubi primos Francorum Reges Pharaunndum et Chlodinnum vixisse ostendimus § 1 ad Vitam S. Sigeberti Regis. 1 Februarii. — d Deliberare phrasi Gallica delivret, significat in manus dare aut reddere.

Franci ad
Demerum

HISTORIA TRANSLATIONIS

RELIQUIARUM GANDAVUM,

et Earundem Elevatio.

Auctore monacho Gandensi coevo, ex MSS. Gandensi et Corsenduncano.

CAPUT I.

Translatio reliquiarum Wintershovio Gandavum.

Regnante in perpetuum Domino nostro Jesu Christo, ac secula cuncta moderante, anno utique sacratissimae ipsius Incarnationis nongentesimo octogesimo, Indictione viii, temporibus quoque Domini Ottonis junioris illustrissimi Imperatoris; cum multa loco nostro antiquitas a perfidis ablata animo benignissimo restituisset, ac proinde pro fraternitate coenobii castri Grandavi desideranter adeptus fuisset h. Cortem-hiemis nuncupatam, quam Palatinus quidam Clericus illius, sed perversus, ipso ignorante invaserat; sine ulla dilatione, postquam resciverat, potenti imperio restituebat. Deinde Fratres unanimis cum de S. Landoaldi Archisacerdotis ac sociorum ejus reliquiis comperissemus, assiduis copiamus rogare precibus Dominum Abbatem, tunc autem Praepositum et satis sollicitum loci nostri procuratorem, ne diu differret, quin corpora Sanctorum praelibatorum, qui eatenus in negligentia ac sine debito Presbyterorum obsequio erant eo loci constituti, ad locum nostrum cum honore debito transferre satageret. Cum autem hoc post plurimas obsecrationes Deo favente obtinuissimus, misit sunt a Domino Abbate nostro Vomaro Fratres cum Domino Praeposito, Dominus scilicet Decanus Tridgandus ad praedictum locum, et alii duo Fratres Robertus et Folioldus, auctoritate dignae memoriae Domini Apostolici d. Joannis simulque privilegio Domini Ottonis Imperatoris junioris, qui tunc temporis visus est obtinere nostrae consortium fraternitatis. Cumque ad locum quo tenderant pervenirent, coeperunt invicem sollicitate pertractare, quomodo caute ac prudenter peragerent sanctum, quod fuerat ab omnibus Fratribus injunctum, negotium. Deinde etiam coeperunt studiose querere ac sollicitius investigare, quid invenire ibi quivissent de veris reliquiis. Invenierunt autem ibi tria scrinia decenter in sublime posita, et a Pontificibus ac Sacerdotibus corpora Sanctorum elevata atque sigillis cautissime munita.

E

a
Restituta per
Ottonem
Imperatorem
Wintershovio
monachis
Gandensibus,

b
c

missi qui inde
auferrent
corpora
Sanctorum :

F

d

2 Tunc post orationem accedentes, et unum de scriniis, disruptis signaculis, aperientes, invenerunt sacratissima B. Landoaldi Archisacerdotis membra, cum Beato Amantio Diacono suo. Aderat ad caput ejus epitaphium dignissimi Confessoris, in pretiosissimo marmore diligenter descriptum : quod tamen per omnia legere nequiverant propter incendium olim factum Paganorum, quod ideo videbatur fuisse

reperiunt
arcas
SS. Landoaldi,
Amantii.

A ex parte contractum. Deinde simili modo et aliud aperientes invenerunt sororem almam S. Landoaldi, nomine Vincianam; tertiam nibileninns aperientes urnam inferius sitam, et hæc continebat Landradam sacram. His interea diligentibus intuitu perspectis, conferebant inter se sermone plurimum, quid de his illis foret potius faciendum. Sed quia necdum plene merita Sanctorum noverant, ac pro hoc mordacibus curis æstnabant, provocante eos quodam Fratrem nostro, cui maxima ad perferendum celestem thesaurum inerat voluntas, miserunt post fidelissimum Sarabertum Presbyterum, ut per omnia prudenti consilio, sicut oportebat, uti valerent. Qui cum festinanter venisset, ac gloriosa merita atque multa miracula Sanctorum, prout optime noverat, retulisset; paribus in sancto desiderio succendi sunt animis, in pretiosissimis transferendis Sanctorum corporibus.

B Ergo raptim quæ ad hoc necessaria videbantur paratis, et quæ sanctitate præcipua ad Sanctos pertinebant adsumptis, ac feretris reliquiis Sanctorum impositis, de loco illo cum paucis ejusdem villæ hominibus promoti sunt. Qui cum haud procul ad terminum videlicet domini ejusdem fundi, pervenirent: cum ingenti fletu et dolore illorum sane qui ibi consistebant hominum, ibidem sacrum onus deponunt, nec ulterius usquam progredi valebant. Si quidem flebilibus talia proclamant vocibus: S. Landoalde, Sacerdos Domini Dei beate, ostende et nunc quæsumus, virtutem tuam: nam dum te pridem abo infideles asportare voluissent, in hoc eodem loco subsisterunt, neque ulterius progredi qualibet ratione valuerunt. Cumque his et aliis multimodis contradictionibus in eundo moras agerent; motus tandem Dominus Decanus his lamentationibus, prudenter ipsos dirimit, jubendo violenter ereherrinis Jussionibus, depositum scilicet onus attolli, atque in viam suam proveli. Tunc Domini comitante clementia, mira debine velocitate ruperunt iter agere, et ad monasterium S. Trudonis festinare: ibi quippe priam habere mansionem elegerunt.

C Et ecce velociter occurrerunt Fratres nostri reliqui, qui non longe causa utilitatis profectierant, et facta est pulcherrima cum Sanctis Dei turmula. Quod cum hinc inde vicini fama vulgante comperissent; ruant mox ex omni parte viri et femine, senes et infantes, divites ac pauperes, obviam cum candelis et diversis oblationibus. At ubi appropinquavere universi, promissis vultibus in terra, Sanctos submissis capitibus salutando, se dederunt: deinde post istos alii atque alii et fideles populi cœtus inestimabiliter. Præinde Fratres nostri merito laeti vehementer effecti sunt, qui tantum populum incredibili devotione viderunt in occursum Sanctorum festinantem. Unde et quidam nostrorum cum nimia exultatione cordis proclamabat: O, inquit, te felixem, Domine, fortunatum ac æternæ vitæ jam dignum, quia tantum bonum exegitasti, et quia volente Deo hoc de Sanctis perflere meruisti. Quid autem, inspirante Deo, lacrymarum hinc inde prorupit, vel quantum gaudii spiritualis nostris provenit, etiam disertus quisquam verbis explicare nequibat. Quis enim Regnum, quamvis portentissimum, tantum usquam prouerit reverentis ac in laude Domini magnificam gloriam?

D Verum ubi ad monasterium supra memoratum approximarent, disjuncti sunt aliquantulum loculi, in quibus debebantur pretiosorum reliquiis Sanctorum. Sed et hoc, ut post evidentissime patuit, divina voluntate actum est: non et hi, qui tunc forte ob devotionem ferebant corpora Sanctorum, testati sunt, nunquam eos sustinisse in quolibet onere ferendo pondus. Quamobrem Sanctorum obstupescen-

tes virtutem, in eodem loco stratis vestibus, jubente Deo, onus deposuerunt. Sed jam de eodem loco quædam dicenda sunt. Ibi quippe circa manentes viri devotissimi Crucem ob memoriam Sanctorum statuerunt, atque pro necessitatibus suis Sanctos invocando assidue se in orationem dederunt. Sed et Domini annuente clementia, superna quoque ibi non defuerunt miracula. Nam multi fidebiter accedentes ibi a diversis infirmitatibus sunt Christo propitio liberati: nec non et cerei divinitus accensi, atque cæci etiam illuminati. Unde et circumquaque habitantes populi candelas et alias diversas oblationes ad eandem Crucem ob reverentiam Sanctorum detulerunt.

E Factura est autem quadam die, ut unus, qui cum ceteris circa locum sanctum discurrebat puerulus, cupiditate seductus, candelas et alia, quæ fideles cum magna devotione contulerant, furando auferret. Qua de re sine mora ab antiquo hoste miserabiliter est possessus, ac integro sensu penitus privatus. Inde parentes ejusdem pueri cum fletu nimio penitentiam agentes, eodemque cum puero ad locum accedentes, atque furtum restituentes, integerrimam per merita Sanctorum recipere ibi meruit sanitatem. Sed hæc plenius describenda illis committo, qui et partes reliquiarum habere meruerunt, et in quorum confinio agelli ipsa et alia multa miracula, Domino auxiliante, facta sunt.

F Rejunctis ergo feretris, ac sublatis inde cum maxima multitudine pretiosis reliquiis, ad primam mansionem ei ad e monasterium S. Trudonis, sicut superius dixi, velociter propinquabant. Quod Fratres ejusdem cunobis agnoscentes, cum cereis accensis, cum textibus Evangeliorum, cum Crucibus ac omni competenti honore obviam Sanctis unanimiter pergunt, impositaque a Præcentore de Sanctis antiphona, cum veneratione maxima intra monasterium in loco celebri deposuerunt. Deinde quanta tunc caritate, quæve benignitate Fratres nostros susceperint, et quæque corporis necessaria hilari corde tribuerint, non est qui digne valeat sermonibus enarrare. Caritas quippe Dei, quæ exsuperat omnem sensum, diffusa erat plenissime per Spiritum sanctum in visceribus illorum. Verum mane facta: congregata denno in ecclesia populi multitudine, data insuper sacro in loco de reliquiis optatissima benedictione, Domino iter illorum prosperante, in viam salutis profecti sunt.

G Cum itaque Sancti Dei, prout Deo volente disposuerant, prospero cursu a præfata mansione ad anteriora debeverunt, pervenerunt naviter ad villam, quæ f Andelbrucken nomine dicitur. Ibi tunc forte in proprio fundo nobilis matrona g Sigeburgis manebat, quæ eorundem locum Sanctorum diu in precariam tenebat. Quod cum Dominus Abbas, tunc tamen Præpositus quique, ut præmissimus, propter corpora Sanctorum missus fuerat, comperisset; assumptis quibusdam secum Fratribus ad matronam prædictam loqui ire perrexit, relicto cum sanctis reliquiis Domino Trulgando, tunc autem nostro strenuo Decano. At vero venerabilis matrona, visis Fratribus et emissis itineris auditibus, multum extitit propter Sanctos in Domino gavisæ. Quæ cum multa magnalia, de Sanctis sermone retulisset, etiam hoc nunquam novissime addidit sibi metuendum, cum diceret maximam infirmitatem diutissime a se sub viro suo passam, et tamen in elevatione S. Landradæ mirabiliter sanata præ nulla alia re certissime incurrisse, nisi quia in priori elevatione S. Landoaldi videlicet Archiepiscopi, nullam haberet omnino voluntatem.

H Illis autem ibidem aliquantulum inter verba ista rememrantibus, venit etiam quidam miles ipsius matronæ

D ubi ad Crucem erectam, multa miracula sunt:

E et puer sacrilegus a demone vexatus, sanatur:

F

G monachi Trudonenses occurrunt, feretris excipiunt:

H benevoli erga nonachos Gandenses:

I

J

K infirmitas ob reverentiam illata, tollitur:

XX MSS.

Vincianæ,
Landradæ:

consultant
Sarabertum
Presbyterum:

corpora
feretris
imposita
auferunt:

incola
Wintersho-
vium
remissus,

deportant
verus
monasterium
S. Trudonis:

ob occursum
multitudinis
hominum,

pro gaudio
exultant:

feretris
deponant:

A trona, et inde progrediens stetit supra ripam h Thili fluminis, ubi erant in proximo sanctissimæ, quæ ad alia festinabant, reliquie. At ille ab imo longa trahens suspiria, debinc lacrymis ita fatur obortis: O quam parum, inquit, accepta execogitatis, vel quid sit quod habetis, quantique pretii ac cœlestis talentum thesauri, quod a finibus istis auferre satagitis. Porro fidenter dico, ac vera vobis (ad Decanum autem loquebatur) consequenter denuntio; quod nisi forte possibile fuisset, ut ipsum pretiosissimum S. Petri Apostoli corpusculum, qui merito juhente Domino Principatum obtinet inter Sanctos, vobiscum ferretis, majores nullo modo habere reliquias poteratis, quam nunc quoque, Deo propitio facto vobis, in navi habetis. His Dominus memoratus Decanus gratanter auditis, lætissimus redditur, et qualiter hoc ipse quolibet experimento scire valent percunctatur. At ille constantissime, quod in se de S. Landoaldo miraculi noverat, ita profitebatur: Ego, inquit, culpis meis exigentibus, offensionem Domini mei Landsonis ac ejusdem Domine mee Sigeburgis, quæ sana in proximo est, aliquando gravissime incurri, intantum ut aspectibus illorum me ipsum dare minime aude- rem. Quid ergo agerem, quam in partem me vert- rem ignorabam. Nam nullius hominis, quamvis divi- tis, intercessionem acquirere potui, qui me in pristinam restituere gratiam valeret. Cumque anxius ad hoc jam pervenissem, ut de ipsa patria fu- gere deliberassem; inde quadam die Presbyterum Sarabertum, nimia sollicitudine hujusmodi curæ fluctuans, et cum eo quid mihi jam desperato esset agendum consulendo, et adhuc semel miseriarum mearum querimoniam faciendo, pententare curavi. Ille vero nihil hæsitans, fidere jubet, atque pretium unius cerei præparare hortabatur, ut hoc S. Landoaldo deportaretur. Tunc perniciter obsequendo his consiliis parere volui, et devotissime, sicut jusserat, explevi. Mira inde res, et mihi multum profutura est. Continuo namque ut beatam S. Landoaldi memoriam accessi, et hunc pro angustiis meis fideliter interventorem esse petii: ecce Dominus meus prædictus Landzo post me veniens, eandem et ipse oraturus introgressus est insperate basilicam. Cœpi vero mox ad aspectum ejus pâllescere atque nimium trepidare, ne mihi subito irrogaret cum videret interitum. Sed longe aliter atque existinavi, S. Landoaldo pro me interveniente, accidit. Etenim nihil omnino mihi locutus est mali, sed ministerium meum, sicut pridem, agere præcepit: nam pincerna illius dudum fueram. Sic ab illo die usque nunc, in

pincerna
ejectus.

oblato cereo,
pristinum
ministerium
obtulit.

C Sancti sui reconciliatione securus de præterita angustia consisto. Talibus ergo et his similibus indi- ciis et miraculis per eum ostensis, certum apud me constat, illum esse in numero Sanctorum inter primos.

10 Illis ab illo dictis; ecce Dominus Præpositus cum Fratribus suis, immani honoratus lucro egrediebatur; et ita navim intrantes cum magna prosperitate, Domini præeunte virtute, inde quoque cum gaudio magno profecti sunt. Post hæc quadam die nautis perniciter navigantibus, cum jam quiescissent, et in unum locum resedissent; accidit ut feretris Sanctorum, qui in navi pariter et satis prope erant a Fratribus decenter positi, feretrum, in quo S. Landrada continebatur, saltum cunctis cernentibus daret, ac se a S. Landoaldo penitus removeret, præbens mirabiliter tanto Sacerdoti reverentiam et competentem honorem.

feretrum
S. Landradæ
ob reverentiam
erga
S. Landoaldum
reverti,

alis miracula
parata.

11 Illud sane miraculum quod non multo post ipso itinere de nauta quodam fuit factum, nec non et illud quod de illo homine per merita Sanctorum contigit, qui cor perditum et mentem vel sensum planxit, sed post misericorditer sanitati restitutum, non

est necesse isto in loco plenius perstringere, cum alias diligentius sint descripta. His ergo miraculis, ut simpliciter propter nescientes prosecuti sumus, ita rite peractis, in ipso sacratissimo Dominicæ An- nuntiationis atque Incarnationis die pervenerunt Deo volente ad monasterium nostrum: quod rectis- sime vocatur Gandavi castrum cœnobium.

a Hic titulus præfigebatur: in nomine Domini Jesu Christi et Salvatoris nostri incipit adventus S. Landoaldi Areliæpresbyteri sociorumque ejus in Gandavo castrum, qui celebratur VIII Kalendas Aprilis. — b Vulgo Wintershoven. Est Belgis Winter hœvus, et hœvus nauta, seu curtis, quæ vox in diplomatibus usitata. — c Scilicet post Landzonis, qui ante obtinuerat, obitum: reliqua supra indicantur. — d Joannes hic est 13, anno 972 vltâ func- tus, hunc addidit dignæ memorie, et de Ottone Imperatore dic- tur tunc temporis visus obituere etc. — e Instat oppidum et monasterium S. Trudonis a Wintershorio x millibus passuum. — f Audesbrucken ut est ad paludes. In Corseundunam MS Audesbracken ut est ad ponticulum. — g De Sigeburgo ejusque marito Landzone plurima supra dicta sunt. — h Thili seu Thila aut Delu fluvius in Gallo-Broabantu exoritur per urbem Loran- nium delapsus, postmodum Demere adjungitur. — i In MS. Corseund. sub immani oneratus iacio. — k In eo eodem nomine, et sunt ista relata mun. A lib. 2.

CAPUT II.

Reliquiarum depositio et solennis postea elevatio facta.

Cum fideles quique ad beatas reliquias undique cum exultatione nimia confluerent, mulier quædam aliorum manibus adducta continuo est per merita Sanctorum sanata. Fratres vero devotissimi merito in adventu Sanctorum gaudio magno præ ceteris sunt repleti, ac proinde euncti solenni more Albis vestiti, cum thuribus incensorum atque claro lumine quatuor candelabrorum argenteorum, insuper cum Crucibus et Evangeliiis sacris obvium de longe cum infinito agmine undique confluentium populorum psallendo venientes, easdem sanctissimas reliquias in humeris suis ovantes susceperunt, et in basilicam cum exultatione magna introduxerunt, agentes non mediocriter diem sollemnem dupliciter. Hæc itaque sunt, Fratres carissimi, hujus diei sollemnia, hæc magna hodierna festivitatis gaudia, in qua suscipere tantos ac tales mernimus, Domino largiente, Patronos atque idoneos pro nostris reatibus inter- cessores. Et hæc breviter ista simpliciterque pro- pter eos, qui non tunc affuerunt, perstringimus, volumus quoque et cetera eadem simplicitate, quæ de Sanctis gesta sunt, prout Deus annuerit, partim replicare: ne res tanta et omni memoria digna penitus oblivioni tradatur. Neque nos eventus fortuito ista dicentes, stomachando quisquam reprehendat: nam vera dicere non est detrahendo susur- rare.

13 Tanta itaque a Deo collata jamque compen- dianti prælibata gaudio, quidam malignorum, at si dici liceat invidorum, tunc acre ferentes, haud procul eo tempore in eminentioribus steterunt locis, oblique cernentes intuitu tantum populum in sus- ceptione Sanctorum exultantem devotissime, illud cum perfidis Judæis Evangelio indignando procla- mabant: Ecce, inquit, mundus totus post eos jam abire copit. Deinde famam velocem per rui- gerulos suos volare fecerunt, quasi non Sanctorum Reliquiæ, sed malorum defunctorum ossa ad nos fuissent inaniter perlata: quidam etiam et nequiori impleti vesania corpora Sanctorum dydicabant per ignem fore in camino probanda. O, inquam, mortali- bus perfidissime, qui ista in Sanctos derogando evanescens convicia, vel sero perpende, quia non est consilium, non est humana sapientia contra Deum. Nonne multi Sanctorum per ignem combusti ad si- derea regna pervenerunt? Numquid, stolidissime ac livore inferte, non audisti, quia corpus S. Joannis Baptistæ, cum a Paganis sit propter invidiam combustum ac per agros dispersum; attamen. attes-

D
EX MSS.

E

a
Post sanctam
multifera.

solenni pompa
in monaste-
rium portata
feretra.

F

frustra
atque
obscurantibus.

Jo. 12. 19

21 MSS

Ps. 113 3

Reliquie in crypta posita

multis claris miraculis

aliquibus delegatis ad scriptum de lienseis

antiqua ora mira et in Synodo

quae videri et aliter in conspectu Archiepiscopi

A tanta ipsa Veritate, inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista? An ideo ejus corpusculum non erit sanctissimum, quia hoc de illo narratur factum? Patet profecto quoniam, si facultas adesset, haec eadem et de Sanctis nostris ritu Paganorum facere voluisses. O caeca fraus nihil videns cui semper injuriosa est aeterni solis claritas: sed gratias Domino Deo universorum agimus, quia quanto studiosius fidelissimi devotionem populi a Sanctis tolli voluisti, tanto magis usquequaque honorem amplificasti. Hinc ergo ab improba tibi non probra reddimus ulla. Omnia enim, sicut legitur, Dominus quaecumque voluit fecit. Sed et nos pacis gratia neminem publicare volumus, neminem hic nominatim expressimus: sufficit ut tante perversitatis inceptor vel sero erubescat. Nam si irascitur, quod auctor malignitatis fuerit ipse fatebitur: cum nos de alio quolibet extraneo forte talia senserimus. Dominus enim Sanctos suos glorificare decrevit, et quis poterit velle suum infirmare?

14 Proinde saluberrime, Deo valente ac Domino Abbate jubente, inventum est, ut praefatorum Sanctorum Reliquiae senotae in loco mediocri, quo incautae sub honore S. Mariae, in crypta ponerentur: donec certius scire potuissent, quid de his facere postmodum potuissent. Interea Dominus noster Sanctorum suorum non inmemor, cepit reliquias, nuper a sine debito honore depositas, miraculis multis glorificare, et quod non falsae, sicut maligni assererant, sed vere Sanctorum reliquiae forent, cunctis manifestare. Nam caeci ibidem recipiebant annuente Domino visum, claudi grossum, manci restaurationem, atque variis oppressi languoribus perfectissimam caelestis medicinae recuperationem. Tunc christianissimus populus, prope vel procul positus, his auditis et visis, cum crebris et variis oblationibus ex omni parte venerunt, et vota sua Deo coram ipsis Reliquiis antea retulerunt. Dis ergo quisquis es, libere; sic, si vales, inquit, quod tibi profuit contra consilium Dei voluisse agere? Ecce gloria Sanctorum nostrorum sine fine manet in Christo. Perspicio Christifidelis, sine keti currunt ad inelyta Sanctorum patrocinia.

15 At vero Dominus Abbas, tantis beneficiis visis, gratias omnipotenti Deo rependit: nec multo post, impetrante Domino, pro cautela futurorum, et quod verius est, pro majori gloria Sanctorum, priores nostros supra designatos ad venerabilem Episcopum Leodiensis Ecclesiae mittere curavit, suppliciter precatum obsecrans, quatenus de translatorum Sanctorum reliquiis: quaeque digna per Clericos suos inquireret, et illis veritatem de his omnibus renuntiaret in scriptis, quod Domino donante extemplo completum est. Nam requisiti in Synodo plura sacerdotes et Clerici undique confluentes, quanta audierant et facta viderant de Sanctis nostris miracula ore consensione coram Episcopo suo proferebant. Jubente itaque eodem in exilio Pontifice, ibidem miracula, quae divulgaverant, sunt collecta, et per Dominum Berigerum didacandum ac musicum artis peritum breviter quidem, sed satis diserte ac laudato sermone descripta, necnon et ipsius Episcopi sunt auctoritate roborata, misitque sigilli sui impressione munita atque Domino Abbati ac omnibus Fratribus Gandensibus fideliter misit.

16 Porro nostrae prosperitatis annuli superius breviter designati, quorum semel fracte nequaquam nullitiae sunt defecere vires, quod periclitari in derogatione Sanctorum communis non poterant, cum Archiepiscopo Renensis Ecclesiae peragere moliti sunt. Sed, ut in his quoque partibus Dominus Sanctos suos potuisset magnificare, missi sunt de monasterio nostro illuc usque prudentes in verbo seniores, qui

secum in scriptis, de miraculis noviter per Sanctorum patrocinia patris, auctoritatem irrefragibilem et testimonium Sacerdotum plurimorum attulerunt, necnon verbis etiam opinionem falsam de Sanctis coram Summo Pontifice penitus destruxerunt. Sidem venerabilis Archiepiscopus his testimoniis visis: et in plenissima Synodo sua auditis, veritati dedit manus cum aliis Episcopis septem, scriptaque delata etiam sua auctoritate et aliorum Episcoporum ac Sacerdotum multorum roboravit, et ut dignissime infra Sancta sanctorum sustollerentur, coram universis Synodalibus suis collaudavit. Ecce enim hic gratia Domini amulorum machinamenta reciderunt, et Sancti nostri Deo favente gloriosi contra votum lividorum permanserunt.

17 Deinde mensei nostri, ipsis Sanctis patrocinantibus, victores contra malevolum blasphemiae virus gloriositer effecti, velocius inde iter arripientes, bonae indolis juvenem, ac nuper infula Pontificali insignitum d. Lindulphum, Noviomae civitatis Episcopum, adierunt: tum summissis precibus rogarunt ut quantocumque ad Gandavi nobile cenobium pergeret: quatenus Sanctas Reliquias de obscuro, in quo posita fuerant, loco ex sua auctoritate et per seipsum sustolleret, et ut competeat ad sublimiora infra cancellos exaltaret. Quibus ille precibus libentissime assensum praebuit, nec non et diem illis quando certissime ad nos venire denuntiavit. Rem sane de Sanctis gloriose gestam breviter quidem simplicitateque perstrinximus: quam recentioribus carisque allophyllis nostris, ad meliora proficientibus saluberrimam in hoc fore iudicavimus, ne res dignas penitus oblivioni traderent, sed potius memoriam eorum devotius obsequendo exornarent. Cuncta quippe quae hostis humani generis adversam Sanctos parabat ad destructionem, econtra semper Episcopus noster eminentiorem vertit in decorem, unde illi sit sine fine gratiarum actio, laus et exultatio. Nam judente Domino Abbate, licet in materia impari, ob devotionem multam, quam erga Sanctos habuimus, tres novas urnas, auro puro argenteoque coaptas, de oblationibus Christianissimis qui conflabat populi, artifices decentissime paraverant: et erant Fratres omnes ovantes, ac diem optatum praestolantes, quo memoravimus fuisse venturum eum et ad nos venire poponderat. Quid multa? venit namque non multo post, sicut praedixerat, cum pulcherrimo Clericorum et Presbyterorum suorum comitatu, atque laud procul ab oratorio ipso sacro, in hospitio sibi cum sollicitudine preparato, mansionem accepit. Sed jam meritis Beatorum suffragantibus juvat, prout possumus, stylo quamvis rustico, deponere sacratissimam tali modo crastino peractam Sanctorum elevationem.

18 Post itaque tempus antehucannum pulsa est quies et vaporatus artibus, segnitudo relictis stratis, ad sacram unanimiter ecurrimus redem: summumque continuo ac sincerum cernuis oraminibus salutavimus, sine quo nemo meretur humane lumen. Adhuc aurora eroco clari sub tegmine solis pauante, reboarunt Fratres carmina Christo ovanter, et juvat aeternum semper laudare potentem. His siquidem rhythmis rite dispositis, digressa extemplo matutine claritatis aurora, diuotis humectantibus nimbis, ac passim pratis rore madentibus, jamjamque phoebus chrysiomus clarissimis retexit orbem radiis, atque tante celebritatis dies refulsit orbi, reverentissime a nobis semper celebrandus et habendus. Tunc nostrae sortis Sacerdotes solliciti, ac sacris postulationibus mundati, agnum Deo immaculatum sub honore Sanctorum immolaverunt, pias sic aures Domini precibus pulsantes, ne contra forte fraus maligna tantum decorem futurum posset Sanctis nobisque

D et reliquiarum elevatio indulta

d Lindulphus Episcopus Noviomensis, imbutus, b

ut pretiosis vasculis ad id factis imponeret,

advenit:

F

die illustriente

A nobisque murmurando adimere. Sed neque frustra vel inaniter præcavendo, annuente Domino, peregerunt. Namque sud ipso diurnæ lætæ tempore cum jam sequi advenerat Antistes Domini, ad procedendum præpararet; ecce deæno adest in rependo debilitatus coluber, licet squamea gestaret colla conq-uassata, dupliciter nîsus tandem terio elisum caput erigere, ac in Sanctos Dei virus nequitæ suæ latentè effundere. Quod tamen revelante Domino Sacerdos Dei prudenter cavendo advertit, simulque letiferum haustum ab infidelibus propinatum caute declinavit, sprevit ac sub annoando irrisit, pedibusque proterendo detrivit. Denique procul caculatorum ac susurratores a se removit, atque preces nostras implendas fore et ex certissime demittavit: se quoque in obsequio tantorum Sanctorum paratissimum atque devotissimum anulo usque in sempiternum futurum cum se per omnibus proclamavit.

rejecit
obstaculum
malevolentium,

o

19 Tuncque a Prioribus nostris summa exultatione, quæ ad hoc opus contere videbantur, raptim præparatis, advenit post Primam Antistes cum Abbatibus, Clericis atque devotissimis monachis ad cineres et ossa pîi Patris Landoaldi Archisacerdotis ac sociorum ejus. Hæc extemplo ruere cerneret pene innumerabiles visus, quos fama et elari Patroni nomen excitaverat. Conpleverunt loca agmina; tumque primo ad Andeliacerdotis urnam cum Litaniis eum debebat reverentissime, postque ad ceterorum præmissos ingressus, redimitus Pontificali infula insignia membra peroravit, tum de bacile quo tenebatur exposuit atque calathis reposuit id argenteis, flavo auro creperitis. Nunc clarescunt luminaria candelabris argenteis immixa, odorque suavitatis immensus halatus eum aromatatum, nares replet circumstantium circa sacra vero corpora reboabat cœlestis murmur cantilenæ. Hoc tandem ex ordine misso officio cantuntur cryptæ januæ, et cætera monachorum cedens ingenti comitante populorum tumultu tendit per reliquos ruere aditus. Nam Sacerdotes et Levitæ Pontificis sui nutu trios sustulerunt calathos, quos extra tecta et sub divo velunt suis eluis Gandenses in laudibus Dei et hymnis: quibus incedentibus canoris fragoribus consonat æther, et voces canentium per litora volitant vicina. Cumque vix erumpentes e turba, portas certo agmine ac longo ordine peterent, præveniens in foribus Præsul adstabat: ubi oratione finita imponit in excelsis Responsorium, aptissime in Sanctorum laudibus compositum. Quo siquidem exhausto, in ipso choro pictis tapetibus decorato, rursus celsa voce hymnus canitur Angelicus.

E
elevat sole
pompa
reliquias:

C

20 Interea qui sacra thesaurum divinitus collectum et concessum ferebant, jam tenebant locum a Domino paratum, altiores ipsis aris et subnixi humeris. Quibus nimirum appropians Antistes, digna cum reverentia manibus illum extulit propriis populo spectante cum Clero, et alitis relocavit instructis. Heinde vero et hoc misso obsequio, ipse ante aram

reponit supra
altare

assistens mente devota melodiam iniiit antiphonæ beatissimorum Confessorum. Quam sequitur protinus altissimis vocibus Clericorum affectus, canens musicum carmen, id est, Benedictus Dominus Deus Israel, ac totum ipsum Zachariæ canticum. O quam pium spectaculum! lris terque beatus! Videre scilicet eum tanta fidelium devotione laudare mirabilem in Sanctis suis Dominum, atque recens opus Domini gloriosum. Tunc it freuitus cælo et præcorum clamor ferit aurea sidera; nec mirus vulgus miscetur gemitu in gaudii affluentia, et hortis sinus implevit lacrynis præ cordis hilaritate. Vere exortur pium incolis terræ gaudium. Tunc ab Antistite Missa celeberrime decantatur in honore Sanctorum. Post hæc isdem Sacerdos, fulgidus chlamyde aurata, lentis passibus ambonem scandit, ardua virtutum retalit miracula: quibus cecidere pestes membrorum, et ad ægros innumeros sanitas fluxit inmensa et improvisa. Et demum universum hunc diem universis hujus terræ habitatoribus jocundissimum, honorabilem ac festivum indicit exequi omnibus in futurum annis. Præterea largitur loco suo benedictio Pontificalis, et sic omnibus rite peractis populus universus commendatur Deo atque perpetuo paci.

D
EX MSS.
cum caula-
lone omnium:

Missam
est hanc:

n. tracula
annuatil:

festum indicit

je

13 Jani

anno 882.

21 Facta est autem hæc sacratissima translatio. Deo et hominibus placidissima atque sanctis Angelis per omnia gratissima, Idibus Junii a Lindulpho venerabilissimo viro, Noviomæ civitatis Episcopo, cum gaudio inenarrabili spirituali Clericorum multorum sive monachorum, nec non et infinito cœtu fidelium populorum, anno incarnati Verbi nongentesimo octogesimo secundo, indictione decima, tertio quoque anno ad nos adventus gloriosissimum Sancti rum nostrorum. Ecce solator pauperum spesque egenorum sanatus et vivificator atque cunctorum Dominus Sanctum suum Landoaldum pretiosum quod dicit glorificat eum beatis sociis suis, paulo ante sic humiliatum conviciis obtractatum. Vere mirabilis atque centupliciter laudabilis Deus in Sanctis suis, nobis licet indignis gratis collatis, qui contra votum pessimorum sive voluntatem invidorum tam pulchre ac nobiliter, miraculis videlicet et omnibus veteris dignissimis obsequiis, Reliquias Deo dignas ad requiem suam perducere etiam corporaliter est dignatus. Ergo, Fratres carissimi, agite hunc diem læti in laude Domini ac Sanctorum plenum, in omni competenti veneratione perfectum, quo vobiscum pariter et nobis contulerimus æquirit civium superarum. Præstante Domino Jesu Christo, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus trinus et unus et nunc et per infinita secula seculorum. Amen.

Adalbero
Archiep.
Nomen.
Landoalphus
En. Nomen.
Cucultor.

a Dantur hæc ex MS. Corseuolano. In Ha Chronicon Gandense: in hoc MS. erat Ueyugerus De eo supra cyimus — e Adalbero filius Godefridi Comitis Actenensis, cecidit Archiepiscopus anno 908, mortuus 989, cum beatus ante Haguenum captum in Regni Francorum manisset. Ad Lindulphus successit Radulpho anno 917 mortuo, profuit annis 12, defunctus an. 930. e Cucultor quidam verbanus Matera, a Belgica voce Kikelen gævre, hancene — Ita MSS. confrimata a Martyrologus Legitur hic Idibus Mai

DE S. ALCMUNDO MARTYRE

DARBÆ ET SALOPÆ IN ANGLIA.

Commentarius prævius.

o. II.

AN DCCC.
XII MART.
Nordumbro-
rum Reges
flures aut
expulsi aut
occisi.

Regnum Nordanhumborum posteriore seculi octavi parte variis suorum Regum intricatum fuit tragediis, commiseratione et rerum temporumque indignitate refertis. Vixrant ante sancti Reges Ceolwulphus, ejusque successor Egbertus, ambo relicto regno apud Lindisfarneensis vitam monas-

twam auspici, Ceolwulphus, anno dcccxxxvii, Egbertus anno dcccxlvi. Huius tunc successit illis Osulfus, qui anno uno regnum tenuit, amisit, perdidit, nequiter a sua familia occisus ix Kalendas Augusti. Anno ergo sequente dccclix Ethelwaldus, qui et Mallo dictus, regnare cepit Nonis Augusti. Verum anno

DCCCLXXV

A **DLXXV** Ethelwaldus regnum Northumbro-
rum in Kalendas Novemb. cum Aleredus, prosapia Ida
prima hujus gentis Regis exortus, ut quidam dicunt,
successit in regnum, et anno **DLXXV** Aleredus Rex
accepit Regnam Osgearnum: *ex quo genuit Osredum,
dem Regem, et Alcmundum, de cujus martyrio, nata-
li et reverentia hic nobis est agendum.* Hunc ergo pa-
rens Aleredus Rex anno **DLXXV** consilio et consen-
su suorum omnium, regie familiae ac Principum
destitutus societate, exilio imperii mutavit majesta-
tem. Primo in urbem Bebban, postea ad Regem
Pictorum, nomine Cynolt, cum paucis fuge roma-
tilibus recessit. Ethelredus quoque filius Ethelwaldi pro
eo regnum suscepit, quo anno **DLXXIX** expulsus, et in
exilium fugato, Elfwald filius Osalli Regis *supra me-
morati* regnum Northumbro-
rum suscepit. Rex
pius et justus. Sed conjuratione facta a legibus patri-
rio, Siegano nomine, occisus est in Eboraca civi-
tate, hinc anno **DLXXXVIII**, quo sepulto regnavit Osredus
filius Aleredi, ne frater S. Alcmundi. Verum anno
DLXXXIX dolo suorum Principum circumventus, et cap-
tus ac regio parvatus, attonsus est in Eboraca civi-
tate, et postea necessitate coactus exilium petiit,
Sed Ethelredus ad exilium liberatus, iterum in regni
sedio est intronizatus, a quo anno **DLXXXI** filii Elf-
waldi Regis, Olf et Oelfwine, ab Eboraca civitate
abstrahi, et de ecclesia principum per praemissa fal-
laciis adducti, miserabiliter sunt perempti. *Uti anno
sequente Osredus ante Rex, frater S. Alcmundi ju-
bento Rege Ethelredo occisus est, xviii Kalend. Octo-
bris. Et in monasterio Givensi ad ostium Tame
fluminis sepultus.*

Aleredus
R. J. pater
S. Alcmundi
expulsi
anno 774.

uffi Osredus
R. J. frater
S. Alcmundi
an. 790.

B **DLXXXI** Ethelredus Rex anno **DLXXXVI** oc-
cisus est xviii Kalendas Maii. Oshaldus vero patricius
a quibusdam ipsius gentis Principibus, in regnum
est constitutus, et post **XXVII** dies omni regie fami-
liae ac Principum est societate destitutus, fugatusque,
et de regno expulsus, atque ad insulam Lindisfar-
nensem, cum paucis recessit, et inde ad Regem Pic-
torum cum quibusdam e Fratribus navigio perve-
nit. Tunc Eardulfus filius Eardulfi sive Eardulfi, de
exilio vocatus, regni indolis est sublimatus, et vii
Kalendas Junii consecratus: cujus jussu S. Alcmundus
est occisus. *Contra hanc Regem anno **DLXXXVII**
conspiratione facta ab interfectores Ethelredi Re-
gis, Wuda Dux bellum inerat, et ex utraque parte
plurimis interfectis Wuda Dux cum suis in fugam
versus est, et Eardulfus Rex victoriam regaliter
sumpsit ex inimicis. Hactenus fere omnia ex Simeone
Dunelmensi de Gestis Regum Anglorum desumpta sunt,
et pleraque eisdem verbis leguntur apud Hovedeniam
parte prior. Anatum. De eisdem Regibus haec con-
formiter scribit Turgotus Dunelmensis lib. 2. Historie
de Dunelmensi Ecclesia cap. 4 et 5. Est Turgotus reli-
quus senior, de quo agimus pluribus ad historiam Trans-
lathonis S. Guthberti xx Martii. Ex hoc supplemus,
reliquis Reges Northumbro-
rum, de quibus ista tradit:
Eardulfus anno regni sui decimo de provincia fugato,
Aethelwald per biennium illud tenuit, deinde Eanred
filius Eardulfi Regis triginta tribus annis regnavit.
Eanredo successit filius Ethelredus: quo occiso, in
regnum successit Oshertus circa annum **DLXXXI**. Ve-
rum eo circa annum **DLXXXII** fugato, successit Elfi;
qui et Oshertus in Danorum irruptione placatus, anno
anno **DLXXXVII** Kalend. Aprilis in praedio occubue-
runt. Quibus interfectis Dani Egbertum Regem
constituerunt. Ait de tribus illis Simeon Dunelmensis
dicto anno **DLXXXVI** asseritque Egbertum ultra Ti-
nam regnasse vi annis, quo an. **DLXXXIII** moriens
alio, expulsus, successorem habuit Resig, qui reg-
navit tribus annis, quo rediit anno **DLXXXVI** mor-
tuo, secundum Egbertum regnavit, ultra annum Ti-
nam, cui anno **DLXXXIII** accessit Guthredus filius*

occisus
a no 792.

Eardulfus
R. J. anno
790 occisus

C **DLXXXVI** Ethelredus Rex anno **DLXXXVI** oc-
cisus est xviii Kalendas Maii. Oshaldus vero patricius
a quibusdam ipsius gentis Principibus, in regnum
est constitutus, et post **XXVII** dies omni regie fami-
liae ac Principum est societate destitutus, fugatusque,
et de regno expulsus, atque ad insulam Lindisfar-
nensem, cum paucis recessit, et inde ad Regem Pic-
torum cum quibusdam e Fratribus navigio perve-
nit. Tunc Eardulfus filius Eardulfi sive Eardulfi, de
exilio vocatus, regni indolis est sublimatus, et vii
Kalendas Junii consecratus: cujus jussu S. Alcmundus
est occisus. *Contra hanc Regem anno **DLXXXVII**
conspiratione facta ab interfectores Ethelredi Re-
gis, Wuda Dux bellum inerat, et ex utraque parte
plurimis interfectis Wuda Dux cum suis in fugam
versus est, et Eardulfus Rex victoriam regaliter
sumpsit ex inimicis. Hactenus fere omnia ex Simeone
Dunelmensi de Gestis Regum Anglorum desumpta sunt,
et pleraque eisdem verbis leguntur apud Hovedeniam
parte prior. Anatum. De eisdem Regibus haec con-
formiter scribit Turgotus Dunelmensis lib. 2. Historie
de Dunelmensi Ecclesia cap. 4 et 5. Est Turgotus reli-
quus senior, de quo agimus pluribus ad historiam Trans-
lathonis S. Guthberti xx Martii. Ex hoc supplemus,
reliquis Reges Northumbro-
rum, de quibus ista tradit:
Eardulfus anno regni sui decimo de provincia fugato,
Aethelwald per biennium illud tenuit, deinde Eanred
filius Eardulfi Regis triginta tribus annis regnavit.
Eanredo successit filius Ethelredus: quo occiso, in
regnum successit Oshertus circa annum **DLXXXI**. Ve-
rum eo circa annum **DLXXXII** fugato, successit Elfi;
qui et Oshertus in Danorum irruptione placatus, anno
anno **DLXXXVII** Kalend. Aprilis in praedio occubue-
runt. Quibus interfectis Dani Egbertum Regem
constituerunt. Ait de tribus illis Simeon Dunelmensis
dicto anno **DLXXXVI** asseritque Egbertum ultra Ti-
nam regnasse vi annis, quo an. **DLXXXIII** moriens
alio, expulsus, successorem habuit Resig, qui reg-
navit tribus annis, quo rediit anno **DLXXXVI** mor-
tuo, secundum Egbertum regnavit, ultra annum Ti-
nam, cui anno **DLXXXIII** accessit Guthredus filius*

cut alii decem
successerunt,

atque ad
anum 920.

Hardecnuti et regnavit super Eboracum, mortuus
anno **DLXXXIV**. *Postmodum e Danis regnavit Sithri-
cus mortuus anno **DLXXXVI**, cujus regnum, Guth-
fertho filio expulso, Ethelstanus Rex suo adjevit im-
perio. Hae Simeon Dunelmensis.*

3 *Contra Malmesburien-
sis lib. 1 de Gestis Regum
Anglorum cap. 3. Atum Regem Northumbro-
rum statuit Ethelredum anno **DLXXXVI** occisum, cujus man-
dato Osredus Rex frater S. Alcmundi fuerat interfec-
tus. Post Athelredum, inquit, nullus ad regnum ad-
scendere ausus est dum quisque superiorum sibi ca-
sus timeret, et obis inglorio tutus victitare, quam
ancipiti discrimini pendulus regnare mallet: pla-
rosque enim Regem Northumbro-
rum exitio vitam esse. Ita cessante rectore per
XXXIII annos pro-
pria illa risui et praede finitimis
fuit. Transactis his **XXXIII** annis hanc regionem
obtinuit Rex Eglafus anno Domini-
e incarnationis
DLXXXVII. Hae illi
cui enormi centum et amplius an-
norum curae, quibus
propri fuerunt Northumbro-
rum Reges: unde nec in
audiam sepe de alio, etiam Sanctis,
paucis scripsi. Non ergo Egbertus Rex Occi-
duorum Saxonum et regnum reliquis abjicit, sed
prorege Ethelstanus: nequante Egbertum fuit aliquot
interregnum anno **DLXXXIII**, sed continuo alii prioribus
successerunt Reges, atque inter eos, uti jam dictum
est, Eardulfus ante regnabat.*

Malmes-
burien-
sis Reges
V2 omisit:

et regnum
perperam
Saxonibus
adatum a,
anno 827.

4 *His postis, munda, que restant inter tot Danor-
um irruptiones, precipue de S. Alcmundo colligi-
mus: ac primo Simeon Dunelmensis ad actum annum
ante ista tradit. Item anno Alcmundus filius Alce-
di Regis, ut dicitur quidam, a tutoribus Eardulfi
Regis est apprehensus, ejusque jussione cum suis
profugis interemptus est. Qua ita paucis Hibernien-
sis indicat, Alcmundus filius Alredi Regis Northum-
bro-
rum occiditur: atque ante ad annum **DLXXXV** de
patre agit his verbis: Mollus regnum Northumbro-
rum dimisit, et Alfredus filius Eanwini suc-
cessit, qui fuit Birnhami, qui fuit Boste, qui fuit
Bleemanni, qui fuit Adriel, qui fuit Ida. At West-
monasteriensis ad dictum annum **DLXXXV** patrem Regem
Eadredum appellat, trium potum Ida Regis, et regna-
se octo annis: et ad annum **DLXXXIII** Eadredus,
ait, Rex Northumbro-
rum ex hac vita transiens,
Athelredum habuit successorem. Verum in exitum
abisse supra ostensum est. De nece S. Alcmundi ista
habet item Westmonasteriensis ad annum **DLXXX**. Quo
etiam anno Alcmundus filius Balddredi Regis a tuto-
ribus Eardulfi Regis Northumbro-
rum apprehen-
sus est, ejusque jussione cum suis profugis inter-
fectus. Reginolphus Cestrensis in Polychronico, quod manu
eratum habemus lib. 3. cap. 23 ista habet: Mollus Rex
Northumbro-
rum regnum dimisit. Successit Alvedus
ix annis, et habuit ille Alvedus duos filios, Osfre-
dum (alio Osredum) qui tertio post eum loco regna-
vit et Sanctum Alcmundum, qui postmodum in pre-
lio Morensium contra Westsaxonum occisus est.*

E

S. Alcmundus
occisus jussu
Eardulphi
Regis: filius
Alredi,

alio Alredi

Eadredi,

Alredi,

5 *Polychronico citata ista habet Harpsfeldius in
Historia Ecclesie Anglorum seculo 8 cap. 21. Magnus
Ethelbertus filius fuit Alcmundus, qui cum in subsi-
dium venisset Ethelmundi Subreguli Moreiorum,
praedio contra Wiltonienses, qui erant pupuli West-
saxonum, de certantibus ibidem occisus est: quod factus
est ex Cestrensi assumptus Harpsfeldius, qui secutus
Malmesburien-
sem scripsit Northumbro-
rum tunc tempo-
ris sine Rege visse ut Regi Egberto postmodum sub-
jectos fuisse. Praeterea Alcmundum filium fuisse Ethel-
redi Regis, a quo fratrem ejus Osredum occisum dicitur,
non Alredi, quem Alredum appellat. Non ergo
in praedio, sed jussu Eardulfi Regis apprehensum, et
in ipse forsitan qua filius Alredi Regis et legitimus
regni haeres erat, interfectum arbitramur.*

F

non occubuit
in praedio.

6 *De reverentia ejus ista subjicit Harpsfeldius: Cu-
jus*

Corpus in
veneratione,
Barbi,
miracula,
templum
Darbiæ
et Salopiæ :
non fuit a
Danis occisus,

A jus corpus apud Album monasterium, deinde apud Darbeiam reconditum est, structo eo loci memoriae ejus templo, quæ celebris propter miracula, ab eo ibidem post mortem edita, habetur. In Martyrologio Anghcano ad XIX Martii ista habentur : Darbiæ festum S. Almundi Martyris, qui filius Alireli Regis Northumbriæ, impie a Danis occisus est in prælio contra Wolstanum Wiltoniæ Ducem. Cœpit corpus ejus continuo clarere miraculis; quapropter translatum Derbiam magnaque cum veneratione sepultum est, ubi postmodum egregium in ejus honorem erectum templum hodieque subsistit, S. Almundi vulgo nuncupatum : quo plurimi olim accedere solebant peregrini, miraculorum ibidem patratorum causa. Passus est circa annum Christi mille. Salopiæ quoque alterum spectabilis formæ templum in hodiernum usque diem superstes, ejus nomini dedicatum, visitur. Sunt urbes hæc notissimæ, suarum provinciarum sive Comitatum Darbiensis et Salopiensis metropoles. Sed ante Wilsonus hujus Martyrologi auctor, hincit u Danis S. Alchmundum occisum? Forsan, qui Alredi non Alcredi filium credidit, et gratus est de Alfredo celeberrimo Saxonum Occidentali regi, cujus Acta scripsit Asserus Mercensis, qui in quo errore vitatur cum Cestrensi ad marginem pugna quod Harpsfeldium, ubi de S. Alchmundi eade agit, in anno allegatur mille, cum Asserus, suam historiam. Choarit ab anno mille, quo Alfredo Westsaxonens notus est : de hac pleribus agit xx Martii ad Translationem corporis S. Cuthberti : et ejus contra Danos victoriæ referuntur.

neque in
prælio
Mercensium

7 At quæ de prælio Wolstani dicuntur, ita ad annum mille referuntur a Wigornensi : Eodem anno contigit Ducem Ethelmundum de Mercia cum suis exisse, vadumque quod lingua Anglorum Kimeresford nominatur, transiisse, cujus adventu cognito,

Wiltonensium, Dux Weollstanus cum Wiltoniensibus ascendit contra eum. Commissoque gravi prælio multi ex his et ex illis ceciderunt, amboque Duces occisi corruerunt : victoriam vero Wiltonienses habuerunt. Hæc ibi, absque Danorum mentione, quæ quidem illi isto tempore in Anglia grassabantur. Præterea nullo modo spectat illud prælium ad S. Alchmundum. Pro quo advertendum quatuor res a Wigornensi ad dictum annum mille narrari, plura inter se disparatas, prima est de Carolo magno itinere Romano et hyeme in urbe peracta, altera de obitu Regis Occidentalem Saxonum Brihtici et successione Egberti. His succedit pugna jam memorato, atque ultimo loco refertur eadem Alchmundi filii Alredi Regis Northumbriorum, quem jussione Eardulfi Regis Northumbriorum occisum Simon Dunelmensis et Westmonasteriensis trahunt. Eundem Ferrarius inscripsit Catalogo generali Sanctorum his verbis : In Anglia S. Alchmundi Martyris. Ceterum quæ de vocabulo martyri late sumpti diximus xviii Martii ad Vitam S. Edwardi Regis et Martyris, injuste jussu novercæ occisi, videtur huic Sancto applicari debere, et ibidem legi possunt.

Quomodo
Martyr
habeatur.

8 Alfordus in Indice Sanctorum Angliæ sub finem totum in Annalium Ecclesiæ Anglicanæ ista habet : Almundus, puer regius et Martyr, fuit Alredi Northumbriæ Regis filius. Parente e regno pulso, ille e vita pellitur. Colitur Sanctus et miraculis probatur. Duo templa Martyri extracta. Colitur ad XIX Martii. Allegatur annus mille in dictis Annalibus ac numerus xvi. Verum aut incuria typographi aut alia de causa omnia post numerum viii sunt ommissa. Patrem Alredum nobiscum statuit anno mille et regno pulsum. Almundus vero xxxvi annis postea elapsis, non puer, sed vir circiter triginta annorum, interemptus est.

Quo etate
occisus.

DE B. ANDREA DE GALLERANIS SENIS IN HETRURIA Commentarius prævius.

D. P.

ANIMADV.
PAP. 8

§ I. Antiquus cultus, Vita a supparis ævi auctore scripta.

AN MCCLII
XIX MART.
Senis hoc die
mortuus
Andreas,

Senensis in Hetruria civitas præantiqua, eademque sacunda Sanctorum patria, et Deiparæ Virginis quæ sanctitatis auctorem mundo protulit, specialibus patrocinii prærogativis non continentibus dignatur; continuis duobus hoc mense diebus duos ejusdem virginis cultores erimus colendit : B. Andream videlicet et B. Ambrosium, utrumque a patria Senensis cognomentum sortitum, utrumque miraculis inelytum, et in eodem Fratrum Prædicatorum templo sub propria quemque ara sepultum. Prior dierum ordine Andreas fuit, quemadmodum et moriendo precessit iuxta Marginalium notum antiquo originuli pergamenæ, diversa quidem, veteri tamen manu abjectum, in hæc verba : Cælestia adeptus est hic Sanctos reverentur munus Sacramentis Ecclesiæ, MCCLII, die XIX Martii. Ex quo patet, qualiter S. Ambrosius de Senis supervixit S. Andree annis xxxvi et die uno. Quæ confirmantur partim ex ipso contextu Vitæ, Dominice die characterem mortem ipsius notabilem faciente, partim ex adjecta post Vitam eadem manu clausula : Anno Domini secuti in Quadragesima, in die Dominica post Vesperas, ad Dominum transmigravit.

AN. 1231

in Dominica,

non Palma-
rum,

2 Eum Dominicam Palmorum fuisse persuasit sibi is, qui ex Latino Italiam Fstam fecit et illustravit P. F. Raymondus Barbi, Dominicæ Religionis Prior Martii. T. III.

in oppido S. Geminiani, et Senis anno MDCCXXXVIII publico illius urbis prælo subiect : persuasit autem id sibi ex eo capite, quod proximam huic Dominicæ secundam feriam, usque ad Pri v tempora, Senensis populus solitus fuerit festum B. Andree venerationi habere, quasi continuo emsequens sit huic depositionis diem fuisse, istum vero beatæ mortis. Sed ut anno illo multisque prægressis, ac subsecutis Pascha nunquam fuit xxvi Martii, ita quæ præcessit Palmarum Dominica in XIX ejusdem non potuit incidisse. Fuit quidem XIX Martii an. MCCLII Dominica dies, littera Dominicali A. sed fuit Dominica Quadragesimæ tertii, cum scilicet Pascha incidisset in diem Aprilis XVI. Itaque dilati in hebdomadam usque Sanctum festi, si causam oportet per conjecturas querere; cum non aliquid verosimile videatur totis tribus hebdomadibus inseputum mansisse corpus (quomodo enim rem adeo memorabilem, quantum est diuturnior sit facti cultus præservatio vires excedens naturæ. Vita non retulisset?) non omnino incredibile nobis videtur, quod crebrescentibus ad B. Andree invocationem miraculis, corpus ejus tibi die solenniter fuerit de terra elevatum post annos aliquot, et cum quam præferimus Vitam jam conscriptam : qua demile celebritas annue visa fuerit renovanda.

F

sed 3 Quadrage.

forte postriede
Palmorum
elevatus,

3 Fuisse ab Andree morte annos non admodum multos ad illius festi institutionem authentico docemur testimonio Indulgentiarum, post annos xxxiii propositarum, de roque ut jam pluries actoloquentium, Ipsum ex Senensis conventus archivio Raymondus profert, et nos ex

Rom. 14, 10

quando collitur festo annuo,

et Indulgentis ornato.

per Bernardum Episc. an. 1276

vivente adhuc B. Ambr. 10. Salscedonio,

Vita ante eum autem scripta,

A eo hic transcribimus : quoniam publicum Beati hujus cultum egregie confirmat. Est igitur hujusmodi : Bernardus divina miseratione humilis Senensis Episcopus, universis Christi fidelibus tam Clericis quam Laicis per civitatem Senensem et diocesim constitutis, ad quos litterae praesentes advenerint, aeternam cum benedictione salutem. Quoniam, ut ait Apostolus, omnes stabimus ante tribunal Christi, rationem de propriis actibus reddituri, sive bonum egerimus sive malum; oportet nos diem extremae missionis misericordiae operibus praeveneri. Cum igitur dilectos in Christo viros, religiosos Fratres et Conventum Ordinis Praedicatorum de Senis, et ipsum Ordinem in Christi visceribus amplectamur, et ipsis in Deo, ob eorum beneficia ab eis nobis et Ecclesiae nostrae exhibita, et quae exhibentur quotidie, simus admodum obligati; volumus et desideramus hoc quod mente gerimus perficere studio gratioso. Hinc est quod (sicut per ipsos Fratres nobis extitit intimatum, et nos ipsi pluries vidimus) iidem Fratres nec non tota Senensis civitas, ob reverentiam et devotionem viri venerabilis Andreae, olim nobilis concivis et fratris nostri, cujus corpus apud ipsorum Fratrum ecclesiam requiescit, de cujus vita et transitu apud domesticos et peregrinos laudabile testimonium perhibetur, prima die lunae post festum Palmarum, honoribus et solennitatibus congruis solemnia non immerito peragunt, in tanti Patris memoriam et honorem.

B Nos ergo solennitatem ipsam non solum manu tenere, verum etiam super ipsum spirituale lucrum adpescere cupientes, de misericordia Jesu Christi et Beatissimae Virginis Mariae Matris ejus, nec non et sanctorum Martyrum Crescentii, Ausani, Savini atque Victoris patrociniis confidentes, omnibus qui ad praedictum locum dicta die causae devotionis accesserint, et iidem de bonis sibi a Deo praestitis reliquerint, dummodo de peccatis suis vere contriti fuerint et confessi, annuatim in praedicta solennitate annum unum de injuncta sibi penitentia in Domino misericorditer relaxamus. Datum Senis mcccxxiv, Indictione ii, die ii Kalendas Aprilis.

C 4 Bernardus hic a Ferdinando Ughello tomo 3 Italiae sacrae usitato illius viri diminutive Bandinus appellatur, et ad Senensem cathedram erectus dicitur anno Bulla praevictae expeditionem praecedente, et anno mcccxxvii vel sequenti adhuc in vivis fuit, quando signavit Bullam in favorem Hospitalis de quo infra: paullo autem post cum Gualtero gentem, sacrificanti Episcopo quodam honoris praerogativa semper assistere solitum, advocare sacrificaturus contempsisset, ab eadem sumptis armis, factum in se Gualtero factum injuriam, ut arbitrabantur, ulcisceretur, occisus ad aras, successorem habuisset B. Ambrosium, inquit idem Ughellus, nisi is ex moderatione animi amoreque vite privatae sibi delatum a Pontifice onus subito contempsisset. Ex cujus B. Ambrosii vita Italica auctor Raimundus fortassis non inconsequenter profert alterum indicium quod non multis, ut dicitur post obitum beati viri annis conscripta haec Vita sit: qua videlicet num. 19 mentio est Fr. Ambrosii miracula viri Dei praedicantis; et jam inde a tempore fundati conventus, quod fuit anno mcccxxvi, per annos centum quinquaginta reperitur nomen eius tale nomen fuerit, nisi B. Ambrosius Salscedonius: qui nisi tunc adhuc fuisset in vivis cum ista scriberentur, fuisset haud dubie reverentius compellatus, quandoquidem a morte sua publice euperit, ut Beatus eoli, ipsa Apostolica Seale concessa, et ad solennem Canonizationem ejus procedere volente.

D Quod argumentum vobis quoque efficacissimum videtur, si expressius nector ille dicitur, nisi quae deploratitendibus superfluisse istorum numerum, qui a morte Beati fluxere, catalogos, Religiosorum nomina exhibentes: quod ut non negamus, ita ad confirmandam scripti hu-

jus vetustatem satis esse putamus quod post commendatam in genere miraculorum multitudinem dicat nector num. 16 de singulis speciebus exempla visa et fide digna relatione audita non immerito apponenda videri. Neque id de miraculis dicit tantum quae possint diu etiam post mortem patrati putari; sed in ipso statim ingressu praefatur, de eo se instituisse sermonem: cujus vitae laudabilis non solum qui cum eo versati sunt testimonium praestitent, verum etiam quae ante illius obitum et post frequentius claruere miracula et jugiter coruscare non desinunt. sanctitatis eximia: merita attestantur. Horum igitur qui cum eo sunt conversati testimonium habens auctor, non diu post obitum viri Dei scripsisse putat: in miraculis autem reverendis stratori se uti stylo exornavit num. 15; quod eorum fusiorem declarationem relinqueret libello, ubi haec primo fuerunt diffusius compilata: ob iis videlicet qui singula sic ut gesta deferiebantur, et sufficienti testimonio fide corroborantur, excipiant in cohercibus: quos anno mcccxxi aut lxxxvi, ardente cum sacrista templo, perisse est verisimile: si tamen ad illud usque tempus superferunt.

E 6 Melior membranae cohercibus fortuna fuit, in quo descripta vita continetur: nam quamvis hic quoque nuper perisse nuntiaretur primum, tamen a R. P. Fr. Antonio Accurigi, hoc quo scribimus anno 1665 Priori Conventus S. Domini Senis, diligenter requisitus ad Patrum nostrorum instantiam, ac demum repertus est, ex eoque transmissa excerpta Vita, sub hac, ut sequitur, fidei formula: Haec extracta sunt fideliter ex quodam Codice, scripto in charta pergamenae per Fr. Constantinum, in quo sunt Legendae B. Domini, B. Catharinae Virginis et Martyris, B. Petri Martyris, S. Thomae de Aquino, B. Andreae Senensis, S. Elisabethae Reginae Hungariae, et B. Macarii Romani, existente in aeternum conventus S. Domini Senarum, et dicta et superscripta fuerunt fideliter collationata per nos Fr. Isidorum Ugurgerium Senensem, sacrae Theologiae Magistrum Ordinis Praedicatorum, et Joannem Roehigianum Clericum et civem Senensem anno Domini mdcclxv, more Ecclesiastico Indict. iii, die vero ii Martii. Haec est Vita, quom anno mcccxxvii in Italicum idioma translata vulgavit Bartholomaeus Jo. Baptista Naccarini, et ita impressam secutum se proficitur Silvanus Rossi, parte 2 de Sanctis et Beatis Tuscanis anno mdccl: cetera instrumenta, auctoresque de B. Andreae utrumque locutos, adnumerat praevictatus Raimundus ad calcem Vitae antiquioris supplementum aliquod et ornamentum.

F § II. Gallerana B. Andreae familia: Misericordiae Societas ab eodem inchoata.

Majorum seriem et familiarum clustria cognominata, quae velut manna sperverant, dum raverent, Sancti, ne post mortem quidem reddenda ipsis putavit simplicitas anteriorum seculorum, ut quibus omni nobilitate potior esset, sanctitatis titulum se profiteretur Silvanus Rossi, ut illius autem durit, si verbis suis specialibus in exemplum intelligerentur propositi, quando addito a patria cognomente ob aliis synonymis Sanctis discernerentur. Itaque et in titulo Vita B. Andreas Senensis simpliciter nominatur: et ubi fere Sanctus aut Beatus Andreas. Quia tamen quantumcumque publici juris facti, non desunt proptus ad invitationem urgere eos, qui commune cum ipsis sortiti genus, non minus eorum illustrantur laudibus, quam bellis fuerunt majorum suorum: ideo reprehendi non potest posteriorum usus seculorum, qui B. Andreae in publicis Actus gentilitium de Galleranis cognomentum addidit, quod et infra producendis citandisque apparet, et nos in titulo secuti sumus.

G Antiquae porro nobilitatis esse familiam Galleranorum, non Ghezolini solum, qui fuit Andreae pater,

D

item miracula

et membranae antiquis edecada, E

ita Italic versa.

B. Andreas Senensis dicitur a patria,

a familia Galleranis,

laus

A laus bellica probat : sed etiam ostendi potest ex muneribus, quæ majores illius gessere pro republica, quæque ab eadem retulere in præmium. Etenim ex publicis Actis, quæ hodieque in archivis supersunt, cognosci potest, quod anno MCLXXXVI propter insignia in bellis facinoræ Galleranæ genti jus datum sit, turres (quod Senus præcipuum fuit nobilitatis argumentum) extruendi : alteram in ipsa paterna B. Andreae domo in parochia S. Peregrini, quam hodie Ballutorum familia possidet ; alteram in oppositis ex utroque ædibus, quas modo Bindi incolunt in parochia S. Petri in Banchis. Ab hac majorum suorum generositate minime degener Andreas noster, et ipse juvenis arma tractavit haud sane infeliciter : nam ut in MS. quodam Divini illorum temporum, quod in ecclesia Cathedrali servatur, scriptum legisse se testatur D. Bartholomæus Carthusianus, et Gregorius Lombardelli Dominicans : Urbeveterani anno MCCXC adversus Campigliam tetenderunt, grandia eodem damna inferentes : quod cum Senis esset intellectum, obviam hostibus itum est, commissaque pugna Dominus Andreas Galleranus, nobilis Senensis, interfecit Dominum Duem : qui de victoria desperantes, retro abierunt.

et ipse cæsi horum duce laudem retulit ;

B 9 Pari animi fortitudinis, sed Christianom mansuetudinem uelocum edocti, disperi in cossa usus creditur, quando cædem eam commisit, ob quam et patria vitare profugus debuit, et in Dei munus feliciter incidit. Nam quumvis litigium aliquod præcessisse velint quidam, plures tamen sunt, qui dicant nulla alia re bilem motam esse Andreae, quom quæ intima ejusque loci Christiani viscera potest debetque commovere, blasphemis oris injuria in Deum. Gesta res est in Camollia vico, ante eos gradus qui a Tolonii domo ad palatium hodie Solumbeutorum ducit : ubi ad ipsum concurrentium transversim domorum unguulum etiam nuncidue petreæ spectantur, istic ubi uterque constitit in monumentum posteris collocatur, ut ferunt ; altera quæque pulvis alta, minor alta. Ut fuit, non erat securum Andreae munere in urbe, quam cum titulo Potestatis obtinebat regabatque Dominus Venturii Vicecomes Pisanns, dimisso quaquaversum satellito perquirens uctorem cædis : ergo versus Maritimum orum se con ulit, ubi Galleranorum familia possessisse dicitur costella, Piscariæ nuncupata.

exulare cogitur.

Instituit misericordiam societatem,

C Bapt. Naccarus eundem B. Andreae institutorem faciant ejus societatis, quæ sub Misericordie nomine Senis floruit usque ad annum MCCCVIII, quando sublatis, qui tibi curam pauperum agebant fratribus, fundi ac redditus applicuit sunt hospitali majori a Scalis dicio : locus vero in usum Academice publicæ, eatenus nulli certæ sedi per resuscitulum et quod excurrit offitæ, adaptatus est sub titulo Squentis : in cujus archivio omnia adhuc servantur Instrumenta dictum locum concernentia, probantque institutum istic fuisse hospitale, Fratresque pauperibus et infirmis deservituros sub nomine Oblatorum et Fratrum de Misericordia pauperum Christi, circa annum MCCXL, cervini coloris veste utentes, cui assutum ad humerus symbolum litteræ M crucein † impostam sustinentis, quid i la proflerentur indicabat. Non spectabant illi quidem ad Dominicanum Ordinem, ut quidam estimaverit, propterea quod olim quoque laici in eo Fratres ejusmodi coloris pallio utebantur ; ab eo tamen ad omnium spiritualium bonorum communicationem admissi sunt per Fr. Stephanum Brentinum, octavum Ordinis Generalem, decretumque anno MCCXII X Augusti signatum reperitur, quo jubentur Fratres Prædicatores diem obitus cujusque ditorum

a Dominicanis in communicationem admittam

Oblatorum in Capitulis suis commemorare, æque cæsi de corpore suo fuissent.

11 Vulgo autem Salimbeutorum dicebatur hospitale, quod esset extructum in amplissimo illo tractu, cujus familia illa, vetustissima simul ac potentissima, integram aliquando habuit possessionem. Fundatum autem esse ab ipso B. Andrea, collatis in id facultatibus suis, etsi ea de re, ut nimis vulgo nota nihil auctor Vitæ, certa habetur apud Senenses traditio : quam non tantum secuti sunt illius verbis historici Orlandus Malavolti et Jugurtha Tommasi ; sed probat titulus saxo incisus insertusque paventi, juxta altare Beatissimæ Virgini in illius loci ecclesia, sub hac formula : An. D. MCCCXLVII, die VIII Junii, tempore M. Agnoli Gucci Rectoris hujus domus, constitutum fuit a Communitate Senensis, ut festum B. Andreae, qui caput et principium fuit hujus sanctæ Domus, die Lunæ Sancto quotannis in perpetuum servaretur : ad gloriam Dei et honorem ipsius, qui ex hac vita transiit anno MCLLI : quibus consouit epigraphæ, subjecta imyui ipsius Beati, qualis spectatur in aula majori Curia, dicta Mappa-mundi ob exposita istic tabula geographica ; et est talis :

ea de re traditio et monumenta :

Hic fuit Andreas Sanctus Galetanus, egenus Patricius, fautor subsidiumque bonis : Pauperibus quoniam cunctis extruxit azylum, Artes discit ubi Gymnica turba sacras.

E

12 Ut tamen ad Acta B. Joannis de Deo probatum a nobis est, collegisse illum quidem misericordie erga pauperes exercendæ socios, sed qui non nisi post obitum ejus perpetuam acceperint stabilitatem : ita de his quoque dicendum putamus, ac nihil domi sacrum eosdem habuisse quam illi in vivis fuit B. Andreas. Quomodo enim alibi sepulturam elegisset quam in erecto a se vel sacello vel templo? Post mortem igitur ejus sollicita civitas, ne sublato operis pii uctore, ipsum quoque, quod tanto cum bono publico erat institutum, disfleret ; Rectores e civium numero successiveri deligendos, constituit, qui una cum Fratribus res istic administrarent : anno deinde MCLXXX decrevit, ut Episcopo, Priori Dominicanorum, Franciscanorum Guardiani, et Rectori ipsius Societatis jus esset concordibus suffragis circa sex deligendi, per quos contractus quicumque de bonis ipsius hospitalis legitime celebrarentur, exceptis iis, quæ testamento legata testatores noluerant alimari.

mortuo Andrea Procuratores e civibus constituitis :

13 Quæ omnia Fr. Latinus Mulabrancu, ex Ordine Dominicano, Ostiensis ac Felitrens Episcopus, Legatus Apostolicus, per ablegatos a Republica requisitus, rotu habuit, Bullam Inmolæ signans XVII Junii : quæ etiam nunc servatur una cum altera Martini Papæ IV, biennii post in Monte-Flasconis signata, qua potestas conquirendarum elemosynarum ad loci conservationem, bonorumque stabilium possidendorum confirmatur : jam ante seculi ab Episcopis Senensibus data, et a Bernardo Episcopo confirmata Februario mense anni MCLXXVII vel sequentis (nam dubium moret character vi Inluctiois, Fr. Christianæ anno adjectus, et alterutri numero vitum obrespissis convenit) qua de re extat in archivio Senensis Sapientie insignis Bulla, quæ ex Latino Julicam exhibet Rainundus Barbi cap. 23, directam ad Fr. Bartholomæum Hillebrandi, Rectorem et gubernatorem domus S. Mariæ de misericordia et pauperum civitatis Senensis, ejusque sociis quinquaginta septem nominatum expressis, atque adeo successiveri perices in dicto hospitali ministrantibus : inter quos Petrus etiam Pictunarius est, cum duobus ex octo sociis, in Vita ejus cum titulo Beati Decembris mense profrendu nominatis : in qua etiam bulla sigillatim exprimuntur omnia bona immobilia, dictæ domui a piis fidelibus concessa ad eum diem, et tunc ipsa quam prædicti Fratres omni potestatis secularis jurisdictioni declarantur exempti, atque a subeundis quibusvis in comitane oneribus immunes.

privilegia data et confirmata,

F

14 Ante omnia autem ipsorum societas legitime in formam veri collegii erecti declaratur : quæ deinde Episcopus

B. Petrus Pictunarius annumeratus sociis 37,

A *Episcopus Pium vocat ac religiosum Ordinem, quem per ipsos promotum ad posteros velit; sicut in principio professus fuerat, muneris sui esse Ecclesiastici auxilii opem us impendere, qui vitam eligunt religiosam. Quod tamen non ita accipiendum quasi simul omnes uno sub tecto, unusque Superioris per omnia obedientia Deo servirent, cum trun sollemnium votorum professione: sed eorum singulis spretis seculi voluntatibus, in sua quaque domo et conditione ac officio monentes, pauperum ministerio vacabant per rices, prout ex dicta B. Petri Pectinarij Vita clarius intelligitur: sic enim. recensitis octo sociorum ipsius nominibus, dicitur: Illi omnes pro Christi amore munulim contempserant, nec alteri rei quam orationibus et misericordiae operibus vacabant. Diebus festivis singulis quinque ex iis congregabantur in hospitali, deliberantes quo modo et ratione sequenti hebdomade pauperum indigentiae subvenirent: quorum quatuor hini inter se ministeria partiti obibant sub unius quinti directione, interim dum alii quatuor contemplationi cum Magdeleua eadem septimana vacabant.*

per rices hospitali ministrantibus.

§ III. *Honor corpori habitus: altare, imagines, Sodalitas sub nomine B. Andreae erecta Senis.*

B *Beati Andreae corpus in xde Fratrum Dominicanorum fuisse tumulatum constat. Erat ea tum temporis antiqua S. Gregori parochia, Ordini Dominicano concessa, multoque quam nunc minus occupabat loci, nuperquam vetustam ecclesiam B. Ambrosius Sausclonius, pro tempore Prior, solo exigendum locaret, ut nova et amplior erigeretur: quae anno MCCCLXXXII erepta, et brevi, quantum ad usum satis esset, promoti, sub onnum demum MCCCLXXXI extremum accepit complementum. Ergo, inquit Raymundus Barbi cap. 21, nescitur in qua veteris templi parte primo sepultum fuerit sacrum corpus: creditur autem fuisse inhumatum usquedum subsequentiun miraculorum claritas illius elevationem suavit: quam nus causam esse coniecimus festivitatis annuæ feriv it hebdomadæ sanctioris celebrare cepta: atque de ea in Vita silentium pro argumento accepimus antiquitatis magnæ istius Vita, ipsiusque Beati temporibus proxima. Alioqui necessarii commemorandum in ea fuisse, qua ratione vel elevatum fuerit de terra corpus, vel e veteri in novam translatum ecclesiam, Pergit Raymundus: Finita ex parte et dedicata fabrica, arca pretiosi custos thesauri collocata fuit super altare quoddam, cuius paullo post patronatum gens Gallerana suscepit; arcae autem hae inscriptione addita:*

Corpus in ecclesia Prædicatorum humatum.

elevatur et transferitur post scriptam Vitam.

C *et in altari proprio collocatur,*

QUEM IN ARAM TUIT PIA DEVOTIO
ANDREAM GALLERANUM
IN CAELUM EREXERUNT PIA MERITA
AN. D. MCCCII.

46 *Et in statu res permansit usque dum Franciscus Agili Bossii Mediolanensis, ex Episcopo Pervenno electus Novariensis, auctoritate Gregorii XIII Visitator per Tusciam Apostolicus, Senas advenit, et (sicut in libro Visitationum Bossii de anno MDLXXV fol. 82 existente in Curia Archiepiscopali Senarum, apparet) visitavit altare sub titulo B. Andreae Gallerani Senensis, quod est altare lateritium, coopertum mensa lignea, et habebat tres tabalias cum petra sacra, quam manavit equari et infigi dictæ mensæ. Aderant duo caudelabra octonem, et pallium ex serico albo Damasco, et prædella lignea nova et decens. Supra quod altare aderat icona imaginis B. Andreae, cum variis miraculis per eum factis in tabulis perpulchre et ornate depictis subtilissime: cui iconæ aderat crasis ferrea, et post illam aderat capsula lignea deaurata, in qua erat repositum corpus supradicti B. Andreae. Et quia dicta capsula erat aperta, et ad*

ab Apostolico Visitatore inspicitur an. 1578.

eam patet liber accessus, mandavit fieri in dicta capsadaus claves, et continuo clausam retineri, nec facile aperiri, aut corpus illud B. Andreae facile ostendi. Quod altare est illorum de Galleranis, et est dotatum, et habet onns decantandi Missam secunda feria post Pascham Resurrectionis, quæ adimplere dixerunt. Decreeverat nempe Pius v, ne Dominica Passionis commemoratio mastu, hebdomadæ affixa sanctæ, cuiusquam Sancti festivitate lætiori turbaretur: atque ea causa fuerat transferendi in Ferias Paschales festi, quod in hodiernum diem servatur.

Imago Beati in altari,

17 *Anno post dictam Visitationem quinto, Christi MDLXXX, Capitaneus Julius Galleranus marmoreum dicti altaris ornatum faciendum locavit: qua occasione amata est, quæ ibi diu steterat ipsius B. Andreae depicta imago, circa annum MCCCXXVII eleganti Antouii Laurati pennis elaborata, quam circumdabant variorum miraculorum expressæ historuæ quamque ab effigie ad vivum expressu sumptam voluit aliqui: colloque est super altare quod Petrucciorum est ex parte sacristiæ; ubi mansit ad annum usque MDCXX, quando altare prædictæ gentis B. Ambrosii imagini aptatum fuit, eo deserendæ ex loco ubi nunc est sanctissimi Rosari sacellum. Et ipsius B. Andreae imago, quinto post anno restaurata, obtinuit locum, ipsi, in quo primum steterat, altari proximum: ubi, quemadmodum et alibi semper, frequenti candelarum lumine etiam hodie cohonestatur. Supra ipsum altare nova ejus imago visitur, anno MDCXXX picta a Stephano Volpi, procurante nobili Penturionum familia, quæ Galleranæ per adoptionem Domini Julii, suæ stirpis per lineam masculinam ultimæ, feliciter successit. Hæc tabula B. Andreae exhibet coram Benta Virgine genuflexum, recipientemque felicitis transitu sui nuntium, quemadmodum in Vita num. 12. Visuntur et alia plura per pia Urbis Senensis loca sancti hujus viri icones, quas Raymundus cap. 28 recenset, nec opus est singulas commemorari.*

alia nova picta anno 1630.

18 *Venimus ad Sollicitatem sub invocatione B. Andreae institutam, et conventu solitam in oratorium, quod sub dormitorio conventus Fratrum Prædicatorum est. Ea principium habuit anno MCCCXLV Kalendis Maii, ut testatur collectio antiquæ Capitulorum in membranis exarata, et apud dictos sodales usservata. Pro suo autem insigni ac præcipuo pix religionis objecto Jesum sumens Crucifixum, cum in laboris suis ac super oratori altare curavit devotissime exprimeundum; demum B. Andreae velut suum mediatorum ad Christum. Itaque et in principio dictorum Capitulorum seu ordinationum, præfatam sollicitatem conventuum, anno præfato hoc exordio utitur Conciliarius Oratori: In nomine et reverentia D. N. Jesu Christi crucifixi, et suæ sanctissimæ Matris Virginis Mariæ, nec non beati Domini S. Andreae. Iterumque novum similitum constitutionum librum XII Martii anno MDXXVII, quando Solales centum viginti vixisse in suffragia inventuntur, ita exorsus est scriptor: In nomine sanctissimæ Trinitatis individuae, atque gloriosæ Virginis Mariæ et B. Andreae de Galleranis. Alibi vero in usdem Capitulis eam honorant cum titulo Beati Patris nostri; eumque suæ sollicitatis Patronum ac protectorem agnoscent: jubent autem ut de peculari cultu eadem exhibendo edoceantur Caudidati, et ter recitatis Pater et Ave post invocationem sancti Spiritus et Virginis beatæ subjungere versiculum, Ora pro nobis beate Pater Andrea: cum Oratione, Deus qui B. Andreae Confessoris tui etc.*

Sodalitatem sub nomine B. Andreae institutum,

cum in laboris defert,

F

et invocatur Sanctum ac Beatum

19 *Habuerunt Sodales isti jus sepulturæ sub iis formicibus, quibus inedificatum est S. Dominici templum; cuius rei, locu nunc ad belli defensionem leges munito, aliqua adhuc supersunt indicia, et hoc in necrologio dicti conventus evidens testimonium: Joannes... obiit n Martii. Sepultus est in sepulchro Disciplinatorum Societatis S. Andreae anno MCCCXXIX, qual jus usque ad annum MDLXIX tenere: tunc enim ad fornices tem-*

habuit jus sepulturæ sub templo S. Dominici.

A plo Sapientia subjectos, et idonee repurgatos, translatum est oratorum, vegetque in eo et numero et nobilitate illustrium Sodalium primæ institutionis fervor: multis pro utroque sexu privilegiis indulgentisque a Gregorio XIII in perpetuum concessis stimulatus honoratusque; et Illustrissimorum ac Reverendissimorum Dominorum Ascanii Piccolomini Senensis Archiepiscopi, et Scipionis Tancredi Episcopi Montis-Alciani, et Nobilissimorum Baronum atisque titulis insignium virorum, ex Illustrissima Germanica natione Senas residentium, iudicii honestatus: qui omnes non crediderunt infra suam esse dignitatem, si nomina sua Sodalium Albo inscripta legerentur.

floret numero et dignitate Sodalium.

Patroni sui corpus defertur in celebri processione an. 1603.

20 Eadem Sodalitas cum, iuxta piam urbis Senensis consuetudinem, anno MDLXXVII inductam, ad instruendam Dominicam in Albis supplicationem, qua Deo aguntur gratiæ pro orationum quovis anno factorum successu, sorte evasisset prior anno MDCII, deliberareturque, æquæ et ejus Sancti vel imago vel reliquiæ sacræ isti in pompa circumferretur; auctor fuit Eques Ugo Benzus, a Sodalitate sanctissimi Rosarii ad eum eorum deputatus, ut B. Andreæ Gallerani corpus, vel totum vel partem ejus, offerendum decernerent: quod communi exceptum gratulatione, et permittente Reverendissimo Barzel-

sterumque an. 1636.

B lino, Vicario generali Cardinalis Tarvisii Aemonensis et Senensis Archiepiscopi, executioni mandatum est XI Aprilis; accepto ad id venerabili S. Andreæ capite. Quod deinde magna solemnitate relatum ad valem Patrum Dominicanorum, toto octiduo sub insigni conopsea, melio in templo expositum mansit publicæ civium venerationi. Quod iterum simili magnificentia et ritu factum anno MDCXXXVII; præsertim, dum præcedenti Dominicam Sabbato e capsâ suærum levaretur cranium et elegantibus tabernaculo imponeretur, præter illustrissimos plures viros, ipso quem diximus Archiepiscopo Ascano. Ipsum autem cranium nono deinde die, populo innumerablem concurrente et pietate sua prolixiorum eum actum faciente, in capsam suam, quæ et ipsa medium in templum erat delata repositum est, ac pariter super altare suum, prælucente magno numero errorum relatum.

21 Titulus quibusdam distinguebatur antiquum MS. quos hic divina traspavit Vita, inde acceptos seorsim præmittimus.

- Hic de pietate compassionis in corde.
- Hic de benignitate subvenientis in opere.
- Hic de instantia orationis.
- De dilectione Dei et proximi.
- Hic de sanctitatis excellentia.
- Hic de humilitate vitæ et exaltatione mortis.
- Hic quomodo multos a diversis et variis languoribus liberavit.
- De restitutione visus.
- De reparatione auditus.
- De reformatione loquelæ.
- De impetratione gressus.
- De contractionis liberatione.
- De recuperatione usus rationis.
- De liberatione a dæmonibus.
- De liberatione a carcere.
- De tranquillitate fluctuantium.
- De resuscitatione mortuorum.
- De quadam nobili puella a morte mirabiliter præservata.
- De quodam novitio converso à tentationibus exitus Ordinis liberato.
- De testimonio sanctitatis B. Andreæ.
- De eodem.
- De quadam muliere contracta in somno liberata.
- De custodie sepulchri ejus.
- De quadam volente offerre in ejus festo.

VITA

Per supparis ævi scriptorem, ex MS. conventus S. Dominici in Campo regio Senis.

CAPUT I.

Vitæ totius virtutumque synopsis.

Fuit in civitate Senensi vir nobilis, Andreas nomi-

ne, moribus et honestate præclarus, qui de nobili Galleranorum prosapia traxit originem: cujus vitæ laudabilis non solum qui cum eo sunt conversati testimonium perhibent fide dignum; verum etiam quæ ante ipsius obitum et post frequentius claruere miracula, et jugiter coruscare non desinunt, sanctitatis eximia merita attestantur. Hic cum a Potestate Senensi ex perpetrato homicidio publice exularet, quasi nocturno tempore cum a fratre suo de Maritima veniens, vidit nubem de sub quodam molendino subito exeuntem, quæ ipsum cum equo, cui insidebat, a fratris aspectu subtrahens, trium fere miliariorum spatio per aerem detulit; ipso germano sequente, et tantam perditionem durosos et anxios genitibus adclamante. Sed vir Dei mox salutatione Virginis se munivit, eam nullatenus desinens devotissime salutare; ita ut ejus meritis tandem ad terram fuerit incolumis restitutus.

D EX MS. SENENS. Ariticos Senensis nobilis

1æ de patratæ ocul

et mundo statui renuntiare,

E exindeque virtute claudere incipit.

2 Et quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, in hoc vir sanctus, suæ intellexit vocationis exordium, ut scilicet animum suum abstraheret a terrenis, et ad contemplantium cœlestia se transferret: ipsi devote serviens, qui eum de tenebris hujus mundi vocavit in admirabile lumen suum. Quod utique provida, et simplici aviditate complexit: ex tunc enim mundo, et pompis ejus renuntians, Christo se totaliter dedicavit, virtutes claruit, quibus seipsum regens et Christianorum utilitati intendens, ad Deum se feliciter ordinavit; mortem fugiens vitam sitiens, viam vitæ ingredi non expavit. Hic namque fuit pietate compatiens, benignitate subveniens, oratione assiduus, dilectione præcipuus, sanctitate perfectus, humilitate dejectus.

Afflicti compatiens,

crus putridum sanai,

parturienti obstetriatur,

3 Fuit ergo vir sanctus valde compatiens, et super afflictos pia gestans viscera; ita ut eum magis cruciaret afflicto miserorum, quam ipsos miseros afflictio sui. Unde et semel cuidam pauperi obviavit, qui crus habebat tumidum, et jam quasi totaliter putrefactum, nec inveniebat propter inopiam pecuniæ recisorem. Quod vir Dei intelligens, emplastrum quoddam ex sua simplicitate apposuit, et statim fuit penarie liberatus. Ubi Deus manifeste ostendit, quod etsi pateretur dolorem afflicti, pati noluit afflictionem inflicti, qui erat tantum refugium afflictorum. Hic infirmos et afflictos diligentius perquirebat, eos visitans et consolans, admonens ad patientiam et exhortans. Unde et quadam die dum rediret de Comitatu, inveniens feminam solitariam parientem, pietate motus, sibi loco adstitit obstetricis, et perfecte in omnibus ministravit.

P ampullas medicas a contractione servat,

særo redeunt danum,

4 Accidit etiam ut frater suus ex indignatione quamdam clavem in fenestram projiceret, ubi erant ampullæ, quibus vir sanctus b scrupulos diversi generis deferebat infirmis: ex qua projectione ampullæ sunt penitus comminutæ. Quod vir sanctus intelligens, nihilo est mutatus: sed pergens ad fenestram invenit eas ampullas siue aliqua læsione. Ubi Deus manifeste ostendit quantum acceptabat suæ studia pietatis. Cum enim beatus vir operibus misericordiæ humiliter et devote insisteret quantum posset, contigit frequenter quod in pauperum servitiis occupatus, ad domum propriam redire non posset ante tertium sonum campanæ. Qua de causa indignati sunt omnes de propria domo, et ei sic tarde redeunti aperire volebant: quod ille ut vere devotus et patients, humiliter substinebat, et ut ejus funula retuli tantum se in oratione prosternens, januis clausis, postmodum Salvatoris exemplo reperiebat apertas. Et quia tunc est vera compassio pietatis quando ad sublevandum miseriam per opera se ostendit: ideo ad primum secundum sequitur congruenter, scilicet subvenientis benignitas.

ultra patebant janua.

Ad benefacendum promptus.

5 Secundo fuit benignitate subveniens: nam ipsius

Asius studium hoc erat continuum, open ferre miseris et solvenire egenis. Unde et quodam sero unum farine sextarium ad domum pro pauperibus apportavit, et calefacta aqua in media nocte voravit famulam, ne perderet Matutinas. Quæ cum surrexisset, et panem faceret, et vir Dei reponeret et ordinaret, e pasta non deficiebat, cum alias tot panes producti ex tribus sextariis ullatenus non foissent: ex qua re mulier d fatigata, querrens et sciens ab eo quod unius farine fuisset sextarius, intellexit hoc ex viri Dei meritis processisse. Vinum etiam, quod pro infirmis fecerat speciale, dum vellet ut solitus erat mittere, famula invenit ipsum penitus defecisse, quod B. Andreas audiens ivit ad e vegetem, et facto signo Crucis hausit abunde, vegete repleta divinitus, unde longo tempore de ipso pauperes sustentavit. Hoc et de pane pluries accidit; quia dum esset sermionum vacuum, et famula non inveniret quid daret egenis, ipso illoc eunte divinitus replebatur.

B Quadam etiam die, dum esset hora prandii et tempus esset pluvius et nivibus irritatum, vir Dei familiaribus dixit: Parate, et ego vado ad Sanctum Petromillam eis alimoniam delaturus. Quibus mirantibus et dissuadentibus, ivit, et antequam complete parassent rediit, et videntes et tangentes vestimenta sua nihilo madefacta, intellexerunt apsum tam cito reversum, et illa sua a pluvia Angelum deduxisse. Simile etiam pluries accidit, quando eadem causa ibat ad g Montem-Cellesum, et ad loca alia divinitus inspiratus: ex quibus omnibus Dens notificare voluit quantum suæ misericordiae opera acceptaret. Et quia per activam vitam ad contemplativam venit, congrue sequitur tertium, scilicet orationis instantia, in qua ad apicem contemplationis de campo actionis ejus animus transvolabat.

7 Sequitur ergo tertium, scilicet orationis instantia: orationi enim attentione tam avida animi insistebat, ut hinc ubi, corpore constitutus ad contemplandam sui Creatoris faciem, calcatis curis omnibus inhiaret; ubi non solum pro sua offensa, si quando in Deum commiserat, verum etiam pro perditione humani generis, quam videbat, nec non ex amore Patrie quam avide sitiabat, piis et miserabiles gemitus effundebat. Prorumphebant enim flumina oculorum ejus acceptabile sacrificium Deo: ita ut in loco unde ab oratione surgebat, terra inveniretur madida, acsi aqua in abundantia fuisset effusa. Unde et sic seminavit in lacrymis, quod postmodum in exultatione metivit. Semper autem inter diem et noctem quingenta Pater noster, et totidem Ave Maria devote dicebat, si quando poterat; utpote, si occupatio pauperum sineret, ter quingenta ferventius superaddens. Et ut posset attentius et devotius perorare, capillos eundam luniculo appendebat, ne orationis fervorem somnus aliqua interpolatione interrumpere.

8 Singulari etiam devotione et reverentia ipsius gloriosæ Virginis obsequio se exponens, ex amore concepti eam semper in salutatione Dominam nominabat. Cujus meritis non solum in patria, verum etiam in via respondit Virgo, quando sibi apparuit. Nam mulieres quæ viro sancto ex opposito morabantur, pluries, quando surgebant ad Matutinos, videbant locum, ubi ipse orabat, immenso splendore clarescere; quod ex admiratione B. Andreæ famulæ referentes, et querentes ad quid in nocte fieret tantum lumen; dicta famula se hujus rei nesciam referens, quod dicebatur diligenter advenit: et in hora, qua dixerant, sequenti nocte consurgens, luminaria immensa conspiciens, vidit in albis Dominam pulcherrimam, virum sanctum dulciter alloquentem que in sequenti die ab ipso exigens, utrum Virgo fuerit gloriosa, respondit: Etiam: admonens eam, ut ante mortem suam hoc alicui nullatenus enarra-

ret. Et quia in oratione illuminatur intellectus, ad cujus apprehensionem inflammatur affectus; ideo convenienter sequitur quartum, scilicet dilectio caritatis.

9 Sequitur ergo quartum, scilicet dilectio caritatis, qua Deum, et proximum affectionis sinceritate dilexit: quanto enim affectu proximum diligebat, qui se in proximorum obsequium totaliter impendebat? Suadebat omnibus monita sanctitatis, in cunctis se exhibens speculum honestatis. O quanta puritate Deum amabat, quem præter Dei memoriam nil aliud delectabat! Hujusmodi divino amore languescit, cujus desiderio animus inardescit: dum enim Deo amore conjungitur, ab ipso præter Deum nil diligitur. Et quia conveniens est, ut dilectus suum visitet dilectorem; semel Christus ad eum venit specie peregrini, instanter petentis in hospitium introduci: quem fratre remittente et ex hoc plurimum indignato, in proquam cameram firmato bene ostio collocavit. In mane autem cum vellet eum educere, aperiens cameram neminem adinvenit; ex quo intellexit illum fuisse, qui dixit: Si quis diligit me sermonem meum servabit, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus.

10 Quadam etiam die, dum sibi eunti ad Matutinas a quibusdam, ut eum morti traderent, insidiæ tenderent; ipsi per medium eorum transitum facientem aggrediendi penitus defecit audacia, illo qui erat in scelere principalis exhortante crudeliter ad aggressum. Quod cernens B. Andreas ad pedes illius humiliter se prostravit dicens, ut in se, quidquid vellet facere, libere exerceret: ad cujus verba non solum a concepta nequitia se retraxit, verum etiam de his, quæ fecerat, veniam humiliter postulavit. Ex qua re evidenter innotuit, quod Deus pati non potuit, ut vir sanctus a proximis lederetur, qui tantæ pietatis, et caritatis gratiam in proximos effundebat. Quadam etiam die adhuc exulans, dum intrasset clandestine civitatem, et in quadam turri h moraretur occulte. Potestatem non latuit, quæ statim ad ejus comprehensionem i bertarios misit; quibus clavem petentibus dictæ turris, ultro sine clavi aliqua apertum esse ostium, et nullo vidente vir Dei exiens, coram assistentibus illæsus evasit k; providerat enim Deus hunc electionis ministrum, et sui quam citius dignissimum Confessorem. Et quia sanctus Sanctorum solus a Sancto diligitur, propter quod ipse dicit, Sancti estote, quoniam ego Sanctus sum; ideo bene sequitur quintum, scilicet ejus sanctitatis fastigium.

11 Sequitur itaque quintum, scilicet ejus sanctitatis fastigium: sanctus enim fuit, quia divino obsequio totaliter addictus: Sanctus, quia in lege Dei firmiter stabilitus: Sanctus quia ab omni immunditia libere emundatus. Ad Deum enim tanta se rectitudine ordinavit, ut in omnibus divino volito se conformans, ad ejus regulam cuncta sua opera terminaret. Tanta fuit etiam constantia roboratus, ut nullis tentationibus posset a bono proposito impediri, nullis adversitatibus, contumeliis vel injuriis ad impatientiam provocari. Tam perfecta fuit etiam suæ puritatis et simplicitatis munditia, ut non solum immunda et fraudulenta committere, sed vel cogitare abhorreret.

12 Et quia sanctitas est ab immunditia libera, et perfecta in immaculata munditia; perfectum autem in unquamque est, quando finem ultimum jam attingit; ideo Virgo beata virum sanctitate perfectum suo filio revocat conjungendum in Ecclesia S. Christophori. Dum enim quadam die in S. Christophoro ante altare B. Blasii clausis januis devotius proraret, Sacerdotes et Clerici qui erant in sacristia delectabile sibi fieri colloquium audiebant. Et exenites, ut suspicerent ad loquentem, viderunt Dominam

E M^o SENES. ex uno sextario sextario,
C p^uret panis impetral: d
n^obas ne vinum deficiat, e
aut panis impetral.
Caritatis r^oo aliquo e^o rediens, f
B ipe redit pluvio calto S^o cruo, g
Orationi radicissimus,
avide et ardenter insuiti,
non sine cupula i^o r^oncuæ.
C ipe d. In q^o em p^o decoua,
mula in luce,
fruitur ejus alloquo.

D Sincere diligens.
Deum et proximum.
Christum suscipit sub specie peregrini.
Jo. 14. 23 E
Ex insidiis et citius ad mortem
periculo d^o datus liberatur,
h
i item alias periculo captivitatis.
Lev. 11. 43 F
Perfectum in gradu periculo eximio sacralitatis,
et ab omnium purum macula
B. Virgo inornis suæ admonet

A Dominam nimio splendorem fulgentem, quæ statim disparuit. Unde vir Dei ad domum rediens mox febre arripitur, et advocans famulam ut eum cooperiret, obitum suum die Dominico in vesperis futurum prædixit, sicuti et Virgo beatissima revelavit; quod rei postmodum probavit eventus. Dignum namque fuit, ut tam certum suæ sanctitatis nobis nobis daret indicium, quo fama virtutum claresceret, et ex hoc devotione accensi, ejus meritis veniam in præsentem et gratiam, et in futuro gloriam a Domino consequamur. Et quia quanto gradus perfectionis est altior, tanto occasus periculo-sior instat; hinc frequentius nascente superbia; (quæ sicut radix est omnium vitiatorum, ita virtutis exterminium nominatur) ideò congrue sequitur sextum; scilicet humilitatis dejectio.

13 Sequitur, scilicet humilitatis dejectio. Hac enim virtute, per quam ceteræ conservantur, præ ceteris claruit. Mundum et mundanas despiciens penitus vanitates, nullum præterquam seipsum spernebat, hoc etiam despiciens si ab aliis sperneretur. Unde operibus, quæ despectui et vilitati patebant, insistebat avidius; non ministrari desiderans, sed potius ministrare. Et hoc ideo, quia erat in humilitate fundatus, sui sequens vestigia Salvatoris, qui humiliavit semetipsum; nec non et Virginis gloriosa, in qua, sicut dicit Bernardus, humilitas plus quam virginitas placuit Creatori. Corpus suum quantum poterat humiliabat jejuniis, vilia et despecta induens vestimenta.

a Grifidum nominat Raymondus, atque obeam eis factam Potestatem cum suo satellito, a qua fuerit certe comprehensus; quod cum nocturni temporis circumstantia non ita constat. — b Medicus herbarum devotiones cu vox Italii generice significat, speculans autem spissiores illas purgandis mulendis que pretius et stomachi mentibus exenpiatis. Syrupos acerbant aliqui, Francis Sirope. Ignobis Medicus antiquus vor, uoteretis usitatissimu. Græcæ in herbis origina, quis dicitur cum vixit ex rursus fontibus etymologia possunt excogitari. c Italii subacta fornice massa: hinc postulat Franci dicant quomodò furmo velius coctasque carnes, quas ubi yeca voce arbuereas.

d In autographo saluata uti vltom infra num. 15: ita enim Italici Latino sic substituant e sur k. — e Vos vinarum de quo voce plenus atba hoc misit. f Extra portam Cambolum, inquit Raymondus, in parochia, cui nomen Vetus: ubi degrebat monacha vulgo dicta le domitelle, ut est, solutiola, eo tempore regnabat S. Francisci recentior impleta. postremis hctis in urbem recepit ad eum conventum, quem olim Annibals possiderant, sub patronio S. Thomæ apostoli. g Supra fontem Beccæ, inquit idem, ipso in loco, ubi ab an. 1537 Patres Cuppini habitant; hinc autem habitabant monacha Ordinis Cisterciensis, vulgo dicta Abbatisa, jam inde ab anno 1403 late collocata: circa annum autem 1205 juxta urbem adducta ad monasterium S. Prosperi: ac demum eodem 1520 hostium metu compulsa, et 1555 in arrem munissimum instaurata, intra ipsam urbem recepta sunt, extructo monasterio quod vulgo dicitur Transitarum. — h Raymondus ait sua domus, de qua vide protogom num. 8. i An a Lombardico Berth. princeps, ejus et publica Potestatis oppugratoris satellitesque nominata. Itali hodie burros dicunt. — k Subjungit quæ supra, eo miraculo motum Prætorum (Potestatem ipsa nominant) exitum eodem remisisse. — l Raymondus hunc locum Latine transcribens cap. 15 legit negationem. hoc despiciens si ab aliis non sperneretur.

CAPUT II.

Miracula post mortem B. Andreae: diversi languores curati.

E qui ore Veritatis dicitur, quod qui se humiliat exaltabitur: congruum valde fuit, ut qui tantum se humiliavit in vita, dignis et novis prodigiis exaltaretur in morte. Unde non sine modica admiratione refertur, quod in eadem hora reddito divino spiritu qua prædixit, inventa est ejus facies sicut nix candida, et redolentibus floribus comperta. Uli Dens manifeste ostendit quomodo eum in odoris snavitatem dilexit, quod se exhibuit odorem landalalis fame dum vixit. Corpus etiam ejus, dum ad locum Fratrum Prædicatorum in Campo-regio, ubi ex devotione sepulturam elegerat, portaretur; quidam Miles ex cujus oculis humores diu et jugiter defluebant, de palatio suo quandam fenestram aspiciens, ejus meritis plenarie liberatur.

15 Alia vero miracula, quibus mirificavit et su-

blimavit Dominus Sanctum suum, et jugiter exaltare non deserit: lingua enarrare deficit, manus stylo memoriæ commendare non sufficit. Sed de multis pauca videamus per ordinem. Et quamvis per circumstantias referendum negotium diligentius et clarum examinatur; verum quadietorum prolixitas non solum audientium, sed etiam legentium animos aggravat et fatigat, hæc sub brevitate perstringam, horum declarationem relinquens libello, ubi hæc primo fuerunt diffusius compilata. Est ergo summa devotione fidelium attendendum quot, et quanta per hujus Sancti merita, miracula pateant: multis enim, diversis et variis languoribus prægravatis, restituit integre sanitatem: cæcis visum, surdis auditum, mutis eloquium, claudis gressum, contractis operandi officium, dementibus rationis iudicium, dæmoniacis liberationis præsidium, incarceratis egressum, fluctuantibus tranquillum refugium, mortuis etiam plures donavit vitæ beneficium.

16 Et ad hæc singula exempla visa, et fide digna relatione audita non immerito apponantur. Quidam, nomine Jacobus, propter febrem continuam, et thorum pectoris strictionem in extremis laborans, ita ut mari eo sero penitus crederetur, facto voto a Domina Maria via sua B. Andreae, mox ejus meritis plenarie liberatur. Quidam etiam, nomine Bartholomæus, continuam febrem patiens cum apostemate; facto voto a matre B. Andreae, statim expuit apostema, et a febre est plenarie liberatus. Quidam etiam puer, nomine Albrizinus, dum propter febrem continuam laboraret in extremis, et quasi crederetur mortuus, facto voto a matre B. Andreae, sanitas est integre restitutus. Quædam etiam, nomine Benvenuta, dum laboraret tertiana, cum semel sentiret se calefieri, facto voto B. Andreae, statim recessit febris, eam dimittens integre liberatam. Quædam nomine Bilia, patiebatur quartanam per septem menses, et voto etiam emisso B. Andreae, est plenarie liberata. Quædam etiam, nomine a Oriente, dum laboraret diu apostemate in mamilla, converso tandem in fistulam, destituta est auxilio medicorum: sed voto emisso B. Andreae, liberata est, et pars b saginalis, quæ ibi propter medicamenta remanserat, continuo exilivit.

17 Quædam nomine Boecabella, tumefactionem ventris patiens per sex menses, et ex hoc viribus corporis destituta, emisso voto B. Andreae, integre liberatur. Quædam, Gilia nomine, febres quotidianas et tertianas passa per duodecim septimanas, voto emisso, meritis viri Sancti ante ejus turulum restituta est pristinae sanitati. Quidam nomine Bellinus, dolorem intollerabilem patiens per sex annos, emisso voto B. Andreae, integre restituitur sanitati. Quædam nomine Sobilia c, per tres menses capitis dolore afflicta, et aliis infirmitatibus in toto corpore, quibus medicorum iudicio paralytica dicebatur, in desperatione laborans, Viro Dei Andreae humiliter votum fecit, cujus meritis mox concessita est in omnibus sanitatem. Quidam nomine Bartolomæus, fluxum sanguinis per os septem diebus continue patiens, facto voto B. Andreae, statim plenarie liberatur. Quidam puer habebat vesicam ita inflatam, quod fractus a medicis dicebatur: facto ergo voto a matre ad S. Andreae, plenam obtinuit sanitatem. Quædam nomine Lombarda, morbum caducum patiens jam annum, voto emisso sancto viro, est plenarie liberata.

18 F. Oliverius Conversus Ordinis Prædicatorum, ante quam intraret Ordinem, custodiens viri Dei sepulcrum, casu impedit in clavum, qui pedem ejus in loco nervoso a parte inferiori superius perforavit: qui super hoc precibus se humilians Viro Dei, in eodem sero plenarie liberatur. Quædam nomine Clarissima, invite et coacte agitabat caput, quæ facto voto

cujus ille horam cunctial,

post summum in omni vita humilitatis studium.

Scirrupus

pasta

Fallicare

Clarissarum monast. Senus.

aliud Ordinis Cisterc. et.

Bertary

D EX MS. SENEN. miracula omnia a post sepulturam potantur

quæ strictim referuntur.

Sanantur febres, continua,

B

tertiana,

quartana,

a

apostema in mamilla

ventris tumor,

febres diuturnæ,

dolor capitis,

paralytis.

hemorrhæa, herna,

epilepsia,

ulnus pedis

venarum capitis venarum haurium,

Morum vultus

nihil consp. r. aus floribus.

Fusus speculati. H. haurium oculi

A voto Sancto Dei, liberatam ejus meritis se cognovit. Quædam nomine Germina cibum sumpserat venenatum; quæ ex hoc morti jam sentiens se vicinam, facto voto B. Andreæ, continuo liberatur. Quidam nomine Franciscus, quasi intolerabili illico dolore afflicto, facto voto ab avia sua B. Andreæ, plenam consecutus est sanitatem. Quidam puerulus ex levitate infantili quoddam frustum vasis terrei in os suum miserat, quod sic faucibus adhebat, ut præ anxietatis dolore sine remedio aliquo jam spiritum emittere penitus crederetur. Quod videns mater Parrochina ad terram cecidit semiviva: sed mulieres vicine hunc B. Andreæ voverunt, et statim emisit frustum, incolumitatis pristinae restitutus.

19 Quidam nomine Bullettus, per duodecim dies dolore gutturis anxius, ita quod nec loqui poterat nec sine magna difficultate sumere alimenta, delatus ad S. Andreæ sepulchrum, restitutus est plenarie sanitati. Quædam Monialis apud d. Grossetum erat paralytica, sed Abbatissa aliquam particulam patrum B. Andreæ pro reliquiis reservabat: ad quorum confricationem dicta Monialis restituta est sanitati. Quædam Puella feria secunda in hebdomada Sancta, sicut mater in precedenti nocte somniverat, cecidit ad terram desolario, per viginti brachiorum spatium elongata: quod videns quædam convivina, eam B. Andreæ recommendavit, cujus meritis nullo modo est elisa. Quidam dum figeret paxillum in vinea, transcurrit per alium paxillum cum facie, ita quod oculum sibi erutum vidit in terram dejectum; qui facto voto B. Andreæ, mox in capite ut prius collocauit e. Quædam Mulier audiens in prædicatione Fratris Ambrosii, miracula viri Dei, filium, quem tractum diu in lecto dimiserat, vocit B. Andreæ, et rediens invenit ipsum plenarie liberatum.

20 Quidam nomine Ghibertus, viri Dei detractus sanitati, viso subito est privatus: qui sine malitiae penitentis, compunctus ad cor redit, et se B. Andreæ humilians, veniam petit, cujus meritis vendi beneficium plenarie impetravit. Quidam nomine Bonamente, longo tempore infirmus in oculis, jam per tres menses visum omnino perdidit, qui voto emisso, et visitato B. Andreæ sepulchro, plenarie liberatur. Quidam nomine Paulus, de uno oculo nihil de altero medicum videbat; qui emisso voto, vendi beneficium est integre consecutus. Quædam nomine Grillofina, diu patiens surditatem, emisso voto B. Andreæ integre recepit auditum. Apud Balneum de Vitriolo, quidam nomine Panerius Rustici, surdus a nativitate, in nocte hanc habuit visionem (non emisso voto) quod vir Dei Andreas veniebat ad eum, et acceptum spatium mittebat in aures ejus et in mane se invenit plenarie liberatum. Quidam nomine Matthæus per octo menses amiserat loquelam, sed pernoctans ante sepulchrum viri Dei, usum loquendi solitum mox recepit. Quidam nomine Cambius, loqui non poterat per tres dies: sed facto voto a fratre suo B. Andreæ, ut prius loquebatur. Quædam nomine Romana, patiens in genibus, cruribus et pedibus ire non poterat: emisso voto B. Andreæ, recepit integre sanitatem. Quidam nomine Jacobus, contractus in cruribus ire non poterat: sed delatus ad sepulchrum Viri Dei statim convalescit, tandem plenarie liberatus.

21 Quædam nomine Scalingo, quippe nimis contracta fuerat, ita quod nullo modo ire poterat nisi medicum per domum, reptans manibus: quæ facto voto B. Andreæ, ita est liberata, quod ejus sepulchrum sine baculo et aliquo auxilio visitavit. Quidam nomine Matthæus, dolores et guttas tam vehementes habebat, minum præterea habebat ita contractam, quod operari non poterat: sed emisso voto S. Andreæ, consecutus est in omnibus sanitatem. Quidam emor-

miter gibbosus viri sancti sepulchrum visitans, et ibi pro reparatione sui devotè assistens, a tali enormitate plenarie liberatur. Quædam nomine Adalascia in brachiis contorta, facto voto B. Andreæ, consecuta est integram sanitatem. Nepos ejusdem nomine Marchigianus, contractus erat in brachiis, cruribus, et pedibus: sed voto emisso ab avia B. Andreæ, est sanitati integre restitutus. Quædam nomine Berta, infatuata est, quæ ad tumbarum veniens Sancti Dei, mox cepit convalescere, et tandem plenarie liberatur. Quidam nomine Guido amens penitus effectus est: sed facto in sero voto B. Andreæ, mane convalescere incepit, consecutus denique plenarie sanitatem.

a Itymundus Orientem legit — b Sic Itali calamus milti, quod ipse a stygmiltis aurantibus sagina dicitur, nominare solent — an ejusmodi calamus emico amissus pro pasta? — c Adit Raymondus ex castello S. Quirici territorii Senensis, spatia 20 milliarum ab Ubr ad Euro Africum — d Eisdem Status oppidum, 30 passuum milibus Senis distans ad Metulium, hunc procul a mari inter Tiberonem fluvium et lacum Castellanus, minori adjectum lacum, Rossella antiquo Episcopi, translata huc sede, titulum quoque ab ea sumptè post annum 1133. — e Adulatum erat in MS. hoc miraculum factum esse in festo ipsius B. Andreæ.

CAPUT III.

Ad invocationem B. Andreæ miracula alia.

Quædam nomine Cittadina, crudeliter a daemonio vexata, ante sepulchrum viri Dei libera est dimissa. Quidam etiam a daemonio vexatus viri Dei sepulchro devotus assistebat, sed dæmon invitus recedens dixit, quod saltem campana in ejus recessu nullatenus pulsarentur pro exultatione miraculi; eo quod ab ipso recedente a stanga campanæ penitus frangeretur, quod postmodum rei exitus approbavit, nam ipsum discerpens, et liberum dimittens dictam stangam in furore confregit. Quidam nomine Petrus Baroni, captus in debellatione apud b Montem-Alcinium, pro liberatione votum faciens Sancto Dei, in eodem sero vidit quandam venientem ad eum, qui ipsum ceperat, et querentem utrum ad carcerem duceret: quo respondente, Etiam: dixit sibi, quod nullo modo hoc faceret, et sic captivum emisit, credens et cognoscens suum liberatorem fuisse penitus sanctum virum. Quidam nomine Ugucione de Ischia, dum esset in carcere votum faciens viro Dei, mox advenit clavum, cum quo carcerem dissipabat: sed eam tempus esset quietum, et non sentiretur, rogavit pro tempore in quieto; et factum est tempus procellosum: ita quod nullo custode sentiente omnes de carcere penitus evaserunt.

23 Quidam ex maris fluctibus procellosis in desperatione positus, recedens miracula et merita viri Dei, seipsum sibi devotissime commendavit: ad cujus votum tempestas est penitus annullata, Deo operante. Quidam navigantes, dum ex fluctuosis procellis periculum immeret, ita quod, una navis tabula jam contracta, ex aque ingressu et periculosos ventorum fluctibus inciperent jam sulanergi, audierunt vocem hortantem eos, ut se B. Andreæ devotius commendarent. Quæ audita omnes ejus auxilium flebiliter invocantes, mox viderunt virum Dei in arboris cacumine assistentem et habentem in manu cereum accensum: ad cujus apparitionem cessavit tempestas, et vento prospero habito in illa nocte quadringenta nulliaria navigarunt, venientes ad portum plurimum peroptatum: sed cum redirent, navis in e abbagia posita ab octo galeis piratarum invaditur; et omnes, qui erant in ea, vinculantur in parte inferiori, ipsis Saracenis superius existentibus: sed captivi memores recepti beneficii, viro Dei iterum se voverunt, et facto voto relaxata sunt vincula, et adscendentes superius, invenerunt dictos Saracenos omnino gravissimo

D gibbosus,

contracti duo,

totidemque amentes.

Sag nale

Grossetum oppid.

R

Ex pul ere

et viro pulsi a monis.

a

b Duo captivi liberati

R

Liberatio tempestate

c et piratis.

separatos

torum cruciatus, suffocatio imminens,

dolor gutturi,

d paralyticis,

casus e solario,

B

oculus cæcusus, e hernia.

cæcitas ab incredulitate n inflicta:

item duo cæci curati,

duo surdi

C

totidem muti,

et debiles duo

item contractus

chiragricos,

A soporatos, quos omnes occiderunt, bona eorum cum galeis plenarie obtinentes d.

24 Quidam nomine Baroncellus, diem clauserat extremum, sed facto voto B. Andreae a Landauxore ejus et Ganna filia sua pro suscitacione et liberatione defuncti, vite et sanitati est sancti viri meritis restitutus. Quidam nomine Ceccus, ex dolore fratris, quem videbat mortuum, emisit spiritum, et mortuus tam a medicis quam ab aliis judicatur: mater vero B. Andreae ipsum devotissime recommendans, vivum ejus meritis mox recepit. Quidam puerulus jam sensum et motum perdiderat, et mortuus penitus videbatur: sed facto voto B. Andreae a matre, nomine Imelda, continuo aperuit oculos et evomuit vermem longum et rufum, habentem duo capita: quo vomito cepit surgere, et fuit plenarie liberatus. Quidam Juvenis ab equo, in furore corrente, atrociter conculcatur, ita quod mortuus credebatur vel cito penitus moriturus; sed facto voto B. Andreae, in ipsa conculcatione ab aliquo hoc vidente, vite et sanitati est penitus restitutus.

25 Nobilis quaedam Domina fuit in civitate Senensi, quae B. Andreae precibus magnum beneficium est adeptita. Haec in nocte Dominice in ramis palmarum tale somnium se habuisse narravit: somniabat enim, quod filia sua parvula de fenestra cujusdam domus praecipitum pateretur. Haec cum a somno evigilasset timore ptererrita, filiam suam B. Andreae devotissime commendavit: ipsa verodie in qua beatissimi Confessoris Andreae festum a fidelibus cum veneratione incipitur venerari, dum filia praedictae Dominae esset in quadam altissima domo, contigit ipsum per fenestram ejusdem domus ruere, et ad terram demergi, somnio ad effectum perducto. Dum sic praecipitaretur, quaedam mulier eam videndo demergi, lacrymabiliter, et alta voce cepit sic dicens B. Andreae patrocinium invocare: Sancte Andrea, Sancte Andrea, adjuva illum. Miranda res! cum Puella pervenisset ad terram, tam leviter et tam suaviter cecidit, quod nullum nocumentum in ejus corpore a medico et ab aliquo alio potuerit reperiri. Unde divina dispensatione factum est, quod casus ille taliter accidisset ad B. Andreae testimonium sanctitatis: ut qui fuerat imitator Magistri per vitae meritum, etiam esset imitator per miraculi suffragium: ad ejus gloriam et honorem, qui Archisynagogi filiam a morte mirabiliter suscitavit.

26 Fuit quidam Novitius, Conversus in Conventu Fratrum Praedicatorum de Senis, qui ab humani generis inimice tam validis tentationibus urgebatur, quod egredi Ordinem penitus disponebat. Hic quandoque acceptam pulverem de sepulcro, super quod steterat cappa, ubi erat corpus beati viri, quem in quadam petra diligenter ligatum apud se habebat, devote aspiceret, omnis infestatio inimici et tentatio Ordinem exeundi protinus discedebat: qui precibus gloriosi Confessoris Andreae divina miseratione respectus, et in Ordine confirmatus, in ipso suo novitiatu meruit ab onere fragilitatis corporeae liberari, ad ejus laudem, qui fideles suos tentari non patitur supra posse, sed dans eis augmentum, facit eos viriliter tentationum certamina superare.

27 Quidam Faber fuit in civitate Senensi in e Teresio S. Martini, qui de sanctitate B. Andreae omnino incredulus existerat: hic volens ejus testimonium summam sanctitatis, quoddam frustum vestimenti ejus in ignem projecit, ut si ipsum contigisset a flammarum incendiis non cremari, de sanctitate beati viri nullatenus amplius hesitaret. Mira res! tribus vicibus hoc ipsum fecit, et frustum sic illaesum permansit, ac si nunquam carbonem ignium tetigisset. Credidit incredulus firmiter sanctitatem ejus, et praedictum miraculum pluribus enarravit ad honorem Martii, T. III.

ejus, qui tres pueros in camino ignis ardentis sua potentia servavit illaesos.

28 Ad hoc accedit quod quidam militi, nomine Guelfo, fratri ejus cujus B. Andreas fuerat homicida, evenisse probatum est. Ille fortiter fuerat indignatus, quod corpus B. Andreae esset in ecclesia Fratrum Praedicatorum cum veneratione sepultum, utpote qui tam manifeste homicidium perpetrarat. Haec indignatione intense gravatus, divino timore correptus est: nam ad ecclesiam Fratrum venit, et propria corrigia collo ejus circumdata, nec non et discalceatis pedibus genibusque super terram nudatis, a choro Fratrum usque ad sepulcrum sancti viri procedens, tantam humilitatem et reverentiam ei exhibuit, quod mirabilem stuporem devotionis in adstantium corlibus excitavit, ad ejus gloriam et honorem, qui ad pacem convertit suorum fidelium inimicos.

29 Formina quaedam fuit, quae B. Andreae meritis magnum sanitatis beneficium in semetipsa mirabiliter est experta. Haec quidem cum esset in manibus pedibusque fortiter contracta, a quadam muliere hortabatur, ut beati Confessoris Andreae patrocinia flagitaret: quae ad consilium ejus eidem devote se vovit. Dormiendo autem vidit in somnio B. Andream, indutum cappa viridi, de proprio exire sepulcro: et ad se venire, ipsamque ipsius cappa cooperire, et demum abire. Cum vero taliter somniando videret B. Andream recedere: cepit inhomini dormiens clamare, dicens: Ipse recedit, ipse recedit. Dum sic clamaret, excitata invenit se plenarie liberatam.

30 Senese, custos sepulcri beati viri, cum oblatas cereas in honorem B. Andreae, ejusdem sanctitatem in miraculis protestantes, supra ejus sepulcrum decenter collocaret in alto: pede lapsa, contigit ejus manum a quodam clavo a parte inferiore superius perforari: qui emissio voto, cepit inhaerendo sepulcro penitus dormitare. Ipsi vero dormienti, apparuit B. Andreas, exhortans eum, ut pauperum curam diligenter haberet, et ejus manus signum sanctae Crucis impressit. Ipse vero postmodum excitatus invenit se penitus liberatum, nulla in ejus manu deformitate manente: ad ejus gloriam, et honorem, qui manum leprosi, tactu suae mundissimae manus miraculose curavit.

31 Homo quidam venit ad Ecclesiam Fratrum Praedicatorum in festo B. Andreae, cum devotione sua munuscula oblaturus: ipsa vero die, magna populi multitudine ad sepulcrum ejus devotissime concurrente, praedictus homo, timens a populo comprimendi, manum in longum protensam opposuit multitudini ante tumulum venienti. Dum vero taliter vellet se a pressura defendere, contigit manum ejus in junctura confringi, turba fortissime impellente. Qui intolerabilem dolorem sentiens, semivivus ex nimio dolore, mirabilis compassionis viscera in assistentium cordibus incitavit: qui in se rediens, emissio voto sanitati beneficium postulando; mox ut votum complevit, manus ejus est restituta pristinae sospitati. Multa quidem et alia tam in vita gloriosi Sancti hujus, quam post obitum ejus venerabilem perpetrata invenire miracula, quae styli non sunt officio designata: haec breviter adnotata sunt ad instructionem sanctitatis ipsius, et ad edificationem fidelium, ad laudem et gloriam ejus, qui fecit mirabilia magna solus; qui trinus et unus Deus vivit et regnat per infinita secula seculorum. Amen.

Anno Domini 1231. in quadragesima in die Dominico post Vesperas, ad Dominum transmigravit.

a Sic Italis dicitur generice perlica sive ligillus; hic autem in specie intelligitur transversum supra compunam lignum, ex quo ipse funis aptatus pendet. — b Altis Mons-Alcino vulgo Mont-Alcino vel Mont-Alcia, inter Umbrorem Orciamque fluvios Ar-

D

EX MSS. SENENS. eadem ab inimico,

agnoscitur et honoratur.

Apparuit Beato, contracta curatur.

E

et custos sepulcri laesus,

item contractum fractum

F

ad tumulum Beati.

f Epitogus miraculorum.

stanga

Mortui duo suscitati:

alii duo in ipso mortui artu, ulo adjuvi:

uti et puella nobilis ex alto lapsa

B

et per incantationem Beati illaesa.

Novitius a gravi tentatione liberatus:

C

B Andreae sanctitas per ignem probatur:

Mons Alcinai Opp.

Albegia

Tersellum

D. P. ANIMADV. PAP 9

AN. MDCCLXXXIX XIX MART. B. Joannis, inurbatissimo tempore

Franciscano- rum Generatis.

Acto ex Annalibus collecta.

Cultus, legitimus corporis.

A missimo in monte, 30 passuum milibus Sena ad Euro-Meteum; quo arorum memoria principes Senensium familie obcessa a Casaribus et Florentibus patria, commigravit; roque nadtque minuto, talote se egregie sunt. Merita est Episcopus ejus supra a nobis nominari ante annos 30, et illius Sedis utroque mentissae Ferdinandum Eghellum Italæ neco (tomo 3 ante annos solius 27 cresco, — v. Vadeur hac dictio pro securitate pons Academii della Crusca in suo vocabulario Tascæ rantiotera, ut perribam, arrogansam, etationem spiritus Interpretantur. Adhuc Raymundus, hoc miraculum inter ea esse, quæ imaginem ipsius Beati circum picta exornant; qui idem vassell de miraculo num 25. — A Idem de hoc miraculo ab eodem asseritur. — e Raymundus Italice reddidit Verzo; ea vox tertium cognique rei partem significat. An in tal partes senæ distinguuntur, an alta sil vocis propria istæ nobis, dubitamus — I idem prædictis

omnibus unum addit, quod ait anno 1332 Florentiæ configisse: diverso caractere veteri MS adyctum, et est talæ: Florentiæ in loco S. Mariæ novelle (est ea spatiosa arca ante templum FF. Prædicatorum sic dictum) puer erat quinquennis, Senna Panceola nomine, qui ex domo M. Cini Bernarducci per altam 28 ulnis fenestram infelicitate decidit. Qui aderant eadentemque videbant, occasione festi B. Andræ in crastinum recurrentis (erat enim Dominica Palmarii) ipsum in auxilium invocant; et puerum innoxie valent humi positum. Qui rogatus numquid ei doleret? Modice, inquit, brachium unum: tum alta voce clamare occupit. Nil est aliud, nihil est, per merita S. Andræ Senensis. Testes hujus rei plusquam centum fuerunt: sed duo nominatim exprimuntur: Andreas Blasii Bernarducci, et Petrus Simonis Specialis.

Invocatus B. Andræ innoxium casum præstat.

DE B. JOANNE PARMENSI MINISTRO GENERALI VII ORD. MINORUM CAMERINI IN UMBRIA.

Franciscanus Ordo statuta sancti sui Patriarchæ morte, per hujus in generalatu prius vicarium, deinde successorem Helium multumotis concussus, propter indultum ab eo laxationem Regulæ, et aliorum rigilam ejus observantiam zelantium loubabilem in partem contrariam usum; non ita potuit tranquillari prædicto Fr. Haymonis, ut non in eisdem procellas relaberetur, serato post ultimum Helii abicationem anno; per sorordium, ut voluit, Pr. Crescentii, qui mortuo Haymoni successerat. Quibus malis ut remedium atque adferret Pontifex Innocentius IV, Capitulum generale coram se Avinionæ habentium indixit, in quo Crescentius (volens an iustus inquirant alii) ab Officio absolutus, et Helii peruersis conatibus iustus ubiam, collapsamque disciplinam restauraturus Joannes Parmensis, creatus est Magister Generalis, in Ordine septimus, propter Joannem Parentem et Albertum Pisianum Helie utraque vice successores; ut plenius hæc legi possint in lucubrissimis Seraphici Ordinis Annalibus, per Lucam Haddingham compositis, usque ad annum Christi MCCCXIV, qui fuit a celesti S. Francisci vocatione, unde Religiosis annos exordiantur numerare, quodvagesimus.

2 Hujus Acta, eisdem Annalibus jubiter inserta, secundam auctoram ferre euecorum relationes antiquas aut Pontificiorum diplomatum instrumenta authentica, unde continue filo narrationis ceterum, puerilis mutatis verbis, quo conueto utitur et minus huda foret oratio. Neque tamen operis putarimus aduolendum, ex quo partem utroque accepimus loco; cum ipsi Annales in manibus sint, et que narramus tres potissimum annos, suscepi scilicet ubilicque Generalatus et beati transitus, spectent plerique aut ad eos referentur ab auctore; vel petita sint ex Reqesto Pontifici, singulis annalium tomis subjuneta, secundum temporum, quibus Bulla unaqueque expedita est, rationem. Potius hic præmonendus est lector, quo jure nullis Sanctorum fustis ab Ecclesiis receptis, ac ne Ferrarii quidem priuilegi auctoritate catalogo, Sanctus Beatusque Italor continent, inscriptum, hic referamus: maxime cum nec ex antiquioribus Ordinis scriptoribus quisquam adferatur, qui expressè Sanctum Beatumque indigertaverit; ut recentiorum auctorum hodiernus in eum titulum consensus non multum ponderis habere possit, nisi idem probeatur hanc vocem, que latius se accipi olim patebatur, in strictiori moderni usus significatione et usupasso et usurpate potuisse.

3 Id poro in antiquorum monumentorum defecta, quo miraculorum diuinitis patratorum etatque legitima auctoritate corporis historiam et fidem continentis, nulla extare nominis; hoc tempore probari nequit ritus, quam ex eo stult, in quo venerationis ejus gradum ac modum reprætere Pontifici Visitatores quorum in hoc opere facta non semel est mentio et præsim ad acta B. Andræ de Galleranis. Ita utem reperisse ex eo colligimus, quod nihil obolentum autquandumque censurunt: eorum autem sententiam confirmari subsequens

Urbani VII decretum, pro legitimis censeri omnia permittentis, que ante centum unuorum memoria usitata fuisse probarentur, circa cultum reliquiarum aut Beatorum, etiam non publicè Canonizatorum. Igitur quamuis nusquam scriptum inueniamus, quomodo corpus Joannis in veteri ecclesia habitum sit usque ad seculi præcedentis initia, quibus jubente Alexandro VI alio Fratres migrarere; quin tamen constat in novam eadem transiuntibus Fratribus corpus B. Petri de Moliano amissum duntaxat umbrem prius quam hæc translatio fieret vita suuati, processionaliter usque fuisse solemniter transportatum; in qua novo miraculo eorum omni populo, Cleo primoribusque Camerincensium sanctitas ejus probata fuisse memoratur a Gonzaga in Camerincensium Conuentus descriptione; et quia idem Brati jam nominati corpus nunc intra eundem arcam cum B. Joannis corpore seruari dilectimus, ex Camerincensium speciali ad nos rescripto; atquo utrumque simul accedentibus processionaliter Moliano indigenis reserata arca solere monstrari, non absque prædicentium luminum splendore, alioque apparatu in exhibitione approbaturam canonice reliquiarum solito adhiberi: non possumus consequenter dubitare, quia Visitatores prædicti ea repererint argumenta, quibus ut posse ac debere continuari probarent.

4 Imo suspicamus hos ipsos, quos a Pio V missos ad Umbriam Ordinandam diximus ad 13 Marti in B. Erico, aut alios etiam posteriores simili cum auctoritate a Pio successoribus destinatos, fuisse hujus conjunctionis auctores: cum Gonzaga dicat per dictam translationem Petri quidem corpus honorifice reconditum fuisse in ara Conceptionis Immaculatæ; Joanni verolapidam sepulcrum juxta aram Crucifixi, ipsi utraque eminentius, fuisse collocatum. Primum enim est cogitare, quod defectum antiquitatis in ea, que Petro exhibebatur veneratione, miraculis tamen et Episcopali assensu probata, voluerint roburare, adjuuendo illi tanto vetustioris temporis et legitima præscriptione Brati, hunc videlicet Joannem; et utrumque simul magis honorare, supra aram collocari jubendo arcam. Vel si hæc postrema Reliquiarum utraque transpositio constitutionem Urbanianam propriis processerit aut subsecuta sit: tum enimvero credere cogemur sub ipsi Romanæ Sedis oculis, eo tempore attentissime inuigilantis ne quis usquam novus cultus populari consensione indurreretur, nihil omnino factum esse absque speciali Sedis ipsius desuper consulte et rogata indulgentia.

5 Neque aliquem moueat, quod Bartholomæus Pisanus in libro Conformitatum a Capitulo Generali Assisti approbato die 11 Augusti anni MCCCXX lib. I fructu 8 pueri 2 Generales Ordinis ministros recensens Beati appellationem Joannis nomini non præfigat; isto enim loco ejusmodi titulis sacralioribus abstineri etiam cum Ordinis institutorem Franciscum et Seraphum Doctorum Bonaventuram nominat: tale tamen elogium Joanni terit, quod Gulielmo Eysengrenio, ante annos centum conscribenti Testes Catholicæ veritatis, occasionem dedit absolute Sanctum eum vocandi: Gonzaga vero, Marco

Ex translationibus probatus.

et illud multo recentioris Beati Joannem?

F

Auctorem elogia de eodem.

A *Marco Ulyssipponensi. Waddingo et ceteris ejusdem Ordinis hoc postremo sesquiesculo scriptoribus nuncupandi cum absque hesitatione Beatum : sic enim scripsit loco præcædito : Joannes de Parma vir doctrina et sanctitate præcipuus, cunctis Patribus ammentibus Spiritu Sancto cooperante Generale designatur, at que clarus miraculis spiritum Altissimo reddidit. Ut merito Arturus u. Monasterio in suo Martyrologio Franciscano (cui alias absque probatione cultus legitimum fidei non audeamus) primum ei locum dederit post sanctissimæ Virginis sponsum Josephum cum hoc euconio : Camerini B. Joannis Parmensis Confessoris, qui ob eminentem scientiam ac religionem Generalis Minister totius Ordinis Franciscani electus ; tumque a Summo Pontifice Innocentio IV Legatus pro reductione Græcorum ad unitatem orthodoxæ fidei in Orientem missus, cum multa præclare obivisset, ad præmia æterna evolavit, gloria miraculorum celebris.*

spiritum revixisse assererent, potissimum beati Patris socii tum superstites. Egidius ut eum primum salutavit, Bene venisti, inquit, Pater : sed tarde : inuens multa irrepsisse, quæ remedium non haberent. Assumptus, primum restaurandæ paci ac disciplinæ incubuit ; amandatos in exilium regulæ zelatores, viros sanctos, scriptis litteris paternæ est consolatus ; zelum et studium observantæ laudavit ; prædecessoris sententiam relaxans, ad propriam quemque provinciam revocavit.

B
EX ANNAL-
WADDINGII

4 Statim etiam ab electione sua operam Joannes dedit, ut Ordinis sui incolumitati prospiceret, opportunitis privilegii ab amico Pontifice impetrandis : hinc in Regesto extat Bulla, Lugduni Idibus Augusti signata, qua statuit Pontifex, ut nullus Legatus nisi de Latere, aut Prælatus aliquis, præterito litterarum Pontificiarum, de Fratibus assumere valeat aliquos ad sua seu Ecclesie negotia procuranda vel secum manendum, nisi quos ipse Generalis vel Provincialis Minister eorum tanquam idoneos et discretos sibi duxerit assignandos : quos et subjacere voluit Ordinis disciplina. Aliud deinde Breve, ibidem XIV Kalendas Septembris expeditum, ad supplicationem ejusdem Generalis, Provincialibus Ministris indulget, ut singuli eorum in provinciis sibi commissis possint constituere viros idoneos Deum times, qui, pro locorum indigentia singulorum, res quascunque Ordini concessas aut impostero conferendas (de quibus alias, utpote ad proprietatem Sedis Apostolicæ spectantibus, Fratres dispendere nec possunt nec velint, de auctoritate Pontificia libere petere, vendere, commutare, alienare, tractare, expendere, vel permutare, ac in unum Fratrum convertere valeant, secundum dispositionem ipsorum pro necessitatibus vel commodis eorundem, sicut pro loco et tempore videbitur expedire : possint etiam sic constitutos amovere, subrogatis aliis, quoties viderint opportunum. Et rursus VI Idus Octobris ibidem Lugduni, quoniam aliquibus Fratibus ab exteris nationes a se transmissis concessisse dicebatur, ut volentes habitum Religiosis Minorum assumere, ibidem recipere in Fratres possint, novasque provincias constituere, ac Ministros proficere : concessionem ejusmodi, qua intenderat honorem et utilitatem Ordinis procurare, benigne revocavit ; electus ab Joanne, quod illa contra intentionem suam in ejusdem Ordinis detrimentum redundaret.

qui impetral-
ne Prælati
ulantur
Fratibus
sui consensu
Provinciarum

C

ut conventibus
lucra habere
Procuratores
ad temporalia,

ne peregre
mitti alios in
Ordinem
adsciscere
possint.

F
humillimo in
habitu
Ordinem
instat,

commoditatum
contempnor,

C
Noctu cum
oculis in silvis
oberrans,

VITA

Ex Annalibus Lucæ Waddingi.

CAPUT I.

Electio Joannis et virtutes in Generalatu.

B

Anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo quadragesimo septimo, Innocentius Papa ejus nominis quartus, quartum itidem Pontificatus sui annum agens, illius devotionis affectu, quem piæ considerationis intuitu ad Ordinem gerebat Franciscanum, per litteras VI Idus Maii ad Ministrum Generalem Ordinis Fratrum Minorum datas, aliasque eodem tempore ad universos Ministros Provinciales, Custodes et Fratres ejusdem Ordinis in Generali Capitulo congregandos, professus excitari et induci se, ut eo propensiori cura ipsius Ordinis profectibus intenderet, quo attentiori desiderio eum inter ceteros Ordinis specialis favoris et gratiæ beneficiis cupiebat ampliari ; censuit universitati Fratrum dicti Ordinis multipliciter expedire, ut generale Capitulum istis diebus in sua presentia celebraretur, illudquo in VI Idus Julii (quibus ipse mense Junio creatus quintum annum Pontificatus jam foret ingressus) indixit eo loco, in quo tunc ipsum se esse contingeret ; nec enim rerum ac temporum perturbatio sinebat eum tanto antea determinari.

Capitulum
gener. jussu
Innocentii IV.

Avenione
collectum,

decessit
Crescentio,

2 Contigit autem Avenionem tum Curiam transiisse ; quo reliquis Patribus convenientibus, excusavit Fr. Crescentius Generalis ætatem et insufficientiam, defectum potissimum enanssus eloquentiæ ; qua ex causa se etiam subtraxerat Concilio a nuper Lugduni habito ; amandavit tamen ad utramque tam Concilium quam Capitulum Vicarium suum Fr. Bonaventuram de Jesi, virum prudentem et discretum, Crescentii insufficientia seu, ut aliis placet, demeritis probatis, ab officio absolutus et vel, ut illi dicunt, sententiam depositionis accepit. Non enim defuerant qui hominem traducerent, et inutilem homini communi probarent, seu defectu ætatis et negligentie, seu proprio exemplo et malorum non tantum tolerantia verum etiam inductione. Porro absolutus ab officio vixit deinceps in primo humilitatis vocatione. Electum b ferunt Episcopum Assisiatem : sed irritam factam electionem ab Innocentio, qui ei substituerit Confessarium suum Fr. Nicolaum Britonem ejusdem instituti.

b

Præsentem
degit
disciplinæ
Laurenti :

3 Deposito Crescentio, successit communi suffragio Fr. Joannes Parmensis provincie Bononiæ, qui Parisiis scholis Theologicis præerat, vir sanctus et disciplina regularis ardens propugnator et sectator : cujus electio pacem Ordini restituit, tantaque de ea fuit omnium exultatio, ut Beati Patris Francisci

3 Ordinem autem universum Joannes tribus primis annis visitavit pedes, uno interdum, duobus ad summum contentus sociis ; unaque tunica tam humilis incedebat, ut multis in conventibus per plures dies ignotus, vitam et conversationem Fratrum intus et extra, secure et sine suspitione exploraret ; tum seipsum prodebat, cum nihil minus quam Generalem adesse existimarent Fratres. Si quid autem inveniebat castigatione aut alias reprehensione dignum, haudquaquam dissimulabat ; reliqua omnia ad normam et pristinum statum revocabat, amotis nonnumquam Prælati, qui minus invigilabant ; amotis Fratibus, qui offensionem causabant ; et præcavebat, ne adventus sui aut officii fama præcurreret, antequam statum rerum ipse præsens fuisset expertus. Horas Canonicas, quantumvis ab itinere saepe lassus, beatum Patrem unitatis, erectus nudoque capite persolvebat. Nullum admisit ciborum delectum, sed, ut verum decet pauperem, nihil in deliciis habens quicquid primum offerbatur, cum gratiarum actione in necessariam sustentationem referebat.

6 Non est præterendum quod auctorium e Mariani scribit, divine protectionis paratum subsidium iis, qui cum fiducia operi ejus in angustiis implorant. Cum sanctus Generalis visitaret ultra-montanas provincias, contigit brumali tempore eum errore itinere

ris

EX ANNAL. WADDINGII

B. Virgine invocata,

in monasterio apparenti benedictur a fratribus in iuachis,

qui tandem declarant se demones esse,

servire ipsi a Deo coactos :

unde Officium Benedicti notum.

N. rioni Fratrum claustrum.

Aris tota die deviasse, atque in deserto mediisque silvis ingruentem noctem sustinuisse : unde socii de periculo et labore eam admonerunt, seu potius anxie interrogarunt, quid esset faciendum. Respondit securus, ad divinum auxilium esse confugiendum ; secure confiderent, Deum nunquam in se sperantibus defuisse : implorandam esse Virginem ac beatum Patrem Franciscum. Primus ergo incepit antiphonam, Benedicta tu : respondentibus sociis, prosecutus est tres psalmos primi Nocturni Officii B. Virginis, et Versiculi loco subiecit : Ave Maria gratia plena etc. mox orationem Dominicam, Absolutionem et reliqua, nisi quod Lectionum loco recitavit illa : S. Maria Virgo Virginum etc. subinde, Te Deum laudamus, et Ave Regina cœlorum. His finitis ad B. P. Franciscum conversus, præcavit psalmum LXXVI : Voce mea ad Dominum clamavi, cum Antiphona, Salve sancte Pater, versu et oratione consuetis ; adjecitque, Benedicamus Domino : te decet laus, te decet hymnus.

7 Quibus dictis, audierunt pulsari campanam : quo exitu magis in divinis laudes ad sonitum perrexerunt, via lustralis et difficili, donec ad viciniam pervenerunt Abbatiam. Pulsatostio præsto obviam fiunt, quasi ex conducto expectantes, plures monachi, qui prompte receperunt hospites : ducunt ad ignem, lavant pedes, exsiccant vestimenta, apponunt coenam et sternunt lectos ; omnia ministrant necessaria, ut videbatur, magna alacritate. Post primam vigiliam surrexit Generalis ad orationem, et audita campana, qua nocte ad Officium divinum convocantur monachi, ad chorum cum ipsis convenit ; relicto sociis, qui somno et fatigatione tenebantur.

8 Officium incepit hebdomadarius, nec consueti usus est cerimonia, nec ordine, nec versiculo, Domine labia : sed abruptim et cum turbatione incepit ab illo versu psalmi xxxv. Ibi exciderunt qui operantur iniquitatem. Respondit Chorus : Expulsi sunt nec poterunt stare Tertio id ipsum repetitum : quod suspicionem ingessit P. Joanni. Præcepit igitur in virtute passionis Christi et sanctissimi nominis ejus, ut ocyus edicerent quinam essent. Respondit, qui Abbatia loco videbatur præesse, omnes esse angelos tenebrarum, qui præcepto divino invitati essent missi ad ministrandum ipsi et sociis : precibus, inquit, Matris Dei et illius Vexilliferi Patris vestri. Quibus dictis, totum evanuit, quod ibidem extractum cernebatur : se autem cum sociis in memoroso antro atque nuda humo invenit Generalis. Exertatis sociis, reliquam noctem usque ad auroram, que jam instabat, vigiles duxerunt, et surgentes iter prosequenti ad conventum Ordinis pervenerunt. Sanctus autem Generalis easdem orationes sub nomine Benedictæ, ab antiphona appellationem tribuens, per universum Ordinem divulgavit, ad honorem beatissimæ Virginis ; præcepitque, ut diebus ferialibus post Completorium in choro persolverent Fratres, adjecto psalmo LXXVI Deus miseratur nostri. Quod officium etiamnum retinuit nomen Benedictæ, et laudabili consuetudine multis in locis persolvitur.

a Anno 1245 adversus Fridericum, et post suscipiendum in Orientem expeditione sacra. — b Videtur in margine Auctoris Chronice 24 Generalium. — Horum ultimus Joannes de Griffonibus electus Tolosa est anno 1473, et strenuus Ordinem Minorum servavit. — c Fasciculum chronice Ordinis ab hoc auctore eandem stylo, sed fide narratione descriptum MS. habuit Waddingus et magno sibi fuisse non profectum in Bibliotheca : ubi auctorem illius ad sua tempora deducit obire ad in magna parte Florentia, qua a Scipione Ammirato refertur ad annum 1418, sed quando auctori compulsi fuerit auctorem apud Waddingum repræsentat.

CAPUT II.

Rebus in Ordine per biennium dispositis Joannes in Græciam mittitur ad procurandum unionem.

Versabatur hoc tempore in Oriente Fr. Lauren-

tius, ab Innocentio Pontifice, reducendi schismaticos ad Ecclesie unitatem perquam studioso, missus Legatus per Græciam, Iconium, Turciam ad Græcos omnes, tam in regno Cypri quam in Patriarchatibus Antiochæ et Ierosolymitano ; ad Maronitas item, Nestorianos et Jacobitas a : quo cœpto negotium strenue perurgente, pronunquie in concordiam tam Imperatoris quam Patriarchæ animam per litteras significante id effectum est, ut anno MCLXX Pontifex ipsum Generalem Ministrum Joannem, Legatum suum ordinare in Græciam periculis unionis ergo : scriptis tam ad Imperatorem Trapezuntinum Joannem ut, quam ad Manuelem in Patriarchiam litteris, quibus Angeli pacis nomine Joannem commendavit. Qui incertus de reditu successuque itineris et mora peregre trahenda, justam videtur habuisse occasionem convocandi matris Patres, quam alias per institutum præcipitur, triennium dimittat singulis comitia cogi iubens. Coacta autem ea hoc anno Metis fuisse auctor est b Rodolphus, quamvis Marianus ea post reditum Generalis et Græcia differat.

10 Interim Fr. Thomas Celano, qui pridem ex præcepto Crescentii de Vita B. P. Francisci eam Legendæ partem contulerat, que conversationis ipsius rationem manifestat c : mandavit ut institutum narrationem perficeret : itaque adjectus est secundus tractatus, qui narrationem continet miraculorum, que per intercessionem servi sui Deus ubique faciebat. Præterea quia, ut scribit Fr. Bernardus d de Bessa, nonnulli Fratres erant, qui sub quadam devotionis imagine sectabantur singulares secularium aut aliorum Religiosorum sonos et modos, itaque negligebant, et variando ac lacerando fœdabant divinum Officium ; scripsit Joannes acres litteras ad omnes Ordinis Prælatos in Tuscia, ubi hoc malum serpere videbatur, quas ita exhibet Marianus.

11 Carissimis in Christo Fratribus Ministro, Custodians et Guardians in Tuscia provincia constitutis Fr. Joannes de Parma, Ordinis Fratrum Minorum Generalis Minister et servus, salutem et pacem.

Quia, sicut inlubitanter cognovi, nonnulli Fratrum Officium divinum, quod de Regula nostra servandum Ordinem sanctæ Romanæ Ecclesiæ celebrare debemus, in littera mutare interdum, sed in cantu maxime variare præsumunt ; minus pensantes, quod in gloria sua ponunt maculam evidenter, dum sua dimittunt a Sanctis Patribus edita et venerabiliter approbata, et aliena dubia certis propriis ingerentes, mendicare peregrina cum pudore notabiliter convincuntur : idcirco discretioni vestræ, qui tanta dissimulando sustinere non debet, districtè duxi presentibus injungendum, quo, præter id solum quod ordinum Missalis, et Breviarium a Fr. Aymone, sancte recordationis prædecessore meo, pio correctum studio et per Sedem Apostolicam confirmatum e, et approbatum postea nihilominus per generale Capitulum, nescitur continere ; nihil omnino in cantu vel littera, sub alienis festi seu devotionis obitu, in hymnis vel antiphonis, seu prosis aut lectionibus, vel aliis quibuslibet (B. Virginis antiphonis, que post Completorium diversis cantantur temporibus et Officio B. Antonii, quousque de ipso melius ordinetur, tantum exceptis) in choro cantari vel legi (nisi forte alieni compellent librorum nostrorum defectus) aut in libris Ordinis illa scribi, antequam per Capitulum generale recepta fuerint, modo aliquo permittatis.

12 Porro cantum seu sonum hymnorum nostrorum quomodolibet variari, aut cantari in aliquam notam non secundum nostrum Breviarium, vel consuetudinem per generale Capitulum approbatam, non patiamini de cetero transmutari ; subditos vestros ab ejusmodi novitatibus arcetis compescendo. Nata-

D. Ordinis reductioni inveniunt Pontifex,

a

Joannem in Græciam ablegat :

qui celebrato Meis Capitulo generat

b

jubet conscribi miracula S. Francisci,

c

d

et cognito quosdam aliqua in Officio mutares,

F. vnt ab usu Rom. Breviarii et Missalis recedere.

e

aliquid addendo.

f

vel mutando,

lita

A litia vero Sanctorum specialia, juxta Ordinarii traditionem secundum regiones diversas diversimode celebranda, juxta morem et Breviarium nostrum Sanctorum commune tantummodo, aliunde nihil addendo, faciatis celebrari: ita tamen quod solemnitatem et modum semiduplicis Officii apud nos festa ejusmodi non excedant, quantumcumque ab aliis solennia judicentur. Proviso, ut exclusa prorsus quorumlibet Sanctorum, excepta *g* B. Francisci, Translatione: nunquam pro aliquo Sancto, de quo in patria vel villa, ubi Fratres morantur, communiter festa non sunt, Officium aut Solennitas superinducatur ab aliquo, neque usquam a Fratribus celebretur.

13 In Missarum etiam celebratione uniformitatem doceatis a cunctis Fratribus, quantum fieri poterit, observari: ut videlicet Hostiam a sinistra Sacerdoti *h* et calicem ad dextram, juxta ritum Sanctae Romanae Ecclesiae ex transverso altaris componant. Corporalia et pallam (quae per se *i* divisim debet calici superponi) disponant, nec non hostiam frangant et sumant, sicut in rubricis Missalis, quod habemus a Curia, continetur. Post curiam denique conventualem psalmus, Laudate Dominum omnes gentes, in refectorio a cunctis Fratribus decantari, et presentem paginam in Capitulo legi mandetis sine dilatione per loca singula, et transcribi: ut nemo in tenebris ignorantiae locum inveniat se occultandi, mandatum meum in hac parte totaliter cum diligentia impleretur: quod vos de sollicitudine, sine qua claudicat deformiter praetura, valeam commendare; nec iterato compellar Fratritatem vestram acriteri verbo corripere dormitantem, ac declinantem a praemissis baculo erigere discipline. Valete in Domino etc.

14 His alii-que constitutis, transmittens sanctus vir in Graeciam minus injunctum ea satisfactione obivit, ut, teste Angelo Clareno, tanta apud Imperatorem, Patriarcham, Clerum et populum habitus sit reverentia, tanta aestimatione sanctitatis et sapientiae, ut quempiam antiquorum Patrum verumque Christi discipulum se intueri putarent. Socios habuit viros sanctos et doctos, quorum unus Fr. Gerardus inter alia sanctitatis argumenta propheticis spiritu praeditus fuit. Eadem namque hora qua anno 1262, sanctus Rex Ludovicus in manus pervenit hostium, Fr. Gerardus habens concionem ad populum in foro Constantinopolitano et Verbum Dei in fervore spiritus proserutus, factus est in excessu mentis: postmodum autem in se reversus cum metu et ejulatu, Mudo, inquit, ipsa hora capta est aquila. **C** Populo attonito et suspensio, nec percipiente quid nomine aquilae designaret, clarius explicans: Nunc, inquit, a Saracenis vir Dei Christianissimus, Ludovicus Rex Francorum cum exercitu suo captus est. Notarunt praesentes diem et horam, praere reliquis Dominus Episcopus in Bonitiae (ita manuscriptum) tum praesens, qui haec ipsa F. Clareno, ut ipse testatur, sapienter retulit: et revelationis veritatem probatus diligenti observatione rei eventus confirmavit.

15 Non praeterendum etiam cum idem Fr. Gerardus ex commissione Generalis, adhuc agentis in Graecia, Visitator missus provinciae in Romania navim conscendissent *o*, nauta propitio vento cursum tenentes in *p* Italiam festinabant, atque oblii conventus, periculum et damnum allegabant ne apprehentes virum Dei deponerent. Ille autem mox ad orationem confugiens, impetravit contrarium ventum: quare vel exacti promissum observarunt, et injectum scaphae deduxerunt ad portum: qui conversus ad nautas, Festinate, inquit, ad Navarhum, suadentes ut cursum prosequatur: ventus Dei nutu

contrarius fuit, ut mihi integrum feret obedientiae Praelati satisfacere; donec favebit. Ita eventus, sicut idem nauta et Raphael Natalis nobis, inquit Clarens, retulerunt miraculi instar, dum ibidem simul navigaverimus. Interim negotium unionis eo usque promovit sanctus Generalis, ut Graeci tam Imperator quam Patriarcha his diversisque vicibus legationem solennem instituerint ad Innocentium Pontificem: sed Apocisarii rebus suis, demonis invidia, in itinere spoliati, coacti sunt subsistere, ac tandem infecto negotio redierunt ad suos, cum perturbata tempora accessum ad Pontificem non concederent. Superveniens vero haud ita diu post tam *q* Pontificis quam *r* Imperatoris aures optatum rei exitum et expectationem transigente unonis praecidit.

a *Ab his omnibus directus ad Pontificem litteris cum fidei professione, et prima ac magistra Sedis apostolicae, obsequio eisdem spectantes recitat Waddingus ad annum 1247. ex quibus cognoscimus Vicarium Deventis Babai Ara. Patriarcham Jacobinum Ignatium eorundem Principum Joannem, Nestorianorum Nihilum Archiepiscopum fuisse Crivari dictum. In Prefatus Radulphus a To signatus Episcopus Anagninensis auctor historiae Scripturae impressae Venetiis an. 1686 et 1688. e Approbavit cum Gregorius IX ipse Sancto Francisco, et vulgo Legenda antiqui nuncupatur. — In S. Bonaventurae in Genualia sermone scriptis praeter alia haec de fructibus statu Religionis Minorum et ea eius secunda parte de fructibus Genualium usque ad deum Bonaventurae. — Et haec cum correctionem suscepisse Anno ex indulto Gregorio IX anno 1241 in illis Junii: confirmantibus inter Pontificis litteras hoc inefragabile testimonium, ubi abunde de eo, et approbationis sacra Pontificis sive ab ordine facta anno nihil constat. — Quae probata usque haec correctio est, ut scribit Radulphus Deventis Pragensis lib. de Con. observ. in loco cit. Rubrica. Patrum edit. Coloni quod Gradualia, Missalia et alios libros illius antiquos quinquaginta: et mandavit ut de cetero ecclesiae illius observentur libri et Breviarius FF. Minorum. Vnde Roma, inquit, omnes libri sunt anni et Franciscan. — Colitur 13 Junii g. 125. Mart. h. Nunc Missalis huiusmodi Rubrica habent ut tempore Canonis Cantu et modo altaris ante Sacerdotem, et inter utrumque componatur Hostia, multo utique commodius, tum ad benedictiones facienda, tum ad verbum, cum usus fuerit, libri a Ministris locata fuit. — V. E. antiquo ritu, quod cultus Christianus observat, longius erat Corporale; et retro rephendum etiam componenda cultus servabat; nunc autem quoque cultus est utrumque benedictio, quae nihil a Corporali diversum sit Pollo. — quod multum videtur propter periculum cretendi Cultus. — Et hinc cum a Cingulo reculat aliqui. — Forte Angelus Joannis a Cingulo a parte et parte dicitur: nunc Clarens agnoscit reliquias habitum a flumine Clareno inter Ascentum et Naris. Apud, propter quod extracto canone illi cum suis discipulis etiam quorum speculatio ad regula observantiam Congregantur hanc formam dicta Postea Observantiam familiae praeter a Pro x est. Waddingus in Anticomm. nomenclaturis praebet ad an. 1247 mittit in suis fuisse, ubi Possessionis mortuum patet 1294. — ex eo facti legimus, quod, ut ait Arthens a Bonaventura, in anno, indultum Celestino x inter cetera, ut cum suis discipulis pariter, et ut ceteris asseravit: qui et mortuum se an. 1240, et deum multis fortibus ignorans, et dicit ad 26. Aprilis. Nos et nuntius, qui eorum p. Babaius de Babai ad 25. Gentilem de Cingulo post sancti viri obitum scripsit, tenens omnino 13 Junii reperiens a dno in MS. Colitur Ministri D. Cora. Nuncia Sententia Prae. Ant. quingenta num. 12 continet per folia 88 sequens et Angeli Clarensi epistolas, Luca Waddingus Annales et bibliothecam scientiam ignorat quod hoc radicant, et cum eisdem totius historiae et monumenta praecipue hanc thesaurum requirit: qui autem hic citantur haberi veridicos. — Historia de septem Indulgentiis Ordinis minorum, quae Waddingus MS. habuit, ubi et Commentarius in regulam S. Francisci praeter ea quae de Graeco in Latinum translata, quorum cum de totius ecclesiae, quando ab eorum fugiens praesentibus sub Augustino G. in 13 electo ad annum 1284, ad quinquaginta. Ab hac historia cum sociis se contulit. — Refertur ab Acta ante haec os ad 15 Junii: quum ubi, quando aut quocumque mortuus sit, unquam in recessu, patet et multibus, quos allegat. Clara de co mpiris. — In S. thomae de Cant. patescunt de Nova suspensa. — In En nam in duas partes divisa est, quarum altera S. thomae altera Bononiensis promissa dicitur in catalogo Prae. etiam apud Bononiam. — In Clarus et Indulgentia solentur ut solo Adriatico trajectu quos habuit et Gerardus. — In haec dicit videtur ipsa ultra Galliam Casalpanum vent. hanc hanc. — In Acta sequitur reliqua est reperi. — In Acta hanc hanc. — In Anno 1253 13 Decemb. g. An. 1253.*

CAPUT III.
Reversus Joannes, variis Ordinum privilegia impetrat.
Quamvis temporis fuerit hinc legationem impensum nemo scribit, neque quo anno ex Graecia redierit Generalis: relictis tamen ante finem anni colligitur ex Bulla, vi Kalendas Januarii eodem anno data, qua ipse Generalis rogatu caret Pontifex libertatibus et immunitatibus Ordinis, indulgendo ne quod

Innocentius 4° Ordini, immunitatem consulti: eis

occasione praesentium festorum:

g

rem de ritu Missae praescribit,

h

i

sub gravi incriminatione.

Eyn. magna cum auctoritate apud Graecos legitur.

k

l

socius Generalis S. Ludovici captivitatem cognovit:

C

m

n

o

p

et ne in peccatum ceciderit Genera. 13 non solum,

venum nautas adversum impet. r. l.

D
EX ANNA
WADDINGII.

Arbitr. legationis causae.

q
r

E
la recto
litterarii et
M. s. b. s. 10.
m. 1241

Ant. antiquus
hostium et
subveniens
in aliorum:

Canonibus a
pulis
in creta.

Angelus
Ludovicus

1247 v. miraculis

et epistola.

F

A eis præjudicium generetur per editam a se antea constitutionem: qua decreverat ut exempti, quantumque gauderent libertate, nihilominus tamen, ratione debiti seu contractus aut rei, de qua contra ipsos ageretur, rite presentat coram locorum Ordinariis conveniri; et illi quoad hoc suam in ipsos jurisdictionem exercere. Anno deinde sequenti volens Pontifex Seraphicum Ordinem, quem testimonio perquam honorifico recte vite speculum et salutaris conversationis exemplum appellat, de bono in melius prosperari; statuit ne Fratres, si eos in Episcopos eligi aut postulari contingeret ut (ut sæpe contingebat) electioni sive postulationi de se factæ auderent consentire, nec eos aliquis Archiepiscopus aut quicumque alius Præfatus vel etiam Legatus ipsius Sedis, nisi de Generalis vel Provincialium ministrorum licentia et consensu vel Apostolice Sedis speciali mandato, ad Episcopatus vel alias dignitates extra Ordinem assumere vel ordinare præsumeret: irritum decernens quicquid contra hujusmodi inhibitionem fieret: propter scandalum ex similibus in Ordine generata, super quibus per Apostolicam Sedem provideri humiliter Joannes Generalis postulaverat: quod libenter fecit per Breve Perusi expeditum x Kal. Maii.

B 17 Eadem promptitudine renovavit Privilegium, quod, Generali in Græcia absente, concesserat Ordini Novis Aprilis anno mccc: quo Ecclesie Conventuum Franciscanorum indulisit ut Conventuales vocarentur et essent, id est, ut quoad jus Eucharistiam servandi, defunctos Fratres sepeliendi, campanas habendi atque similia, æquali essent cum Collegiatis jure: quemadmodum universis de monasteriorum ecclesie Gregorius ix anno mcccci ordinaverat, contra molestias et gravamina, que eadem perturbantur a Præfatis, volentibus eas instar eremitorum in hac in parte haberi et a dietis omnibus abstinere. Perspicimus præterea eodem hoc anno idem Pontifex, quod celestis amor patriæ ita sibi adlexisset, Generalis sancti et Provincialium sub eo ministrorum mentes, ut quasi hoc solum delectationem eis tribueret, quod divine voluntati esset placitum et salutem præferret animarum; sub hac præfatione expellere curavit Breve x Kalendas Decembris, quo indulisit, ut volentibus suo aggregari Collegio, qui suspensionis aut interdicti vel excommunicationis sententiis essent illigati, absolutiois beneficium juxta formam Ecclesie impartiri, ipsosque in Fratres recipere possent, nec non eos qui post assumptum habitum recordarentur talibus sententiis se fuisse in seculo innudatos.

C 18 Post hæc accidit ut anni nono mense Junium Juliumque Pontifex prædictus Assisi ageret, ubi varias litteras signasse legitur, et speciatim in Ordinis totius commodum Breve unum, sub dno xii Calendas Augusti: Pacem vestram (inquit ad Generalem enquo subditos omnes scribens) eam pacis sitis humiles et assidui professores, volentes amotis exterioris perturbationis inquietationibus Apostolice favoris patrocinio communitè, districtius prohibemus ne de his que vobis vel locis vestris ultima voluntate legantur, canonica portio ab aliquibus detrahatur.

19 Innocentio iv Alexandor itidem iv successit anno mcccxxi Decembris creatus: a quo, Neapoli degente primo sui Pontificatus anno, petiit et impetravit Joannes concessa Ordini ab antecessoribus Pontificibus privilegia confirmari, qua de re extat Breve pridie Kalendas Maii signatum, xi autem Cal. Junii cavere volens idem Pontifex et hujus et Dominici Ordinis inconvulsi, per discordias mutuo labefactanda, ni obviam iretur; scripsit ad Magistrum Generalem Ordinis Prædicatorum (qui tunc

Fr. Humbertus erat) districte inhibens, ne ipse aut suorum aliqui ulterius, ut antea sæpe, Fratres Minores eorumque Ordini obbgatos ad suam religionem recipere ullo casu præsumerent: irritum declarans quicquid e contrario fieri contingeret. Ipsi vero utriusque Ordinis Generales, caritatis vinculo inter suos artius etiam adstringi cupientes, communi nomine scripsere epistolam, per omnes ubique conventus legendam et Fratribus quoque laicis vulgariter explicandam: qua primitivam utriusque caritatem servari inviolatam et quæcumque adversantia removeri præcipiant, efficacissimis verbis unionis necessitatem et observantiam explicantes suadentesque: quam profecto epistolam integram in Annalibus legere opere præsum erit.

20 Neapoli Anagninam Curiam cum Pontifice paullo post abiit: ubi idem Sanctissimus Dominus rursus Joannis Generalis supplicatione nova Idibus Julii interpellatus, plenam concessit facultatem apostatas Ordinis, in quocumque habitu eos contingeret reperiri, capiendi, incarcerationi, et alias subdendi disciplina rigori. Addidit xi Calend. Augusti, ut cum ipsa Generali ejusque religiosus ad loca interdicto supposita venire contingeret, in eis possent, exclusis interdictis et excommunicationis, suppressa voce et non pulvis campanis, divina Officia celebrare. Et quadragesimo post scilicet vii kal. Augusti prohibuit ne ex Ecclesiarum Præfatis aliquis quæquam Fratrum absque Generalis aut ministri Provincialis licentia assumere præsumeret ad secum commemorandum vel pro suis negotiis promovendis: quod et Innocentium antehac vidimus ordinasse.

21 Ibidem Anagninæ signata sunt cetera, que idem Pontifex primo sui Pontificatus anno Seraphico Ordini concessit privilegia, rogatus et requisitus a Joanne, suorum commodo usquequaque prospiciente. Ita vii Idus Octobris considerans viros contemplationi deditos in favorem religionis esse a discursibus sollicitos, quorum tamen aliquos ex conditionis humane infirmitate contingere posset excedere in casibus, in quibus excommunicationis sententia et nota irregularitatis incurritur, pro quibus accedere ad Pontificis presentiam tenerent: Generali et Ministri Provincialibus concessit facultatem eos absolvendi, et cum indigentibus dispensandi, juxta formam Archiepiscopis et Episcopis ab Apostolica Sede traditam. Ita triduo post, xv scilicet Idus ex sancto intelligens Generali, quod aliqui a sacris Ordinis collegiis expellerentur culpis ipsorum exigentibus, quidam omnis obedientie temeritate propria deponentes, quasi palli onagri vitam vellent ducere absque iugo; idemque extra claustra Ordinis peragrantes, prædicationum, confessionum et docendi officia exercere præsumerent, in suarum animarum dispendium et scandalum plurimorum: id omnino inhibuit, nisi de sua vel Generalis licentia ad alium Ordinem transissent.

22 Deinde ut sacer et lucidus Ordo, sicut religionis altitudine pollebat, sic per Sedis Apostolicæ gratiam privilegio fulgeret special, Generalis prædicti supplicationibus inclinatus, decrevit ibidem xvii Calend. Novembris, ut nullus Archiepiscopus vel Episcopus aut quivis alius Præfatus Ecclesiasticus seu eorum Vicarii vel Officiales, ipsum Generalem aut aliquem ex ejus Fratribus cogere valerent, ad deferendum litteras vel exequendum aut denunciandum sententias contra Principes seculares, communitates, populos seu quoscumque Ordinis benefactores. Itemque ut Fratres ordinandi Catholicis Pontificibus, quibuscumque ipse aut Ministri Provinciales nullum, presentari possent: itaque presentari, sine qualibet examinatione per eundem Pontifices faciendæ et absque omni promissione vel obligatione

EX ANNAL WADDINGII.

Veni. Fratres ad dignitates promovendi sine consensu provincialium:

contra III Provincialibus potestatem absolvendi suorum re: ut in antea in re: ut in IIII 1742.

exiit Ordinem ab omni solvendi ex legatis sibi jure canonice vortione,

Alexander confirmat Ordinis Privilegia:

velut ne Prædicatorum Franciscanos recipiant,

D

utrisque Generalibus suos in concordiam hortantibus:

da' Ordini jus privandi apostatas:

e' celebrandi tempore et interdicti

velut in re: ut in Era res pro arbitrio assumant in socios e.c.

concedit Provincialibus potestatem in casus re: ut in Fratrum:

ejus aut fugitibus ab ordine interdicti prædicare etc.

velut ne Præfatis cogant Fratres ad denuntiandum eorum excommunicationem:

comedit ut ordinandi cultet Episcopo presentari possent.

gatione

A gatione ipsorum ordinandorum, ad Ordines promoverentur. Et post dies quinque videlicet xii Kal. Novembris concessit Ordini universo, ut quando contingeret Fratres de locis suis ad alia loca transferri, eodem quoque transferre possent tam ædificia seu omnem ædificiorum materiam quæ dimittunt (ecclesiis dumtaxat exceptis) quam libros calices et paramenta, eademque per procuratores ad hoc deputatos vendere, ipsorumque pretium in aliorum ad quæ se transferant locorum ædificationem seu alias eorumdem utilitates convertere.

et migrantes omnia secum auferre aut vendere.

23 Denique Romam regressus Papa Alexander, in Palatio Lateranensi decretum Nonis Decembris condidit, quo præscribit, ut quicumque ex Fratribus ad Episcopatus aut alias essent dignitates promoti aut deinceps promovendi, libros et alia quæcumque ipsos tempore suæ promotionis habuisse vel habere contigisset vel deinceps contingeret, tenerentur Generali vel Ministris suis Provincialibus resignare; utpote quæ ad eos, quibus proprium habere ante promotionem non liceret aut libuisset, nec pertinerent nec pertinuisent. Et hæc quidem, quorum in Pontificio registro memoria reperitur, procurante Joanne Generali indulta concessaque reperiuntur: inter quæ minime excidit, sed studio in hunc

subest ad Episcopatum promotos omnia prius habita Ordini relinquere.

B locum reservatum est unum iv Nonas Octobris anno hujus Pontificis primo Anagnina impetratum: quo non tantum statuitur, ut Generales Ministri deinceps successuri, postquam secundum Regulam electi fuerint, eo ipso plene habeant ac libere gerant curam animarum totius Ordinis, ipsosque auctoritate propria ligare ac solvere valeant: sed etiam ut tam ipse Joannes quam successores sui a Provincialibus Ministris et Custodibus in Capitulo generali congregatis officio possent amoveri.

definit Generales habere curam animarum

24 Quod punctum cum in Regula habeatur expressum, et in Fr. Helia semel iterumque, nec ita pridem in Joannis decessore Crescentio fuisset executioni mandatum: primum est judicare nonnullos disciplinæ conservandæ zelo ductos, aliquid in contrarium moliri coepisse: eo quod non obscure prospicerent futurum, ut hac via subdueretur illius retinendæ spes certissima, quam contra machinas laxitatem majorem affectantium habebant in Joanne constitutam. ipsum vero int erat humillimus et amantissimus quietis, præcavere hac constitutionis prædictæ innovatione voluisse, ne sibi precluderetur via ab officio molestiis aliquando exeundi. Id autem quomodo indultum ei haud diu post sit, jam aggredimur enarrare.

et a Capitulo Generali posse deponi:

juxta regulam:

cur eam Joannes curaverit quod hoc confirmari?

C

CAPUT IV.

Joannes Generalatu se abdicat.

Per omne id tempus, quod post suum e Grecia reditum usque ad annum seculi lvi Joannes egerat in Generalatu, nihil magis curaverat, quam tepentem in multis primævum Ordinis fervorem crebra exhortationis flabella iterum excitare in flammam, et pristinum nitorem modis omnibus restituere. Vidit enim, se in remotis partibus Orientis agente, quædam irropsisse observantiæ regulari non adeo consona: quæ dum tollere voluit, conatus omnes adiecit: modo verbis modo factis instruit, nulli parcens culpabili, et se undam culpam mensuram addens plagarum modum. Et viris quidem religiosiis, quibus cordi erat Ordinis bonum, vidde placebat restaurandæ observantiæ zelus: aliis vero, qui laxiorem apprehenderant vitam rationem, durum erat contrastare carnem suam, molliascula dimittere et rigidiora sectari. Ex his erant non pauci potentiores et doctiores, qui auctoritate abstantes, optimi Rectoris monita neglegent. Voluit ille omnino obedientiam extorquere,

Ob zelum restaurandæ disciplinæ

laxitatem sectam suam incurrit odium

errantes castigare, mala impunita non relinquere, atque ita efficere ut quorundam malum exemplum non fieret aliis in liquorem et in scandalum. Hinc secretum murmur, frequentia conciliabula, deinde constans in hominem conspiratio, quæ eousque prorupit ut de multis acceusarent virum probum apud Pontificem.

D
EX ANNAL. WADDINGHII.

et conspiratio ne tenu

26 Capita accusationis notavit Bernardus a Bessa Bonaventuræ socius. Primo, inquit, denuntiavit quod obloqui solebat regule interpretibus, et confundebat eos varie molestando, qui declarationes jam factas vel a Pontificibus vel a doctores laudabant, vel alias petebant, præter unicum S. P. Francisci a Testamentum: dicens præter hoc, ad percipiendum summe intelligibile, nulla alia declaratione opus esse. Secundo quod inducebat Fratres ad Testamenti observantiam, asserens unam eundemque esse rem Testamentum et Regulam, et propterea in summa illud habendum reverentia: præsertim cum illud dictaverit S. Franciscus plagis Domini jam decoratus, neque Spiritus Dei quidquam hic aspiraverit Regule contrarium. Tertio quod, veluti si inesset spiritus prophetiæ, Fratribus prædixerit, in duo hominum genera Ordinem divisum iri, in puros regulæ Observatores, atque in eos qui privilegia et declarationes procurarent: sed præcessuram divisionem hanc duplex certamen verborum: postea vero orituram pauperum congregationem, rore caeli et Dei benedictione impingendam, quæ perfecte regularis tereret semitas observantiæ h.

accusatur quod regulam interpretantibus se opponat,

a

Testamentum velle haberi ut regulam,

propheticæ quædam prædicere videatur,

E

27 Quarto, quod gravior erat, dixerunt in quibusdam non adeo recte sensisse circa Christianam doctrinam, nimium tribuentem Joachimo Abbatii, quem defendebat etiam in iis quæ scripsit contra Petrum Lombardum. Quinto confirmabant malum hunc in dogmatibus sensum ex scriptis soriorum ejusdem: quorum prius Leonardus, in uno vel altero sermone a se conscripto, ultra modum et insulse laudabat et ipsum Joachimum et universam ejus doctrinam: secundus vero Gevardus, de quo alias diximus, in altero sermone induxit omnia Joachimi verba e, quæ ad S. Francisci ejusve instituti commendationem facere; universa etiam quæ mutationem, corruptionem, restorationem ejusdem sodalitiî indicare videbantur: sugillans in multis præcipuos Ordinis Rectores.

b

et damnat Joachimum Ab. doctrinæ fauor.

28 Commotos videns animos Alexander, et præcipuos Ordinis viros in hominem conspirasse, neque eos flecti aut selari posse, ad generalem conventum convocari omnes voluit, quorum suffragiis res essent peragendæ, et de creando successore consultandum. Premonuit etiam Joannem ut omnino, neque, si illi vellent, permitteret se ab electoribus in gradu confirmari Congregatis itaque Fratribus in die Purificationis Virgineæ anni mclxvi ad monasterium Arceæ, præsentem et prædicantem ipso Pontifice, Joannes allegata impotentia sua, ætate, abdicavit dignitatem, inclamantibus multis non debere renuntiationem admitti: ille porro institit ut absolveretur ab onere, rogans ut de recedendo non pensitarent. Nihilominus dum lateret, quod Pontifex antea cum homine tractavit, per integros duos dies hæserunt circa eundem reassumendum: donec Pontifex decrevit, ut ad electionem alterius procederetur. Ita narrat Peregrinus d Bononiensis qui comitiis interfuit, mediator etiam fuit, ipso narrante, inter Ministros et Joannem, excepitque omnia ex ore ejus.

Pontifex Capitulum Gener. intulit;

ejusque secreto nuntia.

d

29 Alia tamen est S. Antonini in hæc verba narratio: e Idem Joannes Generalis cum omnimoda importunitatis instantia, allegata impotentia, a Ministerio generali se absolvi obtinuit, et de reassumendo officio, nec Capitulo generali vehementer instanti, nec illis vel Summi Pontificis vel Cardinalium sussionibus

et omnino sponte, affectum deponit Joannes

A snationibus acquiescere volens, non contemptum sed impotentiam ad officium exequendum causans assignans, humiliter cessit, ad tractatum Capituli nihilominus reverenter admissus. Eadem habent Angelus Clarens Marcus Wylsippionensis et Petrus Rodulphus Dum itaque agendum erat de altero Rectore, viri tumarati et precipui electores unanimiter rogarerunt, ut primum ille ferret suffragium, dice- retque quem putaret alioquin potiorisve successo- rem. Non fuit ei diu cogitandum, qui exploratas habebat Bonaventura Balneo-regiensi virtutes, quare hunc amicum in medium proposuit: et facile omnes in eundem convenientes elegerunt tunc Pa- risiis legitimum anno trigesimo quarto ætatis suæ, et decimo tertio monachatus.

EX ANNO WADDINGHT.

et successorem B. noviter electum eligi.

Telamentum S. Francis.

diviso Ordinis Fuit is. a. i. a B. Joanne prædicta

B

et post hæc nova pauperum congregatio

Perrege ni Bononia, chronica.

Pontifex variis gratias vicioribus indulget:

4

Innocentii expiationem renovat:

b

Bonaventura novam Legendam S. Francis ordinis

runt donec ipse hanc in se curam assumpsit. Evo- catum Parisiis Bonaventuram statim etiam monue- runt, inquirendum esse in Parmensem et socios, quos male in fide sensisse urgebant. Difficilius hæc admisit aut credidit pius vir: sed tandem importunis instantiis vicerunt, ut procederetur contra socios: quos præstito juramento, ut referet Angelus Clarens illius temporis auctor, adstrinxerunt, ut ad interro- gata quæque fideliter et sincere responderent. Pro- ducti fuere multi articuli, ex tractatulis c quibusdam eorum collecti; sed prudenter discussis omnibus in nihilo fidem hesisse compertum est.

D permissi Joannis socios in judicium adduci.

c

qui velut nimis addit Joachimo Abbati.

32 Tandem ventum est ad accusationem omnium caput præcipuum, et interrogatum quid sentiret de Joachimo Abbate ejusve doctrina. Hic tenacioris persistenter Joachinum laudantes, neque quidquam circa unitatem essentiae aut trinitatem Personarum, de quo præsertim accusabatur, contra sanctorum Patrum aut Conciliorum decreta scripsisse; atque id ipsum quod Lateranense anteriora Concilia constituisset, neque nova indignis determinatione defœdebant. Durior in his rebus Gerardus et promp- tor ad objiciendum adversariis vel ad refellenda quæ proponebant; quippe doctor, quippe per aliquot annos Theologiam professus esset: quem dum Pa- tres animadvertissent hinc inde diludentem et qua- quaversum doctrinam, Joachimi in omnibus defen- dentem, et interrogantem quid ipsi crederent aut dici vellent in hac questione; objecerunt ei verba illa Concilii d: Nos confitemur cum Petro (Lombardo videlicet) et dnanamus libellum Joachimi: sed Ger- ardus statim subjunxit: Et Ego confiteor cum Ec- clesia et Petro Apostolo omnia quæ de præfata ques- tione atque omnibus aliis sacri Doctores et sancta definiunt Concilium.

qui velut nimis addit Joachimo Abbati.

E

d

perpetuo carceri adducuntur.

33 Denique cum iudices viderent obstinatos eos in defendendo Joachimo et referendo potius Lom- bardo, licet in hoc subsensius se semper detexe- rint, condemnarunt eos ad carceres perpetuos, tan- quam de corrupta vel levi fide. Ibant illi gaudentes, et in carceris limine, inquit Gerardus, in loco pas- cuæ ibi me collocavit. In eo autem per octodecim annos hæsit patienter absque querela, donec sub sui regiminis fine eum liberavit Bonaventura: Leonar- dus vero in illa custodia decessit. Ita hæc referunt tres oculati vel saltem coarcti testes, Bonaventuræ socius Bernardus a Bessa, Peregrinus Bononiensis, et Angelus Clarens: ut mirum sit unde diversam acceperit narrationem Rodulfus, qui duos hos socios inter se contendisse, atque in magistrum suum Parmensem insurrexisset, minus recte commemorat.

perpetuo carceri adducuntur.

F

Curatio etiam in Joannem instituitur.

e

34 Conceptis in vincula sociis, ultro perrexerunt hominem impem et mendicum et compunctum corde mortificare; nec de titerunt donec Generalis Minister Bonaventura iudices destinaret, qui Parmensis acta disquirent. Designavit ille iudicii locum ma- nasterium e Castri-plebis in provincia Tuscia, quo convenire jussit homines prudentes, discretos et graves, qui rem omnem examinarent. Datus est etiam a Pontifice Joannes Cajetanus Ursinus, Dia- conus Cardinalis S. Nicolai in carcere Tulliano, Matthæi Rubei Romani filius, qui postea creatus est Ordinis Protector et Summus Pontifex Nicolaus III. Examine facto, non est inventa in eo iniquitas, nisi quod nimium propenderit in doctrinam et tutelam Joachimi, atque hæc ipsa humiliter coram Cardinale et Patribus retractavit, uti scribit Bessanus Bona- venturæ socius, Jacobus f de Tundo et S. Antoninus. Addit vero y Hugolinus Pivensis, increpantibus et aspero agentibus hominem pauca et lenia verba respondisse; quæ commotas mentes, uti fit, magis irritarunt.

et innocens quamvis.

f

g

35 Fuit, qui tanquam hæreticum perpetuo carceri

CAPI. V.

Judicia contra Joannem et socios exercita.

Dissoluti, comitis abiturus Patres gratis multis Pontifex affectu tribuit presentibus et absentibus eandem a modo prætorum remissionibus; defectibus quoscunque auctoritatis in ministerio per eosdem Pontificis sacramento de plenitudine potestatis, novam concedendo, suppavit: ut S. Clara a se re- center canonizate festum a sub ritu duplii solenni- ter celebraretur indubitat: atque ut Cardinales multi, teste oculato Bernardo a Bessa, se benivolos et beneficos in Fratres exhiberent, consilio fuit et exemplo. Bemini vigesimo die Februarii, ad instan- tiam quorundam ex Parmensibus amplexu, necessitatem et militatam hic proditura singulis, Innocentii IV expositionem, suis b litteris insertam, confirmavit: quod non solum agre tulit Parmensis, verum et pii quique Ordinis zelatores, qui peritatis Regule disso- nam nequaquam acceperunt, neque qui post eos arti sunt aliquando approbarunt.

31 Altera etiam cura fuit Parmensis adversariis, ut antiquata illa Legenda Thomæ a Celano, quam de verbis et intentionibus S. Francis circa Regule observantiam fideliter, tanquam auritus et oculatus testis, hortantibus Crescentio et Parmensi Genera- libus, adjunxerat prima a se edito, nova historia gestorum ejusdem Sancti Patris componeretur: de quo postea egerunt cum novo Generali, nec destito-

32

A ceri mancipandum judicaret. Egrius ille ferens aliquid hæreticum sibi impingi, in pedes erectus et voltu in cœlum elato, altiori voce coepit dicere: Crelo in Deum Patrem omnipotentem, et quæ ultra continentur in symbolo Apostolico. Hoc male habuit assessores: quare post multas interrogationes seriasque disceptationes, stantibus, consentiente Cardinale præside, virum indigne tradere custodiæ: et re vera fecissent, nisi supervenissent opportune littere serias Ottonis Boni Genuensis, Innocentii IV ex fratre nepotis, Cardinalis S. Adriani, postea Adriani V, summe erga Parmensem sibi valde familiarem propensi. Binis dedit, ad Cardinalem et Generalem, atque in utrisque ultra alia hæc verba exaravit: Dolerenter audivi processum contra Joannem de Parma Ordinis Generalem, eumque calulatorie de hæresi accusari. Ego ejus fidem pariter cum sanctitate jam dudum expertus sum, etiam antequam assumerer ad Cardinalatum, neque sanctiorem aut fideiorem cognovi alium: quare non dubitaverim dicere, quod fides ejus fides mea est. Rogaverim ergo affectuosissime ne temere aut ex partium studio procedatur contra hominem sanctum. Quidquid in eum deereveritis fieri, in me facietis: injuria ejus in me redondabit: persona ejus persona mea est: in quibuscumque eum condemnaveritis, me etiam condemnabit, et cum eo esse volo. Movit epistolam Cardinalem: atque ita actum est, ut sub verbis placidis et com-munibus e cœtu ream dimitterent, et optionem ei faceret Generalis illamque vellet committeri.

B 36 Illud ego hic judicaverim, multum prevaluisse factiosorum animorum studium; et illos quidem Parmensis socios non prorsus ad omni culpa suis libero; saltem quod non apertius se explicaverint, et suavis ad graviorum Patrum iudicium suum, dum licuit, reducere voluerint. De ipso vero Parmensi propter similitudinem quam passus est lunam h necessarium dixi præter ea, quæ supra de eodem diximus, bonorum auctorum censuras subjungere. Angelus Clarenus virum scientia et sanctitate præcipuum vocat: S. Francisci socius Egidium, Massæum, Angelum, Leonem, et aliosque tunc superstitiosos letatos refert in ejus assumptione ad Generalatum, atque ultra illa verba Egidi supra relatæ, dixisse, S. Franciscum in homine isto resurrexerat, missumque sibi virum lumen et virtutis, ad rectificandum et illuminandum eosdem in semitis mandatorum Dei.

C 37 Tunica una seu habitu rudis sagi ad terminum usque vite contentum scribit: nunquam illo genere equitatis usum, adeo despectum humilemque incessisse, ut nec a prætereuntibus suspiceretur, nec a Fratribus in multis monasteriis tanti foret, ut Minister Generalis posse esse putaretur. Horas, inquit, Canonicus adeo devote persolvebat, ut nullatenus sederet, recumberet, parieti adhaereret, vel caput cooperiret dum pensum solveret. Primum sibi appositum terculum admittebat, cetera vel delibata aliis mittebat, vel omnino rejecta auferri curabat. Linguam ita frenavit, ut in loquendo potius defecerit quam excesserit, et sub morte ipse dixerit, se potius formulare de iis, quæ tacerat, quam de iis quæ fuerat locutus. Quam prudenter egit de unione Græcæ cum Latina ecclesia præter ea, quæ jam diximus, probavit eventus in Concilio Lugdunensi, qui potissimo jure ei etiam tribuendus erat, tanquam efficacissimo pacis actori.

D 38 Tanta utriusque Ordinis, ecclesiastici et secularis, erga eum inter Græcos reverentia fuit, tanta sanctitatis et divinæ sapientiæ existimatio; ut non se putarent hominem quempiam prudentem et eruditum videre, sed ex antiquis Patribus seu Doctribus unum sive aliquem ex Christi discipulis. S. Antoninus virum vocat scientia et religiositate præcla-

Martii T. III.

rum, maximum paupertatis et humilitatis amicum. Idem est testimonium vetusti auctoris Chronicæ viginti quatuor Generalium. Iisdem pene verbis utitur Marianus, eumque præterea virtuosum prædicatorem vocat, vitæ sanctissimæ ac contemplationis sublimis. Mitto nominare recentiores Bartholomæum Pisanum, Marcum Ulysiponensem, Petrum Rodolphum de Tossignano, Guilielmum Eysengrenium Paulum Langium, Antonium Possevium, Henricum Willotium: quia per tantorum tamque antiquorum hominum, quæ protulimus gravia testimonia, credibilia facta sunt nimis, pia hujus hominis sancti gesta.

a 12 Augusti. — h Nec hoc, nec illa aut in Annalibus aut in annexo Pontificio registro apparent apud Waddingham: quæ ex causa? — c Ut nobilitate fuisse vel luteo hæreticus utriusque scripta ex eo colligis, quod neutrum nomen relictum sit inter scriptores Ordinis, in Waddingham Romæ vulgatis in. 1558. — d Lateranensis IV celebrati, anno 14 post obitum Joachimi. Christi 1215 ab Innocentio III, cujus Concilio caput 2 ebris verbis ita incipit: Damnamus ergo et peritiamus libellum sive tractatum, quem Abbas Joachim edidit contra Magistrum Petrum Lombardum de unitate seu essentia Trinitatis, appellans ipsum hæreticum et insanum, pro eo quod in suis dixit sententiis: Quomodo quedam summa res est Pater, Filius, et Spiritus sanctus, et illa non est generans, neque genita, neque procedens, unâ asserti quod ille non tam Trinitatem quam quaternitatem adstruebat in Deo... manifeste contestans quod nulla res est, quæ sit Pater, Filius et Spiritus sanctus, nec est essentia nec substantia neque natura: quævis emendat, quod Pater et Filius et Spiritus sanctus sunt una essentia, una substantia, una natura: sed unitatem hujusmodi non esse veram et propriam; sed quasi collectivam et similitudinariam esse fatetur, quemadmodum dicuntur multi homines unus populus. Et post relatâ hujus erroris fundamenta subjungitur Nos autem eruditi et confitemur cum Petro etc. Clarius, inquam, verbis damnatur hæc non Joachimus, sed libellus, sive tractatus oblati Concilio, ut expresse declaravit Innocentius III, Casentino Archiepiscopus et Episcopus Bismuntensis scribens. Verum hæc ita clarum est, an revera libellum illum scripsit Joachimus; vel, si scripsit, nescio quid in Lombardo ingens, ea quæ essentia velut res a Personis diversa inferri videbatur, non omnino constat sanctorum fuisse textum, qui Concilio est oblati, et abditus: sunt enim qui vitiatum multum fuisse asserunt, et verum in libro, in titulis Præterea de archordis, ita ebris loquatur, ut, quævis abicubi similitudinaria unitatis exempla præferat, ad tamen in re prorsus dissimili se facere penitentur, et Catholicam veritatem distinctissime expressivissimeque docent. Quia etiam ostendunt, qui causam hanc tulerit, ipsam ad plura alia, sic etiam libri eugustiani sui deparationem, et ex parte sanctitatem condemnationem præcussisse. Ego cum iniquum libellum dominum exaravit, calaverit autem ab ipso libro prorsus orthodoxa: mirum non est tam contraria de Joachimi doctrina fuisse iudicia: ne provide ut unum animositas rei Leonidas et Gerardus fuerint, non prorsus extra culpam fore ipsorum iudicia, præoccupatos animos ad causam adferentes. Videre possunt Hieronymus 26 Apologietæ pro I. Dextro: Waddingham hoc anno a num 7 ad 13, et D. fensor Joachimi Gregorius Laurentius et Waddingham ad an 1290 num 28. Illius ex registro Pontificum inventum, ut dicitur et custodia Classica: verum sicut ante ipsam Classiam, vetustissimam Hæreticorum Regum siles ad Clavinam amicum, fere desertum est ob eam insularem multitudine; ita inter subjecta ipsi apudta credibile est nulla desolata fuisse ex eadem causa, et in his dictum castrum, cuius nec nomen in tabulis, nec mentio apud Comagium est conventus Tusca: enumerantur. — f Atlas de Suis, scripsit circa an 1330, brevis chronica Hadriani Minorum, inquit Waddingham in Habituera. hæc autem in margine erat cum in excerpt Ord. — g Res. Maria in monte dictus S. Francisci Synchrois scripsit historiam, quam Plurimum prænotavit, in qua novitas vitam et gesta S. Francisci et sociorum ejus usque ad Pontificatum Alexandri IV habeo, inquit Waddingham, penes me in membranis indito characteris exaratum: qui altimum etiam habuisset consilium episcopali antiquo Ordinis sui monasterio in publicam lucem emittendi! — h Leo magis quod circa hæc eadem tempora, ut habet in Annalibus ad an. 1258 Abrahamus Hærens, Pontifex Innocentius 28 insulsus hæreses collectas ex opusculo quodam communiter nuncupato Evangelium æternum. eujus auctor, inquit Epimericus ferunt fuisse quidam Fr. Joannes de Parma Italicus Monachus Parmensis nominat Hærens: quod suscipit Waddingham in sui Ordinis Generalium hæc ratione deloqueri, tantum non in ipsum prædicatorem fidem calumniam regeret, cum satis esset ostendisse talem fuisse h. Joannem vitam, ut ejusmodi suspici in eisdem in ipsum nequaquam potuerit, et c. alius nomen, patria, tempusque convenirent. Neque enim credibile scriptorem Religiosum qualis Hærens fuit, tale quid intenderit. — i Referuntur in Martyrologio Ferrisiano, Egidius 23 April. Massanus 17 Novemb. Angelus 13 Februarii, Leo 10 Novembus. — k secundo videtur, sub Gregorio X, quo nomen conclusa signatque est verum laudantur, cum realitibus Græcis a pacta concordia.

CAPUT VI.

Quomodo prædicta omnia divinitus fuerint, cum eligeretur Joannes, revelata: reliquæ ejus vitæ et sanctus obitus Cæmerini.

Molestiam vero quam per æmulos sustinuit, ces-

9 siodem

durius lamict
fuisse
habitus

nisi interve-
nissent Ottonis
Boni Carf.
litteræ

de sincerâ
ejus fide
testimonia:

cul et test-
monium
perhibent
gravius
quique aucto
res:

nec non
eximie illius
humilitati,

pietati,

moralisationi

h

prudentia.

D
EX ANNAL.
WADDINGHAM.

Libellus Joachimi
Abbas
damnatus

E

Castrium plebis
in Tuscia

F
Florentium
Ugolini Piceni
MS.

Evangelium
æternum B
Joannis Parm.
tenere
afflictum.

Fr. Jacobus de Masca

Primus Franciscani Ordinis Prolector.

A^ceno altridit; quamvis nec unum, nec diem, nec locum mor- tis, necdum cultus usquam reperiret; sed nuda testimonia egregia in vita sanctitatis. Henricus Willotus auctorem fecit, historice munit Alverni, laicum quatuor: sed non perconsulit Waddingio, ideoque in scriptoribus Franciscanorum Albo nomen ejus nunc frustra requiras: nulli utempe fuit illi verax et certus Jacobo laudes in Annalibus exposuisse ad an. 1256 § 15. — In quo nobilitatis aequae ac hereticis communita, et hic reserctis minus necessarius decurtati, interce legi possunt in ipso Testamento. — c Hugobius Comes Anagninus, ab Innocentio III Cardinalis creatus an. 1198, postulatus in Protectorum primatum iudeus anno 1217 a S. Francisco, soluto literis eidem dirigendis inscribere: Reverendus Patri ac Domino Hugoni, totius mundi Episcopo et ipsi gentium futuro; ut fuit, creatus Pontifex an. 1227, sub nomine Gregorii IX. — d Gonzago conventum 27 Provinciae Romanae facit, estque in vultu Reale non longe a Vallis annis paludibus: utque illic videri solent supra veritatem invidiosus exaggerante fama, per posterum diluta. Adit Gonzago ibidem monstrari sacellum ubi eidem Beato celebrare cupienti astitit Angelus humana forma visibilis, qui sibi celebranti ministravit: quod Arturus, dormiente per somnolen-

tiam gravem consueto ministro, pio juvene, factum ait. Greecia vulgo dicitur juxta dictum Gonzagum, in tabulis Grece notatur. — e Waddingius in Scripturis adit Hosarium in genestis, et litum de civitate Christi: nulli enim unum eandemque esse Joannem, vulgo Parinensem dictum, et Joannem Cesium de Qualea, aut ut alii Paulinum de Gony. Idem alium ab hoc diversum Joannem Parinensem haberi, propter libris complures, qui adhuc MSS. partim in Vaticano partim Assisi emmerantur, laudatum in historia Parinensi Bonaventurae Angli Ferraricensis. — f Fr. Mathias de Aqua-sperta Generalis 12 creatus an. 1287, anno sequenti in Vigilia Pentecostes a Nicolao IV factus Cardinalis, pervenit Ordinem regere, usque ad presentem annum, quo mortuus est Joannes, et Reale celebratum Capitulum, in quo successor Mathias ultro se abdicanti datus Romanus Gonsius — g Ino XIV sic enim Marcus Elysiopuensis part. 2 lib. 1 cap. 57 XIX Martii lugens populi concursus fieri solent quotannis ad sepulcrum Beati: eique ex antiquo civitatis decreto duo cerei offerantur: sed hac festivas desit propter aliam, quam eodem die institutum Fratres Observantes: sed non cessavit propterea populi devotio vota sua ibidem facientis et Beati auxilium implorantis.

EX ANNALE WADDINGII. h. r. c. n. 15 n. v. d. reat. a. r. e. s. u. s.

Antiqua veneratio sepulcri.

D. P. ANNALE. PAP. 10

AN. MCCCLXXVII. XIX MARTII. Pater resurgens ornamentum.

miraculis post mortem clara.

intra altare 1000. p. n. s. servatur.

colitur Don. in I post Pa. i. h. a.

Vita h. i. h. e. r. e. d. i. t. u. r. an. 1503.

DE B. SIBYLLINA PAPIENSI SORORE DE POENITENTIA S. DOMINICI, TICINI IN ITALIA.

R^{egia} quondam Longobardorum urbis dejectam p^{ro}stratamque majestatem salutas atumque Deus est per Galactzum Vice-comitem hujus nominis II, Dominum Mediolanensem: qui et magnificam artem ab avo suo inchoatam absolvit, et civitatem publicis ornavit aedificis, et prae^{ter} alia adjecta comoda, studium, ut vocant, generale instituit, accitis tota Italia permissis in omni facultate Magistris, et privilegiis marimis a Carolo IV Imperatore obtentis anno MCCCLXI. Major tamen antiquissime civitatis felicitas fuit, habuisse eodem tempore sanctissimam hanc Virginem, quae oculorum carens lumine, et intra exiguae cellae conclusa tenebris, singularis tamen virtutis luce eandem illuminavit vivens, et mortua quoque miraculorum magnorum luce illustravit. de quibus apud Michaelen Pium scribit Bursellus, in Conventu Ordinis Praedicatorum ibidem asserviri documenta authentica: idemque asserit Scapulinus Razzius, oculatus eundem inspector, pollicitatis solus vitandae causae ea se professus onnitere. In milidico quoque Beatorum Ordinis post Martyrologium Romae excusum 1616, hoc oritur elegia Sotor Sibyllina Papias magna devotione Christiani populi celebratur: fuit enim Virgo praeclearissimae sanctitatis, quam etiam multa miracula, quae per eam Dominus operatus est, illustriorem reddiderunt.

2 Nos an. MDCLXII illuc transeuntes, instratis ceteris ejus urbis sanctuaris, adrimus etiam D. Thomae ecclesiam, qua isthe idem Ordo habet, et a R. P. M. Petro Angelo de Augustinis Foroliviensi, tunc Conventus Priore, humanissime excepti deductique sumus ad sacristiam, in qua ornatisimum sancti Rosarii sacellum parvis relictis habebat altare, et super altare incorruptum beatae hujus Virginis corpusculum, Dominicanum Ordinis indutum habitu, atque ex anteriori parte per transparentes cristallas totum spectabile: ejus huc die mortuae testum quotannis agitur prima Dominica post Pascha Resurrectionis: quia talidie Dominus noster, per merita dicte Beatae, multis ejus devotis magnas gratias contulit, eos a variis infirmitatibus liberans: ut ait Donatus Loqus de Florentola in fine Vitae ex Latino a se Italicis reddite anno MDCCIX et debetate Illustribus duabus sororibus Isimbardis, Paula Bottighella et Leonore Soleraz, eo, ut videtur, titulo, quod ab antiqua et illustri Bottighellorum familia, cui eorum altera innumerat, edificatum esset altare praedictum, sacra huc corpori aliasque pluribus reliquis decentius collocandis: quom eundem sic Italiam vitam dictus Razzius in partem 2 operis sui de Vitis Sanctorum Sanctarumque Ordinis sui intulit.

3 Quae fuerint gratiae illae sine miracula, nec ipse Donatus dicit, neque nos potuimus tunc cognoscere, aut

praedicti Prioris humanitas suggerere aliud quam Vitae epitomen in tabella descriptam, atque in eodem sacello appensam: ejus itaque exemplar transumpsisse contenti, et plenioris Vitae eam quam ibidem Italianam versionem reperisse, Mediolanum discessimus: ibique tam alia pulcherrima Ordinis monumenta, tam quaedam Latinam vitam reperimus in Codicibus Fr. Ambrasi Taegii, saepe nobis memorandi, de Augustini Ordinis Praedicatorum lib. 3 distinct. 8 fol. 193, complectente Vitae illustrum sanctitate mulierum, quae laudatissimum S. Dominici institutum, Sororum de poenitentia dictum, suis virtutibus cohesentiarum: ejus etiam instituti ratio historisque fusa ibidem texitur, et argumentum longe maxime censetur B. Catharina Senensis, hoc eodem tempore per omnem Italiam celeberrima. Perseveratque etiamnum institutum illud tum aliis in Provinciis tum maxime in Belgio: ubi quoniam plurimae virgines viduaeque, vel duae tresve simul, vel seorsum singulae plerumque in cellulis, cum proposito simpliciter voto continentur Deo serviant, sub directione ejusdem Ordinis: sicut et aliae sub Ordinum aliorum religionis: cum hoc discernunt, quod in Italia vincuntur illae simul fere manibus utantur formae ut colore vestitus, si velum exceptis, quo solo abstantur: in Belgio vero, istae plurimae nigro duntaxat modestioris formae cultu, et, si ornatus vanitatem tollas, cum vulgo communis, saltem extrinsecus et in publicis induuntur: Devotas usitatissimi vocabulo nuncupamus, Beatas Hispani.

4 Compendium Vitae, cujus supra fecimus mentionem, hoc est: Beata Sibyllina de civitate Papias, patre Alberto de Biscossis matreque, quae dicebatur Honor de Vecis, genita, cum esset annorum duodecim visum perdidit corporalem: quo privata sub cura quarundam de minorum venerabilium exemplaris admodum vitae, Sororum scilicet de Penitentia B. Dominici Patriarchae Ordinis Fratrum Praedicatorum, sese attentius ac jugiter dedit annis tribus. Qualem autem vice, cum pro visu recuperando, quo victum sibi manibus laborando acquirere posset, ferventius Dominum exorasset, tracta est per visum de reclusorio in aera versus ecclesiam cathedralem a B. Dominico, cujus auxilium ad hoc obtinendum assiduis implorabat precibus: qui ei quaedam tam obscura et horrenda primo, demum quaedam tam jucunda, splendida, pulchra, atque inexplicabili amantate fragrantia ostendit, quod ex sibi tunc monstratis cuncta ista calucae visibilia parvipendens, desiderium ea videndi amplius a se penitus reperit avolasse, Deo et B. Dominico patrono suo innumeras gratias agens. Anno vero a tatis suae decimo quinto reclusorium intravit, de quo in vita sua bis dimittat exivit: in quo septem annis ab ingressu poenitentiam magis

antiqua Lib. III. reperitur in MSS.

B

Sorum de Penitentia B. Dominici institutum quale.

F. Vita de poenitentia ex tabula in sacello appensa.

A magis admirabilem, quam imitabilem fecit; tam deinceps temperans corpusculum mortificabat diuturnis vigiliis, orationibus, lacrymis, disciplinae usque ad sanguinis effusionem, crebro congelantem ejus genua cum pavimento: igne non utens in hyeme, neque vestibus aliis, quam in aestate: fatigata membra super tabulam brevem ligneam qua semper utebatur pro lecto, somno brevissimo recreans: consolationes mentales sumens ex colloquiis servorum Dei, licet doloribus fatigata immensis. Claruit autem spiritui prophetico, quaedam secreta, quaedam futura pandens. Tandem anno sexagesimo quarto ab ingressu reclusorii, aetatis vero suae anno octogesimo non completo, feria vi, mensis Martii die xix mcccxxvii, Virgo Domini perseverans, bonis operibus plena, suum ad sponsum migravit Dominum Christum, clarens plurimis miraculis in vita pariter et post mortem.

VITA

Auctore Fr. Thoma de Bozolasto

Ex MS. Fr. Ambrosii Taegii Mediolanensis.

PREFATIO TAEGY.

Beata Sibyllina Papiensis Soror de Penitentia B. Domini, virgo purissima, signis et virtutibus in civitate Papiensi claruit: quo corpore caeca fuit, sed mente lumine divino illustrata: cujus corpus integrum adhuc conspiciatur incorruptum in conventu S. Thomae in dicta civitate Papiensi Ordinis Praedicatorum. Hujus autem gestu praecelara Venerabilis Pater Fr. Thomas de a Bozolasto, Ordinis Praedicatorum, domestico quidem ac plano stylo, compilavit.

a Fuisse hunc beatam Confessorem, certe corruum et familiarum, omnino colligitur ex hisce verbis nam 13. Puti autem quod, si bene recolo, hunc erat sociata: agit autem de gratia quodam sibi a Deo facta, qualem alteri quam Confessario credi humiliter haud facile peruisisset

Porro quia istam more nostro distinguimus in capita pauciora, veteris divisionis titulus hic consequenter habe ex MS.

CAP. I De ejus progenie et nominis interpretatione

- 11 De ejus simplicis obedientia et ambitione visus in primvera aetate.
- 12 De primordiali profectu ejus et sanctis meditationibus ejus.
- 13 De ingressu ejus in reclusorium aetatis xv aetatis agens, et dura penitentia fidei facta.
- 14 De consulatoris visionibus et inflammatione spiritus in die Pentecostes, et aliis pluribus diebus habitis.
- 15 De spiritu prophetico, quo quondam secreta, quondamque futura praedixit.
- 16 De complacentia et aviditate audiendi disina eloquia.
- 17 De ipsius eloquentia, qua discreta in probendis secretis, et officia in conversionibus peccatoribus apparuit.
- 18 De beneficiis, quae adhuc vivens suis benefactoribus divinitus impetravit.
- 19 De ejus felici transitu ad caelestem curiam, et honorabili sepultura: et de quodam Praeposito a malo calenti ad tactum corporis ejus non sepulti liberati.

CAPUT I.

Caecitas adolescentulae Sibyllinae et pietatis initium.

Haec igitur Papiae orta, patrem habuit Ubertum de Biscossis, matrem vero nomine a Honorem de Verio, ambo honestae et laudabilis conversationis. Sibyllina dicta est quasi parva Sibylla: ipsa enim velut Sibylla prophetico spiritu multa cognovit et praedixit, prout infra plenius dicemus: recte enim ex b Uberto et Honore matre praenata videtur, quae ubertim producere fructus honoris et honestatis annis octoginta vel circiter non cessavit, Virgo Domini perseverans.

a **2** In puerili aetate constituta pro crimine habuit numerum quemdam Pater noster intermittere, sicut

a honeste nata,

b

c et pie educata.

edocta fuerat quotidie dicere a quadam devota Matriona pro Honoris Canonice. Aetatis autem suae anno duodecimo corporalem amisit visum, ut in spiritualibus clarius videret. Post aliquod autem tempus, cum doleret quod visum amiserat, ex ea solummodo causa dolebat, quia victum sibi acquirere non poterat propriis laborando manibus, ut optabat: quod sibi blandentaverat, sed inde vivere non poterat: quia filium caeca nimis ineptum nebat.

3 Quare desiderio vehementi recuperandi visum accensa, assiduis precibus coepit invocare B. Dominicum, tamquam singularem Patronum, ut visum sibi a Domino suis meritis impetraret. Quod cum multis diebus continuasset ac mensibus et instantem; ad praefati S. Domini festum pervenit: quo die visum sibi restitum infallibiliter expectabat. Quem cum non recuperasset in illius diei Matutinis, cum multa fide videndi gratiam se recepturam credebat in mane: et cum nec in Tertis recepisset, adhuc non infirmata fide spem protelavit ad vesperam: qua demum tota die transacta, et videndi gratia non obtenta, ad patronum suum B. Dominicum ausa est pie conqueri dicens: Ergone sic, B. Dominice, derastisti me? Numquid non illusisti mihi, in eo quod ex tam justa causa satis ferventer ista tanta cum fide petebam? Restitue mihi orationes meas et laudes, aliaque quae tibi obtuli frustra.

4 Post haec in visu apparuit ei idem B. Dominicus, ille reclusorio eam trahens in aerem versus Cathedrali ecclesiam, non multum inde distantem: et breviter ostendit quaedam tam horrenda et obscura primo, postmodum ex parte alia quaedam jucunda luce splendentia, tam pulchra atque laeta tamque inexplicabili amenitate fragantia, quod ex sibi in illa visione monstratis, cuncta ista caedua visibilia parvipendens, desiderium videndi amplius ipsa caedua a se penitus retulit evolasse: sique gratias agens immensis Deo et Patrono suo: eidem (ut ita dixerim) reconciliata est, tanquam melius per eum in his quae viderat exaudita.

5 Post duodecimum itaque annum, ut dictum est, visu privata corpore, coepit attentius praehere aures predicationibus sanctis, FF. Praedicatorum frequentans ecclesiam. Erant autem Papiae tunc temporis quaedam venerabiles Dominae, exemplaris admodum vitae, dictorum FF. Praedicatorum Ordini dedicate, Sorores scilicet de Penitentia B. Domini: quae in eorum ecclesia perseverantes, vacabant assidue meditationibus et orationibus, insistentes eis ac Missis et predicationibus audiendis. Sub harum cura et habitu fuit annis tribus, intenta audientiae livini verbi, quod quasi semen futurorum fructuum avidè recolligens sollicite recondebat. Interea praefatae Dominae diligenter ipsam instruxerunt de modo et perseverantia orandi, de mentis puritate et conscientiae, de assiduitate in meliandi opera et beneficia Dei, maxime Dominicae passionis.

6 Quam postmodum coepit ex amore meditari regulariter, discurrendo per puncta singula peccatorum et opprobriorum, quae Dominus pertulit. Reddebat, devote singulis pennis Domini compatiens, singulas amaritudinis penas: et, ut eundem Religioso sub secreto familiaritatis apernit, cum sic meditando pervenisset ad passum, quo Dominus exutus fuerat, veste adhuc utique cantu ejus sanctissima, flagellis multipliciter lacerata, quasi liquefiebat anima ejus singulari compassione ac suavisima devotione: quod illo uno actu exustionis sive separationis vestis a carne, cum qua jam congelato sanguine conglutinata erat, flagellorum omnes plagae fuerunt cum suis doloribus renovatae: quod devotissime recitando quaerebat. Nonne ita nobis cogitandum relinquitur, quamquam in Evangelis non sic expresse ponatur?

D AUCTORE THOM DE BOZOLASTO EX MS.

c caeca filii duodeennis:

d pro visu recuperando B. Dominicum,

e

f frustra orans.

g

h

i caelesti visione discit omnia caedua continere.

j Inter Sorores de Penitentia triennio vivens.

k Instruitur in modo orandi:

l Dominum passionem devotius meditatatur:

m

A a Honora de Vezzi apud interpretem Italianum : in compendio de Vecis scribitur. — b Hec uel nomen allusio est : ipsius interiorum etymon, quod veteris Longobardi integre Hubertum seu Haysbert scripserunt, domus principum sonat. — c iv Augusti. — d Quam familiare Insularibus sit Italica verba pene omnia truncare experimento dubitemus, adeoque vix dubitamus, quin Barare hic pinotior pro eo quod ceteris est barattare, idecipere.

CAPUT II.

Reclusio, pœnitentiæ et visiones B. Sibyllinæ.

Reclusorium ingressa

Utergo præfertur, edocta de prædictis et aliis opportunis, transacto dicto triennio, facta annorum quindecim, inclusorium a, satis prope dictam FF. Prædicatorem ecclesiam a situatum, intravit una sociacomitata : qua post triennium defuncta, B. Sibillyna multis annis in dicto reclusorio sola permansit : de quo solummodo bis exiit in vita sua, semel pro sacra Communione sumenda, et alia vice ut monialem unam in monasterio de Josaphat visitaret.

corpus suum flagellis crudeliter macerat.

8 Septem primis ab ingressu annis pœnitentiam magis admirabilem quam imitabilem fecit. Disciplinas autem, in quibus singularem experiebatur dulcedinem, quotidie recipiebat durissimas, et usque ad tantam sanguinis effusionem, quod sæpe sanguis usque ad genua, terram ad nuplum tangentia, derurrebat. Unde in hyeme quandoque, cum surgeret a disciplina, genua sua volens attollere, mediante sanguine ita præ frigore congelata cum terra reperiebat, quod invidelli non poterant nisi cum violentia, manibus iniuxis ad solum.

inire patiens flagris

9 Et quia igne non utebatur in hyeme, neque vestibus aliis quam æstate, calefieri solebat solo labore orandi, cum prostrationibus et genuflexionibus cum fervore spiritus iteratis. Ex quo exercitio quia manus non calefebant, eas sic tumefactas et mortificatas seu quodammodo putrefactas præ frigore habebat, quod de eis quandoque sanies, dum panem durum frangeret, effluebat.

Post septem mium mitigat flagellorum rigore.

10 Post diutinas tandem vigilias, quibus in disciplinis, orationibus, prostrationibus, lacrymis et hujusmodi pernoctabat, fatigata membra super tabulam brevem ligneam, qua semper utebatur pro lecto, brevissimo somno recreabat. Sane post septennium, quod transegit, macerata nimium et debilitata : spiritum plus, et minus carnem ex tunc exercere propensens, corporalem temperavit pœnitentiam : et ex hoc socias ac familiares suas cautus rediebat, ut magis intenderent caritati in spiritu quam flagellatione in carne.

Apparente sibi pueri Iesu inire recreatur :

11 Prima visio, brevi narranda sermone, non brevi gaudio mentem B. Sibyllinæ replevit : cui semel apparuit Christus in figura pueri admodum parvi, supra modum tamen pulcherrimi : qui inexplicabili candore nitens, undique candidissimæ lucis radius emittebat. Quem cum niteretur complecti, non valebat : nam statim, quo nesciebat modo, de manibus ejus exibat. Sed nec desperabat propterea, sed magis ac magis complecti expectabat alliciens desiderium ; trustramque tamen semper conatus ejus, ad hoc multoties iteratos. Ex quo divino ac dulci tripudio tantam concepit lætitiã, quod nunquam poterat hujus apparitionis reminisci, quia semper, acsi de novo appareret, novo gaudio replebatur. Unde memoria hæc semper fuit eidem quasi singulare sua pœnitentiæ et solitudinis condimentum.

alias in visione quadam

12 Nec silentio prætereundum est, quod cum vice quadam mulierem quandam ad cerasa sibi deferenda misisset, interim juxta fenestram reclusorii, ex qua venientibus respondebat, sedens sancte meditationi se dedit. Et ecce de contra super tabulam ligneam, a terra aliquantulum elevatam, supra quam jacere solebat, apparuerunt ei tres venerabiles valde Religiosi, qui interrogati pro ipsam quam essent, responderunt, se esse Fratres Majores. Quorum me-

lios, in manu habens pomum pulcherrimum, dixit, quod vocabatur Zelotypus Dei : qui requisitus ab eadem si pomum sibi donare vellet, respondit grate, quod sic, et sic dicendo pomum B. Sybillinæ projecit, quo ipsam in gena percussit. Et statim veniens mulier, que cerasa portavit, eam vocavit : ad ejus excitationis vocem disparuerunt subito Fratres illi, et cum fenestram aperisset, et eam mulier intuita fuisset, quæsiuit quisnam esset, qui eam facie percussisset : ex qua percussione signa evidentissima apparebant h.

D AUCTORE THOM DE BOZOLASTO EX MS POMUM pulcherrimum accepit :

l

13 Cum solita esset in festo Pentecostes specialem Spiritus paraeleti consolationem expectare, sollicitè implorare, et communiter impetrare : vice quadam aliquam devotionis dulcedinem non recepit primo die Pentecostes, nec in Tertio nec in Nona : cum tamen ad hoc sollicitè se disposuisset, et ferventius excitasset. Unde quasi fatigata et desolata, cum sederet sic in sede sua juxta fenestram suam, inter Nonam et Vesperas, transiit quidam pulsans et dicens, Incendat vos ignis ille, qui hodie in expectantes venit Apostolos. Puto enim quod, c si bene recolo, tunc esset sociata ; ita quod ad dictam transuentis vocem, tam ipsa quam sociæ, coperunt statim per susceptionem Spiritus sancti ad optatam gratiam vehementer et dulciter inflammari.

An Pentecosten solita se parare sollicitus.

sub Vesperam voti composuit.

c

14 Consimiliter altera vice, cum in consimili expectatione fuisset diutius, usque ad ultimum diem Octavarum Pentecostes : ipsa die octava apparuit quidam vocans eam : qui cum fenestram aperisset, visum est sibi quod ille ignem portatum eidem offerret : qui in faciem ejus tantum immisit ardorem, ut subito querulos clangores ederet. Post que continuo, novo accepto spiritu, majus atque suavius ardoris incendium in ejus mente, quam in facie ejus fuisset, est seculum.

E

alias die octava

a In domo Dominorum Sacchorum, inquit interpretis Italianus. — b Ansi inter consultiõnis visiones hæc narraret auctor : merito ex apparentis responso factoque dubita eius, an deberet in medio relinquere a bonone un malo spiritu ista esset apparitio. — c Hanc conjectas ipsi auctori rem a Beato narratam, et probabiliter ut Confessario.

CAPUT III.

De spiritu prophetico, quo quandoque secreta quandoque futura prædixit.

Cum spiritus prophetici sit a quo secreta contueri presentia, ac futura contingentia prævidere, utroque modo, sicut vera Sybilla, prophetissa monstrata est : in Missis enim, quas quinque devoti Religiosi et seculares Sacerdotes, ipsam reverenter visitantes, in altari quodam infra reclusorium celebrabant, quamquam visu non uteretur corporeo ; quando tamen Corpus Domini elevabatur, sentiebat ex immissa sibi quadam spirituali dulcedine presentiam Salvatoris : quam etiam sentiebat dum idem Corpus Dominicum ad infirmos communicandum per propinquam viciniam portabatur.

Corporis Christi presentiam, nisi even, cognoscit

ex inferno quatu :

16 Unde constat contigisse, cum quidam Sacerdos Curatus, requisitus ut ad quandam infirmum parochianum suum Eucharistiam ferret, non habens hostiam consecratam, perversitate nefaria hostiam non consecratam illi deferre potius elegit, quam de dicta negligentia reprehendi. Ipso itaque transeunte, B. Sibyllina ad campanula signum adoravit ex more devote : sed cum suavitate spiritus solitam non sentiret, admirari cepit et contristari non modicum ; mittere determinat ad dictum Sacerdotem, postulans humiliter ut ad ipsam accedere dignaretur. Qui cum accessisset, expresso angore in quem inciderat ad transitum ejus hostiam deferentis, cum tremore licet magno, percunctari nihilominus præsumpsit, an verum Corpus Domini portasset. Ad que verba ille stupens, et deprehensum se videns, nefandæ

eo ad transitum curati defecitate,

cognoscit hostiam profanam esse.

A nefandæ fictionis confessus est crimen, quantumque deliquisset agnovit per ipsam prudentissimæ re- prehensus.

17 Aliud quoque eidem revelatum est secretum, divino signo præcedenti adjungendum : cum enim ei datum fuisset aliquantulum de ligno S. Crucis vere, antequam adorare vellet illud, posuit ad cor suum, devotè petens a Deo ut signo notabili sibi ostendere dignaretur, an vere crucis Dominicæ lignum esset; statimque insolito ac mirabili nota ad reverentiam ejus visum est agitari cor ejus : quo certificata signo, et lignum adoravit intrepide, et exaudita Dominum benedixit ex corde.

18 Amplius aliud, si audire non tædet, quod vidit secretum referam, hec ad jocum videatur. Matrona quædam ei multum familiaris, ad orationes nocturnasque devotionis vigilias satis avida, sed, ut quibusdam naturale est, de nocte nimium tremebunda, cum nocturno tempore in lecto sedens oraret, ad somnium mulieris discurrens attentè, subito pellere cepit operuit, tremens : quod B. Sibyllina, ac si fuisset præsens, vidit et risit : et sequenti mane eidem ad se venienti visitandi gratis, quasi ridendo, dixit, an nocte præterita nimium expeccasset? Et cum illa miraretur, quia nulli hoc revelaverat nisi Confessori suo, cui fuerat primo mane confessæ : adjunxit, Nunc ego te vidi cum præ timore pellere cepit operuit! Ex qua re ostenditur, Quod Deus multo magis ei gratiam contulit ut in seriosis occulta videndi, qui etiam concessit in jocosis.

19 Non solum autem secreta rimabatur, ut dictum : sed etiam futura multa, Domino revelante, propheticè prævidendo prædixit, et prædicendo prævidit : inter quæ istud de nobili et egregio viro et Milite Domino Joanne de Populis, olim a Domino civitatis Romanensis, et tunc Consiliario excelsi Domini Galeazzi, domini Mediolani. Hic enim missus fuit a præfati Principe Avenionensi ad Dominum Urbanum Papam v, tractaturus grandia b, ut sperabatur. Cum iturus esset, Domina Beatrix, uxor prædicti Domini Joannis, ad B. Sibyllinam accessit, orans ut pro Domino Joanne Mediano precaretur. Quod illa humiliter promisit se facturam. Post recessum præfati Domini Joannis, misit iterum per nuntium dictæ Domine Beatrix ad B. Sibyllinam, ut memor esset in orationibus suis itineris viri sui : cui respondit Domini famula per nuntium, quod non timeat, quia sibi revelatum fuerat, quod vir suus multa contrariæque in itinere passurus erat, sed finaliter incolumis reverteretur ad eam. Et ita factum est : nam in itinere gravi oppressus est aegritudine, ut caput ejus intumesceret : tandem liberatus, et legitime laudabiliter finitus, sanis et incolumis ad propria reversus est.

20 Obitus etiam multorum amicorum distantium internis oculis vidit. Magister Dionysius c, quondam Prior Generalis Ordinis FF. Eremitarum S. Augustini, B. Sibyllinæ hanc parum devotus, cum in loco multum a Papiensi civitate distanti vita functus fuisset. Fratribus Eremiticis obitum suum cum vidisset studuit indicare, ut pro suo Generali debitas celebrarent exequias. Post aliquos dies nuntiatum est, quod in tali die et hora migraverat, quæ prædictum fuerat a B. Sibyllina. Cum autem et ipsa pro ejus anima Domino orationes offerret, vidit post paucos dies animam ejus in caelestem patriam glorioso deferri.

21 Venerabilis viri, Fratris Petri Zurigali de Laude, Ordinis Prædicatorum obitum longe ante prævidit. nam cum dictus Pater B. Sibyllinæ esset valde domesticus, misit ad eum ut cito de Mediolano ubi tunc Lectoris officioungebatur, ad eam Papam veniret, quia oportebat sibi revelare quædam oppor-

tuna secreta. Cui, cum venisset, dixit ut se bene diserneret et præpararet, quoniam sibi revelatum erat, quod anno illo Deo rationem reddere debebat. Qui infirmatus anno illo cum decumberet, frequenter iterabat hoc verbum : Cito, cito erunt tuæ molestiæ terminate. Loquebatur ad corpus proprium, a cuius onere, juxta prophetiam sibi dictam, liberari festinabat; quod per mortem contigit satis cito. Simile contigisse constat de duobus aliis Fratribus Ordinis Prædicatorum.

o Filia Thodæ, anno 1338 electa a populo barbarum pectus, et post vultuatum cessionem an. 1341 legitur a Papa instituta - qui septimo sub Dominatus anno mortens, illum quidem filius Jacobo et Joanni reliquit : sed hi a Nestore Romanorum Cuncto oppressi, ut se de eo adireverunt; per unum vendiderunt Joanni Vicecomiti Archiepiscopo et Domino Mediolanensi, pro qui ac diu de usque illius Mathæo Vicecomitis gubernator Institutus Joannes Olegus, cum Lyonaldem occupasset, et cum prout vultu amiserit, rediit ad Ecclesiam Romanam an. 1360 victore Legati Equiti Cardinalis Albornozii, nulla habita ratione Vicecomitum Mediolanensium, quæ partes non steterunt : in locum autem obsequio exerece Populi Fratres Joannes atque Jacobus usque ad annum 1367, quo uterque mortuus memoratur a Pompeo Urzani in Historia Romanensi. In Poeta scilicet Inter Baraborem Galeazzi fratrem, ubi attentatum verus Romanensis Domini occupatorum anno 1363 circumnavigatum; et Ecclesiam, quæ quibus condignabatur ista sit hoc eodem anno, post eorum ad Sublatum Baraborem copus, narrat idem Urzani ad istam annum - nec enim apparuit quæ ultra causa Vicecomitibus Intercesserit cum Ecclesia tota quingentimo, Inter Urban electionem et Joannis Populi quique Beate Sibyllinæ mortem, quam hinc justificatio. — e Multimensis dictus, creatus Mediolani 1331 Kal. Maii mortuus Colonia anno 2 regniis sui : vide Josephi Pamphili chronicon Augustinianum, et Philippi Etasii circumnavigatum.

CAPUT VI

Sibyllinæ de rebus divinis colloquia et sanctus obitus.

D^emore autem habebat B. Sibyllina, cum ad ipsam visitandam quispiam Religiosus vel persona alias exemplaris accederet, primo mox juxta consilium Apostoli Jacobi, ad audiendum velox aurem accommodare, humiliter expectando verbum aliquid edificatorium seu ad devotionem provocatorium seu ad caritatis ardorem excitativum : quod si proferebatur, ut expectabat, illud attente audiebat, avide replicabat infra se, sapide et firmiter memoriæ commendabat : pro quo unum exemplum recitasse sufficiat. Cum Religiosus quidam cum visitare solitus reverenter, inter alia edificatoria semel adluxisset illum Psalmi versiculum, Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores, quem sic glossans exposuit, inquam, supra dorsum iustorum, quasi super eandem, coronam gloriæ fabricatam ipsis iusti : hoc illa tanto cum sapore, ut solebat, audivit, ut replicari multoties avilissime faceret, et post aliquot menses per eundem visitata, illud iterari cum aviditate petiit, et cum gustu non minoris alacritatis audivit.

23 Quod si a quoquam visitantium, a quo speraret, verbum edificatorium non haberet : tarda erat aliquantulum ad loquendum, ne tempus divinis aptum colloquii perderet : a quibus audiendis vel proferendis, propter complacentiam quam habebat in talibus, cessare non poterat : sed aperiebat os suum, et auribus dictorum distantium infundebat abunde mellita Dei verba, qualia primo expectaverat ab iisdem; et sic agebat, ut si vacaret animis contra placidum, saltem lingua a Deo non vacaret : pro quo et exemplum ponendum est. Idem namque Religiosus altera vice B. Sibyllinam decumbentem ex quadam aegritudine, quæ ex loquela saniebat augmentum, pietatis gratia visitavit. Admonitus tum est a Sorore Beatrice, socia B. Sibyllinæ, ne aut multum ipse loqueretur aut ipsa. Cum autem sic starent, et ipsa secundum morem non audiret divina, coepit ipsa loqui de divinis. Cum in longum sermonem traheret divinitus accessit, monita fuit a prædicta Sorore, ne tantum loqueretur, propter passionem quam habebat : cui dixit B. Sibyllina : Vis tu ut dimittam

animæ

ALITORE
THOR DE
BOEOLASTO
EX MS
SIBYLLINÆ
PAPIENSIS
CRUCIS ILLI

Alud cordi
applicans.

Nocturno in
aurore
nocturno
ab eius videt.

Joannis de
Populis.

a

b

a Duce
Mediolani,
ad Papam
Urbanum v.

fratrem
ecclesiam
papa etc.

C

c

Anno 1367
nuntius
verum sub
Generalis.

etiam mori
et an partem
magna meriem
a. d. papam.

D

E

Auditissime
de rebus
divinis
loquentes
audivit.

et audita
sapienter
recellit
Ps 128. 3

F

alio colloquia
fasti sens

prior de
divinis
sermonem
infert.

etiam in
coram in
suo loqui
occidit.

A animæ consolationem propter corporis passionem? In quo pensare possumus quantum divinis delectabatur verbis, a quibus colihieri non poterat passionibus quibuscumque.

mira facilitate
sensus divini
exprimens.

24 Mirandum autem est atque multa veneratione notandum apparebat in verbis ejus, quod mulier illiota de divinis tam uberim tam prompte, arcana quamloque tam idoneis loqueretur verbis, adeo ut per quendam Religiosum dicebatur in via ejus, si meditationes B. Bernardi vel soliloquia B. Augustini attente legisset, non debuisset plus abundare divinarum verborum sententiis ac peregrinis vocabulis, ad materiam expositis, in ipsorum diserte notabilis apparebat. Quando dubitabat de aliquo vocabulo exprimente aliqui divinum, a peritis educeri petebat: quamvis multa proferret in finem Spiritus Sancti. In convertendis peccatoris valde sollicita erat: nam cum sciebat aliquem peccatorem notum, qui aut non confitebatur aut in peccatis perseverabat, pro eo mittebat, et verba salutis illi dabat; modo mulcendo, modo exasperando proponebat ei misericordiam divinam et justitiam et similia: unde multos induxit ad peccata e penitendum.

et affixæ
ad matendos
peccatores.

a

In Sibyllinam
brech. us

25 Quidam a Zaninus nomine, B. Sibylline brentam unam vini ex elemosyna misit, residuumque vini vendidit: qui pretium vini numerans, et optimeiciens quot brentas vendidisset, quantumque pro singulis accepisset, invenit sibi pretium unius exerevisse. Cumque nullum ex emptoribus deceptum reperisset, nec plus debiti dedisset; diligenter advertit, dati vini pretium sibi miraculo restitutum: ex quo duplata devotione anno sequenti eidem sanctæ virginis obtulit brentas duas: recepit

diveritas
recepit
impen. am.

autem mensuram oblati vini non solum duplicatam, sed etiam longe plus quam sperare ipse vel alii.

29 Igitor anno vite sue octogesimo non completo, ab ingressu reclusorii anno sexagesimo quarto (quo in tempore non nisi hinc vice exivit, ut dictum est) sumptis devote omnibus Ecclesiasticis Sacramentis, et bonis operibus plena ac coelestem patriam evolavit feria vi, e die XIX mensis Martii: anno d. D. m. m. ccc. lxxvii. Corpore autem ejus ad ecclesiam FF. Predicatorum delatum, et nondum tumulato propter concorrentium populum frequentiam, egregius legum doctor Dominus Franciscus de Salernis et Casaminus de e Cassinis induxerunt Venerabilem virum, Dominum Jacobum f. Casanatum, Præpositum Ecclesie S. Michaelis majoris civitatis Papiensis, ut ad corpus B. Sibylline devote visitandum accederet, oraturus quatenus ejus meritis curaretur ab intolerabili, quam patiebatur, infirmitate arenarum sive calenti. Qui propter opinionem de vita B. Sibylline reclusorum persuasus, venire, ut pateret, cupit: sed didoribus ex medi ambulacionis incrementum sumentibus, ad introitum ecclesie Fratrum Predicatorum pene deficiens, ad sacrum tamen famis usque perveniens, tacto illo ad devotione qua potuit redit ad domum suam plene sanatus, Deum magnificentis.

D
AUCTORE
ROZALASTO
F. M. S.
* per unum
duro et. 80

c d
ut co- carnis
ad corpus:

e
f

propositus
S. Michaelis
sanctus a
calento

p

In Joannem vocat interpretes Italianos et utrumque videtur ejusdem nominis divinitatem, ut Zanus pro Joanne pluribus in Italia scriptis: quidni ego ac Jan et Ians Belgium ac Germaniam? — h. Mensura vinaria inter Lombardis gentes, legio seu Vergoli Halorum respondens. — e. Ante Dominicam festam Quadragesima, cum Pascha evideret in 18 Apr. Altera Dominicali e. — d. Ergo nata 1287, et reclusa 1302; unius nempe reclusionis in plene caulis. — De Casaninis habet Interpretes Italianos, videlicet de Cassiano sumptum divinitatem — f. Idem Casanatum legit

DE B. MARCO S. Mariæ IN GALLO

EX ORD. MINORUM DE OBSERVANTIA, VICENTIA IN ITALIA.

D. P.

§ 1 B. Marci cultus sacer: Vite et rerum gestarum epitome ex Waddinga et aliis.

AN MCCCICXV
XIX MARTII
CONVENTUS
S. Blasii
Vicentiar.

Etra Vicentiar. Urbis muris conventum olim habere Fratres Minores, a strictiori observantia Franciscana Regula cognominati, sub invocatione S. Blasii erant. Hinc, ut bellorum tempore vicinia loci editioris officeret urbs scemitati, Illustrissima Venetorum Respublica anno MCCCXX funditus diruentium, utque aliam intra urbis moenia publico are redificandam sarrat. Quod ubi factum fuit, transmigrantes Fratres pariter et S. Blasii appellationem in urbem, et B. Marci corpus transtulere, ejus quem a patre Piventem seu della Marca Gonzaga vocat, Vicentini civis ac Fratres a S. Maria in Gallo: ejus cognominis hanc ullam facile invenimus rationem, nisi suspicando, quod conventus S. Mariae in valle, quarto ab oppido Fabricii lapide, vulgari lingua in gallo dicebatur, ab eoque cognominari voluerit hic Beatus, memor religiosæ institutionis susceptæ in illo loco, inter Apennini saxa tam deserto ab humanis salutis, quam divite egrorum vitam exemplis, que ibidem reliquerant Beati Patres, Bernardinus Senensis, Jacobus de Marchia, et Joannes Capistranus: ex quibus postremi duo B. Marci hanc multum seniores forte et familiares fore, præsertim Jacobus, qui interduum comitem fuisse Marcum, Gonzagam atque dicunt.

eo transferent
corpus
B. Marci
an 1330.

2 Vite ejus Synopsus Lucas Waddingus ad annum MCCCXXCVI meruit aunalibus suis, ex Marco Ulyssipponensi Latine redditam, in hæc verba: Obiit hoc anno Marcus S. Mariæ in Gallo, provincie Picensis. Doctor erat medicinæ et uxoritus, cum concepto melioris vite desiderio statim mundo valedere. Coniux pari voto humana fastidians, Clivissis Aesculanis

qui, ut ore
Clivis is
adjuvans,

voluit adherere: et ille Mimicis Observantibus reclusi eremitici extra Fabricianum, orationi, contemplationi, verbo Dei fructuose prædicando totus addictus. Dum Guardianum ageret eorundem S. Severini, summo mane orans celestem hanc vocem percepit: Frater Marce, prædica caritatem, Deinceps totus caritatis ardore succensus, verbo et opere ubique locorum virtutem hanc possederat. Per universam discurrans Italiam, opera misericordie tam spirituali quam corporali impendit commendabat, pauperumque miseris sublevantibus Montes peccatis erigebat. In urbe Camerino, cum magna hominum strage grassaretur pestilentia, perenni populo compassus, illic protectus, universum ad planetum et luctum abstergens peccatis excitavit, fide jubens cessaturum luem, modo paterent atque ita revera comperitum est, ut prædixit, evenisse.

Franciscanus
factus

divisitas
n. o. vel
per d. core
ca. m. m.

luc. m. de
10 Va. e. d. a
deat. unius

3 Postquam annis quadraginta verbum Dei disseminavit, hoc anno Vicentie populus ad meliora charismata et observantiam celestem mandatorum exitavit. Per quindecim priores dies Quadragesimæ decalogi decem et quinque Ecclesie distribuit præcepta, summo fervore et fructu legis divine et ecclesiasticæ custodiam melleans. Saepè inter cunctandum dixit, se reclusurum illis rem sibi summe caram; et tandem transacta dimidia Quadragesimæ parte, sub vesperam unius diei collegit libros et reclusas suas in sarcinulam, tanquam si diei sequentis diluculo esset discorsus. Illa nocte sub horam octavam angina seu lunium inflammatione gravari cepit; et crescente nimis tumore, coram ad tantibus dixit, se proxima die Sabbati moriturum. Infirmatus in civitate apud Patres Conventuales rogavit mox ubi moreretur, transferri corpus ad adem

marcio quam
ut cognoscit.

S. Blasii

A S. Blasii consolidum Observantium ab urbe remotam, et absque ulla sollemniore pompa more aliorum Fratrum sepeliri.

ac predicti,

anque se obit.

in S. Blasii tumulatus

Acceptis rite Sacramentis deprecatus est socios ut morienti sedulo adstarent, Jesu nomen repeterent, et Christi Domini legerent Passionem. Legentem attentissime, fixis in caelum oculis, auscultavit, usque ad illa verba, Et inclinato capite tradidit spiritum, statimque exspiravit mensis Martii die decimono in Sabbato, in quem incidit festum S. Josephi. *Hactenus Waddingus ipsis fere Marci Ulyssip. verbus, que deinceps ex ipso fonte immutata haec sunt: Prodigio similis fuit concursus populi subito ad eum factus, cum nemo de morte ejus quidquam sciret, cupientibus certatim omnibus eum reverenter tangere et ex vestibus aliquid reliquiarum hinc habundantem decerpere. Tum magna altercatio circa sepulturam orta est, valentibus civibus eum intra civitatem sepelire; Guardiano autem obnitente: qui demum, quod agebat, obtinuit; sed ea conditione, ut non cum ceteris Fratribus in S. Blasii communi coemeterio sepeliretur corpus, sed in loco separato tumulogque elevaretur: quod et factum est.*

B

laret miracula,

transferitur cum conventu

Postero die, qui Dominicus fuit, concurrunt populus omnisque nobilitas ad monasterium S. Blasii, quo erat ablatum corpus, magno cum reverentia et devotione sepulcrum ejus visitantes. Neque ad fenestra: operatis enim Deus multa miracula, plurimas gratias populo isto contulit. Mortuus est anno praedicto, die decimo nono Martii. Postea vero, cum praefatus conventus a priori loco amotus in civitatem illatus est, B. Marco fornicem lapideam extruxerant in capella quadam; sub quo hodie requiescit circumdatus oblationibus domusque votivis, quae istic quotidie appenduntur, indein beneficiorum molitus ab iis impetratorum, qui huic Beato se suasque necessitates religiose commendant. *Addit Franciscus Barbaranus de Maronis in hist. eccles. Vicentinae lib. 2 cap. 78 ex quadam Chronica Vicentina ad memoriam temporis praesentis et futuri scripta, annum mortis fuisse MDCXCVI, cum in templo Servorum B. Marci Virginius Quadragesima tempore fuis-et conlocatus; obiisse autem Marcum in hospitali S. Marcelli anno aetatis circiter LX quindecim diebus ante Pascha die Sabbati: qui character temporis congruit dato anno, referente Pascha ad III Aprilis, non autem praecedenti, qui Pascha fuit XIX ejusdem mensis. Et eadem M.S. Chronica idem refert quod post honorificam illam delationem corporis ad monasterium S. Blasii, mulier quaedam ex vivo S. Felicis monumentum illius tangens, retulerit manus eatenus inutilis sanitatem. Testatur denique corporis una cum monasterio transferendi occasionem propter bellum datum anno MDCXXII: et illud in lapidea arca intra sacellum novi templi fuisse conditum cum hac epigraphe:*

Hic Marcus tegitur Gallo de monte Beatus
Primus in hac Montis [pietatis] conditor urbe
Marco tuis precibus morbis tuerere, Beate,
Et Vicentinus serva Protector, et iugo.

Obiit B. Marcus XIX Martii anno MDCXCVI

Post haec, inquit idem Barbaranus, sacellum in quo corpus beatum jacebat, quodque multis anathematibus atque votivis tabellis ornatum fidelium pietas, B. Marci intercessionem obtenta colitis beneficium profidentum, destructum fuit eo fine, ut vicino altari renovando spatium daretur amplius, ipsaeque hae reliquiae sacrae post illud ipsum altare ad latera epistolae sunt collocatae, ubi etiam modo videri ac tangi possunt.

anno 1832

et nunc post altare servatur,

G Aditimus et nos anno MDCXX praedictum templum, et Franciscanorum Fratrum, quos de familia vulgo nuncupant, ibidem Guardiano, R. P. Fr. Livio, humanissime deducente, cultum intra bases columnarum mar-

morcarum, quae hinc inde elegantem satis lateralis murus altaris tabulam ad decetum chori lotos iurabant, vnam valvulam affabre factam: qua reducta corporis sacri locus post altare decenter reconditus patuit, per quem, modice et ad mensuram dumtaxat dicte valvulae reseratum, solius capitis aspectus offerebatur venerantium oculis. Aliud, quod de ipso nobis requirentibus scripto exhiberent, nihil fuit. Erat ad alterum ejusdem altaris latus sive ad cornu epistolae priori similis valvula, ad inspectionem ejusdem post aram fornacis ex ea parte: quae serentur repando corpori Venerabilis ex eodem Ordine viri, P. Antonii Pagani Veneti, tum scilicet cum pervicta ejus canonizatio fuit; pro quo apud Apostolicam Sedem agit, docet ex libello Neapoli impresso Arturus a Monasterio in suo Martyrologio: interim Beati titulum et apponens ad X Julii: quo prudentius abstinent ut, qui nos ad alterum chori latus deducunt lecturus lapideum sepulcrum, inscriptum versibus ejus gesta contentibus, et cancellis quibusdam ligneis, ne prodibus profanis calcaretur septem: fuisse autem Secretarium Ordinis, cum Gonzaga Ministrum gereret Generalem, idem ad Arturus: ex quo patet eum non diu ante saeculi hujus initia visisse.

7 Quod ad Montem-pietatis attinet, opera B. Marci

erentium Vicentiae epus illustre testimonium habemus ex praedicta chronica Vicentina, ex qua Barbaranus scribit quod anno MDCCLXXXVI Vicentiae praedictus B. Marcus, populumque ad piam et tam fundationem exhortans, tam efficaciter illam suis auditoribus persuaserit, ut unico die eum in finem collecta sunt plusquam duo aureorum millia: et plurimi civium magnas pecuniae summas absque ulla feneore commodarint, salva sortis ad libitum recuperandae jure. Merito igitur in Montis praedicti aula, quae praerime arcam respicit, imago ejus appensa serentur cum hac epigraphe. B. Marcus Picens Ord. Min. in hac civitate Montis-pietatis institutor sub Innocentio Papa anno Dom. MDCCLXXXVI. Quibus porro administris et legibus opus istud piam caretur, et quomodo per Fr. Barbarum de Terrena circa annum MDCCLXX institutus Perusii fuerit primus Mons-pietatis aedifici Fr. Fortunati de Capulis, ex celeberrimo Juris utriusque Doctore post mortem avris ferventi Minorita; utemque contra impugnantium rationes ab illis defensas et a Summis Pontificibus approbatus sit, fuit ex Waddingi Annalibus praedictus Barbaranus commemorat cap. 79 nominatque Jacobum Treantum et Hieronymum Schium Doctores a Vicentibus hae supra re obligatos ad Serenissimum Venetiarum Ducem, ex cujus consensu negotium confectum fuerit. cui magnam deinde reverentiam accesserat, praedicante B. Bernardino Feltrensi: quamvis autem anno MDLV epistolam sit istud pauperum ararium, reparatum tamen damnatum esse, permittente Pontifice Julio III, ut sumpta mutuo pecunia cum obligatione quatuor annuos annue penitendi pro singulis centenis, eadem posset erogari in pauperes quinque annuos capiendo: qui ratione factum est, ut vestimentum parvi ultra quater centena scutorum nulla collecta nunc habere, teste eodem Barbarano. Hieronymus Joannus Dominicus in Aditumibus ad Itinerarium Italicae Francisci Scatti, centum divinatat scutorum millia numerat: quae ipsa satis ampla summa est. Auctorem igitur tanto re Martyrologii Franciscani auctor Arturus a Monasterio merito oblati quoque illius decora tali exornat elogio: Vicentiae B. Marci a S. Maria Confessoris, concionatoris eximii: qui eruditione, virtutibus et zelo animarum emicans, prophetiae dono signisque mirandis etiam effulsit.

8 Similibus Beati hujus viri operibus merito adnu-

meranda videntur Fabrianense sepulchrum et Mons-pietatis eodem in oppido levanda pauperum intelligentiae erectus, de quibus ad annum MDCCLXX Waddingus: nisi eo accuratior Gonzaga in Provinc. Marchae con-

D

juxta quod olim locus Antiocho Paq. no desinatus.

E

Mons Pietatis auctore B. Merio Vicentiarum erigitur 1485

F

juxta eadem alar pr. mi, fundato Perusio an 1470

X

nodochium ci M. ans-pietatis Fabrians

A 35 Montem-pietatis opera Venerabilis, F. Antonii, socii beati Patris Marci S. Mariæ in Gallo, erectum scriberet (vundem atiquè, ejus, ut ab hoc diversi, Waddingus meminit; sub nomine Montanini, a fundatrice, Joannis Fogliani Firmuni olim uxore, derivato) famosum autem xenodochium in honorem sanctissimæ Mariæ de Jesu, instante beato patre Jacobo de Marchia esse constructum an. mccccvi tempore Calixti III; quando hic Marcus vix dum ceperat audiri in pulchro, imo adhuc in tyrocinio agebat, si quos prædicationis annos dicit Marcus Ulysippouensis, eisdem et religionis censere velis. De tempore et auctore dubitare non sinit titulus in anteriori exedra Ecclesiæ incisus ad perpetuam rei memoriam, absque ulla Marci mentione: quem adeo Waddingus eandem facilitate videtur confudisse cum B. Jacobo, ut ante eum confuderat cum socio suo Antonio: et duas diversissimas fundationes accepisse pro una unitis Montis qui esset S. Mariæ de Jesu dictus, et cui auctor suus regulas in 24 capitula distribuit ac publica auctoritate probatas dederit. Quæ et alia plura suspicamus a xenodochio ad Montem perperam esse ab illo translata: uti plerumque dicimus ad XXVIII Novembri, quando agendum nobis de B. Jacobo predicto erit.

eidem minus recte attribuantur

Tibi cibus et refrigerium frequens oratio et jejuni-
[dium :
Cibum omnem et obsonium cohorti dabis pauperum.

11 O quot catervas juvenum direxisti ad Domini-
[num, virtutum ornatum,

Qui in Orline Minorum florent ut rosa et lilium.
O gemma castitatis et omnis temperantiæ,
Clara tuba veritatis, vir miræ prudentiæ,
Pater omnis probitatis, speculum justitiæ.
O speculum humilitatis et magnæ innocentia,
Nova lux es paupertatis, exemplum patientiæ,
Vas sinceræ puritatis et sanctæ obedientiæ,
Splendor-exemplaritatis et sanctitatis integræ.
A teneris unguentis martyrium optasti,
Atque statim a puero parentibus nuntiasti,
Te fore jam e caris Christi servis declarasti.
Et maximis miraculis Præsulibus prophetasti.
Jesum dulcem prædicare pene infans inchoasti.
Quis valeret inchoare quam miranda tunc egisti?
Te Jacobus prædicavit Gallensis ille fervidus;
Moualis, quam allavit olim sanctus Spiritus;
Te sidere exornavit, quod caritatis gerit munus:
Mox in cælum indicavit sibi Angelorum comitatum.

Expen: factas de eo prophetias

B § II Acta B. Marci rhythmicè descripta ab auctore cævo.

Snam de B. Marco narrationem concludens Waddingus, Circumfertur, inquit, hymnus rhythmicus in ejus laudem, Acti et plurima continens elogia, adjuncta in fine ecclesiastica oratione: de quibus meminit Gonzaga, ubi primum ejus hymni partem proferens dicit eam esse ex plurimis quæ sepulcrum Beati exornant curvibus. Ipsum ab auctore cævo compositum esse potest tum ex aliis pluribus locis tum maxime ex eo quod superstitem etiam tunc B. Marci uxorem inducit in sermone: totum autem hic integre domus ex Bartholomæo Cimarelli vol. 2 Chronicæ Minoritæ lib. 2 cap. 36.

Vixente adhuc B. Marci uxore

O sidus nuper emicans e paradisi sedibus:
O jubar clarum et rutilans cunctis exortum gen-
[tibus;
Quo peccator oberrans, infelix, miser, reprobus,
Te cohortante, Dominum consequeretur superans.
In sancto Severino Virgo tibi revelavit,
Populo Christiano que predicari voluit:
Et mandato divino anima tua parvit,
Que plateis et in templo jam revelata docuit.
Requiens cunctos jugiter immensa pandis præ-
[mia,
Cunctos vocabas pariter ad Paralisi gaudia.
Hortaris nos, acriter ut relinquamus omnia,
Quæ tenent nos mortaliter, et ducunt ad inania.
Thesaurizemus fideliter que sunt in superna glo-
[ria:
Christi Crucis celeriter magna petamus munera.
10 O fornax, caritatis perfecto flagrans munere
Qua splendebas, probans cunctis quam opus est
[suo sidere.

connotus Rhythmus

laudat predicantis sciam,

erectorem Montium,

desiderium Martii,

Alme præco pietatis quam pio colis pertore.
Fulgent Montes per te claris urbibus Italiae,
Quam Instrabas dolens uri Judæorum fenore,
Montes struis pietatis pro juvando paupere.
Tu Seraphim flammigerum videris audientibus,
Inflammas corda hominum: infundens ignem men-
[tibus,

Refers arcana Superum: nil est te vehementius,
Te corda alloquentium optabant nil ardentius.
Placasti mentes civium, quibus nihil incensius:
Prosequitur nunc Dominum per te quisque ferventius.
Magnum erat tibi incendium moriendi pro Jesu,
Ardens quoque desiderium salutis animarum.

Martii. T. III.

12 Crescens plenus intellectu sapiebas supra se-
[nes: studia litterarum tu adolescentia E

Perusii et Bononiæ hausisti bonas artes:
Teo mirabili profectu omnes erant obstupescentes,
Sapientia atque spiritu non erant tibi similes,
Quod est factum Dei nutu ut munda lux existeres,
Quo exemplo et hortatu pereuntis lumen dares.
Factus Medicus corporum clarus, doctus, et nobilis,
Maluisti animarum cunctis meliori maculis.
Post defunctum patrem clarum, uxoris te solvis vin-
[culis.

Unde concord par et rarum religionem elegisti,
Illa Claram, tu Franciscum imitari convenisti;
Invocantes dulcem Jesum, ambo crucem accepisti.
Illa virgo et sancta puram vitam agit in terris,
Tu ad celestis Regis aulam evolasti cum Angelis,
Ubi dignam tuæ coronam accepisti mentis.

ejus et uxoris ingressum in Ordinem,

13 Tu jam pridem cogovisti diem et horam obi-
[tus, moris prænotionem,

Atque eum prædixisti revelatum colitus.
Sæpe populo nuntiasti, vobis eorum tradam munus:
Sermones factos replicasti ut teneretur tenacius,
Cunctos postea rogasti ut observarent penitus.
In judicio promisti te advocatum animarum;
Pacem demum reliquisti cunctis lacrymantibus.
Inde donum reliquisti membris bene valentibus,
Tuos libros collocasti sociis stupentibus.
Atque eos obsecrasti ut id perlerent mollius,
Et labores supplicasti ne ferrent molestius.
Vicium eis declarasti terminum tui transitus:
Die Sabbato finietis tantos labores, filii,
Et Domino fietis festum solemne ne mihi.
Vos autem meminertis, o socii carissimi,
Ut Christo serviat cum caritate cordis purissimi.
Inde mihi memorabitis ut sim semper Jesus optimi,
Quem amavi ab inguiculis præ cunctis rebus seculi.

extremu ad socios monita F

14 Ter hoc illis replicasti, atque complura alia
Facienda tibi prævidisti a tua cara Vicinia.
Pumpam magnum prohibuisti et arcum honorificam,
Pauper ire maluisti fructum superna gloria.
Postremo sociis rogasti ut legeretur historia
Passionis Jesu Christi, pia et grata memoria.
Tum tensis in cælum manibus signa dabis lætitiæ,
Audiebas ab Angelis loquentibus tue animæ:
Veni, serve fidelis, veni, veni, propterea
Nobiscum coheredis, Jesu et dulci Virgine.
Unde ubi inclinato capite emisit Jesus spiritum,
Tu parumper aperto ore migrasti ad Dominum.

felitem obitum,

15 O quam nobilis triumphus fuit ille, Pater
[alme!

*concursum
populi ad
defunctum*

A O quam felix et jucundus fuit exitus piæ animæ,
Quando intonabant suavius omnes cœli harmoniæ :
Hoc Deus ostendit clarius eundam sanctæ animæ.
Ad te clamabat socius : Fac me, Pater, tecum ire,
O piissime Domine, noli me hic deserere.
Unde statim per urbem currit rumor divinitus
Sanctum illum hominem solum esse mortalibus :
Et statim ad hospitium concurrunt ab omnibus.
Cubilis pulsant ostium, beatum optantes corpus.
Nulli adhuc sociorum tu videbaris mortuus.
Sed lætus supra modum fulgebis et jucundus.

*Fratrum pro
eo obtinendo
studium*

16 Ubi ad te pervenere tui piæ Vicentini,
Quisque nititur incidere habitum beati viri,
Cordas et signa diripere cum biretis, [fervidij]
Et alia abstulere pretiosa servi Domini.
Illi corpus custodire ne Fratres id efferrent,
Hi illis declarare quam graviter delinquerent :
Divis omnes displicere qui jam illud acciperent.
Fratribus tunc permisere ut te ad se acciperent,
Quod ita Fratrilus, te legasse tui socii referrent.
O mirabilis concursus atque fervor Vicentinus!
Quando totus populus sequebatur eum planetibus.

*sepulcrum
honorificam :*

Sicut Dei Apostolus oscularis ab omnibus,
Et in sacra æde positus fulsi-ti signis protinus.
A Nondum sepulto corpore, magna fiunt miracula,
Ægroti statim accipiunt sanitatis tuæ indicia.
Tacto beato corpore fugas morborum genera.
At sacrorum pio honore peracto pia gratia,
Patres urbis non tulere ut condereris terra :
Locum aptum elegere dignum tua presentia

*et urbi
Vicenti de tali
thesauro
gratians,*

17 Exultet nunc Vicentia dives, potens, et no-
[bilis,
Quam Dei providentia donis ornavit maximis.
Felici cum presentia tanti beati corporis,

Quod prædicando pluries promiserat incolumis. **D**
O celebris Vicentia Deo dilecta nimis,
Quod possides in ecclesia est thesaurus inæstima-
[bilis.

O prædicator cœlice, reformatorque corilium,
Candor vitæ Angelicæ, cunctorum culmen Cœli-
[tum,
Virtutum splendor eximie, Minorum decus maxi-
[mum,

Precantum honor ultime, acer remotor hæresum,
Quem in regno vitæ æternæ canunt Angeli glorio-
[sum.

Voto, Martyr Seraphice, ora pro nobis Domineum :
Beate Marce inclyte, felicem posce exitum. *ipsum pie
invocat,*
A cunctis malis eripe nos nunc et imposterum,
Ut te juvante continue mundi vitæ scopulum,
Et protegente Virgine Christum petamus optimum.
Sit Deo Patri gloria et Filio unigenito.
Spiritus paraclito in seculorum secula. Amen.

18 Post hæc a prædicto Bartholomæo Cimavello pon-
nitur sequens Antiphona cum sua Oratione : quarum
deinde uti et ipseus hymni usus posterorum negligentia
evanuisse videtur. Misit Dominus novum sidus cari-
tatis, ut inflammaret populos ad amandum ipsum. **E**
V. Ora pro nobis B. Marce. R. Ut digni efficiamur
promissionibus Christi. ORATIO. Deus qui per B.
Marcum populus tuæ caritatis et mandatorum tuorum
observantiæ præmium nuntiasti, ut tui et proximi
amore flagrareut : quæsumus, ut his virtutibus sem-
per prælitij, gloriosi servi tui, quem miraculorum
signis extollis, precibus et meritis in cunctis nostris
necessitatibus adjuvemur. Per Christum Dominum
nostrum. Amen.

XX MARTII.

SANCTI QUI XIII KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

S ANCTUS JOACHIMUS, pater Deiparæ Vir- ginis. S. Josephus, } filii S. Victor, }	} Martyres.	S. Derphuta, et Soror hujus, } Martyres.
		S. Sebastianus Dux, S. Analolius, S. Photius seu Photoo, S. Photis, S. Paraseeve, S. Cyriaca, S. Arehippus, Commilito S. Josephus, S. Lucas, S. Paulus, S. Cyrillus, S. Eugenius, S. Scrapion, S. Tigrinus, S. Claudius, S. Exuperius, S. Victorius, S. Valentinus, S. Dominus, S. Alexandra, S. Claudia, S. Ephrasia, S. Matrona, S. Juliana, S. Euphemia, S. Theodosia,
	S. Pauli Apostoli, } Martyres } Antiochiæ.	B. Ambrosius Sansedonius Ordinis Prædica- torum Senis in Italia. B. Mauritius Hungarus Ordinis Prædicato- rum, Januarii in Hungaria.
	Martyres in } Syria.	
	Martyres Amisi } in Ponto.	

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Natalis sanctorum Martyrum Cyriaci, Primi, Theogenis et S. Vitalis memoratur in antiquo MS. Martyrol. Casinensi, caractere Longobardica curato. Horum tres primos, licet pro Cyriaco, etiam Cyrinus et Cyriacus legatur, retulimus in Januarii.

Quo etiam volo arbitror S. Vitalem ad olium aliquem duci pertinere, cum plurimi singulis mensibus referantur.

S. Hadeloga Virgo dicitur in ejus cacomio obiisse xiii Kalendas Aprilis. Dedimus illud et aliam Vitam ejus ii Februarii.

S. Gerlandi Episcopi Agrigentini translatio facta est hoc die anno 1159, et inscripta Martyrol. Siculo Cayetani et Catalogo Ferrarii. De ea egimus ad Vitam xxv Feb.

S. Gerasimi memoria recolitur hoc die in magnis Menuris Græcorum et apud Maximum Cytheream, at majori solennitate celebrant cum Græci iv Martii, Latini vero, quando et nos Vitam dedimus v Martii.

Gregorii,
Commodi,
Fisciani,
Pomeri,
Pollerou,
Parmeni,
Chrisothei,
Helii, } ut Martyrum memoria est inscripta Mar-
tyrol. antiquo Tam-lactensi in Hiber-
nia quorum alibi forsitan in ultis fas-
tus mentio. Addebantur ubi varii, de
quibus egimus xix Martii.

Theodorus Martyr Cappadocite, inscriptus MS. Mar-
tyrol. Treverensi S. Martini. Est is Presbyter Car-
sareæ interceptus, de quo egimus xix Martii.

Rixæ alius Richeze, Regina Hungariorum, neptis S.
Annonis Episcopi obitus Colonia ad Gradus: cu-
jus non canonizate corpus patet in magnis festis
Molonis in Suctario Usuardi, absque titulo Beatæ.
Nihil de eo legitur apud Grecorum et in Martyro-
logio Colonie 1490 excuso, neque apud Canisium in
Martyrologio Germanico licet eum alleget Ferrar-
ius. De ea inter Prætermis- os egimus xix Martii.

Lactinus Episcopus et Confessor in Hibernia. Ita
MS. Florarium, agunt de eodem Dempster et Fer-
rarius. Vitam dedimus xix Martii.

Cormanus sive Cornuanus, primus Apostolus Norda-
nimbrorum, ut Sanctus memoratur a Davide Ca-
merario in Menologio, citato ad marginem Hectare
Boethio, qui lib. 9 Hist. Scoticæ eum contemnit,
quasi superbo verborum strepitu ingressisset subli-
mia Dei ardua ac curiosa, ad multa lectionis
ostentationem potius, quam ad Christi oves eru-
diendas.

Edanus de Cluain-moelain, } nec ipsa qui sint, nec
Conarius filius Corrie, } quibus colantur lo-
Cathachanus de Rath-derraighe, } cis sene posuimus;
Elimia seu Felimia, } tantum in Tam-
Mucinus, } lactensi et Mari-
ano eos hoc die inter Sanctos relatos reperimus. Tacet
quoque

- quoque de iis Colganus hoc loco : primi tamen meminit 31 Januarii, ubi de pluribus *Adanis* : secundi in *Notis ad Tripartitam Vitam S. Patricii lib. 2* num. 145. *Postremus* in solo *Tamlactensi* est : penultimus *Maranus* dumtaxat meminit.
- Benignus** Diaconus Abbas Fontanellensis et Flavienensis decessit xiii Kalend. Aprilis. Ita *Chronicon Fontanellense*, in quo gesta ejus describuntur, absque ullo titulo Beati aut Sancti, neque ulla ejus in *Fastis Ecclesiasticis* vel monasticis memoria reperitur. Solum *Chartulario Mugno seu Calendario Fontanellensi* nomen est inscriptum, et circum ambitum chori cum aliquot aliis, tanquam criminis pietate viris, vidimus eum in ecclesia Fontanellensi, et asseruerunt nobis venerandi munera alium illum abisque plures non habere veneratores. Interim Sanctum appellant **Claudius Robertus et Samaritum** in *Gallia Christiana* et *Arturus du Monstier* in *Neustria pia*, qui assertit mortuum anno dccxxxii aut sequente. Quod *Luce* in Italia editur a *Francisco Mario Florentino Martyrologium S. Hieronymi*, unctum videtur in monasterio Fontanellensi, cui sub finem adscriptum est : In Fontanella deposito **Wafraami** Episcopi et **Benigni** Abbatis. In apographo *Blutanno* ejusdem *S. Hieronymi* isto leguntur : In Fontanella monasterio depositio **Sancti Vulframni** Episcopi, et **Benigni** Abbatis. De *S. Vulfranno* hoc die agimus.
- Claudius** Episcopus Altissiodorensis, Academia Parisiensis fundator, ut *Sanctus* inscriptus est hoc die *Artis Sanctorum Hibernis a Colgano editis*, et *Menologio Scriptorum Thomæ Dempsteri*, qui de eodem lib. 3 *Historia Ecclesiastica* num. 303, multa pro more (ut ait *Philippus Labbe de Scriptoribus Ecclesiasticis*) indigesta effudit, duosque ex uno **Claudius** Clementes exhibet, ac priorem Sanctum *ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ ἰουαννῆ*. *Cammerarius* retulit eum x Martii, ubi inter *Prætermisos* alii eam viderimus.
- Bonasemus** Perusinus, Episcopus Fanensis electus, miraculis clarus an. mcccii, ita legitur in claustris conventus *FF. Prædicatorum Perusi*, sub imagine ejus præposito *B.* vel *Brata*, qualem et vultu ostendunt : ideoque a *Jacobello* refertur inter *Beatos Umbriae* ad hunc diem, ab aliis ad xx Maii. Abam nullam ejus ad Beati memoriam istis invenimus : mox ne nominatur quidem inter viros sanctitate insignes in *Indice*, qui totius Orbis auctoritate subiectus est *Romani Martyrologio*, nil usum istius Ordinis accommodato.
- Urbicus** Episcopus Magnutinus inscriptus *Catalogo Generali Ferrarii pro Episcopo Metensi*, de quo agimus hoc die et errorem detegimus.
- Eberhardus** vir perquam illustris et *Comite Montensi* porcorum pastor monasterii *Maringaniensis*, ac postea monachus *Cisterciensis*, et *Aldenbergensis* monasterii in *Montensi Ducatu* xii milibus passuum *Colonia* distantis fundator, inscriptus est cum titulo **Beati Menologio Cisterciensi Chrysostomi Henriquez**, qui addit ex veteri *MS.* ejus *Vitam* *Chrysostomum* sequitur *Berlinus*. At *Gaspard Amyelinus* in *Fundatione Aldenbergensis* absque ullo titulo **Beati** agit de eo, et mortuum tradit anno *sexii*, et corpus demum ad sepulchrum *Ducum Juliacensium* et *Montensium* translatum fuisse : quam translationem hoc die refert *Celenius* in *Fastis Agrippinensibus*, et *Theodorus Rhuin* in *Animalibus Illustribus Juliac.* *Clavis*, *Montium* etc. etambo **Beatum** appellant. Addit *Wolemus* ad caelestem patriam transivisse xxii Junii, sed vultu dicere quando ejus meminit *xxii* Maii, quo die obisse eum legitur in *Epitaphio*. Si aliquid certi de ejus veneratione intelligamus, poterimus ad dictam diem ejus *Vitam* dare.
- Thomas** monachus *Villarum* in *Brabantia* cum titulo
- Beati** refertur a *Chrysostomo Henriquez* et *Berlino* : inter *Pios* recensetur a *Saussaio*.
- Antonius** et **Gerardus** *Minorite* circa annum 1362 in *Gallia* a *Calvinianis* hereticis intercepti, **Martyribus** per *Arturum* a *Monasterio* adscribuntur hoc die : **Beatus** autem
- Andreas** de *Plano* in *Thracia* quo jure id *se-*
Johannes-Andreas *Reate* in *Umbria* cerit, *suade*
Laurentius *Taurini* an. 1619 defunctus et aliis *simi-*
Maria *Sanctia* *Virgo Tertiarum Loreæ* libus est *ju-*
Nympha *Ord. Minim. Pavorum* 1584 dicare.
- Nicolaus** *Eremita Saxi* in *Helvetia* memoratur a *Ferrario* in *Catalogo generalis*, citato *Martyrologio Cam-*
eracii, in quo refertur die quo obiit *xxi* Martii.
- S. Einmanuel** gladio caesus refertur in *Membris Geæ-*
corum, et additur *distichon*, quod iterum repetitur,
quandocum aliis et longiori encomio colitur *xxvi* Martii.
- Sabianus** seu **Fabianus**, **Pollio**, et socii **Martyres**
memorantur in *MS. Florario et Martyrol. Coloniae*
et *Lubeæ* olim excenso et apud *Grevenum*. Suspica-
mur esse *Translationem* reliquiarum aliquot **Marty-**
rum. Certe in eodem *Florario* legitur iterum, *Romæ*
Sabiani et sociorum ejus. At correctus in antiquo
MS. Tornacensi ista leguntur : *Romæ* via *Appia*
natalis **Fabiani** Episcopi **Martyris**. *Quæ* certo in-
telligendi sunt de *S. Fabiano Papa*, via *Appia* sep-
ulto, uti ad ejus *Vitam* dirimus *xx* Januarii.
At **Pollio** **Martyr** in *Hungaria* colitur *xxviii* April.
Aliis **Pollio** cum **Crispulo** et **Cyrillo** sociis *xxix*
Maii.
- Theodorus** Episcopus *Papiensis* inscriptus est *Ka-*
lendario antiqui Massulis Ambrosium, et nonnullis
aliis. Colitur a *Papensibus* et *Martyrol. Rom.*
xx Maii.
- S. Landelinus** Abbas et fundator monasterii **Crispi-**
niensis et aliorum in *Belgio*, inscriptus est *Marty-*
rol. Anglicano Wilsfordi. Dies ejus natalis est
xv Junii.
- S. Gudbertus** seu **Gundebertus** **Sacerdos** in *Germa-*
nia memoratur in *Martyrol. MSS. Romano Car-*
dinatis Barberini, et *Nepolitano Antonii Car-*
acanti. Videtur esse **S. Guinbertus** electus Episcopus
Herbipolensis, qui a multis refertur *xi* Martii, ost
colitur in *Ecclesia Herbipolensi* *xv* Julii.
- S. Mariæ** **Magdalene** *Translatio* et hoc die, et cum
pluribus aliis refertur in *Auctario Greveni ad Usa-*
rdum. De ea agendum *xxii* Julii.
- Landulfus** Confessor memoratur in *MS. Florario*.
Quis sit necdum assequimur, forsitan est **Landulphus**
aliis **Landulphus** Episcopus *Ebracensis*, qui colitur
xiii Augusti.
- S. Andoeni** Episcopi *Rotomagensis* elevatio inscripta
est *Martyrologio Gallicano Saussaio* : de ea agendum
erit *xxiv* Augusti.
- SS. Gerici** et **Ebbonis** Episcoporum commemoratio
Simonis. Ita *Saussaio* in *Supplemento*, et ante ipsam
auctor *Flovari MS. Hermannus Greven* in *Auctario*
Usardi, *Canisius*, *Ferrarius*. *Est* **Gericus** success-
sor **S. Vulfranni**, ad cujus *Actu* hoc die de illo agi-
mus ex *Chronico* monasterii *S. Petri Jura*, in quo
dicitur **Gericus** avunculus **B. Ebbonis** *eximii* *Con-*
fessoris, ac postmodum dicitur **S. Ebbonis** obisse anno
lxxi. Cujus celebris cultus est. **Gericus**, si certius
aliquid nanciscamur de ejus veneratione, adjungi illi
poterat *xxvii* Augusti.
- Hugo** Abbas *Nucerinæ* in *Sicilia* memoratur cum titulo
Beati in *Menologio Cisterciensi Chrysostomi Henri-*
que, citato in *Notis Octavio Cujetano*, quæm accurata-
bus legerunt *Menardus* et *Ferrarius* et cum ea refe-
runt, quando venerato examinabitur *xvii* Novemb.
Joseph *Patriarcha* filius **Jacob** Ita *MS. Florarium*.
At refertur a pluribus *Latinis* *xi* Decemb.
et a *Græcis* *xix* Decemb.

DE S. JOACHIMO

PATRE B. VIRGINIS MARIE.

Commentarius historicus.

D. P.

§ I. S. Joachimi memoria Græcis Latinisque satis inscripta.

Quamquam B. Petri Damiani censura, sermone 3 de Nativitate B. Virginis, studium superflue curiositatis reprehendat in eis, qui quod Evangelista narrare superfluum duxit, nimis inutititer querunt; inquirentes quis pater vel quæ mater Beatissimæ Mariæ fuerint; utriusque tamen Ecclesiæ Patrum, Joachimum et Annam celebrantium, concursus credulitas facit, ut de nominibus non admodum anxie dubitemus, verane sint, an solum accepta ex quadam etymologiæ Hebræicæ congruentia, qua Joachim præparatio Domini; Anna gratia interpretatur, ut est apud Fulbertum Carnotensem Episcopum, in sermone super Nativitatem Virginis, quem erutum ex MS. S. Victoris Franciscus Combefis vulgavit, Biblioth. Concionatorum tom. 8 fol. 119. Etenim ut dubia prorsus fidei sint omnia, quæ de utroque vel Græci Patres ex spurio quodam de ortu Virginis libello, Jacobo τῷ θεοδόξῳ perperam adscripto, attigerunt, vel Seleucus impostor sub ipsius Evangelistæ Matthæi nomine est ementitus, nonnullam veri habentia speciem: quantum tamen hoc est, si ipsa saltem parentum sanctissimæ Dei Genitricis nomina Ecclesiæ traditæ conservasse putetur, nec omnia dicantur auctores isti finxisse.

2 Sub his certe nominibus vix celebrant Sanctorum Patrum eumonia, et Ecclesiæ festis prosequuntur honoribus. Orientales quidem simul utramque solenni Officia die 1x Septembris voluit; non tantum ex eo, quod Venetus excusum cum Menæis est, S. Sobæ Tyrico, multis novis Officiis argue ne ipsa Menæa antea (unde nihil vel parum admodum de festi antiquitate constare possit) sed etiam ex aliis antiquioribus, a quibus ejusmodi additamentum absunt; quale unum ex Fridrici Ludwiegii MS. codice habemus transcriptum, alterum in Silesia conservari didicimus a nostro Throdoro Morito: utriusque autem τῶν ἁγίων θεοπαθῶρων Ιωακίμῳ καὶ Ἀννῆς jubetur dicto die fieri festum, et tunc sacre liturgiæ ordo in priori præceditur: in excusis vero etiam Officiis, quod amplum Menæa habent ad dictum diem, ubi post hunc versum ex Calendario Metrico recitatum,

Ἦ δ' ἰσότης τῶν ἁγίων Θεομήτορος ἡμῶν Σουαξίη
 Deiparæ nona genitorum quære synaxim.
 hæc recitantur. Hanc autem celebramus propter Nativitatem sanctissimæ Domine nostræ Dei Matris: quia isti facti sunt consiliatores salutis, toti orbi parte per castissimam filiam suam: alias enim ipsorum consummatio die xxv Julii celebranda cognoscitur.

3 Verum illius divi Officium solum S. Annæ dormitionem in titulo præfert, aliæ quæ dirimus typicæ: et S. Joachimi nomen inter sacra cantica, propter communem utriusque honorem duntaxat, videtur junxi uxori eo die mortuæ, ipsius autem ignorari mortuæ dies. Num nec is, qui quod Latinus nunc illius cultui destinatur xx Martii, alia ex causa videtur electus, quam ut generi festo festum sociari conjungeretur. Itaque de Joachimo parius nescire Julii Græci, prolixius autem in Septembri, quando omnes divi noni Ode ad utrumque conjugem æquialiter dirigitur, utique gratulantes optatissimum prolem, quæ diuturnæ sterilitatis molestiam abstergens, parentum seminum abunde solatur.

Cujus quidem diei hymni, ut alii plerique notantur acrosticho:

Τοῦ: σοῦ: γονεῖ, πρόσγει, μέλλω προφρόνω:

Canto parentes provide, Virgo, tuos, sed nusquam nomen admittitur auctoris; ut prorsus credibile videatur non tantum antiquissimum in Oriente fuisse usum virginis natiuitatis diem in honorem Sanctorum Mariæ progenitorum celebrandi; sed ipsos quoque Cummes vel ab ipso S. Sobba, primo (ut in prælegomenis ad Marianam Græcorum pietatem probat Simon Wanguereclius noster) Menæorum collectore, vel a SS. Chardane, Euthymio, Theoctistove, a quibus ipse accepit pleraque, fuisse compositos: cum ceteri post adhibiti alicui certo auctori soleant adscribi, uno sæpe ipsum nomen post acrostichon exhibere, per intules ultimarum stropharum litteras. Pertinent autem Sancti isti ad quartum ære Christianæ seculum.

4 Non adeo antiquæ est Joachimi veneratio apud Latinos, quibus 1x Septembris sub solo nomine Nativitatis Mariæ festus est, etsi in sermonibus ad populum habendis non semper absque commemoratione commendationeque festi parentum ejus, Polus mor plenius citandus Breviarium Romanum Parisiis excusum anno 1528 allegat, in quo dies obitus S. Joachimi xv Kal. Octobris collocatur: Veneta autem anni 1522 editio, nulla facta obitus mentione in Calendario ad eundem diem solum monet, apud Minæis ritu duplici minoris Officium totum feri de S. Joachimo. Quorundam auctora Usnaldi Martyrologia MSS. nomen ejus ad 1x Decembris habuerunt, ut ex eis patet, quæ inde accepta et Colonie impressa sunt annis 1490 et 1521, quorum secundum, sub nomine Hermanni Greven Carthusiani sæpe a nobis citatum, ista habet: Joachim Patriarchæ, patris gloriosæ Dei Genitricis Mariæ: hic solennis servatur memoria, ubi ipsam Coloniam Agrippiniana intelligimus: quia ibi in SS. Marthæorum ecclesia conservari creditur S. Joachimi cranium, teste Egilio Gelenio in fastis Agrippinensibus et Officium isto die fieri, assertit Jacobus Polus in historia SS. Joachim et Annæ. In præve autem ejusdem Martyrologii editione solum hæc leguntur ad dictum diem 1x Decembris: Eodem die memoria B. Joachimi Patriarchæ, patris gloriosæ Virginis Mariæ. At Molanus et Galestinus, et non tam illos, quam Romanæ Ecclesiæ institutionem secutus hæc in parte Baronius, ad hunc xx Martii ipsum habent. Etenim in Romano Breviario Venetus excusum anno 1522 ad istum diem reperitur Officium totum proprium de Sancto sub hæc rubrica: Julius Papa secundus instituit festum sanctissimi Patriarchæ Joachim, patris gloriosæ Virginis Mariæ, et avi Domini nostri Jesu Christi, xx die Martii deinceps celebrari sub ritu majoris duplicis, Eadem ipsa verba teste Polio habentur in editione Parisiensi jam citata.

5 Sedit Julius iste ubi anno viii ad vixit, et usque ad diem idem Officium sic excusum in Breviario Romano inveniri, testatur Bartholomæus Gavantus in rubricis Breviarii sæc. 7 cap. 5. Primum verum Quantum illud mutasse: dicere debuerunt prorsus sustulisse: nam in Breviario anni 1572 non modo Officium nullum, sed nec nomen quidem S. Joachimi invenias in Calendario. Offenderunt videlicet lectiones novem, usque conformes hymni et antiphonæ ex apocryphis desumptæ scriptis, de quibus jam pridem ante annos scilicet sexcentis Fulbertus Carnotensis in festo Virginis Nativitatis: Hæc itaque die peculiariter in Ecclesia recitandus videtur ille

PAVULO ANTE CHRISTUM NATUM XX MARTI.

Sanctum in Mariæ parvulum nomen.

ex traditione habentur.

ANIMADV. PAP. 21

Cultus apud Græcos 9 Septembris,

et 25 Julii,

quando principalis de S. Anna,

ari in Sept. a quolibet de utroque.

9. sicio ant. quissimo.

E

S. Joachimi Latinis recentior veneratio

17 Septemb.

9 Decemb.

et 20 Martii:

F

cum Officio dupl. proprio.

quod Pius v abrogavit.

A Ille liber, qui de ortu ejus et vita scriptus inveniebatur: si non judicasset eum Patres inter apocrypha numerandum. At quoniam magnis ac sapientibus viris ita visum est: nos alia quorundam, sed non aliena, legentes, Ecclesiasticum morem debitis officiis exequemur.

§ II. S. Joachimi patria et genus.

S. Joachimus, Nazarethanus

an Bethlemita

Omissis istis, que judicabantur apocrypha, pergit Fulbertus Carnotensis in laudem magnæ Virginis in lucem hanc venientis excurrere, sed antiquum ad posteriora natalibus evocans, patriaque in Basilio et Theophilo miracula veniunt; Nata est, inquit, Beatissima Virgo Patre Nazaretho, matre Bethleemica: hoc ipsum ex illo, quem apocryphum dixerat, libello assumens, ubi alius quoque Patribus quandoque dissimulatum potius, quam erit ex argumento asseritum: etenim ex Evangelio, cum legitur ad civitatem Augusti Cesaris Joseph e Nazareth profertur in Bethleem civitatem suam cum Maria desponsata sibi uxore pregnantem, eo quod esset de domo et familia David; intelligi videtur non tantum Josephi, sed ipsius quoque Mariæ natales ad Bethleemum fuisse referendos: non per matrem (hoc enim ab ipse fecisset omnino nihil) sed per patrem, inde orandum: quem quidem aliquas istæ habuisse possessiones, immo non modice divitem fuisse dicunt aliqui; sed fundamento non solide accepto quam ex rejecto, ut vidimus, ab Ecclesia sanctisque Patribus libello, nescio que de Joachimi ad Probaticam piscinam Hierosolymis dono (quam potius conductum diversarum fuisse credimus) hortisque in Nazareth vicinia amplas et precoriam cupia comminiscente, a quibus nobis ducimus abstinentiam: maxime postquam supra ostendimus Josephum pauperem fabrum, pauperumque consulam, qualis illuc Nazarethi videretur, cum conjugem inebat, Joachimi fratrem fuisse germanum, Mariæ patrem.

An opulenter

Unde et Nazarethi donatus,

et Nazarethi

7 Quod si per conjecturam æquandum esset, quærendumque unde Virgini de Virgini sponsa, civitatem suam Bethleemum agnoscentibus, domicilium obtinuit Nazarethi; cum verisimilitudine majori videremus dici posse, multos in familia natos, sed re tenui Joachimum utque Josephum, amissis etiam, si qui ipsis in Juda ex paterna hereditate obtulerant fundis, tolerande levius reverentia causa in Galileam secessisse, ubi subitè opificio vitam Josephus cepit tolerare, Joachimus autem ex quo, quod forte superfuit pecunio nonnullas artes comparavit, quæ res ei non plane infeliciter cesserit; sic ut et casulam, quam dirigitur sibi potuerit comparare Nazarethi, et uxorem ex sua aut alia quocumque, et verisimiliter ex Levitica tribu, per omnes Israeliticæ terre viros sparsa, invenire; Annam scilicet, cujus genus Sacerdotale fuisse, sicut nepus ejus Elisabethæ, fuit eo est congruentius, ut nasciturus ex illius filia Messias Rex et Sacerdos in æternum hoc saltem patre (quoniam proprio filius esse David debebat) Sacerdos possit majores habere: huic autem plures sorores ac fratres fuisse, malimus credere, quam Heli, duorum quos diximus fratrum Joseph ac Joachim parvuli, plures liberos concedere, ex quibus nati fuerint, qui in Evangelio dicuntur fratres Domini et sorores Matris ejus. Hi enim si Heli, præter nominatos duos, fuissent aliqui, saltem masculi, et ex his filii; non subsisteret illa absoluta matrimonii inter Mariam atque Josephum inveniendi necessitas: que tantam Evangelio alius abscurissimo claritatem adfert, quoniam vidimus ubi de S. Josepho § 2: quandoquidem alteri æque propinquo, juniori scilicet fratri aut alicui ex quocumque germano fratre nepoti, cedere virginem potuisset: facilem habiturus excusationem a nuptiis tunc demum contrahendis, cum grandior aetas cælibis vite ducendæ propositum confirmaret.

Per hanc plures Christi consanguinitate fuerit.

8 Deditimus etiam rationem cur Mattheus, genealo-

giam Christi secundum legem et factum Patribus promissionem ordinans, non Joachimum sed fratrem ejus Josephum, Jacobi, potiorum Zorobabeliarum ramum terminantis, filium faciat, legitimum videlicet; et cur Lucas, volens Gentilibus ejusdem Christi secundum carnem genealogiam expandere, satis habuerit putatū dimittere patris prorsus texere: quod tamen scilicet omnes etiam Mariæ proavi essent, quam vulgo constaret patrum suo ex Mosaricæ legis præscripto nupsisse. Neque enim placere potest, quod voluit aliqui eundem esse Joachimum et Heli, ejusque filium ideo dici a Luca Josephum, quod vel adoptionis privilegio, vel affinitatis jure gener in socii familiarum transivisset. Nam neque liberæ adoptionis, quocumque ex gente aut familia, qualis inter Romanos viguit, exempla in Scripturis aut licentiam in Lege reperimus, neque dicere audeamus omnino neutrum Evangelistarum carnalem Christi genealogiam texuisse: non Mattheum, sæpius ab ea defecit, ut est astruimus, non etiam Lucam, quia is in contrario nobis sensu statim ab ipso lumine exerraret, generum substituens loco filii.

D In genealogia præteritus Joachimus,

an item qui Heli?

9 Sancti Joannis Damasceni singularem de Joachimi genealogia ejusque cum Josepho consanguinitate sententiam non attigimus, quia huic festo applicata in postrema Officii recanatione, et ex supra dictis de Josepho satis puterat intelligi refutata: nam quod attinet ad patrem Joachimi Barpantherem, avam Bethleem filium Levi, ex quo natus etiam Melchi sit carnalis Josephi avus, id non tam eo displicet, qual generationum commutat Ordinem, cum Lucas Levi faciat filium Melchi non contra; quam quod ex eo consequens sit Christi genealogiam secundum carnem ob Evangelistarum nullo scriptam, eique carnalem Josephi genealogiam substituat, nihil plus facientem ad Christum (si patrem hic oratione habuit ex quo Christus carnaliter non processit) quam veteri genealogia sociat ad peritum. Quare Passimo assentimur, qui ex eo quod Epiphanius dicit Christomachus aliquos jactare solitas, Christum non Dei sed viri alicujus, nomine Pantheræ, filium fuisse; voluit, cognomentum illud fuisse familiæ, quod ad Josephum ac Joachimum committere a patre avoque fluxerit: sic ut proavis Levi non genuerit Motham, qui Damascenam peperit Melchi est, et Pantherem; sed Motham cognomento Pantherem, cujus filius ille similiter cognominatus sit Panther seu Pantheras; ob utrisque istis, ut a patre distinguerent, Barpanther, id est, Pantheris filius nominatus.

An Pantheris filius?

et forte cognomen familiæ fuit:

10 Si tamen Panther et Barpanther diversi dicendi essent a Motham et Heli, dicere mallemus hos duos fuisse legitimos Joachimi et Josephi progenitores, quatenus eorum pater carnalis Heli eis suscepisse potuit ex patre suo Barpantheris absque liberis mortui uxore vidui. Nec enim refert, quod ita Josepho plures patres legitimos dixerimus diverso respectu: Pantherem, quatenus fuit in ejus nomen natus cum Joachimi hæres; ipsum Joachimum, quatenus filia ejus unica ex lege ducta, ipsius nobis hæreditatem, ac denique Jacobum ratione benedictionum avitarum et sui ad Davidicum regnum Josepho per ejus mortem advenientium, ut repræsentanti unum ex ipsius Jacobi proavis, per quem præteritioris cognationis jure Jacobi hæres fuit Josephus jura illud Jurisconsultorum, hæres hæredis mei meus hæres est. Hic autem potius debuit a Mattheo, quam vel Joachimus vel Panther aut Barpanther, nominari: quia hi nihil ad intentum ejus faciebant, iste plurimum. Quod denique attinet ad mulierem, quam in Damasceni sententia prius uxorem habuerit Mathan Salomonides, ex qua Jacobum sustulere Josephi patrem, quamque viri orbati postea duxerit Nathanael Melchi sive Motham, et filium ex ea sustulere Heli; ejus absque liberis summi uxorem ex lege debuerit Jacobus ducere, πατρίδελφος Heli; utque ita Joseph legaliter ex Heli, carnaliter ex Jacobo processisse: hæc inquam,

an Heli et Jacob uterique fratres?

aut eo nomine pater atque J utrimo legitus.

etiam si

A etiamsi alia causa non adesset, vel ideo nemini probari poterunt, quia notas ex eadem matre quantumvis diversis Patribus cogunt sub legem, latam ad vitandam hereditatum confusionem, idvogue solos ex eodem patre fratres eorumque posteros obstringentem; et ita portam, quam clausam volebat Lex rebus omnibus miscendis, reclusam prorsus partentemque fingant.

§ III. S. Joachimi elogium, sepulchrum, reliquæ.

S: tanti abeui est videre, quid Orientalis Ecclesia ex suppositis D. Jacobo scriptis accepisse videntur; legat Leonis Imperatoris et Sapientissimi Jacobi apud Combesium, in Bibliotheca Conventionaria tom. 8 cyrignis in usulem Virginis orationes, recens ex MSS. erutas: nos his, quæ tam incerto videntur fundamento, prætermittis, postquam Gregorii XV beneficio restitutum habemus anno MDCXX hominem festi ritu duplicis celebrandi, et Officiam unâ divine sequente a sacra Rituum Congregatione approbatam; malum ex Andrea Creteno Hierosolymorum Archiepiscopo de eodem argumento excerptæ particulam, ad Sanctorum Virginis parentum virtutes præcipuas citra temerariæ assertonis periculum exponendas, hanc sive indoleam.

B 12 Joachim vir mitis modestusque ac divinis in- nutritus legibus, cum sobrie vixisset, Deoque constans adhæreret, ac sic perseveraret, orbis filiis consenserat: cum natura quidem vegeta esset, nec ejus tamen vigori gratiæ munus responderet. Sed et Anna Dei amans; sobria quidem ac casta, sed sterilis; viri amans, sed lileris carens; ac cum legis divinæ honorem unum meditaretur, stimulantibus nudique sterilitatis aculeis, ut par est affici eos quibus nulla est suscepta proles, moleste ferelat, testabatur, dolebat, non se ferens orbam liberis. Cum sic autem Joachim ac Anna tristitia tenerent, quod deesset proles, generis futura hæres, hæcenus quidem hand omnino spei scintillam extinxere; ambo autem prolem concedi ad suscitandam eis semen orabant... nec prius remiserunt contentionem, quam voti compotes facti essent. Et vero evaserunt illius compotes: non enim spei donum, domi ipse dator dimisit inane: sic enim quæsulis vocibus obsecrantibus ac Deo supplicantibus, addit cito, quæ non tardat, virtus; illique quibus ederet fructum, huic quibus prolem pareret, vires adjecit... Junque ex infœcundis arentibusque, tanquam ex humore vegetis arboribus, generosus nobis fructus, Virgo hæc immaculatissima, genuit... Quod autem ex sterili matre prodisset, ex cujus vulva prodiit immortalitatis spica, eam parentes in templum adductam Deo obtulerunt: anno ætatis ejus tertio, ut communis Ecclesiæ traditio habet; ex qua etiam libet suspicari acceptum, quod ut Cedrenus, Virginem nimirum mortuos esse parentes: Joachimum quidem anno vitæ octogesimo, Annam vero uno minus. Dinturnu sterilitas a Patribus exaggerata satis id verosimile fuit, potius quam Creteni narratio, tota ex apocryphis, ut apparet, accepta.

C 13 Majorum sepulchris in Bethleem illatum fuisse Joachimum facile persuademur, si eum tam spectabilem fecissent fortunæ bana quam sanguinis dignitas merebatur: sed ut hæc obscura latuit inter pauperculari conditionis tenebras; ita difficulter inducitur, ut credamus alibi esse sepultum, quam ubi spiritum beatum emisit, et habuerat domicilium. Nazarethi autem habitasse ex ecclitigimus, quod Nazarethani jacturini apud se esse Fratres et Sorores Domini, hinc enim fit probabile vel utrumque vel alterutrum Mariæ parentem ejus loci fuisse indigenam. Sed est hoc probabile tantum: cur enim ut Zacharias Elisabetham, S. Annæ vel nepem vel cognatam, devotum ad Montana Judææ, sic Bethleemum aut etiam Hiero-

solymas Annam, in Galilæa sibi desponsam, non deduxerit ex aliqua causa Joachimus? Josepho fratre Nazarethi in propria vel conducta adienta remanente, et artem suam exercente: qui propterea desponsam sibi Hierosolymis Virginem secum et templo eodem transtulerit; ut non tum natalibus quam dinturnu habitatione Galilæis adnumerata Maria fieret, et per Mariam Christus. Certe ita credibilis fieret, quod Hierosolymitana Ecclesiæ habet traditum de natu apud se ibidem B. Virgine in domo seu diversorio paterno: Ibi enim, inquit in suo ad Terram sanctam Halaqoriorum Baldensel apud rostrum Pozam seculi xiii Scriptor, Ecclesia B. Annæ, aviæ Christi, satis pulehra est, contigua probatiæ piscinæ, ubi Beata Virgo nata fuisse dicitur. Ita etiam minus haberet difficultatis, quod de oblatione et educatione Virginis in templo Ecclesiæ unaniversa recepit, et annua colit festivitate: post quam etiam multo credibilis est ibidem sanctos parentes remanere voluisse ne a carissima filia recederent longius.

14 Huc fuit Romam Breviari ex supra citata Parisina editione octava Lectio, cuius hæc verba profert Palius in exegetico S. Annæ: Sacer igitur Joachim prole sacratissima adornatus, tandem bonis rebus queribus, terrenum linguens corpusculum, XVI Kalend. Octobris (in historiâ rectus xv) Sanctam Deo delit animam. Corpus ejus Hierosolymis ab Anna honorifice sepelitur, cum quo postea in peculiaris amoris iudicium Anna pie condiri delegit. uti tumida auctorum saxea olim demonstrata est, nam in eorumdem gloriosa memoria ad hæc usque fere tempora non longe a claustrum templi Salomonis, sita fuit ecclesia. Tempora vero Constantinii, Helena mater ejus Hierosolymum deveniens post Domini Crucis inventionem, corpus Annæ etiam Constantinopolinatisse scribitur: corpus autem conjugis Hierosolymis reliquisse, ubi mira veneratione colitur.

15 Hæc ibi Non tamen Hierosolymis primum, sed in valle Josaphat prope hortum Getiseniani sepultus fuisse sanctissimos conjuges, et Virginis sponsum Josephum ac deinde ipsam Deipavam Genitricem habemus ex Adrichonio, et claris ex Francisco Quarvesmio Elucidari Terre sanctæ tomo 2 lib. 4 cap. 2, quod est de ecclesiâ circa B. Mariæ Virginis sepulchrum edificata: A dextra parte ingredientibus, id est, Orientali plaga et medio fere scale graduum 50, per quam nil sepulchrum Virginis descenditur, est sacellum in quo sunt duo mausolea in formam altaris constructa: in quorum altero, quod respicit aquilonem aliquando corpus S. Annæ matris Dei Genitricis tumulatum fuit, in altero vero ad Orientem corpus S. Joachim patris ejusdem Virginis. Ex altera parte et regione hujus sacelli, alterum est D. Josephi sponso Virginis Mariæ dicitur, ubi ejusdem est sepulchrum in similem altaris formam. Privata sunt ista Mausolea sacris pignoribus; illa tamen venerantur fideles sacrificiis et orationibus, præsertim in illorum solennitatibus: quod fama sit illorum Sanctorum sacra corpora in his fuisse tumulata, ipsorumque reliquias sanctificata.

16 Existimat Quarvesmus templum istud non ab Helena Constantini matre, sed tempore Episcopi Javenalis vel puillo ante principio seculi v, invento Virginis sepulchro, primum fuisse a fidehbus erectum; atque cum jam prius ecclesia esset in honorem S. Annæ Hierosolymis dedicata, requisitu et ex valle Josaphat huc translata fuisse sanctorum conjugum ossu existimat Palius: quæ deinde Helena separavit. Et de reliquis quidem S. Annæ aliis; de Joachimi autem sanctissimi ipsorum opinio est, partes quasdam alios translatus fuisse; nam et Bononiæ reperiri aliquas ad S. Paulam de observantia, præter varia aliarum atque imaginum Sancti ibidem celebres, affirmat Antonius Pauli Masini; et etiam Colonia in templo Machabæorum assertari testatur Gele-

relicto utic J. v. e. ho forte relicerunt in Judæam,

ubi nata dicitur Maria,

et Joachim sicut ait: Anna sepulti

3

in comuni quon habita runt translati,

postquam aliquamdiu in valle Josaphat requiescebat.

F

Reliquiæ S. Joachimi Bononiæ,

et Colonia ad S. Michabores

Officium a Gregorio XV restitutum.

Joachimi et Annæ concinnum ex Andrea Creteni,

qui Nazarethi concinno jure,

*A mus. Inquisimus an scriptorum monumentorum ali-
quid de ea istie reperiretur, et quo in statu ipsam ibi
esset : scripturum hactenus nihil reperitum, ad postero-
rem quastionis partem D. Gevardus Busch sacre
Theologie Licentiatu et ad SS. Machobens Confessa-
rius, XIV Novemb. anni MDCLXX in hac verba respondit :
Cranium S. Joachimi instar humani capitis in eccle-
sia SS. Machabeorum (sicut ipse vidi et quisque
videre potest) asservatur perquam honorifice, argen-
to inclusum et pretiosis lapillis circumdatum (corol-
lam ex margaritis subalbidis appellat P. Jacobus
Kritzerdt noster, XXV predicti novembris illud ipsum
rearratus ut scribit) Falcitur tribus argenteis pel-
libus afflabre factis, ipsumque per argenteam capitis effi-
giam superne apertam offertur conspicendum (oro-
ferne in circulo deaurato hac inscriptio aureis litte-
ris invenitur : CAPYT S. IOACHIMI Ante annos minimum
ducentos factam huic heretheam ex vetusta literarum
forma, qualis esse solet antiquorum Missalium, idem
Jacobus Kritzerdt judicabat : testatus uno cum P. Mar-
tino Sibemo suavem se ex eodem odorem percepisse.*

*17 His ita digestis addatur coronidis loco, ex anti-
quo Romano Breviario descriptus a Paltio Hymnus, Invocatio
Sancti Joachimi invocationem continens, sub hac
verborum forma.*

O pater summe, Joachim, puellæ,
Quæ Deum clauso genuit pudore,
Promove nostras Domino querelas,
Castaque vota.

Scis quot hic stevis agitemur undis,
Triste quos mundi mare defatigat ;
Scis quot adnectet sathanas carove
Prælia nobis.

Jam sacris junctos superum catervis,
Imo præcedens, potes omne, si vis :
Nil nepos Jesus merito negabit,
Nil tibi nata.

Fæc tuo nobis veniam præcatu
Dinet et pacem Deitas beata ;
Ut simul juncti resonemus illi
Dulciter hymnos.

*ex vel. Brev.
Romano.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS

B PHOTINA, JOSEPHO ET VICTORE FILIIS ; SEBASTIANO E
DUCE, ANATOLIO, PHOTIO SEU PHOTOO, PHOTIDE,
PARASCEVE, CYRIACA, SORORIBUS PHOTINÆ.

Commentarius historicus.

Varia de hæc Sanctis apud Græcos leguntur,
quorum multa differunt ad fidem passim
conciliandum : ex his selecti sunt, quæ ad hunc
xx Martii inserta Martyrologio Romano his
verbis referuntur : Eodem die Sanctorum Photinæ
Samaritanæ, Josephi et Victoris filiorum, itemque
Sebastiani Ducis, Anatoli, Photii, Photidis, Paras-
ceves et Cyriacæ germanarum, qui omnes Christum
confessi, martyrium sunt asseuti. De Photina anno-
tat Buronus, agere de ea item Græcos in Menologio
feroque eandem fuisse mulierem Samaritanam, de
qua Joannis Evangelium, cap. 4. Item de eadem agi
in veteri Martyrol. Casinensi, eandemque fuisse af-
firmari. Verba Menologii a Sarleo translata sunt ista :
Eodem die certamen sanctæ Martyris Photinæ Sa-
maritanæ (cum qua Christus Dominus in puteo locu-
tus est) et Josephi et Victoris filiorum, nec non Se-
bastiani Ducis, Anatoli, Photii, Photidis, Parasce-
ves et Cyriacæ germanorum sororum ; qui omnes
Christi fidem confessi, martyrii palmam consecuti
sunt.

C 2 Aliud est MS. Menologium Græcorum jussu Ba-
silio Junioris Imperatoris Constantinopolitani ante an-
num MDCCLXXXIV conscriptum, in quo ista habentur :
Et certamen S. Photinæ Samaritanæ et sociorum,
S. Photina Samaritana, quam Dominus super pu-
teum allocutus est, erat temporibus Neronis. Hæc
post martyrium sanctorum Apostolorum Petri et
Pauli erat cum filio suo Jose in urbe Africæ Cartha-
ginæ Christum prædicans. At filius ejus Victor cum
contra Avres viriliter certasset factus et militio
Præfectus, accepitque mandatum omnes Christianos
in Gallicia occidendi. Cum vero illos non occideret,
sed potius duceret omnes quæ ad legem Christianam
pertinerent, et Sebastiano persuaderet in Christum
credere, comprehensus est, et vincetus cum aliis ab-
ductus, et præsens Imperatori exhibitus. Hic aliquo-
rum oculos effudit, alios carceri inclusit, alios vero
in ligno suspendit : aliquorum nut pellem detraxit,
aut virilia amputavit : Photidem duabus arboribus
inclinatis alligavit, easque dissolvens ipsam per me-

dium dilaveravit. Reliqui deum capite plexi sunt :
ut Photina in carcere finem vivendi fecit.

3 Aliud horum Martyrum elogium est in MS. Sy-
naxario Græco vulgæ Claromuntani Societatis JESU
Parisius, quod alius eucamius e Menologiis datis placet
addere. Ita ergo habet Eodem die certamen S. Pho-
tinæ Samaritanæ (cum qua Dominus locutus est ad
puteum) et sociorum, Jose et Victoris filiorum ejus,
Sebastiani Ducis et Anatoli, et germanorum ejus
sororum Photoo, Photidis, Parasceves et Cyriacæ.
Hæc erat temporibus Neronis, ac post martyrium
SS. Petri et Pauli, cum filio suo Jose Carthagine
Africæ urbe Christum prædicabat. At filius ejus
Victor cum contra Avres viriliter certasset, factus
est militio Præfectus, accepitque mandatum omnes
in Gallia Christianos occidendi. Cum vero illos non
occideret, sed duceret potius accedere ad Christum,
et sic multos ad fidem adduceret, atque inter hos
Duce etiam Sebastianum procuraret fidem Christi
amplecti ; comprehensus est et vincetus cum reliquis
abductus, et præsens et Imperatori exhibitus. Hic
illos diversis tormentis afflixit, aliquo eum extraxit
oculos, alios carceri serpentibus venenosis pleno in-
clusit : quibus Christus Dominus cum SS. Petro et
Paulo apparuit et multum eos confortavit. Hos post
triennium eductos suspendit a capite super lignum
et admissit, dein lectores omnibus pellem detraxere,
et viris amputarunt pudenda emittibus projecerunt.
Sanctum vero Photidem cum excoriasset, duabus
arboribus inclinatis alligavit : quibus dein dimissis
eum in duas partes dilaceravit : reliqui vero omnes
gladio sunt interfecti. At S. Photina, cum longo
tempore in carcere permansisset, actis Deo gratis,
in pace obdormivit.

4 Hæc ibi, quæ nobis multo probatiora videntur,
prævis, quæ in Menais Græcorum et in Martyrologio
Tamon Salutaris reperiuntur, uti mox dicemus. Una
veterum controversa exoritur de Photio viro, qui in Me-
nologio Sarleo et in Menais Romano releyra-
tur, pro qua S. Photina soror ejus in relato Syna-
xario, aut quorundam Menais et Tamon, narratione ap-
pellatur

*et in MS
Synaxario.*

F

*S Photus
a'ris 1800
famulus est.*

cranium.

*G II.
VIDE SENAX.
TOM I MART.
PAG 870*

*SCB NERONE
XX MART.*

*Cultus sacer
in Martyrol.
Romano.*

Ca Incens.

*Menologiu
Græco Sarleo*

Bistit sup.

A pellatur. *Altera est controversia de praefectura militiæ a Nerone commissa S. Victori. Strenuum is militem egerat contra Avares, quos Scythiarum populos fuisse iudicatur apud Tamaium : Certe ultra Danubium exisse Avares legitur apud Theophanem in Chronographia pag. 81 his verbis : Erant ea tempestate Gothi, gentesque quamplurimæ et copiosæ trans Danubium in Hyperboreis regionibus habitantes, inter quas præcipuè quatuor omnino sunt. Gothi, Wisegothi, Gepedes et Wandali... Isti Arcadio et Honorio imperantibus, trajecto Danubio in Romanæ potestatis solo fixerant sedem. Gepedes quidem ex quibus demum Longobardi et Avares divisi sunt, loca ad Singidonem et Sirmium posita, occupaverunt. Post victoriam ab his obtentam, S. Victorem constitutum esse militiæ Præfectum in Galilæa, clare indicatur in Menologio Basilii Imperatoris : quam provinciam tunc rebellem missus a Nerone Vespasianus penitus subegit. At pro Galilæa substituitur per quamdam litterarum contractionem in citato Synaxario Græco in Gallia, Magis dissentiunt Menæa, in quibus repetitis vicibus legitur Italia Ὑπὲρ τοῦ βασιλιῶς ἐν Ἰταλία στρατηλάτης πέμπεται. Ab Imperatore Præfectus militiæ in Italiam mittitur : dein ὁ Βασίλειος ὁ στρατηλάτης Ἰταλιῆς, ἐκ τῶν Σεβαστιανῶς ὁ τῆς πόλεως Δούξ ἐπέστησε τὸ κύρυμμα Πιτρου, quia Victor Præfectus militum Italiae, et Sebastianus Dux Urbis prædicant prædicationem Petri Apostoli. Postea dicitur Nero misisse milites per Italianam (Græce ἐν Ἰταλίᾳ aut sicut Maximus Cythærenus credidit, εἰς τὴν Ἰταλίαν) ut eos caperent : quo facto dixerunt satellites Imperatori, eos advenisse ἀπὸ τῆς Ἰταλιᾶς, ab Italia. Quæ eodem ubique apud Cythærenum leguntur, et quidem ad xxvi Februarii, quorum Martyrium memoria istis Menæis inscripta est.*

contra Avares S. Victor pugnavit :

præfectus militiæ in Galilæa,

an recte attis Italia,

B *Hanc eandem historiam, quæ in Menæis legitur, nonnullis hinc inde mutatis, accepit Constantinopoli a Jeremia hujus urbis Patriarcha, Orator Rudolphi Imperatoris anno MDLXXX, atque Imperatoris domus Præfecto Adama de Dietrichstam misit : qui eam et Græca Lotuam factam, Joanni de Borgia, Gaudie Ducis germano, Philippo vi apud Imperatorem Legato, donavit : a quo eam acceptam Melchior de Casiro in sermone Hispanum transtulit, et una cum historia Desparæ Virginitatis Maris ejusque excellentiæ edidit Compluti anno MDLVII. At ipsam Latinam historiam inserit Martyrologio Hispanico ad hanc xx Martii Tamaius Salazar : in qui dicitur S. Victor ab Imperatore destinatus militiæ Præfectus ad urbem Italianam : quæ in Hispanico absque urbis mentione leguntur. Dein cap. 2 dicitur iterum Victor urbis Italianensis Præfectus, et Sebastianus ejusdem urbis Dux, ubi iterum prima urbis appellatio retroitur in Hispanico. Decevit dein Imperator, Præfectum, Ducem et omnes Italianæ urbis acolas Romam perferri. Ubi in Hispanico legitur Imperator misisse milites Italianam. Inducant postea milites Imperatori, quomodo Sebastianus Dux Italianæ et Victor ejus Præfectus jam in custodia erant, qui in Hispanico dicuntur venisse de Italia. En quatuor loca, in quibus Menæa habent Italianam, Castro in Translatione Hispanica Italianam. Tamaius tecta habet urbem Italianam, ut et sub finem capituli primi, ubi urbis Italianæ municipes traduntur Christo nomina dedisse, in Menæis solum ὁ ὄμιλος et in Hispanico recte aliqui e populo dicuntur, nulla facta Italianæ aut Italianæ mentione. Unde colligimus Latinæ Tamaii relationi multa inserta esse, atque per illa multa falsitatem esse interpretationem quam allegat Franciscus Bivarus in Commentario ad Dextri-Chronicon pag. 117, ubi Victor mittitur Italianam, et Dux exercitus Italianæ appellatur, et Italianensis Gentiles baptizantur.*

qui Italica,

C *Contendit interim Bivarus, Italianam Italianæ urbem haud longe ab Hispali hic intelligi. Quæ ut certius scirem conciderent, Adversarius, sub nomine Ju-*

etque urbe Bzila?

lianæ Petri anno MDCXXVIII editis, hæc inserta leguntur num. 188. Sebastianus, quem Victor convertit, Italianæ in Bætica factus Christianus, post martyrium passus est cum aliis viii Februarii. Et num. 391. Victor, cognomento Photinus, Dux Italianæ civitatis Hispaniæ Bæticæ, filius Samaritanæ dictæ Photinæ... prope Bracharam populos rebelles contra Claudium Cæsarem delebat : ibi adolescentem militem, nomine Victorem ad fidem convertit, qui non multo post mortem ejusdem Victoris Photini adhuc Catechumenus pro fide Christi patitur xii mensis Aprilis. Hæc ibi. Verum cum Victor Catechumenus passus tradatur ab ipsis Hispanis in persecutione Diocletiani, ducentis et quadraginta annis post tempora Neronis, hæc ob imperito homine perperam conjuncta sunt. Forsan aliquibus excusandas, quod, expuncto Nerone, Cæsarem Claudium substituerit : et secundum ejus nominis intellexerit, anno cclxx peste extinctum : sed sic quilibet fingi possunt. Iterum in omnibus Actis dicitur contra Avares fortiter donicasse Victor, quos prope Bracharam populos statuit Pseudo-Julianus, forsam motus, qui ibidem Avaram Pronuntiorum collocat Ptolemæus lib. 2 cap. 6. Sed Avares Scythiarum populos fuisse ipsa Acta habent apud Bivarum, Castrum et Tamaium : qui interim hoc SS. Victorem et Sebastianum elogio extorrit in suo Martyrol. Hispan. Romæ sanctorum Martyrum, Victoris, urbis Italianæ in Hispania Ducis et Sebastiani illius civitatis acolas et militis : qui cum ex eadem urbe, ubi Christo nomen dedere, Romam ferreis vinculis propter ejus confessionem perducerent, ibidem martyrio coronati, hureanæ agonis perceperunt ultimum. Hæc Tamaius, ante quam Antouius de Quintanaduenas in libro de Sanctis urbis et diocesis Hispanensis, dictus Victorem et Sebastianum Italianæ urbi adscripsit et a pag. 220 Acta martyrii late describit.

SS. Victor et Sebastianus inscripti Martyrol. Hisp. E

D *Fundamentum totius assertionis desumitur ex Actis plane corruptis, et a Patriarcha schismatico Constantinopoli acceptis : præ quibus plane prævælet Martyrologium Basilii Imperatoris, in quo præfectura S. Victori a Nerone dicitur commissa non in Italia, aut Italica, sed in Galilæa, unde contracte in MS. Synaxario etiam vetusto in Gallia legitur. Statueramus Acta nujara edere ex Menæis Græcorum, verummittenda duximus, dum singula examimus; suspicantes illo a posterioribus Grævis intrusa esse in locum ordinarii compendi, quod est illud, quod ex dicto Basilii Menologio, aut certe ex Parisiensi Synaxario dedimus : potissimum quia reliquum Officium Ecclesiasticum in Odis et Cantibus celebrant Grævi isto xxvi Februarii de S. Procopio Episcopo Gazensi, non de S. Photina et reliquis sociis. Si quid in illa historia, prout in Menæis habetur, placere possit, esset silentium, quod S. Photina non appellatur mulier, cum qua Christus ad puteum locutus est, imo ne quidem cognominetur Samaritana licet in disticho præfixo sint. Et certe Evangelica Samaritana quinque viros habuerat, et ætatem jam tum aliquo modo adultam agebat : interim a Christi cum ea colloquio usque ad martyrium SS. Petri et Pauli elapsi fuerit annis sex et triginta, ut non videatur jam tum vetula, ad fidem Christi Carthaginiensibus procul a patria amenitandam, oleo apta fuisse. At, quomodo Imperator Nero, in Christianos mox et hos Martyres summe iratus vetulam, Photinam cum quinque suis sororibus (Ita Menæa referunt) jussit in aureum suum cubiculum abduci, septemque aureas sellas cum mensa apponi, et illam suam Dominam ad illas cum centum pedissequis ingredi et cum illis colloqui et versari : adferri etiam magnam vim auri, ornatum aureum, mundum muliebrem anreum. Quæ utis circumstantiis adornantur apud Tamaium. In hoc concernunt utraque Acta, quod Donanna, cum suis pedissequis mox fuerit ad fidem Christi conversa, a S. Photina baptizata, et Antlusa*

An corrupta Acta Græca?

an filia Veronis cum 100 pedissequis convulsa?

A appellata. *Excusima variarum et Doctriinae et Anthusa Acta out memoriam in fastis sacris, at nusquam hujus filie Neronis vestigium reperimus. Et us, qua hic quinque Photinae sorores habentur, solum tres in Menologio Sirleti, et Martyrol. Rom. statuuntur, et quatuor, ut diximus, in MS. Synario, in quibus omnibus Anatolius est, qui in Menais dicitur Ανωτὸν, apud Tamarum Anatolia: ejus memoriam non honoratur in Menais illo disticho.*

pro Anatolia
etiam Anatolia
legitur.

Reliquiae
S. Photinae
Ulyssipponi

fessa Societatis Jesu, fuerunt aliqua S. Photinae, et cum aliis in solemnibus processione circumdante in ferulis vi et viii, uti indubitanus ad diem xxv Januarii inter Praetermissos et in alios dies rejectos. Venerandum etiam caput S. Photinae adseruari Romae apud S. Paulum a monachis Cosmesibus tradunt Baronius ad Martyrol. Rom. et Octavius Panciroli in Thesoro obsecundato Urbis regione in ecclesia 14. At Bonaonia cum aliqua veneratione particulas putri, ad quem Christus cum Samaritana egit, absecrari in ecclesia S. Joannis in monte et S. Isare, observat ad hunc diem Masinus in Luanna perlustrata

et Romae;

putri Bonaoniae.

DE SANCTO ARCHIPPO COMMILITONE S. PAULI APOSTOLI

SECTIO I
XX MART.

Bela in genuino Martyrologio celebrat solum S. Cathbertum Episcopum, ejus vitam stricta et soluta oratione scripsit infra a nobis illustratum. Bedae adjunxit Florus ista verba: Archippi commilitonis Pauli Apostoli: quae eadem leguntur in MS. Martyrol. Leodiensi sub nomine Bedae, et in MSS. pluribus, quae Roswerthius in Appendix rejectit. In MSS. Vaticano S. Petri et Vallicellano praeparatur in Asia, quae videntur ex Usuardo desumpta, qui ita hunc diem inspicitur: xiii Kalendas Aprilis. In Asia natalis S. Archippi, commilitonis B. Pauli: ejus meminit idem Apostolus in epistola sua scribens Colossensibus. Quae eadem in pluribus MSS. uti et apud Bellinum, Marabolium, Felcium aliosque referuntur: et aliquanto abundantius leguntur in holerio Martyrol. Romano. In Asia natalis S. Archippi commilitonis B. Pauli Apostoli, ejus ipse in epistola ad Philemonem et ad Colossenses meminit.

Inscriptus
factus sacris:

B

commilito
S. Pauli:

2 Titulo commilitonis seu Graece συνστρατόριου, commilitavit cum Paulus sub initium epistolae ad Philemonem his verbis: Paulus vincit Christus Jesu et Timotheus frater Philemoni dilecto et adjutori nostro et Appiae sorori carissima et Archippo commilitoni nostro. Appellat S. Paulus Archippum commilitonem suum et S. Timothei, metaphora eleganti et analogia, proposito negotio suo valde accommodata erant enim eadem militae Christianae abscripti, et sub eadem Christi vexillis militabant pro tuenda illius dignitate et gloria. Ad hanc militiam strenue persequendam adhortatur eandem Archippum sub finem epistolae suae ad Colossenses his verbis: Dicit Archippo: Vide ministerium, quod accepisti in Domino, ut illud impleas. Ubi alii legunt: Attende ministerio tuo et persequo, ut ministerium Graece διακονίας, in divinis rebus, ad honorem divinum et salutem animarum diligentem exequaris, et omnes numeris partes expleas. Quod autem fuerit illud S. Ar-

chippi apud Colossenses ministerium, disceptatur. S. Ambrosius in hunc locum epistolae scribens, Episcopum Colossensium statuit. Secuti alii, ut Notherus in suo Martyrologio, Apud Colossos, inquit, Archippi Episcopi, commilitonis B. Pauli Apostoli. Quae pluribus amplificat Galeatus: In Asia S. Archippi, qui Ecclesiae Colossensis Episcopus, B. Pauli Apostoli discipulus, ejusdem testimonio clarus, praedicatione Evangelii sancte ac religiose perfectus; martyrium subiens, migravit ad Dominum. At contra in Martyrol. Germanico Camisi dicitur in pace decessisse: in ejus tamen posteriore editione e Galeatum plurimum aucta, additur, ab alio tradi, sanguine effuso pro Christo eum obivisse. Quae mollemus antiquorum testimonio firmari. Sed ad ministerium Archippi videmus.

habitus ob
alio Episcopo,

3

3 S. Thomas in suo Commentario Praelatum Colossensium vocat, ut manifestus 2. 2. quae. 32 art. 4 ad 2 Episcopum appellat, ut qui post Epaphram accepisset munus regendi illam Ecclesiam. Contra Primum tantum Ducum functum officio arbitrat, et hujus opinioni videtur adhaerere Baronius ad annum 60 num. 11. Nentrum admittit Estius. Neque enim, inquit, ratio apparet, cur Epaphras eorum Episcopus esse desierit, neque Diaconus absentiam Episcopi suo ministerio supplere poterat. Quare probabile est, ejus Ecclesiae Presbyterum fuisse, qui absente Episcopo eum verbo et Sacramentis pasceret, ut sensus sit verborum Pauli: Dicit Archippo vestrae Ecclesiae Presbytero, ut ministerium sibi ab Epaphra discedente inunctum, in his quae Domini sunt probe ac diligenter exequatur.

ab alio
Diacono.

aut Presbyter:

4 In MS. Floriano ad verba Usuardi additur: Hic fuit unus de septuaginta duobus discipulis Domini. Sed nomen ejus non est insertum Synopsi, de hisce discipulis sub nomine S. Dorothae videtur.

F
an ex 72
discipulis.

G. II.

DE SS. JOSEPHO ET LUCA MARTYRIBUS ANTIOCHIAE.

XX MART.

Quotquot habemus illustri Latina rorpe antiquiora Martyrologia, in us legimus, et fere primum Luca, sequente: xiii Kalendas Aprilis, in Antiochia S. Josephi: aut Sancti Josephi. Ita Martyrologi S. Hieronymi antiqua apographa Lucense, Blaniianum, et nostrum ante mille fere annos scriptum. Item MSS. Rhenovense, Casuense, Altempnannum, Barbecinnam, Vallicellianum, Vaticanum S. Petri, Neppolitannum Clericorum Regularium, et S. Cyraci, in quo hic Josephus solus celebratur. Lucas Holsteinus etiam in suis animaverbis eadem referit ex peretriso codice Regiae Societate: quae etiam leguntur in Martyrologio Notheri. At non abscripta

Antiochia inscriptus est S. Josephus MSS. Aquisgranensi, Augustano, et Labbeano

2 Hunc ipsum Dominum nutritum esse, quem Martyrologia proximum a predictis Hieronymianis locum antiquitatis tenentia praecedenti die exhibent, quique ab Eusebio Caesariensi hic relatus sit ob specialem Antiochiae cultum, libenter quidem suspicaremur: sed probatombus destituti non audeamus asserere, idemque nolumus Antiochenis Martyribus eorundem eandem annu-merare, donec aliunde lux affluat, atque declaret quis ille sit, ejus tam celebre fuit Antiochiae nomen, (utque Martyri pro fide tolerati causa) nisi alia ac longe major eum uictore fidei et consummatore Jesu conjunctio illi

Alli intercessit; ut propterea sicut *Deiparæ Virginis et Apostolorum etiam non Martyrum festivitates*, hujus quoque memoriam annue sibi agendum *Ecclesie Antiochena existimavit*, proximari aliqua ad *Eusebii tempora secundo*. Socius *Josepho adjungitur in Martyrologio S. Hieronymi ex MS. Corbeicensi Parisiensi*, et in alio *MS. Corbeicensi*, quod creditur ante octingentos annos exaratum; in his ita legitur: In Antiochia *S. Josephi, Lucæ In MS. S. Maximini abis Martyribus immiscetur Lucia et Jossippus, pro quibus for-*

Dsan legendum *Josephus et Lucas. Retulimus elapso die XIX Martii inter Athletas Afros aliquem Josephum seu Jossippum, sed ab hoc diversum, Galesinus Martyribus Syris, de quo mox aqemus, eundem adjunxit: quem demum a S. Josepha Samaritano filio S. Photini, de quibus egimus, etiam diversum orbatvonnur. Venerationem ex pervetustis Martyrologiis davis: tempus et Acta martyri nusquam legimus. Grecen in Additionibus Usuardi memorat hunc Josephum cum Claudio, qui ad Martyrs Syros spectat.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS SYRIS

PAULO, CYRILLO, EUGENIO, SERAPIONE, TIGRINO, CLAUDIO, EXUPERIO, VICTORICO, VALENTINO ET DOMNO.

G. H.

XX MART.

Terna decem Martyrum in pervetusto nostro codice *S. Hieronymi ita refertur*. In Syria Pauli, Cyrilli, Eugenii, Serapionis, Tigrini, Claudii, Exuperi, Victorici, Valentini, Domni. *Ultimus Dominus deest in apographis Lucensi et Blumiano, ac reliqui novem nominantur, sed loco Valentini est in Blumiano Valenti, et in Lucensi Valentiani: in altero est etiam Exuperici loco Exuperii. At Dominus etiam cum aliis novem reusus est Parisiis in eodem S. Hieronymi Martyrologio: veram alto mendo, seu typographico seu forsitan amanuensis, legitur Victorini, Victorici, pro Valentino et Victorico seu Victorico. In Martyrologio Richenoviensi, excluso Tigrino, reliqui novem, prout in titulo expressimus, continentur: at solum nomina horum octo exprimuntur in MS. Labbiano, Pauli, Cyrilli, Eugenii, Serapionis, Claudii, Victorici, Domni, Valentini. In Augustano S. Udalrici legitur Eugenie et Dejonii, loco Eugenii et Domni. Desunt in his Tigrinus et Exuperius Apud Notkerum ista leguntur: In Syria Pauli, Cyrilli, Euge-*

nii, Serapionis, Victorici et aliorum, scilicet quinque. *In MS. Rhinowensi solum quatuor priores referuntur. In MSS. Casinensi et Altempsiano exprimuntur nomina Pauli, Cyrilli, Claudii, Valentini. In Barberiniano codice loco Claudii, legitur Exuperii. Usuardus hoc expressit: In Syria SS. Pauli, Cyrilli, Eugenii cum aliis quatuor. Quæ eadem habentur in varis MSS. Et hodierno Martyrol. Romano: at non absque mendis, luce Pauli et Cyrilli legitur in MS. Curneli Colonien- sis, Petri et Titilli. MS. Trevirensis S. Paulini habet Paulum et Cyrillum cum aliis quinque. At MS. Regiæ Suevicæ cum aliis novem. Dictis duobus adjungitur Valentinos in MS. Coloniensi S. Marie ad Gradus. Scorsum in aliquibus singuli habentur aut Paulus aliorum Antesignanus, aut Claudius, aut Serapion, aut Eugenius, aut Valentinus. Adjungitur etiam Matoris sed forsitan Martyrum legentium. In MS. Tam-luctensi referantur XXI Martii Paulus, Quirillus, Eugenius, Tigrinus, Claudius, Exuperius, Victorici, Valentinus, Dominus.*

E

DE SANCTIS VII MULJERIBUS

ALEXANDRA, CLAUDIA, EUPHRASIA, MATRONA, JULIANA, EUPHEMIA, ET THEODOSIA, AMISI AD PONTUM EUXINUM ITEM DE S. DERPIHUTA ET SORORE.

G. H.
VIDE SYNAX.
TOM I MART.
PAG 870SIBI
MAXIMIANO
XX MART.Nomina in
ta. (1) sacris
18 Martii,

Celebris est harum matronarum veneratio apud *Grecos, et horum exemplo apud Latinos: et non tantum ad diem XX Martii, sed etiam duobus proximis ante hunc elapsis. In pervetusta MS. Synaxaria Græco Collegii Clarimontani Societatis Jesu Parisiis ad XVIII Martii hoc vlogium continetur: Eodem die certamen sanctarum septem mulierum in Amiso passiarum, Alexandræ, Claudiæ, Euphrasie, Matronæ, Julianæ, Euphemie et Theodosiæ. Hæ florebant cum regnante Maximiano Imperatore magna moveretur persecutio: in qua tota Lycia penitus extirpabatur, hominibus propter Christum Dominum per horrenda ac varia supplicia ad mortem adductis. Postquam etiam in urbe Amiso, quicquid Christum prædicabat, ab urbis Præsidi cultu idolorum delicto, absque dilatione morti traderetur: septem mulieres fervore Fidei accensæ, steterunt coram eo, et se omnes esse Christianas professæ sunt, eumque libere reprehendentes, crudeliter et injustam appellavit ac hostem veritatis. Quo facto in iram commotus tyrannus, jussit primum eas vestibus spoliari ac virgibus cedi, dein mamillas gladiis abscindi. Postmodum suspensæ tardius dilaceratæ sunt, usque dum intestina apparent, ac tandem in ingentem fornacem igne succensum conjectæ, animas suas Christo Domino obtulerunt.*

2 Ad diem XIX Martii in Menologio, a *Sirleto Latine reddito, ista leguntur: Eodem die certamen sanctarum septem mulierum apud Amysum, Alexandræ, Claudiæ, Euphrasie, Matronæ, Julianæ, Euphemie et Theodosiæ: item S. Derphuta et sororis. Quæ omnia, citato ad marginem Menologio, habentur in Martyrologio Gallice Leodii anno MDCXXIV excuso, et explicitæ causæ additur Amisum esse urbem Paphlagoniæ.*

19 Martii.
F

3 Ad hunc XX Martii ista habent *Menæa Græcorum excusa: Eodem die memoria sanctarum septem mulierum in Amiso passiarum, Alexandræ, Claudiæ, Euphrasie, Patronæ, Julianæ, Euphemie et Theodosiæ. Hæ vivebant, cum impius Maximianus imperaret, qui magnam contra Christianos movit persecutionem, quando omnes, qui Christum contitebantur, cujuscumque sexus aut ætatis forent, diversis tormentorum et suppliciorum caulis excindebantur. Postquam vero idemetiam in urbe Amiso ab hujus Præsidi perficeretur, hæ septem mulieres assumpta libere loquendi audacia, coram illo obstantes Christianas se esse sunt confessæ, ipsamque Præsidiem crudeliter, seivum et hostem appellarunt. Quare vestibus primum spoliatæ virgibus ceduntur, mox gladiis mamillæ earum abscinduntur, tum suspensæ lacerantur, quoad intestina et viscera appa-*

20 Martii,

reut

A rent, ac dein in ignitum fornacem conjectæ, animas suas Deo tradiderunt. *Simile elogium extat in Menæis MSS. Chifletianis, et aliis apud Ducem Sabaudie in bibliotheca Taurinensi adservatis, immo et Parisus in bibliotheca Mazari, sed deorat in hisce nomen Euphrasie, et ubique Matræ non Patrona legitur.*

A Latinis ad eundem xx Martii ita eas celebrat Galesius: In urbe Aminsæ sanctarum Christi Martyrum, Alexandræ, Claudie, Euphrasie, Matræ, Julianæ, Euphemie et Theodosiæ. Hæ septem mulieres, quo tempore Maximiani edicto, omne humanum, Christianam fidem colentium, genus, suppliciis variis crucibusque necatur, palam ac libere se, Christianas esse professæ, Praefecti, apud quem in iudicium perductæ sunt, inanimi impietate graviter reprehensa, primum virgibus cedunt, deinde alia tormenta fortiter perpassæ, in flammam positæ, animas Deo reddunt. Galesii verba, sed aliquanta contractioribus referuntur in secunda editione Martyrologi Germanici. In hodierno Martyrol. Rom. ista leguntur: Amisæ in Paphlagonia sanctarum septem mulierum,

D Alexandræ, Claudie, Euphrasie, Matræ, Julianæ, Euphemie et Theodosiæ, quæ in confessione fidei cæcæ sunt: easque secutæ sunt Derphuta et soror ipsius. *In Notis indicatur, de his etiam Græcos in Menologio agere hæc die, ibique earumdem nomina recitari, interque eas et Parascen recenseri. Aliud ergo Menologium est ab eo, quod a Sirleto translatum, non habet Parascen, nisi sororem S. Photinæ, de qua supra actum est, et has mulieres refert ad diem præcedentem: quibus subiungit Derphutam cum sorore, sed quod in eodem loco passæ sunt, non indicatur. magnum hujus Derphutæ et sororis silentium est in aliis supra allegatis elogis, quæ vel ideo ex variis repetituris. Locus etiam martyri exprimitur, et sæpius Amisus, subinde Amysus et Amisus appellatur, et urbs Paphlagoniæ statuitur, scilicet ad Pontum Euxinum in confiniis Ponti Galatici, unde et Galatiæ adscribitur a Ptolæmo lib. 5 cap. 6, et Helenoponto in Notitia Episcopatum sub metropoli Amasia, apud posteros Amisus dicta videtur in editione Ptolæmi.*

G. II.

B

DE SANCTO RHODIANO MARTYRE APUD GRÆCOS.

E

IX MART.

Memoria hujus Martyris post prædictas mulieres subiungitur in Menæis crentis, et pauca hæc indicantur: Eodem die sanctus Martyr Rhodanus gladio cæsus vitam finivit. Eodem leguntur in MSS. Menæis Chifletianis et apud Maximam Cytheræam. Addunt priora Menæa hoc distichon:

Ὁ Ρόδινος ὡς ἐρυθρὸν πορφύρον,
Χριστέ, προσήχθη, τὸ σῶμα βεβαρμένον.
Adductus ad te, Christe, Rhodanus, rosæ
Rubentis instar, tincta tibi membra attulit.

In Menologio a Sirleto Latine reddito ista habentur: Eodem die sancti Martyris Rhodiani, qui pro Christianæ fidei confessione securi percussus, martyrii palmam consecutus, migravit in cælum. Galesius alia phrasi eum depingit: Eodem die S. Rhodiani Martyris, qui gladio contrucidatus pro gloria Christi, cæleste ab eo præmium tulit. Ferrarius eundem Catalogo suo generali inscripsit, Reliqua latent.

G. II.

DE S. AQUILA PRÆSIDE, MARTYRE APUD GRÆCOS.

IX MART.

Prosequimur vestigia in Menæis crentis appropinquata, et quæ Græce indicantur, prænotamus. *Ista ergo leguntur: τῆ αὐτῆ ἡμέρᾳ ὁ ἄγιος Ἀquila ὁ ἐπαρχος ἕξιμι τέλειούται Ἄνωμον ἱεραῖον ὄρθως Ἄνυλα Τριθίς, ἀνώμω δισπότη διὸ ἕξους.*

C Eodem die S. Aquila Præses gladio cæsus cursum vitæ perfectit.

O Aquila Domino visus innocuo innocens
Victima etiam ipse es, ense dum sectus cadis.

Memoratur idem Aquila apud Maximam Cytheræam et in Menæis MSS. Chifletianis aliisque et semper ἑπαρχος designatur, ut fuerit Præses alienius provinciæ, aut certe Prætor aliquis aut Præfectus: sed quo aut tempore aut loco quis poterit divinare? Multi etiam agnoscunt Aquilæ fastis latinis et Græcis inscripti sunt: sed an de hoc eodem alibi agatur, incertum.

F

G. II.

DE SANCTO LOLIONE MARTYRE APUD GRÆCOS.

IX MART.

Græci in Menæis crentis et MSS. Chifletianis aliisque et apud Cytheræam nomen hujus Martyris et genus martyrii indicant his verbis: Eodem die S. Lolion colaphis obrutus et prostritus vitam finivit.

Addunt Menæa hoc distichon
Ὁ Λωλίον ἔστικε τὰς πυγμὰς φέρων,

Καὶ μὴ στεναγμὸν μὴ πυγμὸν ἐκφέρων.
Contusus ora Lolion pugnis stetit

Non ore genitum, non manu pugnum efferens.
Alius item Lolio Martyr, sed respertus hujus juvenis appellatus, qui per terram tractus expiravit, colitur in eisdem Menæis xxvii Aprilis, uti suo tempore dicitur.

DE SS. GRATO DIACONO ET MARCELLO SUBDIACONO FORO-LIVII IN ITALIA.

G. H.

CIRCA ANNUM
CCCC.
XXI MART.

S. Mercurialis
Episcopi
Acta viria.

Forum-Livii urbs Gallia Togata Episcopalis, natura et situ rerumque omnium ubertate præstans, in via Emilia media est Poventia et Cesenæ urbibus Romanulæ seu Romandulæ. Inter ejus Episcopos floruit seculo quarto S. Mercurialis, cujus festum celebrat Ecclesia Foro-livienis pridie Kalendas Maii: quo die illius Acta proferemus, quæ tripliciter nacti sumus: a quibus alia habuit Paulus Bonolus, e quibus varia allegat libro secundo Historiæ Foro-livienis, quam nobis dono misit, ac partem ante majorem dedit, cum ipsi Foro-Livii anno MDCLX essemus. Arbitratur autem Bonolus Acta illa S. Mercurialis fuisse conscripta a B. Petro Damiano, atque adservari in Abbatia S. Mercurialis monachorum Fallis-Umbrosæ, ex qua Abbatia desumpta alia ejus Acta descripsimus Romæ apud Patres Congregationis Oratorii ex apographo Antonii Gallonii. Hujus sancti Episcopi Mercurialis fuerunt Diaconus S. Gratus, et Subdiaconus S. Marcellus, uti eos appellat et celebrat Ecclesia Foro-livienis: de his ex prædictis Actis, quæ S. Petro Damiano tribuantur, ista leguntur apud Bonolum pag. 27.

in his laudantur
SS. Gratus
et Marcellus,

mirabilibus
et miraculis
claris:

diaconem
precibus
extinguunt.

deflectit
S. Gratus in
Puleum:

2 Fuit Mercurialis optimus Pastor ovium suorum, fidei Christianæ, religionis ac dignitatis Christi justificator: nam per omne tempus vitæ suæ parce modesteque cum jejuniis, castitate et elemosynis pervixit, tenens et erigens populum suum cum documentis bonis et operibus sanctis: tenuitque secum inter alios Gratum et Marcellum Presbyteros, in virtutibus, bonitate ac sanctimoniis decoratos, deditos et affectos spiritui bono, officiis religionis et fidei Christi, cum jejuniis semper et obedientia Prælati sui, non prævaricantes nec degenerantes ab eo: qui continuando dietim ferventius, miracula quamplurima faciebant. Inter hæc miracula solum narrantur, quæ occasione draconis extracti uti in eisdem Actis referuntur gesta.

3 Cum inter cetera apparuisset in strata Flaminæa prope Pontem, ubi nunc Villa-Ronci in districtu Foro-livii, distante a civitate per duo miliaria, draco ingens, ac citius venenoso flatu multi se illi appropinquantes perirent, et cum omnes circumstantes, ut territi trepidarent; tandem a providentia Reverendissimorum Episcoporum Livienisium et Pontilienisium, videlicet Mercurialis et Rosilli, cum Presbyteris et omni Populo civitatum eorum ac Clero cuncto in apparatu a Pontificalibus, ad ipsum draconem occidendum adire decretum est. Et ordinibus præfixis a dictis Episcopis de die, loco et hora talis accessus, cum Episcopus Livienis cum Clero et populo suo ad locum accessisset, et multum expectasset adventum B. Rosilli, et cum dubitaret quamplurimum de ejus adventu, tandem præmissi S. Mercurialis cum Marcello et Grato sociis, Clero et omni populo, genuflexi devote exorarunt omnipotentem Deum, et virtutem Redemptoris nostri Jesu Christi, ut servis suis gratiam faceret super necem malefici draconis; et precibus factis, et orationibus exauditis, draco ipse omnibus videntibus miraculose exspiravit. Et cum Gratus accessisset ad draconem mortuum, et ipsum alligasset cum stola, et projerisset exinde illum in quodam puteo ibidem in strata propinquo;

statim facto amisit visum oculorum: ad cujus reparationem Marcellus, quamplurimum confidens in Divina potentia, audacter super ipso Grato se transfrens, et facta oratione, et sputo cum digitis inuncto, cum tactu oculorum ipsorum, cum visione pristina mirabiliter liberavit. Cum post præmissa sic gesta S. Rosillus venisset cum Clero, et suis ad præfixum locum, et vidisset draconem mortuum quamplurimum condoluit de S. Mercuriali, ægre ferendo talem injuriam, et deinde reversi sunt ad loca sua. Hæc in aliis Actis S. Mercurialis et S. Rosilli, qui colitur xviii Julii, referuntur, sed cum nonnulla diversitate, uti quando de illis agemus, latus explicabitur.

4 Aliud miraculum in aliquibus Actis S. Mercurialis ita narratur: Erat Marcellus quidam lumbibus captus, idemque Christianæ fidei ignarus: qui secus viam expectans, dum B. Mercurialis transiret, cum primum ab aliis sanctissimum virum adesse rescivit: O, inquit, vir Dei, ora pro me, qui videam. Festinabat ille, in universum populum caritate exardens, ad destinatum certamen: quapropter ne sistendo moram tanto negotio adferret, hoc tantum dicitur Marcellus respondisse: Nunc hic aderit Gratus, frater meus in Christo: ipse orabit pro te, ac lumen per ipsum recipies: sciebat enim quanta per servos operatur Dominus. Erat Gratus ea familiaritate conjunctus Divo Mercuriali, ut simul in Domino viverent, ac eandem escam spirituales comederent. Aduit, sicut ille prædixerat, non multo post: auditisque a Marcello B. Mercurialis mandatis, Credis, inquit Gratus Marcello, Jesum Christum natum ex Maria Virgine, qui, ut a peccatis nos redimeret, mortuus est. Credo, respondit Marcellus. Aperi igitur, inquit Gratus, oculos, Marcelle, in nomine Jesu Christi: et statim vidit, qui nunquam multos annos lucem aspexerat.... In Mercurialis discipulo præceptoris virtus emicuit, ut vere cum Christo illud in discipulos suos usurpare possit: Opera quæ ego facio et vos facietis. Non contentus iis muneribus Gratus, quæ Marcellus per ipsum a suo Magistro obtinuerat, majora etiam impartitus est, anime scilicet salutem, cum postulante Marcello sacri baptismatis aquas ipsemet illico ablueret. Hæc ibi, post quæ narratur accessus ad draconem. Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ ait, Cæcum in via B. Marcello oblatum fuisse, quem ille illuminandum ad B. Gratum destinavit: a quo is lumen recepit.

5 Mortuos esse SS. Gratum et Marcellum ante S. Mercurialem indicat antiqua uscriptio, quæ in templo S. Stephani, nunc S. Mercurialis, legitur his verbis: Hic requiescunt corpora SS. Grati et Marcelli, sepulta a S. Martiale Livienis Episcopo cum Reliquiis puerorum, et cum manibula B. Jacobi fratris Domini Alphei, Episcopi Hierosolymitani, cum quadam parte capitis Hieremæ Prophetæ, quas de partibus Orientis secum detulit. Mortuus traditur S. Mercurialis anno MCCV ergo ante illud tempus SS. Gratus et Marcellus, quorum festum sub ritu duplicis Officii die xx Martii celebratur a Foro-livienisibus, uti in Catalogo generali observat Ferrarius.

fil cæcus,

illuminatur
a S. Marcello:

alius cæcus,

illuminatur
a S. Mercuriale
ad S. Gratum
missus,

illuminatur

Joan. 14 12

et baptizatur.

F

Obitus,

sepultura,

veneratio.

G. H.

DE SANCTO URBICIO EPISCOPO METENSI AD MOSELLAM.

CECC AN
CCCCXX-
31 MART.

Cultus sacer,

Paulus Harnesfridi Longobardi filius, Ducenonius Farn-Julienensis, in suo libello de numero sive ordine Episcoporum Metensium, decimumquintum statuit Urbicium, quem Martyrologia MS. Ecclesie Praeuenis jam olim inscriptum legitur. Secuti plures alii, ex quibus auctor Flavii MS. isto habet: Apud Methum civitatem B. Urbicii Episcopi et Confessoris, anno salutis cccxxviii. At S. Urbicium Episcopum et Confessorem appellant Greucus, Camisus, Ferrarius, et cum longa evocatio Saussatus in Martyrologio Gallicano his verbis: Metis depositio S. Urbici Episcopi et Confessoris, qui post Expletium Sedis hujus nobilissime gubernacula gessit: eoque prudentia ac Religionis laude moderatus est ut in portum salutis ereditum sibi populum fideiter migrans exegerit: cujus laboris ac vigilantiae merito Beatus, gloriae aeternae adeptus est proximus. *Hae Saussatus, quae circumque Episcopo Sancto attribui possunt. In antiquo Martyrologio Metensi haec de eo recitantur: Metis, depositio S. Urbicii primi Archiepiscopi et Confessoris. Memoratus in historio Episcoporum Metensium pluribus indiget, qui ratione fuerit Archiepiscopus appellatus, quem Lectus consulat, nos cum aliis scriptoribus Episcopum servitius cognominamus.*

Tempo obitus,

2 Annam obitus ejus assignat Menestius fuisse decimum novam supra quadringentesimum, additque sacrum ejus corpus primo sepultum in ecclesia S. Maximi in Vinca, quae unquam ecclesiarum, quae sunt ab altera parte Sella fluvii, primo erecta fuit. Verum inde postmodum delatum fuit extra urbem portam, qui versus

Germaniam abitur, ac depositum in parva capella Deo sub invocatione sancti Episcopi Urbici dicata: in qua illud repertum fuit anno mxxvi. Ad illud usque tempus felix memoria et agno sanctitatis ejus opud cives Metenses continua traditione perseveravit: unde et ipso die inventionis ac subsecuto tempore, populus tanto fervore honorandi sacras reliquias accurrat, ut Episcopi coacti fuerint cum aliqua prohibitione modum imponere; dum, quae ad debitam venerationem spectarent, essent sufficienter examinata et competenti formuli declarata. Cum postmodum ob bella anno mdlii capella ista cum pluribus aliis monasteriis et ecclesiis esset destruenda, corpus S. Urbicii fuit in urbem reportatum ad ecclesiam S. Eucharie, in qua depositum adservatur in parva capsula, quam jussit per Dominum Cantor Ecclesiae Cathedralis, cum hic nomine et auctoritate Caroli Cardinalis a Lotharinga, urbis Metensis Episcopi, totam diocesis visitare.

sepultura,

inventio,

translatio.

3 Haec de S. Urbicio Episcopo Metensi, a quo Ferrarius ultimum statuit S. Urbicium Episcopum Moguntinum, citato Martyrologio Germanico Casus. Verum deceptus est ex parva differentia harum urbium in idioma Germanico, quae ad hunc diem legitur Metz, quo urbs Metensis signatur, ut saepius alibi Meintz scribitur quo Moguntia indicatur. Adhuc utrum Ferrarius de illo agere Nicolaus Serarium in Historia Moguntina: quod sine dubio fecisset, si talem inter Episcopos Moguntinos unquam extitisse aliquid cognovisset. Deum movet enim Officio Ecclesiastico haud colit, quod de S. Urbicio Metensi videtur dicendum.

§

An alius S. Urbicus Episcopus Moguntinus?

G. H.

DE S. MARTINO DUMIENSI ARCHIEPISCOPO BRACARENSI, Commentarius historicus.

ANOMADV.
PAP. 12

ANNO DLXXX.
XX MART

Veneratio
190. 111.

§ I. S. Martini veneratio, aetas, Episcopatus, Cunctis habitis, testamentum.

Celebri solemnitate ad dominum tertium Kalendas Aprilis anniversario cultu refulgere diem, quo S. Martinus, cui nullum debet Hispania, ex hac vita ad caelum migravit, testatur Baronius in Annalibus ad annum 583 num. 30. Porro defunctum ab eximiam sanctitatis opinionem, ut scribit Mariana de Rebus Hispaniae lib. 5 cap. 9. Galacia et Lusitania pars in duorum numero habent, ad tertium decimum Kalendas Aprilis festo dicato: ad quem diem natalem ejus celebrat Ecclesia Bracarensis et Eborenensis, uti ex eorum Breviariis liquet. Quod apud nos extat Breviarium Ecclesiae Eborenensis, Ulyssipone anno MDLXVIII excusum, praescribit novem Lectiones proprias de gestis S. Martini Bracarenensis Archiepiscopi, quae ad Matutinum in Officio Ecclesiastico recitantur.

2 Floruerunt eodem tempore Episcopi, et S. Gregorius Turonensis in Gallia, et S. Martinus Dumiensis et dein Bracarenensis in Hispania, sed mortem hujus vobis descripsi, qui pluribus post eum superfluis annis: eumque ad annum quintum Childeberti Regis Austrasiarum Francorum assignat lib. 5 Historiae Francorum cap. 38 his verbis: Hoc tempore et B. Martinus Gallicienensis Episcopus obiit, magnum populo illi faciente plane-tum. Nam Pannoniae ortus fuit et exinde ad visitanda

loca sancta in Orientem properans, intantum se literis imbuat, ut nulli secum suis temporibus haberetur. Exinde Galliciam venit, ubi, cum B. Martini Turonensis reliquiae portarentur, Episcopus ordinatur, in quo sacerdotio impedit plus minus triginta annos, plenus meritis migravit ad Dominum. Versiculos, qui super ostium stant a parte meridiana in basilica S. Martini, ipse composuit. Haec Gregorius. Annos autem quintus Childeberti Regis indicatus cap. 34, et ad finem libri continuatus convenit in annum Christi DLXXX, uti alibi nobis occurrat est demonstratum. Qui autem in Sacerdotio ejus in Gallia referuntur peracti anni plus minus triginta, errore quodam amanuensis intrusi sunt pro annis plus minus viginti. Nam tunc solum elapsi erant a conversione Suevorum in Hispania ab Arriano perfida ad Religionem orthodoxam, et a reliquis S. Martini Turonensis ad eorum Regem delatus: qui tempore hic S. Martinus in Galliam venit, et Episcopus est consecratus. Rex autem Suevorum ad fidem Catholicam conversus, est Theodoricus sive Ariamirus, qui mox corrupte Charrarius appellatur a Gregorio Turonensi lib. 1 Miraculorum S. Martini cap. 11. Hujus Regis anno in ipsis Kalendis Martii. Era Hispanica DLXXIX, sive anno Christi DLXI, celebratam fuisse Synodum Bracarcensem primam indicat titulus praefixus. Debit ergo creatus fuisse post Kalendas Martii anni DLXII, aut initio sequentis ante dictas Kalendas.

viri in G. illis non annis 30.

sed circiter 20,

Mortur
anno 530

REX Theodo-
mius ad
fidem
orthodoxam
convertitur,

A 3 Quanam autem occasione memorati Regis conver-
sio ad rectam fidem contigerit, narrat citato loco Gre-
gorius Turonensis : scilicet cum filius dicti Regis gra-
viter aegrotaret, et S. Martinus apud Turonensis olim
mortuus, multis effligeret miraculorum virtutibus : Rex
pro salute filii misit eo munera : et cum uocatum filius
sanaretur : misit iterum suis maiore cum munere, ro-
vens in honorem B. Martini fabricare ecclesiam, si ali-
quas ejus mereretur suscipere reliquias : uti ea late
prosequitur Gregorius : cujus dea verba sunt sequen-
tia. Cum elevate fuissent reliquie cum magno
triumpho, gestatores gavisi sunt valde.... et gratias
agentes, prospero, prosequente Patroni prae-
sidio, navigio, undis levibus, temperatis flatibus, ve-
lo pendulo, mari tranquillo, velociter ad portum Gal-
licie pervenerunt. Tunc communitus a Deo quidam,
namine Martinus, de regione longinqua, qui ibidem
nunc Sacerdos habetur, advenit. Sed nec hoc credo
sine divina fuisse providentia, quod eo die se
commoveret de patria, quo beatæ reliquie de loco
levate sunt, et sic simul cum ipsis pignoribus Gal-
licie portum ingressus sit. Quæ pignora cum summa
veneratione suscipientes, fidem miraculis firmant :
nam filius Regis, dimissa omni regritudine, sanus
properat ad occursum. Beatus autem Martinus Sa-
cerdotalis gratiæ accepit principatum, Rex unitatem
Paris et Filii et Spiritus sancti confessus, cum
omni domo sua chrismatus est : squallor lepræ
a populo pellitur, et omnes infirmi salvantur, nec
numquam sibi usque nunc super aliquem lepræ mor-
bus apparuit. *Hæc S. Gregorius scripsit ante annum
DLXXX, quando scilicet in Gallia S. Martinus vivebat
Episcopus.*

acceptis
reliquiis
S. Martini
Turonensis,

et filio
sanato :

S. Martinus
fil Episcopus
Duniensis,

B Præclare hæc confirmat S. Isidorus Episcopus
Hispanensis in Chronico Suevorum his verbis : ARAX
natione Galata effectus apostata et Arianus, inter
Suevos Regis sui auxilio, fidei Catholice hostis
emerit : cujus seductione Suevo a fide Catholica
recedentes, in Ariannam dogma declinant Post multos
dein Reges regnum Suevorum suscepit Thendemirus,
qui fidem Catholicam adeptus, Ariannæ impietatis er-
rore destructo, Suevos unitatis fidei reddidit. Hujus
temporibus Martinus, monasterii Duniensis Episco-
pus, fide et scientia claruit : cujus studio pax Ecclē-
siæ reddita est et multa monasteria condita. *Idem
S. Isidorus libro de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 22
ista scribit : Martinus Duniensis monasterii sanctis-
simus Pontifex, ex Orientis partibus navigans in
Galliciam venit : ibique conversus ab Ariana impie-
tate ad fidem Catholicam Suevorum populis, regulam
fidei et sanctæ Religionis constituit, Ecclesiasticos
informavit, monasteria condidit, cujusque præcep-
ta piæ institutionis composuit. Cujus quidem ego
ipso legi librum de Differentiis quatuor virtutum, et
aliud volumen epistolarum, in quibus hortatur vi-
tæ emendationem et conversationem fidei, orationis
instantiam, elemosynarum distributionem, et super
culturam virtutum omnium pietatem. Floruit reg-
nante Thendomiro Rege Suevorum, temporibus il-
lis, quibus Justinianus in Republica et Athanagildus
in Hispaniis imperium tenuere. Hæc S. Isidorus,
mortuus IV Aprilis anno DLXXXVI, id est post obitum
S. Martini Duniensis annis sex et quinquaginta. Virit
autem S. Martinus in Gallia imperantibus priam
Justiniano, tum Justino juniori ac Tiberio, quando in
Hispaniam dominabantur Reges Gothorum priam
Athanagildus, dein Luba et Leovigildus, et apud Severos
Thendemirus, et eo mortuo Miro.*

eliminata
heresi,

per cen-
Ecclesiæ
reddidit :

illustrata
opera præstat

C Appellatur S. Martinus a S. Isidoro Duniensis
monasterii sanctissimus Pontifex, omnia Sede Bra-
carensi ad quam postea ascendit, uti posterioris Impe-
ratores et Reges jam indicatos etiam neglexit. Est an-
te Damio monasterium prope Bracaram singularis
observantia a S. Martino ædificatum : cujus ipse fuit
primus Abbas et Episcopus, et ob ejus honorem in Epi-
scopalem Sedem erectam : cujus adhuc templum, sed mi-
re antiquitatis extitisse suo tempore, scribit Garsias
Loiua in Collectione Conciliorum Hispaniæ pag. 133.
At quos etiam monasterium subditos accepit hæc Se-
des monastica, non æque liquet. In Concilio apud Lu-
cam sub Theodomiro Rege habito Era DCV, id est anno
Christi DLXIX, statuitur Damio Sedes regni VI, et ad
eam pertinere familia servorum. In divisione Episco-
patum facta a Rege Gothorum Wamba, qui capiti reg-
nare anno DCLXXII, dicitur ad Sedem Duniensem per-
tinere familia regni, scilicet cum famulis et servis ante
regem. Interfuit S. Martinus Episcopus Duniensis
Synodo Bracarensi prima anno DLXI habite sub Me-
tropolitano Bracarensi Lucretio : in qua plerique anti-
quorum hæreses unathemati subjectæ sunt, et doctrina
Conciliarum generalium et localium Synodorum stabilita,
et cum reliquis Episcopis subscripsit Martinus.

Episcopus
monasterii
Duniensis,

6 Memorato Lucretio, Episcopo prima in Suevo-
rum regno Sedes Bracare Ecclesiæ, successus traditur
S. Martinus, et quo anno non liquet. Fuit hujus Sedes
Episcopus Era DCX, sive anno Christi DLXXII, quando
Synodus Bracarensis secunda sub Episcoporum tra-
bita est anno secundo Regis Mironis, et consenti-
tibus Episcopis atque universo Clero presente, Mar-
tinus Bracarensis Sedis Episcopus dixit : In particione
hoc Dei credimus, proemisse, sanctissimæ Fratres,
ut per ordinationem Domini gloriosissimi filii nostri
Regis ex utroque Concilio conveniremus in unum :
ut non solum de visione alterutra gratulemur, sed
etiam ea, que ad ordinationem et disciplinam Ecclē-
siam pertinent, pariter conloquamur. Cum Ni-
tigisus, prima Sedis Lucensis Ecclesiæ Episcopus,
brevis responso annuisset : Martinus Episcopus dixit :
Arbitramur vestram heatitudinem recordari, quia
cum prima in Ecclesia Bracarensi Episcoporum
Concilium congregatum est, post multa, que ad
concordiam recte fidei fuerant reborata : aliqua
etiam, que regularem sanctorum Canonum conti-
nent discretionem, firmavimus : quorum utilitas
ut possit evidentius in memoriam revocari, ipsa, si
vobis placeat, epistola in vestra presentia legatur.
Quæ, omnibus desiderantibus, lecta, Martinus Episco-
pus dixit : Hæc ergo, que modo sunt recitata, quæ
nobis tunc aut varia, aut dubia, aut inordinata sunt
visa, auxiliante Deo, directa sunt, et suam in-
victibiliter obtinent firmitatem, que autem in memo-
riam non venerunt, aut onerosum sunt in primo illo
Concilio multasimul ingerere, necessarium videtur
modo ad notitiam vestre caritatis deferri, in eo
specialiter prospectu, ut spirituali ventilitate examine
purgentur.... Et quia, optulante Christi gratia, de
unitate et rectitudine fidei in hac provincia nihil est
dubium, illud nobis speculius est agendum, ut, si
quid fortasse extra Apostolicam disciplinam per ig-
norantiam aut per negligentiam reprehensibile in-
venitur in nobis, recurrentes ad testimonia sacra-
rum Scripturarum vel antiquarum Canonum instituta,
adhibitis eorumque consensu, omnia que displicue-
runt, rationali judicio corrigamus. Dein primo pro
regula Sacerdotum præcepta ex epistola S. Petri
Apostoli prælecta sunt, ac tandem omnibus discussis,
decem Canones pro directione Episcoporum et Presby-
terorum statuti, etiam non supersunt cum aliquot frag-
mentis. Tandem primus Martinus Bracarensis Metro-
politane Ecclesiæ Episcopus his gestis subscripsit.
Subscripti sunt quinque sui e provincia Episcopi, dein
ex Synodo Lucensi Nitigisus subscripsit cum quinque
etiam sui provincie Episcopis. Quia vero nulla ultra
Duniensis Episcopi subscriptio videtur Mariana
loco supra indicato asserere, Duniensem Ecclesiam
cum Bracarensi copulatam fuisse eique contributam :

D

præest famulæ
regiæ :

interest anno
861 Concilio
Bracarensi,

Archepiscopus
Bracarensis
præest
anno 868
Concilio 2
Bracarensi,
et

curat legi
Canones
præcedentis
Concilio,

F

et novus
cendi,

et primus
subscribit :

quod

A quod minus probamus. Certe ex solis subscriptionibus Conciliorum ordo Episcoporum Dumiensens reperitur, qui post S. Martinum ibidem sederunt usque ad excedium Hispaniæ, sive annum Christi MCCXII, quorum primus, nomine Joannes, interfuit Concilio Toletano in anno Christi DLXXXIX, id est, post obitum S. Martini annis novem : qui aut certe alius, vivente adhuc S. Martino forsitan est creatus Episcopus Dumiensis.

tarii in
Dumien. Sede vacante
res :

Testamentum
S. Martini
lectum in
Concilio
Toletano 10.

7 De hoc loco agitur in parte testamenti S. Martini, in Concilio Toletano X citata, et apud Loyosam pag. 500 relata his verbis : Delatum est ad nos in conventu sancti Concilii, ex directo gloriosi Domini nostri Reccesvinthi Regis per illustrem Wambanem, testamentum gloriose memoriam S. Martini, Ecclesie Bracarenensis Episcopi, qui et Dumiense monasterium visus est constraxisse : ut reserato eo, quod hic memoratus beatissimus vir decrevisset, nostre cognitioni patesceret. Quo testamento in omnium conventu relecto, comperimus ex orbis memorato Principe ad nos esse directum : quoniam idem gloriose memorie sanctissimus vir decreverat, ut succedentibus per ordinem Regibus, ad complementum episcopi ipsius testamenti constitutio commendata maneret. Tunc deinde illatum est nobis testamentum

B Retiniri, memorate Ecclesie Dumiensis Episcopi, qui de rebus suis in eadem Ecclesia decreverat examinatione veridica dirimendum. Quod tunc in isto Concilio cum esset factum, emenda disponenda, fuerunt in discretionem Venerabilis Fructuosi Episcopi Dumiensis relicta. Editum id decretum Kalendis, Decembris, anno VIII Reccesvinthi Regis, Christi MCLVI. Colitur S. Fructuosus XVI Aprilis, Regulam monachorum ab eo conscriptam edidit Lucas Holstenius parte 2 capitulis Regularium.

§ II. Libri conscripti. Encomium S. Honorati Monasterium.

I Apud hunc prodesse, etiam post mortem, sanctissimus, et que ac doctissimus Martinus (ut ipse qui, teste Gregorio Turonensi, nulli in literis secundis eius temporibus haberetur) conscripsit varia opera : tessera non minus virtutis ac pietatis quam ingenii et eruditionis. Ex his testatur S. Isidorus se legisse librum de Differentiis, quatuor virtutum, cujus hoc est initium : Quatuor virtutum species multorum sapientium sententis definite sunt, quibus animus humanus componi ad honestatem vite possit. Huius prima est prudentia, secunda magnanimitas, tertia continentia, quarta justitia. Singula tibi in offens, que subsunt, annexa sunt, ac bene moratum virum eliciunt. Sigebertus de Scripulis Ecclesiasticis cap. 19 asserit, libellum hunc prelatum honeste vite formulam, et scriptum esse ad Theodorum Regem Gallicie. Huic adjungitur in Bibliotheca Patrum alius ejus liber de Moribus, in quo hortatur lectorem ad fugam vitiorum, emendationem vite, et amorem virtutum.

Scripti de
Differentiis
virtutum,

sive Bonestæ
Vite formulam,

ad Theodori
Regem,

de Moribus,

de jaclantia,
superbia et
humilitate,

de ira

ad Viliherum
Episcopum,

9 Alio hujus operis olim observati in bibliotheca Garce de Loyosa edidit in Martyrol. Hispan. ad hunc xx Martii Tommas Salazar, sub hoc titulo, Liber B. Martini Episcopi Dumiensis de repellenda jaclantia. Item Ejusdem de superbia, postea Exhortatio humilitatis. Ad quos hæc episcopula fuerit directa, non ad testatur. Aliud opusculum sequitur de lro habitu, et effectibus, et quomodo leniatur, et præcipitur ejusmodi inscripta : Domino ne beatissimo mihi desiderantissimo in Christo Patri Vinimro Episcopo Martinus Episcopus. Subscripsi prædicto Concilio Bracarensi in Witmer Auriensis Ecclesie Episcopus. Auria hodie Orensæ ad amnem Minum sita, cujus Episcopus nunc subest Archiepiscopus Compostellanus.

10 In eadem Concilio Bracarensi præscribitur Canone 9, ut superventurum ipsius anni Pascha, quoti

Kalendarum die, vel quota Luna debet suscipi, a Metropolitanis Episcopo mutietur : quod ceteri Episcopi vel reliquis Clerus breviculo subnotantes, unusquisque in sua Ecclesia, adventiente Natalis Domini die, ad tanti populo post lectionem Evangelicam mutient, ut introitum Quadragesime nullus ignoret. Non acquiescebat S. Martinus huic constitutioni a se potissimum in illo Concilio decretæ, sed libellum insuper de celebranda die Dominica Pascha composuit : quem una cum jam allegatis opusculis edidit Tamaius Salazar. Verum quia in eo concludit, Pascha nec ante xi Kalend. Aprilis, nec post xi Kalend. Maias celebrari licere, scilicet juxta antiquorum Latiorum Canonem, ab aliis discessum est. Certe observat Gregorius Turonensis lib. 5 Hist. Franc. cap. 17 anno secundo Childeberti Regis, Christi DLXXXVII, Pascha celebratum apud Hispanos XXI Kalendas Aprilis, ipso Æpinoctu die, apud Thronos multasque Galliarum civitates XIV Kalendas Maias juxta Victorii Canonem. Sed apud Italos juxta cyclo Alexandrinum eo anno Pascha fuit VI Kalend. Maias, scilicet XXX Aprilis. Consulti potest Commentarius Bucherii in Canonem Victorii cap. 5 et 10.

D
post decretum
ante factum,

scribit de
celebrando
Pascha,

11 Aliud studium fuit S. Martini valde utile Ecclesiis Hispaniarum et aliis, sermone et ritu Latino utentibus, dum Capitula ex Orientalium Synodis Græco conscripta sermone, quem optime callebat, Latina verberet, aut ante corrupte edita emendaret. Sunt ea Capitula universa quatuor et octoginta post citatum Bracarense in Concilio edita, cum hac præfatione : Dominus beatissimo atque Apostolice Sedis honore suscipiendo in Christo Fratri Nitigisio Episcopo, vel universo Concilio Lucensis Ecclesie Martinus Episcopus. Sancti Canones, qui in partibus Orientis ab antiquissimis Patribus constituti sunt. Græco primis sermone conscripti sunt : postea autem succedenti tempore in Latina lingua translati. Et quia difficile est, ut simplicius aliquid ex alia lingua transferatur in alteram, simulque et aliud accidit, ut in tantis temporibus scriptores, aut non intelligentes aut dormitantes, multa prætermittant, et propterea in ipsos Canones aliqua apud simpliciores videantur obscura : ideo visum est, ut cum omni diligentia, et ea, que per translatores obscurius dicta sunt, et ea que per scriptores sunt immutata, simplicius et emendatius restaurarentur : hoc simul observans, ut illa que ad Episcopos vel universum pertinent Clerum, una parte conscripta sint : similiter et quæ ad laicos pertinent simul adnotata : ut de quo capitulo aliquis scire voluerit possit ceteris invenire.

E
Concilliorum
antiquorum
Capitula
collecta,

ad Notitgium
Ep. Lucensem.

12 Aliud S. Martini opus suggerit ante citatus Sigebertus cap. 118 his verbis : Martinus Episcopus transiit per manum Diaconi Interrogationes et responsiones plurimas sanctorum Patrum in Dumiensi canobio. Constituit hoc opus librum VII, de Vita Patrum in editione Resurrectionis, et Prologum inscribit Paschasius, Domino venerabili Patri Martino Presbytero et Abbati, asseritque se jussu ab eo Vitas Patrum, Græcorum facundia studiose conscriptas, in Latinum transferre sermonem, exposcitque ut suo polire sermone dignetur. Adidit a Rosweido sub finem tomæ Appendix ultima ad Vitas Patrum, inscribiturque Ægyptiorum Patrum sententiæ, auctore Græco incerto, Martino Dumiensi Episcopo interprete. Verum in apographo, quod habemus ex vetustissimo MS. codice transcriptum, hic titulus præfigitur : Interrogationes vel responsiones Ægyptiorum Patrum, quas de Græco in Latinum transtulit Martinus Episcopus in monasterio Domense imo Dumiensi. Coniungebantur in dicto vetustissimo codice hi duo tractatus, in quibus multo plura, quam hactenus exarsa sunt, continentur, licet aliqua etiam omittantur, quæ modo edita in his tractatibus extant. Aliud S. Martini opusculum

F
Sententias
Patrum &
Græca
transfert
aut per
Paschasium
Diaconum,

aut per se

A *opusculum, quod necdum licuit videre, memoratur in antiquo Breviario Eboracensi in Lectione xvi Officii Ecclesiastici ad Matutinam, de rusticorum scilicet correctione, qui, cum fideles essent, honorem exhibebant idolis.*

13 *Testatur etiam Gregorius Turonensis supra citatus, S. Martinum composuisse versiculos in basilica S. Martini appensos: quibus post alienas editiones in Bibliotheca Patrum recensitis, addantur alii in refectorio collocati, qui ibidem legi possunt. Hic solum damus epitaphium, quod ipse solum composuit constituendam in ecclesia S. Martini Turonensis a Theodomiro Rege constructa: et est hujusmodi.*

Pannonis genitus, transcendens aquora vasta,
Galliciae in gremium divinis nutibus actus,
Confessor Martine, tua hac dicatus in aula
Antistes, cultum instituit ritumque sacerorum:

Teque, Patrone, sequens famulus Martinus eodem
Nominis, non merito, hic in Christi pace quiesco.

14 *Allegat demum S. Isidorus volumen epistolarum, inter quas fursan tractatus aliqui jam indicati comprehenduntur: utrae fuerunt ad viros per orbem eruditos scriptae, Vestigium horum colligimus ex epistola Fortunati praefixa lib. 3 Carminum ad Martium Episcopum Galliciae, qui cum laudaret quod post Stoicam Peripateticamque censuram se tyrocinio Theologiae ac Theoriae rursus in Gallis mancipasset: cui in dicta epistola respondit agnoscere se quod amor faciat, cum et inmerentes exornet: et haec inter alia suavissima verba addit: Cur tamen, bone Pater, in me reflectis, quod tuum est, ac de me publice profers, quod tibi privatim est? cum prima sint vobis nota et secunda domestica: nam Plato, Aristoteles, Chrysippus vel Pittacus cum mihi vix opinione noti sint, nec legenti Hilarius, Gregorius, Ambrosius, Augustinus: quos si vel in visione noti fierent dormitanti, nec ego vere sentirem: eo quod copiae artium apud vos, velut in commune diversorium convenerunt: ipsa vobis tenacius haerent. quae sunt caelo propinquius, quia non oblectamini tam pompa dogmatum, quam norma virtutum. Unde procul dubio caelestium clientela factus es clientelarum. Sed quid ego haec ad te, o dulcissime Pater et vere Christi discipule, qui adinstar Samaritanam vinum miscens et oleum aegroti decubanti, blandum mihi malagma porrexisti, mercedem pii operis relatuus, cum venerit qui se stabulario aera pensare debiti repromisit: custodiens in vobis, Pontifex summe, quod contulit, sciens suis oculis hoc placere dignissime, quod ipsam apud te vincit dignatio dignitatem.*

15 *Quapropter sacratissimae, sincerissimae atque amantissimae Apostolicae coronae vestrae plantas supra meum pectus stratus imponens, et ultimus ego membra subdita vel pedum vestrorum recubatorium faciens, ita vestrae pietati avido desiderio me commendans, deosco in Domino, ut inter peccatorem et Redemptorem mundi alter quodammodo mediator accedens, levigato delicto, iurbe Pater, reprobum reconcilies post reatum. Et quia vestrae fidei pignus accepi, pietatis vestrae filias Agnetem et Rade-gundem una mecum devote, earum desiderio mandato, commendo: communiter supplicantes, ut apud D. Martium pro nobis verba faciens, tam fidus intercessor accedas, qualis apud Dominum ipse tam promptus extitit, cum cadaver exanimum non prius dimitteret, quam mors mortuum dimisisset. Est enim ratio consequens, ut per vos illic nobis redeat spes patrocinii, quia ad vos hinc prodit pars Patroni. Coram Domino supplicans, pie Pater, ut in gratiam vestram receptus, vel apud eos, qui vestri sunt commendati, sentiam tam oratione quam carmine, te*

Marti. T. III.

doctore regi, genitore diligi, Rade-gredi, tutore muniri. *Haec ibi. Prædicta S. Rade-gundis Regina mortua est Idibus Augusti feria IV, Childberti Regis XII Christi DLXXXVII. Ast Agnes adjuncta præerat illi in monasterio Pictaviensi Abbatissa: quas ambas tamquam filias ejus spirituales: eosque illi commendat in carmine adjuncto lib. 3 cap. 2 hoc modo:*

Cum Rade-gunde humili supplicat Agnes,
Ut commendatae sint tibi, sancte Pater:

Et crescente choro per carmina sancta Sororum
Complacent Domino, te duce mite, suo:

Atque adscita sibi servetur ab urbe Genesi
Regula Casarii Praesulis alma pii;

Qui fuit Antistes Arelas de sorte Lerini,
Et mansit monachus, Pontificale decus.

Haec S. Casarii Regulam edidit nuper Lucas Holstenius in Codice 2 Regularum Patrum Occidentis, Interim tam S. Rade-gundis quam S. Martinus inter Sanctos Ordinis S. Benedicti censentur a Trithemio, Wione et aliis: quod subsecutis temporibus ea monasteria susceperint Regulam S. Benedicti. In eodem poemate cum S. Fortunatus conversionem orbis cernisset per Apostolos et S. Martinum Turonensem, ista addit:

16 *Martino servata novo Gallicia plaude,
Sortis Apostolicae vir tunc ille fuit.*

Qui virtute Petrum, praebet tibi dogmate Paulum,
Jacob hinc tribuens, inde Joannis opem.

Pannoniae, ut perhibent, veniens et parte Quiritis,
Est magis effectus Gallisueba salus.

Scilicet quia Suerus incolae Gallicae converterat: quorum conversionem agriculturæ comparat, atque inter alia sic habet:

17 *Hæresis in ramis fidei pia germina fixit,
Quodque oleaster erat, pinguis oliva viret.*

Quæ stetit exilis viduatis frondibus arbor,
Jam paritura cibum floret honore novo.

Imponenda foecis sine spe scilicet trivitis,
Præparat ad fructum, stercore culta, sinum.

Palmitis uva tumens avium laceranda rapinis,
Hæc custode bono, non perti uva laen.

Rebus Apostolicis dixit vitur antes,
Arva ligone movens, falce flagella premens.

Ex agro Domini labuscum excidit inertem,
Atque rancus adest, quo fuit ante frutex.

De satione Dei zizania vultis amara,
Surgit et aequalis lactificata seges.

Pastoris stulto circum sua segeta recurrens,
Ne lupus intret, oves servat amore gregis.

Supportante manu trahit ipse ad pabula Christi,
Montibus instabilem ne voret error ovem.

Cujus vox reduens, plebi de fonte salubri,
Ut bibat aure fidem, porrigit ore salem.

Hosti damna quidem, Domino pia vota paravit,
Et commissa sibi dupla talenta refert.

Vocem Evangelicam expectans operarius altius,
Ut sibi dicatur: Servile, perge, bone:

Quando fidelis enim mihi supra pauca fuisti,
Supra multa nimis constitendus eris.

Ecce tui Domini modo gaudia factior intra,
Proque labore brevi magna parata tibi.

Audiamus eris vocem, Martine, beatam;
Sed Fortunati sis memor ipse tui.

Quæso, precare Pater, videam tua gaudia tecum,
Sic placeas Regi, poste patente Petri.

18 *Et hæc sunt, quæ ex antiquis scriptoribus de S. Martino collegimus, et relata digna judicavimus, omissis his, quæ a recentioribus referuntur, aut etiam sub nominibus Marcæ Maximæ et Juliam Petri circumferuntur, memores moniti, quod Timotheus Salazar in Actis S. Fructuosi Episcopi ad XVI Aprilis pag. 677 præscribit, scilicet cavendum esse libris Juliani editis, in quibus tot errores, quot literæ. Præter Damiense*

12 *monasterium*

scribit de rusticorum correctione,

et premissa,

et epitaphium suum,

et volumen epistolarum,

et responsum S. Fortunati

quo laudat doctrinam ejus sacram,

et virtutes:

commendat se

et S. Rade-gundem et Agnetem et Arelasam,

ut filias ejus spirituales,

viventes secundum regulam S. Casarii.

et comparat cum Apostolis;

et conversiones Sarrorum agriculturæ.

et tale premium extollit

A monasterium alia a S. Martino constructa fuisse indicat S. Isidorus : at quænam sint, silent cum ipso attingit. Cardosa in *Hagiologio Lusitano* nominat adhuc decem, Tannius Salazar undecim, et singulorum situm indicat, si Magaense excerptatur, de quo attum esse sibi fatetur : de quo sibi etiam in *Brachetina Lusitana* Leander a S. Thoma, qui de Dumiensi et aliis monasteriis agit tomo 1, tractatu 2 parte 2 a capite 14 usque ad caput 32. Hos et alios similes curiosus lector adeat. Ilorum loco concludimus verba Roderici Tolletani qui libro 9 de *Rebus Hispaniarum* cap. 20 ista scribit : Theodomus Rex Suevorum, prædicatione Martini Dumiensis Episcopi fidei Catholice recondatus, eliminata spureitia Ariana, Suevos restituit fidei unitati. Hic Martinus Dumiensis Episcopus, religione, doctrina et fide præclarus, multa docuit et firmavit in Ecclesiasticis institutis : pro ejus memoriam Ecclesiæ Galliciæ adhuc gaudent. *Eundem* in doctrina fidei clarum prædicat Lucas Tudensis in *Chronico mundi sub finem libri primi. At Tannius Salazar hoc eum elogio exornat in Martyrol. Hisp. Dumii in Galliciæ Hispaniæ S. Martini ipsius urbis Episcopo, post Bracarensem : qui, cum ejus prædicationis instantia, et gloriosissimum verbo et exemplo facinorum existentia, Suevorum populum a fœda Ariana contagionis hæresi convertisset, et in fidei Catholice norma et regulis collocasset eundem ; doctrina celebris, sanctitate coruscans, miraculis fulgens, et fama conspicuus æternam a Domino reprobmissionem Confessor inelytus adinvenit.*

Monasteria extructa.

elogium de illo Roderici Tolletani

et Tamarii Salazar.

§ III. Corpus S. Martini sæpius reconditum et elevatum : Bracarum translatum.

Alius inter Dumienses Episcopos floruit seculo decimo vite sanctitate conspicuus S. Rudesindus, cujus Acta vultu illustra vidimus ad mensis hujus Martii primam diem, et in Commentaria prævio § 3 diximus captos fuisse a Mauris anno MCCXVI Ulyssipponem, Cantabrigiam, Bracarum, Auram, et vicinas urbes, ac tum monachos Dumienses fugisse in Asturicus montes, et non longe a Mondionensi urbe extruxisse aliud monasterium, et Dumiense etiam appellasse, et S. Martino ob aliquas eo delata reliquias dedicansse. In illa fuga corpus S. Martini Dumiensis, clam in ejus antiqua Dumiensi reconditum ecclesiam fuisse, dem elevatum, atque iterum sub majori ara reconditum actumdem anno MCCXXI inventum, ac Bracarum anno MCCXXI translatum constat ex Actis Inventiois a Roderico de Acunna Archiepiscopo Bracarensi tomo 1 *Hist. Bracar.* cap. 75 editis : que ex sermone Lusitano in Latinum translata habet Tannius Salazar ad 5 Februarii, et sunt ejusmodi :

Cum sæva Saracenorum irruptio totas fere Hispaniarum regiones invaderet, Bracarensis civitas et Dumiense circumdani depopulationis talem angustiam mira pernicitate sensere. Sed ne in fœdæ gentis pollutas manus sanctæ Reliquiæ devenirent, Christiani sacra ipsa B. Martini Dumiensis, et Bracarensis Præsulis, quæ Dumii jacabant, acceptis secum in solamen aliquibus, in ipsa basilica silentio vallata condiderunt. At cum Saracenicæ jugo dissoluto et jactis tempore restituto, Christianus populus a tanta oppressionis media respiraret ; non oblitus sacrorum pignorum ecclesiam Dumiensem e nimis elevans, in locum absconditi thesauri ligone instante, pervenit : illaque illic super humani columnam elevantes, ecclesiam Dumiensem restituit e. et posteris tanti Patris memoriam reliquit. Postea D. Emmanuel de Sousa Archiepiscopus Bracarensis, ut in suam sacras exuvias induceret ecclesiam, illas e columnis depositas, intra majoris aræ cavum ipsius Dumiensis templi, ut silentio cooperante aptius et procul manente nota, eriperet, collocavit, E vivis sobiato D.

Acta Inventiois Acunna edidit Lusitanice.

In Hispanico excidio reconduntur Reliquiæ S. Martini,

levantur.

in ara majori conduntur :

Emmanuele antequam ad desiderata procederet, cum locum quo sacra considerat pignora, vix unus aut alius agnosceret ; facile tempore subsequente notitiam loculi populus lacrymabundus amisit. Postmodum Bracarensem infulam induit D. Fr. Augustinus de Castro, qui zelo, quo tenebatur, ut ejus Sancti decessores honorem debitum reciperent, præcepit, ut per omnes diœcesis Ecclesias supplicationes et orationes peragerentur. et ipse jejunis, elemosynis, et aliis corporis afflictivis operibus, omnibus præbuit exemplum : ut divina dignaretur miseratio, quod corpus sancti Portugalliæ Apostoli Martini detegeretur, cujus venerationem Portugallenses tanto cordis et viscerum affectu per tot secula prædicabant.

21 His et aliis motus cogitationibus, tanta efficaciam Præsul venerabilis diu noctuque raptus est, ut in ecclesiam deveniens Dumiensem, majorem aram solo æquare præciperet : quo facto, protinus thecam marmoream invenerunt optines, mira arte (ut illa ferebant tempora) elaboratam : quia in ejus fronte anglyphicis visuntur duodecim Apostoli effigibus, in quorum medio sanctissimæ Triados imago, et in quatuor angulis symbola quatuor Evangelistarum, scilicet Angelus, Apula, Leo et Bos. Protinus omnes cœpit letitia ipsamque Præsulem invadere : qui vocatis senioribus populi, a quibus primo de fornic sepulcri super columnas extantibus multa dicerat, ut thecam cognosceret, alacri jussione præcepit. Illi omnia intuentes, illam esse aiebant quam supra columnas extitisse, sacramento adhibito, deposuere ; quamque invisere Reges Portugalliæ Joannes II et Emmanuel, Infansque Ludovicus, cum in Compostellan voti cussa pergerent. Qua attestatione cognita Archiepiscopus thecam extractam in monasterium S. Fructuosi, licet populo Dumiense reclamante, perducijussit, ut illic asservaretur, donec in Sede Bracarensi debitus extrueretur ad sacra pignora collocanda locus. Ut traditionis depositum fides comprobaret indubium, Pontifex Augustinus thecam aperire proposuit, et illa qua erat præditus pietate, vix sarcophagi operimentum elevavit, cum tantus odor celestis ecclesiam et circumstantium viscera complevit, ut suavitate tonitri potius æterna gloria quam terrena patria potiri credidissent. Abhinc Pauli dictum comprobatum intuentes, Christi bonus odor suavis, gratis Deo summissis cordibus retulere. Que Inventio confecta est Nonis Februarii, Anno Domini MCCXXI, Pontificæ Maximo Innocentio IX, Portugalliæ et Hispaniæ totius Rege Catholico Philippo III.

22 Denum Anno Domini MCCXXI Pont. Max. Clemente VIII, et Portugalliæ et Hispaniæ Rege Catholico Philippo III, translatum est sacrum Corpus S. Martini ex canobio S. Fructuosi ad Sedem Bracarensem : in ejus collocationis die civitas tripudii, et choreis exultans, sue religionis, devotionis, cultus, apparatus, opum et letitiæ fræna laxavit. Conditæ sunt sacra ipsa in ara capellæ S. Marthæ, juxta S. Petrum Ratiensem, ad latus dextrum majoris altaris ipsius Bracarensis ecclesiæ, inclusa in marmoreo tumulo deaurato et exulto, ad ejus calcem legitur inscriptio patriæ lingua conscripta, indicans translationis tempus.

23 Hæc ex Acunna Tamariis, in quibus nonnulla nobis dubia occurrunt, potissimum quæ tomsus primus Archiepiscoporum Bracarensum, qui Ulyssipone ad nos transmittebatur, memoria nautarum cum utris libris perit. Ac primo Archiepiscopus Emmanuel de Sousa videtur eadem Acunna diei Diegus de Sousa xcv Archiepiscopus, de quo agit tomo 2 cap. 69 et seqq. Mortuus talem dicitur anno MCCXXI. An ergo Reges qui sacras reliquias dicitur invasisse sint statuendi Emmanuel, Joannes II, et hujus frater Ludovicus Infans, exarant Lusitan. Additur ab Jenna dicto cap. 75 num. 5.

D

eorum memoria deprædita,

in l'preccs et sua opera

invenitur

in theca affibere recondita

15

deferuntur in monasterium S. Fructuosi.

caelestem spirant odorem 2 Cor. 14

F

transferantur Bracarum :

deponuntur in marmoreo tumulo :

A Ex omnibus S. Martini Corporis ossibus, tantum unus radius desiderabatur, quem secum Religiosi detulere, cum Saracenorum crudelitatem intuentes corpus condiderunt, et in Asturicos montes fugientes, non longe a Mindoniensi urbe aliud extruxerunt cœnobium, quod etiam Dumniense vocitruunt, illud S. Martino dedicantes. Quod liquet ex autographo

radius ob vis abstractur,

donationis, quam fecit Apala nobilis et devota femina cœnobitis et Theodomiro Episcopo in honorem S. Martini; cujus reliquæ noseuntur esse in Mindonio, et Dumniensi Sede, Provinciæ Gallæciæ, Ceterum antiquos Episcopos Britonienses Mindonium migrasse et varios ibi sedisse plane diversos a Dumniensibus late deduzimus ad Vitum S. Rudesindi dicto § 3.

D

DE SANCTO THOMA PATRIARCHIA CONSTANTINOPOLITANO,

Commentarius historicus.

G. H. VIDR SYNAX. TOM I MART. PAG. 870

ANNO DCI
XX MART.

Tempus Sedis
apud aliquos
intratum.

Intricatum est apud nonnullos tempus annorum, quibus sanctus hic Patriarcha præfuit Ecclesiæ Constantinopolitane. Baronius in Annalibus annos Sedi ejus tribuit duos et menses septem, ac creatum statuit anno DCVI, et anno DCVII ex hac vita discessisse, uti ad dictus annos legi potest. Allegatur Chronologia Niephori, in qua tomru ista leguntur in Catalogo Byzantinorum Episcoporum: Ὁ Θωμᾶς Διάκονος τῆς πόλεως Ἐκκλησίας καὶ Σακελλῆριος ἔτη γ' ἠρχοῦ. Quæ ita in tribus editionibus Latine profertur. **E** Quæ ita in tribus editionibus Latine profertur. Aliqua etiam horum quinque mensium occasio præbita in Chronologia Theophanis ad annum IV Phocæ Imperatoris, ubi ista habentur: Patriarcha Cyriaco e vivis erepto, Thomas Diaconus ejus et Sacellarius ejusdem Ecclesiæ ordinatur die undecimo mensis Octobris. Verum hunc locum Theophanis perturbatum esse non dubitamus, non annum integrum, qui Phocæ quintus est statuendus, desiderari, aut per aliquam insitiam omissum, nisi postmodum repositum: qui erat Theophani anno DCXCIX, secundum Eram nostram vulgarem annus DCVII. Sed de hac re alibi agimus.

2 De Cyriaci obitu et substituto Thoma omnia clare exponitur ab auctore magis cœvo in Chronico Alexandrino, et quidem ad Phocæ annum IV et Indictionem IX ista leguntur: Hoc anno Cyriacus Patriarcha Constantinopolitanus mense Hyperberetæo, hoc est Octobri apud Romanos XXIX die Sabbati obiit, funusque translatum est trigesimo ejusdem mensis die Dominica, et repositum corpus pro more in æde sanctorum Apostolorum. Annus tam laudabatur DCVI, quæcyrlo Solis XXVII, littera Dominicali B dies XXIX Octobris incidit in Sabbatum et sequens in Dominicam. **D**ria in eodem Chronico ad annum Phocæ V, Indictione X ista leguntur: Hoc anno mense Aulynæo, apud Romanos XXIII Januarii creatus est Patriarcha Constantinopolitanus Thomas magnæ Ecclesiæ Diaconus, et Patriarchæ Sacellarius et Ordinandorum examini præfectus. Postea ad annum VII Phocæ Imperatoris, Indictione XII, ita obitus indicatur: Hoc anno mense Dystro, qui est Romanis Martius, die XX, qui incidit in feriam sextam, moritur Thomas Patriarcha Constantinopolitanus, et XXII ejusdem mensis die Iuquinea terre mandatur. Annus iste erat DCX, quo cyclo Solis III, littera Dominicali D feria sexta convenit in XX diem Martii, et Dominica sequens in XXII ejusdem mensis. Sed et ergo S. Thomas annis tribus, et mensibus duobus excepto Iudæo, si uterque dies et consecrationis et obitus includuntur, et sic usque ad sepulcrum ejus possent censeri duo menses. Niephorus Collistus lib. 18 Hist. Eccles. cap. 44 de S. Thoma ista tradit: Cyriacus Constantinopolitane urbis Episcopus, undecim annis in sacra functione transactis, Sedem eam Thomæ reliquit: qui Diaconi et Sacellarii in Ecclesia manus obiens, ad Pontificium thronum conscendit.

Cyriaco, 29
Octob. anni
606 defuncto.

subrogatur
S. Thomas

23 Januarii
anni 107.

moritur 20
Martii anni
610.

abstrahit
domum in
Patriarcho.

Hic vero tribus annis et duobus non amplius mensibus sacro munere functus, impio Sergio Sedem cessit. Thomas iste domum maximam in ædibus Episcopalibus extruxit: quæ domus nomen a conditore acceptum, in hodiernum usque diem retinet, et Thomaitis vocatur. Eisdem Solis S. Thomæ tres annos et menses duos habent Græci in suis sacris fastis de quibus jam agendum.

3 Eodem XX Martii, quo S. Thomæ obitus refertur in Chronico Alexandrino, inscripta est sacra ejus memoria Menologia, jussu Basilii Junioris Imperatoris seculo X conscripto, et hoc legitur elogium: In memoria sancti Patris nostri Thomæ Patriarchæ Constantinopolitani. Sanctus hic Pater noster Thomas propter excellentem suam virtutem, et summam prudentiam ac religionem Diaconus ordinatur magnæ Ecclesiæ et Sacellarius a sancto Patre nostro, et in miraculis patranda maximo, Joanne appellato Jejunate, regnante celebri et beato Mauricio, et post obitum hujus Joannis ejusque successoris in Episcopatu Cyriaci ordinatus est Patriarcha Constantinopolitanus, eumque Episcopatum gessit annos tres, menses duos. Plurimum contra hæreses decertavit, ipsosque hæreticos pudore confudit: orthodoxam fidem doctrinamque stabilivit, et ovile suum bene et ad Dei beneplacitum ac præscriptum administravit: Imperatores pios præclare instruxit, ac Senatui totique Sacerdotali ordini apparuit venerandus. Post hæc adversa valetudine correptus, gaudens et exultans, uti equum erat, in cælum transcurrit. Eadem, demptis sub finem pauculis, leguntur in vetusto Synaxario MS. Græco collegii Claromontani Secretatis Jesu Parisiis et Menris creensis ac manuscriptis et apud Marimum Cytheræum ἐν βίβλῃ ἐπιθῶν, sed in his XXI Martii, at XIX in dicto Synaxario, quo die in Menris Græcis MSS, quæ adservantur in bibliotheca Ambrosiana Mediolani, celebratur Translatio reliquiarum S. Thomæ Patriarchæ Constantinopolitani: at XXII hujus ejusdem obitus sive obdormitio.

E laudatur in Menol. Basilii Imp.

ob selum orthodoxæ fidei

et in altis Menris.

F

4 Qui supra laudatur Patriarcha Joannes, cognomento Jejunate, cohitur a Græcis 2 Septembris in javcitatis Menris, Synaxario, et Menologio Basilii Imperatoris; in cujus parte et cæsa ab Ughello tomo VI Italia sacra laudatur ut vic singularissimi omnium recte factorum exempli, ac verum miracula, quibus claruit, indicantur. Ordinatus dicitur apud Theophanem XII Aprilis anno MXXXII, vivente adhuc Tibero Imperatore, ac mortuus anno DCXCIV cum anno XII præcesset Ecclesiæ, cui tunc subrogatus Cyriacus, quem XXIX Octobris anni DCVI e vivis discessisse supra ostendimus. Sub his Patriarchis fuit S. Thomas Diaconus magnæ Ecclesiæ, quæ Sanctæ Sophiæ sive æternæ Sapientie erat dicata, et Sacellarius, cujus inter alia officia erat illud, ut deduceret ordinandum in Sacerdotem, et staret ad magni Economii latus: prout, quoad partem priorem, indicatur de S. Thoma in Chronico Alexandrino his verbis: Σακελλῆριος γέροντος τοῦ Πατριάρχου καὶ ἐπέμψῃ τῶν χειροτονιῶν. Factus est Patriarchæ Sacellarius ac supra ordinationem, seu Præfectus ordinandorum

obit u S Joanne Jejunate creatus Diaconus

et Sacellarius,

A ordinandorum in Sacerdotes. *Inter excerpta Leonis Al-*
latii Sacellarius προσφώνει τὸν μὲν δὲ τὰ χειροτονήσαντας
εἰς ἐπίσκα. Adducit ordinandum in Sacerdotem. *De*
aliis Sacellarii officiiis plura leguntur apud Codinum
Caropolitem de officiiis Constantinopolitanis, ejusque in-
terpretes Greiserum et Guarum: et nos alibi varia dixi-
mus, uti 13 Februarii ad Vitum S. Gregori Pape 2
num. 3.

B *§ Florebat eodem tempore S. Theodorus Syceota e*
celebri Archimandrita electus Episcopus Anastasiopoli-
tanus, cujus Acta ab ejus discipulo conscripta, et in VII
Synodo Generali Aetione 4 laudata datari sumus XII
Aprilis, a Liponano primum edita. Ex his sequentia
ad S. Thomam vitam spectantia decriptimus. Ita ergo in-
cipiunt sequentia de S. Theodoro: Cum in oppidis fi-
nitimis supplicationes fierent, et cruces, quæ ges-
tari solent, horribili miserandoque spectaculo per se
concenterentur et commoverentur: interrogans vir
divinus, quid sibi illi vellet, respondit: Deum, o filii,
precibus placate, quoniam magna modo inveniunt
calamitates. Domitius autem Patricius vir clarissi-
mus promiserat, se auream crucem ad supplicationis
adorationisque usum effecturum. Itaque misit vir
sanctus Epiphanium Diaconum ad illum. Qui cum
aurifici aurum dedisset, Diaconum rogavit, ut tan-
tisper moraretur, dum aurifex opus conficeret. Et
sanctissimus Patriarcha Thomas, qui post beati me-
moræ Cyriacum, in Pontificia Regiæ civitatis Sede
successerat, laudata viri gloriosi pietate, dedit etiam
ipse particulam venerandi ligni sanctæ Crucis, par-
ticulam sancti sepulchri Salvatoris nostri Dei, et veli
particulam sanctissimi Dei Genitricis, conjiciendas
in umbiliculis illius Crucis, quæ ex auro conflaba-
tur.

donat sacras
Reliquias
Cruci
imponendas

C *§ Quæsitv autem ex ipso Diacono, utrum verus*
fuisse ille crucium motus, qui in regione Galatarum
factus fuisse dicebatur. Cumque Diaconus id affir-
masset, valde timuit beatissimus Patriarcha, et solli-
citudine plenus epistolam scripsit ad servum Dei, ro-
gans eum, ut quam celeberrime ad se in civitatem
regiam proficisceretur... Ingressus igitur in urbem
regiam, a beatissimo Thoma Patriarcha honorifice
et magno cum gaudio susceptus est. Et cum inter
se consultassent, obtulit ei discipulum suum Johan-
nem, et vitam sanctitatem ac morus ejus commendans
petiit, ut eum monasteriorum Prefectum constitueret.
Quod statim fecit sanctissimus Patriarcha, pal-
linaque tribuit, et præmisit ad sancta monasteria:
Phocas etiam Imperator eum accersendum curavit:
manuum enim ac pedum doloribus excruciatu jace-
bat. Sancto igitur viro ingresso, et manus suas illi
imponente atque precante, sublevatus Imperator,
rogavit eum ut pro se pioque imperio precaretur.
Quamobrem admonuit eum vir sanctus, ut ab homi-
num afflictione et sanguinis effusione temperaret, si
preces suas a Deo vellet exaudiri. Cum autem ab
Imperatore discessisset, rogavit eum beatissimus
Thomas Patriarcha, ut pro sua in illum benevolentia
apud se diverteret, et Deum obsecraret, ut in cele-
sti vita simul invenirentur. Et quæsitv ex eo, an
verus fuisse admirabilis ille crucium in supplicatio-
nibus motus. Quod cum verum fuisse intellexisset,
cepit orare virum sanctum, ut indicaret, quid signum
illud portenderet. Tum Sanctus recensare, sequè ab-
jectum atque humilem dicere, nec scire, quid res-
ponderet ad interrogata. Prostratus ille ad pedes
ejus, se surrecturum negavit, nisi in ea re sibi mo-
rem gereret: Scio enim, inquit, tibi non signum hoc

post supplices
preces
intelligi
futuras
miseras:

solum, sed alia multa esse nota: neque enim illud **D**
 ad hunc usque diem neglexisti. Quod si neglexisses,
 tamen patefiet tibi, si petieris a Deo. Cum igitur se
 desiderio ejus satisfacturum promisisset Christi ser-
 vus, cum surgere coegit, et lacrymans: Nolebam,
 inquit, te affligi, neque enim expedit, te hæc scire.
 Verum, quando ita vis, scito ea crucium concussione
 multa nobis gravia molestaque prænnuntiari. Signifi-
 rat enim plurimos a religione nostra defecturos, et
 barbararum gentium incursions, et magnam sangui-
 nis effusione, et ingens exitium, et in universo orbe
 seditiones fore, et sanctas Ecclesias desertum iri, et
 divini cultus atque imperii interitum et adversarii
 adventum appropinquare. Reliquum est, ut tamquam
 gubernator Ecclesiæ et populi pastor, Deo totis viri-
 bus assidue supplices, ut ignoscat populo, et pro mi-
 sericordia sua hæc omnia moderetur.

E *7 His auditis, beatissimus Patriarcha magno timore*
moestitiæ correptus, cum lacrymis cepit
rogare sanctum virum, ut Deum obsecraret, quo
animam suam tolleret, antequam ab illis calami-
tatibus opprimeretur. Cumque vellet S. Theodorus
in patriam redire, quoniam quietis et silentii sui
tempus adventabat, id illi non permisit beatissimus
Patriarcha. Increbuerat enim rumor, civitatem haud
ita multo post absorpturum iri. Quamobrem voluit ut
apud se hiemem traderet: namque dicebat se
precibus ejus apud Deum pro populo indigere, ut sal-
tem mala differat, quæ comminatur. Cum autem vir
sanctus locum proprium ad habitandum postularet,
jussit, ut in sancti Stephani mansionem, quæ Roma-
norum dicitur, habitaret. Natali igitur die Salvatoris
nostri Dei illic sese inclusit, ut quietem et abstinen-
tiam solitam observaret: quo tempore contigit, ut
sanctissimus Patriarcha in morbum incideret. Itaque
inquit nuntium misit ad B. Theodorum, rogans eum,
ut Deum precaretur, ut sibi daret vitam finem. At Chris-
ti servus respondit, quamvis ipse, ut sanctus olim
Apostolus Paulus, dissolvi et esse cum Christo cu-
peret, tamen cum magis esset necessarium ut pro
populi salute in corpore maneret, oraturum potius,
ut illi vitam et sanitatem largiretur. Sed nuntium
rursus ad Dei servum misit sanctissimus Patriarcha:
Per Dominum, inquit, obtestor te, Pater, si dili-
gis me, ut pro mutua et fraterna inter nos bene-
volentia Deum obsecres, ut depositum pignus suum
recipiat e corpore meo, neque ab imminentibus
periculis liberet: neque enim spectare possum, quæ
tu prænnuntiasti. Tunc Dei servus, flexis genibus et
fusus pro ipso precibus, nuntiavit ei per Epiphanium
ministrum, se quidem vitam ejus pro salute omnium
exoptasse, verum quoniam tantopere flagitasset pro
se preces fundi, ut dissolveretur et esset cum Chris-
to, jussis ipsius obtemperasse, et Deum illi, quæ cu-
peret concessurum, et petitionem ejus eodem die
impletum iri. Quamobrem si jubes, inquit, ut veniam
ad te, statim id faciam: sin minus, nos tamen vicis-
sium apud Christum Dominum conspiciemus.

et dat
mansionem:

æger petit
preces ad
morendum:

F
intelligi se
eo die mori-
turum:

8 *Hoc audito, beatissimus Patriarcha gavisus est*
gaudio magno, et Deum laudans, monuit servum
ejus, ne exiret, neve a quietis et abstinentiæ suæ
discederet instituto: contentum enim se esse promi-
so ejus, quod se vicissim apud Christum essent con-
specturi. Hoc et Imperator cum intellexisset, sancti-
ssimum Patriarcham invisit: qui cum omnibus
beneficisset, ante horum vespertinam cum pruden-
tia atque constantia mirabili ad Dominum migravit.

visitatus ab
Imperatore,
tristis mortuus.

DE SANCTO CUTHBERTO EPISCOPO LINDISFARNENSI IN ANGLIA,

G. II.

Commentarius prævius.

§ i Regnum Nordunhybrorum : in eo diœcesis Lindisfarnensis. Alia loca donata S Cuthberto. Hujus ætas.

ANNO
DCLXXVII
XX MART.

Regnum
Nordunhy-
brorum late
dilectum,

ad Pictos
vique.

Excultum a
S. Cuthberto,

vixit in insula

Coquedi,

Farn,

et Lindisfarne,

In prima Anglo-Saxonici Imperii constituta heptarchia regnum Nordanhumborum valde magnum dittonem obtinuit, in duo etiam regna nonnunquam subdivisum : harum alterum Deirorum, alterum Berniciorum est appellatum. Deirorum, reliquis Anglis proximior pars, vis Tina fluvium continebat ad Ortum et mare Germanicum Comitatum Eboracensem late distentum et Episcopatum Dunelmensem, ad occasum Lancastrium Westmorlandum et Cumbriam seu Cumberlandiam. At Berniciorum pars ulterior, fuit a Tina fluvio ad fretum usque Scotiarum, pertinens ad antiquos usque Caledonos, quos Pictos illo tempore Anglo-Saxones appellabant. Iuxta olim, teste Ammiano Marcellino, Picti dividebantur in Diculunos et Fecturianos, cujus prioris nominis in Dunkeldê nrbv Episcopali adhuc voluit retineri vestigium. Hos autem Pictos dividebat a Northumbria murus inter duo freta Edenburgicum et Dumbritanicum erectus, adeoque pertinebat ad regnum Berniciorum hodiernus Comitatus Northumbriae regno Angliæ annumeratus, et plures hodiernæ Scotiæ provinciæ inter Angliam et dictum fretum Scotiarum sitæ. Fuerunt præfati Picti ab Anglis domiti potissimum seculo Christi septimo ab Oswio Northanhumborum Rege datusque ab Egfrido Oswii filio Episcopus Pictis S. Trumwinus sive Tamma, cujus Acta delimus ad x diem Februarii : cujus Episcopi testimonio infra in Actis S. Cuthberti hujus adolescentem et in ludis puerilibus averso indicatur. Ad hanc etiam Pictorum terram profectus S. Cuthbertus, infra in Vita per Bebam num. 19, divinitus escam invenit sibi sociisque paratam.

2 Ceterum totum hoc Nordanhumborum regnum censeri potest theatrum sacrorum exercitiorum, virtutum ac miraculorum S. Cuthberti : cujus laboribus non erat sufficiens interior hujus requit et continens ditia, sed insula vicine, quæ in mari Germanico haud procul a Northumbria Comitatu dissident, ejus habitatione aut accessu illustrioris etiamnum existant. Ac primo a littoribus regni Deirorum occurrit insula, quæ, ut infra num. 39 asserit Beda, Coquedi fluminis ostium præjacens, ab eodem nomen accepit, et ipsa monachorum cœtibz insignis. Quæ in insula convenit S. Elfedam, Abbatissam, filiam Regis Oswii, ut ipsa rogatur, et inter colloquendum prædixit mortem Egfridi Regis et successionem Aldfridi fratris, et se ad Episcopatum esse cogendum. De S. Elfedam egimus vii Februarii. At inde ulterius progredientibus conspicietur Farn insula, a Banbrow castro duobus fere milliariis distans, altissimo inclusa Oceano, et cœlitum corona inemeta : in qua vitam solitarum S. Cuthbertus solus, et quidem primus, novennio integro ante susceptum Episcopatum egit, ac decimum Episcopatu relicto, duos ultimos menses ac tres hebdomadas vite absoluit, sancte ibidem mortuus hoc xx Martii. Tertio demum et præcipuum insula, Lindisfarne dicitur Lindi fluvio objecta, et, ut infra num. 28 tradit Beda, reverte æstu marino ranti-gua terræ renudato littore redditur, unde et Semi insula, vocari potest. Oppidum etiamnum habet cum ecclesia, olim Sede Episcopali coronata, quum S. Aidanus, ad folem Christianum Nordanhumbria annuntian-dam a S. Oswaldo Rege evocatus, instituit, loci solitu-dine et recessu delictatus. Hæc ob Sanctorum et Epi-

scoparum et Monachorum habitationem Insula-sancta Anglus Holy-land dicitur. Præ reliquis Sanctis emi-nuit S. Cuthbertus, qui ibidem et monachus direxit Præpositus, et diœcesi præfuit Episcopus, ac post obitum sepultus et corpore incorrupto et aliis pluribus miraculis effulsit.

Insula sancta
nunc dicta :

3 Extat inter Historiæ Anglicanæ Scriptores decem, Londini anno MDCLII excusos, columna 67 Historia de S. Cuthberto et de commemoratione locorum regionum-que ejus præcæ possessionis : in qua termini diœcesis Lindisfarnensis collocantur in tres quasi partes divisi. Ac primo cum lures hodiernæ Angliæ et Scotiæ censeatur Tweeda seu Tweoda fluvius, ita pars cis fluvium de-cribitur : A fluvio Tweoda usque ad Pharnanude, et inde superius usque ad illum, ubi hæc aqua, quæ vocatur Pharned, oritur juxta montem Hybberridune, et ab illo monte usque ad fluvium, qui vocatur Bromie, et inde usque ad fluvium, qui vocatur Till, et tota terra, quæ jacet ex utraque parte ipsius fluminis Bromie usque ad illum locum ubi oritur. Noti sunt in Northumbria Comitatu dicti fluvii Bromie et Till in Tweodam sese exonerantes. Sequitur secunda pars in proxima Scotiæ ditone : Et illa terra ultra Tweoda, ab illo loco, ubi oritur fluvius Edre ab Aquilone, usque ad illum locum, ubi cadit in Tweoda, et alterum fluvium, qui vocatur Leder versus Occidentem, et tota terra, quæ jacet ab Orientali parte istius aquæ, quæ vocatur Leder, usque ad illum locum, ubi cadit in fluvium Tweoda versus Austrum. Hæc ibi. Prope dictum fluvium Leder pascebat S. Cuthbertus cum aliis pastoribus pecora domini sui, cum de nocte vidit ad cælos ab Angelis deferri annam S. Aidani Episcopi, unde ad monasterium Mailrosense prope Tweodam fluvium progressus, inter monachos exceptus et attonsus est. Tertia denique pars ita describitur : Et tota terra, quæ pertinet ad monasterium S. Balthere, quod vocatur Tinningaham a Lambor-mare usque ad Escemulthe. Colitur S. Baltherus vi Martii, ad quem diem de dicto Tinningaham et aliis locis equinus. Terminus ergo diœcesis Lindisfarnensis versus Septentrionem ultimus erat Escemultha sive Escu fluvius : Ulterior autem pars usque ad Pictos videtur tempore illa, quo S. Cuthbertus Episcopus vixit, pertinuisse ad diœcesim S. Trumwini Episcopi Pictorum ordinati.

et hujus
diœcesis cis
Tweoda
fluvium,

E

et ultra
Tweodam,

4 Aia extra diœcesim sita loca contulit Rex Egfridus, quæ immediate in dicta Historiæ de S. Cuthberto terminus diœceseos jam relatis subjunguntur, et eisdem pene verbis, aliquanto tamen accuratius, referuntur lib. 1 Historiæ de Dunelmensi Ecclesia, quam infra Tur-gato Priori Dunelmensi vindicabimus, sub nomine Si-monis Dunelmensis citatam : in ea cap. 9 ista traduntur : Rex Egfridus et Theodorus Archiepiscopus dederunt S. Cuthberto in civitate Eboracæ totam terram a muro ecclesiæ S. Petri usque magnam partem versus Occidentem, et a muro ipsius ecclesiæ usque murum civitatis versus Austrum. Villam quoque Crecam et tria in circuitu ipsius ville milliaria ei dederunt : ut haberet, Eboracum iens vel rediens, mansionem ubi quiescere posset : ubi monachorum habitationem instituit. Et quia illa terra minus sufficiens erat, Lugubalian, quæ Luæ vocatur, in circuitu quindecim milliaria habentem, in augmentum suscepit : ubi etiam sanctimonialium congregatione stabilita, Reginam dato habitu religionis consecravit.

usque ad
Escum fl.

U

donata
S. Cuthberto
Eboracæ
vixitque pars,

Creca.

Lugubalia,

et

A et in profectum divinæ servitutis scholas instituit. Alie quoque terrarum possessiones ei donate sunt, quas hic longum est et non necessarium ponere : scripte sunt in cartulis ecclesie. *Hæc ibi, neque dubium est, quia ex scribitibus certis monumentis ecclesie jam relata descripsit. Extat post dictam Historiam de Ecclesia Dunelmensi columna 57 hæc donatio Egfridi Regis, sed forte corrupta : ac primo facta dicitur anno D. minice Incarnationis DCLXXXV congregata Synodo juxta fluvium Alne, in loco qui dicitur Etotinsford. Est fluvius Alne Ptolemæo Alannus, in medio Northumbriæ Comitatu in mare Germanicum effluens, ad quem in loco, qui Bedæ lib. 4 cap. 28 dicitur Ad Twiforda, id est ad duplex vadum, habita Synodus est anno DCLXXXIV, ad quam S. Cutbertus vivus attractus est, et Episcopatus Officiam suscipere compulsus. Secunda intrusa subscriptiones Episcoporum jam tunc prædem vita functorum : ex his est S. Ceddus Orientalium Saxonum Episcopus, sed anno DCLXIV mortuus, et frater ejus S. Ceddus Licefeldensis Episcopus, sed qui etiam ante anno DCLXXXI vita decesserat. Hujus Vitam desimus 11 Martii, illius 17 Januarii. Denique additur : Hæc donatio facta est tempore Agathonis Papæ anno nativitate Regis Egfridi XI, regni ejus XV, cum interim S. Agatha e vita decesserat anno DCLXXXII, uti ad vitam ejus X Januarii ostendimus. E locis vero denominatis et S. Cutberto donatis sunt Greca, que infra ex Tarquo dicitur villa quondam sua, sive S. Cutberti ad ejus monasterium venerabile corpus ejus, in devastatione Danica fugientes, detulerunt, ibique ab Abbate Gave benignissime suscepti, velut in proprio quatuor mensibus residebant. Extat etiamque Greca custodem in Bulmerensi agro, Eboracensibus ultra silvam Gintensem. At Lugubalia, seu Romanis Luguvallum, nunc Cæleolium vulgo Carlile, est in Cumbria versus mare Hibernicum hunc præcipue habentem Scotis situm, Caudeno dictum, quasi turris seu munitio ad vallum, scilicet Romanum. Hæc in civitate infra in Vita per Bedam ann. 46 S. Cutbertus Sacerdotes consecravit, sed et ipsum Regiam tunc a morte Regis Egfridi viduam, quam Eranenborgum appellant et nobili genere ortam, dato habito sancto Conversationis benedixit : ejus soror, ut nam. 44 dictum, monasterio ibi constructo præerat. Hæc de locis S. Cutberti conversatione clavis. De Riponensi monasterio, ubi Angelum habitu præcipue suscepit, infra agemus, uti et de solo natali, quam aliqui Hibernum arbitrantur, § sequenti dicetur.*

B De reate S. Cutberti pene subjungo. Ecclesia Lindisfarnensis a Rege Northumbriorum S. Oswaldo fundata est anno DCCXXXV, et S. Aidan Sciles Episcopus ibidem erecta, circa quod tempus natus videtur S. Cutbertus, aut aliquot annis serius. Nam anno DCLXXXI Augusti defuncti animam ab Angelis in celum deferri vidit, cum ipse de nocte ex oculis et custodibus pecunia iugaret : qui mox visione incitatus juvenis monasterium Martinsense est ingressus, et postquam in eo, partim in Riponensi monasterio substitutus ad obitum S. Basilii vivit : ac tum circa annum DCLXXXIV Prepositus monasterii primo Mailrosensis dem Lindisfarnensis alius præfuit usque ad annum DCLXXXVI, qui in Furnem insulam discessit, anachoreticam vitam ducturus. Interea, anno DCLXXXVIII S. Wulfo in exilium ablegatus, creatus enim Episcopus, B. Boro in regni Deiranum Eboracensis, et S. Eata Bernicianum in Ecclesia Hagulstaldensi et Lindisfarnensi : ut triennio elapso, S. Eata remanente Ecclesie Lindisfarnensis Episcopo. Tumbertus ordinatus est pro diocesi Hagulstaldensi : quo anno DCLXXXIV submoto, in Synodo Twifordæ ut Alnum fluvium eorum Rege habita electus est ad Hagulstaldensem Ecclesiam S. Cutbertus, et invitus ex insula Furne ad Synodum attractus. Deum anno sequenti DCLXXXV S. Eata gratificatus S. Cut-

berto, recessit ad Sedem Hagulstaldensem, cui ante simul et Lindisfarnensi præfuerat, atque tum die Paschalis, XVI Martii, Eboraci a septem Episcopis ad id confluentibus consecratus est Lindisfarnensis Episcopus S. Cutbertus. Demum duobus fere mensibus post abdicationem Episcopatum onochoretæ in insula Furne inclusus vivit, et deum feria quarta XXVII Februarii cepit ægrotare ac post hebdomades tres etiam feria quarta mortalem hanc vitam exit XX Martii anno DCLXXXVIII, quo cyclo Solis XXIV, et littera Dominicali F in feriam quartam conveniunt dies et XXVII Februarii et XX Martii.

§ II. Acta S. Cutberti triplicia : auctores monachus Lindisfarnensis et S. Beda. Præsira upud Cupgravium, ut fabulosa rejecta. Quæ patria ejus ?

Anni o morte S. Cutberti elapsi undecim erant, quando inspiratione divina accesserunt Lindisfarnenses ad mundum, ut sacra inde ossa eleverent, et in honorabili loco adserenda deponerent, dum magni sui cum admiratione corpus repererunt integrum et cum omnibus uestimentis plane incorruptum. Annus tunc habebatur DCCXVIII, et dies ejus natalis XX Martii recurrebat, et mox omnes singulari illi miraculo excitati in amorem Dei et venerationem S. Cutberti fuerunt : alii ut quem ejus patrociniumque implorerent, quibus concessa divino beneficio curationes ; alii ut sua anathemata et vana munera offerrent, quorum aliqua magis illustria usque adferrentur ; alii ut virtutes ejus et religiosam vivendi normam imitarentur, pro quibus regulam et instituta vitæ spiritalis ab eo præscripta fuisset, usque indicabimus ; alii denique præclara ejus gesta litteris consignare statuerunt, ut procul absentium et posteriorum utilitati consulerent. Inter hos Vita ejus scriptores primus censeri potest domesticus testis oculatus, monachus Lindisfarnensis, qui gesta ejus in quatuor libros digessit, et in Prologo ait, ex his que nobis comperta sunt, tantum excellentiora notari, et lib. 4 num. 16, multa miracula quotidie in presentia nostra agi. Lindisfarnem passim appellat nostram insulam, et in ea ecclesiam nostram, monasterium nostrum, familiam nostram, nobis regularem vitam constitutam. Asseritur Egfridus Rex pacifice nunc regnare, qui anno DCCV et vita et regno functus est. Videtur autem hæc Vita conscripta, aut saltem absoluta, circa annum DCC, duabus tunc ab elevatione elapsis annis : uti mox e poemate Bedæ constabit. Damus illam hoc tenus ineditam e duobus vulde antiquis codicibus MSS, quorum alter adservatur in monasterio Bertiniano sive Sithiensi, in urbe Antonomopolitana, alter in Imperiali monasterio S. Mazimuni prope Treviram.

7 Alter scriptor est venerabilis Beda, qui ad dexteram latus Tyne fluvii, quo ager Dunelmensis a Comitatu Northumbriæ separatur, hunc præerat muni Germanico antus, ibidem hæc tempore in monasterio Giruensi sive Jovovici virtute et doctrina instructus florebat. Hic lib. 4 Historie Ecclesiasticæ gentis Anglorum cap. 28 testatur se de vita S. Cutberti et virtutibus ante annos plures sufficienter et versibus Heroicis et simpliciter oratione conscripsisse. Et in Prologo Vitæ prosa edita num. 3 asserit se Vitam ejusdem Deo dilecti Patris, aliquanto quidem brevius, sed eodem tamen ordine, rogantibus quibusdam e Fratribus, Heroicis dudum versibus edidisse, et in ipso poemate num. 24 laudat Regem Afridum, inquirens :

Hujus nunc Tyrio venerabilis pignus in ostro,
Juro datas patriæ sceptri jam tracta habenas.
Videtur autem habuisse jam dictum a monacho Lindisfarnensi conscriptam Vitam, atque sub fine novis miraculis auxisse, scilicet uterque initium vitæ monasticæ arreptam in monasterio Mailrosensi, quod vulde notatu dignum in altera Vita a Beda consignatum est.

D mortuus an. 687 feria 4 20 Martii.

Corpus S. Cutberti anno 698 incorruptum.

E et statim antimos viventium

hæc Vita scripta a monacho Lindisfarnensi teste oculato,

et MSS. primum editur

edita a S. Beda,

primam Heroicis versibus scripta,

Damus

e. de
p. 25073 :

Do otto alibi corrupte edita :

15 1710,

subscriptione Episcoporum,

et in p. 10
p. 12 R. man.

et sita
Cæta

et Lugubalia ?

S. Cutbertus quomodo natus.

scelus nota hinc

Præpositus,

monachorum,

Episcopus

A *Damus hanc Vitam ex perantiquo MS. codice nostro, et contulimus cum illa, quam Henricus Conisius ex Membranis MSS. monasterii S. Galli in Lectionibus antiquis edidit, sed hinc inde mutilam : quam deum contulit cum membranis acephalis Folsberianis : excensis sub finem libri variantibus lectionibus inde excerptis : asservit denique extare apud S. Gallum aliam anticam. Potuimus et nos habere ex MSS. D. Nicolai Belfortii, sed non judicavimus fore operæ pretium. Vitam hanc Heroicis versibus u Beda editam laudat. Alchimus poemate CLXXXVII.*

S *Tertia Vita ab eodem venerabili Beda, simplici, ut asserit, oratione edita : ad quam præfatur certam expositionem rerum gestarum factam, et subtilem nimiam examinationem testium indubiorum adhibitam : et a se scripta frequenter et reverendissimo Herefrido Presbytero, et aliis, qui diutius cum viro Dei conversati, vitam illius optime noverant, legenda et retractanda præstiti-se, et ad arbitrium eorum solum emendasse, ut ipsum demque libellum coram senioribus et doctoribus Congregationis Lindisfarrensis biduo lectum, et ad examen per singula pensatum, et decretum esse communi consilio enucta absque ulla ambiguitate legenda. Edmuns hunc ex perantiquo nostro codice MS. et altero monasterii Bonifontis Orleanis Cisterciensis in Gallia et tertio Ultrajectino S. Salvatoris, sed contracto, et contulimus cum Vita inter opera venerabilis Bedæ et ab aliis scorsim edita. Inscriptis hanc Vitam S. Eadfrido Episcopo Lindisfarrensi, qui ad annum MCCXX superstitis in ea dignitate vixit : cujus iterum meminit sub finem Vitæ n. 68, ubi de successoribus in vita anchoritica S. Edilwaldo et Felgide agit, si tamen illo postmodum non videri possent addita, cum Felgidus dicatur septuagenario major, terminum vitæ præsentis expectare : et in Vita S. Cuthberti in Nova Legenda Angliæ olim a Joanne Capgrave edita post purissimam curatum dicitur usque hunc locum scripsisse venerabilem Bedam Presbyterum Vitam S. Cuthberti. In codice nostro MS. post relatam integre Vitam, adduntur duo miracula ex libro 4 Historiæ Ecclesiasticæ ejusdem Bedæ, ubi illa cap. 31 et 32 habentur : quæ et nos subjungimus eidem Vitæ, quam ut perfectiorem citius primo loco, cujus præterea addimus Vitam versibus Heroicis ab eodem Beda scriptam, ac tertio loco, quam prius a monacho Lindisfarrensi collectam ibimus : in qua utiquanto hirsutiorum stylam legentibus minus gratum arbitramur : imo et nonnulla a posteris inserta videntur.*

9 *En fontes, e quibus omnes rivi suos deducunt, qui de rebus a Cuthberto in vita aut proximis post obitum unius gestis agunt : quorum vel catalogum conficere non est necessarium : præcipue sunt Targotus in Historia de Ecclesia Dunelmensi et Henricus Archidiaconus Huntingdonensis in tractatu hactenus inedito de Sanctis Angliæ : qui ambo seculo XI scripserunt. Solum collector Nova Legende Sanctorum Londini anno MDXXVI excusa, sive is fuerit Joannes Tinmouthensis sive Joannes Capgrave, negotium facessit, dum sub initium vitæ miracula præponit de patria, parentibus et educatione S. Cuthberti, et deinde subnexa ex Beda epitome, addit : Usque hunc locum scripsit Beda. Interim eam Vitam ex Capgrave recudit Colganus, distinguit in capita aut numeros, et couatur annotationibus illustrare et propugnare. Nos aliqua hic excutienda proponimus. Ita ergo caput primum traditur :*

Ex regali Hiberniensium prosapia Rex quidam, nomine Muriardachus, dives et potens, Regibus Hiberniæ cunctis aliquot annis imperans, fidem quam susceperat Christianam pnis operibus jugiter exornabat. Uxor autem ejus Sabina, pro vitæ sanctitate et miranda conversatione Sancta celebratur, et memoria illius annua, ubi requiescit, devote habetur. Ac-

cidit, ut quidam alius Rex Hiberniæ felicitati ejus et gloriæ invidens, nocturnis insidiis Regem cum uxore et familia, unica ejus filia vitæ reservata, occideret. Hæc capite I. ubi Muriardachus, creditor celebris Murchtaeus, filius Muredachi, quem Quatuor-Magistri in Annalibus Hiberniæ, tradunt occisum anno DXXXVII : Regum vero catalogus apud Usserium an. DXXXIII, ergo hiatus centum annorum dandus, ut censeatur ovus S. Cuthberti. Secundo S. Sabina nulla videtur in antiquis tubis Hibernicis extare memoria : adeoque ignota prorsus foret, nisi Dempsterus usurpississet imper Menologio Scotico, et ex eo Ferrarius. Tertio non unum solum supersit filius, cum Donnoldus et Pergussus filii statuatur ubi anno DLXI, et Bortanus tertius filius dicitur mortuus anno DLXIII. Ita dicti Quatuor-Magistri. Hæc circa caput I, ut il est hujusmodi :

10 *Illectus demum pulchritudine puellæ Rex iniquus, cum nullis persuasionibus eam movere ad consensum illicitum valeret, virginem oppressit. Concepit itaque et filium peperit... Episcopus quidam infantem a Rege educandum petit et baptizatum lingua patria appellavit Nullthoc. Id est interprete Colgano eulantem vel eulatum. Cap. 3 solum dicitur colorem rituli necdum auri prædixiss. Deim cap. 4 ista leguntur. Defuncto Episcopo, assumpsit eum mater sua et Britanniam navigata navem ascendit. Elapso autem de manibus pueri Psalturno libro in maris profundum corrui, et vitulus marinus sine mora erumpens, ore hiante librum absorbit, et sub undis evanuit. Egressis in portu et navi omnibus, vitulus ille marinus subito apparens, librum penitus illatum evomuit : venit inde mater cum puero ad Episcopum Columbam, qui primus Sedem Dunkelde rexit in Scotia, et ibi eo benigne suscepta est. Merulam autem sancti Episcopi domesticam occisam ab æmulis, præce sua puer almus vitæ reddidit. Hæc ibi. Infra cum de Translatione corporis S. Cuthberti ab Danicam irruptionem in Hiberniam deferendi agitur, occurret historia libri Evangeliorum in more lapsi et conservati, quem etiamnum in bibliotheca Cottoniana adservari tradit Sclernus in sua ad Scriptores x historiæ Anglicanæ observatione : cujus exemplo simile miraculum fingi placuit. Servando nota est Dunkelde urbs Scotiæ hiberniæ, quæ tunc suberat Pictis Druithimilus, unde nomen ejus tractum videtur supra diximus. Sedes ibi Episcopalis erecta est circo annum MCL aut serius u Davide Rege Scotorum. At seculo VII nua fuit nisi unus solus in regno Pietorum Episcopus, cujus Sedes erat Abernethi in Stratherno, uti ex Senticronico tradit Usserus in Antiquitatibus Ecclesiarum Britannicarum cap. 15 pag. 668 Sed antiquas quæ cap. 5 referuntur : Habebat mater pueri in Scotia duos fratres germanos Pontifices, Melthamum scilicet et Eatannum, cum quibus aliquandiu conversata, relicto sub eorum custodia filio, Romam profecta est. Hæc ibi, quæ ostendant non omnem finitimum, excerpta matre, causam, cum hic sint duo fratres. Colitur VII Februarii S. Medani sive Melthani Episcopi Hibernus, cujus reliquias uti et S. Beani Peronum detulit S. Fursanus. ad quam Vitam observavimus num. 5, a Colgano Beanno alibi dicit Eatannum et illos esse, de quibus hic agitur. Sed tunc necessario ante obierunt, quam S. Fursanus discessit in Gallias ; imo miraculis clare debebant, ut sacra eorum ossa in veneratione Ecclesiasticam haberentur, unde illos seculo VI floruisse censuimus ad VII Februarii. Idem Colganus notatione 7 et 8 ad hanc S. Cuthberti Vitam opusculæ illos esse ex regni familia Conni sen Constantii, ac promide quod potuissent esse nepotes vel de semine prædicti Regis Muriardachi. Quæ ad veritatem hujus historiæ non sufficiunt. Sed reliqua Acta conspiciamus. Cap. 6 et 7 fontem e saxo elicit, et diemonem fuste prægrandi insectus, ultra montis verticem rueret*

D M. zeuacho avo.

anno 827 vel 833 occiso.

matre solum relicta,

deim ab a/o à ge opt. essa,

notus et Nihil obicitus, id

delatus in Britanniam.

excepit a pterea Nihil obicitus, Danke venit

ubi Sedes erecta circa annum 1150. F

educatus a SS. Melthano et Ra. no Episcopi amantibus :

sed occidit præter leuit morius

Ex MS. et Conisii editione

post a Beda oratione soluta,

ex certa selecta collecta

datur ex MSS. et operibus editis.

Appendix ex historia Bedæ

Bine altorum relationes huius

Apud Capgraveum fabulam præp. 2a :

quæ in Hibernia,

coegit

A coegit. Dein cap. 8 et ultimo falso accusatur quasi filiam Regis decepisset, oppressisset atque impraegnasset, ubi ipso orante, fornicaria criminatrix a terra absorpta fuit. Quae mox ex sequenti capite corrumpit, dum solis parvulorum ludis ad annum usque aetatis octavum oblectatus, dicitur ex Beda, qui asserit eum crebrius ex Madros invisisse feminam, a qua fuerat a primis pueritiae annis nutritus. Certe Beda nollet illustri suo purpureo operi hos laceros usus pannos.

accusatus
quasi Regis
filiam
impraegnasset.

et puerulus
asseritur.

— Cujus velut agri sanonia, vane

Fugentur species, ut nec pes nec caput unum
Reddatur forma.

11 Servant Hiberni suum Nullyhoc ejulantem, et relinquunt Anglo-Saxonibus Cuthbertum, quo nomine sive ob peritiam illustris notetur (ut explicat Cambideus in sua Britannia ejusmodi Anglo-saxonum nomenclatio) sive Deo dignus, vel bonus Princeps (uti fortassis olim videbitur, hisque potissimum, qui ma'out Cuthbertum legere) Saxonia certe appellatio est, ut Cuthredus, Cuthwinus, Eadbertus, Sigebertus, et similia alia. Si tamen ex antiquis Scriptoribus habeat Hiberni monumenta alia, quam quae a Colgano preferuntur, obesse profecto illis volumus. Vixit puerulus et adolescens in illa Nordanhymbrorum regni parte, quae nunc regio Scotia subest. Anterior quae ad genus aut natale solum spectant, dicimus non liquere, si haec verba S. Bedae in proemio Poematis non iudicent Anglo-Saxonem :

B

ubi in Scotia
hodierna
vixit adoles-
cens.

Nec jam orbis contenta sinu trans iniquora lampas
Spargetur effulgens, hujusque Britannia consors
Temporibus genuit fulgur venerabile nostris :
Aurea qui Cuthbertus ignis per sidera vitam,
Scandere celsa suis docuit jam passibus Anglos.

§ III Veneratio sacra S. Cuthberti. Regula ab ipso suis praescripta.

Martyrologii S. Hieronymi exemplar MS. nostrum, videri tempore S. Willibrordi in Belgium ex Anglia delatum, subinde diximus. In eo sub finem hujus diei xx Martii, etiam antiqua manu exaratum legimus. Et S. Cuthberti Episcopi. Desunt eo in MSS. Luensi, Bhamana, et Corbeivensi Patris edito. Quarto post obitum S. Cuthberti anno, scilicet nexe, ex hisce Nordanhymbrorum regionibus venit in Frisiam S. Willibrordus : a quo dem Episcopo ordinato missus est Lindisfarnem Clericus, qui ibidem gravi infirmitate oppressus, subito ad sepulcrum S. Cuthberti sanatus est in praesentio monachi Lindisfarnensis, ut hoc refert lib. 4 num. 16 Vitae S. Cuthberti a se circa annum dcc conscriptae. Potuit ob hoc reduci aut simili occasione Martyrologium dictum ad S. Willibrordum transmissum fuisse. In antiquo MS. Martyrologio, quod ipsius Bedae genuinum factum esse scriptis diximus, illa sola verba leguntur : S. Cuthberti Episcopi. Quae eadem habetur in Martyrologio Casimirensi monasterii antipa characteris Longobardico, et MSS. Vaticano Ecclesiae S. Petri, Romano Ducis Attempisii, Aquasgranensi, Leicheni et Caloniensi S. Mariae ad Gradus. Item in MSS. Berberniensi, Vallicellensi, Ducheriano, Poemensi et aliis, sed junctis verbis, Apud Britanniam vel in Britannia, depositio vel natalis S. Cuthberti Episcopi, quibus in MS. Centidensi additur, et Confessoris, admiranda sanctitatis viri. Quae indicant antiquam S. Cuthberti per orbem venerationem. Usurvat huc enim rhogio ezornavit. Apud Britanniam depositi S. Cuthberti, qui ex anachoreta Ecclesiae Lindisfarnensis Antistes, totam ab infantia ad senium vitam miraculorum signis inelytam duxit. Quibus apud Adonem ista legitur apposta : Cujus dum undecim annos maueret corpus humatum, incorruptum posthuc, quasi eadem hora defunctum, simul cum veste, qua

S. Cuthbertus
olim adscrip-
tus Martyrolo-
gio S. Hiero-
nymi,

item Bedae,

et var. in MSS.

Uuardi,

Adonis,

aliorum

tegebatur, inventum est. Scripsit Beda Presbyter de vita ipsius. Hisce aequipollentia loquent Rabanus Maurus Episcopus Moguntinus, Notherus Balbulus monachus Sancti Galli, Bedae excusator, Bellinus, Maurolycus, Felicius, Galesinius, Causinus, alique in excusis aut mona exaratis Martyrologiis ; in quorum aliquibus additur annus obitus, in aliis Reges Egfridus et Aelfrithus, sub quibus ultimo floruit. In hodierno Martyrologio Romano ista leguntur : In Britannia deposita S. Cuthberti Episcopi Lindisfarnensis, qui a pueritia ad obitum usque sanctis operibus ac miraculorum signis effulsit. Wandelbertus Prumiensis cum hisce versibus olim honorant :

D

Tertia cum decima Cuthberti laude nitentes

Anglorum ducit per mystica gaudia plebes.

13 Angli etiam, Scotti et Hiberni inter suos Sanctos celebrant Cuthbertum, quem Colgano in Appendice Vitae cap. 1 ad in-scriptum Martyrologium Hibernicum Tam-lactensi, Dungalensi, Mariani Gorman, et Maguari. Insuper inserit suo Menologio Scotico. In Brevario Aberdonensi referuntur cum Oratione propria sex Ledonis, ad Matutinam recitanda ex Beda desumpta : quae plane eadem excusa sunt in antiquo Brevario Sarisburien-si Languetiam eacomio celebratur in

Veneratio apud
Hibernos,

Scotos,

Anglos,
E

Hispanos,

Italos,

et monachos
Benedictinos :

Martyrologio Anglicano. In Brevario secundum Regulam B. Isidori, dicto Mosarabes, Taleti jussu Francisci Ximenes Archiepiscopi anno mbi excuso, recitatum Offitium ix Lectionum de S. Cuthberto Episcopo et Confessore. Reperimus etiam Neopoli apud Reverendos Patres Thent nos inter libros a R. P. Antonio Caracena collectos, Martyrologium MS. Patricianum antiquum sed acyphalum, in quo ad xx Martii ista leguntur : In Italia natale S. Cuthberti Episcopi, cujus vitam S. Beda Presbyter plenam virtutibus scripsit : cujus reliquias veneramus, et Missam debito honore frequentamus. Et ob aliquos solum reliquias S. Cuthbertus Italiae adscribatur, jus majus Martyrologis Benedictinis suos Fustos augendi illustri memoria teuti Thonmatorgi, ut factum est a Wione, Dorganio, Menardo, Buehno, in suis Martyrologis sive Menologiis, Braedictinis. Praevit Trithemius, qui cum connumerat inter viros illustres Ordinis S. Benedicti lib. 3 cap. 127, et lib. 4 cap. 168. Einarodus Marlow in Triphos Congregationis Anglicanae Ordinis S. Benedicti arbitratur clarissime a se demonstrari eam secundam Regulam S. Benedicti vixisse : ac duo hujus rei fundamenta collocat ; scilicet, Monachos Scotos non per aliquam Regulam, sed per consuetudines a praecedentibus receptas, regi solitos. Alterum est : Nullam aliam Regulam monasticam, praeterquam S. Benedicti, his saeculis extitisse in Ecclesia Latina. B quibus hanc eheit assertioem, dum infra in Vita num. 25 agitur de Regula, et regulari observantia, intelligi Regulam S. Benedicti, rem fieri absque onodi contradictione clarissimam, neque opus esset, ut res adeo manifesta pluribus probetur. Sic ille, parum in antiquitate monastica versatus. Illustrativus ad diem xii Februarii Vitam S. Benedicti Abbatis Annae et Iudae, qui floruit sub Ludovico Pro Imperatore, et habitus, sicut S. Benedictus Casimirensis totius Ordinis et monasterii Religiosis Protopatruarcha per uniuersum orbem, ita hic Benedictus Indensis ejusdem par ac Magister Generalis per Franciam ac Germaniam : ut ibidem diximus scriptum olim ab auctore Catalogi Abbatum Indensium. Auctor Vitae Ludovici Pri asserit ab hoc constitutum Benedictum Abbatem, qui traheret cunctis monasteriis uniformem vivendi morem secundam Regulam S. Benedicti : ad quam implectendum ut facilius inlarentur, qui alias professi essent Regulas, scripsit Concordium Regularum, a Menardo doctus illustratum observationibus, in quibus nuotantur xxx auctores aliorum Regularum, et rarii S. Benedicto Casimirensi acute posteriores, quorum Re-
gulae

F

A gulæ in id tempus cum centum et triplata elapsi essent anni ab obitu S. Cuthberti, in diversis monasteriis videntur observari : ex his varias Regulas edidit Lucas Holstenus. Præterea testatur Usserus lib. 17 pag. 919, se reperisse in codice antiquo quatuor Regulas, Hibernico sermone antiquo et nostris temporis pene ignorabili exaratas, et primam Columbæ Kill vocari, ad quam omnium Columbensium monasteria, tam in Hibernia et Allania, quam in ipsa Anglia fuisse confirmata par sit credere. Hanc S. Columbæ Regulam et præcepta cælestibus signis confirmata agnovit S. Wilfridus apud Bedam lib. 3 Histor. Eccl. cap. 25, ubi obicitur S. Colmano hujus Regule professio. Eymus de illa xxv Februarii vel Vitam S. Finani, qui Episcopum Lindisfarnensem eo tempore moderabatur, quo S. Cuthbertus monachus sub SS. Borsilo ex Eata vivebat S. Finano successit S. Colmanus, cujus Acta deum ad xviii Februarii.

Scripti
S. Cuthbertus
Regularis
vitz instituta,

B 14 S. Cuthbertum inter antiquos scriptores agnoscunt Possevinus, Vuarans, Balanus, Dimpsterus allegati a Colmano in Appendice post ejus Vitam cap. 5. Adde ibi amissum Joannem Pitseum, qui ætate xv scriptorum Angliæ num. 77 tradit se hos tantum subjectos titulos hæcenus invenisse. Ordinationes Ecclesiæ suæ, cujus unum est : Prima Regula est de Domino. Alterum volumen De Vita monastica. At quæmet clarus in ultimis motibus moribundus, quod scripserit, indicat in Vita apud Bedam verbis Hæresfridi Abbatis Lindisfarnensis, qui aderat, ita num. 62 relatis : Catholica Patrum statuta diligentissime discere atque observare contendite. Ea quoque, quæ per meum ministerium vobis divina pietas instituta vite regularis dare dignata est, exercete solliciti. Qui ita in parvitate expleat Beda.

observata
dix post
obitum ejus

Vos quoque celsa, precor, servetis jura perennes,
Cælestis Patrum vobis quæ Regula cavit,
Ipsæ vel exiguis fueram quæ promere dictis.

Monachus Lindisfarnensis, de adventu S. Cuthberti ad insulam Lindisfarnensem lib. 3 agit, et num. 1 ista interserit : Vivens quoque ibi secundum sanctam Scripturam, contemplativam vitam in actuali agens, et nobis Regularium vitam componens constituit, quam usque hodie cum Regula Benedicti observamus. Non ultima verba sunt postea inserta, ut carum ultra videntur, non audemus resolvete.

juvenis
observationis
Pascalis
morem
Romanum
non tenuit :

C 15 Cuthbertus adhuc in vita monastica juvenis erat, dum e Mailrosensi monasterio sub S. Eata et aliis ad Riponense recessu extractum migravit, et Angelum hospitio crepuit : uti narrat infra Beda cap. 3 ex quo loco, ut dicitur num. 14, instante subito turbine, Eata cum Cuthberto et ceteris, quos adduxerat repulsus, Mailrosium repetit. At lib. 5. Hist. Eccl. cap. 20 clare causam, ob quam repulsus sit, ita asserit : Inrhipum locum dederat pridem Rex Alfridus ad construendum ibi monasterium his, qui Scotos sequebantur. Verum quia ipsi postmodum optatione data maluerunt loco cedere, quam Pascha Catholicum ceterosque ritus Canonicos juxta Romanæ et Apostolicæ Ecclesiæ consuetudinem recipere, dedit hoc Wilfrido, etc. Quæ de Paschate celebrando anno dclxvii agitata fuit controversia, ramiledimus ad certatam ante Vitam S. Colman § 2 et 3. Inter reliquos ritus Canonicos accipit Beda lib. 3 cap. 26 tonsuram capitis, nam et de hac, inquit, questio non minima erat. Utrumque etiam questionem Ceolfredus Abbas conjunxit in epistola ad Nautannum Regem Pictorum, quam Beda, qui sub illo Abbate monachus scribebat, retulit lib. 5 cap. 22 : in ea tamen epistola dicitur tonsuræ discrimen non nocere, quibus pura in Deum fides et caritas in proximum sincera est, præsertim cum nunquam Patribus Catholicis, sicut de Pascha vel fidei diversitate conflictus, ita etiam de tonsuræ differentia legatur aliqua fuisse controversia.

an tonsuram
capitis ?

Interim Nautannus Rex Ceolfredi litteris persuasus, circa annum dccx Paschalis observationis et tonsuræ morem Romanum in subjectas sibi Pictorum provincias introduxit. Imo et Hygeses monachi, ut tradit idem Beda cap. 25 sequente, cum subiectis sibi monasteriis, prædicante Egberto, anno dccxvi Canonicum celebrare Pascha coeperunt, et ritus Catholicos susceperunt, quibus prædicta tonsura inani videtur. Cum ergo SS. Eata, Cuthbertus alique propter Pascha Catholicum ceterosque ritus reliquerunt Riponense monasterium, et ad Mailrosense recessu fuerint, scrupulus exortit nobis in Vita S. Cuthberti per monachum Lindisfarnensem lib. 2 num. 1 circa hæc verba : Postquam servituti Christi jugum, tonsuræque Petri formam in molam coronæ spinæ, caput Christi cingentis, Domino adjuvante susceperat, in monasterio quod dicitur Hrype etc. Scrupulus inquam exortitur, num a posteris sint intrusa verba de tonsura : quæ istis rejectis sensus constat, et Beda in neutra Vita neque in Historia Ecclesiastica ejus mentit. Imo contra in Vita num. 13 assererat Eata monasterium Inrhipum eisdem, quibus antea Mailros, institutis disciplinæ regularis imbuisse, et in Historia jam diximus eos maluisse loco cedere, quam rescipere Pascha Catholicum, ceterosque ritus, scilicet tonsuram capitis.

an de ca
verba Actis
postea inserta

VITA

Auctore Venerabili Beda

Ex MSS. collatis cum Vita excusa

PROLOGUS

Domino sancto ac beatissimo Patri a Eadfrido Episcopo, sed et omni congregationi Fratrum, qui in Lindisfarnensi insula Christo deservint, Beda fidelis vester consensu, salute.

a

1 Quia jussistis, dilectissimi, ut libro, quem de vita beate memorie Patris nostri Cuthberti vestro rogatu composui, præfationem aliquam in fronte juxta morem præfigerem, per quam legentibus universis et vestre voluntatis desiderium et obediens nostre pariter assensio fraterna claresceret ; placuit in capite præfationis et vobis, qui nostis ad memoriam revocare, et eis qui ignorant, hæc forte legentibus, notum facere, quia nec sine certissima examinatione rerum gestarum, aliquid de tanto viro scribere, nec tandem ea quæ scripseram sine subtilissima examinatione testium indubiorum passim transcribenda quibusdam dare presumpsi : quin potius primo diligenter exordium, progressum ac terminum gloriosissimæ conversationis ac vite illius ab his qui noverant investigavi, quoniam etiam nomina in ipso libro aliquoties ob certum cognitæ veritatis indicium apponenda judicavi : et sic demum ad schedulas manum mittere incepti. At digesto opusculo, sed adhuc in schedulis retento, frequenter et reverendissimo Patri nostro b Hæresfrido Presbytero huc adventati, et aliis, qui diutius cum viro Dei conversati, vitam illius optime noverant, quæ scripsi legenda atque ex tempore præstiti retractanda, ac nonnulla ad arbitrium eorum, prout videbatur, sedulis emendavi : sicque ablatiis omnibus scrupulorum ambagibus, ad purum, certam veritatis indaginem, simpliciter explicitum sermonibus, commendare membraulis, atque ad vestre quoque fraternitatis presentiam asportare curavi ; quatenus vestre auctoritatis judicio vel emendaretur falsa, vel probarentur vera esse, quæ scripta sunt. Quod cum Domino juvante patrarem, et coram senioribus ac doctoribus vestre Congregationis libellus hujus legeretur, ac solertissime per singula ad vestram pensaretur examen, nullus omnimodis inventus est sermo, qui mu-

Ex verissima
scientia
scribit hanc
Vitam,

F

b

in partis
accurate
examinatione :

A tari debuisset : sed cuncta, quæ scripta erant, communi consilio decernebantur absque ulla e ambiguitate legenda : et his qui religionis studio vellet, ad transcribendum esse tradenda. Sed et alia multa nec minora his, quæ scripsimus, presentibus vobis adinvicem conferentes de vita et virtutibus beati viri, superintulstis, quæ prorsus memoria digna videbantur, si non deliberato ac perfecto operi nova interserere vel superaddere minus congruum atque indecorum esse constaret.

2 Delinere admonendam vestre almitatis coronam ratus sum, ut, sicut ipse in omni obedientia more, quod jubere estis dignati, promptus solvere non distuli ; ita vos quoque ad reddendum mihi vestre intercessio- nis præmium, pigri non sitis : sed, cum eundem e librum relegentes, pia sanctissimi Patris memoria vestros animos ad desideria regni celestis ardentius atollitis, pro mea quoque parvitate memineritis divinum exorare clementiam, quatenus et nunc spem mente desiderare, et in futuro perfecta beatitudine mere- re : videre bona Domini in terra viventium : sed et me defuncto, pro redemptione animæ meæ, quasi pro fami- liaribus et vernaculis vestris, orare et Missas facere, et non meum inter vestra scribere dignemini. Nam et tu sanctissime Antistes, hoc te mihi promississe jam retines, in cuius etiam testimonium futura con- scriptionis religioso Fratri vestro *g* Gualfrido *h* man- sionario præcepisti, ut in Albo vestre sanctæ con- gregationis meum nunc æpocæ nomen apponeret.

3 Sciat autem sanctitas vestra, quia vitam ejusdem Deo dilecti Patris nostri, quam vobis prosa editam illi, aliquantulum quidem brevius, sed eodem tamen ordine, rogantibus quibusdam e nostris Fra- tribus, Heronis et dudum versibus edidi. Quos si vos habere dilatat, a nobis exemplar accipere potestis : in cuius operis præfatione scripsit, me alias de vita et miraculis ejus latius esse scripturum, quam vide- licet promissionem in præsentis episculo, prout Deus dederit, adimplere satago. Orantem pro vobis beati- tudinem vestram Dominus omnipotens custodire dignetur incolamem, dilectissimi Fratres et Domini mei. Amen.

a **Kudfridus** fuit Episcopus ab anno 698 ad 720 ut supra dicitur — *b* **Erast** Benedictus Presbyter Ecclesie Lindislarneensis, mox et Abbas monasterii supra nãm 14, funditoris S. Gualfridi Cujus verbis **bedu** narant, quæ circa obitum S. Cuthberti contigunt ut supra 36 testatur — *c* **MSS** nostrorum et **Manstonis** diligenter ad **Biblen** videtur, et **Hadon** libellum, **1** **Excer- ptum**, pia, *g* **Bedu** lib. 5 **Rast**, Angl. cop. 1. **Gualfridus** venerabilis Christi famulus et Presbyter, qui obitum postea Fratribus ejusdem Ecclesie Lindislarneensis, in qua educatus est, Abbatibus jure præfuit, narravit de **S. Edelvaldo**, cuius vita solitaria in- ducatur infra ann. 68. — *h* **Manstonarius**, ecclesie **Profectus** qui custos, **Ita supra 17** **Warta** in Vita S. **Gregorii** per **Juannem Inaconium** lib. 3 cap. 58 **insumimus** completis **Multitudinis** hymnis candelas extulit. **In 36.** nostra **Manstonia** hic **appellatur** **Gualfridus** — **1** **Hic** liquet non **du** ante obitum **Ead- fridi** Episcopi sine anno 720 scriptam esse. — **k** **Tuler** opera **Bedu** et nostra **MSS** **Vita** est distincta in **capulo** **11** **libris** **car- mina**. **Omnia** **tot** **Scribis**. **Nos** **hic** **dicimus**, **ut** **dem** **more** **nostro** **distinguamus**.

INDEX CAPITUM.

- 1 Quomodo puer Dei Cuthbertus per infantem suu, predicto Episcopato, natus sit.
- 2 Quomodo genu dolente, claudis sit effectus, et Angelo meditante sine mora sanatus.
- 3 Quomodo ventis oratione mutatis, rutes Oceano dilapsas revocaverit ad littus.
- 4 Quomodo cum pastoribus positus, autem S. Aidan Lindislarneensis Episcopi ad eorum ferri ab Angelis aspexit.
- 5 Quomodo iter faciens, eos Dominus prostrans perciperit.
- 6 Quale testimonium ei ventum ad monasterium Bulsitas vir sanctus in spiritu perhibuit.
- 7 Quomodo Angelum hospitii suscipiens, dum panem quaerit ministrare leonem, replesit ab eo remunerari promeruit.
- 8 Quomodo sanato a languore Cuthberto, Bulsitas mortuus omnia, quæ ei erant ventura, prædixit.
- 9 Quam ædulus erga ministerium verbi Cuthbertus exierit.
- 10 Quomodo animalia mortis, in quo pernix oraverat, illi egresso præberent obsequium, et Frater, qui hæc videbat, præ timore languescens, ejus sit oratione recreatus.

ACTORE BEDA.

commendat se precibus Lindislarneisium,

e

f

ut eorum Muse sacrificis a morte juvetur :

g h

scripsit hanc vitam etiam carmine.

i

- 11 Quomodo nautis tempestate præclusis, ærenum mare ad cer- tum prædixerit, et orando ribos impetraverit.
- 12 Quomodo iter faciens aqua manna viaticum et perceptu- rum se esse prædixerit et perciperit.
- 13 Quomodo prædicans populis phantasticum subito ignem dia- boli, et prævidit ventorum et venientem extinxerit.
- 14 Quomodo flammis domus ejusdem vero igne ardentis orando restinxerit.
- 15 Qualiter demonum ab vxore Præfecti, necdum adveniens, egerit.
- 16 Qualiter in Lindislarneensi monasterio vixerit vel dormerit.
- 17 Qualiter sila in insula Farne pulsus demonibus halationem fecerit.
- 18 Quomodo precibus aquam de arida produxerit, vel qualiter ipse in anachoresi vixerit.
- 19 Qualiter a messe, quam sua manu seracrat, verbo volucres abegerit.
- 20 Quomodo corvi injuriam, quam viro Dei intulerant, preci- bus et munere purgaverit.
- 21 Qualiter ejus necessitates etiam mare servavit.
- 22 Quomodo multis ad se venientibus monia datus salutis, fra- giles exposuerit antiqui hostis insidias.
- 23 Quomodo Elled Abbatissa et puella ejus per zonam ipsius sint sanata.
- 24 Quid reiscitanti eidem Elledæ de vita Egfridi Regis et Epi- scopali suo prædixit.
- 25 Quomodo electus ad Episcopatum, servum Comitiss languen- tem aqua per se benedicta curavit.
- 26 Qualiter in Episcopatu vixerit.
- 27 Quomodo interitum Egfridi Regis et militie ejus, quem præ- dixerat absens, viderit in spiritu.
- 28 Quomodo Hereberto anachoreta obitum suum prædixerit, Comitali quoque illius a Donno precibus obtinuerit sine mora.
- 29 Quomodo uxorem Comitiss per Presbyterum suum aqua be- nedicta sanaverit.
- 30 Quomodo puellam oleo perunctam a dolore capitis laterisque curavit.
- 31 Quomodo per panem ab ea benedictum indirmis sit sanatus.
- 32 Quomodo obitum sila in itinere juvenem maritorum orando revocaverit ad vitam, sine ulla mora.
- 33 Quomodo tempore mortalitatis morientem puernum natu sanum restituerit.
- 34 Qualiter animam ruginosam, qui de arborcadendo moribus est, ad eorum ferri consepit.
- 35 Quomodo aquam gustando, in vin saporem converterit.
- 36 Quomodo imbecientes et quosdam Fratres tempestas maris per septem dies obsederit.
- 37 Quanta agrulus lamenta perulerit, quidve desu sepul- tura manaverit.
- 38 Quomodo ministrum suum a profluvio ventris sanaverit aegritus vir bonus.
- 39 Que ultima Fratribus mandata dederit, et ut perrepto statico inter verba orationis spiritum redderit cohis.
- 40 Quomodo juxta prophetiam Psalmi, quem eo moriente can- taverant, Lindislarneensis sint impugnati, sed Domino ju- vante, iterum protuli.
- 41 Quomodo puer demoniacus sit homo, cui lavacrum corporis ejus infusus est, in aquam misa sanatus.
- 42 Quomodo corpus ipsius post undecim annos sit sine corrup- tione reperiunt.
- 43 Quomodo corpus Eadheri Episcopi in tumulo viri Dei po- nentes, sacrophagum illius desuper posuerunt.
- 44 Qualiter aegrotus ad tombam ejus orando sit sanatus.
- 45 Quomodo paralyticus per ejus calcamenta sit sanatus.
- 46 Qualiter anachoreta Felinus experiendo patiens ejus, in vultu sit sanatus.

CAPUT I.

Acta S. Cuthberti in pueritia et in juventute. Angeli patrocinium: ris precum.

Pincipium nobis scribendi de vita B. Cuthberti Jeremias Propheta conserrat, qui anachoretico per- fectionis statum glorificans, ait : Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua. Salebit solitarius et tacebit : qui levabit se super se. Hujus namque boni dulcedine accensus vir Domini Cuthbertus, ad memento adolescentia jugo monarchie in- stitutionis collum subdidit : et ubi opportunitas juxit, arrepta etiam conversatione anachoretica, non paucis tempore solitarius sedere, atque ob suavitatem divine contemplationis, ab humanis taere delectabatur al- loquiis. Sed ut hæc in majori ætate posset, superna illum

CAP 1

Thron. 8

A illum gratia ad viam veritatis paulatim a primis jam pueritiæ incitaverat annis. Siquidem usque ad octavam ætatis annum, qui post infantiam pueritiæ primus est, solis parvulorum ludis et lasciviæ mentem dare noverat : ita ut illud B. Samuelis tunc de ipso passet testimonium dici : Porro Cuthbertus necdum sciebat Dominum neque revelatus fuerat ei sermo Domini. Quod in præconium laudis dictum est pueritiæ illius, qui ætate major, perfecte jam cogniturus erat Dominum, ac sermonem Domini revelata cordis aure percceptorus. Oblectabatur ergo, ut diximus, jocis et vagitibus, et juxta quod a tatis ordo pusebat, parvulorum conventiculis interesse cupiebat, ludentibus colludere desiderabat. Et quia agilis natura, atque acutus erat ingenio, contendentibus ludo seipsum prævalere consueverat : aleo ut fessis nonnumquam ceteris, ille indefessus adhuc, si quis ultra seum vellet certare, quasi victor letabundus inquireret. Sive enim saltu, sive cursu, sive luctatu, seu quolibet alio membrorum sinuanimè se exercebat, ille omnes æquavos, et nonnullos etiam majores, a se gloriabatur esse superatos. Cum enim esset parvulus, ut parvulus sapiebat, ut parvulus a cogitabat : qui postmodum factus vir, plenissime ea, quæ parvuli erant, deposuit.

B Et quidem divina dispensatio primitiva elationem animi puerilis digno se pædagogæ compescere dignata est. Nam, sicut beate memorie b Trumwine Episcopus ab ipso Cuthberto sibi dictum perhibebat, dum quadam die solito luctamini in campo quodam non modica puerorum turba insisteret, interesset et ipse, et, sicut iudentium levitas solet, contra congruum naturæ statum variis flexibus membra plerique sinuarent, repente unus de parvulis triennis ferre, ut videbatur, accurrit ad eum, et quasi senili constantia cepit hortari, ne jocis et otio indulgeret, sed stabilitati potius mentem simul et membra subjigaret. Quo monita spernente, Inget ille corruens in terram, et faciem lacryinis rigans. Accurrunt consolaturi ceteri : sed ille perstat in fletibus. Interrogant quid haberet repentinum, unde tantis afficeretur lamentis. At ille tandem exclamans consolanti se Cuthberto : Quid, inquit, sanctissime Antistes et Presbyter Cuthberte, hæc et naturæ et gradui tuo contraria geris? Ludere te inter parvulos non decet, quem Dominus etiam majoribus natu Magistra virtutis consecravit. Audiens hæc boue indolis puer fixa intentione suscepit, relicta continuo ludendi venustate donum rediit : ac stalidior jam ex illo tempore animoque maturior adolescentia existere cepit. illo mirum Spiritu interius ejus præcordia decente, qui per os infantis extrinsecus ejus auribus insonat. Nec mirandum eququam, parvuli lasciviam per parvulum putasse. Dominogenere, colubere qui ad prohibendam Prophetæ insipientiam in ore subjugalis muti rationabilia verba, uni voluit, edidit : in cuius laude dictum est veraciter : Quia ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem.

C Verum quia omni habenti dabitur, et abundant, id est, habenti propositum amoremque virtutum, harum copia superno munere donabitur : quoniam puer Domini Cuthbertus, quæ per hominem accepit heritamenta, solo corde retinebat, etiam Angelico visu et affatu confortari promeruit. Nam subito dolore genu corruptum illius, ac cepit tumore grossescere : ita ut nervis in poplite contractis, pedem primo a terra suspensum claudicans portaret ; dehinc ingravescente molestia, omni pene privaretur inessu. Qui die quadam deportatus foras a ministris, atque sub divo recumbens, vidit repente venientem de longe equitem, albis indutum vestimentis et ho-

norabilem vultu : sed et equum, cui insidebat, incomparandi decoris. Qui cum adveniens, mansueto illum salutare alloquis, addidit quasi per jocum inquirere si aliquod tali hospiti vellet præbere obsequium. At ille : Jam, inquit, promptissime tuis cuperem devotus adstare obsequiis, si non exigentibus culpis, hujus languoris compede retinerer : diu namque est, quod molestia genu tumens oppressus, nulla cupiditate medicorum industria possum sanari. Qui desiliens equo, ac genu languidum diligenter considerans : Coque, inquit, triticeam in lacte farinam, et hac collectione calida tumorem superunge, et sanaberis. Et his dietis, ascendens equum, abiit. Ille jussis obtemperans, post dies paucos sanatus est : agnovitque Angelum fuisse, qui hæc sibi monita dedisset, imitante illo, quid quondam Raphaelem Archangelum ad sanandos Tobie visus destinare dignatus est. Quod si cui videtur incredibile, Angelum in equo apparuisse, legat historiam Machabeorum, in qua Angeli in equis et ad J. dæ Machabæi et ad ipsius templi defensionem advenisse memorantur.

7 Ab hoc autem tempore devotus Domino puer, sicut ipse postea familiaribus suis attestari solebat, sæpe in angustiis se vallantibus orans Dominum, Angelica meruit opitulatione defendi : necnon etiam pro aliis in periculo constitutis, quia benigna pietate supplicabat, exaudiebatur ab illo, qui clamantem d pauperem exaudire, et ex omnibus tribulationibus ejus consuevit eripere. Est denique e monasterium non longe ab ostio f Tini fluminis ad meridiem situm, tunc quidem virorum, nunc autem mutato, ut assolet per tempora rerum statu, Virgiginum Christo servientium nobili examine pollens : qui videlicet famuli Christi, dum ligna monasterii usibus apta per memorati alveum fluminis de longe ratibus veherent jamque e regione ejusdem monasterii vehendo devenirent, ac rates ad terram educere conarentur, ecce ventus subito ab occasu y tempestuosus assurgens abripuit rates, atque ad ostium fluminis trahere cepit. Quod videntes e monasterio Fratres, emissis in fluvio naviculis, eos qui in ratibus laborabant, adjuvare nitentur : sed vi fluminis ac ventorum violentia superati nequaquam valebant : unde facta desperatione humani adjutorii, confugerunt ad divinum. Egressi namque de monasterio, et labentibus in Oceanum ratibus, collecti in h proximo obice, flecebant genna, supplicantes Domino pro his, quos in tantum mortis discrimen jamjamque irrere cernebant. Sed provisione divina, quamvis diu precantium, vota sunt dilata, ut videlicet quanta esset in Cuthberto virtus precandi, patèti eret. Stabat enim in altera unius ripa vulgaris turba non modica, in qua stabat et ipse : quæ eum ad spectantibus eum tristitia monichis, raptas porro per mare cernebat rates, aleo ut quasi quinque aves parvulo (quinque enim erant rates) undis insidentes apparent, cepit irrillere vitam conversationis eorum, quasi merito talia paterentur, qui communi mortalium jura spernentes, nova et ignota darent statuta vivendi. Prohibuit probræ deridentium Cuthbertus : Quid agitis, inquit, Fratres, maledicentes his, quos in letum jam trahi videtis? Nonne melius esset et humanius, Dominum pro eorum deprecari salute, quam de illorum gaudere periculis? At illi rustici et animo et ore stonabantes adversus eum : Nullus, inquit, hominum pro eis eret, nullus eorum misereatur Deus : qui et veteres culturas hominibus tulere, et novas qualiter observare debeant, nemo novit. Quo accepto responso, ipse oraturus Dominum, genna flexit, caput in terram declinavit : statimque retorta vis ventorum, rates cum his, qui ducebant, gaudentibus, integras ad terram eiecit, et juxta ipsum monasterium in loco opportuno deposuit. Videntes

1. Reg. 3

Puer delectatur ludis :

a

B

b

admoveat isimo infante et prædicante Episcopatum dignitatem deserit ludos :

C

Mattu. 15

c 11

peru. Actente, clavau effectus,

D AUCTORE BEDA.

Ingr'o medicante sanatur :

2 Mach. 10

C. III 12

d e f

periclitantes rates mon. choram,

g

h

F otis irri lentibus,

ur stione rei luit littori.

AUCTORE
BEDA

A dentes autem rustici, erubuerunt de sua infidelitate : fidem vero venerabilis Cuthberti extunc laude digna predicabant, et deinceps predicare nullatenus cessabant : adeo ut Frater quidam nostri monasterii probatissimus, cujus ipse haec relatione didici, sese ab uno ipsorum rustice simplicitatis viro, et simulandi prorsus ignaro, coram multis saepe assistentibus audisse narraverit.

a Ita MS. utrumque in excusis est agitata — h Int S. Trumvini Episcopus Pictorum Australium. Ejus Acta dedimus 3 Februarii. — c sequentia usque ad haec verba. illo nimirum spirito, desunt in excusis, suppleta ex MSS. Nonfontis et nostro. — d Utrumque MS. peccatorem. — e De eodem monasterio infra agitur num 33 et a vita eodem modo describitur non addito alio nomine. — f Est Tinas fluvius Lancaniae paritacis in hodierna Scotia, ubi celebrat monasterium Llanynghon, de quo actum 6 Martii ad vitam S. Cuthberti Presbyteri. H Tinas rivulus fluvius ad quem inurus olim sub Imperatoribus Romanis excurtus, dirigit regnum Hiberniarum a regno Hicorum, ut supra dictum. Ex sequentibus prior fluvius intelligendus. — g Excusum, Intemptus — h Idem, primo. Utrumque locum ex duplici MS. correctimus.

TITULI

CAPUT II.

Occasio vitae religiosae. Ingressus in monasterium Mailroseense. Visio Angelorum. Escu divinitus collatu.

c. iv
Nocte pro
grege vigilans,

At ubi gubernatrix vite fidelium, gratia Christi, voluit famulum suum arctioris propositi subire virtutem, altioris praemii gloriam promereri, contigit eum remotis in montibus commissorum sibi pecorum agere custodiam : qui dum nocte quadam, dormientibus sociis, ipse juxta morem pervigil in oratione duraret, vidit subito fuscum de caelo lumen, medias longe noctis interrupsisse tenebras : in eoque caelestium choros agminum terram petisse, nec mora, a sumpta secuta nimia claritatis eximie supernam redisse ad patriam. Compunctus est multum hoc visu Deo dilectus adolescens ad subeundam gratiam spiritualis exercitii, ac promerenda inter magnificos viros vite felicitatisque perennis : confestimque Deo laudes, gratiarumque referens actiones, sed et socios ad laudandum Dominum fraterna exhortatione provocans : Heu, miseri, inquit, qui somno et inertia deliti, non meremur semper vigilantium ministrorum Christi cenare lucem. En ipse, cum medico noctis tempore pervigil orarem, tanta Dei magnalia conspexi : aperta est janua caeli, et inductus illuc Angelico comitatu spiritus eiusdam Sancti : qui nunc, nobis in infima caligine versantibus, supernae mansionis gloriam ac Regem illius Christum perpetuo beatus intuetur. Et quidem hunc vel Episcopum quemlibet sanctum vel eximium de fidelium numero virum fuisse existimo, quem tanto splendore lucis, tot ducentium choris Angelorum ad eos allatum vidi. Haec dicens vir Domini Cuthbertus, non parum corda pastorum ad divinae laudationis reverentiam accendit, agnovitque e mane facti Antistitem Lindisfarnensis Ecclesiae et Aidanum, magna utique virtutis virum, per id temporis, quo viderat, raptum de corpore, caelestia regna petisse : ac statim commendans suis praerogative pascobat dominis, monasterium petere decrevit.

a
vidit ab
Angel. in
caelum
deferri
antimam
S. Aidani,

C

b

c

d

Cumque novum vitam continentioris ingressum sedulo jam corde meditaretur, adit superna gratia, quae animum ejus arietis in proposito firmaret, ac manifestis edoceret indicis, quia quarrentibus regnum Dei et justitiam ejus, ea quae ad vitam corporis pertinent, beneficio divinae provisionis subjunguntur. Quadam namque die, dum iter solus ageret, divertit hora tertia in villam, quam eomnis foris positam reperit : intravitque domum ejusdam religiosae matris-familias, puellulum ibidem quiescere desiderans, et jumento potius, cui insedolat, quam sibi alimentum posseere curans : erat enim tempus incipientis brumae. Suscepit ergo eum mulier hem-

amore
passionis
Christi
jejunat sexta
feria in
itineri.

gne, rogavitque sollicitè, ut prandium parare atque illum reficere liceret. Negavit vir Domini : Non possum, inquit, adhuc manducare, quia dies jejunii est. Erat namque sexta Sabbati, qua plerique fidelium ob reverentiam Dominicae passionis, usque ad nonam horam solent protelare jejunium. Perstitit in rogando mulier, hospitalitatis studio devota : Ecce inquit, itinere quo vadis, nullum viculum, nulla hominum habitacula reperies, et quidem longum restat iter, neque ante solis occubitum valet consummari : unde precor, antequam egrediaris accipias cibos, ne tota die jejunium sustinere vel etiam procrastinare cogaris. At ille, quamvis multum rogante femina, rogantis et instantiam religionis amore devincens, jejunus viam repetiit, jejunus diem duxit ad vesperam.

10 Cumque instante jam vespera, cerneret se iter, quod proposnerat, eodem die non posse finire, neque ulla in proximo hominum hospitia, ubi manere posset, adesse; ecce subito iter faciens, vidit juxta jam deserta patebant. Iluc propter manendum ingreliens, equum, in quo venerat, alligavit ad parietem, collectumque fani fasciculum, quem tecto ventus abstulerat, edendum illi apposuit : ipse orando horam ducere coepit. At subito inter psallendum vidit equum, elato sursum capite, tecta casa carpentem, ore trabentem, atque inter cadentia foena tecti, involutum pariter decidere linteum : volensque dignoscere certius quid esset, finita oratione, accessit, et invenit involutum linteo dimidium panis calidi et carni, quae ad manam sibi refectionem sufficere possent, laudemque decantans beneficis caelestibus : Deo, inquit, gratias, qui et mihi pro ejus amore jejunanti, et meo comiti comam providere dignatus est. Divisit ergo fragmen panis quod invenit, partemque ejus dimidiam equo dedit : reliquum suo escui reservavit. Atque ex illo jam die promptior factus est ad jejunandum : quia nimirum intellexit, ejus dono sibi refectionem procuratam in solitudine, qui quondam Eliam solitarium, quia nullus hominum aderat qui ministraret, ejusmodi cibo per volucres non paucis tempore pavit : ejus oculi super tumentes eum, sperantes autem in misericordia ejus, ut eripiat a morte animas eorum, et aliat eos in fame. Haec mihi religiosus nostri monasterii, quod est ad ostium / Viri fluminis, Presbyter, nomine g Ingwald, qui nunc longae gratiae senectutis, magis corde mundo caelestia quam terrena carnalibus contemplatur adspectibus, ab ipso Cuthberto, jam tunc Episcopo, se audivisse perhibuit.

divinitus
escam accipit :

E

3. Reg. 17

Psal. 32

F

c vi

a S. Dotsilo,
providente
ejus sanctita-
tem, excipitur
in Mailroseensi
monasterio :

h

i

11 Interea venerabilis Domini servus, relictis seculi rebus, monasterium properat subire disciplinam : utpote caelesti visione ad appetenda perpetua gaudia beatitudinis incitatus, ad tolerandam pro Domino esuriam sitinque temporalem, epulis invitatus caelestibus. Et quidem Lindisfarnensem Ecclesiam multos habere sanctos viros, quorum doctrina et exemplis instrui posset, noverat : sed fama praeventus h Boisil, sublimium virtutum monachi et Sacerdotis, i Mailros petere maluit : casuque contigit, ut, cum illo perveniens, equo desilisset, ingressurusque ad orandum ecclesiam, ipsum pariter equum et hastam, quam tenerat manum, ministro delisset (nequid enim habitum deposnerat secularem) Boisil ipse praeforibus monasterii consistens, prior illum videret : praevidentem in spiritu, quantum conversatione esset futurus, quem cernebat, hoc unum dixit adstantibus : Ecce servus Dei : imitatus illum, qui venientem ad se Nathanael intutus, Ecce, inquit, vere Israelita, in quo dolus non est, sicut religiosus ac veteranus Dei famulus et Presbyter & Sigfridus solet attestari : qui eodem Boisilo,

k

haec

A hæc dicenti, inter alios adstabat, tunc in ipso monasterio adolescens, primis adhuc monachicæ vitæ rudimentis institutus, nunc in nostro, id est *l* in Cirvensi, monasterio perfectum in Christo agens virum, et interægra spiritus extremi suspiria lætæ vite alterius sitiens introitum. Nec plura loquens Boisilus, pervenientem mox ad se Cuthbertum benigne suscepit, causamque sui itineris exponentem, quia videlicet monasterium seculo prætulærit, benigne suscepit, benignius secum retinuit, erat enim Præpositus ejusdem monasterii.

12 Et post dies paucos adveniente viro beatæ recollectionis in Eata, tunc Presbytero et Abbate monasterii ipsius, postea Lindisfarnensis Ecclesie simul et ejusdem loci Antistite, indicavit ei de Cuthberto, et, quia boni propositi animum gereret, exposuit, obtinuitque apud eum, ut accepta tonsura, Fratrum jungeretur consortio : a qui ingressus monasterium, confestim æqualem ceteris Fratribus vitæ regularis observantiam tenere, vel etiam arctioris discipline studiis supergredi curabat, legendi videlicet, operandi, vigilandi, atque orandi solentior. Sed et juxta exemplum Samsonis fortissimi, quondam Nazarei, ab omni, quod inebriare potest, sedulus abstinebat. Nam autem tantam escarum volebat subire continentiam, ne necessariis minus idoneis efficeretur operibus : erat enim robustus corpore et integer viribus, atque ad quæcumque volebat, aptus exercitiis laboris.

a Erensum, raptum. — h Idem, collis illatum. — c *Infra in Vita et MSS.* Post paucos dies. — d *Colitur S. Aidanus primus illius Ecclesie Episcopus 31 Augusti. Mortuus anno Christi 651* — e *MSS utrumque inslantie restitit.* — f *Virum alius Wira, Ptolomæo Vedra. Iste rigat Dunelmensem Episcopatum, et Oceanum misetur ad Wiraunth, vulgo Monckswere-mith id est Wira sen Vedra ostium monachorum. Ibi monasterium illud extruxit S. Benedictus Biscepinus, ut pluribus ad ejus Vitam 12 Januarii dictum. — g Accensius testis profertur, quod puillo alter illo in curruce celebrantur, nisi et in alia Vita et MSS. — h Vitam S. Boisili dedimus 23 Junii. — i Mailros seu Melros monasterium in valle Scotie, hodierna, inter Tethum et Tardum amnis, a Berwico ultimo Angliæ oppido 20 millibus passuum distat, in ripa Tindi fluminis positum. Beda lib. 3 Hist. Ang. cap. 27. — k Sigefridus a Colyano dicitur esse idem ille, qui post S. Benedictum Biscepinum præfuit monasterio Warensi Abbas, sed eum anno 688 vitæ finem esse tradit Wigornensis : et hic e verbis adjunctis credam e vias excessisse, cum illi scriberet Beda. — l Alterum n. S. Benedicto Biscepio extractum monasterium, Kirwy seu Jarraw dictum, fere quingulis miliaribus a Wira distat, juxta Tinam fluvium. In ea vixit et obiit Beda. — m Beda lib. 3 Hist. Ang. cap. 27 Tunc Abbas Eata vir omnium mansuetissimus revelat. Inscriptus Martirologio 26 Octob. — n Beda ibidem. Alii incunte adolescentiæ monachicum et nomen assumpsit et habitum. Turgotus lib. 1 cap. 3 anno 651 id factum arbitratur.*

CAPUT III.

Discessus ad monasterium Riponense: regressus ad Mailrosense. Angelus hospitio susceptus. Peste liberatus S. Cuthbertus, mortuus S. Boisilus.

Cumque post a aliquot annos Regis b Alchfrido placeret, pro redemptione animæ suæ locum quemdam regni sui, qui vocatur c Inrhipum, ad construendum ibidem monasterium Eate Abbati donare, tolletur idem Abbas quosdam e Fratribus serui, in quibus et Cuthbertum, condidit ibi quod petebatur monasterium, atque eidem, quibus antea Mailros, d institutis discipline regularis imbut. ubi famulus Domini Cuthbertus, suscipiendorum officio præpositus hospitum, probando suæ gratia devotionis, Angelum Domini suo suscepisse fertur hospitio. Exiens enim primo mane de interioribus monasterii cellulis, invenit inibi quemdam sedentem juvenem : quem hominem æstimans, solito mox humanitatis more suscepit. Nam lavandis manibus aquam dedit, pedes ipse abluit, linteo extersit, fovendos humiliter manibus suo in sinu composuit, atque ut horam diei tertiam cibo reficiendus expectaret, rogavit : ne si jejunus iret, fame pariter

et frigore lassaretur hiberno : putabat namque hominem nocturno itinere simul et flatibus defessum niveis, illo requiescendi gratia diluculo divertisse. Negavit ille : et se cito iturum, quia longius esset mansio, ad quam properaret, respondit. At Cuthbertus diu multumque regens, tandem adjuratione addita divini nominis, ad manendum coegit : statimque, ut expletis Horæ tertiæ precibus, vescendi tempus aderat, apposuit mensam, sumendas obtulit escas, et Obsecro te, inquit, Frater, reficias, dum rediens calidum panem affero : spero enim quia jam cocti sint. At ubi rediit, non invenit hospitem, quem edentem reliquerat. Explorat vestigia, quæ ierat, sed nulla usquam invenit. Recter autem nives terras tegerant, quæ facillime viantibus iter proderent, et quo declinaret, monstrarent. Stupefactus ergo vir Dei, et secum quærens de facto, reposuit mensam in conclavi : quod ingressus, continuo obviam habuit miri odoris fragrantiam. Circumspiciens autem, unde esset orta tanta nidoris suavitas, vidit juxta positos tres panes calidos insulsi candoris et gratiæ, pavensque, talia secum loquitur : Cerno, quod Angelus Dei erat, quem suscepi : pascere, non pasci, veniens. En panes attulit, quales terra gignere nequit : nam et lilia candore, et rosas odore, et mella præcedunt sapore : unde constat, quia non de nostra tellure orti, sed de paradiso voluptatis sunt allati. Nec mirum, quod epulas in terris sumere respnerit humanas, qui æternæ vitæ pane fruitur in cælis. Itaque vir Dei de ostensa miraculi virtute compunctus, majorem ex eo virtutum operibus curam impendebat. Crescentibus autem virtutibus, crevit et gratia cælestis. Denique sapius ex eo tempore Angelos videre et alloqui, sed et esuriens, cibus, speciali sibi munere a Domino preparatis, meruit, refici. Nam quia affabilis et jucundus erat moribus plerumque, dum ad exemplum vivendi presentibus Patrum præcedentium gesta referret, etiam, quid sibi doni spiritualis superna pietas contulerit, humiliter interserere solebat. Et aliquando quidem palam, aliquando autem velate, quasi sub persona alterius, id facere curabat. Quod tamen qui audire, quia de seipso dixerit, intelligebant, juxta exemplum Magistri gentium, qui modo aperte suas virtutes replicat, modo sub prætextu alterius personæ loquitur, dicens : Scio hominem in Christo, ante annos quatuordecim, raptum usque ad tertium cælum, et cetera illius loci.

14 Interea quia fragilis est et more freti volubilis omnis seculi status instante subito turbine, præfatus Abbas Eata cum Cuthberto et ceteris, quos secum adduxerat, Fratibus domum repulsus est, et locus monasterii, quod condiderat, et aliis ad incolendum monachis datus. Nec memoratus athleta Christi mutatione loci mutavit mentem ab arrepto semel proposito militiæ cælestis : verum diligentissima, juxta quod et ante facere consueverat, B. Boisili dictis pariter auscultabat et actis. Quo tempore, sicut Herefridus familiaris ejus Presbyter et Abbas quondam monasterii Lindisfarnensis, ipsum referre solitum testatur, morbo pestilentiæ, quo f tunc plurimi per Britanniam longe lateque disiciebant, correptus est. At fratres monasterii illius totam, pro ejus vita et salute precantes, noctem duxere pervigilem : omnes enim, quasi hominis sancti necessarium sibi ejus adhuc in carne presentiam rebantur. Quod dum ipsi mane quidam de illis indicaret, (nam nescio eo fecerant) respondens statim : Et quid jaceo, inquit? Neque enim putandum est, quia tot taliumque virorum preces Deus non despexerit. Date baculum et caligas. Statimque exurgens cepit tentare incessum, baculo innitens : et crescente per dies virtute, sanitatem quidem recepit : sed quia tumor,

D AUCTORE BEDA

invenit tres panes ab Angelo relictos.

E

videt crebro Angelos, et cælis pascitur :

2 Cor. 12

reversus Mailrosens, f

peste corruptus :

f

per cibus ab aliis suscitatus :

qui

n a S. Eata tondetur, et fit monachus

S. Aidanus Wira fl. n. auct. r. r. r. r. r.

Mailros monach.

Sigefridus

Grany monasterium

a

a b

c Benti in monasterio Inrhipum.

d

Angelum hospitio accipit :

CAPUT IV.

Præpositi Mailrosensis officium. Verbum Dei prædicatum. Esca divinitus obtenta. Incendium repressum.

A qui in femore ejus apparebat, paulatim a superficie detumescens corporis, ad viscerum interiora prolapsus est, toto pene vite suo tempore aliquantulum interaneorum non cessabat sentire dolorem, videlicet ut juxta Apostolum, virtus in infirmitate perficretur.

13 Quem cum famulus Domini Boisilus a valetudine sanatum cerneret, ait : Vides Frater, quia liberatus es a molestia, qua laborabas. Et dico tibi, quod ea ultra jam tangendus non es, neque hoc moriturus in tempore : simulque rogo, ut quia me mors viena præstolatur, discere a me aliquid, quantum docere valeam, non omittas : non enim plus quam septem dies sunt, quibus mihi ad docendum sanitas corporis et lingue suppetet virtus. Respondit Cuthbertus, nihil hæsians de veritate verborum illius. Et quid, rogo, mihi optatum est legere, quod tamen tua valeam consummare septimana? At ille : Joannem, inquit, Evangelistam. Est autem mihi y eodex, habens quatuordecim septem, quos singulis diebus singulos personam, Domino adjuvante, legendi, et quantum opus est, inter nos conferendo percurrere. Facillime est ut dixerat. Quam ideo lectionem tam cito sine condere valebat, quia solum in ea fidei, que per dilectionem operatur, simplicitatem, non autem questionum profunda tractabant. Completa ergo post dies septem lectione, memorato modo arreptus vir Domini Boisilus, diem pervenit ad ultimum, et hoc lingua cum exultatione transcurso, ad gaudia perpetue hinc intravit. Termit illum his septem diebus omnia Cuthberto, que ei futura restabant, exposuisse : prophetias namque, ut dixi, et mira sanctitatis erat homo. Domini præfate acerbissimam pestilentie triennio, priusquam veniret,kata Abbatii suo prædixit fuisse futuram, nec se illa tollendam celavit : ipsum vero Abbatem non in mortuum, sed illo potius morbo, quem dysenteriam medici appellant, veridico, ut rerum exitus docuit, sermone præmonuit. Sed et Cuthberti cetera alia, quæ, Episcopus esset ordinandus, insinuavit. Unde idem Cuthbertus, postmodum in secessu anachoretico positus, de ere, idem nulli volebat, quia Episcopi cum predicatoribus, solebat multo cum dolore præstari, quæ etiam fieri possit, ut in eam, pernoctem diem, oculum habens, deliteam, ubi circumferentes in se sua fluctus Oceani tumescentes, a cunctarum mortalium visu pariter et cogitatione secludant ; nec sic quidem liberum me ab insidiis mundi fallentis testimo, sed tibi quoque, quia qualibet ex causa diligenter a me bonitas adripere possit, verborum.

14 Quam cum famulus Domini Boisilus a valetudine sanatum cerneret, ait : Vides Frater, quia liberatus es a molestia, qua laborabas. Et dico tibi, quod ea ultra jam tangendus non es, neque hoc moriturus in tempore : simulque rogo, ut quia me mors viena præstolatur, discere a me aliquid, quantum docere valeam, non omittas : non enim plus quam septem dies sunt, quibus mihi ad docendum sanitas corporis et lingue suppetet virtus. Respondit Cuthbertus, nihil hæsians de veritate verborum illius. Et quid, rogo, mihi optatum est legere, quod tamen tua valeam consummare septimana? At ille : Joannem, inquit, Evangelistam. Est autem mihi y eodex, habens quatuordecim septem, quos singulis diebus singulos personam, Domino adjuvante, legendi, et quantum opus est, inter nos conferendo percurrere. Facillime est ut dixerat. Quam ideo lectionem tam cito sine condere valebat, quia solum in ea fidei, que per dilectionem operatur, simplicitatem, non autem questionum profunda tractabant. Completa ergo post dies septem lectione, memorato modo arreptus vir Domini Boisilus, diem pervenit ad ultimum, et hoc lingua cum exultatione transcurso, ad gaudia perpetue hinc intravit. Termit illum his septem diebus omnia Cuthberto, que ei futura restabant, exposuisse : prophetias namque, ut dixi, et mira sanctitatis erat homo. Domini præfate acerbissimam pestilentie triennio, priusquam veniret,kata Abbatii suo prædixit fuisse futuram, nec se illa tollendam celavit : ipsum vero Abbatem non in mortuum, sed illo potius morbo, quem dysenteriam medici appellant, veridico, ut rerum exitus docuit, sermone præmonuit. Sed et Cuthberti cetera alia, quæ, Episcopus esset ordinandus, insinuavit. Unde idem Cuthbertus, postmodum in secessu anachoretico positus, de ere, idem nulli volebat, quia Episcopi cum predicatoribus, solebat multo cum dolore præstari, quæ etiam fieri possit, ut in eam, pernoctem diem, oculum habens, deliteam, ubi circumferentes in se sua fluctus Oceani tumescentes, a cunctarum mortalium visu pariter et cogitatione secludant ; nec sic quidem liberum me ab insidiis mundi fallentis testimo, sed tibi quoque, quia qualibet ex causa diligenter a me bonitas adripere possit, verborum.

15 Quem cum famulus Domini Boisilus a valetudine sanatum cerneret, ait : Vides Frater, quia liberatus es a molestia, qua laborabas. Et dico tibi, quod ea ultra jam tangendus non es, neque hoc moriturus in tempore : simulque rogo, ut quia me mors viena præstolatur, discere a me aliquid, quantum docere valeam, non omittas : non enim plus quam septem dies sunt, quibus mihi ad docendum sanitas corporis et lingue suppetet virtus. Respondit Cuthbertus, nihil hæsians de veritate verborum illius. Et quid, rogo, mihi optatum est legere, quod tamen tua valeam consummare septimana? At ille : Joannem, inquit, Evangelistam. Est autem mihi y eodex, habens quatuordecim septem, quos singulis diebus singulos personam, Domino adjuvante, legendi, et quantum opus est, inter nos conferendo percurrere. Facillime est ut dixerat. Quam ideo lectionem tam cito sine condere valebat, quia solum in ea fidei, que per dilectionem operatur, simplicitatem, non autem questionum profunda tractabant. Completa ergo post dies septem lectione, memorato modo arreptus vir Domini Boisilus, diem pervenit ad ultimum, et hoc lingua cum exultatione transcurso, ad gaudia perpetue hinc intravit. Termit illum his septem diebus omnia Cuthberto, que ei futura restabant, exposuisse : prophetias namque, ut dixi, et mira sanctitatis erat homo. Domini præfate acerbissimam pestilentie triennio, priusquam veniret,kata Abbatii suo prædixit fuisse futuram, nec se illa tollendam celavit : ipsum vero Abbatem non in mortuum, sed illo potius morbo, quem dysenteriam medici appellant, veridico, ut rerum exitus docuit, sermone præmonuit. Sed et Cuthberti cetera alia, quæ, Episcopus esset ordinandus, insinuavit. Unde idem Cuthbertus, postmodum in secessu anachoretico positus, de ere, idem nulli volebat, quia Episcopi cum predicatoribus, solebat multo cum dolore præstari, quæ etiam fieri possit, ut in eam, pernoctem diem, oculum habens, deliteam, ubi circumferentes in se sua fluctus Oceani tumescentes, a cunctarum mortalium visu pariter et cogitatione secludant ; nec sic quidem liberum me ab insidiis mundi fallentis testimo, sed tibi quoque, quia qualibet ex causa diligenter a me bonitas adripere possit, verborum.

Post obitum vero dilecti Deo Sacerdotis Boisili, memoratum Præpositi officium Cuthbertus suscepit, et per aliquot annos spirituali, ut Sanctum decebat, exercens industria, non solum ipsi monasterio Regularis vite monita simul et exempla præferelat, sed et vulgus circumpositum longe lateque a, a vita stulte consuetudinis ad celestium gaudiorum convertere curabat amore. Nam et multi filium, quam habebant, iniquis profanabant operibus; et aliqui etiam tempore mortalitatis, neglecto fidei, quo iuncti erant sacramento, ad erraticæ idolatriæ medicamine concurrebant : quasi missam a Deo conditore plagam, per incantationes vel alpheturas vel alia quælibet demaniacæ artis arcana, colibere valerent. Ad utrumque ergo corrigendum errorem, crebro ipse de monasterio egressus, aliquoties equo sedens, sed sæpius pedes incedens, circumpositas veniebat ad villas, et viam veritatis predicabat errantibus : quod ipsum etiam Boisilus suo tempore facere consueverat. Erat quippe moris eo tempore populis Anglicum, ut veniente in villam Clerico vel Presbytero, cuncti ad ejus imperium, verbum auditori, confluerent; libenter ea, quæ dicebantur, audirent; libentisque, quæ audire et intelligere poterant, operando sequerentur. Parro Cuthberto tanta erat docendi peritia, tantus amor persuadendi quam creperat, tale vultus Angelicæ lumen, ut nullus presentium lutebras ei sui cordis celare præsumeret; omnes palam quæ gesserant confitendo profiterent (quia nimirum hæc eadem illum latere nullo modo putabant) et confessa, dignis (ut imperabat) penitentis fructibus abstergerent. Solebat autem ea maxime loca peragere, illis prædicare in viculis, qui in arduis asperisque montibus præcipit positi, aliis horrore erant ad visendum, et paupertate pariter ac rusticitate sua doctorum prohibebant accessum : quos tamen ille, pio libenter manipulatus kideri, tanta doctrinæ excedebat industria, ut de monasterio egrediens, sæpe hibernicam integræ, aliquando danubium vel fribus, nonnumquam etiam mense pleno donum non rediret : sed demeratus in montanis, plebem rusticam verbo prædicationis simul et exemplo virtutis ad celestia vocaret.

17 Uno ergo sanctus vir in eodem monasterio virtutibus signisque successerit, fama operum ejus circumquaque erudesceret, erat sanctimonialis femina et mater ancillæ cum Christi, nomine b Edda, regens monasterium, quod situm est in l-co, quem c Coludi urbem nuncupant, religione pariter et nobilitate cunctis honorabilis : namque erat soror uterina Regis d Oswini. Hæc ad virum Dei mittens, rogavit, ut se quoque monasterium gratia exhortationis invisere dignaretur. Nec negare potuit, quod ab eo caritas ex ancillæ Dei corde poposcerat. Venit igitur ad locum, diesque aliquid ibi permanens viam justitiæ, quam prædicabat, omnibus a tu pariter et sermone pandebat.

18 Qui cum more sibi solito, quiescentibus noctibus ceteris, ad orationem solus exiret et post longas interpositæ noctis vigiliis, tandem instante hora communis synaxeos domum rediret, quadam nocte unus e Fratribus ejusdem monasterii, cum egredientem illum sibantio remperet, clanculo secutus ejus vestigia, quo ire quidve agere vellet, dignoscere quæretat. At ille egressus monasterio, serpente exploratore, descendit ad mare, ejus ripæ monasterium idem superpositum erat : ingressusque altitudinem

Præposita monasterii Mailrosensis

a dat operam hominibus ad Deum convertendis :

E

confessus accessus penitentium impunit :

viros non heros vidit.

f

at sanctimonialis monasterii Coludi exhortationes habet

b

c

d

in mare venit ; ad vulum moresus Deo nunc abus ludes persolvit :

tudinem

SECTORE REDA

2 Cor 12, 9

a S Missio v. c. p. r. d. c. e. n. c.

g

adhuc ex Evangelio S. Joannis dicitur deo dei,

h

morbo

morbo

Alejo das R

hi op a monasterium

Fata

1 chsanzo (64

a. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — b. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — c. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — d. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — e. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — f. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — g. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — h. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — i. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — k. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — l. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — m. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — n. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — o. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — p. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — q. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — r. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — s. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — t. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — u. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — v. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — w. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — x. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — y. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur. — z. Alejo das R. et ex sequentibus colligitur.

A tulinem maris, donec ad collum usque et brachia unda tumens asurgeret, pervigiles undisonis in laudibus tenebras noctis exegit. Appropinquante autem diluculo ascendens ad terram, denuo cepit in litore flexis genibus orare. Quod dum ageret, venere continuo duo de profundo maris quadrupedia, quae vulgo lutrae vocantur : haec ante illum strata in arena, anhelitu suo pedes ejus fovere coeperunt, ac villosa tangebant extergere, completoque ministerio, percepta ab eo benedictione, patrias sunt relapsa sub undas : ipse quoque mox domum reversus, canonicos cum Fratribus hymnos hora competente complevit. At Frater, qui eum de speculis praestolabatur, percussus pavore ingenti, vix praee angustia se premente domum nutante gressu pervenit : primoque mane accedens ad eum, sese in terram stravit, veniam de reatu stulti ausus cum lacrymis flagitavit : nil lubitans illum nosse, quid ipse noctu egerit, quidve pateretur. Cui ille : Quid, inquit, lubes Frater? Quid fecisti? Num nostrum inter nocturna iustrando explorare tentasti? Sed ea solum conditione tibi hoc in Iudaea commissum, si promiseris te, quae vidisti, nulli ante meum obitum esse dicturum. In quo nimirum precepto ejus secutus est exemplum qui discipulis in monte gloriis suae Majestatis ostendens, ait : Nemini dixeritis visionem, donec filius hominis a mortuis resurgat. Promittentem eggi, quae jusserat, Fratrem benedixit, pariterque culpam et molestiam, quam ne teratius incurreret, abstersit : qui virtutem, quam viderat, ipso vivente silentio tegens, post obitum ejus plurimis indicara carabat.

agressu Intra
marina
servantur :

propheti id
se vno alius
miserari :

Math. 17

navigat ad
Niduarum
Pictia?

10 Coepit interea vir Dei etiam spiritu prophetiae pollere, ventura praedicere, praesentibus absentia nuntiare. Quotum enim tempore pergens de suo monasterio pro necessitate causae accidentis, ad terram Pictorum, qui Niduari vocantur, navigando pervenit; comitantibus cum duobus e Fratribus, quorum unus postea Presbyterii fructus officio, virtutem miraculi, quam ibidem vir Domini monstravit, multorum notitia patefecit. Venerrunt autem illo post Natalis Dominici diem, sperantes se, quia undarum simul et aurarum arridebat temperies, citius esse redituros, ideoque nec cibaria secum tulere, tanquam ocyus reversuri. Sed longe aliter, quam putabant, evenit : nam mox ut terram tetigere, tempestas fera suborta est, quae iter eis omne remeandi praeculderet. Cumque per dies aliquot ibidem inter famis et frigoris pericula e laterent, (quo tamen tempore vir Dei non marcida luxu otia gerere, nec somnis vacare voluit inertibus : sed pernox in oratione per-tare satagebat, aderat sacratissima Dominicae Apparationis dies. Tum ille socios blando, ut juvenis atque affabilis erat, sermone alloquitur: Quid, rogo, tanta ignavia torpemus, et non quamcumque iter salutis inquirimus? En tellus nivibus, nebulis eolum horrescit; aer flatibus adversis furit, fluctibus aequor : ipsi inopia deficiamus, nec adest homo qui reficiat. Pulsenus ergo Dominum precibatur, qui suo quondam populo maris Rubri viam aperuit, eumque in deserto mirabiliter pavit orantes, ut nostri quoque miseretur in periculis. Credo, si non nostra fides titubet, non vult nos hodierno die jejuniis permanere, quam ipse per tot ac tanta sua miracula Majestatis illustrare curavit : praeterea, eamus alcubi quarentes, quid epularum nobis in gaudium suae festivitatis praestare dignetur. Haec dicens, effluxit eos sub ripam, ubi ipse noctu pervigil orare consueverat. Eo advenientes, invenerunt tria frustra delphininae carnis, quasi humano ministerio secta et preparata ad cocturam, flexisque genibus, gratias egerunt Domino. Dixit autem Cuthbertus : Videtis dilectissimi, quae sit gratia confidendi et

f
pernox in
precibus
persuasi :

Exod. 14, et
10.

divin-
asim-
m-
m-

sperandi in Domino. Ecce et cibaria famulis suis praeparavit, et ternario quoque numero, quot diebus hic residendum sit, nobis ostendit. Sumite ergo numera, quae misit nobis Christus, et abeuntes reficiamus nos, maneamusque intrepidi : certissima enim nobis post triduum serenitas caeli et maris adveniet. Factum est, ut dixerat : manente triduo tempestate praevahida, quarto demum die tranquillitas promissa secuta est, quae illos secundis flatibus in patriam referret.

D
AUCTORE
BEDA

mulactiam
p. f. v. c. i. :

abiens non tam
negatio.

20 Quotum quoque die, cum praedicaturus juxta consuetudinem suam populis de monasterio exiret, uno comite puero, jamque diu gradiendo fatigatis non parum adhuc restaret itineris, quousque ad vicum, quo tendebant, pervenirent, ait ad puerum, tentans eum : Dic age sodals, ubi hodie refici disponas : an habens aliquem in via, ad quem divertere valeas, hospitem. At ille respondens, ait : Ei haec ipsa mecum, inquit, turto in corde tractavi, quia nec viaticum ituri tulimus nobiscum, neque aliquem in itinere notum habemus, qui nos suo velit recipere hospitio : et non parum adhuc itineris superest, quod jejunii sine molestia complere nequamus. Cum vir Dei, inquit : Disce, filiule, fidem semper et spem habere in Domino : quia nunquam fame perit, qui Deo fideliter servit. Et sursum adspexit, vidensque aquilam in alto volantem : Cernis, inquit, a pulam illam porro volantem? Etiam per lupus ministrarium possibile est Domino, nos hodie reficere. Talia confabulantes, agebant iter juxta fluvium quendam, et ecce subito vident aquilam in ripa residentem, dixitque vir Dei : Vides ubi nostra, quam praedixi, ministra resulet? Carre, rogo, et quid nobis epularum, Domino mittente, attulerit inspicere, et citius affer. Qui accurrens, attulit piscem non modicum, quem illa nuper de fluvio g prehenderat. At vir Dei: Quid, inquit, fecisti fili? Quare ministras tuam partem non delisti? Seta citius medum, et illi partem, quam nobis ministrando meretur, remitte. Fecit, ut jusserat, sumptaque secum parte reliqua, ubi tempus reficiendi aderat, d. verterunt ad proximum vicum : et dato ad assandum h pisce, se pariter et eos, ad quos intrabant, gratisimo reficere convivio, praedicante Cuthberto verbum Dei, atque ejus beneficia collaudante : qui beatus vir, ejus est nomen Domini spes ejus, et non respexit in vanitates et inanis falsas. Ac sic resumpto itinere, ad docendum eos, quos proposuerat, profecti sunt.

E

in forme
p. li. deo

p. s. co. ab
operta accipit :

h

21 Eodem tempore, dum congregatis in quadam vilula plurimis, verbum vite praedicaret, praevigil subito in spiritu antiquum hostem, ad retardandum opus salutis, adesse : mixque ejus insidias, quas futuras intellexit, dicendo praecoecupare curavit. Nunquam inter ea, quae disputaverat, repente hujusmodi monita inseruit : Oportet, carissimi, ut quoties vobis mysteria regni caelestis praedicantur, mento haec corde ac sensu semper vigilantissimo audiat : ne forte diabolus, qui mille nocendi habet artes, supervacuis vos curis ab aeternae salutis amissione praepediat. Et haec dicens, domo sermonis, quem intermiserat, ordinem repetit : statimque hostis ille nequissimus phantasticum deferens ignem, domum juxta positam incendit, ita ut viderentur faces ignium totam volitare per villam, ac juvante vento fragor aera concenteret. Tum exiliens, quasi ad extinguendum ignem, turba pene tota, quam docebat (nam paucos ipse manu missa retinuit) certatim aquas jactabat : nec tamen unda vera falsas potuit restinguere flammam, donec orante viro Dei Cuthberto, fugatus auctor fallaciarum, ficta secum incendia vacuas reportaret in auras. Quod videns turba, multum salubriter erubuit : rursusque ad vicum Dei ingressa, flexis genibus, instabilis animi veniam precabatur

F

d. abolam
talem
phantasticum
excitantem,

precibus
rogat.

cabatur

A latio, utrosque simul tenet, imo omnes monachos tenet. Aidanus quippe, qui primus ejusdem loci Episcopus fuit, *d* monachus erat et monachicam cum suis omnibus vitam semper agere solebat : unde ab illo omnes loci ipsius Antistites usque hodie sic Episcopale exercent officium, ut, regente monasterium Abbate, quem ipsi cum consilio Fratrum elegerint, omnes Presbyteri, Diaconi, Cantores, Lectores, ceterique gradus Ecclesiastici, monachicam per omnia cum ipso Episcopo Regulam servant. Quam vivendi normam multum se diligere probavit B. Papa e Gregorius, cum seiscitanti per litteras / Augustino, quem primum genti Anglorum Episcopum miserat, qualiter Episcopi cum suis Clericis conversari debeant, respondit inter alia : Sed quia tua fraternitas, monasterii regulis erudita, seorsum fieri non debet a Clericis suis in Ecclesia Anglorum, quæ Deo auctore, nuper adhuc ad fidem perducta est; hanc debet conversationem instituere, quæ in initio nascentis Ecclesiæ fuit Patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his, quæ possidebant, aliquid suum esse dicebat : sed erant illis omnia communia. Igitur ad Lindisfarnensem Ecclesiam sive monasterium, Domini adveniens, mox instituta monachica Fratribus vivendo pariter et docendo tradebat. Sed et circumquaque morantem vulgi multitudinem, more suo crebra visitatione ad cœlestia quærenda ac promerenda succendebat. Necnon etiam signis clarior effectus, plurimos variis languoribus et tormentis comprehensos, orationum instantia priscae sanitatis restituit : nonnullos ab immundorum spirituum vexatione, non solum præsens, tangendo, orando, imperando, exorcizando; sed et absens vel tantum orando, vel certe eorum sanationem prædicendo curavit : in quibus erat illa Præfati uxor, de qua supra retulimus.

25 Erant autem quidam in monasterio Fratres, qui priscae suæ consuetudini, quam regulari, mallent obtemperare custodiæ : quos tamen ille modeste patientiæ suæ virtute superabat, et quotidiano exercitio paulatim ad melioris propositi statum convertebat. Denique sæpius in cœtu Fratrum de Regula disputans, cum acerrimis contradicentium fatigaretur injuriis, exurgebat repente, et placido vultu atque animo egrediens, dimittebat conventum : ac sequente nihilominus die, quasi nil objectionis prælie sustinisset, eadem, quæ prius, monita eisdem dabat auditoribus, donec illos paulatim, ut diximus, ad ea, quæ vellet converteret. Erat namque vir patientiæ virtute præcipuus, atque ad perferenda fortiter omnia, quæ vel animo vel corpori adversa ingerebantur, invictissimus, nec minus inter tristia, quæ contigissent, faciem prætendens hilarem : ita ut palam daretur intelligi, quia interna Spiritus sancti consolatione pressuras contemneret extrinsecas.

26 Sed et vigiliarum atque orationis adeo studiosus existebat, ut aliquoties tres sive quatuor noctes continuas pervigil transegisse credatur : cum per tantum temporis, neque ad lectum proprium veniret, nec extra dormitorium Fratrum, locum aliquem in quo pausare posset, haberet. Sive enim secretoribus solus orationi vacabat, sive inter psallendum operabatur manibus, torporemque dormitandi laborando propellebat, seu certe circumbit insulam, quomodo se singula quæque libenter pius explorator inquirens, pariter et longitudinem sibi psalmodiæ ac vigiliarum incedendo alleviabat. Denique arguere solebat pusillanimitatem Fratrum, qui graviter ferebant, si qui se nocturna vel meridiana quietis tempore importuna forte inquietudine suscitarent, dicens : Immo mihi molestam facit me excitando de somno sed potius lætificat me, qui excitat : facit enim me, de cusso torpore somni, utilitatis aliquid agere vel

cogitare. Tantum autem compunctioni erat deditus, tantum cœlestibus ardebat desideris, ut Missarum solennia celebrans, nequaquam sine profusione lacrymarum implere posset officium : sed congruo satis ordine, dum passionis Dominicæ mysteria celebraret, imitaretur ipse quod ageret, seipsum videlicet Deo in cordis contritione mactando; sed et adstantes populos sursum corda habere, et gratias agere Domino Deo nostro, magis ipse cor quam vocem exaltando, potius gemendo quam cantando admoneret. Erat zelo justitiæ fervidus, ad arguendum peccantes : erat spiritu mansuetudinis modestus, ad ignoscendum penitentibus : ut nonnumquam sibi contentibus peccata sua, his, qui deliquerant, prior ipse ; miserans miseros, lacrymas funderet, et quid peccatori esset agendum, ipse justus suo præmonstraret exemplo.

27 Vestimentis utebatur communibus, ita temperanter agens, ut horum neque munditiis, neque sordibus esset notabilis. Unde usque hodie in eodem monasterio exemplo ejus observatur, ne quis varii aut pretiosi coloris habeat indumentum : sed ea maxime vestium specie sint contenti, quam naturalis ovium lana ministrat. His et hujusmodi spiritualibus exercitiis vir venerabilis, et bonorum quorumque ad se imitandum provocabat affectum, et improbos quosque ac rebelles vitæ regularis, a pertinacia sui revocabat erroris.

a Mortuo Rege Osuio, anno 670 successit Egfridus. Ceterum ut supra et in parvate dicitur, erit S. Cuthbertus tunc Propositus Lindisfarnensis. — h MSS. exporrecta. — c Turpinus lib. 1 cap. 6 ad factum asserit anno Christi 664 cum S. Cuthbertus in monachicæ vitæ perfectione annum decimum quartum ageret, et audiret præclaram adhortationem, ut et qui præsumt in novæ ætatis, et qui subsunt, hujus exemplo, virtutum exercitiis incambant. — d E monasterio Hygenti advenerat S. Aidanus. — e Erat in lib. 12 epistoliarum ad ryas coleem. — f Colitur S. Augustinus 26 Mart. — g MSS. miseris infirmos.

CAPUT IV.

Vita solitaria in Farne insula. Ager excultus Beneficia avium et Oceani.

At postquam in eodem monasterio multa a annorum curricula explevit, tandem diu concupita, quæsitæ ac petita solitudinis secreta, comitante præfati Abbatis sui simul et Fratrum gratia, multum lætabundus adit. Gaudebat namque, quia de longa perfectione conversationis activæ, ad otium divinæ speculationis jam mereretur ascendere : lætabatur ad eorum sortem se pertingere, ille quibus cumitur in Psalmo : Ambulabunt Sancti de virtute in virtutem : videbitur Deus deorum in Sion. Et quidem in primis vitæ solitariæ rudimentis recessit ad locum quemdam, qui in exterioribus cellæ suæ partibus secretior appareret : at cum ibidem aliquandiu solitarius cum hoste invisibili orando a jejunando certaret, tandem majora præsumens, longinquorem ac remotiorem ab hominibus locum certaminis petiit. Farne dicitur insula, medio in mari posita : quæ non, sicut Lindisfarnensium incolarum regio, bis quotidie, accedente testu Oceani, quem rheuna vocant Græci, sit insula, bis renudatis abeunte rheumate littoribus, contigua terræ redditur, sed aliquot millibus passuum ab hac seminsula ad Eurum secreta, et hinc altissimo et inde infinito clauditur Oceano. Nullus hanc facile ante famulum Domini Cuthbertum solus valebat inhabitare colonus, propter videlicet demoratum illi phantasias dæmonum : verum intrante eam milite Christi, armato galea salutis, scuto fidei et gladio spiritus, quod est verbum Dei, omnia tela nequissimi ignis extincta, et ipse nequissimus cum omni satellitum suorum turba porro fugatus est hostis.

29 Qui videlicet miles Christi, ut devicta tyrannorum acie, monarcha terræ, quam adierat, factus

D
AUCTORE
BEDA

gratia
lacrymarum
abundat :

g

vestibus utitur
communibus,
lana non
tincta colore.

E

a
petit locum
desertum.

F
Psal. 83

d Farne
insulam :

dæmone ex
eis pellit.

A est, condidit civitatem suo aptam imperio, et domos in hac æque civitati congruas erexit. Est autem ædificium situ pene rotundum, a muro usque ad murum mensura quatuor ferme sive quinque perticarum distentum. Murus ipse deforis altior longitudine stantis hominis : nam intrinsecus vivam credendo rupem, multo illum fecit altiore, quatenus ad cohibendam ventorum sive cogitationum lasciviam et ad erigendam in superna desideria totam mentis intentionem, pius incolæ nil de sua mansione, præter cælum, posset intueri. Quæ videlicet murum non secto lapide, vel latere et cæmento, sed impolitis prorsus lapidibus et cespite, quem de medio loci fodiendo tulerat, composuit : e quibus quidam tantæ erant granditatis, ut vix a quatuor viris videretur potuisse levari, quos tamen illa Angelico adjutus auxilio, illic attulisse aliunde, et muro imposuisse repertus est. Duas in mansione habebat domos, oratorium scilicet et aliud ad communes usus aptum habitaculum : quorum parietes quidem de naturali terra multum intus forisque circumfodiendo sive credendo confecit ; culmina vero de lignis informibus et feno superpositus. Porro ad portum insulæ major erat domus, in qua visitantes eum Fratres suscipi et quiescere possent : nec longe ab ea fons, eorundem usibus accommodus.

B 30 At vero ipsa ejus mansio aqua erat indiga, utpote in durissima et præpe saxea rupe condita. Arcitis ergo vir Domini Fratribus, (quædam enim se ab adventantium secluserat aspectibus) Cernitis, inquit, quia fontis inops sit mansio, quam adhuc Sed rogemus (obsecra) illum, qui convertit solidam petram in stagna aquarum, et rupes in fontes aquarum, ut non nobis, sed homini suo dans gloriam, de hac quoque rupe saxosa nobis venam fontis aperire dignetur. Fodimus in medio tugurionum mei : credo, torrente voluptatis suæ potabit nos. Fecerunt ergo foveam, quæ in crastinum, emanante ab internis unda, rejectam invenerunt. Unde dubium non erat, hanc orationibus viri Dei de aridissima ac durissima petra prius terra elicitam fuisse aquam : quæ videlicet aqua nunc in modum prius contenta ripis, nec foras ebulliendo parvimentum invadere, nec hauriendo novit deflere : ita moderata gratia Largitoris, ut nec necessitati accipientis superflueret, nec sustentanda necessitati cõpia deesset b.

31 Facta ergo juvenitibus se Fratribus, mansione ac domibus præfatis, incepit habitare solus vir Domini Cuthbertus. Et primo quidem venientibus ad se Fratribus, de sua cella egredi, eisque ministrare solebat : quorum pedes dum aqua calida devotus lavaret, coactus est aliquoties ab eis etiam se discalceare, ut sicut pedes illos ad abluendum prædere. Namque intantum a cultu sui corporis animum sustulerat, atque ad animæ solius cultum contulerat, ut semel calcatus tibræus, quæ pellem habere solebat, sic menses perduraret integros aliquando etiam calcatus in Pascha, non nisi post annum, redeunte Pasche tempore, propter lavationem pedum, quæ in Cuna Domini fieri solet, se discalceasse dicatur : unde ob crebras preces incurvantionesque genuum, quas calcatus exercebat, callum oblongum nec exitum in confinio pedum et tibrarum habuisse deprehensus est. Denique increcente studio perfectionis, includitur in suo monasterio, utque ab hominum remotis aspectibus, solitarius in jejuniis, orationibus et vigiliis discit agere vitam, curam cum adventantibus de intus habens colloquium, et hoc per fenestram : quæ primitus aperta, et videri a Fratribus, et Fratres, quos alloquebatur, ipse videre gaudelatur : exinde procedente tempore et ipsa coarctata, nec nisi dande benedictionis vel alterius cuiuslibet certe necessitatis gratia poscente, reserabat,

32 Et primum quidem permodicum ab eis panem, quo vesceretur, accipiebat, ac suo bibebat e fonte : postmodum vero proprio manuum labore, juxta exempla Patrum, vivere magis aptum ducebat. Rogavit ergo allerri sibi inibi instrumenta, quibus terram exoreret, et triticum, quod sereret. Sed seminata verno tempore terra, nullos, usque ad medium aestatis, reddidit fructus. Unde visitantibus se juxta morem Fratribus, aiebat vir Dei : Forsitan aut telluris hujusce natura, aut voluntas Dei non est, ut hoc in loco mihi triticum nascatur. Afferte, rogo, hordeum si forte vel illud fructum facere possit. Quod si nec illi Deus incrementum dare voluerit, cæ satius est me ab canobium reverti, quàm alieno hic labore sustentari. Aliaque hordeum dum ultra omne tempus serendi, ultra omnem spem fructificandi terræ commendaret, mox abundanter exortum fecit fructum copiosum. Quod dum maturescere cõpisset, venire volucres et huic depascendo certatim insistebant. Ad quos pissimus Christi servus appropians (sicut post ipse referebat : solebat enim sæpe, quia læti vultus et affabilis erat, ad confirmandam fidem audientium, aliqua etiam de eis, quæ ipsa credendo obtinuerat, in medium proferre) Quid tangitis, inquit, sata, quæ non seruistis? An forte vos plus me his opus habetis? Si tamen a Deo licentiam accepistis, facite quod ipse permisit : sin autem recedite, neque ulterius aliena sedatis. Dixerat, et ad primum jubentis vocem universa volucrum multitudo recessit, seque per omnia deinceps ab ejusdem messis invasione continuit. Et hic quoque venerabilis Christi famulus in duobus miraculis, duorum Patrum est facta cõstitutus : in aqua videlicet elicta de rupe, factum beati Patris Benedicti, quidem pene et eodem modo legitur fuisse miraculum : sed idcirco uberius, quia plures erant, qui aquæ inopia laborarent : porro in arcesitis a messe volatilibus, reverendissimi et sanctissimi Patris Antonii sequebatur exemplum, qui a læsione hortuli, quem ipse plantaverat, uno onagros sermone compescuit.

33 Libet etiam quoddam B. Cuthberti, in exemplum præfati Patris Benedicti, factum narrare miraculum, in quo avium obedientia et humilitate, palam contumacia et superbia condemnatur humana. Erant siquidem corvi multo ex tempore ejusdem insulæ sedibus assueti, quos cum die qualiam nidificantes hospitium Fratrum, de quo præfatus sum, rostro lacerare, oblatosque cubnos quibus lectum fuerat, ad fabricam nidi ore ferre vir Dei conspuerent ; coaruit eis levi profensione dexteræ, atque a lasura Fratrum jam cessare præcepit. Sed illis imperium spernentibus. In nomine, inquit, Jesu Christi alute quantocumque, neque in loco, quem læditis, ultra manere præsumatis. Vix verba compleverat, et confestim tristes abiere. Peracto autem triduo, unus e duobus rediit, et fodientem reperens sanalum Christi, sparsis lamentabiliter pennis, et submisso ad pedes ejus capite, atque humiliata voce, quibus valebat indicis veniam precabatur admissi. Quod intelligens venerabilis Pater, dedit facultatem remeandi. At ille impetrata redeundi licentia, mox solalem adducturus abiit. Nec mora, redeunt ambo, et secum digna munera ferunt, dimidium videlicet axungiam porcinam : quam vir Domini adventantibus postea Fratribus sapius ostendere, atque ad ungendas caligas præbere solebat ; contestans eis, quanta hominibus obedientia, quanta sit cura humilitatis habenda ; cum avis superbissima injuriam, quam viro Dei intulerat, precibus, lamentis et muneribus festinavit abluere. Denique ad dandum hominibus exemplum correctionis, multos deinceps annos in ipsa insula manebant et nidificabant, neque aliquid molestiæ cuiquam irrogare audebant. Nulli autem

ACCURATE BEDA ædificia extruit :

preibus fontem impetrat :

pedes adventantium lavat :

calceatus continuo manet :

inclusus vultu

oculis a fenestra,

D sane a fratribus allato victual :

triticum cerit

c

et eo minus crescente hordeum :

avis vultu respicit a sillis, B

imitatus SS. Benedictum et Antonium :

corvos noxios discedere jussos

F

apostolo nomine Jesu Christi castigat

axungiam ab eis vitiatam accipit :

autem

A autem videatur absurdum, a volatilibus formam discere virtutis, cum Salemon dicat: Vade ad fornicam, o piger, et considera vias ejus, et discite sapientiam.

Prov. 6, 6

lignum domunculae necessarium, a Fratribus adferri petit:

34 Non sola autem aeris, sed et maris animalia, imo et ipsum mare, sicut et aer et ignis, juxta quod in superioribus exposuimus, viro venerabili praebuere obsequium: qui enim Auctori omnium creaturarum fideliter et integro corde famulatur, non est mirandum, si ejus imperiis ac votis omnis creatura deserviat. At nos plerumque ideo subjectae nobis creaturae dominium penitimus, quia Domino et Creatori omnium ipsi servire negligimus. Et ipsum, inquam, mare promptum famulo Christi, ubi opus habuit, impendebat officium. Disponebat namque parvulam sibi in monasterio suo, sed quotidianis aptam necessitatibus, condere casulam: cui a parte maris, qua alluvione frequentium gurgitum excavata rupis altissimum nec brevem fecerat hiatum, basis supponenda erat, et haec, juxta latitudinem hiatus, duodecim pedes longa. Rogavit ergo Fratres, qui se visitaturi advenerant, ut cum redire vellent, lignum sibi longitudinis duodecim pedum, ad faciendam domunculae basim, deferrent. Qui promiserunt se libentissime facturos, quod petit: sed ubi accepta ab

B ec benedictione, domum sunt reversi, fugit mentem petitio Patris; reversive die debito ad eum non attulere quod rogabantur. Quibus ille benignissime receptis, et oratione solita Domino commendatis, Ubi est, inquit, lignum, quod vos adferre rogabam? Tum illi reminiscentes petitionem ejus, suamque confitentes oblivionem, veniam de admissio precabantur. At vir mitissimus blando illos sermone consolatus, usque ad mane in insula manere et quiescere praecipit, dicens: Credo, quia Deus non obliviscetur meae voluntatis et necessitatis. Fecerunt ut dixerat, et exurgentes mane viderunt quia nocturnis Oceani aestus lignum memoratae longitudinis attulit, et in ipso insuper loco deposuit, ubi in aedificium desuper erat imponendum. Videntes autem, mox et viri venerabilis sanctitatem mirabantur, quae etiam elementa servirent; et suae mentis tarditatem debito cum pudore culpabant, quos etiam insensibile elementum, quam sit Sanctis obtemperandum, doceret.

his id negligentibus,

in Oceani accipit:

35 Veniebant autem multi ad virum Dei, non solum de proximis Lindisfarnensium finibus, sed etiam de remotioribus Britanniae partibus, fama nimirum virtutum ejus acciti: qui vel sua, quae commississent errata, vel demonum, quae paterentur tentamenta proflentes, vel certe communia mortalia quibus affligerentur, adversa patefacientes, a tante sanctitatis viro se consolandos sperabant. Nec eos defellit spes: namque nullus ab eo sine gaudio consolationis abibat, nullum dolor animi, quem illo attulerat, redeuntem comitatus est. Noverat quippe miosos pia exhortatione refovere: sciebat angustiatis gaudia vitae caelestis ad memoriam revocare, fragilia saeculi hujus et prospera simul et adversa monstrare: diligenter tentatis multifarias antiqui hostis pandere verantias, quibus facile caperetur animus, qui vel fracterno, vel divino amore nudatus existeret: at qui integra fide laboratus incederet, insidias adversarii, Domino auxiliante, quasi casses transiret araneae.

a venientibus omnibus solamen praebet:

C Quoties, inquit, me ipsum de alta rupe per praecipit miser? Quoties, quasi ad interficiendum me lapides jactabant? Sed et aliis aliisque phantasiarum tentamentis me appetentes deterere, ac de loco hujus certaminis conabantur eliminare: nec tamen ullatenus vel corpus meum lesura aliqua, vel mentem timore contaminare valebat.

invidias demonum sibi ulcisci explicat:

36 Hoc quoque Fratribus solebat crebris intimare, ne conversationem ejus, quasi singulariter celsam mirarentur, quia contemptis secularibus cu-

ris, secretus vivere mallet. Sed jure, inquit, est cœnobitarum vita miranda, qui Abbatis per omnia subjiuntur imperiis, ad ejus arbitrium cuncta vigilandi, orandi, jejunandi atque operandi tempora moderantur: quorum plurimos novi parvitate meam longe et munditia mentis, et culmine gratiae prophetae auteire. E quibus est venerabilis et cum omni honorificentia nominandus servus Christi Boisilus, qui me in Mailrosensi monasterio quondam senex adolescentem nutrebat, et inter emutriendum cuncta, quae mihi erant ventura, prophetica veritate praedixit, et unum tantummodo restat ex omnibus, ab eo mihi praedictis, quod utinam nunquam impleatur. Hoc autem dicebat, quia praefatus Christi famulus Episcopatus eum gradu significabat esse functurum, cujus perceptionem ipse non parum desiderio vitae secretioris horrebat.

D AUCTORE BEDAE. sanctibus vitam praefert sui anachoresi.

a Tuvotus lib. 1 cap. 7. Cum in Prioratu duodecimum et eo amplius exegisset aetatem, id factum asserit anno Christi 676. — b Addit Beda lib. 3 cap. 28, aquam usque ad hanc diem sufficientem cunctis illo adventiculis gratiae suae caelestis copiam ministrare. — c Item ait protestatum Fratribus dixisse: Si mihi Divina gratia in hoc loco donaverit, ut de opere manuum mearum vivere queam, libens tibi morabor: sin alias ad vos citissime, Deo volente, revertar.

CAPUT VII.

S. Elfreda collata sanitas, dato colloquio varia praedicta. Episcopatus Lindisfarnensis.

E

Neque vero sanitatum miracula per hominem Dei, tametsi longe ab hominibus positum, fieri cessabant: siquidem venerabilis Christi ancilla a Elfreda, quae inter gaudia virginitalis non paucis famularum Christi agminibus maternae pietatis curam b adhibebat, ac c regalis stemmata nobilitatis potiori nobilitate summae virtutis accumulabat, multo virum Dei semper excolebat amore. Haec eo tempore, sicut ipsa postea reverendissimo Lindisfarnensis Ecclesiae Presbytero Herefrido et ille mihi referebat, gravi percussa languore ac diu vexata, pene visa est pervenisse ad mortem. Cui cum nil curationis possent adhibere medici, subito divina intrinsecus gratia curante, paulatim morti subtracta est, nec tamen plene sanata: nam dolor quidem interaneorum abscessit, membrorum vigor rediit; sed facultas standi vel ambulandi prorsus defuit: quia nec ad standum erigi, nec nisi quadrupes valebat ingredi. Cœpit ergo tristis aeternam timere debilitatem: nam et de medicorum auxilio jampridem facta fuerat desperatio. Cui cum die quadam inter angustias tristium cogitationum veniret in mentem beata et quietata conversatio reverendissimi Patris Cuthberti: Utinam, inquit, haberem aliquid de rebus Cuthberti mei: scio certe et credo et confido in Domino, quia cito sanarer. Et non multo post adventit, qui ei zonam lineam, ab eo missam, deferret. Quae multum gavisam de munere et desiderium suum viro sancto jam cœlitus patefactum intelligens, succinxit se illa, et mane mox erecta ad standum, tertia vero die plene est reddita sanitati.

Zona mista sanata S. Elfredam Abbatissam.

a b c

38 Post dies autem paucos cœpit egrotare quaedam de Virginibus monasterii ipsius, dolore capitis intolerabili: quae cum ingravescente morbo per dies videretur esse moritura, intravit ad visitandam eam venerabilis ejus Abbatissa. Cumque eam graviter afflictam conspiceret, tulit memoratam viri Dei zonam et hac illi caput circumligare curavit: quae eodem mox die, abeunte dolore sanata est: tollensque zonam, sua recondidit in capsam. Quam cum post dies aliquot Abbatissa requireret, neque in capsam eadem, neque usquam prorsus potuit invenire. Quod divina dispensatione factum intelligitur, videlicet ut et per duo sanitatis miracula Deo dilecti Patris sanitatis appareret credentibus, et deinceps dubitandi de sanctitate

et altam sanctimoniam:

zona de in sublata.

tute

A titate illius occasio tolleretur incredulis. Si enim eadem zona semper adesset, semper ad hanc concurrere voluissent ægroti : et dum forte ex his aliquis non mereretur a sua infirmitate curari, derogaret impotentia non salvantis, cum ipse potius esset salutis indignus. Unde provida, ut dictum est, dispensatione superna pietatis, postquam fides credentium confirmata est, mox invidia perfidorum materia destrabendi esse prorsus ablata.

ACTORE
BEDA.

d
S. Eilfredam in
monasterio
Coquedi
alloquitur,

e

39 d Alio item tempore misit eadem reverendissima Virgo et Mater Virginum Christi Eilfred rogavitque virum Dei, adjurans in nomine Domini, ut eum videre et de necessariis mereretur alloqui. Qui ascensa cum Fratribus navi, venit ad insulam, quae e Coquedi fluminis ostio præjacens, ab eodem nomine accepit, et ipsa monachorum costibus insignis : nam præfata Abbatissa illo eum sibi occurrere rogaverat. Cujus potita colloquiis, cum multa ab eo, quæ sciscitabatur, audiret ; ecce, repente in medio sermone advoluta pedibus ejus, adjuravit eum per nomen illud terribile ac venerabile superni Regis et Angelorum ejus, ut diceret illi quam longo tempore victurus esset Egfridus frater illius, et regnum gubernaturus Anglorum : Scio enim, inquit, quia prophetice spiritu, quo polles, etiam hoc dicere potes, si vis. At ille expavens ad juramentum, nec tamen volens aperte, quod patebatur, revelare secretum :

B

Psal. 89
Eccl. 11
prædicit
mortem
Egfridi Regis
et fratris,

et successio-
nem Aldfridi
fratris

Mirum, inquit, quare sapiens femina et in sanctis erudita Scripturis, longa vocare velis tempora vitæ humanæ, dicente Psalmista, Quia anni nostri sicut aranea meditantur, et cum moneat Salomon : Si annis multis vixerit homo, et in his omnibus lætus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis et dierum multorum, qui cum venerint, vanitatis arguuntur præterita : quanto magis is, cui unius solum anni vita superest, brevi videtur tempore vixisse, ubi mors adstiterit in januis? Hæc audiens illa, fuis lacrymis, præsupplicia dira desolebat : extersaque facie, rursus audacia fuminea adjuravit per Majestatem summæ divinitatis, ut diceret, quem habiturus esset hærelem regni, cum filiis careret et fratribus. Qui parum silens, ne dicas, inquit, quia cret. Habebit enim successorem, qui germana, ut ipsum Egfridum, dilectione complectaris. At illa : Obsecro, inquit, dicas, quibus in locis sit ille. Qui ait : Cornis hoc mare magnum et spatiosum, quot abundet insulis? Facile est Deo de aliqua harum sibi providere, quem regno præficiat Anglorum. Intellexit ergo, quia de Aldfrido diceret, qui foribatur filius fuisse patris illius, et tunc in f insulis Scotorum ob studium litterarum exulabat.

C

et se ad Epi-
scopatum
cogendum :

40 Sciebat autem, quia Aldfridus proponeret eum constituere Episcopum, volensque dignoscere, si propositum sequeretur effectus, ita querendo exorsa est : O quam varia intentione dividuntur corda mortalium! Quidam adeptis gaudent divitiis, alii amantes divitias, semper egent : tu gloriam mundi, quamvis offeratur, respicis ; etiamsi ad Episcopatum pertingere possis, quo sublimius apud mortales nihil est, tui claustra deserti lucie gradui præferres. At ille : Scio me, inquit, tanto gradu dignum non esse, nec tamen judicium superni Gubernatoris aspiciam effugere potero : qui si tanto oneri me sulciendum disposuit, credo quia post modicum liberum reddet, et fortasse non amplius, quam duobus annis exactis soltam me meo solitudinis remittet ad requiem. Præcipio autem tibi in nomine Domini et Salvatoris nostri, ne cui ante obitum meum, quæ a me audivisti, referas. Cumque illi hæc et multa alia, quæ querebat, exponeret, atque eam, de quibus opus habebat, instrueret, reversus ad insulam et monasterium suum, solitariam, ut coeperat, agebat sedulus vitam.

41 Nec multo post y, congregata Synodo non D parva, sub præsentia piissimi ac Deo dilecti Regis Egfridi, cui beate memorie h Theodorus Archiepi- g scopus præsidebat, unanimi omnium consensu ad Episcopatam ecclesie Lindisfarnensis electus est. Qui h in synodo adnominatur Episcopus, cum, multis legataris ac litteris ad se præmissis, nequaquam suo loco posset erui, tandem Rex ipse præfatus una cum sanctissimo Antistite Trumwino, nec non et aliis quamplurimis i religiosis ac potentibus viris ad insulam navigavit : genua flectunt omnes, adjurant per Dominum, lacrymis plenum dulcibus extrahunt latebris, atque ad Synodum pertrahunt. Quo dum perveniret, quamvis multum renitens, unanimi omnium voluntate superatur, atque ad suscipiendum Episcopatus officium collum submittere compellitur. Nec tamen statim Ordinatio, sed peracta hyeme, quæ imminebat k, expleta est : atque ut verbis ejus Prophetice per omnia satisfaceret, Egfridus post annum Pictorum gladio trucidatur, et Aldfridus in regnum frater ejus notbus substituitur : qui non paucis ante temporibus in regionibus Scotorum lectioni operam dabat, ibi ob amorem sapientie spontaneam passus exilium.

i

difficiliter
acceptat :
ordinatur :

k

42 Cum ergo electus ad Episcopatum vir Domini Cuthbertus, suam remeasset ad insulam, atque aliquantulum temporis secretis Domino solita devotione militaret, evocavit eum venerabilis Episcopus ejus Eata, atque ad suum colloquium Mailros venire præcepit. Quo expleto colloquio, dum domum redire cœpisset, occurrit illi Comes quidam Egfridi Regis, rogavitque obnixè, ut ad benedictionem dandam in villulam suam domumque diverteret. Quo cum pervenisset, et gratifico omnium susceptus esset officio, indicavit ei vir de infirmitate famuli sui, dicens : Deo gratias, sanctissime Pater, quod nos videre, nostramque domum intrare dignatus es. Et vere credimus, quia maximum nobis lucrum et mentis et corporis præstet adventus tuus. Est autem nobis famulus pessima diutius infirmitate cruciatus, et tantum doloris hodie perductus, ut morientis similior, quam languenti appareat. Extrema namque corporis sui parte præmorta, permodicum ore et naribus flatum trahere videtur. Qui confestim benedixit aquam, et dedit ministro Comitum, nomine Baldhelmo, qui nuncusque superest, et in Ecclesia Lindisfarnensi Presbyterii gratum officio tenens, moribus implet ; virtutesque viri Dei cunctis scire volentibus referre melle dulcius habet, qui et mihi hoc ipsum, quod refero miraculum narravit. Huic ergo dans aquam benedictam vir Dei : Vade, inquit, et gustandam præbelanguenti. Qui dictis parens, attulit aquam agrotanti. Quam dum tertio ori ejus infunderet, continuo contra morem se quietum dimisit in soporem (erat enim jam vespera) qui etiam silentio transegit noctem, et visitandi se Domino suo salvus mane apparuit.

E
colloquitur
cum S. Eata
Episcopo,

divertit apud
quemdam
Comitem,

aqua benedicta
sanat morbo
pene extinctum
F

43 Susceptum autem Episcopatus Ordinem venerabilis vir Domini Cuthbertus I, juxta præcepta et exempla Apostolica, virtutum ornabat operibus. Commisam namque sibi plebem et orationibus protegebat assiduis, et admonitionibus saluberrimis ad cœlestia vocabat : et (quod maxime Doctores juvat) ea quæ agenda docebat, ipse prius agenda præmonstrabat m. Eripiebat inopem de manu fortiorum ejus, egenum et pauperem n rapientibus eum ; tristes ac pusillanimes consolari, male autem gaudentes ad tristitiam, quæ secundum Deum est, revocare curabat. Solitam sibi parcimoniam exercere sedulus, et inter frequentiam turbarum, monachicæ vitæ rigorem sollicitus observare gaudebat. Esurientibus alimenta, indumenta præbebat argentibus, ceterisque vite Pontificalis insignibus rite decoratus incedebat.

i
præ- et exemplo :

m
juvat miseros :

n
monasticam
viam servat.

Cujus

A. Cujus internis, id est, animi virtutibus ea quoque, quibus foris esulgelat, miraculorum signa testimonium dabant. Ex quibus aliqua breviter memorie commendare curavimus.

Sireaneshall

a *Colitur S. Elfrida 8 Februarii, ubi hæc omnia explicantur. — b In monasterio Sireaneshall, postea Wychebi dicto, 30 milibus passuum ab Eboraco in Borrali parte situm, a S. Hilda capto, cui S. Elfrida in regimine successit. Ita fere Malmesburienus lib. 1 de gestis Regum Anglorum cap. 3. — c Filia Oswii Regis, et Eusebia filia S. Edwini Regis. — d Anno 684, ut ex sequentibus constat. — e Coquedus aut Coqueila fluvius vocat Consulatium hodiernum Northambria, et ubi miscetur Oceano, insula vicina est de qua hæc agitur. — f In insula illi dicitur in alia Vita ex MSS Consultu ibi Notationem. — g Juxta fluvium Alne, in loco, qui dicitur Astwiforda, ut supra dictum. — h S. Theodorus Archiepiscopus Cantuariensis cultor 19 Sept. — i Addit Beda supra, et de ipsa insula Lindisfarnensi. — k Addit sub presentia præfati Regis Egfridi, convenientibus ad consecrationem ejus septem fuerat ordinatus, Cuthbertus in quibus beate memorie Theodorus primatum tenebat. Electus est autem primum in Episcopatum Hagustaldensis Ecclesie pro Thurberto, qui ab Episcopatu fuerat depositus. Sed quoniam ipse plus Lindisfarnensi Ecclesie, in qua conversatus fuerat, dilexit præfati, placuit ut Eata reverso ad sedem Ecclesie Hagustaldensis, cui regebat primo fuerat ordinatus, Cuthbertus Ecclesie Lindisfarnensis gubernacula susciperet. Turgotus lib. 1 cap. 9 observat diem Pasche incidisse in vii Calendas April. anno 685. — l Beda supra, ad imitationem beatorum Apostolorum. — m Beda ibidem sequentia ita exponit : Erat quippe ante omnia divine caritatis igne fervidus, patientie virtute modestus, affabilis omnibus, qui ad se consolationis gratia veniebant. Hæc ipsum quoque orationis loco dicens, si infirmis Fratris operam suam exhortationis tribuerit, sciens quia qui dixit, Duges Dominum Deum tuum, dixit, et Diliges proximum tuum sicut teipsum. Erat et abstinentie castigatione insignis, erat gratia compunctionis semper ad caelestia suspensus. Denique cum sacrificium Deo victimæ salutaris offerret, non elevata in altum voce, sed priusvis ex imo pectore larymīs Domino sua vota commendabat. Eadem habet Turgotus lib. 1 cap. 9 cum adhortatione ad Episcopos, ut ejus virtutes imitentur.*

Coqueila flu. et insula

S. Cuthb. rti c. u. rratio

Pietus S. Cuthberti

estote illius Dominici præcepti, Vigilate et orate, non intretis in tentationem. Putabant autem, quia non multo ante pestilentie clades eos et multos et circumquaque lata cæde straverant, eum de hujusmodi plaga jam reditura fuisse locutum. At ille rursus assumpto sermone : Quondam, inquit, cum adhuc in mea demorarer insula solitarius, venerunt ad me quidam de Fratribus die sancto Dominice Nativitatis, rogabantque ut de mea casula et mansione egrediens, solennem cum eis et lætum diem tantæ venerationis transigerem. Quorum ego devotis precibus acquiescens, egrediebar, et consedimus ad epulas. At in media forte refectione dixi ad eos : Obsecro, Fratres, caute agamus nos et vigilantem, ne per incuriam forte et securitatem inducamur in tentationem. At illi responderunt : Obsecramus, hodie lætum agamus diem, quia natale est Domini nostri Jesu Christi. Et ego : Sic, inquam, faciamus. Cumque post hæc aliquandiu epulis, exultationi ac fabulis indulgeremus, rursus admonere cœpi, ut solliciti existeremus in orationibus et vigiliis, atque ad omnes tentationum incursum parati. Et illi, Bene, inquit, et optime doces : sed tamen, quia abundant dies jejuniorum et orationum et vigiliarum, hodie gaudeamus in Domino. Nam et Angelus, nascente Domino, evangelizabat pastoribus gaudium magnum, quod esset omni populo celebrandum. Et ego Bene, inquam, faciamus sic. Sed cum epulantibus nobis et diem lætum ducentibus, tertio ejusdem admonitionis verba repeterem, intellexere illi, quia non frustra hæc tam studiose suggererem : et expavescentes, dicebant : Faciamus, ut doces, quia necessitas magna nobis incumbit, ut contra insidias diaboli et omnia tentamenta semper accerti spiritualiter vigilemus. Hæc dicens, ego nesciebam, sicut nec illi, aliquid nobis occursum nove tentationis : sed tantum instinctu mentis admonitus sum, adversus subitas tentationum procellas statum cordis semper esse muniendam. Sed ubi reversi a me, mans ad suum, id est, Lindisfarnense monasterium relierunt, ecce quemdam de suis morbo pestilentie obisse reperiunt : et crescente ac saviente per dies, in eo etiam per menses et annum pene totum eadem clade, nobilissimus ille Patrum Fratrumque custos spiritualium pene universus migravit ad Dominum. Et nunc ergo, Fratres, vigilate et vos in orationibus, ut si quid vobis tribulationis ingruerit, vos jam paratos inveniat. Hæc dicente venerabili Antistite Cuthberto, rebantur, ut præfatus sum, quia de reditu pestilentie diceret : sed post unum diem adveniens, qui fugerat e bello, occulta viri Dei vaticinia miseris exponebat eloquiis. Probatumque est, ipsa die eademque hora, qua viro Dei juxta puteum stanti revelatum est, cæsis circum tutoribus, Regem hostili gladio fuisse prostratum e.

D ACCITORE BEDA Math. 26

adhortatur monachos,

ut olim inter epulas hortatur ad caute agendum,

E

et semper vigilantum contra fraudes diaboli

tunc ante grassantem pestem,

F nunc ob eadem Regi.

G

Colloquitur cum Hereberto

f 9

CAPUT VIII.

Absenti Cuthberto revelata cades Egfridi Regis. Hereberti eremite instructio, dies mortis procuratus.

a Lugubaliam aiti

b

c

absenti intelligit eadem Egfridi Regis

nonet Reginam d

Igitur Egfridus Rex dum a ausu temerario exercitum in Pietos duceret, eorumque regna atroci ac feroci savitia devastaret, sciens vir Domini Cuthbertus adesse tempus, de quo anno præterito interroganti ejus sorori prædixerat, non eum amplius quam uno solum anno esse victurum : venit ad b Lugubaliam civitatem, que a populis Anglorum corrupte Luell vocatur, ut alloqueretur c Reginam, que ibidem in monasterio suæ sororis eventum belli expectare disposuit. Postera autem die delucentibus eum civibus, ut videret nomina civitatis, fontemque in ea miro quondam Romanorum opere constructum, repente turbatus spiritu, ut stabat super baculum, mœstam faciem deflexit ad terram : rursumque se erigens, atque ad cœlum oculos attollens, ingemuit graviter et non grandi voce ait : Forte modo discrimen factum est certaminis. At Presbyter, qui adstabat, intelligens de quo diceret, incauta velocitate ductus, respondit et dixit : Unde scis ? Nolens autem ille amplius de his, que sibi erant revelata, patefacere, Nonne videtis, inquit, quam mire mutatus ac turbatus sit aer ? Et quis mortalium sufficit investigare judicia Dei ? Attamen confestim intravit ad Reginam, et secreto eam alloquens (erat autem dies dsabbati) Vide, inquit, mature illucescente secunda sabbati ascendas curram, quia die Dominico curru ire non licet : vadasque et reglam civitatem quancitissime introeas, ne forte occisus sit Rex. Ego autem, quia crastina die ad vicinum monasterium obdedeandam ibi ecclesiam venire rogatus sum, expleta dedicatione, te continuo subsequor.

43 Veniente autem die Dominico, prædicans verbum Dei Fratribus ejusdem monasterii, finito sermone et faventibus cunctis qui aderant, rursus ita cœpit : Obsecro, dilectissimi, juxta Apostoli monita, vigiletis, stetis in fide, viriliter agatis, et confortemini : ne forte superveniens aliqua tribulationis tentatio, vos imparatos inveniat : sed memores potius semper

1 Cor. 16 13

quia

A qui postquam ab invicem digressi fuerimus, non ultra nos invicem in hoc serulo carnis oculis videbimus : certus sum enim, quia tempus resolutionis meae instat, et velox est depositio tabernaculi mei. Qui hæc audiens, provolutus ejus pedibus, fusi-que cum gemitu lacrymis : Obsecro, inquit, per Dominum, ne me derelinquas : sed tui sodalis memineris, roges-que supernam pietatem, ut cui pariter in terris servivimus, ad ejus videndam claritatem pariter transeamus ad caelos. Nosti enim, quia ad tui oris imperium semper vivere studui, et quidquid ignorantia vel fragilitate deliqui, teque ad tuæ voluntatis arbitrium castigare curavi. Incubuit precibus Episcopus, statimque eductus in spiritu impetrasse se quod petierat a Domino : Surge, inquit, Frater mi, et noli plorare : sed gaudio gaude, quia donavit nobis superna clementia, quod rogavimus eam. Cujus promissi et prophetice veritatem sequens rerum finis adstruxit : quia et digredientes ab invicem, non amplius se corporaliter viderunt, et *h* unus ejusdemque momento temporis egredientes e corpore spiritus eorum, mox beata invicem visione conjuncti sunt, atque Angelico ministerio pariter ad regnum caeleste translati. Sed Hærebertus dumtaxat prius infirmitate decipitur : illa fortassis dispensatione Dominice pietatis, ut si quid minus haberet meriti a **B** Cuthberto, suppleret dolor continuus longe agritudinis : quatenus aquatans gratia suo intercessori, sicut uno eodemque tempore cum eode corpore egredi, ita etiam una atque indissimili sede perpetuae beatitudinis mereretur recipi.

cepit, ut confestim resipiscens, benediceret Dominum gratiasque referret ei, qui tales tantosque hospites ad se visitandam curandamque destinare dignatus sit. Nec mora exurgens, ipsis suæ sanitatis ministris ministerium sana præbuit, pulebroque spectaculo ipsa prima de tota tanti viri familia a Episcopo potum refectionis obtulit, quæ per ipsius benedictionem poculum mortis evasit; secuta exemplum socrus Apostoli Petri, quæ curata a febris per Dominum, continuo surgens, ministrabat illi ac discipulis suis.

48 Neque huic dissimile sanitatis miraculum a venerabili Antistite Cuthberto factum, multi, qui præsertim fuere, testati sunt : e quibus est religiosus Presbyter a Edilwaldus, tunc minister viri Dei, nunc autem Abbas cenobii Mailrosensis. Dum enim more suo pertransiret universa docendo, devenit in vicum quendam, in quo erant feminae sanctimoniales non multe : quibus timore barbari exercitus a monasterio suo profugis, ibidem manendi sedem viri Domini paullo ante donaverat. Quarum una, quæ erat cognata præfati Sacerdotis Edilwaldi, gravissimo tenebatur languore depressa : per integrum namque annum intolerabili capitis et totius lateris alterius dolore vexata, funditus a medicis erat desperata. Inducantibus autem de illa viro Dei, et pro natione ejus obsecrantibus his, qui venerant cum eo, misertus ille miseram unxit oleo benedicto : quæ ab illa mox hora meliorari incipiens, post dies paucos plena sospitate convaleuit.

49 Nec silentio prætereundum arbitramur miraculum, quod ejusdem viri venerabilis virtute, quamvis ipso absente, patratum cognovimus. Meminimus supra Hildmeri Præfecti, cujus uxorem vir Dei ab inmundi spiritu liberaverat. Idem ergo Præfectus postea decidit in lectum, gravissima pressus infirmitate, adeo ut erecente molestia per dies, junquam videretur esse moriturus. Adierant multi amicorum, qui ad consolandum venerant languentem : cumque læto juvenis assiderent, repte unctus eorum intulit, quæ semini haberet panem, quem sibi imper vir Domini Cuthbertus benedictionis gratia dedisset : Et credo, inquit, quia hujus gustu possit, si tamen fidei nostre tarditas non obestit, medelam recipere salutis. Erant autem laici omnes, sed religiosi. Conversi igitur ad invicem, confitebantur singuli, quia absque ulla dubietate crederent, per eundem benedicti panis communionem eum posse sanari. Implentesque calicem aqua, immerunt paucillum panis illius, et dederunt ei libere. Cujus statim, ut visceribus gustus ille aquæ per panem sanctificatus attigit, fugit dolor interaneorum omnis, fugit exteriorum habitudo membrorum. Nec mora, expeditum a languore virum salus subsecuta confirmavit, atque ad laudandam famuli Christi sanctitatem et admirandam fidei non flecte virtutem, merito et ipsum et omnes, qui celeritatem non impudice salutis videre vel audire, sustulit.

50 Quodam quoque tempore, dum sanctissimus gregei Domini Pastor sua illustrando circumiret ovilia, devenit in montum et agrestia loca, ubi multi erant de circumpositis late villulis congregati, quibus manus erat imponenda : nec tamen in montibus Ecclesia vel locus inveniri potuit aptus, qui Pontificem eum suo comitatu susciperet. Tetenderunt ergo ei tentoria in via, et cœsis de vicina sylva ramis, sibi quoque tabernacula ad manendum, qualia potuere, fixerunt : Ubi dum confluentibus ad se turbis vir Dei verbum bilio predicaret, ac Spiritus sancti gratiam imper *b* regeneratis in Christo per manus impositionem ministraret, ecce subito apparere mulieres, ferentes in grabato juvenem, longe agritudinis acerbitate tabefactum, ponentes-que in exitu sylvæ, miserunt ad Episcopum, rogantes

ACTORE BEDA et prædicti obitum suum.

et imperat ut secum moriatur ;

A

B

Luguballa

Cæles Egfridi

Picci

Diuventio ß.

Breocetus

a Beda lib. 5 cap. 26 addit, multum proficitibus amicis et maxime beate memorie Cuthberto. — *b* Luguballa seu Luguballus fluvius, nunc Carlodunum vulgo Carlis. De eo supra actum. — *c* Memorandum curat ductum in locum S. Edilwaldi. — *d* Beda supra lecto de hinc Kaleodunum Juniarum et anni 688, quo cyclo subit 29 Alfara Dominica 5 Octobris 20 hinc in Sabbatum cadunt. — *e* Beda lib. 5 cap. 29. Pelos terram possessionis suæ liberam receperat, quam lactens per nomos fructus quadragesimæ sex (cum ea scriberet) habuit : ubi inter plurimas gentes Anglorum, vel inter omnes glulias vel servitio inditus vel de terra Pictorum fugi lapsus, etiam reverentissimus Tronwini, qui in eos Episcopatum acceperat recessit cum suis. — *f* Innoti plices volantes apud Crowdenum in Pumbria prope hœreticam civitatem g Berwedia, Barwedia post Kowicem, alibi Cakerwitham, deum in mare Liborthern devolvit. — *g* Beda lib. 5 cap. 29 hinc historiam repetit, his fere verbis mutatis certis, non eademque ille, hoc est Kaleodunum Aprilium lectis decem, egredientes etc. Hinc infra vocantur de S. Hæreberto agimus

CAPUT IX

Variis tempore Episcopatus facta miracula,

Contert sacrementum inspirantibus.

anot a q n benedicere subito penes mi bu. dam,

Quadam autem die, dum parochiam suam circumiens, monita salutis omnibus ruri cæsis et viculis peragitur, neminem etiam imper baptizatis, ad accipiendum Spiritus sancti gratiam, manu imponeret : devenit ad villulum ejusdem Comitum, cujus uxorem male habens, quasi proxima morti jacebat. Cui jun-venti occurrentis ipse Comes, flexis genibus gratias egit Domino de adventu illius, et introducens eum benigno recepti hospitiu. Cumque lotis more hospitalitatis manibus et pedibus resedisset Antistes : cupit referre illi vir de languore conjugis desperatio, obsecrans, ut ad aspergendam eam, aquam benediceret. Credo, inquit, quia mox aut similit, Deo donante, restitatur, aut si moritura est, perpetuum de morte transire ad vitam, citiusque moriendo, compendium tunc miserabilis ac diuturnæ vexationis accipiat. Annuit deprecanti vir Dei, et altissim benedicens aquam, dedit Presbytero, præcipiens ut super languidum aspergeret. Qui introgressus cubiculum, in quo illa exanimi similiana jacebat, aspersit illam et lectulum ejus : sed et os illius aperiens, gustum salutiferi hauritus immisit. Res mira et vehementer stupenda ! Mox ut eam Aquam benedicta tetigit languentem, et quid erga eam ageretur prorsus ignorantem, ita plenum mentis et corporis sanitatem re-

D
a
oleo benedicto xgram :

E
pane benedicto periculose servatum :

F

inter conferendum Sacramentum Confirmationis

b
precibus et benedictione postea pestem.

A tes, ut ad accipiendam benedictionem ad se hunc afferrī permitteret. Quem cum ad se perductum acerrime vexari conspiceret, jussit omnes secedere longius et ad solita orationis arma confugiens, data benedictione, pepulit pestem, quam sollicita medicorum manus pigmentorum compositione nequiverat. Denique eadem hora surgens, et accepto cibo confortatus, reddita Deo gratiarum actione, regressus est ad eas, quae se partaverant, feminas. Sicque factum est, ut quae eum illo tristes languidum advexerant, cum eis inle gaudentibus et ipse sospes ac letabundus domum rediret.

tempore
aerisumae
pestis.

juvat omnes.

B curat infantem
moribundum

C

51 Eodem tempore pestilencia subito exorta illis in partibus, gravissima necesse incubuit: ita ut in magnis quondam refectis-que habitationibus, villis ac possessionibus, vix parvae raraeque reliquiae, et interdum nullae residerent. Unde sanctissimus Pater Cuthbertus diligentissime suam lustrans parochiam eisdem minimis, quae superfuere, reliquiis ministerium verbi et necessariae consolationis opem ferre non desit. Adveniens autem in viculum quemdam, ibidemque omnibus, quos invenerat, auxilio exhortationis adhibito, dixit ad Presbyterum suum: Putasne superest quispiam his in locis, cui nostra visitatione et allocutione opus sit: an cunctis qui male habebant visis, jam ad alios transire licet? Qui circumspiciens omnia, vidit mulierem eminus stantem, quae extincto paulo ante filio, fratrem ejus, jam mortui proximum tenebat in manibus, lacrymisque faciem rigantibus, praeteritam pariter et praesentem testabatur ærumnam: quam cum viro Dei ostenderet, nil moratus ille, accessit ad eam, et benedicens dedit osculum puero, dixitque ad matrem: Ne metuas, ne morosa sis: e salvabitur enim et vivet infans, neque ullus ultra de domo tua hac mortalitatis peste deficiet. Cujus propheticæ veritati, ipsa cum filio mater, multo exinde tempore vivens, testimonium dabat.

rediturus ad
solitudinem
invisit
subditos

et S. Elthedani,

D

52 Interea dum praescius vicini sui obitus vir Domini Cuthbertus, jam decessisset animo, deposita cura pastoralis officii, solitariam redire ad vitam: quatenus, extrussa sollicitudine externa, inter libera orationum et psalmodiae studia, diem mortis, vel potius vitae caelestis praestolaretur ingressum: voluit prius non solum sua circumita parochia, sed et aliis circa filelium mansionibus visitatis, cunctos necessario exhortationis verbo confirmare, ac sic desilibratae solitudinis gaudio refoveri. Quod dum ageret, rogatus a nobilissima Virgine Christi Elthele et sanctissima Abbatissa, cujus superius memoriam feci, venit ad possessionem monasterii ipsius, quatenus ibidem et ipsam videre atque alloqui, et ad ecclesiam dedicare deberet: nam et ipsa possessio non paucorum famulorum Christi examine pollebat. Illi dum hora refectiois ad mensam consedisent, subito venerabilis Pater Cuthbertus aversam a carnalibus quibus mentem ad spiritalia contemplanda sustulit: unde lassatis ab officio suo membris corporis, mutato colore faciei, et quasi affortis contra in rem oculis, cultellum quoque quem tenebat, decidit in mensam. Quod dum Presbyter ejus, qui adstabat et ministrabat, aspiceret, inclinatus ad Abbatissam, dixit silentio, Interroga Episcopum, quid viderit modo. Scio enim, quia non sine causa manus ejus tremefacta, cultellum deseruit, vultusque mutatur illius: sed vidit aliquid spirituale, quod nos referi videre nequimus. At illa statim conversa ad eum: Obsecro, inquit, Domine mi Episcopo, dicas quid videris modo: neque enim frustra lassata tua dextera cultellum, quem tenebat, amisit. Qui dissimulare conatus vidisse se quippiam secreti, jocosus respondit: Num tota die manducare valebam? jam aliquando quiescere debui. Illa autem diligentius adjurante ac

in mensa
raptus in
caezarim,

figitante, ut exponeret visionem: Vidi, inquit, animam cujusdam Sancti manibus Angelorum ad gaudia regni caelestis ferri. Rursus illa: De quo, inquit, loco assumpta est? Respondit. De tuo monasterio. Adjecit nomen inquirere. Et ille: Tu mihi, inquit, die crastino Missas celebranti nomen ejus indicabis. Haec audiens illa, confestina misit ad majus suum monasterium videre, qui nuper raptus esset e corpore. At nuntius omnes ibidem salvos involvime-que reperiens, postquam mane facto reverti ad Dominum coepit, obvius habuit eos, qui corpus defuncti Fratris sepeliendum in carro deferrent. Interrogansque qui esset, dilicit, quia quidam de pastribus, hanc actionis vir, incautus in arborem ascendens, decidit deorsum, et contrito corpore, ipsa hora spiritum exhalavit, qua hunc vir Domini ad caelestia ductum videbat. Quod dum reliens Abbatissa referret, statim illa ingressa ad Episcopum, jam tunc dedit ecclesiam, stupore fumeo quasi novum abique incertumque nuntiatura. Precor, inquit, Domine mi Episcopo, memineris ad Missas Halwaldi mei (hoc enim viro erat nomen) quia heri cadendo de arbore defunctus est. Tunc liquido omnibus patuit, quia multiformis propheticæ spiritus viri sancti praecordiis inerat, qui et in praesenti occultum animae raptum videre, et quid sibi in futuro ab aliis indicandum esset, potuit praevidere.

D
AUCTORE
BELDA

videt in caelum
ferri
cuiusdam

tunc delapsus
ex arbore

E

invenit
Feram
Abbatissam.

53 Inde peragratis ex ordine superioribus locis, venit ad monasterium Virginum, quod non longe ab ostio Tui fluminis situm supra docuimus, ubi a religiosa et ad seculum quoque nobilissima famula Christi Vera Abbatissa magnifice susceptus, postquam de meretricia quiete surrexerunt, sitire se dicens, ut biberet, rogavit. Querebant quid libere vellet, rogabantque ut vinum sive cervisiam afferrī liveret. Aquam, inquit, date mihi. Qui haustam de fonte aquam, obtulerunt ei. At ille data benedictione, ubi parvulum gustavit, dedit adstanti Presbytero suo, qui reddidit ministro. Bi minister accepto populo: Licet, inquit, mihi de potu libere de quo libet Episcopus? Respondit: Etiam. Quare non bibat? Erat autem et ille Presbyter ejusdem monasterii. Bibit ergo, et visa est ei aqua quasi in vini conversa saporem. Tantique sibi testem volens adhibere miraculi Fratrem, qui proxime adstabat, porrexit ei poculum: qui cum et ipse biberet, ejus quoque palato pro aqua vinum sapiebat. Aspectabant autem mirantes adinvicem, et ubi vacuum tempus ad loquendum acceperunt, conditebantur alterutrum, quia viderentur sibi nunquam melius vinum bibisse: sicut unus ex ipsis postea in nostro monasterio, quod est ad ostium Wiri fluminis, non parvo tempore moratus, ibidemque nunc placida quiete sepultus, sua mihi relatione testatus est.

aqua in
benedictione
mutata in
vinum.

F

a S. Edilwaldus sive Elthelwaldus, dein etiam Episcopus Lindisfarneus, vixit usque ad annum 740, mortuus 12 Februarii, quo die vitam ejus dedimus — b MSS. baptizatus. — c Eodem sandatur — d infra a monacho Lindisfarneus appellatur parochia usugradum. An in diocesi Lindisfarneensi?

S. E. h. lundus.

CAPUT X.

Relicto Episcopatu, regressus S. Cuthberti in Farum insulam. Morbus ultimus. Dispositio sepulturae.

D nobis igitur annis in Episcopatu transactis, sciens in spiritu vir Domini Cuthbertus appropinquare diem sui transitus, aliecit paucas curae pastoralis, atque ad dilectum eremiticae conversationis agonem quantocyus remeare curavit. quatenus inlicita sibi sollicitudinis mundanae spineta, libero praescae compunctionis flamma consumeret: quo tempore sepius ad visitantes se Fratres de mansionem suam egredi eosque praesens solebat alloqui. Libet autem referre quoddam

a
facto
episcopatu,
Feram
revertit

A egrediens, huc intravi, ut quicumque vestrum mihi ministraturi advenirent, hic me possent invenire, nec meam mansionem necesse haberent ingredi: ex quo autem ingrediens, hac in sede membra composui, non movi me hinc, sed quinque diebus his et noctibus hic quietus permansi. Cui ego aio: Et quomodo, Domine mi Episcopo, sic vivere potuisti? num absque cibi perceptione tanto tempore mansisti? Tum ille relecto lectisternio, cui supersedebat, ostendit ibi cepas quinque reconditas, et ait: Hic mihi victus erat his quinque diebus: quotiescumque enim os ariditate ac siti nimia aruit et ardebat, hæc gustando me refrigerare ac recreare curavi. Videbatur autem una de cepis minus quam dimidia parte corrosa. Insuper ait: Et concertationes mei nunquam per omne tempus, ex quo in hac insula conversari cepi, tot mihi persecutiones, quot in his quinque diebus, intulere. Non audebam interrogare, quæ essent tentationes, de quibus dixerat: tantum rogavi, ut ministros susciperet. Annuit ille, et quosdam nostrum secum retinuit, in quibus erat major Beda Presbyter, qui ministerio ejus familiariter semper adesse consueverat, ideoque donationum acceptio-nunque ejus omnium conscius erat indubius; quem ob id maxime secum manere voluit, ut si cujuslibet acceptis muneribus digna recompensatione non respondisset, illius admonitione recoleret, et priusquam obiret, sua cuique restitueret. Sed et alium quendam de Fratribus specialiter, et inter ministros sibi adesses, designavit: qui longo quidem ventris fluxu graviter aegrotabat, neque a medicis poterat curari, sed merito religionis, prudentiæ et gravitatis dignus extiterat, qui testis esset verborum, quæ vir Dei ultima diceret, vel quo ordiæ ad Dominum migraret.

58 Interea rediens domum, narrabam Fratribus, quia venerabilis Pater in sua se insula sepeliri juberet: et, videtur, inquam, mihi justius esse multo et dignius impetrare ab eo, quatenus huc transferri corpus suum, et juxta honorem congruum in ecclesia conditi permittat. Placuerunt illis, quæ dixeram, et venientes ad Episcopum, rogabamus dicentes: Non ausi sumus, Domine Episcopo, contemnere jussionem tuam, qua te hic tumulare mandasti: et tamen rogandum videbatur nobis, ut te ad nos transferre, et nobiscum habere mereamur. At ille: Et meæ, inquit, voluntatis erat hic requiescere corpore, ubi quantumcumque pro Domino certamen certavi, ubi cursum consummare desidero, unde ad coronam justitiæ sublevandum me a pio Judice spero. Sed et volui quoque commodius esse arbitror, ut hic requiescam, propter incursionem profugorum vel noxiarum quorumlibet: qui cum ad corpus meum forte confugerint (quia qualiscumque sim, fama tamen exivit de me, quia famulus Christi sum) necesse habere pro talibus sapius apud potentes seculi intercedere, atque ita de presentia corporis mei multum tolerare laborem. At nobis multum diu precantibus, laboremque hujusmodi gratum nobis ac levem fore asseverantibus, tandem cum consilio locutus vir Domini, dixit: Si meam dispositionem superare, et meum corpus illo reducere vultis, videtur mihi optimum, ut in interioribus basilicæ vestræ illud tumuletis, quatenus et ipse cum vultis, meum sepulcrum visitare possitis, et in potestate sit vestra, an aliqui illo de adventibus accedant. Gratias egimus permissioni et consilio illius, flexis in terram genibus, ac domum redeuntes, frequentius illum exinde visitare non destitimus.

a Duo anni a denominatione sive electione sumendi, non consecratione, uti supra patet. — b In vita S. Werburgæ 3 Febr. num. 4, agros induta avararum indomitarum, quas gentes vocant, depopulabatur multitudo, ubi agere vult anares, Anglis vult. Hælyz Gænzæ. Sequæ ut pueri cum Edonardo Mathew re-

curri posse arbitramur. — c Usque ad 27 Februarii. — d Hinc certum est obisse anno 687, quo cyclo solis 23 littera Domini-vult F concurrebat in ferium quartam et 27 Februarii et 20 Martii.

CAPUT XI.

Ultima monita. Mors: sepultura, miracula.

Cumque increscente languore, videret tempus suæ resolutionis instare, præcepit se in suam mansiunculam atque oratorium referri: erat autem hora diei tertia. Portavimus ergo illum, quia præ molestia languoris, ipse non valebat ingredi. At ubi ad portam pervenimus, rogabamus, ut alicui nostrum liceret ad ministrandum ei pariter intrare: non enim per annos plurimos quispiam illuc, præter ipsum, intraverat. Qui circumspicis omnibus, vidit Fratrem, cujus supra meminimus, ventris fluxu languentem, et ait: Walchstod ingrediatur mecum: hoc enim erat nomen Fratris. Qui cum ad nonam usque horam intus cum illo maneret, sic egrediens vocavit me: Episcopus te jussit intrare ad se: possum autem tibi rem referre novam permirabilem, quia ex quo ingrediens illic tetigi Episcopum, deducturus eum ad oratorium, continuo sensi me omni illa longæ infirmitatis molestia carere. Non autem dubitandum, supernæ pietatis hoc dispensatione procuratum, ut qui multos antea sospes adiuce valensque curaverat, hunc quoque moriturus curaret: quatenus hoc quoque indicio pateret etiam corpore infirmatus vir sanctus, quantum spiritu valeret. In qua profecto curatione sequebatur exemplum sanctissimi et reverendissimi patris Aurelii Augustini Episcopi, qui dum pressus infirmitate, qua et mortuus est, in lecto decumberet, venit quidam cum suo ægrotato, rogans ut eadem manus imponeret, quo sanus esse posset. At ille ait: Si aliquid in his possem, mihi hoc utique primitus prastitissem. Rursus is, qui venerat: Te, inquit, visitare jussus sum, siquidem in somnis dictum accepi: Vale ad Augustinum Episcopum, ut eidem manum imponat, et salvus erit. Quo ille audito, mox ægrotanti manum benedicens imposuit: nec mora, sanatum ad propria remisit.

60 Intravi autem ad eum circa horam diei nonam, invenique eum recubentem in angulo sui oratorii contra altare: assidere cepi et ipse: nec multa loquebatur, quia pondus aegritudinis facilitatem loquendi minoraverat. Verum me diligentius inquirente, quem hæreditarium sermonem, quod ultimum Vale Fratris relinqueret, copul discerere pauca, sed fortia, de pace et humilitate, cavendisque eis, qui his oblectari, quam oblectari mallent, Pacem, inquit, inter vos semper et caritatem custodite diviniam, et cum de vestro statu consilium vos agere necessitas poposcerit, videte attentius, ut unanimes existatis in consiliis. Sed et cum aliis Christi famulis metuat concordiam, nec venientes ad vos hospitalitatis gratia domesticos fidei, habeatis contempti: sed familiariter ac benigne tales suscipere, tenere ac dimittere curate: nequaquam vos meliores arbitantes ceteris ejusdem fidei et vitæ consortibus. Cum illis autem, qui ab unitate Catholice pacis, vel Pascha non suo tempore celebrando vel perverse vivendo, aberrant, vobis sit nulla communitio. Sciatisque et memoria retineatis, quia si vos unum e duobus adversis eligere necessitas rogerit, multo plus diligo, ut eruentes de tumulo, tollentesque vobiscum ossa mea, recedatis ab his locis, et ubicumque Deus provident, incolæ inaneatis, quam ut ulla ratione consentientes iniquitati, schismaticorum jugo colla subdatis. Catholica Patrum statuta diligentissime discere atque observare contendite. Ea quoque, quæ per meum ministerium vobis divina pietas instituta vitæ regularis dare dignata

D
AUCTORE
BEDA
MORS
S. Cu. hberti
anno 687.

Refertur in
mansiu-
culam.

admittit in
ca ægram,
mox a tactu
eju dysenteria
liberatum:

E

moribundus
commendat
pacem et
caritatem,

F

hospitalitatem

fugam
schismatico-
rum,

observantiam
constitutorum
Patrum et
suorum,

cepa se
sustentat
quinque
diebus
dæmonum
certamina
vincit:

dnos inser-
vavit
admittit:

concedit ut
corpus
transferræ
repetatur

in interiori
basilicæ:

A est exercete solliciti. Scio enim, quia etsi quibusdam contemptibilis vixi, post meum tamen obitum apertius, qualis fuerim et quam mea doctrina non sit contemnenda, videbitis. Hæc et his similia vir Dei per intervalla locutus (quia vis, ut diximus, infirmitatis possibilitatem loquendi ademerat) quietum expectatione futurae beatitudinis diem duxit ad vesperam: cui etiam pervigilem quietis in precibus continuavit et noctem. At ubi consuetum nocturnæ orationis tempus aderat, acceptis a me Sacramentis salutaribus, exitum suum, quem jam venisse cognovit, Domini Corporis et Sanguinis communiione munivit, atque elevatus ad cælum oculis, extensisque in altum manibus, intentam superis laudibus animam ad gaudia regni cœlestis emisit.

61 At ego statim egressus, nuntiavi obitum ejus Fratribus, qui et ipsi noctem vigilando atque orando transegerant, et tunc forte sub ordine nocturnæ laudis dicebant Psalmum quinquagesimum nonum, cujus initium est. *a* Deus repulisti nos et destruxisti nos: natus es, et miseris nobis. Nec mora, currens unus ex eis, accendit duas candelas, et utraque tenens manu, ascendit eminentiorem locum, ad ostendendum Fratribus, qui in Lindisfarnensi monasterio manebant, quia sancta illa anima jam ingressa ad Dominum: tale namque inter se signum sanctissimi ejus obitus condiderant. Quod cum videret Mater, qui in specula Lindisfarnensis insule longe de contra eventus ejusdem pervigili expectaverat horam, cucurrit citius ad ecclesiam, ubi collectus omnis Fratrum chorus nocturnæ psalmodiæ solennia celebrabat: contigitque ut ipsi quoque intrante illo prefatum canerent Psalmum. Quod superna dispensatione procuratum, rerum exitus ostendit. Sepulto siquidem viro Dei, tanta ecclesiam illam tentationis aura concussit, ut plures e Fratribus loco magis redere, quam talibus vellent interesse periculis *b*. Attamen post annum, ordinato in Episcopatum Eadberto, magnarum virtutum viro et in Scripturis nobiliter erudito, maximeque elemosinarum operibus delicto, fugatis perturbatissima procellis, ut Scripture verbis loquar edificavit Homsalem, id est, visionem patris Dominus, et dispersiones Israelis congregavit: suavit contritus corde, et alligavit contritiones eorum. Ut palam daretur intelligi, quid significaverit Psalmus cognita beati viri morte cantatus: quia videlicet post ejus obitum repellendi ac destruendi essent ejus rives, sed post ostensionem ire minantis, cœlesti protinus miseratione refovendi. Cujus sequentia quoque Psalmi eidem sensui concipiuntur, qui recte tractat, intelligit. Impositum autem navi venerabile corpus Patris, ad insulam Lindisfarnensiam rotolimus: quod magno concurrentium agmine chorisq: eminentium susceptum est, atque in Ecclesie B. Apostoli Petri c ad dexteram altaris petri in sarcophago repositum.

62 Sed nec defuncto ac tumulato Christi famulo, signa sanctorum, quo vivens exercebat, cessare potuerunt. Contigit namque pœnura quendam in territorio Lindisfarnensium atrocissimo demone vexari, ita ut sensu rationis inludis amisse, clamaret, ejulare, et vel sua membra, vel quicquid attingere posset, morsibus dilaniare interetur. Missus est ad emergentem Presbyter de monasterio: qui cum solitus fuisset per exorcismi gratiam immundos fugare spiritus, hinc tamen obsessus prorsus prodesse nil valebat. Unde dedit consilium patri illius, ut impositum curio pœnuri ad monasterium deferret, atque ad reliquias beatorum Martyrum, quæ ibi sunt, Dominum pro illo precaretur. Fecit, ut monerat: sed noverere sancti Dei Martyres ei petitam reddere sanitatem, ut quam celsum inter se locum Cuthbertus haberet, ostenderent. Cum ergo insanus ululando,

ingemiscendo, et fredendo dentibus, nimio cunctorum visus et auditus horrore concuteret, nec esset, qui aliquid remedii genus excogitare quivisset: tum ecce quidam de Presbyteris edoctus in spiritu, per opulationem beati Patris Cuthberti illum posse sanari, venit clanculo ad locum, ubi noverat effosam fuisse aquam, qua corpus ejus defunctum fuerat locum, tollensque modicam humi particulam, immisit in aquam: quam deferens ad patientem, infudit in ore ejus: quo horribiliter hians, voces diras ac flebiles emittebat. Statim autem ut attigit aquam, contulit clamorem, clausit os, clausit et oculos, qui sanguinei et furibundi patebant, caputque et corpus totum reclinavit in requiem. Qui etiam placula sopore noctem transegit, et mane de somno simul et vesania consurgens, liberatum se a demonio, quo premebatur, B. Cuthberti meritis et intercessione cognovit. Mirandum et bonis omnibus delectabile spectaculum, cum videres filium cum patre sospitem loca sancta circumire. Sanctorum auxilio gratias sanissima mente referre, qui pridie præ insaniam mentis nec seipsum, qui esset vel ubi esset, poterat agnoscere. Qui ubi, tota Fratrum cetera adstante, vidente et congratulante, ad reliquias Martyrum, genibus flexis dedit laudem Deo Homino et Salvatore nostro Jesu Christo, jam et ab hostis verberibus liberatus, et in fide firmior, quam fuerat effectus, ad propria rediit. Ostenditur usque hodie fossa illa, cui memorabile infusum est lavacrum, quadrato schemate facta, ligno undique circumdata, et lapillis intus inpleta: est autem juxta ecclesiam in qua corpus ejus requiescit, ad partem meridiam. Factumque est ex eo tempore, ut plures sanitarum operationes per eosdem lapides vel eandem terram, Domino donante, fierent.

a Est hic Psalmus septimus ex duodecim, qui etiamnum feria quarta ad Mattheum cantantur qui leguntur. — *b* Addit Turpinus Episcopatum Ecclesie illius anno ipso servante venerabili Antistite Wulfrido. Videtur illa tentatio consistisse, quod S. Wulfstanus, antiqui statuta Patrum, et ipsius S. Cuthberti, que hæcenus observant, et que S. Cuthbertus moribundus illis commendaant, voluerit abrogare, et Beati S. Benedicti aut introitus aut salum observari. Etot S. Wulfridus Episcopus Higdeldensis, et S. Joannes de Jorvicum Archiepiscopus Eboracensis, uti dicitur in Martii ad vitam H. Buxæ, cui Joannes accessit. — c. MSS. in dextera parte.

CAPUT XII.

Corporis incorrupti clerutio. Miraculi. Successures.

Videns autem Latinus monstrare Divina dispensatio, quanta in gloria vir sanctus post mortem viveret, cujus ante mortem vita sublimis, crebris etiam miraculorum patebat indicis, transactis sepulture ejus annis a undecim, immisit in animos Fratrum, ut tollerent ossa illius (pne more mortuorum, consumpto jam et in pulverem redacto corpore reliquo, sicca inveniendâ relanatur) atque *b* in levi arca recondita, in eodem quidem loco, sed supra pavimentum digne venerationis gratia locarent. Quod dum sibi placuisse, Eadberto Antistite suo, medio ferme Quadragesimo tempore, referrent, annuit consilio eorum, jussitque ut die depositionis ejus, quæ est tertia decima Calendarum Aprilium, hoc facere meminissent. Fecerunt autem ita: et aperientes sepulcrum, invenerunt corpus totum, quasi adhuc viveret, integrum et flexibilibus artuum compagibus, multo dormienti quam mortuo similis. Sed et vestimenta omnia, quibus indatum erat, non solum intemerata, verum etiam prisca novitate et claritudine miranda apparebant. Quod ubi viderant Fratres, nimio mox timore et tremore sunt percussi, adeo ut vix aliquid loqui, vix auderent intueri miraculum quod parebat: vix ipsi, quid agerent, nossent.

64 Extremam autem indumentorum ejus partem pro

ACTORE BENA.

extremis Sacramentis muni us cbit.

Psal 80

Mors indicatur ubi existenti bus, et e signo constituta Lindisfarnensibus.

idem Psalmus utriusque lectus.

secula per turbatio ingens.

post annum sedatur.

corpus d'ertur in insulam.

Demoniacus furibundus.

non libratu exorcismi.

neque ad reliquias Martyrum.

sed haucta aqua qua corpus S. Cuthberti lotum.

plu es ibidem sanati.

Comurbatio monasterii qualis.

F tot 11 annos corpus plane inte gram, et inque vestes inveniantur.

a

b

pro

*ejus pars
deponitur ad
Eadbertum
Episcopum.*

A pro ostendendo incorruptionis signo tollentes (nam quæ carni illius proxima aderant, prorsus tangere timebant) festinarunt referre Antistiti, quod invenerant. Qui tum forte in remotiore a monasterio loco, refluus undique muris fluctibus cincto, solitarius manebat: in hoc etenim semper Quadragesimæ tempus agere, in hoc quadraginta ante Dominicum natalem dies in magna continentire, orationis et lacrymarum devotione r. ducere consueverat: in quo etiam venerabilis predecessor ejus Cuthbertus, priusquam Farne peteret, sicut et supra docuimus, aliquamdiu secretus Domino militaverat. Attulerunt autem et partem indumentorum, quæ corpus sanctum amberant. Quæ cum ille et munera gratanter acciperet, et miracula libenter audiret (nam et ipsa indumenta, quasi Patris adhuc corpori circumdata, miro deosculabatur affectu) Nova, inquit, indumenta corpori pro his, quæ tulistis, circumdate, et sic reponite in thecam, quam parastis. Scio autem certissime, quia non diu vacuus remanebit locus, qui tanta cœlestis miraculi virtute consecratus est. Et beatus est multum, cui in eo sedem quiescendi Dominus, veræ beatitudinis auctor atque largitor, concedere dignatur. Adjecitque mirando, quæ quondam versibus dixi, et ait:

B Quis Domini expediet cœlestia munera dictis?
Vel paradisiacas quæ caput auris opes?
Dum pius infesti dirupto pondere leti,
Vivere siderea semper in arce dabit;
Mortua nunc tanto qui membra decorat honore,
Pulchraque perpetuæ pignora præstat opis.
Quamque beata domus, sub tanto quæ hospite ful-

[ges.]

Nescia quæ novi, lumine lata micæ.
Nec tibi difficile Omnipotens, mandare sub arvo,
Ne deposta voret funera labes edux,
Qui triduo servas ceti sub viscera Vatem,
Luceis iter pandens mortis ab ore, tunc:
Qui ignibus in mediis insontia membra tueris:
Ne Hebræum d. lardat Chaldea flamma decus:
Dena quater renovas per frigora plebis anictum,
Quæ Phariam fugiens, in via servat, hominum:
Qui reliviva levem formæ in membra favillam,
Cum tremet Angelicis mundus ab axe tubis.

*corpus
reconditur*

Hæc et his similia plura ubi multis cum lacrymis ac magna compunctione Pontifex tremente lingua complexit, fecerunt Fratres, ut jusserrat et involuta novo amictu corpus, levique in theca reconditum, supra pavementum sanctuarii composuerunt.

65 Interea D. dilectus antistes Eadbertus morbo corripitur acerbo, et crescente per dies multumque ingravescente ardore languoris, non multo post, id est, epidie Nonas Maias, etiam ipse migravit ad Dominum, impetrato ab eo munere, quod diligentissime petierat, videlicet ut non repentina morte, sed longa excoctus ægritudine, transiret e corpore. Cujus corpus in sepulchro beati Patris Cuthberti ponentes, apposuerunt desuper arcam, in qua incorrupta ejusdem Patris membra locaverant: ubi nunc usque, si potentium fides exigat, miraculorum signa fieri non desinunt. Sed et indumenta, quæ sanctissimum corpus ejus vel vivum et sepultum vestierant, a gratia curandi non vacant.

*Eadbertus
Episcopi
corpore
adjuvato.**miraculis
claret:*

66 Denique adveniens transmarinis e partibus Clericus quidam reverendissimi et sanctissimi (Wilhelmo) Clementis, Frisonum gentis Episcopi, dum aliquot dies ibidem hospes moraretur, decidit in infirmitatem gravissimam, ita ut ingravescente per longum tempus ægritudine, jam desperatus jaceret. Qui cum victus dolore, videretur sibi nec mori nec vivere posse, invento salubri consilio, dixit ministro suo: Obsecro, perducas me hodie post celebratas Missas adorare ad corpus sacratissimum viri Dei,

*f
curantur ad
sepulchrum.*

(erat enim dies Dominica) spero, per gratiam intercessionis ejus his cruciatibus eripiar, ut vel sanatus ad vitam redeam præsentem, vel defunctus perveniam ad æternam. Fecit ille, ut rogaverat iste: baculoque innitentem ægrotum, in Ecclesiam non parvum cum labore perduxit. Qui cum ad sanctissimi ac Deo dilecti Patris sepulchrum genua curvaret, caput in terram dimitteret, pro sua sospitate rogaret; tantas continuo vires suum corpus de incorrupto illius corpore accepisse persensit, ut absque labore ipse ab oratione resurgeret, absque adminiculo vel ministri ducentis vel baculi sustentantis ad hospitium rediret: qui post dies paucos, roborata ad integrum virtute, viam, quam disposuerat, peregit.

67 Erat in monasterio quodam, non procul indeposito, adolescens ea, quam Græci paralytin vocant, infirmitate omni membrorum officio destituta: unde Abbas ipsius, sciens in monasterio Lindisfarnensi medicos esse peritissimos, misit eum illo, rogans, infirmanti, si quid possent curationis, conferrent. Qui cum, suo quoque Abbate et Episcopo jubentibus, diligenter illi assisteret, et quidquid nosset erga eum industrie medicinalis impenderent, nihil omnino proficere valebant: quin potius crescebat morbus quotidie, et paulatim in deteriora vergebat, adeo ut, excepto ore, nullum pene membrum posset loco movere. Cumque a carnalibus medicis, dum frustra laborantibus, desperatus ac desertus jaceret; confugit ad divinum cœlestis medici auxilium, qui in veritate petitus, propitius fit omnibus iniquitatibus nostris, et qui sanat omnes languores nostros. Rogavit namque ministrum suum, ut aliquam sibi portunculam de incorruptibilibus sacri corporis afferret exuviis; quia crederet per hujus se virtutem ad gratiam sanitatis, Domino largiente reversurum. Qui consulto Abbate, attulit calceamenta, quæ viri Dei in sepulchro pedes induerant; et ea pedibus dissolutis ægroti circumdedit: siquidem primo a pedibus eum paralytis apprehenderat. Fecit autem hoc noctis initio, cum tempus requiescendi adesset: statimque ille placidum dimissus in soporem, procedente intempesta noctis silentio, cœpit alternis palpare pedibus, ut palam qui vigilabant et videbant, ministri adverterent, quia donata per reliquias viri sancti virtute medicandi, sanitas optata a plantapellum per cetera membra esset transitura. At ubi consuetum in monasterio nocturnæ orationis signum insonuit, excitatus sonitu, resedit ipse. Nec mora, solidatis interna virtute nervis atque compagibus universis et dolore fugato, sanatum se esse intelligens, surrexit, et in gratiarum actione Domino omne nocturne sive matutine psalmodiæ tempus stando persolvit. Mane autem jam facti, processit ad ecclesiam, videntibusque et congratulantibus universis, circumvixit loca sancta orando et suo Salvatore sacrificium laudis offerendo. Factum namque est, ut pulcherrima rerum conversione is, qui dissolutus toto corpore illic in vehiculo perlatus fuerat, inde strictis firmatisque membris omnibus, domum per se rediret incolumis. Unde meminisse juvat, quia hæc est mutatio dextræ Excelsi, ejus memoranda ab initio mirabilia mundo fulgere non cessant.

D
AUCTORIS
BEDI.
morbus
difficilis,*Paralyticus per
ejus calcea
menta,***F****F***Edilwaldus
successor S.
Cuthberti in
insula solita-
ria:*

ACCTORE
BEDA.

A dem loci et militiæ spiritualis hæres, hodie major septuagenario, in magno vitæ futuræ desiderio, terminum præsentis expectat. Cum ergo viro Dei Cuthberto ad cœlestia regna translato, Edilwaldus ejusdem insulæ et monasterii colonus existere cœpisset qui et ipse multos antea per annos in monachica conversatione probatus, rite gradum anachoreticæ sublimitatis ascenderat; reperit, quia parietes præfati oratorii, qui tabulis minus diligenter coaptatis erant compositi, longa essent vetustate dissoluti, et separatis ab invicem tabulis, facilem turbinibus præbuisissent ingressum. Sed vir venerabilis, qui cœlestis ædificiæ magis, quam terreni decorem quærebat, sumpto fœno vel argilla, vel quidquid hujusmodi materia reperisset, stipaverat rimulas, ne quotidianis imbricis sive ventorum injuriis, ab orandi retardaretur instantia. Cum hæc igitur Edilwaldus, ingressus locum, vidisset, postulavit a frequentantibus se Fratribus pelliculam vitæ, emoque in illo angulo, quo et ipse et prædecessor ejus beatus Cuthbertus, sapius orans stare vel genu flectere solebat, clavus affixam, violentius procellarum opposuit.

dem Felgildus,

g

B At postquam ipse quoque, expletis ibi duodecim continuis annis g, gaudium supernæ beatitudinis intraivit, ac tertius locum eodem Felgildus incolere cœpit, placuit reverendissimo Lindisfarnensis Ecclesiæ Pontifici h Badfrido, dissolutam vetustate oratorium illud a fundamentis restaurare. Quod dum esset opus expletum, et multi devota religione a beato Christi athleta Felgildo postuhrent, quatenus aliquam illis particulam de reliquiis sancti ac Deo dilecti Patris Cuthberti sive accessoris ejus Edilwaldi dare debuisset, visum est illi, divisam particulam memoratam pelliculam potentibus dandum. Sed daturus eam aliis, prius in se ipso, quid hæc virtutis haberet, expertus est: habebat namque vultum deformi rubore simul et tumore perfusum, cujus quidem futuri in eo languoris et prius, cum adhuc communi inter Fratres vita degeret, adspirantibus in facie ejus signa patebant. At cum in solitudine remotus, innoxium corpori cultum, majorem adhiberet continentiam, et quasi diutino carcere inclusus, rarius vel fotu solis, vel noris uteretur afflatu, aucrevit languor in manus, faciemque totam tumentem ardore replevit. Timens ergo, ne forte magnitudine hujusmodi infirmitatis solitariam deserere vitam et communem necessa esset conversationem repetere, fidei usus est presumptioni, speravitque se illorum opo curandum, quorum se mansuonem tenere et vitam gaudebat imitari. Mittenventio præfate partem pellicule in aquam, ipsa aqua hævit faciem suam: statimque tumor omnis, qui hæc obsederat, et scabies fœda recessit: juxta quod mihi et primo religiosus quidam Presbyter hujus monasterii Gyrvensis indicavit, qui se vultum illius et prius tumentem ac deformem nosse, et postea mundatum per fenestram manu palpasse referebat: et ipse postmodum Felgildus retulit, adstruens quia res ita, ut Presbyter narraverat, esset expleta: ut quod ex eo tempore, cum inclusus per multa annorum curricula maneret, ut prius, immunitem ab hujusmodi molestia vultum semper haberet, agente gratia Dei omnipotentis, quæ et in præsentem multos, et in futuro omnes cordis et corporis nostri languores sanare consuevit, satiansque in bonis desiderium nostrum, sua nos in perpetuum misericordia et miseratione coronat in secula seculorum, Amen.

operimento
pauetis orato-
rii S. Guiberti,
in vultu
mundatus.

i

C

a Ergo anno 698. — b Hæc lib. 4. cap. 30, in xviii. loculo. — c Ibidem, transgogæ. — d MSS. pœceat. — e Cœlestis est eis dicitur S. Cuthberti venerabilis. — f Consecutus is erat Episcopus anno 696, mortuus anno 739, die 7 Novemb. unde dicitur postea vixit, cuius Bula ita scriberet. — g De S. Edilwaldo sive Adulvaldo agimus 23 Martii. — h Badfrido hæc vitam incœpit hævita — i MSS. urrotur

S. Willibrordus

Edilwaldus

APPENDIX

Sublata paralysis et languor oculi

Ex libro Hist. Eccl. Bebeæ cap. 31 et 32.

Erat in eodem monasterio Frater quidam, nomine Beodwegen, tempore non paucis hospitum ministerio deserviens, qui nunc usque superest, testimonium habens ab universis Fratribus cunctisque supervenientibus hospitibus, quod vir esset multo pietatis ac religionis: injunctoque sibi officio superne tantum mercedis gratia subditus. Hic cum quadam die lenas sive vasa, quibus in hospitali utebatur, in mari lavisset, rediens domum, repentina medio itinere molestia corporali tactus est: ita ut corruens in terram et aliquandiu pronus jacens, vix tandem resurgeret. Resurgens autem sensit dimidium corporis sui partem a capite usque ad pedes paralysis languore depressam, et maximo cum labore barulo innitens, domum pervenit. Crescebat morbus paulatim, et nocte superveniente gravior effectus est, ita ut die redeunte vix ipse per se exurgere aut incedere valeret. Quo affectus incommodo concepit utile mente consilium, ut ad ecclesiam, quoquo modo posset, perveniens, intraret ad tumbam reverendissimi Patris Cuthberti, ibique genibus flexis supplicem supernam pietatem rogaret: ut vel ab hujusmodi languore, si hoc sibi utile esset liberaretur; vel si se tali molestia diutius castigari divina providente gratia oporteret, patienter dolorem ac placida mente sustineret illatum. Fecit igitur ut animo disposuerat, et imbecilles artus baculo sustentans, intravit ecclesiam, ac prosternens se ad corpus viri Dei, pia intentione per ejus auxilium Dominum sibi fieri propitium precabatur. Atque inter preces velut in soporem solutus, sensit (ut ipse postea referre erat solitus) quasi magnam latamque manum caput sibi in parte, qua dolebat, tetigisse, eodemque tactu totam illam, quæ languore pressa fuerat, corporis sui partem, paulatim fugiente dolore ac sanitate subsequente, ad pedes usque pertransisse. Quo facto mox evigilans sanissimus surrexit, ac pro sua sanitate Domino gratias deum referens, quid erga se actum esset Fratrilus indicavit: cunctisque congaudentibus, ad ministerium, quod sollicitus exhibere solebat, quasi flagello terribite castigari rediit. Sed et indumenta quibus suo dicatum corpus Cuthberti vel vivum antea vel postea defunctum vestierant, etiam ipsa a gratia curandi non vacarunt: sicut in volumine Vitæ et virtutum ejus, quisque legorit, inveniet.

Curatur
paralysis.

E

F

2 Nec silentio prætereendum, quod ante triennium per reliquias ejus factum, nuper mihi per ipsum in quo factum est Fratrem innotuit. Est autem factum in monasterio, quod juxta amnem Dacore constructum ab eo cognomen accepit, cui tunc vir religiosus Svulbortus Abbatibus jure præfuit. Erat namque in eo quidam adolescens, cui tumor deformis palpebram oculi fastidaverat, qui cum per dies crescens oculo interitum minaretur, curabant medici hunc appositis pigmentorum fomentis emollire, nec valebant: quidam abscedendum esse dicebant, alii hoc fieri motu majoris periculi vetabant. Cumque tempore non paucis Frater præfatus tali incommodo laboraret, neque immensus oculo exitium humana manus curare valeret, quin potius per dies augesceret; contigit eum subito divinis pietatis gratia per sanctissimi Patris Cuthberti Reliquias sanari. Nam quando Fratris sui corpus ipsius post multos sepulturæ annos incorruptum repererat, tulit partem de capillis, quam more reliquiarum rogantibus amicis dare vel ostendere in signum miraculi possent. Harum particulam reliquiarum eo tempore habebat

et languor
oculit.

penes

A penes se quidam de Presbyteris ejusdem monasterii, nomine Tridredus, qui nunc ipsius monasterii Abbas est. Qui cum die quadam ingressus Ecclesiam, aperuisset thecam reliquiarum, et portionem earum roganti amico præstaret, contigit et ipsum adolescentem, cui oculus languebat, in eadem tunc Ecclesia adesse. Cunque Presbyter portionem (quantum voluit) amico dedisset, residuum dedit adolescenti, ut suo in loco reponeret. At ille salubri instinctu admonitus, cum accepisset capillos sancti capitis, apposuit palpebræ languenti, et aliquandiu tumorem illum infestum horum appositione comprimere ac molli-
 re enrabit. Quo facto reliquias ut jusserat sua in theca recondidit, credens suum oculum capillis viri Dei, quibus attactus fuerat, ocyus esse sanandum. Neque enim eum sua fides fefellit (erat enim, ut referre est solitus, tunc circiter horam secundam dei.) Sed cum alia, quæque dies ille exigebat, cogitaret et faceret; imminente hora ipsius diei sexta, repente contingens oculum ita sanum cum palpebra invenit, ac si nihil unquam in eo deformitatis ac tumoris apparuisset.

D vos potuisse omnia cognoscere. c Igitur Vitam S. Cutliberti excribere exordiar, et qualem se vel ante Episcopatum vel in Episcopatu gesserit, quanvis nequaquam ad omnes illius potuerim pervenire virtutes: ideo enim ea, in quibus ipse tantum sibi conscius fuit, nesciuntur, quia laudem ab hominibus non requirens, quantum in ipso fuit omnes virtutes suas latere voluisset. Quamquam etiam ex his, quæ nobis comperta erant, plura onisimus, quia sufficere credidimus, si tantum excellentiora notarentur; simul et legentibus consulendum fuit, ne quod aliis pararet copia congesta fastidium. Obsecro itaque eos, qui lecturi sunt, ut fidem dictis adhibeant, neque me quidquam, nisi quod compertum et probatum sit, scripsisse arbitrentur: alioquin tacere quam dicere falsa mihi visum. Verum quoniam ad omnium operum ejus numerum nec littera nec sermo proficere potest, ad ea quæ gesta sunt, accedamus.

asserit scribi comperta sibi,

a Deest in MS. Treverensi S. Maximus. — b Egraphum nostrum super quantitate, quod correximus. — c Hinc incipit dictum MS. S. Maximus. In ulio MS. interponebatur titulus: De Prefatione scribendi.

ALIA VITA

B Auctore eodem Beda carmine scripta.

Benevole Lector. Constitucramus hic subicere hanc Vitam, ut supra in Commentario prævio insinnavimus, potissimum quia vi Martii ad Vitam SS Kineburge, Kueswithæ et Tibba § iv probavimus Alefridos duos Reges, filios Regis Oswii, apud Nordanhumbros regnasse, productis ex hoc poemate aliquot versibus. Ferrum quia illud extat excensum, et moles videtur nimium excrescere, etiam in ipsis S. Cutliberti Actis, Translationibus et miraculis, cogimur hanc Vitam omittere.

TERTIA VITA

Auctore monacho Lindisfarnensi coævo. Ex variis MSS. Codicibus.

PROLOGUS.

a P receptis tuis utinam, sancte Episcopo Eadfride, et totius familiæ tam affectu valeam parere quam voto. Est enim mihi, et hoc opus arduum, et meæ intelligentiæ facultas exigua. Ego autem quod ad me pertinet, etiam si delicatæ materiæ b super quantitate, satis habeo, jussioni vestræ possibilitatis meæ, obedientiam non defuisse, que tametsi ministerium minime explevit injunctum, certe debitum exolvit obsequium. Vosque deprecor, ut, si quidpiam secus quam voluistis, provenerit, imbecillitatem meam atque onus inpositum a quo jure perpendentes, imperfecti laborem negotii, officii magis astimetis quam meriti. Maximum enim indurium erga vos meæ reverentiæ est, imperiis vestris amplius me impendere voluisse, quam possim. Quod si dignum aliquid vestræ lectioni confecerò, id erit profecto divini muneris. Tum etiam benevolentia vestra inertes quoque ad profectum excitat, nec dubitatur ipsorum fide perficiendum, quorum est adhortatione susceptum, cum mihi quoque fiducia sit peragere posse, quod præcipitis, qui id tam confidenter injungitis. Quis namque non intelligat, vestris orationibus jam presumptum esse, quod etiam per me creditis adimple-
 dum? Magna namque cum læticia suscepi vestræ caritatis inperium. Etenim ingens mihi lucrum est atque utilitas, hoc ipsum quod recorder S Cutliberti. Est siquidem perfecta via ad virtutem illum scire quis fuerit. Ideo ut breviter dicam omnia que de eo sermo referenda jactavit, credite, et minima vos astimate de maximis audisse: non enim ambigo nec

Scriptor excusat tenuitatem:

LIBER I. Vita ante ingressum in monasterium acta.

E P rimum quidem ponimus, quod in prima ætate accidisse relatu multorum didicimus, ex quibus est sanctæ memoriæ Episcopus b Tuma, qui spiritalem Dei electionem prædestinatam a S. Cutliberto audiens didicit, et Presbyter nostræ Ecclesiæ c Elias, dicentes. Dum ergo puer esset annorum octo, omnes coetaneos in agilitate et petulantia superans, ita ut sæpe postquam fessis membris requiescebant alii, ille adhuc in loco joci, quasi in stadio, triumphans, aliquem secum ludificantem expectaret. Tunc congregati sunt quadam die multi juvenes in campi planitiem, inter quos ille inventus, et joci varietatem, et scurrilitatem agere cœperunt: alii namque stantes nudi versis caputibus contra naturam dorsum ad terram, et expansis cruribus, erecti pedes ad cœlos sursum prominebant: alii sic, alii vero sic fecerunt. Interea quidam infans erat cum eis, ferme trium annorum: hic incipiebat constanter ad eum dicere: Esto stabilis, et relinque vanitatem joci. Qui et iteravit negligenti verba præcepti ejus, plorans et lacrymans, quod eum pene nullus consolari potuit. Postremo tamen interrogatus quid sibi esset, clamare coepit: O sancte Episcopo et Presbyter Cutliberte, hæc tibi et tui gradus contraria natura, propter agilitatem non conveniunt. Ille vero non bene intelligens adhuc, tamen joci vanitatem derelinquens, consolari infantem cœpit. Revertensque ad domum suam, prophetiæ verba in mente retinens, sicut sancta Maria omnia verba prædicta Jesu memorans conservabat. Videte, fratres quomodo iste antequam per laborem operum suorum agnosceretur, per providentiam Dei electus ostenditur: sicut de Patriarcha per Prophetam dicitur: Jacob dilexi, Esau autem odio habui. Simeon quoque et David utriusque in infantia electi inveniuntur. Jeremias vero Propheta et Joannes Baptista in officium Domini a vulva matris sanctificati leguntur. Sicut doctor gentium affirmavit, dicens: Quos autem prædestinavit hos et vocavit.

a b c ab infante monitus cum Episcopalis dignitatis præsigio

desertit vanos laicos:

F

Malach 1, 3 Jerem. 18 Luc. 1, 24 Rou 1, 30

2 In eadem ætate alio miraculo Dei electioni prædestinatum Dominus magnificavit eum. Dum ergo esset puer, ut dixi, adhuc laicus, in infirmitate premente eum acriter detinebatur. Namque genu tumente astrictis nervis claudicans, pede altero terram non tangens, foris deportatus juxta parietem in solis ardore jacens, vidit hominem honorabilem, et miræ pulchritudinis, super equum ornatissimum, in albis vestimentis sedentem, de logino ad se venire. Qui appropinquans ei salutansque verbis pacificis, interrogavit

et vidit. us t. ulcivo ab Anglico emplastro sanatur:

A honorum agnovi : ex quibus est Pleculf Presbyter. Eo tempore, quo fuit nobiscum in monasterio, quod dicitur Mailros, acersitus est a sanctimoniali vidua matreque omnium in Christo *b* Abba. Veniens ergo, ut invitatus est ad conobium, quod dicitur Coloderbyrig, manensque ibi aliquot dies, non deserens relaxando suae constitutionis propositum, coepit nocte maritima loca circumire, morem consuetudinis cantandi et vigilandi servans. Quo comperto, a quodam clerico familiae, incipiebat occulte de longinquo subsequi eum tentando, scire volens, quomodo vitam nocturnam transigeret. Ille vero homo Dei Cuthbertus in obstinata mente appropinquans ad mare [ingressus est] usque ad lumbare, in medijs fluctibus : et mari aliquando usque ad ascellas tumultuante et fluctuante tinctus est. Dum autem mare ascendens et in arenosis littoribus flectens genua orabat, venerunt statim post vestigia ejus duo pusilla animalia maritima, humiliter prona in terram, lambentes pedes, volutantes tergebant pellibus suis, et calefacientes odoribus suis. Post servitium autem et ministerium impletum, accepta ab eo benedictione, ad cognatas undas maris recesserunt. Ille autem homo Dei in galli cantu revertens ad orationem communem, cum Fratribus [venit] ad ecclesiam Dei : Clericus vero familiae supradictus, in scopulosis locis latens, visu pavidus et tremebundus, tota nocte conagustatus prope mortem accesserat. Crastina autem die prosternens se ante pedes hominis Dei, flebili voce veniam indulgentiae deprecavit. Cui homo Dei prophetalem sermone respondit : Frater mi, quid est tibi? Numquid propius appropinquasti mihi tentando quam debuisti? Hoc tamen tibi confidenti uno modo indulgetur, si votum voveris, nunquam te esse quamdiu vivere narraturum. Frater autem sic vovens et perficiens, benedictus et salvatus ab eo exiit. Post vero obitum ejus multis Fratribus narrans servitionem animalium, sicut leones in veteri Lege legimus Damieli servire, et quod spiritalibus oculis lutantem eum et probantem viderat, sicut Petrus Annianum et Saphiram Spiritum sanctum tentantes, mirabiliter diffamavit.

Iniisti sanctimonialia - les . b

nocte rrare ingreus oral :

egre sui a feris fovetur :

prohibet id se uno ab is sed caris .

Don. 14

Act 5

navigat ad Pictos :

Matth. 7, 7 prestus escum in ex peccato tibi comparat :

quarta die secundum verbum ejus in serenitate navigantes prospere portum salutis tenuerunt, sicut nobis unus e duobus Fratribus supra, nomine Tydi, qui Presbyter est adhuc vivens, coram multis testibus indicavit, glorificans Deum quod eadem misericordia tunc homini Dei, qua et olim in deserto Hiel ae, carnes largitus est : et eodem spiritu tributus, tempestatem et serenitatem praevидit, quo et Apostolus Paulus in Actibus Apostolorum navigantibus prophetauit.

5 Supradictus autem Presbyter Tydi aliud miraculum, quod multis cognitum est, indicavit : scilicet [quodam] die proficebatur juxta fluvium Tesgeta tendens in meridiem, inter montana docens rusticanos et baptizabat. Habens quoque puerum in comitatu ejus secum ambulante[m] dixit ad eum : Puta-ne quis tibi hodie prandium preparavit? Quo respondente, nullum in illa via : eire cognatum; et nec ab alijs incognitis aliquid genus misericordiae sperante, servus Domini iterum ait ad eum : Confide fili, Dominus providebit victum sperantibus in se. Qui dixit : Quaerite primum regnum Dei, et justitiam ejus, et haec omnia adjicientur vobis. Et ut impleatur Propheta dictum : Junior fui etenim semini et non vili justum derelictum etc. Dignus namque est operarius mercede sua. Ergo post alia verba intrens in caelum, vidit aquilam volantem in aere, et dixit puero suo : Haec est aquila cui preceperat Dominus ministrare vobis hodie cibum. Post paululum autem iter agentibus, viderunt aquilam super ripam fluminis sedentem. Currrens etiam ad aquilam puer secundum praecipitum servi Dei, laesitans, invenit piscem grandem, portante[m] ad eum integrum, dixit puero, Cur piscatori nostro jejunanti partem ad vendendum non dedisti? Tunc vero puer, sicut preceperat vic Dei, partem piscis aquila dedit; alteram autem secum portantes, inter homines assaverunt et manducaverunt, aliisque dederunt, et satiati, adorantes Dominum, gratias agentes in voluntate Dei, ad montana, ut supra diximus, proficebatur, docentes et baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.

Matth. 4, 33 Psal. 10, 15 Matth. 20, 10 et cetera ab eodem incipit 12

6 Eo tempore ibi inter montana baptizans, ut diximus, in villa quadam verbum Domini secundum morem ejus diligenter docuit et prophetali spiritu Dei praevидit tentantem diabolum, et verbi Domini audentem retardare volentem illudente phantasia, praedicens, inter alia verba ait : O Fratres carissimi, si aliqua tentatio exorta foris repente extiterit, vos tamen stabiles estote, nec foras currentes a verb. Dei auditione tardamini, per illusionem prohibiti. Post haec iterum coepto ordine Evangelii verba exponens, audierunt accensa domo strepitum ignis, vociferantesque homines. Tunc itaque homines, exceptis paucis, quos manu retinuit, instabiliter currentes prosiliverunt, et ad domum quasi inflammatam usque pervenerunt, dissipantes parietes ejus, et extinguere flammam volentes. Deinde extempore, nec vestigia fumi quod ignem praecedat et sequitur videntis, et agnoscentes se illusos esse secundum praedictum servi Dei per phantasia[m] diaboli, ad domum, unde venerunt reversi sunt, provolutis genibus ante pedes Praedicatoris. Orante jam eo pro illis per illusionem Sathanae fallatis, veniam indulgentiae impetraverunt confitentes se, multifariam fallacis astutiae seductionem spirituales, per visibilia phantastica intelligere. Igitur unusquisque per doctrinam ejus bene emendatus et confirmatus, gaudentes ad domum suam reversi sunt.

diabolus quem phantasticum est autem fugat :

F

7 Eodem tempore invitatus est sanctus homo Dei a quadam muliere, quae dicitur Keaspid, adhuc vivens sanctimonialis vidua, quae nutritivum eum ab octo annorum usque ad perfectam aetatem, in qua servit

precibus nutritivum et cetera

una

A tium Dei arripuit. Ideo namque eam matrem appellavit, saepe visitans eam. Venit quadam die ad villam in qua habitabat, quae dicitur Hrovingabam, tunc ardente domo, quae in extrema parte vici ad Orientem posita videbatur, et de eodem climate, flante maximo vento, ignis exitatus est. Mater vero pavida ad domum, ubi manebat, cucurrit, et ut auxilium Dei petere dignetur, a globis igneis circumdantibus, habitacula eorum servari poposuit. Ille jam intrepida mente matri stabilitatem intimavit, dicens: Noli timere, haec enim flamma, tibi non nocet. Et procedens ante januam pronus in terram, oravit in silentio: et statim etiam deprecante eo, ventus in flamma exstitit ab Occidente, et omnem magnitudinem flammae ab omnibus innocenter aiegit. Et sic evidenter in se esse Dei virtutem videntes, protectione ejus innoxii servi tunc sunt: gratia agentes, benedixerunt Dominum.

S Fuit quidam vir religiosus specialiter carus homini Dei, nomine Hildner: ejus uxor a demone vexabatur nimis. Illa namque multum vastata, et usque ad exitum mortis conangustata, frendens dentibus, gemitum lacrymabilem emittebat. Supradictus vero vir de amara morte nihil dubitans, ad monasterium nostrum proficiscens, vocavit ad se S. Cuthbertum (nam illo tempore Ecclesiae nostrae Praepositus erat) et indicans ei uxorem suam, pene usque ad mortem infirmantem, quod calamitas esset insaniam non revelavit: jam enim erubescerebat illam omnem religiosam, tamen a demone vexatam indicare. Nesciebat etiam nec intelligebat, quod talis tentatio frequenter Christianis accidere solet: sed tantum Presbyterum aliquem secum mittere, et requiem sepulturae deposcerat. Statim autem homo Dei exitu praeparare aliquem ad mittendum eum illo: et primo recessu ejus a Spiritu Dei imbutus, cito conversus, revocans eum, dixit: Non est quippe ministerium meum, est, et non est ulterius tecum pergere. Tunc vero praeparavit se homo Dei et omnes simul portati sunt equis: et videns socium suum flentem et lacrymantem duabus crucissis (hoc est pro moriente uxore se deserto, et orphanis relictis, et maxime pro ignominiosa insaniam in qua horribiliter redactam, et impudenter contractam, et saliva pollutam, omnem tantum pulicem et castam, scientiam homini Dei expectandam) consolari eum cepit mitissimis verbis et amnem infirmitatem, quam ei relaverat, qualis esset revelavit: et postremo addit prophetico ore dicens: Jam enim quando venimus ad habitacula vestra uxor tua, quam mortuam putas, in obvium mihi occurreris in acceptione habentium istius equi, quas nunc in manibus teneo, per Dei adiutorium effugato demone salvata ministrabit nobis. Igitur pervenerunt, sicut homo Dei dixerat, ad villam et mulier quasi de somno surgens venit in obviam, et primo tactu freni plene pulsato demone sanitati pristinae reddita (ut illa cum gratiarum actione testata est) ministravit illis.

C uam coram formam cum Paschate Romano susceperant Sonthamboni in Synodo Stracuthensi anno 664, quam Stephanus Rex fundator monasterii Hyppensis jam ante videtur praescripsisse, nisi fortis a posteris intrusa ea verba. — b. Edda Budo et alius, in ea et monasteria Calvingiana, hic Gaderbyrig supra actum.

Liber III
Vita anachoretica. Beneficia caelitus accepta. Varii praedicta.

Bene igitur in supradicta comobio, quod Mithras dicitur, Praepositus S. Cuthbertus serviens Domino et plura mirabilia per eum Dominus faciens quae propter infirmorum infidelitatem comatus sum scribere, postremo tamen secularem gloriam fugiens, clam et occulte ad aedes enavigavit. Deinde a vene-

rabili et sancto Episcopo Eata invitatus, et coacte ad hanc insulam nostram, quae dicitur Lindisfarne, cum adiutorio Dei voluntatis advenit, praesens et absens demoniacos sanavit, et alios varios languores curavit. Vivens quoque ibi secundum sanctam Scripturam, contemplativam vitam in actuali agens, et nobis Regularem vitam primum componens constituit, quam usque hodie cum Regula Benedicti observamus. Post plures itaque annos ad insulam, quam Farne nominant, undique in medio mari fluctibus circumcinctam, solitariam vitam concupiscens competitiv: ubi prius pene nullus potuit selus, propter varias demonum phantasias, aliquid spatium manere. Ille quippe intrepida mente fugavit eos, durissimam et lapideam rupem deorsum ferme cubitum viri in terram fodiens, loci spatium fecit, alterum vero cubitum mirabilem murum desuper cum lapidibus incredibilis magnitudinis (nisi scientibus tantam Dei virtutem in eo esse) et terra commixtis constructum edificavit, faciens ibi domunculas, de quibus, nisi sursum eaulum, videre nihil potuit.

2 Fuit namque lapis in interiore parte insulae, quem vehere in vehiculo suo quatuor Fratres visitantibus enim, in adiutorio aedificii sui praecipit: illi sine mora statim obedientes venerunt ad lapidem, quem in media via, ne vehiculum ejus confringerent, aut se ipsos laderent, non perducetes reliquerunt. Deinde ergo navigantes Fratres post non plures dies iterum visitantes eum, venerunt: et viderunt agnoscentes lapidem suum ab illis immobilem in structura servi Dei apte compositum, laudantes et glorificantes Deum magnifice in servis suis mira operantem: recordantes, Mirabilis Deus in Sanctis suis etc.

3 Iterum alia die visitantes Fratres venerunt ad eum: quibus ille secundum morem ejus primum verbum Dei predicavit, deinde etiam post praedicationem, cepit dicere: O Fratres carissimi, scitis quia locus iste pene inhabitalis est propter aquae penuriam: ideo oramus Domini auxilium, et fodite in medio pavimento domus hanc saxosam terram, quia potens est Dominus Deus de rupe petrina petenti aquam suscitare: ille enim olim Moysi percutienti virga de petra aquam sitienti populo dedit, Samsonem quoque de maxillis asini sitientem potavit. Fratres vero secundum praecipitum ejus foderunt terram, et orante eo, statim aqua viva a sursum in obviam ejus manantem de saxosa terra erumpere invenerunt: ejus nos magnam suavitatem dulcedinis, usque hodie degustantes cum gratiarum actione probavimus. Ille etiam servus Dei anachoreta professus est, ut relatu fidelissimorum agnovi, in ea aqua a Deo donata omnis liquoris sibi esse suavitatem.

4 Miraculum quoque aliud, quod Dominus pro amore militis sui fecerat, silentio non praeterbo. Concupiscens enim petivit a venientibus Fratribus et visitantibus eum lignum duodecim pedum in longitudinem ad fundamentum alicujus domusculae. Nam illic scopulum concavatum fluctibus mare irrupens extremam partem loci illius contigit: supra ejus scopuli oram loco adherenti transversum lignum duodecim pedum, ut diximus, componere praedestinans, desuper etiam adificium domusculae construere cogitavit. Hoc vero a Fratribus deposcens, non impetrasset (et hoc illis Deus non imputet in malum) nisi a Deo nostro Jesu Christo facta oratione, adiutorium accepisset: nam eadem nocte mare fluctibus indans, in honorem servi Dei, stipitem duodecim pedum deferens, specialiter ad ostium scopuli, ubi ponendus erat in adificio natante deportavit. Fratres itaque mane vigilantes viderunt, gratias agentes Deo et admirantes, quod mare in honorem Christi

energumnam faciam abiens novit:

praedicit liberandam:

a rana excolpuit.

mirari in Fernen insulam:

caerunt domunculas:

lapidem magnum sciam retulit: E

pretilus fontem impitrat:

a

lignum 12 pedum expositum,

ulles ob Oceano delatum accipit:

Lindisfarne abus Regularum praescribit,

A bis. Fiebant enim, ut in Actibus Apostolorum dictum est, signa et prodigia multa in plebe.

*sanat aqua
dixit: et
venerunt
Comitis
uxorem,*

3 Ex quibus est, quod cujusdam Comitis Aldfridi Regis, nomine Henuna, in regione quae dicitur Henitis habitans, uxor ejus pene usque ad mortem, infirmitatis languore detinebatur. Pergens vero sanctus Episcopus noster praedicans verbum Dei in populo, pervenit ad supradicti Comitis vicum. Ille autem statim in obviam exiens Episcopo, et gratias agens Domino pro adventu ejus, suscipiens benigne ministravit eis; et lavatis manibus et pedibus, rem, ut erat miserabilis et haerens animi familiae, hoc est, uxoris velut mortuae, vitam desperabilem Episcopo sancto revelavit. Benedictionem aquae ab eo petivit, credens quod si olivae addita esset, facilius moreretur, aut si vita reddita, citius sanaretur. Ille sanctus Episcopus, coram omnibus benedixit aquam, deditque Presbytero suo, Beta nomine, qui adhuc vivit. Ipse vero suscipiens, portavit ad cubiculum, ubi illa velut mortua, ultimam spiritum trahens jacebat. Aspergensque super eam et lectum ejus, usque aperiens, partem aquae degustavit. Ipsa itaque arripens statim sensum intellectus, gratias agens benedixit Deo, qui tales hospites ad reddendam sanitatem miserat ei. Jam jamque surgens, sicut socrus Petri, sanata ministravit eis. Illa enim primum totius familiae Episcopo poculum lactis dedit, qui sibi exspiranti calicem mortis aufererat.

*aliam dolore
capitis et
laetitia
vexalam :*

4 Presbyter Edelwald, qui tunc est Praepositus eundem, quod dicitur Malros, sibi presente alterum infirmitatis languorem sanari relato ejus agnovit. Nam dixit : Quodam die cum Episcopo sancto venimus ad vicum qui Bedesfeld dicitur. Ibi autem quaedam puella cognata mea et propinqua infirmabatur : tantum enim dolorem capitis, et totius alterius lateris pene per totum anni spatium patiebatur, quod nullus medicus malagmate corporali potuit sanare. Noster itaque Episcopus, videns infirmitatem, qua premebatur puella, rogantibus nobis, miseratus est ei, ungens eam chrismate benedictione sua consecrato, quo ab illa hora cito virtute proficiens, dolorem de die in diem desicens, sanitati pristinae reddita est.

5 Simile quoque huic aliud miraculum extensione multorum probabilitur virorum, qui presentes fuerunt, ex quibus est Henuna, sine dubio didici, dicentis : Quodam tempore Episcopus sanctus proficiens ab Hagustaldese, tendebat ad civitatem h, quo vel dicitur, Mansio tamen in media via facta est, in regione ubi dicitur Alise. Namque congregato populo de montanis, manum ponens super capita singulorum, limens unctione consecrata, quam benedixerat, verbum Dei praedicans, manserat ibi duos dies : interea itaque venerunt mulieres portantes quendam juvenem, in grabato jacentem, et deportaverunt eum in sylva, haud procul a tentoria nostris ubi erat sanctus Episcopus : et rogaverunt eum per montium, adjurantes in nomine Domini Jesu Christi, ut eum reliquis suis Sanctis benediceret eum, et orationem fundens pro eo ad Dominum, vocatam peccatorum suorum a Deo peteret, pro quibus ligatus vindictam sustinebat. Ille igitur Episcopus indubitante videns fidem illarum, expellens nos ab eo, oravit ad Dominum, benedicens puerum, morbum depellens, sanitatem adiungens : glorificavit Dominum Jesum Christum, adjuvantem servum suum in se sperantem : surrexit enim puer in illa hora manducans, et cum mulieribus pergens gratias agens, magnificavit Dominum in servis suis mira facientem.

*infantem
pene
laborantem :*

6 Presbyter Tidi a me memoratus mihi indicavit, dicens : Sanctus Episcopus noster in quadam vico, qui dicitur Medithong in uortalitate illa, quae plures

depopulavit regiones, praedicans verbum Dei reliquis hominum, conversus ad me, mitissime dixit : Estne aliquis in villa hac adhuc pestilentia ista languens, ut exeam ad eum praedicans et benedicens ei? Ego jam ostendens signavi ei mulierem, stantem haud procul a nobis, lacrymantem et plorantem, propter filium suum nuper mortuum, alterumque toto corpore tumescentem, et in ultimo anhelantem, inter alias semi-mortuorum tenentem. Ille vero sine mora surgens, accessit ad eam, benedicens osculatus est infantem, dixit ei : O mulier noli flere : Filius tuus iste salvus erit, et nullus de viventibus adhuc totius familiae tuae pestilentia peribit. Cujus rei, sic factum esse mulier et filius adhuc vitam comitem ducentes, testes sunt.

7 Nec silentio praetereundum existimo, quod quidam Presbyter noster adhuc vivens, jam tunc laicus cujusdam Comitis minister, praesente eo, quibus misericordia factum recoravit dicens : Eo autem tempore, quo sanctus Episcopus inter populares verbum Dei praedicans, coepit pergere, a Domino meo, nomine Sibba, Egfridi Regis Comite, juxta fluvium etiam quod dicitur Gode habitans, invitatum, ad vicum ejus cum Psalms et Hymnis cantantibus religiose pervenit. Suscepit ergo benigne, Dominus meus, cujusdam servi ejus desperabilem et miserabilem vitam in infirmitate jam depressam, quin in ultimo jam spiritu anhelantem, et morientem judicavit. Miserus autem sanctus Episcopus benedicens ei aquam, ministravit et mihi praecipiens dixit : Da servo Domini tui infirmanti aquam, Deo adjuvante, secundum fidem nostram salutiferam, ut Dominus ei indulgens delicta peccatorum suorum, pro quibus afflictus est, aut in praesenti vitam victuro aut in futuro serulo obituro requiem laboris donet. Ego jam jamque praeepto obediens per te deputavi eum : quem sine mora : spiritu Dei auxiliante (ut Spiritus sanctus nescit tarda molimina) vivificationem atque antiquae sanitati redditum asperi. Et adhuc vivens Domino gratias agebat benedicens Episcopo, sine intermissione oravit pro eo.

*far ulm
Comitis
lactem :*

8 Eo tempore quo Egfridus Rex, Pictorum Regem depopulans, postremo tamen secundum praedictatum judicium Dei superandus et occidendus vastabat ; sanctus Episcopus noster ad civitatem Lucl pergens, visitavit Regnum, illic rei effectum expectantem. Sabbato ergo die, sicut Presbyteri et Diaconi, ex quibus multi adhuc supersunt, affirmaverunt, hora nona considerantibus illam mirram civitatis, et fontem in ea a Romanis mire olim constructum, secundum id quod Paga, civitatis Praepositus, dicens vos revelavit, stans Episcopus, juxta baculum sustentationis, inclinato capite ad terram deorsum, et iterum elevatis oculis ad caelum, suspirans, ait : O o ! existimo enim perpetratum esse bellum, judicatumque est judicium de populis nostris bellantibus adversum. Tunc jam diligenter seiscitantibus illis quid factum esset, serio volentibus occultans, respondit : O filii mei considerate quam admirabilis sit aer, et recolite quam inscrutabilia sunt judicia Dei. Itaque post paucos dies mirabile et lacrymabile bellum in eadem hora et eadem die, qua illi ostensum est, longe lateque nuntiatum esse audiverunt.

*Ordem
Kofridi
revis ubi
cognovit :*

9 Adeandem supradictam civitatem Lucl quidam unachoreta probabilis, nomine Hereberht, ab insulis Occidentalis maris, ante ad eum assidue pergens, ad Episcopi nunc colloquium tendit, et secundum consuetudinem suam colloquium spirituale, post orationem inter eos frequentatam, renovavit. Igitur Episcopus sanctus post multa verba spiritalia, quibus instruebat eum, ait prophetice (hoc enim multis dixerat) O frater carissime, loquere, interroga necessaria tibi, jam enim ab hac hora, numquam ite-

*addit
Her, berto
serum eadem
hora
mortalium :*

rum

A rum in hoc seculo, sicut Paulus Ephesiis promiserat, nos invicem erimus visuri. Tunc vero anachoreta volutis genibus, ante pedes ejus, flens et lacrymans ait : Adjuro te per Jesum Christum filium Dei, ut roges sanctam Trinitatem, ut ne me in presenti seculo orbatum a te post obitum tuum derelinquat, sed gaudium æterni regni tecum me recipiat. Cui autem ille statim orans, respondit adhuc jacenti, surge, et gaude, hoc enim a Domino Jesu Christo secundum verbum tuum perpetratum et indubitatum recipies. Ergo quid magis moror longo ambitu verborum? Uno tempore, unaque nocte, et eadem hora noctis, Episcopus et anachoreta, uterque obiit secundum promissionem Episcopi, regnantes simul cum Christo in secula seculorum.

videt animam
cujusdam
procul in le-
moris
deferri in
caelum.

B 10 Fideissima Abbatisa Elfleda de sancto Episcopo, aliud scientiæ spiritualis miraculum mihi revelavit. Nam cum quidam in parvula ejus, quæ dicitur Osingulum, simul in convivio sederet; vidit hominem Dei, miro stupore in excessu mentis occupatum; cultumque quod habebat in manu, super mensam deserens cecidit. At illa aliis non audientibus humiliter interrogavit, quid esset, quod ostensum erat. Ipse vero respondit : Vidi animam servi Dei ex familia tua, inter manus Angelorum ad cælum offerri, et in choro Angelorum sanctorumque Martyrum collocatam. Interroganti autem ei quo nomine vocaretur, respondit : Tu mihi cras celebranti Missam, nominabis eum. Itaque in illa hora, Abbatisa mittebat nuntium ad cœnobium suum, interrogare quis ex Fratribus nuper esset defunctus : ille autem omnes viventes illic invenerat. Postremo tamen diligenter inquirentes, unum ex Fratribus eorum in pastoralibus habitaculis, de summo carumine ligni deorsum cadentem fracto corpore exanimem audierunt. Nuntius autem crastina die reversus ad Abbatissam, res ut erat gesta, referebat. Illa vero statim ad Episcopum sanctum cucurrit, deliciaeque eo die ibi ecclesiam et Missam cantantibus tunc in eo loco, ubi dicitur, Memento Domine famulorum, antelans in basilicam pervenit, nomenque fratris, qui dicebatur Hadvald, indicavit : intelligens, in eo non solum in hoc Prophetie spiritum, sed et in omnibus Apostolicam providentiam agnoscere, quæ et mortem ejus multis modis evidenter prædixit.

reversus
Eunon
aspicit

C 11 Igitur post duos annos Episcopatus sui seculari honorem sponte deserens, prophetali spiritu Dei imbutus, vitæ obitum providens, pristinae solitarie conversationis amore illectus ad insulam, unde olim coacte abstratus est, iterum revertebatur : colloqui et ministerio Angelorum contentus, fundans spem, fidemque ad Deum plene ponens, languente jam corpore, quadam infirmitate depresso, solus manebat.

ducentarum
suo cœnobio
pelit;

D 12 In ultimo itaque tempore infirmitatis sue, Fratrem quendam fidelem et probatum, qui adhuc vivens Pallistol dicitur, dysenteriae languore infirmantem spe aliter ad se venire, et ministrare intus clausus præcepit. Ille vero gratanter accedens, primo tactu ejus, sicut memorans frequenter cum lacrymis indicare solet, plene omnem gravitatem languoris deseruisse eum : qui prius depressus, quasi morti addictus, sanitati se vitæ redditum esse sentiens, cum gratiarum actione Fratribus indicavit.

moritur

E 13 Postquam ergo sanctæ memoriæ Cuthbertus Episcopus peracta Communione, elevatis oculis et manibus ad cælum, commendans Domino animam suam, emittens spiritum suum selensque sine genuitu abiit in viam Patrum; a navigantibus ad insulam nostram delatus, toto corpore levato, capite sudario circumdato, oblati super sanctum pectus po-

sitis, vestimenta sacerdotalia indutus, in obviam Christi calcementis suis præparatis, in sindone cœrata curatus, animam habens cum Christo gaudentem, corpus incorruptibile, requiescens et quasi dormiens in sepulcro lapideo, honorabiliter in basilica deposuerunt.

D
sereliur
Lundisfærne :

F 14 Nam post annos underim, Spiritu sancto suadente et docente, concilio a cæ Decanibus facto, et a sancto Episcopo Eadhertho licentia data, reliquias ossium S. Cuthberti Episcopi totius familiæ probatissimi viri, de sepulcro proposuerunt elevare. Invenirent itaque in prima apertione sepulcri, quod dictum mirum est, totum corpus tam integrum quam ante annos undecim deposuerunt; non marcescente et senescente cute, et arescentibus nervis, corpus erectum et rigidum est, sed membra plena vivacitate in articulis motabilia requiescebant : collum enim capitis et genua crurum, sicut viventis hominis elevatum de sepulcro, ut voluerunt, flectere poterunt. Omnia autem vestimenta et calcamenta, quæ pelliculis corporis ejus adhaerebant, attrita non erant. Nam sudarium revolventes, quo caput ejus cingebatur, pristinae candiditatis pulchritudinem custodiens, et ficones novi, quibus calcatus est, in basilica nostra inter reliquias pro testimoniis usque hodie habentur.

C
elevatur post
XI annos
incorruptus.

G 15 Dominus itaque pro honore sancti Martyris sui post obitum ejus plurimorum hominum sanitates, secundum fidem eorum donaverat. Nam quidam paterfamilias filium suum a demonio fatigatum, vociferantem et lacrymantem, lacerantemque corpus suum in plastro ad insulam nostram vehebat ad reliquias sanctorum Apostolorum et Martyrum Dei, ita ut occulte erat eductus a Presbytero saepe memorato, nomine Tili, qui sanare filium ejus, et fugare demonium non valebat. Igitur, sicut diximus, clamante et vociferante demonioso, plurimorum aures horror invasit, multis desperantibus aliquid sanitatis remedium miserabili puero posse conferri. Quidam tamen homo et integræ fidei, ad Deum spem ponens, et deposcens S. Cuthberti adjutorium, misericordia commotus, aquam benedixit, et partem humi de illa fossa, in qua lavacrum corporis sancti Episcopi nostri post obitum effusum est, capiens, aspersit in eam. Puer vero degustata aqua benedicta a garrula voce illa desinit, crastinoque die cum patre suo gratias agens Domino, ad reliquias sanctorum, pro quorum amore sanatum se a Deo credidit, in conspectu familiarum nostrarum oravit, et glorificans Dominum in Sanctis suis, ad domum, unde venerat, sanatus reversus est.

liberatur
energumenus :

H 16 In honore quoque sancti Confessoris Dei et incorruptibilis corporis, volente Domino Deo in eo complere, quod de Joanne Evangelista Christus Jesus proficiscens promisit. Volo enim sic manere donec veniam, multa mirabilia quotidie in presentia nostra Domino præstante, aguntur; ex quibus est, quod nuper factum recedimus. Quidam namque Frater de familia Vulbrordi Episcopi, trans mare veniens usque ad nos, in hospitalem susceptus est; quem manentem in hospitio gravis infirmitas arripuit. Fatigatus enim longo tempore, et postremum pene consumptus, de vita presenti dubitans, desperavit. Ministro autem cœnobii nostri Dominica die dixit : Dædne me hodie post celebratam Missam, si aliquo modo poteris, ad locum, ubi corpus Confessoris Dei requiescit. Credo enim sperans in Deum pura fide, mente fidei, ut aut pro honore servi sui, de incorruptibili et pleno corpore, membris meis languore marcescentibus plenitudinem sanitatis augeat; aut cœlestis gloriæ, quam anima ejus possidet, mihi de vinculis liberato angustia, partem aliquam tribuat. Quid magis moror verbis? Difficulus a minis-

Joan 21 21
C. Nollur
de BASIS 4
S. Vulbrordo:

tro

A tro deductus, prosternens se in faciem, ante reliquias oravit; janjamque facta oratione gratias agens Domino, sanatus surrexit, deambulansque sibi sine ductu alterius ad diversorium rediit, et post paucos dies in voluntate Dei sospes proficerebatur.

17 Miraculum aliud simile huic silentio non pretereo, quod in presenti anno factum est. Fuit nainque quidam adolescens paralyticus de alio monasterio in plastro deductus ad medicos edoctos conobii nostri. Illi enim omni cura eum, qui pene cunctis membris mortificatis dissolutus jacebat, mederi coperunt, nihilque proficientes post longum laborem, omnino deseruere, desperantes curare eum. Puer itaque desertum se a medicis carnalibus ut vidit, plorans et lacrymans ministro suo dixit: Primum utique mihi hoc malum dissolutionis et mortificationis inchoans a pedibus, per omnia membra disseminavit. Ideo namque depono ab Abbate calcamenta quo circumdederunt pedes sancti Martyris Dei incorruptibilis, et secunda concilium ejus fiones detulit: pedibus suis nocte illa circumdedit, et requievit. Surgens in Matutinis, quod dictu mirum est, Domino laudem stans cantavit, qui prius pene absque lingua nullum membrum movere potuit.

B Crastina autem die circumibat loca sanctorum Martyrum, gratias agens Domino, quod meritis sancti Episcopi, secundum fidem ejus, pristina sanitati redditus est.

18 Igitur Fratres mei, pauca dietavi, multa et innumerabilia omittens, ne erapulus aliquis et gravatus, omnia simul respueret. Nam de hoc sileo, quomodo in multis locis, infirmantes demoniaci professi sunt pro eo tantum futuro deservisse demones, et nunquam iterum possessuros; vel iterum quomodo praesens, verbo tantum alios sanavit. De fratribus quoque haec, qui in corda suo proposuerunt, nullo alio sciente, sibi necessaria desposcere: ille vero prophetici spiritu prevenit eos, preparans eis secundum desideria cordis eorum, antequam aliquis ex eis peteret eum. In quo spiritu Paulus dixit: Nobis autem revelavit per Spiritum sanctum. Nec non de pane benedictio in duobus locis qualia et quanta mirabilia facta sunt dico, vel de aquae potu benedicto, et post eum alii bibenti omnis suavitas liquoris apparuit; vel quomodo Diaconus sancti Episcopi Pufriidi a reliquiis supradicti Confessoris Dei per duas vias de infirmitate sanatus sit d.

a In vulgari editione est, exhortari in doctrina sana, et eos, qui contradicunt, redarguere. = b Vel, vulgo Wal, versus rultum Picticum. c Forte Bacculosus. d Pro epiloga volentur ista subnecti. Finit hoc opus, vale in Christo semper

TRANSLATIO CORPORIS ad varia loca et dein Dunelmum.

§ I. Dunelmum Sedes Episcopalis Diocesis Patrimonium S. Cuthberti. Historiâ Dunelmensis Turgoto vindicata. Historiâ Translationis S. Cuthberti.

I nter omnes hodierna Anglia provinciae unicae Dunelmensis, cujus regio ab Episcopatu haecenus nomen sortitur, sita apud Nordanhymbros in regna Deirovum inter Terram et Tinom fluvios, in Occiduum Germanicum sese exonerantes, aut, quod coincidit, ad dictum Oceanum inter Comitatus Eboracensem et Northumbriae. Tota haec regio cum aliis vicinis, teste etiam Cambdeno in Brigantibus et Episcopatu Dunelmensi, in antiquis monumentis et historiis Terra sive Patrimonium S. Cuthberti vocatur, quod, postquam sacrum ejus corpus eo translatum ibidem integrum incorruptumque deponit, tutelaris harum regionum Patronus habitus sit, etiam a Regibus et Proceribus; qui idea amplissima

Dunelm. nsi provincia haecenus Episcopatus vocatur:

et terra seu patrimonium S. Cuthberti:

latifundia et plurimas immunitates erogarunt, uti mox ex antiquis historiis constabit. Harum primo et praecipua ex haecenus editis est Historia de Ecclesia Dunelmensi, quae inter Historiarum Anglicanas decem Scripturarum ex relictis manuscriptoris, Londini anno MDCCLII simul excusas primo loco collocatur, et Simeoni monacho Dunelmensi attribuitur, eum verus ejus et genuinus auctor sit Turgotus Prior Dunelmensis, qui, ut ipsius sunt verba lib. 4 cap. 8, Christianitatis curam per totum Episcopatum agebat, ab alio Ecclesiae Dunelmensis Archidiacono, Vicario, Decano et Vice-Domino appellatus: et postmodum ad Sanctandream in Scotia Episcopatum promotus. Vita ejus describitur a Simeone Dunelmensi in Historia de Gestis Regum Anglorum (quom verum hujus factum agnoscunt omnes) ad annum MXXIV, traditurque obiisse anno MXXV, ii Kalend. Aprilis, Episcopatus anno viii transacto, et duobus mensibus et decem diebus, ergo anno MCVI factus Episcopus, cum ante Dunelmensem Prioratum per viginti annos, minus xii diebus, strenue administrasset. Scripsit autem suam Historiam Turgotus ultimis annis sui Prioratus, et seragliata praevius citus, quom Simeon Dunelmensis dictam historiam de gestis Regum Anglorum ederet: unde diversos fuisse auctores clare liquet.

2 Usserius plurimis annis, antequam Londini prodiret Historia Dunelmensis Ecclesiae, attribuit eam Turgoto: cui eandem Joannes Sellenus vindicavit in Commentario suo praevio ad decem scriptores Historiae Anglicanae, in qua, ut diximus, perperam sub nomine Simeonis est excusa. Ac primo, cum libro I cap. 10 narrasset S. Cuthbertum moribundum corpus suum permisisse Lindisfarncensi in ecclesia sepeliri, et gratias egissent Fratres permissioni et consilio illius flexis in terram genibus, addit: Gratias et nos illi referamus, quibus incorruptum corpus ejus quadringentesimo et octavo decimo dormitionis ejus anno videre et manibus contrectare donavit. Contigit id mense Augusto anni MCV, qui est MCVI annus post xx Martii anni MCLXXXVIII, quo ex hac vita migravit. Sellenus male intulit annum sequentem MCV, sed hic Acto Translationis sive Elevationis corporis, anno dicto MCV facta, quae infra diximus, non videtur habuisse. In iis directore Turgoto Priore novem Fratres dicuntur nono Kalend. Septemb. locutum nocte ad medium chorum delatum aperuisse, et corpus incorruptum in pavementum deposuisse: quod iterum nocte sequente contrectarunt, ac novo pallio et sudone subtilissima involverunt. Denique quarto Kalendas Septemb. mane, cum solennis Elevationis esset facienda, Dux Turgoto Priore eorum quatuor Abbatibus, et Guilielmo deinde Archiepiscopo Cantuariensi et Comite Alexandro, dein Rege Scotiae (per quem Turgotus ad Episcopatum S. Andreae promotus est) corpus incorruptum palam ostensum, ejusque partes vario motu contrectatae fuerunt. Haec gratias agit, quod indicato tempore corpus illud videre et manibus contrectare sibi licuerit. Quae procul distant ab aetate Simeonis Dunelmensis, qui etiamsi anno aetatis quinquagesimo suam historiam de gestis Regum Anglorum conscripisset, hoc tempore vix natus fuisset. Quae ut clariora reddantur, repetenda sunt nonnulla de resumpto seculo XI monachatu in regno Nordanhymbrosorum, prout ea a Turgoto lib. 3 cap. 21 et 22, et a Simeone ad annum MXXIV, quo contigit, relata reperimus. Ex monasterio provinciae Merciorum tres zelo erigendorum aut reparandorum monasteriorum ducti, Aldwinus Praepositus, Elfwicus et Remfridus in Nordanhymbrosorum provinciam venerunt, benedicti a Walthero Episcopo Dunelmensi suscepti, et villa Gyrensi cum suis appendiciis donati: quibus inter alios adjunctus est Turgotus, qui, ut, de se in tertia persona modeste loquens ait, Magistrum Aldwinum secutus, individuus illi comitatu semper adhaerebat (addique in MS. Cottoniano assertu Seldemii) ipse est,

D Historiam Dunelmensem scripsit Turgotus,

de gestis Regum Anglorum Simeon Dunelmensis,

60 annis scripsit, E

Turgotus prae fuit operioni dumulti S. Cuthberti anno 1106.

F

adjunctus Aldwino,

qui

paralyticus,

variis alii aegri.

1 Cor 9, 20

d

A qui in locum Magistri, videlicet Alwini, succedens, hodie in hac, id est, Dunelmensi Ecclesia dudum sibi traditum a Willielmo Episcopo Prioratum tenet, saltem cum scriberet post annum mciiv, anno illum xvii tenebat. Et uti Aldwinus, ejectionis ab Ecclesia Dunelmensi Clericis, monachus anno mclxxxiii induxit, ita socius Reinfridus ad Streoneshale secessit, et habitationem monachorum instituire cepit : sed hi, aut multi ex illis, post ejus obitum migrantes Eboracum, monasterium in honore S. Marie semper Virginis, quod nunc Abbas Stephanus strenue regit, construxerunt. Est Stephanus ex quatuor Abbatibus, curam quibus duce Turgoto Priore corpus S. Cuthberti anno mciiv ostensum fuisse diximus : e quibus iterum tempus, quo hæc historia scripta est, confirmatur.

3 Huic Turgoti relationi addantur, quæ Simeon in Historia de Gestis Regum Anglorum ad annum mclxxxiv de tribus hisce monachis disserit. Prior, inquit, vetate et moribus erat Aldwinus, secundus Ealfwinus, tertius Reinfridus. Ex his tribus tria in regione Northymbrorum instaurata sunt monasteria. Unum Dunelmi... aliud Eboraci in honorem Dei Genitricis Mariæ, ubi de ecclesiola factum nobile monasterium, primum Abbatem habuit Stephanum (cujus tempore scripsit Turgotus) secundum Ricardum, tertium Gaurfridum, quartum Severinum, quintum Clementem, qui et in præsentem. Tertium autem in loco, qui quondam Streneshale, nunc autem Witebi appellatur. Ibi sedit primus Abbas Willielmus, II Nicolaus, III Benedictus, IV Ricardus qui nunc superest. Hæc ibi. *E* quibus Clemens quintus Abbas Eboracensis anno mclcxii, VIII Martii, feria vi ante Dominicam Passionis, subscripsit pacificationi inter Ecclesiam S. Albani et Lincolnensem apud Radulfum de Duncto in Abbreviationibus Chronicorum. At Clementis decessor et Steveneshalensis Benevibrus promeruerunt consecrationem Guillelmi Archiepiscopi Eboracensis anno mclxlv. Hinc liquet recte statui a Pitsæo et passim alii Simeonem Dunelmensem claruisse anno mclxiv, et tandem Dunelmi mortuum et sepultum sub Anglorum Rege Henrico secundo. Ergo ante annum mclxxxviii, quo Rex VI Julii obiit. Finit Turgotus historiam de Ecclesia Dunelmensi cum obitu Guillelmi Episcopi Dunelmensis, II Januarii anni mclxvi feria quarta defuncti. Adest continuatio de quatuor sequentibus Episcopis, Ranulfo, Gaurfrido, Guillelmo II et Hugone, electo XXXI Januarii anno mclxv, cujus illustris dein extracta ædificia, et templum aeternum ornatumque narrat, ut vulgatur hoc supplementum ante hujus obitum circa annum mclxiv esse scriptum, et forsitan a Simeone, ut inde aberrandi data videntur occasio.

4 Vindicata Turgoto historia de Ecclesia Dunelmensi diversa in quatuor libros : horum primus a Sede Lindisfarvensi anno mclxxv fundata incipit, et cum obitu venerabilis Bedæ ad annum dccxxxv fuit : continetque de S. Cuthberto in vita gesta, et prima corporis incorrupti inventione, quæ aut ex Beda prolulimus, aut hinc adjuncta sunt. Secundus liber continet gesta a dicto anno dccxxxv usque ad dcccxc, et fuerunt initio pacifica, deinceps per ducentos circiter annos plane truceulenta, in quibus Ecclesia Lindisfarvensis devastata et destructa est, corpus S. Cuthberti inde elatum, et ad varia loca transportatum. Tertius liber complectitur quietam possessionem, corpore S. Cuthberti Dunelmum delato, ac Sede ibidem Episcopali collocata, et ad annum circiter mxxx pertingit. Quartus liber reliquis minor complectitur acta Guillelmi Episcopi, et ab eo Clericis submotos, ac monachos ad S. Cuthbertum introductos, quibus Prior præfuit Aldwinus, eique defuncto successit ipse Turgotus scriptor : et cum dicti Episcopi obitu fuit ad annum mxcvi. Ceterum optimos quosque scriptores, et diplomata Regum Turgotus præ oculis habuit : et quidem in libro primo Venerabilem Bedam tam de Historiis

D Ecclesiastica, quam de Vita S. Cuthberti. In libro secundo capite decimo returnis de apparitione S. Cuthberti, facta Elfrido Regi Occidentali Saxonum, dicit : Quoniam alibi plene per ordinem scriptum habetur, hic non esse repetendum videtur. Breviter tamen hic memoretur, quod inter admonitiones ceteras et promissa, regnum Britannicæ ei suisque filiis pollicetur : Misericordiam, inquit, et justitiam præcipue diligas moneo etc. Quodnam indiectur antiquum monumentum, nescimus dirinare. Scripsisse Elfredum Regem varios libros tradunt Pitsæus et alii, et inter illos Regum varias fortunas. Sed de re incognita num is liber insinuetur, judicium ferri nequit.

5 Nacti sumus et edimus ex codice MS. Domini Nicolai Belforti illustre monumentum de Translatione corporis S. Cuthberti ex insula Lindisfarvensi ad varia loca ob Danicam devastationem, et depositionem in Ecclesia Dunelmensi. Scriptam esse eam Historiam adhuc seculo Christi undecimo, indicant ista verba infra relata : Nec silentio prætereundum, quanta nostris quoque temporibus ejusdem beatissimi Patris fulserint miracula : ac primo narrantur, quæ regnante S. Edouardo Rege, occasione Posti Comitis contigerunt, ergo ante annum mclxvi, quo S. Edouardus v. Januarii defunctus est, et ab hujus successore Haraldus Tostius frater ejus e Comitatu expulsus. In hac Historia continetur tota res gesta de visione et apparitione S. Cuthberti facta Egfrido Regi, et verba a Turgoto citata reperuntur eodem, scilicet Misericordiam et justitiam præcipue diligas et sequentur. Præterea Turgotus lib. 3 cap. II sub finem ista scribit : Quo tempore et illud, quod sibi plenius legitur, super Bætwid miraculum contigit, qui dum pacem Sancti perfringere vellet, repente vindicta percussus interiit. Sunt autem illa, quæ in hac Historia Translationis et miraculorum infra pluribus leguntur. Cetera quæ ab auctore illo narrantur, eisdem pene verbis apud Turgotum descripta reperuntur : excepto miraculo in Jure puncto, quod in fine narrantur factum post eadem Walcheri Episcopi Dunelmensis, anno mclxxx patrati : quod potuit forsitan postea adjectum fuisse, aut ultra de causa a Turgoto prætermisissimum. In nostro apographo desunt, quod dolemus, septem capita, et videbantur duo trare folia ex MS. codice excerpta, quæ ex dicta Turgoti Historia de Ecclesia Dunelmensi supplimus, cum et ultima prioris partis et prima sequentis verba plane consentiant : non dubitamus enim, quin plura a Turgoto, ut in alius factum est, fuerint interjecta. Res tota ex capitulum Indice apud Turgotum cognosci poterit : ipsa Translatio Historie more nostro dividetur.

§ II. Solennitas translationis fastis sacris inscripta. Donationes tunc et ante Lindisfarne factæ. Prima hujus vastatio.

Venerandus Episcopus Aldunus, ut infra dicitur, ecclesiam tertio ex quo eam fundaverat antio, pridie Nonas Septembris solemniter dedicavit, et sanctissimi Patris Cuthberti corpus in locum, quem paraverat, translatum debito cum honore posuit. Quæ fere eisdem verbis repetuntur a Turgoto lib. 3 cap. 4. Annus tum labebatur nonagesimus octavus supra nonagesimum. At dies indicatus 19 Septembris ob hanc Translationem in veneratione apud posteros fuit. In celebri Gemeticensi apud Normannos ad Sequanum infra Rotomagnum monasterio adservatur antiquum Missale pro Ecclesiis Anglicanis, in quo tabula Paschalis Calendario præfixa deducebat ab anno millesimo ad nonagesimum quintum sequentem. Ex hæc Missali, quæ nobis in Calendario videbantur rariora excerptimus, et ad IV Septembris ista : Translatio S. Byrini Episcopi et S. Cuthberti Episcopi. Colitur S. Birinus in Decembris. Inter antiquiora MSS. Martyrologia duo habemus

ei que Prior successit, et scripsit,

cum Stephanus esset Abbas Eboracensis

al. Strycon scripsit

cum Clemens Abbas præfuit,

ci. ca. an. 1102

ante annum 1188 mortuus,

autior videtur continetur ad Turgotum,

Historia Turgoti in 12 libros & diversa

ex Beda aliisque antiquis autoribus extr. u :

Historia Translationis

S. Cuthberti scripta est secundo. XI.

E

continet a Turgoto indicata :

et sunt pleraque eisdem verbis descripta

ex his loca supplentur.

F

De die octo Febr. et Translatione facta an. 1034 Septembris.

in scripta, MS. Missali antiquo,

MS. Martyrologii

A demus, in quibus de Sanctis Angliæ variorum indicantur, alterum est penes nos membrinaceum valde antiquum, Bede nomen præferens, a posteriori auctum, alterum est apographum e codice Ultrajectino Ecclesie S. Mariæ. In utroque celebratur Translatio reliquiarum S. Cuthberti Episcopi. Eodem leguntur in MS. Martyrologio Bruxellensi S. Gulila, et MS. Florario Sanctorum. It in variis Martyrologis crevisis, ut Coloniensi anni MCCXCX, Germanico Comiti, Anglicano Wilsoni, Benedictino Edwardi Mathew, Auctario Usuardi per Hermannum Greven et Joannem Molanum prima editionis, et Catalogo generali Ferrarii. Iterum apud dictum Greven ad XX Septemb. est aliqua memoria S. Cuthberti, sed quæ de causa nescitur, neque hæcenus apud alios ad illum diem reperimus illius nominis mentionem. Officium in Septembris recitandum etiam excusum in antiquo Breviario Sarisburiensi.

et crevisis.

Officium Ecclesie Sarisburiensis.

Donationes tunc facte :

7 Additur ad citatum caput 4 apud Turgotum narratio beneficiorum occasione Translationis tunc factæ, hic annotanda. Fuerunt, inquit, per id tempus plurimi, qui diversa dona in ornamentum ecclesie, et ad sufficientiam inibi sancto Confessori ministrantium, terras contulerunt. Inter quos unus ex nobilibus, vocabulo Styx, filius Diti, a Rege Ethelredo impetravit, ut Derlington cum suis appendiciis S. Cuthberto donaret, atque eorum Rege et presentibus Archiepiscopo Wistano, et Episcopo Dunelmensi Aldhmo et aliis principibus viris, qui cum Rege Eboracum convenerant, ita hoc donum firmatum est, ut qui S. Cuthberto auferret, æterno anathemate damnaretur. Aliis quoque terras supradictas vir adiecit, quos alibi descriptas pagina ostendit. His donatus alias terras æterno jure possidendas Snaulf Cykelli filius superaddidit, scilicet Erilling, Merdant, Sæccolorg, Giseoly cum eorum et scena. Sunt autem nonnullæ terrarum possessiones, quas Aldhmo Episcopus sui temporis Comitibus Northambrorenum, dum necessitatem paterebant, ad tempus quidem præstitit : sed violentia Comitum, qui eis successerunt, peno omnes eas a dominio Ecclesie audivit.

per Comites æterno.

8 Ad redituræ cum sequente historia Lindisfarne, que ab eodem per annos LXXXVIII contigerunt, ex libro II Historie de Dunelmensi Ecclesia præmittimus, post tempore Bebe et ante discessum Lindisfarneam et misit, cum corpore S. Cuthberti parato, et capite primo agnove de S. Ceolwolfo Rege, apud Lindisfarneas anno MCCXXVIII monacho facti, cujus Acta et variis collecta delimus XV Januarii. Verum, quæ tunc necdum edita erat Historia Turgoti, hic addimus ista : Intravit autem Lindisfarneense monasterium, S. Cuthberto secum conferens thesaurus regis et terras, id est, Rege nec Werewalde cum suis appendiciis, simul et ecclesiam, quam ibidem ipse edificaverat. Alias quoque quædam villas, Wudestre, Huvtingham, Ealsingham, Eadwigham. At cap 3 de destructione peno ecclesie Lindisfarneensis ista traduntur :

Lindisfarneas donationes factæ a S. Cuthberto ann. 708.

9 Anno ab Incarnatione Domini MCCXX, a transitu vero Patris Cuthberti ex Pontificatu Higbaldi VI, vastatio inserrima Lindisfarneensem Ecclesiam sanguine et ruina repens, peno usque ad intermedionem delevit... cujus cladem et abhorum quoque Sanctorum necem futuram præsignificat, horrenda flamma et denicæ ignis jactibus per ora vibrantes et volitantes videbantur. Mox eodem anno Pagani ab æquilonari climate navali exercitu Britanniam venientes, hinc illaque discurrentes, prædantes interficiunt non solum jumenta, verum etiam Sacerdotes, Levitas, chorosque monachorum atque sanctimoniarum. Veniant vi Idum Juniarum ad Lindisfarneensem ecclesiam, miserabili prædatione cuncta vastam, sancta pollutis vestigiis calcant, altaria suffodunt, omnia thesauraria ecclesie rapiunt. Quosdam e Fratribus interficiunt, nonnullos secum vietos

claus. inquam Cuthberti ead. Eccl. anno 703 illata

7 Junii.

assumunt, plurimos approbriis vexatos nudos projiciunt, aliquos in mare demergunt. Verum non impune illa fecerunt, Deo injurias, quas S. Cuthberto irrogaverunt, maturius vindicante. Denique anno sequente dum portum Egfridi Regis, id est, Gyrvum vastantes, monasterium quoque ad ostium Doni amnis depraedarentur; Dux eorum ibidem crudeli nece interit, nec multo post si tempestatis eorum collisæ contriteque naves perierant. Illi vero quidam fluctibus absorpti, alii qui ad terram vivi quoque modo fuerant ejeti, mox indigenarum gladio sunt interfecti. Taliter ecclesia Lindisfarneensis vastata et suis ornamentis spoliata, nihilominus tamen in ea Sedes Episcopalis, et qui barbarorum manu eslagere potuerunt monachi, apud eorum corpus B. Cuthberti multo post tempore permanserunt.

D
ma'evotis divinitus punitis.
permanserunt monachi ad corpus S. Cuthberti :

10 His novem adhuc annis præfuit Higbaldus ; ad quem per epistolam Alchimus ista scribit : Beatissimi Patris Cuthberti Episcopi in Christo filius, Higbaldus Episcopus, et omni congregationi Lindisfarneensis Ecclesie, Alchimus Diaconus salutem. Vestræ caritatis familiaritas me multum lætificare solebat, sed versa vice vestræ tribulationis calamitas licet absentem, multum contristavit, quod Pagani contaminaverunt sanctuaria Dei, et fuderunt sanguinem Sanctorum in circuitu altaris, calcaverunt corpora Sanctorum in templo, quasi sterquilium in platea. Quæ est fiducia Ecclesie Britannicæ, si S. Cuthbertus cum tanto Sanctorum numero suam non defendit? etc. Et in Epistola ad Ethelredum Regem : Ecce Ecclesia S. Cuthberti Sacerdotibus Dei, sanguine aspersa, omnibus spoliata ornamentis, locus cunctis in Britannia venerabilior, Paganis gentibus datur ad debellandum. Et ubi primum post discessum S. Paulini ab Eboraco Christiana religio in Northumbrorenum gente sumpsit exordium, ibi miseræ et calamitatis cepit initium.

His scribit Alchimus.

E

11 At circa annum MCCXXX, ut pergit Turgotus, Egredus in Præsulatum est sublimatus, vir natu nobilis, et operum effluencia strenuus, qui Patris Cuthberti Ecclesiam amplius prædecessoribus suis rerum ac terrarum largitionibus complectere studuerat et honorare. Edificata namque in Northam ecclesia, eaque in honorem SS. Petri Apostoli et Cuthberti Pontificis, nec non et Ceolwulfi Regis et post monachi, dedicata, transtulit illo corpus ejusdem Deo dilecti Ceolwulfi, ipsaque villam cum curibus aliis, quas ipse considerat, eodem nomine nuncupatis, Geddeword cum suis appendiciis, ecclesiam quoque et villam, quam edificaverat in loco, qui Geinford appellatur, et quicquid ad eam pertinet, a flumine Teisa usque Weor, sancto Confessori Cuthberto contulit. Duas quoque villas Elceif et Wigelf, sed et Billingham in Heorternesse, quarum ipse conditor fuerat, locis superioribus, que predicto Confessori donaverat, perpetuo possidendas adiecit...

dotatur ecclesia ab Egredo Episc. creato anno 30.

Anno ad Incarnatione Domini MCCXXX... Eardolfus vir magni meriti, Cathedræ Pontificis gubernacula suscepit, nec minorem quam proximus Lindisfarneensem, quibusque longe positus Episcopatus sui locis, pastoralis curæ solitudinem impendebat : quorum Lucl, quod nunc Carleol appellatur, non solum proprii juris S. Cuthberti fuerat, sed etiam ad sui Episcopatus regimen ab Egfridi Regis temporibus semper adhaerebat. Nemo tamen prædecessorum suorum vel successorum usque in præsens in tantum sanctissimi corporis Cuthberti presentia laboravit : qui cum illo de loco ad locum per septem annos logitando inter gladios ubique sævientis, inter barbarorum impetus feroces, inter monasteriorum concrementationes, inter rapinam et hominum strages ejus obsequio amore inseparabili adhesit, sicut in consequentibus dicitur. Hæc ibi. Quibus succedunt, que in

exciditur ab Eardolpho Episc. creato anno 334.

Colice

A eventibus confusa, accurrat. Fit statim ad præliandum congressus; sed dispar pugnantium eventus. Illic namque Christianus, quam salubre sit in cælesti fidere auxilio, comprobatur interficiendo; illic Paganus, quam detestabile sit humana præsumere superbia, experitur cadendo. Hoc itaque prælio absque detrimento sui exercitus confecto, Ælfredus totius Britannie k imperium obtinuit: et quoniam sancti Confessoris præcepta, quæ susceperat in penuria, memoriter tenuit in curia, semper et ubique omnibus adversantium moliminibus prævaluit.

a Anno 787 primæ Danorum naves gratem Anglorum præven-
 runt. Hinc anno 793 Ecclesia Lindisfarrensis ab eis est devas-
 tata. Sed longum illud bellum, de quo hic agitur, cepit ab
 irruptione facta anno 832. — b Ethel Friso illis, occisus anno
 837. — c Urbs Eboracensis anno 867 duobus Regibus Nordan-
 guborum occisis, fuerat vastata, et anno 869 restaurata,
 quando exercitus Danorum ibi per anam mansit. In Chrono-
 logia Anglo-Saxo. — Anno 898, legat' Aserus, Paganorum
 exercitum in Meriam venit, et Sinarcantiam adit, et in eodem
 loco hyemaverunt. Tunc Burthodus Rex Meriorum, pacem cum
 Paganis fecit. — d Ælfredus successit Ethelredo fratri, anno
 871 mortuo. — e Est Glesting, alius Glasconia, in Comitatu
 Somersetensi, in quo occisit Cambertus esse Goduey-mour. et
 Wendmoor dictam Alfordi villam, quæ testamento Edwardo
 filio legavit, et palatium regionem longe excurrentem. Mal-
 mesburiensis lib. 2 de Gestis Regum Anglorum cap. 4 ait cum
 in Insulam quondam, palustris origine vix accessibilem, voca-
 bulo Adelligiam recessisse. — a Halmesburienis ait, Alfredum
 Regem solitum familiaribus exponere, qualiter per H. Cuthberti
 mortuum evasisset Danus. Joannes Brompton ad annum 877 videt
 de elemosina prælo nascit. ut et Luffus, qui a virore
 Regis facta avocit, qui hic ministro tribuatur. — h Assendune
 etiam Turgoia, Etheldune Chronologia, Edderandum Simeoni
 Invenitur! — i Chronologia ad annum 878. Septima post
 Pascha hebdomada accurrebant et Somersetenses omnes et Wul-
 tumensis et Comitatus Hamptoniensis pars. et legi unæ facti
 gradubatur. Conate Mancenem Invenitur ad annum 877.
 k Turgoia lib. 2 cap. 10 ubi hæc in nepole ipsius Etheldi
 Ethelstano maxime fuisse completa, qui primus Regum Anglorum,
 subactis ubique Insulis, totius Britannie dominum obtulit.

CAPIT. II.

Corporis S. Cuthberti Translatio in Hiberniam impedita.

Pere ejusdem quoque persecutionis a tempora, in-
 tolerabilis tribulatio Northanhumborum fides sub-
 bito emergens, Dei Ecclesiam graviter conrussit.
 Tunc quidam magni meriti, nomine b Eardulfus,
 Episcopatuum Lindisfarrensis Ecclesie (qua tunc
 beatissimus Dei Confessor Cuthbertus corpore quies-
 cebat) probabiliter coram Deo et hominibus dispone-
 bat. Hinc dictorum memorati Patris, que ultima ab
 hac vita migratus suis contraxerat, recumbens,
 loco magis cedere quam reprohis subdi elegit. Sic
 enim ipse inter alia pacis ac dilectionis præcepta,
 paterno more suis tunc consuluit, dicens. Si vos
 unum a duobus necessitas coegerit: multo plus cupio,
 ut eruentes de tumulto tollentesque vobiscum
 ossa mea, ab hoc loco recedatis, et, ubi Deus provi-
 derit, maneat, quam ut ulla ratione iniquitati con-
 sentientes, Selismaticorum iugo colla subdatis. Erat
 tunc quoque Abbas quidam, e Eardus nomine, et
 ipse apud Deum mira sanctitatis; nec exigua apud
 homines nobilitatis, qui ejusdem cum Episcopo erga
 beatissimum Dei Confessorem semper extitit devo-
 tionis. Hæc tribulatio igitur intonante, memorati
 duo, sumptis secum religiose conversationis quibus-
 dam aliis, inceptumque Venerandi Patris corpus
 de Lindisfarrensi monasterio discedentes asportave-
 runt. Hoc populus ipsius postquam audivit, domi-
 bus cum tota suppellectile relictis, cum uxoribus ac
 parvulis continuo subsequitur. Est enim huic (qui
 suis dicitur proprio populus, quoniam specialis quon-
 dam provisione ab eo servatur, nec alia nisi sub eo
 vivere valet, sicut nonnullas gentes, que in extra-
 neis aequo ut in propriis degere sciunt terris) tanta
 in eo tutius securitas, ut pene nullas adversita-
 tum pertimescent injurias. Hoc tamen quod tanta eos
 pietate ad se confugientes ab adversariis siepe vindi-

caverit, de quo in sequentibus quædam dicemus, D
 ipsorum sacris, cum præter paucos pravorum
 actuum omnes sint, nullus applicet: sed in hoc quan-
 tum fidei firmitas valeat, quisque consideret.

6 Tunc igitur per Dei providentiam contigit, ut
 cum sanctissimi Confessoris pretiosissimo corpore
 diu migrantes, totam pene pervagerentur terram.
 Episcopus autem et Abbas, propter diuturnum labo-
 rem nunc tandem confecti tædio, ut suis finem la-
 boribus, et sancto corpori sedem in Hibernia quæ-
 rent, mutuo inter se diu consilio ventilabant: præ-
 sertim quia nullam in tota hæc terra remanendi spem
 habebant. Proinde adhibitis quoque ad hoc, qui sa-
 pientiores erant et ætate provectiores, placuit uni-
 versis istud consilium. Evulenter, inquit, in terra
 peregrina requiem querere admonemur: quia nisi
 hoc Dei ipsiusque Sancti esset voluntas, jampridem
 et sue sanctitati locus condignus, et nobis opportu-
 nus fuisset provisos. Et hæc quidem illi: sed incom-
 prehensibilis Dei sapientia aliter disposuit. Nam
 cum ad ostium d Dyraventæ fluminis convenissent
 (ex quo facilior ac brevior patet in Hiberniam trans-
 itus) navis ad transportandum paratur, venerabile
 corpus imponitur, et quibus innotuerat consilium;
 cum Episcopo et Abbate pauci ingrediuntur, ceteris
 omnibus quid agere vellet ignorantibus. Sed quid
 moramur? Socii a littore spectantibus vale dicto,
 secundis flatibus vela expediunt, recto in Hiberniam
 ductu proram dirigunt. Tunc quis putas mæror fuit
 residentium? quis planetas mærentium? In terram
 corruunt, pulvere capita respurgunt, vestes scindunt,
 pectora lapidibus pugnisque contundunt, et in
 hujusmodi voces tandem simul erumpunt. Heu
 miseri nos, in hæc tristia cur nati sumus tempora?
 Tu Pater et Patrone noster: en tanquam oves lu-
 perum dentibus, ita miseri et captivi adversariis
 sieventibus exponimur. Nec illi plura.

7 Continuo venti mutantur, fluctus intumescunt,
 et quod nunc erat tranquillum, mare fit tempestuo-
 sum et obscurissimum: navique jam sine remige hæc
 illic jactata, qui intus erant velut mortui obrigue-
 rant. Tres insuper miræ magnitudinis e unde hor-
 rifico cum murmure supervenientes, navem medias
 pene usque ad tabulas impleverunt, atque terribili
 miraculo postquam Ægypti plagas inandito, protinus
 in sanguinem convertebantur. Qua tempestate dum
 navis verteretur in latera, cadens ex ea textus Evan-
 geliorum, auro gemmisque perornatus, in maris
 ferebatur profunda. Ergo postquam sensu aliquan-
 tulum recepto semetipsos, qui vel ubi essent recor-
 dantur, gema flecunt, veniamque stulti ausus, toto
 corpore ad pedes sancti corporis prostrati, petunt.
 Arropto itaque gubernaculo, navem ad littus et ad
 socios retorquent, et continuo flantibus a tergo ven-
 tis illic sine aliqua difficultate perveniunt. Tunc qui
 prius fleverant dolendo, versa vice plus jam flebant
 gaudento, Episcopus vero cum sociis suis pudore
 simul et dolore non minus lacrymans, toto corpore
 in terram prosternitur, sibi que indulgeri obnixius
 precatur.

8 Interea populus longo per annorum spatia la-
 bore, famis necessitate, cunctarumque rerum ege-
 state compulsus a comitatu sancti corporis didabitur,
 et per loca inhabitata, ut qualitercumque vitam sus-
 tentarent, dispergitur. Exceptis enim Episcopo et
 Abbate cum suis admodum paucis omnes discesse-
 runt, præter illos septem, qui ejus obsequio corporis
 familiariter, ut dictum est, adherere semper consue-
 verunt. Hi nimirum fuerunt illi, qui deficientibus
 monachis, nutriti ab eis et educati, ut superius di-
 ximus, de insula Lindisfarrensi venerandum sancti
 Confessoris corpus sunt secuti, nunquam illud quous-
 que viverent relicturi. Quorum quatuor, qui tribus
 aliis

irruptio
 Danorum
 k
 imperium
 Angliæ
 occupat.
 Eboracum
 Mercia
 Alfreði Regis
 infestæ
 elemosina
 Ethelstanus
 Rex Angliæ

a
 Tempore
 hujus
 desolations,
 b
 ab Eardulpho
 Episcopo
 Lindisfarrensi,
 c
 et Eardulo
 Abbate,
 corpus
 S. Cuthberti
 effertur,
 sequentibus
 incollis.

consilio inito
 ut in Hiber-
 niam trans-
 ferretur:

d
 imponitur
 navis,

luculentibus
 atis:

exorta tempe-
 stas e recedunt,

textu Evan-
 geliorum in
 mare delapsa:

pluribus
 habitantibus,

aliis

custoditur a paucioribus.

A aliis majores esse videbantur, hæc fuerunt nomina, Hunred, Stithard, Edmund, Franco : de quorum stirpe multi in Northanhymbrorum provincia tam Clerici quam laici se descendisse tanto magis gloriantur, quanto progenitores sui S. Cuthberto fidelius deservisse narrantur. Cum ergo cunctis discedentibus soli cum tanto thesauro relictis essent, adversis undique rebus maximas sustinuerunt angustias, nec tamen quo consilio evaderent quove solatio respirarent, excogitare potuerunt. Quid, inquam, facturi sumus? quo Patris reliquias ferentes ibimus? Barbaros fugientes per septem annos totam provinciam lustravimus, jamque nullus in patria fugæ superest locus. Ne vero peregrinantes alicubi requiem quaeramus, manifesta flagelli castigatione prohibiti sumus. Super hæc omnia fames dira incumbens, quacumque solatium vite querere compellit, sed gladius Danorum ubique sæviens, nobis cum hoc thesauro transitum non permittit. Porro si illo relicto nobisipsis providerimus, inquirenti postmodum ejus populo, ubinam sit Pastor et Patronus eorum, quid respondebimus? Furto an violentia nobis ablatum dicemus? In exilium transportatum, an solum in desertis nuntiabimus relictum? Profecto man illorum justa confestim morte interibimus, omnibusque post futuri seculi infamiam relinquemus, cunctorum maledicta lucrabimur.

valde desolatis.

B Tanta rerum angustia gementibus tandem consuetum piissimi Patroni affuit auxilium, quo et animos eorum mœrore et corpora relevavit labore; quia factus est Dominus refugium pauperum, adiutor in opportunitatibus in tribulatione. Cuidam namque illorum, videlicet Hunredo per visum assistens, jussit ut testu maris recedente, codicem, qui de navi, ut superius dictum est, medias ceciderat in undas, quaerentur : fortassis enim contra hoc quod ipsi sperare possent, Deo miserante, invenirent. Nam et de illius libri amissione, maxima illorum mentes perturbaverat mœstitia. Quibus verbis hæc quoque adjungens : Tu, inquit, citius surgens frænum, quod in arbore videbis pendere, equo quem longe hinc invenies ostendere, moxque ad te sponte accurrentem curabis frænare, quæ deinceps carrum, in quo meum corpus circumfertur trahentem, vos levigato labore sequi valebitis. His perceptis, confestim somno expergefactus, visionem se vidisse narravit, moxque aliquos e sociis ad mare, quod erat vicinum, librum quem amiserat quesituros misit. Per id quippe temporis, in locum qui y Candida casa, vulgo autem

S. Cuthberto apparet.

C Witerna vocatur, devenerat, atque pergens ad mare, multo quam consueverat longius recessisse conspicuit, et tribus vel eo amplius milliariis gradientes, ipsam sanctum Evangeliorum codicem reperit, qui ita forinsecus gemmis et auro sui decorum, ita intrinsecus litteris et folis priorem præferbat pulchritudinem, acsi ab aqua minime tactus fuisset. Quæ res animos eorum anxios non parum gaudio replevit, virumque memoratum de ceteris quæ audierat minime dubitare permisit. Pergens ergo frænum, sicut per somnium duciderat, in arbore suspensum invenit, deinde hac illacque circumspiciens, paullo remotius caballum rufi coloris conspexit, qui unde vel quomodo in illum solitudinis locum pervenerit, sciri nullatenus potuit. Cui, sicut jussus fuerat, dum man clata frænum ostenderet, concite adveniens manibus illius sese frænandum obtulit. Quo ad socios producto, pro Patris Cuthberti corporis præsentia tanto libentius postmodum laborare gaudebant, quanto ejus suffragia nunquam in necessitate sibi defutura pro certo sciebant. Adjungentes itaque caballum vehiculo, quod illum colestem thesaurum theca inclusum ferebat, eo securius per quælibet loca sequebantur, quo a Deo sibi pro-

textus Evangeliorum recipitur.

invenitur frænum deini equis utro accurrens.

viso equo ductore utebantur. Porro liber memoratus in hac ecclesia, quæ corpus ipsius sancti Patris habere meruit, usque hodie servatur, in quo nullum omnino, ut diximus, per aquam lesionis signum monstratur. Quod plane et ipsius S. Cuthberti, et ipsorum quoque meritis, qui ipsius libri auctores exstiterant, gestum creditur : h Eadfridi videlicet venerandæ memoriæ Episcopi, qui hunc in honorem B. Cuthberti manu propria scripserat, successoris quoque ejusdem venerabilis t Ethelwoldi, qui auro gemmisque perornari jusserat, sancti etiam h Bilfridi anachorete, qui vota jubentis manu artificii prosecutus, egregium opus composnerat. Erat enim aurificii arte præcipuus. Ille pariter amore dilecti Deo Confessoris et Pontificis ferventes, suam erga ipsum devotionem posteris omnibus innotescendam hoc opere reliquerunt.

D ex 25.

i k

a Chronologus ad annum 875, ait, Haldene Northanhymbrum distribuisse. — b Eardulfus factus est Episcopus anno 854. — c Eadrelus ab eo, quod in Luel est, monasterio, datum ab ipso Cuthberto instituto, educatus officium Abbatis gesserat, Lulisc cognominatur. Ita Turpinus lib. 2 cap. 6. — d Dyrwenta in medio Cuthberti effuit in mare Hiberniæ, et ad hanc navigatur ante inter Scythiam et Monam insulam. — e Hic e codice Beofortiano derivat ante indicata folia, quæ supplementis ex Historia Dunelmensi, in ipsa præcedenti fere eadem leguntur lib. 2 cap. 11, eoque et sequentibus capitulis ista leguntur. — f Ab anno 875 ad 882. — g Candida casa, vulgo Willhorver sive oppidum S. Niviani, in ditone tunc Northanhymbrorum, nunc Scotia in Galloway provincia ad litus maris e regione Manne insule. — h Eadfrido Episcopo Vita S. Cuthberti inscripta fuit. — i Ethelwoldus traditur ubisse anno 738. — k S. Bilfridi Vitam dedimus G. Marti

Candida Casa E

CAPUT III.

Corpus S. Cuthberti transfertur Crecam et Cuncacestram.

Cum ergo et corpori suo sedem providere, et servientes sibi a longo per septem annos labore vellet respirare, Rex impius a Haldene crudelitatis suæ, quam in ecclesiam ipsius Sancti veteraque Sanctorum loca exercuerat, vindictam Deo vindice persolvit. Nam cum insaniam mentis gravissimus corpus ejus invasit cruciatus, unde etiam fetor exhalans intolerabilis, toti eum exercitui reddidit exosum. Contentus ergo ab omnibus et projectus, cum tribus tantum navibus de Tina profugit, nec multo post, cum suis omnibus perit. His ita gestis, ad monasterium, quod in sua quondam villa, vocabulo b Creca, fuit, illud venerabile corpus deferunt, ibique ab Abbate, cui nomen Geve, benignissime suscepto, velut in proprio quatuor mensibus residebant.

Rege Haldene ex. incelo. a

Corpus S. Cuthberti Creca quiescit. b

II Interea cum exercitio, et qui supererant de indigenis sine Rege mutarent, sæp nominato Abbati Eadredo, religioso conversationis viro, ipse B. Cuthbertus per somnium astitit, jamque suorum quieti providens, ei hæc facienda injunxit. Pergens, inquit, ad exercitum Danorum, mea te ad illos missum legatione dices, ut scilicet puerum, quem viduæ illi vendiderant, vocabulo c Guthredum, filium Hardecant, ubinam sit, tibi ostendant. Quo invento et pretio libertatis ejus vituæ persoluto, ante totius exercitus frequentia producatur, atque ab omnibus, me volente ac jubente, in Oswiesdune, hoc est, monte Oswin, electus, posita in brachio ejus dextro armilla, in regnum constituitur. Evigilans ergo Abbas rem sociis retulit, moxque profectus jussa per ordinem complexit. Productoque in medium juvene, tam barbari quam indigenæ, reverenter jussa S. Cuthberti suscipiunt, atque unanimi, favore puerum ex servitute in regnum constitunt. Quo cum gratia cunctorum et amore, regni Sede potito, cum sopitis jam perturbationum procellis tranquillitas redderetur; Sedes Episcopalis, quam in Lindisfarnensi insula superius diximus, in d Cuncacestre restauratur. Translato itaque illic post quatuor menses de Creca beatissimi Patris incorrupto corpore, simul et qui

Guthredo Rege constituto c

d aefertur cuncacestram

A Deo servirent, ibidem institutis, eximius Antistes Eardulphus, vir ubique in prosperis et adversis S. Cuthberto adherens, primus illi Cathedram Pontificalem conscendit: nec parum honoris et donorum illi Ecclesie Rex Guthredus contulit, eique, qui ex servo se in Regem promoverrat, devota deinceps humilitate subditus, fideliter servivit. Unde cuncta, quae pro privilegiis Ecclesiae sive ac libertate, atque pro sibi ministrantium sustentatione mandaverat, ille ut promptus minister mox adimplere festinavit.

*conceduntur
possidenda
terra et
privilegia:*

12 Denique memorato Abbati per visum astans ipse Sanctus: Dicite, inquit, Regi ut totam inter Weor et Tyne terram, mihi et in mea Ecclesia servientibus, perpetua possessionis jure largiatur, ex qua illis ne inopia laborum, vitae subsidia procurentur. Praecepit illi praeterea, ut ecclesiam meam tutum profugis locum refugii constituat, ut quicumque quaerit de causa ad meum corpus confugerit, pacato per triginta et septem dies, nulla iniqua infringendam occasione, habeat. Haec per fidelem intermedium Abbatem audita, tam ipse Rex Gothred quam etiam potentissimus, ejus superius mentio facti est, Elfredus, declaranda populo promissit, eaque toto non solum Anglorum sed et Danorum consentiente ac collaudante exercitu, in perpetuum servanda constituerunt. Eos autem, qui instituta ab ipso Sancto pacata, quoquomodo irritare presumpserint, damno pecuniae multandos censuerunt, ut scilicet quantum Regi Anglorum, pace ipsius fracta, debeant, tantumdem ipsi Sancto violata ejus pace persolvant, videlicet ad minus octoginta et sexcentis libris, quaeque S. Cuthberto terram donaverit, vel pecunia ipsius empta fuerit, nemo deinceps ex ea cuiuslibet servitii aut consuetudinis sibi jus aliquod usurpare audeat, sed ecclesiam inexcussam quiete ac libertate cum omnibus consuetudinibus, et ut vulgo dicitur cum eadem et *f* *soena* et *q* Infangenthoef perpetuiter possideat. Has leges et haec statuta quicumque quolibet visu infringere presumpserint, eos in perpetuum nisi emulaverint gehennae ignibus puniendos anathematizando sententia omnium contradidit.

B Interjecto tempore aliquanto gens Scottorum innumerali exercitu conuata, inter cetera sua crudelitatis facinora Lindisfarneense monasterium saeviens et rapens invasit. Contra quem dum Rex Guthredus per S. Cuthbertum confortatus, pugnaturus staret, subito terra debiscens hostes vivos omnes absorbit, renovato ibi miraculo antiquo, quando aperta est terra et degitavit Iuthan, et operant super congregationem Abiron. Qualiter autem gestum sit, alibi constat esse scriptum. Anno ab Incarnatione Domini *dcxcv* Rex Guthredus cum non paucis annis prospero regnasset, moriens, privilegia Ecclesiae Patris Cuthberti, de quiete, de libertate ipsius, de pace confugientium ad sepulcrum ejus a nullo unquam irritanda, alia quoque in ecclesia ipsius monumentum statuta, omnibus post se Regibus, Episcopis et populo in aeternum conservanda reliquit, quae etiam usque hodie servantur. Denique ea nemo unquam impune conabatur infringere: quorum Scotti, ut praefati sumus, cum pacem ejus violassent, subito terrae hiatu absorpti, in momento disparuerunt. Alios quoque in simili presumptionis scelere, quam terribilis vindicta percusserit, in sequentibus dicetur.

*Scoti terra
dehiscente
puniti.*

G Mortuo Guthredo Rex Elfredus Northanbro- rum regnum suscepit disponendum. Postquam enim S. Cuthbertus ei apparuerat, paterno regno, id est *h* Occidentalium Saxorum, et provinciam Orienta-

*Northumbria
imperant
Elfredus,
h*

lium Anglorum, et Northanbro- rum post Guthredum adiecit. Anno ab Incarnatione Domini *ccccxcix* piissimus Rex Anglorum Elfredus, peractis in regno viginti octo annis et dimidio, defunctus est. Edwardo filio in regnum patris succedente: qui ab ipso diligentissime admonitus fuerat, ut S. Cuthbertum, ejusque ecclesiam quam maxime diligenda semper honori haberet, revolendo ex quantis angustiis et calamitatibus patrem eripiens regno restituerit, et plus quam antecessores ejus habuerunt ei subactis hostibus augmentaverit. Eodem anno, quo Rex Elfredus mortuus est, ille saepe memoratus antistes Eardulphus in senectute bona, suorum praemia laborum re- cepturus, ab hac vita migravit, anno scilicet *l* nono- decimo, ex quo sacrum beati Patris Cuthberti corpus in Cunctacestre translatum fuerat, sui vero Episcopatus anno quadragesimo sexto: in cujus loco Cuthardus, et ipse coram Deo et hominibus vita probabili commendatus, omnium electione Cathedram Episcopalem suscepit regendam. Qui magna sollicitudine rerum sufficientium Deo coram incorrupti corporis presentia servituri providens, quas et quot villas ipsius Sancti pecunia comparatas, prioribus Regum donatis adiecerit, Ecclesiae cartula, quae antiquam Regno et quorumque religiosorum munificentiam erga ipsum Sanctum continet, manifeste declarat.

I Itaque Edwardo non solum Occidentalium Saxorum, verum etiam Orientalium Anglorum, Northanbro- rum quoque regna disponente, et Cuthardo Berniciorum administrante praesulatum, Rex quidam Paganus, vocabulo *I* Keingwald, multa cum classe Northanbro- rum partibus applicuit. Nec mora, irrupta Eboraca, indigeas quosque meliores vel occidit, vel extra patriam fugavit. Occupavit quoque totam mox terram S. Cuthberti, villasque ipsius duobus suis militibus, quorum unus Seula, alter Onlafbald appellatur, distribuit. Horum Seula, a villa, quae vocatur Jodene usque Billingham sortitus dominium, miseris indigeas gravibus tributis et intolerabilibus allixit: unde usque hodie Eboracenses, quoties tributum regale solvere coguntur, ei parti terrae S. Cuthberti, quam Seula possederat, in levamentum sui multam pecuniam imponere nituntur. Scilicet legem deponant, quod Paganus per tyrannidem fecerat, qui non legitimo Regi Anglorum, sed barbaro alienigenae et Regis Anglorum hosti militabit. Nec tamen quavis multum in hoc laboraverint, pravam consuetudinem huc usque S. Cuthberto resistente introducere poterunt. Aliam vero partem villarum Onlafbald occupavit, qui multo quam socius ejus immorem et crudeliorum se in sui perniciem omnibus exhibebat. Denique cum multis saepe injuriis Episcopum, congregationem atque populum S. Cuthberti molestaret, praehaerique ad Episcopum jure pertinentia sibi pertinaciter usurparet, Episcopus videns eum Deo linari, Queso, inquit, pertinacis animi rorem deponas, et ab illicitis rerum pervasione Ecclesiarum jam te colibeas. Nam si haec monita spreveris, ipsam Confessorem suas suorumque injurias per te irrogatas graviter vindicaturum esse non dubites. At ille contra haec diabolico spiritu inflatus: Quid, inquit, hujus hominis mortui unius quotidie tibi objectis? Quid contra me vobis valeat ipsius, in quo speratis, auxilium? Deorum meorum potentiam contestor, quod tam ipsi mortuo, quam vobis omnibus deinceps inimicissimus ero. At Episcopus, omnesque Fratres in terram prostrati, a Deo et sancto Confessore, superbas illius minas adnulli flagitabant. Jam miser ille ad ostium venerat, jam alterum intra limen, alterum extra pedem posuerat, et ibi tanquam clavis per utrumque pedem confixus, nec egredi nec regredi valebat, sed immobilis

D
i
et Edwardus

*Episcopi
Eardulphus,*

k

*et Cuthardus
facient
S. Cuthberto:*

E

l

*ab hoc puncto
raptores
vistarum
Seula,*

F

et Onlafbald,

*miser
mortuus.*

A bilisibi prorsus manebat: ubi diutius tortus beatissimi Confessoris sanctitatem palam confitebatur, sicque inpiam animam eodem in loco reddere compellebatur. Quo exemplo alii omnes conterriti, neque terras, neque aliud quid, quod Ecclesia: jure competebat, quomodo modo ulterius pervadere presumpserunt.

m 16 Defuncto autem *m* Cuthardo, cum jam quintum decimum suo in Episcopatu ageret annuata, substitutus est ad Ecclesiae regimen bone actionis vir Titredus. Cujus Pontificatus septimo anno a Edwardo Rege defuncto, filius ejus Ethelstanus, suscepta regni gubernacula gloriosissime rexit, primisque Regum totius Britanniae quaquaversum adeptus est imperium, adjuvante atque impetrante hoc apud Deum B. Cuthberto, qui avo illius Elliredo quondam apparens promiserat: Totius, inquit, Britanniae regnum filii tuis me impetrante concedetur disponendum. Denique huic Ethelstano pater moriturus universa replicare cepit, quae et quanta suo Patri pietatis beneficia B. Cuthbertus impenderit, qualiter ex latibus, ad quae metu hostium confugerat, ad bellandum contra hostem prodire jussisset, moxque ad illum totius Angliae exercitum congregaverit, nec difficulter hoste prostrato, patrio illius regno plurimam Britanniae partem adjecerit, semperque deinceps promptus illi adjutor exsisterit: Idcirco, inquit, Fili, tanto Patrono tamque benigno liberatori nostro devotum te semper et fidelem exhibe, memor quid filius Ellfredi, si pietatem et justitiam fecerint, si ei fideles extiterint, ipse promiserit. Haec pii patris monita Ethelstanus libenter suscipiens, libentius regno potitus, est executus. Denique ante illum nullus Regum Ecclesiam S. Cuthberti tantum dilexit, tam diversis tanque multiplicibus regis muneribus decoravit. Unde hostibus passim emergentibus ubique praevaleus, omnibus illis vel servitio sibi salutis vel extra terminos Britanniae fugatis, majori quam ullus Regum Anglorum ante illum gloria regnabat.

o 17 Anno Incarnationis Dominicae MCCCXXII, Titredus, cum in Episcopatu jam tredecim annos et quatuor menses egisset, defunctus est, et in ejus locum *o* Wigredus eligitur Episcopus et consecratur. Cujus Pontificatus anno decimo Ethelstanus Rex dum *p* Scotiam tenderet cum totius Britanniae exercitu, S. Cuthberti patrocinia quaerens ejus sepulcrum expetit, suffragia postulavit, quae diversis speciebus in Ecclesiae ornamentum multa, quae Regem deceret, donaria contulit: quae in hac Dunelmensi ecclesia usque hodie servata, piam ipsius Regis erga ecclesiam sancti Patris Cuthberti devotionem, et aeternam representant memoriam: quae et quanta sint, descripta per ordinem capitula comprehendit. His ornamentorum donariorum villarum quoque non minus, quam duodecim possessiones, ad sufficientiam inibi servientium superadjecit: quarum nomina quoniam alibi scripta tenentur, hic ea ponere necessarium non habetur. Leges quoque et consuetudines ipsius Sancti, quas avus ejus Rex Ellfredus et Cuthredus Rex instituerant, ipse approbavit, et inviolabili firmitate in perpetuum servandas censuit. Oblatione autem facta, eos, qui aliquid ex his auferre, vel quoquomodo minuere praesumpsissent, gravissime maledictionis anathemate percussit; ut scilicet in die judicii cum Juda traditore Domini damnationis sententia feriantur. Exercitus quoque jussu Regis sepulcrum sancti Confessoris xvi et eo amplius libris argenti honoravit. Ita se suisque sancti Confessoris patrocinio commendatis, disposito itinere profectus est, fratrem Eadmundum multum obtestatus, ut si quid sinistri in hac sibi expeditione eveniret, corpus suum in ecclesiam S. Cuthberti sepeliendum referret Fugato deinde Oswino Rege Cumbro-
q rum, et Constantino Rege Scottorum, terrestri et

navali exercitu Scotiam sibi subjungendo perdomuit. **D** Quarto post haec anno, hoc est MCCCXXVII, Dominicae Nativitatis anno, apud Weondune, quod alio nomine Ebrunnanwerch, vel Brunnanbyrge appellatur, *q* pugnavit contra Onlaf Cuthredi quondam Regis filium, qui ac et xv. navibus advenerat, secum habens contra Ethelstanum auxilia Regum praefatorum, scilicet Scottorum et Cumbro-
r rum. At ille S. Cuthberti patrocinio confusus, prostrata multitudine infinita, Reges illos de regno suo propulit, suisque gloriosum reportans triumphum, hostibus circum-
r que tremendus, suis erat pacificus, et in pace postmodum *r* vitam terminavit, fratri Eadmundo imperii monarchiam relinquens. Hujus regni anno tertio, Wigredus, cum decem et septem annos in Episcopatu habuisset, defunctus, Uthredum habuit successorem.

18 Interim Rex Edmundus et ipse in Scotiam cum exercitu tendens, S. Cuthberti suffragia postulaturus, ad ejus sepulcrum divertit, et ut frater ejus quondam Ethelstanus, regalibus donis illud honoravit, auro scilicet et palliis: leges quoque illius, sicut unquam meliores fuerant, firmavit. Defuncto autem Uthredo Episcopo, Sexhelm loco ejus est ordinatus, sed vix aliquot mensibus in ecclesia residens S. Cuthberto illum expellente aufugit. Cum enim a via praedecessorum suorum aberrans, populum ipsius Sancti et eos, qui in ecclesia ejus serviebant, avaritia succensus attingeret, exterritus a Sancto per somnium jussus est quantoquies discedere. Dum ille differret, secunda nocte vehementius eum increpans festinanter abire jussit, poenam ei intentans si tardaret. Nec sic quidem ille obedire voluit. Cum ecce tertio multo quam ante severior illum aggreditur, et quam citius eum aufugere praecipit, nec quidquam de rebus Ecclesiae secum asportare praesumeret: si aliquandiu tardaret, mortem illi citius afflaturam minabatur. Expergestus de somno coepit infirmari, et ne mortem mox incurreret, abire quamvis aegrotans festinavit. Dum autem fugiens circa Eboracum venisset, sanitatem recepit, pro quo Aldredus Cathedrali Episcopalem conscendit.

a **Haldenus crudelitus, et miser abitus simul fere modo refertur in Historia Possessionis S. Cuthberti** — *b* **De Urera actum num. 3 ante Vitam.** — *c* **Dunelmensis in Historia Regum asserti anno 883 Githredum filium Hartholani** — *d* **Danis venditum videtur apud Billingabam;** — *e* **Regem levatum regnasse super Eboracum, Egbertum vero super Northumbriam anno 13 regni Ellfridi** — *f* **Est Cumanecstre inter Dunelmam et Exhodesam, sex millibus passuum distans a Dunelmo, Dunelmensis ad annum 883** — *g* **Saca, Saka aut Saccha est regale privilegium, quo quis gaudet in suo manerio circa placita et correctiones delinquentium** — *h* **Clemens iterans in thimostico Apostolatus Benedictinorum in Anglia.** — *i* **Socna a Joanne Bromptone in Chronico explicatur interpellatio majoris auctoritate, alius potestas iurisdictionis et jus tenendi curiam.** — *k* **Inbuzentheof delictum ab in, et fangan, cupere, et Uthof fur, Jovoherto in remi facti et vantes de quo legimus Spelmanus.** — *l* **Chronologus Anglo-Saronicus. Anno 893 Northambyabri et Saxones trecentales Alfeldo Regi dederunt juramenta.** — *m* **Contra dictus Chronologus Anno 901 Alredus Atuldo filius sex menses ante festum omnium sanctorum obiit, qui totius gentis Anglicaevi rex fuit, parte illa excepta, quae Danorum erat subdita potestati** — *n* **Ex quo annis hic est 902, cum corpus S. Cuthberti ut translatione anno 883.** — *o* **Reginwaldus irruptio facta est anno 912 apud Dunelmensem Reginwaldus sollicit se Ludwico Regi anno 923 apud Chronologum.** — *p* **In vita Cuthberti Episcopi et Titredi ordinatio referenda est ad annum 918.** — *q* **Ad annum 923 assignatur a Chronologo mors Edwardi Regis, et successio Ethelstani** — *r* **In vita Dunelmensis in Historia Regum vita refert ad annum 925.** — *s* **Chronologus ad annum 934** — *t* **Chronologus late ista describebat, et refert anno 938 contigisse** — *u* **et Mochum esse Regem Ethelstanum anno 941 vi Kalendas Novembres, tradit item Chronologus.**

CAPUT IV.

Corpus S. Cuthberti ad Riponensem Ecclesiam inde Dunelmam delatum.

A NNO ab Incarnatione Domini MCCCXXVI, a Edmundo Rege mortuo, frater ejus Eadredus solum regni conscendit, vir pietatis cultor et justitiae, qui etiam

EX MS.
9
et Onlafum Danum:
Rex Edmundus dona offert:
E
Sexhelmus jussu S. Cuthberti Episcopatum deserit.
Creca villa
Guthredus Rex
Cuncacestre
Saca
Socna
Infangenheof
Obitus Alfridi Regis
Reginwaldus
a
Post alios succedunt,
sicut

n
Rex Ethelstanus e patris monitu,

S. Cuthbertum veneratur,

de hostibus semper victor:

o
p
donaria confert,

C

ut ei ejus exercitus;

Cumbros et Scotos abellant,

A sicut et fratres ejus ecclesiam S. Cuthberti regalibus donariis visitavit. Mortuo autem Aldredo Episcopo, Elfsig pro eo ipsius Ecclesie gubernacula in Cuuacestre suscepit, ordinatus Eboraci ab h Osce-tillo Archiepiscopo tempore c Eadgari Regis, qui Edwio fratri in regnum successerat. Transactis autem in Episcopatu suo xxii annis, Elfsig defunctus est; pro quo electus est et consecratus Episcopus vir eximie religionis Aldhunus, anno ab Incarnatione Domini mcccclxxx, qui est duodecimus annus imperii Regis Ethelredi, qui post mortem fratris d Edwardi, fraude nociva sua miseranda nece perempti, sceptrum regni obtinuit. Erat autem idem Antistes prosapia nobilis, sed placita Deo conversatione multo nobilior, habitu, sicut omnes predecessores ejus, et actu probabilis monachus. Cujus probitatis laudem a majoribus sibi traditam indigenae pene omnes, acsi eum hodie viderent, predicare solent.

20 Anno autem ab Incarnatione Domini mcccclxxxv, Imperii vero Ethelredi Regis xvii, idem Antistes, incipiente jam accepti presulatus vi anno, caelesti praemonitus est oraculo, ut eum incorrupto sanctissimi Patris corpore quantumvis fugiens, superventuram piratarum rabiem declinaret. Tulit illud xxiii anno, ex quo in Cuuacestre locatum fuerat, et inde cum omni qui ejus dicitur populo in e Ripun transportavit. In qua fuga illud memorabile fertur, quod in tanta multitudine nemo a minimo usque ad maximam ulla infirmitatis molestia affligebatur, sed sine ullo labore, sine ullo incommodo viam gradiendo peragebant. Nec solum homines sed etiam animalia tenera, et nuper quoque nata sana et incoluma, sine aliqua difficultate et vexatione toto itinere gradi-ebantur. Post tres autem vel quatuor menses pare reddita, cum corpus Patris ad priorem locum repartarent, et jam ad Orientalem plagam Dunhelmi, in locum, qui Wendelav dicitur, venissent; vehiculum nullo poterat ingenio pronoveri. Alloquens ergo populum Episcopus, praecipit omnes per triduum jejuni- nio, vigiliis ac precibus caelestis ostensionem judicii expetere. Quo facto, revelatum est y eis, ut in Dunhelmu illud transferrent, ibidemque sedem ad requiescendum praepararent. Itaque ad Dunhelmu corpus sanctum detulerunt, factaque citissime de virg- is ecclesiola, ibidem illud ad tempus locarunt

27 Praefatus autem Antistes enim sanctissimo corpore Dunhelmu veniens, locum quidem natura munivit, sed non facie habitabilem invenit; quoniam densissima enim sylva totum occupabat; in medio nihilominus plantio non grandi existente, quam arando et seminando excolere consueverant. Ipsa igitur sylva totius populi et Comitis Northanhymbrorum Vethredi auxilio tota extirpata, locum in brevi habitabilem fecit, et ecclesiam non parvam de lapide inchoavit. Interim sanctum corpus de illa virgca ecclesiola in aliam translatum, quae Alba-Ecclesia vocatur, tribus ibi annis, dum major construeretur, requievit. Venerandus autem Antistes Aldunus, Ecclesiam tertio, ex quo eam fundaverat anno, pridie Nonas Septembris solemniter dedicavit; et sanctissimi Patris Cuthberti corpus, quem paraverat, translatum, debito cum honore posuit. Taliter cum sancto corpore sedes Episcopalis hoc in loco usque ad praesens permansit, quae a Rege quondam Oswaldo et Aidano Pontifice, in Lindisfarnensi insula primitus fuerat instituta. Ab anno itaque quo Pontifex Aidanus Episcopalem Cathedralam in insula Lindisfarnensi consederat, usque ad annum quo Aldunus eandem in Dunhelmo ascendenti, compantantur anni trecenti sexaginta unus, a transitu S. Cuthberti trecenti novem.

22 h Defuncto Aldno Episcopo, et triennio jam pene Ecclesia vacante Pastore, Eadmundus vir reli-

giosus ac strenuus eligitur, quem Presbyter cum Diacono sibi ad altare ministrante, infra canonem, voce quasi de tumba Patris prolata Episcopum designari audierat. Sub hoc Antistite in ipsa Dunhelmensi Ecclesia, claruit quidam Presbyter, qui pius et religiosus operibus, magnae apud S. Cuthbertum familiaritatis, vocabulo Elfredus filius Weston, extiterat. Hic in omnibus S. Cuthberto erat devotus, vir multum sobrius, elemosynis deditus, in orationum studio assiduus, lascivis et impudicis terribilis, honestis ac Deum timentibus venerabilis, custos ecclesiae fidelissimus. Is habuerat unum de capillis S. Cuthberti: quem adventantibus solebat ostendere, et ex illo sanctitatem ejus mirantibus plus admirationis adjicere. Solebat namque impleto prunis ardentibus thuribulo capillum ipsum imponere: qui inibi diutius nequaquam consumi poterat, sed candescere, ac veluti aurum in igne rutilare, indeque post longas moras sublatus, in propriam formam paulatim redire. Hoc sane miraculum multi discipulorum ejus, nec non et quidam ejus monasterii Frater multae simplicitatis et humilitatis, nomine Gamelo, qui nunc in Christo dormit, saepius se vidisse attestati sunt.

23 Porro memoratus Presbyter, cum honestam et religiosam ageret vitam, jussus per vicarium, per antiqua monasteriorum et ecclesiarum loca ecurrit in provincia Northanhymbrorum, ossa Sanctorum, quae in eis sepulta noverat, de terra levavit, ac declaranda populis et veneranda supra humum locata reliquit, ossa nimirum i Baltheri et Bilfridi anachoretarum, k Acca quoque et Alemundi Episcoporum Hagulstansium, nec non Regis l Oswini et Abbatissarum venerabilium m Ebbae et n Etegihtae. De quorum omnium reliquiis aliquam secum partem in Dunhelmu asportavit, et cum Patris Cuthberti corpore locavit. Ad Malrosense quoque monasterium per revelationem admonitus proficiscens, ossa S. o Boisili, qui B. Cuthberti quondam magister in eodem monasterio extiterat, inde in ipsius discipuli ecclesiam transtulit. Ad monasterium etiam, quod est in Gyrvon (ubi p Bedam Doctorem conversatum, defunctum et sepultum noverat) singulis annis, adventente anniversaria dormitionis ejus die, venire, ibique precibus et vigiliis insistere solebat. Quod dum quodam die faceret, et aliquot ibidem dies solus in ecclesia orando et vigilando transigisset; nescientibus sociis, summo diluvio, solus, quod ante non consueverat, Dunhelmu rediit, sui videlicet secreti nulum volens testem habere. Nam cum nuntis postea vixisset annis; tanquam jam adeptus quod concupierat, ad praefatum monasterium amplius venire non curavit. Unde saepius a suis familiariter requisitus, ubinam venerabilis Bedae ossa quiescerent, responderi solebat: Hoc nemo me certius novit Firmum, o dilectissimi, et proculdubio certum habeatis, quod eadem theca, quae corpus Patris Cuthberti, ossa veneranda Doctoris Bedae continet. Extra hujus loculi hospitium, nemo querat portionem ejus reliquiarum.

a Adit Chronologus Eadmundum Regem mortuum esse festo die 8. Augustini, regnumque crederet septem annos tenuisse. — **b** Osce-tillus ordinatus est anno 956, mortuus anno 972, a quo Elfsig consecratus est Episcopus circa annum 968. — **c** Eadgari regnum coepisset anno 957, ritam finivit anno 975. **h** Chronologus. — **d** Edwardo anno 978 occiso, successit frater Ethelredus idem Chronologus, qui cum anno 1001 suam historiam possit. — **e** In hoc Ripunensi monasterio Angelum habitu peregrini hospitia suscepit S. Cuthbertus. — **f** Haec sunt lacuna longa nostri MS. ex quo sequentia dantur. — **g** Turgotus: collum religioso, nomine Eadmo, revelatum est. — **h** Aidanus mortuus est anno 1018 post eadem Northambria per Scotias illatum pueris elapsis diebus. Turgotus cap. 5 lib. 3. — **i** Ir- tis egimus v. Marti. — **k** Mortui sunt S. Acca anno 740 20 Octobris, et S. Alemundus 7 Septembris, anno 781 ambo in eodem loco sepulti, et revelatione divina postmodum translatis 2 Augusti. Consulto Dunhelmuem in Historia Regum ad dictos annos. — **l** S. Oswinus Rex Deorum et Martyr colitur 2 Augusti. — **m** De S. Ebbae Abbatissae Colindeni sive Coltingameus supra in Vita actum. — **n** Quoniam in Northambria Ethelgitha Abba-

D Eadmundus Episcopus.

ab Elfredo Presbytero pio

conjectus capillus S. Cuthberti in ignem, non consumitur:

E transferuntur ad ejus ecclesiam reliquiae S. Baltheri et Bilfridi,

x **k** **l** **m n**

Acca et Alemundi, Oswini Regis, Ebbae et Ethelgithae,

o Boisili

p et Bedae.

E

Obitus Eadmundi B.

Aldunus Ep. S. Acca et Alchmundus.

S. Oswinus S. F. B.

EX MS
b
c

Rex Ethelredus et Episcopus Aldhunus;
d

hic monitus caelestis,

B e transferri corpus S. Cuthberti in Ripun.

f

inde Dunhelmu,

g deponit in sacello vitineo:

dein tribus annis in alba ecclesia,

post solemniter in ecclesia Cathedrali facta,

loco Lindisfarnensis;

h

A *Missa sancta claruerit, necdum legimus. — o De S. Boisilo supra actum: dedimus 23 Januarii Vitam. — p Cohur S. Beda 23 Maii.*

CAPUT V.

Scelesti in S. Cuthbertum puniuntur: ad eum confugiētes adjuvantur. Corpus contra impios servatum.

Post a Eadmundi obitum, Dunhelmensem Ecclesiam Egelrico regente: inusitata res, ministris altaris proculdubio iram Dei ostendit imminere, si ad sacrosanctum mysterium sine castitate presument accedere. Quidam namque Presbyter, nomine Fleoerber, formine copulatus, indignam vitam ducebat. Ad quem multi tam nobiles quam privati quadam die placitaturi convenerunt, atque ut Missam ipsis ante placitum celebraret, rogaverunt. At ille, qui ipsa nocte cum uxore dormierat, se facturum negavit: donec tandem illis semel bis terque rogantibus, Divinum timorem vicit humana verecundia. Hora vero qua sacrosanctum mysterium erat sumpturus, particulam Dominici Corporis, que in calicem missa fuerat, ita cum Sanguine in teterrimam speciem commutatam vidit: ut magis in calice picis colorem quam panis et vini conspiceret. Illico reatum intelligens, pallere, et quasi flammis jamjam tradendus ultricibus, nimum cepit pavere. Præterea multum anxius erat, quid de calice facere deberet: utpote exhorrens illud velut suam mortem sumere, ac nihilominus, quoniam consecratum erat, in terram effundere metuens: tandem magno cum timore ac formidine spmsit; sed tantæ fuit amaritudinis, ut nil amarius esse potuisset. Ceterum peracta Missa, confestim ad Episcopum festinavit: cujus pedibus prostratus, rem ex ordine retulit, indictamque pœnitentiam complevit, et juxta sui præceptum Episcopi, caste et religiose deinceps vixit.

B 25 Pontificante post b Egelricum Egelwino, c Judith filia Comitissæ Flandrensium Baldeuim, uxor Comitissæ Northanhimbromum d Tosti, honesta valde ac religiosa, que S. Cuthbertum plurimum diligebat, diversa ecclesie ejus ornamenta contulerat, et adhuc plura, cum multis terrarum possessionibus se daturam promiserat, si in ecclesiam ejus et ad sepulcrum ipsius sibi liceret intrare. Sed cum rem tantam per se tentare non auderet: unam de pedissequis suis secretiori hora promisit. Jam pedem illa intra cœmeterium erat positura: cum subito veluti ventorum violentia cœpit repelli et viribus deficere, vixque ad hospitium reversa decidit in lectum, ac tandem dolore isto gravissimo cum vita caruit. Hoc facto Comitissa vehementer exterrita contremuit, atque humiliter satisfaciendo, imaginem Crucifixi, imaginem Dei genitricis, et imaginem S. Joannis Evangeliste, ipsa et conjux ejus fieri jusserunt, auroque et argento vestierunt, ac perpura alia ad decorem ecclesie obtulerunt.

C 26 Nec silentio prætereundum, quanta nostris quoque temporibus, ejusdem beatissimi Patris fulserint miracula. Regnante nuper piissimo Rege e Eadwardo, miraculum contigit prioribus simile: per quod in unius presumptoris peremptione, multi deinceps correcti sunt a tali presumptione. Dum enim Tostius Comes ille cunctis notissimus, in partibus Northanhimbromis Comitatum administraret: quidam prævæ actionis vir, nomine Haldanhamal, ab eo comprehensus compedibus arctissime constringitur. Multa iste mala feverat furtis, rapinis, homicidiis atque incendiis: Comitem sæpe offenderat: nec unquam prius comprehendi potuerat. Cujus parentes et amici, compassionis affectu permoti, multa pro eo, ne capite plecteretur, Comiti offerebant et plura promittebant. Sed quia toties tantisque malefactis eum ir-

ritaverat, nihil pro vita ipsius se respicere unquam velle juravit. Tunc ille animo consternatus, solum sibi cogitabat esse remedium, si quomodo vinculis expeditus, ad beatissimi Patris Cuthberti monasterium confugeret: in eadem quippe villa, qua ipse corpore requiescit, hoc est, in Dunhelmo, tunc et ipse custodiebatur. Adhibitis ergo omnibus ingenii ac virium suarum conatibus, sed frustra, eo quod timor, qui ex præcepto Comitissæ imminet, acerbissime ut custodiretur, custodes urgebat; ingemuit, et jam torquente conscientia, plus animæ quam corporis formidans periculum, Deo dilectum Confessorem, magna cordis contritione rogavit. Interea dum malorum suorum emendationem promittit, si modo evaderet: subito compedes solutos liberumque abendi locum patere conspexit. Lætus ex hoc itaque, sed quomodo custodes evaderet sollicitus, omnem salutis suæ confidentiam, beati Patris Cuthberti commisit patrocinio. Nec mora: custodibus ad alia occupatis et nihil tale suspicantibus, fugæ esse locum perspexit, compedes ocyus excussit, cursu rapidissimo monasterium intravit, oppositisque seris januas omnes ipse solus firmavit. Casu quippe evenerat, ut post Primam egressis Fratribus ille veniens nullum intus inveniret.

27 Re cognita inter milites Comitissæ (nam et ipse in eadem villa tunc erat) continua quidam, Barwic nomine, qui omnes in curia potestate præibat, usque ad monasterii januas illum insequabatur. Quas cum obseratas illumque intus esse advertit, ingenti mox furore accensus, Quid, inquit, moramur? Quare januas non frangimus? Neque enim hujus hominis mortui pax adeo est tenenda, ut fures et homicidæ, huc si confugiant, nobis insultent, quod impune evaserint. Sed vix verba compleverat: et subito quasi sagittam desuper venientem, caput sibi ad cor suum usque transverberasse sibi videri, protestabatur. Nec plura lætus, in terram corruit, gemensque, ululans et stridens dentibus ad hospitium deportatur a suis: nec unum postea verbum proloquens, in iisdem tormentis ad diem tertium eandem usque horam supervixit. Eoque ita defuncto et sepulto, talis tantusque de tumulo ejus fœtor per annum dimidium exhalavit, ut per id loci transitum omnes aversarentur. Hoc itaque exemplo Comes ipse cum ceteris, quibus hæc longe lateque innoterant, perterritus, illam ulterius capere non præsumebat, imo postea non parum honorare incipiebat. Omnes etiam qui, ut a monasterio ille abstraheretur, vel saltem consensisse se meminerunt: similem metuentes ultionem, auri, argenti, et gemmarum non modicam quantitatem super beatissimi Confessoris sepulcrum contulerunt, multis cum lacrymis veniam implorantes, nihilque tale ulterius se presumpturus jurantes. Ex quorum mox oblatione, mirifici operis crux, et incomparandi pretii textus Evangeliorum, auro gemmisque perornantur: que in eodem monasterio, ad hujus facti monumentum usque in præsens servantur. Hæc sic gesta fuisse, ut scribimus, a Fratrum qui videre, et ipsius ore qui sic evaserat, non semel audivimus.

28 Fuit et alius quidam prævæ actionis vir, nomine Osulfus, qui die quadam in campo expurgatus a somno, serpentem sibi collum stringere somniebat. Quem mox comprehensum ad terram elidit: sed iterum atque iterum serpens collum ejus complectitur, ipso identidem projiciente, nihilque proficiente: atque ita miser ille serpentem sive in aquam sive in ignem jacere, imo et ferro in partibus dissecare potuit, sed qualiter confestim redderet, scire non valuit. Et imprimis quidem parvus erat, sed paullatim in majus excreverat: nec tamen illa interrim veneni infusione ipsum lædebat. Quoties vero ecclesiam intravit, quam sanctissimi Cuthberti corporis

D
EX MS
implorato
S. Cuthberti
patrocinio,

compedes
ultra solutis,

fugit ad ejus
monasterium:
E

hunc extractus
miles
januas volens
infringere,

horribili
morte puniuntur:

hujus compli-
ces dona varia
offerunt:
E

a mirabili
complexu
serpentis

liberatur
reduo in
ecclesia
S. Cuthberti
permanens:
puris

a
Egelrico
Episcopo

Presbyter
concupinarius.

in Missa
speciebns
panis et vini
in calice
mutatis

emendatur:

bc

d
Egelwino
Episcopo

pedissequa
comiti ingredi
ten. pl. m.

repulsa,
paullò post
obit.

e
rub Eduardo
Rege

a Tostio
Comite

inhibens ab
revera
carcer.

A ille prior egressus, paululum processit, sed Episcopus in ipso ostio substitit. Qui respiciens, meque, qui a longo sequebare, advocans, Dic, inquit, Ernave, nosti quis sit iste juvenis? Cui ego, Domine, inquam, non novi. Et ille. Ille est, ait, *b* S. Oswaldus. Inde simul ad australem plagam urbis paullo longius progredientes subsistunt. Quo et ego vocatus ab Episcopo, veni: jussusque deorsum aspiciere, vallem infinitae profunditatis, animabus hominum plenam vidi. Ubi et memoratus Gillo-Michael pœnis atrocioribus cruciabatur: in locis enim terrimis prostratus jacelat, et fenaria falce præacuta ultra citraque trans-fossus, intolerabilibus patiebatur cruciatu. Clamabat miser, diros ululatus ac flebiles voces sine intermissione miserabiliter emittens: nullaque erat misero intercapedo temporis, qua vel ad horam respirare posset: similesque cruciatu et ceteri omnes patiebantur. Inquisitus a S. Cuthberto, num aliquem ibi agnoscerem, respondi me Gillonem agnoscere. Ille autem, Vere, ait, hic ipse est; mortuus namque, his miseris et doloribus est deputatus. At ego: Domine, inquam, mortuus non est: sero namque in domo sua sanus et incolumis est epulatus, grandeque convivium nunc illis et illis locis eum expectat. At ille, Ego, inquit, dico quia mortuus est: ipse enim et alii, quos cum eo videri, quoniam pacem meam frugerant, et mihi in meis injurias fecerunt, hæc tormenta sustinent.

B 35 His dictis evigilavi: statimque socios hortatus sum, ut mecum festinarent: micantibus illis tam subitam festinationem, præfati hominis mortem ex ordine visioni indicavi. Quod illi credere nolentes, me etiam quia credidi deriserunt. Peracto autem totius noctis itinere, mane facto parumper de via ad proximam ecclesiam divertimus, Missam auditori. Interrogatus quid novi adferrem, prædicti hominis mortem nuntiavi. Illi quia pridie sanum voverant, dicebant falsum esse: donec ex illius familia quidam advenientes dominum suum nocte ipsa mortuum nuntiarent. Ego autem diligenter eorum omnibus horam mortis inquirens, illi ipsa mortuum fuisse agnovi, qua horrendis cruciatibus traditum, S. Cuthberto ostendente, conspexi. Cujus tormenta intolerabilia Comiti Cospatrio, sed et ea, quae audiveram, de illo, dum referrem, intremuit: noxque nudis pedibus ad insulam, ubi sanctum corpus fuerat, incedens, veniam precibus et muneribus petivit. Venitamen postea nunquam ei fuit, qui prius, status honoris: sed e expulsus de Comitatu, multas, quando vixit, adversarum rerum importunitates et afflictiones perulit.

C 25 Reportato in Dunhelmum (sicut jam diximus) beatissimi Patris corpore, Egelwinus, *d* quinto decimo sui Episcopatus, partem thesaurorum ecclesie asportans, Angliam relicturus, navem conscendit. Sed vento repulsus in Scotiam, et post ab hominibus Regis captus apud Elig, ad Abendunam perducitur, ibique ex Regis præcepto diligenti custodia tenetur. Admonitus frequenter reddere, quæ de ecclesia tulerat, nihil se inde accepisse cum juramento affirmabat. Sed dum quadam die manducaturus, manus lavaret: ex illius brachio armilla usque ad manum cunctis intuentibus delapsa, manifesto perjurio notavit Episcopum. Quamobrem jubente Rege in carcerem detruditur: ubi dum ex nimia anxietate cordis comedere nollet, fame ac dolore moritur.

E 26 Tempore e Waltheri Episcopi, primi ex ordine Clericæ Dunhelmensis Ecclesie Episcopi, excepto quodam simoniaco, post aliquot menses mortuo, Rex prædictus Willelmus, de Scotia quo cum exercitu ierat rediens, Dunhelmum intravit: et diligenter interrogans, an corpus B. Cuthberti ibidem requiesceret; cunctis vociferantibus et jurantibus il-

lud ibi haberi: credere noluit. Decrevit ergo rem visu explorare, habens secum Episcopos et Abbates, qui eo jubente id deberent perficere: jam enim disposuerat, ut, si sanctum ibi Corpus inventum non esset, nobiliores et natu majores universos obtruncari præciperet. Omnibus itaque paventibus, et Dei misericordiam per S. Cuthberti merita implorantibus, in ipsa omnium Sanctorum festivitate prædicto Episcopo Missam celebrante, Rex, quod animo conceperat, jamjam perficere volens, repente nimio calore cepit aestuare, et aestuando fatigari, ut vix tantum colorem tolerare posset. Festinus ergo exit de ecclesia, relictoque ingenti copia parato convivio, equum ascendit: et quonsque ad Thesam veniret, cursum agere non cessavit. Quo indicio magnum Dei Confessorem Cuthbertum illi requiescere fatebatur.

F 27 Post tempus aliquod, quemdam vocabulo Rannulfum illo miserat, qui ipsius Sancti populum Regi tributum solvere compelleret: quod illi graviter ferentes, consuetum in adversis S. Cuthberti auxilium implorabant. Nocte igitur finita postquam tributum erat impositurus, B. Cuthbertus ei per somnium assistens, baculo pastorali, quem manu gestabat, illum impulit, et Pontificali auctoritate ac minaci vultu increpavit eum, dicens, quod non iurpe hoc præsumpsisset, et nisi recederet, pejora esset passurus. Itaque de somno evigilans, detinebatur infirmitate, ut nullo modo posset de lecto surgere. Mox eorum omnibus, quæ vulerat et audierat, narravit, et ut per se apud sanctum Confessorem intercederent rogavit: mittensque ad sepulcrum ejus pallium, se illi fidelem ac devotum servum fore promisit: si culpam, et culpæ poenam dimittere dignaretur. Verum invalescente infirmitate per diversa Episcopatus loca in feretro se circumferri fecit: remanque suum et vindictam omnibus ostendit. Et quando in locis ad Episcopatum pertinentibus morabatur, jugi ægritudine laborabat: cum vero ex reliquens ad propria remeare cupisset, confestim ab infirmitate convaleuit.

F 28 Post detestabilem omnibusque notissimam f Waltheri Dunhelmensis Episcopi occisionem: eum Rex gloriosus idem Willelmus, ad vindicandam tanti sceleris immanitatem, exercitum direxisset: omnes mox illi præsumptores et homicidæ, sylvis se ac montibus abiderunt. Vulgus omne in sua confidenti innocentia (sicut scriptum est, Justus ut leo confidit) solitum sibi, cunctisque probatum angustis, beatissimi Confessoris petiit patrocinium: et consueto more res suas in ipsius comportavit monasterium. Interea quidam ex his qui erant in castello, genere quidem Francigena, cum tot inibi arcas nullo eisdente conspiceret, (custodes enim in interioribus monasterii, quæ sui erant ministerii, non ista curabant: nec etiam, quamvis abhi rapentes, aliqui regionis illius indigene templa Dei temerare præsumunt) spiritu deceptorio actus, aptum furandi locum se reperisse arbitratus est. Igitur notata nocte quadam, qua hoc opportune ageret, a custodibus monasterii, ut secundum morem patrie inibi vigilandi licentia sibi concederetur, ea quod ita Deu vocasset, rogavit. Illi nihil suspicantes mali, quod omnibus devotis conceditur, illius quoque, quam simulabat, devotioni annuit. Ille accepta licentia, cum custodes dormire perspiceret, male devotus fortum opere adimplevit. Paucis inde revolutis diebus, cum nec furti suspicio ulla haberetur quia, ut diximus, furtum in ecclesia facere nullus ibi præsumit) gravissima ac repentina ægritudine illo corripitur, et tanquam igne ferventissimo decoquitur. Cujus ardoris magnitudine in insaniam versus, lecto exiit, et ut in sola erat camisia, cursu rapidissimo in

D
FXMS
robis malo
affectu corpus
ostendi,

tribito calore
æstuus fugit:

Danulfo
Dunelmensibus
nem a tribu-
tū inposita-
ro apparet
S. Cuthberti
mortuum
et ff. gñ.
E

ib erat post
obscuro e
diverest

f
post accens
Waltheri
Episcopi

F
Francigenæ

nocturnum
de nocturnum
apud S.
Cuthbertum
simulans,

furtum
peragit:

astenus affligi
parus miseru-
libus,

entem hora
noctis, qua
subito extinc-
tus fuerat:

olius Comes
pauitentiam
agit,

c
et præcipue
construit.

d
Egelwinus
Epi. supra e
thesauris S.
Cuthberti
furatus,

misere in
carcere perit:

e
Waltherus
Rex

TRANSLATI CORPORIS
in novam tumbam ANNO MLIV.

Historia Translationis editur ex MSS.

Ejus mentio apud Simonem Dunelmensem,

E

Hovedenum,

Wigorniensem

et potissimum Malmesburiensem.

F

Inventa cum corpore incorrupto

A in campum adit, suum qui illic pascebat equum ascendit, et in monasterium ante ipsum Crucifixum cum impetu magno venit, ululans horribiliterque proclamans: Miserere, et parce mihi S. Cuthberte: sed, quoniam non vis, scio, quia hæc et hæc (nominavit enim ea quæ tulerat) in monasterio furari presumpsit. Talia in monasterio huc et illic discurrens atque insanens, dum sine intermissione vociferaretur; in vitis inde ad hospitium abducitur, lorisque fortibus constringitur: quoniam quidquid ora vel manibus apprehendere poterat, velut canis dilacerabat. Cumque tres sive quatuor noctes in tali tormento agens, in horas magis magisque insaniret; tandem (qualiter nescio) a vinculis elapsus, in monasterium foris agitatus prorupit. Corruit quoque nox coram dilecto Deo Confessoris tumba: et dum choros, Te Deum laudamus (nam nocturnæ interim laudes agebantur) persolveret, ille ululando et horribiliter clamando, quæ supra posuimus frequenter iteravit, his quoque alia quadam super adjiciens. Nam cum clamaret, Miserere mei S. Cuthberte, adiecit: sed quia non vis, scio, postquam me tuo baculo tuo graviter impulisti. Fatebatur enim sanctissimum Confessorem nocturna visione ad se venisse, magnaque indignatione tres sibi indixisse ictus graves: quorum dolore cor suum jam penetrante ad mortem torqueretur. Hæc atque hujusmodi plura dum vesanis motibus atque clamoribus frequentaret: in eodem loco, mox toto corpore contrahitur, miseraque illius anima æternaliter arsura inde abstrahitur.

EX MSS. dea ex ardenis inna a gritudine insanus

accurrit ad S. Cuthbertum: furum propalal.

fatebit se u S. Cuthbertum ter percussum.

m. sere perit.

9

B 20 g Ubi autem prius jacebat, miracula conuicere et infirmi sanitatem ceperunt recuperare. Transacto namque tempore non parvo, femina quædam de natione Scottorum, toto corpore ab infantia debilis, Dunelmum fuerat perducta: cujus miserie nonno tam inhumana, qui non posset candolere. Pedes namque et crura post tergum retorta post se trahelbat, atque ita manibus reptando de loco ad locum, se miseranda ferebat. Contigit autem ut ad profatum locum, ubi sanctum corpus paucis diebus requieverat, miserabilis illius trahente perveniret. Ubi se in suum Officium retorquentibus nervis subito illa exilire cepit, et rursus ad terram cadere, et clamore universas perturbare. Quæ post paululum erecta pedibus suis sanctissima constitit, et salvatori suo Christo per intercessionem S. Cuthberti gratiarum actiones retulit. Hoc audito, civitas tota festinat ad Ecclesiam, signa pulsantur, Glerus Te Deum laudamus personat, populus suis vocibus in Dei laudem conerepat, Cuthbertum vere magnum et Deo dilectum presicant. Illa vero, quæ sancta fuerat, per multas regiones ac nationes discurrens, et iter omnis pedes incedendo peregit. Nam et Romanam gratia orationis adit, et inde revertens, in Hiberniam profecta est, omnibus per factum in se miraculum Dei gloriam et ejus dilecti Confessoris ubique prædicans sanctitatis excellentiam. Hoc sane ita factum quænummodo descripsimus, a quibusdam Presbyteris, qui viderunt, religiosis et arte provecis et omnino simplicibus, frequenter audivimus h.

contractu formam sanatur

h

Cospatrium

a Cospatrium seu Cospatriens, filius Muldeedi, generi Algivæ, filia Agelardi Regis, Conclatium Northamptonium multa pecunia apud Gulstunam Regem emitt. — b S. Oswaldus Rex Northamptoniorum regnavit 5 Augusti. — c Anno 1072. — d Anno 1070. — e Conclatium Dunelmensem. — f Waltherus seu Waleherus de gente Mothariorum, ordo nobilitatis, divitiæ et humanæ scientiæ illustrissimus, ab ipsa Rege eligitur: et consecratur anno 1073. — g Argolus lib. 3 cap. 18. — h Contigit Walthert exilio anno 1080. 14 April, feria 5, in altissimam necis 1 regis, nobilis generalique ministræ. — i Argolus ex Torgato lib. 3 cap. 3. — k Bonallotus factus a Conato Rege, Tostio Comitæ et Gulstino Conquestore, videri possunt apud Torgatum lib. 3 cap. 8, 14 et 20.

C **h** Cospatrium seu Cospatriens, filius Muldeedi, generi Algivæ, filia Agelardi Regis, Conclatium Northamptonium multa pecunia apud Gulstunam Regem emitt. — b S. Oswaldus Rex Northamptoniorum regnavit 5 Augusti. — c Anno 1072. — d Anno 1070. — e Conclatium Dunelmensem. — f Waltherus seu Waleherus de gente Mothariorum, ordo nobilitatis, divitiæ et humanæ scientiæ illustrissimus, ab ipsa Rege eligitur: et consecratur anno 1073. — g Argolus lib. 3 cap. 18. — h Contigit Walthert exilio anno 1080. 14 April, feria 5, in altissimam necis 1 regis, nobilis generalique ministræ. — i Argolus ex Torgato lib. 3 cap. 3. — k Bonallotus factus a Conato Rege, Tostio Comitæ et Gulstino Conquestore, videri possunt apud Torgatum lib. 3 cap. 8, 14 et 20.

Illustris facta est hæc corporis S. Cuthberti ad novam ecclesiam translatio, quando illud anno ab ejus obitu ccccxxxviii plane integrum atque incorruptum est repperitum. Historiam hujus Translationis damus ex codice MS. Ruber-vallis prope Bruzellas, collatam cum MS. codice D. Nicolai Belfortii. Habemus alio duo apographa ejusdem Translationis, sed magis contracta. Auctor est gravis et accuratus scriptor, alius plane ab auctore Historiæ prioris Translationis, licet in MS. Belfortiano eadem amittatur. Vixisse ilbon priore seculo xi supra ostendimus, igitur seculo sequente ad medium labente, sub cujus initium ipsa Translatio est sollemniter peracta. De corporis incorrupti inventione Simon Dunelmensis de gestis Regum Anglorum ad annum mclv ista tradit: Corpus S. Cuthberti Episcopi ob quorundam incredulitatem Abbatum, Pontificante Ramlfo Episcopo, ostensum est, et a Radulfo Sagiensi Abbate, postmodum Ilrofeusi Episcopo, et deinde Cantuariensi Archiepiscopo, et a Fratribus Dunelmensis Ecclesiæ certo iudicio incorruptum inventum est, et ita flexilibus artibus, ut magis dormienti, quam mortuo similis videretur, præsentate Alexandro Comite, postea Scottorum Rege, et multis aliis, post annum depositionis suæ cccc et xviii, et v menses et xii dies, qui est annus quintus Henrici Regis, et Episcopatus Ramulfi sextus, ab initio mundi fuerat transacti v millia ccccxxviii. Eadem fere habet

Hovedenus parte priore Anallium, ubi male dicitur annus sextus Henrici Regis, nam fratri Gulielmo anno xc die iv Nonas Augusti, feria v Indictione viii occiso successit, et unicum solum mensem anni quanti regni absolverat. Florentius Wigorniensis aliqua sub finem addit de Alexandra deim Rege Scottiæ. Hic, inquit, quia tam sanctæ rei sibi licuit interesse, datis quam plurimis marcis auri et argenti, parari fecit serimum, in quo sanctum corpus novis indutum vestimentis honorifice est reconditum. Malmesburiensis, qui proximè illa tempora attingit, nonnulla in Historia mædanda non recensita adfert, quæ operæ pretium duximus, hic proferre. Ita ergo habet sub finem libri 3 de Gestis Pontificum Anglorum.

2 Extulit Ramulphi Episcopi famam sancti corporis beatissimi Cuthberti elatio, quod e mausoleo levatum emittis volentibus fecit conspicuum. Traxit illud ansu felici Radulphus, tunc Sagiensis Abbas, postea Archiepiscopus Cantuariensis, et propalam illibatam protulit; quod quibusdam venisset in dubium, utrum olim vulgatum adhuc de integritate compaginis miraculum dararet. Vestes quoque omnes recenti splendore nitentes: calix super pectus ejus, cujus superior pars aurea, inferior onychina esset. Facies tam striete olivola sudario, ut nullo Abbatis nisu dissociari posset. Caput Oswaldi Regis et Martyris inter brachia ejus inventum. Ossa SS. Bedæ et Celvulli, qui apud Landisfarum monachus et Sanctus, in singulis sacris lineis reperta. Erat spectaculum ingens in cometerio, sereno aere, nulla pendente nubium crassitudine, monachus omnibus sollemnibus indutus vestibus, longa pompa euntem et rudentium, magnaque constipatio se ingredientium, dum semel visum juvat iterum iterumque videre. Visum ergo, ut putatur Sancto indignum, quod ita esset expositus ad spectaculum, pluviamque ingens inopinate exorta omnes intra ecclesiam coegit. Nec caruit miraculo, quod monachorum vestes tanta inundante procella non solum illiesæ fuerunt, sed nec etiam mædactæ. Macte virtute, Præsul sanctissime, præclarum omnino miraculum et tue sanctitati congruum: qui etiam non multis diebus ante aliud

S. Cuthbertus invocatur a Malmsburienſi,

inter nova miracula.

Patronus Anglia contra Scotos :

Corpus ejus sub Henrico VII incorruptum,

sub humo repositum,

A aliud exhibueras. Ad Translationem corporis parata erant omnia in nova ecclesia, chorus monachorum, altare, sepulcrum : expectabatur tantum, ut materia lignorum, que recentem presbyterii testudinem sustinebat, leviter deponeretur. Sed non passus es, Beatissime, sanctum tuorum desiderium prolongari, et omnia nocte intempesta subruisti. Quis enim alius tanti facti auctor? Accurrit Prior sono exiit. altari et pavimento timens, de lignis cura minor. Sed non solum illa, de quibus metuebatur, sed et ligna ita servaveras integra, ut fuerant apposita. Merito a monachis tuis timeris, ut nullus rebellionis contra Priorem vel in se gravis criminis consecus, pernoscere audeat delicti sine confessione reus. Quapropter te supplicat oro, ut mei in bono meminisse digneris, qui, ubi se occasio dedit, laudem tui, quamvis exilem, prætermittere nolui, Domine sancte et merito dilecte Pater. *Hæc Malmsburienſis ex piſſimo suo erga S. Cuthbertum affectu. Similem aut certe majorem expresserat lib. 2 reperit in S. Alfwoldo Episcopo Schæburnensi, cujus Acta, qua infra damus XXV Martii, eo lectorem remittimus.*

B 3 Cambdens in Episcopatu Dunelmensi tradit, Anglorum Reges et Proceres credidisse S. Cuthbertum contra Scotos tutelarem Divum fuisse : quod illustri favore confirmat Henricus de Knayhton Canonice Leycestrenſis lib. 3 de Eventibus Anglie cap. 10, ita asserens ad annum gratiæ MCCXCV. Cum esset Scotorum propositum, ut in Episcopatum Dunelmensem aciem dirigerent, impedivit eos Deus et gloriosus ejusdem loci Patronus S. Cuthbertus. Supervenit enim tempestas maxima grandinis, nivis et forte gelu infra easdem Octavas B. Martini : ita quod multi Scotorum fame et frigore perierunt. Exploratores enim eorum venientes dicebant, eundem Episcopatum armis præparatum, et bene munitum immenso populo; et tamen non erant centum armati, et vix tria millia peditum electorum. Qui licet multo plures ante ad resistendum in confinio manserant, eodem tamen tempore perterriti, ad propria fugerunt. Sed deficiente populo, non defuit iste gloriosus Cuthbertus, quin, ut pie creditur, Scotorum propositum suis sanctis precibus quassatum est.

C *Quomodo autem a Translatione Corporis incorrupti, facta anno MCIV, usque ad tempora Regis Henrici VIII in eadem ecclesia permanserit, et quid tunc de illo ab impijs hominibus factum sit, declarat Nicolaus Harpsfeldius scdo VII Historiæ Ecclesiasticæ Anglicanæ cap. 34 prope finem his verbis : A quo tempore quadringenti supra viginti tres effluxere, quando nostris temporibus novum rursus documentum de eadem integritate datum est. Cum enim Regis Henrici octavi jussu Divorum thecæ ubique in Anglia diriperentur atque confringerentur, et beate illorum reliquiæ in loca ignobilia abjicerentur, contracta est et lignea arca Beati hujus corporis, que tegebatur albo marmore. Cumque is, cui dissipandi atque confringendi sepulcri negotium datum erat, arcam gravi retu confregisset, delatus est ictus in ipsum Beati corpus tibiamque vulneravit, vulnerisque mox manifestum in carne signum apparuit. Quo viso, totiusque simul corporis integritate, utsi quod summa nasi pars, nescio qua de causa defuerat; res delata est ad Cuthbertum Tunstallum, Dunelmensem eo tempore Episcopum; quem, quid de corpore agendum statueret, consulebant : quod ejus jussu effossa humo, eo loci, ubi pretiosum ejus scrinium prius locabatur, repositum est. Nec corpus modo, sed et vestimenta, quibus induebatur, integra prorsus erant, et ab omni labe atque corruptela libera et immunia. Habuit vero in digito annulum aureum sapphiro ornatum, quem ego aliquando vidi et contrectavi, et tamquam divinum quoddam monumen-*

Martii T. III.

tum omnique thesauro pretiosius mirifice amplexus atque exosculatus sum. Huic autem sacri corporis in lucem producti spectaculo adfuere inter ceteros Doctor Whitead cœnobii Præses cum Doctore Sparke et Doctore Tod et Gulielmo Witam sacri feretri custode. Atque ita satis jam constat Divi Cuthberti corpus inviolatum atque incontaminatum octingentes et quadraginta annos perdurasse. *Hæc ibi, sed annos clapsos ab obitu S. Cuthberti octingentes et quinquaginta plane arbitramur, quia Henricus VIII captus illæbris Annæ pellicis, anno MDXXXIII repulchrit Catharinam legitimam conjugem, ac Romani Pontificis sententia notatus, se cum omni regno anno MDXXXV ab ejus communione divulsit, et ab nefarijs suis consilijs abhorrentes Thomam Morum, Joannem Fischerum aliosque, supremo affectu supplicio; et sequentibus annis servavit in templis, monasteriis, sacris reliquijs. Eodem modo sub initium quadringenti supra triginta tres decendi effluisse ab anno MCXV ad annum MDXXXVII. Uti ab anno MDLXXXVII ad eundem annum octingenti et quinquaginti. Qui supra tunc Episcopus Dunelmensis asseritur Cuthbertus Donstallus, fuit imtio Henrico Regi circa divortium, ac postea facti pœnitens, Catharinæ Reginae partes acerrime tutatus, tandem regnante Elizabetha, anno Christi MDLX pro fidei Catholicæ defensionis Confessor in carcere obiit.*

D EX MS

anno 1537.

E

HISTORICA NARRATIO

Ex variis codicibus MSS.

CAPUT I.

Corpus S. Cuthberti XXIV et XXV Augusti nocte expositum et repositum.

Inter miraculorum opera non eadem apud omnes, tam de præsentia sacri corporis S. Cuthberti, quam de incorruptione habebatur opinio : alii namque occulte ante hanc ætatem illud alio translaturum sibi conjecturis somniabant, ac sepulcrum, licet nunc talis depositi careat commendato, non tamen evanesci virtutum gloria, sed ad indicium pristini inhabitatoris, nunc quoque celebriter effulgere miraculis. Alii autem sacris quidem reliquijs ibidem contineri, sed humani corporis compagem per tot seculorum volumina indissolutam permanere, jura dicebant excedere naturæ : et licet virtus divina omnibus, quod vult et quomodo vult, imperet naturis; hanc tamen in hujus corporis incorruptione, nullus, qui vel manu vel visu explorasset, testimonio sibi patere : atque ideo difficile sibi de hoc, quamlibet Sancto, corpore credere inexpertum, quod raro paucissimis aliorum Sanctorum corporibus noverant concessum. Taliter his ablationem sancti corporis conjectantibus, istis incorruptionem non admittentibus, affirmantium illud et adesse et incorruptum perdurare Fratrum fidei detrahebatur, ideoque pudor aliquantisper anxius ingerebatur. Quapropter ipsi Fratres mentibus ac precibus ad Deum conversi orabant, ut, qui est mirabilis in Sanctis suis, sic sese ostensione tantæ virtutis mirabilem ostenderet, et dubium iudicis, nomini suo dans gloriam, excluderet. Interea ecclesia, quam quondam Gulielmus Episcopus fundaverat, non parva ex parte erat perfecta : et venerabile Patris Cuthberti corpus in hanc erat transferendum, et dignæ venerationis gratia, in loco, quem studiosa manus artificum adaptaverat, decenter recondendum.

a
Nullis de S. Cuthberti corporis aut præsentia aut incorruptione dubitantibus b

F

monachi obitelli divinum implorant opem :

c

2 c Imminente itaque quarto Cal. Septembris, die scilicet qui ad solennem fuerat translationem præfuit, inierunt consilium Fratres : ut (quoniam nemo supererat, qui per experimentum edoceret) ipsi quantum Deo permittente liceret, qualiter circa corpus sanctum singula essent composita et ordi-

consilio inito,

A nata, explorarent, atque ad id die venturo transportandum, d quaeque digna et convenientia viderentur maturius prepararent : ne videlicet, cum hora festiva processio inisterit, aliqua ex improvidentia difficultas impedimentum faciat, atque ex mora ita expectationi universorum, qui advenerint, ingrata agendis solemnibus obsequiis fiat injuria. Jussi ergo Fratres numero novem, adjuncto sibi Priore ipsius Ecclesiae, Turgoto nomine, qui jejniis et obsecrationibus ad hoc sese jam ante preparaverant, nono Cal. Septembris noctis initio ante venerabile sepulcrum prosternuntur, efflusoque lacrymis et precibus non sine timore ac tremore manus apponunt, ut illud aperiant. Quo tandem instrumentis ferreis patefacto, stupentes inveniunt arcam, quam ex omni parte diligenter parata clavisque allisa fereis coria totam obtulerant : quae videlicet arca pondere et magnitudine sui, aliisque quoque quibusdam indicis facile debet intelligi, intra sua claustra locum alterius depositum contineri. Sed hanc aperire cum diu timere impediendo dubitarent, supranominato Priore his terve jubente, ac dissolutis ferreis ligamentibus arcam quandoque aperunt.

EX MS. et omnibus de huc dispositis, d

Turgoto Prior et novem monachi: 23 Aug.

aperiunt sepulcrum et arcam corio involutam :

reperiunt loculum parvo obdolum,

et obverba S. Cuthberti commentariis judicant,

et deservunt

in nomine dicitur

f

B 3 Vident introitus positum loculum de ligno, quem grossior de lino triplicis texture pannus undique circumdederat, ad mensuram stature virilis longum, ejusdemque generis tabula coopertum. Navabant diu : non enim satis clucebat utrum ipsum Sancti corporis hospitium esset, an et aliud adhuc sacras continens reliquias intra se domicilium contineret. Tandem in se reversi memores dictorum Bedae, qui corpus beati Cuthberti Fratris quondam Landisfarrensis Ecclesiae, post undecim sepulturae annos incorruptum inventum, et supra pavementum dignae venerationis gratia reconditum describit. Horum, inquam, dictorum reminiscens, hanc eundem esse arcam animadvertunt, quae per tot annos tantum caelestis depositi thesaurum conservasset. Pariter ergo converentes in terram, orabant suppliciter, ut sua B. Cuthbertus intercessione ab ipsis omnipotentis Dei iram averteret, si hanc aliquatenus ex presumptione inruisset. Inerat eis gaudium cum pavore mixtum, quia et si ex audacia timebant offensam, ex certitudine tamen tanti numeris ingenitum conceperant letitiam. Agente itaque gaudio resolvuntur in lacrymas et gratiarum actione Domino reddita, desiderio suo satisfactum reputabant. Unde ad ipsa sacri corporis secreta altius percontanda, manus admovere videbatur temeritas, quam, ut putabant secreta divinus ultio nullo modo relinquere impunitam. Remissa ergo intentione ulterius quidquam perquirendi, tractabant vicissim, quo et quam congruo apparatu futurae translationis die, corpus sanctum deberet asportari.

4 Porro inter alios ibidem aderat quidam magnus in Christo constantis Praeter, qui eum, quam nomine praetendebat, per effectum gratiae caritatem ipsa effectum consecutus fuerat : vocabatur enim Ludwinus, quod Anglorum lingua dicitur f charus amicus : ipse utique charus Decimus et Deus illi : patrem namque illius se fuisse Deus ostendit, continua illum infirmitate castigando : ille filium Dei se fuisse demonstravit, flagelli eius patienter tolerando et gratias semper agendo : eius vitae conversationem quicumque noverat, sanctum in illius pectore spiritum requiescere non dubitabat. Is cum videret Fratres trepidantes ad inventum aperientium loculum, et quid gratiae coelestis, quidve exultationis novae sibi offerret introspicere, accedens in medium, et ferventiori quam solitus fuerat, spiritu proloquens : Quid agitis, inquit, Fratres : quid timetis ? Bonum semper finem illa actio merebitur, quae Deo auctore inspirata, in-

choatur. Dat nobis spem inveniendi, qui delit voluntatem inquirendi. Ea vero quae lucusque sine difficultate peregrinus, indicio sunt, quid boni de hoc, quod restat agendum, sperare debeamus. Nunquam tam prospere nobis cessissent initia, si haec usque in finem perducere nollet dispositio divina : nec unquam a Deo argueretur temeritatis, quod procedit ex animo devotionis. Neque enim ex contemptu vel ex dilidentia sanctitatis ejus aggredimur explorare illius reliquias, sed ut virtutum Dominus ipse Rex gloriae eo devotius ab omnibus glorificetur, quo [magis] his temporibus ex ejus virtute miraculum monstratur. Proinde sacri hospitii videamus interiora, quatenus de hoc, quod viderimus oculis nostris, quod perspexerimus, quod manus nostrae contractaverint, nobis constanter attestantibus, nullum detractantibus relinquatur argumentum ; quo id quod asserimus, deinceps possit esse ambiguum. Hac voti Deo devoti admonitione Fratres resumpta fiducia venerandum corpus de post altare, ubi eatenus jacerat, in medium chori detulerunt, ubi largioris loci spatium, quod res posceret, licentius agere valerent.

5 Tunc adlato, quod loculum obtexerat, velamine non statim ausi sunt aperire, sed cum caudis circumcumbentes, diligenter explorarunt, si per aliquas forte rimas vel aliud quidlibet indicium quid intrinsecus lateret deprehendere possent. Sed cum haec agentibus nil certum pateret, tandem amoto, haec non sine pavore, operculo, vident librum Evangeliorum ad caput supra tabulum positum, ipsaque tabulum tribus per transversum positum sustentari ligamentis, quae ad mensuram loculi in longum et latum sese ostendens, ea quae subter erant universa cooperierunt : habuerat autem immisos sibi duos, unum a capitis et alterum a parte pedum ex ferro circulos per quos hanc levare volentibus nullum difficultas faceret impedimentum. Certum erat sub manibus esse quod quaerebant, sed utrum id inter manus tractarent, incertum habebant. Inerat namque illis ex amore desiderium videndi atque tractandi quod dilexerant, sed ex conscientia peccatorum timorillos, ne auderent, repellat : atque ita inter haec duo dubii pendebant, ut pene nescirent quid magis vellent.

6 Tandem vero taliter titubantes jussione Prioris et hortatione Fratris praedicti roborati, tabulum quandoque levant, ablatoque, quod proxime post tabulum cooperierat sacras reliquias, linteamine, suavissimi odoris fragrantiam naribus trahunt. Et ecce beati Patris venerabile corpus, scilicet fructum sui desiderii reperiunt : quod in dextero latere jacens, tota sui integritate, artumque flexibilitate dormientem magis representabat quam mortuum. Quo viso, pavore percelluntur non modico : et paulo longius recedentes, non ausi sunt quod parebat intueri miraculum. Cooperunt flexis crebro genibus pectora pugnis tundere, et oculis cum manibus in altum levatis saepius inclamare, Misereere nostri Domine, misereere. Interdum hoc quod singuli viderant ac si non vidissent sibi invicem nuntiavere. Prostrati tandem toto corpore, lacrymis ubertim fluentibus, septem Penitentialibus Psalmis supplicant Dominum, ne in furor suo illos argueret, neque in ira sua eos curriperet. Quibus finitis, genibus ac manibus reptando potius quam procedendo, accedentes, tot Sanctorum reliquias ibidem conspicuunt, ut eos illius loculi angustia minime capere posset, nisi sanctum Patris corpus in latum, ut dictum est incumbens, largius eis una soemni quiescendi spatium hinc et inde permitteret. Quas profecto reliquias, ut in antiquis libris legitur, constat esse caput gloriosi Regis et Martyris Oswaldi, ossa quoque veribilium Confessorum Christi ac Sacerdotum, Aidani videlicet, et successorum

D de'erunt ad medium chori.

oblato velamine

et operculo,

reperiunt librum Evangeliorum et tabulum interiora cooperientem :

motis lobula et linteamine suavissimum odoris

vident corpus incorruptum quasi dormientis,

prostrati legunt Psalmos Penitenciales :

A successorum illius venerandi Patris Cuthberti, Eadberti, Eadfridi, et Ethelwoldi. Præterea et ossa venerabilis Bedæ, qui vitam S. Cuthberti dilucide conscripserat, una cum illius corpore hospitium quietis habuerant, quæ pariter continebat sacculus de lino. A quo autem de Girvum, ubi post illius obitum sepulta fuerant, illuc translata sunt, alibi plenius describitur. Qui enim ossa B. Boysili, ipse et doctoris Bedæ sibi revelata in Dunelmensem ecclesiam comportavit, sed in diversis ejusdem Ecclesiæ locis ea collocavit. Aliorum quoque Sanctorum plurimæ ibidem sunt repertæ Reliquiæ : voluerunt ergo corpus sanctum prius resupinare, quod erat ex litere versum : sed quia hoc propter circumpositarum multitudinem Reliquiarum commode non poterant, placuit, ut amoto inde paullulum sancto corpore, Sanctorum reliquias pariter congregarent, eisque seorsum repositis, suam deinceps quietis sedem singulariter corpus incorruptum servaret. Sed cum illud contingere manibus formidarent, oratione Fratris prænominati animos resumunt, ut ad omne quod majores jusserint prompti obedirent.

adjunctas reliquias SS. Oswaldi et Ananiæ et 3 successorum, et S. Bedæ,

et aliorum Sanctorum

remouent :

Corpus et rotulo levatum,

in pavementum apponunt :

alia reliquias ablatis,

cantato Te Deum referunt

narrant monachis ideò lris

et Episcopo nolentis credere

nocte 23 Augusti ad chorum reportant corpus cum rotulo

B Cum ergo duo quibus jussum fuerat, unus a capite alter a pedibus, venerabile corpus de loco suæ dormitionis eleuarent, cœpit illud quasi adhuc viuens per medium infecti, carneque solidum et ossibus pondere naturali ad ima demergi. Protinus ex præcepto accurrens tertius, brachiis complexus est medium, sicque illud substractis tapetiis ac palliis reuerenter in pavementum deponunt. Quæ tunc illorum omnium lacrymæ, quas magnitudo effuderat letitiæ, quæ voces gratulationis, quæ laudes exultationis, cum jam ante oculos hunc gratiæ celestis haberent thesaurum, in ejus comparatione omne eis vilnerat aurum? Jam sibi nihil defuturum reputabant, cum in præsentiarum quasi viventem cernerent, per quem sibi largitas diuina et præsentis vitæ subsidia et futura gaudia conferret. Interea Reliquias Sanctorum ablatis, suam in thesam Patris corpus reposerunt, ventura nocte condignius illud ac decentius locaturi, pro eo quod jam tunc, instante hora nocturnæ laudis, angustia temporis non patiebatur eos diutius immorari : quapropter decantato humili voce, Te Deum laudamus, corpus sanctum illo, unde transtulerant, in Psalmis, jubilantes Domino retulerunt. Cum autem mane facto in cœtu Fratrum collecto memoriam facerent mirabilium Dei illi ex nouitate rei primo in quemdam quasi stuporem versi, postea magis lacrymis quam verbis conceptum ex hoc suæ mentis gaudium sunt attestati : flexisque in terram genibus gratias reddiderunt Jesu Christo, qui eis cujus meriti esset, quem Patrum habebant, ostendere, et quid sibi de meritis illius sperare potuissent, dignatus sit edocere. At *g* Episcopus non facile his accommodans fidem omnino iudicabat incredibile, corpus, quamlibet sanctum, tamen humanum, per tantum temporis, id est, per quadringentos decem et octo annos ab omni corruptionis labe incorruptum perdurare : cui vix aliquando satisfacere illi jurejurando poterant, qui etiam non jurando non verum dicere, crimen ducebant.

S Nocte vero sequenti iidem, qui ante alfuera Fratres in spiritu humilitatis et in animo contrito, delatum rursus in medium chori venerabile corpus super pallia ac tapetia per pavementum strata deponunt, quod primo extrinsecus pretiosi generis pallium, et post hoc ex purpura Dalmatica, deinde hincamina obvoluerant, quæ omnia sine ulla corruptionis macula integra et candida præsan sui nouitatem reseruant. Casula autem, quam per undecim annos habuerat in sepulchro, jam a Fratribus tunc inde ablata, alibi pro ostendendo incorruptionis siguo nunc seruat in ecclesia. Cum ergo nervis solidum

et incorruptum corpus ex integro visu et manibus tractando, levando ac deponendo pro certo cognovissent, atque solenni apparatu curatum vidissent, ad ea, quibus ante fuerat involutum, exabundanti pallio, quod præ ceteris in ecclesia pretiosius poterat inveniri, subtilissimam superaddiderunt sindonem : quibus magna cum diligenti circumdatum in suæ quietis placide habitaculum cum magna precum et multa dulcium lacrymarum devotione reposerunt. Sed et alia, sicut fuerant, inventa cum illo recondiderunt, peccinam scilicet eburneam et forcipes suæ adhuc nouitatis decorem retinentes, et quo Sacerdotem debebant, altare videlicet argenteum, corporaha cum patina, etiam calicem paruum quidem sed materia et opere pretiosum : cujus inferior pars figuram leonis ex auro purissimo habens, gestis dorso lapidem onichinum, arte pulcherrima cavatum, quique ex studio artificis ita inheret leoni, ut manu facile possit in gyrum verti, nec tamen inde auferri. Porro ex omnibus reliquiis, quæ ibi repertæ fuerant, solum caput beati Regis Oswaldi juxta corpus gloriosi Pontificis, sicut et ante fuerat, locaverunt. Nam ceteræ reliquie, sicut jam dictum est, inde elatæ, aliter solenniter compositæ, in loco ecclesiæ celebri reservantur. Clauso ergo in suam thesam beati Patris corpore, eam panno ex lino grossiori, quem totum cera infuderat, nudique circumdatam usque post altare, ubi prius requieverat, retulerunt : Dominum virtutum benedicentes in operibus suis, qui facit mirabilia solus, cujus magna opera exquisita in omnes voluntates ejus.

D EX MSS incorruptum

superadditis pallio et sindone reponunt,

cum ante trauentis instrumentis sacris et aliis,

E thesa panno cœno inuoluita.

a In MS Belfortiano cum præcedenti historia conuenerat Verum alterius et iudicis esse constat. — *b* Idem MS. Illud nullo ante hanc actam vi quadam occultata alio translato, vasis sibi conjecturis somnabant. — *c* Hinc incipiat utraque apographa nostra. — *d* MS Belfort. necessaria quæque. — *e* In Vita num. 63 et 64. — *f* Sic omnibus Teutonibus hoc carum significat vin amicum, vetustioribus usitatissimum. In Apographis nostris hæc conuicta sunt, et in altero eorum appellatur Kieselwinius. — *g* Banulfus ex Capellano Gualterio Regis Episcopus Dunelmensis 1099, et mortuus anno 1129.

CAPUT II.

Corpus S. Cuthberti xxix Augusti solenni accursu ostensum, et delatum ad novam ecclesiam.

Interea promulgato longe lateque venturæ Translationis die, ingens fit undecumque Dunelmum usque populorum concursus, sicut diuersæ dignitatis et ætatis, ita et professionis, secularis scilicet vitæ et spiritualis persone peripures : qui agnito incorrupti tam longo tempore corporis miraculo, plurimum in Domino letabantur, eique voce laudis et gratiarum actione reddita, sua exultabant tempora tantæ virtutis ostensione visitare. Inter hæc quidam ex numero Abbatum, qui aduenerant, in his, quæ facta fuerant, injuriam sibi calumniabatur illatam; arguens improvisæ temeritatis Fratres Ecclesiæ, qui, se inconsulto nec adhibito, tale tanque insolitum opus per se ausi fuissent aggredi : Oportere namque, aiebat, se, cum vicinus esset, futurum hujus facti partem aduocari : cujus assertionem testimonium veritatis posset comprobari. Fratres namque, qui his secretis nullum ex alia ecclesia testem voluerant asciscere, verisimile esse dixit, non tam verum de suo facto dicere, quam fingere : Unde, ait, ratio videtur exposcere tam incredibilis rei veritatem etiam ab aliis indagandam, ut populo, qui tam frequens accerit, id nostro testimonio affirmare possimus, quod etiam nos ipsi oculis nostris perspexerimus. Hæc in auribus illorum, qui conuenerant, sæpius replicans, quorumdam animos in suam inclinavit assensum. Jam denuntiata translationis dies instabat, et calumnia Abbatis in conventum Fratrum delata, mentes illorum Fratrum gravi conturbantur scandalo

Ex accurrentibus ad Translationem

F

Abbas quidam Dunelmensis in monachorum fidelium accerit

A dalo, quod et mendacii notarentur infamia, et iteranda sancti corporis appeteretur revelatio: quam nec extraneis permittere, nec ipsi ulterius ausi sunt iterare. Fit ergo partium magna contentio: Abbate obtendente, solam Fratrum ipsius Ecclesie non esse admittendam attestationem de suo facto, Fratribus ex suspecta fide sua confusis et reclamantibus vel loci desolationem, vel suam de loco expulsionem enim moliri, qui cum illorum conjuramento testimonium quasi fictum repellens, sacrilegos eos et omnibus detestandos judicaret. Quapropter absit, inquit, ut ad sacra intranda huic concedatur aditus, quo agente in suspicionem gravis mendacii pervenimus. Qui enim heri nobiscum exultantes, gloria in excelsis Deo, cantaverant, hodie nonnulli illorum, edumnanante Abbate, ex mendacio nos suspectos habent.

et a'is ostendi corpus expetit

reclamantibus monachis:

Radulphus Abbas fit mediator

B His ita contententibus graviter cum contentioni nullus possit finis proponi, mediatorum se interposuit venerabilis memoriae Radulphus, tunc quidem Abbas Sagiensis monasterii, sed postea Cantuariensis Archiepiscopus. Is cum multae mansuetudinis vir esset et religionis, atque in Scripturis quoque sanctis nobiliter eruditus, cupiens inter dissidentes reformare pacem: Verum est, ait, quod Scriptura dicit, In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum, quanto igitur magis in ore plurimorum, et tam probabilium ut de illorum testimonio nulla quemquam ratio permittat dubitare? Credimus plane divinae virtutis opus volui in B. Cuthberti corpore revelatum: credimus, inquit, propter quod laudem Domini loquitur os meum, et benedicit anima mea Domino. Cum autem tanta sit hujus miraculi evidentiā, temerarius forte videbor, si vobis ostensam corporis sancti incorruptionem etiam nobis ostendi postulavero: et tamen in hac postulatione nec temerarius vobis debeo, nec superfluis: sed quia perfecta caritas foras mittit timorem, id ex multa caritate postulandum presumo, quod ex dilectione presumendum postulo. Adjuvat preces nostras etiam, quae in praeventiarum accidit causa: ista scilicet Fratris nostri Abbatis dubietas, quae nisi et aliorum testimonio a corde illius fuerit exclusa, iustas contra vos sibi videbitur movisse calumnias, et in futurum ad has plures sibi contrahet consentaneos: nam ut video, ex Dei providentia facta est haec dubitatio, ut, unde vos obstinatis grandis fieri scandalum, inde, ordinante Deo, emulatio huic loco gloriae proveniat. Nam prospiciente preces nostras gratiae vestrae favore, cum jam, sicut audivimus, etiam nos ipsi vidimus: tanto citius obmutescet obtrectantium calumnia, quanto et vestrum et nostrum testimonium eodem corroboraverit experientia: tantoque latius in B. Cuthberto gloria Dei praedicabitur, quanto nos, qui hanc oculis probavimus, per diversas longius partes hinc remeantes dispersi, eum omnibus videre instituerimus.

et corpus B. Cuthberti iterum ostendi,

de repta controversia,

C His venerandi Abbatis precibus jam Episcopus prebuisset assensum, nisi Fratribus videretur non statim ei consentiendum, qui grave sibi ex iudicio Dei periculum imminere formidabant, si deo cuiquam sanctum corpus ostendendum inconsulto permitterent. Sed prudentium amicum flexi consilio, tandem, licet difficillime, in hoc conenserunt, ut Abbate amoto, qui eis non credendum consuevit, humilis ac religiosus petitor cum aliis, qui digni viderentur, ad novam miraculi inspectionem admitteretur. Imo et a consulentibus persusum est eis, ut etiam illum quam maxime huic rei interesse concederent, qui de ipsorum testimonio dubius dubitare alios fecerat: quatenus ejus et ipse miraculi contemplator assistens crederet, quod eis attestantibus credere nolisset. Taliter contentione sedata, du-

cente Priore, ingrediuntur oratorium albis induti, predictus Abbas Sagiensis, et Richardus Abbas monasterii S. Albani, et b. Stephanus Abbas S. Mariae Eboraci, et Hugo Abbas S. Germani in Ollesby, post quos c. Alexander frater Regis Scotorum Edgari, paulo post ejusdem fratris sui futurus in regnum successor, et d. Gualterus tunc Dunelmensis Episcopi Clericus, sed post saepedictum Radulphum Cantuariensis Archiepiscopus: deinde et alii designati religiosae vitae tam monachi quam clerici numero quadraginta sequuntur: praeterea plures ejusdem ecclesiae Fratres: nam ceteri Episcopi assistebant jam tunc in ecclesia altare dedicanti. Praemissa igitur ab omnibus suppliciter oratione, sanctum corpus defertur in chorum, ubi loculo a Fratribus, qui prius concluserant patefacto, Prior elata manu, gravi interdieto prohibuit, ne vel ad corpus, ut ad aliquid eorum, quae circa illud erant, contingendum quisquam praeter Abbatem Sagiensem manum admove- ret. Ceteros jubet propius assistere et visu potius quam tactu veritatem rei experiendo capere: Fratres quoque monasterii precepti iudicinerent assistere, et vigilantem semper obtutu observare, ne vel particulam filii indumentorum, quae corpus obvolverant, illo modo aliquis auferret. Fiunt quae jussa fuerant.

D
duce Turgoto Priore & Abbatibus
b
c
d
Alexander deim Rex Scotiae
Wilhelmus post Archiep. Cantuar.

et alii 40 accedunt ad loculum:

deim delatum in chorum

12 Memoratus Abbas uno ejusdem ecclesiae Fratres juvante, involuta explicans vestimenta circa venerandum caput, utroque illud manu cunctis aspicientibus paululum erexit, et in diversas redeundo partes integra omnibus juncturis colli compage, reliquo id corpori coherere invenit. Deinde manu admota firmius aurem trahens ac retrahens, et post hoc alias quoque corporis partes manu perscrutante explorans, solidum nervis et ossibus cum carnis mollietate reperit corpus. Id etiam per caput tenendo concitans, adeo in sublime erexit, ut in habitaculo suae quietis pone sedere videretur, et ne quid diligentis inquirentis deesset, circa pedes quoque et crura eandem experiri studuit integritatem. Fuerunt autem nonnulli, qui hoc aliquanto diutius intueri paventes, positus super oculos manibus exclamarent, eum plus, quam res postularent, veritate exequi probationem, cujus tam evidentem ipse tenuisset certitudinem. Cum ergo incorruptionis miraculum satis superque pius inquisitor explorasset, elevata in medium voce exclamavit: Ecce, inquit, Fratres hoc corpus jacet hic quidem exanime, sed ita sanum et integrum sicut ea die, quam sancta anima caelestis petens, id reliquerat. Diligenter deinde compositis, sicut antea fuerant, omnibus, Fratres monasterii veraces et fide digni ab omnibus praedicantur, et ille, qui ante eis non credendum judicaverat, simul cum aliis hoc quod ante abnuerat credendum, sive volens sive nolens, affirmabat.

Abbas Sagiensis corporis partes varie movet:

et integrum sanumque palam ostendit:

cantato Te Deum,

solem: I cum supplicatione et cum infertur corpus:

13 Jamque Te Deum laudamus solenniter exultantibus cunctis decantato, omnibusque quae res poposcerat, decenter dispositis, Patris sanctum corpus humeris portantium excipitur, et in honorem omnipotentis Dei cantantium voces hymnis late concrepant caelestibus: praecedentibus cum aliorum Sanctorum reliquiis, serinus, cum ad ultimum venerabile beati Cuthberti Episcopi corpus, cum festivioris obsequii apparatu efferretur ostio, frequens qui foris expectaverat populus in lacrymis praerupto gaudio resolutus, totus obviam ruit, ut portitores sancti corporis vix in tanta constipatione procedere possent, et tanto clamore commixtorum, exultantium, et exultando fontium voces premerentur cantantium. Circumstantes autem novam ecclesiam extrinsecus, ad Orientalem ejus plagam stationem fecerunt, ubi sermone faciente Episcopo, astabant et ipsi, qui miraculum incorruptionis invente, quae jam per qua-

dringentos

A dringentos decem et octo annos in humano corpore perduraverat, se et vidisse et contrectasse omnibus qui advenerant populis pandebant. Nova illi exultatione ad agendas Deo gratias accedunt, qui suae devotionem mentis dignatus est remunerare tanta gratiae caelestis manifestatione. Jam dies in altum processerat, et Episcopus multa, quae praesentis negotii causa non postulabat, interserens, longioris multos sermonis serie fecerat tendere. Sed cum tanta caeli serenitas esset, ut nullum venturae pluviae signum in aere appareret, tanta coeperunt inundatione subito imbres ruere, ut confestim interrupto sermone loculum sancti corporis Fratres corripierent, et ecclesiae concite inferre festinarent : quo illato pluvia continuo cessavit, ut hic nimirum daretur intelligi. Deo non esse placitum, famuli sui sanctum corpus aliquanto diutius extra loca sancta detineri. Sed et hoc nullatenus silentio praetereundum videtur, quod cum tanta esset effusio pluviae inundantis, non tamen vel ornamenta ecclesiae, quae tunc omnia fuerant exposita, vel vestes quorumlibet, qui tunc cultius procedebant, ullam ex pluvia vel decoris sui vel usus contraxerunt lesionem. Demum collocato, ubi decenter paratum fuerat, corpore beati Pontificis, resultante laudibus Dei ecclesiae, solennis celebratur

B Missa : peractisque in salutem fidelium saerosanctis mysteriis, ad propria omnes remearunt cum gaudio glorificantes et laudantes Deum in omnibus quae viderant et audierant.

exacio ab Episcopo sub dio habetur :

ob pluviam a ruitu in ecclesiam uertitur :

Missa solennis canitur.

Abbas S. Altoni sustinet manus incommodo laborans,

impetrata S. Cuthberti ope,

in elevando loculo,

tonatur :

oratorium et in suo manasterio extruit,

adfuisse sensit. Facta est autem haec incorrupti corporis Manifestatio sive Translatio post amplexu Depositionis ejus quadringentos e decem et octo, et quinque menses et duodecim dies, hoc est anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo quarto, qui est quintus annus regni Henrici, Episcopatus vero Ranulphi sextus, ad laudem Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus sancti, qui vivit et regnat per omnia secula seculorum : Amen.

a Radulphus de Turbine ex Abbate Sagiensi in Normannia anno 1108. Roffensis Episcopus, dein anno 1114 Archiepiscopus Cantuariensis, defunctus est anno 1122. — b Richardus de Albineio xv. Abbas Ecclesiae S. Albani in agro Herfordensi ab anno 1096 usque ad annum 1119. Legendae Abbreriationes Chrouicorum Radulphi de Diceto. — c Alexander regnavit ab anno 1106 usque ad annum 1124, quo dicitur apud Dunelmensem, decessisse vi Kalendas Maii cum regnasset 18 annis et 3 mensibus. Fuerunt Edgurus et Alexander filii Malcolmi et S. Margaretae, quos Dux subscriptus colitur 10 Junii. — d Guillelmus de Corbetio familiaris S. Anselmi, primus e Clericis consecratus Archiep. Cantuariensis 18 Februarii anni 1123, obiit 26 Novembris anni 1136. — e Ab anno scilicet 787, quo 20 Martii obiit, ad annum hunc 1104 ac diem 29 Augusti, sunt solus annus 317, menses quinque, dies novem. In Historia Dunelmensis lib. 1 cap. 10, numeratur annus currens 18, cui male menses et dies adjuncti.

CAPUT III.

Miracula furis puniti et sanati.

L Legitur in Vita b ejusdem beati Confessoris Cuthberti, quod ipse adolescens adhuc in monasterio, dum B. Boisli dictis pariter et exemplis informaretur, ab eodem aegrotante et jam jamque caelestia ascensuro, Evangelium sancti Joannis didicerit : quod in codice septem quaternionum septem diebus invicem simpliciter conferendo compleverit. Hunc colicem (qui pro merito utriusque, videlicet docentis et discantis, retinet gratiam) inter alias sacrae venerationis reliquias, honesto haec, scilicet Dunelmensis, ecclesiae reservat loco. Est autem huc, in quo ponitur, ex pelle rubriata in modum perae loculis, habens ex serico, quod jam vetusta dissolvit, in fila suspensiculum : quo per colla, ut dicitur, Sanctorum, videlicet beati Magistri, et post eum discipuli sui pii heredis, liber circumferebatur pendulus. Hunc Episcopus cum inter sermonem, quem in Translatione, ut dictum est, ad populum faciebat, elata manu omnibus ostenderet ; portatore interim paulo negligentius peram vacuam inter compressas turbas tenente, quidam ex Officialibus Episcopi, filium de suspensiculo furatus, inter caligas et calcemque sibi abscondit : ibique donec iret cubitum, irreverenter tale servavit furtum. Nocte vero secunda tam gravi eruris ipsius, cui filium illud fuerat appositum (dolore opprimitur) ut non solum nullam dormiendo haberet quietem, verum etiam grossescente erure non alium injus molestiae finem putaret, quam mortem. Tremens ergo ac pavens accersiri fecit Presbyterum : qui confitens reatum, ille accepit consilii, ut sanctarum reliquiarum facta restitutione, Fratrum erga se reformaret gratiam. Annuit ille : baculoque ac ministris sustentatus, perducitur ad Priorem, filumque reddit : petens cum lacrymis pro se orari S. Cuthbertum, ut ejus merito et perpetrata temeritatis veniam et sanitatis mereretur gratiam. Cui Prior, Quem, inquit, offendisti, ei reconciliare, reposito super ejus sepulcrum, quod abstulisti. At ille non audebat illuc accedere : donec commitantibus quandoque Fratribus adducitur : ubi eis pariter orantibus dolor omnis coepit mitescere, et deformis inflatio detumescere. Nec multo post sanitate ad plenam reinteegrata, unde ad tempus corpore deficiebat, inde animo, ad veram animae salutem vires reparabat, experimento tenens illud : Stulto flagellato, insipiens sapientior erit.

E Liber Emungelii S. Joannis a SS. Basilio et Cuthberto portatus :

in Translatione populo ostenditur :

suspensiculi filium furatus, F

gravi eruris dolore opprimitur,

facta restitutione,

tonatur.

a Hoc miraculum est solum in MS. Berfortiano, in quo deerrat clausula praecedentis capitis. — b In Vita per Bedum num. 15.

DE S. HEREBERTO PRESBYTERO, ANACHORETA IN ANGLIA.

G. II.
ANIMADV.
PAP. 13

ANNO
DCLXXXVII
XX MART.

In Cambria
floruit
S. Herebertus

Vita et
Cultus:

Cumbriz ad Oceanum Hibernicum ultimam Anglie prope Scotiam provincia est, quom Derwentio fluvius mediam sicut exortus in velle Borecodale, et per montes, Derwentfels vocatos, lapsus, diffunditur in prægrande stagnum: in quo tres eminere insulas asserit in Brigantibus Cambleuus, quarum tertia illa existimatur, in qua S. Herebertus eremiticam vitam duxisse scribit Beda lib. 4 Historia Gentis Anglorum cap. 29, et in Vita S. Cuthberti jam nunc ad hunc XX diem Martii edita num. 46, uti in altera per hujus discipulum lib. 4 num. 9 appellatur Hereberthi. Est autem Herebertus Presbyter et Confessor: qui cum S. Cuthbertus Episcopus diceret se migraturum e seculo, ille pedibus ejus adalutis rogavit, ut sibi a Domino impetraret, quatenus secum ad gaudia eterna transire posset: factumque est ut petierat: ut his verbis inscripsit eum suis ad Usuardum Additionibus ad XX Martii Hermannus Greven, qui in Carthusia Colonensi ante ducentos annos floruit. Eadem ferè habet Casus in Martyrologio Germanico, que paucioribus retulit Ferrarius in Catalogo Generali, secutus, ut in Notationibus osserit, Martyrologium Anglicanum, in quo longius eorum preferuntur ex Beke historiæ: ex qua latissime Acta S. Hereberti deducuntur ab Hieronymo Portero in Floribus Vitarum Illustratum Sanctorum Angliæ, Hiberniæ et Scotiæ. Inscriptus est etiam antiquo MS. Martyrologio Marianæ Gormoni Abbatis Lutheusis in Hibernia.

2 Edwardus Mathew in Trophæis Congregationis Anglicanæ Ordinis S. Benedicti eundem S. Herebertum Presbyterum et Eremitam huic suo Ordini ascribit, data sub finem hac ratione: Quoniam, inquit, his seculis non nisi a monastica et cenobitica vita ad eremiticam progredi consuetudo fuit: quod mallemus solidius probari, uti vel illud maxime, nullam his seculis monasticam et cenobiticam vitam fuisse, præterquam unius et solius Ordinis S. Benedicti. Nonnulla de his attigimus infra ad Vitam S. Cuthberti, Edmundum Mathew sequuntur Hugo, Menardus et Gabriel Bucchanus in Martyrologio seu Menologio Benedictino, et eodem errore teatant hi tres S. Herebertum in Comitatu Eboracensi, in insula videlicet stagni prægranilis, inde fluvius Derwentium manat, vitam eremiticam egisse: cum nusquam Comitatus Eboracensis contiguus sit provinciæ Cambriæ, in qua exortu fluvium Derwentium, et dictum stagnum reperiri certum est. Dein in eadem provincia in confinis Scotiæ est Lugubalia seu Luguvallum Romanarum, nunc Carleobum vulgo Carlisle: ad quam urbem cum S. Herebertus sciret evasisse S. Cuthbertum, ad illam accessit, et ultimam cum eo de felici obitu colloquium habuit: quod apud Bedam supra pag. 110 et in altera Vita pag. 123 legi potest: unde et constat eum anno DCLXXXVII, non sequenti ut vari scribunt, cum S. Cuthberto eadem die eademque hora e. e. huc mortali vita iugrasset.

an monachus fuerit et Benedictinus.

E

DE S. VULFRANNO EP. SENONENSI FONTANELLE ET ABBAVILLE IN GALLIA,

Commentarius prævius.

G. II.
ANIMADV.
PAP. 13

ANNO
DCCXLI
XX MART

S. Vulfrannus
Archiepiscopus
Senonensis.

Fontanelle
u ori ut
monachus:

Inscriptus
Martyrologiis
MSS. et
Ætius:

§. Cultus suer dici Natalis et Translationis prævia: Vita scripta, alit interpretata.

Iustavit sancture sua conversatione varia loca S. Vulfrannus, ne prima relicta Regum Francorum vula, Archiepiscopus constitutus est vultis Senonensis ad Innium fluvium, qui deum Sequanne inuistis Parisius devolvitur: cujus urbis Episcopi ad nostra usque tempora Archiepiscopi Senonensibus fuerunt subiecti. Cabunt Senonenses etiam vna S. Vulfrannum Archiepiscopum suum XX Martii Officio Ecclesiastico norem, ut tenent, Lectionum. De tempore Sedis ipus infra auemus. Alter et præcipuus locus est Fontanelle celebre monasterium ad Sequannæ fluvium infra Rotomagum versus Oceanum, a primo suo fundatore S. Wandrygisto vulgo S. Wandrilo dictum: quo S. Vulfrannus, relicto suo Archiepiscopatu, recessit, ac monachus sancte vitam suam, hoc XX Martii complevit: celebris jam ante factus sua ad Frisias profectione, atque horum per ipius prædicationem ne miracula ad fidem Christianam conversione. Inscripta est sacra ejus memora ad XX diem Martii, variis et antiquis Martyrologiis MSS. Ex his Augustinum nudum nomen Vulfrannii habet: in Parisensi Lubet nostri additur titulus Confessoris, quem Sanctum Latiense MS. deprædicat. Usuardus ista scripsit: Ipso die S. Vulfranni Confessoris Consecratiunt MSS. Vaticanum S. Petri, Atrabatense, Utrajectinum et plura alia. Martyrologium Curmeli Colonensis. In monasterio Fontanelle S. Vulfranni Confessoris. Eadem habent Bellinus et Maurolycus. Ast Ado MS. S. Germani de Pra-

tis: Eodem die S. Vulfranni Archiepiscopi et Confessoris. Centulense MS. Cenobio Fontanella depositio Vulfranni, Senonensis quondam Archiepiscopi et Confessoris. Utrajectinum MS. S. Mariz: In pago Rotomagensi S. Vulfranni Senonice civitatis Episcopi. Antiquus color noster etiam sub nomine Beke: In Fontanelle monasterio S. Vulfranni Episcopi, præclari in miraculis et doctrina viri. Omitimus alia recensere etiam exensa et monastica Wionis, Menardi, Droganti, Bucelmi, Canouorum Ghivii, et Gullicanum Saussai. In Romano isto habentur: In monasterio Fontanelle S. Vulfranni Episcopi Senonensis, qui, relicto Episcopatu, ibidem clarus miraculis decessit e vita.

2 Extat apud Surium Vita S. Vulfranni, et quidem, ut ablitur, a Jona monacho Fontanelleensi ejus contemporaneo conscripta, et sanctissimo Præsulis urbis Turinensis, Abbatique cenobii Fontanelleensis Baido dicato, addit Molanus ad Usuardum graviter scriptam. Fuit Hannus circa annum DCC constitutus, atque anno DCCXVI vita functus: traduntur successisse Benignus, S. Hugo Archiepiscopus Rotomagensis, Lando, Teutimundus, Hido, Kagenfridus, Hando, Australphus, qui anno DCCX et sequentibus præfuit. Interim duns ultimos Abbates recesset auctor Vite apud Surium cap. 4 et S, scilicet quadraginta aut ferè quinquaginta annis post Barni datum, Sanctia menda passim intrusa esse observavimus IX Februarii ad Vitam S. Ansherti, ex Abate Fontanelleensi Episcopi Rotomagensis, et Kalendis Martii ad Vitam S. Sumberti Episcopi, ac Frisiorum eodem tempore Apostoli. Proinde diligenter inquisimus

Vita conscripta et Jona attributa extat in Surio.

MUS

Amus aliquem Vitam hisee fœdis erroribus non infartam : et quam Surius edidit; passim extare in codicibus MSS. etiam ante aliquot centenos annos conscriptis, deprehendimus, habemusque illum eandem ex MSS. Bertiniano, Thosano, Abbativillano, alios duas in membranis nostris, item alias ex MSS. Acinaci monasterii, et Vallis-Luceensis e Burgundia transmissas. Tandem aliam in viii Lectiones, ad Mutinum olim recitari solitas, distributam, quam ante, ut contractam rejeceramus omnium optimam judicavimus, atque illam, ut veritati plane consonam damus. Sub finem dicitur : S. Vulfrannus obiisse xii Kalendarum Aprilium die, sepulto-que primo quidem in ecclesia B. Pauli Apostoli postmodum translatus in basilicam sancti Apostoli Petri, positusque in Orientali parte, ubi signis et miraculis etiamnum coruscat. Hæc ibi solum de tempore indicantur. In Chronico Fontanellensi, tomo 3 Speilegii a Luca Ducherio excuso, cap. 15 dicitur Harduinus Presbyter in cella S. Saturnini Martyris, a B. Wandregisilo constructa, senex et plenus dierum depositus anno dcccxi, in arte scriptoria non mediocriter doctus, plurima proprio sudore conscripta reliquise volumina sacre Scripturæ et Homeliarum sanctorum Patrum, item librum Vitarum Sanctorum Wandregisili, Ausherti et Vulfranni Confessorum Christi volumen unum. Auctor Vite interpolatæ opud Surium asserit se sua habere ab Frisone Uyone Presbytero qui, inquit, penes nos superstes manet, et in arte scriptoria eruditu plurimos codices scripsit, et circa annum dccxi, sub Austrulpho Abbate vitam terminavit. Potuit Harduinum, qui tunc Clericatus habitum assumpsisse traditur cap. 13 Chronici Fontanellensis, artem scriptorium docuisse Oro, ac simul Vitam S. Vulfranni describendam tradidisse.

B Auctor antiquus dicit S. Vulfrannum translatum ad basilicam S. Petri, nulla facta mentione translationis corporum SS. Wandregisili et Ausherti, quæ referantur simul translata in fine Vite prolongatæ, et quidem anno dcccxxx : cum eam translationem auctor Chronici Fontanellensis factam esse scribit anno dccxv, pridie Kalendarum Aprilis. Auctor Appendicis u ad illud Chronicon, quem infra dicemus scripsisse circa annum Mxx, eadem narrat nullo indubio die. Verum melius auctor primæ Vite asserit seorsim fuisse elevatum et translatum corpus S. Vulfranni, quod credimus Idibus Octobris factum : quæ dies dicitur in Miraculis num. 18, festivitate tanti Patroni celebris. Martyrol. MS. Centulense, ad dictum xv Octobris ista habet : Coenobio Fontanella Translatio Vulfranni Senonensis quondam Archiepiscopi et Confessoris. MS. Brunellense S. Gualtæ : Fontanelle monasterio elevatio et Translatio S. Vulfranni Archiepiscopi et Confessoris. Memuerunt et alia MSS. et excusa Martyrologia. In his sunt Colonense, anni 1490, et Inctariam Hermannii Greven ad Usuardum, Fontanellenses eam solennitatem cum Octava celebrant. Præterea in antiquo Breviario Sarisburiensi in Anglia et Ambunensi in Picardia festivitas S. Vulfranni celebratur dicto xv Octobris Officio ix Lectionum. At solennitas Translationis corporum SS. Wandregisili, Ausherti, et Vulfranni, quæ in dicto Chronico Fontanellensi indicatur pridie Kalendarum Aprilis contigisse, memoratur ad dictum diem in MS. Martyrologio Ducis Altempsii, scripto cum Angliæ et Normanniæ sub risidem Regibus esset : eique sunt inserti plures utriusque regnum Sancti. Item Martyrologii S. Hieronymi apographo Lucensi et Bluniano intus est eadem Translatio : ut quo seculo non liquet. In MS. Florario seorsim refertur Translatio S. Vulfranni Episcopi et Confessoris, uti in memoratis fuit ad xv Octobris : quod conformius est supra citatæ Vite breviori, quam arbitratur majoris esse in antiquitate valoris. In qua tamen vere-

C mur ne aliqua in Frisia gesta, ibi octo Lectiones in Mutino recitandæ aptarentur, sint ommissa, quæ seorsim ex longioribus Actis adiungimus. Addimus postea historiam Inventionis et miraculorum illustram, quæ post illum Inventionem seculo Christi undecimo potratâ sunt. Prior pars datur ex Appendice ad Chronicon Fontanellense excusa, posterior ex duobus potissimum MSS. quorum aliud ad nos misit Ambranis D. Joannes de S. Martino Ordinis Fuldensis Parisius anno MDCLXXII ritu functus; aliud nos habemus antiquo caractere conscriptum : nonnulla sunt excusa anno MDCLXIII in Officio S. Vulfranni pro Ecclesia Abbativillana in Lectionibus, quæ infra Octavam mense Octobri, et diebus Joris infra annum recitantur, uti infra dicitur, cum de corpore S. Vulfranni Abbativillani translato agemus : ubi et de reliquis et cultu ejusdem apud Gaudavenses dicendum erit. Habemus et rhythimum de S. Vulfranno ex vetustissimo Bertiniano vobiscum descriptum, sed quia nihil in eo historicum est, alibi non recensitum, brevitatis causa omittimus.

§ II. Series rerum gestarum a S. Vulfranno, per tempora, quibus contigerunt, distincta.

Chronologicas difficultates, quæ a fœdula Fontanella, ejusque primis Abbatibus SS. Wandregisilo, Lamberto et Ausherto, plurimum apud auctores intricatæ reperiantur, comati sumus eandem ix Febuarii ad Vitum S. Ausherti § 3 et 4, ubi quæ ad S. Vulfrannum spectabant rejecimus ad hunc xx Martii, ac modo conabimur explicare. Ac primo hujus patrem Vulbertum in aula Regum Dagoberti et Chlodovei in militari operi ævum impendisse Acta tradunt. Successit Dagoberto patri, xix Januarii anni dclxv vita sancto, Chlodoveus filius ac vixit usque ad annum dclxiii. Sub hoc Rege natum esse S. Vulfrannum circa annum dcl aut aliquanto serius, ex sequentibus eruatur. Deum per puritatem et adolecentie tempus ad virilem usque aetatem studii litterarum, etiam sacrarum, imbutus est, ad annum (si liceat exposito calculo progredi) revocatur dclxxx, ac deum militavit in aula Chlotharii et Theoderici Regum, ducti Chlodovei filiorum : ex his superavit Chlotharius ad annum fere dclxxxvi, cui tunc successit Theodericus : verum eo pulso, regnavit alter frater Chludoveus, quo anno dclxxxix occiso regnum recuperavit Theodericus ac vixit usque ad annum dclxiii. Tunc ergo S. Vulfrannus in aula militavit, aut ut Acta lauguica habent, Clericatus habitu sumpto, Ecclesiastici Ordinis curæ delegatus, et ut explicatur traditur in Lectionibus Abbativillans, rerum Ecclesiasticarum administrationi fuit prefectus. Capit deinde magis ac magis terrena queque transilire, et cœlestia amare atque appetere, iuta cum Fontanellensibus monachis familiari notitia : in quorum monasterio basilicam in honore S. Stephani primi Martyris ædificavit, et possessionem suam, quæ vocatur Mauriliacus, in territorio Vastinensi, loco natali, predicto sacro loco contradidit per testamenti seriem, anno xv regni Theoderici factam, fortasse circa annum dclxc, si loco anni xv legatur annus xii, cum solum annos xiv regnavit, nisi ultimus ejus annus Christi dclxiii intelligatur, additurque tunc virum Dei necdum Pontificatu gradum consecudisse, quo autem ad tempore factum sit, jam ante inquiremus.

S Inter prædecessores Archiepiscopus urbis Senonensis fuit S. Amatus, a Theoderico Rege, quod a majoribus de perditæ criminis injuste esse accusatus, jussus primo Peronum erui abire, ac dein a S. Mauronto in Broilo monasterio in custodia detineri, uti ea leguntur in S. Mauronti Vita v Mau et in Actis S. Anati xii Septembris. Contigit ea expulsio post regnum a Theoderico receptum, ergo anno dclxxx aut proxime aliquo sequenti. Successores numerantur in Gallia Christiana apud

D Hic nota in editionis et miraculorum

E Hic notatur S. Vulfrannus patre Vulberto ;

F Hic nota in aula Regum dclxi ab anno 650,

F Hic notatur de S. Fontanellensibus circa annum 120,

F Hic notatur de S. Fontanellensibus circa annum 120,

F Hic notatur de S. Fontanellensibus circa annum 120,

et variis MSS.

emittitur :

alia datur ex MS.

descripta aliqua ab Harduino,

artem scriptoriam servum edocelo ab Uyone Frisio,

Translatio S. Vulfranni ad ecclesiam S. Petri,

facta 18 Octobris indicatus in antiqui Martyrologii

G

post S. Anatum

A apud Claudium Robertum, et Sanmarthanos Mehericus, Hildegarius sive Hildegrannus, Auripertus, Arnulfus et Landebertus sive Lambertus, numeru quinque, quibus alios duos adiungit Monachus Altissiodorensis in sua Chronologia; sed his amantatis, nonne ulis quique Episcopis, diuicem aut etiam plures sicut attribuenti anni? Ut scilicet electione Cleri ac populi, consensusque Regis, imo et favore Principum decernantur, ac deum benedicantur; quemadmodum S. Vulfranno factum fuisse indicant Acta? Esto, cum ulis non indicetur Rex prater ante dictum Theodericum, dicamus circa finem regni ejus et annum uexm hinc eja in Archiepiscopatu Senonensem electionem et consecrationem fuisse peractam, cum annus ipse XL aut circiter uisisset, Mallemus tamen adhaerere asserentibus sub Chlodouo III factum Archiepiscopatum, Eo die tempore, quo S. Vulfrannus susceptum Archiepiscopatum diligenter administrabat, laborabant uiri Apostolici in gente Frisorum ad fidem Christianam conuertendu, SS. Willibrordus, Swithbertus ubique uocati, ubi late explicatione est ad Vitam S. Swithberti Kalendis Martii. Aliquot autem annis, ut Acta de S. Vulfranno habent, in Pontificatu administratis, superuo est oraculo admonitus, ut genti Frisionum uerbum Domini euangelizaret, quod in Actis maioribus dicitur factum cum licentia Childeberti Regis et Pippini Principis anno Domini Incarnationis nre, Pippini quoque Principis anno XII. Ac rursus: cum hic illud regnum suscepisset anno DLXXXVI mente Junii, ut ubi diximus. At Childebertus Rex, fratre suo Chlodouo III anno DCXXVI mortuo, cepit regnare. Erat tunc Abbas monasterii Fontanellensis Hilbertus successor S. Ansberti datus, cum hic anno DLXXXIX constitueretur Archiepiscopus Rotomagensis, mortuus dem in ea dignitate, sed exul, anno DLXXX, die IX Februarii, ejus Vitam mor scripsit. Agradius monachus, atque Abbat suo Hilberto dicitur: sed quom tam uelutimus u posteris interpolatum, aliquem rursus, qui post obitum Hilberti auctoritate contigerunt. Simili correctione legendum et hic infra in Actis: Ad monasterium Fontanello accessit Vulfrannus, cui prererat Hilbertus Abbas, non ut modo legitur. S. Ansbertus Abbas et Pontifex urbis Romamagensis, quum jam ostendimus dea ante regnum Childeberti e uita decessisse: dem non fuit unquam Abba, cum Archiepiscopus esset constitutus.

et 3 alios.

fit Archiepiscopus Senonensis circa annum 693.

obit in Frisia anno 700.

an tum restitutum Episcopus:

B Chludouo III factum Archiepiscopatum, Eo die tempore, quo S. Vulfrannus susceptum Archiepiscopatum diligenter administrabat, laborabant uiri Apostolici in gente Frisorum ad fidem Christianam conuertendu, SS. Willibrordus, Swithbertus ubique uocati, ubi late explicatione est ad Vitam S. Swithberti Kalendis Martii. Aliquot autem annis, ut Acta de S. Vulfranno habent, in Pontificatu administratis, superuo est oraculo admonitus, ut genti Frisionum uerbum Domini euangelizaret, quod in Actis maioribus dicitur factum cum licentia Childeberti Regis et Pippini Principis anno Domini Incarnationis nre, Pippini quoque Principis anno XII. Ac rursus: cum hic illud regnum suscepisset anno DLXXXVI mente Junii, ut ubi diximus. At Childebertus Rex, fratre suo Chlodouo III anno DCXXVI mortuo, cepit regnare. Erat tunc Abbas monasterii Fontanellensis Hilbertus successor S. Ansberti datus, cum hic anno DLXXXIX constitueretur Archiepiscopus Rotomagensis, mortuus dem in ea dignitate, sed exul, anno DLXXX, die IX Februarii, ejus Vitam mor scripsit. Agradius monachus, atque Abbat suo Hilberto dicitur: sed quom tam uelutimus u posteris interpolatum, aliquem rursus, qui post obitum Hilberti auctoritate contigerunt. Simili correctione legendum et hic infra in Actis: Ad monasterium Fontanello accessit Vulfrannus, cui prererat Hilbertus Abbas, non ut modo legitur. S. Ansbertus Abbas et Pontifex urbis Romamagensis, quum jam ostendimus dea ante regnum Childeberti e uita decessisse: dem non fuit unquam Abba, cum Archiepiscopus esset constitutus.

C Clarus monachus S. Petri Vici apud Senonenses in Chronica sui monasterii, tomo 3 Sparlegii Ducheriani inserto scribit pag. 706. Hujus temporibus, scilicet Pippini, S. Vulfrannus Senonum Archiepiscopus (relicto Episcopatu, ordinato quo in ejus loco Domino Gerico uero clarissimo, auunculo B. Ebboni eximii Confessoris, quique ei in Episcopatu successit) Fontanellem monasterium petuit ibique monachus effectus Frisiam petuit. Hic Clarus: cui consentit Breviarium Senonense. Verum inter dictos Gericum et S. Ebonem constituit Claudius Robertus et Sanmarthani Artbertus Pallo donatum anno DCXXVI. Sed hinc controversia dirimi potest, infra in Actis uidetur, post sancte predicationis opus peractum, ordinato sibi succedere in Episcopatu Senonico urbis ad Fontanelle monasterium successisse. In longioribus Actis additur inter praefatum scipius ad Fontanelle monasterium reuersus, ubi et monachicum assumpserat habitum. Quam forsam cum annis quique, ut ibidem dicitur, in Frisia peregrisset, reuersus successorem statim permisit in sua Sede Senonensi, ac monastico assumpto habitu, utrum in Frisiam profectus fuit? Non decessit autem e Frisia, nisi in magori senectute positus, ut omnia Acta habent, ergo ad omnes aetatis septuaginta, quos uideletur expleuisse post annum Christi DCXX, cum jam, ut Acta habent, Ralhdus Dux anno Domini DCXXI, infeliciter mortuus esset: quem obitus

reliquit Fri iam post annum 720

hujus annum confirmauimus ad Vitam S. Swithberti. D. Mansi ergo in Frisia usque ad maiore senectutem S. Vulfrannus, quem tum et pedum dolore frequenter vexatum fuisse, Acta maiora indicant: et in horum tribus antiquis MSS. dicitur xxix annis pontificatum tenuisse: scilicet cum Apostolatu in Frisia. In senectute ergo ad Fontanelle monasterium secessit, et annis plurimis exors erat lectuli. At quot ibi annis uilue uixerit Acta non iudicant. Odorannus monachus S. Petri-Vici apud Senoues in suo Chronico ista habet: Anno DCXXII migravit ad Dominum S. Vulfrannus, et Carolus filii ejus Principatum suscipiunt. Consentit Odoranno ante memoratus Clarus in Chronico S. Petri-Vici. Anno DCXXII, inquit, obiit S. Vulfrannus in exilio Fontanelle, per quem conuersa est ad Christum Frisia. Obiit et Carolus Martellus, sepultusque est in ecclesia S. Dionysii Parisiens. Hic Clarus: ex quo et Odoranno colligimus illam fuisse Ecclesiam Senonensium traditionem, quam ferunt sequitur Petrus de Natalibus lib. 3 Catalogi cap. 212 his uerbis: In monasterio Fontanellensi monachus factus, vitam in sanctis operibus consummavit anno Domini DCXX die XII Kalendas Aprilis, sepultusque est iuxta S. Wandregisilam. In Antiquitatibus MSS. Normannica auctore annuquam in Neustria Pio Arturi a Monasterio pugna III reponitur post Ragenfredum Abbas Fontanellensis S. Vulfrannus anno DCXX creatus. Erat Ragenfridus Praeul simul Ecclesiarum Rotomagensis et Reitor eandem Fontanellensis, ut in Chronico Fontanellensi legitur. Quod si ergo a Ragenfrido monachus fuerit praescriptum, ut se absente ad S. Vulfrannum tempore senectutem, ac uirum sanctum et sibi substitutum recurrerent: certe uerger non desinebat. Frates publice et priuatum docere, ut in Actis legitur. Si ergo ad annum usque DCXXII uixit, fere nonagenarius ritum hanc mentem reliquit, sepultus primum in ecclesia S. Pauli Apostoli.

obit imis annis legit Fontanelle.

mortuus anno 641.

fere nonagenarius.

7 Aberat tum in exilio Wando Presbyter in Trajecto castro, in monasterio S. Seruati, cum a Pippino Principe, deposito Requiesceto, peterent eum Abbatem monachi Fontanellenses, et impetrarunt, ut pluribus in dicta Chronico narrantur. Factus ergo Abbas Wando circa annum DCXXII cum uirtutis et miracula S. Vulfranni nosset, utpote qui ejus statutus salutem aliquando, uerbi dicitur apud Frisonem conpererat, quidni hujus jussu S. Vulfrannus translatus sit in basilicam S. Petri Apostoli, positusque in Orientali parte? Verum quum Wando non tam multum a Banno in suo nomine discrepat, potuit negligentia atque ositantia amantensis nomen hujus loco prius ceatum fuisse: et quo Bannus translaturat corpora SS. Wandregisili et Ansberti, nulla reflexione temporum facta a posteris nomen S. Vulfranni adijungi, scripturaque esse quod id contigerit anno DCXXII, cum interim S. Bannus mutans credatur anno DCXXI, uti ad XX Junii diem ejus natalem, accuratus poterit examinari. Demum uidetur eadem sub Abbate uixisse Jonas scriptor Vite S. Vulfranni, eoque cum inuicem, Sullum tam adhuc superes inuclat uenerabilis uita Presbyteri Ouo, ex ipsa Frisionum gente oriundus, qui uiva uoce narrabat, quanta per eundem Pontificem Sanctum in eadem gente Christus miracula operari sit dignatus, ut ipsi praefatione habetur: quae interim a posteris misere deprauata est. Wandonis Abbatis commemoratio notatur in Calendario Fontanellensi ad diem XX Kalendas Maii.

translatus a Wandone Abbate

p

cui idu a Jona uident in Actis.

A latione diem suae resolutionis instare, quibusdam Fratribus hoc idem studuit manifestare: deinde acrius cepit ardore febrim fatigari, et per aliquod tempus corporis molestia agitari: sed inter haec et Conditori gratias agere et Fratres publice et privatim non desinebat docere. Tandem igitur languore corporis, quem diu protraxerat, per dies ingravescente, septima, ut sibi divinitus promissum fuerat, die, postquam se Domini Corporis et Sanguinis perceptione munivit, solutam ergastulo carnis sanctam animam reddidit. Obiit vero venerandus Pontifex **xiii** Calendarum Aprilium die, sepultusque est primo quidem in ecclesia B. Pauli Apostoli: sed inde postmodum translatus in basilicam sancti Apostoli Petri, positusque in Orientali parte: ubi signis et miraculis etiam nunc coruscet, Presule Christo, cui est omnis honor et gloria cum Patre Spiritu sancto in seculi seculorum. Amen.

praesci diem mortis,

sancte obiit 20 Martii.

a *Vastinum, vulgo Gostuniensis ditto adiacet versus Occidentem Senonensium agro. — b Maurillacum, jam contractus Milliacum dicitur ad fluvium Therrum. — c Lambet seu Chlodovel, pro quo in MSS. vita prolongatur frater Ludovicus et Alodovicus, uti circa annum 800 dicitur, quando Ludovicus Pius filius Caroli Magni florebat. — d Fial is Hilbertus, pro quo pridem mortuum Ansbertum intrusum supra diximus. — e Aditio in Actis majoribus: patena pro mittere sacri Fontanelle servata, quam cum calice ibidem largitus est S. Vulfrannus, uti et altare consecratum in quatuor angularibus locis, et in medio reliquias continens Sanctiorum in modum clypeid, quod servum dum iter faceret, vehere solitus erat: vascula quoque et instrumenta et tabernacula ecclesiastici numeris plurima. ¶ In aliis Actis appellatur Ovo, de quo supra egimus. — g Hic praestitetur libertas duntaxat adolescentum, quos Dux Pontifex donavit, qui postmodum in ditone comitatus Fimmetensis ad vitam suas multas permanserunt. — h Hic interserbetur historia Rathodi, quam subiungimus*

a APPENDIX

De obitu Rathodi Ducis Frisionum.

Ex VII MSS.

Praefatus autem Princeps Rathbodus cum ad percipiendum baptismum imbueretur, perennetabatur a sancto Episcopo Vulfranno, juramentis enim per nomen Domini astringens, ubi major esset numerus Regum et Principum seu nobilium Gentis Frisionum, in illa videretur caelesti regione, quam si crederet et baptizaretur percipiturum se promittebat: an in ea quam dicebat tartaream damnationem. Tum B. Vulfrannus: Noli errare, inquit Princeps, apud Dominum certus est suorum numerus electorum: nam praedecessores tui Principes Gentis Frisionum, qui sine baptismi Sacramento discesserunt, certum est damnationis suscepisse sententiam: qui vero ubique crediderit et baptizatus fuerit, cum Christo gaudebit in aeternum. Haec audiens Dux incredulus, (jam ad fontem perrexerat, ut ferunt) pedem a sacro fonte retraxit, dicens: non se errore posse consortio praedecessorum suorum Principum Frisionum, et cum pauperum parvo numero residere in illo caelesti regno: quin potius non facili posse novis illis assensum praebere, sed potius permansurum se in his, quae multo tempore cum omni Frisionum gente servaverat. At beatus Christi Pontifex, Huiusmodi pro dolor, inquit, deceptus te video a seductore, qui humanum genus decepit: sed nisi penitentiam ageris et credideris, et in nomine sanctae Trinitatis baptizatus fueris, jannam regni perennis non intrabis, sed aeternae damnationis poena plecteris. Haec dicente et docente sancto Pontifice, multi Frisionum credebant et baptizabantur, praedicto Regi, in Paganismo perseverante: nam a sacro fonte infeliciter recessit. Et jam Willbrordum Episcopum, cognomen Clementem et Doctorem praefato gentis, reversum jusserrat, ut ad ejus consulta simul cum B. Vulfranno in doctrina sua religionis concordante ediceretur Christianus: sed quoniam, ut scriptum est, In multo-viam animum non introibit sapientia, et quin dubitando

Rathodus Princeps baptizandus,

eligens cum maioribus damnari,

retrahit pedem:

alios credentibus,

Sup. 1

per omnia in fide Catholica, et tentando sanctos Antistites alloquebatur, ideo obtinere non meruit quod fecte querebat. Cum vero ejus legatum super hoc facto Beatus suscepisset Willibrordus, respondisse dicitur: Quia praedicationem sancti fratris nostri Vulfranni Pontificis Dux vester audire contempsit, meis qualiter obsecundabit edictis? Nam haec noster vidi illum in visu catena religatum ignea; unde certum fore constat damnationem jam illum subisse aeternam. Cumque iter carperet, quod ad domum ejusdem damnati Ducis ducebatur, nuntiatum ei est ipsum sine baptismi Sacramento esse jam mortuum: sicque ceptum deserens iter, ad propria repedavit habitacula.

D frustra deusulo ad S. Willibrordum legulo,

miserere peris,

deceptus a diabolo apparente in somno,

2 Nec praeterenda ratio est quam de praefato Duce Rathodo, praedicto Venerabili Presbytero Ovo narrante, didicimus cur in Christum credere ac fonte regenerationis noluerit mergi. Nam in aegritudine positus, de qua et vitae praesentis lucem clausit perpetuasque averni descendit ad umbras, dum sopori deditus foret, deceptor hominum diabolus, qui etiam Dei omnipotentis permissu in Angelum se transfiguratur lucis, ei apparuit diademate aureo cum fulgentibus gemis capite opertus, vesteque auro textili toto amictus corpore: dique attonitus praefatus Princeps diligenter in eum intendebat, stupens ac tremebundus admirans, ejus speciei virtutis esset, qui sibi apparebat nuntius. Isque multimodae artis nocendi saevissimus inquit Draco ad eum: Dic, quasso, fortissime virorum quis te ita seduxit, ut a cultura deorum et religione praedecessorum tuorum velis recedere. Noli ita, obsecro, agere, sed in his quae haecenus tenuisti culturis deorum permane: illisque ad domos aereas aeternaliter permansuras, quas tibi in proximo sum daturus, ut meorum verborum dictis astruam fidem. Quapropter cras accersiens Vulfrannum Doctorem Christianorum, inquire ab eo, ubinam sit illa mansio aeternae claritatis, quam ille pollicetur, si Christianum suscepseris dogma in caelestibus habiturum: quam cum demonstrare non poterit, utriusque partis mittantur legati, eroque dux itineris et demonstrabo illis mansionem eximie pulchritudinis ac fulgoris immensa, quam tibi post modicum sum daturus. Qui evigilans sancto Pontifici Vulfranno euncta per ordinem pandit. At ille congemiscens ejus damnationi, ait: Haec illusio diaboli est, qui vult omnes perire et neminem salvare: quapropter salva temetipsum vir nobilis, credendo in Christum, et festina ad fontem baptismi, in quo est remissio omnium peccatorum et nullo modo accommodas fidem verbis diaboli mendacibus: ipse est enim seductor, qui universum seducit orbem, qui propter suam superbiam de alto caeli culmine prostratus ruit in terram, et ex Angelo benigno demon terribissimus effectus est: ejus invidia mors introivit in orbem terrarum, dum primo homini concupiscentiam docuit, atque ad inobedientiae culpam traxit: nam qui promittit aureas largiri mansiones sibi credentibus, tartareas potius inferi delucit ad sedes, fortidumque lacum Coeyti. Unde ut ab his penis eripi valeas, et bonis frui aeternalibus, festina in Christo baptizari, in quo est remissio omnium peccatorum, et per quem vitae caelestis tribuitur ingressus.

E

et auream domum orientalem,

ne S. Wilfranni verbis crederet.

F

3 Haec et hujusmodi plura prosequente sancto Pontifice, respondit praedictus incredulus Princeps, omnia se facturum, quae jubebat: si illa demonstraretur a suo Deo mansio, quam sibi largiturum spondederat. Cumque insuperabilem in cunctis Sacerdos Christi animum illius cerneret, ne a Gentilibus alia fingerentur pro aliis, misit continuo eum quondam Frisionem suum Diaconum, Qui cum paululum ab oppido processisset, obvium sibi reperiunt in humanae elige quemdam itineris comitem, qui dixit

Diaconus et Frisio comes ejus

eis

A eis : Properamini cito, nam ostensus sum vobis mansionem eximie pulchritudinis, quæ præparata est a Deo suo Radbodo Principi. Qui ducem ac comitem itineris persequentes, loca diu peragrant incognita, donec viam ingredientibus latissimam, diversorum generibus marmorum eam cernunt polito opere decoratam, videntque a longe domum auream, ac perveniunt usque ad plateam, quæ ante præfatam domum sita erat : et ipsa auro gemmisque strata. Intrantes quoque in domum aurei splendoris et incredibilis pulchritudinis, aspiciunt thronum miræ magnitudinis. Tum ductor itineris, Hæc est, inquit, domus et ista est pulcherrima sedes, quam post mortem ejus Principi Radbodo Deus suis largiturum se spondit. Et Diaconus obstupescens in his quæ viderat, dixit : Si a Deo cunctipotente facta sunt ista, perpetuo maneant ; si autem a diabolo, cito despereant. Et vallans se continuo sanctæ Crucis munimine, dux itineris, qui videbatur homo, evanescente transit in diabolum, et domus aurea versa est in lutum : remanseruntque biduo simul, Fresio videlicet et Diaconus, in medio locorum palustrium quæ plena erant longissimis b rauseis virgultis, triduoque immensi laboris itereconficientes, revertuntur ad oppidum, inveniunt præfatam Ducem Radbodum sine baptismatis Sacramento mortuum, narrantque beato Antistiti, quantum a diabolo pertulissent illusionem : Fresio autem credit in Christum, et baptizatus est. Vocabatur autem Ingomarus sive Chuningus, qui et ipse ad Fontanellensæ cœnobium S. Vulfrani secutus est. Induciasque sibi renuntiandi, quas putaverat se adipisci, prædictus Dux minime valuit impetrare : quia non erat ex ovibus Christi neque ad vitam præordinatus æternam. Percrebuitque hoc stupendum et antea inauditum miraculum apud incolas gentis Fresionum, atque ex hoc facto plurima ex eis multitudo conversa est ad Dominum. Mortuus est autem infelicitè præfatus dux Radbodus anno Domini Dei nostri Jesu Christi, in quem ipse credere contempsit, septingentesimo nono decimo, qui erat annus sextus inclyti Principis Caroli.

a Hanc domum ex Vita longiore, et hinc historix consentiunt antiquitates omnes Belgicæ. — b Vossius de Vitæ lingua pag. 263 hunc locum explicat, et a Germanico 1705, pro quo nos Belgæ tunc dicimus, deducit : et sarmenta sive vincula indicantur.

HISTORIA INVENTIONIS

cum miraculis Fontanelle factis.

Auctore monacho Fontanellensi.

PARS I.

C Ex tomo in Spicilegii veterum Scriptorum a Luca Dacherio editi.

PRŒLOGUS.

Quia Deo omnipotenti placuit temporibus nostris gloriosa Sancti sui Vulfrani, quæ hactenus latuerant, merita mundo declarare, ac multis ea recentium miraculorum insignis decorare ; Fratrum me pie ad ea scribendum exhortantium desideriis humiliter deliberavi satisfacere, et quæ vilius divinæ virtutis opera ad futurorum notitiam litterarum apicibus transmittere ; quatenus expensa fide literæ tanti Patris interiori virtute per exhibita exterius miracula, erga ipsius venerationem propensioris queant et ipsi devotionis incrementa concipere. Nemo autem in his prætorum requirat verborum supellectilem, quin potius Dei in Sancto suo gloriam miretur et honorem, suæque salutis capiet edificationem. Neque enim steriles sententiolas floribus propositis rhetoricis, horum expers, adumbrare ; sed rerum divinitus gestarum veritatem simpliciter et opportuna brevitate aliquatenus prælibare : ne videbret succedentium oblivione temporum penitus obliteretur et pereat, quod sub oculis nostris diatim divina dignatur operari clementia. Quia nimirum vehementer indignum et incompetentis approbatur, si tot miraculorum gloria inertis silentio suppressatur. Quocirca malui, fateor, imperitæ rusticitatis, quam infructuosi silentii redargui ; ac per hoc quorundam fastidio displicere, quam plurimum devotioni seu utilitati non inservire. Verum, quia jam quæ proposuimus libet adoriri, paulo altiori principio, ut res gratior fiat, ratum videtur ea exordiri a.

a Ea tamen, quia jam excussa erant, omittimus, tum quia priora ex Vita jam relata sunt excerptis, tum quia alii ad ipsam Fontanellensæ monasterii destructionem et restorationem spectant. Libet tamen ipsi in margine a Luca Dacherio annotata, quæ totius compendium continent, indicare. Sic ergo scribit

Cap. 18. Vulfranes Frisiam petiit, ac verbum Dei disseminat, claretque miraculis : obiit Fontanelle : corpus ejus in ecclesiam S. Petri transfertur.

2. Normanni Galliam intrant vasantque, aufugiunt monachi Fontanellenses ac secum asportant corpora SS. Wandregisilli et Ansberti : destruntur ecclesie ne monasteria.

3. Bullo Normannia Dux Christo nomen dedit : Guillelmus Gemeticense cœnobium instaurat : Richardus feliciter gubernat. Gerardus Abbas Gandavensis offert Richardo se reddendum corpus S. Wandregisilli : repulsam passus, refert illud.

4. Torstingus cervum venando insequens, divinitus remoratur. ideo dirutum Fontanellensæ cœnobium tribuit Mainardo : quod et ipse restaurat.

5. Corpora SS. Maximi et Venerandi ex revelatione inventa reperiuntur in monasterio Fontanellensi.

6. Mainardus, Canonicus eliminatus, apud S. Michaelem Abbas monachus præfatur.

7. Gerardus probatis moribus ex monacho Latinjacensi primus Abbas Crespiensis, deinde Fontanellensis : sub quo hæc excusa Inventionem S. Vulfrani facta referuntur, quæ inde damus.

ACTA INVENTIONIS

Cum igitur Pater Gerardus de elegantiori reparatione loci, quem susceperat, cum Fratribus sæpe tractaret, placuit tandem et res eis digna visa est, ut infra ambitum templi S. Petri, quod eatenus humile valde erat, statuis columnis fornicibusque per eas orditis, cryptæ deberent erigi. Sed cum adhibitis operariis molirentur opus dispositum, et paulo altius, quia res ita poscebat, effloresceret humum, tria sepulcra seriatim disposita, ex optimo lapide patrata, reperiunt : quibus singillatim apertis, in duobus quidem, quæ in medio ceterorum altrinsecus positurum locata erant, et ex nominibus SS. Wandregisilli atque Ansberti videbantur titulata, nihil præter pauculas pulverum Reliquias, in quibus resoluta sanctorum corporum caro defluerat, invenerunt. Cum vero tertium, quod ad dexteram. S. Wandregisilli situm erat, et S. Vulfrani esse tam positione ipsa, quæ in gestis ejus describitur, quam apertissima Tituli designatione luce clarius constabat, admotis manibus resignarent ; integrum corpus reperiunt : ex cujus etiam Sacerdotali veste, cum qua, ut legitur, sepultus fuerat, auri sexunciam collegerunt, quod postmodum in officio argenteæ tabulæ, in usum sacri altaris paratæ, probatur expensum. Unde nimirum desipere imo insanire credendi sunt, quicumque se S. Vulfrani corpus contendunt habere, vel alibi arbitrantur jacere : cum nulla nisi auctoritate valeant, quæ opinentur approbatum ire. Accedant ergo quicumque sunt illi, et inspiciant sepulcrum Sancti, audiantque scriptum, quod ad dexteram sancti Patris Wandregisilli positum fuerat : inrentur quoque et dicant ejusnam ossa alterius in eo inventa sint. Certe post delationem et fugam Sanctorum, si aliquis enim, qui relictus erat, quæsitus latenter et cum diligenti cautela propter timorem Paganorum, qui cuncta late tenebant, ad locum sepulture ejus accessit, et eum egesta humo et reserato busto subripuit ; quisnam, quæso, alium in loco ejus deposuit ? Vel ubi, quem ibi positurus erat, quæsivit ? Aut quare eo sublato, restituere alium tam sollicitè curavit ? Nunquidquam verebatur, quod falsum est, si locum

D
EX MS.

a

E

Effossis tribus sepulcris,

reperiuntur cineres SS. Wandregisilli et Ansberti,

F

et corpus integrum S. Vulfrani,

nunquam ante alio delatum :

abducti a diabolo,

ejus prestigii vident omnia curæ,

seu a quo Crucis facta evanescentia :

b

revertunt Duce mortuo :

Fresio baptizatur

et plurimi alii,

Auctor coram oculis suis gesta a se scribi præfatur.

CUS

Acus ille desertus erat, sepulcro vacuo reperto reus teneri? Si vero inhabitatus, ut quid tantas, que furibus contrariae sunt, moras alium effodiendo et ibidem reponendo innexui? Sed indulgendum plane est talium devotioni, non tamen acquiescendum undecumque exorto errori: quia revera si non habent corporalem illius praesentiam, possunt tamen, si fides adsit, devota mereri intercessionum suffragia. Nos autem, quibus a Deo indultus atque reservatus est talis tantusque thesaurus, pervigiles exentias, et competens dignae servitutis obsequium dependamus, divinis eum laudibus et sincera cordium devotione prosequamur: quatenus de ejus praesentia non immerito gratulamur, praesidium ejus opportuno tempore experiri mereamur. Mutamus mores, vitam corrigamus, sancti habitus reverentiam teneamus: sicque divinum altare congruis votorum donarum caulemus, ut et ipsi sanctuarium Dei, ara, odoratumque sacrificium, ipso Sancto optulante et pro nobis orante, mereamur inveniri.

3 Jam vero quod subdatis SS. Wandregisili atque Ansherti corporibus Gentilium metu is relictis sit, liquido constat, neque illa valet ratione refelli: nam et in illa a historia, antiquorum diligenter litteris procurata, in qua Sanctorum nomina et miracula, scilicet Wandregisili et Ansherti, continentur scripta, hujus Sancti nomen vel mentio nusquam reperitur vel semel inserta, quod proculdubio nullatenus possit fieri, nisi saceratissima illius ossa transfatores aliorum se libere meminissent reliqui se gratia certe rationis. Sed qui quorundam temeritas eo vanitatis processit, ut libellum de Translatione et miraculis Sanctorum infalsare presumpserint: non mirum videtur tale quid hos perpetrasse, cum divinum auctoritatis libros corripisse quosdam noverimus. Legunt qui velint gloriosum illud miraculum, quod in libello de virginitate S. Berthae continetur, quomodo curatus sit quidam longo tempore mutus per merita SS. Wandregisili atque Ansherti, cum apud Blanziacum, ubi eadem S. Bertha requiescit, exultaret eadem tempeste: impenitentibus videlicet singulis id est S. Wandregisilo, S. Ansherto, et S. Bertha manus singulas super singula infirmitatis illius loca. Ubi profecto de hoc sancto et glorioso Praesule Vulfranno omnimodis retinetur: utpote qui in illa Translatione paginorum metu perpetrata illis non interfuit. Neque enim a loco suo, quo sepultus fuerat, cum ceteris translatus erat alibi: sed ut dictum est, ut manifestis approbatur indicis, Fontanelle favebat saltem praefatis ceterum sanctorum patrocinis.

4 Inventum igitur, ut praemisimus est, sancti Praesulis Vulfranni pretio unum corpus, et in ligneo lorello pro tempore aptato (quia nimium tanta erat aednae loci paupertas, ut unde decernens fieri deberet, pretiosi metalli species deceret) cum reverentia et honore reconditum, super sacrum altare repositum est, et donec digna veneratione celebratum. Ubi usque hodie, si filios potentium exigit, maxima pollet gloria virtutum, multum praestat potentibus et beneficia sanctorum: ex quibus ea dimittat, qua nostris inspeximus oculis, hinc mirare aggredimur.

5 Erat quaedam matrona nobilis, opibus magnis et divitiis pollens, nomine Herlevis, quae difficultate partus aliquando coepit vehementer peccitari: tamque diebus octo ea dolere satageret, atque ita, ut morti proxima videretur, deperiret, nulloque remedium genere, neque votis ad multorum nomina Sanctorum praemisissis, quidquam proficeret, tandem prosperiori usa consilio, sancto Patri Vulfranno, de cuius meritis plenius edocta fuerat, decem libras denariorum de ferri proceperat, et majora, si se de praesenti liberaret interiorum tortura, munera repro-

misit. Nae mora: eunte qui missus fuerat cum votis et munere, illa puellam enixa est, talique extemplo exempta periculo, mortis imminetis evasit discrimen. Unde acrum est, ut ex illa die S. Vulfrannum, ut ereptorem suum, nimio cordis affectu coleret; locum hunc, quem antea vehementer adversabatur, in multis honoraret; et circumpositorum saluam largiorem nobis nostrisque hominibus copiam, tam in pasens pecorum quam in ceteris lignorum usibus, indulgeret. Nam et dormitorum ad aeternam sui memoriam propris expensis, quale nunc cernitur, edificari fecit: ubi expleto vitae praesentis cursu, et sepulturam promeruit.

6 Eadem quoque tempestate alia quaedam illustris femina, nomine Ionna (quae mutato habitu ad hunc accesserat locum, et praedia sua, id est, Cruciolam et Tetgis villam, sed et Brodium ex integro contulerat) post alia innumera beneficia, rectorum illi dormitorio a plaga Orientali contiguum, proprio sumptu construxit. Verum enim vero praedicta matrona, ut suum amorem, quem erga sanctum habebat Vulfrannum, operibus approbaret, reconditorium illi argentum, quod antea lignum erat, contulit jussit; in officio probati argenti medium talentum cum auri pondi expendit: factumque est tale quis, quale nosquam eo tempore in tota Normannorum patria poterat reperiri. Sed cum constituta dies, qua in illo debebat loculo reponi, advenisset, Abbas Gerardus corpus sancti ad ecclesiam sanctae Dei Genitricis Mariae praecedens vespera diei fecit deferri. Munc vero facto, adhibitis secum duobus Fratribus, illuc perrexit, cum quibus sacratissima ejus ossa, optima vino lota, primo in sindone nova, deinde pretiosissimo ex purpura involuta pallio, quod nobilissimus Rotomagensem Archiepiscopus et Robertus ad hoc direxerat, honorifice contexti, steque in preparato jam dudum sermulo deposuit, quod aceto auriferae diligenter elaudi, clavisque fortiter, ne donec aperiri posset, contigi curam se fecit. Sanctorum nihilominus Confessorum d. Heremeberti Tolosani Pontificis, et eremite et Condesi corpora in uno pariter loculo, beatorum quoque Martyrum Maximi et Venerandi decenter reposuit in alio. Interim Gradulfus tunc Decanus, ceterique Praetres convocati decenterque ornati, cum erudibus ac ceptis una processerunt, quos praedicta matrona cum plurima suorum cohorte ac populo ad hoc unquam congregato subsecuta est. Cumque illuc ventum esset, cum maxima omnium letitia, Sancti corpus in humeris levatum, inde effertur, sicque psallendo usque ad basilicam S. Wandregisili delatum, super sacrum altare deponitur, et idcirco dies illa cum tripudio spirituum gaudii et epulorum apparatu longior exacta, de cetero festiva per annos singulos ibidem receditur. Facta est autem haec Translatio anno Domini Incarnationis millesimo vigesimo septimo, 7 Kalendas Junii.

7 h Gerardus Alibus aetate maturus, Regularis Ordinis observantia praecipuus, anno videlicet dicanimus illius quarto, nocte subsequentis Sabbati in suo lecto peremptus, martyrio, ut credimus, coronatus est, anno Incarnationis Domini millesimo trigesimo primo, tertio Kalendas Decembris. Hunc tam egregio Patri Gradulfus ab eodem in disciplina regulari pridem educatus, sub ipso autem tunc Decano, sed in monte S. Trinitatis ad edificandum eum constitutus, exigentibus bone vitae meritis, quibus abunde pollebat, multisque bene innoterat, in regimine successit. Obiit autem anno ab Incarnatione Domini millesimo quadringentesimo septimo, 11 Nonas Martii. Hunc successit frater illius pro carnis orgue Robertus. Sub hujus regimine gloriosa sanctissimi Patris Vulfranni merita tali dignatus est

D missis
obl. nonibus
litteratur:

Corpus capsa
argentea
imponendum,

E defertur ad
ecclesiam
S. Mariae,

imponitur
capsa,

C

A
e

f
cum corporibus
aliorum
Sanctorum,

F solenni pompa
deferunt ad
ecclesiam
S. Wandregisili:

g

h
Abbas
Gradulpho
orturo,

i
et successore
Gradulpho
mortuo,

sub Roberto
subrogato.

Deus

uti fuerunt
corp. ra
SS. Wandregisili et
Ansherti.

a

b

C

Corpus
S. Vulfranni
lignae capsae
impositum,

carei
miraculis.

Fuerunt
morti
proxima,

D

A Deus occasione mortalibus declarare, et ad patrocini-
um fidelium cunctis revelare, quae paucis eatenus
ad notitiam noscuntur pervenisse adeo ut crebra
miracula, quae apud ejus sacratissima ossa fieri vi-
debantur, ne illi quidem impatrentur.

PARS II.

MIRACULA VARIA

Ex II MSS. Codicibus.

CAPUT I.

Submersi aut a periculo submersionis servati,
alii adjuti.

in diuturna
et sicca te et
mortalitate,

8 Anno siquidem incarnationis Domini millesimo
quingagesimo tertio, diuturna siccitate tellus
exaruit; mortalitatis lues cis Sequanam graviter des-
cendens, Caletensem pagum occupavit: ita ut viri
et mulieres diversae aetatis pariter occumberent, villae
sive domus, tota simul obeunte familia, vacuae re-
manerent. Quo terrore universus populus, ad imploran-
dum pietatem divinam toto corde conversus, Litanias
ac processiones cepit frequenter agere, jejuniis
certis diebus observare, atque de vicinis locis et villis,
ad sacratoria quaedam loco vel urbes ad impetrandum
Sanctorum suffragia, devote conflare. Unde factum
est, ut et ipsi nos idem agere statueremus, et ad urbem
Rotomagensem cum pretiosis Sanctorum reliquiis,
populo undecumque ad hoc convocato, una
pergere deliberarem; non tamen ea, qua alii, necessitate,
quippe cum nullus apud nos sive in toto circa nos
miliario (Deo nos suorum meritis Sancto-
rum protegente) mortalitati succumberet; sed potius,
ut nostro plebs incitata exemplo, promptius incepto
supplicandi officio persisteret, et impudentem divi-
nae animadversionis gladium praevtere instaret.

B

Constitutata ergo die videlicet, octavo Kal.
Junii, undique coacto populo, pretiosum S. Vulfranni
corpus electi quimdecim Fratres jurisperite Abbate
suscepientes, dispositum iter tandem arripimus, et
mansione in villa, quae Escetot vocatur, in ecclesia
S. Petri nocte illa fecimus. Cumque die sequenti
imminente aurora inde processissemus, et sylvam
que interjacet festinanter transissemus, tanquam
pretiosum thesaurum comitante turba ingenti alacres
gestarem; praemis legatis nos adventare civitatis
Archidiacono, sanctoque Clero innotescere en-
ravimus. At illi comperto tali nuntio confestim se
praepraverunt, plebemque fidelem noto signo ad
occurrendum nobis excitare studuerunt. Deinde
sumpto h. S. Romani Pontificis glorioso corpore,
occurrentibusque sibi undique civitatis Canonicis,
cum suorum quoque Sanctorum corporibus et eccle-
siastico apparatu, obviam nobis in multa gloria
processerunt, atque in ipso sublimi introitu cum
ingenti nos letitia et honore praecipuo exceperunt:
siveque elatis in altum vocibus, divinae laudes nobis
atque illis alternatim concinentibus, eives qui
convenerant Rotomagensem sancti Patris Vulfranni
loculum suis reverenter humeris susceperunt, et
usque in sanctam Dei genitricis Mariae ecclesiam nobis
comitantibus evanescentes detulerunt.

Corpus
solum cum
processione
Baton quum
defertur.

a
b
Puer in balneo
submersus

E

a parentibus
deploratur:

Invocatio
S. Vulfranno,

F

revisitell

In a Oximensi pago situm est castrum, quod b Fal-
lesia nuncupatur: in quo erat homo quidam, nomine
Gislebertus: huic erat filius aetate et corpore minus-
culus, qui Sabbato sancto imminente Pasche in
dolio, in quo pater ejus laverat, incante derelictus,
cum nemo adesset, in aqua submersus sive extinc-
tus est: ubi cum diutius jacuisset, requisitus tandem
a parentibus, mortuus repertus est. Quod quamvis
parentis utriusque negligentia atque antiqui hostis
proveniret infestatione, non tamen absque divina
credimus gestum permissione: ut sicut de Lazaro
scriptum est, infirmitas haec non est ad mortem, sed
propter gloriam Dei: ita quoque in morte hujus
pueri opus claresceret divinae virtutis, meritaque
cornesceret Sancti sui Vulfranni. Ubi autem ab aquis
est spiritu amisso levatus, ingens clamor attollitur,
gravis luctus exoritur, dolor irremediabilis aperitur:
Inget infelix pater, lamentatur misera mater,
abjicit capitis operimentum, carpsit compositionem
crinium, tundit inter haec graviter pectus, simul com-
plodit ambas manus, digitos digitis insorit, atque
miserabili tortura totum corpus atque membra agit,
voce incondita et amaritudine plenas emittit, haec
illaque caput rotat, ora velut amens distortaque pro
acerbitate repentini doloris et insperatae orbitatis.
Major siquidem erat dolor de conscientia tanta ne-
gligentiae, et de reatu peccati, quam de morte
unici pignoris. Quibus vicem excitati undique eorum,
et alii cum gemitibus per compassionis humanitatem
ingemunt: alii vero ingentes consolati atque dolorem
meritentium lenire intendunt. Ecce autem quidam
persona ex his, quas illic partim humanitas contra-
xerat, partim curiositas invitaverat circumstantes,
Quid, inquit, agitis? quare S. Vulfranni non invo-
catis? Numquid non audistis quantas virtute et
quibus miracula operatus sit? Invocemus ergo eum
magna voce ex toto corde. Ad hunc igitur vocem
exhortantis, plebs quae circumstabat, concorditer
animata inclamavit, et pro suo quisque sensu Deum
Sanctumque ejus Vulfrannum invocavit: inter ea
mortuus labia paulatim movere cepit, ac vivido
genarum suffusus colore, palpebras oculorum cepit
aperire. Quid longius morer? Quid divinam virtutem
verbis occupem? Sub oculis omnium, qui aderant,
mortuus vitam plenarie recepit, surrexit ac resedit:
oblatumque cibum tam libere, quasi non de morte
surgens sed de somno evigilans, suscepit. Quo facto
concussa sunt corda omnium, ingens exorta est leti-
tiam in mentibus singulorum, iterum fluunt lacrymae,
tanto sane uberiores, quanto non jam ex morore,
sed ex ingenti letitia profluentes: perstreperunt mur-
mura et voces, tanto utique pressiores quanto dul-
ciores. Fit interea specialis dolor parentum, unum
et commune omnium qui aderant gaudium. Fama
deinde tanto virtutis longe lateque percrebuit, et
omnes qui aderant et qui audire poterant, in admi-
rationem novam movit, et in laudem Dei et gloriam
Sancti sui favorem convertit. Fit praeterea ingens
pressura concurrentis populi, videre viventem, quem
mortuum audierat, cupientis. Nec sufficit cubile
vox acta narrantis, nisi quisque suis cernat oculi
faciem resurgentis. Quippe novus quasi post mortem,
qui resurrexerat, ad videndum petebatur, et longe
desiderabilior

a Hujus historiae meminimus ante vitam S. Ansberti 2 Fe-
bruarii, ubi cum 24 excerpta dixerimus in quibus solum no-
mina SS. Wandregisili et Ansberti memorantur, uti infra dicitur.
— b S. Bertha colitur 4 Julii, quando ista poterunt discuti.
— c Robertus filius Richardi 1 Ducis Normanniae ac frater Ri-
chardi 2 Ducis, mortuus anno 1037. — d S. Erembertus relicto
Episcopatu, venit Fontanellum, ibique mortuus est 14 Maii, in
ejus Vita MS. dicitur requiescere in hac ecclesia S. Petri in
urbis S. Marini. — e Colitur S. Conclitus 21 Octob. in cujus
Vita MS. dicitur ejus corpus positum in ecclesia sancti Apostoli
Petri juxta oratorium S. Marini ad plagam meridionalem. — f
Colitur SS. Maximus et Vincendus 25 Maii. de his caput 5
hujus tractatus, ut insinuatimus, agit. — g Inscripta est haec
Translatio 5 corporum in Breviario Fontanellensi, et a Molano
in suo ad Vivandum additamentis 4 Junii. Non solum memini
SS. Vulfranni et Eremberti Ex illis aliis — h Gerardum hunc
nullis fatis inscriptum reperimus. Arturus a Monasterio in
Neustria pag. 184 Sanctum appellat. — i Gradulus etiam ab
eodem Arturo Sanctus compellitur. — k Colitur S. Romanus 23
Octobr. — l Regina desunt de relictione corporis.

A desiderabilior, quam pridem fuerat dum luce mundi frucretur, cunctis putabatur. Porro vir ille multarum gratiarum debitor, indultis cœlitus sibi beneficii non immemor, non post multum Fontanellam adiit, et ubi beati Patris Vulfranni sepulturam, et carnis ejus sanctum pulverem esse didicit, devotionis suae vota persolvit, et Fratres quos ibi invenit de virtute facta cum multis lacrymis perdocuit, sique postmodum lætus et alacris ad propria repedavit. Hac autem miraculum factum est anno Incarnationis Dominicæ millesimo quinquagesimo septimo, Indictione decima, Sabbato Sancto Paschæ quod evenit tertio Kalendarum Aprilis.

*pater
Fontanellæ ad
ejus sepulcrum
gratias agit :*

*mulier putrido
infante
gravida.*

2 Præterea non est silentio omittendum quod virtus Divina per eundem operari dignata est Patronum : quod etiam rarissime aut nunquam alicui notificatum est mortalium. Erat igitur quedam mulier in villa, que vocatur Frigia. Hæc concepto semine gravida, in festivitate S. Sebastiani, termino instante, fuerat paritura. Verum obstante jure nature copit anxiam, atque imminente periculo interius viscerum torturis adeo torqueri. Namque, ut moris est, parere non potuit. Interea lecto prosternitur, et graviter se habens nihil aliud quam mortis debitum præstolatur.

B Tale itaque inmodum atque parienti passa est infirmitatem et difficultatem a festivitate S. Sebastiani usque ad octavam diem Dominicæ Resurrectionis. Tum vero reperto saniore consilio, nisu, quo valuit, cœpit misericordiam Domini implorare et ejus Genitricis, ut sibi dignaretur misereri. Nihilominus etiam frequentius nomen S. Vulfranni invocans (cujus vigiliis, qui ex more hætenus a fidelibus celebrabantur, interfuerat, atque semetipsam in ancillam dederat) solitam ejus deprecabatur pietatem, ut per se omnipotentis Dei clementiam exoraret, quocum aut a presentis angustia liberaret, aut vite finem misericorditer imponeret. Dum autem devoto precibus insisteret Sanctique nomen crebrius iterans auxiliari sibi fideliter posceret, repente virtus Divina adfuit, et venter ejus tumens a pectore usque ad umbilicum, sique in transverso per medium, mirabile dictu, divisus est, veluti novale flunderetur. At illa vociferans, utpote que tibia patiebatur, copit angustiari, qua etiam vociferatione affines pene omnes venire roegit. Qui venientes et eam quasi mortuam lugentes, non modice mirati sunt folia considerantes, et inuito consilio ventrem ejus aperuerunt, et infantis ossula cum putrida carne invenerunt, atque semiviva muliere ea omnia traxerunt. Quo facto iterum mulier Sanctum Patronum obnixè expetit, ut, quia eam mirabiliter ab incommodo partus liberaverat, ex integro eam sanaret. Nec mora, illa orante, ventris divisio sic consolidata est, ac si nihil horum perpassa fuisset, excepto quod signum divisionis, ad comprobandam Dei virtutem et ejus servi meritum, permansit. Taliter itaque ut diximus, liberata atque incolumitati perfecte restituta, Fontanellam perrexit, et hæc, qua diximus, ipsa pro se ita esse gesta narravit : ventris cicatrices cunctis ostendens, gratias Deo et S. Vulfranno non immerito retulit, ac postmodum letabunda et laudans domum rediit. His et aliis multo pluribus apud Deum et homines S. Vulfrannus gloriosus habetur.

*mirabili
apertura
corporis
liberatur :*

C Illud quoque silentio præterire indignum censuimus, quod præfati Patris interventu divinitus operatum comperimus. Erat quidam miles in pago e Velocassino, qui causa ejusmodi negotii ascenso equo dum alia peteret loca, contigit eum latebrasas inimicorum offendisse insidias, qui repente ut eum perderent, admissis equis eruantis armorum jaculis persequi velocius festinabant. Quos ille a tergo equorum strepitu pernitens conspiciens, suisque in notis homicidas cognoscens, hujuscemodi necis pavore ni-

*miles in
periculo
inimicorum
pericquentum*

mium perterritus, illico in fugam vertitur, evadendique anxietate omnibus modis coarctatur. Illi nimirum amaritudinis felle succensi et subfusi, persequendo venosa in eum oculorum lumina fundebant : et crudeli inhumanitate savientes, solum de ejus nece tractabant. Hic vero in ultimam jam pene deductus desperationem, de sola liberatione sollicitus, pro posse fugam explere conabatur. Cumque sibi refugii locum minime patere videret, hostilesque impetus jam propius adesse sentiret, nec aliquam deinceps evadendi spem ullo modo mente caperet ; tandem, ut credimus, Divina providentia, Sancti memor Vulfranni, ejus clementiam lacrymosis intertorum singultibus suppliciter deprecatur : O Sancte, inquit, Vulfranne, Pater inelyte, virtutum gloria insignis, adesto clemens indultor poscenti, succurre benignus, tui ad præsens opitulatione indulgenti : Miserere miserator tui opem supplicantis, et quia me servili conditione tuæ committo ad invocationem, tuere poterit ab instantis discriminis exitu, nec patiaris hostium gladius trucidari cui tuæ gratia protectionis non incerta est repentinæ spes ereptionis. His oratis, illi extemplo divinæ virtutis clementia Sanctique meritis immobiles substiterunt, nulloque conamine loco fixi gressum movere quieverunt : epulos calcantibus urgent, hastis feriunt, quantumque acris furis agitabantur, tantum indulgentius operam dare videbantur. Mira res ! Illi nimia ferventes insania crudeliter deserviunt, voces extollunt, suis se votis frustratos altius gemunt. Mirantur nimirum hujus rei spectantes eventum. Is vero, quem timor ingens occupaverat : tanti novitate miranti gavisus, resumptis animi viribus paullisper subsistens, sic eos affatur : Quid agitis ? Quid stupentes miramini ? Vestras minas ad præsens non metuo : vobis minantibus nulla formido : nam inelyti Patris Vulfranni præsens adest advocatio, qui vobis obstat mirabili obstaculo. His dictis recto tramite mox Fontanellam adiit : equi figuram sui que imaginem supersederent ex vera figuram elidit, Sanctique Vulfranni sepultura in memoria tante virtutis obtulit : ac immensus gratiarum actioes ei pro collato sibi beneficio reddidit, ejusque se servum fieri decrevit. Quod factum loci Fratribus et omnibus qui aderant per ordinem narravit, quos in Dei laude ac Sancti veneratione armatos reddidit ; unde accepta licentia redeundi, ad propria repedavit.

4 In urbe Abrincateni quidam adolescens erat, qui die quadam ludendi gratia naviculam intravit, et per fluvium, quod mari illi adjacens est, navigare cepit. Interea mare eructans impetu suo fluvium turbavit, et adolescentem illum a navicula dejiciens in flumen mersit, ubi die uno et nocte sequenti jacuit. Cumque diu quaesitus non inveniretur, die secundo piscatores quidam mare ingressi, dum retia tenderent, atque ad horam retraherent, adolescentem illum rete, quod e Childellok vocant, involutum invenerunt. Ea mirantes et nimium stupentes, vocaverunt parentes ejus atque cives. Qui cum venissent, et eum exanimem viderent, elevatis vocibus S. Vulfrannum coeperunt invocare, ut miserimo homini subveniret solita pietate. Quod cum diutius oratum fuisset, corpus adolescentis se movere cepit, oculos aperuit, sique ad invocationem Sancti in hora eadem surrexit ac si nihil passus fuisset mali. Inde Fontanellam petens, grates et Sancto ejus rependit, et factum in se miraculum cunctis narravit. Præterea quidam adolescens in torrente quodam cecidit, quem impetus decurrentis aque usque ad clavis molendini deportavit, ibique a prima hora die usque ad sextam jacuit, ita ut caput ejus in fundo aque, pedes vero sursum viderentur dependere. Ac genitrix ejus pro cara sobole sollicita, cum ad solitam

D

*invento
S. Vulfranno.*

E

his immotis,

liberatur

*d
juvenis
submersus,
f*

g

*sequenti die
invento
resuscilatur
ad vitam,*

*alius item
submersus
resuscilatur,*

heram

A horam redire non videret, timens ne aliquid ei adversi accidisset, cœpit eum quærere, ac notas domos ac vias circuire. Dum autem hac illacque oculos verteret, aspexit filium in aqua, ut diximus, jacentem. Tunc voce flebili clamare cœpit, ac miserabiliter se ipsam discernere. Ad cuius vocem vicini et affines exterriti venerunt, et adolescentem pene exanimem de aqua sustulerunt : et exposito illo super litus, mater ejus cœpit adversus Sanctum conquiri et dicere : S. Vulfranne, tu meum filium mihi abstulisti. Ob hoc quod eum tibi in servum dedi, redde eum mihi, obsecro, et ne patiaris me deficere dolore maximo. Obtine tuis sanctis meritis aq̄d Deum, ut mihi reddatur pignus dulcissimum. Hæc orante matre pia, et ceteris qui aderant S. Vulfrannum vocantibus, repente adolescens oculos aperuit et sciscitanti matri respondit, et deinceps plene convaleuit. Postea vero Fontanellam petiit. Liberatori gratias egit, atque hæc, ut diximus, retulit.

§ Negotiator autem quidam, Wadro nomine, civisque Rotomagensis, oneratam frumento navem a flumine, quod fOlva vocatur, ut in suam rediret civitatem, solvit : ac sic inde digrediens marinis fluctibus se credidit. Cumque longius jam a terra recessisset, ac non imprudenter inter undas placidæ æquoris clavo cursum carinæ dirigeret ; ventus repente, qui eum in æquor promoverat destituit, adversisque surgentibus auris cœpit vehementer urgeri, atque alias a cepto itinere impelli. At ille totis viribus contra insurgentes flatus gubernaculo fortiter in nisus cœpit reluctari, et ut navim quo volebat torqueret multa vi conabatur. Interea pontus graviter intumescere, fluctus altius attollere, arenas cœpit ab imo miscere. Ille nihilominus clavum fortiter tenebat, et in ipsos fluctus cursum regere contendebat. Sic itaque maris tempestas ac nautæ animositas invicem, at non æquis viribus confligebant. Sed prohdolor! ponti sævitiæ vicit, avulsamque clavum suo loco procul inter undas projecit. Nondum tamen vir ille plene speratus destitit, sed illico surgens remo accepto pro gubernaculo uti cœpit. Quem vis undæ violentius illisæ e manibus ejus eodem momento excussit, atque inter cumulos fluctuum abscondit, et arborem a suo stipite, in quo stabat, convulsam, et velum ruptis rudentibus in undas projecit et pene navem submersit. Tunc ille penitus diffidens, mortisque imminenti pavore contremiscens, exclamavit, dicens : Domine sancte, inquit, Vulfrane, video quia actum est, nec spes ulla evadendi superest. Misere-

C re, obsecro, animæ servi tui, quia infelix corpus hoc horribili exitio inter fluctus et undas sævientis perit : succurrere miserissimo spiritui, quem extorquet mors acerba sævientis pelagi. His peroratis, ingens duarum undarum hiatus, acsi duorum montium profundissimus recessus, repente navim illam recepit : ac remota omni tempestate, ventisque seclusis, optata diu quiete, cum Domino suo refovit. Ibi ergo vir ille tutus ab omni turbine, securus ab omni tempestate manebat, et acsi in placido stagno positus quiescebat. Cumque super his miraretur et stuperet ; in partem dexteram respexit, et clavum quem amiserat ibi super aquas ferri vidit, et manu paullulum adnavigans illum accepit. Deinde remos super aquas conpexit, susceptosque in navi reposuit. Post hæc etiam velum et malum, et omnia navis utensilia invenit, et dato sibi otio, cum sociis suis universa, quæ perdiderat, suo in loco erexit, et quidquid tempestate urgente læsum fuerat non indecenter reparavit, et sic desideratum navigationis iter arripit, et ad portum salutis pervenire potuit. Itaque vir ille divina virtute pergloriosa S. Vulfranni merita ab imo maris receptus mortique subductus, absque ullo discrimine, absque ulla jactura ad pro-

pria repedavit, et Deo sanctoque Confessori gratias D rependit.

6 Præterea tres juvenes ex pago g Baio-cassino et possessione S. Simeonis, in hebdomada ante Natalem Domini, solito more parvo usi lembo, in mare sibi adjacens intraverunt, et totis viribus navigantes paullo alius a terra processerunt. Sed ecce repente adversis surgentibus auris, et in majus augmentans pontus vehementer inhorruit, et præfatos nautas subita tempesta involvit. At illi turbati contra tota virtute nitentur, intendebant brachia, remos trahant, lassabantur, et nullum iter conficiebatur. Amisso denique clavo, quo cursus navis dirigi inter undas solebat, quassataque jam tabularum junctura, in ultimam deducti sunt desperationem. Jam enim impendentem operiebantur mortem, quam sibi ventus et undæ, pluviarumque ingruens procella undique minabantur, nec ullus effugii locus patere videbatur. Sed inter hæc subito recordati sunt operum, quæ de S. Vulfranno fama percurrente audierant : et idcirco toto cordis affectu ad implorandum sanctum ejus patrocinium tanta instantius atque devotius se converterunt, quanto sibi nihil aliud superesse capiendi consilii et sperandæ salutis perpendebant. Elatis igitur ad cœlum manibus sanctum nomen ejus invocant votisque promissis, ut ab imminenti mortis periculo mererentur liberari, lacrymabiliter implorant. Sicque de cetero nihil agebant, sed naviculæ tantum, ne inde excuterentur, inkerebant. Nam nunc hiantium profundo demersi aquarum, labebantur tanquam in abyssum, nunc quidem sublatis intumescuntium cumulo fluctuum tollebantur in cœlum. Sicque igitur laborantibus nulla vel ad momentum requies indulgebatur. Igitur ita illa dies transit et secundus et tertius et quartus : non cibum, non potum sumpserunt, nec ad modicum quidem somno indulserunt : et aliquando, ut postmodum ipsi retulerunt, eorum navicula fluctibus opplebatur, aliquando autem aquis vacua, scissa tamen et attrita super undas ferebatur, ac sic, ut dictum est, vivi servati sunt in morte, ne morerentur : pro certo perituri, nisi Divinæ potentis manu salvarentur. Quil autem putamus, viri isti in mari perpepsi sunt, quandoquidem istis diebus in terra tanta fuit mundantia pluviarum, ut multus processio impediretur ad publicum : tanta quoque vis undique incubuit ventorum, ut multarum auferrentur cacumina domorum et avulsæ radicibus annosæ arbores corruerent per avia nemorum. Tandem vero divina clementia, quæ tam terribili eos periculo terruerat, et mirabili suæ miraculo protectionis, precibus et meritis Sancti sui placata, ne perirent, servaverat ; post tanta prolixi maris spatia, post immensa turbatorum fluctuum volumina, sævientiumque ventorum flamina, post densas discurrentium nubium pluvias ejecti sunt ad litus. Quibus ad terram egressis, navis illa, quæ eos super undas humentes fluctusque sævientis portaverat, vacua in litore super aquas stare non potuit, sed mox subversa nulli ultra comparuit. Venientes itaque Fontanellam, cum summa devotione ingentique lætitiæ et reverentia munus obtulerunt : inde strati solo oraverunt, gratisque pro sua liberatione fideliter relatæ, omnia quæ sibi contigerant Fratribus intimaverunt : ac deinceps in testimonio suæ liberationis semetipsos in servitio Sancti dederunt : sicque, postquam ibi aliquantisper pro reparatione tanti laboris retenti sunt, accepta licentia, incolumes et læti ad propria remearunt.

7 Alio quoque tempore quidam negotiatores, evocatione navali sua lucra sectantes, prospere decurso mari, fluvium Sequanæ ingressi sunt. Quos cum vehementis venti procella subito exorta comprehendisset, minus caute cursum navis dirigentes, in latentes impuls-

tres juvenes in parva navis : triduo jactati tempestate maris.

F liberantur :

Item mercatores.

f a maximo periculo naufragii

eripitur :

A pulsi syrtes, in quibus diutius detenti sunt, nec ulla vi, ullo conamine inde avelli potuerunt. Præterea validis undarum ictibus navis dissoluta, rimis patentibus aquas undique excipiebat : et cum eos taliter arenæ affixos tenerent, ventus obrueret, fluctus in undaret, mors præ oculis sita vehementer terreret ; S. Vulfrannum, cujus jam multa compererant miracula, devote cœperunt invocare ; et ut sibi in præsentis periculo dignaretur clementer opitulari, suppliciter exorare. Nec mora, illis clamantibus navis ingens adfuit, que plena videbatur hominibus albis. Hæc cavos fluctus prora veloci scindens, et ingentes undarum cumulos præteriens, cum jam propius accessisset, unus ex illis claris viris surrexit, et ceteris ait : Adjuvemus homines istos, ne intereant in isto periculo. Dixit, atque injecta manu navem tenuit. Et levi motu a salo, ubi hæserat, avellit ; ac sic usque ad litus perduxit, ibique eam in tuto locavit. Quo facto, cum navi et sociis qui videbantur, navis illa disparuit : sed miræ suavitatis odor subsequens remansit, qui negotiatores illos in argumento miraculi sua fragrantia refecit, et quid in sua liberatione deberent sentire patenter edocuit : ex quibus quidam inde egressi, Fontanelam, gratias relaturi, petierunt ; seque hæc pertulisse, atque ita divinitus evptos fuisse, retulerunt.

B 8 Nec illud sane, ut opinor, huic dissimile longæ fuit, quod aliis per idem tempus accidisse, multorum constat testimonio. Qui cum Sequanæ ostium præpropere subintrassent, et maris accessum independenter provenissent, super scammum, quod vulgo Sorellum vocatur, velocius remigando, navem impoerunt, ibique immobiliter perstitierunt. Quo facto, valde tinnuerunt. Cercnentes autem menstruum maris rheuma cum vehementi vento a tergo consurgere, sibi que mortis periculum inevitabiliter intentare : proinde diffisi de se, divinum cœperunt præsidium implorare, et exclamantes, Sancto, inquit, Vulfranne, adesto nobis in præsentis necessitate, nec patris servulos tuos perire, qui te terra marique gloriantur Patronum habere. Interea fluctus obstinates salo vento propellente accessit, seque tam valide puppi illisit, ut navem illam frumento plenam ultra contorqueret, ac super eos, qui in ipsa erant, præjiceret. Itaque factum est, ut super viros illos frumenta essent, et navis frumenta cooperiret. Verum ne hostis antiquus, inimicus humane salutis, voti sui omnino compos existeret, novo in tot mortibus hominum exultaret, adfuit divina clementia, S. Vulfranni meritis implorata ; nec pertulit eos ex toto

C petire, quos tale præsidium constabat in suo periculo quesivisse. Confestum namque unda successit, que navis omne superpositam removit, et naufragos per aquas vivos huic illicque exevit. Cumque et illi taliter projecti Sanctam, ut poterant, adhuc inelamarent, ecce repente ingens pars, qui barbara lingua h Isneclia dicitur, apparuit, in qua innumera-biles videbantur stare viri, horis coruscantibus induti. Illi igitur propius accedentes huic undæ legabant quos unda sparserat, secumque in barcha collocabant. Deinde nulli loquentes ad littas diverterunt atque vivos incolumesque in sicco omnes exposuerunt. Tunc unus ex illis : Ite, inquit, propere et pro vita vestra S. Vulfranno, qui vos liberavit, gratiarum actiones exsolvite. Quo dicto, celestis illa militia disparuit, et satis stupentes et sua de salute gaudentes negotiatores illos reliquit. Nec mirum videri debet, quia rerum illa unda pertulerunt : sed stupendum potius quia independentem suis oculis mortem evaserunt. Hæc quippe divina fuit pietatis gratia : illud vero digna sui meriti poena, in quo quam gloriosum sit sancti hujus Patris nostri meritum, diligenter oportet considerare, qui tot scilicet viros morti ex

divina sententia destinatos potuit salvare. et, ne ut meriti erant perirent, placata divinitate ab exitio valuit liberare.

9 Erat præterea quidam, Radulphus nomine, qui sub eodem pene tempore cum aliis negotiatoribus navali vehiculo, ut pagum perveniret Constantinum, utebatur : quem cum ita pergeret, repentina, ut assolet, tempestas comprehendit, duasque naves, quibus socii ejus vehebantur, in momento subvertit, et eum vehementer cum suis, qui secum in tertia navi erant, exterruit. Tunc ille assurgens, Cernitis, inquit, quid acciderit sociis nostris, et quid nos maneat non ignoratis : eadem quippe nobis naturæ ratio, nec dispar est conditio. Ingentem elementum hujus guttam ebibere nequaquam possumus, superare, non valeamus : proinde difficile est hinc jam non evadere, ubi alios cernimus perisse. Superest tamen adhuc vendi votum, et singulare hoc consequendi restat confugium. Ego enim S. Vulfranni sum famulus, qui longe lateque multis coruscet virtutum mirabilibus : qui, sic nunc mecum eum volueritis invocare, poterit revera potenter nobis, in tali periculo constitutis, subvenire. Ad hanc vocem illi fortiter relevati, genua in navi flexerunt, manus et voces in celum extulerunt, et S. Vulfrannum toto corde inelamaverunt, et sic continuo liberari a periculo meruerunt. Illico namque horrendi ventorum flatus ceciderunt, undæ tumentes quieverunt, et ita prosperis succedentibus auris, quo deliberaverant, meritis sancti Patris sine aliquo dispendio pervenerunt. His itaque gestis operæ pretium est, illud gloriosum miraculum annotare litteris, cui præfatus juvenis Radulphus se protestatus est interfuisse. Plures erant in navi una multis mercibus onusta atque opportunis impendiis referta : quam ut insulam navigarent Britannicam, explorato diligenter caelo, tandem solverunt, ac sic demum a Sequana progredientes, in altum vela dederunt. Verum hic non defuit tentatio, cum repente facta esse elementorum mutatio, severaque maris exorta est turbatio. In momento etenim ventus surrexit contrarius, intumuerunt æquoris fluctus, disparuit eorum, astra latuerunt, prosperitas in adversitatem, letitia versa est ad merorem. Interea nautæ illi talibus malis undique vallati, supremam experiebantur sortem, ac per hoc dabant peccatorum suorum vicissim confessionem. At Radulphus, cujus jam supra mentionem fecimus, ait consortibus in negotio et in periculo : Omnia nobis sunt adversa, mortem nobis minantur, ut videatur, universa. Unum tantum miseris superest præsidium, et mortis evadende singulare confugium, Sanctus videlicet Vulfrannus, qui terra marique magis pollet virtutum operibus. Hic, si fideliter eum invocaveritis, potest nobis succurrere, malisque omnibus exuere, atque ab imminente morte liberare. Quibus verbis illi vehementer in fide confirmati, supplices manus in celum protendant, genua in navi figunt, orationes devoto corde profundunt, et vota promittunt. Interea clara quedam persona albis apparuit induta, stans videlicet in prora, que ait : Nolite timere, o viri, bene enim ambulatis. Ego pro certo sum, quem invocastis. His dictis, illico disparuit, sed lux immensa super eos effulsit, ita ut se invicem velut conspicerent. Subsecuta est extemplo mira maris tranquillitas, peris reddita serenitas, siluerunt venti, undarum fragor quievit, liberantur in malo carbasa, patent sequa antennarum dextra levaque cornua, atque ita salubribus auris divinitus collatis fessi nautæ quiescunt, et iter, quod cœperant, Dei per omnia auxilio potiti, peragunt : denique in portum, quem deliberaverant, novem lecti subducunt : sicque demum vota sua Fontanelle detulerunt, acta varrant, Deumque in Sancto

alii navibus duabus submersis,

cum tercia servantur,

alii, apparente S. Vulfranno,

F

naufragum evadunt.

navi eorum ex arenis subducta.

alii, navi syrtybus inactis,

a simili periculo eripiuntur :

A

A suo magnifice glorificantes, in sua læti remeare festinauerunt.

a Oximensis pagus in inferiore Normannia, ubi Oxinum, urbs olim Episcopalis, cujus Sedes Saios translata est. — b Falesia Frecomitalis caput sub jurisdictione Cadomensis. — c E pago Vello-cassino oriendus erat S. Ansbertus. Consule notationem D ad caput i Vita — d Ita antiquum MS. uostrum. Sunt Abruce urbs Episcopalis ad fluvium Sezum, alius Senannam, prope Oceanum ad confinia Britannia Armorica. Interim in utroque MS. Ambiano misso, et in Officio Abbatisvillano S. Vulfranni, ubi pro mense Iulio recitatur hoc miraculum, ingenti mendo legitur: In urbe Ebroicacensi. Verum quid Ebroico cum mari? Adhucet fluuio Itonæ dein labenti in-Ebham, et hic postea supra Urbem Pontem-Arcensem desuit in Seguanam, et hic longo circuitu facto aluit Rotomagum, ac laudem ad Oceanum deuoluitur. — e Fortassis Childelock, id est, Puerile refe. — f Olna, Ptoluazo Olna, vulgo iam Olna interluit Cadomum urbem — g Baiucassium urbs ibidem Episcopalis, hinc pagus Baiucassinus vulgo Bessia prope Oceanum. — h Ignelia in nostro MS. Ignelia, vulgo Teutouico Snack et Sneck lembus maior dicitur itaque Harke, in infra — i Constantia, urbs ibidem Episcopalis nota, versus Britanniam Armoricam.

CAPUT II.

Egri sanati : energumini et captivi liberati : res perditæ recuperatæ.

Erat præterea quidam vir, Sislebertus nomine, civis Rotomagensis, qui quemdam pauperulum, qui Sozelinus nuncupabatur, diu in domo sua habuit : et quia utroque genu claudus erat, intuitu diuinæ pietatis atque retributionis futuræ, aluit. Cujus debilitas talis erat, ut in suo statu nullatenus erigi, nusquam valeret progredi. Nam crura ejus nervis emortuis siccatisque venarum filis aruerant, ac si deleta carne, cutis lurida marcidis ossibus adhaerebat. Qui cum ad sepulturam B. Vulfranni, spe recuperandæ salutis genibus et manibus reptando accessisset, et uno integro nihil pro certo consecutus permansisset, et expetiti Patroni beneficium patienter expectaret, tandem gratiam quam quærebat invenit, et misericordiam, quam diu desiderauerat impetrauit. Qualem namque die, cum in ecclesia, in qua S. Vulfranni sepultura excolitur, positus esset, a solo repente ereptus stetit et directis genibus ambulandi officium, quod amiserat, in momento recepit, atque ora intuentium in Dei gloriam Sanctique sui laudem resolvit. Duo denique adolescentes Rotomagenses ad locum prædictum sunt adducti, quorum unus gibberosus, alter utroque genu erat contractus : qui cum aliquantisper ibidem morati fuissent, et expetiti Patroni beneficium expectassent, diuinam tandem pietatem, et S. Vulfranni experti sunt benignitatem. Nam ille gibbi struma, quem ab utero matris deformiter gerebat, ac si nunquam habuisset, funditus caruit : iste vero directis genibus ac basibus solidatis rectus stetit, sicut mirantibus cunctis qui viderant, et gaudentibus illis qui eos adduxerant, incolumes regressi sunt ad locum, unde venerant. Taliter nimirum beatus Pater Vulfrannus deformia reformare, debilia ad virtutis statim revocare consuevit.

11 Matriona quædam nobilis et valde dives in his quæ sunt hujus mundi, uxor videlicet Radulfi Camerarii officio functi in domo a Willelmi Normannorum Comitis, cum unum haberet solum filium, post quem non nisi filias pariebat, ingenti æstuans desiderio masculinæ proles, Fontanellam accessit, et nullo voti sui conscio preces ante sepulturam S. Vulfranni devote fudit, ut ille gloriosis meritis suis concipiendi filium gratiam sibi apud Deum obtineret, qui hæres in domo paterna et bonore substitui posset. Oravit et recessit, ac sub iisdem diebus masculinum, ut petierat, concepit et tempore evolutum in lucem mundi profudit. Unde admodum læta gratias postmodum ut decuit, Deo Sanctoque ejus rependit, ac quibusdam e Fratribus hæc ita esse notificavit.

12 In pago b Calctensi villa est, quæ Sancta-Justa Martii T. III.

nuncupatur, in qua quidam homo corporis factus molestia, eo usque infirmatus est, ut de vita ejus ab omnibus desperaretur. Vocata itaque uxore sua et amicis suam substantiam partim præcepit, ordinatis quoque omnibus, Sanctam Communionem suscepit, ac sic ultimam trahens spiritum decumbebat distentus membris. Cumque diu ita deficiente jam corpore in exitu laboraret, loquente conjuge et vicinis qui circumstant de S. Vulfranno, et votum ei pro salute infirmitatis faciente, ille repente ad vocem, quam aure captauerat, respondit, et votum pro se faciens confirmavit. Deinde sensim dolore membrorum recedente, vigor pristinus paulisper cepit redire. Cumque, adhuc invaliditatis annis redisset, subito quasi quam refrigeranti perfusus aura, toto infremuit corpore : ac sic cunctis mirantibus surrexit, ac multo post ex toto convaluit : votum per seipsum Fontanellam veniens adimplevit, rem ut gesta erat retulit : ac post multas gratiarum actiones ad locum, unde venerat, repedavit. Romæ quidam urbs ejusdem civis languebat, cui nulla remedia proficere aliquatenus valebant : in cujus domo peregrini a Normannia profecti diverterunt, ibique hospitium sibi, donec redirent, acceperunt. Interrea dum multa infirmo illi quasi compatiendo loquerentur ; inter cetera S. Vulfranni nomen ei intimaverunt, et de gloria virtutum, quas per illum Divina clementia passim operatur, nonnulla retexendo retulerunt, et ut ab illo salutem sui corporis speraret et flagitaret docuerunt. Quibus ille acquiescens, fidemque integerrimam tota mente compiciens, Sanctum invocavit, et votum, ut edoctus fuerat, fecit. Nec mora, infirmitas quæ eum tribus annis continuè affligerat recessit, et antiqua sanitatis virtus per membra sigillatim refusa successit. Surrexit ille a stratu, in quo diutius recubnerat, et nullam molestiam diuturnæ debilitatis de cetero sentiens, domestica negotia viriliter exercebat. Mirabatur igitur attentius vir ille de tanta virtute Sancti, quem ætenuè ignoraverat : latrabatur vero profusius pro impetrata salute, quam jam diu desideraverat : propterea recedentibus suis hospitibus gratias egit, pretiumque ut secum deferrerent, suppliciter exoravit, unde, cum in suam redissent patriam, ceram emere deberent, quam sua vice Sancto præsentarent. At illi assumpsissent rogati, et omnia impleverunt fideliter, ut fuerant exorati. Sed et hæc ita gesta ex ordine intimaverunt, ac sic tandem ad propria remearunt.

13 In suburbio Rotomagensi quidam vir manebat officio trapezita, Rodulfus nomine, cui duo erant filii, quorum unus, qui majus natu erat, gravissimum capitis incurrit dolorem, ita ut pene dextrum amitteret oculum, quem aesti paralyticus percussus gerebat, valde deformiter revolutum. Cumque mater dilecti pignoris periculum conspiceret, secum Fontanellam duxit, pro ejus salute sancti Patris suffragium imploravit, et impetare quantoque promeruit. Cum enim apud illius sepulturam noctem duxisset pervigilem, adolescentulus ille fugato dolore diuinam persensit virtutem, et expetiti Patroni promeruit consolationem. Nam illico suavius habens, cum matre recessit, atque ipsa die plenius, superna annuente clementia, reformato lumine convaluit, ita ut nullum pristinae deformitatis vestigium in vultu illius valeret aliquatenus deprehendi.

14 Alter, qui minusculus erat, necdum enim biennium expleverat, ad majorem Dei gloriam majus periculum, et quantum apud mortales, irremediabile incurrit. Tertio etenim die nondum exacto, quo a Sancti tumulo mater, ut superius præfati sumus, redierat : hunc naticula in sinu suo tenebat, pueriliterque vagientem solitis blanditiis delinibat. Sed cum stridentem magis cerneret, ornamem acutum

D
EX MS.
sanantur
existens in
periculo
mortis,

Romanus
ager tribus
annis
decumbens,

E

habens pro
dolore capitis
oculum
revolutum :
p

puerulus a
tenone
deglutitum
necus :

Sanantur
claudus et
incurvatus,

B

gibbosus, et
contractus :

C

a
proles masculina
obtinetur :

b

XX MS

A unde vestem, qua induebatur, circa collum constrinxerat, porrexit : ut sic saltem a fletu deberet puerulus temperari. Quam ille suspiciens, nescius periculi, ore sibi, ut id ætatis pueris mos est, misit : quæ illi inter linguam et palatum intra faucium angustias obversa inhasit. Cujus molestia graviter ille affectus, nam nec eam glutire poterat nec rejicere sciebat, iterum stridere vehementius cepit. Interea dum pater a nemore domi suæ vicino veniens, teneram anare prolem flentem vidit, caussam inquisivit. Qua comperta vehementer intremuit, propius accessit, et aperto ejus ore summos digitorum articulos leniter admovit, et, ut spinulam illam avelleret toto ingenio et sagacitate intendit. Sed iliter, quam volebat, laborem contumque summa contigisse indoluit. Nam nec illa leni tactu emota, præeunte grossiore capite, guttur infantis sub manu sua hians transit, et in ejus lapsa viscera de cetero disparuit. Quo viso mater, quæ post maritum intraverat, altius ingemuit, percurans velut amens in brachiis tollens, confestim discedere, et ad sepulturam sancti Confessoris festinare cepit. Sanctus, inquit, Vulfrannus filium meum liberabit, et eum statim sanatum restituet mihi. Verente autem patre ne in itinere aliquid illi mali accideret, vix ab incepto eam retraxit, et ut rediret ad suam domum, satis ægre obtinuit. Ambo tamen votum Sancto fecerunt, et ut sibi et carne soboli dignaretur opitulari devote poposcerunt. Quid igitur? Ex illa hora infans ille, nisi nihil mali perpessus fuisset, quiescit, nec ultra lacrymans est vel doluit : sed vult ante consueverat, comedit ac bibit, ludit, et dormivit : tertia vero illic, cum digestionem alimentorum, quæ perceperat, res illud integrum sine ulla internorum molestia, absque viscerum læsura in secessum emisit. In qua re valde mirum videtur, qualiter per tot plexiones puerilis infestum, tanquæ subiles circumvoluti radi orbiculos acuminatum productumque stramentum, nunc sursum ascendens, nunc dorsum rediens, transire potuit, ut nusquam hæreret, nihil lederet, ac sic denum per inferiora nature digestum exiret. Cujus rei ratio solum fuit voluntas Creatoris, et gloriosum sancti viri meritum, qui frequenter multis multa præter ordinem temporum, et consuetæ nature cursum, se invocantibus prestare consuevit. Et igitur cum non multo post a festiuitate tanti Patris, quæ celebratur Idibus Octobris, ipse venisset, nonnullos super hoc hæsitare conperit. Cujus rei gratia, peracto solemnio, Rotomagum pergens de virtute facta utrumque parentem diligenter inquisivi. Qui mihi omnia, ut intimatum est, multis coram retulerunt, atque insuper parum, in quo res acta est, nobis presentaverunt; ac eum quoque ostenderunt, quam ipse accipiens in testimonium tam præclare virtutis ad monasterium detuli, veteris Fratrum, ne ulterius ambigerent, ostendi, sicque, ut in monasterio servaretur, eum Aditum commisi.

C In vigiliis quoque ejusdem Dominice noctis tres adhuc mulieres, devotionis suæ vota solventes. Epithus una, quæ Hildera dicebatur, de villa erat, quæ Tisurs nuncupatur. Hanc Chricus (qui sepulture sacre pro eo tempore aderat, ut responsi consultantibus daret, et venientes personas diligenter examinabat et earum infirmitates discenteret) inquirere solenter studuit, quæ diceretur, unde esset, quare candelam de tam longinquo deferret. At illa se per triginta menses contractam fuisse respondit, ac pro hoc S. Vulfranno, cum multa de virtutibus ejus a vicinis suis audisset, votum fecisse, atque illico meritis illius membrorum directionem quidem consentam fuisse, non tamen dolore ex toto caruisse : sed postmodum, cum ad sepulturam propius accessisset, et fideliter exorasset, omnino re-

cedente quo diu detenta fuerat dolore, et succedente optata sospitate, plenius in momento convalescere : et ideo tunc etiam rediisse, et vota se retulit gratanter persolvisse. Alia quoque mulier Ima vocabatur, quæ se de Clauziaco esse testabatur, hæc de cera capellum detulit, quem cernentibus multis qui aderant, super sepulturam Sancti deposuit. Requisita et ipsa caussam retulit. Nam mihi, inquit, diutius caput repentina oppressum infirmitate doluit, ut in tumorem turpissimum verteretur, nec aliquo remedio potuerit sanari. Denique S. Vulfranno votum pro hac re facere studui, et continuo sanitatem, quam amiseram, per ejus merita recepi. Quapropter huc accedere curavi, ac deferre quæ voveram deliberavi. At vero tertia ætate erat juvenula, et a Martiniaco villula, quæ vicina est urbi Rotomagensi, advenerat: huic nomen erat Herleus, quæ præ nimia infirmitate brachium amiserat, ita ut nihil omnino operari valeret: humerum namque humero tenuis illud occupaverat, et visu horrendum, atque ad omne opus imbecillum effecerat. Interea ubi audivit quæ Dei potentis gratia per S. Vulfrannum pessimo operabatur, in fide confortata, votum fecit, sicque sanitatem adipisci promeruit. Igitur candelam, ne voti sui rea fieret, composuit, ac sic, ut præmissum est, in supradictæ noctis vigiliis illam ad Sancti memoriam cum summa devotione presentavit, et Aditum, ut eam ardere permitteret, postulavit : sicque voto completo, et quæ sibi contigerant seriatim expositis, in suam rediit, Deum glorificans et Sancti ejus se patricio devote commendans.

16 Vir quidam, Hoshertus nomine, tam vehementer demonia vexabatur, ut cibum non esaperet, potum respueret, omnia vero insanæ loqueretur et faceret. Is ad Sancti suffragia perductus, non multo post sanitati pristinae, atque suo est sensui redditus. Nec potuit antiquus hostis in humano positus corpore, ubi Sancti atria contigit, diutius permanere, sed mox invasum domicilium coactus est divina virtute deserere, et ad sui damnationis reverti ergastulum. Mulier nihilominus, quæ dicebatur Gotzelvia, de possessione Beaugas, simili modo deducta est ad sancti Patris presentiam : hæc tamen pessimo agitabatur spiritu, ut vix valeret cohereri, aut aliquibus ligamentis, quinvis fortibus, diutius detineri. Nam etsi ligata fuisset, confestim viribus adjuncta demonia, vincula omnia disrumpebat, ac sic soluta miro modo apparebat. At tamen adducta a multis, licet renitens atque reluctans, post dies paucos, per Sancti merita gloriosa meruit perfecte curari, atque ita recepto sensu, quem amiserat, libera unde venerat rediit : nec ulterius vinculis indigni mancipari, quæ ab spiritibus malignis infestatione mernerat liberari. Sic mirum sanctus Pater Vulfrannus emetis operum suæ intercessionis novit impendere, ut et ingratis nec potentibus larga beneficia comprobetur saquis conferre. Nec facile est ad memoriam revocare, quot utrinque sexus personæ per orationes et merita S. Vulfranni a malignorum spirituum curatæ sint diversis temporibus invasione et inimica infestatione. Quisquis enim ad ejus sepulturam deduci potuit hujusmodi patiens inimicæ insidias, perfectam consecutus est tam in corpore quam in sensu medicinam, nec potuit sine salutis effectu redire, qui eo moritui pervenire.

17 Quidam homo, Stephanus nomine, civis et ipse Rotomagensis, pessimam inavetudinem incurrit, dissolutoque corpore in suis renibus lecto decubuit. Cujus talis erat infirmitas, tanquæ gravis debilitas, ut a strato suo nequiret surgere, nec dolorem attriti lateris mutatione relevare. Qui cum per tres continuos menses nihil melius proficeret : sed deterius agrotaret, prudenti tandem usus consilio, ad

Vulframi

d

*is more capitis laborans,**e morbo carens uru brachii.*

E

*liberantur encragementis**et energumana**et plures veriti temporibus.**Sanantur dissolutus renibus ac membris invalidus :**mulieres contractæ,*

A Vulfranni sepulturam proposcit se transferri, ac navali evectone per Sequanam Fontanellam usque deduci. Quo cum pervenisset, diebus illic undecim ante fores ecclesie in porticu jacens, divinæ pietatis gratiam fideliter quesivit, et desideratæ sanitatis remedium patienter sustinuit. Nec sua illum spes fefellit, neque desiderio concepta fides fraudavit. Venit interea dies votiva, tanti Pontificis honore solenni gloriosa. In ipsa itaque die præfatus æger inter cetera, quibus eadem festivitas jocunda refulsit, Deo sibi propitio, curatus est, ac de loco, ubi diu jacuerat, surgens, in pedibus suis stetit: deinde quocumque voluit, sine alterius javamine processit.

et puerulus
moribundus :

Quod videntes qui eum antea renibus resolutum noverant, ac in reliquis membris invalidum viderant, non sine ingenti lætitia mirati sunt. Aliquot vero diebus ibidem exactis, letus ad suos remeavit, multosque testes virtutis in se celebratæ dereliquit. Præterea Robertus Rotomagensis Episcopus seculariter vivens, quemdam filium Willelmum nomine habuit, quem adhuc puerulum propensius, ut assolet fieri, diligebat. Eum gravis nuper infirmitas arripuit, quæ per dies aliquot vehementer affecit: sed cum tenera pueri membra violentia doloris vehementer fatigaret, eo usque deductus est ut mortuus putaretur. Jacebat enim corpus immobile, clausi erant oculi, faciem pallor, labia occupaverat color, nulla spiritus vitalis signa in eo parebant, non habitus in naribus, non ullus sentiebatur flatus in ore. Cumque hæc misera mater absente patre fieri in parvulo graviter doleret, nihilque remedii superesse videret; tandem S. Vulfranni virtutumque illius, quæ jam fama vulgabat, recordata est. Unde continuo illum cepit tota mentis devotione invocare, et ut sibi filium, quem immatura mors jam videbatur occupare, suis orationibus et meritis restitueret, fideliter implorare. Deinde vovit, quod eum sibi in servum traderet, si ab incommodo præsentis liberaret. Quod ut actum est, puer oculos aperuit, et post hæc panem poposcit et accepit, nec multo post plene convaluit.

recuperantur
denarius
omnis us.

18 Alius quidam denarium solummodo unum habebat, quem non sine pudore mendicaverat: eum casu perdidit, requisitumque ubi posuerat non invenit: tristatus Sanctum fideliter invocavit, et ut sibi quod amiserat redderet devote poposcit. Quo facto paulo post nimum illum, non tamen illic ubi eum amiserat, invenit, et gratias Sancto, qui in tam parva re dignatus fuerat eum exaudire, rependit. At forte nonnulli super hoc risuri sunt, qui virtutem non nisi pro magnitudine rei pensare aut ignorant aut nolunt. Nobis autem tale hoc videtur, acsi invento auri pondo, quod perisset pauper ille exaudiretur, quia non in pretio, sed in facto miraculum constare probatur. Ceterum quanti constat sua diviti opulentia, tanti nihilominus cuilibet egeno sua paupertas. Nec minus profecto est pauperi unum amisisse denarium, quam diviti centum. Unde liquet magnum æque constare beneficium super invento, ubi non est minimum detrimentum in amisso. Quapropter nec inæquale sit gaudium, neque revera in aliquo differens est miraculum. Unde liquido datur intelligi, divinitus signa non pro rei æstimatione, sed pro fidei magnitudine mortalibus exhiberi: ac per hoc nulli debent videri, non magna, quæ fide obtinentur non parva. Quod si forte alicui ea videntur vilia, non tamen illis quibus optato accidunt, possunt esse non cara. Præterea referamus, quid cuidam ex monachis S. Wandregisili contigerit: cujus etsi minus grata est persona, non tamen facti minor gratia constat. Girardus enim nomine monachus, die quadam officium refectorii gerens, clavem perdidit sibi commissam. Quam cum per diversa

clavis perdit,

loca et in ipsa etiam sancta ecclesia quæsisisset, nec invenisset; vehementer timuit: et ideo ad sancti Confessoris patrocinium tota intentione contriti cordis confugit: et ut id sibi quod perdiderat suis sanctis meritis invenire obtineret, multa devotione postulavit. Et cum post hoc celebrantibus ceteris Fratribus Vespertinales horas secunda Dominicæ Nativitatis die interesset, et super hoc quod sibi contigerat aëlo ut lacrymas funderet, secum dolendo ingemisceret, nullique curderet sic inuentium responderet, ad Gloriam finito Psalmo de more se inclinavit, ictumque acsi ab aliquo lapide jaciente percenteretur, in adverso crure persensit. Cumque super hoc miratus retrorsum respiceret, nullumque ictus illius auctorem deprehendere quamvis curioso oculo posset, ad pedes aciem oculorum suorum deflexit, atque illic inopinato clavem quam perdiderat jacentem vidit: qua sublevata grates cum ingenti lætitia Sancto, quem invocaverat et auctorem suæ consolationis reputabat, devota mente rependit, remque ipsam continuo narrare curavit. In pago Caletensi ac possessione S. Wandregisili mulier quædam oviculas paucas, quas habebat, ad pastum ut assolet mane emisit, quas, cum hora competentis requisisset, non invenit. Unde cum vehementer timeret, ne luporum insidias incurrerent, S. Vulfranni Patroni sui presidium invocavit, et ut oves quas amiserat sibi restitueret, facto voto fideliter oravit. Cumque vicini ejus, qui eodem die suas similiter oves perdiderant, longe lateque quærendo discurrerent, et earum quasdam a lupis comestas, alias jugulatas per avia camporum invenirent, solæ pauperulo præfata oves post sex dierum circulum vivæ et integro numero, simulque uno in loco et absque ulla læsione repertæ sunt; nec potuit bestialis sævitia in eis aliquid præsumere, quas tali custodi mulieris devotio studuerat committere.

D
EX MS.

oves 6
diebus lupis
expositæ :

E

19 Juvenis autem quidam in territorio Elvoicensi hos ante dies Dominicæ Nativitatis ab hostibus captus, ad castrum, quod Dereasium dicitur, est ductus, ibique custodiae et vinculis est mancipatus: qui cum paucis diebus ibidem teneretur, et multa diligentia, ut nulla illi spes evadendi appareret, custodiratur: tandem inculit illi consilium, sancti Confessoris invocare presidium. Quod, ut proposuerat, cum fecisset, confestim pessulum ferri dissolvit, vincula soluta ceciderunt, liber ipse in medio apparuit. At illi qui aderant super tanta re talique miraculo attoniti, caussam diligenter inquirere ab illo ceperunt, et qualiter id acciderit studiosius percunctati sunt. Ille vero Sancti nomen Vulfranni se invocasse retulit, cujus etiam meritis se liberum ad stare confidenter edocuit. Tunc hostes illi, qui militem illum operant, et vinculis aggravatum sub diligenti custodia asservabant, audito Sancti nomine, atque pro eignita ejus virtute, quam jam longe lateque opinio vulgaverat, mitiores effecti, pro illius honore, qui in tali signo se eis dignatus fuerat manifestare, liberum illum miserunt quo vellet abire, nullum pretium deposcentes, nihil redemptionis deinceps ab eo expetentes. At ille, ut præmissum est, dimissus, festinus Fontanellam accessit, seque inimicam gentem periculumque quod incurrerat evasisse perdocuit, et grates Liberatori suo solvit, votoque soluto ad propria lætus rediit. Mulier quædam Fontanellam accessit, quam vehementer vexabat inimicus humani generis. Quæ cum parvo temporis intervallo intercedente curata fuisset; ad villam, quæ Campellier vocatur, ex qua venerat, rediit. Sed hanc repente Spiritus malignus iterato invasit, atque graviter, ut ante consueverat, torquere cepit. Mirati sunt omnes, qui huic spectaculo aderant, ac miseræ illi nullum jam remedi locum, nul-

lberantur
capitibus
vinculis ultro
solutis,

bis energu-
mena

lam

A lam jam gratiam superesse ulterius aestimabant. At divina pietas desperatæ dignanter adfuit, quæ Angelico illi ministerio salutis obtinendæ rationem revelavit, et in secundo Fontanellam rediret, sanitateque a Sancto speraret, imperavit. Igñtur ut Divinitus sibi ostensum fuerat, locum denominatum repetit, interest cum populo sacræ noctis vigiliis, præstolatur repromissa sibi hospitatis gratiam, quam paullo post expetiti Patroni meritis gloriosis, promeruit iterum adipisci. Denique in momento curata, sensum, quem amiserat, recepit: gratias egit, nec de cetero aliquam perpessa est infestationem expulsi hostis: sed in accepta sanitatis gratia deinceps permansit. Ecce, ut promiseram, mulieri desperatæ nec fidem habenti, salutis consequendæ divine pietatis affluit gratia, et languido illi, de quo prælocuti sumus, dedit suæ cæcissas salutis, quam expetere non poterat nec noverat.

Sanatur cæca

20 In eadem quoque villa juvenula quædam ocula penitus amisit, ita ut longo temporis intervallo nihil ex eo cerneret, et nullo remedi genere sanari posset. Interea mater ejus præ deformitate atque infirmitate filiam admodum ingeniosens, ac de meritis sancti Confessoris non imprudenter præsumens, oculi similitudinem cera, ut potuit, formavit, et in nomine **B** S. Vulfranni, extincto dilectæ sobolis oculo apposuit. Mira res! Confestim lux ibi negata, absque ulla dilatione amissima videndi officina reparavit: ita ut tam promptum esset puella: lumen recepisse, quam matrem votum cum fide fecisse. In prædicta quoque territorii Rotomagensis villa, que in salto, qui Rolonis-mara vocatur, est sita, alia mulier manum aridam habebat, quæ cum in nomine Sancti de cera manum fecisset, et votum promississet, illico manu restituta convalescit, et ad locum sepulture Sancti cum cetero voto accessit: repensis etiam gratiarum actionibus ad suam gaudens recessit. Vir etiam toto contractus corpore et omni amissa membrorum valetudine, spartum de stupa in honore Sancti ad suam longitudinem fecit, sicut non multo post directis membris solidatisque nervorum filis, in suo statu erectus stetit, et Dei omnipotentis gratiam, Sanctique sui gloriam ad præfatum accedens locum, magnificavit, atque gratias agens, in sua demum repedavit. Alia nihilominus mulier, Susanna nomine, membris omnibus contractis ad Sancti memoriam, ut voluit, accessit. Ubi cum post vigiliis Dominicæ noctis inter agendum Missarum solennia sermo de his, qui sanitatem receperant, floret, spectante populo surrexit, summoque in suis pedibus stetit: ac sic versa populo qui aderat in laudem Dei, his qua dicebantur fidei indubitatum fecit. Sub hisdem diebus alia puella ferme tetennis, Ascelina nomine, similiter toto contracta corpore, ducente matre sua illic advent; quæ sub eadem die erecta, plene convalescit, ita ut in ejus corpore, nulla omnino parent vestigia pristina infirmitatis.

habens manum aridam,

contractus,

alla contracta

tertia contracta

varia furio ablata recipiuntur,

21 Erat nubim quidam vir dives, Gunduinus nomine, in ejus domum fures ingressi sunt suffosso pariete. Qui dormientibus cunctis, qui in domo illa erant, ad arcem, ubi meliora ejus habebantur vestimenta accesserunt, eaque reserata, que invenarunt, nullo scilicet auferentes abierunt, que invenarunt, uxor illius ad locum, ubi Sancti sepultura virtutum gloria pollet, præparare stuluit: ubi super damno suo valde questu oravit, et votum cum devotio faciens, causam suam populo qui aderat intulit; et ut pro hac re Sanctum, ad quem confugerat, eruerent fideliter observavit. Cum igitur mane facta ab ecclesia illa cum plebe, que noctis vigiliis celebraverat, exiret; occurrit illi homo ignotus, multum subsarcinatus, qui velut amens, oculis labentibus,

tremetique corpore stupebat attonitus. Qui cum talibus indicibus deprehensus, diligenter discuteretur, nihil resistens substitit, deinde furtum quod latebat subinvolutum exposuit: sicut demum cuncta, quæ egerat cunctis, qui aderant intimavit. Tunc mulier præfata omnia, quæ perdidit, læta valde recepit, et Deo Sanctoque Confessori cum multa exultatione gratias obtulit, qui sic sibi absque dilatione supplicanti adfuit: fureque detecto amissa vestimenta sine aliqua diminutione restituit.

22 Alia nihilominus mulier juvenis ætate, sed cana fide, manum habebat contractis digitis ad omne opus invalidam, quam Sancto tandem votum facere studuit, si sibi gloriosis meritis suis obtineret apud Deum, ut ab illa mereret debilitate liberari. Erat autem de territorio Caletensi, et de villa, quæ vocatur S. e Humorine, dedicata vero sanctæ religioni. Voto itaque facto, ita plene ac perfecte sanata est, ut quod promiserat illico ageret, ac deinceps omne opus femineum sine aliquo impedimento infirmitatis opportune ac decenter explet. Præterea in pago Baiocassino villa / Tilliacus, puer quidam claris ortus parentibus, annorum octo dicebatur, qui gravi infirmitate deprehensus, ita intumuit ut toto corpore distentus tabesceret, atque a lecto per prolixum temporis intervalum surgere nequiret. Pro quo parentes ejus votum sancto Confessori facere studuerunt. Nec mora: puer dolore recedente, ac sanitate redente, turpi illa liberatus est corporis inflatione, et pristinae donatus incolunitatis. Sic itaque pius Pastor, atque gloriosus Christi Confessor Vulfrannus invocantes se ubique, suaque patrocinia fideliter implorantes consuevit audire, justisque eorum precibus ac votis annuere, infirmos sanitati restituere, periclitantes liberare, mæstos lætificare. Mihi quoque scriptori in oculum pulviculus eodem tempore incidit, et vehementer me afficere cepit. Propterea cum Sancti nomen tacita mente revolverem, meque, qui illius miracula scribebam, tale quid non debere pati mecum reputarem; uno oculo cæpi circumspicere cuiusdam Fratrum oculum mihi dolentem inspicendum purgandumque deberem committere. Cumque uni, qui mihi perspicacior aptiorque tali negotio volebatur, hoc ut ageret decrevissem me committere et credere, accessi manumque ut mihi illum converterem tetendi. Sed priusquam causam signarem, miro modo, mihi satis optato deler quævis repente, ita ut mecum rem mirarer, oculumque an doleret ulterius manu apposita conficans diligenter explorarem. Ubi ergo me ita sanum acsi numquam doluisse pensavi, gratias agens a Fratre, quem expetebam, recessi.

curantur contractio digitorum,

inflatio corporis,

dolor oculi;

23 Quidam homo S. Vulfranni misericordiam expetiit, qui in quosdam ministros incurrit. Hi autem equum, cui ille insidebat, eo dejecto rapuerunt, et hunc, eo super hoc conquerente, equitatio ceperunt. At ille cepit eos rogare, ut pro amore Domini et sancti Confessoris, quem expetebat caballum redderent, nec eum aliquo modo impedirent. Illi vero petitionem ejus contemnentes dixerunt, se domini sui servitium prius implere velle, et sic ei, si tamen eos sequeretur, reddere. Hæc ille audiens et spem ullam jam non habens, ex Domini clementia præsumit, et cum lacrymis ait: Sancte et electe Dei Vulfranne, placeat tibi, ut ab his hostibus equus mihi te devote requirenti auferatur? Fer, obsecro, auxilium, quem credo magni meriti apud Deum. His peroratis, confestim illi omnem vim corporis amittentes, acsi aliquo vinculo nexi divinitus, steterunt rigidi et immobiles. Cumque niterentur ultra progredi, nec vulerent; recognoscentes hæc sibi pro perfidia sua contigisse, ceperunt illum rogare, ut equum suum dignaretur accipere, et pro eis orare. Quo suscepto protinus

equum furati redduntur immoti;

A protinus ille absoluti, quo tendebant abierunt. Ille vero Fontanellam accessit : et hæc ita gesta cunctis audientibus narravit : et voto soluto, ad propria rediit.

carcer ultra apertus,

ægritudo molesta sublata.

24 Alius quidam ab hostibus captus est, et in custodia missus, qui S. Vulfranni meritum obviæ deprecatus est, ut sibi misereri dignaretur. Nec mora : illo orante, pessulum, quo vinculum ferreum firmabatur, dissiluit, et illum admodum lætificavit. Veniens autem Fontanellam vinculum illud, id est, boias serum detulit, et eas ibi in testimonium virtutis in edito suspendit, et gratias agens abscessit. Clericus quidam ægritudinem quandam incurrit, ita ut nec a lecto sororem, neque quidpiam operis per duorum ferme annorum curricula valeret exercere. Hic autem saniori consilio fretus S. Vulfrannum, ut opitulari dignaretur crebrius invocabat. Dum autem precibus devotis insisteret : non multo post sensit adesse virtutem Sancti, cujus auxilio ab incommodo liberatus, testis ipse virtutis extitit.

a Gualhelmus Comes, alius Dux, Normanniæ, successit Roberto 11 patri suo puerulus anno 1035, postea anno 1066 factus Rex Angliæ. — b Pagus Coletanius, vulgo Cauzensis in superiore Normannia versus Deppuni, ubi et vicus S. Justi in inappis Geographicis videtur. — c Sequenti hujus numeri sunt solum in nostro MS. Capellus pro galero aut paleo, usitatus apud Maltheum Parisiensem ad annum 1235. — e S. Honorina colitur in oppido Confluenta, ubi Orta sive Isara, in Sequanam defluit. Incidit eius Acta 27 Februarii. — f Ultra Cadomam duobus leucis versus Occidentem. — g In Officio S. Vulfranni, ubi id mense Februarii legitur, est additum : quos vulgus erravatores appellat. Foris indicantur ministri iustitiæ : sic ipse locus reorum supplicis deputatus Parisius vocatur la Greve.

B

Anno 1096 ob edictum Regi Babylonii, Christiani peregrini 300,

e Terra sancta redeuntis,

m tempestate maris vocatis SS. Vulfranno et Nicolao,

CAPUT III. Tempestas sedata : deperdita recuperata : incendium extinctum : morbi hominum et brutorum sublati.

Anno Incarnationis millesimo quinquagesimo sexto Bahylonius Rex Hierosolymam misit, Sanctumque sepulcrum, ut occluderetur præcepit, ac ne quisquam Christianorum in illud ulterius introiret, prohibuit. Quo comperto Christiani, qui ex omni terrarum orbe illic confluerant, tristati sunt : et quia devotionis suæ desiderium circa visitationem Sanctorum locorum ex more non poterant explere, graviter ingemuerunt. Habito deinde cum Patriarcha, qui sancto loco illi præerat consilio, de civitate ne caperentur maturius exierunt : cupientes antequam res innotesceret, urbes, per quas redeundi transitus erat, ne impederentur, excedere. Sed cum hujusmodi præceptum iam longe lateque pererebuisse perpendissent, ac per hoc terra illa se nullatenus absque discrimine exituros timerent, ad portum, quem vicinius adire poterunt, gratia effugii, quod in solo illis negabatur, velocius divertent. Ubi ut desiderabant reperto consilio navigii mare intraverant, dato quod ab eis petebatur sine mora navale : erant autem numero plus quam trecenti. Euntibus autem illis, cum jam secundo successu ac prosperis ventis prolixiora pelagi spatia cucurrissent, immensa exoritur tempestas, quæ vehementer eos vexavit atque diutius ne incipiam perficerent retentavit. At illi graviter angustati, ac ingenti pavore consternati, sicut ex diversis regionibus erant, ita nihilominus diversa Sanctorum nomina invocabant, non tamen aliquid proficiebant. Erat autem inter eos vir quidam non ignobilis Ausfridus nomine. Hic cum præfatis viris summa in necessitate constitutus, S. Vulfrannum fortiter invocare cepit, et veteres, ut idem agerent sollicite admonuit. At illi quos extrema perurgebat angustia et horrendæ mortis vicinitas exterrebant, una omnes voce simul inclamaverunt dicentes : Kyrie eleison, Sancte Vulfranne ora pro nobis : Kyrie eleison, Sancte Nicolæ ora pro nobis. Ad hanc vocem supplicationis expaverunt horribiles venti, ac

tempestas illa gravis, quæ solito amplius incanduerat, sedata quievit : ita ut nulli foret ambiguum tranquillitatem mari non casu rediisse, sed potius meritis Sanctorum, quos invocaverant. Verum enim vero præfatus Ausfridus cum post multas prolixi itineris difficultates in patriam sanus remeasset, hæc ita circa se sociosque suos acta fideliter narravit, Sanctumque Patronum suum Vulfrannum cum S. Nicolao vitam sibi ac salutem, in illo pelagi discrimine et hostili Paganorum terrore, protestatus est obtinuisse.

D EX MS. liberantur.

26 Sanctimonialis quædam, nomine Eulalia, Fontanellæ degebat : huic erat filia, quæ a quodam monacho pictacium accepit, in qui videbatur imago Salvatoris, quasi pendens in cruce, honeste expressa, et nomina ipsius descripta. Hæc itaque domum rediens secum detulit, matrique custodiendum ob reverentiam videlicet Domini characteris commisit. Quod mater accipiens aperuit, deinde adorato reverenter Salvatore in sua figura complicit, ac mox in lecto suo inter cervicale pulvillum ad horam reposuit. Interea vulpecula domestica super stratum dominæ suæ, ubi ipsa quoque frequenter jacere ac dormire consueverat, ascendit casuque parcamenum illud invenit : quod statim subripiens clanculo discessit, et in memore domi contiguo facta serobo humo operuit. Prædicta vero Dei famula paulo post ad stratum relictis, quod posuisse se caute suspicata fuerat, quæsit, nec invenit. Sciscitatur filiam, interrogat familiolam, omnes se habere negant. Proinde omnia, quæ in lecto erant, evolvuntur, omne etiam acus seu stramen, quod inferius jacebat, carptim discutitur, nec sic quod quærebatur reperitur. Interea frater ille depositum instanter reposit, perditum audit, nec credit : insistit vehementer, stomachatur, nec posse se eo carere profitetur. Itaque valde molestus in repetendo erat, et amaris sermonibus Dei ancillæ animam mœstificabat. Sic ille et alius dies transit : tertio vero die cum acrius exigendo commovisset, illa domum rediit, et super his vehementer anxia, cum redisset, flere cœpit. Tunc sanctimonialis illa altius suspirans, causasque illius tantæ molestiæ merito imputans, et perturbatis omnibus qui aderant, vulpecula, quam supra diximus inter eos, ut solebat decambulare cœpit. Tunc illa, Tu, inquit, mala bestia expilatrix semper et subdola, tu mihi hæc omnia fecisti mala, tu plane, non alius, furata, quod quero, extulisti, et alicubi, tu delodisti : ego vero tribulor, et toto corde ingemisco. At nunc te præmissa Dei omnipotentis virtute per gloriosum S. Vulfranni nomen conjuro, ut sicut vera sunt mirabilia, quæ per illum Divina misericordia operatur, sic nobis absque dilatione, quod abstulisti, referas, et damnum familiare, quod præsumpsisti, restituas. O mira Dei virtus ! o pretiosum et potens meritum Sancti ejus. Illico bestiola illa Divinam præsentis virtutem et invocationem, nec factam per Sancti nomen pertulit contestationem : sed confestim exiens in proximum nemus terram scabere cœpit, pictacium illud, quod absconderat deopertum ore tulit, cunctisque cerneutibus et attonitis coram vestigiis dominæ et altricis suæ relatum exposuit, ibique nullo rogente reliquit : in quo nulla omnino lesura erat, nihil corruptionis apparebat. Omnibus igitur super inventionem rei amissæ exultantibus, Dei ancilla, cui altior erat intellectus, in virtute sancti Patroni et meritorum gloria ejus amplius gloriabatur.

Pictacium, in quo erat imago Salvatoris a vulpecula atio delatum.

E

post triduum invocato S. Vulfranno refertur : S

recuperantur cives in fluvium d lapsum, fluminis

27 In villa, quæ Bodaliel nuncupatur, homo quidam, Anschetillus nomine, qui molendinum ibi super Olnam fluvium constructum sub censu tenebat. Is aliquando meatus aquarum, ut mos est obstruere exivit, et alias noto sibi artificio impetum

EX MS

A fluminis divertit. Cui officiodum vires suas studiosius impenderet, claves, quas cingulo negligenter appenderat, solute in aquas corruerunt : quae pondere suo, quia ferreae erant, ima alvei petierunt protinus. At ille, ut sensit, vehementer tristis effectus ingemuit. Quia vero multae erant aquae, et fluvius altus valde, nec facultas eiquirendi eas aliqua suppetebat, nec inveniendi spes ulla restabat; Sancti postulavit suffragium, quem jam multorum relato potentem didicerat gloria miraculorum. Itaque domum, Sanctum frequenter invocans, petit, nec multo post, petentibus qui molere habebant, ad molendinum rediit. Quod cum ut aperiret ascenderet, claves quas perdiderat vidit de palo pendentes : quibus visis inenarrabiliter gavisus est, et cognito tanti beneficii auctore, gratias egit, et munera reponnissa fidei devotione persolvere curavit. Sic sic nimirum superna pietas Sanctum suum invocantes in rebus etiam minimis nonnunquam exaudit, nec rem sed fidem attendit, neque vilitatem causae pensat; sed devotionem potentium remunerat.

curatur
brachium
laevum r**B**

28 Quidam civis Rotomagensis ab equo corruens brachium laesit, ita ut dolore gravi valde deficeret, et nihil operis exercere ex eo valeret. Quamvis enim sancti Confessoris auxilium poscere studuit, et mox impetravit : proinde cererum sibi brachium formavit, et ad locum sepulture Sancti cum multa devotione portavit. Et quia proprii corporis amissum recipere meruit membrum, cera figuratum in memoria tantae virtutis novus pectori instituit simulacrum, quod illi dedicando non immerito docerit, a quo sibi se reditum recognoscit. Praeterea muliercula quaedam utroque lumine privata luce deducta venit, quae cum in cryptam illius Ecclesiae descendisset, ad sepulcrum, in quo Sanctus antiquitus jacuerat, oravit : ibique statim per ejus merita, quem fideliter expetierat, illuminata, videns et letabunda recessit. In pago Oximensi villa est, quam vocant in eoque Colummelias, in qua quidam homo, Durandus nomine habitabat, cujus uxorem Alhedam nomine, morbus gravis in maxilla percussit, qui carniatus inde recessit : sed mox guttur illius invasit. Unde postmodum nigrae dexterae ejus latus obsedit, a quo nullo carmine demorsus transferri, nullo valuit malignitate aboleri. Porro illo in loco multos jam similis morbus atstulerat, et quisquis eo tactus fuisset, nullam evadendi vitae dispendii fiduciam habebat. Quapropter mulier praefata valde timens, non improvidenter sibi consuluit, suaeque saluti praevidens, Sancti nomen, omni carmine valentius, omni antidoto potentius, fideliter invocavit. Quo facto, mirum in modum morbus ille crepuit, nilens effecit, ex quo virus omne decurrit : deinde didor intolerabilis, qui jam ipsa torquebat vitalem, quievit : ac demum in paucis diebus sanato ulnere, obducta cicatrice, mulier plene convalevit, ac pristinae restituta est sanitati. Quod vir ejus videns et invocati Patroni beneficium evidenter intelligens, cum uxore sua votiva salutis illius munera gratanter persolvit.

extra
illuminatur,difficilis
morbus
depellitur,**C**

29 Jam verum illud, quod huc usque distulimus, qualiter videlicet sanctus Confessor uni suorum monachorum, cui Leduinus nomen erat, subveniret, atque operi suo intercessionis illi contulerit deliberavimus evolvere, litterisque ad futurorum tradere notitiam, quia et persona nota est, et res non parva prolebat. Eum igitur aliquando gravis admodum infirmitas, quae dysenteria vocatur, invasit, et longa viscerum tortura, atque inobesimenti fluxu ventris ita confecit, ut finem vitae adessa formidaret mortisque vicinia confinia se, jam gravi fractus molestia, contigisse speraret. Quapropter Sancti implorare patrocinium repente deliberavit, quia nihil sibi remedii humana cura praestare potuit. Accessit spe ergo re-

monachus
dysenteria
laborans

cuperandae sospitatis, et in vigiliis cujusdam noctis cum populo interfuit : sed nihil, ut volebat, sibi contigit. Venit etiam secundo et vigilavit, nihil tamen commodi retulit. Tertio autem rediit, et in medio turbae turbatus valde astitit. Ubi graviter conque-rens atque velut adversus Sanctum indignans, in auditu circumfusae plebis hujusmodi protulit verba doloris : Quidnam, inquit, est hoc, Pater sancte ? Quid agis ? Ecce de longinquo venientes suscipis, et ignotos aspicias, infirmos curas, languentibus mederis, et me servum tuum, qui tot annorum circulis servivi tibi, negligis : languidum non sanas, dolentem minime consolaris. Quantus honor est tibi, qui me turpi languore defecere conspicias, nec misereris : morientem spectas, et auxilium subtrahis ? Sed forsitan vis, ut eam, et ad sepulturam tuam inter pauperes istos resideam, in quibus nemo est, ut fateor, me pauperior, qui nihil meum prorsus habeo. Ne tamen pro hac re, quod desidero, non obtineam : ecce paratus sum ascendere, et in hoc ipso ceteris me coequare. His ita perturbato animo peroratis accessit, et pedem, ut sibi locum faceret juxta pauperulam, quae ibi sessitabat caeca, posuit. At illa indignans ductrici suae sibi propius assidenti ait : Amove hinc, quae so monachum hanc, qui sibi juxta me parat sedendi locum : Cui illa, Quomodo, inquit, nosti, quod iste monachus sit. Tunc illa, Bene, ait, novi, quoniam video illum oculis meis, nam et tres candelas hic conspicio ardere, populumque circumstare. Ad haec illa respondit : Surge ergo, et da locum alius, quando, ut dicis, visum, quem amiseras recipere meruisti. Quod cum monachus ille audiisset, altius ingemuit, dolorisque verba ingeminans, sic ait : Sic Pater Vulfranno placuit tibi : ecce vetulae isti puillo post morturae lumen reddidisti, et propter hoc, quod te expetiit citius indulxisti, quae modo venit, ac jam recessit, nec saltem gratias egit : mihi quoque servo tuo, qui ab ineunte aetate tibi haecenus deserviivi ecce tertio venienti gratiam differens huc usque impertiri. Ecce hic, unde surrexit, residebo : nec plane recedam, quo usque gratiam promerueram. Sic ait, atque in pavimento juxta Sancti sepulturam se locavit. Ubi cum aliquantisper resedisset, somno gravatus paululum obdormivit. Interea, ut sibi visum est, S. Vulfrannus albis indutus, pallio amictus, apparuit quasi per majorem fenestram ingrediens a parte Orientali : qui propius assistens, ait illi : Vade, aquam tibi posce, qua hesterno die hae fuerunt Sanctorum reliquiae, ex qua securus bibi, ventrem dilue, sic pristinae donaberis sanitati. His dictis, sancte dexterae digitos, quasi aquam respergens, super illius vultum excussit. Sicque Frater illi experefactus, visione cum somno recedente, lactus surrexit : nec eum ita resedissem penituit, qui sanitatis gratiam, Sanctique visitatione promeruit. Qui cum primo vigilasset, faciemque suam manu adnotata fricasset, guttulas illas aquae, quae se a Sancto respergi in somnis vidit, miro modo etiam in suo corpore forantes visibiliter sensit. Petita itaque aqua, Reliquiarum attractu sacra, et accepta, ventrem diluit, visceraeque ex ea potando, ut sibi fuerat imperatum, infudit. Sicque actum restitutus sanitati, inde recessit.

scipius
S. Vulfranni
operi
implorat,pletheculae se
immiscet :
12locum caecae
illuminatae
occupat :a S. Vulfranno
apparente
juxta bibi
aquam qua
lote reliquiae,**F**

et sanatur.

Abbatissa de
sanitate
desperata.

30 Praeterea non est omittendum, quod Sancti monialis quaedam, religiosa valde et prudens, de semetipsa retulit : quae in loco, qui Pratelus antiquitus vocatur, in comobio Virginum gubernatrix constituta, suscepit regiminis officium, et magnifice gessit. Nobis, inquit, S. Vulfrannus bene compertus est, suamque in meo pectore memoriam aeternaliter fixit, et amoris sui reverentiam pro his, quae ipse operari in me dignatus est, in corpore meo indeliblem collocavit. Contigit enim mihi infirmari, paulatimque cres-

cente

A cente dolore vehementer prægravari. Interea lecto penitus prosternor, nec aliquid officium divinæ ser- vitutis sive ministerium curæ pastoralis assumere prorsus permittor. Erat mihi horror gravissimus cibi et potus, somnus etiam meis oculis omnino negalatur. Nulla itaque requies mihi indulgebatur in die, pausa nulla dabatur in nocte. Quapropter in toto ita corpore afflicta eram, et omnibus membris resoluta, ut solam mortem operirer, nullus de vitæ meæ longiori spatio spem haberet. Interea chorus Sororum perturbabatur: conventus omnis ingenti cura sollicitabatur. At ego omni humano præsidio destituta, ab omnibus jam desperata, reminiscens eorum, quæ de virtutibus B. Vulfranni diliceram, ingenium, et orationis verba ex intimo cordis affectu profudi, dicens: O Pater sancte et Deo dilecte Vulfranne, qui Deo omnipotenti in hac mortali vita constitutus fideliter servivisti, sicut testantur mirabilia, quæ operaris in terris; exaudi me, quæso, ancillam tuam supplican- tem tibi, et gloriosis tuis meritis releva dolorem corporis mei. Ago in me, obsecro, quod in aliis con- suesti operari, nec mihi deneges, quod multis contulisse comprobaris: fac me voti mei compotem, tuæ virtutis testem. Ubi oravi, continuo divinam sensi virtutem, atque invocati Patroni celerrimam opem: nam illico in somnum soluta quievi, et exprorecta in lecto resedi. Post hæc cibum petii, oblatumque a Sororibus accepi. Quid multa? Die eadem a stratu, in quo diutius recubans deficiebam, surrexi, et necessaria monasterii, sicut consueveram, disponere cœpi. Sic S. Vulfrannus mihi adfuit, sic orationibus suis et meritis beneficium sanitatis indulsit, dolores abstulit; languorem amovit, exclusit mortis periculum, utriusque salutis refudit medicamentum, nec ulterius priores dolores sensi, quos cœlitus infusa sanitas eliminavit.

eam recipit:

incendium
frugum
sistitur,

nullo
remanente
eius vestigio.

equus furio
abductus,

31 Exacta vero æstate et frugibus jam collectis atque in horreis reconditis sive per pyramidas congestis, die quadam gravis tonitrui subito increpuit, et aer ipse crebris convulsationum splendoribus intermicuit: quorum terror corda mortalium graviter, ut assolet, perterruit. Et ecce concussis elementis, fubem per nubila delatum, repente ruit, et manipulos foris aggestos accendit. Interea famuli domus vicine videntes caelestis incendiæ flammas, illico cucurrerunt, et eas extinguere conati sunt, nec valuerunt: nam quanto magis faciles culmos commovebant, tanto fortius in arenti materia ignis ille refusus regnabat. Cernentes itaque omnes suos conatus irritos fieri, cum ingenti voce S. Vulfrannum cœperunt invocare, et auxilium in tali periculo implorare. Confestim igitur miro modo ignis ille Sancti meritis victus cecidit, flamma sopita quievit, nec aliquid ulterius contuit, ubi sanctum nomen in ore fidelium consonuit, et in augmento miraculi mira res subsequuta apparuit. Nam ex illa hora in illis manipulis, in quibus antea ignis accensus arserat, nullum combustionis signum apparuit, non faville indicium ali- quod remansit. Quod cum domino revertenti de expeditione in qua tunc abierat narrasset famuli, laetus gratias omnipotenti Deo retulit, et gratiarum actiones, Domino et S. Vulfranno Fontanellam proficisvens pro tanto beneficio rependit.

32 Quidam miles, Rodulphus nomine, in Oximensi pago equum magni pretii habebat, quem se amisisse dolebat. Quidam namque ex eorum hominum genere, quos vulgus Corbellos vocat, equum quasi suo domino, qui ad villam erat, apud curiam ducendum accepit, ut latro perfidus, ut furaretur, disposuit. Cumque miles ille domum rediret, et equum non inveniret, et quod gestum fuerat audiret, vehementer anxius cœpit atque animo deficere: quia prorsus ignorabat quoniam abeuntem deberet furem

prosequi et investigare. Itaque hæsit animo, quidque super hoc sibi agendum esset secum tractare cœpit. Cui id consilium incidit, et res efficacior visa est, ut S. Vulfranno causam suam committeret, et illi pro hac re votum faceret. Jam enim in partibus illis nomen S. Vulfranni celebre erat, et singulare commo- dum putabatur, eum quemque in suis incommodis invocare. Igitur ut deliberans S. Vulfrannum invo- cavit et votum fideliter repromisit, sicque de cetero nusquam progrediens, nullum suorum pro hoc ali- quo dirigens quievit, totamque spem suam in Dei misericordia Sanctique sui adjutorio posuit. Accidit ergo, ut sub iisdem diebus, quibus miles præmissus equum perdiderat, duo equites ex quadam munitione exirent, et expleto deputate sibi custodie tempore ad propria redirent. Hi præfatam latronem super equum residentem in itinere, quo revertebatur, of- fenderunt, ac primo a longe dubio aspectu, incerti quis esset vel quid in via homo immobilis et stupi- dus ageret, mirati sunt. Appropinquantes vero equum sessoremque recognoscunt: quid illic faceret, cur aut quando venerit, diligenter perquirant. Ille per- cunctantibus omnia refert, culpam fatetur, indicat poenam, impunitatem se non facit. Fugisse se anique domui sellare abduxisse dicit: ultra se progredi non posse rigentis equi et lumi adfixi impedimento, at- que offensa suis oculis tetra tenebrarum caligine ob- sistente, profuit. At illi furem mortificibus diets cogunt, sicque facti admiratione stupentes, emballum dejecto sessore recipiunt, secumque rediunt, et commilitari suo, qui eum amiserat, sine mora resti- tuunt: acta edocent, de miraculo non tacent. Illi Sancti beneficium, cujus auxilium poposcerat, fide- liter recognoscit, gratias agit, promissa per-olvit.

immobilis
redditus,

E

et restituitur:

alios subito
incendio
prostratos

F

sanatus;

33 Præterea quædam sanctimonialis, quæ in quodam monasterio juxta urbem, quæ Lipos nominatur, constructo, quibusdam saceris præerat Virgini- bus, Advena nomine vocabatur. Hæc exigente qua- dam necessitate, aliquando in pagum Oximensum proficiscebatur: cujus equum repente gravis morbus occupavit, ita ut ultra progredi, nullatenus valeret, nec domine suæ officium evectiois consuetæ præ- here posset. Tunc illa morens equo descendit, et per aliquot horarum spatia orientem potius quam convalescentem sustinuit. Casu quidam monachus, Hubertus nomine, eodem pergens itinere, præfata sanctimoniali se adjunxerat, et hæc quæ fiebant, compatiens illius dolori et corde multa pertractans, considerabat. Sed cum videret illam paratam sibi alio equo inde velle discedere, et eum quem dira neces- sitas urgebat ad mortem illic deserere, de quo nulla spes vivendi sibi videbatur superesse; propius ac- cessit, et quia stupida deerat unde faceret quod vide- bat, nam procul a villa aberant, ejuendam ex famulis illius ligamina de cruribus solvens, equo adsistit, perque longum ejus a capite usque ac caudam me- rrens, spectantibus qui aderant votum S. Vulfranni fideliter fecit. Mira res! Illico equus ille semivivus recepta sanitate a solo surrexit, et, acsi nihil mali perpessus fuisset, herbam campi emctis mirantibus carpere cœpit. Proinde omnes admodum gavisi, grates Deo omnipotenti Sanctoque Vulfranno repen- derunt, pro ejus meritis tantam virtutem in sua ne- cessitate ostensam experti fuerunt. Nec mora. Illi Dei ancilla consueto subsellio subvecta, quo dece- verat, pervenit, ac demum explicitis quæ volu- erant, eodem vehiculo ad cellam, unde processerat, lata repelavit. Et vero evolutis aliquot diebus, quidam juvenis, cui nomen Gaufridus erat, prædictæ Dei famulæ morens tristisque retulit, quod equus suus, quem valde carum habebat, moriretur. Jam enim a stabulo multorum conatu per crines atque pedes ab- tractus, jacebat in platea morti vicinus. Quod ubi illa

XX MS.

A illa audivit, moerentem sermonibus, quibus potuit, consolata, similiter sibi contigisse intimavit: atque ut S. Vulfranni praesidium imploraret perdocuit. At ille his auditis, domum festinus petiit, et ut instructus fuerat, stupam multis mirantibus poposcit, qua retorta, jacentique equo per longum applicata, votum facere curavit. Nec mora aliqua intercessit; a solo caballus ille se excutiens assurrexit, ac cernentibus omnibus qui aderant, ad stabulum, unde pene mortuus eductus paulo ante fuerat, nullo monitore rediit, et fœni pabulo quod invenit cœpit vesci. Quo viso, dominus ille multo gaudio perfusus, vota pro tanto beneficio S. Vulfranno persolvere maluit, et gratiarum actiones Deo, qui in Sanctis suis est mirabilis, devote rependit.

item alius
equus
moribundus,

bos pro
morbo
derelictus,
subito surgit
sanus.

34 Præterea bos cujusdam, qui Turchitullus dicebatur, morbo inopinato tactus, sub jugo corruit, diuque moribundus lorisque solutus in terra jacuit. Cumque nulla ulterius spes homini adesset, quod bos suus de cetero viveret, vocata conjuge, Albreda nomine (ipse enim cum ceteris bobus carrum, ut potuit, ad villam duxit) ait illi: Vade in sylvam cum mercenario, bovem nostrum tibi require in loco, a quo mox detracto corio festina redire. At illa concita perrexit: animal adhuc pene mortuum invenit. Verum nihil cunctata, sed prudenti consilio freta, immentisam Dei clementiam supplicii cordis affectu implorat: dehinc S. Vulfranni nomen flebiliter invocavit, etc., ut sibi bovem suum pretiosius meritis suis restituere dignetur, exorat. Itaque jacenti pecundi appropriat, et a summo cornuum ejus usque ad ima elunium accepta mensura in honore Sancti, pari longitudine votet candelam. Necdum illa manus amoverat, et ecce repente bos, qui antea pene exanimis jacuerat, caput erexit, cervicem excussit: ac sic demum, domina mirante et lacrymas præ gaudio fundente, a tellure surrexit, et viridia juxta se tanquam nihil dolisset, alacriter abingere cepit. Tunc ista ingenti ovans lætitia, et gratias Deo omnipotenti atque Sancto ejus, qui sibi misertus fuerat, devote rependit, et ad vicum cum suo animali est reversa. Item itaque marito diligenter exponit, votum declarat: ille super hoc satis lætus effectus divinam miratur clementiam, Sanctique Vulfranni prædica meritorum potentiam, nec multo post Fontanellam venit, gratias egit, votum solvit, rem, at gesta fuerat, pandit, sicque domum plenus gaudio rediit.

35 a Puerulus quidam ex urina petram contraxerat, perque dies plurimos oculo meatu vesicæ, plerumque sanguinem videbatur elicere: cujus doloris nimietate modo miserabili frequenter vociferans, ita per curriculum hebdomadae aggravatus est, ut subitiori pararetur. Interea dolor tenere sobolis ipsa viscera pertransibat patris genitricis, Porro patris jussa mater retorta filio pueri renes circumcinxit, plurimumque de Dei clementia Sanctique Vulfranni præsumentes, non medicum secantem quesierunt, sed ipsi Sancto tota cordis devotione precæs fiderunt. Mox miram dicti: infantulus ille petram minxit, citissimeque toto corpore convalescit: quam petram postmodum pater nobis ostendit, puerumque suo liberatori in servum contradidit. Alium quemdam simili contactum molestia, pater expenso in medicis pretio fecit incidere: sed studium illorum nunquam desiderium sinistra cessasse indoluit: nam puer incensus in mortem pene est resolutus. Super quo pater incurrere vehementissime formidantes, sancti Confessoris advocarunt praesidium, quod nulli credebant deesse devota potentiam. Quod plura et obducta citætræ vulneris, puer Dei misericordia lotus convalescit.

alios post
incisionem
moribundus
sanatur:

39 Et vero quoniam pauca hæc pluribus omissis

utcumque explicuimus, nec omnia, quæ gesta sunt, D virtutum insignia nostro prosequi stylo sufficimus, ^{concl. sig} ne modum plura innectendo videarum excedere, ^{opusculi.} dicendi finem facere decrevimus. Jam vero oratio nostra ad sanctum Patronum nostrum lactenus est vertenda indeficienter.

a Hæc duo miracula solum sunt in antiquo MS. nostro.

TRANSLATIO CORPORIS

Fontanella Abbavillam.

SI. An idem S. Vulfranni corpus fuerit Gandavi. Solennis ejus ibi veneratio.

A cturis de Translatione corporis S. Vulfranni ad civitatem Abbavillanam, necessario inquirendum est, num illud ipsum corpus ante fuerit delatum Gandavum, et in celeberrimo S. Petri monasterio, Blandino appellato, depositum. Est autem 2 Scriptorum historia Francorum apud Andream de Chesne Chronicon de Gestis Normannorum in Francia, et in his pagina 325 ista leguntur: Anno Domini MCCXLVI pyrati Danorum Fresiam advenientes, provincias et ecclesias vastaverunt et populum in eis occiderunt. Quod audientes Flandrenses, vicinarumque urbium Pontifices et Abbates, cum Sanctorum suorum reliquiis ad Sanctum venerunt Audomarum, quia muro valido et turribus atrium ejus divina providentia munitum erat. Isti sunt Sancti, qui propter persecutionem illam pervenerunt ad idem castrum, SS. Bayo, Wandregisilus, Ansbertus, Vulfrannus, Wasnulphus, Piatas, Bainus, Winnocus et Austreberta Virgo, et quadraginta annis eorum aliqui ibi permanserunt. Hæc ibi, quæ in Gestis Normannorum ante Rollonem Ducem pag. 2 habentur, nonnullis sub finem sic antatus: Isti sunt Sancti, qui propter persecutionem illam convenerunt, S. Wandregisilus et SS. Vulfrannus, Ansbertus, Bayo, Walnulphus, Piatas, Bareius, Winnocus et S. Austreberta, et XI annis ibi fuerunt. Additurque ex fine Codicis eo translata esse, atque ideo sunt perthesi inclusa, cum ubi his diversa narrentur illo anno a Normannis in Frisia et Britannia Gallica perpetrata: unde signum est ea imprudenter sub finem Codicis relata, et ab priore auctore suæ historię inserta. Mericus lib. 2 Annalium Flandriarum ista solum tunc gesta scribit: Anno MCCXLVI Corpora SS. Bavonis et Pharaillidis Enckeriensis Abbas Gandensis ac Frangenus Prætor metu Normannorum transportaverunt ad castrum Fani Audomari. Dein anno MCCXLVI Tassardus Gandensis Abbas corpora Divorum Bavonis Pharaillidis ex castris Divi Audomari terrore Normannorum Laudunum transtulit. Postea in Arnulpho Magno Comite Flandriarum ista habet: Anno MCCXLVI Arnulphus cum Gerardo Cellensi, Abba Gandensi, corpora Divorum Bavonis et Pharaillidis Lauduno Gandavum retulit. Hæc Mericus ex antiquis Chronicis Gandavensibus, ex quibus fabula supra indicata evanescit, ac certiora inquirendi locum præbet.

Non fuit
corpus
S. Vulfranni
cum aliis
corporibus
Sanctorum
anni 846
Antiarum
delatum

E

2 Historiam miraculorum S. Wandregisili graviter scriptam a monacho Fontanellensi, habemus ex tribus antiquis codicibus MSS. in qua de Translatione hujus et S. Ansberti, cui ille videtur interfuisse, ista describuntur: Anno Karoli Regis XVII, scilicet Christi MCCXLVI, ut ex adjunctis liquet, Sanctissimi ossa piique cineres egregii Confessoris Christi Wandregisili ac Sancti Presulis Ansberti, ob metum et conculcationem nefandorum Gentilium, de Fontanella monasterio propriis effossa sepulchris ad villam Bladulphi deportata sunt, inde ad ecclesiam S. Petri, vicinam Quentavico, tum ad villam Walbodegum, inde iterum anno MCCXLVI ad ecclesiam S. Petri, unde iterum rursus in Walbodegum. Postmodum Anno MCCXLVI corpora SS. Wandregisili et Ansberti Confessorum venerunt

Fontanellam
depressis
corporibus
SS. Wandregisili
et Ansberti
anno 853

A venerunt ad Carnotensem urbem etc. Quæ aliquando latinis deduximus ad Vitam S. Ansberti, integre daturi XXI Julii ad Vitam S. Wandregisili. In qua relatione frequentissima mentio fit SS. Wandregisili et Ansberti, nulla S. Vulfranni: quia hujus corpus Fontanelle adseruatum est: et tempore Gerardi Abbatis inventum, capsæ argenteæ impositum, et anno MXXVII magna cum solemnitate translatum: quoniam plurimus claruit miraculis, uti ea ab auctore coarvo et in pluribus teste oculato descripta jam dedimus. Interim, ut ad Gaudenses redeamus, Carnuto corpora SS. Wandregisili et Ansberti primo Bononiam translata fuere, ac postmodum anno DCCCXLIV Gandavum ad dictum monasterium Blandinium. Creditum a posteris adfuisse ossa S. Vulfranni, quod tam hujus, quam aliorum referantur in MSS. Chronicis sacræ vestes atque vasa translata, quæ sic repræsentant: De reliquiis dictorum Sanctorum nobiscum detulimus, de casula S. Wandregisili, capellum etiam capitis ejus, unamque ex caligis ejus, subtulares, spartam, partemque illius crucis, quam alio ligno inseruimus, et auro argenteoque decoravimus. Hæc vero sunt, quæ de S. Ansberti habemus reliquiis, tunicam ejus, et partem ipsius casulae, marsupium vero et anaphum, seu pyxidem atque cultellos. Ex S. Vulfranni Dalmatica, pars est apud nos maxima, et cultellus cum vagina.

B Hæc ibi, e quibus videtur arrepta ansa erroris, quo tradiderunt posteris etiam corpus S. Vulfranni Gandavum translatum.

3 Fuit interim post inventum hujus apud Fontanelles corpus magna hos inter et Blandinienses monachorum communicatio. Nam cum Robertus præesset Fontanellensibus Abbas, ad conobium S. Wandregisili relatum fuit, de monasterio S. Petri Blandini montis juxta Gandavum in Flandria, brachium ejusdem Sancti cum multa miraculorum gloria: uti ex Tabulis MSS. Fontanellensibus refert in Neustria pia Arturus du Monstier in dicto Roberto XXXI Abbate, qui cum ab anno MCLVII præfuisset Fontanellensibus usque ad annum MXXVI, institutus est Abbas Parisi in monasterio S. Germani de Pratis. Legitur in serie antiqua Breviarii Fontanellensis XVI Kalendis Julii solemnitas brachii S. Wandregisili, scilicet recepti, ut nobis per Fredericum Flovium Societatis Jesu Sacerdotem Rotomagi residentem indicatum est. Hinc licet inferre, cum monachi Blandinienses tunc potuerint scire, in sua ecclesia corpus S. Vulfranni non adseruari, quidni petierint aliquot sacra ossa ejus, ut, si forsitan ejus apud se cultum venerationemque habuissent possent securius progredi, aut certe, si ante non fuissent venerati aliquo Officio Ecclesiastico, possent incipere et honorare tertium Patronum monasterii Fontanellensis: cujus duas præcipuos Patronos, Sanctos, inquam, Wandregisilium et Ansbertum, ob sacra eorum corpora ibidem adseruata, venerabantur. Certe in Officiis propriis Blandiniensis monasterii habet S. Vulfrannus XX Martii Officium sub ritu duplicis majoris, et XV Octobris ob corporis primam elevationem iterum sub ritu duplicis. Præterea ob Translationem SS. Wandregisili Ansberti et Vulfranni XXXI Martii recitatur Officium sub ritu duplicis minoris, quam Translationem supra ostendimus de duobus prioribus, non de S. Vulfranno, dici debere: quod idem arbitramur decendum esse de solemnitate sub duplici majore, quæ celebratur in Septembris. Hinc in nominibus Martyrologis Gandavo attribuitur, etiam in MSS. Bruzelliensi S. Gudulæ et Treverensi S. Martini, et aliis postmodum excusis.

§ II. Abbavillæ ecclesiæ dux S. Vulfranni, corpus hujus eo delatum, nuper ostensum. Veneratio sacra.

Abbavilla XVI Abbatisvilla, Picardiae civitas est, ad Martii T. III.

Sommonam fluvium in Ponticensi Comitatu sita: cujus magnitudinem et elegantiam, quando eam aliquando ingressi fuimus, admirati sumus, cum et ipsa civitas, templorum etiam et monasteriorum multitudo et magnitudo nostram opinionem superaret. Patronus hujus civitatis est S. Vulfrannus, cui duplex in ea est dicata ecclesia; altera parochialis, Chanssæa sive Adaggerem cognominata, in antiquæ civitatis parte sita; altera raque primaria est Collegiata olim Deiparæ Virgini dicata, in qua corpus S. Vulfranni adseruatur, ex monasterio Fontanellensi, ut traditio fert civium antiqua, eo sub Comitibus Ponticensibus deportatum, cujus donationis et translationis chartæ perierunt. De antiquis Comitibus Pontificensibus legi potest Adrianus Morlerius in Synopsi illustrium familiarum Picardiae: multos etiam recenset Ignatius Josephus de Jesu-Maria in Historia Ecclesiastica civitatis Abbavillæ et Archidiaconatus Ponticensis, qui lib. I cap. 24 refert funditionis XX Canonum diploma: ex quo excerpta hæc damus? Ego Joannes Comes Pontivi... notum facio, quod ecclesiam S. Vulfranni ad titulum Capellanorum antiquitus ædificatam, et beneficio antecessorum nostrorum dotatam et fundatam in duodecim Capellanos. Nos igitur divina inspiratione commoti, ob salutem animæ nostræ fecimus, instituimus et Deo dicamus et B. Vulfranno viginti Canonicatus et præbendas... quas statuimus et ordinamus esse cura Capellanis ejusdem ad honorem Dei et ampliationem divini cultus in eadem ecclesia S. Vulfranni... Signavi sigillo meo anno Incarnati Verbi MXXI. Forsitan anno MCLXI aut MCLXXI scribendum; nam Wilelmus Bellesmerus, cognomento Talvas, dicti Joannis pater, traditur anno MCLV et MCLIX varios possessiones Cisterciensibus monachis, et Abbatie S. Judoci donasse. Inter antecessores dicti Joannis reperitur apud Morlerium Wido sen Guila, per quem donatio aliqua fundorum prope Dolendium sitorum, facta est monachis Cluniacensibus anno MXXV, et idem aut certe filius dicitur anno MC fundasse Prioratum S. Petri in Castris loco juxta Abbavillam: ad quæ tempora arbitramur referendum esse translationem corporis S. Vulfranni ac fundationem duodecim Capellanorum. Iterum Joannes II Comes Pontivi et Monstrolii cum Beatrice uxore ultra viginti Canonicatus, quos pater ejus fundavit, dotat sex alios Canonicatus ob salutem animarum suarum et Willermi filii, anno MXXXVIII, uti diploma habet cap. 25 in dicta Historia Abbavillana, sed simili annorum errore, ut videatur scribendum anno MCLXXXIII, aut quid simile. Nam Beatrix fuit filia Anselmi Canduveni, Comitis S. Pauli ab anno MCLII, ut ex anno MXXXVIII non fuerit prognata, quæ tamen hic censetur habere Wilelmum filium aliquo modo adoptum, cui dedit Philippus Augustus Rex in uxorem sororem suam Alesiam filiam Ludovici VII seu Junioris Regis Francorum ex Alesia tertia uxore. Hujus Wilelmi tempore impositum est corpus S. Vulfranni capsæ argenteæ a Richardo Episcopo Ambianensi (qui in ea dignitate vixit ab anno MCV ad annum MCCXI) uti ex hoc authentico instrumento constat.

5 Anno Dominicæ Incarnationis millesimo sexcentesimo sexagesimo secundo, die vigesima prima Maii, quæ incidit in Dominicam post Ascensionem Domini nostri, regnante Ludovico decimo quarto Francorum et Navarreorum Rege Christianissimo, Nos Franciscus Faure miseratione divina et Sanctæ Sedis Apostolicæ gratia Ambianensis Episcopus, dum Abbatisville tunc temporis in cursu visitationis nostræ dioceseos dies aliquot immoraremur; postulatione Nobis facta ex parte dilectorum Decani, Canonorum et Capituli Ecclesiæ Regalis et Collegiatae S. Vulfranni, et omnium Magistratum Ordinumque urbis, ad dictam ecclesiam accessimus

D Abbavillæ

sunt 2 ecclesiæ S. Vulfranno dicatae,

ejus corpus eo olim delatum:

Canonicorum collegium institutum:

E

et auctum.

F

Anno 1662 aperitur capsæ reliquiarum S. Vulfranni:

mansiit S. Vulfranni, et levatum anno 1027.

cujus dalmaticæ et pars, cultellus et vagina Gandavum delata:

on seculo XI aliqua sacra ossa eo portata?

Veneratio ejus varia

A hora ferme octava matutina : et capsam argenteam in qua reconditum erat corpus Sanctissimi Vulfranni Senonensis Archiepiscopi, Abbatisville Patroni meritisissimi, (numquam alias, quantum omnes meminisse poterant, detectam, ex quo pia antiquorum Pontivi Comitum liberalitate sacrae illae Reliquiae in eam urbem translatae sunt) aperiri coram Nobis curavimus, praesentibus et id obnixè requirentibus viris omnibus Primatibus civitatis ex utroque Ordine tam Ecclesiastico quam seculari. In qua capsula statim deprehendimus duas schedulas ex pergameno, suo utramque munitam sigillo integro; alteram scilicet datam a Reverendissimo Domino Richardo Ambianensi Episcopo, cujus tenor est qui sequitur: Richardus Dei gratia Ambianensis Episcopus, omnibus praesens scriptum vestris salutem in Domino. Noverit universitas vestra quod per manus nostram, coadjuvante Spiritu sancto, repositum est hoc sacrosanctum Corpus Beatissimi Vulfranni Archiepiscopi et Confessoris in hac capsula, temporibus Nobilis Viri Wilhelmi Comitis Pontivi anno Verbi Incarnati millesimo ducentesimo quinto. Alteram vero schedulam a Comite Pontivi Wilhelmo, cujus etiam hoc est tenor: Wilhelmus Comes Monstrolii et Pontivi omnibus praesens scriptum vestris salutem et dilectionem. Noverit universitas vestra, quod per manus Viri Venerabilis Richardi, Dei gratia Ambianensis Episcopi, repositum est hoc sacrosanctum Corpus Beatissimi Vulfranni Archiepiscopi et Confessoris in hac capsula temporibus meis, anno Verbi Incarnati millesimo ducentesimo quinto. Deinde ex eadem Capsula Codice antiquum manuscriptum ex pergameno extraximus: in quo Latino idiomate descripta continentur vita et miracula gloriosi Pontificis Vulfranni, auctore Jona monacho Fontanellensi: quoniam vita et miraculorum descriptionem accepisse se ipsa refert ab Odone Frisone etiam monacho Fontanellensi, qui et ipse sese profiteretur esse liberatum ab instanti mortis periculo per insigne miraculum S. Vulfranni, cui ipse Ovo postea semper adhesit individuus comes ad mortem usque.

B Deinde coram omnibus de eadem capsula protulimus sacculum ex lino una cum sindone ejus, in quo sacerdos continebatur alius ex panno pretioso purpureo floribus variis intertexto, et auro addito ad texturam circa sacculi lumbam, quem funiculus ex serice viridis coloris constringebat. Ad cuius aperturam sacculi non sine admiratione visa sunt omnia ossa corporis humani, eximie, ut apparebat, statura, etque integra et solida. Dumque omnes qui aderant viri primarii suo ordine accederent, sacras Reliquias magna cum devotione venerantur, Canticum SS. Ambrosii et Augustini Nobis clam voce incipientibus, prosecutus est chorus musicorum et organa alterius vocibus maxima cum exultatione, usque ex gaudio lacrymis totus qui aderat populi, quem nec ipsa ecclesia, quantumvis amplè, capere poterat, explosis etiam tunc temporis in signum laetitiae tormentis bellienis. Quo peracto Canticum, Missam solemnem de S. Vulfranno celebravimus in Pontificibus eadem cum populi frequentia, ad quem antea ex ipsis altaris gradibus concionem exhortatoriam habuimus. Hora vero sexta pomeridiana ad dictam ecclesiam iterum accessimus, et sacram capsam, post Reliquiarum, quae toto reliquo die ad populi devotionem exhibitae sunt, in ea repositionem, clausi curavimus et exinde de dicta ecclesia, una cum universo totius urbis Clero virisque unitatis Primariis et frequentissimo populo ad S. Petri ecclesiam solemniter et in Pontificalibus processionibus, unde redeuntes capsam in ecclesia S. Vulfranni reliquimus integram. Ad cujus insignis facti me-

moriam praesens Instrumentum manu nostra signatum et sigillo nostro una cum sigillo Capituli dictae Ecclesiae S. Vulfranni munitum confici volumus, et in capsula ad perpetuum monumentum recondi.

C Extat ibidem Instrumentum Gallice excusum anno MDCXIII sub fine Officii S. Vulfranni pro Ecclesia Abbavillana ordinati, quod recitatur et XX Martii et XV Octobris, et tunc cum Octava: quod in priori festo ob tempus Quadragesimale non est permixtum, Praeterea inferius quinta non impedita festo novem Lectionum recitatur Officium de eodem Sancto, et tertia Lectio propria assignatur ex miraculis ejusdem Sancti. De aliis numeribus a dicto Felice Comite, aliisque Principibus ac Regibus dictae Ecclesiae collatis legenda est jam citata Historia Abbavillana: in qua capite 30 enumerantur Decem ejusdem Ecclesiae Collegatae S. Vulfranni, etantur: Sub Joanne Bartielemyo anno MDCXXV, ad instantiam Ludovici XII Regis Christianissimi, apertum fuisse XXII Junii brachium argenteum, continens os brachii ab humero ad cubitum reliquis S. Vulfranni, indeque desumptas particulas duas, alteram pro jam dicto Rege, alteram pro Senonensi Capitulo, ut eorum postulato jam pridem factis iam satisfaceret. Apographum hujus donationis a Francisco de Feure de Camartin Episcopo Ambianensi confectum, dicto argenteo brachio ad perpetuam rei memoriam est insertum. Habent praeterea Senonenses vertebram anno MDCXXI a Canonicis Abbavillansibus donatam. Uti habetur in Catalogo Reliquiarum Ecclesiae Senonensis nobis inde a Francisco Perran Societatis nostrae curato.

D Concludimus hanc dissertationem cum Historia aliquot miraculorum, quae olim Abbavilla accurrentibus ad sacrum S. Vulfranni corpus virtute divina collata sunt: et in supra indicatis MSS. tam Domini Joannis de S. Martino Ordinis Fulcensis, quam Domini nostrae Professores continentur. Praeterea literis Abbavillae scriptis, et anno MDCXXII per R. P. Philippum Bructum Abbavillanum, libris variis editis orbe notum, ad nos missis, videtur hoc insuper notatum dignum esse, quod etiamnum Italis non cesset ad Sacrosanctum illud corpus quotidianum et quamplurimum patrare miracula: inter quae suggeruntur ista duo: Alterum in terranna virgine, filia nuper defuncti Domini Barons de Vi-mes, haec in Vinacensi pago siti: quae dum ad pietatem educaretur apud devotum Deo moniales in monasterio dicto de Bertancourt in eam paralysim incidit, ut vix movere se posset, et ne quidem loqui. Cumque jam per multos menses laboraret, delata ad ecclesiam S. Vulfranni, ut sacrum Corpus veneraretur, statim ad votum absolvit, ita convalescit, ut pedes et exiliens redierit in monasterium, usu etiam linguae liberissimo restituta. Alterum in puero fere septenni oriundo ex alio loco, dicto Balance, in Pontiviensi pago: qui a pluribus mensibus smali morbo detentus aut etiam graviore, ut ne quidem verbum proferre posset, etiam ad dictam ecclesiam per parentes delatus est: statimque ad sacras Reliquias admotus et eas deoscularetur, interrogatus non prius nostra-fidei articulos teneret, et fiduciam salutis obtinenda in precibus S. Vulfranni reponeret, clara voce protulit, credere se in Deum unum in essentia et trinum in personis, et sanctum so Vulfrannum in auxilium invocare, rediitque sanus omnino. Cujus utriusque insignis miraculi acta, signo plurimorum testium fide dignissimorum roborata, extant inter dictae Ecclesiae monumenta.

MIRACULA PATRATA ABBAVILLE

Egitur in a Pontiveusi patria, in villa, quae Moricampus nuncupatur, quidam morabatur, qui a reni-

D
repositæ
reliquiæ.

Veneratio
Abbatisville

reliquiæ date
Ludovico XII,

et Capitulo
Senonensi.
E

Miracula
olim A'bbavillæ
facta,

alio jam
fuit.

sanantur
paralytica,
F

et paralyticus.

reperita duplex
charita
repositionis
facta anno
1213.

et Vita
S. Vulfranni,

lum ossa
solida ejus,

cantatum
Te Deum,

et Sacram
solemne,

habita
processio:

*Sanantur
muliere
contractus.*

A bus usque ad imos pedes nervorum viribus ita destitutus est, ut præ nimia ariditate nervorum ad invicem glomeratis pedibus et cruribus, nullo conamine ab humo se posset erigere. Adeo pessima invaletudine præventus est : ut per se numquam valeret declinare, nec etiam per terram repere. In omnibus suis corporeis necessitatibus conjugis suæ suorum quoque affinium succumbebat misericordiæ. Nulla spes ulterius recuperandæ salutis spererat : et quod viveret, uxori suæ, imo sibi in ipsi, tædium esse poterat. Sed quid ejus definiendo miseras Christi atque pretiosissimi Pontificis Vulfranni occultamus prodigia? Eo enim tempore cognovit debilis ille, quanta per S. Vulfranni præsidia consequerentur remedia, qui apud Abbatisvillam sui corporis requirebant præsentiam. Igitur veniendi accessus desiderio, de paupertatis suæ munusculo asellum vanescitur, qui illum in quodam vehiculo reclinantem Abbatisvillam ante sancti Confessoris traheret elementiam. Cum autem taliter recubans cum singulari conjugis suæ consolatione, longe a villarum vicinitate rotis currentibus processisset, placuit divinæ pietati, ut in quodam declivi curru subverteretur, et pauper, ut adhuc miseris cumularetur, ad terram projiceretur. Quid itaque agerent, ille moles quædam sine nisu aliquo, illa vero in relevatione tanti ponderis, sexus fragilis et debilis? Ambo ergo nimia spiritus anxietate gementes inierunt consilium, quatenus illa ad villam repedaret, et a notis suis opitulamen imploraret, et ille ad terram interim solus recubaret. O quam incomprehensibilia sunt omnipotentis Dei iudicia! Feliciter enim corruit : salubriter ut solus remaneret pervenit : et saniore concilio nonen Sancti Vulfranni instantius solito reclamavit. Illico enim adest quædam persona, quæ taliter adfertur ejus miseris. Quid hic jaces? Cur lacrymis redundas? Et appropinquans ejus manibus, nominis Christi mentionem faciendo erexit pedibus suis. His autem ita gestis, qualiter virille Angelicus disparuit, ille penitus ignoravit. Siquidem vir ille pristina incolumitati reparatus, et pure nimia ubertate gaudii obortis lacrymis uxori suæ de prædicto opere revertenti, qualiter beatum Vulfrannum facie ad faciem videre meruerat, et quæ sibi consolationis verba protulerat, et quomodo illum adstrætaverat, revelavit. Nec inmemor tanti beneficii Abbatisvillam feliciter quam primitus disposerat petiit, et Deo sanctoque Confessori gratiarum actiones obtulit, et clericos coram populo, miraculum in se taliter, ut diximus, perpetratum perdidit.

*b
hydropica
mulier*

C 2 Quid et in hoc miraculo censendum, quid et admiratione non dignum? In Pontiveni quoque territorio villa, quæ b Ranis vocabulo assignatur, quædam mulier hydropica laborabat molestia. Tumor ejus uteri modum excesserat : cutis ejus non mediocriter extra relucebat. Cum autem nulla medicorum ante reformari valisset, ac ideo non mediocri more tubesceret : tandem reperto consilio Abbatisvillam, utcumque valuit, accedere maturavit. Mariti vero sui et cujusdam alterius ulnis ex utraque parte subnixâ, ante sancti Pontificis præsentiam, reverentium votum deferendo, solo recubuit : et de salute sua tantis precibus devote peroravit. Et cum diutius crasset, his blandis suggestionibus maritus ejus illam aggreditur : Timeo ne duriter solo strata, graviora patiaris incommoda. Ergo patere et in ulnis meis paulisper fovearis. At illa : Ignoras, inquit, ut audio divinæ consolationis dulcedinem. Numquid enim tui auxilio indigeo, S. Vulfranni medicata patrocinio? Ecce non sum, quæ modo fueram, ecce Sancti precibus vides corporis mei redisse decorem, et hydropicum evasisse tumorem. O quantus est iste Pontifex? O quam promptus subventor constitutorum

in periculis! O quam optimus Medicus animarum et corporum : qui tam celeriter indulget remedium, nec optatum differt diutius flagitatum beneficium! In ipso enim orationis momento reformatur, quæ ab omnibus humanis præsiidiis destituta, de salute sua deinceps desperabat. Igitur non immerito ad laudem omnes excitati, quis edicere valeat, quanto mentis gaudio tripudiarunt, quas lacrymas salutis virtutisque in illa gestu perfuderunt. Itaque cum Abbatensi plebe, Clericorum laude modulata per corrigiam ancilla sui reparatoris esse voluit, et postea incolomis ad propria remeavit.

3 Mirandis plus miranda cognovimus succedere. Abbatisvillæ mendicabat quædam paupercula, quæ *quædam faciem in humero reflexam tenens,* et sine intermissione miserabili commotione capitis titubabat, omnibusque exemptione esse poterat conjunctionis et doloris. In illa plasmatio Conditoris prædicabatur mirabilis. Argumentum veritatis in tribulatione sua exhibuit, quæ per quam plurimorum annorum curricula Abbatisvillæ deguit cum tali capitis molestia. Igitur pro medicinali præsidio S. Vulfrannum votis et precibus in genuis suis implorabat, et frequenter ante ejus præsentiam excubabat : fide et confortata quandoque de illius consolatione non desperabat. Canditor vero pauperum, consolator miserorum, pauperculæ respexit miseras : et diutius consueta pietatis operam non subtraxit. Quædam enim die dum vota sua humiliter mulier illa amplius solito protenderet, supremo Sperulatori placuit, quatenus B. Vulfranni opitulatione adrectata, sanitatem recuperaret, et sine ulla deformitate sui capitis eadem hora plenarie convalesceret. Quo audito, Abbatenses ad hoc factum mirabile convenerunt, et quanto magis illam in deformitate prædicta mirabilem noverunt, tanto magis Domini sanctique Præsulis honorem et gloriam voce et corde decantabant. Sed quid non immensitate gaudii tripudiarunt? Eadem etenim hora, quædam alia paupercula longo intervallo cæritatis tenebris involuta, relatione præfati miraculi attonita, et de virtute S. Vulfranni suæ credula, a conductore suo ad ecclesiam trahitur, ubi Clerus et populus jaucunditate ineffabili resultabat. O mira res! Et enim introitum ipsius ecclesie manibus et ore palpavit, illico exclamavit : Ecce quæ cæca huc descendi, suffragiis S. Vulfranni umbram cæcitatis amisi, et visum recipere merui. Igitur Clerus cum populo ampliori atestatione miraculi congratulatus, iterum, prout potuerunt, Domini sanctique Antistiti gloriam et honorem modulaverunt, et merito ad invicem ita protulerunt : O quam felices sumus, qui talem Patronum habemus! quam læti quam hilares esse possumus, qui tali tanque potenti Sancto servire aermimus! His itaque gestis, diem illum cum memorabili tripudio peregerunt, et deinceps de gloriosi Pontificis præsentia nihil hæsitaverunt.

4 In e Vniacensi quoque pago, villa Villes nominata, quidam Walterus nimio languore relictus, lecto decubuit. Postmodum vero tantis exagitatus est incommodis, ut præ maximo furore capitis oculi ejus exilirent, et in facie suâ per nerviculum dependere. Demum vero omne corporis officium perdidit, ut defunctus esse crederetur : nisi solus in eo remansisset pectoris anhelitus. Quid longius morer! Vicini ejus marti suæ miserabiliter compuncti, et conjugis ejus delinrent dolorum convenerunt : et ejusdem villæ Gilbertum Sacerdotem, ad illius commendationem animæ invitaverunt : et superimminente vespere recedentes, familia illius miseri immotuerunt, quod citius in morte quiesceret, et omnes pariter revivarent. Omnes itaque quasi jam mortuum relinquunt, et quid de illo divina provideat

*c
moribundus
oculis in
genas
detapsis, 2*

Celsitudo

A Celsitudo, prorsus ignorant : feliciter enim ab omnibus derelictus jacet, ut ab Domini et S. Vulfranni pietate consoletur : salubriter de vita sua desperatur, ut ampliore dignitate B. Vulfrannus in terris glorificetur. O stupenda et raro inaudita Christi clementia ! In ipso enim noctis silentio B. Vulfrannus miserimo homini apparuit, et propriis manibus oculos taliter, ut diximus, avulsos, in foveis suis reposuit, et eodem momento ab omni infirmitate consolidavit. Sic itaque ille eadem nocte convaluit, ut rei eventus postea comprobavit : quasi enim de gravi somno evigilans a stratu funeris surrexit, et vestimentis suis se diligenter adornavit. Uxor autem ejus divinae pietatis ignara, super hoc nimio terrore concussa, credens illum diabolici furis agitatum, domo exiit, et vicinos, ut ad eum vinculis mancipandum veniant, conclamavit. Qui accedentes ita seiscitati sunt : Quid hoc est, Waltere ? Quid agis ? Esne sensatus ? At ille : Siquidem, inquit, me sensatum et incolumem videtis, ne de me, sed de Christi Sanctique Vulfranni potentia miremini, quo me in tam brevi spatio ab omni molestia reparavit. Itaque vir ille secum assumpto Gilberto Sacerdote, qui ejus fecerat commendationem animae, et vicinorum suorum familiaritate, Abbativillam venerunt, et Deum Sanctumque Vulfrannum magnificantes, in his quae viderant testimonium resurrectionis illius et oculorum reparationis coram Clericis et populo confirmaverunt.

B

5 Super his etiam mirari profitemur, quibus fidem non abrogamus : sed tale quid natura tempeste factum uspiam non agnovimus. Abbativilla enim erant tres viri, quibus erat olivum pagi Pontivensis signare monentum. Illi ab Praeposito suo Rainero de more argentum receperunt, et confilatum ad opus praedictum preparaverunt. Unus autem eorum non veritus justitiam, fraudem fecit. Sed postea metallum commune cum ad libram retulissent, nec totum constare deprehendisset, mota est inter eos questio, et in alterutrum non injusta suscipio. At ille, qui iniquitatem perpetrarat, quemque rea conscientia, [coegebat] ut callide dissimularet quod egerat satisfaciens responsionibus, omnes remordebat. Tandem illis in causam positus, esse distulitum quatenus supra gloriosum B. Vulfranni corpus jurando constricti, latrocinium illud negarent. Igitur ad ecclesiam profecti, supra gloriosi Pontificis membra, et qui reus erat et qui innoxius teste conscientia fuerant, pariter juraverunt. Sed quis ex immanis Deus ? Ut justis justificarentur, et noxius deprehenderetur, illico culpa perjurii patuit, argentum illud ad pedes illius, qui reus fraudis fuerat, cecidit. Quod ubi fur ille sensit non minimum pudorem incurrit et ceteros ingenti admiratione replevit. Jussione autem praefati Praepositi nummis illic collectis et tredocim numero inventis, quae amiserant, Dominum et Sanctum quoque Vulfrannum collaudantes, ad furis pedes receperunt. Sic itaque per meritum sancti Praesulis commissum facinus latere non potuit, proacitas perjurii deprehensa patuit.

C

6 Dum scriptum sit, quia non satiatur oculus visu nec auris impletur auditu ; cur Sancto audire non sufficienti, et cui piorum gesta fidelium cognoscere salutis est negotium, ea, quae comperta tenemus, silentio supprimeremus ? Quidam enim erat, Joannes nomine, qui adeo vallabatur incommoditate, ut calcaneis pedum cum cruribus adherentibus incessu omnino privaretur. Proh dolor ! Motus humani generis proprietate fraudatus, scabellorum praesidiis manibus suis apposis, de loco ad locum prona quidem facie repere memoratur. Hic itaque de S. Vulfranni gloriosa opitulatione multorum relatione fide non dubius Abbativillam, utcumque valeit, coram Sancti praesentia sui corporis direxit infortunium.

deprehenditur
reus furis
et perjurii,

nummis
subito ad pedes
ejus reperitis :

sanantur
membris
contractus,

Quotidie et multoties in nocte in conspectu divinae Majestatis et S. Vulfranni clementiae orationum suarum incendia redolebant, et ad sospitatis suae remedia sanctum Patronum humiliter invocabat. Aliquot ergo diebus evolutis quasi per importunitatem fidei Sanctus lacessitus, miserimo homini consuluit. Nocte enim quadam debilis erigitur, sospitatis optatum praesidium se adeptum fuisse gloriatur, in decorem et honorem humanae similitudinis redisse et deformitatem contractionis amisisse congratulabatur. Fit interea concursus Cleri et populi, nec jam de veritate mirandi haesitabant, quia erectis poplitibus incedere congaudebant, quem diutius contractionis captione mancipatum ingemmerant. Ergo digne in laudem praeconiis jubulant, vere Deum profiteantur mirabilem, sancti Pontificis honorem et gloriam solenniter concrescant, ut sarcina facinorum irretitos respiciat, vox omnium humiliter intonabat.

7 Alia quadam posteris intinamus, quae quia digna sunt relatu, silentio perire non patimur. Erat quidam Sacerdos, Guinfridus nomine, qui graviter renibus dissolutus, plerumque molestia aegritudinis occupatus lecto decumbere coegebatur. Hic cum inter confinia Normanniae et Viniacensis provinciae talibus infestaretur doloribus ; memoria beati Patroni in mentis suae armario incidit, et illius gestiis suffragari meritis, Abbativillam adiit. Ibi itaque in contemplatione divini praesidii et beati Medici, quem votis omnibus quiesierat, diutius excubavit ; et aliquot diebus exactis ad propria repedare disposuit. Cum autem paululum ab oppido processisset, nullum sibi penitus dolorem dominari comperit : sed tamen aliquantulum in fide haesitavit. Aestimavit enim ad horam cessasse sibi dolorem : ignorat caelestibus fomentis se fuisse medicatum. O Sacerdotis antea inaudita peritia ! Per alta ejusdem montis ascendendo fastigia cursitat, et per ejusdem collis declivia remeant, et acsi asperitate declivi transitus dolor consuetus roverteretur explorabat. Hac etiam illacque discurrerat, et more parvulorum inter ulnas suas saltantium palmis in pulvere pressis, pedibus quoque sursum vibratis, totius corporis in sublime levabat sarcinam, et utrum momentaneam aut continuam meruerit sanitatem, importune explorabat. Corporis sui querebat miseriam, quam ex industria videbamus elongandam : etsi enim sospitatis compos tunc fieret, his corporis motionibus merito lusioni succumberet. Itaque divinae misericordiae benignitate et S. Vulfranni visitatione diligenter explorata, gratias egit, et pro inpetrato remedio sub virtutis gestae praeconio quoddam candelabrum postmodum regrediens Creatori suo obtulit, et deinceps quoad usque vixit, in familiaritate et servitio pretiosi Praesulis Abbativillae mansionem sibi eligens, perseveravit. His signis ac virtutum proligiis quae in Pontivi finitimis partibus contigisse refeximus, memoriae fidelium reservatis, et etiam aliis quampluribus omissis, quae praedecessorum cauta devotio obumbravit silentio, ideo vos Abbatenses, ut solenniter gaudeatis monico, Venerandi enim Patris habere meruistis praesentiam, qui depressis sub molestissimo humanae corruptionis pondere praehet solatium, et medendis corporibus non denegat salutis remedium. Iste vobis a Deo promissus ante saecula Patronus, et huc usque reservatus ad nostrum decus et consolationem, et ad Pontivensis patriae salutem multa pollet virtutum gloria. Extincta lumina hominum reparat, ut liquido insinuet, quae perfruantur in caelis divini splendoris gratia. Claudos etiam frequenter, membrisque contractos erigit. Surdis etiam aurium officium quod amiserant restituit, vario languore detentos sanat, demoniacos liberat, adversus incommoda consulit, optata potentibus beneficia divinitus impetrata celeriter

renibus
graviter
dissolutus,

E

F

et alii vari
agri, et
engument.

A riter prastat, cooperante summo Artifice : cui cum Filio et Spiritu paracrito honor et gloria per seculorum secula Amen.

a Ponticenis ditio seu Comitatus est inter Artesiam et flu-

vium Sommonam versus Oceanum. Hujus caput est Abbarilla. D
— b An Rua oppidum? Ibi celebris cultus est S. Vulphagii Presbyteri, cujus natalis est 7 Junii. — c Viniacensis pagus inter Abbarillam sive Sommonam, et Normanniam.

DE S. NICETA CONFESSORE, EPISCOPO APOLLONIADIS.

SCB
ICONOMACHIS
XX MART.

Nomen in
fastis sacris
Latinis et
Graecis :

Nomen hujus Confessoris fastis Martyrologii Romani inscriptum est his verbis : Apollonie S. Nicetae Episcopi : qui pro sanctarum imaginum cultu ejectus in exilium, reddidit spiritum. In Notis citatum Menologium Graecorum : in quo ista leguntur : Eodem die sancti Patris Nicetae Episcopi Apolloniadis Confessoris. Hic pro defensione sanctarum imaginum persecutionem passus, eo quod nollet venerabilem Christi Domini et immaculatam matris ipsius et aliorum Sanctorum imaginem negare, in exilium missus et variis afflictionibus tentatus, beatam praestans confessionem, sanctam Deo ipsi animam tradidit. Aliquanto plura leguntur in Menais, et apud Maximam Cytherensem, quae etiam addimus.

B Eodem die memoria sancti Patris nostri et Confessoris Nicetae Episcopi Apolloniadis. Sanctus hic noster Pater et Confessor vixit temporibus iconomachorum Episcopus Apolloniados, non solum firmæ fidei, spectatae pietatis, et Catholicae religionis acerrimus assertor, verum etiam benignitate in pauperes propensus, ac magna rerum divinarum cognitione atque eloquentia clarus. Unde cum ad cultum imaginum sacrarum Domini nostri Jesu Christi, et inte-

meratae Matris ejus et sacrorum ac divinorum Angelorum et omnium Sanctorum abnegandum impelleretur, neque ut id faceret adduci posset; exiliis variis damnatus est: in quibus cum maximis et intolerandis vexaretur incommodis, tandem iis malis confectus, animam sanctam in manus Dei tradidit.

2 Hactenus Graeci absque nullo ulteriori temporis caractere, sub quo scilicet Imperatore iconomacho pulsus fuerit in exilium. Baronius verba Menologii inseruit Annalibus suis ad annum 733 unum. 2, et iterum ad annum 735 ubi num. 2, ex Menologio Basilii Imperatoris narrat elogium S. Teophili monachi sub Leone Isaurico multa passi et in exilium ejeti, ac dein num. 3 adit, tunc etiam illustratos esse glorioso titulo confessionis S. Eudæmonem Episcopum Lampsacenum, Nicetam Episcopum Apolloniados aliosque. De Euschemone (num ita Graeci, non Eudæmonem, appellant) egimus XIV Martii, et nullum etiam temporis assecutus sumus characterem. Apollonias autem urbs inter alias ejusdem nominis assignanda videtur, quae in confinis Bithyniae sub metropoli Nicomedia sita est, quod in illis partibus persecutio potissimum invaluerit contra Orthodoxos imaginum cultores.

tempus vitæ.

E
stus Apolloniadis.

DE SS. VIGINTI MONACHIS MARTYRIBUS

JOANNE, SERGIO, PATRICIO, COSMA, ANASTASIO THE- OCTISTO ET ALIIS XIV. IN LAURA S. SABÆ PROPE HIEROSOYLYMAM,

Commentarius prævius.

D. P.
VIDE SYNAXA-
RIUM TOM I
MART. PAG. 870

AN. DCCXCVII.
XX MART.
Ez GO
monachis
Martyr. in
Dialocho
quitescentibus

Annus circiter CCCCLXXXIV Æra Christianæ agebatur, quando duodecimo ab Urbe sancta milliario, octavo a Bethleem, ad torrentem Celron initia data sunt Lauræ illi, qua a numero monachorum, maximæ: ab auctore vero nomen obtinuit S. Sabæ. ad cujus Acta plenius de ejus situ, incrementis, perturbationibus ac dissolutione agi poterit: nam ex omnibus ejus partibus præcipua consideratione dignum nunc est Diaconum, cujus tum in præcitatâ S. Sabæ Actis, tum in sequentibus num. 47 fiet mentio. Capellam vocat Quaresmius Elucidarii Terre-sanctæ lib. 6 cap. 9 Peregr. 3. et in ea jussu Patriarchæ murata obstructaque, narrantibus monachis audivisse se ait, ad secentas Religiosos a Saracenis interfectos requiescere. Seccentos pro sexaginta Quaresmio obrepisse persuadimus nobis: eosque hic designari solos, qui non tantum sunt interfecti a barbaris, sed ibidem ut Martyrs culti fuere. Nam aliqui multo plures dicendi fuerant: siquidem testatur Radzivilius ut rem regionibus istis notissimam ab Selim Turcarum Imperatoris Sangiaco quodam, mille S. Sabæ anachoretas obviam novo Præsidii cum numeribus venientes, concedi jussos: et anno DCCXVIII ac DCCXIX sevientibus in Christianos Arabibus non desuisse etiam ex hac Laura credimus, qui Martyrum auferent numerum.

2 Sexaginta autem, quos diximus Martyres, primum ii constituunt quadraginta, de quibus circa annum DCCXIV in Persarum sub Chosroe invasione macintus, videri potest in Annalibus Eccles. Baronius, et Romanum Martyrol.

ad diem XVI Maii: deinde viginti, quorum nunc recurrit veneranda solennitas, et quidem celebritate tanta, ut totius hujus diei Officium in Menais excusis, adaptatum unis hisce invenitur, cum elogio, quod etiam in MS. Chiffletiano, aliisque reperimus his fere verbis: Isti sancti Patres diversis ex locis congregati et monasterio S. Sabæ Præfecti Deum omni religiosæ vitæ cultu et exercitatione coluerunt: sed diabolus, qui invidia et odio potissimum stimulat in eos, qui virtutem secantur, contra ipsos suscitavit Æthiopes impios, spe multarum opum inveniendarum. Qui cum scrutati omnia nihil reperissent, iram suam effuderunt in illos, truncantes capitibus aliquos, alios mutilantes. Et ipsi quidem stimulis lancinaverunt innocios, eorumque sanguinem diversis effuderunt modis. Sancti vero cum gratiarum actione animas suas traderunt Domino, suscipientes æternam beatamque vitam regni cœlestis: propter quod et religiosæ exercitationis agones et martyrii certamen alacri animo sustinuerant. Hinc in Menologio, quod Camusius vulgavit Latine, refertur Certamen SS. Patrum intersectorum ab Æthiopibus ex monasterio S. Sabæ.

3 Fuere quidem Æthiopes sive Mauri (sic enim in Typico nominantur hoc loco) aliqua ex parte ministri cœdis, sed non soli; auctores vero nullo modo: quippe qui nihil egerint nisi coram dominis suis Arabibus, quorum arbitrio et imperio, si non etiam munibus, magna ex parte tota hæc est carnificina peracta: Arabibus, inquam, non Avacibus, ut habet excusus ante elogium

F
20 ab
Æthiopibus

aut potius
Arabibus
interfecti,
20 Martii.

40 a Perets
sub Chosroe
cristi coluntur
11 Maii;

titulus

A titulus, τῶν ἀγίων Ἀλέξανδρου ἀναπαύσεως ὑπὸ τῶν Ἀβέ-
ρων Rectius quidem Chiffletianus eulæx βασιλέων scrip-
sit, uti in titulo ipsorum Actorum legebatur: sed pro
indeterminata voce præstitisset alteram, magis defini-
tam, addi, ut ibidem sit, βασιλέων ἡσίου Σαρακηνῶν: ut
barbari isti intelligantur fuisse Saraceni, de quibus ac-
tum a nob̄ xvii Februarii ad vitam S. Moyses eorum-
dem Episcopi, Ipsorum autem tunc Syriam et Palesti-
nam obinentium discordia mutans infesta erant omnia,
et nihil cuiquam Christianorum tutum.

4 Sed non est hic maximus elogii ex Menæis prolati
defectus: gravior est quod he Martyres dicuntur fuisse
monasterii Præfecti, cum constet eos idro passos esse quin
volebant indicare, quoniam e suo numero præessent ceteris:
ut ayniti crudeliter inq̄uerentur a barbaris, solos
illos volentibus. Gravissimum autem errorem videtur,
quod genus mortis non expresserit eloqui auctor, quæ
plerisque fuit per famam illata, Atque hinc potest, quod
alibi fuisse indicatum, Canonibus Memororum multa re-
centiora esse elogia, et quondam deperditis Actis ex
memoria vel obscura traditione consarrnata. Nam Ca-
nones per Officium ecclesiasticum distributos composuit
Stephanus Sabaita idem qui acta conscripsit: qui si elo-
gium quippe composuisset, non atque tal talesque in eo
commisisset errores. Dicta perro Acta, Elogii auctori
minimè visa, non cum aliis Sanctorum ad Palesti-
nam fere pertinentium Vitæ descripsimus anni 1662
ex probabilissimo annorum plusquam sexcentorum codice
Petri Seguerii Cancellarii Franciæ, nobis Parisiis
commodata in gratiam R. P. Francisci Anati Confessa-
rii Regii: cui codici utinam par alius repertus fuisset,
ad supplendas foliorum hinc inde deperentium lacunas,
et licet obscuram illustranda.

5 Porro Sabaitam hunc Stephanum, qui plures etiam
alios Canones scripsisse notatur, auctorem fuisse hujus
narrationis constat ex Vita alterius similiter Sabaitæ
Stephani, quæ Thaumaturgum et S. Annunio Damas-
centi Neptem dietam videbimus aut xiii vel xiv Julii. In
illo autem Vita noster hic Stephanus Lintre tatus do-
ru et ornamentum nuncupatur ex merito: quanda-
quidem Hierosolymitanum Typicum etiam fortè tam ul-
tius commemorationem xxvii Octobris fuerentiam præ-
scribit, Poeta: titulu ipsam a priori distinguens. Statim
autem scripsisse opinamur post barbarorum discessum,
reverso ad monasterium qui abfuerat Hegumeno Bas-
ilio: cum necdum conscripta esset S. Stephan Thaumatu-
urgi vita, ut ipse apertius colligenda ex multorum re-
latu et testimonio. Aliqui prius ille e vicis excesserat,
quoniam hæc temporis in Lauram incurreret: quod factum
esse Acta testantur, Ἐν τῷ ἀπὸ πρῶτου ἐδάρον ἔξ-
ασχίωσασθῆ, διακουισασθῆ. Ἠλ, τὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν
οὐκ ἐπιστάτην ψευδοφύλου, ἀπὸ δὲ τῆς ἐκτὸς ἀβραῦ γενέ-
σεως τοῦ Κυρίου I A, ἐπιτοροιστοῦ οὐδακισταθῆ ἔγδαου,
ἰδοῦσασθῆς πῆματα, etc. Anno ab Orbe condito sexies
millesimo, ducentesimo 88, juxta accuratissimam
Ecclesiæ supputationem a Christi Incarnatione sep-
tingentesimo octogesimo octavo, Indictione quinta.

6 Hæc juxta ea quæ ad Theophanis Chronologium
notavimus) annos nobis mxcxvii signant: nam Ale-
xandriacæ Æræ annis octo Æræ committentibus subse-
quunt, adprendens est annus vnus, Phœcæ, ab causam
ih̄ expheatum destructus, itaque ad Indictionem indivi-
tam pervenitur: hanc autem tunc, cum rex est ges̄a,
recte quantam fuisse, ex eo colligimus, quod in Actis si-
gnificatur Quadragesimalis jejuniis tempus pene exactum
fuisse, cum dies Martii xiii numerabatur, et barbarorum
incursu turbati monachi redierunt vitam fuisse spem suam
de reliquo fuitæ p̄p̄modum Quadragesimæ tempore
quiete transigendo. Dies enim Paschalis prædictæ anno
fuit xxiii Aprilis: a quo per decem dies regressientes,
invenimus, primum illum Saracenum incursum factum
esse feriâ iv post Dominicam Passionis, sive (ut Græci
consueverunt loqui) ante Dominicam Palmorum: quod

sicut cum dicto loco optime congruit, sic nullus est ex
duobus præcedentibus totidemque sequentibus annis, de
quo vere dici poterit die xiii Martii, Quadragesimam
ad finem tendere. Prædicta autem temporum collatione
etiam disimus, incursum illorum Barbarorum, de quibus
ipsa nocte Dominicæ diei (quæ Palmorum fact) super
se venturis nuntios geminos accepere Patres in errubis
trepidati, illa, quæ constituta erat, nocte factum non esse:
quoniam pars Actorum nobis desit, quæ illud expresse
narratura erat. Dilatum autem credimus insultum non
tam humano aliquo casu consiliove, quam destinatione
divini Naminis. Martyres suos in die xx Martii, id est,
Majoris hebdomadæ feriæ quintam differunt, ut Do-
minicæ Passionis præinquirior memoria Christi pugiles
annuaret ad certamen. Desunt igitur nobis per injuriam
temporis quæ intermedium quatuor diebus gesta sunt.

cum passi
sunt Patres
seria 8
habd. sanctæ.

VIDE ACTA
GRÆCA PAG. 2

ACTA MARTYRII

Auctore Stephano Monacho Sabaita,

ex MS Græco Petri Seguerii Cancellarii
Franciæ.

PROLOGUS

Ænum sane atque conveniens est, ut qui a
peccatorum fære necdum perpurgaverunt animum,
sed, eundem adhuc vitiosis affectibus gerunt obno-
xium, silentium teneant indesinenter: occultisque
potius gemibus deprecantur scrutantem renes et
corda Christum, ut libertatem ipsis largiatur ab ea,
cui maripati sunt, servitute; quom scribendis te-
mere se sermonibus ingerant, quos in ecclesia sac-
risque conventibus necesse sit recitari. Maxime
cum jure merito possint vereri illum Dei per Pro-
phetam increpantis vocem: Peccatori autem dixit
Deus: quare tu enarras justitias meas? etc. Quod si
prætere dictos aliquid atque eloquentie experts fue-
rit, quantum ille de serisum debeat auditoribus, teme-
ritatis simul et demeritæ vitio notandus; absque eo
quod illam alternari posset excusationem præten-
dere?

E
Excusat
quod peccator
et in do. tus

Psal. 49 16

2 Verum ego quid faciam? Equidem horum om-
nium me insimulandum cognoscens, abdere atque
covertare meipsum intra silentii secreta maluerim:
sed sancti Præsidis imperio urgeor, eoque, velut
spirituali verberè, animum intus stimulantè, com-
peller grave atque inevitabile inobediencie pericu-
lum pertimescere. Melius igitur utilisque existimans
obediencie bonum, meipsum paternæ jussioni com-
mitto: ejusque rationibus fidens et roboratus, atque
in ipsa oris apertione superum spiritus gratiam at-
trahens, memoriam brevemque narrationem exor-
dior, qualem optimus hic Pastor Basilius a nostra
tenitate contenti voluit, de incurso immanium bar-
barorum in nostram hanc sanctique Patris nostri
Sabæ Lauram, deque eade beatorum in ea Patrum
nostris hæc temporibus per eos perpetrata, quam
propriis ipse conspexi oculis, utque unus eorum,
qui sacram hanc Lauram inhabitantes ibidem reperti
sunt in illa funesta eorundem irruptione: ne scilicet
tanta victis ac fortitudo Christiana talium viro-
rum pro veritate certantium cum tempore præter-
fluens evanescat, silentioque oblecta ingloriæ trida-
tur oblivioni, quæ multos poterat ad virtutem exer-
cendam preparare, atque excitare ad tolerantia
desiderium imitationemque.

Hegumeni
sui Brevit
moulatō

haur historiam
scribat

et ulatus testis

CAPUT I.

Primæ Saraccorum expeditiones adversus
Lauram irritò conatu.

Anno, ab orbe condito, sexies millesimo ducente-
simo octogesimo octavo, juxta accuratissimam, scilicet

elogium
in Sganazaris
imperfectum.

Acta et
Canones
conscripsit

B

S. Stephanus
Poeta

statim post
rem gestam,

scilicet post
Pascha

C

anni 707

Bellis civilibus Saracenorum

A licet Ecclesiasticam, supputationem: a nato vero secundum carnem Deo ac Domino et Salvatore nostro Christo Jesu, septingentesimo octogesimo octavo, Indictione quinta: cum Hierosolymitanæ Ecclesie beatissimus Patriarcha Elias, et magnani hanc Lauram Sancti Patris nostri divino plenus spiritu Basilius venerabilis gubernaret; in regione Palestinorum inter Saracenorum Tribus civile bellum exortum est ingens, auctore diabolo, qui operator in filiis diffidentia, osor perpetuus humani generis, atque ab initio homicida: levibus illud quidem ex causis natum, sed litigio atque contentione paulatim gliscente, facileque ad ardua trabente percussis subditos atque effrenis animi passionibus servientes, conjuncta domui domus est, familia familia sociata, natio ad nationem collecta prorsus in seditionem perpetuo gentis, nec aliud quam eadem sanguinemque spirantis, ac demum inter nobilissimas earum Tribus dissidium existit capitale, inter posteros inquam Agar atque Ismael, eosque qui vetustam ex a Jectam genus deducunt.

vastatur Palestina

B Bifariam igitur exercitibus constitutis, quos utrinque idem et auctor mali et belli imperator ducebat, quam multa inordinate injusteque fecerint, quot preedas rapinasque bonorum egerint, quantum effuderint sanguinis, quot cades iniquis perpetrarint, quam multa loca, caesis aut fugatis incolis, ab actis spoliis, igne subjecto rehquerint desolata; neque virium mearum, neque presentis est temporis, aut instituti sermonis singillatim enarrare. Etenim depopulati sunt frequentissimas urbes, non paucas: Eleutheropolim, abductis in captivitatem universis, desertam fecere: Ascolonem, Gazam et b Samphiam aliasque civitates violente occupaverunt; per vias vero publicas, distributis qui itinera insiderent latronum manipulis, viatores rebus exutos omnibus, plagis insuper vulneribusque multatos dimittebant nudos, gratiam non minime testimantes, quod mortis discrimen potuissent evadere.

C Porro occasionem hanc nacti hominum sceleratissimi, non tam mutuas ullescebantur injurias, propriæque improbitatis atque nequitie pœnas exigebant ab invicem; quam rapere aliquid alienæ rei uniusque curabat, sibi que coercere divitias ex alterius possessionibus bonisque satagebat. Quod si accidisset ut inimicitia eorum alicui esset cum altero, potissimum Christiano, velut opportunitatem nactus, continuo eum per vim extirpare e vita, ejusque substantiam sibi contendebat assere e. Talis ubique cum dominaretur perturbatio rerum, atque in modum flammæ consumptoris omnia popularetur; multi eorum, qui in agris vicisque commorabantur, quidquid in eis possederant derelinquentes, omniaque saluti postiora habentes, ad frequentiores, velut ad asylum quoddam, confugebant civitates.

inproque Hierosolyma periclitatur

c Quin et ipsi habitatores urbium, ejus maxime, quam Sanctam Dei nostri nuncupamus, multo timore consternati, suorum quisque operum negotiorumque seposita cura, valla fodere, extruere muros, obstruere portas, nocturnas diurnasque vigilias ordine adversus subitas et improvisas latrocinantium agminum irruptiones; quo possent extremam perniciem propulsare. Neque vero carbonibus istis desolatoris, immamibus illis atque sylvestribus feris, Tribui inquam Jectam, per omnem montanæ regionis circuitum locus ullus relictus fuerat inaccessus, jani que etiam Sanctam aggressuros sese civitatem, eamque intercepturos et propriæ Fossati munimentum efflecturos gloriabantur. Prout reipsa conati sunt facere, cum tota multitudine sua ad debellandam eam unanimiter omnes advenientes: fuissentque hanc suam voluntatem executi, nisi diviniore quodam virtus ad eos avertens occurreret, et custodibus urbis,

quamvis numero paucis, conjungens sese, impuros hostes mirabiliter vietos confusosque repulisset et fraudasset spe sua: venerabilibus utique locis et sancte Resurrectioni Christi maxima providens sollicitudine, totque in ea commorantium utriusque sexus fidelium et multitudinis monasteriorum nequam obliviscens.

D
ACT
STEPH
EX MS

spoliatur S. Charitonis Laura,

7 Exinde in circumjectis veteri S. P. N. Charitonis Lauræ locis, congregati, postquam locustarum in morem aut iminisse divinitus ultionis, omnes circumquaque pagos consumpissent, (quid enim insatiabili tot nullum ingluviæ sufficiat?) ipsam demum sacram deprædati sunt Lauram, Veterem illam scilicet, nihil Patribus istis dimittentes reliqui: sed gravissima eis inferentes mala, et eorum quamplurimos diversis cruciatibus subjicientes. Jamque non paucorum dierum ibi exegerant spatium manipi vastatores quando cum favore interminari nobis, et adversus Lauram nostram velut fœces apri, acuere dentes et leonum instar rugie cœperunt, hanc quoque devorare appetentes: neque enim in tota circum regione remanserat aliquid, quod non spoliassent, nisi sola hæc S. P. N. Sabæ Laura, velut racemos in vite post vindemiam; extendente super eam manus suæ omnipotentis palmam Christo Deo nostro, eamque mirabiliter defendente ad demonstrationem invictæ potentie suæ, suæque circa eam assidue providentiæ et dilectionis singularis.

E

S. Sabæ Lauram protegit Deo:

8 Quis enim non admiretur, Fratres, et obstupescat vehementer Dei protectionem et providentiam, considerans colluviem illam pestiferam Deo invisorum barbarorum tandem erga nos ita affectam, ut impetum in Lauram faciendum extremamque ruinam quotidie minaretur, invisibili tamen ac divina vi depulsam prohibitamque in nos irruere? Idque eo etiam mirabilis fuit, quod quidam inimici Christi, Lauræque hujus ex multo tempore vicini, eam resque ipsius in suam redigere potestatem jam pridem avidè desiderarent, tempusque et occasionem ejusmodi confusionis atque turbaram diu sollicitè observatam gratanter exceperant, per quam metu omni atque timore Magistratum soluti, in solitudinem ac vastitatem repacturos se Lauram confidebant.

quidquid contra eam inveniuntur Michi,

F

2 Reg-17 14

et insuetis juxta Bethleem castris,

9 Neque vero, eum essent in magno illo Fossato illustres atque præcipui, desistebant unquam adversus nos concitare atque exacerbare multitudinem, quovis modo stultentes eam in nos immittere: sed non eis recidit ex voto consilium, Deo hæcissimi Patris nostri verique servi sui Sabæ precibus, gregem suum monente, et adversariorum consilio, ut olim Achitophelis dissipante, mirabilemque, pro suo scilicet arbitrio, exhibente eam qua nos circumceperat custodiam. Quadam namque vice præfati inimici nostri coacta impiorum manu ferebantur in Lauram tanto furere concitati (quemadmodum ex his quidam narrabant postea) ut non simpliciter deprædari eam, sed vastare funditus atque delere haberent constitutum. Sed quiescentibus nobis ac nescientibus, ultio eis divina occurrit, eorumque adversarios contra ipsos in certamen eduxit. Sentientes enim motum eorum atque adventum milites ad civitatis custodiam constituti (siquidem suos habebant exploratores, qui quidquid apud eos agebatur eunius observabant significabantque diligenter) obviam processerunt eis, quos credebant contra civitatem tendere, præhoque juxta sanctam Bethleem commisso multos eorum sustulerunt occideruntque fugientes per solitudinem: atque ita nefaria ipsorum machinatio disturbata evanuit.

alias in multis caedes fecit,

10 Alio quoque tempore furiosa barbarorum multitudine, a diabolo et Laure nostræ hostibus suscitata condixerat summo mane consurgere Lauramque evertere, sed defensor ipsius Dominus eorum in manu

lum

A lum consensum dissolvit, ut olim eorum qui ad fabricandam turrim Heberi tempore conspiraverant: cum enim in quodam oppido multi vini testas sub sarmentorum fascibus additas reperissent, immo dico pleni mero, pugnare ipsi inter sese præ ebrietate coeperunt, solumque eorum consilium simul et cætus est.

AUCT. STEPH. EX MS. Gen. 41, 7

mirant interim in metu Lauritæ.

B 11 Quæ hunc in modum dum agerentur (per multos enim menses talis confusio rerum et inordinatio tenuit) cum per itinera ad Sanctam civitatem undequaque dicentia nullo fere commeante, timoris essent omnia et desperationis plenissima; quali ereditis, dilectissimi, toto illo tempore versatos nos fuisse in metu, tremore atque anxietate? quanta cum tribulatione et periculorum atque malorum gravissimorum expectatione conflictatos? necessaria nobis parce angustæ deferebantur ex civitate Sancta, et sæpe per viam dirigebantur: debebamus plerumque simul in aliquo editiori loco, diurno astu nocturnisque adusti frigoribus, repentinum impiorum adventum incursurumque prestolantes: speculatoribus vero quibusdam procul in montis vertice constitutis pro eperamus, ut barbarorum, sicubi comparerent, presentium indicio nobis aliqua significarent: atque ita pro una naturali morte millies præmoriebamur, formidine sustinendorum cruciatuum examinati: maxime cum suspectam haberemus eorum, quos ante diximus, inimicorum rabiem.

C 12 Quoties cum multitudo eorum aliqua ex Arabia aut aliunde ad magnum suum Fossatum per nos transitum haberet, prout sæpenumero aredit, coenitibus ipsis undique extervatum unum in locum, et (datis per speculatores indicibus de eorum presentia tanquam propter nos et contra nos advenissent) pulsus strepitusque fieret ad convocandos, qui dispersi erant in suis quaque collis Patres, velut præsentis signa mortis audivimus crepitantia ligna? multo vero magis ipse conspectus barbarorum, equis et armis instructorum conturbabat et metu dissolvebat animos: cum cibariis nostris referti instructique suam in nos voluntatem ipsis oculis declarantes, discederent, avertente illos Deo per S. P. N. Sabæ orationes.

Insanitz Saraceni

Scorphaæ

Fossatum castra.

a An patris Iossan: hanc enim Abrahami ex Cethura filium a patre in Arabiam esse directum tradit Josephus, et credibile factum Sabæ a Sabæ fecerunt primogenitum paterenti: Ictiano autem filio Heber Gen 40 dicitur habitatio facta de Massa pergentibus usque Scaphar montem Orientalem, quibus terminis passim cum Hieronymus interpretis Arabiarum regionis includunt, ut apparet librorum errorum abesse in nominibus vicinis. — b Fidei scripturam seu Scorphaem: est enim inter Concilia Hierosolymitana Patres Stephanus Scorphaensis Episcopus: nec alium ex illis notis nominibus huc propius aredit. — c Quædam hic, illi quædam, atque etiam quædam, et fere pro ipsis castris accipitur apud Geocos, unde quædam notæ et quædam castra metiri apud Theophrastum scribit: hanc dicitur quia ab Iossan-barbaris ad Orientales derivata vox sequitur et scripturam insularum, sed simpliciori significatione pro fossa, Francis fossa.

Decernunt in Laura permanere Patres,

CAPUT II.

Constantia Patrum Saracenorum in Lauram furiosa irruptio.

Inter hæc cum multum decurreret temporis, perpetua velut in agonia propter immensum timorem constituti Patres, noctu diuque supplicationibus insistentes deprecabantur Dei misericordiam, ut in ipsis perficeret beneplicitum suum, et quod saluti ipsorum conducibilis foret. Siquidem nemo ipsorum deserta Laura ex suo aseterio emigravit, quamvis tuto posset inde recedere, atque in aliqua urbium salvari, si vellet: sed quemadmodum a principio mundum et inmalum omnia relinquentes, totos se Christo sequendo tradiderant, subitaque Cræca velut mundo mortui, ab ipso fuerant in hanc eremum deducti: ita in eadem persistere ac permanere, et

quodcumque periculum tentationemque decreverant sustinere. cohortantes invicem, fraternoque affectu precipientes, ut crederent, quod Christus, cui essent desponsi et propter quem, sua quisque deserta patria, hanc solitudinem elegissent incolere; facile eos posset liberare, si vellet, ex manibus barbarorum: si vero illis essent ad necem tradendi, id utique tamquam utilis excellentisque permetteret.

D 14 Suscipiamus ergo, inquiebant, de manu Domini profutura, neque propter barbarorum immenso terrorem ad mundanos strepitus revertamur, suspitionem præbituri omnibus nos ignavia morbo laborare: cum jubeamur a Domino et Salvatore nostro Jesu Christo non timere eos qui corpus occidunt animam vero non possunt occidere. Si pulchrum est videre eos qui recedentes a mundo in solitudines sese recipiunt, Christi vestigia pressius consecutantes: turpe profecto et probrosum est semel segregatos a mundo, nec modico tempore in eremo versatos, humano terrore in fugam versos remeare ad seculum. Non insultet nobis omnium inimicus, a satellitibus suis perterrefactos ad civitates confugisse, qui superius superatus a nobis actusque in fugam velut ejectus canis confusissimus recessit, pugnante nobiscum contra eum Christo Rege nostro.

ne inconstans notam incurram,

E 15 Non habemus muratas turritasque urbes, in quibus custodiamur: sed pro muro indissolubili nobis Christus est, cui edocti sumus cum Davide accingere: Esto mihi in Deum protectorem, et in domum refugii, et in locum manuum, ut salvum me facias. Non sunt nobis lorice impenetrabiles, et galeæ aneque pellibusque obiecti clypei, quibus submoveamus hostium jacula: sed adest armatura spiritus, caritatis ac spei lorica, scutum fidei, et galea salutis, quibus obarmamur. Caremus præsidio militaris phalangis, que nos propugnet: sed immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, et eripiet eos: nobis enim et vivere Christus est, et mori lucrum. Neque enim vitæ conservandæ cupido ad hanc nos compulsi solitudinem. Cujus ergo rei gratia hunc inhabitabilem locum nobis duximus involendum? Nonne evidens est quia propter Christum? Si igitur hic occidimur, propter Christum occidimur, propter quem hoc in loco commoramur.

regie cohortantur ad fiduciam in Deum reponendam. Ps. 30, et 70, 3

Eph. 6. 13 etc.

Ps. 33, 9 Ph 1. 1, 21

F 16 Talibus invicem consolantes sermonibus, atque ad audendum animantes, corporaque et animas sincere committentes Deo perstiterunt in Laura. Sed et alia quædam consideratio, pia neque ac religiosa, persuasit eis immutabiliter obfirmare animum ad constantiam: quod viderent scilicet, male affectis erga se vicinis nihil accidere posse optatius, quam posse devastare atque evertere Lauram, eamque monachis vacuum videre. Si enim vel ad medium tempus sentirent recessisse Fratres, nulla interposita mora certum erat adfuturos cum omni diligentia ut ecclesiam comburerent, destruerent cellas et solo æquarent, ipsum denique locum omnino inhabitabilem in futurum efficerent. Quod ut ne fieret, genere magnanimi illi permannelant ibidem persistebantque. Non erant ut calami, qui omni vento circumferuntur: sed ut turres fundate supra firmam petram, superveniente tentationum flumine et procella malorum spirituum ingruente, immoti incensissique perseverabant. Neque tamen propter lapides aut ligna periculum sibi subendum credebant: sed propter gloriam Christi eo in loco et olim, et nunc glorificati, sincereque et sancte culti, atque in spiritu et veritate adorari soliti.

solliciti ne, si fugerent præstitus everteretur Laura,

Matt. 7. 23

G 17 Quis enim potest ignorare, non tam multos salvari in portubus, ad eorum qui periclitantur in mari receptum patentibus, quam multos præclara hæc divinitusque exstructa Laura, eorum qui in vito pelago spirituale patiebantur naufragium, excipiens

que tam multos recessos erat consideranda salutis

A a morte eruit: erutos deinceps conservat in vivis, Christoque sistit atque transmittit per vitam probam seriamque conversationem. Pro salute igitur animarum, et nunc ibidem salvatarum, et quotidie Deo servandarum in aeternum, ejusvis discriminis periculum merito atque utiliter adiri strenui illi viri iudicarunt, pro qua et ipse Christus proposito sibi gaudio mori elegit: ejusque vestigia subsequentes veri Christi imitatores et servi, proposita ipsis per fugam immunitate a periculis quantumcumque gravia pati ac sustinere maluerunt.

18 O fortis, excelsique animi, et circumspecti, eaque quæ Dei sunt tantum sapientis sententiam! o piam intentionem, conformem Christo, Deo amabilem! Quomodo vos digne celebrabo, beatissimi Patres, vosque quibus mortem pro Christo oppetere contigit, atque ad ipsum per eam transmigrare: et vos qui adhuc viventes in carne Martyres animo estis prompta ad mortem voluntate effecti? Tales animorum motus contemplans Dominus, et voluntatum arcana perscrutans, ut vidit tanto talique ardore teneri, pium animi suscepit probavitque propositum, ipsisque certaminibus eos ac tormentorum experientia coronavit.

B 19 Postquam enim sufficienter eos, contra spem omnem illiætos ut plurimum indemesque, omnium inspector Christus in manu forti et brachio extenso inter media pericula conservasset: sic ut omnibus admirationi esset tam singularis protectio ac providentia Dei: ut non propterea diceret inimicis, quod olim de justo Job ausus fuit respondere. Numquid, inquit, Job frustra timet Deum? Nonne tu vallasti eum intus et foris? Sed mitte manum tuam, et tange cuncta quæ possidet; ossa quoque et carnes ejus, nisi in faciem benedixerit tibi. Ne forte, inquam, de ipsis eadem tentator diceret, qui et Petrum ausus est postulare, atque ut omnem excusationis occasionem Christus præcideret inimico, reapse demonstrans, athletas suos adversis insuperabiles victoriam ex omnibus reportare, potestatem ei concessit, ut vellet eosdem exercendi.

20 Ille vero hanc quæestionem libenter suscipiens, confestim satellites famulosque suos, per quos infanda prius, ut antehac dictum, perpetrarat: Barbaros, inquam conquistavit, eosque, denuntiato potestatis adventantis summo imperio terrore, dissipatos quidem dispersosque reperit; pessimam nihilominus non exigui numeri societatem inveniens, atque per vicinos jam pridem infensos injustoque odio elatos adversus Lauram nostram (quorum alibi meminimus) alios aliunde colligens, inimicum Deo agmen plusquam sexaginta hominum arcu utentium circumfudit nobis; quorum enim adventu percepto, Fratrum aliqui clamore et signis eorum significavere accessum.

C 21 Nos vero quamvis jam liberos a discrimine speraremus (nam de barbarorum agminum dissolutione dispersioneque inaudiveramus pridem) et quod e sancta Quadragesima jam præterlabente supererat, quiete habituros existimantes, simulatque importunum pulsuum clamorumque percepimus fragorem, cursim in consuetum tumultum congregamur decena tertia Martii mensis die, hora post solis ortum secunda. Jamque eminus adventantes eos, et, velut in pugnam præparatos, gladios tenosque arcus præferre conspicientes, ad demum nobis propinquos fieri, pavefacti deficimus, interim dum in duas ipsi divisi partes medios circumvenire satagebant, quidam vero Patrum resumptis animis obviam processere jam proximis, si forte blandis eos demulcere sermonibus possent, talibus ad ipsos verbis usi.

22 Quid vos isto in halitu adventantes, tanquam ad inimicos, a quibus maxima sitis affecti injuria, et velut pessima quæque passi in auctores injuriarum,

Martii. T. III.

cum quibus plena sit acie contigendum, comparati adestis? Nos, o viri, pacifici sumus adversus omnes neque vos, neque alios ullos ilanno vel injuria afflicimus unquam; quin etiam tantum a contentione pugnisque absumus, ut mundum omniaque quæ in eo nostra fuerunt reliquerimus, istamque, ut videtis incolamus eremum, quo longius ab omni humana vitæ strepitu, litigio, confusione semoti, nostra possimus incessanter deflere peccata; atque ita Deo nostro effici gratiores. Quid? quod non modo vobis nocuerimus nihil: sed et benefacere pro viribus non cessavimus. Nam eos, qui ex vobis huc forte transibant, suscepimus hospitio, ciboque et quiete studuimus refocillare. Nolite ergo pro bonis retribuere mala; cum debeatis auxiliari pro viribus, propter ea, quæ vobis semper exhibita fuere beneficia. Sed et nunc parati sumus, iis, quæ ad victum suppetunt citra invidiam exhibitis, vos benigne suscipere, et solita humanitate recreare.

23 Non cibariorum reponunt illi minaciter simul et injuriose, sed pecuniarum huc causa advenimus: unum e duobus eligendum superest: ut aut pecuniam exhibeatis nobis (summam indicabant) aut sagittis nostris interimamini. Quibus iterum nostri responderant: Credite, o viri, credite nobis, humiles sumus et pauperes; adeoque ab omni specie affluentie destituti, ut ne panem quidem habeamus ad satietatem: sed nec vestium aut indumentorum possidemus suppellectilem copiosam: aurum vero, si poscitis, ne per somnium quidem de eo nobis incidit cogitare: solis enim necessariis, iisque parce et tenuiter suppetentibus, contenti hanc in luctu transigimus vitam. Dixisses contumelia gravissima provocatos, ita illi exardescere iracundia, ac demum immanem sagittarum imbrem jaculari, neque desistere prius quam pharetras vacuassent: ita e Patribus triginta circiter sauciati sunt; lethaliter plerique, alii summa tantum in cute perstricti.

24 His cum furorẽ suum utcumque explessent, quem tamen nulla capiebat iniquitatis satietas, ad cellas digressi sunt grandibus saxis comminantes ostia, quæ vero reposita intus fuerant diripientes; interim dum horum incensosi nos curabamus saucios Fratres, quos graviter pressos afflictosque in proximam deportantes cellam, et infixa jacula extrahentes, nihilo levius ipsis ueroris compassionisque telo transixa gerebamus pectora: quippe qui cogebamur eos videre cruentatos sanguine iis in partibus corporis, quibus vulnera susceperant; hi pectore, isti dorso, fronte alii impactas gerentes sagittas: erant etiam, qui saxis vulnerati capita; fœdatis sanguine præferebant vultus omnes vero rigor et tremor cum stridore lentinam, et pallor lethalis occupaverat: quos optimus medicus, idemque piensissimus Abbas Thomas (is qui postea ordinatus Veteris Lauræ Hegunenus est) pro ea quæ aderat facultate reclinans, convenientem cuilibet curationem exhibebat.

25 Illi autem vere desolatorii carbones, efferi, exitialesque barbari, tanquam dignum nihil sua perversitate fecissent, licet multis quantum in ipsis erat interfectis, cetera omnia vertissent in prædam; cellas insuper igni tradere furioso ausu sunt aggressi usi ad id virgultorum fascibus, quos a Manuthia dicimus, collectosque et repositos de more a patribus in unaquaque repererunt, inflammaudis domiciliis opportunos: unde erumpentes in cælum cum fumo copioso flammæ simul atque conspeximus, totis intus uri præcordiis capimus, ineffabileque dolore atque interna mentis caligine anxietateque suffundi, tanquam foret omnino desperatum de Laura: nam et de ecclesia ignibus abolenda consultabant: adeo ut jam nihil restaret miseris, quam sublatis in

D
AUCTORE
STEPHI.
EX MS.
obviam eis
vadunt
quidam e
Patribus, et
mitigare
conantur,

sed frustra,
negata
pecunia:

E

imbrem
velorum
effundunt in
Monachos,

quorum
vulnera curat
Thomas,

F

in crim dum
illi Manuthia
incensis
cellas
comburent,

a

item de
ecclesia
deliberantes,

22 cælum

Ita animos
Dei diabolo
probandos
permisit,

Job 1, 9

a quo collecti
dispersione
Barbari,

accedunt ad
Lauram:

A cælum oculis auxilium inde submittendum postulare, S. P. N. Sabæ patrociniū implorantibus.

AUCTORE SEPR. EX MS nisi su dicio aduentibus subditū eos fugavisset.

26 Et placuit susceptori oppressorum Deo, qui prope est omnibus in veritate invocantibus sese, ut procul aliquampani conspicerentur; quos videntes sacrilegi, suspicantesque in nostrum venire subsidium, abis alisque fortasse subsecuturis, repressi divina virtute sunt, et comportantes spolia recesserunt. Sed neque profectis iis, timore sumus omni levati, eo quod eorum reditum formidaremus : ideoque ad usque occasum solis lucisque defectum immobiles ipso in loco perstitimus, hac illaque circumspicientes, tamquam redituros abivisse animus presagiret.

Manutiles

a Vita S. Euthymii 20 Jan. num. 138 cum colligeremus alimentum in solitudine, quod vulgo solet nominari monachia : quem locum et cum præsenti conferas, de quibus et scriptura per- ralis superaverit, non aliud poteris quam ignis alimentum intelligere, quæ etiam voluntatem arborum densitas, arbutum, dumelium creditur. Etymon ab Hebræis lingua frustro veli apparet ea conjecturis loco citato allatis. Athanasius Kircherus nosse monuit Manuil Arabibus monachum significare quid si semi-barbaris Græcis Lathum Manuæ in Manutiles tenuerit? Vel a manu ducta sit in ea significazione, qua nos manutiles dicimus?

Patres totam hebdomadem sin ul permanent,

CAPUT III.

Secundas Barbarorum incursus in Lauram.

In crastinum vero a primo mane usque in seram vesperam in eodem loco congregati, totum diem supplicationibus precibusque ad Deum fundendis traduximus, eadem mententes : similiter et tota hebdomade illa incessanter egimus. In unum porro congregabamur omnes, tum quod solationi non exiguum ex mutua presentia numeremus (tam enim iannilis votum erat, ut vel vivere simul vel mori liceret) tum quod crederemus ea ratione declinandos cruciatus, quos inferabant solitarie repertis; quemadmodum in Veteri Laura fecerant igne comburentes aliquos, in alios alias tormentorum species excogitantes.

28 Ita hebdomade illa transacta, Sabbato vesperi circa secundam noctis horam, cum in ecclesia consuetis Dominicæ a diei vigiliis ageremus, ecce Monachi duo fortes atque animosi, curricula ad nos delati, et sudore circumfundentes adveniunt : quas venerabiles Veteris Lauræ Patres ad nos subanserant, caritatis in re observantes præceptum, et fraternæ compassionis ardore compulsi, talia nuntiavimus : Impii illi, inquietabant, et contaminati, qui ante sex dies appresserunt vos, tota hac hebdomade socios atrociorum et perfidia undique componentes, et numero vehementer aucti fremunt, hac nocte super vos irruere, totamque devastare Lauram, et quidquid in monte diripiunt possunt, velle se in vos exercere minantur, furæ atque iracunda pleni : prout ex eorum contribulionibus nonnullis vicinis nostris potissimum intelligere. Jamque ex partibus nostris vires vos sub occasum solis cooperunt protulsi : ideoque perterriti, et virem vestram anxii accurrimus festinantes, vobis consulere cupientes, curam per viam occursum manifestande. Si quid igitur agendum volis, actum perficite.

a quibus Palæolauræ nuntiant,

C **29** Hac denuntiatione audita, velut si gladium quisque suo excepisset pectore, pro mox consilii in stuporem et quandam mentis caligine versi, deficientibus viribus ipsam peno membrorum sensimus solvi compangere, turbatæ ac consternati animo quosdam quidem in ecclesia ad psalmodiam prosequendam dimissimos, plerique vero consuetum occupavimus tumultum; ibidemque ad auroram usque pernoctantes, frigore propemodum contracti sumus; dum intus sanguinem constiparant pavor, emundenque alger exterior coagularet. Neque tamen oblivisceremur orationis, quamvis intra ecclesiam minime versaremur : sed potius mentem animæ cogitationesque ac desideria ab exteriori evagatione revocata

redire barbaros extrema minantur,

com'ernalis ea demultatione,

colligentes, solitudine precum et supplicationum instantia apud Deum utebamur, qui solus ertere nos e periculis puterat, tamquam ad extremam præsentis vite clausulam ipsi nos comparantes. Alii vero aliorum intuentis oculis et auribus spæculabantur, observantque, unde alventes conspiciere possent aut præsentescere. Igitur sæpenumero cujusvis fortuitæ rei aspectus motusve conturbabat omnes, pro ipso impiorum adventu acceptus.

D

30 Tali in articulo extremaque mentis ac corporis perturbatione constituti, ecce duo quidam cum summa festinatione accedentes apparent : quorum, ubi per pins accessere, unus quidem senex visus est veneranda canitie monachus, cui alter pro custode esset ac viæ duce : ipsi fatigatus cursu, luctu præpeditus, vocem proferebat anhelis suspiriis interruptam, indistinctam et nullam : epistolium vero manu præterens, ex eo precabatur, ut causam sui disceremus adventus. Illud igitur explicantes, cum legi ad lunæ splendorem posset, cognovimus a Patribus sacri illius monasterii, quod a sancto ac signifero Patre nostro Euthymio cognominatur, fraternæ caritatis vinculo nobiscum conjunctis, hunc in sensum fuisse conscriptum. Scire vos cupimus, Patres, prout nobis innotuit per eos qui rem habebant diligenter certoque exploratam, quod synagoga malignantium, ex Barealibus Sanctæ civitatis partibus congregata ad facinus, intendit nocte hac incurrere in vos, Lauramque spoliare et desolare : sed vos ipsos custodite et orate pro nobis.

ex monasterio S. Euthymii nuntiat,

b

31 Ex hac epistola cognovimus diversam hanc esse e turmam ab ea, de qua Palæolauriæ nobis indicium fecerant. Etenim Lauræ nostræ suæque salutis inimici, de quibus jam ante fecimus mentionem, hanc contenti cetera una impiorum, alium quoque homicidarum cœtum cognationemque convocaverant, ut utrisque conjunctis maximo numero nos invaderent. Quo intellecto, duplicatus nobis terror est, luctusque intolerabilis erat, quia periculum vernebanus esse inevitabile. Cum vero nullam ex hominibus sperare inveniamus in terra, manus oculosque sustulimus in cælum, et intuiti afflictiones nostras et angustias Deo easdem exponendo supplicabamus, dicentes :

E

c alium quoque turmam contra ipsos venire :

32 Respice in humilitatem nostram et afflictionem Domine, neque avertas faciem tuam a servitutis. Nosti, Domine, quia propter nomen sanctum tuum unusquisque nostrum egrediens de domo et cogitatione sua in hanc confragosam et squallidam et inamoenam solitudinem venit : non alicujus emolumenti terreni gratia, sed ne gloria tua vultusque tui beata visionis exideremus in æternum. Et nunc venit in adiutorium nostrum : quoniam tribulatio proxima est, quoniam non est qui adjuvet. Quoniam ecce inimici tui somnerunt, Domine, et qui oderunt te extulerunt caput : dixerunt, Venite, et disperdamus eos de gente, et non memoretur nomen spirituum Israel ultra in hac eremo. Noximus et credimus homine, quod si volueris cecitate pereutero eos, ut olim Syros sub Elisæo, vel per Angelum interficere in momento, ut....

qui ad Deum spem peccatorum converunt.

F

Psal. 21. 12

Psal. 62. 9

4 Reg. 6. 10 et 10. 35.

Deest fidum in MS.
et immuniter feriebant eo, quod cuique ad manum erat, telo, gladio, clava, fuste vel arcu : plurimi vero ingentia, quanta capere posset manus, arripientes saxa, et multabus palmis tollentes in altum, totis ea viribus jaciebant in Sanctos.

33 Verum, heu me! qui potero horreni illius miseriamque temporis memoriam facere absque lacrymis? qua ratione exponam diem quo oculis ipsi nostris vidimus? Non sane si decem mihi nunc lingue sint, et totidem ora. Vere enim multum est rebus inferior sermo : neque ea que suscipiuntur auditu

A auditu possumus imaginari, sicut illa quæ visui nostro objecta conspiciuntur : ipse vero experientiæ sensus utroque illo gravius afficit. Numquam ita in densam arboribus sylvam immissi lignatores eam securibus aggrediuntur excindere, ut execrabiles illi ferique et humanitatis omnis expertes barbari, velut in macello, inclementer et absque commiseratione conciderunt Patrum innocentium corpora. Neque enim mediocriter sæviebant, velut qui timorem incutere dumtaxat aut levem vellent inferre dolorem : sed tamquam constitutum haberent interficere omnes, et crudeli tandem morte perimere. Et aliorum quidem terga pulsabant gladiis, aliorum vero capita magnis gravibusque jacientes contundebant lapidibus : his crura, illis faciem baculis petrisque cædebant : nec erat in moni numero videre aliquem, non infectum cruore et sanguine suo circumfluentem. Et sane haud aliter quam in pecudum simul collectarum gregem insilientes lupi laniando sæviunt immites illi ; bellisque simillimi irruentes in mansuetas rationalesque Christi oves, earum cæcum dissolverunt.

barbari
promiscue
ægritudine
Patrum.

impar humana imbecillitas secretum revelaret, ipseque in iudicium propterea divinum incurreret, tanquam qui sancta canibus et oblata Deo sathanas tradidisset ministris. Ideoque vir beatus consiliatus credidit fugam capessere tantique criminis declinare reatum.

D
AUCTORE
STEPH.
EX MS.

36 Hunc ergo effuso recedentem cursu, jamque a Lanra procul factum, constituti ad hoc custodes conspicati, comprehenderant descendentes, et gladiis fodientes cogeant in Lauram denuo remeare. At ille fidens animi menteque imperterrita respondit : Haud equidem revertor juben-
E
tibus vobis : neque enim orationis gratia aut propter Dei cultum imperatis, ut ecclesiam subeamus hodie. Obstupere ad insperatam fortitudinem atque constantiam barbari : rursum tamen minaciter obscœneque conviciantes, lapidibus cæsum jubebant regredi : cumque suis jussionibus eum nullatenus habere possent obsequentem, vestes detra-
E
hant, multisque modis dejerant, caput eidem ablaturos se nisi retroiret, quo jubebatur. At generosus athleta tantum inter hæc animi robor ostendit, ut conversus ad Orientem, oculosque cordis pariter ac corporis sustollens ad commemorantem in cælis Christum, dixerit : Ego quidem ad imperium vestrum haud quaquam illuc usque redibo : si vero caput mihi, ut dicitis, auferre, Christo permittente, collibitum sit, nihil est, inquit, quod impediatur. Simul et cervicem ultro inclinatur : prout Fratrum quidam eum eo deprehensus narravit, postquam illo cæso redisset.

et quis
deprehensus
redire renuit,

B ^a *Eius periclitatio, id est, tota nocte contrahentibus fuisse, ex recepto inter monachos usu, docuit nos Vita S. Pachonii ad 11 Mart. — b* *Pat Lauræ ad Orientem intervallo multivarium, ut mirramum triam, et sanctæ civitatis aliquanto, quam ipsa erat Lauræ, vicinus. — c* *Græce εὐσεβῆσαν : quæ voce etiam Matthæus utitur, ut jam tunc in eo sensu nota.*

CAPUT IV.

Joannis, Sergii, Patricii martyrium. Patrum in Hegumenio vexatio.

Postquam aliquanto tempore, velut in æraria officina malleatores, Sanctos contulissent barbari, omnes undique crebro lapidum jactu inconditoque et ferino clamore per torrentem in ecclesiam compulerunt. Ex quibus quidem aliqui tantam violentiam non sustinentes, abdere seipsos tentaverunt, subeuntes spelæa et scissuras montium : sed paucis contigit omnino latere. At Hegumeniarcham, id est, eum qui peregrinis præpositus erat in Hegumenio commorantibus, Joannem nomine, compositis optimisque moribus adolescentem ubi diaboli satellites agnoverunt, mille affectum plagis, obrutumque lapidibus, tandem successis nervis seminecem dimittentes, non permiserunt pedibus introire in ecclesiam : sed (sive quod eum vires vulneribus attenuatæ deficerent, sive quod auctum illi supplicium vellent) pedibus arreptum immansueti crudelisque per petra saxaque asperissima ex montis vertice usque in ecclesiam deorsum raptaverunt ; velut si sensus omnis expertus lignum aut cadaverosum pecus inveniat aliquis : et totam dorsi ac posteriorum partium cotem ea ratione detrahentes (neque enim exiguum erat vis, et quidem in præceptis ferentis, spatium) in aula ecclesiæ vix modice spirantem deposuere : qui fumo denum exerciciatus, spiritum Christo tradidit cum ceteris Patribus, de quibus Deo favente loquemur.

A
Joannes Hegu-
meniarcha
crudeliter
captatur.

37 Non potuit ulterius cobibere furorem effervescentis unius e desertoribus ira : sed diabolo, quo plenus erat, instigante, procurrens alteri socio extorsit gladium, beatique viri cervicem percussit. Neque sufficit insanæ rabiei simplex plaga : secundam insuper, tertiamque infixit. In profluentem deinde deturbato gaudia superinjicit saxa, ut totius pene cadaver Sancti fuerit comminutum. Ita generose adversus inimici decertans versutias, et usque ad sanguinem resistens adversus peccatum repugnando, nec tantillum e summo virtutis fastigio deduci se passus, aut ab ignobili pusillanimitatis affectu, aut a præsentis mortis intentate terrore, vere emicuit generosus et divina quadam animi constantia præditus, ac primus martyrii meruit corona redimiri. Ipsum vero sacrum illius cadaver pretioso sanguine tinctum ac purpuratum, aut, ut aptius loquar, ablutum intra hierothecæ collocavimus, cum reliquo sanctorum Patrum eadem die sultatorum collegio. Verum hæc posterius gesta : nos autem institute narrationis contextum resumamus.

primus
martyrio
convincitur :

C **38** Quosdam etiam e suo numero ad superiora loca dimiserant, speculatos numquid moliretur fugam, eumque excepturos prohibuitosque et retro, quamvis remitentem, acturos ad Lauram atque ecclesiam. Agnosceres discipulos pessimi nequitie cunctæ magistri, callidi ad nocendum serpentis filios, genimina viperarum. Damascenus igitur aliquis, cui Sergius nomen, ut vidit quam barbare quantisque eum plagis Patres in ecclesiam compellerentur, suspicatus id excogitatum ab execrandis illis maleficis, ut eos istæ excruciantur ; cum nosset ibidem in profundo locum, in quo sacrarum rerum nonnulla ad ecclesiam pertinentia recondita fuerant (erat enim ipsius Hegumeni sancti discipulus) timuit ne forte sustinende tormentorum violentia

38 Versipelles iniquissimæ hujus machinationis auctores, iidemque ad pessime inchoata perficienda vaferrimi, quosdam trans torrentem ad Orientem præmiserant e suis, unde Occidæ partes undique conspectui subjectæ patent, ut fugere aut latere cupientes, vel antro aliquo sive caverna aut distissarupis receptaculo abscondi, voce manuque complicitibus scelerum indicarent commonstrarentque. Unde factum est, ut exitialem eorum sagenam, circumductasque plagas nullus demum potuerit evitare, requisitis tandem cunctis indicioque repertis, at diximus. Nunc, quoniam eo noster progressus est sermo, nefas mihi fuerit præterire eum, quem generosi constantia pectoris ad perfectæ caritatis supremum apicem opere ipso obtinendum provexit ; nec enim illaudatum convenit hic relinqui tam laudabilem in magistri sui Christi imitatione discipulum.

dispositi ad
fugam
impedientiam
speculatores,

39 Elapsi e persecutorum manibus oculisque Fratrum nonnulli ad antrum confugerant, in quo abscondi secure et cruentos latrones sperabant late-
E
tere

inducant
at quos in
spe unica
latentes

Fugit Sergius,

ne pars
ecclesiæ
cogatur
prodere,

A tere. Hos ex adverso ad Orientem speculatorum quidam cavernam subeuntes intuitus, sublato clamore commonstrat sociis, mox super ostium ingressumque foraminis stricto aliquis insistens gladio, horrenda vociferatione increpare latentes, atque ut prodirent minaciter imperare. Illis, ut deprehensis, et jam jamque ad crudelem carnificinam protrahendis concidere animi : et sane de illis septem [totidem enim numerabantur] actum fuerat, nisi eorum unus memoria laudeque dignissimus *b* Adraenus genere, Patricius nomine, anxios Confratres videns detrectare periculum, divino incensus fuisse zelo, amorisque et fraternæ plenius dilectionis excitasset sese, una secum ablitos taliter allocutus : Confidite, dilectissimi mihi que in spiritu conjunctissimi Fratres : ego pro vobis periculum hodie mortemque subeo : ego pro vestra libertate crudelium barbarorum manibus ipse me trudo : vos vero eodem alias involvendi discrimine tenete silentium, neque e spelæ ulla exite ratione.

AUCTORE STEPH. EX MS.

b
horum unus Patricius ultra proficiscens,

40 Talia insurans trepidis proripuit sese, atque ad sanguinis avidum egressus barbarum : Age, inquit, eam quo jubes. Tu vero, reponit ille, etiam reliquos educto, qui tecum hic intus fuerunt absconditi. At generosus Christi miles et imperterritus præliator contendere e contra, multisque verbis suadere carnifici quasi solus ipse intus fuisset. Quod ubi persuasum impio est, mox caritatis fraternæ propugnator iter ad ecclesiam arripuit ipsunmet avidissime præcurrens barbarum. O fortem et Deo plenum animam ! o divinam eximiamque caritatem, quæ extremam absolute perfectionis sublimitatem assecuta, prælixos a communi omnium Salvatore tenuit dilectionis summe terminos : in hoc enim, ait, cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem : quæ autem mensura esset dilectionis indicavit, subinferens : Hæc est autem perfecta caritas, ut unam suam ponat quis pro amicis suis, quod opere ipso se complerisse optinuit hic et nunquam satis laudandus Patricius commonstravit.

41 Beatus vero es, ter felicissime : quia non auditor tantum sed factor repertus es legis, et novi mandati, quod Christus nobis reliquit, dicens : Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem : quia Christi homini premeunda vestigia, omni, ut servus bonus docilisque discipulus, fuisti scetus : qua conformis factus passionem ejus consequenter et participes exististi glorie in regno caelesti. Recordare igitur nostrum. Venerando, virtutem tuam ardenter concelebrantium. Equidem nihil magis desidero avoque quam tuis encomiis immerari : quippe qui nostrorum plausibus minime indigens usque superior, nullo tamen honoribus dignus sis : sed me integra Martyrum turba expectat non dissimilem preferentium fortitudinem, qui eadem in pari proposito constantia dilectionis absolutissima summam ad extremam usque spiritum inter tormenta tenuerunt, quemadmodum hic sermo evidentissima comprobabit. Hujus igitur generosissimi adolescentis maximam preconceptam dilectionem, gratanter suscipiens scientiarum Deus, renamque ac cordium scrutator Christus, illam consummati deum Martyrii corona exornavit : siquidem inter eos repertus est, qui spiritum fumo enecti reddiderunt, de quibus exoritur enarrare.

42 Jam cunctos undequaque Patres eruenti vastatores congregaverant, partim intra ecclesiam, partim in Hegumenio coactos, igitur latronum principes et qui inter eos erant dignitate præcipui, quotquot e monachis aliqua videbantur ratione eminere primum excipiunt : et, Redimite, inquit, vos vestraque ecclesiam quatuor millibus aureorum : ni

facitis, continuo jubemus omnes capitibus plecti, et vestram templum flammis tradimus. Quibus illi placide supplicare dicentes : Parcite propter Deum, o boni : neque nostrum absque causa hodie effundite sanguinem. Nos quidem, qua poscitis, aurum summam neque possidemus neque possedimus unquam : si vero collibitum vobis fuerit, ecce quibus cellas deducimus, nec quidquam rerum nostrarum occurrentes omnia vobis promptissime exhibemus : solam vitam vel nudis relinquite.

43 Efferebantur ad ista barbari velut gravissima contumelia læcessiti, eosque educentes in cæream Hegumeni, inclamabant Æthiopes. (nam et Æthiopia secum habebant multitudinem) ferrent illico gladios, adessentque ad decollandos e vestigio Patres. Ut vero cum barbarico ululatu ensibusque nudatis atri illi adstiterent, non minus mente quam corpore nigricantes, una cum illis ingrediuntur : et primum quidem arripientes Cænonium in modum crucis expandentem brachia ad parietem constituunt, et arros tendunt, aptantque nervis telorum cavitates, tanquam eum jamjam confixurus sagittis : et mortem minantur omnibus, nisi prompte afferant quod postulabant : sed et abdita, inquit, ecclesie ex auro argenteoque vasa ceteraque cuncta proferte in medium. Patres vero quibus poterant modis placare eos constabant, quodque nec aurum haberent nec thesaurus nossent persuadere.

44 Ergo primores, inquit, præsulesque vestros, penuriososque et eorum quæ ad Lauram ecclesiamque pertinent rerum curatores atque custodes ostendite, alioquin hæc ipsa vos hora e vita expellimus. Sed et ad hæc iterum responderunt : Jam diximus vobis nihil nos eorum quæ postulatis possidere : si vero Hegumenium nostrum queritis, scitote eum hinc abesse : ceteri pares sumus et dignitate æquales. Etenim revera dilectus Deo Hegumenus noster a Laura tunc aberat necessariæ ejusdem negotii causa. Cum itaque tantum eos diuque perterritissent, rursum extra Hegumenium edueunt in spatiosum locum, in quo camelis consueverant exonerari : ibique constituentes ipsos, atque eandem prosequentes rabiem, eadem enim furore nimisque proponunt : eadem a Patribus responsa eandem referunt excusationem. Denique ubi nihil se proficere vident, sed omnes ad mortem sublemandam paratos, his quoque in ecclesiam deorsum actis universos promiscue concervant.

45 Tum vero videre erat miserabile spectaculum, lacrymisque et suspiris ac planctu dignissimum.

Deest unum aut plura folia in MS.

vivere eligens, quem limo suffocantes, ut mox dicitur, peremerunt.

a Et tunc in monasterio Abbatis nomine specialiter venit pars ea domus, quæ Abbati propria recipiendis hospitibus etiam servit, ab eorumque monachorum habitatione separata. - *b* Est Adra Arabiæ Petrae Episcopatus civitas, Trachonitidis provincia, quam Gualterius Tyrus lib. 45 cap. 10 vulgaster Bernardi de stupris incitus ait. - *c* Græce τὸ ἐν ἡγομένῳ, necdum a tibi tibi reperio composita, quasi hortum sicchi dicas.

c
excusantibus per Æthiopes terrore inferunt :

E

ut autem Prælatos suos indicent,

sed frustra intra ecclesiam compelluntur.

Hegumenium Adra urbs. Ἠγομένος

CAPIT V.

Fuit supplicium, quo torti omnes, octodecim suffocati.

Verumenimvero non est silentio involvendum quod fuit gestum circa Medicum superius memoratum : Abbatem, inquam, Thomam, illum Christiana virtute conspicuum, et veterem Lauram hoc ipso tempore sancto gubernantem. Nescio quo sinistro demone agitati, demonum obnoxii servituti, persuaserant sibi pecuniam apud eum inveniendam : erat enim celebris noprims. At cum de facie haberent ignotum, circuibant per omnes, ostendi sibi Medicum postulantem. Sed Patres venerandi, ut erant religiosi ac probi

Frustra in Medicum inquirunt.

a vellit scortis aversum periculum suscipit in se :

Jo. 13, 35

Jo. 15, 13

cujus laudabilis caritas,
Jo. 13, 14

martyrio coronatur.

Lytum grande Patribus statuitur,

A **probi fraternæque vel maxime studiosi caritatis, non nutu, non verbo, non manu eum prodiderunt unquam, etsi in medio eorum constitutum. Quo magis etiam efferati, quos ipsa per sese efferaverat natura, quantum Sanctorum mutuam inter se caritatem obtupescentes admirabantur, constantemque erga Fratrem affectum, tantum baculis pulsantes instabant, glabrisque et jaculis fodiebant recusantes eum, quem quærerent, manifestare. Verum irrita interrogatione, eum nihil proficerent, fatigati, simul omnes in interioriorem cavernam compellunt.**

sius ecclesiar
a
b
c
et caverna juxta eam interiori.

B **Atque hic nequaquam abs re videtur ipsum describere situm loci, et nescientibus notum facere. Antrum nempe per amplum est, cui providentia numinis eum situm contulit, ut in modum ecclesiarum a conformatum nominis exinde obtineret appellationem. Etenim versus Orientem velut *b* concham habet : ad partem vero borealem recessus quidam penitus in speciem abditus occurrit, unde partem nonnullam rescantes Patres *c* Diaconium olim effecerunt, intraque illud Cimeliarchium sive Sævophylacium : post quod rursus interiori procedendo profunda penitus fissura cæco tractu protenditur, et angustum efformat meatum, qui cochleæ velut in modum per quaedam penetralia sursum ducit ad Hegumenium. Ea quandoque via S. P. N. Sabam descendere solitum in ecclesiam, in ejus Vita reperitur expressum. Postmodum vero successores Hegumeni desuper ejusmodi transitum ocluserunt, remansitque ruptura ista absque exitu impermeabilis; ita ut ipsa conclusio inibi fumi supplicium necessario duplicaverit.**

in qua fumo torquentur Patres,

48 In hunc igitur hiatus intrasis violente Patribus, magnum in ipso ostio excitarunt rogi ex humentibus canis, unde multus immolitusque existeret fumus : quin istiusmodi circumvolutus angustiis, nullumque reperiens expirationi transitum, graviter, heu me ! intolerabiliterque cruciabat ac suffocabat Patres, donec post aliquod temporis intervallum jam pene enectis inclamarent : Egreddimini, monachi, egredimini. Et erat quidem necessarium exire volentibus per medias flammam prunasque transire : sed nempe tolerabiliora omnia videbantur fumo, et violenta ex eo suffocatione leviora. Quid ? quod egredientium pugilum plerorumque vestigia, capillique et barbe, nec non ciliciorum ac superciliorum pili adrebantur : qui postea sese prosternebant spiritu deficiente in terram, et purum haurire aerem affectabant.

emissi denuo interrogantur

C **49 Redeunt post hæc ad resumendam questionem tortores. rati domitos tormentis athletas facile omnia confessuros : et Prælatos, inquit, vestros nobis atque ecclesiarum abdita demonstrate, nisi perire pejus etiam vultis. Ast illi inter ipsa etiam discrimina fortes, orationi vacare potius quam de responso ipsis dando cogitare : et hic quidem Suspice, inquebat, Domine, spiritum meum in pace iste, Memento mei, Domine, dum veneris in regnum tuum : alias alius ad Deum fundebat preces : barbaris vero nihil respondebant ex voto, sed eadem tantum excusabant quæ prius : Si vestes, quidem, et quicquid in cellis nostrum cupitis, nemine invidente aut prohibente, rapite omnia : si vero interficere nos desideratis, quanto citius nos de medio tollite : neque enim aliud quid estis audituri ex nobis.**

utrumque eodem intrare aca. 11

50 Ut ergo se viderunt sanguinariæ canes irritos in vanum latratus emittere ex invicta admirabilium virorum constantia mutuaque dilectione, quam non satis ex merito poterant æstimare, sue sumentes incitantum vesaniam, effervescentique fræna luxuriantes iracundia, denuo in fornacem misere purgatum septemplex aurum, Patres, inquam, sanctos in illas specus angustias calcibus verberibusque im-

pulerunt; nequidquam indulgeri sibi supplicantes, ut morte extra specum illata, non iterum fumosæ illius suffocationis subire discrimen cogerentur, nihil scilicet ad ista commotis immisericordium barbarorum visceribus, quovis durioribus ære; sed ad eneandos quam possent acerbissimis cruciatibus Sanctos magis etiam inflammatis.

51 Itaque in idem antrum immissis Patribus, copiosiore quam antea excitare fumum; ibidemque tam diu relictis, ut multos eorum verisimiliter crederent exspirasse, exirent Sancti, inclamarent : continuoque per ipsas, ut prius, transgressi flammam, puriores auras attrahere semimortui cœperunt, anhelumque ægre resumere spiritum, qui per parum aberat quin omnes defecisset. At qui interiori compulsi processerant longius, fumi vehementiam minime sustinentes, sanctas animas Christo Domino commendarunt, numero decem et octo reperti. Erga ceteros crudelis illi, ac petrarum instar obdurati barbari, tantum abest ut vel tantillum mollirentur fatigata potius quam expleta sævitia; ut ab igne ac fumo ægre salvatos spirituque defectos, punctionibus verberibusque exciperent, et ad terram prostratos, calcibus incurrentes, tanquam nulli indomiti conculcarent. Quibus eum omnino proficerent nihil, nec amplius aliquid superesset ad quod se extendere posset feralis immanitas a Deo alienatorum a vulva, dispersi per cellas grandibus saxis confregerunt impulsas januas, et quicquid in eis, in Hegumenio, ac templo reperirent diripientes in prædam, ipsiusque Lauræ camelis inponentes aliducentesque recesserunt.

52 Post multas vero horas surgentes, qui ceteris erant utrumque robustiores Patres, investigare jacentes, contrahere vulnera, autissos pene cum sanguine spiritus respersa per vultus aqua aut potu exhibito revocare, confectosque et oppressos plagis curare, qualienit, sunt aggressi. Tum circa occasum solis, ubi fumus aliquantulum resedisset, accensis cereis, introeuntes in antrum istud angustum, invenerunt sanctos Patres prostratos in terram, naribus humo impactis : quosdam vero in faciem multiplici contorsione revolutos, et quasi circumspicientes nun vel modice quivissent ingravescentis fumi nimietatem evadere, omnes pronos mortuosque jacere.

53 O mortem duram atque æverham ! Quis illam, interclusa respirandi facultate angustiam; quis omnino solatio destitutam, aut si maxis, violentiæ et laboris plenissimam animæ a corpore separationem (expulsionem debueram dicere) verbis poterit explicare ? Cum enim respirationem nequirent diutius continere Beatissimi, propter innati caloris aestum pectora adurentis, urgentisque ad purum ac frigidum aerem attrahendum; mox atque vel oris vel narium researant meatus, pro refocillatione suffocantem funi vorticem, pro refrigerio ardorem adducere et intramittere necesse habebant. Cum enim poros omnes, et quotquot patentes habet natura vias fumus insideret, jamque et pectus implesset; iterumque per laxa narium foramina transmissus atque per cerebri membranas diditus lethaliter torqueret miseros; ipsi denique vitalem sanguinem occupans constringeret; omni (ut mihi quidem videtur) mortis genere diuturniorem, duriorum, acerbiorum inferbat necem, animamque a sibi conjuncto corpore violente compellebat migrare, dissoluto, imo disrupto tyrannice atque hostiliter vinculo divinitus nexu mutue unionis. O facinus in Deum ! o immanitatem homicidarum ab omni commiseratione alienam ! que non exhorruit divinæ manus figmentum discindere, et quod Creator ineffabili sapientia colligarat atque conjunxerat, disjungere, separare, atque distrabere !

D
AUCT STEPH.
EX MS.

*copiosi in fumo
sibi cruciantur
et exanimantur 18 :*

*Barbari
sævis do-
ta sals cellas
spulant.
E*

*Curantur
vulnera :*

*extrahuntur
intro fumoso*

*defuncti
diversissimo
mortis genere.
F*

ACT STEPH.
EX MS.
is jungitur
Sergius

A 34 Verum ad narrationis seriem dirigamus cursum orationis. Postquam tandem beatos illos magna cum difficultate ex eo, in quo expiraverant loco, extraxissent Patres (adhuc enim copiosus furus per locum circumvolutus, prorumpbat foris) cum lacrymis deinceps ad plactu eos in ecclesia collocantes, adjuverunt ad ipsos decimum nonum Abbatem Sergium, cui antea diximus caput rescissum. Erat horribile visu spectaculum, tot vulneratos, ut Scriptura loquitur, dormientes, id est, tot mortuos jacentes intueri simul semelque interfectos. Fletum igitur magnum plangentium cientes consueto Canone absoluto, unam in urnam illos super invicem componentes, collocarunt. Non enim prius, ablucendos eos linteisque funebribus involvendos testiarunt, eodemque, quo communis defunctis fato fieri solet, rito curandos: sed cruentatis, ut erant, in vestibus potius esse sepeliendos.

ei iusta simul
omnibus fuit.
Ps. 67. 6

concha eccle-
siae pars

Diocionum

B a Vide accuratam totius alyra, ac forma descriptionem in Vita S. Sabæ apud Hippomanum aut Surium — In S. Germani Patris archa CP. Altare, inquit, concavus locus est et ibi in quo rex Christus presidet cum suis Apostolis: quos hic de causis in retularum relictarum absidibus, altari per modum conche circumdatis, mistro quoadque opere expressos videas, unde hactenus nunc tribum dicitur, quod hic a forma fuit concham nominant. — c Sacristiam nos istam, unde ad rei cancham induti rite procedunt sacrificari et alios vox conchæ accipitur pro altero ipsius tabularum lateris, ubi tempore liturgiæ ex adverso Pontificis Sacerdotumque residere Diociani poterunt.

CAPUT VI.

Encomium defunctorum, et difficilis curatio ceterorum.

Felices quod
mundo et carni
mortui,

Felices, quos immerito barbarica feritas supplicio sustulit, violenteque ab hac mortali vita expulit: propter regnum caelorum, propter Christum toti renuntiaverant mundo, inanesque mundi deliciis et voluptatibus abdicaverant, in hanc asperissimam solitudinem se abdiderant, alienam ab his quo corpori commoda possunt gratia acideri, in eoque vitam duxerant; inamantem illum quidem si depravatae gentium naturae species, ejus passionibus iugi severioris instituti exercitatione debellandis mortificandisque intenti jejuniis, vigiliis, humecubationibus macerabant membra, carnisque molliem devitabant, ab oblectamentis, illius exere se coercenda: sed ingentium horum refertam emolumentis, si animae species utilitatem, quam quoddam quasi virtutum domicilium aut gazophylacium effecerant continua divinum eloquiorum et Scripturarum meditatione sacrarum: neque quam ipsos se Deum et proximum diligentes: quorum causa in acerbum se mortem tradiderunt, multiplici aut ipsam mortem tribulatione, terrore, comminatione propter Dominum degustata: atque ita consummaverunt fortunatum sanctae conversationis cursum, et fide ad extremum usque spiritum servata, justitiae simul martyriique coronam perfectam ab omnipotenti sunt dextera consecuti.

Martyrii
etiam canerentur
: uni palmam,

pars aut
pictori fore,

C 35 Quis enim Martyribus dubitet annuere eos, aut tam gloriosi appellatione nominis cohaerere detrectet? Quidem? Numquid non variis sustinere tormenta, et propter Christi legem iniusta morte multati sunt? An forte eos dumtaxat Martyres existimat aliquis vocandos, qui, ne curato Christo ibi venerentur, appetunt mortem? Ego sane sapientiorum atque ex divina inspiratione loquentium Magistorum inductus persuasusque doctrinis, indubitanter assero, quod omnis, qui unam aliquam vel minimam Christi legem sua morte, ne violatur, conservat, et sit et vocari debeat Martyr, et permissam Martyribus coronam citra inimitationem consequatur.

quo qui
similiter
occiduntur
pro fide.

37 Quin imo (licet temerarium dictu fortasse videri possit) cum omni tamen fiducia dicendum censeo, quod propter observationem mandatorum Christi

occisi, majores quodammodo his sint, qui simpliciter propter fidem illius fuerunt interfecti. Ipsum etenim negare Deum, cum grande omnino crassumque sit scelus presentemque animam mortem adferat, segiores etiam et abjectiores spiritus ad indignationem saepenumero zelumque exuscitat. At propter virtutem aliquam in discrimen venire robusti dumtaxat et experracti admodumque sublimis animi cogitatio est. Hujus rei idem mihi testis sit, qui magister, Apostolus, ita pronuntians: Vix enim pro justo quis moritur: nam pro bono forsitan quis audeat mori?

Rom. 3. 7

38 Quod si solvens unum e praecipis minimis, inquit Dominus, minimus vocabitur in regno caelorum: evidens est quod qui unum maximeque omnium latissime patens atque praecipuum conservaverit, maximus in regno caelorum nominabitur. Qui enim propter Christi praecipuum mori sustinet, propter ipsum multo magis audeat mori: ut qui propter Christum mortem eligit, haud omnino est evidens an propter mandatum ejus interfici se pateretur. Probatio vero et signum dilectionis mandatorum observatio est: Nam si quis diligit me, inquit, sermonem meum servabit. Quodnam autem salutarium praecipuum ejus maximum est atque excellentissimum? Ipsum audi magistrum respondentem interroganti se Pharisaeo: Magister quod est mandatum primum in Lege? (primum vero hic praecipuum denotat) ait ei Jesus? Diliges Dominum Deum tuum, et proximum tuum sicut teipsum: in his duobus mandatis universa lex pendet et Propheta: et Apostolus, Plenitudo ergo legis est dilectio.

Math. 5. 19
ultra pro
lege caritatis

Jo. 14. 24

Mat. 22. 38

Rom. 13. 10

39 Salvator vero legale praecipuum quo dicitur, Diliges proximum tuum sicut teipsum ampliare volens et absolutum ejus supremumque terminum constituere, dixit: Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis: qui enim pro proximo suo moritur, non eum modo ut seipsum, sed plusquam seipsum diligit. Quod indubie atque evidenter hi beatissimi praestiterunt. Identem enim illis a tortoribus suis unum illud occinebatur: Ostendite nobis, o miseri abjectique, Praelatos vestros, et ceteris dignitate priores, et dimittimus vos: alioquin interficemus vos. Mori ergo maluerunt potius veri Christi athleta, quam Patres Fratresque suos cruciatibus tradere.

et quidem
in unum
sacrificanda
passi

Jo. 15. 13

40 Adde, triplicem ipsos certaminis atque martyrii coronam induisse: primam quidem, quia propter Christum occisi sunt: nam si propter Christum hanc eulperunt solitudinem, evidens est eos omnia quaecumque in ipsa passi sunt, propter ipsum sustinuisse. Alteram quia propter Lauram ejusque conservationem, salvatosque ac salvandos in ipsa, ut demonstratum superius manet, semetipsos tradiderunt: nec enim locus ipsis aut tempus fugae deerat, si uti voluissent: sed meminerant, idque ipsa interius patiebantur, quod scriptum est, Zelus domus tua comedit me: Etenim si propter agri paterni hereditatem, ex qua nihil ad animae salutem proveniebat, interfectus, Naboth laudem pronunciat: quanto magis laudabiliter hi pro domo Dei decertarunt. Tertiam quia propter Fratres Patresque suos elegerunt mori: quod qui pro conservo facit: quomodo non multo magis, pro ipso Domino suo, etiam milles sustinere interfecit?

imo triplici
martyrii
decorati.
F

Ps. 68. 10
Jo. 2. 17

3 Reg. 21. 30

41 Quod si soli illi, quibus pro tuenda fide certamen fuit, Martyres forent et vocarentur: neque ipse inter Martyres recensendus veniret Praecursor Joannes, quem capite novimus huminum propterea quod unam unius Herodis iniquitatem voluisset tacitus irreprehensam dimittere. Quid vero Machabei? numquid non, ne legis praecipuum ex minoribus unum transgredierentur, incomparabilia illa et quae fidem

alias nec
Joannes
Bapt.

peno

A pene excedant sustinere supplicia? Adeone grande malum erat suillarum carniura tantillum degustare? Nonne, quod intrat per os non co inquinat hominem? Sancti quoque Patres in monte a Sina atque Raitho occisi nonne, quas non habebant pecunias postulati, injustissime sunt a barbaris jugulati? Atqui ne in minimo quidem eorum diversa causa est ab his, qui a nobis hodie celebrantur Patribus. Joannes denique ille Chrysostomus, illud Ecclesiae splendissimum lumen, ille terrarum orbis magister numquid pro virtute tuenda, exilio multatus est, tantasque tentationes atque labores ad vitam usque finem exhausit? An eum fortassis, propterea quod pro frustro passus non sit, Martyrum premio ac mercede frustatum dicimus? Apage illam insanam mentem, cogitationem insipientem.

62 Ceterum admiratione non caret, quod, qui passi sunt, non omnes fuerint scientia et exercitatione virtutis consummati. erant novitii inter eos *b* erant et idiotae. Sed nempe perdidicerant omnes imperare affectibus, atque redigere in servitutum quidquid in homine carnis sapientiam redolens aut voluptates facit aut ipsam vitam aestimare atque diligere; perdidicerant mente condelectari legi Dei secundum interiorum hominem. Spiritus autem gratia iis, quae occulta sunt, remedium adferens, et parvulis tribuens intellectum; ipsa propositum eorum suspiciens corroboravit perduxitque ad finem, integro eos brachio coronaque praecellenti dignata.

63 Sed numquid ii, qui in hac etiamnum vita degunt et conversantur, illustribus martyrii praemiis iudicabuntur indigni? Si enim divini Basilii effatum est: Venerare igitur ingenue eum qui martyrium passus est, ut voluntate Martyr fias; ac demum sine persecutione, sine igne, sine verberibus ac plagis eodem cum illis premio dignus habearis: quanto aequius est Martyres et Confessores vocari, qui variis laboribus ac certaminibus cum adversario collectati, suoque purpurati sanguine graviora fortassis sustinuerunt quam ii quibus tormentorum sensus fuit una cum vita ablati. Etenim alii atque alii diversimode graviterque sauci, hi manus, isti pedes, illi membrum aliud quodcumque corporis, plerique capita undique vulnerati ac pene contriti, non medico tempore sui expertissimo medico simulque religiosissimo Abbate Thoma longam difficilemque sustinuerunt curationem, constanti quidem fortisque animo, non tamen sine ingentis doloris acerbissimo sensu.

64 Nam vulnera per circuitum radens, ipsaque verticis ossa denudans, terebra et scalpro, malleo fabriliter impulsio, e comminutorum diffractorumque ossium educebat particulas; sic ut ipsa, quae cerebrum involvit, conspiceretur membrana, nec raro pure ac sanie redundaret: non uno alterove talia patiente: sed plurimis: adeo ut fuerit ex senioribus aliquis, cui cum manus dirum plane in modum gladio fuerat vulnerata, desperante de ejus curatione medico, serramque postulante ut eam a brachio prorsus abscinderet, conspiciens is quantos dolores sustinerent et quanta cum difficultate sanarentur qui sub chirurgi manu versabantur Patres, renuit omnino curationem: unde putrefactis carnibus, verniunisque scutentibus multitudine, intra non multos dies ex hoc corpusculi hujus terreni tantisque obnoxii passionibus emigrans ergastul, in expertem doloris atque laboris sedem Christo sociandus transivit: sanctisque appositus Martyribus vicenarium numerum adimplevit, quemadmodum sanctorum Martyrum quadragenarium olim additus patientibus custos obsignavit.

65 Verum ne quis suspicetur fortassis, proprio nos iudicio rem istam definientes, Beatis hinc Martyrum nomen appellatiuemque tribuere, nobisque

ipsis quodammodo indulgere, ipsum Ecclesiae universae Doctorem, Joannem, inquam, Chrysostomum adducimus, in eorum quae dicta sunt hactenus confirmationem, eadem planissime praedicantem affirmantemque. In primo ergo illo *d* sermone, quem capitulatum elaboravit ad eos, qui facile scandalizantur, decimo nono capite talia his ipsis, quae subjungo, verbis persequitur.

66 Neque enim ii soli, qui in iudicia vocati et sacrificare jussi non paruerunt, quia passi sunt ea, quae passi sunt, Martyres sunt vocandi: sed etiam illi, qui propter rem quamvis, quae Deo placeret, aliquid pati ultro voluerunt. Et, si quis rem diligenter consideraverit, hi potius quam illi. Non enim aequalis est meriti, cum ejusmodi interitus et perniciis animi sit proposita, contentum esse aliquid pati et non perire; atque ob minus aliquid bonum opus, hoc ipsum supplicium sustinere. Neque vero solum eos, qui occisi sunt; sed etiam eos, qui parati fuerunt et ad hoc prompti, martyrii coronam adeptos esse, et hoc ipsum et quod prius dixi, testimonio Pauli corabor probare. Cum enim copisset eos enumerare B. Paulus, qui majorum temporibus illustres fuerant, atque ab ipso Abele initium duxisset, deinde ad Noe progressus, Abraham, Isaac, Jacob, Moysen, Josue, Davidem, Samuelem, Heliam, Eliseum, Jobum adiecit, dicens: Ideoque et nos tantam impositam habentes nubem Martyrum.

67 Atqui non omnes illi occisi, imo ne unus quidem, duobus aut tribus exceptis, Abele scilicet, et Joanne; ceteri vero naturali morte vitam finierunt. Enimvero neque Joannes ipse occisus est, quod sacrificare jussus non paruisset, neque ad altare deductus neque ante idolum pertractus: sed ob omnium verbum. Nam quoniam dixerat Herodi: Non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui, et carcerem tenuit, et eadem illam sustinuit. Quod si is, qui matrimonium contra leges contractum ultus, quantum quidem in ipso fuit (neque enim quod perperam gestum est emendavit: sed dixit tantum, non potuit impedire) si ergo cum dixisset tantum, neque aliud ex se contulisset, eo quod capite truncatus sit, Martyr et Martyrum primus est: qui tam multis caedibus se objecerunt, neque jam Herodi sed universi orbis terrarum Principibus se opposuerunt; neque conjugii unius injuste initi, sed patriarum legum et Ecclesiasticorum rituum defensione suscepunt, quos alii insectabantur: quique tunc verbis tom operibus tantam filuciam pra se tulerunt, cum singulis diebus morentur, et viri, et mulieres, et pueri; nonne millies in Martyrum numerum adscribi praefererentur?

68 Quandoquidem Abraham quoque, cum non re ipsa filium martasset, animi proposito eundem immolavit, et vocem illam caelestem dicentem audivit: Non peperisti filio tuo unigenito propter me. Ita fit, ut ubique animi proposito fuerit in virtute perfectum, integram promeretur coronam. Quod si ille cum filio suo non peperisset, ita celebratus est: hi, cum sibi ipsis non pepercerint, cogita quantam sint recepturi mercedem; qui non unum et duos, tresve dies; sed per totum vitae suae tempus in hac acie steterunt; conviciis, contumeliis, injuriis, calumniis divexati. Neque enim hoc exigui est momenti: quocirca laudat hoc quoque magnus Paulus, dicens: Et in altero quidem opprobriis et tribulationibus spectaculum facti, in altero autem socii taliter conversantium effecti. Quid autem et eos attinet commemorare, qui et ipsi sunt mortui, et eos incitarunt a quibus talia suscipiebantur certamina?

69 Audivistis, Fratres Patresque carissimi, sonoram illam Ecclesiae tubam palam dicta nostra confirmantem sigillantemque: enituit humilis hic mens rudisque

D
ACTORE
STEPH.
EX MS.

d

Dicta confirmatur s. Jo. Chrysost. auctoritate.

E
Heb. 12, 1

Mat. 13 4

F

Gen. 22, 12

Heb. 10, 33

nec Machabei:

a
nec Patres in
Sina et
Raitho

nec S. Joan.
Chrysost.
martyres
essent.

In his novitii
quod sit et
idiotae.

Rom. 7, 22

superflites
quaque
Confessoribus
annumerandi
Bas hom. 20
de 30 Martyr.

quamvis ad
difficilis
curatio fuit,

c
ut semior
quidam
non prae
elegit

ceteris
viximus
addit.

A rudisque sermo, sublimi tanti magistri eloquentia, instar diadematis magni pretii smaragdum suscipientis exornatus. Roborata est sententia nostra, credibilisque facta cunctis irrefragabili ejus auctoritate, qui et sapientiam nactus divinitus est et Christi præco exitit singularis. Plus etiam quam volumus, possumus consecuti videri: quando enim hæc eadem docet Ecclesiæ cecada Joannes, quisquamne circa hæc animi ambiguus sit?

ACCT.
STEPH.
EX MS.

Fulcraria
chirurgorum
instrumenta.

S. Jo. Chrys.
hominia.

a Coluntar 14 Januarii. — b Non litor erant omnes monasterio Praefecti, de quibus tamen solis agit elogium: nam licet hi sola requasit fuerint, non tamen fuerunt ceteris tarentibus agniti — c Hinc loco illustrando amicus noster Franc. Maria Florentinus Lucensis medicus Erlam suggestit lib. 8 cap. 3 ita ex Græcis, ut solet, auctoritas docentem: Si villum in angusto est, quod comprehendere modiculus possit, ille potius aptatur... si latus, terra res agenda est, et foramen illi in ipso line villi ossis atque integri, deinde alterum etc. donec lotus locus, qui excidendus est, his cavis cinctus est. Tunc exactorius scalper ab altero foramine ad alterum inalleculo adactus, id quod inter utrumque est excidit. — d Hinc apparet indubitatum esse Jo. Chrysostomi sermonem in capula 23 divisione, quem primum in lucem protulit Fronto noster Duceus: an autem Sanctus plures de eodem scripserit argumento, vel quo abo respectu hic primus dicatur, nos latet.

CAPUT VII.

Apparitiones et miracula.

Ut autem clarius certiusque pateret, quam Deo gratus Beatorum istorum exiterit transitus, eosque a Salvatore Christo in gloria susceptos multum quoque apud eundem posse cognosceretur, voluit admirabilium effector Deus grande aliquid stupendumque prodigium ipsa illa qua Sancti passi sunt, die apparere: cujus inspectores ac testes duo quidam facti sunt omni fide dignissimi. Etenim post seculum ex illo pœnali antro egressum Patrum, remanentibus intra illud ibidem extinctis Martyribus sanctis, cum questionem de ipsis, prout dictum est, sœriligi exeterent, videt unus de Fratribus, defunctorum quemdam into in antro ja-centium, a Cosmam nuncupatam, into b Sanctuarium seorsim consistentem, qui caput oleo delibatum haberet, nitens ac splendens supra modum: rubicundus vultu, facie hilaris, magnanisque præferens exultantis animi significationem, et mirabar, inquit, rem mecum considerans, primum quidem aspectus ipsis serenitatem amicitiamque tali maxime loco ac tempore: deinde, quomodo, inquietam, illum non adducunt nobiscum interrogandum torquendumque: sed dimittunt solum stare ita intrepide atque innoxie? Est enim namque ignorabat Frater iste, cum qui videbatur, unum esse ex illis, qui intus remanserant suffocati.

Intra hora
Cosmas unus
ex suffocatis,

a

b
hilaris vultu
ant Sanctua-
rium conspicitur.

71 At vero postquam impij recessissent, senex quidam solitarius c Patribus, multos jam annos placitam Deo vitam in solitudinibus ducens, nomine Sergius, plenus et ingenis super omnibus his, qui acciderant, malis, maxime vero propter Beatorum necem: necesse lampade in sanctum ingressus ecclesiam est, ut penitus intelligeret, quot, qualesque Patres obdormivissent: et ereo ipsum illum Cosmam Abbatem conspicit, quem et Frater presbiterus videbat in tam specioso corporis totius habitu, egredientem ex antro: cumque submisso capite invicem ex more c consalutassent, necessit ad sacrarium d Cosmam Abbas, hæc verba profertens: Ora pro me. Ingrediens igitur Abbas Sergius explorabat contravertebatque diligenter Sanctorum facies, interque eos hunc quoque Abbatem Cosmam jecero conspicens examinem mortuumque, cui egredienti eum vollet intrare, obviabat; egressus continuo eum festinatione est inde, timore perterritus, si forte eum consequi pro voto posset: sed ubique illum investigans, quia nusquam potuit invenire, cognovit qua visio quedam divinitus sibi esset objecta, ad sanctam eorum mortem evidentius comprobendam, cumque quam possiderent immortalis vite beatitudinem.

c
similiter et
Sergio ad
inspicienda
corpora,

d
ingredientem
occurrit

c d

72 Ipsa quoque nocte gloriosæ dormitionis ipsorum, cum magna anno illo siccitas fuisset in Laura, imber adeo copiosus decidit eorum intercedentibus precibus, ut omnes lacus et receptacula repleverit. E vestigio vero ultionem sanguinis servorum suorum injuste effusi fecit Dominus, et reddidit vicinis nostris septuplum in sinum eorum, juxta eloquia Scripturarum: gravi enim mortalitate exorta, barbari illi, tam qui nulli audenda ausi injustitiam istam perpetrarant, quam qui eos adversus Lauram concitantes armaverant, morbo pestilentiaque et dirissima morte consumpti sunt, adeo celeriter unusque supra alterum, ut mortuis suis sepeliendis et consueto ritu tumulandis non sufficerent: sed eos ut plurimum aggesta leviter reconderent humo, aut in spelæa cavernasque projicerent: qui inde refossi protractique a canibus in prædam ipsis laniantibus cessare. Ita ut mirarentur universi supervenientem ipsis perniciem repentinum properatumque exterminium, deficientibus ad vindictæ divinæ celeritatem impiis: essetque in omnium ore illud Davidis Prophetæ canticum: Quomodo facti sunt in desolationem? subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam, velut somnium surgentium.

D
imber
opportunos
eorum
precibus
decidit.

Ps. 78, 12

barbari
dimittuntur

Ps. 72 19

73 Non abscondam silentio quod mihi fide dignissimus Presbyter enarravit. Vir iste multa virtute præditus, Syrus enim esset, vehementi flagrabat desiderio Græcam linguam perdiscendi: jamque psalterium magno cum labore sciens utcumque exprimere, divinarum Scripturarum lectioni vacare ceperat laboriose acque ac studioso, volens linguam suam assuefacere omnino ad planam perspicuamque veræ didacti pronuntiationem. Cumque ejusmodi lectionis exercitatio difficiliter, nec sine fastidio stomachoque succederet, animum tandem despondere cepit. Verum prelabens in somnum, visitatus est ab uno sanctorum Patrum Anastasio e Protodiano, cujus supra meminimus, qui Patri huic fuerat familiaris, et justissime riamam interrogavit. Ipse vero suam in discendo tarditatem exposuit. Cui subridens Sanctus: Aperi os, inquit, quamque mihi linguam extendere: et, quem penes se habebat, pannum novum præferens circumfricansque et abstergens eam; expurgata pingui qualiam atque limosa viscositate disparuit, simulque evigilavit qui dormiebat Presbyter. Confirmavit autem, quod ex illa die tantam seuserit in ea dialecto intelligenda facilitatem, tum expeditam sive in legendo sive in addiscendo obsequentis ad nutum linguæ facundiam, ut ipse sibi admirationi esset, Deique erga se curam atque Sanctorum gratiam obtulisset.

E

Presbyter
Syrus Græce
linguæ
peritiam

e

ab Anastasio
sibi apparente
accipit.

F

a Ad præm. Vita S. Stephani Sabitæ nominatur etiam Cosmas, cui postea ejusdem Stephani gloria fuerit pavilla ante mortem ejus in visione ostensa. — b Ἐπιτάφιος τῶν ἑσθῆς τῆς πύλης ἵερῆς σημαίνει, quæ altare ipsique ministrantium subsellia et mensas intra extrinseque leibnana continet, concessis immo tabulato urens vulgi non tantum accessum ad sacra adyta, sed etiam aspectum. — c Ἐπίταφιος ἑσθῆς σημαίνει τὸν ἑσθῆς: quæ de consuetudine hinc in Euchologio hæc habet: Si sacerdotibus et ministris occurrat (ἐπιτάφιος) intra salutis oblate spatium, manu pectori alimoda dicant, ἑσθῆς: tum ut ea voce hinc se his præsertim indicent, ἑσθῆς: tum ut ea voce silentia tempus sibi a Deo conceili deposcant. Illi vero eadem voce et salutem et hominum grato animo referentes bene precantur: d Illa videtur omnium exigere sensus: in nostro tumen egrapha habetur (ἐπίταφιος) egredientis — e Si integra nunc habereamus Acta, dubium non est quin hujus nominatum martyrium in eis haberemus, nempe Theoctisti, cujus mentio est in Vita S. Stephani citata et aliorum nominatum plurimum.

ἐπιτάφιος
βῆσαι

EPILOGUS.

Et hæc quidem pauca atque exigua ejus, qua valitis, gratiæ argumenta, o sancti Deoque dilecti Martyres: gloriam vero, qua nunc ex merito vestro triumphi, quis sufficiat enarrare? Beati vere estis, et in Deo beati; quod ex ea, qua super terram est, vita violente ejeti, alterius in cœlis felicioris digni estis

Quam multa
talis s
vocandi
sunt Beati.

A estis inventi. Beati estis, Patres fortunatissimi ; quia naturalem prævenientes mortem vos ipsos toti crucifixistis mundo, atque in novitate vitæ æqualem Angelis conversationem estis in hoc mundo æmulati. Beati estis, Patres sanctissimi : quia in præsentī hac vita affectum carnis legi mentis adversantem, legi vitæ subiecistis. Beati estis, Patres optimi : quia passiones corporis exercitationis rigore destruentes, illud morigerum animo atque obtemperans reddidistis, et quod in vobis deterius erat fecistis digniori parti servire ; animum vero eum omni obedientia subiecistis iugo legis Christi.

75 Beati estis, Patres gloriosissimi : quia ingeniosos animos, ne deliciis carnis voluptatibusque servirent, liberos conservatis, et divinæ in iis imaginis nobilitatem incontaminatam custodientes, lineamentorum illius omnium formam coloremque inconfusum atque invariabilem retinistis. Beati estis, Patres virtutibus omnibus ornatiissimi : quia eis, velut præstantissimorum pigmentorum tineturis, egregios pictores imitati, ex divinarum scripturarum disciplina animas imbuentes vestras, easque in vobis ipsis exprimentes vivam earumdem effigiem ac Deiformem imaginem vos ipsos mundo exhibuistis. Beati estis, ipsa illa beatitudine dignissimi Patres : quia nihil eorum, quæ in hac vita habentur jucunda demulcere cor vestrum nec decipere potuit ; et quo minus Deum assidue contemplando in eo unico oblectaretur distrahere, abducere, commovere. Beati estis, Patres quantavis meritis boni : quia quicquid in anima vestra concupiscentiæ merat in Deum eorumque quæ Dei sunt fruitionem intendistis : iracundiam vero adversus peccatum dumtaxat, ejusque inventorem ac patrem, velut rompheam quandam, convertistis.

76 Beati estis, Patres venerandi : quia latam voluptatum viam, tamquam quæ ab finem exitialem deducat, prudenter ingredi recusastis : aretam vero et angustam, utpote quæ in beatam vereque felicissimam quietem viatores suos introduceat, elegistis conficere, nunquam retrogredientes aut declinantes. Beati estis, Patres invicti : quia vos itidem ut per multa certamina probatum Jobum, adversarius expectans omnemque nequitiam suæ pharetram evacuans, omnem machinam in vos expediens, prosternere nequivit animi vestri robor insuperabile. Beati estis divina præditi sapientia Patres : quia passionibus Christi communicantes primum quidem in exercitatione, postea vero et in certamine, denique participes estis facti consequenter et gloriæ : si compatiuntur, inquit Apostolus, ut et conglorificemur et in æternum conregnemus.

77 Beati estis, Patres reverendi, qui adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum hujus sæculi, adversus spiritibalia nequitia in cœlestibus invisibiliter collectantes atque vincentes ; iterum visibiliter visibiles veritatis inimicos tolerantia tormentorum invictaque ad mortem usque constantia convertistis in fugam. Beati estis, Patres sæculis omnibus celebrandi : quia in utroque certaminum genere utrosque adversarios hostiliter in vos rabilemque incurrentes avertistis, strenueque ac juvenili cum vigore certantes, variisque in bellis victoriam reportantes ex utroque capite meruistis, quod consequens erat, quam qui optimo jure coronari. Beati estis, Patres ter maximi : quia per fumum fœtoremque mortalis ac facile extinguibilis ignis, evasistis omnino periculum immortalis et nunquam extinguendi incendi, et suaveolentes fructus Paradisi decerpistis. Beati estis, Patres amabilissimi : quia brevis temporis suffocatione angustiati, in loco pascuæ respiratis ac requiescitis.

78 Beati estis, Patres colendissimi : quia in arc-

Martin T. III.

tum obscurumque conclusi antrum, atque hac momentanea vita privati, transivistis in campos illos spatiosos ac semper virentes, in quibus non perituri germinant flores, ubi lumen indeficiens semperque vesperam nesciens splendet, unde luctus omnis unde angoris atque doloris eujuscumque umbratim exulat. Beati estis, Patres sanctissimi : quia Christo facti estis accessio desiderabilis, et gloriosa expressio eorum qui a sæculo sunt Martyrum, etiam post persecutionis tempora perfectam matryrii palmam consecuti. Beati estis, Patres divino afflato spiritu, quia corpora animasque vestras sacro purgantes santificantesque jejuniis, Quadragesimalis abstinentiæ tempus exornastis consecrastisque ; dum in ipso per sanguinem accessistis ad Christum, et ante salutiferam toti orbi passionem ejus, passi etiam ipsi cum eodem vivificum celebratis Pascha ; liberationem, inquam, et immunitatem omnimodam a peccato, spiritualique servilium operum exactore Pharaone, et Ægyptiæ servitutis errore ac tenebris, quemadmodum et gloriosi Christi Martyres Quadraginta a milites victores e stadio coronam retulerunt.

79 Mementote etiam nostri, semper nobis memorandi Patres, quibuscumque viventes in carne estis fraternæ conversati ; quamvis, terrina nunc commemoratione relicta, in gaudio et lumine cohabitatis cœlestibus. Nolite fraternitatis nostræ hujusque Lauræ vestræ et societatis oblivisci, quæ vos e terris præmisit ad cœlos : nam per vos, Beatissimi, nos quoque beati sumus, quod tales primitias tam opima sanctaque spolia Christo Domino subministravimus, sacrificium acceptabile Deo in odorem suavitatis, sincerum, irreprehensibile, gratissimumque. Vivificæ, divinæque, et consubstantiali Trinitati, quæ vos sibi voluit in æternum assistere, offerte, continuam perseverantemque pro nostra congregatione orationem : ut eruamur a multiplicibus hostis maligni laqueis, insidiis, et machinationibus pessimis ; liberemur a passionibus defectibusque mentis et corporis ; salvemur ab invidia et fraudibus visibilibus atque invisibilibus inimicorum ; hanc denique vitam placide pacateque transigentes ejus qua digni habiti estis bonorum immortalium participatione vitæque indeficientis requie ac loco digni inveniamur et ipsi, quamvis grande sit illud quod postulamus.

80 Orate etiam pro communi unicuique orthodoxa Ecclesia : ut cessantibus, quæ multipliciter ab inimicis veritatis adversus eam excogitantur suscitanturque, tentationibus ac tribulationibus, pax ei tranquillitasque obtingat, atque molestiæ perturbationisque cessatio et requies. Quin et indigni famuli vestri reminiscimini, despiciabiles vobis sermonis sui primitias offerentis, atque accinentis hymnos, viles illos quidem vestraque amplitudine inferiores multo, defectuososque, atamen promptissima voluntate pro virium imbecillitate compositos et exornatos. Humilitati meæ, deprecate, Patres omni laudem genere celebrari dignissimi, remissionem delictorum, expurgationem affectuum, exoptatum tranquillæ vitæ decursum : ut evadam gehennam, a tormentis liberer, atque inconfusibilis coram Christo Salvatore assistam aliquando, non longe a vestre commemorationis sede remotus, quamvis meritum meum excedat ejusmodi postulat.

81 Tu vero Sanctorum Patrum Pater augustissime, Ascetarum b aptes, Monachorum ductor, pugilum exercitator, beatissime Saba, eremi habitatorque cultorque celeberrime ; suscipe alumnos tuos, qui adeo generose contra peccatum ejusque suscitatorum ductoremque diabolum decertarunt, donec sudoribus, laboribus imo sanguine partam victoriam de eodem referrent pro virtute viriliter dimicantes.

23 Defectos

D
ACCT
STEPH
EX MS.

O et Martyres,
ut celint
pro Laura,
E

pro ecclesia

F

pro seipso
intercedere.

S. Sabæ
gratularatur,
et hos,

Rom. 8, 17

Ephes 6, 12

A Defectos Christo Agonothetæ Martyres et victores laureatos representa: neque enim insolitum tibi est discipulos tuos non ad exercitationem monasticam modo, sed etiam ad agones instruere atque idoneos exhibere martyrio. Testor memoranda Persiæ irruptionis tempora, quando etiam intercepta Sancta Christi civitas est, venerabilique et adoranda illa loca atque templa incendio deflagrarunt: tunc enim ex alumnorum tuorum numero non pauciores e quadraginta adduxisti ad Christum. Martyribus sociandos, in quos irruentes ignis mythraque insani cultores Persæ dum in lapide simul omnes conciderunt: maleantes etiam ipsos in propria Laura mori quam a facie inimicorum abscurrere, ab eaque exulando vitam pelimere fuga.

B 82 Testor Christophorum, suo dignum nomine, et Christi militem Martyremque gloriosum: quem ante paucos hosce annos ab infidelitate ad veræ pietatis culturam transulatum, atque ex Persiæ infructuosaque oleastro fornicande insidiosa olea, divinique signatum baptismate, et monachali Angelicoque indutum habitum, sanctoque gregi tuo adnumeratum; Martyrem Domino coronatum stilisti. Præclare primum ille sub religio-æ amietu certans, non minus deinde generose in martyrii stallo ipse se gessit, quando ab fidei deserto circumventus, et coram ipso Sarraenorum Rege senatusque principe adductus, pulchram confessionem peregit, et rescissa ei cervix gladio est, propter Christi fidem et pietatem decima quarta Mensis Aprilis, majoris hebdomadæ feria tertia e, tribus ante passionem Domini, cujus cruciatibus salvati sumus.

C 83 Nunc vero, divinissime Pater nosterque apud Deum Legate reverendissime, gregem tuum Laurancem respicias, quam tuis constituisti laboribus; et ab eorum qui sunt in circuitu nostro efferorum hostium incursums visibilibus simul atque invisibilibus vigilantibus custodias; usque in secundum Salvatoris cælo adventum, manifestationemque tremendam, spirituale semen tuum in ipsa communiens et undequaque in ipsam adducens cum Christo, atque ex ipsa in gaudium Domini tui introducens: ut omnes discipline tue sectatores citra probrum Iudici tecum sistens dicas: Ecce ego, et pueri mei quos mihi dedisti Deus: illamque optabilem atque amabilissimam vocem amhamus: Venite, benedicti Patris nostri, possidete paratum vobis regnum in Christo Jesu Domino nostro, cui honor, virtus et imperium cum eo qui est absque principio Patre, sanctoque et optimo atque vivifico Spiritu, nunc et semper et in seculum. Amen.

a De his Sebastianus in Armenio passis cepimus 10. Martii — b Proprie cum qui lactaturus ungit significat: latus autem sumptum accipitur pro ipso Palæstra profecto. vide Ciceronem lib. 1. Ep. 9 in tentulum. — c Anno 85 horum festiva agitur 16. Maii martyrium uno septimana Cris. sancta interceptio nem processit. — d Saraceni quidem eadem illam potuisse constul: sed qui vel Persis militabant, vel scelerum immunitatem sub eorum captivum umbra, occasione utentes. — e Ideoque anno Christi 789, quando Pascha incidit in 19. Aprilis septennio ante horum Patrum passionem

POEMA DE HISEM

per Odas Officii Græci distributum ex Magnis Menais.

auctore eodem Stephano Sabaita.

ACROSTICHON

Ἐννοίς γράψας Μάρτυρας ἡμετέρους.

Morum eorumdem Martyres hymnis cano.

Multitudinem tuorum Martyrum, Christe, divinitus inspiratorum laudare cupienti mihi cælitus lumen intelligentiæ præbe, ipsorum exortus precibus, ut dignum Deo carmen concinam.

D Omnes Spiritus disciplina instructi, eaque regentes corpora ac sensus vestros, facti estis templa Dei sancta, o Theophori Martyres: in vobis enim Christus habitavit.

E Relinquentes fluxas in terris opes, et vitæ delicias, ut somma spernentes, incommutabile Christi regnum, quo nunc frimmini, concupivistis.

F Vitam vestram omnem, quieti addictam, omnium inspectori Deo penitus consecratis, o Sancti; vosque ipsos divina offerentes holocausta, perfectam coronam meruistis.

G Monasticam vitam aretoris viæ desiderio amplexi, tanquam Theophori Sabæ gemini discipuli, ex tumultibus mundanis recessistis.

H Exceptum animis verbi divini semen excolentes, Sancti, et lacrymarum rigantes fluentis, centuplicatum Deo fructum protulistis.

I Oppugnavit graviter inimicus virtutum exercitio intentos in eremo Martyres, invidia concitatus: sed velut ab instructa acie retroactus est.

K Adicans errorem in discipulis suis fraudulentus draco, barbarorum tribus conitavit in mutuas caedes, per quas etiam ex solitudine Sanctos pelere nitelatur.

L Gudas tumentes adversus immobiles Sanctos suscitans inimicus, non potuit eos effugare, et invisibili victus certamine, frustra visibilem pugnam suscepit.

M Alorum Princeps veneno et furore plenus cum satellitio suo irruit; et ferina rabie concitatus in Sanctos, per inaudita vulnera sanguinis rivos effudit.

N Cum illi spes suas mortales committebant terræ in corruptibili aurolocatas; in cælis easdem jactantes generosi Athletæ clamabant, Gloria virtuti tuæ, Domine.

O Sævire ut bestiæ inclementer sævientes, lapidibus, baculis, gladiisque vexabant Sanctos, jussus indicare Præsides suos: sed hi lege caritatis roborati penitus id facere recusarunt.

P Magisterio dilectionis perfectæ edocti Sancti legem tuam, Salvator, pro amicis animas posuere, et voluntarium tuum pro hominibus sacrificium imitati sunt.

Q Mandatum tuum, Christe, apparuit morte ipsa robustius, supra seipsam efferens natam ex voluntate carnis naturam: tuæ enim insistentes legi, gloriose mori pro amicis elegerunt isti, mente prorsus divina præditi.

R Sæpersi hyssopo mentem per baptisma, vicem domesticis propriis reddidistis, Sancti, sparso pro iis sanguine, et ignita in custodia velut aurum probati, suævidens Christo facti estis sacrificium.

S Riserunt tyrannorum minas Christo famulantes, quia in assidua mortis meditatione vitam omnem traduxerant.

T Athesauris abundare suspicati barbari, barbære ex cruciaverunt omnium egenos, et corruptilibus speretis, sola incorruptibilibus possidentes.

U Indomabile robur Christi athleteæ induti, irritos reddidere fremitus barbarorum æque ac cerberi infernalis.

V Zetuse sunt acies visibilium simul et invisibilium hostium, qui videbant Martyres contemnere verbera, interque plagas hymnum cantare, dicentes: Benedictus es et laudabilis Domine Deus Patrum nostrorum.

X Et genus et patriam et opes ablicavere, tibi Christe desponsi, quia tui unius vere amabilis ardebant amore: atque ad te confugerunt, Salvator Deus Patrum nostrorum.

Sanguinariii

et 40 Priores sub Christo

c

d

et Christophorum ex Saraceno Monachum ac Martyrem,

B

a

ac denique et Lauram commendat.

ode 1

ode 2

ode 3

ode 4

E

ode 5

F

ode 6

ode 7

A sanguinarii barbari non absterruerunt amatores tuos, Christe, quo minus Deo insolitudine servirent: non enim timere eos, qui corpus occidunt, cum mandata tua haberent pro inconcusso fundamento.

habentes divinitus scriptam legem in tabulis cordis Martyres, unum trinumque Deum prædicarunt, ipsique clamaverunt: Benedictus es et laudabilis Domine Deus Patrum nostrorum.

in pervigiliis psallentes Sancti, Angelicis ordinibus comparandi, cantabant, Benedicite omnia opera Christum in secula.

ente tota sequentes te Dominum suum Crucemque tollentes Martyres canebant: Benedicite omnia opera Christum in secula.

imbos lapidum sustinentes, et baculis contusi Beatissimi occinebant hoc nomen, Benedicite omnia opera Christum in secula.

ntentione tota mentis et corporis spiritum Christo elevantes Sancti, modulabantur suaviter, Benedicite omnia opera Christum in secula.

uperventuros barbaros genere ac pie præstolati, varieque nudati Athleta-Christi, vicere eorum insolentiam et hujus mundi principatum: quapropter etiam coronas duplices ab justo agonotheta retulere.

Cavernarum et spelæorum per omnem vitam incolæ beati, includimini angusto antri unius hiatu, et sanguine purpurati, ignisque ardore graviterque urentis fumi vapore examinati, victores apparuistis.

gones vestros concelebramus, quibus adversus peccatum decertastis viriliter, ut generosi milites pro Christo consistentes: etenim gloriose vicistis et nunc coram Altissimo stantes cum agminibus Sanctorum mementote nostrum.

obis orando subvenite, o Sancti, in cælis triplici fulgore circumdati, una cum Sabba Patre atque duce, tamquam genuini filii ejus, ut consortibus vestris vos canentibus salus proveniat annuarum, et Ecclesiis sanctis pax communis donetur.

Fili Virginis, deice ferocium præsentiam ac supercilium, et consilia malignantium disturba, Creator: fidelium vero tuorum agmen impenetrabiliter firma Deus, extollens cornu eorum et fidem corroborans, ut te magnificemus universi.

Concludebantur singulæ oda cum invocatione speciali *Deiparæ*: quæ strophæ quæ apud Simonem *Hagnereckium* in *Mariano Græcorum pietate ex Menæis collectæ* extant hic mittuntur, eo magis quod ipsarum initiales litteræ acrostichi elementis non continentur: quæ ut illi quoque includerentur olis similium odorum autoribus, *Josepho præsertim Hymnographo* curæ fuit. Prout infra videbimus ad diem xxviii in odis de *S. Hilarione Juniore*.

DE B. AMBROSIO SANSEDONIO ORDINIS PRÆDICATORUM SENIS IN TUSCIA.

AN.
MCCCLXXVII.
XI MART.
ANIMADV.
PAP 14
Festum ejus
præcipuum
Senis.

feria 6 ante
Dom. Passionis

Ambrosius vir sanctitate præclarus et miraculis fulgens, apud Senenses in tanta veneratione habetur, ut festum ejus celebrent, sicut Bononienses festum celebrant *S. Dominici*; ita od annum mccc Hieronymus *Barsotti* de *Bononia* in *Chronica MS. Ordinis, Foro-Livii* existente, post medium sæculi xv exarata, verbis citatis a *Julio Sansedonio Episcopo Grossetano* in *Vita hujus Beati lib. 3 cap. 1. Celebrant autem festum hoc Senenses, non eo, quo mortuus est Beatus die, qui xx Martii fuit, et S. Benedicti vigilia, sed ante Dominicam Passionis feria vi: quod hæc cum D. Benedicti festo concurrente anno mclxxxvii ad solemnes exequius illatus in templum plurimis cæperit consicere miraculis. Exiit enim, ut scribit *Antonius Senensis* in *Chronico*, celebratur festiva multa cum pompa, ad Officium tunc accurrente Senatu cum universo populo, qui in illius honorem a servili opere omnis feriat.*

2 Ita quidem Senenses, et quidem in hunc usque diem: ut reliqui Ordinis Prædicatorum conventus, per Romanam dispersi provinciam, diem datus ipsum habere, postquam publici cultus *B. Ambrosii* deferendi potestas eis facta est ab *Eugenio iv*. Hinc autem factum est ut ejusdem memoria in Romanum martyrologium (quod libentius sequimur) fuerit ad xx diem hujus mensis relata: quamvis post annum mdcxxii totus Ordo assumpsit diem xxii ex indulto *Gregorii xv*, permittentis, ut dictus Ordo ubicunque locorum posset officium de Confessore non Pontifice in honorem *B. Ambrosii* sub ritu duplici celebrare: quod ultramontanæ Provinciæ hinc cultui insuete sic accepere, quasi tum primum Beatis fuisset adscriptus *Ambrosius*, ut apparet ex *Tabella* virtutum et miraculorum ejusdem, per *Fr. Hyacinthum Choquetium* *Phæacens* typis vulgato occasione, sicut præfati titulus Beatiificationis per *Gregorium xv* factæ.

3 Desumpta est ea *Tabella*, uti et *Lectioes* Officii proprii, eodem tempore compositæ pro secundo tertioque

Nocturno, ex *Vita* per *Antonium Flaminium* scripta et a *Leandro* vulgata, non absque mendis: sed quibus notandis volumus immemorari, habentes præ manibus antiquæ et fidelissimæ Actæ, exceptæ ex *Conclibus MSS. Fr. Ambrosii* *Tægii* in conventu *S. Mariæ Gratiarum Mediolani* existentibus laudatisque ab *Antonio Senensi* in *Bibliotheca*: quæ publica luce ideo tanto digniora, quod stylum, quem *Leander Albertus* exhibet, contractum immutatamque, invariata transcribere curavit *Tægius*, quantum quidem ad vitæ et virtutum historiam attinet: nam miraculorum seriem, ut alibi sapienter, sic etiam hic immutavit, ad certa quædam capita titulosque ea reducens, nec raro eadem in verbis contrahens pauciora.

4 Tanta autem ipsa fuerit tamque illustra, tum eo quo mortuus est die, tum sequenti, quo ante sepulturam prostitit corpus ad publicam venerationem expositum; ut subito Romam pervolans eorum fama atlapsa ad aures sit *Honorii iv*, in *Aventino monte* ad *S. Saturni* tubi et ipse palatium et Prædicatores habebant monasterium) commemorantis, ibique ex podagro decumbentis, eundemque moverit ad edicendum, ut præcipua aliquot Ordinis Fratres ex informationibus, et conventu Senensis Romam mittendis ad instruendum Canonizationis processum, compilarent præclara vitæ ejus et virtutum decora, cum miraculis mortem secutis. Delecti igitur continuo sunt quatuor in titulo nominandi: qui quidem haud diu post manum admoverunt operi: sed prius qui in suam ipsi compilationem non dico absolvere, sed vel inchoare possent, subductus e civis Pontifex est in die *Cæsarum Domini*, decimo quinto a morte Beati: ut minime potuerit, quod optabat, Sanctorum catalogo adscribere *Ambrosium*.

5 Maturare nihilominus Patres Senenses ad destinatos hinc compilationi Patres documenta omnium necessaria mittere: quotquot intra primam ab obitu *B. Ambrosii* mensem haberi potuerunt. Quantum autem delecti Compilatores in conscribendis hæc actus impenderint temporis, nulla ex capite possumus desinare. Sublata

Acta antiqua
ex MSS Ambr.
Tægii,

Jussu Honorii
iv,
P

ex documentis
mss-15 primo
ab obitu illius
mense

A blata festinandi causa, dubium est an per aliquot onnos a morte Beati res inter manus eorum non haberit : certe varia loca sunt, ex quibus hoc sequeretur, num. 34, 60, et 62, ubi de ludis ad diem Ambrosii festum translatis, et virginibus ceterum quotannis ad ejusdem sepulcrum offerentibus, aliisque his similia : que nisi suspicari volumus ab Taegio aliove interpolante, ut quædam alia num. 71 esse adjecta, anuorum aliquot supponunt experientiam et etiam ab absentibus viri fama vulgare potuerunt. Scripsisse autem eos ex documentis ita recenter a morti Beati submissis, liquet ex miraculis, que nulla hic referuntur nisi primis diebus patrotæ, prout illo Senis excepta fuerant a Commissariis ad hoc ab Episcopo destinatis extra judicii formam. Quo factum est, ut cum eorum aliqua publicè consignarentur Instrumentis, nonnullæ circumstantiæ paullo aliter fuerint exponendæ, juxta personarum de semetipsis testantium fidem, quam antea fuerant ex auditu vel relatu alieno scriptæ. Quæ res etiam probat alibi quam Senis collecta esse hæc Acta, et, ut nobis quidem videtur, Romæ : alias enim fieri non potuisset, ut iis non offerrentur legenda Instrumenta publicè ibidem Senis recante Aprilis mense et sequentibus fieri coepit.

B Etenim num. 77 refertur miraculum pueri sexennis illuminati, velut ad manus sanctæ at tactum patrum subilo; et tamen ipsamet pueri mater coram publico tabellione se sustens, visum recuperasse ait, postmodò illius contactus eadem a se reductum, et adhuc longius remotum a sacro corpore : quæ relationis utriusque differentia non incidisset, si Compilatores vidissent Instrumentum de hoc miraculo confectum sub die xxxi Aprilis, quod est ex infra producendis septimum. Similiter num. 93 in miraculo pueri a fistula pedem perforante sanati, non possuissent Compilatores annos novem pro octo; nec matrem pueri Bonaventuram forissem uxorem Saliminius cum fuerit Jacobi, si præ oculis habuissent Instrumentum XII confectum die VIII Maii : habuissent autem procul dubio, nisi alibi quam Senis scripserant. Nisi etiam alibi scripserant dicti Compilatores quam Senis, non potuissent excusare, quod orationis formulam ab aliquibus Fratribus ex ore morientis scripto receptam, videre non potuerunt, prout excusant num. 64. Nec omisissent narrare, quam sumptuosè opere cepta esset de novo fieri capella sacri corporis custos, constituta in rem rem summam certa pecunie, quot mensibus ex publico pendendæ per Decretum XIX Augusti signatum, et Indulgentiis per Episcopum Renaldum propositis ad operis tam pii promotionem. Hæc enim commemoranda fuerant eo loco, ubi dicitur post non multos, id est, quadraginta dies ab obitu translatum fuisse Sanctum in capellam, que erat in medio ecclesiæ, ad ornatum sepulcrum inibi per nobiles et populares civitatis fabricatum.

C Post Acta jam dicta dabimus originales textus viginti octo Instrumentorum, a Julio Sausedonum collectorum ex Archivo Conventus ipsius Senensis; substituta pro signis Notarialibus, que idem exacte representant, cruce †. Tertio loco proferimus Sermonem de virtutibus et miraculis B. Ambrosii bene prolixum sæpeque citatum a præfato Julio, nobis autem Senis transmissum ex ipsius conventus Membranæ codice, favore R. P. M. Antonii Scaryi Præviti, una cum præfatis miraculorum ferè trecentorum serie, quem huic sermone suo subtexuit auctor, qui se Fr. Recuperum de Senis dicit et a Julio putatur unus ex quatuor Compilatoribus fuisse, alias Recuperatum de Petra Mala, quod licet alieni non probaretur, eorum tamen Brato scriptorem fuisse agnoscere deberet, ut pluribus in prologo nostro ad eundem dictum sumus.

8 Atque hi sunt fontes, ex quibus hausere vel haurire potuerit ceteri quidquid de B. Ambrosio scripsere : quod quidem Lutine fecit Sebastianus Flaminius apud Leandrum Albertum, solis quatuor Compilatoribus usus;

D sed Italice redditis et anno MDIX die XXII Augusti vulgatis a Simone Nicolai Cartularii : quam editionem, ut nancisceremur etiam ipsi optavinus, collaturi cum ea Taegii codicem, itaque cognitur quid ipse in ordinandis miraculis omiserit diligentissimus rerum ad Beatam spectantium collector Julius jam aliquoties nominatus : cui originalem Latinum textum visum non fuisse cogimur ex annotationibus marginalibus, et aliis quibusdam indicibus credere. Ex hoc autem Julio colligentes reliqua omnia, que de B. Ambrosio scitu digno supererat, circa corporis aut festi cultum recentioraque miracula, Gloriam Posthumam appellatam, dato ex re nomine. Exiunt præterea in MSS. quibus usus est Julius, tractatus inediti de Vita Beati, auctoribus Joanne Baptista Gori Senensi et Gregorio Lombardelli, inserens nominando ob recuperatam insigni miraculo sanitatem, quam istius operis absolvendi causam dimittat optavit.

9 His adde prælo vulgatis Vitas a Scraphino et Sylvino Razais, quorum hic Dominicanus, ille Etruscus Sanctos et Beatos Italico idiomate celebravit; itemque Vitam D. Alexandro Guibhelmo similiter Italice Romæ editam anno 1593; ac deinceps supra citatam Hyaciinthi Choquetii Tabellam, ut ceteros taceamus, qui Beati hujus viri laudes suis scriptis inseruere. Quibus omissis, restat hic nobis demonstrandum, id quod nisi evidentibus convictis testimoniis vix crederemus, mortuum esse B. Ambrosium anno MCLXXXVII : non enim caret difficultate, quod adeo graves auctores sint, qui anno dicti seculi LXXXVIII mortuum fuisse Beatum statuunt, quorum primus est ipse Fr. Recuperus, quem sequitur Necrologium conventus Senensis, itemque Pius VII in Senensi Chronico, quod apud Lunolovum de Pagnis Nucerinum Episcopum extare, ait Julius, eundem trevis calculum; quem et tenuit Fr. Bernardus de Lutsemburg Prætor Colonien-sis in Chronica intra primos viginti annos seculi XVI compilata, adeoque non optimo jure antiquissima nuncupata a Julio. Imo Acta per Taegium transcripta, et Flaminius Italiam versiorum seculis, ipseque Antonius Senensis scribitur anno MCLXXXV ex hac vita discessisse Ambrosium.

10 Præ his tamen omnibus patior nobis est tot publicorum Instrumentorum fides, quod infra proferuntur confecta anno MCLXXXVII, Indictione XV: ex quibus quod ordine septimum est, sub die XXI Aprilis signatum, diem sepulture B. Ambrosii nominat diem S. Benedicti proximo præteritum : et primum, IV Maii scriptum, diem sui sancti transitus dicit fuisse diem XX Martii proximo præteriti. Maxime autem irrefragabilis et omnem prorsus tergiversationem excludens est auctoribus Instrumenti quarti, in quo die IX Maii signato, quædam Nella testatur, quod in die sepulture S. Ambrosii Senensis, scilicet in die S. Benedicti ante tertiam veniens ad sepulturam ejus, deosculata manu dicti S. Ambrosii, recommendavit se dicto S. Ambrosio, et posuit ipsius manum ad vultum, ubi fuit infirmus... et subito liberata est die XXI Martii anno prædicti et indictione profata. Quæ omnia et plura alia cum verbolens habuerit et transcripserit Julius non satis possumus demerari, quomodo præoccupato ad unum præcedentem animo, potuerit pag. 147, agens de miraculo per Instrumentum primum probato, sic scribere, de hoc factum est publicum Instrumentum die IV Maii MCLXXXVII: et tamen in margine notationem addere, qua dicitur, Per hoc Instrumentum probatur verus dies transitus ejus, qui fuit XX Martii anni MCLXXXVI: mirum est quoque de solo die sic fuisse sollicitum, ut de anno nullam usquam moverit questionem: qui tamen etiam ex Peria VI ante Damianum Passionis cum XXI Martii concurrente, cognosci poterat, alius quam ipse sentiebat fuisse.

11 Quid etiam ad tum illustria pro anno MCLXXXVI testimonia dicemus? Haud aliud utique quam quod in similibus

D Gloria posthuma accepta ex Julio Sausedonio;

Alii de Vita B. Ambrosii scriptores.

E Mortur Beatus.

non an. 1588

vel 1283 :

sed 1287, ut demonstrant publica Instrumenta,

F

et intra paucos annos absoluta,

non visa Instrumenta Senensis post submissa documenta confecta,

cum ipsi Romæ fortassis scriberent;

unde ea Instrumenta de omni,

et Summarium, Fitz et viriculum MS.

Acta prima an. 1509 Italice edita,

nisi annus
more Gallico
inchoetur a
paschate.

A milibus frequenter usuvenit, videlicet eos, qui annum hunc signaverunt Dominicanos fuisse, quorum Ordo cum tunc adhuc recens esset, et originem suam sumpsisset in Gallia, facile potuit etiam in Italia aliquamdiu sequi morem Gallicum, quo annus a Paschate inchoatur mensuramque Martium, quo Beatus ex hac vita migraverat, anno priori adnumerare : cum Tabelliones Senenses, juxta communem Italiae consuetudinem, unum suum vel u vigilia Nativitatis Domini vel a Kalendis Januarii ansperarentur. Eos autem, qui annum **MCCLXXXV** scribere necessario credi debet decepsisse originalis textus, ex *Compilatorum adversarius a festinante librario negligentius transcriptus, et postremae unitatis nota defectus.*

12 Hæc de anno mortis : de die scrupulus nullus foret nisi *Acta num. 69* dicerent, dilatum fuisse sacri corporis sepulturam per biduum, propter maximam populi devotionem et frequentiam : sepultum autem esse in die S. Benedicti Abbatis. *Sed nec in hoc magna est difficultas : siquidem post occasum solis sub primas noctis horas vita excessisse dicas, quo tempore licet nobis, a media nocte horus supputantibus, adhuc dies XIX in cursu fuisset, Italiam tamen jam incipiebat numerari dies vigesimus. Sub noctis quippe initium putans, quam mediam noctem vel auroram abuisse e vivis, persuadet populi multitudo ante conventum cum morretur collecta, et parum mulierum in templo orantium pia devotio, nec non ipsiusmet apparitio, quam obstetrici reverenti domum (utique ante plenam noctem) et Beati mortem evitanti, factam sibi asseruit mensium octodecim infans apud *Reuperum num. 49* atque similia. Hæc autem ratione mirum non erit, si compositus ad sepulturam Sanctus ipso mane vigesima diei prostrerit in templo : populi autem accurrentis multitudinem moti Fratres exequias distulerint usque in diem crastinam, nec nisi sub noctem digresso jam populo poterint cadaver sepulture tradere.*

Fideliter
mortuus horis
Fesperitibus
diem 20
inchoantibus

itaque biduo
integro stetit
expositus.

VITA

Quam conscripserunt Fr. Gisbertus, Alexandrinus; Recuperatus de Petramala, Aretinus; Aldobrandinus Paparonus, Oldradus Bis dominus, Senenses, Ordinis Prædicatorum, de mandato D. Honorii IV Pontificis Maximi.

Ex *MS. Fr. Ambrosii Taegii Conventus S. Mariæ-Gratiarum Ord. Prædicatorum Mediolani.*

SYLLABUS CAPITUM.

- CAPUT I** De ejus nobili progenie et nobilitate parentum ipsius
- II** De ejus infirmi natiuitate et postmodum miraculosa membrorum confirmatione.
- III** De mirabili profectu ejus in pueritia et in adolescentia.
- IV** De ferventi caritate ipsius, quam habuit in egenorum subventione.
- V** De demone in specie Fratris a proposito sancto eum revocare conante.
- VI** De alia tentatione demonis, in specie puellæ sibi apparentis, et ipsius victoria.
- VII** De felici ingresso ipsius in religionem Fratrum Prædicatorum.
- VIII** De illusionem quadam demonis, quam sustinuit, et victoria ipsius contra dæmoneem.
- IX** De ejus mirabili ingenio et fructuoso studio.
- X** De fructuosis lectionibus suis in diversis studiis lectis.
- XI** De pace per eum composita inter diversos Principes et populos Germaniæ.
- XII** De hæreticis quibusdam ad Catholicam fidem per eum conversis.
- XIII** De absolute ab interdicto civitatis Senensis miraculose impetrata.
- XIV** De reductione Christianorum contra infideles et tentatione demonis victa.

- XV** De reformatione studii Theologiæ per eum in Romana Urbe facta.
- XVI** De absolute ab excommunicatione Conradini Suevi a Pontifice per eum impetrata.
- XVII** De pace inter Florentinos et Pisanos per eum firmata.
- XVIII** De profunda ipsius humilitate, et mirandis exemplis de eadem ostensis.
- XIX** De fructuosis prædicationibus ipsius et mirandis prodigiis in eis divinitus ostensis.
- XX** De quibusdam miraculis, quæ ipso prædicante suis meritis sunt divinitus patrata.
- XXI** De austeritate vitæ ipsius, et carnis afflictione.
- XXII** De ejus pura et illibata virginitate mentis et corporis.
- XXIII** De devotione ipsius ad Sacrosanctum Domini Corpus.
- XXIV** De speciali gratia, quam habuit in orationibus suis.
- XXV** De ejus ultima ægritudine et felici transitu ad caelestem patriam.
- XXVI** De prodigiis et revelationibus in ejus transitu divinitus ostensis.
- XXVII** De solennibus exequiis ipsius et devota sepultura.
- XXVIII**
- XXIX** De miraculis post transitum sancti viri ejus meritis divinitus patratis.
- XXX** De contractis et paralyticis meritis B. Ambrosii curatis.
- XXXI** De caecis illuminatis, et oculorum infirmitatem patientibus ipsius meritis sanatis.
- XXXII** De surdis et mutis meritis B. Ambrosii curatis.
- XXXIII** De sanguinis fluxum patientibus beati viri meritis sanatis.
- XXXIV** De epileptico morbo laborantibus ad invocationem B. Ambrosii sanatis.
- XXXV** De felicitantibus diversis meritis B. Ambrosii curatis.
- XXXVI** De infirmitatibus squinancie et guttoris ejus meritis curatis.
- XXXVII** De infirmitatibus Astularum B. Ambrosii meritis sanatis.
- XXXVIII** De mulieribus in partu laborantibus B. Ambrosii meritis liberatis.
- XXXIX** De nonnullis ab insultibus inimicorum suorum liberatis.
- XL** De obsessis a dæmonibus mulieribus nonnullis meritis B. Ambrosii liberatis.
- XLI** De nonnullis vulneratis meritis B. Ambrosii a vulneribus sanatis.
- XLII** De quibusdam mortuis ad invocationem B. Ambrosii resuscitatis.
- XLIII** De nonnullis a diversis infirmitatibus meritis B. Ambrosii sanatis.

CAPUT I.

Natales, infantia : pueritia B. Ambrosii

Beatus vir Ambrosius ex civitate Senensi Provinciae Tusciae, ex nobili et militari Sansedonum familia claram originem duxit. Hujus pater b Bonastacha dictus est, filius Domini Adeo-dati, præclarissimi militis eruditissimique viri ac in re militari non modice existimationis. Maternum vero genus ex nobili similiter ac militari Stribelinorum stirpe ejusdem civitatis fuit. Hujus mater, Justina Domini Egidii, militis strenui, appellata est. Erant hæc duæ nobiles familiae in numero earum, quæ suam illustrant urbem, et præcipue ob maximas quas contra Sarcenos obtinuerunt victorias, cum maximi acquisitione thesauri : prout in scripturis publicis, ad perpetuam rei memoriam decretum fuit, ut præfatæ familiae in civitate sua turrim edificare possent. Fuit autem prædictus Bonastacha haud parum cupidus contra infideles pugnare : propter quod in Conciliis, d ob hanc causam celebratis, sæpenu-mero interesse studuit.

2 His itaque familiis ortus est Ambrosius : enormi quidem membrorum habitudine, ut ejus futura sanctitas miraculosa mutatione apertius monstraretur. Erant brachia lateribus hærentia et tibiæ coxis, inæqualisque proportionis : facies obscura et in partibus improporionata. Natus est autem anno salutis millesimo ducentesimo vigesimo XVI Kal. Maii. Mater vero ejus Justina miro afficiebatur dolore, hæc et quasi similia exuberans verba : Heu me ! ecce exuberans gaudium, quod jugiter, tempore quo te in

CAP I
Utrouque
parente Senis
nobili

a b

F

c

d

CAP II
nasctur
Ambrosius,
mor ipso e
deformis,

utero

A utero gessi, sensi, nunc in amarum longumque dolorem permutatum est. Ha! Domine Deus, in corde meo ac mente tantam augere potuisti letitiam, quam jugiter sentiebam, quia omnis gaudii mei miserique vitæ finem adesse sciebas? Sic placitum fuit ante te? Rogo ergo te, piissime Deus, ut patientiæ gratiam mihi tua benignitate concedas, ut tui amore dolorem hunc æquanimiter ferre valeam. Sit nomen Domini benedictum in secula.

PER IV
O EVOS.

Ignoti
peregrini de
co predictio-
nem confirmat

3 Aberat tunc, cum natus est infans, Bonatacha genitor: sed antequam reverteretur (prout narrabimus) miraculose sanatus est. Traditus est puer nutrici cuidam educandus, quæ juxta portam dictæ civitatis, quæ Romana dicitur; habitabat. Accidit ut prædicta nutrix infantem in gremio teneret ante ostium domus suæ, ibique senex quidam in habitu peregrini transitum faceret: qui viso infante, eam mirari cepit. Nutrix hoc videns, infantis faciem velo textit: peregrinus autem cernens, divino idlatus spiritu dixit: Mulier, pueri hujus [faciem] ne contegas: quia civitatis hujus lumen erit et deus. Cum autem a nativitate ejus annus pertransisset, consueverat nutrix e ejus, infantem ulvis gestans, facie pueri cooptata, ecclesiam S. Mariæ Magdalene Fratrum Prædicatorum adire, ut Missam audiret. Quæ quidem ecclesia domni sui vicina erat, ubi tabernaculum quoddam multis pretiosis repletum reliquiis habebatur, apud quod genua flectere et domum pro salute infantis deprecari solita erat: deinde in alteram ecclesiæ partem secedere solebat, ubi infans jugiter plorabat. Comperitum est autem, quod ubi ipsa a tabernaculo non discedebat, puerulus lacrymas minime emittebat: hoc autem totum Fratribus vicinisque notum fuit.

e

cora
ta'e nacio
vity'ca'um

4 Die quadam, multis hoc venientibus, de ecclesia nutrix egressa, multis enim comitantibus, cepit infantulus fortiter ejulare, maximeque cum stridoribus tabernaculum prædictum aspexerit versa facie, Fratribus et his qui aderant multum mirantibus. Cogentibus qui aderant, nutrix ad dictum tabernaculum rediit: quo cum pervenisset, puerulus ex fasciæ manus extrahens cum brachiis prius contractis, manus ipsas in altum elevans, monuit Jesu, clara et alta voce, prout a quacunque persona claras et melius exprimi posset, ter invocavit. Concurrunt multi ad tam grande miraculum intuentium, qui infantem deformem tantum fuisse non ignorabant. Fratres autem quidam fasciæ amoveri fecerunt, et tunc tibi, quo coxis prius hærebant, extendere cepit: factisque, quæ prius obscura erat, miræ cum autore, cum omnium qui adstabant admiratione, splendescere cepit. Omnes autem una voce Deo gratias agentes, Salvatoris laudabant clementiam. Currit pater mater ad hoc spectaculum, currunt et propinqui omnes et prælati gestientes, immensas Deo gratias rebrunt. Debetur puer domum magna virorum ac mulierum caterva comitatus. Illa vero tanti miraculi fama per urbem insonuit, tota civitas ingenti allecta est letitia, nullisque fuit qui elemosynis erogatis fusi que orationibus Deo gratias non referret. Crevit itaque puer, indiesque formosior apparebat, ita quod peregrini verba clare manifestata sunt, et vulgata. pater autem ejus tunc temporis absens erat.

eidem collata
miraculose
similia,

cum quodam
lotus rivati.

5 Cum autem tanti miraculi fama per vicinas civitates volitaret, quamplures tam religiosi quam seculares videndi pueri gratia Senas veniunt, et (si religiosi erant) cum in ejus essent presentia, se jacebat, alacer surgebat, videns ne brachia extendens; si vero sinu gestaretur, cepit ter aut quater reverenter inclinabat, usque [dum] cognosceretur se movere ut eos venerantur: si seculares erant, in eos multum intendens, aspectu gravi cogitandum stabat. Abud quoque signum future sanctitatis in eo

CAP III

Religiosorum
aspectu
delectatur
infans,

apparebat. Quoties librum aliquem ipsum videre contigisset, signis quibus poterat codicem illum manibus habere se velle demonstrabat: ita quod pia mater ejus Canonicas Horas B. Virginis in ejus conspectu nequaquam legere valebat: et si forte ei non daretur, tam ingentes vagitus emittebat, quod sedare ipsum non poterant, donec librum in manu habuisset: eo habito multum lætatur, et in volvendis libri chartis inspiciendisque balbutiendo intra se, contentus erat. Tali autem cognoscebatur modo ipsum in libris habendis multum delectari, tristarique plurimum ipsum non habens: nam noctem integram pertransire tacendo non poterat, nisi per aliquod temporis spatium liber cum lumine ei daretur, juxta morem solitum revolvendus: hoc enim unum demulcendi pueri, dum fletet, erat remedium.

et libris
revolvendis,

6 Pater autem ejus libellos quosdam, cum nonnullis secularium hominum diversarum statuum figuris, pingi fecit: alium vero, in quo religiosorum imagines pictæ erant: ut ex hoc experimentum sumeret, an puer sic in inspectione figurarum, sicut in linearum aspectu delectaretur. Dato autem in quo secularium continebantur imagines, eas videre recusabat: libello autem ostenso, in quo religiosorum depictæ erant figura, ipso revoluta, respexit intentius et libenter, plurimumque in his aspiciendis lætatur: magis autem in inspectione litterarum quam figurarum lætari videbatur. Contigit aliquando civitatem Senarum peste infici, quo in tempore parentes vitandi morbi gratia in villam se transferunt: cum vero pueri ejus contante in unum convenirent, affuit inter eos et Ambrosius: quidam autem eorum domos ex luto fabricabant, alii castra, nonnulli equos, alii homines: Ambrosius vero altaria, et cruce super ea ponens, lotis manibus, genibus flexis, ipsis etiam manibus junctis, ante altare quasi oraturus persistebat. Per quod dabatur intelligi, purissimas manus suas circa purissimum altaris Sacramentum quamplura operari debere, de quo postmodum sua mirabili doctrina acutissimus fuit declarator: de ipso quoque auream edidit tractatum g.

potius quam
picturis
videndis.

E

Puer ad
arvum orando
occupatur,

7 Cupit autem puer ante consuetum tempus exprimere verba: unde ejus genitor librum ei scribere fecit, primaria litterarum elementa cum nonnullis vulgaribus versibus continentem, deputans ei præceptorem qui eum litteras diceret. Brevi temporis spatio et quasi miraculose librum legere didicit: quem postmodum Grammaticæ magistro tradidit bonus litteris imbuendum. Profecit autem supra modum puer ingeniosus supra multos coetaneos, ob ingentem memoriam qua dotatus erat. Summa illis delectatio fuit legere et intelligere Psalmos, quos genitrix sua in Officio B. Virginis dicere consueverat. Orationes etiam nonnullas sibi mater ostendens, ipsas cunctas legens, citissime memoria commendabat: tantumque in his delectatur, quod quasi continuo abas discere cupiebat. Quare religiosi quamplures devotas ei deprecabant orationes, quas sanctus puer quanto citius poterat memoria commendabat. Cum jam factus esset annorum septem sancto operante Spiritu, quotidianam B. Virginis Officium didicit, ipsumque quotidie devote legere studuit.

g
discit ceteriter
litteras,

F

gaudet
multas preces
memoria
mandare,

8 Peregrinus autem ceterosque pauperes, quamprimum exire cepit, ad domum propriam tractos elemosynis reficere summa eum lætatur, quos postmodum usque ad exitum domus devotè associare solitus erat. Venientibus ad parentum domum egenis et elemosynam potentibus, prius accurrebat, usque elemosynam, prout poterat, manibus propriis porrigebat. Cum jam novem esset annorum, Sanctorum vigiliis jejunare cepit, abosque dies quos ecclesiastica traditio jejunandos præcipit. Noctibus etiam

elemosynam
dare,

no tu ad
oracionem
surgere,

vigilias

A vigiliis sequentibus de lecto surgens, genibus flexis orationes, quas prius didicerat, devote dicere consueverat: quod attendentes parentes, ne gravia pateretur metuentes, ne hoc faceret prohibuerunt. Ob hanc rem devotus puer maxima affectus tristitia, noctes ducebat insomnes: unde coacti sunt parentes talia filio non prohibere, et maxime quia nullum ex hoc corpusculum visum est pati detrimentum. Libentissime cum sanctis Sacerdotibus conversabatur, quibus humiliter sua peccata confitens, ea quae Christianae fidei sunt instanter edoceri postulabat; divinas quoque praedicationes libenter audiebat.

sensuri cum Sacerdotibus.

a Anno, inquit, Julius 1220, 16 Aprilis, cum adhuc viveret S. Dominicus: eundem diem nonnulla etiam sancti viri elogia signant. b Freqentes aequae ac elegantes in nominum propriorum compositione Helvici sunt, et huc voce decorum honestaeque naturae gratiam significant: Franci dicentur bonae vitae: sic atibi hic leges Bona-guidam, Bona-gratiam, Bona-dimane. — c De hoc Senensium nobilitum usu egimus ad vitam B. Andreae Senensis die praecedenti. Julius autem hoc privilegium patri Bonifacio concessum. — d Pata imprimis Lutetianense in Commemorative anno 1215, pro Terra sancta recuperanda inter alias causas congregatum. — e Floram nominant lectiones propriae antiquae: novae nomen retinent, sed dicunt puerum affectu Religiosum sanatum, quod haec lectis non facile quis probabit. — f Deceant haec voces in MS. sed ex sensu et tempore ex fide Julii Episcopi, hic restantur. — g Ignoravit enim Antonius Senensis in Bibliotheca, et sermonum de tempore solum meminisse.

B

CAPUT II.

Adolescens Ambrosius operibus caritatis vacat: castitas ejus frustra impugnatur.

Quanta autem boni hujus viri caritas fuerit, ex his quae narrabimus liquido patebit: lex enim Christi in caritate fundata est maxime, et ideo in illam pronus erat. A patre, viri ditissimo, sanctus adolescens impetraverat, ut qualidie die Sabbati ad numerum quinque peregrinorum hospitio recipere posset, eos cibare, ac quamdam perenniae quantitatem eisdem elargiri. Stabat igitur pius puer vespere Sabbati in porta civitatis Senensis, qua ultra-montani peregrini ingredi solent, et ex his qui eleemosynam petebant eligebat, quos instinctu divino duxerat eligendos, eosque domum ducebat, quos in camera ad hoc deputata quiescere faciebat: quo facto, ordine per eum statuto, solus necessaria eis ministrare voluit: primo eos discalceans singulis, cuique pedes lavabat, et (si forte necesse erat) ipsorum calefacta summa cum diligentia mundabat: hoc facto, mensi jam parata eos discumbere faciens, cibaria humiliter eis ministrare studebat: hora autem competenti ad quietem eos deducens, eorum vestimenta propriis extrahebat manibus. Mane facto eos excitans, ad ecclesiam se praecedentem eos sequi faciebat, ubi audita Missa ad principales civitatis ecclesias eosdem ducens, ad domum propriam postmodum reducendo, prandio justo et eleemosyna data pecunie, eos licentia bat, eorum orationibus se humiliter commendans.

CAP. IV. Sabbato quinque peregrinos colligere solitus.

si que scribere Dominici.

C

a Iidem Angelis nocui vultur.

10 Testati sunt Patres nostri seniores, quod ipse beatus vir in religione jam existens, quantum Deo accepta sit eleemosyna, inter alia exempla hoc unum dixit: In praesentiarum, divino forte instigante spiritu, prompta deliberatione decrevi exemplum quoddam, quod usque in praesens secretum apud me tenni, vobis manifestum facere, quod adolescentiae meae temporibus accidit. Narraus itaque praefatum caritatis opus eleemosyna quae per secularem existens faciebat, nocte quadam, qua peregrinos hospitio exceperat, quinque apparuerunt ei Angeli admodum pulcherrimi, carmina quaedam et laudes et merita caritatis concinentes, suavi quadam melodia resonantes, ipsi quoque ad tale carmen cantandum invitantes. Cantavit Ambrosius cum ipsis, et praeter nimiam letitiam a somno excitatus est. Audivit etiam Angelos dicentes sibi, Sequere, Ambrosi, cantum nos-

trum. Ultimo audivit vocem dicentem sibi: Ecce, Ambrosi, visitant te, quos maxima cum caritate recepisti, peregrini: his dictis evanuerunt. Quid autem Angeli cantaverint, Deo disponente, numquam recordari potuit. Accessit mane ad Confessorium, talem panditurus visionem; et cum loqui cepisset, de visione huiusmodi numquam verba facere valuit. Agnovit sanctus adolescens Dei nutu hoc evenire, ut tali tempore hoc miraculum manifestum non faceret. Cernens autem Confessor ipsum aequaliter in vultu mutatum, instanter ab eo percontatus est, quoniam causa exstiterit quod in locutione tam cito retraxerit verbum. Cui respondit: Ignosce mihi, Pater, quia rem quamdam manifestare decreveram: sed a mea excidit memoria. Hoc ipsum in publica praedicatione narravit, neminem tamen nominando.

D PER IV. F. P. OS

11 Ex ardentissimo caritatis fervore maxime incarcerationis compatiebatur. Prope in consuetudinem duxit omni sexta feria publicos visitare carceres, et si quos reperisset pauperes, qui se commode nutrire non poterant, licentia prius a parentibus habita, die una in hebdomada cibaria eis occulte mittebat cum aliqua perenniae quantitate. Omni quoque Dominico die hospitale a Salarum civitatis Senensis prandii hora adire consueverat, et cum aliis provisoribus, infirmis cibaria ministrare, eosque consolari satagebat. Visitabat quoque egenorum domos, et ubi infirmos reperisset aliisque necessariis indigentes, apud parentes instantius procurabat ut eorum necessitatibus provideretur, propriis manibus necessaria ipsis deferendo. Consuetudo etiam illi fuit calamitatibus afflictos visitare, eosque dulcibus verbis consolari. Tanta in eo fuit diffusa gratia, ut quos visitasset, non solum verbo verum etiam beneficiis, eorum afflictiones relevabat. Eo autem tempore, qui in religione vixit, maxima usus est caritate in scandalis removendis et inimicis reconciliandis. Multos etiam ad veram pacem et concordiam adduxit, quos inveteratum odium jam dudum inimicis fecerat. Maxima etiam erga pupillos et viduas usus est caritate in civitatibus, in quibus eum esse contigisset, procurando quod pro eorum defensione leges conderentur, eligerenturque persona ad hoc idonea, quae circa bonorum ipsorum defensionem ac injuriarum illationem eis essent praesidio: et si forte pupillis et viduis molestiae illatae ad ejus pervenissent notitiam, pro eorum justitia Dominum precabatur: cujus orationes quantum Deo acceptae fuerint inferius hodie dante narrabimus, cum de ejus miraculis sermonem faciemus. Quamplura etiam caritatis exempla narrare possemus: sed brevitatis causa haec ad praesens dicta sufficiant.

Incarceratis,

infirmis,

egenis,

assidentibus,

viduis pupillisque maxime.

F

12 Illis animi virtutibus donatus Ambrosius, ad suam corporis et animae virginitatem conservandam toto usu constans est. Tanta etiam juvenis hujus expectatio apud cives suos erat, quod omnes ardentius cupiebant filios suos cum eo conversari. Saepius quamplures ex primoribus civitatis juvenes, qui passim eum sequebantur, tentarunt eum ad choreas et venationes perducere: propinqui etiam frequenter ad nuptiarum convivia eum invitabant, quae ipse a voluptatibus et deliciis seculi alienus urbanitate quadam devitabat; et ne rusticitate quadam ipsum conversationem spernere videretur, mos illi fuit saepissime civitatem exire, et solitaria religionum loca adire. Contigit autem vice quadam ut nuptiae cujusdam consanguinei sui celebrari debuissent, quibus ipse interesse recusavit. portam autem civitatis, quae Florentiam ducit, egrediens, ad monasterium quoddam monachorum Cisterciensis Ordinis, quod b S. Michaelis dicitur, iturus, haud multum a civitate distans, seniore quendam in habitu Fratrum Praedicatorum obvium habuit. Hic non

Castitatis studio

nuptialia declinans convivia,

b

Frater

A Frater, sed demon erat, qui in specie Fratrum eum tentare conatus est.

PER IT
COELOS

tentatur a
diabolo, sub
habitu Fratris

13 Petiit autem a sancto juvene falsus ille Frater eleemosynam: qua accepta, dixit: Siste parum per gradum Ambrosii, et usquequo ab itineris labore aliquantulum quiescam, verbis meis aurem adhibe. Miraris forte, Ambrosii, cum ex verbis meis audies, quod animi tui propositum et consuetudinem quam in conversatione tua observas cognovero: quare verbis meis fidem magis adhibere debes, quae non nisi Dei nutu a me dicuntur. Credis, filii mi, apud Deum plus mereri meliusque animam tuam salvam facere, pro eo quod a secularium et propinquorum conversatione ac aequalium consortiis es alienus, nuptiarumque celebrationibus, quae in sancto matrimonio fieri solent, interesse renuendo: verum tibi dico, quod majorem gratiam majoraque merita apud Deum acquiris, si cum sodalibus tuis conversationem habueris: eo quod contra tentationes et animae pericula pugnare magis apud Deum promeretur, quam securam sequi vitam, prout sequi disponis. Nec divinam crede te posse adipisci gratiam, nisi contra inimici fallacias fortiter dimicaveris: quod utique melius ellucies, si sapius cum sodalibus tuis formosisque puellis in choris et ludis et cantibus conversatus fueris: quia si a tentationibus tibi occurrentibus tua perfecta voluntate te abstinueris, profecto uberiorum apud Deum consequeris gratiam.

suadente hoc
esse minus
gratum Deo,

B

presumptuo-
sum,

periculum est

14 Nomen in superbiae vitium incidere videris, si propinquorum tuorum nuptiis interesse renuis, et societatem eorum qui te honorare cupiunt aspernaris? Non vides quod scandali occasione das ex mormuratione ob superbiae tuae vitium? Et si carnis tentationem vincere non vales sine matrimonii statu, a Deo ornatu hominibus praecepto, quomodo animam tuam salvare poteris? Scio enim tuum in virginitate propositum, quam toto tempore vitae tuae servare disponis. Ergo propter hoc, erodisne te unum ex Sanctis a Deo electis fore, quos sua bonitate in virginitate illibatos servat? Haec itaque est magna superbia tua, ut humana virtute credas virginitatem posse servare, contra ordinem a Deo institutum ut viri et mulieris conjunctione humanum genus servari possit. Hoc autem unum tibi dico, quod in matrimonio te conjungi necesse est: cum hoc tua clara progenies indubitanter requirat. Conatum autem contra cursum naturae faciens, forte ad debitum matrimonii impedimentum praestare poteris: quare non maximum existimes peccatum cum muliere aliquando rem habere. Qui verbum ut audivit Ambrosius, territus, in nomine sanctae Trinitatis signum sibi sanctae Crucis fecit: et retro semper respectans diabolum fugere cepit, sique penitus ab oculis ejus evanuit: concito autem gradu ad monasterium pervenit Ambrosius anxius multum.

quem ipse
signo Crucis
fugit,

et rem
monachis
Cisterc.

15 Cornentes autem monachi ipsam tam anxium, sciscitari ceperunt, quidnam in via mali perpressus fuisset: eumque quod acciderat Ambrosius celare disponeret, eo magis, quid illi accidisset, scire cupiebant. Eorum tandem victis precibus rem omnem, prout acciderat, seriose narravit, eosdem instanter rogans ne negotium illo modo alicui panderent, ne ad parentum notitiam pervenire possit. Haec omnia per praefatos monachos scripto demandata vidimus et legimus. Permansit autem Ambrosius apud praefatos monachos per dies aliquos, colorata tentatoris verba jugiter ruminans, et fortiter tuncens ne in superbiae vitium rueret. Cum autem in tali mentis agitatione versaretur, nocte quadam, dum dormiret, vocem hanc in aere suo prolatam audivit: Omite, Ambrosii, tentatoris verba: sed in proposito firmus persiste: quia divinum tibi non deest auxilium. A somno expergefactus visionem hanc Patribus reve-

narrat,
ac celesti
vo, e animatur
ad constantium.

lare non distulit, et quia ex humilitate gratiam hanc a Deo non cogitabat, ideo a Patribus illis diligenter inquisivit, an consolationis causa quispiam monachorum verba illa in ejus aure protulisset: qui diligenti inquisitione facta, non ab aliquo ipsorum sed ab Angelo prolatae conjectati sunt: eo maxime quod in quadam mentis illuminatione et animi se invenit Ambrosius.

D

16 Alia vice ab humani generis hoste tentatus est Ambrosius. Est locus ab Urbe Senarum tribus distant millibus c, quem fratres inhabitant qui Eremitani S. Augustini nuncupantur, inter silvas et nemora constitutus. Ad hunc cum aliquando pergeret Ambrosius, vocem audit satis flebilem inter silvas resonantem. Motus pietate sanctus juvenis illuc pergit, ubi vocem resonare audivit: at ubi pervenit puellam quandam pulcherrimam reperit, in honesto habitu, viri tamen, cum adolescentula alia. Obstante autem puella ut audivet, sistit gradum, ut quid dicere vellet dolens puella audiret. At illa dicens cepit: Deus omnipotens orationes meas exaudiens per locum istum te transire fecit, ut hoc modo meae provideret sorti. Cum autem plus Dominus me intellectu optimo ac voluntate, corpore formosam ac pulchram, et statu liberam creaverit, honesteque vivendi mihi dederit voluntatem, sitque animus meus magis ad matrimoniale statum quam ad religiosum inclinatus, nihilominus fratres mei contra voluntatem meam in monasterio quodam monialium me collocare statuerunt: ideo hoc mane tali induta habitu civitatem egressa sum, ut in aliquo feminarum monasterio, satis a civitate distante, me locarem usquequo fratribus meis notum faciam, quod nisi in matrimonio me locaverint, perdam et illorum statum: sin autem ego hoc ipsum, prout Deo placuerit, faciam. Adolescentulam hanc ex proximo vico blanditiis induxi, ut mecum comitari velit quousque misericors Deus condecentem mihi donaverit societatem. Velis ergo per diem unum aut duos itineris mei comes esse, usquequo a civitate longe fiam, ne in aliquem flagitiosum incidam hominem, qui ad malum me pertrahat invitam. Recensuit etiam maxima cum fictione domus suae generositatem [Sanctis autem adolescens respondit:] si vera est spes, quam in Dei misericordia te habere asseris, ipse tibi praesto erit, et quam debes ambulare viam te docebit: me non docet in loco, quem desideras, te comitari. Perquiram tamen per propinquas villas matronam honestam cum discreto aliquo viro, qui te ut optas sociabunt: tu autem interim a fletu et clamore te temperans quiesce, et patienter exspecta, si a Deo exaudiri desideras.

CAP. VI
Atlas Nictum
ambulanti

C

demon,
puellam,
fugitum:
stimulans

E

17 Hoc dicto discessit Ambrosius: quem illa secuta est dicens: A me te discedere non permittam, sed semper sequar te, usquequo tu solus itineris mei socius eris. Ei autem approprians, et per vestimentum ipsum apprehendens, sistere cum fecit. Expavit autem tunc maxime Ambrosius, et veritus ne forte demon esset, signo Crucis se in nomine Patris et filii et Spiritus sancti signans, et Deo toto corde se commendans, dixit: Domine Jesu Christe Salvator meus, ab inimico me defende. Ad hanc vocem diabolus, qui in specie puella apparuerat, ex toto disparuit. Totus autem ex hoc anxiatu, a via parum declinans, levatis ad caelum manibus ac vultu, devota cum oratione Deo gratias egit. Hunc viderunt quidam rustici qui ad dictum pergebant monasterium, gradum sistentes, ut viderent quisnam esset: quos advocans Ambrosius cum eis pariter ad dictum venit monasterium. Fratres autem dicti monasterii cum tam pallidum et maestum intuentes, eaussem tantam maestitiam sciscitari ceperunt: quibus Ambrosius totam rei seriem enarrans obtulit eos rogare cepit, ne alicui casum suum modo aliquo panderent, vel lentique ipsum per dies aliquos in monasterio retine-

demon,
puellam,
fugitum:
stimulans

E

petit ut te
comitari
velit:

F
et renuentem
apprehendens

signo Crucis
fugatur,

terram
adulescentem
retinquentem.

re,

A re, usquequo tristitia illa a corde suo pelleretur : parentibus quoque notum facerent, quod infra biduum ad eos reditum faceret. Annunt Patres illi petitionibus suis, et duos ex fratribus suis ad parentes direxerunt, qui dicerent, quod infra dies duos ad ipsos reverteretur. Fratres autem illi, qui magna de Ambrosio sentiebant, hæc omnia scripto mandare curarunt : quæ omnia vidimus legitimusque.

a Superest illud etiamnum tota urbe celeberrimum, et fundatorem agnoscit Beatum Sororem anno 898 die 15 Augusti defunctum, ut in ejus Vita ad istum diem. — b Vulgo Albatia ad quartum dicta, inquit Julius, atque hoc tempore Collegio Societatis Jesu attributa. Meminit illius Gaspar Jonghelinghus in notitia Abbatiarum sui ordinis, sed eam accepit a Bzorio, qui ex Vita per Julium concepta hauserat. Sebastianus Flaminus apud Leuvenum Albertum Carthusiense hæc posuit; an syllabarum ignarum deceptus affuitate? — c S. Salvadoris de Illeeta, vulgo Monte Iec to seu Mons-Ileetanus dicitur, quem antiqua sanctitate venerabilem ipsi anno 1061 aduimus. Uglarillus aut huius incolis ex indulto Gregorii IX anno 1231 ab Episcopo Senensi Rouffilo, relicta S. Benedicti regula, S. Augustini institutum accepisse. Ergo recens cum ibi reformatæ religionis efforesceret spiritus.

CAPUT III.

B. Ambrosii ingressus ad Ordinem, studia, prædicationes et lectiones publicæ.

Cum igitur vir Dei Ambrosius secularium hominum conversationem aspernaretur, religiosorumque loca maxime frequentaret; parentes quoque ipsius miraculosa præsentia, quæ de eo viderant, considerantes dubitare sane cœperunt ne spreta seculari vita ad religiosam conuolaret. eo maxime quod post grammaticalia rudimenta ad Theologiæ studium se totaliter transtulerat. Ut autem ab hac pia intentione animum ejus amoverent, ad alia litteratum studia adhortari cœperunt, maxima ei offerentes, et præcipue codices satis pretiosos, omnique suo desiderio satisfacere promittentes. Non valentes igitur eum a studio tali amovere, formosissimam ei puellam matrimonio copulare tentarunt, et ut melius eum ad hoc faciendum inducerent, et consortia nobilium juvenum civitatis frequentaret enixus querebant; et maxime ut equos aleret, canes et aves ad venandum sumeret, hortabantur. Hoc etiam idem consanguinei ipsius et amici suadebant: sed cum vis divini amoris, qui mentem ejus e cunabulis occupaverat, persuasiones omnes superaret, quas rationibus et exemplis confutabat: animum suum parentibus patefecit, asserens se omnino, spretis seculi pompis et oblectationibus, religionem ingredi velle, quo liberius Deo servire posset. Tante autem verba ejus fuerunt efficacie, quod nullus voluntati ejus obsistere valuit. Post hæc maxima cum humilitate a patre petiit, ut ex his quibus abundabat divitiis, partem pauperibus erogare valeat. Concessit libentissime pius pater devoto filio, quod postulavit: qui plura numerorum aureorum centena pauperibus erogare studuit, et maxime puellas nubes et inopes decentibus locans maritis.

19 Statuto deinde die Patres Ordinis Prædicatorum Senis adiit, cujusque religionis gradus et effectus optimos discutens, et maxime religionis Ordinis Prædicatorum. Petiit igitur humiliter voce, ut in religione sua eum suscipere vellent. a parentibus suis optimam se habuisse licentiam affirmans. Patres autem illa devotione compuncti, vultus et manus ad sidera elevantes, alta voce pariter cantare cœperunt, Benedictus qui venit in nomine Domini: quod ut ceteri audire Fratres, cellas in quibus residebant excurrentes, quidam cantus ille significaret inquirere cœperunt. At ubi rem agnoverunt, miro affecti sunt gaudio. A Patribus petiit Ambrosius, ut cella sibi aliqua concederetur, nullumque permitterent ipsum alloqui, excepto eo, quem sibi præceptorem erant daturi. Annunt Patres petitioni suæ, et quid per illud tempus egerit nullus unquam scire potuit:

Martin T. III.

asseruit tamen præceptor suus, operationes ipsius totaliter mentales exiitisse. Per idem tempus in oratione assiduus fuit, in contemplationibus suspensus, jugiter jejunans, modico cibo contentus, non multum cum magistro suo loquens. Peractis octo diebus, magistrum rogavit, ut primores monasterii suo nomine precaretur: quatenus Conventum congregare dignarentur: quo facto ingreditur Ambrosius flexis genibus, instanter rogavit, ut singulorum pedes sibi deosculari liceret: quo obtento, maxima cum humilitate singulorum pedes osculatus est.

20 Hoc facto, luculentam habuit orationem, se ipsum indignum declarans a tanta religione recipi: singulos etiam obsecrans, ut orationibus et admonitionibus suis ipsum in religione conservare dignarentur: postremo habitu se Ordinis indui in ea religione humiliter postulavit. Quo audito, dubii steterunt Fratres, quia ipsum publice in ecclesia in medio Missæ recipere cogitabant, prout tantæ lætitiæ convenire putabant: cogitantes autem ob suam humilitatem magis hoc adfectare, votis ejus satisfacere decreverunt. Magna ergo cum lætitiâ suavissimisque cantibus, decimum et septimum ætatis suæ agens annum, die decima sexta mensis Aprilis, die qua natus est, anno Domini mcccxxvii, habitu Ordinis Prædicatorum est indutus. Post multos autem dies Patres rogavit, ut eum Parisius dirigerent, quatenus sub magno Alberto in Theologica scientia proficere posset. Annunt suæ petitioni Patres, ipsumque cum Fr. Oderico Francigeno, et Fr. Dionysio Viterbensi, viris probatissimis, Parisius transmittunt. Omittam brevitatibus causa humilitatis et amoris verba, quibus in parentes discedens usus est. A Patribus quoque benedictionem maxima cum humilitate tantaque efficacia et devotione postulavit, quod omnes ad lacrymas ex devotione provocavit.

21 Cum igitur in itinere constitutus esset Fr. Ambrosius, non timuit humani generis inimicus Sanctum aggredi, ut ipsum a sancto proposito revocaret: præ nimia enim locorum distantia corporisque teneitudine lassus in gravem febriem incidit ægri tudinem. In vico autem quodam hospitatus cum sociis, venit eremita, qui elemosynam petens, domum quamdam ingressus est, in qua juvenis quidam lecto decumbens magnis aestuabat febribus. Promisit eremita ille infirmum a febribus liberare: quod ut efficeret, infirmus ipsum instanter rogabat. Posuit eremita manum suam suprapectus ipsius agri tangens succo cujusdam herbarum malefactus: et quibusdam verbis serreto dictis, infra unius horæ spatium juvenem sanum reddidit. Quod ut audire Fr. Ambrosii socii, eremitam accersendum putarunt, ut sanctum juvenem Ambrosium a febre liberaret: virum namque sanctum arbitrati sunt, qui talem a Domino gratiam habuisset. Qui postquam advenit, solita usus Fr. Ambrosius humilitate, in lecto in quo jacebat resedit, læta facie in eremitam respiciens: sed subito mutata facie turbatus est.

22 Hoc advertentes socii, ut eremitam hilari vultu et læta facie reciperet, monuerunt: quia ipsum a febribus liberare volebat. Tunc eremita: Si mihi, inquit, fidem adhibebis, subito febrem a te removens pristina restituiam sanitati. Unum tibi dico, quod si iter, quod cepisti, prosecutus fueris, majora tibi occurrent incommoda, te plurimum molestantia; non itineris labore aut inopia rerum, sed quia iter tuum Deo displicet: revertens et alia intendens lætior vires. Post hæc ad socios conversus, dixit: Si vos, Patres, iter ceptum prosecuti fueritis, vos una cum eo et vestra religione peribitis. Et denno ad Fr. Ambrosium ait: Hoc unum dico tibi, quod in religione non perseverabis: unde hortor te, ut ipsam deseras: quia hoc saltem animæ tuæ magis expediens

24 erit,

D
PEN IV
CO. EVOS

habitu
Ordinis petiit,

et impetrat
an. 1337.

E

a
Parisius ad
studia missus,

CAP VIII

gravil febre
corripitur:

F

quam sub
hobliueremita
demon
sanare
promittens,

discessum ab
Ordine
suadet,

CAP VII
Omnia
secularis
vitz delicias
spernens.

reunda
religionis
licentiam
impetrat
a patre:

admittit a
Prædicatori-
bus,

et post octidui
exercitia pia

PER IT CO.EVOS

A erit, et religionis honori : in civitateque aliqua, in qua studia sunt litterarum, te conferas, ubi in scientia Legum studere disponas ; quia ex hoc major sequetur fructus, honor Dei, patriæque et parentibus tuis gratiorem rem efficies ; divitiis enim abundant parentes tui, ideoque te foris alere poterunt.

repulsusque

B Hoc dicto manu super infirmum extendere voluit : quod ut vidit Fr. Ambrosius, ait : Retronede, et noli me tangere : soli Deo fidem servo, non tibi ; nec ab incepto recedere intendo. Tu autem in nomine Jesu Christi, veri Dei et Salvatoris nostri, hinc discedas : in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, signans se. His dictis, demon, qui in specie eremite apparuerat, terribilium post se rehoqueus odorem, disparuit. Socii autem quasi mortui in terram ceciderunt. Sanctus juvenis ab his, qui in domo erant auxilium petiit, ut Fratres, qui in terra jacebant, erigerent : qui venientes ex tetro odore gravati, cameram ingressi non valentes, recesserunt. Beatus vero Ambrosius, prout potuit, Fratres semivivos erigens, dulciter eos consolatus est. Comperit etiam habemus sanctum juvenem odorem illius penitus non sensisse. Nocte sequenti e lecto surgens, confortavit socios, ut orarent : ipse orationibus totus insistens in extasi raptus est. Nocte vero alia sequenti, cum ipse cum sociis quievisset, mane incolumem se inveniens B. Ambrosius, coepit iter cum sociis admodum fortis prosecutus est. Pervenientes autem Parisius, summa cum lætitia a Patribus illis B. Ambrosius susceptus est : jam enim fama tanti viri ad eos pervenerat.

cum dolore discedit,

CAP. IX. An. brosius egreg. e in Theologia proficiens,

C Cum autem heatus vir a teneris annis in grammaticis et philosophicis studere nisus est : in quibus scientiis cum aliquo tempore operam dedisset, velit dignum Divinæ sapientiæ habitaculum ad divinæ Scripturæ studium se transtulit. Divinæ quoque gratiæ fervore accensus, prædicationibus Philosophorum et Theologorum scholas frequentabat ; subtilissimos divini Scripturæ articulos, maxima cum efficacia humilitate maxime disputans, doctos quosque ad eum audiendum provocabat : seculares scholares ejus conversatione frui quærebant, quos ipse humiliter cum dextentibus devotans, probatissimorum religiosorum conversationibus utebatur. Tam magna fuit beati hujus viri doctrina cum faciendâ sermonis, ut etiam præveteres Philosophos et Theologos in admirationem duceret. Baccalareatus gradum accepere jussus, maxima cum humilitate illum accepere recusavit.

predicare incipit magno plausu,

D Postquam per biennium in Theologia studio supra multos conatibus suos Parisius profecisset, plurimum jussa, etsi pluris humiliter restitisset, predicationis officium assumere compulsus est. In tam igitur juvenili ætate cum predicare cepisset populo, propter magnam sapientiæ ac ingenii mirabilis famam, innumeris litteratorum hominum et vulgarij ad ejus predicationes confluebant : extra predicationis etiam tempus quamplures ad eum confluebant, declarationes dubiorum sacre Scripturæ postulantes. Tantus præterea erat ad ipsum doctorum concursus, ut cœtus sit a Patribus deponendi oneris licentiam petero, quam maxima cum diffidentia obtinere potuit : ex humilitate enim sua et officio predicationis et concursu indignum se reputabat. Obtentâ autem licentiâ, locum in conventu ab omnium hominum conversatione remotum obtinuit, publicas dimittons scholas ac disputationes : cum solis Fratribus disputans, humiliter et religiose cum eis conversabatur. Brevi autem temporis spatio sua sic crevit mirabilis doctrina, ut merito de eo dici potuerit : Obavit illum Dominus pœne vitæ et intellectus, et aqua sapientiæ salutaris potavit illum.

quæ fugiens impetret, ut desistere liceat,

Eccil. 18, 3

E Crescente autem sapientiæ suæ fama a super-

rioribus suis jussus est doctrinam suam legendo diffundere ; sicque majorum adstrictus obedientia annis tribus in Parisiensi studio sacram Theologiam publice et gratiose legit. Tam grata tamque fructuosæ ejus fuerunt lectiones, quod ad eum audiendum non solum minores studentes, verum etiam primores magistri et Doctores conveniebant : ob ingentem quoque sanctitatis opinionem non solum literati, sed etiam vulgares eum audire sumnoperè cupiebant. Edidit autem tunc temporis nonnulla opuscula, prout infra dicemus. Maxime autem in ejus mente spiritualis fervor fidem Catholicam defendendi inerat, hæreticorumque fundamenta destruendi : ita quod festivos diebus de fide Catholica populo prædicare ipsum oportuit. Illustrabant tunc temporis Catholicam Ecclesiam summi et divini Philosophi et Theologi : Albertus Teutonius, cognomento Magnus et B. Thomas Aquinas Italus, doctrinis sive scriptis et exemplis sanctitatis : de quorum scriptis dicere solitus erat B. Ambrosius, quod impossibile erat ea humano ingenio edita fuisse, sed illustratione divina. Exhortatus aliquando vir sanctus, ut ad ecclesiæ utilitatem aliqua et ipse diceret, hoc facere semper renuit, dicens : Deus a tanto arrogantia vitio me liberet, quia hoc ipsum arrogantia mihi ascriberetur : et ideo non multa ejus reperuntur opera. Postmodum cum doctrinæ suæ fama circumquaque diffunderetur, et præcipue in Germaniæ partibus, per Superiores suos Coloniam lecturus Philosophiam et Theologiam est directus : ubi cum annis pluribus docendo permansisset, linguam Germanicam didicit. Ob famam quoque præclarâ, quam in provincia illa sortitus est, maximamque populorum concursum ad eum venientium, populo etiam prædicare conatus est. In Italiam postmodum revocatus a Gregorio Pontifice Romano, in partibus Europæ legatus ab eo missus est.

D. CAP. X. Theologiam Parisiis legit,

de fide prædicat :

scribere renuit :

E. Coloniam mittitur.

a Magistrum indigetut Humbertus. — b Non Nono, quia hæc anno 1211 excessit e civis, quando vice bennium Theologia Parisiensi Ambrosius impendit, 21 annos natus : ergo Decimo, creato duobus, rat anno 1251 ut ad longe posteriora tempora hæc prædicat.

CAPUT IV.

Germanos dissidentes pœcat : hæreticos compescit : Senensibus pacem ab Ecclesia impetrat.

Morum autem viro Dei Colonia faciente, quia sanctitatis ipsius fama per universas Germaniæ provincias esset diffusa, inter Principes quoque illarum partium bella vigerent ex intestino odio a per Imperii primates : querere cepit, ut pax inter ipsos Principes omnino reformaretur ; et cum talis provmna et demandandi ab omnibus judicaretur, ipse quod potuit ipsam acceptare humiliter recusavit. Judicium autem se ad hoc tam arduum opus insufficientem, multis rationibus allegans, onus subterfugere conatus est, utpote contra suum vivendi modum totaliter alienum. Nihilominus obedientia majorum adstrictus ad eas accessit Germaniæ partes, quas homines asperi, rudes et indomiti inhabitabant. Nunc in una, nunc in alia prædicabat civitate, et præcipuo ubi erant bellicosiores homines et ad odia magis inclinati. Formabat autem sermones secundum occurrentem materiam, cooperante Spiritu sancti gratia, qui ad aures ejus in columbæ speciei a pluribus dum prædicaret, visus est. Frequentabant prædicationes illius Principes, qui eum Spiritu sancto repletum noverant : compuncti autem ad prædicationes ejus, atque ad pacem inclinati, ad cellam ipsius visitandi ipsam gratia accedentes, rogabant ut ad componendum inter ipsos pacem mediator esset : sicque brevi temporis spatio pax inter Germanos

CAP. XI. In Germaniam missus,

componit publica et privata dissidia :

Principes

A Principes et populos formata est. Disposuit insuper omnes, ut ex toto corde unanimes Hungariae b Regi auxilio essent, qui contra infideles, terras fidelium occupantes, expeditionem facere disponebat. Quamplures etiam particulares personas ac familias, in eisdem partibus inter se dissidentes, ad veram rediit pacem et concordiam.

28 Per idem tempus in Germaniae partibus haereticorum secta surrexit, quae cum circumaque diffunderetur, decreverunt Germani c Principes, ut de mandato summi Pontificis B. Ambrosius ad eos convincendos, ad labem haereticam destruendam et fidem Catholicam defendendam, illic mitteretur. Qua commissione facta, zelo fidei accensus, non timens mortem, illic summa cum letitia perrexit. Quo cum pervenisset, cum haereticis et haeresiarchis illis dexteritate quadam disputare cepit, qui subtili doctrina, sed falsa populos seducebant. Subvertendo itaque haeresis suae fundamenta, hortabatur eosdem ne populos falsis imbuerent doctrinis et erroribus. At illi in perfidia sua obstinati persistentes, nisi a loco discederet, morte eum adflicere minabantur. Sed Christi miles intrepidus pro Catholicae fidei defensione stabat, et populo predicare incipiens, eorum errores confutando Catholicam fidem veram esse affirmabat.

29 Obtulit autem se quotidie disputaturum cum errorum principibus, etiam vulgari sermone, ut omnes intelligerent : quod si non fieret, ad omnem se poenam offerebat, quam ipsi inferre voluissent. Quo audito, populos ad tumultum concitarunt, ita quod pars una mortem ei inferre conati sunt, altera ad sui defensionem insurgens, quasi miraculose mortem evasit. Nec propter hoc a praedicatione cessabat, pro Christo mori paratus : et cum sectae principes in disputatione non comparerent, ejus opinio in populis magis crescebat et devotio, fideique dictis adhibere ceperunt, praedicationes jugiter et devote audientes : intantum enim in eo Spiritus sancti gratia crevit, ut etiam ipse divinus Spiritus iterato in columbae specie super eum visus sit, quo viso, a Deo inspirati homines illi, vehementia et fervore praedicationis illius de erratis suis poenitentiam agentes, ad Catholicam fidem, expulsis de regionibus suis haesiarchis illis, perfectae sunt conversi.

30 Summus d Pontifex Senarum urbem, pro eo, quod e Federico II Imperatori Ecclesiam instanti adhaeserat, Ecclesiastico suppositum interdicto : quod quidem per multos annos, duritia Pontificis, duravit. Multorum intercessionibus Principum nisi sunt Senenses, sed absolutionem nullo modo obtinere potuerunt. Consulti igitur cives, cum hinc non sibi deesse cernerent auxilium, ad Dominum peritus sunt reversi. Orabant igitur Deum, et pro servis suis orari faciebant, ut quod per homines fieri non poterat, ipse sua benignitate perderet. Hic etiam de causa elemosynas erogare constituerunt : et cum aliquem Dei servum pro hac re ad Pontificem mittere decrevisset, in mentem eis venit B. Ambrosius, qui apud exteras gentes cooperante Dei gratia miranda operatus fuerat, quem optimum in negotio hoc apud Pontificem mediatorem esse judicabant. Duo igitur Fratres Ordinis Praedicatorum ex parte civium suorum et jussu Superiorum ad eum, in remissa relictis constitutum, dirigunt, qui ipsum ad urbem suam reducerent. Venit igitur servus Dei l, et a toto populo ingenti cum letitia et gaudio susceptus.

31 Visitabatur jugiter a civibus suis, de reditu suo gratias referentes urbis calamitatem exponunt, ipsum humiliter deprecantes ut apud Pontificem pro civibus suis intercessor esse digni reform, famulatis quibusdam civitatis, quae ab bella trinitate dissidabant, prius humiliter reconciliatis. Humiliter autem

respondens vir sanctus, maximo dixit se dolore affici pro civitatis suae calamitate, et maxime ob Pontificis indignationem, propter quam interdictum incurrerant cum maximo animarum periculo. Et quomodo ego, inquit, fraterculus a Pontifice hoc impetrabo, cum tot Principes hoc obtinere nequeant ? Hoc non dico, ut majorum meorum obedientiam subterfugiam, sed potius in omnibus majoribus meis obsequi sum paratus : sed unum vos moneo, quod nisi odia, dissensiones et inimicitias, quae inter vos vigent deposueritis, quod optatis obtinere nequaquam poteritis. Rogatus autem, ut ante discessum suum ad Pontificem praedicationes aliquas populo faceret, ut per hoc animos audientium ad pacem et concordiam induceret, annuit.

32 Cepit igitur magno cum concursu populi praedicare ; et cum ecclesia Fratrum Praedicatorum tantae multitudinis capax non esset, in platea coram ipsa ecclesia praedicare compulsus est. Tanta autem civium et nobilium ac popularium ad ipsum fides fuit et devotio, tantaque efficaciae fuerunt ejus verba, quod familiae omnes civitatis, quae inter se dissidabant, ad veram pacem et concordiam sunt reductae. Rogationes quasdam a cuncto populo fieri constituit, quibus peractis iter Romam f versus arripuit : quo cum pervenisset, ingressum ad Pontificem petens, quia vitae sanctitatem admirandamque viri Dei doctrinam Pontifex audierat, subito intrinmissus est. Aderant forte cum Pontifice nonnulli Cardinales, cum in conspectu ipsius Pontificis vir beatus est intrinmissus, et ex beati viri corpore lux immensa prodire tunc temporis visa est, ex quo Pontifex et qui cum eo erant admirantes surrexit, et antequam vir sanctus loqueretur, Pontifex dixit : g Fiat voluntas tua. Ad haec B. Ambrosius dixit : Tua voluntas fiat, quam summo opere fieri exopto, ut populus Senensis ab interdicto liberetur, qui de erratis suis poenitentiam agit. Tunc Pontifex ad adstantes, dixit : Vere hic servus Dei est et ab eo missus : fiat igitur voluntas tua, populusque Senensis ab interdicto sit liber.

33 Respondens B. Ambrosius ad Pontificem, dixit : Ego dignus non sum Dei servus vocari, sed omnis creaturae Dei servum me esse profiteor : et sicut qui me ad te miserunt exaudire dignatus es, sic Deus in tuis operibus sanctis et optimis te exaudire dignetur, in preservatione et augmento Christianae Religionis. Admonitus a Pontifice fuit ne ab urbe discederet, nisi conspectui suo denno se praesentaret : quo iterum veniente, Apostolica benedictione recepta, ad conventum Ordinis sui de Urbe reversus est, magna sanctitatis opinione in populo firmata. Haec quae diximus, ex scriptis Domini Cardinalis de h Columna, qui praesens fuerat, et Fr. i Alberti socii sui, quando ad Pontificem ingressus est, habemus. Quomodo autem Romae moratus est, a quampluribus requisitus, ut pro causis suis apud Pontificem mediator existere, petitus recusavit. Perveniente itaque vir sanctus Senas cum Apostolicis k litereis, factae sunt in populo non parvae representationes et processiones solennes, cum campanarum festiva sonitu et Missarum celebrationibus. Singulis quoque annis, eo die, quo servus Dei Ambrosius urbem est ingressus, bravium pro cursu equorum decernitur, cum representatione solenni : quae omnia ad diem m transitus viri Dei postmodum sunt transacta.

a Per vacationem imperii, inquit Julius, dissidentibus circa electionem Electoribus. Ex quo nihilo certiores sumus de tempore hujus legationis : sicut quidem ab anno 1245, quo depositus in Lugdunensi Concilio est Fredericus II, ad annum 1273 quo electus Rodolphus Hapsburgicus, continuis factionibus scissioni Imperium est : electus contra Fredericum primum Henrico, dein Gulielmo Hottendo, contra Gulielmum Conrath, postmodum Richardo Anglo : et contra hunc Alphonsu Hispano, qui denique sponte renuntiavit titulo. b Fuit hic Bertrams, qui jam inde ab anno 1241 arma contra Tartaros suscepit, varia utrimque fortuna ; donec

D PER IV CO.EVOS.

ubi prius cives inter se conciliat,

E f

dein ad Pontificem admittus,

impetrat interdicti solutionem ;

F

i k cuius rei memoria annua Senis perseverat.

k

l

m

Tarba in imperio.

CAP. XII haeresim compellit. c

provocatis ad disputationem haesiarchis.

CAP. XIII d e Senensibus interdicto subjectis.

accessit in patriam.

ad Papam mittentibus

PER IV
CO. EVOS.
Hungarorum
in Tartaros
bella.

A donec anno 1270 regnum cum vita dimittit : videtur autem circa annum 1260 maxime res acta : nam anno sequenti irruentes in Hungarum Tartari magna strage fusi, et ad quinquaginta duo milia ceci sunt. Pontifex autem Alexander IV eo nuntio accepto, cretus ne ad eludendam ignominiam fecerit addeus Christianos insurgerent, Concilio, quale nunc Moguntia celebratum, iudicij, et Principes omnes Christianos ad ferendam subsidia per litteras invitavit. Vide historiam Rainaldum tom. 14 Annalium num. 4 et sepp. Flaminius apud Leonardum Albertum Turcas hic preperam posuit. — c Commemorat idem Odoericus ad annum 1257, quomodo Præmissus Rex adversus pullulentem in Bohemæ et Poloniæ confinia heresia strenuus fidei censor in dicto Alexandro postulavit, Julius quoque de Bohemis hereticis hæc intelligit : Hæreticorum Ordinis Bohemicam heresim nominat. — d Fecit hoc anno 1266 Clemens IV, et reliquos promittit : ejus successor Gregorius X, apud quem acta, quæ hic narratur, an. 1273. Flaminius Gregorium IX hic intelligit, quasi in anno 1230 Senensis excommunicavit : certe cum eo agere nil potuit Ambrosius : nec de eo paullo post mortuo, sed de Clemente pluribus annis sedente post excommunicatum secundum rite Senis, intelligi hic locus potest. — e Ita per Frederico scribatur his temporibus : quomodo etiam scribitur in epitaphio, quod mortuo Manfredus posuit in Monte Regali, et legi potest apud Odoericum ad an. 1250. ut videtur, sic postea successorum ejus Manfredi et Conradini præter Senenses fecerant, quibus de rebus plura infra in Gloria posthuma B. Ambrosii, § 4. — f Fieri potest, ut hi computantes hominum pro Curia Romana acceperunt : nam videtur Pontifex tunc interfectus fuisse in processu ad Concilium Lugdunum indictum — g Haec enim rem artum deseribit Julius, et Leonardi Alberti atque Silvanii Rossii testimonio confirmat in margini : præferre tamen videtur, quod ingreditur manifesti Papi, ut brevis esset : sed leni ejus oratione motus, deinde pulcritudine audierit, dixeritque, nunquam se locutus est hucus. Quid si jurei modo esset Clementis IV, cum Ambrosius prima vice pro patria intercedente : postquam modo Gregorius? — h Jacobus tunc ostiæ Archidiaconi Pisanus, aut Curie Pontificis minister : sequitur Cardinalis creatus est a Nicolao in anno 1278, 3 Idus Martii. — i Julius ex publico Instrumento dicit datum Sancto legationis sacrum fuisse Fr. Aldobrandinum de Paganis, unum nempe ex quatuor hominibus legende computatibus : forte compendiarium nominis notam non recte asserunt Tacinus Albertum ex ea fecit. — k Ans adhuc exire in hospitali ut Julius signatus Florentia anno Pontificatus 2, 13 Idus, adeoque anno 1273, cum videtur exierit Gregorius hic x die 1 Septembris anni 1271. In ista abolitione creatus demoustratur Ministri Joanni Bucca, Florentia ad hoc inchoat : cujus etiam adventus videtur B. Ambrosio reditum præcessisse, sicut et abolitionis actus. — l hu infra describitur in Gloria posthuma B. Ambrosii § 4. m Abusive hæc dicitur dicitur obitus pro die sepulture sui posuit pro die exequiarum, et sic casus alii populi accurrentis struentionem non potuerit statim consurgere decreto inhibitionis, sed ea nocte fuerit etiam faciendum.

CAPUT V.

Illustres S. Ambrosii labores in publicum rei Christianæ commodum.

CAP. XIV
a
Episcopatum
deprecatum

His itaque periculis summus a Pontifex sanctum virum Ambrosium ad se evocatum ad Europæ partes legatum mittere statuit. Hinc primum ad Episcopalem dignitatem ipsam promovendo disposuit, ad majora postmodo promoturus. Quæ omnia vir Dei magna cum humilitate recusavit : obtulit tamen se pro Ecclesiæ Sanctæ beneficio, et pro Christiana religione omni quodcumque sustinere. Rogavit itaque Pontifex B. Ambrosium ut ad Europæ partes, ad suscitandos contra infideles principes Christianos se conferret : quam quidem obedientiam hilari vultu suscepit. Quo cum proficisceretur, demon, cujus nunquam cessant insidie hæc quarta vice beatum virum aggredi non timuit. Forma igitur peregrini assumpta illi obvium fuit, dicens : Siste parumper gradum, optime Sacerdos, et quedam tibi narabo, quæ nullum tibi placere arbitror. Sedentes autem a sociis aliquantulum remoti, sic locutus est peregrinus : Firmitus in opinione tua, Ambrosi, persistis, quæ apud Deum mereri te putis vitam ducendo, quam hæcenus duxisti et inposterum dicere propolis : non cognoscens gratiam tibi a Domino collatam : contemnis autem eam, et cum majore fructu non operando sane Deo displices. Vides enim qualiter in hoc mundo Christiani vivant, et quomodo ab infidelibus continue superentur, qui reliqua Terra sanctæ occupare contendunt. Hoc nulla alia accidit causa, nisi ob malum regimen Principum Christianorum et Prælatorum Ecclesiæ.

tentatur a
dæmone,

35 Tu igitur ad ecclesiasticas dignitates non aspiras, verum etiam oblatas respicis. cernis insuper quantæ in Pontificum electione oriuntur discordiæ inter

Cardinales Principesque Christianos, propter quod Apostolica Sedes diu vacare dignoscitur. Deus igitur, qui te cum talibus portentis et signis nasci, et vivere tali gratia fecit, quomodo ingratitude hanc remittere poterit, si ad tales dignitates adipiscendas non invigilas, quibus medianibus in populo suo fructum afferre salutariter poteris ad laudem et gloriam nominis sui? Quotidie hinc inde discurrens ad sedandos principes inter se bellantes, mortis subis pericula. Bonum est utique partes componere, sed si interfectus fueris, maxima religio tua afflicta infamia. Nonne plures fructus afferes in regimine Ecclesiæ Dei? Brevi namque tempore ad Summum Pontificatum assumi poteris, quo plus ceteris fidei negotia contra infideles agere poteris. Non te terreat vexationes et tribulationes, quas pro Pontificatus adeptione patiuntur : quia ad majorem eumulum meritorum cedent. Hoc nunc tibi dico, quia rectiorem duces vitam, eo quod Dominus tecum est : hocque verum esset Dei servitium. Non deerit tibi contemplationis tempus, religionem tuam illustrem faceres, et probos viros ad dignitates permoveres cum maximo Christianæ religionis profectu. Te itaque hortor, ut ad hoc toto studio invigiles.

et fructum
ex eius
promotione
sperandum :

36 At beatus vir in tali discursu peregrini ad memoriam reducens verba per alium peregrinum nutricia ipsius dicta : cogitansque ad aliquam sui existimationem pervenire posse, cogitare mente cepit, an in voluntate Dei verba talia peregrinus locutus sit. Alius ei contrarius occurrit cogitatus, ex ejus profunda humilitate procedens, ut videlicet ad dignitatem gloriosaque mundi animum non apponeret, maxime ob manifestam animi inquietudinem ac continua animarum pericula eorum qui Ecclesiæ regunt. Obstant quoque apparentes peregrini rationes : ita quod in maxima animi confusione se positum cernebat. Convertens autem cor suum et spiritum ad Dominum, devote oravit, ut eum secundum suæ beneplacitum voluntatis dirigeret, et a tali eum tentatione redderet liberum. Ad peregrinum autem respondens, ait : Omnis mea actio a Deo procedit, et talia procurandi in me nulla est facultas : Deus ipse est, qui effectus in hoc mundo producit : si tu ex parte Dei ad talia me hortaris, quantum sibi placuerit de me disponat : et si ego in operibus meis errans peccator fuero, Deus, ut spero, ignorantia meæ miserebitur, tanquam peccatoris sicut ego sum : scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis et illi soli servies : tu autem in nomine Jesu Christi iter tuum prosequere. His auditis antiquus ille hostis subito disparuit : socii autem videntes peregrinum in instanti evanuisse et beatum virum stupefactum remansisse, tulerunt valde : quos B. Ambrosius consolatus est, dicens : Ne timeatis Fratres : Deus enim multoties ab his tentationibus me eripuit. Hic profecto, qui peregrinus videbatur, dæmon erat, qui me tentare curavit ut ad dignitates humanaque gloriam aspirarem, vos ejus verbo audire et intelligere potuistis. Fratres autem cum omnia dæmonis verba pleno intelligere non potuerint, beato viro narrante omnia ad plenum cognoverunt.

F,
unde ambigue
fluctuans,

apto in
responsio
tentationem
fugit :

Mat. 4, 10
F

37 Pervenientes Parisius socii Patribus Conventus illius, quæ acciderant, narraverunt : qui beatum virum advocantes, omnia quæ acciderant eidem narrare jusserunt : quæ omnia scripto mandata fuere, quod et nos vidimus. Comperit etiam habentis virum Dei multas superasse tentationes, et præcipue carnis (et hoc suorum testimonio Confessorum) quas summa virtute et constantia vicit : maximis namque jejuniis et disciplinis carnis tentationibus resistendo, immaculatam suam virginitatem Domino conservavit. Cum autem ad destinatum locum vir sanctus pervenisset, alios quoque probatissimos viros reperit

et Crucem
in Gallia
prædicat

A reperit de mandato summi Pontificis Crucem prædicantes, cum quibus et ipse Crucem prædicans, innumeram populorum multitudinem ad sumendam Crucem contra infideles excitavit : ita quod major fuit horum numerus, quam *b* eorum qui cum Federico Imperatore a principio contra infideles se accinxerunt. Omittimus in præsentiarum brevitatis causa multa in signis et portentis occurrentia, quæ beati viri maxime sanctitatem demonstrabant; eo maxime quia claram habere non potuimus veritatem ob regionis distantiam.

magno successe.

cap. xv Theologicas lectiones Romæ instanti.

et utiliter concionatur.

38 Dominus Innocentius iv *c* Pontifex maximus, qui in scientia magnus fuit, audita servi Dei Ambrosii fama, ad Episcopales dignitates eum promovere tentavit : sed vir sanctus sancta quadam resistantia omnino eas acceptare recusavit : et quia jam Theologorum scholæ in Italia, et præcipue in Romana Urbe, ob proximas belli perturbationes defecissent, cupiens dictus Pontifex Theologiæ studium in melius reformare, jussit beatum virum in Urbe commorari ut Theologiam legeret. Per triennium itaque Theologiam Romæ legit, et vacationum tempore populo cum magno Prælatorum et Cardinalium concursu gratiose prædicavit. Reprehendebat maxime Prælatorum et Principum Christianorum discordias, et præcipue in summorum Pontificum creatione, propter quas Apostolicam Sedem haud parvo tempore vacare contingebat, cum maxima Dei offensa et gravi detrimento Ecclesiæ Sanctæ Dei et totius reipublicæ Christianæ. Tantus namque erat concursus ut devotio populorum ad ipsum, quod vanam gloriam metuens tale officium exequi pro posse vitabat; et maxime in Urbe : unde apud Prælatos Ordinis pro posse procuravit, ut quietis locus et contemplationis in monasterio aliquo sibi daretur : quod utique obtinuit, sicque a Summo Pontifice licentia obtenta ab Urbe discedens, in variis Italiæ conventibus contemplationi et orationi vacans annis quindecim moras traxit, post quod tempus aliqua mira operari coactus est, prout infra dicemus.

cap. xvi Conradino Suevo

39 Anno Domini mcccxvii *d* Conradinus Conradi Suevo filius, et Federici Imperatoris nepos, a Gibelinis adversus Guelfos vocatus, cum ingentibus copiis venit : qui etiam in ipsius belli agitationibus contra Clementem iv Pontificem bellum gessit. Propter quod indignatus Pontifex, contra eundem Conradinum censuris et armis invecus est; sicque ad Pontificis misericordiam venire coactus est. Sancti igitur viri Ambrosii usus medio pro absoluteione sua ad Pontificem legatum misit. Perveniens itaque ad

e

impetrat absoluteionem ab anathemate.

C Pontificem vir sanctus, cum plura in excusatione ipsius Conradini proponere disposuisset, mutato consilio, exemplum solummodo filii prodigi in medium adduxit, dicens : Conradinus Sanctitati Tue mandat, dicens : Pater, peccavi in oculis et coram te; et de peccato suo remissionem et absoluteionem per misericordiam, quæ in te est, humiliter petit. Pontifex ex ardenti fervore, quem Deus in cor ejus miserat, oh beati viri facundiam compunctus, absque alia temporis interpositione respondit : Ambrosi, tibi dico, quod misericordiam volo et non sacrificium. Ad adstantes autem dixit se vertens : Non ipse locutus est, sed Spiritus Patris omnipotentis. Remansit autem Pontifex, et qui cum eo erant, stupens ac suspensus ex dulcedine, quam Deus in corde eorum ex Ambrosii dulcedine infuderat : sicque Conradinus ab omni censura et Pontificis indignatione absolutus fuit. Omnes quoque in admiratione vertebantur ex mirandis gestis viri Sancti.

cap. xviii Paci in Etruria componende allaborat

40 Tempore Innocentii v Pontificis Romani, qui ex ordine Fratrum Prædicatorum assumptus fuerat anno Domini mcccxxvi, cum in Italia maxima vigerent bella, videlicet inter Pisanos et Florentinos,

Genueses *f* et Venetos, ut ad pacem et concordiam Pontifex hos populos reduceret, Apostolicos Legatos hinc inde misit. Vir autem Dei Ambrosius, cum apud Pontificem in magno pretio ob vite sanctitatem et claritatem doctrinæ, *g* Legatus ad Florentinos missus est, ut eos cum Pisanis pacificaret, et post Pisas se conferret. A Florentinis magno cum honore susceptus est et devotione, eo maxime quia interdicti relaxationem, a Gregorio x Pontifice *h* in eadem civitate positi, suis precibus obtinere sperabatur. Et ut dictos populos ad Pontificis voluntatem facilius inclinare posset, interdicti præfati relaxationem a præfato Pontifice obtinuit : quo facto, prædicare in dicta civitate cepit, suasionemque et exhortationem suam, quotquot ex utraque parte detenti erant, liberi dimissi sunt, sicque brevi temporis spatio pax inter utrumque populum ipso mediante est firmata. Venetorum quoque et Genuesium discordias una cum ceteris Legatis dirimere et ad pacem componere studuit : quod utique effecisset, nisi repentina mors Pontificis i subsecuta fuisset.

D PFR IV COEUVOS. f g

A solutus ab interdicto Florentinis.

a Clemente iv : cuius hortatu S. Ludovicus Rex Francie anno 1206 iterum Crucem induit contra Saracenos. Quæ igitur hic narrantur ad triennium in apparatu insumptum spectant, et Senensis reconcihationis priores sunt : in Officio Ordinis dicitur Crucem contra Turcos prædicasse, forte quia Turcorum perimit Flaminius, ut supra num. 28 insinuat. — *b* Maximam laudem eum fuisse oportet, quando ad annum 1227 augustus Imperator bellum sacrum destitendo recessisset, ut adventus illius spe frustrati Crucis-signati, ad quadraginta milia testissimarum militum, in usum quibus venerant navibus recesserint : ceteris etiam tum de aspiciendo nihilominus bello detherantibus. — *c* Creatus anno 1243, 24 Junii, cum sedes ab ubi Carlestini iv an. 1241, 8 Oct. vacasset. — *d* qui vacatione intelligendum quod supra num. 36 et rursus infra dicitur : neque enim ante id tempus ullum tam diuturnum inter regnum fuit, quod argui mereretur. Mortuus est autem Innocentius anno 1254 : ut hæc facta esse oporteat postquam aliquot annis Calixtus legisset Ambrosius, et ultra annum sextis trigentesimum haud multum exire prolixus. — *e* Inna mcccxxviii processerit enim communitatis vitæ quæ integrum hulum exhibet Odoricens humilibus ad annum 1208, signata Viterbi in die Curæ Domini, Pontificatus Clementis anno iv. — *f* Cuius ex carcere Neapolitano, post triumphalem in Urbem Romanam ingressum concursu brevi factum, 13 Augusti, a Carolo Rege prelio victus, captusque, ac demum capite plures in foro quo eodem anno mortuus ipse Clemens est 29 Novemb. — *g* Ad Cruiensium missum Fr. Augustini de Chertinis, Ordinis Prædicatorum et conventus Sarsusis Lectorem, scribitur ex ipsius Innocentii epistola, Viterii, dum hominum ad coronationem processerit, dato; sed ad rivas inter se componendis, non tamen dubitamus quin eos quoque cum Venetis conciliare tentaverit. Innocentius jam coronatus : neque enim diuturna fuit pax, quæ erit anno 1272 auctore Gregorio iura. — *h* De hac legatione Plohmus Lucensis in Anual. MSS. apud Odoricum. Misit duos legatos in Tusciam cum Ambasciatoribus Regis Caroli, et facta est pax inter Lucanos et Pisanos per prædictos Legatos et Ambasciatores Regis. Tunc enim quasi tota Tuscia conjuraverat contra Pisanos : sed per adventum dictorum Legatorum et Ambasciatorum omnia sunt pacificata in Tuscia. — *i* Anno 1273 : causas vide apud Odoricum ad dictum annum num. 30. — *j* Die 22 Junii cum inces solum quinque sedisset : nec ante annum 1299 pax concludi potuit sub Houjuru vii. Ceterum in his itaque tractatibus non Legati sed Prædicatoris Apostolici munere functum Ambrosium, constare potest ex Scipione Annibaldi historia Florent. lib. 3, ubi nominantur omnes per quos et coram quibus in exercitu sicubi anno Pisanis victis pax conclusa est, sub tentoria Florentiarum 13 Junii, et Nuntius Apostolicus dicitur Fr. Velasquez Episcopus Egitanicus.

i Cruciatu pro Terra sancta 1204, E et 1227

Pacificaciones Italica per Legatos Pontificios,

et junctum us Prædicatorum Ambrosium. F

CAPUT VI.

Erimia B. Ambrosii humilitas.

Dalcis liquor ex salifero B. Ambrosii fonte suaviter emanat humilitatis profundæ, cum mellifluis, humilibus et consolatoriis verbis : in qua quidem humilitate Christi ministri fundati fuere. Si quis totius vite suæ seriem diligenter perspexerit, ipsum vas humilitate et mansuetudine plenum profecto reperiet. Quamvis gratia Dei plenus esset, omnique virtutum genere adornatus, ex nobilique genere ortus, nihilominus nec minimum quidem exaltationis sui ipsius signum in eo visum : imo quanto magis sanctitatis ipsius fama crescebat, tanto magis in humilitatis virtute se fundabat : peccatorem in gradu suo se reputans, in diversis servitiis et operibus defloere jugiter se existimabat, nec suis meritis existimabat gratiam, quam in animum conversione obtinuerat, accepisse. Veniebat ad eum frequenter afflicti

cap. xviii Ceteris virtutibus magnus.

in humilitate excelluit.

PER IV
COELOS

Psal. 43 2

omnem a se
honorem
repellit.

Psal. 117, 7

conturbatos
prævenit,

injuriis
patienter
sustinet,

obstinatum ad
vindictam

efficaci verbo
civilitis;

A afflicti et tribulati, remedia consolationis postulantes : quibus vir sanctus dicere consueverat : In me nulla est facultas afferendi remedia, sed, sicut dicit Scriptura, Deus noster refugium et virtus, adiutor in tribulationibus quæ invenerunt nos nimis. Nolite in tribulationum vestrarum doloribus [flere]; sed in amore Dei fide, et in spe quam omnibus Christianis in consolationibus suis dedit, quoties cum corde perfecto ad eum accesserint, Scriptum est etiam : Dominus mihi adiutor et ego despiciam inimicos meos.

42 Quanto magis ex profunda sua scientia honoratus erat, tanto magis in humilitatis profundo verbis humilibus se figebat, minusque se reputabat. Fugiebat supra modum omnes mundanos honores, propter quod in Conciliis, nisi ob causam fidei fierent, interesse recusabat : quia in his præcipue se honorari cernebat. Contigit aliquando, dum in disputationibus esset, quod aliqui contra eum disputantes, animo conturbati in verba inordinata prorumperent. Quod ut vir Dei advertit, humili sermone eos placare volens, quamvis turbationis causam non præstitisset, nihilominus veniam ab eis humiliter postulabat. Hac de causa disputationes multoties devitabat ; et si forte ex officio Fratres monere vel reprehendere necesse fuisset, verbis dulcibus [sic faciebat] et casu quo nonnullis conturbasset, ut hoc perpendit factum, hilari vultu et læta facie, suavibus verbis et exemplis optimis, ad amorem Dei et patientiam reducebat. Ad altare quoque divina celebraturus nunquam accedebat, nisi prius veniam a quocunque, quem contra se turbatum noverat, postulasset.

43 Maximam etiam Dei servus ostendit humilitatem in injuriis et persecutionibus, quas a pravis hominibus pacisque turbatoribus, quam ipse perficere optabat, passus est : ex quo multa exempla præclara visa sunt, ex quibus nimis brevitatis causa referemus. Quidam magnus vir agere ferens viri conversationem, et præcipue in pace quadam inter quasdam publicas discordias conficienda, minis et terroribus a sancto proposito eum avertere conabatur, [placens] Tu fideus homo, seductor et deceptor populi Christiani es, omni ambitione et inani gloria plenus. Tu omni supplicii dignus es, quod ego tibi daturus sum, nisi ab inceptis desistas. Cui vir sanctus humiliter respondens dixit : Deus rex pacificus nuncupatus, ideo quilibet filialis pacem cum proximo desiderare debet : que quidem ab ipso non datur, nisi eis qui alteri libentissime eam concedunt : et ego quantum operor, non per meipsum hoc operor : sed socium beneplacitum ejus qui in me potestatem habet. Nunc igitur, si meis cogitationibus hominum et bonarum mularumque operationum est justissimus retributor, ut de verbis laud bene prolatis veniam tribuat, nec ad peccatum tibi hoc statuat : et si ego quocunque sum dignus supplicia, in meorum remissionem peccatorum illud libenter suscipiam.

44 Vir autem ille, qui natura crudelis erat et ferox, nullam penitus in se Dei timorem habens, sed ira plenus et vindicta, nec pacis cupidus, sed discordiarum amator ; quamvis contra servum Dei sic inflammatus esset, nihilominus ut verba viri Dei audivit, statim in terra prostratus dicit : Ignosce mihi, serve Dei, et ora pro me, ut veram mihi pacem concedat : ego quoque tecum ad pacem promptus ero. Non passus est sanctus vir hominem coram se prostratum jacere : sed subito eum a terra elevans, oculatus est eum, oransque Deum ut ei ignosceret, ad perseverandum in timore Domini eum hortatus est. Factus est postmodum vir timens Deum, vita optimis et devotus Christianus : beatus autem vir magna eum facilitate ad optimum effectum relaxit pacem. O quam magnam et proficuum tale fuit exem-

plum, per quod concordie multæ inter Principes et Comites, ipso servo Dei Ambrosio mediante, brevi temporis spatio factæ sunt, et maxime inter Guelfos et Gibellinos.

45 Dicebat B. Ambrosius in prædicationibus suis, vindictam idololatriæ peccatum fore : quia ad solum Deum vindicta pertinet : unde homo vindictam faciens, quæ Dei sunt occupat, et ideo vindictam faciens maxime dolere debet et pœnitentiam facere. Ex hac conclusione inferere, magnum fore peccatum inferiorum, ambitiose aspirantium ad ea quæ juste conveniunt superioribus. Non est silentio prætereundum exemplum mirabile obstinati cujusdam ad vindictam faciendam : nam in civitate Senensi vir quidam fuit, ad remissionem injuriarum et ad pacem durissimus, qui admonitionibus aut persuasionibus viri Dei ad pacem faciendam flecti non poterat : ad hoc autem vir sanctus eum inducere conabatur, ut Deum exoraret, quod si melius videretur ad pacem conficiendam ipsum inspiraret : quod facere durus ille recusavit. At beatus vir dixit : Ego rogabo pro te. Ille autem ad vindictam totus inflammatus, dixit : Non curo ut quis oret pro me. Sed pius Pater caritate plenus, ad Deum orationem fundens, dixit : Domine Jesu Christe, per tuam maximam providentiam et sollicitudinem, quam de humano genere jugiter habes, obsecro ut in hac desiderata vindicta potentiam tuam interponas, et ad te reserves : ut cognoscant omnes, offendentium pœnitentiam solum ad te spectare, et sensualitatis cognitionem tuæ ineffabilis justitiæ non impediatur.

46 Hanc orationem populos in prædicatione publica docuit, exhortans eos, ut si qui ad remissionem injuriarum obstinati essent, pro eis hanc orationem dicerent. Eadem fere hora, qua vir sanctus orationem fudit, obstinatus ille cum amicis et propinquis instabat ut omnino pacem non facerent, nec B. Ambrosium ullo pacto audirent, magis eos ad vindictam inclinando. Tandem tamen fuit efficacis oratio viri justis, quod durus ille subito compunctus est, rationesque beati viri ad pacem inducentes mente revolvens, ad pacem cum inimicis faciendam omnino se disposuit. Dolens autem supra modum de obstinationis suæ peccato, per duos dies permansit quasi nihil concedens et minus nocte dormiens. Conferens autem cum amicis et ad pacem eos adhortans, venerunt pariter ad virum Dei, rogantes ut pacem inter eos componeret, et de errore suo veniam daret : de quo beatus vir admodum lætus effectus, Deo gratias agens, magna eum facilitate pacem inter eos composuit.

47 In itineribus suis in diversis regionibus a summis Pontificibus missus semper pedes ivit, nisi suspensionis infirmitas abter eum facere compulisset. In Conventibus, in quibus morabatur, si quem humilem et parum cernebat, eum eo libentius conversabatur, licet illiteratus esset : in eorumque humilitate plurimum lætabatur : plus eorum rusticana verba magnificabat, quamque sanctitatem, quam litterarum subtilia verba. Infirmis libenter serviebat, et hospitum Fratrum pedes libenter abluens, necessaria prout poterat eisdem ministrabat. Persuadebat etiam Fratribus humilitatis observantiam, dicens illud Ecclesiastici : Quanto major es, humiliare te in omnibus. In religionis observantia comotus quilibet se expellere debet, sed emulatione virtutis. Non permittatis vos a passionibus superari, nec a mundanis desideris. Vos quoque qui studio sacrarum litterarum operam datis si, divinam gratiam in divina Scriptura intelligentia habere cupitis, necesse est ut car vestrum in humilitatis virtute sit fundatum, quia sic dicitur Deuteronom. xviii : Si es-

altum præ-
fracte pervi-
cacem

oratione pro
eo fusa

E

adducit ad
pœnitentiam

A

F

In itineribus
pedes,

humilioribus
se a iungit
Eccli 3, 20

todieritis

A **t**odieritis mandatum Domini tibi aperiet thesaurum ejus, id est, rerum coelestium scientiam.

mansuetudinem ex Scripturis docet, Prov. 11. 2 Mai. 11. 29 Ps. 100. 5

48 Scitis pro certo, quod humilitas est praeceptum Domini: ideoque enim custodire debetis: et Salomon dixit: Ubi humilitas ibi sapientia: et Dominus in Evangelio: Discite a me, quia mitis sum et humilis corde: Et David in Psalmis: Cum superbo oculo et insatiabili corde cum hoc non odebam. Et ideo Athenienses in suo florentissimo studio Philosophiae, per sepe juxta scholas viros stantebant, qui studentes contumeliosis verbis ad superbium et impatientiam provocarent. Qui si forte aliquem reperissent impatientem, dicebant: Non ingrediaris disciplinae scholas, quia inhabilis es ad eas addiscendas: eos autem quos patientes et humiles inveniebant, multum in studio proficere affirmabant. Legitur de Athleta Philosopho, quod cuidam se injuriant dixerit: Tu male dicere didicisti, et ego male ferre didici. Et si forte quispiam vestrum aliquam a Domino specialem obtinuisse gratiam videatur, non se extollat, nec alieni gratiam pandat, quia forte eam perdet.

ostentationem fugit.

49 Non multum commendabat eos qui ad humilitatis ostensionem barbam prolixam deferebant cum veste fracta, ita quod carnes palam ostendant cum ferro aliquo gravi aut cilicio: quia, ut dicebat, hi contenti non erant testimonio conscientiarum suarum, nec Dei remuneratione, qui videt in abscondito: sed magis eorum humilitatem et patientiam hominibus demonstrare cupiebant. Multum autem commendabat humilitatem, quam Deo summa placere dicebat. Ex sua etiam humilitate duas Episcopales a dignitates, cum majoris etiam promissione, vir sanctus acceptare renuit: prout superius plenarie dictum est.

Bainalius Fy Senen.

a *Quae prima fuerit nusquam scribitur. de altera ita scribit Ughellus tomo 3 Italiae sacrae. Post eumque Bandinum, seu Bernardinum circa annum 1278 (ut dicitur ad Vitam B. Andreae de Gallis) sub indignatione ex merito Pontifice vacuata Pastore civitas diu alieni sceleris penam dedit. tandemque B. Ambrosius benevolens adlectus est, qui exmoderatione animi auroreque vitae privatae sibi delatam a Pontifice onus subire contempsit. Haec anno 1282 institutus est Bainalius Agneonis Malavolla is cujus varia in honorem defuncti Ambrosii adalta infra videbimus*

CAPUT VII.

De praedicationum efficacia, miraculis et ceteris B. Ambrosii virtutibus.

cap. XIX In praedicationibus efficacia

De praedicationibus ipsius quid dicam? quia tam grandis erat in dicendo efficacia, quod vix clamore exprimi posset. Tanta namque erat fama sanctitatis ejus, quod plures a longe ut eum audirent confluebant, et beatum se reputabat qui eum audire poterat, et praecipue Ordinis sui Fratres, qui ex praedicationibus suis non modicum consecuti sunt in vita spirituali profectum. Erat naturaliter vir Dei corde humilis, et in sermone privato aliquantulum pavulus: sed in publica praedicatione maximam ostendebat audaciam, praecipue in vitis arguendis: ita quod feroces viri, qui patientes erant in verbis auditores, de tali ac tanta viri Dei audacia mirabantur. Prophetiae quoque spiritum habuisse coemptum est, et maxime in praedicationibus suis, cum ex vehementi spiritu fervore peccata, et maxime eorum qui populis praerant, argueret; judicia Dei super eos ventura, nisi delicta corrigerent, comminando: quod et rei postmodum probavit eventus.

etiam propheticum spiritu claruit.

51 A fide dignis accepimus, et praecipue a Fr. Vincentio Aretino, qui discipulus ejus et socius multo tempore fuit in praedicationibus, quod inter praedicandum pluries a materia de qua praedicabat digressionem faciebat, de alia praedicans materia, cum tanto spiritus fervore et verborum efficacia, quod audientes ad magnam devotionem et cordis contritionem commovebat. Requisitus a socio de causa

unde digressio faciebat quandoque transiit a materia.

talis digressionis, nihil penitus respondebat: et cum dictus socius eum instanter [rogaret] ut responsum aliquod daret ad quaesita, dicebat: Noli amplius digressionis hujus causam quaerere, quia eam tibi dicere penitus nescirem. Testatus est etiam praefatus F. Vincentius, quod quondam alii religiosi et seculares [dixerint] dum beatus vir populo cum magno spiritu fervore praedicaret, bis in aera elevatum se vidisse: quod ut viderunt, genibus flexis et corde compuncti, magna cum lacrymarum effusione alta voce clamare coeperunt: Jesus, Jesus, Dominus noster. Dum autem sic clamarent, Deo volente, populo quid viderant nuntiavit: populus autem ipse cum lacrymis eadem verba inclamavit: ex qua re vir Dei admirans unde talia procederent clamores. Affirmant etiam praefati, columbam ad aures servi Dei Ambrosii se vidisse, dum praedicaret

D PER IV COEUVS

et elevabatur in aere.

52 Interrogatus aliquando a dicto Fr. Vincentio et a nonnullis aliis Fratribus sibi admodum familiaribus, qualiter talem sentiebat elevationem? quid in ea videret vel sentiret? Se nihil de hoc advertere respondebat. Dicebat namque se ante oculos suos quandam flammam ignis aliquando videre, quasi ex intellectivorum spirituum inflammatione et superflua vocis agitatione procedente, ex qua flammam ignis sibi videre videbatur. Cum autem ei de corporis sui elevatione, deque columba ad ejus aures saepe visa diceretur, crederentque flammam ignis ex virtute Spiritus sancti, qui in eo miranda operabatur, procedere; ex eorum verbis haud parum turbatus, dicebat: Nolite, Fratres mei credere, tantas Dei operationes in hac peccatore existere; sed magis ex perfecta bonarum mentium devotione Deus hoc operatur. Ex his enim profunda ejus humilitas deprehendebatur, qui saepe in eo mirabiliter Deus operabatur, nullo modo pandere volebat. Ex verbis autem a populo alia voce personatis, laudes quaedam rhythice in lingua vernacula edite sunt, quae tale habent principium et finem: Jesu, Jesu, nostro signore. Haec quoque verba ingressu domorum scripta habebantur a.

et servata inter haec humilitate

a

53 Aliud quoque signum, dum praedicaret vir Dei, contigit, prout veneranda quadam Domino, Finna nomine, mirae sanctitatis, Fratribus praedictis enarravit. Haec itaque Dominus, dum die quadam praedicationi viri Dei interesset, in platea coram facie ecclesiae Fratrum Praedicatorum, splendore e caelo venientem super caput ipsius beati viri quiescentem vidit, qui subinde finita praedicatione recessit. Sic indices viri Dei crescebat auctoritas, ut exhortatione sua plurimos principes induxerit Fratribus Ordinis Praedicatorum conventus construere, plurimaeque dona eis largiri. Instituit praeterea diversas virorum Confraternitates, quas suis religiosi constitutionibus ad observantiam vitae Catholicae et ad penitentiam de peccatis suis peragendam inducebat. Mulieres quoque virgines et viduas, ad religiosum vivendi modum in unum congregavit, quibus et vivendi modum discretis constitutionibus tradidit sub regimine Fratrum Praedicatorum. Mulieres etiam conjugatae suis exhortationibus quibusdam devotis et piis observantibus abstrinxerunt se, ut vilesceret pauperibus infirmis pro viribus obsequia praerent.

Aliquando videri haec illustratur,

Eius congregationes instituit.

54 A fide dignis habuimus, matronam quandam Pisis oriundam, Bonam nomine, eo tempore quo beatus vir Pisis praedicabat, ingenti brachii aegritudine laborasse. Haec viri Dei frequentans praedicationes, quotidie ejus se commendabat orationibus. Accidit autem ut nocte quadam prope auroram vocem audierit dicentem sibi: Surge et ad praedicationem Fr. Ambrosii concito gradu perge, qui hoc tuane in B. Augustini ecclesia est praedicaturus: et dum

cap. XI sub ejus concilio brachium infra un curatur

A dum ille predicabit, ad infirmitate tua liberaberis. Venit illa ad predicationem, sperans beati viri meritis ab infirmitate sua sanari. Dum autem predicationi intenta esset, sensit se perfecte ab infirmitate sua sanata : quæ brachium in altum elevans, alta voce et cum lacrymis dixit : Gratias Deo et servo suo Ambrosio, quia meritis ipsius ab infirmitate mea liberata sum : sicut miraculum istud toti populo manifestum fuit.

item febris quartana,

55 Mulier quædam Senensis, B. Ambrosio plurimum devota, per annum fere quartana graviter vexata, dum ad predicationem viri Dei devenisset, et tunc temporis multum febre torqueretur, ad Deum mentem elevans oravit, dicens : Ha! Domine Deus, te deprecor ut per merita servi tui Ambrosii ab hac febre me liberare digneris, ut eam amplius non patiar. oratione facta et predicatione completa, febrim de cetero passa non est.

utiusque audientium plius domi suffocatus

56 Matriona quædam Senensis, in beati viri predicationibus ferventissima, cum mane quodam ad predicationem sancti viri magna cum festinatione properaret, filium parvulum in ensis, facie panno cooperta, reliquit. Finita predicatione domum reversa, filium ex panno ille suffocatum reperit : quo viso, magno cum ejulatu ad virum Dei reversa, et humi prostrata cum lacrymis dixit : Filium meum parvulum, et predicationem tuam audire, domi dimisi, et mortuum inveni : hunc igitur prece ad Deum fusa vivum redde. Quo audito, vir Dei stupefactus, talem in se non esse virtutem humiliter cognoscens, mulierem, ut in Deo spem suam poneret, adhortari cepit, apud quem non est impossibile omne verbum. Eravit beatus vir Dominum pro parvulo defuncto, et mulier domum reversa, filium *b* vivum reperit.

b

item demoniacus,

57 Aucops quidam, Zaechus nomine, nocte quadam aves capiens, a demone arreptus, multum ab eodem maligno spiritu vexatus est : dictum est autem ei, ut ad B. Ambrosium accederet quatenus pro eo oraret, a prelatique vexatione liberaretur. Accidit autem, ut demoniacus ille ad beatum virum accederet, quando actu predicabat. Ingressus itaque ecclesiam, clamare cepit, ubi est hic Ambrosius, qui me liberaturus est? Quem ut vir Dei audivit et vidit, statim in sacristiam aufugit : clauso autem ostio demoniacus ille perseverabat clamans. Post multas instigationes percontatus est vir Dei an populus adhuc in ecclesia esset : postquam jussu Fratrum populus de ecclesia recessit, intra sacristiam demoniacus introductus est. Ad pedes autem viri Dei se prostratus, surgere et ante Crucifixum genua flectere jussus est : ipso vero vir beatus una cum Fratribus, qui aderant, genua flectens submisit oravit, torpente signo Crucis demoniacum benedicens, perfecte liberatus est.

dimissa concione,

C

CAP. XXI Severus in suum corpus

58 Quamplura de beati viri abstinentia et corporis afflictionibus dicenda essent, sed brevitatis causa pauca de multis referre curabimus : nam licet in predicationibus, studiis, audientia confessionum et itineribus maximis sufferret labores, corpus suum nihilominus continue et diversimode alligebat. Horas Canonicas genibus flexis, Matutinum vero nocte in ecclesia devote dicebat : diei vero Horas in oratorio sudicebat, in fine duras recipiens disciplinas. Ciliicum durum super nudam carnem die ac nocte deferre consueverat. Maxima cum abstinentia carnem suam nutrire curavit : quia ex quo Ordinem ingressus est, carnem nunquam comedit. Raro plus semel in die cibum sumebat, qui tamen mollior erat nutrimenti. Aquam modico vino mixtam bibebat. Sexta tercia in pane et aqua jejunabat in communi Fratrum mensa, in ultimo mense comedens. Ante cibum et post eum lacrymis devote orare

in vitula abstinens,

consueverat, ita quod Fratres hoc videntes compuncti lacrymas emittebant. Ante Matutinas per duas horas dormire solitus erat, et post dictis quibusdam suis secretis orationibus duas alias horas dormiebat. Vestitus semper super paleas dormiebat. Circa auroram in oratorio lectioni vacabat usque ad perfectum diem. Testatur vir reverendus Fr. Bernardus Mediolanensis, qui socius ejus multo tempore fuit, quod dum ipsum orantem observaret, in extasi eum raptum multoties vidit, et in vultu transfiguratum : et cum ab eodem Fr. Bernardo, quid in raptu vidisset, interrogaretur, nihil penitus ex humilitate dicere volebat.

59 Virginitatem mentis et corporis, prout in adolescentia sua Deo devoverat, usque in finem vitæ suæ illibatam conservavit : prout omnes Fratres, qui ejus confessiones audierunt, testati sunt. Hoc etiam probari potest, si quis diligenter consideret ea, quæ supra dicta sunt de tentationibus demonum, quas pertulit, de quibus mirabiliter triumphavit. Tam sollicitus autem erat in custodia castitatis, quod si feminam aliquam in ejus conspectu presentari contigisset, totus efficiebatur exterritus. Raro etiam permittebat, ut femina secum colloqueretur. De ejus etiam illibata virginitate testimonium reddit auctor libri, e qui de similitudinibus rerum dicitur, libro 2 cap. 40 in hunc modum : Fr. Ambrosius de Senis de Ordine Predicatorum, singulari gratia præditus apud omnes, et ad cujus sanctitatem et merita declaranda multa post mortem ejus Dominus miracula ostendit, inventus fuit portasse lumbare de plumbu : omni enim ingenio usus est ad suam virginitatem Domino conservandam. Nec suo fraudatus est voto : quia, prout ejus Confessores testati sunt, integram et illibatam cordis virginitatem et carnis suæ omni tempore custodivit. Hæc ille.

60 Ad sacrosanctum et vivificum Eucharistiam Sacramentum mira affectus erat devotione, miram omnipotentis Dei recognoscens benignitatem, quam erga genus humanum ostendit, corpus suum in cibum et sanguinem suum in potum tribuendo : de quo quidem Sacramento subtilem edidit tractatum. Tantam erga idem mirificum Sacramentum observavit cum debita singularique devotione reverentiam, quod antequam ad altare accederet celebraturus, maxima cum humilitate et cordis compunctione ac lacrymarum imbri in oratione se prostrabat. Missam præcebat summo mane, ut populorum multitudinem, qui ad eum audiendum congrebant, evitaret. Quoties sumere debuit sacrosanctum Corpus Domini, tanta cordis compunctio ei inerat, quod totus multoties sudore perfundebatur, illud maxima cum lacrymarum effusione sumens. Tanta fuit in ejus contemplatione passio, quod vix usque in finem Missæ se sustinere poterat : hæc igitur de causa secreto semper celebrabat.

61 Inerat servo Dei ardens desiderium toto corde et tota mente virginitatem suam Deo conservare : quam virtutem summe extollebat et amabat. Pro omnibus virginibus devote orabat, ut Deus eos in pura virginitate conservaret. Orabat etiam pro virginibus quæ matrimonio jungi debebant, ut Deus eos peroptimo in sancto matrimonio copularet ad animo eorum salutem. Tanta etiam erat fama virginitatis ipsius, quod diversæ utriusque sexus personæ, quæ matrimonium celebrare delinuerat, ad ipsum beatum virum ventebant, ab ipso orationum suarum suffragia postulantes. Ex quibus orationibus mirabiles visi sunt effectus : nam cum matrimonia practicantes jam desperasset matrimonia illa non posse concludere, orante beato viro ad effectum bonum perducta fuere : similiter cum jam matrimonia quedam conclusa viderentur, oratione sua ita dissipata fuere, quod nulla

D
somni parcus,

sæpe exterritus in oratione,

CAP. XXIII
virginitatis illibatæ custos sollicitus,

E

c

plumbo lumbari accinctus,

CAP. XXIII
erga S. Eucharistiam piissime affectus :

F

CAP. XXIV
erat frequenter pro virginibus,

in irymoniis jugendis,

spes

A spes ulterius ea concludendi [relicta sit.] Ex hoc inolevit consuetudo, ut omni anno juvenulæ nobiles ad ecclesiam Fratrum Prædicatorum accedant, ad tumulum B. Ambrosii cereum offerentes, quatenus a Domino gratiam impetrarent, ut in matrimonio sancto digne se copulare possent. Specialem quoque gratiam habuit pro studentibus orare, ex quo mirabiles effectus pluries ab aliquibus est expertus: quæ omnia enarrare longum esset. Aliam quoque a Deo obtinuisse gratiam orationibus suis compertum est, ut animas quamplures a purgatorii pœnis liberare posset, prout Angelus Dei bonus in fine vitæ suæ sibi revelavit. Nec hoc mirum aliqui videatur, cum hoc etiam Sanctis aliis a Domino sit concessum, sicut B. Laurentio Levitæ et Martyri, et B. Alberto.

studentibus,

defunctus.

^a Adit Julius institutos esse processiones disciplinatum sese interim dum dictus hymnus cantaretur. — ^b Hodie, inquit Julius, miraculum istud invenitur depictum Romæ in Capitulo Concunctis S. Maria supra Minervam cum hac epigraphæ: B. Ambrosius Sansedonius Senensis religiosum matri filiolum restituit, quem illa, ad concionem ejus properans in cuna linteæ in facie contactum reliquerat, et suffocatum repererat. — ^c Joannes a S. Geminiano, qui, ut habet Antonius Senensis in bibliotheca sub hoc titulo scripsit, opus insigne duobus magnis voluminibus in folio, quod deinde Venetiis impressum est anno 1499. Idem alia ejus scripta enumerat. Apparet autem hunc locum a Turgio ujectum esse, vel saltem non posse Compulso- rum censeri.

B

CAPUT VIII.

Mors B. Ambrosii, miracula, sepultura, translatio.

Appropinquante autem termino, quo bonorum operum justus retribuit Dominus beatum virum Ambrosium, ex præsentis vitæ miseria eductum, ad æterna atria esset assumpturus; dum in Quadragesima in civitate Senensi solita vehementia et spiritus fervore prædicaret, nocte quadam accidit, ut magnam sanguinis quantitatem fracta pectoris vena evomeret. Propter quod Fratres rogabant eum, ut a prædicatione cessaret, quousque sanitas ei plenari reddita finisset: arbitrabantur enim venam quamdam pectoris ex vehementia prædicandi scissam fore. Noluit ille: sed sequenti mane cum magno spiritu fervore contra usurarios prædicavit. Finita prædicatione cum aliquantulum quævisset, majorem sanguinis congeriem ex ore suo evomit. Cognovit ergo vitæ suæ terminum adesse, quem Fratribus et discipulis suis indicavit, eos magis ad gaudendum, quam ad dolendum adhortans, eo quod ad optatum jam pervenerat finem.

CAP XXV
Vehementius
concrimatus,

romæ
sanguinem,

administratur
sacramentis,

et Fratres
solatus
moritur,

63 Finito sermone, eos extra cellam secedere fecit, quod et fecerunt, quietis causa hoc facere arbitantes. At Dei servus e lecto surgens, flexis genibus cum magno spiritu fervore ad Deum orationem fudit, quam nonnulli Fratres, ut eum aulicent ostio inhaerentes, pene totam scripserunt, cujus formam videre a non potuimus. Quo facto, petiit sibi dari sacrosanctum Domini Corpus: quod cum debita cum reverentia allatum fuisset, quamquam debilissimus esset, et lecto surgens, genibusque in terram fixis, devotam fecit orationem, ex qua adstantes ad lacrymas commovit. Sumpto itaque devotissime vivifico Sacramento, in lecto se iterum reponens, extremam sibi petiit dari Uctionem, et cætera, quæ decedentibus conferri solent. Cum autem commendationem animæ dicerent, ad quælibet verba Sacerdotis et ipse devote respondebat. Videns autem adstantes ex decessu suo abundantes effundere lacrymas, ad eos conversus hortabatur ne suam defluerent mortem, quamplura Sanctorum adducens exempla. Deinde e lecto aliquantulum surgens et in eo sedens, singulos amplexatus est Frates et osculatus; qui benedictionem ab eo postulantes, ab eo signo Crucis facto, benedicti et Deo commendari meruerunt. Post modicum anima illa sanctissima carne

Martii T. III.

soluta est anno Dominicæ Incarnationis MCLXXXVII b. 11

64 Miranda namque prodigia in transitu servi Dei B. Ambrosii Dominus benignitate sua monstrare dignatus est. Fuit enim in civitate Senarum mulier quædam miræ sanctitatis et devotionis, Genuensis vulgariter nuncupata, hæc religiosam quandam virginem et devotam familiarem habuit; quæ e Nera vocabatur. Hæc duæ mulieres beati viri devotissimæ fuerant, ejusque prædicationes jugiter audiebant. Cum autem viri Dei transitum in ecclesia Fratrum Prædicatorum orantes præstolarentur, præfata virgo in extasim rapta est. Accidit ut Fratres credentes eum jam defunctum, tabulam percuterent: qui tamen mortuus non erat. Hoc audiens dicta Genuensis præfatam virginem excitare curavit, dicens: Mortuus est Pater noster Ambrosius. Ipsa autem nihil omnino respondit. Post modicum autem ad se reversa, dixit: Soror dilectissima, adhuc mortuus non est: quia unus Angelorum, qui animam ejus ad cælestia regna sociare deluenerat, mihi dixit, quod infra unius horæ spatium ex hac luce migraturus est. Dixit quoque multa eidem mutiasse ex parte Dei, et inter alia, quod sicut in hac luce positus pro animarum salute multum laboravit, sic postmodum [cum erit] in cælesti regno constitutus, concessit [ei Deus] ut animas multas a purgatorii pœna liberare possit d.

PER IV CO.EVOS
b
CAP XXVI
D. Nera
divinitus
cognoscit,
c

necdum
excessisse,

sed infra
horam
moriturum.

E

d

65 Cum jam fama per totam Senarum urbem dispersa fuisset beatum virum in ultimo vitæ suæ constitutum, in proximo ex hac luce migraturum; maxima virorum ac mulierum multitudo ad Convantum Fratrum concurrir, plurimum dolentes ob tanti Patris decessum. Plerique autem devoti viri in platea ecclesiæ stantes et in cælum aspicientes, viderunt nubem lucidissimam, in ejus medio stella splendissima consi-tebat, quæ etiam a pluribus visa fuit. Cum autem fixis oculis in eam aspicerent, paulatim ab eorum oculis evanuit: tunc unus eorum, qui hoc videbat, magna voce clamavit, dicens: B. P. N. Ambrosius ex hac luce migravit. Et sic factum est: nam omnes, qui aderant, Fratrum voces plangentium audierunt.

Mortem ejus
operiens
populus,

nubem, et in
ea stellam
lucidissimam
videt:

mortuus in
aurea veste
conspicitur:

66 Alia quædam virgo, in domo præfate Domine Nerae habitans, in hora transitu B. Ambrosii sanctitatem ipsius revelavit, dicens: Video B. Ambrosium nostrum Patrem aurea veste indutum, et pileo aureo caput coopertum habentem, in cælum ab Angelis deferri. Non defuerunt testimonia infantium qui gloriam viri Dei divinitus proplalarunt. Nam reverendus et strenuus Miles Hierosolymitanus, quem non solum carnis nobilitas, verum etiam ætas grandæva et religiosa vita fecerant fide dignum, narravit, quod cum in lecto suo puerum trium annorum nepotem suum haberet quiescentem, venit quidam dicens, Fr. Ambrosius mortuus est. Quod audiens infantulus dixit: Non est mortuus. Cui cum dictus Eques diceret: Quare non est mortuus? Respondit: Quia vidi eum in paradiso.

p
puer triennis
testatur eum
in cælis
vivere.

67 Aliud quoque puerilis innocentia habuimus testimonium: nam Fr. Dionysius de S. Geminiano, B. Ambrosii discipulus et prædicator famosissimus, scripto reliquit, quod audivit a quadam Domina, Cella nomine, filia Domini Cathelani de Malaveltis, ab aliisque personis fide dignis comprobatum fuit, quod dum ipsa in partu laboraret, obstetrix quædam, Joanna nomine, ad eam veniens, dixit: Fr. Ambrosius mortuus est. Tunc infans quidam, dictus: Cellæ filius, anni unius cum dimidio, qui tunc forte dormiebat, evigilans, dixit: Non dicatis Frater Ambrosius, sed Sanctus Ambrosius: quia vidi eum euntem in cælum. Mater autem ex verbis stupefacta, dixit: Quid dicis, fili? Infans autem hoc idem multoties replicabat, quem tamen nunquam viderat. Accidit

alter se-qui-
annulus
jubet eum
Sanctum dici:

25 etiam

A etiam ad hoc testimonium populi, qui ad plateam ecclesie Fratrum Predicatorum transitum beati viri expectantes alta voce clamare cœperunt: Sancte Ambrosi, Sancte Ambrosi.

PER IV
CORVOS

CAP. XXVI
Fit ingens ad
corpus
concursum:

u

exequi
solennes
celebrantur.

f

68 Cum autem corpus beati viri in ecclesia a Fratribus delatum fuisset, subito ingens fit concursus populorum, non solum civitatis Senarum, sed etiam e comitatus et territorii Senensis; quamplurimum etiam extra territorium commorantium, ut sacrum corpus cernere, tangere et osculari possent. Tantusque factus est populorum concursus, quod sancti viri vestimenta in frustra conciderunt ex devotione: et idcirco magna vi populum retrahere fecerunt Fratres, et sanctum corpus in capsâ quadam lignea bene firmata posuerunt, in qua duæ fenestrule factæ fuerunt, ita quod solum manus sancti viri videre et tangere poterant. Celebratæ sunt devotæ et solennes exequiæ, quibus totus interfuit civitatis Senensis Clerus, tam religiosorum, quam secularium Clericorum; Magistratus quoque ac ceteri nobiles civitatis et populares plurimi: facti sunt etiam quidam devoti in laudem ipsius sermones. Delata est autem sacri corporis sepultura per biduum, propter maximam populi frequentiam. *f* Sepultus est autem in die S. Benedicti Abbatis XXI Martii, in g sacristia conventus Fratrum Predicatorum in capsâ murata, quæ usque solenne fabricaretur sepulcrum, pro honore et reverentia tam sancti Patris.

69 Igitur per nobiles et populares civitatis post non multos dies ornatissimum ex marmore fabricatum est sepulcrum, et in capella quadam in medio ecclesie præfata Fratrum Predicatorum est collocatum. Adveniente autem tempore, quo sacrum corpus transferri debebat, Fratres quidam, ne corpus sanctum juxta hominum conditionem putreficeret, dubitare cœperunt, ex hocque apud vulgares scandalum oriretur, et sanctitatis numeretur opinio: quidam vero fide pleni in vita ipsius sanctitate confidentes, incorruptum fore sanctum corpus arbitrati sunt. Qua propter considerantes inquietudinem Fratrum, quam propter populi sequentiam ad sepulcrum beati viri concurrentis patiebantur, determinaverunt diem *h*, qua hæc translatio fieri debuisset. Unde omnibus de ecclesia exclusis, Præter quidam, Finis nomine, vir magna fidei et puritatis, de Prioris Conventus licentia necesse ad tumbam, in qua sacrum corpus quiescebat: muram fregit, tunque ex sacro corpore mira odoris fragrantia manare cepit, quod adhuc in capsâ clausum erat. Ea autem aperta, majorem odoris fragrantiam sensit, corpusque integrum et incorruptum reperit. Carrit ad Fratres, odorem mirabilem ex sacro corpore exire, ipsamque integram et incorruptam fore nuntiavit. Currunt omnes, et prout Præter dixerat invenerunt omnia, Domini laudantes, qui in Sanctis suis semper est mirabilis.

70 Fiunt hæc nota Magistratibus civitatis, postulantur vestros, qui sanctum corpus, ne aliquid de eo reperiret, considerent, usquequo Translatio dicti corporis foret. Ordinatum est autem, ut omnes Religiosi et Clerici civitatis ad Translationem hujusmodi convenirent. Adferunt omnes, et cum cereis ardentibus, cum hymnis et Dei laudibus, sacrum corpus summo cum veneratione in capsâ idâ nobilissima collocatum fuit, et in sepulcro honorabili marmoreo, in præfata capella collocato, fuit repositum. Collocatum namque est præfatum sepulcrum super quatuor columnas marmoris, in cujus circumferentia ferrata quedam admodum pulchra facta fuit: lampades quoque non modicæ ante dictum sepulcrum collocatæ fuerunt, quæ ibidem continuo arderent. Interiit autem huic venerandæ Translationi totius Civitatis magistratus cum pluribus nobilibus, ut tantæ Translationi honorem exhiberent *i*. Post longum autem

CAP. XXVIII
Marmoreo
sepulcro
extructo,

corpus
incorruptum,

co solenniter
transferitur.

i

temporis spatium, propter maximam quandam di-
tæ ecclesie ruinam, dicta capella destructa est, et
dictum beati viri corpus iterum in sacristiam dicti
conventus est translatum.

a Adhuc Julius: neque se, multa adhibita opera, usquam de eo aliquibi potuisse invenire. — *b* Correcta numeris, qui 1285 signatur, causam dedimus in prolegomenis — *c* Utriusque titulum compilavit Lombardellus: ex quibus vera quidem 25 Decembris obiit, anno 1287; Senensis vero eodem die, sed anno 1292 — utraque conscripta B. Ambrosii ante excessum recitata, utraque Rebus Senensibus adnumerata, et sancti laudatione a Fratribus, a Deo vero etiam miraculis honorata. Utas ad dictam diem dabimus, si de eorum cultu legitimo aliquid inter nos consistit: neque enim cum nobis probat dictus Gregorius Lombardellus. *d* De hac visione plura et distinctius habet Serius Fr. Recupero, in quo et alia eandem piarum mulierum de Sena adhuc vivente evocans. — *e* Huic in Vita B. Ambrosii Senensis nota 2 multipliciter ponitur pro agro suburbano: hic quidam cum rebus de Comitatu. Atque extincto Longobardorum regno visum in Italia fuisse institutum Comes, quibus subjecti erant soli fere in agris rari. nam Urbes sua quoque gaudebant libertate, et custodit in suo districta frequentia pro arbitrata singula regnandi, Imperiali Comitibusque non aliter fere subjecta, quam nunc Imperialis Urbis Curia, unde factum, ut quovisque Urbis territoria diu caperent Comitatus talis vel talis Urbis, etiamvis scripte nullus Comes ab ea nominaretur. Ceterum in hunc usque diem usum obtinet, ut contadini et cittadini opponantur soli in vulgari Italian, sicut in Latina, civibus rusticis. Est et alio significatio vocis Comitatus in mediæ æri scripturis Francie ubique Germanis frequentis: qui ire ad Comitatum, venire a Comitatu, idem est, quod ire ad Aulam vel venire ad Aula Principis. Et vero magis propria est ista, quam huic locatio: quoties enim extra palatium dicitur Princeps, non est vice in aula, sed propter in suo comitatu ipsum ubique sequente. Cuiusmodi huiusmodi, ad Vitam S. Cudrodæ G. Martii num. 23, Bavariarum Comitatum indicentis, fecit ut de Luxemburgensi seu Lutzelburgensi multum locum intelligi, non advertentes antequam ad hunc postremum vocem Comitatus explanationem — *f* Non possunt hæc intelligi nisi dicatur beatus mortuus esse sub noctem, quo die 20 Martii præcedit. — *g* Fr. Recupero sepulchrum ait, ante gradus altari majus, quod multo majorem habet ecc. scilicet. civitatem computatorem scripsisse juxta sacristiam, sed compendiosæ notæ obcuritate factum ut in pro juxta transferretur facinus. — *h* 30 Aprilis, et constat ex Fr. Recupero num. 73. — *i* Que sequuntur verba Ambrosii Taciti sunt: tangit autem invendum tempus, de quo ad vitam B. Ambrosii jam riximus, et factus actus sumus infra v. Julio.

Nra et
Genuesis
Senensis
Beatz.

Comitatus
pro territorio
sui agro
suburbano,

pro aula
Principum.
E

CAPUT XI.

De miraculis post transitum sancti viri ejus
meritis divina virtute perpetratis.

Quanto magis anima beati viri Deo propinqua est, tanto magis ejus gloria crescere dignoscitur, et ex consequenti magis divinam participat bonitatem: huiusmodi autem cum sit sui diffusivum, idcirco B. Ambrosii anima bonitatem, quam in celestis patria a Deo participat, aut homines in terra morantes miraculorum multitudine communicavit: unde post ipsius datum cepit magnis et plurimis clarere miraculis. Nam multi variis infirmitatibus laborantes ad ejusque miraculo accedentes, et se devote commendantes, sanitatis beneficium perceperunt. Et ne facta Dei miracula oblivioni traderentur, per Dominum Senensem Antistitem duo venerandi Patres, videlicet Fr. Gregorius de Incontris, et Fr. Nicolaus de Ricasole a tanto Conventus Senensis constituti fuerunt, qui miracula sancti viri manu publici Notarii cum testibus idoneis et veridicis ad hoc vocatis conscribi facerent: quod et fecerunt. *h* Ea autem miracula hic describere volentes, cum hic servabimus ordinem, qui in Vitæ aliorum sanctorum Ordinis est observatus, prout superius manifeste videri potest.

72 Matrona quardam civitatis Senensis, Mina nomine, uxor Gualterii, per menses septem toto corpore contracta fuit: cuique nulla medicorum arte sanari posset, audita morte beati viri, vir ejus sancti viri corpus visitavit, que imprimis liberata fuit. Alia mulier Senensis, Felix nomine, paralyticam in capite per longum temporis spatium passa est: audito sancti viri transitu, ad ecclesiam Fratrum venit: corpus sacrum inhumatum inveniens, manum ipsius devote exosculans, ac supra caput suum ponens, ab omni capitis tremore penitus liberata est. Mulier quardam, Viridis nomine, coram præfatis Fratribus cum juramento testata est, quod filium habuit, qui

CAP. XXIX
Episcopus
jubet miracula
legitime
colligi.

F

a

b

CAP. XXX
capitulum
contracta,

capite
remota,

Petrus

A Petrus dicebatur, qui sex annorum spatio brachiis, tibiis ac pedibus contractus [fuerat:] quæ audiens miracula, quæ per B. Ambrosium Dominus operabatur, corde compuncta, fide ac devotione plena, dictum filium suum ad sepulcrum beati viri deferri fecit, et voto ibidem facto sanari cœpit, cunctis qui aderant cœnentibus: eodemque die plane sanatus est.

contractus
brachiis
tibiisque

alia tibia

C
aliis brachio:

73 Quædam alia mulier, Maffæa nomine, comitatus Senensis, tibia una contracta per menses octodecim, ita quod nullo modo ambulare poterat; post sepulturam beati corporis ad tumulum viri sancti portari se fecit, ubi per noctem unam morata est: die autem sequenti ad hospitale, ubi morabatur, deferri se fecit, et cum aliquandiu super lectum obdormivisset, expergefata, sana surrexit. Juvenis quidam de c. Castrosilva, Bonfilii nomine, annis duobus brachio uno contractus fuit, ita quod totum insensibile erat, nec cum eo aliquid operari poterat: concepta ad beatum virum devotione, ab miracula, quæ per eum fieri audierat, fide plenus ad sepulcrum ejus accessit facto voto, et sancto viro se devote commendans, brevi temporis spatio se totaliter sanatum invenit.

manibus
paralyticis,

B 74 Dominus Ventura, Prior Hospitalis misericordie civitatis Pisanae, ex longa feltris quartana vexatione manibus paralyticis effectus est, ita quod nullo modo Missam celebrare poterat per annos duos: audita morte viri Dei, eum quo aliquando familiaris fuit dum adhuc in humanis esset, miracula quoque ejus meritis Deum operari audiens, votum vovit pedetem se ejus visitare sepulcrum, imaginemque ibidem deferre, si precibus suis a Domino sibi sanitatem impetraret. Voto emisso, infra duos dies sensit se ab omni infirmitate liberatum, ita quod sequenti die Missam devote celebravit.

tibiis
contractus

quadrifida
et contracta,

75 Quidam Florentinae diocesis, tibiis contractus, ita quod nullo modo ambulare poterat, audito B. Ambrosii obitu et fama miraculorum, Senas se deferri fecit, et ad sepulcrum sancti viri veniens, maxima cum devotione et lacrymis orans, vovit imaginem ad sui corporis mensuram ad ejus tumulum apponere, si ejus meritis sanitatem obtinere posset. Mirares! voto emisso, sanus surrexit, et gratias agens Deo et Sancto, suo voto devote completo, ad propria gaudens remeavit. Devota quædam et Catholica mulier, Margarita nomine, filiam habuit quatuor annorum a nativitate contractam, quod nunquam ambulare potuit: hæc magna cum devotione et fide, ad sepulcrum B. Ambrosii filiam detulit, eamque dictum sepulcrum tangere fecit: quo facto, domum regressa, sequenti die infantula per se surrexit, et per domum ambulare cœpit: sicque brevi temporis spatio sancti viri Ambrosii meritis incolumis perfecte evasit.

CAP. XXXI
Illuminatur
rezenis
puer,

D
item alius
ex unguis
carne

76 Matronda quædam civitatis Senarum, Æmilia nomine, filium habuit a nativitate cæcum: cum autem factus esset annorum sex, audiens miracula quæ Dominus per B. Ambrosium operabatur, filium ad ecclesiam Fratrum Prædicatorum detulit, et ad sancti viri corpus adhuc inhumatum jaciens accedens, manumque sancti super caput pueri ponens, visum continuo puer recepit, *d* prout multi qui aderant, testati sunt. Puer quidam sex annorum, ex carne quæ circa oculos exereverat cæcus effectus est: cum autem propter hoc aviam suam flere conspiceret, dixit: Audivi, Domina mea, quod Senis quidam sanctus homo decessit, qui vicium nostram in casu mortis constitutum liberavit: ducite me Senas, quia spero quod me sanitati restituet. Ad hæc verba compuncta mulier, magna cum devotione, genibus flexis oravit, et puerum B. Ambrosio commendavit; voto quodam facto, puerum ad sancti viri sepulcrum du-

xit: et cum cappa ipsius viri sancti super oculos pueri a Fratribus posita fuisset, visum recepit, tumore illo carnis dissoluto.

D
PER IV
CO. EVOS.

et tertius

77 Quidam, nomine Benedictus de Manzolis de e. Pogibonzi, gravem incurrit oculorum infirmitatem, ex qua visum perdidit ex toto, sicque permansit per menses quatuor nihil videns: eo autem tempore contigit B. Ambrosium e vita migrare, et plurima sequi miracula. Mater autem ejus, Ursula nomine, una cum attinentibus, qui non multum miraculis viri sancti fidem dabant, ad sepulcrum eum duxerunt: et cum per tres dies continuos ad sepulcrum Sancti præsentarent cæcum, voventes imaginem infirmi ad ejus tumulum offerre, nec sanari posset, arbitrati sunt ex defectu fidei hoc procedere: unde compuncti magna cum devotione et fide, voto facto ad sepulcrum Sancti accedentes, et devote orantes, rursus videre cœpit, et infra paucos dies plenarie visum rehavit, gratias agens Deo et sancto suo.

post magis
excitatus
idem:

78 Juvenis quidam de Castro S. Geminiani ex gravi infirmitate visum perdidit, et per sex menses cæcus fuit: cum autem fama miraculorum B. Ambrosii ad aures ejus pervenisset, votum vovit sancto viro, accedensque ad sepulcrum beati viri, devoteque et fideliter ibi orans, oculos super ejus tumulum posuit, et plenarie visum recepit. Cyrilla filia B. Moni Lotharingi, inflatione quadam a planta pedis usque ad verticem infirma, ita quod totaliter visum perdidit, a medicis quoque desperata, B. Ambrosio cum voto a matre commendata, ex uno oculo primo videre cœpit, dicens: Gratias ago Deo et B. Ambrosio, quia meritis ipsius unius oculi visum recepi. Perseverante matre in Sancti invocatione, ex altero oculo visum recepit, et brevi temporis spatio a præfata infirmitate plenarie sanata est.

item a sex
mensibus
cæcus,

B

et puella,
etiam
inflata.

79 Quidam, Jacobus nomine, per spatium octodecim mensium surdus fuit, ita quod non nisi cum clamore valido audire poterat: intellecta autem fama miraculorum B. Ambrosii, devote eidem se commendavit, votum vovens. Ad sepulcrum autem sancti accedens, devote et cum lacrymis oravit, super sepulcrum caput reclinans et antequam illud inde amoveret audire cœpit, et perfecte. Civis quidam Senensis, Blondus nomine, per plures annos surdus ex quidam infirmitate effectus est. Uxor ejus, Benevoluta nomine, quæ erga B. Ambrosium maxima afficiebatur devotione, virum suum ipsi B. Ambrosio devote commendavit, votum vovens eidem: inivit etiam marito, ut et ipse idem faceret, quod et fecit. Accedentes autem ambo ad sepulcrum beati viri ibique devote orantes, posuit vir caput super tumulum Sancti, et illud inde non amovit, donec perfecte auditum rehavit.

CAP. XXXI
sardi quo
auditum,

F

80 Quidam habitator civitatis Senarum, nomine Calvagus, vocem perdidit, ita quod nullo modo dum liqueretur audiri poterat: et hoc fuit spatium sex annorum, nec aliquo medicorum remedio curari poterat. Cum autem die quadam prædicationi interesset, quæ de B. Ambrosio fiebat, tantam concepit erga eundem B. Ambrosium fidem et devotionem, quod pro liberatione sua votum emittere Sancto disponebat. Unde votum vovit Deo et Sancto suo, quid de arte sua per annum Fratribus serviret: quo facto, brevi temporis spatio vocem perditam plenarie recuperavit.

mutus
loquelam
recepit,

81 Vir quidam de castro Montis-Politiani, dum porcos custodiret, circa primam noctis horam apparuit ei animal insolitum, nigerrimum, in forma catti ejusdem. Acepit ille lapidem ut projiceret in eum, et brachio elevato usum continuo ipsius perdidit et vocem. Adhibentur plura remedia, sed nihil proficiunt. Permansit autem sic contractus et mutus duorum mensium spatio. Avia autem ejus, Æmilia nomine

utis brachii
et linguæ
usum,

nomine

A nomine, Senis nupta, fide plena sepulcrum B. Ambrosii pro salute nepotis oratura per multos dies accessit; divinitus inspirata, nepotem visitare curavit; quo viso, eum sanum et perfecte loquentem invenit. Quasivit autem quando sanus effectus fuerit, et reperit quod quando ipsa pro eo votum emiserat, sanari cepit.

PER IV
COEUVOS.

CAP. XXXIII
Curata a
fluxu
sanguinis.

similis immo-
bilis donec
lesari
proponat :

82 Matrona quaedam civitatis Senarum fluxum sanguinis septem passa est hebdomadibus, et absque ullo medicinae remedio ad extremum vitæ quasi deducta est: in die autem sepulture viri Dei ipsi B. Ambrosio devote se commendans, sanata est. Cum autem per Fratres moneretur ut cum juramento testimonium perliberet veritatis miraculi, noluit illa assentire, asserens se nunquam aliquid cum juramento affirmasse. Ivit illa ad tumulum sancti viri ut de percepto beneficio gratias exhiberet; et cum inde recedere debuisset, ibidem immobilis permansit. Tristis supra modum propter hoc effecta, ad se rediens, advertit quod hoc sibi acciderat pro eo quod veritati testimonium perliberare recusavit. Denuo autem Sancto se commendans, dolens de praeterito, et de futuro jurare proponens, a vinculo soluta est, quo tenebatur, et ad Fratres deputatos veniens, utrumque miraculum cum juramento confirmavit.

B 83 Mulier quaedam civitatis Senarum, filiam habuit monialem in monasterio S. Petri, qua Eugenia dicebatur, quæ per multas septimanas maximum sanguinis fluxum e naribus passa est, ita quod cum magno capitis dolore, ac totius corporis debilitate quasi ad extremum deducta est. Matris autem monitione inducta, B. Ambrosio se commendans, et partem panni cappæ ipsius beati viri, quam quidam ejus discipulus ex devotione servaverat, super caput suum ponens, perfecte sanata est.

similis fluxus
enaribus
attactu cappæ.

84 Alii quaedam matrona civitatis Senarum, Minuella nomine, febre graviter infirma cum fluxu sanguinis ex ore, in tantum venit debilitate, quod de vita sua desperabat: reconciliata autem miraculorum, quæ per B. Ambrosium Dominus operabatur, beato viro magna cum devotione et fide voto emisso se commendavit. Mater quoque ipsius idem fecit: ad memoriam autem reducens quod quædam vicina sua corrigiam habebat, qua sanctus vir dum in humis esset cingi consueverat, eam ad se deferri fecit; eaque super corpus infirmæ filia posita, modicoque pulveris dicta corrigia sibi in potu dato, melius se habere cepit, sicque infra triduum plene curata a lecto surrexit, Deum laudans et inagratias in Sancto suo.

ex ore olivolo
cingulo
repressus :

C 85 Quidam Palmerius nomine, per decem annos epilepticus, aliquo medicorum remedio curari non poterat: voto emisso, magna cum devotione et fide B. Ambrosio se commendans, plene liberatus est. Puella quaedam, cuidam desponsata, epilepsia morbo laborabat: emissio voto, et beato viro devoto et fideliter se commendans, ex prædicta infirmitate eandem cum ad se relisset, asserit B. Ambrosium sibi apparuisse, ipsamque duabus manibus et terra elavasse sicque de cetero talem non est passa agritudinem.

sanantur
epilepticus et
epilepsia :

86 Mulier quaedam, Margarita nomine civitatis Senarum, quatuor peperit diverso tempore filios: qui omnes epileptico morbo laborantes infra breve tempus perierunt. Peperit et quinto filium dicto morbo laborantem: concepta autem ad B. Ambrosium devotione, vovit se vigiliam festi ipsius Sancti omni anno jejunare, nudisque pedibus sepulcrum ejus eadem die quotannis visitare, filianque ac ceteros filios nascituros habitu Ordinis Prædicatorum vestire. Hoc voto facto filia nuda sanata est, filiusque alter postmodum natus morbo prædicto non laboravit.

item, quatuor
pro mortuis,
quinta proles.

87 Quidam Nerus nomine de villa g Stagia comitatus Florentini, per multos menses morbo eudæo

laboravit, ita quod ter aut quater in die naturali cadebat: emissio ad B. Ambrosium voto quod toties ejus sepulcrum nudis pedibus visitaret, cereumque unius libræ ad præfatum sanctum tumulum offerret, quoties in mense h[ab] non cadebat: mira res! voto emisso perfecte sanatus est, nec amplius dicto morbo laboravit.

D
et alius
æpissime
recidens.

a scilicet ex delegatione Prioris: huic enim nominatim, ceteris autem Conventus Fratibus in genere dimittat, demonstrata ea potestas fuit: ut ex Instrumento ipso patebat. Et vero in sequentibus occurrunt rari, ubi id quod constitutum a Prioris fuerint, vicarii Episcopos nominati; et quidem ab his diversis, Imo Nicolaus, qui nulli Instrumento ex infra proferendis condendo interfuit, videtur ea sola que 10 aut 20 diebus post mortem extra juris formam excepta sunt manculi exceptisse. — h Hæc iterum verba Ambrosii Inegri sunt: quem vellemus ista verba notandi usum non fuisse. et antiquum textum invariabilem reliquisse. — c Ita forte Latine redditum, quod vulgo in tabula Castello del bosco, ad meridiam urbis, 14 multaribus distans, juxta Montem-Alcium. — d Instrumentum de hoc miraculo publicatum infra VII est: in eoque inter Flaiglia nominatur. sed fuisse errori huic venia, cum Emilia Italica scribitur. Gravior fatasse est, quod hic continuo illuminatus puer dicitur ad contactum; qui justicie, antequam in reprobetur, eum recepit. — e Podium-Bontium antiquum, 15 passuum nullibus Sena distans, olim Senensis nunc Florentinae diocesis. — f De hoc miraculo conditum 19 Aprilis Instrumentum publicum infra proferitur in ordinarium. mulier Belvidis nomen fuit. — g In ipsa platea confusus, octo dumtaxat nullibus Senis distans. — h Prætermissam in MS negotiationem supplimus, quo putamus mentem volentis fuisse, ut quoties toto uno mense liber esset, toties ad cereum offerendum obligaretur.

CAPUT X.

Varia infirmitatum genera ad invocationem B. Ambrosii curata.

Infantula quaedam B. Ambrosii consanguinea, Vanutia nomine, febrem continuam per dies sex continuos passa est, ita quod nullum in stomacho retinere poterat cibum, et in tantam devenit debilitatem, quod mori plurimum timebat: concepta autem ad B. Ambrosium devotione, ipsi se humiliter commendavit, voto emisso. Alta etiam voce divinum et Sancti sui invocans auxilium, petii sacrosanctum Dominum Corpus sibi offerri; quo devoto sumpto, dixit: Video B. Ambrosium genibus flexis et capite discooperito mihi dicentem, Spera in Domino, filia, quia cito liberaberis. Eadem die a febre liberata in brevi ex toto sana surrexit.

CAP. XXXIV
Sanatur a
febre consan-
guinea Beati,

89 Matrona quaedam diete civitatis Senensis, Bonaventura nomine, febrem acutam cum inflatione horribili in inguine patiebatur: timens autem ne epidemia morbus esset, B. Ambrosio devovit se, devote se commendans. Voto completo febris cessavit, inflatione inguinis ex voto disparente. Puer quidam febre cum apostemate laborans, die septimo a medicis desperatus, mori incipiebat: mater autem pueri plurimum dolens, B. Ambrosio eum devoto commendans, vovit imaginem argenteam in habitu Fratrum Prædicatorum ad ejus tumulum se oblaturam: accepta quoque Sancti corrigia, super infirmum puerum eum ponens, convalescit infirmus, et in brevi sanus surrexit.

alva pestem
etiam metuens

90 Paupercula quaedam, Nera nomine, gravi febre laborans, propter extremam paupertatem quasi ad extrema vita devenit: beato autem Ambrosio, cui plurimum devota erat, magna cum devotione et fide se commendans, vovit se certis diebus sepulcrum ipsius visitaturam, et certum numerum Paternoster ibidem dicere. Eadem die quaedam devotæ personæ subsidia pro infirmitate sua eidem detulerunt, nocte autem sequenti, cum vehementer febribus aestuaret, apparuit ei beatus vir cum socio in habitu fratrum Prædicatorum, cum immenso lumine, ita quod camera comburi videbatur. Cibans autem eum manibus propriis, dixit: Quare vis sanari? At illa respondit: Quia infirma existens necessaria mihi providere non valeo, et ut bene operando remissionem peccatorum meorum obtinere possim, et vitam

F
et puer simul
ab apostemate.

Item a Beato
apparente
paupercula
febricitans,

A tam æternam promereri. Cui Sanctus, Persevera, inquit, patienter, et spera in Domino, quia exaudita eris. Quo dicto Sanctus disparuit, et illa brevi temporis spatio sana surrexit, gratias agens Deo et Sancto suo.

et puer ex febris moribundus.

91 Puer quidam quinque annorum, febre continua cum apostemate in capite laborans, ad extrema deductus est : mater autem pueri auxia propter hoc, Deum, Beatam Virginem, et B. Ambrosium invocavit, vovens puerum habitu Fratrum Prædicatorum induere, et cum decenti oblatione ad sepulcrum beati viri præsentare. Avia quoque pueri hoc idem fecit : quo facto puer, qui jam mortuus putabatur, læto vultu ridere cepit, dicens : Ecce Frater quidam in habitu Fratrum Prædicatorum, pulcher aspectu et veste coruscus, venit ad me, et manum meam tangens, me vitæ restituit. Brevi autem temporis spatio puer ex toto sanatus est, meritis B. Ambrosii.

CAP. LXXVI Duo iuguan- eae morbo liberali.

92 Notarius quidam civitatis Senarum, nomine Giunta, squinanciam in gutture per duos dies et noctem passus, ita quod aliquid deglutire non poterat; cum appropinquaret ad portas mortis, audiens miracula quæ per B. Ambrosium Dominus operabatur, fide plenus multa cum devotione voto emisso eidem Sancto se commendans, apostemate fracto in brevi se liberatum sensit. Quidam, nomine Andreas de Colle, indaturam in gutture intus habuit et exterius, ita quod cibum sumere non valebat : et cum nulla medicorum prodessent, remedia, ad extremum vitæ deductus est : voto autem facto et B. Ambrosio se devote commendans, indatura cessavit, et cibum sine difficultate sumpsit, et in brevi temporis spatio plenarie liberatus est.

CAP. LXXVII A fistulis curantur puer 9 annis,

93 Domina Bonaventura, uxor Domini Salomonis de Picolominibus, nobilis matrona Senarum, retulit, quod filius suus Ganus fistulam inter duos digitos pedis passus est, ita quod pes, perforatus ex fistula fuerat. Duravit hæc infirmitas spatio annorum novem, nec potuit aliquo medicorum remedio curari. Mater autem una cum filio votum vovit B. Ambrosio, quod si unius anni spatio liberaretur, imaginem unam argenteam una cum pede quasi fistulato ad ad ejus sepulcrum offerrent. Facto voto juvenis sanari cepit, et infra quinque dies plene convalevit a.

n femina mensibus laborans,

94 Mulier quædam Senensis, Soza nomine, fistulas in brachio per quinque menses habuit, quæ in eodem brachio octo foramina causaverunt, nec remedio ullo modo medicorum curari poterant. B. Ambrosio se devote commendans in hoc per biduum perseveravit, sperans divinum sibi non defore auxilium meritis Sancti sui. Cumque sic perseveraret, nocte quadam apparuit ei in visione B. Ambrosius, et brachium infirmum manu tangens, dixit : Noli timere, et fide integra te Deo devote commenda. Mane evigilans invenit se totaliter ab ea infirmitate liberatam, prout ipsa postmodum testata est.

apparente Sancto;

item puella,

95 In civitate Florentia puella quædam, Gemeta nomine, nobili cuidam juveni desponsata, antequam in domum viri introducta fuisset, supervenit ei in latere fistula quædam, quæ medicorum iudicio incurabilis erat effecta. Cum autem nuptiæ pararentur a juvene, sponsa rem patefecit : quam ut juvenis vidit, sponsam visitare destitit : ex quo puella supra modum tristes effecta, Deo et B. Ambrosio, cujus miranda prodigia audierat, quem etiam advocatum præcipuum virginum intellexerat, devote se commendans, vovit se cum patre et matre nudis pedibus ejus visitare sepulcrum, offerreque suam et sponsi sui imaginem, cum nonnullis cereis. Quo facto, unius diei spatio fistula curata est meritis sancti viri : juvenis autem hoc intelligens, nuptias postmodum læte celebravit.

otico recitanda a sponso :

96 Mulier quædam præfatæ civitatis ex quadam perforatione manus fistulam in ipsa manu habuit, ita quod omnes dictæ manus digiti contracti sunt. Hæc autem in hospitali quodam morabatur ex longa infirmitate : et qui talis fistula fetorem ex se emittebat, ab aliis separata tenebatur. Accidit autem ut in die S. Benedicti, qua die B. Ambrosius ex hac luce migravit, Domina Agnes, prædicti hospitalis fundatrix, cum omnibus mulieribus sui hospitalis beati viri sepulcrum visitaret, dicta infirma domi remanente : illa vero cernens quod cum aliis ire non poterat, in oratione se prosternens, devote se Deo et B. Ambrosio commendavit, voto emisso : quo facto fistulam meliorari sensit, et præfata Domina cum societate sua domi reversa, totaliter se sanatam reperit, et in signum perfectæ curationis filire cepit.

D PER IV COLASOS. et paupercula.

b ob factorem separata a ceteris.

97 Matrona quædam Senensis, Ephigenia nomine, spatio annorum quindecim sterilis permanens, prolem habere cupiens, votum vovit B. Ambrosio quasdam ad ejus sepulcrum ferre oblationes, et quotannis quosdam cibare pauperes : quo facto in brevi concepit. In partu autem constituta periclitari cepit una cum filio : partu autem edito filius apparuit mortuus, et ipsa in extremis constituta moriebatur. Facto autem ab his qui adstant ab voto B. Ambrosio pnerulus respirans oculos apernit, et mater ab extremo periculo liberata fuit.

CAP. LXXXVIII ex voto conceptus factus

cum puerpera a matre liberatur E

98 Alia quædam, Hisa nomine, in partus periculo constituta, per triduum doloribus laborans, parere non poterat : matrona autem quadam satis antiqua, et B. Ambrosio plurimum devota hoc videns, partem cappæ sancti viri attulit, et exhortans eam et adstantes, ut Deo et B. Ambrosio facto voto se commendarent, dietam partem cappæ super parientem posuit : quo facto, mulier puerum mox peperit, et ipsa a mortis periculo libera evasit.

alteri attactus cappæ partium solvit :

99 Alia quædam mulier, Rosa nomine de castro Centona Viterbiensis diocesis, cum jam partum edidisset, in gravem incidit aegritudinem, ita quod visum, loquelam, et motum totaliter amisit. Neveca autem sua cum audisset miracula, quæ Dominus per B. Ambrosium operabatur, ipsam fide plenum et devotione B. Ambrosio commendans, vovit sepulcrum dicti Sancti nudis pedibus se visitaturam cum oblationibus quibusdam : hoc facto, brevi temporis spatio ab illa aegritudine liberata est.

alia post partum senibus privata restituitur.

100 Accidit in quadam nobili civitate Thuscæ, ut quidam in domo inimici et in camera ubi dormiebat se absconderet, occidendi ipsum gratia. Media nocte, ut eum melius percutere posset, fenestram quædam apernit, per quam lunæ lumen ingrediebatur. Is autem, qui dormiebat, evigilans, et inimicum nudato ense ipsam percutere volentem conspiciens, Deo et B. Ambrosio se commendans, vovit se sepulcrum ejus nudis pedibus visitaturum, suamque unguinem oblaturum, si meritis ejus ab hoc liberaretur insulto. Quo facto, inimicus ensẽ extra fenestram projiciens, dixit : Ignosce mihi, frater, amore Dei et B. Ambrosii, cujus nomen invocasti, remittoque tibi omnem in me illatam offensam, et de ea tibi pacem offero; immobilis quippe nutu Dei factus fuerat. Is autem qui invasus fuerat, respondit : Ego tibi omnem remitto injuriam, volo tamen ut de pace nostra publicum fiat Instrumentum. Mane facto, advocato Notario publico, coram testibus pax est inter eos perpetuo firmata.

CAP. LXXXIX Inimicum dormientem egressus f

invocato Beato, timor illis assistit,

et pacem donat.

101 Nobilis Miles et Comes Gunifortus de la Suvera, cum a quodam inimico suo cum quinque sociis invasus fuisset, unusque ex famulis suis occisus fuisset, et alius in fugam versus esset, ipse etiam vulneratus fuisset; Deo et B. Ambrosio devote se commendans, orationem quædam, quam a beato

Ab inimico invasus

viro

A viro habuerat et secum continue deferebat, frequenter dicens, vovit imaginem argenteam viri unius in equo sedentis ad ejus tumulum se oblaturum. Hoc facto vires eidem augentur; duobus in terram prostratis, reliquos in fugam vertit: brevi autem temporis spatio a vulneribus sanatus, quæ voverat devote implevit.

102 Ino viri, quorum unus Cherubianus de Francheris Cajetanus appellabatur, alter vero Salimbergus de Rosellis Aretinus dicebatur, fide dati comdixerunt in duello absque armis defensivis pugnare. Cum dies pugnae advenisset, Cherubianus, qui ad B. Ambrosium maxima afficiebatur devotione, Missam celebrare fecit, Deo et B. Ambrosio se devote commendans. In duello autem constitutus ultima hæc protulit verba: Deus adjuva me et S. Ambrosi de Senis. Pugnando autem ab inimico percussus in terram cecidit, nomen Domini et B. Ambrosii jugiter invocans. Scipsum igitur ergens inimicumque aggrediens, multis percussum vulneribus in terram prostravit: et cum jam victor existeret, a Deo inspiratus, magna cum humilitate clamare cepit. Vicinam tibi concedo, Salimberge, victum me fateor. Adversarius autem ad hæc verba in se reversus et confusus, projectis armis surrexit, et Cherubianum amplexans, ambo a vulneribus B. Ambrosii meritis sunt sanati. Cumque Cherubianus de pusillanimitate animi argueretur, causaque cur hoc fecisset, inquireretur ab amicis; respondit, quod in pugna constitutus videbatur sibi videre B. Ambrosium sila dicentem: Parce inimico tuo, et te victum appella; quia ad magnum tibi cedet honorem. Hoc totum pro magno reputatum est miraculo.

a 1 Ide de hoc miraculo, quod ultima Aprilis contigit, Instrumentum 12, argumentum 8 Molli. — b Manifestum hoc apud nos, Tergio miraculorum transcripsi impudendum, ex Fr. Recuperi relatione nam. ibi corrigendum est.

CAPUT XI

Energumeni liberati, mortui suscitati, viriū beneficia variis colluta.

Mulier quedam, Nera nomine, per quatuor annos a demone obsessa, in die sepulture B. Ambrosii veniens ad sepulcrum ejus, ut a demone liberaretur, voto facto, fuit ab omni demonis vexatione liberata. Alia quedam mulier, Diana nomine, uxor Donatucienæ de Vulpina, per menses quinque a demone terribiliter vexata est. Vir autem ejus in somnis audivit vocem dicentem sibi: Uxorem ad sepulcrum B. Ambrosii ducas, Deo eam commenda, et B. Ambrosii meritis liberabitur. Mane facto uxorem ad beati viri sepulcrum duxit, et continuo ab omni demonis vexatione liberata domum lætam pervenit.

104 Fuit in civitate Senensi quidam venerandus Sacerdos antiquus, qui Dominus Fortunatus dicebatur, Canonicus Ecclesie S. Vincentii: hic nocte quadam vocatus fuit, ut ad quendam probrum virum parochianum suum in articulo mortis constitutum veniret: in itinere autem positus, sensit se a quodam invisibili terribiliter percipi, propter quod terrore in lecto jacuit maximis vexatus doloribus. Postquam autem sanatus est, accidit, ut demon juvenulam quendam honestam ingressus plurimum vexaret: vocatus autem præfatus Sacerdos secreto, ut præfatum demonem adjuraret, adfuit. Quem ut vidit, demon ait: Tu me persequeris, et ego te cum flagellis persequer, sicut his diebus feci. At venerandus Sacerdos pro certo novit unde percussiones illas processerint: arbitratus est autem hæc percussiones illas quia demonem adjuraverat, qui juvenulam quendam obsidebat. Cum autem in suis persequeretur adjurationes, et demon nullo modo de puella exiret, dixit: Flagella tua non timeo, demon, et si ultra

me percutere præsumpseris, in profundo loco te ire magno cum dolore compellam; et casu, quo de hac creatura Dei non exieris, ad sepulcrum B. Ambrosii te portari faciam, et tunc velis nolis te exire oportebit. Tunc demon clamare cepit: Ambrosi, Ambrosi, quid mihi facies, aut quid dicere poteris? Et cum nullo modo recederet vellet, ad beati viri sepulcrum ducta, voto a parentibus emisso, demon continuo exivit, et puella plene sanata est.

105 Mulier quedam, Helena nomine, Comitatus Senensis, per annos quatuordecim a demone vexata est, ita quod primis septem annis incomprehensibiliter eam vexavit; aliis vero septem annis manifeste, intantum quod aliquando vestimenta laeraret eidem; aliquoties in facie eam cadebat, aliquando capillos capitis sui extraherebat, et si quis eam interrogasset, manifeste respondebat. A quamplicitis quoque mulier ut detinebatur: amici autem et propinqui cogitabant voto emisso ad sepulcrum B. Ambrosii ducere eam: in vigilia autem festi D. Benedicti, emisso voto, interrogatus demon, quis spiritus erat? Respondit, se unum ex Angelis Luciferi, qui de paradiso expulsi sunt. Per h[ab] tres [dies] dictum festum præcedentes interrogatus demon, quamdiu in ea remaneret? Elevatis tribus obsessæ digitis, nihil respondit. Interrogatus, an tribus annis? Respondit, quod non: interrogatus iterum, an tribus mensibus? Respondit similiter, quod non: tertio interrogatus, an tribus diebus? Respondit, quod sic in Dominica de passione demon alta voce clamare cepit, Ecce hic amplius manere [nequeo] quia Ambrosius hunc me expellit. Ducta igitur ad sepulcrum viri Dei, malignus spiritus in faciem eorum, qui eum detinebant, exiebat: prope sepulcrum quoque posita omnia extinxit luminaria, et infra breve tempus malignus spiritus indolenscit: mulier autem plene liberata, Deum laudans ad propria loca remeavit.

106 Alia mulier, Joanna nomine, cum mane quodam tempore exiret ad fontem, ut aquam hauriret, a demone arrepta sedit juxta fontem, modo mirabili ridens, et in faciem eorum qui ad fontem veniebant exspuens. Ducta a propinquis domi, cum ab eis induceretur, ut B. Ambrosio se devoveret, magna cum difficultate nomen ipsius Sancti nominavit: quo facto, demon ad terram eam allidens, graviter vexare cepit. Ligata ab his, qui aderant, per duos dies sic ligata permansit, non manducans neque dormiens. Facto autem B. Ambrosio voto, ad sepulcrum ipsius maxime cum difficultate delata est dentibus stridens, et dicens: Ambrosi, Ambrosi, quid mihi facitnes? Facto autem beati viri sepulcro, in terram seminortua cecidit: in se autem postmodum reversa, exclamare cepit: Benedictus Deus et Sanctus meus Ambrosius, quia meritis ipsius, liberata sum.

107 Antequam corpus B. Ambrosii sepulture traderetur, contigit mulierem quendam, nomine Turani uxorem Zanetti de Senis, nuptiis quibusdam interesse: casu autem mortui quidam cecidit ipsaque cum aliis duobus oppressa. Nilominus in ipso casu B. Ambrosio se devote commendans, votum vovit eidem. Extracta autem ex ruina et ad corpus beati viri delata, ab omnibus vulneribus fuit plenarie curata.

108 In castro Bilsense quidam, Petrus nomine, famulus cujusdam Domini Roberti, nocte quadam, dum cum festinatione surgeret, ut ostium aperiret, in lancea quadam cum tibia iniegit, ita quod tibia inter ossa et nervos perforata est: quæ vix inde est extracta. Migna quoque sanguinis effusio secuta est cum dolore vehementi, ita quod quasi mori videretur. Viridis ejus patrona, compassione mota, eum induxit, ut B. Ambrosio Senensi, qui nimis claret miraculis

PER IV
COELOS
II
INSTRUMENTUM
12
ARGUMENTUM
8
MOLLI
—
b
MANIFESTUM
HOC
APUD
NOS

Nobilium
duellantium

alter
prostratus
exivit victor.

et apparere
beato virum
donat hosti.

CAP. XI
Dux energu-
menæ mul-
dantur:

Sacerdos
antiquus, a
etiam percussus
a demone.

eundem a
puella
ejiciendum,

inducit ad
sepulcrum
Beati.

Alia diu et
furiose
possessa

b
sibi dem tertio
liberatur
15

item alia.

f

CAP. XII
Itaque
oppressa
sanatur:

item grave
116. a vulnus
Bilsense,

miraculis

A miraculis, se devote commendaret : quod vir ille devote et fideliter faciens, cum paululum obdormivisset, apparuit ei quidam in habitu Fratrum Prædicatorum, qui fascias, quibus tibia ligata erat, solvens, ipsum perfecte sanavit. Evigilans autem et perfecte se sanatum sentiens e lecto per se surrexit, et quæ voverat complevit c.

C
d
CAP. XLII
Vix redduntur, puer aquis suffocatus,

109 Infantulus quidam in villa d Sarteauelli comitatus Senensis in piscina quadam cecidit, ita quod vix capitis summitas videri poterat : superveniens autem Domina quædam ejus consanguinea, et hoc cernens, B. Ambrosium devote invocavit : advocavit quoque vicinos, ut periclitanti succurrerent puero : et primo dum venerunt mulieres, quæ in aquam descendentes puerum jam ab aquis suffocatum extraxerunt. Invocatur denno B. Ambrosius a circumstantibus, et puer apertis oculis respirare cepit : brevi autem temporis spatio puer absque lesione aliqua incolomis evasit.

fatus moriturus,

110 Domina Mitta, uxor Domini Joannis Mauriti, puerum peperit exanimem. Matrone autem, quæ aderant B. Ambrosium invocare coeperunt, ut vitam puero restitueret, ut saltem sacrum baptismum suscipere posset. Mater quoque infantis vovit facere celebrare quasdam Missas in capella dicti Sancti, quædam quoque ad ejus tumulum offerre. Hoc facto, infans respirare cepit, aliaque signa vitæ in eo apparuerunt.

puella in sinu matris Sancti comimentata.

111 Alia quædam, Nera nomine, filiam habuit, quam nutrici eundem educandam tradidit. Infirmata puella, nutrix ut hoc comperit ipsam matri suæ velo coopertam detulit : quam cum in gremio matris sic coopertam deposuisset, omnia in ea apparuerunt signa mortis. Quod ut nutrix advertit, subito aufugit. Mater vero hoc videns cum lacrymis et devotione magna eam B. Ambrosio commendavit, ut eam pristinae restitueret vitæ, voto quodam facto. Mira res ! infantula apertis oculis viva et incolomis continuo apparuit.

CAP. XLIII
Mulieres duræ alia a matrici,

112 Domina Joanna, uxor D. Oliverij de Tornacintiis de Florentia, cum dolore matricis plurimum vexaretur, audita fama miraculorum B. Ambrosij, Senis se deferri fecit. Ad beati viri sepulcrum accedens, imaginem cum cereo quodam obtulit : humi prostrata, fide plena devote oravit, et melius se habere sensit. Permansit autem Senis per aliquot dies, et in brevi totaliter liberata, gratias agens Deo, et Sancto, heta et gaudens ad propria remeavit. Mulier quædam civitatis Senarum ex intrinitate calculi maximum patiebatur dolorem, ita quod nullo modo quiescere poterat : audita fama miraculorum B. Ambrosij, voto facto, eidemque devote se commendans, lapidem unum ad instar ovi emisit, siquæ plene liberata est : lapis autem ille in signum miraculi ad beati viri sepulcrum est appensus.

alio a calculi dolore liberata.

113 Dominus Marcovaldus de Sylvanis, ejus Senensis, per annos duodecim illico dolore laboravit. Cum vice quadam plus solito vexaretur, et quasi ad extrema pervenisset, uxor ejus B. Ambrosio valde [adfecta] ad ejusdem Sancti patrocinium devote confugit : hortans virum, ut ipse idem faceret : qui intra se vovit ad ejus tumulum imaginem cum cereo se oblaturum eidem devote se commendans. Hoc facto melius se habuit, et in brevi ab omni dolore liber, quæ voverat, devote complevit.

Duodennis illorum dolor curatur.

114 Robertus Spina, mercator Florentinus in navi quadam cum mercimoniis suis contitatus, per mare navigabat : occurrit eis alia armata navis, et bello into naves invicem cum anchoris sunt colligata. Bellum committitur acerrimum, et ignis ex utraque parte projicitur, ita quod in maximo erant constituti mortis periculo. Robertus autem hoc cernens et mortem timens, B. Ambrosio vovit ad ejus

mercator e conflictu navali cum mercibus et suis,

tumulum imaginem cum cereo magno se oblaturum. Saucto devote se commendans : quo facto, naves continuo dissolvuntur : et cum multi, qui in navi erant ab igne plurimum læsi fuissent, et eorum mercimonie consumptæ, Robertus cum mercimoniis illæsus evasit.

D
PER IV
COEUVOS

115 Navis quædam in medio maris constituta fuit, in qua erat Senensis quidam, nomine Centius Benedicti, dictus Rosellus, cum aliis quadringentis viris : orta autem sæva tempestate navis jam in extremum periculo constituta videbatur Centius erga B. Ambrosium devotione concepta, eos qui in navi erant hortatur, ut B. Ambrosium invocarent in eorum auxilium. Vovit ipse quædam ad honorem Sancti se facturum : quo facto, tempestas cessavit, et serenitate subsecuta, ad optatum portum omnes incolomes applicuerunt.

tempestas seclata.

116 Lanfranchus de Perusio, vir locuples et in armorum exercitio strenuus, cum a Magistrato Perusii in bello quodam nonnulla sibi commissa fuissent, ab inimicis captus, in palatio quodam comitatus Urbis-Veteris in compedibus et maniciis ferreis cum maxina cibi et potus parcitate detinebatur : magna enim ab ipso pecuniæ quantitas exigebatur. In tali itaque necessitate constitutus, Deo devote se commendans, ad memoriam quoque reducens miracula, quæ per B. Ambrosium Dominus operabatur, ipsi Sancto magna cum fide et devotione se commendans, vovit ejus se visitaturum sepulcrum, ligatis manibus et brachiis cum catena in collo, publice imaginem cum iisdem ligaturis se oblaturum, si Dominus dicti Sancti meritis eum a tali carcere liberaret. Quo facto, in spem erectus tentavit manus ex catenis ferreis extrahere, quæ faciliter dissolute sunt : fenestra quoque ferrea per se aperta est, et ex ea in terram saliens evasit : siquæ Perusiam latus pervenit : quæ autem promiserat fideliter et devote adimplerit.

Capius ab Vibretanis Perusinus,

R
inccato Busto evadit e carcere.

117 In civitate Florentia duo fratres nobiles fuere, qui sororem habentes nubilem, quilibet eorum altero inscio, quibusdam promiserunt uxorem tradere, ille data : his quibus promissa fuerat id ignorantibus. Quilibet autem eorum id quod promiserat observare curabat, unde ex hoc magnum timebatur inminere scandalum, si res in publicum devenisset. Unus autem eorum recordatus mirabilium quæ Dominus per B. Ambrosium operabatur, et maxime circa virgines nobiles, una cum sorore ad præsidia dicti Sancti recurrentes, votum voverunt, sepulcrum ejus pedites visitare, quosdam quoque offerre cereos, si apud Dominum impetraret, quatenus, si expediret foret, prout ipse promiserat, res absque scandalo suum sortiretur effectum. Mira res ! is cui per alterum fratrem puella promissa fuerat, spontaneæ promissioni sibi factæ cessit, et puella alteri cum pace et quiete nupti tradita fuit. Promissionem autem Deo et Sancto suo factam fideliter adimplere studuerunt.

Puella duobus desponsa,

altero cedente percubo e. eximitur.

118 Domina Nella e, uxor Domini Petri Nicolai de Senis, per annos quatuor colorem sanguineum satis turpem in facie habuit, et toto corpore, quasi leprosa apparebat. Cum autem medicorum remedia deficerent, ad corpus B. Ambrosij nondum sepulti accedens magna cum devotione et fide, manus prædicti Sancti deosculans, et super faciem infirmam ponens, continuo liberata est. Puer quidam quinque annorum, super quodam rancho saliens, et in terram cadens, in inguine fracturam incurrit, ita quod intestina defluabant : duravit autem fractura hæc sex annorum spatio, nec unquam medicorum remedio curari potuit. Accidit ut in quodam parentum suorum prædio cum matre sua esset, et cum campana civitatis Senarum pulsarentur, interrogavit mater quidnam hoc esset : cui dictum est, quod F. Ambrosius ex hac luce migraverat. Quod ut puer audivit

e
leprosa mundatur,

puer in idem rupus,

A vit in spem erectus dixit : Sanctus est hic vir, et miracula faciet. Veniens autem ad beati viri corpus, nec valens ad illud prae multitudine accedere, facto a matre voto, magna cum devotione et fide rasuram sepulcri accepit, infirmo apposuit loco, et continuo ab omni fractura curatus, laetus et gaudens ad propria remeavit.

PER IV
CO.EVOS
sa calor
sepulcri
rasura.

a *Intra Instrumento IV de Vulpini Florentinae diocesis. — b Videtur legendum per nomen dictum festum praecedentem. — c Vide publicum Instrumentum, in ordine XXVII infra. — d Passum milibus 35, ad viculum Astrorum dictum, infra Clanus anni pulchres eadem se miscerem : sordicatum habent latibule. — e De hac est Instrumentum IV.*

EPILOGUS

Post annos circiter XIV adjectus.

Haec igitur sunt, quae Venerabiles viri Fratres Gilbertus Alexandrinus, Philosophus et Theologus maximus, B. Thomae de Aquino discipulis; Recuperatu, de Petra-mala, Arcinus; Adalbrandinus Papparonus, Senensis; et Oldradus Bisdominus, similiter Senensis; omnes in Theologia Magistri et B. Ambrosii contemporanei, de mandato summi Pontificis Domini Honorii IV conscripserunt. Hic Pontifex audita fama miraculorum et sanctitatis B. Ambrosii Senensis, ipsum Sanctorum catalogo adscribere curaverat : sed morte a preventus, quae optabat explere non valuit : commiserat namque praefatis Fratribus, ut diligenter de vita et miraculis B. Ambrosii praenominati inquirerent, et quae vera ibi eo reperissent scripto deamandarent : quod et fideliter fecerunt, copiosam de eo Legendam compulantes. Mortuo Honorio successit Nicolaus IV ex Ordine Fratrum Minorum, qui in Pontificatu suo incommoda multa passus est, propter bella diversa, quae in diversa Christianitatis partibus pullulabant, et praecipue in Italia : quare nec ipse beatum virum canonizare potuit, Nicolao defuncto successit Caelestinus V, qui eremita fuerat : qui cum mensibus tantum quinque praefasset, Pontificatum crenuntiavit et propter temporis brevitate nec ipse hoc explorare potuit. Huic successit Bonifacius VIII, homo factiosus, qui Gibellinam factionem viro modo persequens, cum a Fratrum Ordine et a propinquis B. Ambrosii rogaretur, ut eum Sanctorum catalogo adscriberet; hoc facere rennavit, pro eo solum, quia ejus propinqui ex factione e Gibellina erant f.

A & corvis,

hac colligi
jussit
Honorius IV.

a

B

quid deinde
canonizatio-
nem in pedi-
verit ?

b

c

d

e f

a *Die 3 Aprilis 1287. — b Electus 22 Februarii an. 1288, mortuus 4 Aprilis 1291. — c Post biennium interregni creatus 7 Julii 1294, abdicavit 13 Decembris, inter sanctus relatus ad 11x Maii — d Sedit usque ad 11 Iulii, 1303. eujus tempore hunc epilogum additum arbitratur, ab eo qui descripsit codicem, qui nunc Turyni est. — e Injuncta Tommasi parte 2 historici Senens. lib. 8 ex MSS. citatus a Julio lib. 3 cap. 13 ad annum 1273, nominat quosdam etibus suspectum hoc nomine fuisse beatum, ideoque opud Gualthos plerumque parum effluere illius ad pacem quietem in communi patria vitam, illis oque ac Gualtho, desiderare. — f Adit Ferdinando Castiglo parte 1 lib. 3 cap. 53, eundem hunc pilogum plenius aliquando et explicatius Hispanice reddens. Mortuo Bonifacio innotuit Sola gravissima pestis, qua mortua maxima pars civium et pene tota nobilitas extitua est, imprimis in familia Sarsenedina, ex qua nobis erat Sanctus. Itaque defecerunt praecipui auctores et actores negotii lajuz.*

MIRACULA

Instrumentis publicis consignata, quarum originalia servantur in Conventu Senensi ex iisdem edita a Julio Sansedonio Episcopo Grossetano.

Qui Vitam B. Ambrosii Italice conscripsit, maximo studio accuratissime collectam, Episcopus Julius lib. 3. cap. 4, ita de his loquitur : Pueri mihi ea obtigit subinde felicitas, ut cum Patre Magistro Gregorio Primaticio, ex primariis Conventus Senensis Fratribus uno, editis quae supra Epistolas Pauli commentariis noto, aliquando videre possem magnam nume-

Talia centum
Julius se
puerum vidisse
n emini,

rum publicorum Instrumentorum in charta pecorina de miraculis B. Ambrosii nostri, ad promovendum canonizationis negotium haud frustra produendis, quandocumque eo deveniretur. Sed videre tantum, non etiam legere et intelligere licuit, in ea aetatis teneritudine, quae nunc ad manum habere maximi lucri instar haberem. Ex ipso tamen visu eum fructum retinui, quod optime recorder tantam fuisse sacculi molem, ut eorum Instrumentorum, quae nunc viginti octo in meam manus venerunt habita ratione, ut minimum centum fuisse videantur : quae certissime credo in praedicto conventu diligentius quaesita aliquando reperienda; aequae ac ea, quae sequuntur : utique ex auctoritate Renaldi Episcopi confecta ex vi decreti in publica forma desuper confecti, et a dicto Julio lib. 2 cap. 14 prolata hoc tenore :

28 producti,

In nomine Domini. Amen. Anno ejusdem Domini millesimo ducentesimo octuagesimo septimo, Indictione decima quinta, die vero nona mensis Maii intrantis. Pateat omnibus evidenter, hoc Instrumentum publicum inspecturis, quod religiosus vir Fr. Jacobus dictus de Sciata, Prior Conventus Fratrum Praedicatorum de Senis, constitutus in praesentia venerabilis Patris Domini Renaldi, Dei gratia Senensis Episcopi, sibi exposuit, quod per merita religiosi beati Fratris Ambrosii quondam dicti Ordinis, Deus Pater omnipotens multa videbatur miracula operari. Quapropter ipsi Domino Episcopo dictus Prior humiliter supplicavit, ut ipsi Priori et Fratribus dicti Conventus licentiam scribendi et faciendi publicare miracula, quae Deus per merita superscripti R. Fr. Ambrosii quotidie operatur, concedere dignaretur. Unde idem Venerabilis Pater Dominus Renaldus, Dei gratia Senensis Episcopus, supra dictis Fr. Jacobo Priori praesenti, et Fratribus dicti Conventus, licet absentibus, concessit ac plenam licentiam dedit et liberam potestatem, quatenus omnia et singula miracula, quae Deus per merita B. Fr. Ambrosii operatur, possint scribi facere et etiam publicari. Actum apud ecclesiam sanctae Crucis, plebatus de Fofian, Senensis diocesis. Coram F. Gregorio olim Pieri, de Ordine Eremitarum S. Augustini, Presbytero Jacobo, Rectore Ecclesiae de Montecchio, Mongo olim Crescentii et Scramasso olim.... testibus praesentibus.

confecta ex
auctoritate
Episc. Senens.

E

delegata
Priori et
Fratribus,

† Ego Alexander, quondam Joannis, Clericus et Notarius praedictis interfui, et etiam ea omnia de mandato supra dicti Domini Senensis Episcopi scripsi et publicavi rogatus, Haec sunt Instrumentum, in quo transcribendo vel imprimendo necesse est mensem Maium

anno 1287
in Ans. Martii,

invepsisse pro Martio, et credi verosimiliter potest pro die nona legendam esse vigesimam nonam : siquidem omnia sequentia Instrumenta facta sunt in virtute hujus multati, ut patet ex clausula objeta Instrumento tertio signato die XIX Aprilis. Quinque autem Instrumentorum dictorum condita sunt mense Aprilis, et duo paullo post ante diem IX mensis Maii. Ipsa porro Instrumenta hic reprobata subjicimus, ordine temporis non quo ipsa, sed qui facta sunt miracula visis testata : etiam Julius ea exhibent absque ulla ordine. Formulae tamen identidem recurrentes, postquam semel iterumque integre prolatae fuerint brevitate causa continuis punctisque signamus. Ne quis porro haec eadem Instrumenta eo fortassis ordine citata reperierit, quo praefertur a Julio, numeros ipsos aliquando desideret, eos ipsos in margine apponimus.

F

Instrumenta
quo ordine hic
dantur ?

INSTRUMENTUM I

Anno Domini MCCCXXXVII, Indictione XV die quarto Maii. Omnibus appareat evidenter, quod in praesentia mei Notarii et testium infrascriptorum Petrus quondam Petri, de populo a S. Vigiliis de foris, juravit,

XXIV.
Petalus
Petrus.

D
EX PUBLICIS
INSTRUMENTIS

A vit, corporaliter facto libro ad sancta Dei Evange-
lia, quod cum D. Joanna, uxor sui Petri, fuisset passa
per tres hebdomadas malum maximum in gula, ita
quod nec loqui nec comedere quidquam poterat; vovit
Deo et meritis B. Ambrosii de Ordine Prædicato-
rum, quod si ipse S. Ambrosius eam liberaret de
impedimento gulæ prædicto, quod ad ejus sepulturam
portaret unam *b* axinam, et omni anno iret ad ejus
altare cum *c* ritona in gula. Quo voto statim facta die
sui sancti transitus, videlicet die xx Martii proxime
præteriti, fuit a dicto impedimento totaliter liberata,
et etiam de febris, qua in ipso impedimento diebus
septem extitit prægravata. Actum Senis in ecclesia
FF. Prædicatorum de Campo regio civitatis Senensis,
coram Federigo Sei et Leonardo Leonardi, testibus
præsentibus.

quod uxori
sua facta voto,
2. Martii
b
c
pultur sana-
sum sit,

† Ego Jacobus Judex et Notarius, filius quondam
Thulomasi Sacramento prædicto interfui, et quæ su-
perius continenter scripsi et publicavi rogatus.

a Vulgo San-Vilio, inquit Julius pag. 147 notatque in ea pa-
rochia fuisse patrum Beati Pubitum; indeque ab unius 50
translatam curam pastorem ad ecclesiam S. Petri, cognomento
obscuri. — b Videtur poni pro figura cereæ: unde Italus inter
verba ornatus mulieribus azimare cerussare, polire: neque
enim nunc litera x atantur. — c Circulum credo intelligi quatu
vascula ligantur: quomodo academici della Crusca in vocabu-
lario solum ritonam agnoscunt.

INSTRUMENTUM II

In nomine Domini. Amen. Anno Dom. MCLXXXVII
Indictione xv (et hæc omnibus seculis communis est
anni et Indictionis nota præterquam duobus ultimis non
Senis sed Bolsenæ confectis) die decima sexta Aprilis.
Appareat omnibus evidenter quod Domina Ghiluc-
cia, uxor Massi de populo S. Christophori, veniens
in die sepulture S. Ambrosii sana et hilaris, hoc est
in festo S. Benedicti ad locum Fratrum Prædicato-
rum de Campo-regio, et ex devotione volens manum
S. Ambrosii osculari, cum magna esset pressura ho-
minum et mulierum, ivit ad osculandum manum
suam. Et tunc oppressa a multitudine et quasi mor-
tua, fuit portata a secularibus extra multitudinem
in platea, cum pannis, quos ipsa Ghiluccia habebat
a in dorso dilaceratis, et ex dolore pressuræ *b* syn-
copizavit. Et tunc assumpta est iterum, et fuit por-
tata ad domum Bonfatis *c* Salerii, et ibi confortata
est vino, et aliquantulum reficillata, aliquantulum
reliit ad se, et tunc cum magno labore ad domum
propriam ivit. Et tunc convocans medicos, timens
de morte propter pressuram, quam ipsa Ghiluccia
habnerat, exputabat sanguinem. Habuit consilium
a medicis ut faceret mimi sanguinem, et facta mi-
nutione perdidit linguam, et non poterat loqui, et
nilil sumebat, et erat facta quasi mortua. Et con-
fortata est a medicis quod confiteretur, quia de libe-
ratione ejus erat desperata a medicis. Tunc illi de
dono miserunt pro Priore S. Christophori et Sacer-
dote dicte ecclesie: qui Sacerdos veniens invenit
eam non valentem loqui: nec confiteri potuit, sed
proprias manus misit in manus Sacerdotis. Tunc
virejus videns quod desperata fuerat; fecit fieri pan-
nos pro sepultura dicte Ghiluccie maritus ejus, et
pactum fecerat de pannis cum venditore; et ipsa Ghi-
luccia fuit monita, quod voveret se Sanctis. Vovit se
multis Sanctis, et non est propter hoc aliquod bene-
ficium consecuta. Tunc confortata a viro suo et ma-
tertera ejus, et Domina Cinella sorore ipsius Ghiluc-
cie, ut Ghiluccia voveret se B. Ambrosio de Senis:
et facta voto, statim rehabuit linguam, et meliorata
est de infirmitate sua. Et tunc confessa est, et Sa-
cramenta Ecclesie recepit. Testis infirmitatis est
Domina Cinella soror sua, uxor Jobelli de populo
S. Andreae. Item dicta Ghiluccia in præsentia mei
Notarii et testium infraser. juravit prædictum mi-
Martii, T. III.

xiv
Mulier

in die
exequiarum
B. Ambrosii
compreisa

a b

c

C

ul mortem,

amili voto sibi
se resitutum
averit.

raculum esse verum. et ita ei accidit sicut supra
scriptum est. Prætere Domina Mita, filia Bonnditi
Guerrerii, et Domina Sabilia Seracini juraverunt
prædictum miraculum, quod devenit in persona dic-
tæ Ghiluccie esse verum, et prædictis omnibus in-
terfuerunt. Actum Senis coram Tuccio Bacarini et
Venturella Bonaparte, et Leonardo Leonardi d Sel-
lario testibus præsentibus.

+ Ego Jacobus quondam Rusticli prædicio jura-
mento et omnibus prædictis interfui, et quæ supra
continenter scripsi et publicavi rogatus. Atque hoc
fere modo idem hic Notarius subsignavit Instrumenta
3, 6, 10, 11, 13, 14, 15, et 25, et alii similem subsigna-
vandi formulam tenuerunt, quam proinde deinceps omit-
temus.

a Familiaris Italus idiotemus pro indui. — b Id est, synco-
pen pati. Est autem Galeno et medicis usitata vox, et subitam
exteriorum omnium sensuum defectionem significat; unde et
nomen traxit: quia est spirituum animalium per nervos ad
organum tententium concisio quaedam, ut proinde simplici cordis
deliquo gravior, quam «*σβουλις*» Græci dicunt, qua sensuum
usus non confertur: quomodo Franci distinguunt inter Pismois-
son et Defaillance. — c Julius pag. 147 Bonifante Salserio over
Pizzicagnolo I. Bonifantis salsamentarii: ex duobus enim
Italico vocibus istud ceteris, hoc recentioris usus vocabulum est
sumptum a Pizzicare, vellere, pungere, quod salsamenta acris
sunt et mordacia pulvis. — d Si hic idem est qui infra sæpius
Bursava cognominatur ex delegatione Prioris Episcopalis Vicar-
ius, oportet Sellarium hic pro Cellario id est œconomia seu pe-
nus præfecto scriptum agnoscere.

Synco-
p morbus

B

INSTRUMENTUM III

Anno ut supra, die decima nona a intrante mense
Aprilis. Appareat omnibus evidenter, quod Domina
Beldies, uxor Bernardi Mantellati de *b* populo S.
Stephani, dixit quod habuit infirmitatem horribilem,
quia habuit fluxum sanguinis septem septimanas ex
parte inferiori, et erat ita horribilis infirmitas quod
ire vix poterat et cum difficultate maxima: et persua-
debant sibi quod comederet carnes, cum esset tem-
pus quadragesimale. Et hoc fuit in die sepulture
S. Ambrosii Senensis Ordinis Prædic. scilicet in die
festi S. Benedicti xxi Martii, in hora quasi *c* tertia,
quando recommendavit se S. Ambrosio Senensi Or-
dinis prædicti. Et statim facta recommendatione,
liberata est. Et dixit, quod movebatur sanguis ex
superiori parte, et descendebat inferius, et tunc
sentiebat horribilem et mirabilem dolorem quando
non emiserit sanguinem: et postea aliquantulum
mitigabatur. Et prædicta juravit dicta D. Beldies,
quod a dicta infirmitate liberata est propter merita
et recommendationem, quam fecit S. Ambrosio præ-
dicto Coram me Jacobo Notario et testibus infra-
scriptis, prædicta D. Beldies, dixit: quod cum ei pe-
teretur a Fratribus Prædicatoribus, quod juraret si
prædicta a se dicta essent vera; ipsa dixit, quod
nolebat jurare, quia nunquam fecerat juramentum,
et antequam juraret, volebat prius loqui marito suo.
Et ipsa propter prædicta verba, stando ante altare
S. Ambrosii fuit ita compressa et *d* steccata, quod
nullo modo poterat discedere ab altare. Et ipsa pro-
posuit in corde suo, quod prædicta deveniebant sibi,
quia contendebat se non jurare. Et ipsa tunc
commendavit se S. Ambrosio, quod si dimitteret
eam separare ab altare, quod juraret: et in conti-
nenti habuit vires recedendi ab altare, et juravit.
Actum Senis in eocl... coram Leonardo Leonardi
et Sannuccia Gre e Feo Idini.

Domini Episcopus Senensis dedit licentiam Prio-
ri Fratrum Prædicatorum de Senis et Fratribus,
quod possint examinare miracula S. Ambrosii et fa-
cere redigi in publicum, ut patet per cartam factam
manu / Sandri Notarii, Rectoris S. Petri Sclarum,
et prædictus Dominus Prior prædicta commisit
Leonardo Leonardi Sellario, dicto Bursava.

+ Ego Jacobus qui supra.

a In quibusdam Italix urbibus stylus Notariatus habet, ut
20 primi

a
Alta mulier
b

c
testatur se 21
Martii fluxu
sanguinis
Curatam:

F
sed quia testat
reversabat
inmobilem
faciam

d

donec se
juraturam
vovit.

e

f

A *primi decem dies mensis Intransis, postremi exteuntis esse dicuntur: at hic Intransis aliud non sonat quam praesentis seu currentis, nam infra Instrumento 15, dies 26, etiam Intransis mensis dicitur — b Ita hic, Florentia et alibi vox ea similiter pro parochia seu multitudine uni paracho subiecta quae alias etiam plebs, piers, indeque Plebanus, Plebano. — c Eo adhuc seculo sex herus Itali nate, totidem post meridiem numerabant, (a quales quae unaquibus non satis constat) cui consonant Horarum canonicarum distributio, ut una post ortum solis dicitur Prima, quae nobis sexta; Tertia, quae nobis nona; Sexta, quae nobis duodecima ipsaque meridies; Nonae autem quae nobis tertia post meridiem: ut dominum circa quatuor vel sex-tim nostram Hora vespertina: utque clara adhuc intelligitur infra Instrumento 8 ubi dicitur hora tertia de mane: quae nunc duodecima prout ratione horarum ab occasu solis numerantibus Itali acceritur mensis Martio decimasquinta. *d Id est, fixa instat scriptis, quae hactenus Sereva Italis, Tentonibus stork, stock est: unde his stoken desigere, illis decalo pro vello conseruam, et stecare pro ratu circumdare, seipre. — e Haud exque usum affirmare hanc notam legi debere legere, ne de signum quod punitur pro illudradid. hoc enim etiam occurrit in 5 Instrumento. — f Abbreuiate pro Alexandro, ut supra Feus pro Mallo, Tuccias pro Donatucchi, et plures infra similitu alia ex suo Pincorum propria nomina primis fere syllabis truncantur, ut Philomenus et Aleus pro Bartholomaeo: Nese, Nella, pro Aguele, Petronella.**

EX PCBUCIS INSTRUMENTIS

Horae Italicae aequae.

xxii A.ia eodem die

B

a morbo vultus excedente curatur

A *anno, ut supra, die nono intrante mense Maii. Appareat omnibus evidenter quod in praesentia mei Not: et testium subseript: D. Nella, uxor Petri Muccholelli, de populo S. Antonii de Senis, iurata de veritate dicenda, dixit suo iuramento, quod habuit unum humiorem rubrum et igneum in facie, propter quem videbatur quasi leprosa; et quod de dicta infirmitate, arte, vel medicina aliqua non poterat liberari: et quod dicta infirmitas duravit et continue quasi quatuor annis, et quod in die sepulturae S. Ambrosii Senensis de mane, scilicet in die B. Benedicti, quando fuit sepultus, ante tertiam veniens ad sepulturam ejus, deseculata manu dicti S. Ambrosii, recommendavit se dicto S. Ambrosio, et posuit ipsius Sancti manus ad vultum, ubi erat dicta infirmitas; rogans enim ut auferret sibi infirmitatem praedictam, et verecundiam ipsam occasione dictae infirmitatis habebat [quae] etiam domum ipsam exire, et emgentium commemorari non poterat. Et subito liberata est die xxi Martiano praedicto a et Indictione praefata. D. Genovese, soror Petri Muccholelli, D. Barolina sorore ejusdem, quilibet eorum iurata dixerunt eorum iuramento, praedicta omnia vera fuisse. Actum Senis coram Leonardo quondam Leonardo et Giamme Maffei, testibus praesent.*

† Ego Diocisalvi Notarius quondam Rusticli...
a Ex hoc Instrumento probatur evidenter mors B. Ambrosii ad unum 1287 pertulere.

INSTRUMENTUM V

C *In nomine Domini. Amen. Bonae reidare auxilium praesentis vitae habetur subsidium et aeternae remunerationis habere noscitur premium (recurret hae formula aliquoties inferius: sumptaque est ex Inre Canonica parte 2 Decreti qu. 12 can. 74 ubi eadem fere verba dicuntur de Concilio Toletano.) Hinc est quod D. a Verde, filia Bonigli de populo S. Quirici in castro veteri de Senis, constituta in praesentia religiosorum virorum Fratrum Guanta et Gregorii de Ordine FF. Praedicatorum de Senis, Vicariorum Vener. Patris D. Renaldi, divina misericordie Senensis Episcopi ad audiendum et scribendum miracula B. S. Ambrosii de Senis de Ordine supradicto (in de vicariatu constat publico Instrumento facto manu b Alexandri Notarii Rectoris Ecclesiae S. Petri de Scalas de Senis) ad sancta Dei Evangelia corporaliter tacto libro iuravit, quod ipsa D. Verde habebat brachium sinistrum fractum et contractum, et sic steterat per duos menses. Quo veniens in die B. Benedicti ad sepulturam S. Ambrosii, quando corpus S. Ambrosii fuit traditum sepulturae: et accipiens de terra sepulturae dicti B. Ambrosii, et apponens ad brachium,*

m a.ura a.anti. actione s. n. i. r. t. brachii

a

b

emisso voto ad S. Ambrosium supradictum, subito liberata est de ipso brachio. Et praedicta fuisse asseruit anno Domini mcccxxxvii Indictione xv. die xxi Martii, in hora vespertina in festo B. Benedicti. Et praedicta iuraverunt, asseruerunt et testificaverunt D. Benevenuta, et D. Fiore de populo S. Desiderii, et D. Clara de populo S. Quirici supradicti, quod praedicta vera erant, ut dicta D. Verde dixit et asseruit. Actum Senis in eccl. coram me Not. infraser. et Martinuccio Martini, et Bernardo Bernardi, et Fr. Ventura de Ordine Praedic. et Ildino Benevicen- nis testibus praesentibus in anno Domini mcccxxxvii, Indictione xv die prima mensis Junii.

† Ego Mannus Not. olim Saraceni...

a Alia hinc cognominis in Actis non. 73 latine vocatur Viridia. b Hinc patet unum idemque Instrumentum esse quod sub nomine Sandvi abbreuiate estabatur in Instrumento 3, et quod nos in principio ab Alexandro Notario signatum produxi-mus.

D eodem die liberatur

INSTRUMENTUM VI

A *anno, ut supra, die xxii Junii. Appareat omnibus evidenter, quod D. Palmeria, uxor Bindi Bonifacii de S. Marcho de populo S. Quirici, iuravit in praesentia mei Notarii et testium infrascript. quod una sua filia, nomine Andrencia, puella trium mensium, in octava die sui ortus irripuit eam quaedam inflatio, et occupaverat ei totum latus sinistrum: et postmodum reliquit illud latus et occupavit inflatio latus dexterum, et sic stetit tumefacta per septem septimanas. Birta D. Palmeria vovit dictam puellam filiam suam S. Ambrosio de Ordine FF. Praedic. et recommendavit ipsam eidem, quod Deus propter merita sui S. Ambrosii liberaret eam. Et facto voto, tumefactio incepit recedere ad totum, cum prius esset a medicis desperata, et propter dictum votum ad plenum liberata fuit. Et hoc testatur D. Mina Pastiani de populo S. Quirici, et D. Pretiosa, uxor Stephani, et dicta D. Palmeria, mater dictae puellae. Et hoc fuit in die festi S. Benedicti, in die quo sepultus fuit S. Ambrosius Senensis, de mense Martii die xxi mensis praedicti. Et iuraverunt praedictae mulieres omnia vera esse, sicut supra scripta sunt. Item Dominus Episcopus Senensis commisit et dedit licentiam Priori FF. Praedicatorum examinare et examinari facere cui vellet miracula S. Ambrosii... qui commisit... Leonardo Leonardi, dicto Burafava. Actum Senis in eccl. coram Meo Manovelli, Insegna Ventura, Sozzo et Bindo Benevicen- nis testibus praesentibus.*

† Ego Jacobus Not. quondam Rusticli...

INSTRUMENTUM VII

I *n nomine Domini. Omnibus praesentem paginam inspecturis pateat evidenter, quod D. Finiglia, uxor olim Ghiberti de Valle-piatta, in praesentia mei Joannis Not. et testium infrascript. iuravit ad sancta Evangelia, corporaliter tacto libro, quod Ghinus filius suus, ex dicto Ghiberto olim viro suo susceptus, qui est actatis quasi sex annorum; fuit natus caecus et virtute visiva privatus, et nunquam a die suae natiuitatis usque ad diem sepulturae B. Ambrosii de Senis, de Ordine FF. Praedicatorum, quae fuit in die S. Benedicti proxima praefata, viderat. Et quod ipsa de et sanctitate meritis dicti B. Ambrosii, confidens, portavit eundem filium suum ad sepulturam ejus, ad hoc ut Dons dicto filio suo, meritis meritis B. Ambrosii, visum et virtutem visivam concedere dignaretur a. Sequenti vero die post sepulturam ejus, cum ipsa dictum Ghinum filium suum vellet ad sepulturam dicti B. Ambrosii portare, ipse Ghinus filius suus dixit, quod ipsa cum illic, ubi erat corpus B. Ambrosii non portaret, propter pressuram et multitudinem*

In antula ab octavo die

ad tertium mensem morbo vultus irripuit inflata.

farto a matre vultu sanatur eodem die.

F

Alta testatur

quod filium etiam

3

A titudinem gentium quæ illic erat, quia ipse videbat et virtutem visivam habebat : et quod nunc idem Ghinus filius suus videt, et virtutem visivam Deus, mediantibus meritis et sanctitate dicti Fr. Ambrosii, eidem Ghino concessit. Actum Senis in ecclesia dictorum FF. Prædicatorum, coram Game Ugolini et Talomuccio Provenzani, et Checco D. Boneguidæ et Toro Christophori, et Bandinuccio Golfi, et Leonardo Leonardi testibus præsentibus, et rogatis, anno, ut supra, die XXI mensis Aprilis.

† Ego Joannes quondam Bonichi Notarius

a In Actis num. 77 additur quod manus Sancti super caput pueri mater, quæ istic Emiglia scribitur, collocavit : at hoc minus recte, quod continuo puer illuminatus est, sicut ibi nominatus.

INSTRUMENTUM VIII

In nom... Bonæ rei etc. hinc est quod D. Bertha uxor Bonagratie, de populo S. Petri in castro veteri civitatis Senensis, in præsentia religiosorum virorum FF. Alexandri et Gregorii... Vicariorum... ad sancta Dei Evangelia corporaliter tacto libro juravit, et asseruit et dicit, quod ipsa habet unum filium suum, nomine Ristorinum, qui in Dominica de Passione de sero, a xxii Martii comedens piscem spina transversa fuit in gutture suo, nec poterat deglutire vel emittere : sed tenebat os apertum, et emittebat et habebat fluxum sanguinis per nares, et oculi tumberant : et facti sunt oculi sanguinolenti, et vicinus mortis. Quæ mater sua vovit dictum filium suum S. Ambrosio supradicto, et liberatus est statim, et spinam emisit. Et hoc testatur eadem mater sua, et juravit ita verum esse, ut supra continetur. Senis in eccl... coram Joanne filio Ranucci Pognensis et Siribello D. Orlandi testibus præsent. In anno Domini MCCCXXXVII, Indictione xv. die xxiii mensis Maii.

† Ego Ranuccius Not. olim Æg dii Notarii...

a Imo xxii, nisi velimus dicere Dominicam hic a primis Vesperis die præcedenti inchoari.

INSTRUMENTUM IX

In nom... Anno, ut supra, die xxvi mensis Maii a intrantis, D. Margarita, uxor Nese tinctoris, de populo S. Peregrini de Senis, dicit, quod dum esset in partu, peperit unam filiam, quam subito arripuit post sextam diem malum, quod dicitur dello fante, quod vocatur in majoribus morbus caducus, et habebat b tractatus quos habet ille quem arripuit malum predictum : et spinam habebat in ore, et credebatur dictam puellam non evadere : quia ante pepererat plures, scilicet quatuor, cum ista infirmitate ; et nullus evaserat. Quæ mater videns dictam puellam sic cruciari propter infirmitatem dictam vovit eam S. Ambrosio Sen. Ordinis Prædic. statim liberata fuit ; et cepit sugere mamma, cum prius sugere non posset vel aliquid sumere. Et hoc fuit die Mercurii xxvi Martii de mane ante tertiam. Et hoc testatur mater sua D. Margarita, et D. Luditia uxor Budi Conradi, de populo S. Peregrini : et juraverunt prædicta sic vera esse libro corporaliter tacto. Actum Senis... coram Simone Jacobi Gregorii et Cone Bartholomæi Macon, et Gerio Ruggerotti, et Puccin Missei, et Meo Ugonis testibus præsentibus et rogatis.

† Ego Ranerius Not. olim Beneventus...

a Id est, lubentis seu preventis, ut dictum ad Instrumentum 3. — b Italice trahit ad est convulsionem seu spasmos mortales : unde dare i trahit sic dicitur qui est in agone constitutus, ut docent Academics della Crusca in suo vocabulario.

INSTRUMENTUM X

In nom... Anno, ut supra, die decima tertia Aprilis. Appareat omnibus evidenter banc præsentem paginam inspecturis, quod Domina Sutta, olim Com-

pagni de Monte-capraio, in præsentia mei Notarii et testium infrascriptorum dixit, quod ipsa habebat supra se dæmones et malignos spiritus, qui eam multum et terribiliter tribulabant : fecit votum Deo et S. Ambrosio de Senis, et preces et orationes humiliter fecit S. Ambrosio dicto, ut pro ea intercederet, quod liberaret eam et expelleret a se diemones, quos habebat supra se. Et facto voto, statim maligni spiritus, qui steterant super eam per quinque annos, recesserunt, et liberata est propter orationem, quam fecerat S. Ambrosio. Actum Senis in ecclesia Fratrum Prædicatorum de Campo-regio, coram Francisco Piccolomini, Ghezze Benenense, Leonardo Leonardi, et Donato Brunni testibus præsentibus.

† Ego Jacobus Notarius quondam Rustichi.....

INSTRUMENTUM XI

In nom... Anno, ut supra, die xix Aprilis. Appareat omnibus... quod Donatuccius Benvenuti de a Volpaia Comitatus Florentiæ; juravit in præsentia mei Notarii et testium infrascript. et suo juramento dixit, quod Diana uxor sua, jam sunt elapsi quinque menses et plus, erat invasa et quod habebat supra se dæmones et malignos spiritus. Et ipse Donatuccius habuit in somnio, quod si ipse duceret dictam Dianam ad sepulturam S. Ambrosii de Senis quod Deus propter merita S. Ambrosii, a dictis malignis spiritibus liberaret eam ; et ipse Donatuccius statim quod habuit in somnio et visione, duxit dictam Dianam uxorem suam ad sepulturam S. Ambrosii, et dictam uxorem suam commendavit Deo et Beato S. Ambrosio dicto : et preces humiliter fecit B. Ambrosio, quod pro dicta uxore sua intercederet Deo, quod liberaret eam a dictis malignis spiritibus. Et facta commendatione et precibus, dicti maligni spiritus expulsi sunt a Diana, et propter merita S. Ambrosii dicti liberata est. b Actum Senis coram Diotisalvi Rustichi Notarii et Leonardo Leonardi et Bindo Neapolione testibus præsentibus.

† Ego Jacobus qui supra.

a Inten decimum lapidem ab urbe Senensi versus septentrio-nem : Volpaia in tabulis. — b Hoc miraculum refertur in Actis num. 103.

INSTRUMENTUM XII

Anno, ut supra, die Jovis, octava Maii. Appareat omnibus evidenter quod D. Bonaventura, uxor Jacobi, de Senis, jurata et dixit et confessa fuit, quod Gano filius suus habuit fistulam in duobus digitis pedis, et a tenebat usque ad dorsum pedis, et fuit maximum foramen et duraverat sibi octo annis, et exposuerat ipsum manibus medicorum multorum, et non potuit liberari et in ultimo videbatur esse incurabilis dicta fistula, intantum erat augmentata. Quæ D. Bonaventura vovit eum S. Ambrosio, de Ordine Prædicatorum Senensi. Et facto voto, [locus] infirmitatis saniem non emisit, cum prius emittebat ; et foramen fuit restrictum et in quinta die invenit eum liberatum, quia prius non respexit. Et hoc testatæ sunt earum juramento D. Margarita, uxor Arrighi Balistrarii de populo S. Jacobi ; et Giana, uxor Gili D. Renaldi de populo S. Jacobi divi ; et Augustinus Francisci, de populo S. Justi. Actum Senis in eccl... coram Leonardo Leonardi et Spata de Dote Notario, testibus præsent.

† Ego Jacobus Notarius olim Jacobi...

a Id est pertingebat usque etiam in instrum. sequenti Computatores perforatum pedem scribunt num. 93 ex quibus Targi a transcripsit Ganum pro Gano, quod ex Galgano acceptum : hoc autem contractum pro Galgano. Novem annos pro octo ; Jacobum pro Salomone idem Targius habet.

22 Martii videtur in rediuerit:

Barbare in faucibus spina suffocandus

a

vota facta Martii 23 Martii,

xxiii Epileptica puella iam moribunda,

b

vota facta Martii 26 Martii.

xxvii Martii quæ d. tenentum p. c. c. c. c.

D EX PUBLICIS INSTRUMENTIS

facto voto liberatur a dæmone.

Alterius Emergimen marinus a

E

vota monent ut uxorem ducat

ad sepulcrum Beati

b

xxvii

F

a

Gano puer ab initio annorum fistula curatur.

A

EX PUBLICIS
INSTRUMENTIS.
VII
Ex voto
matris.

INSTRUMENTUM XIII

ANNO Domini MCLXXXVII, die XII Maii. Appareat omnibus evidenter, quod D. Mina, uxor Cini Arrighi, de populo S. Ægidii, in præsentia mei Notarii et testium infrascript. dixit, quod una filia sua, nomine Stephanuccia, habuit quandam infirmitatem, quæ dicitur apostema, in gula; et tenebat usque ad faciem et usque ad pectus, et erat ita magnum, quod reddebat totam faciem tumefactam, et in una die mutabat diversos colores, modo erat rubeum modo nigrum: et duravit sibi quindecim diebus, et fecit multa emplastra: et non potuit liberari, et cum hoc habebat febrem. Quæ D. Mina vovit datam suam filiam, nomine Stephanucciam, S. Ambrosio de Ordine FF. Prædicatorum, et subito emisso voto de sero recessit apostema, et fuit liberata ab apostemate et febre: et fuit ita mirabiliter curata, quod nec signum fecit, nec vestigium aliquod remansit. Et hoc fuit die Veneris de sero de mense u April. Et hoc testatur D. Giotta uxor Guidonis de Rocca, de populo S. Ægidii; et D. Gemma, uxor Giontæ fabri ejusdem populi, et Guido Assalti de eodem populo.

B Dicta D. Mina juravit coram infrascriptis testibus, et Leonardo Leonardi vocati Burafava, qui est Vicarius Prioris FF. Prædicatorum de Campo-regio constitutus a Domino Episcopo Senensi super miraculis S. Ambrosii examinandis, ut patet per Instrumentum Presbyteri Sandri Notarii de S. Petro de Scalis; et potest committere Prior, cui vult auctoritatem suam, et dicto Leonardo commisit. Actum Senis in eccl.... coram Fr. Gregorio de Brolio de dicto Ordine, et Simone Mantellato, et Guiduccio Altimanni testibus present.

† Ego Jacobus Notarius quondam Rustichi...

a Die 4, 11, 18, vel 25 Mensis, in hoc enim omnes Fera VI hoc anno incidit, quo littera Dominicalis erit E

INSTRUMENTUM XIV

VIII
Febri continua
mortalis,

ANNO, ut supra, die XVI Maii. Appareat omnibus evidenter, quod D. Mina, uxor Goccioli de populo S. Petri de Scalis, dicit, quod una filia sua, nomine Vannuccia, habuit febrem continuam, et duravit sibi sex diebus; et omnia, quæ comedeat ejiciebat, nec retinere poterat id quod comedeat: ad tantam debilitatem devenerat. Quæ mater dicte Vannuccie induxit filiam suam, ut se commendaret S. Ambrosio de Ordine FF. Prædicatorum, timens de ejus liberatione, cum esset in articulo mortis; sperans eam suis meritis liberari. Et misit a per Sacerdotem S. Petri de Scalis, qui vocatur Presbyter Bartholus: ut confiteretur. Et postquam fuit confessa dicta Vannuccia, recommendavit se devote S. Ambrosio, et cepit vocare S. Ambrosium. Et S. Ambrosius apparuit sibi in camera in cappa alba et cappuccio albo et cum sorto floreo: et tunc in ipso esset, petivit utrum esset S. Ambrosius, et fuit. Et induceta matresua, ut sumeret Corpus Christi, S. Ambrosius extraxit sertum de capiti suo, et genuit ad Corpus Christi S. Ambrosius vicavit dictum Vannucciam, et dixit: Tu es liberata. Et tunc Vannuccia vocavit matrem suam et dixit: Ego sum liberata: quia S. Ambrosius me liberavit. Sicubi quo sudor: vel termino aliquo ad dictam vocem fuit liberata: cum esset primo ita perdita, quod nec surgere nec aliquid facere poterat. Et cum mater vellet mittere pro anima sua, timens ne moreretur illa nocte: prohibuit ne mitteret, quia non expediebat, eo quod liberata pleno esset meritis S. Ambrosii. Et hoc fuit die Mercurii de sero, intra diem et noctem, ultima die mensis Aprilis. Et hoc

dum vitulum
sumi,

videt
S. Ambrosium,
et subito
convalescit
30 Aprilis.

testatur dicta mater sua, et Gocciolus Gregorii, et D. Mita: quæ D. Mita juravit dictum miraculum esse verum, in præsentia mei Jacobi Notarii infraser. et Leonardi vocati Burafava, qui est Vicarius Prioris..... Actum Senis in eccl.... coram Ran. Bonaviti, et Cecco Maffei, et Cecco Palmerii et aliis pluribus testibus present.

† Ego Jacobus qui supra.

a Jam alibi dictum per Hais esse, quod Latinis propter.

INSTRUMENTUM XV

ANNO MCLXXXVII, die XII Maii. Appareat omnibus evidenter, quo Corsus, qui vocatur Paulinus de Senis, de populo S. Peregrini, dixit, quod fuit infirmus infirmitate a di retico et cum hoc habebat febrem et perdidit loquelam, et duravit sibi quod loqui non poterat ab hora tertia usque ad mediam noctem, et ferebant multas medicinas pro infirmitate di retico, nec liberari poterat, et æstimabatur, ut mortuus: et miserunt pro Sacerdote, qui vocabatur Presbyter Meus, Capellanus S. Peregrini. Nec confiteri poterat, quia non rehavuerat loquelam. Et hoc dicit, quod contigerat sibi propter verines, quos habebat in corpore, et malo di retico. Et vovit se in corde suo S. Ambrosio; quia ipse annebat manu, quod nullum medicum volebat nisi S. Ambrosium, cujus meritis liberari credebat. Et facto voto S. Ambrosio, subito emisit vermem unum, et cepit loqui: et ab aliis infirmitatibus, scilicet di retico et a febre liberatus fuit similiter. Et hoc fuit die Martis in tertia, quando loquelam perdidit vi die Maii: et in nocte diei Mercurii quasi media nocte, emisso voto, fuit curatus.

ix
Eger

in extremis
constitutus,
E

loquelam et
sanitatem
recipit
7 Marti.

Et hoc testatur D. Fiora, mater dicti Corsi, uxor olim Pauli; et D. Ghera, uxor Gre de populo S. Peregrini; et Cambius Simonis de populo S. Antonii, testes, dictus Corsus et D. Fiora ejus mater, et D. Ghera uxor Gre juraverunt prædictum miraculum esse verum, ut supra est dictum. Actum Senis in eccl.... coram Cambio Simonis Mantellato, et Fr. Gregorio de Ordine Fratrum Prædicatorum, et Leonardo Leonardi, et Guiduccio Altimanni testibus presentibus.

† Ego Jacobus, qui supra.

a Et Fr. Recupero numer. 75 habemus hemitranca morbum fuisse

INSTRUMENTUM XVI

IN NOM.... Bone rei etc. hinc est, quod D. Gesca uxor Fei a ferratoris, de populo S. Martini, civitatis Senensis, constituta in præsentia religiosum virorum FF. Alexandri et Gregorii de Ordine FF. Prædicat. de Senis, Vicariorum Venerabilis Patris D. Renaldi divina miseratione Senensis Episcopi, ad audiendum et scribendum miracula B. Ambrosii de Senis de Ordine supradicto, ut de vicariatu constat publico documento facto manu Alexandri Notarii, ad sancta Dei Evangelia corporaliter tacto libro juravit et asseruit et dicit, quod ipsa habuit quartanam, et duraverat sibi decem mensibus, et ivit Romam ad S. Petrum, credens ejus meritis liberari, et rediens Senas non fuit curata: sed arripuerunt eam tres quartane. Quæ dum dictas febres actu haberet et alligeretur multum, vovit se S. Ambrosio suprascripto, quod si eam liberaret, portaret ad ejus sepulchrum pro devotione unum cereum: et accipiens de panno ipsius S. Ambrosii, et ponens ad faciem, subito, voto emisso, fuit curata. Et hoc fuit die Mercurii in nocte vi die Maii. Et hoc testatur ita verum esse D. Nese uxor Ghezzi, de populo S. Martini; et D. Mita uxor Vanni, de eodem populo; et Mita, filia Magistri Neri de eodem populo; et Amata filia Ven-

F
a
Eodem die
decem
mensium
quartana,

Roma ad
S. Petrum
non curata

sanatur voto
ad D. Ambro-
sium.

torre

A turæ de populo S. Donati. Et sic esse verum, ut supra continetur. Dicta Mita et Amata, una cum B. Ghesca ad sancta Dei Evangelia jurarunt, corporaliter tacto libro. Facta fuerunt dictum iuramentum et assertio a dicta D. Ghesca, et etiam a prædictis Mita et Amata Senis in ecl. coram me Notario infrascr. et Sozzo Venturæ Joanne Alberti, et Nuto Joannis testibus præsentibus, in anno Domini mcccxxxvii, Indictione xv die...

† Ego Ranuccius Notarius olim .Egidii Not...

a Ita dicitur Italis, qui ferreas soltas equis aptat.

INSTRUMENTUM XVII

Anno, ut supra, die xxiv Junii. Omnibus.... appareat, quod D. Beldie, uxor Bindi Galgani, de populo S. Andreae de Senis, dicit, quod cum luderet cum quadam Domina extracivitatem, ab ipsa impulsam cecidit per quamdam a ripam: ex cujus casu fuit tam fortiter in brachio læsa, quod ipsum nullatenus movere poterat, et ex eodem casu genu inflatum et lividum, et in patiebatur dolorem fortissimum: et brachium erat nigrum in modum b moræ. Quæ cum a medicis diversis diversa consilia recepisset et nihil prodesset, se vovit S. Ambrosio Ordinis FF. Prædic. quod si eam liberaret, sepulcrum suum filo argenteo cingeret, et unum cereum manibus suis apportaret. Et statim emisso voto, a tumefactione genu et brachii et ab omni dolore perfecte curata. Et hoc foit die undecima intrante Maio. Et testatur Bindus vir suus, et D. Mora uxor Bencivenni de populo S. Andreae, et juraverunt ad sancta Dei Evangelia omnia prædicta vera esse. Actum.... coram Guerra D. Mocata et Meo Tozzi c calzolari, et Bartholomæo D. Torriapullie testibus præsent. D. Episcopus Senensis dedit licentiam...

† Ego Ranutius quondam Ranfredi Notarius...

a Id est, ex rupe seu saxosi colli declivitate, juxta Italice lingue idiotismum a supradictis Academicis in vocabulario signatum. — b Latini morum dicunt — c Sic Itali solorem nominant, quasi calceolarij Latine diceretur.

INSTRUMENTUM XVIII

In nomine Domini, mcccxxxvii, Indictione xv, die ix mensis Junii. Appareat omnibus..... quod D. Joanna Pisana, uxor Vassalli, quæ habitat Senis in populo S. Joannis, dicit, quod vir suus dictus Vassallus subito habuit fluxum rheumatis in gutture: ex cujus descensu generatum fuerat in eodem gutture apostema rubeum et magnum, ita quod medicus, dictus D. Tura, judicabat, quod oportebat incidi; et ex dolore et tumefactione vix cibum poterat transglutire, et nullo modo dormire: et sic stetit tribus diebus et noctibus continuis. Quod ejus uxor respiciens et periculum mortis imminere conspiciens, prædictum suum virum, devote B. Ambrosio Senensi Ordinis FF. Prædicatorum devovit, quod si eum Dominus suis meritis liberaret, ad sepulcrum Sancti veniens de suo labore ceream offerret imaginem. Subito, emisso voto, dormire cepit, et mane consurgens invenit se plenarie liberatum. Et hoc fuit in die Ascensionis Dominicæ, die xv mensis Maii. Et hoc protestatur prædictus D. Tura, qui hujus prædicti infirmæ curam habebat; et D. Palneria, uxor Guidonis de populo S. Joannis, et prædicta Joanna uxor sua: et juraverunt prædicti omnes et ipse Vassallus prædicta omnia fuisse vera. Actum Senis in ecl. coram B. Striccha, D. Leonardi de Salimbenis, Leonardo Leonardi Sellario, Petro Compagni Notario, et Finuccio Mainetti testibus præsentibus. Dominus Episcopus Senensis dedit licentiam Priori FF. Prædic. de Senis et Fratribus dicti Conventus, ut possint examinare etc...

† Ego Jacobus Notarius Salvi Notarii filius...

D
EX PUBLICIS
INSTRUMENTIS

INSTRUMENTUM XIX

Anno, ut supra, die xxvi Maii. Omnibus pateat manifeste, quod D. Mita, soror Petri Moccolelli de populo S. Antonii, dicit: quod quædam Domina, quæ vocatur D. Nese, filia Finucci Mantellati et uxor Ugholini de eodem populo, dum esset in partu, et timeret ipsa D. Mita cum aliis dominabus, quæ ibi erant, ne puer sine partu moreretur antequam baptizaretur; induxit matrem suam, ut voveret puerum S. Ambrosio Ordinis FF. Prædicatorum, ut custodiret eum a tanto periculo: et ipsa D. Mita alta voce clamabat: S. Ambrosi, adjuva nos. Quæ D. Nese peperit filium mortuum. Quod videns ipsa D. Mita et mater dicti pueri clamabat alta voce et cum devotione, inducta tamen ab eadem D. Mita, ad S. Ambrosium Senensem Ordinis memorati, ut eum suis meritis sibi redderet. Qui puer mortuus prius steterat per magnam horam, et projiciebant aquam et vinum in faciem, volentes scire utrum esset mortuus, ut videbatur. Et non erat in eo motus; sed penitus dicunt, quod erat mortuus: et erat facies ejus livida sicut hominis mortui. Et facto voto ad S. Ambrosium supradictum, quod unum cereum de libra sibi offerret, si eum resuscitaret, puer revixit, qui mortuus fuerat prius. Et hoc fuit in die Pentecostes de mane ante tertiam, anno et Indictione prædictis die xxv Maii. Et hoc testantur dicta D. Mita, soror dicti Petri; et D. Nuccia, soror dictæ D. Nesis matris pueri dicti, uxor Johannelli de populo dicto; et D. Theodora, mater dictæ D. Nesis, uxor olim Finucci de populo S. Michaelis Angeli; et earum juramento corporaliter præstito jurarunt prædicta omnia et singula vera esse. Actum Senis in ecclesia FF. Prædicatorum de Campo-regio, præsentibus et hoc scribi et publicam facientibus Fr. Orlando ejusdem Ordinis de populo S. Andreae Senensi, et Fr. Gregorio præfati Ordinis, juxta formam licentiæ Ven. P. D. Renaldi Dei gratia Senensis Episcopi (de qua licentia est publicum Instrumentum manu Alexandri Notarii) coram Martinuccio Martini, Nero Guiducci, Ceuno Vinucci, et Duro Bencivennis testibus præsent.

† Ego Joannes olim Guidonis Judex et Notarius..... signavi et scripsi: quod sic signatum et scriptum reperitur S. juxta 70.

INSTRUMENTUM XX

Anno, ut supra, die xxvii mensis Maii. Cunctis hanc paginam inspecturis appareat, quod Corbacijs filius Benedicti, de populo S. Joannis de Senis dicit juratus suo juramento: quod cum pateretur infirmitatem capitis, quæ appellatur paralytia, quæ durabat per duas dies et duas noctes, et hoc in quolibet mense erat semel, quæ duravit sibi per viginti annos. Qui Corbacijs cum semel pateretur horribiliter, nitantum quod quasi videretur extra seipsum; uxor sua nominavit sibi B. Ambrosium Senen. de Ordine FF. Prædic. et ipse Corbacijs junctis manibus statim cepit rogare B. Ambrosium de dicto Ordine de Senis, quod eum suis meritis Dominus Deus liberaret. Hoc facto, statim obdormivit leviter, et dum obdormiret, apparuit sibi beatissimus Ambrosius Sen. de Ordine prædicto, et signaculo Crucis munivit eum tribus vicibus, et statim surrexit et penitus liberatus est, feria tertia hebdomadæ a Pentecostes, in hora vespertina, sub dictis anno et Indictione. Et Meus Montani de populo S. Joannis, et Nardus Bartholomæi de populo S. Stephani de Senis, jurati coram Notario testes, quilibet eorum et cujuscumque eorum

juramento

xiii
Fatus
mortuus.

ad invocatio-
nem B.
Ambrosii.

E

multis præsen-
tibus revisci
23 Maii.

F

xxvi
20 Annorum
Paralyticus.

voto facto,

a
ab apparente
in somnis
Brevi unatur
27 Martii

Mulier ex
læsa
graviter.

a

b

B

post votum
subito
convalescit 11
Maii.

xii
Periculorum
mortis in
puture
apostema.

C

Janari
imperiali
uxor 15 Maii.

EX PUBLICIS INSTRUMENTIS.

A juramenta testati sunt et testantur de dicta infirmitate predicti Corbacci, verumque esse et ipsum oecupa um de dicta infirmitate vidisse, et ut superius dictum est, de dicta infirmitate ratificantes approbaverunt. Actum Senis in ecclesia FF. Predicatorum coram Vanni Fini de populo S. Peregrini, et Andrea Capponis de populo S. Donati, et Ghino Bandi de populo S. Petri de Scalas, et b Figlo Orlandini de populo S. Martini; et Ceccho quodam Turagli de populo S. Vigili, et Leonardo Leonardi de populo S. Antonii de Senis, et pluribus aliis testibus presentibus ad haec.

+ Ego Balione Ugolini Judex ordinarius et Notarius supradictae examinationi et juramenti, ut dictum est, interfuit, et ea de mandato mihi facto a Fratribus Juneta et Alexandro de Ordine FF. Predicatorum, potestatem [habentibus] ad praedictam examinationem et dicta et narrationes audientias a Ven. Patre D. Renaldo Dei gratia Episcopo Senensi, cum aliis specialiter (ut constat Instrumento publico manu Alexandri Clerici, Notarii Rectoris ecclesiae S. Petri) inscriptis et in hanc publicam juris formam redigi rogatus.

a Julius Itatire reddid Pasqua Rosado. Nempse omnes majores fratitutes Vascata vocant Itali, sed cum addito Resurreccionis etc. Cur autem Pretecostem toscorum cognovissent? Quia, inquam, Academiam vocabularum, incurrere solet in tempore rorarii. b An pro Figliglo, ut per apharesim sit diminutivum nominis Italici.

INSTRUMENTUM XXI

In nom.... Bonae rei etc. Hinc est quod, cum Nuttus filius Joannis, et D. Beecha ejus soror, cives Senenses accedentes ad ecclesiam et locum FF. Praedictae de Senis, ubi sepultum est corpus B. Ambrosii, Fratris de dicto Ordine, comparerent coram religiosis et honestis viris Fratribus Juneta et Gregorio dicti Ordinis, Vicariis Vener. Patris Renaldi.... juraverunt ad sancta Dei Evangelia, facto libro; quod cum ipsa D. Beecha esset gravata, et pateretur continuam febrem et passus fuisset per septem dies, ipsi voverunt D. Beecham B. Ambrosio, quod, si liberaretur meritis ipsius S. Ambrosii usque diem Dominicum proximum tunc sepouentem, quilibet eorum offerret unum cererum super altare ejusdem S. Ambrosii. Quo voti facto, nocte sequente ipse S. Ambrosius apparuit dictae D. Beechae totus splendidus, et stetit cum ea, quasi per totam noctem, ea non dormiente, sed vigilante. Et die Dominico proximo sequente, in quo erat terminus voti, terminavit de aegritudine memorata; et inde statim liberata fuit, et nunquam postea rediit dictam malum; et dictum votum factum fuit ab eis die Veneris XXX Maii post vespere, quasi de sero, in anno Domini MCCCXXXVII, Indictione xv. Et praedicta vera esse testificata est D. Contessa, uxor Nuti praedicti suo similiter praestato juramento. Actum.... coram Guccio Gucciardi Mno Offreduecchi, Francisco Picoledomineo, et Leonardo Leonardi testibus presentibus.

+ Ego Jacobus Notarius filius Diecidia.... die xi Junii interfui....

INSTRUMENTUM XXII

A nno, ut supra. Cunctis.... appareat, quod Tophanus quondam Orlandi de Selvobonibus, de civitate Senensi, de populo S. Andreae, dicit et asseruit coram Notario et testibus infrascriptis, quod filius suus, nomine Landuceus, de aetate quasi duorum annorum, cum ipse filius suus sanis corpore, die Lunae secunda mensis Junii in hora meridiana, incurrit in ubi tamen infirmitatem, quod vihebatur quodammodo mortuus; et a pluribus personis judicabatur in brevi tempore et hora ipse puer moriturus, D et derelictus erat dictus puer a patre et matre. Haec infirmitas duravit et stetit supra dictum puerum, a dicta hora meridiana usque ad diem Martis proxime sequentem per totam diem dictam. Quem Landuceum filium dieti Tophani, videns dictus Tophanus pater dicti pueri in dicta infirmitate languentem, ut dictum est, puro corde vovit eundem filium suum B. Ambrosio de Senis de Ordine FF. Praedictae ejusdem civitatis, et posuit super eum de panno tunicae dicti S. Ambrosii dieti Ordinis, et pulvere sepulturae dicti S. Ambrosii dedit bibere dicto puero filio suo eum vino. Qui puer statim, facto voto, et bibito dicto pulvere, meritis B. Ambrosii Sen. penitus liberatus est de dicta infirmitate, ut dictum est. Eodem anno et Indictione die iv, mensis Junii, dictus Tophanus corporaliter libro tacto, dixit verum esse. Testes ad hoc D. Nera uxor Crescentii, Donna Bella mater pueri praedicti, et Minus Ser-Orlandi de populo S. Andreae, et Minna uxor Miscotti de populo S. Stephani a bajula pueri praedicti jurarunt, ut dictum est, eorum vel earum juramento affirmaverunt, uti superius continetur. Actum Senis in ecclesia dictorum Fratrum coram Leonardo Leonardi de populo Antonii, Andrea Casponis de populo S. Joannis, Chezzo Ugolini, de populo S. Joannis, et Tura Accursi de populo S. Stephani, et Chere filio Leonardi de populo S. Andreae testibus presentibus ad haec vocatis.

batur in brevi tempore et hora ipse puer moriturus, D et derelictus erat dictus puer a patre et matre. Haec infirmitas duravit et stetit supra dictum puerum, a dicta hora meridiana usque ad diem Martis proxime sequentem per totam diem dictam. Quem Landuceum filium dieti Tophani, videns dictus Tophanus pater dicti pueri in dicta infirmitate languentem, ut dictum est, puro corde vovit eundem filium suum B. Ambrosio de Senis de Ordine FF. Praedictae ejusdem civitatis, et posuit super eum de panno tunicae dicti S. Ambrosii dieti Ordinis, et pulvere sepulturae dicti S. Ambrosii dedit bibere dicto puero filio suo eum vino. Qui puer statim, facto voto, et bibito dicto pulvere, meritis B. Ambrosii Sen. penitus liberatus est de dicta infirmitate, ut dictum est. Eodem anno et Indictione die iv, mensis Junii, dictus Tophanus corporaliter libro tacto, dixit verum esse. Testes ad hoc D. Nera uxor Crescentii, Donna Bella mater pueri praedicti, et Minus Ser-Orlandi de populo S. Andreae, et Minna uxor Miscotti de populo S. Stephani a bajula pueri praedicti jurarunt, ut dictum est, eorum vel earum juramento affirmaverunt, uti superius continetur. Actum Senis in ecclesia dictorum Fratrum coram Leonardo Leonardi de populo Antonii, Andrea Casponis de populo S. Joannis, Chezzo Ugolini, de populo S. Joannis, et Tura Accursi de populo S. Stephani, et Chere filio Leonardi de populo S. Andreae testibus presentibus ad haec vocatis.

+ Ego Balione Ugolini Judex Ord. et Not. praedictis Sacramentis, et dietis omnibus interfui, et de mandato Fr. Junetae dicti Ordinis Prioris ad hoc audiendum a Vener. D. Renaldo....

a Ad est, patrice: haec enim Italis balla dicitur: non tamen a bajulando, ut videtur hic Notarius existimasse: sed ab eadem origine, unde vox eadem balla mandato arceum tutelam significat papillarum, itemque Praetorium in plebe dignitatem, scilicet ab eadem Franci baller tradere, committere.

INSTRUMENTUM XXIII

In nom..... Appareat omnibus evidenter, quod in praesentia mei Notarii, et testium infrascript. Albizus filius Combiselli de populo S. Stephani, dixit, quod cum ipse haberet unum filium suum Vannucium nomine aetate sedecim mensium, febris et lumbicorum molestia ipsum cepit acriter cruciare, adeo ut seipitis oculis, quasi mortuus videretur. Eoque sic stante per septem dierum spatium, potum et cibum non valebat assumere, nec de lecto surgere, desuper et de subitus omni dejecto cibario seu potu, quod dabatur eidem. Cumque pater eum videret in hoc cruciati existere, sperabat de morte ipsius potius quam de vita, se illum sepulchrum existimans die Dominica proxime sequenti. Cum autem beati Patris S. Ambrosii de Ordine Predicatorum divino recordaretur instinctu, die Sabati proxima diei Dominicae supradictae, ipsum vovit fideliter dieti Patri. Et statim facto voto, emissis vermiculis, ab ipsa febris et omni alio ipsius premente corpusculum, est plenae redditus sanitati. Quae omnia supradictus pater suus in praesentia mei.... juravit et asseruit vera esse, ut supra continentur. In anno Domini MCCCXXXVII, Indictione xv, die xi mensis Junii. Coram Flanasco Picoledomineo, Nuceto Orlandi, Baldo Mancini, et Mno Diecidia Notario de civitate Senensi, testibus presentibus rogatis et vocatis ad haec. Actum Senis in ecclesia FF. Predicatorum.

+ Ego Angelus Notarius filius Tomagini, qui vocor Ghezzus....

INSTRUMENTUM XXIV

In nom.... Bonae rei etc. Hinc est, quod Tura, filius

xiv Continua 7 dierum. febre periclitanti,

idem Beatus oppores 31 Maii

et 1 Junii eam sanat.

xv Infirmus periclitans

a parentibus depositus,

epoto sepulchri pulvere convalescit 3 Junii.

a

E

Bajula nutrix

xvi Anna febris mortuus,

F

ex paterno 1. 10 sumatur 7 Junii.

xix
Mense eodem
in flatum
genu.

A filius Garandini, de populo S. Matthæi, civis Senensis, constitutus in præsentia religiosorum viro-
rum FF. Alexandri et Gregorii..... Vicariorum
Vener. P. D. Renaldi. ... ad sancta Dei Evangelia
corporaliter tacto libro juravit, quod cum ipse Tura
inflationem et dolorem haberet in genu, quod ipsum
extendere nullo modo poterat nec flectere, nec ju-
vari poterat auxilio vel consilio medicorum, et præ-
dicta sibi durasset per hebdomadas quatuor, ha-
bens fidem in Beato S. Ambrosio supradicto, ad
ejus sepulturam accessit cum omni reverentia et
honore quo potuit. Et facta ad dictum S. Ambrosium
voto, statim omni mora cessante a dicta infirmitate
evasit, et subito liberatus est. Et prædicta fuisse
asseruit de mense Junii præsentis, anno Domini
mclxxxvii Indict. xv. Facta fuerunt dictum instru-
mentum et assertio a dicto Tura in ecclesia FF.
Prædic. Senen. coram me Notario et Bernardo Ho-
mi Notario, Mico Orlandi et Nardo Peret testibus
presentibus in anno, ut supra die xxix mensis Junii;
postquam in eodem instanti Johannes Ventura, de
populo Mantionis juravit ad sancta Dei Evangelia
corporaliter tacto libro, quod ipse vidit dictum Tu-
ram de dicta infirmitate gravatum, et cum eo ivit
occasione prædicta ad medicum; die dicta et coram
dictis testibus sic juravit...

per votum
adeundi
sepulchri
delumescit.

a

[-] Ego Arnolphinus Notarius dictus Sozzo olim Melanensis.

a Integre legendum esse Joachimum fidentius quis asserat :
quum quod præcedens abbreviatio, prima littera male scripta
aut transcripta, debeat legi Piccolomini.

xviii
Ex alto
delapsus puer

INSTRUMENTUM XXV

Anno, ut supra, die xxviii Junii. Appareat omni-
bus evidenter, quod D Bianca Lugli, uxor Alexii
de populo S. Christophori a porta.... in præsentia
mei Not. et testium infrascript. juravit, quod hodie
die Sabbathi Gheranduceus, filius sui D. Blanche
et dicti Alexii viri sui, ætatis trium annorum parum
plus, cecidit de uno a ballatoria suæ domus, altitu-
dinis septem brachiorum, in una fenestra ligni ita
fortiter, quod dicitur puer erat quasi mortuus, et b
refrelavit. Et dicta D. Bianca, et D. Joanna olim
Fontis voverunt dictum puerum Gheranduceum S.
Ambrosio de Ordine FF. Prædic. quod si Deus li-
beraret dictum puerum propter merita S. Ambrosii
dicti, quod sportabant ad sepulturam suam unam
c manam: Et facta voto statim dictus puer rediit
in se. D. Episcopus Sen. dedit licentiam.... Actum....
Meo Boninsegnae, Adveduto Paganelli, et
Presbytero Albizzo de Certaldo testibus præsent.

a

b

voto facto
revivuit vixit
23 Junii

c

+ Ego Jacobus Not. quondam Rustichi...

Ballatorum

a Merianum seu Apyrus, ad decanbulandi seu spectandi com-
moditatem extra adspicuum parietes in platos hortense pro-
siturus : unde a ballare saltando formatum nomen quæ dicitur
ballatorum. Recupereis pro eo semper solarium scribit : sed
minus proprie cum solarium intelligantur esse ferrè in summis
ardibus, certe septem vnius altiora. b Id est frigidus effectus
est ut solent mortui : a freddo frigidus. — c Alibi citati Academi-
turi mano, pro manere et oblatione, agnoscunt inter Etrusca
vocabula.

Jurati testes
declariant

INSTRUMENTUM XXVI

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti Amen.
Anno ejusdem ab Incarnatione mclxxxvii, Indictio-
ne xv, die vii Idus Julii. Omnibus.... pateat eviden-
ter, quod in præsentia Fr. Gregorii de Incontris a
et alterius Fr. Gregorii de Brolio de Conventu FF.
Prædicat. de Campo-regio civitatis Senen. Vicario-
rum Ven. Patris et Domini Renaldi divina inspira-
tione Senen. Episcopi, et mei Petri Judicis et No-
tarii et testium subscript. D. Angela, filia quondam
Arrighi Manassei, uxor Suzzi Gualandi, de Senis et
populo S. Donat, genitrix infanti subscripti ex die-

to Suzzo marito suo suscepti; et D. Gratiola, filia
quondam ejusdem Arrighi, conjux Ranerii Albertini
de Senis ex populo supradicto; et D. Ciocu, uxor
Renaldi de Senis, ex populo S. Christophori, nu-
trix infantis infrascripti; similiter concordæ et quæ-
libet earum singulariter; sponte, singulariter, et
corporaliter tacto libro ad sancta Dei Evangelia ju-
raverunt, asserendo, quod ipsa D. Angela habebat
filium suum infantem parvulum, ætatis trium men-
sium, nomine Ambrosium, qui fortiter quotidie fe-
bribus gravabatur per quinque dies, intantum quod
uberâ nutricis dicitæ, velut alias, fugere illatenus
non valebat. Sed ultima die sue infirmitatis, scilicet
quinta Julii præsentis, ita frigeffectus est et omni
calore privatus, quod membra ejus omnia insensi-
bilia remanserunt. Quare supradicta Domina Angela,
mater dicti infantis, vocata fuit tunc ex parte D.
Ciocæ, prædictæ nutricis suæ, quod veniret ad di-
lectum filium suum, quia idem filius suus moreret-
tur. Quæ cum immeliate pervenisset ad dictum
filium suum, et inveniret et videret eum suo judicio
mortuum, nec non judicio prædictarum D. Gratio-
læ, ejus infantis matertere et D. Ciocæ nutricis
ejus, signavit eum mortuum cum candela benedicta :

D
EX PUBLICIS
INSTRUMENTIS.
194 mensem
vixit streu
mortuum
3 Julu

voto per
matrem et
adsantes facto,

E

exclamando devote alta voce, presentibus, audien-
tibus, et videntibus D. Benvenna uxore Ventura,
et D. Sapa uxore Martinelli, et D. Ciocæ nutricis
Restauri et D. Nercha uxore Nerii et aliis pluribus
presentibus; recommendando eundem filium suum
mortuum cum multa devotione B. Ambrosio Sen.
de Ordine FF. Prædic. quod si eundem filium vi-
tæ pristinae restituere dignaretur, ad honorem Dei
et B. Ambrosii supradicti unam imaginem ceream
dicti Ambrosii sepulture offerret, et b canisiam ejus-
dem filii sui ad ipsius B. Ambrosii sepulcrum dimit-
teret. Et hoc idem considerantes supradicta nutrix
et matertera infantis prædicti mortui, et sanctorum
meritorum supradicti B. Ambrosii recordantes, vo-
verunt devote similes imagines supradictæ sepulcro
deportare et offerre illidem easdem imagines, si vi-
tæ pristinae eum infantem jam mortuum restituere
dignaretur B. Ambrosius supradictus. Quibus votis
sic devote peractis, statim mortuus infans prædictus
revixit, et cepit sugere et plenarie liberari; et ob
hoc dictum puerulum vivum et tres imagines cereas
cum ejus interula ad sepulcrum dictum præfata ma-
ter, nutrix et matertera presentialiter deportarunt.
Actum Senis in ecel..... coram Fr. Paulo et Fr.
Joanne de Ordine S. Augustini et Presbytero An-
drea Rectore Ecclesiæ S. Mariæ de Stagia e Vulter-
rana diocesis, et Insegna Ventura, Nerio Joannis,
Gabriele Leonardi, Bentivoglio Bonifacii, et Goro
Gregorini et aliis pluribus testibus presentibus.

de avatell-
bas ad Beati
sepulchrum
portandis.
b

revixit.

F

c

+ Ego Petrus Judex et Notarius olim Magistri
Petri filius.....

a Cum alibi plerumque solum Fr. Gregorii nomen reperitur :
dubium non est uter horum intelligi debeat. — b Italia, Hispania,
Gallia communis vox pro Indurio : egyptum a canna lecto
alibi dedimus : quæ scilicet ceteræ præter hanc vocis esse sunt
aut ab us qui cubitum concedunt. — c Anno 1592 a Clemente
viii, Collesensem Episcopatum instituisse, eadem attributa per
bullam, quam habes tomo 3 Italia Sacra Cighetti

INSTRUMENTUM XXVII

In nomine Domini. Amen. Anno Domini mcccxxvi,
Indictione i, tempore Sanctissimi Patris et Domini
D. Joannis Papæ xxi, die Mercurii, quarto mensis
Januarii. Ad honorem et reverentiam Omnipotentis
Dei, et Beatissime Virginis Mariæ Matris ejus, et
Beatorum Apostolorum Petri et Pauli, et B. Ambro-
sii, ob ejus reverentiam præsens instrumentum per
me infrascriptum Notarium conficitur publicandum.
Existens Petrus Joannis Durantis de castro a Bul-
seni in ecclesia B. Mariæ Virginis loci FF. Mino-
rum

Int ent Petrus
quidam
testis r an,
1318

a

Arum de Bulseno Urbevetanae diocesis, ex certa scientia et in verbo veritatis dixit, asseruit, et confessus fuit, quod illo anno, quo S. Ambrosius de Ordine FF. Prædicat. B. Dominici Confessoris decessit in civitate Senarum, dictus Petrus noctis tempore eundo et ambulando in domo et per domum suae habitationis, posita in castro Bulseni in *b* contrata *c* Parionis juxta suos confines, percussit crus suum dextrum in quoddam *d* spitum de ferro: ex qua percussione fuit dictum crus perforatum ab uno latere usque ad aliud, ex qua percussione et perforatione multus sanguis exiit de crure prædicto, et dolor maximus inde insurrexit et crevit, ita quod dictus Petrus consistebat maxima anxietate et multiplici dolore oppressus. Et tunc, quia dicti doloris et anxietatis erat impatiens et sustinere non poterat, ad ejus vocem et clamorem occurrit nobilis mulier D. Viridis, uxor quondam Humberti, hospes caritativa dictorum Fratrum S. Dominici, dicens: O Petre, recomenda te Deo et illi sancto viro Fr. Ambrosio de Ordine Fratrum Prædicatorum, qui nunc mortuus est Senis, ut te liberet a tanta anxietate et dolore, et a dicta percussione et perforatione: cum dictus sanctus vir virtute dicti nostri Domini Jesu Christi multa miracula fecit et facit. Qui Petrus tunc de dictis verbis non curavit, ratione nimii doloris et anxietatis quibus detinebatur; sed fortiter se dolere et molestabatur clamando et *e* gridando Cui clamori currit Ungolinus Rainerii Barradini de Bulseno, ejus vicinus, qui tunc mortuus est: quem Ungolinus dictus Petrus rogavit, ut extraheret dictum spitum de dicto ejus crure, de quo crure continuo sanguis emanabat non modicus. Qui Ungolinus precibus dicti Petri posuit pedes suos ad dictum crus, et cum ambulus manibus cepit dictum spitum cum magna vi, et per temporis spatium extraxit dictum spitum sanguinolentum de dicto crure. Quo spito extracto, fecit haberi *f* de *f* clara ovi, et ipsam posuit super dictam percussorem et perforationem ex ambobus lateribus. Et procedente nocte ratione dicta clara dolor non cessabat, imo valde et periculose exercebat et augmentabatur, ita quod dictus Petrus requiescere non valebat, nec quietem habere poterat vel etiam invenire, clamando alta voce, Occurrite: quia morior. Et tunc in tam periculoso et anxio et gravissimo dolore et periculo consistens, recordatus exitit verborum supradictorum, quia dicta Domina sibi dixerat et statim sine aliquo intervallo, cum magna et maxima cordis et animi affectione et devotione, supplicavit piis precibus et oculis lacrymosis supradicto B. Ambrosio, ut ipsum Petrum a tanto dolore, et ineffabili anxietate et perforatione, quibus detinebatur oppressus, et a vulnere inde sœvito per divinam potentiam sanaret et liberaret in totum, et ipse evadere a tanto gravissimo et molesto periculo. Quibus precibus per dictum Petrum sic pie et devote ac affectuose porrectis et factis, illico et in ipso actu se tenente, omni temporis intervallo cessante, nocte prædicta dictus Petrus, gratia dicti sancti viri B. Ambrosii, per ejus sanctitatem divina potentia a prædictis omnibus et singulis supradictis extitit totaliter sanatus, ita quod nullum signum ibi remansit nec videri donecquis potuit. Que autem omnia et singula supradicta prædictus Petrus juravit ad sancta Dei Evangelia, corporaliter tactis sacrosanctis Scripturis, vera esse et tunc fuisse sicut supra narratur et exprimitur et declaratur de verba ad verbum. Et insuper in eadem contextu Nobilis Nerius, quondam B. Rainerii de Bulseno, dixit, asseruit et confessus fuit ex certa scientia, quod tunc et dicta nocte quando contigerunt prædicta dicto Petro, oculata fide vidit spitum in dicto crure dicti Petri, et sanguinem emanare

exinde, et mane sequenti vidit dictum crus sanatum **D** et liberatum, in quo non apparebat nec poterat videri aliquod vulnus fuisse de cetero in dicto crure. Quæ omnia et singula supradicta prædictus Nerius juravit ad sancta Dei Evangelia, corporaliter tactis sacrosanctis Scripturis, vera esse sicut supra dixit et declaravit de verbo ad verbum. Dixit etiam Petrus prædictus, asseruit et affirmavit in verbo veritatis et suo proposito juramento, quod de omnibus et singulis supradictis, quæ dictus Petrus supra dixit, declaravit et expressit. Philippus Ungulinus de S. Christina Notarius defunctus rogatus fuit tunc temporis per dictum Petrum facere et conficere exinde publicum instrumentum, cum attestationibus Umberti Ser-Benencasa et Ungolini Rainerii et D. Viridis, qui tunc vivebant et viderunt, et senserunt omnia et singula supradicta, et aliorum plurium testium consilium prædictis: quod instrumentum perditum est. ita quod haberi non potest, nec invenitur ad *g* prothocollum remissum per dictum Philippum Notarium. Acta sunt hæc Bulseni in dicta Ecclesia S. Marie loci Fratrum Minorum prædicatorum, presentibus et intelligentibus Dominis, Simone Præposito Ecclesie S. Christinae de Bulseno, Vicario Venerabilis Patris *h* Gractonis Episcopi Urbevetani, Idibrandino Priore ecclesia S. Joannis Insule i Bessentino Urbevetanae diocesis; Religiosis viris Fr. Philippo Guardiano dicti loci S. Marie, Fr. Petro de Urbe-vetere de Ordine dictorum Fratrum Minorum; Fratribus Francisco Berradini et Joanne Matthæi de Ordine Fratrum Prædicatorum de Urbe-vetere; Fr. Lando Bollini de Bulseno de Orline *k* Continentium; D. Monaldo Doctore; Magistro Berradino Raineri Medico, et Vanantio D. Gudonis, testibus ad hæc vocatis et rogatis per dictum Petrum.

Et ego Bartholomæus Angelus de Bulseno Notarius et Judex ordinarius constitutus auctoritate Almo Urbis Præfecti, prædictis interfui, et rogatus a dicto Petro scripsi et publicavi, signum meum prædictis proprium apponendo.

Signum prædicti Bartholomæi Notarii ordinarii.

EX PERICLIS INSTRUMENTIS:

b
c
d
sibi an. 1287
crui ferro
perforatum
dolenti,

suosum uti B.
Ambrosium
in carceli

cujus ille in
suo mo
cruciatu
recordatus

continuo
sonans sil.

Idem attestatur
oculati
testes;

sed instrumen-
tum tunc
confectum
perit

g
cui novum hoc
coram testibus
substituitur.

Contrata
Parloce
F
Spitium
Gridare
Clara ovi
Prothocollum

INSTRUMENTUM XXVIII

In nomine Domini. Amen. Anno etc. ut supra, die xiv mensis Maii. Accidit: quod tempore quo S. Ambrosius de Orline FF. Prædicatorum decessit in civitate Senensi, existens Cecchus, Magistri Angeli Philippi Notarii de Castro Bulseni Urbevetanae diocesis, in domo ipsius Magistri, posita in dicto Castro in regione medi burgi juxta suos confines; quaedam a tunc magna cecidit in caput ipsius Cecchi: ex qua

xxii
Atrus Bulseno
contracto
capite

a
caussa

A caussa caput ipsius Cecchi tunc extitit percussum, cum maxima abscissione puentranti usque ad cranium, cum discordatione et discoopertione cutis, cum carne inversa ad inferius, continue exinde sanguine emanante. Qui Cecchus, tamquam desperatus, relictus fuit quasi pro mortuo in domo prædicta, et superveniente gente in magna quantitate D. Bonadimane, uxor quondam Joannis Dominae Vone de dicto castro Bulseni, convicina dicti Cecchi, cepit dictum Cecchum et portavit ad domum ejus : et adveniente D. Viride, uxore quondam Umberti, hospitatricæ Fratrum Prædicatorum, amita dicti Cecchi, plorando de casu prædicto superveniente dicto Cecchio suo nepoti, vovit ipsum B. Ambrosio ; et facto voto, mane sequenti, dum medici ipsum videre voluerunt, b disligaverunt caput dicti Cecchi, et gratia dicti S. Ambrosii visum est medicis et aliis adstantibus, quod abscissio et plaga prædicta totaliter est sanata. Quæ autem omnia et singula supradicta Magister Angelus supradictus, pater ipsius Cecchi, et D. Bonadimane prædicta juraverunt ad sancta Dei Evangelia, corporaliter tactis Scripturis, vera esse et tunc fuisse, ut supra est narratum. Actum est hoc Bulseni in domo habitationis dictæ D. Bonadimane, præsentibus Nerio Stephi, Philippo Angeli Horatii, et Menalduto Petri Martini, testibus ad hæc vocatis et rogatis.

Et ego Bartholomæus Angeli, ut supra.

a Vas ligneum, dotum, vide dicta ad revelationes s. Franciscæ Romanæ 9 Martii. — b Ita Thomas Walsinghamus divestire dicit : ita alia hujus generis plura facta et usitata ab aliis, quæ vide apud Jo. Gerardum Vossium lib. 4 de ritus sermonis cap. 6.

SUMMARIUM VIRTUTUM ET MIRACULA,

Edita a Fr. Recupero Aretino. Filio Conv. S. Dominici de Senis.

Ex MS. ejusdem Conventus.

PROLOGUS NOSTER

Auctorem hujus collectionis e quatuor Compilatoribus unum esse, eundemque qui in titulo ante Acta priora vocatur Recuperatus de Petra-mala Aretinus, Julius Sausedomus censuit : patria certe eadem est, neque nomen utriusque diversum esse videtur, nisi sola ex vulgi usu contractione : faveat etiam num. 48 ubi Recuperus hic, sive Recuperatus ait se, qui in morte abfuerat post plures demum menses Senas advenisse : quod in Compilatores quadrare, conati sumus in prolegomenis demonstrare. Videntur autem tria vel quatuor prima capita in aliquo Beati anniversario proximis fortassis a morte annis, per modum penevyræ recitata, cum pauculis aliquibus post mortem miraculis, ut merito Julius sermonis titulum ei dedit : manifestum enim est ex tota deductione quod auctor non historiam rita, sed virtutum documenta proponere intendens, et popularem erga Beatum inflammare devotionem, pro themate accepit hunc ex cap. 2 Estheris versum : Fons parvus crevit in fluvium maximum, et in aquas plurimas redundavit : lux et sol ortus est. Super quæ verba cum aliquantulum disseruisset in Prologo (quem dolemus desiderari, et Frenetis ubi idem scriptum in monasterio SS. Joannis et Pauli servari scribit Julius, etiam deesse facta inquisitione cognovimus) aggressus est singillatim singula explicare et applicare, ut hic factum videlicet, nulla usquam illata mentione epistola, qui optime patris et socii carissimi obitum lauzit Ahlobrandinus sive Idobrandinus de Paparonis ex Compilatoribus unus : quam tamen num. 36 habes, ut superius (utique in prologo) promissam.

Videns deinde Recuperus, quod, multiplicatis B. Ambrosii miraculis, devoti ejus plenorem illorum notitiam possent requirere : post annum MCCCXVIII, quo signata

Martii T. III.

sunt instrumenta num. 86 et 87 citata, prædicto sermone quæcumque putavit digniora subleavit ; partim ex commentariis eorum, quos pro examinandis favoribus miraculo et virtuti B. Ambrosii adscriptis, Commissarius instituerat Episcopus Senensis ; partim ex instrumentis, eodem facultatem dante, in forma juris rite consignatis : quæ sicut a nobis sunt superius ex Julio prolata, sic citat accurate singula Recuperus præter decem, quæ ipsa tamen vidisse omnia censeri potest, cum miracula tis testata nihilominus referat, solis quatuor exceptis et prorsus prætermisissis. Quod cum faciat et inter ducenta ac plura miracula, præter ea de quibus instrumenta habemus, non nisi unicum velut authentice publicatum proferat num. 74 (cui alterum ex Italica quatuor Compilatorum versione prolatum a Julio, addimus in appendice num. 263) apparet dicta instrumenta non tam negligenter fuisse asservita, quam sibi persuasit Julius ex puerilis memorie vitio, solitæ in provectori ætate omnia, quæ parvis admirationi fuerunt, augere in immensum ; prorsusque arbitratur ea quæ adhuc latent vel perire, tunc temporis confecta et Julio adhuc puero monstrata, super numerum eorum quæ habemus pauca admodum esse.

MS. Sencense ex quo postremam hanc amplissimamque collectionem damus, pluribus distinguitur minoribus titulis ; quorum tres quatuorve simul in formam tituli unius majoris conjungimus, ut immutato capitulorum numero eorum partitio conformior fuit reliquo nostro operi. Ne tamen partitionis antiquæ proterus obliterarentur judicia, conoti sumus in formandis titulis ipsa autographi verba servare : quibus in singula membra divisus, facile agnoscat lector quæ et quot veteris divisionis partes singulis capitulis nostris respondent : quare ne hic quidem, ea ex more, alias nobis usitato, permittimus.

CAPUT I.

De origine, puritate, humilitate, et sapientia B. Ambrosii.

Habuit hic venerabilis vir in civitate Senensi, Provinciae Tusciæ, ex clara militari stirpe Sausedomiorum originem : cujus pater Dominus Bonatacca nuncupatus est, miles honoratus et clarus. Obscura tamen hic vir Dei Ambrosius membrorum dispositione corporis ortus est, ut ejus futura claritas ex mirabili mutatione mirabilior et gratiosior apparet : hærebant enim sic brachia lateribus et erura tibiis, quod eis libere uti non posset : quibus sic reddebatur deformis, futurus spectabilis, quod (sicut a fide dignis et ei conjunctis audivi) cum quidam peregrinus ex insperato superveniret ad ostium mulieris hunc puerum bajulantis, illa præ verecundia hunc, ne videretur abscondit. Cui ille, vel divinitus missus vel divinitus inspiratus, dixit : Ne abscondas hunc puerum, qui lumen hujus civitatis futurus est. Qui postmodum cum a appolliatoris quibusdam adductus ad ecclesiam et Reliquias B. Maræ Magdalene, ubi Fratres Prædicatores tunc morabantur, merito ipsius Apostolorum Apostolæ, tempore suo futurus Apostolus, plenam incolunitatem et membrorum consecutus est libertatem.

2 Quia vero puritatem hausit b fons iste de puritatis fonte, qui in purissimo Altaris sacrificio continetur, in quo purissimus levaturus erat ad Deum manus, hoc in puerilibus puris actibus præsignabat. Nam aliis pueris de terra facientibus castra, aliis furnos vel foveas, ut in ludis eorum fieri solet : iste altaria suo modulo construebat. qui postmodum altaris sanctissimæ oblationis acutissimus declarator, et miro studio reverentissimus extitit immolator. Sed quia in malevolam animam non introiit sapientia : sic cor suum ab omnia malitiâ immune servavit et

27 purum

D Vide et edavit omnia fere instrumenta præcedentia

ut non nisi pauca videantur perisse.

E

Nobilitate natus,

sed deformiter contractus,

prædictur lumen patris futurus

a

et sanatur.

b Arduis struendis puer detectatur,

et sapientia proficit.

per votum sanatus paullo post mortem Beati

5

de e restatur an. 1318.

B

Auctor a Recuperato de Perramala forte non alienus

C

verimoni de circibus pr huius prologum qui ne videtur.

ACCT FR
RECCPERO

A purum, ut dignum sapientia habitaculum supra multos coetaneos suos mire proficeret in sapientie disciplina: ita quod fervore sapientie etiam infra annos pubertatis accensus, ad scholas sapientie, id est ad Prædicatorum Ordinem in ipsis annis teneris. Dei dispensante spiritu, convolavit. In quo usque ad finem vite virginitatis servavit munditiam illibatam, prout Fratres fide dignos et reverendus viros, eidem jam Fratri Ambrosio præcipua familiaritate ac confessione junctos, audivi firmiter asserentes: cujus nunquam contrarium vel per levia indicia est auditum. Sic namque virtutem castitatis inluerat, ut omnem mulierem expavesceret propinquantem: quod proprium esse Virginium sanctus Præsul testatur Ambrosius: nec enim manuum nudam, ut moris est patrie, sibi osculari permettebat a muliere, earumque raro colloquia admittebat, et sapius fugiebat.

Admissus in
ordinem virgo
perceperat;

Lib. 2 In
Lucam

mire simplex

Prov 14. 13

prudentissimus
lumen:

c

B
frugalis idem

et temperans

ac jejunitis
adductus.

Non humili-
mus: et sume
contemptor,

scientiam
tamen
egregiam
comparat.

3 Admiranda ejus puritati attestabatur mira simplicitas: quia enim, secundum illud Proverbiorum, Innocens credit omni verbo, potius incredibilia quam aliquid mentiri posse credebatur. Nam aliquando leporem in arbore nidificasse, hominem ovum e evomisse, marmora pluvia ladi posse, ut audivit, credidit: prorsus fraudium, quæ circa mundi illecebras et vaniloquia committi consueverunt, sicut ipsius vanitatis et illecebras inexpertus. Miro tamen modo in consiliis tante erat prudentia atque efficacis facundia, ut ad assentiendum sibi intellectus pene cogere singularum. Corpus in assiduis laboribus contemplationis ac doctrinae positum cibis grossioribus sustentabat, delicata vitans, utilia quærens: ita quod etiam radices anarus, dum utiles astimabat, absque horrore aliquo assumebat. Excessum cibi et potus ut venenum metuebat, exhortationi vero ad plus sumendum indignabatur, et tunc cibum, quasi metuens fragilitati corporis, abigebat et jubebat citius absorberi. Si quando vero ad castigationem corporis vel conservationem suæ adberissime vite nitens assimabat, pro nihilo ducebat per diem et saepe amplius jejunare: in nullam tamen debite valetudinis corporis detrimentum, ut sic simul valetudo ne munditia mentis ac corporis servaretur.

4 Sed fons iste parvus dicitur, in sui scilicet rotatione: quia neque ambulavit in magnis neque in mirabilibus super se: quinimo licet ea in se habuerit, parva tamen de se atque humilia sentiebat. Uli enim ab his quorum intererat reputabatur magnificandus, tanquam parvum et indignum se subtraheret: ubi tamen sperabat necessarium, magnitudinem a Dei notitia et virtute profectam non respuebat. Eodem namque humilitate, tanquam prudenter æstimans, promotionem vere magnitudinis appetebat, magnificationem vero hominum respuebat. Post sufficientem ergo auditionem Artium, ad fontem Theologiae ac physice F. Albertum Teutonicum missus, avide ad studendum se contulit: ubi sic hausit abunde, quod paucis verbis explicari non potest, quare speciali capitulo reservandum est. Quam vero humilia de se senserit prosequamur.

Cetera affecta-
tionem
verborum

5 Cum propter ejus sanctitatis ac sapientie famam, a magno se honorare cupientibus peteretur, eorum honores et consortia non solum fugiebat, sed expavescere videbatur. Si quando cum eis eum loqui oportebat, in ejus verbis nihil fucatum, nihil existimabatur ad apparentiam tendens, nil artificiose coloratum; nisi prout, quasi naturaliter, sed revera divinitus concurrebat; ex quo quasi non sponte lepor mirabilis resultabat; et quicquid vel luhere (ut mire erat jucundus) cum Fratribus loqui copisset, sanctitudinem et devotionem, quæ ex humilitate provenit, sapiebat, et salubrem letitiam inducebat. Quos aliqua aura superbia perlari videbat, jocosus reprimebat inventionibus, cum tam sincera et facta

religiare
lepibus

alacritate, ut ei obstrictiores amici remanerent postmodum emendati: sic efficacem reprehensionem convertebat in jocum, ut sententia qua dicitur, Veritas odium parit, falleret quoad ipsum præcipue: quia quicquid dicebat ex omnimoda sinceritate procedere nosebatur, Si quando vero timeret se excessisse, aut alterum aliqua lite turbari adverteret, a quantumcumque parvo non dedignabatur veniam petere, satagens humiliter flagitare reconciliari fratri suo, quinimo et filio minimo, aliter ad sacrosanctam Altaris oblationem non accessisset.

D
aliquæ in ipsa
reprehensione
suavis,

et pacis
studiosissimus.

6 Vindictam reputabat idololatriæ scelus: quia quod soli Deo convenit, in se vindicando arripit sibi homo. Semel mihi dicenti quod poenitere de vindicta est difficillimum, mire indignatus est dicens: Quinimo solet quis dolere ad mortem, cum ei occurrit dicere aliquid vel ferere in vindictam: quod nisi in se verificari sensisset, tanta assertione non protulisset. Vidi quosdam apud plebem de sanctitate famosiores, quibuscum ad nullam tendebat apparentiam, propter multam insuper jocunditatem suam, qua propter quotidianos mentis labores, magis quam inexperti movebant, indigebat: hos tamen virtute, cui gratia reponitur, vincebat humilitatis. Cum enim essent in ejus comparatione statu humillimi, pluries eis deferebat quam illi ipsi: plus illorum timebaturbationem quam illi suam: plus eorum rusticianæ sanctitatis verba attollebat, quam illi ejus cæcho melle mellita verba: ex qua profundiori humilitate manifeste major ejus exaltatio apud Deum et homines, secundum promissionem Evangelii, est secuta.

Vindictæ
spiritum
oblatumatur:

virtus quoscumque
pios sibi
præferens

E

in humilitate
creavit

7 Pluries renuit prædicationes in Ordine: neque Fratres multum eum infestabant, volentes ejus lectione carere: cum non sustineatur in Ordine aliquem simul prædicationem habere et lectoriam. Semel tamen eo in Priorem electo et confirmato, et vix rogantibus ac genuflectentibus eum magna instantia Fratribus acceptato, omnino renuerunt Fratres alium habere Lectorem, et vix uno anno obtinuerunt alium non habere, et ideo sequenti anno eum potius Prioratu cedere passi sunt. In Prioratu tam humiliter se gessit, ut vix imponeret Fratri poenitentiam vel gravem obedientiam, quin per rationem se fieri debere ostenderet tam clare et placide, ut raro turbatio aut murmur aliquid sequeretur.

Prædicationes
defugit.

Prioratum
anno vix
uno gessit

8 Sed quod ad majorem emulniam humilitatis accessit, in civitate sua in Episcopum magna concordia est electus. Rogantibus vero et multipliciter persuadentibus cunctis civibus, tam clericis quam laicis, tam militibus quam dominibus, tam parvis pene quam magnis, constantia plurima recusavit. Aliquando Venerabilis Pater, Magister Ordinis Prædicatorum, sciens eminentiam et gratiositatem doctrinae ejus, voluit eum deputare in Romana curia pro Doctore, ubi proculdubio famam suam latius diffusisset, ex quo magne dignitatis gradus ei sperandus erat: sed defestans in se et in aliis Prædicationum pompas universaliter quievit. Quia vero, teste Salomone, ubi humilitas ubi sapientia, etsi non loci ambitione, ex hoc ipso tamen magis crevit, ad modum fluminis confluentibus rivis, divinarum aspirationum indulxione.

recusavit
sciens in
Episcopatum

F

et Doctoratum
Romanam.

9 Qui igitur Deus aqua sapientie salutaris potavit illum, crevit hic fons in fluvium maximum: propter excellentiam sapientie, præcipue in divine Scriptura declaratione, in Catholice fidei defensione, in terrene glorie despectione, et in mortalis vite instructione. In divinis enim Scripturis sic declarabat auctoris mentem, ac si ipse editor extitisset: sic supplebat quod apparebat inultum, sic ex eis emulcebat spiritualis refectiois dulcedinem, ut manifeste eodem quo auctor allatus spiritu appareret. Saepè inter familiaria verba cum Fratribus adducebat

Prov 11. 2

Esimus tu
deklarandi
scripturis.

bat

A bat verba sacrae Scripturae, de his disserens, et conferens cum eisdem. Aliquando vero aliquem Psalmum et totum quasi conferens, singulorum verborum connexionem mirabiliter exponere. Quid plura? sic Scripturas dilucidabat, ut in Psalmis Psalmista, in Prophetis Propheta, in Evangelii Evangelista, in Epistolis Apostolus, nec non in Philosophicis Philosophus videretur. Ad hoc autem utebatur atque utendum dicebat doctrina Philosophorum, ut argumenta, quae videntur ex ipsis contra ea quae sunt fidei firmitatem habere, ex iisdem retunderet; et ostenderet esse sophisticam, nec procedere ex naturalibus principiis vere intellectae Philosophiae: ut clavus clavo retundatur, ferrum ferro acutur, quin imo ferrum sophisticum elidatur. Verumtamen sic ea quae sunt fidei declarabat, ut vel fides naturale ingenium non excederet, vel intellectus raptus ad supernaturalia crederet.

philosophia profana in usum fidei vertenda.

mundi contemptu suadendo,

et moribus apte formandis

eloquentiam ejus non sunt auctus suscipere.

ipse vero pauca et saepe multa scripsit

10 Circa contemptum mundi praecipue ejus verba excellere: nam mundanorum deliciarum, ac gloriae vilitatem, turpitudinem et vanitatem, nec non et spicula luce claris ostendebat multiplicibus rationibus et exemplis. Cunctas enim pene revolutiones patriae, quaeque etiam in remotis partibus, suis multoque retroactis temporibus, acciderant, dum conferre oportebat cum laicis et eorum fragilitati condescendere, addiscebant; et memoriae, qua pollebat, commendabat propterea, quae plurima ex libris didicerat, et ea ad contemptum mundi locis congruis congruentissime adducebat. Sic componebat mores hominum, singulorum vitia arguebat, ut scire negotia, intentiones, et modos omnium videretur; et quaecumque fere naturaliter fiunt, quaecumque nautae, agricolae et quinque artifices faciunt, propriissime moribus hominum adaptabat, et ea saepe, sicut et Scripturarum gesta, moralizabat: quae nequaquam ab eo proferebantur, qualia a quibusdam, copiositate verborum sonorum et facundiam capere non valentibus, sed multum defectuose collecta sunt. Si enim una chorda deficiente in cytharamelodia corrumpitur, uno verbo in demonstratione mutato conclusio vacillat, quanto magis, multis subtractis atque mutatis verbis, orationis efficacia deficit ac tollitur pulchritudo? Habet etiam nescio quid latentis energiae, B. Hieronymo teste, actus viva vocis.

11 Pauca scripsit propter ineptitudinem manus ac scriptorum inopiam (aetam enim paupertatem, sicut professione, sic actu et habitu conservabat) magis autem propter parvam sanctae excellentiae reputationem: quae vero scripsit, propter eandem causam sic succincte et inerte, quasi propter verborum sonorum contemptum scripsit, ut nequaquam leporem suae eloquentiae et profunditatem suae sapientiae conservarent: sic ergo fons paritatis erexit in sapientiae fluvium maximum, quoad contemporaneos ei et nobis notos.

a Non meminerunt eorum prius acta: sed minus gestari fecerunt anticum infantem: certe puero suo contracto ante tertium vel quartum mensem fulera ejusmodi nequaquam adhiberi. — b Alludit ad themam, de qua supra. — c Int hoc aut simile quodpiam substituendum pro eo, quod est in eographo nostro, emisso: cum hoc nihil habeat admirabilitatis, nedum incredibilitatis.

CAPUT II.

De efficacia verbi, devotione et oratione

B. Ambrosii.

Verum hic fluvius de loco humili ad loca humilia in aquas plurimas redundavit, quae corda humilia fecunditate plurima impingebant, elata vero ad sui seu haustum seu refrigerium alliciebant [Et a refrigerium quidem percipere eos merito dixeris,] quorum aures dulcore verborum ejus demulcebantur;

mano cum audientium fructu.

illos pervenire ad haustum, quorum intellectus doctrina ejus irrigabatur; illos vero ad fecunditatem et fructum, quorum mores per hanc informabantur et affectus divino fervore accendebantur: quorum primi quamplurimi, secundi multi et magni viri, sed tertii soli Deo perfecte noti. Tanta enim gratia redundabat in verbis ejus, ut ad ejus scholas multi concurrerent edocendi, ex quibus multi Fratres conventuum Doctores electi sunt. Fuerunt autem scholae ejus in Romana provincia, post decessum admirandae memoriae Fr. b Thomae de Aquino, solenniores: quibus praefuit fere per e triginta annos in Ordine: et, ut factum est, ad solenniorem locum, si praebuisset assensum, non immerito processissent. Nam quanto sui in majori studio et majores audivi, tanto magis doctrina ejus intellectui meo, quoad utilia et intellectui recto conformia, complacebat: sed et plures discipulorum ejus similiter loquentes audivi: nam et aliqui, qui de ejus scholis ad studia nomine majora abcesserant, se poenitere rescripserunt.

13 Ad praedicationem vero vulgarem turmatim populi, in quibuscumque demoratus est civitatibus, confinebant tanta aviditate, ut se putaret felicem fore, qui posset sibi ad audiendum locum praecipere. Augmentavit autem praedicationem et ab eo provenit quod multo amplius quam retroactis temporibus aut aliis locis praedicetur: neque vel sic audientes satiari poterant pabulo verbi ejus. Subtilis autem quaestiones ad utilitatem animarum spectantes proponebat tam lucide, ut etiam rudibus pervia essent, et sic esse doctrina prudentium facilis appareat. Dicebat tamen in hoc esse laborem suum, pullum d pestare a grotis, id est, divinam sapientiam rudibus intellectibus perceptibilem facere, quae vitam aeternam elucidantibus se promittit.

14 Licet autem honorum laborum praedicatoris fructum solus, qui efficit, Deus noverit: hujusmodi tamen egregii praedicatoris fructum possumus evidentibus signis advertere. Nam in civitate sua Senensi, in qua degebat ut plurimum, evenerunt singulares spiritus Dei commotiones, et [institute sunt] congregationes bonorum virorum etiam laicorum: quorum quidam ordinantur ad laudes divinas, quae quotidie in locis religiosorum, praecipueque et primo in loco suorum Fratrum Praedicatorum, etiam a parvulis concinuntur: qui ad laudes hujusmodi ununtur mira devotione: [quod institutum] inde ad alias quasdam civitates delatum est. Alii [conveniunt] ad eleemosynas faciendas, quas mirabili fervore procurant et pauperibus largiuntur: alii vero ad disciplinas publicas per civitatem, licet velata facie, suis corporibus infligendas; inter quos magni viri et quondam famosi peccatores intercluduntur. Hi omnes et quamplures alii specialem sibi deligunt Directorem, et certis diebus congregantur, consulantur, accurantur, moneantur et corriguntur. Igitur praeter obstinatos usurarios, qui ibi sunt, pene cunctos videas actibus poenitentiae intendere, ac maguae, quoad multos, devotionis esse: quae omnia praefati Patris tempore vel incepta vel aucta sunt.

15 Ex hujusmodi autem devotionis commotione, quae per quosdam discipulos ejus, magnifice ei in praedicationis gratia succedentes, servata est secundum ejus ordinationem, videtur etiam processisse multiplex congregatio mulierum: quarum quaedam diversorum Ordinum habitum suscipiunt, obedientiae Fratrum eorumdem Ordinum sub religiosis et discretis constitutionibus se subjicientes: quaedam etiam conjugatae, harum fervore accensae, quibusdam piis ordinationibus se coarctant, quae viris in nullum sunt praedictum, et quantum eis tolerari potest ambitionem totaliter auferentes, honestiorem habitum induunt. Aliquamplures in pluribus praefata

D
ACCET. FR.
RECIPERO

legit per
annos 30:

b
c

praecipuum
congressum
concionandi
solitus,
E

d

parum
congregationum
auctoris
fit:

F

etiam inter
mulieres:

A ta civitatis piis locis se dedicaverunt obsequio pauperum et egrotantium foeminarum. Ex quibus omnibus apparet doctrinam prefati Patris fructus gloriosus, magnificus et sublimis.

16 Tante insuper efficaciae erant verba ejus, ut plures, dum praedicaret, in extasim raperentur, et ex devotione aliquando fortius exclamarent. Ex quo quidam nominatè sanctitatis et vir prae verecundia praedicationem ejus (non consulte forsitan) declinabat. Ad ostensionem insuper efficaciae verbi ejus non arbitrator praetereundum, quod in quodam potenter effecit afflicto Fratre. Habuerat enim dictus Frater quatuor germanos fratres, quorum unus f... duo alii laqueo interfecti sunt, quartus vero, quasi amens discessit profugus ad ignota loca : quae omnia incognita dicto Fratri, ne ab alio proderentur incaute, discretiori modo pandenda erant. Assumpsit ergo cum ad se hic Pater, sique ad mundi contemptum abstraxit animum ejus, sic induxit ad divina voluntatis in judiciis suis conformitatem, sic divinis verbis declaravit cor ejus, et tam leniter vulnus doloris ei patiens induxit dum patefecit ; quod nec lacrymam, sed vix suspirium parvum emisit ; sique innotam faciem tenuit, ut omnes mirarentur Fratris constantiam, sed magis verbi Patris efficaciam et virtutem.

B 17 Accessit praeterea vis verbi ejus usque ad summum apicem Christianae religionis, in cuius conspectu vox tremuit eloquentissimorum. Cum enim saepefata ejus civitas Romanam offendisset Ecclesiam, Conradinum olim nepotem Federici Imperatoris contra ipsam Ecclesiam inducendo, eique adhaerendo donec vires suppetere, et ex hoc graves sententias non immerito incurisset ; deficientibus prefato Conradino viribus resistendi, confugere proposuit ad aliam Ecclesiae pietatem, ad cuius misericordiam implorandam Fr. Ambrosius est electus. Accessit ergo ad piam Patrem Papam Clementem quartum, et proferens personam illi prodigi proposuit : Pater, peccavi in eorum et coram te ; et qui prius cogitaverat excusare, subito mutavit propositum et praerceptum sermonum, ut solam misericordiam allegaret. Cum autem summus Pontifex prius nullum esset attectus, et ei brevitatem indixerit ; dum loqui coepit, tanta ejus et circumstantium animi admiratione suspensus sudt, tanta verborum ejus dulcoratione affecti, tanta ad eos, quorum personam gerebat, misericordia inclinati ; ut qui brevem petierant sermonem, prolixum patientissime auscultarent, et hic plene qui petierat in petra.

C 18 Ideo autem Senensibus rebellentibus a Papa Gregorio postmodum impetravit, quia loquebatur in eo, de quo dictum est, nunquam sic locutus est homo et illum demonstravit Pontificem audientem representare, qui dixit : Misericordiam volo et non sacrificium. Ut autem et verbi ejus efficaciam peculiariter pateat, retulit mihi Domina y Mante de Lesignano Florentini districtus, ei consanguinitate conjuncta mulier, habitu, moribus, et devotione religiosa, quod dum esset in juvenili aetate viri solatio destituta, cum hic Pater, nunquam consanguineum in moestitia positum, visitavit : cui inter alia exempla recitavit, quod refert B. Gregorius in libro Dialogorum, de quadam h, Galla nomine, quae intra adolescentiae tempora marito tradita, in brevi temporis spatio ejus est morte viduata ; quo defuncto cum multi eam ad secundas nuptias incitarent, mox sese monasterio tradidit. Quibus verbis dictam consanguineam ad contemptum mundi similem incitavit, eique manus inquisit : ex quo tanta devotione inflammata est, quod mox secretum petens, lacrymas abundanter fudit, nec post hoc destitit, donec habitum vestituram Fratrum Praedicatorum promeruit et accepit : inter quas tanta morum et prudentiae maturitate pro-

ducta est, quod eam sibi pluries praefecerunt.

19 Ad hoc item accedit, quod Fr. Vincentius Aretinus, aetate et zeli rectitudine fide dignus, assernit ; quod scilicet quodam die cum viro Dei Ambrosio secreta familiaritate degens, eum sacramentis terribilibus obsecravit, ut ad id quod peteret, responderet : quod nullatenus exprimere voluit, non facta de respondendo promissione. Quod diu de hoc nutante, illoque instante acriter, promisit responsum. Tum ille, Video, inquit, quod saepe a materia tua in praedicatione digrederis, et tunc admiranda multo magis loqueris : unde quaso hoc provenit ? Ad quod ille turbatus, eum fortiter objurgavit, quod sic obstricto talem fecisset questionem : illo tamen promissionem instantius exigente, conscientia, cui mirro timore parebat, obstrictus, respondit : Vere illa nunquam cogito ; sed nescio qualiter mihi dantur ; te autem obsecro iisdem sacramentis, quibus me obstricti, quatenus hoc non pandas in vita mea.

20 Retulit quaedam devota ac religiosa mulier ei familiaris, quod audivit eum cum admiratione dicentem sibi : Vere frequenter, dum praedico, nescio ubi sum, et videtur mihi suspensum me esse a terra, et miror plurimum, quod subsisto. Verumtamen aliquando in praedicationibus suis multos magnos, eorum vitia arguendo, exasperavit : propter quod, cum timidus reputari consueverit, omnes audaciam ejus mirati sunt. Et cum ad brevem horam scandalum sequeretur, dicebat : Vere illa non cogitaveram, et et nescio qualiter venerit in os meum. Ex quibus apparet, quod Spiritus Dei in eo habitabat et loquebatur, ex quo verba ejus tanta comitabatur audacia et tanta efficacia et in alios redundantia sequebatur ; nam et verba redargutionis et comminationis, si ejus monitis non obtemperarent, pluries prophetica sunt inventa.

21 Sed fons iste vel fluvius conversus dicitur in lucem, interiorem quidem, quae apparet in orationis devotione. Oratio namque ejus, quantum ad Canonicas Horas, erat magna ac studiosae attentionis ; et ideo saepe in Officio cespitantes aut vagantes agre ferebat : et ne meas aliquantulum vagaretur, in loco aliquo quiescebat, non discurrebat, eum propter occupationem studii chorum oportebat dimittere, quia utiliorum se in cella, quam in choro inveniebat : et ne aliquibus visis impediretur, saepe oculos in orando tenebat clausos. Ad Missam cum tanta conscientie discussione ac tremore se praeparabat, cum tanta devotionis affectione, dicebat divinum [sacramentum, sanctissimum] Sacramentum cum tanta reverentia ac studiositate sumebat, quod usque ad medullas ossium contractus postmodum remaneret ; ut aliquando referebat, quasi suae naturae compatiens et suam lassitudinem ostendens.

22 In secretis orationibus pro modico habebat totum Psalterium corde tenens dicere, antequam de loco discederet, et suas addere, quas compilavit, magnas sed magnificas Letanias : et sic saepe in orationis studio usque ad noctis medium pernoctabat. Cum vacabat a praedicationibus et lectionibus in aetate, consueverat in choro post Missam usque ad Tertiam in oratione persistere, nec volebat ab aliquo molestari. Si quis vero ad ipsum accederet, tanquam qui prius in extasi existeret, totus expergisebatur, et post eum excitantem abiecit, nec vocantem audire patiebatur. Aliquando consistebat solus in angulis, et cunctis ibi devotos qualicumque voce cantabat. Aliquando non attendens ejus devotionem, sed existimans eum i solatium, subridens ad eum solito more accessi : ad quod ille, nec vultum, neque aspectum movit. Cum vero appropinquavi, eum solita facie aspiciens me abiecit : ex quo magis devotum

AUCT FR
RECCPERO

rapit in
extasim
auditorum :

e

f
ferale vultum
facit sine
doloris excepti.

Clementem IV
Senensibus
pincal,

ter que
Gregorius in x,
Joan 7 40

Mat 9. 13
Videtur con-
sanguineam,

g

lib. 4, c. 13
h

ad mundum
contem sum
inducit,

Saepe a materia
digrederis
singulari cum
fructu.

faleth majori
instinctu se
agl,

et frequenter
in extasim
abrept :

B

efficaciter
redarguit
vicia.

Orat singulari
attentione.

et maxima
devotione
Missam cele-
brat :

F

pernoctat in
presibus ;

a quibus non
sine molecula
abacatur.

A torum solatium, et dum disturbantur divini amoris impatientiam recognovi.

23 Ad sacrificii altaris reverentiam, quam habebat ex cordis intimo, pertinet, quod cuidam devotæ ac famosæ mulieri eo celebrante monstratum est. Cui enim casula alba, licet vili, libentius uteretur; vidit præfata mulier, quasi in extasi posita, in simplici ipsius casula colore albo stellas fulgentes et radiantes, sicut audivi ab eadem, de se quasi de altera loquente, ut conjeci ex verbis ejus nam subdidit: Videtur mihi, quod coronam luminis haberet in capite. Ad hoc idem accedit, quod de ecclesia, loci hujus sacrificii, quasi prophetando loquens est: Præter enim sibi dicenti: Cur non amplius ecclesiam? Scilicet propter populum, qui quotidie ad prædicationes ejus magis ac magis augmentatur: respondit: Incipite, incipite: quia bene jurabo vos. Quod et probavit eventus post mortem ejus, quæ cito secuta est.

redire tardaute diutius, suspensa dulcedine verbi Patris, tandem rediens invenit filium suffocatum. Quod illa cum vidit, se disperpens cum fleu magno redit ad sanctum Patrem Ambrosium, ejusque genibus provoluta, cum ululatu magno rogabat, dicens: Quem occasione tui perdidisti, redde mihi filium meum. Ad quæ verba ille stupens, ut qui nihil in se præsumebat virtutis, eam verbis et modis, quibus poterat abigebat. Sed postquam diu fides mulieris et humilitas Patris certatæ sunt, tandem pius Pater eam dominum redire admonens, verbis hortatus est: quæ de Deo ac meritis Patris concepta fiducia, redit et filium viventem et incolumem reinvenit.

D
AUCTORE
RECUPERO

vix rediit-
tur:

Energumenus
pauca concione
benedicti
postulans,

E
liberatur.

Inter concio-
nantium
apparuit illi
illuminatus,
b

F

et in eis radios
ore effundere,

surgente
dicenda S.
Petro Mart.

Post sanguinis
sumit an

Sacrificium
a vinctulo in
ornatu
apparet:

prædicit
et le 12
invenit.

Pestare

B a Suppletum hic aliquid fuit, ut integer sensus haberetur: quia ratione alia hinc inde nonnulla a nobis adjecta. Inclusimus. — h Mortui anno 1274 ut dictum ad ejus Acta 7 Martii: adque 13 annis ante B. Ambrosium. — c Atque adro ab anno ætatis 37 quippe, qui 87 annum pene decurrerat, cum moretetur. — d Subigre, commulnere, compingere Italici. Unde et calpestre concione. Videtur autem ab eodem origine surre, unde Latinus ministrum, et pistillus. — e Furlasse B. Andreas Gallianus ejus vitam die præcedenti desinuit, et in ejus obitu lamentationem funebrem hic B. Ambrosius dixit: aut qui eodem tempore seors etiam floruit, B. Petrus Prædicator, paucis post B. Ambrosium annis præcessit, ac forte etiam tum cum sermo de Vita conscriptus superius est; idcirco absque alio sanctitatis titulo, mo et absque nomine hic indicatur. — f Apparet hic aliquid derisse, scribentis olim aut nuper transcribentis incuria omissum. — g Dimittuntur ex thiamante: quomodo infra legitur sic contra Adamantem Itali et aliter cum his gentes nominant. Sic alias mulieres Gemmas et Margaritas appellari videbis. — h Collitur 5 Decembris ex Romano Martyrologio. — i S. Gregorius Epist. 13 et 19 active usurpat pro solari, hic neutraliter sumitur pro eo, quod est, decernens animam relaxare.

CAPUT III.

De operatione miraculorum et morte B. Ambrosii.

P per ostensionem vero virtutis manifestatur divina gloria in operatione miraculorum in hominibus, quorum meritis Deus miracula operatur: et ideo miracula, quæ Deus per hunc Patrem operatus est in vita, subdenda sunt: licet jam quedam, prout materia exigebat, præmissa sint. Audivi a fide digno, quod quedam mulier, nomine a Bona, fuit Pisis dum P. Ambrosius moraretur ibidem, multum devota ac nota Fratrum atque avida singulariter ad prædicationes ejus. Hæc habebat lesionem in brachio, ita quod non valebat absque magna difficultate modo muliebri sibi parare caput. Quodam autem nocte circa dilectulum audivit per soporem dicentem sibi: Surge et vade ad prædicationem Fr. Ambrosii, qui prædicabit in ecclesia S. Augustini, et ibi de lesione brachii tui curaberis. Que illic festine pergens, dum ad ejus verba accenderetur, ejus se recommendans sanctitati, plenam liberationem illi suo brachio consecuta est.

Bona Pisis
brachium
prædicante
S. Ambrosio
sanavit:

u

C 25 Eodem narrante audivi in eadem civitate patratum miraculum, quo, dum ejus prædicationi quedam quartanaria adestaret, quæ hujusmodi febrem passa fuerat jam per annum et ultra, ita quod esset sequentis anni hyemem jam ingressa; cum ad verba ejus vehementer alliceretur, et in se de tam diutina infirmitate anxia torqueretur, cepit mentem ad Deum dirigere in hæc verba: Ha! Deus, rogo quod meritis tanti ac talis Patris non permittas amplius me affligi. Post quæ verba amplius hujusmodi non sensit infirmitatem.

Item a fere
Pisona febrem
quartana.

Plur audiente
concione
manu suffoca-
tu.

26 Fertur et famosè vulgatum est, quod matrona quedam in civitate Senensi ad prædicationem ejus affectuosa, tanta festinatione ad prædicationem ejus accessit, quod filium, quem habebat in cunabulis, incaute dimitteret, panno operiente os pueri. Illaque

28 Quædam Domina reverenda et fide digna, nomine Fina, in civitate Senensi, narravit Fratribus, quod existens in prædicatione Venerabilis Patris Ambrosii in festo Cathedræ ante obitum ipsius, b per decem et septem annos, vixit super caput ipsius radii lucidum de celo pendente, et in ipsius capite quiescentem in principio prædicationis. Terminata autem prædicatione, dum confessionem populo faceret, vidit eundem radii expuncta parte in celum paullatim colligi, donec totus dispareret. Quia sicut, unde exeunt flumina, revertuntur; sic spiritalis lux a Deo egreditur et in Dei revertitur gloriam. Significabat ergo hæc visio, quod venerandus hic Pater a Deo illustrabatur, et lumen perceptum, quo populo præfulgebat, in Dei rediebat gloriam et honorem. Præfata autem Domina hæc ante mortem ejus pluribus narravit, et post mortem obtulit pannum sericum, quo operiretur et ornaretur sepulcrum ejus.

29 Mulier quedam de civitate Aretina, fide digna non modicum, cum esset Pisis, et P. Ambrosius prædicaret ibidem, retulit se vidisse indicio sororis suæ, Clara nomine, quod dum prædicaret præfatus Pater, due crystalli egrediebantur de ore suo ad modum radiorum solis: ita quod, si duo prædicta miracula conjungamus addiscere possumus in primo, quam splendide a Deo illustrabatur; in secundo, quam clare populum illuminabat.

30 Narravit insuper quedam reverenda matrona, quod eo prædicante vidit quandam Fratrem, quem vultu non noverat, continuo loquentem ad aurem ejus, quasi dictantem ei, quæ populo prædicaret: qui a Fratribus existimatus est fuisse S. Petrus Martyr, cui ipse in carne familiaris extiterat, et ejus vitam et sanctitatem noverat; propter quod et de eo ferventissime prædicabat.

31 Cum igitur in Quadragesima solo ac ferventi spiritu prædicaret, quodam mane, antequam prædicaret, retulit Fratribus se multum ex ore in nocte humoris emisisse, quid esset ignorans, sed advertentur Frates sanguinem fuisse, ex fractione aliu

ina

A jus venæ, ut creditur, propter vehementiam fervoris ejus in predicando. Nichilominus tamen de hoc non advertens, ferventius predicavit contra usurarios : contra quos tunc fervens erat, ut nullum ad sepulturam ecclesiæ vellet admittere, quantumcumque cautionem faceret suo Parochiano et infirmitate restituere inceperet : dicens non esse verisimile quod amore faceret, sed timore, ne scilicet careat Ecclesiastica sepultura. De hac predicatione celebris sermo habebatur per civitatem : et ecce eodem die dum comederet, iterum vena disrupta carpit, et surgens simul cibum emisit et sanguinem ; et tali fluxu sanguinis in paucis diebus usque ad mortem deductus est.

32 Mortem ergo præsentiens, quam ante horrebat propter vite suæ utilitatem, Dei voluntatem cogitans, nullo timore commensus est : sed ut spiritum liberius ad Deum dirigeret, post modicum a Deo suscipiendum, nullum visitantem de facili recipiebat : sed ab eis se, modis quibus commode poterat, retrahabat : sæpe se ad parietem vertens, et ad solitam orationem confugiens. Dum vero Fratres pro recommendatione animæ dicerent Latantias, ipse Sacerdoti respondebat, Ora pro me, et cetera quæ responderi solent : singula ad personam propriam, ut erat omnium intentio, retorquendo. Dum vero extrema Unctione inungebatur, Sacerdote et cunctis Fratribus flentibus, nec præ fletu verbo proferre valentibus, ipse Sacerdoti verba ad memoriam reducebat, ac ipsum de singulis instruebat, et ei ad singula respondebat, et similiter verba Sacerdotis in propria persona resumebat dicens : Indulgeat mihi Deus quidquid deliqui etc.

33 Cum autem rumor insonnisset in civitate, quod Fr. Ambrosius moreretur, factus est concursus magnus ad locum Fratrum virorum ac mulierum, desolationem deplorantium tanti Patris : quedam vero devote matronæ refulerunt, quod cum instaret fletus ingens de spiritualis Patris subtractione, et ipsæ existentes in platea Fratrum genuendo in cœlum aspicerent, viderunt nubem candidam, quam paulatim deficiebat vel se ab earum aspectibus subtraherebat. Quæ totaliter subtracta e conspectu [intellexerunt] per auctum clamorem lugentium et mortuum ferentium, quod tunc Pater Ambrosius ex hac luce ad æternum subtractus est. Nec incongrue signabatur per nubem, ut per nubis materiam conditionis humane fragilitas, per candorem Patris sinceritas, per nobis ubertatem doctrinæ fecunditas monstrarentur, quæ a nobis per ejus discessum subtracta sunt.

34 Sic quasi spica solida refectionis præceditur, ut eximium granum in cœlesti horreo collocetur : sic elegans plethitudo rosa decerpitur, ut divinis obtutibus presentetur : sic transplantatur palmes, ut Christo viti arbor inseratur, qui vinum, doctrinæ cœlestis emittis propinquantibus propinabat. Luce igitur Sena, tanto in terris voluta Pastore, sed amplius exulta, quæ tanto in celo Patrono donata es. Obiit autem anno ab incarnatione Domini millesimo ducentesimo octogesimo et sexto.

^a Veram hic suspicantur quæ collitur Pids Officio ecclesiastico
²⁸ Mch, facti annis obitus : hinc enim constat ex Vita, quam habemus MS. fuisse 1208. — b Adrogat circa annum 1270. — c Septimum autem ex hodiebus sui annum a Januario inspicantur.

CAPUT IV.

Continuatio ad sequentia: revelationes cuidam Virgini factæ de laudibus B. Ambrosii.

Hic interponendum existimo lamentum Fratris a Hildibrandini de Paparonis, ejus epistola superius promissa est, viri magnæ sinceritatis et magnæ literaturæ in Jure canonico et sacra Theologia : cu-

jus testimonium tanto est efficacius, quanto magis pertinax fuerat, imo quia fuerat, ad credendum hujus Patris miracula donec miraculis vinceretur.

36 Flere pro mortuis non licet prudentibus, qui spem resurrectionis habent : etsi tamen liceat affectione et sociâ compassionem tristitiam flendo diffundere, ac modicum in justî viri memoriam, non cum clamoribus sed silenti mugitu, fletum et doloris signum lacrymas dare. Lacrymis siquidem et lamentis tristitia diffunditur, et inops mentis etiam ab Eonio dicitur, qui matrem nati funere flere vetat. A Salomone quoque conceditur *b* sex lugere diebus, ut satisfaciât sibi ieger animus et mœror ex tunc satiati dolentis animi conquiescat. In abscondito igitur plorabit anima mea, et sinatur non mortuum sed sibi lugere seipsam : si autem secus facerem, mihi posset mortuus respondere. Filia Hierusalem nolite flere super me, sed super vos ipsas flete. Ego quidem in solo positus et maris tempestate jactatus, timere mihi debeo an evadam : tu vero Frater, cui quasi vivo loquor, evasisti, tamquam avis laquei cauta cibum. Quid ergo mihi confers sic affecto et defecto tuo solamine, qui presentia, verbo, exhortatione plures meam sublevabas miseriam et senectam? Væ mihi, frater, veniamne tuo auxilio ante Domini faciem, cui adstas? Timeo certe Dei justitiam culpæ meæ, et confido de adjutorio Fratris, qui me non deseret, cum sit adjunctus ad Dominum, qui suæ caritatis animi non mutabit. Unde hoc maximum mihi confert Paulus Apostolus solatium cum dicit : Caritas nunquam excidit. Advocatum ergo habeo meum apud Deum S. Ambrosium, hortantem quod repulsam non patiar, sed securus accedam. Non ergo deficiamus Fratres laudare Sanctos et beneficia Salvatoris, ut ex hoc largitate erga nos plus et amplius nobis gratiæ emulenter.

37 His adnectendas existimo revelationes factas cuidam Virgini, nomine Nerae, quæ erat in civitate Senensi magnæ opinionis puritatis et sanctitatis, quas ego audivi a quadam ejus singulariter secretaria, similiter magnæ famæ de sanctitate, nomine Genovese. Ut autem parum de reverentia auctoritate digradiam, referebat mihi hæc Genovese, sicut et ab aliis audivi, quod illa tante erat devotionis, ut sæpe fieret in excessu mentis, et postmodum mira referebat quæ viderat : sæpe etiam ei referebat ejus peccata etiam cogitata aliquando, dicens : Non recte cogitasti de eo quod audire cogitaveras. Aliquando per modum docentis confitendi modum, dicens : Nacta occasione sic confitere peccata : et hæc dicens peccata predictæ scenæ suæ ordinatissime proferebat.

38 Hæc igitur tantæ sanctitatis mulier sæpeditæ sororæ retulit, quod in nocte Natalis Domini cum B. Ambrosius ex speciali devotione Missarum solennia celebraret, circa eum vidit multitudinem Angelorum ei assistentium et applaudentium, qui eum ac totum locum mirabiliter adornabant : radios etiam mirabiles mirabiliter eum irradiantes. Ipsa quoque facta in excessu mentis vidit animam ejus animæ suæ concurrentem atque decentem : Quis es tu ? nunquam mihi locuta es? Quæ ait : Christiana quiescens sum. Nec tamen cum toto hoc eum requirere in ecclesia aut ei loqui amplius præ verecundia attemptabat, donec mandatum de hoc recepit.

39 Quodam vero alia vice, cum hic Pater predicaturus esset, et hæc se ut ad ejus predicationem pergeret præpararet, subito in extasim facta corpore, sicut lignum in lumine sui horti fixa est, et totus ejus ad locum predicationis adducta. Vidit autem super pulpitum, ubi predicaturus erat, multitudinem avium in mira colorum varietate, facientium rotam super predictum locum. Et, dum P. Ambrosius pulpitum predicaturus ascenderet, hujusmodi

D lamentum de morte B. Ambrosii.

E et devota ad eum oratio.

1 Cor. 4, 8

B. Nera eximia sanctitas.

F hæc Ambrosium Angelis in Missa circum videt.

missum cum in pulpitu predicaturus ascenderet.

ATCT FR
RECEPERO
 ferventius
 contra usura
 rios predicans

aperia rursus
 vena

ad extrema
 adductus est

interque
 suscipienda
 sacramenta

ad singula
 accuratè
 respondet :

fit populi
 concursus ad
 moriendum :

videturque sub
 specie nubis in
 cœlum ferri,

motus urbis
 Senensis
 Patronus.

a
Fr. Hildbran-
dini

A lectisternia, etiam palea, odorem diutius servaverunt.

ADCT FR. RECLIPERO
unde recipiunt
In mundo et
sua cuncta

48 Ego autem qui in morte aberam post plures menses Senas adveniens ex quodam panno laneo ejus sanguine limbo hujusce modi odorem interpolatis percepi miraculis, vel tanquam indignis miraculorum perceptione, vel ut ex interpolatione odor manifestus vere divinus appareret. Hujus scilicet... divinitus immisi odoris manifestum signum existimo, quod eodem tempore inveni aliquem percipisse hujus modi odorem, aliquem non percipisse; aliquem plus, aliquem minus; aliquem circa idem aliquando percipisse, aliquando non percipisse. Cum enim naturalis odor continue et communiter ab adstantibus cunctis percipitur; hic odor nullius naturalis rei odori similis non cunctis uniformiter innotabat. Hæc igitur sanguine ejus respersa, divisa ac distributa sunt multis ex devotione penitentibus, in diversorum languorum curationem.

sed aliter aliis
et in eodem
tempore.

18 mensium
infans

49 Non vacat autem perfecta laus sanctitatis ejus ex ore infantium et divinitus loquentium puerorum: nam Fr. Dionysius de Beccis de S. Geminiano, unus de discipulis suis, predicator famosus nec mediocriter fide dignus, retulit se audivisse a D. Cella, filia D. Catelani de Malavolta, quod eodem die quo P. Ambrosius migravit ad Deum, Juanna obstetrix, quæ præfate domine in partu existentis curam habebat, domum rediens dixit, Mortuus est Fr. Ambrosius. Tunc infans decem et octo mensium, filius præfate D. Cella, surgens a somno, dixit. Noli dicere, Frater Ambrosius; sed, Sanctus Ambrosius. Ad quod, ut a fide dignis audivi, stupens mater dixit: Quid dicit, fili? et ille pluries dictum repetivit: Noli dicere, Frater Ambrosius; sed, Sanctus Ambrosius. Et addidit: Quia cum eolum ferri vidi, cum parvulus, ut dicebant, nunquam vidisset S. Ambrosium; nec unquam nominasset.

non Fratrem
sed S. Ambrosium
dicti
jubet

50 Ab hoc autem non discrepat, quod D. Malavolta Miles beate Virginis, quem facit totas et religio fide dignum, retulit, quod scilicet dum haberet in lecto nepotem uxoris suæ trium annorum vel circa, nomine Carinum, quidam retulit dicens, Fr. Ambrosius mortuus est. Tunc infans prædictus dixit: Non est mortuus: non. Ad quem Miles cum increpatione dixit: Quid loqueris? Et infans subjungit: Ego vidi S. Ambrosium ingredi paradisum. Per plures insuper prioris testimonium data sunt sanctitatis ejus, quæ partim supra posita, partim infra ponenda sunt. Vox etiam dicitur fuisse in hora mortis ejus communis omnium flentium: O Sancte Ambrosi, O Sancte Ambrosi: ut manifeste appareat ejus veræ sanctitatis nomen a sancto Spiritu inspiratum, qui loqui in puris pueris et populis consuevit.

alium trium
sed S. Ambrosium
negat

quem vidit in
caelum ferri

ingens concursus
ad corpus
Sancti occidit

51 Post decessum igitur tanti Patris timentes Fratres, ne concurrentibus populis corpus ejus vel vestes dicerentur, ipsum in quadam capsula lignea sic paraverunt, ut solo manus extra patulis per quasdam capite fenestras diosculando advenientibus remaneret. Sic igitur corpore in ecclesia cum debitis exequiis collocato, tantus factus est concursus populorum diosculantium manus ejus, præ consolatione simul ac devotione lugentium, quod usque in sequentem diem, in quo erat festum S. Benedicti, non potuit sepeliri. Sed etiam sepultura, cepit intriculis consarcare: quæ miracula subnectenda sunt.

Ex corpore
ubi

a
b

52 Anna, Uxor Gualteritii familiaris D. Patii de Bon-signioribus, passa fuit dolores vehementes in lumbis et in toto corpore, ita quod erat tota perdita, nec per se ire poterat vel de lecto surgere: et perduraverant ei dolores per septimanas septem: quo voiens ire a Montecellum ad consanguineorum suorum b manerium, si forte veris prodesset mutatio,

imposita super equum vix in eo poterat permanere. Dum vero pervenisset ad dictum locum et ibi degeret, interim autem hic Pater ex hac luce migrasset, vir suus cum magna devotione ad corpus sancti Patris accessit, et tenens manum ejus in manu sua, meritis suis uxorem devote recommendavit. Insuper etiam Uxor absens, audita morte ejus, ei similiter se devovit. Contigit autem quod votum utriusque factum fuit uno die eademque hora, uno nesciente de altero. Facto autem voto subito curata est: prædictus autem Gualterius post votum statim se credidit exauditum, et acquirens unum equum a D. Patii, dixit ei: Volo ire pro uxore mea, quia credo eam meritis S. Ambrosii esse liberatam. Et ridit peles, quæ prius vix poterat se movere.

D
voto ad B.
Ambrosium
facto,

subito sanatur;

53 Ante insuper quam sepulture traderetur et hoc quoque patrum est: Mulier namque quædam, nomine D. Tura Uxor Jannetti de civitate Senensi, cum ivisset ante mane in plebatum plebis S. c Innocentiæ ad quasdam nuptias, et esset in domo cum pluribus aliis mulieribus et viris, subito cecidit solarium in quo erant ex parte, et ipsi mulieribus ceciderunt duæ, et unus vir armatus super eas: locus autem altus erat ultra quasi septem ulnis. Una vero ex mulieribus, quæ ceciderant fuit ipsa Tura, quæ inventa fuit sub lignis et mulieribus aliis et viro predicto, et erat quasi sepulta usque ad cingulum cum capite tumefacto. Insuper in d cavilla pedis et in pectore habebat tam validum dolorem, quod nec ire poterat nec libere respirare: credebat insuper se costam habere fractam: super hæc omnia habebat fluxum sanguinis e naribus, quare pene mortua putabatur. Tunc vir ejus eam equoinponens Senas adduxit: et ad corpus sancti Patris ad locum Fratrum debata, meritis S. Ambrosii, ejus manum accipiens se devovit quæ emisso voto fuit subito sanitati pristinae restituta.

alta sub
ramis solaris
oppressa
c

E
et gravissime
læsa,
d

similiter sub
reddi, ur:

54 Domina Beldi, Uxor Bindi Galgani, de populo S. Andree, fuit contracta in brachio dextero duobus mensibus et dimidio, millanque habebat in eo virtutem: quæ veniens ad sepulcrum S. P. Ambrosii in die sepulture ejus, et tangens capsam, in qua corpus ipsius positum erat, subito fuit restituta pristinae sanitati: de quo habetur e Instrumentum publicum per testes fide dignos, coram Vicariis Domini Episcopi Senensis, ad hoc institutis, examinatis.

sanctus
brachio dextero
contracta,

e

55 Vannes Bartholomæi, de populo S. Andree, passus fuit per unum annum gravem hepatis inflammationem, nec poterat per medicos liberari: qui veniens ad corpus S. Ambrosii antequam sepeliretur, et deosculans manum ejus devote, factoque ad ipsum voto, ipsius meritis liberatus est.

ex hepate
tuberculis,
f

56 Ab hoc autem non discrepat, quod in D. Nella, uxore Petri Nicoletti de civitate Senensi, patrum est. Passa namque fuerat quatuor annis humorem rubrum et ignitum in facie, ex quo quasi leprosa videbatur: quæ cum multis medicinis adhibuisset, nullatenus poterat liberari. Veniens vero ad corpus beati patris antequam sepulture traderetur, et devote deosculans manum ejus, et ad faciem ponens, subito fuit ejus meritis liberata. Quod predicta Domina cum testibus idoneis suo juramento firmavit, et inde publicum Instrumentum confectum est.

mul. ex velut
leprosa:

57 Bartolus g Bonavogliae h sindonarius, de populo mansionis Templariorum, et Sophia Uxor ejus suo juramento assogerunt, quod i Centius eorum filius quando erat quinque annorum, existens in ecclesia S. Pauli, cecidit de quadam bancha ejusdem ecclesie in terram, tam fortiter quod statim ex ipso casu fractus est, et intestina per ipsam fracturam decedebant. Post hæc predicti pater et mater fecerunt eum curari per tres annos, et secundum

g h
ex lapsu
herosius puer

dum

A dum diversorum medicorum consilia diversa medicamina adhiberi. Passus autem est dictam infirmitatem sex annis et plus. Quadam vero die cum dicta mater veniret cum eodem puero de *k* Purgiano, a quodam *l* podere suo, audivit campanas pulsari: ipsa autem querente eausam pulsationis, audivit quod S. Ambrosius de hoc mundo ad Deum migraverat. Tunc filius dixit modo puerorum, sed fide plena: Sic Deus me adjuvet, Sanctus est, et miracula faciet. Statim vero cum dictus puer fuit in civitate, venit ad sepulcrum S. P. Ambrosii: et cum non posset eum tangere præ multitudine, accepit de terra sepulturæ ejus, et posuit super fracturam. (Quo facto subito liberatus est, ita quod nullam impedimentum postea sensit, per omnia restitutus pristinae sanitati.)

k
l
sanctum
miracula
factum
vini
dicens,

et terram
sepulchris sibi
applicans:

manus f. e.
perforata
m

58 Accidit insuper quod cuidam Domina, nomine Florita uxoris cujusdam Forese de populo S. Desiderii, quoddam fuscum *m* perforavit totaliter manna ejus: ex quo vulnere morbus fistule subsequutus est, et intantum augmentatus, quod digiti ejusdem manus contracti sunt. Cumque in hospitali Dominae Agnetis Senis moraretur, ita horribilis cunctis ibi existentibus facta est, quod separata ab aliis comedebat. In nocte vero S. Benedicti, in cujus die precedenti hic Pater obierat, dum domina ipsius hospitalis surgenter, ut irent ad locum Fratrum Prædicatorum, ad reverentiam S. Ambrosii corpori exhibendam; ipsa eas sentiens recommendavit se eidem Sancto cum multa devotione. Facta ergo recommendatione, quando prædictæ dominæ redierunt, invenerunt eam liberatam: et in signum liberationis statim post adventum prædicatorum filare cepit. Domina autem Agnes, mulier magnæ reputationis, prædicta omnia enarravit.

a Vicens inter Avellanam et lacum Perustinum, Senis ad Orientem distans 30 circiter passuum milibus. — b De hac vice Angli scriptoribus frequentissimum, et in Epistolis etiam Innocentii in orientibus, habitationemque cum adjecta agri portione significat, vulgus Lassus de Vitis sermonis puy. 488. Francis hodieque manuum possessoris a desque nobilium vocantur: utique quod in eis nunciat sex commoventur: et hoc sensu in inferiori Germania infantia sunt loca in macl, et vivil ipæ duo miram sui spatium temporis significat, terminata. — c Julius lib. 2 cap. 13 citatis Compilatoribus non. 107 villam di Saltemmum nominat: deest nomen in grapho Targu, et nec ideo nec hic a Recupero expressum mirantur in tabulis. — d Academiæ della Crusca in suo vocabulario titulum vertunt, illud nempe os quod a collo pedis ad genu porrigitur: verum ex mactatoribus quos citant potius habetur pedum matrotos significare, idque evidenter constat ex numero 80: faveat primario vocis hujus Italia Francique communis significatio, qua caviglia, cherville cheven significat, ligneam nempe, cujus vili capita (unde nomen dicitur) in junctura pedis liberique, promissuratis utramque ossicula præferunt. — e Inhibet id quidem supra in ordine XVI: sed præter utriusque conjugii nomini nihil habet quod simile huic miraculo sit: quia et dies quo factum diversa exprimitur, nempe dies XI intrante Maio, Quare, si hoc quoque beneficium eidem Beldi: et non potius alteri in die sepulturæ obtigit, fuit id relatum inter ea quæ extra juris formam permissa Episcopi scriptis excerptæ Frates ad hunc constituta. auctor vero noster potuit lectis numeribus credidisse idem esse, vel alia aliqui et causis errasse: nec enim ex instrumentis transcripsit mirantur, ut infra videbit: aliquando etiam ne citat quidem, quo tamen scripta citare poterit. f Julius Instrumentum nobis ex ipsi XVII transcribens Mactatellum legit: minus recte ut videtur. — g Julius etiam Compilatoris in margine citat et hic et numeris sequentibus utique; quo miraculo cum in nostro egrapho dicitur jactet Targum non omnino transcripsisse. — h Villatium scripsit utem Julius quod aliter quam pro villate ingulium accepit posse nredum didimus. i Minutium pro Vinculo vel Crescentio. k Castam in monte situm inter Alenman et Florum fluxus, 30 milliaro Senis versus Aradem. — l Ad est, prædium Tuscis notissima vox: an ob ea quod in proprium sui sui dominium possessoris transierit, misse vel potius illius dicitur? — m Recte Julius replicationis causam addidit ferreum: nam et fuso Italis dicitur oblongum ferrum, quod trojator canalis supra quas stamen ad texturæ usum in glomus convolvitur.

maherium

covilla pedis

CAPUT VI.
De miraculis factis in die et post die sepulturæ B. Ambrosii.

His ante sepulturam patris miraculis, necdum tamum plene notificatis, nihilominus Fratres volebant corpus ejus extra ecclesiam in Fratrum cimiterio sepelire: sed ad multam laicorum instan-

Podere
Prædium

Sepulchro intra
necessaria
corpore

tiam in ecclesia ante majoris altaris gradus sepultus est, cum solennibus obsequiis pene omnium religiosorum et Clericorum de civitate. Post hæc ceperunt percrescere miracula etiam in eodem die post sepulturam. a Nam D. Beldi, Uxor olim Gregori de populo S. Petri de Ovili, habuit anxietatem maximam et angustiam in corde, intantum quod non patiebatur videre personam. Insuper vires perdidit in brachiis et in corpore, nec ire poterat quin pausaret post modicum spatium, et vix tenere panos præ angustia supradicta. Passa est autem hujusmodi infirmitatem per annum unum: quæ se meritis S. Ambrosii recommendans, venit ad sepulcrum ejus eodem die quo fuit traditus sepulturæ, et accipiens de terra sepulturæ ejus comedit: quæ statim in medicinam plene liberationis ei conversa est.

D
AUCT. FR.
RECUPERO

a
sanantur
mulier
asthmaica,

60 Domina Palmeria, Uxor Bindi Bonifacii, de populo S. Quirici, habebat filiam puellam trium mensium, quam in octava die sui ortus triuit inflatio quædam, quæ totum sinistrum latus occupaverat: postea vero, relicto sinistro latere, occupavit dexterum, et sic pertransit per septimanas septem: insuper fuit a medicis desperata. Mater vero ejus hoc considerans, devovit dictam puellam S. Ambrosio, et ipso facto inflatio statim incepit recedere, et postea liberata fuit ad plenum, in die qua fuit tradita sepulturæ b.

diuturna
inflatio lateris,

61 Verde insuper, filia Bonifilii de civitate Senensi, habebat brachium sinistrum fractum per duos menses; quæ veniens in die S. Benedicti ad sepulcrum S. P. Ambrosii, ipsa videlicet die qua ejus corpus fuit traditum sepulturæ, et accipiens de terra sepulcri ejusdem et ponens ad brachium, factoque voto ad ipsam, subito est curata: unde habetur per juratos testes publicum Instrumentum. Eodem die etiam D. Nera Uxor Lucii et remendatoris, qui dicitur de Masistra, quæ fuerat demoniaca quatuor annis, veniens ad sepulcrum sancti Patris et votum emittens, ejus meritis, ut extat fama publica, liberata est.

E

b
brachium
confractum,

62 Pisanella, filis Manentis Mariothi, passa fuit quoddam apostema per tres menses, quæ fistula a medicis dicebatur: que intantum tumuit, quod ad modum paposidis videbatur. Ex isto autem apostemate parata erat ad nihil, et non poterat ambulare vel surgere nisi ab alia persona juvaretur; insuper etiam a medicis fuerat desperata. Quæ cum dicta fuisset a matre ex devotione ad sepulcrum S. P. Ambrosii in die sepulturæ ejusdem, et staret ibidem, nec beneficium perciperet sanitatis; instinctu divina, cum esset muta et surda a nativitate, accepit de terra sepulture ex devotione, et ad domum propriam deportavit. Postmodum vero innuit manuatri sue, ut mureret cum signo Crucis, et terram sepulture, quam detulerat, ligatam in petia, poneret ad collum ejus: quam cum mater posuisset ad collum filia, in hora nona statim surrexit, ea posita liberata, inflatione ibidem modica remanente: de nocte vero eundem terram ad collum retinens usque mane, omnis inflatio penitus recessit, et plena consolidatio est secuta.

c
d
obesa per
unius 4.

horrendum
apostema ad
collum,

63 Domina Beldi, uxor Bernardi de Senis, fluxum sanguinis patiebatur per septem septimanas, tam vehementer, quod ire non poterat absque magna difficultate: igitur cum ex hoc anxietatem et dolorem horribilem pateretur, recommendavit se B. Ambrosio in die sepulture ejusdem, et statim consecuta est beneficium sanitatis. Cum autem Fratres Prædicatorum eam induerent ad jurandum, si prædicta essent vera, dixit quod volebat jurare, eo quod nunquam fecerat juramentum. Fratribus igitur ex hoc contententibus verba sua, ipsa stans

F

diuturnus
fluxus sangui-
nis,

A aute sepulcrum sancti Patris ita immobilis facta est, quod nullo modo poterat recedere a sepulcro, [donec promitteret quod] juraret sicut fuerat requisita : que, facta recommendatione, statim fuit libera ad recedendum, et juravit prædicta omnia esse vera, de quo extat publicum Instrumentum *e*.

ACT ET RECIPERO

e

vomitus sanguineus.

cæcus a natalitate :

64 Domina Raineria, uxor Bartholomæi de populo S. Martini, propter apostema, quod habebat in capite fere duobus annis plene, sanguinem exspuebat : quæ audiens decessum S. P. Ambrosii, et Dominum per eum multa miracula operari, se devote ei devovit : quo facto, tribus mensibus libera a dicta permansit infirmitate. Postremo die mo, quia juxta proprium judicium ingrata fuit tanti beneficii, eo quod miraculum sibi factum non recitavit, iterum sanguinem cepit expuere : postquam autem recitavit, beneficium perfectæ consecuta est sanitatis.

66 Domina Imilia, uxor Ghiberti de Valle-piatta de Senis, habebat filium, nomine Glinum, puerum sex annorum, qui fuerat cæcus a natalitate et nunquam videns : quæ adducens puerum ad sepulcrum S. P. Ambrosii, ipsum devovit eidem : quo facto, statim recepit visum oculorum coram multis adstantibus ; cunctis mirantibus et ruita experimenta capientibus miraculi divinitus patrati per virum Dei. Hoc testata est prædicta mater ejus, et per eum, qui interfuit et de visu experimentum cepit, mihi relatum est : et de hoc extat publicum Instrumentum *f*.

B Sequenti die post sepulturam sancti Patris iterum cepit clamor populi in laudes ejus attolli, campanæ pulsari, civitas tota in Sancti gratiâ exultare : quando patrata inveni miracula, quæ sequuntur. D. Guidiceia, uxor Ricci Bartholomæi de Reno, sua assertione testata est, quod filia sua, nomine Beucecin, puella triginta mensium, quæ a principio suæ natalitatis ire cepit, ut sibi coarctate consueverunt : post processu temporis arrepta fuit a quadam infirmitate, per quam erat totaliter a cingulo inferius perdita, ita quod nec ire poterat, vel etiam per se subsistere, vel ponere pedes in terra : sic autem permansit quinque mensibus et dimidio. Audiens igitur præfata mater sua, quod multa miracula per sanctum suum Ambrosium Deus operaretur, ad tumulum ejus portavit eam, in die qua corpus ejus fuit traditum sepulture, et recommendavit eam eidem. Die etiam sequenti fecit idem, et cepit de terra sepulcri ejus, et lavit dictam puellam cum aqua mixta cum terra prædicta : post lotionem vero puelli statim hians banchio ire cepit et pedes movere : inde autem ad tres hebdomadas expedita et libere ambulavit.

puella inferiori corporis parte præclusa

gradiendi recti facultatem.

C Domina Beeccha, uxor Nardi Cambi, de populo S. Martini, ratione febriam, quas habuerat, habebat brachium ita perditum, quod ad os ponere non valebat, nec etiam se volvere nisi ab aliquo juvaretur, hoc autem passa est per duos menses. Quo veniens cum magno labore ad sepulcrum S. P. Ambrosii, et accipiens de terra sepulcri ejus, et imponens super brachium, similiter etiam apponens de panno ejusdem, plene liberata est. Hoc autem fuit sequenti die post sepulturam ejus. Palmieri etiam Bonizelli, de populo S. Quirici, firma attestacione asseruit, quod passus fuerat morbum epilepsie per decem annos nec poterat aliquo medicorum remedio liberari, cum multis medicinis adhibuisset. Præfata igitur die se S. Ambrosii meritis cum multa devotione recommendavit et ex tunc invenit se plenarie liberatum.

Cutansur brachii impolens,

epileptica

crura contracta.

68 Mulier quædam, Maffea nomine, de Comitatu Senensi, fuit contracta in crura a genu et infra octodecim mensibus vel circa, ratione cujusdam fistule vel similitis infirmitatis, quæ in genu patiebatur : et erat ejus crura ita tortuosum, quod videretur uncinus quidam : quæ ob dictam infirmitatem nullo modo poterat se juvare, sed oportebat quod ab alio portaretur. Erat autem tunc dicta Maffea in hospitali Domine Agnetis : in die vero sepulture S. Ambrosii fecit se portari ad ecclesiam Fratrum Prædicatorum, et stetit ibi ad sepulcrum ejus per totam noctem : in mane autem sequenti fecit se portari ad hospitale prædictum et poni super lectum, et obdormivit. Factum est autem, cum evigilasset a somno, quod plene invenit se liberatam : et statim incepit perfecte ambulare, in ea liberatione usque hodie perseverans. Hæc autem omnia enarravit prædicta D. Agnes.

D Bertha uxor Bone-gratiæ, de populo S. Petri de Castro-veteri, firma assertione retulit, quod filio suo, nomine y Ristorino, Dominica de Passione immedie consequente post sepulturam S. Ambrosii, comedenti piscem spinam quædam apposita fuit gutturi suo, quam non poterat emittere vel etiam transglutire : qui propter hoc fluxum sanguinis per nares patebatur : et oculi ejus intumuerunt, et facti sunt sanguinolenti, et ipse fuit morti vicinus. Cumque votum fecisset ad B. Ambrosium, statim liberatus est, et emisit spinam *h*.

puer spina suffocatus.

g

h

69 Bertha uxor Bone-gratiæ, de populo S. Petri de Castro-veteri, firma assertione retulit, quod filio suo, nomine y Ristorino, Dominica de Passione immedie consequente post sepulturam S. Ambrosii, comedenti piscem spinam quædam apposita fuit gutturi suo, quam non poterat emittere vel etiam transglutire : qui propter hoc fluxum sanguinis per nares patebatur : et oculi ejus intumuerunt, et facti sunt sanguinolenti, et ipse fuit morti vicinus. Cumque votum fecisset ad B. Ambrosium, statim liberatus est, et emisit spinam *h*.

a Julius pag. 128 legit Mana Beldi : iterumque ad miraculum supra 185 infra, ubi de B. Agnetis Xenodochio agit, appellat eam Mana Agnesa iudicans vulgo sic contractum usurpari pro Madonna Mariam — *b* Conditum est de hoc miraculo Instrumentum, supra in ordine vi. — *c* Inter superiora prædicta quintum — *d* Academicis prædicti ad verbum recommendare eundem corrigi : Hinc fortasse, inquit, decemur rimulare, quod est panis ruptus sic resarcire, ut non appareat ruptura, et rimulatore, qui eam artem profitetur. Julius pag. 129 nomen Turci, quod ex Bertucis, aut alio simili diminutivo est tractatum, Italice vidit Scazz. librario forte mendo pro Tozzo. — *e* Ex supra prædictis tertium — *f* Septimum videlicet : hoc autem si accuratè legisset auctor haud dubie observasset illuminationem non hinc, sed sequenti die factam, quando secunda vice puerum eadem mater adduxit — *g* Nomen italicum diminutivum a rubro solutum, levamentum, a Latino restauro. — *h* Extat de hoc miraculo Instrumentum viii

Remendator

CAPUT VII.

Translatio corporis et eam secuta miracula, præcipue mense maio.

Cum igitur Fratres miracula sic multiplicari conspicerent, decreverunt corpus ejus in exteriorem templi partem transferre, locum viris et mulieribus magis commune : quod et fecerunt. Nam paucis elapsis diebus Prior ejusdem loci, Fr. Jacobus de Asciana, impetrata a Rectore civitatis manu armatorum, et vix expulsa multitudine concurrentium marmorum et adstantium populorum, paucos ex Fratribus in ecclesia seorsum retinuit. Sed quia familiaritas, que in sancto Patre multa fuerat, apud Fratres contemptum parit ; cunctis Fratribus procul stantibus et ventibus ad corpus ejus exhumandum accedere, minus diligentior ac promptior ceteris, Fr. a Finis Conversus, vir fide dignus absque omni plica malitiæ, solus ad tumulum fodere cepit. Qui dum ad corpus ejus pervenit (ut in firma assertione retulit, et per plures, qui supervenerunt confirmatum est) tantus emanavit odor, tam suavis et novus ; quod stupefactus et quasi odore ebrius ad Fratres cucurrit, dicens : Venite, venite ; quia emanat odor maximus et mirificus. Ad ejus vocem currentes Fratres, et sic esse percipientes ; qui prius horrere videbantur accedere, caperunt vestes ejus dilaniare, corpus ejus cum ardenti devotione contingere, ut quascumque possent ejus reliquias retinerent. Sicque Priore vix illud e manibus Fratrum diripiente, cum devotione delata in locum prædictum magis omnibus patulum transtulerunt *b*.

multiplicatis miraculis.

Refoditur

odore mirabili fragrans.

et in patenteris locum tr. restituitur.

crescit institulo festo devotio popularis.

moverentur

71 His peractis, sic coeperunt multiplicari meritis ejus miracula, ut non solum in civitate Senensi, verum etiam in remotis partibus, populi percipientes beneficia ad ejus devotionem ac venerationem commoverentur

A moverentur, et singulis annis magis ac magis fiat concursus virorum et mulierum ad ejus solemnitatem, quam ea die, qua sepultus fuit, id est, e sexta feria ante Dominicam de Passione, secundum cursum Quadragesimæ fieri ejus devotione instituerunt. Plurimi autem coperunt exenia et oblationes Patri sancto afferre; alii cereos prægrandes et mirificos, alii pulchre fabricata candelabra, alii imagines patratorem miraculorum insignia, alii epistolas et studiosa laudum suarum dictamina; aliis jocundis ludis tripudiantibus, quasi Deo, pro gratis in Sancto suo ostensis, vivam de proprio corpore facientibus hostiam, et cunctis pro modulo suo nitentibus ad ejus reverentiam et laudis expressionem. Que autem miracula de diversis partibus audivi a file dignis, et quæ scripta, alia per Instrumenta publica, alia simplici sed fideli Fratrum scriptura, inveni, Deo largiente subnectam. Quia vero incessanter prædicti Patris miracula crebrescebant, intendo ex his aliqua continuato ordine temporis enarrare.

Miracula unde hic accep'ta?

liberatur obsessus a dæmone:

72 Sequenti namque mense Aprilis miraculum infrascriptum patratum est, quod tanto est credibilius quanto est (a legitime) testante et in dedecus vergit sibi conjunctæ, Donatucci siquidem de Volpaia Comitatus Florentini, asseruit et suo juramento firmavit in præsentia Notarii, qui de hoc confecit publicum Instrumentum, et fide dignorum testium, quod Diana uxor sua elapso quinque mensium spatio a malignis spiritibus maligne et turpiter vexabatur. Ipse autem Donatuccius, ut juravit, habuit mandatum in somniis, quod duceret dictam uxorem suam ad locum sepulturæ S. Ambrosii de Senis, quod sic esset per merita ipsius Sancti a dæmonibus liberanda. Quod et fecit, et Deo humiles preces fudit, ac meritis S. Ambrosii uxorem suam commendavit: quo facto, statim ab ea maligni spiritus recesserunt, et invenit se ab eorum nexibus absolutam.

puella sancto consanguinea

periculose febriçiana,

eodem post eorum conspectu,

sanitati red-ditur:

73 Eodem die sed dispari loco, id est, in populo S. Andreae de Senis, mirandum beneficium cuidam puella, consanguineæ B. P. Ambrosii, meritis ejus collatum est, et evidens miraculum perpetratum. Quædam enim puella, nomine Vannucii, filia Guccioli generosi viri de Senis, passa fuit febres sex diebus, et quæ comedeabat resinere non poterat: ex quo ad tantam debilitatem devenerat, quod vicinæ mortis periculum timebatur. Sed de meritis prædicti Patris confidens, ad Deum et Sanctum suum magna cum fiducia se contulit. Et ut dignius auxilium divinum perciperet, mater sua D. Mita ferit eam confiteri proprio Sacerdoti. Deum devovit se S. Ambrosio dicta puella, et cepit eum vocibus, quibus poterat, invocare: ad quas voces ipse suus Pater sibi apparuit in vestibus albis et sero florido; ut ipsa etiam tunc testata est. Et verbis, ut potuit, et suis motibus annuit: stupens enim ad aspectum ejus, petivit utrum esset S. Ambrosius: et ipse respondit, quod sic. Interim autem dicta mater sua de voluntate filie fecit a Sacerdote Corpus Christi deferri: et tunc, ut testata est, S. Ambrosius amovit sertum de capite suo et genu illexit ad Corpus Christi, et dixit dictæ Vannucie: Jam liberata es. Et tunc ipsa vocavit matrem suam et dixit: Ego sum liberata, quia S. Ambrosius me sanavit. Et sic, sumptis sacrosanctis mysteriis absque sudore vel alia (passione) ulla, ad dictam vocem invenit plene se liberatam. Et cum mater vellet mittere pro amita sua timens vicinæ mortis eventum, prohibuit eam puella dicens: Non expedit, quia plene sanata sum. Hæc testati sunt prædicti pater et mater in præsentia Notarii, qui de hoc fecit publicum Instrumentum.

74 Sequenti mox die, primo Kalendis Maii, non

desiit divina virtus in sui nominis et sui Sancti laudes et præconia operari: quædam namque Domina Bonaventura simul et Nicolaus vir ejus, de populo S. Agidii, in præsentia Notarii, qui de hoc condidit publicum Instrumentum, sub juramento asseruerunt quod subito prædictam Dominicam arripuit inflatio quædam in inguine, cum dolore tam valido, quod se movere non poterat: quam inflationem et dolorem secutæ sunt febres, et detinuerunt eam per diem et noctem: et cum incantatores cum suis lalacibus remediis adduxisset, potius dolor augmentabatur. Et ideo S. Ambrosio se devovens ad ejus recurrit cum devotione præsidium, quo facto, confestim invenit se plene sanatum.

75 Quia vero, teste Salomone, justorum semita, quasi lux splendens procedit: et crescit usque ad perfectum diem, qui scilicet est in gloria Beatorum: justo in perfecto die gloriæ existente, non minus dignum est apud nos splendere et crescere in splendore. Cum igitur S. P. Ambrosius quotiè magis ac magis miraculis eluceret, præcipue eodem mense Madii inveni eum multiplice miraculo splenduisse, de quibus extant publica Instrumenta. Sexta enim die Madii Corsus, de populo S. Peregrini, infirmitate et emigrantiæ gravi arreptus est, ex qua incurrit febres et loquelam perdidit, ita quod loqui non poterat ab hora tertia prædictæ diei usque ad sequentem medicam noctem. Et cum multas medicinas adhibuisset pro infirmitate prædicta, nec potuisset aliquibus corporalibus remediis liberari ad tantam devenerat (debilitatem) quod quasi mortuus putabatur: et dum vellet confiteri peccata sua, nullum verbum poterat exprimere Sacerdoti. Annuebat autem manu et gestibus, quod nullum medicum volebat nisi S. Ambrosium, quem balbutiendo aliquantulum nominabat. Facto ergo ei voto subito emisit verbum unum, et statim post hoc cepit loqui, et a febris et omni alia infirmitate invenit se sanitatis beneficium consecutum. Quod plures fide digni testati sunt, et plures ex eis juramento suum testimonium firmaverunt.

76 Sequenti vero die, id est, septima die Madii accidit miraculum infrascriptum: Domina namque Gecca, uxor Fei, de populo S. Martini, constituta in præsentia Vicariorum Domini Episcopi Senensis ad hoc specialiter institutorum, juravit et annuit, quod fuit passa febrem quartanam per decem menses, et finaliter tres quartanæ arripuerunt eam. Et dum actu prædicta febre affligeretur devovit se Deo et B. Ambrosio, quod si meritis ejus liberaretur, aliquam reverentiam ex devotionis intuitu faceret ad ejus sepulcrum. Accipiens ergo de panno vestimentorum ipsius Sancti, et ad faciem suam applicans multa devotione, subito voto emisso, plenam de prædicta infirmitate consecuta est sanitatem.

77 Undecimo insuper die Madii, Domina Beldie et Pindus vir ejus, cives Senenses de populo S. Andreae, juraverunt coram Notario, qui de hoc fecit publicum Instrumentum, tale miraculum perpetratum: scilicet prædicta Domina in quodam manerio extra civitatem Senensem ex incautela impulsu cecidit per quadam rupem: ex quo casu tam fortiter in genu et brachio læsa fuit, quod non poterat se movere. Et brachium factum est nigrum, et genu inflatum et lividum: et cum medicos et medicamina adduxisset, nullis eorum poterat remediis liberari. Devovit ergo se devote S. Ambrosio, cum promissione alienjus oblationis ad sepulcrum ejus et reverentia exhibendæ. Quo voto emisso, statim fuit a tumefactione genu et brachii et ab omni dolore plene curata.

78 Quintodecimo insuper die ejusdem mensis, præfati Patris merita Deus infrascripto miraculo demonstravit. Quidam namque, Vassalus nomine, de populo

D

AUCT. FR. RECEPERO C. ANTUR INFLATIONEM DOLORIFICAM PATIENS,

et plures alii mense Mato: Prov. 4. 18

E

6 tu quibus hemicraniam morbo laborans.

et febrem quartanam patiens:

F

h

mulier ex lapsu graviter affecta:

apostema ad guttur,

A populo S. Joannis, subito coepit gravari fluxu rheumatis in gutture, ex cuius descensu generatum fuit apostema rubens et prominens, ita quod ex tumefactione vix cibum poterat transglutire et nullo modo dormire continis tribus diebus et noctibus : et medicus se jam ad incisionem apostematis praeprabat. Quod uxor ejus conspiciens et timens incisionis periculum, virum suum devote meritis ipsius viri sancti recommendavit, et promisit ad sepulcrum ejus aliquam reverentiam se facturam. Subito ergo ab uxore emissio voto, vir prius insomnis dormire coepit, et mane surgens, invenit se plenarie liberatum. Quae omnia praedictus vir et uxor et medicus, qui ejus curam habebat, et alia convicina suo juramento asseruerunt in praesentia Notarii, qui de hoc fecit publicum Instrumentum i.

AUCT ER RECUPERO

non nisi incisione curandum.

i

Præmerius parius,

B 79 Eodem insuper mense, die Pentecostes beneficium praestitit admirandum: quaedam enim mulier, nomine Nese, de populo S. Antonii, in partus periculo constituta, in tanta erat angustia pariendo, quod factum nullo modo posset emittere, et verisimiliter timeretur mors parvuli nascituri antequam sanctum baptismum consequeretur : quaedam ergo Domini Ordini Praedicatorum devota, induxit eam, quod se et puerum devoveret S. Ambrosio : quae cum aliis adstantibus alta voce auxilium S. Ambrosii invocabant. Sed ut magis evidens esset miraculum, nihilominus praedicta mulier filium peperit mortuum : quod videns mater sua cum adstantibus ex hoc a devotione sua non tepuerunt, sed magis ac magis S. Ambrosii praesidium invocabant, ut sibi ejus meritis redderetur, qui mortuus jacebat per magnam horram. Plura autem experimenta fecerunt et vere esset mortuus, et nullum invenimus in eo penitus motum aut sensum : sed jam livor apparebat in facie, qui consuevit in mortuis apparere. Cum devotionis autem instantia emissio voto, quod si mater vivum eum reciperet, aliquam reverentiam faceret ad sepulcrum praefati Patris, statim qui mortuus fuerat revixit, et qui perierat sanus et incolumis matri restitutus : quod testati sunt mater et plures adstantes, et suo juramento asseruerunt, sicut de hoc extat publicum Instrumentum k.

facto pro eo voto,

revivisci.

k

Quando permiserit Episcopus Sen. miracula publicari?

C a Julius Sicuti legi, quod esset nullum c. Ambrosio, sicut Finis ex Bullis. — b His addit Julius hoc occasione etiam Prius petendum esse ab Episcopo facultatem curandorum publicandorumque miraculorum — et diploma subjungit Episcopo signatum die ix mensis Martii, decessit post praenotatam translationem die . . . vocam si attentius considerasset Instrumentum a se editum, septem eorum videlicet partium Apud partem infra M. conscripta, et in his aliqua expressum hujus diplomatis mentionem facientia quae vi dubitamus quae errante Martio dicta facultas petita et impetrata sit et pro, die vero nona mensis Martii legendum sit, die vigesima nona mensis Martii. — c Hinc unum indubitatum, quod de unum mortis diximus d die 19 Aprilis, videlicet in ordine Instrumentorum xi — e scilicet xix. — f Petrus illud, vel adhuc alibi negligenter latet g Instrumentum de hoc in ordine xv molum di reliqua non assuetum, ergo locutionis eius vocabularis omnibus ignotas non assuetum. Textus quaedam vni Fenetura Migne Thesauri responderi factum Migrationem. — h Extat haec de ee Instrumentum xvi supra. — i Quod est xviii. — k scilicet Instr. xix.

CAPUT VIII.

Miracula mensibus Junio et Julio, itemque in castris Bolseii facta.

Mortu proxima mulier,

Post haec autem circa Kalendas Junii gaudiosum et venerandum miraculum meritis saepe dicti Patris patratum est. Notus enim filius Joannis et Domina Becca soror ejus, cives Senenses, in praesentia religiosorum virorum Fr. Junetae et Fr. Gregorii, qui auctoritate Domini Episcopi Senensis erant ad examinandum ejus miracula constituti, cum principalibus attestantibus juraverunt, ut de hoc extat publicum Instrumentum a, quod, cum praedicta D. Becca febres continuas pateretur per septem dies, ipsi devoverunt eam B. Ambrosio ultimo de Martii, quod

a

si meritis ejus liberaretur usque ad diem Dominicum immediate sequentem, quilibet eorum deferret unum cereum ad sepulcrum ejus. Quo facto, nocte sequenti apparuit praedictae Dominae, ut ipsa suo juramento asseruit, S. Ambrosius totus splendidus, confortans et heticans eam per totam noctem, ea. ut sibi videbatur, non dormiente : et in ipso die Dominico, scilicet in voti termino, de praedicta aegritudine extricavit, et se invenit plenarie liberatam.

D Sancto sibi apparente sanatur,

81 Ut insuper ordinem temporis prosequamur, aliud dignum relatione miraculum, die decima Junii ipsius Patris meritis patratum, inveni multis attestantibus et suo juramento firmantibus publicatum b. Quidam enim, nomine c. Stephanus de Selvonensibus civis Senensis, de populo S. Andreae, habebat filium d Landuceium nomine, duorum annorum vel circa ; qui in subitam devenit infirmitatem, ita quod videbatur quasi mortuus, et cito moriturus verisimiliter credebatur : et perstitit in tali articulo, quasi per duos dies. Desperati ergo pater et mater de humano auxilio, ad Deum et B. Ambrosii meritum confugiunt, ei devotes et recommendantes filium toto corde. Posuerunt etiam super eo de panno vestimentorum ejus ; terram insuper sepulchrae ejus miscerentes vino in potum dederunt sic infirmanti. Miro autem modo, tali voto emissio et hujusmodi potu sumpto, praedicti parentes filium acceperunt penitus liberatum.

infans et m extra spem vitae positus,

b

c

d

et Sancto a parentibus devotus,

E

82 Aliud quoque inveni die undecimo ejusdem mensis, multis suo juramento testantibus, publicatum e. Quidam enim, nomine Albizus civis Senensis de populo S. Stephani, habuit filium, nomine Vanuceium sedecim mensium, multa interiorum vermium molestia cruciatum, febre insuper consequente : qui jam clausis oculis quasi mortuus videbatur, et per septem dierum spatium eum sumere non valebat, et si quid sumebat cito rejiciebat. Ad beati ergo Patris Ambrosii recurrit praesidium, et ad eum emissio voto cum multa devotione, die praecedente praedictae publicationis diem, statim emissis vermibus, ab ipsa febre et ab omni alio nocimento liberatus, plene fuit redditus sanitati.

Curatur puer lumbricis cruciatus

e

83 Eodem quoque mense, die undecima, quaedam mulier, nomine Bianca, de populo S. Christophori, juravit in praesentia Notarii, qui de hoc confecit publicum Instrumentum f ; quod filius suus, nomine Gerarduceus, circiter trium annorum, cecidit de g solaris domus suae altitudinis ultra septem ulnarum, tam fortiter, quod quasi mortuus riguit et frigefactus est : sed praedicta mater cum alia convicina, nomine Joanna, recommendaverunt eum meritis S. Ambrosii, promittentes ad sepulcrum ejus aliquam reverentiam se facturam. Emissio ergo hujusmodi voto cum magna devotione, statim dictus puer in se reversus, matri suae sanus et incolumis restitutus est.

abns e solaris lapsus,

f

g

et pro mortuo habitus.

F

84 Eodem praeterea mense, Tura filius Gerardini, de populo S. Matthaei, in praesentia Fratrum Alexandri et Gregorii Ordinis PP. Praedicatorum, institutorum a Domino Episcopo Senensi ad miracula examinanda praedicti Patris, asseruit et suo juramento firmavit, quod habebat inflationem in genu et dolorem intantum quod ipsum extendere aut aliquantulum flexere non valebat, nec juvari poterat aliquo auxilio medicorum, cum praedictam inflationem et dolorem per quatuor hebdomadas irremediabiliter passus esset. Cum magna autem fiducia et omni reverentia accessit ad locum sepulturae S. P. Ambrosii, ubi emissio voto ad eum de aliqua reverentia exhibenda, statim omni mora postposita, recesserunt ab eo inlatio dicta et omnis dolor, et plene invenit se liberatum. Quod alius, nomine Joannes suo juramento testatus est, scilicet quod prius

quod magno cum cruciatu tumens :

A prius vidit dictum Turam prædicta infirmitate gravatum et post modicum liberatum; coram Notario qui de hoc confecit publicum instrumentum *h.* et prædictis Fratribus ad hoc ut dictum est institutis.

h

infans continua febrim extinctus

85 Ut autem ad mensem Julii accedamus, qui memorandis ipsius Patris operibus expertus non est, aliud miraculum hic subuectam. In præsentia namque Fratrum Gregorii de Incontris et Gregorii de Brolio Ordinis FF. Prædicatorum, qui a Domino Episcopo Senensi erant ad examinanda ipsius Patris miracula constituti, quædam mulier, nomine Agatha, de populo S. Amati, juravit, multis attestantibus et suo juramento affirmantibus, sicut de hoc extat publicum Instrumentum *i*; quod filius suus trium *k* annorum, nomine Ambrosius, prædicti jam Patris nomine insignitus, a febribus gravabatur per quinque dies, in tantum quod ubera sugere non valeret; ultimo vero die suæ infirmitatis, scilicet quinto die Julii, sic refriguit et omni colore privatus est, et membra ejus insensibilia facta sunt, quod mortuus ab adstantibus cunctis judicabatur. Tunc prædicta Domina exclamando devote, et alta voce ejulans, et suo supplicans ejulato: filium suum, judicio omnium adstantium jam defunctum, S. Ambrosio devovens meritis ejus recommendabat, et eum implorabat multa devotione. Et emisso voto et facta promissione alicujus reverentie exhibende, multis etiam adstantibus similiter devotentibus et ejus patrocinium vocantibus, infirmus revixit, et cepit sugere, et plenarie liberatus est.

i k al. mensium

voto facio reviviscit.

B Dum autem hujus beati viri fama miraculorum operatione se longe lateque diffunderet, eodem anno accidit in castro Bolseni miraculum memorandum. In domo enim, in qua Fratres Prædicatores consueverant recipi ab antiquo quidam famulus morabatur, nomine Petrus dictus Boetinus, qui erat vir mira simplicitatis et pietatis, in tantum quod nec mendacium confingere crederetur. Dum igitur hic per domum in noctis tenebris incaute discurreret, incaute penitus iniegit in veru ferreum, quod tam forti percussione erus dextrum allisit, quod totum usque ad latus alterum perforavit. Ex qua percussione multus sanguis effluxit, et inde maximus dolor crevit; ita quod in dolore et anxietate maxima consistebat, et clamorem magnum et querulas voces dabat. Compatiens ergo ei nobilis mulier D. Viridis, hospita caritativa dictionis Fratrum et ipsius famuli domina, suavitè dicto Petro dicens: Recommenda te Deo et illi sancto viro S. Ambrosio de Ordine FF. Prædicatorum, qui nunc mortuus est Senis, per quem Deus multa miracula operatur, ut liberet te a tanta anxietate. Qui multo dolore abstractus tunc non curavit. Quidam vero vir industrius, nomine Ugolinus, ab eodem Petro rogatus erus ejus applicavit ad pedes suos, et cum ambabus manibus dictum veru accipiens cum magna violentia, per non modicum temporis spatium de crure prædicti Petri extraxit sanguinolentum, et medicamina et fasciam apposuit juxta morem. Sed prædictus dolor non cessabat, et videbatur continue augmentari, ita quod quiescere non valebat, et clamor et ejulatus ejus magis ac magis invalescebat. Tunc autem recordatus est verbi prædictæ Domine suadentis, ut se B. Ambrosio devoveret: quod ad se rediens devote fecit in corde suo. Quo voto emisso, statim, omni cessante intervallo temporis obdormivit: ut autem retulit, quidam in habitu FF. Prædicatorum sibi dormienti apparuit, et manus ad fasciam et vulnus apposuit, et fasciam usque ad cavillam pedis delucere videbatur, et interim cum fascie motu cessabat dolor. In mane autem, Domino suo Roberto nomine eum vocante, et petente qualiter sibi esset, respondit: Bene: et statim surrexit. Qui monente ut jaceret, et offerre-

Bolseni erus ferro inajectus quidam,

intra summos cruciatus

post ferro extraxerunt

voti factendi recordatus

obdormiuit, et ut heri in somnis viderat

te quod medicum ei adduceret respondit: Ego ad medicum veniam; nondum scilicet percipiens effectum miraculi, sicut qui miræ simplicitatis erat, quem effectum jam ostendebat ambulando. Interim autem narravit D. Roberto quam viderat visionem, et cum pervenit ad medicum, invenit medicus fasciam ad cavillam pedis adductam, ut in somno ille viderat, et vulnus invenit sanatum et consolidatum totaliter, ita quod nec cicatrix aut locus vulneris apparebat: ex quo reputavit medicus se delusum, donec audivit multorum attestationem de vulnere, et a famulo voto emisum et visionem postmodum consecutum. Quæ omnia dictus famulus juravit coram Notario, qui de hoc confecit publicum Instrumentum *m*; et nobilis vir Nerius, qui prædictorum Roberti et D. Viridis filiam habebat uxorem, et in eorum domo permansit et permanet, juravit, se vidisse prædicta nocte veru ferreum, infixum cruri prædicti Petri, et exinde multum sanguinem emanare: sequenti vero mane vidit sanatum erus, quod fuerat sanciatum. Tempore autem conditi Instrumenti erant prædicti Robertus et D. Viridis jam defuncti. Multi autem diebus hæc omnia a prædictis Roberto et D. Viride et Ugolino, et audiverant prædicta nocte querulas voces prædicti Petri, et postmodum prædictum miraculum per totam regionem vulgatum esse. Ego autem omnia prædicta presentialiter audivi a dicta D. Viride et Nerio et Petro prædictis.

D
AVERT FB. RECUPERO
In sanatum se reperit;

l

admivante medico;

m

visus testantibus

qui vulnus viderant;

n

87 Eodem anno et in eodem Castro accidit aliud miraculum nullatenus subiacendum. Accidit enim in domo Magistri Angeli Philippi quod quoddam vas, quod tina vocatur et loco terularis habetur, cecidit super caput filii sui, qui vocabatur Cecus sive Franciscus: ex quo casu caput illius fuit allisum cum maxima absissione, penetrans usque ad cranium, cum destructione et discoperitione cutis, carne adducta interius et inde continue sanguine emanante. Qui Cecus, tanquam desperatus, relictus fuit quasi pro mortuo; et superventibus multis, quædam domina Bonadiniana, convivina ejus, cepit dictum Cecum et cum super lectum proprium reclinavit. Advemente autem D. Viride, hospita FF. Prædicatorum in dicto castro Bolseni, amica dicti Cecchi, plorandum de casu prædicto devovit ipsum B. Ambrosio cum multa devotione. Mane autem sequenti, medicis, qui eju. vulnere inspecto medicamenta et fasciam apposuerant precedenti die, fasciam deligaverunt et audiverunt a capite dicti Cecchi: quamvota viderunt motient et alii adstantes plagam prædictam et vulnus plene sanatum. Quæ omnia et singula supra dicti Magister Angelus et D. Bonadiniana vera esse juraverunt, sicut de hoc extat publicum instrumentum *n*: Nomina autem Viridis non vivebat tempore conditi instrumenti.

ibidem quart contractum caput

post votum ab adversibus factum

F
secundum invenitur.

n

a Instrumenti scilicet XXI — b Instrumento XXII — c Julius Tophanus legit et impetuit — d Lx actus Orlandi nomine dicitur — e Instrumento XXIII — f Scilicet bistr. XXV — g Rectus in Instrumento dicitur Ballatorium: quod sic explicandum Apulum et cui continent dicta utriusque: nam solarium debet alius concepti: quod idem in sequentibus observabis. — h Scilicet XXVI — XXI — k Ita cognomen nostrum in Instrumentum habet, trium mensibus, et rectus: ut patet ex eo quod adhuc esset sub lacte matris. — l Vide notula ad cap. 5 littera d — m Supra bistr. XXVII — n Instr. XXVIII. Quæ duo cum cædita sunt anno 1318 patet auctorem qui illa videre potuit ultra triginta annos ipse B. Ambrosio superstitem hæc miracula compluisse.

Ballatorium

CAPUT IX.

De epilepsia et febribus ad invocationem B. Ambrosii sanatis.

His autem secundum ordinem temporis decursis, in sequentibus, sicut in præmissis, ordo temporis servari non potest: sed ordinem intendo servare materiarum, ut primo narrem de curatis aegritudinibus, qua:

sequentium miraculorum partio

ACT FR.
RECUPERO

A que proveniunt ex causa intrinseca naturali; et inter has primo de generalibus, quæ nulli membro sunt propriæ, deinde de iis quæ unicuique membro appropriantur: inter generales autem de morbo epilepsie se primo narrandum offert. Jam autem in iis quæ secundum ordinem temporis scripta sunt, de curatione unius a predicto morbo præmissum est: nunc vero narro miraculum, quod tanto credibilius redditur, quanto narrator ejus Fr. Jacobus Prior predictus durior fuerat ad credendum. Hic enim tam durus quasi alter Thomas Dydymus fuerat, quod pulsantibus campanas per ejus miraculis populis, primo funes ipsarum campanarum fecit sub clausura, quæ ibi erat, clavibus obserari: sed quia clausuram infringebant, fecit fines saper campanile attrahi: quia vero campanile ascendebant, campanarum martellos auferri fecit. Sed miraculis victus, miraculorum fuit postmodum predicator.

P. Prioris
incredulitas
per eorum
frequentiam
vicia.

Ab Epilepsia
sanatur
noviter nupta

B 80 Hic igitur narravit mihi, quod quardam desponsata noviter morbum epilepsie patiebatur, et vehementer timebat virum advertere, ne haberetur postmodum in horrore, super quo jam se recommendaverat S. Ambrosio; non forsitan toto corde vel nondum venerat hora, qua magis erat virtus Dei in illa manifestanda. Dum vero semel cum viro degeret, ecco subito sensit a prefata infirmitate se arripit, ad quod expavescens, ad S. Ambrosii patrocinium toto corde confugit: quod dum expetit, statim sibi adesse sensit. Nam quædam incognita manus, ex parte viro opposita, ubi pectus nemo aderat, manum illius strinxit: et statim, quæ eam arripserat, abesset infirmitas, nec ultra eam arripuit: ut eadem illi narranti eadem mulier retulit quasi sub sigillo confessionis: suam enim personam omnino occultam esse volebat, ne vel pristina infirmitas virum induceret in horrorem.

manifestari
recusans,

Et alius
videndo
verbo.

B 90 Suali vero modo mihi a quodam intimatum est, cum turpi se aliquando detineret infirmitate, quod dum S. Ambrosii affectaret subsidium et cogitaret quod oporteret eum miraculum id gratitudinem notificare et facere in populo predicare, etiam tacita sua persona: potius eligebat non devotare Sanctum nec liberari, timens ne per aliquas simulacra prodiceretur. Hujus ergo devota, in tali agone et cordis angustia constituto, subvenit mira dignatio patris: nam absque certa obligatione vel publice gratiarum actionis intentione, invenit penitus se liberatum.

b
item puer

C 91 Nerius insuper de b Staggia, filius Ventura, patiebatur morbum prefatum, et habebat ter inter diem et noctem, aliquando quater. Hic devovit se B. Ambrosio, et curatus est.

et pueri scilicet
a nativitate
die

C 92 Domina etiam Margarita, uxor Nea tinctoris de populo S. Peregrini civitati Senensis, narravit quod, dum esset in partu, peperit unam filiam, quam post sextum diem sue nativitatis arripuit morbus predictus, et habebat tractus quos peritur ille qui patitur talem infirmitatem, et spumam in ore. Que domina credebat dictam filiam suam non evadere; quia peperit plures, scilicet quatuor, cum ista infirmitate, et nullus evaserat. Insuper ergo mater videns predictam filiam suam sic duci et emenari propter dictam infirmitatem, devovit eam S. Ambrosio; et statim fuit plenarie liberata, et cepit sugere, cum prius sugere vel aliquid sumere nullatenus posset. Et de his extat publicum instrumentum c.

item alius factus
per materem
viro,

C 93 Ugo, filius Bernardini, de populo S. Petri de Ovile, retulit se habuisse prefatum morbum ter in uno die: qui venit ad sepulchrum S. Ambrosii, et facto voto eidem exhibendo certæ reverentiæ ad sepulchrum suum, et a matre sua facto similiter voto, nunquam ulterius a tali morbo vexatus est.

resit et puella
una

C 94 Domina Lætitia, uxor Iudi cariani de Senis, asseruit quod Binitia filia sua passa fuit hujusmodi

morbum quasi mensibus quinque, quod ter et quater aliquando gravabatur dicta infirmitate. Audiens autem quod multa miracula per S. Ambrosium Deus operabatur, filiam devote recommendavit eidem: factoque voto nunquam advertit eam predicta gravari infirmitate, sed invenit plenarie liberatam.

D 95 Domina similiter Bonagratia, de d Rigo-magno diocesis Aretinæ, narravit quod filia sua, nomine Gemma, passa fuit hujusmodi morbum tam horribiliter, quod frequenter in ignem et in aquam cadebat, et apparebat ei quidam miles armatus, ut referebat puella, qui traheret eam et expavescere faciebat. Insuper ex latere dextro insensibilis et inutilis facta, perduravit in hac infirmitate a tempore nativitatis sue per annos duos. Mater igitur audiens multa miracula per Sanctum suum Ambrosium Deum operari, addaxit prefatam filiam ad sepulchrum ejus, et perseverans ibidem in devotione per plures dies, tandem reportavit donum in filia sanitatis.

d
atque altera;

D 96 Retulit insuper Paulinus de Brenna comitatus Senensis, quod filius suus nomine Tancredus, hoc morbo pluries vexabatur in mensibus: sed emissio pro eo voto ad S. Ambrosium, statim fuit sanitatis beneficium consecutus.

item puer,

D 97 Domina vero Mina, uxor Joannutii de Senis, testata est quod filia sua, nomine Vannutia morbum sive fatum patiebatur graviter jam per annum; quæ devovit eam S. Ambrosio cum reverentiæ certæ promissione. Quo voto emissio, in die solenitatis ejus, quæ ei defertur a populis, advertit eam curatam, et ut certior fieret distulit per annum Fratribus eparrare: quo transacto facto tertio, enarravit.

f
atque puella.

D 98 Ex dilectionis fervore qua ad Deum ordinabatur, et proximum in quo Deus ordinaverat caritatem, meruit sæpe dictus Pater restringere febrium calores inordinatos. Jam vero de pluribus sequendo ordinem temporis dictum est: sed nunc secundum ordinem materie est de pluribus aliis subnectendum. Quædam namque e Minuccia nomine, filia obia D. Griffidi de populo S. Christophori cum pateretur febres per quatuor septimanas, et haberet insuper fluxum sanguinis per os, qui interpolabatur raro, intantum anxiebatur quod requiem invenire non poterat, nec cibum sumere nisi cum magna difficultate: quæ audiens miracula S. P. Ambrosii et de ejus meritis sumpta fiducia se ei devote recommendavit. Mater insuper ejusdem anxietatem considerans, eam devovit devote Deo et mortis dicti Patris. Audiens autem quod multi curabantur per contactum eorum, quæ dictus Pater contigerat, misit ad quendam dominam quæ habebat ejus corrigiam, rogans ut de rasura predictæ corrigiæ sancti Patris daretur eibidem. Quæ habita et in potu sumpta, subito fuit ab omni infirmitate plene curata.

A febribus
sanatur

e
mulier
hebdomas
actu fluxu
sanguinis
laborans,

D 99 Quædam insuper sutor f Minis nomine, narravit quod filius suus, Vaumez nomine, uno mense laboravit infirmitate febrium valida et positus fuerat in extremis, quod pulsus ejus jam non percipiebatur, et frigidus erat in manibus et pedibus, et morti vicinus. Quod attendens pater ejus, devovit eum S. Ambrosio intimæ cordis devotione: quo facto, statim puer dormivit et sudavit et liberatus est. Hac item testati sunt medici, qui habebant curam ejus, scilicet Magister Fatius et Magister Benjamin.

f
puer morit
proximo die

D 100 Domina vero y Beecha, uxor Ghezzi, de populo S. Joannis, narravit, quod filius suus, nomine Pagani, passus fuit quindecim diebus febres continuas, tam fortiter, quod de vita medici dubitabant: nam continuo febris augmentabatur. Quæ D. Beecha devovit predictum Pagani, cum fortiter actu febrerit, S. P. Ambrosio, promittens cunctas ecclesias h et eidem certas reverentiæ se facturam. Emissio igitur voto, absque sudore et crisi aliqua fuit a febribus liberatus

g
a med. ca
tepositus,

k

A liberatus : ita quod de mane surgens, incolumis ambulavit, qui prius surgere non valebat i.

alio tertiana puerilis :

101 Nicolucius insuper, filius Magliate, de populo S. Salvatoris, passus fuit febrem tertianam per dies novem : qui devovens se S. Ambrosio, cum febre actu fortiter pateretur, facto voto sensit, ut sinceriter retulit, quamdam manu duci super se, et statim fuit plenarie liberatus.

mulier item jam an. 15. a loquela,

102 Retulit insuper quædam Domina, Bella nomine, uxor Cenni Bursarii, quod subito arripuit eam febris fortissima, et talis, quod propter hanc loquelam amisit : quæ devovens se S. P. Ambrosio et ejus sanctitati se recommendans, fuit ab omni infirmitate non minus subito liberata.

et puer 6 continuis diebus æger :

103 Nobilis vero Domina, Baldesca, uxor quondam D. Benuccii de Salimbenis, retulit quod Nicolaus nepos suus ægrotavit febris continua per sex dies, ex qua angustia multa affligebatur, et jam de vita dubitabatur a medicis, eum gravari interiori apostemate suspicantibus. Mater igitur pueri votiv Deo, quod, si dictum filium suum meritis S. Ambrosii restitueret sanitati, offerret ad sepulcrum ejus imaginem in habitu Fratris argenteam. Facto igitur voto, et posita corrigia ipsius sancti Patris super infirmum fuit subito liberatus : propter quod, votum sicut promiserat adimplevit.

ac mulier quartanam sustinens,

104 Domina præterea Bonaventura, de populo S. Joannis, passa fuit febrem quartanam mensibus septem, nec aliquibus poterat medicorum remediis liberari : emisso ergo voto in corde suo de aliqua reverentia exhibenda S. Ambrosio, cum recommendaret insuper filios suos Deo et meritis dicti Patris, habuit in visione, ut sibi videbatur, mandatum, quod portaret tot imagines, quot habebat filios, ad sepulcrum S. Ambrosii, si exaudiri volebat. Cum igitur actu febreret, statim ivit et emit quatuor imagines cereas, secundum numerum filiorum, et veniens ad sepulcrum prædicti Patris, ibique reiterato voto, subito inordinatus calor febris extinctus est, et reductus ad plene moderantiam sanitatis.

filiorum numero oblationem facere

105 Domina insuper Bona, uxor Ser-Landi de Monte-Alceto diocesis Arsetinae, asseruit quod filius suus decem mensium, nomine Michael, passus fuit febres tam fortes et tante afflictionis, quod ex hoc ad mortem judicabatur. Quæ Domina confortata et inducta a quodam bono viro, quod ipsum devoveret B. Ambrosio, quia Dominus per eum multa miracula et magna operabatur : multa fiducia ad ipsum pium Patrem se contulit, se ei devovens et promittens, ad sepulcrum ejus se filii figuram ceream adducturam.

stem inter deservite æger.

C Emisso ergo voto, puer subito surrexit, ridendo quasi de somno evigilans, et continuo fuit perfecte sanitati pristinae restitutus : propter quod mater accessit Senas ad sepulcrum prædicti Patris, deferens imaginem ceream juxta votum.

quodam servitio laborans,

106 Ut autem ad civitatis Senensis miracula redeamus, Augustinus, filius Francisci, de populo S. Justi, asseruit, quod cum pateretur febres tertianas, a quibus totus confringebatur, reducens ad memoriam vitam et miracula B. Ambrosii, devote se recommendavit eidem, promittens quod, si ejus meritis a Domino sanaretur, miraculum scribi faceret in ejus reverentiam et honorem. Facto autem voto, fuit subito et plenarie liberatus.

et paupercula humanis oculis destituta

107 Paupercula quædam insuper, Nera nomine, de populo S. Mauritii, passa fuit febrem vehementem et continuam per octo dies, nec poterat aliquibus remediis liberari, præcipue cum esset pauperrima, nec ei humana remedia suppetebant. Recurrens igitur ad divinum auxilium, confidens de meritis S. P. Ambrosii, devote se recommendavit eidem. Cui tam angustiata et humano auxilio destituta apparuit, cui se recommendaverat, pius Pater cum quodam

alio Fratre : et, ut videbatur sibi, stabant juxta lectum suum, et ministrabant ei. Quæ Nera, ut asseruit, non dormiebat, sed vigilabat in ejusmodi visione : et ex tunc invenit se liberatam.

D AUCT FR RECUPERO

a Andreas Abbas in Vita S. Othonis Bambergensis 2 Julii lib. 4 cap. 9, B. Othoni, inquit, offerendum cum oblationibus devotaverunt. — b Vicius est octo circiter P. M. Senis iustans ad occidentem, Collensis diocesis. — c In ordine aliorum numerum. — d Tabulis Geographicis Rigognagno est, 18 miliario Senis distans ad Orientem — e Dimantivum a Mina sive Firmina. — f Julius pag. 136 Meritum comædum vocat. — g Forsitan ex Rebecca mulierum nomen : cujus generis in sequentibus plura occurrunt, de quibus hinc satis promptum dirivare. — h Refertur ad se facturam, Italica phrygi, qui Ecclesias facere dicitur pro civitate sui supplicationem puer eius facere : ita Romæ dicuntur peregrini facere septem ecclesias. — i Hic Julius interserit miracula publicata Instrumento l. II, X, XI et XX, pag. 147 et seqq.

Devotare

CAPUT X.

De infirmis desperatis a medicis et in mortis articulo constitutis.

Licet autem de febribus absolute præmiserim per præfatum sanctum Patrem curatis, nunc intendo subnectere de his, qui sive ex febris sive ex alia infirmitate, usque ad mortis articulum devenisse judicabantur, et per ipsum beatum Patrem curati sunt. Quædam namque Domina, Mita nomine, uxor Nicolucci, de populo S. Joannis habebat filium, nomine a Sanium, revera ægrotum et in extremis laborantem iudicio medicorum : et ideo ad divinum, confugit præsidium, vovens, quod, si eum Dominus meritis B. Ambrosii liberaret usque ad diem tertium, et ad sepulcrum ejus aliquam reverentiam exhiberet : quo facto, assecuta est, quod petivit, plenam in filio sanitatem.

Serrantur in vitiis,

E

a puer unus,

109 Domina insuper, Bona nomine, uxor Damini- ei, de populo S. Andreae, et H. Nuta mater ejus retulerunt, quod dum filius prædicta D. Bonæ, Andreæ nomine, puer quatuor mensium laboraret in extremis, et spes a medicis de liberatione nullatenus haberetur : spem conceperunt ad Deum et merita B. Ambrosii, cui eum devote recommendantes, votum emiserunt ad sepulcrum ejus alicujus reverentia exhibende : quo voto facto, puer statim fuit plenarie liberatus.

alter,

110 Domina vero Gemma, de populo S. Justi, retulit Fratribus, quod, cum nepos suus, b Monecius nomine, laboraret in extremis, ratione februm et apostematis, quod interius habebat in pectore; fecit, votum B. Ambrosio, quod, si liberaret eum, qui jam fere mortuus putabatur, ad sepulcrum ejus aliquam reverentiam et devotionis indicium exhiberet. Facto igitur voto, statim puer ejecit apostema, et continuo fuit a febribus liberatus.

tertius,

f Mulier in concursu populi ad corpus Beati, Romæ c. 28

111 Quia vero, juxta Apostoli documentum, diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, quædam domina, Ghiluccia nomine, de populo S. Christophori, quamvis ex devotione præfati Patris pressuram et passionem incurrerit, hoc tamen ei in sanitatem mentis et corporis versum est, et ipse Patris majorem evidentiam sanctitatis. Veniens enim prædicta domina in die sepulture ipsius ad locum FF. Prædicatorum, et ex devotione volens manum ejus osculari, cum magna ibi esset pressura hominum et mulierum deosculantium aut osculari appetentium manus ejus : quanto majori devotione multitudini se infixit, tanto magis a multitudine est oppressa, intantum quod quasi mortua vix inde extracta est, panis quos habebat in dorso dilatatis. Ex dolore autem pressura syncopezavit : sed aliquantulum relaxata, vix ad domum adducta est. Quæ vero ex conquassatione sanguinem expulbat, consilio medicorum fecit phlebotomiam : qua facta, statim loquelam amisit, et nihil jam sumere valebat in cibum, et quasi mortua consistebat. Inducta vero a medicis,

ad mortem compressa,

qui

AUCT. FR. RECUPERO

A qui de salute corporis desperabant, ut pro salute anime induceret Sacerdotem; eo adveniente penitus loqui non poterat, et solis nutibus valuit confiteri. Jam vero exequie parabantur : sed admonita cum recurreret ad alium P. Ambrosium, pro cuius devotione hac passa fuerat, ne devotio ei in periculum verteretur, devovit se in corde suo. Ipsius etiam vir et mater et soror eam B. Ambrosio similiter devoverunt. Hoc igitur emisso omnium voto, statim beneficium loquere recepit, et peccata sua confessa est, et recepit ecclesiastica Sacramenta : quibus receptis, invenit se a dictis passionibus ad plenum liberatam e.

post Sacramenta suscepta

C

puer a lumbriis curtosus,

112 Quaedam praeterea domina, Mina nomine, de populo S. Peregrini, et alia soror ejus fideliter Fratribus retulerunt, quod Franciscus filius praedictae D. Muae, gravissimam patiebatur interiorum vermium, qui lumbrii vocantur, corrosione: ex quo tantam incurrebat angustiam et defectum, quod jam cito moriturus judicabatur: nam frigidus erat in extremitatibus et jam motum nullum habebat. Interim autem pro eo exequie parabantur : sed ad praesidium B. P. Ambrosii recurrentes, puerum ipsius meritis devoverunt, varia devotionis indicia promittentes: alia imaginem veream praeferendam ad mensuram pueri, alia promittens punere operarios in capella sua. Hujusmodi igitur emisso voto puer statim liberatus est, et cepit loqui, et petivit potum, et se posuit ad sedendum.

B

d alius subito profocudus,

113 Quaedam domina, Bertha nomine, de populo plebis de d Caseriano, cum compatre suo Fratribus retulerunt, quod Marcecius, praedictae Berthae cardinalis filius, alterius vero spiritualis, residens cum sorore sua, subito procecidit in defectu tam valida, quod mortuus videbatur. Quod videns soror, clamavit, et vocavit matrem et patrimum praedictos, qui cito venientes invenerunt puerum lividum et frigidum totum et quasi mortuum, et a pluribus mortuus credebatur; et sic stetit per magnum horarum spatium. Quod cernens patrimum praedictus ejus, accepit eum in ulnis suas, jam nec motum nec sensum, ut videbatur, habentem : devote autem devovit eum B. Ambrosio, et statim recepit beneficium sanitatis.

puella ex febribus deposita,

C

114 Quaedam insuper, Francisca nomine de populo S. Antoni, retulit quod filia sua, nomine Mita, passa fuit diebus decem febris continuas et inflationes in gula et in collo : ex quibus jam in mortis articulo constituta,unctionem recepit extremam. Quod cernens praedicta mater, tamenque mota, vel, ut credendum est, spiritu Dei mota, venit hora Matutinali ad osium ecclesiae PP. Praedicatorum, et clamabat alta voce, et cum devotione B. Ambrosium invocabat, recommendans ei filiam suam, ut eum suis meritis liberaret. Post diutinam autem vocationem, de meritis beati Patris concepta fiducia, domina rediit, et in relictu invenit filiam plenarie liberatam.

e et alia ex hemiparata,

115 Quaedam vero domina, Pera nomine, patiebatur e emetritam tam valide, quod perdidit loquelam et visum : et cum esset desperata a medicis et crederetur moritura sequenti die, B. P. Ambrosio se devovit in corde suo. Mira res : sed non ei, qui facit mirabilia magna sibi : emisso enim voto, absque ulla crisi, ab omni infirmitate curata est. Quod audiens medicus stupuit et dixit, hoc esse non posse nisi per divinum miraculum, quod plurimi attestatioe firmatum est.

juvencus in variete periculose aeger

116 Quaedam etiam domina, Nosa nomine, uxor nobilis viri Naldi de Val corteze, habebat germanum suum in carcere, ubi laborabat in extremis gravi infirmitate : quae emisit votum ad B. P. Ambrosium, promittens quod, si germanus ejus de tam gravi in-

firmate liberaretur, veniret ad sepulcrum ejus et ei aliquam reverentiam exhiberet. Facto igitur voto, apparuit ei S. Ambrosius, ut sibi videretur, in quadam ecclesia existenti, qui allocutus est eam, dicens : Secure confidas et non dubites de fratre tuo; sed recognoscas eum a me [liberandum] : qui frater suus statim, ut dilicit postea, liberatus fuit.

f alius a 2 medicis aesperatus.

117 Petrus Rossi de arce ad f Tentennam, inaridit, sicut retulit, in gravissimam aegritudinem, ita quod nec pulsus ei remansit, in qua fuit de vita a duobus medicis desperatus : sed emisso voto, ad B. Ambrosium, perfecte sanatus est, mirantibus praedictis medicis, quorum unus vocatur Ser-Bindus, alter Ser-Gerius : quia nec causam nec modum naturalis sanationis in eo percipere potuerunt, sicut ipsimet in testes adducti, confessi sunt : et ideo votum reverentiae, quam ipsi Beato exhibere promiserat, adimplevit, et veniens ad sepulcrum ejus, Fratribus miraculum enarravit.

Febris hemirita E

a Julius pag. 153 Ansanum nomen integre expressit. — b Diminutivum ex Bartolomeo. — c Ude de hoc miraculo Instrumentum it. — d Caeciliano in tabulis in ditione Florentina, infra septimum ab urbe Senensi milliarium ad Eurobream. — e Julius pag. 153 explicat morbum, ita dictum a cordibus ex duobus febribus compoiti, tertianu uno, altera continua : quarum ex diebus plurae principis vitarum accessus, quia saepe in unum tempus coincidunt sapientum soleant mirum in modum debilitare. Deigo vobis Graea est quaeque semitibus. — f Forte Tentennam in Ducatu Castri.

CAPUT XI

De mortis ad invocationem B. Ambrosii suscitatus.

Ut autem magis S. P. Ambrosii merita elicerent, et vivens ac pre-potens in gloria monstraretur, usque ad mortuorum suscitationem et vite restitutionem ejus mortuorum virtus ostensa est : nam praeter ea, quae secundum ordinem temporis in vita et in morte narrata sunt, praesenti capitulo plura sunt circa hujusmodi subnectenda. Quaedam namque domina, Mita nomine de populo S. Agdii contigit quod filium peperit mortuum : quem mortuum esse cernentes mater et plures domo quae astabant, clamaverunt alta voce, eum S. P. Ambrosio ex intima cordis devotione recommendantes, quatenus eum a mortuis suscitaret, ut saltem posset baptismi suscipere Sacramentum. Facta igitur a matre et tribus dominabus obstantibus praedicta recommendatione, puer qui mortuus fuerat pubenter revixit, sicut praedictae dominae suo testimonio asseruerunt a.

Suscitantur factus praemortuus,

a

119 Quaedam insuper domina, nomine Mita, de populo S. Petri de Ovili, quondam filiam suam, nomine Vannucciam, posuerat sub cura matris : audiens autem quod infirmaretur misit famulam suam, ut eam ad se adduceret. Factum est autem eum dicta famula puellam adduceret quod puella in ejus brachiis moreretur : quam posuit in brachiis matris suae, et cernens eam mortuam statim fugit. Mater vero filiam mortuam conspiciens, cepit clamare et egulare et seipsam discerpere : sed post plangentem ad almi Patris Ambrosii confugit auxilium, eam meritis ejus recommendans eum promissione alicujus reverentiae exhibenda. Emissa igitur voto, statim puella cepit movere labia et sanguinem per os, et virus simul emisit, et sic vite est restituta, incolumitate plenaria consequente.

F puella inter brachia sua haec extincta.

120 In castro insuper h. S. Joannis de Asso diocesis Aretinae, accidit mirabilis subventio sancti Patris [tanteque mirabilior] quanto major fuit corporis dissipatio cui subventum est. Cum enim quidam e Cosinus nomine esset in quadam domo, ubi erat quoddam molendinum quod mata jumentis vertitur, cecidit inter rotam et d palmentum, ita quod ipsa rotadentata rapuit eum taliter et convolvit, ita quod venter controrsum jam posterius in renibus videor-

b puer sub rotam molendini contritus, c

d

tor

A tur : ita quod ipse puer motu et sensu ac vita totaliter privaretur. Cunque ad puellae cujusdam clamorem mater praedicti pueri cum aliis quibusdam venisset, et de molendino eductura jam mortuum et terribiliter dissipatum susceperet : in tanto periculo et re tam desperabili de meritis S. P. Ambrosii non diffidens, confugit ad ejus praesidium toto corde, eundem ei devovens cum promissione certae reverentiae exhibende. Quo voto emisso, statim puer coepit clamans oculos aperire. Matre autem non tepente, sed ad Sanctum Dei continuante devotionem, post modicum fuit non solum vitae sed et sanitati et membrorum integritati plenarie restitutus. Haec omnia praedicta mater ejus, nomine China, votum suum complens et filium suum incolumem ad sepulcrum praefati Patris reverenter adducens, Fratribus Praedicatoribus fideliter narravit.

121 In filio vero nobilis viri Andree, D. Mini de Tolomais, miraculum accidit memorandum : cum enim gravaretur febris continua gravi cum apostemate, intantum dicta agritudine oppressit eum, quod vitam ejus extinxit : ita quod nullus motus apparebat in eo vel sensus, et mortuus ab adstantibus cunctis judicabatur. Quo viso mater dicti pueri D. Becca devotissime rogavit Virginem Mariam, quod meritis S. Ambrosii Senensis, quem similiter invocabat et implorabat, redderet sibi filium jam defunctum, promittens quod, si ei redderetur, eum offerret apud locum FF. Praedicatorum, et, quantum in ea esset, Orilini daret in Fratrem. Avia insuper ejus devotissime Beatam Virginem pro eo et B. Ambrosium invocabat. Quo voto facto, puer subito tamquam vivens, sanus et hilaris coepit ridere : et cum infans esset, coepit aliqua signa cum digito facere, quasi aliquem ostendens sibi apparentem et protegentem : et talem se exhibuit, sicut qui nullam habuisset infirmitatem. Quo viso, juxta votum indutus est puer vestibus Fratrum Praedicatorum, et ad ipsorum locum adductus per nutricem dicti pueri, puer super sepulcrum dicti Patris oblatas est. Que omnia avia sua D. Agnesa et mater ejusdem et matris, praedicta asseruerunt coram Fratribus vera esse ut scriptum est.

122 Quaedam insuper mulier, nomine e Neccha de populo S. Pergrini, assernit se peperisse filium, qui ab omnibus adstantibus et experimentum de eo cupientibus mortuus putabatur : quod videns mater, devote et cum lacrymis meritis B. P. Ambrosii eum recommendavit, promittens quod, si ei redderetur, ad sepulcrum ejus eum deferret cum certa reverentiae exhibitione. Quo facto, statim vivens apparuit qui mortuus a cunctis judicabatur, et baptizatus nomine ipsius S. Patris est insignitus, et Ambrosius vocatus propter ipsius Patris devotionem.

123 Quaedam praeterea domina, nomine Flora, de populo f. Mansionis, habebat filium nomine Joannem, qui fuit per quindecim dies continua febre detentus, ex qua et mortuus est. Videns igitur praedicta mater filium jam defunctum, cum lacrymis devovit enim S. Ambrosio : qui statim, voto emisso, restitutus est viro et pristinae sanitati, quem in solennitate, qua praedicto Patri defertur a civibus, indutum vestibus Ordinis detulit et obtulit ad sepulcrum ipsius, et haec omnia Fratribus fideliter enarravit.

124 Domina vero Giesca, de populo S. Martini, Fratribus fideliter retulit, quod cum esset apud podere suum de g. Sarteanello, contigit eam deambulare per agrum, in quo erat fovea magna plena aquis ; et eundo vidit in eam cecidisse quendam puerum, filium consanguinei viri sui : et nil videbat nisi crura, capite et reliquo corpore in aqua submerso. Stupefacta igitur vocavit alias mulieres, quae sic etiam fuerunt stupefactae, quod ejus corpus extrahere aut contin-

gere non audebant. Tandem una ex illis accepit eum per crura, et projecit in campum, et non erat in eo motus aliquis aut sensus. Corpus etiam erat nimium tumefactum, et oculi clausi et quonia signa mortis in eo apparebant et nullum vitae. Ab adstantibus igitur invocato S. Ambrosii nomine, cunctis mirantibus statim aperuit oculos, et quod magis mirandum est, cum nihil projecerat, solite dispositionis in corpore [apparuit], sanusque et incolumis matri est restitutus.

a Simile miraculum continet Instrumentum XIX cum eodem matris nomine, estque inter utrumque solius parochiae differentia : simile habes et in actis primis anni. 110. Ibidem anni. 111 sequens miraculum leges : sed pro Mita matre, juvenis Miram, absque anelle mentione. b Millario ab urbe Senensi decimo octavo trans Embroem fluvium. c Ita Tusch, quem Cosimam seu Cosnam dicebant. — d Acalemci saepe citati modo molam redda putant, modo totam qui mota contritur, machinam : cum de vites agitur, torcular et locum torcularis significat. — e Forte multo pro Domeneca : sic enim Itali Dominicanam scribunt et pronuntiant. — f Italice Magione apud Julium jug. 156 : quod patris a Gallis Senonibus urbis candidioribus, quibus Mag domus fuit, relictum dixerim obiecta terminatione augmentativa omne, quam a Latina lingua detortum. — g Astroni fluvio Sarteanum adhaeret insuperiorum : an ei vicinus vicus dimittitur, ut alibi plura loca, nuncupatur vocabulo?

CAPUT XII.

De curatis a diversis doloribus per merita B. Ambrosii.

Dignum est ut qui gaudiis fruatur sempiternis ex gaudii plenitudine, valeat in dolorum remedia [ad alios] gaudia relinquare, et ideo de curatis a variis doloribus subnectendum et primo de dolore cordis. Quidam namque juvenis Cecens nomine, civis Senensis de populo S. Egidii, devotus a pueritia FF. Praedicatorum, devote et fideliter ipsis Fratribus enarravit, quod cum esset clericus in Ecclesia S. Mariae de Panzano comitatus Florentini, et juvando ad Missam teneret cereum in manu accensum ad elevationem Corporis Christi; subito passus dolorem cordis cecidit in terram et syncopizavit, nec motum vel sensum habebat, imo mortuus putabatur. Deportatus ergo ad lectum post modicum quietem rediit ad se, sed tamen loqui non poterat : confortatus vero beneficium loquelae recepit, et adveniente Sacerdote peccata sua confessus est. Post haec coepit dormire, et in somno apparuit ei S. Ambrosius et S. B. Euphrosynus, cujus ecclesia illi propinqua est. Dicitis vero Cecchus videns S. Ambrosium, quem viventem viderat, eum allocutus est dicens : Estis vos Pater meus S. Ambrosius? Cui respondenti quod sic, se devote recommendavit et dixit : Ego semper habui et habeo magnam devotionem ad S. Dominicum et ad Ordinem totum et ad eos qui sunt de Fraternitate vestra : insuper etiam sum de ipsa Fraternitate, et laudes cantavi in loco vestro : ob hoc recommendo me vobis, ut liberetis me, ad hoc ut possim poenitentiam agere de peccatis meis. Tunc B. Ambrosius voluit se ad B. Euphrosynum et dixit ei. Quid vobis videtur, Pater mi, liberalium eum? Et ille respondit : Vos estis ita cum Domino Jesu Christo, quod quidquid vultis facere potestis. Cui S. Ambrosius : Ipse est de Fraternitate mea, et jam sunt septem anni quod laudes cantavi in loco meo, et habuit magnam amorem ad Ordinem et Fratres meos, et ad vos similiter non parvam devotionem. Ad quod respondit S. Euphrosynus : Placeat mihi, quod fiat, ut vultis. Et S. Ambrosius : Volo vos, inquit, audire quam bene cantat laudes. Tunc B. Euphrosynus voluit se ad dictum Cecchum dicens : Canta aliquam laudem ad honorem Dei et Beatae Virginis gloriose. Qui Cecchus, ut sibi videbatur, incepit cantare unam laudem ; et cantato uno versu cum responsione, S. Ambrosius subridens alacri vultu, dixit B. Euphrosyno : Nonne videtur vobis, quod bene cantet? Quo respondente quod sic, subjunxit S. Ambrosius : Om-

abusus ignam parentum voto

Ordinis Praedicatorum cu domitis,

nam factus pra mortuus

puer febris extinguitus,

et. l. us subm. et. us.

D AUCT. FR. RECUPERO

Palmentum

E Curatus syncopen passus,

a

apparuitibus ipsi SS. Ambrosio et Euphrosyno h

f

etiam erga Ordinem devotionem laudantibus,

A nino liberemus eum; quod S. Euphrosynus in ejus posuit voluntate. Sanctus autem Ambrosius vertit se ad dictum Cecechum dicens: Nosti quare Dominus fecit tibi hoc? Scias quod haec pateris, quia elapsis temporibus nimium affectum habuisti ad Canonica- tum hujus ecclesie, et nimis ad hoc posuisti cor- tum: de hoc ergo ponas te in Domini voluntate. Quo amnente, S. Ambrosius, ut sibi videbatur, accepit eum per unum brachium, et S. Euphrosynus per aliud, et dixerunt ei: Surge. Qui statim surrexit, et evigilans adstantibus dixit: Nihil mali habeo: quia B. Ambrosius et B. Euphrosynus me liberaverunt. Et ex tunc invenit se plene curatum, et venit Senas ad sepulcrum B. Ambrosii, ubi haec Fratribus nar- ravit.

B 126 Quaedam praeterea domina, Loza nomine, de populo S. Joannis, in verbo veritatis Fratribus enar- ravit, quod decem annis passa fuit infirmitatem in capite et dolores magnos et quasi continuos, et tam vehementes aliquando quod auferebant sibi loquelam, et visum non medicum obtumbrabant. Insuper habe- bat dolores in stomacho et frigiditatem in capite tantam, quod multis panis enclitici non valebat, nec poterat aliquis remediis liberari. Confugiens igitur ad Sancti Dei praesidium, accipiens de panno S. P. Ambrosii quem penes se habebat, et ponens cum de- votione super caput suum sudare cepit. Insuper vero se recommendans eidem vehementiori devotione, et iterato apponens pannum, statim dolor cessavit, et plene restituta est sanitas.

B 127 In castro vero de Sectona districtus Erbe- vetani, quaedam domina, Imiglia nomine, veniens Senas Fratribus enarravit, quod vir suus, nomine Joannes, patiebatur dolorem in capite vehementis- simum, qui occupabat medietatem capitis et oculum dextrum, tantum quod quietem habens non pote- rat. Audens autem miracula quae Dominus meritis B. Ambrosii Senensis operabatur, promisit Deo quod, si virum suum liberaret meritis praedicti Patris, veniret Senas ad sepulcrum ejus postibus nudis: quo voto emisso, vir suus ad plenum liberatus est: pro- pter quod veniens ad sepulcrum ejus votum fideliter adimplevit.

B 128 Quaedam praeterea domina, Jacobina nomine, de populo S. Donati, habebat dolorem validum in dentibus, et inflationes in gutturo: quae facto voto ad B. Ambrosium continuo beneficium recepit sani- tatis.

d 129 Leonardus vero, dictus d'Harafana, FF. Prae- dicatoribus ab antiquo devotus, patiebatur dolores et punctionem in oculo per magnam partem Qua- dragesimae, nec poterat aliquo remedio liberari: qui vigilans de nocte ad sepulcrum S. Ambrosii, se ei cum devotione et reverentia recommendans, statim curatus est, et ultra hujusmodi dolorem non sensit.

C 130 Domina insuper Nese Senensis de populo S. Antonii, uxor Philippi Romani passa fuit in dex- tro humero per tres menses dolorem ita vehementem quod movere brachium non valebat. Existens vero Roma et audiens mortem B. Ambrosii, et quod per eum Dominus multa miracula operabatur, multa de- votione se ei devovit, et voto emisso subito fuit plene liberata.

C 131 Quaedam autem domina, Bonaventura nomi- ne, de Monte castelli Vulterranae dioecesis, a Domi- nica in riuus Palmarum usque ad Pascha, habuit dolores permaximos in renibus, ita quod ex vehe- mentia dolorum nihil operari poterat, nec etiam de lecto surgere per seipsam: quae devovens se me- ritis S. P. Ambrosii, statim beneficium consecuta est sanitatis.

C 132 Puella insuper, Cara nomine, civis Senensis

D passa fuit dolores renum et genuum per duos menses, tam fortes quod ire sine adminiculo et sedens surgere non valebat: quae emisso voto ad B. Ambrosium sub- ito invenit se curatam.

D 133 Quaedam vero mulier, nomine Bilia, de po- pulo S. Vigili, patiebatur dolorem dentium vehe- mentem cum inflatione maxillae quasi per totam faci- em, ita quod videre non poterat nec loqui nec quiescere nec aliquibus remediis liberari. Cum autem haberet pannos vestium B. P. Ambrosii, et plus de panno insuper procurasset, posuit ad unum oculum et statim vidit: deinde apposuit ad os et statim po- tuit sperire et loqui: ac demum posuit super totam plagam, et subito exiit sanguinem virulentum, et plena sanitas et incolumitas est secuta.

D 134 Quidam vero vir, Pandilla nomine, de populo S. Martini, passus fuit dolorem iliacum vehementis- simum spatio sex horarum: qui tantum ex hoc affligebatur, quod locum et quietem invenire non poterat. Quod considerans uxor sua, nomine Nisia, et eum vehementissime affligi conspiciens, magna devotione recommendavit eum B. P. Ambrosii sancti- tati: ipse vero similiter se devote recommendavit et votum fecit alienis reverentiae exhibendae: quo emisso, subito plenarie liberatus est.

D 135 Quaedam praeterea mulier, Adalina nomine de populo S. Joannis, habebat dolores in genu et ca- pite vehementes per duos annos: quae facto voto ad S. Ambrosium, statim fuit a cunctis doloribus liberata.

D 136 Quidam insuper faber de populo Abbatiae S. Donati passus fuit viginti duobus annis dolores diros in renibus, et tantum aliquando torquebatur quod ex violentia doloris cadebat in terra: post- modum vero ex renibus devenit ad brachium, in quo quatuor annos similiter torquebatur, tantum quod praedictum brachium ad os ponere non valebat, nec aliis pilulis medicorum remediis poterat liberari. Ad auxilium ergo confugit S. P. Ambrosii se ei devote recommendans, et de aliqua exhibenda reverentia se devovens: qui emisso voto de sero somnum cepit, salutis signum, et in mane sequenti invenit se plene liberatum.

e 137 Mulier vero quaedam e Fantuccia nomine, de populo S. Donati, passa fuit dolorem in brachio dex- tro septem diebus, tantum quod brachium ad os vel ad caput ponere, vel se per ipsum induere vel exuere non valebat: insuper et clamans ingentes praedolore voces emittebat, ita quod in ea domo nullus poterat quiescere vel dormire. Quae devovens se S. P. Ambrosio venit ad sepulcrum ejus, et ponens super ipsum sepulcrum infirmum brachium, ibique modica hora continuata devotione a cunctis doloribus libe- rata est.

F 137 Domina Marsubilia, de populo S. Christo- phori, mulier fide digna, retulit se passam fuisse do- lores acutissimos per sex dies a renibus infra: quae existens in ecclesia FF. Praedicatorum ad sepulcrum praefati Patris, quem in vita sua spiritali devotione dilexerat, eum devotissime invocavit, quod, si ani- mo suo expelliret, eam a praedictis doloribus libe- raret. Et dum ei preces devote porrigeret, subito fuit reddita sanitati.

f 138 Reclusus insuper quidam, qui Fr. f. Binus mmenpabatur, existens in eremitorio quodam de g Quercia grossa, incurrat dolorem in crure per tres dies tam fortiter, quod vix poterat se movere. Qui cum ab adventantibus consilium peteret, fuit ei sua- sum quod se S. Ambrosio devoveret. Qui devote emisso voto, quod, si ejus meritis liberaretur, veni- ret ad sepulcrum ejus, et ejus virtutes et laudes pro- testaretur, dum fuit hora veniendi, sequenti mane invenit se plenarie liberatum.

A 139 Guilielmus insuper quidam de populo S. Joannis, passus fuit dolorem in genu per quatuor annos et dimidium, ita quod non poterat ab-que appodiatório ambulare, nec aliquibus liberari remediis : qui emissio voto cum reverentia et devotione ad S. Ambrosium, fuit plenarie liberatus.

genu

h 140 Domina insuper *h* Sagia, de populo S. Joannis passa fuit per quinque dies dolorem in brachio vehementissimum, intantum quod ipsum movere non poterat, quæ devovit se S. P. Ambrosio, non forsitan plena fide aut devotione, et ideo non statim consecuta est beneficium sanitatis: sed ex crescente cum vexatione simul et fidei intellectu, se eidem Patri tota devotione recommendavit. Quo facto, statim liberata est plene, ita quod eodem die omnia quæ in domo erant necessaria expedite potnerit operari.

h
ac brachii.

a Medio fere inter Senas Florentiamque itinere, intervallo 12 et 14 miliarium. — h Colitur xi Decembis quando ex MSS. Florentiatis Actorum aliquod compendium dabimus. — c Julius, Celona, passuum millibus circiter 13 ab Urbe veteri Senas versus, inde duplo tantum spatio distat : infra eum. 184 attribuitur Clusina durera, Clusio solis miliaris sex remota. — d Ex hoc cognomento colligitur hujus filium fuisse Leonardum Leonardum, inter Commissarios Episcopales se plus nominatum. — e Diuinitum a voce Infans. — f Pro Bernardinus vel Gerardinus aut alio simili in dno fuito. — g Id est, Grandi-querca. — h Lagiam scribit Julius.

B

CAPUT XIII.

*Alii dolores ac tumores sanati invocato
B. Ambrosio.*

Tinus præterea de Podio Bonizi patiebatur circa cor dolores vehementissimos mensibus octo, ita quod vix poterat respirare, nec ullis medicorum remediis liberari. Recogitans igitur miracula quæ per Sanctum suum Ambrosium Deus operatur, de meritis suis plene confidens, devovit Deo quod, si meritis prædicti Patris a dicta infirmitate liberaretur, ad sepulchrum ejus veniens, aliquam ei reverentiam exhiberet. Facto igitur voto, subito et plenarie ab ipsa infirmitate invenit se liberatum : propter quod votum implens. coram Fratribus juravit omnia supradicta. Idem etiam, ut retulit, habuerat etiam infirmitatem iliacam tribus vicibus, et facto voto ipsi beato Patri fuit subito liberatus.

Sanantur dolor
corais,

iliorum

et libæ,

C 142 Quidam vero Notarius, nomine Guido Donati, de populo Abbatia-nove, qui, dum viveret, B. Ambrosio singulari amicitia et familiaritate conjunctus erat, passus fuerat longo tempore a juventute sua vehementem dolorem in tibia : qui post mortem prædicti Patris stans in oratione juxta locum, in quo primum traditus fuerat sepulture, cepit acris ipso dolore vexari : et tunc recedens singularis amicitie, simul et de meritis ipsius confidens, promisit quod, si per ejus patrocinium consequeretur in tibia sanitatem, coram omni populo ipsum beneficium ad ejus laudem et reverentiam prædicaret. Cui subito, adhuc in oratione existenti, apparuit sensibiliber quædam inanus, ipsum dolorem per tibiam ad sanitatem deducens : quod percipiens cepit infra se hesitare, dicens : Quomodo ego, cui nulla daretur fides, tanta beneficia enarrabo? Quo sic hesitante promissionem ad perfectum deducere, prædictus contactus cessavit, nec sic liberatus est quin dolor in alia parte tibiæ remaneret. Hac igitur spe confusus quod non plena magis fide esset, affectum suum et promissionem firmavit majori devotione, et consurgens accessit ad tumulum S. Patris, ante quem se prosternens, ut decreverat, se in orationem dedit : statimque ex ipso tumulo tam maximum odorem percepit, quod nunquam in vita sua similem senserat : et perfectam exinde consecutus est sanitatem.

1216 illica,

143 Domina vero Margarita, de populo S. Andree, Fratribus fideliter enarravit, quod vir suus, Marcovaldus nomine, dolorem iliacum patiebatur per

duodecim dies et plures, cui nullo modo poterat medicorum remedio subveniri, et velut qui ad ultimum spiritum deducitur, vix poterat respirare. Horigitur prædicta uxor sua conspiciens, tantam scilicet in viro suo afflictionem, erga S. P. Ambrosium mira accensa devotione, eidem virum suum recommendavit. Voto igitur emissio et vix completo, statim vir suus ab omni infirmitate plene curatus est, ita quod de cetero nullis sensit reliquias prædictæ infirmitatis.

D
AUCT ER.
RECUPERO

144 Quædam autem mulier, Jacomina nomine de a Fercole, prima die Quadragesimæ, dum quidpiam operis faceret, subito dirus dolor circa lumbos eam invasit, tam vehemens quod vix in ea halitus remaneret, et, si ad horam interpolabatur quandoque, tamen eam iterato arripuit. Ultima vero vice S. P. Ambrosium devote invocavit : quo facto, subito et perfecte curata est, et post hæc nunquam aliquid tale sensit.

o
dolor lumborum,

145 Domina insuper Maffia, de populo S. Desiderii, passa fuit dolorem iliacum quasi per septem annos, quod vix interpolabatur aliquando per quindenam : quam infirmitatem tam diu patiebatur, quod sive jacendo sive stando vel alio modo nullatenus poterat requiem invenire, et quasi semper timens mortis articulum sæpe se Sacramentis ecclesiasticis numiebat, Audiens vero S. P. Ambrosii nuper defuncti multiplicari miracula, a quadam devota Domina inducta multa devotione se ei recommendavit, ac votum emisit de aliqua reverentia ei exhibenda. Emissio igitur voto statim cepit mitigari dolor, et ex crescente devotione ad plenum invenit se liberatam, ita quod nihil sensit usque ad novem menses : circa quod tempus, propter aliquam forsitan ingratitude, cepit aliqua hujusmodi infirmitatis sentire præsagia : propter quod ad præfatum Patrem tota devotione ea contingente, nec lingua processit, nec aliquid ultra de hujusmodi infirmitate vel leviter sensit.

iliacum o:

E

146 Quædam vero sanctimonialis Ordinis S. Benedicti, nomine Benedicta, de monasterio Abbatia de b Cassiani, dixit et suo juramento asseruit, quod passa fuit infirmitatem gravissimam per octo annos, quam nullis medicorum, quorum magnam curam suscepit, cognoscere poterat, aut ei proficuum remedium adhibere. Sensiebat autem dolores gravissimos, et ad tantum deducta est quod ultimum videbatur spiritum exhalare : propter quod sæpe conventus congregatus est sicut ad decedentem. Quam igitur persona ei devota, videns eam in tali articulo constitutam, devote recommendavit eam alii P. Ambrosii sanctitati. Domina insuper Pera, soror prædictæ ægrotantis, ab ea multum distans, similiter eam devotè eidem Patri : et facto voto propeius ad eam visitandam, invenit ipsum sororem suam ad partem sibi alacriter occurrentem, quam jam obisse timebat. Quam respiciens et de tanta valetudine admirans, ter flexis genibus adoravit. Deo et B. Ambrosio gratias referens, quod in suo voto videbat se exauditam : non enim petiverat nisi vite prolongationem donec eam visitare posset. Itaque hortari ipsam cepit, ut ipsamet se S. Ambrosio devoveret, firmiter sperans ipsam ipsius meritis liberandam : quod et fe-it : et emissio voto ita se sensit totaliter liberatam, ut nihil doloris sentiret aut infirmitatis : propter quod discalceatus pedibus, sicut promiserat, de sui Prelati instanter petita et obtenta licentia, perrexit ad sepulchrum B. P. Ambrosii. Deo et Sancto suo gratias referens : et hæc omnia Fratribus enarravit.

b
et 8 annorum
gravissima
infirmitas,**F**alibi facto pro
tyravitolo,

147 Quædam vero mulier, sub chlamyde penitentia constituta, patiebatur per longum tempus dolorem stomachi vehementissimum : una autem die intantum prævaluit, quod ferre non valens, vestes

liem cruciatu
tionarihil;

quas

ACCT. FR.
RECUPERO

A quas habebat in dorso scidit per totum : sed ad se reversa, devotissime patrocinium B. Ambrosii postulavit, promittens aliquam ei reverentiam se facturam : quo facto statim dolor discessit, et ut post plura tempora retulit, nunquam postea aliquid tale sensit.

c
inflammas
gutturis,

148 Mulier quaedam, c Dice nomine, de populo S. Christophori, fideliter retulit, quod filius suus, Nicoluccius nomine, puer triginta mensium, passus fuit inflationem in gutture duobus mensibus : quem cum mater domi dimisisset, existens in ecclesia FF. Prædicatorum ad sepulcrum B. P. Ambrosii, filium suum ei devovit cum multa devotione ; plenam habens fiduciam, quod rediens ad domum, filium suum inveniret plene liberatum. Emisso ergo voto et rediens domum, sicut credidit, sic invenit.

149 Alia insuper Puella de populo S. Martini, Vannuccia nomine, quatuor diebus tumefactionem in gutture passa est : quam cum mater sua D. Mina S. P. Ambrosio devovisset, subito restituta est sanitati.

labiorum

150 Domina vero Landa, uxor D. Mini de Malavoltis, patebatur in ore et labiis tumefactionem tam grandem, quod labrum frequenter adæquabatur naso, et timebatur ne ex dicta infirmitate mortem incurreret ; nec aliqua proderat medicamenta, cum medici multa adhibuissent. Hoc igitur conspiciens mater sua D. Imiglia, confugit ad patrocinium almi P. Ambrosii : et emisso ad eum voto a matre, invenit se filia plenarie liberatam.

tatis corporis

151 Domina insuper Tossa, de populo S. Christophori, protestata est quod filiam suam arripuit subito infirmitas valida : nam fuit inflata a planta pedis usque ad verticem, præcipue in extremitatibus, intantum quod omnino visum perdidit, nec apparebant oculi in facie ejus vel nasus ex minima faciei inflatione. Sic autem stetit duobus diebus, insuper erat a medicis desperata : quod videns prædicta mater ejus, confugit ad auxilium S. P. Ambrosii dictam filiam suam eidem recommendans cum multa devotione. Emisso igitur voto a matre simul et filia de aliqua ei reverentia exhibenda, circa horum novam vocavit filia matrem dicens : In nomine S. Ambrosii video ex uno oculo. Post parvam vero horam continuantes devotionem suam, dixit matri : Video ex altero. Post modicum vero, eis semper in devotione crescentibus, subito se movent in nomine ejusdem Patris plenarie liberatam, visu restituta et omni penitus tumefactione cessante.

et partium
se-retarum.

152 Quidam vero, Brunnus nomine, passus fuit per sex annos tumefactionem validam in secretis naturæ, intantum quod ab umbilico usque ad tiliæ ita intumescibat, quod suum genitale membrum non apparebat : et cum multa adhibuisset remedia medicorum, nullus apparebat profectus, sed de die in diem tumefactio augmentabatur, ita quod se in lecto volvere non valebat. Desperatus ergo de humanis remediis, nudius fanaam musculorum S. P. Ambrosii, ad ejus confugit auxilium, de ejus meritis confidens et se ei recommendans multa devotione, ut si ejus meritis liberari valuisset, ei aliquam reverentiam exhiberet. Facto igitur voto, subito tumefactio cepit decrescere : et sicut in eo crescebat devotio ex perceptis, ita tumefactio decrescebat ; uxore sua D. Benvenuta devotione sua et recommendatione cooperante, donec fuit plenarie liberatus.

a Distat Senis versus Montem Politianum equitibus ad 10. P. M. Vergoli dictum in tabulis. b Urbs Florentina ad mens. duos intervallum 7 milliarium, municipium amplum, est et aliud hujus nominis San-casciano dictum in distione Senensi ad confinia diocesis Cerevetaneæ — h. Pra. Eurydice abbreviatum conjectare possit : ut priore capite num. 134 Nola per Dionysia.

CAPUT XIV.

De apostematibus implorato B. Ambrosii patrocinio sanatis.

Licet autem apostemata dolorem et tumefactionem inducant, de quibus in præcedentibus capitulis dictum est, de his tamen duxi singulari capitulo subnectendum esse. Quidam namque Ventura nomine de a Marciano, retulit quod filius suus trium annorum patiebatur apostema in genu et coxa tam valide quod non poterat suis pedibus ambulare, nec per se etiam stare : ejus pater cum consilia medicorum requisivisset, nec ullum profectum perciperet, relicto humano remedio, ad divinum confugiens, confidens de misericordia Dei et meritis B. P. Ambrosii dictum filium suum devote recommendavit eidem, promittens aliquam reverentiam se ei exhibiturum : quo facto ad plenum liberatus fuit, ita quod cepit suis pedibus ambulare, nihil sentiens lesionis.

Sanantur
apostemata

a

in genu et
coxa,

153 Nutius insuper de Raserno Comitatus Senensis, habuit apostema interius quinque diebus judicio medicorum, qui devovit se S. P. Ambrosio, promittens quod, si meritis ejus liberaretur, ei aliquam reverentiam exhiberet : facto igitur voto et per diem in devotione permanens ac in fiducia crescens, invenit se absque emissione aliqua liberatum : quod medicus, qui ejus curam habebat, admirans tanquam miraculum Fratribus enarravit.

item allud
vnternum,
E

154 Domina vero Bonaventura, de populo S. Jacobi, narravit quod filius suus, nomine Ganus habuit morbum fistule in duobus digitis pedis quæ pedem ab inferiori usque ad pedis dorsum totaliter perforabat : quod passus fuit per annos octo, nec poterat aliquibus medicorum remediis liberari. Confugit ergo ad sancti Patris presidium, spondens, quod, si usque ad annum liberaretur, ab eo recognosceret beneficium sanitatis ex ejus meritis impetratum. Facto igitur voto, morbus desit saniem emittere, et foramen resectum est, et non solum post annum, sed post quantum diem invenit plagam plene curatam, et filium nihil documenti amplius patientem b.

fistula pedem
perforans

b

c
ata in tibia.

155 Domina insuper Guiccinella, de c Radicondoli Vulterrana diocesis, habebat filium, nomine Joannem, undecim mensium, qui passus fuit in tibia morbum fistule quatuor mensibus, nec proderat aliud remedium medicorum, et de incisione penitus dubitabatur : sed de virtute sancti viri Ambrosii concepta a matre fiducia, facto ad eum voto, morbus cepit deficere, et excrecente matris devotione filium plenam consecutus est sanitatem.

F
loca secretiori.

156 Eundem morbum, mulier quaedam, de populo S. Donati, in secretiori loco patiebatur, tam periculose quod non solum sanies, sed etiam carnes ad ea turpiter defluabant, et ex hoc pluries fuisse in articulo mortis iudicabatur : nec enim cibum sumere poterat aut sumptum aliquantulum retinere : sed ad sancti viri Ambrosii confugit auxilium, et emisso voto, subito plane consecuta est consolidationem et sanitatem.

158 Alia vero mulier, nomine Sozza, de populo S. Martini, eundem morbum in brachio dextro patiebatur tam horribiliter, quod octo foramina in brachio apparebant : a qua infirmitate per quinque menses detenta est, nec aliquot proderat remedium medicorum : et ideo ad divinum confugit auxilium, confidens de sancti viri Ambrosii meritis, eidem devovit tota devotione, quod, si eam Deus suis meritis liberaret, ei aliquam reverentiam exhiberet. Sequenti vero nocte eidem mulieri dormienti apparuit B. Ambrosius, tetigitque brachium ejus, dicens : Ne timeas, recommenda te Deo et S. Ambrosio, qui tibi

brachio

nunq

A nunc adstat et tangit te. Ad tactum igitur ejus excitata mulier, invenit morbi saniem desiccata, et devotione ex perceptione remedii exrescente, sequenti die recepit beneficium plenarie sanitatis : quæ prædicta mulier cum matre sua, attestante ei medico qui ejus curam habuerat, juraverunt coram Notario, qui de hoc confecit publicum Instrumentum d.

d
maxilla :
159 Quidam vero, Cursinus nomine, de castro S. Joannis de Asso, patiebatur apostema sub maxilla dextra tam validum, quod ad mortis articulum extremum deducebatur judicio medicorum : sed ab uxore pro eo emissio voto, evomuit per os saniem, et plenam consecutus est liberationem.

Blen obesus in cerebro.
160 Mulier autem quædam, nomine Mina, passa fuit apostema per tres septimanas in cerebro, judicio medicorum tam vehementer, quod latus sinistrum totum perdidit quoad vires, et de ejus naribus factor intolerabilis exhalabat, et medicorum remedium detrimentum inferebat potius quam prodesset : sed ad se rediens mulier, et se conspiciens in tanto periculo constitutam, cepit invocare sancti viri Ambrosii sanctitatem : promittens quod, si eam liberaret ; toto tempore vitæ suæ certas reverentius ei ad ejus sepulcrum et recta jejunia exhiberet. Quo facto, subito dolorem consequentes febres cum omni angustia cessaverunt et obdormivit : de mane vero exigilans, per os expuit saniem, et fuit ab omni infirmitate plene curata.

161 Alia vero mulier, e Sapientia nomine, de convicinia monasterii S. Prosperi, patiebatur quoddam apostema sub maxilla, ex quo tam validus dolor consequebatur, quod quiescere non valebat. facto vero voto ad B. Ambrosium, liberationem consecuta est ab omni prædicta infirmitate.

162 Alia mulier, nomine Nuta, de populo S. Donati, dum quodam ferro calido ad perforationem aliquam uti vellet, casu et incautela sibi manum propriam perforavit : ex quo tumefactio magna est consecuta, et apostema ibi aggeneratum est, et ad tantum discrimen adducta est, quod medicorum judicio sibi mortis periculum immineret, ratione nervi ferro contecti. In tali ergo se cernens articulo, tota mentis devotione se recommendavit sancti viri Ambrosii sanctitati. Voto igitur ad eum emissio, subito apostema disruptum est et cecidit multa sanies e manu : cum prius nihil emitteret, et sic ab omni plaga plene curata est.

163 Quædam insuper puella, Minuccia nomine, patiebatur sub spatula apostema, ex quo tantum inquietabatur et parentes inquietabat, quod inquieta eos quiescere non sinebat. Molestari ergo, tam pro se quam pro filia, votum B. Ambrosio pariter emiserunt, ad sepulcrum ejus ei aliquam reverentiam promittentes. Facto igitur voto, statim prædicta eorum filia cepit quiescere et dormire, et post somnum exigilans, plene curata inventa est.

164 Quædam vero mulier, Maffea nomine, de populo S. Martini, patiebatur morbum fistule in crure per decem et octo menses ; quæ portata ad sepulcrum S. P. Ambrosii sic curata est, quod, quæ prius propria virtute ambulare non poterat et aliorum manibus ad sepulcrum adducta est, domum rediens per se ipsam, sana discurrit.

165 Quidam vero Notarius fide dignus, qui Serjuncta nuncupabatur, de populo S. Egidii, cum esset Notarius Novem-virum regentium civitatem Senensem, ut fideliter retulit, passus fuit tribus diebus morbum squinancie in gutture, ita quod nec vinum poterat transglutire : qui ex recenti morte S. Ambrosii et fama consecuta miraculorum ejus ad eum concepta fiducia, fiducialiter ei se devovit : quo facto, statim emisit saniem croceam et coagulata,

et comedendi statim rebabuit, quem perdidit, appetitum, et invenit se sancti viri meritis liberatum.

a
Districtus Florentinus vicus ad montis Apennini radices, 35 circiter P. M. Senis distans Euroboream versus : quibus medio fere itinere interjacet Mons-Martinus. — b De hoc miraculo est Instrumentum xu. — c P. M. 12 remotum Senis inter meridiem et occasum, Populonium sive Plumbinam versus. — d Videtur deperditum esse. — e Sapiam habet Julius : sed existimamus compendiarie scriptiois notum integre exprimi debuisse.

CAPUT XV.

De contractis et paralyticis per B. Ambrosium sanatis.

P ostquam præmissum est de his, in quibus nimis illuxus humorum restrictus est ; nunc subnectendum duxi de iis, in quibus nimia nervorum restrictio ac membrorum contractio meritis B. P. Ambrosii ad debitam est deducta in multis extensionem. Quidam namque, Nutius nomine, de a Monte-Grossoli, diocesis Florentinæ, tantam habebat in tibiis et cruribus nervorum contractionem per decem menses, quod ambulare absque appodiatoriis non valebat. Veniens ergo ad sepulcrum S. P. Ambrosii, et eidem devote se recommendans, statim consecutus est nervorum extensionem et libertatem membrorum, intantum quod absque baculo vel alio adminiculo ad propria remeavit.

167 Ventura de populo S. Petri in Castro-veteri habebat filium duorum annorum, qui subito incurrit contractionem in manibus et pedibus, sic continuus quatuor diebus et noctibus permanens : quod videns pater ejus prædictus et vehementer afflictus, recommendavit eum B. Ambrosio, confidens de ejus meritis gloriosis. Facto igitur ad eum voto, subito puer extendit manus et pedes, et perfecte curatus est.

168 Domina vero Verde, de populo S. Joannis, habebat filium, nomine Petrum, qui fuit contractus per sex annos in manibus et pedibus, in brachiis et cruribus : facto autem voto ad S. Ambrosium, ab omni hujusmodi contractione curatus est.

169 Vannuccius vero, de populo S. Donati, Fratribus fideliter enarravit, quod filius suus, nomine Junctus, fuit contractus in cruribus per sex menses : qui facto voto ad S. Ambrosium plene curatus est.

170 Alius similiter, Bonifilius nomine de b Castro Silva, retulit de filio, nomine Tura, quod fuit contractus in uno brachio per annos duos, intantum quod manum movere non poterat, quia jam ipsum brachium aridum erat. Ductus vero ad sepulcrum S. P. Ambrosii et emissio voto, ita plene liberatus est, quod manum et brachium super caput et ad omnem partem movebat, et eis libere utebatur, sicut pluribus patuit evidenter.

171 Aliud vero admiratione dignum subnectam, quod Cennus de c Monte Puliciano sibi retulit accidisse : quod scilicet, dum pasceret porcos, subito in pastura apparuit sibi catia nigra : qui accipiens lapidem, cum eam voluisset percutere et brachium jecisset, subito vires brachii perdidit in toto latere dextro, insuper et liquelam. Qui ductus domum sic perstitit viribus destitutus per mensem et amplius : quod videns pater ejus, nomine Maffuccius, adhibuit quæ potuit cœmedia medicorum, et nullas profectus secutus est. Quod audiens avia sua, nomine Imiglia, Senis existens, quod scilicet nepos suus taliter gravaretur, devovit eum S. P. Ambrosio : postmodum vero ivit ad Montem-Pulicianum, et invenit, quod illa hora, qua illum præfato pio Patri recommendavit, fuit subito liberatus.

172 Mulier quædam, nomine d Ricculonna, quæ morabatur in Castro Scetonæ, Fratribus fideliter enarravit, quod privigna sua, nomine Rosa, post partum infirmata est gravi infirmitate, per quam perdidit

Sanantur contracti duo,

a

in tibiis et cruribus,

E

manibus et pedibus :

idem alius ante sex,

alios in manibus totidem,

b

tertius ante 2 in brachio : &c

c
et subulcus,

lato dextro latere captus :

d

puerpera cœnu et multo desolata :

A perdidit loquelam et visum, et pariter omnium membrorum sensum et motum, ut exterius apparetur: et hęc passa fuit octo diebus, licet de mane usque ad tertiam hęc passio videretur in terpolari, et nulla prouiderat remedia medicorum. Fecit ergo votum Deo quod, si eam liberaret meritis S. Ambrosii, ejus famam audiebat miraculorum, Senas adueniens epis sepulcrum nudis pedibus visitaret. Emissa autem voto, plenarie liberata est, propter quod venit Senas, et votum, ut promiserat, adimplevit.

AULT ER
RECUPERO

puella a
sanitate
contracta:

173 Alia mulier, nomine Margarita, de Quercu-grossa, habebat filiam, nomine Gemminam, annorum quatuor, quae fuerat contracta a nativitate sua, et nunquam potuerat ambulare: quae mater veniens ad sepulcrum saepe fatis Patris, devovit et filiam suam. Facto igitur voto et rediens domum, invenit filiam ambulantem. Ex quo augens devotionem, in brevi tempore consecuta est plenam membrorum in filia libertatem. Quae dicta domina et aliae duae sibi consociatae Fratribus narraverunt et juraverunt praedicta omnia vera esse.

stem puer.

174 Domina vero Arcencia, de populo S. Donati, suo juramento testata est, quod Junotius nepos suus per duos annos ita contractus erat in pedibus et cruribus, quod omnino ambulare non posset aut se de loco movere: et cum mater eum B. Ambrosio devovisset, non forsitan plena fide, cepit puer ambulare, sed non plene curatus est. Quod audiens praedicta avia sua eum praefato Patri devovit, cum alienus reverentiae exhibendae promissione. Et cum puer esset in epis absentia constitutus, statim eum de eo potuit habere relationem, ei relatum est et vere inventum, quod puer absque omni alio adminiculo libere ambularet: et ideo quod promiserat adimplevit, et sub juramento Fratris affirmavit.

et mulier 8
mensibus
patiens,

175 Mulier quaedam, Nessa nomine, de populo Abbatiae de Alfiano, fuerat contracta in brachiis et manibus mensibus quinque, ita quod se exire vel inducere, aut se volvere, aut manus ad us porrigere non valebat: imo quotidie per quandam conviciam suam gubernabatur, et manibus ejus sumebat cibum. Insuper et tot doloribus premebatur, quod saepe clamores et ejulationes, quasi mulier parturientis, emittebat. Quae emissis votis ad B. Ambrosium, supplicans ut praedictas passiones suis meritis mitigaret; non solum mitigationem, sed etiam consecuta est subito beneficium plenariae sanitatis.

infans
quasiendi
facilitate
privatus.

C 176 Boullins, de populo S. Christophori, Fratris fideliter enarravit, quod filius suus viginti sex mensium, in qua aetate rectus iam incedere debuit, nequaquam rectus ad grossum se dirigebat, de quo pater multum alligebatur. Quadam autem die pergens ad villam, in qua dictus puer sub nutricis custodia tenebatur, filium tenens in sinibus cepit conqueri eum magna afflictione, quod filius suus nequaquam adhuc ad grossum se erigebat. Cui respondit nutricius: Hoc ideo accidit tibi, quia nomen summi abstulisti ei: deoverat enim se inter ejus, cum eum haberet in utero, quod, si Deus daret ei filium masculinum meritis B. Ambrosii, ei imponeret nomen suum: quod postmodum pater omnino prohibuit, et voluit quod vocaretur nomine patris sui Bertoldus. Et cum magna de hoc esset concertatio inter virum et uxorem, sermo viri prevailuit. Haec rediens ad memoratum patrem, filium hęc Patri devovit; promittens, quod, si e per totum mensem, in quo haec gererentur, puer ambularet, annuatum in die sepulturae praefati Patris aliquos pasceret pauperes, et ead sepulcrum suum aliquam reverentiam exhiberet. Mira res! Patre enim non plene corrigente defectum suum, nequaquam per mensem distulit filio subire, sed eodem die, puero tenente

col nomen
Ambrosii pater
dare voluerat,

e

placentam in manibus et sedente, pater stans ex opposito cepit vocare filium, dicens: Veni, fili, da mihi panem: qui mox surrexit; cum nunquam antea ambulasset, et ad patrem proprio gressu venit, et cepit libere ambulare, et post illam [horam] cepit ire cum aliis pueris ad ludendum.

D
voto facto
curatus.

177 Quenadmodum contractio, de cujus curatione in multis praemissum est, circa nervos existit; ita et morbus paralysis: licet modo contrario, quantum ad nervorum lassitudinem et dissolutionem: de cujus sanatione aliqua miracula sunt subdenda. Presbyter namque quidam, Ventura nomine, Prior Hospitalis misericordiae.... coram pluribus enarravit, quod, cum passus fuisset febrem quartanam, recedentibus febrilibus, in eo mali reliquiae remanserunt: nam tantus tremor mansit in ejus manibus, quod officio Sacerdotali fungi non poterat, maxime in tractando Calicem et Hostiam salutarem. Propter quod recordatus sancti viri hujus, cui fuerat prius speciali familiaritate conjunctus, audiens per ejus merita Deum multa miracula operari, multa devotione et reverentia motus ad ipsum, cepit eum intume et humiliter invocare, pro speciali gratia petens, ut quietem manuum ab illa paralysis, saltem in hora celebrationis Missarum, ei suis meritis impetraret; promittens ad sepulcrum ejus se venturum, et debitum ei venerationem exhibiturum, si saltem in illo casu quietarentur. Emissa autem voto, cum praecederet sequenti die ad Missam celebrandam, invenit se in ipsa Missa, sicut petiverat, liberatum; propter quod Deo et B. Ambrosio gratias agens, sepulcrum ejus cum debita reverentia visitavit.

Presbyter ob
manuum
tremorem
impotens ad
Missam,

facto voto
sanatur:

178 Domina insuper Nese, de populo S. Donati, habebat filiam, Mitivam nomine, annorum octo, quam arripuit subito in manibus et toto corpore tremore mirabilis et emittebat clamores tam validos, quod ad domum ejus tota vicinia concurrebat: nam et membra ejus contrahabantur; genua enim ventri conjungebantur, quae nec extendere poterat nec movere. Quam mater deportari fecit ad sepulcrum S. P. Ambrosii, quae ibi post parvam contractam moram, dum mater vellet eam ad domum reducere, necdum miraculum advertens; antequam de ecclesia exiret puella, cepit crura extendere, et per ecclesiam ambulare, et postmodum propriis pedibus rediit domum plene curata.

Item puella a
dificili
iremore,
et contractione

179 Quidam insuper, Curbanus nomine, de populo S. Joannis, passus fuit paralytim sive tremorem in collo et capite per octiduum annos, licet interpositis diebus et vicibus. Dum vero semel diutam aegritudinem horribiliter pateretur, intantum quod videretur extra se positus, uxor ejus nominavit sibi B. Ambrosium, ut se ei recommendaret. Ipse vero statim junctis manibus cepit B. Ambrosium invocare et ejus patrocinium implorare: qui statim leviter obdormivit. Eadem autem dormienti apparuit B. Ambrosius, ut sibi videretur, et eum innuivit tribus vicibus signo Crucis: qui evigilans statim surrexit, penitus liberatus q.

et alius annis
13 paralyticus.

9

a Defuit actuum ab urbe Senensis Iapudem ad Euroborram. — b Vulgo Castel del bosco, Es. Senas, 3 Abbatum vicium milliaris distans. — c Ita vulgo Mons-Baldanus in externis trans portibus ad meridiam Arctiam dicitur fons. — d Julius duntaxat Brevem scripat. — e Hic est, intra mensem. — f De eo egimus in Vita B. Andree Gallerani, notatque etiam Julis eam locum esse scholae publicae, quae sapientium vocat. — g De hoc miraculo est Insti. mensium xx, in eoque tempore morbi hic expressum breviter arguit.

CAPITULUM XVI.

De usu oculorum, aurium et linguae per B. Ambrosium aegris reddito.

Nunc de curatione, quantum ad specialia membra est procedendum, et prima de restitutione visus, licet de aliquo secundum ordinem temporis est praemis-

S nantur.

suum

oculus spica, excaecatus,

A sum. Quidam enim, Nerius nomine, Fratribus retulit, quod, cum ivisset ad quoddam viridarium ad conandum, et cum sodalibus luderet, fuit percussus a quodam in oculo cum quadam spica, tam valde quod statim perdidit visum, et circa oculum tumefactio magna secuta est. Qui post ejulatum et dolorem nimium domum relictus, cum magna devotione ad B. Ambrosii confugit patrocinium, se ei recommendans et vovens, quod, si ejus meritis eum Dominus liberaret, sibi aliquam reverentiam exhiberet. Quo facto obdormivit: mane vero evigilans invenit se plenarie liberatum, aesi nullam lesionem in oculo habuisset.

oculorum infirmitas gravis:

181 Domina insuper Riceadonna, de Urbe-veteri, dum moraretur in castro Seetone Clusinae diocesis, vir suus, Vitalis nomine, patiebatur, ut retulit, in oculis gravem infirmitatem: ipsa vero vovit Deo, quod, si liberaret eum suis meritis B. Ambrosius, portaret ad sepulcrum ejus imaginem ceream, in signum miraculi perpetrati. Facto igitur voto, subito et plene liberata est: propter quod votum fideliter adimplevit, et haec Fratribus enarravit.

puer caecus illuminatur.

182 Mulier quaedam, nomine Ingratiata, de Insula Vulturnae diocesis, Fratribus enarravit, quod nepos suus, Tarrinus nomine, puer septem annorum, subito preventus, in infirmitatem imo caecitatem oculorum incurrit, et videre non poterat. Habebat insuper oculos carnosos et coopertos carne, ita quod oculos habere non videbatur. Sic autem permansit diebus quatuor. Praedicta autem domina Ingratiata veniens deforis, invenit nepotem suum nihil videntem: cui nepos dixit: Auhvi, quod F. Ambrosius mortuus est, et liberavit quendam vicinam nostram. Tunc avia devovit eum ipsi B. P. Ambrosio, et voto emisso, subito ab omni oculorum plaga curatus est.

mulier, immunescente capite, vultu piteola:

183 Quaedam insuper alia, nomine Belaghente, de populo S. Joannis, post abortivum partum tantum incurrit dolorem et humorositatem in capite, quod per decem dies videre aut oculos aperire non poterat: incurrit insuper febres et videbatur morti vicina: qua S. Ambrosii patrocinium invocavit et se ei devovit, promittens quod, si de hac infirmitate meritis ejus evaderet ei offerret imaginem, devotionis insigne et miraculi perpetrati memoriale, et veniret cum a torque in gutture ad sepulcrum ejus pedibus nulis. Emisso igitur voto, et promissione praedicta invenit se liberatam.

curatur quidam oculis debilis,

184 Quidam vero, Palmerius nomine, de S. Germaniano, infirmitatem oculorum incurrit tam gravem quod videre non poterat, nec etiam discernere, nisi radios solares quando apparebant. Hanc autem infirmitatem passus est mensibus quinque et dimidio. Veniens vero ad sepulcrum B. P. Ambrosii, non forsitan fide plena, ut vota dilata crescerent, per quindecim dies distulit beneficium consequi sanitatis: sed ibidem in devotione perdurans, tandem curatus discessit ad plenum.

aliqua de oculis ob caeharum pectus,

185 Domina autem Agnes, mulier fide digna, pauperularum Senis hospita mulierum, Fratribus enarravit, quod in ejus oculum dextrum descenderat rheuma calidum, ex cujus descensu sic circumquaque inflabatur, quod ex eo videre non poterat et oculum perdere formidabat: et hoc magis deplorabat, quia timebat satisfacere non posse pauperulis, quarum gerebat curam. Accessit igitur ad sepulcrum praefati Patris et devote se recommendavit eidem, ad quem in vita specialem habebat devotionem et familiaritatem. Facto igitur voto, ad ipsam de aliqua reverentia exhibenda, subito liberata est: et tam plene, quod nihil unquam de praedictis post votum amplius sensit.

186 Quidam vir, Mutius nomine, de villa S. Mariae de Purgiano, habebat filiam, nomine Nutam,

quae infirmitatem oculorum sex mensibus passu est: cujus mater, Læticia nomine, confidens de meritis B. Ambrosii, vovit Deo, quod, si ipsius Patris meritis ipsius filiam liberaret, duceret eam ad sepulcrum ejus cum solite reverentiae exhibitione. Emisso igitur voto, statim filia oculorum sanitatem consecuta est, et ipse votum, ut promiserat, adimplevit.

D VICT FR REPTERO PUA U G A EXIBIT laborans ex vultu,

187 Alia mulier de Podio Ronzi, Fratribus fideliter enarravit, quod Benedictus filius suus, quamvis satis claros haberet oculos, tamen hanc incurrit infirmitatem, quod apertis oculis nihil videbat, et per quatuor menses sic perduravit. Devovit ergo eum B. Ambrosio, quod, si redderet ei visum, cum habitu Ordinis Praedicatorum deferret eum ad sepulcrum ejus: quo facto, statim recepit plenariam sanitatem.

puer visu privatus,

188 Retulit praeterea Martinus, de populo S. Joannis, jurare paratus, quod filia sua perdidit lumen oculorum, nec poterat curari auxilio medicorum: sed postquam se vovit B. Ambrosio in vigili et sedennitatis, qua ei defertur a civibus, liberata est, ita quod mane ad FF. Praedicatorum ecclesiam venit videns.

item puelle,

189 Quaedam vero mulier, nomine Gemina, habebat quendam morbum in oculo, ita quod ex toto visum perdidit. Cum igitur per septem menses et ultra multum expendisset in medicinis et medicis, nec aliquatenus profecisset, devovit se B. Ambrosio, quod si meritis suis liberaretur, annuatim ejus sepulcrum cum imagine cerea visitaret: quo murum in modum, statim emisso voto, consecuta est plenarie in oculo sanitatem.

et molter -o. le,

190 Sicut autem pius Pater visum crevis aut oculis perturbatis, sic surdis reddidit et auditum: quidam namque, Jacopinus nomine, dietus Gorgiera, de populo S. Vigili, suo juramento assernit quod per decem et octo menses in tanta surditate persistit, quod absque clamore magno audire non poterat. Audiens vero quod Dominus per Sanctum suum Ambrosium multa mira operatur, humiliter se recommendavit eidem. Facto igitur ad eum voto statim invenit se liberatum, et optime audientem sanitati pristinae restitutum.

adjuv surdi, eius per 18 menses,

191 Alius vero, Bondi nomine, de populo S. Stephani, Fratribus enarravit, quod ita graviter in auditu infirmatus est, quod omnino nihil audiebat nisi cum magnis clamoribus, et si aliqui audiebat quasi nihil intelligebat: propter quod conversationem hominum se, ut poterat, subduclat. Rem vero uxor ejus, Benvenuta nomine, B. Ambrosio singulariter devota, auditus ejus miraculis quae finiose referebantur, suppliciter rogavit eundem, se ei devovens et ei debitam reverentiam et gratiarum actionem promittens, si ejus meritis suus vir a tanta surditate liberaretur. Quo voto in corde uxoris emisso, cepit vir ejus audire quoddam cornu a longe clarum sonans: quod cum uxori referret, ipsa non diligeret attendens admirari cepit, et Deo ac B. Ambrosio persolvit debitas gratiarum actiones; hortans virum suum praedictum, ut se recommendaret B. Ambrosio, sciretque sesus meritis liberatum: qui spem multam concepit, qui pro ea ipsam audierat deprecata. Ex tunc vero dietus Bondus gratiam auctus pristinam plenarie consecutus est.

alvus thm

inco clam ab 12 12 1905,

192 Virtute autem ejus qui omnia bene fecit, et surdos fecit audire et imtos loqui, etiam nunc lingua destitutus subvenit elementa pi Patris Theodora namque uxor Marchinelli de Leonina, diocesis Arretinae, retulit quod, cum esset in vinea sua, subito gravissimam incurrit infirmitatem, ita quod non poterat semovere, nec etiam loqui, et quasi mortua consistebat: qua in corde suo devovit, quod, si meritis B. P. Ambrosii, cujus miraculis prius erat incredula, Dominus sibi gratiam concederet, quod non

Lynela ready - mulier sub lo fuisse imobilia,

A non moretur absque penitentia et ecclesiasticis Sacramentis, ad sepulcrum ejus humilem reverentiam exhiberet. Emissa igitur voto subito beneficium linguas recepit, et a tota infirmitate liberatio plena secuta est.

a'teri
ad' odum
rancæ.

micro septenni
sul'io
deficienti,

B 193 Quidam vero de populo S. Stephani habebat filium unicium septem annorum, qui eum quodam sero reverteretur deforis, coram patre et matre subito perdidit loquelam, et effectus est pallidus, et vultu mortuus totus refriguit. Plures igitur parentes ejus post calefactionem et emulsionem et medicabilia remedia, in quibus nihil proficiebant, eum cum sine motu et sensu existentem in lecto et soporos locassent, anxius pater nudis de lecto surrexit, et devote B. Ambrosium invocavit, promittens quod, si filium ei incolumem suis meritis redderet, et ad sepulcrum ejus certam reverentiam exhiberet, et jungeret in pane et aqua in vigilia festi ejus, cum certam elemosynam additione. Surrexit insuper et mater, et fecit per omnia idem votum, uno ignorante de altera, cum prius nihil simul de hoc tractassent. His vero in voto et in devotione perseverantibus, post mediam horam in facie pueri quidam rubor apparuit, et quasi de somno exurgens puer cepit conqueri, dicens : Unde me retraxistis? unde traxistis me? Ego enim eram cum B. Ambrosio cum magna gloria et lumine : et sic dicitur puer vite et saluti restitutus est, supernam enim gloriam ei degustare, non dum in ea permanere, gratia divina concessit.

qui ex
periculum
voto sibi
restitutus

q' extitit se
abductum e
gloria.

Ton'ori
annis 6 p'p
r'ouat ac p'z
caudib'li :

C 195 Alms quidam barbitonsor, qui appellatur Calvina de Senis, retulit Fr. Dionysio de Berceis de S. Genimino, quod bene per sex annos vocem perdidit, et erat in tanta rancidine, quod vix ejus vox percipi poterat etiam a propinquis. Circa finem vero Quadragesime recommendavit se B. Ambrosio, promittens quod, si infra tertium diem, id est, Parascevem cum suis meritis liberaret, Fratribus suis serviret de sua arte per unum annum : quod ut factum est. Nam eodem die, quem ipse pro termino assignaverat, est ei loquendi beneficium restitutum. Reliens ergo domum tarda hora de sero, invenit ostium obstruatum, et cepit vocare existentes in domo, qui nadebant ei aperire, quamvis diceret, se esse talem : tanta enim mutatio facta erat vocis, quod non cognoscerent eum, nec credebant eum, ut erat, patronum domus esse : sed eum perseverat pulsans, aperuerunt ei, et de tanta mutatione et restitutione vocis obstupuerunt.

mulier
caleris
quoque
senibus
deforiz
D'um 181

196 Quaedam autem domina Riccadonna, de qua superius mentione facta est, privigna cum non salum loquela et visus, sed omni sensum beneficium inpetravit : perdidit enim loquelam et visum et pariter omnes sensus, et quasi lapis immobilis consistebat : et licet interpolaretur aliquando, in tali anxietate permansit octo diebus, et in nullo ei proficiebat remedium medicorum. Fecit ergo votum Deo, quod si Dominus eum meritis S. Ambrosii liberaret, ejus famam miraculorum audierat, nudis pedibus visitaret sepulcrum ejus. Emissa igitur voto, plenarie liberata est, et votum, ut promiserat, adimplevit.

a Id est, laqueo morte reorum : Julius perperam conina torcia, id est, cum funali seu cerco grandiori reddidit.

CAPUT XVII.

Reliquorum humani corporis membrorum curationes miraculosæ : puerperæ adjutæ.

Mulier quaedam, Inghilese nomine, de populo S. Peregrini, Fratribus retulit quod filia sua sanctimonialis S. Prosperi [a sanguinis fluxum patiebatur] per naves, et perdidit ei per septimanas plures : qui eam intantum debilitabat, quod inducebat ei dolorem capitis et revolutiones in cerebro, et frequenter febres consequentur. Quis audito decessu S. P. Ambrosii et fama miraculorum ejus, et allato sibi de janno vestium ejus, applicatoque ad caput et naves, statim consecuta est beneficium sanitatis.

Sanantur
sang'nis,
fluxus per
naves,

198 Quaedam mulier, Ghesa nomine, de populo S. Peregrini, talem infirmitatem in maxilla patiebatur, quod exterius multa locumina apparebant : que veniens ad sepulcrum B. P. Ambrosii, cum ibidem se meritis ejus recommendasset, fuit plenarie liberata.

maxilla
cortica,

199 Andreas quidam dictus Romagniolus, de Colle, habuit passionem in gutture, que vulgariter dicitur stragoulione, diebus octo, ad quam febres consequentur : que infirmitas tantum crevit, quod comedere nihil poterat. Mane igitur surgens et ad memoriam reducens B. Ambrosii merita, se ei multa devotione recommendavit, promittens certam reverentiam se ad sepulcrum ejus exhibiturum, si eum Dominus ejus meritis liberaret. Quo facto, ipso mane fuit perfecte curatus, intantum quod sibi omnia sapiebant, et sumere poterat sicut prius : et ita fortem se sensit, ac si nullam infirmitatem in suo corpore habuisset.

E
tonsillarum
tumor,

200 Puer quidam quindecim annorum, filius Pele de Mignanelis, Marcus nomine, passus fuit duobus diebus continuis fluxum et vomitum, et pre debilitate quasi ad extrema pervenerat : quem D. Inghilomater ejus devotè B. Ambrosiorum promissione debite reverentia exhibenda : quo facto, puer cepit statim dormire, et vigilans perfecte curatus monstratus est.

fluxus cum
vomitu,

201 Quaedam mulier, nomine Vanna, de populo S. Peregrini, passa fuit in mamilla infirmitatem gravem per annum et dimidium, et curari non poterat auxilio medicorum : quo voto emisso ad B. Ambrosium beneficium consecuta est sanitatis.

mamilla
infirmitas

202 Quaedam domina, Nera nomine, de populo S. Martini, Fratribus enarravit, quod filius suus, nomine Jacobus, novem annorum, patiebatur tussim tam fortem quod appetitum perdidit, nec curari poterat auxilio medicorum, quinimo ab ipsis de vita ejus multum dubitabatur : quem mater sic afflictum considerans, et de auxilio humano desperans, ad merita Beati confugit Ambrosii, et ei filium tota devotione recommendavit et devote devovit. Emissa igitur voto, illico praedictus puer plene curatus est.

tussis
vehemens,

203 Vannes de populo S. Andreae, passus est per annum gravem hepatis sui calefactionem et oppilationis anxietatem, nec poterat medicorum remedio liberari : qui veniens ad sacras reliquias B. Ambrosii, antequam sepulture traderetur, et deosculans manum ejus devote, facto voto ad ipsum, beneficium consecutus est sanitatis.

obstru'io
hepatis

204 Vir quidam de Monterone b Vallis-Archie, nomine Tura, incurrit passionem hepatis et splenis per annum et amplius, ad quam saepe febres consequentur, et nullatenus ei proderant remedia medicorum. Inductus igitur a quadam devota domina, meritis B. Ambrosii se devote recommendavit : per quem si sanitatem consequeretur, promisit se delib-

b
hepatis et
splenis passio,

tam

A tam reverentiam exhibiturum, et miraculi memorialia ad sepulcrum ejus; quam promissionem coram pluribus adstantibus verbis expressit, quibus testantibus statim assecutus est plenarie sanitatem.

c
item hejatis
pulis et
hæmorrhoidum.

205 In quodam vero Guidone nomine, de *c* Marchino, Senensis diocesis, tria genera passionum conjungebantur, quæ eum gravissime infestabant, scilicet hepatis, pulmonis et hæmorrhoidarum; quibus adhibitis medicorum remediis, nullum profectum penitus sentiebat, cum per decennium his passionibus subjaceret. Audna igitur nova fama de miraculis et beneficiis, quæ Dominus meritis B. Ambrosii ægrotis plurimis impendebat, ad Deum et Sanctum suum cum fiducia multa confugit, et humiliter se commendavit eidem; promittens certas reverentias et devotionis insignia ad sepulcrum ejus. Quo facto, saluto curatus fuit ad plenum, ita quod tale aliquid in posterum nunquam sensit.

item hæmorrhoidum,

206 Vir quidam, Bertus nomine, civis Senensis, tam gravem passionem hæmorrhoidarum incurrerat, quod dormire aut quiescere non valebat, et jam comedendi perdiderat appetitum, nec ulla proderant ei bona medicamenta, cum subjaceret tot doloribus per tres menses; sed ad pium P. Ambrosium devoto emisso voto, divinum remedium et sanitatis beneficium assecutus est.

B

*mulier
meritis
fecundata*

207 Quædam domina, uxor prædicti Berti, cum prole careret, devovit se Deo et B. Ambrosio, quod, si ei proles concederetur, omni anno certas reverentias ad sepulcrum ejus et refectiones pauperibus exhiberet; quo facto, ei proles concessa est. Sed ut Sancti virtus amplius appareret, et mater in partu periclitari et filius post partum videretur: sed continuata devotione ad Sactum Dei Ambrosium, mater de partus periculo liberata est: sed adhuc filius talem infirmitatem incurrat post novem dies, quod motu et sensu curere videbatur; et morti vicinus et quasi mortuus permansit per unum diem. Sed nequaquam parentes ejus tæperunt a Sancti devotione, cum amplius et ardentius invocantes, et vota et reverentias promittentes; quo facto, statim puer aperuit oculos, et cepit mammæ sugere, ita quod manes sequenti ex toto inconvalescit ad sepulcrum præfati Patris delatus est.

*lymphæ et
fetus
preservati,*

d
alia puerpera

208 Quædam mulier, *d* Neria nomine, de populo S. Dunati, fuit in periculo pariendo, nec poterat ulatenus formam emittere per duos dies, sed potius timebatur animam expirare. Post multas igitur orationes et invocationes et devotiones Sanctorum, ab instantibus monita est, ut novi Sancti Ambrosii præsidium invocaret. Quæsitum est etiam aliquid de panno vestium ejus: quem inventum accepit mater ejus, et super nudum corpus dolorose mulieris imposuit, et cum multa devotione ipsius Sancti patrociniæ invocavit: ipsa insuper filia Deo et S. Ambrosio devotissime se devovit, cum promissione certæ reverentiæ exhibenda. Mira res ab eo patrata, qui in Sanctis suis semper mirabilis prædicatur! Nam subito ad tactum panni prædicti sensit se a doloribus liberatam, et statim sine dolore filium peperit, omni tristitia in gaudium commutata ad laudem Dei et Sancti ejus.

*contactu ve vis
h. An. h.
adjuta:*

item alia,

209 Alia insuper mulier, Rofa nomine, de populo S. Salvadoris, cum esset in partu et doloribus consortis, virtutem perdiderat pariendo, et sic perduravit per totam noctem, et multum a circumstantibus de vita dubitabatur; quæ, inter angustias emisso voto ad B. Ambrosium, subito ad ejus invocationem filium peperit masculum: quem cum decrevisset vocare nomine patris sui, mutato nomine et gratias quam meritis Sancti receperat reddens gratias, vocavit Ambrosium, ut filium benefactoris nomine insigniret.

Martii T. III.

210 Mulier quædam, *e* Sana nomine, de Florentia, habuit passionem matricis tam validam duobus mensibus et amplius, quod corrodit totaliter videbatur: quæ veniens ad novam sepulturam novi Sancti Ambrosii, super ipsa cum devotione et lacrymis se prostravit, et cum aliquandiu devotionem continuasset, et invocationes ingemisset et preces, et emisisset votum de aliqua ei reverentia exhibenda, beneficium consecuta est sanitatis.

D
acet FR.
RECUPERO
e
curata passio
matricis,

211 Domina Diamante de populo S. Leonardi, longo tempore passa fuit vitium lapidis, cum tam amaro et horribili cruciatus, quod quiescere non valebat; devotissime igitur cepit B. Ambrosii præsidium invocare. Continuata igitur devotione ad ipsum, post paucos dies project lapidam magnum ad modum ovi, qui ad sepulcrum ejus appensus fuit per magnum tempus.

et calculi.

a Ita suppleri debuisse hancem vitio transscibentis sensum, docuit Italica Julia versio in qua etiam habes religiose illius nomen Sor Eugenia. — b Ea Senis ad Orientem est intervallo milliarium quinque, nomen habent ab Arbia rivulo, receptis ab occasu Bazono, Sora, aliisque fluvibus in Umbroem copiosius decurrente. — c Mancianum vident tabule inter Albeganum et Forum flavus in confinis Ducatus Castri, ultra 30 P. M. Senis remotum ad meridiam. — d Nisiam legit Julius. — e Idem Gianam.

Arbia fl.

CAPUT XVIII. a

De internis tentationibus et afflictionibus auxilio B. Ambrosii sublatis.

E
a

In superioribus capitulis de doloribus et tumefactionibus et diversorum generum morbis pene in singulis membris humanis enarrationes præmissæ sunt, ut nulla pars corporis, nullum morborum genus expers sit virtutis ejus, et omnia redoleant dei laudem in Sancto suo. Non solum autem præfatus Pater impetravit curationes morborum quæ proveniunt ex causa intrinseca, de quibus aliquando jam præmissum est: sed et lesionum quæ proveniunt ex causa extrinseca, de quibus est subnectendum: sed primo de iis quæ a demone procurantur quoad infestationes mentis.

*Hactenus de
malis a
caus. a
intrinseca
ortis:
nunc de aliis.*

213 Juvenis quidam adamabat quandam personam amore vehementissimo, intantum quod se dedisset diabolo, qui jam eum tenebat, pro sua voluntate complenda. Quodam autem sero quemdam unicuique suum rogavit ut dictam personam diceret ei ad quemdam derminatam locum: quo promittente se facturum et facinus procurante, prædictus juvenis ad se reversus cepit compungi et dicere intra se: Miser ad quid intendo? ad quas miseras labor? quam pessimo amore ligatus sum? Incepit igitur humiliter invocare B. Ambrosium faciens promissionem et emittens votum de certa reverentia ei exhibenda, si ejus mentis tali nexu dissolveretur. Et ecce statim facta est in eo mutatio dexterae Excelsi; nam illico emisso voto, imo vix verba finerat, et ipsa sensit se mirabiliter et aperte alleviari; et illa persona, quam tam ardentem et tenerime diligebat, versa est ei in odium vehementer in corde suo. Cumque de mane videret personam illam, non potuit præ odio illam aspicere, quam præcedenti die de corde præ amore expelleret non valebat. Predicta omnia dictus juvenis Fr. Dionysio de Beccis, de quo superius mentio facta est, in confessione narravit, licentians eum, ut tacito ejus nomine, posset hæc populo predicare.

*Votis ad
beatum factis*

F

*impudicus
am. r a juvene
disperculo
tollitur:*

214 Quibus insuper, demone immitente, tanto enjusdam amore accensus est, quod, eo testante, eum amor vivere non sinelat: qui Sancti Dei affectus singulari munditia, et horrens in se immunditiam ad quam cor ejus anxium estabat, ad sepulcrum ejus accessit, multa devotione se ipsi Sancto commendans: nec inde discessit donec mundus a

*aliæ a strall
tentationis
liberatur:*

A predicta passione effectus est, intantum quod nunquam ex tunc, ut testatus, amore alicujus libidinis molestatus est, quasi mediante caelico Dei viro, caelico in cor ejus immisso rore.

ACCT FR
RECCPERO

vir religiosus

215 Quaedam domina, Bonaventura nomine, de populo S. Joannis, suo juramento asseruit, quod quidam religiosus erat in magna angustia cordis et turbatione multe, intantum quod ad exitum Ordinis, in quo fere quadraginta annis Deo servierat, tentabatur. Cumque ille haec referret cuidam sorori suae, et illa carnali affectione ei compatiens idem adhortaretur; haec audiens praedicta domina e contrario obstitit, et cepit sancto zelo sororem praedicti Fratris redarguere, et ipsum Fratrem in contrarium exhortari. Inducavit etiam ei quam multa beneficia meritis B. Ambrosii perciperet, de quibus aliquid supra praemisum est; et ideo monuit, ut se ei devote recommendaret. Tunc praedictus Frater ad verba ipsius commotus, rogavit eam ut prece S. Ambrosium invocaret; nequaquam enim erat de ejus Ordine. Quae sollicita de salute ejus Fratris, hoc ipsum facere non tarlavit. Factum est igitur dum praedicta domina imaginem eorum deportaret ad sepulcrum S. Ambrosii, ut postmodum comperit, ecce statim Fratres, qui praefato Fratri injuriam intulerant et diabolo instigante causa fuerant suae tentationis, culpam suam recognoscentes ei veniam petunt, rogantes ut eis remitteret offensam; qui statim placatus animo, et in melius commutatus, in bono est confirmatus proposito; usque hodie, ut retulit, in suo Ordine perseverans.

dum. 104
erimur ob
apostatandi
periculo:

B

216 Sicut autem diabolus amorem inordinatum, ita et odium quandoque immittit in naturale; quaedam enim mulier, Gemma nomine, de populo S. Joannis, Fratribus retulit, quod, dum vir ejus ob nimium indigentiam vestimenta ejus pignori obligaret; germanus ejus hoc sentiens, iratus contra sororem consentientem dixit, quod nunquam eam requireret in aliqua sua necessitate. Vir autem suus exbannitus erat et indigens, et eam inopem relinquere oportebat. Quae videns se totaliter derelictam, venit ad sepulcrum B. Ambrosii, re unumquibus se eidem, et rogans quatenus redderet sibi benevolentiam fratris sui. Dum ergo de somno rediret donum, frater suus obviam ei, cum indigentia dicens. Unde venis tali hora? Quae respondit: Ivi ad B. Ambrosium, et rogavi eum ut redderet mihi benevolentiam tuam. Qui statim respondit: B. Ambrosius exaudivit te. Dedit igitur ei pecuniam, et amore S. Ambrosii secundum indigentiam suam nutrivit et pavit eam.

viduz
derelictuz

offensit patris
benevolentia
redditur.

C

217 Demons insuper opus esse credendum est, quod quorundam mentes in quibusdam proximo peritibus, ex nimio sui praedidio, aestimato nullo amicum aut consanguineorum suam, dellecti possunt: ex quibus quosdam ejus beati viri meritis inveni mirabiliter immutatos. Quaedam namque domina de habitu B. Dominici retulit Provi I rarium Praedicatorum, quod eum quidam amicus suus debere ei quandam summam pecuniae, qua plurimum indigebat, nec tamen posset redire nisi vendita possessione aliqua, in quo assensus uxoris requireretur, nullis suorum suasionibus aut cautionibus poterat inclinari. Desperans ergo de humano, ad praefati viri Dei confugit auxilium, et se devovens, et promissionem faciens alicujus reverentiae exhibende in ejus consueta solennitate, si sexto ab inde mense praefatae mulieris animum immutaret; qui tanto difficilius inclinabilis fuisse videtur, quanto a Domino liberior animus institutus est: nec tamen vires ejus pertransiit, ultimo enim sexti mensis die, ut ei nulla appareret ignota dies, nullum supplicantis ignotum votum, praedictae mulieris animum inclinatus est, et praebuit assensum juxta potentis vo-

mulieris
adversus
viri comi oda
perimata
animus

praeizo
tempore
emolitur;

tum. Appropinquante autem ejus solennitate, in qua voventis promissio adimplenda erat, tot pustulis replata est praedicta voventis, quod nequaquam potuisset adimplere promissionem. Et ideo iteratas reverentiae adjunxit promissiones, si saltem sic alleviaretur, quod promissas posset reverentias adimplere; quod prospere factum est, et post modicum invenit se totaliter liberatam.

sponsio
matrimonii
in congrui
ren dititur:

218 Quidam nobilis dum deliberasset utile inire matrimonium pro filia fratris sui, et jam promissionem non absque periculo revocabilem, praebisset; ille ejus frater eo ignorante; diabolo (ut creditur) procurante, pro alio per instrumentum praebuit sponsonem, de quo neque honor talis neque utilitas sequelatur et ex parte alia turbatio non modica, intantum quod praedictus ejus frater, tanquam in arcto positus, ex amara mestitia fluxit ad Dei et Sancti Dei praesidium recurrendum; cui se devote etiam promissis magnis obstrinxit, si fratris promissum jam firmatum sine scandalo irritaret, ut posset scandalum et verecundiam evitare, et desiderato voto proprio potiri; quod quia Deo amplius fuit acceptum, B. Ambrosii meritis divinitus adinventus occasionibus est impietum, cum utriusque fratris consensu cum prius quasi impossibile videretur b.

b
amens sensus
restituitur.

219 Quidam vir de Monte-Alcino, boni sensus existens et bone famae, dum extra castrum semel pro aliqua indigentia exivisset, vidit quemdam lupum vel transformatum demonem, cujus lupus gerebat typum; quo viso statim a mente alienatus est, et in alienatione permansit diebus tribus. Sed emissis ab amicis et consanguineis ejus vota ad S. Ambrosium, statim dormire coepit, et a somno post surrexit incolumis, sanus et sane mentis pristinae restitutus; propter quod, secundum voti promissionem, plures eum ad sepulcrum Sancti aduxerunt, et omnia supradicta vera esse ad sancta Dei Evangelia juraverunt.

a Hujus et sequentia capitula miracula pene omnia Julius in suo veritate praetermisit. - b Distinctus haec habes in primis Actis nom. 117.

CAPUT XIX.

De manifeste veritate a demone per B. Ambrosium liberatis.

Nunc de iis, qui evidenter molestabantur a demone, et evidenter liberati sunt a B. Ambrosio subnectendum est. Quaedam namque domina de a Pille his malificis duodecim annis molestata fuisse relata est; septem quidem annis imperceptibiliter; septimo autem se cepit demon per evidentia signa manifestare. Coepit enim invisibilis actor visibiliter dilacerare vestes ejus et faciem, et capitis capillos evellere, nec non et responsa dare. Interrogatus enim quis esset, respondebat, de iis, qui e caelo ejecti sunt. Vix autem poterant eam tenere personae duodecim. Interrogatus autem per tres dies ante festum, quod a civibus ipsi Beato deferunt, quando recederet, elevavit obsessa tres digitos. Interrogatus, si moraretur usque ad tres annos; respondit, non. Interrogatus, si usque ad tres dies; annuit quod sic. Sed non tam cito potuit adduci ad sepulcrum Sancti. In b Dominica ergo de Passione, festum dictum medicum subsequente, coepit clamare demon: Amplius morari non possum: Ambrosius me abigit. Tunc magis misse sunt personae ei conjunctae obsessam adducere ad sepulcrum ejus: qua adducta coepit itaemon spueri et candelas extinguere, quia amplius ledere non valebat: sed post medicum totaliter abscessit, praedicta muliere ab ejus molestata penitus liberata. Haec omnia praedicta vera esse plures fide dignae dominae juraverunt.

Et erantur
energumena
annis 12,
a

F

b

221 Bonannus quidam de Ficeclo, qui morabatur Senis

puella ob
retulantiã
inimici a
demonis,
c

A Senis, sua fide testatus est, quod, dum iret cum quadam puella et pluribus aliis ad silvam pro c lignaminibus, prædicta puella cepit cum aliis pluribus cantare ac jocunde loqui, forsitan ultra modum: supra quam accepit malignus spiritus potestatem. Subito enim incepit ballutire, et perdidit ex toto loquelam: et cum venisset ad quemdam aque gurgitem voluit se in aquam præcipitare: ab aliis autem retenta cepit se horribiliter vertere: et facies palluit, et frigida velut mortua facta est. Guttur autem et venter ejus mirum in modum tumefacti sunt: et ejulatus terribiles emittebat, et aperto ore linguam extra mittebat vel magis extendebatur. Prædictus autem Bonannus ei signum Crucis impressit, et B. Ambrosio eam recommendavit, et eam monuit, ut similiter faceret: quod cum fecisset, statim liberam ab omni demonis pristina molestia se invenit, et videns demonem exclamavit: Nonne videtis nigerrimum? Quo discedente, omnimodam consecuta incolunitatem.

et alia ad
fontem aquam
lauricis?

222 Dominiens quidam, nomine retulit, quod soror sua vadens ad frontem Vallis Montonis in arce, invasit eam timor horribilis, et vidit, ut retulit, nubram nigerrimam, et volens se signare non valebat, nec Beatam Virginem nominare: et priusquam quidem et d forniculato ascendebat a pede usque ad caput. Quæ, hausta aqua, se posuit ad sedendum, et tamquam alienata a maligno spiritu ridere cepit: et dum volebat nominare S. Ambrosium, vehementer vexabatur. Reducta vero ad domum cepit stridores emitte-
B re, et projeci ad terram et percuti: et sic vexavit eam demon duobus diebus: in quibus nihil comedit neque dormivit, et vix tres personas tenebant volentem, ut videbatur, sepsam ad terram percutere, paunos dilacerantem, et linguam propriam mordicantem. Cum magna autem molestia ad sepulcrum B. Ambrosii eam adduxerunt: ubi a ferentibus meritis beati Patris recommendata, post multos stridores et demonis reclamaciones syncopizavit: et post modicum ad se reversa dixit, se meritis B. Ambrosii liberatam: sicut per effectum postmodum patuit, sicut plures testati sunt juramento suum testimonium confirmantes.

e
item dixit per
annos quinque
posseda.

223 Quædam alia de Monte Capraria comitatus Florentini, per quinque annos fuit a demone obsessa et gravata multa vexatione: qua adducta a quibusdam mulieribus ad sepulcrum hujus B. Ambrosii in fine Vesperarum, non potuit demon amplius prevalere, sed abscessit ea penitus liberata: quæ omnia, quæ eam adduxerant, mulieres testate sunt.

224 Aliam quandam, de populo S. Salvatoris, demon per quinque annos vehementer vexavit, alienavit, et mutam fecit, donec ad sepulcrum hujus Patris adducta est: qui appropinquans exclamavit, dicens: Vere S. Ambrosius sanctior, quam dicitur est, et per ipsum me non dubito liberatam. Contrahens ergo ibi aliquantulum noxam, plene invenit se a demonis nexibus liberatam.

f
et pue la
miseri vezan,

225 Quædam insuper puella, quæ morabatur cum Mino, Chlamydato f de dono misericordias, tam vehementer a spiritibus malignis vexari cepit, quod multoties de die ad terram, aliquando in ignem elidebatur: nec bene poterat hominum viribus cohiberi, et jam totaliter perdidisset animi latus. Post plures vero cruciatus ejus, ceperunt qui aderant adhortari eam, ut se S. Ambrosio recommendaret: ipse etiam Minus ad eam eam exhortabatur, et ipsemet eam recommendavit. Adducta vero ad sepulcrum ejus cepit clamare: Ecce S. Ambrosius, ecce talis: nominans diversos religiosos defunctos, tamquam comites ejus, qui reputati sunt sancti viri. Et post hoc paululum obdormivit, adherens cuidam domitæ, quæ tenebat eam, et evigilans, dixit: Ecce jam per S. Am-

hosium liberata sum: qui dixit mihi: Vide ne redeas, nisi adimpleas quæ promisisti. Scio cur tibi acciderit: tu enim bibisti de fonte vineæ Domini tui nec signasti eum signo Crucis: caveas ne de cetero tibi contingat. Vidit autem se liberatam puella, ut asseruit tali modo: apparuit namque S. Ambrosius in capitis Fratrum Ordinis Prædicatorum, et cum corona in brachio, quæ erat pulcherrima, et plena videbatur per totum Angelis Dei, qui junctis manibus isti S. Ambrosio assistebat: desuper autem apprebant columbæ albæ pulcherrimæ: et tunc coronam, quam tenebat in brachio, posuit in capite: et quidam religiosus eum comitans coronam ejus capiti arcetius coaptavit: et tunc sic coronatus, assistentibus Angelis manus ad caelum levantibus, accepit de latere suo pyxilem, in qua consistente unguento cepit inungere prædictæ puellæ primo lateris infirmi digitum crassiorem pedis, deinde in pluribus locis ejusdem lateris: postmodum vero oculum, de quo expulit unum demonem nigerrimum et turpissimum, multo relicto fœtore per fenestram ecclesiæ citius fugientem: deinde alium fugavit de lingua ejus. Manus vero, qua ipsam perungebat, habebat annulum pulcherrimum, quandam habentem geminam speciosam, cujus latitudo totam comprehendebat latitudinem manus ac digitorum. Quæ gemma plena erat Angelis, levatis ad Deum manibus et orationibus toto tempore visionis. Facta igitur unctione et plena incolunitate recepta, dixit ad eam: Facies te tonderi a domina tua: quod signum est propositi castitatis, et subjunxit: Scio quod eris de Sanctis Dei: verumtamen non propter quod negligas vitam tuam; sed cave et evitare stude omne peccatum, et inordinate nec cibum nec potum sumas. Hæc omnia se vidisse suo juramento testata est.

226 Alia insuper de Monte-Caprarie, ut mater ejus Fratrilus retulit, obsessa fuit a demone et molestata per quinque annos: tandem adducta ad sepulcrum B. P. Ambrosii, post adjurationes pures et aqua benedictæ aspersionem, penitus fuit a demone, si recessurus erat in brevi: qui respondit, quod cito eum recedere oportebat: Et hoc, inquit, erit signum, quia tunc sternutabit. Post modicum ergo sternutationem hæc demonem simul emisit, et plene liberata, gratias retulit Deo et Sancto suo.

227 Salvettus quidam, de populo S. Quirici de Berardenga, ut quidam fide digni retulerunt ei conjuncti, cum semel iret cum asello suo et caderet asellus, invocavit in auxilium demonem, fortuiti casus impatiens: et ideo demoni in potestate concessus est: a quo vehementer vexari cepit per diem et amplius, donec a fratre suo et aliis amicis ad sepulcrum B. Ambrosii deductus est. Ibi autem post recommendationes et ad.....

228 Quædam mulier, de populo S. Justi de Berardenga retulit Fratrilus, quod cum comederet cum quadam filia sua, nomine Sapientia, quæ ei indebite respondebat, maledixit ei mater sua, scilicet filia, quam statim post maledictionem maligni spiritus invaserunt. Et dum ire deberet ad lectum, cepit clamare et dicere, talis et talis me cruciant, aliquos defunctos secundum deceptionem demonis nominando: deinde subjunxit: Ibimus ad Sanctum. Cui responderunt adstantes: Ad quem Sanctum? Respondit puella: Ad Sanctum de Senis, qui dicitur S. Ambrosius. Deinde petiverunt a demone: Quod signum habemus de excessu tuo? qui sub persona puellæ respondit: Cum pervenero ad sepulcrum Sancti et syncopizavero, liberata ero. Quæ vix adducta, ut prædixit, syncopizavit, et post modicum ad se rediens accepit sibi oblata candellam, et signavit se, a malignorum nexibus liberata.

229 Dnus quidam de y Rosia narravit, quod cog-

D
AUCT FR.
RECUPERO
quia, ut
apparet
Beatus
indicavit,

potum signare
neglexerat:

E

iterum
possessa
quinque annis:

et alius ex
impudentia
demonem
invocans;

F

ac filia in
matrem
proterva:

nata

A nata sua, nomine Ceccha, obsessa fuit a malignis per istum modum. Accidit enim, quod in quibusdam nuptiis luderet ad choreas cum quadam alia, et pulsabatur instrumentum, quo multum delectabatur: in ipso autem actu dissolutionis hujus arripuit eam dæmon, ac vexare cepit per plures dies. Cepit autem quædam secreta loqui, quæ scire non poterat homo simplex. Inter alia autem dixit: Mittatis pro Dino, scilicet supra dicto, et dicatis ei, quod statim ducat Christianam Senas ad S. Ambrosium, qui liberabit eam: sin autem, habeo socios, qui occident eam. Veniens autem Dinus, dixit ei: Quid facis tu hic? qui respondit: Missus sum a Domino meo, ut defendam istam a sociis meis, quia non est digna tali morte: sed non possum hic esse ultra istam diem: et ideo cito ducas eam ad S. Ambrosium, antequam hinc discedam. Cui Dinus dixit: Qui est Dominus tuus? Qui eum nominare volebat. Sed Dinus subiunxit: Nonne est Dominus tuus, Dominus Jesus Christus? Qui respondit: Sic. Sed iterum interrogavit eum: Quod signum erit recessus vestri? Qui respondit: Quando flatum Christiana faciet, recedemus. Cum igitur ad sepulcrum beati hujus Patris esset adducta, in flatu, ut prædictum fuerat, omnes ab ea maligni spiritus recesserunt: et ad se reversa,

ACCT. FR
RECC. FRO
b
uit et puella
ini. r choreas
artepia.

B que in alienatione (ut creditur) multa viderat, magnalia de sanctitate B. Ambrosii prædicavit.

230 Quanto plura malignorum dæmonum facta scrutamur, tanto plures eorum nequitie innotescunt, et tanto magis Sanctorum pietas eis obstitentibus elucescit. Quidam namque Sacerdos h. Canonicus S. Vincentii, cum sui populi visitasset infirmum, in exitu illius domus sensit incussionem quamdam mirabilem, ita ut non posset discernere, an ab extrinseco esset percussio, an ab intrinseco naturali casu immasceretur: tantum autem dolorem ex hoc incurrit, ut vix flatum attrahere vel respirare posset: ex quo tribus diebus lecto decubuit. Post tertium vero diem vocatus est ad quinilam obsessam, in qua dæmon suam malitiam exercebat. Hinc ergo Sacerdos aliqua Evangelia diceret et orationes, cepit eum dæmon objurgare et dicere: Nescis, quid feci tibi? Si plus potuisses, pejus fecissem. Cui ille miratus, dixit: Quid fecisti mihi? Qui respondit: Nescis, quomodo percussi te de tali domo excurrentem? Si non habuisses ordinem, pejus fecissem tibi. Tunc ille recoluit percussorem, cujus ignorabat auctorem. Cui Sacerdos: Promitto tibi, quod ducam te ad S. Ambrosium, et non pulsabuntur Vesperi, antequam tu de hujus corpore expelleris. Tunc ille cepit clamare: Ambrosine, Ambrosine. Ab sepulcrum vero ejus cum violentia et stridore magno perductus, post modicum cum multo ejulatu a corpore obsessæ discessit, et illa ab omni molestia liberata est.

Dæmon de
vilitate Sacer-
doti Injuria,
h

per obsessam
gloriatum, ab
ea expellitur:

231 Plures insuper alias maligni spiritus obsederunt: unam scilicet de monte-Caprano per quinque annos: aliam de Vulpaja per quatuor: tertiam vero de Cassiano per octo: que omnes aut alii pro eis ad beati hujus Patris presidium diversis temporibus confugerunt: et ad sepulcrum ejus adductæ, ejus meritis virtutem percipientes, penitus liberatæ et pristinae incolumitati sunt restituta.

232 Quaedam Beneventa nomine, ut pater et mater ejus testati sunt, incurrit infirmitatem, quamdam cum tremore horribili, ita ut loquendam amittebat et usque ad mortem deducebatur: nec genus poterat deprehendi intrinseci, nisi quod modus habere dæmoniaci videbatur. Fecerunt ergo per Sacerdotem, cui confitebatur, investigari si quid videret illusionis: quæ respondit, quod ei apparebat quoddam nigrum, quod eam per capillos apprehendebat una manu, et altera volebat eam attingere et hor-

tres aliz
liberantur:

uit et puella
ad mortem
deducta,

rendo ore mordere. Deinde superveniebat quoddam album, quod illud nigrum (ut puta bonus Angelus pravum) a Dei femina expellebat. Ad se ergo vix post aliqualem respirationem reversa, B. Ambrosium invocavit et se ei multa devotione recommendavit. Emissa autem voto, liberam se invenit ab omni molestia, revoluta anno, in ea, quæ ipsi defertur solennitate.

I
terrore
spectorum.

233 Andreuccio nomine, de i Ligniano ad Assum, tam moleste molesti spiritus invaserunt, quod mares et feminas fustibus, lapidibus, pugnis, ut occurrebat, percuteret, et viciniam totam inquietaret. Recordata ergo mater virtutum, quæ per B. Ambrosium Deus operabatur, ad eum pro filio suo emisit votum: quo facto, protinus liberatus est. Sed quia promissi fuit oblitæ, iterum ut prius arreptus est: iterato vero a matre voto, iteratam meruit liberationem: quæ ad Beati hujus sepulcrum cum filio veniens, omnia prædicta testata est, gratias agens Deo et sancto suo.

i
et energum-
nus vaide
molestus.

a In tabulis filii ultra septimum ab Aretio miliarum ad Austrum: Senis vero 30 circiter P. M. distans. — b Hinc solendus est nodus, qui num. 104 ad priorem Acta nos torcit: quia ubi hæc liberatio facta scribitur in festo S. Ambrosii, et latens in capitulo S. Benedicti dæmonum dixisse se exsursum post tres dies: huiusmodi namque istis in circumstantiis temporis Computatores sunt, ut alibi in aliis nominis. — c Legimus dicitur Plinio affecto corporis, quæ vobis discurreret per illud formica sentiantur: et formicæ vena debili ac frequenti pulsus, formicorum motum imitante sicut etiam Græcis pupureosis et pupureosis utriusque a pupureo formica. — d Hinc circiter miliarum 16 secundum Aret. ripam borealem Pluvium emittunt. — e Ita videtur in instrumento xix Financier quidam Mantellatus cognominari quia videret reliqua habita laicali utens, mantello seu chlamyde per altissimam Societatis, ut hæc misericordie erat, pauperum ministerio operum dicens profitebatur. — g Forte Novæ, medio Senis inter et Orvietum itinere miliaribus hinc inde 22, modice ad occasum deflectendo. — h Fortunatus nomine: uti hæc eadem habentur in primis Actis num. 104 — i Integritas et melius Lucigianima vulgo Lucignau d'Asso, ad fontes ferme Orvieti fluminis, in Vul-d'Orveti: distans Senis circiter miliaribus 16. Est et alius hujus nominis vicus ad Esam fluvium sex vel octo miliarum borealiter

E
ormiculatio

Cblamydati
qui?

CAPUT XX.

De læsis ab homine vel a casu et a B. Ambrosio sanatis.

Post virtutis ostensionem super dæmonis illusiones et lesiones, de curatis lesionibus inflictis ab homine subinfereendum est. Pueris namque quibusdam ludentibus vel forte rixantibus, ut sæpe in rixam ludus converti solet: unus alterum, Dominicum nomine, de populo S. Donati, tam fortiter impulit, quod super quandam lapidem cecidit, ex quo aliqua tumefactio in fronte secuta est: propter quam abstinere a lotionibus capitis non curavit. Sed tumefactio continue augetur, intantum quod medicum adierunt: qui diligentius pluries tumorem conspiciens, et solita ponens remedia, post debitam maturationem dixit patri, quod sanies erat in fronte collecta, et oporteret adhibere incisionem. Cum ergo stappa et petra: pro incisione hujusmodi pararentur, parentes propter pueritiam temeritudo trepidantes, ad Beati hujus presidium confugerunt, et cum ipsi devoverunt, non forsitan plena devotione: et illo mane sequenti invenerunt non quidem pressus sublatam sed diminutam inflammationem, intantum quod medicus judicavit, non esse necessariam incisionem: ex quo devotione ferventius exarserunt, antequam domum redirent, invenerunt inflammationem cessare totaliter, et cum plenarie liberatum.

Sanantur
puer ex lapsu
capiti
per culose
contusio,

F

235 Notarius quidam de populo S. Peregrini, dum ad calculus luderet, requisitus fuit, quod veniret ad locum FF. Prædicatorum, ut quoddam miraculo patrato per B. Ambrosium, inde conficeret instrumentum: qui tum quia incredulus miraculi, tum quia ex ludo tali turbatus erat, ire contempsit. Post modicum vero rumorem audivit, quod filius ejus letaliter

item alius
puncta lapidis
crustis
lesus;

erat

A erat percussus de quodam grandi lapide in capite, quodam puero istum lapidem jaciente, qui dum alterum percutere intenderet Dei iudicio hunc percussit. Sanguine igitur effluente, et adstantibus, qui percussorem et resilientem in altum viderunt lapidem et tantam effusionem sanguinis subsequentem, de pueri vita desperantibus: pater ad se reversus, cogitavit, quod hoc sibi periculum propter suam incredulitatem acciderat et contemptum: et ideo cito veniens ad sepulcrum hujus beati Patris, et veniam petens, devovit filium de sero cum reverentiæ alicujus promissione. Sequentem vero mane dum vulneris locus dissolveretur, inventum est plene sanatum, sola cicatrice vulneris remanente.

a
captus ab
animicis bis
liberatur;

236 Matus de a Advena, sicut a fide dignis relatum est, a quodam inimico suo captus et vinculatus, ductus est in palatium quorundam nobilium, ubi erat quodam fenestra ferris munita. Qui dum sic in amaritudine anxius permaneret, recohit B. Ambrosium et ei se devote commendavit: quo facto, statim manus dissolutæ sunt et accedens ad fenestram ferream apprehendit manibus ferrum, quod quasi cera plicatum est et confractum: et fune adhibito extra per fenestram exivit, descendit, et fugit.

B

Post octavum vero diem propter suam incantellam iterum captus est, et in simili loco positus cum custodibus: sed iterum simili facto voto in clara diei luce subito manus dissolutæ sunt, et ipsis cernentibus et stupentibus discessit: quibus dixerunt adstantes: Non inequaminus eum, quia tali Sancto commendavit se quod capi non poterit: et ideo propter stuporem et ejusmodi dissuasionem, eum abire libere permisissent.

curatur
absque
incisione
capitis detale
vulnus.

237 Antonius quidam de populo S. Donati, ut a fide dignis relatum est, fuit de uno lapide percussus in capite tam valide quod oportuit eum in sui curam duos medicos adhibere: sed, ut ab aliis postmodum medicis iudicatum est, os confractum non extrahentes permisissent consolidari vulnus: quod ex subsequente febris iudicatum est: et ideo iudicabant iterum incidendum. Mater autem incisionem horrens, iudicavit magis ad B. Ambrosii subsidium recurrendum, cui filium maternam commendavit affectione: quo facto, antequam ad incisionem veniretur, incolumem eum recepit et sanum.

mulier multis
tortibus petita
salvi evadit:

238 Retulit mulier fide digna, Borghese nomine, de populo S. Stephani, quod, dum vidua relicta dotes suas ab iis, ad quos spectabat, requireret; illi non solum reddere noluerant sed ei mortem comminabantur et intentabant: ita quod a facie eorum fugit, et ipsi eam ad locum, in quem confugerat, insecuti sunt. Et dum in lecto cum cognata quiesceret, unus eorum ascendit domus solarium, et in lecto cepit eam gladio evaginato percutere: quod percipiens statim B. Ambrosium invocavit. Cum igitur pluries fuerit ex intentione, cognata vero occasionaliter vulnerata: ista nullam postmodum lesionem sensit, cognata vero inde incurrit mortem.

C

239 Sed nunc de iis, que mere a casu contigerunt est subiungendum. In duabus autem personis accidit simile infortunium, et similis est subsequuta subventio pii Patris: quarum una mulier apud b Casulas Vulterrane diocesis; alter vir apud Senas, de populo S. Petri de scalis; quibus diversis locis et diversis temporibus comedentibus carnes, os in cujuslibet horum guttur versatum est, ita quod transglutire vel emittere non valeret: et in angustia increduli positi ad hujus Patris presidium confugerunt, quibus fuit in auxilium festinanter: quorum unus guttur os absque periculo transglutivit; alterius emisit.

pericula ab
osculis
miserentibus
discussa:

240 In civitate vero Urbevetaua mulier, dum puerum suum in sero ad lectum incaute portaret, puer de brachii cecidit sub solario, et cervicem con-

ritur redditur
puer e solario
lapsus:

fracta totus factus est niger, et jam nec spiramen habebat: ita quod a medicis et aliis adstantibus mortuus putabatur. Mater igitur audiens famam miraculorum Beati hujus, ei devovit filium: quatenus, si eum vitam redderet usque ad Senas ad sepulcrum ejus pergeret, reverentias ei promissas exhibitura. Subito igitur emisso voto, puer aperire cepit oculos et incolumitati pristinae restitutus est.

D
ACT FR
RECUERO

241 Mulier quædam, Biancha nomine, de populo S. Christophori suo juramento asseruit, quod filius suus annorum trium cecidit de solario dotus altitudinis brachiorum septem, tam fortiter super sedile quoddam, quod subito frigidus factus est et quasi mortuus videbatur. Confugit ergo mater ad hunc Beatum; et vota promisit et aliquas reverentias exhibendas, si ei filius redderetur: quo facto, puer ad se rediit incolumis, quasi nihil mali passus fuisset.

sanatur alius
et huius
confractus

242 Dominus Moncata nobilis civis Senensis, dum piscem incaute comederet, spina nimium tortuosa ejus gutturi sic inhaesit, quod nulla medicamine arte poterat ab ejus gutture separari Recordatus ergo hujus Beati se devote meritis ejus commendavit, et certas vovit ei se reverentias exhibiturum. Emisso igitur voto cepit quiescere: quo quiescente, inveniit eductam spinam imperceptibiliter super linguam: quod statim Fratribus indicavit votum celeriter adimplendo.

spina proci
e faucibus
educitur:

243 Domina c Thome de populo S. Joannis, in sua fide testata est, quod cum filius sex annorum existens quendam ramum traheret de tecto, ramus secum quendam adduxit lapidem, qui cecidit super caput ejus et graviter vulneravit. Cui vulneri adstantes ligaturas apposuerunt; nec voluerunt vulneris magnitudinem, eo quod aestimabant periculum, matri manifestare. Quæ non minus timens, B. P. Ambrosio devovit filium multa devotione. Qui post votum dormire cepit, et a somno evigilans vocavit matrem suam, dicens: B. Ambrosius, ei cooperantibus Beatis Petro et Paulo, me liberavit. Quæ dissolvens vulnus, vocans etiam medicum, nihil lesionis in ejus capite invenit.

C
curatur illo
caput
lapide vulne-
ratus,

244 Retulit eadem domina aliud memorandum circa eundem filium suum: cum enim teneret falcem novata in manu, incaute eam trahens, et de terra levare volens, secavit carnem pedis, ita quod in quatuor digitis incisio apparebat. Quod videns devota et pia mater solita devotione Beatum invocavit Ambrosium et filium commendans, et nihilominus digitos incisos coniungens, fascia ligavit: cum vero post iteratas recommendationes in mane sequenti locum vulneris dissolvisset, invenit digitos illatos et vulnus ita consolidatum, acsi nunquam passus fuisset aliquid lesionis.

et pes graviter
lesus:

245 Nabuccius quidam nomine, de populo S. Antonii, dum intraret quendam cryptam, ad ejus introitum pars cryptæ cecidit super eum, ita quod totus terra coopertus est. Quod advertens quædam ibi vicina cepit vocare convivinos, et accurrat et terram elevare conata est, ita quod attingit capillos ejus. Alii etiam cucurrerunt, terram et prægrandes lapides amoventes: et vix puerum inde extrahere potuerunt: sed mirum in modum eum illesum totaliter invenerunt. Dixit autem, quod vidit B. Ambrosium eum juvenem et ab omni pondere protegentem. Nec tamen inveni aliquem et puerum ipsum commendantem: sed cum esset de conviviis FF. Prædictorum, scilicet de Campo-regia, ubi præfatus Pater singulariter et multipliciter festivatur, ibi degentium singularem habere curam; nec expectat in necessitate preces eorum aut promissiones, a quibus recipit laudum sacrificia incessanter.

sub ruente
crypta
empressus,

salvus
educitur.

a Arenam scribit Julius. — b E. mediu, quod Senis Vulterram ducit, itinere, in dco ad Meridiam froni in colle sita, arnis utrinque P. M. distans. — c Thomasia Julio.

A

CAPUT XXI.

Auxilium aliis casu lassis et circa irrationales creaturas præbitum hominibus a B. Ambrosio.

Domina Becca de populo S. Vincentii, firma narravit assertionem, quod filius suus cadens ex manibus bajule, in inguine fractus est, ita quod viscera ad partem inferiorem enormiter desinebant: animata igitur a quadam secretaria sua, quod S. Ambrosio eam recommendaret: fata recommendatione hic, et pluries repetita exerescente devotione, plenissime puer sanatus et consolidatus est.

2

247 Cum quidam potatores, apud a Ascianum districtus Senensis, in quadam taberna, ut liberent, convenissent; bibente quadam b Lenzo nomine Pistoriensi, quidam alius ex inordinata alacritate, quæ esse in potantibus consuevit, vitrum jam ori applicatum accipere voluit: quo alterius vel utriusque violentia facta, contigit quod partem ejus longam et latam, quæ volebat vinum bibere, transglutivit: ex quo fuit in angustia magna per duos dies, nec a melioris via videbatur excedendi: jam enim totus denigrabatur, et medicorum suasi peccata sua confessus est, et desperatus de vita corporis de minima disponebat. Suadente autem quadam devota muliere se devote huic sancto Patri recommendavit: postquam recommendationem statim partem vitri absque aliqua enisit angustia, ab angustia et omni periculo liberatus.

B

248 Joannes de e Travalii retulit FF, Predicatoribus se a proprio filio litteras recepisse, quod cadens de quadam equo, dum existens in Sicilia equitaret, dolorem incurrit tam viduum, quod nolum ei poterat humanum auxilium solvente. Recolens igitur B. P. Ambrosium, ei se devote commendavit, et reverentias ad ejus sepulchrum obtulit consuetas: quo facto statim omnis latio cessavit et dolor: sed cum promissa negligeret adimplere, subito se tantum sensit membris debilitatem, quod se movere non poterat. Cogitans igitur unde hoc sibi potuisset accidere, qui fuerat tanti Patris miraculo liberatus, recogitavit se propter ingratitude et negligentiam adimplendi quæ voverat, memisse detererit: et ite, emisso iterum voto cum firmiori adimplendi proposito, iterum ab omni incrimulo liberatus est: ex quo statim Senas scribens, patri notificavit miraculum, rogans quod votum suum celeriter adimpleret: quod et fecit fideliter, et Fratrilus emersit.

C

249 Petrus quidam de populo S. Joannis, retulit Fr. Dionysio de S. Geminiano, quod cum esset fractus intestinis, omni humano remedio destitutus, ad Beatum confugit Ambrosium, devote se illi precibus recommendans: statimque post hæc se invenit liberatum plenarie, nihilque circa hoc sensit ulterius læsionis.

250 Puer quidam de d Ciggiano cecidit de quadam materatio, quo pauperes pro lecto utuntur, et et casu sic emensus est, quod manibus et pedibus et toto corpore immobilis factus, mortuus ab adstantibus putabatur. Parentes igitur ejus beati Patris meritis ipsam recommendantes, multas ei obtulerunt reverentiarum promissiones: quo facto statim puer laquei coepit, et exerescente precum devotione, post medicina liberatus est plene: quem pater et amita adduxerunt Senas ad Beati sepulchrum, et hæc omnia sub verbo veritatis Fratrilus retulerunt.

251 Quidam Martinus nomine, de populo S. Petri de Ovidi, Fratrilus retulit, quod cum quadam die per domum suam insonnis effectus deambularet, casu impiegit in quemdam discum: ex quo tantam

lesionem incurrit, quod inflicto in pede vulnere usque ad os caro ejus infringereetur, dolore indicibili con-equente. Qui cum multo labore et angustia medicum adiit, sed quem voluit non invenit: invenit autem quemdam Sacerdotem huic beato Patri devotum, qui ei medicum docuit ipsum B. Ambrosium, quem non aliter oportebat adire quam passibus intimæ devotionis. Sacerdotis ergo suavis se ipsi devovit, et deotionis insignia promisit: quo voto emisso, miro modo invenit se ab omni dolore et plaga subito liberatum, et gratias toto corde retulit Deo et Sancto Dei.

252 Mulier quadam de populo S. Aegidii, dum moraretur prope Vulterras sua file retulit, quod dum in agro suo cum quadam filio suo duorum annorum existeret, porcus, diabolico ut videtur instinctu, in puerum irruit, et aures præcipue ejus et manus dilaceravit, et vix senivivus a fera ereptus est. Quem sic truncatum cernens mater, tacta dolore cordis, interiori adfectione ad Beatum confugit Ambrosium, ei sua vota offerens, et quas poterat sure sanctitati congruentes promissiones, si filium in pristina forma recuperaret. Emisso igitur voto, filium super lectum composuit, qui statim jam plagarum dolorem non sentiens obdormivit: quem postmodum cum mater diligenter aspiceret, invenit plagas sanatas, aures in partes ante divisas consolidatas, et puerum totaliter incolmitati pristina restitutum: quem adducens Senas ad sepulchrum beati Patris, hæc multis audientibus enarravit.

253 A natura extrinsecis, licet interius existentibus, vermibus vexabatur filius viri nobilis Parrochino de Val curtense ut Domina Minna mater ejus Fratrilus enarravit, nec aliquod proderat medicorum remedium: de quibus desperans, spem et vota sua direxit ad Deum et Sanctum Dei Ambrosium: et a matre emisso voto, statim puer enisit vermes, et plena incolmitas consecuta est.

254 Benignus Salvator hominum, qui salvationem suam virtutis extendit etiam ad jumenta, et quæque irrationabilia usui humano accommodata, etiam ad hæc voluit extendi merita hujus beati Patris: sicut enim is cui accidit, Bindus nomine de populo Abbatia S. Donati, fideliter enarravit, dum senel de Perusina civitate Senas reverteretur, ad Clavianam e paludosas aquas perveniens, equo cui insidebat dedit illius pedulis potum: quo hausto statim memrit morbum, cum Confusionem vocant, intantum quod nequaquam poterat ambulare. De quo tandem desperans abstulit et sellam et frenum et discessit, dimittens equum in terra jacentem, quasi post medicum moriturum: sed cum per modicam spatium recessisset, memorans virtutem B. P. Ambrosii exclamavit voce magna dicens: B. Ambrosi, redde mihi equum meum, ne ego cum familia mea remaneam desolatus: et statim fiducia concepta, reversus est: et cum perensisset ipsum jacentem, statim surrexit incolmis, nec aliquid in ipso vestigium infirmitatis remansit: cui sellam imponens et frenum, desuper sedit et domum alacriter est reversus.

255 Nicholæus insuper nomine de civitate Senensi, retulit Fr. Dionysio de S. Geminiano, quod dum senel equitaret et expectans sacium, substittisset, lanceam quam manu tenebat infixit terræ: quam eo postmodum extrahente, ferrum de ligno exiens equi percussit pedem et vulneravit, intantum quod oportuit bombacem multum vulneri alligare. Timens autem equi periculum, B. Ambrosium invocavit, ut suo damno succurrere dignaretur. Rediens ergo domum dissolvit locum vulneris, et credens invenire scissuram magnam, quam prius viderat, invenit vulnus consolidatum, et equum in nullo lesum.

D

item puer a furente porco lade laceratus

E

et alius a lumbricis periclitans

nec non equus in ipso limere

e

F a sessoro desperatus,

et alius herilis lancea ferro latus.

ACCT FR
RECCPERO

Sar-nur ex
lapu
her-nosus

stem qui vitri
fragmen
degluiverat

z
et quidam in
Sclilla ex
equo lapsus,

num herniosus,

d
et lapsus e
lecto puer

ac pcs
offensus

Rev. furtim
oblato
f
g

A 256 Quanto de viliori re compassionem hic beatus Pater ostendit, tanto major dignatio et compassio in majoribus comprobatur. Narravit namque / Nera quaedam nomine, de qua superius mentio facta est, dum semel pro emplastro apponendo cuidam g sororis suae apostemati, quod habebat, pinguedinem ejusdam animalis cum difficultate non modica invenisset, incaute positum catula illud accepit et fugit. Qua ex re perturbata et amaricata mulier praedicta, coepit super tali re B. Ambrosium invocare : quam deridentes convicinia dicebant ei : Expecta quod S. Ambrosius trahat illam de ventre ejus. Mirares et incredibilibs : sed a fide digna, et de piissimo et dignativo Patre relata est. Illa enim existente in ea quam coepit devotione et invocatione, ecce catula, animal tantae voracitatis, pinguedinem, quam ore confingerat vel forte devoraverat, illibatam vel forte divinitus reparatam detulit, et in eo de quo abstulerat loco reposuit ac dimisit.

felis restituit,

incendium
nascens
extinguitur :

257 Virtus insuper hujus Patris ad elementum simplex extensa est : quidam enim, Guido nomine, de populo S. Joannis, cum uxore sua, fatigati ejusdam consanguinei sui infirmi vigiliis, volentes ire ad quiescentium et jam lecto se collocantes, quodam incaute tenente candelam ignis, coepit cortinam apprehendere, et jam ascendebat ad tabulatum. Quod advertens vir praedictus, jam expoliatus, nudus surrexit et cortinam accensam manibus apprehendit, et alta voce clamabat dicens : S. Ambrosi adjuva me. Ad quam invocationem statim ignis, ut testati sunt tunc adstantes, extinctus est, ita quod nec vestigium ignis in cortina vel tabulato reperitum est.

alta nulla
praefermittitur

258 Multa alia mirabilia de mirifico B. Ambrosio sanctitatis ac virtutis ejus insignia reperiri possunt : sed ne taedio [apud] audientes vilescent, finem imponam : licet quotidie multiplicentur et crescant juxta illud, Justorum semita quasi lux splendens procedit, et crescit usque ad perfectum diem, scilicet complementum numeri electorum et gloriae : ad quam nos perducat Deus benedictus in secula seculorum Amen.

Clanis

a In distantia ab urbe multum circiter 15 trans Umbonem furtim — b Contractum pro Lorenzo sive Laurentio. — c In tabulis Teruiale intra 16 ab urbe lapidum, Massam et Populonium vocas. — d Ibidem Seggiano, in Montanis vulgo Montagnata : Senis et a Vulcano loca pariter ferruillarum 25 intervalla distans. — e Clanis seu Clanis veteribus, supra Arretium ex Arno proficiens, eundem cum Tibere jungit circa Orvietum Vallis fluvium praenotatus; ab utraque autem ripa usque Clisium late stagnans, Aribus arcuatis pontibus longissimus insternitur : quorum primus ad Focanum est, Pervenio Senis remanibus transeundus. — f Julius B. Neram Tolomeo intellegit, de qua tum multa cap. 3. Sed quid si plures ex duobus synonymis aliqua, de quibus num. 107 et 202. g Idem non sororem carissimam intellegit, quam tamen pronominum suae additum videtur denotare, et Sororem Italice dicimus sed quatuordecim, nota ejusdem habitus de Perantibus S. Dominici, idemque suorum reddidit : verum sicut si de evo religioso sermo esset non Frater suus, sed quidam diceretur : ita haec non sua sed quaedam Soror dicens fuisse, si talis esset intelligenda.

APPENDIX a

Ex Italico Julii Sansedonii Lib. 2 Cap. 15.

Navigium a
morte et
jactura salvavit :

Canus de populo S. Desiderii, et aliqui ejus compatriota Senenses narrarunt, quod postquam ex aliquo Scilicet porta navim solverant frumento onustam, nocturna eos tempestas invaserit, illaque tum vehementius, ut in arenam impeerit navigium : de quo cum actum esse jam viderent vertores, certatim omnes partim ipsum jactis in more mercibus sublevare coepere, partim seipsos exuere vestibus, quo ad enutandum aliquo ligni frusto apprehenso evaderent promptiores, omnes autem suos, prout diversis ex nationibus erant singuli, Patronos advocare in auxilium : atque impetrans, Senenses Ambrosium suum : cujus interventu impetratum credidere ut cessante tempestate ad aliud, quod posthac advenit, navigium se resque suas salvas transtulerint, nec non

recuparatis quas in mare jecerat mercibus, absque ullo prorsus damno redierint in patriam, vota sua soluturi.

D
AT PR
RECIPERE
tempus
redato :

259 Cennius Betti, Besselius cognomine, de populo S. Egidii, narravit quod cum in comitatu hominum circiter quadringentorum navigaret, procella tam furiosa surrexerit ut de vita sua actum crederent universi : sed a praedicto Cenno animati, jussique ad B. Ambrosii opem invocando rerum e, postquam idem ille, qui fiducia auctor erat, votum etiam ipse Beato voverat ejusdem reverentiae exhibenda, pacatum subito mirati sunt mare, et lenti optatum portum tenere : praedictumque votum, rogatus a filio dicti Cenno pater exolvit.

periculum
ab acn
deglutita
discussum :

261 Minuccius de populo S. Bartholomaei inter suendum ore apprehendit filium transfixum acui : quod dum retrahit ad se, oblitus adherentis acus, intravit ipsa quoque in os, eique periculose infixam est. Aderat forte qui auxilium terret, sed arrepto filio acui pariter educendam ratas, solum illud retulit, ipsa usque adeo introrsum prolapsa, ut nec videri nec tangi posset. In hac angustia constituto misero, medicis autem de ejus salute desperantibus, e vicinis aliqui votum pro eo internum fecere, nihil quidquam de mutua scientes voluntate; et mox ipse liberum se sensit, quamvis non prodissert foras acus, neque scire possit, quid de ea factum esset. Itaque ad unius integri mensis spatium procrastinarunt evulgare miraculum : donec ipsa temporis inter capedina edocti verissimam et indubitatam ejus sanitatem consistere, alter alteri votum revelavit suum, ac denum Fratribus manifestarunt.

B

262 Chellas de populo S. Donati testatur, quod corruente turri, de Lucentris dicta, inter eos, quos sub lignorum, saxorum, commentorum congerie apprehendit ruina, ipse nans fuerit, interclusa respiratione suffocandus, nisi conversa ad B. Ambrosium mente votum ei pro salute fecisset : ex quo dissipatus ab animo omnis angor est, ipseque illesus permansit, usque dum amotis ruderibus, quibus opprimelatur, salvus est eductus ab iis, qui ad auxilium oppressorum accurrerant.

vitta sub
ramis
salvata :

263 Pagnus de populo S. Quirici testatus est, quod cum incendii domi suae exorto timeret totarum aedium romanam, animose se in flammam intulerit, eamque quo potuit modo meliori restinxerit, verum depulso jam timore, sensit se vehementissimum in manibus brachii que ambustis dolorem, saevis occasione B. Ambrosii invocandi recordatum se, ac mox ab omni cruciati liberum recessisse.

instulati
brachii
dolores
sedati :

264 Domina Felix de Bandinellis, civitatis Senensis, multo tempore paralyam capitis passa, magna cum fide accessit ad osculandam manum sacri corporis, eodie quo populari pietati statim expositum in templo : quam cum reverenter suo imposuisset capiti, recessit in partem ecclesiae, ibique ad unam fere horam sedit, oppido fatigata ex compressione turbae ad heni corporis contactum ruentis. Interea animal vertit cessare paulatim capitis sui tremorem, idque indicavit mulieribus aliis illidem praesentibus. Ab his divulgatum porro miraculum est, pleneque verificatum, sublato prorsus omni prioris mali signo, antequam egrederetur e templo: sed nec postea unquam simile quid perpessa est : prout ipsa met affirmavit in eo Iustramento b, quod desuper coram testibus multis formatum est.

tremor
capitis
sublatus.

b

a Post vulatum supra num. 247 utraque, haec insuper habet Julius pag. 173 et seqq. que ut vulgo e cadere folia nunc desiderantur, vel is, qui transierit per incertum omisit. Itaque haec ex Italico reddimus, addimusque alterum inventum pag. 126 ex quo ecclesie cognitur Tarquinia, qui illud idem num. 73 in primis Actis descripsit, in referendis miraculis quatuor Compulatarum textum non integre transcripsit : quod quidem apud eam tot particulari d'interant circumstantiis, quas Julius Italico dumtaxat versione usus plene transcripsit, ab his succinetior, uti et in us, que ex his Fr. Recupery compilatione accipit

A accepit. — h. Hoc nunc solum est alterum, quod citari videmus, et cuius adhuc textum desideramus: ex quo merito inferimus, pauca admodum esse, quae perierint.

GLORIA POSTHUMA
B. AMBROSII SENENSIS

Ex monumentis a Julio Episcopo Grossetano collectis, potissimum libro in Vita.

§ I Sacellum supra corpus B. Ambrosii erectum.

Sanctum Patriarcham Dominorum, quoties Romam proficiscens per Senarum urbem transitura institueret, ad S. Magdolene hospitari solitum et verbum Dei populo predicare, incolurum transitio est, et cuncti matur ex lectuibus Officii proprii hujus Beati, de quibus infra. In usdem etiam dicitur, institutum isthic Fratrum Praedicatorum conventum, ad Campum-tyrium esse translatum a R. P. Fr. Gualtero de Sens, Priore anno M.CXXV, locum donantibus Nobilibus Malavoltis, Fortibracio Malavolta, Rocco Paltipa, et Orlando Arright: cujus praedonatus publicum Instrumentum servatur a Fratrum manu Ser Orlando ad hoc rogati nono die Aprilis sequenti. Prior locus, miraculose Ambrosii pueri sanatione imbutus, ad portam Romanam erat, in platea Romana item nuncupata, ubi hodieque ecclesia sub nomine D. Magdolene superest: aedibus, quae inhabitantur Fratres pene destructis, in constructione nove fabricae ad usum sanctimonialium, ab Omnibus Sanctis nuncupaturam.

2 Alter locus, quem nunc Patres Dominicani amplissimum inveniunt, primo habebat Parochialem aedem sub invocatione S. Gregorii, exiguae saltem, quae Fratrum tunc concessa aedibus occupabat spatium, quod inter certum turris illius sumptuose murum extenditur, usque ad fenestram, quae altari familiae Columbariorum homen ministrat, ut docet Fr. Raimundus Barb. in Vita Italia B. Andreae Gallerani, iste tunc sepulti et o B. Ambrosio funebri oratione laudati. Hae angustiae quia non capiebant multitudinem, ad audiendam Beatum canfluere solitum, habendus fuit et frequenter ante ipsas fore, in Campo-regio nominato, sermo ad populum: qui temporaria laege subornatus eis, a quibus spiritualium accipiebat tam copiose, liberalitate sua effecit, ut de novis aedibus ampliorique templo mirum modo caperent Fratres: exque tradita inter eos, rogatum Beatum, ut auxilium ferret, respondisse: Vos modo inchoate, et ego porro adjuvabo ero. Quod eam inventum ferisse Raimundus dicit, sub eoque Priore circa annum M.CCLXXXII directam pariter S. Gregorii aedem servat. Sed ex Fr. Recupari testimonio anni, 23 habemus ipsum hujus aede promissum effectum exhibuisse post suam, quo brevi seculi est, mortem.

3 Et est neque enim existimamus tunc fuisse Julium, et sub illius Prioratu, qui ante dimittant nona fuit, data fuisse ecclesiae fabricandae initium aliunde cognoscitur) prius quam e civis obiret Ambrosius extrinsecum inram aedem, in eoque laudatum sacrum corpus fuisse, persuadent decreta hae praefrenda, quae nunciatum poterunt executioni mandari in loco, qui secretis a fundamens destruentibus, quando pars aliqua nova fabricae designata eo esset in stola, ut ea Fratres uti pro templo possent. Nam primo constitutum est per Consilium Dominorum novem gubernatorum et Defensorum Civitatis et Populi Senensis, facto partito ad scrutinium per palcos secundum formam statutorum, quod ad eudem et reverentiam divini hominis et corporis B. Ambrosii, de pecunia Civitatis Senensis in aedificanda et aedificanda laudanda sepultura, in qua corpus sanctissimum ipsius S. Ambrosii honorifico sepeliatur debeant expendi per Operarium Operis S.

Marie quinquaginta librae denariorum, ut habet liber D Consiliorum et Reformationum Communis Senensis anno praecedenti inchoatus folio 65, quod Decretum referendum videtur ad proximum a morte mensem Maii, ante cuius Kalendas, ultimo scilicet die Aprilis, e priori tumulo ante gradas altaris majoris refossum corpus incorruptum, et in patentiorem locum pro majori populi communitate est translatum.

4 Deinde in libro Consiliorum Campanae Communis Senarum incipiente ab anno M.CCLXXXVII Calendis Julii fol. 7, ista leguntur de copella. Die decima nona mensis Julii factum est generale Consilium Campanae Communis Senarum, cum Adjuncta quadraginta bonorum hominum per Terzium adjunctorum dicto Consilio, in quo septem interfuerunt Dominorum novem Gubernatorum et Defensorum Communis Senarum etc. ad scrutinium per palcos: quod in honorem Dei Omnipotentis et B. Mariae semper Virginis ejus Matris, et ad reverentiam beatissimi corporis S. Ambrosii Senensis de Ordine Fratrum Praedicatorum, expendatur et expendi debeat de pecunia Communis Senensis summa quingentarum librarum denariorum Senensium, in capella facienda, quae nunc de novo fit in Campo-regio ob reverentiam ejusdem B. Ambrosii. Quae quidem quingentas libras denariorum quatuor Provisores Communis Senarum solvere debeant, pro dicto opere faciundo. Priori et Fratrum de Campo-regio, hoc modo videlicet: Centum libras denariorum Calend. Augusti, et sic centum alias libras pro quolibet mense.

5 Hujus Decreti nuncios primarios Julius ait fuisse D. Mucum Christophori, D. Stecam Salimbini, et D. Ciampulum Albrici: quibus parca nimium viso furvit prior in tumulum fabricandum liberalibus, praedique in hunc majorem commutando: quanta autem tum temporis in summa fuerit jubet Julius et eo colligi, quod ex qualibus conventionibus, in verbum unum ipsius aservato, inter questores D. Gori Sansedoni et fabricarum magistrum pro utilitate ejusdem operis, cujus omnes dimensiones exacte exprimitur, clarissime deducatur fabri camentaria mercedem duorum Kalendis Januarii anni M.CCLXXXIX fuisse sex solidis dimittant: quae sub hujus seculi initium, quando scribebat Julius, non minor quam quadraginta solidis sive uno tercio aestimaretur. Item quod anno proximo seculo, ob restaurandam frontem pulvula Sansedoniam vetustate collapsam, de pretio quodringentorum aeneorum florentinum cum Architectis conveniret: quomodo ejusmodi sit opus quale nunc propter pecuniae abundantiam infra ter mille quingenta scuta non posse confici creaturam, ut, quovunque considerat altitudinem ad quinquaginta sex brachia eductam, materiamque ipsorum fabricarum sumptibus praestandum, id est, voro unum lateram et lapidum sectorum eamentique quantitatem necessariam operi. Ex quo conficit quinquaginta illas libras ad annos totidem reverti conditi retrocedendo, irregularitas totidem scuti auri, et quingentas libras scuti quingentis.

6 Nos autem porro ex praedictis inferimus minime extemporaneum fuisse opus, cui talis summa destinatur: adeoque totam illam antecivem templi partem jam tum sub testis constitutam fuisse: ut commode potuerint Fratres, ejus parte aliqua pro choro usi, indeque prolatum post refossum in corpus in media collocare navi, et sepulchrum marmoreum ei ad eam mox condere, intra sacellum istudem, ut videtur, praesertens, sed operis impensa quae levioris, quod paulo post demolientes, de novo (sic eam verba decreti intelligimus) sumptuosiori materia et opere caperint adhibere, impetrata ad absolutorem ejus etiam de publico pecunia. Quare non possimus prius assentiri Julio, asserenti ex iudicio Cardinalis Turani, Senensis tunc eam scriberet Archiepiscopi, tantum fuisse votivarum oblationum copiam post Beati mortem, ut nis fabricata sit medietas, ut vocant,

Conventus Praedicatorum prius ad D. Magdalene

ubi miraculose sanatus fuer Ambrosius

deinde in Campo-regio

ubi ipso aedibus aedem erectam servat ampliorum templum,

et mortua Beato, communibus impensis sepulcrum,

ac paulo post cancelli u prioriori opere de novo fabricata,

decretis tunc in sumptis 500 libris,

(quibus nunc totidem aurea scuta responderent.)

F

in perfecta te a pluri orationis parte :

A navis vasta illa moles, nisi id de fornice et cetero ornatu intelligere velimus; quæ nunc post unum alterumve templi amplissimi incendium sic periere, ut nudi fere parietes solo sub tecto videantur.

cujus tunc quoque cepta pars posterior:

7 Quidam autem erudimus, potius dictarum oblationum copia animatos Fratres moliri cepisse vastas illas multiplicis famelicis substructiones, quibus chorus templi sustinetur cum succellis suis, totus ex devexo scopulo propendens: ut qui ad Fontem-brandam consistens illum spectat, duplo majorem suspiciat altitudinem assurgentis ab humo fabricæ, quom qui a fronte ingreditur per Campum-regium: quæ res, ut est etiam nunc admirationis maxime, ita tum fuit immensorum sumptuum: ad quos valuisse Sancti e caelo fœrentis subsidium nemo poterat dubitare; quamvis ad annum MCCCCLIX laboratum fuisse dicat Raimundus, ut, corrogatus publice et private elemosynis, erax tota absolveretur. Ut igitur tale tantumque fabricæ autem incendia augustissime incrementum speciali incolentis quondam Sancti favori attribui debet; sic eidem merito quoque potest adscribi, quod arvis vicinia, post ultimum bellum ad frændam populi libertatem constructa, non impulerit Didacum de Mendoza, ut eodem imperio, quo demolitis est omnia palatia vel turres quarum celsitudo etiam eminens eidem posse nocte videretur, hanc quoque molem non juberet excendi.

quam mirum est non fuisse propter arceam eversam,

B Hoc certe modo credi debet item Mendoza cohibitus fuisse ab everenda Palatii Sancedoniarum turri, quamvis ad demolitionem ejus omnia jam essent adiecta machinamenta, et vicinarum ædium tecta, ne damnium paterentur umbrices, cooperta stramentis. Estque id eo mirabile magis, quod nec devotissimum illi ac frequentatissimo Virginis Potiensis sacello metuculus imperii retinendi zelus præceperit. Idem de ipsa familia Beati dicitur, quæ inter tot publicæ rei vicissitudines, extinctis ab eo temporibus tot præclaris ac nobilissimis dominibus, gradum adhuc nomenque suum et successiones retinet, numero quidem et opibus modica, sed ipsius Beati protectione ditissima, ut ait librum tertium concludens Julius.

sed cum Sancedoniarum tu et seriorum.

9 Ceterum constituta e publico pecunie summa satis non fuit, ut capella pro Beati meritum magnifico satis redificaretur: itaque Renaldum Episcopum interpellare Fratres, ut propositis Indulgentiis inventaret subditos adopus privata quoque liberalitate jurandum: qui eorum annuens postulatis hanc in membram Bullam exponit.

Ad promovendam capellæ fabricam.

Renaldus miseratione divina Senensis Episcopus universis Christi fidelibus, per Senensem civitatem et diocesim constitutis, ad quos litteræ iste pervenerint, cum eterna benedictione salutem. Debitum Pontificalis officii, quo, licet indigni, fungimur, uttente nos admonet, imo procul dubio nos compellit, ut vos ad faciendas largas elemosynas et alia bona opera, per quæ possitis vestras animas reddere Deo gratas sollicite invitemus. Sane cum Prior et Fratres de Ordine Prædicatorum Conventus Senensis, ad laudem Dei Omnipotentis et B. Mariæ semper Virginis, nec non in honorem B. Ambrosii dicti Ordinis, ædificare ceperint capellam opere sumptuoso, nec dicti Fratres commode habeant, unde possint illam facere strui sicut debet: universitatem vestram rogamus, requirimus in Domino et hortamur, vobis in remissionem peccatorum injungentes, quatenus de bonis vobis a Deo collatis vestras largas elemosynas ad ædificationem ipsius cappellæ divini amoris intuitu concedatis: ut per subventionem vestram dicta capella perfici valeat, vosque per ipsa et alia bona, quæ Domino inspirante feceritis, possitis eterne felicitatis gaudia promereri. Nos enim de Omnipotentis Dei misericordia et B. Mariæ semper Virginis, et sanctorum Martyrum Crescentii, Aniani, Savini atque Victoris Patronorum nostrorum meritis confi-

Renaldus Senensis Episcopus,

C

Fidelibus elemosynam collaturis,

40 d'erum indulgentiam proponit.

Martii T. III.

deutes, omnibus vere penitentibus et confessis, qui ad perticiendum ipsum opus manum porrexerint adjutricem, quadraginta dies in Domino relaxamus misericorditer. Datum Senis in aula Episcopali anno Domini MCCCXXXVII, Indictione XV, die X Augusti.

† S. RENALDI DEI GRATIA SENENSIS EPISCOPI. Ita circumscriptum erat circum sigillum in cera sine capsula in forma ovali pendenti cum filis sericeis variorum colorum, cujus imaginem Julius exhibet, estque Episcopi Pontificalibus, ut loquimur, populo elevata dextra benedicentis.

Templo crebris exulto,

10 Hac Bulla instructos Fratres haud segneti circumvisasse existimandum est diocesim universam, brevi- que tempore perfectum fuisse opus, quod quamdiu steterit, incertum est. Qui lectiones, de quibus infra, anno MCCCXXXII novas composuit, arsisse S. Dominici templum die IV Decembris scribit, utique ante eum annum, quem typographico mendo apud Julium perperam 1333 notatum leges. Iterum ratum anno MCCCXXXI, ac tertium anno MDLXXVI eandem ecclesiam deflagrasse; et quidem una istarum vicium etiam sacrarium, auctor est Raimundus Barbi præcitatus. Julius Sancedonius in Vita unius solum incendi meminit, et exortum illud ait a fœcibus negligenter extinctis, a quibus per succelli parietes, cereis, anathematibus, tabulisque rotis stipatissimos, sursum prorepens flamma pervenerit ad organa atque inde in tectum sublata, totum brevi templum sic invaderit incendio, ut antequam consopiti Fratres periculum nossent, extra remedium foret malum, ægreque S. Catharinae Senensis caput e proprio sacello eripere posset Fratrum virum audacior, commadefactis multa aqua linteis præsumuntis.

ita in ejus incendio capella periti, E

11 Ad sacra B. Ambrosii lipsana e flammis evuenda, qui aspiraret nemo invenebatur, inquit ille: tum quia capsula gravior erit, quam ut humeris commode passet efferrè, tum quia circa ipsam, ut circa centrum suum vehementissimus ferebat flammarum æstus. Arsere ignitur amnia, quibus sacrum corpus vel tegebatur vel ornabatur Senensis pietatis monumenta, sed igitur conctus est vim suam cohibere ad ossa, quibus nihil damni inferre potuit: inventa sunt enim integra ille usque calcibus dumtaxat afflato flammis, quatenus opus erat, ut memoria miraculi remaneret. Hoc autem tempore, inquit Julius, altare B. Ambrosii proximum est altari majori ad cornu Epistolæ. Interim monstratur etiam nunc veteris capellæ locus in mediis templi navis, ejusque formam ac magnitudinem designat quadrata juxta capacitatis area, diversis a cetero pavimento strata laterculis, qui dicuntur capellæ pro solo fuisse, ex unoque latere organa musica, ex altero Rasarii altare spectant: ubi olim B. Ambrosii capellam fuisse sæpe senioribus relatum sibi testatur crebro citatus etiam usque Julius, et Jugurtha Tomasi a cœmentatione confirmat.

satis B. Ambrosii ossibus,

quæ nunc in suo alio servantur.

F

§ II. Festum B. Ambrosii Senis solenne.

Anna MCCI. XXXVII, quo mortuum esse B. Ambrosium ante Acta ostendimus, et Pascha fuit VI die Aprilis; S. Benedicti festum, solennibus ejusdem Beati e requis destinatum, in feriam VI ante Dominicam Passionis cecidit, quæ ab Indivisionumatur via VI Lazari, quia resurrectionis ejus historia eo die legitur in Evangelio Missæ. Quæ dies, non ut exequialis defuncto, sed ut festiva Beato maxime est Senensis populi pietate peracta, nec parvis honestata miraculis, quum quinquagesimo publicis supra vidimus Instruementis contrastata. Ergo non accensum populi pietas est, ut eum annuatim recolendum huius, quæ Lazari dieclatur, fecit alligant, ne decretam ei solennitatem et libertatem debitam lugubris Dominice Passionis impediret memoria, quod factura fuisset anno LXXXVIII, Paschalem solennitatem ad diem XXVIII Martii referente.

De quo hunc dies in fer. am Bon. e Dum. Pas. incidens,

annus sic recolenda de. eratur.

13 Hæc tamen primus annus fuit, quo capella tanto sumpta

A *sumptu ambituque erecta, non tantum vivens, sed et accolas undequaque exercuit et agris ad novum Sanctum honorandum. Neque dubitare volumus, quin ab illo tempore ceperint Populi Senensis Magistratus collegialiter convenire ad S. Domini templum, et ad Sancti sui civis memoriam sua presentia cohonestandam, idque usidem ceremoniis ac ritibus, quibus præcipuum Virginis beatissimæ, in culos Assumptæ, festum eadem civitas, tamquam Patronæ, recolat. Hoc tamen nunc fortassis nesciremus, nisi anno MDCCLXXXIII Decretum aliquod fuisset conditum, quo quia sua receptaque consuetudo vocabatur abrogari, eidem eandemque fuit contrarium decretum, quod Episcopus Grossetanus Julius exhibet lib. 3 cap. 12 ex Libro Reformationum Consiliorum generalis Consilii Campanæ civitatis Senarum, tempore Domini Ranucci de Bennamontis Potestatis civitatis dictæ, incipiente ab anno MDCCLXXXIII, in folio ejus trigesimo tertio, in hæc verba conceptum.*

14 In nomine Domini. Amen. Anno eisdem MDCCLXXXIII, Indictione XII, die XVI mensis Februarii. Convocato et congregato generali Consilio Campanæ Communis et populi et quinquaginta per Terzium: Capitaneus, Vexilliferi, et Consilium societatum et vicariatuum civitatis Senarum in palatio dicti Communis, suo companio voceque præconis more solito; de mandato Nobilis et potentis Militis D. Rainuveni de Serra de Engubio Dei gratia honorabilis Potestatis; et nobilis et potentis Domini Andree de Salimbene de Camerino, eadem gratia honorabilis Capitanei Communis et populi, et Defensoris societatum et vicariatuum civitatis Senarum: facta tamen prius imposita de infrascriptis apud dictum palatium, de conscientia et consensu trium ex Domini quatuor Provisoribus Communis Senarum, secundum formam statutorum Senarum. Idem Dominus Potestas in presentia dicti Domini Capitanei, sui quoque Judicis et sapientis viri, D. Jacobi Pieri de Prato, majoris Syndici dicti Communis, proposuit in dicto Consilio; et a Consiliariis dicti Consilii utile pro dicto Comuni consilium sibi petiti exhiberi.

An. 1323
Concilio
gen. roll
Populi
Senensis,

C *Qui cum audissent legi et vulgarizari per me Joannem D. Magistri Pelli Medici de S. Gemignano (Notarium et Officium Communis civitatis Senarum, ad colligendum consilia et super reformationibus supra dictorum consiliorum pro memorato Comuni Senarum specialiter deputatum) petitiones infrascripti tenoris, videlicet: In primis unum petitionem exhibitam officio Dominorum novem Gubernatorum et Defensorum Communis et populi civitatis Senarum. Proponunt ac reverenter et humiliter rogant Prior et Fratres Conventus Ordinis Prædicatorum de Senis et quatuordecim alii multi homines civitatis Senarum, quod, sicut vestra Reverentia clare novit, pridem factum est quoddam ordinamentum, quo cavetur quod officium Dominorum Novem et alii Officiales dicti Communis non possint ire ad aliquod festum, nisi per formam statutorum: quod vere factum est contra mentem et intentionem vestram, et eorum qui dictum ordinamentum fecerunt, et contra omnium Senensium: pro eo scilicet quod nullum est in Communis Senarum statutum loquens, quod Officiales debeant ire ad aliquod festum.*

supplices
Prior et
Conventus PP.
Prædicatorum.

16 Unde, si dictum novum Ordinem secundarent, non possunt ire dicti Officiales ad festum B. Mariæ Virginis de mense Augusti; nec ad festum S. Ambrosii Senensis, sicut fuit, jam sunt anni quadraginta et plures retractis temporibus consuetum. Et sic vere patet et manifesto ostenditur eos, qui fecerunt prædictum Ordinem novum, contra mentem suam et omnium Senensium fecisse, sicut ipsi nobis viva voce plures dixerunt; addentes se dictum or-

dinamentum nunquam fecisse, si scivissent vel D imaginari potuissent, prædictis festivitibus d'ctum ordinamentum quoquo modo in aliquo derogare: firmiter enim credentes, ut affirmant quamplurima statuta loqui, quomodo Officiorum Dominorum Novem et alii sæpe dicti Officiales ad festivitates irent, et maxime ad duas superius memoratas; cum veraciter non sit aliquod statutum, quod loquatur de præsentia materia, sicut superius dictum est. Præterea non est aliqua civitas in partibus Thuscie, quæ aliquem Sanctum suum proprium non habeat, quem non veneretur sollemnitate aliqua sollemniter.

17 Quare cum credatur et speretur firmiter, quod veneratio Sanctorum, quæ facta est hætenus in civitate Senarum per dictum Communem et Officiales ipsius, multa commoda contulerint Comuni prædicto, et a multis malis et periculis cessaverit et custodierit civitatem prædictam; petunt et rogant humiliter quantum possunt, tam pro bono quam etiam pro honore civitatis prædictæ, quatenus presentem petitionem favoris poni ad Consilium generale, et in eo proponi et reformari quod præfati Officiales possint et debeant ire et Consilium etiam ire possint, sicut fuit hætenus consuetum, ad festivitatem S. Ambrosii nobilissimi civis vestri; quem cognovistis, quem audistis, quem puro corde et reverentia dilexistis, quem manibus vestris contrectaverunt, per quem verba vite æternæ civitati isti generosissime manifestata et exposita sunt.

18 Sequitur deinde similis postulatio ex parte Fratrum Minorum S. Francisci pro festo B. Petri Pertinax de Sena, incertum quando et qua de causa nunc obscurata; cujus ritum adhibemus ad diem IV Decembris. Secunda autem illa postulatio hæc breviter ergo omnia, postquam contextum successumque deliberationis proposita, quem hæc verba liber præcitus exhibet.

19 Caccia D. Spinelli de Cerretanis unus ex Consiliariis dicti Consilii, surgens in dicto Consilio ad dictionem super contentis in dicta presentia proposita, dixit et consultit, quod ipse approbat, et quod per præsens Consilium etiam approbetur, justam esse, necessariam et probabilem causam, evidentem necessitatem, et Communi Senarum utilitatem dictas petitiones (quarum tenor in dicta presentia proposita superius est insertus) poni et mitti ad hoc præsens Consilium per dictas propositas, super eis et pro eis firmandis fiendas; et quod tam supra specificatorum, capitulorum, statutorum, ordinamentorum et reformationum consiliorum derogatio, suspensio, et sublatio fiat in hoc presentia Consilio, secundum quod in dicta proposita continetur; ac in ceteris in dicta proposita contentis stabilatur et reformetur, prout in dicta presentia proposita plenius et per singula continetur.

20 Summa cum concordia dicti eorum Consilii super contentis in dicta presentia proposita, in quantum se referunt et plenius referre possunt ad petitionem Procuratoris et Fratrum Conventus Ordinis Prædicatorum de Senis prædictorum, et propositam super eis fiendam, et etiam ad contenta sive continuationem in dicta proposita fienda pro firmando petitionem prædictam; sicut voluit et confirmavit se cum dicto Consilio, et secundum dictum consilium dicti Caccia Consultoris hoc modo: Videlicet, quia facta super prædictis inter Consiliarios dicti Consilii diligenti partito et scrutato in bussulo et pallotæ, secundum formam statutorum Senarum, per Consiliarios in dicto Consilio existentes, et se ad hoc cum dicto et consilio dicti Consultoris concordantes, missæ fuerunt in bussulo albio, del si, et in eodem bussulo repertæ ducentæ viginti tres pallotæ: et per Consiliarios se ab his discordantes, missæ

atque
publico bono
et populi
voluntati
adversant.

E

idem
postulatio
pro B. Petro
Pertinax
Franciscanis.

Rem in
deliberationem
adducendam
erunt Caccia
Spinelli:

F

ur in suffragio,

et illures
ral. est
obvenerit
ut del. beretur.

A missæ fuerunt in bussulo nigrum, del no, et in eodem bussulo repertæ septuaginta novem pallotæ in contrarium prædictorum : et sic fuit in prædictis obtentum, firmatum et reformatum, ut supra plene continetur et patet.

Deliberatione instituta,

21 Post quæ quidem omnia et prædictis omnibus sic peractis, facta tamen prius imposita de infrascriptis apud dictum palatium, de conscientia et consensu trium ex quatuor Provisoribus Communis Senarum, secundum formam statutorum Senarum : idem **D. Ranuccius**, Potestas prædictus, in præsentia **D. Capitanei** populi siveque **Judicis** et **D. Majoris Syndici**, in dicto Consilio proposuit, et a Consiliariis dicti Consilii utile prædicto Communi Consilium petiit exhiberi die eadem in palatio supradicto.

secundum utriusque supplicationis tenorem :

22 Si dicto præsentii Consilio videtur, et placet omni auctoritate et batiâ, jure et modo, quibus magis et plenius potest, providere, statuere, firmare, et solenniter reformare ; quod dicta petitio, exhibita dicto Officio Dominorum Novem pro parte Procuratoris et Fratrum Ordinis Prædicatorum de Senis, et etiam alia supradicta petitio Fratrum Minorum Conventus Senarum, cujuslibet quarum ipsarum petitionum tenor super et in proxime præcedenti proposita hodie facta serius est insertus : et qualibet ipsarum petitionum per se, cum omnibus et singulis quæ continentur in ea, procedant et in præsentii Consilio firmentur : et ipsas petitiones et quamlibet earum per se cum omnibus et singulis, quæ continentur, in ea firmare ad plenum : ita et taliter quod valeat et valeant pleno jure et de juris plenitudine plenum et verum sortiatur et sortiantur effectum, et plenum et meram executionem in omni et qualibet parte sui, auctoritate et potestate præsentis Consilii. Et quod de et super omnibus et singulis, quæ in qualibet ipsarum petitionum per se continentur, plenarie stabiliantur et statuuntur, firmentur et referantur, observentur, fiant, et executioni efficaciter demandentur ad plenum ; prout et sicut in dictis petitionibus et qualibet earum per se plenius et per singula continetur. In nomine Domini dicant et consulant.

idem Caccia suadet reformationem accretit :

23 **Caccia D. Spinelli** de Cerretanis, unus ex Consiliariis dicti Consilii, surgens in dicto Consilio ad dicendum, super contentis in dicta præsentii proposita dixit et consuluit, qual de omnibus et singulis, quæ in dicta præsentii proposita (tam pro processu, stabilimento et firmamento omnium contentorum in dicta petitione, exhibita dicto Officio Dominorum Novem pro parte Procuratoris et Fratrum conventus Fratrum Prædicatorum de Senis ; quam etiam de et super omnibus in dicta alia petitione exhibita dicto Officio Dominorum Novem pro parte Fratrum et conventus Fratrum Minorum prædictorum) continentur, et qualibet eorum, stabiliantur, firmentur et referantur in præsentii Consilio ; ac deinde subsequenter observentur, fiant, et executioni efficaciter demandentur ad plenum ; prout et sicut in qualibet dictarum petitionum per se et dicta præsentii proposita plenius et per singula continetur.

ad quam, factoscrutinio,

24 Summa cum concordia dicti Consilii super contentis in dicta præsentii proposita, referentibus se ad supradictam petitionem exhibitam Officio Dominorum Novem, pro parte Procuratoris et Fratrum Ordinis Prædicatorum conventus Senarum, et ad contenta in ipsa petitione ; fuit, voluit, et firmavit se cum dicto Consilio et secundum dictum consilium dicti Cæcæ Consultoris, hoc modo videlicet : quia facto super prædictis inter Consiliarios dicti Consilii diligenti partito et scrutinio ad bussulos et pallotæ, secundum formam statutorum Senarum, per Consiliarios in dicto Consilio existentes, et se ad hoc cum dicto et consilio dicti Consultoris concor-

ex infrascripto in pluritate proceditur,

dantes, missæ fuerunt in bussulo albi, del si et in eodem bussulo repertæ ducentæ quadraginta quatuor pallotæ : et per Consiliarios se ab iis discordantes missæ fuerunt in bussulo nigrum, del no, et in eodem bussulo repertæ quinquaginta septem pallotæ in contrarium prædictarum ; et sic fuit et est obtentum, firmatum et reformatum secundum formam statutorum Senarum, ut supra plenius continetur et patet.

D

25 *Hæc quamvis proliziora integre hic adducere placuit, quo manifestus potest non modo quanta in estimatione Sencensibus esset B. Ambrosii veneratio ; sed etiam quanta cum gravitate maturitateque omnes eorum consultationes procederent, cum adhuc sui juris plena libertate frueretur Respublica. Confirmari autem quoad hæc possunt, ex manuscripto codice, quondam scripto per priorem Coloniensem Sacræ Theologie Doctorem Bernardum de Lutsemburgo, in quo, prout ad Episcopum Julium transcripsit Fr. Gisbertus Specchius Prior Coloniensis Fratrum Prædicatorum, hæc verba leguntur. Ambrosius de Senis, prædicator eximius, vir magne sanctitatis, pia fidelium veneratione honoratur, cujus dies transitus sollemniter festivatur in quibusdam ecclesiis Italie de speciali licentia Sedis Apostolicæ, licet canonizatus non sit per Ecclesiam ; et festum ejus tenetur in Tuscia xiii Kalendas Aprilis. Quorum ecclesie illic fuerint non liquet ; verum tali testimonio patet a Sencensi diversa intelligi ; cum hæc depositionis ejus diem, et quidem secundum Paschatis rationes mobilem recolat ; istæ diem obitus : quas deinde secuta est Congregatio vitruvia anno mxcvii approbans ut Romano Martyrologio inserretur illius memoria.*

B Ambrosii festum alibi in Italia

ad 20 Martii et in India

E

26 Porro circa Sedis Apostolicæ licentiam scribit **Georgius Lombardelli** in Vita **B. Ambrosii** hujus, qua MS. usus est **Julius** cap. 92. fol. 173 quod in antiquissima libro memoria hæc ipsissima verba reperit, prout ea ex Italico Latine reddimus. Die x Martii anno mccccxlii in Dominica, venit **Papa Eugenius iv** Senas cum suis Cardinalibus ; et discessit in Sabbato die xiv Septembris anni mccccxlii. Hic elatus de vita et infinitis miraculis a glorioso **S. Ambrosio**, civis nostro et olim et tunc temporis factis, cum ipse Senis moraretur ; requisitus autem a nostra civitate ut eum canonizaret, promisit se facturum cum primum Romam revertisset : in presentiarum vero amplam concessit facultatem, expulso desuper Brevis sub die xvi Aprilis anni mccccxlii ipso **B. Ambrosii** natali, ut posset sollemniter celebrari festum gloriosi hujus Sancti per totam Romanam provinciam et specialiter in conventu **S. Dominici** de Senis, velut si Sanctus esset canonizatus ; idque vel Officio proprio vel ex communi Confessoris accretio.

Eugenii iv

an. 1412 Senis transivit,

per Breve anni 1443. F

§ III Officium proprium B. Ambrosii, et ejus per totum Ordinem Prædicatorum extensio.

Prædicta Officii Ecclesiastici in honorem **B. Ambrosii** celebrandi licentia, ut toti Prædicatorum Ordini communicaretur impetratum est a **Gregorio xv** per **Curialem Burghesium** ipsius Ordinis protectorem : prout ipse notum cunctis fecit per epistolam velatum post **Viter epitomen**, hæc occasione a **Fr. Hyacintho Choquetio** conscriptam vulgataque Antwerpæ anni 1623.

Anno 1623 Ca. An. Burghesius declarat

Nos **Seipho** miseratione divina tituli **S. Chryso-goni** Cardinalis **Burghesius** nuncupatus, in hoc Pontificiarius, Signator Gratia Prefectus, ac totius Ordinis Prædicatorum Protector, universis et singulis Christi fidelibus, presentes nostras inspecturis, lecturis, et auditoris fidem indubium facinus et in verbo veritatis attestamus, fuisse diebus elapsis nomine totius antedicti Ordinis **S. D. N. Gregorio** **Papæ xv** exhibitum libellum supplicem, quo humiliter petebatur

libellum supplicem pro hoc et Gregorio xv oblatum

A jetebatur, ut dignaretur ejus Sanctitas concedere, ut possint omnes Fratres ac moniales Ordinis præfati celebrare festum et recitare Officium B. Ambrosii Sansedonii Senensis, professi dicti Ordinis, Theologi et Concionatoris eximii, vite sanctitate et miraculorum gloria insignis : quemadmodum sit a dictis Fratribus in civitate Senensi ab immemorabili : eundemque libellum ab ejus Sanctitate nobis fuisse remissum pro ejus maxima benignitate.

*sibi que remis-
sum et
probatum
fuisse.*

28 Nos igitur attendentes, duo potissimum requiri in aliquo servo Dei, qui publico cultu in Ecclesia sit honorandus, nempe virtutem morum et virtutem signorum, hoc est, sanctitatem et miracula : quæ duo in B. Ambrosio Sansedonio ita splendescunt, ut nihil præterea sit quod exoptari queat. Siquidem in Romano Martyrologio jussu Clementis viii felicis recordationis die xx Martii hæc ipsissima leguntur verba : Senis in Tuscia B. Ambrosii Senensis vitæ sanctitate, prædicatione et miraculis clari. Insuper et a S. Antonio Archiepiscopo Florentino, et a B. Raymundo Capuano, olim præfati Ordinis Generali Magistro, ejus sanctitatem et miracula egregie celebrari : et extare præter alias scripturas et monumenta, quamplurima Instrumenta manu publici notarii conscripta de ejus miraculis, impetrata etiam ad id faciendum ab Ordinario opportuna facultate. Fuisse præterea conscriptum opus a quatuor dicti Ordinis præstantissimis Theologis super sanctitate et miraculis dicti beati viri, Honorio iv Summo Pontifice id demandante, eo consilio, ut ipsum in Sanctorum numerum referret, quod morte præreptus perficere non potuit ; summam quoque esse populi Senensis utriusque sexus in B. Ambrosium devotio- nem per annos trecentos et amplius nunquam interrup- tam, imo semper magis magisque virentem et maxima cum pompa atque pluri festum illius celebrari : quod etiam per Gregorium xiii, Sixtum v, Gregorium xiv, et Paulum v sacras ejus Reliquias et sacellum devote visitantibus Indulgentiam omnium peccatorum plenariam fuisse concessam.

*propter salis
probatam
B. Ambrosii
sanctitatem :*

B 29 Eulem Sanctissimo retulimus in Audientia secreta, nobis data die v Octobris salutis anni mdcxxii, attentis præfatis, posse petitar gratiam concedi, si Sanctitati suæ placuerit. Qui Sanctissimus honesto ac pie petitioni dicti Ordinis nostrisque precibus benigne annuens, viva voce oraculo nobis facto concessit, ut in toto Prædicatorum Ordine præfatum festum agi et Officium recitari queat de dicto B. Ambrosio, sicut fiebat a Fratribus præfatis in Urbe Senarum prædicta. In quorum omnium et singulorum testimonium has nostras dedimus, Tusculi in archibus nostris, viii Octobris mdcxxii : quas etiam manu propria nec non Secretarii nostri subscriptas sigillo nostro jussimus communiri

*et consequenter
viva voce
oraculo
concessum
Officium.*

Scipio Gard. Burghesius

locus + sigilli

Ludovicus Sart. Secretarius

30 Officium porro B. Ambrosii celebrandum ante reformationem Breviarii denunciant Senenses Fratres ex Communi Confessoris non Pontificis, usque dum teste Gregorio Lombardelli in MSS. Magister Simon Angeh de Sena anno mcccxxii ad diem xx Augusti proprium composuit, per lectiones, antiphonas, capitula, hymnos et orationem in choro ecclesie S. Dominici publice decantanda ; que cum scriberet Julius, in antiquo Breviario membrano cæterus extabant manuscripta in prædicto conventu, hoc principio Regia Sena : sicut et missa ab eodem Magistro Simone mcccclxxvii composita, cujus introitus est : Si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentie replebit illam. Nunc porro responsum est nobis Senis, codicem illum non amplius inveniri, ex quo alias libenter hic dedissemus anti- quas illas lectiones, et si qua alia ad historiam perti-

*Quod proprium
composuit M.
Simonian. 1472*

*et M. sam
an 1477.*

D nentia : quod cum non hecet concludemus huic paragra- phum per bullam Indulgentiarum a Paulo Papa v ad hujus Reali honorem concessarum, quæ, post salutem et Apostolicam Benedictionem cunctis Christi fidelibus eam bullam lecturis impensam, sic habet.

*Indulgentiæ
visitantibus
sacellum datæ.*

31 Ad augendam fidelium religionem et anima- rum salutem celestibus Ecclesie thesauris pia cari- tate intenti, omnibus utriusque sexus Christi fide- libus, vere pœnitentibus et confessis ac sacra Commu- nione refectis, qui ecclesiam Fratrum Ordinis S. Dominici Senarum et in ea situm altare B. Ambrosii feria sexta ante Dominicam Passionis, a primis Ves- peris usque ac occasum solis feriæ hujusmodi, sin- gulis annis devote visitaverint, et ibi pro Christia- norum Principum concordia, hæresum extirpatione ac sancte matris Ecclesie exaltatione pias ad Deum preces effuderint ; pro primo et ultimo anno plena- riam omnium peccatorum suorum Indulgentiam et remissionem misericorditer in Domino concedimus : pro aliis vero quinque annis intermediis, septem an- nos et totidem quadragenas de injunctis eis seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in forma Ecclesie consueta relaxamus : presentibus ad septennium tantum valituris.... Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die xxi Februarii, 1608, anno tertio.

*Signavit
SCIPIO COBELLICUS.*

§ IV. *Ludi et repræsentationes festivæ, B. Ambrosio ob patriam cum Pontifice recon- ciliatam a Senensibus institutæ.*

Quamquam B. Ambrosius posuerit operam in reconci- liandis cum Ecclesia Italianis urbibus, quæ Manfredi Conradique partes fuerunt, in Titulo superius est de- claratum : huic tamen paragrapho exordiendo apte serviet potestas eadem in San-Geminianensibus facta, per Bullam cujus exemplum habet Julius hb. 1 cap. 12 fideliter ex originali acceptum a D. Jacobo Moronti sub hoc titulo ; Bulla Clementis PP. Quarti concessa et directa Fr. Ambrosio de Sansedonio de Senis pro absoluteione Geminianensium et relaxatione interdicti promulgati contra eos, tamquam fautores inimico- rum S. R. Ecclesie.

Clemens iv

32 Clemens Episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Fratri Ambrosio de Ordine Prædicato- rum, salutem et Apostolicam benedictionem. Olim dilecto filio Magistro Bernardo Languselli, Archidiacono Lautarensi in Ecclesia Tholosana, Cappel- lano nostro, sub certa forma nostris litteris in man- datis [dedimus, quatenus] a Potestate, Consilio et Communitate S. Geminiani Vulterrane diocesis, de parendo nostris et Ecclesie Romanæ mandatis, tam super reformatione et conservatione pacis ac resti- tuendis captivis, si quos habeant, quam super eo quod quondam Manfredo dudum Principi Tarentino contra prædictam Ecclesiam adhaerent ; per Syndicum eorum per hoc specialiter constitutum, juramento recepto faceret sibi super hoc ab eis idoneos fidejus- sores de civitate Senensi, si haberi possint ; alioquin ex seipsis, quot et quales expedire cognosceret ex- liberi ; eos ad id specialiter et temporaliter, prout expedire viderit, appellatione postposita compellen- do. Hujusmodi autem juramento et fidejussoribus habitis et receptis, eosdem Potestatem, Consilium et Communitatem ab excommunicationum senten- tiis, quibus occasione dicti Manfredi tenebantur ad- stricti, per se vel per alium sive alios absolvere, ac interdictum, cui ob id dictum castrum et loca sui districtus subiacebant, auctoritate nostra relaxare curaret.

*reconciliatio
nem San-
Geminianen-
sium,*

*Bernardo
Langusello
frustra olim
commissam*

34 Verum licet idem Potestas, Consilium et Com- munitas

B. Ambrosio
injungit :

A munitas mandata nostra et ejusdem Ecclesie in manibus dicti Capellani, tunc existentis apud civitatem Senensem, per Syndicos ad hoc constitutos super predictis omnibus et singulis precise jurassent : tamen quia fidejussores hujusmodi non dederunt, non fuerunt a predictis sententis absoluti, nec idem interdictum exiit relaxatum. Nos autem benigne cum ipsis agentes, discretioni tue per Apostolica scripta mandamus, quatenus ab eisdem Potestate, Consilio, et Communitate, de parendo super premissis nostris et Ecclesie prefate mandatis, triginta fidejussores idoneos de seipsis (cum de Senensibus aliquos, sicut asserunt, habere non possunt) tibi nostro nomine facias exhiberi. Quibus receptis et habitis, ac super his confectis publicis Instrumentis, ad absolutionem eorum et ad relaxationem Interdicti prefati procedas per te vel per alium juxta predictarum continentium litterarum ; rescripturus nobis quidquid exinde duxeris faciendum. Datum Viterbii in Nonas Februarii Pontificatus nostri anno II.

+ heus sigilli plumbei cum imaginibus Beatorum S. Petri et S. Pauli

CLEMENS PP. IV.

qui patriam
quoque suam
postea recon-
ciliavit,

B 35 Adscripta in margine erant hæc verba : Frater hic Ambrosius similiter absolvit ejus patriam ab interdicto, quo mediante graviter vexabatur a spiritibus immundis, et postea inter Sanctos Dei connumeratur. De quo quidem dubitari non sinit Acta, et scripta atque memoriter conservata files Senensis civitatis : non levis tamen inter doctos Senenses aliquando controversia fuit, sub quo Pontifice id accidisset. Doctor Alexander Guilhelmi, postea Ordinis Dominicani professor, in compendio vite hujus Beati a se conscripto, de Martino IV, qui ab anno MCLXXXI ad LXXXV Seidem tenuit, voluit hæc intelligi, nuxus antiqua inscriptione quæ sub ipsius Beati imagine in aula quadam palatii talis legitur. B. Ambrosius Sansedonius cum Italiam a partibus vexatam atque interdicti fulmine a Clemente IV tactam audivisset, pæcatis civibus patriam a Martino IV absolutam curavit : Sed contra est alia sub simili imagine eodem in palatio in aula inferiori subscriptio, hisce distichis concepta

Nobilis Ambrosius Divus Sansedonus hic est,

Hujus jam patrie qui fuit una salus :

Gregorium siquidem Papam pacavit, amicum

Eloquio Senæ fecit et esse suo.

Contra etiam sunt publica documenta hæc de causa studiosius requisita et iurata : de quibus paullo post.

C 36 Interim ex Fr. Recupero certum manet, non semel, sed bis reconciliationis negotium a Beato tractatum fuisse, et primo quidem sub ipso Clemente id egisse tum per jam citatum auctorem constat, tum etiam per prout Instrumentum quod in Hospitali Senensi servatur, manu Costellani Raverii Notarii ad hoc rogati conscriptum : in que legitur anno MCLXXVI Clemens IV multum querens de illius Ecclesie per Senenses damnis, eodem mundasse supradictum Bernardum Langusellum, tum Rotæ Romanæ Auditorem ; qui receptis juramentis et fidejussoribus a censuris absolveret civitatem ; cujus publicis consiliis in ecclesia S. Christophori celebratis, una cum predicto Rotæ auditore et Apostolico Nuntio intervenit etiam B. Ambrosius, vir utique religiosus, ut istic nuncupatur, de mandato D. Nuntii legens et vulgari lingua exponens Breve Pontificis, datum Viterbi XI Maii secundo anno Pontificatus ipsius Clementis. Ut prima hæc Senensium excommunicatio, utique post San-geminiensis absolutionem facta (neque enim fidejussores excommunicatos Pontifex ab eis petivisset) non nisi paucorum mensium fuerit : absolutionem autem si non per B. Ambrosium factam, ut altera illa San-geminiensis, multum tamen fuisse promotam ferrentibus ejus tum ad Deum precibus tum ad populum præ-

non cum
Maclino IV.

sed primum
cum ipso
Clemente IV

dicationibus nec non opportunis inter deliberationes conditiis, valde est verisimile.

37 Verum non diuturna reconciliatio fuit : etenim inter Cohices Bibliothecæ Vaticanæ Registrum, ut vocant, Clementis IV asseratur, in eoque folio 250 legitur, curias Senensis propter Manfredum excommunicata, et a Bernardo predicto absoluta, quia promissis non stetit, sed Conradinum missa legatione in Italiam accessit, denno ab eodem Clemente anathemate esse percussa in die Cænx Domini supra forum Viterbiense : cui anathemati deinde in die Ascensionis Interdictum accessit ut habetur folio 253. Quas sententias Gregorius X renovavit primo sui Pontificatus anno, in die Cænx Domini Romæ in palatio S. Joannis Lateranensis : cujus solutionem anno sui Pontificatus XI die XII Julii per Breve Florentiæ datum reperitur idem Pontifex commisisse Magistro Joanni de Rocca Cappellano Cardinalis S. Nicolai in carcere Tulliano, prout inseritur publico instrumento quod in Hospitali Senensi servatur. Hoc autem Breve lecto te tum etiam ibidem dicitur transumptum deliberationis, insertæ libro qui dicitur Consiliorum Campanæ a Kalendis Januarii MCLXXXII ad proximi anni Julium.

38 Ex dictæ porro deliberationis transumpto apparet quod B. Ambrosius, die XII Maii anno MCLXXXII in Consilium vocatus, persuaserit populo ut Syndicum sibi et procuratorem crearet, per quem Pontifici faceret satius : electosque esse legatos ad Papam ipsum B. Ambrosium et Fr. Alubrandinum de Paparonis ejusdem Ordinis S. Domitici de Camporegio, qui ad clementiam Pontificem flecterent, et ad Lugdunense Concilium volentem ire ad transitum Senis institueundum invilerent. Syndicum vero creatum esse Notarium quemdam publicum Senensem, nomine Jacobum Diotisalvi, cognomento Sardinum : cui scripturarum et rationum temporalis cura inebretur, quique sumptus subministraret in iter Fratrum, ut apparet ex libro membranaceo Bricherne, odegratum D. Henrici vivaldi Piccolomini, Cameracensi constituti Kalendis Januarii anni prioris, folio 23 ulisque referentibus summas denarium in dictum iter expensorum a dicto Sardo : quem ex honoratioribus civibus unum fuisse oportet, utpote nepotem Cardinalis Petronii Vice cancellarii, ejus qui sextum decretalium compilavit.

39 Conventum Viterbii ab Ambrosio Pontificem in historia Senensi scribit Jugurtha ex eoque Episcopus Julius, et probabile facit, quod omnes litteræ eo anno ante profecionem in Gallias duxit in Gregorio apud Odericum Ricwaldum ibi aut Urbe veteri signata scribuntur, et Viterbii potissimum Pontifex resederit. Compilatores tamen quorum unus ipse Alubrandinus fuit Romam scribunt, fortasse pro Curia Romana, etiam dum illi Viterbii esset : pernotaque negotio Senis reddisse Ambrosium cum Apostolicis litteris, factasque in populo representationes non parvas et processiones soleennes, cum campanarum festivo sonitu et missarum celebrationibus. Verum non ob illo impensam esse absolutionem civitati, sed ab eo quem Pontifex, ex itinere Florentiæ subsistens, Senas huc de causa ablegaverat Bernardum de Rocca, hibernus in prædicto Instrumento manu Ser-Mulatii de Piperno signato.

40 De hujus autem Instrumenti fide cum iniquat popularis auræ plausus fugientem, impetravisse ut alteri committeretur negotium, vel ipsum alteri commisisse : quemadmodum in causa San-geminiensis vulnus expresse indultum ut vel per se vel per alium absolutionem eisdem impenderet. Certe Jugurtha Thomasi in MSS. apud Julium asserit, Sanctum, intelligentem quantum in reditum suum pararentur, eundem de inlustria distulisse, nec voluisse solemnitati interesse. Quibus tamen etiam aliquanto post tempore eodem pompa fuerit ipso adveniente hilarius iterata ; ont forte dilata eatenus.

cumque hic
re-lapio Senen-
ses declarasset,

rursus absoluti
eos Gregorius
X,

13

per B. Alubrandinum
coratus,

Viterbi :

F
unde
revertentem

absolutus per
Bern. de
Rocca
populus

solemni pompa
cepit :

tum

A tunc primam exhibita : quæ deinde ut annue iteraretur institutum est, et a Julio in hunc modum describitur.

41 Erigebatur in foro theatrum ingens, apertum draperis ac veluti cambratum supra columnas plures, coartificio et ornata, qui aptus esset Pontifici Conclavis representare majestatem : Personatus isthic Pontifex residebat in throno, stipatus Cardinalibus et magna multitudine Prælatorum ac puerulis viris Angelico schemate ornatis. Extra conclave tenebantur Regum ac Principum Oratores cum satelliti Pontifici cohorte, et grati varietate atque splendore vestium oculis oblectabant. Erant etiam in medio foro cavernæ obscuræ, in formam speluncarum ex saxis truncisque informibus adumbratarum, in quibus draconum atque serpentum formas induti latitabant demones theatrales, donec ex eminentiori aliquo loco per radium ferream descenderet columba ignea ore portans, eumque asigeret florido globo, præscanti apicem cornuanti : qui globus continuo conceptis flammis magno cum boatu spargebat fulmina ; ad quæ adaperita subito scena cunctam exhibebat apparitionem, in eoque Angelum elegantem carmine describentem totius representationis argumentum, quod aliud non erat quom designate Ambrosium cum legationis Collega ad quæ sortitatis pedes adhibuit, pacemque patriæ orantem et exorantem, ea verborum efficacia et venustate, quam poetice inventionis licentia maximam potest excogitare.

qua in grege in aedro

reserata scena representabat sacerdotum legationis,

B 42 Ea res sic peracta, ab Angelis laudes virginis Deciparæ canebantur : quæ excipiebant musica instrumenta : atque Angeli populum invitantes ad reddendos super patronæ gratias, anudebantque ut beneficii memores, Deo et Ecclesiæ deinceps viverent obediētes. Primis deinde succedebant alii, ipsius vitæ Ambrosii laudes concinne modulantes. Post quæ Angelici chori descendentes e theatro curvam scandebant triumphalem : qui dum circumagitur per ipsum forum, subito dimissus ab alto per sparteum suum Angelus, ad stare videbatur permixti voluta supra cavernam draconum ; et illo ad ejus in pugnum provocantis vocem, magno cum fremitu atque boatu dissiçibat in portas, ardens fumansque prurumpentibus in apertum aërem, quæ latebant, monstria ; tunc autem ore ac naribus flammis vomentibus perreptabant arcem, sequæ ipsæ extimulabant contra prosilientes in se adversarios ; qui albis impositi equis, armisque instructissimi, gladius lanceaque sternebant fugabantque deformi illa spectra : donec representabant curvam animas, throno aëthero erutas e potestate tenebrarum, sub qua tanto genuerant tempore. Ac demum gratulabundus Angelus concludebat drama, jucundam oculis auribusque, et ingeniosis poemæ recitando : cui cum

est post actus Desparæ atque Ambrosio gratias

Urbis a demontibus liberat onem.

C succuere crepissent musien instrumenta, toto mox fora circumstrepentia, videri poterant illud in paradysum commutare.

43 His accessit civitatis decreto cursus equestris, translatus ab eo die, quo antihæc victoriæ contra Floureatinos parte reculebatur memoriam, post initum cuius us pacem aboleri digna, ad hujus festivitatis iugendam lætitiã. In hoc proponebatur victoribus pallium rubrum in premium, eum in finem compunctum, exponebaturque supra columnam marmorëam ad ingressum agonis locatam : de qua in libro publicanarum statutorum, qui Catena inscribitur, hæc est ad annum MCCCXXXV decretum : In die festo B. Ambrosii de Senis quolibet anno currat solenniter unum pallium valoris viginti quinque librarum denariorum, ut moris est : quod pallium Camerarius et quatuor Provisores Communis emere teneantur, et procurare quod prædicta executioni mandentur : subsequētibz demde annis auctum pretium reperitur in similibz de pallio eodem decreto.

Accedebat equestris cursus,

bratio propositio,

quod, on isso curru, cum cera in templo

institutumque ut omissio cursu, ipsum pallium coloris rosei, longitudinis decem et octo brachiorum, deferatur ad ecclesiam S. Dominici in campo regio cum cere oblatione, quantam in illa alia solennitate potest offerre Magistratus ; librarum scilicet quinquaginta, quemadmodum in die Assumptæ Virginis omnes parochiæ urbis consueverunt facere. Hæc autem quæ vivente Ambrosio fiebant anniversario relictis lapsis die, in diem depositionis, id est in feriam sextam Lazari translata sunt, et eo quo diximus modo etiam hodie ex magna parte observantur : unde Antonius Senensis in chronico Ordinis : In missarum quoque solenniis, annis, inquit, singulis pretiosum pallium offertur seu tapetum byssinum, adinstar illius, quo venerabile Christi Corpus in processionibus solennibus tectum deserti consuevit. Eoque consuetudo servatur in hactenus usque diem, convantur ad Missum et panegyrum Senatus, prælatis virillis et præcipientibus tubis.

nunc offertur inter Missarum solennia.

§ V. B. Ambrosii elogium in Necrologio Conventus Senensis; nomen, Romano Martyrologio insertum.

Annuam domestici sui Sancti memoriam rememorantur Fratres Conventus Senensis, elogium ejus seu virtutum ac miraculorum compendium inseruerunt Necrologi domestici libro, quem, ut præmittitur, scribere incipit P. Fr. Nicolaus Andreas de Incontris. Prædicator Generalis; de Senis anno MCCCIII mense Julio : in quo sic legitur Anno Domini Incarnationis MCCCXXXVI, a nativitate vero B. Dominici fere anno cxiii, ab Ordinis Fratrum præcedentis inchoatione anno quasi LXXIV, a dicti Ordinis confirmatione anno LXXII, a transitu B. Dominici originalis Patris præfati Ordinis anno LXV; hic xx Martii, quæ fuit vigilia S. Benedicti, fuit felix transitus sanctæ ac piæ memoriæ Beati Fratris Ambrosii de Senis in sortem electorum : qui nobilem militarem prosopiam suorum antenatorum despiciens, infra annos pubertatis relictis illecebris mundi labentis, mente et corpore in scholas sapientiæ, in tugurium sanctitatis B. Dominici, Ordinem videlicet Fratrum Prædicatorum, Dei dispensante spiritu convolvavit : in quo corpus assiduis laboribus etisque grossioribus sustentans, usque in finem virginitalis servavit pudicitiam illibatam. Qui licet fuerit miræ simplicitatis, in consiliis tamen tantæ fuit efficaciæ atque facultati, ut ad assentiendum sibi intellectum cogeret singulorum.

Undatur B. Ambrosius in Necrologio

et austeritate vita,

castitate,

virulentia,

humilitate,

qua Episcopatu Sen.

et in Ordine O riterum reccu avit :

item quod patrum reccuelli. rll Eclesiæ.

omo Clementem,

46 Et quia neque ambulavit in magnis neque in mirabilibus supra se, magnificationem hominum et sui Ordinis Prædicationis mirabiliter fugiebat : nam maxima concordia, cunctis studentibus et rogantibus, in Simensem Episcopum fuit electus, sed nullatenus acquievit : quia ubi humilitas illi scientia. Cum S. Albertum Ratisponensem Antistitem, Philosophorum et Theologorum summum, in Conventu Coloniensi provincie Theutonice, cum S. Thoma de Aquino haberit conductorem, prævia divinarum inspirationum influxione Scripturas dilucidabat. Quam ob causam Reverendissimus Magister Ordinis Prædicatorum eum voluit frequenter deputare in Romana Curia. Cuius vero civitas Senensis graves sententias Apostolicas incurrisset, eo quod Corradum nepotem Imperatoris Friderici contra Ecclesiam induxisset eique consilio et auxilio adhaesisset ad Innocentium IV. et Gregorium X a sua civitate institutus orator, quæ petit, videlicet plenam reconciliationem et Apostolicam benedictionem, impetravit.

47 Tante insuper efficacitæ erant ejus verba ignita, ut plerumque dum predicaret in extasim rapereur. Nec vacua verba sancti Patris revertebantur : utpote qua in eo loquebatur spiritus Dei. Nam et cohucam albissimam ad aures ejus loquentem, dum populo

divinis prodigijs h necatus in conationibus

A populo proponeret verbum Dei, quædam devotæ personæ aspexerunt frequenter . . . et alias quendam reverendum Fratrem sui Ordinis, ad aures ejus dictantem, quæ populis prædicabat : quem S. Petrum Martyrem plures existimaverunt, qui ipse in carne familiaris extiterat, propter quod de dicto Martyre frequentissima prædicabat. Ad Missam vero cum tanta conscientie discussione et mentis devotione se præparabat, inferens ingentem inebrem lacrymarum, ut usque ad medullas ossium contractus postmodum remaneret. Visus est autem a quibusdam devotis personis præfatus Pater, dum divina celebraret, pluries coronam luminis gestare in capite. Diem vero impartebatur commodis proximorum, noctem Deo : quia in die mandavit Dominus misericordiam suam, et nocte canticum ejus.

et sub Missæ sacrificium :

denique ab orandi assiduitate,

48 In secretis orationibus pro modico habebat totum psalterium cordetenus recitare, et suas, quas compilavit magnificas et devotas ardere Litanias, et sic usque ad noctis medium in orationibus pernoctabat. Cujus profecto meritis prævia Dei gratia, in vita pariter et post mortem, mortui resuscitantur, cæci illuminantur, mundis spiritibus vexati in statum salutarem revocantur (in quo iste Sanctus specialis gratiæ donum noscitur obtinere) alii vero innumeri, qui incircumscriptis detinentur languoribus, B. Ambrosio invocato illico liberantur. Multis aliis miraculis Dominus Sanctum suum colendum exhibuit, *Hæc ipsis Necrologii verbis ex autographo ad nos transmissis integre dedimus, non autem, ut Julius habebat, inter multa, omissa tot characterum chronologicorum collectione, idque eo finit, ut lector consideremus non esse eum librum, ut Julius prædictus voluit, antiquissimum, facilius ignoscatur tum aliis tum illi gravissimo errori, quo pro Cæciliæ Innocentius ponitur, is ad quem accessum docendi causa, non missum a Senensibus fuisse Sanctum constat ex Actis.*

et miraculis post mortem.

Aliud ex catalogo Sanctorum Ordinis.

Julius Episcopus Grossetanus.

49 In catalogo Sanctorum Ordinis, edito Romæ post librum de privilegiis ejusdem Ordinis, hoc breviori elogio ornatur : Frater Ambrosius, in Urbe Senarum nobilissima Sansedoniorum familia genitus, Ordinem Prædicatorum adulescens ingressus; stultit Parisiis; mox Coloniae rogatu Imperatoris ac Prælatorum jussu docuit; deinde Romæ. Concionanti in Germania Spiritus sanctus columbæ specie visus est assistere; iterum in Italia splendoris specie: dum pro concilianda inter Florentinos ac Senenses pace verba faceret; virtutum meritis, doctrina et miraculis mirifice claruit. *Omittimus alia conomia, quæ ex chroniis, aliisque auctoribus Julius Episcopus colligit libro 3 cap. 3, ut ad illam solennem veniamus actionem, qua, ipso Julio instante et procurante, Romano Martyrologio inscriptum nomen B. Ambrosii est.*

50 Inter collata mihi, inquit Julius dicti libri cap. 2, divinitus beneficia huius sane minimum aestimavera, quod ejus (videlicet S. Philippi Neri) filius nata minimus esse meruerim, eoque nomine specialius ab eo fuerim dilectus. Hoc autem ideo libentius hic commemoravi, quod ipse, nihil petenti mihi negare solitus, promiserit mihi, adjuturam se, ut optatum Sancto meo gentili honorem memoriæ in Romano Martyrologio recolende impetrarem; et quodam mane postquam meam audivisset confessionem dixerit, velut arcannam quoddam, D. Angelo Victorio de Bagnarea, Medico eximio hæc expressa verba. Viden, hunc Sacerdotem? Bene ei volo, quia consanguineum habet Sanctum. Scito quia magnum ei aliquando obsequium prestabo. Quod ego vix dubito illud ipsum esse, de quo nunc ago; et factam mihi a vivente promissionem, fideliter censeo impletam a mortuo, intra viginti et unius mensium spatium. Etenim ille ad caelos abiit die xxvi Martii anno mpxcv. et B. Ambrosius adscriptus Romanis fastis est xxvi

paulo post ejus mortem.

favore S. Philippi Neri.

Februarii anno mpxcvi, primo die Rogationum Quadragesimalium in Consistorio, ad instantiam Illustri-ssimorum DD. Cardinalium Asculani et Alexandrini, per intercessionem dicti B. Philippi et S. Petri Martyris; cui similiter magno cum affectu rem commendaveram, velut qui Sancto meo peculiaris amicitiae vinculo conjunctus in vita fuerat.

51 Obtentam porro gratiam ut cognovi, summa mox diligentia usus sum, ut tam expectatum lætumque nuntium Senas dirigerem in forma authentica, quæ publicari posset ante festum Beati, quod illo præcise anno post trecentorum et undecim annorum curricula incidere in ipsum, quo depositus primo fuit diem S. Benedicti festum, scilicet xxi Martii. Implevit ea res tum civitatem universam, tum maxime sacrum Ordinis Dominicani Conventum lætitia ingenti, quam mox testate sunt tum illius ecclesiæ campanæ majores continuo die tota nocteque tintuitu, tum etiam boatu majori publicæ turris aeri, luminosa ardentium facum corona cinctæ; quibus accessere triumphales flammæ toto campo regio vicinisque plateis colluentes tribus continuis vesperis, inter festivas bombardarum explosiones, usque ad eam plateam, quæ versus Fontem Brandam descendit. Nec defuerunt concentus musici quoque versum mulcentes aera; sed nulla ex parte auditu jucundius, quam ex insigni illa Conventus, prædicti fontis regionem despicientis, altitudine. Supra templi vero majorem portam expositæ fuere gentiliæ tessere, tum Sancti tum Pontificis, cum insigni ornatu et hoc lemmate: CLEMENTI VIII ET B. AMBROSIO SANSEDONIO IN SANCTORUM MARTYROLOGIUM ADSCRIPTO; et utrisque jangebantur Ordinis Dominicani insignia, digne radicis adeo gloriosorum germinum.

D

in p. n. i. non in inseri Martyrol. Rom. ano.

imo decem

quod Senis a. a. i. n. a. l. e. t. i. t. u. m. e. s. e. c. e. p. t. u. m.

E festi ornamento,

52 Proximo die mane, ipso scilicet festo, innumera multitudo vastam illam basilicam implevit ad audiendam concionem; cuius aliud argumentum non fuit, quam ipsa nova Martyrologii verba: Senis in Tuscia B. Ambrosii Senensis Ordinis Prædicatorum, sanctitate, prædicatione et miraculis clarit; quæ ipsa Martyrologio Romano, ad usum Ordinis ejusdem paullo post recuso, inserta sunt, cum hac additione Clemens viii adscribi jussit (*provenimus autem in editione an 1616 additum est, quem Romane Ecclesiæ Sanctorum Martyrologio Clemens viii adscribi jussit.*) Neque in his publicæ pietatis argumenta steterit; sed Sodalitii illius sectatores, quod sub ipsius Beati titulo proximum habet Conventui oratorum, publicè instituit erogare panem omnibus quotquot accurrebant egenis. Et accurrerunt illi jam iude a vigilia festi multitudine tanta, ut magnam illam implerent aream. Quæ et pauperibus pulchendis missa per domos sunt opportuna levante paupertatis subsidia; atque ex eo in hunc mpxxi annum, non desinant præfati Domini suam illam laudabilem quotannis exercere, ino augere, caritatem; quanto enim latius funa spargitur, tanto plures adveniunt, ut festivæ illius elemosinæ participes fiant.

et peculi de voluntate auzit.

F

53 Hortensius (si verba parentesi inclusa tollas) Episcopus Julius, a nobis in pauciora contractus; quem cum Ferdinandus Ughellus tomo 2 Italia sacra scribit ad Grossetanam Sedem pervenisse anno mpxvi die xx mensis Novembris, die vi ejusdem mensis Romæ inauguratum in ecclesia S. Cecilie ab Hieronymo Cardinali Bernerio, suam nobis virtutem ex eo reliquit estimandam, quod cognati Dei honorem hac ratione actum maluerit familiaris sibi Sancti imputare favori, quam titulum Episcopalem sibi a Pontifice datum, Neque omnia cum non honorem existimabat, propterea solo quinquecento gestum a se amolitus est, obtento successore Francisco Piccolominea, die xvii Augusti anni mpxxi, xvii Augusti. Hanc utique presentissimam mercedem referens a B. Ambrosio (cujus vitam inter Episcopales curas

Julius post dictam vitam ab Episcopatu abiecit.

A curas elucubratum, eodem anno die XVI Julii, in lucem emiseral) ut permittetur sibi a Deo privata vitam ducere, qualem Ambrosii exemplo præferre titulus omnibus dederat : quamque deinde, Ughello teste, per annos quatuordecim prorogavit, Romæ mortuus MDCCXXV die XVIII Decembris, in eademque sepultus ecclesia, in qua dilecti sibi Patris spiritualis S. Philippi Neri corpus toties venerabilis adoraverat. Insignia ejus, eademque Sausedoniae gentis, ut circūmus, Ughellus exhibet divisa bifariam : sic ut pars dextra dividiam in aureo-campo oquulam, sinistra in argentea habeat tres caeruleos fascias glaciatis collocatas.

B Quoniam autem Sodalitum B. Ambrosii superius fecimus mentionem, non importunum erit hoc loco attingere Sodalitum prædicti non Patronum tantum, sed etiam Currectorem, ut vocant, ipsum B. Ambrosium fuisse, qui ut in commentariis propriis sociorum reperitur, eus collegit sub invocatione S. Bartholomæi. Et illi quidem oppellationem hanc tandem invenit, donec famosa Correctoris sui demortui Sanctitas suavit titulum commutaret : quemadmodum Sodales S. Crucis, auctore ipso, a S. Dominico unomeluturum acceperant. Fuit sane jam inde a pueritia sodalium istiusmodi amans Ambrosius, inde et inscriptus cum sodalibus suis sexaginta reperitur antiquissima illi et porum operum ac virorum sanctitate illustram faciendissimæ cætu, qui sub hospitali Scalarum et inventionem Domine nostræ oratorium habet. Porro in Sodalitatem prædictam, qua S. Ambrosii diei capiti anno ab ejus obitu secundo, non adscripti sed nati censentur quotquot e familia Sausedonia sunt viri faminaque, uti et familie alie nonnulla de eodem Congregatione bene merita.

C Gaudet autem hæc Sodalitas imprimis participatione meritum totius Ordinis Dominicani, ab insigni illo D. Thomæ Commentatore Cardinali Cajetano ad illam admissa, gaudet etiam Indulgentiis maximis a Gregorio XIII concessis, et quidem plenam in ingressu ad solvendum egressumque vita, et ipso Patris sui festo, post Confessionis Communisquæ suscepta Sacramenta in oratorio suo ritè orantes : quod postremum ad cunctos fideles idem Gregorius in decretum extendit, et alii subinde Pontifices ad alios annos extendisse incantantur : nullissime autem, antequam Julius scriberet, Paulus v anno MDCVI die XXX Januarii, Bullam exhibet Julius pag. 246, eundem prorsus tenoris (pro ecclesia Fratrum Ordinis S. Domini Senarum, et in ea altare B. Ambrosii, substituendo ecclesiam confraternitatis S. Ambrosii Sausedonii Senarum) cujus est Bulla Indulgentiarum ipsi Fratrum templo concessarum, nisi quod hæc ac decretum valitura discernatur, et primo dumtaxat anno Plenariam Indulgentiam, alius nondecem annos et totidem quadragenas tribuat.

§ VI. De reliquiis B. Ambrosii, gratis receptis, et imagine ejus.

Ad Vitam B. Andreae Gallerani exposuimus laudabilem Senensis populi consuetudinem, qua singulis annis Dominica in Albis processio instituitur, ad agendas inter quadraginta horarum preces gratis Deo pro felici anni lapsi decursu : qua in pompa electa a Sodalitatum ad hoc convocatarum deputatis, Sancti aliorum reliquæ circumferuntur, et toto octiduo in ment ad publicam venerationem exponit. Anno igitur MDCCXXIII, quo Pascha recurrebat ad diem XXI Martii, proposito consultiatibus fuisse sacra B. Ambrosii ipsiana, et magna animarum consensu instruenda processione destinata, cum bona gratia Archiepiscopi Cardinalis Turani Convenire præter secularium hominum sodalitia, consuetudine interese, etiam reliquiarum Ordinum familie, hand alia solite mirari, circumlatoque Sacerdotum, ex viris Ordinibus per vias sibi succedentium, humeris sunt

veneranda ossa sub eodem splendidissimo tabernaculo, sub quo circumferri solet S. Catharinae Senensis caput : sub quod minus aliud ex ære inaurato et encaustis laborato sicerat aptatum, ut per crystallos transpererent grandia ossa duo, subtilis vero reliquo ossium ac cinerum enstos sacculus, cum hac supra fundum ceruleum litterarum aurearum epigraphe : Reliquiæ B. Ambrosii de Senis Ordinis Prædicatorum.

57 Populi devoti pietatem, et ad honorandum precibus, cereis, oblationibus Beatam avidens studium, describit is, qui interfuit, Rutilius Sausedonius, litteris sub noctem peractæ processionis datus ad consanguineum Julium, quos hic cap. 8 totas recitat, neque tamen est operæ pretium Latine reddere, quia facile per se poterit quisque intelligere, et æstimare ex aliis visis, quod in hac genere factum fuerit. At minime hic prætermittendum dicat Reliquias, quotannis ad populi venerationem super altare Beati exponi, die ejus festo, easque adhuc majori ex parte integras, ac pene illibatas esse : quemadmodum post accuratum singularum inspectionem Conventus Senensis Patres ipsi Julio perscripserunt : integrum autem imprimis esse venerabile caput, cui nihil nisi exiguum ossiculum desit

58 Desiderabam nihilominus, inquit ille cap. 6 libri 3, aliquam sacrorum pignorum obtinere portionem : sed a Priore responsum retuli, propositi a Generali anathematis religione prohiberi se, ne quid vel in mei gratiam (tunc Senensis Propositi, et quod putabam valere debere, ipsius Sancti consanguinei) decerpere præsumeret : et quamvis consensuum Generalem, si adesset, dicerem, nihilo tamen minus dimittetbar inanis. Dum vero ab ipso Priore honoris causa (ut fit) comitante edocor per claustrum, peregrinos duos Fratres intrantes conspicio : nihil minus suspicans, quam ipsum Magistrum Generalem Baccuriam inter eos esse. Prior itaque ab eo agnitus, et velut B. Ambrosii consanguineus humanissimis verbis amplexuque salutatus, exposui quid postulans repulsam tulerim a Priore, negante quidquam se absque illius consensu posse.

59 Eo autem consensu præbente, imo mandante, ut quantoque voti compos efficerer, sacri corporis partem accepi, quam pretiosissimi thesauri instar habere, et cujus portionem post annos aliquot mittens ad D. Aureliam Sausedoniam cognatam meam, extra spem vitæ positam a medicis propter acutissimos dolores calculi, vesicæ collum insidentis exulcerantisque ; occasione ei dedi recipiendi sese a mortis, ad quam erat deducta, faucibus, voto facto de habitu Dominicani Ordinis ad annum unum gestando, si post applicatas sibi devote Reliquias sanitatem consequeretur. Consecuta enim eam est, tum cum maritus suus Thomas Orlandi de apparando finire cogitabat : et usque ad annum post dictam lethalem infirmitatem vigesimo quartum in totum supervixit, hoc demum, quo hæc prælo coapta sunt subijci, annis mox die IX Maii e vivis exempta.

60 Hæc Julius : qui deinde cum admiratione refert, quomodo non tantum cuppa B. Ambrosii et scapulare pellenhorum idemque virtutem conservaverit, etiam post centum annos (ut irrefragabili Raymundi Capuani, Vitam S. Catharinae scribentis, testimonio constat) sed etiam quod panni huiusque, quibus exceptus a vomita sanguis fuit, quosque ad omnem deinceps usum ineptos infirmarum curator abiecerat in lutrum, inde educta ab eodem sint, absque ullo loci immundi contagio, nullisque aliis notis quam recepti erroris referentia, imo suavi etiam fragrantia odori : cum admiratione omnium marum, etiam eorum qui infirmarum arguerant culper, quod cum ea unum, que Beato v ro in usu fuerant religiose asseruit miraculose conservarent odorem ; non voluerunt illa, velut immunda, abjici, que pretiosum ejus exceperunt sanguinem : æque fortassis vultura

Sedditos a Beato instituta.

nomen ab eodem accipit

ornatur Indulgentia.

sicut et oratorum ejus.

Reliquiæ Beati.

anno 1897 magna cum pietate circ. unilat.

et ferme utroque hactenus :

carum tamen precibus petiti J. bus Episcopus Grosolan.

et impetrat,

hæc ejus copiosa merita præcipua sanatur. E

miracula ad ejus vestes facta :

patris sanguine t. n. h. eadem odorem retinent :

ad

A ad hominum, pie se Beato commendantium, salutem et sanitatem.

61 Neque solum proximis a morte sua diebus aut annis miraculis conuersum hic Sanctus, tantis quanta sunt in Actis instrumentisque publicis relata : sed etiam temporibus nostris paria beneficia deuotis suis pergit impendere, quæ Julius cap. 11 lib. 3 sic prosequitur, P. Gregorius Lombardelli ad cap. 112 Vitæ a se conscriptæ fol. 208, narrat, quod anno MDLXXXII, Tibure reuertens per mensis Iulii calores, incidit in febriculam : quam neglectim habens, dum in die S. Francisci colloquitur fratri suo D. Salustio Lombardelli, subito sudore perfundi se sensit, et a duplici inuasus tertiana ita prostratus est, ut inter deliquia fugientis spiritus pro mortuo haberetur aliquanto tempore. Accessere deinde capitis et laterum dolores tanti, ut prædictus illius frater, expertissimus medicus, ex certis vicinæ mortis signis de conservanda fratri vitæ prorsus desperaret.

62 Itaque se præparabat ad exitum infirmus, nihil habens cur superesse optaret, quam quod B. Ambrosii Vitam antehac cœpisset scribere et necdum totum absolvisset. Proinde Beatum rogare instituit, ut si honori ejus suæque salutis expedire cognosceret, tantillum adhuc vitæ sibi impetraret a Deo, quantum perficiendis cœptis necessarium erat. Exauditas preces die xv Octobris sensit, quando mirum in modum discusso periculo, spem vitæ productioris in fratre frater agnouit : talem tamen, ut tam ipse quam alii, die mensis ejusdem xx ad curationem communi consilio instituendam vocati, iudicant autumnalem et periculosum morbum in quartanam febrem eunque diuturnam desituranam. Ast ipse, ut iis digressis solum se vidit, collectis viribus se prostravit in genua, et manibus junctis oculos attollens in cœlum, B. Ambrosio se denuo commendauit, eo successu, ut omni morbo liber intra biduum ab oratione ad aras stare poterit, et offerre Eucharisticum sacrificium Deo, auctori vitæ ac mortis Domino.

63 Soror Catharina Sansedonia, Sanctimonialis ex Ordine S. Domini in Conventu Senensi, Paradisi dicto, mihi significauit quod anno MDCXIII infirmitatem in brachio dextero, quadrienni spatio identidem redeuntem, nec unquam integre curatam, patiens ; cum jam majori vehementia recrudescens malum radios toto brachio ignitos venenatosque spargeret, quibus tumor accedens incredibiles excitabat dolores, tandem coacta fuerit eosdem indicare martereræ suæ Sorori, Faustinae Carciugnera, cujus conscientiam entens fugerat, ne ipsam sua causa necentem videret. Interea aiebat recordatam se partem Reliquiarum prædictarum, sibi a me donatæ : eaque brachium quæ maxime dolebat tetigisse, et intra exigua moræ spatium omni dolore se liberatam sensisse.

64 Eade n per litteras ad me Romam datas v Januarii an n MDCV indicavit, quod præcedentis Septembris die XXIX infirmata fuerit, et proficiente in pejus morbo, Decembri mense eo adducta, ut nocte quadam majorem solito capitis dolorem sentiens et aretati pectoris angustias intolerabiles, extremam eam sibi esse crederet ; proindeque summe adligeretur, quod tali in discrimine habere non posset Sacerdotem, quo ad bene moriendum uteretur adiutore. Rursum ergo recordata Reliquiæ sacræ, eam supra suum pectus duxit, signum Crucis efformans, seque commendavit Beato, votum vovens cujus rea foret, si per ejus intercessionem sibi facultas daretur postero die (qui immaculatissimæ Virginis Mariæ Conceptioni sacererat) confitendi communicandique. Nec frustrata est desiderio suo : dissipati enim subito angores illi sunt, cum summa circumsidientium

Sororum admiratione, quæ jam eas ipsas vultus atque coloris mutationes in ea cœperant observare, quas alias in iis sæpe notarant, quæ proxime erant expiraturæ.

65 Fr. Petrus Gonzalez, ex Ordine Prædicatorum, Hispanus, sæpius mihi retulit ac confirmavit rem prodigiosam, ipsi sibi factam, cum tempore Sixti v Senis agens, feria quinta majoris hebdomadæ sub noctem, verba faceret ad collectas in oratorio S. Ambrosii sodales ; idque secundum tridui illius consuetudinem in tenebris, ut facultas detur congregatis nudandi corpora, et flagris in ea sæviendi. Etenim perorantem se, nescio quo spiritus affectu, impulsus esse ut caput vehementius reclinaret in humeros, itaque impiegit illud in cuspidem adstantis propius sine cereo candelabri : quæ cuspis supercilium dextrum ingrediens sanguinemque eliciens, horrendos sibi dolores attulerit. Verum se subito conuersum ad illum, in cujus oratorio obsequique se memnerat hoc incommodum excipere, dum deuotis ipsi animabus impendit operam, magno animi affectu eidem se commendauisse, modicaque e dicto candelabro cera collecta eam applicuisse vulneri, quæ illico stiterit fluentem eumorem, solidauerit plagam, dolorem sustulerit : adeo ut se perfecte sanatum sentiens, ipso illo vespere aham S. Catharinae Senensis sodalitatem se contulerit, ibidem similiter, ut hic fecerat et antea constituerat, dicturus ad congregatos.

66 Gratiis autem nouissimo hoc seculo per invocationem B. Ambrosii impetratis, et miraculæ speciem non vanam habentibus, cur non accenseam vetus illud sed in hodiernum usque perdurans diem et a nullo antiquiorum memoratum, fontem inquam seu puteum S. Ambrosii vulgariter nuncupatum ? Laborabant aquarum penuria fabri, longo difficultate descensu ad pedem montis petendarum, cum noui conventus in Campo regio fundamenta jacerent : frustra que tentauerant fundum magistri, si forte alicubi venam aquæ reperirent, et ministrorum possent subleuare laborem. Illos ergo miseratus Ambrosius, locum quendam signavit Cruce, et fodere istic eos jussit : qui continuo reperere quod quæsierant, puteumque fabricare unde hausta aquæ magna cum deuotione et veneratione accipiuntur a civibus, S. Ambrosii dictæ, et allatæ ad infirmos multis restitunt sanitatem.

67 Præter imagines Beati duas, quas in P. Palatio conspici diximus, variæ per urbem et alibi honorifice sunt expressæ : quarum an aliqua vultus ipsius lineamenta ad vivum exprimat nulla possumus certitudine affirmare. Si quid tamen ejusmodi rerum dijudicandarum peritis credere in re tam antiqua licet, nulla est quæ plures imaginis, ad similitudinem videntis expressæ, notas et characteres habeat quam quæ ab excellentissimo pictore et architecto Balthasare Senensi depicta Romæ in oratorio sodalium S. Catharinae Senensis, nunc Cardinali Gonzagæ vendita ejus vineam dignissime exornat : cujus designationem primam nigra albeque delineatam pretiosi thesauri instar seruo, inquit idem qui priore Julius, et in ipso Vitæ frontispicio impruendam curavi æri incisam, quam proxime ad prototypum fieri potuit. Insignis enim illa genæ sinistrae ruga in flaccida extenuataque pelle propter abstinentiæ consuetæ rigorem hominis, qui naturali corporis habitudine obesus alius carnosusque fuisset ; ille inter nares et labrum in eadem leua maxilla porrus sive nævus, et menti findentis se cavum per ipsam barbæ rasuram apparens, alique ejusmodi singularia, quæ pictoriæ rei quæ accidentia signata conseruant appellare, persuadent vultum sic notatum ab ejusdem patriæ pictore, et ipsius Sancti temporibus seculo

Gregorius Lombardelli ut Vitam Beato perterat.

ei de perato morbo

subitam imperat sanis ten.

Sanctimonialis a brachii infirmitate liberatur

et deinde a propinquâ morte.

adhibita et Reliquiæ

Grati supra oculum vulnus

in vocato Beato sanatur subito

Fons B. Ambrosii

agris salutaris

F Imaginis illius forma qualis ?

A uno quam nos viciniore, non esse exceptum nisi ex prototypo antiquiore, quod formam viventis propinquius expresserit.

unde cognominem in Codennaccii?

68 Et quidem ab corrugata per omnes facies partes enim, quam Senenses Codennam appellant, factum videtur, ut quemadmodum ob recedentes introrsum buccas, ea forma quam ficuum medullam exsurgentes exprimunt, a dicitur vulgo nomen Succia-feli accepit S. Bernadinus Senensis; ita et B. Am-

brosii dictus sit ab iisdem Codennaccius, cum quadam allusione ad hujus nominis Familiam nobilem, sed a Sansedonia diversissimam; Dominam quondam Belagarii, nunc dotis titulo ab Ottorengis possessi. Pingi etiam consuevit hic Beatus eo modo, ut Senensem Urbem, quam manus laeva sustinet, elevata dextera benedicens a circum volantibus per turres daemoneis purgare videatur: in memoriam absolutio- nis ab ipso inpetratae, si non et collatae.

DE B. MAURITIO HUNGARO

ORDINIS PRÆDICATORUM JAVARINI

Commentarius historicus.

D. P.

AN MDCCLXXVI
IX MART
In Hungarica
provincia
sub S. Domini-
ni co
decreta,

Predicatorum Ordo, extremo sanctissimi Patriarchae sui Domini anno, qui Christifuit M. CXXI, ad Capitulum Generale Bononiae collectus, cum ad priores sex Provincias pluribus instructas conventibus, novas duas, Hungaricam scilicet et Anglicanam, adjuvandos dererisset; utroque mox destinavit Evangelicos operarios, et felicibus utrobique successibus, plures brevi conventus in scriptorum in normam militiam sironum delictu impleret: qui ipsi celeri progressu suberret, cito veteranarum aquare virtutes, et lectissimam post se sobolem reliquere ad plura secula: donec eum, in Angliam quidem haereticus furor, in Hungaria vero haeresi juncti Turorum violentia exterminavit. Et in hac quidem Ordinis fundator B. Paulus, ex Bononiensi Legum Doctore S. Domini discipulus, creatus a Sigismundo Ferrario, rex Ordinis in Hungaria octo libris complexo, primum fundasse Jauriensem conventum Javarini sive Jaurini, Episcopali urbe et praecipuo Aristionarum sub Cesare regionum adversus haereditarium hostem munimento.

2 At cum Bernardus Gundonis, in Chronico suo MS. ad annum MDCCLXXII Provinciae hujus conventus triginta quinque enumerans, in ipso Hungariae regni sive Pannonia (nam Slavonia quoque et Dalmatia Hungariae tantum Praevincula) decem statuat conventus, sic ut Jauriensem inter eos quintum habent locum; in aliis vero, divisionem illam tripartitam non observantibus, septem duntaxat, propter interpositum Zograbiensis in Slavonia nomen: cuius non apparent quae alia ordinis hujus sit causae, quam ipsi successio funditionum, primum fuisse Jauriensem asserenti non tam facile ad persuasum crederi, quam assentire demonstranti; quod Lauriensi civitas (cujus Theodoricus Apoldus meminit lib. 7 cap. 1 in Vita S. Domini, et ex qua digressus Proterus, propterea quod locum istae necdum haberet, in Pannoniam dicit) extra Pannoniam quaerenda sit et a Jaurio seu Javarino diversa. Verum ubi sita? Terrae varia sententibus, quae apud Ferrarium videas pag. 32 et 33 longissime abest a vero Malvenda, cum ex Apollonii Laurio ad Istri fluminis ostia, in Histria sita Laurium fabreat. Quod si regionum consideramus sitam, ex Italia civitatibus in Pannoniam per Noricos iter commodissimum fuit: ubi occurrebat Lauriacum, delato Syrmio Noricorum et Pannoniarum metropolis olim vulgo Lorch dicta; unde secundo Danubio favillone in Hungariam descenditur, Lauriensem igitur civitatem Theodoricus pro Lauriacensi scripsit: sicut auctor Vitae S. Margaretae Hungarice ad 27 Januarii Lauriensem pro Jauriensi, facile memorem inde litterarum ac vocum confusio.

3 Certum interem est Jaurium mediæ ævi scriptoribus et notis Episcopatum aequè ac catalogis Conventuum eam esse, quam Hungari Gyoe, nunc autem Lutunquidem scribentes Javarinum, Germanice vero Raab dicunt, ab Arrhabone fluvio urbe præteribente, seque istæ Danubio sic commiscende, ut civitas multiplex

aquarum præterita ducta, propemodum in expugnabilis videntur. Sed tanta aquarum copia prohibere non potuit, quominus anno MDLXVI, excitato per incuriam militis incendio, universae sacrae profanaeque sedes præter Cathedralam conflagrarent: annoque post hæc vigesimo octavo eadem urbe Turci puterentur. Alterutro autem vel utroque simul casu contigit, ut ne designare quidem nunc possint inquiri, quo in loco Prædicatorum conobium steterit: unde nec requiri possunt sacra B. Mauritii Lipsano, quem religioso et proprio Beatorum cultu olim istæ honoratum fuisse, testatur Indiculus ad Martyrologium Ordinis hoc brevi elogio: Fr. Mauritius Hungarus, nobilissimo Regum sanguine ortus, cum tres annos cum uxore persancte vixisset, consensu nuptio illa in monasterio sacrarum Virginum, ipse in Prædicatorum religionem se recepit, tantosque in virtutibus progressus fecit, ut miraculis illustris in Hungaria pro Beato colatur.

4 Et miracula quidem simul conscripta ad Capitulum Generale Ferrarium delato esse anno MCCCXCIV, Alberto atque acceptum: quæ nos optoremus adhuc reperiri. Illustris vero ea et multa fuisse satis indicat Vita auctor: unumquodque illæ quidem, sed Ambrosio Tugia dignus habitus, quem verbotenus transcriberet, in primo libro de Insignis Ordinis Prædicatorum a folio 382, unde nos accepimus: simulque mortis tempus signatum, anno MCCCXXVI, feria IV post Dominicam Passionis, mense Martii. Existerat dies: sed is illo anno, quo Pascha in XXXI Martii cadebat, littera Dominicali F, ab us esse non potuit in vigesima; quem, locum illum suppliciter, notavimus. In eo regrapho, quo usus Antonius Flaminius est (Vitam hanc politiori stylo reddens, Andree Bentivoli Comiti dedicandum, et Leandri præditi operi inserendam) majorem fuisse locum oportet: et sic dicat: Quo autem ætatis suæ aut Christi adventus anno ex hac vita migraverit, memoria proditum non reperi: unum constat, mense Martio, paucis diebus ante Dominicam resurrectionem, in conobio Jauriensi obusse.

5 Ceterum qui annis duntaxat triginta in Ordine vixit, ut habent Acta, nec nisi tres in matrimonio, eum vero simile est ætatem inter sexagenarium et quinquagenarium mediam fere abuisse. Eundem ex Regio fuisse sanguine, postquam ex his Actis scripsit Flaminius et hanc secuti ubi sunt, non putavit Ferrarius dubitandum sibi esse: sed cum auctorem hunc manifesto constat improprie accipere Regis nomen; quippe qui Nicolaum, Georgii filium, patrem Nicolai Episcopi et Andree, Regem Hungaricæ dicit: cumque ex Instrumenta nunc profrendo constet, Mauritii patrem Demetrium, dictum fuisse Hungaricæ Bonum, id est, summum exercitus Ducem, quæ prima post Palatinum sen Vice-regem, ut Ferrarius docet, dignitas erat: suspicamus transcribentem aliquem vocis barbarie offensum pro Bano scripsisse Regem; nam Regem Hungaricæ Nicolium

eligitur conventus Javarinensis,

an primus?

quom diversa a Lauriensi seu prius Lauriacensi urbe

In isto ad Arrabonem,

nunc destructo,

E

pro Beato colatur Mauritius,

miraculis clarus,

mortuus an. 1336

F

ætatis fere in. no 85

an stirpis r. q. 2

A Nicolau nomine nullum unquam fuisse constat, ac ne alium quidem illum seculo XIV reperiunt, cui genus mortis infra num. 11 narrate, conueniat.

Testatur hic se dedisse cognato,

6 Instrumentum porro praedictum habuisse se fatetur Ferrarius ex Archivo Banstianae familiae, acceptum beneficio P. Jacobi Nemethi Societatis nostrae, et est hujusmodi: Capitulum Jauriensis Ecclesiae, omnibus Christi fidelibus, praesentibus pariter et futuris, praesentes litteras inspecturis, salutem in Domino sempiternam. Ad uniuersorum notitiam horum serie uolimus peruenire, quod religiosus et Deo amabilis vir, Frater Mauritius, filius quondam Demetrii Bani, de genere Chak bonae memoriae, de Ordine FF. Praedicatorum de Conuentu Jauriensi, coram nobis personaliter constitutus, quasdam possessiones suas haereditarias, uidelicet Kamar et Golumbuk, in Comitatu Saladiensi existentes, confessus est Comiti Nicolao, filio Stephani de genere Peck, proximo et cognato suo, dedisse, donasse et contulisse eo modo, quo ipse et genitores sui ex donatione Ladislai, Dei gratia serenissimi Regis Hungariae (prout in litteris privilegialibus ejusdem vidimus plenius contineri) digroscentur possedisse, cum omnibus utilitatibus et pertinentiis uniuersis quocumque nomine censeantur, perpetuo, pacifice et quiete possidendas, tenendas et habendas haereditum per haeredes, de consensu Ordinis sui antedicti et admissione: Litteras etiam siue Instrumenta, quibus mediantibus ipsas possessiones ipse et sui genitores possederunt, in manus antedicti Comitis affirmavit ea assignasse. In cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem praesentes concessimus litteras, sigilli nostri authenticum iurimine roboratas. Anno Domini MCCCXXXI. Magistris, Briccio Praeposito, Matthia Lectore, Georgio Cantore, et Petro custode, ceterisque Fratribus Ecclesiae nostrae existentibus.

possessiones haereditarias aquas,

quas Majores sui tenuerunt a R. Loatslao,

7 Primus Ladislau, qui et Sanctus, regnare cepit anno MCLXXX: post quem per interpolatas successiones alii ejusdem nominis tres fuerunt, omnes Mauritio seniores, u. ab anno MCLXXXII, III a MCCIV, IV a MCCCLXXXVII: sed ultimi hujus regnum, ut ipsi B. Mauriti aetate nimis uicium fuit, ita duorum aliorum semestre dumtaxat ad ejusmodi donationes nimis breue uideri potest: ideoque earum auctor haberi S. Ladislau, diuturnus et maxime liberalis Rex, XXIII Junii recolendus. Stirax autem praeimus est Saladiensis Comitatus, in roque Balatonius lacus, cujus aquas in Dravum fluvium deferens uleuus uicium praeterlabitur, hodie secundum mappas Kumar dictum; alterius nomen nusquam exprimitur, neque aliquid, quod eo uerum. Ut autem has possessiones de consensu Ordinis Mauritius Nicolao Comiti olim cesserat (puta tunc cum liber a carcere Ordini suo est restitutus, prius quam obiret in Italiam) ita et alteri isti Nicolao, fortasse Demetrii patris in dignitate Bani successori, et simili sanguinis affinitate conjuncto, resisse potuit alios fundos: quos non tam repetens, quam subsidium ex iis aliquod postulans leuante Sanctimonialium sui Ordinis paupertati, reputsum tulit, praecipito intra menses quinque exitu puniendum.

primo ut uidetur:

alias in Nuoleum, Bonum forie, transtulit.

Fraterm habuit Carum,

8 Germanus B. Mauritio, ut ex Ambrosio Taegio et Hieronymo Borsellascrubi Prius, Fr. Char sive Carus fuit: qui uirginitatis florem Deo ab ineunte aetate deuouit, illaerumque ac uirentem (ut fidei Confessoriorum illius testimonio comprobatur est) ad obitum usque custodiuit. Sanctissime autem omnino uixit, humilis, mitis, patiens, spiritu feruens, et oratione assiduus: itaque ornatus uirtutibus mortalitatem hanc exiit Javarini, in templo Ordinis sui, loco eminentiori iuxta majus altare pompa soleu-ni tumulatus. Annus aetasque non additur: ex hac tamen, quod tanto molimine conati sunt consanguinei matrimonium persuadere Mauritio, uelut unco

amplissimarum possessionum haeredit, facile colligit, D Carum uero adhuc patre, religiosum Ordinem fuisse professum. Familia Chakiana e qua B. Mauritius ejusque frater ortus est, etiam bisce temporibus est in Hungaria longe spectabilis et magifica, uirisque pietate, fortitudine, prudentia, fide et omni uirtute praestantibus cumulata: ut testatur Sigismundus Ferrarius praecipitatus: huc uerbis concludens partis 2, lib. 1, cap. 24; quod, sicut et priora quinque, totum de Brato Mauritio est.

genus e familia Chak.

Restat, ut, quoniam antiqua diuisione mutata, pro titulis Capitulum numeros substitutum marginales, eorum seriem more nostro praemittamus, qui liberum sit, uorsum huc Acta recu-suis eam, quae commodior fuerit, diuisionem inducere.

Diuio enatum, ut est in MS.

- CAP I De ejus admiranda uatitate a beata Dei Genitrice Maria praenuntiata.
- II De profectu ipsius in aetate infantili et puerili.
- III De reuerentia ipsius ad religiofas personas, et deuotione ad Vitas Sanctorum.
- IV De eo quod uxorem ducere coactus est, et eum ea religio-nem Fratrum ingressus est.
- V De profectu ipsius in religione et ejus contiua et deuota oratione.
- VI De abstinentia ipsius in cibo et potu.
- VII De paupertate ipsius, et uilitate, quam in uestitu sepper observauit.
- VIII De perfectione uita ipsius B. Mauriti.
- IX De eo quod miraculose domum januis clausis exiit et ec-clesiam intrauit.
- X De eo quod diabolus cum orantem ab oratione deturbare conatus est.
- XI De eo quod spiritu propheticum claruit, et mortem Regis Hun-gariae praedixit.
- XII De aqua per eum benedicta, qua Fratrem infirmum sanitati restituit.
- XIII De ejus felici transitu, ejusque caduere, quod in elevatione Corporis Christi oculos suos aperuit, et odore mirabili, qui de ejus corpore prodibat.
- XIV De diuersis uisionibus et reuelationibus in ejus transitu di- uinitus factis.
- XV De miraculis post ejus mortem diuinitus factis.

E

VITA

Ex MS. Ambrosii Taegio.

CAPUT I.

Pia Mauriti, antequam nasceretur, praedicti, adolescentia, et ingressus in religionem.

Beatus Mauritius ex illustri stirpe Regum Hungarorum natus, cum eum mater sua quatuor mensibus in utero gestasset, continua febre correpta est: et cum jam prope partum esset, mortisque exitum maxime timeret, apparuit ei in somnis Domina quaedam candidissimo amicta ornata, dicens: Noli filia mortem uicium propter partum timere: etenim filium paries, et cum partui appropinquabis, tunc habebis hanc prognosticam a me tibi indicatam, et cum digito dexterae tuae manus pectus tuum sanctae Crucis signo consigna, et haec dices uerba et hanc orationem: Recordare, Virgo, mater Christi, illum diem et illam horam sanctissimam, qua peperisti unigenitum aeterni Patris filium, ab ipso aeternaliter genitum, de tuo sancto utero temporaliter prodeuntem: et recode illa uerba, quae Gabriel Angelus tibi dixit, quando concepisti unigenitum aeterni Patris filium in utero tuo, et portasti salutem toti mundo. Cum uero haec sancta uerba pluries peroraueris, et digito tuo signaculo sanctae Crucis pectus tuam consignaueris, scito quia mortem exades immen-tem, quam tu formidas; quia ego sum illa Virgo benedicta Mater Christi omnium saluatoris, quae apparui tibi, praenuntians filium de utero tuo egre-dientem fore Deo et hominibus dilectum et acceptum: quia manus Domini semper erit cum illo. Mirabilis profecto et stupenda fuit haec uatitas, quam non Angelus

Mater difficile puerum tuum tenens,

a B. Virg. animatur,

et futuram noli hanc ita-tem intelligit

A Angelus vel Archangelus annuntiat, sed Domina mundi, Regina cœli, et Mater Dei.

2 Interea postquam natus est puer, cœpit continnis laborare febrilibus usque ad annum tertium : ut jam ab utero matris penitentium agere inciperet, quam usque ad mortem servaturus erat. Post annos tres convalescit, et in ætate annorum quinque magistro traditus est litteris imbuendus. Cum autem post decennium supra multos cœtaneos profecisset, cœpit puer se a mundi voluptatibus segregare. Quando a studio vacabat litterarum, in ludis et jocis se pueros non occupabat : sed vel orationi vacabat vel cum religiosis personis ad domum suam pervenientibus de vitis Sanctorum conferebat. Cogitabat prudens puer, quomodo Sancti ad patriam vitæ æternæ per labores et penitentiam pervenerunt. Quam sæpe cum viris religiosis sermonem habebat de regularis vitæ observantiis, et quomodo apud eos silentium observatur, et in quibus locis : similiterque de reliquis institutis sollicitè scrutabatur. Aliquando in castro aut in palatio patris sui cum pueris sociis in secretum aliquem se colligens locum, cum cortinis quasi capellam faciens, Missam cum eis celebrabat, uniceque gradum suum assignans : peractis saceris cibum eis dabat ordinate sedentibus et silentium tenentibus, ut ipse docuerat : itaque omnia, que in claustris observantur, cum dietis pueris devote servabat. Ex hoc ipse cum aliis inducebatur et disponebatur a Deo, tamquam materia informis, ad formam substantialium rerum regularis vitæ.

3 Accidit autem vice quadam devotum quemdam et antiquum Fratrem Ordinis Prædicatorum in castrum a Ugnidense applicare : quem ut puer Mauritius in hospitio esse audivit, ad eum videndum et salutandum accessit, et coram eo tribus venis factis, cum lacrymis observavit et petivit, ut eum suis orationibus Deo et Sanctis ejus commendaret. Qui cum vidisset in puero tantam discretionem tantamque humilitatem et devotionem, accessit ad eum et a terra eum levavit. Cum autem surrexisset, juxta eum sedere in seantio noluit, indignum se reputans cum tali devoto viro sedere : sed ad pedes ipsius sedit, cupiens audire verbum Dei, quod animam habet refocillare : et, sicut modus ejus erat, precabatur eum, ut de Vitis Patrum vel Fratrum aliquid edificatorium sibi recitaret. Qui devotionem sane pueri cernens, Vitam S. b Alexii Confessoris recitavit, quam nunquam audiverat. Et dum sic per ordinem Frater ille eam recitaret, et ipse devote animadverteret, cœpit ipse puer Mauritius intantum heryrari, quod nullo modo se a lacrymis continere poterat. Unde ex illa hora concepit in corde Religionis ingressum, sicut postmodum ipse ore proprio confessus est.

4 Cum autem Mauritius, defunctis parentibus suis, religionem ingredi summo cuperet, a proximis suis sibi consultum fuit et ab amicis, ut tantum omnino non desereret patrimonium; eo maxime, quia non haberet eum relinquere posset vel deberet : sed potius in matrimonium puellam aliquamobilem, alicujus magni principis filiam vel sororem, sibi copularet. Videns autem Mauritius, quod subterfugere non poterat, uxorem duxit filiam cujusdam Palatini. Cum autem in conjugio annis tribus vel circa permansissent, puri consilio et assensu religionis habitum appetentes et exposciantes, Ordinem Prædicatorum in insula Danubii Buda intraverunt, totum patrimonium mundo relinquentes, et penam ejus totaliter renuntiantes. Quod cum audisset sacer epus, qui Magnus c Homo-Deus d Palatinus appellabatur, Magistrum Ladislaum, e filium Vernebei, Judicem Bodensem rogavit, ut dictum Fratrem Mauritium, cappa exspoliatum, una cum conjuge sua in propriis

collucaret patrimonii : si autem nollet in carcere eum tantum affligere, quousque ipsum habitum noleas volens deponeret : et sic ad pristinum statum, saltem per penam, redire compelleretur. Quod cum factum fuisset, et Fr. Mauritius Buda firmissimæ turris custodia detineretur, Ordinis habitum nunquam deponere voluit : et fere per dimidium annum custoditus, animum tamen ejus a sancto proposito avertere non valentes, tamquam perfectum Religiosum ad pristinum claustrum suum eum redire permiserunt, Ordini suo ipsum restituentes. Quem cum Fratres propter cognatorum suorum importunitatem in Hungaria servare non valerent, Bononiam, ubi B. Dominici corpus gloriose coruscet miraculis, ipsum deduxerunt, et Fratribus dicti conventus Bononiensis eum commendantes ibidem reliquerunt. Qui cum annis tribus vel circa in dicto conventu devote et humiliter se haberet, et jam omnem perfectum et sanctum Ordinis statum attigisset, Fratres de Hungaria eum revocantes, cum honore ad Hungariæ provinciam reduxerunt.

a Leander Uge deum castrum. — b Colitur 17 Julii. — c Eudem Leandro Auedens. — d Prima hæc post Regem in Ungaria dignitas : auctoritas regis propemodum par. — e Ladislaum Vernebeum appellat Leander.

CAPUT II.

Religiosæ B. Mauritiî virtutes.

D^e vita autem ipsius Fr. Mauritiî, de Regulari observantia fervida, continuaque ejus oratione, si breviter aliqua dicere voverimus, hunc nostris temporibus ex omnibus regularem vitam servantis speculum fuisse omnium religiosorum et monachorum comperimus. Fuit enim in oratione assiduus; in ecclesia, in claustris, in via, in hospitio, et finaliter in omni loco die ac nocte in his, quæ religionis sunt, diligentissimus observator. Horas Canonicas maxima cum devotione et attentione dicens, rubricas Ordinis diligentissime observabat. Psalmidiam et omnes orationes particulares, quas ex devotione quotidie dicebat, si non persolvebat in die, de nocte vigilans complebat. Super paleas dormiens disciplinis acerrimis corpus suum macerebat : post disciplinas humiliter se prosternens, pro se et pro peccatoribus cum lacrymis et rigita veniam apud Dominum precabatur. Ad Matutinum primis omnium surgens alios excitabat : Sacristæ libenter serviens campanas pulsabat per se; cum socio altaria in solennitatibus preparabat, cum cortinis et aliis ornamentis aptando, venerandum Domini corpus magna cum diligentia custodiendo, curans ut ante illud semper lampas accensa perseveraret; ne oleum deficeret, ipse meditans perquirebat. Quotidie integrum psalterium orabat; in septimana quinque persolvebat Vigiliis mortuorum; septem Psalmos cum Litanis, psalmos quindecim graduales cum aliis privatis orationibus Deo devote quotidie dicebat.

6 Triginta duobus fere annis, quibus in Ordine militavit, carnes non comedit, excepta magnæ infirmitatis causa, nisi per præceptum a Prælate cogerebatur. Brodium a carnium, quod licite sumere poterat, quando cibaria habere poterat, non accipiebat. In sextis feriis lacticiis non utebatur : sed semper jejunans legumina comedeat. Jejunia Ordinis ita stricte observabat, ac si sub præcepto mandata fuissent. b Pitanciam suam de licentia Prælati pauperibus reservabat. Si ad portam conventus pauperes non aderant, per funulum domus ad eorum domos sollicitè trans mittebat. Mensuram potus, ultra consuetum, bibere nolebat : extra refectionis horam, nisi maxima urgente necessitate, potum ullo modo non sumebat.

7 Vestimenta ejus, ut referunt, qui viderunt, fuerunt

qui triennio
luciatu cum
febris,

litteris
vocare
in ipis, totius
sensu :

inter aequales
imitatur
mores reli-
giorum :

cum hominibus
uno devotius
agens,

mihi
afficitur
ex Vita
S. Alexii
audita,

Ad nuptias
cogitur a
propinquis :

religionem
cum uxore
ingressus,

violente
extrahitur :

deinde Ordini
restitutus,

Bononiam
mittitur,

E

Excellit
instigui
orandi
studio,

rigore
pressantia,

F
devotione erga
res sacras,

c-borum
ab-stantia,

a

b

paupertate
vestitus,

A runt pauperrima, nec in eis curam aliquam apponebat : pretiosa aut notabili veste numquam usus est. Si quando a Prælati aut ab amicis vestem pretiosam accepisset, illam cum gratiarum actione ad cellam portans, cum aliquem ex Fratribus videbat indigentem et male indutum, illi tribuebat, pro se illius vestem aut vilem accipiens. Interrogatus a Fratribus, quare hoc faciebat, illud Job in medium adducebat : Pelle pro pelle et cuncta, quæ habet homo, dabit pro anima sua. Si vero aliquando aliquis ex Fratribus talem nollet accipere vestem, tamilio ante ejus pedes geneflexus jacebat, donec eam reciperet. De Prælati etiam licentia vestes sibi datas pauperibus erogabat. In hyeme, etiam magnorum frigorum tempore, adeo male indutus incebat, ut mori frigore videretur. Suas vestes laceratas ipse resarciebat, et ex semicinctiis ab aliis rejectis reficiebat. Ad memoriam reducebat D. N. Jesu Christi paupertatem : qui, cum dives esset, propter nos egenus factus est. Cilicium asperrimum die ac nocte ad carnem semper deferre consueverat : ut non solum frigore, jejuniis et abstinentia escæ et potus maceraretur, sed etiam cilicio carnem spiritui servire cogeret.

Job. 2 &

caritate erga
alios,

B 8 Humilitatem maximam habuit, iracundiam vitavit, indignationem fugit. Si quando vidisset aut audisset aliquem jocosam dicentem aut frivola, subridens prudenter declinabat, et dans locum dissimulando transibat. Rixantes Fratres aut seculares, in medium se projiciens, ad concordiam inducebat. Si quos tribulatos vidisset, verbis et exemplis, tam Sanctorum quam D. N. Jesu Christi, consolabatur : ut pauci essent, qui non reportarent ex verbis ejus consolationem singularem. Infirmis miro modo compatiens erat, eis obsequia, prout poterat, exhibendo.

lenitate
spiritus,

9 Vitam ipsius miracula multa comitabantur : nam cum nocte quadam in domo ejusdem, qui Benedictus dicebatur, hospitio receptus esset in villa quadam, quæ c Vachis dicebatur, juxta Danubium constituta, cum socio ad ecclesiam vilæ orandi causa perrexit. Dicitur autem Benedictus post primum somnum surgens, quia de sancto viro magnam habebat sanctitatis opinionem, videre voluit si vir sanctus orare surrexisset. Cum vero perpendisset, quod in camera non erat; lumine accenso totam circumivit domum, et eum non inveniens ad portam domus accessit : quam firmissime clausam inveniens, ut vesperi clave firmaverat; magis stupefactus, illam aperiens, ad ecclesiam accessit, et ibi virum sanctum orantem reperit. De mane Sacerdotem quaesivit, an ecclesiam vesperi apertam reliquisset, vel alicui clavem tradidisset : qui respondit, quod non : imo quod clavis apud eum erat in secreto loco, ubi semper post clausuram ab ipso servabatur. Omnibus igitur prudenter examinatis, inventum est, quod vir Dei Fr. Mauritius, januis clausis domum hospitis exiit, et ecclesiam introivit, et illius ecclesie lampades divinitus sunt accense. Nam Benedictus prædictus hospes per rimas portarum ecclesie omnia ipsius ecclesie luminaria accensa vidit : cum tamen Sacerdos ipse dixisset, nullum lumen in ecclesia fuisse relictum.

c
nocturnæ
orantibus
studio etiam
per miracula
probitur.

quando januis
clausis
egressus domo
in templo
clauso
reperitur est,

10 Orantem B. Mauritium, qualem vice in ecclesia, ante galli cantum, malignus spiritus perturbare conatus est : accidit enim quod quidam crudeliter occisus, et præcedenti in ecclesia FF. Predicatorum conventus d Pestiensis in feretro servaretur, ubi sanctus vir pernoctabat orando. Cum autem beatus vir in oratione perseveraret, lumine lampadis vidit defuncti viri cadaver se erigere, et quasi a feretro velle exire. Tunc vir Dei, fide ac spe roboratus, præmissis signo Crucis ad feretrum accessit, dicens : Quisquis es, in nomine Domini Jesu Christi tibi præcipio, ut quiescas, et ne amplius molestare non præ-

et armonem
turbare
vo enim
corruat.

p

sumas. At ille, qui surgere videbatur, conquievit, et D a sancto viro panno coopertus, illusio cessavit. Hoc ipse beatus vir Fratri quidam retulit, ut ostenderet, quantum malignus spiritus conatum apponeret, et orantes impediret.

a *Ha luprims carnis exaraturam, cum alium quemcumque jurulentum liquorum Itali nuncupant. — b Tollis Gallis Germanisque inter monachos notissima vox usu sæpe vario : quibusdam enim significat ordinarium dyacenum, aliis id quod extra oritur in subsidio diebus solemnioribus apponitur ad lustritias : ubi ad obsonium alii ad potum super mensam, arcundum vel supra consuetudinam uniuscujusque illatum, vocem restringunt. Vossius de vitis sermonis Matthæum Parisiensem et Casarium citat, apud quem etiam pietantiam scriptam reperit : utque nunc ut usque pro feculo ex speciali misericordia aut un cui cunctis oblato supra quotidianum usum : unde Vossius etymologum a pietate accepit : revera autem videtur ea staphylem accipienda a Saxonico pulli sive pluteni pueri, ut sit ejus veritale sicut a quito, absolute quantaria absolutum debet : quod qui a quietando illi putant, lusum potius faciunt inter linguarum diversarum homophonas voces quam veram originem ostendunt. — c In Norogrodensi Comitatu Hungaris Nata terminus waten et wuxen, alii Buccia : recuperatum a Casarcanis anno 1603, rursus anno 1621 Turci sibi vindicaverunt contra pactorum filium : abest vero a Norogrodo duplo, quam a Pesto propius. — d In Chorvacie Danubii ripa et regione Balte, in quo an. 1373, comitia Ordinis generalia celebrata memorantur, utpote ex antiquioribus illius provincia uno.*

Pitancia

CAPUT III.

B. Mauritii sanctitatis in vita post mortem E miraculis testata.

Spiritu prophetiæ claruisse sanctum virum ex verbis ipsius compertum est. Cum ipse vir cum Priori Janriensi adivisset Regem a Hungariæ, nomine Nicolaum filium Georgii, ut de possessionibus, quas reliquerat religionem ingrederens, aliquas monasterio in insula Danubii b S. Mariæ, pro subsidio Sororum ibidem existentium daret; ipso Rege dicente, quod dare non debet, dixit. Propter tuam dicituriam hoc anno morieris, et alius dabit. Tunc Rex, Si, inquit, possessiones tibi placuissent; non deseruisses eas : nunc vero, cum sis miser monachus, non te decent possessiones : et quia tibi non placuerunt, et mihi placent, ideo nec tibi aliquam reddere intendo. Cui sanctus vir, dixit : Placet hoc Deo altissimo, quod infra dimidium annum tu possessiones ipsas nec tuas nec alias possidebis. Quo dicto, abiit. Unde non longe post hæc, infra menses quinque Rex gravem incurrit ægritudinem, in qua dum laboraret, vocatis filiis Nicolao Episcopo e Cauriensi et Andrea, dixit : Scire vos volo, quod ego in brevi moriar et de lecto isto non surgam amplius : hujus rei certitudinem habeo, quia Fr. Mauritius ita dixit, et quasi anathematizans adjuvit ante melius annum morieris, et alius tunc accipiet regnum. Ideo scitote ipsum Sanctum esse, et prophetiæ spiritum habuisse. Rogo igitur vos, ut tributum quod petit, sive possessiones pro monasterio illarum Dominarum, prout ipse postulat, libere concedatis. Mortuo ergo Rege, per filios ejus, prout vir Dei postulaverat, solum est tributum.

a
Nicolao ex
hæris sibi a
Beato relicto
nihil reddere
volenti,

noctem intra
semestre præ-
dicti :

12 Vir vite Venerabilis Fr. Paulus de Cracovia, Lector, retulit, quod, cum in Provinciali Capitulo, in die Assumptionis B. Virginis existeret, et acutissima febre urebatur, imo continuo calores auferentur, magnamque sitim pateretur; vocavit Fr. Mauritium, qui ei ex caritate servitia exhibebat, dicens : Fr. Mauriti, rogo te, ut de puteo mihi aquam deferas : quia velut dives epulo crucior in hac flamma. Surgens itaque vir sanctus, jussa cito complens, aque situlam detulit : cui infirmus, non ignorans ejus sanctitatem ac virtutem dixit : Hanc aquam, precor te Frater, ut benedicas : quia credo quod ea tua benedictione sanctificata ab hoc ardore liberationem reportabo. Facta igitur benedictione et aqua sumpta, æger convalescit, et omnis febrilis ardor cessavit.

infirmitate
sanctitatem
reddidit,

aquam ad
potum benedi-
centi.

13 Die et hora, qua obiit B. Mauritius, signa et

d
 re-occurit
 corpus,

A et miracula non defuerunt. Mortuus est autem die d
 xx mensis Martii, feria iv post Dominicam de Pas-
 sione, anno Domini mccccxxvi; concurrente populi
 multitudine ad eum videndum. Nam dum corpus ejus
 in feretro jaceret in medio ecclesie, Dominus Nico-
 laus Jauriensis Episcopus, in altari majori pro ejus
 anima et exequiis Missam celebravit: dum autem
 Corpus Domini in Missa, ut moris est, elevaretur;
 B. Mauritiū mortuum corpus oculos aperuit, tota
 eorum multitudine, qui ad sanctum corpus videndum
 convenerant, vidente. Similiter et ad Calicis eleva-
 tionem fecit. Facta autem Calicis elevatione, oculos
 iterum clausit. Tantis etiam fuit odor, qui ex ejus
 sacro corpore emanavit, dum adhuc in feretro jace-
 ret, ut omnem eorum multitudinem, qui aderant,
 confortaret: dicebant enim omnes nunquam se ta-
 lem hactenus sensisse odorem.

oculos sub
 elevatione
 aperti in
 Missa.

Mors ejus
 absenti
 Suppiori per
 visionem innotet
 cit:

14 Fr. Benedictus, Supprior Fratrum Conventus
 Jauriensis, per diem ante obitum B. Mauritiū, cum
 Budam ivisset ad Provinciale, in nocte obitus
 ipsius B. Mauritiū talem habuit visionem. Videbatur
 enim sibi, quod multitudo FF. Prædicatorum esset
 in refectorio Conventus Jauriensis in mensa, et quod
 solus Fr. Mauritius esset sine cappa. Cum hoc mane
 Fratribus retulisset, dixit Prior Provincialis. Aut
 Fr. Mauritius convaluit, aut mortuus est. Reversus

dictus Supprior ad Jauriensem conventum, ipsum
 jam decessisse reperit. Prior Provincialis Hungariæ
 retulit, quod cum post Matutinas oraret in ecclesia
 Fratrum, apparuit ei Fr. Mauritius in habitu candi-
 dissimo: quem cum interrogasset, an mortuus esset,
 respondit: Mortuus sum mundo, et vivo Deo: scia-
 tis tamen me post e mortem magnum evasisse peri-
 culum, sed per Dei misericordiam liberatus sum:
 hoc illico disparuit. Cogitent attente Fratres, quia
 si tantus passus est in morte periculum, quid patien-
 tur illi, qui superficialiter ea, quæ professionis sue
 sunt, pertranseunt et leviter tangunt?

D
 apparet
 Provinciali in
 habitu
 candido:

e

15 Vir quidam, qui oculorum lumen amiserat,
 accipiens de terra sepulcri Fr. Mauritiū, ac cum ea
 oculos fricans, lumen recepit. Multa etiam alia mira-
 acula meritis sancti viri ad ejus invocationem sunt
 divina virtute perpetrata, quæ brevitate causa dimit-
 tuntur. Si quis ea videre voluerit, vadat ad locum,
 ubi sacrum corpus ejus venerabiliter requiescit, vi-
 delicet in conventu Jauriensi provinciæ Hungariæ.

claret mira-
 culis.

a *hæc omittendo nomen, difficultatem non evadit, ut ostensum est ergo Pro-Regem sive Patatinum vel Banum intel-
 lige. — b Nunc S. Margarete, ab ea cujus vitam 27 Januarii
 dedimus. — c Forte Traguriensi in Sclavonia: nam hoc nomen
 prorsus ubique ignotum est. — d Diem mensis in MS. deficien-
 tem supplevimus. — e Leander moriens.*

XXI MARTII.

SANCTI QUI XII KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

- S**anctus Beryllus Episcopus Catanæ in Sicilia.
S. Philemon,
S. Dominus,
S. Serapion monachus,
S. Josephus,
S. Volutianus seu Volusus,
S. Philocalus,
S. Gollinus seu Cotianus,
S. Bion,
S. Nonnus seu Nominus,
S. Lucius,
S. Ammonius,
S. Philocarpus seu Polycarpus,
S. Amator, | } | Rom. Mart.
in Italia. | } | Martyres
Alexandriæ
in Ægypto. |
|---|---|--------------------------|---|--------------------------------------|
- Sancti Martyres Alexandriae passi sub Constantio Imperatore.
- S. Fortunatus, (Martyres in
S. Joannes, Africa.
S. Justinus seu Justinianus, Episcopus Ver-
cellis in Italia.
S. Lupicinus, Abbas Jurensis monasterii in
Burgundia.
S. Endeus Abl. Araniensis in Hibernia.
S. BENEDICTUS Abbas et Fundator Ordinis, Cas-
sini in Italia.
S. Jacobus Junior, Episcopus et Confessor
sub Leonomachis.
S. Elias Episcopus Sedunensis, in diocesi
Novariensi in Italia.
S. Benedictus Presbyter, Lucae in Hetruria.
B. Sanctussa Abbatisa Romæ.
B. Ugolinus Ord. Eremitarum S. Augustini,
Cortone in Hetruria.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctarum Liberatæ et Faustine sororum et Virginum sanctimonialium Translatio Veronæ. Apud Wionem. In vita dicitur Translatio facta Novocomum, sed diem ignorari. Vitam earum ex Italico Franc. Bolarmi dedimus xviii Januariam.

Paulus, Quirillus, Eugenius et alii novem Martyres referuntur in Tamlastensi MS. de eis egimus xx Martii.

S. Thomas Patriarcha CP. in Menais excusis et MS. Chiffletianæ: nos de eo xx Martii.

Richea Regina Hungariæ, memoratur in Fastis Agrippianensibus. De ea actum inter Prætermis-
sos xx Martii.

Gregorius, Olympices, Maximus, } referuntur inter alios
in MS. Tamlasten-
tensi.

Lucellus filius Hua-Kieram } Sanctus accensetur hoc
et Monanna Virgo } die, ille quidem ab
auctore Tamlastensis Martyrologio et Mariano Gor-
mano: hæc vero dantur a Mariano: nobis hucte-
nus ignoti, et a Colyano præteriti.

Clementia Adolphi Hohenbergensis Comitis filia, desponsata Craffoni Megimbardi Spanheimensis Comitis filio, sed eo annuente, monasterium Horrei Trevirensis ingressa, nihil amplius quam Deo placere in omnibus cupivit, et non sine opinione augue sanctitatis decessit hoc die anno 1176. Ut ea scribit Trithemius in Chronica Spanheimensi. Est inscripta Martyrologus monasticis Wionis, Dor-
gami, Menardi, Bucelini, et horum exempla refertur a Ferrario et Saussaro. Verum in dictum monaste-
rium Horrei regula S. Benedicti introducta solum est sub Joanne II, Archiepiscopo Trevirensi, mortuo anno 1305, ut scribit qui tum vivebat Joannes Ecken, Theologus Doctor et Episcopus ibidem suffraganeus, mortuus anno 1319, ejusque interpres Joannes Schek-
mannus, monachus Benedictinus ad S. Marimum, Secundo Hion et Bucelinus altero errore adscribunt Spanheimio. Agit de ea Brouwers lib. 14. Annal. Trevir. ad annum 1149, nullo adito titulo Sanctæ aut Beatæ, qui tam huic quam Trithemio in margine

apposuit est, sed ab alio: ob eum apud Wionem eruptum, non sine mendo anni 1170 pro 1176: quem errorem ex Wione Arturus transcripsit, citato, sed non inspecto, Trithemio.

Translatio reliquiarum, Praga Norimbergam ad templum Xenodochianum hoc die facta est a Sigis-
mundo Imperatore, quæ teste Joanne Schindio in Diario historico adhuc anno MDCXXX ibidem asser-
bantur.

Quinque Fratres a Tartaris anno 1563 Potocæ in Lituania occisi.

Adamus Sasboldus an. 1563 } in Ordine Mino-
Antonius Saguntinus an. 1565 } rum vitalitatem
num recte ab Arturo videntur Beati vitæ Aposto-
licæ Sedis indultum, ipsam mortis tempus demonstrat:
idem in Martyrologio et Gynæceo, forsitan non iustiori
jure, hujus diei Beatis accensuit

Catharinam Zollerinam Clarissarum Bambergæ fun-
datricem et primam Abbatisam anno 1343 Hinc
in Gynæceo addidit.

Dianam Stellam Ord. Servitarum Tertiariam Pistorii
circa annum 1387, ex vulgi opinione laudatam a
Gianno.

Christianus primus Abbas S. Pantaleonis Colonie
cum opinione sanctitatis mortuus est hoc die, et
Beatus appellatur a Gelenio lib. 3 Magni Indulis
Colonie pag. 364, quem in Fastis Agrippianensibus,
uti et Bucelinus, Venerabilem compellit.

Henricus, ex monacho Villariensi Abbas Loci S. Ber-
nardi, cum titulo Beati refertur a Chrysostomo
Henriquez et Bucelino: absque illo a Eisen, Royssio,
Jougelino et alio.

Angela Brixiana, prima Fundatrix Congregationis
Virginum Ursularum, magna cum opinione san-
ctitatis mortua est 21 Martii anno 1340. Vitam
ejus Italice ab Octavio Florentino scriptam habemus
excusam habemus excusam anno 1605 et 1638, et
Gallicè 1634, et Beata compellitur. Habemus etiam
imaginem Leodii sculptam anno 1626, et Illustris-
simo Nuntio Apostolico Petro Abysso Carosse, post-
modum S. R. E. Cardinali inscriptam, cum titulo
etiam Beatæ. Sollicite ergo inquisivimus num ali-
quam

- quam haberet venerationem, et responsum nobis est, non esse beatificatam, non coli ab Ursulis ullo Officio ecclesiastico: non pingi ut Beatam, neque ejus imaginem exponi. *Non etiam Ferrarius Catalogo generali inscripsit. Gelonius in Fastis Agrippinensibus solum venerabilem appellat.*
- S. Callinica et Basilissa Martyres referuntur in *Menologio Græco Sirketi, Gallico Lahera, et aliis. In Martyrol. Romano et Menaïs* xxii Martii.
 - S. Lea vidua, hoc die incripta fastus aliquibus Gallicis, *Colitur* xxii Martii.
 - S. Fidelis Martyr in Africa incriptus est antiquo *MS. Martyrol. S. Marini, in aliis* xxiii Martii.
 - S. Benedictus monachus, a Gothis ardentis elibano inclusus, memoratur a *Galesinio, Canisio, Græco, Wifordo: ab aliis* xxiii Martii.
 - S. Simon puerulus Tridenti a Judæis occisus, *inscribitur Martyrologio Maurulyei et Felici: et Romano aliisque* xxiv Martii.
 - S. Artemon, ab Apostolo Paulo constitutus Episcopus Seleucie, memoratur in *Menologio Basili Imperatoris: ab aliis* xxiv Martii.
 - S. Felix Archiepiscopus Trevirensis et Confessor, memoratur in *Additionibus MSS. ad Græcum, Colitur* xxvi Martii.
 - S. Robertus Abbas Mollismensis hoc die instituit *Ordinem Cisterciensem et eodem traditur obisse in Calendario Dreume anno 1617 extenso. Inscribitur est Martyrol. Romano* xxix Aprilis.
- Isengerus Episcopus Verdensis in Saxonia, ut Sanctus refertur in *Martyrol. Anglicano, Menologis Scotorum Dempsteri et Camerarii, Actis Sanctorum Hibernæ Colganii, et Catalogo Ferrarii, Krantzii lib. 1 Metropolis cap. 29 ejus meminit et forsan primus, miramurque nihil de eo sciri: referunt eum etiam Bruschius et Bueclius, sed hi absque titulo Sancti aut Beati. Sunt aliquot corpora Sanctorum Episcoporum Verdensium, anno MDCXXX translata cum corpore S. Switherti primi Episcopi de quo et hac translatione agemus* xxx Aprilis.

- Dentlinus infans, filius S. Waldegradis, cum titulo Beati refertur in *Additionibus MSS. ad Græcum, a pluribus* xiv Julii.
- Mulier in civitate peccatrix, quæ unxit pedes Domini in domo Simonis leprosi, memoratur in *Mensis Græcis, quasi alio esset a Maria Magdalena, aut etiam a Maria sorore Marthæ et Lazari. Nos eam questionem non attingimus, quæ suo tempore discuti poterit* xxii Julii.
- SS. Abdones et Sennes procollectio corporum. *Ita Additionibus MSS. ad Græcum: de qua agendum ad eorum natalem* xxx Julii.
- Drizela filia Trajani, refertur in *Menologio Virginiæ Laheri. Dr ea sequenti die inter Prætermissos agimus, plenius, si videbitur, acturi* xxii Septemb.
- S. Firmiani Episcopi Ambianensis et Martyris translatio refertur in *Adone MS. Ecclesiæ Murinensis, MS. Florario et aliis. Colitur* xxv Septemb.
- Amos Ægyptius, post virginitatem xviii annis in matrimonio servitum, anachoreta in monte Nitricæ factus, celebratur in *Martyrol. German. Cansu, MS. Florario et Additionibus Græcum. Nos cum Græcis* iv Octobris.
- Benedictus monachus Alvastræ in Suecia incriptus est cum titulo Beati in *Menologio Cisterciensi Chrysostomi Henriques et Benedictino Barclini De eo agitur in Vita matris S. Birgittæ viduæ vii Octobris.*
- S. Vigoris Ep. Bijiensis Translatio hoc die annotata est in *MS. Martyrologio Centulensi, sive S. Richarii: ab ejus cœnobii Abbate xxiii S. Gervino seculo xi est curata, ut in hujus Vita iii Martii cap. 2 dictum, Ipsius S. Vigoris Vitam dabimus i Novemb.*
- Felicitas vidua Romæ memoratur in *Additionibus Græcum, nobis hactenus ignota, nisi sit Martyr mulier vii filiorum, quæ colitur* xx Novemb.
- S. Anberti ordinatio relatu est in *Martyrologio Gallico Andree Naussuri. Fuit Episcopus Cameracensis, et Natalis ejus incidit in* xiii Decemb.

DE SANCTO BERYLLO EPISCOPO CATANÆ IN SICILIA.

G H
VIDE SYNAXA-
RIUM TOM I
MART PAG. 871

SPCULO I
XXI MART
Cyrillus SACER,

memoria in
Actis S. Leonis.

in Menologio
Basili Imp.

Catana, urbe celebri Siciliae primus Episcopus fuit S. Beryllus a Principe Apostolorum S. Petro constitutus, quem Catanensis in urbe et per diocesium colunt Officio Ecclesiastico sub ritu duplicis secundæ classis, translato in diem xxiii festo S. Benedicti Abbatis. *Ex necessarioribus Episcopus sedit seculo viii S. Leo Thannatargus, cujus Vitam ab auctore eorvo scriptam dedimus ex codice MS. Græco xx Febriuarii: in qua num. 2 ista leguntur: Defuncto Sabino Episcopo, cum in successione, qui sacerdotii munere dignus esset, investigando hujus urbis incola tumultuarentur, munus hunc aptissimum delegavit B. Leonem, virtutum omnium columnam, nec nomine solum illustrem, sed factis multo magis ac moribus S. Berylli Archiepiscopi nostri Cathedram illustratum. Et hæc est antiquissima memoria S. Berylli, qui Archiepiscopus, quasi Proto-Episcopus appellatur.*

2 Altera ejus mentio potest censeri illa, quæ seculo decimo inserta est Menologio MS. Græco, jussu Basili Porphyrogeniti Imperatoris collecto: in quo ista habentur: Memoria S. Berylli Episcopi Catania. Sanctus Pater noster Beryllus natus erat Antiochiæ in Syria. Factus vero discipulus S. Petri Apostoli, est ab eo Episcopus Catanensis in Sicilia ordinatus. Qui præclare pascens gregem ovium suarum, in pascua salutaria induxit: et cum multos ex infidelibus ad

fidem Christi adduxisset, dono plurimorum miraculorum dignatus est: ex quibus unicum hic commemorari oportet. Fons erat circa illum locum, amarissima manans: aqua, quam fuis ad Deum precibus in dulcem potum transmutavit. Quod cum vidisset aliquis Paganus, idololatriæ acerrime addictus, amplexus est fidem Christianam, et cum illo plures alii. At cum alia miracula, eaque non pauca perpetrasset, et ad profundam senectutem pervenisset, ad Christum migravit, æterna ab eo vita donatus. Venerabiles ejus Reliquiæ sunt in illa insula cum debito honore collocatæ: ad quas quicumque enim vera fide accedunt, sanitatem usque in hodiernam diem consequuntur. *Quæ eadem, sed mutata phrasî, leguntur in MS. Synaxario Parvornsi Claramontani Collegii Societatis Jesu, et in aliis Mensis et Synaxio Chiffletiano reperitur Cyrillus. Atque hoc distichon vi accinitur non sine allusione ad etymon nominis accepti, a Κύριος, dominus, unde κυριεύω dominor, in potestate habeo.*

*Διπλῆ θανάω ἔρχεται Κύριλλος στέφν,
ἠ, κυριεύσας καὶ πῶθων καὶ δαιμονίων.*

Cyrillus obiit sortis duplicia tulit.

Ut Dominus æque passionum et dæmonum.

In Menologio u Cardinali Sirketo translato, aliis error

Synaxario.
Menaïs.

et Martyrol.
Sirketi.

A *error irrepit, dum loca Patris nostri scriptum est no-
men Martyris, ideoque ita legendum censemus : Sacro-
sancti Patris nostri Birilli Episcopi Catanæ. Hic
S. Birillus ex Antiochia Syriæ, cum esset sancti
Apostoli Petri discipulus, ab eo Episcopus constitu-
tus Catanæ urbis Siciliæ, gregem illum recte pas-
cens, multos Gentiles ad Christi fidem convertit :
predicatione et miraculorum multitudine insignis,
cum ad summam senectutem pervenisset, migravit
ad Dominum.*

in Fastis
Latinis

3 *Et hæc Græci, quos Latini secuti, suis etiam fas-
tis sacris inseruerunt, et in hodierno Martyrol. Rom.
leguntur ista : Catanæ S. Birilli, qui a B. Petro ordi-
natus Episcopus, cum multos Gentilium conver-
tisset ad fidem, in ultima senectute quiescit in pace.
Referunt eundem Ferrarius in Catalogo Sanctorum
Italia, Ghinius in Natalibus Sanctorum Canoncorum,
Octavianus Cajetanus in Martyrol. Siculo, et tomo I Vi-
tarum Sanctorum Siculorum pag. 48, ubi inter alia de
Episcopatu suscepto sic scribit.*

quo tempore
constituitur
Episcopus ?

B *Quoto anno Christi, Episcopus institutus sit,
certo affirmare non ausim, sed coniectio reponendum
nil esse anno Christi quadragesimo quarto. Romam
enim tunc veniens S. Petrus, ut in S. Pancratii Vita
narravimus, Tauromenium divertit, atque tum ma-
xime Siculæ Ecclesiæ, quæ Marciiano et Pancratio
auctoribus prima Christianæ fidei semina excipiens
spem fecerat feracitatis uberrimæ, prospexisse cre-*

diderim : nam si adeo ille consuluit Tauromenitanæ D
Ecclesiæ, ut superstitè adhuc Pancratio, successo-
rem jam tum consecraverit : multo magis credendum
erit tunc aliis et præsertim vicinis urbibus Antistites
dedisse, qui rem Christianam promoverent. Existi-
mo igitur Beryllum, quem secum navigationis so-
cium detulerat D. Petrus, Tauromenii substituisse,
atque inde in propinquam urbem Catanam Evangelii
lucem vel primum intulisse, vel si forte jam afflue-
rat, longe lateque auctam effudisse. Hæc ibi. Colum-
tur ex citatis Sanctis Marcianns Episcopus Syracusa-
nus XIV Julii, Pancratius Episcopus Tauromeniorum
III Aprilis, et Maximus hujus successor XII Januarii.

edicula
S. Berylli,

5 *Addit idem Cajetanus, Catanæ fuit dicata S. Be-
ryllo ædicula juxta veterem Divæ Agathæ sedem
ejusque carcerem. An tamen ibi defossus sit nesci-
mus. Quod de miraculis additur, ea perdurasse existi-
mo usque ad Saracenicam Siciliæ cladem : qua
etiam occasione traditio memoriaque loci, ubi sancti-
ssimæ illius Reliquiæ jacent, extincta est. In
Officio Ecclesiastico omnia sumuntur de Communi Con-
fessoris Pontificis. Introitus ad Missam incipit : Sacer-
dotes tui. Epistola Mementote et legitur Credo.
Agnat etiam de S. Beryllo Rochus Pirrus lib. 3 Sicu-
læ sacræ pag. 2. Petrus Curvea in Historia Cata-
nensi tomo I sub finem libri 4 et tomo 2 lib. 1 pag. 123,
Cæsar Cardinalis Baromus in Annalibus Ecclesiasticis
ad an. 46 num. 2 et alii,*

E

DE SANCTIS ROMANIS

G. II.

PHILEMONE ET DOMNINO MARTYRIBUS IN ITALIA.

VIDE SINAXA-
RIUM TOM I
MART PAG 272

XXI MART.

Cultus SACR 2

T *abulis Martyrologii Romani hos Martyres ita
referunt : Eodem die sanctorum Martyrum
Philemonis et Domnini. In Notis dicitur, de
his item Græcos hæc die agere in Menologio,
scilicet u Siculo translato, et quidem primo loco, sed
his paucis verbis : Ejusdem mensis die XXI, Sancto-
rum Martyrum Philemonis et Domnini. Cum hæc so-
lum verba Latini extarent, videbantur bona deveheta,
et ad Carthaginem Spartariam sunt unper transmissa.
Verum quia prima eorum mentio facta fuit ex Menologio
Græcorum, in horum libris indaganda fuit ulterior no-
titia. In pervetusto autem MS. Synaxario Græco col-
legit Claromontani Societatis Jesu Parisiis hoc illustre
encomium habetur : Certamen sanctorum Martyrum
Philemonis et Domnini. Erant hi ex laudatissima
urbe Romana oriundi, qui temporibus persecutio-
nis, peragrarunt Italiam, et illo die Christum præ-
dicarunt, et multos ex infidelibus a se ad fidem
Christi conversos baptizarunt. Quapropter ab idola-
rum cultoribus comprehensi sunt, ac Præsidi provin-
ciæ traditi. Cum vero neque blanditiis flatteren-
tur, neque donis corrumpi possent, sed Christum
invocarent, et solum Deum esse prædicarent; nulli
in terram dejiciuntur : et a quatuor licitoribus cru-
deliter ceduntur; dein in carcerem intruduntur, ac
denum gladio percussim martyrium consummarunt.
Que plene eodem, sed phrasi Græca hinc inde mutata,
leguntur in Menæis crexensis et MSS. Mazaronians,
Chiffletianis, et aliis, et apud Maximam Cythæreum in
Vitis Sanctorum : et aliquando contractus in codice MS.
Tauromenensi Davis Subindixit. Pulchra autem ad etymo-
logiam nominis, ab amantulo sumpti, allusio est in eo,
quo Menæa crexensis et MSS. Chiffletiana utuntur dis-
ticho.*

Martyrium
ex Sinaxario
Græco,

C

Menæis

nologio jussu Basilii Juniors Imperatoris, seculo Christi
decimo collecto et huc elogia aliquanto ampliore exor-
nataur : Et certamen sanctorum Martyrum Phile-
monis et Domni. Philemon et Domnus Christi
Martyres, erant Roma oriundi. Sed temporibus per-
secutionis abeuntes in provinciam Italiæ, prædica-
bant Christum, et multos ex infidelibus doctrina sua
atque admonitione ab impostura idolorum converten-
tes ad Domini nostri Jesu Christi fidem, baptizabant.
Quapropter cum in iram concitassent alios molis
servientes, comprehensi sunt et vinculis constricti,
ac Præsidi provincie traditi. Quos cum vidisset
Præses, primum quidem conabatur a fide Christiana
abducere, præmissis honoribus et donis valde asti-
matis. Postmodum vero cum videret eos omnia ni-
hili facere, et solum Christum invocare; vestibus
exui mandavit, et extendi e quatuor partibus per
terram, ac crudeliter cædi, ut vel sic cogèrentur
sacrificare idolis : sed neque hoc modo persuasit.
Conclusit dem in carcerem, quos inde extractos,
atque iterum sævissimis tormentis afflictos, capiti-
bus abscis-is, interemit. Provincia seu regio Italiæ,
interior pars sumitur, omissis Magna Græcia et Galia
Cisalpina.

et Menologio
Basilii Imp.

3 *Quia hæc monumenta Græca aut non habentur,
aut negliguntur, hi duo Martyres Hispaniæ adscripti
sunt in Chronico Pseudo-Dextri ad annum Christi 300
num. 8 Carthagine Spartaria Philemon et Dominus
Martyres. Quos Franciscus Bavaricus et Rodericus Ca-
rus in Commentario Dextri asserunt esse, qui patria
omissa referuntur in Martyrol. Romano et Menol.
Græco hoc die. Tamasius Salazar et elogium et Acta
adjunxit, quæ, inquit, potuerunt compuginari, nec
ad aliud potuit extendi exphrasis, cum necdum in
antiquitatis diversorio adsit locus : quem modo de-
dimus. De alio Domnino cum alius socius Thessalonice
passo, agemus xxx Martii : quem frustra contendit Ta-
masius ab hoc non distingu.*

reperam
Hispaniæ
adscriptum.

Φιλεμόνῃς Φιλέμων, καὶ Δομνίνου τὸν φίλου
Φιλεῖν κατ' ἕξιν τὴν τοῦτον ἀπειργάζου.
Plexus Philemon capite, Domnini cum facis
Anicum, amare capitis absecti necem.
2 Die xxvi hujus mensis Martii, celebrantur in Me-

Martii T. III.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ALEXANDRINIS

SERAPIONE MONACHO, JOSEPHO, VOLUTIANO SEU VOLUSO, PHILOCALO, GOTHINO SEU COTIANO, BIONE, NONNO SEU NOMINO, LUCIO, AMMONIO, PHILOCARPO SEU POLYCARPO ET AMATORE,

Synopsis historica.

§ I. Sacer cultus horum martyrum in Fastis Sacris An S. Serapion Pater decem millium monachorum?

XXI MART.

Memoria
in antiquiori-
bus fastis.

Unica Martyrum classis hoc die proponitur in antiquis apographis Martyrologii S. Hieronymi: quæ in excuso ex MS. Corbriensi typis Parisiensibus ita habetur: XII Kal. April. In Alexandria, Serapionis monachi, Josephi, Volutiani, Philocali, Cotiani, Honis, Nonni, Lucii, Ammonii, Philocarpi, Amatoris. In antiquo unygrapho Lucensi nomina sic expronuntur: In Alexandria Serapionis monachi, Josephi, Volutiani, Philocali, Gothini, Honis, Nonni, Lucii, Ammonii, Philocarpi, Amatoris. In MS. Blumano differant nomina Chotini, Bonis, Nomini. Labet ex nostro MS. codice, quem habemus ante mille fere annos exaratum, eodem nomina ubi variam scripturam repeteret. Ita unaque legitur: In Alexandria Serapionis monachi, Josippi, Volusi, Filicali, Gothini, Bonis, Nomini, Luci, Ammonii, Filocarpi, Amatoris. En ubique undecim nomina Martyrum eorundem, licet diversimode aliqua scripta. Septem sunt in MS. Tamlectensi: Serapionis, Josephi, Volutiani, Ammonii, Policarpi, Amatoris, Filocali. Aliqua nomina repetuntur, et Volusii, ante Volutiani. In MS. antiquo canonici Richingensis prope Constantinam urbem Germaniæ scriptum profertur his verbis: In Alexandria Serapionis, Josippi, Volusi, et Polycarpi, Luci, Amonii, Amatoris. In MS. Augustano monasterii S. Odulrici sex memorantur: Alexandria Serapionis, Josippi, Volusiani, Polycarpi, Amatoris, Ammonii. Qui idem et eodem ordine leguntur in MS. Parisiensi Lubbei, ubi solum Ammonii, non Amoni scribitur. Et in his omnibus nomen S. Benedicti in fine adjectum est. (quod tamen in MS. Lucensi præponitur) ut vel inde eorum antiquitas cognosci possit. Omnes iterum referuntur in MS. Tamlectensi XXII Martii. Consule ibidem Prætermissos.

2 Tres primo loco velati, ita proponuntur in MS. Rhodensi. In Alexandria Serapionis, Josippi, Volusi. Qui in MS. Corbriensi primo etiam loco ita scribuntur: In Alexandria Serapionis monachi, Josephi, Volutiani. In antiquo et acephalo codice Cardinalis Barberini tres alii primo etiam loco celebrantur: In Alexandria Serapionis monachi, Polycarpi, Amatoris. Idem tres, sed alius interpositus, referuntur in codice MS. monasterii S. Maximini. Aquisgranense memant horum trium. Serapionis, Josephi, Amonis, Atrabatense, Toruense et Latiense duorum SS. Serapionis monachi et Amatoris. Idem sunt in Coloniensi S. Marie ad Gradus, sed Serapion anachoreta dicitur. In MS. antiquo Regniæ Suecicæ, quo plurimum usus est Lucas Holstenus in Annuadversis in Martyrolog. Rom. In Alexandria Serapionis monachi et aliorum. At solum Serapionis nomen legitur in duplici MS. Vaticano ecclesie S. Petri, qui in MS. Dionensi Beldæ adjuncto, anachoreta dicitur. Notkerus ita habet: Apud Alexandriam S. Serapionis monachi, Item Josephi, Volutiani, Philocali. Apud Hermannum Gyrren præter Serapionem ab Usuardo relatum, ut postea

dicemus, adduntur nomina Josephi et Ammonis. Ada et Bedæ excusus: Eodem die B. Serapionis anachoreta. Rabanus: Eodem die depositio Serapionis monachi.

3 Et hæc de classe undecim Martyrum, quos Alexandria passos arbitramur in persecutione gentium Imperatorum Primum omnium et reliquorum antesignanus est S. Serapion monachus, in omnibus Martyrologis relatus: in quo sanctum veræ religionis fervorem et martyrii desiderium consideramus, quod in Migno Antonii laudavit S. Athanasius in Vita ejus, ad XVII Januarii a nobis illustrata, ubi cap. XI illa leguntur: Cum persecutio impiissima Maximini furere vesano vastaret Ecclesiam, sanctis quoque Martyribus Alexandriam perducis, relictis et ipse Antonius monasterio secutus est futuras Christi victimas, dicens: Pergamus ad gloriosos Fratrum triumphos, ut aut ipsi congregiamur, aut spectemus alios præstantes etc. Quidni inter hosce Fratres Martyres sint monachi intelligendi? Quales monachos Martyres alibi dedimus. Secundus est Josephus, alius Joseppus vel Josippus: tertius Volutianus, Volusianus, Volosianus Volutianus seu Volusus quartus Philocalus, Filocalus; seu Filiculus: quintus Gothinus seu Cotianus; sextus Bonis, Bionis, Honis: septimus Nonnus, Nonnus seu Nominus: octavus Lucius, Lurus, Locus; nonus Ammonius, Ammonus, Ammon, Amonis, Amonius: decimus Philocarpus, Filocarpus, Polycarpus: undecimus eodem ubique scriptura Amator.

4 De Serapione varii aliqua encomia adjunxerunt, Usuardus illud. Alexandriae B. Serapionis anachorete, magnarum virtutum viri. Quæ de dicto monacho Martyre intelligi possunt, imo et debent; quia anachoretarum domicilium non erat Alexandria, sed palæstra Martyrum. In MS. Floravi Sanctorum ita legitur: Alexandriae B. Serapionis anachorete. Hæc Pater decem millium monachorum fuit. Apud Manrolycum hæc cum elogio Usuarii connectuntur: plura addit Canisius in Martyrologio Germanico, desumpto ex libro 6 Historiæ Eccl. Sozomeni cap. 28, ubi ista leguntur: Serapion prope Arsenoitem vitam egit, et monachis circum decem millibus præfuit: quos omnes sic instituit, ut propriis laboribus res necessarias tum pararent sibi, tum aliis egentibus suppeditarent. Tempore vero æstatis mercede conducti, solebant fruges demetere, inducti satis frumenti et sibi reponebant, et aliis monachis impertiebantur. Eadem leguntur apud Ruffinum in Vitis Patrum lib. 2 cap. 18 et Palladium cap. 76. Priora ex Sazomeno referuntur a Casiodoro in Historia tripartita lib. 8 cap. 1. Quo citato ista scribit Galesinus. Alexandriae S. Serapionis anachorete, qui summa vir religione, abiectione et contemptu seculi præclarus; spei, quæ in caducis rebus deligi solet, despicientia admirabilis; ratione vivendi et consuetudine, celesti homine digna singularis; ardenti divinarum rerum desiderio flagrans, attentissima precum assiduitate præstabilis, omni denique Christianæ pietatis virtute eximius, abiit ad Dominum. Hæc Galesinus allegans in Notationibus

Serapion
monachus
et Martyr:

E

alii Martyres
varie scripti.fuit Serapion
Arrenioles
Pater 11000
monachorum: f

A bus Vitos Patrum et Historiam tripartitam : sed simile eloquium ibi non reperitur. At quorsum adscribitur Alexandriæ, cum nomen seu regio Arsenoitorum procul ab ea urbe distet? An ejus et aliorum forte aliquot sanctorum monachorum corpora eo delecta sunt, ut majori in veneratione essent? Certe non de Martyre, neque de Episcopo, de quo infra, agunt ad hunc diem Menæa excusa et MSS. Chiffletiana, sed de monacho, patria Sidonio, in pace requiescenti : Τῆ αὐτῆ ἡμέρα ὁ Σέργιος Σεραπίων ὁ ἀπο Σεῖδ ὄνος ἐν ἐρήνῃ τελευτᾷται et hoc distichon acceperunt.

Δού; πάντα χερσίν ἐνθ.ῶν Σεραπίων
Τέλος δίδωσι καὶ πνεύματῳ Κυρίου.
Dans cuncta manibus pauperum Serapion
Tandem summæ spiritum tradit Deo.

§ II. Alius Serapion Confessor Episcopus Thmueos.

Baronius ab his omnibus diversam sententiam amplectens censet hoc div alium coli et in hodierno Martyrologio Romano ita legendum : Alexandriæ beati Serapionis anachoretae et Episcopi Thmueos, magnarum virtutum viri, qui Arianorum furore in exilium actus, migravit ad Dominum. In Notationibus ista habentur : De eo Beda, Usuardus, Ado, et alii : (horum verba dedimus) licet eum tantum dicant anachoretam. Verum insignem illum Serapionem ab Athanasio fuisse ordinatum Episcopum, constat ex epistola ejusdem Athanasii ad Dracontium, Ita est, constat monachum, eumque insignem, nomine Serapionem, ordinatum esse, sed non constat eundem illum esse, quem docem Martyrum antesignanum stabant antiqua Martyrologia S. Hieronymi et aliorum. Verba S. Athanasii sunt ista : Nosti Serapionem monachum esse et quot monachorum Praefectum... Memor es Ammonii cum Serapione peregre profecti... Poteris item resciscere... de aliis. Et tamen isti Episcopi constituti non contradixerunt, sed habentes pro exemplari Helisæum, et conscii quid Helias egerit, et eruditi quid discipuli Christi Apostolice fecerint, susceperunt hanc curam, neque ministerium hoc aspernati sunt, neque propterea seipsos deteriores facti sunt, sed et laboris mercedem expectant, proficientes ipsi alio-que proficere adhortantes. Quot ab idolis converterunt? quot a furiosa et dæmoniacâ consuetudine suis admonitionibus compescuerunt? quot adduxerunt Christo servos? ideo ut qui ista signa conspiciunt admirentur. An, quæso, non ingens signum puellam inducere ut virgo maneat, et adolecentiorem adhuc ut sit continens, et idololatram ut agnoscat Dominum?

6. Addit Baronius in dictis Notationibus : Extat de eo Alexandri Episcopi Thessaloniciæ ad Athanasium epistola, quam intexit idem Athanasius in Apologia secunda : ubi ista leguntur : Congratulor optimo

Serapioni ita se sacris moribus exornare satagenti, et Patris memoriam laudabiliorum efficiendi. Consummatus est enim ille, ut alibi dicit Scriptura sacra, et non mortuus est : reliquit enim vitæ suæ monumentum. Quo igitur nos affectu esse erga eum, qui ita virum memoria dignum in se conservat existimas; cum tu, Domine, et sacram ejus viri memoriam, et recentioris humanitatem cognitam habeas? Sed pergit Baronius : Ad hunc Serapionem extat epistola insignis ejusdem S. Athanasii adversus eos, qui mussitare incipiebant, Spiritum sanctum esse creaturam. Item commentarius de blasphemiam in Spiritum sanctum et epistola alia de morte Arij et statu illius temporis. Prima et secunda epistola S. Athanasii ad Serapionem Episcopum inscribitur, 3 ad Serapionem fratrem et collegam. Nomen etiam Serapionis reperitur inter Episcopos Ægypti, qui interfuerunt Concilio Sardicensi, quem jam memoratum censet Baronius in Annalibus ad annum CCCXLVII num. XI.

7 In omnibus locis jam citatis, non indicatur, cujus loci Episcopus fuerit, aut quod Arianorum furore in exilium fuerit actus. Quæ duo ex S. Hieronymo videntur probari posse : si tamen de eodem Episcopo Serapione ubique agatur. Hic ergo in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 99 ista tradit : Serapion Thmueos Ægypti urbe Episcopus, qui ob elegantiam ingenii, cognomen Scholastici meruit, carus Antonio monacho, edidit adversus Manichæum egregium librum, et de Psalmorum titulis alium, et ad diversos utiles epistolas : et sub Constantio Principe in confessione inclutus fuit. Hunc idem Hieronymus in epistola ad Magnum, Serapionem Confessorem appellat. Liber Serapionis contra Manichæos, interprete Francisco Turriano Societatis Jesu extat editus a Casio tomo 3 Lectionum antiquarum. De Thmæ urbe hæc Ægypti accurate disseruimus IV Februarii ad Vitam S. Phileæ, hujus urbis Episcopi et Martyris. Baronius eam urbem in Notationibus collocat in Scheti, inductus mala lectione Epistola S. Germani Episcopi Capuan. Eam hæc censura corrigi Lucas Holstenius in Animadversis ad Martyrol. Rom. Extat hæc relatio, inquit, inter epistolas Pontificum post epistolam LXXI Hormisdæ Pape. Illa autem non de monachis Ægyptis agit, sed de Sythiis Europæis, qui Patrum Tomitanæ civitatis Episcopum accusabant, ut ibi recte editum legitur. Erant autem Tomi Scythiæ metropolis, Ovidi exilio olim nobilitata. Hæc ibi. Quæ S. Hieronymus eum Serapionem existisse S. Antonio asserit, hunc eundem arbitramur, cui Episcopo ibi constituto narravit ille in monte positus, ea quæ in Ægypto longe gerebantur prævidens. uti num. 104 Vitæ S. Antonii habetur. At quæ ejus confessio fuerit, quando in exilium furore Arianorum actus est, ex aliis ubi adjectis intelligi poterit.

D
arionis ab
Alexandri
Ep. Thessalo-
nensis

et S. Athanasio

Episcopus
Thmueos

et Confessor.

Thmæ ubi
ista ?

F

D P.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

ALEXANDRIÆ SUB CONSTANTIO IMP. PASSIS.

Commentarius historicus.

ANNO CCCXLII
III MART.
Cultus sacer

Tribus Martyrologii Romani ad hunc XXI Martii ista habent : Alexandriæ commemoratio sanctorum Martyrum, qui sub Constantio Imperatore et Praefecto Philagrio, irruentibus Arianis et Gentilibus, in ecclesia in die Parasceves cæsi sunt. Nota est persecutio occasio S. Athanasii in Sedem Alexandrinam restituti, et unior ingratis lutiæ qua exultabant omnes Orthodoxi Christiani Ecclesie Alexandrinæ et provinciarum reliquarum, quæ isti Sedi erant subjectæ, S. Athanasius primario ab hos-

tibus petebatur. Sed is divina protectione suffultus, clanculo se subduxit, et totam illam tempestatem exacte mor descripsit in epistola encylica, quam ad universos Orthodoxos mor direxit. Extat ea epistola tomo primo operum utraque lingua, Græca, qua scripsit, et Latina, Petro Naumo interprete : quam integram Annalibus Ecclesiasticis inseripit ad annum CCCXLII Cardinalis Baronius. Multa idem Athanasius inseruit Apologie secunde, et Vitæ S. Antonii a se scriptæ, quod hic biennio ante hanc afflictionem prævidisset. Vocatur num. 103

Crætes a
S. Athanasio
scripta :

lamentabilis

multos ad
fitem aut
viam sanctam
convertit.

Serapion ex
monacho
Episcopus.

A Iamventabilis visio et omni lacrymabili fonte plangenda : qua exposita additur : Nec mora : visionem sequitur effectus : nam post duos annos saeva Arianorum irrupit insania. Tunc ecclesiarum rapinae, tunc divinatorum temeratio vasorum, tunc pollutis Ethnicorum manibus sacra polluta sunt ministeria, tunc Paganorum opificum praesidia adversus Christum comparata. Cum assumptione palmarum (quod idololatriae apud Alexandriam insigne est) ad ecclesiam pergere compellebantur Christiani, ut Arianorum populi crederentur. Pro scelus! horret animus replicare quae gesta sunt : Virginum matronarumque ereptus pudor; sanguis ovium Christi, in Christi templo effusus veranda respersit altaria; baptisterium pro voluntate Gentium pollutum est etc.

2 Tempus hic indicatum assignatur in Chronico

anno 341

ab Arianis creatum Episcopum Gregorium Cappadocem

B S. Hieronymi annus quintus Constantii, sive annus quartus post obitum Constantini, uti observantur *Sozomenus lib. 3 cap. 5, et Socrates lib. 2 cap. 5, qui Consules nominat Marcellum (alii Marcellinum) et Probinum. Is est annus Christi cccxii. Tunc ad dedicandam Constantini basilicam Antiochiæ conciliabulum triginta Episcoporum celebratum est: in quo Ariani, S. Athanasio deposito substituerunt Episcopum Alexandrinum Gregorium Cappadocem: cuius introitus in Alexandriam, inquit Athanasius in epistola encyclica, quam multa nefaria perpetraverit, quantumque malorum auctor extiterit, licebit vobis ex litteris nostris et ab istuc proficiscentibus resciscere. Populis ergo graviter ferentibus istarum rerum insolentiam, ideoque in ecclesiis cœtus facientibus, ne Arianorum perfidia Ecclesiae fidei admisceretur; Philagrius jam olim in ecclesiam et Virgines injuriis, per id tempus Praefectus Aegypti, olim transfuga nostrae religionis, Gregorii conterraneus, homo nequaquam spectatis moribus, fretus magistratus sui auctoritate, praesidioque ad quidvis audendum promptus, atque apostata, in Ecclesiam infestus et preceps Ethnicas tribus, Judaeos item et alios protervos homines adhortationibus magnisque promissis, quae secundum opera peracta bene persolvit, adversus Ecclesiam instigatos, cuneatim cum gladiis et fusibus contra populos in ecclesias mittit... Flammae et ecclesis et baptisteriis sunt injectae. Magnus igitur luctus, ejulatus et plangens per civitatem. Cives ea, quae agebantur, indigne ferre: exclamare Praesidi, vim protestari, eo quod Virgines sanctae et incontaminatae nudatis corporibus nefaria paterentur, iisdemque si contumacius obstitissent periculum capitis iugeretur: monachi pedibus obruti expirarent, alii fisco addicerentur, alii*

Philagrius Praeses inducit:

Virginibus vis inferitur,

C

gladiis fustibusque mactarentur, alii vulneribus plagisque male multati discederent.

3 In sacrosancitam autem mensam pro quanta impietas et favinora immisa. Vidisses enim eos aves et nuces pineas inmolare, idola sua laudibus efferre: in Dominum nostrum Salvatorem Jesum Christum et Filium Dei viventis convicia verborumque contumelias jacere: sacros Scripturarum libros, quos in ecclesiis inveniebant, comburere: in sacrum baptisterium, pro Superi! Christicidas Judaeos et atheos Ethnicos nulla cum reverentia ingressos, eam verborum factorumque turpitudinem nudatis corporibus designare, ut pudendum abominandumque sit relatu. Nec defuere impii homines, zœmuli acerbissimorum persecutorum, qui Virgines continentisque injectis manibus traherent, raptarent, et ad blasphemiam Dominique abnegationem compellerent, eosque qui id facere recusarent, conciderent pedibusque obterrerent... In Summa magna ubique in Ecclesia depopulatio et plurima mortis imago.

alii occiduntur

contemnunt Christum et res sacra.

4 Non tamen ad ista impii Ariani ullo pudore commovebantur, quin tetriora adhuc atrocioraque accumulavere. Vidisses enim Presbyteros et laicos in jus trahi: Virgines a coetu suo divulsas, ad tribunal Praesidis raptari et in carcerem conjici: alios fisco addici: alios flagellis caedi: panibus sacrificiorum ministris et Virginibus interdicti. Haec autem sub Pascha in sacra Quadragesima acta sunt, per quod tempus jejuniis dediti erant... Certe ipso die Parasceves egregius ille Gregorius ingressus in quandam ecclesiam cum Duce et Praeside Ethnicorum populorum, intellectu hominum odio, quo illius violentum introitum aversabantur, auctorem consuasoremque se praebebat crudelissimo Praesidi, ut eadem hora triginta quatuor Virgines et matronae, item viri ingenui, publice flagellis caderentur, et in vincula conjicerentur: inter quos Virgineam quandam studiosam litterarum, et adhuc Psalterium manu retinentem, publice flagellari jussit: ereptus Virgine a carnificibus liber, ipsa autem post flagra in carcerem reclusa est.

affliguntur, et nodas in Quadragesima.

et d' e Parasceves

5 His autem ad istum modum patris, nec in reliquum tempus atium egere: quippe qui in illa alia ecclesia, in qua ego potissimum per eos dies commorabar, eadem prorsus molientes, furore ipsorum etiam in templum immisso, nihil non egere, ut ibi me interceptum de medio tollerent. Nec aliter evenisset, nisi gratiam Christi propitiam auxiliariemque mihi expertus fuisset unde ita elapso mihi licuit paucula ista ex innumeris mala recensere.

S. Athanasius elapsus ista scripsit.

F

DE SS. FORTUNATO ET JOANNE MARTYRIBUS IN AFRICA.

G. II.

XXI MART.

Inter illustrata et per vetusta Martyrologia, quae Romae anno MDCLXI descripsimus duo reperimus in bibliotheca Eminentissimi Cardinalis Francisci Barberini, horum alterum acephalum incipit ab Idibus Martii, scriptum in Ayanonensi monasterio, uti ex die 22 Septembris colligimus. Hunc alterum praefigebatur, quod ab mense Januario deductum ad Nonas Martii. In hoc Martyrologio ad usum Cluniacensis vel Jotrensensis monasterii, ubi S. Pauli primi Eremitae reliquiae honorantur, conscripto, ad diem xii Kalendas Aprilis ista

leguntur: In Casino monte S. Benedicti Abbatis. In Africa SS. Fortunati, Joannis. Suspicionem horum corporum ex Africa in Galliam translata fuisse, et forsitan ad illud monasterium, ad quod spectavit Martyrologium. Deditum xii Martii Joannem cum XLIV innumeralis sociis: quos Africae adscriptos diximus in antiquioribus Martyrologis. Deditum etiam Fortunatos Martyres in Africa die IX, XVII, XIX et XXVII Januarii. Sed nusquam Joannem adjunctum: quare hos, ut reperimus, lectori proponimus.

DE S. JUSTIANO ET JUSTINIANO EPISCOPO VERCELLIENSIS IN ITALIA.

G. II.
ANMADV.
PAP. 16

SECOLO V.
XXI MART.

Episcopum hunc Sancti titulo honorant, qui Catalogos Episcoporum Vercellensium ediderunt, quorum primus censeri potest Joannes Stephanus Ferrerius Episcopus Vercellensis, qui cum vii Episcopum statuit his verbis: S. Justinianus sive Justinianus, ut in codice manuscripto bibliothecæ Vaticanæ legitur, Episcopus in Concilio Mediolanensi sub Eusebio Archiepiscopo anno Domini ccccii, contra Eutychianam hæresim habito clarus. Quæ eadem mutata purum phrasi leguntur apud Ferdinandum Ughellum tomo 4 Italix sacræ, et Franciscum Augustinum ab Ecclesia Episcopum Salutiarum in Historia Chronologica Pedemontanæ regionis cap. 10. Ex-

tat epistola Synodica Concilii Mediolanensis ad S. Leonem Papam, inter hujus epistolæ numero 52 relata, in qua ita subscribitur hujus Episcopi: Ego Justinianus Episcopus Ecclesie Vercellensis in omnia superscripta consensi et subscripsi, anathema dicens his, qui de Incarnationis Domitice sacramento impia senserunt. Philippus Ferrerius in Catalogo generali Sanctorum, quem Professor in Ticinensi gymnasio scripsit, ad XXI Martii, ita habet: Vercellis S. Justiani Episcopi ejusdem urbis. In Notis addit, ex monumentis Ecclesie Vercellensis, illum in Litaniis uti Sanctum invocari.

DE S. LUPICINO ABBATE JURENSIS MONASTERII IN BURGUNDIA, Commentarius prævius.

G. II.

B

CIRCA ANNUM
CCCLXXX.

XXI MART.
Apud Sequanos
in Burgundia.

Quod apud antiquos Sequanos in illa parte, qua hoc tempore a Bressia et Belgis separatur Comitatus Burgundiæ, visitur celeberrimum S. Claudii monasterium, eique adjunctum oppidum, et primam suam originem S. Romano, ejusque fratri S. Lupicino, atque utriusque successori S. Eugendo, quo ibidem sepulto, ceptum appellari monasterium S. Eugendi: cum ante Condatiscone, Condatisconense, Condatisconense seu Vondatisconense appellaretur, in eremomontis Juræ extractum. Res gestas horum trium antiquorum sanctorum Abbatum scripsit unus idemque auctor, monachus Condatisconensis cœvus, ita in Præfatione testatus: Igitur ineruditæ cordis verecundiam rumpens, trium vobis Abbatum Jurensium Vitam, id est, sanctorum Patrum Romani, Lupicini, Augendi, pro supradictis panibus transfer relator apponam. Ex hiis ultimus S. Eugendus, colitur primo die Januarii, et primus, scilicet S. Romanus, suam habet venerationem ultimo die Februarii: at medius S. Lupicinus, natalem habet hunc diem XXI Martii: cujus rerum gestorum prior pars continetur in Vita S. Romani fratris senioris: cum quo intra Galliam Sequanorum oriundus fuisse dicitur monstrari: quod factum fuisse circa annum Christi quadringentesimum ibidem docuimus.

Cum fratre
S. Romano

C Ante S. Romanum, ut in Vita refertur cap. 1, nullus omnino monachorum intra Galliam Sequanorum, religionis obtentu, aut solitariam aut consortialis observantiæ sectatus est vitam... Viderat namque priusquam religionis professionem arriperet, quemdam venerabilem virum, Sabinum nomine, Lugdunensis Interamnis Abbatem, ejusque strenua instituta et monachorum illius vitam... Librum etiam Vitæ sanctorum Patrum, eximiasque institutiones Abbatum, omni elegantia ac nisu, aut supplicando elicitit aut potius est comparando. Cum ergo in supradicto loco multo jam tempore, prisca imitator Antonii, Romanus vita frueretur Angelica, ac præter cœlestem intuitum, nullo nisi ferarum ac raro venantium frueretur aspectu; venerabilis germanus ipsius Lupicinus, postmodum scribendus Abba, cum esset eadem germanitate minor, sed non impar postmodum sanctitate, per visiosem nocte a fratre communitus, relictis ab amore Christi sorore vel matre, tugurium fraternum professionemque ardentem expetiit: futurum procul dubio, quod rei postea probavit eventus, ut in nidulo illo, hoc est, secreto ere-

Vitam
monasticam
amplectitur
S. Lupicinus,

mi, tamquam par turturum vel duo pulli columbarum, spiritalem sobolem, divini scilicet verbi inspiratione conceptam, monasterii ecclesieque Christi casta parturitione diffunderent.

3 Narratur deum variorum ad vitam monasticam affluus, et domicilii proprii novarumque circumquaque ædium moerore constructio, ac demum ista subduntur: In illo fonte, unde institutionum derivati sunt rivuli, vetusta quidem sed purior semper recentiorque extitit institutio magistrorum. Ambo etenim Patres mutua necessitudine semet præstant regendi gubernandique solertia. Nam ut B. Romanus piissimus circa omnes et tranquillissimus erat; ita iste ut in corrigendis, regendisque ceteris, etiam in semet severior existebat. Romanus inexpectata venia lædentibus pronus indulgit: iste, ne iterata lenitate delinqueretur, vehementissime increpavit. Romanus tantum abstinentiæ imponens Fratribus, quantum voluntas animi posse dicebat: Lupicinus vero formam sese in omnibus offerens, possibilia cuique cum Dei adjutorio refellere non sinebat.

Novis erectis
ædibus.

monet
instituta
purior ac id
hos Sanctos.

4 Hæc Acta indicantur, antequam S. Romanus a S. Hilario Episcopo Arelatensi ordinatus fuit Sacerdos: quod clare ostendimus contigisse anno Christi cccclxv. Aliud postea Lauconii in vicina planitie extractum est monasterium. In utroque, ut dicitur cap. 2, monasterio ambo Præsules erant. Pater tamen Lupicinus in Lauconio peculiariter ac liberius versabatur, adeo ut post beatissimi Romani obitum usque centum quinquaginta illic propria disciplina imbutos reliquerit Fratres. Hæc ibi. Obitum autem S. Romani referendum duximus ad annum Christi cccclxx aut proxime præcedentes. At S. Lupicinus, uti infra num. 12 indicatur, cum eum longeva tempora senectate quoque atque inequalitas gemino labore pulsarent.... migravit ad Christum, ut vultur annos ætatis octoginta aut plures explese, et circa annum Christi cccclxxx aut proxime sequentes vita functus. Post ejus obitum, cum S. Eugendus Abbas esset, monasticam vitam auspiciatus est auctor Vita horum trium Abbatum, ut qui infra in vita S. Lupicini allegat testimonium S. Eugendi et aliorum Senorum, qui sub Lupicino vixerant. Vitam utriusque Sancti Romani, et Lupicini scripsit etiam S. Gregorius Turonensis lib. de Vita Patrum, quam post alteram Vitam S. Romani edidimus xxviii Februarii, pag. 746 et sequente. Lam-

F
S. Lupicinus
p. 101
monachus

mortuus circa
an. 480.

A dem describunt recentiores, *Gonovus in Vitis Patrum Occidentis lib. 2 cap. 1, Simon Martinus in Floribus Solitudinis, Saussaius in Martyrologio Gallicano et passim alii.*

3 Memoria S. Lupicini Confessoris inscripta est ad xxi Martii, antiquo MS. Martyrologio Casinensi. Consentiant MSS. Corbeicenses, Colonienses S. Maris ad Gradus, et alia. Usuardus hoc eum elogio exornat: In territorio Lugdunensi S. Lupicini Abbatis, cujus vita sanctitatis et miraculorum gloria fuit illustris. Eodem leguntur apud Bedam excusum, Bellinum, Manrolycum, et alios, uti et in Martyrologio hodierno Romano, Ado appellat Abbatem Jurensium, additque: Corpus ejus in finibus Vesontionum apud Lanconense monasterium celebratur. Et namque monasterium in diocesi Archiepiscopatus Lugdunensis, hec minus distet a Vesontione Sequanorum metropoli: uno satis propinquum est urbi Episcopali Genevensi. Notkerus longo eum encomio exornat, Arnoldus Non Martyrologio suo Benedictino eundem inscripsit, elogio desumpto ex Adone. Sequantur Dorganius, Menardus, et Bucelinus, Uique dictum suum probari posse ostenderet Wien, voluit S. Romanum fratrem ejus seniorem, floruisse circa annum Domini m, xiv, at Bucelinus clarissime anno dcccxlx, quem certis characteribus ostendimus anno dcccxliij Sacerdotem consecratum, ac circa annum dcccclx aut etiam citius e vivis ereptum. Preclarè faciunt tamen Benedictini hodierni, dum Sanctos vite venerantur, qui virtutum et miraculorum gloria floruerunt in his monasteriis, quæ postea Regulam S. Benedicti susceperunt.

VITA

Auctore monacho Condatesc. cœveo,

ex MS. codice ejusdem cœnobii eruta a Petro Franc. Chiffletio S. J.

CAPUT I.

S. Lupicini arduus vivendi modus. Triticum divinitus non imminutum. Sanctus ægro reddita.

Pollicitationis nostræ debito tertia ex parte, capitulante Domino, jam soluto, restat nunc, carissimi Fratres, ut caritatis vestre suffragio, præfationis nostræ syngrapham, saltem paupertini marcupii satisfactione solvamus. Quia quoadusque nos cantare debere cognoscimus, procul dubio a scientia conveniente rite retineantur obnoxii. Quia ergo de conversatione atque exercitiis beatissimi Lupicini Abbatis superiori libello, etsi non est merito luculenter, certe ex voto fideliter simpliciterque, meminimus aliqua nos dixisse; nunc vero, quæ sint illa, quæ post obitum sancti Necessorisi sui gesserit, memoria suggerente tangamus: ac primum qualis ei fuerit in vestitu vilitas, parcaonia in victu; post singularem ejus atque imitabilem in religione serietatem pandamus.

2 Igitur ac arceula gelidissimi loci frigora, vel lasciviam corporis conterendam, pellicea semper pilosaque usus est tunica: quæ tamen humilitatis causa de diversis quadrupedum coaptata vel assuta pelliculis, non solum informis atque hispida, verum etiam quodam erat vililitatis varietate turpata. Cuculla vero adæque vilissima, quæ tantum arceperet iacere, non tamen quæ possit loci, ut diximus, frigora utiliter retundere. Calceamento namque tum tantummodo usus est, cum pro aliquibus forsan ad Conatatum intercessurus egressus est. In monasterio vero, etiamsi prolixius egressus est ad culturam, lignea tantum sola, quæ vulgus soccos monasteria vocitant Gallicana, continuato potitus est usu. Lectuaria vero

aut lectum numquam habuisse perhibetur in usum: **D** commodiori namque temperie, expleta vespertina **lectus,** synaxi, ut ceteri in lectulis quieturi, ita iste in oratorium meditaturus potius, quam repausaturus intravit: tantum illic somni participans, quantum e solo post orationem assurgenti, supra formulam conquescenti, potuit natura furari. Si vero vis frigoris sese ingessisset austerior, habebat ad propriæ stature mensuram in modum eunæ decorticatam ex robore ruscæ, atque utriusque capiti ex eodem cortice assuta clusoria: hac patula ad prunas secrete diuque tosta, aut inibi participato aliquantis per tempore, quievit, aut calefactam illico sub ascella in oratorium quieturus attraxit. In jejuniis vero ac vigiliis tum præpotens fuit, ut Orientalium **cribus,** Egyptianumque virtutem natura vinceret Gallicana. Nam cum nullus, in Condatescensi præsertim cœnobio, hodie usque in Christi nomine, de animali quidquam exceptis lactibus, aut de aliibus præter ova, infirmans dumtaxat, audeat degustare; iste tamen stepissime ne stillam quidem olei aut lactis puliculae saltem suæ permitit infundi. Vinum enim a monachali professione numquam coactus est vel leniter prælibare: nam et aqua ipsa octo circiter annis ante transitum, ne utrumque gustaret, abstinuit. **P** Si vero æstivis temporibus imminente refectiois hora, vis quoque sitis stomachum atque arida membra pulsasset austerius, panem tantummodo comminutum, atque in paropside aqua frigida madefactum, pro reliquo cibo edebat ad cochlear. Majora replicarem, quæ gessit in abstinentia, nisi nossem imitabilia Gallis fore, quæ quondam traditur peregrisse: ne incongrua quis secutus exempla, ea fortasse gestiat imitari, quæ pro dispensatione gratiæ non omnibus, sed aliquibus, sunt divino beneficio distributa. **F**

3 Interim de mirabilibus nunc dicamus. Quodam namque tempore cum enormis congregatio, atque expectantium secularium multitudo, jam jamque imminente penuria funis, periculo conturbaret œconomum, ac præter dierum quindecim victum trimestre tempus, donec seges nova succurreret, penitus nihil haberet; quinque secum ascitis senioribus sanctum Patrem Lupicinum flebiliter conveniens, mox omnes secum perituros inopia contestatur. Ille vero intrepide fessus in Domino, atque animum cordisque oculos ad panem illum vivum, qui de celo descendit, attolens: Venite, inquit, Filii, spicarium hoc nostrum, in quo exiguitas manipulorum superest, intrantes, orems; et nos enim, relictis urbibus auditum in deserto, sequimur Salvatorem. Cunque ingressus Pater multumque prostratus, orasset, seseque postmodum in genibus tantummodo sublevans, extensis quoque manibus oculos supplices erexisset ad cœlum; in excessu quodam complens orationem, ait: Omnipotens Domine, ait: Sponso perenni defenditur, sicut satoritate verbi, ita saturitate reficere panis, ac donec umbre fructuum potiamur novorum, spicarium hoc nostrum non patiaris tritici ubertate deficere. Cunque Fratres respondissent, Amen; conversus ille ad œconomum, ait: Exentite nunc, quæ Dominus benedixit. Hæc enim respondens fidei Divinitas inquit: Manducabant et supererit. Testabatur etiam, qui tunc in pueritia interfuit beate indolis Eugendus Alba, omnesque Seniores, qui cum eodem id factum meminerunt, atque ex eadem fuerant benedictione satiati, nunquam se alimoniam ipsam excutiendo vivere potuisse, nisi eadem acerris novæ segetis advenientis, quodam reintegratiois circulo

col. 47
21 Martii

etiam in
Martyrologio
Benedictino.

abstinentia
non imitanda.

oratione ejus
tritici non
deficit:

Dicta in Vita
S. Romani
omittuntur.

S. Lupicini
tunica,

cuculla,

calcei,

AUCTORE
MONACHO
CO. EVO.

A cos forsitam dies arctius implicare compuleram, quæ jam miserante Domino verecunda satisfactione cessaverant. Sicut ergo contumaces ac tumidi debent vehementius increpari; ita conscientie humiliatione compuncti, medicaminis sunt lenitate palpandi. Quis enim vestrum ignorat, quod nobis in hac cœnobiali administratione commissa spiritibus est artificii servanda curatio, ut velut a perfectis medicis, pro qualitate vulnerum vel infirmitate caussarum, congrua singulis adhibenda sit medicina? Neque enim infirmitas omnis chirurgiæ acensione, aut cauterii est adu tione terrenda: nam sæpe cataplasmanda et fovenda sunt aliqua, ne incongrue februm temporibus impertita, non medelam cuique, sed potius generent de interpestiva atque incongrua adhibitione languorem. Hæc vero beatissimi Patris oratio multam tunc Fratribus attulit, pro rerum qualitate et cussarum discretione, cautelam.

aliis in iure
ferens,

6 Transactis namque mensibus itidem munus de probatissimis electisque Fratribus ad prædium expetit hostis antiquus, et tanta calliditate animos viri colligat atque captivat, ut primitus directionis armis et orationis virtute privatum, vincum de reliquo clandestinis nexibus colligaret. Erat hic summe bonitatis ac mansuetudinis homo, et præter obedientiæ virtutem magnis quoque gratiarum dotibus omni artificio, divitiis adornatus; huic diabolus paulatim sensimque de utilitate ipsa scintillam elationis immittens, protinus ut conflagrasse perspexit, quosdam e Fratribus adversum virum iurgio stimulante succendit: ut dum alii quotidie flabris scandali jam per elationem vaporatum accendunt, alii quoque labularum funibus blandisque seculi loris extractum de cœnobio, personas in huiusmodi non ferre, sed desistere cohortantur. Constructis igitur colligatisque utensilibus, clam ne ab aliquo retineretur abcessit, atque ad Turonicum oppidum pervenit, itinere continuo festinus. Cumque ingressus atrium basilicæ beatissimi Martini, aulam quoque ipsam reverenter oraturus intrasset, ecce ex improviso quidam de energumenis accurrens, lætus exclamat. En nostrum ex lura monachum, atque eum ex nomine compellens. Salve, ait, noster o Dative sodalis. Cumque ille pavescens, et ilusum se a diabolo congeniscens gravissime suspirasset; ille arreptus addit, Bene, inquit, te veliculum nostrum hac vexatione domitavimus, sic vivamus. Orat ergo ille festinus, ac redit, iterumque se monasterio recipi prostratus exorat: et eunte demceps diligenterque eum divino auxilio, solito sanguinis aditum voratoris excludit. Emenso namque biennio redit ad hominem sessor antiquus, et ritu pristino constructum, singelam atque utensilia abiturum convasare fecit in fascem. Cumque Abba sanctus oveniam ipsum non jam di cessorum redituram, ut primitus, sed omnino fens generet perituram; atque ille eorum Fratribus onus abiturus posuisset in humeris; restitit interim semihora hebetatus in atrio, et per orationem Dei servi, incertorem ipsam evagationis exsullans, jactantis quoque in vestibulo e cervice setarens; En, inquit, adhortator ipse sanasque meus, porta tu prævius, quo abire compellis, ast ego sequar, si te ferr: perspexero. Illico fugata ex animis diabolica phantasia lætus et alacer conversus, fraternitatem enectam deosculatur atque complexitur. Neque enim ex illa hora irrisus despectusque satelles, ausus est Christi ovulam solitis persuasionis vinculis alligare.

a diabolo
illius
fugit;

Turonicum
et ex quæ-
sura videtur:

recessus,

ne iterum
fugiat,

et ipse
S. Lupicini
adjuvatur.

B

8 Ille namque aliquando, quod longævus forsitan meminisse non ambigo, magnam ac mirans absolutionem, fide dicta amico, oras in monasterio, vincito in ergastulis præstitit Ronæ. Vir quondam illustris Agrippinus, sagacitate præditus singulari, atque ob dignitatem militiæ secularis Comes Gallæ a Principe constitutus, per Ægidium tum Magistrum militum callida malitiosaque apud Imperatorem arte fuerat oblusatus, eo quod Romanis fascibus lucens, barbaris proculdubio favere, et subreptione clandestina provincias a publica niteretur ditone dejicere: eumque, ut diximus, antequam posset in communis puritatis assertionem veris falsa prosternere, midoris virosi accusatione turpaverat. Mox præcepta Imperatoris inflammata præcipiunt, uti Reipublicæ inimicum Romam regia severitate plectendum, Magister militum qui accusaverat, destinaret. Interea memoratus Agrippinus de causa ad præsens in loco musitatione qualam leviter titillatus, ad Comitatum sub quadam custodia cogitur properare. Cumque adhuc in loco positus, animos Principis, aculo in semet livore preventos, quorumdam, ut diximus, mussitatione sensisset; reniti ac reclamare fortiter cepit, non summum iterum, nisi is qui clancule accusaverat, rem convicturus patrum venire in cominus. At vero Ægidius non quidem contra sermone confingere, sed conscientia conveniente subtrepidus, cepit crebris sacramentorum nexibus innocentiam Agrippini potius irretire quam solvere. Scilicet non eum habere omnino quod metueret, quia neminem, videlicet personam inculpabilem, utique apud Principem hævo eum suggestionis insignisse sensisset. Sed hoc solum sibi videri, ut, si fuisset forsitan in-

D
Pauperes
oppressi apud
Politricum
defensi,

E

Agrippinus
Com: injuste
accusatus

F

ad Imperato-
rem turns
Romani

CAPUT III.

*Oppressi defensi; alius apparente S. Lupicini
e carcere liberatus.*

Erat præterea hic beatissimus Abba, et in sermo-

nis auctoritate, sinceritatis conscientia comitante, valde mirabilis, nec adulatione Judicum vana inflatione disruptus est, nec terrore Principum a tenere justitiæ excussus aut mutatus est unquam. Quadam namque vice dum pro afflictione pauperum, quos persona quædam honore dignitatis antice tumens, vi persuasionis, illicite servitutis jugo subluderat, coram viro illustri Gallæ quondam Patricio Hilperico, sub quo ditionis regie jus publicum tempore illo redactum est, assertionem piissimam Dei famulus nititur defensare; oppressor ille nefarius, iracundiæ furore succensus, in mexum sanctissimi viri quasdam verborum spumas, iracundia suppletus, eructans: Nonne, ait, tu es ille dudum noster impostor, qui ante hos decem circiter annos, cum civilitati Romani apicis arrogans derogares, regioni huic ac Patribus jam jamque imminere interitum testabaris? Cur ergo, orote, tam terribilis ostenta prasagii in nullo rei tristic probatione firmentur, vanus vates exponas. Tum ille audacter manum ad memoratum Hilpericum, virum singularis ingeni et præcipuæ bonitatis, extendens: Ecce, ait, perfide ac perditæ: nimenam, quam tibi tuisque simulibus prædicabam, attende. Nonne cernis, degener et infelix, jus fasque confusum ab tuis tuorumque crebra innocentium persuasionem peccatis? Nutare muriceos pelito sub judice falces? Tandem respice paulisper, et vide utrum rura ac jugera tuo novus hospes inexpectata jurisdictione sibi non vindicare prasumat. Quæ tamen (sicut te scire non abnoo vel sentire ita personulam meam) uno biepti, ante Regem timidum aut eventum tripidum, stigmatis nota turpatum te crevisse non denego. Quid plura? Tantopere est memoratus Patricius veritatis audacem delectatus, ut hoc, adstantibus aulicis, ita divino iudicio accidisse, exemplis multis ac multa dispositione firmaret. Mox vero vigoris Regii sententia promulgata, liberos restituit libertati, et Christi famulum, oldatis ob necessitatem Fratrum vel loci numeribus, honorifice fecit ad cœnobium repedare.

8 Ille namque aliquando, quod longævus forsitan meminisse non ambigo, magnam ac mirans absolutionem, fide dicta amico, oras in monasterio, vincito in ergastulis præstitit Ronæ. Vir quondam illustris Agrippinus, sagacitate præditus singulari, atque ob dignitatem militiæ secularis Comes Gallæ a Principe constitutus, per Ægidium tum Magistrum militum callida malitiosaque apud Imperatorem arte fuerat oblusatus, eo quod Romanis fascibus lucens, barbaris proculdubio favere, et subreptione clandestina provincias a publica niteretur ditone dejicere: eumque, ut diximus, antequam posset in communis puritatis assertionem veris falsa prosternere, midoris virosi accusatione turpaverat. Mox præcepta Imperatoris inflammata præcipiunt, uti Reipublicæ inimicum Romam regia severitate plectendum, Magister militum qui accusaverat, destinaret. Interea memoratus Agrippinus de causa ad præsens in loco musitatione qualam leviter titillatus, ad Comitatum sub quadam custodia cogitur properare. Cumque adhuc in loco positus, animos Principis, aculo in semet livore preventos, quorumdam, ut diximus, mussitatione sensisset; reniti ac reclamare fortiter cepit, non summum iterum, nisi is qui clancule accusaverat, rem convicturus patrum venire in cominus. At vero Ægidius non quidem contra sermone confingere, sed conscientia conveniente subtrepidus, cepit crebris sacramentorum nexibus innocentiam Agrippini potius irretire quam solvere. Scilicet non eum habere omnino quod metueret, quia neminem, videlicet personam inculpabilem, utique apud Principem hævo eum suggestionis insignisse sensisset. Sed hoc solum sibi videri, ut, si fuisset forsitan in-

insimulatus

A simulatus ab aliquo, magis suspicionem crescere faceret renitendo, quam evidenter perfidam conscientiam poterat abstergere presentatus. Si ergo, inquit Agrippinus, mi Domine ac major Agidi, nihil est, quod illic metuam accusatus, obsecro; ut mihi sanctus Dei servus Lupicinus, qui ad presens adest, ex hoc, vice nobilitatis tuæ, fidejussor accedat. Fiat, inquit Agidius. Confestim apprehensam Dei servi dexteram deosculans, arthram fœderis tradidit accusato.

petit
S. Lupicinum
fidejussorem:

9 Cumque arrepto confectoque itinere ad urbem maximam pervenisset; confestim Patricio juxta insinuationem pristinam presentatus, ascito quoque Senatu, qui in simulatorem partium reipublicæ, quidve conjurato hostium digne conveniret excipere, jam connexus consulitur Imperator. Jubet ergo indiscussum atque inauditum capitalem mox subire sententiam. Sed Dei proculdubio nutu, imo servi sui oratione, concessum est, ne confestim indemnatus atque innocens securi publica plecteretur. Ergo retrudi interea jubetur in carcerem, hinc inde exultante insultanteque fremitu vulgi, quod is, qui favorem barbaris ardoremque irruptionis videbatur accendere, tandem divinitus coercitus, nullam de reliquo temeritate barbarica potiretur audaciam. At vero S. Lupicinum confestim facinus omne non latuit: nam et memoratus Agrippinus jugi suggestione fidejussorem suum conveniebat in spiritu. Impunit ergo sibi met Christi servus cum oratione continuata penitentiam indefessam, et præter caulium crudas medullas incoctas aquæ, vilesque ac rusticæ rapas, nihil omnino aliud in usu quotidiano positus est, donec illum cerneret absolutum. Cum ergo amicus Christi suggestione pervigili anrem pietatis Dominicæ jugi obstinatione pulsaret; nocte quadam in carcerem per visionem ad fidedictum veniens, ne turbaretur, hortatus est: atque angulum demonstrans in ergastulo. Hunc, inquit, levi commotione pulsatum leva, quietoque tractu, antequam dilucescat, festinans regredere. Excessus ergo e somno, et quasi Herodiano conclusus carcere a prisco Apostolico quoque fuerit Angelo compellatus; confestim paxillo arrepto, quo propria setariola carcerati pendebant, contritis quoque vinculis, atque angulari lapide cauta ventilatione convulso, velut in modum cuniculi patefecit egressum. Igitur quasi in primævam reductus infantiam, summissis ac protensis terratenus manibus, reptatu quodam evidens, quam in parte ad refugium Apostolica lmina expeteret, ignorabat. Reperta tamen platea, gradu concito fugit, ut vel procul asportatus et insertus commeanibus, agnosci nequiret [turba] inmixtus. Cucullo ergo capiti obducto, quo iret, penitus ignorabat. Interea ad dextram prospiciens, veteranum quendam religiosum monachum, se mentiens peregrinum, qualiter ad basilicam Apostolica culminis recte posset pergere, percontatus est. At ille: Per Vaticanam, quo nunc famosissimo in publicis portibus loco Cellule debilius ex uno sunt latere contiguate, plateas quoque omnes ac bivia, flexusque, verbo indice commonstrans, velut locorum ignaro, nihil omnino traminis recti reliquit ambiguum.

pietendus
securi,

10 Ingressus igitur S. Petri basilicam, prostermitur, cum lacrymis ejulans, atque arummas omnes de antro pectoris ructans, et culparum propriarum venam [rogat] et circumscriptionem presentium laqueis salutaris medico vulneratus immurmurat. Nocte igitur subsequuta, iterato susceptulum suum fidejussor in basilica per visionem blando solatur alloquio. Ille vero inter familiare commentum, gaudet quidem sese e tenebris ergastularibus educatum in lucem, sed naturali vexatus incommodo valde semet esurire testatur: siquidem de custodia

a S. Lupicino
apud carcerem
evadendi
e carcere
ducitur
modum;

inquit ad
auctorem S. Petri,

a S. Lupicino
monachus,
ac ipsi
victum;

Martii T. III.

elapsus et huc illucque crebro diffugitans, nihil omnino postulaverat alimenti. Quiescentis tamen, inquit, Dei famulus: ego namque mittam tibi diluculo, quibus sufficienti refectioe pascaris. Cum ergo dies cœpisset subsequens dilulescere, ecce quædam Senatrix, cum se a confessione Apostoli post orationem verteret abitura, Agrippinum in angulo contemplata, Hic, inquit puero suo, peregrinus est, et quantum reverentia genuina testatur, constat non exiguæ familiæ esse personam. Hos ergo duos solidos, qui erogatiuncule nostræ supersunt, offer ipsi interim, donec domi revertens ad monitionem tuam largiora transmittam. Confestim igitur perceptis solidis, e vicinis nudinis alimenta mercatus, ad atrium exterius jam latior retulit gressum. Et ecce audit quosdam de Palatio viros tristes ac trepidos conloquentes: Agrippinus namque iste, qui effugit de carcere, proculdubio gravi coactis injuria, ad irruptionem Reipublicæ immissurus est barbaros. Quo audito, et quia vultu habebatur incognitus, inserit se paulisper ac leviter conloquentibus, ac de iis quasi indigena callide explorans confabulando perquirat: et inter hæc ex consilio colloquia miscens. Quanto, inquit, melius fecerat Imperator, si hujusmodi virum, etiamsi esset in accusatione convictus, magis sibi fecisset pietatis beneficio debitorem, quam indiscussum et inconvictum ad id fertassis, quod falso obiectum fuerat, injuria instigante citaret. At illi, Hoc, inquit, Augustus ac Patricius omnisque Senatus cur ita, ut dicis factum non fuit, congemiscunt. At ille, Et modo, ait, si respectus esset, evaderet. Si cubi, inquit illi, indagari inveniri que possent, non solum indemnis verum etiam sublimatus honoribus et muneratus valde rediret ad propria, dummodo hoc metu Respublica solveretur ad presens. Ut sciat, inquit, quia Agrippinus ille, insimulatus nequiter, fugere quidem ad hostes potuit: sed si reus est, optat convictus, patefacta veritate damnari: ite nunc quoque nuntiate Imperatori ac Patricio, quia ecce hic sum ego Agrippinus. At illi illico complectantur hebefacti hominem atque deosculantur, et cursim ad palatium nuntium mittunt. Audiens namque alacrior redditur Imperator, vulgus omne versa vice congaudet, ac voto vultuque mutato in melius jam letatur. Senatus vero vicissim ac rapide rogatur, accurrit hinc illic confestim larga humanitas, ac crebra munuscula abusione abolita destinantur, allegato omnium in causa minime emendante causidico. Nec mora: presentatus Augusto est, publicata accusatione, suspicione solutus est, atque ad Gallias repedans, hæc quæ retulimus, adito Christi servo prostratus gratias referens, coram omnibus retulit.

D
AUCTORE
MONACHO
CÆSAR.

E

non nullam
fuit:

liber et
ditatus
revertitur.

F

CAPUT IV.

Monachorum S. Lupicini perfectio: hujus obitus et sepultura.

Florebat namque eodem tempore, imo flagrabat ubique bonus odor servorum Domini nostri Jesu Christi, quia neminem crepebat subdolos livor, nullum edax lacerabat invidia: omnes, inquam, unum erant, quia unus omnes erant. Si quis igitur Patrum, gubernaculi Fratrum, id est Coabbatem utique suum dispensatione sancti Spiritus, quacumque gratiarum parte fervere ac perfui prævenisset, elevatis ad cælum oculis manibusque, tanquam si ipse id gereret, gaudii lacrymas alacer profundeabat ad Christum. At si fuisset aliquis auctore Deo facundior, aut eruditione sancta disertior, plus in Fratre simplicitatis pura conscientia, quam propria sophisticis locis delectabat industria. Itaque simpliciores quique cum omni reverentia se volebant ab his instrui vel doceri,

Monachorum
S. Lupicini
tantum caritas,

ACCIORE
MONACHO
COLEVO

humilitas

perfectio.

A quibus efficacius atque instructius adaperio oris juxta Apostolorum ad loquenda Christi mysteria praeftabatur. Nemo namque juxta Apostolicum constitutum, eum quidquam esse dicebat : nominis tantummodo proprietate quis, non facultatis aut claritatis cultu, distabat ab altero. Ad eo nuditate contenti, caritatis ac fidei unanimitate fervebant, ut si Frater forsitan pro qualibet necessitate ordinatus, uspiam processisset in frigore, vel forsitan hiemali compluvio redisset infusus, certatim qui-que a semet molliori sicciorique vestimento excusso calceamentoque extracto, calefacere ac favore fraterna potius viscera quam propria festinaret. Non illo utique tempore Frater ab Abbate foras ob causam aliquam destinatus (quod nunc quoque, refragatis uloque institutionibus, referre pudet ac dicere) sensibilis ac bipes, quadrupedi invecus est equo : sed sufficiebat cuique cum sustentatione baculi, crassior sortiorque monasterii tertula. Atque ideo saepe per Domini servos, comitante virtutum gratia, sanitarum et mirabilium dona perfecta sunt : Quippe pene prius loca ipsa preteribant signorum, quam visu aut nomine noscerentur ab aliquo. Illi namque edorebant fontem atque exordium gratiarum debere exoptere admirantes, ubi quantocyus amore et calore fidei perfectis impletisque mandatis, absque venditate gratiae festinabant, ne in templo utique cordis sui negotiationum mundinas constridentes, ut mensarum nummularii et mercatores columbarum, flagello severitatis Dominicae pleterentur.

D. P.

DE S. ENDEO ABBATE ARANIENSIS IN HIBERNIA, Commentarius praevius.

CIRCA AN DLX
XXI MART
S. E. J. I 171
A7.47.11
11.12.13 ;

cultus
celebris,

ex M martyrologis confirmatur.

ejus parentes

In ipsius faucibus Oceani, interjecto inter Tuamoni-um, Conactiamque sua Galviciensi dirimentis duas illas Occidentalis Hiberniae provincias, tres insulae motibus ab invicem freta divisae jacunt, Araniensis ducte ; Anglicanis vero nominibus, Majoris, Mediae ac Minoris insulae, apud Geographos hodie videntur distinctae ; pertinentque ad Galviciensem Comitatum. Horum quoque maximus est, atque a situ Borealis vocari posset ; propterea quod orientem ab Oriente habens eadem quem ceterae viciniae sit, Ara-Oerthir, id est, Ara orientalis nominatur : alius etiam Arani-moni, id est, Ara Sanctiorum dicitur : quia in ea S. Endeus decem extruxit caenobii, aut principiorum, ut vocant Colganus, subjecta : ex quibus decem sole ecclesiae nunc supersunt ; sic ut carum vires omnino S. Endei retineant nomen : videlicet Kell-Enda, parochialis et reliquarum capit ; Teglach-Enda, cui est annexum cimiterium, in quo sepulchrum S. Endei cum centum viginti aut septuaginta, in quibus nullus unquam sepultus proter Sanctos, ut est in catalogo ecclesiarum diocesis Tuamoniensis apud Colganum in Appendice huc cap 7 et Tempel-mor-Enda, id est, Templum magnum Endei, nunc quidem ; at olim a S. Maclonga, cui primitus dedicatum fuerat Tempul-mac Longa.

2 Haec tam evulcata cultus minime vulgaris argumenta sta reu confutiant, ut nihil opus sit Martyrologiorum testimonio, quoniam nec illa desunt : nam et Florarum Sanctiorum MS. et Hermannus Tyrren in suis ad Usuardum Additionibus, et Cansius in Germanico Martyrologio, et in Catalogo generali Ferrarius ; ad hunc diem meminere S. Endei Abbatis in Hibernia. His necesse vetustissimum Palaetense : sed in eo manifeste ceteris contradicit omnibus, quod eum faciat illum Annirei, quem omnes alii scribunt fuisse S. Endei avum matrem : expressissime autem Cathaldus

12 Igitur cum beatissimum Patrem longeva tempora senecta quoque atque inaequalitas gemino labore pulsarent, primitus Condalescensi, seniori utique cenobio, praeficere Patrem ; tum quoque, imminente transitu, Lauconensi monasterio designare Abbatem [curavit ; deinde] coepit in dies auctiori inaequalitate vexari, donec dudum aetia membra cumulto febrim ardore ferverent. Dumque exortata monachis ut aque (qua octo circiter, ut diximus, abstinerat annis) huastu, ut assolet, exigno, concava oris, crebra linguae ventilatione purgaret, venerabiles Filii professionem Patris caritatis vinculis, sera licet ac parva mutatione rumpentes, calicello, quo cyathum aquae accepturus erat, cochlear mellis latentis immiscent. At cum ille decumbens hinc inde fuisset residens sustentatus, oblatumque summis labiis degustasset ; confestim professionis zelo commotus, Intinice, inquit, etiam in exitu conaris humilitatem meam periturae dulcedinis oblectatione corrumpere ? Delinca paululum supinatus, festina alacritate migravit ad Christum. Inspiratione igitur pietatis ingentis, in ipso, ut diximus, Lauconensi monasterio paternum filioli corpusculum condiderunt : ut quia jam germanus ipsius orationis locum illustrabat ad Balmam, Sanctus quoque Eugendus Condatescensem illustratus quandoque erat interius, hic interim Lauconense monasterium virtutibus instrueret, imbueret exemplis, ornaret patrociniis, orationibus jugiter adjuvaret.

D
S. Lupicinus
ager

parum mellis
aqua misa
non
admittit.

voritur,
Lun omi
repellitur.

E

Magar in suis ad Festilium Augustinianum scholus : Endeus de Arania filius Conalli Rubei, filii Dameni de Orgiellis ; et filia Anniri Principis Ferardorum fuit ejus mater ; quam Brigam sive Ailfinniam nominatum scribit auctor Kalendarii Casselensis, Marianus Germanus de Endeo agens, Conallo Rubeo patriam Clochar, ipsi Endeo epitheton Virginei facit : et hoc fortassis ex summa illi animi puritate, quam pur est credere eum non minus severe in seipso coluisse, quam exigere a discipulis consueverat.

et cognomen
Virginei.

3 Quantam autem a suis exigeret innocentium narravit Martyrologi Donquillensis collectores his verbis : S. Endeus Abbas Araniensis : Conallus Rubens filius Dameni ; filii Corpori cognomento Damargid fuit ejus pater. Ipse hereditatem paternam regnum, et per amplum patris patrimonium deseruit propter Christum ; et extruxit monasterium in Arania insula ejus postea extitit Abbas, in quo et coetum Monachorum centum quinquaginta in Angelicae vitae genere rexit. Quorum vitae puritatem et integritatem, ne quispiam aliquid contaminationis vel maculam ullam admitteret, solebat mirificus Pater mirando magis, quam imitando probationis genere probare. Erat enim in istis partibus eo aevo quoddam navigii genus usitatum, ex viminibus contextum et bovinis coris contextum, quod Scotica lingua Curach appellatur : Endeus autem subducto prius corio, quod undis aditum intercludebat, jubebat diebus singulis ad vesperam singulos Fratres successive et singulatim illam nudam vimineam compagem intrare, quam et ipse ultimus post alios omnes ingrediebatur : si autem illa compages undis sic exposita, ad ingressum abiecus Fratris aquas nullas (quod alias sine patenti miraculo evitari non poterat) inter contexta vimina admittebat ; hoc signum illis Angelicis ascetis

modus quo
storum
quodam
innocentiam
explorabat

A ascetis erat, quod ille Frater aliquam contraxerit libem, quæ Anglicam illam puritatem in aliquo contaminaret : si ad singulorum ingresum nihil aquæ admittebat, omnes mundi et ab omni macula et contaminatione immunes habebantur.

et severitas erga delinquentem in re libri.

4 Postquam autem diebus multis cœlestes illæ mentes talibus experimentis suam Anglicam conversationem probassent, contigit die quadam, ut ad ingressum Gignei monachi, qui illi sacro cœtui coquus erat, navicula aquas paulatim admitteret. Tunc Patre Endeo petente quam maculam Gigneus contraxerit, ille humiliter culpam agnosceus, respondit se nullius alterius culpe reum agnoscere, quam quod ex sua sorbili portione aliquid aliquando infuderit in portionem S. Kierani. Hoc audiens severus monastica disciplinæ observator Endeus, pro illius transgressionis expiatione injungit, ut Gigneus insulam deserat, et a reliquo monachorum cœtu segregatus, ad continentem se conferat, admissam libem ibi austerâ penitentia deleturus : asserens non decere furem in sacra monachorum congregatione degere, nedum eorum agere dispensatorem. Gigneus autem insulam deserit, et jussa Patris exequitur.

5 Hæc ibi, inquit Colganus, aditque ea cum aliquot aliis gesta S. Endei concernentibus, fusius ab Ængus-su scholiaste narrari. Unde patet longo antiquiora vulgioraque illius Acta aliquando extitisse quam sint ea, quæ nobis ex Insulensi codice MS. subministravit singulari viri humanitate atque eruditione P. Hugo Haræus; unde et acephalam, primocapite deperditam, Colganus edidit. Eadem erant etiam superiora proculdubio : nam qui Codicem illum Insulensem conscripsit Augustinus Magrædii sub anno mcccxc in insula Riensis lacus, theta Sanctorum omnium, instituti Canoncorum Regularium monachus; is non quidem suo stylo vitam conscripsit; sed ex duabus vetustioribus tum erigno judicio consarcinavit, ut quæ ad S. Kieranum spectant, et mutatis non parum circumstantiis in utraque illi diversimode narrabantur, retulit tanquam eventus in substantia diversos: circa res quoque in Romania peregrinatione utque in reditu gestas geminam narrationem conjungit: quarum altera tam est ab initio ad finem fabulosa, ut Colganus diverso eam caractere impresserit, et apocrypham videtur notavit in margine; quamvis excusare conetur collectorem, quasi is eam approbavit: quod ex hoc principio, Alii vero hanc historiam aliter narrant, nemo sibi persuasit lupere.

Acta antiquiora am. ssa.

alia hic edita

6 Eam nos narrationem, ne foret refellenda operosius, omittendam judicavimus tanquam inceptam latinum tenere assutam parti meliori, in qua alius nihil est quod judicis ob ipso Augustino esse, præter glossemata etymologica quædam [] unciis inclusa, ad discrimen, et tam parum idonea rei, quam ea est quam rejicimus narrato: in qua tamen non displicet, quod Latini monasterii prout illud in Vita num. 6 nominatur ab Endeo Roma reverso extructi omnino non meminerit, cum hujus nominis nulla alibi vel mentio vel restigium reperitur. Deceperit auctorem vocis Hibernicæ Letæ, modo Latini modo Letiviam seu Britanniam Armorici significantis ambiguitas. In hac autem S. Endei monasterium seu cellulum aliquam quærentium esse: patet ex miraculoso S. Fanchæ et trium scitarum super pullum Virginis expansum trajectu, quo ad optatum Brianniæ portum pervenisse dicitur: quare enim optatum? Nisi quia ibi repertura erat, quem querebat, fructum quemque ipsa eo peregrinum oblegarat. Nun est igitur quod sollicitus Colganus sit in notis ad S. Fanchæam 1 Januarii ne quis Lutimacense hoc Cenobium intelligat, a S. Furseo in Gallia seculo VII conditum; frustra etiam Latiense in Belgio nostro monasterium suggerit, quasi ex ruinis in loco prioris exilis vel diruti magnificum illud, quod hodieque extat, a Comite Herberto fundatum VIII seculo exurrexerit.

omissi nonnullis, aut notis:

an et ubi Latini monasterium S. Endei?

7 Quod ad S. Endei ætatem pertinet, eam ex tempore Ængussum Regis Munonix in Vita Patriciana nominatissimi, Actisque S. Kierani Cluonensis possimus utcumque metiri; ab hoc item Rege, quem in prælio de Kill-ornadh anno cccclxxxix occubuisse Annales tradunt, Aranium insulam possidendam petiit et obtinuit Endrus, quem annis quadraginta minorum tunc fuisse nemoveniementer judicaverit; S. Kieranus Cluonensis, priusquam in S. Scannui disciplinam concederet, sub hoc S. Endro monasterium vitæ potuisset tyrocinia, ob eademque jam aliorum magister et Auginensis monasterii fundator, intellexisset significativam illius visionis, qua futura eius in Cluonensi monasterio incrementa Dnus prænuntiata voluit, circa extremum Thualati Regis annum, Christi dcliv. Ex quo recte inserti Usserius in chronologico indice ad an. 830 admodum grandævum obiisse Endrum: itaque modeste corrigi errorem, qua pag. 867 judicaverat hunc esse ENANNUM, illum Clothbathai filium, de quo mortuo sub anno cccclxxi egunt Annales Ultonienses. Noster certe hic Endrus Conalli filius fuisse dicitur, et non annu circiter ætatis nonagesimum debuit vivendo pervenisse; imo eum etiam ad annos viginti excessisse, si constaret verum esse quod de S. Columba Odumellus Tirconallix Princeps apud Colganum scribit num. 106 libri I, ipsum scilicet ab illo in Armeni insula locum postulavisse condendo sui instituti asceterio: id enim vix ante annum dlix accidere potuisset, annum circiter quadagesimum agente Columba. Sed in auctorum veterum silentio novæ illi ex Hibernicis scriptis farragini non audemus tantum fidere, ut in hac una ætate non longævum fundimus: maxime cum fieri potuerit, ut pro S. Endeo successor ejus in monasterii regimine accipitur, quemadmodum sæpe contingit in iis, quæ longo demum tempore post Sanctorum ipsorum mortem conscribuntur Vitæ. Quare absque ullo scrupulo audemus asserere, S. Endrum ad usque annum Christi dcl nequaquam pervenisse, forte nec dxi, superasse.

D ante an num 481 quadragesimus filius

circa annum 430 adhuc erat in vivis

8 S. Endei soror virgo Fanchæa fuit; sancta etiam ipsa, imo fratri suo, ut ex sequentibus patet Actis, pietatis magistra. Quidquid eam turgit ad primum Januarii diem excerpit Colganus, quo die memoriam ejus faciunt Tamloctense et Mariani Germani Martyrologia, ejusque natalem, inquirunt, celebrari dicunt in ecclesia Parochiali de Ros-arthir juxta lacum Ene in diocesi Clocharensi: ubi prout Colganus credit eam habuisse monasterium suum; nec dubium quin major etiam solennitate colatur in Kill-aue, apud montem Breth in finibus Mdæ, ubi corpus illius tumulatum accepimus; et nomen heri ab ipsa mansisse suspicatur Colganus, quasi Kill anche iticus; rejecta scilicet littera F, quæ juxta idiomatis Iberici usum, post H aut aliam quavis consonantem veniens, non pronuntiat in initio versis. Quod autem concludens addit circa initium seculi sexti mortuam esse, nec ipse sibi poterit persuadere; sequidem univum advertit, ad annum, quo mortuum Ængussum sæpius videtur cccclxxxix; quem annum S. Endei in Hiberniam adventum annis aliquot præcessit, ipsam vero aventum jam dictum, S. Fanchææ mors.

R

S. Fanchæam sororem ne cuius stream habuit.

F

VITA

Ex MS. Insule Omnium Sanctorum.

CAPUT I.

Natales S. Endei atque conversio.

Mirabilis Deus in S. notis suis hunc virum, sanctissimum scilicet Endrum Abbatem, tanquam stellam præfulgidam hinc mundo ipso transmisit, ut tenebras vitiorum a mentibus peccatorum effugaret, ac lumen gratiæ in eisdem infunderet. Ipsi quoque sanctissimi viri merita ac virtutes ostendere cupientes

Oportet hunc remissum adu.

A pientes, primo generis ejusdem nobilitatem atque morum honestatem pandere cœnens. Ipse enim fuit filius Conalli de nobilioribus a Bergelliensium contrahens originem : mater vero ejus, Brig nomine, id est, vigorosa vel virtuosa, filia fuit Anmerini Ducis b Ardkianacht. Nato igitur eo in parentum domo, velut rosa inter spinas crescens, odorem morigerositatis ac ruborem naturalis honestatis ceteris pleniter ostendit : postquam vero secundum corporis maturitatem juvenesceret, militiam carnalem, tamquam alter Martinus, secundum morem parentalem exercebat.

2 Post hæc, mortuus est Conallus, cognomento Dere, id est rubeus, pater ejus : decedente vero patre, Endeus filius ejus in Ducem populi illius creatus est : et licet in juvenili ætate esset positus, ac c in Ducatus populari sublimatus honore ; a viis tamen carnalibus quibus humana genus solet irretiri atque maculari, Dei clementia eum penitus custodivit. Quodam autem tempore, dum a suis comilitonibus pulsaretur, ut ad vindicandum se de inimicis una eum eis properaret, ipse, tanquam inexpertus injuriam atque malitiam, consensum eis præbuit : cumque ibi quemdam de inimicis suis occiderent, et ad propria revertentes ad eremitorum, ubi S. Fanchea virgo morabatur, appropinquarent; cœnens quoddam victorie de hostibus decantabant. Quorum voces; ut virginæ audivit, Sororibus suis ait : Scitote Sorores meæ in Christo, quia vociferatio ista horribilis non est eum gratia Christi ; et agnoscens in spiritu vocem Endei Ducis, ait ceteris Sororibus; Filius regni celestis est ille, cujus vox est ista. Ista autem S. Virgo Fanchea, cum alia sancta virgine stans in porta monasterii, dixit ad eum; Noli propius accedere, quia sanguine hominis occisi contaminatus es. Respondit Endeus . Innocens ego sum a sanguine hujus; et non solum a peccato homicidii, sed ab d aliis carnalibus vitis adhuc liber sum. Et ait iterum ad eum virgo : Cur miser homo hominum Deum ad iram provocast et cor animam tuam diversis sceleribus in profundum malorum submergis? Endeus respondit : Patris mei hereditatem teneo, et ideo debeo pugnare contra hostes meos. Tunc ait ad eum soror : Pater tuus in inferno est; cujus peccata et scelera sua sunt; poena vero pro his est infernalis.

3 Et dissimulans Endeus verba virginis ait : Da mihi puellam istam regiam, quam nutris, in uxorem; et faciam quod hortaris. Respondit virgo sancta : Petitionis tue tibi dato responsum cito : et statim ipsa venit ad locum ubi puella præfata fuerat, et dixit ei : Opto tibi nunc datur, utrum, quem amo, velis amare; an carnalem sponsum. Quem tu amas, ait puella, et ego amabo eum. Dixitque ei sancta virgo : Veni mecum in cubilem istud, ut ibi parum quiescas. Et venit puella, et in lecto se ibi ponens expiravit, atque in manum suam Deo sponso, quem optaverat, dedit. Tunc sancta virgo faciem puellæ mortuæ pannis texit, ac reversa ab Endeo dixit ei : Juvenis, ecce puella quam cupis. Tunc Endeus eum virgine intravit cubiculum, ubi mortua erat puella; et detegens sancta Virgo faciem puellæ mortuæ, ait ad eum : Vide nunc faciem illius, quam desiderabas. Et dixit Endeus : Deformis est nunc, et pallida unguis. Sic et facies tua erit, ait ei sancta virgo. Tunc S. Fanchea predicavit ei de penis infernalibus, et gaudiis celestibus, usque dum fieret juvenis. O admiranda Dei clementia in conversione hujus viri ad fidem rectam! Nam sicut de Saulo superbo fecit humilem Paulum, sic de isto mundano Duce spirituales ac pium populi sui doctorem et pastorem. Unde convenienter dictus est isto juvenis Endeus, id est, En Deus e, ut apparet in ejus subita

conversione, ut de pravo fieret studiosus. Auditis D ergo sanctæ virginis sermonibus, spretisque mundi vanitatibus, habitum Monachi ac tonsuram suscepit, atque rem per tonsuram significatam opere complevit.

4 Cum vero audissent socii Endei, quod mutatus esset in virum alterum Dux eorum, conati sunt eum vi a proposito retrahere : sed orante S. Fanchea, ac signum Crucis contra impetum eorum imprimente, statim pedes eorum terræ adhæserunt, veluti essent lapides involvibiles : justum enim et æquum erat, ut qui terrena desiderabant, pavimento terræ volentes adhærerent. Sed quia vexatio frequenter dat intellectum, ad cor redeuntis ac penitentiam promittentes, soluti et penis liberi abierant. [Unde in ista Apostolica femina, quod dixit Dominus Apostolis ad prædicandum missis, completum est : Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis : et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlis.] Cœpit ergo novus athleta Christi quod mente concepit opere complere : terram enim manibus propriis fodiendo fossas profundas circa monasterium faciebat, herbas nocivas et tribulos eradicabat, ac si hortulanus esset se in hujusmodi præbebat. Peractis igitur necessariis pro isto monasterio, convertit se miles Christi ad novum locum ædificandum pro familia Dei, qui locus vocatur Killaine. In hoc quoque monasterio erat ipse dispensator, et œconomus super artifices in ædificandis domibus, ministrans eis que necessaria erant.

a *Alia Bergelliensium : eorum regio Mercatorum Uriel, Orientalis Medie pars ad mare extrema est, inter Beandi ostia et sinum Imudalhusen.* b *Juria Kalendarium Casvelense et Cathaldum Magur Principis Ferdoromii : videnturque esse, qui Orgellus ad Boreans cuius a fluvio et civitate Arda nomen traxere, ut Ferardi, id est, viri Ardi, et Ardelunnactii idem sint (nam et in Barochi Elloma et alibi aliis Chienactii sunt) idem fortassis etiam, qui in Actis Patricianis Fer bossi, a loco quem acculant, et apud Mercatorum in tabulis Fernæ nominantur.* c *In MS atque apud Volganum legitur volutus.* d *Indem est illis.* e *Ineptus glossator, pro sui sæculi consuetudine, aliquando e nomine lusum cepit a vera etymologia altissimum . est enim Euna sive Euda hibernica vox, et in nominibus propriis usurpata, antequam in Iiberniam Latini sermo audiretur, significatque vel unicum et solitarium, vel ævum; nec placet Augustinum festivo ahiolastes dicens ex eo, qui cum b refector, evntu nomen ei a sorore impostum, quod indur utis in hostes ceterumque provohat. — (Quod de ligatione et solutione spirituali dictum, hic corporaliter acceptum intellege in ævummodulato sensu, quem passis interpolatori potius quam auctori tribuere.*

CAPUT II.

S. Endei peregrinatio : S. Fanchæ sororis ad eum profectio et pia mors.

Endem quoque tempore venerunt quidam latronculi de regione a Cruntamnorin, qui erant inimici gentis Endei, et capientes prædam transierunt prope monasterium, quod ipse ibi ædificavit. Cumque populus terræ persequeretur hostes, et bellum juxta cellam Endei committerent, ipse spiritum humanum ductus, de lignis pro iudiciis construendis eripiens virgam unam, tetavit succurrere suis : cumque virgo Fanchæ hoc vidisset, dixit ad eum : o Endeus tange caput tuum manu, et recole te sumpsisse coronam Christi. Tractans ergo caput suum Endeus, recordatus est se habuisse tonsuram Monachi in capite : et retrahens manum suam a conatu voluntatis propriæ, sebit in pace in cella sua : cogitare enim debuit, quod nemo mittens manum ad aratrum et respiciens retro, aptus est regno Dei. Tunc dixit soror sua ei : Rex de terra et rognatione tua, ne te contingat retro a servitute Dei jngo ad mundi vanitates aspiciere, et vade ad Britanniam ad Rosnacum b monasterium, et esto humilis discipulus Mauseni c, Magistri illius monasterii. Audiens hæc Endeus, dixit sorori suæ : Per quantum tempus debeo ibi manere

MS.

a

b

succed e patri in regimine

c

et cædis conuillu a S Fanchea sorore arguitur

d

atque concepto expe.uz puellæ cadavere

C

conversus fit in monachus,

c

terre affixis vis qui volent impedit,

Mat. 16 19

f

et monasteria extruit, E

p

a Ad h s tum conspectum pve obtulit proposui,

Luc. 9 62

b

c

A manere? Respondit virgo: Quo usque fama tua bona ad nos veniat.

dimittitur a sorore peregrinatum,

6 Tunc Eudens jussa sanctæ virginis complere volens, trans mare vadens, ad prædictum monasterium pervenit: et in monasterio præfato sub discipulatu illius permansit. Et postquam vita, atque doctrina ibi sufficienter floruit, se ultra mare transferens Romam pervenit. Ibi quoque exempla Sanctorum hauriens, et se per omnia ad ordinem Presbyteratus disponens, tandem Sacerdos ordinatus placuit Deo altissimo. Quia ergo Presbyter est factus, videns se ex hoc debere iter ad cælum aliis præbere, ideo collectis in unum discipulis monasterium, quod Latinum nominatur, d' erexit. [Et quidem congrue Latinum monasterium illud vocatur, ubi mandatum charitatis in Deum et in proximum illibate observatur.]

et monasterium Latinum condidit:

quo S. Fanchea super pallio transfretans,

7 Post spatium vero temporis venerunt peregrini quidam de Roma ad Hiberniam: cumque ad eremitorium sanctæ Fanchæ venissent, sciscitabatur virgo ab eis de fama Sanctorum in terris commemorantium. Et dixerunt peregrini, quod unus de Hibernia, Eudens nomine, præest ibi curam monasterio, cui Latinum nomen est, qui miræ sanctitatis est apud Dominum, et apud homines magnæ famositatis. Audiens hæc verba virgo sancta, se ad fructum suum videndum cum tribus aliis puellis præparavit. His quoque puellis districte ipsa mandavit, ne quidquam suppellectilis secum ferrent. Sed una puellarum reputans e transgredi mandatum, tulit secum vas quoddam teneum lavandis manibus virginum Christi aptum. Cumque ad mare venissent, et navim ad transfretandum non habuissent, pallium suum S. Fanchæ super mare expandit, atque confidenter super undas siccis pedibus ambulavit, et credens in Christo, cum suis sodibus in eodem pallio secure selit. Et cum flante ad eorum voluntatem vento, vehementer per mare, subito nubria pallii, quo vehebantur, sub nodis morsa est. Dixit tunc S. Fanchæ ad socias: O Sorores carissimæ, date gloriam Deo, et contemini peccata vestra; quia propter peccatum, quod aliqua ex vobis peccavit, pallium nostrum in parte submergitur. Tunc illa, quæ teneum vas de monasterio tulit secum, confessa est se mandatum senioris transgressam esse, in portando vasculo illo contra præceptum. Et accipiens ipsa vas de manu puellæ, projecit illud in mare: quo facto facinia pallii super undas ascendit; et sic prospero cursu ad optatum portum Britannicæ pervenerunt.

8 Hoc in tempore cum sancta Darerca virgo, quæ alio nomine Moninna dicebatur, in monasterio suo, quod B-hlelele g dicitur, commoraretur, et ad ecclesiam prope ecclesiam ad orandum accederet, vidit vas illud projectum in mare a B. Fanchæ prope erucem in terra jacere: dixitque Darerca: Domine Deus, Angliæ est hæc via maris; quia non dimisit sanctæ virgini Fanchæ vas istud medicum, in quo posuit manu suas lavare. Tunc ipsa ligavit vas istud ad consimile vas, in quo bibebat aquam, rogans Dei misericordiam, ut ad S. Fanchæam utrumque perveniret: quod et factum est. Agnoscens itaque S. Fanchæ munus utrumque, gratias Deo, et S. Darercæ mittenti reddidit; atque suum vasculum sibi remittens, aliud secum retinuit: cuius vasculum suum sibi per Angelum missum S. Darercæ reciperet, immensas Conditori suo gratias, atque Angelis suis egit.

cum his viris turbidantem rediit

f g cui adjectum in aure vasculum S. Darerca remittit.

Ipsa fratrem a quo non conseru ceteris,

homo Dei, ecce adveniunt sanctæ virginis ad ostium monasterii. Cupiens vero S. Fanchæ fratris sui præsentiam, quæsit ut adesse dignaretur. Sed ab eo responsum accepit, ut de duobus optionem eligeret sibi; scilicet salutationem sine visitatione ejus haberet, aut vero visitationem sine salutatione. Ipsa vero ut apud argumentosa, quod sibi utilius est elegit, videlicet salutationem sine fratris visitatione. Extendit igitur vir Dei tentorium in solo monasterii, et cum velamine alloqui cœpit sororem sic. Inter cætera quoque colloquia dixit sancta virgo S. Eudæo, ut talenta sibi a Deo data cum populo terræ suæ nativæ dividere, ac divina dupliciter dona. Cui ait S. Eudæus: Post annum ab ingressu tuo in Hiberniam Deo dante, spero me ad vos venturum. Et addidit ipsa ad Eudæum: Cum ad Hiberniam perveneris, noli prius terram nativitatis tuæ intrare, sed insulam quamdam, cui nomen Arann, in mari Occidentali Hiberniæ quæres, et ibi Deo tuo fideliter serves. [Hæc insula dicta est Arann h, id est, ren in Latino, quia ad similitudinem reni in animali se habet; quia in medio est angusta, et in extremitatibus est grossa.]

D EX MS scidit in patriam,

10 Post hæc verba, percepta sancti viri benedictione, præparavit sancta Virgo cum suis iter suum sicut prius super pallium in mari peragere, et sic cum Angelico ministerio ad Hiberniam insulam meruerunt pervenire. Virgo igitur beatissima, advertens divinum adesse sibi subsidium, a Deo obtinuit, ut cum eisdem spiritibus Angelicis anima sua ascenderet, ne laudem integritatis virginis ibi obtineret, quod et factum est. Puellæ igitur non mediocriter de morte ejus desolata, cum ejus sancto corpore in pallio suo, sicut prius transvectæ, prospero navigio applicarunt in Hiberniam, ubi duo populi, scilicet Langeniensium et Midensium, erant in unum congregati. Videntes hi populi solutum miraculum; scilicet quod pallio super mare extenso, tanquam tutissima navi, tor veherentur: in seditionem versi quisque populorum jus sibi in corpore virginis vindicabat. Sed divina pietas scivitiam illorum sedavit in hunc modum: visum enim eis erat quoddam vehiculum lobis hinc impositum, in quo ponebatur sanctæ virginis corpus. Sed tunc res nimis stupenda accidit: nam populo Lageniensium videbatur, quod boves cum sancto corpore eos anterebant usque ad collam, h Barrigh nomine, et quod ibi sanctum pugnis sepelierunt in campo, qui in Hibernico Magh-liffe vocatur: sed Midenses in veritate sacrum corpus secum deferentes, viderunt boves ante se præcedentes cum tribus præfatis puellis; et sic usque ad monasterium, quod Uella-Aine vocatur in vulgari, pervenerunt. Hoc enim monasterium ipse Eudæus, quondam Neophytus [id est, in fide novus,] pro hæc sorore sua incepit ædificare; ibi quoque boves post tanti itineris fatigationem urinum suam de terra iterum hauerunt, et ideo locus ille in Hibernico nominatur.... Ibi etiam duo postea fontes aquarum viventium eruperunt. Ibi quoque monasterio corpus sanctæ virginis est traditum sepulture, expectans resurrectionem filiorum ac filiarum Dei in vitam æternam.

reditur ei suadet in patriam,

te regrediensque moritur in via.

Dirempta inter Lugensæces et Midenses de corpore ipse hite,

i k

F arid hos in Galliam sepelitur.

u Est Origiellæ pars Australis, teste Colmano, in indice Topologico. — h Colmanus illud esse censet, quod in Demetria a S. Menchano ipsi hæc Manecus ignoto alius nomine appellatur) demulsiatonea retinet, Rosmum forte dictum, quod exel in Rosmæ valle: agitur enim de ea sub hæc nomine in Vita S. Davidis Menecensis ibidem educato. In Vita autem SS. Eugeni et Figenoci, pro XCI Augusti, et in Apollis promissa, dicitur Rosnacense monasterium alio nomine Alia vocari: et in tabulis S. Albiæ hodie invenitur, tribus passuum millibus versus ortum a S. Davidis urbe distans ad litus maris. — v Brezin sub Manchem nomine Sanctos Colmanus in Patriis Martyrologis invenit: tunc suspicatur Manchem esse Patrici dissimulatum, et in Conacia Episcopum cognomento Magistrum, de quo Tripartita et Jocelinus; quævis diem cultus sibi incertum futurus, pluribus de eo agens ad citatum Jocelinum locum in Vita S. Eugeni vir sanctus ac sapiens Nennio, qui Manecus dicitur

EX MS

Latium monast in Britannia.

A in Vita S Tigernaci Monennius legitur hunc monasterio praefuisse. similiter in parte rejectanea hujus Vitae dicitur Endeus cum SS. Helero et Pappo de Hibernia in Britanniam visse, et sub Regula S. Monenni magistri Rosatensis monasterii ad tempus possit permanere. — d In Britannia, juxta dicta in Prolegomenis ubi illud autem quod sequitur glossa, videlicet Latium Colganus quam Latium legere: nec observat hic illud ad illam cordis anphi latitudinem, de qua toties in eorum litteris, quae primum casibus omnes complectentes proprietates est, sicut illius comes lativa spiritus. — e Forle parvi reputans, vel non reputans e transgredi. — f Colitur, Colgano teste, vi Junii. — g Vulgo Kils-steebhe dicitur Ardmarhan, nunc Parochialis Ecclesia ad fauces montis Cuillin in Ultonia, unde et primum nomen, fauces montis signficans. — h Rectus Ara: nam Arana graecus est: quo nomine etiam in Mamonae Mediterraenis regio est Lumerseus ubi ad Orientem vicina: nec putamus aut rei aut vocis ullam esse cum venibus similitudinem, nisi quam sibi videlicet glossator fuxit. — i Eadem plene de S. Patricio corpore narratur, quod aliquo modo suspectum foret miraculum istud. — k Hodie Baile Barrigh, inquit Colganus, ad ripam fluminis Liffey in Comitatu Kildarensi, dubitatque an a Barnicho Eremita, de quo ad 29. Novebr. Anglicanum Martyrologium nomen retinuit in tabulis ad dictum jam fluvium B. Barrel reperitur, viginti passuum milibus versus Boream Kildara distans.

CAPUT III.

Reversus in patriam S. Endeus in Ariana decem monasteria extruit.

Post vero anni spatium, sicut promiserat S. Endeus, a suo monasterio, scilicet Latino nomine, cum centum quinquaginta ad Hiberniam prospero navigio pervenit: applicuit quoque in Midensium oris in portu, qui Colpna a dicitur. Ibi quoque S. Patricius, ut fertur, ante eum applicuisse dicitur. Perveniens igitur S. Endeus ad terram, ibi ex utraque parte fluminis, quod Boinn nominatur, multas ecclesias fundavit. His omnibus peractis, Spiritu sancto sibi revelante, ad Regem Momonsensium, qui dicebatur Oengus inae Natfraich accessit, qui tunc apud Casselian habitavit, ut scilicet licentiam habitandi insulam, quae Arann dicitur, ab eo obtineret. Uxor quoque illius Regis erat b soror S. Endei, filia Conalli Deirg: Regina vero vocabatur Dairine. Causa vero cur eam Rex duxerat in uxorem est ista. Audiens enim famam pulchritudinis S. Faichea filii Conalli Deirg, perrexit in Regionem Ergellensium, videns illam accipere in uxorem. Sancta vero Faichea plus amans Christum, quam sponsum mundanum, renuit Regem mundanum habere in sponsum: volens vero satisfacere petitioni Regis, rogavit sororem suam Dareniam nomine, ut assentiret in Regem: quod et fecit: qua desponsata fuit Regi Oengus. Et ob hanc causam exaudivit Rex Oengus ipso Sanctum in suis petitionibus. Ex hac quoque Darenia natus est filius, qui fundavit monasterium celebre, scilicet Doire.

12 Petens ergo S. Endeus a Rege Oengus insulam praefatam, e qua Arann dicitur, respondit ei: S. Patricius mihi constituit, ut Domino Deo non offerrem, nisi bonos et fertiles agros, et proximiores mihi. Concedo ergo tibi eligere locum ad construendum monasterium, prope civitatem meam regiam, scilicet Casselian, et ego dabo tibi circumjacentes terras pro monasterio tuo. Respondit Endeus: Insulam praefatam mihi concede, et sufficit: quia a Deo mihi concessa est in sortem hereditariam in terris: illi enim erit resurrectio mea. Et respondit Rex: Insulam, quam non vidi, quomodo possum offerre? Respondit Endeus: Sequere me ad Australem partem ab oppido tuo. Quod cum Rex fecisset, steterunt in loco, qui Isel dicitur: Dixitque Endeus Re: Flecte genua tua a Rex, et pone faciem tuam super bases pedum meorum. Putavit autem Rex, quod voluit eum rebaptizare S. Endeus, cum eum ante baptizasset S. Patricius: sed S. Endeus hoc non intendebat d. Posuit ergo Rex, ut praecipit Sanctus, faciem super pedes S. Endei, inclinans se super genua sua. Tunc res mira accidit ac vehementer stupenda, relevavit enim se terra in altum sub

utroque: et tunc viderunt de facili insulam saepe dictam, quae Arann vocatur. Dixitque Rex: Bona est ista terra, quam conspicio. Dixitque S. Endeus: Offer ergo illam in sacrificium Deo et mihi. Tunc obtulit Rex insulam Deo et S. Endeo.

13 Post haec reversus est Rex in oppidum suum petita, atque obtenta benedictione S. Endei. Rediens vero sanctus ad collegium suum sacrum, duxit eos secum usque ad portum aptum, ubi commodius possit insulam intrare. Tunc sanctus jussit viris octo de Fratribus, ut lapidem granlem, qui erat in littore, deferrent ad mare, eo quod navem aliam ad intrandum insulam non haberent. Quid plures? In virtute illius, qui sicis pedibus super undas maris ambulavit, ascendit super illam petram, et mox de thesauris suis Christus ventum opportunum produxit, et sic cum omni prosperitate Sanctum suum ad insulam perduxit. O quantae potentiae est hic Dominus noster, cui venti, et mare, et etiam petre sic obediunt, et naturam propriam mittentes, suis sanctis obsequium mirabile praebent. Prospero igitur cursu ad insulam pervenit, ac portum in Septentrionali parte insulae, in loco qui Leamheoill dicitur, tenuit.

14 Erant autem tunc gentiles quidam de genere Corennuaidh ibi. Hi mox de insula fingerunt, velut tenebrae praesentiam lucis: Solis enim ad tenebras non potest esse societas, nec infidelium ad Christicolae. Igitur ex Aegyptus illis solus dux eorum, qui Corbann vocabatur remansit. Hic tanquam alter Pharaon obduratus in malitia in loco illo, qui Leamheoill vocatur, paravit insidias. Putans enim eum esse magnum, eo quod viderat eum super lapidem magnum ad portum prospere venisse; ideo timuit ne hereditatis suae terram posset per eum amittere. Cum homo gentilis vidisset virum Dei in scissura cujusdam petrae se concludere, apud se dixit: Magus iste non est homo corporeus, sed aereum habet corpus. Tunc ait ad eum Sanctus: Concede mihi hanc insulam, ut in ea habitem. Et respondit Corbann: Usque ad quadraginta dies permitto te in ea manere, et tali pacto exivit insulam, et pervenit in regionem suam, quae Corennuaidh dicitur. Transiens vero homo Dei per insulam, vidit equos illius Corbann, qui posca in loco, qui Ardnageorch dicitur, capiebant: et eos in mare imavit. Et natantes, ad insulam mediam prospere pervenerunt: unde locus ille, ubi applicuerunt usque in hodiernum diem e Traighmaneach vocatur. De insula vero, quae Media dicitur, usque ad insulam tertiam, quae Orientalis dicitur, motaverunt, unde litus ubi applicuerunt ibi usque hodie Traighmaneach vocatur adhuc.

15 In loco vero, in quo sacrificium Deo prius in insula obtulit homo Dei, monasterium postea construxit. Corbannus autem dolium magnum fieri jussit, quod semine farris impleus, dixit: Si Deus, quem Endeus praedicat, vult ut insulam illam ille possideat, mittat hoc dolium farris plenum ad ip sum in insulam commorantem. Mirum dictu, quod narrat! Nam posito dolio in littore maris, ecce Angeli adveniunt et sicut ministerio eorum actum est, ut Abaer Propheta de Judaea in Babylonem cum annona pulmentum ad refectorem Danielis mitteretur; ita ad solatium istius Endei per ministerium Angelicium transmisit Dominus hoc dolium farris, [et, ut ferunt periti, de hoc genere farris semen habetur in insula usque ad praesens f. Item adhuc asserunt, quod vestigium illius dolii apparet in mari, quod mens serenitatem: ita quod non indeseit mare in via, per quam transiit dolium; sed serenitas semper ibi permanet.] Locus vero ubi mirabiliter adductum est ad insulam, vocatur Portus dolii usque in hodiernum diem. Videns vero Corbann tantum miraculum, veniens

D in ramque tunc lapide transit.

E credentibus qui eum tenebant gentibus.

F e

et Deo pos eorum per miraculum probante

a Reversus in Hiberniam Endeus.

ab Rege Oengus etc.

b D. Confr sororis suae marito.

c insulam Arana petil.

d et impetrat.

A ipse ad virum Dei, insulam sibi et Deo dedit in semipiternum.

16 Postquam vero concessa est ei insula, adducens in eam collegium discipulorum suorum, divisit in partes decem inter eos insulam; et in ea construxit decem monasteria, et in quolibet ordinavit unum superiorem, quasi Patrem, et alterum quasi secundum ei in potestate. Hos autem in quolibet monasterio sic ordinavit praesesse, ut mortuo seniore alter praesesse deberet, Seniores quoque cum reliquis sepeliri mandavit; ceteros vero Praelatos, qui succederent, in coemeteriis propriis iussit sepeliri. Ipse vero vir sanctus aedificavit sibi monasterium ad Orientem insulae, quod hodie Cella sancti Endei vocatur.

17 Et sicut quondam inter discipulos exorta est contentio, quis eorum esset major: ita similiter inter discipulos Endei, de divisione insulae. Voluit enim S. Endeus dimidietatem insulae suo monasterio tradere; sed octo aliorum monasteriorum Patres ac eorum discipuli contradicebant; allegantes, quod non fuit aequitas iustitiae in hac divisione. Jejurarunt igitur bis triduanum jejunium, ut Dominus eis ostenderet, quid agere in hoc facto deberent. Et exanimata est oratio Sanctorum: nam peracto jejunio apparuit Angelus Domini S. Endeo, portans sibi dona duo, a Deo sibi missa; videbatur librum quatuor Evangeliorum, et casulam sacerdotalem ministeriorum. Per haec enim duo munera pretiosa dabatur intelligi, quod ipse praeter ceteris erat duplici honore dignus, videbatur in docendo per Evangelium, et in praesidendo per sacerdotalem casulam. Codex ille Evangelicus cum magna reverentia in Ecclesia Sancti Endei habetur; similiter, et casula aurea, et argento exornata inter ecclesiastica munera quandam habebatur, sed nunc solo metallo aenis vestitur; nihilominus tamen cum magno honore tenetur. Dedit ergo Sanctus Endeus monasterio suo dimidiam partem insulae; ceteris vero monasteriis adiam partem ejusdem; et sic haec divisio permanet usque in hodiernum diem....g.

O quam magna Angelis a Deo potestas collata hic jam probatur! nam in momento temporis et quasi in ictu oculi haec petrarum divisio facta est. Ad hunc quoque virum Dei S. Kieranus filius Fabri pervenit, septem annis in monasterii a territorio fideliter serviens mansit. In his quoque septem annis sic diligenter exercebat trituratoris officium, ut in paleario territorii non posset granum, quod culmen faceret, inveniri. Unde usque hodie manent muri territorii sui apud Arann.

19 Post haec Sanctus Kieranus somnium vidit, quod suo magistro enarrare curavit. Nocte enim somniavit se juxta ripam magni fluminis, quod Synnan dicitur esse, et arborem magnam ac frondosam atque fructiferam vidisse, et haec arbor totam insulam Hiberniae obumbravit. Somnium itaque Sancto Endeo enarravit. Ait ille: Arbor illa fructifera tu es, qui coram Deo et hominibus magnus eris, et fructum dulcissimum boni operis praebebis, et per totam Hiberniam honoraberis. Et addidit Endeus, nunc igitur accede, et Deo voluntatem implens, aedifica tibi monasterium.

20 Post haec S. Kieranus accepta benedictione sui Abbatis Endei, ad construendum monasterium de Cluanmhuicnois se preparavit. Cumque se orationibus Sanctorum recommendaret, coram omnibus S. Endeo dixit: Accipe me Pater cum parochia mea sub protectione tua, ut sint omnes discipuli mei etiam tui, Et respondit Endeus: Non ita de te ordinavit Deus, ut omnes in hac angusta insula sub mea disciplina viveremus; sed propter tuam miram humilitatem atque perfectam caritatem tibi tradet Christus Dominus tuus dimidiam e Hiberniae partem in hereditatis sortem. Et ubi haec ad invicem dixerunt, Crux erecta est in signum fraternitatis mutuae, quam inter se et inter posterum suos contraxerunt ibi, et dixerunt: Quicumque unitatem fraternitatis nostrae post nos violaverit in terris, cureat ipse fraternitate et societate nostra in caelis.

21 Post haec venit S. Endeus in terram, quae dicitur Medraighe dicitur, ad portum unum, qui portus Luahann dicitur; et ibi Sanctus Endeus rogavit Kieranum, ut accederet ad locum vicinum, qui Acahd-Draighnich dicitur, et de illo loco egeret bestiam, quae totam terram in circuitu loci praefati devastaverat: unus enim de discipulis S. Endei, qui e Gignens vocabatur, ibi inhabitabat. Haec vero fuit unus ex transmarinis Sanctis, qui cum Endeo ad Arann pervenerunt, et ibi locum habitationis habuerat. De praefato ergo loco expellentes bestiam, eremitorium suum in pace possederunt.

22 Veniens post haec S. Endeus ad mare et videns ibi piscatores, quiesivit ab eis pro se et suis pisces; qui respondentes dixerunt: Pisces ad nos a mari de Arann venerunt, et tibi concedimus illos prope Arann capere, et habere, et tu nos hic permittite maris nostri habere pisces. Audiens haec responsum malorum, unus puer motus spiritu Dei dixit: Unum habeo piscem, quem mihi Deus ministravit, et tibi eum concedo. Respondit S. Endeus, in hoc portu tibi elemosyna servis Dei denegatur, pisces de cetero non capiuntur. Quod et factum est: nam usque in hodiernum diem non capitur ibi pisces. Extens inde S. Pater Endeus pervenit ad portum, qui dirigit ad stagnum nomine f. Orbsen, et rogavit Deum, ut propter merita istius pueri ibi nati, qui piscem sibi dederat, copia piscium ibi esset.

23 Post haec vir Dei prospero navigio pervenit ad insulam quamdam in illo stagno, quae Echimis dicitur; et hospitio receptus est a quodam prudente viro, nomine Crumther Coelan, qui erat Princeps illius loci; et cum alium cibum non haberet hospitibus sanctis, ad aratrum currens, inde bovem accepit

D
EX 99

S. Kierano
discipulo suo
a

in Cluanmhuicnois
monasterium
praedicti.

E
enimque
sancti
pro se et
posteris
societate
dantur: b

c

notum
bestiam
pellit d

e

F
ab eis
piscatores
puni: f

f

et super
centro
ram abstinen-
tiam arguit.

decem in ea
monasteria
construit:

dimidia
insulae parte
sui proprio
attribuit,

quod etiam
miraculo
probat.

Synopsis
praetermissio-
rum,

Scopulum
iraximus
officium
dissolut:

a Vnde Colonna annotat, 10 ad Tripartitum S. Patricii 4ta parte 1 cap. 53. — b Id est fuerat: signumque extremis locis. Ingresso annis Endens applicat, constat enim ex Actis S. Kierani Saggiensis anni 9, 8 Martii, unum, quae cum ipso exsa est, azorem Ethneum Huelbach nominatam fuisse — c S. Athanasium cuius petitioni suffragatorum accessisse iureat epus qualiscumque Vito, idemque miraculum habet sed modum non exprimit. — d Non credimus tam eundem in rebus fidei fuisse penitentissimum illum Regem, ut nesceret Christianorum baptismum nunquam iterata, idemque ceteris interpolatoris gloriolentis hoc quoque adjuvans. — e Id est, litus epuratum. — f Haec tamquam ex posteriorum temporum traditione accepta interpolata libenter relinquimus. — g Ille sequitur fabulosissima narratio de Papeo Annce ad Pontificatum electo per columbae super eo resurrectione, quod fuerat consecutus (sicut) Pontificis apud Romanos iudicium cui nihilominus omnis dicit honorumque ecclesiarum, S. Hilarius affectus sit, anno scilicet 361. Certamen quoque habet humilitatis inter Ss. Endemum, Helcenum, et Papiam exortum, Praelatum delictantibus singulis, consilio prius per intermissos Papa, tandemque dirruptum truen candidatum aviam advenit, ea quae dicta sunt munera Endeo deferentium.

CAPUT IV.

S. Endei miracula, prophetia de S. Kierano, et mors.

Cum ergo S. Endeus in suo monasterio Deo fideliter cum sancto collegio suo serviret, importunum videbatur suis monachis, quod non habebat planum iter ad mare. Veniens ergo vir Dei ad portum maris petram illam durissimam, quae navibus praebat impedimentum ne ad monasterium approximarent, cum suo baculo signavit, atque postmodum ad domum reversus est. Nocte vero sequenti, Angelus Domini fulguream in manu tenens spatam, conscidit petram illam durissimam in partes duas, faciens viam latam per medium, quae usque hodie praebet iter planum, et sine impedimento intrantibus Insulam.

EX MSS.

A pit, atque pro refectioe pauperum Christi paravit. Et cum omnes in gratiarum actione cibum sumerent, laicus, qui in comitatu sanctorum fuerat, putans se transgredi mandatum abstinentiae, si de hoc bove sumeret, non comedit. Quod vir sanctus percipiens, spiritu revelante, dixit: Tu qui cum ceteris Fratribus cibum in caritate ministratum noluit sumere, de carnibus equi, quem furaberis, manducabis, atque manducando jugulaberis. Quod totum illi evenit, ut vir sanctus praedixit, q Aratores vero crastina die ad agrum, ubi arabant, venientes et unum bovem consulem primo reperientes, sub jugo posuerunt, sed inde bos ille advenerat, nescierunt.

ab Angelo solentur uerbum accipit.

24 Sanctus vero Endeus post haec ad insulam de Arann rediens, usque ad decrepitam ibi permansit aetatem. Quod autem de S. Kierano praetermissimus hic addamus. Cum enim de licentia S. Endei de insula exisset, vidit Endeus in spiritu omnes Angelos, qui sanctis de Arann pabulum vitae spiritualis ministrabant, cum S. Kierano recedere. Ex qua visione mœstus factus est Endeus, putans quod caelestis spiritus iterum non rediret; eumque jejunio et orationi se dedisset ultra vires, quae Angelus Domini apparuit ei, dicens: Qua de re tristis es homo Dei, et cur te nimis affligis? Dixit Endeus: Causa tristitiae meae est, quod omnes Angeli nos reliquerunt, et cum Kierano perrexerunt. Respondit Angelus: Quoniam S. Kieranus carissimus Deo est, ideo misit Angelos suos in comitatu ejus: nudi ergo amplius te nimis affligere; quoniam ad vos iterum revertentur; solve ergo jejunium in nomine Domini. Tunc ait Endeus: Jejunium meum non solvam, donec tres petitiones a Deo meo obtineam. Peto enim, quod omnis, qui contritus de peccatis suis fuerit, et sepulchrum mecum elegerit, inferni os super eum non claudatur; h insuper posco, ut quicumque invocaverit me in angustia sua, a Domino Jesu Christo adjuvetur; tertio postulo, ut ego ipse scilicet a dextris Dei una cum Sanctis. Et ait Angelus Domini ad eum: Sicut petisti, sic concessum est tibi a Deo tuo.

A

S. Kieranus

a Faste teritorium: arcum enim terendo et excolendo fragmento comparatum intelligit. b Locus obscurus est si de preparatione proxima intelligatur: nam in S. Ludro digressus ad S. Senaniam se contulit, Angliensium deinde monasterium ceteris et rexit: si autem de comatu intelligas, bene se habet. — e Idem habetur, inquit Colganus, in laudibus S. Kierani Vita; sed sic intelligi debet, quod nulli canonum per medium Hiberniarum partem et ejusque successoribus subjecta fuerint. d Est reginula maritima Australis Comitis in Comitatu Galicensi, Colganus teste. e Causam hujus separationis vide in Prolegomenis num. 3. f Colganus laicum esse dicit in Comitatu Galicensi an ille maximus et laudabilis proximis, atque insulis plenus, qui Meccalati King Corbes? — g Veretur ne, quod in Actis S. Kierani simile omnino narratur nom. 17 hunc acceptum sit, vel illud huc translatum; ut scilicet in discipulorum et magistrorum Actis apud Hibernos factum observamus. Idem de sequentibus S. Endei petitionibus intelligi, quae plene similes in ejusdem S. Kierani Actis leguntur. h fil est purgatorum penam non sustineat, aut in eis non diu detineatur.

APPENDIX

Hanc partem, denno repentem quae num. 19 20 et 24 dicta sunt; sed mutata haud leviter circumstantiis, et a compilatore manus penitenter acceptam, tamquam si esset res plane diversa, hic seorsim addimus, propterea quod existimemus haud parvo testimonium narrationem in ea contineri: ab eaque obscuri illi, quae nec cum S. Kierano communia sunt, ut merito dubitetur an ea ad S. Endeam aliquomodo pertineant.

25 Alio quoque tempore idem Kieranus ad insulam iterum rediit, ut et ipse professionem a monachi ibi faceret, atque ibi finem vitae expectaret. Erant tunc quae in praefata insula sanctae vitae Abbates, et Fundatores, S. Endeus videlicet, et sanctus Finnianus senex h. Eo vero tempore, quo ad insulam venit, Sanctus Endeus vidit somnium interpretatione dignum. Viderat enim arborem quandam in medio insulae crescere in altum, quae protensis ramis usque ad mare pertingebat. Deinde viderat multos viros ad arborem accedentes qui ralicitus eam effuderunt, et tandem secum in terra sublevantes usque ad ripam magni fluminis Synan nomine reportaverunt, atque ibi iterum plantaverunt. Viderat quoque eandem arborem ibi in nimia altitudine crescere, ita ut rami pertingerent usque ad mare. Hanc visionem mirabilem Sanctus Endeus coram sancto Finniano senex, ac aliis fide dignis enarrans, ait: Haec visio, quam modo audistis carissimi, ad fratrem nostrum Kieranum pertinet, qui multorum Crenobiorum Pater erit. Itaque cum benedictione nostra debet ad locum caelitus ostensum properare, et juxta ripam praefati fluminis monasterium fundere, ex quo multa alia monasteria tanquam rami pullulabunt fructiferae arboris. His quoque sermonibus Patris Endei auditis, qui praesentes fuerant, lacrymas ubertim effuderunt, similiter et ipse Kieranus; qui praesens erat, amare flevit. Cum navis ad iter suum sibi pararetur: sancti Abbates, scilicet Endeus, et Finnianus cum monachorum multitudine usque ad portum eum comitantur.

D

a
S. Endei de
S. Kierano
visio

b

ipi et
F. a ribus
explicita,

E

26 Et cum navem cum benedictione seniorum ascenderet, et Clerus totius insulae ad propria rediret, Sanctus Endeus a littore paululum recedens, iterum in lacrymas proripit dicens: non sine causa, fratres mei, nunc effundo lacrymas, quia sicut mihi revelatum est, hodie vigor disciplinae, et vigor Religionis de hac insula incepit migrare. Quo audito, et ipsi Fratres, qui erant praesentes, similiter fleverunt. Proinde paululum progrediens, iterum flevit. Et tunc a Fratribus interrogatus, quare tantum lacrymaretur, respondit dicens: Ideo nunc fleo, quia ut mihi Deus meus revelavit, venient dies quando in his vicinis insulis, non Monachi religiose habitabunt, sed laici, et irreligiosi viri, ac carnalibus desideriis servientes. Et his verbis viri Prophetae auditis, contristati sunt vehementer discipuli viri Dei. Post haec Sanctus ad alium locum perveniens, subita laetitia inspiratus ait: Gratias Deo nostro agere debemus, nam ante consummationem saeculi, quando iniquitas abundabit, et refrigescet caritas multorum, plurimi ad has insulas fugienda devenient, ne et ipsi cum infidelibus pereant. Postquam haec, et hujusmodi de fine mundi prophetavit, ad monasterium suum rediens, in manus Dei omnipotentis animam suam commendans exspiravit.

et de insula
desertioneac restauratio-
ne praenoto.

F

a turpissimam hinc loci phrasim, compilataris esse existimo: nam pridem monasticam vitam professus erat Kieranus. b Finnianus de Clavinus eruditus primus ac praecipuus S. Kierani magister (ante tamen quam Clavinus monasterium posuisset in fundis post haec ab ipso S. Kierano acceptis) colitur praecipue XII Decembris, respectu Finiani Magistri, inquit Colganus, qui floruit post annum 618, cum alter jam obisset, additque in vitam ejus dedisse ad 25 in hujus mensis quippe quem tandem esse eum cum S. Frigidiano sive Frigidiano Lucerni Episcopo, unde multum ibidem de Magistrius Ecclesiae Sanctis et Praesulis agit quae eorumque et rejectis ad vitam S. Frigidiani

DE S. BENEDICTO ABBATE, ORDINIS SUI FUNDATORE, CASINI IN ITALIA,

Commentarius praeuius.

G. H.

VIDE SYNAXA-
RIUM TOM I
MART PAG 670

ANIMADY.
PAP 17
AN DCLIII
XXI MART.

§1. S. Benedicti cultus sacer. Ordopropogatus.

Eroinat hanc ingessimam primum diem Martii nobilissima et orbi notissima virtus Magari Benedicti, Fundatoris Ordinis religiosissimi et optime de Ecclesia Dei meriti: nec reperimus inter tam varia et antiqua Martyrologia, quae ejus natalem non revolat: unicum si excipiantur manu exactum S. Hieronymi Martyrologium, quod Luca in Etruria adseruatur. Bedu genuinum et per vetustum Casinense ista habent: xii Calendas Aprilis, S. Benedicti Abbatis. Quod sub finem Martyrologii nostri MS. videtur S. Hieronymi, et in MSS. Corberiano, Augustano et Labbrano adjectum. In alio itidem per vetusto Casinensi, uti et MSS. Aquasgranensi, et S. Maritimi indicatur esse Natale S. Benedicti Abbatis. In MS. Vaticano S. Petri appellatur ejus Assumptio, in Hieronymiano Parisiensi excuso Deposito, nulla facta loci obliqua mentione. In antiquo MS. Seruensi sine Christianae Regulae Succae dicitur In Casino transitus S. Benedicti Abbatis. At locus in nonnullis factis legitur in monte, seu Castro Casino. Apud montem seu castrum Casinum, subaudi In Benevento, seu Ducatu Beneuentano, in monte Casino etc. De Ducatu Beneuentano a Longobardis erecto et late distento legi possunt in nobis dicto IX Februarii ad Vitam S. Sabini Episcopi Casinensi num. 10 uti ea quae Camillus Peregrinus in Historia Principum Longobardorum dixerit: ad quorum temporum respiciunt illa Martyrologia. At Romanis antiquis Casinum notissimo fuit Volscorum in novo Latio civitas, in confinis Campaniae felicitis: cum qua in regno Neapolitano nunc constituitur. Sed ad diem natalem redeamus. In aliis Martyrologis minnilla encomia adduntur. In MS. Francofurtensi, quod Colonia apud Carmelitas asservatur, dicitur Pater monachorum, scilicet ut Rubanus ait, qui regulam scripsit monachorum cum magna discretione. Usuardus ista habet: Apud castrum Casinum natalis S. Benedicti Abbatis, hujus vitam, virtutibus et miraculis gloriosam, beatus Pater scribit Gregorius. Eadem sequuntur apud Adonem, Bedam excusum, Brilinum, Maurilqum et alios. Notkerus haec addit: Quem etiam regulam monachorum cum magna discretione et luculento sermone scripsisse commendat, idem Gregorius. Wandellertus hoc disticho natalem ecoruat:

Cum duodena fide Benedicti et nomine fulget,
Cœnobiale decens Duce quo letatur in orbe.

2 At prae omnibus aliis Martyrologis illustris eorum profertur in hiberno Romano his verbis: In monte Casino natalis S. Benedicti Abbatis, qui monachorum disciplinam in Occidente pene collapsam restituit ac iustitice propagavit: cujus vitam virtutibus et miraculis gloriosam B. Gregorius Papa conscripsit. Labrum ab eo tempore, quo S. Benedictus circa annum dccc.lxxx natus est, aut etiam secudi precedenti, uti et sequentibus secudo et septimo videntur effubuisse in Occidentali Ecclesia aurea secula Sanctorum monachorum, quorum tamen prima regula S. Benedicti non sunt amplexi: de quibus postmodum hoc opere agimus. Certe cum anno dcccxxvii S. Marcellus Turanus sepeliretur, concurrerunt ex vicinis locis ad duo milia monachi, teste discipulo ejus Severo in epistola ad Bossidum Casinum circa annum dcccxl scriptis de similibus in Occidente monachis lib. 2 de Institutis cœ-

Martii T. III.

nobiorum cap. 2, se tot propemodum typos et regulas vidisse usurpatis, duo etiam monasteria cellasque conspexerit. Aliquorum tamen illustrium Patrum Regulae in pluribus fuere monasteris ab eo tempore susceptae, quos aut Orientales monachi observarant, aut illustres sanctitudo et doctrina viri in Occidente condiderunt: quales istae sunt, quas non cum regula S. Benedicti ex antiquis MSS. libris collegit olim Fabius Chisius, nunc Sanctissimus Papa Alexander VII, et vulgavit Lucas Holstenius parte 2 Codicis Regularum: in qua emittunt Regulae SS. Cesarii Arelatensis, Aureliani etiam Arelatensis, Ferreoli Ureticensis, Columbani Abbatis, Isidori Hispanensis, Fructuosi Bracarenensis, Pauli et Stephani Abbatis, monasterii Tarantensis sive Aquanen-sis et aliorum. Baronus, qui Martyrologii Romani eloquium concinnavit, in Annalibus Ecclesiasticis cum ad annum Christi 716. num. 7 indicasset monasterium Castuense a Petronae restauratum, addit num. 8. Mirum dictum, quanta mox ex nova plantatione Petronacis fuerint propagata eo in loco gemina monachorum, et aucta eorum examina, instar apum, quae ex turgescitibus alveariis prodeunt, in diversa loca ad foetus multiplicationem volaverint. Missus Petronae Casinum est a S. Gregorio II Papa, uti xiii Februarii ad hujus Vitam diximus, cui successerunt SS. Gregorius III et Zacharias, ambo et canobis Casinensis et Ordinis Benedictini singulares sanctores. Horum trium Pontificum temporibus floruit S. Bonifacius, Apostolicus Legatus ab us in Germaniam destinatus, qui eundem cum us affectum erga Ordinem Benedictum imbutit, et S. Sturmionem, postea constitutum primum Abbatem monasterii Fuldensis, misit ad montem Casinum, ut in monasterio quod B. Benedictus instituit, disciplinam regularem et vitam moresque monastico agnosceret, pastorque futurus, discipulus fieret, atque in sua subjectione disceret, quomodo aliis praeesse deberet. Ita ex Rodulpho, Candulo, S. Ladgero, aliisque antiquis Scriptoribus lib. 1 Antiquitatum Fuldensium Browerus. Praefuit idem Bonifacius anno dcccxlii Comiti Liptacensi, in cujus canone, vii statuitur, ut monachi et ancillae Dei monasteriales, juxta regulam S. Benedicti cœnobita vel Xenodochia sua ordinare, gubernare, vivere studeant, et vitam propriam degere secundum praescripti Patris ordinationem non negligant. Uti ea leguntur apud Simonidum tomo I Conciliorum Galliae pag. 539. Verum frequentiores obliuenda fuerunt inculcationum machinae, ut propria et hactenus in monasteris observata regula tolleretur, atque alia a S. Benedicto scripta assumeretur. Quo in re sub Ludouico Pio Imperatore anno dcccxxvii plurima in concilio Abbatum Aquasgrani collecto fuere peracta: uti dictum est XII Februarii ad Vitam S. Benedicti Abbatis Annonensis et Indensis, qui tunc habitus quasi Magister Generalis omnium monasteriorum per Galliam et Germaniam, scripsit Concantiam Regularum aliarum cur Benedictina: ex cujus collectione concivem Regularum reperitur ab Alexandro VII Pontifice editis supra indicatis Lucas Holstenius.

3 Graeci etiam solenni admodum ritu celebrant festum S. Benedicti Abbatis, sed potissimum xiv Martii, quo die in Magnis Menris elogium ex S. Gregorio Dialogo a S. Zacharia Papa Graece translatis propagatur cum aliis illustribus hymnis et odis. Dicitum elogium repetitur a Martino Cythraeo, et aliquando abbreviatum

sub variis regulis:

E monasteria Benedictina n abhinc a seculo 8

F

Cultus sacer S. B. nediati apud Græcos 14 Martii.

Memoria in
omnibus
sanctis,

Cum Casini
1717

Etruriam
in aliis

Tome inuim
in hiberno
Romano.

Plures, et in
sanctis
monachi

A in *Anthologio*. In *Menologio* ab *Henrico Canisio* edito ista leguntur; Die xiv. Sancti Patris nostri Benedicti, multorum monasteriorum Patris celeberrimi, pietate et miraculorum multitudine illustris. In *Menologio* jussu *Basilii junioris Imperatoris* scripto et in monasterio *Cryptæ-ferratæ* prope *Romam* transcripto ad usum chori solemnitas hæc notatur ad xx diem Martii, ac primo loco proponitur, etiam ante *S. Thomam Patriarcham Constantinopolitanum*, et *Photinam Samaritanam* de quibus ad illum diem actum est. Sed veremur ne incuria transcribentis ordo sit mutatus, et quod ibi legitur elogium aliquanto longius, ferè ex *Actis* descriptum, poni debeat die XXI: nam similes errores aliquot ibidem commissos notæ indicant marginales. In *MS. Martyrologio S. Cyriaci*, quo plurimum usus est *Baronius*, ad ix Februarii memoratur *S. Benedicti Abbatis* *edificatio. De *Corporis Translationibus* infra agemus.

*an. dedicatio

§ II. Acta S. Benedicti a variis scripta.

Vita a S. Gregor. o Papa accurate scripta:

Sancti hujus præclarissimus res gestas complexus est toto libro secundo *Dialogorum S. Gregorius Papa*, qui assenti nam. I se pauca que narrat quatuor discipulis ejus referentibus agnovisse. ex quibus anno dicitur, cum a *S. Benedicti* obitu annis quinquaginta lapsi essent, et *S. Gregorius* *Dialogos* scriberet, adhuc nunc supererat Honoratus: qui num. 28, dicitur sibi fuisse a Fratribus fuisse testatur, quod ibidem narratur: quasi reliqua aliquis saltem discipulorum vidisset. Intervertit num. 26 et 27, que illustri viro *Antonio* ejusque discipulo, *Peregrino* nomine, narrantibus cognoverat. Sed mox cedit ad ea, que ex ejus discipulis in libri exordio prædictis agnovit. In fine num. 38 narrat rem nuper gestam, quasi ab istis discipulis non accepisset. Ex quibus verborum formulis colligimus omnia et singula accuratissime fuisse a *S. Gregorio* ad veritatem veritatis discussa. Hanc ergo *Vitam* ex libro secundo *Dialogorum* excerptam, et collatam cum *Dialogis MSS* et *Vita* eorum in *MSS. Legendariis* reperto, domini more instructivam atque adhibitis marginalibus et annotationibus illustravi cum de capitula hactenus excusa in numeris commutatis. Ex hoc *S. Gregorii* narratione quamplurima sua de rebus gestis *S. Benedicti* confecerunt compendia, quorum vel catalogum contexere judicamus supervacuum. Aliquod habemus vultu fuisse contextum in *MSS. Ultrajectino S. Salvatoris*, et *Pragensi Ecclesie Cathedralis*, ejus Auctor censetur *Bernardus Guibonis*, ex *Ordine Prædicatorum Episcopus Ludovicensis*, qui potissimum internotationem *Petri Diaconi*, et varias et sacra Scriptura interpretationes rejecit. Sed maxime *S. Gregorii* tanti *Ecclesie Doctoris* verba integra atque intemerata proponere.

varia ejus compendia:

et contenta in Vita S. Placidi et S. Mauri,

§ Observat *Baronius* ad *Martyrologium Romanum* plurima de *S. Benedicto* haberi in *Vita S. Mauri*, nec non in *Vita S. Placidi*: de quibus infra a *S. Gregorio* nonnulla referuntur. Creditur utriusque *Vita* a teste oculato scripta, *S. Mauri* a *S. Fausto* socio ejus, et *S. Placidi* a *Gordino* hujus famulo, sed utraque a posteris interpolata est, et non parum sedata. Supra memoratus *Comillus Peregrinus* auctorem *S. Placidi* passim *Pseudo-Gardianum* appellat: nonnulla in ea mendacia inveniri tradit *Baronius* anno 329 unum 10, *S. Mauri* Acta delinimus xv Martii, sed que apud nonnullos adeo probabilitatem suam amiserunt, ut etiam viderentur ad *S. Mauri* in *Gallias* incertum habere: dubitareque non ante *Finidense* monasterium, quod supra *S. Bonifacio* fundatum diximus, velintus aliquot sub *regula S. Benedicti* conditum extra *Italiam* monasterium reperiri: sicut in *Propylæo ad Monasterium Angheanum* legimus, et a *Critico* nonnullis *Francis* musitari intelleximus *Parisus* ex *Luca Dacherio* *Bene-*

dictino S. Germani de Pratis, qui prælo paravit præcipuas *Vitas Sanctorum sui Ordinis*: a cujus calamo illustrem apologium pro *S. Mauro* Congregationis suæ Patrono expectamus. Interim *Vita tam S. Mauri quam S. Placidi* ex his *S. Benedicti Actis* illustrari debet. *Aimoinus* sermone de *S. Benedicto* in *Bibliotheca Floriacensi* edito asserit pag. 280. post *B. Gregorium* a *Fausto* *Vite S. Mauri* conscripsit miraculum a benigno Patre *Benedicto* patratum, sed ab eodem Pontifice prætermisum, referri hoc modo: Quodam tempore *S. Benedictus* a quodam nobilissimo secundum seculi dignitatem viro exoratus est, ut ad domum ejus dignaretur per semetipsum accedere, quo uxorem ejus ac filium, quem nuper enixa fuerat, a demonio, quo gravissime pariter vexabatur, suis sanctis meritis et orationibus liberaret. At *Sanctus Dominus*, pro eo quod ei familiaris pro aliquibus operibus ab eo religiose gestis existeret, ire non distulit, eo que integerrimæ sanitati restituit. *Hæc ibi*. De *Fausto* *Scriptore* hujus *Vite* agit *Sigebertus de Scripturibus Ecclesiasticis* cap. 32, cui cap. 33 subjungitur *Marcus* poeta, familiaris *Benedicti*, *Casinensis*, qui *Vitam* ejus a *Gregorio* descriptam delioravit heroico breviloquio, et pauca superaddidit. *Carmen* illud *Roma* anno mose excusum fuit cum *tertio Prosperi Martineugi Poematum* libro. *Aimoinus* in dicto sermone pag. 281 et seqq. allegat et *Marci* versus quatuor capita, que ibi videri possunt. *Paulus Warnefridus monachus Casinensis* præter alia etlogia, etiam singula *S. Benedicti* miracula per singula disticha *Elegiaco Metro* rantezuit hoc exordio:

uti illud de 2 mercurio lib. ralls.

poemata Marci discipuli.

§

Pauli Diaconi,

Ordinar unde tuos, sacer o Benedicte, triumphos?
Virtutum curulos ordinar unde tuos?

Habemus dictos versus et *MSS. Marchianensis* et *Aquicetani*, sed qua legi possunt in dicto *Aimoini sermone* pag. 281 et seqq. illos prætermittimus, ubi etiam ab eodem route da *metro Iambico Archiloico* miracula ejusdem Patris sequuntur, nec non poemata *Smaragdi Abbatis*, et *S. Adhelmi Episcopi Shoreburnensis* in *Anglia*; que utriusque etiam inter illorum opera extant sæpè recensæ. Alii scriptores de rebus gestis *S. Benedicti* iudicant *Petrus Diaconus*, *innachus* ac *bibliothecarius Casinensis*, in opusculo de viris illustribus *Casinensibus* cum notis *Joaannis Bylestræ Mari* *Canonici Romani* edito, ibi cap. 42 *S. Britharini Abbatis* et *Martyr* dicitur scripsisse versus de *vita*, obitu ac miraculis *S. Benedicti*: quos ante citatus *Martinus* edidit: et cap. 18 *Desiderius* ex *Abbate Casinensi Pontifice Romano* ac *Victor* in appellatus, indicatur de *Miraculis*, que a *B. Benedicto* et a *Monachis Casinensibus* gesta sunt, libros edidisse quatuor: quorum tres priores habemus manu exstantes, quos etiam memoratus *Marius Canonicus* edidit et notis illustravit. Ibi præterea cap. 34 notatur *Bruno Sigismundi Episcopus* et *Abbas Casinensis* scripsisse homilium in festivitate *S. Benedicti*, cum reliquis operibus *Venetis* anno mxcii excusum. *Deinum* cap. 44 suggerunt versus de *Vita S. Benedicti* a *Ravido* *Subdiacono Casinensi* compositi, et sunt hymni in *Breviario Casinensibus*, anno mclxxviii et mclxxvii expressi.

S. aragdi S. Adhelmi.

S. B. rtharii.

Miracula a Victore in Papa scripta

hymni Ravidi.

§ Extat et *Chronicon Casinense* in quatuor libros divisum, horum tres *Leo Marsicanus*, et *Casinensi monacho Ostensis Episcopus* ac *S. R. E. Cardinalis* anno mcl creatus, composuit. Incipit vero a conversione, *Vita* et obitu *S. Benedicti*, et varum ejus miracula interserit. Quartum librum adjunxit *Petrus Diaconus*, idem qui dictum librum cum libro de *Viris* illustribus composuit: ad finem cujus libri *Marius Canonicus Catalogum operum* apud se adscriptorum: in quo iste titulus pag. 103 habetur: *Sermo singularis in Octava sancti Patris Benedicti*, ubi de miraculorum abundantia cum hoc exordio: *Egregii atque præstantissimi Confessoris Benedicti*. Adseritur autographum *Casi-*

Chronicon Casinense Iconis Ostensis,

et Petri Diaconi,

sini

A sini litteris Longobardicis : ex quo aliud apographum reperimus Romæ apud clarissimum et humanissimum virum, D. Josephum Costa, qui habet multos illustres codices ex collectione Lucii Cardinalis Sauererini. Huic apographo iste titulus præfixus erat : Sermo Petri Diaconi Casiniensis in Octavam sanctissimi Patris Benedicti, de corporis inventione et miraculis. Hoc opusculum hæcenus ineditum subiungimus Vitæ a S. Gregorio compositæ, et in notis allegamus locum Leonis Ostiensis et Victoris Papæ III, in quibus hic narrata subinde plenius referuntur : aliqui habet etiam vitem Petrus Diaconus in libro de obitu et vita Justorum Casiniensium, quem MS. penes nos habemus. Adjungimus Appendicem ex Chronico Casinensi de nonnullis Miraculis et aliis rebus in dicto sermone non contentis. Deinde exordimur controversiam de corpore in Gallias translato. Arnoldus Wion ad XXI Martii edidit alios varios hymnos, ac tres priores ex MS. Breviario Veronensi monasterii S. Zenonis, alium ad plurima folia extensum ex MS codice monasterii Montuani, quem arbutatur a S. Berthario compositum. Adduntur dem alius auctore Petro Maurilio Abbate Cluniacensi, alii duo a quodam monacho Germano elucubrati : quos avidus lector ibi reperiet. Suggestit idem poemata trium auctorum scilicet Laurentii monachi et Episcopi, quem Petrus Diaconus cap. 6 memorat, tum Angeli Sangrum Abbat. quæ Casini adservantur, et aliqua hujus poemata dicuntur extare in bibliotheca Mantuana et Putovana S. Justinæ : Demum S. Alphani monachi et Episcopi Salernitani edita nonnulla sunt in tertio libro poematum supra indicati Martiængi : quæ sufficit idicasse.

§ III. Tempus vitæ et obitus S. Benedicti. Ejus illustre genus.

Baronius in Annalibus Ecclesiasticis ad annum 529 num. 11 arbitratur se facturum operæ pretium, si S. Benedicti primordia atque progressus, temporum ratione distinctos, Annalibus intexerat : quod scorsim etiam ob aliis factum est, qui Annales Benedictini Ordinis formarunt. S. Gregorius Papa in Actis unicam temporis notam suggerit in accessu Totile Regis ad S. Benedictum, cui hic tunc prædicit novem adhuc eum annis regnaturum ac decimo moriturum. Depredet autem horum annorum epocha ab initio et regni Justiniani et inepti belli Gothici. Auspicatus est imperium Justinianus Majoris Consule anno Christi DXXXVII, coronatus vivo adhuc Justino ipsis Kalendis Aprilis Hujus Imperii anno IX, Christi DXXXV, ineptam est bellum Gothicum, cujus anno VII, Christi DXXXII, Gothorum Rex creatus est Totilas, e viris creptus anno regni sui XI nondum completo, Christi ueritate VI. Congregatus ergo Totile cum S. Benedicto a S. Gregorio annotatus convenit in annum DXXXII. Quæ Chronologia ex Procopio de Bello Gothico stabilitur. Interim qui sub nomine Gordiani scripsit Vitam S. Placidi, asserit beatissimum Patrem Benedictum, plenum virtutibus et sanctitate feliciter migrasse ad Dominum anno Verbi Incarnati quadragesimo secundo ac quingentesimo. At Vitæ S. Mauri auctor sub nomine Falsi tradit eum vitam sanctum XII Kalendas Aprilis et Sabbato vigiliarum Paschæ : quæ omnia descripsit Leo Ostiensis lib. I Chronici Benedictini cap. 1, ac videntur hæc ratione replicari debere. Primo cum Pascha Resurrectionis Christi non concurrerit in XXII Martii ab anno DIX, usque ad annum DCIV, primum Pascha assumi debet, cum Sigeberto Gemblacensi in Chronico, ad annum III. Cum enim, teste Apostolo Paulo, Pascha nostrum sit Christus immolatus, appellamus Redemptionis nostre mysterium, Pascha Resurrectionis Christi, at primum Pascha sive initium Redemptionis nostræ, dicimus Dominicam Passionis Christi, a quo die Crucis et Passionis Christi vexilla procedunt. Dies vero XXI Mar-

ti in Vigilia Dominicæ quæ Passionis dicitur concurrerit anno Christi DXXXII, Cyclo Lunæ XII. Salus XX, littera Dominicali D, quando Pascha Resurrectionis Christi celebratum est die V Aprilis : unnummerabatur autem dies XXI Martii, anno DXXXII ab eis, qui initium anni a Paschate sumebant, quod eo tempore factum est in Gallias, quando Vita S. Mauri fuit interpolata. Adiditur in Vita S. Placidi tunc præfuisse S. Benedictum in Casinensis cœnobii regimine annis quatuordecim. hujus æpæ apud Casinenses habitatio initium statuimus ab anno Christi DXXXIX. Demum quia in antiquis Chronicis Casinensibus dicitur universim vixisse annos sexaginta duos, natum arbitramur circa annum CCCCLXXX aut saltem proxime sequentem. Num annos inctus ætatis quatuordecim, secesserit Roma Effidem, et sequenti Sublacum, unde confirmemus aut refutemus, in antiquis nihil reperimus.

8 Multi multa de prosopis S. Benedicti comminiscuntur, S. Gregorius a quatuor illius discipulis instructus, liberiori genere ex provincia Nursiæ exortum scripsit. Adrevaldus monachus Fioriacensis lib. I Miraculorum S. Benedicti asserit, quantæ dignitatis parentibus progenitus fuerit testari ruinas palatii eorum cum ædificula prope mœnia Nursinæ urbis sita. Tantæ quippe magnitudinis perplexique operis ex fundamentis constituisse convincitur, ut qui libet palatia potentissimorum superaverit Regum, nec modicis queat reparari impensis. Hæc Adrevaldus trecentis et triginta annis post obitum S. Benedicti scripsit in Gallia. Verum qui legerit, quam idem auctor stolidus et putida affinxerit suis Francorum Regibus, licet vir sesquiseculo ante ipsum vixerint, non magnam attribuit fidem ejus nimæ in tanto antiquitate creditotæ. Certo Leo Ostiensis solum, citato S. Gregorio, indicat Nursia provincia oriundum fuisse, omisso etiam liberiori genere, quod notatur S. Gregorius, S. Placidi pater ab eodem Gregorio vocatur Tertullius Patricius, qui in Vita S. Placidi additur ex Aniciorum sanguine stemmatis lineam duxisse. Cassiodorus lib. I Epist. 12, familiam toto orbe præhecatam affirmat. Placuit ergo posterioribus scriptoribus ex hoc familia prognatos asserere et S. Benedictum et Danum Austriacam, cum Imperatoribus hodiernis et Hispanorum Regibus. Verum re melius scenssa post editam a nobis Vitam S. Divitiæ Alberti Lutrensis, et collatum cum Actis S. Olivæ Virginis progenitores, Dominus Austriacæ ab Antiana familia plane alii statuunt, qui in Alsatia hodierna viris que locis habitantur. Nobilitatem S. Benedicti volumus promovere, sed, cum desint testimonia antiquarum auctorum, quæstiones has genealogicas melius evitare, et tectorem, si forsitan similibus inventiomibus detectetur, omundare ad historiam monasticam Petri Ricordati et Lignum Vitæ Arnoldi Wion, qui sub initium tomi primi fusissimè hæc controversiam deducit, in scriptam Philippo u. Ancio, Probo, Olybrio, Perleoneo, Franqipiano, Hab-burgio, Austria, Hispaniarum Regi Catholico et Invictissimo. Notamus etiam hic Lectorem fitigare longis unrea iombus de aliis Religionum fundatoribus qui sub S. Benedicti Regula et magisterio militaverunt. Sunt hi plerique Sanctis adscripti et suo quo coluntur die, etiam debita in hoc opere veneratione non frandobuntur. Acta etiam aliorum Sanctorum monachorum, undequaque conati sumus colligere, ad suum quæque diem illustraturi.

Historia inventionis corporis et miraculorum :

hymni a Wione editi

et indicati.

S. Benedictus cum Totila Rege anno 542.

moribus 21 Martii.

pridie primi Paschæ

et a Dominicæ Passionis,

D anno 843

Cavinum venit an. 829,

natus circa an. 480,

qua stirpe exortus ?

An Antiana cum Domino Austriacæ ?

F

VITA

Auctore S. Gregorio Magno, cum variis MSS. collatu.

CAPUT I.

Ortus, educatio, cupisterium precibus reparatum: Vita in specu Sublacensis acta. Regimen monasterii relictum.

Fuit vir vite venerabilis, gratia Benedictus et nomine, ab ipso suae pueritiae tempore cor gerens senile. Etatem quippe moribus transiens, nulli voluptati animam dedit: sed dum in hac terra adhuc esset, quo temporaliter libere adhuc uti potuisset, desepxit iam, quasi aridum mundum cum flore. Qui liberiori genere ex a provincia Nursiae exortus, Romae liberalibus studiis traditus fuerat: sed cum in eis multos ire per abrupta vitiorum cerneret, eum, quem quasi in ingressu mundi posuerat, retraxit pedem: ne si quid de scientia eius attingeret, ipse quoque in immane praecipitium totus iret. Despectis itaque litterarum studiis, relicta domo rebusque patris, soli Deo placere desiderans, sanctae conversationis habitum quaesivit. Recessit igitur scienter nesciens, et sapienter indoctus. Hujus ego omnia gesta non didici: sed pauca, quae narro, quatuor discipulis illius referentibus, agnovi: b Constantino scilicet, reverendissimo valde viro, qui ei in monasterii regimine successit; c Valentiniano quoque, qui annis multis Lateranensi monasterio praefuit; d Simplicio, qui congregationem illius post eum tertius rexit: Honorato etiam, qui nunc adhuc e cella ejus, in qua prius conversatus fuerat, praest.

Hic itaque cum iam, relictis litterarum studiis, petere deserta decrevisset, nutrix, quae hunc arcetius amabat, sola secuta est. Cumque ad locum venissent, qui f Ellide dicitur, multisque honestioribus viris pro caritate se illic detinentibus in B. Petri ecclesia deonorarentur, praedicta nutrix illius ad purgandum triticeum a vicinis mulieribus praestari sibi cupisterium petiit: quod super mensam incaute derelictum, casu accidente fractum est, sic ut in duabus partibus inveniretur divisum. Quod mox rediens nutrix illius, ut ita invenit, vehementissime flere cepit, quia vas, quod praestitum acceperat, fractum videbat. Benedictus autem religiosus et pius puer, cum nutricem suam flere conspiceret, ejus dolori compassus, ablatis secum utriusque fracti cupisterii partibus, sese cum lacrymis in orationem delit: qui ab oratione surgens, ita juxta se vas sanum reperit, ut in eo inveniri fracturae nulla vestigia potuissent: moxque nutricem suam blande consolatus, ei sanum cupisterium reddidit, quod fractum tulerat. Quae res in eodem loco a cunctis est agnita, atque in tanta admiratione habita, ut hoc ipsum cupisterium ejus loci incolae in ecclesiam ingressu inspenderent, quatenus et praesentes et secuturi omnes agnoscerent, Benedictus puer conversationis gratiam a quanta perfectione cepisset. Quod annis multis illic ante omnium oculos fuit, et usque ad haec Longobardorum temporasuperiores ecclesiae pependit. Sed Benedictus plus appetens mala mundi perpetuam laudari, et pro Deo laboribus fatigari quam vitae hujus favoribus extolli; nutricem suam occulte fugiens, deserti loci recessum petiit, cui g Sublacus vocabulum est: qui ab Romana urbe quadraginta fere millibus distans, frigidus atque perspicuas emanat aquas: qua illic videlicet aquarum abundantia in extenso prius lacu colligitur, ad extremum vero in amnem derivatur. Quo dum fugiens pergeret, monachus quidam, h Romanus nomine, hunc euntem reperit: quo tenderet, requisivit. Cujus cum desiderium cognovisset,

et secretum tenuit et adjutorium impendit, eique sanctae conversationis habitum tradidit, et in quantum licuit ministravit. Vir autem Dei ad eundem locum perveniens, in arcetissimo specum se tradidit, et tribus annis, excepto Romano monacho, omnibus hominibus ibi incognitus mansit. Qui videlicet Romanus non longe in monasterio sub Theodati Patris Regula debebat: sed pie ejusdem Patris sui oculis furabatur horas, et quem sibi ad manducandum surripere poterit, diebus certis Benedicto panem ferebat. Ad eundem vero specum a Romani cella iter non erat, quia excelsa desuper rupes eminebat: sed ex eadem rupe in longissimo fune ligatum Romanus deponere panem consueverat in qua etiam resti parvum tintinnabulum inseruit: ut ad ejus sonum vir Dei cognosceret, quando sibi Romanus panem praeberet, quem exiens acciperet. Sed antiquus hostis unius caritati invidens, alterius refectio: cum quadam die submitti panem conspiceret, jactavit lapidem, et tintinnabulum fregit: Romanus tamen horis congruentibus ministrare non desuit.

Cum vero jam Deus omnipotens et Romanum vellet a labore quiescere, et Benedicti vitam in exemplum hominibus demonstrare, ut posita supra candelabrum lucerna claresceret, quatenus omnibus, qui in domo Dei sunt, lucret: eundem Presbytero longius manenti, qui refectioem sibi in Paschali festivitate paraverat, per visum Dominus apparere dignatus est, dicens: Tu tibi delicias praeparas, et servus meus illo in loco fame cruciatur. Qui protinus surrexit, atque in ipsa solemnitate Paschali cum alimentis, quae sibi paraverat, ad locum tetendit, et virum Dei per abrupta montium, per concava vallium, per defossa terrarum quaesivit, cumque latere in specu reperit. Cumque oratione facta, benedicentes Dominum omnipotentem consedisent, post dulcia vitae colloquia is, qui advenerat, Presbyter dixit: Surge, sumamus cibum: quia hodie Pascha est. Cui vir Dei respondit, dicens: Scio, quia Pascha est: quia hodie videre te merui. Longe quippe ab hominibus positus, quoad eodem Paschalis solemnitas esset, ignorabat. Venerabilis autem Presbyter rursus asseruit, dicens: Veneriter hodie Resurrectionis Dominicae Paschalis dies est: abstinere tibi minime congruit: quia et ego ad hoc missus sum, ut omnipotentis Dei dona pariter sumamus. Benedicentes igitur Dominum, sumiserunt cibum, expletaque refectioe et colloquio, ad ecclesiam suam Presbyter recessit. Eodem quoque tempore hunc in specu latitantem etiam Pastores invenerunt: quem dum vestitum pellibus inter fructa cernerent, aliquam bestiam esse crediderunt: sed cognoscentes Dei famulum, eorum multi ad pietatis gratiam a bestiali mente mutati sunt. Nomen itaque ejus per vicina loca innotuit cunctis: factumque est, ut ex illo jam tempore a multis frequentari ceperet: qui cum ei cibum adferrent corporis, ab ejus ore in suo pectore alimenta referabant vite.

2 Quadam vero die, dum solus esset, tentator affuit: nam nigra parvaque avis, quae vulgo merrula nominatur, circa ejus foveam volitare cepit, ejusque vultui importune insistere, ita ut manu capi posset, si hanc vir sanctus tenere voluisset: sed signo Crucis edito, recessit avis. Tanta autem carnis tentatio, ave eadem recedente, secuta est, quantum vir sanctus nunquam fuerat expertus. Quamdum namque aliquando foveam viderat, quam malignus spiritus ante ejus mentis oculos redaxit: tantoque igne servi Dei animum in specie illius accendit, ut, dum in ejus pectore amoris flamma vim caperet, etiam pene deserere eremum, voluptate victus deliberaret. Tunc subito superna grata respectus, ad semetipsum reversus est, atque urticarum et i verprium juxta densa succrescere fructa conspiciens,

in specu 3 annos degit:

panem a S. Romano monacho quotidie accipit:

et Dei mortui in Pascha a Sacerdote cibos:

nepe etiam a Pascha cibis ubique quos instruit:

volante ave signo Crucis fugata,

tentatione carnis ceatur:

i

a Natus in provincia Nursia,

studia Romae cepit doceri.

b

c

d

e

f fidem cum nutrice didicit:

fractum cupisterium oratione in integrum redact.

g in ecclesia suspensum

h Sublacum solus fugit,

i

exutus

A exutus indumento, nudum se in illis spinarum aculeis, et urticarum incendiis projecit : ibique diu volutatus, toto ex eis corpore vulneratus exiit, et per cutis vulnera eduxit a corpore vulnus mentis, quia voluptatem traxit in dolorem. Cumque bene penialiter foris arderet, extinxit quod intus illicite ardebat : vicit itaque peccatum, quia mutavit incendium. Ex quo videlicet tempore, sicut post discipulis ipse perhibebat, ita in eo est tentatio voluptatis edomita, ut tale aliquid in se minime sentiret. Coeperunt postmodum multi jam mundum relinquere, atque ad ejus monasterium festinare : liber quippe a tentationis vitio, vero jure jam factus est virtutum magister : unde et per Moysen in Exodo præcipitur, ut Levitæ a viginti quinque annis et supra ministrare debeant, ab anno vero quinquagesimo custodes vasorum fiant **PETRUS** : Jam quidem prolatus testimonii mihi aliquantum intellectus interlucet : sed tamen hoc plenius exponi postulo. **GREGORIUS** : Lique, Petre, quod in juventute carnis tentatio fervent, ab anno autem quinquagesimo calor corporis frigescat : vasa autem sacra sunt fidelium mentes. Electi ergo, cum adhuc in tentatione sunt, subesse eos ac servire necesse est, et obsequiis laboribusque fatigari : cum vero jam mentis ætate tranquilla calor recesserit tentationis, custodes vasorum sunt, quia Doctores animarum fiunt. **PETRUS** : Fateor, placeat, quod dicis : sed quia prolatus testimonii clausa reserasti, quæso, ut de vita Justo debeas ea, quæ sunt inchoata, percurrere.

B **GREGORIUS** : Recedente igitur tentatione, vir Dei, quasi spinis erutis exulta terra, de virtutum segete feracius fructus dedit. Præconio itaque eximia conversationis celebre nomen ejus habebatur. Non autem longe monasterium fuit, cujus congregationis Pater defunctus est : omnisque ex illo congregatio ad eundem venerabilem Benedictum venit, et magnis precibus, ut eis præesse deberet, petit. Qui diu negando distulit : suis illorumque Fratrum moribus se convenire non posse prædixit : sed victus quandoque precibus assensum dedit. Cumque in eodem monasterio Regularis vite custodiam teneret, nullique, ut prius, per actus illicitos in dexteram lavanque partem deflectere a conversationis itinere liceret : suscepti Fratres insane sævientes, semetipsos prius accensare coeperunt, quia hunc sibi præesse poposcerant, quorum scilicet **k** Fortitudo in norma ejus rectitudinis offendebat. Cumque sibi sub eo conspicerent illicite non licere, et se dolerent adsuetam relinquere, durumque esset, quod in mente veteri cogebantur nova meditari, et quia gravis est semper pravus moribus vita bonorum : tractare de ejus morte aliqui conati sunt, qui inito consilio venenum vino miscuerunt. Et cum vas vitreum, in quo ille potifer potus habebatur, recumbenti Patri ex more monasterii ad benedicendum fuisset oblatum, extensa manu Benedictus signum Crucis edidit, et vas, quod longius tenebatur, eodem signo rupit : sicque confractum est, acsi in illo vase mortis pro Cruce lapidem dedisset.

C Intellexit protinus vir Dei, quia potum mortis habuerat, quod portare non potuit signum vitæ : atque illico surgens, vultu placido, mente tranquilla, convocatos Fratres allocutus est, dicens : Misereatur vestri Fratres, omnipotens Deus : quare in me ista facere voluistis? Numquid non prius dixi vobis, quia vestris ac moribus minime conveniret? Ite, et juxta vestros mores Patrem vobis quærite : quia posthac me habere minime potestis. Tuncque ad locum dilectæ solitudinis rediit, et solus in superni spectatoris oculis habitavit secum. **PETRUS** : Minus patenter intelligo quidnam sit, habitavit secum. **GREGORIUS** : Si sanctus vir contra se unanimiter con-

spirantes, suæ conversationi longe dissimiles, coactos diu sub se tenere voluisset; fortasse sui vigoris usum et modum tranquillitatis absconderet, atque a contemplationis lumine suæ mentis oculum declinasset; dumque quotidie illorum correptione fatigatus, minus curaret sua, et se forsitan relinqueret, et illos non inveniret. Nam quoties per cogitationis motum nimium extra nos ducimur, et nos sumus et nobiscum non sumus : quia nosmetipsos minime videntes, per alia vagamur. An illum secum fuisse dicimus, qui in longinquam regionem abiit, portionem quam acceperat consumpsit, uni in ea civium adhaesit, porcos pavit, quos et manducare videret siliquas, et esuriret? Qui tamen cum postmodum cepit cogitare bona, quæ perdidit, scriptum de illo est : In se reversus, dixit : Quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus? Si igitur secum fuit, unde ad se rediit? Hunc ergo venerabilem virum secum habitasse dixerim, quia in sua semper custodia circumspertus, ante oculos Conditoris se semper adspiciens, se semper examinans, extra se mentis suæ oculum non divulgavit. **PETRUS** : Quid ergo, quod de Apostolo Petro scriptum est, dum de carcere ab Angelo eductus fuisset : Qui ad se reversus, dixit : Nunc scio vere, quia misit Dominus Angelum suum, et eripuit me de manu Herodis et de omni expectatione plebis Judæorum? **GREGORIUS** : Duobus modis, Petre, extra nos ducimur : quia aut per cogitationis lapsum sub nosmetipsos recidimus, aut per contemplationis gratiam super nosmetipsos levamur. Ille itaque qui porcos pavit, vagatione mentis et immunditia sub semetipsum recidit : iste vero, quem Angelus solvit (jusque mentem in ecstasim rapuit, extra se quidem sed super semetipsum fuit. Uterque ergo ad se rediit, quando et ille ab errore operis se collegit ad cor, et iste a contemplationis culmine ad hoc rediit, quod in intellectu communi, ut prius, fuit. Venerabilis igitur Benedictus in illa solitudine habitabat secum, in quantum se intra cogitationis claustra custodivit : nam quotiescumque hunc contemplationis arder in altum rapuit, se procul dubio sub se reliquit.

PETRUS : Placeat quod dicis, sed quæso respondeas, si deserere Fratres debuit, quos semel suscepit? **GREGORIUS** : Ut ego, Petre, existimo, ibi admitti aequanimiter portandi sunt mali, ubi inveniuntur aliqui, qui adjuvantur, boni. Nam ubi omnimodo de bonis fructus deest, fit aliquando de malis labor vacuus : maxime si e virino cause suppetant, quæ fructum Dei facere valeant meliorem. Vir itaque sanctus, propter quem custodiendum staret, qui omnes unanimitè se persequentes cerneret? Et sæpe agitur in animo perfectorum, quod silentio prætereundum non est : quia cum laborem summo sine fructu esse considerent, in locum alium ad laborem cum fructu migrant. Unde ille quoque egregius Prædicator, qui discipuli cupit et cum Christo esse, cui vivere Christus est et mori lucrum, qui passionum certamina non solum ipse appetiit sed ad toleranda hæc et alios accendit : Damasci persecutionem passus, ut posset evadere, murum, funem, sportamque quæsivit, seque latenter deponi voluit. Numquid non Paulum mortem dicimus timuisse, quam se ipse pro amore Jesu testatur appetere? Sed cum in eodem loco minorem sibi fructum adesse conspiceret et gravem laborem, ad laborem se abbi cum fructu servavit. Fortis etenim præliator Dei teneri intra claustra noluit, certaminis europam quæsivit. Unde idem quoque venerabilis Benedictus, si Pater audis, citius agnoscis, quia non tantos ipse indociles deseruit, quantos in locis aliis a morte animæ suscitavit, **PETRUS** : Ita esse ut duces, et manifesta ratio et prædicator congruum testimonium declarat.

Sed

inter urticas
et vepres
nudus
volutatus.

liberatur in
perpetuum :

Num. 2

multos accipit
discipulos :

curam
monasterii
vicini invitatus
suscepit :

a dissolutis
monachis
non toleratur :

k

signo Crucis
dus, in quo
venenum
erat, frangit :

discedit :

D
AUCTOR
S GREGO.
DIAGNO
SECURE
HABITAT.

in se reversus
non ansiar
filii prodigi,

Actor. 12

E

sed instar
S. Petri e
carcere ab
Angelo
educti :

ministerium
susceptum
breve potuit
deserere.

F

exemplo
S. Pauli
D. nasco
fugatis ad
meliores
fructus.

A Sed quaeso, ut de vita tanti Patris ad narrationis ordinem redeas.

ACTORE S. GREGO. MAGNO.

a Nursia urbi Episcopus Umbrae Orientalis, ejusque provincia seu ditione contermina est Piceno seu Marchia Anconitana, et Aprutio provinciae regni Neapolitanae — b Constantinus fertur obiisse anno 540. — c Valentinianus traditur a S. Benedicto delectus primus Abbas canonici Lateranensis: ejus frater infra num. 25, venit ad eum et S. Benedictum. — d Simplicius successor Constantini. De utraque corporis inventione infra in tractatu Petri Diaconi agitur. e Sublacensis scilicet, de qua mox agitur. — f Illius Euilide, et Enilde. Buccellius explicat Aufridenam in arce, sed ea praecipue in Aprutio exteriori vita est. g Sublacus in Latia, nunc Campania Romana ad Anticam fluvium, inter Tibur et Sorum — h S. Romanus cultus 22 Maii — i S. Franciscus, ut tradit Sublacensium est, in haecae spinas inseruit rosas, quarum frondes verantur in plantario tota hieme inter frigora et nives. — k Toritudo in MSS cultidula, versuta, Graece apud Zachariam 776b: 224. Male passim cernuum, fortitudo.

E spinis rosae.

CAPUT II.

Monasteria XII extructa, daemones fugatus, fons elicitus: alia miracula. Discessus Sublaco Casium.

12 Monasteria extruit.

GREGORIS: Cum sanctus vir diu in eadem solitudine virtutibus signisque succresceret, multi ab eo in eodem loco ad omnipotentis Dei sunt servitium congregati: ita ut illic duodecim monasteria cum omnipotentis Jesu Christi Domini opitulatione construeret, in quibus statutis Patribus duodecim monachos deputavit, paucos vero seruum retinuit, quos adhuc in sua praesentia aptius erudiri judicavit. Caeperet etiam tunc ad eam Romanam urbis nobiles et religiosi concurrere, suosque ei filios omnipotenti Deo nutriendos dare. Tunc quoque bonae spei suas soboles, Eutychius a Maurum, Tertullius vero Patricius Placidum tradidit: e quibus Maurus junior, cum bonis polleret moribus, Magistri adjutor cepit existere: Placidus vero puerilis adhuc indolis gerebat annos. In uno autem ex eis monasteriis, quae circum quaque construxerat, quidam monachus erat, qui ad orationem stare non poterat: sed mox ut se Fratres ad studium orationis inclinabat, ipse egrediebatur foras, et mente vaga terrena aliqua et transitoria agebat. Cumque ab Abbate suo saepius fuisset admonitus, ad virum Dei deductus est: qui ipse quoque multitudine ejus vehementer increpavit, et ad monasterium reversus, vix duobus diebus viri Dei aborationem tenuit: nam die tertia ad usum proprium reversus, vagari tempore orationis cepit. Quod cum servo Dei ab eodem monasterii Patre, quem constituerat, nuntiatum fuisset, dixit: Ego venio, eumque per mentis suam emendo. Cumque vir Dei venisset ad idem monasterium, et constituta hora, expleta psalmodia, sese Fratres in orationem dedissent: adspexit, quod eundem monachum, qui in oratione manere non poterat, quidam niger puerulus per vestimenti simbrias foras traheret. Tunc eidem Patri secreta dixit: Numquid non adspicis, quis est, qui istum monachum foras trahit? Qui respondentes, dixerunt: Non. Quibus ait: Oremus, ut vos etiam videatis, quem iste monachus sequitur. Unumque per biduum esset oratum, Maurus monachus vidit. Pompeianus vero ejusdem monasterii Pater, videre non potuit. Dio igitur alia, expleta oratione, vir Dei oratorium egressus, stantem foris monachum reperit, quem pro cavitate cordis sui virga percussit: qui ex illo die nil persuasionis ulterius a nigro juni puerulo pertulit, sed ad orationis studium immobilis permansit: sicque antiquus hostis dominari non ausus est in ejus cogitatione, acsi ipse percussus fuisset ex verberibus.

a SS. Maurum et Placidum discipulos accipit:

monachum tempore orationis vagantem reperchendit:

eundem per diabolum ab oratione abstruhi vidi cum S. Mauro,

castigatum virga a demone liberat

b Ex his autem monasteriis, quae in eodem loco construxerat; tria sursum in rupibus montis erant: et valde erat Fratribus laboriosum, quod semper ad

lacum oportebat descendere, ut aquam haurire debuissent: maxime quia e devexo montis latere erat grave descendentibus in timore periculum. Tunc collecti Fratres ex eisdem tribus monasteriis, ad Dei famulum Benedictum venerunt, dicentes: Laboriosum nobis est propter aquam quotidie usque ad lacum descendere, et ideo necesse est ex eodem loco monasteria mutari. Quos blande consolans, dimisit: et nocte eadem cum parvo puerulo, nomine Placido, ejus superius memoratum fecit, ejusdem montis rupem ascendit, ibique d. utius gravit: et oratione completa, tres petras in loco eodem pro signo posuit; atque ad summum, cunctis illis nescientibus, monasterium redit. Cumque die alia ad eum pro necessitate aquae praedicti Fratres redissent, dixit: Ite, et rupem illam, in qua tres super invicem positae petras inveneritis, in modico cavate: valet enim omnipotens deus etiam in illo montis cacumine aquam producere, ut vobis laborem tanti itineris dignetur auferre. Qui euntes, rupem montis, quam Benedictus praedixerat, jam sudantem invenerunt. Cumque in ea concavum locum fecissent, statim aqua repletus est: quae tam sufficienter emanavit, ut nunc usque ubertim defluat, atque ab illo montis cacumine usque ad inferora derivetur.

D monachos ob defectum aquae conquirentes solentur,

cl precipibus e rupe fontem elicit:

E

6 Alio quoque tempore Gotthus quidam, pauper spiritu, ad conversionem venit: quem Dei vir Benedictus libentissime suscepit. Quadam vero die ei dari ferramentum jussit, quod ad falcis similitudinem falcestrum vocatur, ut de loco quodam vepres absunderet, quatenus illic hortus fieri deberet. Locus autem ipse, quem mundandum Gotthus susceperat, super ipsam lacu ripam jacebat. Cumque Gotthus idem densitatem veprium totius virtutis annis succideret, ferrum de manubrio prosiliens in lacum cecidit, ubi sollicita tanta erat aquarum profunditas, ut spesquirendi ferramenti nulla jam esset. Itaque ferro perduto, tremebundus ad Maurum monachum cucurrit Gotthus: damnum quod fecerat nuntiavit, et reatus sui penitentiam egit: quod Maurus quoque monachus mox Benedicto famulo Dei curavit indicare. Vir igitur Domini Benedictus haec audiens accessit ad lacum: tulit de manu Gotthi manubrium et misit in lacum: et mox ferrum a profundo rediit atque in manubrium intravit: qui statim ferramentum Gottho reddidit, dicens: Ecce, labora, et non contristari.

ferrum falcesit in lacum d. lapsum,

manubrio etiam projecto, recipit:

F

7 Quadam vero die dum idem venerabilis Benedictus in cella consisteret, praedictus Placidus puer, sancti viri monachus, ad hauriendam de lacu aquam egressus est: qui vas, quod tenerat, in aquam incaute submittens, ipse quoque cadendo secutus est: quem mox unda rapuit, et pene ad unius sagittae cursum, cum a terra introrsus traxit. Vir autem Dei intra cellam positus, hoc protinus agnovit, et Maurum festine vocavit, dicens: Frater Mauro, curre, quia puer ille, qui ad hauriendam aquam perrexit, in lacum cecidit, junque eum longius unda trahit. Res mira, et post Petrum Apostolum innotuit! Benedictio enim postulata atque percepta, ad Patris sui imperium concitus perrexit Maurus, atque usque ad eam locum quo ab unda deducebatur puer, per terram se ire existimans, super aquam cucurrit, eumque per capillos tenens, cursu rapido rediit. Qui mox ut terram tetigit, ad se reversus, post tergum respexit, et quia super aquas cucurrisset agnovit: et quod presumere non potuisset ut fieret, miratus extremum factum. Reversus itaque ad Patrem, rem gestam retulit. Vir autem venerabilis Benedictus hoc non suis meritis, sed illius obedientiae deputare coepit: at contra Maurus pro solo ejus imperio factum dicebat: seque consciam, in illa virtute non esse, quam nescius fecisset. Sed in hac humilitatis mutua

S Placidum in lacum delapsum

per S. Maurum super aquas circumveniens jubet extrahi:

et

A et amica contentione accessit arbor puer qui ereptus est; namque dicebat: Ego cum ex aqua traherer, super caput meum melotem Abbatis videbam, atque ipsam me ex aquis educere considerabam. **PETRUS**: Magna sunt valde, quae narras et multorum edificationi profutura: ego autem boni viri miracula, quo plus bibo, eo plus sitio.

8 GREGORIUS: Cum jam loca eadem in amore Domini nostri Jesu Christi, longe lateque fervescerent, et secularem vitam multi relinquerent, et sub levi Redemptoris jugo cervicem cordis elomarent: sicut nos pravorum est, invidere aliis virtutis bonum, quod ipsi habere non appetunt; vicine ecclesiae Presbyter, Florentius nomine, hujus nostri Subdiaconi Florentii avus, antiqui hostis malitia percussus, sancti viri studiis coepit aemulari, ejusque conversationi derogare, quosque etiam posset ab illius visitatione compescere. Cumque jam se conspiceret ejus profectibus obviare non posse, et conversationis illius opinionem crescere, atque multos ad statum vitae melioris ipso quoque opinionis ejus praeconio indesinenter vocari; invidiae facibus magis magi que successus, deterior fiebat: quia conversationis illius appetebat habere laudem, sed habere laudabilem vitam volebat. Quin ejusdem invidiae tenebris caecatus, ad hoc usque perductus est, ut servo omnipotentis Dei infectum veneno panem quasi pro benedictione transmitteret: quem vir Dei cum gratiarum actione suscepit: sed eum, quae pestis lateret in pane, non latuit. Ad horam vero profectiois illius ex vicina sylva corvus venire consueverat, et panem de manu ejus accipere: qui cum more solito venisset, panem, quem Presbyter trans miserat, vir Dei ante corvum projecit, eique praecipit, dicens: In nomine Jesu Christi Domini nostri tolle hunc panem, et tali enim in loco projice, ubi a nullo hominum possit inveniri. Tunc corvus aperto ore, expansis alis, circa eundem panem coepit discurrere et crocicare, ac si aperte diceret, et obelire se velle et tamen jussa implere non posse. Cui vir Domini praecipiebat, iterum atque iterum dicens: Leva, leva securus, atque ibi projice, ubi inveniri non possit. Quem diu demoratus, quandoque corvus momordit, levavit, et recessit: post trahum vero horarum spatium, abjecto pane, rediit, et de manu hominis Dei ammoniam, quam consueverat, accepit. Venerabilis autem Pater contra vitam suam inardescere Sacerdotis amicum videns, illi magis quam sibi doluit. Sed praedictus Florentius, quia Magistri corpus necare non potuit, se ad extinguendas discipulorum animas accendit: ita ut in hortu cellae, cui Benedictus inerat, ante eorum oculos nudas septem puellas mitteret, quae coram eis sibi invicem manus tendentes et diutius indentes, illorum mentes ad perversitatem libidinis inflammarent. Quod vir sanctus de cella conspiciens, lapsamque adhuc tenerioribus discipulis pertimescens, idque pro sua solius persecutione fieri pertractans, invidiae locum dedit: atque oratoria et cuncta, quae construxerat, sibi statuis Praepositis adjunctisque Fratribus ordinavit, et paucis secum monachis ablatis, habitationem mutavit loci. Moxque ut vir Dei ejus odia humiliter declinavit, hunc omnipotens Deus terribiliter percussit. Nam cum praedictus Presbyter, stans in solarium, Benedictum discessisse cognosceret et exultaret, perdurante immobiliter tota domus fabrica, hoc ipsum tantum, in quo stabat, solarium cecidit, et Benedicti hostem contrensus extinxit. Quod viri Dei discipulus, Maurus nomine, statim venerabili Patri Benedicto, qui adhuc a loco eodem vix decem millibus aberat, aestimavit esse nuntiandum, dicens: Revertere, quia Presbyter, qui te persequabatur, extinctus est. Quod vir Dei Benedictus audiens, sese in gravibus lamentis dedit: vel

quia inimicus occubuit, vel quia de inimici morte discipulus exultavit. Qua de re factum est, ut eidem quoque discipulo poenitentiam indiceret, quod mandans talia, gaudere de inimici interitu praesumpsisset. **PETRUS**: Mira sunt et multum stupenda, quae dicis: nam in aqua ex petra producta, Moysen; in ferro vero, quod ex profundo aquae rediit, Elisaeum; in aquae itinere, Petrum; in corvi obedientia, Eliam; in lectu autem mortis inimici, David video; et perpendo quia vir iste spiritu justorum omnium plenus fuit. **GREGORIUS**: Vir Domini Benedictus, Petre, unius Dei spiritum habuit, qui per eum cessare redemptionis gratiam electorum corda omnium implevit, de quo Joannes dicit: Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: de quo rursus scriptum est. De plenitudine ejus nos omnes accepimus. Nam sancti Dei homines potuerunt a Domino virtutes habere, non etiam abis tradere. Illa autem signa virtutis dedit subditis, qui se datum signum Juae promisit inimicis, ut coram superbis mori dignaretur, coram humilibus resurgere: quatenus et illi viderent quod contemnerent, et isti quod venerantes amare debuissent. Ex quo mysterio actum est, ut dum superbi adspiciant despectum mortis, humiles contra mortem acciperent gloriam potestatis. **PETRUS**: Quaeso te, post haec, ad quae loca vir sanctus migraverit, vel si aliquas in eis virtutes postmodum ostenderit, innotescat. **GREGORIUS**: Sanctus vir ad alio demigrans, locum non hostem mutavit: nam tanto post graviora praelia pertulit quanto contra se aperte pugnantem ipsum malitiae magistrum invenit. Castrum namque, quod Casinum dicitur, in excelsi montis latere situm est (qui videret mons distenso sinu hoc idem castrum recipit, sed per tria millia in altum se subrigens, velut ad aera caecum tendit) ubi vetustissimum fanum fuit, in quo, ex antiquorum more Gentilium, a stulto rusticorum populo Apollo colebatur. Circumquaque etiam in cultu demonum luci succreverant, in quibus adhuc eodem tempore infidelium insana multitudo sacrificiis sacrilegis insulabat. Ille itaque vir Dei perveniens, contrivit idolum, subvertit aram, succendit lucos, atque in ipso templo Apollinis b oraculum B Martini, ubi vero ara ejusdem Apollinis fuit, oraculum S. Joannis construxit, et commemorantem circumquaque multitudinem praedicatione continua ad fidem vocabat.

a Coluntur S. Maurus 15 Januarii, S. Placidus 5 Octob. S. Maurus duodecim fuisse susceptum scribit Leo ostiense lib. 1 Chronica Cassanensis cap. 1. b Ita oraculum hujus etiam in MSS. Graece versap. 9, quod proprie oraculum est. Uti infra num. 56 Latine oratorium Graece versap. est.

CAPUT III.

Præstigiæ demonium sublata: absentia cognita et futura praescita, etiam in Totila Rege.

Sed haec antiquus hostis tacite non ferens, non occulte per somnium, sed aperta visione ejusdem Patris oculis sese ingererat, et magnis clamoribus vim se perpeti conquirebatur: ita ut voces illius etiam Fratres audirent, quavis imaginem minime cernebant. Ut enim discipulis suis venerabilis Pater dicebat, corporalibus et us oculis idem antiquus hostis teterrimus et succensus apparebat, qui in eum ore oculisque flammantibus saevire videbatur. Jam vero quae diceret, audiebant omnes: prius enim hunc vocabatur ex nomine. Cui cum vir Dei minime responderet, ad ejus mox contumelias erumpelbat. Nam cum clamaret, dicens: Benedicte, Benedicte, et eum sibi nullo modo respondere conspiceret; protinus adungebat. Maldicte, maldicte, et non Benedicte, quid mecum habes? quid me persequeris? Sed

jam

a Florentio
Presbytero
injuriarum
patitur.

ab eo infectum
veneno
panem
accipit:

juhlet a corvo
deferri in
locum
abitusum.

ob tentato
obvies
puellis
discipulos
Inda migrat.

hoste subita
morte a Deo
punito.

lamentatur:

D
ACCIONE
S. GREG.
MAGNO

spiritu
justorum

et Dei
donatus:
Jo. 1

Matth. 12

E

Casinum
petit:

b
oram Apollinis
everit:

F

Oratoria
erigit:

Diabolum
in se
irmentem
vidit:

A jam nunc expectanda sunt contra Dei famulum antiqui hostis nova certamina : cui pugnam quidem volens intulit, sed occasiones victorie ministravit invitus. Quadam die dum Frater habitaculi ejusdem cellae construerent, lapis in medio jacebat, quem in aedificium levare decreverunt. Cumque eum duo vel tres movere non possent, plures adjuncti sunt : sed ita immobilis mansit, ac si radicitus in terra teneretur : ut palam daretur intelligi, quod super eum ipse per se antiquus hostis sederet, quem tantorum virorum manus movere non possent. Difficultate igitur facta, ad virum Dei missum est, ut veniret et orando hostem repelleret, ut lapidem levare possent. Qui mox venit, et orationem faciens, benedictionem dedit : et tanta lapis celeritate levatus est, ac si nullum prius pondus habuisset.

Irpidem a diabulo aggravatum benedictione rabi em facti :

alias per rigias de monum tol. l.

B 10 Tunc in conspectu viri Dei placuit, ut in eodem loco terram fodirent : quam dum fodiendo altius penetrarent, aereum illic idolum Frater invenit : quo ad horam casu in coquina projecto, exire ignis repente visus est, atque in cunctorum monachorum oculis, pulsatim eodem tumultu vir Dei advenit : qui eundem ignem in oculis Fratrum esse, in suis vero non esse considerans, caput protinus in orationem flexit : et eos, quos phantastico reperit igne deludi, vocavit Frater : monuit ut oculos suos signarent, et ut sanum illud coquinae aedificium assistere cernerent, et flammam, quas antiquus hostis fixerat, non viderent.

puerum muto a demone everso oppressum,

ad vitam sanum curavit

C 11 Rursus dum Frater parietem, quia res ita exigebat, paulo a tuis erigerent ; vir Dei in orationis studio intra cellae suae claustra morabatur : cui antiquus hostis insultans apparuit, et ei, quod ad laborantes Frater pergeret, indicavit. Quod vir Dei per nuntium celerem Fratribus indicavit, dicens : Frater, caute vos agite : quia ad vos hac hora malignus spiritus venit. Is, qui mandatum detulit, vix verba compleverat, et malignus spiritus eundem parietem, qui adificabatur, evertit ; atque unum puerulum munitum, ejusdem curialis filium opprimens, ruina contrivit. Contristari omnes ac vehementer afflicti, non danno parietis, sed contritione Fratris, venerabili Patri Benedicto celeriter cum gravi luctu nuntiaverunt. Tunc idem pater Benedictus dilaceratum puerum ad se deferri jubet, quem portare non nisi in vago potuerunt, quia colliqui saxa parietis, non solum ejus membra, sed etiam ossa contriverant. Praecipitque vir Dei statim eum in cella sua in psaltheo, quod vulgo matta vocatur, quo orare consueverat, projici : missisque foras Fratribus, cellam clausit : qui orationi instantius, quam solebat, incubuit. Mira res ! eadem hora hunc incolentem, atque ut prius valentem, ad eundem iterum laborem misit, ut ipse quoque parietem cum Fratribus perficeret, de ejus se interitu antiquus hostis Benedicto insultare credidisset.

Absens novit, quo a tuis et ubi come sissent monachi et quomodo libissent :

C 12 Caput vero inter ista, vir Dei prophetae etiam spiritu pollere, ventura praedicere, praesentibus etiam absentia nuntiare. Mos etenim cellae fuit, ut, quoties ad respectum aliquid egredierentur Frater, cibum potumque extra cellam minime sumerent : cumque hoc de non Regulae sollicito servaretur, quadam die ad responsum Frater egressi sunt, et in eo tardiori compulsi sunt hora demorari : qui manere juxta religionem feminam voluerunt, ejus ingressi habitaculum sumperunt cibum. Cumque jam tardius ad cellam redissent, benedictionem Patris ex more petierunt. Quo ille protinus percontatus est, dicens : Ubi comeditis ? Qui responderunt : Nusquam. Quibus ille ait : Quare ita men-

D timini ? Numquid illius talis foeminae habitaculum non intrastis ? numquid hos atque illos cibos non accepistis ? numquid tot calices non bibistis ? Cumque eis venerabilis Pater et hospitium mulieris, et genera ciborum, et numerum potionum diceret ; cognoscentes cuncta quae egerant, ad ejus pedes tremolacti ceciderunt, et se delequisse confessi sunt. Ipse autem protinus culpa pepercit, perpendens, quod in ejus absentia ultra non facerent, quem praesentem sibi esse in spiritu scirent.

Num. 1

D 13 Frater quoque Valentiniani, ejus monachi ejus superius memoratum fecit, vir erat laicus, sed religiosus : qui ut servi Dei orationem perciperet et germanum fratrem videret, annis singulis de loco suo ad cellam ejus jejunus venire consueverat. Quadam igitur die dum iter ad monasterium faceret, sese illi alter viator adiunxit, qui sumendos cibos in itinere portabat : cumque jam hora tardior exerevisset, dixit : Veni frater, sumamus cibum, ne lassetur in via. Cui ille respondit : Absit frater, hoc non faciam : quia ad venerabilem Patrem Benedictum jejunus semper pervenire consuevi. Quo responso percepto, ad horam conviator tacuit : sed cum post hoc aliquantulum itineris spatium egissent, rursus admonuit, ut manducarent. Noluisset consentire qui jejunus pervenire decreverat : tacuit quidem, qui ad manducandum invitaverat, et cum eo jejunus adhuc pergere modicum consensit : cumque iter longius agerent, et eos tardior hora fatigaret ambulantes, invenerunt in itinere pratum et fontem, et quoque poterant ad reficiendum corpus delectabilia videri. Tunc conviator ait : Ecce aquam, ecce pratum, ecce amoenus locus, in quo possumus refici et parum quiescere, ut valeamus iter nostrum postmodum incolumes explere. Cum igitur et verba auribus, et loca oculis blandirentur, tertia admonitione persuasus, consensit et comedit. vespertina vero hora pervenit ad cellam. Praesentatus autem venerabili Benedicto Patri, sibi orationem petiit : sed mox ei vir sanctus hoc, quod in via egerat, impropertavit, dicens. Quid est, Frater, quod malignus hostis, qui tibi per conviatiorem tuam locutus est, semel tibi persuadere non potuit, secundo non potuit, tertio vero persuasit, et te ad hoc quod voluit superavit ? Tunc ille reatum infirmiae suae mentis agnoscens, ejus pedibus provolutus, tanto magis coepit culpam delere et ambescere, quanto se cognovit etiam absentem in Benedicti Patris oculis deliquisse. Petrus : Ego sancti viri praecordiis Elisaei spiritum video inesse, qui absentis discipulo praesens

objicit quidam, quod com. tendo ab eis commiserat.

F

D 15 GREGORIUS : Oportet, Petre, ut interim sileas, quantum adhuc majora cognoscas. Gothorum namque temporibus, cum Rex eorum Totila sanctum virum prophetiae habere spiritum audisset, ad ejus monasterium pergens, paulo longius substitit, eique se venturum esse nuntiavit. Cui dum protinus mandatum de monasterio fuisset ut veniret ipse, sicut perfidae mentis fuit, an vir Dei prophetiae spiritum haberet, explorare comatus est. Quidam vero ejus spatharius Riggo dicebatur, cui calcamenta sua praebuit, eumque in vestibulo regalibus fecit, quem quasi in persona sua pergere ad Dei hominem praecipit : in ejus ossequio tres, qui sibi pro ceteris adhaerere consueverant, Comites misit, scilicet Valtericum Rudericum et Blindinum, ut ante servi Dei oculos ipsum Rogem Totilam esse simulantes, ejus lateri obambulant : cui alia quoque obsequia, alios spatharios praebuit, ut tam ex eisdem obsequiis, quam ex purpureis vestibus Rex esse putaretur. Cumque idem Riggo decoratis vestibus, obsequentium frequentia comitatus, monasterium fuisset ingressus, vir Dei omnino sedebat : quem venientem

famulum a Totil : instar huius ad se non reprehendit de simulatore :

conspiciens

A conspiciens, cum jam ab eo audiri potuisset, clamavit, dicens: Pone fili, pone hoc quod portas non est tuum. Qui Riggo protius in terram cecidit, et quia tanto viro illudere presumpsisset, expavit, omnesque qui cum eo ad hominem Dei veniebant, terrae constricti sunt. Surgentes autem, ad eum minime propinquare presumpserunt: sed ad suum Regem reversi, nuntiaverunt trepidi, in quanta velocitate fuerant deprehensi.

Toitiam in terram postquam stratum erigebat, iuluram et mortem praedixit:

15 Tunc per seidem Toitila ad Dei hominem accessit: quem cum longe sedentem cerneret, non ausus accedere, sese in terram dedit. Cui cum vir Dei bis terve diceret, Surge; sed ipse ante eum de terra erigere se non auderet; Benedictus Christi Jesu famulus per semetipsum dignatus est accedere ad Regem, prostratumque de terra levavit, et de suis actibus increpavit: atque in paucis sermonibus euncta, quae illi erant ventura, praenuntiavit, dicens: Multa mala facis, multa mala fecisti: iam aliquando ab iniquitate conquesce: equidem Romanus ingressurus es, mare transiturus, novem annis regnans a, decimo morieris. Quibus auditis, Rex vehementer territus, oratione petita recessit: atque ex illujam tempore minus crudelis fuit, et non multo post b Romam adiit, ad Siciliam perrexit: anno autem regni sui decimo, omnipotentis Dei judicio, regnum cum vita perdidit. Praeterea Canusina c Antistes Ecclesiae ad eundem Dei famulum venire consueverat, quem vir Dei pro vitae suae merito valde diligebat: is itaque dum cum illo de ingressu regis Toitilae et Romanae urbis perditione colloquium haberet, dixit: Per hunc Regem civitas ista destruetur, ut jam amplius non inhabitetur. Cui vir Domini respondit: Roma a Gentibus non exterminabitur, sed tempestatibus, caecis turbinibus, ac terrae motu fatigata, marcescet in semetipsa. Cujus prophetae mysteria nobis jam facta sunt luce clariora, qui in hac urbe dissoluta moenia, everas domus, destructas ecclesias turbine ceruimus, ejusque edificia, longo senio lassata, quia ruinis crebrescentibus, prosternantur, videntur: quamvis hoc Honoratus ejus discipulus, cujus mihi relatione compertum est, nequaquam ex ore illius audisse se perhibet: sed qui hoc dixerit, dictam sibi a Fratribus fuisse testatur.

a
b
c

Romam ten postibus et terrae motu peritum indicat.

16 Eodem quoque tempore quidam d Aquinensis Ecclesiae Clericus daemone vexabatur, qui a venerabili viro e Constantio, ejusdem Ecclesiae Antistite, per multa fuerat Martyrum loca transmisus, ut sanari potuisset. Sed sancti Dei Martyres noluerunt ei sanitatis donum tribuere, ut, quanta esset in Benedicto gratia, demonstrarent. Ductus itaque est ad omnipotentis Dei famulum Benedictum: qui Jesu Christo Domino preces fundens, antiquum hostem de obsessio homine protinus expulit. Cui sanato praecepit, dicens: Vade, et posthac carnem non cuedas, ad sacrum Ordinem nunquam accedere praesumas: quacumque autem die ad sacrum ordinem accedere presumpseris, statim juri diaboli iterum manipaberis. Discessit igitur Clericus sanus, et sicut terrere solet animum poena recens, ea, quae vir Dei praeceperat, interim custodivit: cum vero post annos multos omnes priores illius de hac luce ungrassent, et minores suos sibiinet superponi in sacris Ordinibus cerneret, verba viri Dei quasi ex longo tempore oblitus postposuit, atque ad sacrum Ordinem accessit; quem mox is, qui reliquerat diabolus tenuit, eumque vexare, quousque animam ejus ex-uteret, non cessavit.

d
e

C Clericum esse quoniam literat

tunc ipsi cum D. O. sp. ritus.

17 Petrus: Iste vir Dei divinitatis, ut video, etiam secreta penetravit: quia perspexit hunc Clericum idcirco diabolo traditum, ne ad sacrum Ordinem auderet accedere. Gregorius: Quare divini-

tatis secreta non nosset, qui divinitatis praecpta servaret, cum scriptum sit: Qui adhaeret Domino, spiritus est cum eo? **Petrus**: Si unus sit cum Domino spiritus qui Domino adhaeret, quid est, quod iterum idem egregius praedicator dicit: Quis cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? Valde enim esse inconveniens videtur, ejus sensum, cum quo unum factus fuerit, ignorare. **Gregorius**: Sancti viri, in quantum cum Deo unum sunt, sensum Domini non ignorant: nam idem quoque Apostolus dicit: Quis enim scit hominum quae hominis sunt, nisi spiritus hominis, qui est in ipso? Ita et quae Dei sunt, nemo cognovit, nisi spiritus Dei, qui ut se ostenderet, nosse, quae Dei sunt, adjuvit: Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est. Hinc iterum dicit: Quod oculus non divit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparavit Deus diligentibus se, nobis autem relevavit per spiritum suum. **Petrus**: Si ergo eidem Apostolo ea quae Dei sunt per Dei spiritum sunt revelata, quomodo sper hoc quod proposuit, praemisit dicens: O altitudo divinarum, sapientiae et scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viae ejus! Sed rursus mihi haec dicens, alia suboritur quaestio: nam David propheta Domino loquitur, dicens: In labiis meis pronuntiavi omnia judicia oris tui. Et cum minus sit nosse, quam etiam pronuntiare, quid est, quod Paulus incomprehensibilia esse Dei judicia asserit: David autem se omnia non solum nosse, sed etiam in labiis pronuntiasse testatur? **Gregorius**: Ad utraque haec tibi superius sub brevitate respondi, dicens, quod sancti viri, in quantum cum Domino unum sunt, sensum Domini non ignorant: omnes enim, qui devote Dominum sequuntur, etiam devotione cum Deo sunt; et adhuc carnis corruptibilis gravati pondere, cum Deo non sunt: occultaque Dei judicia, in quantum conjuncti sunt, sciunt; in quantum disjuncti sunt, nesciunt. Quia enim secreta ejus adhuc perfecte non penetrant, incomprehensibilia ejus judicia esse testantur: quia vero mente ei inhaerent, atque inhaerendo vel sacris Scripturae eloquiis vel occultis revelationibus in quantum accipiunt cognoscunt, haec et noverunt et pronuntiant. Judicia enim, quae Deus tacet, nesciunt, quae Deus loquitur sciunt. Unde et David Propheta cum dixisset: In labiis meis pronuntiavi omnia judicia: protinus addidit, Oris tui: ac si aperte dicat: Illa ego judicia et nosse et pronuntiasse potui, quae te dixisse cognovi: nam ea quae ipse non loqueris, a nostra proculdubio cognitione abscondit. Concordat ergo propheta Apostolicaeque sententia: quia et incomprehensibilia sunt Dei judicia, et tamen, quae de ore ejus prolata fuerint, humanis labiis pronuntiantur: quoniam seri ab hominibus et prolata per Deum possunt et occulta non possunt. **Petrus**: In objectione meae quaestione patuit causa rationis. Sed quaeso te, si qua sunt adhuc de viri hujus virtute, subiunge.

D
ACCETTORE
S. GREG.
MAGNO
1 Cor. 8

Rom 11

1. Cor. 2

Ibidem.

Rom 11

E

Psalms. 118

cum Sanctis viris Dei judicia scribit:

F

reflexi quae a Deo revelantur.

a Hinc constat accessum Toitilae contigisse anno 542, regni hujus 2. Eius obitus evenit anno 552 aeneunt. b Romanum anno 546 intercepti, quam sequente anno a Belisario occupatam, benevolam post recuperavit. — c hic erat S. Sabinius, cujus vitam dedimus 9 Febr. in qua num. A dicitur, quod S. Sabinius cum S. Benedicto Christi famulo in Casinio castru posito assidua amicitia loquebatur, eumque invicere per singulos annos consueverat, quem vir Dei pro vitae suae merito valde diligebat. Est Canusina urbs Apulia a Langobardis destructa, uti infra dicitur. — d Aquinum urbs Episcopalis prope Casinum: unde S. Thomas Aquinas cognominatur. — e S. Constantius colitur 1 Septembris.

CAPUT VI.

Cognita futura, absentia, arcana cordis. Appartio absentibus factu. Contumaces puniti.

GREGORIUS: Vir quidam nobilis, Theoprobus nomine

A mine, ejusdem Benedicti Patris fuerat admonitione conversus : qui pro vite suae merito magnum apud eum familiaritatis fiduciam habebat. Ille cum quadam die ejus cellam esset ingressus, hunc amarissime fletem reperit : cumque diu subsisteret, ejusque non finiri lacrymas videret, nec tamen, ut vir Dei consueverat, orando plangeret se in moriendo ; quam causa tanti luctus existeret inquisivit. Cui vir Dei illico respondit : Omne hoc monasterium quod construxi, et cuncta quae Fratribus preparavi, omnipotentis Dei judicio Gentibus tradita sunt : vix autem a obtinere potui, ut mihi ex hoc loco anime concederentur. Cujus vocem tunc Theoprobus audivit, nos autem cernimus, qui destructioni modo a Longobardorum gente ejus monasterium scimus. Nocturno enim tempore, quiescentibus Fratribus, nuper illie Longobardi ingressi sunt : qui diripientes omnia, ne unum quidem hominem illic tenere poterunt : sed implevit omnipotens Deus, quod fidei famulo Benedicto promiserat, ut, si res Gentibus traderet, animas custodiret. Qua in re Pauli vicem video tenuisse Benedictum, cujus dum navis rerum omnium jacturam pertulit, ipse in consolatione vitam omnium, qui eum comitabantur, accepit.

B 18 Quodam quoque tempore Exhibaratus noster, quem ipse Conversus noster, transmissus a domino suo fuerat, ut Dei viro in monasterium vino plena duo lignea vascula, quae vulgo fiascones vocantur, deferret : qui unum detulit, alterum vero pergens in itinere abscondit. Vir autem Domini, quem facta absentia latere non poterant, unum cum gratiarum actione suscepit, et discedentem puerum monuit, dicens : Vide, fili, ne de illo fiascone, quem abscondisti, bibas : sed inclina illum caute, et invenies quid intus habet. Qui confusus valde a Dei homine exivit, et reversus, volens adhuc probare quod audierat, cum fiascone inclinasset, de eo protinus serpens egressus est. Tunc praedictus Exhibaratus puer per hoc, quod in vino reperit, expavit malum quod fecit.

C 19 Non longe autem a monasterio viens erat, in quo non minima multitudo hominum ad fidem Iei ab idolorum cultu Benedicti fuerat exhortatione conversa : ibi quoque quaedam sanctimonialia feminae inerant, et crebro istuc pro exhortandis animabus Fratres suos mittere Benedictus Dei famulus curabat. Quadam vero die misit ex more : sed is qui missus fuerat monachus, post admonitionem factam, a sanctimonialibus feminis rogatus mappulas accepit, sibi quae eas abscondit in sinu. Qui mox ut reversus est, cum vir Dei vehementissima amaritudine cepit increpare, dicens : Quomodo ingressa est iniquitas in sinum tuum ? At ille obstupuit, et quid egisset oblitus, inde corripiebatur ignorabat. Cui ait : Numquid ego illic praesens non eram, quando ab ancillis Dei mappulas accepisti, tibi quae eas in sinu misisti ? Qui mox ejus vestigis provolutus, stulte se egisse poenituit, et eas quas in sinu absconderat mappulas algerit.

C 20 Quadam quoque die, dum venerabilis Pater vespertina jam hora corporis alimenta perciperet, ejus monachus, ejusdem Defensoris filius fuerat, qui ante mensam lucernam tenebat. Cumque vir Dei ederet, ipse autem cum lucerne ministerio adstaret, cepit per superbiae spiritum in mente sua tacitus volvere et per cogitationem dicere : Quis est hic, cum ego manducanti assisto, lucernam teneo, servitium impendo ? Quis sum ego, ut isti mserviam ? Ad quem vir Dei statim conversus, vehementer cepit eum increpare, dicens : Signa cor tuum, Frater. Quid est, quod loqueris ? Signa cor tuum. Vocatisque statim Fratribus, praecipit ei lucernam de manibus tolli : ipsum vero jussit a ministerio recedere, et ibi hora eadem quietum sedere. Qui requisitus a Fratribus

quid haberet in corde, per ordinem narravit, quanto superbiae spiritu intumuerat, et quae contra virum Dei verba per cogitationem tacitus dicebat. Tunc liquido omnibus patuit, quod venerabilem Benedictum latere nil posset, in cuius auribus tacite etiam cogitationis verba sonuissent.

D 21 Alio quoque tempore in eadem Campaniae regione fames incuberat, maguaque omnes alimentorum indigentia coangustabat : jamque in Benedicti monasterio triticum deerat, panes vero pene omnes consumpti fuerant, ut non plusquam quinque ad refectionis horam fratribus inveniri potuissent. Cuiusque eos venerabilis Pater contristatos cerneret, eorum pusillanimitatem studuit modesta in reprobatione corrigere, et rursus promissione sublevare, dicens : Quare de panis inopia vestri animus contristatur ? Hodie quidem minus est, sed die crastina abundanter habebitis. Sequenti autem die ducenti farinae modii ante fores cellae in saccis inventi sunt, quos omnipotens Deus, quibus defereatibus transmisisset, nunc usque manet incognitum. Quod cum Fratres cernerent, Domino gratias referentes, didicerunt jam de abundantia nec in egestate dubitare. PETRUS : Dic, quaeso te, numquid non credendum est, huic Dei famulo semper prophetiae spiritum adesse potuisse, an per intervalla temporum ejus mentem prophetiae spiritus implebat ? GREGORIUS : Prophetiae spiritus, Petre, prophetarum mentes non semper irradiat : quia sicut de sancto Spiritu scriptum est, Ubi vult, spirat ; ita sciendum est, quia et quando vult, adspirat. Hinc enim est, quod Nathan a Rege requisitus, si construere templum posset, prius consensit, et postmodum prohibuit. Hinc est, quod Eliseus cum fletem mulierem cerneret, causamque nescisset ; ad prohibentem hanc puerum dicit : Dimitte eam, quia anima ejus in amaritudine est, et Dominus celavit a me, et non indicavit mihi. Quod omnipotens Deus ex magnae pietatis dispensatione disponit : quia dum prophetiae spiritum aliquando dat, et aliquando subtrahit, prophetantium mentes et elevat in celsitudine et custodit in humilitate : ut et accipientes spiritum, inveniant quid de Deo sint : et rursus prophetiae spiritum non habentes, cognoscant quid sint de semetipsis. PETRUS : Ita hoc esse, ut asseris, magna ratio clamat : sed, quaeso, de venerabili Patre Benedicto, quidquid adhuc animo occurrit, exequere.

E 22 GREGORIUS : Alio quoque tempore a quodam fidei viro fuerat rogatus, ut in ejus praedio iuxta Taracensem urbem, missis discipulis suis, construere monasterium debuisset. Qui roganti consentiens, de deputatis Fratribus Patrem constituit, et quis ei scumulus esset, ordinavit : quibus euntibus spondit, dicens : Ite, et die illo ego venio, et ostendo vobis, in quo loco oratorium, in quo refectorium Fratrum, in quo susceptionem hospitem, vel quaeque sunt necessaria, aedificare debetis. Qui benedictione percepta, illico perrexerunt, et constitutum diem magnopere praestolantes, paraverunt omnia, quae his, qui cum tanto Patre venire potuissent, videbantur esse necessaria. Nocte vero eadem, qua promissus illi accesserat dies, eidem servo Dei, quem illic Patrem constituerat, atque ejus Praeposito, viri Domini in somnis apparuit, et haec singula, ubi quid aedificare debuissent, subtiliter designavit. Cumque utriusque a somno surgerent, sibi invicem, quid viderant retulerunt : non tamen visioni illi omnimodo fidem dantes, virum Dei, sicut se venire promiserat, expectabant. Cuiusque vir Dei constituto die minime venisset ad eum, cum dolore reversi sunt, dicentes : Expectavimus, Pater, ut venires, sicut promiseras, et nobis ostenderes, ubi quid aedificare deberemus, et non venisti. Quibus ipse ait : Quare Fratres, quare ita dicitis

in communi fame, ut praedixerat,

fratrum divinitus allatum pro eis accipi :

Joa. 3

Spiritus prophetiae subinde vanis subtrahitur.

Addit se certo die horum omnia pro novo monasterio exarando ordinaturum :

hi in somno praesentat,

ACTORE S GREG. MAGNO Praedium ex-ardium carnobii Casinensis a Longobardis jacium.

fiasconem vini furio absconditum scivit,

Cernit ab eius mappulas dari monacho

occulitas videt monachi cogitationes.

et se fecisse indicat :

A dicitis? Numquid sicut promisi, non veni? Qui cum ipsi dicerent, Quando venisti? Respondit: Numquid utrisque vobis dormientibus non apparui, et loca singula designavi? Ite, et sicut per visionem vidistis, omne habitaculum monasterii ita construite. Qui hæc audientes, vehementer admirati, ad prædium prædium sunt reversi, et cuncta habitacula, sicut ex revelatione didicerant, construxerunt. **PETRUS**: Doceri velim, quo fieri ordine potuit, ut longe iret, responsum dormientibus diceret, quod ipsi per visionem audirent, et recognoscerent. **GREGORIUS**: Quil est, quod perscrutans rei gestæ ordinem, ambigis Petre? Liqueat profecto, quia nobilioris naturæ est spiritus quam corpus. Et certe, Scriptura teste, novius quid Propheta ex Judæa sublevatus, repente est cum prandio in Chaldæa depositus, quo videlicet prandio Prophetam refecit, seque repente in Judæa iterum invenit. Si igitur tam longe Abacuc potuit sub momento corporaliter ire et prandium deferre, quid mirum, si Benedictus Pater obtinuit, quatenus iret per spiritum, et Fratrum quiescentium spiritibus necessaria narrant: ut sicut ille ad cibum corporis corporaliter perrexit, ita iste ad institutionem spiritualis vitæ spiritualiter pergeret? **PETRUS**: Manus tuæ locutionis tersit mea: (fateor) dubietatem mentis: sed velim nosse, in communi locutione qualis iste vir fuit.

instar Abacuc ad Daniele.

in spir'itu ad illos missus.

B

23 GREGORIUS: Vix ipsa, Petre, communis ejus locutio a virtutis erat pondere vacua: quia, cujus cor sese in alta suspenderit, nequaquam verba de ore illius incassum cadebant. Si quid vero umquam non jam decernendo, sed minando diceret, tantas vires sermo illius habebat, acsi hoc non dubie atque suspense, sed jam per sententiam protulisset. Nam longe ab ejus monasterio duæ quædam sanctimoniales feminae, nobiliori genere exortæ, in loco proprio conversabantur, quibus quidam religiosus vir ad exterioris vitæ usum præbebat obsequium. Sed sicut nonnullis solet nobilitatis generis parare ignobilitatem mentis, ut minus se in hoc mundo despiciant, qui plus se ceteris aliquid fuisse meminerunt; necdum prædictæ sanctimoniales feminae perfecte linguam suam sub habitu suo freno restrinxerant, et eundem religiosum virum, qui ad exteriora necessaria eis obsequium præbebat, incautus saepe sermonibus ad iracundiam provocabant. Qui dum illo ista toleraret, perrexit ad hominem, quantasque patereretur verborum contumelias enarravit. Vir autem Dei hæc de illis audiens, eis protinus mandavit, dicens: Corrigitè linguam vestram: quia si non emendaveritis, excommunico vos: quam videlicet excommunicationis sententiam non proferendo intulit sed minando. Illæ autem a pristinis moribus nihil mutatae, intra paucos dies defunctæ sunt, atque in ecclesia sepultæ. Cumque in eadem ecclesia Missarum solennia celebrarentur, atque ex more Diaconus clamaret, Si quis non communicat, det locum: nutrix earum, quæ pro eis oblationem Domino offerre consueverat, eas de sepulchris suis progredi et exire videbat. Quod dum sapius cerneret, quia ad vocem Diaconi clamantis exhibant foras, atque intra ecclesiam permanere non poterant; ad memoriam reduxit quæ vir Dei illis adhuc viventibus mandavit: eas quippe se communionem privare dixerat, nisi mores suos et verba corrigerent. Tunc servo Dei cum gravi dolore indicatum est: qui manu sua protinus oblationem dedit, dicens: Ite, et hanc oblationem pro eis offerri Domino facite, et ulterius excommunicatæ non erunt. Quæ dum oblatio pro eis fuisset immolata, et a Diacono juxta morem clamatum est, ut non communicantes ab ecclesia exirent, illæ exire ab ecclesia ulterius visæ non sunt. Quæ ex re indubitanter patuit, quia dum inter eos, qui communione

Sanctimonialibus ab lingua præcæcæ minatur excom municationem,

quas mortuas ab aliis a Missa i teo visas exire,

C

factus precibus absoluit :

privati sunt, minime recederent, communionem a Domino per servum Domini recepissent. **PETRUS**: Mirum valde quod dicis, quamvis venerabilem et sanctissimum virum, adhuc tamen in hac carne corruptibilis degentem, potuisse animas solvere, in illo jam invisibili judicio constitutas. **GREGORIUS**: Numquidnam, Petre, in hac adhuc carne non erat, qui audiebat. Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis: et quæ solveris super terram; soluta erunt et in cælis? Cujus nunc vicem ligando et solvendo obtinent, qui locum sancti regimini fide et moribus tenent. Sed ut tanta valeat homo de terra, cæli et terræ Conditor in terram venit et caelo: atque ut judicare caro etiam de spiritibus possit, hoc ei largiri dignatus est, factus pro hominibus Deus caro: quia inde surrexit ultra se infirmitas nostra, unde sub se infirmata est firmitas Dei. **PETRUS**: Cum virtute signorum concorditer loquitur ratio verborum.

Math 16 lacru potestate n Deo absolvendi etiam spiritus.

Monachi apud parentis mortuus corpus e scriptura scriptum, missa Eucharistia in eo desinet: E

24 GREGORIUS: Quadam quoque die, dum quidam ejus puerulus monachus, parentes suos ultra quam deberet diligens, atque ad eorum habitaculum tendens, sine benedictione de monasterio exiisset; eodem die mox, ut ad eos pervenit, defunctus est: eumque esset sepultus, die altero projectum foras corpus ejus inventum est: quod rursus tradere sepulturae curaverunt: sed sequenti die iterum projectum exterius atque inhumatum, sicut prius, invenerunt. Tunc concite ad Benedicti Patris vestigia currentes, eum magno fletu petierunt, ut ei suam gratiam largiri dignaretur. Quibus vir Dei manu sua protinus communionem Dominici Corporis dedit, dicens: Ite, atque hoc Dominicum Corpus super pectus ejus cum magna reverentia ponite, et sic sepulturae eum tradite. Quod dum factum fuisset, susceptum corpus ejus terra tenuit, nec ultra projecit. Perpendis, Petre, apud Jesum Christum Dominum ejus meriti iste vir fuerit, ut ejus corpus etiam terra proferret, qui Benedicti gratiam non haberet? **PETRUS**: Perpendo plane, et vehementer stupeo.

instabilem monachum d n. illi: dracone apparente terram recipit.

25 GREGORIUS: Quidam autem ejus monachus mobilitati mentis delitus erat, et permanere in monasterio nolebat. Curique eum vir Dei assidue corripere, et frequenter admoneret, ipse vero nullo modo consentiret in congregatione persistere, atque importunis precibus, ut relaxaretur, immineret; quadam die idem venerabilis Pater, nimicitatis ejus terribile affectus, nutus jussit ut discederet. Qui mox ut monasterium exiit, contra se assistere aperto ore draconem in itinere invenit: eumque eum idem draco, qui apparuerat, devorare vellet; copit ipse tremens et palpans magnis vocibus clamare dicens: Succurrite, succurrite: quia draco iste me devorare vult. Currentes autem Fratres draconem minime viderunt: sed trementem atque palpitantem monachum ad monasterium reduxerunt: qui statim promisit nunquam se esse a monasterio recessurum, atque ex hora eadem in sua promissione permansit: quippe qui sancti viri orationibus contra se assistere draconem viderat, quem prius non videndo sequebatur.

F

a Quæ ei tunc Deus revelavit, etiam de monasterio in meliorem et ampliore gradum postmodum restitucendo, leguntur in Prefatione ad Vitum S. Mauri pag. 1039. b Sub Prelogo 2, circa annum 589. c Sub ditione Pontificum in confinio regni Neapolitani prope mare

CAPUT V.

Miracula varia, etiam mortui resuscitati.

Sed neque hoc silendum puto, quod illustri viro Antonio narrante, cognovi; qui aiebat patris sui puerum morbo elephantino fuisse correptum, ita ut jam pilis cadentibus, cutis intumesceret, atque in rescentem sanieum occultare non posset: qui ad

pellit et phantimum mortuum,

virum

A virum Dei ab eodem patre ejus missus est, et saluti pristinae sub omni celeritate restitutus.

ACTIO
S. GREG.
MAGNO

juvat pte
alieno pressum

27 Neque illud taceam, quod ejus discipulus, Peregrinus nomine, narrare consueverat : quia die quadam fidelis vir quidam necessitate debiti compulsus, unum fore sibi remedium credidit, si ad Dei virum pergeret, et quæ eum urgeret debiti necessitas indicaret. Venit itaque ad monasterium, omnipotentis Dei famulum reperit : quia a creditore suo pro duodecim solidis graviter affligeretur, intimavit. Cui venerabilis Pater nequaquam se habere duodecim solidos, respondit, sed tamen ejus inopiam blanda locutione consolatus, ait : Vade, et post biduum revertere : quia dæst hodie quod tibi debeam dare. In ipso autem biduo more suo in oratione fuit occupatus : cumque die tertio is, qui necessitate debiti affligebatur, rediit super arcam monasterii, quæ erat frumento plena, subito tredecim solidi sunt inventi : quos vir Dei deferri jussit, et afflicto petitori tribuit, dicens, ut duodecim redderet, et unum in expensis propriis haberet. Sed ad ea nunc redeam, quæ ejus discipulis, in libri hujus exordio prædictis, referentibus agnovi. Quidam vir gravissima adversarii sui emulatione laborabat, cujus ad hoc usque odium prorupit, ut ei nescienti in potu venenum daret. Qui quamvis vitam auferre non valuit, cutis tamen colorem mutavit, ita ut diffusa in corpore ejus varietas, lepræ morem imitari videretur. Sed ad Dei hominem deductus, salutem pristinam citius recepit : nam mox ut eum tetigit, omnem cutis illius varietatem fugavit.

sanat veneno
infecum :

benignus in
egenos :

oleum petenti
jussit dari :

cum vase
vitreo illa sum

C eum misaculo
servatum,

precibus
infectat oleo
datum
impleri :

28 Eo quoque tempore, quo alimentorum inopia Campaniam graviter affligebat, vir Dei diversis indigentibus monasterii sui cuncta tribuerat, ut pene nihil in cellario, nisi parum quid olei in vitreo vase remaneret. Tunc quidam Subdiaconus, Agapitus nomine, advenit, magnopere postulans ; ut sibi aliquantulum olei dari vellet. Vir autem Domini, qui cuncta de-reverat in terra trahere, ut in celo omnia reservaret, hoc ipsum parum, quod remanserat, olei jussit petenti dari. Monachus vero, qui cellarium tenebat, audivit quidem jubentis verba, sed implere distulit. Cumque post paullulum, si id quod jusserat, datum esset inquireret, respondit monachus, se minime debisse : quia si illud ei tribueret, omnino nihil Fratribus remaneret. Tunc vir Dei iratus alius præcepit, ut hoc ipsum vas vitreum, in quo parum olei remansisse videbatur, per fenestram projicerent, ne in cella aliquid per inobedientiam remaneret. Factumque est. Sub fenestra autem eadem ingens præcipitium patebat, saxorum molibus asperum. Projectum itaque vas vitreum venit in saxis, sed sic mansit incedune, nisi projectum minime fuisset, ita ut neque frangi, neque oleum effundi potuisset : quod vir Domini præcepit levari, atque ut erat integrum petenti tribui. Tunc collectis Fratribus inobedientem monachum de infidelitate sua et superbia coram omnibus increpavit.

29 Qua increpatione completum, sese cum eisdem Fratribus in orationem dedit. In eo autem loco, ubi cum Fratribus orabat, vacuum erat ab oleo dolium coopertum : cumque sanctus vir in oratione persisteret, cepit operimentum ejusdem dolii oleo ex-crecente sublevari : quo commoto atque sublevato, oleum, quod excreverat, ora dolii transiens, pavimentum loci, in quo incubuerat, inundabat. Quod Benedictus Dei famulus ut aspexit, protinus orationem complexit, atque in pavimentum oleum defluere cessavit. Tunc diffidentem inobedientemque Fratrem latius admonuit, ut fidem habere disceret et humilitatem. Idem vero Frater salubriter correptus erubuit, quia venerabilis Pater virtutem omnipotentis Dei, quam admonitione intimaverat, mi-

raculis ostendebat : nec erat jam, ut quisquam de ejus promissionibus dubitare posset, qui in uno eodemque momento pro vitreo vase pene vacuo, plenum oleo dolium reddidisset.

30 Quadam die dum ad B. Joannis oratorium, quod in ipsa montis celsitudine situm est, pergeret, ei antiquus hostis in mulo medici specie obviam factus est, cornu et tripedicam ferens. Quem cum requisisset, dicens : Quo vadis? Ille respondit : Ecce ad Fratres vado, potionem eis dare. Itaque perrexit venerabilis Pater Benedictus ad orationem, qua completa, concitus rediit : malignus vero spiritus unum senioremonachum invenit aquam haurientem ; in quem statim ingressus est, eumque in terram projecit et vehementissime vexavit. Quem cum vir Dei ab oratione rediens, tam crudeliter vexari conspiceret, ei solummodo alapam dedit, et malignum ab eo spiritum protinus excussit, ita ut ad eum redire ulterius non auderet. Petrus : Velim nosse, si hæc tanta miracula virtute semper orationis impetrabat, an aliquando etiam solo voluntatis exhibebat nutu. GREGORIUS : Qui devota mente Deo adherent, cum rerum necessitas exposcit, exhibere signa modo utroque solent, ut mira quæque aliquando ex prece faciunt, aliquando ex potestate. Cum enim Joannes dicat : Quotquot autem receperunt enim, dedit eis potestatem filios Dei fieri : qui filii ex potestate sunt, quid mirum, si signa facere ex potestate valeant? Quia enim utroque modo miracula exhibeant, testatur Petrus, qui Tabitham mortuam orando suscitavit : Ananiam vero et Saphiram mentientes, morti increpando tradidit. Neque enim orasse in eorum extinctione legitur, sed solummodo culpam, quam perpetraverant, increpasse. Constat ergo, quod aliquando hæc ex potestate, aliquando vero exhibent ex postulatione, dum et istis vitam increpando abstulit, et illi reddidit orando. Nam duo quoque fidelis famuli Dei Benedicti facta nunc replico, in quibus aperte clareat, aliud hanc accepta divinitus ex potestate, aliud ex oratione potuisse.

alapam pelli
dæmonium :

Miracula
facit.

Joan. 1

tum precibus
tum increpando
potestate :

31 Gothorum quidam, Zalla nomine, perfidus fuit Arianae, qui Totilæ Regis eorum temporibus, contra Catholicam Ecclesiam religiosos viros ardore inmanissimæ crudelitatis exarsit, ita ut quisquis ei Clericus monachusve ante faciem venisset, ab ejus manibus vivus nullo modo exiret. Quadam vero die avaritiæ suæ testis successus, in rapinam rerum inhians, dum quemdam rusticum tormentis crudelibus affligeret, eumque per supplicia diversa lanigaret, victus penis rusticus, sese res suas Benedicto Dei famulo commendasse professus est, ut dum hoc a torquente crederetur, suspensa interim crudelitate, ad horam vita repararetur. Tunc idem Zalla cessavit rusticum tormentis affligere, sed ejus brachia foris fortibus adstringens, ante equum summum cepit impellere, ut quis esset Benedictus qui ejus res suscepserat, demonstraret. Quem ligatis brachiis rusticus antecedens, duxit ad sancti viri monasterium, eumque ante ingressum cellæ solum sedentem reperit et legentem. Eidem autem subsequenti et sævienti Zallæ rusticus dixit : Ecce iste est, de quo dixeram tibi, Benedictus Pater. Quem dum fervido spiritu cum perversæ mentis insaniam fuisset intuitus, eo terrore quo consueverat acturum se existimans, magnis cepit vocibus clamare, dicens, Surge, surge, et res istius rustici reide quas accepisti. Ad cujus vocem vir Dei protinus oculos levavit a lectione, eumque intuitus, mox etiam rusticum qui ligatus tenebatur attendit. Ad cujus brachia dum oculos deflexisset, miro modo tanto se celeritate compertum illicata brachiis lora dissolvere, ut dissolutam concite nulla hominum festinatione potuissent.

Ita lora quibus
a G. tho Ariano
cristianus erat
rusticus

F

celeritate
dissolvi :

Cumque

A Cumque is, qui ligatus venerat, cœpisset subito ad- stare solutus, ad tantæ potestatis vim tremefactus Zalla, ad terram corruit, et cervicem crudelitatis ridigæ ad ejus vestigia inclinans, se orationibus illius commendavit. Vir autem sanctus a lectione minime surrexit : sed vocatis Fratribus, eum introrsus tolli, ut benedictionem acciperet, præcepit : quem ad se redactum, ut a tantæ crudelitatis insania quiescere deberet, admonuit. Qui fractus, recedens, nil ulterius petere a rustico præsumpsit, quem vir Domini non tangendo, sed respiciendo solverat. Ecce est, Petre, quod dixi, quia hi, qui omnipotenti Deo familiaris serviunt, aliquando mira facere etiam ex potestate possunt. Qui enim ferocitatem Gothi terribilis sedens repressit, lora vero nodosque ligaturæ, qua innocentis brachia adstrinxerant, oculis dissolvit ; ipsa miraculi celeritate indicat, quia ex potestate acceperat habere quod fecit. Rursum quoque quale quantumque miraculum orando valuit obtinere, subjungam.

et ferocitatem
Gothi repressit :

puerum
morum

32 Quodam die cum Fratribus ad agrî opera fuerat egressus : quidam vero rusticus defuncti filii corpus in ulnis ferens, orbitatis lecta æstuans, ad monasterium venit. Benedictum Patrem quæsit. Cui cum dictum esset, quia idem Pater cum Fratribus in agro mœratur, protinus ante monasterii januam corpus extincti filii projecit, et dolore turbatus, ad inveniendum venerabilem Patrem sese in cursum concitus dedit : eadem vero hora vir Dei ab agrî opere jam cum Fratribus revertebatur. Quem mox ut orbatus rusticus adspexit, clamare cœpit : Redde filium meum, redde filium meum. Vir autem Dei in hac voce substitit, dicens : Nunquid ego filium tuum tibi abstuli ? Cui ille respondit : Mortuus est : resuscita eum. Quod ut mox Dei famulus audivit, valde contristatus est, dicens : Recedite Fratres, recedite : hæc nostra non sunt, sed sanctorum Apostolorum. Quid nobis onera vultis imponere, quæ non possumus portare ? At ille quem nimius coegebat dolor, in sua petitione persistit, jurans quod non recederet, nisi ejus filium resuscitaret. Quem mox Dei famulus inquisivit, dicens : Ubi est ? Cui ille respondit : Ecce corpus ejus ad januam monasterii jacet. Ubi cum vir Dei cum Fratribus pervenisset, flexit genu, et super corpusculum infantis incubuit, seseque erigens, ad cælum palmas tendit, dicens : Domine, non adspicias peccata mea, sed fidem hujus hominis, qui resuscitari filium suum rogat, et redde in hoc corpusculum animam, quam abstulisti. Vix in oratione verba compleverat, et regrediente anima ita corpusculum pueri omne contremuit, ut sub oculis omnium, qui aderant, apparuerit, concussione mirifica tremendo palpitasse : cujus mox manum tenuit, et eum patri viventem atque incolumen dedit. Liqueat, Petre, quia hoc miraculum in potestate non habuit, quod prostratus petiit ut exhibere potuisset. Petrus : Sic cuncta esse, ut asseris, constat patenter : quia verba, quæ proposueras, rebus probas. Sed quæso te, ut indices, si sancti viri omnia quæ volunt, possunt ; et cuncta impetrant, quæ desiderant obtinere.

post humilem
excusationem

precibus
resoluit vitæ ?

CAPUT VI.

Colloquium cum S. Scholastica. Hujus et S. Germani animæ visæ deferri in cælum. Obitus S. Benedicti.

GREGORIUS : Quisnam erit, Petre, in hac vita Paulo sublimior, qui de carnis suæ stimulo ter Dominum rogavit, et tamen quod voluit obtinere non valuit ? Ex qua re necesse est, ut tibi de venerabili Patre Benedicto narrem, quia fuit quiddam quod

S. Scholasticæ
ad se quo, annis
venerat in
et cina aliqua
domo iuravit :

voluit, sed non valuit implere. Soror namque ejus, Scholastica nomine, omnipotenti Domino ab ipso infantie tempore dedicata, ad eum semel per annum venire consueverat, ad quam vir Dei non longe extra januam in possessionem monasterii descendebat. Quadam vero die venit ex more, atque ad eam cum discipulis venerabilis ejus descendit frater : qui totum diem in Dei laudibus sarrisque colloquiis ducentes, incumbentibus jam uctis tenebris, simul acceperunt cibos. Cumque adhuc ad mensam sederent, et inter sacra colloquia tardior se hora protraheret, eadem sanctimonialis femina soror ejus eum rogavit, dicens : Quæso te, ut ista nocte me non deseras, ut usque mane de cœlestis vitæ gaudiis loquamur. Cui ille respondit : Quid est, quod loqueris soror ? Manere extra cellam nullatenus possum. Tanta vero erat cœli serenitas, ut nulla in ære nubes appareret : sanctimonialis autem femina, cum verba fratris negantis audisset, inserta digitis manus super mensam posuit, et caput in manibus, omnipotentem Dominum rogatura, declinavit. Cumque de mensa leverat caput, tanta coruscationis et tonitruî virtus, tantaque inundatio pluvie erupit, ut neque venerabilis Benedictus, neque Fratres, qui cum eo aderant, extra loci lumen, quo conederant, pedem movere potuissent. Sanctimonialis quippe femina caput in manibus declinans, lœrymarum fluvium in mensam fuderat, per quas serenitatem aeris ad pluviam traxit. Nec paulo tardius post orationem inundatio illa secuta est : sed tanta fuit convenientia orationis et inundationis, ut de mensa caput jam cum tonitruo levaret, quatenus unum idemque esset momentum, et levare caput et pluviam deponere. Tunc vir Dei inter coruscus et tonitruos atque ingentis pluvie inundationem videns se ad monasterium non posse remeare, corpit conqueri contristatus, dicens . Parcat tibi omnipotens Deus, soror : quid est quod fecisti ? Cui illa respondit : Ecce te rogavi, et audire me noluisti : rogavi Dominum meum, et audivit me. Modo ego, si potes, egredere, et me dimissa, ad monasterium rede. Ipse autem exire extra tectum non valens, quia remanere sponte noluit, in loco mansit iuvatis : sicque factum est, ut totam noctem pervigilem ducerent, atque per sacra spiritualis vitæ colloquia sese vicaria relatione satiant. Qua de re dixi eum voluisse aliquid, sed minime potuisse : quia si venerabilis viri mentem adspicimus, dubium non est, quin eandem serenitatem voluerit, in qua descenderat, permanere : sed contra hoc, quod voluit, in virtute omnipotentis Dei ex feminæ pectore miraculum invenit. Nec mirum, quod plus illo femina, quæ diu fratrem videre cupiebat, in eodem tempore valuit : quia enim juxta Joannis vocem, Deus caritas est : justo valde iudicio illa plus potuit, quæ amplius amavit. Petrus : Fateor, multum placet quod dicis.

D
ACCIPRE
S GRIG
MAGRO

redire cupiens
imp ditur,
impetrate
arcebus S.
Scholasticæ
impetrata :

E

F

I Joan. 4

animam
ejus vidit in
cælis
specie
cæli
petri

34 GREGORIUS : Cumque die altero eadem venerabilis femina ad cellam propriam recessisset, vir Dei ad monasterium rediit. Cum ecce post triduum in cella consistens, elevatis in æra oculis, vidit ejusdem sororis suæ animam de ejus corpore egressam, in columbæ specie cœli secreta penetrare. Qui tantæ ejus gloriæ congaudens, omnipotenti Deo in hymnis et laudibus gratias reddidit, ejusque obitum Fratribus denuntiavit. Quos etiam protinus misit, ut ejus corpus ad monasterium deferrent, atque in sepulcro, quod sibi ipse paraverat, ponerent : quo facto contigit, ut quorum mens una semper in Domino fuerat, eorum quoque corpora nec sepultura separaret.

35 Alio quoque tempore Servandus Diaconus atque Abbas ejus monasterii, quod in Campaniæ partibus

AUCTORE
S. GREGO.
MAGNO.
Servandum
Dna enim
et Abba em
carpit
sancta
colloquio

A tibus a Liberio quondam Patricio fuerat constructum, ad eum visitationis gratia ex more venit consueverat : ejus quippe monasterium frequentabat, ut quia idem quoque vir doctrina gratie celestis infusebat, dulcia sibi invicem vite verba transfunderent, et suavem cibum celestis patrie, quia adhuc perfecte gaudendo non poterant, saltem suspirando gustarent. Cumque hora jam quietis exigeret, in cujus turris superioribus se venerabilis Benedictus, in ejus quoque inferioribus se Servandus Diaconus collocavit : quo videlicet in loco inferiora ad superiora pervius continuabat ascensus : ante eandem vero turrim largius erat habitatum, in quo utriusque discipuli quiescebant. Cumque vir Dei Benedictus, quiescentibus adhuc Fratribus, instans vigilis, nocturna orationis tempora praevenisset, ad fenestram stans et omnipotentem Deum deprecans ; subito in tempesta noctis hora respiciens, vidit fusam lucem desuper, eunctas noctis tenebras effugasse, tantoque splendore clarescere, ut diem vinceret lux illa, quae in tenebris radiasset. Mira autem res valde in hac speculatione secuta est : quia, sicut post ipse narravit, omnis etiam mundus, velut sub uno solis radio collectus, ante oculos ejus adductus est. Qui venerabilis

videt animam
S. Germani
Episcopi
a apiani
ferri in
caelum.

B Pater dum intentam oculorum ariem in hoc splendore coruscae lucis infingeret, vidit Germani Capuani Episcopi animam in sphaera ignea ab Angelis in caelum ferri. Tunc tanti sibi testem volens adhibere miraculi : Servandum Diaconum, iterato his terque ejus nomine, cum clamoris magnitudine vocavit. Cumque ille fuisset insulito tanti viri clamore turbatus, ascendit, respexit, partemque jam lucis exigentem vidit : cui tantum hoc obstupescenti miraculum vir Dei per ordinem, quae fuerant gesta, narravit : statimque in Cassinum castrum religioso viro Theoprobato mandavit, ut ad Capuanam urbem sub eadem nocte transmitteret, et quid de Germano Episcopo ageretur, agnosceret et indicaret. Factumque est et reverendissimum virum Germanum Episcopum is qui missus fuerat jam defunctum reperit, et requirens subtiliter, agnovit eodem momento fuisse illius obitum, quo vir Domini ejus cognovit ascensum. PETRUS : Mira res valde, et vehementer stupenda ! Sed hoc, quod dictum est, quia ante oculos ipsius quasi sub uno solis radio collectus omnis mundus adductus est, sicut nunquam expertus sum, ita nec conijcere scio, quoniam ordine fieri potest, ut mundus omnis ab homine uno videatur. GREGORIUS : Fixum tene, Petre, quod lupor : quia animas videnti Creatorem angusta est omnis creatura. Quandibet etenim parum de luce Creatoris adspexerit, breve ei fit omne, quod creatum est : quin ipsa luce visionis, intus mentis laxatur sinus, tantumque expanditur in Deo, ut superior existat mundo. Fit vero ipsa videntis anima etiam super semetipsam ; cumque in Dei lumine rapitur, super se in interioribus ampliat ; et dum se sub se conspiciit, exaltata comprehendit quam breve sit, quod comprehendere humiliata non poterat. Vir ergo Dei, qui in turri globum igneum, Angelos quoque ad caelum redeuntes videbat, haec proculdubio cernere non nisi in Dei lumine poterat. Quid itaque mirum, si mundum ante se collectum vidit, qui sublevatus in mentis lumine, extra mundum fuit ? Quod autem collectus mundus ante ejus oculos dicitur, non caelum et terra contracta est, sed videntis animus est dilatatus : qui in Deo raptus, videre sine difficultate potuit omne, quod infra Deum est. In illa ergo luce, quae exterioribus oculis fulsit, lux interior in mente fuit, quae videntis animam cum ad superiora rapuit, ei quam angusta essent omnia inferiora monstravit. PETRUS : Videor mihi utiliter non intellexisse quae dixeras, quando ex tarditate mea tantum crevit expositio tua. Sed quia

testem
adhucet
Servandum,

elratus in
Deum in un-
dum sub
radio solis
collectum
vidit :

haec liquide meis sensibus infudisti, quaeso ut ad D narrationis ordinem redeas.

36 GREGORIUS : Libet, Petre, adhuc de hoc venerabili Patre multa narrare : sed quaedam ejus studioso praetereo, quia ad aliorum gesta revolvenda festino. Hoc autem nolo te lateat, quod vir Dei inter tot miracula, quibus in mundo claruit, doctrinae quoque verbo non mediocriter fulsit. Nam scripsit monachorum Regulam, discretione praecipuam, sermone luculentam : cujus si quis velit subtilius mores vitamque cognoscere, potest in eadem institutione regule omnes magisteri illius actus invenire : quia sanctus vir nullo modo potuit alter docere quam vixit.

scribit
regulam
discretionem
praecipuam.

37 Eodem vero anno, quo de hac vita erat exiturus, quibusdam discipulis secum conversantibus, quibusdam longe manentibus, sanctissimi sui obitus denuntiavit diem : praesentibus indicens, ut audita per silentium tegerent, absentibus indicans, quod vel quale eis signum fieret, quando ejus anima de corpore exiret. Ante sextum vero sui exitus diem aperiri sibi sepulturam jubet : qui mox correptus febribus, aeri coepit ardere fatigari. Cumque per dies singulos languor ingravesceret, sexta die portari se in oratorium a discipulis fecit, ibique exitum suum Domini Corporis et Sanguinis perceptione monuit, atque inter discipulorum manus imbecilla membra sustentans, erectis in caelum manibus stetit, et ultimum spiritum inter verba orationis efflavit. Qua scilicet die duobus de eo Fratribus, uni in cella commoranti, alteri autem longius posito, revelatio unius atque iudicissimae visionis apparuit. Viderunt namque, quia strata palliis atque innumeris corusca lampadibus via, recto Orientis tramite ab ejus cella in caelum usque tendebatur : cui venerando habitu vir desuper clarus assistens, cujus esset via, quam carnerent inquisivit. Illi autem se nescire professi sunt. Quibus ipse ait : Haec est via, qua dilectus Domino caelum Benedictus ascendit. Tunc itaque sancti viri obitum, sicut praesentes discipuli viderunt, ita absentes ex signis, quod eis praedictum fuerat, agnoverunt. Sepultus vero est in oratorio B. Joannis Baptistae, quod, destructa ara Apollinis, ipse construxit : qui et in eo specu, in quo prius habitavit, nunc usque, si potentium fides exigat, miraculis coruscat.

mortem
praedicit :

sepulcrum
aperiri jubet :

E

accrepto
vaticio
mortalis :

in caelum
ascendisse
ostenditur :

sepeliunt.

38 Super namque est res gesta, quam narro. Quaedam mulier mente capta, dum similitus sensum perdidisset, per montes et valles, et sylvas et campos die nocturne vagabatur, ibique tantummodo quiescebat, ubi hanc quiescere lassitudo coegisset. Quaedam vero die dum vaga nimium erraret, ad beati viri Benedicti specum devenit, ibique nesciens ingressa mansit. Mane autem facto, ita sanato sensu egressa est, ne si eam nunquam insaniam capitis ulla tenuisset : quae omni vite suae tempore in eadem, quam acceperat, salute permansit. PETRUS : Quidnam esse dicimus, quod plerumque in ipsis quoque patrociniis Martyrum sic esse sentimus : ut non tanta per corpora sua, quanta beneficia per Reliquias ostendant ; atque illic majora signa faciant, ubi minime per semetipsos jacent ? GREGORIUS : Ubi in suis corporibus sancti Martyres jacent, dubium, Petre, non est, quod multa valeant signa demonstrare, sicut et faciunt, et pura mente quarentibus innumera miracula, ostendant : sed quia ab infirmis potest mentibus dubitari, utrumne ad exaudiendum ibi praesentes sint, ubi constat, quia in suis corporibus non sunt ; ibi necesse est eos majora signa ostendere, ubi de eorum presentia potest mens infirma dubitare. Quorum vero mens in Deo fixa est, tanto majus habet fidei meritum, quanto illic eos novit et non jacere corpore, et tamen non deesse ab exauditione. Unde ipsa quoque Veritas, ut

Amens mulier
est ad
sanctitatem.

F

Sancti
ubique
p. sunt ipsius
incoercitiles
exaudire.

fidem

A fidem discipulis augetet, dixit : Si ego non abiero, Paracletus non veniet ad vos. Cum enim constet, quia Paracletus Spiritus a Patre semper procedat et Filio, cur se Filius necessarium dicit, ut ille veniat, qui a Filio nunquam recedit? Sed quia discipuli Dominum in carne cernentes, corporeis hunc oculis semper videre studebant, recte eis dicitur : Nisi ego abiero, Paracletus non veniet : acsi aperte diceretur : Si corpus non subtrahat, quis sit amor spiritus non ostendo : et nisi me deseritis carnaliter cernere, nunquam me discetis spiritaliter amare. **Petrus** : Placet quod dieis.

a S. Scholasticæ Acta late discussimus ad diem ejus natalem x. Februarii. — *b* S. Germanus Episc. Casinensis colitur 30 Octobris.

HISTORICA RELATIO

de corporis S. Benedicti Casini Auctore
Petro Diacono Casinensi.

Ex MS. Cardinalis Sanseverini.

CAPUT I.

*Inventio miraculis illustrata, raptores rerum
monasterii puniti.*

Egregii atque pretiosissimi Confessoris Benedicti octavam festivitatem diem, hujusque sacratissimi corporis inventionem, Fratres carissimi, hodie colimus; et ideo gaudendum nobis est et exultandum, ut gaudium Christi et Sanctorum ejus in nobis sit, et gaudium illorum in nobis impleatur. Ille enim digne de Sanctorum festiuitatibus et inventione Reliquiarum gaudet : qui lætitiã, quam foris monstrat in corpore, habere studet in mente. Sed jam tanti corporis inventionem libet succincte transcurrere, ut nullus valeat de hoc ulterius dubitare. Eo siquidem a tempore, quo Abbas Desiderium ejusdem ecclesiæ speculam renovabat, cum tres non integras ulnas fohisset, die Octavarum ejusdem sanctissimi Patris, subito ignorantibus cunctis sepulcrum invenitur, in quo tanti Patris conditus renebatur thesaurus. Statim vero terræ motus factus est magnus, odoris quoque extitit tanta suavitas, ut omnes simul maximo pavore stupeant. Mons etiam totus ab imo usque ad summum quatiebatur : decem namque et septem vicibus eo die a terramotu concussus est. Super sepulera quoque in dextro latere altaris laterum reperiunt, nomen ejusdem Confessoris continentem. Sanatus est ibi eodem die quidam dæmoniacus de Cominio : hic nempe statim, ut tanti Patris sepulcrum inventum est, clamare cepit per os ejus diabolus, dicens : Benedictus me eiecit. Benedictus me eiecit. Hæc dum crebro repeteret, interventu sanctissimi Benedicti idem rusticus a diabolo sanatus est. Ibi etiam quidam vir adductus de civitate *b* Barensi, qui a legione vexabatur dæmonum, statim curatus est. Hoc Fratres videntes, cœperunt glorificare Deum pro tanto thesauro temporibus suis invento, nec non et pro illorum liberatione.

2 Advesperante vero die a Venerabili Patre Desiderio deputati sunt quamplurimi Fratres qui vigiliis tota nocte juxta sanctissimi Benedicti corpus celebrarent : cumque omnes alii egressi fuissent, Georgius ejusdem ecclesiæ *c* Paramonarius dixit : Si vobis æquum videtur sacratis reliquiis, antequam Dominus Abbas veniat, inspiciamus. Quod dictum duã placuisset omnibus, accedentes ad locum, invenerunt supra sepulera symonem expansam candidissimam, quæ emu tangebatur evanescebat. Levantes autem lapidem invenerunt duas sepulturas, in quibus hoc ordine reliquiæ posite erant. Locus erat marmoris in dexteram partem sepulcorum longitudinalis quatuor pedum, et latitudinis pene duorum, in quo ossa sanctissimi Benedicti et sororis

ejus posita erant. Positi autem fuerant ita : capita eorum contra choram, pedes contra altare S. Baptiste Joannis habentes. Juxta pedes vero eorum invenerunt sepulera, in quibus Carolomannus et Constantinus et Simplicius reposescebant. A dextro autem altaris latere Beatissimum Patrem Benedictum, a sinistro B. Scholasticam invenerunt. Supradictus autem Georgius corpora tantorum Sanctorum ut vidit, gavisus est gaudio magno, illicoque dentem unum sanctissimi Patris auferens, in vase argenteo posuit, et ad stratum proprium rediit : statim autem tam dirissima infirmitate percussus est, quod nec comedere nec bibere, nec etiam sedere aliquatenus posset. Cunque omnis veteranda collectio de ejus morbo vehementissime tristaretur, tandem id quod in re erat considerantes, dixerunt non ob aliud hoc pati, nisi quod dentem de sepulcro sanctissimi Benedicti abstrahere præsumpsisset. Quod ubi Georgius supradictus reminiscens advertit, penitentia ductus, dentem, quem abstulerat, una cum vase argenteo juxta sanctorum corpus posuit, et statim sanus factus est.

3 Eo vero die quo sanctissimi Patris Benedicti est inventum corpus eundem ; ejusdem cœnobii monachus Benedictus, cognomento de Bariccio, qui ejusdem Patris corpus invenerat, sopore deprimitur, cernebatque se ad ecclesiam S. Baptiste Joannis pergente et ibidem intrare cupiente, duos Angelos ante fores basilicæ stantes, et quo monachus tenderet interrogantes. Qui cum se ad ecclesiam ire dixisset, responderunt : Ne ingrediaris illic. Percunctanti causam adjunxerunt : Quia Regina mundi Virgo Maria, cum duodecim Apostolis ad beatissimi Benedicti nunc corpus adventit, atque de ejus inventionem cum prædictis Apostolis Regem collaudat æternum. Ubi autem lux est reddita terris, ad se Desiderius Romanæ Ecclesiæ Cardinales una cum Casinensibus monachis evocans, una cum eis ad sepulcrum advenit : quo reserato, et Sanctorum ostensio corporibus, tam presentes quam etiam futuros certos et indubios se sanctis corporibus reddidit. Sed jam ad miracula, quæ per eum Divina est operata Majestas, exaranda præsens stylus vertatur.

4 Eo tempore, quo Leo Papa sanctissimus a hinc puer in cunis jacebat, *d* batrachos exiens de muri foramine, momendit eum in gutture : quod videns matris lacrymari cepit, beatissimique Patris Benedicti rogare auxilium. Puer vero expergefactus terribusque vidit beatissimum Patrem Benedictum, veste monastica per fenestram ad se venientem, qui veniens sanavit visibiliter puerum : et pro tanto sibi collato [beneficio] septem omnes Canonicas Horas in honore ipsius Patris Benedicti decantavit.

5 Quodam vice quidam Peregrini, orationis gratia dum ad sanctissimi Patris Benedicti corpus Casinum venirent, obvius fuit illis quidam Canonicus, quem interrogantes dixerunt : Quis es tu? Ille autem respondens, dixit eis : Ego sum Petrus Apostolus. Et illi : Quo vadis? Quibus et Sanctus respondit : Vado ad fratrem meum Benedictum, ut curam passionis mee diem celebrem. Tunc illi : Cur non persistis in ecclesia tua? Et sanctus Apostolus, Non valeo, inquit : variis enim procellis ecclesiæ meæ deprimitur. Erat enim dies, quo per passionem crucis caelo ascendit.

6 Burellus præterea *e* Sangrorum Comes, dum quodam tempore, causa prædandi Casinensis cœnobii possessiones, inter S. Eliam et S. Germanum venisset ; mox fulgur de caelo veniens, lanceam ejus a capite usque ad pedem divisit. Tunc ille pavore perterritus discessit, omnibusque diebus vite suæ vitam devotus et fidelis permansit.

7 Eodem vero tempore in Apulia quidam armenarius

B
AUCTORE
S. GREGORII
MAGNO

*et aliorum
trium
examinat,*

*dentem
aufert.*

*Vehementi
dolore
afficitur.*

*velato dente
sanatur.*

E
*de Apulia
Virgo et
Apostolus v. st
accedere*

d
*Leo Papa
adhuc puer
a bufonis
morse
sanatur.*

2

*peregrinanti-
bus ad
S. Benedictum
comes adest
S. Petrus.*

e
*per fulgur
cœnobii bona
fulgure
inpediuntur :*

f

a
*Corpus
S. Benedicti
invenitur
sub Desiderio
Abbate :*

c
*energumens
sanatur :*

b

c
*de nocte
monachus,*

c
*alium
corporum
SS. Benedicti
et Scholasticæ,*

A tarius equos custodiens, dum valde siti restuaret, ad bibendum perrexit ad fluxum; in quem vox diabolus ingrediens, eum vexare crudelissime cepit. Dactus autem ad sanctissimi Patris Benedicti tumulum cum sanguine impurus habitator egressus est.

S Eo vero die, quo sanctissimi Patris Benedicti est *g* dedicata ecclesia, quidam viri e civitate Fundana a predicta predicatione domum regressi, dum percunctarentur a civibus, quid in Casino actum fuisset, respondere, dedicatum Patris Benedicti ecclesiam esse. Cumque omnes ob hoc Deo laudem darent, quidam inter eos surculus actabat. Ille igitur cum populum etiam verneret, et quid esset inquireret, intervntu Patris ejusdem, auditum statim recepit.

9 Eodem vero tempore *h* cum vinum in Casinensi cenobio ob totum monasterii stipendium ad mensuram palmi unius et dimidii esset in vase, Frater, qui tunc apothecam vini custodiebat, Desiderio pergens nuntiavit Abhati. Abbas autem ad hæc: Antequam ad Roberti Ducis curiam pergamus, veni ad me, et quod necessarium est dabo. Alio autem die ea quo Desiderius dixerat, monachus oblivioni tradens, ad eum minime venit; Venerabilis vero Pater iter arripens, Roberti Ducis curiam adit. Sed qui in deserti regione per quadraginta annos Manna populum pavit; ipse per tres menses et dimidium, vinum in vasculo, unde omnes bibebant, crescere fecit. Puer vero quidam ex monasterii famulis mysterium ignavis celestium, valde admirans vinum tantum durasse in vasculo, apothecam adit vinariam vinum metivit, et stein eodem hora, et ultra crescere desit. Tunc ad Magistrum gratulanter accedens, ait: Ego nunc vinum metivi, quod tantum est, quantum ante tres menses fuit. Monachus autem hæc audiens eum gravissime verberavit: puer autem ante Magistrum suum aufugiens, elustrum est laterum ingressus, et quid sibi Magister suus fecerat, per ordinem pandit: quem Fratres vocantes dixerunt: Cur tam crudeliter puerum verberasti? Tunc Frater: Hæc, quod nunc in vino beatissimus Benedictus sua per menta gessit, multis jam vicibus egit: hic vero ad vascula pergens, vinum metivit, et ulterius in vase non crevit.

10 Eodem vero tempore beatissimus Pater Benedictus, una cum i S. Anastasio et h S. Pantaleone, eundem monacho de Valle regia apparuit; eique præcepit, dicens: Vade ad Herraardum Comitem i Marsorina, et dic cito ei, ut terram, quam monasterio nostro abstulit, agilliter reddat: quia, nisi fecerit, isto m. anno extinguetur a vita. Monachus autem evigilans, ea que viderat sollicita secum cepit mente tractare: visionique derigens fidem, ad Comitem, ut ei præceptum fuerat, non perrexit. Alia vero nocte sanctissimus Pater Benedictus rursus apparuit ejus proterviam increpans, atque in faciem percussit, et nisi celeriter sua jussa perliceret, mortem minatur: surgens autem invenit dimidiam partem vultus sui leprosam. Confestus tremebundus Comitem adit. Interrogatus autem, cur illic venire voluisset, vultum suum reteggit, et quod taliter hoc siti acideret pendens, ea que sanctissimus Benedictus præcepit sine mora retexit. Hæc vero dum Comiti referret, palatium egressus illic est. Cum autem ad h eum suum revertetur, alii eum lignis, alii eum lapidibus in capite eum percutiant. Ille vero commotus civitatem una cum habitatoribus maledixit, eandemque anno medietas civitatis igne cremata est. Comes autem ea, quæ monachus dixerat, parvipendens, terram invasum monasterio reddere noluit. Quadam vero die dum sanus incidere, subito percussus, ad extrema perducus est. At vero dum spes vivendi ei a medicis promitteretur, Comes respondit: se certissime scire

quia ex stratu suo ulterius non surgeret. Nam dum languore depressus jaceret, siti que afficeretur; audivit vocem, dicentem sibi: Si aquam biberis, mox sanus eris. Cumque alius aquam ei dare vellet, B. Benedictus eum, alio monacho apparens ei, aquam dare prohibuit. Hæc cum Comes dixisset, juxta quod Pater Benedictus monacho dixerat, e mundo discessit.

11 Alio tempore de magnatibus Capuanis quidam Pandulfus nomine, collectis undique qui ei amicitia vel vicinitate jungebantur equitibus, ac non parva propriorum militum copia congregata, castellum hujus monasterii diabolica instigatione persuasus aggredi ne capere conabatur: qui e Capuana urbe suis cum sequacibus, die jam in vesperam vergente, egressus ad complendum opere quod animo conceperat scelus, iter arripuit. id videlicet mente versans, ut nocturnis tenebris celeritate tanta conficeret, quatenus e somno surgentes rusticos præveniret; sicque quiescentibus remque ignorantibus universis, improvisa castrum circumventionem aggrediens, nullis inventis illi ad repugnationem paratis, facili locum invasionem irrumperet. Egressi igitur urbe aliquantulum processerunt, atque ad locum, ex quo non jam diurnam sed nocturnam, ut eorum doli clam essent omnibus, equitationem exercendam posuerant, pervenerunt; ubi eis paululum remorantibus, optata nox pervenit. Tenebrarum igitur filii, tenebras magis quam lucem diligentes, illudque quod clamat in Evangelio Veritas, Qui ambulat in nocte, offendit, minime timentes; per cujusdam fundi agri megressi sunt: et ad memorati castrum invasionem multa ceperunt accelerantia properare. Verum foris nocturnis tenebris, intus nequitiæ excoecanti caligine, recti itineris tramite ad destinatum locum proficisci putantes, per universe noctis spatium præfatam circummeantes agrum, equos confodere et orientare calcariibus non cessaverunt. Ceterum Creatoris, unicuique juxta opus proprium rependents, dispositione mirabili, in eo ipso loco noctis sunt terminata, in quo noctis ejusdem habuere principium: si que frustrati spe, opinione decepti, cum aliena eis non conceditur invadendi licentia, confusi ac vehementissime fatigati, redire in propria.

12 Alio vero tempore piscatores Casinensis cenobii retia in capturam laxaverant, ut eos, qui caperentur pisces, reficiendis Fratribus deportarent. Cum ecce Normannus quidam mente tumidus, protervo ore, minaci vultu, spiritu furibundus supervenit: atque ut omnis barbaries illa est ad rapinam avida, atque ad invadenda aliena inexplabiliter auxia, unum violenter continuo de piscatoribus apprehendit: vique ei vestimento, quo fuerat indutus, subleto ipsum mox sibi induere curavit: deinde in navicula intrans, vim cepit piscatori ingerere, ut absque mora retia ex alto rediret, quatenus, qui ibi reperirentur pisces, secum omnes abstrahens deportaret. Porro cum piscator jubentis imperio obedire differret, moneretque furantem, ne pisces reficiendis Dei famulis deputatos in suos usus transferens, divini in se furorum trucidie provocaret; respondit Normannus, se piscatore nosse eum, predicatorem autem minime: seque non ex predicatione illius fructum venisse querere, sed ex piscatione: in marique eum piscari delicta, Sacerdotes in ecclesia predicare. Quid multa? Cum nullis monis nullisque imperiis ad id posset Normannus piscatorem protrahere, ut suæ satisfaciens voluntati retia ex profundo extraheret, apprehensum eum et vehementer cesum projecit in mare: nemque per se ipsam retia ex alto volens trahere, repente de navicula cecidit, atque interclusus æquore, spiritum exhalavit: priusque eum mortuum mare reddidit terris, quam piscator ab eodem in mari projectus

ACTIOAE
S. GREG
MAGNO
energumens
libera ut:

g
suas
sanatur:

h
vinum usu
longi temporis
non mutatur

B

i k

Con es...
at lina
rederet,

C

in su
S. Benedicti
monius,

*negligens ad
facere.*

D

*nocte
punitur.*

m

*Proficientes
ad capiendum
Ca. in un.*

n

E

Joa 11. 10

*toti nocte
nihil
proficiunt,*

o

F

*vi pisces
monasterii
rapitur.*

in mergitur:

jectus

A jectus, virus nando pervenire potuisset ad terras.

p
fures saccos repletos nequeunt movere,

13 p Alio etiam tempore latrones nocte monasterii hujus ingressi cellarium, carnes, caseum, laridumque inde surripientes, suis his mercibus sacculos impleverunt. Foras autem egressi, sacculos, quos impleverant, levare conati, minime potuerunt. Dem relicta sarcina tentantes fugam, per totius monasterii claustra circumeuntes, nullam egrediendi penitus facultatem consequi valere. Facto autem mane, cum sese intra claustra conspicerent monasterii, terrente formidine reatusque eos conscientia remordente, in stuporem et quasi in amentiam versi, quid facerent nesciebant. Tandem quoquo modo redeuntes in sese, ad coniecere esse posse evadendi consilium, si facie quantum possent exhilarata, eis sese, qui ad quodlibet patrandum opus portas egrederentur, quasi innocuos nullisque sibi sceleris conscios commiserent. Quod cum fecissent, egressi portas, ne aliqua de eis intuentium mentibus posset oriri suspicio, non iter gradu celeriori arripiunt: eam dumtaxat quam in gradientibus ceteris videbant, et ipsi gradiendi modestiam conservantes. Verum omnis illa malitia frustra est, et in vacuum habita: non enim juxta illam veridicam Salomonis sententiam, vel scientia, vel prudentia vel consilium vires habent contra Dominum: nec potest caliditatis humane versutis quibuslibet contegi, quem ille malitia propriae exigentibus meritis decreverit populari. Nam cum brevi adhuc eos intervallo, a monasterii foribus terrae spatia diderent, [progressione] intermissa substituerunt. Cum cellarium interea cellarium, solita Fratribus stipendia praebiturus, ingrederetur, confertos praecellarii foribus saccos invenit: cuique ad visionem hanc obstupesceret, non prius tamen quae continerentur in sacculis cura ei fuit conspiciere, quam cellarium ingrederetur, et in eo quaeque recondita studiosa diligentia rimaretur. Quod cum fuisset factum, magnamque in quibusque repositis factam reperisset jacturam, cellarium egreditur, solutoque ore saccorum, quaecumque sibi ablata doluerat, in eis reperit contineri. Qui vehementer attonitus, et jam quid rei esset intelligens, quosdam de servantibus monasterii, quos et celeritate pedum et robore virium ad id agendum habiles judicavit, per vergentis montis declivia quaesitum captumque eos, si forte reperirent, mittere procuravit. Qui complentes iussa, cum egressi monasterium paullulum processissent, eos sibi statione conjunctos reperiunt in ipso montis itinere. Verum, quoniam noti erant, nulla eos tantum facinus commissis suspicioe concepta, praetereuntes eos, arreptum iter inchoata cum celeritate coeperunt. Cum ecce fures, qua occultata vi necio, permoti intrinsecus, sese ultra abdere nequeuntes, ingentis post cursantium terga clamorem coeperunt vociferationis emittere, seque esse, quorum cursibus quaererentur, apertis vocibus prodere, eosque ut sui miserentur obnixis precibus flagitare: adentes eorum, quae de cellario extraxissent secum omnino nihil portare, sed praecellarii aditu in sacculis omnia reliquisse. Porro, qui missi fuerant, his auctis, manus continuo in eos iniecerunt, ligatisque post tergum manibus, eos reducere ad monasterium studuerunt. Sicut autem in multitudine tanta rarissimum est omnes unius unum reperiri, fuere nonnulli de Fratribus, qui afficiendos verberibus eos sicque dimittentes censebant. Verum pars major nequaquam horum consilio acquievit: quin solutos vinculis non prius abire permisit liberis, quam et copiose cibo potique reficeret, atque ut a furtivis cessare quaevis fraterna eos benevolentia commoveret.

difficiliter egressi,

B
Prov. 21, 30

detectio furtio;

utro prodeutes

capuntur.

ca denominat. — c Paramonarius infra iterum num. 20 legitur, pro quo Leo Ostiensis scribit Mansuetum. Victor Papa: Custodem Ecclesiae. — d Βαρυς Greece, Latine est cana. Item huius: qualis hic intelligitur. — e Sangrorum Castellum ad fluvium cognominem in Aprutio ulteriore versus Comitatum Molissimum. — f Idem mirat Leo lib. 3 cap. 37. — g Anno 1071 Kal Octob. ab Alexandro 2 Papa. Interfuisse Archiepiscopi 10, Episcopi 43, Lro cap. 28. — h Habetur idem citato capite 37. — i Sicut Sancti appellati Anastasii in Martyrologio Rom. novemdecim. Quis horum fuerit, quis dicit? Forsan aliquid apud Casinates celebrior cultus est. Anastasius Persa, qui 22 Januarii colitur, a Trithemio Benedictinis adscribitur. S. Anastasius Abbas apud montem Soractrum colitur 11 Januarii. — k S. Pantaleon, colitur 27 Julii. — l Marsi populi et urbis Episcopalis apud Fucinum seu Celanum lacum in Aprutio ulteriore, excisa aut aqua absorpta. Rujus Episcopus apud Piscinam oppidum moratur. — m Plures fuerunt istis seculis Principes Capuani, Pandulfi dicti: horum aliquis direptor castellorum et villarum monasterii Casinensis describitur a Leone lib. 2 cap. 61, et 64, et a Victore lib. 1, ubi haec facta dicuntur anno 1049. Fuit is Pandulfus 3 mortuus anno 1050. De sereno Casino a direptione Soracorum late agitur a Leone lib. 1 cap. 29. — n Narrat ea Leo lib. 2 cap. 83. — o Item habet Victor Papa lib. 1, ubi Marcus annotat r. Ostiensis lib. 2 cap. 65 contigisse anno 1038. — p Item paucis refert Leo lib. 3 cap. 63, at Victor eisdem fere verbis.

D
AUCTOR
PETRO
DIACONO
CASINENSIS
Paramonar us
SS. Anastasi

Pandulfi
Prino.
Capuani.

a
Hernia
carata:
E

b

ferrum ex
Manubrio in
mare delapsum

F

In Vita num. 8

utro manubrio
adhaeret

c

CAPUT II.

Varia miracula; xyri et moribundi adjuti: Lampades servatae.

Antonius hujus Casinensis cenobii a monachus, dum in locis secretioribus crepuisset, medicum, a quo in eisdem sectus partibus ureretur, disposuerat conducendum. Metu tamen si secaretur, percellatur mortis, quam ex consimili sectione nonnullis acceperat contigisse: si vero sectionem postponeret, impotabiles penitus, morteque sibi deteriores doloris illius sedulus arbitrabatur angustias. Utrumque igitur percusso formidine, utrimque animo fluctuanti hoc denique occurrit consilium, ut ante corpus sanctissimi Patris Benedicti prosternens se, contractionis reintegrationem ejus sibi coelitus meritis intervenientibus postularet. Quod cum fecisset, post consummatam orationem ex altaris crepidine efflectum pulverem, colligatum in panno, partibus illis corporis suppositum, dieque altera plene reditam sibi sospitatem ad ipsam usque extremam exhalationem possedit.

15 h Hujus cenobii Fratres ad memoriam sanctae virginis Scholasticae Caietae ecclesiam construebant. Quidam tunc igitur ex operariis in rupis apice, quae in capite civitatis mari praeminet, saxa, quibus ecclesiae parietes construerentur, frangebant. Cui rei operarii instantius incumbenti, repente ferrum, quo saxorum fiebat confractio, de manubrio excidit, ac per ingens praecipitum, quod ibidem patet, delapsum in mare cecidit. Qui marens damno, locum, ubi Fratres construendis parietibus labant operari, eisdem quod pertulerat notificatus, adventi. Quo audito, Fratres alterum ad expletionem cepti operis fieri malleum decernunt. Jamque qui id opus exhiberet ad fabrum ferrarium mittendus erat, cum ex eis uni divinitus inspiratur, ut diceret id nequaquam fieri oportere, sed ad locum potius, quod deciderat ferrum, mente credula eundem esse; manubrium in aquam mittendum; miraculumque, quod per Benedictum Patrem in securi Gothi patratum est, in malleo etiam per eundem Patrem fide manubrigua praestolandum. Fecit Dominus, ut ceterorum nemini, quod dixerat, displiceret. Ad mare igitur descendentes, naviculam ingrediuntur, gyrantesque sinum, ad locum, quo mallei ferrum ex manubrio prosilierat, pervenerunt: in quo nimirum tanta erat aquarum profunditas, ut humana quolibet arte reperendum ibi, quod deciderat, terram prorsus cerneret impossibile. Quod plura? Mittitur in mare manubrium, caelestique metallum pensato imperio, de profundoeductum aquarum, hora manubrio adhaeret eadem.

16 c Angelus in hoc cenobio monachus dictus est, cujus profecto vita nomini dissimilis visa non est: qui dum languore praeventus, ultimum clausisset diem

a Annum 1046 assignat Leo Ostiensis lib. 3 Chronici cap. 26.
b Barium seu Baris, in Apulia Feucetia. caput provinciae ab Martii. T. III.

AUCTORE
PET. DIAC.
CASINENSIS
MONACHI
VIET. CRIST.
ANNO 1742
IN ROMA

A diem, daemone obsessus quidam forte fuerat coquina ingressus : qui repente cepit vociferationibus strepere, ac se, furibundus a terrae-siliens, in aera elevare; magnis clamoribus conquirens, vim sibi Benedictum inferre: Oquidnam, inquit, hac hora mihi Benedicite, fecisti? Angeli mihi animam ob exigui gestaturam enculli auferens, tuo in caelestibus gregi admiscuisti. Cumque omnes qui uiderant ad haec uerba stupefacti intenderent, et ad quid ista diceret ignorarent; repente signum, quo solet Fratrum olitus nuntiari, insonuit : quo audito, omnes de more Fratres ad domum infirmorum tendant, memoratumque Angelum uita iam privatum reperint. E quibus tam immaniter tanque lugubriter conquerentis uerbis daemoneis, et potissimum ex innocenter religioseque transacta monachi uita, euidenter omnibus consistit, quod a praefati Fratris anima, omnis partis aduersariae damnatio, Benedicti Patris sanctissimi suffragio, est repulsa.

17 d In diocesi Tentini Episcopatus, ad radicem montis e, cui Magellae nomen est, situm est monasterium, quod f. S. Liberatoris dicitur, huic Casinensi caenobio subiectum, in quo Fratrum non exigua multitudo districtiori monastice disciplinae deservit: in cuius uetusto dormitorio nocte quibusdam quiescentibus, eorum uni sanctissimus Pater Benedictus monastico indutus habitu apparuit, atque ut reuerentissime surgeret imperavit. Ad quod continuo praecipit Frater expectectus, surrexit: ad quem Pater Benedictus ait: Vociferare pro uiribus, magnique uoces clamoris emitte, utique Fratres omnes surrectionem exitumque de cella acceleret, uocis instantia adhortare; sciens anoto dubio, eam in qua quiescentis cellam cecus et sub omni casura celeritate. Pavet auditi Frater, fidei utique indubius dictis adhibet: obtemperat imperanti, uociferatur, exclamant, omnesque, si casum mortemque uelint effugere impendentem, ut exeant hortari non cessat: atque, ne reniti quispiam uellet hortanti, quae uisa quaeque sibi fuerant mandata reuelat. Et mortis periculi fides solet citius adhiberi, credunt omnes, surgunt confestim, cursusque rapiditate mira egrediuntur. Egressi fuerant universi, tanque ab eis fuerat inclinata nocturna synaxis: cum ecce ridentis cella strepitum aures percussit psallentium. Cumque post ruinam ingressi diligenter equirerent, ne quem forte in cella residuum ruens aedificium contrivisset, reperint. In Fratribus quendam, qui senectute gravatus, exitum non potuit maturare, cum cella ruinis uallatum. Sed cum non solum non oppressum, sed ne attactum quidem uel exiliter cererent; stupentes, quae tanta eius potuerit esse causa protectionis, inquirunt. At ille, Cum domus, inquit, fatiscens funditus super me laberetur, repente fulgoris mihi Monachus astutit incredibilis, ruinamque me opprimere imminentem brachio sustentans suo, incolumem me, ut ipsi cognitis, conservauit g.

18 h Quidam frater in eodem loco Joannes dicebatur, qui aetate et aegritudine pressus, non longis a morte spatibus dissidebat: cui dum die quadam Fratrum aliqui matutinas laudes de more celebraturi uenissent, compeuit eus senex, dicens: Non est, inquit, necesse ut his mihi diuinae laudum debitis persolvendis Fratres ulterius laboretis: Dominus enim Abbas cum Fratrum multitudine non exigua, alios omnium uerbis indutorum, meo modo reuiscere est dignatus, meisque in auribus cum eisdem officii debitum matutinalis persoluit; seque cum eis ipsis post paululum est pollicitus rediturum; meque ad eam quoniam ipsi incolunt domum assumpturum. Dum ad ista Fratres attenti in faciem loquentis intenderent, et an uera quae retulerat essent, praestarentur solliciti; una uix interim elapsa hora incredibili uultu

lilaritate, extremum Frater halitum exspiravit: ut ex ipsa momentis, quom facie preteudebat, laetitia astanter quique facile iudicaret, Dominum Abbatem, id est, sanctissimum Patrem Benedictum, ad propriam exolendam promissionem uenisse.

19 i Cum die quadam de Manstonarius unus ante corpus B. Benedicti accensam lampadem usque ad ipsa fere laquearia eleuasset, repente lampas lapsa in pavimentum cecidit: mirabilis in factis suis Dominus! non solum non est fracta quae deciderat lampas, sed nec effusus oleum, nec ignis extinctus.

20 k Tempore alio Georgius Paramonarius lampadem ante imaginem Salvatoris, quae supra fores ecclesiae picta est, dependenter uenerat refecturus: et ecce uidet eam tensis uncinulis dependere in aere, nulla prorsus eam praeter ipsum aera materia sustentante, Convocatis Georgius Fratribus, qui non eminus aberant, quod miratur ostendit: ipsique postmodum cum eo pariter hujus testes extiterunt miraculo.

21 l Nocte, qua praecedebatur dies de transitu sancti Patris nostri Benedicti festinus, dum ad uigilias unus e custodibus lampadem ante imaginem ejusdem Patris Benedicti dependenter reficeret, lapsa subito lampas in pavimentum ruit, illasque permansit: quae iterum eleuata, iterum cecidit: erecta tertio, tertio lapsa est, et nullo eorum casuum uel fractionis laupus, uel effusionis olei, uel ignis extinctionis perit detrimentum. Plurimis praeterea vicibus aliis signa conservationis hujusmodi in Casinensis sunt ecclesiae lampadibus demonstrata m.

22 Qualiter autem Dominus locum istum interuentibus sanctissimi Patris Benedicti meritis de persecutoribus multotiens eripuit, pandendum est. Dum n. Atenulfus Abbatibus temporibus Aquinensis o Gastaldi inexplenda cupiditas Casinensis acriter monasterii praedia infestaret, et neque seruum Dei precibus neque sanctissimi Patris Benedicti, qui hujus primus Fundator caenobii extiterat, reuerentia ejus emolliretur animus ad infestationem quantumlibet audibendam temperaret; necessitate compulsus Abbas, robustissimus sibi aliquot ex Normannis ascivit, qui bonorum nostrorum aduersus memcratum Comitem pugnis essent intus protectores. Temere Atenulfo uivente episcopo proximo successore Normanni integritatis fidei, bonorumque nostrorum omnium fidissimi aduersus omnes extiterunt ac validissimi defensores. Memoratis Abbatibus ingressis iter uersae carnis, cum nostrorum fortuna Principum, qui eosdem hic Normannos adduxerant, paulatim cepisset minui; qui ad defensionem nostram asciti Normanni fuerant, in bonorum nostrorum sensim ceperunt direptionem grassari, eorumque rabies, in nostram eueniens instar quotidie serpens perniciosum, modo haec modo illa auferre. Diripuerant, inuaserant, abstulerant omnia; sola nostris commolis ciuitate, quae ad radicem hujus montis sita est, cum quatuor uel quinque fundis uillarum residua. Quo autem animo perferret vexationem tantam suorum Benedictus Pater sanctissimus, hujusque loci custos ac defensor perpetuus, rusticorum nostrorum euidam per uisionem apparetis, est dignatus ostendere. Exhibens igitur dormientis rustico Benedictus Pater, ut sua egrediens uestigia sequeretur, praecipit: qui iubenti parens egreditur, sanctique Patris uestigia conatatur. Cum ecce in factum eam uirga, quam manu uidebatur gestare, Normannos omnes, horum incolas finium, duris percussioibus eadere, eosque rebus uacuos, uerbis ignominiaque amistos, ab hujus monasterii territorii prorsus eliminare. Anno autem illo, quo haec uisio facta est, cum in uia a aere, quae S. Andrew dicitur, iam tunc securique nunquam se perpetuo his finibus expellendos confiderent; die

quodam

d
e
f
a S. Benedicto
praemouita
monachi
ruina
dormitorii
effugium

g
sub qua senex
seruatur
illaeus.

h
moribundus col
calum
uocatur:

i
lampas atque
lrisone
corruu

k
uia lampas in
aere pendet:

l
lampas ter sine
effusio olei
lampo,

m

n
reductus ad
defectionem
Norm. annis,
no

o

p
deinde et
uirtuosos
efficit

q
reducit
S. Benedicto,

r
pelluntur,

A quadam conglobati in unum, civitatem hanc nostram, quæ S. Germani dicitur, quaque nobis, ut dixi, sola superfluerat, cum suis usibus, ut cetera omnia, intrant mancipaturi. Exeruit tunc sanctus Pater, quam rusticio ostenderat virgam, quodque in somnis per imaginem monstraverat, ipsa veritate complevit. Ita enim civibus nostris, istis, ut a Normannis putabantur effeminatis, ita inquam, eis animus, ita vigor, ita vires sunt auctæ, ut eorum aliquos caperent, multos in ore gladii truncarent: effugati ceteri in predictæmunitionem arcis cursa se velocissimo contulerunt. Sed nec adhuc illis Benedicti virga pepercit: animati omnes accolæ terræ hujus, facto exercitu ad præfatæ arcis expugnationem contendunt. Mira dicturus sum, verissima tamen. Obsessione facta, dum ex parte utraque jacula acriter impulsa mittuntur, Normannorum jacula, velut venturorum retorta flumine, in sese redacta sauciant jaculantes. Quid multis? Videntes Normanni durum sibi contra stimulum calcitrare, dexteramque pro nobis dimicare divinam, reddentes arcem, Abbatis sese manibus Monachorumque committunt: a quibus vix defensi a multitudine, quæ in eorum spirabat necem, ad socios Aversano in oppido commanentes, quanta

ei suam
munitionem
cognitur de-
serere:

B possant celeritate contendunt: hodieque supersunt aliqui ejusdem arcis incole, qui asserunt in ipso gravi utriusque partis conflictu vidisse se quemdam Monachum, viriliter contra Normannos pugnantem, suosque enixius confortantem: cum nempe, qui tunc aderant, Monachorum se illi pugna miscuerit.

p
pauitens
suscepit

23 Radelchis p Compansus Comes, vir fuit sceleratissimus, omnique vitiorum labe repletus, qui relicto seculo, cervicè tenus catena ligatus, ad Benedicti beatissimi corpus, devotus devenit. Capus nimis austeræ ac per hoc fructuosæ penitentiae invidens diabolus, simul et dolens, multis audientibus circa monasterii claustra sapissime voce magna clamabat, dicens: Heu me, heu me, Benedicte, cur tam nequiter mihi præjudicis? cur me sic instantè persequeris? Non sat fuit tibi, ut me ipsum hinc expelleres? insuper et modo infideles undequaque tibi vendicare non desinis? Heu me! heu me!

r
ingens
diabolo.

a Presbyter etiam secularibus ad divinis litteris eruditus dicitur a Victore lib. 2, ubi idem miraculum testimonio confirmatur. — b Idem refertur a Leone lib. 2 cap. 93 diciturque confregisse 1031. — c Gaieta ubi ejusdem tenetis cum Casino sed ad mare. — c Memoratur a Victore lib. 2 et a Petro Diacono lib. 25 de Ortu Justorum cap. 37. — d Idem narrat Victor lib. 2. — e Childem montis Mappellii, Leonis Mappellii lib. 1 cap. 47. Est et Teate in monte urbis Archiepiscopalis, et Sodus Gubernatoris utriusque Apendu. — f In hoc monasterio Guisfredus Princeps in mortis monachis effectus est, de quo Leo lib. 1 cap. 45. Colatarius S. Liberator Episcopus et Anelyr, cujus Robyque sunt Braverati, 13. — g Fundulus et origo describitur a Leone lib. 1 cap. 47, et renovatio lib. 2 cap. 52. — h Addit Victor. Qui B. Benedictus fuisse creditur, qui et antea palæstra pietatis Dominicum gregem sub suo magisterio militiam suam admonitione et protectione eripuit, et senem lugere non valentem manu sollicitudinis suæ defendit. — i Victor hinc in fine addit: Hæc quæ reliqui, in quadam veteri paginula imperio satis stylo exarata reperi, nostroque nunc associare libello studui. — j Pergit Victor: Unus e custodibus præfatus est, se de longinquis didicisse a Gregorio venerabili monacho, qui ejusdem ecclesiæ custus adhuc superaret. qui in sequentibus hic et apud Louvam Ostensum citatur. — k Sequenti duo narrat Leo lib. 3 cap. 37 et Victor lib. 2. — l Interponit Victor. Sicul ab eis, qui hunc miraculo interfecere, accepti. — m Apparet item: Quæ quia vix simplè sunt, superfluum scribere duximus. Hæc autem Idcirco scripsimus, ne, quia parva sunt, unum contemni viderentur. — n Menulphus Abbas vidit ubi anno 1011 usque ad an. 1022. Ideo Victor, dum hæc præcedentibus subiungit, excusat hoc in superiori libro a memoria excidisse, suo in ordine referre. Victorem deseruit Petrus. — o Victor. Aquinensis Comes p Compans, nunc Coma, in Arpinis, nunc Principatu interituræ, ad Tuffianum fluvium, nunc Ofantim, urbis Archiepiscopalis. Hæc ejus parentiam describitur a Leone lib. 1 cap. 42.

Guisfredus
Principis

Alia miracula Materis puniti. Moribundi adjuvi.

Henricus Imperator cum Ducatus sui tempore iter agens, in monasterium quoddam Benedicti Patris nomine dicatum hospitatus fuisset, quoniam multi-

Athenolphus
Ab.

Corpea urb

Henricus
Imperator

tudini eorum ejus stabula sola non sufficerent, in ipso Fratrum Capitulo, quod juxta ecclesiam erat, ejus stabularii audaciter ac pertinaciter equos locare veriti non sunt. Nocte igitur eadem Pater Benedictus, eidem Duci torvo nimis ac terribili vultu apparens, eique multa, quod ita in domo sua per suos tractaret minatus; virga, quam manu gestabat, illius latus percussit, et ex tunc dolore illi torqueri vehementissime cœpit. Qui postea ad corpus ejusdem Patris Casinum veniens, ab eodem Sanctissimo Patre b sanatus est.

D
ACTPRE
PET DIV
CASINENSIS
TUACO dolore
punito

ad corpus
Sancti: anatur:

b
c
Armonicus
liberatur:

25 c Dæmoniacus quidam de civitate Barensi, Andreas nomine, die quadam Casinum venit, atque, ut est consuetudinis, a propinquis qui eum adduxerant ante corpus beatissimi Patris Benedicti jactatus est. Cunque Fratribus in choro psallentibus ineptas quasdam et horrendas nequam ille spiritus per os miserii illius vociferationes emitteret; Adam Missionarius in parte stans et orans, vidit subito sanctissimum Patrem Benedictum ante suum altare, qui alapa non modica maxillam vexati illius percutiens, malignum ab eo spiritu proinus expulit: et ita sanatus ille, cum affluibus suis, Deo et Patri Benedicto gratias agens, ad propria rediit.

Aquinenses
B

d
capto Abbate,
et ut Casino
abita.

26 Interea dum Aquinenses Gastaldi, more sibi solito, Casinense cœnobium infestarent, et venerabilis Abbas d Richerius possessiones monasterii strenue satis defenderet; tandem ab eisdem Gastaldis capitur, atque Aquini in carceris ergastulo religatur. Fratres autem universi, qui pedites incedere poterant, Aquinum pariter properantes, Abbatem sibi restitui lacrymabiliter postulant. Sed frustra precibus fuis, neque videndi illum neque alloquendi facultate permessa, sine aliquo effectu ad propria redierunt. Abbas vero solutus a vinculis, monasterii curam relinquens, ultra montes profectus est. Sed pius mundi Conditor dilectum suum Benedictum contristari vel ad modicum minime patiens, gravissimam pestilentiam in civitate Aquinensi immisit, et Gastaldo ejusdem urbis Suconello nomine, qui auctor tanti fuerat sceleris, interempto duo milia quingenti mortui sunt in eadem pestilentia. Supradicti igitur Guastaldi fratres, Adenulfus et Lando, divinitus se percipi ob injuriam Casinensis Abbatis videntes, mox ad Casinense cœnobium cum populo ejusdem urbis, ligatis colla restibus properantes, flentes et ejulantes, magnis se vocibus in tantum virum graviter deliquisse, et tam venerabilem locum nequiter vilipendisse professi sunt, atque hoc modo Abbas ad cœnobium reversus est.

pax
punitur.

e
Normanni
vixta morte
castigantur:

27 e Comes præterea Normannorum Rodulfus socios ad se suos evocans, statuit in terram beatissimi Patris Benedicti prædare. Cunque hoc apud illos firmiter decretum fuisset, die illo, quo id se facturum præverat, terribili Dei judicio mans subita morte necitus repertus est. Quo facto tam ingens terror reliquos Normannos invasit, ut ulterius, neque invasionis neque predationis gratia, in hanc terram venire apponerent. Demque ad manifestam hujus loci vindictam, centum quinquaginta ejusdem Comitæ Normanni milites intra ipsum ferme biennium diversis in locis diversa morte consumpti sunt.

f
Casinum
fulmine per
diabolum
alteritur:

28 f Desiderii patro Abbatis in tempore, cum Casinense cœnobium a fulmine sæpissime attereretur, et prædictus Abbas multoties cogitaret, ac Deum Patremque sanctissimum Benedictum rogaret, ut sibi revelare dignaretur, quidnam esse vellent, quod sic frequenter hunc locum predictum flagellum attereret; quadam nocte ei Sanctissimus Pater Benedictus apparuit, eique inter alia sollicite perennitanti de hoc, nihil aliud quam diabolicas insidias et antiquam pro loco ipso invidiam esse perdocuit.

29 Quidam Frater in Casinensi cœnobio Maio dictus

A dictus est, qui qualiter a diabolo interfectus sit, qualiter per sanctissimum Patrem Benedictum ereptus sit, presens testimonium declarat. Hic igitur dum in domo infirmorum senio fessus maneret, in Nativitate Domini ad secessum ob sui corporis infirmitatem pergebat : cumque ad diversorium tenderet senum, diabolus humanam effigiem preferens, eidemque Fratri apparens, dixit ab eum : Scio quo pergis ; sed quia decrepito jam senio fessus, absque adminiculo illuc tendere per noctis tenebras minime vales ; ego ero dux itineris tui. Hæc dum prædictus Frater audisset, putans eum hominem non diabolum esse, nullumque in verbis ejus dolum existimans, post eum pergere cepit. Cumque ad fenestram magnam, quæ in medio palatii est, pervenisset, antiquus humani generis inimicus, eumdem senem exinde præcipitans, interfecit. Fratres vero quid de eo evenisset ignorantes, cum eum ubique quærerent, et non invenirent ; monachus quidam, Joannes nomine, Leonis Ostiensis Episcopi germanus, eumdem ad eandem accedens fenestram deorsumque respiciens, vidit eum ad pedem muri mortuum jacentem, et ad se Fratres evocans, que viderat per ordinem pandit. Quod dum Fratres auisset, ad locum continuo, quo

B defunctus jacebat, misere, eumque in monasterium deferentes cum tristitia magna sepelierunt. Alio vero die *g* Oderisius ejusdem loci Reverendissimus Pater, ad se Fratres evocans, æternæ reseratore justitiæ Patremque Benedictum precibus pulsare admonuit ; ut, qui olim Danieli profunda revelaverat mysteria, ipse eis, qualiter vel quo ordine prædictus Frater ex hoc mundo recessisset, pandere dignaretur. Igitur dum Fratres juxta tanti Patris præceptum, ob hujus rei negotium Deum Patremque Benedictum exorarent, Placido hujus cœnobii religioso monacho idem senex per visionem apparens, dixit ad eum : Cur, Placide Frater, tristaris ? Ad quem Placidus : Non solum ego, sed et Dominus Abbas una cum reliquis Fratrilus de tuo obitu valde contristati sunt, Deumque pro te postulare non cessant : unde per Dominum nostrum Jesum Christum te adjuro, ut, qualiter tibi hoc accidit, per ordinem pandas. Ad hæc ille : Cum ad lectum meum tenderem, diabolus humanam effigiem preferens, mihi apparuit : et posuit me in fenestram maximam, que in medio palatii est, et sic ex eadem me præcipitans interfecit. Cumque per viam carbonibus plenum me duceret, ac me suspensus in eodem igne volutaret, sanctissimus Pater Benedictus nobis euntibus apparuit : quo viso, daemones statim me relinquentes fugerunt.

C Tunc me sanctissimus Pater Benedictus accipiens secum duxit, et in locum refrigerii collocavit. Et hæc dicens, disparuit. Quod dum prædictus Frater narrasset, illico orationem in Christi laude soluta, Deo et Patri Benedicto gratias retulerunt *h*.

30 *f* Nocte quadam cum Georgius Paranonarius, cujus superius memoriam feci, in stratu suo quiescens vigilaret, audivit duos pueros in ecclesia miram suavitatem cantare. Sciens itaque pro certo neminem monachorum esse in monasterio, qui puerilem vocem haberet, cepit mirari, et festinus surgens ecclesiam ingreditur ; nullumque ibi reperiens, et quod in re erat advertens, amplius mirabatur.

31 Cum juxta consuetudinem Casinensis ecclesie dedicationis solemnitas celebraretur, quidam e Fratribus, Joannes cognomine Cominensis, fatigatus in officio, secunda vigilia de ecclesia egressus est, ac, ut aliquantulum reforesceretur, juxta sedem Abbatum, que secus Capitulum in claustrum sita est, resedit ; et cum casu oculos vertisset ad dormitorium, vidit ex eo Abbatem Desiderium, (eum enim inter ceteros melius cognoscebat) magno monachorum comitatu egredi, atque per eam partem, qua refecto-

rium est, in ecclesiam pergere. Dum intueretur diligenter Joannes, quid agatur : aspexit unum ex illis venire ad se : ad quem cum venisset, interrogatus si eum agnosceret ; respondit : Agnosco : scio enim te esse Dominum Mirandum, qui ante non multos annos defunctus es : rogo autem te, ut quis sit ille, qui juxta Dominum Abbatem Desiderium graditur, indices. Ille, ait Mirandus, est Beatissimus Pater Benedictus, qui vero cum eo pergunt, sunt omnes, qui, ei in hujus monasterii regimen successerunt, et unumquemque eorum monachi, qui ejus tempore fuerunt, sequuntur : venimus autem, ut vobiscum laudes Creatori ac Recreatori nostro reddamus. Obsecro, ait Joannes, ut quis ille sit dicere digneris, qui quasi claudus incedit, et vobis appropinquare non potest. Dominum, inquit, Landenulfum eum esse hoc noveris, qui idcirco nobiscum jungi non valet, quia ejus precibus et consilio Antennifus ille in hoc monasterio receptus est : quem, ut nosti, propter illud, quod de Tremensi monasterio fecerat, Dominus Desiderius Abbas excommunicavit, et excommunicando vetuit, ne veterius in hoc monasterio reciperetur : verum, si vos vultis, potestis eum nostro collegio sociare. Si enim abeuntis super sepulchrum ejus absolutionem super hoc illi feceritis : mox ab hac pœna solutus cœtui, quem vidisti, jungetur. His dictis, qui loquebatur recessit, et visio disparuit. Revertitur Joannes ad chorum, et facto die, visa dictaque Ablati Oderisio retulit : qui, ut erat pius in omnibus postulata venia coram omnibus, eo quod et ipse eidem rei assensum præbuerit, excommunicatumque illum receperit ; abiens pro periclitantis Fratris anima sacrificium Deo obtulit, pergensque, ut erat indutus vestibus sacris, super sepulchrum prædicti Fratris absolutionem fecit.

32 In partibus *k* Liburiae est monasterium in honore beati Patris Benedicti constructum, et Casinensi cœnobio, ab ipso sæpe foundationis exordio subditum : ad quod eum quidam Frater ad triticum a rusticis accipiendum directus fuisset ; rusticus quidam, a quo triticum exigebatur, intempestæ noctis silentio sacrum frumentum implens et super humeros ponens, fugam arripuit. Sed, o verax per celestem lata sententia Regem, Qui ambulat in tenebris nescit quo eat, quoniam tenebræ obcecaverunt oculos ejus : nam qui jussu principis tenebrarum omni comamine, omnique instantia (ceptum iter) implere visus est, per viam rectam se incidere cum tritico putans, totam noctem in circuitu deambulavit. Ast ut Titanem jubar splenduit arvis, in rusticus rediens, et quod in re erat advertens, volebat cum tritico regredi, et nequibat ; volebat triticum de collo suo deponere, et minime poterat. Monachus vero completis hymnis matutinalibus ab ecclesia egrediens, eumque divinitus ligatum aspiciens, postquam ab ipso totius rei seriem dicit, orationem Deo Benedictoque Patri sanctissimo fundens, rusticum a nexu, quo tenebatur, ocyos solvit.

33 Quidam Frater in hoc Casinensi cœnobio fuit, moribus et vita strenuus, ac religionis conversatione decorus : hic gravissimo languore correptus, cum omnes Medici de ejus salute desperarent, prædictus Frater suorum consensu scelerum, coepit hæc cum maximo fletu prodigi : Ecce finis meus appropinquat : ecce statutus terminus appropinquat : ecce terminus qui præteriri non potest : ecce mors inolerabilis instat. Omnes de me loquuntur, universi pro me tristantur, cuncti postremo de vita mea desperant, et de sola cogitant sepultura. Hen me ! qualiter evanere, ut fumus, dies mei ! sicut flos fœni saluto decidit vita mea, et quomodo umbra tenuissima pertransiere, tempora mea. Insuperate velut a texente præcisus sum, et improvise dum adhuc ordi-

D in visione apparens S. Benedictus et Abbat

cum monachis.

sequitur claudicans, in excommunicatione mortuus.

E

a qua absoluitur :

k furans saccum tritici

nequit fugere, aut saccum deponere.

F

monachus moribundus

exen et acius do'oris.

ACTORE PET. DIAC. CASINENSIS monachus de nocte a diabolo

præcipitans et interfectus,

g

apparens lugentibus obitum suum, indicat,

et se per S. Benedictum esse a parentis liberatum :

h

i

cantur nocte in ecclesia nemine ibidem existente :

dedicationem ecclesie celebrant

A direr succisus. Heu miser! quid nunc acturus sum, quam satisfactionem habiturus? Quinvis enim sæpe et multotiens disposerim et nunquam inceperim vitam meam mutare, mores corrigere, negligentias emendare; sed desidia, sed oblivio, sed negligentia usque in hunc diem prævaluerit misero mihi. Ecce venit jussio, venit imperium. Heu me! quid agam nunc? Non est amplius remorandi consilium, non est ullus satisfaciendi relictus locus, et juste quidem et merito: nam cum et scientia, et intellectus, et possibilitas, et locus et omnis omnino opportunitas ad id mihi concessa sit, ad quid excusatio hæc? O me miserum! O me dolentem? Quid faciam? Quid agam nunc? Ecce tempus, ecce diem, ecce horam, quam semper quidem miser non timueram, sed semper desidiosus neglexeram. Venit migrandi præceptum, non est refutandi consilium: imperanti parendum est, appellanti non contradicendum. Ecce ingressurus sum vitam universæ carnis, iter inevitabile. Putasne lucis Angelus, quod magis opto, aut forte nequam spiritus, quod magis formido, primum mihi in illa occurret? O diem tremendum! O horam pertimescendam! Quid agam tunc? quo fugiam? quem interpellem? O terror, o pavor qui tunc me manet! Segreganda est anima a corpore, spiritus emittendus a carne. Quante putas tunc aderunt, vel sanctorum Angelorum, vel nequissimorum spirituum phalanges, decertantes miseram tunc animam meam vel suscipere vel invadere? Sed Domini Corporis et Sanguinis refectione roboratum, triumphalis redemptionis onaniam vexillo Crucis armatum, et postremo sanctorum virorum intercessionibus commendatum pariter et comitatum, quem tandem nequitia dæmonum, quem violentia malignorum spirituum, hoc tunc inde circumlatent, licet omnimodis terrere conentur, audebit attingere? Aderit ad hæc beatissimus Archangelus Michael, cui a misericordissimo Deo suscipiendarum fidelium animarum cura commissa est: accurret cum agminibus suis Princeps cælestis militiæ, spirituum nequissimorum catervas, si quid forte violentiæ ferre tentaverit, acriter debellaturus: nec plane, ut spero et confido imo veraciter credo, usque ante Majestatem æquissimi Judicis animam meam lucis Angelus derelinquet. Ecce finis meus appropinquat. Sed qui tunc metus: qualis terror, quantusque tremor de peccatorum meorum recordatione? Rursus quanta spes, quam magna fiducia me de misericordia, de pietate, deque clementia benignissimi Judicis obtineat, quis putas existinare sufficit? Domine, quid putas mihi solati, quid auxilii, quid tutelæ collaturus est Angelus proprius, cui a die ortus nri specialius curam animæ meæ delegasti, qualiter putas se circa commissam sibi animam habiturus erit? Utrum illam lætus et alacer comitari, confortare, tueri, ac referre, usque ante presentiam sublimissimæ Majestatis habeat, an fortasse, quod magis propter immensitatem peccatorum meorum vereor, non valens innumeris dæmonum objectionibus obviare, anhelus a longe, tristis et mœrens incedet? Qualiter, putas, Pater Sanctissimus Benedictus mihi suffragaturus est? qualiter me suscepturus! O me infelicem! quin timeo, ne non solum mihi nullum auxilium conferat, sed potius pro innumeris offensionibus seu negligentis meis, nec non quotidianis transgressionibus mandatorum Regulæ ipsius despiciat, et oculos a me suæ paternitatis avertat. Spero tamen atque confido, quod, si pro meis facinoribus gratia ejus indignus sum, Confratrum tandem satisfactionibus exhortatus, parcat atque mihi placabitur, et paternæ super me viscera pietatis aperire dignabitur, et misericordissimum pro me Dominum exorabit. Putasne tunc vel sanctissima Dei mater Maria

vel aliqui Sanctorum (in quibus, dum valerem pro maximo amore, quem in illis habui, multum speravi, et in quibus fiduciam totam locavi) in tanta necessitate mihi posito aderunt? Putas mihi in tam magnis angustiis constituto solatium suæ consolationis impendere, aut aliquam vicem mihi dilectionis aliquo modo rependere dignabuntur? Putas pietate aliqua seu compassione ducti super me, et meæ devotionis meiores, intercessores seu advocati pro me ad sublimem districti Judicis solium accessuri, vel reconciliationis mihi gratiam reportaturi sunt? Sed quoniam me omnino indignum propter immensitatem nequitiarum cælestis regni beatitudine electorumque societate cognosco, vel hoc mihi utinam impetrent, ut non condemnent cum impiis in inferno: ut vel in extremo judicio non cum damnandis ad lævam, sed merear resurgere cum salvandis ad dexteram; ut vel ultimus omnium tunc electorum inveniri possim in regno caelorum.

34 Talibus cogitationibus, cum per dies aliquot fluctuaret, et hæc et hujusmodi dies noctesque cum tremore nimis meditaretur, ac orationes incessanter pro eo fierent; Benedictus Pater sanctissimus, una cum discipulis suis Mauro et Placido, in cætu Sanctorum medius constitit, et os suum aperiens sic paucis eos alloquitur: Quoniam quod sanctitati nostræ suggesturus surrexi, bene et optime vos nosse non dubito; relatione ipsa posthabita, quod est in re, ad auxilium vos festinanter conferendum invito. Lignum itaque, si placet et opportunum videtur, ut nos primum (quos specialis devotio et nimis amor Fratris illius, de quo sermo agitur, dum valeret in seculo, celebres habuit, et in quibus post Deum ejusque Genitricem spem omnem fiduciamque sui locavit) ad prædictæ Dei Genitricis Mariæ pietatis simul et potentiæ plenissimam curiam properemus; eamque, ut super hac re piissimum filium suam una nobiscum postulare dignetur, suppliciter obsecremus. Nondum Pater Benedictus terminum dederat, cum ecce primus omnium dilectus Deo præ ceteris sanctissimus Evangelista Joannes protinus assurgit, seque non solum sponte cum illis iturum asserit; verum, ut mox et sine mora aliqua pergatur, quod dictum fuerat, aliorum. Assentiuntur in hanc sententiam omnes, et inde surgit primus, quo non major inter natos mulierum Christo testamento surrexit, Baptistæ Joannes: hunc Apostolorum vertices, et mundi lumina Petrus et Paulus, associato sibi Bartholomæo sequuntur: hos etiam comitantur Martyres et Levite præcipui, Stephanus atque Laurentius, Apollinaris, Sebastianus, Gervasius atque Protasius, Joannes et Paulus, et Nicander, Martinus et Mauritius cum sociis suis, Martinus, Ambrosius, Paulinus, Nicolaus, Hilarion, Severinus: his postremo consociantur Scholastica, Agnes, Cecilia, Lucia, Agatha, Sabina: hi omnes mundi Reginam Virginem Mariam adeunt, eique super Angelorum choros exaltata, suppliciter prosternuntur. Delinç Benedictus Pater accedens propius, ait: Non, inquit, ignorat pietas tua, mi beatissima Virgo, quoniam Frater hic, pro quo rogaturi advenimus, licet negligenter admodum se ac pueriliter circa propositum suum habuerit, sed multotiens se corrigere, multotiens vitam mutare, ac frequentissimis correptionibus suis negligentias conatus est emendare. Super hoc autem, quod fidelissimum in domo vestra et utilissimum extiterit, et ipsius sui Abbatis te confratrum et omnis cætus testimonio certificatur. Illud etiam non mediocriter hujus rei testimonium est, quod omnes in immensa pro illo tristantur et gemunt, qui universi pariter pro illo suspiria, lacrymas multiplicesque preces effundunt. Cuncti simul mihi instantissime supplicat, et ut ei pristinam a Domino

D
AUCTORE
PET. DIAC.
CASINENSI
De pace
Mariæ,

timoris Dei,

B ponderat patrocinium S. Michaelis.

filium in Deum:

ponderat
patrocinium
S. Michaelis.

C Angel Custodis, S. Benedicti,

Angel
Custodis,

S. Benedicti,

in visione
cæci
SS. Benedic-
tini, Maurum
et Placidum,
E

luna
S. Joanne
Evangel. et
Baptista.

Petro, Paulo,
Bartholomæo
F

et aliis
Sanctis:
G

que accedentes
ad Deciparum
Virginem,

eius patroci-
nium implo-
rant,

salutem

A salutem obtineam, die noctaque incessanter exorant. Quid dicam? Vix renuiscor nunquam pro aliquo alia in domo nostra tot vota, tot preces fieri. Horum lacrymas genitricis despicere, utilitatem postremo monasterii dissimulare, inhumanitati quodammodo et crudelitati imputaretur. Quapropter ad tuam omnipotentissimam pietatem cum fiducia tota convenimus, utque misericordis-hui Filii tui Domini nostri Jesu Christi thronum adire, eumque super hoc exorare digneris, oramus. Scimus enim pro certo atque confidimus, illum tibi nil negatarum, sed protinus, quidquid poposceris, concessurum. Nec intuerito, quoniam ipse, qui creavit te, nisi est dignatus x te, et proinde nullum libentius audit quam te. His dictis, annuit pia mater, solimoque benedicti filii omnes voleunt, et suam exposuit petitionem dulcissima Virgo m. Non continere & super hic viscera misericordiae Dei nostri, sed nox cuncta, quae postulaverat, gratuita sua bonitate concessit. Frater igitur ille pristinae sanitati redditus, ea, quae in se Dominus intervenitu suae genitricis beaticae Benedicti gesserat, palam omnibus enarrabat.

quo apud filium tantis in petratu agro.

m

Rocherius Abbas

Odericus Ab.

1747 SS. N. Andrei et Mariani.

Refert hae Leo lib. 2 cap. 16. — b Sanctatam S. Henrico postulatam ex Leone insidens ubi infra referemus. — c Hae idem Leo lib. 2 cap. 18, addens se id percipisse a Roffrido monacho, cui id retulerat Leo Abbas 8. Pauli Romae et hinc Adam hinc memoratus id asserunt ante S. Pauli corpus, inania quodam modo necessitate compulsi. — d Hieronimus natione Hungarus anno 1018 ordinatus profuit annis 17, mensibus 6. Ha Leo lib. 2 cap. 67, qui cap. 70 hae ejus captivam decebat cum pestilentia subsecuta, quae hic narratur. — e Hae Leo habet lib. 2 cap. 37, ubi ante cap. 72 et 73 refertur quomodo castrem S. Andreae maritus B. Benedicti a Anthonis receptum fuerit. et simile miraculum narratur lib. 4 cap. 9. — f Hieronimus, de vita Papi Fiebor 3, ordinatus est Abbas anno 1018 in Paschate. Ha Leo lib. 3 cap. 9. — g Odericus Braderio Cardinali creato successit. erat Odericus Marcorum Comitis filius, et a puero monachus factus. Ha Leo cap. 18, et Petrus Dac lib. 4 cap. 4. h De vita a S. Benedicto in monte alpibus agit Leo lib. 3 cap. 39. — i Leo lib. 4 cap. 37. — k Ha Leo lib. 1 cap. 36. Illud il se quidem ex Liburia partibus, et lib. 2 cap. 16 Manzo Abbas in Liburia erelesiam S. Joannis extraxit. An forte Liburnia legendum? — l Horum plerumque Sanctorum Belgulus tunc folius Casini scribit Leo lib. 3 cap. 28, ubi de dedicatione montis tempore agit, et nonnullorum in evis altaribus SS. Arcandae et Mariani, opud Venoficum urbem vicinam 17 Junii passorum, vitam idem Petrus scripsit. — m Erai margini adscriptum. Illic mutilantur quaedam, non facientia ad rem.

CAPUT IV.

Varii aegri et moribundi adjuvi : captivus liberatus.

Ugo quidam Transalpinus miles, cui de Alba-Spina cognomen militum fuerat, istis in partibus apud plerosque Comites suis armis serviens ditaeque stipendio lucens, rebus satis prosperis dulcissima juvenutis voluptatibus utebatur : erat enim cum manu promptus, tum sermone facundus. Is cum b Raone Raonis filio, Tennensis civitatis Comite, ipsa cauae Domitiae solemnitate sanctum Pascha celebraturus ad hoc monasterium devotione non modica veniens, declivis montis scabrosa via equitaturus, concidens horriditer nimis, fracturam erurium passus est, et non aliter quam in lectulo huc a portari prevaluit, moxque secum B. Benedicti corpus ponit instantissima prece deposcit, ibique magnis clamoribus vociferans totum diem fiendo consumpsit. Quinque sequentis noctis tenebrae divi finem imponebant : Mansionarius ecclesiae foras illum deferre tamulis quibusdam mandavit. Ille autem magnis sacramentis contestari cepit, se nullo modo, nisi convalesceret, inde exiturum, et niebat : Hic, hic ante illius corpus, cuius cum ardenti desiderio curiam visitarem, tanto mei corporis usus sum infortuno ; hic, nunquam, ad illius injuriam continue jacens, extremum diem claudam, nisi consuetum sibi protinus mihi tulerit opem. Quibus dictis, recedentibus cunctis, ipse quo semisopitus paulisper obtinuit. Cum ecce videt sacrosanctum altare, in quo beati Patris corpus est reconditum, quasi divinitus

Curata / actura curia

aperari, indeque venerande cauitiei virum egredi, illo scilicet habitu, quo in festivis processionibus Abbates uti consueverunt. Qui propius accedens, et fracturam locum benigna manu contingens, dixit : Ecce sanus factus es, clamare jam desine. Aeger autem continuo surgens, sanus et incolumis noctem illam in Omnipotentis laudibus expendit. Mane autem facto rem gestam innotuit, gratiarumque actiones Deo et Patri Benedicto permagnificas reddidit. Post festum itaque non minori, quam decuit, mentis letitia celebratum, Teanum Ugo rediit, caelestisque ignis ardore calesceus, mundo mundanisque omnibus valedicens, seipsam quoque secundum Dominicum praeceptum sibi abnegans, nudus et expeditus secutus est Christum : moxque ad Fontem-de-Cornigia Xenodochium construens, tam religioso vitae tramite ad supernam patriam currere cepit, ut calcementis quidem nullis, vestimentis tantum lanenis usus sit. Idem et post quindecim annos rursus huc veniens, quasi adeptae salutis rependio, B. Benedicto perpetuo se tradidit servum, veridicoque ore superioris dicta multoties futebatur.

Incendium ardetur : L

36 Quadam die, occulto Dei iudicio, Capuana civitas igni tradita est, ex toto itaque civitate consumpta, S. Benedicti monasterio ignis undique minabatur : Fratres autem humanis rebus diffidentes, et in solo Dei adiutorio sperantes, corporale Calicis sumentes, extra monasterii murum in medio ignis posuerunt. Mirum in modum reversus ignis ultra propius accedere non audebat : civibus etiam omnibus quaedam manus a monasterio ignem propellens visa est : corpore vero prorsus ab ignis injuria illasum mansit postque in causa testimonii ejus in medio loramen parvum factum est.

C Isodus a S. Benedicto apparens in omnia,

37 Quidam c. claudus de agro Turonensi orationis gratia montem statuerat adire Garganum ; cumque Aquinatem venisset ad urbem, intempestive noctis silentio quiescenti beatissimus Pater Benedictus apparuit, dicens : Surge velociter, et castrum pete Casinum, ibique ante corporis mei praesentiam sanitatem sine dubio recipies. Tunc claudus : Quis es tu, qui tanta laboraque nobis pronitis ? Et legislator ad haec : Omni dubitatione seposita, noveris me esse Patrem Benedictum Casinensis cenobii fundatorem. Et his dictis disparuit. Claudus vero confestim exurgens, rem gestam sociis per ordinem pandit. Illi vero visam fidem derogantes, ut diversi diversa sensere. Alii namque dicebant, fallacibus somniis credere nullum debere : nam multos errare fecere somnia. Nonnulli autem, quorum fides sanior ac devotior erat, censelant nequaquam id esse agendum, sed a Benedicto Patre sanctissimo promissum beneficium expetendum. Tunc claudus exurgens ad montem, celeri gradu nisique, quo poterat, ascendit Casinum : cumque in ecclesiam, Benedicti Patris corpore et nomine consecratam, ingressus fuisset, et ante columnam argenteam, in qua, cereus magnus ponitur pervenisset ; Benedicti confestim suffragantibus meritis, cepit in pristinum claudus restitutum gradum. Tunc Andreas Mansionarius, qui eo die Ecclesiae curam gerebat, claudum vociferantem audiens, ad eum celeri cursu pervenit : vidensque callos, qui in membrorum contractione exorti fuerant, disruptos, et sanguinum ex conjunctione profluentem, ad Fratres, ut rei gestae ordinem promeret, concito gradu perrexit. Ecclesiam vero claudus egrediens, insens Fratris concito gradu ad socios, qui erant apud civitatem S. Germani, letissimus rediit. Illi autem tanta perspicientes mirabilia, Gerardum Abbatem adveniunt, et rem gestam per ordinem pandunt. Venerabilis autem Abbas, ob ejus sanitatem letissimus redditis, omnipotenti Deo gratias retulit, eumque confestim Casinum ad Patris Benedicti corpus

Casinum veniens sanatur,

C

Apus remisit. Quanta autem mentis lætitia, quantaque tunc exultatio fuerit, quia adhuc omnes qui viderunt supersunt, omitto referre. Post hæc vero quidam Senatorum, ab urbe Roma egredientes, ad montem pervenerunt Casinum, videntesque eundem claudum, quem prius ante Lateranensem palatium jacere cognoverant, inquisiere, qualiter quoque modo sanatus fuisset. Qui dum seriatim suam erectionem retulisset, ejus dictis minime Senatores fidem accommodantes, tegmine ejus artus nudantes, et callos in frustra divisos videntes, omnipotenti Deo et Patri Benedicto laudes retulere quam maximas. Ad hujus vero perpetuam rei indicium ejusdem claudi *d* gambutta ante fores ecclesie suspensa permoneat.

38 *e* Arderardus hujus loci Ostiarius, dum noctis medio per plana, quæ Casinensi monti subjacent, iter ageret; oculos ad sanctissimi Patris Benedicti cœnobium vertens, vidit super eundem locum, ad instar solaris splendoris ascendisse maximam lucem, quæ prius ecclesiam, postmodum vero totum monasterium operiens, usque ad dimidium ferè horæ spatium mansit: ac sic demum lux, quæ ante oculos ejus apparuerat, subtracta est.

39 *f* In Salernitana civitate monasterium est, Benedicti Patris nomini consecratum, et Casinensi cœnobio ab ipso sue fundationis exordio cœditum: ex hujus autem monasterii familia vorax hominum lupus parvulum puerulum clandestinis impetuit, arripuit, et abiit: post quem transfixa dolore mater inelamans, ait: Adjuro te hereticè per B. Benedictum, cujus servus est, ne filium meum ulterius feras, sed eum sub celeritate dimittas. Quo lupus audito hunc quidem, quem ferebat, aperto protinus ore deposuit; in alium vero puerum repentinus insiluit, eumque subito desecans truncum eudaveris sprevit, præcisumque caput mordicus apprehensum in suas latebras asportavit.

40 In civitate Campanie, quæ dicitur Frusinone, B. Benedicti est constructa basilica, ubi nomen ejus quotidie renovatum accipit incrementum. Quodam namque tempore supradicta ecclesia, ita divina judicio igni tradita est, ut præter muros flammæ nihil residuum fuerit. Quidam igitur Clericus, cum restorationis gratia, in ejusdem ecclesie eminentiorem locum ascendisset, pede lapsus in maæ cecidit, moxque omnium membrorum amissis officiis, defuncti species, præter quod in pectore spiritus palpitabat, omnino videbatur. Triduo enim sic jacens, continuo morituras a parentibus custodiebatur. Cum ecce subito medullis surgens, mirantibus qui aderant, B. Benedicti atque illius sororis Scholasticæ, cujus eo die festum celebrabatur, se precibus asseruit fuisse salvatum.

41 Alio quoque tempore, quidam jam dictæ ecclesie Presbyter, cum mare (turrum ascendisset) quo vulgo Campanarium dicitur, ex eodem signa dependentium ut reaptaret, incaute stans, ad terram ruit: et cum nec sibi, nec cuiquam spes salutis ulla remansisset, B. Benedicti meritis adjutus saniorum se tunc invenit, quam cum ascenderat. Hoc quædam mulier in eadem civitate posita cum audisset, quæ longe infirmitatis injuria gressus officio ita privata erat, ut ad nulla corporis necessaria moveri prævaleret, ejusdem Presbyteri monitis persuasa, et omnium priorum actuum emendationem pollicita, B. Benedicti et ejusdem sororis implorare cepit auxilium. In ipsis itaque Calendis Septembris restituta est sanitati, et ad ecclesiam B. Scholasticæ, in radice montis Casini positam, satis devota perrexit, et in sure devotionis signum ecclesie parietes argenteo filo circumdedit, et ejusdem Virginis festum annuatim ibidem se celebraturam spondidit. Anno autem Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo

tricesimo quarto actum est, ut supra.

42 *g* Quidam miles in Apulia in quodam confictio, a quodam iniquissimo captus catensque devinctus, in foveam demersus est. Cumque dies plurimos eodem nervo detineretur astrictus, et die nocteque sanctissimi Patris Benedicti auxilium anxie flagitaret; quodam nocte ei apparuit, dicens: Dormis, an vigilas? Et ille: Et cernis, Domine, plus in mea mentis arcano de morte quam de somni quiete pertracto. Sed tu quis es, qui ad me venire dignatus es, notum ut facias pronam mentem deponere. Et Sanctus: Ego sum Frater Benedictus, quem in tuo adjutorio venire rogasti. Nunc vero surge celeriter: catenas vero, cum quibus ligatus es, quoniam propter itineris longitudinem ad corpus meum in Casinum ferre minime vales, ad sepulcrum Fratris h. Ottonis inclinas; qui meam Regulam optime conservavit, suspende: et ob tuam liberationem ad laudes Deo reddendas, ire ne tardes. Casinum. Hæc cum dixisset, continuo miles surgens, invocato Redemptoris nostri B. Benedicti nomine, confestim catenas, quæ in pedibus ejus erant, soluta sunt, et continuo surgens, quæ sibi injuncta fuerant, omni instantia implere curavit: demum vero Casinum veniens, Deo Patrique Benedicto laudes quam maximas retulit.

43 Cum ad hujus monasterii renovationem plurimi ejusque generis homines Besiderii Abbatis studio congregati fuissent, contigit quemdam Saracenum inter reliquos fuisse conductum, huic auditis etiam Christiani nominis onerosus videbatur. Post aliquantulum vero temporis, eo quod aquam seu lapides in elevandis fabricis vexerat, argutudine correptus ad extrema perductus est. Tunc Stephanus Clericus ad eum visitationis gratia perrexit, eique ut infidelitatis abjecto errore in Christum crederet, suadere cepit. Qui cum se in Christum credere spondidisset, si pro certo se in hoc salvandum scire potuisset, intulit Stephanus: Indubitanter, Frater, et absque scrupulo credendum est omni humano generi in sola Christi fide salutem esse positam, et sine eo prorsus nullam reperiri salutis viam. Tunc ammente ipso baptizatus est, et statim clamare cepit: Verum est, Stephane, quod dixisti. Sanctum esse video Benedictum, qui mihi ad Christum, cui credidi, factus est, prævius. Et his dictis, ab hac luce subtractus est.

44 Hujus ergo, Fratres carissimi, inventionem omni cum gaudio celebremus, quem viventes in corpore Patronum, et recedentes a corpore tutorem, ac defensorem amaram nostrarum a Domina nostra Jesu Christo accipere mereamur: cui gloria, hinc, honor, et potestas, et imperium in secula seculorum.

a *Laden* refert Petrus Inaconus lib. 3 Chronici cap. 46. *b* *Ibidem*: Raone Rachelis Thienensis Comitibus filio. *c* *Terram* in eodem intelligi et sequentibus patet. — *c* Refertur lib. 4 Chronici cap. 76 et dicitur factum anno 1122. *d* *Gambulla*, abbi Cambulla, Combola, Caudova, pro scipione aut fultro ponitur, ut in Vita S. Tossonis, et S. Urbani Lingonenis lib. et 23 Januarii. *Subinde* pro cecidit, ut 17 Feliciani in Vita S. Constabalis Abbatis. — *e* *Arderardus* dicitur lib. 4 cap. 10, abbi idem refertur. — *f* *Refert* idem Leo Ostiensis lib. 4 cap. 37. *g* *Hæc* ejusdem pene verbis narrat Petrus lib. 3 Chronici cap. 66. *h* *14* dicitur hic esse S. Otto, qui locum in Principatu Efferiori Patris h. voluit 23 Martii, pueris antequam hæc scriberentur anna defunctus, et miraculis clarus.

APPENDIX

Ex Chronico Casinensi Leonis Episcopi Ostiensis et Petri Diuenni Casinensis.

Vir quidam de gente Anglorum, intus et sardus, cum quibusdam gentis suæ sociis ad limina Apostolorum venit. Inde cum socios ad memoriam B. Michaelis Archangeli, quæ in monte Gargano sita est, properare conspiraret; una cum eis iter arripens, ad hoc monasterium venit. Cumque oratorum ingressi

D
ACTORE
POT. DIAC.
CASINENSIS
g
capitulus
a S. B. medice
apparente
liberatur:

h

E

uracensis
in verbo
baptizatus,

apparente
7. Res. cd. cto
mortur.

Episcopi.

F

Gambulla

LIBRO I
CAP. 13

Suavis
mitus et
sardus.

et a Senatori-
bus Romanis
agroscur
miraculum.

d

e
Lux supra
Casinum
apparet:

f

puer ex ore
lupi dimittitur

Sanantur
e lapsu
moribundus:

item alius:

et mulier
paralytica:

ACTIOBE
PET. DILC.
CASINENSIS

CAP. 35

Abbas mutus,

a
LIB. 2
CAP. 44

b
S. Henricus
Imperator.

c
Cavall
doloribus
liberatus.

d
de existentia
corporum jam
cessat
factus.

A gressi, ante corpus sanctissimi Benedicti oraturi se pariter prostravissent; cum ceteri post modicum surgerent, eundem quoque, ut surgeret secumque recederet, pulsare cœperunt. Verum ille caelesti visitatione compunctus, gemitibus cordis mentisque clamoribus, prout poterat, oratione producta, sancti Patris Benedicti auxilium, pectore pleno fiducia, postulabat. Cum ecce post unam ferme horam, de leonose, in quo prostratus fuerat, erigens, (Benedictus et mirabilis Deus) recepto auditu pariter et loquela, non solum in lingua patria, hoc est, Anglica, verum et in Romana cœpit absolutissime loqui.

2 Dum moenia Eulogimenopolis, id est, Benedicti civitatis, construerentur; vir quidam, qui jam annis septem nimia infirmitate detentus, linguae propterea officium amiserat, ita ut nullum penitus posset edere verbum, in ejusdem operis ministerio cum ceteris serviebat. Nocte igitur quadam, cum Fratres consuetas Domino laudes offerrent, mutus ipse circa basim columnæ ejusdem in ipsa ecclesia residens obdormivit. Cui mox B. Benedictus in ipso apparuit sopore; eumque baculo, quem gestabat, in capite leniter feriens, Hucine, ait, venisti dormire? Surge protinus, et tribus in terram vicibus expe. Quod cum evigilans ille fecisset; statim clara voce Deo gratias referre cœpit et beatissimo Patri Benedicto, per quem pristinum linguæ recuperare meruisset officium. Hoc universi inspecto miraculo, et agnito quomodo hoc illi accidisset, benedixerunt Dominum, fidelemque famulum ejus Benedictum.

3 a Acribus doloribus Henricus Imperator vexabatur; atque (ut ipse postmodum retulit) licet monasterio nimium afficeretur, et nusquam se terribili venerabilisque oratorum vidisse fateretur; sæpe tamen scrupulo non parvo movebatur, an Pater Benedictus corpore hinc in loco requiesceret. b. Cum igitur præ dolore nec plene vigilans, nec integre dormiens, quendam pateretur excessum; apparuit ei B. Benedictus; atque ad eum, quasi visitaturus, accedens, ubi pateretur, quæsiit. Cui languorem protinus confitenti, Scio, inquit Benedictus, te an hic quiescam hæcenus dubitare; sed ut nullo hujusmodi scrupulo ultra movearis, memque corpusculum hoc in loco quiescere certius noveris c, hoc tibi signum erit. Cum primo mane surrexeris, in egestione minæ tuæ, tres simul emittes grandiusculos lapides; et ex tunc dolore isto nunquam ultra detineberis; ego autem sum Pater Benedictus. His dictis evanuit. Evigilans Imperator continuo surgit, ac juxta visionis seriem sanitati pristinae redditus, c. Deo et Patri Benedicto gratias retulit. Mane autem facto, veniens in conventum Fratrum, post Capituli verba solennia, Quid (inquit) Domini mei, medicus, qui me curavit, dare jubetis! Cumque illi respondissent, ut quicquid vellet de monasterio, emittis libenter annuentibus tolleret, ac medico daret; Non ita, inquit, fiat; sed quoniam me Pater sanctus Benedictus hæc nocte curavit; oportet ut de nostra substantia tanto Patri fiat retributio. Et hæc dicens, mixtis gaudio lacrymis, quæ per visum audierat, omnibus retulit; adjiciens, Nunc profecto cognovi quia venerabilis est locus iste, nullique mortalium ultra dulatandum est, quin cum sorore sua Benedictus hic Pater requiescat. Ad uberiorem autem fidem, tres illos lapillos, quos paulo ante per urinam egresserat, palam cunctis ostendebat. Omnibus itaque tunc de visione mirabili, quam de ceteri Imperatoris sospitate lætantibus atque stupentibus ac Deo referentibus gratias, obtulit ipso die regia munificentia sancto Patri Benedicto munera d.... Sicque commendans sepulcrum Patri Benedicto, et omnibus Fratribus, cum illorum benedictione removit in sua. Ac ne tanti Patris benedictum oblivisci ulla ratione videre-

tur; mox ut domum rediit planetam diarhodinam e D phrygiis aureis pulcherrime ornatam, una cum Alba et cingulo, stola atque manipulo (Regium omnino munus) huc ad B. Benedictum, cum maximis gratiarum actionibus mittere studuit; tantæque postmodum ad hunc sanctum locum devotionis fuit, ut si vixisset aliquanto diutius, relicto imperii culmine, Deo se in sanctæ conversationis habitu servitutum hoc in loco promitteret. Sane quoniam de corpore Benedicti, quod vere in hoc loco requiesceret visione ac ospitate fuerat certissimus redditus, ubicumque postmodum scripturam Translationis ejusdem sancti Patris invenire potuit, flammis exussit; narrans omnibus, quæ sibi Dominus hoc in loco monstraverat, quæve præstiterat; ex illius falsæ translationis serie rationabiliter ostendens, hæc frivola esse atque conficta.

4 Quoniam autem de corpore sanctissimi Patris Benedicti, paulo ante necessario facta est mentio; referendum hoc in loco videtur, quid Adam religiosissimo viro, custodi ecclesiæ suæ, idem beatissimus Pater sit dignatus ostendere. Hic itaque cum quodam tempore Romam ex more, ad emenda quædam ecclesiæ usibus necessaria, profectus esset apud monasterium S. Pauli Apostoli, cui Dominus Leo Abbas tunc præerat, sicut consueverat, hospitatus est. Cum autem die quadam ipsi reverentissimi viri spiritualia quædam ad invicem verba consererent, cœpit Abbas sciscitari, verane an falsa essent, quæ tunc fama per multorum ora disperserat, quod scilicet B. Benedicti corpus hic nequaquam ultra quiesceret, sed in Galliam furtim sublatum translatumque fuisset; addensque, et, ut inquit, huic rei fidem faciant, qui ista disseminant; ideo, aint nullum apud nos signum, nullum miraculum fieri; illic vero, ubi delatum astruunt, innumera per dies singulos ejus meritis signa patrari. Ad hæc Adam vehementer suspirans, apprehensa Abbatis manu, ad altare illum B. Pauli Apostoli duxit; ibique cum soli essent, manum suam super altare idem Adam imposuit, dicens; Per corpus hoc Doctoris gentium beatissimi Pauli (quod hic absque ulla hæsitacione requiescere Christiana credit universitas) hoc quod tibi modo dicturus sum, veracissime et absque ulla suspicione mendacii persequar. Ego cum aliquando ista conperiens, de beatissimi Patris Benedicti corpore non modo hæsitarem, verum pene desperarem, ita ut nulla fere circa altare ipsius devotione, nulla reverentia afficerer; taliter fluctuantem per temporis aliquid spatium, tristitque animo ac demisso vultu incedentem, cum die quadam post Completorium, intentius quam solebam ad ejus tumulum, oratione fusa, me ibi collocassem; idem sanctissimus Pater apparet, consolari dignatus est, dicens; Quare, Frater Adam, tam demissus ac tristis incedis? et cur de me, ut tam male sentias, ducris, quasi ego corporaliter hic minime jaceam? Quia tamen servitium ac devotio tua valde grata mihi et placida est; amodo esto certissimus, me hic cum Scholasticis sorore quiescere; neque simul cum ipsa, in die examinis ultimo, hæc in loco debere resurgere; valissem etiam die noctuque dum psallitis, attentiusque oratis, ac decenti devotione proceditis, me pariter adesse. Ut autem tibi hæc de re dubium omne tollatur, cum matutinali hora primus, ut soles, ingressus ecclesiam fueris; si videris de sepulcro meo quasi virgulam fumi aromatis ascendentem, crede, quæ dixi, universa esse verissima. Quo dicto disparuit. Evigilans itaque protinus, mecumque mysterium visionis tantæ pertractans, gaudio simul perfusus, ac lacrymis, cœpi benedicere Dominum sanctissimumque Patrem Benedictum. Moxque tremens licet ac pavulus intravi ecclesiam; aspexi, vidi, et credidi, juxta quod mihi indignissimo fuerat

CAP. 45

scripta
Translationis
jubet coa buri:

CAP. 48

Adam custos
ecclesiæ,

E

F

ab apparitione
S. B. benedicti
corpus ejus
ibi esse.

A fuerat revelatum. Porro quod dicunt nullum apud nos miraculum fieri, scias omnino esse falsissimum. Si enim cuncta liceret referre, quæ vel a maioribus nostris audivi, vel quæ ipse ad ejus tumulum diebus nostris facta perspexi, agnosceres profecto hoc non nisi de invidia, vel certe de ignorantia dictum. Urbanus Papa cum ad monasterium venisset, consuetudinario sibi dolore lateris gravissime vexari cœpit. Itaque dum in vigiliis sancti Patris Benedicti eodem languore cruciaretur, et de præsentiâ corporis ipsius dubitaret : eidem Sanctus per visum apparens, Cur, inquit, de mei corporis præsentiâ dubitas ? Ad quem ille, Tu quis es ? Ego, inquit, sum Frater Benedictus. Ne autem ultra hinc dubites, et me hic requiescere certissime noveris ; cum primo Fratres ad nocturnam synaxim surrexerint, statim a lateris dolore liber eris. Et his dictis evanuit. Hora igitur constituta sanus effectus, Oderisium Abbatem vocat, exponit scrupulum, panditque miraculum : Surgamus, inquit, et gratias Deo referamus. Et his dictis, quæ sibi Pater Benedictus reserarat, aperuit. Incredibile continuo oritur omnium gaudium ; ac de tanti Pontificis sanitate, tanto miraculo, talique visione consummata, uberes Deo cum lacrymis gratias referunt g. h Paschalis Papa pro causis Ecclesiæ i Gallias ingressus, venit ad Floriacense monasterium Benedicti Patris nomine consecratum. Agebatur ab eis tunc falsæ Translationis B. Benedicti k celebritas. At Pontifex eam Translationem falsam esse affirmans, non festi sed diei Officium celebrare cum Cardinalibus cœpit. Monachis autem cum Episcopis quibusdam et Cardinalibus Gallicis translationem celebrare inchoantibus, Papa orationem fudit ad Dominum : ut ejus rei veritatem apertis iudiciis manifestare dignaretur. Celebrantibus vero nocturnalem synaxim, tantus stupor et hebetudo mentis omnes invasit ; ut quod dicerent omnino ignorarent. Attenti tanto miraculo, regulare officium decantare inoffense cœperunt. Mox autem ut translationis Officium repetebat, horrore simul ac stupore complebatur. Quod reverentissimus Pontifex aniadvertens, glorificare cœpit et benedicere Deum, famulumque illum Benedictum. Mane Abbatem ad se et priores monasterii convocans, præcepit ut altare tolleretur : quatenus omnes patenter agnoscerent, verane esset an falsa illa translatio. Nolle ultra quempiam de corpore B. Benedicti illorum ambagibus falli, quod ipse Alexandri Papæ temporibus, in Casinensi Cœnobio repertum apertissime noverat. Illi ejus prostrati pedibus rogare cœperunt, ne altare dimeret : fore enim eam monasterii desolationem ; se nihil certi de beati corpore Benedicti, nisi famam tantum a maioribus suis accepisse. Si destructo altari, Reliquiæ non invenirentur, Monasterium profecto destruendum, ejusque possessiones a quibuslibet diripiendas. Tunc illorum precibus motus Papa vultu : mandans et Apostolica auctoritate præcipiens, ne ultra jam falsissimam translationem celebrare præsumerent.

Lib. 4
cap. 6

idem docetur
Urbanus
Papa et
sanatur :

E
g h i
cap. 31
k

Dat bodleus
color

a Hæc paucis supra a Petro Diacono attinguntur num. 14. Factum ad post ordinacionem Abbatis Theobaldi, peractum a Benedicto Papa VIII coram S. Henrico, et referuntur a Baronio ad annum 1022 num. 11 et seqq. et in Vita ejusdem S. Henrici a Gretsero nostro ex MSS edita. — b Subditur in dicta Vita, quod de translatione S. Benedicti audierit, et quia reliquiæ ejus dicebantur furim sublatae et in alium locum translatae. — c In dicta Vita ista ita narratur : Hæc dicens, partem illam corporis, ubi calculus jacebat, medicinali ferro, quod manu tenebat, aperuit ; et evulso molliter calculo hiatum vulneris subita sanitatè reintegravit, calculumque, quem tulerat, in manu laicis domesticis deposuit. — d Hic plures a Leone et Baronto dona ablati recensentur, quæ Lectur apud illos repererit. — e Hic est, subrosæ coloris pennis rosens : phrygia : vero dicuntur Ambr. ex aureis sericisq. villis instar Illicorum dependentibus contexti. Sic apud Leonem Marsicanum lib. 3 cap. 57 Planeta auria, cum phriso legitur et cum aquila ex margaritis contexta : quæ frustra Vossius de Vitis sermonis pag. 542 ad Iyrorum significationem torquet : quæ eum hunc planetæ junxit unquam ? At Ambrosii gemmeum circummetra textum : a que atque ayulom Martii. T. III.

intestam metho, planeta purpureæ convarice nemo non videt, Non itaque ex Phrygia repetenda sunt locutiones hujus natalis, sed a Francisco Frise quod limbus est, potissimum crispatus seu indosus : unde Friser crispate. Indosam Frisiones dicit, quos alii præperam Phrygiones scribunt : sic Belgæ, a bord limbus, dicitur huculoren, hordursel etc et Franc ab eodem radice per metathesim priuorum litterarum dicunt, lipoder, broderic, tum ipsum opus frisionum sive phinacium, tum ejusdem operis faciendæ exercitium. — f Urbanus II, electus anno 1088, mortuus anno 1099 dubitabat, inquit Laurentius cap. 19 quæ a Gallis, Castellione ad Matronam fluvium exortus, noveratque festum Translationis a suis colli : et certo affirmari, corpus B. Benedicti Floriaci quiescere. — g Hæc videtur Petrus desumpsisse ex Bulla Urbani tunc datæ, in qua in virtute spiritus sancti præcipit, ne quis ulterius falsam Patris Benedicti translationem celebrare præsumat. Levam Baronius imposturæ hæc Bullam insinuat nil an 1087 num. 6. ut contra præcipiant Laurentius asseritque datam Kalendis Aprilis, anno 1092 Urbani I, Indictione 13, ita legi in ipsa littera, annuquo Urbani 5 cum Indictione 16 substatuendum : quo anno Capua et Salerno Pontificem fuisse ex Baronio constat. — h Paschalis 2 successor Urbanus Sedis anno 1099 usque ad annum 1118. — i Sub finem anni 1106, Notalem Christi Cluniaci cum celebrasse asserit Caspergenus — k Anno 1107 die 11 Julii Baronus ad dictum annum num. 5 asserit vacillare fidem Petri Lucani ista narrantis, motus Bullis Eugenii 3 et aliorum Pontificum a Joanne a Rosco relictis.

f)
EX CHROX
CASINENSIS
FRISONUM,
FRISIAE
FRISIONES
unde dicti ?

DE TRANSLATIONE
CORPORIS S. BENEDICTI
IN GALLIAS

AD FLORACENSE MONASTERIUM

E
ANIMADV.
PAP. 18

Commentarius prævius.

§ I. Controversia proposita. Casini sacra ossa adservata.

Refugit animus tam densum controversiæ hujus spinetum adire, quod horret vel e longe spectare. Quæ verba a Casare Barone in Annalibus Ecclesiasticis ad annum Christi DCXXVI numero XXIV prolata, hic repetimus, clare prævidentes a vobis non posse finem controversiæ imponi. Nonnulla attingimus ad vitam S. Scholasticæ x Februarii, reliqua ad hunc XXI Martii rejecimus. Interim pulsat et studiorum causa per Germaniam, Italiam et Galliam lustrarum illustriorum aliquot bibliothecas et loca pia, et variorum Fundatorum monasteria : ac Neapoli Romam reversuri, Cussum devenimus XVI Martii anno MDCLXI, et sicut de S. Odilone Abbate Cluniacensi scribit Leo Ostiensis lib. 2 Chronici cap. 34, ita et nos dicere potuimus : Sicut audivimus, ita et vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri, et in monte Sancto ejus. Non est nostrum hic fabricam monasterii et templi describere : non etiam eximiam caritatem, quæ excepti fuimus, aut sacrum virtutum splendorem, quem in religiosissimis monachis apparere conspeximus, lectori indicare. Certe non sumus mirati ad hunc montem pietatis causa Fundatorem nostræ Societatis S. Ignatii peregrinatum fuisse, in quo inter sacra exercitia animo a sensibus advocatus vidit animam Jacobi Hosti unius ex primis sociis, in celum migrare. Quæ omnia in Albanello monasterio parum dissita depicta ad rei memoriam et Sancti laudem conspeximus.

Controversia
ardua.

F

2 Verum his omissis illa proponimus, quæ circa Sanctorum Reliquias in ecclesia, et circa antiquos codices et chartas in bibliotheca et archivio conspeximus. Quæ supra in Historia inventionis corporum SS. Benedicti et Scholasticæ tra-huntur, ea crypta subterranea nobis exhibuit sub ipso choro excavata, ubi sub altari majore mausoleum conspexitur, in quo dierum Sanctorum hypsana magna cum veneratione adservantur, atque sub isto mausoleo altari est in quo ipsi sacrificium Missæ ad honorem sanctissimi hujus Fundatoris Deo obtulimus : legiturque ibidem ad lumen cereæ, per aperturam in stelle formam marmor intronmissi, nomina S. Carolini Regis et monachi, item SS. Smplicii et Constantini, quorum isthæ adhuc corpora requiescunt : prout supra in Historia inventionis indicatur. Aliæ Reliquiæ adservantur in sacristia super altari, inter quas sunt

Casini illius
corporum
S. Benedicti
et Scholasticæ

et aliorum
Sanctorum 2

A tres spinæ ex corona Christi Domini, quæ visibiliter mutant colorem in die Parasceves, seu feria sexta hebdomadae Sanctæ: cujus rei testes oculati tot dicuntur esse, quot sunt religiosi in monasterio. De aliis Reliquiis alibi erit opportunior dicendi locus. Deducti ad archæum, vidimus in eo monumenta omnia, ipsaque originalia instrumenta, per suos quæque cupas concinne commodeque digesta, atque inter cetera Bullas Summorum Pontificum, quæ a Laureto inde erant, extant typis vulgata: quibus dicta corpora SS. Benedicti et Scholasticæ ibidem adservari probantur. Præcipuum tempus impendimus in bibliotheca, in qua codices antiqui chorætere Longobardica exarati circumcirca dispositi erant, et fuerunt in iis non pauca, quæ nobis subservitura annotavimus, ac misso dein Romæ amonenti curavimus describi. In quibus omnibus continuam nobis operam præsentiamque commudarunt D. Franciscus Romanus Archivista et Protonotarius Apostolicus, ac D. Maurus a Napoli Bibliothecarius.

monumenta in archæo,

sacra ossa ibi non esse omnia,

et caput comminutum.

B 3 Aberat tunc Reverendissimus Abbas D. Angelus de Napoli, Romanus profectus, inde a Paschate Parmam abiturus ad Comitum generalia totius Congregationis Casinensis: quem et nos Romam reversi adivimus, gratiasque egimus de eximii caritate nobis in ejus monasterio exhibita: cumque de controversia circa corpus S. Benedicti sermo inculcasset, inter alia dixit, dolere se, quod istæ eo tempore non adfuerit: erratum se fuisse, ut apertis oculis, ipsa quæ supererant sacra ossa conspexissemus: ea certe a se olim Priore, et tunc Abbate bis conspecta, non tamen integra, quin alibi pars quoque esse possit, idæoque jam olim curasse ut inlucere-retur inscriptio, qua assereretur integritas esse Reliquiæ S. Benedicti. Caput quoque ex marmoreæ tabulæ casu, in ipsum præcidens lapidum, fuisse ex parte comminutum. Reliqua apud Lauretam legi possunt: quæ ipse de existentia corporis S. Benedicti in monasterio Casinensi pluribus deducit.

§ II. Translationis Floriacum historia a quo scripta: memoria in sacris fastis.

In Gallias festum Translationis peragitur:

Anno proxime sequenti MDCLXII, cum per Gallias iter ageremus, mense Julio recessimus Cluniacum, summam iterum ibidem caritatem experti: dumque in eximianis antiquis codicibus, ac nonnullis Actis Sanctorum, aut Martyrologiis describendis conferendisque ad dies aliquot subsistimus, conspeximus magna ibidem solennitate celebrari festum Translationis corporis S. Benedicti in Gallias. Joannes a Bosco monachus Celestinus in Bibliotheca Cluniacensi pag. 414 observat in sacro diario Ordinis Cluniacensis festum suscriptionis Reliquiarum S. Benedicti annotari, et apud Cluniacenses coli. In dicta autem Bibliotheca Floriacensi prior ac nobilior pars spectat ad hujus Translationis historiam elucidandam: ac primo omnium proponitur Translationis narratio, ex vetustissimis membranis Floriacensis cœnobii sincere ad verbum descripta: quæque, uti addit, passim in nobilissimis Viennensi, Narbonensi, aliisque plurimis Ecclesiis Galliarum in sacris vigiliis nocturnis recitatur. Nos eundem historiam habemus in nostris antiquis codicibus, et accepimus a Chisletto nostro ex MS. Vallis Lucensis Ordinis Cisterciensis in diocesi Senonensi cum Gignacensi codice collatam: quam etiam reperimus sæpius in codicibus Scriniorum Christianæ Regine Suetice, uti etiam in MSS. Italicensi, Aquenctino, Casaris-usulano et Marchianensi et potissimum in vetustissimo MS. Bertiniano, ex quibus diversas lecturas habemus annotatas. Auctoris nomen passim in MSS. videtur: in codice Aquenctino appellatur Theodericus Toulamensis, quem in hujus narrationis auctorem censet etiam Joannes Molanus in Notis ad Martyrologium Usuardi a se aucti ad XI Julii. Additque eundem scrip-

Historia Translationis in antiquis MSS. contenta,

non recte intelligitur Toulamensis, etiam,

sisse secundem Translationem, cujus initium est, **D** Cum Cælestium. Citatus a Molano Trithemius libro de Scriptoribus Ecclesiasticis ista de eo tradit: Theodericus monachus Ordinis S. Benedicti, natione Teutonicus, vir in divinis Scripturis eruditus, et in secularibus litteris nobiliter doctus, ingenio subtilis, et clarus eloquio, fertur non spernendæ lectionis quædam opuscula scripsisse, de quibus ad meam notitiam pauca pervenerunt. Legi tantum ad Richardum Abbatem Fuldensem de Vita S. Benedicti librum unum. Cum cælestium Sacramentorum. De Translatione corporis ejusdem lib. 1. Cum diu gens Longobardum. Epistolarum ad diversos lib. 1. Alia quoque tam metro quam prosa plura composuit, quæ ad nos non pervenerunt. Claruit sub Henrico Rege in anno xxi. Hæc Trithemius, sed ex parva notitia: et primo recte correctus a Molano, dum quam istæ Vitam S. Benedicti appellat, hic melius secundam Translationem dicit. In titulo Joannis a Bosco pagina 219 scribitur Diederici monachi de Illatione re-ditive corporis S. Benedicti Abbatis Aureliani ad Floriacum liber unicus, ad Venerabilem Richardum Marbachensis cœnobii Abbatem. Et post Præfationem ita incipit narrationem: Cum cælestium, sive, ut ibi excusum, Ut cælestium Sacramentorum limpidissimus speculator Propheta David. Est ergo idem alius Theodericus, alius Diedericus appellatus, auctur Illationis seu secundæ Translationis. De eo et Richardo Abbate Browerius lib. 1 Fuldensium antiquitatum cap. 20 ista scribit: Richardi quoque nomini favit Theodericus, Hersfeldensis vicini monasterii doctissimus monachus, qui ingeni sui monumenta de S. Benedicto elaborata Richardo Abbati inscripta voluit. Dicitur autem Richardus Marbachensis seu potius Amerbachensis Abbas, quia, eodem indicante Browero, condidit monasterium Amerbachense quod in Franciæ recessu non procul a Mæno S. Simplicio divavit. Vita functus anno Christi mxxxix. Habemus hæc Illationis historiam multo ampliorem ex MSS. Regine Suetice, Bernardi Kottendorffii Archiepiscopi urbis Monasteriensis in Westphalia, uti et Passionali MS. cœnobii Bodicensis Canonorum Regularium prope Paderbornam: in qua deest Præfatio, et incipiebat a verbis supra allegatis.

seu Diederico,

E

monacho Hersfeldensi,

scriptori Illationis S. Benedicti

num Adrevaldo?

F

Serum enim bona venia Trithemii, Broweri aliorumque, judicamus historiam hæc Illationis a dicto auctore ex meris conjecturis consarcinatam, non esse dignam, quæ recitatur: et auctorem primæ Translationis nullo modo potuisse statui dictum Diedericum seu Theodericum, inducti auctoritate Adrevaldi Floriacensis, qui libro miraculorum de hac eadem Translatione acturus ista habet: Cujus rei historiam, quia in promptu est, instanti opusculo inserere supervacaneum est. Ob quæ forsitan verba eadem Adrevaldo historia illa tributa est in editione Joannis a Bosco. Scripsit Adrevaldus librum Miraculorum sub fine Vitæ Caroli Calvi Regis Francorum, cum Normanni, uti assertit, per triginta ferme annorum spatium Galliam afflucissent, ac dein in Appendice Aderitii mars Caroli Calvi narratur. Centum ergo et quinquaginta seu sexaginta annis Diderica seu Theoderico memorato præcessit varendo Adrevaldus: cujus utriusque stylus seu modus scribendi non videtur satis convenire enim modo scribendi usitato ab auctore historiarum Translationis. Certe situs monasterii Floriacensis cap. 4 Illationis seu secundæ Translationis a Diederico indicatus, in prioribus Translationis historia, ubi occasione Floriaci conditi narratur, describendus erat. Eodem modo Adrevaldus cum in libro miraculorum tam late divagetur per SS. Benedicti et Mauri tempora et Imperatorum utrorumque Principum seriem, non videtur omissus fuisse Translationis historiam inserere, si proprius factus fuisset. Alium ergo nobis suggerit auctorem Rodulfus Portarius

A *arinus et ipse monachus Floriacensis, de quo infra, in poemate de miraculis S. Benedicti e MSS. eruto, ubi Historiam Translationis ita aspiciatur :*

Patris Adalbertus translatus edocet artus,

Quaedam gesta stylo subjiciens nitido.

Quæ mox a Rodolfo stricta oratione adornantur. Sigebertus de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 100 et post eum Thithemius Adrevaldum asserunt etiam Adalbertum, sive Albertum appellari, a qua miracula S. Benedicti scripta memorant. Hujus ergo Adalberti historiam, quia in promptu erat, ob miri illustris et forsitan adhuc viventis memoriam, suo opusculo inserere supervacaneum videtur testimasse Adrevaldus : quem tamen si eundem esse, qui Adalbertus supra dicitur, alii judicant, nolimus contentiosum funem trahere ; quia hæc solum veritatis indagandæ causa proferimus, potissimum quia Aimoinus infra in præmio ad miracula S. Benedicti asserit, Adrevaldum et Translationis sacri corporis ordinem, et signa per Gallias gesta scriptis inseruisse. Et Tortarius etiam Adrevaldi non meminit, dum miracula attingit.

6 *Reperimus Romæ in bibliotheca Reginae Sveciæ curavimusque describi poema elegiacum constans ducentis et quinquaginta septem distichis, quo eadem Translationis historia narratur, auctore Domino Givaldo monacho Floriacensi. Poema hoc, ne moles operis accrescat, omitimus, libenter alius, si edere velit, communicaturi. Ejus intium est ejusmodi :*

Longobardorum gens impia cum reproborum

Perfidia tenebris nollet abesse suis,

Cervicisque diu duræ, venerabile Christi

Ferre jugum fugiens, ipsius impatiens,

Decrevisset eos blanda qui mente ferebant

Impugnare malis nequitiaë jaculis, etc.

Scriptum idem Givaldis poema in laudem S. Benedicti ad septuaginta extantum disticha, cujus etiam exordium indicasse sufficit, quod est ejusmodi :

In laudem nunc tota dies expenditur ista

Cælorum Regis et Benedicte tui.

Mota fuere loca justi pia membra Propheta :

Ussa Patris proprio mota fuere loco.

Et sic prima verba carminis heroui sæpius repetuntur in ultimo hemistichio Pentametri : uti duo ante fuerunt in laudem ejusdem S. Benedicti Paulus Harnesfulus, Diaconus Casinensis. Cujus Poema insertum Sermoni Aimoini monachi legitur apud Boscum pag. 284. Deum sequentibus ejusdem Givaldi versus fere centum de Dipara Virgine Maria hoc exordium :

Rite diem festum Sanctæ Mariæ genitricis,

Quæ præclara thronu cæli conscendit ad altum.

7 *In memorata historia Translationis, num. 9 dicuntur corpora SS. Benedicti et Scholasticæ in vetere Floriaco exopta sub die quinto Iduum Juliarum, eamque solemnitatem fuisse cum ingenti lætitia peractam : quæ deinde tantum eodem xi Julii celebrari hæcenus solita fuit. Adelerius in Appendice ad Adrevaldum scribit, in ea solemnitate sexaginta utriusque sexus et ætatis curatos fuisse homines. Aimoinus libro 3 Miraculorum num. 2 asserit ad hoc Translationis festum, quod æstivis mensibus anno successu recurrit, cæcæ natus locis venire Optimates viros, nullos Abbates et monachos, basilicarum ornatum esse pretiosum, carumque incendium duobus columbis circumvolantibus fuisse sopitum. Iterum num. 19 incendium extinctum affirmat Aimoinus, cum celebris illuxisset dies Translationis ipsius Summi Confessoris, quo quinto Iduum Juliarum annuum repræsentare consuevit delectabile festum. Item festum hoc violentes divinitus puniti traduntur libro ultimo miraculorum num. 12 et 32 auctore non anonymo, ut Boscus scripsit, sed memorato supra Rodulfo Tortario, asserente Translationem S. Benedicti non modo apud Gallos, sed etiam apud complures nationes celebriter recoli, imo et ignis uni*

suspensam fuisse in eodem festo habetur, num. 42. Memoratur eadem solemnitas in quamp plurimis Martyrologiis ad dictum xi Idum Julii. In Beizæ genuino codice legitur : Depositio S. Benedicti Abbatis : Uswardus vero ita habet : Translatio S. Benedicti Abbatis. Quæ eadem atis Martyrologiis sunt inserta. Ado et Notkerus plura ex Historia Translationis addunt. Wandelbertus istis versibus rem complectitur.

Tum Beneventanis translata a montibus alni

Busta Patris Benedicti, nunc Liger altus houorat.

8 *Ex veteri Floriaco dicitur corpus S. Scholasticæ ad urbem Cenomanicam delatum : at corpus S. Benedicti primo collocatum est in basilica S. Petri Floriacensi, postmodum ob læcem apparentem ante frontem basilicæ beatæ Dei Genitricis Mariæ, ibidem constitum pridie Nonas Decembris. De religioso cultu hujus diei ista tradit num. 22 Adrevaldus : Soleane festum impendebat sancti Confessoris Christi Benedicti, quod ex veteri consuetudine quotannis pridie Nonarum Decembrum agitur, quo conventus multorum populorum ob tanti memoriam Patris confluere monasterio solet. En vetus hujus celebritatis consuetudo, cujus originem rogatus a Fuldensi Abbate Richardo supra indicatus Diedericus, perperam transtulit ad tempus, quo post incursionem Normannorum corpus Aurelianis Floriacum fuisse relatum. Ipsa vero dies, inquit cap. 8, de hac relatione, pridie Nonas Decembris esse dignoscitur, in qua quadam hujus mundi sphaera volvitur, honor ac memoriae tante gloriæ solemniter per totam Galliam celebratur. Et cap. 40, hæc festivitas Illatio vocatur Reditusus. Verum quidam ita dicta est, quod Corpus a S. Mummulo post læcem apparentem illatum sit in basilicam Dei Genitricis Mariæ : quam solemnitatem post annos ducentos, dum scriberet tempore persecutionis Normannorum Adrevaldus, poterat vetus consuetudo indurisse. Rodolphus Tota-*

rius lib. 5 Miraculorum num. 33 appellat S. Benedicti translationem, quæ in diebus Dominicæ Adventus per omnes Gallias annuatim cum reverentia excolitur. Ita etiam Diedericus in Præfatione testatur illam festivitatem in diebus Dominicæ Adventus celebrari. Sacra hujus diei veneratè inscripta est multis cisque vetustis Martyrologiis, quæ sunt Corbeionse, Centulanum, Lactense, Londhense, Richenovense, Lubizanum, et varia sub nomine Usnarhi et Beizæ, in quibus fere depositio, adventus aut translatio S. Benedicti dicitur. In MS. Adani Leodvensi monasterii S. Laurentii ita nostra sententia confirmatur : Ipso die translatio S. Benedicti in Floriacum de ecclesia S. Petri, in qua a Mummulo fuerat deportatus. In MS. Iquicinctio : Apud Floriacum cœnobium iterna translatione S. Benedicti Abbatis. Ita etiam in Uswardo MS. Reginae Sveciæ translatione dicitur. MS. Florararium ita habet : Ipsa die translatio seu illatio S. Benedicti Abbatis in Floriaco de ecclesia S. Petri, in qua a Mummulo fuerat deportatus anno Salutis DCII, de qua illatione miraculosa ejus gesta habentur descripta et solemnitas celebratur. MS. Tornacense S. Martini. Eodem die Aurelianis in vico, qui vocatur Floriacus, illatio S. Benedicti Abbatis et monachi, cujus adventu feruntur illic arbores floruisse. Addit Diedericus secundum miraculum de glaciæ sub corpore S. Benedicti ultro soluta. Quæ duo prodigia infra apud Rodulfum Tortarium post primam Translationem referuntur. Quæ nos narratione contenti, quæ a Diederico scripta sunt, quia fere commentitia et apud Boscum legi possunt, omitimus. Arnoltus Wion aliusque dictum iv Decembris arbitrantur S. Benedicto sacratum, quod pars corporis S. Benedicti, ab Aigulfo Casno in Gallias delati, uti Wion ad xi Julii dixerat, fuerit Casinum relata. Quæ uti ipsis Casinensibus non probantur, ita censuimus a nobis non debere pluribus refutari.

E *etiam Martyrologus inscriptum.*

F

an melius Adalberto ?

an idem sit Adrevaldus et Adalbertus ?

eodem Translatio carmine eposita a G. raldo,

scriptum et poema in laudem S. Benedicti

ei S. Mariæ

festum Translationis 11 Julii

fasti sacra inscriptum.

A

§ III. *Historia Miraculorum, quæ Floriaci contigerunt, a variis scripta.*

Scripturam historiarum miraculorum librum 1 Adrevaldus, circa annum 870.

2 et 3 Aimoinus anno 1003,

4 nobis 3 non Aimoinus

B

sed Rodolphus Tortarius,

idem carmina edidit de Mirabilibus

C

et varias epistolas,

Vitam S. Mauri Martyris,

Historiarum miraculorum, S. Benedicti invocatione Floriaci patratorum, quatuor libris distinctis Boscus, nos quantum addimus. Primus attribuitur Adrevaldo, scriptus post annum DCCCLXX, ut paullo ante demonstravimus. Secundum ac tertium composuit Aimoinus et ipse monachus Floriacensis, facta præfatione ad Abbatem suum Gauslinum, ordinatum circa annum LV, dein anno LXXIII ad Ecclesiam Bituricensem gubernandam Archiepiscopum creatum. Hic ille Aimoinus est, qui Historiam Francorum libris quatuor conscripsit, eamque cum Translatione S. Benedicti ex Italia ad suum monasterium Floriacense fuit, annectique poema metro heroico deductum, quo totam historiam Translationis complectitur: quæ omnia tomo 3 Scripturarum historiarum Francorum a Chesnea edita sunt. Eiusdem denique est sermo in festivitatis S. Benedicti legendus et bibliothecæ Floriacensis insertus a pag. 270 ad pag. 298, Continentur in eo varii aliorum de S. Benedicto testimonia. At quarta miraculorum librum, quem quinto loco damus, appellat Boscus opus anonymi veteris auctoris eruditi, monachi Floriacensis: quem librum post tres priores sine auctoris nomine in vetustissimo codice membranaceo ctenobii Floriacensis invenit: addit tamen ad caput 22 libri 2 aliquos concipere Aimoinum esse etiam ejusdem libri auctorem: quod nullo modo potest subsistere, quia num. 22 dicti libri 3 refertur expeditio Hierosolymitanæ Comitis Pictaviensium facta anno MCI, et num. 27 narratur Floriacense incendium anni MXXV, cum jam septuaginta aut octoginta annis et viris excessisset Aimoinus. At libri hujus auctorem se prout supra indicatus Rodolphus Tortarius in Poemate de miraculis S. Benedicti, ubi eadem omnia habet cum hac præfatio.

Quæ nuper prosa, nunc digero carmine gesta, Claruerit noster quæ faciendo Pater.

10 Reperimus hoc poema aliæque ejus opera varia in codice periclitato Regina Succia, numero 1640 signato. Præpuebantur libri novem de Mirabilibus, ut quot millibus distichorum conscripti de regna, bellis, triumphis, de exemplis virtutum ac vitiorum, de prudenter dictis et factis ac similibus, quorum omnium Prologum hic damus:

Dum vacat, et curis mens non agitur avaris, Dum lentis animis fluctibus abstrahitur; Flores de vernis metris decerperis pratis, Pollice decrevi, noster amice, tibi.

11 Sic portenta tibi, miracula, somnia scripsi, Scripsi de rebus hic memorabilibus. Recte, perverse, versute dicta vel acta Dixi, quæ fato contigerunt vario, Urgeas ad famam Clio, quæ prima poetam, Adsis principis ex Helicone meis.

Sequebantur epistola undecim ad varias, quorum prima ad Guarnerium Burdoam sic incipit:

Accipe descriptam Guarneri Burdo salutem, Dirigit a Torta quam tibi, nomen habens.

Secundu est ad Bernardum hoc exordia:

Pro meritis, Bernarde, tuis tibi verba salutis Paucula Rodolphus annotat ipse tuis.

11 Tertio loco legebantur Acta vite et martyrii S. Mauri Africani, quorum ultimam partem de Translatione corporis ad canobium Floriacense edidit Boscus a pagina 319 cum hac clausula annum MXXVII, quo scriptura hæc sint, significante.

Maure suæ meritis exaudi vota precantis, Quod dedit exiguis Tortarius, accipe munus, Mille sui versus, sua demant erimina mille: Septies et deni cum centum cetera tergant. Addebatur hymnus Sapphico carmine de eodem S. Mau-

ro, quem in codice Floriacensi pro membranarum tenuitate et vetustate se non potuisse legere fatetur Boscus pag. 333, ubi auctorem hymni facit Rodulfum Floriacensem: a quo perperam diversum arbitratus est a Torta sive Tortarium, sub cuius nomine edidit jam dictam S. Mauri Translationem. Ultimo denique loco habebantur Acta, Translatio et Miracula S. Benedicti, quorum moles nimia impedit, quo minus hic demus. Horum prologus ita incipit:

Accipe, mi Fulco, tibi quæ tetrasticha mitto Legislatoris perlege gesta Patris.

Hæc tibi jucundo scripsi Rodulfus amico,

Ut tua sit nostris mentio facta libris.

Ex hoc poemate damus librum quartum miraculorum XLVI, quæ antea Andreas monachus soluto sermone composuerat: et hactenus nusquam reperimus. Mentionem hujus Andree facit idem Rodulfus Tortarius lib. 3 cap. 33, his verbis: In Castellionis Patris ipsius non exigua portione, ubi beatus Confessor Possennus (de quo et Andreas plurima in suis retulit dietis) multa.... Omnipotentis elementia demonstrat miracula. Succedit dein liber quintus Miraculorum, ab eodem Rodolpho conscriptus. Contulimus autem miracula a Bosco edita cum aliis MSS. Adrevaldi vero narrationem habuimus in codicibus MSS. et variis in locis emendatorem, potissimum Marchianensi, Gigniacensi et Patriciacensi. Nonnulla sunt in codice Serenissimæ Christiane Regiæ Succia signato num. 1466, At miracula ab Aimoio scripta, quæ lib. 2 et 3 eduntur, damus ex MSS. Patriciacensi et Floriacensi: et ex hoc librum ultimum, cui addimus Appudicem ex dicto codice Patriciacensi. Denique subnectimus tum quæ Boscus de Conservatione corporis cum Floriacum a Calvinistis diriperetur, scripto reliquit; tum quæ in nova Translatione XIII Maii anni MDCCLXIII peracta sunt: ac denique cum epistola Oderisii Abbatis Casinensis ad Guibelmum Abbatem monachosque Floriacenses ante sexentos annos scripta rem totam concludimus.

HISTORIA TRANSLATIONIS

SS. Benedicti et Scholasticæ in Galliam.

Auctore Adalberto monacho Floriacensi, Ex variis MSS. codicibus.

CAPUT I.

Occasio S. Aigulphi et aliorum missorum in Italia. Iter Romam et Casinum.

Cum diu gens Longobardorum infidelitatis suæ tenebris carere nolisset, et jugum Domini ferre detrectans, eos qui ferebant impugnare decrevisset, Italiam venit nominis Christi impugnandi gratia, et suo eam dominio subjugandi: cujus incolæ occultum Deijudicium ejus mucroni tradidit feriendos. Quæ gens longe lateque suæ cædis extendens crudelitatem, Beneventanam aggressa est expugnare Provinciam: cujus urbes terræ coequans, monasteria villasque depopulans, non minimas Christianorum strages dedit. Oves enim Dominicas ab ovilibus exclusas diversa cæde lacerans, ovilia Domini evertibat: ita ut in eremi vastitatem loca prius desiderabilia conversa viderentur. Unde inter cetera facinora sua monasterium eximii Patris Benedicti depopulans, rebus omnibus a, inhabitabile reddidit. Quod quomodo contigerit, legenti B. Gregorii secundum Dialogorum librum clarum est: qui b omnia bujus sanctissimi viri opera claro stylo prosecutus, integ cetera narrat, eum prophetia spiritu cognovisse atque prænuntiasse, ablatis rebus omnibus, idem monasterium eversum iri.

2 Hac itaque patrata eversione, et multis effluentibus annorum curriculis, idem locus ad eremum reductus

et vitam S. Benedicti

ex qua damus 4 librum Miraculorum,

reliqui libri collati cum MSS. E

alia hic subnectuntur.

F

a Longobardis Paganis,

monasterio Casinensi vastato,

a

b

in Gallis adstipulante Chlodoveo

D
AUCTORE
ADALBERTO
EX MS

A redactus, cœpit esse ferarum qui prius fuerat *c* habitatio hominum; usquequo regni Francorum gubernacula adeptus est *d* Clodoveus filius Dagoberti: qui ut erat vir nobilissimus, rerum administratione publicarum miro callebat ingenio. Idem etiam Rex cum egregiis polleret moribus, petitionibusque iustis et servitio Dei aptis assensum præberet; interpellatus est a bonæ memoriæ viro *e* Leodebodo Patre monasterii S. Aniani, quod est situm prope mœnia urbis Aurelianæ, ut monasterium Ordini monastico congruens sibi liceret construere in agro Floriacensi, datis pro eodem agro in mutua vicissitudine prædiis, quæ sibi a parentibus jure hæreditario relicta possidebat: namque idem ager, Floriacensis scilicet, regalis tunc fiscus erat. Quibus auditis Rex libentissime ejus precibus annuit, et desiderium illius, quod diu dilatione creverat, compleri judicavit. Igitur ab utrisque partibus mutue commutationes factæ sunt, memorato Abbate dante quod a genitoribus ei relictum est prædium, et Rege supradicto reciproca vicissitudine pro eo agellum quemdam, Floriacum cognominatum, cum appendiciis suis hand longe a littore Ligoris: quod *f* testamentum mutue vicissitudinis, usque hodie in archivis publicis nostri reservator monasterii. Prædictus autem vir Domini Leodebodus, hoc negotio peracto, nequaquam oblitus sui destinationem desiderii, in supradicto agello cœpit ædificare habitationes utiles monachis. Quod opus sagaci insistent industria, mirifico consummavit effectu, ædificansque ibi basilicam in honore S. Petri, itemque aliam in honore S. Mariæ, Domino dedicari voluit. Mox etiam tunc, præparata habitatio ut ne inanis esset atque sine habitatoribus *g* collegit ibi quamplures ad Domino servendum, sub norma regule vivere paratos, Patremque et Abbatem his præfecit, nomine Mummolum: qui quantum rebus humanis interfuit, ut idoneis Pastor gregis sibi commissi sollicitè curam exhibuit.

3 Igitur cum processu temporis evolventibus annis supradictus Leodebodus corpore exemptus, sicut credimus, cœlicis recessisset ad sedes; jam dictus Mummolus gregis sibi commissi custodias optime servans, et lectioni assidue studium dans, inter cetera reperit in libris beati ac præcellentissimi viri Gregorii Romani Antistitis, quomodo sanctus ac Deo dilectus Benedictus agonis sui cursum in *h* Beneventana provincia consummaverit: recordansque, quia isdem venerabilis Pater, oraculo divino admonitus, prævidensque futuros casus, prædixit illud monasterium funditus evertendum, et quod ille spiritalibus oculis, iste patrum carnis conspiciat obtutibus. Misit ad prædictam provinciam unum ex commilitonibus suis nomine Aygulphum, monachum. Hæc namque sibi fuisse revelatum divinitus dicebat, ut prædictus vir illic pergens, corpus jam dicti transferret Benedicti. Fuit namque idem Aygulphus, venerabilis vir et Deo omnimodo placere gestiens: qui quantum sanctitatis fuerit cujusve virtutis, finis probavit, in quo omnis laus secure canitur. Namque cum bonis polleret operibus, et in monasterio Lirinensi ob bonorum studium operum peteretur aliquantisper exempli gratia remorari, a contrariis religioni divine insidias perpeusus, ad palmam martyrii usque pervenit: cujus etiam *i* Passio penes nos habetur.

4 Non dispar interea huic visioni, in Cenomanica urbe *k* apparuit visio; ut scilicet pergentes et ipsi in eandem provinciam, corpus transferrent sororis S. Benedicti, Scholasticæ nomine: ut quos unius urbe habebat spatium, simul transferendi ostenderentur. Cum igitur utrimque laboraretur, quatenus visionis manifestæ non segnes invenirentur executores, paucis admodum diebus transactis, a supra-

dicta Cenomanica urbe egressi oraculi divini auditores, carpebant iter Italiam ducens; divertentesque in monasterium Floriacum hospitandi gratia, compereerunt præfatum venerabilem virum Aygulphum, præceptis Abbatis sui obsequentem, idem velle iter arripere. Igitur communi decreto cooptum opus simul statuunt peragere, junctique simul tandem indivisibiliter sibi adhasere, quousque Romam venientes B. Petri Apostoli basilicam oraturi intrarent. At cum in eadem urbe sub obtentu visendorum sanctorum a se invicem dividerentur, ut rei autem habet veritas, negotium quod cœperant perfecturi; memoratus Aygulphus intermissis interim his, quæ palam ostentaverat velle, locorum scilicet sanctorum circuitionibus, expeditioni operam dedit, certans ocyus perficere, quod sibi injunctum fuerat, sanctum mandatum. Tandem itaque pervenit ad locum castri, quod vocatur Casinum: ibidemque paulisper itineri finem imponens, expectabat eventum rei, orans illum, qui visionem superius prohitam revelare dignatus est, quique se ad hoc opus destinaverat, ut non vacuum tantum iter consumi vellet; sed sicut promiserat, thecam thesauri sui ei revelare dignaretur.

Romam venit.

et ab aliis
rejunctus
Casinum.

a *Cæca annua* 589. — b *Ereusum*. Qui sicut ipse in eodem libro dicit, paucis hujus etc. — c *Quando* Petronax hortatu Gregorii Papa in Casinum petit, ad sacrum corpus beati Patris Benedicti perveniens, ibi cum aliquibus simplicibus viris, jam ante residentibus, habitare cœpit, qui eundem venerabilem virum Petronacem sibi seniore stalerunt anno 720 *ita Paulus Dincannus lib. 5 de Gestis Longobard. cap. 50, unde colligitur jam tunc adhuc habitationem hominum fuisse, et quod corpus S. Benedicti ibi adhuc existeret creditum esse.* — d *Ad annum* 641. — e *Aimarus lib. 4 Histor. Franc. cap. 42, tomo 3 Chesni Leodebodus dicitur vir genere nobilis, nec minus probitæ clarus mentis, in monasterio S. Aniani, suburbio Aurelianensi, Abbatibus successit officio. Colitur S. Anianus Episcopus Aurelianensis 17 Novemb.* — f *Editum est a Carolo Sossio in Annalibus Aurelianensibus lib. 4 a pag. 151.* — g *Aimarus*: Adunatis quibusque nobilibus vel etiam Deo servire cupientibus, Abbatem instituit ligonarium, qui quinquennio expleto Transiens seculo, successorem accepit nomine Mummolum. *Colitur 8 Augusti S. Mummolus, non primus sed secundus Abbat.* — h *Nulla a S. Gregorio fit mentio provincie Beneventane, quæ a Longobardis constituta est. In qua fuit Casinum.* — i *Edita est hæc Passio sui Viti cum martyrio, a Vincentio Borretti Salerno in Chronologia Lirinensi, vel expuncta, et fabulosa, narratione tenentis Corporis S. Benedicti: quæ tamen integra ipsud Scriptorium habetur ad 3 diem Septembris, quo colitur S. Aygulphus.* — k *Apparuisse visionem S. Bevarii Episcopo tunc Cenomanensi, scriptor in hujus Vita MS. ad 17 Octobris data. Adrevaldus in Historia miraculorum ait, missus Cenomanensis urbis Episcopi fuisse.*

E

CAPUT II.

Corpora SS. Benedicti et Scholasticæ accepta et in Gallias delata.

Cum itaque alicujus signi capiendi causa loca peragraret, et hinc illucque a circumspiciens oculorum orbis volveret sedulus explorator; conspiciens eum homo quidam multorum annorum crebro illo agentem, sic eum prior affatur: Hen tu, inquit, quibus ab oris nostras adisti sedes, cujusve negotii gratia? Ad hæc ille non indagini illius ausus est propalare commissum sibi secretum: sed cum iterato super ipsa re interrogaretur, ipse tamen negotium divulgare metneret; hæc ab eodem sene audivit. Cur, inquit, me secreti tui non efficis conscium? Nam si delatoris scandalum cives, securus esto, in me tutam reperies fidem: et si dictis meis fidem accomodaveris, fortassis etiam negotio tuo profuturum erit. Ista vero cum prædictus Dei famulus auribus hausisset, cogitans quia in antiquis est sapientia et rerum *b* præteritarum cognitio, reputans etiam, sicut postea rei probavit eventus, propter hoc ipsum eum Dominum premisisse, compellanti ex ordine rei gestæ texuit historias, qua causa venisset, quæque visio propter hanc rem sibi fuerit demonstrata. Ad hæc senex paululum terræ defigens aspectum, vocemque infra fauces comprimeus, sic demum ora resolvit: Si mihi, quæ pro tali munere de-

F

a
i viro sene
instructus,

b

c
d
e
f
extruitur
monasterium
Floriacense:
g
a S. Mummolo
Abbate
Casinum e
revelatione
destinatur
S. Aygulphus:
h
i
k
comitibus
litteris
aliquot
Cenomanis
adjunctis.

A bentur. pramia digna rependis; Deo favente puto me ocyus negotio finem perfectionis imponere: quatenus prohibis, quibus laborem tanti itineris assumpsisti, peractis, ovans ad propria repelare queas. Hujus ergo verba cum vir Domini perorantis audisset. Nulla, inquam, erit in munere dando difficultas, quin omnia, quae a me posesis, dem: tantum est, ut promissionis tuae memor dicta factis recompenses. Ad haec illa. Cum, inquit, lucifuga noctis tempora, contineatque metas propinquare prospexeris, tu ne ad modicum quidem indulge quieti: sed tecti abdita linquens, nudo sub aeris axe indefessus speculator adesto. Cumque solitudinis hujus locum aliquem luminie clarissimo radiare conspexeris nivei montis instar, notato certa mente locum: nunquam ibi inveniendum est, unde tuae curae finis imponatur.

B G Igitur praedictus vir, verbis fidem dms, ardens autem desiderio, primo quietis somno percepto stratu sese excutiens, praeceptorum senis laud segnis c obtemperavit exitit. Namque praedictae solitudinis plagam respiciens, conspiciit omnino locum luminio claro micantem, seu cum luminaribus factusque densis locis aliquis perfusus illustratur. Quibus visis reverendus heros gaudio magno repletus, mundi Gubernatori et seculorum Rectori benedicens, in eisdem laudibus noctis terminum expectabat. Qui cum diu preestolatus affuisset, solisque globus necdum jubare suo mundi spatia completeret; ad locum intrepidus properat, cuius notatur extiterat: ibique, sicut longe ante optaverat, cuncta inveniens, Perseperatori itineris sui grates innumeras rependit. Namque locum adiens, loculum ibidem invenit, exterius quidem vilem, interius autem retinentem magni pretii margaritas. Pro foribus autem petrae scilicet superposito praefixa erant notamina, quorum interius busta iacebant. His sicut diu optaverat inventis, patefacto a latere, evacuatoque locello, thesaurum inventum unius sportellae conclusit simi, quae sporta haecenus penes nos ipsi nova habetur. Quibus patratris omnibus, improvise adsunt socii, quos supra sermo retulit, a Cenomanica urbe profectos, quaerente: et ipsi non diu quiescunt benedictione frustrati. Tuncque primum sibi met mutuo patefecere sui itineris causam, qui scilicet et ipsi revelatione divina admoniti, ad corpus B. Scholasticae ierant deferendum. Moxque cum festinatione retrogradum iter arripientes, festinato simul regredi d cur dant, portantes quas invenerant dono divino pretiosissimas margaritas.

C 7 e Bajulis sanctorum corporum Benedicti et S. Scholasticae sororis ejus celeriter repedantibus, jamque oras fluvium suarum attingentibus, vox allata divinitus per alba silentia noctis prohibuit eos moras innectere in eundo. Eadem hora Papam Romanum per visionem f quidam assistens, talia compellere visus est. Cur te piger somnus g, temporibus pressis, negat stratis relictis custodiam tue habere provinciae? Et quare dimissis publicis utilitatibus, propriis implicans? Namque, ut dico, quid palam sit, noveris te magnorum virorum patrociniis carere, Benedicti scilicet atque Scholasticae sororis ejus, quorum corpora quidam a Galliae oris huc adventantes, illic ferunt humanda. His auditis Romanus Antistes protinus relictis thoro arua comitesque inquiri, ac h persequi constat recedentes, janctis sibi Longobardorum auxiliis. Haec itaque famuli Dei i visione accepta, formulantes alicujus incommoditatis tristem necessum, respiciunt retro, videntque se subsequi ab hostibus. Tuncque timore pleni terraeque consternati, rogabant eum, qui suorum famulorum corpora eis revelare dignatus est: ut ea illis ad locum destinatum k praeciperet deferre. Quorum precibus divinae pietati annuens libuit: nam Omnipotentis po-

tentia tenebrarum densitate ita eos occuluit, ut sibi quidem nihil obessent, persecutoribus vero eorum omnem facultatem se inveniendi auferent: sicque famuli Dei malorum timore sublato ocyus redirent.

S Tandem igitur, quamquam laboriose, salubriter tamen, tanto confecto itinere, in praedictum quoddam, Bonodium nomine, situm in pago Aurelianensi, diverterunt lassitudine cogente. In quo loco cum paulisper indulgerent quieti, ecce quidam sine oculis materno susus utero advenit, magnisque vocibus oris ac fidei Sanctum interpellabat, ut quae natura negaverat, sibi lumina prestaret. Igitur dum his vocibus perstaret, parvo intervallo atque vix una hora effluente, discussa caligine caecitatis, lumen sibi diu negatum cepit aspicere, et Datorem illius simulque B. Benedictum magnis laudum vocibus extollere. Placuit etiam divinitati huic miraculo aliud in eodem loco adjuungere, ut quantae sanctitatis esset, cujus corpus portabatur, ostenderet. Namque debilis quidam, erectus ire nequibus, per terram rependo se trahens (utpote qui et omnium membrorum officio destitutus erat) advenit, implorans auxilium ab omnipotente Deo per famulum illius Benedictum. Itaque miro modo ceperunt se nervi diu contracti extendere, et aridi diu meatus venarum sanguinis inundatione humectari: atque ita Deo volente accepto robore latus super pedes constitit, et Curatori suo magnis vocibus benedixit: qui locus Beati Benedicti basilicam retinet, Domino in honore Beati Benedicti dicatam.

Q Cumque ab eodem loco moveri placuisset, aliud praedictum adeunt, nulle quingentis ferme passibus a monasterio, quo tendebant, distante, Novacula cognomine. In eo etiam cum aliquantulum eis requiescere placuisset, obviam eis quidam caecus factus est, qui magno impetu fereciter facto, sportam, qua Beati viri cinis portabatur, apprehendit. Quem vir Domini Aygulphus moderata studuit correptione castigare, atque ab illicita praesumptione revocare. Sed ille, quem lumen amissum contristabat, respondit: se nullo modo posse ab ea divelli, nisi quantum primum lumen reciperet: pronuntiavitque se tantae fidei esse, ut quidquid peteret, Sanctus Benedictus, Domino sibi annuente, tribuere posset. Factum est: non quippe abfuerunt hujus penderosae fidei gloriosa merita praecelsi viri. Posthaec vero cum in eundo nulla mora fieret, agmina monachorum cum plebe territorii Aurelianensis obviam eis processerunt, miliario a monasterio in vico qui dicitur Vetus-floriacus; ibique cum gaudio et letitia atque honore magno exceperunt corpora Sanctorum supradictorum sub die quinto Iduum Juliarum. In eodem quoque loco die illo eandem solennitatem cum ingenti laetitia in Dei laudibus peregerunt.

a Ha MSS. excusum conspiciunt. — b MSS. nonnulla, repediendarum. — c Eadem, curabant. — e Excusum: Interca illis celeriter repedantibus. — f Ex hoc loco Leo Ostiensis huic revelationi pibm abrogandum judicavit libro 2 Chronici Casinensis cap. 45, hunc unum, inquit, idemque Angelus et illos (Flormicentis) ad succipiendum turbaretur, et Romanum Pontificem ad insequendum instigare, illosque admoneret ut fugerent. Monachus libro 1 Observationum ad xi Julii, arguit unum eandemque Angelum falsis, et excusat exemplum Angeli Principis Persarum obsidentis Gabrieli et Michaeli, ut legitur in libro Danielis cap. 10. — g MS. temporibus. — h MSS. nonnulla conatus est persequi fugientes. — i Excusum, jussione. — k Idem, permitteret.

CAPUT III.

Contentia de corpore S. Scholasticae. Hoc delatum Cenomanum. Corpus S. Benedicti Floriaci depositum.

Cum igitur ibi moras fierent, plebs Cenomanicae urbis, cujus supradiximus fuisse cives, qui pro auferendo corpore B. Scholasticae ierant) adfuit obviam procedens cum civibus suis, quos pro deportando ca-

D densis tenebris inter p. silis prolegitur.

Bonod i caeco, illustrato,

et debili sanato,

E ecclesia ad honorem S. Benedicti constructur,

in Nova-villa caecus videt.

in Vetere Floriaci sibi solennitas Translationis celebratur.

ACTORES ADALBER EX MSS.

locum sepulchri nocturno nocturno situatam videt

etiam SS. Benedicti e. Scholasticae ex in-crispionibus agnita,

sportae unguis,

et cum Cenomanus in Galliam redit.

d

e

f

g

Novano Pontifice cum Longobardis persequente,

h

i

k

Cenomani corpus S. Scholasticae ierant.

Alesti thesauro emisisse gaudebat. Sed cum ad prædictum locum veniens cognovisset rei veritatem, et actus omnes venerabilis viri Aygulphi, postulabat eum, ut sibi mutus promissum atque a Deo demonstratum concedere deberet. Sed isdem venerabilis vir respondit, se nequamquam velle Sanctorum germanorum corpora ab invicem separare: sed, sicut eos in proprii monumento (constabat) simul fuisse conditos, ita in secundo indivisibiliter componere velle testabatur. Tunc vero nobiles quique atque sapientes hiis contradixere verbis, justum non esse dicentes, ut quos divina voluntas participes fecerat oraculi cælestis, et qui simul locum thesæ sanctorum corporum adissent, quique in subeundo pares labore fuerant, non etiam fructus laboris æque partirentur. Maxime vero non esse dignum dicebant, ut duo magna luminaria loci unus coarctaret angustia, cum sufficienter singulis locis singula. Tandem igitur sæpelicus venerabilis vir Aygulphus consiliis venerandorum virorum assensum dedit, decrevitque, ut ipse cum suis retento corpore Sancti Benedicti, socios suos cum corpore venerandæ sororis ejus a dimitteret. Sed quia certum non erat, qualiter discerni ossa potuissent, que confuse unius sportellæ sinus retinebat; facta difficultate discernendi, ad hoc consilium ventum est, ut ea quæ minora viderentur ossa, separatim ponerentur, majora vero aliusseus congregarentur. Cum igitur dividens hæsitaret, et certum quid judicari non posset; Divinitati huic ancipiti sententiæ saltem finem imponere placuit. Numquam continuis Divinitatem precibus per noctis spatium utrique populi pro tanto sibi manifestando negotio pulsavissent; facto mane conspiciuntur eminus duorum parvulorum cadaverum exequiæ, quorum unum erat masculini sexus, alterum femine. Igitur salubri accepto consilio ad se exanimata corpora deferri jubent. Quod cum factum esset, masculini corpus prope ossa poni fecerunt, quæ magnitudine præstare videbantur. Miroque modo mox ut mortui mortua tetigere ossa jacebant, per mortuum mortuo reddita vita est. Similiter autem eis placuit, ut penes minora mortuæ puellæ corpus poni deberet. Deus autem ut demonstraret germanos esse qui ferebantur merito, quemadmodum carnis una procreatione uno eodemque tempore pares, pares esse voluit in miraculo; ita ut puella eadem hora ab officio iuneris surgeret, et quæ a flentibus amicis portabatur ad tumulum, iisdem gaudentibus rediret domum. Atque quum inusitatamque post Helisæi actum, revocatum hoc constat miraculum: quia omnipotentis Dei manus, ut demonstraret B. Benedictum nec novis nec antiquis Patribus impari merito, parem illum extulit Prophetarum operibus: completurque veridica vox Veritatis pronuntientis: Qui crediderit in me, opera, quæ ego facio, faciet. Omnes igitur lætis animis magnisque vocibus benedixit Dominum, qui quæ sibi occulta fuerant, luce clarius propalare dignatus est. Igitur sublata omni ancipiti sententiâ, quæ super corporibus discernendis diu eorum animos occupaverat, plebes Cenomanne ad corpus B. Scholasticæ se salubriter verterunt. Quod summa celeritate levatum imponentes scapulis, cum gaudio *b* ad proprium locum deportaverunt: ibique magnis sumptibus ædificata est Ecclesia: et ordinatis quæque erant necessaria foeminis Deo servantibus, infra breve spatium tempori plurimæ nobilium foeminarum in eodem monasterio aggregatæ sunt, quæ se relicto sæculo Domini servitio manciparunt. Sed et ipsi monasterium usque et nunc magnis miraculorum illustrationibus a Domino honoratur.

a
ossa sacra
secerantur

*resuscitantur
puer ad ossa
S. Benedicti*

*et puella ad
ossa
S. Scholasticæ,*

Reg 15, 21

Joan. 10, 12

b
hæc deferuntur
ad Cenomanos

c

B et in basilica B. Petri ad custodiendum deposuerunt. Quod cum eximia cura servantes, conferebant inter se, quo in loco ejusdem monasterii id divine voluntati concordantes humarent. Super qua re non minima eorum animos dubietas occupaverat. Sed Deus, qui benigna pietate sua sancti viri corpus de loco priori transferendum decrevit, in sequenti aptum locum sepulture providit. Nam cum diu, sicut jam dictum est, beatæ memoriæ Mummolus super hac re cogitaret, consiliumque utile quaereret; intempesta nocte consueta orationis furta requirens, stratis relictis, sicut consueverat, dormitorum aggressus sub nudo caelo cepit inter alia precari, ut divina pietas ei salubre consilium suggereret, quoniam in loco sanctissima membra locaret. Affluit his precibus clemens auris Omnipotentis, que servos suos justa petentes audire consuevit. Nam lux subito coëlitus emissa, ante basilicæ frontem beatæ Dei genitricis Mariæ in modum facis ardens, in eum locum ubi nunc est conlittum corpus, protendi visa est. Quod visum vir Dominus Mummolus ut vidit, omni dubietate postposita, certissime credidit, quod hic locus aptus esset sancti viri membris locandis. Igitur posthabitis mordacibus curis, et visioni omnimodis fidem dante, in eodem loco, quo sibi demonstratum fuerat, cum magno studio in melius ornato, sub pride nomas Decembris cum ingenti honore et laudibus divinis terræ humili terram multo pretii reddere studuit, villique urna contextit cælestem thesaurum. Nam quantum dilectus Deo amabilisque ipse thesaurus sit, testantur innumera debiliū sanitates corporum, maximeque animarum medeæ, quæ usque hodie mortalibus pro tanti viri honore tribuuntur a Domino. *d* Sed et locus isdem, cujus sit nobilitatis, ex actibus beati viri comprehendî potest. Nam cum eidem viro machinam in sphaeræ modum ostendisset, credendum est eum præ omnibus locis plus eum dilexisse, quo præscivit propria ossa propriis relictis sedibus transferenda: in quo hæc tanta constat monstrata miracula, ut si scriberentur, proprio indigerent libro, præstante Domino nostro Jesu Christo.

D
AUCTORE
ADALBER
EN SIS
S. Benedicti
corpus in
basilica
S. Petri
collocatur:

*o incem
apparentem
in alio loco
conditur,*

E

*miraculis
claret.*

d

a In Vita MS. S. Berarii interpolitur: Domino Berario, qui ad hoc eos miserat, deferendo. — b Hædem, ad Bomium Berarium, suæ civitatis Episcopum. — c Annotat Bosius suo tempore, id est anno 1615, fuisse ecclesiam Collegiatam Canonico-rum secularium sub vocabulo S. Petri. — d In nonnullis MSS reliquis omissis, antecesserunt quom plurima de gestis Floriani sub Pippino et Carolomanno, item Carolo Magno, Ludovico Pio et Carolo Calvo, etantque ea quoniam ea Adrevaldi historia miraculorum descriptis, ut vel ipse huic videtur tributa narratio historica translationis. — e In hujusmodi Bretharii Chroniconi pag. 378 duo miracula subnectuntur, uti etiam in MS. Potholæ Rodulphi Toctani, ex quo etiam domus.

Post simulacra, plus quæ pessi, membra, Patros.
Iste simul hac una congero paginuli
Astrictus placet lager amnis tempore hrima,
Præbet iter sancto melle legibus.
Imponunt navi sine remige membra Magistri,
Oppositum flumen que recat et glæci in.
Flori Floriacus visu spectabile vicus
Patris ad introitum lux erat effugium.
Illic empsit nomen, cujus fuit ante vocem
Aurca-vallis eo quod sit opimus hium.

*Per glæci in
navis fere
corpus sine
remige
arbore hime
florant.*

F

MIRACULA S. BENEDICTI
LIBER I.

Auctore Adrevaldo monacho Floriacensi,
ex MSS. et Joanne Bosco.

PROLOGUS.

Regni Italici summum ac præclarum deus ex instantia a præpotentissimis veterum auctorum ingenium tractatum editoneque constat, quod jam inventiri nequeat quod non præoccupaverit majorum diligentia. Scripturibus namque præstantissimis suppetere plurimum videbatur, ipsius laudabilis terræ excel-lens materia: cu h seculæ tempore, locorum salubritate, fertilitate soli, opertate abundantis in a norma

*l'altre
descritto*

a

A morum, collium apricitate, olearum, vitiumque profusis proventibus, novarum urbium amoenitate, veterum quoque oppidorum decore, annuum nobilissimi felici prolapsu, unaque cunctarum rerum opulentissima gloria. At cum tantæ copie potentia, vigorque decentissimus, veterum studio Italiae fuerit attributus : tractus tamen totius patriæ in diversa porrectus, diligenti sese consideratione adverti exposcit. Neque enim unius solummodo regionis beneficia complecti tanta laude videntur, quin potius patriæ omnis decor, regni que felicitas, brevi memoratu, ac si quodam collectaneo, stricta perspicitur. Cumque magnitudo ipsa Italici regni, quod olim *b* Magna Græciæ nuncupabatur (eo quod nrbes ejus atque castella, vel maxima ex parte auctoribus Græcis constiterint) in longitudinem latitudinemque, æquo libramine astutata, longitudine haud modice superet latitudinem, assimilis utique quæro est folio, quod proceritate sui latitudinem excedit. Plurimarum tamen provinciarum mater effecta, præduli cunctas amplectitur gremio. At vero Romani Imperii insignis potentia, dum elomantur orbem jure perduellionis abstinere vellet, amplissima regnorum spatia, quæ per Asiam, Europam et Lybiam haud parum distendantur, in provincias coloniasque discindere ratum habuit, sicque stipendiarias legitimibus interpositis constituere. Inter quæ Italia quoque, maxima regnorum Occidentalis climatis, divisionem passa, *c* duodeviginti provincias ex sese protulit, quarum omnium præclarior Valeria, eique adjuncta Nursia, inter Umbriam et Campaniam Picenumque consistit, Samutium Orientem versus prospectans litem, Hetruria vero semetipsam determinans. Cum itaque, ut prælibavimus, nobilitate singulari et honorum omnium proventibus affluentissime exuberescat, præcelsorumque altrix virorum prisca reperiatur ætate; uno tamen sanctissimæ editissimo potuit vincere germine, dum beatissimi Patris Benedicti, optandam cunctis mortalibus, protulit genturam.

in ea Romanum Imperium.

felix ortu S. Benedicti.

a Hæc usque desunt præcedentia apud Boscum, suppleta ex aliis MSS. *b* Hi Major Græciæ ob eundem rationem dicta Italia est a Pompeio Festo, et Magna Græciæ ab Isidoro lib. 14 Originum cap. 5. At Magna Græciæ frequentius appellata est ultima versus Siciliam pars Italia, complexa Apuliam, Lucaniam et Bruttiorum regionem — *c* Præterea 17 numerantur in Notitia Italæ, quarum 10 erant sub Victore Romæ, 7 sub Vicario Italæ, at 18 stolantur a Paulo Diacono, quem hic auctor sequitur, etiam in adjunctis, dum Nursia adjungitur Volturnæ provincie Lotii, aliis minus nota.

PARS I.

C Vita et historia Translationis S. Benedicti.

Benevole Lector, dividimus hæc Adrevaldi librum in duas partes : quarum prior continet septemdecim capita secundum divisionem Bosci, in quibus describitur Vita S. Benedicti cum adjuncta missione S. Mauri in Gallias : ubi parvæ plurimæ nullo modo inter sese et cum Vita S. Benedicti coherentia, de Summis Pontificibus, Imperatoribus et Regibus inseruntur : quæ omnium eruditorum oculis potuit. Inspiciant solum miseram Regum ultimorum stirpis Merovingiarum conditionem, quod hi sub Præfectis palatii constituti, quocumquo eundem erat, carpento irent, quod bubus junctis et bubulco rustico moro agente traheretur. Sic ad palatium, sic ad publicum populi conventum, qui annuatim ob regni utilitatem celebrabatur, ire, sic domum redire etc. Quom hæc sint stultia et putida fymenta, quis non videt? Quod cap. 14 refert SS. Eucherium et Bonifacium vestibus corporeis ostendisse Carolomanno patris sui Caroli Martelli damnationem, ut autem falsam refutavimus ad Vitam S. Eucherii xx Februarii § v. Omissa ergo hæc parte, quæ apud Boscum legi potest, si tamen mereatur unquam inspicri, incipimus a miraculis cum nova capitum divisione, quod illam, quæ

apud Boscum legitur, in MSS. codicibus non potuerimus reperire.

PARS II.
Miracula S. Benedicti.

CAPUT I.

Rado et Hodo Comites ob afflictum Floriacum misere pereunt : Priviligium defensum.

Pippino Rege ad cælestia, ut credimus, demigrante, Carolus et Carlomannus filii ejus regni administrationem suscipiunt. Tunc Carolus... a quibusdam servorum suorum fisci debito sublevatis curam tradidit regni, atque in primis Rahoneum Aurelianensibus Comitem præfecit, liturgicis Sturminium, Arvernus Bertinundum, aliisque, ut ei visum est locis, alios præposuit. Sed Rado, ut ejus delictum exposcebat naturæ, nimia insolescens astutia, cupiditate vero crudelior effectus; cum universa, quæ Aurelianensium fines continere videbantur, sibi subiecta cerneret, cœnobio dumtaxat S. Benedicti excepto, *b* quod ab Abbate tunc regebatur Radulfo, consilium habuit, Abbate interfecto, præfatum præripere cœnobium : quod maturato peregrisset, nisi pietas indulgentissima Conditoris obviam se tanto facinori opponere disposuisset. Fretus itaque fiducia peragenda malignitatis, quemdam e suis satellitibus ad Regem dirigit, qui mortuum Radulfum Abbatem nuntiaret : statimque ac pene e vestigio alterum mittit, qui Radulfum Abbatem ad colloquium evocaret mutuum. Sane legatus Regi directus accelerato itinere palatium venit; jussa exequitur, nondumque peracto negotio, aliquamdiu palatio immoratur. At vero Radulfus Abbas consensens equis, cum paucis ad colloquium præerat fallentis amici. Sed dum ille iter perageret, Coates balneum ingressus, curam corporis agebat; cumque adhuc in balneo resideret, Abbas monasterium S. Gundulfi ingreditur : nam inibi tunc morabatur Comes : obviumque habuit quemdam Pimilionem, nomine e Guaringisium, qui facietis Comiti inserviebat : quique insidias ei Comitis cum nutibus tum sermone denuntians, fugæ auxilium expetere hortatur. Itaque Abbas verso gradu, calcantibus equum impellens, citato cursu Ligeris alveum repetit, navemque conscendens, in citiorem transvehitur ripam, celerrimeque monasterio recipitur. Interea nuntiatur Comiti, Abbatem inibi affuisse Radulfum, sed concite rediisse. Cernens Comes, acerrime se ab Abbate preventum, nec malitæ suæ ac fraudi locum patere ullum; nimio felle commotus, ut servus nequam, a balneo exiliens, luteo obvolvitur, seque in lectum aliquantulum requieturus projicit, residente ad caput ejus Dentheria concubina. Eo altiori sopore depressa, astitit in visu quidam senex, monachi habitum gerens, quem sequebatur puer ejusdem habitus taliterque ad eum inquit : O Comes, quid promerui, quia voluisti, Abbatem meum interficere? Cum cum ille negando responsum eberet, nequaquam se Abbatem summi necare voluisse; ille torvo vultu in eum respiciens, simulque baculo quod gestabat incurvo caput ejus percitens, inquit : Per caput hoc, testor, penitudinem te hujus facti inutiliter citissime acturum. Quæ percussione excitatus, a lecto exiliens, effratus animo, in vocem erumpit, dicens : Vis mihi, vis mihi : jam nunc morior. Cumque astantes terrenti requirerent, quid causas esset, cur talia, ac si mente captus, effunderet verba; pallens ac tremens sciscitantibus respondit : Quiescenti mihi in lecto Sanctus astitit Benedictus, veneranda decorus cantus, quem sequebatur puerulus, et ipse monachus; cepitque adversum me conquiri, quamobrem Abbatem suum interficere vellem. Cuique ei responderem, nullatenus me Abbatem suum interd-

D ACTONE
ADREVALDO
MONACHO

a

*Rado
Abbatem
occisurus
evocat.*

b

c

c

quo fugiente

f

*a S. Benedicto
apparente
percussus*

ceret

A cere voluisse; baculo, quod gestabat, caput meum valide percutiens morti me vicinum reddidit: una etiam comminans, citissime hujus facti me inotiliter ponitudinem peractorum. Hæc dicens, dolore interioracitius penetrante, nocte sequenti, morti corporis mortem animæ socians, manuum obsequio, miseriam animam crebri jaculatur ad ima. At Radulfus Abbas, agnita ejus præpeti quidem, sed serotina morte, legatum dirigit, qui Regi et suam renuntiet vitam, et Rabonis exitiales exequias, agens gratias Dei et benefactori suo, tutorique ac protectori sanctissimo Benedicto.

miseri
moritur.

2 Regali munificentia huic sacratissimo conobio a præcis Francorum Regibus, per præcepti proprii d syngraphum, concessum fuerat, uti quatuor naves immunes ab omni debito fisci, per alveum Ligeris discurrerent. Cum itaque suprafacti Comitibus tempore, harum una, ob salis evectonem, Nanteticam usque ad urbem pervenisset; atque in regrediendo tuta ex præcepto Regio, omnes itineris portus civitatesque pertransiret, ad urbem pervenit Aurelianam; ibique ea a telonariis civitatis detenta, rector navis vectigalis gratia questionem subiicitur. Liberalitatem Regiam illo reclamante, contempta Regali auctoritate, exactor navem constanti sale fisco subiicit, atque cum ceteris navibus procuratori portus comittit. Erat quando hæc agebantur dies Dominica; sed circa horam diei tertiam, cunctis Missarum celebratione detentis; navis, quæ cum ceteris in portu fiscali tenebatur, subito absque humano remige a portu emota, medium Ligerim petit, quo fortior vis aquæ decurrere solet: ibique contra adversum pelagus fortiter ematando, pervenit ad Posterulam, quæ usque hodie Sancti Benedicti dicitur, ibique appulit. Concurrent undique ab urbe populi incognitum cernere miraculum; stupentesque, voces clamoris atque adhortationis proferunt. Videte, o Cives, contemplamini qualiter novus nauta, dilectus Domini Benedictus, mortali sine remige navem propriam melius regit in fluctibus! Confusa demique omnis procuratorum fisci audacia, in posterum ab hac sese composuit stultitia.

d
Navis
Floracensis
in detenta.

3 Carolo Augusto Magno Imperatore Francorum diem obemte, Ludovicus filius ejus Imperii gubernacula suscepit: cujus tempore variis tumultuationibus regno Francorum atrito, multo ac gravi turbine Ecclesie visus est concuti status. Namque filii diversa adversus patrem molientibus, quantum ad totius regni specimen attinet, intestinum uritur collisione: dumque pater alios honoribus ob merita privare, alios cumulare opibus studet; idipsam vero filii adversus patrem, dejectos ab illo erigere, sublimatos deponere conantur; tempestatis iustar maritimarum, subjectos hæc illacque dispergunt. Qua causa res quamvis Christi Ecclesiarum contigit gravissima pati dispendia: inter quas Ecclesia Aurelianensis cum contiguis Sanctorum locis, quæ sub regim ne Romanorum Clericorum sive monachorum consistere videbatur; non modica vexatione afflictæ est. Siquidem e Matfrido Comite quondam Aurelianensi ob culpam inertie propriis honoribus privato, Hodo in ejus locum substituitur: qui insolentia gravi contra sui naturam elatus, cuncta quæ juri subiacebant Ecclesie Aurelianensis, Matricula excepta, sed et Albatium S. Aniani nec non S. Benedicti, in propriam molitur redigere potestatem. Quod monachi conobii S. Benedicti cernentes, consilio auto, misericordie Domini solius se committentes, maximam partem suorum Fratrum ad præfatam dirigunt Commitem, nuntia insipientem tyrannide, cum pignoriolus Sanctorum: omniuna supplicantes prece, ne tantum incurrat pacillum, neve res sacro Ordini delegatas ad nefarios transferat usus: sed magis

abiquæ remige
derisitur.

sub Ludovico
Imp.

servos Dei, res sibi a Domino traditas, libere liceat ordinare. Quæ petitio nihil apud eum valuit. Cœperat eo in tempore expeditionem parare, viribus undecumque contractis, adversum Lambertum atque Matfridum sociosque eorum, Novætriæ partibus residentes, qui ab Imperatore ad Hlotharium interfece- rant: cui expeditioni jusserat quoque interesse Jo- nam venerabilem Episcopum Aurelianensem, et Eosonem Abbatem S. Benedicti: quorum res injuste sibi vindicaverat. Interea auxiliares ex superiori Burgundia, ad id properantes bellum, utramque Li- geris ripam tenentes, rapidis cuncta vastabant: quorum vesimus Hoso Abbas obviando, jussit naves portus ita paratas adesse, ut si populus ex superioribus adventans partibus, citierem ripam teneret, nauta omnem pecuniam civitatis conobii ipsius, in majoribus minoribusque pecuniis seu ceteris mobili- bus consistentem rebus, navibus exceptam annem ultra transferrent: si autem ulteriorem viam pergeret, versa vice idipsum ex supra dictis agerent rebus, transvehendo scilicet cuncta in hanc alvei partem f. Præficitur hujusmodi negotio Hercambaldus, Pres- byter bone vite et nominis, qui et in hoc eodem conobio vitam tenuit Regularem, et quæ quæ scri- bere proposui, viva voce sub attestatioe veritatis cunctis præfitebatur certissimo se cognovisse visu. Dum enim per trilium profectio perduraret exerci- tus, labor non diuam nautarum, verum ipsorum ex- crevit nimis animalium, itemque ex pervigilio las- situdo prævalida. Fessus continuatione vigiliarum Presbyter, circa crepusculum tertie noctis domum properat, atque in stramine cujusdam lecti, impa- tientia victus somni, se projicit. Moxque ut quippiam somni carpere potuit, conspexit in visu astantem sibi personam sub monastico habitu, baculum manu gestantem, quem sequebatur puerulus denudatus. Hæcque stupescens Presbyter persona illa clementer al- loquitur: Quid est Frater? Cur modo hic taliter ja- ces? Cui ille, venerandi vultus intuens personam, Domine, inquit, vobis cunctisque notum est, quantum nobis ac familie nostræ Hodo Comes, necnon populus et favens inferat mali: ideoque injunctum præcepto Abbatis officium cura pervigili certatim dum provi- video, quatenus navali effugio familia nostra servare a raptoribus valeat suppellectilem suam, gravatus somno in hoc me stramine projeci. At senior verbis favens Presbyteri, taha refert: Novi vera esse, quæ dicis: sed antequam his, quæ dolendo quareris ver- rissima satisfaciam promissione, cursuri aliquantulum libet. Mirum valde est, quamobrem Fratres nostri culpam in me redarguant ignavia, acsi ego nullam vexationis illorum curam habeam, velutque letargo oppressus, in eorum revelatione dormiam: quod pro certo fieri nequit. Si enim præceptis Omnipotentis curam adhibueritis obediendi, Regule quoque per me a Deo vobis tradite, mandata executi haud seg- niter fueritis, cuncta adversa fient prospera, minime amei efficiuntur, gratiamque suam fautor omnium bonorum in nullo negabit. De hac vero, quæ nunc est, injuria vestra, scitote jam clementissimi Condi- toris omnium sententiam propitiam erga vos effec- tam: eumque, qui tyrannidis adversum Ecclesiam indigne arma corripuit, septimum nequam trans- sigere solem, donec hujus rei incurrat ponitudinem. Habete ergo in Domino fiduciam, et in illo conforta- mini. Dum hæc senior delectabilibus ederet verbis, Presbyter quibus poterat nutibus puerum sciscitaba- tur, quæ esset tanta venerationis persona. Cui puer submissa voce, Hic est, inquit, Pater noster S. Be- nedictus.

Hodo Comes
Floracensis
ob culpam
obis substituitur
Commitem.

D
ACCIORE
ADREVALDO

f
Hercam-
baldus
Presbytero

S. Benedictus
apparet:

mandata
regule
commendat,

prædicti
Hodonem
punitendum:

AUCTORE
ADREVALDOqui in pugna
vix ab his
occiditur.

Math 5, 45

g

C

A tulo brachii extensis protrahere; acsi vestigia ejus, quem cernebat astantem, tenere posset; simulque voces ejusdem murmuris emittere anxius, quas nullo latens astantes intelligere poterant. Tandem expergefactus, hac illaque obtutum vertendo discurrrens, supplicii ac pene lacryabili voce semel et bis ingeminat, dicens: Quorsum Dominus meus sanctus Pater Benedictus abiit? Cognitorem omnium oculorum Dominum testor, modo hic eum in specie corporea a me visum mihiq; locutum. Nec mora, ipse quoque Presbyter monasterium veniens, Patribus ejusdem loci, cuncta quae viso cognoverat, monita denique piissimi Patris, necnon adhortationem ejus sedulo refert. Quae relatione mæsti relevati Fratres, semet invicem ad agendas Deo gratias hortantur, qui auxilio desertus humano, solito turbatur munimine. Nequam promissi cursum expleverant soles, et ecce ex acie castrensi quidam Clericus fuga lapsus, cui nomen Hierardo, postridie belli exhausti; hora fere diei octava, monasterium pervenit, diroque nuntio conobitum omne perculit: nuntiat namque cruentissimam eadem nostrorum, adversariorum victriorem insistere manum, copias omnes cum auxiliis hinc inde contractis hac illaque fugae subsidio dilapsas, ductores belli Hodonem, fratremque illius Guillelmum Comitem Slesensium, Teutonem denique Abbatem sancti Martini, Gundonem Comitem Cenomanensem, cum multis aliis ample opinionis viris mortem oppetuisse. Quo nuntio graviter afflicti Fratres, ad Dominum exorandum pro tanta Christiani populi caede, se intentissime conferunt. Licet enim quidam illorum, qui tanto interficere discrimini minima gravi infortunio, res Ecclesiae juri subtilitas non dicam premerent, imo penitus Gentis more auferrent; tamen humane affectu naturæ servorum Dei corda pro dolore concussa sunt, memoria recolentes, quid animæ perseverantes extrema sub luce in malis apud inferos putiantur, et quibus cruciatus torqueantur, quorum vitæ finis exitiale suspendium merant. Quamobrem præcepti divini memores, dicens: Orate pro persecutibus et calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri qui in caelis est, qui solem suam facit oriri super bonos et malos, et pluit super justos et injustos: communi consilio pro his preces ad Dominum fundere statuerunt; quatenus et si perpetuis non mereantur absolvi cruciatus, saltem q̄ mitioribus multarentur a stricto Judice penis.

a Quasiuis quo de divisione regni et belli Saxonis, ut placet purgera interponantur: de his regibus ad vitam S. Caroli Magni 28 Januarii. In Intelligitur in MS. March qui semper regali sedem dominabatur et hincque pro coloris fluitat et hinc ab Abbate regulatur etc. e MS. Aquilinet Waringsum. Hæcque hantingium. d Hoc privilegium datum confirmat Ludovicus Pius citatus cap. 3 Inventarii pag. 352. e Hinc Comitatus Matfide interducentur omnia apud florem in titulis hujus et sequentes capituli, quo ab hinc successore sunt peracta. — f In MS. Aquilinet. Sed et ad substantiam familiaris S. Benedicti, ne hostibus, ut assidet, videret prævidendam, præfuit Ercanoldus. — g In et quale refrigerium domuitis provenit ab preces pro eis factas, discussus ad vitam S. Mariani Egyptii abbas 15 Februarii cap. 6 pag. 1041 1112

CAPUT II.

Pisces obtenti, claudus sanatus: mali iudices et fures puniti.

Solenni festum imponebat sancti Confessoris Christi Benedicti, quod ex veteri consuetudine quotannis pridie Nonarum Decembris agatur: quo conventus multorum populorum ob tanti memoriam Patris conflueret monasterio sedot, præterea servorum Dei religiosisque non contentienda copia virorum. Mos autem prius procedens ætate, multam occupavit tempestatem; liberalitatis gratia, post spiritus refectionis abundantissimum domum, corpora quoque terreno accuratissime reficere cibo. Sed cum diversarum

apparatus copiarum huic rei congruentium hinc inde proflueret; piscium omnimodis deerat affluentia, quæ tantæ celebritati aliquantulum præstaret gratiam. Anxius valde Abbas, sed et Fratres huic procurando sufficere habent; meritis et interuentu clarissimi vereque Benedicti, a tanto mœoris suscitatur summo. Instante enim vigilia prædictæ festivitatis, quidam Frater, juxta morem nocturno tempore cum Fratribus proprio recubans lecto, vidit in visu sese trans amnem Ligerim positum, atque in loco, quo fluuiolus, vulgari dictus vocabulo Obla, Ligeri immergitur, supra eisdem fluuioli se adstare marginem: ex alia vero ripa præfuit fluminis quemdam, ignoti sibi qualem sed tamen venerandi vultus, adstare Clericum; qui baculo, quod gestabat incurvo, more veterum Antistitum, maximum gregem suilli pecoris a profundo ejiciens aquæ, eam versus partem, quæ prædictæ monachus stare videbatur, cum magno impellebat strepitu. Expergefactus Frater, post expletionem officii nocturni, evocato secretius monasterii Decano somnum refert, hortaturque ut cum Fratribus fluvium piscandi aviditate expetât: pro certo se scire, quia Christi dilectus miles commilitonibus suis abundantissimam largiturus erit piscium prædium: hoc denique significare visum, cum procul dubio sues pisces, ignota vero sed reverendi habitus persona, summum portenderet Benedictum. Roboratis hæc visione animis Fratrum, certatum retibus paratis eurrunt ad flumen, pansisque hinc inde cassibus squamigeri gregis copia exuberantur abstrahitur aquare: tantaque fuit captorum piscium abundantia, ut eorum evectio vehiculo egeret. Atqui noverat beatus Pater tyrones suos his ac talibus, infatigabiliter Domini inhaerentes præceptis, relevare beneficiis; qui mortali gravatus adhuc sarcina, disceptis penuria panis laborantibus opem ferre valuit dicenterum moliorum farinæ collatione. Si igitur corpora alimento tantopere solatur terreno, quanto putamus eum juvenum animarum salutem insistere; qualiter æternæ felicitatis gaudia, honorum actuum onusti fructibus, mercantur intrare letantes?

Opinione vulgo orbem penetrante, gratiam Christi præstabilem alioe quibusque mortalibus, incommoitate corporea laborantibus, ad limina Confessoris Christi Benedicti; carpere undenunquam monasterium petere, quatenus optabilis sospitatis compotes esse valerent. Interea cum reliquis quidam utroque debilis gressu, cui nunquam pedibus concessum fuerat iter carpere, sed magis scabellorum juvenum geniculis se per terram noverat trahere, adstitit. Hic du in basilica sanctæ Dei Genitricis perpetueque Virginis Mariæ apud sacros emeris exculans, tandem respectu Divinæ pietatis atque interuentu dilecti Domini Benedicti sanitati redditus, gratias Domino simulque Intercessori suo pro modo scientie sibi condite referre non distulit. Sane quia insuetus dolor laborque non medicus, in extensione diutius contractorum nervorum, graviter debilem afflixerat: nequaquam repentina celeritate ignotum pergere iter valebat, donec titubantia genua, dolore procul semoto, firmis stabilirentur. Servatur proude in domo pauperum hospitio deputata, ibique sufficientem sibi aquam cum reliquis a Ptochio residentibus accepit. Transactis aliquot diebus, ager robustior redditur, ac gressus dudum hac illaque divaricantes, rectius incedere discunt: postremo residentibus Fratribus in unum hora diei tertia post lectionem Capituli Regularis Sanctorumque memoriam,

Festum
hæc male
S. B. nectici
celebraturisin retum
penuria,tistene in
somno facta,piscium
abundantia
procuretur.F
In concursu
rebrum et
apromni
claudus et
navitate
curatur

4

A riam, jubetur ab *b* Adalgaudo Abbate, quondam languidus sacro se presentare conventui, atque ob dubietatem a quorundam cordibus asferendam, putantur necdum eum plenam sospitatem recepisse, situlam plenam aquæ deferre. quod confestim impletum est. Erat igitur spectare miraculum, videres astare stabili firmoque gressu dudum teræ genute nus inhaerentem : ac celeri directoque calle quoquo discurrere, qui nuper nutanti erare, vix baculo sustentante, quolibet progredi valebat. At mortaliū corda quid tunc gaudii, quid exultationis habere poterant, Patronum tanti gregis tantique Præsensem loci, exhibitione operum sui presentiam cernentes ostendere? Sed mentes cœlesti desiderio flagrantes a laudibus Omnipotentis cessare non poterant, quin potius eo tempore Christo jocundare in hymnis exultationis uberius adgaudebant, quo se tanto donatos munere cognoscebant.

7 Dum Boso Abbas cœnobii hujus regimen ex regulari electione suscipiens, non ignobilitate disponeret; contentio maxima inter Advocatum presentis Ecclesie, Eptagium nomine, necnon Advocatum alterius ejusdem sacri loci obortur ob mancipiorum querelam non parvi numeri. Teodoicus dicebatur vocabulo, Vicarius cœ Matriacensis, ejus in officio eorundem cœnecro atque cohabitatio a progenitoribus extiterat, ad quem se Advocatus illius alterius loci conferens, datoque munere corrupens, ab æquitatis jure deflexit. Jamque instabat dies, qua lis mota in d castello, quod Nandomis vocatur, dirimi debuisset. Sed Boso Abbas, ne forte minus cautus esse videretur, ad præfatum Vicarium duos mittit monachos, eique loco muneris duo vascula mittit argentea non contemnendi ponderis; obsecrans quatenus justitiæ et rectitudinī favens, Officiali nullo modo officeret nostro. At ille alterus jam dono corruptus, monachos spernens, dona respiciens, superbia tumidus, equum conscendit, servisque Dei dixit: Recedite o monachi cum vasculis vestris, ad monasterium, de quo huc properastis. Hunc testor ense, nullus ab hodierna die ex his mancipiis Sancto famulabitur Benedicto. His dictis, impulso calcibus equo, celerissime incedere cepit. Necdum proen a domo recesserat propria, et ecce equi cui insederat pes lapsus, sessorem a dorso projicit: qui corruens in terram, fracto humero totoque pene corpore contrito, obsequentium manibus ad domum refertur propriam: dein gravescente dolore die ab hinc tertia vite excepit terminum. Advocatus vero S. Benedicti, castellum Nandomis perveniens, querelam apud Judices deponens, ac legali eorum iudicio mancipia recipiens, ad propria remeant.

8 Decurso exinde non modico tempore, alia iterum obortur controversia, inter præfatum hujus loci Advocatum, atque Advocatum S. Dionysii: colliguntur ab utroque partibus plurimi legum Magistrī et Judices, qui pro partibus decertarent. Præterea aderant in eodem placito, missi a latere Regis, Jonas Episcopus Aurelianensis et Donatus Comes Melunensis. Sed cum litem in eo placito finire nequirent, eo quod e Salicæ legis Judices Ecclesiasticus res sub Romani constitutas lege discernere perfecte non possent; visum est Missis Dominicis placitum Aurelianis mutare. Venientes itaque ad conditum locum Magistrī et Judices, utraque ex parte acerrime decertabant: aderant namque legum Doctores, tam ex Aurelianensi quam ex Vastinensi provincia. Eumvero longiuscule litem iudiciis protrahentibus, eo quod nec hi cedere illis, nec illi assensum alius præbere vellent, tandem a iudicatum est, ut ab utraque parte testes exirent, qui post sacramenti fidem sentias ac baculis decertantes, finem controversiæ imponerent. Sed cum id justum rectumque visum

fuisset omnibus; quidam Vastinensis regionis legis Doctor (cui quodam præsigio, bestiale nomen pro humano inditum erat, quique ex parte S. Dionysii, munere corruptus advenerat) verens ne si duo inter se decertarent, testis eorum reprobis inveiretur, iudicium protulit: non esse rectum, ut bello propter res Ecclesiasticas, testes decernerent, imo magis iuter se mancipia Advocati partirentur. Cujus sententiæ Genesis Vico comes favens, rectius dixit esse mancipia dividi quam testes bello decernere, in eamque sententiam concilium omne deflexit. At vero S. Benedictus, nequaquam Iudicis illius ac legislatoris oblitus est: qui primus sententiam, dividi mancipia, versute juxta nomen suum, ac bestialiter protulit. Namque continuo ut eadem in duas divisa sunt partes mancipia; ille justo Dei iudicio ita percussus est, ut nullo modo aliquid loqui posset, evacuato totius lingue officio. Cognoscentes autem familiares ejus qui inibi aderant, veritatem rei gestæ; deduxerunt eum ad monasterium sancti Confessoris Christi, quem graviter offenderat: ibique per unum ferme demoratus est mensem, nutibus quibus poterat auxilium deposcens egregii Patris. Denique aliquantulum sanitatem consecutus, ad sua regreditur: nunquam tamen donec advixit, impetrare voluit, ut nomen Sancti lingua propria exprimeret Benedicti.

9 Excubitorum officium sacris templis dicatum non modo modernis temporibus constat, verum prisca ætate sub B. Moysæ a Domino legitur, tabernaculo sacro, ex Levitarum genere custodum munia subrogata: quæ processu temporis a sancto Propheta nec non Rege mirabili David ampliori dispositione ordinata, morem nobis nostræque Religioni, ut ita dixerō, suggessere. Et quidem vetusta res idem officium per successionem prolis excipiebat: nostra vero, non propagatione prolis, sed magis puritate vite morumque probitate officiales admittit. Hæc denique sacra consuetudine passim summa celebritate vigente, presentis quoque loci basilica, in honore sancte Dei genitricis Mariæ omnique Christi Virginis Deo dicata (in qua venerabile etiam corpus sanctissimi Benedicti decenti honore servatur) omni religione atque honestate præstantem monachum, Christianum nomine, eodemque sortitur: qui ejus meriti ejusque sanctitatis extiterit, luce his claris eminet, qui ejus vitam sinceramque novere innocentiæ. Huic solitum erat summa fiducia sacrum adire tumulum, atque vulgari mortalium more, si quid adversi extrinsecus huic loco accideret, adversus Sanctum causari Benedictum: ea utique utens confidentia, qua sciebat se haudquaquam ab illo velle contemni: quod et in hoc, quod scribamus, satis liquet opere. In eadem basilica, ob honorem simulque utilitatem, opere castatorio ex arte deformate armillæ atque apprimæ deauratæ funibus dependebant, quibus rampante secundum morem statuti horis celebrandi officii pulsabantur. Quadam vero die, immixti populo Ecclesiam ingressi latrones, conspiciunt armillas funibus pendere, putantesque aurī optimi pondus, cupiditate sibi familiari pessimum facinus meditantes, communi decreto suffussionem parietis mediuntur. Quod noctu ut decernerant explentes, ecclesiam ingressi, armillas cum calamis eis fabre adjunctis exportant, eodemque foramine egrediuntur, oppilantes humo aditum fossæ: tantoque silentio id a furibus patratum, ut nemo excubantium presentis cere quiverit, quoniam pacto tale completum fuerit faciūs. Hora præterea surgendi adveniente, cum tantum scelus venerando custodi Christiano innotuisset; qui dolor pectori ejus irreperit, quæ oculis lacrymæ produxerint, fateor non facile dictu esse: cumque hujusmodi lamentis sollicitè perveniens ad tumbam, acriter caussari ac conqueri cepit, cur la-

trombus

in ducitur in Capitulum situlam aque porians.

c
Judex corruptus,

d
in contemptum S. Benedicti,

in morte puniatur,

e

D
AUCTORE
ADREVALDO
utriusque Consularis
visus balbutie.

E

Num. 3

F

Armilla furto ibi,

ACTORE
ADREVALDO

inocato
S. Benedicto,

A tronibus se spoliandum tradiderit. Et quia fiduciam sese a B. Benedicto audiendum cum simplicitate nimia conceperat, etiam peregrino sermone rusticitatem causandi exquebatur (nam natura Germanus erat) ita inquit: O S. Benedicte, ut quid pigrescendo dormitas? Quamobrem domum tuam tam negligenter provides, ut quod tibi in honorem operando confero, tu latronibus furto subducere permittas? Certe mihi non est curae si etiam tibi braccas auferant, qui armillas non defendisti: crede mihi si armillas tuas non restitueris mihi, nec unam tibi candulam accendam. Haec et alia multa in hunc comminans modum, simulque baculo petram ante sepulcrum positam percutiens, tristicis abscessit. Sed omnipotens Deus nequaquam diutius confristari passus est seruum suum: quin potius meritis et interventu beati Patris, cum quo fiducialius conqueri solitus erat, celerrime maestitia relevatum, gaudia competenti replevit. Si quidem praefati latrones, scelus semel attentatum iterato repetentes, foramen suffossi parietis quod pridem tellure oppleverant, paucis diebus interjectis expetunt: egestaque humo, ingressum moliantur. Confestim vero a custodibus capti, quaestioni subdantur: fatentur facinus, sequae ob id Ecclesiam ex hora ingressos, ut omne aurum atque argentum cum gemmis, a S. Benedicti lecto extraherent, auferrent. Requisiti autem quomodo tantum scelus nudis patrarent manibus, praesertim cum neque subulas majores, neque malleos, sive marculos, nec aliquid officinae fabrilis secum haberent, quo tam fabrefactum destruerent opus; cultros ex manicis protulerunt, quibus se actutum omnia perpetrare confessi sunt. Servati igitur usque ad tempus diurnae horae, venerabili presentantur Christiano: qui seiscitatus ab eis, quid armillas quas furto abtulerant egissent, responsum accepit, eas remittas se cum haberi. Graviter itaque redarguens, acriter in eos invehens est, quare tantum nefas aggredi ausi fuissent, quod Deo hominibusque execrabile foret; porro leges humane absque ullo misericordiae respectu vita eos carere suspensio iulerent. Postremo Hiesi Prophetae exemplo (qui Regis Syriae latronculos, quos ad se interficiendum direxerat, captos oculis, in medium deduxit Samariae, atque Regi Israel requirenti a Propheta, utrumne eos gladio percuteret, prohibuit, quin potius pane et aqua relaxatos suis remisit) miseris latronum labori, alio potius recte iussit: atque incolumes ad propriam remeare; mitemdicens, nequando ad alia audenda proumperent.

B
furibus
comprehensis,

recuperantur:

C IO Divi Augusti Ludovici temporibus, cum secundum Evangelicam Domini dictum, Abundante iniquitate refragesceret caritas multorum, dissidio gentis Francorum accidit multifariam Republicam ejusdem regni affligi. Namque pravorum hominum consiliis, dum consultatio republice in superbiam dominatumque se transformavit, Primoribusque magis sibi invicem invidere et obloqui quam Regni utilitati consulere placuit; capere Regibus hominesque suspectiores existere (quibus, ut ait Crispus, semper aliena virtus formidolosa est) atque imprunis genti contraria sentire. Quia de re actum est, ut, dum Imperator nobilitatem veteranorum deponendo insoquitur, ac hi memores pristinae virtutis defensae libertatem nituntur, defectibus ab Imperatore Regni magnum pararent exitum. Sed quia nostri haudquaquam propositi est Regnum actus stylo comprehendere, imo miranda Dei opera per servum illius Benedictum patrata litteris committere; relictis quae, ut ita dixerim, nihil referunt; perperam necne peracta sunt, ad ea quae copius redeamus. Imperator, ut dictum est, suspectos Francorum Primores habens, Germaniae populos Aquitaniam praefecturus

evocat, Saxones videlicet, Thiringuos, Bajoarios, D atque Alemannos: eisque, quos virtute Francorum pater armis subegerat, regni statum in composito committit. Illud quo animo Franci exceperint, in promptu est agnoscere. Libertate igitur Transrhennani acsi ob tutelam Imperatoris adepti, vitis sese omnemque subsidere exercitum; depravationibus scilicet pauperum, honorum virorum deonestationibus, sacrorum locorum violationibus, ac reliquis quae piget enumerare malis. Sed dum Imperator expeditionem in filium agens Aquitaniam versus, Ligeri fluvio propinquaret; accidit quosdam supradictorum populorum Duces, villulas caenobii S. Benedicti vastando attingere. Cum vero grassante praedonum saevitia, quid jam pauperibus diriperent deesset; monasterio proximant, id ipsum quod et in reliquis acturi locis. Erat haud longe a monasterio armenatorum grex non parvus depascens, qui continuus Fratrum necessitatibus deputatus, ad serviendum erat: hunc praedonum valida invadens manus, minime partim securi percussum suis epulis preparare, partim secum suapte abducere. Quibus cum armenatorum diceret, non debere eos gregem Sancti contingere Benedicti, quod si agerent, eis impune non cederet; illi indignantes, pinguiorem quam conspexerant juveneam, a toto separatam grege, jugulari praecipiunt: qua religata, nus ex eis qui auiculari videbatur, evaginato ense exertoque brachio vacca percute nititur. At vero in ipso conatu vineus ligatusque inextricabilibus vineulis haesit, ita ut exeret brachium cum ense retinens, nullamque in partem dellectere valens. Videres miserum astare, in ipso suo conamine loris non patentibus victum; virtutemque Divinam quam in suo spreverat dilectus, reipsa in se experiri. Socii violentes emissam colitus vindictam in comparem desolvire, consternati animo culpam confitentur, misericordiamque ab eo, quem superbe contemperant, Sancto scilicet exposcunt Benedicto. Depositis denique armis, calcis pedibus residuis, terram capitibus asperunt; sicque remedium petunt, monasterium properant, deducentes secum illum divinam victum latronem. Et ubi basilicam proximant, prostrati ante ostium, culpam cum lacrymis confitentur; nec illum solummodo reum sceleris, sed omnes una conscios esse criminis edicunt. Postremo voto se obligant, nunquam se emquam ex familia S. Benedicti aliquid molestiae illaturos, si modo gratiam illius promereri valerent. Cernentes interea custodes sacra domus devotionem virorum, totoque inclinatis animo ad misericordiam pii Judicis impetrandam, humi prostratos erigunt, dejectusque animo ac corpore consolantes, ecclesiam introducunt, atque ad sanctum tumulum perducunt. Oratione completa miser resolvitur, atque Domino cum sociis grates pro posse, ac liberatori suo Benedicto agens, ad sua regressitur: apertum biique praedicas Divinam hinc loco praestantius inesse virtutem, nullique ex sententia cedere, si quid pravi adversus Sanctum molitus fuerit Benedictum.

n illes vocam
monasterii
ocisurus,
E

brachium
exertum
nequis
inflectere,

penitentia ab
eo sociisque
facila,

sanatur.

a *Beozae mendicis; hinc pascitur, lucus ubi mendicis aluntur.*
— b *Adalcaudus, vx. Guignac. Adalcaudus, MS. Marchion.*
Adalcaudus, duxo Adalcaudus, a Saunacathons factum prope-
rum in duos duxus, cui T. Abbas est Adacalus, 8. Adalcaudus,
ad quem extit apud Biscum rescriptum Ludovici Pii anno 5
Impetit, in quo legitur, S. Benedicti Abbatibus corpus illud re-
quiescere. Praefati aute Bosone, de quo supra actum et non
iterum agitur. c Est Mauriacum in superiori Avernorum
regione subeclata in clivo. d Castrum Naathons, vulgo Cha-
strum Landon in Vaslino sive agro Vaslurni ultra silvam Te-
relanensem versus Novarcium. — e Ostendimus; Feltra. ad
Vitam S. Sigoberti Regis 4. pag. 212 a Lageri versus Rheum
observatum legem Salicam, ut legem Romanam Theodosii per-
missum Aquitanis, ideo Romanus dicta

CAPUT III.

miracula ab auctore, teste oculato, conscripta.

Imperii Francorum monarchiam Ludovico Augusto ut

A (ut præfatum est) gerente, venerabilis Abbas Hilduinus cœnobii sancti Martyris Dionysii legatos Romanum direxit, atque ab Eugenio Papa corpus B. Sebastiani Martyris impetravit, quod delatum in S. Medardi basilica, juxta corpus ejus in loculo gestatorio ad templum collocavit. Quo in loco gestatorio miraculorum a Christo patrata sunt opera, interventi sancti Martyris. Postera sane tempestate, Boso Abbas monasterii sancti Confessoris Benedicti, palatium evocatus aderat, unde regrediens, transitum per monasterium S. Dionysii congruum habuit. Proinde divertens ad præfatum cœnobium, cum Hilduino reverendo Albate colloquium habuit familiare, interque familiaritatis colloquia Reliquias ab eo Sanctorum Martyrum expetiit, Dionysii scilicet, Rustici, et Eleutherii atque a Sebastiani. Cujus precibus nobilissimus Abbas libentissime annuens, quod petebatur sub ea conditione præstitit, ut quotannis adveniente Natalitio eorumdem Martyrum, celeberrima apud nos ipsorum festivitas more Monastico haberetur. Susceptis gratantissime Boso Abbas Sanctorum pignioribus, lætus ad propria regreditur : die vero adventus sui ad monasterium, jussit, directo misso, ut cum honore Sanctis condigno Fratres sibi occurrerent haud pro ul a Monasterio Jussis obediētes Fratres excipiant memorias Sanctorum Martyrum cum honore, quantum mortalibus conceditur digno, sub die undecimo Kalendarum Juliarum, atque in ecclesia sanctæ Dei Genitricis Mariae collocant. Sequatur autem Reliquias Sanctorum non minima multitudo virorum ac mulierum summa cum devotione, ob quædam miraculorum beneficia a Domino per beatos Martyres patrata. Porro quia ex antiqua auctoritate sancitum erat, feminas infra exteriores portas monasterii haudquam in transitum intrare habere; hi, qui a longe memorias Sanctorum secuti fuerant, ad preces convertuntur, ut permitteretur eis poscentibus, causa orationis ecclesiam, in qua Sanctorum Reliquiæ depositæ erant, ingredi vota que sua persolvere : quod quia adversum erat religioni monasterii, nullo omnino pacto impetrare valuerunt. Illis vero in prece perdurantibus, cepere etiam quique nobiliores, causa tanti rumoris excitati, ad tam venerabile undecumque confluere spectaculum, junctisque precibus, vix extorquere quoquo modo ab Abbate et Fratribus potuerunt, ut extra portam monasterii ad occidentalem plagam, in loco memoribus consito tentorium extendi juberet, quo memoria Sanctorum certo tempore, hoc est, vigilia Domini diei deferrentur, manerentque ibidem sub revertenti vigiliæ custodia, tam monachorum quam Clericorum, usque ad eandem horam Domini diei, iterumque sacris referrentur adibus. Quod cum impletum fuisset, multitudines plebium non solum ex contiguis, verum præcui positis locis, medietatem animarum ac corporum consecuturæ, eo confluxerunt. Operabatur denique Dominus per clarissimos Martyres suos incredibilia virtutum dona, que ipsi quoque pueruli ex parte conspeximus : ut liquido pateceret, etiam nunc in his suis dilectissimis testibus illud compleri, quod olim eis, qui in eum vera fide crediderunt repromisit, ita inquit : Amen dico vobis, quia qui credit in me, opera que ego facio, et ipse faciet : et majora horum faciet. Siquidem capti oculis, quolibet scilicet corporis vitio, seu pessimo lipitudinis humore seu glaucome ad aperti clarissimum recipiebant videndi usum; debiles vero gravamine gressuum, qui nunquam debilibus increscerant, facilitatem gradiendi summo cum gaudio recuperabant; demones ab obsessis extrudabantur corporibus, lunatici medietatem a sequebantur optatum. Præterea quidam membrorum quorundam incidium male perpassi, quod genus morbi incurabile medici derivato nomine

a
Reliquiæ
SS. Sebastiani,
Dionysii, et
sactorum
Florici cum
delatæ.

b

Joan. 14 22

clarum
miraculum.

a cancre Cancerauna vocitant, sanitatem perfectam se adeptos gaudebant. Innumera proinde sanitatum dona, ut præfati sumus, per beatorum memorias Martyrum Dominus in tabernaculo, quo tempore statuto deportabantur, est operatus; ad laudem et gloriam nominis sui, qui electos suos ubique glorificat, non solum eterne beatitudinis præmia largiendo, verum in præsentis seculo mortalibus deputato miraculis illustrando.

12 Sed ne imparem meritis idem Conditor ac Redemptor humani generis Jesus Christus sanctissimum ostenderet Benedictum : imo ne aliqui minus intelligere valentes Divinam dispensationem, gloriores quam maxime apud Dominum hos putarent existere Martyres, qui sanguinis effusione propter coronam sibi parant felicitatis perpetuæ, quam illum, qui absque martyrii palma in pace animam sedibus patrie celestis immiserit : placuit illi haud disparia per servum suum dilectissimum patrare miracula, apud sacratissimam aedem, qua condita ejusdem Patris membra servantur. Namque delibata parentibus puer parvulus ad memorias sanctorum Martyrum, cum salutem diutius expetitum nequaquam consequeretur (erat enim ennum exsiccatione nervorumque contractione adeo debilis, quin etiam taxilli ita natibus tenaciter inhaeserat, quod nunquam a nativitate gressum incessim experiri quiret, deportatur a bajulis ad sepulcrum sæpe memorati Confessoris Christi Benedicti, ubique interitum perseverans, post tridie cernentibus nobis cunctisque qui aderant Fratribus (nam vespertina synaxis tunc celebrabatur) coeperunt se nervi ihu contracti extendere, aridique meatus venarum sanguinis infusione humectari tali quoque natibus vehementer astricti, paulatim sese ab eis alijungere. Nec mora, extenditur parvulus et toto corpore pavimento inhaeret : paulo post vero sanus exurgens, quamquam titubanti gressu, diversam in partem libere cepit discurrere.

contractus
ab his non
curatus.

ad sepulcrum
S. Benedicti
conatur.
E

13 Hoc per Dei gratiam impleto miraculo, ex improvise quidam rabie demonum furiosus agitatus advenit, Madallertus hic vocabulo nuncupabatur, qui paulo ante a civibus Aurellianæ verbis comprehensus, uti cerebrosus virgæ eadit, vinculis constringitur, custodiae mancipatur : sed omnia devincens, cursu rapido monasterium petit, ibique bacchari per cuncta miserum coepit, membra torquere, caput in absidem delingere, crinem rotare, arcuata dorsi spina alium protendere, saltibus in aera semet revelvere, ac per omnes motus corporis, diabolicis incantamentis vexari. Proh dolor, miserum spectaculum ! aretatur tandem vinculis, atque ad columnam ecclesie ab ea parte corporis, qua vestis cingulo simatur, infelix durissime constringitur. Acceditur ad eum a Sacerdotibus, qui exorcismos ac cuncta, que erga energumones agi debent, impleverant. Interrogatus, nomen edidit, Legionem se nuncupari confitetur. Volvitur denique diverso circuito columnarum ; et motibus pessimis infelicissimum detorqueus corpus, quid in se gereret ostendebat. Luctabantur, si fieri liceret, agnna illa demonum cum intercessionibus Sanctorum. Et quidem miser ille moniti religiosorum monachorum, qui eum ad obsecrandam Domini misericordiam Sanctorumque omnium intercessionem impellebant, solitus erat veluti orationem invitus fundens, dicere : Deus libera me ab hoste antiquo, qui me obsidet : S. Benedicte, tu illum punge. Et hoc non certe voluntarie, sed immundis agitato furis, joculariter ut innumera alia proferbat. Quid plura ? Interventu serenissimi Patris, Divina miseratione respectus, liberatur a diaboli laqueis, et sospes ac quietus intra ecclesie limina residet : colloquens sibi, quomodo arreptus a demonibus fuerit, explanat : confitetur culpam,

liberatur

energumens
ruidus,
E

sequere

ACTORE
ADREVAL

A seque ob scelerum enormitatem immundis traditum spiritibus, contrito corde et humili spiritu proclamat; grates Domino liberatori suo, nec non intercessori beato Benedicto refert; sicque incolumis ad propria remeant. Huic consuetus abhinc tempore, quoad vixit, mos inedit, annis singulis redeunte tempore sanitatis adeptæ, eum voto ad limina sancti Confessoris Christi properare, atque oratione peracta sua repetere.

item alius
emergumentus,

14 Hoc tali tantaque Dei clementia a rabie Demonica liberato, alter vincetus diris ligaminibus a superioribus partibus Ligeris alvei deducitur, obsessus et hinc crudelissimo dolore. Alligatur denique ad columnam ecclesie. Sanguinei huic obtutus, pallidus color, macientia facies, torvus aspectus, quique mortalibus plurimum terroris incuteret. Illatum ei erat panem comedere, non enim permittebatur a dominatore suo, cibo in ore humano uti: triduum transigere absque alimento solitus erat: aqua interdum simplici utebatur, exorcizatum coactus accipiebat, vociferans ac detorqueus membra: carnem aliquando avidè, sed sordide (si daretur) more canum edebat. Huiusmodi victu miser infelicem trahebat animam. Hic datus apud sacram ardem diversis atque innumantissimis cruciatibus vexatus, postremo virtus manibus ad memoriam sanctorum ducitur Martyrum, quo etiam cineres sæpèdicti Confessoris Christi Benedicti a fidei plebe venerabantur: relegatur ad stipitem tabernaculi, ibique innumum affligitur. Sciebat nempe impius tortor, virtute meritisque Sanctorum citius sese pellendam ab obsesso homine, ideoque crudeliter in eum omni genere desaxiebat. Sed circa horam Tertiam, cum jam Missæ celebrarentur, post lectionem Evangelicam, in somnum miser ille convertitur: dumque a Sacerdote oblata sanctificaretur Hostia, visum est eundem Fratrum nostrorum, cui non en Guarno, quibusdam quoque ex Clericis, ac si tres unscæ magnæ multumque nigerrimæ ab ore vexiti hominis egresse foras tabernaculum evolare. Quod postquam visum est, cepit agratus quietè agere, atque in seratione Domini Sanctorumque illius interventu, a persecutore humani generis ereptus, sanitati restitutus est: hocque in domo civitatis adeptus, propria revisit.

more canum
comedens,

R
15 Castrum quoddam in Burgundie partibus in latere montis, supra fluvium Hermeationem vacuulo situm, adjacenti regioni nomen indidit: namque a Tornoburo vicini regio Tornodorensis dicitur. Huic præerat quidam nobili ortus prosapia, vocabulo Racculfus, ex officio vicem Comitis agens: qui ob privitatem morum pessimorumque actuum inopiam mentem capitis in rabiem vertitur. Cumque semetipsum ac reliquos circumquaque sibi astantes exilio, sustibus, veterisque sibiabat occurrentibus repellere vellet; tenetur a suis, vincetusque cum bello apparatu, uti opulentissimus virorum, ad montem deducitur: illicque diu debacchatus, in partem ut dentibus fœdendo minaretur, si heum hinc credentes ad se moribus lanare; evolutis lenae diebus quinquaginta, interventu beati Patris Benedicti melius sapere cepit: nec longe post appropinquavit salutem, cum gaudio non tantum unius verus d et multorum, nativum reperit solum. Hæc et diu multa ea tempestate miranda Dominus per servum suum carnis sarcina absolutum operari dignatus est: quæ inertia eorum, quorum studiis nota populo debere fieri, prætermissa sunt. Ceterum, ea quæ visu corporeo nos cognoscere quimus, quæve tibi in narratione comperimus, summisso cœbere loquaci, quod vel maxime in agendis rebus valet, ad posteriorum notitiam, hortatu majorum transmittere curavimus c.

Et cœnes
et rudi reu
in hulis
cur stas,

C
a hoc a notat suo tempore, id est anno 1605 adhuc existisse

duo ossa famoris S. Sebastiani, de hoc egimus 20 Januarii. — b D
Est nunc miracula Floriacensis eidem S. Sebastiano dicata. — c
Hic finit in multis MSS narratio.

CAPUT IV.

In Normannica irruptione Floriacum vastatum. Reliquia S. Benedicti exportata et relata.

Verum Pissimo Augusto Ludovico carnis onere spoliatu, Regnum Francorum, quod ex diversis nationibus solidum corpus fuerat effectum, trifariam dividitur, atque a tribus ejusdem Imperatoris filiis ad regendum suscipitur: et major quidem natu Lotharius Franciam cum Italia; Ludovicus, Saxoniæ omnemque Germaniam; Carolus autem junior, Burgundiam cum Aquitania possedit. Sed ut de regnis taciam, bellisne attrita decesserint in pace continua aliquanto floruerint, nostræ partis ærumnas breviloquio excurrere libet. Carolo regni non minimam assecuto partem, infortunium junctum fortune, Republicam maximo profigavit damno. Ac primum Marchisii Britannici limitis inter se gravi perditione dissidentibus, bellum oritur utriusque lugubre partu. Quamvis enim, Ramoldo occubente, victor Lambertus extiterit; non adeo tamen victicia ab hoste retulit signa, dum milia suorum prospexit optetuisse satellitum: idque adversum Hervordum repetens, primum naturam Rainoldi, arma ob vindictam paternæ resumentem necis, eundem male depugnantem vicit, telisque fossosum neci tradidit. Hoc dissidii genere bellatoribus utrimque pereuntibus, pene omnis illa regio defensoribus nudata suis præda gentibus patuit externis. Britonum siquidem proxima vis, limitem transgressa antiquum, Nanneticam regionem, Audegavensem quoque, et Meduanam usque fluvium, vastando cæditibus atque incendiis, in suam redigit potestatem. Obstiterat quidem Lambertus jam pridem id annitentibus, sed jussu Regis loco cedens, Britonibus explere conatus permisit barbaricos. Præterea Nortmanni, gens Aquilonaris, nostro generi plus æquo præcognita, non jam piraticam exercendo, sed libere terras nullo resistente pervadendo, omnem oram maritimam pessumdedit, atque ut verus dicam, in vastam redegit solitudinem. Fuerant eorum pessimi conatus sæpe a Ducibus illarum regionum sibi met succedentium frustrati, Lamberto scilicet atque Rotherto, necnon Rainulfo: sed illis varia pereuntibus sorte, omnis fere b Neustria quæ a Gemmensi urbe per transversam Lutetiam usque Parisiorum pertingit oppidum Normannicæ patuit feritati. Irruptionibus namque ereberrimis evincta vastando circumnantes, primo pedites quidem, eo quod equitandi perita deesset, deinde equis evecti more nostrorum, omnia pervagantur.

Sub Carolo
Calvo inter
b-lla
Britannica

E

Normanni
triumphant:

b

c

F

17 Interea stationem navium suarum acsi asylum omnium latrocinatorum, in insula quadam de omnibus S. Florentii supposita componentes, maria quoque exaridificavit instar burgi, quo captivorum greges extenuis substrictos asservarent; ipsique pro tempore corpora a labore resciferent, expellenti illi servitura. Ex qua inopinatæ discursus agitantes, modo navibus, modo equis delati totam circumcirca delevere provinciam. Et primo quidem adventu Urbem Nanneticam incendio crenavere: inde Audegavensium percurrentes regionem, ipsam quidem civitatem concremant: Pietavorum vero castella atque vicos, omnemque patriam a mari usque eandem Pietavam urbem populantur et vastant, castibus replentes omnia. Sequenti tempore navigio Turonis veniunt, eamque de more stragibus opplentes, ad postremum ignibus tradunt, populata omni circumquaque regione. Hand longe post, superiora Ligeris annis navibus expeteutes, Aurelianis perveniunt, captamque urbem

d
stationem
autum
colocant
prope
S. Florentii
canonibus,

Ubes incendit et
diripiunt:

A urbem auro distrahant, Agio tunc temporis præfate urbis præsulatum gerente : sicque ad tempus recedentes, secundo adventu prædicatam urbem combustione dissipant, Matre dumtaxat ecclesie, que in honore sanctæ Crucis jubente Constantino Augusto a beato Præstule Evario e sacra erat f, studio bonorum hominum remanente. Quid denique, solus Neustrie clules memorando, stylum protrahimus? Haud soke quatuor supra memorate urbes excidii damna sensere. Quid Latetia Parisiorum nobile caput, resplendens quondam gloria, opibus, fertilitate soli, incolarum quietissima pace, quam non inmerito Regum divitias, emporium dixero populorum? num magis ambustus cineres, quam urbem nobilem potis est cernere? Quid proinde Bellvacus? quid Noviomagnum et ipse quondam Galliarum præstantissime urbes? Nonne et ipse irruptionibus Northmannis, atque hostili gladio concidere? Piget referre cenobiorum nobilissimorum tam virorum quam feminarum Deo devote servientium excidia, stragesque non ignobilium plebium, captivitates matronarum, virginum ludibria, ac cuncta que victores inferre valent infanda tormentorum genera. Quid Aquitanice gentis ingentem referam afflictionem, que olim belorum nutrix, unice frigidam bello præferat dextram, suisque orbata luminibus, ductus egoat alienis? Etenim ipsa quoque, optimos quosque genitilis soli in sese elidens, patet nunc jureta gentibus alienis : ab ipso quippe, ut ita loquar, Oceani litore, Orientem versus, Arvernium usque clarissimam veteri tempestate Aquitanice urbem, nulla libertatem retinere valuit regio, non oppidum aut vicus, non demique civitas, que non strage ferat conciderit Paginorum. Testatur hoc Pictavis fecundissima quondam urbs Aquitanie, hoc Sanctonum, hoc Engolisma, hoc Petragoricum, hoc Lemovicus : hoc certe Arvernus, terminus nunc usque barbarici gladii, ipsunq. Avancum caput regni Aquitanie proclamant, nulla scilicet helica obsistente manu, hostili graviter sese concidisse incensu.

18 His atque hujuscemodi malis, per triginta ferme annorum spatium, Gallis non absque piaculo quorumbet detritis, cultus quoque Divinae religionis quommodo processerit, utrum neque floruerit, in promptu est culibet mortalium, licet tardioris ingenii, persentiscere. Quis enim ardo norman Christiane Religionis eo proposito ad liquidum exequitur ut non magis prævaricator mandatorum Christi judicetur, si ætium executio rite vestigetur? Unde non immerito talibus, hoc est, nobis transgressoribus mandatorum suorum, ultionis vindictam obm per Prophetam reponissam, videtur infligere : dicit enim comminans per Jeremiam Prophetam : Pro eo quod non audistis verba mea, ecce ego mittam, et assumam universas cognationes Aquilonis, ait Dominus, et adducam eas super terram istam, et super habitatores ejus, et super omnes nationes, que in circuitu illius sunt. Et interficiam eos, et ponam eos in stuporem et solum et in solitudinem sempiternas perdamque ex eis vocem gaudii et vocem lætitiæ, vocem sponsi et vocem sponsæ, vocem molis et vocem lucerne, et erit universa terra ejus in solitudinem et stuporem. Itemque per Ezechielem Prophetam : Fac conclusionem, quoniam terra plena est judicio sanguinum, et civitas plena iniquitate. Et adducam pessimos de gentibus, et possidebunt domos eorum, et quiescere faciam superbum potentium, et possidebunt sanctuarium eorum. Angustia superveniente requirunt pacem, et non erit. Conturbatio super conturbationem veniet, et auditus super auditum. Et requirunt visionem de Propheta, et lex peribit a Sacerdote, et consilium a senioribus. Et post pauca : Secundum viam eorum faciam eis, et secundum ju-

dicia eorum judicabo eos, et scient quia ego Dominus. Est itaque cernere comminationem Propheticeam nostro assignari revo, quando ob scelorum immanitatem populus quondam Dei et oves manuum ejus dati sunt nationibus in depraedationem captivitateque durissimam : atque solum, nupta ætate florentissimum abere glebæ cunctarumque opulentia rerum, redactum est in vastitatem ac solitudinem extremam. Libet igitur cum Propheta David veraciter exclamare : Justus es Domine, et rectum iudicium tuum : atque enim altero humiliter implorare : Domine, miserere nostri, te enim expectavimus, esto brachium nostrum in mane, et salus nostra in tempore tribulationis. Hæc de excidio juncalissimæ patriæ breviter litteris mandare libuit, quo his, que consequenda erant, clariorem pareremus viam. Omnis scilicet infandis malorum cladibus, que ipso sui horrore et execratione, styli cursum in semet hebescere cogunt, jam nunc ad propositum redeamus.

19 Interea Northmanni, ut supra pauca præhabuimus, secunda irruptione Aurelianus aggressi, urbem combustione concremant : parsque illorum, Duce Bareto, cum quadraginta navibus monasterium sancti Patris Benedicti expetunt, quod ab rebe Aureliana decem et octo distat millibus. Illud denique y vacuum habitatoribus reperientes, cunctis vero mortalium temporaneis rebus et comodis, more sibi familiari prædantur, dissipant, ad postremam vero igne immisso adruunt. Aberat jam tunc corpus sacratissimum Confessoris Christi Benedicti : siquidem prima vastatione præfate urbis, curam hujus sacri loci agente Bernardo, nobilissimum generis viro, levatum a loco sepulchri sanctissimum corpus in sarcophago congruo repositum est : sique in loculo gestatorio collocatum, qualiter quorumque fugendi impelleret necessitas, a Fratribus fugæ præsidio sese tuentibus defendi posset. Sed gratia Christi agente, gentili gladio sales sibi aptatas repente, sanctissima membra loco conduntur proprio. Secundo vero incurso hostium, jam præhabito Abbate ultimos sui regiminis decurrentes sales, iterum levatum sanctissimum corpus, atque in loculo verlarivo depositum h, hæc illaque, prout opportunitas fugæ se obtulit, a Fratribus debetur. Non tamen infra hæc temporis spatia, gratia Divina servos suos, quamquam miserabiliter peregre incertisq. sedibus iactatos, obvisæ dignata est, qui manens solaretur per dilectissimum suum patris : quatenus tribulantia propter tot adversos rursus hominum corda, ex presentia tanti Patris, virtute quoque pro oculis habita, abundantius roborarentur. Post exhaustam namque gravitate incendio cenobii, nullo jam soli gratia remanente (quippe cui non templi diuini rudibus apta, non lares diveris extrinxi usibus, non horrea, non penus, non certe quippiam decans aut militatis restiterat, nullique mæcurarum parietes, stuporem spectantibus oculis, horroremque magis quam deum aut gloriam præferrent) compulsi Fratres, donum quondam quieti aptatum interpositis particules arribus, de parte umbram fixere minori, sacelli : in quo fabricato altari, divinum officium interdu celebrant : quo etiam in loco i corpus Beatissimi defuncti Benedicti, in loculo adhuc gestatorio positum. Dum igitur sancta eo quiescerent membra, Deo operante, tali quoddam accidit miraculo.

a Hainaldus Comes urbis Namnetis a Parulo Rege constitutus, perit anno 833. Consule antiquum fragmentum apud Argentoratum lib. 3 hist. Britan. cap. 11, et apud Chesneau tom 2 Scriptorum historia Francorum pag. 286. b Neustria, quasi Nivesticia seu nova Westria dicit, opponitur Austrarie. et pro toto regno Neustreorum olim late accipiebatur. — c Genabum urbs, cujus locum, ad Ligerim supra Archemum versum tractent. d Siquidem et monasterium S. Florentii ad Ligerim in Andegavensi diocesi vocatur S. Florentius 2 Maii. e Consecratum hujus ecclesie celebratur 2 Maii, at dies natalis S. Kwartii 7 septembris.

D AUCTORE VONERAL.

Psal 118

Esai 22 2

F g Floriacum scriptum et inveniunt

Corpus S. Benedicti effertur

h

In dormitorio aratorum eriguntur

et ibi corpus S. Benedicti collocatur.

e f

et cenobia virorum, ac feminarum.

B

etiam in Aquitania,

per 30 annos

C

Jerem 1

Ezech. 7 24

A *Septembris - f MS. Marchium, absque studio honorum omnium. — g Diedericus monachus Germanus in Historia Hltonis cap. 5 asserit, sexaginta et eo amplius reperiis sacri dederit monachos, et quosdam cum eis ecclesie servitores, cosque omnes absque ulla humilitatis consideratione precipiti percipulos strage. Sed huc Adrevaldus testis oculatus non habuisset, ubi etiam simul Testatorius. — h Idem Diedericus ult, sanctissimum Paris ac Patroni glebam, aureis inxasatam cistellis, navi impositam, et renave Christo ad Aurelianam urbem quam clivissimè delatam, et in monasterio S. Amandi Episcopi quædam venerabilione sub custodia frequenter deputatam, donec furor Domini pertransisset. Quæ etiam vitas probantur, rei maxime quod Adrevaldus testetur, prædictam civitatem condustione dissipatam, Macte dumtaxat Ecclesia sancta: Cruels remanente. — i Hinc etiam suspensa redduntur, quæ a Diederico cap. 8, 9, et 10 referuntur continisse in hac relatione corporis, scilicet flavem ultero liquoris factam ac dissolutam, et arbores hinc floriss quæ referuntur a Testario post primam translationem quando, etiam fuit institutum festum Hltonis, quod perpetuum a Diederico huc relatum supra rejectum.*

ACCITORE ADREVALDO.

CAPUT V.

Variis miracula patrata.

Tempore præfixo, hoc est, septima feria, per totum cursum omni ex villis in proximo constitutis, more consueto orbis ad distrahendas seu commendas merces populis confluere solent in loco juxta monasterium posito, qui dicitur Vetus-Florianus. Quodam itaque die Sabbati duo comparas locum adveniunt, mercendi gratia: quorum alter in sacculo (ut ipse ferebat) duodecim habebat denarios, quos simul ex mercibus distractis necoperant, eosque mihi inter se dividere convenerat. Sed dum ille, qui nihil ex eis haberat, a socio sibi debitam requireret partem, ille vero se ei reddidisse fateretur; contentione elorta, Judex fori, Engeramus vocabulo, accurrit. Cumque litem dirimere vellet, atque ille, qui pretium haberat, compari se reddidisse modis omnibus affirmaret, nec dictis ejus fides adhiberetur; nec sitate compulsus dexteram contra basilicam extendens, cum favore juramentum protulit, ita inquit: Per istum S. Benedictum ego illos ei reddidi denarios. Quod qui temere ac falso juraverat, nequaquam ex impunitate gavisus est: siquidem manum, quam cum brachio improvide peperat, tetendebat, ad se revocare nequivit, sed in suo conamine obrigescens, stupida remansit. Terrent omnes, qui aderant, quid consilio opis esset scrutantur e vestigio: nihil vero consilio ambrosius reperit, quam ut reus virtutem jam expertus divinam, veniam petitis artem sacram expeteret. Quod ille impiger executus, dejectus animo ac simplex ecclesiam peti, deferens altera in manum, qua poma obnoxia nequaquam fuerat, voti gratia furcam ferream tridentem. Postremo sternitur ante sacratissimam limbam, vacuam quidem sacro corpore, sed virtute Divina ex societate quondam piorum ossium refertam; venamque temeritatis ac criminis ex perjurio contracti exorat simul etiam misericordiam Domini precatur, quatenus interventa piissimi Pastoris, ejus venerabile nomen sacramento velut vilissimam attentaverat rem, sanitatem asequi mereretur. Adfuit elementia Cunctatoris preibus allec-tiosis miseri poscentis auxilium eximii Ducis: ejusque intercessione medelam infirmus assequitur, latusque foram repetit. Sed ne forte plurima tristitia pro perditis absorberetur animis, consolari eum Domini dignatus est, ejus virtute, ejus auxilio salutem illi voluit conferre. Namque mirabile dictum, cum omnis fere populi multitudo a foro ad pœpura recessisset, paucique admodum remansissent, eo in loco quo major discursus fuerat plebis respiciens, vidit sacculum jacentem cum nummis, quos perdiderat quem recolligens, gaudio majore afficitur, non solum pro salute corporea, verum etiam pro invento paupertatis sue laboriosa quæsto. Hinc admirabili signo aliud afficitur, annuente Christi gratia, quamquam longiori terræ interstitio.

Jurans falso per S. Benedictum mittitur rigore brachii;

eo invocato sanatur,

et perditos nummos invenit.

nore sanctissimi Benedicti constructa a venerabili presentis loci Abbate, nomine a Medone: parvula quidem, sed in secretiori, ut eo putabatur tempore, loco civitatis sita, ac per hoc aptissima monachis et Abbat in necessariis rebus agendis habitatio. Porro circa tempora hiemis, irruptionem in superiora meditantibus Paganis, necessitate Frater coacti, eo se conferunt. Certe, ut jam supra brevi commemoravimus, bis civitate incendio concremata, tertio distracta, nullus jam ei defensionis ac tutela videbatur usus messe. donec venerabilis Pontifex ejusdem urbis, cum summa dicendis reverentia b Galterius, Deo inspirante, muros civitatis per cuncta fere destructos, sagacitate nobilis ingenii, qua præpollere cognoscitur, restaurans, defensionem in superiora populorum. Huc itaque servi Dei devenientes, tempus pro opportunitate religiose transignat vitæ. Affluit autem inter hæc apud sacram ædiculam quædam femina ex longo civitatis, capta viribus corporis a renibus inferius, ita ut nequaquam pedibus incedere posset, sed per terram reptando scabellorum magis juvenamine sese protraheret: que exenbando pro foribus ipsius ecclesie elemosynis religiosorum Fratrum pasci solita erat, expectans si quo modo fieri posset, ut pietate Dei ac meritis Beati Confessoris corpoream assequi mereretur sanitatem. Cum igitur diuturno spatio temporis id ageret; tandem respectu Divine pietatis, meritis que intervenit sanctissimi Benedicti, sanitati restituitur, dique in eodem loco sana et incolans permanens, post virilem assecuta copulam, cum prole in eadem moratur civitate.

b Claudia mulier curatur;

22 Quidam homo ex familia sancti Paris, in e Pabliacensi pago, mansuiculam ex levi structura, vimine scilicet ac genesta, super hereditatem construxerat suam: quo cuncte que acquirere potuit conducens, spem omnem protrahente pauperum contulerat vitæ. Casu denique accidente, igne comprehensa, flammaram globum cepit emittere. Perstrepentium autem tumultu, ut in tali assolet re, vicinarum homines villarum cuperunt concurrere: sed cum jam rogam flammarum altius ascendente concremationemque proximam cernerent; gradum compressere, dicentes eam a nullo posse liberari, quæ extracta vimibus et compacta genesta, levem pastum voranti præberet flammæ. Præterea humano recedente adiutorio, pauper ille ad divinum conversus auxilium ita debet, O Domine, miserere mei, ne fame affectus moriar. Sancte Benedicte, subveni mihi, et adjuva servum tuum, omnem enim meam paupertatem in hoc conduxeram turgimento. Dum hæc et alia plurima flendo ingemiraret, Divinitus flexa ad misericordiam meritis sacratissimi Benedicti Patris restinxit rogam, salvumque omne remansit turgitum, uno dumtaxat pariete ambrusto, qui erat contextus ex vimine, cunctaque illius remansere illesa.

23 Caput-Cervinum, pagus quidam Aquitanicæ provincie, Regia libertate accondio S. Benedicti donatus, multis veterum insectationibus, et maxime Primorum patria, a potestate hujus loci desciverat. At post longum temporis spatium maximo servorum Dei labore propria restitutus est potestati, constimque necessario repertum est, ut habitatione congrua monachus quocum modo imbi constructa, assidue monachi duo vel tres ibidem persisterent: quousque faciles Aquitanorum animi ad nova queque molienda, instantia Fratrum ab hæc potendarum rerum quiescerent fiducia. Mittitur ad id emittendum Rigonarius monachus magnæ vir religionis, qui olim ab Imperatore Ludovico cum alios Hierosolymam missus fuerat, atque cum eo Segevertus Presbyter ac monachus: qui cellulam in prædicto compingentes lico, omnem Aquitanicæ genti abstulere harum potendarum rerum fiduciam. Extitit eo tempore,

F

ab

31 Est intra manie orbis Aureliane ædes in ho-

APPENDIX
Auctore Adelerio.

A quidam vir ejusdem plebis haud ignobilis, Stephanus nomine, qui aliquam partem fundi proprii, cuidam servorum S. Benedicti accepto pretio distravit. Servus autem ille fundum absque aliquo fructifero cultu adeptus, vacuum nequaquam permisit esse tellurem, sed eam optime excolens, vineam inibi plantavit, atque quoad vixit tempore, in proprios retinuit usus. Recedente illo, dominus quondam ipsius terræ, de quo præfati sumus, quod vendiderat rursus repetere conatur. Advocatus vero una cum Raganario monacho, ad locum cessionis terræ juxta morem legis adveniens, prædictam vineam ad jus ecclesiæ S. Benedicti sua auctoritate revocare nitebatur. Proinde Stephanus impatentia levis animi commotus, Raganario monacho ita ut sedebat in equo propinquans, furibunde locutus est: Tibi dico Raganari monache, qui trans mare Jerusalem reliquisti, per hunc testor ensam, quando tu et ego ab hoc recesserim loco, S. Benedictus, ex hac vinea nullam habebit potestatem. Cui furenti Raganarius inquit: Certe ego ignoro, tu vero nescis, utrum ab hoc loco pro voto recedere possimus. Ille iterum concusso ense, juramentum repetens affirmavit se absque gratia S. Benedicti ab eo regressurum loco. His dictis, confestim ab equo corruens, contritis collisque omnibus membris, in gestatorio ad domum propriam a suis revehitur: et vinea quidem potestati S. Benedicti relinquitur, ipse vero Stephanus longo consumptus languore moritur.

vineam Floriano auferre desiderans,

morte punitur:

B 24 Rege Carolo Francorum disponente regnum, fames admodum gravis universas occupavit Gallias: clades etiam ex infestatione Paganorum non modica totam Oceani incoletem littora attrivit gentem. Sed ut tertiam juxta Prophetam orbis experiretur plagam, graves immissæ sunt bestię, quę famem clademque effugientes barbaricam hiantiore exciperent. Accidit autem ea tempestate, ut mulier quaedam, ex Matrinicensi egressa prædio, infantulum minusculę ætatis secum deduceret: qui dum cum aliis suę ætatis colluderet infantulis, ipsa longius cum plurimis viris ac mulieribus prospectante, subito lupus a silva egressus, filium mulieris illius rapuit, ac sustollens, non silvam repetiit, sed per camporum spatia deportare cepit. Cernens hoc infelix mulier, miserimnis vocibus plangoribusque immensis indolens, et mixtum deinde cum ea vulgus lupum insequi cœpit. At ille nequam terribus, infantulum longius protraherebat. Sed cum fatigatum vulgus a persecutione lupi cessaret, desperans ei se ullo modo prædam excutere posse; mulier, quę pro filii amissione arctiori stimulabatur dolore, nequaquam ab incepto requievit cursu; sed magis pro posse citius properabat, invocans nihilominus S. Benedictum, quatenus ei suum ferret auxilium, reddendo filium proprium: servumque suum extra terminos suos nullatenus referri permetteret. Tunc deinde, Clementia divinę majestatis et interventu pretiosi Confessoris, quod exorabat adeptæ est. Lupus namque veniens ad terminus territorii S. Benedicti, infantulum illæsum atque incolumem relinquens, avia silvarum latibula repetiit. Mulier, recepto alacris puerulo, gratias Deo ac: Liberatori filii sui, Sancto scilicet referens Benedicto, lares pauperrimos suę revisit proprietatis d.

2 Reg. 24, 12

a lupi faucibus puer liberatur.

d

a Mein Abbas 3 traditur floruisse anno 750. — b Gallienus, abis Gaugerius et Wallerius sedisse traditur ab anno 871. Consule Andream Smittam. — c Paulicam oppidum ad Lygerum in districte Norwicum, vulgo Pouilly. — d In MS. Patriciacensi ista ab aliquo interposita erant: Huc usque venerabilis Adrevaldus qui et Adalbertus asclimatur nominatus, historiam miraculorum sancti Patris Benedicti tenuit. duas vero, quę sequuntur, scilicet Dominus Adelerius adiecit.

Mirabilis Domini nostri virtus et sapientia, quę beatissimum Patrem Benedictum mirificat, glorificatum secum retinens in cœlesti curia, ejus reverendum cunctis mortalibus Corpus mirificare in terris haud desistit jugiter miraculorum frequentia. Nam sicut a prioribus nostrę tempestatis viris atque studio veracis assertionis probatis credibili relatu comprobimus, seculis factum memoriale larga Dei celsitudo per sæpefactum sibi dilectum, clementi dignationis suę munere, operari dignata est. Contigerat aliquando sacratissimę ejus Translationis festivitas, ad quam temporis orbis redeunte plurimę confluxerant diversę numerositatis undecumque catervę, non solum a circumpositis verum etiam a quibusque provinciarum remotissimis locis: denique in celebratione tante festivitatis, præconiis nocturnalibus decore competenti a Fratribus persoluit, nondum aurora clare refulgentibus radiis, quietis gratia sua quique petiere cubilia. Quidam vero ex Fratribus, cui tuendę basilicę cura delegata erat, cum ad nanciscenda supernę æternitatis gaudia jugiter intentus, suorumque peccatorum omni devoti cordis devotione a Domino deprecans indulgentiam, e vestigio sacrati Corporis ante altare resideret; Psalmorum ac precum melioliam consueto sibi more satagebat persolvere devotissime: qui etiam inchoata altius prodelaus, lassitudine cogente obdormivit. Cui innox quidam senior, honestate formositate decorus ac reverendi habitus, assistens: quid Fratres agerent, atque quorum recesserant, jucundo asanine inquisivit. Ille autem protinus dormitum isse respondit: quo post aliquantulum corpore necessitudinis recreationem, diurni officii uberius valeret persolvere modulationem. Admirans itaque quis iste foret, qui sibi hæc imperando depromeret, Beatissimus, ad eum a, Ne mireris, inquit, ob præsentiam, quam perspiris mei, certissime sciens me Patrem Benedictum vocari. Præsulem ac Defensorem hujus constitutum loci: Fratribus etenim ex me salutem dicitio in conventu generali, et ad celebrationem Missæ sollemnis sicut præscii, quia in b executione nocturnalis officii psallentibus eis præsens adesse nequivi. Namque Fratri Adimerico, in partibus Britannię obeunti, veniam delictorum a Domino obtinui, atque de laucibus inimici eripiens peregrinis vitię sedibus feliciter sublimavi. Cognoscant igitur te fatente, postquam disponente Dea Corporis mei presentia a partibus Eois in has Occiduas oras transvecta est; nullum eorum damna passum fuisse, sed æternę quietis munere donatos, cœlestis patrię sublimibus locis Christum eos collocavisse. His dictis, visio adstantis simul et colloquentis ablata est. Ut vero se lux diei clara terris infudit; Fratribus a somno experfectis, idem sonitu fusilis tubæ, olim reserandę locutionis gratia compactæ, Abbatem c Trothertum cum reliquis asciscens, salutationis verba depromit, et ennecta quę Benedictus Pater dicenda præceperat, eis per ordinem retulit Qui omni corpore terrę deflexo adorantes, letabundis animis laudes innumeras Deo et Provisori suo retulerunt unanimi devotione: et ne quid incongruum adveniens aspectus offenderet, quisque studuit procurare. Quamquam enim specialiter, cum sui presentiam Fratribus præstolaudam innotesceret, in Dominicis eis præceptis persistentibus saltem ne ad iudicium quidem usque abesset; tamen ad declarandam suę virtutis potentiam communiemque cunctorum latitanti, sese presentem demonstravit per divinę orationis efficaciam. Nam sicut in quibus se videre vel cognoscere cunctis cr-

In festo translationis,

E

S. Benedictus apparet,

varia monst.

b

c

d

AUCTORE
ADELERIO60 rros
sinal.

A dentibus, accidit, ut, post recitationem, sancti Evangelii, omnes quicumque aliquo molestantur incommodo quosque sacre basilicæ retentabant limina, cum optata sospitatis munere quisque repedaret ad propria. Sexaginta denique utriusque sexus et ætatis curati sunt homines, omni magnificentia Deo laudes, Deo gratias, et beatissimo Patri Benedicto in communi referentes. Tanta siquidem perfecta Dei operatione liquido cunctis patuit, quia noster Benedictus inter Missarum solennia præsens fuit.

2 Interea Rex Carolus (fratribus duobus vita humana decedentibus, tertioque Lothario obpositum ordinem, qua patrem carcerali mancipaverat custodia, monacho Prümæ apud monasterium pro misericordia effecto) totius patris Imperii summam assecutus, gratum se cunctis et favorem præbens, nonnullos Francorum in suæ unanimis allexerat Augustalem sollicitudinem: sicque in virum perfectum sese quotidie extendens, in Christianissimissimi sui in ditandis Sanctorum canobis strenue exercebat devotionem, ut nemini præcorum Regum, qui Regii nominis claruerunt dignitate, impar visus sit in omni sancta religione. Nam inter cetera, quæ huic loco contulit munificæ, affluentis sua largitate Sacerdotale indumentum, quod ex capella fratris sui Lotharii abstulerat, dum ex d. bello reverteretur Fontanecum, devotissime præbendo concessit: necnon duo vasa aurea pondi librarum... appretita, cum Evangelii textu subtili operis diversitate fabricato, solenni donatione per seipsum ob medellam animæ suæ studiis conferre. Verum, ut præfatum est, obventibus Fratribus Romanæ apparatus magnifico profusecens, favore plebis totius Imperator et Augustus Romani Imperii appellatus est. Cumque in redeundo, fines Italiæ attingeret, quorundam malevola deceptione illectus, apud Papiam civitatem, non sine maximo suorum lucri fraude Nonas Octobris vitam veneno finivit. Hujus postmodum filius, vocabulo Ludovicus, regnum patrum suscipiens, vix duobus annis eo potitus, laboriosum quibusque nobilitas regni sui consecravit initium.

B Carolus Cultus dona egregia Floriaci trii ut

e sub Ludovico Rege Normannis Franciam rusticantibus,

f Carolus Cultus dona egregia Floriaci trii ut

sub Ludovico
Rege
Normannis
Franciam
rusticantibus,
resistit Hugo
Abbas,

C Carolus Cultus dona egregia Floriaci trii ut

ut melioribus eorum direptis, voti compos rediret D pro tanta victoria. Prævenit vero, ipsorum nequam consilium omnipotentia misericordiæ Dei: quæ eos et sua virtute protereret, et innocentem plebem a maligna eorum infestatione benigne defendendo salvaret. Nam cum prædictus venerabilis vir Hugo, a partibus Burgundiæ ob suæ utilitatem necessitatis forte Dei consilio vocatus, ad hos fines contenderet, propeque monasterium perveniret, relato suorum solidicit, Fratres ab hostibus subsequi ac occysime deperdari, nisi Dei liberarentur virtute mirabili. Denique hoc comperto, animum in diversa protrahens, utpote cui militum parvus admodum aderat in presentia numerus, anxius super hoc multimode cepit et tedere, intra semetipsum revolvens, qualiter occurrendum foret, tante multitudini. Tandem hortatu Girboldi nobilissimi Autisiodorensium Comitum, animum aggrediendi bellum assumpsit; asseverans nulla unquam passurum discrimina fore, qui B. Benedicti Patris servitutis gratia adversantium agniti sese immiscerit. Roboratis ergo hac exhortatione animis, confisi meritis et auxilio excellentissimi Patris, haud procul a monasterio hostes prosequuntur a tergo: consertoque forti animositate gravi prælio, tanta depopulationis strage in eos bachelati sunt, ut ex tanta populi numerositate vix fuerit aliquis, qui belli eventum intimaret posteris. Patrata itaque desiderabili victoria, belli Dux suos interrogans, requisivit, si forte quempiam reverende visionis monachum, inter densitates hostium sibi viam pandentem, proprio visu contemplati essent. Quibus respondens se in illo prælio neminem monachorum vidisse; statim ille, Sanctus, inquit, Benedictus, me per totum belli huius certamen protegens, sinistra manu equi mei habenas dirigendo ac custodiendo tenuit, dextra vero baculum manu tenens, plurimos hostium prosternendo morti tradidit. Sic et nocentibus pœna, et innocentibus interventu Patris Benedicti securitas reddita est, præstante benedicto Dei, Filio, cujus nomen benedictum permanet in secula seculorum.

et ad interne-
cionem delet,
Ea S. Benedicto
apparente
adjutus.

a MS. Marchian. Memineris. — b Idem excussiones. — c Teodbertus, Tedbertus aut Theodericus, item Theodbadus: ad quem extat Bulla Joannis Papa viii data 5 Decembris anno Pontificatus 6, Christa 878. Consider. Samaritanus. — d Hac est annuum cultum celebrata inter tres fratres, post obitum Ludovici Patris, ad Fontanecum cultum pagana anno 841 7 Calendaris Julii facta. — e Anno 875 ipso Natalis Domini die. — f Ad in Nonas aut ipsas Nonas Octobris anni 877.

MIRACULA S. BENEDICTI

LIBER II.

F

Auctore Annono monacho Floriacensi.

Ex MSS. et Joanne de Bosco.

PROLOGUS

Honorandis Patribus a Gauzino reverentissimo Abbati, univique Floriacensis canobii sanctæ congregationi illi commissæ, eorum peripsema omnium Annorum, regnum cum Christo æternum. Obedientiæ bonum, quanto sit premio dignum, vestra, Reverendi Domini, doctrina ediscere merui: ideoque quorundam vestrum imperiis, qui id paterna potius admonitione, quam imperiosa auctoritate persuadendum mihi putarunt, libenter cervicem subididi, ut quedam de miraculis communis Patris nostri sanctissimi Benedicti ad memoriam posterorum scripto traderem. Institi itaque ut potui, et non solum ea quæ ad sacrosanctum ejusdem Patris sepulcrum gesta sunt, verum etiam illa, quæ in aliis ipsius memorie locis, ad ejus declarandum meritum hominis operari dignatus est, stylo comprehendere curavi, opus omne in duos partiens libros. Suscipite igitur

Opus in 2
libros
distinctum.

A igitur, sanctissimi Patres, tenuem licet, sed tamen fidelem fructum gracilis ramusculi, e magna vestrae unanimitate societatis arbore prodeuntis : nec vos in ejus penitentia laborasse profectum, qui id quam maxime nititur efficere ; ut et nutritoris sui dilecti Benedicti laudes promulgare, et vestris per omnia studeat placere desideris. Vos autem, Fratres amantissimi, cum quibus in primævo ætatis flore jugum suave Christi ferre dolci, mihi queso congratulamini, quod vestri quoque administrationis ad hoc profeci, quatenus aliquod utilitatis vilitati meæ possit injungi. Quamvis enim in me ad vestri comparationem nulla existat utilitas [quidquid tamen boni in me est] ab omnipotente Deo, per intercessionem gloriosæ Virginis Mariæ ac Legislatoris nostri Benedicti perque servorum ejus labore totum est. Ad postremum omnes, quorum corda ejusdem Confessoris Christi amor possidet, conveniens expono, ne in hoc opere Rhetoricæ suadellam faciendæ requirant : quin potius inter rusticana despicibilis mensæ nostræ canistra, rutilantia ac suavè redolentia miraculorum admirantes hauriant mella : meminere quoque quia in testaceis plerumque vasis, lautioribus epulis delectabiliter uti soleant. His de ingenio nostri tenuitate præhabitis, in calce prologi non putavimus prætermittendum hoc, quod Divina pietas huic nostro Pastori inter cetera largitatis suæ contulit munera : quia videlicet ad ea promenda, quæ de se retulerat digna, nullus extraneæ personæ eguit umquam supplemento. Quinimo ipsius clientuli, in ejus cœnobis illius ope educati atque elocti, quidquid in ejus laude promendum erat posterorum mandare memoriæ sufficientes inventi sunt, post beatum dumtaxat Papam Gregorium : qui et ipse ejus regulæ subditus disciplinis, quantis idem Pater effluserit virtutibus, eloquentissimo enucleavit sermone b Marcus denique Poeta atque Paulus in Casinensi cœnobio multa de illius miraculis metrico opere elegantissime ediderunt. Translationis vero ejus sacri corporis ordinem ad hunc venerabilem locum, nec non signa hic vel per Gallias ipsius meritis gesta, vir disertissimus Adrevaldus, istius monasterii monachus, scriptis inseruit. Cui operi Adelerius, hujus nihilominus congregationis monachus, duo tantum capitula adiecit. Horum ergo vestigia, licet non æquis persecutus passibus, vos bene valere exoptans, his quæ dicenda proposui, hoc dedi exordium.

stylis tenuitas excusatur.

B
De S. Benedicto scripserunt S. Gregorius Magnus:

b
poete Marcus et Paulus Casinenses,

Adrevaldus Adelerius.

a Gauzlinus facti designatus Abbas anno 1005, et Bituricensis Archiepiscopus anno 1013. — b De Marco et Paulo Casinensibus egimus § 2 ante Vitam S. Benedicti. — c MS. Patriciacense ista interponit æternam : Adrevaldus qui et Adalbertus æstimatus nominatus istius, etc.

CAPUT I.

a Normannica irruptio. Rex a S. Benedicto morte punitus : item alius rerum Floriacensium invasor.

Callicanarum incolas regionum assiduis exterarum labelactatos incursibus nationum, et veteres et modernæ quibusque eas intellectu revolventibus pandunt historia. Quos Julii Caesaris decennialis atrivitis concertatio, Hunnorum subita dilaceravit irruptio, Gothorum subvertit præsumptiva habitandi invasio, ad ultimum Francorum vivida hello dextra victos pariterque victores æqua sorte suo subjugavit dominio. Horum præferox potentia, eum in subigendis tum etiam in arcendis a suis finibus barbaris gentibus, viguit concordia viribus usque ad Divæ memoriæ Caroli Calvi tempora, filii Ludovici, cui agnomen Pius fuit. Contra hunc fraternali insimulatio invidia, finitimarum concitavit odia Gentium, præcipue Northmannorum : qui piraticam exercendo, maritima

regni ejus loca direptionibus gravissimis depopulati sunt. Obstitit primo eorum sævis conatibus Rothbertus Andegavensis Comes, Saxonici generis vir, cui per id locorum a rege summa rerum delegata fuerat : adnitentibus sibi præminentissimis Neustriæ viris, Rainolfo atque Lamberto, uti eloquentissimus auctor Adrevaldus priori refert libro. Sed illis varia obeuntibus sorte, Dani excursionis suæ literam nacti occasionem, quæ et quanta civitatibus bina expeditione intulerint damna, vastationibus seu incendiiis monasteriorum, ac reliquarum ecclesiarum, studioso lectori præcedentis operis textus patefaciet. Verum Augusto Carolo rebus humanis exempto, filius ejus Ludovicus successit, qui nihil fecisse prænomen sortitus est : sive quod vix dualis annis regno potitus nil strenne gessit, sive quod Sanctimoniale quondam (sicuti a majoribus accepimus) Kale Monasterio puellarum abstractam conjugio copulans suo, peccatum, quod nihil esse noscitur, perpetravit. Hujus in diebus effera memoratorum natio Danorum, tertiam Neustrasiis inflictura cladem advenit, intulissetque majorem superioribus, ni Hugo b per Gallias Abbas honore præditus, eorum compescuis-et temerarios ausus. Denique quod parva manu innumeras hostium phalanges, adjunctis manifesto sanctissimi Patris Benedicti auxilio, ita fuderit ut vix nuntius superviveret, ex scriptis venerabilis viri Adelerii agnosci facile est. Quæ plaga humiliati Dani, Gallias per aliquod spatium temporis quietas hiberunt. At Hugone ultimos vitæ suæ claudente soles, Ludovicoque Principe post administratum biennio regnum diem obeunte, Carolus ejus filius, qui Simplex postea est dictus, in cuius levum agens, patre orbatus remansit : cujus ætatem Franciæ Primores incongruam, ut erat, exercende dominationi arbitrati; maxime cum jam recidivi Northmannorum nuntiarentur motus, consilium de summis ineunt rebus. Supererant duo filii Rotherti : senior Odo dicebatur, Rothbertus alter, patrem nomine referens. Ex his majorem natu Odonem, Franci licet reluctante, tutorem pueri regni que elegere Gubernatorem : qui mente benignus et Republicæ hostes arcendo strenue præfuit, et parvulum optime fovit, atque adolescenti et sua repetitive, patienter regna refundit. a quo parte regni redonatus, qui ad vixit tempore hostibus terribilis eique semper exiit fidelis. Ab hac fraterni mansuetudine animi, intantum frater ejus aberravit Rothbertus, ut eo delineto, quæ pars regniis, quam germanus suus Odo tenuit non reddidit, p. dam tyrannidem invasit. Quam causam Aquilonales populi sibi non obfuturam arbitrari, cum scilicet totus regionis mebbe, studiis in diversa porrectis, concordia nequam adversus eos rebelarent animositate, totis incumbendum rapina viribus decerant. Et quæ nobis ad præsens non bello Regnum tumultusve gentium disserere animo propositum est, quinimo miranda, per beatissimam nostræ vilitatis aliamque Benedictum Deo operante, patrat, taens promere gessit, ad ea explicanda veniendum est. Non vero nos idcirco eum nostræ vilitatis auctorem fatemur, quasi nos ipso viles fecerit : verum quia nos abjectos despectosque nulliusve momenti existentes, ad hoc suo intervntu ac sua ope provexerit, ut et ejus laudes promere, et quidquid in nos salutis seu utilitatis quiverimus agnoscere, post Dominum ei debeamus imputare. Prophetici itaque nos memores existere oraculi, quo dicitur, Ab Aquilone omne venire malum, acsi specialiter in nos prolatis, iniquus cogit memoratorum infestatio Paganorum : qui e genuina sua tellure, in-tar æquum, super nostras sæpissime, ut præfati sumus, provincias examen effuder prædonum : qui hac ultima, de qua nunc nobis sermo est, expeditione, Rainaldo quodam Duce, nostrarum reliquias spirarum

E

sub Carolo Simplex

Rothberto rebellante

Jerem 1, 14

late Gallias vastant.

Gallias occurrant, Romani, Banni, Gothi, Franci :

Northmanni a variis profugati,

A narum, quantum in ipsis fuit, eradere prorurunt. Hujus testes sunt rei, non solum ut tam dicti verba testantur auctoris Adrevaldi, Sequanico Ligericoque littori, quibus Neustria nobilitatur fluminibus; Dordoniae seu Garanae, quarum Aquitania insignitur fluentis, adhaerentium urbium; verum etiam praeminentium ruinæ adificiorum: inter quæ eminentissimum illud Caroli Magni Principis palatium vocatum Cassinogilum, gloria quondam et decus euniarum filii ejus jam præfati Ludovici Pii: quod ita Deo inimica gens subvertit, ut et inhabitabile redderet, et tamen quid aliquando fuerit, manifeste appareat. Id eo loci situm est, quo torrens Quodot Garonnæ influit, turrim lateritiam in margine memorati torrentis extructam habens, e qua et adventus prævideri et ingressus hostilium possit arceri navium: simulque ut classis Regia absque adversariorum impedimento fabricata in minori, ad fluenta majoris deluceretur armis. Habet vero ecclesiam ampliori ecclesie conjunctam, mira opere ex lateribus fornicatam: in qua, si bene visa recordar, permollicum habetur sarcophagum, in quo frater Ludovici Pii geminus esse putatur sepultus. Inde etiam Carolum Magnum Garonnam transisse, Hispania Christianis suppetias ferentem, ibique rediisse, liber vitæ ejus refert. Sed de his satis dictum, nunc propositum exequantur.

2 Igitur innumera Nortmannorum phalanges, super quas Rainaldus regnum obtinuerat, quampluribus longis usæ navibus, usque ad superiora Ligeris percursantes, cuncta devastant: tandem ad oronibium ter beati Deoque dilecti Benedicti, quod Floriacum dicitur, Rainaldus cum suis attingens, vacuum habitatoribus cunctisque necessariis offendit rebus, domibus domtaxat exceptis. Siquidem monachi cum corpore semper nominandi Patris nostri Benedicti ad tutiora se contulerant hec, Lamberto tunc Abbate pie sollicitudinis erga eos curam gerente. Perveniens ergo inibi Rex memoratus, et ex captivis resciscens quorum hominum foret talis habitatio, dormitorum Fratrum suæ institutionis delegit sedem: in quo varia, utpote Paganus, dum patraret flagitia, una nocturno quiescenti ei Sanctus adstitit Benedictus duobus comitatus monachis: unus, ut ipsi Rainaldo videbatur, medæ ætatis robore præditus, alteri puerilis œtate habitudo. Beatissimus autem Pater niveam capite emittum præferens, hæc illam vero manu, ita juvenem allocutus est adversarium: Quid, inquit, te Rainalde offendi, quod me meoque a propriis per turbas sedibus? Sed nihil deinceps curæ erit, et te ab ineptis inlubere, et famulis Christi, ossibus quoque una meis, optatum quidem reformare. His dictis, ligno, quod manu gerebat, nervo caput jam expurgati Regis contingens, prænuñtiavit terminum ejus vitæ in proximo affuturum, sique recessit. Turbatus hac visione Rainaldus, satellites magna ad auxiliandum sibi voce inclamat. Quibus accurrentibus, et quid pateretur perennantibus; Quidam, inquit, monachus, non alter, ut æstimo, quam ille hujus tutor loci, senex Benedictus, hæcdo verticem tangens inveni, mortem imitando dolorem mihi ingressit ingentem. Juhet confestim cunctos pervasa domiçia deserere, nativumque solum repetere: cum quibus ipso profectus ut patriam attingit, crebro debilitatus cruciatu, vita decessit. Tantiquo subito, moriente eo, venturam præcella inhorruit, ut non solum culmina tectorum, verum etiam eminentium subrueret moles arborum: captivorum vincula soluta, equi seu reliqua jumenta infra duodecim et eo amplius miliaria a Rotomagensi urbe ad partem deducta, disruptis compedibus in diversa fingerunt. Corporis ejus tumulo piramidem superedificatam validissimo accepimus terræmotu subversam, ac ejus

cadaver tellurem a suo rejecisse sinu; quod culeo cum lapidum mole insutum in Sequanam esse demersum, quandoquidem humo non poterat contineri tectum. Hoc interito memoria nefandi abolit: fuisset hominis, ni vetustas Floriacensium incolarum curiosa futurorum, marmoream ejus capitis fugere curavisset effugiem, quæ nunc in ultima parte parietis ecclesie Sanctæ Dei Genitricis Mariæ ac famuli ejus Benedicti, Septentrionem versus inserta perspicitur: quatenus et præsentem et secuturi omnes agnoscerent, interventu eorumdem Sanctorum omnipotens Deus qualem quantumque exercuerit in suis adversariis vindictæ severitatem. Adeo denique hæc ultio Nortmannicam in posterum perterrefecit temeritatem, ut præ ceteris Gallie Sanctis beatissimum revereantur Patrem nostrum Benedictum.

3 Interea Rothbertus, affectatæ tyrannidis potentiam palam exercere cupiens, a quibusdam Episcopis diademate se Regio coronari, ac sceptro Regni insigniri, partim blandius partim minis extorsit: sed nequaquam hujus præsumptionis ketos habuit exitus. Denique Suessionicis in campis, bello a Ducibus Caroli exceptus c, vitæque spoliatus, licet exercitus ejus victoriam obtinuerit; ipse tamen nefariæ temeritatis pretium luit. Nec tamen socii defectio nis, intentu ejus terenti, perfidie deserere contumaciam: quin potius Herbertus, Comes Virmandensis, infando scelere Dominum suum Ragemque totius Francie Carolum dolo captam, vinculis quoque irretitum, Perone direxit tenebroso carcere recludendum. Et quia regni status sine Principe agebatur in incertum (maxime cum Hugoni Rotherti filio, qui post probis actibus Magni nomen promeruit, puerilis obsisteret ætas, quo minus Regias assumeret infulus; et Herberti cunctos haberet odium, præcipue eos quos humanitatis respectu, ad misericordiam æternam commovebat Principis) tandem Rodulfus quidam, Burgundia oriundus, regende præficatur Francorum patrie: qui quam severus in correndis sancte Dei ecclesie extiterit prædonibus, hoc uno libebit exemplo. Prædium olim Sancto Benedicto ab Hugone viro illustri, qui fuit tempore Dagoberti junioris, dono erat datum ad stipendia Floriacensium Fratrum, in Burgundia partibus situm, vocabulo Diacum. Illud quidam perversa menti miles ad suos usus rapuit, nec potenti Abbati vel Fratris in jus venire voluit. Querimonia ad se perlata, jubet Rex, pervasorem ab hac cessare temeritatis pertinacia: qui vocem quidem jubentis audivit, sed assensum parandi accommodare distulit. Renuntiatur Principi illum non solum pervasa retentare, verum etiam convivium ex substantiis monachorum seu incolarum in proxima silva sibi parare. Forte Rex Antisiodorensis urbs domiçia incelebat, cum nuntius in jusemodi rei aures ejus attingit: qui inexpectato milite equum ascendens, quantocyus ad locum properavit, relicto in civitate mandato ut armatorum cohortes se digredientem subsequerentur. At Regii satellites, fama proficiscentis Regis peracti: certatim prosequuntur iter maturantem: vocabatur enim, ne quispiam de exercitu agnita re simulum redderet cautio rem. Ubi ad silvan ventum est, circumcingi eum Princeps imperat armatis, interminatus eum capite plectendum, a cujus partis custodia rerum pervasor Ecclesiasticarum fuga dilaberetur. Ipse cum lectis juvenum silvæ abilita perlustrans, reperit eum quem querebat, sumptis armis resistere velle: quem Rex ipse Rodulfus lancea transfixum, humi dejecit mortuum, apparitoresque ejus qui inminentem evaserant necem, per diversa fugere coegit. Hæc et a Patribus accepimus, plana fide rotulimus: certumque habemus, veneranda memorie ingenique singularis Patrem nostrum Benedictum deinceps ei suum contra

AUCTORE
AIMOINO

Rainaldus
Rex Nor
mannorum.

a S. Benedicto
apparente

U
oburgatus,

miserè obit:

et in Sequa
nam abijctur

c
Carolo
Simplice
carceri
tradito,
E

raptor villæ
Floriacensis

F

a Ruolopho
Rege occiditur.

A tra adversarios contribuisse auxilium, præcipue Northmannorum debellanti exercitum.

r Capita a Bosco notata in numero committamus — b Ia excessu addeblaur, ut fertur, Roberti filius, adeoque Endonis et Rob. i Hugonis Capeti avi fecerit fuisse. Que verba desunt in MS. Patriciacensi, ut videtur possit alienius alterius glossema. — c Anno 923, 15 Junii de Dominica.

CAPUT II.

Miracula. Festum S. Benedicti. Direptores rerum Floriacensium misere mortui.

Abbate Lamberto carnis sarcina exonerato, aliquando interjecto tempore, egregie sanctitatis a Odo ex monasterio S. Giraldi, quod Aureliacum dicitur, adveniens, huic sacro prelatus est cœnobio : cujus in diebus, ea, quæ ad sepulcrum sancti Confessoris sui Benedicti Dominus operari dignatus est, seu in aliis sub ejus nomine locis, nobis usque nunc incongnita manent: partim antiquitate partim scriptorum negligentia oblivioni tradita. Ipse tamen eo sermone, quem in ejusdem Patris laude ac honore facundissima dictavit eloquentia, memorat eundem cœnobitarum Legislatorem suis temporibus multis b miraculorum radiasse signis. At eo migrante, et Archembaldo hujus sacri ovilis sollicitudinem excipiente, c Drogo quidam, seculo non solum in corpore, verum etiam tota implicitus mente, ad conversionem venit. Cujus spiritum mundane vanitati jam pridem deditum, idem Albas experiri pro certo volens, utrum adhuc ex Deo esset; tramitem regularis excessit probationis. Nam petiturus Romam, animal sarcinas itineri necessarias ferens, manu trahere, absque ullius evectiois adjumentis pedibus viam terenti, imperavit : ut qui pravitate morum reliquos secularibus nugis abremuntiantes excussisse credebatur, excederet etiam præostensa abjectioris forma humilitatis. Qua ille injuria, quasi quadam cote ad virtutum amen usum, postquam ut susciperetur obtinuit, præcere ceteros in sanctitate vite mitebatur. Verum, memorato Abbate monasterialis regiminis metas attingente, venerabilis viri Vulfaldi ei succedente, qui post Carnotensis extitit Præsul urbis, jam dictus vir Drogo ab eo petit ægerimusque impetravit, ut sibi in cœnobiali diuturna probato conversatione, eremi singularem hæeret aggredi pugnam : quam eo loco, qui Bahna dicitur, viriliter adversus antiqui hostis insidias suscipiens, quanta et qualia tentationum certamina pertulerit, non est hujus operis evolvere. Sane dum in contritione carnis ac spiritus totam expendere vitam, et vigiliis jejuniis, jejuniiis vigiliis alternando submecceret, graviores inimici generis humani perpeti cœpit insidias. Quadam namque nocte, qua nunc festivitatum excellentissimi Legislatoris monachorum antecederat Benedicti, matura pervigil surgens eremita, explorabat sub dio progressus, stellarum in ortu competentis horæ adventum, in qua Deo ac Protectori suo laudina præconia et Sancto persolveret Benedicto. Sed invidus omnium honorum diabolus calliditate consueta astu mentem ejus deterere gestiens ab incepto boni propositi, aere querens instar figuratus, quo flammivorus ardere æstimaretur ignibus, tecto appropinquat pauperis tugurii. Tum miles Christi ad nota recurrens præsidia signo Crucis armat frontem, totumque se adversus phantasticum objicit incendium ; memor utique, ut coniecti datur, operum Domini ac Magistri sui Benedicti, qui Divina gratia preventus munere, adurentes flammæ, vocatis ad suos oculos discipulis, imaginarias fuisse declaravit. Hac illius constantia frans inimica deviata disparuit : adfuit e vestigio superne visitationis benigna consolatio : et claritatis immense circumfusum lumine, conspexit simul cum splendore advenisse quemdam egregia

comptum forma, albaque palliatum stola, qui in hæc verba venusta resolvit ora : Ave, inquit, primus hujusce vastæ solitudinis accola, Christo diatim contriti cordis placabilia offerens libamina. Fuerit quidem intolerabilis visa perfidi tentatoris pervicacia : sed post ventos et nubila, tranquilla, crede mihi, tibi succedent serena. Propositi itaque tui ne cesses continuare perseverantiam, adnunquæ tui Benedicti laudibus prosequi celebritatem. Tum post hæc erit deliberare, quid velis poscere; illius studium, postulata concedere. Aderit demceps, ut non sit necesse quidquam petere : quin potius ante tui invocationem tibi præsto procurabit fore. Hujus jucundissimæ affabilitatis auctorem non alium solitarii ille procul dubio suspicatus esse quam beatissimum Patrem Benedictum, ei pro posse ac scire gratiarum etuduit munia recompensare. Ecce qualis ac quantus hujus nostri Protectoris circa devote ad ejus sacrosanctum excubantes tumulum existat favor, hinc colligi valet; si ita præsens his quoque apparet ipsius consolatio, qui procul remoto commanentes in solo, ejus humiliter se dedunt obsequio.

3 Ceterum Rodulfo Rege defuncto, qui dum armis protervos Danorum compeceit incursus, Gallias usque adhuc aliorum impetu magna ex parte faciebat manere quietas; conversæ res. Nam Carolus ergastulo clausus, animam non corpus custodia exemit, relinquens Ludovicum ex d Headgiva Anglorum Regis filia susceptum; qui culaminitatis paterne procella semet involvi metuens, ad Anglos Saxones, maternæ affinitatis invitatus gratia, se contulit : in transmarinis arbitratus se tutiorem manere regionibus, quam inter suos; Dominus si foret in cubiculo, Rex in convivio. Post expressum sane Rodulfi Regis, ab Hugone Magno revocatus, specie tenus regno redditus est patriæ: cujus administratio, jus dominationis exereere cupienti, tum sui a Tethaldo Carnotensium Comite captione, quam post regni recuperatione, varia instabilis fortunæ proventu laborosaque illi fuit. Is obtinuit mortem, duobus liberis superstibus, Lothario atque Carolo : quos ei e Gerberga soror Othonis, Romanorum postea Imperatoris, genuerat. Carolus ævo junior, privatis in ædibus semit. In hereditatem omnia Lotharius successit, qui potestate Regina functus est per triginta et eo amplius annos perpetua. Ejus in diebus, tam apud sacratissima Paris nostri Benedicti ossa, quam etiam et in aliis locis, ubi ejus veneranda habetur memoria, multa præstante Deo per eundem egregium Confessorem patrata sunt miracula, quæ posterorum notitia, Christo nos juvante, tradere adoramus. Nam Arnustus quidam fuit, vir secularis multa clarus sapendii, qui ab Archembaldo hujus loci Abbate beneficiario jura aliqua ex possessionibus monasterii sibi trahita possidebat. Hic oblitus benefactorum fideique, quam sacramento Sancto spoponderat Benedicto ac illi pro posse famulantibus monachis, Floriacensis parochiæ prædium assidua exuambat motatione. Cui cum a Fratibus mandatum esset, ut ab hac præsumptione quiesceret, illeque obtemperare despiceret; coacti Fratres, Omnipotentis Domini elementiam Patronique sui Benedicti auxilium implorare cœperunt. Illis denique obnixè Dominum rogantibus, adversario vero in sua perdurante malitia, contigit, ut una die rum memoratus vir prædium sibi in jam dicto prædio parari jubens, inter lautioris mensæ opulas, poma pyri ad vescendum inquiri juberet. E quibus unam manu tenens, post multas blasphemias adversus monachos Floriacenses prolatas, juramentum protulit mendax, ita inquitens: Hoc testor, ait, pyrum, hoc anno me eis multa incommoda irrogaturum. His dictis partem pomi jam incisi suo injecit ori : quæ continuo

D ACCIOMR AIMOINO

clique opem suam promittit.

Rodulpho B

d Carolo Simplicis et Ludovico Transmarino mortuis,

e sub Lothario Rege

f

g Atque ut prædium Floriacense dissipans.

h et blasphemans

Tempore S. Odonis Floriacensis Abbatis

a

S. Benedictus in cubiculo parat.

b

c

Drogoni monacho, pmi carna experimenta

eremita

S. Benedictus apparet, cap. 10 Vitæ

A continuo ita blasphemum oppilavit guttur, ut interclusa voce nulla valeret promere verba. Quem veluti exanimem sui inter brachia lecto inferentes, hortabantur, ut puniens eorum, que injuste intulerat beatissimo obsequentibus Benedicto, veniam flagitaret. Sed ille proloqui non valens, reclinato ad parietem capite, spiritum exhalavit. Nee passus est Dominus Christus incassum cadere suorum preces servulorum, a gloriosa sua genitrice Maria dilectoque sibi allegatas Benedicto.

ACCURSO
AIMONO

punitur
horrenda
horre.

B Unum vero ejus operum insigne, Patris dico Benedicti nunc adoramus exponere: quod cujusdam Fratris relatu seu scriptis nos contigit agnovisse: qui se illud a fidelibus sanctæ Remensis Ecclesiæ viris testatus est didicisse, in territorio ejusdem urbis fuisse gestum. Anniversaria beati Confessoris Christi Remigii in terris ex more celebrantur, dies videlicet festus et plenus reverentiæ; in quo concursus populorum multorum ad ejus venerandam basilicam fieri assolet. Eodem die jam dicta Gerberga Regina, tardiore jam incumbente hora, suorum circumfusa comitatu ad templum venit: et accidit, ut vespertinae lauds officia jam a cantorum choro inchoata offenderet. Quæ pudore sua tarditatis, consuetæ stationis relicto loco, cryptas ipsius ecclesiæ ingressa est, in quibus pretiosi Patris nostri Benedicti oratorum habetur. Ubi dum ad orandum Regii stipratoris suas florenter corvices, unus eorum protervæ temeritatis ausu, spatium quam manu gerebat altario superposuit. Exerati factum secii, gladio inde ablato, adversus tantæ auctoritatis vanitatis increpatoria invexere verba: quibus ille superbe respondit. Quenam, inquiens, in nos nova isthæc incessit religio, ut aggestum calcis et sabuli eum lapidum mole meo iudicetis ense fore sanctius. Et simul cum verbo receptam macharam Dominicæ dubitavit reimponere mensa. Hoc faciens tertio a contumaciæ suæ fastu inhiberi non potuit: sed qui blandis hominum verbis corrigi noluit, acriorem Divinæ severitatis redargutionem in semet expertus est. Nam discedente a sacra sede Regina et ipse discessit: cunq̃ue nimium sui securus ac de se presumens, letus cum canantibus et ipse caneret; inter epulas ac pocula, labente super ighina cultello sancitur. Deinde elatus manibus obsequentium a mensa, e vestigio impunitens, nunimque legendus suis, infelicem exhalavit animam. Ostenditque Deus, displicere sibi altaris sui abominatorem, quod sub nominibus servorum suorum ipsi dicatur, quodque ob sacrosancti corporis Christi immolationem figuram obtinet Crucis.

si crypta
S. Benedicti,
gladium
proterve
et ponens
altari.

miser
moritur.

C 7 Soliacensis castri, quod a vicu Floraco tribus distat millibus, possessor quidam Herbertus dictus est, Herchenbald genitus patre, fratrem habens nomine Archembaldum, Thronium Ecclesiæ f. nunc Archiepiscopum. Huic Richardus venerabilis Abbas, successore Domini Valladi, aliqui juris Ecclesiastici prædia in beneficium concesserat: qui nequam his contentus, reliqua que cenobitarum usus delegata erant, nefando ausu diripiebat. Tunc Pater monasterii cunctaque congregatio ad eum dirigunt, poscentes ut memor fidei, iurejurando eis a se pulchrite, res eorum invadere desisteret. Quo parvipendente eorum monita, ad Leobardum Regem seu Ducem Hugonem querimoniam suæ deledem deploraturi arriumam, profecti sunt. Apud quos tunc quidem parum proficere, per semetipsos eundem perfide mentis hominem adorsi, orant ut sui misereatur ab eorum oppressione cessando. Verumtamen eo avertente aurea, ad nota recurunt præsidia. Denique toto propemodum ejusdem anni Quadragesimali tempore, into Letaniarum solennia, sua Domino pro tribulatione fundentes vota, duo irea

Herbertus
dirigitur
reum
Floracensium

pulsabant signa, ut eorum scitu audientes ad simile invitarent opus. Interim præfatus Herbertus in suæ malignitatis perseverans contumacia, pessimis quotidie adjiciens pejora, quædam nocte cum quibusdam satellitibus in Wastinensem pagnum adire disposuerat. Et quia juxta Veritatis vocem, qui ambulat in nocte offendit, quia lux in eo non est; luce utique carens virtutum ac tenebris obsessus vitiorum, obscuritate quoque mundanæ noctis impius quisque se suosque actus celare nititur. Sed licet humanos, quantum in ipso est, devitet obtutus; oculos tamen Domini, qui super vias hominum sunt, et omnes gressus eorum considerant, effugere nullatenus valet. Non enim, ut beatus Job testatur, apud Dominum allæ sunt tenebræ, aut umbre mortis ut abscondantur ibi qui operantur iniquitatem. Sic itaque ab hoc impio Herberto ablata lux sua est, ipseque repente sublati, quia diu fuerat expectatus. Namque, dum equi tergo insidens, cum suis nocturna ad-pertus caligine iter carperet; aspexit subito adstuisse lateri suo aliquem monachalis habitus stigmata præferentem: cujus indumentum ætherea claritate, ut post ipse suis retulit, resplendebat. A quo baculo, quod præ manibus habere videbatur, inter scapulas ictus, horribilem emisit vocem: sicque visio ex oculis ejus ablata est. Circum equitantes horrore vocis perterriti, inquirunt sollicitè quid ei acciderit. Quibus ille, Simetis, inquit, Benedictus nunc mihi assistens, valido me affixit verberè: ex quo male habens, immenso crucior dolore. Sed vos, o fidissimi commilitones, retrogradum callem arripientes, ad deum me referre meam: indeque mihi veniam ellagitaturi, ad sepulcrum properate Confessoris gloriosum. Illi que obtemperantes præceptis hinc inde sustentatum, unde digressus fuerat, redierunt: qui inter manus famulorum, in ipso pene estu lumæ, animam reddidit. Cujus devoti fideles, conobii Patris Benedicti Fratres ademptes, eventum rei innotescunt; petentes quatenus vel cadaver exanimè ad sepulcrum suscipiant. Quibus illi, quævis suspecti indignationis Abbatis sui, qui tum forte aberat, assensum præbentes, susceptum corpus humo texerunt. Qui etsi pro parta sibi quiete applaudebant, pia tamen compassione defuncto compatiebantur, eo quod in primævo juvenutis flore vite hujus privatus munere, pravitatem quoque morum non valuit corrigere.

D
Joan. 11, 10

Prov. 2, 21
Job. 34, 22

Job. 38, 15

a S. Benedicto
apparente
vires,
12

miserè perli.

Floraci
sepultus.

D 8 Romaldus civis Carnotensis exitit, cujus silva trans-Lig-rim in Segodena sita, confinis silvæ, quam Deo devoti viri jam dictæ Ecclesiæ attribuerunt, esse dignoscitur. Is unus existens eorum, de quibus Scriptura dicit: Quoniam quidem ipsi terminos transulerunt, diruperuntque præges; adnatum tunc in silva S. Benedicti quam in sua silva ad pasendum porcorum prægem ex æquo partiri conabatur. At quia pars saltus monachorum, major quam ipsius erat, grave hoc Fratribus videbatur: unde communi consilio quosdam ex suo collegio dirigunt ad Arnulfum Aurelianorum tum Præsilem (tum idem vir beneficii gratia percepti parebat) ut eum ad æquitatis jura sua revocaret auctoritate. Verum ille contumaciæ factus spiritu, suadenti Episcopo quatenus justitiæ transitem servaret, superbe respondit, se eo die, quo sues a bosco abducendi erant, interpellantibus responsa daturum; æstimans miser, servis Dei se que requirebant crepturum: immemor Evangelicæ dicitis, cui sua ampliandi horrea, Dominus inquit Stulte, hac nocte animam tuam abs te repetent, et que parasti ejus erunt. Nempe Romaldus præfatus, antequam e loco, ubi legatis proterve responderat, pedem movisset; febre ingenti correptus, eoque languit, donec eo ipso die, quo se sperabat pauperibus Christi suillum pecus iri ereptum

17
Job. 24, 2

Romaldus in
duasane
peccatum
fraudare
volens
monachos

Luc. 19, 20

moritur.

A ereptum: morte damnatum, ferretur ad sepeliendum. Fratres interea a reliquis juxta conductum destinati ad silvam, ejus aperientes advenit, comperto quod obisset, cum portione suam sibi debita, ad propria sunt regressi, benedictentes Dominum, simulque sanctam Christi Matrem Mariam ac Dei famulum laudantes Benedictum.

a Est hic S. Odo primum Abbas Cluniacensis, tum Aureliacensis in Alvernia, denique Floriacensis Abbas: cultus 18 Novemb. ab S. Geroldus, dicitur Aureliacense monasterium Fundator et Patronus, 13 Octobris. — b Extat dictus sermo in Bibliotheca Cluniacensi et Floriacensi, et va ibidem leguntur: Quo in loco tanta tam mira miracula et in Scriptura referuntur gesta et sub oculis patrata dignoscuntur, ut ipsorum splendor etiam quibusque remotos ad ejus reverentiam excitare potuerit. Et nonnulla interposita: Secundum eandem miracula penitus adhuc desunt, quoniam et ad sacrosanctum ejusdem patris sepulcrum, et in filiis beate ejus memoria locis. hae etiam fieri non ignoramus. — c Refertur cum titulo Beati hic Drogo in Menolog. Bucerini 2 Aprilis. — d Heudigiva, nonnullis Ogiva patrem habuit Regem Edmundum filium Alfredi et fratrem Adeldanum Regem. — e Gerberga filia Henrici Aucupis Regis Germaniarum et S. Matildis, ad cujus Matris 14 Martii, de hac ejusque funtina late tyimus. — f Et particula nunc typet Archibaldum adhuc anno 1005 aut aliquot sequentibus seisse, neque Angonem successorem confermasse diploma Roberti Regis, uti apud Sanmarthanos legitur, anno 998 8 habund. Fibru, qui interim narrantur anno 999 ab Archibaldo probatum domum Ecclesie Burgulensi factum

B

CAPUT III.

Incendium subitum: alia miracula patrata.

Tempore supinus ac cum reverentia nominandi Abbatibus Richardi, cum ab Imperatoria celestis Regis severitate ob enormitatem peccaminum decretum processisset, ut flammis voracibus venerabilis hic locus Floriacensis scilicet purgari debuisset; quae et quanta, perfidis quidem despicienda, nobis aitem et quibusque sanum sapientibus miranda, acciderint prodigia, paucis memorare libet. Primum quidem satis obstupescendum, quod basilica S. Petri Principis Apostolorum casuali conflagrante incendio, ea quae sanctissimae Dei Genitricis ac perpetuae Virgini Mariae dicata cunctis Dominum timentibus multipliciter diligendum retinet thesaurum, corpus videbatur sanctissimi Patris Benedicti, illesa resedit. Non solum autem illi, quae sexaginta et non multo amplius ab ipsa distabat passibus, verum universa intra ambitum castrum admodum aetna constructa aedificia, uno dumtaxat horreo ardentis ecclesiae parieti adhaerente, inobrupta mansere ab ignibus. Accersus quoque frugum, quem metam vulgo dicimus qui tantum ponte, novem vix passibus in longum dilatato, ab ipso distabat oratorio, voraces evasi ignium flammae. Movere debuerat hoc damnum corda mortaliu: sed, heu mens hominum nimium ignara futuri! dum non veretur, dum non metuit, sibi ingruentia nequaquam considerans adversa, calit in deteriora. Etenim non longo labente amorum curriculae praecellentissimi Richardi Abbatis industria fusile aeris vas ad convocandos in oratorio fideles parabatur: ejus rei ministri, cum nocte, quae Octavae Sancti praecedebat Laurentii, labore fessi membra sopori dedissent, accensam candelam postibus affixam obliiti extinguere relinquent quae descendens, stramen lectorum stipula extractum accendit: a quo domus completa flammis, cum jam vehementius arderet, etiam in contiguam sibi aulam sanctae Matris Christi Mariae ac dilectissimi Domini Benedicti incendia sparsit. Clamor subito ac luctus ingeminantium tollitur Fratrum, verentium ne comprehensibus omnibus, educendi sacri corporis sancti Patris Benedicti sibi facultas deperiret: quibus etsi spes merat, eundem excellentissimum Patrem suos posse incontaminatos servare artus; humanus tamen animus fragilitatis sua vento agnatus, in incertum agebatur. Effertur denique ingentium moerentumque manibus illud admirabile margaritum, et cum palla,

Floriaci conflagrante basilica S. Petri,

intacta manet ecclesia S. Mariae et S. Benedicti,

cum aliis domibus et fragibus:

alias in eam ecclesiam incendia sparsa,

super quam pridies sacrosanctum Corpus Jesu Christi fuerat confectum, circumducitur. Cum repente Aquilone, qui ad horrea Fratrum flammam impellebat, flare cessante, totus ignium globus volumine facto caelum versus cacumen extendit, ibique par superiori apparuit miraculum. Ecclesia Sancti Benedicti, quae pridem succensa atque restaurata erat, remanente, cum xenodochio ejusque coquina, necnon et plstrino, arsi Bomini non verbis, sed operibus, servis suis dicere videretur: Etsi vobis pro commissis iniquitatibus iratus videor, precibus tamen fidelium meorum, quos huic loco tutores delegi, mitigatus, aliqua vobis ad inhabitandum domicilia relinquo.

10 Aliud quoque inusitatum antea seculis, ostensum a Domino est signum: quod non ambigitur meritis gloriosae Virginis Mariae, sanctissimique Confessoris Christi Benedicti fuisse obtentum ad moestorum solamen monachorum. Tripoda erat exigua ad usus reficiendorum, qui forte advenissent, peregrinorum preparata: hae casu sub turri, e qua signa dependebant, elata, decidentibus ambustis circumvallatur trabibus. Tunc renovante Deo antiqua miracula, qui sub Moysae rubum mediis in flammis servavit incombustum, mensa lignea vaporem non sensit igneum. Videbatur ergo non ardens ardere tripes, nec juncta calori materies alimenta dabat: ut aperte claresceret, ipsum aliquando super hanc discubuisse mensam, qui sibi tribui fatetur, quod egenis ac mendicis confertur. Fit concensus ingens ad hoc spectaculum, videnturque quibus est virore datum, quasi turbinem a praedicta mensa exurgentem, congeriem carbonum huc illucque dispergentem. Videre erat dudum ingubres pro imminente calamitate multorum vultus, repente hujus prodigii avertitate permutatos. Consumptis igitur omnibus haec remansit inusta. Nec his incommoditatibus fracti minimi honorum: quinimo procurante venerabili Dei cultore Richardo Abbate, in eum quo nunc cernitur statum, intra trium spatium annorum hoc sacrum, et valde monachicae vitae cultoribus jucundum, preparatum est coenobium. Porro annus combustionis ipsius fuit ille, qui ab Incarnatione Domini nonagesimus septuagesimus quartus dicitur fuisse.

11 Circa tempus vero illud, quo summo studio restauratio ejus perficiebatur, architectus quidam, qui nunc adhuc superest, Dominicus nomine, operam cooperiundo Fratrum dabat refectorio: cumque in summo aperturae fastigio consisteret, ac ruidam sibi poculum porrigenti ultra quam necesse erat intendere, lapsa pede, subito inter immensas trabium moles ad terram decidit. Concurrentes Fratres, qui eum tam ietibus ignorum quam duritia terrae exannatum putabant, non solum viventem sed etiam omnibus membris integerrimum reperiunt. Quod non ambigitur meritis sancti viri Benedicti fuisse obtentum: ne homo ejus delitus servitio, vitae aut membrorum quodlibet sustineret dispendium. Ea etiam tempestate, qua adhuc instaurationis ejus studiosus impendebatur labor, et sacratissima Patris sui Benedicti ossa in ecclesia S. Petri devotus filiorum aservabat amor; tale quid in priori tumultationis sua loco hic Tutor noster ostendisse narratur. Mulier quaedam demone obsessa ad monasterium est deducta, atque in crypta interiori, ut ibi curaretur, intronata: unde post aliquantulas debacchationis suae moras retracta, ante altare sanctae Genitricis Mariae constitit: ex cuius ore, ut nobis relatum est, tres demones in modum scarabaeorum cum viridi cholera in concha decedentes aera, sonitum reverensso aere eierunt: sicque persona illa mundata est, obtentu gloriosae Matris Domini ac inelyti Confessoris ejus Benedicti.

D MISTONE MISTONE MISTONE S. Benedicti,

et ubi o mendum collitur.

Tripes relectioni pauperum destinatus,

E Exod 3

incendio non leditur,

ex alto lapsus omnet illius:

F

emergens sonatur:

A 12 Homo fuit quidam Wastinensis pagi indigena, qui ab utero matris pedum privatus officio, scam-mellorum adminiculo iter conficiebat humum ver-rendo. Hic ter beati Patris nostri Benedicti audita fama, ejus veneranda adiit limina : susceptus autem in domum, alendorum pauperum usibus delegatus, petiit se alimonia sustentari Fratrum ; donec inter-ventu sancti Confessoris sui, Dominus optata ei sa-lutis tribueret effectum. Cujus precibus Richardus Abbas annuens, in numero duodecim egenorum cum haberi iustituit : quos diligens boni antiquorum cura Patrum, in hoc nostro Floriacensi cœnobio, ob duo-denarium Apostolorum numerum, communibus sti-pendiis diutin ali ac vestiri sancivit. Qui quotidianis suspiriis aures piissimi pulsans Conditoris, dona cu-pitæ posebat sospitatis. Et quia juxta Veritatis dic-tum, Colorum vim patitur regnum, et instantia rapitur violentorum; petens accipere, quærens in-venire, pulsansque ubi sibi misericordiæ aperiretur aditus, meruit obtinere. Tandem enim, suffragio imprimis almæ Genitricis Christi Mariæ, in cujus exœubabat aula, ac deinde excellentissimi monacho-rum Legislatoris Benedicti quæ Mediatores inter se et Dominum suarum elegerat precum; aentes humectari nervi cruraque contracta cœpere solvi. Hoc ubi languidus pensensit, et ipse cupidus sanita-tis, insueto attentabat viam terere more. Panllatim itaque se subrigendo, processu temporis ambulandi firmissimas adeptus vires meritis egregii Confesso-ris, nativæ statuit repetere proprietatem telluris. Postulata itaque abeundi licentia, gratias Liberatori Deo Sanctique pro posse referens Benedicto, cum propriis, quos ad hoc ipsum evocaverat, fratribus ad sua reversus, agriculturæ de reliquo operam dedit.

13 Sapientissimi Abbatiss Richardi temporibus cuidam monacho Benedicto, cui Niger prænomen fuit, ab eodem Abbate cum aliquantis aliis ex cœtu Fratrum, tuende sacre adis mandata sollicitudo fuit ; illius sane, quæ sub honore sancti Dei Genitricis Mariæ Deo dicata, coelestis thesauri, Corporis dico sanctissimi Patris Benedicti, mirabile cunctis in se retinet margaritum. Una itaque dierum, dum ei in ordine vicis sate propensioris curæ immineret dili-gens cautela, accidit lucernam, ante altare perpetuo Virginis Mariæ venerationis gratia accensam, extingui. Mos vero a præsis institutus Patribus observari solitus erat, quod nos quoque in nostra perspeximus fieri peritiam, ut tam diebus quam noctibus trium lucernarum lumine memorata illustraretur ecclesia. Extinctam ergo prædictus Frater candulam ad altam, quæ sepulcro beati Confessoris prælocere consueve-rat, ut accenderet deferens, ipsam quoque defecisse reperit : tertium etiam, quæ oratoria crypte inlus-trare solita erat, dum invisisset, et ipsam emortuam offendit. Turbatus igitur animo, dum concito gradu se offert, ut lumen basilicæ restitueret; regressus perspexit unum a cereis eminentioribus, qui penes altare Regina Virginum poni solent et in festivitati-bus tantum accendi, divinitus illuminatum flammis rublere conviscis. Quam rem valde admirans, gratias Deo reddidit, intelligens extinctionem luminum, non casu, sed divina accidisse Providentia; ad ostenden-dum mortalibus, huic sacratissimo loco supernam nequaquam abesse visitationem.

14 Eques quidam aliquando iter faciens, devenit in villam, ad jus monasterii S. Benedicti pertinen-tem, cui Vitriariis nomen est ; ingressusque domum cujusdam viduæ, invenit sextarium avenæ, quam pabulo equorum necessarium sibi tollere volens, a muliere prohibebatur, dicente : Si, inquit, viduitatis meæ paupertatem auferendo me despectui habes, saltem sanctissimum revertere Benedictum; ejus juris hoc rus est, quod incolo. Cui miles, Tantum,

ait, pro S. Benedicto, quantum pro te dimitto : vo-catoque armigero, avenam, quam ipse in sacculum pauperula transfuderat, collo equi ferendam tradi-dit, sicque discessit. Nec longum itineris spatium emensus, subito ac nullis urgentibus calcarium sti-mulis equo ad cursum proclivo, in præceps labitur sompes : qui disrupto gutture interiit, ipse fracto debilitatus erure, diu languit. Sua igitur pœna ipse didicit et aliis exemplum præbuit, nec Sanctos oportere contemni nec viduarum lacrymas debere esse despectui : quæ, ut ait Salomon, ab oculis ad ma-xillas, a maxillis ad terram decidunt, et Dominus omnium susceptor est earum.

CAPUT IV.

Victoriæ obtentæ: alia miracula. Monacha-tus Aimoini scriptoris.

Caput-Cervium possessio quadam est S. Benedicti (de qua in sequentibus plenius, favente Deo narraturi sumus, qualiter scilicet ad dominium hujus Floria-censis cœnobii pervenerit, seu quomodo inde habitatio monachorum ad Salense castrum mutata sit) cui possessioni gubernante paullo ante memoratus vir venerabilis Benedictus monachus præpositus est. Qua tempestate ex castris, quæ creberrima per eam regionem habentur, ad centum quadraginta armati in Argentomagenses agros, qui ei loco vicini sunt, sese diffuderant, prædas ex eis acturi : idcirco ex villis etiam prædictæ possessionis armenta seu pecu-des abegerant. Cumque a Argentomagensibus dama suarum perlata fuissent rerum, e castrensibus con-festim adversus eos pugnaturi prosilire portis : sed in unum conglobati, cum se hostibus numero inferiores viderent, congradi cum his pavitabant. Tunc unus ex ipsis divinitus animatus, sociis inquit : Nunc interim, o fidissimi commilitones, terram S. Benedicti adversarios deprædatum ingredi sinamus : et quia Dominus noster Giralduus ejus est Ad-vocatus, eam vice ipsius defensaturi hostes viriliter secureque aggrediamur, misso prius legato, qui e monasterio b Salensi, quod est S. Benedicti, vexillum ipsius pretiosi Confessoris, quod nobis præsidio sit, maturato deferat. Consentientibus cunctis ac ejus consilio ohtemperantibus, post susceptionem vexilli, adversariis nil tale verentibus, quadraginta solummodo juvenes, totis viribus Sanctum invo-cantes Benedictum, ex improvise prædonibus super-veniant. Adversarium vero corda omnipotens Deus meritis dilecti sui Benedicti ita perterrerat, ut nullo modo resistere audent. et hoc modo a qua-draginta tantum juvenibus, centum quadraginta hostium, nullo aut minime fuso sanguine, fugati seu capti sunt : victores vero omni potiti præda, nobilioribus quoque ex hostili agmine captis, ad Sa-lense cœnobium venerunt, rogantes memoratum Be-nedictum Præpositum, ut quidquid inter manibus ejus suorum agnosci posset substantia pauperum, gratis reciperet. Quod ille libens accepit, et receptis suorum spoliis, tripudiantes bellatores ad propria siviit alire. Sequuntur alia duo miracula haud mul-tum huic dissimilia, a Domino per sanctum Cr. es-sorem Benedictum iisdem in locis gesta : e quibus unum, quod tempore ejusdem Præpositi accidit, isti ipsi connectentes, aliud illi per omnia simillimum suo in loco aptius referemus.

16 Mouarchian Regni Francorum adhuc Lothario regente, gravi perbellione Primores Aquitanici regni contigit turbari : siquidem Giralduus Limoyi-cinae urbis Vice-Comes, et Bosco Marcan ipsius possi-dens regni, contractis adversum se decertabant edis. Quapropter Helas Bosonis filius Dominum e Willihum Conitem Pictavensem numeribus pre-cibusque

ACTORE AIMOINO clivibus :

esumptus inter 12 pauperes cœnobii Floriacensis,

Matth 11, 12

subrosanatur :

Tribus lampadibus extinctis,

crecus vitro accensus reperitur :

in villa S. Benedicti avenam viduæ furatus,

puulur.

Eccles. 35

E

a Argentoma-gen es,

b

e Salens monasterio,

vexillum S. Benedicti adepti,

F

victoria potuitur semel :

c

A cibisque pellexit, quatenus castrum Giraldu, quod Brucia dicitur, secum obsidione cingeret: qua de re non solum villas Giraldo parentes, verum etiam possessiones Salensis cœnobii contigit graviter devastari. Nuntius ad Giraldu Lemovicina tunc in urbe residentem venit, qui diceret, non solum ejus regionem, sed etiam agros S. Benedicti, eo quod ejus essent delegati tutela, ab hostibus depopulari. Ille in talibus nequaquam procrastinandum ratus, maxime confidens Benedictum Patrem sibi auxilio ob suarum vastationem possessionum adfuturum, dirigit eo Guidonem filium cum lecta equitum manu, dans in mandatis, ut hostes et a rapinis inhiberet et, junctis sibi Argentomagensibus, ab obsidione, si tuto posset, bello deterreret. Argentomagenses non ignari, per quem post Dominum in superiori pugna victores extitissent; ad jam nominatum S. Benedicti monasterium oraturi venerunt, poscentesque a Fratribus eulogias panis et vini sibi tribui, dixerunt se tantæ fidei esse, ut absque dubitatione crederent, per illam escam meritis gloriosi Confessoris Benedicti, se et in prælio fore victores et a mortis periculo immunes. Nec sua eos spes fallit: nam congressione habita, tanta adversarios cæde offecerunt, ut post victoriam a monachis, respectu humanitatis etiam inimicos inhumare cupientibus, vix sepeliri quirent. Attamen aratris humanum hac illaque more arantium inverti præcipientes, glebis utcumque poterant, cadavera obruebant. Nullus sane Argentomagensium, qui pane ac vino S. Benedicti ob suæ salutis auxilium pasti fuerant, discrimen aliquod necis perpassi sunt: sed omnes victores integroque numero ad sua redierunt; laudantes Dominum ejusque Confessorem summis laudibus extolentes Benedictum: ejus meritis et se periculo liberatos et hostes palam profitebantur esse fugatos.

17 Richardo Abbati Amalbertus successit, qui benignus natura, benignior etiam extitit humilitatis sibi insita mansuetudine. Hic a Lothario, Ludovici quondam a Thethbaldo Comite capti filio, cum electione Fratrum regimen nostri suscepit cœnobii. Hujus in diebus, in possessione ipsius Floriacensis cœnobii, quæ Hervini-curtis dicitur, res hujusmodi divinitus acta est. Gauzlinus monachus ei eurti tunc Præpositus, conductis operariis, ad ostium basilicæ, sub nomine egregii Confessoris Christi Benedicti Deo in eadem villa dicatæ, gradus ligneos fieri disposuerat. Faber lignarius ei rei studium impendens, dejectæ in proxima silva arbori dolabra superflua quasque demere parabat: cumque eam in partem alteram vertere tentaret, et non posset: Eia, inquit, S. Benedicte, quia ego nequeo, tu illum verte. Hæc dicit non orantis voto, nec poscentis affectu; quin potius quasi diffidens vicinæ silvæ adiit domos, auxiliarios accersiturus: eum quibus regressus, reperit lignum, quod vix sex virorum movisset manus, divina virtute eam in partem versum, quam ipse volebat. Quid, putas, beneficii egregius iste Pater noster illis largiri prævaleat, qui eum tota mentis intentione cum cordis invocaverint puritate; si tantum illi præstitit, qui se cum quadam, ut ita dicam, interpellaverat animi vanitate? Nec nobis, quibus, quamvis immeritis, a Deo donatum est, talem ac tantum in præsentiarum habere Patrem omnino desperandum, si ejus opem pura ac simplici imploraverimus prece: cum et extraneorum non aspernetur gemitus humillimos, et longe positos supissime exaudiat famulos. Quid denique cuidam monacho sui gregis, vocabulo Aannoni, qui nunc adhuc superest, longiuscule hinc remoto, inestorum solamen amitarum, semper nominandus contulerit Benedictus, breviter exponere libet.

18 Post excessum Pastoris Amalberti (a quo in

Martii T. III.

tenera ætate habitum monasticæ suscepti religionis, atque utinam cum proposito mentis) Oyboldus ad prælationem Floriacensium Fratrum, ipsorum electione et Regia Principis Lotharii ascendit donatione. Qui pia sollicitudine tam spirituales quam temporales subditorum procuras utilitates, imminente celebri Patris Benedicti transitu solennitate, congruum duxit ad abundantes uberiore piscium copia regiones quempiam suorum dirigere. Mittens igitur memoratum Fratrem, et per manum ejus sufficientem ei negotio pecuniæ quantitatem, monuit ut impigre in juncto insisteret operi. Qui præcepto parens, fluminum legumina, solerti cura quæsit: quæsitæ emit; emptaque ut ad Patrem, a quo missus fuerat, reveheret, anxie instabat. Sed ejus accelerationem itineris inundantes profusione imbrim retardavere Aquitanici omnes. Inter quos Andria, despicibilis quidam visu fluviolus, sed crebra in multiplices discursus alvei sectione, ac pædudum aliquantus in locis interpositione ad transmeandum difficilis. Ad ejus ut vulgariter loquar, matrem aquam prædictus perveniens Frater, offendit vadum inundasse aquis, ac ideo impermeabile equis: naviculis vero duas, unam medio in flumine semimersam: aliam ulteriori in ripa detineri revinctam. Circumspiciens undique, nullius naviculi opem aut alieni quæ prætereuntis valuit reperire juvamen. In hac itaque animi anxietate constitutus, dum iter suum impediri, et diem festum appropinquare intelligeret, sese in se colligens et audaciam ex desperatione sumens, totum se ad orandum contulit. Adsit nunc, inquiens, Domine Deus, mihi indigno famulo tuo, auxiliatrix dextera tua; et, si quid unquam Majestati tuæ beneplacitum Pater noster sacer Benedictus patravit, seu quispiam servulorum ejus tibi in præsentia sacri corporis ipsius famulantium, ad præsens declara. Placeat tibi eandem nunc, ordine quo tibi placuerit, exercere potentiam: quam quondam meritis ipsius Dilecti tui exercuisti, dum discipulo illius undas siccis pedibus calcare concessisti. Non quidem ad hæc poscenda de meis præsumens accessi meritis: sed majora egregium Confessorem Benedictum apud te posse impetrare confidens, ego quoque de patrocinio ipsius, pro mea apud tuam Clementiam fragilitate, majora meis audendo viribus præsumpsi. Hujusmodi oratione ac mansueta, quia idem monachus pollet, simplicitate, præcedentibus insuper beatissimi Benedicti meritis, flexus Dominus, citissimum illi suæ gratiæ contulit suffragium. Navis etenim, quam contrario in litore sitam esse diximus, divinitus soluta, absque ullo mortali remige, ad eam, in qua cœnobita ille cum sociis residebat, fluminis partem transit. Videre erat ingens prodigium; navim aliquando invito ac frustra obvite gubernatore, in fluenti aquæ devios agentem cursus, tunc quasi cœlitus ostensam sibi lineam a ripa in ripam inoffense teneret, transmeavisse: donec contigua famulis monachi facta lanceis attraheretur. Qui hastis subremigando, universa onera transposuerunt, equos natatui committentes. Reversus ad Patrem vel ad Fratres, festi jam diei celebre officium initiare parantes, præfatus monachus eos magno exultavit gaudio: non tantum advectione tripudiantes alimentorum quantum devote exultantes, virtute signorum quoquo terrarum Dominum suum sanctissimum radiare Benedictum.

19 Liberalis circa ægrotantes quoque ipsius sancti viri Benedicti extat gratia: unde unum narro miraculum, quod memoratus Abbas Oyboldus suo lætatus est accidisse tempore. Arnulfus Aurehanorum Episcopus, alias sane bonus et Ecclesiasticas regulas scientia et opere optime servans, nunquam ad purum Prælatus hujus Floriacensis loci dilexit: ideo quam

D
AUCTOR
ALMOINO

pro festo
S. Benedicti
piscis
quærens,

In fluviorum
inundatione,
E

precibus
factis,

navem ultro
accidentem
obinet.
F

cl iterum,
pane et vino
S. Benedicti
pasti:

gravissima
arbor ultro
intra
reperitur:

C

A maxime, quod illi solummodo ditioni parentes Begia, subjectionem, qua ipse ultra modum delectabatur, nequaquam ei ad ipsius voluntatis dependerent nutum. Qua de re vineas S. Benedicti, in suburbano Aurelianensis urbis in loco, qui d Boaria dicitur, sitas ut sui eas pervaderent satellites, assensum præbuit. Propter quarum recuperationem cum prædictus Abbas ad eum legatos misisset nec impetravisset; cum scioribus habito consilio deliberavit, ut sumptis Sancterum pignoribus, imminente vindemia, ad locum cum aliquibus e Fratibus fructus earum collecturus properaret: ut quia eidem viro viribus armorum obtuit difficile erat (cum ipse multis seculari potentia præditis, Regibus quoque persæpe restitisse comprobetur) saltem hac arte obviam iretur: cui idem Pontifex, cunctos pene Antistites Galliarum suo existentes tempore, in his quæ Jesu Christi sunt sapientia antecedens, refragari intant divini respectus nequiret. Levatis igitur duorum corporibus Martyrum e Mauri atque f Frontentii, sub nomine inclyti Confessoris Dei Benedicti venit ad locum: et inter iter agendum, vicinis et qui vite propinqua incedebat domicilia percontantibus, ejus tam celebris foret pompa prætereuntium, respondit, S. Benedicti. Inter quos, quidam æger longo attritus vires febrium ardore, seiscitabatur prætergradientes: ejus in obsequio tanta cum Crucibus viam teneret turba? Responsum ei est, Sanctum Domini dilectam Benedictum eo itinere, ad suburbana Aurelianensium ob suam defensionem transire vinearum. Quo illo audito, spem promerendam salutis indolens, imbecillia membra baculo sustentans Reliquias usque beatas protraxit prostratusque sub argenteo quo recondite erant scrinio, in somnum revolvitur. Transacta vero una nocte, mane primo surgens, incoluntati se sensit restitutum pristina: ac gratias Deo agens, laudum quibus poterat præconiis, Sanctum attollebat Benedictum, procuratorem eum suæ dietitans sospitatis. Nec multum a vero ejus deviat opinio: ipsius enim ope ac precibus, constat eum proprie reddidit virtuti, ejus meritis fides seu fama evocatus, ad illa properaverat loca; licet nos supranominatos veritatis testes nequaquam ab hujus seculum operatione miraculi, imo per omnia equalis et merito judicemus et actu. Porro Fratres cum memorato Abbate, peractis absque ullius interpellatoris impedimento pro quibus ierant, gemino lætitudinis gaudio ad sua regressi sunt. Verum non per ille spiritu, qui sanctus erat, turgidulum eo loci, quo ipso cubans superpositis capiti Sancterum habuerat artus, ligneo construxit tabulato: sub quo simili defenti languore quiescentes, si tamen plena e anni hoc fides exegerit, citissimam optulantibus tribus memoratis Sanctis, capiant medelam, uti accole eorumdem festantur locorum.

AUCTORE AIMOINO

d ut vindemia serretur,

f Reliquias sanctorum, adferuntur sub nomine S. Benedicti.

B æger longo attritus vires febrium ardore, seiscitabatur prætergradientes: ejus in obsequio tanta cum Crucibus viam teneret turba? Responsum ei est, Sanctum Domini dilectam Benedictum eo itinere, ad suburbana Aurelianensium ob suam defensionem transire vinearum. Quo illo audito, spem promerendam salutis indolens, imbecillia membra baculo sustentans Reliquias usque beatas protraxit prostratusque sub argenteo quo recondite erant scrinio, in somnum revolvitur. Transacta vero una nocte, mane primo surgens, incoluntati se sensit restitutum pristina: ac gratias Deo agens, laudum quibus poterat præconiis, Sanctum attollebat Benedictum, procuratorem eum suæ dietitans sospitatis. Nec multum a vero ejus deviat opinio: ipsius enim ope ac precibus, constat eum proprie reddidit virtuti, ejus meritis fides seu fama evocatus, ad illa properaverat loca; licet nos supranominatos veritatis testes nequaquam ab hujus seculum operatione miraculi, imo per omnia equalis et merito judicemus et actu. Porro Fratres cum memorato Abbate, peractis absque ullius interpellatoris impedimento pro quibus ierant, gemino lætitudinis gaudio ad sua regressi sunt. Verum non per ille spiritu, qui sanctus erat, turgidulum eo loci, quo ipso cubans superpositis capiti Sancterum habuerat artus, ligneo construxit tabulato: sub quo simili defenti languore quiescentes, si tamen plena e anni hoc fides exegerit, citissimam optulantibus tribus memoratis Sanctis, capiant medelam, uti accole eorumdem festantur locorum.

febris pellitur:

et variis agrisanantur.

C a Argentonacum sive Argentanogus, oppidum agri Bituricensis ad Civitatem minorum annona, hanc præcedit S. Benedicti in agro Lemovicensi ad majorem Civitatem hanc præcedit Argentanogus esse videtur. Situs infra describitur lib. 3. num. 4. — e Hic est Guillelmus 3. Dux Aquitanie et Pictavenis Comes, filius Matildis et Adelæ Normannæ. Consule que ad Vitam S. Guillelmi 10. Februarii pag. 336 de variis Ducibus Guillelmi dicitur. — d Hæc diei le Clos de Bourie, annotavit Bosco. — s. S. Maurus Martyr Africanus colitur 22. Novemb. — f. S. Frontentius seu Frontentius monachus et Martyr L. vineis colitur 3. Septembris.

MIRACULA S. BENEDICTI

LIBER III.

Auctore Aimoino monacho Floriacensi.

Ex MSS. et Joanne de Bosco.

CAPUT. I.

Sub Hugone Capeto Rege incendium sopitum: contractus bis sanatus.

Favorabili supernæ dignationis præsigio hoc, in

quo Deo auctore famulamur, cœnobium ut Floriacus vocaretur accepit. qui priscis temporibus, non dissimilis gratia prærogativa, Vallis nominabatur aurea. retinet enim in se anreum paratissi florem, Sanctissimam Patrem Benedictum, qui gratantissimo virtutum odore, quosque remotissimos ad sui reverentiam invitat. Quorum proprietatem operationum, si per singula explicare velimus, cartam nobis sermonemque, antequam sermonis materiam, deficere pro certo intellegimus. Sed ne beneficis piæ paternitatis ejus, ab ipso nobis immeritis impensis, ingrati esse videamur; ea, quæ nostram attingere notitiam, inquantum ipsius benigni Patroni clemens supplicatio vires nostro tenui ingenio a Christo obtinuerit, rusticano licet sermone, posterorum mandare adoriemur memorio. Et primo, qualiter his temporibus Respublica Francorum substituerit, succinetim perstringamus: ut post liberius ea quæ proposuimus exequamur. Lothario Regi cœleste, ut credimus, pro terreno committant regnum, Ludovicus filius successit: qui immatura præventus morte, destitutum proprio herede Francigenæ gentis Principatum, utpote naturalis expertis conjugii, dereliquit. Sane patrens ejus Carolus, quem privatum tenuisse supra prælibavimus, conabatur si posset a sui generis auctoribus diu possessum sibi vindicare Imperium; sed ejus voluntas nullum sortitur effectum. Nam Franci Primates eo relictæ, ad Hugonem, qui Duxatum Franciæ strenue tunc gubernabat, Magni illius Hugonis filium, ejus jam mentio facta est, se conferentes eum Novicomio a solio sublimant regio. Is eodem anno Robertum filium sibi consortem regni legit. Et quia quantum ad cepti rei causam attinet de Regibus diximus ad eam prosequendam veniendum est. Igitur Oylholdo Abbate in Christo quiescente, Albo Deo et hominibus vir amabilis, a Fratribus Hugone Rege amuente, electus, in gradum successit monasterii regimini: qui præcedente hunc quo hæc scribamus anno, qui fuit ab incarnatione Domini millesimus quartus, in Vasconia partibus, a perfidis illius nationis hominibus, nobis presentibus, innocenter occisus, Martyrii sanguine laureatus, ad regia est æterna a Christo vocatus. In cujus diebus res mirabiles per præeminentissimum Patrem nostrum Benedictum ab omnipotente Domino patratas, qua jam tunc nos intelligibilibus contigit pervenisse ad metas ætatis, certior, utpote aliquibus presentes, digerimus stylo.

D Prologus auctoris.

E Hugo Capelus Rex sacratissimus cum Roberto filio.

a

S. Abbo Floriacensis Abbas

anno 1004 obiit Va tyr.

2 Festivis æstivis mensibus Translationis ejusdem gloriosi Patris annuo successu recurrebat dies: ad ejus spectanda gaudia, non solum quinque pagenses, ut quidem in ipsius laude ait Sapiens, verum plebs urbana honestis Clericorum confluerat personis illorata. Quibus vigilis insistentibus nocturno laudis (quam devota monachorum caterva identidem, undecunque ob letitiam tantæ solennitatis adventando nostris sociata, in sui Legislatoris explebat obsequia) repente per Aquilonales basilicæ fenestras nocivi ignis lux respandit horrenda: quippe in quoddam fœnile casu quidam ignis decidens, aridis auctis fumentis, circumpositas sese dilatat in aedes. Nec laborabat flamma, ut suas auferet vires, cum ætatis ardor tectorum jam torruisset culmina, et domus sibi met copulata, una alteri existens occasionem præberet faciliem. Interea Matutinalibus relictis hymnis, cuncti e sacris prosiliunt adytis; ad sua quisque tutanda totis intenti animis. Pauci seniorum una nolentem, pueritie in annis constitutus, matutinales, prout exigebat res laudes licet minus decenti fine concluderunt. Iude ad subtrahenda ignibus quæque necessaria prompte vertuntur manus. Antea erat sanctæ Dei Genitricis Mariæ holoserieis palliis aliorumque velorum tam decora

F in festo Translationis S. Benedicti

inter vigilas nocturnas incendium exoritur:

basilicæ ornatus deponitur

A decora introrsus circumamicta varietate, ut multi eorum, qui ad diem convenerant festum, faterentur nunquam antea sic decenter eandem vidisse ornatum basilicam. Ad cuius pulchritudinem decoris, cum lampadarum ac cereorum stellata, ut sic dictum sit, area accedebat auro ac gemmis præfulgens a fronte lectica, thesaurum Arabico metallo lapidique præferendum topario in se retinens. Id primum cum ceterorum Reliquiis Sanctorum humeris dolentium suorum effertur servulorum, atque ad orientalem ecclesie partem in coemeterio exponitur Fratrum : Inde universi, ad dependendum sanctuarii ornatum conversi, quod solers adiutorum diligentia per octo spatium dierum eleganter compserat, id nos trium aut non multo amplius quatuor horarum noctis intervallo deposuimus. Perspivere erat ac genere, Regiam illam Matris Domini, stigmata viæ illius, qua quondam dilectus Domino cælum Benedictus conscendit, nocturnis in laudibus præferentem, post modicum desertarum ædium factam similem. Et quia igneo fervore in vitreis iam fenestris plurimum liquari posse conjiciebatur; maxime cum victricis flammæ vorago cuncta exinaniret, spe sublata mortalis auxilii, supplex varia, longiuscule a monasterio inter memorum densa occultitur. Cum repente uni ex Abbatibus, qui ex vicinis cœnobiiis emerito Duci suo militari advenerant, nomine Rainardo, visio superæ apparuit consolationis. Aspexit nempe cum aliis quibus hæc datum est videre, duas columbas super nivis candorem albicantes : quæ trino volatu, ambitum circumcingentes templi, ad Africum sui impetus direxere cursum, ubi jam proxima horreis Fratrum violentia stetit ignium, nec divinitus designatum ausa est prætergredi terminum. Jamque humani cessaverat ars ingenii, laborque conquieverat hominum : ut major divinæ miserationis virtus claresceret per beatissimum Benedictum, quem nos miseri criminabamur iisse dormitum. Nec quippiam eorum, quæ ambitu claustrum claudebantur, ullam sustinuit jacturam : acsi illarum Angelici aspectus volatu avium circumvallata protegerentur.

B Nostris modo debus. Archembertum Antisiodorensis territorii incolam fuisse novimus, diutino languore graviter afflictum : cui cum amicorum seu propinquorum solers defuisset cura, ita assidua cubatione curvatis genibus coxis adheserunt, ut latitudinem palmæ hominis subtererescens excederet caro. Quem dum parentes ad cuiusdam S. Simonis sepulcrum, quod sanitatem gratia illustrari fama vulgante didicerant, effere destinavissent, eo quod intra suam esset regionem : aluit ager, sequo ad Floriacense poposuit deduci comitum. Aiebat namque per nocturnum se conspexisse soporem, quia eo stante ante sacratissimum Patris Benedicti tumulum, eorum altare præcelsæ Virginis Mariæ rectis constitisset plantis, immensaque decoris intus esset basilicam, ex qua sibi exaudi facultas negabatur. Nec vana illa, quibus sæpe ludimur, fuere somnia : sed opitulante Deo suffragantibusque meritis Reginae Virginum ac eminentissimi Confessoris salubrem habuere operationem. Denique locato asello ad desideratum devectus locum, a proximis, qui eum deluxerant, pro foribus monasterii exponitur : unde, quia necdum scamellis usus fuerat, natibus reptando ac manibus, ad munus et pulicis se protrahens pistrinum, ab ejus custode humanitatis compassione susceptus est. Ubi diu curationis suæ præstolando adventum, desiderio accensus est adveniendi Matris Christi aulam : in qua spes directionis ejus, Sanctus quiescit Benedictus. Quam introgressus, minutum sibi a Vicario ejusdem vici, Ermentredo nomine, transmissam obtentu elemosinæ, altario, quod Deo sub honorem S. Mariæ omniumque sancta-

rum Virginum dicatum est, superponere cupiens, sensit suos resoluti nervos. Cumque circumspectaret qui sibi auxilium ferret, a matriculario ecclesie elevatus, scamellos quidem suos cancellis sanctuarii ; manus vero, haud secus quadrante illius Evangelicæ viduæ Christo acceptabile, altari imposuit. Delinque humi prostratus, cum orationi incubuisset, resolutus in somnum salso perfunditur sudore. Exprectus autem, non jam scamellos poscens, sed baculo quodam circumstantium sibi porrecto semet sustentans, ad hospitium abiit, pedetentiuque firmissimas ambulandi vires adeptus est. Cumque sensisset copiam peragendi itineris sibi met non deesse, ingratus salutis, absque licentia hospitii vel Sanctorum qui ei medelæ tribuerant efficaciam, clam abscessit : veniensque ad villam quæ Domini Petri dicitur, iterato debilis redditur. Cui Presbyter, Teudo nomine, qui ei locum metandi in sua concesserat domo, ita locutus est : Quid, inquit, mali commeruisti, o homo, ut languorem pristinum evitare nequeas ? Respondit ille, se sine gratiarum actione a Sanctis, suæ curationis provisoribus, recessisse. Interea sequenti nocte quiescenti ei videbatur, quod sacris a quibus discessisset locis astaret incolumis, tenens lucernam præ manibus, status sui mensuræ æqualem. Monitu igitur et adiutorio prædicti Sacerdotis carruca impositus, ad loca male a se deserta reducit. Demum emptam ceram, juxta præostensam visionem, ad memoriam inelyte Virginis Mariæ deferens, ante sepulcrum gloriosi Confessoris Christi Benedicti accendit : adhaerensque pavimento, veniam admissi reatus cum redintegratione poscebat sospitatis. Facto ergo voto, nunquam se ex eodem recessurum vico, gressuum meruit redonari integerrimo supplemento. Hæc nos ab ipsius contigit ore audire eo ipso die, quæ hæc copiosius scribere. Et quoque miraculati interfere Constantinus Presbyter, et Letharius, Levita gradu, monachus habitu, suscipiendorum hospitem tunc delegatus ministerio.

a Anno 987 creatus Rex est Hugo Capetus : eodem anno, sive intra primum mensem, filius ejus Robertus Rex inauguratus est, cujus primus regni annus est Christi 988. — b Colitur S. Abbo 13. Novembri.

CAPUT II.

Castrum Caput-cervium ob paralysem curatum S. Benedicto oblutum, occupatum fraude recuperatur.

Et quia, ut refert beatus Papa Gregorius, sancti Martyres frequentiora ostendunt miracula, ubi eorum tantum habetur memoria, quam ubi eorum sacra conservantur corpora ; liquet idem de ceteris intelligere Sanctis, maxime ex hoc Patre nostro multipliciter excolendo sanctissimo Benedicto : cujus excellentissima signorum, a Deo per ejus meritum aliis in locis patratorum, notitiæ posteriorum tradere nos ter gestit animus. Caput-cervium dicitur prædium in finibus Biturgini situm, Lemoviensis contiguum : a quo vicina regio corrupto vocabulo Capceurgensis vocatur. Hæc ad dominium Floriacensis cœnobii, omnipotenti Deo sub nomine perpetuæ Virginis Mariæ sanctissimique Benedicti dicatum, hæc de causa, relato seniorum valde antiquorum, pervenisse comperimus. Ejus possessionis Dominus, Otharius dicebatur, inter Aquitanicos Primates clara nobilitatis pollens prosapia : is a primævæ juventutis flore paralyticus percussus languore, manuum ac pedum caruerat juvenine : solius illi lingua, auditus quoque ac visus ex parte manebant officia. Diutino igitur laborans morbo, dum vana medicorum studia propensius sibi adhibita nihil intellexisset conferre valetudinis, audita fama miraculorum, quæ Salvatoris omnipotentia apud sacratissima Patroui communis Benedicti

capra
S. Benedicti,
effertur cum
aliis relij suis.

cap. 98 Vitæ

volatu 2
columbarum
intra diem
sopitit.

contractus,

in somno
nonitus,

Floriacum
avectus,

ad sepulcrum
S. Benedicti
sanatur ?

D
ARCTONUM
ALMOINO

Luc. 21, 3

non actis
gratis disce-
dens relabitur.

E
ructus

et candela
accensa cum
voto illi
munendi
sanatur.

Otharius
paralyticus

A Benedicti creberrime tunc operabatur ossa, ait suis: Videtis, fidissimi mihi vitaque ipsa qua nunc fruor miserissima cariores amici, quod medicinae impensis nihil proficere: imo indies agritudinis protrahitur longitudo: quapropter, si qua vos cura vestri tangit Otherii, mearum quaeso miserantes ærumnarum, celeriter calle sepulcrum adire curate gloriosi Confessoris Christi Benedicti. Et ne forte vos conturbent ignota Aurelianensem hoc præclaro irradiari thesauro: id mihi divinum prænuñtiavit oraculum, dum fessos artus sopori mandassem; debere me eo cum votis dirigere meae petitores salutis, quia inde forem adepturus remedium sanitatis. Et quia solus cum dulcissima genitrice resedi, patre orbatu et fratribus; ipsa non abnuente, verum hoc ipsum feri sedulo deprecante, voveo Deo et jam dicto eximio Benedicto hæreditatis meæ portionem, cui Caput cervinum nomen est, cum omnibus ad eam pertinentibus, eo videlicet tenore, ut superstitibus ambo, usufructura ac præsentis vitæ exactionem retinentes, Fratribus Floriacensibus post nostri dissolutionem cuncta restitui faciamus. Spe etenim suscipiende prolis per supra memoratam privatus revelationem, sollicitudinem ducenda uxoris funditus abieci. Propere igitur quantocyus, et vestris severorumque Dei mihi degentium precibus opem efflagitate misero. Acceptis ejus fideles hujusmodi præceptis, cum a Wantis ipsius auro ornatis, per quos donationem memoratarum rerum sacris imponere altaribus, absque dilatione venerandum aduent eorum, mandata precesque sui domini Fratrum catervæ innotescerent. Memorabile dictu: eadem die ipsoque horæ momento, quo qui missi erant donum cum orationibus ante Sancti præsentarunt tumultum; rege, qui nonaginta millibus jacebat semotis a loco, integerrimam adeptus est sanitatem. Qui laudem Deo præconia, Sanctoque dans Benedicto gratiarum cantica, exheritationis venationisve gratia silvarum petuit abdita. Cui dum studet operam dare rei; occurrit suis a nostro remanentibus monasterio. Quem illi conspicui equitibus salutem peragrare, stupore ingenti percussi sunt, videntes hominem, dudum absque alterius adminiculo e lectulo non valentem surgere, tunc non solum firmiter incedere, verum otium equum cursu fatigare. Hesitantibus illis et vultus similitudine se deceptos autumantibus, obvium se ille gratulabundus offert: inquiri deinde sollicitus diem, quo pro se vota solvissent, ipsaque fuisse certissime comperit, quo sibi salutem obtigisse gaudebat. Huic antiquæ veterum virorum relationi repugnabat antiquius tertii b

ARCTORE
ALMONO
per suos ad
sepulcrum
S. Benedicti
missos,

curat offeri
Caput-cervinum
prædium,

oblati christo-
lecti donatio-
facti, eodem
hora sanatur;

B Chlotarii Regis edictum, in quo continetur, quod memoratus Otherius, ob perfidiam ab ipso Rege interfici jussus sit, rebusque ejus omnibus confiscatis, illud prædium ab eodem Principe sit S. Benedicto collatum. Et hoc est, quod in quadam sententia primi libri legitur, Caput-cervinum liberalitate regia Floriacensibus promeruisse Fratres. Potuit tamen fieri, ut post hæc, quia nunc retulimus donationem, ipse Otherius apud Regem insidelitatis insimulatus joboretur interfici, et quasi ex sua parte eundem villam idem Rex nostro conferret emollio. Quod vero in ipso Regali præcepto a Aotharino vocatur, permutatio veterum facit verborum, ut post latius ostendemus. Post ejus excessum vicini quique hoc ois prædium auferre moliti, ad sibi utile congerunt declinare consilium.

C Denique, ut superioris continetur serie libri, habitaculis monachico congruis Ordini mihi constructis, spem potentiarum rerum ipsarum adversariis sustulere usque ad tempora Roberti Regis filii Hugonis: quo onus gubernandi regni suscipiente, Ademarum quidam, juvena pariterque corporis ela-

Ademarum post
aita luca
occupata,

tus forma ejus genitor Wildo in urbe Lemovicina Vice-comitis fugebatur honore, nefarium molitus est scelus. Namque Lemovicinis nequaquam contentus facultatibus, ex paterna sibi hæreditate jure suppetentibus; dum cerneret numerosam cohæredum fratrum suorum succedere stirpem, in subripendas res alienas animum intendit: dolique artifex castrum, quod a rusticis d Bruccia dicitur, ingressus, Dominum se agebat. Erat in ea provincia vir quidam hand contemnenda potentia, Hugo nomine, cui media pars ipsius castri hæreditaria obvenerat successione: hæc ille, uti et eam, quæ genitorem competebat suum, ausu temerario pervadit. Toto itaque potius castro, copias duorum Comitum, qui eum inde pellere nitentur, e Willelmi videlicet Pictavensis et Bosonis Petragorici, per quindecim dierum eludens spatium, obsidionem eos solvere coegit. Qua liberatus necessitate, audendo majora, municipium Patris Benedicti quatuor et semis millibus a memorato distans castello, absentiam Præpositi Otherii aucupatus, atrocianum more ingreditur. Municipio illi antiquitas Salis nomen indiderat, eo-que monachi habitationem assignam a Caput-cervio commutaverant: eo quod is locus magna ex parte natura foret munitus. Hunc præfatus Ademarum idcirco, ut post ipse retulit, invadere visus est, ut copias frumenti ac vini, quæ a circumjacentibus incolis inibi obtulamen sanctorum locorum aggregata erant, pervasæ Bruccia inopiam sublevaret: re autem vera, ut actissimos possessionis suæ fines ampliaret, operam dabat. Interim Præpositus loci jam dictus Otherius, tanta calamitatis accepto nuntio, dolore cordis tactus intrinsecus, quod commendatum sibi a venerabili Abba Abbone, tunc Floriacensium Rectore et Fratribus locum funditus amisisse videretur, in diversa cogitationum turbine rapitur: tandemque non morroris, sed consilii tempus ingerere sibi intelligens, ad superius nominatum Hugonem recta proficiscitur via. Cui opportunitatem capiendi innotescens inimici, quod scilicet Bruccia firmissimo derelicto presidio, in Sabensis municipii demigrasset domicilium, ad præoccupandos ejus comatus proficisci hortabatur. Nec ille distulit, qui intelligeret suo usu proficere, si eum in minus tuto valeret præoccupare loco. Quid plura? Non solum illum, verum quosque circumstantes vicinos, quibus cordi esse Patris Benedicti venerandum dilectionem cognoscebat, ad sui adiutorium albeiens, diluculo feræ teritiæ præmonet hostibus occurendum. Interea enim militi ex auxiliariis nostræ partis nocte, quæ diem belli præcedebat, hujusmodi per quietem ostensa est visio. Videbatur ei, quod quasi eum Præposito Ecclesie S. Stephani Lemovicinæ Sedis, nomine Arnardo, silvam peragraret, opportunisque in locis, retibus oppansis, multitudinem aprorum præ se ageret: quorum quidem alios ad preparatas insidias deductos vivos caperet, alios vero venabulis transfixos neci traderet. Evigilans igitur, dum enim sodalium, quæ viderat enarrasset; hoc ab eo responsum accepit: Visionis, inquit, tuæ, Deo oppitulante et sanctissimi Benedicti suffragantibus meritis, manifestus in proximo propulabatur intellectus: nam quod tibi de porcis præostensum est silvestribus, hoc tu patrari conspicias de perfidis hominibus: quodque auctore Arnardo te agere somnabas, hoc ventura luce, Othorio sancti viri Benedicti monacho Duce, una nobiscum Christo auxiliante perficies. Cumque ille, qui somnium viderat, rem sibi manifestius declarari peteret; erat enim earum quæ gerebantur inscius rerum) interpres ad eum, Num, ait, ad aures adhuc pervenit tuas, Ademarum Guidonis filium egregii Confessoris Benedicti pervasisse monasterium; et Otherium Præpositum idcirco Domini nostri

d

e

myditi
prædium
Caput-
Cervinum tunc
Castri castrum
dictum -
f

post visionem
multis factam,

A tri petiisse auxilium? Gausfredus, ob fortitudinem corporis. Asini prænominē vocitabatur, in cuius castro memoratus monachus tum forte aderat, cum hæc miles contubernali referret suo, quiq; hæc adjecit, dicens : Nos quoque volente Deo ac Sancto iuvante Benedicto, sacri pervasores loci, aut vindice feriemus gladio, aut captos nobili ducemus in triumpho. Hoc dictum multorum roboravit pavitanti corda virorum. Videntur mihi somniantor iste ac ejus interpretis duobus Orientalibus fore similes ; quorum unus victoriam Gedeonis somniavit, alter interpretatus est. Feria porro sexta secundæ hebdomadis sanctæ Quadragesimæ vertebatur, quando factio latronum memoratum occupavit canobium : et ecce crepusculo tertie ferie sequentis septimanæ, undecunque asciti auxiliares, improvisi adstiterunt portis. Tunc quibusdam nostri agnitis viris, adhuc procul a castro constitutis una cum Præposito Otherio, divinum apparuit prodigium. Viderunt namque, sole totius terræ reliquis clarissime illustrante partes, ambitum castrî densissimæ vallari nebula : quæ quidem nullum sibi pugnandi afferret impedimentum, hostium vero olubilaret intuitum. Illi hæc dies æquanda videtur, de qua antiquus Legislator scribit : Quia Ægyptiis erant tenebræ crassæ et palpabiles ; filiis autem Israel erat lux in omnibus finibus suis. Roboratis hoc signo animis, statuunt hostes prælio aggredi : et præmisso Præposito (qui prævius dudum sibi fidus, tunc autem hostiles aggrediens muros, P. Benedicti nomen celsius inelamaret) ipsi elata in excelsum voce, Benedictum invocant monachorum Patrem : Benedictum resonant tum vallum concava, respondentque Benedictum proximæ silvæ abdita. Quo fragore vicinus consedissee montes infernaque patuisse hostibus visum. Et quia montium facta mentio est, non sit audientibus onerosum jam dicti Salensis castrî memorare situm. Mons est non multæ altitudinis, in cujus declivo castrum constitutum est : quod quidem ab Orientali Australive parte difficilem ad se venientibus præstat accessum, ab Aquilonali sane latere ilevexus montis machinamentorum omnium inhibet eversionem : at Occidentem versus, ubi hostium facilis formidabatur progressus, domus erat lapilibus firmissime constructa, ad Austrum in longum porrecta, ad repellendos inimicos satis idonea. Hujusmodi autem munio adversariis facta est perditionis occasio : dum ob nimiam securitatem, prius hostem adesse senserunt quam providissent. Primus ferratas Aquilonali parte intulit acies Gausfredus, propter vires non propter pigritiam Asinus agnomine : ignemque ut pridie suis inter pocula in amore Patris Benedicti sumpta condixerat, admoventi præcepit. Post eum reliqui auxiliares, Giraldus scilicet Cluensis castrî Dominus, et Hugo Gargelensis reliquique, quorum nomina dicere suspensedi. Qui ducentorum vallati caterva armatorum, adversarios, pari fidentes numero sed virtute constantiæ impares, e propugnaculis quæ tæri parabant jaculis ac lapidibus repellere cœperunt. Et ecce, Providentiæ divina interventuque egregii Confessoris, ventus Aquilo surgens, flammam quidem ignium portis ingerebat, hostilia vero tela retro agebat. Cumque ignem convalescere jaculaque sua in irritum cadere oppidani cernerent, formidinem animis induentes introrsus fugere. Seditiosis ecclesiam petentibus, nostri attergo sequuntur attentius, cœsisque in introitu portæ aliquantis, eos qui basilicam ptebant insectabantur : in qua non tutam sibi latebram fore auspicatus Ademarus, turrim ligneam, de qua signa dependebant, cum sex factionis suæ sociis formidolosus conscendit. Ibi quoque se latere posse diffidens, tecta more architecti perambulabat : donec ab Hugone, qui studiosius reliquis eum investigabat, visus, pacta vitæ

ac membrorum securitate captus est. Cumquo, quinque comanipulares eminentioribus tenti sunt, Hugo videlicet ac Archembaldus de Buciaco, Rainardus et Americus Frater ejus, filii Heldegarii haud ignobilis viri Argentomagensis, atque Giraldus Terminus : his exceptis, quos aut minor potentia, aut minus pollens de nobilitate parentum sanguis nostræ subtraxit notitiæ, quorum numerus ad viginti et eo amplius fuisse refertur. Equi capti numero centum viginti, præter eos, qui vel a victoribus furtim subducti, vel a victis fuga sibi consulentibus abducti sunt. E quibus et multitudo hostium colligi potuit, et virtus superna pariterque excellentissimum Patris Benedicti meritum eviderenter agnosci, quod a tam paucis exercitate militiæ viris adversarii, copiis ac natura muniti loci, tam facile sint superati. Illud nihilominus gratia Dei gratuita nobis collatum credimus, quod hostium tringenti militibus preceptis, nostrorum nemo saltem vulneratus est, tribus exceptis : unus videlicet militibus deditus stipendiis, qui lethali accepto vulnere ad propria rediens vita decessit : ac duo agriculturæ potius quam bellicis dediti stipendiis, qui cum multis aliis artis hominibus, fama prælii excitati, auxilium nostris venerant : dum nimium rapinæ student, incedunt a sociis an ab extraneis intercepti sunt. Hoc itaque modo, castrum intra sextam diem, quo primum ibi advenerant, horum receptum, nostrisque redditum est anno incarnationis Dominicæ millesimo. Et ne quis æstimet tantam victoriam, hominum potius virtuti quam divinæ ascribi debere largitioni ; sciat ipsorum nobis relatione adversariorum vulgatum, eos vigore ita fuisse destitutos, ut, quamvis telorum seu lapidum mole alioquid se cernerent, nullam tamen elliciam in jaciendo sibi inesse sentirent. Antiquæ quoque peremptorum nocturno tempore in eadem villa quiescentes homines somnos rumpere sepeissime cogitant : febiliter oberrando inelamantes, se miseris fore, quæ excellentissimi Patris Benedicti res pervadere non dubitavissent. Nec Guilo genitor Ademari sive etiam Giraldus frater ejus, patrisque jam dicti adolescentis, immunes miseriam unum fore : verum scienti participes ejus maligni fore consilii, sic quoque Dei justissima disponente providentiâ, periculum fore consortes. Siquidem Guilonem non tantum orationis quantum dissimulationis gratia, quasi nesciret quæ a filio gererentur, Romam profectum, morbus vitiliginis adeo debilitavit, ut non aliter quam in lectica ad sua regredi valeret. Giraldum vero, obtentu ejusdem simulationis apud Pictavam degentem et rei eventum præstolantem, ferox equus mordens per coxam arreptum, per aliquot dies lecto cubare coegit. Hildebertus quoque Argentomagensis incolâ, hujus factionis signifer, qui pacis medius pulam quidem videbatur fore, occulte autem proditorem alebat ; igne divino in maxilla adustus usque ad diem suæ mortis incurabili perseveravit, ita ut consumpta carne dentes specie miserabili nudarentur. Per omnia benedictus Deus, qui sibi beneplicitus assidue mirificat Sanctos.

a Per Wantos intelligi chirotheas sapius monuimus, et quod hæc spectat potissimum ad Vitam S. Hadclii 3 Februarii, cap. 3 lit. G, ubi in transferenda possessione unuculos Wantos seu chirotheas ostendimus. — b Chlotharius 3 filius Chlodovei 2 regnavit ab anno 602 ad 610. — c MS. Patriaciensis, Multarius. — d Brocla castrum dicitur in Chronico Ademari, edito a Labbro nostro pag. 170, quæque ibi obsessio describitur — sed un eadem, quæ hæc legitur, dicitur patris, quod nulli Ademari flat mentio, sed Ademari filius patris. — e Hic est Gualterius 15, Pugnax vel Ferret-brachi cognominatus, cujus prima uxor Adalmodis etiam indicatur ab Ademari jam citata pagina. — f Ita MS. Patriaciensis. excusum erat a Busco Argensis.

D
AUCTORZ
AIMOINO.

Judic. 7, 13

obsidetur a
colle. Its
militibus.

Exod 10, 22

S. Benedicti
nomen
clamantibus.

capitur cum
sociis.

B

anno 1000

namur
Ademari
pater Guilo,

f
patris
Gualterius,

signifer
Hildebertus.

A

AUCTORE
ALMOINO

CAPUT III.

*Equus a submersione liberatur. Pasti pauc
S. Benedicti in praelio prævalent. Injurius
ei male perit.*

Quia vero semel Aquitaniam ingressi sumus, non ab re esse videtur, si rei geste miraculum, quod ordo caussarum superiori paucis elabentibus annis subnexuit, enarraverimus. Captus, ut supra dictum est. Ademarus ab Hugone ad castrum Bruceie deductus tenebat, exclusus favoribus Hugonis, qui partem ejusdem castri ab Ademaro sibi præreptam non mediocriter indignabatur. Denique eundem juvenem, quem captum habebat, e regame murorum, unde a suis intueri posset, deduci præcipiens; interminatus est, se ejus caput abscissurum, ni maturato sibi munitionibus cederent. Quæ res Giraldum et eos qui intus erant graviter perterruit, maxime videntes Dominum suum cum tot exercitate militiæ egregiis bellatoribus subita rerum conversione dejectum; unde non solum oppidum, sed etiam se suaque omnia terribi dedidere. Hugo potius castro turrim, quæ

B eam cisterna erat ad colligendas imbrium aquas effossa, quadraginta quique et eo amplius cubitis in profundum patens. Forte post aliquot temporis spatium duo ex Fratribus nostris, apud memoratum sancti Patris Benedicti Salense monasterium dependentibus, utilitatis monasterii gratia præfatum Hugonem, Bruceiam tunc incolentem adierunt; obrepens colloquium superiora turris petentes, binos equos retinaculis silamiet conexus in inferioribus reliquerunt. Horum unus quietis impatiens, dum huc illicque errando socium trahit, postrema corporis parte in superius nominatam cisternam labitur, nec alterius que juvari valuit, quin ad fundum usque deuleret. Clamor illi-eco intentum oritur, equum monachorum in puteum esse lapsum. Tumultus caussam Hugo sollicite perquirens, ubi damna lapsi animalis reperit, vehementer doluit quod hi qui eum visitandi gratia adierant monachi, (ager quippe erat) tantam fuissent passi jacturam. Itaque uxori imperat, ut evocatis juvenum robustioribus, seminis equi cadaverem puteo abstrahi faciat. Ipse post paululum, ubi se vestibus induit, cum secutus, inclinans se ad os putei, solum equinum caput aquis emicare prospexit, reliquis membris cum sella lymphis operis. Et ad circumstantes conversus, Hic, inquit, equus, sella deinceps nunquam sentiet onus. Ad quem mulier: Num, ait, ille senex Benedictus, qui tibi a Domino victoriam obtinuit ex hostibus, tam est invalidus, ut impetrare nequeat, quatenus proprio animali onus revelatur monachus? Ad hæc ille diffidens: Si, inquit, hæc ille impetravit, ceteris Prædico Sanctis ejus me committam intioni. Adnotis igitur scabis, descendit quidam, audaci fisis juvenis; qui equum per opportunas corporis partes fimbis ligaret, quo facilis educi posset. Verum cum egresso, cum diffide videretur, tam immensi corporis animal simul cum sella posse extrahi ob angustiam putei, primo scalam educentes, dehinc caballum extrahere cœperunt. Sed omnipotens Deus, ut ostenderet non solum jam sæpius dicto Hugoni, verum quibusque sanum sapientibus, egregium Ducem monachorum, summum videlicet Benedictum, non parvi apud se esse meriti, uno majoris quam quisque mortalium conjicere valeat, genuit miraculum. Nempe cum jam numerosa juvenus usque ad sinuam putei marginem equum elevavisset, ac Fratres omnes adstantos. Letanie præces Domino solverent, ubi dilectum Domino Benedictum invocare cœperunt, subito rupti fauces equusque ad interiora

lapsus est. Desperatio cunctos habuit, diffidentes D eum ulterius posse vivum retrahi, maxime cum et descensus ad eum alligandum difficilis foret, nec funium illis tanta suppeteret copia, casusque de superioribus ejus æstinaretur contrivisse membra. Accedens autem unus Fratrum ad memoratum Hugonem, hortatus est, ut de virtute Confessoris Christi Benedicti sumpta fiducia, adhuc semel attentatum adorerentur opus. Annuentibus quoque ejus persuasioni quibusdam juvenum, quid suæ possent vires experiri cupientium, præcipue conjuge ejusdem nobilissimi viri Hugonis, quæ fidei ac devotionis in beatissimum Patrem nostrum Benedictum ardore flagrabat, iterato scalam in puteum deponunt. Porro apparatus funium nullus alter reperiri potuit, nisi quo retibus ad usum capiendarum silvestrium præparatis capream, sibi invicem connexis atque contentis utebantur. His ergo alligatum, ut prius fecerant, retraherent equum, magnis clamoribus Sanctum invocantes Benedictum. Et ecce cum jam pene inter manus futurus esset, iterato deficientibus vinculis, relabi cœperat in imis. Tunc unus e turba alligari se poscit emgulis ex coriis cervorum desectis, quibus Aquitani utuntur latissimis atque fortissimis, sicque introrsus demitti: arreptis que tibiaurum fasciis, caballum aptissime capite alligans, monet socios se quidem primum, deinde quadrupedem extrahant. Qui monitis oculissime parentes, utrosque ad superos reduxerunt. Sompes acsi mortuus huini exponitur, ad quem honorabilis vir Hugo accedens, eumque virga tangens, ad circumstantes, ait: Hic revivisset nunquam. Tunc equus quibusdam eum sublevantibus a terra, sese erigens concussit, aquamque quam invitatus hauserat, per mentum urinae digessit. Alacris illico mulier his verbis virum arguebat: En, experimento hoc disce, Benedictum Dei famulum fideliter se invocantibus, præcipue suis famulis, præsto esse. Pharus continuo ac vox lætitiæ toto oriuntur castro, Benedictum laudantium. Benedicto gratias agentium, quod jam viveret, quod jam propius pedibus equus vaderet. Sane religiosa femina, quia biemis erat, in aprica domo cornipedem deductum, mollioribus stramentis, usque ad diffusionem sudoris ipsa operuit: qui inde post paululum retractus, terræ se provolvens, ac omnibus membris contentiens, hiñitu sodalem querebat. Quem Fratres, qui advenerant, receptum lætantes, ad propria incolentem, nullo membro debilem reduxerunt: horum uni nomen Anno, qui Sacerdotii fungitur officio; alteri Remigius, in Ordine manens Diaconatus; quorum relatu ante transactos quindecim soles, hæc ita gesta fuisse comperi, a quibus et sella ostendebatur, quæ dilapsa cum equo fuerat: ejus scandilia quavis nova, et antellam suis impatiens pedibus ipse disruperat. Viderit nunc quisquis ille est, qui hæc non sibi mira vidori jactat, quid horum præcelet: utrum ferrum e profundo lacu reduxisse, an quadrupedis vitam in immani præcipito non solum servavisse, verum et incolentem superis reduxisse? Ego quia utrumque noster iste Legislator patravit, in ambobus eum non tantum potentem, sed etiam potentissimum fuisse fateor. In hoc vero illud admiratione dignissimum est, quod equum, quem cordarum nequiverunt retinaculis protrahere, fasciis fragile retraxerunt thæniis. Ac si patenter pater Benedictus eos non verbis sed factis monerat, id non humane fortitudini sed divine potius operationi debere imputari, suæque interventioni. Verum si quisquam ejus mira facta ob nostræ vilitatis personam contemnenda judicat; hunc nos rogamus, non ut nostra legat, sed ut mitissimos ejusdem Patris vultus sua nequaquam exasperet ingrati tudine: qui si, quod absit, offensus fuerit; nulli dubium, quod durum se præbeat et intractabilem;

ab invocantibus S. Benedictum,

E

extrahitur,

F

num. 6 Vitæ

sicut

In recep'o
castro
Bruceia,lapsus in
cisternam
equus mona-
chorum,fere extractus
relabitur:

A sicut e contra humilitatis precibus mitigatus, favorabilem se exhibebit ac lenem.

in bello Hildeberti Petragoricensis Comitis et Guillelmi Pictavorum,

7 Opportunum videtur et illud inserere lectioni quod in eadem provincia sub antedicto Præposito Otherio, meritis sancti sui Benedicti Dominus operari dignatus est. Hildebertus supranominati Bosonis filius, ex matris avi successione Comitatum Petragoricæ urbis adeptus, adversus Guillelmum Comitem Pictavorum arma movit, et commoto exercitu, ad secundum Pictavæ civitatis milliarium castra posuit. Inter reliquos vero ejus auxiliares, quos ad idevocaverat bellum, erat Hugo, de quo præmissimus, Dominus castri, quod Gargilisa dicitur. Is cognitum habens beatissimum Patrem nostrum Benedictum, his, qui se plena invocaverint fide, ubique et maxime in bello solere auxiliari; memoratum rogavit Præpositum Othერიю, ut sibi saltem duos conferret panes exiis, quibus monachi vescabantur, quos ipse cum suis certamen intraturus in escam sumeret: filii non modicæ existens, qui crederet illo se cibo valdus omnibus posse armis contra universa muniri pericula. Interim Hildebertum, tam ipsum Hugonem quam cætera expectantem auxilia, præcipue a Fulconem Andegavensem Comitem, congregati Pictavenses repentina irruptione opprimere conati sunt: quatenus eo, qui Dux belli erat, antequam cunctæ ejus congregarentur copiæ, oppresso, residuos ab ipsius deterrerent adjutorio. Nec ille segnio in obviando fuit: sed cum paucis, quos secum habebat, excipiens advenientes, his cum eis campali certamine conflixit. Cumque in eo esset, ut ab hostium multitudine superaretur, veteranis etiam suis fugere non erubescens, ex improviso jam dictus supervenit Hugo, qui dejectos rebus adversis sociorum intuentis annos, fractis citatum, quos ex monasterio S. Benedicti acceperat panibus, et ipse sumpsit, et his quos secum adduxerat, distribuit: ac demum Pictavos, jam jamque victores et sui munium securos, cum Hildeberto aggressus, vicit, fugavitque. Sane ex militibus, qui quippiam panis S. Benedicti quamvis modice sumpserant, nullus lethale suscepit vulnus, sed omnes incolumes evaserunt.

pasti pane S. Benedicti prævalent:

8 Nunc jam ab Aquitania gressum verbi promouentes, in Franciam redeamus: narratisque de statu regni seu Regum, quæ ad rem pertinere videbuntur, miraculum per beatissimum Patrem nostrum Benedictum ab omnipotente Deo, in loco, qui Abbatis-villa dicitur gestum, recitemus: sicque per monasterium ad Burgundie partes, certis ex causis transitum faciamus. Dux Francorum Hugo infans regni adeptus, cum filio per decem continuos annos eis potitus est: moriens autem, Rotherto filio monarchiam sui reliquit Principatus. Hugonides Rothertus uxoriam inire copulam jam dudum mente tractans, et ab Arelatensium partibus assumere sibi conjugem volens, exercitum congregat, sponsam jam jamque adventantem occursurus. Dum ergo iter agens exercitus, ulteriorem Ligeris ripam teneret, contigit Guillelmum Belemensem, castrametandi causa, curtim superius nominatæ villæ Abbatis sibi deligere. Porro e satellitibus ejus, quidam perverse mentis juvenis præveniens Dominum, monacho ei curti Præposito, Theodorico nomine, furibunde imperat, ut sibi portas aperiat, eo quod ipse inibi metatum habiturus foret. Ad quem monachus: En, inquit, contemplantini hunc monachum veluti tumidum bufonem, equo itidem tumentis superbe residere, nec mihi aperire velle. His contumeliæ verbis canobita motus, conversus ad Orientem,

miles post injuriam illata a S. Benedicto,

talem, ad quam monasterium situm est, plagam, Ego, ait, te, o Senior sanctissime Benedicte, aut perpetuo obdormisse suspicor somno, aut nostris offensum peccatis, ab his olim tibi dilectis abcessisse sedibus, qui ita inultas tuorum pateris manere injurias. Quid multis morer! Non diu vindex dicitur est blasphemæ ultio, Divina eam meritis beati Confessoris, idcirco, ut credimus, accelerante providentia, ne pusillanimitate victus Frater, majoris offensus in verbo incurreret lapsus. Namque adventante Guillelmo, infelix ille, qui scandalizaverat Fratrem et insuper Benedictum despexerat Patrem, jactitans se vino servorum ejus ad ebrietatem usque sua vorumque viscera absque ejus oppleturum gratia; domum a curti longiuscule remotam ingreditur, in minarum suarum satisfactorum executioni, dum ultra modum vna haurit, calicem furoris Domini una cum mero usque ad faeces potavit. A mensa quippe surgens, secus ignem se collocavit, temporalem æterno socians somno. Namque ignis stramenta lectorum corripuens, flammarum globos in sublimi extulit, ac tectum domus facile accendit: nec evigilavit miser, donec comprehensus omnibus, obrueretur trabium molibus. Itaque cum duobus obsequii sui pueris, nam tertius semivivum vitare evasit, ac quinque equis, seu cum omni itineraria suppelletili incendio consumptus est. Qui vero ambusta veste vel capitis crinibus, discrimine mortis exemptus fuerat beneficio fugæ, in presentiam Guillelmi deductus, rem, ut erat gesta, ordine retulit. Tum ille: Merito, ait, hæc infelicibus poena provenit, qui malevolo verborum suæ spiritu, vana monachorum cuncta se exhaustare posse testinantes, ita ebrietati operam dederunt, ut immensum periculum vitare nequirent. Hoc itaque facto, suspicio Fratris abolita est, qui falso calumniatus erat, beatissimum Patrem nostrum Benedictum obdormisse, qui cura pervigili assiduum sollicitudinem sibi subito exhibet gregi. Porro a sibi placitorum istorum visitatione locorum, nullus nostrum quolibet inmani poterit deterreri facinore, quem grata suorum invitata presentia ossim. Verumtamen eo magis nobis cavendum, ne tam sui aspectum Visitoris, fusca commissorum offendimus caligine peccaminum.

D ACTORE ALMOIS

han-to ad ebrietatem ejus vino,

miserè incendio perit.

E

3 Hugo Falconis memorantur bella, apud Glabrum Rudolphum lib. 2 Historiarum cap. 3 et lib. 3 cap. 2, gesta cum reno Duce Bertonum et Odone Comite Carnotensium.

CAPUT IV.

Periculum submersionis submotum. Mors vero inflicta. Corpus S. Pauli Leonensis Floriarum delatum.

I n ea inundatione Ligeris, quam plus solitam littoris accola, insolitam procul remotus sensit agricola, quid mirandi per meritum scripsisse nominandi Patrum nostri actum sit Benedicti, qua absentem me contigit fuisse, relatu seniorum cognitum, memorie adiarum tradere posterorum. Igitur Liger, eorum maximus fluviorum qui per Galliam alvei sui cursus in Oceanum propriis invehunt nominibus, inaudito antea seculis modo antequos excessit terminos anno Incarnationis Domini millesimo tertio, regni autem Rotherti Regis, quo cum Patre regnare cepit, a sexto decimo, Monarchiæ vero septimo. Tanta vero tamque repentina ejus fuit profusio, ut agrarios laborantes, seu equites iter agentes subita involverit ruina: ut non incongrue illi aptetur illud Virgilianum de Palo dictum:

Ligeri fluvio canudanie anno 1003,

a

Proluit insano contorqueas vertice silvas

Fluviorum Rex Erydanus, camposque per omnes 1 Georg.

Cum stabulis armenta tuit.

Sic et iste, non solum pecudes cum ovilibus, homines cum domibus, verum etiam patrem matremque familias

VICTORE
AIMOINO
ABBATE
Floriacensis,

A familias cum filiis ac filiabus, seu cum universis improvise impetu prostravit utensilibus. Hac aquarum alluvione involvi metuens armentarius gregis, usui monachorum Patris Benedicti in cœnobio Floriacensi degentium delegat, ad tutiora montium pascua vaccarum aluluxit armenta : unde regre-
diens, dum concitus sese proripit, ut intra septa casu receptus imminens evitaret periculum, obvium habuit hostilem tendebat. Illo quoque ob-
vius habens inundantis fluctus gorgitis, in despe-
rationem vite labitur, et incertus consilii, lassio-
lis a tibiis resolutis, ad binas pontis tabulas se
alligavit. Invocare tunc Christum et Sanctum cepit
orare Benedictum, ut sui miseretur opera ferenda.
Sed resolute vi tumescens fluminis ponte, ipse pa-
riter ferebatur in præceps. Tum vero toto cordis
affectu nomen beatissimi iterabat frequentius Bene-
dicti : et quia jam morti traditum se credebat, ut
animam tantum salvaret poterat. Cumque undis se
propellentibus, ad eum delatus esset locus, ubi
Bonodia fluxivus Ligeri influit, per tria fere millia-
ria aquis vectus, et semper in ore, semper in corde
sanctissimum vocabulum replicaret Benedicti, exaudiri
meruit : nam mutatis flatibus ventorum, flans zep-
hyrus, ad litus eum leni impulsu delucere cepit.
Quidam vero ejus noti, prope litribus obnavigantes,
cognito quis esset, solutis quibus ipse se vinxerat
legaminibus, ad tutam portus stationem secum inco-
lumem reduxerunt. Vacillat autem homo ipse Con-
stantius : qui etiam refecti se multitudinem circunda-
tum serpentum seu diversi generis reptilium, nec
tamen per Dei providentiam et egregii Christi Con-
fessoris Benedicti interventionem quidquam sibi
fuisse nocitum. Quod eo magis mirandum censetur,
quia quosdam hominum summa arborum cacumina
cascendentium, ubi undoso torrenti aspirare fas
non fore arbitrabantur, reptando subsecuti angues,
miserandis laniatis morsibus, decidere in profun-
dum cogebant. Hunc vero in ius constitutum,
quavis in modum cinguli circumambirent, nullatenus
tamen lædebant, gratia eum divina meritis
sancti sui Confessoris Benedicti custodiende, ad ex-
hibendum famulis ejus devote servitutis obsequium.
Cui etiam aliud divini muneris attributum constat

invocato
S. Benedicti

quasi
aquarum
procul
abreptus,

B fuis e beneficium Ruerat radicatus aquarum alluvies
maximas arborum moles, quarum impetu trunci
quoque antiqua duntaxat solidati evertabantur.
Horum ille impulsu, non solum mergi non poterat,
verum sola manu vel brachio, acsi leves stipulas ad
se appropinquantes depellebat.

vibratur,

illæsus inter
serpentes

et arborum
truncos.

partem agri
S. Benedicti
abreptus,

10 Ager quidam ditior subditus Ecclesie S. Ste-
phani Autisiodorensis urbis, confinis est terre S.
Benedicti, que memorato superius adjacet paludi.
Hunc quidam Vualterius jure beneficii sortitus,
ejusdem telluris partem ad suos usus præcipere cu-
piebat : confictique calumnia, quod ex suo beneficio
existeret, atque a nostris rusticis injuste pervasa
foret, querelam ante venerabilem Abbatem Abba-
nem exponit. Nam quodam tempore ab uno Domini-
orum suorum missus est, ut sua vice jam dicto obse-
queretur Abbati, ad Regale palatium properanti.
Inde cum redirent ambo simul, et ad eum perven-
tum esset locus, de quo lis videbatur orta : idem
vir conversus ad Abbatem : Nunc, inquit, Domine
Abba, si placet, ostendam tibi terminum meæ pos-
sessionis. Memento autem illo, ne quid supra suum
determinaret jus, ne forte id nequaquam ei impune
cederet : ille impulsu calcantibus equo, ad locum do-
terminationis sibi placite properat, obstantibus

pæne omnibus qui cum Abbate aderant, illum me-
tam justæ divisionis transgredi. Sed cum habenis
equum refrænare conaretur, dicens, Ab hoc ego loco,
universum jus ad istam partem (manu eam demons-
trans,) mihi etiam, si necessarium fuerit, singulari
certamine vindicabo; ejus in cursum actus, reti-
neri ab eo non potuit : quin potius invito sessore,
prorensus semel ac secundo, offenso labitur pede.
Tunc Reverentissimus Abbo Abbas conversus ad
suos inquit : Jam nunc æquissimi judicis justum citis-
sime conspicietis examen. Post quæ verba, equus
tertio lapsus, dominum a tergo suo abiecit : qui ca-
dens discissis interioribus, fractaque scapula debili-
tatus, ad villam monasterii delatus, advesperascente
ipso die defunctus est : peregitque ipse solus singu-
larem quam proposuerat pugnam, Deo manifestum
exerente judicium, meritis dilecti sui Confessoris
Benedicti, cujus res alienare cupiebat. Cujus casum
miseratus honorabilis Abbo Abbas, eo quod sibi in
itinere devotissime obsecutus fuisset; cum Fratri-
bus in cœneterio ecclesie honorificentissime tradi-
dit sepulture.

D
et ad singula-
re certamen
provocans

ex equo
lappus perit.

11 b Ossa Oceani maris quedam est insula, quæ
a continenti Armoricanæ regionis terra, quam Cor-
nugallie nominant, pelago sexdecim passuum in
transversum porrecto sejungitur. In ea B. Paulum,
cognomento Aurelianum, eremiticam duxisse vitam
ex libro e Vitæ ejus didicimus. Hic denique S. Pau-
lus in loco Britannia, qui Oppidum dicitur S. Pauli,
d Episcopus factus multis in vita sua clarus virtuti-
bus, ibidem per divinam designationem tumula-
riam meruit sepulturam. Cujus corpus post longa
obitus ipsius transacta tempora, a e Mabbone ipsius
loci Pontifice, ad hoc nostrum Floriacense transla-
tum est cœnobium. Hujus translationis seriem, quia
ocasio se præbuit, licet multis antea temporibus
gesta sit, sicut a prioribus nostris eam auditu com-
perimus, referre dignum duximus. Memoratus deni-
que venerabilis Mabbo Pontifex, amore divino con-
templativæ succensus vitæ, hæsitabat animo, quo-
nam potissimum in loco suum posset explere propo-
situm. Cui divinitus inspiratum est, nusquam aptius
id posse eum perficere, quam in presentia corporis
sanctissimi Patris nostri Benedicti, qui Dux et si-
gnifier illius esset institutionis, quam ipse sectari
cupiebat. Sumptis igitur Evangelicis et sacrarum
vestium non contemptum ornatu, simul cum sacrati-
ssimo corpore egregii Præsulis Pauli, ad sibi de-
sideratam pervenit habitationem : quem Abbas istius
sacri cœnobii præcedenti libro nominatus Vulfaldus
cunctaque congregatio, gratantissimo dilectionis
suscepientes obsequio, quoad vixit tempore honori-
fice serum tenuerunt. Qui, peracto laudabilis vitæ
cursu, ante altare S. Joannis Evangeliste in basi-
lica sanctæ Dei Genitricis Mariæ tumulariam adep-
tus est sepulturam. Corpus autem antedicti Con-
fessoris Pauli cum proprio loculo, post loculum sanc-
tissimi Patris Benedicti posuerant, uno tamen
ampliari scrinio, quod etiam argento tectum erat,
utrumque concludentes. Nunc jam ad id quod capi-
mus exequendum, regrediamur.

b

E

c

d
cum corpore
S. Pauli
Episcopi
Leonensis

a Mabbone
Epi. r. esset
Floriacum
translatum

F

12 In memorata igitur insula ob anorem tanti
Præsulis quidam civis jam dictæ regionis Cornugal-
lie, Felix nomine, ad inhabitandum demigrans, cum
aliis suæ provincie viris per aliquantos annos Deo
placitam studuit ducere vitam. Sed cum veraci refe-
rente fama didicisset, corpus jam dicti Sancti apud
nos retineri, deliberavit animo ad ejus sacratissima
properare monbra. Invenit quoque hominem voluntatis
ejus conatum rumor sanctissimi Patris nostri
Benedicti, qui totius etiam remotissimos Britannia
repleverat sinus, Ascensa ergo una, quam solum
tunc reperit navim, ad superius nominatum S. Pauli
oppidum

Felix eremita

A oppidum venire disposuit, cum Pontifice ipsius Sedis tractaturus, utrum sibi hæc quæ cogitaverat agere expediret. Verum pelagus illud, quod inter insulam ac continentem dicitur esse terram, ob sui angustiam et rupium in eo proninentium exasperationem, difficilem multoties navigantibus efficit transitum. Quod cum jam dierus vir transire vellet, inopinato impetu undarum navis versata, eum cum universis sociis inter se et mare conclusit. Erant inter eos natandi ignari, quos unda raptos, super unum e proninentibus satis illesos deposuit. Ille vero cum uno tantum sodali, jam reducta in suum statum navi iussit: et fluctus, qui eam oppleverant, panno simulata vestis exlauriens, cum duobus qui soli remanserant remis, ad recipiendos socios rupi appropinquavit. Quibus receptis, prospicit eminus librum, per quem laudes Deo persolvere consueverat, undis jactari nec mergi. Post quem directo cursu navis, eum levavit ita cum humore introrsus carentem, quasi non undæ ipsum per maria sed ventus per terras portaverat. Deinde aliquibus remis cum aliquantula suppellectili receptis, ad destinatum tandem delati sunt locum. Cuique memoratus vir cum Episcopo loci colloquium familiare habens, ea quæ sibi obvenerant referre vellet; prævenit eum Pontifex, ita inquam: Num, ait, ignoras, Domine mi Felix, quid cuidam monacho, omnibus tibi bene noto, de te per nocturnum soporem revelatum sit? Cum cum ille diceret, se id funditus ignorare, Episcopus ad eum: Retrahit, inquit, mihi idem monachus coram multis testibus dicens: Videbatur mihi, quod Felix, qui in insula habitat, hic apud nos foret positus. Quin dum ad sua regredi vellet navicula ascendisset, diabolus in specie vulturis adveniens, cuius corporis moles montis altitudini æquari posse credebatur, cunctos, qui rate vehebantur simul cum ipsa in profundum mergere mihi videbatur. Illis itaque hoc modo submersis, apparuit repente vir quidam monachico adpertus indumento, more Abbatum recurvum a capite de manu gerens baculum, quique super aquam deambulans, eodem ligno navim cum hominibus nil mali passis ac cunctis rebus de profundo ad litus traxit. Liberatis vero imperans, ut se ibidem operirentur, vulturem qui jam fugam paraverat insectans, virga percussam in profundum abyssus misit. Reversus ad Felicem et socios ejus, alacri ut erat vultu eos hortabatur, ut ascensa linte, quo cupiebant secure enavigarent, dicens: En adversarius vester per Dei gratiam a me submersus, perdidit omnem vobis nocendi potestatem. Cuique ista referente Antistite Dei servus audisset; casus quoque suos et ipse omnes ei exposuit, asserens ipsam visionem etiam corporeo actu in se completum. Intelligens vero ex memorata apparitione sanctissimum Patrem nostrum Benedictum suæ salutis auxilium contulisse, magis amore ejusdem precellentissimi Confessoris flagrare cepit, atque ut ad ejus sacrosanctum tumulum perveniret iustare. Igitur pauci temporis interposita mora, assumptis quibus se indigere rebus æstimavit, ad continentem destinavit remeare terram. Sane omnipotens Deus, ut ejus cor ad amorem Sanctorum, quorum expetebat presentiam, amplius inflammaret, duplicavit miraculum. Nam dum anchora a litore sublata alta peteret maria, repente se fluctus attollunt, et in sublimi elatus præruptus a que mons ita totam circumcinctis scapham, ut nulla ex parte altitus reperiretur evadendi. Tunc jam dictu: Christi famulus Felix, horrore inanimatis periculi percussus, intra unum pectoris hujusmodi tangebatur preces humillime supplicationis: Inelyti, inquam, Confessores Christi Benedicte atque Paule, quorum sacratissimos alire exopto cineres, ferte opem mihi

miseri, qui solius nunc mortis discrimen formido. Post has preces, dicto citius tumida considunt æquora, ventisque placida stans mare tutam navigantibus præbuit viam. Ita ab instanti naufragio sæpenominatus Felix exemptus, ad hoc sibi diu desideratum venit cunobum, nobisque hunc suæ salvationis retulit fuisse modum f.

a Hinc lignet primum annum Roberti cum patre regnantis esse annum Christi 988, et solius regnantis annum 997. — b Osa, MS. Patric. Assa, Alberto le Grand Boessant, vulgo Boessant et Boissant appellatur — c Hanc vitam ex variis MSS edidimus 12 Martii, die S. Pauli: scripta ea est a monacho Floriacensi — d Vulgo dicitur Saint Paul de Leon, S. Pauli Leonensis urbs — e Floruit Mabbe Episc. circa annum 930. — f Dein hic Felix anno Christi 1008 Floriaco missus in Britanniam Armorican restauravit monasterium, ejusque est Abbas constitutus, ut scribitur in Vita S. Gildæ Superius 29 Januar. cap. 6 pag. 964. De eo legitur 9 Martii inter Tractamentos.

CAPUT V.

Injuriæ S. Benedicti morte puni. Eyer adjutus. Cerei et lucerna accensa.

Brevitati quidem studendum erat, ne prolixitas verborum audientibus fastidium materis gigneret; sed quia decurrens sermo retineri non potuit, quem vis dilectionis sanctissimi Patris Benedicti, ad plenius exponendas res gestas impolit; ignosceudum est, si plusquam licuit loquax pagina fuit. Proceratibus demceps succincto narrandi genere miracula ejusdem dilecti Domini comprehendere, ut et laudes ejus promamus et lectori nequaquam oneri sinuus. a Burgundie in partibus territorio Tricassino villa habetur S. Benedicti, Tauriens nomine, quam Advocatus vocabulo Gauzfredus, quamvis ex exurancis defenderet, violentius quam quilibet externus vastabat. Quia a monachis frequenter, ut a malefactis quiesceret, admontum nec obtemperantem, plus Pater Benedictus a Deo obtinuit, flagello correptionis prius perenti quam ejus malitia funditus deleretur. Quamvis itaque die eo in domo propria, intra memorata urbis Tricassinæ muros constituta, residente, et judicium inter rusticanos agente actionem, niger canis rabie plenus affuit, et nullum ladens circumstantium, impetu in eum facto, nares ejus ac faciem morsibus dilanians abscessit. Unde ille in amentiam versus, ab amicis ad Basilicam S. Dionysii est deductus: ibique aliquantulum, sed non ad plenum sensu recuperato, regressus ad propria, dum malis quæ pauperibus S. Benedicti intulerat adjiceret pejora, a demone arripitur: catenatusque et in quoddam retrusus cubiculum, ultimum exhalavit spiritum. Profitentibus cunctis qui eum noverant, obsevitiæ ejus in rusticolas pretiosus Confessoris Benedicti talia ipsum pertulisse. Hinc metuenda ultimum aliud amplectendum misericordie et sanitatis adnectamus signum.

14 In inferioribus hujus Neastrie partibus, in Andegavensi scilicet urbe, Ainfredus quidam apud monasterium S. Alani ex Clerico monachus sponte factus est. Is meliorandæ vitæ gratia ad hunc venerabilem Floriacensem demigrans locum, aliquantisper nobiscum commoratus, ad memoratum regressus est cunobum. Ubi dum moratur, gravi tumescens coxæ afflictus languore, genuo urgebatur angore: nam Abbas ipsius monasterii quibusdam similitudibus eum impetens, cunctis interdixerat Fratribus, ne quis eum saltem in exitu visitaret inane. Cuique ille morbo ingravescente ac dolore ad vitalia serpente, Fratres ad se invicendum suumque exitum homino commendandum venire deposceret; ab uno, cui soli concessum erat eum visitare, quid Abbas de eo præcepisset addidit. Quod ipse audiens, graviter doluit, et per Andegavam civitatis nobiles, qui ab ejus visitatione, quia eum diligebant, inhiberi non poterant, Abbati mandavit, ut si miseretur, ad

1) AUCRONS ALMOINO DEGU FLORIAC.

Vastans villam S. Benedicti

12

a

in rabie labitur.

et a demone arreptus moritur.

b monachus simulatus a suo Abbate

etiam in gravi morbo.

ad oppidum Leonense navigans,

navi submersa

B

per S. Benedictum eripitur a submersione

C

terram inde discedens,

A ad satisfactionem, si quid in eum non recte commisisset, parato. Sed eo differente, coactus est ager aliunde consolationem quaerere : et quia se a temporali Abbate videbat despici, ad illum, qui legionibus monachorum per longa jam pridem secula sollicitudinis suae curam impendit, tota se contulit mente. Recordansque quantum in Patribus hujus Floriacensis cenobii, tempore suae peregrinationis, reperit dilectionem, converso ad parietem capite, ac lacrymis suffusus ora, in haec prorupit verba : O Sancte, inquietans, miserere mei tum auxilium anxie implorantis, tibi que spondentis, quod si mihi corporis sanitatem vitaeque a Deo obtinens prosperitatem, tua simplex sacratissima expectatio esset, gratiarum pro posse reddurus vota. His peroratis, aspexit, ut post ipse retulit, subito quendam incogniti vultus virum, monachalis habitus tegmine adopertum, qui e regione ulceris manu protenta, silenter abire visus est. Mox regressus in somnum resolutus, qui tres et eo amplius noctes pervigiles duxerat, unius horae spatio placidissima quiete potitus est. Evigilans vero, dum summis digitis volans, quod vis morbi patefecerat, incautus premeret, particula quaedam putrefactae carnis, instar bledii, inde cum maxima doloris parte prosilit : ac domum infra breve tempus resumptis viribus, quod voverat devote nec absque munere complevit.

B 15 e Patriciacus dicitur villa in Augustodunensi territorio regionis Burgundio sita. Hanc Eobardus Comes Burgundionum ditissimus S. Benedicto et Fratribus Floriacensibus cenobii ad stipendiarios quosdam sumptos benigna largitate contulit. Quo defuncto ac in Floriacensi monasterio juxta Ecclesiam S. Mariae sepulto, in memorata possessione Fratres habitationem sibi statuerunt. In qua etiam, delitis a Floriaco sancti Patris Benedicti Reliquiis, ecclesia in honore Dei ac gloriosae Virginis Mariae simulque egregii ipsius Confessoris constructa est : quam Christus hominis, meritis sanctae suae Gaudricae necnon dilecti famuli sui Benedicti, sapissime miraculis illustrem reddidit. De quibus, quia multa per inertiam oblivioni tradita sunt, pauca, quae vilitatis nostrae attingere notitia, memoriae posterorum ad omnipotentis Dei ac Sanctorum ejus laudem tradere curavimus. Soluaricensi praedium, juxta dicto Patriciacensi cenobio subditum, quidam perverse mentis homines invadere medebantur : quorum malitia Robertus monachus, illi loco tunc Praepositus obistere cupiens, instante vindicant tempore cum Sanctorum pignorbis ad locum properat. Cumque iter agendo, sanctarum vectorum Reliquiarum Cluniacum cenobium devovissent : inibi nocte quieverunt. In crastinum vero cepti itineris callem capturi, a Fratribus ejusdem cenobii cum magno processione apparatu ducebantur. Et ecce, in ipso basilicae Sancti Benedicti ingressu, ortu cum vento pluvia cereos ob honorem Dei ac Sanctorum ejus aereos fulgites extinxit. Sed antequam portam castris ipsius monasterii egredierentur, et serenitas redit et cerei divinitus rearsenti, insipientibus cunctis, per aliquid vine spatium nullis ventorum flatibus extingu potuerunt. Simili modo, dum peractis pro quibus ierant, sanctas Reliquias a tabernaculo sub quo manserant extulissent, lucerna extincta, divinaque virtute illuminata, nullo murarum spiramine lumen amiserunt, donec a terra S. Benedicti Sanctorum progredierentur pignora. Erant autem quae ferebantur cum patrocinio sancti Patris nostri Benedicti, pretiosae Reliquiae beatissimorum Confessorum d. Eucherii et Verani, necnon e Cyprini, Sperati, ac Pantaleonis Martyrum. Has sicuti relatu seniorum nostrorum participimus, quidam aliquando Lugdunensis Antistes, eisdem monacho hujus sanctae

Congregationis contulerat, remunerandae sedulitatis gratia, quia liberalibus eum instruxisset litterarum studiis. Quis ille, ut celebrior inde esset locus, in ejusdem Patriciacae villae oratorio condidit.

D 16 Bernardus quidam, ejusdem Burgundiae vir illustris Dominusque castrorum Uzon vocatur, discordiam habebat cum quodam sibi affinitate propinquo non minoris potentiae, nomine Letboldo. Cujus possessiones dum direptionibus vastaret, etiam ex villis, ad jam dictum Patriciacum monasterium pertinentibus armenta abducere cupiens, quosdam servorum S. Benedicti resistentes sibi intererit. Propter quam causam supra nominatus Rotbertus Praepositus eum adiens, humiliter poscebat, ut legaliter S. Benedicto ac ejus monachis emendaret malum, quod contra leges servis eorum irrogaverat. Ille contumaciae plenus spiritu, in haec verba respondit : Miror, Domine Roberte, te tam sapientem virum ad tantam stultitiam devolutum, ut a me emolationem rei exigas, cum me magis rogare oportuerit, ne pejora adicerem. Et adiecit : Dominum, inquit, qui me nasci fecit, testor, me, antequam quindecim ab hoc die evolantur soles, experimento probaturum, utrum S. Benedictus igni, an ignis a me ejus impetus donibus, Sancto praevaleat Benedicto, qui memi intra summa castrum defensare nititur inimicum. Ad qua verba commotus monachus, Confido, ait, in Domino, ac in Sanctorum ejus meritis, te nec ista impleturum, nec constitutum a te terminum tenet vivendo excessurum. Hoc dictum rei veritas subseruta est. Denique praedicto viro venerabili Rotberto ad monasterium regresso, antequam praefinita praeterisset dies, praefatus Bernardus ab oblivio sibi hoste praescripto Letboldo lancea confixus interit. Salutaris pro certo illud ditinum cum igne certamen, quod falso juraverat se S. Benedicto brevi tempore illaturum. Adjiciantur hujus vindictae prodigio quatuor sanitatum insignia, duabus tantum femine sexus personis a Christo collata in eodem monasterio Patriciaco, per merita sanctae suae Genitricis ac inclyti Confessoris Benedicti, aliorumque quorum ibi habentur Reliquiae patrocinia Sanctorum.

E a Treca seu Treassium aut Augusta Treassinorum nunc *Champagne* caput est, olim sub Regibus Burgundionum. Hanc Guiframmus apud Greg. Turon. lib. 8 Hist. Franc. cap. 34 ad *Chaltracum* munit sua Burgundiae regno Episcopos Ardennum Semalacum, Veranum Cabillonensem et Agrecom Treassinum. — *In* De S. Aldano Episcopo Andegavensi *et* quodam monasterio actura est *et* Moris — *et* Annotat. Busen., Patriciacum, Galliae diei Pressy in diocesi Augustodunensi et nunc esse Prioratum infra monasterium dicitur. cum hujus loci codice MS. collata est haec *imago* historia. *Ad* Videtur hi ambo fuisse Episcopi Lugdunenses, ex quibus S. Eucherius colitur 16 Novemb. et S. Veranus et ejusdem mensis — *et* Asserti Saussanus ad 18 Feb. *benigno* Reliquias SS. Cyprini et Pantaleonis ex Africa a Legatis Varoli Magni in Gallias delatas fuisse : quod ad 15 sept. et 27 Julii quibus eduntur, erit discutiendum. At S. Sperati corpus Lugduni quiescere tradit idem in Supplemento ad 9 Novemb. — *et* MS. Patriciac. Utam.

CAPUT VI.

Clauda, contracta, caeci sanati : incendium extinctum.

Mulier quaedam Adela vocabulo, linguae ac pedum privata officio, ad memoratum venit cenobium manibus reptanda. Haec praeforibus monasterii per aliquantulum decubans temporis spatium, a Fratribus quidem nutu manuum petebat vite subsidium, a Sanctis autem voce cordis sanitatis auxilium. Quodam itaque die, tertia videlicet feria ante sanctam Pentecosten, cujus ipso anno festivitas a XII Kalendas Junii evenit, medelae suae horam adesse percensit : veniensque ante ecclesiam, iudicis quibus poterat, aperiri sibi introitum exposcebat. Quo impetrato, per terram se trahens, oratorium miravit, et coram altari Sanctae ac individuae Trinitatis in ipso

AUCTORE AIMOINO

S. Benedicto invocato

et apparens sanatur.

Patriciacum dicitur Eobardus Comes Burgundia :

sunt ibi Reliquiae S. Benedicti.

miracula celebres

his Cluniacum delatis in processione :

ultra accenduntur cerei et lucernae.

Quidam servus S. Benedicti occidit.

et pejora nichilus,

mi et occiditur.

F

Sanatur mula et Claudia :

a

ipso

A ipso ingressu posito, subito substitit, ac se paulatim ab humo sustollere cœpit. Quid pluribus morer? Intra breve momentum pleniter erecta, rectis gressibus ad altare sanctæ Dei Genitricis Mariæ atque Confessoris Christi Benedicti progressa, acsi in oratione prosternitur; indeque post paululum se erigens, elatis in altum manibus, in hanc vocem prorupit: Gratias, inquit, ago tibi Domina mea Virgini Regina S. Mariæ, tibi que S. Benedicte, quorum interventu omnipotens Deus mihi curvæ ac mutæ rectitudinem membrorum contulit et loquelam. Nec vobis Sancti Dei Eucherii et Verani, minores persolvo gratiarum actiones: quos sæpe exoratos meæ non diffido adjutores fuisse salutis. In his vocibus totam pene exegit noctem. Agebatur eo die festivitas Beati Romani, Alumni sanctissimi Patris nostri Benedicti, et Fratres Completorios Deo solvebant hymnos: qui continuo sonantibus signis laudes Deo alacres pro ostenso reddiderunt miraculo.

18 Christo disponente adhuc Sanctos suos mirabilibus insignes reddere, nono post patratam istud signum die, tertio videlicet Kalendas Junii, alia inibi deducta est mulier. Huic Alexandra nomen erat; quæ gestatorio, quo lapides ferri mos est, a duobus

B viris advecta, in basilicam se introituri rogavit. Quæ in eodem quo et prior erecta fuerat loco, ad orationem se inclinans, post modicum pedetentim erigere sese cœpit. Cujus conatum Fratres, qui ad tam mirandum convenerant spectaculum, juvare cupientes, inter manus eam elevando sustentabant.

Ipsa quoque circa horam diei tertiam, in qua delata fuerat, plene donata sanitati, per aliquot menses in servitio ecclesiæ permansit. Postulata autem atque impetrata a jam dicto ejus loci Præposito Rotberto licentia redeundi ad suam, pollicita est, se ad inchoatum reversuram sanctuarii obsequium: sed dum moras ad regrediendum innecteret, pristinum languorem incurrit. Veruntamen dum quæreret, qui se ad suæ salutis locum revelerent, nec inveniret; cœpit anxiani et mœsta esse. Tandem necessitas concilium reperit, ut heo ac Sancto Benedicto voveret, si salus collata sibi restitueretur, ut ad jam nominatum valeret regredi monasterium; se deinceps inde nequaquam recessuram. Statim igitur ut hoc vovit, firmissimas in eo quo residebat loco ambulantium vires resumens, postposita omni morarum occasione, ad Patriacium sancti Benedicti conobium, ubi sanata prius fuerat, reversa est. Cunque cuncta, quæ circa ipsam acta fuerant Fratribus referret, sponderetque se inde amplius non discessuram, in commune benefixerunt Dominum famulumque ejus sanctissimum Patrem nostrum Benedictum; gratias agentes illi, qui servulos suos quos forte absentia sacri Corporis ejus mœstificare poterat, spiritali visitatione digno ducendo, mirabilis lætificaret. Et ne qua dubitatio de præstitis mirabilium beneficiis remaneret, vicinos ambarum mulierum sollicitè perscrutari curaverunt: hospitem etiam ejus, quæ prius sanata fuerat interrogantes, utrum eam aliquando loquentem aut ambulantem recte vidisset: tum ab ipso quam a reliquis, qui utrasque noverant, vere eas debiles, vere a Christo meritis sanctæ suæ Genitricis ac dilecti sui Benedicti fuisse sanatas, didicerunt.

19 Migrante ad Superos, eo quo superius relatam est ordine, venerabili Patre nostro Aldone, e vestigio quædam adversæ res, maxime nobis, qui ejus obsequio adhæseramus, evenere. At reliquis neglectis ærumnis, unam memoriæ mandare non grave videatur audientibus, quæ pene intolerabili hoc sacrum conobium profigasset damno, nisi superni Regis Christi pia clementia, interventu Sanctæ suæ Genitricis Patriisque nostri Benedicti mitigata, vindicem

nostrorum scelerum retraxisset dexteram. Eumvero quia in signis superioribus demonstratum est, quam potens hic egregius Dux noster ac semper nominandus Benedictus in duobus singulatim extiterit elementis, aqua videlicet et igne; in hoc manifeste apparebit, quantum in utriusque valuerit uno eodemque tempore, et ut verius fatear, temporis momento. Celebris nostro orbi illuxerat dies Translationis ipsius summi Confessoris, quæ quinto Iduum Juliarum annuum nobis representare consuevit delectabileque fastum. Cumque tota vigiliarum nox cum subsequente die in laudibus Deo debitis congrue fuisset expensa ob tanti devotionem Patris; post debitam refectionem Vespertinaleque officium hora quietis advenit. Et cupientibus nobis in oculos diurno furari labori, erroneæ antiqui hostis adhibere insidias. Namque ejus instinctu quidam perverse mentis homines, atrocissimi, ut quidam referunt, cupiditate ignem forensibus imponere domibus: ut vero alii fatentur, casualis eisdem ædibus irrepsit ignis. Qua de causa, excitato tumultu Fratres expurgati, ad extinguendas voraces incendii flammam properarunt: subductoque primum, quoque opportunitas sese obtulit, omni ornatu basilicæ (qui non minor, imo per omnia major, quam in priori incendio, interiora templi venustabat) ad jam dictum opus unanimis vertuntur. Sed illorum labor in cassum celesbat: in superiora namque se aurarum spiramine ignis attollens, coquinam xenodochii repente corripuit: quæ aule sanctæ Dei Genitricis Mariæ vicina erat, in qua pretiosus Confessor Domini Benedictus quiescit. Tum metus ingens cunctos habuit, verentes ejus ædis occasione venerabile cunctis Dominum timentibus exustum iri templum. Unde quidam nostrorum interioris hominis vocem auxiliari sibi piis precibus sanctam Dei Genitricem Mariam famulumque ejus inclutum precabant Benedictum, repetito sæpius nomine sororis ejus Scholasticæ. Alii vero, id ipsam clara quidem voce, sed querulosos iterabant verbis. Tandem memoratorum preces Sanctorum audiit Omnipotens, cœliquo a parte serena intonuit. Denique cum summa cœli esset serenitas, profusus subito e nubibus tuber, flammæ, quo interiori castri ædificia depascebantur funditus extinxit. Mutati autem ventorum flatus, cadentes favillas, quarum copia instar decidens nivis introrsus ferebatur, retrinætas in semet redire cogebant. Ita meritis egregii Protectoris nostri Benedicti, non solum monasterium incolumè resedit, verum nec tantum viri exustum est, quantum priori

F incendio perierat: quod in eadem festivitate, temporibusque meracitati contigit venerandi Albati Abbonis. Unde nimirum legiones monachorum Domino suo Benedicto illud eujusdam A sapientis non incongrue et absque furo valent aptare elogium, quod ille fucata usus laude, de quodam terrenarum protulit Principe rerum, ita inquam:

O omnium dilecte Deo, tibi militat æther,

Et conjurati veniunt ad classica venti.

Liceat nobis hac de re, quædam prohibendo paululum eloqui. Congruum, ut reor, huic nostro videbatur Legifero, in commotione elementorum venerabilis sororis suæ adhibere solatium, quam meminerat ad se retinendum tempestatum opposuisse obstaculum. Unde non incongrue, ævis potestatis complacita sibi loca evertit molientibus strenuè repugnaturus, a suis famulis eandem sortem suam secum invocari voluit, cujus preces ad obtinendas a Domino inbrium profusiones agnoscebat fore idoneas.

20 Puellam quandam ualilibus ortam antiquitus fuisse natalibus, non ne Adolaidem, nuper dilectissimam cruribus contractam: quam dum pater ejus ac mater per multa Sanctorum loca dixissent, nil remedii

P
ACTORE
AIMINO

*in festo
Translationis
S. Benedicti,*

B
*incendium
Floriaci
ædortum,*

*invocatis
Dcipara
Virgine
SS. Benedicto
et Scholasticæ
subito ombre*

*et venti
mutatis
extinguitur.*

b

*Puella
cruribus
contracta,*

ei

*alia clauda
sanata*

*ecclesiæ
servitio:*

*culpa sua
relapsa,*

*iterum
sanatur:*

ACTORE
AIMOINO

A ei a Sanctis impetrare poterunt. Ii desperata salute, ad domum eam reducentes, manebant tristes, quid de ea gerent ignorant. Nam Parisius eam ad S. Dionysii sepulcrum atque Lemovicis ad Divi Martialis tumham, qui ambo tunc miraculis coruscabant, perlucantes, nihil omnino profecerant. Quiescenti autem matri ejus vox caelitus adveit, qua diceret: Quanam, ait, dementia, vos tantas in vanum compulsi perdere expensas, ut longe posita Sanctorum adiretis patrocinia, vestro hic relicto vicino, Sanctissimo videlicet Dominique dilecto Benedicto, cujus sacratissima ossa, pro vestra, si tamen id ex fide expetieritis, multorumque translata salute, ex Italia provincia in hanc divinitus translata sunt regionem? Unde pro certo scias, nullatenus tuam sanandam esse filiam, nisi eo delata fuerit. Evigilans itaque mulier viro sibi conjacenti somnium refert. Cui ille, Ego, inquit, jam id ipsum mente conceperam. Sed vereor, ut Sanctus ille nostro irritatus contemptu, Dominum pro eo exorare velit. Ad haec illa respondens: Ducatur, inquit, ad Sancti sepulcrum, et siquidem eam sanaverit, habeat ipsam ancillam in sempiternum: sin vero noluerit, reducatur cum debilitate etiam libertatem retinens: erant enim ipsi non solum liberi, verum etiam genere clarissimi ac facultatibus ditati. Orto igitur sole, iter ad monasterium arripiunt, quod non nisi xviii milibus ab eorum distabat domo, una secum filiam deducentes debilem. Instabat autem celebre festum ejusdem sanctissimi Benedicti: et in ipsa quidem die festivitatis, eam sanandam sancto Patri Benedicto obtulerunt. In crastino vero mane surgentes, dum regressi cuperent, filiam sanam omnibusque membris benevalentem repererunt. Pro qua re inmensas gratiarum actiones Deo ac ejus amico beatissimo referentes Benedicto, eandem natam suam ei perpetuis servitorum tradiderunt: quae postmodum dicens virum filios progereavit, ex quorum progenie quidam adhuc non inutiles in servitio perdurant Fratrum.

visione
matri facta.

sanatur in
festo
S. Benedicti,

illuminatur
duo caeci.

C

21 Nuper quoque res est gesta quam narro. Quidam cecus Argentomagensis castrum incola, dum Reliquias ipsius praecellentissimi Confessoris Christi Benedicti in Salensis cella ad e S. Marcellum Martyrem, a Fratribus deferrentur, facto loco confestim visum recepit. Requiessit sane corpus ipsius sancti Martyris in ecclesia non longe ab ipso castro constructa. Quod eum identidem a suis ad Salense monasterium delatum fuisset, alter cecus de villa ipsius monasterii, Modicia nomine, ibi advenit, magnis vocibus Sanctum invocans Benedictum: fami namque suprafati mirandi jam ejus attigerat aures. Qui et ipse non multa postquam ibidem advenerat tempore, miserante Deo et meritis Sanctorum obtinentibus, lumen quod petebat recipere meruit. In quo videlicet Salensi cenobio tantis tanquam a-siduis idem toto orbe venerabilis Pater monachorum Benedictus renitet miraculis, et maxime in ulciscendis inimicis; ut si cuncta quis velit mandare memoria, proprio indigeant volumine.

22 Haec de miraculis, quae Deus per merita sancti sui Benedicti diversis in locis operari dignatus est, incerto stylo ac sermone rusticam edidimus. Verutum tamen hanc sententiam claudendo operi adnectentes, monemus lectorem, multa nos sceleriter praeteriisse. Cavendum est enim in universis rebus omnino nimium, et auditorum intento grata brevitate invitanda, non fastidiosa est loquacitate deterrenda. Hic ergo finis erit libri. Quamvis si Dominus voluerit, vitaeque comes fuerit, ea quae fidelis fama, in tota pene divulgavit Neustria, nostra nequaquam sint silenda desidia. Compellunt etiam nos ad tacendum inimici nostri, qui maximum deputant sibi adluere

Epilogus
Aimoini.

epulum, si aliorum studiis lacerum infigant dentem. D At tamen nulla eorum detractioe deterrebimur, quominus laudes Dei ac ejus dilecti, Patris videlicet nostri beatissimi Benedicti, referamus. Ista igitur omnia, et quae in priori opusculo ab aliis auctoribus descripta sunt miracula; sub d triginta Abbatibus, qui hunc Floriacen'i cenobio ab initio suae foundationis per e trecentos octoginta quinque et eo amplius praefuerant annos, diversis in locis per merita sancti Confessoris sui Benedicti operari dignatus est Jesus Christus Dominus noster, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto in Trinitate perfecta vivit et regnat Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

a Annus is erat 1005, quo assedit Aimoinus se hanc historiam scripsisse, quo cyclo Lunar 18, Solis 6, littera Dominicali G Pascha celebratum est ipis Kalendis Aprilis. -- b Est is Claudiannus in Puvreggi ad Honorium Augustum in 3 Consulat, sed ex dubiis ibidem versibus relatis est prior confatus. Ita autem habet Claudiannus:

O nimium dilecte Deo, cui fundit ab antris
Solis arduas hiemes, cui militat aether,
Et conjurati veniunt ad classica venti.

c Marcellus apud Argentomum castrum eiusque pro Christo viriliter certavit, donec palmam martyrii victor obtinuit. Ita 1 ita 2 S. Genulphi Episcopi 17 Januarii cap. 3. Collitur 29 Junii. -- d Interim Summarthani Gauslinus, cui haec historia dicitur, statuit Abbatem 25, quasi 5 nomina Abbatum essent obliterata. -- e Ego Floriacum foret fundatum anno 620. -- f In poemate Tortarii duo subauctantur miracula, scilicet Sacerdotem sacrificium Missae offerentem, et monachos praetentes fuisse a pluvia intactos praeter velamina altaris fuisse ab incendio servata, cui simile libro 5 num. 44 referitur.

MIRACULA S. BENEDICTI

LIBER IV.

ex Andreae monachi historia, carmine editus
a Rodulpho Tortario monacho Floriacensi.

Ex MS. Reginae Sueciae.

Iur tibi de gestis scripsisse stupenda paternis
Dicitur Andreas, fistula nostra notat.

At Lemovix populus feriente Deo pateretur

Ignem dum sacrum, dat sibi consilium,

Patris Reliquias urbi gestare verendas:

Quod postquam fecit, pestis iniqua perit.

2 Vidit dum feretrum ferri muliercula sacrum,

Quae contracta pedes ire nequibat iter,

Indit: Sancte Pater, si possem, te comitaret,

Et quod deposcit, protinus obtinuit.

3 Mentis eques pravae zeli succenditur igne:

Namque suum Fratrum per sata laxat equum:

Dumque, secus stagnum properat, submersus in inum,

Vix eques evasit, et sonipes perit.

4 Quaedam spiritui fuerat concessa procaci,

Illatis Patri perhorit ille probris.

Dejerat, obsessa se non exire puella;

Sed fugiendo gemit, atque gemendo fugit.

5 Rannulfus crebas inhiabat prendere praedas,

Quandam vero die fecit ut assidue:

Praedia de lacrymis viduarum larva paravit,

Prima sibi fauces obstruit ossa truces.

6 Praedia, Gauteri, quia tollis, daemones atri

Turbas exequis cernis adesse tuis.

Monachus es factus, dudum cognomine dictus,

Et vitio finem consequeris celerem.

7 Cur, Giralde, patris hostes per lucra tueris?

Est conspecta tibi Virgo Dei Genitrix:

Arguit ipsa, suos tueris cur inimicos,

Uxor cum natis occidit Eva tuis.

8 Est domus ampla Patri sita pago Barcinonensi,

Saepe vocatus ubi plura stupenda facit.

In qua turba Deo famulatur sedula Christo,

Gaudet praesidio tuta, Patrone, tuo;

9 Huc oraturns successit miles amicus,

Extra dimissis, donec abiret, equis.

d
e

E

Pestis
tollitur:

contracta
sanatur:

nocens
monasterio
punitur:
F
en: regumena
liberatur:

mors accelera-
ta raptori:

alteri,

alterius uxori
ei natis:

Barcinone,

sure submerso
equis recepti:

Fur

- A Fur rapit hos avide : vicino mergitur amne :
Perdere quos timuit, miles equos recipit.
- 10 Classibus advecti properant illuc Agareni,
Quatenus igne crement, rebus et expolient :
Fumlere vina volunt, glacies quasi dura rigescunt :
Ignis et injectus sponte sua moritur.
- Judicat hos molles et mittit Rex truciore,
Miratur quare fiat et his simile :
Unus qui sacram demoliri cupit aram,
Ictum dum librat, se feriendo necat.
- 11 Clericus erectus sua demum prava precatur,
Dum super lunc volitat passer, in ore cacat.
Jurat hic iratum se patri, si sit inultum :
Visceribus ruptis, mox avis illa ruit.
- 12 In te veridicum completur, Alarice, scriptum,
Non impunitus testis erit reprobus.
Dum te teste suam Comes affirmat fore silvam,
Effossum querno fles oculum scopulo.
- 13 Corpore, Constanti, de sacro prode Posenni,
Bis monitus, flagris tertio corripieris.
Visio quod docuit, compulsus pandere pandis,
Inventum sacro conditur in tumulo.
- 14 Pulvis te tumuli donat, Tetberga, saluti :
Urgebat duris spiritus hanc stimulis.
- B Pulvis ut est bibitus, detruditur hospes iniquus :
Sanctus habet proprium Spiritus hospitium.
- 15 Templi pro foribus jacuit per breve tempus,
Altera contractis prona cubans genibus :
Dum Missam caneret, Fratres orare moneret,
Presbyter, hac hora sana fit absque mora.
- 16 Caussatur sanctos miles fore somniculosos,
Iis sine jactura se rapuisse sua :
Traditur hic Sathana, fit servus liber ab hoste :
Stertere credebatur, quos vigilare probat :
- 17 Dum te mancipium non esse fateris avitum,
Alberice, minis eolitus argueris :
Inque volam digitis cum dextro pollice fixis,
Flaras offensam jure professus herum.
- 18 Cuncta vorante fero, Christi Genitricis imago,
Ligno sculpta licet, intemerata manet.
Qui sacra sustollunt, se passos frigora plangunt,
Peplis illibetis cultibus et variis.
- 19 Rustice, dum plaustrum feno deducis onustum,
Pro nihilo celebrem Patris habendo diem ;
Ignis in exiguis redigit tua plaustra favillas,
Amittisque pedes tuque tuique boves.
- 20 Non opus ignito verum discernere ferro,
Constanti, falsus testis ades penitus :
Vesicæ strepitus disploso ventre pudendus,
Testificatur eam legiferi decimam.
- C 21 Dum votum rumpis, iterato lumina perdis,
Vovisti servam que fore perpetuum :
Denuo sed recipis, nec postea lumina perdis,
Conservans votum, serva manendo tuum.
- 22 Imminet a tergo Landricus in agmine magno,
Intrat pro castro rura Patris Geilo :
Mandat ut in signum reboet miles Benedictum,
Cepit Landricum, perdidit et concum.
- 23 Galliaici neptis sacra præripit atria patris,
Que famulando suis obtinuit patris :
Unde die certa fait altercatio multa,
Paralysi sub qua perecutitur misera.
- 24 Ingenuum clamat se, servitiumque recusat,
Stabilis hoc scuto prodere cum baculo,
In manibus obolum religat, capitis quasi census :
Excidit enornis instar habens elypei.
- 25 Dæmon suffocat, primo, Rotberte, repleat :
Te tellus abicit, et ter idem peragit.
Floriaco missa patuit virtus ibi chartæ,
Continuit tellus in super hac posita.
- 26 Abstrahis ecclesia Benedicti nomine sacra
Hostem, Gauteri, demonioque daris.
- Denuo purgatis de crimine, dum respiscis :
Nam laxas captum, das quoque prædolum.
- 27 Mergetibus carrum ducit Guitbertus onustum,
Raptis a terra, Dux Benedicte, tua.
Non sensit stimulos, non verbera, non sonitus bos :
Ante nequit, retro cedit, onus revehit.
- 28 Presbyter ecclesie bijugum ducit memoratæ :
Adsunt cum plaustris et juvenes tumidi :
Proturbant bijugum : savor exorat Benedictum :
Horum mox plaustrum stat quasi mons rigidum.
- 29 Dum scribis, carum deles ut vile Paternum,
Littus in adversum te tremis expositum.
Dæmoniacis flagris torqueris traditus illis,
Numquam curaris mentis inops, sed obis.
- 30 Incurris morbum, Gauteri, perniciosum,
Audes commissas dum dare Reliquias,
Fassus delictum sanaris, non tamen annum
Ipsam pertransis ; ast in eo moreris.
- 31 Patrum subsannas, messem resecare laboras,
Cædis per medium, rusticæ, falce manum.
Aunt illapsioni, cumulos, animalia, plaustrum,
Consumpsisse focum, cetera, nec ne domum.
- 32 At nec dissimilis Gauteris habetur in istis :
Visio quem monuit linguere, que peragit.
Valupat immensis, non consentit quia, flagris ;
Vicini proprio quem referunt ab agro.
- 33 Oras dum stagni videt armiger anserem pasci,
Accelerat frustra se stimulante gula.
Urget corniperlem præceps calcariibus acrem,
Et submersus aquis intumulatur eis.
- 34 Subtrahis oblatum furtim dum, monache lych-
[num, furatus oblatum,
- In somnis monitus restituis trepidus.
Porro dies per tres pateris pro crimine febres,
Cominitas sane postea ne simile.
- 35 Dum residet mensis inopum lacrymis sibi partis,
Excitatur resonæ voce repente tubæ.
Accurrit raptis celer Archembaldus in armis,
Percutitur telo tempora mortifero.
- 36 Res nova : percrebris terebrato vase cavernis,
Nil vini manat, frigore ceu rigeat.
Ardet, et ignitis veribus forat impius hostis,
Quod quamvis egit, nil tamen elinquit.
- 37 Visa puer retulit, genitores credere poscit,
Illum subsannant, somnia falsa putant :
At puer assuetis pronus reptando scamellis,
Floriarum petit, sospes et hinc relit.
- 38 Alter adest, agilis posceus modulamina vocis,
Qui fuerat intus matris ab uberibus :
Aspicit luc niveam se compellare columbum :
Quid velit ille loqui, dicit et emeruit.
- 39 Tertius audivit dum posuo, quid duo gessit
Mira Pater, pueros salvificando duos ;
Parvulus hic ejus vernaculus, ut sibi gressus
Reddatur, poscit, mox et il obtinuit.
- 40 Diesia genitum monuit vox nocte Radulfum,
Ut sanus fieret, Floriacum peteret :
Credulus his dictis, sese trahit ille genuclis :
Qua Christus scandit luce, pedes recipit.
- 41 Dum figulus palmas Guillelmus porrigit ambas,
Jurans Patronum, quassa loquendo, pius :
Arent momento cubitisque manusque sub uno,
At prodest signum pro cubito positum.
- 42 Dæmone possessus vesano Britto Roaldus,
Flumina cum stagnis, confraga cum patulis,
Vastaque cum cultis, transit celeri pede pernix,
Quem simulanda canem liquit atrox hominem :
Sed natale solum dum vult invisere demum,
Ingreditur notum pestifer hospitium,
Instar avis nigrae subit os, misero trepidante :
Inde per urinam digerit nimiam.
Condolet expelli, nam sumpta voce coracis,
Deterret si quos inveniat timidos.
- D
AUCTORE
AIMOINO
EN ENICIAS
LIBRATUR :
PUNTIUR
FURATUS
MESSEM.
BIJUGUM
ABDUCENTES,
injurios in
scribendo :
alienans
reliquas,
messem
resicans :
item alius,
E
anserem
cupiens
furari :
furatus
oblatum,
aut res
inopum.
Vinum e
vase extrahi
nequit :
sonatur
Claudus.
Motas,
J
alius Claudus
item alius,
peperavit
cubitus
arecit :
dæmoniacus
instar
canis currit :
relicus
in ure
torquatur,

A Aggreditur Fratrem, qui conjurarat Odonem.

Audito Patris nomine, conticuit.

43 Captus ab hoste suo religatur carceris antro :

Aretatur vinculis, compedibus, manaculis.

Nequidquam multos implorat voce patronos,

Eripit hunc noster, quem vocat ille, Pater.

44 Poscit ab ancilla mulier velamina prima,

Ut properet magnam cultior ecclesiam :

Quae non reperrens, formidine pressa sit amens,

Haec recipit sensum, sed Patris ad tunulum.

45 Editui faciles contra fas nocte loquaces,

Infringunt norma jura statuta sacrae.

Verber divinum primum castigat eorum,

Erudit in sanctis cautius esse locos.

46 Surgat ut e stratis, monet unum visio noctis,

Spernit visa, latus gyrat ivers aliud.

Illa super pigrum lecti dejecit operculum,

Mox laquear cecidit, nil sed ei nocuit.

MIRACULA S. BENEDICTI

LIBER V.

Auctore Rodolpho Tortario monacho

R

Floriacensi.

CAPUT I.

Puniti ob injuriam S. Benedicto illatam homines, bruti.

Rege Francorum a Henrico feliciter scepra tenente, ejusque b Germano Ducatum Burgundiae utriusque administrante ; frater ipsorum c Odo privatus degebat, nullius dignitatis fastigio sublimatus ; qui quoniam non habebat propria, inhiabat subripere aliena, rapinis et depredationibus operam impendens. Unde factum est die quadam, ut valida manu militum collecta, d Saliacensium sibi que contiguorum agros depredatum iret : inde revertens onustus spoliis et praeda, contigit ut etiam quorundam pauperum Patris Benedicti res cepisset. Divergens vero in quoddam rus ejusdem Patris, Germanicus vocabulo, mansionem violentam ibidem accepit, contradicentibus sibi ejusdem ruris Officialibus, et referentibus quam severo ulcisceretur Omnipotens violatores illius loci meritis Patris Benedicti. Qui floccipendens eorum dicta, praecipit circa ecclesiam, in honore Salvatoris mundi ibidem dicatam, rapinas in ludi pauperum : siquidem habebat eadem ecclesia cimiterium valli munimine circumdatum. Porro famulis jam dicti Patris ab eo sibi subrepta repetentibus, animo obfirmatus nihil reddere voluit penitus : insuper comminatus est eos verberibus ut tacerent afflicto : erat enim nimiae ferocitatis et extollentis. Igitur praeparari amplum sibi suisque de rebus pauperum jubet convivium : cumque deesset cera unde deberent fieri luminaria epulaturis necessaria, interrogat utrum in ecclesia illa candelae haberentur. Cui cum responsum esset, nihil ceræ illic haberi, praeter Paschalem ceream, in honorem videlicet Dominicae Resurrectionis a Parochialibus sodani oblatum more ; jubet eum propere afferri, et ex inde candelis copiose suppeditari, non veritus injuriam Salvatoris, cui sanctificata erant cereus et ecclesia. Proinde vino diversisque ciborum ferculis cum suis accurate repletis, sanus et incolumis, post morose protractas in vanum sermonum vigilias, dormitum vadit. Et dum levi sopore quiescens, aliquas noctis pertransisset horas ; subita incommoditatis angustia perturbatus, inclamat suis : quibus circumstantibus, indicat se mortifera invaliditate detineri. Itaque per reliquum ejus noctis, eadem ingravescente molestia, in eo loco mansit. facto au-

tem mane, recognoscens manifeste Patris Benedicti **D**ros, neminem quamvis generoso concretum sanguine, impune temerare posse ; quo valuit modo, equum ascendens recessit : et eodem invalescente morbo, diem ultimum clausit : probabile satis factus argumentum, veridicam illam esse sententiam, qua dicitur non esse personarum acceptionem apud Deum.

2 Extitit ejusdem praedii villicus, nomine Vivianus, vir moribus barbarus, aspectu torvus. Huic suprafacta ecclesiae sicut et reliquarum ipsius possessionis actionum cura commissa fuerat. Qui supervacaneum duces in talibus tempus expendere (quippe qui ignoraret, quanti habenda sint) custodiam sanctorum sibi delegatam beatorum omnino postposuit, magis intendens annum exigere quantum de sibi subditorum rebus pauperum. Oratorii ergo ejusdem ambitus ejus incuria neglectus, nullius valli munitur obice alteriusve ostaculi, sed foribus reseratis patebat cambus, porcis, et cujusque generis animalibus. Erat autem Vivianus cultor fertilis agri, abundans opibus, dives pecoris : et quoniam erat assiduus venator, alebat canum gregem, ad capiendas modicas seu magnas diversarum specierum feras sagacem. Accidit itaque die quadam, unum de canibus, quia patebat ingressus, nemine obsistente, intrasse jam dictum S. Salvatoris oratorium : quem consecuti sunt ex aliis aliqui. Porro qui primus ingressus fuerat, quoniam lampas, in qua olei liquor ad ellugandas nocturnas illius sacri loci tenebras infusus habebatur, propior pavimento dependebat ; saltu admissus eam dejecit : et olei liquorem, quod de ipsa effracta lampade effusum erat, lingua lambit. Erat vero hic Domino suo valde carus, quoniam ex illo erat eorum genere, qui lepores assequuntur velocitate pedum. Accurrunt et alii, cupientes hujus edulii participes fieri. Nec mora, qui oleum lambuerant, in rabiem vertuntur : egressique ab oratorio, mirabile dictu ! aliis commixti cambus, qui forte in domo vel platea substiterant, omnes rabidos efficiunt : et gregatim quaqueversum discurrerentes, cuiuscumque obviabant animal, illud ore dilaniare, unguibus discerpere attentabant. Nec est data requies ab eorum infestatione per circuitum vicii illius habitantibus, donec omnes suffocarentur vario genere mortium.

3 Corripitur ergo Vivianus ab amicis, seu a quibuscumque sanum sapientibus viris vicinis, ne sacrum locum vilipendat ; ut ambitum ejus claudat, ut animalia sua ad ingressu illius arceat : sed nullatenus aurem sese monentium dictis accommodans, incurrit aliud majus detrimentum. Denique cum haberet multitudinem porcorum, erant enim fere quatuor vicini, nequamvis eis adhibere custodiam voluit, ne superioris memoratum intrarent sacrum. Igitur una dierum illi per aliqui ex eis ipsius penetralia sacri, vertuntur in furiam, egredientesque ab illo, toti suo obviant gregi. Protinus ergo omnes sues, sicut canes superius, in insaniam vertuntur, ita ut nullus eorum ulterius ad consuetam domus Viviani redierit barum. Videres eos passim vagantes hianti ore ; ea feritate qua illud animal furia invecutum fertur baechando discurrere, et quodcumque obvium immundo ore polluere, pedibus conculcare. Nec ab illa rabia cessarunt, donec enecti, variis mortibus necati sunt. Pensanda est Omnipotentis invicta in hujusmodi transgressores patientia, qua eos ad penitentiam adducens, de facultatibus ipsorum, quam de ipsis ultionem navavit : hic etenim postmodum extitit monachus, licet in extremis.

3 Enimvero Gaufridus, cognomento Rufus, cupiditate instigante las binos hoves, qui ad excolenda novalia ad reditus Fratrum pertinentia, in eadem possessione addicti fuerant, rapaciter abstulit : ad-

male
vrotunt.
Rom. 2 11

caues in
ecclesiam
irumpentes

E

et lampade
effusa oleum
lambentes

Aut rabidi,

F

ut et porci
illam
ingressi.

furatus
bona villae
S. Benedicti

monitus

AUCTORE
VINO
i possit,
coh betur :

caplus
liberatur :

amens
sanatur :

loquax
causigatus :

seruus
sub lacu
laqueatis.

a
b
c

Sub Rege
Henrico Odo
frater ejus

d

depra d tua
b ma
S. Benedicti

e

et ceream
i' uchaem,

A monitus ut eos redderet, nullo modo acquievit. Insuper multi se illaturum adversa Patri Benedicto fabulantibus, interminat est. Nam dum per villam ejusdem Patris, Bulliacus vocatam, iter faceret: convocato Gaudio ejusdem villa Majoris, inter cetera insana, quae furioso protulit ore, contestatus est quamdiu adviveret, S. Benedictum pacem cum eo nunquam habiturum. Cui idem Gaudio vir modestus, tali respondit affamine: Multorum, inquit, hujusmodi minas perpessi sumus, et ab omnibus his eripuit nos Dominus per meritum sanctissimi Benedicti Domini nostri: nemo tamen eorum, qui talia maaniter adversus eum protulerunt verba, impune ea protulisse diutius letatus est. Nequid dies octavus praeterierat, postquam boves rapuerat, et ecce a quodam suo inimico, cui itidem quamplurima intulerat damna circumventus gladioque confossus interit. Patri Benedicto fabulantibus in nullo de reliquo calumniatus: impij enim, ut ait Salomon, de terra perdentur, et qui inique agunt, auferentur ex ea.

B Hugo Abbas juveniles adhuc agens annos, dum magnificus vellet haberi, multa juvenititer gessit. Et quoniam ex praelara Francorum lampade originem traheret, degenerare se autumat, ni ea gereret quorum multimoda opinio aures vulgi percelleret. Unde inter cetera suis praecipit clientibus, ut in supralato agro, Germiniaci scilicet, multum earum avium agmen, quae Pavones nominantur, sibi aggregarent. Qui sui Domini obtemperantes mandata, circumquaque discurrunt, eos qui ejusdem generis nutriebant alites adeunt, et tam precibus quam numeribus in brevi copia earum assequuntur, curamque illarum fortibus impendentes Domini sui appendunt votis. Accidit autem quadam ut assolet die, unum ex maribus solvaginum morere: qui dum hoc atque illud pervagatur, ecclesiam sancti Salvatoris, cujus supra mentionis, ingressus est, per eamque deambulans subito alis expansis altari subvocat: cujus ut crepidinam attingit, mox debilitatis cruribus et immobilis juxta altare mansit. Aliquot horis decursis, quidam ecclesiam intrantes inveniunt eum circa aram se volutantem, assumptoque eo, eis quibus earum altum ascendarum cura delegata fuerat, resignant. Qui suscipientes, Domino suo sine alitis infortunium referentes qualiter contigerit aperiunt: at ille fide plenus, jubet fieri stuporem filium ad mensuram pavonis, ad extremitate videlicet rostri illius usque ad extremum caudae, ceraque involvi, et accensam altari ante quod delibitas ipsa contigerat preponi. Qui jussa complentes, factum et accensum lychnum ante aram statuunt. Nequid consumptus lychnus erat, et avis integre pristinam recepit sospitatem. Ecce quid meruerit fides: licet enim dicat Psalmus: Quoniam multiplicata est misericordia tua Deus, homines salvans et jumenta. Et beatus Augustinus: Qui salvat te, salvat et gallinam tuam: tamen ut Apostolus ait: Scimus non esse Deo curam de hujusmodi irrationabilitate, nisi quantum expetit usus et necessitas ratio alis creature.

C In territorio Portiano, est quidam ager Arvini, curtis vocabulo, ab hac monasticae religionis institutore per longa tempora possessus: cujus agri Advocatus dicebatur Adelardus. Hic cum tutari et defendere sibi credita debuisset, magis ipse possumdare et deterrere institit, quam ab aliorum violentia eripere. Totis siquidem in res rusticorum inhians faucibus, per fas et nefas illis sua aufereret et propriis mancipabat usibus: nec tamen id solum sibi si eorum res diriperet sufficebat, insuper verberibus multos afficiebat. Crebrius vero a Fratribus, qui eodem praedio praefecti fuerant, admonitus, cessare debere a tanta malignitate, emendare se voluit, sed

potius in majorem sevitiam exarsit. Denique cuidam muliercule aliquid abstulerat: quae currens ad ecclesiam, sublatisque quibus operiebatur ineis, altare diutissime flagris cecidit, increpans quasi praesentem Patrem Benedictum, his verbis: Benedicte vestustissime, piger, letargice, quid agis? ut quid dormitas? quid tuos tantis subjacere servos improprie sinis? Quemdam etiam, ut plures omittam, rusticum multae simplicitatis virum, nomine Arnaldum, stimulis nequitiae exagitatus, dum quadam die agrum exerceret, improvisus adveniens, arrepto stimulo, quo ille suos stimulabat juges, tantis affecit verberibus ut senivivum relinqueret: nec ductus poenitentia, satisfactione aliqua cum aliquando voluit placare. Qui autem verbera passus fuerat, ab omnipotente Domino ultionem de ipso flagitabat implorans super hoc auxilium Benedicti sui Domini. Nec diu remoratus Dominus, qui pauperem liberat a potente; retribuit impio juxta suam impietatem: namque una dierum audiens suos ad locum ubi erat properare hostes, equum ascendens, armis protectus, obviam illis festinat. A quibus fugatus, dum properat equi salto velociter transcurrere quemdam fluvium, qui Minio vocatur, et cuspidem hastae quam gestabat longius ante se protensa, terraeque immixa, ferrum ejusdem hastae versus suum incautus rediit guttur, equoque cui insidebat calcariibus incitato, dum rivum transire gessit, lanceam in suum guttur demersit: moxque exanimis effectus, sociorum manibus ad propria reportatur, nulli deinceps famulorum Patris Benedicti verbera irrogaturus.

7 Alter etiam, f Rainerius nuncupatus, qui unus erat ex ejusdem possessionis exactoribus, et ipse, ut rei probavit eventus, erga famulos monachorum Ducis extitit multosus. Qui dum multa secus quam debuerat ageret, frequentius falsa atrociorum opprimens calumnia, et eorum bona iniqua diripiens violentia, cujusdam viduae unum quem solum habebat abstulit porcum. Repente vidua suam, et cum lacrymis precibusque genebendis supplicavit ut sibi ab eo redderet sapius flagitante, nullatenus acquiescere voluit. Qua de causa dolens illa assiduas in ipsum denotationes aggerabat. Die ergo quodam accidit casu eandem viduam ex improvi ingredi domum, in qua cum quibusdam aliis praedens Rainerius recumbebat: quae cum ipsam recordatio amissi pecoris gravi torqueret dolore; corripit, sicut crebrius solebat, ut suus sibi restitueretur exposcere porcus. Ille vero aestimans nil sibi ulli ore quod dicturus erat, incauta protulit temeritate, quod postmodum poenitent dixisse: putans Patrem Benedictum sibi ducere, si quis a se sibi promissionem fidem prolatis incautus verbis ausus fuerit temerare: Per sacramentum, ait, quod Sancto feci Benedicto, nunquam tuum attingi porcum. Ideo vero Rainerius, ut ipse vicili adipisceretur exactiorem, ex more loci jurejurando promiserat, ne aliquid injustum in famulos superius dicti Patris moliretur. Igitur postquam falsum pejerando protulit juramentum, ira commotus, cultrum, quomodo forte tenebat manu, super mensam jecit: qui a mensa resiliens, mucrone sursum verso, oculum perijuri pupugit, et eum perpetua caecitate damnavit. Tunc idem improbus, posteaquam intellexit divino iudicio uno se privatam lumen, professus est prius maleficer locutum fuisse: rependens viduarum lacrymas nequaquam spernendas, quae a maxilla ad terram descendunt, et Dominus omnipotens susceptor est earum.

a Henricus successit patri Roberto anno 1031 defuncto, mortuus ipse anno 1060. — b Robertus si facti, cujus postea longa tempore eum Ducatum habuerunt. — c Monachus Aufzsedorensis asserit hunc Dolorem nimis stultum fuisse. — d Solarium seu Sulliacum, vulgo Sullu, in inferiori agro Aurelianensi ad Ligernu

D
AGITORE
ROBOLPHI
TORTAR.

et de bismen
appren ens,

miserere
miseretur.

8

f

et de bismen
et de bismen

et de bismen
et de bismen

male perit.

Prov. 2, 22

pavo velans
ad illam fit
immobilis.

oblotione
facti sanatur.

Psal. 35.
August. super.
Psal. 35
1 Cor. 9, 9

dirigens bona
S. Benedi. II

ACTORE
RODOLPHO
TORTAR.

A *Lagerim oppidum cum titulo Ducatus. — e Mirum nati hic pro
cuspidi intelligenda ut pars hostis posterior sive inferior, quam
promouendi saltus causa impius hic in terram posuerit, manum
tenens summitati ejusdem, qua ferrea cuspis incipit, oppositam
et versus pectus suum referam, ut soleat qui baculo utuntur
ad saltum. — f In Poemate Albericus.*

CAPUT II.

*Ignis sacer, aliaque incommoda sublata, etiam
in penam incussa. Hostis in monomachia
superatus.*

A mplectenda et omni excolenda est favore pia
miseratio Omnipotentis, qui quos diligit corripit,
flagellat autem omnem filium quem recipit: denique
permittit diversarum spiritus infirmitatum dominari
interdum corporibus nostris, ut saltem proprio ad-
moniti incommoda, recordemur elementis ejus len-
guitatis. Qui si tota mentis intentione ejus benigni-
tatem, pro eadem incommoditate implorauerit, nisi
augmento nostrae obesse praeviderit animus, fa-
cilem singulibus nostris dabit aditum ad se: gau-
det quippe de totius creationis suae salute. Quod si
etiam juxta quod scriptum est, ad ejus Sanctum
aliquem convertantur, vocem sui fideles exaudivit,
nostras preces sibi allegantis. Quam nostram asser-
tionem approbant mirifica opera per Patrem Bene-
dictum juxta nos ostensa: quidam etenim vir ex
familis ejusdem Patris, Archembaldus nomine,
frater Hildruardi villici de Brayo (quae est haud
contemnenda ipsius Ducis monasticae cohortis pos-
sessio) igne consumebatur sacro. Ille delatus a villa
ad illius sacratissima membra, continuis gemitibus
Conditoris omnium operi per meritum sui Domini
sibi implorans opitulari, velocius quam sperabat
exoptatae restitutus est sospitati. Sopito namque in-
cendio, quod jam anteriore pedis ejus consump-
serat partem, remeavit ovis ad propria, Salvatori
Deo devota precum fundens libamina, et summo Pa-
troni, cujus meritis salutem promeruerat, magnis
extollens laudibus.

9 Alter quoque eadem detentus incommoditate,
juvenis quidam, de Transilvanis partibus, a ma-
tre in asino Floriacum devolutus: qui vigilantioris
fidei ex hoc probatur exitisse; quoniam mox, ut co-
guovit se comburi sacro igne, nihil pigritatus, petit
matrem ad Floriacum deportaretur, habere se fidem
per meritum Patris Benedicti ab omnipotente Deo
novo valere salvari. Nec enim fecellit laudabilis sine
fidei devoto. Denique ante annu gloriose Dei Geni-
tricis alatus, absque dilatione per gratiam ejusdem
semper Virginis meritumque pii Patris, integram
juxta suam fidem restitutus est sospitati. Lataban-
dus itaque cum jucunda rediit matre, quae cum me-
rens, et cum gravi persecta fuerat merore.

10 Festum Purgationis semper Virginis Mariae
Dei Genitricis, quae purissima et castissima super
omnem humanam puritatem et castissimam semper
existit, celebrabatur, erantque dies a Dominicus.
Quaedam ergo mulier, Tesclina vocabulo, incola
vici Floriacensis, operam impendebat laudifero. Haec
C advesperascente jam die, reperit tam celebritatem
ipsam quam diem Dominicum praeritisse, et aliquas
ipsius diei lucrari cupiens maculas, accepit edam,
lanamque super sua cavilliter extendens genua cum
roridulo sputamine, eandem colum tenuiter ipsa lana
caepit involvere. Cavebat tamen, ne vae cernerent
quid ageret vicine: sed Redemptor mundi, cujus
oculis nuda et aperta sunt omnia, et Matris inju-
riam et suam diem severe vindicavit Dominicum.
Nempe cum diem tantum, genui religione sacrum,
irreligiosa mulier temeraret; manibus retrorum
actis omninoque debilitatis, experta est in seipsa,
qua sint digni poena sacrorum violatores diem.
Cum tortione quoque manuum aliud grande patieba-

tor tormentum: sentiebat quippe intolerabilem a D
digitorum intercapedine suorum exire ardorem.
Cumque immaensis cruciaretur supplicii, vicinarum
hortatu mulierum, monasterium ingressa post diem
alterum, coram altari Dei Genitricis adstuit; ipsam
pietatis Matrem continuis flebiliter obsecrans sin-
gulibus ut suis misereretur, frequenter utique et
Patrem invocans Benedictum, ut pro se intercede-
ret. Transiit ergo aliquot diurnis horis, manibus
ad pristinum reductis statum, et sopito incendio,
gratias agit omnium Conditori Deo, glorioseque
semper Virgini Mariae, nullatenus oblita monacho-
rum Legislatoris Benedicti.

11 Memoratus Abbas Hugo quendam virum de
familia Patris Benedicti, nomine Lictarium, Tesce-
lino concesserat Petriensi: ut tam ipse quam ab
eo progeniti perpetuo ipsi famularentur obsequio
servili; qui factus dominus illius, obtinuit eum non
paucis diebus. Interpellatus autem idem vir nobilis
post longum tempus a quodam suorum militum, In-
granno nomine, ut supradictum servum ei jure be-
neficii donaret, annuit: Ingrannus quoque obiens,
filio suo Isembardo ipsum possidendum reliquit. Ge-
nuit autem praefatus Laetardus filium, nomine Rot-
bertum: quem Isembardus, ut puta proprium ver-
naculum, in sua aluit et educavit domo. Rothertus
vero factus grandisculus, a suis comperiens geni-
toribus se de familia Patris exortum Benedicti, sed
ab Abbate supradicto ut vile distractum mancipium,
indoluit: nec diutius dolorem sui animi occultare
valuit. Facta igitur fuga ab Isembardi praesentia se
subtraxit: quem longum latere non valens, ab eo-
dem domum reductus, poenas luit quas solet fugiti-
vus: insuper sacramento ab eo est strictus, ne
servitutis jugum de reliquo ferre detrectaret. Qui
quoniam adolescentiae tempora necdum excesserat,
ad praesens siluit, donec aetate procedente vires col-
ligeret, quibus suo injusto Domino resistere valeret.

Postquam ergo genus illius floes vestierat juventutis,
elapsis adolescentiae lustris, Abbatem expetit Guil-
lelhum, qui tunc temporis praerat Floriacensibus:
apud quem angorem sui cordis cum anxius deponens
suspensus, conqueritur de injustitia sibi suisque il-
lata. Guillelmus itaque cum esse vir strenuus, et
suam rempublicam semper augmentare toto anhe-
laret desiderio; respondit se illius rerumque mi-
sereri velle, justasque querelas ipsius viris prudenti-
bus palam facere, et si quo pacto videret, praesidium
illi sese fore. Comperto igitur Isembardus, Rotber-
tum, quem sum opulenter servum esse perpetuum,
ad priorum dominorum confugisse asylum; mandat
Abbati nominato, ut sibi proprium restituant man-
cipium, alioquin deinceps se ejus futurum inimicum.
Qui missis ad eum qui ea referrent verba, manda-
vit, eum quidem quem injuste repetebat, vernaculum
Patris Benedicti fore, se vero illicite ductus ipsam
possidisse: quo propter si de cetero illum habere
vellet servum, in jus venire esse necesse. Quibus
Isembardus auditis, apud se deliberans, quoniam
Abbate injuste resistere nec fas nec posse habebat,
determinatum manavit diem, in quo haec contro-
versia inter eos finiretur. Die autem statuto, pluri-
mis nobilibus et sagacium viris ab alterutra parte ag-
gregatis, diu multumque sermone alterentem est:
sed minime ipsa calumnia eodem die finem accepit.
Tandem vero, multis prius exactis conventiculis,
adjudicatum est idem negotium a monomachia, ter-
minari debere. Dato igitur die singularem in eundem
pugnam, in conductum conveniunt locum, videlicet
qui repetebatur, et Airicus quidam nomine, quem
Isembardus suo obtulerat loco, fortis robore, miles
officio: erat autem idem statura procerus, Rotber-
tus vero pusillus. Qui quamvis secum confertum
corpulentum

Liberantur
ab igne sacro
famulus,

et alius
juvenis

B

ob festum
Purificationis
B. Mariae
isolatum,

a

Feb. 4, 18

manibus
cum ardore
retortis
punita,

sana'ur.

Servus
Floriacensis
alteri traditi

filius noi-
Robertus,

E

Floriacum
fugit,

et in jure ad
monomachiam
condemnatum,

f

b

A corpulentiam metueret, habebat tamen, ut postea retulit, fiduciam in Patre Benedicto suo jure domino, et sibi infesto viro hunc inculcabat sermonem : Non ego tecum decerto, sed dominus meus, cujus me servum profiteor Benedictus. Ergo qui illum impetebat Airicus, ut moris est, primos ictus intorsit in eum. Quos ille gratia Dei protectus constanter sustinens permansit illæsus : et alternum verber suo hosti tentans incutere, virtute Patris cujus nomen retinebat mente manum ipsius ductante, e buculam clypei, quo suus tegebatur adversarius, fortiter percussit. Quæ clavicularibus quibus affixa tenebatur avulsis, longius resiliivit, moxque manus adversarii nuda apparuit. Quippe toramen in clypeo fuerat, quod bucula protegebat, deintus semipedali affixa ligno : quo manu retento gravem ille Roberti adversarius facilius verteret clypeum. Rotbertus cernens manum secum dimicantis nudam, ictu repetito toto conamine eam percussit. At ille doloris impatiens clypeum remisit : et quoniam manu debilitata, qua tegumen regebat, qua arte se tegeret non habebat : assiduo Roberti verbera fatigatus, victum se proclamabat. Dehinc exarmatus a victore, cum Isembardo, pro quo ignominiosum certamen inierat, confusus rediit ad propria : de reliquo, haud dubius Patrem Benedictum nequaquam suis defore in adversis rebus. Hæc victoria facta est Floriacensibus non modica exultatio, hostibus vero maxima confusio. Porro demonstravit Pater sanctus in hoc facto, neminem suus posse aliquo pacto distrabere vernaculos. Videant sibi, qui fanulos, census, prædia, sanctis locis attributa, ob laudes omnipotenti Domino persolvendas, nefarie distribuunt laicis seu enjuscumque generis personis.

B **12** Miserum genus hominum pagos incolentium vix unquam levi jugo Christi ferream cervicem submittere appetit suam, sed qualiter ferox taurus indomitæ fronti primum præsentiscens imponi jugum, stimulis actus recalcitrat, sulcos agens obliquos ; sic illud genus hominum semper sacræ renitens religioni, vix aliquando viam rectitudinis incedere consentit. Unde quidam rusticus, dum Sacerdote ex more præcoquante audisset, celebrem solemnitatem Translationis Patris Benedicti annuntiari, quæ quotannis apud plurimas celebriter recolitur in mense Julio nationes ; parvipendens ejusdem præceptum Sacerdotis, qui jusserat omnes parochiales esse feriatis, statuit eo die agriculturæ operam dare. Habebat autem idem in agello quodam Patris Benedicti Vincolo dicto. Diluculo igitur surgens, vicinis cunctis ab opere manuum vacantibus, ipse solus junctis bobus in agrum, quem exercere cupiebat, tendit : eum quem in hieme prosiderat, gliscens rescindere campum, ut tunc aestatis calore, quam hiemis rigore decoctus, et senentis tempore, dentata crute glebis attritis, in pulverem redactis, semine suscepto, abundantiore diebus messis suo cultori exhiberet frugem. Una ergo enpitum perageret opus, ecce astitit ei quidam in schemate monachali : qui utrasque illius manus tenens, bifurco, quo aratrum regitur, tam fortiter adstringit ligno, ut sanguinem per omnes ejus ungues eliceret, et rusticus idem aliquo prorsus pacto eas divellere ab eodem nequiret ligno. Quo facto, qui apparuerat monachus, nequaquam ulterius sibi est visus. Ille pariter dolore nimio anxius, et rubore confusus, hæsitabat quid ageret : concurrentibus vero quibusque, et tanto stupentibus prodigio (cognoverant enim per bubulcum, qui effrenato animo eis intinaverat) detegit quid valerit, manifeste videntibus quid sibi acciderit. Conjectantes itaque qui accurrerant ex circumstantibus, ex monachi videlicet horamate et diei festi ipsius violatione, Monachorum Ducem hanc ultionem de præsumptore Martii. T. III.

tanti facinoris patrasse ; hortantur quatenus votum eidem Patri faciat, se solennitates illius quoad vixerit tempore, nunquam temeraturum : monasterium ejus petiturum, penitentiamque tanti commissi acturum. Vovente hæc illo, et omnibus quos tantæ rei stupor inexpertus attraxerat Dominum omnipotentem pro eo exorantibus, Patremque Benedictum lacrymabili voce crebrius inelamantibus, ut misero misereretur ; relaxate sunt manus illius, et cæpit adstare solutus, qui ante paululum invisibilibus loris tenebatur adstrictus. Indivibili ergo exhilaratus gaudio, votum quod fecerat efficaciter implere studuit : nam Floriacum tendens, præsentavit se Abbati Rainerio Fratribusque in die Octava ejusdem festi, dum celebraretur Missa ; referens quam magnifica in se ostendisset Dominus omnipotens magnalia per sui fidelis Benedicti merita. At illi magna tripudiantes lætitia, tota cordis instantia Salvatori laudes proclamant, magnum Patrem magnis extollentes præconiis ; eique, in quo tantum ostensum fuerat miraculum, salubribus correcto verberibus, licetiam tribuentes regredi ad propria : cognoverat enim, nequaquam sui Sacerdotis spernenda sibi monita, quoniam de talibus dicit Salvator : Sibi vos spernit, me spernit, et qui vos audit, me audit.

13 In territorio Trecassino quoddam habetur prædium juris ejusdem Patris super Sequanam fluvium, ob oratorium in illius honore inibi constructum, S. Benedictus super Sequanam nuncupatum. Porro habitabat in eo mulier, Maria nomine, quæ diutino detenta languore, spina dorsi contracta, effecta fuerat curva : ita ut nullo pacto suos versus cælum erigere valeret vultus. Hæc indigena ipsius prædii, de familia ejusdem Patris originem trahebat. Multis itaque in eadem curvitate permansit lustris, desperaverat jam de sua salute, nequaquam audens opinari se ulterius posse subrigi. Quadam ergo die Dominica, dum in eodem oratorio adstans, eum ceteris Missæ celebrationem audiret, legereturque Evangelium ; nodis spinæ, qui diu de suo desciverant loco, in antiquum remeantibus statum, dorso in breviorē modum retracto, ventreque, qui per multum tempus contractus fuerat, in longius spatium extenso, cæpit subito stare erecta, quæ per longa jam tempora ambulaverat pronâ. Stupentes omnes qui aderant, quique eam ab infantia noverant, et ipsius infirmitatis conscii fuerant, tam insperatum remedium, palmas ad cælum tendunt, munnum Opificem per S. Benedictum laudantes, qui suam auxilium ejus impendere dignatur veneratoribus. Mulier denique illa multa laude meritorium ejusdem attollens Patris, in ea quam receperat sanitate perseveravit usque ad suæ terminum vitæ.

F **14** Anno Christi 1046 egelo Solis V' ultrea Dominicali E. — In De scripturis et monachis aulijm apud Francos una late niji Busos in Praefatione ad Bibliothecam Floriacensem occasione hujus facti — e Bucula dictum umbro clypei, iste ubi manus inserenda connexioris, Fructus nunc generice buculo protuberantia est, a Pentonico bucke, bujke, venter, concavitas decurva nominat : unde etiam rotunda parva, quæ tota circulatoriter convexa est latera salti pectorisve tegendo, eam clypeus quadratus atque oblongus majorem corporis partem protegret, nomen accepit, ut buckeler Pentonibus, Feancia buckelior dicitur : nec admittendus est Isidorus qui ab hadina pelibus quidam bouke-leer dicit credit, sicut Palladis ægida fuisse Græca.

CAPUT III.

Loquela moribundo ad Confessionem reddita. Injurii S. Benedicti carie puniti. Ferrum ligamen dissolutum.

Cum sint reliqua quæ scribimus misericordie opera, per Patrem Benedictum ab omnipotente Domino misericorditer impensa ; unum tamen, quod proprie dici valeat misericordie opus, referre dignum duximus, tam pro sui dignitate quam pro

invocato S. Benedicto,

C

victor evadit :

B

rusticus agri S. Benedicti

festum ejus videns,

C

punitur manibus aratru affixis.

D AUCTORE NODOLPH. TORTAR.

voto facto liberatis

Floriacum venit.

Luc. 10, 16

E

mulier contracta sanatur,

Bucula clypei

A congrue sumenda imitatione simili jure, si aliquando fuerit necesse: et ut clarius liqueat pia miseratio Patris Benedicti, quam propensius impendit eis, qui levi Christi jugo sua subdere festinant colla, illius provocati magisterio. Quidam ergo nostræ congregationis monachus, Humbaldus dicebatur, qui ætate juvenis, dum in suis actibus strenuus videretur, quarundam possessionum Floriacensi loco subditarum adeptus est intelam, Almeri curtis videlicet, ac earum quæ ei subjacent. Quibus cum fere annis tribus perdurasset præpositus, disposuit aliquando more solito Floriacum revisere, gestiens nosse, utrum omnia apud suos contrives agerentur prospere. Cœpta itaque iter agens, contigit ipsam in via graviter infirmari; sed nullatenus molestiæ cedens, licet quotidie languor ingravesceret, tandem moribundus, nimio tædio fatigata Floriaco sui compos desiderii intulit membra. Ubi dum morbo contractis viribus in lecto decumberet, visitatus a Fratrilus admonetur, quatenus sui memor in extremis, Abbati seu cui liberet Seniorum propria confiteretur peccata. Qui corvinam æmulatus vocem, cœpit promittere, in crastinum se quod monebatur acturum. Miror nimium, quæ oblivis illius insederat menti, cum id maxime studium omnifore debeat Christiano.

B præsertim monacho, si peccaverit, quod humanum est; ut statim currat ad medelam, confitendo scilicet proprium alicui religioso commissum. Quod si etiam a noxiis criminibus Omnipotentis munere immunis habetur, humilitatis tamen est custodia, reum se esse credere et confiteri omni hora juxta legis suæ sancita: tunc vero præcipue, cum pulsatur vel modica molestia, quatenus semper de se securus existat. Is ergo, de quo dicere cœperamus, segrotus, a suis etiam infirmis iterum atque iterum de eodem pulsatus amicus, eras semper differendo sicut et cæteris promittebat: neque aliquo ab ipso potuit extorqueri pacto. Confessionis remedia sibi velle adhibere. Hoc tandem respondit, donec amissa voce protinus loqui destitit. Comperientes deinde Fratres ipsam obmutescisse, consternati animo, ignorabant quo se verterent: metuentes Fratris illius conscientiam alicujus maximi favoris membra pollutam, quod nec in extremis ausus fuerit manifestare. Nota ergo in Capitulo questione, quid agi deberet super hac re, formidantibus omnibus de Fratris illius salute; unus eorum, nomine Gautbertus, vir timoratus (qui etiam Abbatis officio functus fuerat, sed sibi subditorum moris nequaquam emendare valens, renuntians nomini quod in cassum tenebat, Floriacum amore Patris Benedicti expecterat) taliter intulit: Miror vos, Fratres, viros sapientes super hac negotio sic pendulos, cum habeatis in præsentem tantum Patroum, legis vestre sancitorem, prærogativa miraculorum præclarum. Si placet itaque vobis meum consilium, ingressi monasterium coram ipso terræ prosternamur, placeamus per ipsum iram summi Judicis cantata Letania cum septem Psalmis. Audita Fratres sapientis viri exhortatione, acclamant quod suggererat debere fieri. Ergo prostrati pavimento ante tumulum Patris, prællebant Letanias cum septem Psalmis. Quibus expletis, conjungunt Fratri segrotanti Fratrem quemdam sanctæ mentis virum, nomine Mlonem, qui dum eum nomine proprio vocasset, illi quasi de somno inertis evigilans, oculos aperuit, et sibi protinus resumpto sermone respondit: deinde adnoctans, sua confessus est peccata. His peractis, viaticum suæ salutis, Corpus atque et Sanguinem Domini accipiens, vita decessit. Fratres vero exhilarati oppido, gratiarum actiones retulerunt omnipotenti Domino, qui tam magnifice subvenire dignatus est per eos Fratri perituro, Patris Benedicti merito.

13 Albericus unus ex Prioribus castri Castellionis, quod est situm super Lupam fluvium, vesania stimulis agitatus, creberrimis deprædationibus prædia sæpius dicendi Patris devastabat, maxime illa, quæ curti Martiniacensi adjacent. Qua de re mandaverunt sibi tam Abbas Rainerius quam Fratres sub eo degentes, ut commissa corrigeret, et de cætero adversus Patrem Benedictum talia committere caveret: qui pro nihilo ducens mandata, pessimis adjecit pejora. Dolentes vero Fratres, Patrem sæpius nominandum contemptui haberi et famulos suos extenuari; imo consilio, concorditer prædonem illum, cum sibi in hoc scelere participantibus, anathematis munerone, ni cessaret et neglecta emendaret, minaturunt. Item autem in malis perseverans, eorum excommunicationem quasi aliquid frivolum despexit; induratus animo, neglecta neglectis emendare, et a sua perversitate noluit cessare. Proinde Omnipotens, qui clamores humilium nequaquam spernit et qui gemitus viduarum et pupillarum ex alto prospicit, dignatus est consolari sub hac anxietate servos suos. Contigit enim, ut suprafactus prielo ductaret exercitum Comitum Theobaldi, super habitatores castri, quod a secularibus viris, turpi censetur vocabulo: a nobis vero, quibus prohibitum est turpiter loqui, Malum-talentum vocatur. Qui dum Dux in primo agmine iter faceret propter curtem jam dictam Martiniacensem, exterriti qui eam inhabitabant, videntes hominem sibi infestum cum tanta affore militum multitudine, exierunt ei obvii cum armis, in locis videlicet opportunis ejusdem vici, ne patentibus sibi alitibus valeret eis aliquid inferre discriminis. Unde indignatus ille nequam, comminatus est cum multo juramento, perfecto negotio quo tendebat, se manes eos captos ducturum, insuper et vicum eundem incensurum. Cui viri illi respondentes, dixerunt: Te quidem palam est multum posse, et velle nobis nocendi habere: potens autem est Deus, meritis domini nostri ejus servi sumus Benedicti, ab interminatis a te potenter lberare nos calamitatibus. Ille enim voce nunciati, equo calcariis concitato, quo tendebat perrexit: miser, qui cum Patrem Benedictum debuisset supplicii voce, ut ei in auxilium esset, in tali discrimine ne periclitaretur exposcere; contestatus est, servos illius in prædam se minaturum, bona eorum directurum, et habitacula igni crematurum. Dum ergo pervenisset ad castrum superius relatum, adorsus illud cum prima quam regebat cohorte (reliquis enim exeritibus cum Comite longe post sequebatur) cœpit sagittis et diversis missilibus eos qui intus erant infestare. Armati vero egressi pertis castri ejusdem indignante, in eo quod accidit, probati sunt strenue resistisse. Tendens enim quidam adversæ partis arcum, jecit sagittam in Albericum, qui ea lectus super anum suorum genuum, mox de equo cui insidebat ita proclivis corruens, ut galea telluri illideretur, expiravit: et quas incassum adversus Patrem nostrum effuderat minas, perire permisit: nihil nempe post vulnus acceptum loqui valuit. Hujusmodi retributionem superbo Deus ultionum Dominus reddidit.

16 Sequimus quoque hujus Alberici, de quo supra retulimus, tam carne quam malitia germanus, nullatenus terrificæ morte sui fratris territus est: denique sceleratorum fratre evasit, majora adversus Patrem nostrum præsumens, multimoda crudelitate in famulos ejus grassatus. Qui post necem fratris, pro absolute ejusdem Floriacum pervenit, et ea impetrata sponderunt se de cætero fidelem futurum et de propriis multa largitum. Sed omnia mentitus, pro fideli infidelis; pro largitore raptor effectus est. Hic ergo devium fratris iter ingressus, cœpit et ipse rapinas exercere de Patris Benedicti possessionibus,

ACTORE
RODOLPH.
TORTAR.

monachus
ex vi'a

reversus
Floriacum
ager.

peccatorum
Confessionem
differens
loquelam
omittit:

recitatis
7 Psalms
cum Letaniis
ad tumulum
S. Benedicti

loquitur,
confitetur
et viaticum
accipit.

præda
bonorum
S. Benedicti

excommunicatur:

B

minatus
priora.

F

miseræ
n' ortur:

excommunicatus, post
n. ortem
absolvitur:

ipsius

A Ipsiis famulos quos poterat capiens, et eorum bona diripiens, tanquam ultionem fratris de Patris Benedicti expeceret famulis: qui et ipse sæpius admonitus, a sua cessare debere malitia, nullo modo acquievit. Ad extremum cum quadam die prædas de terra, quæ curti Martiniaci adjacet, agens, suillum gregem minasset; directi sunt ad eum qui sua repeterent, et emendationem suaderent: qui abeuntes, invenerunt eum in sua domo. Erat autem ipsa domus lignea turris, quippe vir potens erat, ex nobilioribus indigenis ejusdem castri, cujus fuerat et Albericus. Turris ergo illa in superioribus suis solatium habebat, ubi idem Seguinus cum sua manebat familia, colloquebatur, convivabatur, et noctibus quiescebat. Porro in ejus inferioribus habebatur cellarium, diversi generis retinens apothecas, ad recipienda et conservanda humani victus necessaria, idoneas. Solarii vero pavementum, ut moris est, compactum erat dolatilibus trabeculis, quæ parum quidam habebant spissitudinis, sed aliquantum latitudinis, plurimum autem longitudinis. Denique, in hoc solario, qui missi fuerant, prædictum virum reperiunt: qui eum convenientes, quæ injuncta fuerant, mitiori sermone ei ceperunt recensere. At ille his quæ mandabantur minime intendit; sed efferatus animo, ore respondit furibundum, inquit cum terribilibus juramentis, velle se injecisse monasterio S. Benedicti tantarum virium ignem, qui turres ejus combureret et quasque ei contiguas sedes depasceret. Hæc loquebatur stans in summo unius trabecule quibus diximus solarii pavementum constitisse: quæ vix venenato evenerat ore, cum trabeculæ cui pedibus insistebat caput ruit, sublata in altum altera ejus extremitate. Ille vero deorsum capite corruens, tali lapsus est casu, ut caput ejus inter duas arcas, quæ in cellario (quod subesse solario diximus) erant, infigeretur instar cunei ligno impacti: reliquo corpore super unam earum arcuum rejecto. Facto clamore famuli domus in cellarium ruunt: reperiunt autem Dominum suum contractis cervicibus animam exhalasse: quem reportantes ad superiora, pro ejus morte subita amarissimas fudebant lacrymas. Hoc exitu obstructum est os loquentis iniqua. Renovata est in hoc perfido antiqua ejusdem Patris potentia; dum corrumpente Florentio, tota domus fabrica mansit illæsa, præter solarium cui idem Florentius insistebat: sic et isto ruente, tota turris fabrica permansit integra, sola trabecula, cui superstabat ruinam passa.

B Jurans in prædicium Floriaci,

contractis cervicibus perit.

nu 8 Vitæ

S. Benedictus in pago Leonensi claret miraculis

Cruces in cæmeterio et aylum:

17 Est quoddam prædium in Leonensi pago, quod vocatur Alsonia, Patri Benedicto a Leotherto viro probò olim attributum: ubi tantam miraculorum frequentiam idem Pater per gratiam sibi a Deo largitam ostendit, ut omnes ipsius nationis homines eundem locum maxima devotionis veneratione excolant. Denique Cruces aliquantum excelsas per gyrum cæmeterii posuerunt, quas nemo suum persequens inimicum, quamvis exitiali ejus odio detentus, transgredi audeat, si ad ecclesiam in eodem loco constructam confugium fecerit. Fugitivi denique homicidæ, et quoniamque aliqua alia reatus sui anxietate cogente ad eundem confugerint lacum, immunes existunt, quamdiu infra cæmeterii terminos sese continuerint. Nemo aliquid furari seu aliquam fraudem de qualibet re alicui facere in eodem audeat atrio. Contigit ergo die quadam venatores Adelardi cujusdem nobilis viri, Advocati videlicet illius prædii, venatu redeuntes, fessos ibidem cum suis resedissemus canibus: cumque non haberent unde suis pastum canibus exhiberent, querimoniam suam ad Isaac quemdam prudentem referunt virum, quem fratres Floriacenses ipsi præfecerant possessioni. Qui dum se ignorare quid agere valeret respondisset: in-

quunt illi, de annonâ Patris Benedicti, quæ in eodem reservabatur loco, unum sextarium se præsumpturos, ut inde cibus præpararetur canibus. At ille infert, nequaquam impune id eos posse perficere, suum vero nullatenus super hac temeritate habere consensum: timere, ne poena huic præsumptioni mox allutura, in se, si accideret, relaberetur. Illi quæ dicebantur pro nihilo ducentes, uti animo conceperant, annonæ quantum sibi videbatur auferunt? atritu molarum in farinam redigunt: suis exinde pastum bellis conficiunt. Quos talibus saturis alimentis, imminente nocte, una includunt domoncula. Diluculo autem de suis cubilibus exurgunt, solitam venationi operam dare cupientes: adeuntesque cubiculum, in quo suos recluserant canes, januam ejus patefaciunt, et introsipientes, vident eos vita defecisse: alios pavimento toto prostratos corpore, quosdam resupinatos ore mortuos jacere, alios parieti domus anterioribus vestigiis inherere, reductis capitibus in terga. Quod cernentes, clamore sublato femora sua palmis alii quatunt, alii complosis manibus sonitum gradem cum voce querula emittunt: timebant enim poenas a domino suo pro amissione canum juste sibi irrogandas. Diu ergo stupide admirationi et vocibus questiosis immorati, tandem recedunt, domino suo infortunium quod sibi acciderat, et quam severus ultor Pater Benedictus in eos extiterat, relaturi.

omnes reperi mane mortui.

18 Alio quoque tempore dum milites propter eundem viculum hora jentandi iter carperent, divertunt illuc: dumque alii cibos et quæque comensuris apparerent idonea, unus eorum suo inquit armigero: Cur, hominum inertissime, tanta te oppressit ignavia, ut aliqua non subministres tuis equis pabula, quamdiu procurantur nobis epulaturis necessaria? At ille se nescire dicit, a quo quidquam fœni vel palearum deponere possit. Vade, ait, in pratium S. Benedicti, quod huic adjacet villæ, et collecto herbæ fascæ, quem solus valeas collo equi imponere, defer, et tuis appone animalibus. Ille præceptis domini sui parens, mutata falce a quodam in pratium evolat: herbam totis viribus resecat, ut quantocyus repedare valeat, ne sociorum defraudetur equis. Interea dum ille illicito instaret operi, vult eum quidam de pagensibus, et accurrens ocyus nuntiavit prædicto Isaac villæ Præposito: erat enim pratium illud contiguum domui ejus. Intuitus autem Isaac armigerum falce gramen prati præcidentem, a longe excelsiori inclamat voce: Quisnam es, o homo nefarie, qui contra fas temerarius ingressus es Sancti pratium Benedicti? Egredere pestifer velocius, ne divina ultio celerius te disperdat. Ille autem voces contemnens innotens, in hæc ludicra prorupit verba: Sanctus, ait, Benedictus hæc vice hoc medicum mihi indulget facinus. Et facta herbæ fasciculo, sumum repetit hospitium, suis animalibus exhibens pabulum. Deinde festinus properans ad domum ubi sui convivabantur comites, et ipse convivatus est cum eis. Consumptis itaque dapibus finitque jentaculo, propria unusquisque concedens equum, tendere festina quo disposerant: contemptor autem Benedicti Patris postremus omnium de villa egreditur. Credo aliquantulum herbæ superluisse, quam ut suis consumeret equus expectabat: et ipse denum ut suis conjungeretur sociis, qui longiuscule jam aberant, equo calcariis admissis, eos insequi conatur. Sed antequam de villæ exiret; equus præceps in terram cadens, collisa cervice, mortuus ruit. Eques qui ei insidelat et ipse labitur, contractoque dolore, ab humo nisi aliorum ulnis sublevatus surgere nequivit. Concurrente turba ad tam subitum divini examinis vindictam, et ipse Isaac alfoit, increpans miserum his verbis: Nonne tibi dixeram miserabilis,

ex pratio S. Benedicti pabulum equis diripiens,

E

equo subita morte plexo, femur frangit

B. Benedictum

A B. Benedictum suas injurias nequaquam diu dimittere inultas? Sed quia mihi credere renuisti: ecce, contritis membris, jaces inutilis.

19 Quidam pro admisis a se criminibus metuens diem extremi examinis, ut summi Judicis sibi metum placaret, sua ferro a ligari fecerat brachia, et quamplurima peragraas terrarum spatia, Sanctorum expetiit loca multorum, gemitibus exorans cœbris, quæ ipsius redarguebant conscientiam, deleri scelerata. Porro hoc per aliquot vigilanter continuans recursus annuos, licet fideliter adstipulari debeat, quorum memorias Beatorum adierat, eos Omnipotentem pro absolutione facinorum ipsius exorasse; tamen nullius manifestam operam persensisse videbatur. Hæc etenim illius extabat fides, ut postquam a pio Judice ejus remitteretur peccatum, mox subsequeretur solutio brachiorum. Dum ergo circumquaque discurret, Patris Benedicti suffragium sibi utile fore confidens, Floriacum attigit: et majorem ingrediens ecclesiam, in qua ejusdem Patris sacratissima requiescunt ossa, devota precum libamina, ante singulas perlustrando aras Deo offerebat. Perveniens autem ad aram Dei Genitricis, quæ pone se habebat altare sæpius nominandi Patris, protensis in eorum manibus, omnipotentem Dominum precabatur attentius, sua sibi relaxari debita, Dei Genitricem cum eodem Patre frequentius invocans. Et dum intentus eidem esset orationi, subito rupto clavo, quo ferreum constringebatur vinculum, ferrum in pavementum dato erepitu resiliit. At ille solum se cornens, et in eadem solutione visibili, peccaminum invisibilia vincula relaxata intelligens, exhilaratus oppido indicibili tripudnavit gaudio, proclamans omnipotenti Domino laudes, ac Dei Genitrici Patrique immensas reddens gratiarum actiones.

a De fecerit erepitu, ab Episcopo aut Presbyteris in presentiam olim impuiss solitis, frequens inter miracula Sanctorum fit mentio, uti 28 Januarii in Miraculis S. Joannis Abbatis Ravennatis pag. 84^a et seqq.

CAPUT IV.

Pestis sublata ope SS. Benedicti et Mauri Martyris: hujus alia miracula.

Ergente mole peccaminum, accidit aliquando ferventissimam per aliquot mensis continuari siccitatem, sidere solis suo fervore omnia acris solito percurrente: unde contigit Floriacensibus graviter affligi, durissima per aliquantum temporis in homines deserviente pestilentia. Corruerunt domos vacuas perempte subito patrefamilias cum prole et tota clientela: promptuarum vino redundantia, areas tritico videres refertas, et non erat, qui attingere auderet, arescentibus hominibus pro timore qui supervenerat universis: quippe eum, cum quo modo loquebaris, mox aspiceres vel audires interiisse inaudito necis genere. Sentiebat aliquis sese pungi subita punctione, vel in humeris vel in brachiis, seu femore, pectore, ventre; et extemplo in terram cornens, moriebatur. Hæc intemerebilis lues aliquot mensibus recursibus Floriacum obtinuerat. Deriverunt itaque tam Fratres quam cuncta ejusdem loci plebs, sacra celeberrimi Martyris a Mauri membra, cum Letantibus processionally deferre ad matrem ipsius burgi Ecclesiam, que in honore testis Christi Sebastiani eadem Christo dicata erat: confidentes Salvatorem, meritis sui fidelis, cujus Reliquie deportarentur, precibusque Patris Benedicti placatum, plebs sua miseretur. Conditio ergo die, discalceatus pedes, lacrymis perfusus, tam sacer Ordo quam populus, cum parvulis et mulieribus, beati Martyris membra duobus ex Clero pro consuetudine in humeris gestantibus cum Letantium supplicatione, ad supradictam pervenit ecclesiam: ubi quanti

profusi gemitus ex intimis cordium fuerint, quantæ lacrymæ effusæ, quanta precum vota omnipotenti Deo oblata, nimium difficile est prosequi. Expleta ergo ex more Missarum celebratione, redeunt quisque ad sua, prestolantes omnipotentis Dei imensam clementiam, quæ non diu abfuit. Namque mox, sicco excluso Aquilone, humidus Auster libero volatu, Floriacos perfans campos, omnia roridulis humectavit pennis, quæ solis fervor arida reddiderat, largo imbri irrigans sola: Corpora atque tam hominum quam reliquorum animalium grato relevans temperamento, omnem prorsus in eis extinxit ardorem. Cessante itaque immoderato solis fervore, cessavit et pestis invisita: nec deinceps præter consuetum morem in eodem aliquis loco eo tempore obiit. Porro qui a tanta liberati fuerant clade, totis precordiis omnipotenti Domino debitas persolvunt laudes, beato Martyri Mauro Patrique Benedicto meritis agentes gratiarum actiones.

21 Paucis diebus revolutis eadem pestifera lues invasit incolas castri, quod Gordonicum vocatur, in pago Biturico situm. Sole denique vires solito majores exerente, tanto ardore Gallicam regionem torruit, ut fontes, qui toto pene hæc ævo fluxerant, siccati, nequaquam consuetum suis potum præbere sufficerent aecolis: tellus vero hiulcis passiva fissa rimis, pandebat hiatus creberrimos et solito profundiores. Præinde amnes largillui, qui instar alyssi magnæ oneriferas vectare consueverant naves, exsiccatis alveis, amisso navigii usu, transitum duodenni præbebant puero, si necessarium foret pedibus transire. Quid de praturni retexam exustione? Quæ viroris decore æstatis tempore vestiri solent graminiibus, speciem lapidis Smaragdini æmulantibus: quæ aestu solis attrita sic acuerant, quasi nunquam aliquid humoris habuissent. Porro tot et tantas nostre ætati inexpectatæ ruinas comitabatur mortifera lues, quæ humanorum corporum innumeras quotidie dabat strages: quæ lues maxime incolas suprafatiangebatur castri, cum reliquæ clades pene toti dominarentur Gallico orbe. Nihil in eo apparebat castro, nisi mortis imago: omnia plena luctus, plena mororis, plena doloris: usquam risus, usquam cordis lætitia, usquam vultus hilaritas, omnes submissis in terram gradiebantur oculis: non ibi exaudiebantur voces exultantium, non mulierum tinnali concrepabant cantus choros ducentium, nulla in plateis plebs frequentia. Et mirum quod in tam populoso oppido vix rara aut nulla, metu mortis cunctos percurrente, videres conventicula: decor mulierum, puerorum lascivia, juvenum petulantia, varius vestium ornatu, in pullos commutatus fuerat auctus: nec immerito, vix enim aliqua immunis a cadavere inloperiebatur domus: quippe cum quo aliquid tractabas, modo homo, post paululum tuebatur cadaver. Moriente aliquo, querere solemus vespillones, qui defuncto procurant sepulturam: ibi vero, antequam secretum, qui in eis mortui poni deberent, quamplurimæ ab illius officii ministris fiebant fossæ, certis nullatenus mercede sui laboris se posse fraudari. His et amphoribus oppidani jam dieti castri coartari mahs, tandem redit ad memoriam, qualiter omnipotens Dominus per beatum Martyrem Maurum comitantibus Patris Benedicti meritis, de eruentissima peste superioribus annis Floriacensibus liberavit. Consilio ergo inito, decernunt prudentes Floriacum dirigere viros, qui communes populi preces Fratribus intimarent Floriacensibus, quatenus Christiano suffragari non differant plebi gregatim pereunt, departato corpore ad eos jam dieti Martyris, cum Benedicti Patris reliquiis. Venientibus ergo Floriacum legatis, et rem pro qua venerant ex ordine propalantibus, durum quidem Fratribus videbatur, gloriosum Martyrem

Floriaco

ACCURRE
RODOLPH.
TORTAR.
quidam
assumpto
ferreo
ligamine,
a

liberatur
a lulari
S. Benedicti

13

In Gordonico
castro ex
magna
siccitate,
E

pestifera lue
grassante,

Deveniens
Floriaci
pesti,

C

F

defertur et
corpus
S. Mauri

cum reliquiis
S. Benedicti.

a
delatis in
processione
reliquiis
S. Mauri
et invocato
S. Benedicto

A Floriaco extrahere et vel modico terrarum ab eo divelli spatio; cum post sanctissimum Patrem in ipso maxima spes illorum sita foret; durius tamen quibusque sanioris consilii visum est, si tantam plebem, presertim Patris Benedicti dilectricem, perire sine- rent: maxime cum certum haberent, celeriter illi posse subveniri, et fides petentium hoc apud se retineret. Assumpto igitur quidam religiosorum Fratrum celeberrimo Martyre, cum sacratissimis Patris Benedicti pignoribus, honesto comitum tam Clericorum quam Laicorum vallati agmine, ut tantum decebat Martyrem, ad destinatum perveniunt locum. Com- perto Gordonicensis, ad quos tendebant, eorum ad- ventu, obviam ruunt omnis sexus omnisque aetas: senes jam decrepiti incurva baculo sustentantes membra, pueruli etiam, quos modo aetas ad frequen- tationem habiles reddiderat, quibus poterant verbis ad accelerandum sibi opitulari rogabant. Immensum namque gaudium eorum replebat corda, quoniam quas toto mentis desiderio videre exoptaverant, beatissimi videlicet Mauri, aspicebant Reliquias: securi jam de sua per eum salute, quem apud omni- potentem Dominum, tantum audierant posse. Oc- currunt etiam cum maximo tripudii S. Satyri Cano- nici, albis induti vestibus, superamicti holoseriis cappis, Crucibus, cereis thuribulicis thymianate vaporantibus praemisissis. Deducitur beatissimus Mar- tyr hac populi frequentia usque ad castrum superiora, quod situm est, ut recolunt qui viderunt, in praecepti collis eminentia. Expositis ergo in plantis ejusdem oppidi cupis, deferitur vinum certatim in amphoris et aliis vasis deportando vino aptatis, et funditur in eis, quatenus loto feretro, quo beati Martyris con- tinebantur membra, ex illa potione quasi de ipsis sacris condita membris, velut de confectione aliqua medicinali omnes potarentur. Videntes nimirum car- teratim confluere universae aetatis sexum, deferre cyathos, scyphos, crateres, et ejusque generis vas- scula ad suscipiendum potum. Suscepto ergo in suo quisque calice illius medicaminis haustu, nequaquam aliquid, ut fieri assolet, exinde domi residentibus deportabat, priusquam sufficienter reficeretur: metuens si vel modica postquam susceperat morula in- tercederet, ne subita lues se perimeret. Etenim qui amplius ex eodem potum haurire poterat, amphorem salutem sese promeriturum sperabat. Refecti igitur eo affatim omnes (ceterum idem castrum prae ceteris vino abundat, et gaudium erat cuique qui illud pro- bere valebat) rogant obnixae, quo beatus Martyr per vias et plateas ejusdem circumferatur oppidi, et pestifera lues ejus praesentiam fugiens a cunctis ip- sius pelleretur angulis. Hoc facto, coepit extemplo ventus leni spiramine aerem in nubes eugere, polus deinde obscurari densitate nubium: nec mora, ut solet in Aprili descendere pluvia, levi aurarum sus- surro imber gratissimus placido lapsu sese infudit sitientis telluris in gremium; depelleus nocivum, qui diu lugubri dominatus mundo fuerat, solis ardorem. Porro expulsa mox clades illa mortifera, quo multas mortalium strages illis in locis inexpecta edi- derat more: lustrante fines illos beato Martyre, neminem hominum inibi insueto deinceps modo ausa est attingere. Denique erati ab immani peri- culo, non est in promptu dicere quanto tripudiabant gaudio, persolventes laudum cantica omnipotenti Domino, qui per suum fidelissimum testem a subita mortis discrimine dignatus est eos eripere. Nostri nihilominus Legislatoris amore devincti, ejus meri- tum-sublimis attollunt praeconio vocis: qui tantum habere meruerit contubernalem, per quem ipsius Patris junctis precibus imminentem evaserint mor- tem. Proinde quanta fuerint munerum donaria, qui- vis perpendere potest dum unusquisque praecipua,

quae habet, offerre festinat, ne alius se devotior apparet. Siquidem per triduum detinent suum saluti- ferum hospitem: ut certiores facti de concessa salute, nulla jam formido ipsius pestis in eorum resideret mente. In quarto demum die cum hymnis et cantibus tanto Martyre dignis ejus persequuntur feretrum per longius viae spatium, valedicentesque illi, ad propria sunt regressi. Fratres itaque Floriacum re- pedantes, narrant residuis, quae fecerit magnalia Dominus omnipotens fidelium suorum meritis. Qui gratulabundi laudes exinde referunt omnium Crea- tori. Beati Martyris Patrisque sui precibus sese com- mendantes attentius.

22 Nulli videatur onerosum, si duo subnectamus capitula, ad laudem hujus praesentis sanctissimi Mar- tyris, referentes mira, quae per eum omnipotens Dominus ostendere dignatus est, opera, in duabus longius a se remotis regionibus, in quibus ejus sa- cratissima continentur pignora. Prius tamen com- pendiose intimaudum rem ignorantibus, quoniam dum ipsius honorandae Floriacum translatae forent Reliquiae, Fratres Floriacenses duo venerabilia ejus brachiorum ossa in duabus sui juris possessionibus posuerunt, ad subsidium videlicet et tutelam earum: quarum altera Diacum nuncupatur, in partibus sita Burgundiae, territorio videlicet Tornoliorum: alte- rius, licet minus consequens in scripto annotari ha- beatur vocabulum, quoniam est barbarum; tamen sicut profertur, barbare annotavimus: vocatur itaque Pontons, in regione posita Gasconiae. Ergo, apud Diacum quidam ejusdem loci habebatur villi- cus, nomine Joscelinus: qui dum in multis aliter quam oportebat ageret, extricando suorum censum dominorum, usurpando per fraudem redditus agro- rum, subripiendo bona rusticorum sibi commisso- rum; post plurimas objurgationes, quibus ut se a suis pravus corrigeret a titibus communitus, quin ne- quaquam emendatus est; a Reinerio, ejus possessio- nis tunc Praeposito, postmodum Abbate, quoniam un- caussarum rationem reddere cogitur infideliter a se gestarum. Judicario deinde more ventilata earum rerum questione, definitum est eum debere jura- mento sibi obiecta refellere: quia inficiabatur omnia illa, de quibus criminabatur. Respondet ille, se sa- criter jurandum facturum. Nec moratus diutius jam ductus Praepositus, jubet afferri eorum superius me- moratas Beati Martyris Reliquias. At miserabilis Joscelinus, quamvis eum sua reprehenderet consen- tia, formidine Praepositi sui compellente, praesumit sacris pignoribus temere manum imponere. Peracto vero sacramento, sicut dictaverant qui illud fieri adjudicaverant, improbus pejerator jam securus, quoniam illico minime ipsum peremerat divina ultio, hilari vultu, procaecibus verbis, quam prolixam ha- bebat, barba mento temis comprehensa, Per hanc, inquit, barbam, salvum fui sacramentum. Quo dicto, tota veluti eum comprehenderat manum prosecuta est barba: reliquo quo vixit tempore, mento positus perseverante in barbae privatione. Manifestata igitur haec clarius ejus infidelitate, justo judicio amissa vil- licatione, ulterius nec ipse nec soboles ejus potuit villicare: expertus beatus Martyrem admirandae virtutis fore, quem prius debita nequaquam venerat- us fuerat reverentia.

23 Praeterea b Comite Pictavensium in expedi- tionem Jerosolymitanam multa armorum millia ducente, et uxor ipsius curam agebat provinciarum potestati suae subditarum: unde factum est, dum Gasconiam peragraret, ut transmeata Garonna, lites ejusdem regionis attingeret, in quibus positus est locus superius memoratus Pontons, videlicet in pago Ausiensi, super flumen Adureum, ditam Flo- riacensium Fratrum subditus: ubi, ut diximus, jam dicti

D
AUCTORE
RODOLPH.
TORTAR.

refertur.

2 Ova
S. Mauri ad
2 v. llas
deferuntur:

E

villicus
iniquus,

ad Reliquias
S. Mauri
aureus fulso
jurare,

F

barbam
amittit:

b

c

immergitur
theca vino

ex quo omnes
bibunt;

per vias
oppidi
circumferatur.

et cessante
lue

oblatusque
donas,

A dicti celeberrimi Martyris Reliquiæ habentur. Invitante igitur itineris necessitate, Comitissa militum vallata phalange hospitium ibidem accepit. Comperto ergo ante triduum Pictavorum adventu, menle eorum locorum metu ipsorum, quoniam dominationem eorum valde exosam habent, omnia sua, quæ in ecclesiam inferri licebat, advelunt; et in oratorio ejusdem possessionis congerunt: ve tium diversas species, alimenta et cetera humanis usibus accommodata. Hospitati itaque Pictavi, audiunt Provinciales omnia sua, ut dictum est, in ecclesia conjecisse. Ceteris (quamvis sit præceps eadem natio ad audenda quæque illicita) sacrum tamen formidantibus temerare locum, unus eorum audierat reliquis, prorompens in ecclesiam, saccum frumento plenum humeris imprensus suis, onustus sacrilegio, proprium repedavit ad hospitium, nequaquam diu super tali gravissimum facto. Denique mox ut suæ metationis subitū lumen, cœperunt omnia illius membra, more eorum qui quartano laborant typho, tremere, frigusque intolerabile per totum ejus se dispergens corpus glaciali rigore omnes ipsius adstrinxit artus. Porro accolæ ejusdem loci, qui certius noverant, cur sibi contigeret tam subita valetudo, (consilii enim optime fuerant magnarum Beatis Martyris virtutum) hortantur miserum, ut quod ab ecclesia violenter abstraxerat triticum restitueret. Quod monebant, fieri negre impetrant: sed, nullatenus Beatus Martyr, ejus invita placatur persistentia. Ergo Pictavis cum sua domina in crastino a loco illo sese promoventibus, miser ille ibidem remorari formidans, quo valuit modo cum eis progreditur. In processo autem viae, dum cum sociis graditor, paulatim formidabili indutus insaniam, cepit sua insatiabili morsu more canino dilaniare brachia; qui vero eum compescere volebant, nequaquam sufficere valebant. Perseverante illo in tanta amœntia, ventum est ad fluvium quemdam: transvadentibus ceteris, miser ille sua sponte in fluvium sese præcipitans, aquis suffloratus perit, maximum suis solatibus inentens terrorem et de reliquo cautelan, ne sacrorum ulterius violatores existere præsumerent locorum. Plura quidem erant, quæ de hoc præstantissimo Martyre dici poterant: sed ne aliquis obviam calumniam nobis velit persimere, dicimus nos nostrum propositum excessisse; quoniam dum delationis Patris Benedicti mira referre opera, Beati Mauri aliqua retulimus gesta; revertamur ad superiores ommissa: licet non ignoremus, eorum quæ Beato singulariter ascripsimus Mauro, Benedictum Patrem extulisse participem. Quippe qui in eadem requiescent ecclesia, et eadem loca susceperint tutanda; et eadem possessiones, in quibus Beatum Martyrem re-lata diximus potuisse miracula, ipsi Floribus sunt subjectæ; eujus loci factus est uterque Patronus, omnipotente Domino largiente.

a Culi s. Maurum Martyrem 22 Novemb. supra indicavimus.
 b Hic est Gualterius 8, cujus anno 1101 in Terram sanctam profecti. Auxillum feruntur 300 millia armorum secula testr Ordineo lib 10 Hist. Eccles. — c Philippa Mathildis, mater Gualterii 2, et ultimi a S. Bernavido a schismate abducti. Consule dicta ad vitam S. Gualteri 10 Februarii, 13 et 4

CAPUT V.

Prædones in prælio victi. Febres sublatae; manus contracta curata.

a
 b
 c
 d

Regina a Mathilde, metas vivendi excedente, Rex Henricus in conjugium sibi adsevit filiam Regis Russorum, nomine b Annam. Hæc ei peperit tres filios: Philippum, Robertum, Hugonem. Quorum Robertus adhuc puerulus decessit: c Hugo Comitatum postmodum Viromandensium adeptus est: Philippus autem, patre d defuncto, totus regni Francorum

gubernacula obtinuit. Septembris autem erat, quando D pater defungitur: qua de re, sortitus est tutelam illius vir illustrissimus e Balduinus Flandrensium Comes: qui prudentissime regni administrans negotia, donec idem Philippus intelligibiles attingeret annos, tyrannos per totam pullulantes Franciam, tam consilii quam armis perdomuit, et pacem maximam teneri fecit. Proinde Philippus jam juveni facto integrum absque minus viculi immutatione regnum restituit, et ipse non multo post vivendi finem fecit. Philippus vero in primis multa strenue gessit annis: sed ætate procedente, mole carnis aggravatus, amplio rem operam cibo indulisit et somno quam rebus bellis. Hic Ducis Frisiæ filiam, nomine f Bertam, in matrimonium accepit: quæ ei genuit Ludovicum. Rebellaverunt autem contra eum quidam Francorum Præeres, opibus et viribus g Guillelmi Regis Anglorum fidentes: ex quibus Hugo de Putcolo adversus eum arma corripuit, plures sibi adsevens auxiliatores. Rex vero ejus audaciam compescere cupiens, undequaque militum contrahit manna: inter reliquos etiam auxiliares, exercitum de Burgundia adventare jubet: qui accepto mandato in Franciam properant, Dux videlicet ejusdem Burgundie Odo, Nivernensium Comes Guillelmus, Autisiodorensium Pontifex Gafredus, et alii quamplures, quos retexere perlongum putavimus. Hi cœptum iter carpentes, via dictante, in quodam prædio Patris Benedicti, Everam vocato, metationem acceperunt. Ut vero moris agrestium est in adventu militum formidare, perstreperere, quaquaversum fugere, sua in locis tutioribus recondere, maxime in tanto strepitu; rustici supra memorati pagi omnia sua ad ecclesiam convehunt, tam annonam quam suppellectilem variam. Porro militum phalanges, postquam fessa labore via corpora dapibus relevant; cibaria suis procuratori equis, comperitum rusticulas suam totam annonam in ecclesia abdidisse. Unic animis dejecti, referunt ad Præcipex exercitus rem omnem ex ordine: rusticos scilicet spem sui victus ad tutiorem portum, ecclesiam dico, contulisse: nec sibi penitus velle dare aut vendere alimenta suis vehiculis necessaria. At illi consilii extorres, quid agant ignorant: neque enim Sanctorum violatores locorum fieri volunt seu presumunt. Episcopus itaque, qui cautior ceteris esse debuerat, juvenili actus temeritate, securi interrogat sermone, utrum eam annonam homines in ecclesiam contulissent? Cui cum responsum esset, etiam. Igitur, inquit, homines abstabant. Jubet ergo præcepis ire, et quantum hordei necessitas expetebat, suis præbere equis. Propertatur ad ecclesiam, violenter hordeum ab ea abstrahitur, pabulum exinde equis subministratur. In crastino quo cœperant tendunt: nihil noxæ se contraxisse credentes apud Patrem Benedictum, pro infractione illius loci et injuria suis illata. Enimvero Rege cum reliquis militum legionibus ad Puteolum festinante, et ipsi ei occurrunt: castra metantur tum ipsi quam Rex circa ipsam castrum. Obsesso itaque castro, post crebras aggressiones aliquot diebus ibidem jam peractis, die quadam illi, qui inclusi videbantur, Hugo videlicet cum suis, apertis portis, improvisi adsunt obsidentibus, omnigeno bellorum tumultu personantes, comensibus etiam horrifico beato concrepantibus. Exterriti qui in castris erant subita hostium audacia, credunt totius Franciæ militum cohortes noctu castrum idem intrasse, et idcirco Hugonem ad tanti ausum facinoris prorupisse. Quid plura? Terga vertunt fugæ præsidio sese committentes, diversarum specierum tentoria varia suppellectili plena linquentes et cetera, quæ ad tantam expeditionem necessaria convexerant. Hostes eos fugere cernentes, quod nequaquam mente antea concipere

sub Philippo filio,

in bello cum Cui telmo Rege Anglorum,

bona p. sico- rum ex ecclesia reproditi:

in prælio capiuntur,

ACCIORE
 RODI LPIB.
 TORTAR.
 RESTIVS
 timore
 militum, bona
 sua in ecclesia
 reconlenti bus,

miles saccum frumenti offerens,

febris correptus,

sua dilaniat brachia,

et in fluvium se præcipitans moritur.

A cepere præsumpserant, ut a paucis tanta multitudo fugaretur, acrius insequuntur. Capti sunt igitur in illa fuga quamplurimi nobiles viri, maxime exercitus Burgundie, qui Patrem Benedictum injuriari ausi fuerant, direptores ipsius existentes possessionis. Denique Episcopus, qui alios sermone illusorie prolato nefarie agere impulerat, cum patre Nivernensium Comite captus, coactus est seipsum non modicæ quantitatis pecunia redimere. A qua demum captura exemptus, Floriacum petens, fatetur se stulte egisse, et quæ sibi acciderant juste contigisse: veniam petit, et promeretur. In ea fuga completum videres, quod in fine Deuteronomii legitur in imprecationibus, quas vir Dei Moyses populo I-raeli imprecatus est, si a lege Dei sui aliquando recederet: Per unam, inquit, viam egredieris contra hostes tuos, et per septem fugies. Et in Levitico: Fugietis, nemine persequente.

cum Episcopo Autisiodorensi,

culpam deiin fassus.

Deut. 28, 23
Levit. 26, 17

25 Basilica semper Virginis Mariæ Dei Genitricis, in qua beatus Pater Benedictus corpore quiescit, partim vetustate partim incendio demolita, visum est Abbati Guillelmo, adniteute Odilone, viro probò ejusdem basilicæ ædificio, vetus demoliri et novum opus pro vetere instaurare. Qua de re actum est, ut veneranda ejusdem Patris membra, quæ in arca lignea erant recondita, scrinio auro ob durabili-

B tatem intrinsecus ambiente, necesse foret de eadem arca abstrahere, et alio in loco collocare. De cujus arca reliquiis multa remedia præstantur infirmis, ejusdem Patris meritis, cujus venerabilia ossa ambivit. Denique quicumque febricitantium, sive quotidianis seu tertianis, vel quartanis detentus fuerit typhis; si aqua aut vino laverit aliquam particulam lignorum ipsius arce, et eandem potionem fide opitulante hauserit; confestim emortua febre sanus evadit: Quod frequentius probavimus experimento multiplici. Plures etiam de ipsis, quibus compacta fuerat arca illa lignis, diversarum hominum regionum, ad propria loca gratia suæ salutis detulerunt: qui postmodum attestati sunt, contra variorum generum morborum esse profusæ multum. Eumvero nos plurima quæ per ea ostensa sunt, emittentes signa, unum dumtaxat retexamus, cujus documento multa potuisse fieri similia manifestemus. Veranus, qui per aliquanta annorum curricula regimen obtinuit Floriacensium, quartanis valide per menses fere terribus adurebatur febribus: qui plurimorum Medicorum, ut putabat doctorum, sibi propensius curam adhibens, nihil profecit: tantum aliquam pecuniæ quantitatem in comparandis medicaminibus et eorum præparatis, qui frustra vel modicum suæ artis suscipere laborem renunt, expendit: ipse quoque, quoniam jactitabat aliquantulum medicaminis se habere notitiam, per se in se multa tentavit: sed nil sibi profuit. Destitutus itaque omni auxilio et attentæ medicinæ fraudatis spe, recordatur multis hujus infirmitatis pondere oppressos per arce ipsius Reliquias suspirati pristina restitutos. Diluculo igitur ejusdem die surgens a lectulo, manibus suorum deportatus cubiculariorum ecclesiam intravit, coram altari in quo prædicte emittæ fuerant Reliquie sese in pavimento prostravit, fletu et gemitu subveniri sibi exposcens beati Patris precibus. Postremo de soli duritia sublevatus, et ubi suorum bajulorum sustentatus, rogat custodem prædicatorum sacrorum ostium, aliquam arce portiunculam sibi adferri, mero ablati et sibi tribui. Quod dum impetrasset, hausto ejusmodi potu, corde deficiens, de manibus sese bajulantium ad terram prolapsus cecidit. Omnem dein de superflui humoris abundantiam, quæ sibi enim ægritudinem intulerat evanescens, per spatium ferme unius horæ humi prostratus jecit, mentis deliquium passus. Unde resumptis aliquantulum viribus

sere erigens, denuo ad lectulum deportatus, et tranquillâ quiete paululum soporatus, nullam ipsius morbi deinceps sensit angustiam. Cognovit ergo potiorum fore medicinam, omnipotentis Domini exposcere in infirmitatem elementiam, quam in pretiosarum succis et viribus considere herbarum.

D
AUCTORE
DIOBOLPH.
TORTIA.

26 Unus ex Fratibus, cognomento Gillebertus, qui cœmentariis fuerat præfectus prætaxato operi insistentibus, pecuniis nimis aliquando abundans, ibat circumiens loca plurima et ducens secum seminiverbios: quorum admonitione excitata virorum et mulierum corda, seculi negotiis irrepita, aliquo suffragio etsi modico penuriam ipsius sublevaret. Dum ergo circumquaque discurreret, h Vitriacum advenit: qui locus regalis Palatii honorificentia nostris temporibus decorabatur. Ingressus itaque ecclesiam, exhortatorio sermone populum commonefaciebat, vitio presentis mutabilitatem fugere, vite future stabilitatem flagrantis animi desiderio appetere. Inter cetera vero blandis persuasionibus exorabat, ex qua re tota illa exhortatio originem duxerat, quatenus injuncto sibi operi aliquid subsidii impendendo vel pauca largirentur numismata. Aderat autem in eodem populo rusticus quidam Marcus, qui sinistra debilitatis manu, nullum ex ea opus attentare valebat: sed nervis contractis, digitorum summitatibus medio palmæ infixis polliceque suprastricto, modum aliquem clauso pugno percutere volentis expresserat. Et hæc fere per quinquennium mulctatus debilitate, nulla medicorum ope adjuvari potuit: porro noverant illius convicaneus enim ipsa incommoditate diu detentum. Igitur cum audiret prædicatorum, Patris Benedicti virtutes inter alia prædicamenta sæpius extollentem; videretque in præsentia Sanctorum quorundam pignora auro inclusa, quæ ad excitandam plebis devotionem prædictus Frater secum detulerat: credo inspirante omnipotentis Domini gratia, qui sibi hæc occasione misereri disposuerat) conversus ad superius memoratum Fratrem, inquit: Spero, mi Domine, et fides hæc mea certum apud se retinet, quoniam, si istis sacris pignoribus, quæ in præsentem cerno, manui meæ debili vexillum Crucis exterius in circuito pingatis, invocato nomine Sancti, cujus famuli estis, Benedicti Patris; pulsâ debilitate pristina reddatur sospitatus. Audita qui aderant ejus postulatione, et admittati fidem: exorat et ipse quæ postulabat fieri. Frater vero et ipse, fide nihilominus plenus, confusus de sanctorum virtute Reliquiarum et meritis Patris, acceptis Sancti pignoribus, manum debilem illius, uti rogaverat, signo Crucis exterius circumcinxit. Quæ confestim nervis strepitum grandem dantibus, smilitatem recepit ex integro, digitis omnibus sese erigentibus. Cæpit itaque idem rusticus habere liberam manum qui diu habuerat inutilem solummodo pignum. Videns autem in se tantam omnipotentis Domini elementiam, ei pro posse et scire referebat gratiarum actiones, pro sua reformatione: agens etiam et Patri Benedicto grates, cujus meritis sese salutem consecutum profitebatur. Næc nimis opinor, qui in eandem ecclesiam convenerat, duntaxat laudibus Redemptoris immorati, quibus valebant laudibus ejus extollent magnalia, qui in Sanctis suis est ubique mirabilis.

h
manus in
pugnum
contra, ta

E signum crucis cum reliquiis fucio

P cura'ur.

a Methildis filia Conradi Salici Imperatoris, quæ et Almam percutere in pueris a late defunctam traditur. — b Anno filii Ludovici, regis S. Wladomiri hinciensium Ducis, patens habuit sanctos Martires Aleham et Horythum, in baptisimato unum et Romanum appellatos: de qui familia nonnullis dicitur 12 Februario ad vitam S. Alexii Metropolitæ hinciensis pag. 639. — c Hugo, relicto filio herede uniuslati Veromandensis, mortuus est Parsi anno 1012 ex vulnere in prælio contra Saracenos accepto. — d Anno 1010, 14 Augusti. — e Balduinus v Pius et Lusulensis assumptus ob Adelmum uxorem, sororem Henrici Regis et Philippum amicum, mortuus anno 1067. — f Bertha filia Florenti prima, Hollandiæ et Frisicæ Comitiss, occisa anno 1067.

ligna arce S. Benedicti aquæ aut vino immixta pellunt febres,

portantur in varias orbis partes, et miracula operantur,

ali domestico exemplo monstrantur.

A *g* *hic est Guillelmus Conquestor, qui regnavit ab anno 1066 ad an. 1087. — h* Vitricium, vulgo Vitri, in silva Turelakenst.

ACTORIB.
RODOLPH.
TORTAL.

CAPUT VI.

Incendium amotum. Sanati caeca, energumenus, ex alto lapsus et anens.

A Anno ab Incarnatione Domini millesimo nonagesimo quinto, flamma voracis ignis maximam Floriacensium largi consumpsit partem. Incognitum autem habetur utrum casuale an fortivum idem fuerit incendium. Nocte siquidem quae sacratissimum diem Dominicum Paschae subsecuta est, vehemens ignis unam corripuit domorum, quae a parte Septentrionali excepte erant a clausuris ejusdem burgi : quae cum esset receptaculum bonum, habebat feni plurimum et palarum. Haec vero, licet sint omni tempore ketissimum ignis pabulum, ea tamen multo magis tempestate, quia exclusis reliquis ventis, quae Aquilone libero flatu orbem perflabat Gallicum : qui omnia more suo adrensas arida reddiderat, nulla penitus pluviae stillante gutta per aliquot temporis spatia. Igitur incipiente tertia noctis parte, quae contuminiu vocatur, perstreperibus illis qui primi viderant ignem accendi, vulgus reliquum experg factum, terrificam illam vocem cum horribili ululatu concerepabat. Ad focum vellebat, ad focum. Quo strepitu exciti Praefrater, linquunt stratus basilicam irrupentes. Erat autem eadem basilica ob Paschalem celebritatem honestissime holosericeis venustata ornatibus : ad quos deponendos, et in gazophylacio reponendos (quoniam ea domus fornice lapideis protegatur) juniores de Fratribus certatim accinguntur. Quod citissime percipitur, aliis scalas erigentibus, aliis per gradus earum ad fastigia ipsius aulae evolantibus, et ipsis ornatus deponentibus : aliis eos in humeris et aliis suscipientibus, et ad jam dictum tutum locum deferentibus. Nec minus librorum per necessariam copiam amittere ignis violentia pertimescentes, eodem congestissimum cum testamentorum et privilegiorum nostrorum congerie. Metuebamus enim ne turricula, in qua haec recondita erant, ignium viribus succumbens, in favillas redigeretur : cum foret murum plena, superiori incendio consumpta, quod Domini Abbatis Gaudini tempore Floriacense conolium pes-umidedit. Porro junioribus in his quae praetaxavimus occupatis, qui religiosiores et aetate proveciores erant, Patris sanctissimi glebam, non solum his sed omnibus gazis millies pretiosissimam, supralicito gazophylacio intulerunt, cum ceterorum pignorum Sanctorum, qui in eadem quiescebant ecclesia. Quodam autem sacratissimi Martyris Mauri membra aureamque a dextram, in qua pars Domini sudarii habetur inclusa, assumentes, foras extulerunt incendio opposentes. Sed dum nequaquam ignis odore sustinere valerent : infra ambitum castri sese recipientes, ascenso muro implorabant Domini auxilium, oppositis nihilominus incendio sacris pignorum. Joscerandus vero beate memoriae vir, qui eo tempore Abbatis officium apud Floriacum strenue exercebat, assumptis secum paucis Fratribus, cum juvenis qui adhuc sub aetate disciplina custodia tenebatur, domicilia ejusdem cenobii usque ad murum circumcedendo letantibus agebat, prodensis in eorum manibus ceteris Kyrie eleyson inelamans. Interea ignis paulatim, suas in majus augmentando vires, de gustis adibus, quas a parte Septentrionis extra villam depasci primo ceperat, flatibus Aquilonis qui vehementer illat impetibus, ecclesiam S. Dyonsii, quae fere in medio ipsius ville sita erat, corripit. Eoimvero exinde quasi ex eminentiori loco liberioribus saltibus admissus, circumquaque diffunditur : ita ut etiam torcularia,

Florus
Floriacensis
anno 1005
incenditur :

monachi
basilicam
oratorium
reponunt in
gazophylacio,

cum libris et
privilegiis :

B *a* *et corpore S. Benedicti*

C *et parte Domini sudarii*

Religulz
Sanctorum
yma
opponuntur
Joscerando
Abbate

que in vinetis centum ferme passibus longius aberant, **D** combureret. Erat vero tantus ejus crepitus, ut omnes audientes corde pavent, vix stare valentes, quatiente eorum genua tremore nimio. Tunc denique omnes ignis arripuit timor. Praefrater cernentes carbones ignitis scintillis super monasterium, quod stipula opertum erat, cadere, metuerunt, ne sub uno momento cuncta eorum habitacula eo igne consumerentur. Idem denique monasterium, quod superius innovari ceptum diximus, quoniam adhuc imperfectum manebat, stipula tegebatur. Tandem ergo placatus Salvator, ut credimus, suae gloriosae meritis Genitricis Patrisque Benedicti, necnon supramemorati religiosi viri precibus induxit Africum vebementem, qui ex obliquo flans Aquilonem a monasterii amato penitus excluderet : et vapores incendii, quos ille suis impellebat flatibus, ab eo omnimodis arceret. Quam miserationem Omnipotentis cernentes, retulimus pro posse ejus immensae Clementiae gratiarum actiones, qui nos a tam immani eripuerat periculo. Denique donec omne illud incendium sopiretur, non cessavit idem ventus flare vehementius. Perduravit autem idem incendium debacchando, pessundans Floriacensium aedes, cum his quae in ipsis reperit alimentis et vestibus et varia suppellectili, ab hora noctis tertia usque primam sequentis diei horam. Devastans omnia a porta Septentrionali versus Orientem, usque in portam Australem, praecis residuus domibus ad solis ortum, quae extra villam erant.

et vento
multo
incendium
austritur,
E

28 Quaedam paupercula anus ab ignotis nobis finibus egrediens, Floriacum fortuito casu ostium victum queritando contigit. Haec diu in caecitate perdurans, funditus spem recuperandi amiserat visus : quae manu sinistra puerulo data iter carpebat, dextera baculum gratia sustentationis gestans. Ingressa ergo Dei Genitricis aulam (pone imaginem nostri Salvatoris, argento radiante vestitam, aureoque pulchre nitore interstinctam, ubi eo tempore beatissimi Patris veneranda quiescebant membra, causam invocationis ejusdem aulae translata) ancilla illa, dum ductoreductante ibidem restitisset, memor propriae paupertatis exorabat Patrem sanctum, ut ejus suffragaretur inopia, suppeditando videlicet sibi victus et vestitus necessaria : neque enim de suorum de reformatione luminum, de qua jam desperaverat, orationem fundere praesumebat. Sed pius Pater, qui utrumque largiri poterat, quod potius erat concessit : quoniam luminibus restitutis, facilius ipsa sibi procurare valeret cetera. Ex insperato igitur repulsa caecitate, coepit lumen caeliclare conspiciere : nec modice gavisam, Patris sanctissimi merita totis efferebat animi praeconiis, per quem ejus lumina receperant muneris lucis. Referrebat autem quendam sibi adstittisse, **F** quem quae ejus pupillas texerat pelliculam acuta incidebat novacula : qua utique incisa confestim lumen recipiebat.

mulier caeca,

a S. Benedicto
petens victus
levamen,

illuminatur :

29 Quidam media aetatis homo pervasus ab humano generis adversario, inops mentis factus, perdidit totus acumina sensus. Hic a proximis sibi sanguine archesimis adstrictus loris, ad celeberrimum Patris adnectus tribunal, diem illi transegit integrum, adnectens diei et noctem contiguam. Quam dum vigil pernoctasset : illo crescente senectutis diei crepusculo, nullum sanitatis expectate indicium apparebat in illo, torquente qui eum pervaserat, incessanter demens, si permissum fuisset, etiam dentibus more canino lacerasset, frendens et quantum licebat impetum in eos faciens. Sed ut diximus, diris ligatus vinculis, nequaquam sibi met vel alient appropiansi aliquid inferre provalerat divini. Edebat vero ore sonos horribiles et inconditos, loquens etiam nefanda et exoranda verba.

energumenus
rabidus

Quoniam

A Quoniam autem idem energumens pro sua salute sui ipsius impos nullatenus meminerat exorare ; non solum qui illum adduxerant, sed quicumque ecclesiam in qua erat intrabant , pro eo omnipotenti Domino, ut competens fuerat, orationem fundebant. Quo factum est, ut mediante hora diei secunda, terribiliter exclamans, tamquam valido perensus ictu, in terram corraeret respiciens. Exemplo itaque daemonio purgatus expulso, compos mentis factus, omnipotentem magnificabat Dominum, qui se a pessimo hoste captivatum, per beatissimum Patrem reddiderat liberum. Confestim Fratres qui aderant in ejus liberatione, ceteris in Capitulo residentibus, nuntiare properarunt hujusmodi miraculum per venerabilem Patrem patratum : qui mox inde surgentes, ingressi oratorium hilarianam psalmodiam, quam diebus festis in omnipotens laudibus Domini decantare solemus voce celsiori, videlicet, Te Deum laudamus, tota mentis devotione concinunt, Patrem quoque gratulabundi magnificantes Benedictum. Porro qui sanatus fuerat, referebat, ea hora qua demone fugato liberatus est, se quemdam conspicui vultus virum vidisse : qui ingressus per Orientalem ipsius basilicæ absidem, baculum a capite incurvum manu gerens, eum usque ad se properasset, sequere quem gestabat baculo in capite ferisset : quo ictu accepto, sese confestim in terram coruisse, et sobrietatem mentis recepisse.

B 30 Nuper properantibus clementariis formicem miræ altitudinis in dextra ipsius ecclesie parte erigere, locatæ sunt trabes in sublimi parietum stabilimento a fabris liguarias, ad sustollenda ligna quæ in modum hemisphæri fabricantur, quibus moles lapidum et cimenti inniti habebat. Ergo dum quoddam mane trabibus tenui inbre madefactis operarii desuper inciderent, præparantes quæ præcipiebantur : unus eorum, Otgerius nomine, minus caute superambulans, dum affigere vestigia uni trabium fortiter nititur, pede lapso de illa celsitudine, per compaginos sibi fustes, per multiplicem lignorum struem, inter acervos lapidum pronus ad terram corruit. Erat enim pene totum illud telluris spatium tam lignorum quam saxorum congerie adoperatum : parvus tantum locellus ad mensuram humana proceritatis remanserat immunis ab eis : in quo admirantibus qui aderant, acsi de industria projectus, dædidit juvenis ipse : atrito tamen capite soli duritie, oculis pene erutis, lingua ab ore porrecta, persusus faciem rivo cruoris, jacebat humi tamquam exanimis. Accurrimus statim multitudo tam laicorum quam monachorum : qui etsi casum non videramus, clamorem tamen et luctum artificum audieramus. Qui omnes cum gemitu et lacrymosis vocibus cepimus implorare Gloria Dei Genitricis opem Patrisque Benedicti suffragia : quatenus subvenirent misero, ne pauca quæ supererant animæ reliquæ, protinus elaberentur. Denique formidabamus, ne si ille spiritum exhalaret, intermitteretur opus, confectis annis vulgi totius, quod tam pecunias quam corporum viros certissima operi perficiendo impendebat : quodque (quoniam mobile est, et in quamcumque partem mentis levitas impulerit more arundinis aura commote deflectitur fortassis immurmuraret, Patrem Benedictum nullam ipsius loci providentiam habere, nec curare si quid adversi operi illi intercederet. Levantes igitur juvenem debilitatum, deposuerunt eum ante altare Dei Genitricis, quod prope erat, expectantes tam ipsius quam Patris nostri auxilium. Nec frustra : nempe post aliquanta temporis momenta, qui putabatur mox mortuus, resumpto spiritu, oculis patefactis, cepit alloqui circumstantes et de sua integritate certos reddere, stupentibus illis et Dominum glorificantibus. Hinc delatus ad præ-

Marta T. III.

priam domum, non post multos dies integræ redditus est sospitati. Qui interrogatus, quid sibi videretur, cum de tanta altitudine præcipitatus corrueret ; respondit se sic exceptum tellure, tamquam super multas ceciderit calcitras, nec soli soliditatem aliquatenus sensisse.

31 Stephanus etiam, unus de familia, equestris Ordinis vir, longa ægritudine maceratus, ad ultimum funditus amisit sensum : qui ad instar debacchantium, loris astrictus tenacibus vix cohiberi poterat, ne a lecto prosiliens præceps quaquaversum titubantia inferret vestigia. Cujus amici et consanguinei nimio tædio affecti, dum nil medelæ, quod ejus tam pessimo obviaret letargo, inveniretur ; dejecti animis jam de ipsius desperaverant reparatione. Tandem propitia Divinitate, quæ illi incolumitatem restituere decreverat, incidit mentibus eorum quatenus illum in ecclesiam deportarent, et coram altari Dei Genitricis locarent, exoraturi ejus Patrisque Benedicti indefessam clementiam, ut ægroto suis subvenire festinarent meritis : quod imminente jam noctis crepusculo constituerunt agere : erubescerant enim eum diurnis sua domo efferre foris, propter ipsius assiduum debacchationem, ne obtutus sese intuentium offenderet. Positus ergo ante jam dictam Dei Matris aram, pernoctavit in eodem loco, ignorans penitus se ibidem esse. At dum aurora circulus adhuc ambigiam litem rarentibus jam tenebris mundo inferret, relatus ab amicis proprio invehitur domicilio, nescius se productum ab ipso omnino. Exin vero, memoria paulatim revertente, mentis oblivio, quæ per plures obtinuerat soles, ipsum deseruit ; atque infra modicum, perfecte recepit quem amiserat intellectum : de congratulantibus sibi vicinis et cognatis, atque de ejus sospitate omnipotentem Dominum collaudantibus.

a Annotat Boscius ob hanc dexteram auream a Floriacensibus assumpta insignia, dexteram more benedictis extentam cum hoc elogio : Dextera Domini. — b Annotat idem Boscius per hilarianam psalmodiam intelligi Te Deum laudamus, quia hilariter canitur.

CAPUT VII.

Puniti festum S. Benedicti violantes. Ope ejusdem et S. Possenni contractus sanatus, prædones morte puniti.

Bosonis-villa quedam sancti Patris nostri dicitur possessio, juxta castrum quod a Petneris vocatur sita, in qua hæc tria quæ subnotavimus signa, per gratiam quam a Domino idem Pater promeruit sunt patrata. Mense Julio Translatio ejusdem gloriosi Patris non modo apud Gallos, sed etiam apud complures nationes celebriter recolitur. Morbatur autem in supradicta possessione quedam puella, quæ quoniam de Patris ipsius familia originem non traherat ; impune putans se tantam solemnitatem temerare posse, sumpsit eolum cum fuso : cepitque per eandem quasi deambulando villam vens discurrere. Cernentes id mulieres aliæ, quæ Patris erant famulo arguebant ipsam, quoniam eum in rure ipsius commoraretur, festum ejus tam præcipuum violare præsumeret. Illa stomachando intulit eis : Vos, quæ illius estis ancillæ, estote feriata, et celebritatem hanc studiosè excubite : ne vero, quoniam ipsi in nullo sum obnoxia, opera manuum mearum sine lucrari cibum, quem hodie sanæ comessura. Hoc dato responso, cum majori pervicacia captum opus agebat. Repente itaque invisibiliter, divina eam prosequente ultione, percussa in maxillam cruentum accepit ictum : et profuente de dentibus largo cruore, tam dolore percussiois quam ferocine percussoris exterrita, ad ecclesiam illius vilæ profugit. Factus est autem non parvus conventus rusticorum in eam-

dem

D AUCTORE ROUDOLPH. TORTAR.

ex morbo in auentiam lapsus,

sanatur.

E

a *Habens in villa S. Benedicti.*

F *Translationis festum violando*

invisibiliter percussus

liberatur :

artifex ex alio calem,

merit caput

in us mori,

*u o
a u u,*

A dem ecclesia, qui exciti clamoribus muliercula et fama tantæ virtutis illuc confluerant : qui salubre consilium eidem suggerentes, hortati sunt ut sese traderet in ancillam sancto Patri, et sponderet de cetero, omnes celebritates ipsius, ut concedens esset, se venerabiliter observaturam. Quæ dignæ suggestioni credens, obtemperavit justo ipsorum consilio, et confestim tam a dolore dentium quam a formidine liberata est.

33 In idem rus advenerat altera muliercula, quæ textricis fungebatur officio. Hac mercede conducta, a quodam viro, nomine Rodolfo, gente Britanno, habebat cooperatricem, quæ ejusdem erat ministerii : sed hæc ex familia Patris Benedicti progenita fuerat, altera vero minime. Britannus autem ipse liberam traxerat genituram : qui de sua adveniensi regione ipsius Patris rus incedebat, habens habitationem in eodem rure : eratque durus agricola, cui etiam vires labori tolerando sufficiebant. In Patris igitur tumultatione, quæ in diebus Domini Adventus per omnes Galhas annuntium cum reverentia excolitur, mulier quæ carnalis libertatis supercilio tumebat, inquit ei, quæ ex famulabus Patris se quoque esse plaudet : Veni mi cara, proferemus perficere quod pariter cepimus opus : susceperant enim texere lineam, quæ ipsius Britonis erat, telam. Cui illa respondit : Absit a me, mi soror, ut ego hodie aliquem præsumiam exercere laborem, et Domini mei, ejus sum ancilla, tam sollemnem temerare celebritatem. At illa e contra : Tu si tibi vacat, servata esto : ego enim quo fruor cibo, hodie laboratura sum : tu vero Domini tui excole festum. Hinc altercationi Britannus ipse intervenit : qui scrupitatus ejusmodi inter se sermones sererent, ubi edidit caussam, suis compulsi exhortationibus utranque aggrodi quod assumpserat opus. Caput itaque famula Patris, anxie valde post telam residens, expectare, quid ejus actura foret scia. Quæ tramam apprehendens, ubi primum per filamentum duxit filum, assumpto pectine ligneo, incidebat idem filum reliquo subtegmîni percutiendo. Exemplo, consequente justî examinis ultione, pecten manû ejus adhesit : quod ipsa dum pensavit, exterrita vociferari exorsa est : attentans crebro, si a manu propria pectinem aliquo pacto excutere quiret : sed vultus incaussam se id facere, ab incepto destitit. Accurrerunt autem plurimi ipsius vici habitatores, exciti clamoribus illius, inter quos et Brito adfuit. Qui nequaquam reveritus rectissima Omnipotentis judicia (quæ etsi sunt occulta aliquando, semper tamen sunt justa) comprehensa dextera mulieris, cui pecten inhaeserat, videlicet extrahendo dicebat.

34 Quem Briti non illico vindicta superbi iudicis pro sua superba temeritate merito perculti. Dextera denique ejus, quæ cum violentia pecten a muliercula manu excusserat, nux arefacta est : ita ut inutilis reddita, nullum opus efficere valeret. Cum ipsa quoque ariditate, aliud inusitate passionis detrimentum accrevit. Siquidem tamquam reus sui quodam argueretur timore, tremula concussione agitata, uno in loco, etiamsi vinculis constringeretur, cogi non poterat : sed mobilitate inexpecta absque ulla quiete dissebatur. Paullatim etiam augmentata vi agrotodinis, rusticus ille percussus dira parâlysi, medietate sui destitutus est corporis, ita ut ad omne artificium edderetur inutilis. Miser tamen idem tanta fuerat captus demencia et obstinatione nimis induratus, ut nequaquam confiteri acquiesceret ob temeritatem dixeram se tantum languorem incurrisse : donec inveterata morbi acerbitate mæceratus, invitus quidem id sibi accidisset sua voce protulit. Admonentibus autem vici ejusdem cohabitatoribus, petit Floriacum in Patris Translatione, qua Casinum deserens elegit sacris suis pignoribus metationem Gallicaniam regio-

nem : et servitium professus ipsi de cetero Patri, pernoctavit post ipsius sanctissimam tumelationem nocte illa, continuato die festi nocti ipsi : deprecans ipsius clementiam, cujus in se concitaverat vindictam, quod et ipsi perspeximus. Sed quoniam ex superbia typo ejusdem crimen descendebat, nullatenus veniam impetravit quam implorabat, sed usque ad terminum vitæ, comitante se occulto Omnipotentis examine, incuratus perseveravit. Mulier igitur quæ in se experta severam Domini fuerat ultionem, perterrita etiam rustici illius diris passionibus ; famulatum professa Patri Benedicto, spondit se in eadem solennitate, candulam omnibus annis, quibus viveret oblaturam : et illam, ceterasque ejus debita cum devotione observaturam festivitates.

35 In b Castellione, Paris ipsius non exigua possessione (ubi beatus Confessor et Possennus requiescit de quo et d Andreas plurima in suis retulit dictis) multa ad laudem sui nominis, per merita utriusque Patris, sæpius Omnipotentis clementia demonstrat magna : de quibus et nos dicturi sumus aliqua. Homuncio quidem, Herbertus nomine, a gratitudinem incidit adeo gravem, ut resolutis omnibus membris, nullius eorum uteretur officio, præter linguam, quæ, licet satis exilium, retinebat sonum. Hujus inopia sustentabatur tumoratorum alimonia virorum, qui etiam inguridum in portion basilicæ loci ipsius sibi construxerant : ubi et per numerosa annorum curricula, instar glomeris involutus decubuit, vix etiam liquidas sorbitunculas ure valens haurire ; necessitate quoque relevandi alvi loco in locum digredi nequaquam potens. Miserrante igitur omnipotentia elementis Salvatoris, suffragantibus vero Patris nostri Beatique Confessoris Christi Possenni precibus, paulatim membris sospitatem amissam recipientibus, factus est incolumis : grates referens Domino Jesu Christo, secundum suæ scientiæ modulum, et ejus utriusque fidelibus. Permansit autem in eodem loco per multa tempora, ecclesie servitium mancipatus : aquam, lumen, et quæque ad ministerium altaris erant idonea, suppeditans : quem nos etiam pluribus annis id officiose peragentem perspeximus.

36 In territorio Nivernensi quoddam habetur castrum, Huben nuncupatum, in prærupti cujusdam colliis cucumine. Hujus Dominus Hugo dicebatur, prorecte ætatis vir. Ille flum generat, vocabulo Gaoterium : qui juvenilis ævi elatus supercilio, minus de omnipotentis Dei tractatis mandatis, res ecclesiarum et pauperum, rapinis inhians, diripere et suis in necessitatibus expendere ardebat. Unde arbitratus opinionem de jam memorata possessione prædium se posse abducere, propter multitudinem diversorum oppidiorum, quæ in eodem erant loco (est enim splendorem animalium opportunus ob fertilitatem pabulorum) assumptis cohortibus equitum sen peditum, devenit illic, neque Dei veritus offensam, neque Patris nostri meritum. Porro accole loci ipsius et circa positi ruris, compertientes ejus insanam cupiditatem, et pertimescentes copiosum prædium numerum ; aseverunt in auxilium sibi Dominum castrî, quod dicitur S. Briceii, Rothertum nomine, strenuum sane tam armis quam consiliis virum : qui vallatus suorum eunco, prompto accurrit animo, paratus enim eis, si quod immineret, subire dispendium, pro Patris promerendo suffragio, et viorum qui se expetierant commodis. Gaoterius itaque aggressus Castellionenses, satagebat opere perficere quod mente conceperat : ruricolos videlicet eorumque pecora et spolia secum abducere. Rothertus autem ei obviam progressus cum suis, conjunctis quoque sibi locorum contiguorum colonis, conferre cum eo non valens, ejus timendo copias terga vertit. Gaoterius ergo suos militis clamoribus adhortatus,

AT CTORE
RODOLPHI.
TORTUR
JACO VOLO
SANATUR :

alteri exclamans
festum
hinc-ole
S. Benedicti,

Inter lexend
dum pecten
manu
adhesit :

hunc vi
excitabens,

funitur
ariditate
manu,

et p. alyt,

D

et peregrina-
tione Floria
cum facta,
non sanatur.

b
c
d

Miser
paralyti
Contractus
Castellione
15

que SS. Bene-
dicti et
Possenti
liberatur :

paralyti
contractus
miserat.

F

Cupiens
obviam
diripere,

A adhortatus, equoque cui insidebat calcaribus incitato, ipsum perniciter insequitur : quem Rotbertus jam jamque sibi appropiantem cernens, ut puta moris est fugientium, hasta super humerum rejecta, ferrum hastæ sequenti opposuit. At ille conatus hostis nequaquam prævidens, dum incautus attingere eum equo ardescit, in ferrum ruit : quod gutturi illius immersum absque dilatione vita privavit. Videntes vero satellites ejus, Domirum suum exanimatum, ululatibus aerem, lacrymis genas oppedentes, humeris corpus imponentes, abire matorant. Miserante ipso cujus interierat ferro, illis qui que quos prædatum venerat concedentibus liberam fugiendi copiam, laudesque proclamantibus omnipotenti Deo, grates Patri Benedicto Sanctoque Confessori Possemô, de tam celeri hostis sui mortatione. Genitor autem genitrixque defuncti cernentes extinctum filium, in quo tota spes pendebat illorum, quoniam hunc solum possidebant; non est facile dicere quos ediderint gemitus quantas fuderint lacrymas, inconsolabili lugentes moestitia, quem amplectebantur dilectione unica. Mentuans vero futuram discussionem justi Judicis Dei, erant enim timorati, quoniam spes omnis debita corporis sublata fuerat, tractabant qualiter animæ ipsius consolerent, quatenus indulgentiam inveniret, qui extrema sua tam pessime præcipitaverat. Assumpto igitur Antisiodorensi Antistite, venerabili sane viro, cum grandi apparatu exequiarum et exanimato filii sui corpore Floriacum properant. Advoluti autem genibus Hugonis, qui tunc in eodem loco Abbatis fungebatur officio, et totius Congregationis; implorant vincula reatus defuncti precibus eorum solvi : certum tenentes, in conspectu summi Judicis ipsius laxandum crimen; si quibus illata injuria fuerat, in presenti toto animo ipsam prius remitterent. Unde, et calicem, purissimi auri libram habentem in dextera filii sui ponunt, et illum pro vadimonio offerunt : quatenus propitiorem veniam dilecti sui assequi mereretur, si aliquam recompensationem pro temeritate ipsius exsolverent : credentes quotiens in eo sacrificium summe Divinitati offerretur, nequaquam ejusdem sacrificii ipsum esse exortem. Fratres itaque pia miseratione permoti, generaliter pro eo sacrificium omnipotenti Domino obtulerunt, absolvi poscentes ipsius offensas, et ipsi secundum possibilitatem, a Christo fidelibus suis concessam, quod in eos deliquerat remittentes : expletisque honoris congruo officii, genitores cum nobilibus viris, quos in suo asceverant comitatu, ad propria dimisere, non mediocrem consolationem de salute filii sui reportantes.

C 37 Interjectis aliquantis annorum curriculis confederati de vicina partibus Burgundie, adversus eosdem Castellonenses, quidam prædones glomeraverunt non infirma manu satellitum, equitum et peditem, transito autem amne Ligerico, distulerunt se per rura ad ipsum prædium pertinentia. Tanta vero erat illis securitas confidentibus in sua multitudine, et tanta arrogantia de robore et aptitudine suæ juventutis, ut scurram se præedere facerent, qui musico instrumento res fortiter gestas et prorum bella præcineret : quatenus his acris incitarentur ad ea peragenda, que maligno conceperant animo. Erat autem Præpositus ipsius possessionis constitutus a Fratribus eo tempore quidam vir probus, Aymericus vocabulo, qui laudis relictis pontifex, assumpto habitu monachico, omnipotenti Domino fideli famulabatur obsequio, Patri Benedicto in sibi commissis existens jurgiter fidelis. Hic antequam vestem mutasset, Sacerdotis fungebatur officio : cui vicin et qui cum noverant testimonium deferebant legitime conversatum, quando in Clericatus permanserat sorte. Itaque phalanges rapacium effractus

domibus rucicolarum, oneraverunt se spoliis, agentes præ se greges pecorum, quos in contiguis torrentum pratis seu in littore Ligeris repererant depascetes : plurimam siquidem eorum multitudinem rustici, qui prædonum præciverant adventum, in silvis et in confragosis abdidérant vallibus. Igitur præeunte cantore, utpote nihil formidinis habentes, ad littus properant amnis, ubi plures suorum ad custodiam navium collocaverant, quibus eundem transnavigaverant fluvium. Porro coloni jam dictæ possessionis in unum jam contulerant, sequentes eos a longe : nequaquam enim appropriare audebant. Jam dictus autem Præpositus non minimum in corde concepiens dolorem, festinabat ascensu navibus ad sua regredi, neminem suis obviare ausibus audere suspicantes. Auditis ergo post sua vestigia vociferantium tumultibus, et clamore tantam sese invicem exhortantium, tantus corda ipsorum induit metus, ut præcipiti omnes se traderent fugæ, et certatim cursu pernici pervolarent ad flumen, nullusque esset qui eos a fuga cohibere aggrederetur, ut in tali negotio fieri adoleat : qui enim duces fuerant in scelere, primi erant fugæ. Tunc illud Beati Job dictum, quamquam sub alio intellectu, videres impletum. Versa est in luctum cithara, et organum in vocem flentium. Itaque præcipitanter in scopulis ingressi, dum eorum mansisque transveli flumine accelerat, pondere multitudinis aggravata, cum processissent in altum submersæ dehiscunt. Resonabant littora gemitu, clamore miserarum et morientium ululatibus concava vallium et nemorum condensa respondebant. Videres Ligeris alveo arcus cum sagittis, hastas etiam cum clypeis subnatæ, que fluvius, celeritate qua decurrit, inferius debehebat. Ferunt autem eos, qui in amnis ipsius cæcis submersi gurgitibus suffocati perierunt, non paucos fuisse. Capta est veronon minima multitudo eorum, qui nequaquam ad navigium pertingere poterant, vel formidine fluminis exterriti in ripa resisterant : qui omnes præcepto Abbatis et reliquorum Fratrum relaxati, virtutem Patris circumquaque divulgant. Per omnia benedictis Deus, qui contumaciam illorum deiecit et robur comminuit.

38 Erat in superius dicta curti Martiniacensi quidam flore juvenilis ætatis, nomine Waldo, qui pruritum suæ non ferens carnis, consuetudinem stupri cum aliqua fecerat muliercula. Hæc ab amicis sæpius correptus, illa rejecta duxit uxorem. At illa dolens et ulisci sese toto affectans animo, investigat qua arte suam possit vindicare injuriam : unde maleficis operosam impendens curam, adeo prævaluit, ut juvenis mentem alienaret, et in eo funditus suis beneficis vim rationis extingueret. Qui mente perditus, a suo domicilio egressus, propria ignorante familia quid agere destinaret, arcu assumpto cum sagittis (hoc enim arti vacabat) silvas petit Calvi montis, distitescens incitatus aliquot dies in illis : quibus tandem relictis, Floriacum devenit in vigilia B. Baptiste Joannis, majoremque ecclesiam petens, coram altari, quod imaginem argenteam Dominice recordationis pone habet, constitit, Fratribus Domino so-

D
AUCTORE
RODOLPHO
TORTAR.

cum spoliis
abuntes,

E

inani terrore
perculsi,

Job. 38, 31

aut in Ligeri
subi erguntur.

P

aut in rira
captivatur.

Maleficis
s. oris ante
amati,

mente
captus,

lenni

subilo
moritur :

parentes
exiguæ
curant fieri
Floriaci.

et Calicem
aureum pro
satisfacitione
offerunt :

in eundem
Castellonensem agrum
ingressi
prædones,

ACTIOBE
RODOLPH.
TORTAR.
SEC O SENSUI
RES. TULITUR.

A lenni more hymnos resonantibus. Ubi dum inter candelabra stupilus hac et illac lumina contorquens, et calcaneis solum pavimenti atterens persisteret; suspensus Fratribus, qui eum noverant, quid agere deliberaret: tandem comperto quod mente excessisset, expulsus est a loco stationis illius. Qui sese pernicii gressu promovens, ante aram Dei Genitricis contulit: et inibi totam illam noctem infatigabilis pervigilem ducens, visione salubri, ut ipse pluribus postmodum confessus est, in pristinam sospitatem est restitutus. Videbat namque Dei Genitricem, Patrem Benedictum sanctumque Martyrem Maurum coram adsistere. De quibus primus sanctus Martyr ad Patrem Benedictum aiebat: Libera hunc famulum tuum.

a Castrum Veneris, Gallie Pluviera in Belsia situm. — b Castello ad Ligrim, aque fere Aurelia et Averno dissite. — c Est hic Sanctus Saussio ignotus. Videtur esse qui in editione Bellini Parisiensis anno 1521 refertur 17 Junii, Possemius Sacerdos, vir mirae simplicitatis. Bellinum decepsit Molanus, hunc Vanusius et Ferrarius. — d Est hic Andreas, quem se necesse ait Boscus, monachus Floriacensis, qui post Almoinum scripsit miracula S. Benedicti, quae hactenus non reperita supra notantur.

CAPUT VIII.

Patriciaci sanantur contracti, mutus, caeca amens. Attare ob igne illasum manet.

Patriciaci
ad S. Benedicti
solennitates
concursum
populi.

B Consequens videtur, ut etiam aliqua ex his annotemus quae omnipotens Hominiis mira operatur per eundem Patrem apud Patriciacum, seu in locis sibi sabilitis: neque enim minori miraculorum copia in eodem conrascare dignoscitur loco, quam apud Floriacum ubi corpore quiescit. Unde idem locus in maximo a suis honore habetur vicinis, et multorum frequentia frequentatur populorum, tam in solennitatibus hujus Patris accurrentium, quam pro diversis calamitatibus, si quando afflicti fuerunt, supplicantium. Nos vero vix pauca eorum, quae inibi gloriosus Pater gessit, attingimus operum: partim illis habitatorum incuria oblivioni traditis, partim priorum negligentia nostrorum, qui cum peritia scribendi calluerint, ea scribere neglexerunt. Igitur rusticus quidam vocabulo Durandus, servus a Sancti Grahi de Peredo, contractionem inferiorum incurerat membrorum, femorum videlicet, tibiarum, et pedum. Qui quoniam uale victus sui inopiam suppleret, debilitatis non haberet membris, fecerat sibi fieri gustatorium locellum, in quo deportatus per fidelium virorum domos, quotidianam stipem pro eorum absolutione facinorum ab ipsis recipere teneretur. Vicinus autem illius et consanguineis, assidue egestatis illius sustentatione usquequaque fatigatis, contigit, quatenus suis relictis, Patriciacum in suo deportaretur grabato: ubi per aliquod temporis spatium mendicando a sibi impendentibus agapem promeruit. In solenni autem die Translationis memorati Patris, quae mense julio ibidem celebris recolitur, advententibus non solum plebeiorum turmis, sed etiam Clericorum et nobilium honestis personis, Fratulus nocturnas agentibus vigiliis, rogavit se deferri ad monasterium, eidem interesse cupiens vigiliis: quod et obtinuit. Porro, dum quartum canitur Responsorium, inspirante ut reor divina elementia, quae sibi per gloriosi Patris merita misereri decreverat, postulabat ubiis, ut transvehendo subderetur capsa in qua continerentur Reliquiae. Arripientes ergo duo de populo grabatum ejus, in quo gestari solebat, subdixerunt eum per locum de quo petierat. Translato itaque eo, mox nervis sese extendentibus, laxatis nodis quibus tenebantur astricti, omnium recepit solutionem membrorum: liqueunte dolore pristino crura illius, suras, et reliqua quae diu obtinuerat membra. Solutus denique omni angustia, coepit omnium Salvatori Deo multas juxta

a

Sanatur
contractus

C

in festo
Translationis
S. Benedicti.

capitis
Reliquiarum
suppositus.

modulum suae scientiae persolvere grates, Patremque Benedictum magnis extollere laudibus, per quem salutem promeruerat. Quod cernentes Fratres, tam ipsi quam totus ille qui ad festum accurrerat populus, ad simile opus se praeparant, in laudibus Omnipotentis diu immorati, qui per merita jam dicti Patris suis beneficia largitur famulis.

40 Alter etiam, Belinus nomine, de familia ejusdem Patris, et ipse unus de raris cultoribus, nimia membrorum vexatione fatigatus, in lectum ilecidit; in quo prolixioris arcetatis venis, meatumque suum sanguine perdente, exsiccati sunt nervi ejus, humorum irrigatione amissa. Qui quoniam suis operari manibus nequaquam poterat unde sibi victum acquireret, coepit non modicum rerum necessariarum pati penuriam. Quamobrem aptari sibi fecit grabatum, ad similitudinem illius instrumenti, quo stercora pecorum de stabulis efferuntur, dum mandantur: quatenus in eo per vicos et rura a suis devectus propinquis, alimoniam a viris susciperet misericordibus. Dum ergo suam quamvis misere sustentando vitam, diversa frequentasset loca, tandem Patriciacum advectus est: ibi quoque velut in aliis, in quibus deguerat locis, quotidianam mendicant aliquanto tempore, consecutus est annonam. Audientem autem Patrem Benedictum, suam etiam carnaliter dominum, multa ceteris praestare sanitatum beneficia: coepit in suis hujusmodi conflictum habere cogitationibus: Si alienis meis tam magnifice suffragatur dominus, ut eos quamvis remotissimos, si ipsam mente supplicii advenientes exposcerint, ab omnigenis curet infirmitatibus: quanto magis meis sospitatem redintegrare debet membris, illius servitutis obnoxius, qui cum ejus sim corpore servus, mente etiam sum illi devotissimus? Haec et bis similia apud se retractans, exorat deferri se ad monasterium: ubi non multis evolutis diebus, secundum fidem propriam, salutem recepit integerrimam omnibus recuperatis membris. Unde plurimum gaudens, perseveravit in eodem loco, noctibus quiescens in stabulo, quod superest domui, hospitium illic preparate adventui. Reputans vero licere jam sibi quidquid agere vellet, una noctium, victus sui concupiscentia cordis, tentante se spiritu nequam, incidit in fornicationem. Quam rem beatus Pater non leviter tulit: vel quia recepta sanitate, castimoniae vigorem servare debuit; vel quia in locis sanctis, tantum facinus admittere non dubitavit: ea etenim domus, in qua perpetraverat stuprum, ante januam habetur monasterii. Igitur quoniam turpi prostratus voluptate, animae spreverat salutem, quam promeruerat mox perdidit corporis sanitatem. Sed denno, dum doloribus os suum afflictaur, corde compunctus, orat Patrem pium, ut sibi parceret: pius autem Pater, ejus arumnarum miseris, iterum integram sibi reformavit sospitatem. Ipsi autem aliquandiu, metu quidem periculi superioris sese continuit: sed quoniam fervens libidine pruritus suae carnis nequaquam domare curavit, rursus illicitam incurrit commixtionem, uni turpium commixtus mulierum, oblitus penitus prioris discriminis. Quapropter probrosum ejus admissum velox consecuta est vindicta, resenante, quam jam bis evaserat, damnosa aegritudine. Idem vero ad sibi jam bis expertam recurrentis medicinae officinam, orabat cum gemitu multo, sibi subveniri denno. Sed Pater Benedictus, volens ejus reprimere stoliditatem, nullatenus integræ (ut superius) ipsum restituit incolunitati: sed ex parte sanato, partim debilem esse permisit: ut vel sic carnis afflictus verbere, vigilantius custodiam suae adhiberet animae. Permansit itaque de cetero, in ea quam posterius promeruit sospitate, bacillis duobus, minus valida sufficiens

ibidem alius
contractus

E
S. Benedicti
servus.

sanatur.

ob peccatum
iterum
contractus,
F

pensiens
sanatur:

letum
percaus

non conva-
lescit.

A sufficiens membra. Et quia egenus erat, et necessaria sibi procurare non valebat, posuerunt eum Fratres unum illorum, qui quotidianam strem ibidem suscipiunt, pro salute benevolentium ejusdem loci. Porro grabatum illius in turri lignea, in qua dependent signa, suspenderunt: ubi per longa, in monumentum tanti prodigii, pependit tempora.

41 Alio quoque tempore quidam juvenis, qui per multum tempus linguæ amiserat officium, permanens mutus, Patriaciū advenit: cupiens oris soluto vinculo, linguæ suæ plectrum resumere amissum officium. Hic una dierum, dum Fratres hora invitante nona persolverent omnipotentis Domino Psalmodiarum pensum; adfuit inter eos in choro illis psallentibus, a quibus ad aram usque Dei Genitricis perductus, astitit coram. Fundens itaque attentius corde, quoniam nullatenus poterat ore, precum suarum Salvatori Domino vota, precabatur sibi misereri, per patris Benedicti merita: allegans ipsi Domino suam orationem per eundem Patrem, quem exoptabat fieri pro se intercessorem: cujus quamcitissime persensit, quam fideliter expetierat, opem. Denique claustris oris ejus patefactis, attentare cepit ejus lingua proflexus varios, recolligere perplexos loquendi modos, et quæ diutissime in dentium sepulcro velut emortua jacuerat, redidit sermone, quasi pullulantia primum germina, prima verba proferendo persouabat. Inertus hic nimirum aliquot momentis extitit, utrum munere sibi nuperime attributo hereret frui assidue, donec ipsa experientia addidit, sese perfecte usum loquelæ recepisse. Tripudians autem de tam larga in se ostensa Patris Benedicti munificentia, talionem quem valuit grate retribuire minime distulit: quippe corruerat pars maxima testudinis lapideæ ipsius ecclesie a parte Aquilonali, cujus fundamento, quoniam minus roboris habuerat, penitus eruto, construere firmius Fratres, ut eadem testudo robustiori superposita fundamini firmior foret, instituerunt. In cujus ædificii constructione, idem juvenis strenuus, sedulus perseveravit operarius: quamdiu ad plenum consummaretur. Nam postmodum, gratiarum actione Patri Benedicto reddita et a Fratribus licentia accepta, repedavit ovens ad propria.

42 Quædam puella, habitum privatione excludente, orbatis utrisque luminibus caeca facta fuerat; et ut est consuetudinis lumine solis hujus privati, vivacioris ingenii lumen mentes eorum clarius irradiare; quæ minus de timore omnipotentis Domini recto, ætatis modicitate impediente, habuerat, cepit esse timorata amplius, et in ipsius amore Domini ferventior. Et ut solent corporis gravati debilitate robustiores fieri mente; sollicitior facta ad Domini cultum, frequentabat ecclesiam, petens ejus indefessam clementiam, quatenus ipsius ærumnas relevare dignaretur. Perpendens vero, sese id nullatenus posse propriis assequi precibus; nisi aliquos fidelium ipsius internumtios haberet, qui suam petitionem acceptius præsentarent; circumibat multorum memorias Sanctorum et quos propinquiores ipsi omnipotentis Domino clarioribus fore audierat meritis, advocatos sibi adiscens, crebrius nominatim suis interpellabat obsecrationibus. Pluribus igitur excursis locis, sed minime quem exoptaverat, miseratione Sanctorum quos expetierat, fulgore oculorum lucrata: adiens Patriciaium petit Patrem sanctum, quem auditu cognoverat clarificari assiduitate miraculorum. Cujus exposcens Patriciaium, dum in ejus assisteret oratorio, interpellabat ipsum corde devoto, quatenus ejus interventu reaccendi mererentur lumina ejus munere divino. Pulsatus ergo Dominus

omnipotens ipsius Patris precibus, exandivit postulationem paupercule; accendens ejus pupillas redidit lumine: expulsisque cæcitatibus, concessit sibi intueri clare fulgorem rutilantis Phœbi. Quæ impensius exhilarata de sibi restitutus obtutibus, haud facile est explanare quanta animi alacritate rerum omnium Conditori, laudes letabunda persolverit: Patri autem Benedicto, per quem tanta promeruerat beneficia, diebus vitæ suæ omnibus extitit fidelis famula.

43 Quidam nobilium, Gaufridus nomine, præpotens vir, domus castri quod Sinemurus vocatur, nimia capitis infirmitate oppressus, mentis inops effectus, totam funditus perdidit memoriam. Unde omnis ejus clientela, quæ in obsequio illius non parca deserviebat, mente consternata super suo Domino, queribus et lamentis expers consilii, omnem suam impendebat operam. Quique etiam viri illustres, qui seu affinitate seu amicitia seu beneficio illi adjuncti videbantur, super hoc ipsius infortunio valde afflicti non minima detinebantur cordis angustia. Communi igitur consilio inito, statuerunt debere eum invisere præcipuorum memorias Sanctorum, Apostoli videlicet Petri in Cluniaco cœnobio, B. Philiberti apud b Turnucum, et aliorum Sanctorum, quorum nomina latissime fulgentibus divulgant meritis, in illa regione. Quod statutum, cum magno apparatu certatim explere adoriuntur famuli illius. Denique hec contemptibili obsequentium comitatus familiaritio, peragravit magnorum loca Sanctorum: qui hoc opus venerandoreservantes Patri, nullatenus voluerunt eum pristina restituisse sospitati. Ergo tandem recorlati qui eum ductabant, Magnum Patrem magna apud Patriciaium solere operari, illic gressum dirigunt. Quos adventantes cum suo domino, in domo hospitium suscipiunt Fratres, et ut idem Pater, inquit, Nam divinum terror ipse sibi exigit honorem: honorifice per tres fere hebdomadas, quibus apud eos mansit cum suis est habitus. Siquidem toto illo, quo cum eis deguit tempore, oratione pro eo directa ad aures omnipotentis Domini, sacrisque pignoribus lotis mero, sibi que in potu dato, obtinuit salutem, quam expetierat. Quæ de re eratis agens omnium Conditori Patrique Benedicto, per quem meruerat sanari, reversus est ovens ad sua, congratulantibus sibi suis omnibus benevolis.

44 Translatio Patris ejusdem agebatur, quæ restatis tempore, per omnem Galliam, singulis velabratur annis. Est autem moris eorum, qui de familia ipsius Patris progeniem sese ducere gratulantur, quæcumque locum Patriciaico vicinum incolant, ad idem festum occurrere, et lychnos, quos coramaltari sui accendant domini, ob devotionem afferre. Inter reliquos igitur, quidam eorum Robertus nomine, incola castri, quod Luciaus vocatur, venire festinans, haud spernendæ quantitatis lychnum, sui affectum animi erga eundem Patrem declarans, obtulit. Quem in Vigilia solennitatis accendere faciens, rogavit ædituos sacræ basilicæ, quatenus per totum festi diem suis non extingueretur lychnus, sed coruscantibus flammis in sequens perduraret mane: quod absque difficultate apud eos obtinuit. Ergo accensus cum aliis quampluribus, a diversi sexus personis itidem oblatis, arsit per totam illam sacram noctem dumque festum, donec solennis Missæ consummaretur celebratio; quæ expleta, Fratres fœssa vigilandi et psallendi labore corpora solito capiosius relevaturi domum refectionis intrarunt. Porro Apocrisarius ipsius sacri loci, sane vir modestus, Iterius nomine, laico cuidam qui sub eo ipsius basilicæ excubias observare solebat, Dagoberto nomine, inquit: Mi Frater, quoniam cum ceteris pransuris et ego disposui prandere, tu, custos pervigil, cave, ne aliquam

D
ACTORE
RODOLPHI
TONTAR
S. Benedicti
meritis
illuminatur:

et nimio
capitis dolore
delirus,

post peregrinationem ad
virtos
Sanctos
E

apud
S. Benedictum
de Patriciaico,

sanatur
potato vino,
quo erant
loti reliquæ:

in festo
translationis
S. Benedicti,
F

est concursus
meritorum
S. Benedicti
Patriciaico, un
et eos
adferentium:

ceruus
tempore
standi
ardens,

ibidem
mutus

linguæ usum
recipit,

puella cæca,

ad varios
Sanctos
peregrinata,

Patriciaici

C

A

A

A quam in hoc spatio incurramus negligentiam. Investiga ne aliqua malignæ voluntatis persona, hanc basilicam sit ingressa, cupiens aliquid nobis inferre detrimentum. Custodito ne aliquis ex fulgurantibus lychnis in altari decidens, damna inferat vel modica. Et ut certiores simus circumspiciamus eosdem, quantiter candelabris affixi sunt, lychnos. His peroratis, quæ proposuerant peragunt. Lychnum autem illum, de quo copit agere serino, propter aram gloriosæ Dei Genitricis, quæ in eadem ecclesia primum obtinetur, statuunt: mucroni arectius imprimentes candelabri, de ejus confisi crassitudine. Quibus patris Frater supradictus, ad prandium accedit, cum ceteris refecturus. Qui vero ad custodiam relictus est laicus, in assignatis sibi minis quam debuerat occupatus, aliter agebat. Lychnus ergo ille, quem juxta aram Dei Genitricis positum fore diximus, super eandem concidit aram, ætatis tempore cera emollita: ara autem ipsa, ad diem solemnem cultu-ribus velis velata erat. Itaque illo toto morarum spatio, quo Fratres ad prandendum resederunt, lychnus ille coruscantibus flammis super aram arsit, permanentibus illis quibus ad aperta fuerat operimentis: vestigis demtaxat apparentibus cineris. Igitur pransi Fratres, ecclesiam petunt, gratiarum actiones omnipotenti Domino persolventes: cernentes vero lychnum in altari, accurrunt; opinantes omnia linteo illius igne consumpta. Comperientes autem fore ea illæsa, gratias referunt omnipotenti Domino, qui tanta eis beneficia dignabatur ostendere per Patris eorum merita.

B

a Videtur nomen non ab aliquo viro sancto, gradu dicto factum, sed ab loco graduum sanctorum gallica lingua, dein Latino derivatum — h Turonorum, alii etiam Turonibus, Turonibus, Turonibus, Tenuribus, illudque Abbatibus antiquæ Benedictæ ad Aracum inter Matruacum et Caladunum, cujus Constitutio adscribitur. Ad hoc monasterium ex Nerio multa delatam est corpus S. Philiberti Abbatis anno 875 ob persecutio-nem Normannicam: de qua translaturæ uigil nosse Petrus Brachensis Philiberti in Historia dictæ Abbatie Tacuacrusis anno 1663 edita. Colitur S. Philibertus 29 Augusti

CAPUT IX.

Patriciæ serratur suspensus, et a demoni-bus rupti, sanantur contracti, puniuntur malevoli.

Quodam anno de supra memorati Patris familia, necessariis omnibus indiga, solum suæ viduitatis et senectutis hancum habebat filium. hic autem non habens unde matrem inopiam sustentaret; cum labore suarum manuum victus et vestitus necessaria ei siliquo nequaquam suppeditare valeret, furtis hoc supplere decrevit. Insuetus igitur operi nefario, minima quæque prius subripens, paulatim ad negocia audenda prorupit. Omnia vero que furabatur matris differens, cum exinde adebat, ve tibat, et omnem illum sustentabat egestatem. Dum autem per aliquantum temporis, copulato sibi socio, ad iudicati sunt suspensio perire debere. Emuvero anus illa, quam matrem adolecentis minus fuisse diximus, auhens filium suum huc ad suspensum, anhelo cursu testinat ad monasterium; et ingressa his verbis Patrem compellat Benedictum: Domine in, inquit, Benedicte, quid faciet hæc tua meora ancilla, quam nullam aliud, ut te melius nosti, habebam suffragium. præter hunc meum natum, qui modo ducitur ad supplicium? Tu seis Domine, quantum necessitate conatus, furta hæc committebat. Redde, mi Domine,

mihi filium meum, tibi servum tuum, jam de reliquo correptum: qui meas soletur acrimias, ne famis inedia disperat hæc tua ancilla. Ostende tuam solitam pietatem in me paupercula. Tangat mea querimonia tua pia viscera. His et alius querelosis gemitibus perfusa genas lacrynis, preces fundebat. Felix ad misericordiam Pater Pius miserabili hujus ancille questu exhibuit prodigium nostris temporibus inauditum. Denique ductus uterque juvenum ad locum hujusmodi supplicio destinatum: furcis appensi sunt. Unus igitur illorum, sodalis videlicet filii viduar, extemplo vitam finivit. Ipse autem ab exortu solis usque in tertiam horam suspensus, precibus matris ejus obsistentibus, nequaquam mori potuit. Pastores quippe more suo accelerantes videre suspensos, dum ad locum venissent, cernunt alterum vitam fuisse, alterum vivere. Obstupescentes itaque in tanto miraculo, celeri cursu indicare tam militibus quam promiscuo vulgo, quæ viderant, festinant: qui nequaquam verbis eorum creduli, dirigunt qui sibi remittent, utrum verum an falsum sit quod audiebant. At illi qui missi fuerant ad locum suspendii proferentes, ita esse uti pastores dixerant cognoscentes, eis qui se miserant referunt. Admirati omnes mittunt qui adolescentem solvant, et sibi presentent, rem ad eo omnem plenius rescitur. Cognoscent ergo viduæ illius lacrynis et precibus, quam ecclesiam concito cursu petiisse per-fusam lacrynis viderant, omnipotentem Dominum vitam filio ejus, per merita Patris Benedicti quem devotus exoraverat, reservasse: super hoc facto magnificantes ipsius clementiam Omnipotentis. De-mique interrogatus adolescens, professus est se nullum leonem sensisse, per totum suæ suspensionis spatium: unde conjici datur, magis eum per indignitatem quam per malitiam commisisse turban.

Ut Gaucherius de Capriceo quadam nocte, quæ Sabbatum præbat, ad castrum, quod Mons S. Vincenti nuncupatur, festinans, exoptabat affore hominum conventiculum, quod pro mercibus congerendis fieri esdet: unde tam ipse conventiculi locus, quam negotium ibi habitum, mercatum vulgo dicitur. Fit vero in eodem loco, in sabbato, dum in loco Planchia Guillelmi dicto, præterlegeret fluviolum Vuldream, qui Patriciacos præterfuit agros, equo residens, nullumque habens comitem; ingenti primam tremfactus metu, persensit adesse demones: et oblitus sibi signum imponere Crucis, circumval-latur ab eis, nullo munitus subsilio. Qui illum cum equo cui insidebat arripientes et per aera vectitantes, ad postremum in gurgitem tentabant demergere. At ille, Deo sibi propitio ad memoriam rediit glorio-si nomen Benedicti Patris: Et cum jam prope esset ut a demonibus in aquis illius profunda mergeretur, S. Benedicte, S. Benedicte cum grandi clamore cepit crebrim iterare. Exterriti igitur demones ad nominis hujus invocationem, statim eum linquentes, more sibi consueto evanuerunt. Porro ille virtute hujus nominis sese cernens ereptum, retrigra- do calle Patriciacum rediit, nullo modo ausus quod reperat iter alienius adire. Reversus ergo, ob formidinem nimiam quam sibi demones inesse-rant, memoria excessit. Ausus vero in crastinum ad monasterium adductus, et ibidem aliquantum remoratus: pro eo omnipotenti Domino fuis precibus, integre mentis recepit sobrietatem, meritis ipsius quem invocaverat Patris.

Hug. Bidulfus cognomine, minus militum Patriciacum inhabitantium, cum in aliis quampluribus eidem loco adveniret, cujusdam seditionis in eadem villa inter equites exortæ occasione; una die rum aggressus quemdam rusticum, Guarium nomine a loco de Cambis cognominatum, et ipsum de familia

Patris

ACTORE
RODOLPH.
TOSTAR.

Lapsus in
aram
cu' horibus
vestimentis
or' aram

ea non
adussit:

D

malre
S. Benedictum
in vocante,

nequ' mort,

E

et de patibulo
deponitur:

Oblitus se
Crucis signo
munire,

F
irreptus a
demonibus
in gurgite
S. Benedicti,

liberatur,

et Patriciaci
memoriam
amaram
recepit:

corterens
brachium
servi
S. Benedicti,

Juvenis, ut
matrem arret
furatur:

C

ideo
suspensus,

A Patris progenitum, nulla justie querele existente caussa, tam crudeliter verberavit, ut ei brachium contriverit. Rusticus vero idem, neminem suarum injuriarum reperiens auctorem, dum non haberet quem potissimum sue querele advocatum faceret (quippe vir superbus erat, qui eum occiderat et nulli reverentiam deferrebat) anxius valde ad sui domini auxilium confugit Benedicti. Ingressus itaque ecclesiam ejusdem Patris appropriavit altari, et super eo contritum imponens brachium, hæc verba cum multo gemitu mente profudit contrita: Sancte, inquit, benedicite mi Domine, tuum me profiteor servum, et te meum jure dominum: cernis hoc contritum brachium, tuum erat, et præter te nemo alius in eo dominationem exercere debuerat. Si tu illud confregisses, adversus te nullam habere quæstionem, quoniam est tui juris: sed mi Domine, quare permisisti ut Hugo Bidulfus, cui in nullo obnoxium est, illud contereret? Novens me ab hæc die tuis vel tibi nullo modo famulari, nisi ab ipsis brachio et corpore justam ultionem exegeris. His et hujusmodi verbis Fratres, qui aderant et hæc audiebant, ad lacrymas provocati, pariter flebant: et ejus juncti gemitibus, eodem exposebant. Quibus peroratis, rusticus ecclesia egressus, ægermine ad summum remeavit habitaculum. Porro Pater Sanctus nullatenus querimoniarum illius oblitus, in malignum virum justissimam exercuit ultionem: brachium enim ipsis ejusdem lateris, cujus et rustici brachium verberare demolitus fuerat, cum toto humero tanta vi ægritudinis persuasum est, ut omnino inutile factum, ad nullum penitus necessitatis usum inveniretur idoneum. Quo dolore miser diutissime vexatus, a nullo prorsus medicorum curari valuit: sed augmentata angustia, eodem morbo omnia ipsius membra percurrentia, fatigatam dnis doloribus spiritum miserabilis miserabiliter effluvit.

hec invocato.

B Duo etiam viri, quorum uterque ex agresti hominum genere ducebat natale, dampnati membris, annosa nervorum contractione eos perdente, diutissime in suis, hoc cogente morbo, resiles jacere grabatis. Horum unus incola villa, que S. Bonitus de Vetula vinea dicitur, alter vero ex villa, Palingias vocitata, exitisse perhibetur: qui primordio sue invaletudinis, amplius justo anilibus creduli fabulis, non paucis diebus falsis muliercularum carnibus sese decipi pertulerunt, animati falsis spebus. Sed et popularium medicorum insanon experti opem, qui artemisie, vervene, betamum sen aliarum, quas passim tellus edere consuevit succis herbarum sen diversorum animalium alpitibus vili plebecule illudere solent, nil omnino profecerant. Ue de animo demissi, ulterius medolam se adipisci destiterunt sperare, quam magnopere sese expetrisse arbitrabantur. In qua desperatione diu peroverantes, nihil de sua salute cogitabant. Immensa vero omnipotentis Domini clementia, que illorum misereri decreverat, immisit cordi eorum, quatenus Patriciacum deportari se liceret, Patrenaque Benedictum, ut pro eorum salute intercedere dignaretur, exorarent. Peccerunt autem se, non quidem eodem tempore, sed diversis temporibus. Igitur dum aliquot diebus in monasterio ejusdem loci precibus insistentes pernoctassent, sospitatem integerrimam repererunt. Laetantibus itaque animis, grates Patri sancto retribuentes, revertuntur ad propria: omnibus propalantes omnipotentis Domini in se ostensa magnalia.

brachii sui ægritudine torius, moritur

duo contracti

post remedia alia frustra tentata.

C Quædam possessio dicta Sulmeriacus Patriciacensium subiecti ditioni, que ipsi non contemnenda victualium quotannis rerum infert subsidia, cui nuperrime præferant Fratres quemdam ex suis gratia tutionis loci et arcendorum prædonum et

Patriciaci eriguntur

colligendorum annuatim solita representationis fructuum: huic vocabulum inerat Odo, quo referente, ea que scribo cognovi. Quidam Archambaldus, cognomine Albus, vir potens, non solum in ruricolis prædii illius verum etiam in contiguos avitate dominationis exercebat jus: cujus uxor dum occasione turpis questus vicina peragraret rura, devenit ad supra memoratum cum superbo comitatu locum, ut hujusmodi incedere assolent matrone. Erat autem autumnale tempus, quando pressis torculari vis vinum condi sol tino præparatis promptuaris ad servandum in posterum: enas non modica quantitas tunc temporis ibidem habebatur. Mandat ergo eadem matrona monacho, ut sibi et suis acceleratum exhibeat prandium. Qui audiens que jubebantur, nimia animi indignatione commotus, ut erat animosus, respicit: nequaquam se directam, quatenus substantiam ruris ipsius in convivii mulierum expeaderet: sed ut fideliter collectam eis qui se miserant dirigeret: nec consuetudinem imponere loco velle, quam non invenisset. Qua responsione, contentum sese mulier autumnas, furibunda recessit. Imperat ergo Anegisio Bruntio, qui eorum locorum ab ipsa dominationem acceperat quatenus quicquid vini sub jure monachorum reperisset planstris imponens deveheret, et suo cellario reconderet. Hæc preceptis domine velociter obaudiens, veliculis vinum imponit, et suis inferre properat apothecis. At nequaquam diu gavisus est. Denique filius ejus admodum parvus, quem nimis diligebat, mox ut plaustra foras attigerunt domus, tam validis febribus urgeri coepit, ut pene animam exhalaret. At vir ille nequaquam hæsitans hoc infortunium sibi accidere, eo quod nefandis domine jussis obtemperasset, vinum reddidit, et quia stulte egisset recognoscens, pro suo delicto satisfacit, Patremque Benedictum pro pueri salute oravit. Quem pius Pater, penitentiam ipsis acceptans, exaudivit, et puerum in pristinam sanitatem restituit.

D AT STONE ROBERTI TORTAV NEYAO MATRONA MOLICA COMITO.

hujus iustu virum S. Benedicti auferens.

B

in filio fevra stante punitur.

APPENDIX

ex MS. Patriciacensi.

In contino Senonice urbis quidam paterfamilias stationem habuit, cujus unicus filius ita erat longa ægritudine affectus, ut arescentibus nervis poplitum, ex integro amitteret incedendi officium. Huic ferme unus anni curricula hæc afflictione attrito, divina revelatio apparuit: utque Floracem solam expeteret admonuit, quo ibi recuperet valetudinem totius corporis. Qui supernæ admonitioni credulus, propriis genitores convenat citius, inextinguibile visus pandit attentius. Illi vero nequaquam hujusce rei visione permoti, sed potius deputantes somni deliramentis, sperabant cum ab intentione posse averi. Attamen ut se comperit parentum auxilio destitum, viam clanculo arripit, sustentatus semelhorum supplementis, et Floracem usque hominem pervenit. Post vespertinalem autem synaxim, comatibus quibus potuit ante Sanctissimi Patris tumulum se protrahens, talia humiliter voce dicere coepit: Eia, inquit, clementissime Benedicte, omnium tibi tumultantium spes adiutorque fidelissimus, tuis obaudiendo preceptis presentiam tui corporis (ut jusseras) expeti, præstolans miserationem tuam pietatis. Jam nunc memur pollicita donationis, presentem tuum respice famulum, et assucto dulcedinis porrige manum, ut sospitati redditus, rediens ad propria, tibi possim laudes dicere in secula. Hæc et his similia cum deploraret voce querele, paulatim crepere se extendere nervi dntino morbo marces, ac ossa languore torpore septuagum quodam lætitiæ sonitu pristina repetere officia, et vacillantem machinam corporis

Sanatur claudius.

F

consuetis

A consuetis gestare ministeriis. Cuncti autem qui adorant, voto unanimi laudes reddiderunt omnium Creatori, qui semper proprios sic novit honorare amicos.

EX MSS.

mutus,

2 Nec longo tempore peracto alius quidam advenit, vocis adminiculo privatus a matris uberibus. Fidelium vero quorundam agente devotione, in cryptam ducitur, ubi quondam divina dignatio, huius sanctissimi Legislatoris venerabile corpus decrevit tumulari. Ubi cum a quarta diei hora usque ad undecimam prostratus jaceret, et cordis devotione piissimi Patris opem exposceret; inter ipsos suae orationis pleratus somno corripitur. Imminet equidem solemnitas beatissimi Petri Apostolorum Principis, cuius noctis excubias consueto more Fratres praestolabantur humili cum reverentia. Interim sanctus Pater nequaquam se suppliciter poscentis oblitus, apparuit ei in specie, qua animam viderat proprie germanae superni regni palatia introire; ac ei dixit blanda sermone: Quid, inquit, puer advenisti? Aut quid tuae salutis quaeris? Cum cum ille responderet, Domine, tu nostri; subito vocis organa sistentes fibrarum occupant venas, et inusitata persolvunt officia. Vigilans autem, et prinitias novi sermonis in laudem tanti persolvens patrum, letabundus foras proruit, restaurationeque sui nos et eorum confluentium turbam exhibaravit, dicentium: Gloria Christo tibi.

B

3 Talia virtutum insignia quidam coevae aetatis puerulus cernens, cum totius precis lacrymis deferri se ad eisdem Sancti mausoleum petit, ex cuius etiam familia, conditione naturalis genealogiae, carnis originem duxerat; ad pedes a reibus totus et isdem debilitatus. Hic sane pro foribus culinae Fratrum assidue solitus erat percutare (quippe gressuum destitutus juvenine) ac a transeuntibus stipem alimonie petere. Qui scilicet persistens in eodem loco trium ferme mensium curriculo, aliorum oibus ut limina reverendae attingit basilicae, sospitati ita redditur plenissime, acsi nullus fuisset infirmitatis tactus incommoditate. Quid ergo, Fratres carissimi, his tribus miraculis, trium puerorum mirabili assertione insignitis, Dominus noster nobis declarare voluit, nisi ut sub trina admonitionis indagine ostendat, nos puritatem vere innocentie aggredi debere, mentis demulsa rubigine? Aut enim ipse: Nisi, inquit, convertimini, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum caelorum. Et alias: Simite parvulos venire ad me, talium est certe regnum caelorum. Et Psalmista: Ex ore, inquit, Deus infantium et lactentium perfecti laudem. Quod si nondum quis perfecte vadit, assequi, videat ne dum istorum laudi perfecte derogat tenelens cecatus suae puritatis, in perfectae mentis potius gehennae. Quod quidam haud animadvertentes, sed suo erroris potius advenientes, divina indignationis vindicta plurimas (ut ipsi experti sumus) in se pertulere angustias. Unde nos, dilectissimi, qui tanti Patris praesentia manumiter letamur, hunc nostrum Patrem magnificis laudibus extollamus; et quae ad honorem sui nominis, et constantiam nostrae fidei, propriis concedit inspicere servis, et letalundis suscipiamus utinam, et ex hoc quoque gratias agamus nostro Redemptori, qui illum in terris taliter frequentibus exornat miraculis.

C

4 Tempore Gauzlini gloriosissimi Patris, ac Bituricensium Archiepiscopi, multi nobilium mundialis vitae nutus alongatos, in palestra huius loci, Dei et Domini nostri se dedere ditioni, sub proposito sanctae Religionis. Nec minus etiam ab externis Hispania recessibus, ubi a puero in divina observatione emittit, ubi ipse Pastoralis curae sublimati, patria rebusque abdicatis, praesentium petiere huius Principis Dei; magni existimantes si haeret

undique
vires confluent
Floracium,

conspectibus perfrui, cuius erant doctrina et magisterio informati. Videres confluentium agmina undecunque concurrere, et tanquam uno ore proclamare illud nobile vaticinium Isaiae: A finibus terrae audivimus laudes, gloriam justis, et Psalmistae, Etenim benedictionem dabit legislator. Cuius benedictionis ut participium mererentur quidam duo germani, nectare tacti supernae inspirationis, a Darcinona urbe profecti, communis Protectoris nostri sacrosanctum unanimi voto expetere tumulum. Quorum unus nomine Joannes, in monasterio sanctae Dei Genitricis, cognomento Rivi-pollentis, a pueritia sacris imbutus litteris, pedum promeruerat cura pastoralis, scilicet Abbatiae Sanctae Ceciliae Virginis et Martyris, site in eujusdam vertice montis. Alter vero vocabulo Bernardus, a quibusque nobilium sub tiro inio militie saecularis est instructus, sed quoad possibile laico Deo subditus: qui florentis militie abjectis delictis, quodque mirificum est, tædis nuptialibus spretis, ignesque animi, igne superans superae contemplationis, cum proprio germano Floracium usque locum (ut praebitum est) devenit; ibique habitum sanctae religionis humiliter quaesivit, et reverenter suscepit. Quo pro certa referente cognovimus, quoddam conobium haberi in partibus illis, dicatum in honore huius amici Dei, a memorata urbe iter protrahens unius diei: in quo loco innumera sunt miracula ad laudem Domini nostri Jesu Christi, per merita beatissimi Patris nostri Benedicti: ex quibus [pauca haec] perstringere libuit.

DIs. 24, 16
Ps 83, 8**E**

5 Igitur quidam praecleari indolis adolescens, seculo praefatum basilicam iter faciens, gratia orandi cum proprio aringero devertit. Porro pone fores ecclesiae equis aforis relictis, dicens: Sancte Benedicte, hos interim tunc committo custodiae, se in orationem ante sacrum dedit altare. Dumque crebris singulibus preces fudit attentius, contigit quendam transitum habere, pari quidem itinere, sed dispari operatione. Ergo miser, ubi neminem custodum reperit, vim faciens aurigae invisibili, animalibus cum armis invasis, eujusdam fluvio, cui nomen Lubrigatus, vadum ad usque tendit. Sed demens cecatus suae perfidiae tenebris; dum medium conatur mare purgatis, praecipit ruens undis nulli ultra comparuit. Juvenis vero a templo egrediens, dum hac illucque oculorum vertit aciem, damni haud frustra impatiens, mox ut animadvertit adversarii fraudem, concitus irrupit sui debitoris basilicam, tala voce querula proclamans: Bia, inquit, sanctissime Benedicte, quoniam pacto preces te rogantis ad Christum adlegabis, qui minus quadrupedis custos esse nequisti. Otestor non me hinc discessuram, usque quo restituis quod novi amissum tua negligentia. Haec et lns similia dum queritur voce sedula, extemplo revertitur raptoris rapina, et absque ulibus regentis solertia loco constitit, quo injuste fuerat ablata. Fit continuo concursus populorum, ingens agitur gaudium. benedicentes Dominum, qui talibus signis Patrem Benedictum exornat quoque terrarum.

In Hispanis
miraculis
fulget,

F

6 Cetera ejus virtutum insignia, prout inerit capacitas, humilis modulabit avena. Cum una dierum, orationis gratia turba fidelium praefatum intraret monasterium, contigit quendam clericum communem halare introitum; qui palmas et oculos ut ad oculos crexit (dicens, Sancte Benedicte, huius praecaturis tu miserere) ecce passer subter laquearia volitans templi, egestione alvi, ejus frontem oculosque inferit. At ille ira commotus talia dixisse fertur: Sancte, inquit, Benedicte, tibi polliceor, nusquam me quoad vixero tempore, limen tue ingressurum basilicae, nisi illate injuriae manifestus aderis vindex. Nec mora, cum immensi strepitu fragoris avis misera in terram corruit, visceribusque fuis media crepuit

equus fure
submerso ultro
redit.

oranti male-
vix p. 557
disrub. p. 117.

Matt. 18 3
et 19, 14

A crepuit, geminis luminibus nihilominus a capite erutis. Quis putas in hujus alitis membris latuit, nisi hostis humani generis, qui molimine suae calliditatis contra Dei famulum semper exarsit? Quod evidentissimis apparet iudiciis, dum ejus sacratissimi nominis vim ferre non valuit, et vas quod intraverat, divina virtute percussus disruptum. Attoniti omnes qui aderant, et magno exhilarati gaudio, laudes referunt Jesu Christo in hymnis et plurimis donariis, qui in turbibus hujus mundi talem ac tantum tutorem illis concessit: cujus et virtute nominis antiqui adversarii fraudes procul dubio dignoscuntur, et credentium populus crebris miraculis lætificatur.

APPENDIX II.

§ I. De conservatione corporis S. Benedicti in direptione Calvinistica, per Joannem a Bosco descripta.

Etsi Deus Optimus Maximus Sanctos suos tanto prosequatur honore, ut ipsorum et capitis capillos numeraverit custodiatque sollicite frequenter eorum ossa, ita ut unum eorum non conteratur; tamen quomodoque pro suae providentiæ dispositione, exigentibus hominum peccatis, permittit d'lectorum sanorum præclaras exivias, a fidei hostibus haberi ludibrio atque contemptui: intantum, ut ipsorum ossa hominibus malis auferat, ne illorum dignitas atque pretium aliqua in re apud Divinam suam clementiam scelere pollutis suffragentur. Quia ratione (cum nostra ætate mala super terram multiplicarentur, et vix esset in omnibus omnium ordinum sive Clericalium sive regularium sive et Laicalium classibus, qui pure tnaeret Deum atque viam mandatorum ipsius vel elaudo pede ambularet, ne dicam curreret) in ultionem peccatorum gentis nostræ Franco-Gallicæ, corpus Apostolici viri Martini Turonensis, tot annos custoditum atque a Nortmannorum feritate mirabiliter olim ereptum, sicut ipse Deus in Calvinistarum diras devenire manus, quæ illud immanissime voracibus flammis absumpserunt: eadem etiam savitia corpora SS. Irænei Lugdunensis, Aniani et Evurtii Aurelianensium, Francisci Paulani Minorum Institutoris, et aliorum p.popenolium infinitorum Gallicæ tutelarium Patronorumque in cineres redigentes, quæ longis seculis præseorum Francorum pietas coluerat atque servavit.

2 Dum itaque Calvinistarum acerbitas belluinus-ve furor tam enormiter in sacra Sanctorum Christi pignora grassaretur; accidit, ut Odetus Castellionæus Collignus, Cardineæ Romanæ Ecclesiæ dignitate præfulgidus, ab orthodoxæ fidei dignitate ad Calvinisticam dogma desineret: et quia pridem Christianissimorum Regum Galliæ favor atque largitas ipsum ad Commendatarium regimen celeberrimi Floriacensis cœnobii, annuente Romano Pontifice, eveherat; is deposita fidei integritate, sive inopia pressus, sive etiam animo a sacrarum Reliquiarum veneratione alienatus, ad dictum Floriacense cœnobium quendam, nobilem quidem sanguine, perfidia tamen ignobilem virum, ex clara Aventinacorum apud Burgundos familia ortum, qui domus suæ præfecturam administrabat, mandavit; ut emectas Floriacensis cœnobii Reliquias, aureis argenteisque et gemmatis thecis inclusas, solertor ex inventario ad se perferret. Ac licet iniquo id admodum animo telerarent Floriacenses plerique cœnobita, ne tamen ipse irritatus animoque efferatus, eorum insignem basilicam atque regularia ædificia cetera crudeli savioque abulere incendio, ipsorumque monasterium solentis consueto Calvinistica genti more everte-

ret, resistendi cum essent, impotes, dictum Aventinum haud prohibere quivere, qui secum omnia ipsorum basilicæ aurea, argentea et gemmata vasa absportaret et convasaret cum pluribus aureis et argenteis sacrorum Evangeliorum atque Epistolarum codicibus, cum pretiosissimis crucibus, thuribulis et candelabris, veterum devotione comparatis atque concervatis. At vero, dum inter frangendum auream capsam, in qua Corpus Beatissimi Patris Benedicti condebatur, quidam tunc Floriacensis Prior, Antonius Foubertus nomine, Aventinum, cui ob Castullionensem Cardinalem dominum herumque suum minime invisus erat, supplicibus verbis rogaret, ut vel denudata ipsius sanctissimi Patris Benedicti ossa integra servandi sibi potestatem faceret, utpote quæ hero suo, nulli usui forent aut commodo; Dei eximia benignitas Aventini cor, alioquin in sacras Reliquias sævum, emollivit, ut Fouberti petentis precibus annueret: ipsique arculam ligneam e capsâ majori aurea ablatam, in qua ossa Sanctissimi Patris recludebantur, tradidit: quam dictus Foubertus Prior, vigilantissime atque studiosissime in quodam præfati cœnobii ædis Abbatialis cubiculo occultavit. Quo in loco usque ad annum Domini MDCXXXI servata fuit: ipso quippe anno intra capsam ligneam depictam recondita extitit: atque in thesauraria colorata, uti actus infra positus testatur, et indicat. Dum vero Floriacense vulgus venerit capsam auream S. Benedicti frustatim committantam, ad portum Ligeris intra quoddam idolum deferri; quo ad Insule castrum, quod erat Groloti Calvinistæ, Aurelianensis Ballivi, navigio deportaretur, ubi tum Castellionæus degebat; illacrymans, flexisque genibus ac lugubri voce clamitabat: Ego Sanctum nobis auferunt Benedictum. Ad quas Floriacensium querulas voces Calvinistæ bajuli aiebant: Istud est tantum capse ipsius auri: nam ejus ossa apud cœnobium rogati reliquimus, atque hunc in modum abierunt.

3 Rochus vero Synsardus, cœnobita, Cantor atque Parochus Floriacensis, ob id quod Parochialis Ecclesia Floriaci, sub titulo et nomine S. Sebastiani Martyris erat ab antiquo consecrata; pari ratione duo integra ossa femoris dicti Martyris a præfato Aventinio petivit et obtinuit: postquam tibiam argenteam cataphracti more militis creata, in qua inclusa erant Castellionæo ferendam, Aventinus ipse abstulit. Quæ omnia accidere anno millesimo quingentesimo sexagesimo secundo. Ipso vero eodem anno, aliquanto post tempore Condæ Principis, Ducis Calvinistarum ad Floriacense cœnobium, ut ibi metarent, directi sunt ab Aurelianensi civitate milites: qui basilicam Floriacensem omni relictâ ab Aventinio suppellectile spoliavere, frustatimque SS. Mauri et Phrongentii Martyrum et Pauli Leonensis Episcopi et Confessoris ligneas capsas conscidere: sacra in eis reperta Sanctorum ossa comminutes, spargentes conculcantesque: quæ ex hoc amissa penitus fuere, nusquamve reperta. Erant deinde præstantissimas altaris majoris fasces columnas, chori aquilam æneam, cunctumque Ecclesiasticum ornatum abstulerunt, Calvinistas conciones in choro basilicæ habuerunt, et ita acerbe cœnobitas divexarunt, ut tandem maximam illorum partem abegerint, corpore interea Patris Benedicti elanculum in præfato, uti relatam est, Abbatialis ædis cubiculo, una cum femore S. Sebastiani Martyris, asservato atque recondito.

D AUCTIONE JO. BOSCO

et capam auream S. Benedicti:

sed ipsum corpus

in quodam cubiculo asservatur,

E

Populo in direptione monasterii Floriacensis d. centi,

Salvato femore S. Sebastiani Martyris,

F

Corpora S. Mauri, Phrongentii, Leonensis Episcopi Pauli amissa.

B Deo ossa Sanctorum auferre pernillente,

ex ossa a Calvinistis corpora SS. Martini,

Irænei Aniani, Evurtii Francisci a Paula.

C Od. II Castellionæi

Et pro illa domus direpit Flo. Turon.

A § II. *Exscriptum authenticum Instrumenti, repositionis Corporis S. Patris Benedicti Abbat, intra arcam ligneam depictam, quæ nunc est in thesauraria Floriacensi.*

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo primo accidit, ut florentissimum olim Galliarum Imperium, a suis incolis et alumnis, propter religionis dissidium, civilibus et intestinis bellis obsessum undique et irretitum esset. At qui pietatem impugnabant et impietati favebant, omnia propemodum sacra vi et arte ditiori et rapacitati suæ subegerunt: ita ut inter tot arumnas et incidentium procellarum tempestates, vix ullus reperiri potuerit locus sacer, cui pepercit impia et sacrilega manus. Nam præter trucidatos ubique aut saltem fugatos monachos, Sacerdotes, moniales et ceteros Ecclesiarum ministros, templa omnia vel exusta vel solo sequata funditus evorterunt: aut si cui pepererunt, atamen ad unum omnia contracta undique reliquerunt: ac illa vasis consecratis, pretiosis ornamentis, auro et argento penitus spoliata; dejectis ad ignem et exustis sanctissimorum Patrum membris et ossibus, quorum

In Calcenistarum dicitur rubric

B presentia et presidio adversus hostes et insultantium inimicorum conatus tota Gallia firmissima nitentur anchora; donec Deus ille Maximus, peccatis nostris vehementer iratus, tanto premio nos privari jussisset. Tamen speciali privilegio eidem placuit Divinae Majestati, ut locus nostrorum celeberrimum et Regium monasterium, integrum et erectum servaretur: et, quod est magis prædicandum nec minus gloriosum, tanta benignitate et favore amplissimo, illa immensa bonitas nobis iam usa est; ut sacrosanctum sanctissimi Patris Nostri Benedicti Corpus, aurea et pretiosissima theca ab impio et sacrilegis spoliatum, infractum tamen et integrum nobis ad hunc usque diem remanserit. Quamobrem, pietatis utrimque civilibus bellis, ne tanti beneficii immemores, ingrati animi vitium incurreremus et plena gratiam sequeretur, Venerabilis in Christo Pater ac Dominus Claudius Siblesius, pius Abbas, hanc thecam pro ratione temporis, sumptibus suis extruendam curavit: et in eadem sanctissimi ejusdem Patris monachia recondi mandavit. Quod et factum est xxvii mensis Maii anni mdcccxi in medio chori summi templi: adstantibus Domino Priore cum ceteris Fratribus, tam Officiariis quam claustralibus, Parocho et ministris ejus, comitante etiam pia et Catholica turba, ex tota Parochia et vicinioribus locis collecta. Pulsantibus omnibus templi campanis, Dominus dictus Prior, Frater Ludovicus Pothin, prebendarius ornamentis amictus, sua benedictione hanc consecravit, et aqua sacre aspersione perluxit. Deinde gravi ordine et incessu itum est ad processionem cum omni modestia et pietate, electis antea et premissis ad portandum feretrum quatuor probatissimis viris. Qua peracta, eodem animo eodemque pietate et gravitate, a dicto Domino Priore Missa de eodem Sancto sanctissimi Benedicti, in antiquo et præordinato sermone inde reportatum et repositum est. Actum per me Scribam Cap. anno et die prædictis, addito et expresso sigillo Conventus.

Floriacense cœnobium exstipatum, at non demulitura,

ubi remansit Corpus S. Benedicti,

anno 1581

C In fine vero membrarum vetustissimarum Aymoni de Miraculis S. Benedicti manu Joannis a Bosco scriptum fuit. Dei omnipotentis atque Beatissime Dei Genitricis Marie benignissima largitate, necnon sancti Patris ac monachorum legislatoris Benedicti gratia, hoc opus, inter multiplices hujus cœnobii Floriacensis arumnas atque bellorum cum hæreticorum tum civilium fluctus; hoc, inquam,

in processione portatum.

exinium opus conservatum fuit, atque intra majorem thecam, in qua asservatum est et asservatur Corpus ejusdem sancti Patris Benedicti, ad perpetuam posteritatis memoriam cum epistolis et Bullis, presentiam dicti sacri Corporis in hoc Floriacensi Cœnobio contestantibus, reconditum est die xix Dec. mdciv. Postquam summa fide et integritate exscriptum fuit, ut in lucem evulgaretur, opera et labore F. Joannis a Bosco Benedictini Cœlestini, qui propenso in Patrem sanctissimum Benedictum studio atque devotione, necnon Reverendi P. Joannis Fouberti monachi, Præpositi ejusdem Floriacensis cœnobii, et Vicarii generalis D. Achillis Du Harlay Abbatis Commenlarii dicti cœnobii Floriacensis, ope, hoc auctoris autographum consecutus fuit: et post excriptionem fideliter restituit; et ipsemet, dicto Fouberto aspiciente, intra arcam eam sacris ossibus recondidit.

D Monumenta antiqua anno 1604 transscripta.

§ III. Translatio corporis S. Benedicti in novam capsam. Viriæ tibi reliquæ.

Reliquis Benedictum ob Congregationem S. Mauri in Gallis institutam, novo quodammodo seruire ad regulam Ordinis observandam ejusque auctorem S. Benedictum venerandum excitati, desiderantes sacras Reliquias ejusdem Sancti ad antiquum splendorem attollere, collatis sumptibus procurant magnificam ex solido argenti capsam fabricari atque auro obdure: quam æri incisam exhibet Hugo Vailhantus ex eadem Congregatione S. Mauri monachus inter Poemata, quæ de hac nova Translatione edidit anno mdcxxiii, quo illa peracta est. Quæ vero hæc capsam Reliquiarum ob gravem suam molem in publicis processionibus, nisi obvia solvbat fieri, circumferri non potest; consilio mto fecerunt inauratam stœnam trivium pedum, potissimum ejus caput referentem, cui includerent aliquotissa sacra, et in dictis processionibus, ut populi præ devotum fieret satis, circumferrent.

Capsa auro obdura facta.

7 Omnibus paratis electus est dies in Maii, qui dicto anno convulsalet in festum Christi in calum ascendentis: et rogatus Illustrissimus Johannes Destradicus Episcopus et Dominus Condominensis, consuetus in simili translatione ceremonias peregit. Præter ergo dicti diei in sacrario aperta est antiqua capsam: et in ea reperta pergonem inscripta S. Benedicti regulo ac via per S. Gregorium, tam historia Translationis reliquiarum e monte Casnio ad monasterium Floriacum, ac relatio adveatus monachorum Casnensium, reliquias Sancti Fundatoris repetentium, quibus duntaxat illæ dotæ, quæ modo Casnensi in ecclesia asservantur. Hæc immiscebantur authentica diplomata Sommarum Pontificum, Regum et Principum, quibus possessio harum reliquiarum approbatur, et potissimum aliquod Urbani v. quo sibi petebat aliqua ex hæc sacris ossibus donari. Sub hæc chartis erat cista duplex pedibus longu, et unico larga, variis sigillis circumquaque obsignata: quibus solutis ipsa sacra ussa ex illa extracta sunt et eorum omnibus ostensa. Scilicet cranium, quod deinde impositum est ante indicato argenteo cupiti, uti et mandibula sed inferiori loco, quæ appposito crystallino vitro videri potest: tum raris alia ussa, quæ ipso die solennitatis ipse capsam illata sunt, inter quæ eminebant utriusque cœndicis ossa integra, tum vertebra integræ cum plaribus costis, et multa alia tam cupiti quam corporis. Quibus peractis capsam delata est ad supremam partem chori et sermone ad id constituto inclusam. Inter hæc orationes ritu debito recitate surreunt, solennis processio facta, Missa Pontificalis cantata, concilio ad populum habita: prout ea fuse narrantur in Relatione Gallica sermone antea anno mdcxxiii Parisiis excusa. Unum licet monere ex supra dicto poemate Rodulphi Tortarii monachi Floriacensis, qui ante annos fere sexcentos scripsit de reliquiis S. Pauli Episcopi Lvonensis, Floriacum delatis:

et status a græca.

in antiqua capsam reperta ussa scripta

Cujus membra, Patris placuit connectere membris, includant uno corpora dum loculo.

F

hinc cista reliquiarum de n. ex ea translatum.

A 8 *Contigit ea Reliquiarum S. Pauli translatio circa annum DCCCCLX, unde liquet, si verum sit quod Adrivaldus habet libro 1 Miraculorum cap. 17, Medonem Abbatem Floriacensem ex corpore pretiosissimi Confessoris Christi Reliquias aliquas benignissime contulisse his, qui cum Carolomanno ad reparanda Casinum S. Benedicti pignora Floriacum advenerant; fuisse id factum ante adportatum Floriacum corpus S. Pauli Episcopi. At diu postea Urbano v Pontifici Maximo data foret quarta pars capitis cum osse brachii. Annoius lib. 3 Miraculorum S. Benedicti cap. 13 asserit apud Patriciacum, Augustodunensis territorii villam, fuisse constructam ecclesiam in honorem Dei ac gloriosæ Virginis Mariæ, simulque egregii Confessoris Benedicti: ad quam delatæ sint Floriaci hujus Sancti reliquæ, quarum multa operabantur miracula, quorum aliquod Torturarius num. 44 commemorat.*

B 9 *At Bosens ex libro Gallico, qui Mare historiarum vocatur, tradit pag. 362 aliquam copiam brachiique sanctissimi Patris Benedicti partem anna MCCCXCII attributam fuisse monasterio S. Dionysii prope Parisios. Deit pag. 365, ex Breviario Valisoleitano anno 1598 impresso, narrat Regale primariumque monachorum congregationis Vallisoleitane cœnobium corporis S. Benedicti partem quandam ab Henrico III, Castellæ et Legionis Rege, dono olim accepisse: cui ingens accessio facta est integro femoris ejusdem Sancti osse ex Monte-Pessulano Galliarum urbe in Hispaniam delato, ac in eodem Vallisoleitano cœnobio, re prius juxta Concilii Tridentini decreta diligenter examinata et Apostolica auctoritate comprobata, solenni pompa recepto; Philippo secundo Rege Catholico jubente, ut cunctis ex Regis Senatu Primoribus, Clericis omnibus, omniumque Ordinum monachis comitantibus, modo et ordine quem ipse Rex præscriperat, in idem cœnobium inferretur v Idus Julii anno MDXCV. Lauretis de existentia Corporis apud Casinensium cap. 51 indicat Carnuti in monasterio S. Petri vetustissimo mandibulam cum aliquot dentibus S. Benedicti haberi. In veteris etiam Athanacensis prope Lugdunum monasterii Inventione Reliquiarum bis terve S. Benedicti Abbatis haberi mentionem. Sed ipsi anno MDCLXVI in eo monasterio existentes didi omnes thesaurum a Calvinisticis hæreticis dispersum combustumque fuisse. Demum addit Bosens in Breui apologico Reliquias ejus diversis Franciæ locis, clarissimo cultu, incredulique religione, thecis pretiosissimis reconditas haberi.*

C 10 *In Belgio etiam apud Benedictinos Walchalorenses, Hincoburgenses, Luimburchenses, et in aliis etiam ecclesiis adservari S. Benedicti monachorum Occidentalium Patrumque Reliquias monet Roussus in Hieroglyphico Belgico. In nobilissimarum Danicarum collegii Thorensi prope Musocum in magna veneratione est brachium S. Benedicti Abbatis. Coloniarum monasterio Benedictino S. Pantaleonis est costa ejusdem, ubi festum cum solenni processione agitur. Apud Carthusianos ibidem existit os humerale cum parte costæ. Sunt præterea in eadem urbe in ecclesiis S. Geronis, S. Mariæ Virginis ad Gradus et in Capitulo, S. Mauriti, S. Martini Majoris Benedictinarum, S. Catharini Ordinis militaris Teutonici: de quibus omnibus consulendus est Gelenius in libro de Coloniarum Agrippinensis magnitudine. Reliquias etiam S. Benedicti Abbatis detineri in monasterio S. Marimini prope Trevirum et Andecensium apud Buraros inter Monachium et Augustam Viudelicorum in Inventoris reliquiarum excusis legitur. Quod nec de variis aliis ecclesiis, maxime Ordinis Beate Virgini, dici non dubitamus, sed ne tedium lectori afferatur, labori supercedamus in enumerandis aliis catalogis. Verum cum multi sint Sancti, Benedicti aut Eulogii, quod nomen suat, nomine iniqui, poterunt variæ Reliquiæ horum Sanctorum ad diversos*

delatæ fuisse; quæ progressu temporis pro Reliquiis magui Fundatoris Benedicti habitæ, hanc difficultatem discernendi præbuerunt.

11 *Joannes a Bosco in Rescriptorum authenticarum pro Floriacensibus octario pag. 235, et Matthæus Laurentius pro Casinensibus de vera opud eos corporis existentia cap. 26 unum eundemque Oderisium Abbatem Casinensem ac virum sanctum allegant, et ambo ejus epistolam excuderunt, quam hic ut quam maxime inter partes pacificam damus, et rem totam de S. Benedicto concludimus. Tenor ergo hujus epistolæ est hujusmodi.*

Oderisius Dei gratia Cardinalis et Abbas cum omnibus Fratribus Casinensis Congregationis, sancto et venerabili Abbati Guilielmo, omnique Ordini vel Congregationi Floriacensis cœnobii, beatam vitam et Hierusalem celestem. Venient, ait Salvator, ab Oriente et Occidente, et recumbent cum Abraham et Isaac et Jacob in regno cœlorum. Necesse itaque et dignum est, ut qui ad illam pervenire societatem, æternæ plenam caritatis et insatiabilis dulcedinis, enituntur; in præsentis vitæ transitu, mutua dilectionis colligati vinculo teneantur. Si enim ex temporali cohabitatione magna quadam et sincera coalescit affectio; quanto magis qui in æternum coheredes et concives futuri sunt, eorum debet adhuc mortalium mentibus abundare dilectio. Denique cum sancta et universalis Ecclesia pro sola spe suæ fidei, tanta necessitate ad fratrem exercendam caritatem constringitur; necesse est, ut quorum non solum fides, sed et ordo vitæque professio una est, monachorum caritas præcellere videatur. Quanto enim viciniore esse Divinitati ordinis sublimitate cernuntur, tanto magis etiam in se debent præferre puritatis, benignitatis et simplicitatis exemplum. Quapropter nos ex magna devotione et sincera caritate derrevimus familiariter scribere Sanctitati vestræ, ut vestrum ac nostrum quasi unum sit monasterium, et quodam spirituali atque inviolabili amore in perpetuum federemur. Siquidem certa etiam et digna ratio est, ut nostræ et vestre fraternitatis conventus alteruterum se prius ceteris diligant: qui pari gaudio habere se incomparabilem thesaurum Reliquiarum sancti Patris Benedicti exultant. Licet a nobis haberi multas miraculis et prodigiis ac revelationibus et quorundam etiam nostrorum oculis sit veritas comprobata. Verum si illud habere vos quælibet occasio fuerit, sive quid illius gratulante speratis; singularis utriusque invicem nobis et præcipui debitorum sumus amoris. Igitur nos sinceram vobis amicitiam societatemque promittimus, et ut vos etiam amici nostri et socii existatis, devotissime et humiliter flagitantes expetimus: ita ut si ab aliquo Fratrum nostrorum ad vestrum aut vestrorum aliquando ad nostrum monasterium ventum iri evenerit, confidenter quasi proprie ad suum veniat, omnemque caritatem illic et solatium necessitatis inveniat, atque honorificè, quamdiu voluerit, ibidem commorari habeatur licentia. Siquidem et nomina omnium monachorum nostrorum ad præsens vobis scripta per Walterinum, vestræ sanctæ Congregationis venerabilem Fratrem, direxinus: atque vestra nobis invicem dirigenda nomina desiderabiliter expectamus, ut nostra inter vestra, et vestra inter nostra nomina conscribantur: quatenus et viventes et defuncti alterius interventibus, meritis et orationibus protegamur.

12 *Hæc Oderisius, quibus rebus addit Bosens, Originale istius societatis erat olim in altero textuum Evangelii deauratum in thesauro Floriacensi. Ceterum de ætate et dignitate Oderisi supra egimus cum Petro Diacono Casinensi in Historia Inventionis corporis S. Benedicti et miraculorum, ad quæ hic alluditur.*

D
Epistola
Oderisi
Abbatis
Casinensis
ad Floriacenses.

qua suadet
mutuam
dilectionem.

E
cum quidem
sit utriusque
de possessione
hæc quarum
S. Benedicti.

F

DE S. JACOBO JUNIORE EPISCOPO ET CONFESSORE SUB ICONOMACHIS

Commentarius historicus.

§ I. Ejus encomia ex S. Theodoro Studita et Menæis : cultus hoc die.

Exercitatus a Leone Armeno adversus orthodoxos imaginum cultores persecutionem tum alibi uttingimus, tum XII hujus ad Acta S. Theophanis explicatimus. Ea novis subinde de causis recurrens, multos Martyrio coronatos transiit ad caelos, pluribus gloriosæ confessionis titulum attulit : quos inter exiliorum carcerumque ærannus fortiter obita mors, aut parum aut nihil fuit a Martyribus differre, nisi quod fuerit incrementa. Talem tum hoc tum die XXIV Martii Jacobum colit Ecclesia Græca, et ex illius seculi usu Juniorem dicit, ut eum distingueret ab alijs ejusdem nominis celeberrimis Sanctis, puta a Jacobo Alphari et Jacobo Fratris-Dominici Apostolis, Nisibeno qui XV Julii, Intereseo qui XXVII Novembris commemorantur, ambo toti Catholicæ Ecclesiæ notissimi. Quin etiam Theophanes in chronologia ad annum Christi CCCCLX memorat Jacobum quendam Thaumaturgum, quem Leo Magnus Imperator ad cognoscendam causam Trimalchi Abba, in Antiochenum Patriarchatum nefarie intrusi designavit una cum Barda manacho et S. Simeone Stylita : sed au hic inter Duos post mortem relatus sit ignoramus, posseque alicui videri is, quem cum titulo Magni et Asætae relatinus in Martii inter prætermisissos.

² Horum intuitu Junior dictus Jacobus, de quo opere ezursi sumus, neminem quidem, quod scimus, habuit scriptorem veteri, ordinate ab initio ad finem exponente : habuit tamen virtutum suarum laudatorem eximium Theodorum Studitam, qui alteram in careeribus annu agens, partim celebrandis Confessorum ac Martyrum laudibus, partim rolandis aut confirmandis orthodoxis egregie impendit otium, quod feratis loci solitudo dabat : unde et præclaras multas epistolas dedit, quarum abrarumque aut ut post scriptarum volamen egregium etiam non extat in MSS. Collegii nostri Chironantani Patensis, quod utrum aliquando in lucem prodeat. Quæ uterim in Annalibus Cardinalis Baroni, usdem a Jacobo Sarmando Latine sibi ex parte redditis egregie usi, certant fragmenta, desiderium istud utrumque leniant : atque inprimis, quod circa Jucundum hinc esse posset, præfertur enim ad annum 818 anno. Et ea, quam Hypatio mortem Jacobi nuntianti reposuit, ut que in Codice Coltanensi sit epistola 100 lib. 2, et est talis.

³ Nec nos sine dolore, Fili, accepimus dormitionem Jacobi Confessoris Christi et analitis fratris nostri : nec porro sine lætitia : illud quidem ex spiritali affectu (quid enim nisi filius, et talis filius, cui ego propter peccata ne filius quidem dici merebar?) hoc vero spei rursus : nec nostræ duntaxat, quorum ille velut membrum sacer ornatus futurus erat, verum etiam totius Ecclesiæ. Quid enim? Qualem virum coises? An non Confessorum? Non Martyrem? Non Sanctum? A primis annis in asceticæ vitæ laboribus desudavit, legitimo subditus et obediens : adversus animi motus viriliter pugnans, incorruptum corpus allatationibus en tediens, quibus illud continebat et in servitatem redigebat : sine apparatu comedens; sic dormiens cum adhuc esset sanus, ut in admirationem raperet intuentes; secessum colens ut plurimum quoad poterat, et ad seipsum reflectens, atque ad divinum amorem inde usurgens. Ac ne quis fingi hoc a me existimet animi gratia

propter audientes, testis est Deus, et qui ejus Pædagogus fuit Joannes, a quo mihi eorum quæ nesciebam explicatio.

⁴ Atque hæc velut rude quoddam specimen asceticæ discipline. In confessione autem quot et quanta? Spectaculum factus est Angelis et hominibus. O forte et carni cor. Ingressus est stadium tamquam miles Dei impavidus et intrepidas. Hinc inde ministri verberibus laniantur ferga, brachia, pectora; sanguinem hauserunt, carnes conciderunt, humi stratum Sanctum reliquerunt, sævam vocem nullam prorsus mittentem, sed martyrium Deo perfectum explentem, et hoc pro Christo Filio Dei ac Deo nostro : nam pro sacra ejus imagine decertare, pro eo ipso est martyrium pati. Audiant mansueti et lætentur; exultent martyrum amatores et tripudient : confundatur diabolus, concidat iconomachorum caterva : ex utroque operibus, juxta divinum mandatum, utrosque agnoscite. Hi enim non hunc solum, sed multos e nostris et non nostris (ino et nostris : siquidem omnes unum Corpus sumus in Christo Jesu, qui est caput omnium pariter divexarunt, occiderunt, inedia peremerunt, et quæ alia his consentanea sunt : ille vero ex intolerandis illis vulneribus, membris omnibus solutus et exanimatus, et corpus acerbissimis doloribus chirurgicæ curationis subiecit, et fractus inde ad finem usque tamquam quotidie moriens vitam travit, et quidem cum gratiarum actione, et quidem cum humilitate.

⁵ Quod si, ut scribis, suum etiam obitum prædixit; hoc ipsum consequens erat ex certaminibus. Quia vero adjecti maximum ad finis concursum fuisse, etiam illustrium in quocumque genere; id quoque facit ad orationis testimonium. Neque enim ad hominem obscurum secundum carnem, nisi dei nutu talis factus concursus esset. Ille igitur in cœlum ablit, et appositus est ad commilitones, auctusque est chorus Confessorum ac Martyrum priorum ex quo gaudium est in cœlo, et animi lætitia : ejus precibus salvemur, Fratres; ipse autem condignum obsequii sui mercedem adipiscatur. Beati autem et reverentissimi, qui convenerunt; revera Martyrum amatores, quorum pars cum eo sit, quem extulerunt De veterandis ejus Reliquiis, sicut scripsi de Canone, si Deo placet, faciam. Salutate invicem in cœlo sancto; etenim omnibus Fratribus legi debet. Salutat vos Dominus Archiepiscopus, Proto presbyter, (Economus, et reliqui Fratres. Dominus sit vobiscum. Amen

⁶ Hæc ille, ex quarum clausula colligimus hanc epistolam scriptam a S. Theodoro, post necem Leonis Armeni, permissa Michaelis Balbi ab exilio reduce; qui tum forte cum S. Nicrophoro Patriarcha alysiæque primarius Ecclesiæ Constantinopolitanae ministris agebat in monasterio Bovi, vel consilio vel solatio nutui cunctis. Consilii quidem, cum adhuc sperabatur Imperator Orthodoxorum consensu posse ad Studitum restitutionem induci : solatio vero, postquam ea rex caput haberi in desperatis; quando in suo S. Crecentis monasterio sic se continebat Theodorus, ut tamen ad Patriarcham frequens daret; frequentes etiam ad Studitum Constantiopolim litteras daret; quorum tum forte monasterium rive absentis Theodori Hypatii ille regerat. Certe maximus ille ritorum in quocumque genere illustrium ad finis Jacobi concursus persuadet, non alibi eum quam Constantinopolim

et egregiam
pro imaginibus
confessionem :

et pietatem
per reliquam
vitam.

Magno om-
nium concursu
et otus.

suo Michaeli
balbi

D. P.
VIDE SYNAXA-
RUM TOM. I
MART. PAG. 871

CIRCA AN.
DCCCXXIV
XXI MART.

Jacobus
olorum
respectu
junior.

o S. Theodoro
Stu dita
laudatur,

ob monasterii
vite persequ-
tionem,

incipit coli
ut Sanctus.

A Constantinopoli regia in urbe mortuum esse : morque ut Sanctum coli captum : ideoque Theodorum, quod hic indicat, de Reliquiis honorifice collocandis consultam, etiam Canones Officii in ejus honorem celebrandi composuisse et arduisse : quos tenetur eosdem esse, qui nunc in magnis Menais excelsi leguntur, et mox a nobis Latine proferentur : prius enim proferre placet elogium Sancti, quale invenimus in eo Synuxorio quod jussu Basili Junioris Imperatoris seculo decimo conscriptum accepimus ex MS. monasterii Cryptæ ferratæ in Latino, et est hujusmodi.

Eligium ex
Menologio
Basili Imp.

7 Memoria S. Jacobi Junioris, Episcopi facti. S. Jacobus ex teneris unguiculis solitariam et exercitacioni aptam elegit vitam : ac monachus factus, jejuniis, vigiliis atque aliis afflictacionibus, ac potissimum sacrarum Scripturarum meditationibus, et continuis ad Deum precibus animum suum expurgavit : post que ad dignitatem est Episcopalem elevatus. Sed tempora fuerunt impiorum hominum, qui bella sacris imaginibus intulerant : a quibus plurimum est sollicitatus, ut cultum sacrarum et venerandarum imaginum abegiret. Verum cum illis nollet obedire, multas subivit tentaciones, intolerabilia passus exilia, et famem et sitim et alia incommoda : que contra eum concipere nitabantur. Deinde pluribus tormentis et variis afflictacionibus attritus beatam suam animam tradidit in manus Dei : pro quo cum usque ad mortem generose certasset, regnum assecutus cælestis, cum illo in omnem æternitatem exultat. Aliud est Menologium a Sireto Latine redditum, in quo prioris rlogii compendium continetur his verbis : Item S. Jacobi commemoratio. Hic a puero monasticam exercitacionem eductus, jejunus ac vigiliis ac meditationi divinarum litterarum inebrens, Episcopatus dignitatem est assecutus. Cumque hæreticorum sanctas imagines oppugnantium temporibus multas tentaciones et persecuciones perpessus esset, postea fame et siti afflictus, in cruciatibus spiritum Deo tradidit.

et Sireti.

8 Similia habentur tum in Græcorum Anthologiam per Antonium Arcadium concinnata, tum in ipsis, unde illud est sumptum Menais Græcorum : in quibus primo loco refertur hoc elogium cum tali disticho :

Θύβης περικῶς Ἰακώβος Κυρίου,
Ἡρώδη θρόνονα περισσώρατον εἰς χόλον.
Factus Sacerdos Domini Jacobus sui,
Facies mordentem cabre serpentem olterit.

æve (ut verbum verbo reddamus) confundit. In isdem Menais totum istius divi Officium Ecclesiasticum reperitur canticis et odis ejus laudem et virtutes enuntiandis. Ex his prima ode ad Vesperas est hujusmodi : Mundi tumultum efugisti in quiete absque perturbatione omnino beatus : mentem custodisti, ne vita luxur fluctibus et confusionibus deciperetur, et vagari permetteretur : sed ut sursum tenderet, et elevato desiderio visum conjiceret in cælestem Dominum et benefactorem omnium, o omni beatitudine digne Jacobe. Serruata. Extra mundi infestationem, o Pater, vitam peregrasti, ab omni passione liber, passio gratiæ divini munitus, contra turmas demonum exercitacione facili et divino splendore ecrueas. Gaude et exulta cum Angelis, quorum mores et vivendi rationem possedisti sub Christo omnium Rege et Domino. Ad Matutinum ita sic incipiunt : Illuminationem Domini tui, o Jacobe, suscepisti in animo, et fallacias mundi caliginosas despexisti, et gloriam, qualis in mundo non est accepisti. Crucem supra lumeros sustulisti, Christum crucifixum, o Sancte Dei, imitatus, ac solitaria vita prudenter assumpta, continentia passiones domuisti. At post lectam Martyrum ac Sanctorum aliorum memoriam septima ode sic incipit : Multas persecuciones severis cum tentacionibus illatas, o Pater, sustinuisti : sacrarum imagi-

Ode ex
Menais
Græcis.

num oppugnatores, ut æmulator justissimus, superasti : omnes ad veritatem adspicientes illuminans modularis Jacobe ; Benedictus es Deus Patrum nostrorum, etc.

§ II. Cultus S Jacobi xxv Martii : ejusdem Episcopatus : an Catanensis?

Hare et his similia Græci in Odis, quarum auctorem suspicamus S. Theodorum Studitam fuisse, absque ulla mentione gradus episcopalis, cujus et in epistola sua nuspium meminit, multo minus nominat Sedem, ad quam fuerat ordinatus : que cum alibi quoque non exprimitur, probabile sit, ordinationem ejus in Leonis Armeni intuitu sic incidisse, ut prius persecutionum turbini quam ecclesiasticis curis implicatus sit, ex eaque fractus deinde et debilis perseverans etiam cessante persecutione, utrumque curatus a plagis remanere in suo monasterio maluerit, ex quo assumptus fuerat, in eoque non ut Episcopus sed ut monachus vixit obieritque; translato fortassis in alium honore, qui pares ovari corporis quoque vires haberet. Nunc quod ad diem Martii xxv attinet, eo die Molanus in Additionibus ad Usuardum, citatus Grævis, celebrat sanctum Patrem et Confessorem Jacobum Episcopum. Et sane memoriam ejus tali die repetunt Græci in Menais excelsis; absque ulteriori quidem elogio, sed cum hæcæmetia significante ipsum tunc sepultum esse : quod alias indicium esse diximus cultum divini precipuum tunc fuisse in ea ecclesia, ad ejus usum fuit metretum istud Calendarium concinnatum ; additur utrum disticho :

Αἰπὰς ἐνέγρωσ σῆς χάρην σιμάς, Δόξε,
Βου σσιώδους Ἰακώβος Ἰοπέχην
Vite dolores passus umbrosæ, o Deus,
Jacobus umbre gratiam cepit tuæ.

ubi videtur ad tenebrarum specum uscere ipsius delectam, vel ad tempus persecutionis et pravallentis etiam sub Michaelis hæresos abulsi.

10 In MSS autem Parisiis apud Prædicatores observantur strictioris, et in bibliotheca Nazarianna elogium ejusdem od predictam xxv diem habetur, quod Parisiis descripsimus, et est ejusmodi Memoria sancti Patris Jacobi, qui aæticia qua a tenuibus unguiculis assumpta, seipsum jejuniis ac reliquis molestis laboribus expavit : qui a quo tempore ad thronum Episcopalem est promotus, multas persecuciones sustinuit, et dum constantiter in persecucionis bonomachis progrediretur, spiritum Deo tradidit. Neque apud Græcos solus cultus Sancti hujus Confessoris subsistit : transit etiam in Orientem. Etenim in Martyrologio Arabum Egypto, quod volas Latinum fecit Gratia Simonius, abbas Collegii Maronitæ Romæ, hoc die XXI notatur Memoria S. Patris Jacobi monachi et rursum xxv Memoria Patris Jacobi Confessoris : de quo præiude videtur intelligenda formula precatoria, Officium meam Martio instar Calendarum præfisa; ubi inter Cyrillum et Nicodem Innocentes, Jacobum beatum invocandum invenimus.

11 Quibus sic deductis ingenue fatemur suspectam nobis esse Octavi Cajetani fidem (aut quicumque alius ei pensavit, ut hunc, quem hoc die colunt Græci, Catanensem in Sicilia Episcopum fuisse dicere) quando Anthologium Græcum citat quasi in eo sic legatur : Sancti Patris nostri et Confessoris Jacobi Episcopi Catanæ. Suspectum quoque habemus Pyrrhum Rochem Græcorum citantem Breviorium Trinitate donatum, atque ex eo hoc verbum. Jacobus Martye et Episcopus a pueritia monasticæ vitæ institutus et sacris litteris eruditus, Catanensi Ecclesiæ ea tempora præfuit, cum barbarorum in sacras imagines impietatis deserviret; pro quarum cultu exilium innoxiosque labores ac cruciatus constantissime subire non dubitavit, quibus confectus animam Deo reddidit. Citat enim

Incertum
cujus sedis
Episcopus,

E

etiam 24
Martii
referatur.

ut et apud
Syros.

Catanensis
Episcopus
quo funda-
mento dist
ceperti ?

A enim in *Margine Cardinalis Sireti Menologio* : illud utique cujus apographum vetus *Henricus Canisus* antiquarum lectionum tomo 2 vulgavit : in quo, ut videmus nullum de Catania relictum : de *exilio et martyrio* nullum : non magis quam in *Anthologio* quod habemus juxta *Hierosolymitanorum, Studitarum, et Montis-saucti monachorum typica* ab *Arcudio* renovatum auctumque et impressum *Romæ an. 1598.*

12. Aliud ab hoc *Anthologium* prius fuisse excusum ignoramus hactenus : et quomodo antiquius aliquod fortasse prodidisset, ulque ex nequeo cujus *MS. fide* *Cataniensis* verbis nomen habuisset expressum, merito dubitaremus an satis sincerè ea lectio esset, nullo alio subijta monumenta, ex quo confirmari posset aliquem aliquando isto nomine fuisse *Cataniensem Episcopum*. Quid quod ipsi illi scriptores *Siculi, qui Jacobo Episcopatum Catanensem* adscribunt ; *S. Severum* de quo agemus *xxv Martii* in illa *Sede* collocat isto fere tempore, quo illic debuisset præsidere *Jacobus*, si præcessit unquam : obscurus verbis nomen habuisset expressum, cum dici ante *Saracenorum tyrannidem* anno *1000* tota *Sicilia* dominantium *S. Severum* elucuisse : signatissime autem *Rochus Pyrrhus* anno *1000* illum præfuisse affirmans : quem *B* annum exceptum imperium *Leonis Armeni iconomachiam*

resuscitantis, adeoque *Jacobi* jam nuda *Episcopi gloriosa confessio.*

13. Nihil tamen mirandum est si istud curæ non fuerit *Roccho* : quia is *Jacobi Episcopatum ad Leonis Isauri tempora seculo fere uno anteriora* et *nummum Christi 1000* retulit, secutus *Indicem chronicum Octavii Cajetani in Idea Operis de sanctis Siculis* : sed hic in ipso opere mutavit sententiam et prælegit annum *1000*, qui fuit *Copronymi xxxi. Utrobique videlicet notis conjerturis usus, quas Iconomachorum nomen offerebat, nihil aliud præterea habuit quod sequeretur. In Martyrologio vero Siculo, quod prædictæ operis sui Idea interit anno 1617, nusquam vel Ecclesie Catanensis tabulas vel aliquod patrium monumentum citat, ut ulius sciet, sed solum Anthologium et Sireti Menologium, nullum Catanæ, ut vidimus, mentionem facit. Ut nihil jam moveri debeamus, eo quod ordo divini officii Catanæ recitanti, juxta *Innocentii Marini Catanensis Episcopi anno 1628 vulgatus, festum ejus xii Martii, quo xxi a S. Beryllo occupabatur, celebrari jubet Officio duplici* : apparet enim totum hunc ordinem formatum esse ex *Cajetani Martyrologio prædicto.**

aut Constantino Copronymo asseritur martyrio.

Festum translatum ad 22

12

quasi sub Leone Isaurico,

G R.

DE S. ELIA EPISC. SEDUNENSIS IN DIOECESI NOVARIENSIS IN ITALIA.

XII MART.

Qua hodierna die Ducatus Mediolanensis ad Alpes extenditur, continet varios lacus, et inter illos *Verbanum*, nunc *Lacum Majorem* dictum, a quo versus Occidentem non procul distat lacus aliquis minor, vulgo *Lacus Hortæ* vel *S. Julii*, ab *Hortæ oppululo* et insula *S. Julii* e regione *Hortæ* sita, nomen sortitus. In hac insula quiescit corpus *S. Julii Presbyteri*, cujus *Vitam* dedimus *xxxi Januarii*, ac late de his ditioribus cyamus. In eadem insula coli hodie *S. Elium* scribit *Ferrarius in Catalogo generali* his verbis : *Apud Hortam in Insula S. Julii S. Elie Episcopi Sedunensis. In quanto plura habet Savianus in Supplemento Martyrol. Gall. Apud Hortam Insulam in Novariensi diocesi S. Elie Episcopi Sedunensis et Confessoris illi quiescentis : qui depositus ex humilitate Episcopatu, Presbyteratus oblii tum eo in loco subit, Sanctumque Audentium beata clarificatione titulatum pro funere sepelivit. Corpus a Basilica S. Petri Episcopus Novariensis, et Comes Riparie et Hortæ, lib. I Novariæ pag. 183 ista de S. Elia tradit : Successerat in locum S. Julii Elias Presbyter, qui corpus S. Audentii (quod ejus familiares, recordati dictum S. Julii, Mediolano in Insulam transulerunt) ex Christiana caritate excepit, et apud S. Julium sepelivit... dies ejus festus vi Kalend. Decembris celebratur. Elia quoque ipsi dies consecratus est xii Kalend. Aprilis tanquam relicto... sed cum super altare ejus nomini dicata esset in ecclesia S. Julii vetus ejus imago uti peregrini : adhuc mitra ad pedes posita erat, et sub ea littere scriptæ : S. ELIAS EPISCOPUS SEDUNENSIS quo quidem vetustatem annorum ducentorum præseferunt. Sed an Episcopus fuerit, et quomodo relicto Episcopatu huc tanquam in errorem venerit, adhuc nihil certi reperit. A Sedunensi quidem Canobio accepi, Eliam Episcopum Sedunensem pro Sancto haberi, et in ditione Mediolanensi sepultum diei quamquam ad tempora multo posteriora referatur : verum cum eorum Episcoporum catalogum ad me alia via afferri curassem, nullum Eliam reperit. Nec *Carolus Episcopus. Obiitum S. Julii* assupsumus circa initium quinti sæculi, in cujus locum si *Elias* successisset, eodem seculo quanto necessario vixisset, quod alii infra non admittunt,*

Calus sacer

clippum rerum gestarum :

2. Est autem *Sedunum* vrbis Episcopalis inter montes *Alpianos* ad *Rhodanum*, caput *Vallensiorum*, qui cum *Helvetis* jam pridem confederati vixerant, et usque ad confinia *ditionis Mediolanensis* pertingunt, *Catalogi* hujus *Episcopatus* hactenus cæcisi, sunt valde imperfecti, et multis sententia mendis : a *no* *Claudius Robertum* in *Gallia Christiana* deest nomen *Elie*, apud *Sannarthonis* intrusus est post *Theodulum* (qui statuitur excessisse anno *1000*) et *Garinum* ex *Religioso Ordine Cisterciensis* Episcopum creatum, et sepultum in *monasterio Vallis Alpium* anno *1000*. Certum interim est *Ordinem Cisterciensem a S. Roberto Abbate Molisimensi* tantum inceptum fuisse anno *1000*. His relictis additur apud *Sannarthonis* : *xix Episcopus S. Helias* diocesis *Novariensis*, quiescit apud *Insulbes* non procul a *Lacu Majori*, loco nominato *Orta*, ubi etiam corpus *S. Gaudentii* in veneratione habetur. Sequuntur dein *Manfredo* ad annum *1000*, *Villencus* ad annum *1000*. *Amoldus* ad annum *1000* ejusdem seculi. Sed in *parva* relatione de *S. Helia* præter rationem temporis plura mendia sunt : non quiescit in *oppululo Hortæ*, sed in *Insula S. Julii*, ac forsitan in *Comitatu Hortano*, neque ibi est corpus *S. Gaudentii*, qui *Novariæ* quiescit, et colitur *xxii Januarii*, sed *S. Audenti Mediolano* ad *Insulam S. Julii* delatum : denique licet hæc loca sint sub *Ducibus Mediolanensibus*, non tamen ea involverunt olim *Insulbes*, sed *Lepontii*, qui habent vicinos in *Septentrione Sedunos*, a *Merite Insulbes* : qui passim tamen totius *Mediolanensis Ducatus* incolæ signant. *Gabriel Bucellius* parte I *Germaniæ* scribit vidit pag. 38 *Episcopum Sedunensem*, et *Elium* collocat post *Willelmum* qui dicitur elaruisse anno *1000* et *Edonem* Episcopum factum anno *1000*. Et tunc dicitur Episcopus *xxvii B. Elias* vir sanctissimus, mortuus in Italia. Ac dein statuitur *Guarimus* antea *Abbas* in *Italia* et *Landridus* factus Episcopus anno *1000*. *Franciscus Augustinus* ab *Ecclesia Episcopus Salutarum in Historia Chronologica* cap. 44 refert Episcopos *Sedunenses*, et post annum *1000* et *Amisonem* collocat *S. Heliam*, cujus ossa quiescunt in *Orta* apud *Insulbes*. Ac dein subjungit *Amoneum* ad annum *1000*.

Episcopatus Sedunensis :

etas incerta. F

DE

DE B. BENEDICTO PRESBYTERO LUCÆ IN ETRURIA.

D. P.
ANIMADV.
PAP. 19

ANTE SECCULUM
XIV
XXI MART.
Iuzia
Compitum

Qua Lucensis Reipublicæ limites, versus lacum Sæptii seu Blentini dictum, Pisanam dittonem propius attingunt. sed passuum millibus procul ab urbe oppidum est, Compiti habens nomen, forte a publicarum viarum concursu. Hujus oppidi Plebana dudum suberat ecclesia S. Leonardi Parochialis de Triponto, sive inter tres pontes cognominati; at nunc una cum addito xenodocho attributa Canonicorum Frigidonariorum monasterium, quod ad tria miliaria ab urbe distat, dignitatem et juru parochie amisit; nichil propter cæli gravitatem Sancti majori ex parte dilapsis, reliquis pauculis Rectori S. Genesii de Computo spiritaliter subjectis. In nos docuit vir humanissimus, idemque doctissimus Franciscus Maria Florentinus, rogatus nihil in lucem afferre illustrandæ memoriæ B. Benedicti: quoniam Compitensem origine, familia de Amideis, in dicta S. Leonardi ecclesia curam egisse annuarum scribit Casar Francuttus in eo opere, quod de imaginibus miraculosis Sancti majori et Beatis Lucensibus Italice vulgavit anno MDCCXXI; ubi pag. 448 brevem de B. Benedicto variationem habet, acceptam, ut videtur, ex MS. Codice, qui nunc penes præfatum Florentinum est.

in S. Leonardi ecclesia

B

cultum
B. Benedicti
cur ppi,

2 Continet hic codex Vitas et festa Sanctorum Lucensium, Italie redditus a Laurentio Trenta Lucensi, qui anno MDLXXXV scripsisse se atque e Latinis monumentis necesse proficitur: nulla tamen hæcenus diligentia profuit, qua Beatum huic spectantia Acta Latine repræsentent. Quare merito dubitamus, an hæc narratio non sit omnino proprius ipsius Laurentii factus, utcumque recolligere studentis ea, que popularis memoriæ conservabat de Sancto. Nam præterquam quod de vitæ meritis ac miraculorum ebritate jejune exiliterque tractari, atque sub terminis prois generalibus; quod particularibus temporum et personarum quorundam circumstantiis ita imple et hallucinat, ut facile opponeat eos quorum secutus memoriam est, plusquam duo seculo posteriores rebus gestis fuisse. Verum his tantisper dissimulatis, videmus antiquissimum certissimumque de cultu et reverentia jam olim Benedicto, in Sancto, aut saltem ut Beato, exhibitum documentum: quemodum in libro Reformationum (ita Acta Lucensis Reipublice, aliorumque in Etruria civitatum vocantur, ut in B. Ambrosio Senensi vidimus) pag. 98 versa legitur inter alia Decreta, dum pestis grassaretur anno MDCCCLXXXIII, die XIV Augusti condita, juxta egrapham a præfato Florentino fideliter transcriptam.

anno 1283
14 Junii

C

Lucani
transcendendum
devenitur:

3 Simili forma et modo cognoscentes venerabile et beatum corpus S. Benedicti diu stetisse et esse apud S. Leonardum inter pontes, ubi non nisi feræ vepres, et hirsute spinæ et horrendi bubones inhabitant (quæ quidem res detestanda et vituperosa cognoscitur) ne ulterius tali loco permaneat, sed ut dignum est debite veneretur; providerunt quod pro portandis et honorandis dictum Beatum corpus ad civitatem Lucanam. Donum expendere possint de pecunia Lucani Communis, prout expediens fuerit, et eis videbitur et placebit. Executioni continuo datum esse decretum et eodem anno factam translationem, nihil dubitandum Florentinus putat, Cum, inquit, ita decreverit Senatus pietatis intuitu, et patrocini impetrandi pestilentia: que in Etruria tam atrociter deservit, ut dicat Scipio Ammiratus, Florentiæ isto anno, uno sæpe die ducentos, quandoque trecentos ac quadringentos homines esse extinctos. Sed ut, ut sit de anno translationis, ex tali decreto vitæ omnia clarum esse videtur, quod auctores præfati aliam causam nullam

quod eodem
anno factum
videtur,

habeuerint dicendi, Translationem sacri corporis contigisse die XIV Augusti, quum quod illa die fuerit conditum Decretum: eandemque nequaquam fuisse dilatum usque in annum MDCCCLXXXVII, prout scribit Francuttus; in hoc diversus a MS. quod non eundem annum mortis et translationis fatiat.

4 Nempe ex obscuro populi traditione intelligentes, capisse B. Benedictum ipso dictæ mortalitatis anno miraculis opud Lucenses clarescere, persensuri fuerunt eo quoque anno primum excessisse e civis, idcirco Francuttus erroris suspectum habens hac parte MS. extremum mutavit numerum, maximum triennium requiri existimans, ut interim cresceret veneratio vulgi erga defunctum, et crescentis venerationis celebritate moverentur Senatores ad venerabile istud pignus intrinsecus recipiendum, postquam (ut uterque comminiscitur) contagiosis augendæ metu frustra conati fuissent concurrentes undique ad S. Leonardum ecclesiam populorum caloribus cohibere. Quod præteritum tantum obest ut verum sit, ut eorum ex præfato Decreto constat desolatum pontis lacum fuisse, et absque honore in eo jacuisse corpus: cujus magnam alios venerationem, hunc habere crebris miraculis executionem, indies appellatio Sancti aliisque honorum tituli, qui Senatus-consulto inseruntur. Non igitur videtur aberratum a vero, si floruisse dicamus XII seculo, antequam citiusquam Lucensis Cleri reformatum per S. Frigidum Canonicum initium caperet; ut in illa universali Ordinis Ecclesiæ coramptela hujus vitæ vitæ clarus effluerit; constantemque sobriam vitam penes solus agens, factus apud vulgum venerit in opinionem sanctimonie hancquæquam vulgaris: que demum, ut paulatim traderetur oblivioni, hæc quæ desolutio superveniens fecerit, nisi ipsa fortassis effectus ac jura sui remissa putatis.

diu post
mortem ipsius,
B

5 Laudum Moricorum fuisse Reipublicæ Lucensis Vexilliferum quando facta est corporis sacri translatio, ex Laurentii manu scripto Francuttus hausit, sed ex præfata reformationum libro satis constat, dicto anno MDCCCLXXXII mensibus Julii et Augusti (bimestrus enim duravit, uti nunc est, sic et tunc erant Decemvirorum Magistratus, Consulaverii scilicet et novem Ancianorum ex toto Senatorum centum et sexaginta numero secretis suffragi eligi solitorum) Consulaverium fuisse Palam Maglari; Laudum vero ante Ancianum unum tunc ibidem nominari pag. 69 versa: quem tamen nihil veritat tunc vice sua Commendatorem fuisse, cujus est res in deliberationem adducenda Collegis proponere: qui si consenserint, refert ad Senatuum Consulaverius; neque enim per se quidquam Decemviri statuant, quod quidem ad civis communis spectet. Quo posita miram non est si confusis officiorum nominibus creditus sit Laudus propositum esse case Senatui, atque adeo Vexillifer seu Consulaverius fuisse. Similis correctio et explicitio adhibenda circa Episcopum, sub quo translationem factam Trenta et Francuttus scribunt. Episcopales enim tabulæ docent, Antero de Riparia idem extremum obtigisse XVI Augusti anni æ. p. p. MDCCCLXXXIII, et mortuo Vicario subiugatum a Capitulo Joannem Simonium rezisse Ecclesiam, ut que dum anno sequenti die 15 Januarii Urbanus VI Lucensibus præfecit Fr. Joannem Solutum de Fieschio ex Ordine Minorum. Verum uti vivente etiam tum et jubente Antonio, jam inde ab anno MDCCCLXXXI, vaca Episcopalia munia Luca exercevit prædictus Joannes cum titulo Episcopi Bethlemitici: ita putat tempore Vicariatus duxisse velut ordine primus solentem translationis pompam, ecente Augusto vel potius mense Septembri,

cum Vexillifer
esse Paulus
Maglari.

F

et Joannes
Solutus
necorum
Episcopus

A et sic data esse occasio postoris de eo loquendi, quasi jam tum Luensis Antistes fuisset. Dixi vel potius mense Septembri: tum quia moram aliquam temporis requirerat apparatus ad solemnitatem decretus: tum quia in MS. Cardinalis Barberini Martyrologio, vnde Bedam illustravimus ad IV Idus Septembris nomen recenti adscriptum legitur (utique postquam illud MS. ex Gallis in Italiam advectum fuit ad aliquos ecclesie naves) Translatio Corporis S. Benedicti Premitte: neque enim est de quo potius hoc intelligatur.

idque ad ecclesiam coth. dralem;

6 Translatum est autem suorum corpus, ea qua par est credere afflictis populi devotione, ad ecclesiam Cathedrali S. Martini dicatam; et supra S. Bartholomaei Apostoli altare sublimi in loco collocatum, ibidem requiem usque post annum circiter MDCXXX. Cum autem visum fuit in dextra aedis ipsius lateri, illoque in parte, ubi tum erat altare praefatum, aperire ostium ad novam et novam perfectam Sanctuarium: idem corpus cum omnibus sacri tumuli ornamentis deportatum est ad sinistram ecclesiae brachium, ubi ante sacellum venerabilis Eucharistica palem erecto statob S. Blasio ara, ad quam nunc nomen singulari S. Benedicti Abbatis festum hoc XXI Martii, solemniter receditur, propter beneficium seu capellaniam subijesdem invocatione ibidem erectum: an autem intitu hujus sancti Presbyteri et magno illi monachorum Patriarchae synonymi, difficile est dicere, non inspecto Instrumento fundationis, fortassis jam dato altari vetustioris, ipsa impera translatione deperdito.

ubi super altare locatum fuit;

B Porro quae fuerit sacri corporis, quamque praeter ordinem naturae integritas, cum in S. Leonardi ecclesia adhuc servaretur, ex praesenti illius statu clarum erit intelligere: de quo ut certiora nobis perscribere posset Florentinus, summam, qua merito valet, gratiam suam apud R. reverendissimum Vicarium D. Plaminum de Nobilibus, et Dominum Canonice Lucenses interposuit, impetravitque, ut ipsi sibi propriis oculis adhibere cuncta et inspicere liceret: cum alias non nisi in visitationibus Episcoporum sacra arca solent aperiri. Ad porro quomodo factum sit literis XXI Martii datis in haec verba significavit.

et recens inspectionis causa depositum,

8 Sub noctem XVII Martii hujus anni MDCXXVI, Reverendissimi Domini Franciscus Sarubus Archidiaconus et Vicentius Sestius in opus pietissimum incumbentes (alii, etiam tamonicis obstantibus, Dominus scilicet Hieronymus Palma et Libertate Moriconi, ac nobilibus viris D. Bartholomaeo Francotti, nuper defuncti Cardinalis Francotti germano fratre, et Carolo Spada Cardinalis Spadae viventis consanguineo, aliisque cathedralis ecclesiae Clericis) ex superiori altaris parte, ubi B. Benedicti corpus servatur, pluribus accensis cereis funalibus, interiori arcam expressimam exemerunt ex altera majori lignea, in qua repagulis ferreis munita includebatur, deponeruntque super scammum ad hoc decenter apparatus. Haec capsula adaperita, intus holoserico panno purpureo tota circum vestita apparuit, exhibuitque integrum beati viri corpus sacerdotibus indumentis ornatum, id est, talari linea veste, stola sericea alba, manipulo, cingulo, casula ex albo holoserico damasceno panno; caput vero aucta lineacucurbitum.

in. ut. is religiose praesentibus.

Ita illud ante triginta annos, detractis veteribus pariter Sacerdotibus indumentis multum vetustate consumptis, vestiri jusserat Alexander Guidiccioms, tunc Lucensis Episcopus; ut retulerunt, qui ejusdem Episcopi jussu interfoerunt R. P. Sabastianus Baratti, ordinis et beneficatus Cathedralis, atque Hieronymus Cremona Doctor Medicus et non vulgaris anatomus. Universum sancti viri corpus excepta facie, dextra cubito, sinistraque manus extremitatibus, non modo quoad omnium membrorum compaginem integrum est, sed etiam quoad

apparuit in habitu Sacerdotali,

entem subjectamque carnem et exiccata viscera praesens incorruptum. Femora ac genua, praesertim sinistrum, ita alba ac mollia sunt, atque si heri aut nudustertius obiisset vir sanctus: cetera exiccata apparent, sic tamen ut sinistrum brachium totam flexile sit, sursum, deorsum atque ad cubitum: in dextero idem experiri non licuit, cum aetate nostra manus et brachium ad cubitum usque ablatum sit, furto facilius ignoscendo, si sciretur alibi saltem congruo cum honore ad publicae pietatis excitamen haberi; nunc quoadiud latet, ubi ipsam aut alia partes sint, indignus enim jacturam ferimus.

10 Per hanc deinde exiccatae cutis et carnis, supra clavicular apertae, pulmonem et cor incorrupta conspicimus, idemque consueimus judicare debere de visceribus intra inferiorem ventrem contentis: non enim per arcanatum condituram dissecto corpore eorum funus, aut arte accessita incorruptibilitas fuit. Quin etiam totum fortasse corpus flexibile adhuc est: dum enim super mensam altaris, damascena instrata veste, ipsam siseremus ex arca nullo negotio eductum, nonnihil curvum apparuit: eluctum autem eo sine fuit, ut vacuum liceret inspicere tumulum, an in eo lateret aliquid plumbeum vel hediuum inonunatum, unde de Beato liceret ulterius cognoscere quidpiam. Verum cum ea nos spes delisset, conversi sumus ad considerandum pedem dextrum, avulsa summitate una cum digitis manum: in quo adhibita violentia restant manifesta indica in residuis fibris lacrimisque, quas etiam in dextra manu agnovimus, truncam etiam ipsam primoribus digitis, e quibus soli nervi tendonesque superant. Sed nullibi liberis foelisque inconsulta devotions et furacis pietatis insidentia grassata est quam in venerabili facie; eujus trachia, id est, fistula per quam a pulmonibus ad os spiritus meat, usque ad guttur demulata est tota, avulsa mandibula inferiores; mentum, lingua, dentes, nares ac sinistra gena usque ad oculum pervim distracta desiderantur, dum posterior capitis pars, cervix atque deorsum cute et carne subjecta vestimtur. Universa corporis mensura refert hominem staturae mediocris aetatem, quia dentes barba et capilli non component, nulla datur conjectura assuqui: Trenta circiter quodragenarium obiisse scribit. Cupressina, quam diximus, arca pariter incorrupta perseverans, nullum dum aperiretur factorem reddidit, sed odorem spiravit sibi nativum et aromaticum. Quin neque ex admoto proprius narylus brachio, ad oculum sacrae manus devote ligendum, quodquam exhalari sensi quod solum vestitatenque reloleret.

etiam quoad intestina;

E sed importuna usque pietate laceratum;

in omni graveolentia capera;

11 Clauditur lignea haec capsula arca vetustiori ac grandiori, quae interiori caelesti picturata colore aureis conspurgatur stellulis; ab anteriori autem latere erate ferrea munitur, illaque bipertita, quemadmodum etiam bipertite sunt tabulae ipsam anteriori arcae latus constituentes, atque in duo veluti ostiola separantur, quae interiori, quae sanctum corpus respiciunt figuram utriusque habent Angeli illud adorantis ut floribus semilibis plenum calathum hinc inde offerentis. Exterius vero, dum clausa permittent, secundum ipsius arcae longitudinem exhibent antiquam ejusdem sancti Presbyteri effigiem, quae ipsum refert in habitu Sacerdotali, linea nempe tunica et antiqui moris casula, nudatos velut ad oscula protendentibus pedes, et cum patena eadem manus sustententem. Picturae stylus ejusmodi est, ut primae translationis aetatem aut etiam majorem potius praeferat: mentum autem sine barba glabrum; et capillus nulla canitie respersus aene fere argumit, quos Trenta notavit. Sanctitatis denique index ex auro circulus totum caput coronat, nullo tegumento aut bureto tectum. Arcae operculum in summitate

intra majorem arcam tum nitus picturis,

tum ipsa beati effigie ornatum,

A summitate fastigiatur in angulum : quæ denique tota holerico panno purpurei coloris insternitur, uti et reliquæ in hac cathedrali Sanctorum corporum thecæ, cuius oportiori parti anteriori argenteis litteris inscribitur hic titulus, hic JACET CORPUS B. BENEDICTI PRESBYTERI LUCENSIS. Denique superiminet arcæ sericeum ejusdem purpurei coloris inbruculum seu baldachinum, ad majorem sacri corporis reverentiam; quod, nisi facies sic esset mutilando deturpata, mira sui integritate posset visurum populum ad tenerum et maximum piæ devotionis affectum commovere.

12 Hæc ille, quibus uti fides debetur summa propter conjunctam indubitatæ veracitati, quæ fallere nesciat, naturalium rerum et anatomicæ peritiam summam, quæ

falli ipsum non patitur in dijudicanda integritatis causa, nec secundum an supra vires naturæ sit; ita quod oddamus non occurrit, nisi ut post debitam beneficii agnitionem significemus, ex præfatæ arcæ majoris descriptione haud obscure colligi, quod antequam interior cupressina fieret, in illa majori diu jacuerit sacrum corpus, per apertas valvas objectasque crates conspiciunt in S. Leonardi ecclesia : itaque his, qui in loco non admodum frequenti faciem ad desertam pene ecclesiam habebant accessum, et forte etiam non satis firmiter clausas valvas haud difficulter reserabant, datam esse occasionem discerpendi per crates ferreas forficulis uniusque eas, quæ nudæ jacebant, partes, potissimum sinistri lateris ipsi crati vicinioris.

et decenter apertam;

in qua videtur olim jacuisse spectabile vulgo.

DE B. SANCTUCCIA

ABBATISSA, PROPAGATRICE CONGREGATIONIS B. SPERANDEI, SUB REGULA D. BENEDICTI.

D. P.

AN MCCCXXI MARTII.

Julia via (illam Thiberinæ ripæ partem longo tractu intersecans, quæ nunc inter pontes S. Angeli et S. Petri dictos continetur) cognomentum, quo a plurimis synonymis distingueretur, dedit veteri ibidem ecclesie, quam S. Mariæ pictam aliquando possedere Equites Hierosolymitani, Templarii vulgo nuncupati. Hanc illi ecclesiam circa annum MCLXXII B. Santuccie ejusque sociis tradidere, ea solum conditione, ut duarum librarum cercum unum quotannis offerrent ecclesie S. Mariæ in Aventino, cui titulo Prioratus insigni catenis altera subjecta fuerat. Annum Jacobillus mox etiam, vetera etiam tradit Octavius Panciroli in descriptione decimæ Regionis Urbane; primum hoc in ca monasterium numerans, quod unuc a celebriori S. Annæ cultu, ex occasione infra dicebatur, et ab officibus fides iste ducere solitis, S. Annæ de funariis nuncupatur. Quod monasterium qui tertio Ordini Servitarum adscribere, ipse scilicet Octavius, Arturus a monasterio aliisque eos decipit nomen, quo B. Santuccia discipulas suas Servus beatissimæ Virginis nuncupavit; quomnis institutum omnes profiteantur et etiamnum profiteantur Benedictinum; sub his scilicet ordinationibus, quas B. Sperandens S. Petri Eugubini Abbas, in supplemento Januarii xv die memorandus, pluribus virorum ac mulierum monasteriis tradidit: a quibus Congregatio S. Sperandei dicta principium habuit.

Templum S. Mariæ in Julio.

nunc S. Annæ,

monachus habet Ordinis Benedictini;

cujus Fundatrix Beata nuncupatur,

mortua 21 Martii.

ideo hunc ipsum mortis illius diem putavimus retinendum.

3 Vitam, quam nemo antiquorum scripserat, habere desiderantes Romani, quod diximus, monasterium Virgines; in suo totiusque, cuius ipsum est caput, congregatumis archivio omnia MSS. monumenta scrutatæ, quæcumque repererat Beatæ Fundatricis sue nomen aut memoriam facientia Instrumenta et scripta collegere: ex quibus a D. Clarice Boccopadule Abbatissa, D. Maria Drusilla del Bufalo Priore, D. Porcia Pinelli, Novitiarum magistra et D. Maria Julia Searnei Decana rite ac propria manu subsciptis, contentu est vita quam pro sua erga nos humanitate Latinam fecit R. P. Joannes Nudari, celebre inter hodiernos Societatis nostræ scriptores nomen. Quam ex prætori alia per Ludovicum Jacobillum concinnata nonnullis notis illustravimus.

Vita nuper ex MSS. collecta.

VITA

Ex monumentis MSS. et traditione collecta.

Beatæ Santuccie patria fuit Eugubium, civitas in Umbria nobilis; pater Terrabotus, e lauta et perantiqua ibidem Terrabotorum dono. In sacro fonte datum illi Santuccie nomen, quod tantumdem est aesi Sanctam diminutive dicas. Et vero talis fuit ejus et domi suæ educatio, et vita postea in matrimonio acta cum conjuge, non minus pio quam nobili, ut acceptum in baptismo nomen magna virtute illustraverit. Pervetusta fama est, quæ a prima cœnobii S. Annæ ætate usque hodie a senioribus ad juniores pervenit, natam fuisse Santucciam ex hoc matrimonio filiolam, dictam Juliam in baptismo, quæ infantie annos vivendo vix excesserit. Hanc aiunt, ut primum in lucem venit, cum in primo balneo pro more lavaretur, articulata voce dixisse: Jesus, Maria.

Not illis prota-pta

F et matrimonio,

2 Sperandei porro ac Januariæ nobilium Eugubianorum conjugum, consensu mutuo ad religiosa septa in cœnobis se recipientium exemplo, nota Santuccia, etiam ipsa cum optimo conjuge in eandem de liberationem venit, adhibito etiam consilio Abbatis a Eugubini; in cuius cœnobio, S. Petri dicto, S. Benedicti instituti maritus complexus est, Santuccia vero, annuente b Antistite, facultates suas convertit ad monasterium in monte urbi propinquo e extruendum; atque illi sub S. Benedicti disciplina cum delectis aliquot ejusdem Ordinis coenobitis habitavit, seque ac socias sub Disparæ Virginis patrocinio collocans, voluit ut locus Madonna delle Serve d

ex viri consensu monasterium tugressu,

a b c d

Martii. T. III.

46 appellaretur

A appellaretur. Dies, quo fabricam omnibus jam numeris absolutam ingressa Santuccia habitum et Regulam S. Benedicti suscepit, eidem Sancto sacer fuit, videlicet XXI Martii. Suscepit autem Regulam juxta normam a B. Sperandio Eugubino prescriptam : ideoque fuerunt et etiam nunc sunt illius sectatrices participes privilegiorum Congregationi Casinensi concessorum.

et ipsa habitum in alto a se rec. o suscepit :

præficitur cæteris :

propagat institutum :

e

B Ut vero se in illo sanctuario ablidere animæ illæ celestes, Santuccia communi omnium suffragatione in Matrem omnium seu Antistitam electa, et vulgato Abbatissæ nomine insignita : et pariter omnes mirabili voluntatum contentione ceperunt in usum Dei amorem unice perseveranterque intendere, dictæ Santuccie, magna prudentia accomodatissime impendentis se omnibus ac superimpendentis, pro temporum earumque quas regebat ingenio. Inde propagari latius ceplum Santuccie nomen ac Ordinis disciplina : quare anno MCLXXI Sperandio eitem Ordinis S. Benedicti monacha, dono dedit Santuccie oratorium, quod ad portam Perusinam in loco dicto Bulgatiano erexerat. Ubi illa sub S. Maria Magdalene nomine cœnobium excitavit : qui locus postea et sanctimonialium virtute et piorum liberalitate egregium cepit incrementum.

Romæ cœnobium obtinet,

C Per idem tempus rebus ibi perbene constitutis, Romam appulsa Santuccie donatum est a Templariis una cum adjunctis ædibus templum S. Maræ, in Julia dictum ; ubi aucta est compluribus magnæ virtutis filiabus, et opibus quoque a Jacobo Molajo Templariorum Magistro, aliisque piis personis locupletata. Mansit autem, quod diximus cœnobii nomen, usque dum increscens ibidem ad S. Annam devoto popularis nomenclaturam mutavit, quod tali accidit occasione. Servabatur apud has Santuccie filias annulis argenteis, opere perantiquo : quoniam pia traditio asserit illum esse, quo Joachino de sponsa fuit felix felicissimæ Deiparæ Mater. Hunc in directione filibus sub Clemente VII amissum sanctimonialis dolebant : cumque de jacturamta dolenter, ut fit, inter se quererentur, repente viderunt advolantem corvum, qui post varios in ære gyros tandem in eo quod aderat saxo resedit : depositoque ibi annulo, celeri rursum volatu abiit ex omnium oculis. Re comperta Moniales obstupefactæ vix aliud pro lætitia poterant exclamare quam, Miraculum Miraculum. Quibus clamoribus excito cetera encharisticum mox hymnum, Te Deum laudamus, cecinere, gratiasque egere Deiparæ, S. Annæ, et S. Benedicto simili corvi panem ferentis ministerio olim uso. Hinc didita per Urbem fama populæ animos ad innovandum ibidem et singulari studio frequentandum S. Annæ cultum sic incitavit, ut abelita paulatim nominis prioris memoria posterius istud in usum venerit f.

Annulo S. Annæ nobilitatum :

f
abbi alia condit,

g

h

Romæ vitem secundum,

D Aliæ quoque cœnobîa plura B. Santuccia prædicta erexit, ac nominatim Fabriani S. Angeli in Dononti dictum, et in Calliensi civitate S. Mariæ Magdalene cœnobium, Arimini g nutem S. Mariæ novæ et aliud quoddam, cujus nomen in corrosis vetustate monumentis legi non potuit. Ann Arretii circa annum MCLXXIX illud quod S. Mariæ h de Valle-viridi ne postea Agnus-Dei est dictum ; Urbem S. Mariæ alteram, itemque Cortone anno MCLXX eodem Sanctis debitum. nec non Tipherni cœnobium SS. Philippi et Jacobi, et anno MCLXXIII S. Agnetis in urbe Senensis. Extat ceterorum monasteriorum catalogus etiam hodie in prædicto S. Annæ cœnobio, cum instituto Bullisque Pontificiis assertivatus : ex quo cognoscitur inter illa fuisse Romæ in Campo vacuo alterum nuncupatum, S. Mariæ libera nos a penis inferni ; quod postea, turbatis re-

bus, datum est Oldatis S. Franciscæ Romanæ, quæ sunt in Turri speculorum.

D
et tertium,

E Fundavit etiam in insula Tiberina monasterium tertium, S. Mariæ ad flumen dictum a suo templo, cui vicinum aliquando stabulum supra portam habebat imaginem Deiparæ, parvulum filium sinu complexæ : ante quam non raro vicinorum pietas cereos votivos accendebat. Hos, aiunt, excrescente aliquando in magnam altitudinem fluvio, etiam sub aquis arsisse : qua re cum aucta esset veneratio civium, et migrandum inde ad S. Annæ monasterium anno MDLXXII monialibus esset, (Gregorio XII ita per Bullam, quæ extat, statuente,) translata eodem quoque imago est, decretumque ut in aram istic majorem efflueret, amota in locum alium Christi crucifixi effigie. Verum nullo conatu, quantumvis multæ allaborarent, fieri potuit quod volebant ; usquedum aræ redditus eminentiori loco Crucifixus est : sub cujus pedibus facillime parsa est Virgo heata suam imaginem collocari, quam ut non uno jam miraculo claram D. Petri Canonici gemina aurea corona ornarunt : quarum hæc matris, illa filii caput tegit : Crucifixus autem aliquandiu post ad chorum Sanctimonialium est delatus.

unde in ago P. V. miraculosa est ac epio.

F Inter has monasterium, quæ ad viginti quatuor numerantur, erigendorum curas ingenti Dei amore flagrabat Santuccie pectus : unde fiebat, ut quot ipsa gubernabat cœnobii, totidem essent divine caritatis gymnasia. Horum autem regendorum laborem per omnem vitam continuavit animo magno, et adversus metus injuste incensus præsertim infracto. Quid eo maxime ostendit tempore, quo Engubinus Abbas anathematis sententiam in ipsam pronuntiavit : propterea quod ejus jurisdictioni subditam se esse negaret. Sed innocenti Santucciam et irritum anathema Clemens IV i declaravit, ipsamque et subdita eidem monasteria Sedi Apostolicæ immediate subjugare. Suam quoque fiduciam in Deum luculento hoc probavit argumento. Donaverat Romano illius cœnobio recessus quosdam subterraneos Napolæ, ex gente Malabranca Romanus Eques : in quibus cum monstri genus nescio quod non tantum ab adiendo loco sanctimonialis absterret, sed tota insuper domo formidinem spargeret, pedum ipsa summi accepit, et relicto Abbatissarum solenni instructa cultu eo descendit ubi latebat bestia : que elito ab ea Cruelis signo crepuit, et pro sui metu ingentem Beate reverentium destinationemque in animos admirantium illarum induxit.

Totum Ordinem regit,

ejusque libertatem genero e metur :

Crucis signo monitum accit

G Anni jam fluxerant plusquam quinque et quadraginta ab eo die, quo religiosa primum veste induta Santuccia, Deiparæ se suasque in Servas apud Rugubium consecraverat. Horum auctorum partem majorem cum in Romano exegisset cœnobio, ibidem eodem S. Benedicti die supremis ad extremum agonem Sacramentis rite instructa, suas in Christo filias ad ætissimam cum Deo atque inter se conjunctionem tenendum admonuit peramanter, cunctisque bene precata ad immortalæ vitæ, hæc relicta, transivit anno MCCCXV. Defuncta solenniter parentatum est in ejusdem cœnobii templo : deinde ut Beate sub ipsa majori aræ paratum est sepulcrum, ut quidem communis habet opinio.

F
et post 45 religionis annis Romæ moritur :

H *Ubi in Episcopus Boccopadulins. Apostolica Sedis apud Helvetas Nantius, in gratiam Abbatissa nunc regentis Sororis suæ collocant corpora Plantilla, Tihurti ac Celestini : quæ Sanctorum Martyrum esse persuasit poline uonibus adscriptæ figura : ex quibus Plantillam xx die Mai colunt : quasi eam cujus et suo et Flavio Domitilla filie suæ martyrio celebris mentio tunc fit in Romano Martyrologio : quod etsi non probamus, optamus tamen quæ haberi possunt de ipsa, et aliis documenta nancisci. Scribat etiam Pontic- rollus*

k

A rollus eas et corpus habere S. Lucie xiv Septembris colenda, et insignes SS. Cypriani Episcopi Carthaginensis atque Gallicani Martyris gloriosi Reliquias, alinsque nonnullas.

n ipius nempe B. Sperandei, siquidem is ad annum usque 1260 exiit, ut in ejus Vita Jacobillus: obiit autem duobus mensibus antequam Santucci ab assumpto habitu annuum unum exiret: cui quia obedientiam voverat Santuccia cum suis, conati sunt ejus successores eundem a Santucci monasterio exigere. b Joanne, creola juxta Ughellum an. 1258, cui illius paulo post successore Jacobo: hic certe Beati concessit facultatem an 1255 propter prius monasterii angustus aliud spatiosius Camignani e. Trucendi: quod deinde caput reliquorum fuit usque ad an 1301, quando ex ordinatione Clementis v Romani primatus prerogativa transit ut est apud Jacobillum. — c Nomen loci a filio Ugolinis erat, ut docet Jacobillus. — d Simili affertur, quo ante annos 25 Florentini septem, ad eremiticam recedentes vitam, servos S. Marie se dixerunt: sub eoque nomine anno 1239 habitum et Regulam S. Augustini susceperunt ab Episcopo Florentino. — e Fuisse Santucci discipulum erudit monasterium sub ejus obedientia Cinguli per istam eretum anno 1265, ubi usque ad annum 1276 11 Septembris sancte exiit et

obit. — f Additur in textu ad nos misso: Narrat hæc etiam Octavianus Panciroli in thesauris orbis absconditis, putaque annulum illum fuisse S. Evaristi Papæ et Martyris, quemadmodum id perhibuit Sanctimonialibus centum annos nata, qui in orationibus illo sicut: verum habetur rei titulus narratio a Sanctimonialibus illis, que totam annuli a corvo reportati historiam videre ac alie aliis narrare: omnes autem aiebant esse annulum S. Annæ: et ipse Panciroli in eodem libro postea correctus recessu, et ab istis monialibus annulum S. Annæ religiose servari, quam digressionem plerum huc potius rejecere. — g Anno 1263 ovanio. — h In hoc, anno jam dicto habitum est generate Capitulum, a quo et ipsum monasterium constitutum est caput Ordinis, quod duravit annis sex: et ipsa electa est generalis omnium monasteriorum Abbatissa, cum jure visitandi, corrigendi etc. — i Exat Bulla in monasterio signata Perusia 16 Junii anno 1265: extat etiam (teste Jacobillo in Vita S. Sperandei) Bulla a Clementis decessore Urbano iv Urbe-velite data anno 1264, 9 Januarii, quo Abbatem S. Petri Eugubini secundum Regulam Ordinis S. Benedicti et vitam et mores quondam Fr. Sperandei, creola Joannem, electi monasterii monachum: contra hunc igitur erigenda B. Santucci fuit sua et erectorum a se monasteriorum libertas. — k Etatis 70, inquit Jacobillus.

DE BEATO UGOLINO

ORDINIS EREMITARUM S. AUGUSTINI CORTONÆ IN TIETRURIA.

CIRCA AN MCCCCLXX XXI MART.

Periit libellus intitularum:

pro quibus imago est tum inulis aliorum

Vitiani, et in Coa rillo Florentino,

Non solum Margarita Tertii Ordinis S. Francisci Penitens, cujus Vitam XXI Februarii dedimus, Cortonensem urbem sanctitate sua et miraculis illustravit: sed parvi proligiosorum operum splendore clarus in Vita atque post mortem Ugolinus similiter Beati appellationem cultumque ibidem promeruit: de quo ut antiqua vitæ ac miraculorum monumenta obtineamus, si quæ forte in proprio conventu asservarentur, R. P. Joannis de Judæis, Reverendissimi P. Generalis Assistentis, ex Ordine Eremitarum S. Augustini, scriptissimus pro contracta Romæ amicitia confidenter: nec minus humanum promptumque ab eo responsum accepimus, instructique penitus fumus, quatenus licuit per incendium sacrariæ, quo ante annos creiter centum perditum sunt Instrumenta pleraque, ad templi et reliquiarum in eo conservatum ratione pertinentia. Instrumentorum predictorum tactum cumulatè amissio Membranacei libelli, quondam in Bibliotheca rjus conventus asservati, et continentis miracula a predicto Beato in vita atque post mortem putata: quem libellum casu aliquo culperit sublatum esse merito questus est, scribens ad predictum P. Assistentem Fr. Stephanus Tomasi, tanquam Vicarius in absentia Prioris Cortonensis.

2 Idem Vicarius submisit Cortona Beati effigiem, expanso impressum folio, ex ærea tabula, incisa manu Augustini de Romanis anno 1638, et Illustrissime Domine Angelicæ Bullæ de Cælis dedicata: quam imaginem decem scuta ambient, quibus res post mortem gestæ utrumque exhibentur, et subjunctis epigraphis Latine breviter declarantur. Supplementum igitur dicti libelli facturam epigraphia ista, donec ille fortassis adhuc reperiretur, locum in appendice vel supplemento habiturus: sunt autem tales. I Lustris sex jam in tinnulo peractis, castissimo pullulat de corpore filium, quod ab incanto fuit ad-descentulo raptum. II Dum recens incidebatur filium, mulier quædam lumine capta illuminatur, sicut Beatus præterita ei nocte prælixit. III Intactum et integrum reperiant corpus, de eujus corde duo oriuntur lilia. IV Baltassar a Castilione Florentino, calculo patiens, Beatum precibus deprecans, optimam reddibet valetudinem. V Mulier quædam Vitiensis, nomine Viva, in gutture letali affecta vulnere, voto concepto bonam impetrat sanitatem. Est autem Viti, sive, ut infra dicitur, Vitanum, oppidum mediæ inter Cortonam et Arretum itine, septem utrimque passuum millibus distans: quo prorsquam pervenias, transeundum est castellum, quod vero nomine Arretum nominant tabulæ geographica, hic autem Florentinum videtur dici, quia una cum suo capite Florentino adnexum Duceus est, diver-

sam ab altero, quod in agro Prusino, absitum lacu Trasumeno, Castiglione del laco dicitur. Mulier vero, de qua hic agitur, exhibetur in imagine, pugionem gutturi inferum habens, et genos flexa expansis brachiis opem implorans.

3 Reliquæ aliarum quinque scutorum epigraphæ tales sunt. VI Marcus de Castello Florentino, per genitricem apud Beatum suscepto voto a vehementi morbo liberatur: qui Marcus integra ætate vir lecto decumbens, et prope eum mater genos flexa anili specie exhibetur. VII Antonius de Vitiano quatuor menses ætatis habens, voto facto per matrem, longinqua a febre per Beatum illico liberatur, viii Mariottus de Vitiano (imberbus juvenis hic esse videtur) sanguinis profluvio patiens, a consanguineo (viro et muliere juxta decumbentem genos flexis) Beato commendatus, pristina statim restituitur sanitati. IX Galitia, mulier Cortonensis admirata sibi corporis parte humiliter se Beato recommendans, optatam recipit sanitatem. Admirationem Academicæ della Crusca in suo Vocabulario Toscano constructivum esse explicant, et sic metaphoricè usurpatam voluit hominibus juvenitisque vno et subito timore perterritis ac velut atomis adaptari: verum et res ipso et adjectivæ lecto decumbentis furcille axillares, siderati sen sensu ac motu destituti lateris inpotentiam radicant: pro qua averenda infirmæ mortis deprecari in scuto cernitur, eorum Beato e nubibus cingula tenuis conspicua, qui et frigiditatem cum duplici lilio ramum gestat: quemadmodum et in præcedentibus septem signis pingitur, et in x ubi Petrus Vitianensis sua simul cum uxore Franciscæ, eorum filiolo mortuo, originali culpa non deleta, corporalem non solum sed et spiritalem impetrant vitam. Et exhibetur baptismus infantis: in recessu autem parentes ejus genos flexi eorum ultari, ante cujus gradus ipsum mortuum videntur deposuisse.

4 Hæc ibi circum effigiem, ut dixi, Beati, in Ordinis Augustiniani habitu stans, totoque vultu radiosa, ac dextera manu tenentis cor, unde duo assurgunt florentes rami, quos admirabundus contempletur cum hac subscriptione: B. UGOLINVS CORTONENSIS OR. ER. S. AVGVSTINI: Cortonensis utique, occasione habitationis et cultus, novitæ appellatione dicti: non veteri (quum mos est a patria sumi) Matronum creditum duntaxat ab ipso Cortonensis conventu. Fratribus persuadent hæc Equiti Viterbiensis, ipsius Ordinis Generatis verba, ex archivio Romano transcripta a Thoma de Herrera in Alphabeto Augustiniano pag. 494, ut signata die xvii Decembris anno mvmii, Cortonæ jugum scanditur: Ugolini Mantuani vidimus corpus, reserato sepulcro: cujus quidem facies, quamquam lumi tringenta

atque Cortonæ faciorum ad ejus invocantem.

Patria Ugenti Mantua,

corpus post annos 30 locurruptum refoditur,

A ginta annis latuerit, ita tamen servata est integra, ut ne barbæ quidem rufus pilus læsus sit. In quo videndo tanta gratia oris et vultus apparuit, ut dignissimus visus sit, quem Deus tanta miraculorum claritate ornaverit; atque indignissimus Ordinis negligentia, qui divum hominem latere patiatur, nec crederet in Divos referri, qui divinus et cum viveret et post obitum clarissimis iudiciis apparuerit; carior alienis hominibus quam suis: quem enim Fratres neglectum reliquere, Cortonenses cives hoc anno in civitatis advocatum ac protectorem ex Senatus-consulto susceperunt.

mortuus circa
annum 1470.

B *Hæc ille: ex quibus, ut non diu post sacri corporis elevationem gestis, recte inferri Herrera, videre eum non multum ante annum MCCCCLXXVIII ex hac vita abiisse, post eum autem differri non posse; ideoque Fr. Hippolytum Doucsmundi, in historia Mantuanae lib. 6 pag. 40 recte fecisse, quod eum floruisse dixerit ad annum istius seculi LXXI, ubi et ait: Postquam pluribus annis se exercuerat in acquisitione virtutum, et in multis Italiae urbibus suavem sanctitatis odorem spiraverat, plenus dierum et honorum operum in Domino obdormivit, in conventu sui Ordinis Cremonæ. Ubi memoria lapsus Cremonensium scripserit pro Cortona dubium nullum est; uti nec quia idem hic sit, quem Ambrosius Coriolanus in chronica anno 1484 vulgata, inter Beatos Ordinis multos claros miraculis decemquingentum numerat; et quem Alphonsus ab Orosco, in simili chronica per Herrera citatus, Pissimum dicit erga pauperes et agrotos extitisse, quibus magna cum caritate ministravit.*

An ab hoc
diversus alius
synonymus.

C *Hieronymus tamen Scripandus Generalis Ordinis, postea a Pio IV creatus Cardinalis et Concilii Tridentini Praeses, in elenco Sanctorum et Beatorum post Constitutiones et commentarium de rebus Ordinis impresso Romæ anno 1534; itemque Josephus Pamphilus Signinus Episcopus ad valem Augustiniana chronice ibidem vulgatae an. 1584 similem catalogum texens, diversos fuerunt Ugolinum de Mantua et Ugolinum de Cortona. Nicolaus autem Crusceus in suo Monastico Augustiniano parte 3, cap. 10. licet unus tantum meminere: ut unum tamen nunc hoc facit, his verbis usus: Vixit hoc anno B. Ugolinus de Mantua vir mira abstinentiæ et castitatis, quo defuncto plurima per solum corporis contactum contigere miracula: inter quæ hoc notatu dignum, quod in dextro latere pectus habuerit apertam: ex quo adhuc septuaginta annis post obitum continuo effluxit sanguis reverentissimus, quasi ex vivo corpore, suavitate emarrabili ac virtute mirifica, claudis restituens gressum, uti et cæcis visum. Quæ Philippus Ebus neceperit, ut propria et de qua quinquæ; et merito: cum Herrera in Conventus Cortonensis descriptione, hunc ipsam utique non alium designans, sic de eo loquitur: Pretiosa illius exuvia extant in templi corpore a latere Evangelii, et sub custodia quinque clavium (quarum quatuor urbis Magistratus, aliam Prior loci possident) asservantur. Durat corpus illibatam, oculis integris, immotisque dentibus, et in pectoris latere vulnus, amici potius quam inimici opera inflictum, conspi-*

qui seculo 13
floruerit, sit
Beatus P

D *citur: quod præcatus Philippus de Christo interpretans, addit signum fuisse intensæ contemplationis Dominici lateris. Quidam autem minus cifræ vitio apud Crusceum 70 irrepsit pro 30; idemque in tempore obitus statuendo deceptus fuerit, Ugonem Mantuanum legens, qui post mortem B. Joannis-boni electus a nonnullis Generalis, et ab Legato Apostolico confirmatus in comitibus generalibus Banonæ celebratis anno MCLII, ob eamdem religionis bonum humiliter et devote muneri cersit, multis fortasse post hæc annis superstes.*

E *Quidquid sit, unicus dumtaxat Cortonæ colitur; de alterius alio in loco cultu nullum usquam vestigium reperimus: unicus ab Herrera laudatur ut Beatus, et de unico ugens Andreas Gelsominus, e conventus Cortonensis filio factus Episcopus Ascenanus, in thesauro celestis devotionis ad B. Virginem pag. 240, ita scripsit: Beatus Dei servus Ugolinus de Cortona, ex meo S. Augustini Eremitico Ordine; quia devotissimus Beatæ Virginis cultor extitit, et Angelicæ puritatis amator tenerrimus, non tantum miraculorum dono in vita atque post mortem clarificatus a Deo est; sed etiam prodigiosa corporis integritate, cognita post annos ab inhumatione triginta, quando castissimum illius cor candidum protulit liliam, cœlestem late odorem spargens. Quod quia temere rescissum fuerat ab aliquo nihil supra naturam suspicante, iterum cor idem germinavit, ut prius: ipsaque illa nocte circa eundem ac devotæ mulieri apparuit Beatus, jubens ut se adducendam curaret ad sepulcrum suum; ubi cum secundum liliam sciaderetur, ipsa visum reciperet. Id factum cum fuisset, tam evidentis miraculi novitas fecit, ut exhumandum corpus decerneretur: quod reperiendum est ita sanum ac integrum nisi recens sepultum fuisset, et in loco decenti collocatum intra ecclesiam nostram, ipso quo depositus olim fuerat die XXI Martii, annuo usque in diem hodiernum festo colitur, publicaque processione et oblatione votiva per Magistratum fieri solita in nostra civitate honoratur; passim etiam per Oraniam meum universum depingitur cum lilio ex ejus corde germinanti.*

Lilla ex corde
defuncti
emata,

elevandi
corporis
occurso fuerit
E

F *Anno autem MDCXCVIII, mense Aprilis, facta est secunda Corporis beati translatio, cum processione solenni totius Cleri, et concursu innumerabilis populi, etiam e remotis partibus collecti: emque occasione, cum corpus novis induendum vestibus antiquis esset denudatum, mihi tum istic novitio, aliisque ibidem Fratribus, Illustrissimus Dominus Cosmus de Angelis, virtutis et doctrinæ laude notissimus Præsul, Cortonensis Episcopus, ostendit duas cicatrices in pectore, ex opposito cordis, unde duo liba præfata eruperant: quod divina dispositione factum crederet, ut qui de hæc re scripturas erant, ocularis testimonii fide possem eandem confirmare. Hæc ille: quæ ab Alexandro Mancino Senensi Priore Generali in suo registro apud Herrera, sub nota ejusdem anni die vero XII Junii, sic confirmantur: Corpus B. Ugolini reverenter inspicimus, ad quod videndum magnus etiam populorum concursus accessit.*

in quo
translato
an. 1698

F
agnoscuntur
cicatrices
ubi liba
emerserant.

XXII MARTII.

SANCTI QUI XI KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

Sanctus Epaphroditus, Episcopus Tarracinae in Italia.
 S. Paulus Confessor, Episcopus Narbonensis in Gallia.
 S. Afrodisius, Episcopus Biterrensis in Gallia.
 S. Callinica seu Callicinus, } Martyres in
 S. Basilissa, } Galatia.
 S. Saturninus, } Martyres in
 et ix Socii, } Africa.
 S. Deeronus, } Martyres Sebas-
 S. Arion, } tia in Arme-
 S. Ammonus, } nia.
 et alii xii,
 S. Alexianus Diaconus.
 S. Basilius Presbyter, Martyr Ancyrae.

S. Lea vidua, Sanctimonialium mater, Romae.
 S. Deo gratias, Episcopus Carthaginensis in Africa.
 S. Octavianus et multa } Martyres in
 millia, } Africa.
 S. Herlindis, } Virgines Abba-
 S. Reinula seu } tissae Masaci
 Renildis, } in Belgio.
 S. Benvenutus, Episcopus Anximanus in Piceno.
 B. Felko, Abbas Lidlomensis in Frisia, Ordinis Praemonstratensis.
 Vener. Nicolaus de Rupe, anachoreta Subsilvanus in Helvetia.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

ANTIMADV.
 PAP. 20

Berno Abbas Cluniacensis refertur hoc die in Martyrol. Wilsfordi. Vitam ejus dedimus xii Januarii.
 B. Ambrosius Sansedonius in Ordine Praedicatorum hodie solenni Officio honoratur: quod Massius sequitur in Bononia perustrato. Nos cum Romano Martyrologio diem mortis ejus retinimus xx Martii.

Serapion,
 Josippus,
 Volusus,
 Volutianus,
 Philoculus,
 Contius,
 Philocarpus,
 Honis,
 Nominus,
 Lucius,
 Ammorius,
 Anator,

referuntur in MS. Tam lactensi.
 Sunt hi Martyres Alexandri,
 sed alius pro Contio est Gothinus seu Cotianus, pro Honis Bion, Volusus etiam et Volutianus censetur unus idemque.
 His immiscetur Jacobus et Acculus forsitan pro Josepho seu Josippo et Voluso rejecti.
 Coluntur in Martyres XXI Martii.

S. Lupicinus Abbas Jurensis, cum longo elogio memoratur a Bucelino. Vitam dedimus, die quo ab aliis colitur XXI Martii.

S. Jacobi Episcopi et Martyris festum agitur hodie apud Catanenses. De eo egimus XXI Martii.

Petronia ut martyrium hoc die passa, et sub Turritano S. Gabini in Sardinia templo recens iurenda, cum

Pisana et } refertur in Gyneo Arturi, ex fide ejus
 Valeriu } gressuaurula, quam Jacobus Pinto de Martyribus Turritanis, eorumque inventionem velut testis oculatus subterruit loco 12 tit. 4 lib. 3 de Christo crucifixo. Verum ut non dicam, quod Dionysius Boufant, in suo de Sanctis Sardiniae opere, totam illam dissertatunculam, ut chimericis de templi illius fondatione fictionibus immixtam, diffuse refellat lib. 13 cap. ult. satis excusabimur ab ea et sociabus ejus inter Martyres referenda, quod non convincamur talium necessario esse ea corpora, quae sub lapidibus Christi monogrammate signata in epitaphio praenotantur literis B. M. Petronia certe scribitur requiescisse in pace xi Kal. Apr. itemque Pisana: qui dies mortis non additur, ut nec Valeriae: supplere ergo de suo Arturus: et de persecutione Wandalica, qua passae essent, Pinto conjectanti creditur.

Severinus unus ex Legatis Concilii Sardiniensis et substitutus Euphradae haeretico in Agripiniensi.

Hispani defunctus cum titulo Sancti inscriptus est Martyrol. Hispan. Tamam Salazar, quia in nuper editis Adversariis sub nomine Luitprandi legitur: Anno dclv, xxii Martii S. Severinus Hispani moritur. Interim ducentis et octodecim annis citius habita est Synodus illa Coloniensis anno cccxlvi, ac sequenti Sardinensis. Plura non lubet discutere, quia et Hispanenses talem Sanctum non agnoscunt. Et ipse Tammius postea mallet legi Severianum cum Chronico Maximo, quem non ut Sanctum Lecticibus exponit, sed ut Sanctorum Patrem appingit quod SS. Leander, Fulgentius, Florentina et Isidorus eo parente sint progenti.

Theodolae Martyris Romae nomen habetur in Additionibus Usuardi per Hermannam Greven et ex eo in Martyrol. Germanico Canisi. Necdum alibi ejus memoriam reperimus. Fursan in nomen error subrepat, sed potest sacrum aliquod corpus sub hujus nomine Roma in Germaniam avertum fuisse, aut ex Virginiibus Ursulanis Colonia ad Romanus ditiones.

S. Darerca Vidua soror S. Patricii, multae proles ejusque sanctae lelix mater, ista si demus, nihil habet unde cognosci a nobis possit: cultum illius aliquem videtur Martyrologium Tam lactense apud Colganum indicare in Linc spatioso campo, ut idem ut juxta civitatem de Carreg-fergus in Ultonia: quae nec clara satis, nec certa sunt: nec Darerca in suo festilogio Engussius meminit. Habet jam Missam die sequenti.

Faillbeus Abbas Hiensis, non tantum in Tam lactensi et Moriani Martyrol. Sanctis adnumeratur, sed etiam Engussium in Festilogio ita de eo loquentem inducit Colganus: Quibus verbis offeram S. Faillbeum magnum de Hia, qui his reneavit ultra maria? Sed quia Adamannus successor ejus nusquam ei sanctitatis titulum adjungit: nec aliud de ejus Actis aut cultu habemus exploratum, hunc quoque maluimus praetermittere. Mortuum Annales serunt Christianae Aerae anno dclxxxvii.

Trena seu Trienius filius Dedii } horum primum
 Molocus fil. Colmani fil. de Lilcach } Colganus hoc
 die habet, omittit secundum: quomvis uterque in usdem Hibernicis martyrologis reperitur, neque plus de uno quam altero constat.

Brianus Rex et Martyr refertur ab Henr. Fitz-Simon in Catalogo Sanctorum Hiberniae, omittitur a Colgano, qui diu postea scripsit.

Dagamus

Dagamus in Scotia, qui Episcopatum gerens, a Sede Apostolica monitus, errorem in Paschate celebrando ex more Asiaticorum deposuit, memoratur a Dempstero in *Menol. Scot. adscripto B. T. id est Hectore Boethio*, ut postmodum explicatur. *Rerum Dempsterus in Histor. Eccles. gentis Scotorum pag. 209 S. Dagomum proposuit, asseritque solum Bedam ejus meminisse: qui lib. 2 Hist. Eccl. gentis Angl. cap. 1 et ex eo Huntindoniensis lib. 3 ita aversum fuisse dicunt ab orthodoxis, ut nec cibum cum SS. Laurentio et Justo, sed nec in eodem hospitio, ubi vescerantur, sumere voluerit. Unde ergo scivit Dempsterus Dagomum deposuisse errorem, Sanctis adscriptum die XII Martii, ac librum ad Britannorum Ecclesiam scripsisset Interim citato Sentien Calendario et Hectore Boethio memoratur a Ferrario in Catalogo generali. Sed de hoc potest ejus admotio ad lectorem intelligi, quod Hibernos Scotie hodiernæ traherit; posset altera addi, quod nullo addito examine tam facile deservissent Dempsterum.*

S. Degitha Virgo (ex Taulactensi martyrologio et et S. Dima) \ Marino Gormano duntaxat nobis innuere, nec ultra aliquid occurrit quod addamus.

S. Paschasii Episcopi et Confessoris, qui claruit anno salutis dxi., natale in territorio Sipontino. Ita Florarum MS. inter Episcopos Sipontinos aut vicinos nullus Paschasius reperitur. Dodinus XII *Fraternam S. Paschasium Episcopum Viennensem, an hic aliusve intelligatur divinare nescimus.*

Hammundus, alius Esadmundus, Haimundus, et Headmichus, Episcopus Schireburnensis in Anglia in pugna, conflictu, certamine, aut prælio Meritonie, alius Meridui, vulgo Morden, in ditone Scaudorowensi Comitatus Wiltonie, sub Alfredo Rege Saxonum Decemtabona, a Danis anno MDCCLXXI aut sequente necatus: inscriptus est Martyrologio Anglicano, approbante Alfredo, ad dictum annum num. 2 et a Ferrario in Catalogo generali, ab hoc verba Westminsteriensis ad dictum annum MDCCLXXI. In hac quoque pugna Hammundus Schireburnensis Episcopus martyrio coronatus est. Interim maxime illius libertatem est apud Asserum Menevensium in gestis Alfredo, Malmeshuriensis, qui in dicta Hildonia vivit, solum ejus nomen inter Episcopos Schireburnenses recitat. Est haec Sedes S. Astlaciam, que nris Hildonia est, translata: in cujus Brevario aut Kalendario Eucherii, Sanctus Anglie instructo, nulla hujus fit mentio: ut videtur non habuisse cultum Ecclesiasticum auctorem. Harpfeldius seculo 9 *Historia Ecclesiastica Anglianae cap. 11 ut credi Sigheboni et Hamundum Episcopos in certamine Christiano exercitus eum Danis casos. At Sighebon nulla in isto Martyrologio fit mentio.*

Bernardus ex Canonico monachus Cisterciensis, dein Episcopus Nannetensis, refertur cum titulo Beati a Chrysostomo Henriquez et Bucchio, inter Pios a Sansano, ab quo illo titulo a Samaritanis et aliis.

Conradus Albas Menseanus in Bavaria, est a suis colitur. Anno MEXLVII occisus et cum titulo Beati et Martyris refertur a Meurdo et Bucchio: quem etiam Beatum appellat Wigobrus Haudus tomo 2 metropolis Salzbargensis pag. 500, qui addit sub insigni invenire in media ecclesia sepultum.

Gregorius Papa IX cum titulo Beati primo loco collocatur in Martyrologio Benedictino Bucchii, a quo dicitur XI Kalend. Septemb. anno MEXLI obiisse, memoria ab Octavam Assumptionis B. Mariae Virg. translata: ad diem Consecrationis. Interim neutra die nomen ejus ullis Fastis adscriptum reperimus. Ughellus contra scribit XI Kalend. Aprilis decessisse, ac sepultum apud S. Petrum.

Gentam Abbatissam Vallis floris in Brabantia Ord.

Cisterc. laudatam a Cantipratano et mortuam an. 1247, secutus Chrysostomum Henriquez Arturus in *Gyneo* Beatum nominat: Saussaius et Raissius Piiis solum accensent.

Innumerarum Sanctarum atque Beatarum Virginum monasterii Montis Romarici commemoratio inscripta est *Menologio Bucchii*.

Andreas dall' Isola, dictus Bast'a, Ordinis Prædicatorum, sancte mortuus XII Martii anno MCCCII Porugie dicitur a Jacobillo de Sanctis Umbriz, et Beatus appellatur.

Margaritam Contractam, multæ patientiæ virginem, Germanam, Parthenopoli, ut est, Mughlenburgi in Saxoniam, Molanus in *Additionibus ad Usuardi anni 1573 Beatum* inducit hoc die: sed cum Vita per Joannem Dominicanum ipsius Virginis Confessorium, quom habemus ex duplici MS. composita videatur ipsa adhuc vivente, nescimus unde Molanus accepit titulum Beate: et diem cultus sive mortis. Interim Molanus sequuntur Lohierius in *Menol. Virginum* et Acturus a Monasterio in *Gyneo*; et hoc quidem ex Parthenopoli Neapolim facere imprudenti conjectura ausus est.

Thomas Comes Lincæstræ, sub Eduino II Rege Angliæ patriæ suo captus et obtruncatus est, XI Calend. Aprilis anni MCCCXXI. Habitus vir summe integritatis et innocentie, cujus sepulturam extracta in ejus memoriam ecclesia et locum coelis peregrinationibus et muneribus honorari creptam scribit Henricus Knuyghton de *Eventibus Angliæ* ad dictum annum, et utrinque causas expendit, quæ pro ejus in legitima relatione prosessee ut obvio possent. *Titulum etiam ejus scriptam nacti sumus, in qua tres mortui ejus intercessione narratum: resuscitati. Inscriptum etiam nomen ejus est MS. Florario Sanctorum, Additionibus Usuardi per Hermannum Greven, Martyrologio Germanico Camisii, et Catalogo Generali Ferrario, qui absque ulla examine scribit sub Henrico VIII occubuisse. Abstinet Angli in suo Martyrologio.*

Francisca S. Cruce et sociæ, fundatrices monasterii Conceptionis Alcazarum in territorio Toletano. *Ista an. 1574 obiit: sociarum altera Maria ejus cognata fuit, altera Aloysia successit in Prioratu: utraque a virtute commendatur, neutram audent Beatum dicere.*

Joannes Burio (primus ex Ordine Minorum ob Angelus a Thypherno) servituti strictioris transgressus predicande fidei causa in Mexicum; alter ab Observantibus ad Conuencios adjunctus 1528, Beati ab Arturo dicuntur in *Martyrol. Franciscano*: ut et Conventus Valencensis in Belgio Fratres Minores, quasi post evocatus anno 1567 ab hæreticis perpassos etiam mortem pertulissent. *De quo nihil constat. Martyres dicuntur ab Arturo.*

Cherubinus Messanenensis, qui Taurinensi floruit ante annos centum, ob miracula in vita et post mortem putrata laudatur a Gozaga, et Beatus haberi dicitur, et honorificum in Mansolæum elevatus: sed qua Octavus Cajetanus in suo de *Fitis Sanctorum Siculorum* opere eam præterit, quævis antea in ejusdem Ideo Beatum nominasset, eoque post se traxisset Ferrarium in *catalogo Generali*, veremur ut satis legitimus ejus cultus sit, et optatus plenus de Actus et miraculis ipsaque corporis elevatione et cultu informari: quærentibus etiam responsum e Sicilia est, nihil peccare fieri in ejus honorem.

Theodorus Presbyter, (Martyres. MS. Vaticellianum Julianus, \ Patrum Oratorum Romæ. Colitur

XIII Martii.

Felix et alii XIV memorantur in MS. Taulactensi. In alius socii XX dicuntur coli

XIII Martii.

Fidelis Martyr in Africa adjunctus hoc die S. Satur-

uno

nino et aliis ibidem passis in MS. Casinensi et apud Maurolycum et Felicinum. Alii colunt xxiii Martii.

S. Agapitus Episcopus in Phrygia memoratur a Ghinio, ab aliis xxiv Martii.

S. Dionysius Episcopus Corinthiorum, eruditione et gratia verbi clarus, celebratur hoc die in multis Martyrolog. MSS. etiam sub nomine Bedæ et Adonis, apud Maurolycum et alios. At Martyrol. Rom. cum Usarudo et aliis vii Aprilis.

Ezechiel Propheta antiqui Testamenti inscriptus est Calendariis MSS. At Martyrol. Rom. x Aprilis.

Florentini Abbatis Inventio et Elevatio Arelate celebratur teste Ferrario et Saussain, in Supplemento Martyrol. Gallican. qui addit solennem depositionem cadere in xii Aprilis.

Ibarus Episcopus et Confessor, qui S. Filianum baptizavit, ut Sanctus inscribitur Menologio Sotio a Camerario, citato Breviario Aberdonensi et Vita S. Filii Abbatis, quam edidimus ix Januarii et post nos Colonus, qui dubitat num Ibarus in Martyrol. Moriani Gorman referatur xii Augusti. Omititur a Dempstero, et hoc die u Colyano. At forsitan idem est Ibarus sive Iborus, cujus frequens est mentio in Vita S. Brigide, qui dicitur coli xxiii Aprilis.

Egressio familie Brentiani, tanquam festivo cultu Hibernis memorabilis, notatur hoc die in Martyrologio Tomlacensi: de qua quid sentiendum sit examina-bimus xvi Maii.

Tololeus Episcopus ac Confessor in Hispania, ut Sanctus inscriptus est Menologio Benedictino Bucc-hni: u Tamayo Salazar in Martyrol. Hispan. in Julii.

Festum expositionis duorum copitum ex x millibus Martyrum celebratur Bononie in ecclesia S. Jacobi Majoris. Ita Masinus. Suspennur Romanos esse Martyres, qui cum Zrone pessi coluntur ix Julii.

S. Camelian Episcopi Trecentis depositio memoratur hoc die a Molano in Auctario Usuarii, Camisio, Ferrario, et Saussaio, sed hic Ordinationem ejus appet-lat, asseritque natalem ejus celebrem esse v Kalendas Augusti, quo die cum omisisset, retulit in Supplementum, ubi continet scribit eum animam in celum transmisisse xi Calend. Aprilis, sed solen-nem festivitatem in ecclesia majori, ubi Reliquia ejus observantur, celebrari cum ipso asserunt Sanmurt-hani et alii, quando de eo agemus, xxviii Julii.

S. Emygdii Episcopi et Martyris inventio Asculi in Preno refertur a Ferrario in Catalogo generali. Colitur urbis Patrum v Augusti.

Firmiti Episcopi Ambianensis et Confessoris trans-latio hoc die contigit, de qua agendum ad ejus Vi-tam i Septemb.

S. Reginae Virg. Mart. translatio Flaviaci colitur hoc die, quamvis hesternio facta ob istum S. Benedicti festo impeditum; precipuum festum agitur vii Sep.

Drosis Virgo et filia Trajani Imperatoris, una cum quinque Canonice feminis tunc passis, refertur in Menois Græcis: in qua relatione nonnulla minus probabilia apparent. Iterum sub nomine Droselæ agitur in Menologio. Menæis et Synaxario, quando poterit ea res examinari xxii Septemb.

S. Constantii Martyris ex societate Thebæa corpus Colonice observatur apud Augustianos. Gelennus in Fastis Aprippiensibus, Coluntur Martyres Thebæi xxii Septembris.

Monachorum omnium in celeberrimo Bardeneiensi monasterio Angliæ in Comitatu Lincolnensi a Danis idololatris anno MDCCLXX octiduum memoria inscripta est ut hunc diem Martyrologio Anglicano posterius editionis, cum in priori recederetur xxvi Martii. Describitur ea clares ab Ingulpho Abbate Croylandensi in Historia compilata, uti et in Chronico Petroburgensi, et veteri Chronico Angliæ scripto rerum hujus monasterii, que in Manasterio Anglicano habentur pag. 68 et 124. Dies ead. ignotatur, re-nerato Ecclesiasten o nomine indicatur. Alfordus ad dictum annum unum. 15 asserit male referri mense Martio, cum sub astatis medium arbitretur occasos. Adhucur his in dicto Martyrologio alii monachi in Croylandensi, alii in Petroburgensi monasterio eodem anno in eadem Damia persecutione interfecti mense Septembri: priores die xxv aut circiter, posteriores xxvi, ad quos dies commodius de us agi poterit, si interim monumenta rerum gestarum et venerationis Ecclesiasticæ suggerantur. Nonnulla attigimus vi Martii ad Vitam SS. Kineburge, Kinswithæ et Tibbæ, quarum corpora tunc fuerunt concubata. Ce-terum remittimus lectorem ad dicenda xxii aut xxvii Septembris.

S. Venantii Martyris inventio Camerini in Preno memoratur u Ferrario in Catalogo generali. Ejus natalis est x Octobris.

Hilarius pater S. Joannis Reumensis inscriptus est Supplemento Martyrol. Gall. Saussain, Calendario generali Ferrarii et Additionibus Molani ad Usuarium, sed solum in primo editione. De eo ejusque conjuge Quarta agit pluribus idem Saussain xxviii Novemb.

Florentius Abbas in provincia Nursia discipulus S. Eutychi memoratur in MS. Calendario Sacerdotum Ord. S. Benedicti. in editis Martyrologis monasticis et aliis referuntur ambo xxxiii Decemb.

DE S. EPAPHRODITO EPISCOPO TARRACINÆ IN ITALIA.

G. H.

SECTIO II
XXII MART.

S. Epaphrodi-
tus Episc.
Tarracinae.

Inter alias urbes Italiae, quæ gloriatur sibi Prin-cipis Apostolorum Petro Sedem Episcopalem col-latam, est Tarracina, nonnullis Teracina aut Te-recina, urbs etiamnum Episcopalis, sita in anti-qua Latii littoralis parte, quæ hoc tempore Campania Romana appellatur. Attribuant hinc primum Episcopum S. Epaphroditum tabule Ecclesiasticæ Martyrologii Romani his verbis: Tarracinae S. Epaphroditii, Apo-stolorum discipuli, qui a B. Petro Apostolo Episcopus illius civitatis ordinatus fuit. De eo in Notis ista od-dantur: Præfactum hunc fuisse Ecclesia Tarraci-censium, est auctor Metaphrastes in sermone in Na-talibus Apostolorum die xxix Junii. Eum sermonem Latine redditum a Gulielmo Sirieto edidit anno MDLXIII tomo 6 Vitarum sanctorum priscorum Patrum Aloysius Lipomannus et ex eo Surus, antio sub nomine Meta-

phrastis, licet alius alterius potius sit: in eo cap. 10 ex divisione Surii ista de S. Petro narrantur: Cum autem non illic mansisset apud Romanos, et san-to baptismo multos regenerasset, et Ecclesiam consti-tuit: et, et Linum Episcopum ordinasset, venit Tar-racina: in qua cum Epaphroditum ordinasset Episcopum, venit Sirmium civitatem Hispaniæ. Con-sentunt hæc ipsa Græca, in quibus ita legitur: Τὸν Αἰών Ι. ἰσχυροῦ καταστρεψαί, εἰς Ταρρακίνας παρρη-γίτου, ἐν ᾧ τὸν Επαφροδίτου Ἐπισκοπῶν χειροτονίσα, εἰς τὸ Σίρμιου πόλιν τῆς Ἰσπανίας παρρηγίτου.

2 Adhucur præterea in Notis Martyrologii Romani, de S. Epaphrodito agere S. Paulum in epistola ad Philippenses cap. 2 et 4, Dorotheum autem in Synopsi dicere, eum Adriæ datum Episcopum. Verum hæret dulius Baronius in Annalibus ad an. 60 num. 2, num tres

an item ill ex
72 hrt-ii
discipullus

A tres fuisse Epaphroditos dicendum sit, nimirum qui hoc die colitur a S. Petro Ecclesie Tarracinenſi datus Episcopos, tum qui ab Apostolo Paulo vocatur Apostolus Philippensium, ac denique qui Adriam sive Adriam statuitur Episcopos : nisi, inquit, dicere velimus, unum eundemque in diversa loca translatum fuisse, quod non putamus. In Synopsi, quæ sub nomine S. Dorothei, non tamen Episcopos, sed Presbyteri et Martyris scriptis edita est, conjunguntur in, Apollo, Cephas, Sosthenes, Epaphroditus, Caesar, ac quatuor interpositis, Onesiphorus et Tycheus : et de Epaphrodito, additur meminisse Paulum ac fuisse Adrianæ Episcopum. De septem memoratis discipulis agitur IX Decembris in Menologio jussu Basili Junioris Imperatoris, seculo decimo conscripto, his verbis. Sosthenes Apostolus, cujus S. Paulus mentionem facit, Episcopos Colophonis fuit. Apollo autem, de quo idem Apostolus in priora ad Corinthios epistola meminit, Cæsareæ. Porro Tycheus, de quo idem Paulus scriptum reliquit, Sostheni in Episcopatu successit. Epaphroditus autem et Caesar, quorum idem mentionem in suis epistolis injicit Paulus; his quidem Coroniensis, ille vero Adriacensis Ecclesiarum Episcopos fuere. Qui omnes republica bene gesta, pastoralique munere diligenter atque accurato obito, in eorum, quæ sibi sorte evenerant, Ecclesiarum populique administratione, multisque ærumnis ac tormentis perfuncti, animas suas Domino reddidere, pro quo etiam prompto animo martiri fuerunt. Hæc ibidem commemoratione etiam Cephae et Onesiphori in titulo. In Menologio a Cardinale Sirleto translato ad vii diem Decemb. referuntur Commemoratio Sanctorum ex numero septuaginta Sosthenis, Apollo, Cephae, Tychei, Epaphrodito, Cæsaris et Onesiphori. Hi omnes cum bene rexissent Ecclesias suas, multa pro Christo perpassi, consummati sunt. Hæc ibi absque mentione Ecclesiarum S. Epaphrodito commissa.

B
 3 Ad diem viii Decemb. de eisdem agitur in pervetusto MS. Synulario Claromontano Sacretatis Jean Parisius cum multis manifesta declaratione martyri. Καὶ πολλοὺς περισσοῦς καὶ βασάνους ὑπομείναντες ὑπὲρ χριστοῦ, παρὰ τῶν ἰδωλολατρῶν ἐδίωκθήσαν, παραδόντες τὰς ψυχὰς αὐτῶν τῷ κυρίῳ, ὑπερὸν προθύμως ἰσθάρησαν. Et multas tentationes ac tormenta perpassi pro Christo, sunt ab idololatriis intempti, oblati animabus suis Domino, pro quo generoso sunt jugulati. Dicitur S. Epaphroditus, cujus meminit Apostolus Paulus, fuisse Episcopos Andraensis, Græce τῆς Ἀνδράκης; pro qua urbe in Menæis eæcis et apud Maximam Cytheræam legitur Κορώνης, et Martyr habetur, ut etiam in adjuncta distichod diem xxix et xxx Martii, ubi iterum de illis in eisdem Menæis agitur.

C
 4 Qua urbs Κορώνη per errorem scribitur est Κορώνη et in Menologio Basili Imperatoris assignatur S. Coronari. Est autem Corona urbs Episcopos in Peloponneso in ora Messæniæ sub Archiepiscopo Patrensi. Sed hoc nomen nunciatum, adhuc restat quæ sit urbs Epaphrodito ex varia lectione usquequæ, quæ in Græco Synuario Andraem scribitur, in Menologio Basili Andraea nominatur, in Menologio Basili Adriam, in Synopsi Dorothei Adriam, aut, ut in Notis ad Martyrol. Rom. citatur, Adriam. Baronius ad an 60. num. 2. Hadriam seu Adriam sedem S. Epaphrodito in Syria collo-

D
 cat. Omnibus discussis si conjectura daretur locus, mallem Andranam urbem Thraciæ a Stephano de Urbibus descriptam, admittere : quod vox Andraea, ab Andraea aut Adriana minus distet, nec procul in confinis Macedonia sit urbs Philippensis, ut facilius ætus ejus extendi ad vicina urbes possit. Imo si Tarracine sederit et ob persecutionem aut alia de causa coactus sit inde discedere, posset dici Philippens migrasse : ibidemque eorum ac vicinorum populorum Apostolus factum. Certe Philippenses, cum audissent S. Paulum Romæ victum detineri, Epaphroditum eo miserunt, ut Apostolum inviseret ac munera perferret : quem cum suis epistolis remisit Paulus et ista de ea scribit.

E
 5 Necessarium existimavi, Epaphroditum fratrem et cooperatorem et commilitonem meum, vestrum autem Apostolum et ministrum necessitatis meæ, mittere ad vos : quoniam quidem omnes vos desiderabat, et mestus erat propterea quod audieratis illum infirmatum. Nam et infirmatus est usque ad mortem : sed Deus miserus est ejus, non solum autem ejus, verum etiam et mei, ne tristitiam super tristitiam haberem. Festinantius ergo misi illum, ut viso eo iterum gaudeatis, et ego sine tristitia sim. Excipite itaque illum cum euni gaudio in Domino, et ejusmodi cum honore habetote : quoniam propter opus Christi usque ad mortem accessit, tradens animam suam, ut impleeret illi, quod vobis deerat erga meum obsequium. Et cap. 4 iterum meminit munerum sibi missorum, et ista scribit : Scitis autem et vos, Philippenses, quod in principio Evangelii, quando profectus sum a Macedonia, nulla mihi Ecclesia communicavit in ratione dati et accepti, nisi vos soli : quia et Thessalonicam semel et bis in usum mihi misistis. Non quia quero datum, sed requiro fructum abundantem in ratione vestra. Habeo autem omnia et abundo : repletus sum, acceptis ab Epaphrodito, quæ misistis, odorem suavitatis, hostiam acceptam, placentem Deo.

F
 6 Non creatur difficultas a Galeſimo in Notis ad xii Kalend. Februarii, ubi occasione SS. Fructuosi, Augurii et Eulogii Tarracine in Hispania passorum, asserit tradi primum illius urbis Episcopum fuisse S. Epaphroditum, cujus Metaphrastes meminit in Vitis beatorum Apostolorum Petri et Pauli. Hanc opinionem arripere Franciscus Biravini in Notis ad Dextri-Chronicon, num 4 anni 80, et Tamari Salazar in Martyrol. Hispan. ad xxii Martii, ubi et elogium et utroque ejus Acta firmavit. Volunt autem hi Galeſimum in sermone Metaphrastes legisse Tarracoinam, non Tarracina. Verum ut huic conjecturæ obviamus, dedimus supra ipsa verba Græca, prout in opographo nostro leguntur, et a Guilelmo Sirleto translata, Latine sunt prima vice edita. Additurque ante a S. Petro ordinatum fuisse Episcopum Tarracina, quam discederet inde in Hispaniam : cum Tarraco seu Tarracina fuerit præcipua urbs Hispaniarum, cujus maxima pars ab ea fuit Tarracoinensis appellata, Elogium S. Epaphrodito etiam habent Ughellus tomo I Italiae sacræ in Episcopis Tarracoinensibus et Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiae, qui Tarracina tribuunt. Concluso cum disticho Episcopi Branti.

A Petro præbectus Epaphroditus ovili,
 Colligit errantes, pascit et auget ovis.

cum aliis sex relictus 9 Decemb.

et 8 Decemb.

cum encomio martyri.

et 20 et 30 Martii.

ANIMADV. PAP. 21

quæ urbs ejus Sciti attribuitur ;

Encomium de eo S. Pauli

ob aliis dicitur Episcopos Tarracoinensis Hispania.

DE S. PAULO CONFESSORE,

EPISCOPO NARBONENSI IN GALLIA,

Commentarius historicus.

§ 1. S. Pauli veneratio sacra. Varia Martyrologiorum elogia.

Diem natalem S. Pauli primi Narbonensis Episcopi assignari a variis diversione observat Bavaricus in Notis ad Martyrol. Rom. hoc die xxii Martii : unde argumentum elicit Joannes Maria Florentinus in suis Notationibus ad Martyrol. S. Hieronymi, quasi S. Paulus priscais temporibus diem celebritatis adhuc fixum non habuisset. Vetusissimum Martyrologium S. Hieronymi, quod ante mille fere annos apud nos character Anglo-Saxonico exaratum erat, duos substituit Martyres Narbonenses, his verbis: xi Kalend Aprilis. In Narbona civitate Secundi, Paulini MS. Martyrol. etiam antiquum monasterium Richehorensis, sive Angiae-Divitis prope Constantiam, ista habet. In Arbona civitate natale Secundi et Pauli: et loco natalis legitur Aquitanie in alio MS. antiquo monasterii Richehorensis. In MS. Cusimensi characterem Longobardico scripto, nomine civitatis omissa, ita legitur: Natale Sanctorum Martyrum Secundi et Paulini. In MS. Tambracensi sunt nomina Pauli, Paulini et corrupte Secundi, et iterum sequenti die. Nam ergo constituendi sunt hi apud Narbonenses Martyres, an vero loco Secundi scribendum sit Sancti scilicet Pauli, ut mox ex aliis indicabitur, relinquimus indecisum, ab ipsis Narbonensibus discutendum. Præbere his civibus applaudit Prudentius lib. Peri-Stephanon hymno 4 hoc versa.

Surget et Paulo speciosa Narbo.

2 Martyrologium S. Hieronymi ex vetusto MS. Corbeiensis Parisiensis excusum, ita hunc diem incipit: xi Calend. Aprilis. In Narbona civitate natale sancti Pauli Confessoris. Quæ eadem leguntur apud Rubanum et in MS. Blumino ejusdem S. Hieronymi, sed multorum errore in us Arbona dicitur, ut et in codice etiam Hieronymiano Lucensi, ubi loco Confessoris legitur Episcopi. In MS. colice S. Cyrmet, in Arbona civitate Natalis S. Pauli Confessoris: at recte, Narbona scripta, eadem leguntur in antiquis codicibus Cardinalis Barberini, Regiæ Sæcæ, et altero Casuensi etiam literis Longobardicis exarato: item Augustano S. Udairi, Parisiensi Labbei, ut et xii Decemb. in MS. Vallcellana Congregationis Oratorii, et hoc die in altero MS. Cusimensi, in quo tamen loco Confessoris legitur Episcopi. Uterque hoc titulus conjungitur in MSS. Tolosano, et alio Barberiniano, et ad xii Decemb. in MSS. Remensi, Autissiodorensi, Centalesi, Lodiensi S. Lamberti et Coloniensi Carmelitarum: quæ hoc die in MSS. Atrabatensi, Tornavensi S. Martini et Lutiensi cum adjuncto cronico ita referuntur: In Narbona civitate natalis S. Pauli Episcopi et Confessoris, quem ita labor domesticus et tribulatio exereuit, ut verum esse famulum Dei approbare. Hæc uelbertus hoc eam disticho exornat:

Undecima Antistes tribuit pia lumina Paulus:

Quo jure exultat proprio Narbona Magistro.

3 Sunt hæc varia et satis antiqua Martyrologia, in quibus veneratio S. Pauli Narbonensis proponitur, absque ullo temporis, qui exisset, vestigio, quod in sequentibus indicatur. Nulla quidem hujus Sancti fit mentio in genuino Martyrologio Bedæ, sed in supplemento Divionensi ista habentur, Narbonæ S. Pauli Episcopi, discipuli Apostolorum. Quæ eadem leguntur in MS. Trevirensi S. Martini et veteri Martyrologio Romano Martii. T. III.

a Rosveido edito cum Adone: in hoc aliquanto plura leguntur: In Galliis civitate Narbona, natale S. Pauli Episcopi et Confessoris discipuli Apostolorum. MSS. Trevirensis S. Paulini et aliud nostrum sub nomine Bedæ hoc elogium addunt: quem beati Apostoli ordinatum urbi Narbonensi Episcopum miserunt. Eadem leguntur apud Notherum infra profertendum.

4 Alqua Martyrologia hanc missionem soli Paulo Apostolo tribuunt: ita MS. Centulense: In Galliis civitate Narbona S. Pauli Episcopi et Confessoris, quem B. Paulus Apostolus ordinavit et ibidem direxit. Bellinus in Martyrologio secundum morem curiæ Romanæ, item aliud Coloniz et Lubeca an. 1490 excusum et MSS. plurima sub nomine Usuardi ista sic profertur: In Galliis civitate Narbona natale S. Pauli Episcopi, discipuli Apostolorum, qui a B. Paulo baptizatus, et Gallias directus, apud Narbonem Episcopali dignitate donatus est. Eadem habet Maurolycus, et phrasî aliquantum mutata Galesinus. Consentunt Acta S. Genulphi Episcopi a nobis ex Bibliotheca Flaviniensi Joannis Bossi, edita ad diem xvii Januarii, ubi pag. 94 num. 15 traditur, a beato Apostolo Paulo Narbonensibus Episcopus ordinatus Paulus. Usuardus in germanis Martyrologiis ad xii Decemb. plura indicat his verbis: Apud Narbonam natalis S. Pauli Confessoris, quem B. Paulus Apostolus ordinatum eidem urbi destinavit Antistitem: quique cum eodem Apostolo ad Hispanias prædicandi gratia pergeret, ibidem relictus est: ubi prædicationis officio non segniter impleto, clarus miraculis, coronatus quævit. Eadem ad diem xii Decembris leguntur apud Bellinum, in MS. Florario et aliis pluribus. In Martyrologio Francoyallie a Labbeo ex MSS. edito, sub finem habetur clarus miraculis in pace quævit.

5 Galesinus cognominat Paulum Sergium, addit Maurolycus ex Papho Cypri. Quod a pluribus fit ad hunc xxii Martii. Certe Notherus ista habet: Apud Narbonem civitatem, a qua Gallia Narbonensis nomen assumpsit, natiuitas S. Pauli, quem beati Apostoli ordinatum, eidem urbi Episcopum direxerunt. Quem tradunt eundem ipsum fuisse Sergium Paulum Proconsulem, virum prudentem, a quo ipse Paulus Apostolus sortitus est nomen, quia illum fidei Christi subegerat. Qui in eadem regione prædicationis officio non segniter impleto, clarus miraculis, confessione Christi coronatus sepelitur. Quæ eadem de Sergio Paulo leguntur in MS. Pragensi, et Martyrol. sub nomine Bedæ excuso, in quibus reliqua sunt ex Usuardo desumpta. In hodierno Romano ista traduntur: Narbonæ in Gallia natalis S. Pauli Episcopi, Apostolorum discipuli, quem tradunt fuisse Sergium Paulum Proconsulem: qui a B. Paulo baptizatus, et cum in Hispaniam pergeret, apud Narbonam relictus, ibidem Episcopali dignitate donatus est: ubi prædicationis officio non segniter impleto, clarus miraculis, migravit in colium. Et hæc in Martyrologia indicata celebrant S. Paulum Confessorem, labore domestico et tribulatione exercitum, quiescisse et in colium migrasse. At Saussurus in Martyrol. Gallic. ad hunc diem appellat Episcopum et Martyrem qui comprehensus direque excruciatas, deum ob testimonium, quod verbo Dei constanter perhibuit, extremo affertus supplicio, illustrissimum agonem explevit. Hæc Saussurus, qui non satis sibi constat, dum ad xii Decembris post insertam prædicationem

EXII MART.

An Narbonæ SS. Secundus et Paulinus seu Paulus tribuendi?

ab aliis solus S. Paulus Confessor

et Episcopus Narbonæ statuitur.

a po: et. habitus discipulis Apostolorum.

ab his ordinatus et tribuitur.

aut a S. Paulo:

B

creditus ab hinc Narbonæ relictus

aliis dicitur Sergius Paulus Proconsul Paphi ab illo conversus.

F

a Saussuro jam Martyr habetur.

A tionem per Hispanias, de qua infra agemus, tradit, Apostolico cursu egregie consummato, ad sanctissimi sui præceptoris cognominis beatum perrexisse consortium, suoque glorioso præsulatu mortique coram Deo pretiosa urbem illam immortali gloria illustravisse, etc.

jam placidam quiete dicitur.

corpus in ecclesia propria, olim Abbatiati :

6 *Sanmarthani tomo I Gallicæ Christianæ pag. 365 tradunt, S. Paulum conditum credi in ecclesia, nominis sui Collegiali, in suburbio ad Atacera fluvium olim Abbatiati : ad cujus tumulum non solum ex Occidentis sed etiam Hispania votivæ peregrinationes fiunt. Referunt Guthemus Catellus lib. 5 Historiæ Occidentalis in Narbonensibus Archiepiscopus pag. 745, et ex eo Sanmarthani, Nibrido Archiepiscopus datum a Ludovico Pio Imperatore privilegium, in qua sub sua defensione et immunitatis tuitione suscipit matrem Ecclesiam ipsius civitatis Narbonensis, que est in honore SS. Justi et Pastoris vel S. Marce Virginis cum monasterio S. Pauli Confessoris, ubi ipse Sanctus corpore requiescit, quod est constructum hand procul ab eodem urbe. Quæ eadem confirmantur in privilegio Caroli Simplicis, dato Aquani Archiepiscopo anno MCCXXII. Ex Abbate monasterii S. Pauli factus Archiepiscopus Narbonensis Gausfredus de Cerbaigne adversus tradidit anno MXXV Narbonum ex Hispania corpora SS. Justi et Pastoris. In ecclesia S. Pauli sibi sepulturam elegit Arnoldus de Leuze Archiepiscopus, anno MCMX vita functus : alii eidem varia beneficia præstiterunt. De fraternitate inter Abbatem S. Pauli Narbonensis et S. Apollonii Biterrensis anno MCLXX renovata, mox in Vita S. Apollonii dicitur, Bernardus Gundonius tractatu de Sanctis, qui orant diversam Lemovicensem, edita a Philippo Labbe tomo I Nove bibliothecæ libro eum manuscripto, pag. 633 num. 36 ista tradit : S. Pauli Narbonensis magna pars corporis habetur et veneratur apud Rubeni-Cavardi. Vulgo Roche-Chomart in Marchia Lemoviciana.*

B 7 *Garrus Louisa in Collectione Conciliorum Hispaniarum a pag. 130 usque ad pag. 163 edidit varias divisiones provinciarum Hispaniæ et eorum Sedium, et fere tempore Regum Gothorum factas : in quibus omnibus inter sex Metropoles urbes collocatur Narbona, etiam prima, secundo aut tertio loco, subinde etiam ultimo, quod hæc provincia tunc Regibus Hispaniarum Gothis subiecit. Hinc in antiquis Breviariis Ecclesiarum Hispaniarum, etiam Toletanum secundum sequitur B. Isidori dicto Mozarabes, præscribitur ad hanc diem veneratio S. Pauli Episcopi et Confessoris. Et hæc de cultu Ecclesiastico et variis festis placuit deducere ob alios difficultates, que de S. Paulo Narbonensi contra posteriora præsumpta Martyrologia opponuntur, quæ sequenti § indicantur, relinquimus nolum illam Ecclesie judicio dissolventium.*

Reliquiæ ejus in Marchia Lemoviciana.

Narbona Metro-ops Hispaniæ habita.

veneratio S. Pauli apud Hispanos.

C § II. *Tempus vitæ et obitus S. Pauli a Bosqueto indicatum.*

F ranciscus Bosquetus edidit Ecclesie Gallicanæ historiarum librum primum, ad datam Ecclesie pacem deductum, quem Prætor ipse Narbonensis dicitur illustravisse Ecclesie Gallicanæ Prælatibus, Metropolitibus, et Episcopis, ipse postmodum Ludovicensis Episcopus anno MDCXLVII creatus : ne post aliquot annos Romam profectus, a Summissimo Popæ Hieronymo VII est in pretio habitus, et ab eo Sacelli Pontifici Assistens Episcopus constitutus : in Gallias autem reversus, e Ludovensi Sede ad Mompeliensem translatus est anno MDCXLV. Hæc vir annis regem et doctorem habitus, libro I dicitur historice cap. 2 de Evangelio in Gallias primum annuntiato, ista scribit : Primos Christi Evangelii in Gallias præcones, non eosdem, non isdem temporibus a quo omnes agnoscunt. Nam plerique Petrum et Paulum Apostolos eorumque discipulos, primos referunt Ec-

Bosquetus vir dicitur illa libri, dubium videtur de primis Gallicæ Episcopis :

clesiæ Gallicanæ auctores : quidam Clementem et D proxime succedentes Romanos Pontifices, a quibus primos Galliarum Episcopos missos volunt : alii posteriori seculo a Christo nato annum circiter centessimum septuagesimum, Gallis Christi lumen illustrasse. Hæc adeo tamen incerta sunt, ut neutrum eorum asseri constantissime possit. Primæ opinionis auctores solus antiquitatis amor, longa post tempora in eorum animis flagrans, ad universæ Ecclesie primordia in statuendo Gallicanæ principio deduxit. Et cap. 4. ita pergit.

9 *Petrum et Paulum Apostolos Occidentis suæ religionis auctores colit : nec ab aliis Italia, Gallia, Hispania, Africa, quam ab his Apostolorum Principibus eorumque discipulis se fidem accepisse gloriantur. In Gallias Petrum profectum fuisse non legitur. At Paulum, secundum animi sui in epistola ad Romanos propositum, in Hispaniam proficiscentem, Narbonensem provinciam illustrasse, non est nupera traditio. Hoc in transitu Viennæ Crescentem, Arelate Trophimum, Narbone Paulum Sergium Episcopos constitutos ferunt. Agit dem cap. 4 et 6 de Crescente et Trophimo, ut dem cap. 7 de S. Paulo ista habet : In eodem Pauli transitu Narbone Paulum Sergium, prius Cypro Proconsulem, Episcopum ordinatum fuisse, vetus est fama, quam Græci et Latini posterioris ævi scriptores colligerunt : ipsius tamen Narbonensis Ecclesie tabule hæc in re fluctuant. Nam Petrus Hilariti, Presbyter Ecclesie S. Pauli Narbonæ, qui anno Christi MCCCXLIV ex variis antiquis monumentis Pauli Vitam continuavit, eum Apostoli jam cæsi monitu, Cypro Romam, inde Narbonam venisse scribit. Et cum sibi ipsi Stephani Pape VIII epistolam objiceret, quæ Paulum ab Apostolo, in Hispanias proficiscentem et in reditu ipsas illi commendante, Narbone relictum esse refert ; modo iterum Cyprum rediisse, modo incerta et fatilia alia respondet, ut se expediat. Verum Pauli Acta manuscripta, quæ infra referam, silent de Paulo Apostolo et de Sergio Cypro Proconsule. Præterea in antiquissimo Romano Martyrologio legitur XI Kalendas Aprilis, Narbonæ S. Pauli Apostolorum discipuli, nulla Pauli Apostoli facta mentione. Hæc ibi. Acta illa antiqua infra doctus. Verba similia Martyrologiorum dedimus supra num. 3, pro quibus replicandis ista subducunt a Bosqueto nom. 8.*

an S. Paulus Narbonensis datus a S. Paulo Apostolo ?

10 *Quo igitur pacto in posteriorum mentes irrepsit ista opinio, ut hos tres viros Pauli discipulos crederent ? Nullam aliam traditionis illius rationem video, quam homonymiam. Nam Crescentem et Trophimum Pauli discipulos fuisse, et Paulum Sergium Proconsulem Cypro, inter primos Pauli triumphos sub jugum Christi redactum, Saulo Apostolo ut olim Romanis victas gentes nomen Pauli dedisse legunt. At cum ejusdem nominis sanctissimi viri suæ fidei primordia deberent, hos eosdem esse, tum ob insitam antiquitatis amorem, tum propter vehementis studium erga primos suæ religionis auctores, facilitate sibi persuaserunt. Cum etiam Imperatorum elictis combusta et barbarorum nationum incurSIONIBUS direpta essent veterum Patrum monumenta, solique fere illorum nomen reliquorum actorum oblivioni superesset ; libera quippe data est vetustissimos illos Patres veris feticisque laudibus extollendi occasio. Primos Episcopos illos fuisse, eorumque aliqua præclara facinora a majoribus per manus neceperant : Apostolicos viros noverant, confestim discipulos esse Apostolorum, qui primi in Occidente Christi fidem prædicarunt, et propter similitudinem nominum, eos ipsos, quorum in certioribus actis mentio, existimare : tum si qua præclare acta in saceris libris, aut certissima traditione incerte personæ adscripta fuerant, his discipulis in majus eorum de-*

Quæ videtur occasio fuisse id dicendi.

cus

A cus affingere. Hæc in Actis Crescentis, Trophimi, Pauli, Martialis et aliorum Galliarum Episcoporum observare unicuique facile est.

11 Hæc ibi Bosquetus, qui cap. 16 et ultimo libri primi asserit, multos contra sentire, et ad posteriora secula dictos viros Apostolicos referre, fretos Severi Sulpitii et Gregorii Turonensis auctoritate, quum deum explicat. Et quidem Severus lib. 2 sacre historiarum, Lugdunensium martyrium narrans, scribit: Sub Aurelio Antonini filio persecutio quinta agitata. Ac tum primum intra Gallias martyria visa, serius trans Alpes Dei religione suscepta. At quod S. Paulum attingit, indicat Gregorius Turonensis lib. 1 Historiarum Francorum cap. 28. De vi Imperatoris, inquit, tempore septem viri Episcopi ordinati, ad prædicandum in Gallias missi sunt, sicut Historia passionis sancti Martyris Saturnini denarrat. Ait enim: Sub Decio et Grato Consulibus, sicut felici recordatione retinetur, primum ac summum Tolosana civitas S. Saturninum habere ceperat Sacerdotem. Hi ergo missi sunt, Turonicis Gatianus Episcopus, Arelatensibus Trophimus Episcopus, Narbonæ Paulus Episcopus, Tolosæ Saturninus Episcopus, Parisiacis Dionysius Episcopus, Arvernus Stremonius Episcopus, Lemovicinis Martialis est destinatus. Ac narrata SS. Dionysii et Saturnini martyrio, subdit: Gatianus vero, Trophimus, Stremoniusque ac Paulus, atque Martialis, in summa sanetitate viventes, post acquisitos Ecclesiarum populos ac fidei Christi per omnia dilatata, felici confessione migraverunt. Et sic tam isti per martyrium, quam hi per confessionem reliquentes terras, in coelestibus pariter sunt conjuncti.

12 Hæc dicti auctores quinto et sexto Christi seculo scripserunt: ob quæ Bosquetus, narrato S. Irenæi Episcopi et Lugdunensium Christianorum martyrio, ac Severi Imperatoris obitu, qui contigit anno cccxi, ista lib. 3 cap. 21 scribit: Respirantem e superioribus cladibus Ecclesiam Gallicanam præpotens Dei providentia juxit: quæ tot restituendis priorum calamitatum damnis egregios viros, sanctos Episcopos a Sede Romana mitti, illisque tanto operi insulantiibus triginta octo patris Ecclesiasticæ annorum spatia concedi voluit. Hos jam supra toties nominatos Seditibus suis tandem restituit. Dionysius Parisiensis, Trophimus Arelatensis, Paulus Narbonensis, Stremonius Arvernus, Martialis Lemovicibus, Saturninus Tolosatibus datus est. Omnes simul et semel venisse antiqua traditio refert, quæ Gregorii Turonensis auctoritate confirmatur. Hic tamen ad annos Decii refert propter Saturnini Actorum Consulibus, missi omnis tempus cum passionis anno confundens. Nam Saturnini Acta Gregoriani ævi traditionis regula et fundamentum fuerit. Verum non simul venisse eadem traditio convincit, quandoquidem longam dixisse vitam in Gallia, Saturninus et ibi sub Decio passi dicuntur; Gatianus autem primo Decii anno venisse. Non ergo simul et semel sed per varia horum triginta octo annorum intervalla ab Episcopis Romanis in Gallias missi fuerunt. Quod non solum traditio, Acta et scriptorum fides confirmant, verum etiam discipulorum tempora manifestissime demonstrant: quæ pluribus modis relata videri possunt. Aggreditur dem Bosquetus cap. 23. Acta S. Pauli his verbis:

13 Paulus scriptis pro fide editis et pro Christi nomine inter supplicia confessione celebris, Severi crudelitati in Galliarum deus ereptus, Roma in Gallias missus, Biterris in Narbonensi provincia consedit: inde ad vicinam Metropoleos civem sanctitatis ejus fama perlata, mittitur a Narbonensibus legatio, qua sanctum Episcopum in urbem evocarent. Audit legatos Sanctus Paulus, et eorum desiderio annuens, substituto in summi locum Aphrodisio

Episcopo, Narbonam venit: cujus adventus memoria quotannis xi Calend. Aprilis summa celebratur a Narbonensibus colitur, et antiquo Martyrologio Romano hoc solum ingressus, non transitus die, Pauli nomen celebratur. Hæc ibi. At natalem S. Pauli Confessoris appellant antiquissima, etiam S. Hieronymi, Martyrologia. Confessionem inter atrocissima tormento Romæ tolerato deprædicant Acta, quæ puriora ex codicibus cum ipsius Ecclesie, tum Bernardi Gnidonis et Quercetani manuscriptis edidit Bosquetus, et nos ex illo domus: ac tunc mox acturi sumus de S. Aphrodisio Episcopo Biterrensi, qui etiam hac die colitur: ubi ex Martyrologio Ursardi et variis aliis confirmantur hæc S. Pauli Acta.

§ III. Acta antiqua S. Pauli ex Codicibus MSS. a Bosqueto edita.

Cum apud Urbem Romam quondam a sacrilego Principe judicibus suis in Christianos persecutionis data fuisset auctoritas, et universa sancta corpora fanelici canis rabies devoraret; inter plurimas Confessorum et Martyrum turbas, beatissimum Papam nostrum Paulum, dudum devotissimum militem Christi, exortem præterire tanta victorie pugna illa non passus est. Accinctus namque religionis mucrone, quin etiam devotionis clypeo, fidei lorica et galea confessionis armatus, Christum, qui est caput nostrum, ante ipsius concertationis eventum, validissima clangoris sui tuba confessus est. Territa Gentilitatis inmanitas ad fragillissima crudelitatis sue se arma convertit: ut fortissimum virum et magnum athletam terrore et sævitia vinceret: quem superare virtute non poterat, diu maceratum fame et squalore custodiri mandavit, deinde variis tormentorum generibus affligi jussit. Cujus cum roboris fidem crescere videt, et illum pene tormentorum feritate fieri fortiozem, inauditum suppliciorum genus nequitia diaboli exquisivit, invenit, exerent, quo in ea corporis parte Dei famulum laceraret, ex qua edere erat solitus divinarum seriem litterarum. Nam post vexationem fere omnium membrorum acutis cum cannarum sudibus, evisceratis unguibus ejus, digitos ac manus discepit: ut gravioribus tormentorum generibus invidis, gloriozior in victoria sua Confessor existeret.

14 Et cum multi sint id temporis, etiam in levioribus supplicis, Martyres facti; huic virum nobis ac parentibus nostris specialiter Dominus reservavit, cujus nutu ordinatus Episcopus venit ad Gallias, ut dura ad credendum cunctorum hominum corda moliret, et suave jugum Christi suscipere virtutum suarum mirabilibus persuaderet. Nam cum Sacerdos atque Dei Confessor ad civitatem Biterrensem ipso tempore advenisset, et, quæ adhuc nota non erat, ecclesiam fabricaret; ibi altare Domino consecravit, divinoque sanctus sacerdotio, primum ibi in Cathedra Episcopi sedit; post ordinavit sancta Mysteria, et Deo populum illic habitantem acquisivit. Sane in nullis civitatibus eorum territoriis tanta monasteria, ecclesie, aut oratoria extitisse creduntur ipso tempore, quanta in eadem civitate; quæ cum magnitudo line parva sit, grandis esse religione approbatur et fide. Cujus cum magisterio infidelitas decreveret, fides cresceret, conversa Narbonensium superstitio, quæ adhuc diversorum temporum cultus et Capitolii ambitone pollebat, legationem mittit ad memoratum Episcopum, ejus religionem desiderat, habere Ecclesiam concupiscit. Magnum fundamentum fidei! O ineffabilis pietas et larga bonitas! mundum ipsius populis notus erat, et jam quidem desiderio colloquendi ardebant. Ipse denique acceptans benignissime ipsorum legationem, ut bonus pater non titu-

opponuntur Severus Sulpitius

et Gregorius Turonensis:

hic sub Decio cum locis venisse indicat:

explicatur a Bosqueto:

Acta S. Pauli

S. Paulus, ob navia Romæ tormenris tolerato,

Confessor illustris,

At in Gallia Biterrensis Episcopus,

non in Narbona colitur.

A havit eis festinus occurrere, quatenus eos a laqueis diaboli erueret, et filios Dei sectando justitiam, cujus ille famulatum habebat, constitueret. Itaque ordinato in locum suum sancto Afrodasio Episcopo, ad hanc urbem ocyus pervenit: primum ante lectulum quæ nunc est, parvulum oratorium fundavit: denique ad locum quem vocant Alholas, qui est trans pontem, alteram ecclesiam construxit: in qua videlicet ecclesia, post multa laborum certamina, in pace hodie requiescit, magnifica coronatus gloria.

B 16 Quid plura? cum ille Chelydrus antiquus, semper humano generi inimicus, ejus felices actus invideret, illiusque bonitatem perhorresceret; immisit se in duobus Diaconibus suis, qui cum ante lectulum ejus clanculum caleam-nta muliebria projecissent, et causam irisionis ei fecissent; ille evocatis paucis Episcopis Galliar, quæ nondum erant plures, in Ecclesia de qualitate facti voluit judicari. Et cum per triduum fuisset procrastinata cognitio, diu nocteque ipsius in adis culmine missa divinitus aquila resedit. Multi eam jactu terverunt telorum, sed minime abscedere fecerunt: quin etiam illis diebus, quibus in eo culmine sedit, cilium deferente corvo accepit. In quibus rebus multa debuerunt esse ex miraculis Dei narrata, dum avis ab avienla mirifice est pasta. Verum, tenuis noster sermo, quamvis non explicet aquilæ et corvi significantiam, narranda sunt, quæ a Dei famulo super Diaconibus ipsis sunt facta. Nam dum ad miraculum aquilæ sententiamque Sacerdotis afflatim Christianorum turba concurreret, tertia die sanctus Pater noster Paulus iudicet orationem cum populo et cum Sacerdotibus suis, ut Deus manifestaret aut illorum perversorum assertiones aut suæ vitæ meritum. Et dum beatissimus Paulus in oratione ingemisset, illi Diaboli correpti subito furore lymphatico inter invisibilia tormenta clamabant, factionem invidiæ super Episcopo voluisse infringere: quandoquidem valde pro ipsorum incontinentia eos superius ac frequentius castigat. Quod cum ipsi mahtiosi justo Dei iudicio graviter ejularent, et dicerent se minime posse sustinere tam grandia supplicia; Dei famulus misericordia, qua motus semper, populis categorizans; rogavit Consacerdotes et populum, quod pro ipsorum absolute Domini pietatem exorarent, quatenus eos a tormentis liberaret. Tamen ille indignum se dicebat Sacerdotio, si ipsi, qui pro sui innocentia a dæmonio fuerant arrepti, non absoluti fuissent præibus suis. Et oca dum proclamaret ad Dominum iterum sanctissimus Paulus, exardito sunt proes ejus, et Diaconi a dæmonibus liberati.

C 17 Tunc idem multissimi universa machinamenta, quæ contra suum Sacerdotium moliti fuerant, publice, in conspectu tam Sacerdotum quam laicorum, confiteri coeperunt. Hoc evidenti iudicio cognito Episcopi ipsi, ad talia, qui deprecatori Dominum conveniant certamina, provoluti cum universa plebe ejusdem pedibus, rogare coeperunt, quod pro illorum peccatis interveniret, pro eo quod dubitaverant, quod Dominicam pietatem. Quibus rebus peractis alios Orientalem partem volatibus potens, nullo impugante, discessit ex summo culmine fastigio: Intellexit inde vir Dei se ad patriam reverti. O mirificum sanctitatis documentum! qui jacula infestantis inimici præstitisti esse prohibitiones et non vulnera fidelium tuorum, cum permisisti tentari a diabolo pro sui ministros: cui post belli certamina et agonis instantiam, delisti palmam Confessionis, et coronam Sacerdotii. Sed quid plura? Ipse sceleris auctor pro sui nequitia, his, quos commoverat, inter illa quæ digesta sunt, debitas solvit pœnas. Merito quippe ipse passus est illud, quod Confessori necnon etiam Sacerdoti intulerat. Hac vero obsequi conscripta

miracula, relatione et fide seniorum imposterum missa sunt, non solum civitatibus, quibus in Sacerdotio præfuit, verum etiam Romane urbi, ubi multa pro nomine Christi passus est: quinimo per univsum orbem, in quem virtutum suarum fama pervenit, a cunctis hodie in lætitia sancta devotioneque devotissima ejus festivitas concelebratur. Et si quis viri commemorationem fecerit, meritis ejus recom-pensetur apud summam Domini majestatem, æternisque gaudiis cum eo perfrui in futuro mereatur, præstante Domino nostro Jesu Christo.

18 *Hactenus ea Vita: ad quam satis alluditur in Vita S. Dionysii ab eodem Bosqueto edita, ubi ista leguntur pag. 70.* Simili etiam gratia beatissimus Paulus Antistes atque Confessor Narbonensem provinciam salutaris acquisivit eloquio. Quem ita labor domesticæ tribulationis exercuit, ut verum Domini esse famulum approbaret.

§ IV. An lux fidei a S. Paulo Narbonensi sit illata Hispaniis.

Ne nimis multæ difficultates simul intricarentur, rejecimus hanc in ultimum locum, scorsim explicandam. Joannes Tamius Salazar Martyrologio Hispanico S. Paulum primo loco inseruit his verbis: S. Paulus Sergius Apostolorum discipulus cum Paulo Apostolo Hispanias adiit: Hispalim, Cordubam, Barcinonam, Casaraugustam, Secontiam visitat, et fere per omnem provinciam prædicat, et post Narbone Episcopatus infulas induens, glorioso fine quievit. Idem post insertas aliquot notas concinnavit satis longa Acta S. Pauli: in quibus, post eadem Apostolorum Petri et Pauli narratam, secundum illius in Hispanias iter ita describit: Edicta ad Galliam perveniunt, quibus satellitum turba, quotquot Christiani nominis notula consignatos agnoscut, verberibus affligant, carceribus mancipant et tormentis afficiunt. Sergius, ut creditur, divino nutu admonitus, in Hispaniam remeant, et in montanis Empuritanis et Rhodensibus latitans, in speluncæ augusto foramine per biennium vitam egit: et cujus laborioso ergastuli hiatu descendens in mediterranea loca, non solum Empuritanos, Rhodios et Tarracenenos invisit, sed Hispali, Cordubæ, Casaraugustæ, Secontia et alibi prædicat, omnemque fere regionem perlustrat, donec placato persecutionis rigore Narbonam rediens, Confessor inclutus æternam virtutum coronam pro meritis comparavit xi Kalend. Martii. *Hactenus Tamius, qui urbes Hispaniæ a se indicatas desumpsit ex Chronico Flavii-Dexteri nuper edito, in quo his fit mentio lapsus ad Hispanias itineris, primo ad annum lxxvi his verbis: Paulus Narbonensis Episcopus, qui cum Paulo venit in Hispaniam, ibidem prædicat. At sequenti anno SS. Petrus et Paulus, de quo hic agit, in Kalend. Julii intercepti sunt. Iterum in Chronico ad annum lxxvii ista leguntur: Paulus Sergius Hispali, Cordubæ, Barcinonæ, Casaraugustæ, Secontia, et in plurimis aliis Hispaniarum urbibus prædicat, totamque Hispaniæ provinciam peragravit. Hæc ibi: quæ miramur fidei meruisse apud Andream Saussaium, qui ad xii Decemb. ista habet: Narbonæ ordinatio S. Pauli, primi illius Metropolis Episcopi, quem Paulus Apostolus proficiscens in Hispaniam illic Pontificem constituit: a quo Roma deinde coronato post gloriosum ejus agonem admonitus, Hispanias prædicando peragravit: Taraconensem provinciam fere totam Christo subegit: Hispali, Cordubæ, Barcinonæ, Casaraugustæ lumen fidei fere extinctum reparavit: semen Evangelicum ubi sparsum fuerat feliciter plurima per loca diffudit. Hæc Saussaius, anxia urbe Secontia ab alio relata, forsitan ei minus nota. Est passim Seguntia dicta, urbs Episcopalis*

D
et virtus ejus
divulgatur,

notior ob
tribulationes.

S. Paulus
prædicasse in
Hispania
dicitur a
Tamius
Salazar
E

et in Chronico
sub nomine
Dexteri edito:
F

idem ab Andrea
Saussai,

fama ejus
destrahentes
Diaconi,

punitur
furor
lymphatico:

parentes
ejus precibus
sanantur:

alii preces
ejus exposcent.

A *Episcopalis in Costella-nova prope Aragonie finites. Nou legimus etiam apud ullum Ordinationem S. Pauli contigisse XII Decemb. ut idem Saussurus asserit.*

et in Vita S. Theodardi Archiep. Narbonensis mendis referta.

20 *Aliud, sed æque ac priora nullius fidei argumentum eratur ex Vita S. Theodardi Archiepiscopi ad Kalendas Maii elucidanda, quam interim lector reperiet apud Guilelhum Catalum libro 3 Occidentæ in Episcopis Narbonensibus pag. 730 et sequentibus: ex qua nos pauca transcribimus, ac primo de tempore consecrationis illius ista: Advenit dies statuti temporis, in quo sanctus ac beatissimus Theodardus consecrandus erat Dei dispositione Episcopus: erat autem Dominica, nec non Augusti ut dicitur octava decima, in qua semper annuatim celebras Assumptionis gloriosissimæ Genitricis Dei et hominis unius Jesu Christi ab universo veneratur atque colitur populo Christiano. Porro tunc a tempore Incarnationis Dominicæ octingenti octoginta quinque computantur anni. Æra vero nongentesima decima tertia et indictio tertia, quo in anno Carlomanus, ut prædiximus, Rex, præsentem lucè cassus, successorum regni habuit Odonem. Hæc ibi: in quibus auctor habuimus est primo in diebus mensis Augusti, asserens decimam octavam quæ erat decima quinta Augusti aut certe decima octava Kalendas Septemb. quæ multum differunt. Dicto autem anno DCCCLXXXV Indictione III, cyclo Solis xxxv littera Dominicali C incidit festum Assumptionis Deiparæ Virgins, seu xv dies Augusti in Dominicam, qua S. Theodardus dicitur consecratus Archiepiscopus. Alterum mensum, quod huc magis spectat, est in Odonis Regis successione. Mortuus est Carlomanus vi Decembris anni DCCCLXXXIV, cui anno sequenti subrogatus est Carolus Crassus Imperator a Francis evocatus, mortuus anno DCCCLXXXVII, cum anno præcedenti ob animi corporisque valetudinem et rem adversus Normannos infeliciter gestam, fuisset coactus regnum abdicare: quo amato, cum Imperio Romano aliquandiu fluctuanti regnum Francorum: in quo, dum Carolus Simplex filius Ludovici Balbi adolesceret, Odo Parisiensis Comes in Regem est anno DCCCLXXXIX electus, et novem annis Francos guberavit, mortuus anno DCCCLXXXVIII.*

dicitur hic ordinatus anno 885, Dominica festo Assumptionis,

ergo non 18, sed 13 Augusti,

B *multum differunt. Dicto autem anno DCCCLXXXV Indictione III, cyclo Solis xxxv littera Dominicali C incidit festum Assumptionis Deiparæ Virgins, seu xv dies Augusti in Dominicam, qua S. Theodardus dicitur consecratus Archiepiscopus. Alterum mensum, quod huc magis spectat, est in Odonis Regis successione. Mortuus est Carlomanus vi Decembris anni DCCCLXXXIV, cui anno sequenti subrogatus est Carolus Crassus Imperator a Francis evocatus, mortuus anno DCCCLXXXVII, cum anno præcedenti ob animi corporisque valetudinem et rem adversus Normannos infeliciter gestam, fuisset coactus regnum abdicare: quo amato, cum Imperio Romano aliquandiu fluctuanti regnum Francorum: in quo, dum Carolus Simplex filius Ludovici Balbi adolesceret, Odo Parisiensis Comes in Regem est anno DCCCLXXXIX electus, et novem annis Francos guberavit, mortuus anno DCCCLXXXVIII.*

quando r. gnabaz Carolus Crassus Imperator

non Odo rex.

21 *His mendis indicatis, progredimur in Vita S. Theodardi: qui adeptus Pontificalis culminis dignitatem illico Romam ire, Dominumque Papam Stephanum adire stultit, et ut pallium pariter et privilegium ab eo acciperet, quatenus auctoritate et benedictione fultus, omnium sue diocesis maximus et vere præcipuus haberetur Episcopus etc. Erat tunc Stephanus vi Pontifex Romanus, eodem anno DCCCLXXXV, in Idus Maii creatus: cujus nomen est in Vita MS. expressum, in excusa apud Catalum et ipse tunc: quod cum sequentibus, ut mox apparebit, non cohereret. Nam, ut ibidem legitur, litteras ab eo accepit adversus quemdam Selvam editas, qui se clam furtimque Archiepiscopum fecerat, contra Iis unniacque Canonum instituta: et post ultra, dicitur Selva ordinasse Ermenirum Episcopum Gerunden-ensem, ejecto ante ordinato, nomine Servo-Dei. Statuisse ergo S. Theodardus dicitur, ut non solum Ermenirus, verum etiam ordinator ejus, Selva et Frodonius Barcionensis atque Godmarus Ausonensis convenirent... Sed ab Episcopo imperata audire noluerunt... Quocirca motus vehementer contra eos B Theodardus, misit ad universos sue diocesis Episcopos, ut omnes xv Kalendarum Decembrium convenientes adessent pariter in villa, quæ Portus dicitur quæque sita est inter medios Magalonsium Nemausiensiumque fines. Hinc Symonius tomo 3 Conciliorum Gallie appellat Concilium Nemausense in villa Portu, habitum statuit anno DCCCLXXXVI et tacite omittit epistolam Stephani Papæ, in qua de Prædicatione S. Pauli per Hispanias agitur: cujus illud*

ditis: et S. Theodardo litteras plane creptas.

in Concilio fecias,

est exortum: Stephanus servus servorum Dei, Selvie et Ermeniro et Frodonio Barcionensi. Noveris, inquam, noveris, Selva frater (si dici fas est, fraterno te debere vocari vocabulo) quod ex præcepto gloriosissimi et Catholici Imperatoris Odonis nuper venerim Treas, Concilio inibi de multis ac diversis celebraturus negotiis, cum reliquis Coepiscopis et Consacerdotibus, Pontificalibus infulis insignitis, quinquaginta duobus, qui eidem nobiscum interfuerunt Concilio. Bosquetus supra Stephanum Papam vin intellexit, quod is Germanus, opera Ottonis I Imperatoris, cui Romani gratificari voluerunt, creatus Pontifex esset. Sedit ab anno xxxix ad xliii seculi decima. Tunc anno DCCCLXXXI Mariani lib. 8. de Rebus Hispan. cap. 3, conventum Episcoporum esse habitum ad oppidum, cui Fonti-cooperto nomen est, in agro Narbonensi. In eo conventu controversia inter Episcopos Autegisim Urgelitanum et Adulphum Pallariensem agitata de finibus... Actionum Præses fuisset Arnustus Narbonensis, Tarracone a Mauris occupata: cujus Præsulis partes fuissent, controversias inter vicinos Episcopos componere, juraque iis populis dicere. Verum eo tempore non vivebat Arnustus Archiepiscopus Narbonensis, sed tempore Stephani Papæ VII, a quo pro pacifica possessione reditum suorum, iudicioque de Clericis ferendo; et electione Archiepiscoporum impetravit bullam a Catalo editam, ac Synodum Episcoporum collegit apud Nemausensem pagum in loco, qui Portus cognominatur in ecclesia sancte Dei genitricis Mariæ anno Domini nostri Jesu Christi Incarnationis octingentesimo nonagesimo septimo, decimo tertio Kalendas Maii, Indictione quinta, presidente vero in eodem Concilio magnificentissimo Pontifice primæ Narbonensis Ecclesiæ. Hæc ex antiquis monumentis, quæ vix legi poterant, Catalus. Indictio erat decima quinta, ut ante pro præcedenti anno legebatur decima quarta. Celebravit idem Arbustus triennio ante tempore Formosi Papæ Concilium Magalonsense apud Januariarum seu Juneariarum, anno Incarnationis DCCCLXXXIV, Indictione XII, Nonis Maii cum Episcopis Septimaniæ, Spaniæ et Provinciæ. Fuit hic successus S. Theodardi: nam qui apud Curtilum et Sammarthans interceptus Aribertus, cum Stephanus Papa VII misisset Bullam a Catalo relatum, alius non est ab Arnusto, nuncque per annuuncios corrupto. Ab hoc ergo Pontifice habita est Synodus in loco seu villa, quæ Portus dicitur: a qua non alia statumta sit sub S. Theodardo habita, relinquimus jam incertum, a viro eruditus in Gallia examinandum.

22 *Ad Epistolam sub nomine Stephani Papæ VI citatam redimus, sed cujus tempore et maxime anno DCCCLXXXV, quando cum epistolam S. Theodardo Romæ erisenti dedisset, nullas regnabat Catholicus Imperator Odo, sed ut supra probavimus, Carolus Crassus. Post hujus obitum et Francorum fluctuationem electum diximus e Comite Parisiensi Odonem, non Imperatorem, sed Francorum Regem anno DCCCLXXXIX aut saltem secundum Acta S. Theodardi anno prior e tenti: non hic dicitur opus restauratio ecclesiæ perfecisse anno octingentesimo nonage uno, anno tertio Regis Odonis, Indictione VIII. Deinde quonodo potuit Stephanus VI Papa scribere anno jam dicto DCCCLXXXV se nuper præcepto Imperatoris Odonis venisse Treas, et Concilium celebrasse cum quinquaginta duobus Episcopis; qui illo solum anno creatus erat Pontifex. Est Concilium Treasense, sive, ut tunc loquuntur, Treassianum anno DCCCLXXXVIII celebratum a Joanne Papa VIII, qui et primus subscripsit, ac post eum Episcopi, quorum nomina triginta adhuc erant. Interfuit et Rex Francorum Ludovicus Balbus, et inter Episcopos subscripsit Sigebodus Archiepiscopus Narbonensis, decessor S. Theodardi, et Frodonius Episcopus Barcionensis, contra quem Stephanum Papam egisse excogitatum est.*

D quorum eorum hic uiscitur.

illæ ab altis videntur Stephanus VIII

aut Stephano VII tempore Arnuti Archiep. Narbon.

a quo al u non est Aribertus.

is non erat tunc Imperator aut Rex Odo.

non habuit Stephanus VI Treas Concilium

re l Joannes VIII

Sed

A Sed omissis similibus pervergis, ad S. Paulum Narbonensem occedimus: de quo in dicta epistola narrantur ista non minus fabulosa.

23 Cuius beatus Apostolus et Doctor Gentium Paulus Roma egressus, Hispaniam prædicationis causa proficisceretur... assumptis secum Trophimo Ephe- sio, necnon et prudentissimo viro Sergio Paulo... Torquato quoque, Serundo et Endalatio et quibus- dam aliis, Cisalpinam Ecclesiam postquam devenit, Arelatem quantocyus abiit... Trophimum ibi reliquit. Ipse vero cum ceteris Narbonam usque per- gens, inde prædictum Torquatam sexque alios illius comites et condiscipulos Galliciam ad prædicandum juxta B. Petri Apostoli præceptum destinavit... Post hæc profectus inde una cum Sergio Paulo, ad ulteriorem ambo pervenerunt Hispaniam, evangeli- zantes per singulas urbes futuri gloriæ regni Dei. Hæc ibi. Septem viri in Hispaniam missi ita nominan- tur ab Usuardo et aliis: Torquatus, Ctesiphon, Se- cundus, Indalecius, Cæcilius, Hesyehius et Euphra- sius. Cohortur ex his S. Cæcilius Episcopus Eberitanus Kalendis Februarii, ad quem eorum missio fuisse expla- nata est ex gravium Scripturarum testimoniis: inter quæ Gregorius vii Papi in epistola 64 ad Alphonsium vi Castellæ et Sanctum iv Aragoniæ Reges, et Episcopus in eorum ditione constitutus, anno mxxxiv ita scribit: Dum beatus Apostolus Paulus Hispaniam se adire significet, ac postea septem Episcopos ab urbe Roma ad instruendum Hispaniæ populos a Petro et Paulo Apostolis directos fuisse, qui destructa idololatria Christianitatem fundaverunt, vestra diligentia non ignoret etc. Citat deinde in eam rem Hispanum Concilium et Romanorum Pontificum decreta, quæ ad datas Kalendas Februarii legi possunt: nonnulla etiam diximus ad Kalendas Martii, quo Hesyehius Episcopus et Martyr unus e sociis septem co- hincit, quibus nusquam adjunctum legitur S. Paulum Episc. Narbonensem, multo minus, quod S. Paulus Romanus revertens totam regionem Hispaniarum illi in Apostolatus officium commiserit: quasi postmodum tam per seipsum, quam per suos quos in fide Christi jam nutrierat docueratque discipulos, omnes Hispaniarum regiones peragrans, earumque habitatores indolenter docendo in Christianam libertatem cul- tumque subvexisset. Ac tandem pro sententiæ hujus confirmatione præscribantur legendi Leonardi, Isidori, Beaulonis et Juliani libri, quos hi de Paula Narbonensi, quod hæcenus alius non inlicitari, mira habe- rent; ac maxime allegantur Acta S. Pauli tribus vo- luminibus ad ejusdem discipulis comprehensa: quæ

perfecto si essent conscripta, pro maximo thesauri ha- berentur. Horum voluminum meminit Guillelmus Hun- lardi in Vita S. Pauli Narbonensis, scripta anno mcccclxiv, id est, post obitum S. Pauli Apostoli fere annis mccc, et post epistolam sub Stephani Papæ Sexti nomine, ut fingunt, scriptam annis quadringentis et septuaginta: ut non defuerit ad stabilizandos conceptos errores tempus fingendi quælibet. In eodem cum Gui- lielmo Hunardi seculo vixit Petrus de Natalibus sed aliquanto junior, qui libro 1 Catalog. cap. 60 aliquod compendium Vitæ Pauli Sergii ex illo dedit; in quo, post conversionem ejus ex Actibus Apostolorum relata, ista contraxit: Post passionem ergo suam B. Paulus apud Paphum eodem per visionem mandavit, ut ad partes Hispaniæ et Galliæ iret prædicandas: quod et ipse fideliter adimplere curavit. Et post aliquot dies veniens Roman cum Rufo et Stephano Diacono- nibus suis, ecclesiam B. Pauli Apostoli consecravit. Deinde pergens ad civitatem Luna, filium cæcum mulieris viduæ, quæ ipsum hospitio susceperat, illu- minavit: eamque cum filio et multis ad Christum convertit: qui a Sapphio Proconssule captus, dum ille subito moritur, Paulus a populo liberatur. Deinde veniens Galliam, Eledrudensi et Auriensi urbibus Christum evangelizavit: et a besto Apostolo Paulo monitus, ecclesiam Narbonam, dum Arelatensi urbi appropinquaret, et Rhodani flumen transiret, naua in flumen cecidit, et absorpto corpore necatus est. Sed orante Sancto corpus de flumine enatavit, et ip- sum Paulus Sergius suscitavit; quo viso miraculo multi ad fidem conversi sunt: veniens Narbonam filium olim Principis civitatis, nuper defuncti, a demonio obsessum precibus matris viduæ ab im- mundo spiritu liberavit, eundemque cum matre et populi multitudine baptizavit. indeque in Hispaniam circumiens prædicavit. Et rediens Narbonam, post- quam totam civitatem et regionem ad Christum con- verteret, trina visione B. Pauli Apostoli monitus, obitum suum appropinquare cognoscens, Ecclesiam Narbonensem, Stephano Diacono suo in Episcopum consecrato, commisit regendam: Rufinique Pres- byterum in Avenionensem Episcopum ordinavit, et omnibus fideliter dispositis, orans in ecclesia sua in pace quævit in Idus Decembris, ubi et sepultus jacet miraculis clarus. Hæc Petrus de Natalibus, quæ at- que plura etiam Bosquetus retulit, a Guilielmo Hunardi ex vulgi sermone et Legendis usitatoribus concin- nata: inter quæ ait, plurima signa conferri, quæ pro veris obtruduntur.

lier cum 7 versis Apostolus in Hispaniam designatur:

sed absque hujus mentio- ne in illorum Actis.

scripta varia erantur:

II. II.

ANIMADV. PAP 24

XXII MART.

Cultus mccc

DE S. AFRODISIO EISCOPO BITERRENSI IN GALLIA.

Biberre, nonnullis Biterre, antiqua Galliarum urbs in Narbonensi ditione, nunc Occitania seu Languedonia inferiore, ad confluentem Obrys et Luvonis amicum, ab ipsa Narbour quatuor circiter levis distata, celebrat hoc die natalem S. Afrodisii Episcopi quem, loco non indicato, referunt Martyro- logium MS. Aquisgranense, et addita voce Confessoris Kalendaria Breviarium Eboensis in Lusitania et Ca- vianum a Michæle Monacho editum. At MSS Leodien- sis S. Lamberti, Trevirensis S. Paulini, aliquod Regiæ Sæveræ sub nomine Adonis, et aliud mstrum sub nomine Bedæ ista habent: Civitate Bi- terrens depositio S. Afrodisii Episcopi et Confes- soris. In MSS, Vaticano S. Petri, Vallwellens Congregationis Oratorum Romæ, Carochitano Galoniæ et MS. Floriano præparator. Apud Septimaniam et Aphrodisius: subinde Frodisius et Afrodisius scribi-

tur. Quæ accuratius referuntur ab Usuardo passim in omnibus codicibus manu exaratis et prælo editis, et sunt ista. Apud Septimaniam civitate Biterris, depositio S. Afrodisii Episcopi et Confessoris. Hic a B. Paulo Narbonensi Episcopo eidem urbi ordinatus Antistes, fidei docemuntis præclarus, virtutumque meritis ornatus, quævit in pace. Quæ videm memorantur in Hagiologio Franco-Galliæ ex antiquo MS. Martyrol. Abbatæ S. Laurentii Bituricensis a Philippo Lubbe excerpto, item in MSS. Ultrajectino S. Marci et Bru- xellensi S. Guillelmi, et in Martyrol. Bellui secundum morem curiæ Romanæ, et Germanico Consis primæ ratiouis, et sequitur Ferrarius in Catalogo Generali, qui in Notis verba Usuardi profert.

2 Sunt hæc ab Usuardo descripta ex Vita antiqua S. Pauli Episcopi Narbonensis, quam immediate jam dedimus: ex qua ista repetimus. Cum Paulus Sacro- dos

horum con pendum ex Petro de Natalibus:

E

F

cum Elogio Usuardi:

A dos atque Dei Confessor ad civitatem Biterrensem ipso tempore advenisset et quæ adhuc nota non erat. ecclesiam fabricaret : functusque divino sacerdotio, primum ibi in Cathedra Episcopi sedit... Cujus cum magisterio infidelitas decreveret, fides cresceret : conversa Narbonensium superstitio... legationem mittit ad memoratum Episcopum, ejus religionem desilerat, habere Ecclesiam concupiscit... Itaque ordinato in locum suum S. Afrosio Episcopo, ad hanc urbem cœsus pervenit. *Hæc in Actis S. Pauli Narbonensis, ad quæ de tempore, quo vixit, varia continentur, quæ hic non sunt repetenda, cum ibi videri possint.*

desumpto pariter ex Actis S. Pauli Narbonensis.

Menda in aliquibus Fastis,

3 Sunt hæc frve omnia, quæ de S. Afrosio dici secure queunt, cum aliæ narrationes non careant veris. *Maurilycus certe multum aberrat, dum ista scribit : Bituricas Aphrosii Ægyptii, Bituricensis Episcopi. Eadem habet Felicius appellatur Confessorem. Plura congerit Galesinus huc modo : Biturici S. Aphrosii Episcopi. Hic genere Ægyptius, totius Ægypti Præfectus, munere Præfecturæ abje- to, Antiochiam venit : ubi baptisma suscepto, in B. Petri Apostolorum Principis disciplinam se tradidit : post cum illo Romam profectus, inde in Galliam ab eodem missus, et Bituricam consecratus Episcopum, Christiane religionis præceptis eam civitatem instituit : demum Ecclesia exædificata, et rebus aliis pro Christi gloria sancte actis, abiit in cœlum. *Hic Galesinus, citatis in Notationibus Usuardo, Eisengrenio in Cent. 1 et Volaterrano Comm. lib. 3, imo lib. 13, ubi ista habentur pag. 153. Aphrosius Præsul Bituricensis, Petri discipulus, genere Ægyptius, jacet apud Bituriges. Quam præcise hæc distat ab his, quæ Usuardus habet, a quo discessit cum alius Galesinus, e ejus Martyrologio Germanicum Cousii auctum et immutatum in secunda editione, et cum ante solum verba legentur Usuardi, iis expunctis substituitur urbs Bituricensis, sed in Septimania collocatur, id est Narbonensis Gallie parte, cum Avaricum urbs Biturigum fuerit in Aquitania prima. Eisengrenus part. 5 distinctivo 3, mira narrat citatis Volaterrano, et Petro de Natalibus lib. 3 cap. 218. Hujus fabulosam narrationem omittimus, nisi inde sua exerpissent alii etiam posterioris scriptores : ita ergo habet. Aphrosius genera Ægyptius, Præfectus totius Ægypti erat in tempore, quo puero Jesu in Ægyptum fugato et in templo deorum delato, idola omnia corruerunt. Quod cum Aphrosius tunc Præfectus audisset, ad funera, in quo simulacra eversa fuerant, accessit : et viso puero Jesu, eum adoravit : ipsamque una cum parentibus a furore Pontificum idolorum, eos in deorum suorum ultionem occidere volentium, viriliter defendit : et ex tunc in Christum quasi per somnina credidit. Sed post ascensionem Domini cum prædicatione Evangelii ad Ægyptum pervenisset : præfecturam deserens, Antiochiam venit, et ibi baptizatus atque B. Petri discipulus factus est : eum quo postmodum Romam ivit : a quo et directus est ad Gallias prædicandas. Qui etiam ibidem S. Paulo Sergio, Episcopo Narbonensi se associavit : a quo ordinatus Bituricensis Episcopus, ad ipsam civitatem devenit : ubi multo tempore officio prædicationis insistens, et miraculorum gloria refulgens, omnem populum ejusdem urbis Christi nomini subjugavit. Et virtutibus ac ætate maturus, in Domino quievit xi Kalend. Aprilis, et sepultus est in ecclesia sua signis clarescens. *Hæc Petrus de Natalibus, ejus relationi Eisengrenus ex libro 1 Histor. Eccl. Franc. quam citat, inserit conversationem Bituricensem, et domum donatam a Leocadio, primo Galliarum Senatore, et stirpe Petri Epagati, sub Severo Imperatore post S. Irenæum martyrio coronati, ac demum ecclesiam erectam et S. Stephani reli-***

desumpta ex Volaterrano,

Petro de Natalibus :

B
C
41 Eisengrenio:

quia illustratam : quasi hæc omnia apud Bituricenses peregrisset S. Afrosius, licet ejus nusquam meamur Gregorius Turonensis : cujus caput 27 et 29 libri 1 hoc designatur, uno verbis ejus serventis describitur ab Eisengrenio : quasi S. Afrosius fuisse, cum Christus nasceretur, Præfectus in Ægypto, et post ducentos et amplius annos Bituricensibus fidem Christi annuntiasset, et dictam ecclesiam condidisset.

4 Et hi erant extra Galliam scriptores, quos propriis et scenariis auctoribus præcipuum Guibelmus Catalus et Andreas Saussains, ille in historia Occidentæ pag. 955, ubi de Episcopis Biterrensibus agit, iste in Martyrol. Gall. et ista habet : Eodem die Biterris S. Aphrosii Episcopi primi illius civitatis. Hic genere Ægyptius, totius Ægypti Præfectus, munere ejusmodi abjecto, Antiochiam ad B. Petrum venit : a quo verbo vite illustratus, sacrique lavacro tinctus, Romamque postea dum ipse Apostolorum Princeps eo pergeret, ab eo in civitatem assumptus, propagando undecunque illic Christi regno eodem obsecundavit. Tum Paulo in Galliam Narbonensem proficiscenti adjunctus, eo in Hispaniam abeunte, Sergio Paulo, quem in Narbone Antistitem præfecerat, adhesit : a quo, crescente hac in provincia messe Evangelicæ segetis, Biterris Episcopus constitutus est : ubi magnificam et egregiam operam in fide prædicanda, avellendis a nefandis sacris atque Christo parturiendis civibus, religione castissima diffundenda, et fundanda Ecclesia stabiliendaque cum dum impendisset : demum rebus gloriose parietis, Christi inflexus præco ac minister fidelissimus, ad bravium meritis onustus perrexit. *Hæc Saussains cum magnifica amplificatione, si certiores auctores, quam nos dedimus, posset pro eo proferre.*

aliqua ex his in Martyrol. Gallico no.

E

5 De ecclesia, monasterio et depositione corporis S. Afrosii agunt Sannarthoni tomo 4 Gallie Christianæ pag. 64, et quem Usuardus aliique tradunt in pace quievisse, rebus sancte actis, abies in oculis, et meritis onustum ad bravium perrexisse, ac demum Confessorem appellat, martyrio coronatum scribunt his verbis : S. Afrosii ecclesia apud Biterrenses antiquissima, quam Divus Afrosius in honorum Principis Apostolorum proprio sanguine consecravit, ac primariam ceterarum Ecclesiarum Biterrensium truncati sui capitis traditione tunc cepit : quod ab extremis hujusce civitatis partibus summo omnium stupore in eam asportavit, ut tradunt perantiquo Legendo. Quod autem hæc basilica fuerit primo S. Petri, duo manifeste indicant, vetus Sigillum Capituli Ecclesie, in quo incusata est imago S. Petri et B. Afrosii, tum variae fundationes vetustissime, in quibus eligitur sepultura in ecclesia S. Petri et S. Afrosii. Verum quia hæc basilica erat extra muros civitatis, translata est Sedes Episcopalis, et ibi erecta fuit Abbatia Ordinis S. Benedicti, Sedesque Apostolica Abbatibus in illius gratiam admissis Pontificalium insignium usum concessit, aliquid eis præbens solatium pristina dignitatis, tali decore et ornamento præstito illorum ecclesie, in qua corpora Beatorum Afrosii et Gerardi Biterrensium Episcoporum jacebant, et adhuc conquiescunt. A multis seculis Abbatia hæc a regulari stru in secularem redacta est, et monasterium in Ecclesiam Collegiatam et secularem mutatum. *Dem pag. 67 dicitur per Ramundum de Serinhano, Abbatem renovata fraternitas Ecclesiarum S. Afrosii Biterrensium et S. Pauli Narbonensis (quæ adeo erat antiqua, ut jam pene a memoria hominum excederat) xvi Kalendas Januarii anno mcccvi, existente tunc Giraudo Abbate S. Pauli : quæ societas reperitur in archivis ejusdem ecclesie.*

an Martyr caput nactus in interit ?

Ecclesia S. Petri, de n S. Afrosii, p.

rum, monasterio

corpore ed-eratur.

fraternitas.

CALLINICA, SEU CALLINICO, ET BASILISSA IN GALATIA.

G. II.

CIRCA AN. CCLII. XXII MART. Collu sacer apud Grecos

21 et 22 Marti.

Agunt de hisce Sanctis et Græci et Latini, et quidem diversis diebus: ac primo in Menologio Cardinalis Sirleti ista habentur XXI Marti: Eodem die certamen sanctorum Martyrum Callinice, Basilissæ, et sacrosancti Martyris Birilli Episcopi Caltanæ: de quo ad illum diem egimus. At XXII Marti, et quidem sub finem, ita legitur in MS. Synaxario Græco collegii Claramontani Societatis Jesu Parisiis: Eodem die certamen sanctorum Martyrum Callinice et Basilissæ. Ad quem etiam diem inscripti sunt in Menæis MSS. Ambrosianis, Chriftianis, Nazariensis, et aliis, uti et recensis, atque apud Marinam, Cytherarum his verbis: Eodem die sancte Martyres Callinice et Basilissa gladio interimuntur: inditurque hoc distichon in Menæis excusis.

Kαλλινοῦ ἡγουσῆς καὶ Βασιλίσσης
Τῆς ἐπιτίμιου καὶ πύρου βραδείας,
Calliniceam scindunt cum Basilissa
Egregias victrices et eam Reginas.

Et hæc hæcenus de duabus feminis Martyribus dicta sunt: contra quas dubium movetur ex Menologia MS. Græca, quod passu Basila Junioris Imperatoris secula decem collectum est: in quo ad diem XXVI Marti (post elogium SS. Philemonis et Domni sive Domnini, de quibus cum aliis egimus XXI Marti, ista leguntur: Certamen SS. Callinice et Basilissæ Martyrum, Callinice et Basilissa Christi Martyres imperante Decio vivebant in provincia Galatie. Basilissa cum divitiis abundaret, dabat pecuniam Callinice, ut abiret ad carceres et ferret pro victu Christianis ibidem inclusis, ut pro se orarent: ut scilicet et ipsi prompto et recto animo essent ad suscipiendum martyrium et non deficerent in tribulationibus. Inter hæc igitur aliquo die comprehensa est Callinice, et cujus esset religionis interrogatus. Hic mentiri nesciens,

et 26 cum elogio.

B

G. II.

DE SS. SATURNINO ET IX SOCIIS MARTYRIBUS IN AFRICA.

XXII MART.

In memoria in antiquis Fastis

capiti sacre perperam adjunctis

non videntur passi sub Wandahis:

Claberrima est memoria horum Martyrum in præcipuis et vetustissimis Martyrologis, S. Hieronymi in quatuor apographis, Rabani, Notæri, MSS. Hieronymo, Regine Sarcie, et pluribus sub nomine Ursardi, Bedæ excusis et aliis: in quibus ista continentur: In Africa Saturnini et aliorum novem. In Martyrol. excusis Colocæ et Lubecæ anno 1490 addit, Martyrum, qui pro Christi nomine occisi sunt. In holeram Romano ista leguntur: In Africa sanctorum Martyrum Saturnini et aliorum IX. In Cassinensi MS. caractere Lombardico additur socius his verbis: In Africa Fidelis, Saturnini et aliorum IX. Que etiam leguntur apud Maurolycum et Felicem. Sed in aliis plerisque Fastis Fidelis in Africa passus refertur ad sequentem diem. Apud Hieronymum Græcum in Additionibus Ursardi et Cassinensi in Martyrol. Germ. aliquis socius nominatur: In Africa Saturnini, Dieroni et aliorum octo Martyrum. At duo supra adduntur in MS. Colantæ: S. Marci ad Genovæ: In Africa SS. Saturnini, Dieronii, Arionis et aliorum novem. In Aquasgranensi, non inlicitis loco aut sociis, præponitur Paulus scilicet Narbonensis Episcopus, de quo jam egimus: uti alii duo sunt Martyres Sebastienus, et spectant ad sequentem diem. In MS. Taulentensi referuntur Saturninus et vii socii.

2 Galesinus hoc addit elogium: In Africa sanctorum Martyrum Saturnini et sociorum novem qui in persecutione Vandalica, pro fide Catholica profusa sanguine, præclari testimonii palmam tulerunt. In

eam confessus est: quonobrem victus est et Præsidi traditus. Comprehensa etiam S. Basilissa sistitur coram tribunali, et ambo Christum cum libertate confitentes, primum variis tormentis subjecti puniebantur, ut cogerentur Christum abnegare et idolis sacrificare. Verum cum ad id induci non possent, sacra eorum capita gladio abscissa sunt: atque ita egregie vincentes diabolum, participes facti sunt regni cælorum. Hæc Menologium, in quo idem supplicii genus, eadem ad utriusque nomen allusio, prout ex Menæis probata sunt: ut de sexu solum maneat controversia, ob quam utriusque nomen in titulo præsumimus.

3 Tabule Martyrol. Romani XXII Marti, isti nomina indicant: Eodem die natalis sanctorum Martyrum Callinice et Basilissæ. In Notis allegatur Menologium, in quo perle relatæ esse dicimus. At margini adscriptum est, eas a Galesino poni sub Trajano: hujus elogium est ejusmodi: In Græcia SS. Callinice et Basilissæ, que, infenso fidei adversario Trajano Imperatore, gladio perennis, martyrio coronantur. In Notationibus citantur Græcorum tabule, qua de causa in Græcia passus dicit, comprehensus Asia reginens, in quibus usus lingue Græcæ rogabat. At persecutioni Trajani videntur tribuæ, quod in Menæis absque ullo titulo annexatur historia quinque Canoniarum et Drosidis Virgins, que dicitur filia Trajani Imperatoris, in qua relatione nonnulla parum probabilia apparent. Refertur Drosela filia Trajani cum quinque sociis seu Canoniarum aut feminis iterum XXII Septembris, in Menologio Sirleti, MS. Synaxario et Menæis: quando de us agi poterit. Franciscus Laherius in magno Menologio Virginnum statuit Calliniceam et Basilissam duas socias Droselæ: et dum Menæis Græcorum non bene ab aliis lecta reprehendit, mirretur ipse simul lapsus errore penam talionis.

apud Latinos 22 Martii.

E

Notis citatur Victor lib. I persecutionis Vandalicæ sed qui ibi nominatur est Saturnus, quem cum Galesinio et aliis celebravimus XXII Marti. Deum horum decem Martyrum memoria ante istam persecutionem videtur inscripta Martyrolog. S. Hieronymi. Interim que Galesinus et socii conjectura adjeceit, inserta sunt secunda editio Martyrol. Germanici, Baronius in Notis ad diem scribit: Multi ejus nominis passi habentur in Africa, quorum nec illum prætereimus, de quo est tam nobile testimonium S. Celerini Martyris in epistola ad Lucianum: est ea epistola XXII apud S. Cyprianum, in quo sub finem ista habentur: Salutant te Marcæ cum sororibus suis, qui letantur confessione tua florida, sed et omnes fratres, et Saturninus, qui et ipso luctatus est cum dialoda, qui et Christi nomen est fortiter confessus, qui et ibi in pena angularum fortiter est confessus, qui et hic nimis rogat et petit. Ubi observat Panefinus, plures fuisse Saturninos, tum Confessores, tum Martyres, tum Episcopos in Africa istate Cypriani, atque adeo divinare, quisnam iste fuerit, supervacuum fore: quod multo magis de hoc S. Saturnino Martyre dicendum, cum potuerit in alia persecutione, quando non vivebat S. Cyprianus, occisis fuisse. Similes Saturninus Martyres in Africa dedimus in Januario et Februario decem, et alios hoc mense. Petrus de Natalibus lib. 12 Catalogi num. 85 ista habet: Saturninus Episcopus et alii novem Martyres in Africa passi sunt XI Kalend. Aprilis. Hujus Episcopatus non fit mentio apud alios.

hujus Saturnini nomen non videtur fieri in ep. S. Celerini

non videtur Ep. opus fuisse.

DE

DE SANCTIS SEBASTENIS MRYTRIBUS
DECRONO, ARIONE, AMMONO, ET ALIIS XII.

G. H.

XXII MART.

Sebastiani alius Armenie, alius Cappadocia metropolitani haberi dixerunt die III Februarii ad Acta S. Blasii Episcopi Sebasteni et x Martii, quando de XL Martyribus Sebastenis egimus. Hinc loco adscribuntur hi Martyres in Martyrol. S. Hieronymi Parisiensis excuso. In Sebastia Decronii, Orionis Ammoni. In Lucensi editione ita legitur: In Sebastia Hieronii, Arionis. In MS. Blamuno Detroni scribitur: reliqua cum præcedenti consentiunt. In perretusta MS. ejusdem S. Hieronymi, quod apud nos servatur, ita legitur: In Sebaste, Hieroni, Arionis et aliorum XII. Richenovicense MS. In Sebastia, Arionis, deum post interpositos Afros, Hieroni, Arionis. Rhinoriense, In Sebastia Arionis. Augustanum S. Udalrici, In Sebaste Hieroni, Arionis. Labbramum Decroni: reliqua cum præcedenti eadem sunt. Rabanus. In Sebastia Hieroni et Arionis, pro ultimo apud Bedam eccusum legitur Alionis. Galesimus citato Beda scribit, Decronii et Alionis. Hos citat et sequitur Fer-

rarius in Catalogo generali. Ast omissa urbe Sebastia adiunguntur, ut supra dictum, Martyribus Afris, et scribuntur Hieroni, Decroni, et Decronii et Arionis. Et hæc sunt in Martyrologiis reperta, ex quibus satis secure possumus illos Sebastie adscribere. At nomen prioris Martyris expressimus Decronum, quod ita scilicet exprimitur: Decronius, et Hieronius subinde legitur: Hieronius, Hieronius, Hieronius et Decro etiam, sed semel, reperitur: Socii nomen Arionis est satis constans, subinde Orionis et Artonis: Hisce adiungitur tertius Ammonus, sed in solo Martyrolog. S. Hieronymi alii in nostro codice socii XII, quos ob antiquitatem codicum adjunctos relinquimus. In MS. Tamariensi apud Iberios antiquo sed non satis distincto, reperuntur hoc die nomina Arionis, Hieroni, Orionis, Ammonis et Ammoni, et sequenti die Arionis et aliorum XIX, Hieronii et Arionis: quæ hæc spectant, et pro aliis XII, leguntur XIX.

B

DE S. ALEXIANO DIACONO

E

G. H.

XXII MART.

Martyrologium MS. Ultrajectinum Ecclesie Collegiate S. Mariæ satis vetustum est: in quo sæpe illustris memoria Sanctorum Angliæ continetur, ut possit videri ex Anglia ea delatum, fuitque titulus Ultrajecti descriptum circa annum MXXL, uti ex Chronico et Tabula Paschali adjunctis videtur constare. In eo Martyrologio continentur die XX

Martii ista verba: Item Alexani Diaconis. In MS. Trevirensi S. Martini, æque antiquo, scribitur Alexiam Diaconi. Quo etiam modo legitur in Additionibus Usuardi ab Hermannus Greven ante ducentos fere annos collectis. Martyrum fuisse suspicamus: quem tamen titulum non apposuimus, jussio aliorum proponentes, ut cum aliis MSS. conferant.

DE S. BASILIO PRESBYERO
MARTYRE ANCYRÆ IN GALATIA.

D. P.

VIDE SYNAXARIUM TOM I MART. PAG. 571

ANNO CCCLXXIII
XXII MART.

Memoria S. Basilii Presbyteri ecclesie Ancyranæ in Galatia celebris est apud Græcos et horum exemplum apud Latinos: de quo in Menologio Carinulæ Sirelli ista habentur: Die XXII Martii. Sancti Martyris Basilii, Presbyteri Ancyranæ Ecclesie, qui cum in Christiana confessione constanter persisteret, Juliano Apostata Imperatore et Saturnino Præside Ancyræ, post multos cruciatus Christi Martyr volavit in cælum. In Menologio Basilii Imperatoris sub finem præcedentis diei solum titulus proponitur, forsitan per amanuensium socordiam ea translatus, ejusque eloquium omissum: quod eisdem plane verbis refertur in MS. Græco Synaxario Collegii Claramontani Societatis Jesu, in Menæis excusis et manuscriptis, in Anthologio etiam, et apud Morinum Cythereum, et est hujusmodi.

unum a corpore avulsam in faciem Præsidis coniecit: qui mox candentibus subulis illum urî, ventrenique et tergum omnesque corporis compages perforari jussit. Inter quæ tormenta sanctus Martyr animam Deo reddidit. In adjunctis Odis laudatur ejus magnanimitas inter tot tormenta et tam atrociam et crudeliam, et accitatur triumpho obtento quincion.

Cultus: vacer apud Græcos

cum illustri descriptione martyrii.

2 Sancti Martyris Basilii, Ecclesie Ancyranæ Presbyteri, Basilus hic, imperante Juliano apostata et Saturnino Præside Ancyræ, florebat Ecclesie Ancyranæ Presbyter, Accusatus de religione Præsidi sistitur, in quæstione ab equalea suspenditur, in vitæ hunc dire fricator, ac dein in carcerem abjicitur. Extra tus iterum in carcere ibi admodum continenter verberatur, ferreisque compedibus constrictus, rursus custodia meliatur. Post dies aliquot cum Julianus apostata per Ancyram transiret, S. Basilus ad illum vinculis deducitur, et lassus se Christianum esse, Flavento Comiti traditur, ut ex corpore ejus hora essenderentur: quod cum omni celeritate peractum est. Multis ergo undequaque et a tergo et a fronte direptis e culte hinc, et ab humeris dependentibus, adamantinus et invictus Martyr Martii T. III.

3 E Latinis, suis Additionibus ad Usuardum incluit Melanus, civitas Græcis, die XXII, inquit, sancti Hieromartyris Basilii, Presbyteri Ancyranæ Ecclesie. Galesimus aliquando plura de martyrio retulit his verbis: Ancyra S. Basilii Presbyteri et Martyris. Ille, Juliano, hoste religionis teterrimo, Saturnini Præsidi jussu in custodiam inclusus, gravissime variæque cruciatus, denum subulis candentibus perforatus, spiritum Deo reddidit. Dignus etiam habitus est, qui tabulis Ecclesie Romanæ ita inscriberetur: Ancyra S. Basilii Presbyteri et Martyris, qui sub Juliano apostata gravissimis cruciatibus albetus, animam Deo reddidit. In Notis monet Baronius fuisse eodem tempore Incip. Basilium Episcopum Arranum, sed qui post Julianum superstes cum aliis Arianiæ obtulit libellum Joviano Imperatori, qui se Nicenæ fidei professorem esse testatus est. Allegat præterea Baronius partem aliquam Orationis secunda S. Gregorii Nazianzenensis in Julianum, qua hujus crudelitas indicatur.

et apud Lutheros. F

4 Sgræti utique Orientales variis hoc mense Basilios colant, et quædam in eorum aut quo Calendario MS. ex quo Martium nobis Latinum fecit Illustrissimus Rhenanus Archiepiscopus Damascenus, prima die Basilium et qui cum eo, octava Basilium et socii memorantur:

Alorum hujus vobis Martyrum cultus in Syria

A de quibus nihil habemus divinare, nisi forte eos esse qui Menologio Coptico MS. Collegii nostri Marontai Romae commemorantur Martyrum Alexandria perpassi Basilius, Theodorus et Timotheus idque ad diem xx mensis Augusti qui xiv nostri Februarii respondet. Qui autem hic facere videtur est Basilius Sacerdos et Martyr inscriptus Syrico Calendario ante officii Ecclesiastici libros Romae impresso circa annum 1624, ad diem ii Eburnide mensis, qui nostri Martii xxviii dies est: quem et in quodam Martyrologio Arabico Egyptia per Gratianum Simonium Latine nobis reddito hoc ipso die xxii Martii est, Certamen S. Basilii Martyris et Sacerdotis.

B Acta Graeco duplici reperimus descriptis: una Roma, quae hic datur ex Codice bibliothecae Vaticanae 655, eademque extant apud Patres Oratoria S. Mariae in Vaticella in codice signato B 14: conscripta, quantum conjectamus assequimur, ab his qui martyrum ejus praesentes interfuerunt, eoque se confirmatos in fide Christi sub ipsam Actarum conclusionem testantur. Alia habemus Florentiae in bibliotheca Medicea pluteo 4 ad eundem eundem 4 sub finem hoc principio Ἡδὴ πῶς βίαιος ταῖς φιλοσοφίαις καὶ φιλοσοφίαις ψυχαῖς λοιπὸν πονηρίαις καὶ παιδομαχίαις ἐπιβῆναι ἐπιβῆναι ἐπιβῆναι Dico quidem spe tantulum, corpora mandanturque affectantibus amnis, pratum est omnigenis diversorum eorum plantis floribusque ornatum: sed hoc hec elegantius atque ad Rhetoricam amplificatumque leges accuratius scripta, sunt tamen manus antiquae; atque, ut ea videntur quae longius a suo fonte discedunt summa, multa minus sincere: nam cum prima illa eloquia supra relatis exacte respondeant, haec posteriora et Constantiopolim oblectant Basilium scribunt, et post finemque suae auctoritatem Constantiam protrahunt, itaque ab immensa leana interfectum: qua omnia in aliam Basilium videm Ancyrinum et sub eodem Juliano Apostata passum conveniunt: sed qui ii Januarii die colitur, ad quem de ipso plerumque ex Menaeis epimus: et in ejusdem mensis supplemento ubi aliquid postmodum ex his Actis poterimus: cum ea hic integre dondu esse, qui parte sola physici ab antiquioribus differant, nequaquam juverimus.

C Ad tempus Martyrii quod attinet constat ex Actis eum fuisse annum, quem Julianus in Imperio et Christianorum persecutioe ultimum habuit, postquam illi pertenuit Ancyra Antiochiam abisset: neque enim credibile est, male sibi a Caesare invidentem Praesidem, eo quod ipseus inopertem Basilium illudendum exposuisset, vindictam distulisse ad plures menses. Quare cum constat Antiochiam fuisse Julianum mense Februario, quippe qui inde legem de non violandis sepulchris dederit praedicatibus ejusdem mensis, eventum credimus a libris, quando scripserunt mense Junio die xxviii consummatum esse Basilii certamen, et pro Junio legendum esse Januariam: est enim facilis circa haec lapsus cum fere initialibus solum litteris relectis scriberent mensium nomina Iov. Iov. etc. Sic in Theophrasti Chronographia Julianus occisus legitur τῆς καὶ Ἰανουαρίου μηνός: ubi scribendum fuisse Ιουλίου probat omnium victorum consensus, vi Kal. Julii eadem Julianum absciderunt. Quod autem in Martio mense colatus factum dici potest occasione elevari vel translata solemniter corporis, cum sublato e viris tyranno, reddita Ecclesiae tranquillatos est.

ACTA

Ex MS. Graeco Vaticano.

CAPUT I

Basilium Orthodoxarum fidem constantem praedicat; torquetur sub Praeside Saturnina.

Basilius hic totus intentus hominibus veritatem Christianam edocendis, avertendisquo a via diaboli

et cuncta operatione ejus, non cessabat praedicans, quod difficile tempus incumberet, et varii essent infernalis militiae principes. Habere enim sathanam ministros nonnullos indutos vestimentis ovium, qui intrinsecus sint lupi rapaces; et ne secunda possit vita duci, ad animarum venationem circumveant, quorum finem cunctis manifestatarum esset tempus quod instabat. Igitur intrepide inquebat, explano viam consequenda ejus quae in Deo et Christo Dei est salutis; et impiorum manifesto errorem, si qui dimittentes viventem et manentem in secula Deum, confugere ad idola caera, surda et muta, haereditatem quaerentes sibi ex illis provenientes, flammam ignis inextinguibilem. Quapropter omnes qui Christi mysteria studioso amplexi fidei nostrae venerantur duces, et inviolatum volumus thesaurum hunc in animae gazophylacis incontaminatis custodire, diabolorum deceptorum illorum chorealem apparatus conculcemos pedibus, fugiamus execerandos supplantatores, freti auxiliatore Christo, aeterno remuneratione nostro.

2 Sic autem faciebat per dies singulos, circumiens universam civitatem et unumquemque corroborens ad tenendum fidei perfectionem et fugienda supplicia futurorum malorum. Fuerat autem Basilius hic sub a Eudoxio et Macario et Eugenio, et pluribus aliis Constantinopoli ad Synodum collectis, prohibitus habere conventus sacros: quia pietatis inhaerens fidem accurate tenebat: sed ab Episcopis ducentis triginta in Palestina collectis jussus est fidenter agere, ut qui magistros haberet viros sanctos et Domini amatores, ipse ex imperatorii Palatii nobilitatibus unus. Ergo rectam coram Deo vitam dicens, ammonitabat irreprehensibilem fidei sermone, et multos rediebat ab errore: ideoque temporibus his, quibus omnis anima Christiana commovebatur, seditionis nomine delatus ad Imperatores fuerat, et veritatis causa a singulis eorum examinatus, multos ediebat fideles: quia ipse apparebat constans in fide et traditione Patrum, atque ab orthodoxa confessione flecti nescius.

3 Cum autem Imperium obtinisset Julianus, factus a Christiana religione apostata, factus quoque est animarum ad perditionem subversor. Exponens enim delira dogmata de sacrificiorum cultu mutis surdisque ad mensas deferendis, stabilivit illa per annum integrum h et menses tres in partibus Galatiae, quibus novam ejus deceptionem reverentur suscipientibus, super Ancyra Deum benedicens Basilius sanctus: o Salvator, inquit, mundi, Christe, lumen inextinctum, aeternarum gazarum thesaurus; ex voluntate Patris dissipans tenebras, et ejusdem spiritu euncta constituens: respice oculo sancto et tremendo tuo, et disjice nefandas substitutiones eorum, qui se opponunt voluntati tuae: ut contrito inbelli consilio suo, non impediunt animam in te Deo per secula vivente permanentem.

4 Basilium vero audientes ii, qui demonum cultum exequabantur, magno adversus eum furore concitati sunt, et eorum unus Macarius nomine, exilivit atque apprehendit eum, dicens: Equid tu circumis commovens universos et religionem deorum dissolvens, ab Imperatore laudabiliter constitutus? Cui Basilius: Confringat os tuum Deus, mancipium diaboli, nec enim ego vestram religionem destruo, sed qui in oculis est ipse invisibilis virtute eam destruet: et qui per Salvatorem nostrum Jesum Christum abiecit errorem idolorum, ille etiam nunc dissipabit et dispedet omne consilium vestrum: donec ad extremam rediet impotentiam, deficientis et hereditatis preparatum inebolentiae vestre mentem.

5 Indignantes igitur adversus eum impii, adduxerunt eum ad e Proconsulem Saturninam, dicentes: Homo

D
pra u onet ut
imminente
persecutione

Christiani
solicite pdem
salutemque
custodiant.

quavis ab
Arianis
praedicare
prohibitus
E

et syge
propterea
oc usulis.

item sacre
p reverat
sub Juliano,

b

frustraque
inceptus

c

et Presbyteri
28 Martii.

Alia ex MS.
Vaticano a
synchro
scripta,

Alia ex
Futurino;
haec omnia,

quia duo
Basilios
confundunt.

tempus
Martyrii

dies 28 Jan.

VIDE ALTA
GREGA PAG 15

A Homo hic seditiosam facit civitatem nostram, multosque decipiens in errorem adducit : nunc eo est progressus audaciter, ut perversa prædicans et aras evertere et Imperatorem præsumat blasphemare. Dicit ei Saturninus : Quis es tu, quicujusmodi audeas ? Respondit Basilius : Quod omnibus potus est, Christianus sum. Ut quid ergo, reponit Saturninus, Christianus cum sis, non facis ea quæ Christianum decent. Recte mones. Proconsul, ait ille : decet enim hominis Christiani opera cunctis fieri manifesta. Hoc igitur bene dixisti. Subsumpsit Saturninus : Cur itaque rebellem facis civitatem nostram, et Regem blasphemias, ubique eum traducens ut transgressorem factum bonarum legum. At Basilius : Neque Imperatorem, inquit, blasphemus, neque conditam ab eo religionem : Imperator Deus est, qui in cælis habitat, quem digni illius cultores Patres nostri ubique adorant in puritate cordis : ipse in brevi potest a vobis perperam constitutam impietatem dissolvere.

B Non ergo, inquit Saturninus, vera tibi esse videtur religio, quam Imperator noster constituit ? Qui potest, refert Basilius, vera esse, o Præses, quæ præ rabidis canibus carnes per ora ferens circum-eundo manducat, et ante aras dæmonis latratum cians, suis ipsis carnes circumponit, suum sanguinem circum ipsas effundit : qui, inquam, talis potest sana integraque haberi ? Saturninus e contra : Parce garrulæ nugavitati, et obaudi Imperatori. Ego, refert Basilius, cælesti hæctenus Imperatori obedivi, et ab ipsius fide nunquam abduci. Cui Saturninus : Quem tu mihi cælestem, cui obediveris, Imperatorem memoras ? Num, respondit Basilius, qui in cælis residet et intuetur omnia : hic enim, quem tu mihi laudas, terrenus est, mox casurus in manus magni Regis, ut qui homo sit.

C Tunc cum audiret Saturninus indignatus est, jussitque sanctum appensum lacerari : ipse vero statim ut sublimis pendit, cœpit orare in hunc modum : Gratias tibi ago, Domine Deus seculorum : quia dignum me fecisti per hæc tormenta viam vite adinvenire, per quam ambulans conspiciere possim promissionum tuarum hæreses. Dum autem discerneretur, ait ad Basilium Proconsul : Quid videtur, Basili ? num potest Imperator suis immorigeros jus-sis condigno statim mulctare supplicio ? Age vel nunc et ipsa malorum experientia doctus parere discere. Dixi, inquit Basilius, o vecors et spei exors Christianæ : dixi me ei qui veraciter Rex est credidisse, neque posse a sententia dimoveri. Rursum Saturninus, cum deficientibus lassitudine de questionarios cessare tantisper imperasset a tortura, ait Basilio : Crede nobis atque sacrificia. Cui Sanctus ? Numquam vanis istiusmodi numinibus sacrificavi, neque eorum qui occidunt animas participavi victimis.

D Tunc jussit Proconsul in carcerem abduci Sanctum : cui recedenti occurrit impurus quidam, Felix nomine, et dicit ei : Quid est, Basili, quod ipse te perditum eas ? Quin potius amicus deorum effugit, ut Imperatoris promissis potiaris : nam si nolueris, punieris graviter, et quidem longe meritissimo jure. At Basilius : Apage, inquit, perverse et imunde, verarum promissionum prorsus expertus et indigne : quomodo enim in tenebris existens ad veritatem posses pertingere, et intueri ipsi tibi circumfusam caliginem ? Atque his dictis ingressus in carcerem est.

D sit in Patrino Concilio, hic consequenter indicatum, nusquam alibi hæctenus reprimus : Hieronimus ad an. præcedentem hæc refert. — In Tempus Imperii a die 5 Octob. an. 361 usque ad 26 Junii 363 immorandum, præter unum annum octo dimittitur menses, dies 20 complectitur : ut necesse sit primo statim semestri edicta Juliani vincer' fuisse promulgata : per quæ tamen parum admodum circa idololatricæ restitutionem profici conquiritur in sua ad Arsenium Galatæ Pontificem epistola, et ejus rei culpam conposit in sacerdotum adulatorum, propter hospitalitatis, abstinentiæ et judiciorum defectum - quo feret ut ad-versus Christianos prævalere arguerent. — c Græce ἡρώδης, quod proprie Prævidem significat : sed latine acceptum a Græcis usurpatur pro quovis vice Imperatoris provinciam administrante, sive is Præses, Proconsul, seu Prætor Latinis dicebatur. — d Etiam Græce ἡρώδης πῶς scribitur.

CAPUT II.

Juliani jussu frustra sollicitatus, præsentem confundit tormentorum victor Basilius.

Proconsul vero nuntiavit Juliano quæ circa Basilium gesta essent : ille vero, his auditis, Elpidium quemdam, perditionis magistrum misit una cum Pegasio, et ipso ex thesauris cælestibus ejecto. Qui cum pervenissent a Nicomediam : invenerunt istic Asclepium Esculapii Sacerdotem : eoque secum sumpto, tres pariter diabolica militiæ duces iter simul prosecuti, statim atque Ancyram pervenere, quæsiverunt de S. Basilio, quo res ejus loco esset : et didicerunt in carcere attineri, ubi non cessaret die ac nocte laudans et glorificans Deum.

E Die ergo proximo abivit ad carcerem Pegasius, deserte turpiter veritatis reus, et salutans Beatum, Salve, inquit, Basili. At hic : Non est tibi salus, prævaricator et proditor veritatis : tibi, inquam, qui olim e fonte Christi potabaris, nunc autem cloacarum implevis cæno ; olim mysteriorum divinarum particeps, nunc mensæ dæmoniarum : olim magister veritatis, nunc dux perditionis ; olim cum Sanctis festa celebrans, nunc cum exercitu sathanae choreas ducens ; olim errantes in tenebris manu dicens ad lucem, nunc ipse caligine circumdatus. Quomodo perditum ivisti spem tuam ? et spoliatus es animæ tuæ thesauro ? Quid facies cum visitaverit te Dominus ?

F Hæc ubi dixit, oravit ad Dominum : Tibi sit gloria, inquit, o Deus, qui cognosceris a servis tuis, atque ad lucem ducis desiderantes divinitatem tuam conspiciere ; qui glorificas sperantes in te, et confusionem inducis super os ares mandatorum tuorum ; qui salutem æternam pollicetur, beatificas oculi felices meales et in terris ab hominibus adorari. Digneris, o Deus abissime, aliamna servi tui cuncta diaboli vincula revellere, ut possim effugere eos qui odere justitiam, et eorum qui mihi mimantur vires superare. Pegasius autem ita audiens, exivit de carcere contristatus ; atque ad socios suos regressus, exposuit eis quæcumque dixerat Basilius. Ipsi autem ira commoti, propterea quod morientem viderent Pegasium, accesserunt ad Proconsulem, eique retulerunt sicut audiverant ex Pegasio.

G Proconsul igitur cupiens gratificari Pegasio, jussit in Sanctus adduceretur : qui ut ante tribunal stetit, signavit se et Proconsulem afflitus, Facite, inquit, quicquid volueris. Audiens autem Elpidius quod sic imperterrite loqueretur ei, ait ad Proconsulem : Insanus factus est scelestissimus : nunc igitur si quidem tormentis suaderi sibi fuerit, liberatus fuerit animam suam : sin minus Imperatori reservertur. Rursum igitur iratus Proconsul appensum jussit fortiter per nervos extendi, donec, inquit, puram non sufferens persuasus fuerit sacrificare. Cui Basilius : Age, impie, quicquid volueris, habens tecum adversariæ potestatis duces : nihil enim in me prolicies, neque tu neque consiliarii tui. Tunc ait Saturninus : Accipite forramenta gravia eoque illius collo et manibus circumponite, ut sic tradatur Imperatori : b nunc vero in custodiam habeat.

captur et sustitur Saturnino ;

et idolatricæ san-tatem explodens,

diretorquetur.

reduciturque in carcerem

tenetur a Felice eique apostatiam exprobrat.

Mittit Julianus qui defectionem invidant :

a

e quibus Pegasius apostata

confunditur a Basilio :

ejus socii exultant invidem,

F

qui denno tortum,

Juliano re-vertens jubet :

b

a De eo sic Theophrastus ad an. 360, Constantius in Macedoniam quæa cæcis Patriarcham CP constituerat) iratus, virum gradus depromi jubet, et lugens malum majore calamitate committens, Eudoxium in ejus locum substituit. Contributum igitur CP, ejus præceptis ab omnibus nominatur Eudoxius, et in quo Macedoniam CP Basilius Episcopus Ancyranus alique deputati fuerit, hic indicatur. Quodcumque autem ejus veritanda Acta sic ab orthodoxis nec a Semiarianis (quos ea tempore conspirantes contra Arrianos difficile fuit ducere) habitum

A 13 Post paucos autem dies contigit Imperatorem proficisci in partes Orientis: qui cum venisset Anticyram, occurrerunt ei ministri diaboli habentes secum idolum Hecates, et ingressus in palatium convocavit deorum Sacerdotes, largitusque pecunias iis est. Sequenti vero die diuinum spectaculum fierent, retulit ad Imperatorem Elpidius de Basilio. Postquam ergo surrexisset e theatro, iussit ad palatium adduci Sanctum * qui venit, facie mirabiliter venusta ac splendida: et ait ad illum Julianus: Quod tibi nomen est? Cui Basilius: Quis sim ex ordine tibi pandam. Primum quidem Christianus appellor, Christi autem nomen aeternum est, et humanas cogitationes supergreditur: deinde vero Basilius ab hominibus nuncupor. Si autem Christi nomen intemeratum serva-vero, recipiam ab eo in die iudicii immortalitatis mercedem.

hic Anticyram atheniensis,

questionem habet de Basilio,

ab eoque de apostata inceptus,

14 Julianus inquit: Noli errare, Basili: nec enim ignarus sum mysteriorum vestrorum. Eri credis, qui mortem sustinuit sub Praeside Pilato. Minime, respondit Basilius, non erro, Imperator: in quidem factus apostata abdicasti regnum caeleste; at ego Christo meo credo, quem tibi imperium conferentem curasti, quod hic quoque brevi est ablaturus a te, ut cognoscas qualem Deum offenderit. Ad quae Julianus: Inanis, dementissimum, non fiet ut tu vis. Respondit Basilius: Neque retributionum ejus recordaris, neque reveritus es altaria, quo salvatus fuisti; neque custodisti legem, quam tuo sapientis ore praedicasti: quapropter neque ipse magnus Imperator Christus recordabitur tui, sed hoc temporale imperium confestim auferet a te, et corpus tuum sepultura e privabitur, eum animam inter maximos dolores exhalabis.

c

jubet lora scindi ex ejus tergo:

d quo facta rogit Basilius ad Julianum adduci,

15 Tum vero Julianus: Ego quidem, impie, dimittere te volebam: sed quoniam, iterata sapientis invocemibus usus, et consilia mea respicis et contumelias etiam multis me afflictis, praecipit majestas mea, ut e corpore tuo quotidie septem praecipit majestas mea, et mandavit Frumentino Conditi Sentiarioman, ut eam ejus discinderet. Discensis autem in hanc modum Sanctus, cum immanem illam torturam fortiter sustinisset, Nunc enim vero, inquit, optarem accedere ad Imperatorem, eumque alloqui. Quibus verbis exhilaratus Comes ratusque velle sacrificare, ingressus ad Imperatorem est: eique significans, dixit: Domine Imperator, Basilius non ferens tormentum tibi illatum, comparere cupit coram majestate tua.

c

eique, arbitrantur quod vellet sacrificare,

excitum e cute lorum in faciem conjicit,

16 Abiit ergo ad Esculapii fanum Julianus, et illic voluit Sanctum imperavit: ut autem eodem accessit Basilius, inquit ad Julianum. Ubi sunt sacerdotes et vases tui, qui tibi solent adherere, Imperator? Numquid induciverunt tibi ejus rei gratia ad te accessorem. Arbitror utique, respondit Julianus, quod prudens cum sis te ipsum recognoveris, et velis conjungi nobis, de caetero deos agiturus. Cui Basilius: Imo, ut scias, Imperator, quod nulli sint, quos nominas, deos: idola enim sunt surda et caeca, quae credentes in sead infernum ducunt. Eoque dicto accepit unum a discensis corporis sui loris, illud quo Juliano in faciem jerit, dicens: Accipe, Juliane, quando hoc cito delectaris: mihi autem vivere Christus est et mori liberum: adiutorium meum ipse est, in quem credo et propter quem patior. Quod ut fuit inter Christianos vulgatum, beatum esse dixerunt Sanctum pro tam illustri confessione.

a Prima trajecto Ponto athenis ei qui Constantinopoli proficisci integrum vellet ex quo confirmatur, quod de tempore athenis profectus sumus: nempe captum Basilius antequam in antiochiam transiret Imperator. — b Acta Florentina, quae ante inter Julianum mandantur eis, qui vultebat, ut, si flectere Basilius non possent, etiam adducerent ad se; hoc consequenter dicunt cum Constantinopolim deductum fuisse, quod

non credimus. — c Ita factum confirmat Gregorius Nazianz. ubi illanimum laudans, ait Julianum ut sibi quidam narravit nec ad sepulturam assumptum: sed a terra, quae propter ipsius scelus tremore affecta fuerat, excussum aestuque vehementi projectum, in sequens videlicet supplicii exordium. Tanta nempe in Cithra, quo corpus ejus ad ignitorum sepulturam, substantibus quocumque transibat populus, delatum fuisse testatur. Immo, cum moriens frustra conatus esset illud ex humanis oculis subducere, ad fidem affingendur sibi divinitus instruendam. — d Non tenet sed saepius: sic enim infra dicitur postrema vice immoibus laceratus quam solitum erat quotidie fieri

D

Frumentinus crudeliter dissectum Sanctum,

R

post recessum Juliani,

e fam constantius sa. rificare venientem,

a

F

ignitis s. bulli confodi jubet:

in hoc cruciatus Basilius orationem facit,

CAPUT III.

Candentibus subulis excarnificatus Basilius moritur.

Confusus autem Comes festinavit egredi: cognoverat enim indignationem Imperatoris in se commotum ab contumeliam factam a Basilio: ideoque majori in ipsum furore accensus, cogitavit qua morte eum pessime perderet. Ergo ascendens in praetorium, cum resedisset, iussit eum illius dissecari multo immanius quam solitum erat quotidie fieri, ut etiam interiora ejus conspici possent: sic autem cruciatus Sanctus oravit ad Dominum: Beneficentis sis, Domine Deus, Christianorum spes; qui confirmas lapsos, et erigis prostratos; qui redimis a corruptione sperantes in te, qui nesci contritiones nostras, benignus, et misericors et miserator et longanimis. Respice de excelso solio gloriae tuae, et da mihi fideliter consummare cursum meum, atque in fide Patrum perseverantem dignum effici aeterni et immortalis regni tui.

18 Vespere dem facta iussit Comes ipsum in carcere retrudi: Julianus vero postridie mane Antiochiam abiit, non admissis ad suum conspectum Comites: qui gravius propter Imperatorem commotus, iussit a cruce Sanctum adduci, et ait ei: Equid hominum dementissime, sacrificas, uti mandavit Imperator, an non? Utrina nobis parere eligis, an inter cruciatus emori? Cui Basilius, O stulte et impie, inquit, nescis quot lora ex tergo meo heri excideris, ut omnes intuentes mei misererentur et lugerent, aspicientes illata mihi a te sacerdotum tormenta? Et nunc per voluntatem Christi ecce sumus rursus tibi assisto, suginato a diabolo, crudelis et inhumane. Nuntia tyranno tuo Juliano, quanta sit virtus Dei, quem dereliquit, et animam suam perdidit a diabolo deceptus. Non est recordatus, quo modo emerit eum a morte per sanctos suos a Sacerdotes, abscondens eum sub sancto et admirabili altari Ecclesiae sanctae: cuius oblitus beneficii egredere et profugit ab ea. At ego confido in Christo meo, quod et ipse efficiendus ab ea sit, quae sibi ipsi faciens satis, retribuet ei prout factis suis commeritus est: et in tyrannide sua extinguitur.

19 Frumentinus ait: Deliras, insane: etenim orbis universi Dominus invictissimus Julianus sustinet te, sicut dico: multa siquidem erga te humanitate usus, praecipit tibi festum agere nobiscum in caetis carnibus et thuris suaveolentia: in vero persuaderi voluisti, sed contra contumelia non exigua primum quidem Imperatorem afflictisti, deinde etiam me in damnationem adduxisti: quapropter vicem tibi pro meritis reddam per ejusmodi supplicium, quo brevi te ab hac vita expellam: ecce enim iubeo cuspidibus ferreis vehementer ignitis perfodi viscera tua, dementissime. Basilius respondit: Imperatorem tuum non formidavi, ut ipse mihi testis es; et existimas quod verbis tuis inebitare timorem poteris?

20 Iratus igitur vehementer Comes propter constantiam Basili, iussit ferramenta aeni et caudaveri, iisque sic candentibus dorsum ejus disjungi. Dum autem ita torqueretur Beatus, humi stratus, voce magna oravit Dominum, et ait: Lumen meum Christe, et spes mea Jesu, portus tranquillus in tempestato

pestate

A pestate periclitantium : gratias tibi ago, Domine Deus Patrum meorum, quia erusti animam meam ex inferno inferiori; custodi in me nomen tuum inviolabile, ut victoriam referens, cursuque meum ad te consummans, æternæ quietis hæres efficiar, propter promissionem Patribus meis factam a Pontifice magno, Jesu Christo, Domino nostro; per quem in pace suscipe spiritum in hac confessione perseverantis : quia tu misericors et longanimis es et multæ mi-ericordiæ, qui vivis et permanes in secula seculorum. Amen. Hac oratione completa, velut suavi

sonno captus, tradidit spiritum ferramentis confosus. Consummatus est autem B. Basilius in confessione martyrii sub apostata Juliano, mensis Junii die vigesima octava; cujus martyrium omnes nos corroborat in fide Jesu Christi Domini nostri; per quem tibi sit gloria et imperum in secula seculorum Amen.

a Græce ἐκ τῶν ἰσχυρῶν αὐτοῦ χριστοφόρος, quo Sacerdotes putantur significari, utique Christum in Eucharistia ferentes. In his S. Marcus Arethuserorum Episcopus fuit, de quo agemus ad diem 29 Martii

710.9
Januarii

et placide
mori ut.

DE S. LEA VIDUA SANCTIMONIALIUM MATRE, ROMÆ.

G II.

ANIMADV.
PAP. 23.

Tabula Martyrologii Romani hoc die concluduntur cum laude hujus Sanctæ his verbas : Romæ S. Leæ viduæ, cujus virtutes et ad Deum transitum S. Hieronymus testatur : Similia leguntur ante apud Molanum in priorè editione Additionum ad Usnardum, item apud Felicum et Canisium. Secuti postmodum plurimi in suis Fastis et cum majore elogio Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italie. Venerat Romanam anno cccclxxxii, a S. Damaso Papa evocatus ad Concilium tunc Romæ habitum S. Hieronymus, scilicet ut ait epist. 16 ad Prinepiam, cum se Romanam cum sanctis Pontificibus Paulino et Epiphano Ecclesiastica traxisset necessitas etc. Mansit ibidem triennio adjuvans Damasum in chartis Ecclesiasticis, et Synodiciis consultationibus Orientis et Occidentis respondens, ut ipse indicat Epist. 11. Contigit autem eo tempore mori Prætextatum Consulem designatum, hominem sacrilegum et idolorum cultorem, ut eum appellat in Epist. 61 ad Pammachium : contigit et mori S. Leam. Quæ arrepta occasione scripsit S. Hieronymus, quem hic damus, epistolam 24 ad S. Marcellam, comparans exitum utriusque, atque ostendens, quantum sit discrimen inter Sanctorum et ethnicorum mortem. Meminit et hujus exitum a se scriptis epist. 13 ad eandem Marcellam his verbis. Nemo reprehendat, quod in epistulis aliquos aut laudamus aut carpimus : cum et in arguendis malis sit correctio ceterorum, et in optimis predicandis bonorum ad virtutum studia concitentur. Nudus tertius de beate memorie Lea aliqua dixeramus; illico pupugit animum, et mihi venit in mentem non debere nos tacere de Virgine, scilicet S. Asella, qui de secundo ordine castitatis locuti sumus, scilicet in vidua S. Leæ, quam ante nuptiam fuisse viri nobili Romano scribit Ferrarius, sed hujus nomen nusquam proditur.

ENCOMIUM VITÆ

Auctore S. Hieronymo epist. xxiv ad S. Marcellam.

Cum hora ferme tertia hodiernæ diei septuagesimum secundum Psalmum, id est, terti libri principium legere coepissemus, et docere cogere, tituli ipsius partem ad finem secundi libri, partem ad principium terti libri pertinere : quod scilicet, De fecerunt hyanni David filii Jesse, finis esset prioris : Psalmus vero Asaph, principium sequentis : et usque ad eum locum pervenissemus, in quo justus loquitur : Si dicebam, Narrabo sic : ecce generationem filiorum tuarum prævaricatus sum : quod in Latinis codicibus non ita habemus expressum; repente nobis nuntiatum est, sanctissimam Leam exisse de corpore; ibique ita palluisse conspexi, ut vere aut pauca aut nulla sit anima, quæ fracto vase testaceo,

non tristis erumpat. Et tu quidem, non quod futuri incerta esses, dolebas, sed quod triste fineri obsequium non dedisses. Denique in mediis fabulis rursum didicimus, reliquias ejus jam G-stiam fuisse delatas. Quæras : Quo pertinet ista replicatio? respondebo tibi verbis Apostoli : Multum per omnem modum : primum, quod universorum gaudiis prosequenda sit, quæ, calcato diabolo, coronam jam securitatis accepit : secundo, ut ejus vita breviter explicetur : tertio ut designatum Consulem de suis seculis detrahentem, esse doceamus in tartaro.

2 Et quidem conversationem Leæ nostræ quis possit digno allevare præconio? ita eam totam ad Dominum fuisse conversam, ut monasterii Princeps, Mater Virginum foret : post meditationem vestim sacro membra trivisse, insonans orationibus duxisse noctes, et comites suas plus exemplo doluisse quam verbis. Humilitatis fuit tante tamque subjecte, ut quondam domina plurimorum, ancilla omnium putaretur : nisi quod eo Christi magis esset ancilla, dum domina hominum non putatur. Incolta vestis, vilis cibus, neglectum caput : ita tamen, ut cum omnia faceret, ostentationem fugeret singulorum, ne reciperet singulorum, ne reciperet in presenti seculo mercedem suam. Nunc igitur pro brevi labore æterna beatitudine fruatur, excipitur Angelorum choris, Abrahæ sinibus confovetur, et cum paupere quondam Lazaro divitem purpuratum, non palmarum Consulem sed atratum, stillam digiti minoris cernit inquirere. O quanta rerum mutatio! Ille, quem ante paucos dies dignitatum omnium culmina præcedebant, qui quasi de subjectis hostibus triumpharet Capitulinus ascendit arces, quem plausu quodam et tripudio populus Romanus excepit, ad cujus notitiam urbs universa commota est; nunc desolatus et nudus, non in lacteo coeli palatio, ut vox mentitur infelix, sed in sordentibus tenebris continetur. Hæc vero, quam minus cubiculi secreta vallabant, quæ pauper videbatur et tenuis, cujus vita putabatur amentia, Christum sequitur et dicit : Quæcumque audivimus, ita et vidimus in civitate Dei nostri, et reliqua. Quapropter moneo, et illeus gomeusque con-testor, ut, dum hujus mundi viam curramus, non duabus tunicis, id est, duplici vestiamur fide : non calcamentorum pellibus, mortuus videlicet operibus prægravemur : non divitiarum nos pera ad terram premit : non virga, id est, potentie secularis queramus auxilium : non pariter et Christum velimus habere et seculum : sed pro brevibus et calceis æterna succedant, et enim quotidie (secundum corpus loquor) præmariamur, in ceteris non nos perpetuos existuemus, ut possimus esse perpetui. *Hæc sanctus Doctor, verbis paucis multas complexus virtutes.*

Rom. 2

E

ob vitam in
austeritate
et humilitate
peractam.

Psal 47

DE

CIRCA AN.
CCCLXXXII
XXII MARTII.

Nomen in
Fastis sacris.

B

Acta in epist.
S. Hieronymi.

C

Laudanda
S. Leæ.

DE SANCTO DEOGRATIAS EPISCOPO CARTHAGINENSI IN AFRICA.

G. H.

CIRCA AN.
CCECLVI.
XXII MART.

Carthago clarissima Africa metropolis a Geiserico Wandalarum Rege capta est XIV Kalend. Novemb. anni ccccxxxix. et S. Quodvultides Episcopus cum Clericis in novam fractam expositus. Neapolim pervenit, ac sancto sine Confessor quiet, ut ad xxvi Octobris latius erit dicendum. Caruit dem per quatuordecim circiter annos Episcopo Ecclesia Carthaginensis usque ad annum cccclvi, quo S. Deogratias creatus est Episcopus, de quo ista habet Victor Episcopus Uticensis, seu potius Vitenensis, lib. 1. Historiæ persecutionis Africane sub Wandala Regibus.

2 Post hæc factum est, supplicante Valentiniano Augusto, Carthaginensi Ecclesie post longum silentium desolationis Episcopum ordinari, nomine Deogratias. Quare si nitatur quisquam ea, quæ per illum Dominus fecerit, paulatim exentere, ante incipientem verba desistere, quam ille valeat aliquid explicare. Illo igitur Episcopo constituto, factum est peccatis argentibus, ut Geisericus urbem quondam nobilissimam atque famosam, quinto decimo regni sui caperet Romam. Et simul exinde Regum multorum divitiis cum populis captivavit. Que dum multitudo captivorum Africanam attingeret litus, dividendum Vandalis et Mauris ingentem populi quantitatem, ut moris est barbaris, mariti ab uxoribus et liberi a parentibus separabantur. Statim satelit vir Deo plenus et eorum universa ministerii vasa aurea vel argentea distrudere, et libertatem de servitute barbarica liberare, ut et conjuga federata manerent, et pignora genitoribus redderentur. Et quia loca nulla sufficiebant ad capessendam multitudinem tantam, basilicas duas nominatas et amplas, Fausti et Varii cum lectulis atque straminis deputavit: decernens per singulos dies, quantum quis pro merito acceperat. Et quia plerisque insuetudo navigii et crudelitas

captivitatis affligerat, non parvus inter eos numerus fuerat agrotorum: quos beatus Antistes, ut nutrix pia, per momenta singula cum medicis circumibat, sequentibus cibis, ut inspecta vena, quod cuique opus esset, illo præsentè daretur. Sed nec nocturnis horis ab hoc opere misericordie feriabatur: sed pergebat excurrens per singulos lectos, seiscitans qualiter quisque se haberet. Ita se lucè tradiderat omnino labori, ut nec defessis membris nec cariosa jam senectute parceret. Quare livore Ariam succensè, dolis eum quamplurimis voluerunt sæpius enecare: quod, credo, providens Dominus, cito passerem suum de manibus accipitrum voluit liberare. Cujus exitum urbis captivi ita planxerunt, ut tunc se putarent magis trahi manibus barbarorum quando ille perrexit ad cælum. Functus est autem Sacerdotio tribus annis: cujus amore et desiderio populus attentus, poterat membra digni corporis rapere, nisi consilio prudenti, dum pro more orationi vacatur, nesciente multitudine sepeliretur. Hæc Victor auctor cæcæus, scripsit anno cccc. xxxvi. aut proxime sequentibus. Fuit Romæ a Geiserico anno cccclv. capta, ut vulgatur S. Deogratias vixisse saltem usque in sequentem annum cccclvi.

3 Adscriptus est tabulis Martyrologii Romani ad hunc xxii Martii, his verbis: Ibidem scilicet Carthagine S. Deogratias Episcopus Carthaginensis, qui plurimos a Wandalis captivos ab Urbe ductos redemit, aliisque sanctis operibus celebris quievit in Domino. Longum cum vicinis exorant Constantianus Ghinus in Natalibus sanctorum Canonicorum. Brautius Episcopus in Martyrologio Portico hoc distichon edidit:

A Christo semel emptas sanguine, Pastor ab hoste,
Ære Deo-gratus sæpe redemit oves.

Creatur
Episcopus
circa annum
433.B
captivos
Romæ ann
435
Carthaginensium
abductis
juvat:vasa Ecclesiarum
imprudens,* al. Novorum
templa
concedit.

moritur,

E

: sepelitur:

fastis sacris
est adscriptus.

G. H. *

DE S. OCTAVIANO ET MULTIS MILLIBUS MARTYRUM IN AFRICA.

CIRCA AN.
CCECLXXXIV.
XXII MART.

Dominus jam lecto S. Deogratias Episcopi Carthaginensis, mortui circa annum cccclvi, quo tempore ibidem dominabatur Wandalarum Rex Geisericus Africae factionis, cui anno cccclxxvi mortuo, successit Hunnericus filius. Hic, lecto Victore Cæcæo lib. 2 Persecutionis Wandalarum, delit licentiam, Zenone Imperatore atque Placida per edicta literæ rogantibus, ut Carthaginensis Ecclesia sibi, quem vellet, Episcopum ordinaret, quæ jam viginti quatuor annos tali ornamto inerat destituit: et rediit in dicto anno cccclxxvi, usque ad annum cccclxxx, quo S. Eugenius est creatus: sed ob eandem nem Regi in exilium abactus in Tripolitana pronunciam, ac postmodum ab illius successore Gondobando in Gallias ablegatus, apud Abingensem urbem vita functus circa annum cccclxxxv, die xiii Julii, cujus Acta prosequuntur dictus Victor et Gregorius Turonensis lib. 2 Hist. Franc. cap. 3, qui ejus morte relata addit de Hunnerico: Smetum vero Vindemiale gladio percuti præcepit, quod et impletum est in hoc certamine, Octavianus vero Arethidæonius, ne multa millia virorum ac mulierum, hanc fidem asserentium interempta atque delibata sunt. Sed pro amore gloriæ nihil erant hæc supplicem Confessoribus sanc-

tis, qui in patris vexali, in multis se bene noverant disponendos, juxta illud Apostoli: Quia non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in Sanctis. Baronius in Annalibus refert ista ad annum cccc. xxxiv, quo etiam tempore statuit S. Eugenium in exilium ablegatum. Colitur S. Vindemialis die ii mensis Martii.

2 S. Octavianorum cum locis inscripserunt ad xxii Martii Malanus suis Additionibus ad Usuardum, edidit anno 1568 et Causinus in Martyrol. Germanico, excuso anno 1573, post quos in hiberno Martyrol. Rom. hoc elogio celebrantur Carthagine S. Octaviani Arethidæoni, et multorum millium Martyrum, qui ob fidem Catholicam a Vandalis cæsi sunt. Nam asserit Gregorius Turon. unam aut in uno loco, aut eandem die cæsos fuisse. Arbitramur autem multos ex his Martyribus per urbem Carthagi Africanam diversis diebus imo et annis martyrio fuisse coronatos. Masius in Bononia perlustrata asserit, S. Octaviani Martyris reliquias adservari in templo S. Francisci: sed difficilis sane foret probatio cas hujus Martyris esse: qui tamen vel idco assumptus est, quod alius non esset inscriptus Martyrologio Romano.

Rom. 8.

F

inscripti
sacris Festis:alicujus
Octavianus
rel' quæ
Bononiæ.Conjunganur
cum S.
Eugenio
Episcopo
Carthaginensi,

et S. Vindemiale,

DE SANCTIS VIRGINIBUS
HERLINDE ET REINULA SEU RENILDE ABBATISSIS
MASACI IN BELGIO,

G. U.

Commentarius praeuius.

SEC. VIII
XIII MART.

Veneratio
sacra Masaci
et Alden-
Eika.

Inter celeberrimos Belgii flurios Mola seu Masa cen-
setur, a qua vini utrumque arcolae Masaci anti-
quis, deiu Masegavi et Maselindi sunt appellati,
eorumque regni in divisione regni Lotharii, anno
DCCCLXX facta, distincta fuit in duos Comitatus, superi-
riorem et subteriorein Masan, Masegau, seu Mase-
landiam. In hac ditione est oppidum magnificum Ma-
sacum, sive Maseica, pluribus templis ac monasteriis
tam virorum quam feminarum exornatum, Trajectum
inter et Ruremundam situm in Comitatu Lossensi, ac
Leodiensi Episcopo subiectum. Celebris hic est die XXII
Martii veneratio sanctarum Virginum ac sororum
Herlindis ac Reinulae seu Renildis, tam in dicto Ma-
saco, quam pmo ruino, Eyka, sive Ablen Eika, ap-
pellato: ubi illae, in extracto a parentibus monasterio
seculo Christi octavo vixerunt Abbatissae, ac sanctae
mortuae sunt, utque miraculis clarae quieverunt, usque
dum ab ralem Calvinistarum translatae sunt earum sacra
ossa in vicinum oppidum Mossum seu Maseicam.
Primo ex illis mortua est S. Herlindis XII Octobris,
ad quem diem ita celebratur in MS. Florario Sancto-
rum: In territorio Lossensi, oppido Maeseyck,
S. Herlindis sanctimonialis Virginis. Haec nobilis
genere, sed nobilior opere, ac nobilissima fuit vite
sanctitate. Unde contigit, ut post hanc vitam Abraham
illam sinus reciperet, et Angelorum chorus eam ad
aeternae gaudia perpetuo coronandam perduceret. Ex
eius sarcophago nunquam malus fœtor exhalavit,
sed creberrime vapor inmensus instar incensae illi
redolexit. Ille quoque diversorum languorum ne-
cessitas recepit sanitatem. Longum racomum habet
Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii, et meminerunt
Hermannus Greven in Auctario Usuardi, Ferrarius in
Catalogo generali, aliique. De S. Reinula seu Renilde
isti traduntur in dicto MS. Florario VI Februarii:
In territorio Lossensi juxta villam Maeseyck depositio
S. Reinulae sanctimonialis et Virginis. Haec cum
B. Harlinda sorore sua de nobili stirpe Carolidarum
prodit. Hermannus Greven utroque conjungit. Mola-
nus atque salam Reinildem celebrant. Verum utriusque
simul celeberrima solemnitas agitur XII Martii quod
illa dies sit duplici translatione illustris. quarum prima
contigit sub Franco Episcopo Leodiensi circa an-
num DCCCLX, quando Ava Abbatissa novum lapideam
ecclesiam construxerat: altera facta est sub Gerardo
Groesbecano Episcopo per ejus suffraganeum anno
MDLXVI, quando Collegium Canonorum Eikensium,
qui sanctimonialibus successerunt, migravit in oppidum
Masacum seu Maseicam. De primae translatione agitur
in dicto MS. Florario: In terra Lossensi juxta vil-
lam Maeseyck Translatio sanctarum Virginum et
sororum Renildis et Harlindis. Molanus etiam in
prima editioe Usuardi cum suis Additionibus, facta
tribus annis ante secundam translationem, ubi ista ha-
bet. Eodem die monasterio, quod Eika dicitur, sanc-
tarum Virginum Herlindis et Renildis germanarum
et religiosarum glorio- arum in Miraculis. Meminerunt
dicti passim dictus Montyrolagi Benedictini et Belgici
Saussons etiam in Galliano, Cominus in Germanico,
Gelinius in Agrippinensi, et Gelinius in Natalibus
Sanctorum Canonorum.

2 Vita harum Virginum scripta est seculo Christi
nono post primam sacram reliquiarum translationem ante
annum DCCCLXXX seu destructionem monasterii per
Normannos: eam nacti sumus in tribus codicibus MSS.

quorum praeuius est ex autographo Masacano desump-
tus: alii duo reperti sunt apud Canonicos Regularis
conuobiorum Corsenduncani prope Turnhoertum et Ru-
bee-vallis: in his eisdem propemodum verba seruantur,
sed nonnulla hinc inde ut minus necessaria sunt resecta,
ut quae numero primo in Prologo habentur: cuius loco
in MS. Rubee-vallis alius erat substitutus Prologus a
Joanne Gillemono Vitarum collectore, qui ante ducentos
annos ibidem florebat; et haec collocari in prima parte
Hagiologi Brabantiarum, coniciens eas ex stirpe Ca-
rolidarum prodississe, exen, inquam, stirpe, ex qua post-
modum Carolus Magnus est prognatus. Sed nihil sci-
tur, nisi quid in eadem acquisitione ex nobili sint etiam ge-
nere procreatae. Accidit praeuius adiectam Vitam triplex
Officium Ecclesiasticum MS. de hisce sanctis Virgini-
bus: primum ac praeuium est, quod de utraque recitabatur
hoc die in festo primae Translationis utriusque
corporis ad novam ecclesiam ab Ivo Abbatissa construc-
tam: secundum et tertium est quod VI Februarii et XII
Octobris de singulorum natali recitabatur. In eo non-
nulla miracula attinguntur, quae in priore Vita desunt,
a nobis ad hujus notas rejecta. Aliud demum habemus
Compendium ex Legenda sanctarum Virginum sub
breuibus extractum, et praefigebatur in MS. Eikensi
alteri Vitae, eratque manu magis recenti scriptum:
in quoque ex hymnis, qui in Officio Ecclesiastico continen-
tur, nonnulla praefertuntur, et adhauc alia de ecclesiae
per Normannos destructione et ejusdem restoratione
facta anno DCCCXXX, quae in Analectis domus cum aliis
quae circa reuerentiam harum Virginum et inspectu-
nem reliquiarum contigerunt, quae titulum ex MS. Eikensi
collegimus. Dominum Joannes Chapeauvillus Cano-
nicus et Vicarius Leodensis, tomo V Gestorum Ponti-
ficum Tunyrensiu, Trojetensium et Leodiensium
pagina 160 tractatur, Vitam harum sanctarum Virgini-
num suo hortatu recollectisse quendam Patrem So-
cietatis Jesu, quae veruaculo seu Tentonico sermone
est in multorum manibus. Ipse etiam Chapeauvillus
hanc historiam Censor Ecclesiarum apparuit anno
MDXCVI, quo typis Leodensibus prodit. Auctor in
frontispicio operis et mox ante Vitam indicat festum
earum praecipuum celebrari XII Martii: appo-
nitque imaginem quae duas Abbatissas, ecclesiam dup-
licem cum duplici torre manu altera gestantem, altera
peccum Abbatule tenentem representat. Quae ubi illa al-
terae vrentibus gesta aliter narrantur infra in Notis in-
dicimus, reliqua inter analecta referimus.

12 3 MSS. ed. tur,

10 Alia cum MS Officio Ecclesiasti. co.

13

MS. compen- dio.

14 Vita Tentonica eccusa.

F Analecta ex his adduntur.

VITA

Ex tribus vadicibus MSS.
Prologus Joannis Gillemanni.

Dominus Jesus, quia castos nos et immaculatos in
via justitiae ambulare desiderat, ubique et in utroque
sexu humani generis exemplaria castimoniae nostris
oculis obicit: ut, qui viribus nostris hostem inimi-
dum superare non possumus, omni proorsu frivola
excusatione remota, Sanctarum et Sanctarum, et
quod amplius est juvenum ac fragillum puellarum
exemplis informati et procius adjuvi, castimoniam
mentis et corporis promptius conservare valeamus.
Proponit igitur nobis ex omnibus has memoria di-
gnas, non tam corpore quam mente atque proposito
germanas, Sanctas videlicet Harlindem et sororem
ejus Renildem, de quibus jam aliquid, Christo sponso
earum

In exemplum castitatis proponuntur haec Virgines,

Vita seculo 9 scripta

utriusque
valeant circa
23 Martii

ad duplicem
Tern Latio-
nem.

S. Herlinda
12 Octobr.

S. Reinula
seu Renilda
6 Febru.

A earum annuente, quoniam de Carolidarum stirpe prodiisse feruntur, disserere conabimur : quae in castitatis specula consistentes, per eandem seipsas imitabiles, per alia vero mirabilia, quo in vita sua perpetraverunt, admirabiles sese praebuere : quae quali tempore floruerint, licet nobis ignoretur, quid tamen egerint aut qualiter ab hac vita decesserint ut cuique non taceatur.

PROLOGUS ANTIQUI AUCTORIS.

Quamquam ab exordio generis humani declaratum sit longe lateque per orbem, omnipotentem Deum vivum et verum, muticum filium ejus Jesum Christum Dominum nostrum, una cum Spiritu sancto cooperante, omnium sibi nec adhaerentium triumphos atque boni operis certamina gradatim excipere, qui diversis ordinibus variisque otatibus in utroque sexu contra machinamenta hostis antiqui ac proprii corporis blandimenta ducere studuerunt : tamen in his maxime ejus speciale munus ac spirituale lumen fulgere credendum est, qui coelestia et transitoria mundi hujus spernere, et perpetuis bonis toto mentis usu inhare cernuntur : totumque mundum cum actibus suis premere, et carnis desideria in se crucifigere demonstrantur, et veluti pennulero volatu Angelicis alis quotidie caelum penetrare videntur. Hi namque universi cum Apostolo dicere possunt : Nostra conversatio in caelis est. Et cum eodem : Vivo ego jam non ego : vivit vero in me Christus. Et cum Psalmista : Mihi autem adhaerere Domino bonum est.

Amanitur a Deo qui ipse o mundo cum q̄erunt :

Philipp 3. 20 Galat 2. 20 Psal. 72. 28

2 Ad horum collegium vel numerum hand dubium est pertinere a beatissimas Virgines Harthodem, atque sororem ejus Renildem : quae ab ipso tirocinio aetatis suae, adeo divinis pariter praecipis, ut cuncta mundialia corde contempserint, et ceu quispulvis subpedibus calcarent, praeter illa sola quibus humana fragilitas sustentatur, quae in Sanctis non satiatur, sed refocillatur. Jam jamque in praedictis Virginibus in juvenili aetate infus frugabat illos abditus, qui postmodum foras peritum ac plenum protulit fenestum. Haec etenim advertentes et compientes delibata falsorum ideorum pallulasse, et h̄ritu Paganorum culturan adolorum micare comentes, illico insigui nisu mentis in destruendis idolis, in adificandis ecclesiis, a nimia idolorum cultura deceptis ad viam veritatis revocandis, et facibus nequissimi demonis liberandis magnopere desudasse noscuntur : velamen infidelitatis auferendo, lumen fidei ostendendo, tenebras repellendo, lucem inserendo, dialulum oblagando, Christumque filium Dei introducendo, veterem hominem exuendo et novum hominem induendo, regnum diaboli minuendo et omnipotentis Domini amplificando, et quod omnium gaudiorum maximum constat, omnibus ad Catholicam fidem se convertentibus eamque conservantibus, veram vitam de pristis peccatis promerituros et vitam sempiternam consequenturos pollicendo. Sed his praetermissis, quo in suis laeas evidentiter ostenduntur, ad gesta sanctarum Virginum stylo breviter perstringenda, caritas compellit reverti.

a
quales fuerunt SS. Herlinda et Renilda,

b

C Christumque filium Dei introducendo, veterem hominem exuendo et novum hominem induendo, regnum diaboli minuendo et omnipotentis Domini amplificando, et quod omnium gaudiorum maximum constat, omnibus ad Catholicam fidem se convertentibus eamque conservantibus, veram vitam de pristis peccatis promerituros et vitam sempiternam consequenturos pollicendo. Sed his praetermissis, quo in suis laeas evidentiter ostenduntur, ad gesta sanctarum Virginum stylo breviter perstringenda, caritas compellit reverti.

a *Hinc incipit vita in MSS. Rubra-vulga et Concordantiana his verbis. Beatae Virgines Christi Harthidis atque soror ejus Renilda ab ipso tractate etc. — In Ha secundum ritum Paganorum in urbe Tangraia vixisse Sigobaldum patrem S. Eleri acortorela a S. Willibardo equali traditur in illius vita MS. douda 16 Julii.*

CAPUT I.

Ortus et institutio pia harum Virginum. Monasterium pro iis constructum. Obitus parentum.

Pater vero illarum Virginum a Adalhardus vo-

a

cabatur, genitrix autem b Grinnara vocabulum tenuit. Quos acceptabiles Christo credendum est, qui divinae Majestati tam caras et dignas famulas carnaliter generare meruerunt, quas spiritalis gratia paterna pietate sibi consecrando, perpetuam regeneravit ad vitam. His itaque corporaliter editis, ac secundum saeculi dignitatem cum summa diligentia sub nutricibus educatis, cum crescentibus membris crevit in illis quod majus est etiam robur mentis et constantia firma fidesque vera. Hoc in ipsis intuentes piissimi parentes, uberiori gratia eas amare ceperunt, atque eminentiori cura fomitem corporalem adhiberi jussunt. Cumque piissimi genitores in sanctarum filiarum suarum pectoribus ignem divini amoris fervere conspicerent (qui enim potest diu abscondi, secundum id quod dicitur! Non potest civitas abscondi super montem posita, nec ignis in sinu, ut vestimenta non ardeant) ceperunt praedicti parentes subtiliter seorsum seum deliberare, quid de illis futurum foret, valdeque solliciti fuerunt, quid ex eis facturi essent, si ad intelligibilem tetatem pervenissent. Et cum dulcissime beatissimarum Virginum genitores, Adalhardus videlicet atque Grinnara superius nominati, cordis meditationes singillatim intentam mente secum evolverent; contigit nutu divino, ut uno spiritu aucto affecti, latenti adiuvis secreta alternatim sibi invicem patam ostentarent. Tandem vero crebro praedictae personae, scilicet Adalhardus et Grinnara, sanctam conventionem inierunt : et, si omnipotens Deus illis spatium vitae dedasset, quoadusque filio suae ad intelligibile tempus productae fuissent, votis voverunt, absque ulla dilatione illasse tradituros divinis litteris imbuendas. Quam devotionem Domino favente postmodum plenius compleverunt actis.

D
b
Nate honestis et Christianis parentibus :

sancte educantur :
Math 6. 14

E

4 Deinde interpositis et evolutis paucis annis, cum jam sol in arce poli altius figeret cursum, id est, cum humani corporis intellectus jam capaxior esset ad aliquid dignoscendum, contemplantes assidue venerabilium fonnarum praenominati genitores jam maturam segetem preparare ad messem, contemplantes etiam patentem portam ad accipiendam ingredientem sapientiam, commendarunt eas confestim pariter pater ac mater Abbatisse ejusdem monasterii, quod vulgo e Valensina vocatur, divinis dogmatibus sive humanis artibus religiosisque studiis et sacris litteris erudiendis : ut fragilior aetas validioribus invalesceret disciplinis, ubi nihil viderent nisi honesta, ubi audirent nisi sancta. Illico in illo sancto Virginum caetu dedit illis Dominus sagacissimus et acutum sensum ad intelligendum, atque contulit eis gratie suae plurimam partem. Quaecumque enim legendo vel audiendo didicerant, memoriter retinebant, et quasi in membranis litteris, ita in corde perpetuo scripta tenebant universa. Quales se in illo sanctissimo consortio Virginum, inter quas morabantur, exhiberent, nulli mortalium copia est pencei vel plurimus explicare verbis. Conalatur quippe altera alteram bonorum operum exhibitionibus prevenire, quo earum in Dei opere possit esse promptior, in oratione assidua, in lectione sollicitior, in castitate purior, in sobrietate paratior in corpore honestior, in corde sincerior, in risu carior, in compunctione cordis ferventior. Haec equidem cuncta non livore invidiae, sed caritatis fidebant amore.

instituantur in monasterio omnibus virtutibus :

C

F

5 In praedicto namque monasterio, quo credite erant beatissime Virgines erudiende, largiente desuper spiritali misericordia, cum divino dogmate pidenter erant erudite diversis a bus divini Officii et Ecclesiae Ordinis, id est, in legendo, modulante cantus psallendo, necnon quod nostris temporibus valde mirum est etiam scribendo atque pingendo,

et n. animalibus fem narum exercitiis.

do,

A do, quod hujus ævi robustissimis viris oppido onerosum videtur. Simili etiam modo in universi operis arte, quod manibus feminarum diversis modis ac varia compositione fieri solet, honestissime fuerant instructæ, videlicet nendo et texendo, creando ac suendo. in aure quoque ac margaritis in serico componendis, miris in modis extiterant perfecte opifices.

6 Cum jam jamque congruum tempus adveniret et convenienter congrueret, beatissimas virgines Christi relinquere scholasticas alas, et visitare loca paterna, et inimie esset opportunum illas aliis subjecti, sed ceteris præponi; audientes bonam famam illarum parentes, ad future hæreditatis metas, cum ingenti honore remeare, et sacro velamine velatas secum habitare fecerunt. Deinde nulla interposita mora, protinus moderamine spirituali corda amborum parentum sanctarum Virginum tarta imo instigata, inierunt inter se sanctum consilium, quatenus in propria hæreditate monasterium ædificarent, si illis gratia superna sospitatur mentis et corporis largita fuisset, donec maximum desiderium suum implere quivissent: in quo electæ filie ipsorum pro peccatis suis immortalis Domino funderent preces, et debite servitutis impenderent cultum, et illi soli in eodem loco inviolabiliter militarent. Quod prorsus dignissimum Deo votum post plurimos annos laudabili opere consummarunt.

B 7 Per idem vero tempus dum hæc agerentur, et cum dilectæ Dei Virgines cum propriis parentibus sæpe predictis commemorarent, protegentes illas desuper largitua gratia Christi, qui fuerant euptæ et ab omni criminali contagione immunes, eodem prorsus tempore, eademque hora beate memoriæ Adalhardus sive Grinnara plurimis diebus cunctam suam hæreditatem undique circumnantes ac peragrantes, subtilissima indagine explorabant, si alicubi tum aptus locus inveniri potuisset, qui sufficeret ad singulare desiderium consis eorum perficiendum: videbret in quo omnem utilitatem vel necessitatem monasterii constituere valuissent: et nusquam repererunt. Inde insigni tristitia cordis affecti, culpantes semetipsos atque examinantes se fuisse indignos divine Majestati condere aulas, plurimas noctes ducebant insomnes, mutuo inquietantes, qualis quantusque esset locus illa vel illa potestatis suæ in parte. Si vero interdum contigit, ut juxta humanam naturam obdormivissent, semper tamen illud mente meditabantur: unde implebatur in illis, quod dictum est: Ego dormio et cor meum vigilat. Ad ultimum cum jam pene desperantes fuissent; Deus consolator omnium in se sperantium, misericorditer eos visitare dignatus est, juxta hoc quod ipse ait: Tristitia vestra convertetur in gaudium. Habebant atque parvulum ac inutilem silvam baud longe a flumine Mosæ fere d milhario distantem: quam memoratus Adalhardus, ut ferunt, ingreditur, reperiens illic quandam plantam, paludosam tamen atque infructuosam arboribus occupatam. His visis huc illicque, undique prospiciens atque progrediens, invenit imbi amœnum fontem, largissima atque clarissima aqua sursum salientem, et inde in profundam derivationem ubertim manantem. Quibus perspectis, prædictus vir nimio repletus gaudio, omnipotenti Deo gratias referebat in corde suo, credens sibi a Domino illud preparari locum ad implendum desiderium corporis sui. Illud vero postmodum verum fore probavit eventus, quando in eodem loco ad perfectionem operis perduxerat quidquid mente gestierat. Et impletum est, quod Spiritus sanctus per Psalmistam beatus est: Et volutate labiorum ejus non fraudasti eum. Statim assidue nominatus vir ovans nimium remeavit dominum.

8 Eodem vero tempore congregata multitudo virorum, atque conjuncta caterva feminarum, celeriter prædictum locum omni spurcitia expiavit. Nec mora venerabilium Virginum venerandis genitores, conglomerantes in unum omnis suæ potestatis mares ac feminas connexis clientulis proximorum prope commorantium, solerti sapientia fundamenta monasterii condere cœperunt. Ad cuius operis fabricam citius faciendam atque complendam beatissimæ Virgines Harlinda atque Reimla singulis diebus cum certis ancillis mane exeuntes, et usque ad Mosam properantes, inde sabulum ac petras propriis ulnis et usque ad monasterium vehebant. His auditis studiosa vicinorum turba gaudens accurrit. His autem omnibus in unum redactis, sequens opis jam collatorum fundamentorum miro et inopinato atque busitato modo celerrima velocitate et inastinatate consummatione, Domino opitulante, impleverunt perfecte. Peracto quippe monasterio f Eike vocabulum indiderunt. Omnibus vero ministeriis in eodem cœnobio honeste et rite ordinatis atque rationaliter Domino docente dispositis, venerandi genitores sanctarum Virginum usque ad tempora a Deo sibi disposita, simul cum eis vixerunt, atque ad plenitudinem dierum perfectam pervenerunt, ac animas sibi desperatas in propria hæreditate Domino reddere meruerunt. Corpora quoque illorum in eodem monasterio jacent humata: ac minne vero procul dubio ab insolubili Averni cruciatio ereptæ atque Angelicus chorus jure meritoque, ut credimus, sunt conjunctæ. Usque huc de communi sancta conversatione venerandorum parentum sive filiarum eorum: dehinc gesta saluberrime atque sanctissime conversationis beatarum Virginum, nec non quedam virtutum earum explicemus.

D

monasterium extruunt,

f Eike appellant: in eo post modum sepeliantur:

E

a Adalhardus, alius Adalardus et Adelardus. — b Grinnara, alius Grinnara, Grinnara. — c Valentina, in aliis MSS. et Teutonicis Valentina, in Vita contracta, in monasterio Valenche. Eisen, in parthenone, qui Valentianus ad Scaldin præstanti Virginum sanctissima florabat. Celeberrima ex urbe Hannoveræ est. — d Ad vitam Teutonicam observari cursum hujus paulatim magis accessisse ad dictum locum: quod etiam in Vita contracta habetur. — e Aditur in Vita Teutonica per viam viridem, ita huc usque appellatam et huc adjungitur miraculum. Cum quadam die hæc Virgines petras in situ portarent, et patri occurrentes timerent, ne huc agere ferret, petras in flores ac rosas fuisse mutatas, idque in ponte, qui etiamnum Pius-mendaciorum appellatur. Eadem aut in Vita contracta et in hymno, quæ de eis cantatur, ita habetur: Virgines saxa colligunt, mola patri quæ porrigitur: illa in flores transeunt, illic sunt cœnobîa. — f Eike helgus queream significat.

CAPUT III.

Vita sanctarum Virginum monastica.

B-ata et gloriose Virgines, post parentum illorum ævi presentis calcem, cultum, quem Deo in prioribus ætatis suæ annis impendebant, nihil dignum hujusmodi deputabant ad promerendam veniam facinorum, ac obtinendam vitam æternam: ideoque acrioris et acerbioris vitæ callem arripientes, et majoris ac frequentioris exercitationis agonem sumentes, atque studiosius in divinis laudibus commorantes, nunquam otiositatem, quæ inimica est anime, diligentes, sed cœrua devotione attonite erant, orantes aut Psalmorum modulationi intente vacantes: interdum vero scribentes, nonnumquam legentes, ceterasque sorores docentes, aut aliquid utile in monasterio manibus erant operantes, seseque mutuo invicem cohortantes, ut semper in melius proficerent, non in deterioribus ruerent: ne in illis solis relictis antiquis hostis humanique generis prædo in aliquo fieret victor, qui quasi leo sursum volat atque deorsum, querens quem devoret: neque illas a parentum scuto orbatas prædictus serpens suis acutissimis stimulis vulnerare valeret, nec ignitis suis sagittis cor earum ad quodpiam criminale opus instigare quivisset: quem se procul dubio invadere ac decipere velle scirent, nec non a sancto proposito præcipitare, vel ad ima mundi prosternere, si

f In monasterio esse serio se pendunt exercitia virtutum:

contra insidias diaboli plene armati:

Parentes revocant eas,

et sacro velamine velatis,

monasterium extruere cogitant

locum autem inquirunt aptum:

Chri. 1, 2

Joan. 20, 20

han. I pro ut a Mosâ recipiunt,

Psal. 20, 3

EX MSS.

A aditum ingrediendi locumque nocendi inveniret. Quapropter beate Virgines huic prædoni jugiter resistebant, samentes scutum fidei, lorica[m] spei, galeamque caritatis atque gaudium spiritus quod est salubre verbum Dei, ut ex his universis semper forent armatæ atque calliditates etiam in fragili et infirmo sexu feminæ fortioribus divinis auxiliis superarentur : præsertim ob id, ut ille qui cupit vincere Sanctos et a sancta religione dejicere, captus ac victus, tristis ac plangens irreversibili expulsionè ab illis recederet. Nam apostata et subdolis coluber, primi parentis nostri seductor, qui quondam in Angelorum exitit numero, indeque nunc ludibundus dejectus est, non desinit unquam Sanctos Dei impugnare et inquietare, ut vnum illic volentibus scandere claudat, unde ille ita projectus ac repulsus est atque in perpetuum damnatus, ut non sit ei ulla spes illuc revertendi. Cujus hic mentionem necessario interponimus, ut desidiosis atque negligentibus ponatur in exemplum, quod tanto studiosius tantoque ferventius debeant sumere spiritualia arma, ut his assumptis possint extinguere ignea tela inquisitimi, cum hoc audeat facere etiam Sanctis Deique electis.

B 10 Annuadvertentes sanctæ Virgines secundum divinam Scripturam huic adversario colubro, atque prostratori humani generis de apice poli, mille nomina esse milleque artes nocendi, arripiebant tot divinæ pietatis subsidia, quod illum versipellum eriminatorum cogitaverant, possidere artes nocendi. Quis inquam fuit quæso tam cautus, qui unum ex his telis sibi nocivum non senserit? Quis tam humiliter indutus lorica et galea, ut uno ex his apertis nimioe fuisset? Procul dubio nullus, nisi ille vel huiusmodi animas timor Dei sanctus et caritas possidebat : sicut istarum sanctarum Virginum, de quarum gestis et vita narrationem habemus, et quarum castus timor possederat animas. Porro in eodem monasterio, quod relictione hereditaria et paterni traditione ambobus sanctæ Virgines possidebant, Domino desuper largiente, ambobus secundum normam sanctæ Regule et Ecclesiæ instituta Abbatissa ordinata atque consecrata, sunt a beatis a Episcopus Willibrodus atque Bonifacius.

C 11 His gestis sanctæ Virgines in prædicto monasterio duodecim alias Virgines secum pariter commemorandas acceperant, easque regularibus institutionibus, quibus erant catechizata, plenter instruebant, ac postmodum regularia vota adimplere fecerunt, et erant illis secundum regulam omnia communia. Inde factum est, ut multæ nobilium hominum filie vel servitio mancipiorum, per exemplum sanctarum Virginum blandos humentos nuptiarum despicentes, capta sunt in grege volumine velarent, et una cum beatis Virginitibus Christi soli Domino deservire mererent. Et quarum vitæ meritum in pueritia pacis innotuit, junim perfectæ ætate vitale exemplum plurimis extitit. Et ideoque pariter castitatis pudore refrænitæ carnales solides habere contempserant, innumerabiles spirituales filius Christo gignere habite sunt dignæ. Erant enim venerabiles hæc Virgines elegantes corporis situ, fide recta instructæ, caritate repletæ, fraternitatis amore occupatæ, jugi humilitate decore, religione laudabiles, largitate elemosinarum hilares, corpore castæ, natura mirabilis, ingenio valentes, cunctis quare, sobrietate pervigiles, sapientes verbus, eloquio blanda, orationibus quoque atque jejuniis rerum et incessantali devotione attentæ, ad debellandum et convincendum pessimum anguem, quia per hæc præsertim in San-

ctis terretur. Hoc namque Dominicis verbis aperte monstratur, quando fortissimo dæmone ejecto, discipulis ait : Hoc genus a nullo potest exire, nisi per orationem et jejunium.

12 Sanctissimæ vero semperque beate Virgines Herlindis et Renildis, sicut superius dictum est, nunquam otiositatem imitantur, sed jugiter devotabant, ut mortiferam pestem. Unde acciluit, ut et quadam h pallida, que propriis manibus contexuerant, et que multis modis variisque compositionibus diversæ artis innumerabilibus ornamentis, Deum Sanctosque ejus decerentibus, ex auro ac margaritis ornata, composuerant Sanctæ, illo in loco post se relinquerent, e Quatuor Evangelistarum scripta, que sunt Christi Jesu Domini nostri dicta et facta, honorifico opere conscripserunt. Nihilominus vero Psalmorum libellum, quem Psalterium appellamus, ipse stylo texerunt : aliasque quamplures divinas Scripturas, que quidem universa hæctenus in eodem loco tam recentia et vibrantia auro, ac micantia margaritis fulgent, ut crederes ea hodie fuisse peracta. Nam qualescumque contigit memoratas semperque memoria dignas habendas Virgines in quibusdam operibus manuum occupari, propter regularia complenda præcepta vel varia ornamenta peragenda monasterio profutura, semper Psalmorum modulatione permixta (propter quod canitur per Psalmistam, Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo) mune in his diutius perdurabant : sed idipso tempore transacto mox mirum in modum, summa cum alacritate ad munieria orationum confluentes, sese ita agiter in divinis laudibus exercuebant, quasi nihil operis boni antea operatæ essent.

a Ambobus simul laborant in conversione Pogoniam, postulatam ab anno 718, quando S. Bonifacius a S. Gregorio II Papa missus est in Germaniam, usque ad annum 739, quo S. Willibrodus mortuus est Norimbergæ, et S. Bonifacius martyris est circa annum 755, die 5 Junii. — b In Vita Teutonice dicitur rituum ostendi pallidam, seu bene ordinatam vestem, auro et margaritis ornatum, ad honoram Dei et sanctorum ab illis confectam, ut et casulam, que S. Bonifacius indutus sacrificium Messæ celebravit. Horum mentio est in Vita abbreviata. — c Hoc igitur in ambobus conscriptum rituum ad observari et ostendi additur in dicta Vita Teutonice, et altera abbreviata.

CAPUT III.

Miracula in vita : felix utriusque obitus.

Proximum itaque est de omnibus mirandis atque virtutibus tendere historiam, et quales quantasque virtutes per interventum et merita sanctarum Virginum ibidem divina elementa operari dignata est : verumtamen propter negligentiam illius temporis habitatorum plura sunt obliivioni tradita, quam memoria habita, sed tamen ex cognitæ, quedam silentio celabo, quedam vero stylo narebo. Primum enim famosissimum miraculum non prætereundum arbitror, sed memoria teledendum, quod illis viventibus, Domino operante, contesit. Solebant quidem beati Episcopi Willibrodus atque Bonifacius vicissim frequentare illas gratia utilitatis ammorato suarum. Contigit plane nutu divino, ut in uno die ad præfatum monasterium ambo Episcopi pariter convenirent. Inde restabant vobis sanctæ Virgines eo quod non haberent tantam ubertatem pecuniæ, que tanta subleberet multitudinem populorum. Habebant quippe exiguum vni in uno vase, quod a tunna vocatur, ad mensuram dimidii pedis. Sed per illarum orationem implovit eam Dominus : ita ut in summitate ejus vinum mundaret foras. Laici potantur universi, revera vinum permixtum infantum. Hæc profecto post gesta aliaque crebra peracta h miracula, duriora et asperiora atque difficiliora corpori sustinenda ac peragenda divina militie restantia certamina silo exaggerant, quasi jam altimum diem ipsarum in foribus

D Matth 17, 20

rubine confidunt pallio,

b

c scripturam 4 Evangelia,

Psalterium

n ertua P almus antianies : E Psal. 33 2

inde ad contemplatio-nem consu-gunt

F In vitæ me SS. Willibrodus et Bonifacii.

vinum in vase dimidius aurum imperant 2 a

b

a 12 miracula poterant 2

et

Abbatissæ creatæ a SS. Willibrodus et Bunt, a-cio :

subduas Virgines instruant

et sanctis ut iustus excolunt :

A et liminibus astare vidissent. Et quo potius sibi approximasse diem sanctæ suæ dormitionis senserant, eo amplius corporibus suis crudeliores extiterant.

14 Jam appropinquante et imminente venerabilis Virginis Harlindis tempore resolutionis, cum jam immortalis remunerator sibi laborum suorum præmia retribuere vellet, eamque de vite præsentis ergastulo assumere, atque Angelorum cœtibus copulare, ac corpori claritatis suæ configurari (ad tempora enim constituta a datore corporis et anime perdurasse seu ad plenitudinem dierum pervenisse dignoscitur, quod solis Sanctis in utroque sexu legimus attributum: nam de reprobis Scriptura refert, eos non dimidiare dies suos) convocatis ad se frequenter veteris Virginitatis, secum pariter debentibus, illas studio exhortationis et admonitionis, necnon deprecationis enixe instruebant, ne ullo modo, post illarum e mundo recessum, deturpatam ducerent vitam, neque aliis fierent in ruinam: sed matrum suarum, a quibus spirituali fomite erant educate, semper imitarentur exemplum, humilis præcinctis ut incederent castitatem conservando, ac lucernas ardentis in manibus gestarent bona opera operando et exempla ostendendo, quatenus hoc studiose agendo et fauste finiendo sanctorum Angelorum collegio assisti, atque hoc lethali calle immaculate finito, secum pariter gaudia participare mererentur æterna. Hoc denique quotidie pariter adinonebant, et ante omnia, et super omnia semper exhortabantur ut irrefrenatorum consortia devitarent, ne eorum turpitudinis polluerentur et a regno separarentur æterno.

R 15 Omnia vero quæ monuerant, vel imperando imperaverant, vel etiam obsecrando suadebant, ipsæ prius profecto factis satagebant, attendentes sententiam egregii Doctoris qui ait: Ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar. Nec non illud actuum Apostolorum quod Lucas de nostro Salvatore scribit. Cepit Jesus facere et docere. Dominus noster Jesus Christus nulla alia jusserat, nisi que gesserat. Illam autem imitantes istæ Virgines sanctæ, bonæ, quæ animabus profutura faciendâ agnoverant, ante preegerant, ac de cetero alias eadem utilia retinenda docuerant. Etenim dum in prædicta sancta conversatione ævi præsentis spiritum generent, oppido sollicitæ fuerunt suam sanctam infantiam omnipotenti Domino consecrare, atque virginitatem inviolabiliter custodire, vitamque præsentem immaculato calle transire.

C 16 Ad ultimum vero beata Virgo Harlindis leni febri correpta, cepit paulisper tenerimus languescere membris, et annuente Christo, qui eam jam ad vitam vocaverat, corporis est destituta viribus, atque ad extremam humane conditionis perducta in Idus Octobris, felix ejus anima est carne soluta. Quam Abrahæ sinus recepti, Angelorumque chorus ad premia poli transvexit æterna, cum quibus, Domino favente, sine fine erit juvennda.

17 Sancta equidem Reinilda absentia suæ sanctitatis sororis modica acedia moesta efferta, potius tamen gavisâ, quia procul dubio erat confisa, illam beatorum vitam post mortem beari; non poterat pati, ut sarcophagum suæ sanctæ sororis referet tellus, sed puro linteamine decenter contextam super humum mundani posuit illud. Ex quo profecto sarcophago, ut plurimum asserunt, nunquam malus forte fragraverat, qui hominum naribus propria vel longe astantium execrabilem odorem ingereret. Aliquoties enim vero valdeque creberrime in star incensi vapor immans suavitate bibulam redolebat. Non enim opportunum nec decens extiterat, ut ex ejus artubus detestabilis factor prorumperet, qui Deo curam margaritam, scilicet tantumam, in se vivido rigore virentem atque rite viventem, expiatam e mundo miserant cælo.

18 Primo igitur eodem tempore, quo incluta Dei virgo Harlindis de seculo præsentis, Domino jubente, vocata migravit, mox præstantissima Reinilda Virgo in divini cultus calle tanto arctius presserat pedem, quo se prius Deo devoverat servitutum. Etenim contra subdolum aspidem et basiliscum fortiter dimicare nova agonista constanterque aggreditur, quatenus ille adversus quem utraq;e sorores conflictum temerant, illi soli victrici victus succumberet. Denique præcavens illi claudere viam fraudulenter venienti ad se, qui arbitrabatur se illam facilius posse prosternere sororis solatio destitutam, ac solam juvenem relictam superstitem; nunquam prius corpori suo quietem indulset, ex his quibus vivente sancta Sorore renuntiaverat, ceterisque agenda interdixerat atque vetuerat. Meminit quippe divinæ Scripturæ dicentis: Non coronabitur nisi qui legitime certaverit. Studebat plane propter hujuscemodi sententiam adversus dudum damnatum apostatam, duplex inire certamen, quod scilicet Domino præliante ad finem usque feliciter perhuxit, laudabilisque extiterat victrix. Nusquam enim illum præstantis inimici fugam inire compulerant, sed usque ad finem certaminis invictam bellatricem jugiter patebantur inviti, cui colla sua superati subdere solebant coacti.

19 Dum ergo gloriosa virgo Reinilda cerneret mente, fatiscentibus senilibus membris, unanimes diem recessus sui, cepit noviter cernua devotione strictius divinis assistere Sacramentis, ac jugiter nova super vetera addere canamina, juxta illud quod in primo canitur Psalmo, Et in lege Domini meditabitur die ac nocte. Et ibunt sancti de virtute in virtutem, ac per hoc merebuntur videre Deum Deorum in Sion. Egit quippe veneranda Virgo ut beatus vir Benedictus, a-tatem quidem moribus transiens, nulli animum dedit voluptati. In hoc almo labore usque ad senectam et senium, et ad decrepitam ætatem perdurans, viii Idus Februarii, Domino vocante, spiritum emisit vitalem feliciter, et ad gaudia migravit æterna, quæ possessura est sine fine lætabunda, quia omnipotenti Deo reddidit animam. Distantibus equidem inter se plurimis annis et mensibus, horis atque momentis, felicissimum vite suæ cursum in præscriptis libris, distinctum acceptis virginitatis suæ coronis, cum accensis lampadibus, c Angelorum chorus animas illarum gaudentes et omni inquinamento carentes, Christi obtinuit præsentavit.

20 Belgæ et Germani clamantur Totius est vas aquæ, vitali creatus etc. In rita etiam S. Soror creavit apud Pelosiorias in Gallicis, quam dedimus 1 Februarii dicuntur tres apotheca, quos rustici Tomus vocant, et trius granis expressis, divinitus repleta. — 6 Illud additur in hujus miraculum. Lunare precus faciunt, demones ut hoc sentiant, extinguendo abieciunt, quod Angelus resistunt. suo servari Masari in summo altari duas candelas a demone tempore divini earum officii extinctas et ab sancto Angelo demum accensas, testatus in suis litteris Jacobus Overen Canonicus Mavennas. c In Offitio Ecclesiastico sic recitatur: Adhuc exemplo Virginum chorus dicens eam in confestem autem quam recepit Angelorum cœnens, locum illum in Abrahæ sinu. Corpus Archangelicus assurgit ei, ceteraque triumphes cum cytharis obviat ei. Quæ ex pro toto fidelium dicuntur.

CAPUT IV. Miracula post mortem.

Cua de hoc ærumnosa ac tristi seculo fuissent ablata, et Abrahæ sinu recepta, primum miraculum, quod divina pietas per illarum merita operari dignata est, non arbitror omittendum, sed ad laudem Christi et merita earum divulganda stylo scribendum. Cæca quædam mulier, nomine Hiltwiga, ad sepulcrum sanctarum Virginum devota adveniens, lacrymabili intentione imbi fudit precem, ut individua divinitas per illarum interventum lumen perditum sibi restituere dignaretur. Statimque oratio humiliter ad Dominum fusa, effectum consecuta est. Nam tenebris continuo fugatis, cæcitate ablata, lumen diu amissum

sub fœcibus rix fr. quentibus aut ortantur sanctivomales,

Psal 84 24

ad exercitum omnium virtutum,

et confortem præconiortis:

exemplo suo præsentis, 1 Cor. 9, 27

Act. 1, 1

solicite in via sancte peragendi.

S. Harlindis moritur 12 Octobris

Corpus diu ro-am hntem amme lectum,

Abraham effiat

D REX MISS V. A. vltia acriorem juquam contra diabulum auspicatur:

2 Timor. 2, 25

K

meritis plena

Psal 14, 2 Fsal 83, 8

plene senex obiit 8 Februarii.

c

F

Cæca illuminatur z

A sum oculis ejus est restitutum, atque integra corporis sospitate gratulabunda remeavit ad propria.

sanantur
varii agri,

21 Deinde aulico ruarce virtutum piarum Matrum, haud pauci sed plurimi languidi et aegroti occurrerunt, et perfectam corporis incolmitatem acceperunt. Verumtamen sicut superius effatus sum, multo majora sunt oblivioni data miracula quam memorie commendata : sed perpauca quoque haec, quae aevi praesentis humanis auribus sunt insita, laudabili memoria litteris comprehendam. Tria quidem miracula quae postea meritis illarum interventibus, divinitus perpetrata sunt, superiori miraculo cogito adnectenda : videlicet quod tres muti ibidem fuerant locuti, scilicet Ricolfus, et Hildigerus, atque Blitherius. Non in uno tempore vel in una die erant loquentes, sed separatim et ordinatim, prout sanandi venerant, sanabantur. Unus autem ex illis, scilicet Blitherius non solum linguae privatus officio, verum etiam omnium membrorum compagine contractus atque inutilis effectus est. Sed tandem suffragantibus felicium Virginum meritis, locutus est mutus, omnisque aegritudo debilitas funditus ab illo recessit.

tres muti,

et horum
unus etiam
contractus :

8 emergence
liberantur :

22 Sed neque sex miracula ad sepulera earum divinitus gesta, puto celanda, sed digna memoria fore narranda. Sex quippe ab immundis spiritibus arrepti, unusquisque illorum tempore suae infirmitatis advenerat, tamen divina operante clementia, per sanctarum Virginum subsidia singuli absolutionem demonum et integram curationem promeruerunt, ac sana mente plures postmodum vixerunt annos. Unus namque alicui ferro ligatus, comprehensus flagitio, tandem absque alienius absolutione, sponte per se extiterat absolutus. Debiles et claudi octo curati : quorum ardo emutationis quomodo qualiterve fuisset peractus, ignoratur : scitur tamen pleniter eos esse sanatos. Crebra proculdubio et ad locum requiescentium illarum nutu divino accenditur lumen. Multa quidem et inenarrabilia signa hujus aevi temporibus omnium honorum justis redditor Deus in praedicto loco ostendere dignatus est, sed studioso lectori sufficere quae hae pauca conscripta miracula, quia tam in exiguis quam etiam in praecipuis, illas dignas Deo existere Deoque placuisse, colligere liquet.

ferro ligatus
absolutus :

8 claudi
sanantur :

23 Jam junctae brevitatis rerum succineti libelli terminum exigit, et inaberrillitas inculti sermonis, ac difficultas proluxioris narrationis esse deponit : sed illarum e contra inconcussa caritas resistit, ac de restauratione primitivae Ecclesiae, et de translatione sacratissimarum Virginum aliquantulum vel breviter postulat fieri, ne hoc solommodo liquidetur interitum.

antiqua
ecclesia
destructa,

23 Jam junctae brevitatis rerum succineti libelli terminum exigit, et inaberrillitas inculti sermonis, ac difficultas proluxioris narrationis esse deponit : sed illarum e contra inconcussa caritas resistit, ac de restauratione primitivae Ecclesiae, et de translatione sacratissimarum Virginum aliquantulum vel breviter postulat fieri, ne hoc solommodo liquidetur interitum.

C Illa equidem ecclesia, qua primatum praedicti monasterii tenuit, a praedictis genitoribus castissimarum Virginum lignea fuerat fabricata, et diuturni temporis spatio stultae erecta. Post multum vero temporis putrescere cepit, ac magna pars illius jam erat dissoluta atque putredine contrita, et patens vilita quam stabilis fore conspiciebatur. Unde beate memoriae Ava Abbatisa illum ad terram funditus prostravit, atque eleganti opere ac formosa constructione eam lapideis restauravit novam. In qua etiam ecclesia venerabilium Virginum corpora id pristinae pausatonis loco, a a Francoe Episcopo translata, ac in Orientali plaga ejusdem ecclesiae, retro altare intemerato semperque Virginis Mariae, honorifice condita adorantur.

lapidea ab
Ava Abbatisa
construitur :

a
transferuntur
corpora a
Francone
Episc.

antiqua vult
coronari in
caelo,

2 Tim. 4, 7

24 Annue quoque illarum absque ulla ambiguitate auctoritate paradisi fruuntur, propter perseverantem boni certaminis laborem, seu felicissimi cursus consummationem, fideique inviolatam observationem : secundum illud, quod egregius Doctor Gentium Paulus ait : Bonum certamen certavi : fidem servavi : cursum consummavi, De reliquo autem deposita est mihi corona justitiae, quam mihi reddet

D Deus justus Iudex : non solum mihi sed et omnibus qui diligunt adventum ejus. Beate Harlindis et Renilda beatum Apostolum imitantes, in vita sua dilexerant adventum justis iudicis Dei, neque pavabant adventum et impetum leonis rugientis, et plurimorum animas deglutientis, cui minime consentientes extiterant, perniciose ac nociva sibi suggerenti : sed cupiebant carnae dissolvi et esse cum Christo. Cum constet magnificas Virgines Harlindam et Renildam absque violentia persecutoris in pace de mundo migrasse, nimirum non ipsis deerit corona martyrii nec Martyrum palma, quae quotidiana instantia jugique refraenatione corporis, ultra sibimet exaggeraverant insignia tormenta. Duplex in his Virginibus in mundi compage fulserat vita, dum corpus regabant, misericordiae videlicet et crudelitatis. Nam quoscumque aliquibus b indigere conspexerant, cum summa caritate sine dilatione illis nitabantur subvenire : et quaecumque ceteris indigentibus misericorditer impendebant, sibimetipsis crudeliter subtrahabant, propter illud quod Dominus aiebat : Qui amat animam suam, perdet eam. Et qui perdidit animam suam propter me in hoc mundo, in vitam aeternam custodit eam. Hoc sanctae Dei Virgines fixum tenentes in corde, semper corpora sua habebant exosa in mundo, non tantum a licitis subrahendo, verum etiam aliquotiens a licitis parcendo : ut in vita aeterna animas suas immaculatas invenire mereantur, binasque stolas accipere, illisque perpetuo perfrui.

palma
misericordiae
illis pro illis,
b
et mortificationis
sibi
inflictae.
Joan. 12, 13

25 Dehinc quidem prolixum est, per omnia tendere historiam, quantas diversas virtutes quantaque varia miracula per interventum earum ibidem Dominus operari dignatus est. Nam ceci et claudi, quidam etiam a daemonio arrepti, adepti sunt sanitatem. Augentur ibidem dona plurima divina : praestantur Christo donante potentibus congrua vota. Nam si in omnibus gestis et miraculis istarum sanctarum Virginum volumus immorari, cunctaque ad liquidum demulere, fit prolixior sermo et ingens libellus ordinatur. Quid plura persequar ? In illis templorum oraculis, ubi illarum Virginum patrocinia venerantur, quidquid cum recta fide petitur, obtinetur : et quodcumque justo speratur studio, effectum consequitur. Ergo brevanda sunt verba, et quaedam sanctarum Virginum gesta verba celanda, ne fastidioso lectori ad alia legenda eonanti fastidium ingeratur. O gloriosa virgo Renilda, semperque laudanda, quae a primaevo tempore tuae vite usque ad fatiscentes artus, adversas insidias diaboli fortiter dimicasti, non fatigata pugnare cessasti, minime superata dorsum vertendo fugisti, nec unquam arma de manibus projecisti : sed potius hostem continuatim in faciem multasti, ejusque collocationem adversum te usque ad interiectionem interemisti, quousque flantem habitum emisisti, et victrici manum ornata lauro, glorioso propectu ovans, ad Regem Regum Christum venisti. Hoc idem ipse suis fidelibus promisit dicens : Pater, volo, ut ubi ego sum, illic sit et minister meus. Itaque nunc epulor in Domino, in profectione sanctarum Virginum ad praemia poli sempiterna, omnesque unammes sursum erectis cordibus sublevatisque manibus Deum exoramus, ut qui illis iure meritoque contulit inmarcescibilem vitam, nobis quoque peccatoribus et indignis perpetuam vitam, saltem in ultimi examinis die, intervenientibus sanctarum Virginum meritis, indigentiamque criminum largiri dignetur : ut perpetuo levam evadere mereamur, et Sanctorum sorte lauari ad dexteram digni officiamur. Quod ipse prestare dignetur, qui est trinus in Trinitate trium personarum, unus in unitate divinae substantiae : cui est honor et gloria per infinita saeculorum secula. Amen.

B

alia miracula
patrata :

encomium
S. Renildae.

F

Joan. 12, 13

Conclusio.

A Domini Cardinalis continetur, ejusdem auctoritate concessimus, viderelicet relaxationem quartæ partis Injunctæ sibi penitentia, et peccatorum, obditorum cum offensis patrum et matrum absque injectione manuum : Communionem quoque omnium honorum quæ apud nos sunt, et Ecclesie nostræ fraternitatem eis adjerimus. Præterea uni de fratribus, Eyclensis Ecclesie Sacerdoti, vices nostras hæc in parte ut singulis annis hanc indulgentiam renovarent, commisimus, Auctoritate igitur Dei omnipotentis et Domini Cardinalis et nostræ, ne hoc unquam ausu temerario a quoquo hominum infringatur, districte interdiximus, et sigilli nostri munitione roboravimus.

no e indulgentie dicitur anno 1401

et circa an. 1430.

6 Item Adolphus Episcopus Leodiensis, anno æterni ordinatus, ac XII Decemb. anni sequentis via functus, præmissis confirmandis dedit quadraginta dies indulgentiarum hanc ecclesiam qualibet vice in prædictis festiuitatibus Pentecostes visitantibus. Item Cardinalis Senensis Legatus concessit centum dies futuris temporibus duraturas, prout in litteris de super contentis plenus continetur. Ita Vito contracta et ex ea Testoneu. Fuit dicitur Cardinalis Senensis Antonius Cusinus, Episcopus Senensis factus anno MCCCXIII, Cardinalis creatus anno MCCCXXVI, mortuus anno MCCCXXXIX.

B 7 Hæc eicæ peregrinationem olim ad has Reliquias factam. Interim ex inclusa cum ipsa Reliquiis schedula eas olim fuisse inspectas et examinatas constat. Verba hujus schedulae sunt ejusmodi,

Reliquia inspecta anno 1380

Sciendum est, quod anno Domini millesimo trecentesimo octogesimo, nos Decanus et Capitulum invenimus : hic intus ossa sanctarum Virginiû Harlindis et Renildis, quæ dimissimus jacere cum omnibus pulveribus suis, sed recepinus partem cutis S. Bartholomæi Apostoli, quam ostensuri sumus in festo Pentecostes. Item recepinus quietam ossa S. Laurentii : sed nullas reliquias dimissimus intus jacere, quia non habentur litteræ.

et anno 1472

8 Elapsis enim propemodum annis, sacram thecam sternum fuisse apertam vidit hoc aliquotum testimonium. Anno Domini millesimo quadragentesimo septuagesimo secundo, Nos Decanus et Capitulum eripientes certiorari de Reliquiis sanctarum Virginiû, divino invocato auxilio, capsam super summam altare existentem aperimus. . . et in dicta capsâ, quæ argento ornata est, aliam invenimus capsam ligneam quam aperentes, invenimus in eadem corpora Sanctarum,

tarum, sive ossa eandem panno serico involuta et consueta, mirabili et suavi fragantia odore : de quibus recepinus partem brachii, cui adhaeret modica pellis, quam partem ornativius ostensuri populo ad laudem Dei et sanctarum Virginiû. Invenimus etiam in dicto sereto unam capsellam ligneam longitudine unius pedis, in qua erant diversæ reliquiæ reconditæ, sine tamen scripturis. Quibus visis, nos omnia, ut prius erant, reclusimus, et in loco pristino reposuimus. Hæc ibi. Præter partem brachii etiam maxilla S. Herlindis eam tribus dentibus candidis seorsim adserunt et visitur, uti monuit in quadam epistola Jacobus Overanus, Canonicus Masevanus.

D pars brachii inde devota pro levatione populi.

uti maxilla et 3 dentes.

9 Auctor Vitæ Teutonice addit ex antiqua consuetudine singulis septenniis cum magna populi accursu et piissima reverentia sacras Reliquias, quotquot Alden-Eiche adservantur, sive hanc Virginiû sive aliorum Sanctarum, in diebus Pentecostes ostendi solitas, et illo semper anno, quo etiam Trevis, Aquisgran, Coloniz, Trajecti ac Tangris sacra Lipsana exhibebantur accurrens populi adspectu ac venerationi; quod eo in loca pro ultima vice factum est anno illo funesto MCLXXI, quo hæretici Calumniate, assumpto Gensiorum nomine, passim per Belgium sacras Reliquias atque imagines fregissent et combusserunt. Hinc quamvis in turri lapidea, munita ac lato, hæc Reliquia videbantur inta custodiri, in sancta, uti appellabant, Camera furnicis lapidei, et in duplici altari ibidem decenti honore haberentur; tamen ex communi consuetudine Episcopi Leodiensis Gerardi Groesbecani quon ipsius Capituli, migrarunt anno MCLXXI intra civitatem Masevanom satis munitam cum sacris reliquiis Canonici, quorum tunc Præpositus erat Petrus Cortenbachius ac Decanus Guibelmus Erpius : et qui eos ad suam ecclesiam susceperunt Consules præerunt Masæo Leonardus Otterens et Guibelmus Ertwechius. Anno dem MCLXXI, hoc XXII Marti huc ex Alden Eika allatus reliquias examinauit Philippus Rygidi, Collegiate ibidem Ecclesie Decanus, Nicolaus Wilerus Pastor, Theodoricus Hallius Canonicus, aliique ut illud peragendum deputati : a quibus certæ reliquiæ ab aliis segregatæ sunt, statutumque, ut ad majorem reverentiam pretiosioribus honestarentur ornamentis, ac singulis septenniis, uti alim fiebit, eam dedita civitate populo accurrens ostenderentur, ac prescriptus est annus MDCI, quo hæc solennitati initium daretur.

Reliquia singulis septenniis ostense.

ultimo anno 1306.

et adseruata in sancta Camera.

cum illis Masæum migrant Canonici anno 1671.

DE SANCTO BENVENUTO

EPISCOPO AUXIMI IN PICENO,

Synopsis historica.

§ I. Episcopalis Sedes Auxima per S. Benvenutum restituta: vitæ ejus epitome: eutis sacer.

AN. MCLXXVI
XXII MART

ob Frederictanæ rebellio-
nem 1410.

Cum Fredericane persecutio turbæ ecclesiam quidem universam, sed Italiam præsertim in partes distraxerit, et contra Gregorium IX, suas confirmare partes quibuscumque modis rebelles assayerent, tracti etiam in factus sacrilegum Auximatos sunt, et Frederico adhererunt. Ea defectione commotus Pontifex anno MCLXXI, et Romanensium contra illis viciorum tantam in devotione Ecclesie constantiam attendens, quod nec damna rerum per Fredericum, Dei et Ecclesie inimicium, illata, nec pericula corporum eos a fidelitate Sædis Apostolicæ avertere potuissent; eorum existimavit, ut Castrum Recanatense (quod de cetero civitatem esse statuit) grata honorificentia extolleret, eique de jurisdictione Ec-

clesie Romanensis exempto, concederet dignitatem illatam a maledictionis illis, populo Auximano qui Frederico Ecclesiam persequenti, divino timore postposito dumtaxat adhererant; transferens ad ecclesiam S. Flaviani de Romanato, quam de cetero Cathedralis esse decerneret, Auximanam Sedem, cum omnibus juribus suis, dignitatibus et honoribus. Ita ille per litteras XI Kalendas Januarii datus, Pontificatus sui anno XIV; cum Auximanus Episcopus esset Ramerus cui litteras idem Pontifex anno MDC sequenti auerat, eodem mandatis quatenus ad prædictam civitatem Romanatensem accedens, de Clero et populo ejus et dicta diocesi gereret, tanquam ipsorum Episcopus, solli iudicium diligentem.

Auximo Romanatum translata sedes a Gregorio IX;

2 Mutato decade rerum facie, multam quoque Apostolicæ Sædis iudicium est; et præteriti temporis damna atque infantiam abunde compensavit datus ab Urbano IV. Auximanus Episcopus S. Benvenutus: in cuius favore expeditur

ad Urbanum IV.

D. P. ANIMADY. PAP. 24

F

A *expeditum diploma hic adungere libet, prout id ex Ecclesie illius archivio accepimus.*

Urbanus Episcopus Servus servorum Dei, dilectis Filiis, Clero civitatis et diocesis Auximane salutem et Apostolicam benedictionem.

Recti statera iudicii aequo tum examine temperatur, cum digna virtutibus premia et congrua vitii stipendia recompensat: sic enim quibusque quod suum est ex ordine reddente iustitia, obsequiis videlicet gratiam et injuriis talionem, ad bene merendum lentos promovet exempla mercedum, et in delicta pronos interdum ab incentivo pravæ temulationis metus cohibet ultionis. Olim siquidem erga cives Auximanos et incolæ castri Racanatis, Humanatensis diocesis, Apostolica Sedes, eorum mater, hujusmodi utens iudicii aequitate; quia idem cives indevotionis et rebellionis assumpserant spiritum contra illam, civitatem eorum Episcopali dignitate privavit, ac eam cum tota diocesi sua ad castrum prædictum, cuius tunc incolæ dictæ Sedeserant devoti, transtulit; civitatem ipsam et Ecclesiam Auximanam Venerabili Fratri nostro Episcopo et Ecclesie Humanatensi, in recompensationem dicti castri, quod Humanatensis diocesis tunc erat, in spiritualibus submitendo.

unicuique ut meriti reddere volente

B 3 Porro prædicti cives Auximani indevotionis et rebellionis hujusmodi notam, per humilem, promptam et devotam obedientiam, et multa grataque obsequia modernis temporibus exparavit. Nun pro tuendis ejusdem Sedis juribus et honore et patriæ libertate pugnantes, gravia rerum damna, et personarum sustinere pericula, et quasi quotidie sustinent, illata eis ab ipsius Sedis persequentibus et filiis indevotis. Dicti vero Racanatis castri incolæ, in sensum diti reprobum, Dei et ejusdem Sedis reverentia et timore postpositis, et ad rebellionis superbiam spiritu afflato, persequenti Sedis ejusdem contra eam ipsiusque fideles damnabiliter adherere præsumunt: propter quod, tanquam accepti a præfata Sede beneficii immemores et ingrati, reddiderunt facta sibi hujusmodi gratia se indignis meritoque privandos. Id itaque Nos et Fratres nostri providè attendentes, et considerantes prudenter quod favore devotio promeretur, quodque urgendi sunt impugnatores Ecclesie condigne punitiois aculeo, ut si existat possibile a sua resiliant pravitate, atque ad studium devotionis debitæ vitæque laudabilis se convertant; prædictum castrum et pænis homines, propter indevotionem et ingratitude eorundem, perpetuo de ipsorum Fratrum consilio et Apostolice plenitudine potestatis prædicta Episcopali dignitate privavimus, eamque dignitatem, non obstantibus privatione ac submissione præmissis, civitati eidem plenarie dictæque Auximane Ecclesie integre, prædictorum civium exigentibus meritis, restitimus; prout eas habuerant ab antiquo: civitatem ipsam et habitatores ejus et prædictam Auximanam Ecclesiam ab omni jurisdictione Episcopi et Ecclesie Humanatensis penitus eximendo.

restituatur Auximani emendatis,

ob Racanatis sum ingrati-tudine

C 4 Ceterum volentes regimen Ecclesie Auximane tal per Apostolicam providentiam committi persone qua tanto congrueret oneri et honori, dilectum filium Benvenutum, Auximanam Electum, tunc Capellanum nostrum et Archidiaconum Anconitanum, moribus et vita conspicuum, litterali scientia prædictum, in spiritualibus providum, et in temporalibus circumspicuum, virum utique secundum cor nostrum, ipsi Ecclesie Auximane de prædictorum Fratrum nostrorum consensu in Episcopum præfecimus et Pastorem: firmam spem fiduciamque tenentes, quod per suam industriad, divina præcedente gratia et favore Apostolico subsequente, commissio sibi

hinc Benvenutus Episcopus mittitur,

sæpe dicta Auximane Ecclesia spiritualibus et temporalibus proficere incrementis, et memorata civitas in statu reformari prospero, et in devotione ac fidelitate dictæ Sedis valeat roborari. Quæcirca universitatem vestram monemus et hortamur attente, per Apostolicam vobis scripta mandantes, quatenus eundem Electum, tanquam Patrem et Pastorem animarum vestrarum, devoto suscipientes, obedientiam sibi et reverentiam debitam impendatis, ipsius salutaribus monitis et mandati humiliter intendendo: alioquin sententiam, quam idem rite tulerit in rebelles, ratam habebimus, et faciemus auctore Domino ad satisfactionem condignam observari. Datum apud Urbem veterem in Idus Marti, Pontificatus nostri anno III, qui fuit Christi annis MCCCLXV, quinimo LXI mense Augusti creatus Urbanus est.

B cum insigni tam in endatio ne vobis,

5 Hæc de vivente Benvenuto supra Ecclesie capituli jubent sequantur, qua in mortali honorem in Annalibus Minorum collegit Lucas Waddingus, ad annum MCCCLXV. Moritur sanctissime hoc anno B. Benvenutus de Scotivolis, qui patre Joanne Ancona progenitus, operam dedit Juri-civili Bononiæ, ubi Doctoratus laurea insignitus, condiscipulo et familiaris usus est B. Silvestro Guzzolino, Silvestrine Congregationis mox fundatore, Archidiacono Anconitano et Administratione Auximane Ecclesie, tunc private Pastoribus ob intuitum felis cum Imperatoris contra Pontificis, ab Alexandro IV decessit: mox ab Urbano successore, cui ob egregias virtutes familiarissimus erat, ejusdem Sedis creatur Episcopus, et Rector totius Marchiæ Anconitanæ. Ante admissam dignitatem vota emisit Minorum et deinceps perpetuo eorundem vestem palam gestavit, quam adhuc videre est inter sacras reliquias ejusdem Ecclesie. In susceptis numeribus non mediocrem laudem contentus est, neque obli-vum præbit suæ sanctitatis specimen miraculis frequentibus comprobatum. Triduum annis in Episcopatu feliciter expletis, præteriens suam mortem brevi scaturam, distribuit in pauperes facultatibus, universo populo in aperto loco benedixit. Deinde intravit gravatus, ut S. Franciscum, quem in vita sibi imitandum elegerat, simularetur et in morte, se deferri fecit in ecclesiam, ubi in nuda humo, inter orationes et psalmodiam Sacerdotum, sanctam efflavit anam, XI K.d. Aprilis.

fuit in Anconæ Archidiaconus

E

ex Ordine Minorum

humili in ecclesia sancti n oritur,

6 Tanto Pastori Auximenses, ipso quoचित loco honorificum construxere mansorium, dudus ordinibus columnarum mixtum, et sublimi in loco in area marmorea sanctum corpus condiderunt. Sed dum ob crebra miracula sanctum virum Colitum numero ad eripit Martinus IV, et Auximanes inferiore loco sub area altare construxerunt, sanctum cadaver, ob humilitatem et reverentiam erga Corpus Christi in altari immolandum, relicta excelsa area inventum est in marmoreo pavimento inter columnas. Sicut tamen loco repositum, dum secundo et tertio inveniretur in terra, intellexerunt Auximanes noluisse humilem Dei servum corruptibile suum cadaver vivifici Christi Corpori præminere, sed subsesse: quare condito abo sepulchro sub ipsa area sanctum pignus collocarunt, relicto in rei memoria et splendorem prorsus manus deo. Requievit hoc in loco usque ad annum MCCC, quo eum cum magna solemnitate transferri curavit Theodorus Florentinus Episcopus Auximans, ad novum sepulchrum a se splendide preparatum in ecclesia inferiori, ab eodem constructa pro sepelendis illius Ecclesie Præsulibus. Additum hoc epitaphium novo sepulchro: S. Benvenuti corpus ex superiori templo ad venerabilem cultum Theodosius Florentinus Episcopus Auximans huc transferendum curavit, anno D. M. CCC. die XI mensis Julii, Pontif. Sixti v. Prius sepulchrum epitaphium

et honorifico tumulo constitus, E

e quo decessit p. hinc r. ab eo est altere in a

transfertur anno 1290,

A epitaphium erat: S. Benevenutus de Scotivolis, Anconitanus, Episcopus Auximianus.

7 Ob erebra miracula, quae in Vita ejus MS. in ecclesia Auximiana diffuse leguntur, multa in ejus honorem constructa sunt templa et sacella, institutae Confraternitates et edificatum sub ejus nomine Xenodochium, Parthenonium item Vestalium. Solennis habetur ejus dies festus apud Auximates aliisque locis. In Martyrologio Romano celebratur ejus memoria, et Vita scripterunt, ultra ea Acta, quae habentur Auximi MSS. Gaspar Volaterranus Episcopus Auximianus, Joannes Baldus Canonicus et Pontentianus dictae Ecclesiae libro de Martyribus et Episcopis Auximatis, Petrus Radulphus de sanctis viris Ordinis Minorum, Philippus Ferrarius in catalogo Sanctorum Italiae ad xiiii Martii et alii. Nos alias praeter hunc tres alios numeravimus Benevenutos hujus instituti sectatores: hunc celeberrimam vitam et solemniter inter Sanctos relatum, est cur mitemur in nostris diptychis non commemorari celeberrimus, et in nostro sodalitate non memorari festive.

§ II. Acta S. Beneventi frustra requisita: loca pia sub ejus invocatione erecta.

B Miratus profecto praequam miratissimo jure Waddingus est, hujus tam celeberrimi sancti tam exiguum in Ordine Franciscano cultum, utroque cultum nullum esse perularem: nos autem non hoc tantum, quod ipse, mirumur; sed multo magis, qui fieri putaverit, ut si vere eo quo ipse scriberet tempore, puto circa annum seculi hujus vigintiannum, in Ecclesia Auximiana legebantur defusae scriptae S. Beneventi Acta et miracula, ea nemo vel ex praecipua auctoribus quicquam allegaverit, vel se vidisse recollectur ex his, qui aliqua rerum perita Auximi erant notis, cum primum cum Sobem obtinuit Eminentissimus Antonius Carolinus Buchius, Alexander vii ex sorore Nepos. Hic namque pro Nuntio Apostolico olim Bruxellis residens, cum et praeconi exopto et sponte animi ad Ecclesiasticae historiae cognitionem propensus, magni facere cepisset hoc opus a P. M. Joanne Bollandino incubatum, ut pedem in suo Auximiano Episcopatu fixit, statim eruditissimum et Colloquio Canoniceorum virum Antiochum Onoprium delegit, eique mandavit ut Sanctorum Auximianorum Acta memoratim colligeret, quodnot usui esse possent hinc operi promovendo. Sed neque tunc quidem de S. Benevenuto compertit putat eorum, quae Waddingus citat, ut istae in MSS. codicibus extant; neque aliquantis post ad tempus amens, quando ipsi Aeneas Laurentium profectum substituit Auximi, tota tribu usi hospicio ipsius Cardinalis Episcopi, Eminentiam suam humanissime dimittentis ad recolendam prioris in Belgio amittere memoriam, et per se ipsum commemorantis sacra et profana omnia totius civitatis monumenta, cum autem ad resendum adorandamque S. Beneventi sepulcrum deduceret, signanter testatus ejus vitam et miracula operose in Archivis per se suisque fuisse quaesita.

9 Post haec in Belgium rediit, capimus Acta Sanctorum Martii parare parvo; cumque in progressu operis occurrerent nonnulla, quae in Archivio Auximiano quaesita miratae lucem adferre aliquam hinc tam illustri in ea Ecclesia nominis Sancto possent, iterum ad eundem nostrorum studiorum Patronum benignissimum, Legati Apostolici manere in Urbem Durati jungerem, dedimus litteras, non absque nova mentione Actarum ante annos non plures quam quadraginta a Waddingo citatorum: quibus ipse litteris continuo in hunc modum rescripsit die xi Kalendas Martii anni MDCXXVI: Fortune melioris consilio factam duxi, ut littera vestra iv Idus Martii conscriptae, eodem tempore Pisauri mihi redderentur, quo memi ad civitatem hanc Auximianam iter parabam: quandoquidem absque ullo

intervalla facultatem mihi datam esse intelligo cuncta illa ad Reverentias vestras afferendi, quae a me vestris praeclearissimis laboribus vel augendis vel exornandis de S. Benevenuto decessore meo accipere conceperitis. Quae igitur de gloriosissimo Antistite in membranis, historicis, lapideis, traditionibus hic aliisque locis habentur monumenta, ea omnia per D. Hieronymum Ditaquum, Auximatem Patricium, J. V. D. reique antiquitatis probe callentem, in unum legenda et volis per manus Reverendi Patris Hectoris ab Albada, quod Lauretiani domum Poenitentiarum Belgae mittenda curavi.

10 Fuit in his ex Catalogo Episcoporum Auximianorum, per Gasperum Zacharium Volaterranum, anno MDCCLX Episcopum Auximianum, collecto, S. Beneventi elogium breve, paucissimis verbis, et quae Waddingus integre suis inseruit, comprehensivum solos dignitatum, quos gessit S. Beneventus titulos, quibus subiungitur: Hic vivus et mortuus miracula ferit: ejus corpus in arca marmorea, quatuor sustentata columnis in ultimo ecclesiae ad meridionalem plagam repositum est, quae de Ordine et habitu Minorum Waddingus laudat, ea inveniantur in Arbore Religionis Minorum in Piceno degentium descripta a P. Cleto Calcagno Aesino, uti etiam quod S. netarum numero adscriptus Benevenutus fuerit a Martino IV, qui ab anno MCLXXXI per annos quatuor Ecclesiam rexit, ut mirum non sit tam antiqui temporis Acta intercessisse. Cetera ex Bualdo accepit Waddingus, ejus librum ad nos mittere praedictus Ditaquus curavit, nequans aliud in libris impressis aut MSS. extare praeter Bullas Pontificias, quarum unam egrapha submisit, ex quibus supra integrum unam dedimus, et hic indicamus Brevia duo Calacti in, quibus anno MCLX expeditur, indicat hospitali S. Beneventi Auximiano Gubernatorem a se delectum Jacobum Joannis de Gayeta Ortulanum, et alterum Laurentium VIII, qui anno MDCXXCI idem Hospitali, tum ex praeter SS. Beneventi et Leonardi dictum (forte qui in hujus honorem ab illo fundatum) ab omni jurisdictione, superiorum ite, dominio, correctione et potestate Ordinariorum exemptum declarat, ad vitam duratam tunc sedentis Episcopi Francisci Germini.

11 Huic hospitali curando addicta est Confraternitas, utidem SS. Beneventi et Leonardi dicta: cui adscripti Fratres amato Rectore liberam necti dieti hospitalis administrationem, cum ex proventibus ipsius consuevissent pauperibus aliisque egenis usque ad tempus futurae messis septuaginta salmas frumenti mutare, in hisque recipiendis multas paterentur difficultates; neque ac Capitulum Auximianum ad similem mutationem aliisque largitionis obligatum; valeret autem in ipsa civitate, copioso ingenuarum puellarum et viduarum numero referta, plures ex ipsis puellis, propter parentum suorum inopiam ac competentis dotis defectum, matrimonio commode collebant nequeutes, in seculo vitam solutam ac inutilem non sine marore honorisque et famae periculo continere, tum cum praedicto Capitulo Gregorio xiii anno MDCXXXIV supplicarunt, ut in sua civitate et quibusdam dieti Hospitalis domibus, commodis et idoneis neque ipsius Hospitalis a sui necessariis, erigi permitteret monasterium Monialium, pro hujusmodi puellarum sub sanae religionis juro famulari Altissimo cupientium usu et habitatione, illudque in locum pauperum antedictorum subverti, quod eleemosynas praenotatas: quod aliunde intendebat auferre ad valorem annuum quadringentorum scutorum moneto terrae illius, praeter summam tunc nullam scutorum jam tunc collectam in usum fabricae monasterii istiusmodi. Neque fuit in Pontifice moro, qui minus adeo pauperum crecentiam mandaretur, extatque in MSS. amplissima institutionis hujus Bulla, qua Nonis Novembribus expulsa permi tui erigi Monasterium Monialium,

et solenniter colitur,

quoniam de eo auctores scripserint

Acta a Waddingo n. d. cita,

Cardinalis Buchius requirit initio sui Episcopatus:

sed neque hinc hinc anno 1680 innotuit xi. d. cit.

neque erant anno 1680,

quando benigne missa sunt omnia huc spectantia?

in quibus auctores li quos citat Waddingus,

et Pontifici B. etc.

de hospitali S. Beneventi,

neque monasterio ejusdem nominis

auctoritate Gregorii 13 in quibus erecto.

A sub invocatione ejusdem S. Benvenuti, Ordinis S. Benedicti, pro una Abbatisa et duodecim ut minus monialibus. Harum etiam usus attributum, aut Baldus, ecclesiam quam olim Auximatus huic suo sancto Presuli crederant, et rursus curaverant hac occasione instaurandam.

12 Ad honorem etiam S. Benvenuti facti quod Eugenius IV, eodem Baldo teste, anno MCCCXXXII visitantibus sepulcrum ejus sacrarum Indulgentiarum thesaurum reseraverit, quodque Innocentius VIII prænominatus, de instauratione ecclesie, in qua ipsius aliorumque Sanctorum quiescent corpora, pie sollicitus; anno MCDLXXXVIII, vi Kalend. Martii hujusmodi Bullam cepelaverit. Gloriosum Sanctis suis Deus per ineffabilem sue pietatis clementiam Supernæ patriæ cives, qui ex hujus procellosi seculi fluctibus per constantiam fidei feliciter emergentes ad æternam beatitudinem pervenerunt, inestimabili decorat gloria claritatis: sic nos illius vices, licet immeriti, gerentes in terris, ejus imitatione Sanctorum quorumlibet ecclesias, ad honorem Altissimi et sub illorum nominibus pie dedicatas, devota Christi fidei hunc veneratione celebrari letamur, et ut hoc ferventius valeat adimpleri visitantibus illas spirituum thesauri munera libenter elargimur: ut quorum animæ letantur in caelis, eorum nomina celebrentur in terris; et per hoc ipsis denuo pro nobis intercedentibus, ad celestis aulae præmia valeamus feliciter pervenire.

13 Sane, sicut fide digno relatu audivimus, sunt in nostra civitate Auximana inter alias quinque ecclesie præ ceteris insignes, in quibus diversa corpora sanctorum et Beatorum, variis miraculis quotidie consulantium, requiescunt, et aliæ Reliquiæ plurimorum Sanctorum ac Sanctarum honestissimo cultu et veneratione dignissima conservantur; quæ quidem ecclesie propter longi temporis vetustatem... magna reparatione indigere noscuntur. Nos cupientes quod quinque ecclesie predictæ, videlicet ecclesia Cathedralis, in qua corpora SS. Leopardi, Vitaliani, Benvenuti, Florentii et Diocletiani Pontificum et Confessorum, Victoris, Philippi, Maximi et Corone Virg. Mart. Sisinnii Mart. ac B. Joannis Episcopi et aliorum Sanctorum reliquiæ requiescunt, et ecclesia monasterii S. Nicolai, ecclesia S. Francisci, ecclesia S. Marci Ordinis Prædicatorum et ecclesia Annuntiatæ Ordinis Minorum Observantium extra muros civitatis, congruis honoribus frequententur, et in suis structuris et ædificiis valeant reparari, ac corpora Sanctorum et Beatorum predictorum prius ac digna fidelium memoria celebrari; ac eo

libentius devotionis gratia ad illas confluant, quo ex hoc ibidem dono celestis gratiæ, uberius conspexerint se refectos. De omnipotentis Dei misericordia ac BB. Petri et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus et singulis fidelibus utriusque sexus, qui ecclesiam predictam Annuntiatæ extra muros in diebus Indulgentiæ hujusmodi, incipientibus a die feriæ sextæ hebdomadæ Sanctæ et duraturis per totam diem Martis Paschalis Resurrectionis Dominicæ, in aliquo ipsorum dierum visitaverint annuatim, et ad reparationem structurarum ecclesiarum predictarum manus porrexerint adjuvices plenariam remissionem omnium peccatorum suorum auctoritate Apostolica tenore presentium elargimur.

14 Refert etiam Joannes Baldus Laurentium Cibo Cardinalem, prædicti Innocentii ex fratre Nepotem, post recuperatam S. Benvenuti beneficio sanitatem corporis, quom incurabilis morbus puerat in desperatis, opulentum Beneficium fundavisse, et quidem a regressu ad Sedem Pontificiam vel ad Ordinarium loci immune, ex indulto Alexandri VI Pape circa annum MD. Ibidem Auximi, sicut Hieronymo Ditajuto referunt cognovimus, alia sub invocatione SS. Benvenuti et Rochi societas extat: et apud Montem-finum, Auximana diocesis oppidum, Xenobochium est et ecclesia cum Societate sub ejusdem S. Benvenuti protectione: aliquid autem Reliquiarum ejus rituum apud Molanum Firmana diocesis colitur, sicut refert Baldus.

15 Denique observandum est hujus Sancti festum non solum Auximi totaque in diocesi coli cum Officio duplici et Octava: sed etiam Anconæ sub simili Officii duplici ritu celebrari die XXI Martii, ad quem diem elogium ejus verbatim pene ex Gasparis Zachii manuscriptoris Ferrarini habet in suo Catalogo Sanctorum Italiae, utatis Ecclesiarum monumentis, de prolixioribus autem Actis nihil omnino commemorans, ut merito veremur ne uno prorsus rumore Waddingus de us inauderit. Certioribus argumentis nostram credimus, quod asserit Baldus, S. Benvenentum sanctæ Firmigine Martyri Palatiæ, cujus corpus in Cathedrali Anconitana requiescens colitur et nomen in Romano Martyrologio die VIII Julii refertur, speciosum Auximi templum erexisse: quod cum patriæ urbis amari et honori tributum ab eo ex parte fuisse possit verosimiliter credi: meritum vicissim existimat Sanctum, ut sui, apud quos natus est, civis ipsi vicissim erigant unum, sola Officii Ecclesiastici celebritate nequaquam contenti; quod etiam futurum iuguratur ex frequenti Anconitanorum ad ejus sepulcrum honorandum assiduam, et ingenti erga ejusdem memoriam venerationis affectu.

Indulgentiam plenariam elargitur.

Laur. Card. Cibo Præbendam erigit

Alia loca S. Benvenuti cultu nota, E

Officium etiam Anconæ duplici,

S. Palatia templum Benvenutus erigit.

in Palestinam profecti rito ad Nicæam notius.

Eelko

at Hierosolymam Lxxv.

DE B. EELKONE LIAUKAMA ABBATE MONASTERII LIDLOMENSIS IN FRISIA ORDINIS PRÆMONSTRATENSIS.

Fr̄isia Occidentalis provincie Belgicæ annumerata, dividitur in tres ditiones, Ostergoam, Westergoam et Septem-silvas, præclaris olim Abbatibus et evolutis, diu fides ibidem orthodoxa floretet, ditata, ac viris sanctitate illustribus nobilitata. Porro hoc mense Martii Ordo Præmonstratensis tres nostro operi suppeditat titulo Beatos, et aliquo cultu Ecclesiastico honoratos. Ex his B. Fredericus Abbas Horti B. Mariæ in Ostergoa colitur III Martii, et B. Eelko Abbas Lidlomensis in Westergoa hoc XXII. et tertius Dudo apud Hascam in Silvestrina ditione diem natalem obtinet xxx Martii. Fuit autem Liaukamam dominus, ex qua Eelko fuit prognatus, ex antiquioribus et nobilioribus totius Frisicæ familis, ex qua Martii. T III.

fuerunt novelli ad Terram-sanctam recuperandam procul patria profecti. Ubbo Ennius lib. 6 historiarum Frisicarum ad annum MXXIX inter nobiles Frisios, qui præter veteratam pleborum multitudinem, accepta pro more Cruce, signa Petri Eremitæ secuti sunt, recenset Eelconem et Sicconem Liaukamas, et Sicconem fortiter pugnando ad Nicæam occubuisse: Eelconem, propinqui Sicconis virtute ac memoria verbisque Petri Ducis incitatum, ita se ubique gessisse, ut ipse cum Falcione Botnia alæ equitum trium millium cum omnium approbatione proficere: eundem capta Nicæa præsidio illic præesse jussim, maluisse in Palestinam cum reliquis declaranda virtutis causa proficisci, atque ibi,

50 dem

Innocentius 8 Sanctorum honoris et deus,

et de re Auximana,

et de S. Benvenuti cultu requiescit.

instauratorem primum Baldum,

VI MCCCXXXII

Te de te Frisiorum, Præmonstratensis in Martii cultu

et de S.

A dum Hierosolyma oppugnatur, telo percussus vix longa medicorum cura mortem fugisse. At Balduino rerum potente cum aliquot aliis, accepto honestissimo comenatu, in Frisiam rediisse, multisque honoribus a cunctis Ordinibus esse exceptum. Deinde Eelkonem penitentia factum, quod a Rege sui studiosissimo discessisset, ex exegitatione in aegritudinem invidisse: nec inliberi potuisse, quo minus ad repetendam Palaestinam cum Botnia, precibus ad hoc inducto, se pararet: his se comitem adhibisse Epone[m] Liaukamam, Eelkonis fratrem natum: et hos tres difficili navigatione Joppen venisse, ibique eodem quo appulerant die Eelkonem velut fatali loco expirasse, et corpus ejus magna pompa Hierosolymam devectum, ipso funis deducente Rege honoris causa, eam urbe esse tumulatum: sic Botniam cum Epone ob dolorem amissi socii paulo post domum quoque repetisse. Conecta haec ab Eelkonis ministro in literas relata. *Haec Ulbo Emmius, quibus conformia nobis submissa sunt ex Frisia.*

2 *Ex hac familia pugnatus hic B. Eelko Abbas, heroicarum virtutum prioris Eelkonis imitator, suo etiam patrocinio videtur posteris Liaucomanis generosum animum procurasse: et quibus ab eodem Ulbone laudantur alius Siccio, Suelto, Aggo, tertius Siccio, et alius Ego.* Post quos ultimus hujus familiae fuit Jarico Liaukama, strenuus orthodoxae fidei propugnator, qui Groningam pro Rege Catholico ut antiquissimus Tribunus defendit, donec eam in hostili comitu fuit ledere. Praefuit subinde supremus gubernator urbibus Zutphanensi et Patribornensi: qui tandem plenus diuinae et meritorum annos natus tres et octoginta, eximius orthodoxae religionis protector, in medio praevae et haereticae naturae periculis, fidei et virtutum marmorum suorum haerens ex hac vita migravit anno MDCLIII. Qui hinc convixit aliquot annis, adfuitque moribundo Sacerdos nostrae Societatis Gerardus Othoens, et post plurimos in Frisia aliisque haeretica labe infectos praevenerunt euntibus labores et carceres toleratos, modo nativum dedit, adhuc postscriptum ante quinquaginta annos Sacerdotium vegetus: mirae dignitate memorati Jariconis Liaukama stabilem constantemque in orthodoxa fide animum, atque usque ad felicissimum obitum in bonis operibus perseverantem: quo vivente in ejus aedibus scriptus fuit dictus Sacerdos quondam magna solennitate omnium B. Eelkonis festum celebrare, ac sacrosam tum Missae sacrificium offerre: habitaque ibidem imago dicti beati Abbatis, cum radiis, ut de reliquis Sanctis fieri solet, depicta cum oppositis in sinu rasis: de quibus infra in Actis legitur: quae diuina conscripta a Sibrando Leonio, qui in Luduacensi B. Eelkonis cenobio vitam religiosam professus, inde ab haec relictae egerat, eandem vitam finivit anno MDXXXVII, relictis liberationibus suis de fundatione monasterium Luduacensis et Horti B. Martae, et fuit Abbatum utriusque cenobii. Habuit hae ejus opera haecenus necesse typis excusa, unde fuit B. Eelkonis diuina: quam Heribertus Hasseus noster inseruit Legendario Sanctorum ubi ante Belgicae pars recensio, censens eum cum praecipuis et rarioribus Sanctis collocandum, quales pro Marto relegit tres solum et quinquaginta, et in pictura de Sanctis Marto praecipua appellatur S. Eelko Abbas: qui Sancti titulus praefigitur ejus Vita et in Indice generali repetitur. Chrysostomus Vander Sterre in Notulis Sanctorum Ord. Praemonstrat. haec cum elogio exornat: X Kalendas Aprilis. In Roxoniensi Frisiae pago, passio B. Eelkonis Martyris et Abbatis cenobii Lidlamensis Ordinis Praemonstratensis. Qui divini Nummi gloriam et collapsae disciplinae zelus integritatem, imperiorum manibus crudeliter trucidatus occubuit, et ad martyrii palmam gloriosus victor evolavit: cujus sanctitatem et mortem protiosam miraculis Deus illustrare dignatus est. Haec

Chrysostomus, qui pro sua aera B. Eelkonem reverentia, dum Abbas esset cenobii S. Michaelis Antwerpae, nomen Eelkonis suis etiam religiosi in professione imposuit. Majus ex Actis incommuni praesertim Joannes Pagnus lib. 2 Bibliothecae Praemonstratensis pag. 583, Thangsius Musart in Historia Ecclesiastica Belgica ad annum 1325 et 1332, Petrus Wuyhenar de Personis Ordinis Praemonstratensis sanctitate illustribus pag. 217, qui omnes Eelkonem titulo Beati exornant: eandem etiam Wuyhenar inter sua poemata hoc epigramma pag 462.

Eelkonem falsis onerat gens inopia probris,
Ferre salutare non bene docta sonos.

Astra Patris roseos mittunt miserentia dolores,

Namquidem absolunt sic satis astra probris?
Alios de eo versus edidit Martians Hamconius libro de Virtus Frisiae illustrata. Eadem ejus et pietatis zelum describit etiam Ulbo Emmius lib. 13 Historiae Frisiae pag 197. Mauritius du Pre in Annalibus brevibus Ordinis Praemonstratensis ad an. 1332, et passim alij ejusdem Ordinis aut Frisiae scriptores

VITA

Auctore Sibrando Leonio.

In Frisia Occidentali Westergoa, inter utrumque pagum Tiedmarum et Osterbirum, loco Lidlam, (cream Germanico admodum propinquo, vixit Sibo vir divitiis abundans et celebs. Hic animi fervore motus, spiritu ipsum urgente, posthabitis seculi divitiis, se suaque omnia Deo Optimo Maximo dedicare statuit, ex eade propria ecclesia erigens. Cum vero extruendo monasterio viribus impar videretur: suae sententiae vicum assequitur Tziallingum a Donia de Bonnetorp ex Vinson: hi simul eodem zelo accensi, straxerunt cenobium. Interea temporis monasterium Horti Divae Virginis, Ordinis Praemonstratensis in Ostergoa a D. Frederico viro primario melioratum, ab Enteto successore summa prudentia pernoventur. Hic dum religionis rigorem vitamque duram ac strenuam juxta Ordinis statuta cum suis omnibus prosecutus, multorum annos ad ipsius imitandum exemplum commovit, ut de Renocio, Vilebrando et Goshco viris bellicosissimis in Vita Frederici praefati sumus. Horum exemplum Sibo simulatus, sui comitis Tziallingi consilio fretus... venerabilem Patrem D. Entetum Horti Divae Virginis Abbatem acciebit, et vite candidioris normam flagitat. Entetis omnibusque religionis Praemonstratensis probetum iudicare stans, facile obsequitur: et cum suis in eorum societatem recipit, candidum vestem induit, habitaque cum suis deliberatione primam illi Febnarm Abbatem designat, anno Incarnationis Domini millesimo centesimo octogesimo secundo...

2 Duodecimus hujus cenobii Abbas fuit vir spectatus, Eelko Liaukama, quem electum Abbas Populeus electioni praesidens confirmavit. Hic nobili Liaukamana familia ortus, ab ipsis iugiculis pretatis seminaria imbibit: quibus proficiens, sacerdotio decoratur: paulo post ecclesiae in Tuytgom Pastor electus, summa exequiare prohibita extitit praecipiam solum enumeratam cum hypogeo a fundamentis crexit. Abbas designatus sacris die noctuque tempore brumali nudis incedens pedibus interfiat: inedia corpus macerans, diabolo candente ferro occurrenti, fidei constantia restitit: ornamenta ecclesiae nobis conspecta, auro distincta, ecclesiae dedit. Bellum necessario adversus viros nobiles strenuus ab Echma sustinens, natusque monasterii nomine magnos sumptus fecit plusquam centum octoginta stipendarios sustinens, exceptis proprii Ordinis Conversis Fratibus, ematis magnum dispendium

E In cenobio Lidlamensi a Sibone et Tziallingo a Donia constructo,

* 3 Martii pag. 293.

Abbas 12 B. E. lio Liaukama,

mortificationi aeditus,

bellum tumulibus aetatur.

reversus in Frisiam.

post Joppae exinctus,

Hierosolymis sepultus.

Ego,

alii varii,

ultimus Jarico,

anno 1643 hic defunctus,

B. Eelkonis festum,

imago,

Vita scripta,

memoria apud alios.

A dispendium est passus. Edificiis nihilominus intentus, Abbatialem domum in monte S. Michaelis ingenti labore ædificavit et complevit: ecclesias Tuyt-goin, Sexbirum et Spannom monasticæditioni Lidlo-mensi inseruit. In admonitionibus summa utebatur verborum dulcedine, in correptione pro temporis ratione aliquanto durior extitit. Nam sensim religionis labescente fervore, diabolo omnia in deterius promovente, multoties coactus est carpere improbitatem.

3 Quibus decoratus virtutibus Deo per omnia placuit, impiis displicuit, magnanque sibi condavit invidiam: quæ indies augecens in deterius, in nefarium ac putidum prorupit ulcus, unde maturo tempore pus et sanies foetili processit homicidii. Moris fuit omnibus per Frisiam totam monasteriis precipuas agrorum suorum possessiones, grangias et alodia, Fratrum conversorum et laicorum colere laboribus, unde et Munckhuysen dicta sunt. His quidquid ex lactariis, pecore et frumento præter necessariam supererat sustentationem, id optima fide et obedientia suo deferebant monasterio: et hinc magnus in monasteriis cœnobarum alitur numerus. Quorum possessiones longius a monasteriis fuere dissita,

B majorem libertatis occasionem nacti, passim degenerarunt, sic ut crebris indigerent Patrum admonitionibus. Quanto igitur longius a conspectu cœnobii aberant, eo magis aberrarunt. Abbas Eelko reliquorum Patrum exemplar imitatus, frequenter illos invisit, et suo more graviter, quidquid offendit, corripit. Erant Lidlo-mensi monasterio ex applicatione cœnobii in Frænyum duæ præ ceteris in Boxum possessiones insigniores, nomen uni Munckbuys, alteri Ter-porte, cuius porta nomen extitit Scheltinganorum, ex hereditate Feytsma et Qedsma. Harum monachi dulci fortuna ebrui, ob vitæ turpitudinem ex scæmiliarum raptu, violentia, injuria et ebrietate contractam delati. Abbatem valde commovent. Ad instantis Paschæ festum in ipsa Quadragesima triduo ante festivitatem Salutationis Divæ Virginis eo proficiscitur: præter Sacellanos, nullius mah sibi conscius, nihil confert: ut suis saltem salutiferis exhortationibus moniti, suaque delicta confessi, respicerent. Ipsi vero jam dudum meditatam necem proponentes, oblatam male gerendæ rei occasionem omittebant minime censent. Receptus in suo castro Ter-porte Abbas cum Sacellanis, advocatis ex propinquo reli-

quis Conversis, honorifice tractatur: allato potu denso et gravi ipsum ingurgitare statuunt. Ille abs-temius et pareus, ebrietatem exhorrens, egreditur: transgresso ponte castrum aperit, clausoque cubili, interna, caligis, cingulo, pileoque nocturno instructus, lecto sese collocat: fusi ad Deum precibus, somno se componit: paulo post secuti Sacellani idem faciunt.

4 Conversi residui decretam lanienam proferentes, rationes et modum ipsum interficiendi statuunt, in rabiem versi: transgresso ponte, valvas castri obseratas inveniunt: effractis fenestris recta ad ipsum contendunt. Ab fragore fenestrarum experrectus, summa innataque mansuetudine, voce admodum humili et submissa, rogat quid velint. Te, inquit, volumus: perfide et scelerate. Quid rei tibi nobiscum, insensate et fucate hypocrita? Accessisti corrumpere nos velut impios, adulteros et ebrios, ipse impius et potator maximus. Ille ex inopinata violentia stupefactus, nec quenquam, qui sibi suppetias ferat, cernens: Equis, inquit, vestrum me vidit potum et ebrium? Imo inquit, te nimio potu obrutum conspeximus et vomentem, idque tua receptum manica, ne deprehendereris. Ille rursum: Ite, manicas invertite. Ipsi apprehensis tunicæ manicis, rosas sparsas vident. Hinc in rabiem versi, ipsum magnum incantatorem et diabolicum pronuntiant. Tum majori furore æstuantes, arrepto baculo ingenti, capiti indicto vulnere, ut cruor respergeret muros, ipsum excerebrant, et sublatum cadaver per fenestras per præceps in fossam præcipitant.

5 Postridie femina summo mane transiens, partem panis candidi subnatantem conspiciens, propiusque accedens, ipsum Abbatem offendit mortuum et interfectum: quæ sublato clamore totum pagum commovet. Fit multorum ad miserum et flebile spectaculum hominum concursus: ereptum fossæ cadaver imponunt loculo, simulque cum Sacellanis attonitis Lidlo-m deferunt: et in ipso Fratrum Conversorum choro terræ mandant. Homicidæ dolo capti et palis affixi, vivi exuruntur castrum evergitur, agri abalienantur. Sanctitatis opinionem posteris relinquens Abbas, editis miraculis claruisse dicitur. Trucidatur anno millesimo, trecentesimo trigesimo secundo: o tumba elevatus a venerabili viro D. Joanne Keppel, Abbate Lidlo-mensi in posteriori parte templi quiescit.

In regimine
suavis et
fortis.

Frater
Conversos in
villis degentes
sepius invenit.

et delinquentes,
postquam in
Boxum,
corripit.

ante Pascha
eos ad confessionem
adducturus
castrum.

D
ACTU SIBRANDO
LEONIO
abstentius
ad lectum
scedit:

a Conversis
ad necem
expetitur:

ob rosas in
manicis
subortas
magus
habitus,
15

occlatur:

serpeliur:

nitroculus
clarus
elevatur.

VENERABILIS ANACHORETÆ

NICOLAI DE RUPE SAXULÆ IN HELVETIA

Vita ac res geste brevi commentario comprehensæ a Petro Hugone,
Societatis Jesu Sacerdote.

EPISTOLA DEDICATORIA

Senatui Populumque Septem Catholicorum
Cantonum, Lucernæ, Uranie, Svitii, Sub-
sylvaniæ, Tugzi, Friduzgi, Solodori, in Hel-
vetiæ, sempiternam felicitatem.

Vitam ac mores Nicolai de Rupe beatissimæ me-
moriæ, popularis quondam nostri, hæc pagella des-
cripturæ, cum circumspicerem, cujus potissimum
post Deum optimum maximum nomini consecrarem,
in promptu fuit perillustri nominis vestri recordatio:
quæ et me et hæc exiguum operam meam ad se
tanto non solum humanius invitavit, sed etiam vehe-
mentius traxit, quanto mihi major spes fuit, non

meo sed ejusdem præclarissimi viri nomine cujus
res agitur, quod offero munus placiturum. Apocalyp-
seos primo vidit ille inter ceteros olim discipulos
Servatoris nostri ocellus similem filio hominis in
medio septem candelabrorum aureorum, habentem
in dextera sua stellas septem. Angelus is fuit, perso-
nam Christi sustinens, in medio septem Ecclesiarum
consistens, ac septem earum Antistites manu com-
plectens. Angelum videt, quicumque Nicolaum nos-
trum videt, et quidem vita, virtutibus, ac prodigiis
similem Filio hominis. In medio septem candelabro-
rum aureorum hic Angelus noster consistit, hæc est,
in medio vestrum, septem Catholici Cantones: non
tantum quia Subsylvanus est, atque in Subsylvania,
quæ in ordine vestro medium locum obtinet, quiescit
maximequo

F

D. P.

ANNO
MDCCLXXVII

A maximeque colitur; verum etiam quia, veluti cor in medio corporis, ita Nicolaus in medio vestri constitutus in omnes vos influit, suamque salutarem opem ac beneficia diffundit. In medio vestrum est per amorem ac benevolentiam, qua vos omnes omnino complectitur: in medio vestrum est per eximiam curam ac sollicitudinem, qua perpetuo vobis praesto est ad emungendas lucernas vestras, ne lumen fidei obtenebrescat, ne spes diluatur, ne caritatis ardor intepescat, ne disciplina, sinceritas, ac Helveticorum animorum robur extinguatur. Candelabra septem, et aurea sane candelabra estis, septem Cantones; ut aurum hisce potissimum diluissimis temporibus probati. Lucernae estis, non una tantum, nisi nomine, sed prorsus lucernae septem lucentes in caliginoso loco. In medio vestrum Nicolaus sedulo emittitur, ut veluti lucernae ardentes et lucentes lucere atque ardere porro pergatis, et tanquam aurum probatum purgatumque in harum temporatum fornace securi sedecatis, uti hactenus sedistis. Exersit ipse hactenus, velut ille alter Angelus Danielis ut, flammam ignis de hac fornace, et fecit melum fornacis quasi ventum roris flantem; et non tergerit vos omnino ignis, nec contristaverit, nec quidquam molestiae intulerit. In medio vestrum est, ut ilem porro semper facere contendat. Habet etiam Nicolaus noster in dextera sua stellas septem, septenos nimirum vestrae septemplicis reipublicae perillustres Magistratus; stellas utique, non planetas; sidera, non errantia sed fixa; stellas, non evidentes sed firmiter majorum suorum Firmitate inherentes; et ut perpetuo firmo sint, dexterae suae eas Nicolaus infixas prout: in dextera habet, ne ulla tam illustrium astrorum ipsi unquam obrepant oblitio: in manu habet, ut in illa tanquam sol splendorem suum impertiat: in manu denique habet, ut et in oculis perpetuo ac tutela gerat. Ille igitur Angelus noster, exili quidem hae mea opera formatus, eximius tamen vitae, virtutum, prodigiorumque suorum pennis instructus, quo evoleat, nisi in sinus vestros? In medio vestrum est; etiam volentem alin avolare non patimini, imo avolantem etiam nolente me sinu vestro excipietis. In manibus suis vos habet, cur non et vos eum vicissim in sinu ac corde vestro? Habetis jam dudum, optime novi, habetis eum sinu cordeque reconditissimum, et ut deinceps paullo quam hactenus exquisitius habeatis, huc tandem perlevis hae mea collinat opera. Videbitis eum denuo in his paginis sublimia ac non nisi maxima agentem: audietis deo multa patriaeque salutaria suadentem, atque ea ipsa, quae nunc experientia nuntiat, jam olim praenuntiantem: id quod jam pridem et vidistis et audistis atque experti estis, uno nunquam satis spectare, audire atque experiri potestis. Crescat igitur etiam hoc mea perenni labore adulus atque promotus Nicolai nostri una ac vestrum omnium honor ac dignitas, ipseque vobis in coelis et vos Societati nostrae in terris, uti utriusque hactenus semper fuerunt, patroni esse perseverato. Friburgi Aventicorum xv Augusti anni MDLXXVI.

VV. D. D. humillimus Sacellanus

PETRUS HUGO LUGERNENSIS S. J.

Fuit hic patria Lucernensis, et in nostra Societate quatuor vota professus, eximii concionatoris laude multis annis floruit: in suis autem scriptis singulari diligentia et accuratatione usus dicitur, imprimis in hac Vita: qua Romae quoque in Italianum sermonem conversa est, ut commodius intellecta futurae canonizationi viam pararet. Futurum inquam: quam R. P. Nicolaus Wysing, qui Romae librorum Revivorem ex mandato abn. R. P. Generalis agens, negotium illud ut Procurator tractavit, asseruit esse productum, ut praeter Pontificiae declarationis actum nihil ultra requireretur. Idem P. Ni-

colaus de rebus a Venerabili Nicolao gestis commentarium conscripsit, et ad Collegii nostri Lucernensis Rectorem misit: in quo sapius hujus Vita auctorem citat: quare hic nobis in praesentiarum sufficet, donec alter ille commentarius lucem videat: qui forte in tempus praeciae canonizationis differretur. Sequebatur autem hoc loco dedicatorem epistolam approbatam, tam ejus qui tunc Societatem per Germaniam superiorem Provinciales regerat, Gualteri Münlbrot, quam Jacobi Schuler pro Episcopo Lausaneensi, Joanne a Watteville, Vicarii Generalis.

PRELOQUIUM

Ad benevolum Lectorem.

Nicolaus de Rupe Subsylvani, eremite in Helvetia, vitam tibi ac res gestas, benevole Lector, hae charta depicta offero, rudi quidem et ineulto penicillo, absque fuce tamen: vitam ipse Deo cultam inter ineulta silvarum et montium aspera duxit; si eandem ego ejus vitam ineultiore, quam velles stylo comprehendi, ex silvis ac montibus silvestrem musam prodire existima. In eo ego tantum laborare volui, ut rem ipsam, non ut verba aestimes: neque enim ego rem tantam verborum ullo lenocinio indigere judicavi, ut aestinetur. Trifarum autem opusculum hoc meum, quale quale, partiri placuit. Prima pars, quae vitam Nicolai communem domi militaeque vitam concernunt, exponit. Altera prodigiosum eremitam ac vitam ab ineunte severioris vitae instituto ad mortem usque prosequitur. Postrema denique posthuma inter homines gloriam, sive divinitus sive humanitus anachoretae illi decretam, exequitur: inter homines inquam, quam enim inter coelites Deus ipsi praeparavit, eam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. Plura praeloquio non audeo, ad rem ipsam progredior.

Hanc vos divisionem ac marginem indicasse contenti, quoniam ea cogit capitulum ab auctore definitivum brevitas; novam et reliquis hujus operis Actis conformem indurimus. Igitur syllabam et titulos capitulum, ut sunt ab auctore notata, hic consequenter habe.

PARS I.

- 1 Nicolai tempus et solum natalitium
- 2 Nicolai familia et parentes.
- 3 Prognostica sanctitatis ejus ante nativitatem.
- 4 Fonte sacro ablatur Nicolaus.
- 5 Nicolai sancta pueritia.
- 6 Eandem aetate adolescentia
- 7 Nicolai institutum
- 8 Nicolai militia
- 9 Honores aversatur Nicolaus.
- 10 Impugnatur ab hoste infernali.
- 11 Ad altiorum vitae rationem Deus Nicolaum vocat.

PARS II.

- 1 Cum conjuge de vitae mutatione deliberat
- 2 Patria exire parat.
- 3 In patriam redit Nicolaus, utriusque omnibus victus expertum orditur.
- 4 Nicolai asceterium erigitur in eremo.
- 5 Sacellum Nicolai dedicatur, ac donis exornatur.
- 6 Inmoda viri hoc verbis experimentis probatur
- 7 Quo subsidio vitam toleravit Nicolaus in tanta inedia.
- 8 Quotidianae Nicolai exertationes.
- 9 Salubribus montis Helvetiae populares ejus instruit.
- 10 Viso intralati instruitur Nicolaus.
- 11 Insidias demontium Nicolaus superat.
- 12 Nicolaus Deliparam Virginem exire cedit.
- 13 Orculis hominum machinationes agnoscit.
- 14 Abscillium et biturorum prognostics est Nicolaus.
- 15 Altracula Nicolai ante mortem.
- 16 Nicolai mors ac sepultura
- 17 Socius Nicolai in eremo fuit Udalricus, nobilis Bavarus
- 18 Nicolai nepos, ejusdem in eremo pius successor.

PARS

A

PARS III

- 1 Nicolaus statim post obitum apparet, et in sua imagine colitur.
- 2 Reliquie Nicolai post ejus obitum culte.
- 3 Nicolaus magnificentius conditur et colitur a magnatibus.
- 4 De Nicolai canonizatione quid hactenus actum sit.
- 5 Vita Nicolai jam olim a variis conscripta.
- 6 Indigenarum encomis Nicolaus celebratur.
- 7 Nicolaus etiam exteros encomiastas habet.
- 8 Quid de Nicolao omnino censendum Petri Canisii judicio.
- 9 Etiam a Catholicæ fidei adversariis commendatur Nicolaus.
- 10 Posthuma Nicolai miracula paragraphis distincta
- 1 Ad Nicolai tumbam cæci illuminantur.
- 2 Surdi audiunt.
- 3 Claudii ambulat.
- 4 Moribundi resurgunt.
- 5 Cephalalgici, epileptici, phrenetici curantur
- 6 Calculo, stranguria, hernia laborantes liberantur.
- 7 Venena ac venecicia pelluntur.
- 8 Parturientibus subventur
- 9 Febricentes recreantur.
- 10 Animi corporisve dolores mitigantur
- 11 Varii denique morbi curantur.

CAPUT I.

Nicolai patris et natalis : miracula nativitate progressa et secuta.

B

Natus est Nicolaus de Rupe, eremita Helveticus, seculo post Christum nato decimo quarto, eodem mirum, quo Concilio generali ab Ecclesia Catholica coacto, sinui totius orbis cum sacri tum profani proceres Constantiam ad lacum Acronianum convenerunt, totoque quadriennio de rebus gravissimis decreverunt : et quidem eodem ipso ejusdem ævi anno, qui fuit septimus supra decimum, Nicolaus noster vigesimo primo Martii die hanc lucem primum aspexit, cum republica Christiana iisdem committis ad avita unionis lucem legitimamque unius supremi a Capitis electionem rediit. Unde hic ipse Nicolaus, cum nasceretur, pacem ac unionem Christianæ Reipublice attulisse aut impetrasse non vana nec infirma conjectura censi potest. Cum verisimile sit, non placuisse Deo, ut in corpore ac caula Ecclesie Catholice tam pretiosum membrum tamque insignis ovicula sub dubio capite seu Pastore viveret ac pasceret : cum jam inde ab ipsa ejus infantia ac pueritia Deus ipsi tam insignia futura sanctitatis presagia concesserit : cumque tam sanctus deinde in matrimonio maritus, in bello miles tam innocens, in eremo tam mirus Dei alumnus, absentium ac futurorum prognostes tam certus, tantum totius orbis miraculum, ac denique in vita et post mortem tantus prodigiorum thaumaturgus fuerit, id quod te, Lector, libellus hic in progressu ordine docebit. Natus est autem Nicolaus in Helvetia, quæ natio jam olim et nunc usque ad hæc tempora cum animi corporisve robore, ac belli et armorum gloria, tum vel maxime veræ Religionis, pietatis ac virtutis studio percelebris est : nec improbabiler de eo gloriarî potest, quod Catholice religionis jam tum, cum prima fama per orbem terrarum diffundi cœpta est, ipsa etiam primam ejus culturam receperit, subindeque perpetuo sanctissimos ejusce cultores plurimos numeraverit, qui posteris honori et exemplo essent futuri. Tradunt nonnulli, nescio an verosimiliter, ipsum Apostolorum Principem, cum castra Claudii Imperatoris anno Christi quadagesimo quarto in Angliam comitatus sequeretur, atque multas ex itinere nationes divina primus doctrina impertiretur, etiam in Helveticum solum primos divini seminis iuctus fecisse. Illud certe compertissimum habetur, eumdem Apostolici Collegii Primatem, cum Italia, Gallia, Hispania, Africa, Sicilia, ceterarumque vicinarum Insularum orbibus sacros Antis-

PARS I.
CAP I
*imo. quinto

Anno 1117
21 Martii

a

in Helvetia,

D

ADCI PETRO
RUGONE S. J.
6

tites et Apostolos mitteret, Helvetiorum quoque nationi S. Beatum h, ex Anglia nobili atque opulenta stirpe oriundum atque in rebus sacris D. Barnaba discipulum, destinasse, eique socium Achatem seu Achatum virum æque sanctum adjunxisse.

2 In iis igitur Alpibus Helveticæ ortus est Nicolaus, quæ Italiam a Germanis Gallicis longissimo tractu dividunt, quarum summa juga, interjectisque ac vicinas valles magna ex parte in Helvetiorum populi multis jam seculis incolunt, quorum olim majores a Tauriscis Cimbrisque colonias deduxerunt, eoque se tandem deposuere. Hi trifariam divisi, triumque pagorum, civitatum vel potius rerum publicarum nomen adepti, Urani, Svitenses, et Subsylvani dicuntur : fueruntque primi, qui circa annum octavam supra millesimum trecentissimum inito fodere, libertate Helvetica, maximorum Imperatorum nutu ac privilegiis confirmata, frui cœperunt : quam deinde variis gravissimisque bellis lacessiti fortiter defenderunt. Quin etiam pro libertate ecclesiastica requisiti, vi et armis egregie decertarunt : quod præcipue factum anno salutis partæ MCCCXXX, fœderis inito vicesimo primo, quo Saraceni capitales Christiani nominis hostes regno Sicilie potiti, Italia sese pleno agmine ac furore infuderant, ipsique ejus metropoli Romanæ urbi ingentem cladem intulerant, ac denique ipsa etiam religionis nostræ ibidem sacerrima limina injuria rapina incendioque violarunt. Tum enim Uranienses nostri, Svitenses ac Subsylvani, precibus Gregorii ejus nominis quarti, Summi Pontificis, ad arma vocati, duce et ductore Guido de Cisalpina Gallæ Marchione, pie matris Ecclesie Romanæ cladibus opem laturo, elatis passisque signis in Italiam adversus hostes magnis itineribus profecti sunt : hostiumque extrema agmina consecuti, ingenti ac profusa eos eode contriverunt, urbibus munissimis receptis expulerunt, omni que ac præsertim Romana præda extorta, tota Italia egerunt : quam eandem sacrum prædam, ne ea manus suas animosque contenerent, Romam relata pristino rursus Dei cultui consecrarunt, itaque ad Alpes suas gloriosi victores reverserunt. Quæ res eosdem non tantum toti orbi inclyti ac formidabiles, sed etiam summis ejus magistratibus sacris ac profanis cumprimis commendabiles fecit. Summus certe Pontifex gratitudinis titulo, deinceps eos Protectores ac defensores Ecclesie Romanæ scripsit, ac nominari voluit. Qui deinde titulus, sub annu MCCCXXII, Julii II Pontif. Max. auctoritate, ad reliquos etiam Helvetiorum confederatos Cantones propagatus est. Ludovicus item Pius, qui tum imperio præerat, ipsos, ob res per Italiam feliciter gestas, non solum suis legibus deinceps, institutis ac magistratibus uti ac vivere permisit, alii que eos privilegiis et immunitatibus exornavit, verum etiam iis quibus adhuc in bello utuntur insignibus ac vexillis liberaliter donavit. Tales nimirum fructus jam olim tulerunt Alpes, quæ postea Nicolaum nostrum nascentem suo gremio exceperunt.

libertatis suæ,

B

e. n. m.
Ecclesiæ
propugnatae.

F

3 Subsylvani vallibus sors tam felix a Deo obligit, ut tanti viri patria Subsylvania esset. Comprehenditur autem hac a silvarum multitudine deducta nomenclatura ea pars Alpium Helveticarum, quæ est Australior, atque ab ortu quidem Uraniensium ac Svitensium, ab Austro Bernensium, ab Occasu vero et Aquilone Lucernensium finibus amplexuque ditionibus clauditur. Valles continet feraces, et pascuis pingues. Carna silva totam ditionem dividit in duas Silvannas, superiorem scilicet et inferiorem : quarum utraque amœnis ac copiosis oppidis, pagis, villis, incolisque abundat. Ferunt olim diversis temporibus, plurimos cives Romanorum Imperatorum furor ac tyrannis in subditos, maxime Christo fideles

inter Subsylvanos

A les, urbe proscriptos aut fugatos exegerat, his locis concessisse. Illud etiam pro comperto habent incolæ, S. Beatum Helvetiæ Apostolum, a D. Petro, ut dixi, ad has oras missum, operam suam his maxime terris, aut certe vicinis impendisse : dracones ex altis vicinarum rupium spelæis virtute divina eliminasse, eademque solitaria vite amore ingressum pro stabili sede delegisse, atque ad nonagesimum usque ætatis suæ annum coluisse : ac demum indidem beatam animam cælo per celestium geniorum manus, qui ei momenti humani specie astiterant, transmisisse. Atque adeo Subsilyani Romanam religionem a suis majoribus, Roma ejusdem fidei causa exulibus, aut suprema Divi Petri auctoritate missis, eoque delatis Apostolis, suserunt, adeoque imberunt, ut in ea constantes omnes etiam hodie vitam catholice degant. Natus est igitur Nicolaus noster inter Subsilyanos superiores non procul pago, qui c Saxia vocatur, in villa, Saxulensi Curioni et Constantiensis Antistiti subjecta, quem locum Sylvarum densitate obscuram ac incelebrem, et vivus olim, et nunc etiam miraculis plurimis post fata celebrem atque illustrem fecit.

¶ Quod si etiam sterminata quid faciunt, et si quid prodest

B

———— longo
Sanguine censeri pictosque ostendere vultus
Majorum. —

Familia certe nostri Nicolai perantiqua fuit, et illustris, si non sanguine, saltem virtute. Majores ejus de Ponte-leonno quondam seu Leopontinæ Leopontii dicti sunt : ideo fortasse quia ex veterum Leopontiorum gente, quam citra Rhenum Rhodanicæ fontis sedes fixisse quendam atque inter primos Helvetiæ populos fuisse memorie proditum est, originem suam traxerunt. Tandem vetustate abolito hoc nomine, eadem rupes eis cognomen dedit, quæ et sedem et eorum pæculibus pasena, ita ut hanc usque diem a rupe illa cognominentur. Fuerunt autem inter suos Subsilyanos ab annis plus quadringentis tantæ existimationis, ut magistratos sæpe etiam supremos, inter eos gererent. Prudentia eos magis, virtus, ac rerum gerendarum experientia apud suos commendabiles foret quam scientiarum aut divitiarum abundantia. Sors illis veterum Patriarcharum obligat, qui inter greges et armenta principatum gerere consueverant, canis potius quam aulis adsueti, gregumque simul ac populorum pastores. Quis nescit e sacris paginis, magnum illum Principem ac gentis suæ caput Abrahæ, ejusque exemplo filios ac nepotes in pascuis didicisse, quod in curia aut comitis dicebant? An non etiam Moyses portentosus ille ingentis populi dux pastor fuit? An non inelytus ille ac sanctissimus Rex David pelum pastoritium cum sceptro ac corona permutavit? Hæc olim consuetudo fuit, utiam ipsi superbe quondam Romæ non prorsus ignota : nam per Romanum Senatum Quintus Cincinnatus a stiva ad Dictatorum evocatus, eoque magistratu annis non paucis foliçiter utiliterque exacto, ad eandem redire permittens est. Sic et nostri Nicolai majores etiam inter buves ovesque rustici, et in foro iudices, prætores ac consules fuerunt. Et addidit Deus his etiam cum gratiam, ut non tantum in externa vivendi ac republicam gubernandi ratione, verum etiam in virtute, pietate, ceterisque animi dotibus antiquorum patrum sectatores essent. Eadem, quæ illis olim, sedes, eadem pietas, idem juris et æqui amor ipsis summe cordi erat : victi parco et frugali vitam trahabant ; necessitati tantum non affluentie questum facere, neminem ledere, obsequi ac benefacere omnibus assueverant. Pietatis opera in Deum maxime Deique vicarios pauperes

solenter exercebant : in precibus profusi, sacrorum D
Ecclesie rituum et avite religionis retinentissimi adoratores : digni denique quorum nomen etiam posteris per tantum suæ prosapie nepotem longe lateque inclaresceret. Pater ejus erat Henricus a Rupe, et mater Hemmana seu Heliana Roberta, ab avita virtute uterque nihil prorsus degeneres ; qui anni supradicti die, ante Kalendas Aprilis duodecimo, qui S. Benedicto sacer esse solet, benedictum huic suum filium primo aspexerant, eumque Deo omnium donorum fecundo Fonti gratis actis, oculis, manibusque in oculum subdatis, veluti primitias conjugii sui casti, dedicarunt.

¶ Sunt qui in dubium vocare velint ea quæ hoc capite asserturus sum, ut ego quidem existimo, nulla alia re nisi incredulitate portenti et exempli raritate adeo percussi, ut, rei, ceteroquin non paucis argumentis testate, diffidant. Equidem, ut dicam quod sentio, nec hos arguere sed neque etiam eos mendacii damnare velim, qui ea quæ sequuntur ex ore ipsiusmet viri beati exempla, posteris sive voce viva sive etiam scripto testata consignarunt. Et sunt ea certe hujusmodi, quibus ipsa insequens Nicolai portentosa vita, tanquam veris ejus sanctitatis prognosticis, fidem fieri possit. Quod si etiam exempla querimus, ingens sese nobis offerret eorum Sanctorum chorus, quorum sanctitati prodigiis ante natiuitatem Deus præfuit. Taceo eos, qui multo ante prævisi ac prædicti quam concepti sunt ; eos item qui parentibus non nisi miraculo faciendis a Deo donati, vitam deinde mire sanctam egerunt ; ex iis tantum alterum tertiumve producam, quos in utero adhuc materno conclusos tum aliis prodigiis donis, tum etiam uso rationis Deus supra communem naturam ac consuetudinam impertit. Inter quos agmen merito ducunt antiqui illi duo vates Hieremias et Joannes Baptistæ, atque Servator imprimis noster, ejusque intemerata Genitrix, quos rationis una ac sanctitatis compotes jam tum in maternis visceribus fuisse, nemo negare potest. De cetero etiam alios Deus adhuc in utero materno, non quidem Sanctos ut superiores, sed tamen futura sanctitatis signis illustres effecit. Chamaecensium monumenta memorant S. Gerardum e materno natum claris vocibus et gemitis parentis reliquosque his assistentes percussisse. S. Vincentius e materno utero velut suggestu vitam mortaliū afflatrare auditus est. Annales Franciscane familie produnt, Jacobum a Marchia Anconitano f, virum sanctitatis eximie, proprium etiam gravidam matrem prædones fugientem, ex utero viva voce solatum esse, ac monuisse ne timeret, lento pede viæ insisteret, inoffensam domum perventuram.

¶ In horum igitur numerum referri debet noster Nicolaus, cui Deus oculis mentis resorare voluit prius quam oculos corporis aperire posset : vidit enim, ut ipse g testatus est, in utero materno oculis suis luminibus pulchro ordine distinctum : vidit inter cetera sidus unum augustius et longe illustrius quam cetera, cujus sese radii per totum late orbem quaquaversum diffundebant, quod idem sulando sæpius, aut certe simile, in oratio oculis suis objectum apparuisse asseverabat : vidit inter easdem angustias etiam montem seu rupem angustam, cujus apex ad cælum usque sese erigebat : vidit denique ibidem et sacrum illum oleum, quo Christi athlete ad extremam suam luctam delibati fortiores evadunt et hostes triumphant. Hæc omnia vidit isto pæso, demonstrante illo qui Moysi quondam in mente rubrum sine exustione ardentem, Josepho per somnium manipulos stellasque inlenas una cum sole et Luna promas in ipsius adorationem, qui denique tribus Magis stellam Servatoris nati nuntiam demonstravit. Nec

mibi

nascitur
Nicolaus :

CAP. II

ex antiqua
et nobilitate

d

sed posteritiam
familia :

C

CAP. III

E

raro Sancto-
rum privile-

a

f

F

g

preceitur
vix rationis :

A mihi dubium est, tantorum ei ostentorum etiam a Deo patefacta esse præsagia, eoque tanta fuisse, ut præ modestia et demissione animi aliis ea revelare subterfugerit. Rerensuit, ut olim Josephus Patriarcha, simplici voce animoque visa vitæ suæ futuræ portenta, interpretationem autem nobis reliquit. Lux stellæ in omnes terræ angulos diffusa, vitæ ejus innocentiam ac puritatem toti Christiano orbi fulsuran portendebat: rupes illa ad omnes tempestatum quamvis impetuosissimos insolitus infracta, invictum ejus in adversis robur egregiaque ab hostilibus palmis reportandas innuebat: oleum denique quod extreme hietæ reservatur, boni principii propositione perpetuitatem, quæ sola coronatur, præsignificabat. Atque hæc eum Deus miraculose præcognoscere voluit antequam nasceretur, ut horum prognosticorum recordatio quondam ad tam ardua animum ejus solidius obfirmaret. Sed de his jam satis: nam quæ sequuntur parem imo majorem habebunt admirationem, eorumque quæ diximus confirmationem.

CAP. IV

7 Prima optimorum parentum cura fuit, postquam mundo cum enixa est mater, ut quantocyus Deo et cælo renasceretur; quemque in album filiorum suorum jam retulerant, in numerum etiam filiorum Dei ferri curarent. Et erat eodem forte tempore parochia Saxellensium, cujus natalis Nicolai domus suberat, officio divinis certis de causis interdictum, imo et Curia carebat: unde in viciniorum pagum Kernensem hic noster sanctitatis nucleus maternis corticibus exutus deportari, ibidemque sacri lavaeri aquis, juxta Servatoris nostri institutum, tingi debuit, id quod Kernensis Baptisterii labrum saxæum vel hodie insculptis verbis testatur. Nicolai nomen non sine singulari Dei nutu ac voluntate sortitus est, ut quam gloriosus esset omnium hujus vitæ calamitatum victor ac triumphator Divique Nicolai in multis egregius sectator futurus, etiam nomine prænotaretur. Certe D. Nicolaus vix natus h, cum primis aquis abduceretur, in ipsos infantiles suos pedes erectus sponte surrexisse, inque solus innoxus absque omni humana ope longo tempore stetit dicitur. Sic etiam D. Nicolaus cognominis infans non ter vix natus ea continuare cepit prodigia, quibus initium in ipso materno utero, uti dictum est, dedit.

in baptismo cognoscit parochiam,

A

Solebat ipse postea amicis, qui ei magis familiares erant quibus arcana sua rariora pandebat, inter alia fateri, primo se aspectu et matrem agnovisse suam et obstetricem, nec opus habuisse doctore ullo aut experientia, cujus ductu sensum adolescentulus in eorum notitiam pervenisset. Viam item, per quam è paternâ domo ad talem Kernensem piaculari unda tingendus deferretur, cum clivis suis et anfractibus jam tum didicisse, et demique Sacerdotis, eorumque qui eum a sacro fonte levabant patrinozum vultus ex eo tempore memoriter retinuisse, atque ab aliorum aspectibus discrevisse. Unicum tantum inter circumstantes virum, quem canities senem notaverat, adstitisse, cujus ille aut notitiam aut memoriam quis fuerit, nullam deinde habuisset.

parentes, patrinosque

C

Fuit igitur Nicolaus noster et corpore et animo baptisati suo præsens; agnovit parentes, quos plurimi jam adulti sæpe agnoscere se dissimulant; agnovit eos, qui beneficiorum primatias in eum contulerunt, quorum totas segetes alii sæpe spernunt. Atque hæc tam præceces hujus infantis cognitiones, quæ ipse a Deo tam mature se habuisse, ut dixi, ingenue fassus est, mihi rem totam maturiore cogitatione ponderant, longe de eo etiam altiores conjecturas suggerunt. Qui enim sub pectore materno adhuc latitans stellas cæli contemplari potuit, quiq; vix natus parentes, patrinos, ac patronos agnovit, verisimiliter etiam multoq;e potius Deum stellarum

divinitus illustratus

omniumque beneficiorum fontem agnovisse credi posse videtur. Quil de aliis mysteriis dicam? Eo ipso tempore latulentæ, qua ad fontem sacrum deportabatur, vitæ divinitus gnarus fuit: quis igitur dubitet de ipso baptismo eum longe majora didicisse, quas sordes unda salubris illa abstergat, quo loco homines apud Deum constituat, quibus meritis aqua ad tam sublimes atque cælestes effectus extollatur, aliæque sexcenta Dei arcana, quibus animulam illam adhuc infantilem Deus, quasi quibusdam futurarum contemplationum præludiis, imbuere dignatus est atque præparare?

D
AUCT PETRO
HEGONE S. J.

8 Hoc igitur modo natus renatusque Nicolaus noster, a primis incubabilis in sinu optimorum parentum educari, atque ex eorum sancta et diligenti disciplina pueritiam agere capit. Doctores doctoresque alios, nisi Deum Angelumque tutelarem, non habuit: inde, quamvis omnino litteraturæ expertus nateret, cælestes tamen divinasque disciplinas mature lausit. Speculum pueritiæ vocarunt, qui mores illius observabant. Nihil puerile in puero: virum gravem puer repræsentabat. Quæ virtutes pueritiam ornare ac commendare solent, in ipso summe erant. Parentum observantissimus, nihil antiquius habuit quam iisdem moram in omnibus gerere, ac monitis eorum intimo cordi insculpere. Linguam mendacii sedare nunquam auditus est, qui pueris malus mos est. Nihil illo condus, nihil festivus ac probus erga omnes; unde ab omnibus et diligebatur et suscipiebatur. Lascivum in eo aut leve nihil. Inter domesticos, fratres præsertim ac sorores, concors et pacis studiosissimus, neminique unquam, nisi perperam agenti, molestus aut exosus erat. Hos ille etiamm puer delictorum moleste arguere, ad saniora consilia suaviter invitare, et viciis vitæque innocencia singulari ad Dei obsequium promovere consuevit. Sic primam suam ætatem Nicolaus illibatam ac prorsus innocenam evexit, quam si lers atque sub cæta puerum parentum cura maximo opere, ut solet, promovit: nihil enim ea ad hunc remefficacius esse potest. Quem admodum enim teneri sureuli, ut quondam floreat ac fructificent, naturam sedulamque hortulani manum exigunt, itaque quorum curam tardior segniorque manus negligit, degeneres ac infereundi facile proferuntur: ita fructus ex liberis suis uberissimos sperare possunt progenitores illi, quorum labor in eos ad bonam frugem formandis fingendis insudat, dum adhuc cerei sunt ac teneri: ne proteritor proteritorque ætas, licentia puerili jam assueta (quod plerumque evenire parentes ipsi solent et conperuntur) severiorum denique manuum prorsus requat atque exerceatur.

CAP V

pueritiam sancte decurrit,

E

pie educatus.

F

9 Talem Nicolaus, qualem paucis descripsi, pueritiam exegit adolescentia ejus, longe adhuc mirificentior: cum ipsa emittente virtus ejus probitasque in dies horisque amplissima sumpsit incrementa. Ad labores juxta parentum voluntatem ac nutum, præter ejus ætatis morem, promptus, tolerans et constans erit. Primo etiam ipse diluculo damnatis plumis rus exire, agrorum pratorumve culturam exercere, pecorum armentorumve greges ad pascua deducere, frumenti sænque segetes colligere, et quidquid denique operæ vires adhuc imbecilliores ferre poterant, strenne exequi laborabat. Dumque manus totumque corpus aërestibus hinc et industris fatigarentur, mens interea ipsius inter labores cælium suspicere, ingemiscere, sicuti divino desuper perfuadi solita erit. Labore in prat's exacto, cum reliqui ad vesperum dominationem pararent, ipse de industria operam suam ceteris diuquanto longius protraherat, ut eos solus non longe subsequi atque interim attentius cura Deo eul em posset. Imo sæpe, Christi Servatoris exemp! et robandum parentum ac domesticorum

CAP VI

Opus suum strenue absolvens,

recedere ad arandum solit,

A
ACT PETRO
HUGENS J.

A domesticorum comitatu furtive se subtrahat, indeque a communi semita declinans, secretiorem aliquem locum querebat, ubi arborum virore ac densitate illectus, positus humi genibus, in Deum se totum effudit. Quod cum parentes non lateret, dissimulabant tamen, ne pietati ejus ullo modo obsisterent. Ceperat jam tum convallam illam umbrosam simul ac rivosam, paternis laribus confignam, amare et frequentare: in qua olim sedem prius solitarius fixurus erat, quam etiam jam tum Deus singulariter ad id electam pio adolescenti variis ostentis demonstravit.

et destinatum
sibi locum
dicens,

10 Cum enim die quadam in eodem loco instantius quietiusve Deo vacaret, videre sibi visus est molem ingentem, que ex colliculo illo, cui postea sacellum ejus injectum est, in aerem paulatim se erigebat, ita ut tandem inter sidera verticem absconderet. Speciosissima simul ac munifissima turris speciem spectaculum illud referebat. Rapuit id pii adolescentis et oculos et mentem totam, eaque tanta celestium deliciarum affluentia implevit, ut ex ea hora incensissimo eremitice vite desiderio raptus arreperit; eam enim vitam angusta hac mole sibi demigdi vinitus-eductus facile intellegebat. Quid vni aliud turris in soliditudine, uno in ipsa turri solitudo portenderet? Culmen suum super nubes in eodem attulabat, quia hanc ei via ad eodum designabatur: via serena, amena, munita: id quod etiam turris amonitas ac munim indicabant. Atque exinde magis cepit solitudinem frequentare, frequentium populi vitare, odisse turbas. Et quamvis hoc tempora vehementer, ut dixi, amor eum ad solitudinem traheret potius quam invitaret, nec tamen immaturo consilio quidquam apud se decerneret solite crevabat, divinum hanc in re voluntatem certius exploraturus. A parentum etiam obsequiis interim ne latum ingueni recederet, nec inquam sibi de consuetis laboribus indulgeri aliquid postulabat.

B

et exultat
amore solitudinis.

11 Illud tamen hinc vite solitarie preconceptus amor jam tum in eo operari cepit, ut sensim victus rationem moderari atque inminuere inciperet: unde impubes ad hinc primum quidem solam hebdomadam diem sextum, mox etiam quartam, secundam denique ac Sabatum severo jejunio consecravit. Audierat mirum, S. Nicolaum, Myre quondam Antistitem adhuc infantem, Mercurii ac Venere die etiam materno lacte abstulisse, ac postea eosdem dies perpetuo esurules habuisse: alterum item Nicolaum Tolentinum septimo etatis anno diem Lunae ac Saturni ciborum abstinentia colere cepisse. Ne igitur tantorum virorum nonum frustra sortitus esse videretur, hoc ipsum eorum imitatione veluti mercedi, eoque se dignum reddere statuit. Veni jejunii circulum totum, non nisi siro pane sicisq; panis fructibus quotide semel modico refectus, transibat. Multi hanc ejus nimiam tam tenera etate erga seipsum severitatem improbabant, eoque exprobrabant super ejus vires esse tantam abstinentiam: augeri in adolescentia corpus eibis, non inedia nimium delatari ad labores ac impotentem reddi, morte inque sibi properare. Ille vero modeste talia inproperantibus respondere solebat, Deum sic velle, cujus unius nuda hanc vivendi formam instituisset: facturum eum ut ex ea frugalitate nihil damni corpus patitur. Tres porcis in aula Nabuchodonosoris ante oculos ponerent, quibus vilia legumina potusque frigida praecebis ephebis, qui regis illecebris nutriebantur, vires formaeque gratiam auxissent. Inspiciant hoc speculum quidam hujus aevi populares nostri Helveti, quorum Deus venter est, quibus non nisi caro semper in ore est, quique omnes abstinentia leges pessundant.

quater hebdomadam jejunat:

a Fuit B. Martinus, et vulgo dictus, electus 3 Novembri, cum

legitimo Pontifice Sedes vacasset annis 3. Petro de Luna interea sub nomine Clementis XIII Antipapam agente, sed post haec electionem ab omnibus annullatam descripto. — b Colitur 9 Marti, quo die de ipso episcopus socio ugenius. — c Aditus est lacus parvo, qui ab eo nomen accipiens vulgo Saster-zee dicitur in majorem Lucernensem lacum se erouens, distatque passuum milibus circiter 100 Const. ultra rone ac Insula, trianguuli, ex Boreo in Austrum porrecti, eiusdem terminans. — d Usitatorum nunc nomine Grisons, ipsorummet lingua Grauwuandlers; quod canam confederationem interpretaris heri, punit enim sine punit factus ipse est, Teutonibus bont et verboni, a blinden, colligere: nihil igitur antiquum Leopontiorum nomen (quod confederatos populos interpretaris necesse est) facit ad familiam hujus cognomen, quod von Lowenbruck a Ponte Leonino fuisse notat Eichhornius. — e Colitur 13 Oct. Vita extat in Bibliotheca Cluniacensi auctore S. Odone, cujus lib. 1 cap. 3 ista leguntur. — f Colitur Vincentius Ferricus 5 Apr. Jacobus 28 Novembr. — g sacerdoti cuidam familiarum, Henrico am-Grund, parochio Stanzano, inquit Eichhornius, titulus in martyre Alberto Sarzeleni et Sebastiano Rheito. — h Non habetur id quidem in ea quo apud Lyomannum et Sarum est sub nomine Metaphrastis Vita; inveniuntur tamen in aliis MSS. Graecis quae ad 6 Decembre referuntur

D
Saxula
Leopontii

CAPUT II.

Vitam in matrimonio et militia probam ducit: exercetur a demonibus, diversis divisionibus recreatur Nicolaus.

Jam vero pubertatis annos transgressus Nicolaus noster, ad virilem etatem robustus juvenis procelebatur, quo tempore plerumque a pendentioribus, de relique vite statu, consiliis intus, decernitur. Nec erat ad id opus multa deliberatione, quin vir illiteratus exerceret, quibus adolescens insuevisset; sed illud tamen in hoc negotio consultandum venerat, curlesne viveret, an se matrimonii vinculis illigaret. Vir enim Dei, vite altioris studiosissimus, non ignorabat quidem nuptias Deum non offendi ab is qui nec status initi neque decretorie devotionis sacramento sponte suscepto impenderentur: divini tamen illius Oratoris aperta verba eum alio inclinabant, qui dixit 1. Cor. 5 Omnes esse sicut meipsum volo. Solatus es ab uxore, noli querere uxorem. Volo vos esse sine sollicitudine: Qui sine uxore est, sollicitus est quae Domini sunt, quomodo placeat Deo. Virgo cogitat quae Domini sunt, ut sit sancta et corpore et spiritu Beatior erit, si se permanserit secundum meum consilium: puto autem, quod et ego spiritum Dei habeam. Rapiebant etiam ad se castissimi juvenis illibatam mentem multorum utriusque sexus tam veteris quam novi testamenti testatissima exempla, quae perpetuus colibatus et Deo et hominibus commendatioris fuerat; atque eorum maxime qui erant amore, quo etiam ipse ardenter flagrabat, ut supra memoratum est, se conjugio iniquam manciparunt. Urgebant tamen abunde virginem juvenem ad subeundum jugum illud parentum cognatorumque vota, quibus liberati ejus hanc in re quidquam praescriptum vellent. Re igitur tam ancepit diu multumque apud se, multoque magis in suis apud Deum solitariis consultationibus agitata, cum etiam eo se intrinsecus impulsu divino agi sensisset, parentum tandem judicio ac voluntati libens cessit, et oblitam ex honesta Wyssingorum familia virginem, Herotheam nomine, spe proles non illecebra voluptatis illectus, duxit.

CAP VII
Celibatium
matris.
E

cedit tamen
saudentibus
nuptiis,
F

13 Ex veteris interim vite rigore nihil in ipso etiam connubio remisit. Nihil hoc marito sanctius, nihil castius. Vivebat una prius unanimis: nihil confux maritum in sua pietate impediebat, ac vicissim maritus conjugem ad virtutis culmen identidem extimulabat. Surgebat ipse saepius media nocte maritali thoro, sociamque thori amnuente ad preces in aedo B. Nicolai fundendas, vicinum montem tota hora distantem, petebat. Inde fructum virtutum conjuges, etiam proles a Deo fecunditatem impetrarunt: nam etis Deus decem liberorum parentes fecit, aequali utriusque sexus numero, quos omnes summo studio

hanc ex gratia nore 10 liberorum parit

A studio ac pietate ad omnia sanctioris vite normam fingere p̄i parentes dies noctesque laborabant. Primogenitus filiorum Joannes, adhuc vivente patre, summam in superiore Sylvania Prætorum gessit; cui in eadem dignitate post aliquot annos Gualtberus tertio-genitus successit. Nicolaus inter filios natu minimus, cum litteris operam Basilee ac Parisiis daret, suprema Philosophicorum studiorum laurea donatus est; in patria deinde Curionem egit ad annum usque millesimum quingentesimum tertium, quod diem suum extremum pie clausit. Dorothea filiarum prima bonesto infra Silvam viro nupta, honestos etiam liberos ei produxit. Ceterorum nomina, quamvis hominum memoria exciderunt, Deo tamen probe perspecta æternam vivere non dubitamus.

*Sirenum
militum
opertam
natai.*

*rum au.
1480 miles*

B 14 Martia semper fuit et bellicosa Helveticorum natio, armisque a puero prope innutrita atque assueta, quibus eo maxime tempore frequentius exercitabantur, quo se propitio Deo in libertatem, quam citatim perficiuntur, vindicant. Non erat tum cuique liberum nomen dare: sed ad certa quique signa conscripti, cum Patriæ necessitas postularet eaque magistratus natu atque auctoritate in publicum efferrentur, seposita toga sago indui, atque pro stiva et rastro hastam et gladium terere cogebantur. Cuius igitur circa annum Domini MCXXXVI, nescio quid controversiarum a Tigurnis inter atque Svictenses natum esset, idque multis etiam summisque intercessoribus aliquot annis stabiliter componi non posset, bello tandem armisque quadragesimo quarto supra millesimum quadringentesimum anno res decretore commissa est. Sequebantur Cantonum plerique Svictensium partes contra Tigurnos, inter quos et Subsylvani erant. Tenuit pertinax Bellona utrinque infestos animos manusque ipsos septem annos, nisi tandem multis utrinque cladibus exhausti, magnorum virorum interventu arma deposuere. Huic bello noster Nicolaus, sua signa secutus, interfuisse fertur: quamvis enim natura pacis quam belli esset amantior ac intonsi ingenii, refragari tamen vocanti magistratui, ac periclitanti patriæ pacis amore solum non succurrere, pro crimine habeat.

*b
prohibet
veneris
mœnuerunt.*

Adfuit etiam anno MDIX expeditioni illi, ejus occasione Helvetii ad arma proripiti invento pene morte Comitatum *b* Turgois suis ditioribus adjecerunt. Erat manu strenuus in conflictu, urgebat pro viribus atque adjuvabat victoriam; devictis tamen hostibus parcendum, victoria moderate utendum, atque a fundorum devastationibus abstinendum sicuter monebat. Viduarum ac pupillarum etiam in hostili solo patronum semper egit: captivorum ipse solatium erat: a rapinis injustis committiones identidem delortabatur: una manu hastam, altera pæcularis orbiculis semper rotabat: adeo ut non nisi sanctam omnisque libis expertam militiam, ad usque etiam post-erorum exemplum, militaret.

C Illud et inter alia peculiare in illa, quam dixi, Turgoiensi expeditione evenisse legitur. Diessenhofen oppidum est in Turgoia ad Rheni ripas c situm, cui vicinum adjaacet sacrarum Virginum conobium, Vialis D. Catharina nuncupatum: ea se hostes ex fuga abdiderant: hos assecuti Helvetii una cum conobio flammis delere cum jam decrevisset, interponere se, post fusas ante Crucifixi iconem preces, miles noster; pro hostibus ac loco sacro intercedere, flammis jam paratas restringere, pondere ac vaticinari, hecvi sumpsit sponte hostes inde cessurus, eumque locum deinceps multis seculis pietate ac religione insignem perstituram. Obnuere ignis preces, ac brevi vaticinio respondit evictis: nam et hostes locum paulo post deseruerunt, et socius gaudio facti Dei sacri violatione abs-

Martii. T. III.

tinuisse. Hisce demum præliis feliciter, ut dixi, confectis, cum Nicolaus noster bis victor domum redisset, castris deinceps profanis abstinuit, sanctiori paulo post milita nomen daturus. Quo tempore haud dubie pluribus conflictibus, non quidem corpore sed animo, præsens fuit, uti ea, quæ deinceps de prophetico ejus spiritu dicturus sum, facile demonstrant.

D 15 Quos alii summo studio ambiunt mundanos honorum apices, Nicolaus noster serio ac perpetuo aversatus sprevit, latere maluit quam eminere, sibi soli quam aliis præesse, seipsum quam alios judicare. Considerabat alte, inimicos esse quietæ mentis forenses tumultus; pensabat fastigiorum ad lapsus pericula: certiorum esse in plano aut imo quam summo stationem, districtiori quondam judicio iudices judicandos et graviori pœna damnandos. Vidit eos, qui alios regunt, plurimum plurimis iisque pessimis animi passionibus duci ac regi: nunc favore mentem agi, nunc invidia stimulari, alias pecunia, alias vanis adulationibus corrumpi; sæpe sanguinem de veritate et æquitate triumphare, prævaricationum denique in altioribus officiis nec modum nec finem esse. Unde dignitates potius caelestes ex imo susceperat, cœli potius honores ambiit, præ his luteis atque perituris. Ibi nihil lubricum metui, animum iis in transversum agi non posse didicerat, ideoque magnus esse non inter homines sed apud Deum satagebat. Convenerant sæpe tota illius Reip. Comitia communibus votis ac suffragiis, summum illi, cuius fidem et industriam in minoribus officiis experti essent, inter suos magistratum committere urgebant, perurgebant, rogabant, obsecrabant; quidam, gladium proclamabant. Ille vero non tergiversari, sed prorsus renuere, respuere, obstentibus adamantinum pectus ostendere, hostes eos censere, qui ei hoc in negotio patrocinarentur; prædicabant alii prudentiam ejus, vitæ innocentiam alii, alii alia Dei ac nature dona digna imperio: ipse gnarus hæc omnia facile perdi imperio, hoc ipso quam illis carere perfaciter maluit: et evicti denique tenax propositi animus, ut ei tandem modesti esse desisterent.

E 16 Molestabant tamen sæpe privatum, qui in publico molestias fugiebat: asylum erat patriæ: summi, infimique ejus consilio res suas geri cupiebant, consilia ejus pro oraculis habebant: atque ita inter lares ac rura domestica consulem agens, minore cum dispendio quam in curia, vanos intermi honores ac fastus evitabat. Neque vero usque adeo mirum erat, hominem quotidie divinitus erudiri solitum, tam alienum fuisse ab omni humana pompa, ut honores ac officia publica execraretur, quorum pericula ac ruinas et Deus muntesti prodigiis sæpe ostendisset. Lis aliquando in foro agitabatur, cui aditit officii gratia Nicolaus. Fervebant utrinque partes, sumum quoque jus prætendebat et propulsabat injuriam strenue; eumque tandem ad sententias a iudicibus ferendas ventum esset, et omnium oculi atque ora eo intenta hærent, etiam Nicolaus noster intentus in Judices, causa decisionem avidè expectabat, eosque, ut essent aequi tante re aestimatores, quos nutare senserat, severe admonerat. Et ecce prodigium ingens, flamma prorumpere, unde verba expectabantur: flamma sulphurea, fetide quasi ex Æthiæ quadam vel potius ex tartaro evanerunt, ita ex nonnullorum iudicum ore ac lingua protruduntur. Attentus ad hoc spectaculum Nicolaus, qui solus fumantia iudicum ora intuebatur, rem tam insolentem altiori indagare perscrutari cepit; his flammis haud dubie corruptele indices esse, fumare ex incenso pectore iniquos favores inmeritis clam acceptis suscitari, ignibus æternis evandos hos ardores præcludere, quibus injusti prævaricatores aliquando

D
AUCTORE PET.
HUGONE S. J.

CAP. IX
Honorum
fugiens

13

recusat Con-
sultatum :

*felix tu com-
ponendis
jugis,*

F

*iniquos iudices
dignavit,*

ACTORE PET
HUGONE S. J.

A Justo Dei judicio exeruciandi essent. / Atque ex eo ipso tempore longe jam studiosius quam ante hujusmodi dignitatum pericula aspernabatur, cum videret malos iudices tartarum in pectore circumferre, cuius proditores ignes ex ore prodeuntes tam luculentum spectasset. Ita nimirum sibi Deus electam animam manifesta salutis dispendia fugere docuit, ut eo liberius subinde evolare, quo eam trahere denique cogitabat.

CAP. I
Impense
deditus
periculis

17 Tenebat adhuc eum vite cursum Nicolaus inter domesticos, uxorem ac liberos, quem supra dixi; laboribus diem, noctes precibus dabat ac divinis commentationibus, idque tamen domesticos studiose celare ac dissimulare laborabat. Mos illi erat vesperi hora quietis consueta cum reliqua familia cubitum se recipere, interquiescere omnino; sed mox interrupto somno, cum ceteros omnes eo arctius oppressos nummadyteret, lectulo damnato sensim ac sine strepitu cubiculo exire, in genua provalvi, calidissimus cum Deo colloquutionibus totum reliquae noctis frigus temperare. Perfundebatur interim solatio a Deo uberrimis, quae etiam in corpore redundantes longe ipsi melius quam somnus vires reparabant, atque ad antelucanum laborem ceteris vegetiores ac fortiores rellebant.

pallor
infestus
divinae;

B Verum ad humani generis fatales hostes gravissime ferebant, nimium hominum rodem, plebeium, rusticorum tot experiri divinos favores, tot virtutum eminere, vitam tam innocuam ducere. Suspectas ipsis erant ejus perpetuae vigiliae, abstinentiae, elemosinae; perfectum Nicola, contemptum uno perniciem suam interpretabantur; exemplo suo plures post se tracturum, atque ex infirmi laudibus ingentem praedam denique erepturum metuebant. Claudis inis ergo primum videntibus eum vel omnino subvertere vel saltem laebefactare nitentibus; suggererunt versute varia, quibus vel a coeptis pie ac religiose exercitiis retardaretur, vel a proposito ad caelum itinere prorsus averteretur. Cum vero ipse ad omnes eorum nequitos conatus inconcussus perstaret, ita ut eum ne ad minimum impatentiam unquam pertrahere possent, eum tandem aperto ac violento Marte aggredi constituerunt. Cadebant eum aliquando, trudebant, alligebant varie, ut vel simul illi libere movere possent. Sed frustra; invictus Dei athleta ridebat eorum insultus, animique sui magnitudine corporis molestationes fortiter eludebat. Rus aliquando secesserat, comite filio nato grandiore, visendi curam hinc pecoris gruba; dumque filius in stabulo pecori operam intentam navat, ipse foris extra caulis sentium ac ruborum remanentia impedimenta, quae pascuis nocebant, dirigere ac extirpare laborabat. Arripit hanc necendi occasionem temulentus hostis, adest improvisus, medium corripit innocentem virum, in altum sustollit, ingentique impetu per densissimum spumae sentietum ad decliviam tringita circiter passus inde distantia prata excussimae quicquid. Afflictus tam gravi casu Nicolaus, exanimis prope totoque corpore laer ac sanguine madens proleus parentem in opere, in quo eum reliquerat, querit; inclinat, et denique diu quaesitum eo quo diabolus algeerat loca, seminecem multoque vepribus concisum reperit. Elevat humo, fovet, humeris injicit pius filius dilectum parentem, in casum ad focum anhelus deportat, in frigida atque languentia membra annuum recedentem calore paulatim rovoat, donec tandem ad se rediens fortis athleta placida serenaque fronte ad filium conversus; Bene, inquit, atque in nomine Domini; quam crudeliter me meus antagonista prostravit? verum enim vero haec Dei voluntas fuit atque communita, sine qua non tangere me quidem tartarea bestia potuisset.

g
ab istaque ipse
praecipitatur
per spatium.

C Ex eo vero tempore non tantum minas ac infestationes ejus non timuit, sed etiam fortipectore sprevit. 18 Rusticanti aliquando in agro suo filiola non procul assidebat, quae subito exterrita exclamare, vociferari, ac parentis quem implorare coepit. Rogati quid tantopere exhorresceret; Ater, inquit illa, molossus ecce adest, unum tantum in fronte oculum habens, qui me apertissimo rictu deglutire molitur. Cui Nicolaus agnosceus Cerberum, Noli filiola, noli, inquit, metuere: latrare potest, mordere non potest: nocendi voluntatem habet, potestatem non habet. Quo dicto spectum ex oculis protinus evanuit. Eadem praeha cum hoste teterrimo Nicolaus noster, gloriosus semper victor, experiri crebro debuit: quae praeha sunt ante eum plerique viri illi, qui vite morumque innocentia ac sanctitate ceteris praecluserunt. Novimus ipsam Servatorem nostram ab eodem hoste non tantum duello lacessitam, sed etiam ex eremo sublata, in elitissimum montis templi Hierosolymum supercilium transvectum esse; eamque eum inde deturbandi potestatem hostis non haberet, sollicitasse tamen indemnitate promissa, ut ipse se prosterneret. Novimus et perantiqua Iohi vii quondam tolerantissimi adversus eundem hostem certamina, quibus non tantum fortunis omnibus liberisque, sed etiam carne, immo et vita propria prope exutus, superior tamen eodem inimico fuit. Quid opus est pluribus plures enumerare? Paulos, Antonios, Ignatios, Franciscos, Margaritas, Anastasias, Bibianas, innumeros alios Sanctos, quibus conflictus graves cum hoc hoste divinitus decreti sunt? An ideo Sancti non fuerunt? an ideo Nummi divino displicuerunt? Erras, erras a vero, quisquis ita iudicas. Probari per omnia discrimina vult Deus, quos dedit: non parit in hae vita, quibus aeternum parcere decrevit. Corrige ergo quisquis es, miser, sententiam tuam, ne quas pugnas hic experiri non cupis, in futura eternitate expectes.

M. retur ad
jugum socii

D Irretetur filiola.

19 Placent utique Deo homines illi, nec est, quod de salute sua diffidant, quaeumque communitam vivendi rationem secuti, recte tamen agere atque in omnibus frangi esse Nicola non tri exemplo didicerunt. Attamen ea nihilominus est potentis Dei consuetudo, ut quos sibi vult singulares amicos arctiori ac familiariori conjunctione consulari constituit, hos ad sublimius etiam perfectumque vite institutum provoct, quo liberius, a rebus profanis expediti, se totos Deo pernoctant. Atque haec ipsam voluntatem suam, quibus placet, variis modis insinuare novit. Reluctantes enim terroribus impellit, promptos ac protos blanditis invitit, alios proum hominum voce ac ducta trahit, alios denique insolitis ad se rapit mentis illustrationibus. Horum e numero singularium Dei amicorum fuit etiam Nicolaus noster, quem Deus solus totum possidebat, atque ab eo pro ceteris totus possideri voluit. Eum proinde praeclearis nonnumquam ostentis clare edocuit, quantos res fluxae atque peritura peracto in Deum amari obices obigerant, quam vana sunt hominum terrenis sese negotiis occupantium studia, quanto domini favore eorum eos prosecuturum sit, quibus terra penitus sordidisset. In pascua sua cum aliquando greges atque armenta propria pabulatum emisisset, scotsum ipse sibi more suo, ut dixi, locum ad praees Deo fundendas idonem elegit; ubi humi sedens toto se mentis impetu in eorum libavit, terraeque cui insidebat penitus oblitus, superfluarum rerum contentatione absorptus aliquandiu haesit. In eo mentis excessu Deus illi filium portentosum ostendit, neri coloris, et odorem non nisi aetherium longe lateque exhalans. Prohibet ex ipso Nicola ore veluti in ejus visceribus nutum, et floribus suis in altum prorectis oculi videbatur formicem attingere. Huius igitur tam insolentis

mirabili visu.

A insolentis germinis cum decore, fragrantia atque proceritate diu satis perfruitus, maximeque admirandum ejus ortum atque originem miratus esset; greges passim pabulantes viro Dei paulatim appropinquabant, atque inter eos equus, quem ceteris generosiore ac nitidiorē aiebat, coram eo casu oberrabat. Revocato igitur ex cœlis vultu, atque oculis in hunc equum dejectis, subito etiam lilium illud caput e cœlo sua sponte revocare, in arcum curvari et ad jumentum ita inclinari cepit, ut tandem ab eodem dentibus correptum, et ex ore unde prognatum videbatur, violenter extractum prorsus absumeretur. Tum vero in se converti vir Sanctus, rem hanc altius pensare, animo turbari, confundi seipsum increpare. Itane ergo? lilium? et lilium pulcherrimum pessum eat? quod ex ore meo profuit? quod cœlum tetigit? O odorem! o candorem! Equus de-coxit. Equidem jam denique sentio, quod res est. Ninium diligo lus divinæ suavitatis decoctores, hos sanctæ quietis interurbatores. Delicata nimis sunt hæc bestia, quæ non jam gramina, sed liba depascuntur. Claudendus est hortus, excludendæ feræ, ne fluxus his rebus, sed cœlo et Deo excrescant hæc lilia. Ex ea igitur ipsa hora crebrius magisque serio cogitare cœpit, qua ratione Deo soli, desertis hisce inaniis, adhæreret.

B 20 Alias cum demum per loca devia meditabundus oberraret, emittit ad se tendentem virum conspexit, forma spectabilem, caritæ decorum, gravem incessu. Progrediebatur lente, atque interim suavissime jucundus modulabatur. Varius erat concinentis sonus, una solaque voce canticum inchoabat, mox trium distinctarum vocum concentus exaudiebatur, qui denique ad primam rediens harmoniam repetita sola voce absolvebatur. Ubi denique ad eum grandævus ille propius accessit, omissis modulis, caput aperire, genu curvare, stitem gemebundus rogare cepit. Nicolaus sine omni cunctatione crumenam pandit, atque erogat liberaliter quod rogatus fuerat. Infinitas ille vicissim gratiarum actiones reverenti atque demisso gestu Nicolao refert, ac simul in momento ex oculis evanesit, eumque ingenti perfusus mentis dulcedine solum relinquit. Atque tum denique Nicolaus medicum agnoscere, in genua et genua proruere; fontem bonorum omnium venerari; unam naturam, trinam personam adorare; assentiri mysterio; Deum unum in una voce, in trinitate tres personas subtili cognitione instructus admirari; de stipe in Dei manus resignata letari; unum illud dolere, quod non seipsam totum pro stipe ditissimo liberalissimoque medico donasset. Viam deinde suam in eadem eremo prosecutus, alio rursus spectaculo prodigioso divinitus institutus est. Pagum sibi videre atque adire visus, rarum quidem atque infrequentem domicilium et habitatoribus, insignem tamen eminenti palatio, quod antenorem pagi locum occupabat, invenit. Rapuit ad se arcis venustas animum admirantis, atque ad ingressum invitavit. Nec mora: adit locum, fores apertas subit, atque in primo statum aditu, scalas, et sub scalis fontem offendit: miratur utrumque, nam scalæ cum essent amplæ ac magnificæ, denis tamen tantum gradibus ascendebantur, et fons perenni quidem ac profusa, occulta tamen scaturigine non aquam, sed mel, vino oleoque mixtum, fundebat. Superatis deinde scalis, magis eum attonuit crater hauri ex subjecto fonte liquoris plenus, qui supremo gradui, veluti ad sitim restinguendam paratus, insistebat. Accedebat etiam vox, quæ illud Servatoris clare ingeminabat. Qui sitit, huc veniat, et bibat: Joan. 7. Stupebat interim pius spectator raritatem hospitum: vix enim paucos, suavitæ ejus nectaris, ac liberali invitantis voce pellectos, confluere videbat. Hoc denique tam portentoso specta-

culo cum satis diu oculos mentemque oblectasset, simulque etiam nectare illo liquore avidum guttur liberaliter proluisset; in vicinum campum foras prodiens, in innumeras illic hominum catervas promiscue campum oberrantes incurrit. Discurrebant fornicarum more diversi diversis occupati negotiis, omnes tamen solliciti lucro tantum inhiabant. Quidam nectendis sepibus insudabant, alii fluminis ripas ponte jungebant, et utriusque a transeuntibus vectigal solerter exigebant. Fuere multi qui jucundiore opere tibias, tympana ac fides increpabant, qui tamen et ipsi a saltantibus mercedem exculpebant; alii denique aliis laboribus strenue intenti lucro studebant. Attonito ad hæc Nicolao subito adfuit divina lux, quæ eum ita illustravit, ut facile intelligeret, portenta hæc omnia, quid sibi vellent. In perenni illo fonte Deum omnis boni inexhaustum fontem speculabatur, tribus illis suavissimis liquoribus ejusdem unius fontis, Personarum triadem hauriebat, in denis scalæ gradibus Decalogum legebat, divinæ cognitionis craterem propinari colligebat liliis, qui scalas Decalogi percursas transcendissent, invitavit multos, imo omnes mortales ad pretiosas has delicias, paucos tamen concurrere, imo fere nullos; vulgo ab hominibus meras inanias, quisquillas, lucra temporaria quæri, eo tandem omnia illorum studia ac conatus omnes ferri. Unde ipsi denuo novus accedebat stimulus ad fluxa hæc prorsus deserenda, seseque totum fluentis illis perennibus immergendum.

21 Alio rursus tempore, cum domesticis nescio quibus operibus distineretur, tres ad se venientes viros graves, habitu similes, æquales statura, atque ad speciem ætate pares excepit; quorum primus ad Nicolaum serio conversus, Numquid, ait, Nicolae, placeat tibi, ut nostræ te potestati atque arbitrio totum corpore animoque dedices ac permittas? Ad hæc Nicolaus toto cordis affectu respondit: Ego uni solique præpotenti Deo, nec ali, dedicationem mei totius facio: cui jam pridem totis qua corporis qua animi viribus famulari desidero. Tum vero tres illi viri remidenti ac hilari fronte capita veluti conferre, subridere, annuere; et primus denuo virum Sanctum hisce solari: Si ergo, inquit, te decretorie unius Dei obsequio totum municipasti, age quod agis, coepoque constanter calli insiste: ubi enim septuagesimum ætatis annum exegeris, corporis ergastulo omnibusque mundi ærumnis liber ad cœlos evolabis, ut illic delitiam laboribus tuis mercedem recipias. Occurrent interim certamina multa, multa tolerantia, robore multo depugnanda: sed macte animi miles: vinces, triumphabis hostile quidquid evenit: et quamvis nunc tibi nihil nisi crucem humeris tuis injectam ad nostri memoriam relinquimus, erit tamen olivæ, cum te multis aliis comitatum, (quos scilicet exemplo tuo tecum trahes) lactiore sinu excipiemus: eos tu veluti magni exercitus signifer in æternitate illa duces, vexillum præferens, quod fursini pedis pictura, veluti perseverantia tuæ ac roboris symbolum, notabit. Atque cum his dictis viri illi videri desierunt, relicto in Nicolai corde ingenti desiderio ad ei soli serviendum, qui ei jam sæpius voluntatem hac in re suam tot iudiciis declarasset. His aliisque crebris illustrationibus instructus Nicolaus noster a Deo, cum denique vice quadam prædum quoddam suum pedes peteret, atque interim pro more mentem in Deum abreptus, id unice sibi tandem demonstrari urgeret, quamnam denique vivendi normam Deo soli vivere ac placere posset: ecce tibi subito de cœlo ad eum nubes pulcherrima devolvi crepit, ex qua vox delapsa in hunc ei sensum respondit: Incassum quærere, vanaque anxietate animi turbari, dum de vitæ instituto ambigeret, quasi vero suapte ingenio ac viribus propriis

DAUCTORE
PET. HUGONE
S. I.**E**jubetur uni
Deo servirean. æt 70
oblurus,**F**et divinitus
animatur
semel,

f

g

utrumque

nixus

Angelo
medicum
similanti
occurrit :deceat qua
in via ad
culum,

A nixus, rem tam arduam aggredi ac perficere possit. Quin potius, inquit vox illa, curas has omnes una cum toto mundo abjicis? Quin te tandem, ut jam pridem facere recepisti, Deū te totum projice, et quidquid hinc inde te ipse statuerit, id toto pectore amplectere. His auditis vir Sanctus fastidire jam prorsus veterem vitam, divitias, uxorem, liberos ac spernari; abdicationem omnium meditari, solitariam vitam ambire, ac denique solerti ac circumsperta indagine media eam amplectendi indagare cepit, ut mox pluribus aperiremus.

Tigrinorum et Scythiarum disiecta

Targovia Helvetis addita

a Anno nempe precedenti Fredericus Toggus cum omnibus suis terris et dominiis in jus Tigurina civitatis admissus ea deinde offerens, aliud factum cum Sistrinensis pepigerat: moriens autem huc ipso anno uxorem heredem reliquerat, qua frater cum Tigurinis convavit, quo se contra Toggi heredes legitimos tueretur, Sistrinensium civitatis libertatem et patrimonium subtrahere. Haec free Henricus sive rex in chronologia Helvetica parte 2 — h. Ansthorum in fuerit: sed cum Rudleri factus, e terra cio Styria oppido in jus Tigurina civitatis transgressi, illius operum contra Suisamundum Austriam impetrossent, et sex alii Helvetorum pagi Tigurinis se conjunxerunt, occupato Targovia est, Tigurinis repugnans orientem proxima: reliquisque vicinibus est, puer eodem anno natus. — e P. M. octiduum quam Constantia Accidit, in extremo Targovia totiusque Helvetiae versus Invenit hanc. — d. Auctores Luchkovius edidit in margine, Joannem Salutinum Cuius Lacerensis amonocensem, qui anno 1507, et Udolovicum Witticrem, Abbatem postea Linsid-tenem, qui scriptus anno 1571. — e hi valde Melchit, inquit idem, qui praecipuis aliis illis interducentis motibus, notam hanc a rivo Melchit perlatente, seque ad Sazulam effundente in lacum: in margine citantur vetusta littera facti testes. — f. Branciam Hah dicitur: alique scriptus Henricus Cyprianus Nola-rius Apostolicus, 1594, de his tractant. — g. Feniscei causa, inquit Henricus Lupulus: et nomen praedi Melchit-y facit, quasi dicitur Melchit insulam

Melchit su.

Brancia

CAPUT III.

Nicolaus ex consensu uxoris eremum petit: deinde in patria solitariam actura cella et oratorium conditur a Subsidiis.

Et jam Nichol mundis omnique mundana ita prorsus exiluerat, itaque apud eum ecclesiae vitae votum invaluerat, ut nimis augustum sibi totius orbis ambitum ad habitandum videret, ac de cetero non nisi ampliora eorum spatia ad vitam reliquam transigendum diligenter atque amaret. Decrevit igitur abdicatis omnibus patriam deserere, atque eremo se abdere, unde demum incognitis omnibus, liberrimos ad superiores eorum campos excursus haberet. Unicum erit vinculum, quo se adhuc ligatum circumspiciebat, quodvis solum abrupere se nec velle nec posse sine scelere videbat: vinculum id erat conjugii, quo adstrictus adhuc tenebatur, quodque solum a concepto proposito eum retraheret. Sed ut illud tandem disiecit, modo non quidem illi cito aut violento, sed quo doluerat etiam Christi Seryatoris nostri discipulos idem olim vinculum discessisse, Jussit is praeclearissimus doctor discipulos suos inter cetera etiam conjugios suos relinquere: reliquerunt, ac posthinc ad eas deinceps non redierunt. Reliquerunt, inquam, non rapuerunt, invitatis non deseruerunt, sed volentes ac consentientes. Id ipsum ergo et Nicolaus tentare decrevit, memor verborum, quo Vas electionis Corinthiis scripsit, quoque Nicolaus verborum sensusque quam nunc multi interpretatus est. Fraudare se non vixit conjugios permisit. Paulus, ex consensu tamen utriusque, ut orationi ac abstinentiae vacent. At vero, occurrit multi, ad tempus id permisit, non in perpetuum; jussitque illos deinde in idipsum reverti. Erras, mi homo, quisquis es, ad tempus indulst abstinerere, non praecipit; indulst postea in idipsum reverti, non mandavit. Huc autem, inquit, dico secundum indulgentiam, non secundum imperium: consulit igitur continentiam conjugibus ad tempus, ut sanctius atque expeditus pietati in Deum indulgeant. Quid vero si tota vita id facere

PARS II. CAP I. Seculo renuntiaturus et uxori,

ut plures sancti fecero.

decernant? num hoc vetat Apostolus? Nec vetat, nec praecipit; sed idipsum permittit ac consulit iis, qui incontinentiae periculum exinde non metuant, ac libidinem omnem divinitus adjuti generose franare ac domare cupiunt.

23 Id Pauli consilium secutos Nicolaus noverat ingentes quondam conjugum greges, perpetuo continuasse in ipso matrimonio mutuo consensu Nutricium ac Gentricem Dei; Valerianum ac Ceciliam; Julianum ac Basilissam; Marrianum ac Pulcheriam; Henricum u Imperatorem ac Cunegundam; Boleslaum v Polonorum Principem ideo pudicum appellatum, ac Cunegundem prioris simulam; Conradum Regem Henrici iv Imperat. filium, et Mathildem, Alphonsum item u Asturum Regem, qui cum conjugere continentiam observans Casti nomen promeritus est; Carolum Crassum ac Richardem Reginam, Audierat etiam Pbaraldem Piponi noctem perpetuo in connubio virginem fuisse; Eduardum item iii et Edithum conjuges ac virgines, Ethelredum Orientalium Anglorum Reginam bis conjugem, perpetuo virginem; alios denique quamplurimos, quibus ipso conjugio continentiae quam conjugii amor plus cordi erat a. Horum igitur praecaro motus exemplo Nicolaus conjugii suae rem denique aperire, ejusque animum ad perennem continentiam sollicitare coepit. Non placet, inquit, o conjux, ita amplius uti haecenus vivere, deoque trabenti reluctari; secreto deinceps vivere placet, procul patria, procul liberis, procul etiam te conjugere. Ea prorsus est Dei voluntas multis mihi haecenus argumentis demonstrata, cui refragari nefas esse etiam in nosti. Tria ergo id agere venia tuoque consensu mihi ut liceat, etiam atque etiam obtestor: hoc ipsum a te si impetrem pro summo beneficiorum numero, quod unquam in me contulisti. Addidit deinde etiam illud, non esse, quod de onere liberorum et de cura rei domesticae multum auferetur. Liberos jam prope ita adolevisse ac maturasse plerosque, ut paterna cura non egeant: rem vero familiarem Dei beneficio loco esse tam copioso, ut sedula matris familiae opera atque industria facile conservari possit. Quin etiam experiri se dicebat, quod quanto plus quotidie in divinis proficeret, tanto ad humana inutihor elliceretur. Haec horumque similia emectanti conjugii suggerebat: sepius, deliberandi enim tempus et illa prudenter poposcerat: tanquam grave negotium non sine cogitatione aliorumque intelligentium hominum consilio decerni posse ac debere judicarat. Conspirantibus tandem omnibus, quotquot rem maturo judicio examinaverant, eisdem divino placito, audiam hoc singulari Dei amico, ut Deo solo eandem omnibus exsolutus liberrime fieri possit. Cessit denique et ipsa conjux, ac renuntiavit juri suo libens volensque et conjugii carissimo non sine fluentibus lacrymis data dextera liberam quoque vellet alienandi potestatem fecit. Incredibile dictu est quanto Nicolaum interna voluptatis sensu consensus iste perfuderit: alterum jam pedem inter sidera posuisse sibi videbatur: nec apparebat aliud quidquam, quod ei remotam objiceret, quo minus propedem conceptum jam dudum sublimis vitae institutum plenis ulnis amplecteretur.

consensum ejus petit,

a

E

F et impetrat.

24 Obtena igitur eo, quo diximus, modo uxoris licentia, eremum instituto suo idoneam circumspicere, et quam potius ambiret atque ubi, intra an extra patriam, anxius ambigere coepit. Offerrebant se in ipso patrio solo solitudines percommode, sed occurrebant interim animo varia, quae eum ad exterum locum evocabant, ubi non tantum solus, sed etiam ignotus degeret. Cogitabat in patria non debere obtractores, qui ea de re diversa iudicia formaturi variosque sermones sparsuri essent: alios, ut fieri

CAP II

Discessurus e patria,

assolet

A assolet, bene: plures etiam male rem interpretatos. Apud hos temeritatis, apud illos ostentationis se nomen ac notam non evitaturum; domesticos ipsos ac familiares desidem atque ignavam calumniatores: vitari denique posse haec omnia sola distantia, quo omnem sui conspectum, et quod sequi solet, etiam memoriam cunctis eriperet. Quapropter septimo mense anni quinquagesimi septimi supra millesimum quadringentesimum, jam quinquagenario major, cognatis ac domesticis certum profectiois suae diem indicit, quo iisdem extremum valediceret. Adfrere illi ad destinatam diem frequentes, virique propositum admirati primum, mox etiam approbantes, cui contravenire non poterant, varie tamen interim animis affliciebantur. Stabat coram eis, positus veteribus exuviis, sola amictus tunica oblonga e rudi panno, nudis pedibus, capite aperto, manibusque scipione amatis. Divinum quid et habitus iste et tota ejus facies, ac potissimum lingua spirabat. Amplecti singulos singulis bene precari, ad virtutem Dei que timorem hortari omnes; jubere ut sollicitudine de ipso posita, sine solum salutis curam impense gererent: sic fore, ut in caelo tandem mutuis denno aspectibus ac colloquiis securus luctusque perfruantur. Quanti exinde singultus, quanti gemitus et lacrymae ejus verba exceperint, dicendo exprimi non potest; deplorabant singuli orbitatem suam, parentem se communem, virum sanctum, speculum omnis probitatis amittere: absque eo etiam vitam sibi gravem fore, cum eo simul etiam divini Numini favorem patria cedere quiritabatur. Ille vero solatus singulos, ab iis se blandis, suavisque verbis sensim avellere, eodemque die iter versus Alsatiam arripere cepit.

25 Ibat solus, nullo comite, sine pera, sine viatico, quasi nihil unquam possedisset, quasi nihil prorsus deseruisset. Nunquam se ditiozem, nunquam se beatiorem existimavit, atque nunc denique Deum Conditozem se perfecte obtinere posse speravit, cum rebus omnibus exsolutum se penitus gauderet. Interminabat eo tempore Jura mons, quem adn Jurassum vocant, Helvetios a Sequanis et Rauracis Occidentem versus b; hunc montem (quoniam Nicolaus noster omnino se patria extorrens facere, ut dixi, decreverat) mira animi Macritate superavit, ex ea parte, qua ad inclytam Basileensium Republicae ditionem pertinet, qua postea circa annum millesimum quingentesimum primum reliquis Helvetiae Cantonibus foedere perenni connexa, patriam nostram eximio auxit incremento, ac montibus ipsis firmiore munimento vallavit. Eos igitur fines ingressus viator noster, ad urbem ejusdem ditionis, quae Basileam inter et montem Juram media interjacet c, Lichsthal indigenae appellant, circa crepusculum vespertinum pervenit. Cumque jam cominus eam urbem contempleretur, dicto mirum est, quanto percussus terrore pedem subito retraxerit: sanguine enim colore tincta apparebant tecta, turres, moenia, et quidquid denique conspicuum ex urbe erat, aut flammis aut sanguine rubescere videbatur. Collegit exinde Nicolaus, moveri se divinitus prodigiosa hae oppidi facie, ne intro pelem inferret; quare diverso itinere vicinam quandam subsiens villam, amice a villico et perhumane receptus est. Exactis mutuae salutationis officis, inter varios ultro citroque habitos sermones, villicus de Nicolai patria ac stirpe, deque viae ac vitae instituto modeste sciscitari, Nicolaus vero totam voti sui vitaeque seriem ex ordine pervenire cepit: Erenum, inquit, extra patriam quaero, ut in ea meliorem patriam reperiam, ideoque ex itinere ad te huc divertit, ut tuo consilio atque iudicio aditus salutarem animi mei propositum exequar. Quamobrem si licet instituto tali idoneum, sive prope sive procul his

terris, mihi demonstrare possis, aeternum me apud Deum optimum maximum tibi obligatum ac devinctum tenebis. Huc ergo, quo voles; praeci, sequar ductorem: neque enim vel huc ipsa nocte inter homines versari, sed in solitudine libet.

26 Hic jam mirari villicus voti sublimitatem, laudare alacritatem animi ac promptitudinem, pietatis perfectionem suspicere: illud unicum non satis probare, quod patris finibus expressisset, cum esset ex Helvetiis oriundus. Illi genus hominum exteris nationibus pro tempore exosum esse; quocumque deum deveniret, exteros coactum in alienigenis delicti poenam exilium interpretaturos, profugum nomen ac notam ei imputaturos. Ad haec in ipsa ejus patria solitudines esse multas ad Dei obsequium perquam accommodatas, ubi junctus ab hominum strepitu sanctae quieti ad libitum operam navare posset. Suadere se reditum: eo, unde venisset; suo iudicio id eum ex Dei nutu ac voluntate facturum. Audiit attentus serio mentem Nicolaus, gratiasque actis, eam se noctem deliberationi sumpturum, respondit: atque tam demum, quidquid Deus suggereret, prono animo obsecundaturum; simulque venia petita discessit. Sed mox in ipso itinere, non procul inde nox eum occupavit. Declinans igitur viam, sub dio abstrusiorum ad pernociandum angulum delegit: ubi in ferventissimas sese abiciens preces, anxie uniceque a Deo mstrui postulavit, reditusne an coepti itineris prosecutio ipsi potius placeret. Nec destitit ipse fatigatus Deum precibus fatigare, donec sollicito anxioque pectori somnus obrepisset; cui cum aliquantulum indulsisset, clara sese repente de caelo luce circumveniri sensit. Ejus fulgore ceu fulmine quodam tangi, inleque graves in visceribus dolores experiri coepit, veluti si aditus ventri culter in ipsa intus praecordia grassaretur, eumque prorsus existeret: atque ab ea hora nec fumem ullam amplius, nec sitim sensit. Nautico item se quasi fove constrictum in patriam violenter retrahi sentiebat: unde satis perspiciebat divinum de se voluntatem, cui proude promptissimum obsequi primo statim diluculo meditabatur.

27 Solet nunquam Deus, quos aetius amat, eorum etiam virtutem impensus testatam probatamque facere; experiri varie utri vivant, donec an sibi met ipsis, promptine sint quoque ipsos Deus trahit, an sine delectu domi forisve, inter amicos et hostes, notes inter et alienos, Deo et non sibi sint parati parere. Isdem etiam experimentis Nicolai nostri voluntatem ad omnem Dei nutum factam probare voluit: unde eum patria vix evocatum, eodem, unde promptus abierat, mox revocavit; quaeque ante metuerat, hominum unum iudicia ac sinistros sermones, contemnere docuit. Redux ergo in patriam terram Nicolaus eadem qua excesserat via, illud unice toto studio cavet, ne mortalium maximeque cognatorum curquam ejus reditus pateret: ne suarum rerum quas magno animo deseruisset vel extremo quidquam digito attingeret aut levi desiderio afflaret. In secretioribus igitur alpinis Subsylvanae d ultioris abstrusum densumque vepetrum ingressus, ibidem solitariae suae vitae tirocinia ponere, imo, si Deo placeret, totum ejusdem cursum absolvere statuit. Erant ipse huc spinae ac sentes omni roseto aurisque ac cedrinis receptatulis acceptiores. Nuda humis lasso corpori lectum, et durum saxum culcitram praehabebat; diurnos aestus subitasque pluvias praesulta atque umbrata larix pro tecto arcebat. Nulla illi supellex, nullus fons, nullum vine propagandae subsidium. Ex eo momento, quo lares poteros damnavit, in ita redituque nihil omnino nec cibi nec potus admiserat, et tamen inde vires sibi minime imminutas persensit. Nihil famebat, sitiebat

D
AUCT PETRO
HUGONE S. J.

eique reditum
suadenti,

E

parere
deverit.

CAP III

In reditu
divinitus
convincitur,

F

loco idoneo
vivi,

d

abique cibo
et potu.

nihil

valedicti
sua,

et Jura, montes
transgressus,

declinata
Lichsthalia:
b

c

se manifestat
lo. piti,

A nirent, simul de prodigijs Nicolai inediam solennem apud eum mentionem fecerunt, ut, si vellet, ejusdem insigne aliquid atque arbitrarium experimentum etiam ipse capere posset. Qui prout Proepiscopo suo, Asealonitano, ut dixi, Antistiti, serio etiam hoc negotium diligenterque discutendum commisit. Peracta igitur Pontificio ritu tenq[ue] dedicatione, Thomas prefatus Praesul affixam sedi sacrae Nicolae cellam subit, multaque diei partem, sublimiora cum eo colloquia miscendo, multo cum pietatis suavitateque sensu consumit. Miratur divinam in homine rudi eloquentiam, vitae austeritatem supra humanas vires, visiones ac vaticinia insolita; ac denique cum de virtutibus sermo occurreret, rogat, quamquam ipse virtutum omnium principum ac reginam aeterno Regi ac Principi amiceissimam esse existimet. Cui mox Nicolaus respondet, obedientiam sibi inter virtutes ceteras imperium obtinere videri. Tum vero ille suaviter reuidens, sicut eam in rem recondita jam ante panis fragmenta vitaeque potumetiam produxerat, En inquit, mi frater panem, quem tibi obedientia apponit, et vinum, quod eadem tibi virtus propinat; eum, gluti, ut obedientiae praemium in coelis obtineas.

B 35 Percussus hoc dicto vii Dei, eo quod totius sesquiduum spatio nihil jam cibi potu-ve gustasset, obsequi tamen mandatis procepto paratus unum ex tribus panis fragmentis manu levat, illudque ut in tres micas communitum sinuere licet obaxe rogat. Cumque id haud egre impetrasset, ingestam ori buccellam non nisi iugerrime per aridam insuetamque gulam, reluctante etiam ob cibi insolentiam stomacho, dimisit; vini deinde guttulum ore exceptum non sine gravi horrore ac nausea in ventriculum trajecit. Quo sumpta ingens stomachi dolor cum ita deiecit, ut attonitus pons Antistes vomitu facto rogaret, passimque eliceret, hoc eventum in diem Dei a longe probari: id se non sui, sed Principi sui auctoritate se diligenter, quod accidisse vidisset. Deique in hoc homine gratiam ac prodigia passim depraedaturum. Hermannus deinde officio vitaeque functo, in Constantiensi Sede successor legitime datus est Otto Comes a Sonnenberg, qui fama de Nicolao in dies increbrescente excitatus, in rem ipse presentem venire, relique statim explorationem etiam facere decrevit. Quapropter tantus Princeps in viam se ducit, ad Silvanos contendere, eremum humileque viro sancti fugiorum saluta, verus cum ea de rebus divinis congressi, ac denique nihil omittere, quod ad formandum de viro veritate iudicium facere posse iudicaret. Multis igitur ultra viroque habitis sermonibus, in ea Princeps verba prorupit, quae viro Dei apud omnes ingentem laudem atque existimationem contulabant; mirari se ac prodigi loco habere vitam ejus inopesque sanctos, gentulari se patriae, sibi, ac dioecesi sine talia virum; Deoque gratias ingentes referre, qui eo tempore tantam Ecclesiae suae columnam suscitasset; sperare se talis viro suffragis meritum felix in Pontificio sui munere regnum habiturum. Sic Pastor egregius de insigni ovicula sua gloriabatur, ejusque praesens apud Deum supplicis causas suas committens, eundo venerat est reversus.

C 36 Primus quos in solitudine Nicolaus transiegit annis, cum succellum ejus proprio adhuc Saerloto careret, rarius quidem quae vellet offiens divinus assistere potuit, quotidie tamen, quod corpore non posset, his animo potiusque cogitationibus interesse studebat. Diebus internis ab opere feratis ad Saxoniensem parochiam nullo modo passus a stupa, via ardua atque aspera contendebat, ibique sacris operant[ur] Nationi suo h[ab]ere potestate, singularique exemplo aures, oculos, mentionem accommodabat, ac peracto huiusmodi converso itinere recta domum rediebat. Quia

vero semel saltem in hebdomada mysteria in sacello ejus celebrabantur, usdem ipse assiduus assistebat. Verum ubi denique decennio post eremus illa propinuum, ut dixi, e Sacellanum sustentare potuit; facienti pius anachoreta quotidie aderat, ac deinceps (nisi forte insigniores d[omi]ni Indulgentie eum aliquo evocarent) nusquam alubat. Hoc autem pacto cum divinis epulis solus interesset, nevos suos Sacerdoti prius confessus, priore quidem tempore, cum dies solemniores occurrerent, posteriores vero, quot mensibus ad easdem ipse promptus hospes ac conviva accumbat. Cum igitur ejus jam toties explorata inedia multis admirationi esset, iidem, qui eo familiariter utebantur, ex ipso discere saepius cupiebant, quae tandem re pasceretur vitamque toleraret. Integris perpetuo erat viribus; seu domi absconderetur seu foras aliquando prodisset, hilarem explicatamque frontem nunquam contrahabat; sano, vivaci ac forti corpore semper apparebat, omnis doloris aegritudinisve prorsus expertus. Quarebant itaque ex eo saepius amici, quo tandem id nutrimento consequeretur, ut tam vegetus sine omni cura humana vivere posset.

F 37 Id cum inter ceteros aliquando supra nominatus ejus Parochus Oswaldus Isnerus ab ipso impensius exquireret, rei tandem seriem ipse, quatinus, agere, ex ordine ei pandit: Cum, inquit, mi Pater, facienti Sacerdoti ad genicular, eumque sublimi illo convivio pasci conspicio, aut ipse etiam suo tempore in eodem divinis dapibus vescor, tanto solet divinitus perfundi animus meus deliciarum roborisve spiritualis oceano, ut ejus copia libertim etiam in corpus redundet. Hinc scilicet est, quod nec terrenum quidquam esurio, nec sitio; hinc robur, hinc vires mere; Christi corpus ejusdemque sanguinis unica mea sagina est. In me manet ipse, et ego in eo: vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus: ipsi mihi eibus, potus, sanitas est atque medicina. Haec ille. Aliis item rarioribus sibi carioribusve amicis, de eadem re cum sollicitantibus, illud etiam addidisse fertur, extremos Servatoris nostri in cruce perlatos dolores, in commentationem adductos, tantas in ejus pectore suavitates operari, ut inde per corpus etiam diffusus vitalis quidam vigor membris omnibus robur ac vires subministraret. Prae ceteris autem potissimum morte Christi se pasci, inclinatum ejus caput suo corde excipere, emissum ejus spiritum hianti ore haurire: haec mirum sua esse pascua, quibus quotidie nutriatur, indeque alio sibi pabulo opus non esse. Hoc velim errorem suum corrigant profani nonnulli rerum divinarum aestimatores, qui delicias suas atque alimenta non nisi cum belluis in terra querunt, rati eorum nihil mortalibus nectaris aut suavitatis deducere, quique adeo inter dulcissimas Angelorum epulas famem ac macie contabescunt, nec saturantur, nisi quando cum canibus ossa rodunt et cum vulturibus eadavera depascuntur; quando in comensis voluptatum volutabris circumvolvuntur, tum denique bene habere se putant: qui inter aras nihil quod sapiat invenimus, toti ad haras nati: fastidiunt quae Dei sunt, quae servantur abdomini totis praecordis complectuntur. Hi inquam tales Nicolaum sibi nostrum ante oculos ponant, vitamque ejus cum sua componant velim, ac denique saniore sensu iudicent, quanta praehis inferituris sit rerum superuorum efficacia, quantumque praeter terrenis hisce ecclesiae escae etiam in humano corpore possint, ut cum Nicolao nostro sani validique et animo et corpore consonescant.

F 38 Nullum diurni nocturnive temporis momentum sine fructu aliquo singulari transibat Nicolaus, sed ejus semel rite positam ordinatamque rationem observat diligentissime, nec latum ab ea recedebat unquam. Potissimum diei noctisve partem divinarum rerum

ACCURSE PET BEGONE S T.

B sumit obedientiam et e eius errorum...

ipae Episcopus cum vtrii.

CAP. VII supra primum quot fessis

a b

D den quotidie nudu.

Rogatus unde vivat,

Capitur quod ab Eucharistia

et Christi passione.

CAP VIII A. p. c. 1. 13 Nicola iustitiam.

A rerum commentationi, officio divino, aliisque sublimioribus exercitationibus dabat, idque a noctis medio ad meridianas usque horas interrupte factitare solebat : exinde vel advenis ad eam consilii solatiique causa concursantibus aures dare, vel coelo sereno extra cellam eremum obambulare, nonnumquam etiam vicinum anachoretam, quem socium eremi adseverat, ut postea exponam, invisere ac divinos cum eo sermones miscere solebat; sub vespere vero ad consueta pietatis exercitamenta solus redibat, ac denique matura jam nocte brevi somno interquiescebat. Hic illius vitæ cursus in eremo perpetuus fuit, a quo nihil unquam, nisi forte aliud aliquando suadente caritate aut necessitate exigente, remittebat. Inter commentandum potissimum mysteriis vitæ ac necis Servatoris nostri intentus erat, atque in eam rem succinctum omnium eorum mysteriorum commentariolum, in nonaginta duas sectione distributum memoria retinebat : quem deinde ab aliis ex ejus ore exceptum calamo, piissimæ memoriæ P. Petrus Camsius, Societatis Jesu toto orbe notissimus Theologus ac Sacerdos, in ordinem reductum typis ac luci publicæ mandavit. Quibus meditando formulis Auctor ille tantus inter alia in huic modum præfatæ : Sciendum, inquit, est, a servo illo Dei pio ac devoto meditationes sequentes cum adjunctis diversis suis preculis, dum adhuc viveret, confectas, dictatas, atque dubio procul sæpe sæpius noctu dinq̃ue ingenti cum fructu ac pietatis sensu usurpatis fuisse. Multorum item testimonio constat, a Deo ipsam calidis desideriis sæpe expetisse, ut ea denique precandi formæ in ordinem reductæ ac typis vulgatæ, Christianæ plebis manibus passim tenerentur : probe enim satis intelligebat, quanti referret, vitam mortemque Christi sanctam atque innocuam assidue animis hominum observari, Deoque de tantis beneficiis grates sæpius agi. Quæ adeo divinæ commentatione eum nobis acceptiores esse debent, non solum, quia novimus eas prolixisse a rerum divinarum peritissimo Sanctique Spiritus ditissimo Dei amico, verum etiam quia precipua avitæ fidei nostre puncta brevi compendio complectuntur, nostræque redemptionis potissima capita meditanda nobis proponunt, ac denique Christiani hominis officium clare exhibent. Hæc Camsius; ac post non multa præfationem illam hisce concludit : Deus optimus maximus faxit, ut hæ meditationes ac preces nunc primum in lucem edite, ipsius Nicolai spiritu ab omnibus complexæ ac sæpius lectæ fructuose usurpentur. Subjicit deinde idem gravissimus Auctor etiam alia nonnulla Nicolai pia suspiria, quibus verba orationis Dominicæ ac salutationis Angelicæ paullo prolixius considerando intercalare solebat. ex quibus omnibus divinarum rerum perito facile colligere est, quam vir Dei in sacris rebus minime rudis, sed exercitatus esset, quibusve in iisdem affectibus moveretur.

B Illud identidem ad se accedentibus inculcabat, nihil toto orbe terrarum esse melius salubriusque quæ tu mentem puram ac conscientiam mundam conservare, eamque si forte labem aliquam contraxerit per sacram exomologes n sæpius rite expiare. Cum quod adversi pateretur, illud unum pro axioma in ore versabat : Hæc est voluntas Dei. Pro triplici etiam beneficiorum genere quotidie Deo gratias agitabat, primo quod divino nutu bonam uxoris ac liberorum veniam seposita rei domesticæ cura solitarie vivendi Deoque unice serviendi impetrasset. deinde quod ejusdem liberali favore nullo unquam sive desiderio sive cogitatione ad suos redendi tentaretur : ac denique quod sine omni corporis alimento vitam sano atque integro vivere divinitus liceret; ad quam gratiam a pueris se multis votis ac lacrymis Martii. T. III.

anbelasse fatebatur, ut tanto remotius ab omnibus mundi hujus impedimentis abesse, Deoque uni afflixins herere posset. Illud tamen ceterorum Dei in se beneficiorum caput et fontem censebat, quod ab uxore ac liberis liber evolare in desertum permissus fuisset, ilque tanti faciebat, ut etiam a Deo acceptam inedia gratiam huic longe posthaberet. Et quavis corpore non procul domo abesset, animo tamen inde tanto distabat intervallo, ut nullo unquam tempore suos vel ad momentum intervisere in animum induceret, aut domum semel derelictam intraret; quantumvis illa omnino vite proxima esset, que eum sæpiissime ab asceterio suo ad Saxellensem Parochiam divinarum officiorum causa ducebat. Evenit aliquando ut eosdem antiquos penates suos præteriens die festo Nicolaus, nescio quid clamoris intus exaudiret, velut si liberi ejus inter se rixosis verbis altercarentur. Motus ea re pius pater et ad fenestellam propius ex itinere attractus, severa liberis pacem ac silentium indixit, atque e vestigio pedem inde referens, viam suam pavulus pergit, eo quod hoc facto ab instituti sui rigore deflectisse sibi videretur, eamque noxiam seria inmadversione in se expiavit. Solebat tartareus hostis ex eo tempore, in itinere redituve Nicolai ex sacra sede, sæpius in eadem domo immanes tumultus excitare, quibus tamen eum nunquam permovere potuit, ut vel ad momentum consisteret vel respiceret, quasi ad se domus illa nunquam pertinuisset.

C Quod si etiam uxor comitantibus liberis nunquam, quod tamen raro fiebat, tugurium ejus ad visendum eum videndamve ingressi essent, nullam ipse de rebus domesticis profanisve unquam mentionem faciebat, salutari compendio de vita recte ac salubriter instituendæ constanti in divinis obsequiis perseverantia instructos brevique dominationem parere jussos ab se dimisit. De hac re sic Petrus Camsius : Uxorem suam liberosque sæpius hæc salubri ac paterna admonitione impetebatur : Filii mei, cavete nunquam omnipotentis Dei obliviscamini: hunc timete, ejus majestati servite, cum omni diligentia ac devotione; omnes vestros conatus vitamque adeo omnem eo intendite, ut ei tanquam supremo Domino vos consecretis, ipsius voluntati ac mandatis obsequentes; ipse enim est qui vitam dare atque auferre, servare atque perdere potest. Ita Camsius. Advenas, si quando ad colloquium horis, ut dixi, pomeridianis ac subsecivis admitteret, comiter excipiebat, salutabat, venerabatur, faciem ipsius benignam ac serenam explicabat, et quidquid in medium protulissent, æquabili sæper fronte ad singula respondebat. Viros filiorum, homines omnes filiarum nomine compellabat; sedatâ, consilia, instructiones, exhortationes dabat omnibus; stantes firmare, lapsos erigere, emendare improbos, erudire noscios satagebat. Cum viris etiam eruditissimi ipse omnis literaturæ, imo etiam scribendi legendive artis expertus, ita conversabatur, ut non tantum omnibus faceret satis, verum etiam in multis facem prælinceret, iisque lectus sæpe errores amicus eximeret. Id quod de ipso testatur etiam inter alios Abbas Trithemius his verbis : Hic homo Dei nobis suo tempore miraculum fuit, qui cum esset omnium literarum penitus ignarus, intellectu tamen Scripturarum mirabili subtilitate vigeat, dabatque ad interrogata quorumlibet auditorum responsa, non secus ac sanctus ille Antonius eremita Philosopho doctissimo quondam sine litteris reddidisse fertur. Hæc ille.

D Magnus erat, ut dixi, undequaque ad Dei virum, tum indigenarum quam peregrinorum, e longinquo confluxus. Nemo fore Divam Virginem in eremo Svitensium salutatum ventebat, quin idem etiam

D AUCT. PETRO HUGONE S. J.

et in proposito constans.

E

Quid uxori ens liberisque moneret :

Qui aperet cum proximo ?

F

CAP. IX Itaque iter adit ad peregrinos.

et modus meditando Passions

in laetitia a Camsio.

Quibusmodum cordis commendat.

qua ut Deo proxiis fieri.

A etiam in eremo Subsylvaniensi (quamvis hæc ab illa unius solidi diei itinere distet) tanti nominis famæque virum convenire, ejusque sese apud divinum nomen plis suppliciis commendare vellet. Multi velut visuri miraculum mundi, id est, hominem qui cælestium Geniorum more absque omni alimento sub cælesti viveret, ventitabant; alii velut ad oraculum conveniebant, unde futura prædicerent; alii deum ad eum tanquam ad asylum properabant, quos scilicet aliqua insuper calamitas oppressisset. Exteros autem longe superabant populares Helvetii et frequentia et audiendi eum et descendi aviditate; his obedientiam eumprimis commendabat, quia supra memoravi principem inter ceteras virtutes bonum apud ipsam obtinuisse. De cetero eos sic plerumque affari solitus erat, teste Canisio: Filii mei ac filie, libenter audito Catholicos Pastores vestros ac Pæpositos, ab illis veritatem discite, doctrinam eorum mordicus tenete, atque opere pro viribus complete, quidquid vobis factu crediturque necessarium proposuerit. Si his tanquam prompte oviculae obsecundaveritis, nihil unquam divini mitis solliciti desiderabitis, qui enim hoc audit, Christum audit, qui nobiscum est et manet in Ecclesia usque ad consummationem seculi. Si quando etiam episcopes ac mercatores instrui ab ipso de suo salute postulabant: episcopa eos sua atque mercedem sinceram fide atque innocua conscientia exerceere, nemini injuriam, dolum, fraudemve seu dicto seu facto irrogare monebat. Conjuges monebat, in Dei timore vite sue rationem sepi, sine querela economiam curare, caritatem Dei ac proximi unico in exequendis officiis suis sectari, atque in peccato perseverare: hæc enim via ique ad cælos actum patere, atque ex ipsa eremo; neque enim mortaliu cuique concessum aut consultum esse, ut ab omni hominum consortio sejunctus vitam in eremo cum Joanne Servatoris nostri precursore solitariu degat.

B

C

42 Proceres Helvetiarum consilii causa ad ipsum crebrius concurrentes sui officii libere adinovebat, totique patrie prodienis consilis adjuvabat; Cavele, inquebat, O fœderati, discordias: invidiam atque omnia motua ne admittite: favores partiumque dissidia veluti patrie ac Republice vestre pestes repugnate. Ponderis vestri limites non plus ultra promovete, sine enim quietus ac securus libertatem, que tanto vobis, ut nostis, stetit, turbamini. Externis negotiis ac fœderibus ne commiscemini: numerum corruptelas, exequari vos esse pignus et argue convenit, ne unquam aut patrum vendere, aut propriis commodis studere velle videamini; exules domoque extarpes vestris limbus areare; nisi gravis causa urgeat, ab hostili vi atque iniuria abstinete; vim tamen vi repellite: patrum ac libertatem viriliter propugnate; ita tamen, ut hæc defundere suffleat. Ante omnia autem Deum time, et mandata ejus custodite, Sacerdotes honorate, monita eorum observate, quamvis discoli sint, vitæque a statu suo ac dignitate alienam vivant. Quemadmodum enim frigde nihil interest, quocumque demum canali, phibem an eutropo, auro an argenteo vehatur, ita divinis gratiæ donis perinde est, honorum an malorum Sacerdotum ministerio cæditis in rite digneque dispositas mentes transfundatur. Hæc aliæque ad genus plura monita popularibus suis Nicolaus dabat: quo hodie dubie integritatem mentis in eo vix singularem clari demonstrarunt.

43 Dubigæ quondam Adamo Wallassero auctore libellus in lucem prodit, ad cuius errorem Dudogismus quidam rejectus est, qui colloquium inter Nicolaum nostrum ac peregrinum quendam hominem innotuit nostrum continet, ex quo placuit nonnulla hæc referre. Sic igitur orditur viator ille. Cum esson in exilio

meo, locave gratis ac beneficiis divinis illustria per-
lustrarem, ex itinere in Subsylvaniensem eremum
diverti, ubi reperi hominem, quem Fratrem Nico-
laum indigitabant, ex cujus apectu exilliebat præ
gaudio cor meum: in eo enim miracula Dei contem-
plabar, eo quod omnis naturalis alimentis expertis
viveret. Cum eum salutasson, ipse me vicissim per-
amanter suscipiebat. Tum ego, Mi frater, num pla-
cet aliquantisper in Dei amore colloqui? cum Ser-
vator noster testatus sit, ubi duo in nomine ejus
congregati fuerint, in medio eorum se esse. Tum ille,
Edissere, inquit, que tibi de amore Dei occurrunt.
Hæc ille. Subnectit deinde questiones in medium
prolatas atque explicitas de divino amore, de immacu-
lata Deipare Virginis conceptione, de pane quem
quotidianum vocamus, de gravi peste hæc etc. que omnia
percensere cum supervacuum esse videatur ac
nimis longum, unum tamen alterumque viri Dei res-
ponsum non tacebo, ut ex his paucis elucescat, quam
inhibitus divinis rebus fuerit servi Dei animus. Cum
colloquitur ille de quotidiano, ut dixi, pane questione-
nem habere, diceret vivum panem a Deo maxime
esse postulandum, qui nos cælestibus gaudiis æter-
num asserere possit, re pondit ipse. Recte, ut reor,
de hoc pane loentis es; in quolibet enim pane latet
gratia Dei, que si subtrahatur, ne quidquam homo
vitam in eo querit, nec magis illo satiaris potest,
quam si lapides comederet. Quando Deus per suam
ilimitatam potentiam clanculum parvulam panis hosti-
am subat, tum quidem panis transubstantiatur,
ita ut pan non sit illic amplius naturalis panis, sed
ex Dei liberalitate caro et sanguis, verus Deus et
homo, invisibiliter tamen: et in quavis hostia a Sac-
erdote consecrata, imo in quavis ejus vel minima por-
tioncula perfecte atque incorrupte tota. Deitas conti-
netur ac perseverat. Atque hæc est demque panis
noster quotidianus. Ita ille, De sava autem pestilente
contagione cum vir Dei quaereret ex hospite,
quidnam censeret, num quisquam mortaliu ire di-
vine se subducere posset; et hospes, in divite ad
providentiæ gratiæve manu consistere pluribus asso-
veraret, ejusdem sese opinionis esse respondit. Hæc
quidem divine subtrahere esse neminem posse; tam-
en qui se in veritate conservaret, adfataque in
amore Dei constanter ageret, quidquid demum acci-
dat, id male ei evenire non posse. Hæc aliisque ul-
troque habitis sermonibus, de quibus paulo infra
pluribus, viator ille mecumque procer Nicolaus expos-
uit, iter suum repetit.

a *Tullant igitur gongyphica labale emu Bruder Glas, id est, Et Nicolaus oratorum V. P. M. Sacerdo renouent, neque vero abite quam passim solentis mille passim uteripisse. Eichenmann ante nacta transcripsit, contumaxior ex eo quod ubi dicit distare Lucernam ab eremo hinc illi decem cocater P. M. juxta ipsos tabulas conuam more accipiendo. — Hæc est Joannes Barchardus de Lexington Austria, verbiq. in Saxia per annos 23 Pastor. — Primus fuit Petrus Barchardus ita de aliquo Luchmann. Instabdom autem addit anno 1177 con jam decennium ibic habitasset Niclaus. — Id eum quippe hinc illa longe ante suum obitum hactec illi Lucernensium processioni, que publice Anouabdomus B. M. V. solentur amatum et incredibili celebratiu panpa, nec non inopenti max Archidano Judæo sacri inferuisse verissime habemus argumenta, sed que brevibus studiis præteritis, rogant Luchmanns at infen niam 75 ostenditur indolentias obente Nolum vatum illas fuisse*

CAPUT V.

Visa cælestia et tentationes Nicolau objectæ: affectus erga R. Virginem.

Solent optimis Deus variis modis erudire atque illus-
trare suos, quorum quidem simplicitatem animi
mentisque candorem eximium, ac divina addiscendi
patendiue ardorem experitor. Et solent id non raro
ellicere ostentis quibusdam ac figuris, ad speciem
quidem exigui momenti, que tamen et plena myste-
riis et ad commentandum de rebus sublimissimis
acommodatissima

D

de amore
dei,

E

pane quo-
tidiano,pesillente
plaga.

F

AUCT PETRO
BUGONE S Jfrequentius
ab Helvetiseorumque
magistratibuscolloquitur
cum ignotoCAP. X
MI abili viso

A accommodatissima sint. Testes hujus rei habemus ipsas etiam sacras tabulas, quæ veterum nobis vatum, Isaia, Ezechielis, Danielis ac ceterorum, rotas, currus, mira animalium spectra, et sexcentas alias formas objectas exhibent, quibus illis sapientissimus Deus summa sacramenta veluti temi velamine operata demonstrare voluit. In horum numero Deus etiam Helvetium nostrum vatem censuit, ut cum ex supra memoratis tum etiam ex jam memorandis videre erit. Rota ei quondam cæli submissa ante oculos videbatur, quæ duplici abside juncta sex radiis regulariter distinguebatur: modiolum seu rotæ cardinem facies miri decoris firmabat; et facies quidem illa divinam præ se Majestatem ferebat, redimita corona, quali fere Imperatores utuntur. Radii ipsi aurei ac lucentes diversis formis variabantur, tres enim conversa in faciem cuspidæ, ex ejus oculis, auribus, oreque exibant, et in extrema rotæ abside latius desinebant. Reliquorum vero trium cuspidæ aversa erat a facie, extremæque rotæ margines aliquantum transgrediebatur, interiori autem ejus absidi latius sese diffundentes eorum bases insistebant. Ejaculabatur hæc toto machina tam intensam ex sese undequaque lucem splendoremque, ut eo veluti fulminatus vir Dei averso vultu in terram prosterneretur, tantoque terrore perstrictus, cor sibi in mille partes disruptum iri censeret. Iuvo ex hoc incendio scintilla quedam in viri sancti faciem evibrata, ita in ea, velut in Moysi quondam facie, ad mortem usque hæsit, ut qui eum deinceps visebant, primo intuitu perterrefacti splendore quodam insolito percellerentur.

*grandia
mysteria
docetur.*

B 45 Atque hanc ipsam tam admirandam figuram sibi cælitus ostensam Nicolaus subiude in tabella delineari, ac perpetuo sibi ante oculos versari voluit, eamque tabellam librum suum appellavit, quæ in Spiritus sancti academia legere didicisset, in quo reconditissima quæque sacramenta meditando quotidie perlegebat. **a** Facies illa coronata in interiori rotæ abside, immensæ divinitatis abyssum in summo cæli throno residentem, omniaque interim longe lateque implentem significabat. Interior absis supremum divinæ indivisæque naturæ atque essentia solium, exterior vero totius universi ambitum representabat: Tres illi radii, quorum acies divino nutu infixæ videbatur divinitatis Triadem notabant. Procedebant illi ex ore, oculis ac auribus, atque in extremo rotæ circulo terminabantur; unde vir Dei regi ac gubernari omnia, quæ cæli terræque ambitu comprehenduntur: nihil usquam agi, cujus ipse oculis suis arbuter non sit; nihil unquam dici, quod ipse non auribus suis audiat. Hos eosdem etiam radios in exteriori circulo terminatos veluti vias quasdam sibi imaginabatur, per quas ex rebus conditis in cognitionem Conditoris venire possit. Ceteri vero radii extra rotæ absides excurrentes divine immensitatis ut te erant, quæ totus universi ambitu conclusi atque comprehendi non possit; eos etiam veluti vias quasdam explicabat, quibus Deus ipse liberalissimus in homines sese prodigaliter effundisset, idque triplici præ cæteris beneficio, Creationis, Redemptionis, et Institutionis sanctissimæ Synaxeos. Quod denique bases eorum intus quidem latiores essent, foris vero in cuspides acuminarentur, id sic interpretabatur: Dei quidem opera in se magna esse, infinite vero majestati ejus comparata exigua apparere; infinitum item Numen puram formam in terris assumere, sesque sub exiguis panis vini que speciebus in divinisissimo Eucharistia Sacramento occultare voluisse. Ex usdem etiam radiis colligere solebat virtutem illam Altissimi, quæ Deipare Virgini ab omni ævo prædestinata est, eamque suo tempore obumbravit,

atque Spiritus sancti gratia implevit. Item brevitatem vitæ humanæ, quæ cum fluxa prorsus sit ac transitoria, nobis tamen infinitam promereri possit beatitudinem. Hæc igitur celestis illius philosophia fuit ac Theologia, cui Magistro Deo totis prope viginti annis dies noctesque solenter incubuit, quamque etiam prout ipse didicerat, auditoribus suis magna animi demissione professus est. Nec dubium est, quin Deus hunc servum suum multis etiam aliis ostentis sæpe aut erudierit aut exhilararit, quæ tamen ejusdem viri modestia in vulgus prodire ac prodi noluit, ita prorsus ab omni jactantia atque ostentatione alienus erat. Illud inter cetera memoria reperio, quod diebus hilarioribus, quos alii Baccho potissimum Venerique prava consuetudine solent dedicare, a familiaribus suis aliquando conventus Nicolaus, in sua cella humi prostratus, adeoque ab omni sensu abstractus repertus fuerit, ut mortuo quam dormienti similior excitari vix maximo conatu potuerit. Ubi se sibi prorsus denique redditum sensit, quærentibus anxie, ubinam fuisset, quidve interim actitasset, paucis respondit: suavissima sese hilaria loco procul dissito magna animi voluptate transegisse.

46 Eo nimirum ingenio est semperque fuit capitalis humani generis hostis, ut quos Deo amicissimos esse cognoscit atque conjunctissimos, eos vel maxime hostiliter infestet ac persequatur. Atque hujus rei testem Jobum ex veteri instrumento, ex novo Paulum aliosque liceret sexcentos producere, si caussa ipso meridiano sole clarior patronis ac testibus egeret. Quid enim veterum Patrum toto orbe longe lateque per abditissimas terrarum eremos diffusa asceteria aliud, nisi palestra, circi, aut amphitheatra fuerunt, in quibus viri sanctissimi cum hac bestia decertarunt? Loquantur ipsi Antoni, Pauli, Hilariæ, ceteri innumerabiles, pugnas suas ac victorias, quas de hoste obtinuerunt; ego quia id supervacuum esse duco, ad Nicolai nostrum postliminio regredior. Ne enim eum magnitudo revelationum extolleret, datus est ei Angelus sathanæ, qui eum colaphizaret. Tanto sese impetu sæpe tartareus ille turbo effractus veluti stygiis claustris effudit, atque in viri Dei tugurium incurrit, ut illud proprius a ruina abesse, funditusque perverti videretur. Scipius assumpta horribili specie introgressus, cum eo cominus congregi non est veritus, ut vel verberum atrocitate, vel minarum terrore eum inde exactum a proposito suo averteret. Nonnumquam etiam eo audacia progressus est, ut fortem athletam venerando capillitio prehensum ac proterva violentia foras protractum ejeceret. Verum omnes hæc turbulentis hostis machinæ incassum ceciderunt, vicit invictissimus Nicolaus, vim quidem non vi repellendo, sed magna virtute sustinendo: obiecti viriliter insano torquet exsiccum inedia et exsanguo corpus: cædi maluit quam cedere; ruptari, trahi, projici potuit, a proposito tamen suo avelli non potuit. Quid igitur vafer inimicus agat? Receptum canat? manus det? herbam porrigit? Pervicacia nimirum ejus, etiam triumphata, frangi tamen non potuit.

47 Pro more atque ingenio suo, a vi ad fraudes ac stratagemata descendit; hominis effigiem assumit, virumobilem vano corporis orisve habitu mentitur; vestis illi bombycina, torques circa collum aureus, sapphirus in digitis; equo sedebat noluit, animi gratia desertum se obloquitur simulabat, exitum tugurio Anachoretum ad colloquium invitabat, varia in medium proferebat, atque inter cetera, displicere sibi eam vitæ rationem in tali viro: rudem eum esse atque imperitum, a versato hoste facile decipi posse, solum parvo impetu sterari, et si ceciderit sublevan-

D
AUCT. PETRUS
HUGONES J.

CAP. XI
E
Sicut alit
Sancti,

affligitur a
dæmone.

F

et ad defectu-
nem tenetur
venit.

tem

A tem se non habere. Tutius esse in hominum societate vivere, sibi que non nimium fidere longam nimis esse hanc vitam, quam aspiciatis esset; falli enim, si se in ea ad finem usque perseveraturum crederet. Subiecit denique certo sibi constare, hoc eum vivendi modo aeternam, quam quaereret, beatitudinem patriaeque illius celestis gaudia non consecuturum; rectius itaque facturum, si singularis esse desinat: ipse homo hominum more atque inter homines vivat, nihilque humani a se alienum ducat. Alius quia dei potest haec tam fraudulenta ac perniciosa dicta Nicolai animum subierunt, eoque teli adinstar graviter succiarunt; sensit nimirum extemplo quis e-sset, qui talia suggereret, nobilis scilicet ille apostata spiritus, ruina celesti nobilis, nobis implacibili in genus humanum odio atque invidia; unde ipsum responsione non dignatus, silentio referendum atque contemptum censuit. Mentem interim, ad Deum ejusque Deiparam Matrem conversus, contra versuti veteratoris technas obfirmavit, openque obnixè flagitavit. Quo facto vanus spiritus confusus evestigio apparere desiit. Alias item non procul a cella sua ad Melchir ripam obambulanti Nicolao idem praestigiator opulenti mercatoris habitu occurrit, grandis enim ei de cingulo ornamenta pendebat. Cumque jam proximo virum Dei nefandus spiritus assisteret, sic eum affari cepit: Quid in hic, mi frater, in solitudine solus? Quid homines refugis, cum hominibus prodesse plurimum possis? Prudens es vir, providus, ac pro reteris multarum rerum experientissimus, haecine igitur omnia in deserto hoc te sepeire? Subsilia tua atque consilia multis indigentibus necessaria atque salutaria per separationem istam atque obstinationem tuam absentiam sullorari? Ad haec Nicolaus: Tu vero, inquit, miser, quid me doces? Tibi ipsi, si sciret, melius olim suasisses, cum celesti adhuc gloria fruereris, ne unquam inde expulsus in tartareas voragines demergereris. Atque hoc dicto superbum hostem ab se procul abegit.

48 Ferunt Nicolai eundem intimo suo amico Senatori omnino viro sapientissimum esse, quotidianum quidem sibi eum larvis illis infernalibus certamen esse, se tamen potissimum post Deum praesidium in Despura Virgine ponere, cuius ope ac solatio in suis certaminibus nunquam destitueretur. Unde multi non vana conjectura colligunt, piissimam illam Dominum sepe servo suo in his concertationibus asportabili forma adstitisse, ac monstruosa illa spectra in fugam vertisse. Illud omnino indubitatum est, praecipuum post Deum pietate ac veneratione Nicolai in hanc suam patriam flagrasse: id monumenta de eo testantur antiqua plurima, picta tabella, lithographum ejus scripta, schediasmata cetera quo de ipso mentionem faciunt. Coram certe ejusdem Virginis seu rosarium, ut vocamus, quod pincularibus eidem salutanda orbentis contextum veluti tesseram catholici hominis circumferimus, e manibus ille nunquam ponebat, sed versabat ac percrebrabat creberrime. Sed et peregrinis illi, quem ut supra recensui, singulari de rebus divinis colloquio congressus est, id se passim de eo per famam cognovisse prodidit, peculiari Nicolai in ead. Regionem exaruisse religione, atque adeo ferre non potuisse, sed correxisse eos, qui dicebant, intemperatam illam Virginem in utero quidem materno non sine originalibus peccati labe conceptam esse; mox tamen ut concepta fuerit, in ipsis adhuc maternis visceribus ejusdem macula purgationem ac perfectam animae corporisque sanctificationem obtinuisse.

49 Quid si hodie viveret vir Dei, quid dicturum putamus et qua censura notaturum eos Mariomastigus, quibus tam parvo in pretio ac honore est magna Dei Mater, quam quavis ex ganea triobolaris

laena, qui capram ab ea dignitate non superari blasphemant? Qui facit, scommatibus, ac sacrilegiis eam, ubicumque possint, lacerant? Praevit sane vir providus, ut paulo post exponam, hoc sacrilegum hominum genus, ino hanc styge oriundam prolem, eamque prius etiam quam nasceretur suo calculo damnavit, ac vipera magis evendam frigidamve praemonuit. Refert piissimae memoriae Petrus Camisius, inter alias precanli formulas, quibus Nicolaus singulariter assueverat, etiam hunc pinum orandi magnamque Dei Matrem salutandi modum: Salve pura, intemerata, sanctaque Dei Genitrix Maria, mater misericordiae, mater Christi, Omnipotentis Dei atque humanis. Rogo te incontaminata ac nobilis Virgo, pia ac digna Dei mater, esto nobis apud Filium tuum dilectum ac Judicem nostrum Jesum Christum efficacis patrona; ut miseros nos peccatores infinita sua misericordia in hac lacrymarum valle imperliatur, ac in amore suo et gratia usque et usque conservet, nec nos hujus mundi exilio eximi patiatur, nisi corde contrito puroque pectore, pretioso ejus corpore ac sanguine pastos. Rogo te etiam, o laudam ac gratiarum plenissima mater Maria, id nobis inter cetera a filio tuo dilecto Domino nostro impetra, ut piam misericordiam suam, non tantum ad omnes vivos peccatores ac peccatrices, verum etiam ad omnes fidelium animas extendat, easque ex paenis purgatoris liberet, atque in sempiternum suum regnum misericorditer suscipiat. Amen. Unde denique humide manifestum est, quo affectu ac studio in Beata Virgine noster Nicolaus ferretur.

a Explicationem Eucherius transcripsit ex M. Henrico Gundelupha Canonico Berouensi anno 1588 exarata. Radiorum autem explicationem tradidit verbis Sebastianus Verroni, cum anno 1597 scriberet, S. T. Doctore Friburgi.

CAPUT VI.

Arcana, absentia, futura spiritu prophético cognoscit Nicolaus.

Multis quidem erat ad virum Dei, ut dixi, ex omni hominum genere confluxus, verum enimvero non omnibus sine discrimine ac delecto patebat aditus, divinitus enim ad conserutus fuerat, ut adventantium ad se corda penitus introspiceret, etiamsi praesentes nondum essent, easque ipso nec vidisset ante, nec unquam cognovisset. Probe igitur procul perspiciebat, quos melioris vitae studium ac fruges, quosve curiositas ad eum defulisset; et hos quidem oppesulata specus janua arebat, illos autem blande suaviterque excepibat. Si quos levitas animi tantum ac pharisaica tentandi libido eo adduxisset, hos scilicet omni studio declinabat, nec eos unquam in conspectum suum admittebat. Accesserat ad ipsum vir nescia quis, moribus haud sane castis, quippe qui adulterio amore sanctus, conjugalis thori leges nullo loco habebat; is, cum simulata religione multa ab eo seiscitaretur, seseque discendi avidum ostenderet, manu prehensus atque a viro Sancto, qui arcana pectoris ejus jam prorsus pervaserat, ad profluentem Melcham deductus est. Cum uterque descendisset, Nicolaus ad impurum hominem conversus: Heu ego, inquit, tibi demonstrabo, quis in altera vita sit eorum status, qui, dum viverent, impuris ac adulterinis amoribus sese implicaverunt. Quo dicto extemplo umbrae duae terribilissimae (earum forte pellicum, quibus, dum viverent, turper insueverat) ex aquis emergerunt, plusquam forum candens ignite, ita ut ex his undique ignivomi flammarum globi prorumperent; ruelant extra aquas in mutuos amplexus, atque in altum sublata horrendum collidebantur; mox vero vi quadam occultia in torrentem retrusae non comparebant; unde saepius ejectae, identidem atrociter vociferantes eodem reprimebantur.

AGCT PETRO
BUCONES. J.

iterumque

CAP. XII
Favatur
a D. V.

eadem deo-
voluta,

et eius
innocent.
Conceptioni:

eam in pie
invocat.

CAP. XIII
Arcana enim
inspector,

occulum
adulterum,

exhibitis
spectris,

A mebantur, donec tandem videri prorsus desierunt. Ea res adultero illi, de quo dixi, tantum terrorem incussit, ut vix pedibus consisteret, animoque ac viribus destitueretur : ac vero Nicolaus contra suaviter hominem compellere, roborare, hortari ad meliorem frugem, turpes amores dissuadere, Dei in poenitentes misericordiam commendare, atque ita eruditum ab se dimittere. Rediit ipse unde venerat, suosque mores ac vitam serio correxit.

reducit ad frugem :

81 Socium suum Udalricum, de quo plura infra, horis pomeridianis nonnumquam vir Sanctus invisere, et cum eo de rebus divinis commercium habere solebat. Cum igitur die quadam sub dio pro more colloqueretur, ecce tibi adolescens procul ad eos accedebat oneratus tribus recentibus butyri massis, quas ejus parentes tribus illius loci sacellis in lampadis usum offerendas devoverant. Cum igitur eminus vir Dei adolescentem adventantem conspiceret, sublata dextra multas contra eum in aere cruces formabat, ita ut adolescentem, qui id observabat, in magnam raperet admirationem. Et jam Nicolaus abierat, cum propius accedens ad Udalricum puer, equid frater Nicolaus eum eminus tot crucibus signasset, sciscitabatur. Cui Udalricus, Ingenti, inquit, te caecodemonia turba cinctum vir ille perspicax vidit, qui tibi elanculum suadebant nec parentum tuorum vota in tuam rem convertere, hisque templa, quibus destinata erant, defraudare. Agnovit, quod res erat, adolescens, unde nimirum cogitationes, quas animo versasset, originem traxissent : perlatis igitur, quo jussus fuerat, oblatisque patris illis domus, domum reversus, utriusque eremite sanctitatem deprecari nunquam cessavit.

temptationem auferi.

signo Crucis :

82 In pago Kerns maritus quidam apud uxorem suam in suspicionem adulterinae consuetudinis cum vicina muliere venerat : fovebat in femineo pectore zelotypus has faces tartareus hostis, nec ei locum interquiescendi illum dabat. Proibat aliquando infelix foramina domo in vicinum pratium, cujus umbilicum densi frutices occupabant : huc cum oculos suspicione plenus conjiceret, omnino videre sibi videbatur virum muliere comitatum, qui inter illas frutices se occuleret, nec dubitabat, quin maritus suus una cum suspecta femina eo se adultrii committendi grati penetrasset. Vehementi igitur furore succensa cultrum vagam nudat, pleno cursu ad locum properat, adulteram protinus confossura. Purum id erat ludibrium impuri caecodemonis, frutetum enim ingressa neminem illic reperit; dum deinde sine recto itinere requisitam mulierem suspectam,

eloipam mulierem,

scabello residentem invenit, atque in ejus gremio filiolum, qui ab ejus uberibus pendeat. Animo igitur penitus confusa, quod se delusam videret, ad Fratrem Nicolaum se tandem conferre, ejusque consilio uti decrevit. Quo ubi pervenit, omnes ad eum aditus ab hominum multitudine, qui eo forte tempore illuc confluerant, obseptos deprehendit. Succedebant abentibus recentes turbae, quae eam excluderant, quo minus secretum, quae vellet, viro Dei colloqueretur. Non cessabat interea callidus ille genius claudendum perturbatae mulieris animum furiosius incendere, eaque identidem suggerere, id quod de viro suspicaretur, dum ipsa domo abesset, certo certius opere completum esse. Unde cum accessum illo vespere ad virum Dei desperaret, jam jamque se ad reditum accingeret, ecce vir tibi Dei turgro suo in sacellum, ubi haec mulier inter confertissimam utriusque sexus turbam adhuc consistebat, prodire, sublaticae voce veluti concionabundus simul omnes affari, ac dicere : Anxia quaedam inter vos femina versatur, quae huc me consultum accessit : huic ego contorsor domum ut redeat, falsamque opinionem, quam de duobus illis immerito concepit, seponat,

o res intelligi

cum sint ejus criminis prorsus expertes. His dictis, ille quidem exemplo in culiculum suum rediit, praesentes vero homines admirabundi circumspiciebant, ignari ad quem vel de quibus verba illa tam fideliter atque aperte prolata essent. Mulier vero illa, cujus causa agebatur, rem probe intelligens, eodem momento et se dubio zelique omniliberam, et maritum ab omni perversa suspicione tanto testimonio abunde vindicatum pensavit.

D
AUCTORE
PET HUGOSE
S 1
et abire
securam jubet.

53 Accesserat aliquando ad virum sanctum Helvetius nescio quis, habitu ac voce profanus ; in vestitu enim nihil Helveticum, sed peregrina erant omnia ; nihil avitum, sed omnia ludicra et histrionica. Habebat enim vestis variis de industria scissuris, ac per fenestratum thoracem vanitas undique translucebat. Ille igitur vanissimus homo cum sese magno cum fastu ad virum Dei inferret, ac jactabundus rogaret nunquid ei cultus iste placeret ? Respondit ille, si cor bonum sit, de cetero salva esse omnia ; tuum vero cor tam sincerum, ac bonum esse posset, ut spreta hac damnata indumentorum insolentia a patria modestia non degenerares. Atque ita suaviter simul et nervose correctum domum remisit. Quid vero nunc Nicolaus de sua Helvetia sentire credendus est, in quam e caelesti specula despicens, totam Galliam, Angliam, Italiam, Hispaniam, quoad vestes, videt immigrasse ? Vanos prorsus ne dicam stultos populares suos si pronuntiet, nimis certe levi eos censura ferre judicandus, utpote qui tanto intervallo ab antiqua majorem disciplina deflexerint. Constantiensis quidam civis pecorum mercatum exerceans, ita rerum suarum incurius erat ; ut brevi tempore ad incitias redigeretur. Saepius illi per Helvetiam iter erat, unde Nicolai celebris fama eum latere non potuit. Cum igitur sua in fundo videret, dicebat quibusdam, multa se de Fratre Nicolao inaudisse, proinde itinerum se atque experientia probaturum quid tandem vir ille possit. Pergit ; a cingulo ingentem crumenam, non aere vel argento sed feno turgentem, restes item suspendit, quasi totos pecorum greges atque armenta exempturus, atque ita sancti viri conspectum se sistit. Ad quem Nicolaus, Simulas, inquit, divitias miser, tuamque paupertatem dissimulas ; turgat crumena, sed ne terencium quidem condit. His dictis rubore perfusus inanis mercator, pedem, unde venerat, retrahit.

corrigi juvenlem vanitatem,

E

et simulationem evitatum.

54 Non tantum corda hominum divinitus adiutus Nicolaus inspicere potuit, sed etiam longe dissita, ac multo post tempore ventura prospicere. Helvetiorum genti suae multa viridens vates praenuntiavit, quae posteriora prima saecula non sine luctu et dolore aspexerunt. Circa annum ejus xvi sextum supra septuagesimum Helvetiae Cantones celeberrimis victoriis de Carolo Burgundionum Duce, qui eorum fines populabundus invaserat, oppidisve nonnullis vi captis propugnatores eorum suspensio multaverat, triumpharunt, atque opima manubiarum praedae ditiores domum redierunt. Fuit tamen ea res ipsis federatis seges litium ac discordiarum ; de spoliis partitione dissensio inciderat, et quidem cum in octo partes dispartienda essent, Tigurini, Bernates, ac Lucernenses majores portiones postulabant, eo quod in eas expeditiones majores etiam ceteris impensas fecissent ; cetero vero quinque Respublicae quod aeque se strenuere ingressisse, periculisve cepita objecisse dicerent, tribus illis civitatibus inferiores esse volebant, sibi que de praeda nihil subtrahi patiebantur. Accedebant et Noithonum Legati, Friburgensis scilicet, ac Solodurpenis Republicae, qui confederatorum animos sollicitabant, ut in ejusdem foederis societatem admitti cum ceteris Cantibus possent. Dissentiebant etiam hic studia ac vo-

F
CUP XIV
B. voi ebandis
Cantibus
cantibus
indicia post
relatas victo-
rias ;

tu

A ta : trium Civitatum sententia erat, non respuere tales socios, qui se ultro offerrent; renuebant reliqui praefractis animis foedera ampliare. Tigurini igitur Bernates et Lucernenses, cum ceteros a concepta semel mente dimoveri posse desperarent, singulari sibi foedere Friburgenses et Solodorianos astrinxerunt: id quod permodeste sane graviterque Franienses, Svitenses, ceterique foederati acceperunt: atque eo denique his deducta est, ut ad arma prope pronentes, non nisi ferro eam decidi posse sperarent.

*si requie
præsentia pacem
sindet et
persuadet;*

35 Displacere merito hi motus Nicolao nostro, quippe qui probe norat, quomodo tentoresuscitentur, quantaque illi Rerum publicarum pestes essent. Bono igitur publico quietem suam postponens, operam unice dabat, uti Stantiam, Subsylvaniam quiddam communibus comitiis Helveticorum proceres coarent, ac de pace foederumque conditionibus æquis inter se animis disquirerent; Friburgensium etiam ac Solodorensium legatos per internuntios hortabatur eisdem comitiis sese sistere, ac civitatum suarum causam illo modo urgere. Incredibile dictum est quanto studio tota Helveticorum natio viri tam magni consilium arripuerit. Prosperum jam inde omnes comitiarum exitum augurabantur, quod tanti viri auspiciis convocarentur. Ea passim popularum una vox erat, Fratres Nicolai meritis ac ferventibus apud Deum obsecrationibus omnem patriam indevotam deleri, in preliis illis Gramsonensi, Murtensi, ac Nauseensi, non suis vires, sed Nicolai preces visisse: absentem ipsum in militum manus pugnasse: actum se necuros fuisse contra tantum hostem, nisi divinum ipsis Numen Nicolaus propitium fecisset.

Ita sane discretis verbis Henricus Gundelfingius *b*, huc de re scribit. Ea nobis, inquit, certe sententia est, ut indubitata credamus, maximum, optimum, omnipotentemque Deum in nos milites atque homines cunctos convertisse jam tandem ad robustissimos de magna Liga federatos, velleque hoc religioso beatoque eremita Nicolao intercedente a quatuordecim eos molestias, perturbationibus, moribusque sanare, in eaque Liga conservare ac salvos habere. Quem sane intercessorem in Burgundionum circa Gramson et Murtien, aliisque bellis, federati nostri habere alium potuissent, hoc uno Nicolao graviter, devotius, religiosiusque et in omni absolute religionis genere præstantiorem? Actum fuisset profecto de federatis nostris, nisi Nicolai alicuiusque devotorum orationes apud Deum illuxissent, cujus felicissimo ductu firmissimamque religionem perpetua quamdam salus cunctis federatis nostris orta venietur. Hæc ille.

C 36 Anno igitur ejus seculi octogesimo primo, indicto communibus suffragiis, quo Nicolai loco ac tempore suaserat, conventu, cum frequentes consedisent, inter quos quidquam tractandum proponeretur, ipse Nicolaus, damnata pro tempore quiete ac fugare suo, quatuor horarum nec emensus, Stantiam contendit, ac curiam ingressus, presentia sua coram illam illustrem turilem exhibavit. Cupidissime asperebant vultu, forma ac sanctitatis nomine toto orbe celebrem; clucebat ex totius oris corporisque habitu eximius quidam splendor, qui omnium oculos perstringebat, nec jam quidquam aliud, nisi ut comitis ipse præhiderat, taciturni omnes oculos in eum delixis desiderabant. Tum vero Nicolaus modesto ac gravi vultu pauca præfati, propositique sui rationem exponere, cur desertum eo tempore deserisset, cur comitiarum amictor fuisset, cur in tanto consessu dicturus ipse accessisset, de patriæ nimirum salute agi, deque popularum inco-
luntate, quorum vita ac fortuna in memoriam disensio-
ne in discrimen vocarentur. Devisse utique pri-

vato publicum bonum anteponeere: suasurum se, non que suo ingenio aut humana prudentia, qua ipse nimis polleret, sed quæ cœlitus Deo suggerente didicisset. Discordiam Rerum publicarum perniciem esse; foedus eorum concordia coaluisse: ejusdem vinculo rupto, nihil firmum, nihil stabile superesse. Divinum ipsis hæcenus favorem aspirasse, non quod viribus sed quod animis conjunctis militassent; pro patria utique illos, non pro præda, vitam exposuisse: turpe id sane videri, quod nunc patriam perditum ire velint, ob levis lucri cupiditatem, pro qua tanta prius ilacritate proprium sanguinem profudissent. Hæc aliaque id genus de tanta re inuenta gravia tanto ardore tantaque oris libertate in medium vir Dei producebat, ut animis auditorum altius mixta hæerent, ipsique de pacis unionisque redintegrande conditionibus mox serio circumspicere, omnesque sanitates ponere non dubitarent, idque (ut Josias et Sinterus, quamvis a fide Catholica alienus historicus, refert) solius Fratris Nicolai, pili illius in Sylvania anachoretæ, interventu, qui jam tum a tota Helvetia, imo ab omnibus passim veluti Sanctus habebatur. De Friburgensium vero ac Solodorensium Rerum publicis in foederis societatem admittendis, certo sibi constare dixit, id ex Dei mente ac voluntate esse: Ego, inquit, vos foederati mei, non hortor solum ac moneo sed etiam oro atque obtestor, ut eas civitates vestro foederi adjungatis: erit, enim, erit profecto tempus, cum vos eorum ope atque præsidio oppido indigebitis. Habetis hæcenus cantones octo post hæc decem numerabitis. Nec quæso plures admittatis, hisce contenti estote. Obtinere igitur civitates illæ a reliquis cantonibus nonnum decimurve locum, cum antehac per ipsos centum viginti quique annos non nisi octo, ut dixi, Helveticæ foedere comprehenderentur.

*item ut 2 noct
cantones
admittantur.*

37 Retulere non ita multis abhinc annis viri Friburgi Nuntionum Consulares, Henricus Lamberger et Petrus Falck (quorum hic etiamnum grandævus vivit) in comitiis Lucernensibus, quibus legati ab ea urbe interfuere, legisse se in fastis ejusdem urbis, missos olim esse ab ea civitate in gratiarum actionem ad Nicolaum quinquaginta nummos aureos, quod ejus transactionis ipse unus ac præcipuus auctor atque fuisset; quos tamen ille magno animo remissos respiciet, quod diceret, se nec petere quidquam neque ea pecunia ullo pacto opus habere. Et experiantur nunc sane in quibus hoc tempore per Helvetiam avite religionis studium animo sedet, vaticini sui eremite veras fuisse prædictiones, ipsæque adeo civitates ille peculiari huic Patrono suo etiam hodie pro eo vaticinio gratias referunt, quo eas in fide veteri mansuras, ceterisque cantonibus opitulatas prædixit. Sedentibus etiam in eodem conventu patriæ Primatibus prophetico sane spiritu futurus religionis causa turbas vaticinatus est: Religio, inquit, O Patres patriæ, scissuras patietur non multo post obtum memi, inde damna toti republice ingenta emergent. Cavete igitur, filii, cavete sedula, ne novitatibus ejusmodi ac versutis fallacis decipiamini. Manete conjunctis animis in vera fide vestra: nolite instar arundinum quovis flatu circumagi; insistite recto calli, a majorum vestrorum vestigis pedem ne latum quidem unguem moveate: quam fidem cum lacte materno hausistis, eam ratam sanctamque habetote; perstate in fidei concordia; seductores fugite atque a volas areete, sic enim imminentium tempestatum procellæ vos non turbabunt. O Deus immortalis (subdit his omnibus magnus noster Camms) quam utile quomque necessarium esset, si Federati nostri prophetias has Fratris Nicolai paterneque admonitiones æquis auribus animisque

*ab his oblatam
pecuniam
rejecit.*

F

*prædicit
futuram
heresim*

excipere,

ADCT PETRO
HI GO-E S. J.

A ex ordine percensuit. Tamenimvero ejusdem se spec-
tatorum fuisse protinus Nicolaus prodidit : Arbor,
inquit, quam vidisti, Petre, divina in homines libera-
litate obinerenti illius sacrificii oblationem circum-
quaque sese diffundens erat symbolum ; flores illi
Dei diuina ac faventes designabant, qui in capita mor-
taliū decedentes, quo anno quisque rei divina as-
sisteret, significabant : aridi quidem, aridos frigidos-
que, ac nulla scelerum penituntine ductos : ceteri
vero, quibus suus mansit vigor, pietate ac piaculari
meritorum suorum dolore ferventes homines, qui pro-
inde, contra quam veteri, a Deo quondam ingenti
etiam in caris gloria erant præmandi. Sa pius etiam
predixisse fertur Nicolaus, exteris peregrinisve ne-
gotis Helvetiis sese olim nimium oneratos, atque
eo quidem tempore frugum terræ inopia tanto gra-
vius eos laboratos, quanto sese impensus externis
turbis immiserent. Plura talia referre nostri insti-
tuti non est, tum quia privata sunt, tum etiam, quia
hoc eorum in numerum expresserent.

longe positus
novi.

a Sequentes quatuor narrationes breviter Ekkhormus habet.
cetero in margine Instrumento conscripto per florentium Cyri-
acum Notarium Apostolicum anno 1551. — b Italia septennium
ab eadem ecclesia scriptum — c Clero Thyrinno et totæ suæ
Theologiae Professor scriptis quamplurimis claruit, qui Gesneri
bibliotheca commisit in his quædam historica de republica
potere, ac ceteris Helvetiarum populis horum aliquid anno
1570 impressum Nicholoni posuere, unde hæc verba accepta
sunt — d Antonio Kenker nomen fuisse scribit, qui supra
Fuchsinus; ex eodem Instrumento et præcedentem narratio-
nem, et hæc et postea duas articulos accipiens. — e Consul-
tum idem indiget, Ruzium nomen.

B

CAPUT VII.

Miracula et mors Nicolai : socius viventis
Utricis : mortui successor et nepos Con-
radus.

Cum adhuc inter vivos degeret Nicolaus noster,
voluit ipsius amantissimus Deus sanctitatis ejus tes-
timonia miraculis edere, quorum nonnulla hæc re-
ferre opere pretium esse duxi. Filium habebat vir
Dei sibi cognomen, quem supra natu minimum
esse diximus; hunc aliam ab se vite generi des-
tinatum, liberalioribus disciplinis imbuti voluit. Unde
missum ad Basileensem Universitatem, ejusdem avi
anno quinquagesimo nono a Pio II Pontifice Max.
stabilitam ac privilegiis ornatum, cum Friderico
Guarletio Bistettensi F. V. D. viro pietate juxta ac
divitiis claro, Basilee tum commoranti, commenda-
vit. Is, ut erat anachoretæ nostri parastoliosus,
quæque ipse in oratio parate ductus inviserat, mag-
numque de ejus innocentia ac vite sanctitate exis-
timationem conceperat, commissum sibi Nicolai pi-
gnus in ades ipse suis benevolentia liberaliter suscep-
it suis alendum impensis : magni enim benefici loco
consulit sine mense alumnus habere eum, ejus
parens solius Dei alumnus, non nisi eandem fer-
entia vesceretur. Quamobrem Nicolaus ille Nicolai,
tanti Mæcenatis profusa liberalitate solerter usus, ad
politioris litteraturæ studium tanta sedulitate incubuit,
ut brevi, humanioribus superatis, ad altiora sese
aptum promptissime demonstraret. Lutetiam deinde
Parisiensium eadem Mæcenate suo amandatus, adeo
severe illic ad superiores etiam disciplinas animam
applicuit, ut tandem in solemnium illius celeberrimæ
Universitatis theatro supremæ Philosophiæ laurea
donatus fuerit. Eo tunc tempore juvenis quodam na-
tione itidem Germanus in eadem Universitate liti-
ris operam dederat, ac demum in patriam rediturus
a contubernali suo Nicolao hinc ac egerat, optimo
ejus parenti, quem ex itinere convenire deciderat,
deferendas. Accidit autem nescio, quo casu, ut eorum
alteras ad ipsos Burgundionum fines imprudens
antheret, adeoque consternatus viro Dei presentem
se sistere ferundaret atque ejus offensionem ali-

AP. IV
A pho
Nicolau,

dala, ad se
Parisii
Illiteras,

quam vereretur. Recepto tamen subinde animo iter
prosecutus, cum jam non procul sacello Nicolai abes-
set, eandem ipsam sibi obviam procedentem conspex-
it. Mirum dictu ostentabat vir Dei elata manu lit-
teras procul perlitas, ac jam prorsus tabellioni des-
peratas, vultuque sereno ac hilari stupore defixum
regabat juvenem, num quas alias item a filio suo Lu-
tætia perferret. Recreatus hoc prodigio sollicitus
hospes, virum Dei magis suspicere ac venerari cœ-
pit, ad quem haud dubie celestibus internuntiis lit-
tere illæ amissæ pervenissent.

D
miraculo
accipit :

62 Interlacensi e Bernensium ditione Conuli a
pes ita gravi tumore intumuerat, ut gravissimis do-
loribus jaectatus, nullam quietis partem capere pos-
set. Et jam defecerant humana præstia, unde con-
versus ad divina vir religiosus, Deiparie Virgini,
que tum in sacello Nicolai multis propitia erat, e-
cetera pelem devovit, Nicolai precibus se unice com-
mendavit, itaque brevi sanitatem pristinam recepit.
Receptis tamen viribus (ut est mortalium ingratitude
beneficiorum plerumque immemor) oblitus voti se-
reum, anathema deferre, quo debebat, neglexit;
unde vindex Dei manus veteri eum plaga ad votum
exsolvendum coegit. Mox igitur ubi neglectæ reli-
gionis ultionem sentire cepit, quanta læger potuit
celeritate ad sacellum viri Dei iter maturavit, ac
suspenso anathemate Nicolai pia apud Deum suppli-
ca pro pedis involuntate poposcit. Ductum, factum :
fusus in præces viri Dei e vestigio pedem integro ex in-
tegro restituit, inspectante Sacello suo aliisque ho-
nesto viro Bernate, qui eum Consule se eo contulerat.
Prodigio fidem facit res in publicis tabulis
continuo relata : atque his testibus oculatis abunde
testata. Præcipuus supra salvam pagos, Sarnen dic-
tus, ad extremum aliquando discrimen delatus, pii
popularis sui etiam absentis opem presentem exper-
tus est. Incendio is gravi flagrare nescio quo casu
coeperat, itaque jam flammæ in multis sedes grassa-
bantur, ut nulla eis vis aquæ, quantumvis profusis-
sime incendio ingesta, obrueret; passimque de eo
cupiendo pagove conservandodesperaretur. Tum vero
in tanta trepilatione nonnullis civibus in mentem
venit, per certum internuntium tantam necessitatem
Fratri Nicolao suggerere, ejusque opem rei deplora-
te implorare. Mittitur nuntius; denuntiat, quod jus-
sus erat. Nec mora, vir sanctus relicto domicilio suo
una cum nuntio ad locum editorem, unde ad incen-
dium prospectus erat, properat : manque sublatâ
Crucis signum contra ignem per aerem ducit. Quo
facto flammarum globi confestim minui, in se redire,
ac non multo post prorsus desinere coeperunt. c Plura
alia, que viri Dei ante obitum miraculose evenerunt,
prudens prætereo, ne nimis longus sim. Unum co-
romis loco adjungo, unde quo nutrimento erebrus
Nicolaus refici solet, abunde testatum fiet. Multi
aliquando ad eum consili e iussa confluxerant, qui-
buscum sermonem habuit vir Dei foris ante templi
sui fores. Mox vero interrupto colloquio petitaque
venia, cum se propediem rediturum spondisset,
veluti rem gravem confecturus, intro in cubiculum
se suam recepit. Rediit non multo post tempore vir
pius, secumque ex suo tugurio tantam odoris suavissi-
mi fragrantiam ad astantium nares detulit, ut ne-
mo esset, qui non judicaret, celesti interim nectare
divinaque ambrosia refectum Nicolaum, eam fragran-
tiam ore exhalare.

a
neclem
umentem
u. at,

E

b

incendium
restinguit,

F

c
celesti odore
fragrat :

63 Annus jamolvebatur Nicolao ætatis septua-
gesimus, qui eo postremis, celesti, ut supra memi-
mus, vaticinio futurus erat. Mense igitur Martio
ejus anni in gravem ac fatalem incidit morbum, qui
eum toto corpore pessime acceptum, penitus tandem
prostravit. Pervasit vis morbi ipsas omnium mem-
brorum fibras, ossa ac medullas, ita ut acerbissimis
doloribus

cap. VII

an. æt 70
crotalus

A doloribus exagitatus, huc illucque lamentabiliter volveretur. Erat tamen doloris patientissimus, quamvis ipsos octo dies sine ulla quiete ac remissione cum gravissimis illis cruciatibus conflictaretur. Octiduanis igitur hisce tormentis exantlatis, toto pectore ad supernam illam felicemque patriam anhelare, instanterque divinum epulum, quo ad iter illud veluti viatico Christiani homines munire se solent, expetere cepit. Eo allato, cum suavissime, etiam plus quam solebat, magnaque animi demissione ac reverentia perfruitus esset; mox composito super consuetum asserem corpore ac proteusis pedibus, inter profusas Dei laudes et gratiarum actiones placidissime in Domino quiescens, animam Conditori suo reddidit. Id factum anno aevi ejus octogesimo septimo, duodecimo Calendis Apr. qui dies D. Benedicto quotannis sacer ac festus est, quo eodem in hanc lucem ante annos septuaginta editum supra commemoravimus. Fertur in extremis, antequam animam exhalaret, circumstantibus, hisce paucis quidem sed pietate ac religione plenis verbis, extremum vale dixisse: Quamvis, inquit, Fratres mei, dolores qui animam e corpore eiciunt graves sint; gravius tamen terribiliusque est, mihi credere, incidere in manus Dei viventis. Studete igitur ita vitam vestram ac mores componere, ut hilari letoque, non pavido ac trementi vultu Judicem vestrum ignori possitis. Placet subijcere de hac morte verba Henrici Gundelfingii: Mortuus sane est, inquit, Nicolaus noster, cum laudiquaquam corpore immortalis fuerit. Neque tamen mortem ejus pro morte duamus: enim namque mortuum premisimus, existimantes illum praecedere, nobisque apud Deum suffragio esse, non emori. Et quamvis eum mortem obisse nobis nuntiatum sit, gaudio tamen summo et letitia affici debemus; neque enim mortuum appellare audent, sed vivendi in terris finem fecisse dicimus. Optemus omnes et singuli nos saltem vitæ habere finem eoque modo hujusæ seculi ærumnis excedere, Christianique intueri. Hæc ille.

61 Petrus vero Camsius de ejus morte sic loquitur: Est quod gaudemus nos Catholicis, et de tanto nobis Helvetio gratulemur, ipsius fide religionem nostram firmemus, ejus etiam hodie intercessione nos solemur, ejusque gloriosam memoriam in benedictione celebremus, ac præcipue die festo S. Benedicti vicesimo primo Martii, Deum in ipso laudemus et honoremus: hoc enim ipso die vir pius, per quem Deus miracula multa operatur, ex hac lacrymarum valle per religioeque recessit, tantaque sua: sanctitatis signa hic in terra reliquit, ut procul dubio jam in Ecclesia triumphante pro nobis ipse Deo supplicet, nostrasque precibus in hoc mundo nullo modo indigeat. Ita Camsius. Ceterorum de hoc viro testimonia paulo post pluribus referemus. Vulgata viri Dei morte, dies non potest, quantos luctus popularium annos occupant. Nullus nisi de eo sermo erat: communem patriæ parentem sibi ereptum omnes queritabantur: flebant orbitatem suam: ejus vitam, mores, miracula, vaticinia, consilia prædicabant. Postera dies funeri ejus dicta omnem circa Silvianam excitavit, ita ut tota illa regione Sacerdotum nemo eo die domi Sacris operaretur. Celebrata sunt funebria consuetæ solenni pompa in Saxellensi D. Theodoli d'ale, ubi vir Dei tumulari ante obitum petierat: humatus est ante Divæ Virginis aram, tectusque lapide, viri Dei imaginem afflicte moerente præferente. Eodem etiam die, quo justa ipsi persoluta sunt, magnus agrorum confluvio ad ejus exequias sanctitatem ejus mirifice illustravit: multi enim a variis liberati morbis, subito integræ restituti sunt sanitati: duo certe viri primam ex Lungeren i pago, quorum alter etiam supremum illic magistratum

gerebat, febrili ardore diu multumque vexati, ab iisdem exequiis prorsus incolumes domum rediere. De aliis ejus prodigiis post mortem ad ejus tumulum divinitus ostensis, dicemus parte sequenti. Nunc aliquid de viri Dei socio Udalrico subjiciamus.

63 Hujusce viri vitam ac res gestas compendioso enumeratione complexus est Matthæus Raderus, Societatis nostræ scriptor, in sancta sua, quam typis edidit, Bavaria, cujus proinde verba hinc narrationi inserere placuit principio, ac deinde quæ ipse præterit subnectere. Sic igitur ait: Beatus Udalricus nobilis Bomus anachoreta, Nicolai Subsylvani socius, Fames auri et sitis opum cogit genus humanum ire in viscera terræ, et rimari venas argentæ, fulgentesque metalli globos quantovis cum periculo perscrutari. Imus et nos in rupes et hiatus montium, non ut thesauros inde evocemus, sed auri contemptores in lucem proferamus. Notus est in orbe Christiano impransus ille et incognatus, Helveticæ gentis miraculum et oraculum, Nicolaus Subsylvanus, qui ipsos prope viginti annos in recessu montis ritu cœlitum non esurit, nec quidquam cibi e terra nati laticisque gustavit. Satur ambrosia Panis qui de cœlo descendit, et nectare cœlestium contemplationum imbutus. Hujus tanti viri fama afflatus lætisque sideris fulgore circumfusus Udalricus, majorum in Boica terra imaginibus clarus et nobili Boiorum familia natus (sunt, qui Monacensem fuisse putent) ad Nicolaum visendum colloquendumque venit, invenitque sanctitatem famæ celebritati respondentem, aut eam superantem: captusque et inflammatus (utî Sanctorum voces caleat incenduntque) oratione et consuetudine Nicolai, infimis precibus obnixissime ab eo contendit, ne se ab vite societate se junctum vellet: deliberatum sibi ipso illo puncto temporis rebus humanis nuntium remittere, et in ipsius contubernio et magisterio perseverare, neque domum unquam revisere. Cessit tandem quantumvis ægre exoratus Nicolaus, quod ipse mallet sibi vite sanctioris magistrum querere quam aliis vivendi præcepta tradere.

66 Jam sibi perbeatus videbatur Udalricus, quod in disciplinam Nicolai esset receptus, æmulusque morum et vitæ, altius ordiri cepit quam finire; neque enim una omnium est dignatio Numinis aut via, qua mortales ad sanctimoniam deducit. Hinc per modestam et silentium vult incedere, illum per aperta et ingentia prodigia et ostenta: alium continentia, sapientia alium, alios aliis donis cœlestibus illustrat; prout ipsius providentiæ visum, quæ exploratissimo novit quid ad cujusque salutem expediat. Udalricus ergo primum ad Doctoris sui exemplum omnia stomachi fomenta removit: nihil olsonii, nihil etiam panis ad mensam adhibuit, diesque tredecim totis omnino jejuniis et sine labore famæque sanctissimis cogitationibus initiatus, in napali quod Nicolaus primum ipse, deinde aditus colerat, transegit. Tum deinde Nicolaus cœlesti consilio doctus dimidiatum illi panem, Melchæ rivo tingendum edendumque, submittit, quem Udalricus, quamvis aversante jam stomacho (adeo cito se ad famem tolerandum composuerat) tamen jejuniis obsequio posthabendum ratus ex Nicolai mandato, indeque postero die alterum dimidiatum sumpsit. Tum demum sentire tantam cepit inedia modestiam, uti nullis placare ventrem epulis sibi posse videretur. Jam hoc futurum præceperat animo Nicolaus, suisque domesticis in mandatis dedit uti copiosam Udalrico cenam instruerent, qua tredecim diem famem exploreret. Miratus tamen est Udalricus, exempta jam fame, quid ita non passus esset se ceptum ab abstinendo cibum institutum prosequi, cum totis illis diebus, nullam ab inedia incommodum accepisset. Sufficiebat, inquit Nicolaus,

CAP. XVII

Udalricus Nicolai fama allecius,

13

ab eoque admittitur in discipulum,

F

post 13 dierum jejuniis

ex obedientia sola comedit:

A habeo) penetrarit, atque illie inter amplissimi ejus regni tutelares Divos affixa cernatur atque honoretur. Ipsi etiam Belgæ ære suo expressam hujus Sancti viri effigiem sparserunt, eamque eleganti hoc epigrammate subscriperunt :

Nicoleos hic est, impransus et incoenatus,

Qui solus quinqnas vixit olympiadas.

Helvetiæ cautes, et conscia saxa loquantur,

Quod biberint lacrymas auclierintque preces.

Aliis ejus imaginibus nonnullis hanc epigraphen inscriptam legi :

Nicoleos hic est, qui pastus Corpore Christi.

Cetera jejunis bis duo lustra fuit.

Atque hæc de ejus in sua imagine cultu dicta sunt.

74 Exempto ex humanis Nicolao, justisque omnibus rite exactis, hæredes ejus relictam sibi a tanto parente hæreditatem adire atque inter se partiri propperant. Totum patrimonium tunica talaris fuit, globuli precatorii, scipio quo gressum regere consuerat, nixus humilibus scabellis asser, ac superpositus in calcitra locum lapis sive truncus cui indormire solitus fuerat. Hic ejus apparatus omnis ac tota suppellex erat : nam cetera, quæ olim possederat, jam hæredibus reliquerat. Hunc igitur thesaurum, permagni utique aestimatum, ut inter se dividere pridem hæredes convenere. Et jam baculus ille quidem peregre migrarat, nam celeberrimi Murensis *g* monasterii Præsul, cum viri Dei exequias etiam ipse præsens colonostare vellet, eum baculum multis precibus obtinuit, atque in cenobium suum profugenti thesauro delatum, argento concinne ornavit. Is nunc Friburgi Helveticorum in thesauro Domini *h* Techterman ejusdem Reipublice Senatorii viri consultissimi conservatur, maximeque in veneratione ac pretio habetur. Cetera itaque inter hæredes hoc modo distributa sunt. Vastis viri Dei filio ejus Gualtero de Rupe, olim *i* Silvaniæ Consuli obtigit, ac post ejus decessum Nicolao de Rupe, quem Gualterus parens tum consulatus sui tum etiam paternorum honorum successorem ac hæredem reliquit. Fertur hic Nicolaus Nicolai nepos complures annos summa cum prudentia, justitia ac pietatis laude usque ad extremam senectam ad clavum Reipub. in patria sedisse, et cum nonagerius a vita decessisset, *k* sacras illius exuvias filio suo ejusdem nominis ac dignitatis *l*, viri Dei propepoti, transcripsisse. Is denique sacrum illud indumentum, non longius a Saxellensi adeo abisset, filio suo haud procul illinc habitanti commisit, ut eo peregrinantium pietati ac religioni communi satisficeret, qui sacram hanc togam videre, exoculari ac religiose contingere certatum cupiebant. Et certe etiam hodie in magna adhuc veneratione habetur : quotquot eam aspiciunt læni, singulari religionis sensu sacrove calore pectus accenduntur, mali vero salutis horrore ac rubore extorquentur, ut ad frugem se recipiant. Atque hæc de ea veste, qua indutus vir sanctus, ex hac vita ad meliorem migravit.

75 Superest enim etiam altera quedam, in qua sanctioris vite sue institutum inchoasse multosque annos transegit creditur. Servatur ea nunguam in pretio habetur jam nullis annis Lucernæ in templo sancti Salvatoris Patrum Societatis Jesu : illi enim ex superiore ordo statua Nicolai, ejus qua ille fuit precatoris, vitreo loculamento concinne inclusa in subjectam totius templi arcam prospicit, qua hoc amictu circumfusa, et templo ornamentum affert, et viri Dei venerationem nuget. Donavit hanc thesaurum collegio Lucernensi Dominus Uttenberger, perhonestæ familie ac Senatorii ordinis vir, ad quem ille a majoribus hæreditario jure devolutus fuerat. Quo autem modo ea vestis ad illam familiam pervenerit, sic narrat vetus et non vana traditio. Erat

quondam, nescio quo fato casuve, urbs Lucernensis crebris obnoxia incendiis, ita ut totis nonnumquam vicis vastationem inferrent, imo toti sæpe civitati voraces flammæ cineres minarentur. Senatus popularis ad omnem pietatem religioneive jam tum ficti factique, cum humana tantis cladibus avertendis remedia deficerent, ad divina confugerunt : votumque solennis supplicationis annuatim per omnia circum urbis pomeria pridie salutata Virginis Deiparæ instituentæ nuncuparunt, quo die præcipuam Dei opem incendiariis illis calamitatibus experti erant. Ea supplicatio cum jam multis annis maximo indigentiarum advenarumque confluxu ac religione celebrata esset, ut major inde animorum fructus emergeret civibus advenisque, in commune decretum est, a Summo Pontifice piacularem aliquam gratiam expetere, quæ etiam sponte currentes ad sacram illam pompam alacris orandam extimularet. Sedit eo tempore ad supremum Reipublice Christianæ clavum Julius, secundus eo nomine Pontifex Maximus, qui anno tertio supra millesimum ac quingentesimum claves Petri moderandas ab Alexandro sexto decessore relictas acceperat. Is cognito pietatis ardore, quo Respublica Lucernensis supplicationem illum ad Deum placandum prosequeretur, pia liberalitate motus, annum supplicibus indulsit jubileum, quod ejus subinde successores Pontifices huc usque singuli singulos decem quindecimve annos non tantum confirmarunt, sed largissime etiam auxerunt, atque ad plures dies annos extenderunt. Id fecerunt Clemens vii, Paulus iii et iv, Gregorius xii, Sixtus v, Paulus item v, ac denique Gregorius xv, qui eas Indulgentias postrema sua bulla ad duo lustra anno millesimo sexcentesimo vigesimo secundo, sui Pontificatus primo consignavit. Hæc autem gratis quibus Pontifices, ut dixi, eum cultum divinum exornarunt, ipse etiam Lucernensis Senatus liberalem suam manum adjecit, Sacerdotibus enim incedis accolisse, quotquot ad eam confluerent, singulis vini duos Lucernensis mensure cyathos, piscemque sex pondis assignavit.

76 Solet ea pompa ex aule principe D. Leodegarii sanctissima Eucharistia, sacrisque Sanctorum lipsanis, Clero item ingenti populoque comitata procedere, et lætam quidem viciniam, annemve *m* Rusam navigio superare, reliqua vero urbis moenia ita ambire, ut postquam in suburbano monte sub dio Ecclesiastes ad clerum quidem Romano sermone, ad plebem vero vernaculo proraverit, eo demum redeat, unde exierat. Huic igitur supplicationi Lucernæ quotannis interfuisse Nicolam nostrum certissima extant argumenta, teste Eichornio : sed oportuit id factum esse prius, quam ea Pontificis indulgentiis, quas supra memoravi, exornata fuit, ut facile intelliget, qui rationem temporum diligenter examinaverit. Hæret vir Sanctus Lucernæ apud Uttenbergios, quorum majores ex Subsylvania ortum traxisse feruntur, cumque toga jam trita ac lacera amictus esset, oblata nova, sed non minus ex rudi griseoque panno confecta, veterem sibi relinquere donarivo pii hospites petierunt atque impetrarunt : hæc deinde honorifice ac religiose asservatam, is, quem supra nominavi Uttenbergius templo Societatis Jesu, recens Lucernæ excitato, pie consecravit. Atque hæc de Nicolai vestibus. Ad ceteram suppellectilem redeamus. Grandinulos ejus orbiculos, quos precatorios appellamus, quosque vir Dei assiduè manibus versare ac percurrere precanda solitabat, inter se ceteri hæredes amici ac familiares distribuerunt, magnique thesauri instar recondiderunt. Ligneus denique illius lectulus in minutissima segmenta concisus, ab indigenis advenisve sensim asportatus, magni etiam thesauri loco habitus est.

Tanti

AUCT PETRO
HEGONE S. J.
effigies in
Belgio
sculpuntur :

CAP II
Suppellex
mortui dis
trahitur,

g
Abbas Muren-
sis baculum,

h

i

vestem illius
Gualterus
obtinuit :

k

l

altera vestis
Lucernæ,

D
quam solitus
venire ad
supplicationem

rostra
indulgentiæ
auctam,

E

hospiti suo
reliquit

F
aut reliquit
in honore.

A Tanti nimirum reliquiae viri sancti vel ab ipso ejus obitu aestimatae sunt. Hodie vero incredibile dictu est, quanto in honore babeantur ossicula, pulvisculi de ejus corpore, fragmina item de ejus tumba, atque de ejus veste vel tenuissima fila; auro conduntur, margaritis aequantur, inter alia sacra amuleta ex collo suspenduntur, lipsantheis includuntur, pro sacris aris ad venerationem ac tanti viri memoriam constituuntur. Certe illustrissimus ac Reverendissimus Dominus D. Wladislaus de Aquino S. R. E. Cardinalis, et ad Catholicos cantones quondam Nuntius Apostolicus, ad sepulcrum Nicolai profectus, non nisi positus humi genibus venerandus de eadem veste fragmentum a Curione Saxellensi accipere voluit. Joannes Krumenacker civis et totius Subsilyvaniae Labarifer, inter suos thesauros numerat nummum aureum, qui quondam ad Nicolaum pertinuisse dicitur: quem ille non tantum summa in veneratione habet, sed etiam agris exposcentibus pro impetranda sanitate saepius commodato mittit, non sine fructu, ut multi testantur. Ex quo denique patet, communi Catholicorum omnium pioque sensu ac consensu hunc virum inter Divos jam pridem habitum esse.

B 77 Verumenimvero non voluit committere praepotens ac benignum Numen, uti ab hominibus tantum servus suos post obitum honoraretur, sed et ipse manifestis signis toti mundo demonstrare voluit, quibus ipse cum in caelis favoribus prosequatur. Jacebat adhuc sacrum ejus corpus eo, quo tumulatum dixi, humili loco, terra defossus ac grandi lapide contactus: atque interea Deus ingentibus quotidie prodigiis, quae illic fiebant, ostendebat honoratiori tumulo dignum esse tantum pignus, idque unum se velle ut ossa ac cineres absque terrestri alimento tamdiu sustentata, e terra sublata elevatiori mausoleo sustentaretur. Id ergo demum agere decrevere Subsilyvani anno post Christum natum supra millesimum quingentesimum decimo octavo, post viri sancti decessum trigesimo primo Invitarunt ad id operis perficiendum Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum D. Benedictum de Monte Ferrando S. R. Imperii Principem ac Lausanensis Ecclesiae a Pontificem, virum egregium ac Nicolao perquam devotum, collectove per omnem Subsilyvaniam Clero eam diem huic solemnitati nominarunt, quae D. Benedicto annuatim festa, ipsi vero Nicolao in terris quidem postrema, in caelis autem initium aeternitatis fuit. Eoigitur die, praesentibus quos dixi aliisque frequentissimis spectatoribus, lapide semoto, tumulo aperto, reperitur corpus, imo jam non corpus, sed cinere operata ossa levantur humo, sacrique Antistitis manibus novo reponuntur sarcophago, quem ejus rei gratia quernum fecerant, receptaque sacra lipsana ferreis claustris ac repagulis clauduntur. Eodem deinde loco, quo primum defossa jacebant, excelsum erigunt mausoleum e solido Lucernensi lapide, celatum undique et affabre figuris ornatum: in hoc lapidem collocant, qui prius monumentum texerat; huic sarcophagum imponunt, adjuncta capsula, quae litteras memorati Lausanensis Antistitis ad rei memoriam complectebatur: totum monumentum ingenti denno saxo claudunt, quod augustum servi Dei simulacrum egregio opere incisum praeserebat; ac totum corpus ferro caucillato circumveniunt, munituntque, et septem lampadibus perpetuo ac uris exornant. Addita est epitaphica inscriptio his verbis: Frater Nicolans de Rupe relicta conjuge ac liberis, in exilium recessit; servit Deo sine corporali cibo annis decem et novem, ac mensibus sex: obiit festo die D. Benedicti, anno Domini MCCCCLXXXVII. Apertum est denuo hoc mausoleum anno seculari sexcentesimo supra millesimum, post ejus erectionem octogesimo, cum Saxellensis aedes necessario dilata

tanda esset, eoque quo diximus ordine reperta omnia, nisi quod litterae Pontificiae vetustate ac murorum humiditate consumptae, legi amplius non poterunt. Qui tum praesentes fuere, suavissimo se odore ex tumba prorumpente afflato fassi sunt: inter quos id constantissime semper asseveravit Jacobus, Antistes celebris in Subsilyvania caenobii quod a monte Angelorum nomen habet: qui tum, cum haec fierent, parochiae Saxellensi vicariam operam impendebat. Sunt, qui in singulare omen trahunt, p quod circa id tempus, quo in Saxonia enormes omnibusque retro seculis inaudita adversus avitam religionem haereses exorta pullularunt, Saxellae in Subsilyvania sacrum Nicolai corpus translatum eximioque honore affectum sit: tum quia id ipsum sic fore vates ille veridicus praedixerit, tum etiam quia nascentibus atque ex ipso orco prorumpentibus, haegimastygibus, Deus etiam recentis auctoris Sanctos honorare atque illustrare voluerit, ut aperte doceret, eam esse novam illam alienamque fidem, quae a turam Nicolans, cauteque pejus et angue fugiendam, saepius jam olim praemonerat. Haec de viri Dei in novum mausoleum translatione dicta sufficiant.

78 Illud quoque in postremis recensendum est, quod jam inde ab ejus prope obitu Sacerdotes Catholici, qui frequentes Saxellam confluebant, divino Numini ad viri Dei honorem proprio sacrificio incruentam hostiam, quod peculiaribus ac perpetuis Dei amicus ab orthodoxis Sacerdotibus fieri solet, litaverint, idque totos sexaginta duos annos: donec scilicet anno denique MDCM Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus D. Joannes Georgius ab Halwil Constantiensis Praesul, cum diocesim suam illustraret, de comperta, praecocum minus religionem inhibitione publice facta suspendit, quod diceret, Agnoscere se quidem, eximia sanctitate virum fuisse Nicolaum, eoque honore minime indignum: verumtamen absque suprema in rebus sacris auctoritate permittere se non posse, ut viro etiam sancto, nondum tamen soleuni ritu inter Divos relato, is honor decernatur. Quamobrem ab eo nihilominus usque ad haec nostra tempora, dies ille quoculo natus est Nicolans, festivus per totam Silvaniam quotannis coli, eodemque die in aede Saxellensi celeberrima sancti viri memoria haberi coepit. Solet eo die celebrari ac frequentior, quam toto anno, omnium ordinum concursus fieri: ita ut multitudinem vix dimidiam templum, quamvis capax, capiat. Procurrunt summi infimique ad viri Dei sepulcrum, vestem ejus demisse venerantur, asceterium obeunt et obrepunt multi, pavimentum exosculantur, lacrymis rigant, et nullum denique religionis ac pietatis genus omitunt, quo animam suam erga tantum virum testari se posse arbitrantur. Cultus autem divinus eo die in illa aede huic ordine solet institui. Ornantur arae quam fieri potest festivissime, ac praeter privata sacrificia ter horis automeridianis soleuni ritu delatatur: prima pro liberandis ex poena purgatoria, qui de familia Nicolai vita functi sunt; ipsa enim Nicolam tedi ope haudquaquam indigere pro certo habetur: secundum in D. Benedicti, ac denique tertium in SS. Trinitatis q honorem: ubi etiam Divorum omnium commemoratione Nicolai memoria comprehenditur. Ad circumfusam concionem qui eo die perorant, ut plurimum in viro Dei exornando atque ad exemplum vitae ac virtutum mortalibus proponendo se occupare solent. Altero statim qui ejus obitum insectus est anno, id est millesimo quadringentesimo octogesimo octavo, auctore Henrico de Gundelungen Canonico Beronensi compositum est de hoc viro Dei integrum, quod vocant, Officium, quod de praestantioribus eadē incolis quotidie a Clero Catholico decantari recitative solent. quod cum

D
AUCTORE
PET. HUGONE
S. J.

0

P

E
Sacrum ibi
dicitur usque
ad an. 1603

et festum
hactenus
celebratur

E

triplici
sacrificio.

q

Officium olim
co. nstitutum.

CAP III
AN 1810
refectum
corpus

n

transferitur in
hospitium
mausoleum,
quod ibi
an 1800
reparatur.

A cum maximopere ad viri Dei commendationem totum faciat, totum tamen huc transferre nimis longum visum est, Spero interim Lectori minime molestum futurum, si ex eo officio simplicem ei antiquitatem, ac sincerum affectum auctoris erga hunc eremitam vel extremis labris delibandum propinam, id quod descripto uno alterove hymno ad eandem totius operis agam, una item alterave suffragii formula, qua Deum in hoc viro Dei honoravit atque invocavit.

Honor ab Episcopo Sedun.

79 Fuit autem Nicolaus etiam post obitum suum non plebeis tantum, sed etiam principibus viris in summo pretio ac honore. Illustrissimus certe ac Reverendissimus S. Romani Imperii Princeps Matthæus Selmerius Sedunensis Praefectus ac Vallis Praefectus etc. qui anno millesimo quingentesimo nono inter purpuratos Patres Romæ cooptatus est, cuius eximias laudes Paulus Jovius insignis historicus tom. I. lib. II fusus excepit, is, inquam, pius Princeps pio religiosoque prosus affectu in hunc virum Dei ferebatur: id quod praeclare testatum facit ejus tum liberalitas, qua novi templi aedificium juxta Nidai a ceterum anno millesimo quingentesimo primo, ut dixi, erigi coeptum, ipse suis impensis emprimis promovit; tum etiam Henrici Lupuli Canonici Bernensis praefatio, qua libellum suum de vita Nicolai eodem jam nominato anno conscripserat, ut infra plurius tradam, Principi huic Nicolai amantissimo dedecavit; plii inter alia eum his affatur: Cum etiam me minime lateat, quanta non solum ad hunc Nicolaum atque totam illius propinam, sed et ad omnes Underwaldenses civis affectione movearis; eum libellum, ornatissime Princeps, tuae excellenti dignitati supplex et offero et dedico; non ut incultum verborum contextum tuae politissime censura ulla parte plecurum insaniam, sed quo, intermissis nonnunquam majoribus negotiis, tam Sancti viri probatissimos mores lectitanda fatigatas interim vires recolligas; atque ipsa historia proprii auctoris robore jam suffulta, tanti judicis castigationem subiens, a detractorum calumniis nimis explodatur. Haec Lupulus ad illum Principem. Inter alios etiam Primates qui Nicolai sepulchrum religiose invaserunt, fuit Carolus Borromæus Archiepiscopus Mediolanensis ac S. R. Ecclesiae Cardinalis, vir ille sanctimonie ac prodigiorum fama toto orbe decantatissimus, qui anno septuagesimo supra millesimum quingentesimum Saxellam venit, magnaeque animi corporisque demissione ad viri Dei mansuetum procumbens, preces suas ad Deum supplex profudit: atque ex eo tempore, quamdiu superstes fuit, singularem se Helvetiorum Patronum ac Patrem exhibens, omnes animi curatus in eorum soluta obnoxie impendit, ut ejus acti i publicis tabulis signata abunde declarant. Nec dubium est, quin etiam postquam liber esse desit, Helvetiae tamen una cum Nicolao, quem unice, ut dixi, coluit, Patronum esse nunquam desierit. Perunt hunc eundem sanctum virum conspecta Nicolai icone publice professum esse, judicare se eximia atque sanctitatis hunc virum fuisse; quem etiam iterato visere in Subsylviam jam decesserat, nisi praematura mors iter ipsi intercidisset.

S. Cyprio Borromæi

Serenissimus Austriae Archidux Sigismundus, apud quem supra memoravimus in quo loco ac honore Nicolaum fuisse, ubi de ejus obitu nuntium accepit, centum Sacerdotum Sacrificans ejus piis mandis parentavit: non quod, ut ipse fatebatur, tali eum subsidio in penis egere videret, sed ut suum erga eum amorem atque existimationem, quam de ipso conceperat, etiam post ejus fata testatum fieret. Ceterorum Principum illustriumque virorum nihil attinet longum catalogum attexere, qui ex omnibus Europae partibus longis itineribus Nicolai tumulum

Sicuti videri An. 1610.

atque impensis.

intervisere, supplices ei accidere, magnisque muneribus templo oblatis, suam in eum pietatem haecenus testari voluerunt; cum eo vel in hunc diem nihil communius sit, nihilque frequentius. Ad alia igitur ejus sanctimonie testimonia tunc gradum faciemus.

a Lupulus hoc solum. Cum autem postridie quam beatus Pater mortem obtisset, vixor Dorothea ad sepulchrum ejus orationis causa conveniret, subsecutus statim nudius minime verbosus feminina consolatur, qui diceret, se vidisse Nicolaum defunctum etc. — *b Statura tremulata, inquit Eubornius juxta Patronorum statuas, manu prolixata gestans rosarium.* — *c Quippe rufus longitudo, ut inquit idem, pedes 28, latitudo 18 non excedebat.* — *d Haud procul a sacello veteri, quod hodie manet, aut ipse an 1608 scribens.* — *e Langum pedes 70 latum 33, quia ob aquarum frequentiam lingue inordinatam fieri capacious vix potuit, juxta eundem.* — *f Idem habet fornice specioso et per omnino silvanam incomparabili ornatum.* — *f Inter quatuor aliorum dicorum simulacra eidem altari in loculis missis egregie superimposita — g Est Ordinis Benedictini canonium illustre in Comitatu Borensi provincie Turgoviae an. 1027, a Beroldo, Episcopo Argentoratensi ejusque fratre fundatum, inquit, in Germania sacre tom. I et 2 fluctans. Nomen Abbatis Joannes fuisse Eubornius veritat, sed incertum relinquit, primus an secundus Joanni enim itaque, cui anno 1485 illo Episcopus Constantiensis ecclesiam in Walen incorporavit, successit Joannes Jacobus, multo privilegii a Julio II auctus anno 1507, de primo reconvulsor vultur conjectura. — h In quo epigramma in honorem Nicolai compositum, ante praefatum legitur. — i In hoc monumentum vidi cum anno 1510 Henricus Clavensis Lucernensis Pacla laureatus, de hoc venerabili ritu scribens anno 1515. — k Anno 1597, inquit Eubornius — l Eubornius, Boninum suum et modernum Sylvaiae Consilium appellat. — m Circa Golthard montem ortus, Uraniam perhibens in duos ingreditur locus diffunditur Walstetense Lucernensiumque, rursusque in sacro montem infra Lucernam coactus, tandem traha inspicitur, cum eodemque mor. Rheum subit inter Basiliam et Constantiam. — n Haud longe a Gebenensium loci, anno post haec epigramma ab hereticis occupata: quare Fiburgum transita sedes Episcopalis est. — o In lago Engelberg juxta flaviam, haud procul ab illi montibus, qua Silvius ab Uranis dimittit — p Inprimis Eubornius pag. 57 primus, et pag. 55 secundo editio. — q Haec notat, ut cum Eubornius scriberet, tertia summumque Missa in honorem gloriosissimae Virginis Mariae, Patronae Nidai singularissime, cum Commemoratione sanctorum omnium fiebat.*

Murense monaster.

12

Ruffa fluu.

CAPUT IX.

De Nicolai canonizatione quid haecenus actum sit.

Vix dum Nicolaus mortali posita sarcina ad superiores in caelum evolarat, cum multus jam passim rumor de ejus solemnitate publico inter Divos cultu ac veneratione spargi coeptus est: id quod ex eo vel maxime lit manifestum, quia eo ipso tempore preces de illo Baroniae, quarum jam supra memini, a magni nominis ac religionis auctore compositae ac vulgatae sunt, quas non nisi vis Divis persolvi certum est, quos suprema auctoritas eandem esse decreverit. Verum, ut ego quidem reor, iniquitas temporum obstitit, quo minus res tanti momenti, uti par erat, urgeretur. Et quamvis tunc Romae tum etiam Tridenti magni illius Concilii tempore multa ejus negotio mentio saepe incidere, gravissima tamen Ecclesiae calamitates, quae quotidie novae incidebant, quarum intererat animos adeo alio avocaret, ut quae inter privatis parietes de hac re discussata fuerant, in publicum urgeri et ad Sedem Apostolicam dev. Ivi non possent: atque ita res haec ad alterum usque seculum a viri Dei obitu dilata est. Nam etiam annus denique millesimum quingentesimum nonagesimum instructo Illustrissimi ac Reverentissimi Domini D. Octavii Paravicini, Episcopi Alexandrini S. R. Ecclesiae Cardinalis a atque ad Helvetios eo tempore Legati Pontifici, comitia Catholicorum eorumdem in Subsylviam eum ob rem indicta sunt: ubi communi consilio conclusum, in sanctam Nicolai vitam salenter inquirendum, omnia in tabulis publicis referenda, testibusque omni exceptione majoribus stabilienda, itaque ad pedes Summi Pontificis consignanda esse. Deinde solenni supplicatione ordinata, ipse ad comitia collecti Helvetiorum proceres, sequente omnium ordinum ingenti multitudine, ex Sarnensi oppido ad castra Saxellensem processerunt, ibique ad tantum opus implorata divina ope ac re

CAP. IV

De canonizatione actum in Tridentino.

F

d. inde an. 1590.

a

e. p. II in Comitiis procuratorum.

divina

A divina celeberrime peracta, eodem ordine unde abierant rediere : lectis denique ex omni Subsylvania quindecim viris, fide, religione atque auctoritate præstantibus, ad hoc negotium præfecere Petrum Embergerum, pro tempore Lucerne Canonicum, ac postea Beronæ Præpositum : Jacobum Krusium, Rectorem collegii Societatis Jesu Lucernæ, et Renwardum Cysatum seniorem, Notarium Apostolicum, S. Lateranensis Palatii Comitem, Equitem auratum, atque Republice Lucernensis Archigrammatem : quibus mandavit fide publica omnia tractare, diem dicere, convocare quos vellent : singulis aures dare, seruari, jusjurandum exigere : ac denique nihil omittere quod pertineret ad fidem faciendam his, quæ hæcenus de vita, morte ac miraculis Nicolai, sive fama sive scripto vulgata fuissent, aut recenter indagari possent.

B 81 Solitis Comitibus, ii quibus negotium datum illud sine dilatione aggressi sunt, mensè scilicet insequentis anni primo : ubi auditi cum primis ii, quorum vel parentes vel sanguine proxime juncti Nicolaum in eremo quondam et viderant sæpius, et cum eo collocati, testes oculati ejus innocentie ac sanctimonie fuerant. Narrabant illi ea quæ hæcenus de viro sancto in chartas congestissimis simpliciter sanctaque fide : quæque enarrarant datis dextris confirmabant, qui ritus his locis jurandi vim obtinet. Accessere deinde plures alii longo ordine, qui prodigiosa beneficia vii Dei ope sibi suisque impetrata eadem fide testabantur : quibus referendis paullo infra suus erit locus. Exacti plures in eo examine diès, relata omnia in tabulis, ac publico Præcerum Subsylvanæ addito decreto stabilita et roborata sunt. Renwardus vero Cysatus, quem supra nominavi,

Notarius Apostolicus, quæ probata fide adnotata fuerant, in compendium brevemque commentarium reduxit, ut ipse de se testatur his verbis : Peracto denique et concluso præsentis acti ac processu, modo et forma quibus supra, cum omnibus clausulis et solemnitatibus ad hæc requisitis et necessariis, omnia per me infra scriptam Notarium in notam sumpta, et fideliter præsentis hoc libello comprehensa fuerunt, presentibus venerandis religiosis ac perdoctis viris DD. Joanne Molitore, Artium et Philosophie Magistro, Parocho Lucernensi, ac venerabilibus Beronensis Collegii Canonico, et P. Martino Loubensium, supra memorate laudabilis Societatis Jesu Collegii Lucernensis Sacerdote, testibus ad hoc specialiter vocatis et requisitis. Qui quidem actus et processus in hoc præcens instrumentum et præsentem hanc formam, ad petitionem præmemoratorum Dominorum Underwaldensium, reductis et ipsorum Dominorum examinatorum qui eundem actum ac processum subito juramento propriis manibus tactis sacrosanctis Lei Evangelis, suarumque dextrarum manuum nec non testium et mei Notarii publici subsequenter nominati subscriptione firmarunt, roboratus et confirmatus fuit, in ædibus prædicti Collegii Societatis Jesu Lucernæ, Calendis Februarii, anno

C reipublice salutis vixti. Subscripsere hæc omnibus, quos supra nominavi. Inquisitores, ac jurjurando testati sunt, nihil in hunc actum doli mali transisse repressisse, sed sancta sinceræ fide, quantum humanitas fieri potuit, negotium susceptum atque expeditum esse. Acta denique omnia in commentarium ut dixi, relata concludit hic epilogus : Ex hæc igitur levi et verissima relatione vite et miraculorum tanti viri, Sanctissimus Dominus, Dominus Papa colligere poterit, quid Catholice Helvetiæ votis, quid totius populi sententia, et tot probatorum hominum testimonio de admirabili hujus nostri Nicolai abstinentia et vite sanctimoniam, deque evidentibus et in vita et post mortem miraculis : quid denique

que horum temporum necessitatibus ad Catholicæ pietatis et fidei in hisce regionibus Catholice Helvetiæ amplificationem debeat. Quare Potentes ac Clarissimi Domini Cantuum sive Pagorum Helvetiarum Catholicorum humilibus precibus per Legatos suos deputatos a sua Sanctitate contendunt, ut intuitu hujus viri, et tot fidelium piensissimis votis ammodo præmissis diligenter inquisitis et exploratis, ad ejusdem consecrationem et canonizationem procedere dignetur : ne, quem jam Deus in cælesti gloria Sanctorum choro dignum fecisse pluribus ac manifestis indicis et miraculis ostendit, in terris debet Sanctorum honore defraudetur.

82 Misere Silvani Romani Legatos viros illustres Melchiorum Lussium et Melchiorum in Campo, utrumque Equitem auratum ac Silvaniæ utriusque Consulem : quorum prior etiam Catholicorum Cantuum ad Concilium Tridentinum Orator fuerat. Suscepit illos peramanter Pontifex Gregorius quartus decimus hujus nominis, Lussium præsertim quem jam Tridenti nosse repererat : magnanimo illis spem fecit liberaliter obtineri, quod pie religiosoque petissent. Et certe spes hæc illos non feclisset, nisi mors interveniens promptissimum in hæc rem Pontificem vivis subtraxisset. Itaque negotium deinde repositum est in annum vicesimum primum supra millesimum sexcentessimum, quo suapte sponte Congregatio, quæ Rituum appellatur, eo quod prior illa inquisitio repositis nonnullis solemnitatibus caruisset, annuente Pontifice Maximo Gregorio decimoquinto, decrevit de novo inquirendum in vitam, mores, ac miracula Nicolai : quod decretum, Pontifice brevi ex humanis sublato, S. D. N. Urbani octavi modernus Pontifex catholicorum Cantuum rogati non modo confirmavit, verum etiam propriis ad eosdem Cantones datis litteris abunde demonstravit, quo animo erga Nicolaum sit, quantumve piorum in hoc negotio hominum desiderio satisfacere cupiat. Litteræ ejus sic habent.

URBANUS PAPA VIII.

Dilectis Filiis Sculteris, Laurentianis, et Senatui octo Pagorum Helvetiarum, Lucerne, Uramæ, Syli, Subsylvanæ, Tugii, Friburgi, Salobori, et Abbatibus Cæle Ecclesiasticæ libertatis defensoribus.

Dilecti Filii, Salutem et Apostolicam benedictionem. Sanctorum cultus non solum Christianæ est pietatis officium, sed etiam principatus omnis principum alicui : si enim cum Christo regnantes judicant nationes et dominantur populis, eos potissimum cælestibus beneficiis munitur, a quibus in se omnipotentis Majestatis gloriam celi gaudent. Quare in Alpibus vestris valentem elicere auxilia Angelorum et patrocini Sanctorum, dum cælestes honores et radiata diademata petitis Nicolao de Fluo Underwaldensi, quem sanctissima in eremo creditur educasse celo. Grande hoc Helvetiæ gentis deus, non modo quærere in acie trophæa Regibus et custodire in stationibus Principatus, sed etiam in castris Christianæ penitentiae vii celi inferre et mereri triumphos beatitudinis. Tam piæ nationis fortissima vota promissis amilms excepinus. Quare expectamus Favente Nicolai tum mores tum miracula publicis consignata monumentis, ut cælesti hoc negotio solitis pietatis ac prudentiæ consiliis perpendiculari Pontificia auctoritas quamprimum possit. Orandum autem illum, qui Sanctorum principatum tenet, ut ad tam gravi in deliberatione decernere Nobis præcipiat, quod Catholice Ecclesiæ salutare sit et Helvetiæ nomini gloriosum, Volusque Apostolicam benedictionem impertitur. Datum Romæ apud S. Mariam

majorum

ACTORE PET. HUGONI S. J.

MAX. VORLEM. GR. GORI 14.

R. resumitur negotium sub Gregorio 13.

et Urbano 8

Processum formant,

conclusum a Notario

a testibus subscriptum.

A majorem, sub annulo Piscatoris, die xiii Septembris, MDCCXXV, Pontificatus Nostri anno secundo.

AUCT PETRO
HEGONE S. I.

Jo. Ciampolus.

ut sola
nunc desit
declaratio.

His acceptis a Pontifice litteris, quibus mandatum est ab eodem Pontifice, illo adhuc anno ad novam eamque postremam inquisitionem processerunt, idque perquam solertissimo accurarunt, ut eorum nihil prefermitterent, quod universalis Ecclesiae consuetudo tantique negotii magnitudo exigere videretur. Atque hic demum processus solenni consuetaque forma confectus, Romae acceptus approbatusque dicitur ab his, quorum interest de hujusmodi negotiis disquirere ac pronuntiare: adeo ut jam superesse aliud nihil videatur, quam ut tanto negotio extrema denique Summi Pontificis auctoritas ac manus imponatur, quod propediem fore speramus b.

a Missi scribitur an 1587, juxta *Lecturæ additiones ad Vincorum*: inde autem reverci anno 1590. et 1591, pridie Nonas Martii cardinalis creatus. b *Exinde idem negotium urgetur et anno 1653 ita ut non scripsit P. Albertus Faber Augusta *Vindelictorum** Superius jussu Pontificis revisum est corpus Nicolai Helveti. Ad ejus valuationem obseset valde ferocunt.

CAPUT X.

Vita Nicolai jam olim a variis conscripta.

B Vitam Nicolai primis omnium, compendiose tamen, conscripsit Reverendus et Doctissimus D. Henricus de Gundelfingen, artium et Philosophiæ Doctor, amplissimique Collegii Beronensis in Helvetia Canonicus, unumque inchoato Lincorniensium Senatus altero post obitum viri Dei anno dedicavit. Titulus libello præfixus est: Nicolai Underwaldensis Heremite præconizatio. Ipsius vero opusculi exordium, quia virum Dei non parum commendat, placuit hic descriptum, oculis tuis Lector subjicere. sic ergo orditur. Qui omnia in sola virtute posita esse judicant, quæ pertinent ad bene beatique vivendum, hi mihi sensisse tenere nihil videri solent. Nam quid est in corpore aut fortuna ipsa, quam vocant, aut hominum aut expetendum, si honestate vacet? Id certe solum, quod honestum est et secundum virtutem, hominum censeri oportere, non solum Stoici verbo usurpant, sed longe magis re etiam Frater Nicolaus de Saxelon Underwaldie religiosissimus declaravit. Quod enim Nicolaus noster rogavit, lectus est, aut egit, quod non ex media virtute ac religione proficere videtur? Qui, si vel in corporis vel in fortunæ bonis commodisque præclarum quiddam aut præcipuum positum esse arbitratus fuisset, tum quieti voluptatiq; studisset, tum emulandis divitiis post se liberis uxorque suæ relictis: a quibus omnibus ita abhorret, ut nihil a se magis alienum existimaret, quam divitiarum inceptum studium. Novit sane Frater Nicolaus eremita noster religiosissimus, istiusmodi omnia esse servilia et animo ingenti excelsoque indigna. Intellexit enim hominem, qui extrinsecus sit, interiori homini obtemperare parereque debere: hujus autem esse ita temperare, ut ratio intellectusque præscribit. His enim duobus quasi luminibus mentem humanam omnia aspicere, omnia videre, omnia dilucide comere, sive ea sint temporis seu eternitatis, sive sint in mundo seu supra mundum. Itaque desinant mirari, si imperiti rerum aliqui fortasse experierit, cur Nicolaus eremita enim primum solitariam ana-horeticamque vitam cum consensu contemplationis suæ quesiverit, ad nihil aliud magis animam converterit, quam ad restaurandam eremiticam religionem, ab Antonio, Paulo, aliisque Patribus institutam, et prius jam jam oppressam. Sciebat sane Nicolaus se natum esse non sibi soli, sed multo magis etiam eremitice religioni. cuius arduosam adeoq; eremitarum desidia oppressionem pati diutius, existimabat non minus perniciosam ac funestam, quam indignum et dele-

corosum. Quare in primis is, quem morari circa D contemplationem liberosque suos educare oportebat, in tanta corporis validitate et permolesta uxoris viduitate il non modo neglexit, sed etiam contempsit: cum satis divitiarum eis reliquerit, nihilque nisi peram et baculum secum receperit etc. Hæc ille: quibus deinde subjungit ea pleraque quæ nos de ortu, vita, obituque viri Dei jam exposuimus.

84 Eodem ipso etiam anno, et ejusdem decimi quarta Christo seculi octogesimo octavo, qui mortem viri Dei secutus est, civis quidam Norinbergensis, Nicolaus ejusque prodigiorum fama excitus, Subsylvante in rem præsentem venit, quæque ipse compertissima de eo habere potuit, propria manu ac simplici stylo in membranis retulit: quorum exemplum etiamnum inter monumenta Saxellensia superest. Constat item illo ipso jam tempore majorum auctoritate centos fuisse tabelliones constitutos, qui non nisi testatissima ac jurejurando stabilita de viro Dei in illa monumenta referrent. Tertius inter Nicolaus Biographus locus debetur Henrico Lupulo, Bernæ Nithonum Canonico, viro ætate sua eruditionis virtutisque laude claro, magnæque apud Helvetios existimationis. Dicitur hic industriam laborem suum Matthæo Sedunensium Antistiti, de quo superius facta est mentio: eidem vero libello suo non ineleganti ad Underwaldenses Cives præfationula præbuit, quam cum egregie faciat ad ejus historiæ confirmationem, placuit verbatim describere. Cum ea per vos mihi, Underwaldenses Viri, primum injungeretur provincia, ut in excolenda seriatiim Divi vestri Nicolai Vita diligentius elaborarem, forte nonnullos subverberar, qui vel ignoti auctoris ejusque cæcitate calamo usi nomen, vel inaudite his nostris seculis historie novitatem abhorrentes, nostrum potius (ut est invidentium latratu) calumniarentur quam approbarent institutum: eoque fiebat ut mo invitum atque tardum impuncto jam operi accingerem. Verum ubi mentem parumper domesticis eripuit curis, quietus collegissem, intellexi sane res gestas nullius censendas momenti, si scriptorum dumtaxat inmixte viribus atramento fidem cogantur mendicare. Unde meo quidem judicio veritas ipsa sufficientissimam sibi suo jure usurpat auctoritatem. Nihilque refert dum vera scribat ignotus auctor, elegantissimo Aurelii Augustini ad stipulante elogio; Fiat, inquam, ipsa veritas, auctoritas, sine qua nec valet auctoritas. Neque adeo ipsa insolita est historia, ut cuiquam fidelium veniat responsa: cum et ejusmodi religionis ac abstinentiæ quamplurimos non solum viribus sed etiam muliebris sexus fuisse prioribus illis Eboraciæ temporibus nemo Christianus ignoret. Quod si forte rariis nostræ nunc eveniat ætati, non id benignissimi atque optimi Conditoris tenacitati, qui volentibus alluenter largitur, sed nostræ potius inveteratæ multitiæ, qua boni simul cum malis alliguntur, venit imputandum. Quapropter audacior factus, volui demum vestræ morem gerere petitioni, eoque ut ita dicam fragmenta variis hinc inde redicillis absque ordine, fide tamen dignorum testimonio acquisitis ad me nuper delata, in unam componere collectionem: quæ in multis dissecta particulas hujus Nicolai tam ætatem quam etiam mores commendatissimè serie quadam ita complecteretur, ut nihil in se includeret, quod non jurisjurandi sacramento vestra prius opera constaret exploratum, Cui deinde et ipsa, quibus Dei famulus hæcenus claruit, miracula subjungi: ut si qui vivo (quod et justissimè maxime evenit) annuli præsumpsissent insultare, mortuum saltem prodigiis coruscantem perdiserint revereri. Quæ in re longius etiam sumendum erat exordium, quo ipsa vestra laudatissima civitas, inter Helvetii fœderis partes non

auctor MS.
S. xclensis.

Henricus
Lupulus

E

libello directo
ad Subsylvan-
nos,

F

ex testimoniis
juratis

minima

CAP. V

Scripturæ de
Nicolao
Heur. Gundel-
ing.

C

A minima, quibusdam tamen exteris adhuc ignota regionibus, Divi hujus Nicolai fama eminens illustrata, nostris quoque scriptis, dum locum ipsum ac gentem pandimus, fidem augmentaret. Hunc igitur libellum, optimi Viri, nostri laboris primitias sequo suscipite animo, quo meam in vos observantiam, atque vestrae patriae speculum, cunctis Underwaldensibus intuentium, facilius possitis perspicere.

cum epilogo :

§§ Hoc exordio Lupulus Nicolai vitam descripturus Silvanos alloqui voluit. Addo etiam exordio perorationem, qua commentarium suum clausit : Haec nihil, viri Underwaldenses, de Divo Patre atque conterraneo vestro Nicolao conscribenda sunt oblata : quae tametsi verissima sint, nullam tamen temere quid aut inepte gloriandi, sed amplectendae potius et augendae divinae religionis occasionem vobis debebunt administrare. Quid enim potuit a summo Deo vestrae civitati donari gratius, quam hujus eremita ditam patrocínio, incolumen atque pacificam Republicam in tam dubia fortuna eventibus conservari? Nemini profecto ambigendum est, nedum suis concivibus sed et toti Helvetio Foederi illius interventiones persaepe lactentis fuisse suffragatas : quapropter summa vobis videtur impendenda opera, quo cuncta tanti Advocati beneficia in Dei laudem ac vestram adificationem cumulatisime conferatis : quod si feceritis, non erit cur unquam illius vos adjutorio conqueramini destitutos. Reliquum est hoc nostrum opusculum lulari fronte atque integro in omnes Underwaldenses animo exaratum maturius per Vos divulgari, ut et devote Nicolao mentes adversantium (si qui sint) anulorum inaledicentiam facilius ocludant, et ipsi sibi pietatis exemplar proponentes, in Dei ac famuli ejus obsequium ardentius inflammentur. Ubi etiam benignum lectorem velim exhortatum, ne nihil succenseat, si forte ineptius aliquid, aut minus politura offenderit excidisse; cum magis ad edicendam veritatem quam in trutinando limatae orationis labore desudarim. Haec Lupulus, cujus opusculum adeo jam olim probatum acceptumque fuit, ut etiam a fidei Catholicae hostibus, praeter morem atque ingenium ejus farinae hominum, laudatum sit, ut brevi fusus docebo.

Sebart,
Rhodius,

Joan Salatus,

§§ Circa annum deinde instauratae salutis millesimum quingentesimum vicesimum primum, Sebastianus Rhetus Sacerdos, qui nostri Nicolai sacellum multis annis curavit, vir antiquae fidei ac sinceritatis, etiam ipse ejus res gestas ex Lupulo ceterisque vetustis monumentis, una cum viri Dei sacris spirituque plenis apophthegmatibus et vaticiniis, in libellum confegit; qui Bohemae manuscriptus in Subsylvania apud R. D. Joachimum Eichorn, de quo paullo post superstes custoditur. Fuitque adeo hic quartus vitae Nicolai scriptor. Huic deinde in hoc labore successit vir integritate ac prudentia eximius Joannes Salatus, civis ac publicus Lucernensium Notarius, cujus opis anno reparati orbis millesimo quingentesimo trigesimo sexto typus editum, ac Seminarium Lucernensium dicatum etiamnum extat. Commendatur ejus historia in ipsa ejus libelli praefatione his simplicibus verbis : Atque haec vera est, authentica, deque placita historia, quae fidei Christianae Catholicae patrocinari egregie queat, scilicet utilis ac necessaria, nulloque malo tegenda amplius silentio exemplum pietatis, honestatis, ac vere fidei : quod nemini unquam elyare fuit ausus, imo quod subversum et refutatum impossibile est prorsus. Haec abaque plura ibi, quae tamen fulens omitto. Et quavis hi, quos dixi, commentarii esse pro se satis prole subjecti in lucem prodissent, tanta tamen erat erga Nicolaum in hominibus pietas ac religio, ut ejus vitam legere cupientium fervori exempla, quamvis copiosa, nunquam sufficerent. Unde primo supra septuagesimum ejus

Martii T. III.

§§ vii anno Udalricus Wittailerus Ecclesiastes reberberialis coenobii, quod a Deiparae Matris a eremo nomenclationem sortitur, piorum desideria impleturus, ex jam nominatis auctoribus, quos ipse probatos agnovit, Nicolai historiam recenter concinnavit, ac Dilingae Suevorum impressam quinque Catholicæ Helvetiae Cantionibus erudita praefatione nuncupavit. Cumque ne sic quidem omnium votis exempla illa responderent, idem deinde ejusdem Monasterii Praesul ac S. Romani Imp. Princeps appellatus, eandem a se conscriptam historiam maximo numero recudi spargive fecit, ac demique hic ipse Princeps Illustrissimus Reverendissimus Praesul, eo anno, quo supra dixi, solenniter in Nicolai vitam inquiri coeptum, id ipsum, quod de eo publicis tabulis ediderat, luculento testimonio designatis censoribus totique orbis stabilivit.

§§ Et quamvis illud longiusculum sit, quia tamen et nostrae etiam historiae, et viro Dei auctoritatem non exiguum facit, opera pretium visum est, illud ipsum Lecto i hic descriptum dare. Sic habet. F. Udalricus Dei et Apostolicae Sedis gratia Abbas celeberrimi Monasterii ac sacelli Divae Mariae Virginis eremitarum divinitus consecrati, Sacrae Apostolicae Sedis immediate subditi, Ordinis D. Benedicti, Constantiensis Diocesis, provinciae Moguntinae, etc. et Sacri Romani Imperii Princeps, omnibus Christi fidelibus ad notitiam subscriptorum, aeternam in Christo salutem. Deum optimum maximum jam inde ab orbe condito ad nostra usque exolecerata tempora, contra ruitas, scelera, scelerumque poenas, calamitates et flagella, humano generi in universum vel etiam privatis partibus impendentia, ipsum prius variis miraculis ac virorum sanctissimorum cum multis tum vitae exemplis praemonere solitum fuisse, in sacris litteris historisque Ecclesiasticis vel medioeriter versato patebit. Protoplastum enim ipsemet casus sui; per Noe mundum universum, diluvi; per Moysen lege data vivendi, rationis; per Prophetas, variarum captivatum et angustiarum; per Christum et Apostolos eorumque sequaces varios probatissimos, haeresum ac errorum pestilentissimorum; qui in Ecclesia Dei (fid hominum peccatis extorquentibus) orituri erant, praemonuit atque contra praemonuit. Hinc quosdam posuit in Ecclesia sua Apostolos, alios Prophetas, quosdam Doctores, alios virtutes, gratias curationum alios, in adificationem Corporis Christi, ut illi contra omnes nefarios in universum occurrentes hostium insultus sua non deessent praesidia ac monumenta. Instabant seculo postremo longe omnium periculossima tempora, quibus confinitis propemodum haeresum atque sectarum portentis rete Petri hominum perfidia sciendum erat, in qua nos infeliciter adhuc nati incidimus. Quo itaque hominum iniquitatem majorem et pericula graviora futura Deus providebat, eo majora etiam ac plura providere voluit malorum remedia. Supra vetera igitur et nobis cum aliis communia, dedit novam aliud et peculiare salutis adminiculum.

qui anno 1501
testatus est,

Deum ut gentes
alios per
alios Sanctos,

§§ Necdum enim exortis ac praeforibus instantibus et quae jam inviti videmus ac patimur in Helvetia nostra ac passim alibi funestissimum religionis Catholicae naufragis, nascentur in eadem Helvetia Cantone Catholico Subsylvanensium sub annum Domini mcccxxv Nicolaus de Flue, vulgo Frater Nicolaus dictus : quem Deus in matris utero et morte spiritu prophético, virtutibus, invicta in fide Catholica constantia, miraculis item, Angelis et hominibus admirabilem pariter ac venerabilem fecit : prout ejus rei multa orthodoxi viri, qui adhuc nostra memoria in vivis extiterunt, oculati et fidelissimi testes, insuper vitae ipsius omnium passim manibus trita, notissimaque manu scripta et prole etiam commissa historia, indubitata fidei faciunt.

ste vero hunc
Helvetos
in remonitiae
de futuris
gnatus :

A 88 Fuit ejus vitæ series primo, quod vidi, circa annum Domini MCLXXXVII publicis typis in civitate Catholica Lucerna Helvetiorum extensa: postmodum deficientibus exemplaribus a plurimis bonis viris et Catholice Ecclesie conjunctissimis iterata ipsius editio avide et impertite admodum, tum ab aliis tum a me etiam prefato Fratre Udalrico Wittwilero, ejus temporis predicti monasterii mei Decano et Parocho, instanter petita et expectata fuit. Coegit honor Dei et viri sancti gloria varie manifesta, impulit salus patrie publica, urisit demum ejusdem misera ob grassantes haereses ac perturbatis non condito, instigavit rei quoque ipsius tum gravitas tum veritas, desideris piorum pro viribus morem gerere, donec ab aliis viris doctioribus vel ab Ecclesia Dei aliquid præclarior aut sublimius ederetur. Hæc ergo gratie divinae et viri justii, cujus historiam scripseram eramus, patrocinio impetrato, ac vetusto admodum originali manuscripto exemplari ex Subsylvana accepto, cum impresso typis una cum multorum fide dignorum fidis relationibus diligentissime collato, cum ea per omnia in unum convenire et nihil contra fidem Catholicam aut bonos mores in se complecti conspiceremus, ejus aggressi sumus et libellum edidimus, eumque nos hinc presentibus odidisse testamur hoc titulo proleptem: Vere mirabilis historia et vita integerrimi, pii, devoti ac nominatissimi Nicolai de Rupe, germanice von der Rupe dicti, vulgo Bruder Thaus. Qui supra sylvam in Subsylvana Helvetiorum natus est, renovata et aucta per Frat. Hablarium Wittwilero Decanum eremiticum: una cum præfatione et admonitione Christiana in ejusdem, ad laudatum Helvetiorum Gentem, cum privilegio Cæsareæ Majestatis, impressa Bilingua per Sebaldum Meyer, anno Dom. MDXXI. Revisa postmodum ibidem per Joannem Meyer, anno Domini MDCXXXV. In ea editione (Sic enim Deum et Sanctus ejus testamur) falsi nihil aut ficti, nihil novi nec de nostro profecti quod ad rem non esset, adjectum invenimus: sed solum in lucem minimis ordine minutim mutato, quod clarum omnibus, quod vetusto manuscripto originali, quod veteri exverso exemplari, quod fide hominum integerrimorum senumque relationi, quod demum quasi a majoribus de manu ad manum traditum veritati consonabat.

C 89 Quid in ergo in lucem prodiret parum hoc nostro illusterrimo seculo, divinae potentie ac benignitatis et veterum eremitarum non absurde exemplum? Quid in vir iste Helvetus nostras importunas, cum Antimus et Hilarius alie Helvetiae nostrae, turbulente ac edigne haeresum oppressæ, cum stella limpidissima iterum oriretur? Nobis siquidem per ubi natus, nobis datus, et paulo ante nos inter mortales mortalis et ipso sanctissime conversatus est. Non profecto decebat soli terra hære tantum a Deo traditum thesaurum: emendus erat, et ex profundis abditioms humane solinis in lucem vindicandus. Non debuit suppressi nec sub modis abscondi tam limpidum, tam lectum, tam venerabile vero Evangelio viri lumen: in caudelabrum publice emetis proponendum fuit, quod a Deo datum erat, ad illuminandum negotium Ecclesie domum, ad illuminandum quotquot in tenebris errorum et in umbra mortis peccatorum letalium sedent, ad dirigendos item pedes omnium in viam veritatis, justitiæ, salutis et pacis. Bonis quidem et his qui a Catholica fide non deviarunt hæreticis proponi debebat, ut in religione avita ac Catholica, in unice Christi orthodoxa Ecclesia, in sanctissimorum Sacramentorum fide, veneratione, usu ac frequentatione tam viri exemplo vivo immoti, fixi, constantes et impertoriti persistant, nec illis haeresum procellis ac solibus monstris se concuti ac percelli sinant, a quibus tam

frequentem, tam serio, tam sollicitè, tam fraterne nobis cavendum vivens adhuc suis coævis simul et sequentibus insonuit et inenitavit. Illis vero, qui a Catholica fide vel ipsi nefarie desciverunt, vel ab impostoribus fraudulenter ac misere decepti et seducti in errorum tenebris agitantur, ad propriam ipsorum confusionem, que tamen (si sapere velint, et ex vitæ ipsius serie, unde et quo miseri delapsi sint, diligentius sermone cogitare) ipsis cadere possit in errorum suorum cognitionem, eosque ad illud, unde devierunt, et in quo vixit ac mortuus est Nicolaus noster, unicum Christi et Ecclesie Catholice civile Romanum reducere. Gloriantur isti se clarum Evangelii lumen ac Verbi Dei sub scammis invenisse: veniet certe tempus, nisi ad Fratris Nicolai vestigia revertantur, quando irreparabili ac æternam lamentabili suo damno experturi frustra que deploraturi sunt, quando ex crassissimis ac plusquam cymmeris perfidie errorum ac haeresum tenebris, scelerrimeque tetra caligine, quibus obvoluti et oppressi jam tenentur, in exteriores atque sempiternas illas precipitabuntur. Nihil hæc gloria sit, hoc nostrum gaudium et exultatio, hoc præconium libertatis et nobilitatis nostræ, Dei beneficio tantum vobis virum esse in ipso jugiter non contemplari modo, nec ore tantum de ejus sanctissima gloria, sed fidem fidei, vitæ vitam, moribus mores conjungere et confirmare: sæpe vere Deum in Sanctis suis mirabilem ore et opere hic et in æternam prædicare. Atque hæc editionis, nostræ ejusdemque causarum motivarum apud omnes Catholicos veritatis amanti nostra testimonio scripto et sigillo nostro munita luculenta sunt. Datum in Genobio nostro eremitano sui Calend. Martii, anno salutis MDCXXI.

Idem qui supra testor propria manu mea.
90 Hæc Princeps Illustrissimus, qui Nicolaum nostrum hinc absque suis monumentis eximie sane illustravit, Joannes Joannus Eiehorn Sacerdos Subsylvanus, Belhemus inter Nemetes oriundus, hoc nostro tempore eodophonem denique atque extremam manum impulerit laboribus, quos jam nominati scriptores, ut dixi, in Nicolai vita scribenda impenderunt. Collegi hic multique diligenter quæcumque de Nicolai probatissima testatissimaque reperire potuit, eumque in commentario congesta, vernacula Latina lingua non semel edidit: que omnia reliquis Subsylvanicis Clerus diligenter inspecti, veteribus monumentis ac scriptis, que de viro Dei extant, proprio consentire propria manu testatus est. Hæc de Nicolai antiquis recentibusque Biographis paulo fusius ideo commemoravi, ut ampliorum etiam hinc meæ narrationi fidem facerem, quam non ex obvia quavis externa, sed ex hæc ipsi fontibus limpidissimis potissimum hinc tam Lectori blandum proprio.

a *Udjo Kusidlen*. Ita enim venatus quasi solitarie salentes Helvetia montium, estque ad Sylvam pacum, inter Lucernam et Appenzelum locis ubi vicium h. Augusti divinitus consecutus dicitur. Consule *Annales Ecclie Pragava ab Aristonano abbate monacho anno 1612 editus, de quo agitur num. 82*. *h* *Nos apud hanc habemus editionem: cum Fræguini. 1608*. que *Heinrici Lupoli fidei impressum est habet*. sed auctorem multo præter. *si* tamen ut *quæ Lupoli sunt, dicitur a ceteris characteribus distinguitur*. que vero *Lichornus* interpretando utitur, adnotatis in margine auctoris impressis aut MSS. ex quibus sunt accepta confirmantur. quorum etiam auctorem syllabam post præfatorum est habet, et annum qui arguit de hinc a non scriptis. *Utrum editio facta anno 1613 et Jacobo Egggero P. theol. Constantiensis manuscripta, etiam habet proprio Lichornus stylo totam contextam, quæ deinde Constanti anno 1631 repressam habuit.*

CAPIT. XI.

Indignarum alienigenarumque, Catholicorum et acatholicorum testimonia et judicia de Nicolao.

Ferè præter memoratos plures alii indigere, qui CAP. VI
SUIS

AUCT PETRO HUGONIS J. C. A. U. S. I. I. A. M. I. A. M. A. L. I. A. S. J. A. R. E. S.

In eam typis scripserit ediderit que

an. 1571 et 1588

non enim suppressa debet,

quod Catholice

et nonnulli, in proæsse potest.

Jo. Joach. E. chronius.

b

F

*Testimonia
Beati Glareani
Poetae.*

A suis scriptis Nicolai nostri nomen famamque, quamvis succinctius, celebrarunt, quorum paucos superioribus attexere placuit. Agmen ducat Poeta ille laureatus, Henricus Loritus Glareanus, Glaronensis patricius : cui idem annus vitae primus, qui Nicolao ultimus fuit : cujus avus ceterique majores cum eodem bellis interfuere, parens vero in eremo virum Dei allocutus est, ipseque Poeta filium ejus anno mox in Subsylvania Consulem conspicit. Hic igitur : Poeta in brevi, quo totam Helvetiam depingit, opusculo, dum Subsylvanorum genti accinit, inter alia sic modulatur :

— Hinc est vasta pius Incola eremi
Nicolae, qui uno et viginti sobrius annis,
Nil potus esusve tulit : myteria coli
Sed doctus, sacro vivebat corpore Christi.

*Sebast. a
Beroldingen
Equit. v.*

His paucis multa complectitur Glareanus, quae pluribus nihil hic attinet exponere, quia ab alio jam exposita paullo inferius declarabimus. Huic succenturiare placuit pranobilem ac strenuissimum Dominum Sebastianum a Beroldingen Equitem auratum, qui sua aetate supremum Uraniensium Reipublice domi militiaeque magistratum gessit : cui anno millesimo quingentesimo ac nonagesimo prolixiore Mierva in viri Dei laudem ludere visum est. Anno hunc insequente Nicolaus egregium etiam encomiassem habuit, quem supra nominavi, Renwardum Cysatum seniore, virum eximia virtutis atque auctoritatis, qui in suo, quo de hoc Divo fecit, instrumento omnium calculis approbato, tum plurimis aliis tum maxime his verbis eum deprædicit : Laudatissimi beatissimique anachoretae nostri Nicolai de Rupe vitae integritas, morum sanctitas, abstinentiae rigor, ac miraculerum cum in vita tum post mortem patratorem vis ac splendor, ita omnium, non indigenarum modo sed etiam alienigenarum, mentes oculosque perstrinxerunt, ut inter præcipuos Dei amicos, et colatur a multis, et numeretur a quamplurimis, et habeatur ab omnibus. Multis etiam aliis præclaris nominibus vir ille doctus piusque eundem compellat : Dei amicum, sanctissimum eremicolam, sanctum eremitam identidem vocat : ac demum nihil omittit, quod ad singularem viri Dei apud omnes, ac præsertim Romæ apud summos Religionis avite Antistites, commendationem facere posse videatur.

*Renwardi
Cyprii Notarii.*

*Christophori
Hartmanni.*

92 Eidem Nicolao nostro etiam annales Eremitarum Matris, a R. P. F. Christophoro Hartmanno celeberrimi ejusdem asceterii Professo ac Bibliothecario conscripti, applaudunt : sub Geroldo enim ejusdem loci Praesule ac Principe sic de eo loquuntur : Anno octogesimo primo controversiam inter Confederatos Helvetos, propter divisionem prædæ Burgundicæ exortam, Beatus Nicolaus eremita Silvaniensis composuit. Friburgum et Subodorum in fœderis societatem a ceteris recepti, ejusdem eremite suavis et auctoritate. Mox deinde sub Conrado Geroldi successore, quem tertium hoc nomine Eremitani Antistitem censuerunt, rursus de Nicolai obitu hæc memorant : Obiit ipso quoque anno postridie U. Benedicti patroni nostri Nicolaus a Rupe, quondam Officialis Silvaniensis : qui cum se in solitudinem recepisset, et in ea annos viginti haud procul a Saxula Sarnensium vico nullo humano cibo vixisset, sola sanctissima Eucharistia quinto decimo die suscepta, miraculis et prophetiæ dono clarus, patriam et universam Helvetiam maxime illustravit. Hæc ille.

93 Franciscus vero Guillelmus Friburgensis Nutho, lib. 1 cap. 15 Antiquitatum Helvetiæ, ubi de aliis Helvetiæ Sanctis viris multa disserit, de hoc nostro ad extremum hæc adhaerit : Superiori demum seculo protulit Helvetia apud Sylvanos Ni-

colaum Eremitam, cujus vitæ integritudinem et continentiam summa animorum contentione admirari, et obstupescere magis convenit, quam ingeniorum culpa deterere. Satis enim constat, annos viginti nullo humano cibo transigisse, solo sanctissimæ Eucharistiae Sacramento quinto decimo quoque die sumpto contentum. Passim ejus circumferuntur acta, oracula et admonita, quibus si obedire quam quorundam novitates amplecti non pauci Helvetiorum præoptassent, non esse annorum religionumque dissensiones essent, et Helvetia nihil clarius nihil formidabilius sustineret Orbis. Hæc ibi. Alibi etiam de Friburgensibus loquens hæc addit : Ita sui omnino juris et libertatis, in octo Civitatum fœdus venire, uti et Solodorenses petiere. Admiserunt spectata bello præterito virtute et fortitudine nonnulli, sed alii contra nitabantur. Donec tandem consilio et auctoritate Nicolai, apud Sylvanos eremite per id tempus celebratæ sanctitudinis et continentiae, cum omnium applausu et magna lætitia Stantiano Conventu cooptarentur, nonnunc et decimam Civitatem componerent. Hujus rei litteræ datæ Sabbatho post festum D. Thomæ Apostoli. A. D. N. cccccclxxxii. Ita Guillelmus. Ceteros libens prætereo : Petrum videlicet Eterlinum Curiae Lucernensis Amanuensem, Sebastianum item Verroonium S. T. Doctorem Friburgensem, aliosque cum ne longior sim, quam par est, tum etiam ne eadem sæpius repetendo fastidium Lectori pariam. Unum adhuc de eo elogium ex Saxulensis templi Fastis depromptum appono, quod ipsi adhuc inter vivos existenti datum. Sic habet ad verbum : Notum sit universis ac singulis, quod sub annum Domini mcccxxvii, erat quidam bonus homo, nomine Nicolaus de Flue, natus et nutritus in Parochia Saxulensi in monte ; vulgariter Au dem Berg, qui reliquit patrem et fratrem, et propriam uxorem, filios et filias, filios scilicet quinque et totidem filias, et transiit in eremam, quæ appellatur der Ranft, ubi Deus eum sustentavit absque cibo et potu ad longum tempus, scilicet octodecim annos : quando hæc scripta sunt, et ipse erat adhuc bonæ rationis, et sanctæ vitæ, quod vidimus, et scimus in veritate. Oremus ergo, ut cum eum contigerit exire de ergastulo sui corporis, perducatur ad locum, ubi Deus absterget omnem lacrymam ab oculis Sanctorum. Amen. Hæc ibi. Ab indigenis ad externos me nunc converto.

94 Suspectum esse posset indigenarum de Nicolao nostro iudicium, nisi etiam exterorum calculis atque auctoritate probatum confirmaretur : unde visum est etiam alienigenis testibus locum suum assignare, qui de insigni viri Dei fama ac nomine toto orbe celebri sententiam suam dicant. Joannes Trithemus Sparheimensis quondam Praesul, celeberrimus suo ævo scriptor, annum describens millesimum quadringentesimum octogesimum septimum, hæc verbis Nicolaum commendat : Hoc, inquit, anno vigesimo quinto die mensis Martii (vigesimo primo debet dicere) obiit Nicolaus ille famosus eremita, in pago Svitenisium sive Svicerorum, non longe ab oppido Lucerna, in solitudine vasta : qui multis annis in magna paupertate, humilitate, patientia, et sanctitate Domino in eadem eremo strenue servivit solitarius : et ante mortem suam per annos viginti continuo sine cibo corporali vixit, quemadmodum hoc Episcopi Constantiensis, in cuius parochiam morabatur, et aliorum complurium fide dignorum testimonio comperit habemus. Spiritum quoque prophetiæ habuit, et nonnulla genti suæ (quæ postea contigerunt) futura prædixit Magnus ad eum, etiam ex remotis regionibus, peregrinorum fiebat concursus, quoniam non procul a Monasterio B. Mariæ Virginis eremitarum ejus mansio fuit. Hic homo Dei nobis suo tempore

D
AUCTORÆ
PET HUGONE
S. J.

*Francisc.
Guillelmi.*

E
et aliorum
Helvetiorum.

CAP. VII

F

Jo. Trithemii.

AUCT. PETRO
HEGONE S. J.

A tempore miraculum fuit : qui cum esset omnium litterarum penitus ignarus, intellectu tamen Scripturarum mirabili subtilitate vigeat, dabatque ab interrogata quorumlibet eruditiorum responsa, non secus ac Sanctus ille Antonius eremita, Philosophus doctissimus quondam sine litteris, reddidisse fertur. Quamquam non omnes passim ad colloquium suum admittebat, nisi quos cognovisset divino spiritu ad loquendum concitari. Denique miraculis fertur excruciasse. Hæc Trithemius eo loco. Homilia vero decima quinta de abstinentia et jejuniis, hoc de eodem prædicat : Ecce annus agitur vicissimus, ex quo famosus ille Nicolaus Svitensis solitudinem ingressus, cibum non sumpsit humanum Omnibus notissima liquor, nec hominem in Germania vivere puto, qui fatum hujus miraculi non auberit. Ita de Nicolao vere non minus quam magnifice Præsul ille.

Fasciculi
temporum,

95 Anno deinde ejus ævi nonagesimo primo Argentiniæ prodit in lucem Fasciculus temporum, in cognito auctore colligatus, qui inter alios ab orbe condito viros eximios, etiam nostrum Nicolaum complectitur, atque his verbis laudes ejus amplissimas colligit : Heremita quidam devotus in partibus Svicærorum, prope Underwalden, in magna humilitate,

Annalium
Norimberg.

B solo Corpore Dominico singulis mensibus refectus, quindecim annis et ultra, absque corporali cibo vixit. Hæc ibi. Biennio post Norimberga Romano ac vernaculo idiomate conscriptos, annales edidit, quorum auctores præcipui Hartmannus Schedelius I. V. Doctor, Sebastianus Camerarius, et Sebaldus Schelearius nominantur : de nostro Nicolao præfixe etiam mentionem faciunt, inter acta anni MDCXXX. Quem locum Joannes Nauclerus Juris et ipse Doctor ac Præpositus Tubingensis in suo Chronographiæ volumine alterum compendio transtulit in hæc verba :

et Joannes
Naucleri :

Apud Svitenses montanos in Alemannia, haud longe a finibus Lucernensium, in loco vastæ solitudinis, homo senex solitariam vitam et abstinentissimam hoc tempore debebat, qui per annos viginti sine corporali cibo vixit : quem Fratrem Nicolaum appellabant. Habebat uxorem et liberæ, a quibus recessit ob fragram melioris vite. Vir corpore nridus et exhaustus, sola cute nervisque et ossibus compactus. Hic homo quasi eulsteiam vitam egi in terris, immaculatam absque sorde : quamvis nonnulli iniqui judices aliorum ne decent interpretati fuerint. Sed mirum, eum virum calumniantur, qui longam vitam in arctissima paupertate et solitudine duxit : in abstinentia extrema et humilitate perseverans : qui nihil appetivit, qui nulli injuriis fuit, qui avaritiam calcavit : honores sprexit, nullam superbiam famitatem ostendit : optime de fide sentiens : paucorum verborum cum esset, ad interrogata tamen solitaria semper et consolatoria respondit, ita quod raro quisquam ab eo non edificatus abscessit. Is igitur Bonus, Justus, ac Sanctus a bonis semper est habitus. Scidat se mortali culpa liberum, bonis operibus ac contemplationibus intentum. Indicavit hoc perpetua hominis acaeritas atque beatitudo, quem nemo mortuum vidit, sed vultu semper eodem. Per Antistitem quoque Constitutionensem apprehensus, ad ejus præceptum tres particulas panis, tanquam obedientie filius comedit, quas cum difficultate deglutivit. Tandem senio et viribus deficiens, ejus scilicet animam mollis dissolvit sopor. Sepultus est in ecclesia sui Pastoris cum opinione sanctitatis. Hæc Nauclerus. Quæ apud Norimbergenses ita finiunt : Sepultus in ecclesia sui Pastoris non sine Miraculis quiescit, qui et tantis populis nonnulla vaticinia prædixit.

Bonifacii
Simoneti A.

C Quin etiam transmissis alpinis Nicolai fama in ipsam se penetravit Italiam. Bonifacius Simoneta, monasterii Cornu Abbas, eidem servo Dei convexus, in epistolari suo opere lib. 3. epistola ad Nicolaum

Palmerium sic refert. Vir probus Mediolanensis, qui Donatus, nuncupatur, qui per orbem ad lapides pretiosus sæpe vagatur, duo præmissis mirabiliora addit, scilicet, quod in Germania (est autem Helvetia Germaniæ pars, quemadmodum Longobardia Italiæ) temporibus nostris eremita antro maxima observatione inclusus, per viginti annos jam elapsos non comedit : tum ab illo alium non longe distare, singulis diebus tres exiguos globulos e nucleis persicorum edentem asserit. Hæc ille, Gregorius de Valentia, magnus olim Societatis nostræ Theologus, Præfationi librorum de Eucharistia Ingolstadii an. MDLXXXVII editorum, hæc de Nicolao nostro inserit : Fuit aliquando communis Helvetiorum laus, quod apud illos maxime, si nspiam alibi, vixit et floruit et culta est vera ergo sanctissimam Eucharistiam fides atque religio, quam et Deus ibidem cum aliis argumentis tum insigni miraculo contestatus est, cum sanctissimo viro Nicolao Underwaldensi (cujus anniversaria memoria propter felicem e corpore annis abhinc centum migrationem hoc ipso die celebratur) vita isto dumtaxat cibo celesti annos viginti prorogavit : ut vel ex hac re posset intelligi, eum ipsum in sanctissima Eucharistia verissime contineri et percipi, qui vera vita est, et cujus ex carne vivifica et sanguine sanguis etiam et caro nostra quodammodo alitur. Meminit item Nicolai nostri Thomas Murnerus I. V. D. Ordinis D. Francisci, Lucernæ quondam Parochus, in sua, quam ibidem conscripsit ac typis vulgavit historia anno a partu virginæ MDCXXXVII. Matthæus Raderus supra memoratus Societatis nostræ scriptor, in prima viridarii sui parte vitam S. Theodosii Cænobiarchæ conscribens, hæc de Nicolao nostro intulerit : S. Nicolaus Helvetus totis viginti annis omni prorsus cibo abstinuit. Alii denique plures non incelebres auctores exteri de hoc viro Dei honorificentissimum faciunt in suis lucubrationibus mentionem : quas tamen lubens, ne longior sim, quam par est, prætereo.

Gregorius de
Valentia S. J.

E

Thomas
Murneri,

Matthæi
Raderi S. J.

97 Fuere etiam viri magni, qui jam pridem Nicolai nomen inter cetera Divorum nomina in fastis suis recensuerunt. Gilbertus certe Genebrardus, Parisiensis Theologus, divinarum litterarum sacræ lingue ibidem Professor Regius, ei operi, quod in Regi quondam vatis odarium commentatus est, fastos, quos ipse Romanus appellat, præfixit : in quibus Nicolao nostro diem vigesimum secundum Martii consignavit. Petrus item Canisius sæpe jam nominatus a Societate nostra Theologus, in suo, quod quondam Dilingæ vulgari fecit, Martyrologio, ad undecimum Calendarum Apriles, hoc encomio Nicolaum nostrum inter alios Dives celebrat : Item Fratris Nicolai Anachorete ex Silvania Helvetiorum beata recordatio, qui, consentiente conjugæ suæ, domum una ac mundum deserens, vitam in eremo separatam ac religiosam duxit, annos circiter viginti absque omni humano esu potuque vixit. Claruit vivus prophetiæ spiritu, mortuus vero multis miraculis. Quiescit in oede parochiali Saxula. Ita ibi b de Nicolao lumen illud Catholici orbis, ac præsertim Germaniæ, Helvetiæ nostræ clarum Sidus Canisius, quem merito inter inquilinos viri Dei laudatores ponere deluissem : tametsi enim in Helvetia vivere non coepit, in ea tamen ingenti patriæ emolumento ac fructu et multam ætatis partem degit, et æternitati vivere tandem coepit. Et quia vir iste Sanctus pro Sancto nostro plurimum laboravit, nomenque illius suis fastis inseruisse ac de eo breviter disseruisse non satis habuit, placeat etiam cetera in hunc locum congerere que ipse peculiari opusculo de eodem patriæ lingua tractat.

Gilberti
Genebrardi,

F
Petri Canisii.

98 Principio, inquit ille, certum est, ac negari non potest, hunc natum Helvetium, in omnibus omni

ni

CAP. III
Laudantis
Nicolaum,
ut vere Ca-
tholicum,

A nino fidei articulis vere atque constanter Catholicum fuisse ac perseverasse, nec aliter nisi in unitate atque obedientia ejusdem Catholicæ Romanæ Ecclesiæ ac religione innocuum durasse et salutem obtinuisse. Et quamvis nova hæc ac non nisi quinquagenaria atque sexagenaria religio, eo quo ipse vivebat ævo incognita adhuc atque inaudita erat : ipse tamen spiritu Dei instructus eam vaticino prænuñtiavit, suosque populares serio ac fideliter docuit, omnes religionis novitates figere atque vitare. Laudabili etiam exemplo suo Frater Nicolaus confirmavit, quæcumque vere pios Catholicos omnes facere, atque in divinis officiis, usu divinarum mysteriorum, cæremoniis Ecclesiasticis, in sacro ac profano regimine, in avitis denique ac Catholicæ Ecclesiæ usitatæ moribus ac consuetudinibus observare conveniat. Sacerdotes ipse Catholicos diligebat, iis omnes animi sui recessus detegebat, incruento Christi Sacrificio religiosus audire assistebat, Servatorem suum verum Deum hominemque eidem sacerrimo mysterio una cum corpore ac sanguine presentem adorabat, atque in altera tantum externa specie percipiebat. Deiparam Virginem Dominam nostram cum toto cælestium Divorum choro lubens ipse coluit ac eorum opem imploravit, pro vita functis æque ac vivis Deo supplicavit : atque ut compendio omnia absolvam, toto ætatis suæ decursu a puero Catholicæ Ecclesiæ ordinem mundicus tenuit, ceterosque quos potuit Christianos antiquum fidei trinitatem sectari diligenter edocuit atque induxit. Felices nos Catholicos, si etiamnum non ore tantum forinsecus sed toto etiam pectore et opere ipso constantes veram nostram Catholicam fidem libere toti mundo testaremur : tum enim vere cum Fratre nostro Nicolao, imo cum Doctore gentium, gloriari possemus : Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi : de reliquo reposita est mihi corona justitiæ.

2 Tim 4

vita sanctum,

99 Laudandus deinde est hic Frater Nicolaus jure meritissimo, quia vere quam tenuit fidei mores ejus ac vita, Christiano ac Catholicæ homine digna, perpetuo respondit : matrimonii jura intemerata servavit, militiam fortiter gessit, liberos singulari cura pietati innutrivit. Experiebatur interea per domesticas aliasque profanas curas plurimum sese in divino cultu impediri, atque a cælestibus rebus avocari ; unde cor ejus amore divino succensum, secretius vitæ genus suspirabat, eo quod in pecuniis ceterisque fortunæ bonis, in amicis item ac sociis, in illecebris denique mundive pompis pro quiete nil nisi perennem molestiam, tædium atque acerbitatem sentiret, uni Deo famulari, inanis mundanis prorsus enervi, optimamque partem eligere decernebat : unde temporalibus rebus enrisse abdicatis, cum D. Paulo dicere poterat : Omnia detrimentum feci, et arboror, ut stercora, ut Christum lucrificarem, et inveniar in illo. Mihi vivere Christus est et mori lucrum. Illud denique majus est magisque mirandum, virum huic Dei nutu ac ductu non aliam, quam severam illam duramque Anachoreticæ vitæ rationem sibi proposuisse, ipsosque in eo instituto circiter viginti annos ad mortem usque lato hilarique animo ac spiritu constanter perseverasse. Imo seipso teste supremo Numini se satis gratum esse posse negabat, quod ab uxore, liberis, domo, ceteris profanis negotiis liber ac solutus, cælestia tractaret, priusque exercitationibus periliis et pernox vacare posset. Quemadmodum etiam Servatoris nostri Prodromus Joannes instinctu divino eremum petiit, ac potissimum vitæ suæ partem solum inibi severe tradidit. Omnino miles hic Christi illud Divi Pauli usurpare poterat : Mihi absit gloriari nisi in Cruce Domini nostri Jesu Christi, in quo mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus.

Phil. 3 et 1

Gal. 6 et 2

100 Nec mirum eniquam videri debet, Fratrem Nicolaum institutum vitæ conjugalis deseruisse, domoque liberis ac conjuge migrasse : mirabilis enim Deus in Sanctis suis, atque in iis et per eos tanquam per instrumenta sua, diversimode operatur, pro nutu suo eos ad hoc illudve vivendi genus amplexandum trahendo. Voluntati Dei quis resistet? et quis respondebit ei? Quidquid hac in parte Nicolaus fecit, præsciente ac consentiente uxore fecit, Apostolorum exemplum secutus : qui Christi monita ac pollicitationibus inducti una cum fortunæ bonis etiam uxores reliquerunt, ut primum spiritu divino afflati, sementem Evangelii in omnem terram spargere cœperunt. Christus enim apertis verbis illis prædixerat : Omnis qui reliquerit domum, vel fratres aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet et vitam æternam possidebit. Unde manifestum est, Nicolaum Dei atque Ecclesiæ ordinationi nihil adversum tentasse atque executum esse. Verum enim ut omnis de hoc Anachoretæ nostri facto scrupulus penitus eximeretur, totique orbi pateret, eremiticum ejus institutum probandum potius esse quam vituperandum, præpotens Deus prodigiose sane ex fructibus arborem, atque ex opere opificem cuius sano homini demonstravit. Triplici enim irrefragabili indicio optimus quisque convincitur Nicolai institutum optimo niti fundamento, Deoque acceptum fuisse : quidquid nomen quidam aut calumniatores oblatrent : eo enim ingenio perversus mundus est, ut facile falsi, fraudulentæ, atque ab omni veritate aliena judiciorum de Præcursore Domini ceterisque eremitis, imo de ipso etiam Domino concipiant ac prodant. Principio igitur de hoc Christi agonetheta testatur mira atque inexhausta tolerantia, in variis suis, quas perpetuo sustinuit fortiterque vicit, tentationibus atque insidiis : versutus enim ac versipellis genius (quemadmodum gesta illius testantur, et anachoretæ plerique in sua vocatione experiuntur) nullam ei quietis partem reliquit, quin eum per se alisque asportabili etiam utque informi forma invaderet, vexaret, terreret, quemadmodum etiam DD. Paulo, Antonio aliisque evenit : quorum colluctatio non tantum adversus carnem et sanguinem erat, sed etiam adversus Principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum. Quantas Nicolaus dolorum acerbitates in hisce luctis per ipsas etiam emaciati corporis fibras, ac ossium medullas pertulerit dici non potest. Tacebo insultus, quibus eum noti ignotique, amici atque hostes, incolæ et accolæ, falsique fratres multis annis impetierunt, unde graves sæpe molestias ac tentationes decoquebat. Solari autem seipsum, et divina adjutus ope vincere didicerat, memor ejus, quod Servator dixerat : In patientia vestra possidebitis animas vestras. Et quod D. Jacobus scripserat : Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam, cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. Talis enim patientia vere operatur probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit, imo veros Dei amicos designat, quos per multas tribulationes oportet introire in regnum celorum.

D
AUCTORE PET.
HUGONE S. J.
DE VITAM
APOSTOLORUM :

Matth. 19

cujus institu-
tum probave-
runt,

B

F

mira patientia
Luc. 21

miracula,

101 Testantur deinde etiam de hoc viro Dei eximia totique mundo nota prodigia, quæ Deus per eum ante et post ejus obitum variis locis operatus est, sanique æque ac tegri quamplurimi experti sunt, quæque adeo non traditione tantum sed etiam authenticis tabulis probari confirmari possunt. Illud cum primis magnum atque eximium prodigium est, quod Nicolaus iste viginti prope annos impransus et incœnatus, absque omni prorsus humano victu ac fomento vitam in eremo traduxerit, ita ut supra naturam

A. turam non corporeo sed spiritali alimento etiam corpore incoluntis conservaretur. Quae res utique non minus estimari debet, quam quadragesimalis sanctorum vatum Moysis et Eliae vi divina sustentata inedia: et videtur omnino abstinentissimus noster Nicolaus cum dilecta Christo Magdalena comparari posse, quam ferunt triginta circiter annis pari abstinentia in eremo Deo ancillatam esse. Quis igitur non fateatur, digitum Dei circa hunc anachoretam operatum esse, ejusque sincere vite ac moribus testimonium dedisse, ita ut merito de ea dubitari non possit? Testatur denique de eo nobilis ille magnique ab omnibus estimandus prophetia spiritus, quo prodigiosa hunc virum mire Deus illustravit ornavitque, ita ut magna ac recondita mysteria ei sapius panderet, ipseque ceteroqui rudis atque illitteratus de sanctissime Trinitatis arcum plurima penetraret alioque ediceret. Hoc Numine instinctus, occulta multis manifestavit, innumera pericula praedixit, monuit, ad salutem instruxit, summos, infimos; tenues, opimos; adventus, indigenas: multi enim ad famosum hunc Anachoretam concursus undique fiebant, et quotquot ad eum ventitabant optimis consiliis instructi, quiesito fructu ac solatio affecti, domum remeabant. Haec de Nicolao Petrus, ejus elogium tanto plenis est estimandum, quanto ejus vite sanctitas et doctrinae excellentia notior clariorque fuit. Felix patria nostra, quae tante luminibus hinc turbulentiis tempestatibus irradiata fuit: eas Nicolaus praedixit, ac praevendas monuit, Petrus tanquam firmissima petra fregit: Nicolaus in deserto, in aperto Petrus: uterque prodigius etiamnum hodie claret; uterque communium piorum sensu inter Coelites censetur ac colitur, nihilque adeo toti Catholicae Helvetiae magis in votis est, quam ut tandem utriusque conjunctim supremum in rebus sacris auctoritas publicis in terris honores, quos jam potidem merentur, decernat.

102 In postremum locum adversarios conjicere placeat, a quibus veritas virique Dei virtus id expressit, ut sui oblitri in Nicolao laudarent, quod in ceteris omnibus damnarent. Adversarios, inquam, avite fidei et totius venerandae antiquitatis, quos eo vaga credendi quidvis ac faciendi libertas provexit, ut quidquid ipsis in mentem aut buccam venit, ad exitum divinitatis abyssum hantem prodire conentant, quamvis novum, absurdum, nefandum. Hi igitur hastes nostrae fidei, cum quam detestantur religionem in Nicolao probant: Catholicos execrantur, anachoretas una atque severo rem vivendi disciplinam damnant; et Nicolam tamen laudant; prodigius, oraculis clarum fateantur; ejus preces, Symaxes, exomologosae predicant, quos ipsi tamen cum jagis et angue oderunt: verbo claudant omnia, meliora probant, deteriora sequuntur. Verum enim ne id gratis dixisse videar, producatur unum alternave ejusmodi festum in amphitheatrum, ut ambulatorem mora secum ipsos pugnantes spectemus, atque interim omnes Nicolai laudes exequamur. Oswaldus Mahtor, cognomento Geisluster, ac post patriam patrio quoque religionem desertam, affectato nomine Mycanus dictus, primus in hac palestra desudet. Lucernam is patriam habuit, sed Lucerna eheu contempta Basileam in Zwingli feudras vespertilionum ac noctuarum more incidit, germanum nomen eum graeco permutavit, miser Mahtor in haeresis pistrino cum reliquis eadem infamia transiit: non nisi infelix Jolium molere cepit. In eo igitur commentariolo, quo supra memorati Henrici Glareani heretica, quibus Helvetiam depunxit, interpretatur, ubi de Subsylvanis ipsoque, ut dixi, Subsylvanorum sidere Nicolao diserte ait, sic ipso potam illustrat: Nicolam significat Eremitam. He quidem natione Sylvanus, patre Hen-

rico, matre Hemmanna progenitus, divino monitu in eremum intravit, uxore cum decem liberis, quinque maribus et totidem puellis relicta, ubi absque cibo et potu humano XXI annos transegit. Scitus fuit aliquando dicere, longe gratius sibi fuisse, quod divina gratia potuerit penitus uxori suae renuntiare, quam quod cibo. Sepultus jacet apud Silvanos, in pago, cui nomen Saehklen. Vir fuit admodum proceras statura et formosa, supra quam erat satis macie confectus, ut nihil aliud habere visus sit, quam cutem ossibus adherentem. Color erat fuscus, capilli nigri, canitie sparsim interspersi. Barba non prolixa nec multo pilo, sed in medio bifurcata; oculi apprimè nigri, et quibus terrere quis potuisset, ob venerandum fulgorem, contenti Colli gutturisque venae, dum loquebatur, non sanguine, sed aere videbantur plene; veste usus unica et simplici ad talos usque demissa: caput semper nudum, et nudi pedes. Vocem edebat virilem, sermonem tardum. Disputans de Deo videbatur omnia sacrarum litterarum secreta esse rimatus, cum tamen ne litteram quidem novisset. Illud addam: cellulam ejus fuisse longam duobus passibus et semis, latam unius et dimidii, altam ut capite ejus summitatem tangeret. Fenestulas haec duas habuit palmae latitudinem referentes: nihil insuper videbas, praeter humillina scabella, quibus hand dubie pro cervicalibus utebatur. Haec adscriptissimus ob eam causam, quod hactenus non vidimus adnotata ab his, qui vitam ejus viri litteris mandarunt: quamvis Henricus Lupulus Canonicus Bernensis, homo plane doctus nihil pene omiserit: ejus libellum propedem in lucem dabimus. Nostri poetae parens cum eo locutus fertur, cum avo poetae ac ejus majoribus bello interluit. Poeta eo anno natus est, quando Nicolaus moritur, anno Christi MCCCXXXVIII. Filium ejus Consulem vivit poeta Silvanice anno a Jesu Christi natali MXX. Haec Lucernas ille ad veterem Lucernam, quae olim ei in patria luxit.

103 Succenturiabo hinc par nobile fratrum, alterum Tiguro, Basilea oriundum alterum: is est Joannes Stumpfius, notus per Germaniam Helvetiae Chronographus; hic vera Henricus Pantaleon Prosopographus heroum et illustrem Germaniae virorum: quorum prior lib. 7 cap. 4 de nostro Nicolao agens, haec eum describit: Brevis enumeratio vite, forma ac domicili F. Nicolai de Sylvania, viri sancti, ac praestantis eremite. Circa annum millesimum quadringentesimum octogesimum in Sylvania supra sylvam, adultus quidam civis, relicti cognatis suis omnibus, in eremum vallis Melebae supra Saehkellum secessit dictus Frater Nicolaus. Reliquit post se decem liberos, aequali numero mares feminasque. In hac eremo vitam duxit solitariam sanctamque viginti et uno annis absque omni corporali cibo potuque (aliqui radicibus eum victitasse opinantur) Indigenae saepius omnes ad eum vias obsederunt, ut observarent, an abunde occulte pasceretur. Certo tamen conpartum est, hunc hominem Angelis consimilem, naturae humanae fragilitatem superasse, carneque vestitum, carnis tamen necessitatibus exortem ac minime obnoxium fuisse. Praeclaro ejus potissimè fuit: o Domine, accipe me mihi, et da me totum tibi etc. Inter alia dicere solitabat, longe sibi gratius accidisse, quod Deo favente uxorem deserere, quam vitam sine cibo degere levisset. Vir erat erectae et proceras statura, exsuccus tamen et exhaustus, ita ut sola cutis ossibus haeret ac nervis. Ejus inedium etiam Proepiscopus Constantiensis probavit, nullamque fraudem aut simulationem deprehendit, ita ut non nisi divinitus eum sustentari decerneret. Coloris erat castaneo, capillis nigris canitie inspersa, barba modice pro-

missa

AUCT PCTRO
HEGONES 1

et proph. 17:

CAP. IX

laudat etiam
ab haereticis,Oswaldo
Maltore,* imo XIX cum
didido.

E

J. Stumpfius.

F

A missa, rara ac bifurcata, nigris clarisque oculis, ex quibus promicans terror intuentis percelleret. Gutturales ejus venæ, cum loqueretur, aere potius quam sanguine agitari moverique censebantur. Vestis una eaque talam nitebatur, capite pedibusque nudus : vox ejus virilis, ac moderatus sermo : ad se venientibus penitentiam vitæque emendationem suadebat. De Deo tam exarte subtiliterque disputabat, ut si sacrarum paginarum arcana omnia penetrasset, cum tamen rudis prorsus ac illiteratus fuerit. Cordis ejus serenitas index erat infallibilis ejus certitudinis, qua spes ejus firma atque inconcussa nitebatur, ita ut cum D. Paulo gloriam suam omnem in testimonio conscientie suæ poneret : unde subtristis nemini umquam, sed explicata semper fronte visus est. Futura sapiens præmencorabat; Helvetios monebat pacem colere, laborem amare, patriis curis intentos contentosque vivere, externa bella, Regnum ac Principum confederationes, obsequia, animasque pensiones cavere, eo quod hæc libertari eorum pacis publicæ inimica essent. Domicilium ejus, quod incolebat, sesqui passuum latitudine æquabat, unoque tantum passu longius erat; altitudo statuarum ejus exæquabat, ita ut tabulatum vertice contingeret. Fenestella duæ palmares lumen intramittebant. Nulla illic suppellex, nisi humilia scabellula duo, quorum ei forte ad capessendam quietem usus erat. Excessit e vita circa annum 1502 (error hic in numeros irrepsit) ac Saxe in sua Parochia sepultus est, quam semper invisit, neque umquam ab ea se rejunxit. Hæc de Nicolao Stimpfius ad verbum latine reddita.

104 Pantaleon autem Medicus parte 2 Prosopographiæ suæ anno Christi MDCXXXVI eundem etiam prolixè commendat : missis autem iis, quæ ex Stimpfio desumpsit, hæc inter alia de eo recert. Erat, inquit, innocens vita insignis, qui stipendiis externorum Principum d' contemptis, suis laboribus sibi ac familiæ victum comparabat. Cum hæc ratione aliquandiu perseverasset, tandem quorundam fastu offensus, recessum querere et hujus mundi illecebras fugere cogitavit. Itaque concessa impetrato, uxorem cum decem liberis reliquit, et se in subitaneam conferens, supra locum Saxen exiguam cellam sibi paravit. Et paulo post : Is ergo eo loco magna sanctitate absque ullo cibo et potu vixit. Deum post plura alia, quæ libens omitto, ac denique concludit. Ejus memoria apud Helvetios recentissima existit, ita ut parentes subinde patris hujus viri admonitiones suis filius et nepotibus merito inculcent. Hæc Pantaleon, Adjunge his Josiam Sumnerum Tigurinum, qui et ipse Nicolai laudes, quamvis strictim, perstrinxit. Cum enim de Staudians illis comitis, quorum superius ploribus mentio, quibus ipse Nicolais præseus interfuit, fasus disceptaret, hæc tandem concludit : Negotia ea omnia multis agitate comitis, interventu denique unius Fratris Nicolai filii Silvani Eremitæ, qui tum apud Helvetios omnes, tum ubique passim magnam sanctitatis nomen obtinuit, deserta sunt. Hæc ille. Ea igitur horum aliorumque hæreticorum, quos brevitas causa transeo, de Nicolao fuit fixa sententia, sanctum virum fuisse, Deo placuisse, id prodigia supra naturæ vires facta testatum fecisse. Quid igitur de fide ejus dicent? An nesciunt illud Dorothei gentium. Sine fide, impossibile est placere Deo? Placuit Deo Nicolaus? et fides utique ejus Deo placuit; vera igitur fuit, falsa enim qui posset placere Deo? Quod si denique vera fuit Nicolai fides, quemalmodum omnino fuit; falsa sit oportet illa fides, quæ ejus fidei adversatur, illamque damnat. Respicite igitur o miseri! o execrati! respicite, ne quem vos laudatis ac probatis, Nicolaus ipse vos reprobet ac damnet.

2 Cor. 1, 12

Hebr. Pantaleone,

b

et Josia Simiero

Hebr. 11.

a *Etius ut licet diei stinere, horis 10 vel 11 conficiendo.* — b *Germanice in editione anni 1599; nam prima editio an. 1573 aliquanto paucioribus verbis nititur.* c *Symphonia hic se hæreticus pudit; egregie hoc loco exagitatus ab Eucharistia in editione an. 1608 pag. 62.* — d *Hoc quoque cavillatrici dicacitati imputat Eucharistius. constat eundem, inquit, luce claris meridiana, Nicolaum, totos jam septem annos in eremo agentem, omnis cibi ac potus curuisse usi, quando peena Helvetios diualliva ab exteris missa sunt. quomodo ergo ejusmodi largitiones sprevisse potuit, sibi suisque victum laborando compræans?*

D
AUCTORE
PET HUGONE
S J

CAPUT XII.

Posthuma Nicolai miracularæ, surdi, claudi curati.

I Innumera sunt illa, atque prorsus admiranda, quibus omnibus perscribendis ingens volumen non sufficeret. Id ergo solum hoc postremo hujus historie loco agam, ut pius Lector probe cognoscat, et multa et magna miracula Domini ad Nicolai sepulcrum hæcenus operatum esse, atque etiamnum operari, quibus abunde satis declaraverit, quo loco apud ipsum sit in cælis, quoque enim etiam in terris haberi velit. Priore igitur hæc testes nonnullos producam, qui de portentis his generatim loquentur; posteriore vero prodigia quædam ejusmodi in paucis classes cogam, maximeque ea, quæ ad testificandam veri Dei sanctitatem Romane Curie discutenda atque confirmanda transmissa sunt. Principio igitur de primis post facta Nicolai miraculis primum ejus vitæ scriptorem Henricum Lupulum breviter sic loquentem audiamus : Mortuus, inquit, atque sepulto jam Dei famulo, ejus tam dulcis in terris conversatio unversis ad illum affluentibus Christi fidelibus virtutum specimen extulerat, nobis misericors Deus devotum illi populum juvenidissimo spoliatum alloquo diuturna querela cruciari, non cessavit in hunc usque diem, multis ac variis periculis suffragia consolari miraculis. Percensitis deinde insignioribus aliisque ejusmodi prodigiis a, hæc denique subdit : Et ut summam tandem concludam, vix audito credibile videtur, quot aut quantis indies miraculis felix ille Pater comescat, cum penè nullum morbi genus incuratum ad illum suffragia intermitteret; maxime vero in febrentibus, quos illic exambiri quotidie, atque pro votis [sanitatem] obtinere, tam Curatori Sacerdoti quam etiam ipsius Ecclesiæ in Saxen devoto gregi palam constat. Hæc ille, Audiamus et alterum, Henricum Gundelingium scilicet, in verbis suis Horaris de Nicolao, prima post ejus obitum anno, sic commentem : Iste verus Israelita est, qui Deo tabernaculum inhabitat absque macula; per quem in hoc mundo quamplures Deus ostendit virtutes. Subjungit paulo post : Cujus capiti Christus coronam circumdedit virtutibus consertam, dum per eum frequenter languidus reddidit dona salutis. Sic ille breviter de viri Dei miraculis comit. Omitto hæc testes illos reliquo, quos supra jam produxi, qui uno ore fatentur omnes, multis post mortem miraculis Nicolai nomen perpetuo claruisse.

CAP. X
Mutuallnem
miraculorum
te fontur.

F
Henricus
Lupulus,

d

Hebr
Gundeling.

F

106 Renwardus Cysatus inter alia de hoc Dei amico discrete sic loquitur : Præterito sereno F. Nicolaus de Rupe, ut Deo quietius eorumque seruire posset, mundo sese subdidit, atque in patria eremo multos annos sancte ac sobrie, imo ipsos prope viginti annos absque omni corporeo alimento degit, ac denum extremum suum diem pie clausit; que omnia toti orbi nota, ac subinde quamplurimum miraculis comprobata, in hodiernum etiam diem quotidianis prodigiis confirmantur. Plura ejusdem generis ex eodem de hac materia libens prætereo. Sed et supremus Subsylvanæ reipublicæ Magistratus, inter alia, etiam miracula ad Nicolai inlambam editis loculentum anno sæcæ publicis tabulis testimonium debet, quod ad verbum superioribus adnecto : Visum est inatura inter nos deliberatione ha-

Renwardus
Cysatus.

y operatus
Subi leant.

A
AUCT PETRO
HUGONE S. J.

bita communi consilio testificari et confirmare, miracula, quae praepotens Deus per hunc dilectum servum suum, dum viveret, et deinceps post mortem operari dignatus est, tam varia tanque multa existere, ut scriptorum incuria non omnia, sed minima eorum pars litterarum monumentis sit commendata. Ceterum ab avis nostris et proavis ad nos usque sic pleraque perlata, non solum in hac nostra universa regione, sed etiam in finitimis, alii-que longedissitis Provinciis sunt divulgata, quotidieque nostro aeo novis aliis supervenientibus mira-ulis confirmantur. Quo omnia bona et veraci fide nostra ac honoris nostri attestatione comprobare possumus, praesentium litterarum vigore, quae communi nostro et publico, nostraeque Reipubl. proprio sigillo communitivimus, xx Januarii, anno mxcv. Ita testantur Subsylvaniae Primates. Eodem anno Andreas Zloczen Parochus Stantionensis, et Capituli Sexuir, bona sanctaeque fide affirmavit, se per annos octo et viginti continuos Saxollensium, ubi Nicolai condita sunt ossa, Curiamen egisse, eoque toto tempore tot benedicta prodigiosa, tam indignis quam advenis, ad viri Dei suffragia implorata a Deo concessa esse, praesertim circa febrilium liberationem, ut numerus eorum miri non possit. Quod ipsum etiam per vetustus quidam codicillis, ante annos centum conscriptus ab ejusdem loci Curione quodam confirmat, innumeram mirarum multitudinem hominum visitato viri Dei sepulchro, ac pia stipendata, diversis a morborum generibus, et maxime febri, liberatos rec assisse. Atque haec generatim de Nicolai miraculorum testificatione. Nunc solemniora quaedam speciatim in paucos quosdam, ut dixi, paragraphos distribuam.

Andreas
Zloczen.

B

107 Civis quidam Subsylvanus, viro Dei cognominis, ex pago Iuvil oriturus, nescio quo casu in b extremam incederat caecitatem, ita ut jam non paucis e diebus oculi ejus nihil omnino luminis admitterent. Venit igitur in montem, Nicolai tumulum invisere, fossisque ad Deum precibus colam sibi, unaque etiam oculos per viri Dei suffragia aperire. Il, fatigat sese Deumque profusus supplicis, lacrymisve, sed nihil movet: relit caecus ad patrios lares. Proxime insecta nocte per quietem audire sibi visus est vocem serio inclamantis, surgeret e vestigio, lectoque dimisso vocantem curriendo sequeretur. Surgit, apertisque oculis videre se etiam per tenebras sensit. atque ex eo tempore visu longe acutior, quam unquam ante, valuit. Sed non d Vallejo metropolis est, ubi honesti ejusmodi et civis filia eodem infortunii genere tentata, tres ipsos menses excoecata sedit, ac cum tenebris lucata est. Saeviore famularis Nicolai operi implorato, ac peregrinationem ad ejus cineres votere. Implorant, votet, visum recipit, patrisque post diebus voti reatu in Saxollensi aede, adducto secum parente prodigi testis, se cum gaudio absolvit. E Bernensium domino vir f quidam incensus tam graviter oculorum alterum parieti allisit, ut omnem ex eo sibi videndi facultatem excusserit. Admotis variis medicamentis cum nihil caecos proficeret, cineribus Nicolai supples factus ex oculo evertatam omnem extersit. Profecto quidam etati g, Langerensis in Subsylvania pagi inceda, multis annis edpa magis excoecatus, tandem in Nicolai sepulchro visum requirere, eoque obfirmato animo tandem inherere statuit, donec voti se damnatum oculis videret. Dat igitur sese in viam, quam eodem, quo pedibus perne- rere cepit momento, etiam oculis ut- rumpare, quamvis hebeti et subobscura acie, incipit. Pergit per plenus, ac sensim tantundem valendo oculis proficit, quantum eundo pedibus promovet, pari via visusve incremento, ita ut eundem et via et caecitatis quasi tum terminum tandem inveniret. Recuperata ergo

h
e
Illuminantur
caecus.

d
caecus.

C

109 Benedictus Lausanensium Pontifex, ac S. R. I. Princeps jam diu alterum pedem gravissime affectum habebat, ita ut vix claudicante gressu incedere posset. Et jam medicorum ars atque industria defecerat, cum pio Praesulino ster Nicolans incidit, a quo pes afflictus officio suo restitui posset. Vovet igitur peregrinationem ad ejus sacra ipsana, atque e vestigio dolorum hominem exipitur. Max surgit lecto, ad iter se accingit, equum conscendit, Saxellam quamvis non sine dolore attingit, ad viri Dei sepulchrum venerabundus prostrabat, calidisque supplicis omnem brevi tumorem pedis una cum dolore abstergit. Atque hic est ille Pontifex, qui, ut supra meminimus de dece, exinam de Nicolai sanctitate opinionem ex hoc beneficio aliisque miraculis ad ejus tumulum visis collegit, ac postea praesens laboravit, ut vir Dei honoratius tumularetur. Mirandum est quod subpreo: Damum quendam piscatorem fadus tumor pedis ita claudicare coegerat, ut non nisi fulcris nixus regre quo vellet serperet, aique interim

f
et caecos

g
item alius
ditu.

prorsus oculorum vi, gratis Deo ac Nicolao actis domum rediit, multisque adhuc annis vivens vidensque acceptum beneficium de- predicavit. Pictoris cujusdam filius, cum sanus vesperi cubitum secessisset, mane oculos aperire non potuit, eo quod ingens tumor eos occlusisset, qui nullis medicamentis leniri aut abstergi poterat. Vovit parens de filii oculis sollicitus ad Nicolaum peregrinari: quod et fecit. Donum reduci in via occurrit conjux, et jam alterum oculorum sponte reclusum nuntiat, simul- que cum marito cubiculum ingressa, mox etiam alte- rum reserari cum gaudio conspiciit.

D
alius repente
ca. us.

108 Vidimus videntes caecos, nunc etiam de nonnullis surdis ad Nicolai tumulum audientibus, audiamus Henricus Zwissembach h Sibenthalensis e Bernensi ditione, de renum habebat filiolum, cui aures nescio quo gravi symptomate ita obsurduerant, ut supra solidi anni spatium nec vocem nec sonum ullum perciperet. Soluit animam pii parentis, Nicolai precibus surdum commendare: dumque id agit, filii interea aures nonnihil aperiri coeperunt. Mox igitur itineri se cum filio ad viri Dei sepulchrum committit, ubi perfectam denique ipsi aurium audientiam impetrat. Honesti quaedam matrona anno nato surdum filium quindecim annos natum, ex voto ad Nicolai aseceterium deduxit i. Ubi Deiparam Virginem in aede sacra prius prone consultarunt, mox viri Dei religiosam cellulam ingressa, magno animi sensu pavimento ac parietes exosculatae sunt. Tum surda filia super hgenum Nicolai lectulum sese abjicere, caput super saxum cervical collocare, corpus velut ad quietem capessendam componere, atque interim quinquies Dominicam orationem ac salutationem Angelicam percurrere. Mirum dictum! vix preces illas exolvit, cum surditas omnis extemplo abscedit, surgit auritis auribus, atque lecta cum matre domum remeant. Alteri etiam honeste matronae viciniae cetatis anno graves aurium dolores, omnem alterius auris usum ademerant. Metuebatur illa, ne vis mali etiam alterum obstrueret. Arrepto igitur ad Nicolai sepulchrum itinere, Deo Dryoque pro aurium incolumitate aures cereas suspendit, atque hinc ratione absterso omni dolore aures sibi plene restitutas sensit. Sarnensis pagi obstruetrix toto auditu sensu destituta, tentatis incassum multis remediis, in Nicolai denique ope spem omnem ponit. Spandet tribus sextis feriis cerearum aurium anathema sepulchro ejus se daturam; et ecce primus ad sepulchrum accessus aures illi aperit, alter auditum auget, ac postremo denique prorsus perficit. Haec de surdis pauca ex multis audita sufficiant.

h
audi un
reclpuit,
h

E
vir et mulier
una.

altera.

tertia;

F

109 Benedictus Lausanensium Pontifex, ac S. R. I. Princeps jam diu alterum pedem gravissime affectum habebat, ita ut vix claudicante gressu incedere posset. Et jam medicorum ars atque industria defecerat, cum pio Praesulino ster Nicolans incidit, a quo pes afflictus officio suo restitui posset. Vovet igitur peregrinationem ad ejus sacra ipsana, atque e vestigio dolorum hominem exipitur. Max surgit lecto, ad iter se accingit, equum conscendit, Saxellam quamvis non sine dolore attingit, ad viri Dei sepulchrum venerabundus prostrabat, calidisque supplicis omnem brevi tumorem pedis una cum dolore abstergit. Atque hic est ille Pontifex, qui, ut supra meminimus de dece, exinam de Nicolai sanctitate opinionem ex hoc beneficio aliisque miraculis ad ejus tumulum visis collegit, ac postea praesens laboravit, ut vir Dei honoratius tumularetur. Mirandum est quod subpreo: Damum quendam piscatorem fadus tumor pedis ita claudicare coegerat, ut non nisi fulcris nixus regre quo vellet serperet, aique interim

h
graditend
facilitatem
Episcopat
Lauan.

A filiam epilepticam, et jam cum morte luctantem, ex ejus faucibus eripuerunt.

AUCT. PETRO
BUCONES J.

suscitatur
obitus
puer,

et puella ex
lapsu mortua,

111 Decennis puer parentem ad ligna convehenda comitatus, incaute nescio quo casu lapsus, sub bobus, qui arborem crassam ac quindecim pedes longam trahebant, corruit. Pergelant nihilominus boves pondus, sub quo puer ingemiscebat, promoveri, ita ut resurgeret, ac denique senithoras spatio totus sibi restitueretur. Anno mdcvii incurvis quidam paterfamilias filiolam manibus elapsam fortuito casu ita terrae allixerat, ut effracto cranio omnis jam vita expertis parere videretur. Et jam desperabundus parens metu Magistratus, in vicino canobio asylum quaerere meditabatur: cum subito subit animam, Nicolai nostri patrocinium explorare. Mandat igitur familiae, in genua se protinus coniciant, ac singuli quinquies peritata Dominica prece ac salutatione Angelica Nicolanni honorent, ejusque opem implorent. Et ecce inter precandum puellula solo afflicta parentes viva voce inclamat, humoque sana atque incolumis ab insidem sustollitur. Ex quadrimana coeli intemperie Subsylvana aequae omnes immanae quantum intumuerant, cum civis quidam Alpinae domum rediens in gravissimum vite discrimen devenit. Ponticulus, quem transibat, undarum violentia disiectus, in rapidissimum torrentem eum precipitavit. In eo periculo Nicolao vobis nuncupato se commendat, atque ita nixus asseri, ex pontis diffracti ruderibus evadere sperat: cum ecce ingentis lapidis violenta alluvione ab assero divulsus, inter fluctuum involuena sine adminiculo luctatus, alterum votum concipit pro incolumitate sua, atque ita longius abreptus in arenarum cumuluni medius molis extantem eiecit. Illic omni humana ope destitutus, metuens ne totus modicus frigore, aut alio infortuito per noctem periret, tertio se voto Nicolao adstringit: itaque rudi stipite duce vadum tentat, ac tandem per rapidissimos undarum vortex non sine miraculo in litus exiit. Corpus ejus totum unus erat hyor tumorque, ita cum saxa inter aquas contuderant: vestes ejus arena ac lapidibus tam erant ponderosae, ut sexaginta libras excederent.

B Viginti vectores una navicula lacu d Subsylvaniensi Lucernam tendentes, exorta gravi tempestate, ventis se una cum navi ac procellis frustrato omni labore permittere coacti sunt. Ingenuosebat sub aquarum pondere navis, nec poterat etiam pileis exhaurendo levari. Omnibus desperatis, votum denique Nicolao factum tempestatem sedavit, et jam depositos periculo exiit, Pannina Subsylvana e Frawenseldio rediens, Tiguri in gravem morbum incidit. Dolebat loco non Catholicae mexpiatum se mori; Nicolai patrocinio vires exorat, quibus ad Catholicam ditonem devovere possit. Venit in pugam Lucernensem, atque inde viribus denovo defecta in Urbem deportatur, ubi ex medico intelligit, nullam daturioris vite spem superesse. Ad Nicolann igitur denovo converso, vovet ejus templo piam, quem domi habebat, superlunae ac pretiosum, si convalesceret. Convaluit, sed aliquamdiu voti immemor rursus agrescere coepit, inde mathema quidem devotum templo ardit, sed pretio tamen redemit. Residit igitur gravior, quam ante morbus, eamque tam pertinaciter afflixit, ut denique apud Sacerdotem et nuxias et anathema deposuerit. Atque ita triduo post longum iter et arduam ad thermas Vallesianas pedes confecti.

d
20 vectores
periclitantes.

e
sanatur
moribunda,

epileptici, ex,

112 Joannes Sartor, Eistadii ad Almonium civis, ipsos quinque annos gravi capitis vertigine

agitatus, plano saepius solo affligebatur. Is, ubi ad eum fama de Nicolao miraculis perlata est, relicta patria, longo itinere ad alpes Subsylvanas contendere coepit, atque inter eundem cephalalgiam omnem prorsus amisit. Gravi epilepsia laborabat filius Joannis Rutiman, ita ut totos quatuor annos hami s epus dejectus diu satis spumans volutaretur. Nullum ex humanis medium profuit. Delatus ad Nicolai sepulcrum las terve, tertia demum vice ita crudeliter comitali morbo abreptus atque humi contortus est, ut de salute ejus praesentes desperarent. Rediit puer ad se, sed morbus Dei ac Nicolai beneficio ad puerum deinceps non rediit. In Lucernensium ditone vir quidam acerbos capites dolere patiebatur: ferreo sibi claustru tempore construngi, aurem utramque clavo perforari identidem clamitabat, amentiam omnes metuebant. Sed Nicolai imploratum auxilium vim morbi paulatim fregit, ita ut ipse brevi sanus pro impetrata incolumitate Deo Divique gratias Saxella referret. Comitalem morbum plurimis extinxit Nicolai patrocinium. Id quod fassus est Furstenbergensis quidam Udalricus Molitor, qui Nicolanni, dum inter vivos adhuc degeret, convenerat, itaque eum eo familiariter egerat, ut uterque mutuo inter se comitalem foedus perpetuo stabilierit. Cum igitur vir iste desennio post filiam suam molestissima epilepsia laborantem conspiceret, menori iusti federis Nicolanni in vota vocavit, ac repente eum sibi penitus restitutum oblato ad viri Dei sepulcrum anthemate testatus est. Ejusdem beneficii accepti testes literas dedit h Henricus Krieg Burgdorfensis e Bernatum dominio: comitali enim morbo laboranti filiae suae comes ipse, ad viri Dei sepulcrum factus, incolumem eum domum reduxit. Eandem gratiam a Deo Nicolai suffragio se accepisse, ut primum vicini pro eo viri Dei nomen interposuerunt, Turicensis quidam adolescens confessus est, i Phrenitem etiam a multis populere viri Dei implorata suffragia. Duae matronae in Subsylvana sub fisdem lacibus habitabant, et erat utriusque proles trina, quae cum vespere quidam colliderent, eodem temporis puncto periculosa phrenesi correpta horrendis motibus humi volutabatur. Misericordiam illud spectaculum quinas senasve horas matres et viros accurrentes spectabres jam tenuerat: cum ecce tibi alterius infantis germina soror natu grandior ad Nicolai sepulcrum afflicto devovet; quod votum vixdum conceptum, quietem primum ac deinde etiam altum soporem agris induxit. Mirum dicitur! duabus horis dormitum, ac deinde una cum somno omnis prorsus aegritudo excussa recessit. Alteri eundem matronae gravis cephalalgia oborta, in passiones denique phreneticas devoluta est. Noctes famina ducebat insomnes, impotens animi doloris magnitudine humi oblutabatur. Redibat tamen ex intervallo ad mentem, atque interim Nicolai memor, ad ejus apud Deum merita confugiebat. Obsecrat valedictorem, vovet ad sepulcrum ejus peregrinari, atque ex eora anathema suspendere. Quo facto extemplo somno corrumpitur, phrenitum omnem edormit, et postadie incolumis voti reatu se exolvit.

113 Bercholdus Feer ad D. Virginis eremitarum, ut vocant, Parochus, calculi stranguriaque tormentis affligebatur, ipsasque quaterdenas hebdomades aegerrime lecto allixus haestabat. Frustra erant remedia, dolores perpetui, spes vitae prorogandae exigua. Nicolaus incolumitatis spem desperato fecit, postquam enim is in subsilium vocatus est, continuo vis mali solvi, ingens calculus per fistulam volvi, arena plurima sequi, una cum perfecta sanitate coepit. Venit paucis post diebus ipse hujus miraculi testis Saxellam, ac viri Dei post Deum in acceptis h tam sanitatemque suam retulit. Tigurina quaedam hae-

§ vi
cuncto restat
Sacerdos

§
muna

el puer

A mina filium toto jam anno cum calculo luctantem, atque ex extrema doloris intolerantia deductum, Nicolao, interposita ad ejus sacram urnam peregrinationis religiosique muneris devotione, commendavit. Proxima nocte calculi fæbæ magnitudine egeritur, ac subsequente sanitas, matrem devotionis ream facit. Nimio sese civis quidam Subsylvanus / lignorum fascæ oneraverat, ita ut sub pondere gemens herniam contraxerit. Spondit sepulcro Nicolai cereum anathema, eademque nocte, qua spondit, vitio omni carere, omnique dolore vacare cœpit. Filium suum parens quidam in Subsylvania fibro ferrario traliderat, ut artem illam addiceret; sed herniosum esse filium nesciebat, id enim vitium pueri verè undia celaverat. Verum ubi laboris gravitate ad incidem malum sensim incresecere, ipseque malleo sustollendo magis magisque impar fieri cœpit, res jam celari amplius non potuit. Consuluntur chirurgi, herniam produnt; ad Nicolaum parentes perfluunt, sacris ejus cineribus advolvuntur una cum filio, eique exemplo omnem integritatem impetrant. Ligniseca quidam, operi suo gravius aliquando intentus, eodem morbo rumpitur; sed apud Nicolai sepulcrum fuis Deo precibus supplicium deprecatur, ac damnum protinus resarsit. Septennis puer nescio quo casu aut saltu hernia laborare, itaque in dies augescente malo deficere cœpit, ut in supremo denique vitæ discrimine vocaretur. Solliciti parentes ad Nicolai mausoleum excurrunt, caro pignori incolunitatem exposcunt, et exorant: domi enim, dum ipsi absunt, puer integre convalescit.

Ue hernia

B

a *Filium Egidii de Murer fuit Lupulus, et tantum simplicis casus armant, qualis nempe etiam in pluvio incidere potest: est autem ipsum ejus matrem, iuxta talis viribus secundo tentantem, lignum extraxisse — b Ita ipsa testatur Materter a Barbara am-Stalden apud Murerum, et significat purum matrem orbium, 20 hebdomadis natum, nomine Gasparem Bihles fuisse. — c Item narrat ex ipsiusmet Joannis Basporem Bihles fuisse. — d Unga des Underwãlsten-zee: et Lucernensis læni, unguatori fredo mediante, jungitur, atque per ingens spatium ad P. M. 30 a Rosse fluminis ostia Lucernam usque atque pervigilatur — e Oppidum est inter Tigurum et Constantiam, hinc quam illi duplo propior: quippe quod solis octo Constantia, Tiguro 16 P. M. distet. — f Militarium Italico-rum pluvium ventum — g Ubaltrius Zuehs nomine a Lupulo dictus. — h Post semestre spatium ab impetrata decem filio sanitate, ut constat ex Lupulo. Absit autem Burgdorf pari fere sex nullum spatio Berna et Subaloro a recto itinere ad Orlam declinans: Nazulu vero P. M. 25. — i Mitestante sibi quodam Henrico, quem per peregrinationis duxerat comitem, ut ait Lucernensis, hinc autem hic dicitur pro Tigurum, juxta illius temporis distictum, qua Tigurum Turic dicebatur: quod nunc Zurich est. — k Margareta Wirtzin a Lupulo nominata. — l Wolfgangus Boyman ætatis fere 30 annorum cum testaretur, quod sequitur, ante annos 16 sibi accidisse, ut ex Cysati instrumento Murerus.*

CAPIIT XIV.

Alia ad invocationem Nicolai patrata miracula.

Adolescens pene infectus,

Contagiosa lue adolescens quidam ita correptus erat, ut vis veneni ex altero crure triplici ulcere protuberaret; conclamatus jam erat, nec apparebat nisi in Nicolai patrocinio, medicina. Concipit votum parens, et crure cereum anathemati destinat. Redit interim filio sanitas; persanantur duo ulcera, tertio remanente, sed innoxio: ita ut presens una cum parente filius sepulcro viri sancti adesce, votoque se liberare potuerit. Sed quia votivæ ceræ pretium persolutum nondum erat, tertium illud patens ulcus adeo sensim profecit, ut magno atque meatu tibia bianret, nec prius coalescere cœpit, donec post aliquot menses apud creditorum debito se exsolvent. Vir a quidam Seduno Vallisatorum metropoli oriundus, caso an veneficio toxicatus, de repente toto corpore ita intumuerat, ut tumorem thorace non ferente, dissectis manibus, cutis fæde distenta tantum non rumpiretur. Nicolai imploratum subsidium a præ-

Ue mole

senti interitu desperatum vindicavit. Mox enim, ut voto se obstrinxit miser, qui data porta, ore scilicet, auribus, naribus, umbilico, ipsis etiam secretioribus corporis partibus mortale virus prorumpens, ita denique eum prorsus destituit, ut brevi pristina incolunitati restitueretur. Alius quidam, hausto unde veneno, in morbum tam pestilentem incidit, ut in phrenesin identidem abriperetur, validisque cruciatibus exhaustus a morte hand procul abesset. Nihil profuere remedia varia, mudecunque quesita; ventum tandem ad Nicolai sacrum tumulum, ibique malo præsens medicamen inventum. Anno undecimo supra millesimum sexcentissimum gravis pestilens totam prope Helvetiam ita afflixit, ut funesta ei prorsus ubique facies esset; sola Subsylvania eaque tota immunis fuit, quavis peregrinis omnibus ad viri Dei mausoleum, nulla discriminis habita ratione, aditus pateret. Imo quamplurimis sacra lue jam compressis saluti fuit, Subsylvaniam ingressos ad Nicolai tumulum adrepsisse. Quin etiam integræ communitates, quas pestis infestabat, solenni pompa eodem procedentes admissæ, non tantum Subsylvaniam non infecerunt, sed etiam infectionem ex suis met finibus expulerunt. Atque ita patria incolunitatem illam, solenni Medico ac Patrono suo, instituta ex omnibus pagis supplicatione, acceptam retulit. Jactabatur vir quidam e b Glarouensium diuione oriundus nescio qua incognita invaletudine sæpe ad amentiam usque; nihil valere medicinæ, veneficium omnes suspicabantur. Adductus is ad viri Dei monumentum, dum orat, fragmenta de ferratis eorum calceis, clavibus, cultellis, aliisque id generis scutis, quæ etiamnum Saxellæ ostendantur, per vomitum una cum tota ægitudine ejecit.

D ACC RETRO HUGONE S. J.

alio veneno solus sanatur.

Prohibetur pestis a Subsylvanis.

E

b maleficium soluitur.

§ VII Succurritur in merperio periclitantibus.

113 Viri in Sarnensi Silvanorum metropoli primarii conjunx in gravissimo partus periculo presentem Nicolai opem sensit. Transversus in utero hærebat fœtus, nec nisi brachiolum inde promittebat. Desesperabant circumstantes utriusque vitam, frustra erat cum puerperæ tum etiam obstetricantium labor. Succurrit denique Nicolam clamare, ut tantæ necessitati succurrat. Eo facto, protensa infantis manus trino motu vitale idicium dedit, ac vicissim Curionis consilio vitalis lavari fontem sacrum recepit; mox deinde exanimis fœtus hand magno labore ejectus, liberam parentem ac innocenam reliquit. Alia fœmina viginti tres annos nata, gravem jam uterum ferens, in gravem morbum ac totius corporis tumorem inciderat, ita ut ipsi infelicem partum nemo prudens non ominaretur. Adit ipsa Nicolai tumulum, ejusque opem supplicat rogat: paullo post mirantibus omnibus detumescit, vitæque ac vegetam prolem ipsa etiam ineludim sine magna difficultate in lucem elicit. Eadem undenis post annis denno gravida, eodemque tumore inflata, eandem opem in parto feliciter experta est. Lucernensis quondam matrona hand ignobilis quatrimum jam in parto frustra laborarat, accedebant ad partus difficultatem etiam totius corporis gravissime convulsiones, ita ut de ejus vita jam conclamatum esset. Afferitur interim indumentum illud Nicolai, quod in templo Societatis Jesu Lucernæ asservari supra memoravimus, puerperæ injicitur, eique intra semihore moram, felicem afferatque vivam parturitionem. Alteri quidam matronæ in parto ad necem usque laboranti pius maritus voto Nicolao nuncupato succurrit; editus enim in lucem pusio vix pugno major, priusquam sanguine suffocaretur, salutari fonte ablatus, matrem superstitem ac involvolum reliquit.

F

116 Reverendus D. Rudolphus Uttinger Tugii natus, Sarnensis ædis Sacellanus, ardentissima quondam febre correptus, ingenti ardore diu multumque aestuebat. Subit denique animum, a Nicolao rein-

§ IX et crenatur febrentis 3.

ACTORE PET.
HUGONE S. 1.

A dium morbo petere, votisque tribus sextis feriis ejus sacra lipsana venerabilibus invisere. Continno defebuit febrilis aestus, ac paullo post omnis languor evanuit. Erat viro per Subsilyaniam noti nominis octennis filiolus, quem jam diu cum febrili luctantem, ac morti quam vitæ viciniorum, adhibitis nequidquam multis remediis, tandem Nicolao devovit. Valere preces, nam infirmus convaleuit, totaque vita nihil amplius febrile sensit. Idem beneficii genus cuidam e Societate nostra Theologo non ita prolem a Nicolao praestitum. Cum enim is in Collegio nostro Lucernensi Theologia moralem profleret, in gravem ac periculosam febrem incidit, quae medicorum artem ac diligentem operam diu pertinaciter elusit. Ad altiora igitur remedia pius Pater conversus, eremita nostro suppliciter accedit, sanitatem petit, spondet, quamdiu Lucerna per obedienciam degeret ac benevolis suis superioribus viveret, quotannis ejus sacra ossa religiose vivere ac salutare. Voto hoc concepto, ex animi voto res eridit; febrile desit Pater, atque ex eo tempore sanitatem suam Deo ac Nicolao in acceptis retulit.

B 117 Subsilyanorum quidam non infimae sortis homo gravibus odiis in popularium suorum quendam nescio qua ex ratione exarserat. Angelus incendium venenatis faecibus flatibusque tartareis inventor, ita ut inimicitarum astru abreptus civis ille, jam sibi a neco hosti inferenda vix temperaret. Mordebat interiorum animum salubere conscientiae morsus, ac saniora snadebat. In eo igitur agone diu versatus, oculos tandem ad eum convertit, a quo olim prodigiosum beneficium accepisset. Et sane meritali eo sperare poterat, etiam animi serenitatem, a quo quondam corporis integritatem impetrasset. Is erat prodiosus anachoreta noster; hic enim quondam contagiosa lue corruptum morti eriguerat, unde et viperis hinc exacerbatum animi motibus malaciam ab eodem petere non dubitavit. Petiit, et impetravit: cum enim in Saxellensi adeo ardentis areret, subito velut lux quaedam suavissima menti oboriri, eamque totam ita perfundere coepit, ut dispulsis omnibus sinistri rancoris tenebris, plena animo rediret tranquillitas, ipseque facta scelerum exomologesi, extinctis odiis facibus, in Christiani amoris iudices amplexus hostis quondam sui, nunc amici, factus meret. Conradus Schenker Glaronensis Helvetius tam tetro diroque morbo excarnificator, ut peridius et pernox dolor os oculisque occludere velaret. Annum integrum emortuus plane artibus, exesa carne, ac putrescente jam tergo, decubnerat; cum tandem Nicolai memor, voto se obstringit sacram ejus unam invisere, ut primum per valetudinem jussit. Tota vero sedari dolor, quies redire, cibus spero, membra solidari. Damante igitur post triduum lectulo, fuleris nondum omnino firma membra sustinens, in Subsilyaniam venit e, inde pro sine admitticulo regressus perfectam corporis integritatem secum domum reportavit. Erdfordiensis quidam civis ad Compostellam Galliciae peregrinus accesserat, ut D Jacobi cineres illic veneraretur. Evenit autem, ut gravi ac diuturno morbo oppressus, integro prope anno illic lecto affixus distinctoretur: nec jam spes in medicis aut medicinis ulla supererat. Repertum denique est suffugium; Nicolai limina ex itinere salutare decernit ager, si viribus suis restitueretur. Dietum, factum: certidui spatio resumptis viribus Helvetiam versus iter adornaat, ac feliciter tandem emittitur.

C 118 Norimbergensis et matrona menstrui profluvio ita exhausta, ut viribus prorsus defecta, vix manibus pedibusque prona reptaret. Commendavit se misera omnique auxilio destituta Nicolai precibus, ac continuo sistente fluxu, ad sepulcrum ejus incolumis properavit. Ex eadem turba Neophytus quidam,

e Judaeorum faece ad veram conversus fidem, ita sacro, quem vocant, igne exurebatur, ut omnes de ejus salute plane desperarent. Nicolaum igitur ceteris mediis desperatis invocat, ac liquidissimis suis votis evestigio omnes illos aestus extinguit, id quod ipse paucis post diebus palam in aede Saxellensi incolumis praedicavit. Matrona quaedam Subsilyanensis multa pro liberorum ac nepotum pro incolumitate per Nicolaum a Deo accepit beneficia. Filius ejus bimus trimestri diarrhoea animam jam prope effuderat; ei Nicolaus fluxum stitit. Filiole crura veneficae contactu seu fascio graviter intumuerant, et carbone nigriora jam putredinem minabantur; Nicolaus veneficium omne brevi attulit. Nepoti ejus grave vitum coxendicis ac deinde non longo post tempore etiam tetram capitis, et faciei impetiginem emendavit. Viri inter Silvanos primarii nepos unum annum natus, ita graviter exulceratum habebat dextrum genu, ut jam non tantum de pede, sed etiam de ptero prorsus actum omnes censerent. Cum ergo in mediis naturalibus nulla amplius spes superesset, ad divina confugere parentes, afflictumque filiolum ad Nicolai sacram unam deportarunt. Evanuit evestigio ulcus in ipso itinere, absterso omni dolore ac periculo, atque in pede non nisi cicatrix miraculi testis apparuit. Kernsianae Parochiae aedificium omnium infra lumbos membrorum paralyti ita languiebat, ut totis quatuor annis lecto consurgere non posset. Vovet iterum iterumque cerea Nicolao anathemata, sed frustra: nulla inde levamentum sensit. Equo igitur seipsam imponi curat, atque ita Saxellensis aedis limen succollantibus allis ingressus, continuo solidari nonnihil dissolutos artus gaudet, quod saltem duobus fuleris nixus domum redire posset. Elapso mense redit eodem quadrupes, atque inter calidas preces tam firmos validosque pedes impetrat, ut anno insoquente pedes et B. Virginem Lauri, et Romae Apostolorum limina inviseret. Oblitus deinde uno alterove anno ceram devotam offerre, in eadem paralytin incidit; nec convaleuit, donec votum, quod neglexerat, compensavit. Contraho vela, infinitum enim mare ingressus sum, quod transire prorsus velim, portum invenire ac tenere non possim. Patronus est Nicolaus ac suspicatur, et communit, ut vulgo appellari solet, Medicus non patriae tantum et popularium, sed omnium circa regionum ac populorum. Accurrit etiam holie, prope ac prociat, ab ipsis etiam haereticis Bernensibus, ad ejus cineres; vovetur, supplicatur; mittuntur munera, suspenduntur anathemata; succeduntur faeces; impetrantur, patrantur quotidiana prodigia. Emmeravi ex innumeris paucis, ut ex his paucis cetera sive paria sive etiam majora colligantur. Unde facile colligere est, si Deus ejus eremita nostri ossa ac cineres in terris tuis gloriosa ac prodigiosa esse voluerit, quanta in caelis gloria ac beatitudinem animam ejus perfundi fecerit. Et faciet, uti spero, optinus Deus, ut etiam in terris sancti hujus viri honor amplius adhuc crescat, ad majorem cumprimis ipsius prepotentis Dei gloriam, ac ampliore item tum corporum tum vel maxime animarum nostrarum incolumitatem.

n Petrus in Saal dictus a Lupulo. — In Glarona vulgo Glarus limago aditu est fluvius, quoru tanta et sarufa conjunctis aquis efficiunt. ubi autem ipsa urbs a Saxellensi pago P. M. 30 ad Orientem. — e Post mensum scilicet quam a lecto surgens sanari coepit: tantumdem enim temporis impensum solidandis utcumque membris testatur Lupulus — d Joannes cognominis Sarcinator opud unadum. Est autem Erdfordia Turingiae metropolis et amplissimu ad Terram fluvium civitas: facile 150 P. M. ad Helvetias remanet: quod magnam inter omnes Germanos Nicolai celebratam arguit — e Elisabetha Glarus, totis quatuordecim annis sic exhausta, ut expresse Lupulus asserit. Abest autem etiam Norimberga, celebris Franconiae civitas magno ab Helvetis intervallo.

Glarona urbi.

ix
vincta
cupido
emittitur,

velatur d. tor
stuoie. nullo.

c
d
Sanantur
morbus
diuturnus

e
fluxus
sanguinis,

E
exulcerato,

paralysis.

similia
haeretic
experiantur.

f

D
ignis sacer,

diarrhoea,

veneficium,

HYMNI ET COLLECTÆ

Altero post Nicolai obitum anno compositæ
ab Henrico de Gundelfingen, Canonico
Beronensi.

Nicolai pro meritis, ejusque gestis inclytis,
Clarior quoque virtutibus, exultet cœlum laudibus.

Natus qui Underwalde, verbo firmus et opere,

Festinavit ad eremum, Deus tuorum militum.

Tempus ætatis solidæ, non deducebat temere,

Te diligendo intime lucis Creator optime.

Hic mundanas delicias, contempsit et insidias,
Tuo fretus solatio, Jesu nostra redemptione.

Lungo abstinet tempore, purnas ferens in corpore,

Memor tuorum operum, Conditor almæ siderum.

Noctes orationibus deduxit et laboribus;

Nec cessavit ab opere jam lucis orto sidere.

Jejunis se macerans, abstinendo se affligens,

Desideravit ingredi, ad conam Agni providi.

Virtutum tandem titulis imbutus et miraculis,

Migravit ad te Dominum, Jæse corona Virginium.

Sit laus Patri cum Filio semper in cœli solio.

Nosque replendi cœlitus, Veni Creator Spiritus. Amen.

ALIUS.

Clara die Domini suo dent laudes Nomini,

Canoro gentes carmine, a solis ortus cardine.

Hæc die Nicolaus civibus jungitur caelestibus,

Caetera cum Angelica exultet aula culicæ.

Hic caelebs cum existeret, et vitam sanctam duceret,

Erat in te sua quies, Christe qui lux es et dies.

Mandatis tuis paruit, quamohrem signis claruit;

Ad salutem fidelium, Rex Christe factor omnium.

Hinc Trinitati gloriam, honorem et victoriam,

Paugamus hymno pistico ex more Docti mystico. Amen.

COLLECTA PRIMA.

Deus, qui B. Nicolao eremitæ tuo per abstinentiæ
Angelicæ omniumque virtutum viam incedenti, gra-
tiæ tuæ lumen ostendisti; concede propitius; ut ip-
sum intercessorem pro nobis sentiamus in cœlis,
cujus vitæ exemplo irradiamur in terris.

SECUNDA.

Deus, qui B. Nicolaum eremitam misericordem
fecisti Intercessorem pro peccatis omnium: da nobis
ipsius interventu peccatorum nostrorum veniam et
aeternæ beatitudinis optatam letitiam.

TERTIA.

Concede quæsumus, omnipotens Deus, nos sancti
Nicolai eremitæ exultare meritis, et ejus beneficio-
rum attolli suffragiis.

XXIII MARTII.

SANCTI QUI X KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

S anctus Nicon Episcopus et socii monachi cxxx Martyres juxta Taormenium in Sicilia.			S. Victorianus Proconsul Carthaginis,	} Martyres Carthagine et Tambaie in Africa.
S. Fidelis,	} Martyres in Africa.	S. Felix et alij xx,	Sancti duo germani Aquis-regienses,	
S. Theodorus, seu Theodulus, Presbyter, Martyr Antiochiæ.			S. Frumentius,	
S. Paulus,	} Martyres, an Cesaree, num alibi.	S. Julianus,	S. Frumentius alter	} Martyres in Africa.
S. Julius,			S. Liberatus Medicus,	
S. Saturnus,			Ejus uxor et duo filii,	
S. Proeminus Confessor, Episcopus Veronæ in Italia.			Alter puer.	
S. Fingares seu Guignerus, } S. Piala Virgo et socii, } S. Domelius Martyr ex Phrygia.	} Martyres in Britannia.	Crescentius Presbyter,	S. Benedictus monachus in Campania.	
S. Prælogia,			S. Adwoldus Presbyter et anachoreta in Anglia.	S. Georgius Thaumaturgus Constantino- poli.
S. Aquila,	} Martyres apud Græcos,	S. Otho Solitarius Ariani in regno Neapolitano.	S. Petrus Ordinis Eremitarum S. Augustini, Eugubii in Umbria.	
S. Eparchus,				
S. Theodosia,				

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

S ancti Romulus et Donatus Martyres Concoriæ, referuntur a Galesinio hoc die, quos ab aliis memorari diximus xvii Februarii.		Caurlanus,	} solis Hibernicis martyrologis noti et a Failbeus, Colgano prætermittitur, excepto postremo, quon gratis dicit illum esse, de quo in loca Craibhech habitante mentione est in Tripartita atisque S. Patricki Actis: nos miris istiusmodi suspicionibus non libenter imitmur. In Tamla- tensi etiam die sequenti Fergusius nominatur: idemque, qui hodie a diversis ab eo, quis defini- tur?	
S. Verulus,	} Martyres, S. Victoriano in Africa et 20 alij, } puto junguntur a Galesinio, uti infra dicimus, at hinc de his egimus ad diem	Faillbeus,		
S. Secundianus,				Fergusius,
Apollonia, Tertiaria Ordinis S. Francisci, refertur a Masino in Bononia perustrata, cum retulimus inter Prætermittas xii Martii.		Manchennus,		
SS. Secundus et Paulinus referuntur in MS. Tamla- tenses De his egimus ad Acta S. Pauli Episc. Athonensis num. 4. } xxii Martii.		Terianus,		
S. Saturnus,	} referuntur in MS. Tamla- tenses. Orion et Arion una idemque videntur esse, de his egimus } xxii Martii.	Macholla Virgo,	} ex iisdem habentur Martyro- logis: distinctior de his earumque cu' in notitia nullæ: eas credimus propterea et Colgano prætermittas, et nobis prætermittendas.	
S. Doerminus,				Lassara filia Fintani,
S. Orion,			Filio Ferdacli,	
S. Anon et alij xii,				
Carmella et Casaria, alij Casarius, memorantur in- fra cum sanctis Martyribus Pulo, Juliano atisque, sed dubium videtur num sint nomina Martyrum an locorum, et ideo omisimus, ut ibidem pluribus die ut.		Baithenus Monachus ibidem inter Sanctos nominatus, etiam a Colgano prætermittitur, seu verius convertitur in S. Boedardum auctorem ecclesie de Kill-boe- dain in Dalaradia, de quo aliusque ejus fratribus agitur in Vita S. Carbnaci ad xxxi hujus mensis. Citat Colgannus et Tamlaetense et Mariani Gormani Martyrologia, quævis in eis nullum aliud nomen, quam id, quod retulimus, inveniantur.		
Candidus Confessor apud Carisium memorantur infra Notæ Perrarii ad Catalogum generalem, de quo mi- hi aliud reperit sed neque nos, que addamus.		Maidheus sive Monaidheus de Fedh-Iuin in Aus- trali parte Ossarie, inquit Mayuir: nunc Mionn- Gaoidel, nunc Mionn-Albain, ut est, sacrum pi- gnos Hibernorum et Albanorum cognominatur ab Hagiologis Hibernicis; nec non filius S. Radegun- dis Regine a Kalendario Casselensi: sed spiritualis inquit Colgannus, quomodo Fortunatus (qui ejusdem Sancte Acta scripsit) cum vocat suam matrem: ex præfatis autem cognominibus infert celeberrimum il- lius apud Scotos tam Hibernos quam Albanos cul- tum. An recte? Judicare potuimus cum Acta inveni- untur, que ille etiamnum extare, certe extitisse, indubitanter affirmat. Efficacius argumentum petitur ex pluralitate dierum, quibus hujus unius nomen as- serit signatum reperiri; videlicet, præter hanc, x Aprilis, xviii Maii, et xiv Augusti. Sed nec de hoc possumus		
Augustinus,	} referuntur in MS. Tamlaetensi. An Magnus Augustinus et illustris Laurentus? Varii etiam Albini sunt, alij duo per occurrunt.			
Timotheus,				
Zefanus,				
Albinus,				
Laurentius,				
Treno seu Treni in Kill-da-ollon, idem fortassis, qui hic præcedit illius Doda, hoc die a sola Tam- laetensi Martyrologia repetitur. Colgannus diversum facit, ut eundem faciat Haensem monachum, de quo in S. Baitheni Vita ix Junii præferenda: quod tamen non magis pro- re conatur, quam quod idem sit cum eo Trenno, de quo in S. Columbe Actis per Adamnanum lib. 2 cap. 18.				

possimus iudicare, quamvis Hibernica illa martyrologia in tenebris debitescent.

Mathildis comiti-sa in sacro *Gynaceo* Artura o monasterio in hunc refertur per incredibilem propemodum uscitantiam hujus auctoris, summantis in se in *Miraci* fastis *Belypis* legere, qui hunc diem prorsus vacuum habet: *Mathildem* autem collocat ad xxiv Julii, quo die mortuam irrefragabili Domini testimonio discece patuisset Arturus, si Baroni Annales, quos accuratissime citat, etiam legere voluisset ad annum 1113. Non est itaque, quod suspicetur Ferrariam in Catal. gener. de aliqua ejus Translatione agere, cum servet ipsissimum diem beatis illius obitus Ipsam tamen nec Ferrarius nec alius quisquam Beatam dixit: solus ut Arturus vadet. Dignam aliqui futuram, quam et ob ingentia in Ecclesiam merita Romam transferri curaret. Urbanus viii, in divi Petri basilicam magnifico tumuldam; et Deus in Sanctorum numerum receperit, etsi id nobis hactenus ulugrit patris miraculis monstrare. Sed minus miraberris hunc Beatam dicit, quando Adelhildis Vidua, *Coeraci* Comitissa, in Vita S. Godfridi Episcopi *Ambiunensis* laudata, et Maria a Christo Ord. *Cisterciensis*, soloque virginitatis titulo commemorata ab Henrico; in *Menologio* *Cisterc.* Abute an. 1606 mortua, extra hesitationem ab Arturo predicto *Bratis* inseruntur.

Theodoricus, primus urbis *Sedunensis* Episcopus, refertur a Ferrario, citatis *Kalendario Germanico*, *Tubulis Ecclesie*, et *Petra Cratopolio* de *Sanctis Germaniae* e quibus ait floruisse circa annum DL, et monet videndum num sit idem cum S. Theodoro, qui xvi Augusti colitur. Certe *Cratopolus* addit in hujus memoriam *Carolus Magnus* multis donis et privilegiis Ecclesiam *Sedunensem* exornavisse. Quod is praestitit S. Theodoro tunc viventi, qui ab eo *Comitatum* et *Praefecturam Valsiae* accepit, quam hactenus successores obtinent. Dein *Theodorus* primus non vixit anno DL, sed anno cclxxxi interfuit *Aquiliensi* *Concilio*, in quo *Palladius* et *Secundianus* Episcopi *Ariani* damnati sunt. *Sauissimus* arrepta hac occasione hunc *Theodorum* inscripsit *supplemento Martyrol.* *Galle.* et longo ex gestis in *Concilio* encomio coronat. Sed neque hunc audemus fidere, cum Sanctus nunc appellatur in *Catalogis Episcoporum Sedunensium* apud *Clodium Robertum* et *Sanmarthum* in *Gallia Christiana*, et potissimum apud *Franciscum Augustinum* ab *Ecclesia Episcopum Salutiensem*, qui in *Historia Chronologica Pedemontanae Ecclesiae*, postmodum anno mxcxlv edita, tradit cap. 44 *sevirum Episcoporum Sedunensium*, additque *Theodori* successorem *Florentium* inter Sanctos commemorari: quod de *Theodoro* non siluisset.

Bruno Abbas *vinobii Hiesangiensis* in *Germania*, ut Sanctus est inscriptus *Martyrol.* *Benedictino*, *Hionis*, *Doroni*, *Memridi*, *Buelini*, et ex his *Catalogo Ferrarii*. Citatur *Trithemius*, qui ad annum mxcxii obtinuit, ac solum venerabilem *Abbatem* compellat.

Odo *Vestrasius* monachus *Cavensis* inter Sanctos refertur hoc die a *Buelino* in *Menolog.* *Benedictino*, ut quae de eo sciuntur, dedimus in *Martii* pag. 333 num. 29 in *Vita S. Petri*, *Abbas Cavensis*, ubi vir vite venerabilis, et magna veritatis et sanctitatis dicitur.

Felix monachus a *Casinensi* *Abbate*, ut pastorem gregique praesesset, transmissus est: ubi cum defunctus fuisset, cum multa ad sepulcrum ejus signa fierent, *Teatinus* Episcopus ejus ecclesiae corpus elevans, in eadem venerabiliter collocavit ac super eum altarium consecravit: quo loco, cum quidam crepus venisset, lumen recepit. Ita *Petrus Diaconus* in libro *MS. de Ortu et Vita Jus-*

torum sacri canobii Casinensis cap. 35, a quo non vocatur Sanctus, nec dies quo obiit indicatur. Eum ut Sanctum hoc die retulit *Buelinus* in *Menol.* *Bernardino*. *Nalleus* obs: e, si antiquiora *Martyrologia* aut *Breviaria* reurrectionem confirmant: interim omnia, quae de eo sciuntur, dedimus.

Henricus ex monacho *Villariensi* *Abbas* *L. ci-S. Bernardi*, cum titulo *Beati* memoratur a *Buelino*, uti ab ipso et aliis *XIII Martii*, uti tunc inter *Preremissos* dicitur.

Lalibale Rex *Aethiopiae* in regno *Angol*, et monachus monasterii *Lalibalensis*, dicitur publice colui a *Buelino* citatis aliquot recentiorum relationibus, quibus non videmus fidere.

Ruadus, *Rundus* seu *Rothallus*, ex monacho *Cisterciensi* Episcopus *Venetensis* in *Britannia Armorica*, cum titulo *Beati* refertur in *Menologio Henrico*; et *Buelini*: inter *Pios* reponitur ac beate memoriae oppellitur a *Saussato*: absque omni titulo inseritur *Catalogo Episcoporum apud Sanmarthum*, qui obitum ejus in *Necrologio Venetensi* notatur ad *vi Kalendas Julii*, ab aetate ad *xxii Octobris* anni *mcxxxvii* indicat.

Mellitus monachus monasterii *Potentiensis*, cum titulo *Sancti* refertur in *MS. Kalendario Sanctorum Ordinis S. Benedicti*, sub initium saeculi *IG* confecti.

Franciscus de *Cardallaga*, ex *Ordine S. Francisci* *Bernardini* a *Persena*, *cisci* ob *Arturo* **Hieronymus** a *Torreregione* *Beati* *nuncupati*: **Melchiales** *Tertiarium*, nobis dum nihil de cultu constat tantum non licet. *Egregie* in *eam* sent primi *enrum* *Francisci*, *Cadurensis* *decano* *Episcopi*, laudes: ab *quas* *sepulcrum* *ejus* *ait* *posuim* *Beati* *nuncupati* *et* *haberi*: *obit* *an.* *1401*. *Supra* *ait* *et* *alij* *juniores* *est*

Julianus ex eodem *Ordine*, *superiori* *saeculo* *in* *diversi* *Pictunensi* *ab* *haereticis* *interfectus*.

Agathus, **Agatho**, **Agathinus**, **Martyres** *Casarae* **Alexander**, **Fidelis**, **Timololus** seu **Pimulus**, **Dionysius**, **Dionysius** alter, **Rusticus**, alii octo, *refertur* *in* *Martyrol.* *Hieronymi*, *et* *variis* *alios* *De* *pluribus* *hunc* *regit* *Martyr.* *Romanum* *quando* *de* *omnibus* *comis* *de* *agathis*

S. Hilda *Abbatissa* *monasterii* *Berkingensis*, refertur in *MS. Usuardo* *Daris* *Aliepsiani*, *S. Hildalitha* *alios* *et* *colitur* *XXV Martii*.

S. Romanus, **S. Secundolus**, *fratres*, *Martyres* *in* *De* *ca*, *in* *mo* *S. Secundolus*, *runtur* *a* *Galesimo* *in* *Martyrologio Romano* *XXV Martii*.

Passio *Redemptoris* *nostri* *Jesu* *Christi* *memoratur* *hoc* *die* *a* *Græcis* *nominalis* *Latino*: *alios* *plurisque* *refertur* *XXV Martii*.

Bonus *latro* *cum* *Christo* *crucifixus* *et* *sepultus* *enrum* *eodem* *a* *Græcis*: *in* *Martyrol. Rom.* *XXV Martii*.

Dionysius *et* *alii* *noxi* *memorantur*: *et* *hunc* *venit* *audendi* *S. Saturnino* *prædic*, *quo* *etiam* *etiam* *pluribus* *Martyrologis* *S. Dionysius* *Episcopus* *Carinthiorum*, *sed* *ab* *alios* *rebutus* *XXV Martii*.

S. Theodatus *(alios* *Deodatus* *e)*, *Episcopus* *Niverneusi* *Abbas* *Vallis-Gilberti* *et* *alios* *alios*, *qui* *cum* *SS. Arbogasto*, *Florentino* *et* *Thalduino* *erat*, *tamquam* *e* *Scotia* *venisset* *refertur* *a* *Thalduino* *in* *Menologio* *Scotorum*. *Egimus* *de* *his* *quodam* *in* *Duobus* *de* *m. Dugoberto* *Regis* *lib.* *2* *cap. 3*, *plenus* *aitur* *cum* *Sario*, *quem* *Canonicus* *ait* *a* *XXV Jan.*

S. Euprepii, **S. Cricini**, **S. Agapii**, **S. Proculi**, **Agapius**, *Episcoporum* *Veneticorum* *inventum* *memoratur* *in* *Catalogo* *generali* *Ferrarii* *ex* *Tabulis* *ep. dem* *Eccle. sc.* *Ex* *his* *coluntur* *S. Proculus* *hoc* *die* *S. Augusti*, *S. Euprepius*

S. Pappaeus et S. Cricinius xxi Augusti.
 Hilaria vidua memoratur in Additionibus Gregorii ad xxx Decembris.
Usuardum. Sed quoniam sit, quis divinabit? Est in Romano Martyrol. xxxi Decemb. Hilaria Romae cum aliis feminis passa, sed non vidua fuerit quis dicit? Vidua potest censerit S. Hilaria mater S. Afric. Augustae Vindexicorum passa xxii Augusti.
 S. Radegunda capellam et cultum perpetuum habet juxta Nollenburg, intra primum ob Augusta Vindexicorum lapidem. Loherus hoc die inseruit eam Menologio Virginum; quod quia arbitro fecit suo (nam nulla superest dies, qua mortua est memoria, nec certa illo die colitur) differens e consilio Augustanorum ad diem S. Radegunde Regine. xii Augusti.
 S. Liberatus Abbas, Martyres in Africa, referuntur a Maurolyco, Felicio, Wifordo, Galesinio, Canisio, Ferrario et Petro de Natalibus. xvii Augustii.
 S. Bonifacius Diaconus, S. Rusticus, Subliacini, S. Servus, S. Rogatus, S. Septimus, monachi, S. Maximus, xvii Augustii.
 S. Bernardi Abbatis commemoratio, ob amplexum ab imagine Crucifixi datum, refertur in Kalendario Cisterciensi Divisione excuso et in Menologio Henricus et Bucelin. De eo amplexu agitur in Vita xx Augusti
 Eghertus sive Eadbertus, e Rege Northumbrie monachus, morte obiit anni dcccxxviii, ut dicitur ab antiquis non exprimitur: in Martyrol. Anglic. prima editio, relatus ad hunc diem, ut in secunda editione, quod probat Alfordus Anglo-Saxonicis ad dictum annum, xi Junii.
 Apud Meurdam et Bucelinum xx Augusti.

Fides Martyr memoratur in MS. Martyrol. Bruzelensi S. Gudule, et alius recentioribus Additionibus ad Gregorium. Videtur esse quae colitur vi Octobris.
 S. Dionisii Episcopi, Martyrum inventio Parisiensis celebratur in MS. Martyrol. Corneli Colontem Item apud Maurolycium, Felicianum, Galesinium, Ferrarium et Soussanum. De illis agemus ix Octobris.
 S. Lupi Episcopi Audegavensis inventio, memoratur in MS. Martyrologio Burdegalensis: ejus natalis occurrit xvii Octobris.
 S. Theodericus aut Theodoritus aut Theodorus Presbyter Antiochie sub Juliano apostata passus, refertur in MSS. Arabice, Toruacensi, Latiensi, MS Florario, Martyrologio Coloniensi anno 1490, Additionibus Gregorii, Martyrol. Germanico Comiti, In Romano et aliis xxiii Octobris.
 S. Florentii Tilicestrensis Martyris capitis susceptio in cenobio Insulae Barbara: prope Lugdunum memoratur in Martyrol. Gallic. Saussari. Ejus dies natalis agitur xxvii Octobris.
 S. Frumentius Episcopus et Confessor in India, inscriptus est MS. Florario: at Martyrol. Romano et Menol. Graeco xxvii Octobris.
 S. Claudii, Martyrum Legionensium in Hispania Lupercii, S. Victorici, quae agitur die illorum natali xxx Octobris.
 S. Winoci Abbatis elevatia Bergis in Flandria Occidentali memoratur a Molano, Saussario, et Martyrologis Benedictinis, de qua agendum erit die ejus natali vi Novembris.
 S. Deusdediti Papa Romae inscriptus est MS. Florario Sanctorum: at Martyrol. Romano viii Novembris.

ANIMADV. PAP 23

B. P.

VIDE SYNAXARIUM TOM I MART PAG. 571

DE S. NICONE EPISCOPO ET SOC. MON. CXCIX MART. JUNTA TAUROMENIUM IN SICILIA.

Commentarius historicus.

§ I. S. Niconis putrii, actus, cultus, monachatus in monte Gauri.

Nullius Christum sanguinem suo in urbe effusum esse, constanti traditione credunt Neapolitani civis, et nobis anno 1661 eo presertim, haud semel commemoratum ab iis est, qui fate protectorque semper religionis mercedem esse existimabant, quod non minus sancti Martyris haecenus incorruptum sanguinem, a civibus olim studioso collectum, in sacris habent: cujus quidem rei ipsi nos testes sumus, tum circa N. Januari miraculosam curam, tum circa alium studium semper incurruptumque sancti ejusdem Martyris, duobus phialis in sacro Domus nostra Professore conservatum. Martyres tamen etsi nullos Neapolis fecit, genuit tamen multos ad hunc usque illum deinde progressos; atque in us S. Niconem, ex strenua seculi milita seclatore, Ducem egregie cohortis, centum nonaginta novem Monachorum, sub Quintiano Praeside juxta Tauromenium in Sicilia interfectorum pro fide Christiana. Ut hinc omnia constant et Actus, quae a Charomeno S. Niconis ministro et passivum teste scripta (ut dicitur num. 21) ab omni ex MS. Paticano et Ambrosiano inter se collatis, mutuoque suppletis, quod indicant hi [] neci quibus indubitanus ea, quae in alterutro MS. abundant vel deficiunt.

2 Ambrosiano MS. hic erit titulus: Martyrum S. Niconis et sociorum cxcix, quorum nomina scripta sunt in libro vite, passivum sub Decio Casare, presidente Siculorum provincie Quintiano, descrip-

tum a Charomeno Sanctorum condiscipulo et monasticam vitam amplexo, civitatis Syracusanae. Causa cur non fuerit hic comprehensus cum ceteris affectusque martyrum, primum est suspicari fuisse ejus ab aeternis illi caperentur absentiam; Deo sic disponente, ut esset, qui et vincis ministraret in carcere, auditum a custodibus prece vel pretio ad magistrum eum noctis; et conversatibus eorundem historiam ad posterum transmitteret, ad huc usque tempore conservandam. Hujus porro historiae epitomen, collatis inter se Meniorum impressorum et edicibus Synaxarii MS Parisiensis atque ejus quod Crypta Ferraria est sub nomine Basilii Imperatoris, pari modo concinnamus, et majoribus Actis, ut eorum confirmativam, adiungimus, prout eadem epitome in MSS. quoque Ambrosiano et Chiffletiano reperitur.

3 Nihil horum videre Baronio contigit Romanum Martyrologium computanti: ut mirum non sit, si alium nullum auctorem habens quam menologium ex Siceli versione (quod nos item ex Comiti editione habemus imperfectissimum) ita scripsit ad hunc diem: Casare in Palesina SS. Martyrum Niconis et aliorum nonaginta novem. Ubi quod in numero sit erratum, centuriam praetermissam, vel auctor ipsius vel amanuensium ejus inadvertentia factum excusari potest; quod reliquum est, Menologio praetermissum scripto debet imputari: in quo, ut alius saepe, lucris quibusdam intermedias omisissis, et diei numero praepostere collocato, haec verba: Sanctorum Martyrum Niconis et sociorum nonaginta novem, a xxiii die auclsa: cum sequens diei

eadem in h. r. n. e. i. s. paucis re'ala.

Error de Cetero Palastor:

unde irrepperit in Menologio.

ANIMADV. PAP 27

AN ECL. XXIII MART. Neapolitanis non Niconis,

in Sicilia prasi,

scripsit a Charomeno discipulo Acta:

F

A diei *acephalo* textu conjunguntur hoc modo : qui in urbe Cæsarea Palesstinæ propter Christianæ fidei confessionem Martyrii palam sunt adepti. Quæ verba non dabitamus quin pertineant ad octo Martyres ; quos Cæsarea in Palesstina cæcos XXIV die disticho uno Menæa laudant : MSS. triginta octo fuisse dicunt, Latina vero *Martyrologii* nominatim referunt vel omnes vel ceterorum duces ex *Eusebii Histor.* lib. 4 cap. 13 sub *Dio-cletiano securi percussos, Timolam videlicet Dionysium etc.*

4 *Ipsium Menologii, quem Sirtetus Latinum fecit, Græcum contextum, ut Romæ inveniremus operam dedimus : quæ de interpretis fide atque peritâ nihil ambigentes, scire cupiebamus, æqua, et gravissimis quibus Camusina editio scætel mendis, librariorum Græcorum osecitantæ imputanda essent, æqua vero ei, qui Sirteti versione Camisio transmisit; apparet enim et hic et aliibi, et ipsum Sirteti autographum, quæ usus Baronius, ex depravato ac negligenter scripto codice sumptum esse, et ab apographo in Germaniam misso quoadmodum discrepare. Ex hoc autem ultimo capite fit, ut quæ perperam Camisius habet die XXIV, præcedenti habeat Baronius; et recte; cum illo die hosce Martyres toto Ecclesiastico Officio ipsis proprio solemniter Græci venerentur, juxta normam in Hierosolymitano Typico, etiam pro Constantinopolitana Ecclesia aucto, et nunc ubique recepto, præscriptum.*

5 *Hymnos S. Joseph Hymnographus composuit, sic ut singularum orarum initiales litteræ hoc acrostichon constituent.*

Νίκα; σε φίλων τῶν φερώνυμον μέλαρ.

Sancte, tuum laudo, quod dat victoria, nomen. Victorem enim Νίκα sonat. eoque frequentissime alludit Poeta, ultimarum stropharum initus nominis propria litteras more suo interens. Pervulgatum quoque toto Oriente fuisse hujus certaminis cultum et famam fatorem oportet, si ad Arabe quoque illa pertinet; et pertinuisse suadet Oratio, mensi Adar, qui nostro respondet Martio, in eorundem sacris libris instar Kalendarum præfixa, quam D. Amabilis Bursens Abbas Latinam nobis fecit, recensentem præcipuos hujus mensis Sanctos, et in his Nicodem hoc modo: Magnificemus Cyrillum Innocentem... Jacobum Beatum, Nicodem Innocentem et Matronam gloriosam: quibus accedit *Martyrologium Arabico-Ægyptiacum Latine missum nobis a Gratiano Simonio Maronitici collegii alumno, in quo sic legitur ad hanc diem: Certamen S. Niconis Sacerdotis et cæcæ sociorum ejus.*

6 *Monasteria erectionis præstrata sanctis hisce Martyribus eorumque Duci Niconi mons Gani fuit, veteris noxæque Geographiæ tubulis hæcenus confectis ignotus: ab Ortelio tamen in Thesaurio Geographico, Suidæ, Nicetæ, Gregori, auctoritatem secundo adscribitur Thraciæ, sed ita ut incertæ in ea positionis locis alibi adnumeret. Quod si vestigia Bulgarorum a vexata Constantinopoli primo Leonis Armeni anno ad depopulationem Thraciam discedentium sepi retinens (quæta nobis signata reliquit incerti auctoris ad Theophrasti chronographiam appendicæ) apparebit non utrum quam qui veteribus mons Rhodope est, eo nomine posse designari. Constantinopoli namque Athyram, inde Selabyrium profecti, castellis utroque solo æquatis destruxere Danoniam, Herocleæ suburbana incenderunt, exciderunt Bisantium sive Rhædestum, plebe ab interfectionem delicta. Et hæc hæcenus ad Propontidis fere litora, Byzantio Chersonesum versus. Inde Aprum perrexerunt, quod etiam est castrum xxx fere P. M. a Bisantia versus mediterranea circa Molanum flumen; eoque ut alibi pluribus incenso et everso, diurno decem itinere divertentur inde ad Gani montes, in quibus delitescerent plebeculam plurimam inventientes, et animal a Thraciæ forme cuncta, homines et jumenta innumera jugulaverunt, partem vero res-*

liquam cum mulierum et puerorum multitudine in Bulgariam deportavere captivam. Inde descendentes venerant usque in Chersonesum, rursusque ad superiorem regionem reversi, et cunctas vias a minima usque ad maximam destruentes, Adrianopolim obsederunt.

7 *Ex quibus colligas Bulgarios vastatis littoreis oris ab Apro Adrianopolim vrecta tendere volentes, propter copiosam prædæ mutavisse mentem, ut ejus partem augenda partim in tuto locunda vovissa iter deflecterent ad montem hunc, totius veteris Thraciæ quoadmodum umbilicum. Est enim Rhodope Herci montis perpetuo velut unius catenæ tractu Mesiam a Thracia, sive, ut posterius liquebantur, Bulgariam a Romania distinguuntis, brachium quoddam, in median præcurrit Thraciam versus Propontidem; cujus extrema supradictus Ortelius ex Servio montes Gamaides nominat; merito tamen dubitans, an non rectius Suidas Γαρίζα scripserit: quod Gani montem esse ex possimus ambigere, et passuum millibus circiter quadraginta abfuisse a mari, adeoque huius itinere non difficulter ad unum; licet Bulgari, præda graves et obvis circumvenia locis depopulandis occupati. decem dies impendisse legantur. Hæc ergo Theodosium Cyzici Episcopum Nicom reperit: quem credibile est sub initium tertii sæculi, cum diurno adversus Christianos persecutionem a Tertulliano commemoratam Severus Imperator movisset, tantum latendi locum illi elegisse, unde cum rex ferret facile posset ecclesiæ suæ ex intervallo non maximo, et minori periculo suo prospicere, propter commoditatem brevis tractus ex Hermæo promontorio in Cyzicum, proximam Asia trans aquas civitatem.*

§ II. Niconis Ordinatio, tempus et locus certaminis atque translationis.

In recessu illo montano Theodosius regens monachorum agnum videlicet inventa vel a se collecta, ipsi Nicodem mortuus præfuit; trecento postquam advenerat, per omnes Ecclesiasticos Gradus ad Episcopalem consecrationem protractum; de qua re non dubitasset Cajetanus in suo de Siculis opere, nec Episcopii nomen improprie sumi in Menæis creduisset pro titulo Abbatis vel Hegumeni, si ipsa patuisset Acta videre. Num quæ eum hæc adducere rationes; prima quod nec Romanum Martyrologium nec Græcorum Menologium Nicodem Episcopum indiget, altero quod præter morem fuerit, ut Episcopus arbitratu suo Episcopum ordinaret, omnino nihil efficiunt. Baronius enim, ut jam vidimus, notitiam horum Martyrum nullam habuit, nisi ex Menologio, sic ut diximus depravato; deinde illas silentio opponitur titulis Ἀποστόλων, constanti attributus Nicom, tum in Synaxario Parisiensi MS. tum in excusa Anthologia: in quo Martyres Pontifices sive designari clarum est, Ὁσιοφύραξ; vero eos dici, qui ex monachis martyrium sunt adepti, ceteros vero simpliciter Μάρτυρας; aut (si majori charitate et celebritate præfulgant) Μεγαλομάρτυρας;. Quod autem ad alterum caput argumenti a Cajetano adducti attinet, non facile id probabit verum fuisse tribus primis sæculis inter persecuciones gravissimas, quibus Episcopi plurimum propter relictis Sedibus istæ suam mutant operam Christianis afflictis, ubi eos aliquo numero esse aut fieri contingebat, et cum res ferebat alius a se ordinatus in eorundem militatum sibi subdituebant: hæc autem non fecit Theodosius mere arbitrato suo, sed Angelico, ut in Actis dicitur, monitu, quem non dubitandum est Ecclesiæ illæ intenti propositum approbatumque fuisse.

9 *Theodosium autem defuncto, a quo dimittis docto loca ista per barbaros vastanda dilexerat Nicom, juxta extremam illius voluntatem in Siciliam transit, et idoneam quietam secessum locum inveniens, illuc sedem sibi et comitibus constituit, tenuique per annos, ut dicitur, quadraginta duos; et quibus eum usdem omnibus, quos*

olias quoque perperam mendosum ?

Cultus apud Græcos,

et Syros,

Mons Gani

a Bulgariis Thraciam exierat hinc populatus,

idem qui veteribus Rhodope,

Gonlades Suidæ,

Theodosius Episcopus Cyzicenus,

15

Nicom vere consecratus Episcopus,

ideoque ut Ἀποστόλων cultus;

F

rationes in contrarium recitatæ.

An istem qui timetis per Siciliam etiam martyrii fuerint socii ?

A adduxerat sociis cxcix, ut credit Cajetanus, nec prorsus Actus nostris repugnat. Quia tamen difficile creditu est tot annis neminem ex iis unum esse defunctum; et Charumeni Syracusanam usque in Sicilia adjecti persona suadet, ut simili ratione alius Siculis pluris sancte conversationis odore utraque Nicomi adhaerisse credenda; multo probabilius teneri poterit, Nicome in locum demortuorum advenarum indigenas subrogasse, numero priorum sociorum stultitiae servato: sic ut majori ex parte Siculi fuerint, qui martyrii curam consecuti laudantur. Haec autem tanto tempore potuisse securis monasterii exercitationi vacare, non magnopere miraberi, si considerare velis o Plautium morte ad Deum usque tempora perpetuum pene pacem Christianis fuisse, raris ac minime denturis procellis tentatam, maxime in provincia, ubi non urgentibus legum executionem Imperatoribus (uti vix unquam uterque dicto jam tempore) remittere vel severe rem agebant Praesides pro suo arbitratu: severius autem, ante Quintianum a Deo constitutum inflammantibus nullus episcopus in Sicilia videtur: ut mirum non sit ut ipse presentium suavitatis tantum quoque popularum odium contra se conceiverit, quantum in passione S. Agathae se prohibuit.

post annos 24

10 Hanc autem passionem ad tertium Decem constitutum pertinuisse est natum: quem in annum Christi ecoli cadere satis probavimus tum i Februarii ubi de S. Pronto in Prologum, num. 17, tum v ejusdem ubi de S. Agatha, eo die vel mortua vel sepulta. Ex quo sequitur hosce Martyres, quos in Martio mense, die xxiii et xxiv canonice constat ex Actis, ugonem suam anno immediate praecedenti consummasse: quippe quorum Duci revelata divinitus sit ultio sumendo haud diu post de Quintiano, in flumine submergendo: prout et accidit intra menses duobus, post perpetratum S. Agathae crimen, dum trajerret Synethum sive ut Acta haec nominant Pseuisthium: cujus morte reventi Christiani continuo extulerunt curam, et cum ipsam S. Agatham honorifice tumularunt, ex ejus praedictione securi de persecutorum cessatura; tum aliorum alibi passuram conquisitum capere attendere. Inter quos solemniter ad constituta in verbis orationem delatos, hanc quoque gloriosam tuentium fuisse persuadet dies xiii Februarii, eorum festivitatis asynotus in MS. Ambrosiana. Ubi enim Vaticanum habet diem martyrii, usque supra citavimus verbis; istic legitur τῆς ἡμέρας τῶν ἀγίων μαρτύρων μετὰ Φιλοσοφίου τριωνομίδου. Ex qua verasimilis deducitur conjectura, quod Throbusius Episcopus, qui miraculo monitus, veneranda corpora bibulo postquam maculata vrant una suis Clericis religiose sepeliverat, cessante persecutione eadem refoderit, et in suam ecclesiam tali die transferent.

sub Praeside Quintiano, ANIMADV., PAP. 23

etque mortuo Quintiano, 231, 13 Febr.

11 Sed quantum illud? Επιστολῶν, inquit Codices MSS. ubi care Euesam nobilem Syrac urbem intellegas, ideoque ad Casariam Palaestinae, triginta miliaribus ab ea distant, Martyrium hoc retrahere velis: vocalis enim initialis vel omnino hic redundat ut in Ἐρασθρίῳ Catharina, vel loco articuli τῶν in tertium irripuit, ut fuerit τῆς τῶν Μεσσηνῶν ἐκκλησίας. Nam civitas, quam Messaniam Latini, Messiniam Sardi auctores nominant, in Stephano de Urbibus Μεσσηνῶν Ptolemaeo et Straboni Μεσσηνῶν scribitur: et ab hac Messenii nominantur non tantum qui cum incolant crees, sed et omnes, qui alio quoque secl ex Italia inorta nomine Murellini, tamen aliud Siciliae cornu habitant, quod ab Aethna monte porrigitur usque ad Italiam fretum; cui Messana imminet, universa regni caput, et Italiae commercis primo obvia.

a Muentorini Ep. Theodosio,

Taurinensi residentie

12 Verum temporibus us neclum ea erat Episcopalis, uti solide probant Rochus Pirrhus in Notitia Ecclesiae Messanenensis, erudite reperitis quoniam ab aliis perpetuam huc trahuntur quasi Episcopatum Messanae in Siciliae grassasset ante Encarpum a seculi vi tanta florantem: e contra vero ostendens Taurinensem jam tunc ab

Apotolorum temporibus Episcopalem fuisse sub SS. Pancrato Marimoque, Petri discipulis. Horum igitur successores, etsi usque ad eadem dicti seculi initium nominari nequeant, nunquam tamen constituto semel Episcopatu defuisse credimus, et in his fuisse Theodosium, quem diximus: cujus si nomen ex his Actis cognoscere potuisset etiam Pirrhus, ipsum utique potius retulisset in seriem Episcoporum Taurinensium seu (quod in istis principis idem erat) Messiniarum, quam Nicorum: quum licet Episcopum fateamur ordinatum; in alios tamen quam monachos suos, postquam Siciliam adit, jurisdictionem exercuisse, haec non veseimus.

D

13 Idem Taurinensem hodie Taormina, pari a Messina et Catania intervallo distantem, monti insidet arduo, quem Taurum dicit Diadorus: ex cujus praescripto devotus jussu Nicorem urbem. Neque enim occerit urbs, in qua tunc Praeses resideret et Martyres fuerint cruciati, alia quam Taurinensem ei loco propior, in quo monasterium ipsi vitam duxerunt et passuram consummarunt. Nam in Sicilia primum appellationes sancti excursionem fecere ad altissimum Taurinensem montem, indeque non parvo progressi spatio fluvium invenerunt, Asinum nomine, ad quem balneo antiquum erat, in quo habitationem constituerunt, ut dicitur in Actis. Esinum habes in MS. Vaticano: nec dubitamus quam idem sit cum Asine Phru. Aesive Thurdidis, eademque Vibu Sequestri Taurinensi, ubi ea quum praecessit urbe muncupato. Cataniae hodie dicitur auctores sunt Arctus atque Leander. ut sane in Geographis tabulis altioris fluminis ostium invenias inter Catanam Taorminamque ab hac quinque circiter P. M. distans, adeoque juxta Taurinensem passus Sacerdos in titulo dromus, et vix ambiquis qui in urbs Messanenae Ecclesiae tunc cathedralis possidens, ditata fuerat pretiosa corporum sanctorum thesauro, statim atque Christum pacem tenere.

ubi ruciat Martyres,

or demum ad proximum fluvium caute plexi. E

ACTA

Aetore Charumeno Syracusano, Sanctorum condiscipulo.

VIDE ACTA GRAECA PAG. 13

Ex MSS. Graecis Biblioth. Vaticanae et Ambrosianae.

CAPUT I.

S. Niconis patrii, genus, militis, conversio ad fidem Christi, et peregrinatio.

Temporibus a illis, cum impiissimus Quintianus praefectura fungeretur, fuit vir quidam ex regione Neapolitana, Nicon nomine. Hic militis in quadam cohorte adscriptus, in ea ita se gesserat, ut non minus fortis existeret in bello quam juvenutis flore, formae gratia, et quodam vultus splendore conspicuus. Patre quidam ille Graeco e Graecus et ipse: sed cum matrem haberet Christianam, nocturnus eius diurnisque adhortationibus erudiebatur, ita eundem alloquens: Fili mi suavissime, si quando in aliquam necessitatem incideris, quales sepe solent in bello obvenire, signo Crucis Christi obarmare, et adversarios tuos effugies: neque effugies tantum; sed ab omni quoque telo, hasta et gladio illaesus permanebis.

F a S. Nicon ex instructione matris Christianae b

c

2 Brevis autem accidit ut ad conflictu inito in maximas se coactum videret angustias, casos qui secum erant commilitones conspicuus: itaque intendens in eorum oculos, atque ex imo corde suspirans venerabili Crucis vivifice signo sese communit: Christo, inquit, Deus omnipotens, appareat in me hodie Crucis tuae vivifice atque honorandae virtus, ut, subactis alienigenis hisce viator rediens, officiar et ego servus tuus, atque adorem te cum ea, quam me genuit, matre. Simul confidenter proteulens hasta

d signo crucis .e munens victor erudit:

A hasta obarmata dexteram, illa ipsa hora quasi centum et octoginta viros occidit, ceteris a facie ejus fugientibus, eo quod resistere nequirent, ipsi propter virtutem Crucis Christi. Glorificavit ergo Deum Nikon, dixitque : Magnus est Deus Christianorum, qui signo Crucis suæ alienigenas subigit : et admiratæ sunt turbæ exclamantes, O supernæ providentiæ miraculum ! nunquam vel ante nos audivimus vel inter nos vidimus, militum quemquam ita rem gessisse in pralio, ut nunc a Nicone gestam conspeximus.

3 Cum autem dimissus exercitus esset, abiit Nikon in domum suam et Deum collaudans nuntiavit matri, quanta Deus secum operatus in conflictu fuisset per virtutem sanctæ et vivificæ Crucis. Quæ vehementer gavisæ, dixit : Gratias ago nomini sancto tuo Domine, qui vis omnes homines salvos fieri et in agnitionem veritatis venire [f et nunc Domine exaudi vocem famulæ tuæ, et lavacro regenerationis filium meum dignare, quod concessisti nobis in remissionem peccatorum : doce ipsum facere voluntatem tuam, ut placens tibi, promissa a te bona æterna obtineat] Finita vero oratione cœpit eam Nikon interrogare, quomodo quis posset perfectus fieri Christianus. Cui illa respondit : Oportet ut diebus quadraginta jejunes, susceptaque a Sacerdote instructione, lavacrum regenerationis suscipias, Christoque et ejus operibus credas, renuntians satanæ et operibus ejus : ita verus Christianus, Christi servus efficietis.

4 Tunc ait matri suæ Nikon : Vivit Dominus : quia melius mihi est servum ejus esse, quam cultorem idolorum, et Græcorum militem. Nolo in posterum sacrificare lapidibus [aut ulli alteri creature : sed Deo soli, qui fecit cœlum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt] precipiensque ad pedes matris suæ : ora pro servo tuo, mater, inquit, ut mihi deus Angelum bonum [ducem atque] custodem corporis et animæ mere, per quem ex Dei servis reperiam, aliquem, a quo recipiam regenerationis lavacrum, et discam facere voluntatem Christi, veri Dei nostri, ac rationali ejus gregi adscribam : quoniam, nisi doctrina tua, venerabilis mater, eruisset me e Græcisini errore [et Deum summum per te agnovissem] brevi fuisset gehennæ palmium, mihi puniendus cum ceteris omnibus, qui Deum ignorantibus nunc imo in inferno cruciantur, juxta illud Prophætæ : Convertentur peccatores in infernum omnes gentes quæ obliviscuntur Deum. Gratias igitur, o mater, Deo optino ago : quia per te inserendus in rationalem ejus gregem erutus sum ab errore gentilium. Iterumque in faciem versus Orientem cornuens deprecansque, [matri suæ dixit. Precare, mater, pro servo tuo ut hinc profectus desiderata consequar bona.] At illa continuo manu prehensum cum fausta appreciatione dimisit, gravi eum juramento obstringens ad reditum, postquam sacrum baptismum fuisset conserutus.

5 Postquam autem ille recessit, multum requisitus a militibus, a nemine potuit reperiri : mater vero ejus quemdam ex Toparchie hominibus apprehendens, Scito, inquit, quod disparuit filius meus : neque aliquid ego de ipso cognovi. At Nicom Dei famulus, gratia divina deducente, ad litus descendens navem reperit : acceptaque secum pecunia non exigua ad partes Constantinopolos navigavit, atque in Chium insulam egressus, in excelsum conscendit **g** montem, ibique in oratione perseverans toto octiduo jejunavit, ut ei Dominus Deus declararet, quo in loco inventurus esset, quod querebat. Apparuit autem eidem per noctem eo habitu incessuque vir, qui sacrum Dei ministrum deceret : qui eum ad se vocans : Accipe, inquit, baculum istum, in cujus som-

mitate signum Crucis vides ; ille te deducet in locum, ubi reperitur es id quod desideras.

6 Gavisus ergo Deumque magnificans, ipsa illa hora ad litus abiit, deductus h a baculo, quem acceperat ab Angelo. Quem eminus conspicientes nautæ atque nauleris : Salve, inquietant, Nikon, serve Christi, ingredi in navim, nosque te deducemus incolumem dirigente Domino usque in locum tibi constitutum : nam qui tibi nocte baculum illum dedit, nobis quoque significavit, quod ad nos hodie venturus esset homo ad litus baculum manu tenens, in cujus summitate signum Crucis sit : Desiderantem, inquietat vobiscum discedere suscipite gratantes, et salvate in monte qui Ganos dicitur, et recipietis mercedem a Deo. Itaque rogans te, serve Dei, si tu es, age navigemus luce Deo : quoniam opportunus omnino ventus est, qui nos virtute Dei incolumes perducet.

7 His auditis servus Dei Nikon aliquantulum oraturus secessit, prostratusque in terram levit et dixit : Gratias tibi ago Domine Deus meus : quia mihi miserabili atque inutili vasi tanta beneficia præstas, soluti meæ tanta cura prospiciens. Nunc cognovi, Domine, quia omnem hominem salvare desideras, qui nomen tuum in veritate invocaverit. Hæc et plura alia cum dixisset, conscendit navigium. Ipsi autem navigantes inde intra duos dies i totidemque noctes accesserunt ad partes excelsi illius montis, qui k Ganos dicitur : eodemque tempore Abbas adfuit habitu Episcopali cum quindecim fratribus. Facientes itaque ad invicem consueta monachis adorationem, arripuerunt manum ejus, abduxeruntque in speluncam, in qua commorationem sibi constituerat eorum Hegumenus atque Episcopus cum cætu Monachorum aliorum.

a Hæc nota temporis referenda ad Mactyrum est, non autem ad proxime sequentia, quæ spectant ad initium hujus seculi : nam a conversione S. Nicomi ad ejus Martyrium anni minimum quadraginta quinque decurrerunt ; ut ex sequentibus patebit. — b Spiritus sanctus in scriptis suis, Occumenus ad Acta Apost. cap. xv de Corinthe venturione agens, et explicans illud in scriptis suis, Spiritus sanctus, quæ sit deus, inquit h expositio deo dicitur. Spira est quod nunc nomen verum est autem Coliors sine antiquo quingentorum primum. Vide Memmian in glossario, ubi etiam invenies Sumetum apud Latinos et eodem apud Græcos et æquivalentia in hæc significatione usurpata. — c Id est, idololatrum : eo quod a Græcis acceptum Romani superstitiones quas tanto sanguine utebantur conservare : unde et Hellenismus nomen erat quod paganismus nunc dicitur, potissimum in Oriente. d Nomen ægyptiacum, ad verbum convocato sine indito bello. Et ut bellis unum hic intellige quæ plura in Oriente Severus Imperator gessit, sub finem præcedentis et initium hujus seculi, quæ vide apud Dionem, et Herodianum quoniam auctoritate Ravennus ad annum 205 dicit ipsum ex Ægypto redirem amplissimum duxisse triumphum de Partus aliisque antonibus debellatis, qui annus ille ipse est, quo soluto exercitu Nicom rediisse ad matrem potuit. — e Ita Codex Ambrosianus, Valteanus solum n, 803 habet. — f Hæc et quæ sequuntur unci inclusa partim Valteano partim Ambrosiano Codicibus defuisse. g In hac maris Egæi, Lesbium inter et Sarnum insula Ioniarum proxima, montes a Geographis collocantur Pelæus, Mimas et Arvisus, a vni bonitate Minio et Virgilio commendatus. et hic quidem ex Italia adnavigantibus primus occurrit. — h Non visibilem hic quasi præsentis bacula ductum significari, sed tantum intantum instictum divinis gratiæ ad presentium subitiferi signi Sancto concessæ, existimare quis possit. i Expedita hæud dubie ea navigatio fuit, cum opus sit tres integros gradus enavigare antequam in Propusidem a Chio pervenias. — k Non quod ipse mox Mori immineret, quem ostendimus in Theocriti mastullo collocandum : sed quod eo appulserit sanctus, unde brevissimo itinere adiri comode intriduum poterit, aut etiam innotet tempore in extrema ejus propius ad mare procurrit.

CAPIT. II.

S. Niconis monachatus, ordinatio reditus Neapolim.

Baculum hic a triduumve exorat Nikon Dei servus : cum labores atque vigiliæ contemplatus, quas illi fortiter sustinebant, palinodie lectionique vacantes assidue, ipsisque lacrymis solum irrigantes ; irruit in eum timor Domini, amorque inexplicabilis ; adeo ut pene extra se raperetur exultans, et quam ducebant sancti Angelicam vitam admirandus ex-

D

ACTORE
CUI EROMENO
EX MSS. GA.
h
et ab Angelo
Crucem
vix ducenti
accipit,

navigioque
oblato,

ad Ganum
montem
appellit.

E

i

k

Coliors
vovipoc,

F

a
Receptus a
In odioso
Cyzici Episc.

quod matri
renuntiavit,

decernitque
fieri Christia-
nus,

Ps. 9 18
et a matre
discedit
baptizandus.

Egressus in
Chium ibi
jejunat.

D

A plorans. Igitur introitus eum Episcopus singulariter compunctum animo, dicit ei : Qua de causa et undenam hic accesseris, fili, age cum omni sinceritate edissere nobis. Cui servus Dei Nicon, humiliter quidem, hilari tamen vultu respondit : Ex Italia adsum, sanctissime Pater, idque ut Christianus fiam, et sancto Christi gregi adjungar. Procidensque ad Episcopo pedes cum lacrymis ait : Deprecor te, Sancte Dei ut mihi quamprimum regenerationis lavacrum conferas, doceasque Deo placitura facere. Tunc Episcopus instrui eum iussit, et sacro linivit b oleo, in ipsoque spelæo baptizatum in nomine Patris, et Filii et Spiritus sancti communionis divinæ participem fecit, venerandoque innoxil inguente.

ACTORE CHEROMENO ET MSS GR.

baptizatur,

b

fit Monachus,

9 Quibus in hunc modum peractis tres in isto spelæi montani monasterio annos commoratus, in iis sese quæ istic tractabantur litteris atque disciplinis, psalmodiâ item, oratione, lectione, atque puritate ita exercuit instruxitque, ut facile appareret vas electionis factum esse Domino, nonnullique dicerent similem Angelo virum videri, propter quietem animi et mansuetudinem singularem. Etenim in tolerantia plurimus, in dilectione summus, in jejniis incomparabilis, in doctrina insatiabilis, in nocturna psalmodia indefessus, et in omni vite actione irreprehensibilis apparuit : adeo ut in viri sancti admirationem ipse raperetur Hegumenus. Huic ergo, post tertii anni finem migraturo ad Danum, nocte in somnis apparuit Angelus, dixitque : Antequam ex hac vita excedas Nicom, quem baptizasti, Episcopatum tuum gregemque trades : monachisque ut eos ad Australes Siciliae provincie partes transferat, ne inventi hic monachi gladio perimantur a barbaris, qui in hunc locum et montem brevi sunt irruptionem facturi.

B

et Angeli monitu

consecratur Episcopus,

Theodosto mortuo S. Nicon

c d e

C

10 Tulit ergo eum, et Diaconum primario, deinde Presbyterum, ac denique Episcopum ordinavit ; commendans ei monachos quasi centum nonaginta ; atque intra paucos dies obdormivit in Domino Sanctissimus Episcopus Theodosius, qui Cyzico fugerat propter summam rerum confusionem, quotidie magis ac magis invalescentem : et sepelierunt eum ibidem prope speluncam, quæ erit ad Orientem. Postquam consueta synaxes atque sacrificia completa fuere, sumptis secum sociis et oratione premissa, in e propriam navem ingressus est, et ad Mitylenam appulit : duobus vero diebus ibidem actis quamprimum movit inde, atque ad e Naxia partes applicuit, ac denique Dei nutu atque virtute intra viginti duos dies Italiae adnavigans, Neapolim in patriam suam pervenit.

cum matre in Ithalam navigaret

f

matrem visit et sepelit.

11 Intelligens autem mater ejus, quod filius suus appulisset, continuo advolvit, ipsumque Niconem, quem quis esset omnino non agnovit, cepit interrogare dicens : Obscuro te reverendissime Pater, nosti ubi sit Nicom filius meus et multa inquisitio hic fuit propter ipsum, ut educeretur ad bellum. Ipse vero respondit : Ego sum Nicon, quem tu queris, Cui illa cum lacrymis, Ego inquit, vir Dei ex dolore anime mee te alloquor ; et tu me votulam desiram existimas ? Per tuas, mater, preces, repouit illo, ego ipse sum Nicon, quem dimisisti baptizandum : sed obstationibus tuis adactus reverti videre te ; tu quod volueris facito.

12 Tum vero [mater] in collum filii ruens osculata est eum, flavitque et gavisata est de reperto filio. Oculos blando attolens in eorum talibus verbis adoravit Deum : Gratias ago nomini sancto tuo, Domine : quin ostendisti mihi filium meum in tali dignitate habitumque Angelico constitutum. Et nunc Domine exaudi famulam tuam, suscipiens animam in manus tuas. Eaque oratione completa tradidit Domino spiritum suum in pace, et glorificaverunt om-

nes Deum quotquot admirabile istud spectaculum viderant : Sancti autem exultabundi in Domino cum psalmis et hymni exequias ejus celebrarunt, et corpus in arcam sacram reposuere.

a Næo Vaticanus codex, Ambrosianus troic scriptis exhibet. — b Catechumenorum videlicet, quo post baptismum Ecclesia utilior. de Confirmationis Sacramento post baptismum suscepto mox subiungitur. persecutionis enim tempore, sine metu christianabantur baptizati. — c Id est, ubi quisque propriis conductum. — d Lesbii urbs celeberrima est, unde hodie tibi insular nomen Mellesino. — e Cyclodum insularum media et maxima, Sophiano Nicom — f Si ex ipso statim habitu monachus cognosci Sanctus Nicom — g Si ex ipso statim habitu monachus cognosci Sanctus Nicom, oportet ut summum, non Neapolitanum sed etiam alibi, pacem habuerint Christiani : nempe post insensissimam hostis Plautiani mortem, anno 396, adscriptam in Hieronio, cessare coepit persecutio : appulsi autem miserit Nicom e suis aliquem, qui de suo adventu admitteret matrem et doceret quali in similitudine aderet. Forte etiam prius duo capita ab alio postmodum fuisse amplificala, strictus autem tractata a Charomenu, volente potissimum eo scribere quæ suis ipse oculis viderat : ut de ejusmodi narrationum formulis librorum nobis non sit. — g In Vaticano, hæc leguntur. Tum vero sancta anus prociens in terram cum lacrymis ante conspectum Dei, dixit...

CAPUT III.

Profectio in Siciliam et sociorum martyrium.

Dedita per urbem rei gesta fama etiam pervenit ad aliquos olim commilitones Niconis : itaque ad ipsum accesserunt in littore, arreptumque manu abduxerunt in partem : Teque adjuramus, inquit per eam, quæ sursum est, providentiam, dic nobis quæ et unde fuerit fortitudo illa quam habuisti in prælio : ut si magia est aliqua, eadem utamur et nos ad ejusmodi facinora perpetranda : si aliquid aliud, id ipsum enuntia. Ipse vero : Credite, inquit, Fratres neque per magiam neque per aliam industriam aliquam quidpiam sumi operatus, nisi quod venerandæ Crucis signo communicaverim me : exinde nemo conspectum faciei meæ sustinuit : sed virtus Dei, ejus ipsa Crux signum dumtaxat est, hostem omnem adversariumque superavit. Audientes ergo milites, quod ejusmodi vires Dei virtus subministraret, illico prostraverunt sese ad pedes sancti Episcopi Niconis, rogantes atque dicentes : Miserere nostri, Sancte Dei, tecumque nos assumo, ut quemadmodum in conflictu sequis per te servati sumus, sic et nunc cælestis regni tecum heredes efficiamur.

Commilitonum ejus aliqui E

audita virtute S. Crucis

13 Dimiserunt ergo uxores et liberos, fratresque et domos suas, ut Christum sequerentur, et in aliam ingressi navem simul applicuerunt ad partes Siciliae, juxta altissimum montem Tauromenia dictum : indeque non parvo progressi spatio fluvium invenerunt, Asinum nomine, in quo balneum antiquum erat, nomen ab Hygie, id est sanitate, conservans : in quo habitationem sibi constituerunt a nemine observati. Hic quos secum duxerat milites Nicon, novem viros, præmissa catechesi baptizavit, sanctumque et Angelicum habitum eis dedit, prescribens ut et bonas litteras discerent et consueta monachis psalmodie rationem. Cumque in locis fluvio vicinis omne genus fructiferarum plantassent arborum, et hortos ad legitimum proventum aptassent, habitaverunt ibidem annis quadraginta duobus.

et adherent et monachi sunt.

F

15 Post hæc nuntiatum est Quintiano Praefecto, quod viri quidam Deum celi venerantur, magistrum habentes Niconem Episcopum ; et neque deorum mandatis deserviunt, neque religioni nostræ subjiciuntur. Quam denuntiationem ubi crudelissimus Quintianus audivit, plenus furore et iracundia aestuans, continuo destinavit milites, qui comprehenderent eos, et ante suum conspectum adducerent. Illi vero quod jussi fuerant eum festinatione alacriter exequentes, ad ipsos pervenerunt, interrogaveruntque dicentes : Ubi est Nicom et socii ejus, qui legibus Imperatorum magnorumque deorum non obtemperant ? Quibus servus Dei Nicon respondit : Bene veneritis, filii mei, bene veneritis : Pontifex enim meus Christus me meosque per vos accessit. Fratres interim orationi ad Deum fundende

de his nuntiat Quintiano Praefidi

A dandæ intenti, ut sua eos fulciret gratia, cogebantur a militibus sine mora proficisci ad Præfectum. Itaque imposito sine orationibus, ad ejus præsentiam ducti a militibus continuo sunt, velut oves ad victimam, et velut agni sine voce coram tondentibus se.

qui confirmati
a S. Niconis

16 Confirmabat autem eos sanctus et beatissimus Pater noster Nicon, dicens: Viriliter agite, Fratres mei, adversus tyrannum: ecce enim finitus est cursus noster, et aperte sunt seræ regni cælorum: resistamus prompto animo sævitie tyranni pro fide Christi in nos exerendæ: loquamur confidenter in conspectu ejus, et audiamus vocem boni Pastoris dicentis: Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam vero non possunt occidere; sed potius eum time, qui potest corpus et animam mittere in gehennam ignis: et iterum? Cum steteritis ante Reges et Præsides, nolite cogitare, quomodo aut quid loquamini: ego enim sum, qui loquor in vobis.

Mat 10, 28

et 13, 9

generose fidem
profidentur.

B 17 Cum vero translatum esset immanissimi et crudelissimi Præfecti prætorium, jussi sunt in theatrum adduci ante tribunal ipsius, qui in hunc modum eos est allocutus: Itane vero? omnes vos declinastis ad vanas stultasque spes, decepti a mago isto Nicone; nec immortales deos colitis, nec ipsorum præceptis obeditis? Illi autem quasi ex uno ore responderunt dicentes: Nos autem omnia Christiani sumus, nunquam a nostra fide removendi: spes autem nostras non habemus in vanitatibus collocatas, sed super Dominum, qui fecit cælum et terram, mare et omnia que in eis sunt. Dii enim tui neque audiunt neque loquuntur: quippe qui sint saxa inanima, opera manuum hominum [quemadmodum Propheta quoque noster testatur dicens: Idola gentium aurum et argentum opera manuum hominum] oculos habent et non vident; nares habent et non odorant; manus habent et non palpant; pedes habent et non ambulabunt, non clamabunt in gutture suo: quid multis? similes illis fiunt qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis.

Ps. 113

et nervis carni

18 Ex quibus Præfectus incommutabilem ac firmam eorum cognoscens fidem: Nisi hos, inquit, sine mora interfici jubeo, quam plurimos in suum stultissimum efferebam errorem. Itaque extendi eos, et cruidis boum nervis carnes eorum verberari jussit. Quod tormentum cum generose sustinuissem, jussit eos simul in balneum conjici, in quo fuerant commorati: illudque per diem a ac noctem incendi, ut eorum corpora in eo flammis consumerentur. Sed cum eo fuissent adducti, prius capite plecti voluit, deinde cadavera in ignem conjici, ad majorem terrorem omnibus spectantibus intuentium. Illi vero extensis prompte cervicibus dixerunt: In manus tuas, Domine, commendamus animas nostras: quoniam propter te mortificamur totæ die, reputati sumus sicut oves occisionis.

a Vaticanæ imperatoris; per septem dies.

CAPUT IV.

S. Niconis gloriosa mors: corporum miraculosa revelatio.

S. Niconis in
carcere

C In hunc modum occisis illis, coramque corporibus igni traditis in eo, quod supra diximus, habeo, Hygie appellato, Sancto autem Nicone in carcere constituto; meditantur tyrannus quo enim morbis genere quam crudelissime de medio tolleret. Apparuit autem viro sancto Angelus Dominus, dicens ei in somnis: Confortare in Deo, Nicon Christi miles: quoniam suscepit Christus Deus noster holocausta centum nonaginta novem discipulorum tuorum in odorem suavitatis, et intraverunt in thalamum, in

quo cælestis sponsus recumbit. Ecce autem coram ipso puella constitit, cujus facies auro fulgentior rutilabat, et lucis scintille ab eadem assistebant, velut solares radii: sed et ornatus ejus auro sapphiroque compositus erat: in manibus vero suis tenebat leonem instar nivis album, cui facies similis pardo esset: stetitque in campo torrentis, qui nominatur a Psemisthus, in parte Orientali.

D
AUCTIONE
CUIEROMENO
EX MSS. GR.
VISTO OFFERTUR
NOCTURNA

20 Ad Occasum vero constitierunt duo viri maximi, quorum vertices ad summitatem cæli pertingebant, habentes in manibus suis igneas hastas, colloquebanturque cum ea, quæ apparnerat, puella, dicentes: Equid defecimus hodie missi a cælesti Rege, dum expectamus Quintianum, prælium cum eo commissuri? ecce enim cunctatur. Tunc clamavit ad eos puella dicens: Ecce heri e numero centum nonaginta novem viros occidit; jamque contra eorum magistrum Niconem, qui vere omnem inimici superavit molitionem, pejora meditatur, brevique aderit in loco, ad quem vos estis demandati. Projiciensque e manibus, quam tenebat, feram: Accipite inquit, et feram hanc, quæ vobis adversus tyrannum auxilio sit.

a
de morte
Quintiano
decretis
b

21 Expergefactus autem servus Dei Nicon vehementer exhilaratus est, glorificans et gratias agens Deo: cunctaque ex ordine cum gaudio enarravit puero, Ciceromeno dicto, qui ipsi ministrabat, et vitam ipsius scripto tradidit, addens quod ipse eo die moriturus esset, nec optimam suam societatem deserturus: Quintianus vero finiturus vitam in eo torrente qui d Psemisthus dicitur: [quæ omnia, prout prædixerat, evenerunt.] Mane namque facto, jussit Præfectus ante conspectum suum adduci Niconem, et ait ad eum: Quis, unde, et cujus religionis es tu, qui magica tua arte atque incantationibus effecisti, ut tantus hominum numerus capitalem sustineret sententiam, et eorum corpora igni traderentur? Et ecce propter amantiam suam privati sunt solis pulchritudine et lunæ splendore.

b

d
a quo denno
ad questonem
vocatus

22 Respondit ei Beatus Nicon: Omni injustitia referte, unde sim et cujus religionis, non solum ego dixi tibi, sed ex plurimorum Sanctorum ore ipse audisti, quos tua impietate execratus heri occidisti: nunc autem iterum ex me accurate discere, quod sum Christianus, firmus et constans, spemque meam habeo fixam in Deo, qui fecit cælum et terram: te vero propter execrabilem furorem tuum intolerabilibus traditurus est tormentis. Ad hæc irruens Præfectus tollit eum in lignum jubet; distentum deinde e quatuor partibus, subjectis lampadibus accensis, torreri: quod cum fieret, velut in florido prato S. Nicon requiesceret, itaque super accensos carbones psallebat, dicens: Tu es firmamentum meum et refugium meum: liberator meus de inimicis meis iracundis. Tunc ad Præfectum ministri dixerunt: Domine, nos quidem lampades succendendo defecimus, ipsum vero tormenta non tangunt.

evaleam et
hinc superat

F e

23 Depositu igitur et jumentis alligatum captivi imperavit, ut quam citissime eum exturbaret a vita: facti vero Sanctus Dei animalis conspicuus, manum suam ad ea extendit, quæ signata ab illo, facta sunt ovibus mansuetiora, steteruntque omnino inanimata, velut si freno quodam retinerentur, nec sinerentur loco se vel tantillum movere, quantavvis ministri plagas infligerent. Dicunt itaque Præfecto: Multum laboramus percussiones animarum, nec tamen de loco quidquam moventur. Ille vero iracundia percitus animalium nervos gladio succidi imperat: at illa y humana voce accepta: Deus, inquit, noster in cælo et in terra omnia quæcumque voluit fecit, et nos propter Niconem interficimur hodie. Tunc eum Præfectus compeditum jussit in præcipitum

f
equos quibus
alligatur
sicut inmo-
bile,

g

DE SANCTIS MARTYRIBUS
FIDELE, FELICE ET XX ALIIS IN AFRICA.

G. B.

XXXIII MART.

Hos duos Martyres in Africa passos coniungimus a plerisque disjunctos, quod XX socii modo unum modo alteri adduntur, imo unus pro altero etiam videatur substitui. Controversia ex ipsis Martyrologorum tabulis (nam Acta non extant, erit dicenda. Ac primo natalem solius Fidelis in Africa passi absque sociis memorant per vetusta Martyrologia, ut S. Hieronymi in quatuor a nobis passim citatis apographis, Casimense, Altempsianum, Barberinianum, Rhinaviense, Rhinoviense, S. Cyriaci, S. Maximini, et passim alia. In Corbeisensi legitur: In Africa natalis Fidelis Magni. Sed nam apographis sit S. Fidelis, an socius martyris, in silentio aliorum non constat. Rabanus cum eum socius ita recenset: X Kalendas Aprilis, In Africa Fidelis et aliorum viginti. Idem habet Notkerus. At omisso Fidele, ejus loco substituitur S. Felix, et quidem absque sociis in MS. Martyrol. Regium Svecie, ex quo potissimum Animadversa in Martyrol. Rom. edidit Holstenius, item in MSS. Augustano S. Udalrici, Lubbeano, Buxellensi S. Guditz et ex cetero Germanico Canisii. Beda geminus vocat, ut quod sub ejus nomine extat Martyrologium, ita socios adiungit: In Africa natale Felicis et aliorum viginti. In MS. Calendario Ecclesie Aquilensis proponitur etiam memoria Felicis et aliorum viginti. In hodierno Martyrologio Romano fit ita omnino mentio: In Africa S. Fidelis Martyris. Item S. Felicis et aliorum viginti.

S. Felcis.

cum 20 sociis.

S. Felix.

an cum eisdem 20

Ac Fidelis dicitur in Notis restitui ex MSS. et Felix datur ex Beda, scilicet ex cetero, et Wandelberto: qui ita eum alius iungit:

Felix hinc decimam, et Theodorus cum Juliano Ornant exima virtutum laude ferendi.

De sacris, Theodoro Antiochena, et Juliano Cæsarensi seorsum agemus. In MSS. Floriano et Adone S. Laurentii prope Leodum ista datur conjunctio: Apud Africam B. Fidelis Martyris. Eodem die sanctorum Martyrum Felcis, Juliani, Cæsarei et aliorum plurimorum Martyrum. De Cæsareo, qualis Cæsarea est, infra agemus. Maurolyensis tamen habet. Carthagine in Africa sanctorum Martyrum Fidelis et Victoriani hunc Victorianum appellat Felicis, et Fidelis adiungit. Sed ad aliam classem Martyrum Afrorum infra dandam spectat. Galestinus silet de S. Fidele, et Felicem alius a variis classibus referendis proponit. Greven in Additombus Usuardi ista habet: In Africa B. Fidelis Mart. Item Pramioli, Felicis. Est iste socius Martyris Cæsarensibus adiungendus: cui aliusque adiungitur Felix in MS. Pragensi. In MS. Tamberlensi tertio reperitur nomen Felicis, ac prole Felicis et aliorum XIV. Eodem die Fidelis adiungitur S. Saturnino et alius Afri in MS. Casimense et apud Maurolyicum et Felicem. Maximus in Bononia perlustrata refert ad hunc diem S. Felicem Martyrem, quod diversae ejus reliquie observentur in templo S. Francis: sed unde hujus Felicis esse constare poteri?

Via cum istis Martyribus coniuncto.

E

DE S. THEODORO SEU THEODULO
PRESBYTERO ET MARTYRE ANTIOCHIE.

G. H.

XXXIII MART.

Antiqua hujus Martyris memoria manifeste probatur, solum in nominis appellatone atque diversitas est. Per vetusta Martyrologia S. Hieronymi in quatuor apographis, alia S. Cyriaci, et Regium Svecie laudata, illud a Barou, hoc ab Holstenio: item Barberinianum, Casimense, Altempsianum, Richeuaviense, Rhinaviense, aliisque et cum us Usuardus et Notkerus eum referunt his passim verbis. In Antiochia S. Theodori Martyris. Eodem leguntur in MS. Floriano, et apud Maurolyicum, Felicem, Galestinum, Casimianum, qui addit eum in honestate morum,

sapientia et eloquentia excellisse. In MS. Augustano S. Udalrici et S. Maximini appellantur Theodoricus, a Bellino Theodolus, in Martyrologio hodierno Romano Theodulus, additurque in Notis hinc hactenus ad typicari vetustiora exemplaria: sed que nusquam contigit nos videre. Inscriptum esse distincto Wandelberti supra diximus. Alius Theodericus Presbyter, sub Juliano apostata suam Antiochie passus, refertur in omnibus Martyrologiis supra inter Pretermissos iudicatis, quem alii etiam Theodorum appellant, cum Martyr. Rom. cui inscriptus est xxiii Octobris.

G

DE SS. PAULO, JULIANO, JULIO, SABINO, MARTYRIBUS,
CÆSAREE AUT ALIBI.

F

G. H.

XXXIII MART.

Tertio loco proponitur hæc turba Martyrum in Martyrologio S. Hieronymi, sed non plane eodem modo: nam in per vetusta codice nostra ita legitur: In Provincia Carnille, Pauli, Cæsariæ, Juliani. In MSS. Lucensi et Bluniano loco Cæsariæ legitur Cæsaree et Cæsariæ. Consentit exensum Parisius, sed post Juliani, addit Juli: idem fit in MS. Corbeisensi, sed Juliano loco Juliani scribitur. In MS. Barberiniano, acrophala quidem sed valde illustri, ista habentur: In Provincia, Carnille, Pauli, Cæsaree, Juliani.

¶ Dubii hæremus, quot sint Martyres constituendi, num solum Paulus, Julianus, et Julius, et prior attribuentus Provincie Carnille, alii duo Cæsaree: an vera et Carnilla et Cæsarea seu Cæsaria, aut etiam Cæsaria sint pro feminis sanctis accipiendi. Lucas Dacherus in Indice Martyrologi S. Hieronymi a se editi inter nomina Sanctorum Carnillatensis, Cæsariam posuit.

Florentinus in Notis ad idem Martyrol. S. Hieronymi vix dubitat Cæsaree vocem pro Martyre accipiendam, quod mox in Cæsarea passi alii Martyres adnotentur. At Carnille nomen corruptum arbitratur, cum illius non meminerint Geogræi quibus hæc accidit, postea etiam transpositionem verborum, ut alibi observamus, factam esse, ac forsitan legendum, In provincia, il est ducesis seu territorio, Cæsaree, Carnille, Pauli, Juliani, Juli. Ad securitatem solum in titulo præponimus ex his tres ultimos, Paulum, Julianum, Julium. Certe in MSS. Lucensi et Paolactensi Paulus et Julianus coniunguntur, sed in ultima etiam inter alios præponebatur Cæsaria, et in MS. Adone S. Laurentii prope Leodum et in MS. Floriano cum Felice supra relato iunguntur Julianus, Cæsareus et alii plures Martyres.

¶ Interim MSS. Richeuaviense et Rhinaviense habent

quid emendatum de Carnilla et Cæsaria?

A *beat. Casarea Juliani, Ursardus in codicibus MSS. et excusis, Civitate Casarea sancti Juliani, quae radem habent MS. Vaticanum S. Petri, Bellinus, Comans, Florarum MS. Martyrol. Brunzellese et alia. Adjunxerunt titulum Confessoris Maurulycus et Felcius, cum Martyrologio Coloniae anno 1490 editum: quod etiam factum est in hodierno Martyrologio Rom. In MS. Pragensi Ecclesiae Cathedralis ista leguntur: Civitate Casarea S. Juliani. Item Felcius Confessoris. An expuncto aut transposito Felice nomen Confessoris adhaerent S. Juliano, dubitari possent. Meminerunt etiam Juliani et Pauli MSS. Lubbae annu et Augustinum S. Udalrici nullo loco opposito, et solus Juliani aliud MS. Vaticanum S. Petri, Galesinus, et Wandelbertus supra relatus. Verba Galesini sunt ista, scilicet habile*

mitricata: In Africa quoque beatissimorum Martyrum Felicis, Theodori, Juliani, Pauli, et Dionysii, quorum in ea ipsa Vandalica persecutione et pugna nobilis et praecleara confessio extitit. Fuit ante illam persecutionem scriptum Martyrol. S. Hieronymi. Deum in Natus citatur Ursardus, qui Theodorum Antiochiae et Julianum Casareae tribuit et aliorum non meminit. De Dionysio mox agemus.

¶ *Martyrologia duo MSS. caractere Longobardico, Sabinus adiunctus. alteram canonici Cusimensis, alteram bibliothecae Vaticanae numero 5949 signatum, aliam addunt Sanctum, ac post S. Theodorum Presbyterum, absque ullo loco additur: Pauli, Juliani, Sabini seu S. Savini, quem ob antiquitatem et usum illorum codicum in variis ecclesiis addimus.*

Julianus tribuitur Cz. a. c. r.

G II.

DE S. PROCULO CONFESSORE EPISCOPO VERONAE IN ITALIA, Commentarius historicus.

§ I. Cultus sacer S. Proculi. Ejus et SS. Firmi et rustici Martyrum ritus

Memoria S. Proculi apud Veronenses est illustris ubi ecclesiam ipsius nominis dirigit, alteram extra urbis muros, alteram in ipsa urbe, in qua praeter ipsius Proculi sacras exuvias, adservant septem aliorum sanctorum Episcoporum Veronensium corpora testis est Augustinus Valerius Episcopus Ferronensis et S. R. E. Cardinalis, in Antiquis monumentis Ecclesiae Veronensis fol. 82, usurpante fol. 10 festum S. Proculi, quod apud aliquos die IX Decembris celebratur, esse festum Dedicationis seu Ordinationis S. Proculi, ut ex Paulinista vetusto ecclesiae sanctorum Apostolorum liquet. Porro die IX Decembris in hodierno Martyrol. Rom. ista leguntur: Verona S. Proculi Episcopi, qui in persecutione Diocletiani calupniis ac fastibus caesus, et civitate pulsus, tandem in Ecclesiam suam restitutus, quievit in pace. Contra opponit Ferrarius in Catalogo generali nihil Veronae de S. Proculo IX Decembris fieri, sed XIII Martii: qui die istodem et in Catalogo Sanctorum Italiae eundem celebrant. Giesbrandus utroque die eum refert. Maurulycus etiam, Grevinus et Comans memoriam habent IX Decemb. Praeterea Petrus de Natalibus lib. I cap. 49. Ferdinandus Ughellus in Italia sacra tomo 5 de Episcopis Veronensibus columna 559, et seqq. ita de eo tradit.

¶ **2** Nonus S. Proculus post S. Zenonem Veronensis Episcopus fuit, per illum ipsum tempus, quo Diocletianus et Maximianus imperabant, Veronae quoque per Anolinum praetorem Praefectum deserviebant in Christianos, Sanctosque Firmum et Rusticum cives Bergomenses Mediolani carcere mactabant, majori indies supplicio afflicti. Proculus itaque, tametsi senex, cum angustaret ad palmam martyrii, adit ad Anolinum Praefectum, libera voce exultet Christum, Firmum Rusticumque se fatetur collegam, nihilque omittit, quod ad irritandum tyrannum posse facere videretur. Sed Anolinus, cum ex desiderio cruciatum delinere senem arbitraretur, pugnis iustibusque mactatum extra civitatem eiecit Ille delatus ad snos, qui in spelunca latitabant, consolatus est eos reddiditque certiores Firmum et Rusticum per martyrium exolasso ad caelos. Ceterum Proculus, cum discessisset Veronam, sacra trinitatem loca peragraturus, ab idololatriis tentus, diverberatus ac diventus est, sed postquam post libertate donatus, ex itinere pluribus patris miraculis, rehit ad Ecclesiam suam et post multos labores etiamque miracula migravit ad Supe-

ros decimo Kalendis Aprilis circa annum Domini IXXV, pene capularis senex, centesimum fere attingens annum, sepultusque est in crypta cum praecessoribus suis, quam deinde ejus nomini consecraverunt, cujus sepulero hinc postea additum est epitaphium: HICITO CONSENSI, TAM MI TIBI EDENTE LONGIOR ATAS, VIVAMQUE DIVI BELIGIBUS ANNIS. PROCLI EPISCOPI COMIVS IUSANCTOIVM MARTYRV COMME ET DAMIANI SED ET CONFESSORIS MARTINI RELIQUIE REQUIESCUNT IN PACE.

¶ **3** Haec Ughellus, et potissimum ex Actis SS. Firmi et Rustici, et antiquis Lertionibus Ecclesiae Veronensis, et Martyrol. Romano, scribet non quoad diem martyrii, sed quod sub Diocletiano et Maximiano Imperatoribus vixerit. Opponitur Martyrologium Ecclesiae Cathedralis Veronensis, in quo ista ad XIII Martii leguntur: Eadem die S. Proculi Veronensis Episcopi, qui tempore Maximini sequebatur beatissimos Martyres Firmum et Rusticum, cupiens una cum ipsis martyrio coronari, sed tandem a satellitibus expulsus, in pace quievit. Additur apud Valerium anno Domini CXXXVI vixisse S. Proculum quartum Episcopum Veronensem. Eadem sententiis Baptista Peretti in Historia quatuor primorum Episcoporum Veronensium pag. 25, Joannes Franciscus Prinus lib. 3 Nobilitatis Veronensis cap. 5, Hieronymus Cortius lib. 2 Historiae Veronensis pag. 87, et nonnulli alii a Peretto citati. Regnabat tunc post necem Alexander Maximinus Gottho patre nutus, Imperator factus anno praecedente, ac subsequente CXXXVII interceptus. Verba citati Martyrologii creduntur desumpta ex Actis SS. Firmi et Rustici Martyrum, ad diem IX Augusti illustrandis. Habemus illa quadruplicia, ac primo descripta ex codice corvaco, qui extat Verona apud Patres Minores Conventuales S. Firmi Martyris, in quarum ecclesia corpora SS. Firmi et Rustici Veronae jaceere legitur in citato Veronensi Martyrologio. Haec Acta sic incipiunt: In diebus illis regnante impiissimo Maximino Imperatore in civitate Mediolanensi, facta est persecutio maxima Christianorum. Et erat vir quidam, nomine Firmus, Bergomatis etc. Missi cum Quarstare milites abluerunt eum, et ingressi in urbem Mediolanensem nuntiaverunt Maximino Imperatori, quod abissent etc. Postea Firmus inter tormenta illata dixerunt, se creptos de pecnis, quas exercevit impiissimus Maximinus, et Anolinus minister diaboli. Denique decollati sunt sub Maximino Imperatore et Anolino Consiliario eius. Sub finem dicitur martyrizati sub Maximino Imperatore et Anolino Consiliario eius. Ubi ad marginem correctio per asteriscum indicat legendum Maximianum.

SEculo IV
XIII MART.

Nomen in
sa. ta. sacris
9 Decemb.

et 13 Martii.

Eliguntur ex
Ughello.

E

Traditur sub
Maximiano
vixisse etc.
an. 236.

in Martyrol.
Veronensi.

F

et in Actis
Veronae
ad e. v. 101. 5.

§

Sub Maximiano in Actis apud Rom-
brutum,

A 4 Secundo extant eadem Acta ante ducentos circiter annos ex antiquis codicibus a Bomno Mombryto edita, hoc exordio : Regnante impiissimo Maximiano Imperatore in civitate Mediolanensi, facta est persecutio ingens Christianorum. Erat quidam vir, nomine Firmus, Bergomas etc. *Dei SS. Firmum et Rusticum adductos jussit Maximianus in custodiam mitti apud Anolinum Consiliarium suum. Gratas postea egerunt illi inter pœnas, quas exercebat impiissimus Maximianus et Anolinus minister diaboli. Decollati sunt sub Maximiano Imperatore et Anolino Consiliario ejus. Demum Acta sunt hæc sub Maximiano impiissimo Imperatore et Anolino Consiliario ejus. Tertia Acta misit nobis Joannes Gumanus Sacertis nostræ Sacritas, sua manu descripta ex Passionali pergamena MS. insigni, quod reperit in cœnobio Bodecensi Ordinis Regularium S. Augustini, diœcesis Paderbornensis in Westphalia, in quo folio xlv mensis Augusti incipiebant ea hoc exordio : Regnante impiissimo Maximiano Imperatore in civitate Mediolanensi, facta est persecutio ingens Christianorum, et multi propter nomen Domini glorioso martyrio coronati caelestia regna penetrarunt. Erat his diebus vir quidam, nomine Firmus, civis Bergomatis etc. Agoverunt etiam se ereptos de pœnis, quas exercebat impius Maximianus, et Anolinus minister ejus. Quarta Acta habemus ex MS. Ultrajectivo S. Salvatoris, sed contracta cum hoc exordio : Imperante Maximiano erat vir quidam nomine Firmus, civis Bergomatis etc. En triplex Acta, in quibus Maximianus reperitur : cui lectum foret per vetusta Martyrologia MSS. Atrebatense Ecclesie Cathedralis et Tornacense monasterii S. Martini, his verbis : Apud Veronam passio SS. Firmi et Rustici, qui post ignem ceteraque tormenta sub Maximiano et Anolino Consiliario ejus capitibus plectuntur. Quæ breviter a Notkero monacho S. Galli ita indicantur : In Verona civitate Firmi et Rustici, qui tempore Maximiani Imperatoris, et Anolini Consiliarii ejus passi sunt. Quæ eadem apud Bedam excusum habentur, uti, licet phrasim aliquanto longiori aut variata, apud Maurolycum, Felicum, Grevenum, Canisium, et in MS. Florentini Sanctorum : quibus accedit Martyrolog Romanum his verbis : Veronæ sanctorum Martyrum Firmi et Rustici tempore Maximiani Imperatoris. Demum Petrus de Natalibus lib. 7 cap. 42 longum euconium tenet hoc exordio : Firmus et Rusticus Martyres apud Veronam passi sunt sub Anolino Proconsule temporibus Maximiani Imperatoris.*

in MSS. Bodecensi,

et Ultrajectivo

in Martyroli. MSS. et excusis.

diripuit, ut ipse gloriabundus Romam scripserit per cccc millia Germanorum vicos incensos, captivos tot abductos, ut vix sola Romana sufficerent etc. Deu Sarmatis illatoris bellum, et Septentrionales partes usque ad Oceanum in Romanam ditionem redigere cupiens, Syrium venit. Interim Gordianus pater et Gordianus filius in Africa purpuram sumpserunt, a Senatu Romano Augusti appellati : interfecti deinde omnes amici Maximini, et ipse ejusque filius hostes declarati. Tunc Maximinus, qui necdum Imperator Italiani viderat, furenti similis versus eam exercitum duxit, et nihil proter eadem meditans, in Apuleia vrbis absidione a propriis militibus cum filio est interemptus ; occiso ante, ut diximus, Anolino Praefecto praetorio, qui utpote custos corporis Imperatoris ipsam continuo assectabatur.

D

B 6 Alius ergo inquirendus est Anolinus, aut certe si alibi nullus reperiri posset, hæc Acta proberent alium fuisse, cui latam jurisdictionem datam scribit Omaphrus Panemius lib. 4 Antiquitatum cap. 3, de S. Proculo agens. Hujus tempore, inquit, Firmus et Rusticus Bergomenses cives a Cornelio Anolino, Venetiarum et Istriae Consulari, Verone capite cæsi sunt. In horum Actis dicitur Anolinus prefectus de Mediolanensium civitate in partes Venetiarum, et jussisse ministris suis, ut alligarent Firmum et Rusticum, et perducerent eos in Veronensium civitatem... et tradiderunt eos militi Caneario, qui erat Vicarius civitatis Veronensis : et dixerunt ei secundum præceptum Anonili, ut neque aquam daret eis, donec ipse veniret etc. Fuerant anno Christi cæxvi sub Diocletiano et Maximiano Consules Romæ Nummius Tuscus et Annus Cornelius Anulinus. Deia Diocletiano viii et Maximiano vii Consulibus, sine anno cæxvii Anulinum Proconsulem Africae, præfuisse certamini Martyrum Abitmarum Carthagae passurum, indravit Acta ex MSS. a nobis illustrata ad xi Februarii, atque olim citata a S. Augustino et Optato Milevitano; quorum ibidem verba dedimus. Eodem Anolino Proconsuli Africae oblatum fuit S. Felix Episcopus Tubuzacensis, cujus Acta data sunt in Agonibus Martyrum ad xv Januarii, quæ dotari sumus ad xxv Octobris, ad quem diem etiam Surus illa habet. En sub Diocletiano et Maximiano Anulinus Consul, et Proconsul Africae;

Fuit sub Maximiano Consul Anulinus,

E

et Proconsul Africae,

qui tunc et Consularius ejus Mediolani?

§ His ita relatis restat inquirendum, quæ causa ratione videatur movisse scriptorem, dum Acta SS. Firmi et Rustici in codice eorruco ante annos trecentos, scribis forsitan aut citius, exararentur, ut, cum passim Maximianus in reliquis per orbem codicibus legeretur, judicari substituentam esse Maximianum. Certe omnibus perpensis arbitramur cum iacuisse in Acta Maximianorum duorum Imperatorum a Julio Capitolino ad Constantinum Mognum conscripta, ibique legisse in conspectu Maximini jam deserti a militibus Anolinum Praefectum Praetorio ipsius et filium ejus occisum, et tanquam alius non existisset in rerum natura Anolinus, concessisse loco Maximiani substituentum Maximianum, quasi uterque ante in civitate Mediolanensi mansisset, hæc Imperator, ille Consiliarius ejus, uti ex Actis constat ambos ibidem presentes existisse. At contra manifestum est ex ipso Julio Capitolino, et Hieronymo coarvo scriptore Maximianum toto Imperii tempore, ubique etiam Praefectum Praetorio nunquam remisse aut vidisse Mediolanum. Nam postquam, Alexandro Imperatore cum Mamaea matre apud Moguntiacum occiso, imperium arripuit Maximianus, expeditionem contra Germanos ab Alexandro iustoriam prolocutus, Rheno transgresso, interiora Germania ita

C *§ His ita relatis restat inquirendum, quæ causa ratione videatur movisse scriptorem, dum Acta SS. Firmi et Rustici in codice eorruco ante annos trecentos, scribis forsitan aut citius, exararentur, ut, cum passim Maximianus in reliquis per orbem codicibus legeretur, judicari substituentam esse Maximianum. Certe omnibus perpensis arbitramur cum iacuisse in Acta Maximianorum duorum Imperatorum a Julio Capitolino ad Constantinum Mognum conscripta, ibique legisse in conspectu Maximini jam deserti a militibus Anolinum Praefectum Praetorio ipsius et filium ejus occisum, et tanquam alius non existisset in rerum natura Anolinus, concessisse loco Maximiani substituentum Maximianum, quasi uterque ante in civitate Mediolanensi mansisset, hæc Imperator, ille Consiliarius ejus, uti ex Actis constat ambos ibidem presentes existisse. At contra manifestum est ex ipso Julio Capitolino, et Hieronymo coarvo scriptore Maximianum toto Imperii tempore, ubique etiam Praefectum Praetorio nunquam remisse aut vidisse Mediolanum. Nam postquam, Alexandro Imperatore cum Mamaea matre apud Moguntiacum occiso, imperium arripuit Maximianus, expeditionem contra Germanos ab Alexandro iustoriam prolocutus, Rheno transgresso, interiora Germania ita*

Contra erroris

et Anolinum Praefectum Praetorio Maximianus,

et Anolinum Praefectum Praetorio Maximianus,

§ II Acta S. Proculi.

Quæ in citatis supra Actis SS. Firmi et Rustici de S. Proculo habentur, hic inserimus, et sunt ejusmodi in MS. Bodecensi, ex quo potius ducimus, cum alio Acta sint in Italia satis nota. Post sex dies ingressus Anulinus civitatem Veronensium, jussit clamare praecone, ut omnes populi ad spectaculum convenirent. Audiens autem B. Proculus Episcopus, qui propter metum Paganorum cum paucis Christianis non longe a muro civitatis in monasterio suo latitabat, quod Anulinus advenisset, ut Christi milites ibidem examinare; toto nocte pervigil in oratione deprecabatur Dominum, ut et ipse mereretur consortio jungi eorundem Martyrum. Et surgens mane indicat Christianis, quod ad civitatem vellet ambulare, sanctosque Dei Martyres visitare. Cum ergo venisset ad domum Canearii, ubi erant SS. Firmus et Rusticus, osculatus est eos cum gaudio, dicens. Bene hic advenistis, Fratres. Combatimini igitur in Domino Jesu Christo, et suscipite me vobiscum in agonem istum. desiderio enim vestri consors

F

S. Proculus laet,

necesse ad SS. Firmum et Rusticum,

A prodigijs motus, a secularium litterarum studio ad veram Jesu Christi philosophiam transit. in qua brevi tempore sic profecit, ut Leontij Consularis imperio pro fidei confessione caput suum gladio amputandum Interamna prebuerit.

13 Provisum tamen divinitus est, ne sancti sui Pontificis caput prorsus abesse nimum queri possent Veronenses : etenim stupendo plane miraculo, in eo quod corpus operiebat saxo integra corporis capitisque imago, non aliter quam in speculo, cernebatur, nullius artificis alterius quam divinae virtutis manu admirata : cujus proinde gloriam in expressa sic figura contemplabantur intuentes, et ad dicendas Deo laudes invitabantur. Porro supra ipsum sacri cadaveris pectus inventa est tabula hae litteris incisa, hic REQUIESCIT IN PACE CORPUS PROCVLI EPISCOPI. Et in altera petra, quae praedictae incumbebat, sequentes aliae litterae legebantur. hic cito CONSENSI IAM ME PRAECESSIT LONGIOR AETAS VIVAMQUE DIV MELIORIBUS ANNIS e.

cujus imago saxo miraculose impressa.

corpus S. Agapii in 2 arca

14 Postea, cum in illa arca, quae prima ad Septentrionem resecta fuerat, nullum appareret indicium humani corporis in ea reconditi, cujus nec debitam mensuram ipsa aequare Episcopo videbatur : amoliti nihilominus sunt ingens, quo tegebatur, saxum, et omnia corporis jam consumpti ossa sub eo reperta sunt tam integra, quasi recens illuc illata fuissent : et in ipsa arca hae litterae sculptae apparuerunt. hic REQUIESCIT IN PACE SANCTVS AGAPVS EPISCOVVS. In altera vero quae ad meridiem erat hae legebantur. hic REQUIESCUNT IN PACE CORPORA SANCTORVM EVPREPII ET CRICINI f. Fuitque miraculo magno cunctis hae corpora intuentibus videre, ea tam diu sub humo abita necdum consumpta fuisse.

in 3 SS. Evprepii et Cricini.

Circumferuntur 10 Martii 8 Aprilis.

15 Hinc solennes processiones Clero populoque indictae sunt : et sanctissima ossa, nullo suo pondere ferentes gravantia, veluti si sponte sequerentur, ex eis ubi delituerant locis ablata, publice omnium venerationi exposita sunt triduo integro : cum eo omni ceremoniarum ritu, qui solet in ejusmodi actionibus sacris observari. Nec defuere partibus suis pii civis, certatim pecunias conferentes, quibus congruus sacris pignoribus collocandis locus instrueretur. De qua inventione ad Comitem Joannem Bovillaequum, in suo inde titulo habebat castello tum residentem, suis hic Verone Procurator Hieronymus Segala scripsit epistolam, xxviii Martii anno m d c c i signatam, quam penes me assero, et est talis : Rursus in S. Proculi inventa sunt quatuor Sanctorum Episcoporum corpora, videlicet S. Evprepii primi Veronensis Episcopi a S. Petro instituti, S. Agapii Episcopi, S. Cricini Episcopi, S. Proculi Episcopi : cui S. Proculo incumbebat tabula ex Ophite trecentis ducatis astatuata, et sub hac tabula aliam marmoream invenerunt, in qua nunquam sculpta mirum in modum apparet S. Proculus, velut in sudario quodam, etc. Multae etiam aliae reliquiae repertae sunt, senis vel septenis pedibus sub terra, subtus altare majus, quod inferius est : eaque de causa ab omni clero instituta est pulcherrima supplicatio.

Omnia vectoris te timoniam :

16 Alia quoque ejusdem inventionis memoria reperitur in Chronica scripta manu Blasii Notarii Sessionis, in hac urbe commorantis, qui praesens interfuit, et hae signavit : Nota, quomodo mense Martio anni m c c c x c i, circa finem mensis, inventa fuerunt in S. Proculi Veronensis corpora SS. Evprepii, Agapii, Cricini et Proculi, pariter Episcoporum Veronensium, et ostensa fuerunt omni populo et milibus videre cupienti. Et die viii Aprilis ejusdem anni, quae fuit Dominica g Lazari, instituta est devota processio a Cathedrali ad adem S. Proculi, cui interfui, et vidi, et osculatus sum dictas reliquias :

tem al. et. us. qui. in. ins. illi. et. et. et. em.

tem. al. et. us. qui. in. ins. illi. et. et. et. em.

quae omnium conspectui expositae per triduum mansere, iterumque in festo Paschatis quod in xxii Aprilis incidit diebusque sequentibus. Fuerunt autem quatuor ea corpora reperta sub terra cum inscriptionibus fidem facientibus de eorum veritate.

17 Tabula hae Ophitica praedicta modo pro altari majori servit in templo S. Proculi, estque octonos pedes longa, lata ternos et uncias sex : de marmore eo in quo expressa fuerat ipsius Sancti imago, nihil hodie scitur : nam quae post altare majus subterranei oratorii et regione ipsius arcae S. Proculi parieti inclusa cernitur petra, viridibus rubrisque distincta maculis, longa pedes quatuor totidemque uncias, lata unum pedem et uncias undecim, repertaque dicitur in fundo arcae, quando ex ea eductum est S. Proculi corpus : quamvis reliquiarum instar in honore sit, armarioque circumducto conclusa, cujus portula depictam habet S. Proculi imaginem, non potest tamen dici ea fuisse, de qua nobis est questio, quae staturam Sancti haud aliter representabat, quam Christi Domini formam siondu ejus sepulchralis, Sudarium vulgo dicta, et Taurini asservata.

D

S. Proculi in. is. sepulchralis duplex :

tertius corpori suppositus etiam in honore.

18 Eodem anno, (prout videre est in libro provisionum magnifice civitatis Veronensis signato L folio 49) in consilio duodecim et quinquaginta virorum, die xxix Junii congregato, itum in suffragia est, circa corpora Sanctorum quatuor Veronensium Episcoporum recens inventorum : decretumque, ut quemadmodum congruit huic magnifice civitati honorifice ea in S. Proculi ecclesia reponerentur, eumque in finem quatuor e civibus designarentur, qui simul cum ipsius ecclesiae Rectore et Duumviris, e vice S. Zenonis diligendis, procurarent ut dicta corpora cum honore debito collocentur, administrantque oblationes, et cunctis ad rem necessariis prospiciant : prout effectui mancipatum esse in oratorio ecclesiae subterraneo hodie videmus : ubi corpus ejus in pulcherrima arca post altare majus SS. Cosmae et Damiano dedicata quiescit, cum ea quae supra relata est, sepulchrali inscriptione.

Decretum de monumentis magnifice in. struendis. 18

a Fuit hic Joannes Michael : Pauli, II nepos, anno 1471 coronatus, qui et Palatinus Episcopus, et alius pluribus titulis sacros, usque ad annum 1504 vixit — b Voluitur priores 27 Septembris, S. Mactonus 11 Novembris, Sigismondo Turonensis intelligitur. — c 13 Aprilis — d 21 Februarii — e Ipse sibi fortissus composuerit, nisi ubi eius nomine primo sepulchro inscripserit hoc modo

S Proculi epitaphium

hic cito consensit, sed me non longius aetas Praecessit, vivamque diu melioribus annis. Mitho autem aro, quo lumbescente barbae silvescebat latinitas, et vox illa erat hominum littera, transposita in novum tandem corporis circulator imperium, commiserunt imperatoribus totomta vetus epitaphium huc transferendum sic peccabant, ut formam hermetis sustulerint — f Voluitur Agapius 4 Augusti, Evprepius 25 ejusdem, Cricinus 30 Decembris. — g Passim libris ecclesiasticis dicta Dominica Passionis : Lazari autem cur dicitur Veronensis? an quon Evangelij illius historiae tunc populo representabatur in templis, tamquam vetus ad ingressum in Jerusalem praedicta? et per singulas Quadragesimae Dominicae sic distabantur cives, ut eo minus profano spectacula desiderarent. Semper ejusmodi consuetudines in variis etiam solij caelestis olim obtinuerunt. In vetis S. Ambrosii Senensis, ita commutatus appellatur Petrus VI praecedens, quia Evangelium de Lazaro in Missa recitatur — h Serpentina Italia nominant — nempe quia Serpentinae pelvis vultu totens densa sed et iugis sub obscuro in fundo amictus imitatur.

f Dominica Lazari

§ IV. Miracula inventionem secuta : reliquiae, templa.

Ex his prodigijs quae post sanctarum Reliquiarum exhibitionem publicam acciderunt, duo sunt praeter ceteris memoratu dignissima : quibus totidem milibus foeminae liberatae sunt a gravissima infirmitate per Sanctorum istorum intercessionem. Harum una tantum patiebatur totius corporis ac praecipue pedum et tibiarum debilitatem, ut gressum moliri abque alio auxilio nulla ratione posset. Ut autem filii multae et religiosae ferventis erat, cum subiret quanta alicuius populi universus ad spectanda Sanctorum corpora accurreret, adire et ipsa eodem voluit

Debiti mulieri or ubendi sculda.

A voluit, firmiter sperans consequendam sanitatem. Coram quibus in terram prostrata fixisque humi luminibus plorans, postquam suam complevit orationem, exauditam eam a Deo sensit : atque in pedes assurgens ipsum in Sanctis suis magnificum laudavit, et nemine auxiliante per seipsam sana et firma redire in domum suam cum gaudio festinavit.

20 Alteri non minus pudicitia laude quam nobilitate insigni, jam inde a nativitate ita intumescerant genae, ut oculos aperire non posset nisi suarum vel alienarum manuum admniculo : et haec simili cum fide eodem adducta quo prior, cum obtinisset ut genis suis particula ejus sindonis admoberetur, quo S. Proculi ossa tegebat, multa lacrymis suspiria inter deprecationem miscens, expeditum oculorum usum accepit, sive eninus seu cominus esset videndum aliquid, nec amplius ullius adjutorio eguit.

21 Neque silentio praetereundum hoc loco est, quod utilitatem maximam non tantum huic attulit civitati ejusque territorio, sed civitatibus etiam et agris circumquaque vicinis. Quo tempore inventa sacra pignora sunt, tanta erat aquarum penuria pluviis deficientibus, ut ipsa propemodum exarescerent flumina, in iisque locis, quibus vivarum aquarum copia nulla erat, multa animalia extinguerentur

B siti : unde magnus cunctos subierat metus, ne siccitas illa tam insulsa ingentem induceret frugum ac ac pecudum caritatem, nisi benignae Sanctorum preces malum imminens averterant. Recursum igitur ad cuncta remedia est, videlicet ad securim quo colla SS. Firmi et Rustici secum (spinam Veronense nominant) qua simili in necessitate ab Episcopo, comitantibus Clero, populo, omniumque conno- bitorum Religiosis circumdata, pluvia solet de caelo impetrari : hoc autem anno non semel sed iterum et tertio cum factum hoc fuisset, non tamen exaudita preces sunt. Ergo ad visitandum S. Mariae a Consolatris corpus, conversa omnium devotio est, ejus intercessionem via unquam frustra invocatum majore nostri fuisse nominare. Et erat tum forte illud loco amotum suo, altaris majoris restaurandi ergo. Itaque occasione usus Episcopus, qui eo cum solenni processione supplicantiis accesserat, voluit populo ad intensiorem deprecationem excitando ipsas sacras Reliquias spectandas exhiberi.

22 Verum cum neque sic quidquam proficeretur, proposito sibi Ninivitarum exemplo, jussit Episcopus jejunium jungi orationi, novasque institui supplicationes ad inventorum preces Sanctorum corpora, quo Pontificabilibus indui ornamentis voluit itaque per urbem circumferri. Congruo igitur apparatu instructi duo ex iis sunt, sancti videlicet Euprepius atque Proculus, instratisque magnifice feretris elati jubum cum magno praecedentium corporum numero, et suavi musicorum instrumentorum harmonia. Quis voti, quis explicet orationes circum sacra illa corpora fuisse a populo, lacrymantibus oculis et nudis capitibus comitante? Ecce autem, ut finita est processionalis pompa, turbam subito eorum coepit, operiri nubibus, imber decidere copiosissimus, eo majori letitia matorum perfundens animos, quanto gran-

dior erat aquarum delabentium strepitus : quae cum tota illa die nocteque sequenti pari vehementia descendissent, imminute paulatim sunt, nec multo post omnino cessantes irrigatos abunde siticulosos agros pristino restituere vigori fertilitatiquae jam pene desperatae; et animalium hominumque necessitati copiosum praebuere remedium. Ut autem primum coepit sentiri pluvia, haut facile explicatu est quantus plausus fuerit intra ecclesiam, thuris incensum aliosque suavissimos odores circum sacra corpora spargi jubentium, suosque benefactores, quo modo poterant remunerantium.

23 De Reliquiis porro S. Proculi, particulae quaedam jam olim repositae fuerunt in altari S. Helenae, b quod esse solebat in ecclesia sanctorum Apostolorum; itemque in altaribus monasterii S. Angeli et ecclesiae S. Felicitatis, cum illa anno mclxxxv c die in Novembris consecraretur; nec non in altari majori S. Mariae antiquae, cum illud anno mclxxxv d consecraretur. Modo autem servantur ejusdem Sancti Reliquiae variae in ecclesiis SS. Andreae et Thomae Apostolorum aliaque sanctissimae Trinitatis, et quarta S. Michaelis extra portam : servantur etiam in monasteriis SS. Georgii et Sylvestri. In ipsa vero S. Proculi ecclesia ad parietem, in sinistro latere altaris Mariani, sublimis conspicitur ipsiusmet Sancti statua, habitu Pontificali, cum pedo pastorali libroque aperto, cui haec inscriptae litterae, ME PROCV- LVM DE SEDINE BARON ELEGIT DEVS. Subtus vero haec legitur epigraphe : Hoc fecit fieri Dominus Brunanontus Archiepiscopus hujus ecclesiae S. Proculi mccc.lxxxvii.

24 Solemque titulo antiquitus dedicata fuit ecclesia alia ad ripam Benaci inter Manerban e et S. Felicem diocesis Veronensis : quae modo instauratur propter eximiam populi ad venerandum illum quotannis Sanctum numeroe confluentis devotionem. Denique ipsi et tribus aliis ejus decessoribus hanc communem omnibus faciendam Commemorationem proponit Ecclesia Veronensis.

ORATIO Omnipotens sempiterna Deus, qui per salutiferam praedicationis initium Beatorum Euprepii, Cricini, Agapii et Proculi Confessorum tuorum atque Pontificum, nos famulos tuos ad agnitionem tui nominis venire dignatus es : praesta supplicibus tuis ut eorum apud te precibus adjuvemur et meritis ; quorum prius eruditione sanati, Catholicae fidei meritis habere primordia.

a Haec plu virgo, S. Annonis Episcopi Soror, ita dici meruit, quia revelatione divina monita de sepelendis SS. Martyrum Firmi et Rustici corporibus ex Istria, anno 755 die 22 Maii moestam civitatem recessit, simul cum sacris ipsis optatum adducens plurimum, quae nimis diu desiderabatur, et Veronensibus colitur 1 Augusti. b Fuisse illis ite collocatas, cum pluribus aliis nominatim expressis, ab Andrea Patriarcha Aquilensi anno 828, testatur titulus incensus lajardi atque ab Ughello prolatus in Episcopi Veronensibus tom. 3. Italle sacre col. 716. — c Episcopus Veronensis jam inde ab anno 1458 Omnitibus fuit, et Ecclesiam exiit usque ad form free anni 1485. ipse non alius honore missus uccitus vel ex occasione assumptus ultro illa consecravit, nescimus. — d Et hujus consecrationis, repositae unque sub altari reliquiarum nominatarum die 9 Novembris a Goffredo Patriarcha Aquilensi, monumentum habes in Ughello, ubi supra col. 755. — e In occidentum ipsius laei, vulgo di Garda dicti, ripa utroque est locus, 20 P. M. Verona distans, recto per ipsum locum trajectendum itinere.

alteri oculo- rum usus datur.

In sum- ma siccitate

post supplica- tiones cum sacra spina

a

et ad S. Mariam Consolatricem feruera tuantitas,

producentur SS. Euprepi et Proculi corpora,

C

et mox pluvia suppiratur.

Reliquiae S. Proculi sub variis urbis altaribus, b c

d

statua in proprio templo : E

e aliud ejus templum ad ripam Benaci.

f communis 4 Sanctorum commemoratio

g S. Maria Consolatrica

DE S. FINGARE SIVE GUIGNERIO, S. PIALA VIRGINE ET SOCHIS MARTYRIBUS IN BRITANNIA.

D. P.

Commentarius prævius.

CIRCA AN.
CCCL
XIII MART.
Nomen in
Martyrologio
Anglicano:

Martyrologi Anglicani auctor Wilsonus, in 2^a editione anni 1640 In Cornuwallia, inquit, commemoratio S. Fingar Martiris, filii Clitonis Regis Hiberniæ, qui ad fidem conversus per S. Patricium, Principisque dignitatem et coronam post patris mortem oblatam refugiens, transiit in Cornuwalliam ad solitariam vitam amplectendam, ubi in odium Christianæ religionis per Theodoricum Cornuwalliæ Regem interemptus, circa annum Christi quingentesimum occubuit. Hæc ille ad hunc xxiii Martii, non autem Februarii, uti Colganus enim citat, et perversæ citationi innixus credit eundem esse, cum Finchano seu Furchadino, ejus in loco Ard culti vel sepulti ad xxiii Februarii memuerunt Hibernica hagiologia, Tamlaetense et alia. Ceterum de tempore martyri recte corrigit Wilsonum, illudque statuit contigisse circa annum vcccl. quod libenter amplectimur: cum enim sub initum Patricianæ prædicationis Fingar ex Hibernia discessit, intra annos quoddecim vel etiam puuciores revertisse eum in patriam oportuit, quando ibi sororem suam reperit adhuc virginem, de eaque paternis ditioribus dotata in matrimonium collocanda tractavit.

passio in
tempijs
Prædicationis
Patricianæ

B

2 Venit autem in Hiberniam Patricius anno cccclxxxiii et intra viginti, imo pauciores annos totum insulam prædicando obiit, plerasque in ea gentes Regesque et Principes fide imbuti Christiana: quos interfecit septem filii Amalgadii Comaciæ Regis, ut dicitur in ejus Vita: ipsi illi, ut videtur, qui primo nunnantem fidei mysteria sanctum hic leguntur contempsisse, et Reges accepto lutiis vocabulo dicuntur. Nominantur hi omnes in Vita Tripartita, ubi et eorum septem baptismus narratur eundemque ante baptismum provector atas, in qua et habuerint filios adolescentes et Patricio aliquandiu pervivaces restiterunt, ut ex eisdem legendis sotis colligitur: nemo tamen inter eos Clito sed Alid sive Olid (diversimode enim nomen hoc et scribant et pronuntiant Hiberni) qui possit hic S. Fingar pater designatus videri, et ab Auctore Actorum Anselmo, vel brevitate notularum, quibus ille est usus, scriptore antiquiore, aut vulgi, ex cujus traditione res accepta, memoriam imperfecta per primæ litteræ depravationem in hanc formam detortus eo factus quod Saxonum Regum filius Clitonem nominare consueverint, uti Delphinos Franci: prout in Glossario Spelmani videre est, et in ins quæ de S. Eduardo habemus xvii Martii. Sane nec ipsam Fingar nomen quoad extremam syllabam satis pure Hibernicum esse monet Colganus: Guignerus autem, ac forte rectus Guingerus idem nomen esse videtur, secundum Britannicam dialectum: nam ut Hiberni clurum, lucidum, album, Fin dicunt, ita Britones in eadem significatione Guin sive Win usurpasse ex dictis ad S. Guynoloni Acta sciri potest.

anle baptis-
mum 7
infidelium
Amalgadi

ex quibus
Ouli perperam
Clito

C

3 His ita ex probabili satis conjectura qualitercumque positus, examinandum venit ubi et quo auctore ex- des horum Martyrum sit perpetrati. Britannia minoris Cornuwalliam sanguine glorioso tinctam Albertus le Grand credidit: ideo fortassis, qua in Cathedralis Venetensis et Collegiæ Fulcensis legendarius antiquus passionis hujus synopsis reperit, et ad xiv diem Decembris celebratur ejus festum in parochia Loc-Eguiner, sita in vicis Plou-diry, medio circiter itinere inter Leonium et Brestam, modice trans rivulum Brestatum deflectentibus; cujus parochiæ Patronus S. Guignerus sit, et nomen ab ejus nomine formatum videtur. Hæc autem Alberti sententia nonnullum subsidium ha-

Fingar
Britannicæ
Guinger

cultus in
Anglicis
14 Decembris

bere in ipso vici nomine credi posset, ab eo qui vellet Plou-diry Plebem-Theodorici interpretari: quomodo Teutones Theodericum, Dirick abbreviate nuncupant: cum ita legatur appellatus Rex sive tyrannus, de quo mox agemus. Standum nihilominus Actis est, quæ quidem in Britannia Armorica dicunt vitam monasticam a Sancto ductam; sed si visitata Hibernia per majorem Britanniam reversurum, istic Martyri invenisse coronam cum omni suo comitatu. Nam quod ad Armoricos attinet, præterquam quod ii communes fere cum insularibus Britannis Sanctos colant, fieri potuit ut S. Guigneri reliquæ ad eos tali die, quo ipsum nunc venerantur, translata fuerint ab eis qui patrias sedes Saxonum armis compulsi deserere, et in hanc proximam Gallia continentem migrare.

prout in
Britannia
insula

4 Quæ autem ex Theodorici nomine desereret conjectura; ea, si martyri tempore vere in Patriciana tempora incidit, nihil hinc spectat: uti enim hoc prorsus ignotum fuit Gallis ante Gothorum irruptionem sic et Britannis ante Saxonum adventum. Quare omnino dicendum, Scriptorem nostrum, Saxonis assuetum vocabulis, nec satis ætates distinguentem, Britannicum Diry, Theodoricum reddidisse: vel nomen hoc occupasse a Corotico seu Ceretico depravatum: nec enim absque verosimilitudine dirisse videtur in profusione ad epistolam Patricianam, ceteris, quas S. Patricius insæctatur, crudelitatis ejus, hanc quoque eadem posse annumerari: quamvis enim non fuerit præter Rex Cornuwalliæ, fuit tamen Hibernorum neophytorum hostis acerrimus, et ex Ceretico ditior sua potuit in Cornuwalliam prædicationis instar exercuisse, atque eam stragem perpetrare.

13
Theodoricus
tyrannus, forte
Gorovicus.

5 Auctor se Anselmum nominat: et antiquum esse opulet: membrana enim Victorianæ Bibliothecæ Parisiensis, codici 975 post paginam 68 insertæ, quadringentorum et plurimum annorum ætatem evidenter excedunt: nihil tamen ille continet quod eam scripturam tribuit celebri istius nominis Sancto Cantuariensi Episcopo, qui anno mxc excessit et vivis, et xxi Aprilis co-litur. Ideo non credidimus nos tuto posse sub ejus nomine hæc proferre: quamvis Johannes Pirardus, monasterii S. Victoris Religiosus, in sua Anselmianorum operum editone indubitanter id fecerit; inductus, ut proficitur, styli fluidi fertilitate in veteris D. Anselmi scriptis elucente; quamvis etiam hoc ejus judicium secutus sit, præter Colganum, Theophilus Raynauldus, eadem opera ab extraneis in sacris libros commentariis exonerata recend faciens Lugduni.

Auctor
Actorum
Anselmus

an Cantuar.
Episcopus?

F

6 Qui Theophilus queritur de Walsingham, Florilegi Sanctorum Hiberniæ collectore, quod nullam huic historiam lucem addiderit, ac ne diem quidem reculendi Martyri: verum quod ille vel non putavit vel omisit abunde Colganus præstitit; quamvis in die xxiii Februarii, pro xxiii Martii, ex Wilsono designando fuerit hallucinatus. Wilsonum autem si quis plicet non invenisse, sed elegisse pro arbitrari suo eum diem, ut aliquando alius; non habemus quidem quod id defendamus; cultum tamen S. Guigneri certum retinemus ex Alberto le Grand: et quoniam diem ab illo relatam translationis potius quam passionis esse credimus, putamus Wilsono adhærere nos posse, donec aliunde certius aliquid doceamur.

an 23 Martii
die passionis.

7 Eodem tempore, quo suis cum comitibus ex Hibernia in Britanniam Fingar trajecit, illic quoque trans-recta mirabili prodigio S. Pia, in his eisdem Actis narratur de qua videtur in descriptione Cornuwalliæ lo-

S. Pia 25
Januarii.

qui

AUCTORE ANSELMO.

euncta ei miliora restitvens.

A ante fuerat, vacca apparuit. Deinde de lacte ejus sibi offerri mandavit : quo hausto, simpliciter deprecatus est Deum, ut vena lactis uberior quam in aliis vaccis triplicaretur in illa. Quod non solum in ea, sed in omnibus quae ex ea processerunt, factum esse narratur. Mane autem facto, cum jam iter agere vellent, respicientes viderunt omnia habitacula resecta et reparata, ita aesi nunquam discooperata fuissent. Tunc fideles, qui praevio S. Guignero Christi vestigia sequebantur, per singula loca cernentes multiplicari miracula Dei, magis magisque confortabantur, et in fide et amore Christi confirmabantur. Et bene Christus talibus debuit consolationibus suos confirmare testes ac consolari, quos per palmam martyrii in proximo disposuerat coronare. Mane autem facto pergentes gradiebantur per loca quadam silvestria.

a Ignatum Iherensis nomen. Suscipitur autem Colganus, scilicet pro Klerano, Viranus dicitur Britannus videtur, ut videtur Platom esse, quoniam Habent Klerano vel Cadam dicitur et horum nominum Sanctos vultus ex pulvis factis adducit. — h. Albertus solum trecentos habet nec mentio Episcoporum; et eos quidem in eadem cum Vignero profecto scribit, nec quidem, non de sermo illius ex Iherona dicitur. — sicut supponit primum e pulvis egressum subactum non fuisse martyrium, ad suggestionem impii parentis, filium per litteras adsculsi, quibus cum, ut hostis in Britones animi criminatus sit, ut qui nonnullum miraculum hauritus dicitur ex Iherona. — e. Ab infuente vultus rursus, qui t. quadrum habet scribitur. — d. Colganus ad Comitis portum, Caudibus hic ex Platomis memoratum, respicit: augetur posterior Guignero vocabulum esse, utque factum rectus Comitatus et Colganum legi potuisse, vel simile quodam ex hoc compositum. — e. Nec hoc nomen carri sicuti suspicione.

CAPUT III.

S. Guigneri et sociorum Martyrium.

Sumerat jam pervulgante fama in auribus Theodorici, Regis Cornubiae, in terra scilicet sua Christianam multitudinem advenisse; et timens odialis Deo tyrannus, ne populum suum ad fidem Christi vellent convertere, conglobatis militibus ad locum, ubi Sanctos esse cognovit, truculentior fera occurrit. Non expectat eunam, rationem non quaerit, non vult audire sermonem: sed veniens improvisus a tergo, subito oves Christi leo eruentis aggrediens, perimit, trucidat, atque prostrat. Cadunt Sancti, trucidantur, dibrantur, et alii amputatis capitibus, alii confossi gladiis inhumane, alii trucidati, omnes una die Christi Martyres effecti, saevae mortis compendio perennis vitae brevium omnes pariter percipiunt.

C Paululum S. Fingar, tunc forte separatus a suis, in valle quadam residens operiebatur sequentes: ubi cum solo baculum, quem manu gestabat, fluxisset, mox ut ad se amblicum retraxit, fons e terra fecundus erupit: qui utrimque duplici saxo decanter inclusus, usque in hodiernum diem copiosa vena fluitare non cessat. Et subito iudicis murmur in conitatu exurgens, miratus quid esset, festinus ad Sanctos regreditur: cernensque passim immolari hostias Christi, et hostilem gladium confuso per Sanctorum membra discurrens; paucis, qui cum eo erant, ait: Ecce fratres, hic est locus passionis nostrae, hic providit Deus finem dare nostris laboribus. Venite ergo, Fratres, et libenter immolamur pro eo, qui animam suam dedit in redemptionem pro multis. Non timeamus eos, qui corpus occidunt; sed illum potius, qui potestatem habet, et corpus et animam mittere in gehennam. Et occurrit tyranno, Facis, inquit, illi dabo, opera patris tui. Et tyrannus ad eum: Tu, inquit, manus meas non exales, non effugies gladium. Tunc Sanctus in hilaritate effrenis acceptabile sacrificium Deo, baculo quem manu gestabat ex latere fixo, cervicem praetendit intrepidus, ut ictum reciperet ferientis. Innumerosi vero tyrannus, arrepto mucrone, fortiter nudam

Tyrannus impetum suum in iustos.

pr. regressus Guignerus.

ad suos amicos regreditur.

et cervicem porrigit ut scindendam.

cervicem percuciens, amputato capite Christi Martyrem fecit. Et confestum sacri corporis truncus, caput, machaera licitoris propria de cervice truncatum, de terra collegit; et in montem, qui non longe distat a loco, propriis manibus, poplite firmo incedens, portavit.

Erat villa quaedam in ejusdem latere montis sita: in qua cum mulieres litigantes audiret, litem loco imprecatur aeternam, ut inibi habitantes inter se litigantes nunquam desisterent: unde, ut fertur, terra, licet fructifera, manet tamen inhabitabilis; in uno fecunditatis gratiam retinens, in altero maledictioni Sancti subjecta. Sanctus igitur Martyr nolens praeterea in loco repausare, resumpto iterum capite, alium vegetavit ad locum, ubi ipsum deponens caput cruentatum, diligenter lavit (in quo loco gratissimus fons, jugi rivo usque hodie emanare non cessat) lavitumque diligenter resumens, portavit iterum illud in alium locum: qui locus ab eo, in quo sancti Martyres passi fuerant, interjecto parvo spatio ejusdem salus, disparatur. Locus qui de corpore Sancti venim sanguinis rutilentem suscepit, apertus continuo fontem edidit fecundum, qui usque hodie monstratur cernentibus. Unus autem ex militibus, quo sancti Martyris baculum ab eo loco, in quo eum proximus passioni defixerat, rapere vellet; cernit bifurco ramo, duplicem jam erupisse in frondem: et tanto tremefactus miraculo, non est ausus eum contingere. Cernitur usque hodie, in testimonium Sancti, excelsa (ut dicitur) arbor, ex baculo virtute Dei educta, sed ejus generis sit ignoratur.

D

caput e loco litigioso.

ad alium transferi:

fons e sanguine.

Arbor ex baculo nuncitur

ru. licus qui corpus rejecit, visu

ei miraculo caecitatur.

F

Ecclesia super sepulcrum struitur:

operarius de cibo prius praeparavit.

F Sanctorum adhaec corpora per campum inhumata jacebant: et ecce nocte quadam testis Christi eodem schemate, quo super montem in ulnis proprium caput detulerat, cuidam viro, Gur nomine, tertio in visu apparet, ut se sepeliret, inonebat. Expergetactus homo visionem uxori per ordinem narrabat, quomodo videlicet de sepultura esset persuasus a Sancto. Mulier autem dissuadebat fieri, ne forte Regis iram incurret, et ob hoc mortis sententiam mereatur. In crastinum vero cum canibus in campum venaturus egrediens, cervum reperit, qui canum pernicitate insectatus, fugiens ad S. Martyris gleham praecumbit, tanquam ejus flagitaturus sanctitatis praesidium: desinunt canes latrare ac persequi cervum, et omni feritate laxata pariter cum cervo, quasi Sanctum venerantes, decumbunt. Contemplatur homo grande spectaculum, et repercussa mente in se reversus, quae viderat noctu recogitans, divino illuc nutu se reputavit adductum: et accipiens corpus sanctissimi Martyris, veneratione qua potuit tumulavit. Deinde sanctorum Martyrum corpora studiose per campum requirens, sicuti jacebant, in campo sepelivit.

Erat post tempus aliquod, cum jam vinea Domini Sabaoth, id est Ecclesiae, Cornubiae terminos occupare cupisset: inchoata est devotione fidelium super sepulcrum sancti Martyris basilica. Et cum artificibus, qui in opere oratori laborabant, necessaria deessent, nec aliquis ministraret; Sanctus suorum recordans, qui ejus devoto famulabantur obsequiis, praevincalibus circumquaque in visu nocte apparet, monelat singulos, ut operariis cibum et necessariam oper ferrent auxilium. Venit tandem ad hominem quemdam, qui taurum habebat indomitum, monens ut ad operarios ductum eis largiretur in cibum. Mane autem facto sollicitus homo de jussione Sancti, cepit tractare qualiter posset animal cervicosum ac superbum valde subigere, lonsque arctatum, quo sanctus Martyr mandaverat, ducere. Et consensu equo, ut quaereret taurum egrediens, cernit prius indomitum modo Dei virtute mansuetissimum animal stare praefectus; qui sponte ante Dominum gradiens, mansuetus

A suetus recto itinere pergebat ad locum, ubi artifices in opere oratorii laborabant. Martatur bestia, et cernentes Martyris sibi adesse auxilium, operi de cetero devotius institerunt.

Sanctos vult Deus reverentia honorari, quorum contemptum tam districto disponit examine expiari. Super sarcophagum venerabilis cujusdam Episcopi, qui de contubernaliis fuerat Regis Clitonis, corruptor quidam gremia cujusdam mulieris incestare presumpsit; qui more cauum in ipso opere turpitudinis inseparabiliter copulati, nulla poterant ratione ab invicem separari. Adducuntur tandem ad memoriam Martyris gloriosi Guigneri, ubi merito testis Christi et intercessione fidelium liberantur.

sten sa ritigi fornicari,

16 Aliud quoddam memorabile et dignum relatione, in ejusdem quoque fertur basilicæ constructione contigisse miraculum. Unus quidam ex his artificibus, qui in opere laborabant, cum in securi incideret, contracta in duo frusta divisa est. Turbatus homo jurare cœpit, et obtestari se in opere de cetero nihil facturum. Quod cum audisset operis procurator, vir quidam bonus, qui pro Deo basilicæ curam susceperat, et devote se mancipaverat obsequiis Sancti, cœpit consolari hominem, et blandi tristem demulcere alloquiis : et accipiens frusta in nomine Jesu Christi, et fractionis ruinas conjungens, confestim meritis Martyris gloriosi compaginatum et consolidatum est ferramentum : ita ut nullum de cetero fracturæ vestigium appareret. Laudatur Deus in commune et benedicitur : et homo, qui se de cetero nihil facturum juraverat, tanto confortatus miraculo, fortior jam perstitit in opere.

et abiget,

17 Sed quoniam Sancti exorsus sum narrare virtutes, illud inserendum credidi lectioni, quod et incredulis metum incutit, et universos de Sanctorum reverentia monet. Cum super saxum quoddam, a quod fuerat anchora navis ejus, in contemptum Martyris sancti, duo milites insultando urinant, utrumque confestim divina ultio percussit. Ambo enim arrepti a demone, alter eorum linguam frustatum concisam dentibus masticavit, alterius viscera per postrema diffusa sunt omnia, et sic uterque exitu expiravit borrendo. Ecce ex hoc potest satis perpendi, quanta

18 Habebat præterea æditus Martyris sacri vacca : quam cum scelerati homines quidam furati fuissent, ducentes, super cornua ejus subito duo ardentia luminaria conspexerunt; et tanto tremefacti spectaculo, redentes in crastinum, vaccam Sacristæ propriam reddiderunt, et aliam pro satisfactione commissi simul et pro indulgentiis applicantes dederunt. Terra cum fide et devotione Sancti de tumultu sumpta, per merita Martyris pellit languores et perficit sanitates. Hæc ego servus Christi Jesu Anselmus de passione Sanctorum et virtutibus Martyris pretiosi Guigneri, juxta fidem narrantium, brevi stylo digessi; ut habeant fideles, qui ejus spirituali titulo gloriantur, quibus se lectionibus occupent, et Patroni proprii fortia gesta cognoscant : et ob hoc nomen meum in fine subjuxi, ut per meritum Martyris et orationem fidelium misericordiam merear Releptoris Jesu Christi Domini nostri, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia secula seculorum.

Eptilogus auctori.

a Locus videtur multus, et sic redintegrandus : ad quod alligata fuerat anchora navis ejus.

DE SANCTO DOMETIO MARTYRE EX PHRYGIA.

D. P. VIDE SYNAGOGICUM TOM. I MART. PAG. 571

11 Hujus Martyris, quem Domotima nominant Menæu excusa, solum nomen servemus ex impresso apud Canisium Menologio, unde in Martyrologium Romanum transit, et ex infra citandis MSS. genus utriusque martyri gladio consummati ex Menæis jam dictis; nisi subveniret illustre Menologium Basilii Imperatoris jussu compositum, et a vobis ex Coelicæ monasterii Cryptæ-Ferratæ descriptum, hoc elogio subjecto illius certitudini per unum tituli sic ut dicuntur ἁγιῶσι τοῦ μάρτυρος Δομητίου. Est autem hujusmodi.

12 Domitius Christi Martyr sub tyrannide Juliani exiit ex Phrygia oriundus, qui cum videret multos esse, qui tyranno adhererent, et quotidie Christo renuntiantes, adorarent idola, vehementer indoluit et anxius est animo, mœrorem non sustinens. Igitur die quadam cum equestres ludi agerentur, et impuris demonibus offerrentur sacrificia, duntius nequirit continere ipse se, quin divinum inflammatus zelo, in medium prodiret circum, anathemate devovens Ju-

13 Quæ subobscuræ indicantur obscurum disticho in Menæis, præterita mentione temporis patricæque, sed cum aliquo indicio militaris ordinis sub hoc titulo, quem Maximus Cythereus transcripsit Ὁ ἄγιος Δομητίου ἔφη τελευτῆσαι. S. Dometion gladio consummatum. Distichon veru tale est.

Ὁ θεῖόν οὐτος εἰσορών ἀπαθηζουός, Ὅρχη κρατεῖται τῆ σπ-θη Δομητίου. ubi κρατεῖσαι legens pro κρατεῖται ipsum distichon sic Latine reddidit. Discrimen ingens ensifer videns iste, Vincere per eusem Dometion concupiscit.

DE SS. PELAGIA, AQUILA, EPARCHIO ET THEODOSIA MART. APUD GRÆCOS.

G. II.

14 Excusum Menologium, et ex ea Romanum Martyrologium hosce Martyres conjunctim cum Dometio referunt; uti etiam MS. vobis Ambrosiana bibliothecæ Mediolani littera O num. 148 signatus. In Claromontanum MS. Signaturum, ut Marazziana uno sed ad xxv diem, sub hac formula aliquam divisionem inducente: Ἁγίῶσι τῶν ἁγίων Μαρτυρῶν Δομητίου καὶ Ηλικύθιας, Ἀνδρῶν, Ἐπαρχίου καὶ Μαρτῖ T III.

15 Θεοδοσίας. Poterunt igitur omnes hi Dometio socii adjuncti crediti, nisi hunc genere Phrygem et sub Juliano passum constaret ex elogio, quorum neutrum de aliis auctimus asseverare.

16 Audientiaris, qui sub Luca Dextri et Juliani Tuletani venerande antiquitatis nominibus summa sua multis protulerit, nobilem hanc Martyrum coronam, Dometio duce Romano martyrologio inscriptam, valentes

Ηλικία πεπεραμ ἀδελφῶν τ;

38 absque

nam circum quibus sanatur,

sacri sacri violatores punit,

SUB ILLIANO XXIII MART.

Alia Dometion,

Phryz,

III MART. S. BOMILLI conjunguntur et aliquibus

alia n ad 25 Mart. 12

A absque nota loci temporisque quodammodo oberrare, eam Hispaniis manciparunt; quia scilicet sibi eam regulam præstituerunt, ut a nullo Sanctorum od se abducendo calamum abstinere, quem injure extrahi posse sperarent. Hos secutus in Martyrologio Hispanico Tama-
 yus et eloquii probrum et Acta prolucida eisdem e ce-
 rebro suo fæcit, quomus utrobique nihil nisi nuda nomi-
 na reperisset, anno Christi ccc et persecutioni Diocle-
 tiani obserinta, quibus Pseudo-Julianus nom. 140 hæc
 verba præfixit: In Lusitania prope Braccarum Bri-
 gantia, que quondam Juliobriga dicta est.

in pseudo-
 Juliano
 chronico,
 7

et similis
 forte e
 L. Dextro,

3 Hæc autem ut merito arguantur a Tamayo, quod
 Juliobrigam in Lusitania constituerit, quam in Canta-
 bris fuisse nemo dubitaverit: ita immerito voluit nos
 hæc rejectis, nihilo melioris fidei Pseudodextro, Tar-
 raconum in Hispania, eorum nominibus profingente,
 incoincuisse parere, tanquam antiquiori et melius in-
 strueto. Non et de hæc verissime pronuntiavit Mathæus
 Ruderus in Analectis ad suos eruditissimus in Martialis
 Epigrammata commentariis: Chronicon hoc nihil
 aliud est, quam farrago fabularum, partim recenter
 exogitatarum, partim fæmæ-aliquot seculis continua-
 ta mendacio confirmatarum. Habent nimirum His-
 pani suum Annum Viterbiensem, habueruntque jam
 olim Julium Mercatorem insul'issimum fabrum de-
 cretaliū Epistoliarum Rom. Pontificum, quas ex
 Hispania primū allatas docet Baronius ad annum
 Christi 863, eorumque imposturas sæpe detegit; uti
 et predictus Ruderus dum non semel refellere cogitur,
 que Dexter ejusque patetibus Brevius scripserit.

indignissima
 in postura
 confictis

4 Quod et nos singulis propmodum debetis facere com-
 pellimur; hanc sive nouosa stamochque, quod tanta
 mentium licentia usi fuerint in rebus sacerrimis homi-

nes sacrorum cultum specialem professi; et dignissimum D
 alias sue gentis nomen amulis externarum gentium lin-
 guis calanisque propuarunt irridendum. Arturus a
 monasterio, quamvis minime severus auctorum in rem
 suam facientium ceasar, dum Pelagiam Theodosiamque
 sacro Gynæceo insereret, usque Aquilam (velut hoc quo-
 que mulieris nomen esset) adjungeret, haud aliter quam
 Pseudo-dextrum nominare est ausus: nec oliter judi-
 cant in Hispania cordati ac literati viri, quorum super
 ea re sententias audivimus, meritoque vanæ ambulationi
 præferimus, ipsa præsertim manifestæ falsitatis eviden-
 tiam compellente.

5 Serrantur Bononiæ in templo S. Stephani nonul-
 le Reliquiæ sancti ejusdem Martyris Aquilæ, Roma
 quantum conjicere heet adverte: sed quas tuto possumus
 credere alterius esse. Quia tamen alibi nusquam in ec-
 clesiar' fastis reperitur insertum hoc nomen, nisi ad-
 dito characterè Theodosii, Asie vel Mauritaniæ; hunc
 dum, quo Aquila absque loco determinato, occurreret,
 solum sibi relictum putavere, quem suis Reliquiis calen-
 da attribuerent istius templi curatores: secuti nonne
 communem eorum errorem, qui consulto Romano Mar-
 tyrolo in, si ejus furti Sancti nomen reperirint, quid
 expressæ uno eam nimirum circumstantiæ non omnino
 erimeant alterius esse quam ejus ipsi lapsana accepere,
 puto existimant credere decereque ejus hæc esse: quom-
 us ea re nihil sit ad iudicandum confusionem intole-
 rabilem et Sanctorum cultui præciosissimam periculo-
 sam noys. Hæc dictum tibi quoque valere debet, et
 sufficit ut sciatur quo fundamento Antonius Pauli Mu-
 ximi hoc nomen suis Bononiæ perstruere fastis adscrip-
 serit ad præsentem diem.

Bononiæ
 alioque
 S. Aquilæ
 reliquis,

minime cum
 hic edalo
 confundendz.
 E

DE SANCTIS MARTYRIBUS

VICTORIANO PROCONSULE CARTHAGINIS, DUOBUS GER-
 MANIS AQUISREGIENSIBUS, FRUMENTIO, ET ALTERO
 FRUMENTIO, CARTHAGINE ET TAMBALE IN AFRICA.

CIRCA AN
 G. D. LXXXIV
 XXXIII MART.

Memoria in
 sacris pagis

I Rastrea hos Africa Martyres celebrant antiqua
 Martyrologi. Venerit quidem Beda germanus, sed
 Divionensis Bedæ supplementum MS. ista habet:
 In Africa Martyrum Victorium, Frumentii et
 duorum germanorum. Similia tradunt alia MSS.
 Martyrologia Casinense, Bartholinianum, Palliella-
 num, Treverense S. Martini, Colmanense S. Marie ad
 Gravias, Leodense S. Lamberti, Centulense sub nomi-
 ne Bedæ: in quo ista leguntur: In Africa sanctorum
 Martyrum Victorini, Frumentii et alterius Frumen-
 tii, et duorum germanorum, qui maximis suppliciis
 cruciati gloriose coronati sunt. Plenus Ewardus
 ista didicens, in Africa, inquit, sanctorum Martyrum
 Victorini, Frumentii et alterius Frumentii, et duo-
 rum germanorum, qui persecutione Vandalica, ut
 scribit Victor Africanus Episcopus, sub Hunerico
 Rege, pro constantia Catholice confessionis, inima-
 tissimis suppliciis exeruerunt, egregio martyrio coro-
 nati sunt. Quæ aliquando contractus leguntur apud Ada-
 mum, Natherum, Bedam excusum, et in veteri Romano
 a Roswendo edito: ast uberius et ordine mutato expli-
 cantur in haberno Romano. In Africa sanctorum
 Martyrum Victorini Proconsulis Carthaginensis, et
 duorum germanorum Aquisregiensium, item Fru-
 mentii et alterius Frumentii mercatorum, qui in per-
 secutione Vandalica, (ut scribit Victor Africanus
 Episcopus) sub Hunerico Rege Ariano pro constan-
 tia Catholice confessionis inimaissimis suppli-
 ciis cruciati, egregio coronati sunt. Agonis hujus
 Victoriani commemoratorem Leodu fieri, scribit
 Saussanus: cujus vestigium in variis Breviariis, et

Missalibus Leodensibus non reperimus. Sed forsitan sit
 in particulari utopia Ecclesia.

2 Maurolycus in duas distinguit classes, quarum
 prima est Carthagine in Africa, sanctorum Marty-
 rum Fidelis et Victoriani. Verum Fidelis sub Impu-
 ratoribus Romanis passus est, de quo supra egimus. Al-
 tera vero classis est ista. Tabulis autem oppido B.
 Frumentii et alterius Frumentii et duorum germa-
 norum etc. Quæ eodem apud Frlicium leguntur. Gale-
 sinus hæc alios interserit: Adrumenti, inquit, in
 Africa, SS. Victoriani, Veroli, Secundini et Socio-
 rum viginti, qui illius civitatis nobilissimi, pro fide
 ab Arianis contumeliat' sunt In Mauritania ad oppi-
 dum Typarcense sanctorum Martyrum Frumentii et
 alterius item Frumentii. In Vandalis Eccl'e-
 iam Dei vexantibus, in filo constantissimi, acerrimis torti
 cruciatis, coronantur. De SS. Verulo, Secundino
 et aliis viginti equinus XXI Februarii, ubi pluribus de
 Adrumento urbe Africa proprie antiquæ et celebri in
 Bizacena provincia egimus, et dubitamus num essent
 dicti Sancti in persecutione Vandalica martyrii pol-
 lnam adepti, quod ante Galesinium non reperitur, qui
 id scripserit. Hujus Adrumentano civitatis civis erat
 S. Victorianus, sed tunc Proconsul Carthaginensis.
 Uterque Frumentius Carthagini etiam videtur adscri-
 bendus, quia Victor Uticensis antequam variaret hor-
 rum certumen, immediate de insuetis Carthagine duode-
 cim pueris pona egerat. Ceterum Maurolycus et Gale-
 sinus duos germanos Aquisregienses omiserunt, secuti
 Petrus de Natalibus, qui lib. 3 Catalogi cap. 220 tradit
 utrunque fuisse Frumentum vocatum, et apud Tam-
 badense

alti perperam
 immissi:

F

A badense oppidum passum. Summe miramur Galesianum, qui sæpissime allegat Victorium Uticensem seu Vitensem, in hac narratione adeo idatum videri, ac si eum nunquam vidisset. Quæ Petro de Natalibus est Tabada et Maurolyco Tabada, Victori Tambaia est, urbs Africae propria in Bizacena etiam provincia, uti Adrumetum et Aquæ Regiæ. Memuit S. Augustinus lib. 7 contra Donulistas cap. 44 Secundiani Episcopi a Tambaia: at Maximianus Episcopus Aquæ-regiensis subscripsit Concilio vii Carthaginiensi. Interim Galesinius adscribit martyrium Typasensi in Mauritania oppido, ad quod transit, cum suam de hisce Martyribus relationem absolvisset Victor, qui eodem tempore vixit Utice, hanc procul Carthagine Episcopus, in scriptis Martyrologio Romano ad xxiii Augusti.

passi circa
annum 484

3 Hunericus Rex mortuo anno ccccxxxvi Geiserico patre, regnare cepit, et anno regni vii die vi Kalend. Martias edicta feratæ contra Catholicos publicavit, is est annus Christi cccclxxxiv, ad quem Baronus horum martyrium dedit, quod et nos ex Victore Uticensi facimus, selectis solum quæ ad hos Martyres spectant. Ita ergo habet:

narratur
martyrium
S. Vic oriani,

B 4 Qualiter autem Adrumentinæ civitatis civem Victorianum, tunc Proconsulem Carthaginis, prædicem, nescio, deficientibus verbis. Quo in Africae partibus nullus dicor fuit, qui etiam apud inopiam Regem pro rebus semper sibi commissis fidelissimus habebatur. Mandatur ei a Rege familiariter diciturque, quod eum habiturus esset præ omnibus domesticum, si ejus præcepto facilem commodasset assensum. Sed ille vir Dei missis ad se tale dedit cum fiducia magna responsum: Securus de Christo, Deo et Domino meo, dico quæ Regi dicatis. Subigat ignibus, adigat læstis, excruciet generibus omnium tormentorum: si consenserò, frustra sum in Ecclesia Catholica baptizatus. Nam si hæc præsens vita sola

D fuisset, et aliam, quæ vere est, non sperarem æternam, nec ita voluissem ad modicum atque temporallyter gloriari, et ingratus existere, qui suam fidem mihi contulit creditori. Ad quod tyrannus excitatus, quantum temporum, et quantis eum affligerit poenis, humanus sermo non poterit explicare. Qui tripudians in Domino, feliciterque consummans, martyrialem coronam accepit.

2 fratrum
Aquis regien-
sium,

5 Apud Tambaïensem quoque civitatem gesta, quis queat certamina Martyrum explicare? Ubi duo germani fratres Aquisregiensis civitatis, sibi securi, de Domino invicem juraverunt, et rogaverunt tortores, ut una pœna parique supplicio torquerentur. Et dum primo suspendio molibus lapidum pedibus alligatis tota die penderent, unus illorum petivit sese deponi, et sibi inducias dari. Cui frater alius, metuens ne fidem negaret, de suspendio clamabat: Noli, noli frater, non ita juravimus Christo. Accusabo te, cum ante thronum ejus terribilem venerimus: quia super Corpus ejus et Sanguinem juravimus, ut pro eo invicem patiamur. Ista dicens et alia multa confortavit germanum ad prælium passionis. Qui clamans, ingenti voce dicebat: Adigite supplicis quibus vultis, et pœnis Christianos ætate crudelibus. Quod frater meus factus est, hoc etiam ego. Quantis jam laminis ignitis adusti sunt, qualibus ungulis exarati, quibus cruciatibus torti, ipsa res docet, et quod eos ipsi tortores a sua facie projece-
runt, dicentes: Istos imitatur universus populus, ut nullus ad nostram religionem penitus convertatur, et præcipue quia nulli livores, nulla pœnarum vestigia in eis penitus videbantur.

E

6 Deinde variis interpositis additur: Illis diebus et duo negotiatores, Frumentius et alius Frumentius, ipsi ejusdem orbis, scilicet Carthaginis, egregio martyrio coronati sunt.

3 fratresque
Frumentii,

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

LIBERATO MEDICO CUM UXORE ET DUOBUS FILIIS ET ALTERO PUERO ET CRESCENTIO PRESBYTERO.

G. H.

CIRCA AN.
COCCLXXXIV
XXIII MART.

Nomen in
papyræ Mar-
tyrologiis.

C Maurolycus in suo Martyrologio præcedentibus Martyribus his addit in eadem persecutione sub Hunerico Rege passos. Item passio, inquit, S. Liberati medici cum uxore in Africa sub Arianiis trucidatorum, et eorumdem duorum filiorum, et alterius pueri septennis in gorgitem demersorum, nec non Crescentii Presbyteri, qui apud Turzetanam civitatem in specu montis clausus defecit. Eundem habet Felcius, at civitatem Zurzetanam appellat infra Misentinam et Miritanam, Galesinus hunc diem ab his ita auspiciatur: Decimo Kalend. Aprilis. In Africa sanctorum Martyrum Liberati medici et conjugis ejus ac filiorum. Ferrarius secutus Galesinum, primo etiam locos inseruit Catalogi generali. Sunt etiam inserti secundæ editioni Martyrol. Germanici. Richardus Wulfordus in Martyrologio. Anglice anno 1526 Londini edito, non solum omnes hic relatos, sed duodecim alios pueros tum plurima passos adjungit. Præviit Petrus de Natalibus, qui lib. 3 cap. 221 de duodecim istis pueris agit, et capite sequenti de aliis, additque horum passionem agi x Kalend. Aprilis. Certamen illorum descripsit textus oculotus Victor Uticensis seu Vitensis, eodem lib. 3 de Persecutione Wandolica ex quo et horum Acta damus.

*14. Cyrilli.

2 Tali violentia, nobis videntibus, ibi Carthagine filius cujusdam nobilis annorum circiter septem, jussu Cyrilli a parentibus separatus est, matre sine veremilla matremali solutus criminibus post raptores tota urbe corrente, infantulo clamante ut poterat, Christianus sum, Christianus sum, Christianus sum.

Cui et os obturantes, insontem infantiam in suum gurgitem demerserunt. Ita de filis medici venerabilis Liberati, factum esse probatur. Nam cum jussu Regis cum uxore et liberis ad exilium mitti juberetur, cogitavit impietas Ariana a parentibus filios parvulos separare, quo posset per pietatis affectum, etiam virtutem prosternere genitorum. Disjunguntur a parentibus tenera pignora filiorum: quinque vellet Liberatus lacrymas emittere, am toritate uxoria increpatur, et in ipso metu exitus sui illico lacrymæ siccaverunt. At enim ei conjunx: En propter filios, Liberate, perditurus es animam tuam? Computa eos non fuisse natos: nam et ipsos amano vindicatus est Christus. Nonne vides eos clamantes et dicentes, Christianum somnus? Sed hæc mulier quid in conspectu judicum egent, tacendum non est. Nam cum ipsa et maritus, hec scorsum, carceris tamen custodia tenerentur, ita ut se penitus non viderent, mandatur mulieri, diciturque illi: Solve jam duritiam tuam: ecce vir tuus parvit imperio Regis, et noster factus est Christianus. Atque illa: Voleam illum, et faciam eum, quod voluerit Deus. Educta igitur de carcere, invenit virum suum stantem cum ingenti multitudine pro tribunalibus connexam: et verum astumans, quod fixerant manni, rejecta manu apprehendens oram vestimentorum hujus gutturi proximam, videntibus omnibus suffocabat eum, dicens: Perdite et reprobe, gratias Dei et misericordie ejus indignè, quare voluisti ad modicum gloriari, et in æternum perire? Quid tibi proderit aurum?

F
R'4 gesta a
Victore
relata.

quid

A quid argentum? numquid liberaliunt te de camino gehennae? Dixit et alia multa. Cujus maritus respondit: Quid pateris mulier? quid tibi viletur? aut quid forte de me audire potuisti? Ego in nomine Christi Catholicus permaneo, nec amittere potero aliquando, quod teneo. Tunc haeretici mendacii sui conscii et detecti, fallaciam suam colorare minime poterunt. Et quia superius de violentia immanitatis eorum breviter diximus, hanc plurimi metuentes, alii se in speluncis, alii in desertis locis viri vel feminae, nullo sibi conscio, sese clauderant: et ibidem, nulla succurrente sustentatione ciborum, fame vel frigore victi, contritum et contribulatum spiritum exhalabant; inter haec afflictionis incommoda, inviolate secum fidei securitatem portantes. Sic enim Cresconius Presbyter Mizentinae civitatis, in spelunca Ziquensis montis repositus est, putrescente jam solutus cadavere.

* In Mitanie
* a. Quisensis

ut et aliorum
12 puerorum.

B 3 De duodecim pueris, ista habet Victor: Suggestente quodam ex Lactore Theutorico perditio, quos ille noverat, vocales strenuos atque aptos modulis cantilena, designatione sua debere diei duodecim infantulos separari, quos ipse, dum Catholicus esset tunc habuit discipulos. Statim illo suggestente, sub festinatione viri mittuntur, et vi barbarici furoris

bissenus numerus puerorum de itinere revocatur. **D** Segregantur corpore non spiritu a grege Sanctorum: qui timentes praecipitium, cum suspiriis lacrymarum, ne divellerentur, constringebant manibus genua sociorum, quos violentia tamen haeretica minacibus separans gladius, Carthaginem revocavit. Sed dum cum eis quasi cum tali aetate non blanditiis ageretur, superiores suis inventi sunt annis, et ne obdormirent in morte, lucernam sibi Evangelici luminis accenderunt. Indignantur ob hoc graviter Ariani, et se superatos a pueris erubescunt. Unde accensi, subdi fustibus jubent, quos jam ante paucissimos dies variis verberibus dissipaverant. Inaprimuntur vulneribus vulnera, et rursus poma restaurata recrudescit. Factum est homino confortante, ut nec aetas minor dediceret in dolore, et magis animus cresceret roboratus in fide. Quos nunc Carthago mirro colit affectu, et quasi duodecim Apostolorum, chorum conspicit puerorum. Una degunt, simul vescuntur, pariter psallunt, simul in Domino gloriantur. Haec Victor. *Haec tamen duodecim pueros, quia de obitu illorum non constat, et ideo a Maurolyco, Felicio, Camisio aliisque non memorantur, in titulu omisimus: quia tamen a Petro de Natalibus et Wilfordo referuntur, eorum Acta alus adjunximus.*

E

DE SANCTO BENEDICTO MONACHO IN CAMPANIA.

G. II.

SECCULO VI
XXIII MART.

M. πoria in
Julia sacris:

Vixit hic monachus eodem tempore, quo magnus Benedictus Ordinis fundator, et cum eodem ad diem XXI Martii relictus est a Galesiano, Cansio, Grewino, Wilfordo: quem Tabula Martyrum. Rom. celebrant die XXIII Martii his verbis: In Campania S. Benedicti monachi, qui a Gothis in ardentibus elibano inclusus, sequenti die inventus est illesus. Eundem Martyrologus Benedictinus inscripserunt Hion, Doryanias, Menandus, Buelinus, quibus saltem nomen Benedicti furarum concehit et affectum. Quae de eo scri possunt, refert S. Gregorius Magnus lib. 3 Dialogorum cap. 18 his verbis:

encomium
ex S. Grego-
rio.

ejus in
cella non
combusta

C 2 Frater quidam mecum est in monasterio conversatus, in Scriptura sacra studiosissimus, qui me orate praibat: hic ex multis, quo nesciam, me edificare consueverat. Hujus itaque narratione didici, quod fuit quidam in Campania partibus intra quadagesimum Romano milharium, nomine Benedictus, equidem aetate juvenis, sed moribus grandaevis, et in sanctae conversationis regula so fortiter stringens: quem Totila Regis tempore cum Guthi reperissent, hunc incendere cum cella sua moliti sunt: ignem namque posuerunt, sed in circumversa sunt omnia, cella vero ipsius igne comburi non potuit. Quod videntes Gothi, magisque saevientes, atque hunc ex suo habitaculo trahentes, non longo aspexerunt successum elibani, qui coquendis pa-

nibus parabatur, eumque in illo projecerunt elibannique clausurunt. Sed die altero ita illesus inventus est, ut non solum caro ejus ab ignibus, sed neque extrema ullo modo vestimenta cremarentur.

in elibano
illexi:

3 Hic S. Gregorius, e quibus sua contraxerunt Petrus de Natalibus lib. 3 Catalogi cap. 216, Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiae, supra memoratus Buelinus et alii, Rex Gothorum Totila, sub quo dictum miraculum contigit, regnavit in Italia ab anno DXLI ad annum usque DML. At quomodo postea adhuc vixerit S. Benedictus, neque ex S. Gregorio neque aliunde constat.

tempus vixit:

4 His scriptis, reperimus diem ejus natalem in per vetustis Martyrologiis assignari XXXI Martii, et sunt MSS. Romanum in bibliotheca Cardinalis Barberini, signatum mm. 1852, Atrebentense Ecclesiae Cathedralis, et Tarnacense monasterii S. Martini. Est aliquod MS. Kalendarium Benedictum canonici S. Salvatoris ex Trithemio et aliis consecutum, in quo fit memoria S. Benedicti monachi, de quo fit memoria in lib. 3 Dialogorum. Buelinus in Menologio Benedictino asserit se apud Andream Bambergensem reperisse S. Benedictum Monachum Campanum, nec praeter nomen quidquam proditum: ex quo non satis sui memor tantum alius monachus foret a S. Benedicto in Campania mortuo, quem ex Dialogis S. Gregorii hoc die re tulerat, eundem iterum celebrat.

an natalis
31 Martii.

F

DE S. AEDELWALDO PRESBYTERO ET ANACHORETA IN ANGLIA, Commentarius historicus.

G. II.

CIRCA ANNUM
DCC
XXIII MART.
S. Aedelwaldi
Acta,

Si Gesta S. Aedelwaldi in vita. Miracula sanctissimum Cuthbertum Lindisfarnensem apud Anglos Episcopum, ante et post Episcopatum, in parva Oerani insula, Farne dicta, prope hodiernum Northumbriae Comitatum, vitam anachoreticam transegisse pluribus diximus ad ejus Acta, a nobis

ad diem XX Martii illustrati: ast hoc XXXIII Martii datus proximum epus in illa insula successorem; cuius gesta ex illius potissimum Vita a Beda conscripta, et historia Ecclesiastica gentis Anglorum ejusdem Bedae colligimus. Nomen ejus varie in canticis exoratum est: in Vita S. Cuthberti hactenus excusa Edilwaldus legitur, pro quo in perantiquo membranaceo mstro, Edilwaldus

A Edilwaldus scribitur. In historia ecclesiastica lucteus in Germania excusa habetur lib. 4 cap. 1. Edilwaldus, in Cantabrigensi editione Æthelwaldus, et Saxonia Æthelwold. In poemate ejusdem Bedæ de Vita S. Cuthberti, edito ab Henrico Canisio, Oðilwaldus, in dicto antiquo MS. nostro Oðilwaldus, apud Simeonem Dunelmensem infra citandum Æthelwoldus. Unde posterius pro sua quique dialecto, nomen varie scripserunt : cui tamen eadem significatio inest, ut sit nobilitate potens : quia Athel, Adel, Edel nobilem et nobilitatem signant ; et Wahl sive Wold potentem : Comdenus de Anglo-Saxonum nominibus nobilem Gubernatorem reddidit.

nomen varie expressum :

hæc multis antea monachis.

an in insula Lindisfarnensi ?

2 Ante ingressum in insulam Farnam, quæ egerit, ito paucis exponit Beda in Vita S. Cuthberti num. 68. Qui et ipse multos antea per annos in monachica conversatione probatus, rite gradum anachoreticæ sublimitatis ascenderat. Locum monasticæ conversationis silet, quem primum est arbitrii monasterium insulæ Lindisfarnensis, quod hinc anachoresis Farnæ insulæ subjecta manserit, et uti infra dicitur, apud Lindisfarnenses sit sepultus, et ejus postmodum sacra ossa ab eisdem Lindisfarnensibus sint Dunelmum translata, et cum corpore S. Cuthberti per adseruata. Idem interim Beda aliud illi domicilium assignat in Historia Ecclesiastica. Successit, inquit, viro Domini Cuthberto in exercenda vita solitaria, quam in insula Farnæ ante Episcopatus sui tempora gerebat, vir venerabilis Æthelwaldus, qui multis annis in monasterio, quod dicitur Iurhipum, acceptum Presbyteratus officium condignis gradu ipso consecrabat actibus. Memoratur idem Iurhipum monasterium a Beda in Vita S. Cuthberti num. 13, in quo hic sub S. Eata aliquamdiu vixit, ac dein reversus Marthosum, unde postea Lindisfarnam migravit. An idem de S. Æthelwaldodiscendum, in silentio antiquorum notumus conjecturam proferre. Illud solum nomen Bedam in præfatis verbis vitam anachoreticam, post Episcopatum susceptum in insula Farnæ a S. Cuthberto transactam, brevitatis causa omisisse : ita etiam hic solum Presbyteri dignitatem voluisse indicare. Est autem Iurhipum, in carmine Bedæ Hierpense monasterium, situm ad litem Septentrionalis et Occidentalis Ducatus Eboracensis inter fluvios Skellum et Uram. Consule de eo dicta ad Vitam S. Cuthberti.

et Presbyter in Iurhipum monasterio

B 3 Quævis ejus in Farnæ insula fuerit vita solitaria ex poemate Bedæ, aliquo saltem modo quasi per rimam visa colligi potest. Indicat ibi quomodo inter S. Cuthbertum et Felgildam, qui eo scribente vivebat, medius extiterit, et ita canit :

in insula Farnæ

Hosnam intermedius, sociis non signior almis, Oðilwalde, sacras resti-ti providus arcas : Quem raro proprias, aiunt, voluisse enquam Pandere virtutes, torrive cruenta chelydri Tela, quibus victor confregerit obvius armis. Unde manet longum memorabilis illa, beatis Incunte prolapsa semel sententia libris. Forte sacer fidam monitis celestibus aurem Dum rigat, accipit has socii de pectore voces : Quæ, rogo, causa tuo toties quod ab ore fluentem Perrunpant, varientque silentia crebra loquelam, Et medius statuat metas oblivio dietis ? Cui responsa pius paucis ita reddidit Heros : Hoc te, dulcis amor, fixo memorique perennem Corde tenere decet : studeat nisi quisque, balen-

non in silentio et secreto degit :

[tum Funditus alloquii avertere sedulus aures, Non queat ætherias inter dare verba catervas, Pandere nec latis cœli contentibus aures. Dixerat, et trepido percussus corda tremore, Singultu afficitur fervens, ac pectora pugnis Casta ferit, tandemque gemens, erumpit in istam, Perliuget lacrymis, post mœsta silentia vocem : Obsecro te supplex summi per sceptrâ Tonantis,

causæ causus iniret :

quod alteri indicium si, cœpi peti :

Hæc cunctis ut dicta tegas, moribunda quousque Membra solo reddam, gradiarque in calle paren-

U

Sic sua summa sacer conclavibus abdere quamvis Mallet, ab ætherio panduntur munera teste. At pia Cuthbertus memorans sæpe acti priorum Ætheria sub laude, sui quoque Christus agonis Ut fuerit socius, fuerat subnectere paucis. Sicque duos vario jam munere Spiritus idem Lustravit per dona viros, atque ætheris alti Tramite divino regnum perluxit ad unum.

in eod. similit S. Cuthberto.

4 Hæc de silentio et secreto amore in S. Edilwaldod observato. At quomodo tempestatem maris orando sedaverit, narrat Beda in Historia Ecclesiastica ex ore Abbatibus Lindisfarnensibus Guthfridi, cujus meminit in Prefatione ad Vitam S. Cuthberti ante scriptam, quo tempore ille Mansionarius erat, id est, Ecclesiæ Præfectus aut Custos, uti ibidem in Notis observavimus. Ita ergo scribit Beda : Cujus Æthelwaldi ut meritum vel vita qualis fuerit, clarescat certis, unum ejus narro miraculum, quod mihi unus e Fratribus, propter quos et in quibus patratum est, ipse narravit : videlicet Guthfridus venerabilis Christi famulus et Presbyter, qui etiam postea Fratribus ejusdem Ecclesiæ Lindisfarnensis, in quo educatus est, Abbatibus præfuit : Veni, inquit, cum duobus Fratribus ad insulam Farnæ, loqui desiderans cum reverendissimo Patre Æthelwaldo. Cumque allocatione ejus reflecti, et benedictione petita domum rediremus ; ecce subito, positus nobis in medio mari, interrupta est sermitas, qua vehebamus : et tanta ingruit tamque fera tempestatem hyemis, ut neque velo neque remigio quidquam proficere, neque aliud quam mortem sperare valeremus. Cumque diu multum cum vento pelagico frustra certantes tandem post terga respiceremus, si forte vel ipsam, de qua egressi eramus, insulam aliquo contamine repetere possimus ; invenimus nos undique versum pari tempestate præclusos, nullamque spem nobis in nobis restare salutis. Ibi autem longius visum levavimus, vidimus in ipsa insula Farnæ egressum de latibulis suis amantissimum Deo Patrem Æthelwaldum iter nostrum inspirare. Audito enim fragore procellarum ac ferventis Oceani, exierat videre quid nobis accideret. Cumque nos in labore ac desperatione positos cerneret ; flectebat genua sua ad Patrem Domini nostri Jesu Christi, pro nostra vita et salute deprecaturus. Et cum orationem completeret, simul tumida æquora placuit, adeo ut, cessante per omnia sævitia tempestatem, secundi nos venti ad terram usque per plana maris terga comitarentur. Cumque evadentes ad terram, naviculam quoque nostram ab undis exportaremus ; mox eadem, quæ nostri gratia medicum silnerat, tempestatem redit, et toto illo die multum furere non cessavit : ut palam daretur intelligi, quod modica illa, que provenerat intercupedo quietis, ad viri Dei preces, nostræ evasionis gratia, cœlitus donata esset.

claret mira culti :

E tempestatem inagnum maris,

et periculum submersiois ultraquorum vitulus,

oratione nare tranquillum reddidit

5 Mansit autem idem vir Dei in insula Farnæ duodecim annis ibulemque defunctus est : sed in insula Lindisfarnensi juxta præfatorum corpora Episcoporum in ecclesia beati Apostoli Petri sepultus. Gesta vero sunt hæc temporibus Alfridi Regis, qui post fratrem suum Ecgfridum genti Northanhymbrorum decem et octo annis præfuit. Hactenus Beda in Historia Ecclesiastica. Occiso a Pictis memorato Rege Esgfrido die 20 Maii anni 685, successit frater notus Alfridus, qui tunc aberat a regno, apud monachos in insula Hy ob studium litterarum degens, mortuus anno dccv. At S. Cuthbertus e vita hoc mortalitatem decessit anno dclxxxvii, cui si addantur anni duodecim, exerceat annus dcccix, in quem obitum S. Edilwaldus incidisse necesse est, nisi forte apotum aut unius

o morte in ecclesia Lindisfarnensi sepultus,

anno 699,

A omni aut plurimum mensium post S. Cuthberti mortem interpositum fuerit, antequam S. Edelwaldus ad insulam Furnem profectus vitam solitariam duodecim annorum auspiciatus fuerit, ac sic facile annis sex pro ejus obitu foret assignandus: ut in annis regni Aelfredi necessarium forendum est

B Denique ut cum Beda, qui sic concludit Vitam S. Cuthberti, loquar, nec praterendum arbitror, quid miraculi caelestis etiam per reliquias sanctissimi oratorum, in quo Pater venerabilis solitarius Domino militare consueverat, divina pietas ostenderit: quod tamen utrum meritis ejusdem beati Patris Cuthberti, an successoris ejus Adilwaldi, vari aequo Deo dediti, asserendum sit, internus arbiter noverit. Neque aliqua ratio vetat utriusque merito factum credi, comitante etiam fide reverendissimi Patris Felgildi, per quem et in quo miraculum ipsum, quod refero, signationis completum est. Ipse est, qui tertius ejusdem loci et milium spiritalis haeres, hodie major septuagenario, in magno vite futurae desiderio, terminum praesentis expectat. Cum ergo viro Dei Cuthberto ad ecclesiam translato, Adilwaldus ejusdem insulae monasterium colonus existere coepisset, qui et ipse multos annos per annos in monachica conversatione probatus, rite gradum anachoretiae sublimitatis ascenderat; reperit, quia parietes praefati oratorii, qui tabulis minutis diligenter compositis erant compositi, longa essent vetustate dissoluti, et separatis ab invicem tabulis faciem turbidius praesensissent ingressum. Sed viri venerabilis, qui caelestis aedificii magis quam terreni decorem quaerebat, sumpto feno vel argilla vel quidquid hujusmodi materiae reperisset, stipaverat rimulas, ne quotidianis inbrium sive ventorum injuriis ab orandi retardaretur instantia. Cum haec igitur Adilwaldus ingressus locum vidisset, postulavit a frequentantibus se Fratrilus pelliculam vituli, eamque in illo angulo, quo et ipse praedecessoribus Cuthbertus saepius orans stare vel genua flectere solebat, clavibus affixam, violentis procellarum opposuit. At postquam ipse quoque, expositis ibi duodecim continuis annis, gaudium superbiae levitatis intravit, ac tertius locum eundem Felgildus incedere coepit, placuit reverendissimae Lindisfarnensis Ecclesiae Pontifici Radfrido, dissolutam vetustate oratorium illud a fundamentis restaurare. Quod dum esset opus expetitur, et multi devota religione a beato Christi athleta Felgildo postularent, quatenus aliquem illis particulam de reliquiis sanctae Beate Beate Patris Cuthberti sive successoris ejus Adilwaldi dare dedisset, visum est illi divisim particulam memoratam pelliculam potentius dandum: sed datum cum aliis, prius in se ipse, quid haec virtutis haberet, expertus est. Habetat namque vultum deformi more simul et timore perfusum, cuius quidem futurum in eo languoris, et prius cum adhuc conammi inter Fratres vita degeret, adspicientibus in facie ejus signa patebant. At cum in solitudine relictus, minorem corpori cultum, magis adhiberet continentiam, et quasi duntaxat carcere inclusus, rarius vel fatis solis vel nebris uteretur afflatu, exercebat languor in magis, faciemque totam tumentem ardore replevit. Timens ergo, ne forte magnitudine hujusmodi infirmitatis solitariae desegere vitam, et eam munem necesse esset conversationem requirere, fidei usus est praesumptione, speravitque scilicet quae curandum, quorum remissionem tenere et vitam gaudebat imitari. Mittens enim praefata partem pelliculae in aquam, ipsa aqua lavit faciem suam: statimque tumor omnis, qui hanc obederat, et scabies feuda recessit, juxta quod mihi et primo religiosus quidam Presbyter hujus monasterii Gyrwensis indicavit, qui se vultum illum et prius tumentem ac deformem nosse, et postea mundatum per fenestram

manu palpasse refererat: et ipse postmodum Felgildus retulit, adstruens quia res ita, ut Presbyter narraverat, esset expleta: et quod ex eo tempore, cum inclusus per multo annorum curricula maneret, ut prius immotum ab hujusmodi molestia vultum semper haberet, agente gratia Dei omnipotentis, quae et in presenti multos, et in futuro cordis et corporis nostri languores sanare consuevit, satiansque in bonis desiderium nostrum, sua nos in misericordia et miseratione coronat in secula seculorum, Amen. Haec Beda, a quo qui indicatur Radfridus, fuit Episcopus Lindisfarnensis ab anno dcccviii ad mcccxx, cuius illam Vitam S. Cuthberti inscripsit Beda.

§ II. Corporis S. Edelvaldi translatio. Memoria in viris fastis.

Corpus S. Edelvaldi in ecclesia Lindisfarnensis, cum corpore S. Cuthberti et aliorum Episcoporum, depositum permansit usque ad Danorum Duce Halpdeno incursum in ditius Norðanlymbrorum, atque annis circiter mcccxxv: quando Eardulfus Episcopus Lindisfarnensis, et Eadredus Abbas corpus S. Cuthberti incorruptum cum sacris ossibus aliorum Sanctorum inde tollentes, auferentes, et cum eisdem variis in locis resederunt. Interim post alios Episcopos successit Ardunnus, qui caelesti monitu migravit Dunelmum, ac Sede ibi Episcopi erecta, una sacras reliquias eo translatis circa annum Christi mcccxcv. Solennis postmodum anno mcccv facta est corporis S. Cuthberti elevatio, et ex loculo ejus aperto adjuvante Reliquiae separatae. Demum Hugo Episcopus Dunelmensis circa annum

Ossa S. Edelvaldi Lindisfarna elata anno 878.

b;

Dunelmum translata anno 938,

et honorifice circa annum 1160 collocata.

cum Reliquiis aliorum Sanctorum.

3

Memoria in Martyrologio. Menardus ad vi Januarii ista habet: 6 Januarius. et 11 Junii.

MELLA, aut aliquanto serius, quoddam feretrum nimis speciosum, auro purissimo et argento mundissimo optime fabricatum, lapidibusque pretiosis opere mirifico adornatum construxit: in quo viri venerabilis Bedae Presbyteri et Gyrwensis monachi ossa cum multorum aliorum Sanctorum reliquiis collocavit. Ita Simeon Dunelmensis in appendice Historiae Dunelmensis a Turcato, ut ad Vitam S. Cuthberti probatum est, conscripte et sub illius nomine edita legitur columna 67. Additur mox Catalogus Reliquiarum, qui in Dunelmensi ecclesia una cum corporibus SS. Cuthberti et Bedae continentur; ubi inter alia leguntur ista: Ossa S. Aidani, Edelberti, Edfridi, Ethelwaldi Episcoporum, scilicet Lindisfarnensium... Ossa et capilli Sancti Ethelwaldi Presbyteri, qui successit S. Cuthberto in anachorosi. Similia habentur columna 76 in inscriptione quodam Saxonica, cui titulus Latine verbis iste praefigitur: De situ Dunelii et de Sanctorum Reliquiis, quae ibidem continentur, earum compositum. Reliquiae de Translatione Reliquiarum explicantur ad Vitam S. Cuthberti: nonnulla indicata sunt XII Februarii ad Vitam S. Ethelwaldi Episcopi Lindisfarnensis, et XI Martii ad Acta SS. Baltheri et Bilfridi anachoritarum, Voluntur ex reliquiis jam indicatis Sanctis Beda xxvii Maii, Aidanus xxvi Augusti, Eadbertus vi Maii, cui Eadfridus successor poterit adjungari, nisi interim illis ejus natalis occurrat.

8 Memoria S. Edelvaldi variis diebus inserto est Martyrologus. Menardus ad vi Januarii ista habet: Lindisfarna S. Edelvaldi Presbyteri et monachi, ac libro 2 observationum aliqua adjicit ex Historia Ecclesiae Simeon Beda a nobis relato, nulla addita ratione, quare ad illum diem retulerit: nec videtur alia fuisse, quam ut hunc diem suppleret, relatis dicto S. Edelvaldi et Adalberto Comite, quem inter Praetermissos rejecimus. Menardus sequitur, non tamen citat Buccellus. At Martyrologii Anglicani anno mcccvii et censi auctori rejicit in diem xi Junii, quem eodem modo vacuum habebat, nactus etiam pedissequum Ferrarium in Catalogo generali, qui diem illum ita auspiciat:

Tertio

ut 700,

ut q. e. ac S. Cuthbertus, D. o. deditus,

rimulas parietis pelle vituli obturavit.

ei jus particulam inter annos 11 mor et sca. b. es faciet.

A Tertio Idus Junii, in Anglia S. Edilwaldi Presbyteri.

ac potissimum 23 Martii.

Edonardus Mathew in Trophæis Congregationis Anglicanæ Ordinis S. Benedicti, etiamsi et vi diem Januarii et xi Junii relinquat vacuos, tamen elegit hunc xxiii Martii, quo celebrat Commemorationem S. Edilwaldi Presbyteri eremite sive potius anachoretæ. Idem fuit Hieronymus Porterus in Floribus Virtutum magis illustrium Sanctorum Angliæ, Scotiæ et Hiberniæ, et ambo plurimo ex Beda allegunt, citantque etiam Historiam Anglonann Harpsfeldii, qui seculo 7 cap 35 de eodem agit ex solo Beda, nulladici, qua aut obiit aut colatur, facta mentione. Reversum deum est anno mxcxi Martyrologium Anglicanum, et citatis Floribus Porteri relatus est S. Edilwaldus ad hunc xxiii Martii, asseriturque esse ejus diem festum. Demum Bucelinus, qui cum ante celebrat vi Januarii, iterum refert ad hunc xxiii Martii, alloto alio prorsus elogio, citatis Edonardo

Mathew et rerum Anglicanarum scriptoribus, cum ante salum Bedam allegasset: et dixisset cucullum in monasterio Inripimensi amplexum, et rigoris studio solitudinem Lindisfarneisem ingressum. Ad hunc vero diem assertit in celesti monasterio Riponensi seculum ejurasse, dem anachoreticam vitam ex veteri consuetudine amplexum, claruisse anno dccciv. Idem est monasterium Inripum et Riponense. Secessit autem ad anachoresim, non in insulam Lindisfarneisem, sed in aliam admodum parvam, Furne dictam, ut ea supra allatis manifestum est. Placuit ergo etiam ad hunc xxiii Martii, cum dictis auctoribus Acta hujus Sancti referre, cum apud antiquos nulli dii notatis sive obitus mentio reperitur, ac citæ illius magna sit communicatio cum rebus gestis S. Cuthberti, et utriusque ussa simul soleant adservari: et jam de illo ad xx Martii latissime actum sit: quæ Lector facilius poterit consulere.

DE S. GEORGIO THAUMATURGO CONSTANTINOPOLI

Ex Menæis et Synaxariis Græcorum.

CIRCA SECVL. XI XXIII MART.

CUR NIOGAPMS DICITUR,

Et ad sec. lxxii 12 relatus?

Sanctum hunc, non tam virtutes vitæ suæ, solo Dea teste traducta, quam secuta mortem miracula Constantinopolitana Ecclesiæ fecere venerabilem, ut testantur tum exensu Venetiis Menæa ad hunc diem, tum MS Collegii Parisiensis synaxariorum addito xi, et Mazarinæanum alterum Parisius similiter MS. ad diem hujus ejusdem mensis xxiv: in quibus omnibus ejus commemoratio indicitur hic verbis: Eadem die memoria S. P. N. Georgii τοῦ νεοφώτου καὶ θαυματοῦργου: usur enim Græcis vereptissimo, quotquot in Martyrio vel miraculis claruerit, et ejusdem nominis alii fuerint vulgo notissimi, distinctionis causa vicia seu νεοφώτου dicuntur; Latini juniores dicunt. Ita Martyr ex XLII sub Saracenis passus, ne cum xi. Sebastienis confundantur, νεοφώτου appellat MS. Ambrosianum: sic Mariam Abrahami Eremitæ neptem τῆς νεῶν dixit Joannes Moschus, distinguendam ab Ægyptiaca cunctis notissima: ut alii alias prolata et profrendi taceantur. Ergo et hic a magno Martyre Georgio alius, Junior dicitur. Et sane multo fuisse juniorem oportet, cujus tam fuit recens memoria, cum ista scriberentur, ut velut in re præsentis superfluum videretur aliam temporis notam addere: unde nec in antiquioribus Basilii Imperatoris aut Ambrosianis Synaxariis seu Menæis illum reperimus: sed in us duntaxat MSS. que annorum quingentorum ætatem non imbecantur excedere, adeoque ad seculum xi putarimus eum posse referri. Elogium autem tale habet.

Perrege adveniens Constantinopolim,

2 In uxore et liberis propinquisque relictis, augustam ingressus est viam, et jugum Dei levissimum subiit, peragrans regiones, oppida, et solitudines; in quibus cum durissimam vitam egisset, et divinitus de proxima resolutione sua fuisset admonitus, venit Constantinopolim, et ingressus venerabile S. Joannis

Theologi templum, quod est in Dilippio, requievit in pace, septimo postquam illic advenerat die. Cumque advenissent, qui eum erant tumultuati, et magni ponderis ferrum reperissent ita applicatum cadaveri, ut illud attritu ejus graviter affectum appareret, clamorem pariter sustulere, dicentes: Kyrie eleison. Quapropter in thecam ejusdem templi ex marmore fabricatam repositus est, profundens miracula sanctorum iis, qui cum fide accedunt: nec desunt, qui auxilium ejus experti, et adhuc existentes in vivis, prodigiorum in se patratorum testes univcris se præbeant. Δάπνιος, Jovis equestris regionem Raderis nostro in MSS. reddidit: alius Joannis Evangelistæ templum in Bigis: sed ut nullum hujus nominis regionem invenimus a quoquam Constantinopoli nominatum: sic nec auctorem, qui bigum δάπνιος dicitur. Apud Soudam vero δάπνιος legimus, equestria, non curribus, certamina esse: et compositionem agnoscimus, qualem in veteris omnibus ex puvientu di, geminationem significante, formati, ut in δ' πορρο, biflorius. Naque si per conjecturas agenda esset, certamina hæc sic dicta existimaremus, quod in iis ad hæviam curverent Desultores, Romano circo notissimi; Ἀρπύριον dicit Ἐλιανο: qui duobus equis non stratis et colligatis inter se vehuntur, qui etiam de alio in alium transiliant cum usus poscit. Plura qui volent hujus rei ex Homero, Propertio, aliisque testimoniis, Lipsium legat lib. 3 de Milium Romano, dialogo 8, et mirabitur ex Flavio Teutobocchum Tentonum Regem, quaternos etiam senosque equos solitum transire: nobis satis est, ex his veniunt reddere, locum ejusmodi vel exercitationi vel certamini destinatum hic signari: in quo istud D. Joannis templum fuerit.

et ique mortuus ferre arcivictus reperitur,

et læret miraculis,

in templo S. Jo. Evangelistæ in Dilippio,

F

DE S. OTIONE

SOLITARIO ARIANI IN REGNO NEAPOLITANO

Commentarius prævius.

AN 435V. PAP 23

CIRCA AN 435V. PAP 23

Quæ inter Neapolim Sipontumque, utriusque mari impositas vrbes, mediu est regio, eam Principatam ulteriorem nunc dicimus; antiqua Hirpinus appellasse videntur. Regionis caput Be-

neventum est, a quo solis quindecim passuum millibus Arium abest, tribus Apennini collibus impositum, a quibus et insignia sumpsit. Sunt qui Tuticum Ptolomæi esse putent: alii, ne vel nomen saltem urbis novem esse videretur

D. P.

A rideretur, commenta sunt jam pridem ante tempora Diomedis (quem et Beneventi et Equi-Turci conditorem facit Servius) nana e Janiculorum Principibus, sub Iulo Rege egressum e Satrio, quingentorum illic hominum deduxisse Coloniam, eique ab templo atque ara Junii ibidem dedicata nuncupationem dedisse. Quae quam vana sunt, tam solida hinc opprobri gloria est accolam habuisse, et etiam nunc habere Patronum S. Othonem sive Othonem : cujus corpus in Cathedrali basilica proprium olim sacellum habuit, solenneque cultum die XI Kalendas Aprilis : quomodo cum refert David Romanus, in misculo Divorum regni Neapolitanum; nisi quod, quia Italicè Santolo unica voce dicitur, S. Tholom, Latino dicendum putaverit; uti et Paulus Regius a Ferrariorum citatus in catalogo Sanctorum Italiae.

S. Odo Patronus,

quem ut Regule sine observationisimum,

2 Qui sermonem de inventione et miraculis S. Benedicti composuit Petrus Diaconus Casinensis, ultra annum MCXL superstit, rem ad hujus Sancti commendationem memorabilem narrat non 42, quam hic retexere non gravabimur. Quidam miles in Apulia in quodam conflictu, a quodam impissimo captus catenisque devinctus, in fossam demersus est. Cumque dies plurimos eodem nervo detineretur astrictus, et die noctaque sanctissimi Patris Benedicti auxilium anxie flagitaret; quodam nocte ei apparuit, dicens : Dormis, an vigilas? Et ille : Ut cernis, Domine, plus in meo mentis arcano de morte quam de somni quiete pertracto. Sed tu quis es, qui ad me venire dignatus es, notum ut facias prona mente deponere. Et Sanctus : Ego sum Frater Benedictus, quem in tuo adjutorio venire rogasti. Nunc vero surge celerius : catenas vero, cum quibus ligatus es, quoniam propter itineris longitudinem ad corpus meum in Casino ferre minime vales, ad sepulcrum Fratris Othonis inclina, qui meum Regulum optime conservavit, suspende : et ob tuam liberationem ad laudes Deo reddendas, hinc ne tardes Casinum. Haec cum dixisset, continuo miles surgens, invento Redemptoris nostri et B. Benedicti nomine, confestim catenas, quae in pedibus ejus erant, soluta sunt : et continuo surgens, quae sibi injuncta fuerant, omni instantia implere curavit : domum vero Casinum veniens, Deo Patrique Benedicto laudes quam maximas retulit. Sane hanc esse illam Othonem, de quo agimus, suadeat locorum situs et temporum ratio : nam captivus in Apulia, etiam strictis catenis pro ea sola ratione, quae nunc Capitaneus habet nomen, proximus Animo erat, Casim vero ad certam fortasse passurum millia distabat. Cumque B. Othonem probatori sinus intra saecula non mirum ejusdemque unum xxvii e viros excessisse, statumque a morte plurimus claruisse narrantis; nihil proclivius est, quam ut arbitremur ad hujus sepulcrum jussisse S. Benedictum suspendi catenas sua beneficia solutas : cum istud miraculum referatur a Petro penultimum in ordine uliorum quasi memorata recentioris saeculae aetatis, cujus Petri annus primus cadebat in annum vii jam dicti saeculi, ut patet ex his, quae vel ipse de se vel alius de eo subterit ad finem libelli sui de veris Illustribus Casinensibus.

laudavit S. Benedictum cultum,

solitariamque catenas ad hujus sepulcrum jussit appendi,

3 Meminit praeterea B. Othonis, Arianensium Episcoporum seriem explicaturus, tomo 8 Italiae saeculi Ferdinandus Ughellus; asserens corpus va. thmitibus Apulum Saracenis delatum fuisse Beneventum, et ibi usque ad annum accessit quiescere; quando Alphonsus Rex epistolam, xii Maii Puteolis signatam, ad Antonium tituli S. Chrysostomi Presbyterum Cardinalem Berensem dedit cu haec verba, quorum triplex apud nos exemplum est :

Corpus an 1432 a Beneventanis repertum,

Reverendissime in Christo Pater, Domine, et Amice nobis carissima,

Cives Ariani cupiunt majorem in modum, ut corpus B. Othonis Confessoris, quod tempore, quo infideles Italiam invadebant, civitas Arianensis ab

ecclesia Arianensi ad Beneventanam fuit translatum, D
Ecclesiae Arianensi restituitur : hoc enim honestum et pium est. Vestram propterea Paternitatem ea animi vehementia, qua possumus, rogamus, ut pro hac restitutione facienda et cum sanctissimo Domino nostro et cum Archiepiscopo Beneventano vices vestras interponatis, ut omnino dicta restitutio sequatur : quod nobis ad singularem complacentiam evadet.

restitutum brachium,

4 Erat tunc Beneventanus Archiepiscopus Jacobus della Rotta Comitis Cosertae filius, Pontifex autem Nicolaus v. Apud hos auctoritas Regis, et Cardinalis intercedente gratia, insigni illius doctrinae debita, eantem voluit, ut Arianensibus brachium saltem Patrum sui restitueretur : quod receptum in thesauro pie servatur, inquit Ughellus, natalis autem ejusdem in praedicta ecclesia solenni ritu celebratur die 13 (23 scribere voluit) mensis Martii : quae quia, dum cives cum armis bellicis et vexillo a Magistro mundinarum delato, totam percurrerent civitatem, Quadragesimalis penitentiae disciplinam perturbabat, imper in Octavam Dominicae Resurrectionis translata est. Haec Ughellus; motum illius collocans sub tertio Arianensis Sedis Episcopo Bartholomaeo, qui anno MCXXXIX Concilio Lateranensi adfuit : atque ex Ferrario, brevi compendio Acta ejus describente : quod hic sumpsisse se profitetur ex monumentis Ecclesiae Arianensis, ipsius Othonis persona praefixo admodum scriptis. Fabius quoque Barberius, ignotus nobis, quem idem Ughellus ait prolixè Acta S. Othonis et miracula divulgasse, eadem secutione se manifestè ostendit, cum ex his verbis originem vera antiquiorem conetur adstruere.

factum in Octavam Pasche translatum,

5 Horum nos Actorum genuinum habemus eegraphum : alterum Roma descriptum, ex schedis Constantini Cujetani; alterum Neapoli transmissum ab operis nostri studiosissimo Antonio Beatillo, sub hoc titulo : Vita B. Othonis, quam ideam anno a Nativitate Domini MCXXXI filius Septimibris conscripsit : quae fuit reperta post ejus obitum in ecclesia S. Petri, extra muros civitatis Ariani, quam ipse incolebat, et ubi is quoque ab hac vita discessit : quae quidem Vita servatur cum aliis sanctis Reliquiis in reliquiario majoris ecclesiae Arianensis. Quod nos verum ac genuinum ipsius Othonis scriptum rotam ornatum additionibus marginalibus, distinctaque in capita, annotationibus quoque illustrare cepissemus; deprehendimus proinde putavimus esse commentum insulsi cujusdam fabulatois, fidem volentis adstruere fictioni suae de origine verbis supra indicata, ut paullo plenus refutanda infernis.

Acta ipsimet Othoni adscripta,

F

6 Et quidem Ecclesiae atque Imperii statum scissionibus divisum jam inde ab exordio saeculi duodecimi describendum sibi somens, ita impugnat ubique, ut nihil in ea relatione sacerum invenimus praeter Pontificiam ac Principum nomina; cetera autem contributissima omnia. Nam primum, Rogerio Siciliae Comiti (quem constat a Guilielmo Calabrarum et Apuliae Duce, postremo e familia Roberti Gonsardi sorculo suae Liberris moriente, institutum heredem anno 1127, huc solum de causa reprobatum ab Honario n fuisse, quod Ecclesiae feudum Sedis Apostolice injussu, velut hereditarium, occupasset) Rogerio, inquam, hanc namque inurit, quod Guilelmum nequidem ex patre suo absentem, quod Guilelmum statim suo expulsum, ut se Regem utriusque Siciliae exaltaret. Deinde Petrum Romanum Petri Leonis filium finisse ait, quod Innocentius Papa mortuus esset in certamine habito cum Rogerio (in quo vere ipse victus et superatus captivus remanserit per multos dies) atque ita omnes circumveniens coegit, ut seipsum Papam declararent : quare Innocentius in sua positus libertate, praeter timorem clam se transtulerit ad Lotharium in Germaniam. Atqui Innocentium Tertium constat non praeter victum, sed ju-

plurimis potestatem sceleratam,

maxime e roa Antipapam Arianensium,

eis

A cis simulatione deceptum et detritum fuisse captivum, usque dum Regni titulum expetitum Rogerio jure clientelari conferret, anno MCCCXXXIX. Constat etiam Anachitum Antipapam (hoc enim nomen Petrus assumpsit) eodem quo Innocentius creatus est anno MCCCXXX schismatica electione promotum, et predicti Rogerii potentia se tutum fuisse. Constat tertio Innocentium Germaniam nec vidisse quidem, sed in Gallias ad Ludovicum Crassum confugisse, ibique egisse usque ad annum seculi illius XXXII, quo Lotharius Rex secum eum in Italiam reduxit, et vicissim ab eo est Imperator coronatus. Constat denique omnia hæc ante Pontificis captivitatem esse gesta.

supposita
esse con-
vincitur,

B 7 Exerabamus tamen apud nos hæc ipsa utrumque; quia non usque adeo mirabile videbatur, si homo solitarius, et in ipso juvenutis flore abductus a seculo, decrepatus in ætate minus brevis recordaretur rerum se puero gestarum: verum ubi ad eum pervenimus locum, qui videtur hæc scribens Otho: In hac festivitate (agitur autem de coronatione Imperatoris, quam dicit in vite D. Petri maximo apparatu factam) multi Romanorum adolescentes Patricii, et ego simul, aureo militarique cingulo ornati fuimus in anno ætatis mese decimo octavo: ad hunc, inquam, locum ubi pervenimus, nullus amplius fuit excusationi locus: quis enim non videt firri minime potuisse, ut oblivisceretur ejus loci, in quo gratus esset tam solennis et curus actus, ipseque id ætatis adolescens tam insigni ad perpetuum omni vitæ memoriæ honore exornatus: ut non dicam de tempore Pontificis detentionem, quæ hic prior inducitur, ad annos integros sex subsequente. Atqui Lotharium coronatum fuisse in Lateranensi non Vaticanam basilicam expresse testatur Otto Frisingensis eorundem temporum scriptor, mortuus anno MCLXII lib. 7 cap. 18, ubi inquit, Rex plus mente quam milite confidens ad Urbeum usque progreditur; ibique qualibus potuit cum paucis strenue peractis, in ecclesia S. Salvatoris, quæ Constantiniæ dicitur, a Summo Pontifice Innocentio coronatus, Imperatoris et Augusti adeptus est nomen. Nempe ecclesiam B. Petri, uli mos erat coronari Imperatoribus, Petrus Leonis eo tempore occupaverat.

cur in his
Frangipanzæ
fuisse
aliquis
Otho?

C 8 His consona est, quam Bæronius allegat, Vaticanæ scheda, de hac eadem coronatione sic loquens: Hoc est juramentum, quod Dominus Rex Lotharius, tempore hæc resis filii Petri Leonis, Domino Papæ Innocentio præstitit, ante fores basilicæ S. Salvatoris, quæ Constantiniæ appellatur, in die qua coronatus est ab ipso Innocentio, antequam coronam acciperet; Domino Cencio de Frajapanis juramentum compitante, et Ottone nepote suo ac ceteris nobilibus Romanis ibi existentibus. Sequitur deinde juramenti formulæ cujus jam allegatus titulus non tantum ea, quæ diximus, confirmat; sed ad ipsam totius fictionis fontem nos ducit. Qui tempore, scilicet Otho sanctus fuisset, hanc satis constabat: Romæ notum servabat traditio, et quidem genere nobili, et militari a qua in captivitate deciderat, professione divitiabat in, qui Vitam ejus ad Officii Ecclesiastici usum composuerit: nomina tamen parentum et qualis quantoque fuisset prosapiæ negabant se reperisse. Ego cum hic Romæ juvenutis Principem Othone nominatum legisset fabulæ Ottomanz architectus, satis firmum se habere credidit fundamentum, cui reliquam male consutorum mendaciorum talem superædificaret.

de cujus
genere
res prioris
incerta est?

D 9 Ea autem fundamentum detecto atque subverso, non est nunquere nobis laborandum in exponendis rotarum, et hisque ceteris vesoni capitis parachronismis et hallucinationibus, quæ plures demerpsit singulis paragraphis subsequuntur, usque ullo de Vita ipsius Othonis verbo, usque ad id tempus, quo Alexander III, anathemati subjectis Frederico Imperatore et Victore Antipapa, ad Philippum Regem Franciæ profectus est, et ex-

Alexandri
Alexandri
MCCXXXIX

ceptus, ut pater. Fuerat is creatus anno MCLIX, et contra enim schismatice assumptus a Fridericianis Octavianus de Monticello: quorum demum violentæ compulsus cedere, navigavit in Galliam anno MCLXII, triennio antequam Philippus II, Augustus dicitur, nasceretur ex patre Ludovico, Ludovici Crassi filio: et prius quam ille tertium vitæ mensem explevisset, Romam per Legatum mortui simul recuperatam, repetiit. Eisdem Alexandri auspiciis Romani Tusculum anno MCLXVII obsederunt: sed hinc a superveniente Friderico exercitu inde ab erumpentibus Raymone Duce Tusculonis tanta fure affecti clade, ut ipse Alexander de ea scribens, negat talem unquam relictam recedi ab eo tempore, quo Hannibal Romanos apud Cannas devicit: in qua pugna si captus fuisset Otho idem, qui coronatione Lotharii XVII ætatis adolescens interfuisse dicebatur, egisset tunc annum ætatis LII. Dum autem detinetur in carcere fingitur andree nuntium de Meliodoro capto et everso per Fridericum: quod ante annum LXIII seculi illius factum constat, quinqueanno ferme citius quam Romani Tusculum obsederent.

et circa
en plus quo
capus Otho

E 10 Atque hæc omnia præmittuntur, ut tandem ad tantus fictionis scopum deveniatur: et primo a carcere D. Leonardi auxilio liberatus Otho (Bernardum Ferrarum Leonarda substituit) Romam dicitur præterisse, sequi Arrianum contulisse, et continuo cellam sibi ad D. Petri assignari: cum in Lectronibus dicitur loca sancto visitando diu peregrinatus, et inter Arrianenses aliquamdiu laudabiliter conversatus, civem durasse vitam, sibi usque quos hospiti colligebat peregrinis vicium, reficiendis vulgi cateramentis, quærens: quod adeo ignobile apertum si servit prius quam caperetur, gratis tum nobilis fuisse dicitur: si dicitur postquam evasit e carcere, aliquot annorum exercitio dicitur priusquam Arrianum veniret; nec debuit sæ inter cives commoratuus oblivisci, qui sua vitæ historiam voluit, ut fingitur, clientibus suis futuris relinquere.

ulla minus
consona
Officii
antiqui
l: tonibus.
E

F 11 Cum porro jam solitarius degeret Otho, inducitur Jordanus Comes, singulari studio refodiens rudera veteris templi, Javo, ut habebat traditio, dedicati: cujus bifrons repertum sit simulacrum, et ara cubitalis et titulus lapideus quinque cubitos longus, latus ternas, in hunc modum sculptus: Q. BABIUS COR. AMIANTVS. PA. QV. ESTOR, P. R. EX S. C. IN P. A. S. HE. qui sic legi deberet: Quintus Babrius Cornelius Amianthus, Patricius, questor Populi Romani, ex Senatus-consulto in provinciis Apuliæ Samnitium Hetruscorum: Quibus lapsus, si extra hanc fabulam ullus existat vel existit, nihil de eo potest pronuntari minus quom quod ait Ughellus, antiquitatis corollatores inscriptionem illam, pulchrum et ad laudem ingenui excogitatum commentum, non ex opinione existimare. Ut autem in hisce notis tot pene vestigia falsitatis, quot apices inveniet veterum rudera curiosus scrutator: ut nihil dubitabit quia pari audeat conficta sit reliqua eruditior ejusdem lapidis narratio, qua dicitur, urbem sic ut supra indicatum est conditam, a Pontio Samnitum Duce evasam, Prætor hic pecunia sua restituisse anno ab v. r. quingentesimo.

Commentum
de orbis
numera-
tura ab Ara
Jani,

G 12 Ne autem hæc tam proluxa tamque intricata lapidis anas inscriptio non omnium atrox intrusa videretur, prosequitur fictus Otho narrare p. padarem in ignis refissione levitatum, et inagnum Javi publicis privatisque ædificis præfixam, vetulis laborisque insertam commemorare: vulgique vater commemoranda majorum facti jactantium de Sappia, Beneventanorum Calonia distante decem P. M. Benevento, temporibus Titule everso viculis Arrianam traductis. Cypus idololatrica vanitatis et manus jactante potentiam in populo effeceris: sub oratione excitaverit Otho; auctor etiam mutandi sigilla, et pro Javi effigie triontem assumendi, sic tamen, ut A et I, ad veteris originis memorem (quam scilicet non prolixam Otho extinctam volebat) conservan-

et Arrianen-
arum unitate
ab Othone
correcta,

Adam medio monti inscriberentur. Exinde prophetam agere Pseudo-Otho incipit, et futuram ab Agareus obsidionem cum ultimo fere exterminio, et terrarum annu MCCCLXXI, quo funditus pene eversa urbs est, prænuntiare; idque sub initio Principis ex Occidente ad regnum Neapolitanum provehendi, Alphonsum Aragonum indicans; et denique Aranensem tanquam Gallorum sectatorem ab Imperiis subjugandos, ad Caroli V Imperatoris Guisique Ducis tempora respiciens. Ulteriora non audeat attingere, ne fallax predicta rerum nondum factarum prophetam convinceret falsitatis; denique collectis e sacra Scriptura furantibus pluribus, Urbi indigenamque velut Protector, benedicit.

13 Hæc summa profani illius scripti, et his visis, ut speramus, e sacratio auferendi: quo cyploso, aliud non superest nobis, quam Officium Ecclesiasticum: cujus novem lectiones bonam partem Vitæ sic nobis exhibent, ut reliquam cum ejus maculis, ante et post obitum patris, simili ratione conscriptum fuisse, satis ostendant. Quam nunc deperditam, aut certe non repperit ab eo qui cuncta nobis diligentissime curavit describendum, Antonio Bentillo, utcumque supplemus ex Responsorio et Antiphonis nec non ex hymnis ejusdem Officii in unum conflatis, unde majus lectionibus ipsis robur auctoritatis accedit. *Utpote eo temore compositis, qui adhuc sub*

14 Apulæ nomine nonnulli veteris Samniti atque Campanie tractus ac pene ipsa Neapolis censentur: unde Aranium veniens Otho in Apuliam venisse dicitur.

15 Feuit autem tempore Jordani Comitis, etiam ipsa quam refutarimus fabula assentiente, atque adeo semelipsum preceptumque jugulante. Jam inde enim ab initio seculi duodecimi floruit hic Comes, rebus gestis notus in Chronico Fulconis Beneventani, ab Innocentio II patris sui Judicis constituti, et res suo tempore gestas deducendis usque ad annum MCL; ubi mortem Jordani in oppugnando Flavertino castrum tenere ad portam quandam insidientis, ibique sub lapsum densitate a propugnatoribus obruti, narrat ad annum MCLXXVII. Atque sermo confectus erat, cum Aranium venit, Otho; atque moriente Comite vel jam mortuus vel proximus morti. Ut evidens plane fuit, impostorem illum, qui scriptum illud in ecclesia S. Petri absidit, non tantum præsertim impudente humeris sed etiam in patris sui historis prius imperitum fuisse: qui non viderit ex Otho deservit quam ipse cum nisi faciat.

16 Ad tempus translatis Beneventanum in urbem corporis quod attinet, si hujus translationis causam fuit infidelium metus, ut Alphonsus Rex scribit: contigisse ea debuit circa annum MCLXXX sub Frederico II, vastantibus Apuliam Saracenis: aut quorum irruptionem nisi compositum Officium esset, non posset de eo tamquam Ariam quiescente sic absolute loqui. In quibusdam P. Rasneph ad Usurarium Maboni Adhucibus MSS. hæc legitur: Die XXIII Arriani natalis S. Othonis Romani, Protectoris Aranensem: cujus ultio et imago Romæ est in ecclesia SS. Martini et Silve tri in montibus. De his consultus R. P. Daniel de Tregur Maria Flandrobelyce Provincialis, dum Capitulo Generali anni MDCLXXVI Romæ coacto interest, respondit XXI Mart. quasitis a se religiosos, qui in eo conventu ab annis viginti vel triginta habitaverunt, nihil de ejusmodi altari aut imagine viderunt: ecclesiam ab annis centum a S. Carolo Borromæo, uterque ab annis viginti totaliter esse innovatam: relictisque altaribus SS. Sil. vestri et Martini ac B. Virginis Mariæ, plerumque alia nova esse facta, et Sanctis Ordinem propriis esse dedicata.

VITA

Ex Officio et Lectionibus propriis.

Inclutus itaque vir Domini Otho, et nunc a mari-

bus... est intimatum, Romæ extitit natus atque nutritus: nomina vero parentum, et qualis quantæque fuissent prosapia, nec nos reperimus, nec posteris dirigere studuimus: quorum quamvis status a nobis ignoratur... tamen quam magni fuerint demonstrat propago. Fuit etenim Otho sanctissimus, in primæ juventutis flore positus, apud concives potissimus; qui si generosis non esset ex parentibus editus, in tanta urbe, quæ caput mundi est, militari dignitate non foret parvulus.

2 Tale enim editum a primis Urbis inconvulsi divinum promulgavit oraculum, ut veteranorum filii per successioinum seriem ad militiam scriberentur. Cumque in eo tempore, quo B. Otho militari cingulo fongeretur, gens quadam Romano Imperio, cui debebat flectere colla, mollet; magistratibus et decreto Senatus obsisteret, et Romanæ militiæ exercitus ad eam expugnandam et Romano Imperio et ditioni ejus subdendam mitteretur; ad eam cum veteris militibus altronens pergens Beatissimus Otho, bello inepto cum aliquantibus sodalibus suis ab hostibus captus est. Quod quidem ne sine Domini nutu a quoquam factum esse crederetur: quia quem diligit Dominus corripit, et castigat omnem filium, quem recipit.

3 Manibus itaque post terga revinctis, cruribusque duro catenarum ferro constrictis, eos in operi custodia carceris diu clausurunt: ejus vero sociis redemptis, solus Otho ibi remansit. Postremo in eodem custodia loco finis membra et catenarum pondere maceratus, Deum Redemptorem omnium cum lacrymis deprecabatur, dicens: Jesu Christe Domine, Fili Dei unigenite, jam, si placeat, non in harum me permittas tenebrarum longe pœnis immorari, nec me quidem a tuarum portione gratiarum quandoquaque defraudari: sed me istius angustia carceris educere digneris, ut nomen sanctum tuum semper benedicere valeam atque laudare.

4 Et non multum post temporis, imo sequenti nocte, cum se sopori dedisset, veniens ad eum S. Leonardus, hujusmodi miserorum consolator, talia voce prorupit: Ne pavens, Otho, exaudita est oratio tua apud Dominum: nulli tamen quod pertinet ad salutem tuam. Cave, inquam, ne ultra milites habenti mundo, sed hinc incedas, simplici corde et corpore mundo. Expergefactus igitur tunc a somno, cuncta quæ viderat humanitus agi credidit, eaque intra se revolvendo denno obdormavit. Rursumque Sanctus adveniens eum de atrii carceris gremio discussit, sanque virtute in quendam saltum adhuc soporatum perduxit. Sancto igitur jam per eam tenues, unde venerat, auris regresso, B. Otho catenarum laqueos lapido fregit, et hæc qualiter facta fuerant secum advertere cepit.

5 Præterea nunc facta, accepti non immerito beneficii, saltus umbrosi densitate dimissa, per mundi climata simplex Sanctorum visitare cepit oracula: tandem longo confectus jam senio; divina Providentia veniens in Apuliam, Aranensem urbis ingressus est membra. Ejus siquidem situs et humus adeo sibi complacuit, ut volens nunquam inde recedere, quoddam hospitium ad susceptionem peregrinorum, quibus impensis valuit, illud fecerit: et cum rerum facultate careret, et unde necessitatem patientibus tribueret, non haberet, accolarum urbis prædictæ calcementa subbat; et quod inde lucratus erat susceptis hospitiis victum inde præbebat: similiter lignorum humeris bajulans onera, et ipsis tempore noctis lectulum præparabat.

6 Ipse vero in illis non sibi placere cupiens, pœnas inedia, algoris et vigiliæ summo opere tolerabat, sperans et firmiter credens in districto examine se messuram, quæ seminaverat; cum Rex super omnes

Reges

prophetæ eorum fuisse officium.

Vita sine hoc ex Officio rebus, ut summo colligenda.

Ejus ex alate Jordani mortui an. 1127.

Translatio beneventanum circa annum 1230.

Alare Romæ.

NOT. I.

D Ortu Romanus,

condicione miles,

h ab hostibus captus.

E Deum in mole to carcere invocari,

in somnis a S. Leonardo vi. tur.

et liberatur: F

exinde Deo soli serviens,

Arianum senex venit,

peregrinos hospitio excipit:

cedonem sciens agens,

A Reges excelsus, in sede majestatis suæ sedens, et in libra justitiæ nostræ cuncta ponderans, reddet unicuique secundum opera sua, et dicet illis, qui a dextris ejus erunt: Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi: quia quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Cumque sic agendo per trium annorum curricula inter Arianenses cives innocentem vitam duxisset, sanctissimo compunctus spiramine, hominum contubernium repudians, ad ecclesiam B. Petri Apostoli, septuaginta sexaginta passibus procul ab urbe, devenit.

postea extructa cellula

solitarius degit:

Eccell 7, 40

B Juxta quam sibi cellulam struxit, et ut solitariam vitam ducere ibi recludi voluit: in qua tyrannicas dæmonum minas atque derisiones sæpe sine numero sensit: visibiliter enim diabolus cum mille mendacibus artibus eum decipere conabatur. Sed tunc Christi Confessor inelytus, vigiliis et orationibus insistens, totum se Crucis signaculo protegabat, omnesque sui corporis artus sexaginta simul nexis corrigiis affligebat. Jejunabat itaque sex diebus hebdomadæ et contentus erat cibi perparco numere. In qua quidem cellula etiam sibi sepulcrum ad memoriam fecerat, quod dñi nocturne patens reliquerat, ut in eo impleteretur Scriptura, quæ dicit: Fili in omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in aeternum non peccabis.

cujus tectum dum accipitrem Ducis re emittens miles scandit.

eundem treccuperabiliter amittit,

usque dum Sancto supples,

C Sed quanta in eodem claustro perpeusus fuerit, nostra nequit lingua narrare. ideo omnibus his prætermisissis, ad ea, quæ per eum Dominus miracula gesserit, stylium vertamus. Eo itaque tempore, quo nobilis Jordanus, Ariani Comes, civitatis habenas moderabatur, dum quidam miles ejus, nomine Servatius, cum suo accipitre acupatum pergeret, eumque pro capiendis avibus volare in aera laxaret, accidit ut ad capiendum non pergeret, sed ut supra cellulam beati eremite Othonis quiesceret: cujus tristis de otio illum ut rediret, more revocabat solito. Cumque clamitans jam voce deficeret, nec ut solebat vellet ille venire, protinus accedere in animo voluit, nec eum quin iret, mora ultra detinuit, sed in proximæ cellule tectum scandens insiluit. Postea ubi Sanctus quis esset et quare scandisset eum interrogavit, statim ne eum capere posset Dominum exoravit.

eum recipere meruit.

Cram et febrientem sanavit

D Mox mirum in modum, quem cum pedibus jam se apprehendisse putabat, eum per liquidum aera volare inspiciebat. Postquam autem spem revertendi nullam esse conspexit, inde ad terram mostris descendit. Cumque per concava vallium et ardua montium, per triduum illum diligenter exquirens, non reperisset; verecundus ad eremitam tetendit, quem eum lacrymis suppliciter rogavit, ut suis precibus sibi præfati Comitum iram placaret. Hæc audiens eremita, misericordia motus ait: Festinanter perge ad fontem, qui S. Petri dicitur, et ibi eum se latice infundentem reperies, qui eum te viderit, statim, ut assolet, ad te perveniet. Quo audito ad indicatum locum miles accessit, et velut Sanctus prædixerat, illum invenit. Tunc miles eum gaudio reversus, gratias egit ei et Filio summi Dei.

Cetera desiderantur, et ex responsoriis et antiphonis quadamtenus suppleri hoc modo possunt.

10 Adolescens quidam oculorum lumine privatus dum ab illo Christi cruce signaretur, factus est sanus. Dum preces ad Dominum B. Otho funderet, ut febris mulieri tolleret, statim Dei virtutem adesse conspexit; cumque ab oratione surgeret, ab infirmitate mulier liberata est. Quoniam a puero Tonanti placere curavit, ab omni se carnis ambitione privavit. Ut volat fulgur radians, Sanctus hic penetravit æthera, quando ejus a corpore progressa est anima. Cum sancti viri fonus ad aures vulgi usque

venisset, mox in unum collecti unanimiter progressi adduxerunt in vehiculo corpus ejus et posuerunt illud in monumento. Languens autem puella dæmonis pondere fessa, B. Othonis meritis sana effecta cum ab humo se relevasset, mox cum altantium multitudinem Deum benedicebat. O merces accepta! o vita Deo placabilis! cujus ob merita diversarum passionum infirmi ad te devote currentes curantur. O Arrianum urbs excellentissima: in qua virtutum tot clarent præconia, et ab obsessis pellit Otho dæmonia! o quanto gaudio Arianensium plebs gloriatur, quia hujus Sancti patrocinio semper juvatur!

11 Ex Hymnis quoque ad *Vesperas et Laudes* compositis hæc juvat excerptere.

Ad Othonis solennia tota concurret patria,
Landet ut ejus merita cum sua urbe propria.
Iste Romanus genere, afflatus albo flumine,
Cum esset tiro nobilis, nec non ætate juvenis,
Admonitus in somnio a Leonardo sanctissimo,
Ne se ligaret seculo sed militaret Domino,
Humanum spernens gloriam, suam reliquit patriam,
Venitque in Apuliam, vitam ducturus cœlicam.
In Samnii provincia extat urbs tam fortissima,
Ut superari nequeat si ipsa non consentiat;
Prope ejus munimina Otho, sanctus Christicola,
Reclisit se in cellula, orans pro tota patria.
Afflixit se jejniis, pernoctans in vigiliis,
Diebus et continuis se verberans corrigiis.
Inter multa miracula quæ fecit hic mirifica,
Hebrææ reddit lumina quæ mansit in perfidia.
Quod Comes cogitaverat, nullique reseraverat,
Otho il revelat concite, testante eodem Comite.
Cum audisset magnanimus Comes et omnis populus
Othonem credunt sedulum et verum Dei famulum.
Sic fecit in accipitre e qui fugerat a milite,
Designans locum nomine, in quo manebat proprie:
Demonstrans inquirentibus ad fontem se diluere.
Nec non cæco restituit lumina miserabili,
Ardentes æstus febrium extinxit miherculæ.
Multa fecit et alia, quæ nequeunt per singula,
Profari amplo flumine pro sui magnitudine.
Vitam duxit Angelicam ibi per multa tempora,
Post Deo reddens animam cuncta vivit in secula.
Cujus sacrum corpusculum fertur ad Episcopium:
Ubi fiunt miracula multa per ejus merita:
Ipsius namque meritis obsessos linquunt dæmones,
Ad nigras pulsas tenebras stagno merguntur igneo.
Quapropter devotissima Ariani plebscula,
Voti persolvens debita, tua querit suffragia:
Urbi succurre propius, in qua quiescit corpore,
Cunctumque Dei populum conserva in perpetuum
Amen.

D
per i utul
corpus in
u tem ad-
ductur,

energumenam
liberat

Vitz et mi-
raculorum
epitome
collecta
ex hymnis.

E

Propheta
dono claret,
d

e

f
exercet in
dignones
potestatem.

Arant
patronus
cultur.
b

a Nempte in Antiphona primi Nocturni, quæ est hæc, Nobilissimus itaque et sanctissimus titulo Romanorum genere extitit orindus, cujus a puritate in jejniis et elemosinis caritatem animus satagebat. — b Mirum est, quod Ferrarius commentilla Acta ubique scriptus, pro Tusculana expeditione, substituerit Frederici Imperatoris conatum adversus Alexandrum Stathilensium, an. 1174 atque ita roribus a vero aberravit: sic enim sergurnarius senex fuisse cum capretur, factu statem quam in Lotharii coronatione flagitum habuisse. — c Colitur 6 Novemb. miraculosa in captivis liberandis potestate celeberrimus. est autem de callata uthoni ab hoc Sancto gratia totus fere Hymnus, ad Mutinum recitandus: qui ceteris diverso metro conscriptis non ita commode interseri potuit, cujus hæc est per ma strophæ, ad quamdam suppleti verus similitudinem.

S. Leonardus

utho beatus, manibus dum victis
Staret, opaco carceri reclusus,
Dumque oraret summum Creatorem,
Grandis visit.
d De eadem re est etiam Antiphona 2 Nocturni 3. Si te numquam, inquit, facturum promiseris, cogitationibus tuæ causam aperiam. Ex quo patet rem multum fuisse quam Comes irasabat animo: cujus secretam fuisse etiam, satis indicat Falco Braecentanus ad an. 1114, ita loquens: Incolanus Comes Itinens, multorum suorum pondere delictorum oneratus, ad tale tantumque concilium pergere (quale nrippe Ceperanus Paschalis II intulerat) legatos suos ex direxit. — e Ex horum versuum cum unico, quod in lectonibus narratur, miraculo collatione, facile est coniecere, quæ diffuse cetera fuisse conscripta, quæ summatim in responsoriis antiphonisque et hymnis attinguntur. —

Jordanus
Ariani Comes

A Anno 1070 Episcopum fuisse Meinardum Patavinum ex fontia baptisimalis epigraphæ Eghellus probat : pluresque in eadem Sede ante se habuisse docet ex quodam illius Instrumento condito an. 1180 quo fiturur se sine qualibet Prædictorum suorum auctoritate fecisse quædam, quæ irrita et impie facta declarat. Ad annum deinde 1098 Gerardus Episcopus Hierosolymis capti-

dis interfuit, teste Gulielmo Tyrio. Sub eone an successorum aliquo inuominato Ariani Otho uixerit non liquet : hoc interini ex dictis certum manet, non esse defunctum sub Bartholomæo, qui concilio Lateranenno anno 1179 interfuit, uti Eghello scriptum est.

Episcopi
Arianienses

D. P.

DE BEATO PETRO ORDINIS EREMITARUM S. AUGUSTINI EUGUBII IN UMBRIA.

SEC. XIII
VEL XIV,
XXII MART.

Congregationi
eremitarum
de Brictinis,

Inter Eremitarum, seculo XIII per Italiam sparsorum, Congregationis quinque, quarum in Bulla suo meminit Alexander IV, ultima nominatur, sed non minima fuit, quæ de Brictinis dicta; anno MCCXXVII a Gregorio IX obtinuit, ut B. Augustini Ordinem possent profiteri, ubi hinc illustrata tom. 2 Februarii, pag. 473. Habetur etiam alio sparserat, et in Umbria quoque anno MCCII apud et extra civitatem Eugubinam de novo ecclesiam cepere edificare, ad opus pium elemosynas collaturis sublevis Indulgentiam largiente Innocentio IV, ut auctor est Thomas de Herrera Alphabeti Augustiniani pag. 217. Anno autem post hæc secundo facta est illa famosa unio, pernomiatio Alexandro IV curante, qua in unum Augustinianum Ordinem, sub antiquæ Generali Landfranco collecti sunt omnes Eremitæ, qualemcumque prius Regulam professi : indeque Eremitarum Augustinianorum nomen tota Europa incloruit egregiæ sanctitatis et doctrinæ fama.

adjunctus
Eugubii B.
Petrus,

an Francæ
Provincialis,

2 Circa hæc aut paulum progressa vel secuta temporis natus erat Eugubii Petrus, et familia, ut Jacobillus asserit tom. 1 de Sanctis Umbriae, Ghisnerghorum : quarum nunc solum iste nomen superest, sed gloria tali alumnio non levis : quippe qui Brictinense inplexus institutum, post unione constitutum, ita inter Augustinianos emicuit, ut proximus ab illa unio in Provinciam missum Provincialis pulset Crenensis, in monastico August. pag. 123, eundemque in Flandria, ut talem, transegiße cum Iprensis civitatis Praposito ne Capitulo, circa conventum juxta eandem civitatem recens fundatum : cui conventui subterpreperint Decimus et Capitulum Morinense. Sede vacante. Verum Antonius Sanders in Flandria illustrata lib. 2 Rerum Iprensium cap. 12 agens de tali conventione, juxta archiva ejus de conventu, imta anno MCCXXII et MCCXXV a Capitulo Morinensi Sede vacante approbati, hæc illi legi dicit : Anno Domini MCCXXII die S. Benedicti RR. DD. Praepositi et Canonici S. Martini civitatis Eugubii receperunt Ordinem nostrum Augustinianum, et postea : Guido totius Ordinis Generalis cum M. Joanne de Eugubio Regni Francie Provinciali, et Petrus Prior hæc primus, cum Praposito Martiniaco pacti sunt de certis residentie conditionibus.

an Ordinis
Augustiniani
Generalis
fuerit ?

3 Incertus igitur est Francie Provincialatus adscriptus Petro, imo fictus : quando nec hæc quidem constat an Flandriam unquam ipse viderit. Sed multo magis incertus Ordinis Generalatus, eodem ad annum MCCXXXI attributus a Jacobillo; ignotus Crenensio, Pamphilo, Herrerae quæc Romanis et Eugubinis Patribus super ea re consultis. At minime incerta vitæ ab eodem in Ordine ductæ sanctitas, cujus causa hæc nobis commemoratur, et Eugubii voluit beatus colitur. Postem Herrera Henricum de Urmaria citat (quem inter scriptores vultur dimittere de Huri nominasse) et ad minus circa annum MCCXXIX statuit floruisse) utique qui in tractatu de Origine Ordinis Eremitarum S. Augustini, inter Augustinianos famosior et notioræ sanctitatis Petrum de Eugubio collocet inter B. Nicolaum de Tolentino et B. Simonem de Tuderto hæc verbis : Octavus fuit Fr. Petrus de Agubio, qui fuit homo maxima orationis et patientiæ, cujus vita in Domino quiescens multis miraculis chruiit.

4 Jacobillus proterius elogium terit et in principio quidem legum studia primum Pervis instituta, deinde Parisiis Doctorali laurea coronata, eorundemque ibidem publicam professionem magnifice extollit, citato ad marginem chronico Josephi Pamphili fol. 134. Sed ut iste præter nudum Petri Eugubini nomen nihil legitur; sic venemur ne contra, quæ de illius in seculo atque religione virtutibus profert, non quidem præter veritatem, sed tamen ex eorum, quos similiter in margine citat auctororum testimonio, rque obscuro pie magis quam fundate eduxerit : quare isti omnibus malum abstinere, et ex Herrera certiora prosequimur in hunc modum, Roman in MSS. Codicibus affirmat, requiescere Petrum in conventu Eugubino, ulque ne illo dicta mirabile enarrat.

certe in eo
sanctitate
claruit,

5 Petrus in communi Fratrum monumento depositus est : at qui illam sanctitate insignem effecerat, ab hominibus post mortem non solum agnoscitur, sed et coli decrevit. Surgebant de more Fratres ad confitendum Domino, et dum dulce illud canticum, Te Deum laudamus concinrent, alternis Petrus vocibus psallebat. Te Dominum confitemur. Suavi alternantis concentu commoti Fratres tempus laustrant, si quem vocis auctorem inveniunt. Cum autem neminem invenissent, Petri sepulcrum invisunt, sanctumque virum in genua flexum, et ore aperto reperiunt, quasi consolidales moneret. In noctibus extollite manus vestras ad Sancta et benedicite Dominum; et se eantun alternasse testaretur. Mirati Fratres, et miraculo admoniti piæ sancti viri exuvias ad decentiorem locum transtulerunt, ubi et nunc requiescit. Idem in choro imago illius picta cernitur, ut ait Jacobillus, cum hac epigraphæ : B. PETRI HEREMIT. EFFIGIES. Eadem cernitur in Arbore Augustiniana, ubi mors ejus anno MCCXXXVII adscripta legitur : antiqua autem consuetudo obtinet, ut annue agatur illius festum in hebdomade sancta die Mercurii. Hæc illi.

et post mortem
c sepulcro
cantare
audius :

cultum Beati
meruit,

die Mercurii
sancto :

6 Jacobillus simpliciter ait, Mense Martio mortuum : et diem XXII mensis videtur pro suo arbitrari delegisse, quod hæctenus sequimur, dum alia nulla ratio suadet diversum diem præferre. Herrera ex eo quod in catalogo Beatorum inter B. Nicolaum de Tolentino et B. Simonem de Tuderto, mortuos anno MCCCV vel VI et MCCXXII collocatur Petrus, ipsum quoque inter prædictos duos terminus existimat esse defunctum. Nobis nullum certum chronographiæ characterem habentibus, incerta manent omnia. Et quidem si Iprensi fundationi intervenisse Petrum constaret, pultus seculo XIII ad finem vergente quam XIV inchoato defunctum crederemus; præcipue si sciremus Brictinensibus ipsum adjunctum fuisse ante unionem generalem. Quod si diem saltem mensis certum haberemus, ex illius cum feria IV sanctiori concursu liceret facere conjecturam : nunc nec conjectare quidem licet, nisi ex anno incerto diem querendo incertorem : quem qui cum auctore Arboris Augustiniana fuisse dixerit annum MCCXXXVII, quo Pascha celebrabatur VI Aprilis, concluderet mortis, depositionis vel translationis alicujus diem cum feria IV jam dicta concurrentem, fuisse ejusdem mensis secundum : utrum, si alterum unum accepere. Diem vero XXII mensis Martii, post constitutam unionem non invenies cum feria prædicta concurrere nisi XIV seculi anno XXIII, XXIV et XLV.

F
incertum
quo die,

et anno
mortuus,

nihil ea de re scribentibus onisquis.

A 7 Verum de his nunc satis : neque enim operæ pretium est in istam mūtæ antiquitatis coliginem profundius immergi, deficientibus testibus, quorum fide aliquid decerni possit : nam R. P. M. Joannes de Judæis, Assistent Generalis Germaniæ in S. Augustini Conventu Romæ, cum pro sua humanitate omnem in subsidium nostrum movisset lapulem, aliud nihil ex Eugubio recepit, præter elogium ex Jacobillo transcriptum, et testimonium cultus atque novissimæ translationis, in tanta materiæ inopia hinc sane contemnendum, quod ex Italico hisce verbis Latinum reddimus.

Concursus ad spectaculum corporis in ci. rupti.

8 Die Martis in hebdomade Sancta quotannis publicæ venerationi exponitur Beatus iste, pulsatis per aliquot præcedentes vespere festive campanis ad ejusdem honorem : deinde ipso die Martis jam dicto post solitum signum campanarum, aperitur arca, concurrente non solum Eugubiniæ urbis et territorii populo, sed etiam ex circum vicinis locis multitudo magna : qua totum ordinarie impletur templum usque ad tertiam et quartam noctis horam : dum unusquisque nititur non recedere, nisi obtenta flosculorum aut bombacis, quæ sanctas Reliquias tetigerint,

parte, vel corollis suis precatoriis contactu earumdem sacratis.

9 Porro ab ipso mortis suæ (aut potius elevationis) die requievit beatum hoc corpus sub altari, quod Samaritanæ nuncupatur, in nucæ arca. Verum cum deinde juxta prædictum altare alterum magis sumptuosum magisque conspicuum erectum esset, et sub nomine S. Thomæ de Villa-nova consecratum, visum est P. M. Felici d'Ofida, et P. M. Andræa Balbucci aliisque Patribus, longe decentius sacrum illum thesaurum in novo isto altari posse haberi, et super ea re supplices ad Reverendissimum Ordinis Generalem Petrum Lanfrancium dedere litteras. Quo piis votis annuente, coram Vicario et Notario Episcopalibus translatus est Beatus die Martis in hebdomade Sancta anno mclxvi ad altare prædictum, ibique collocatus in cypressina arca, et ex parte sculpta affabre atque inaurata ; totus integer, inque eodem ipso habitu vili et rudi, in quo ante tot annos primum fuit sepultus ; non absque insigni miraculo virtutis ex ipso corpore ad vestem derivatæ.

et novissime anno 1606 translati.

XXIV MARTII.

SANCTI QUI IX KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

S anctus Artemon Episcopus Seleucia in Psidia.		S. Secundulus seu Secundus,	} Martyres in Mauritania.	
S. Felinus Episcopus Brixienſis in Italia.		S. Verulus,		
S. Marcus,	} Martyres Romæ.	S. Saturninus,		
S. Timotheus,			S. Socrates seu Socrates,	
S. Seleucus in Syria.		S. Abalas,		
S. Timolans,		S. Agapitus in Phrygia.		
S. Dionysius,		Saucti xxxv Martyres, Cesaree in Palestina.		
S. Pausis, Paesis seu Pausides, adis Publius,	} Martyres Cesaree in Palestina.	S. Pignenius Presbyter, Martyr Romæ.		
S. Romulus,			S. Zacharias reclusus apud Græcos.	
S. Alexander,			S. Donngardus seu Donengardus Episc. in Hibernia.	
S. Alexander alter,			S. Hildelila Virgo Abbatissa, } Birkengi in	
S. Agapius,			S. Bernulfus Episcopus Astensis Martyr, Patromnis Montis-regalis in Liguria Pedemontana.	
S. Dionysius,			S. Aldemarius Presbyter et monachus Casinensis, Borehiani in Aprutio ciferiore.	
S. Rogatus,			B. Berta Abbatissa Congregationis Vallumbrosane in Hebruria.	
S. Catula,			S. Simon puer Tridenti in Alpibus a Judæis necatus.	
S. Aulus sive Utus,		} Martyres in Africa.	S. Joannetus puer in diocesi Coloniensi a Judæis necatus.	
S. Victorinus,				S. Catharina Suedica, filia S. Brigittæ Vastene in Suecia.
S. Saturninus,				
S. Saturninus alius,				
S. Salitor seu Salutaris,				
S. Aprilis,				
S. Josephus,				
S. Caliondola.				

ANIMADV.
PAP. 30

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Iolija Virgo, filia Regis Persarum, memoratur a *Gregorio in Auctario Usuardi et Camisii. Refertur a Luthero xvi Martii in Menologio Virginiæ Gallicæ. Est ea per S. Cyrillum liberata a damno, et ab eo baptizata: reliqua latent. Sunt ea descripta in Vita S. Marcelli Papæ cap. 3 xvi Januarii.*

S. Stephanus Abbas Reato in Italia, refertur hoc die a *Himio, Doryanio et in Martyrologio Basileo, et alio Gallicæ Londii excuso. De eo egimus xii Februarii.*

S. Gerviusus Abbas Centulensis memoratur a *Sausseau in Supplemento Martyr. Gallicæ. Vitam idolum in Martii.*

S. Nicander Martyr in Ægypto memoratur in *Memoris hoc die, uti in us, et alius, quando de eo egimus xv Martii.*

Loutgardis } Virgines Venerabiles refertur in *Menologio*
Juditha } *Virginiæ Gallicæ. Memorata*
Charopla } *in Vita Hebrææ Virginiæ, edita a*
Jacobo Gretsero, uti de hac diximus inter Præ-
termittenda xviii Martii.

S. Jacobus Episcopus ac strenuus sacrarum imaginum propugnator, refertur in *Menais M.S. et excusis. Vultur idum esse, qui colitur xxi Martii.*

Nicon et ceteri socii Martyres celebrantur hoc die in *Menologio Basile Imp. Acta delimus xxiii Martii.*

Custodia corporis Christi in sepulcro memoratur a *Græcis, qua pridie celebrantur ejus pro salute humana in cruce mortem.*

Epigenius Presbyter a *Baronio inscriptus est Martyrologio Romano, quasi sub Diocletiano Romæ sub Turpio Judice gladio cæsus, martyrium consumi-*

masset. In *Notis citantur Acta S. Crescentii Martyris, qui Crescentius dicitur in eis ab Epigenio Presbytero cum parentibus baptizatus, et a Turpio Proconsule civitatis Pecuninæ cum epistola Romam missus, et jussu Diocletiani capite plexus extra portam Salariam xviii Kalend. Octob. absque ulteriore mentione dicti Epigenii: sedum martyrii ab ipso tolerati. Cetera autem Acta Romæ descriptimus ad xiv Septembris illustranda.*

S. Sciria virgo in utroque *Hibernico Martyrologio hoc die nominatur, ejusdemque ut hodie colenda meminit ad xv Februarii Colganus ubi in S. Farawani Actis Hibernicis num. 7 nominatur, inter præcipuos Sanctos ex semine Cumme, qui S. Columbræ ad locum Easdra dictum occurrerunt. Ab hac nomine retinuit Kill skyre, celebre in finibus Mediæ monasterium, cujus Abbates aliquos Colganus, 28 Martii de S. Conuallo agens, enumerat: de ipsa autem hic omnino tacens, nobis quoque videtur esse videtur ut eandem prætermittamus.*

S. Maccarthius Clocharensis Episcopus ex *S. Patricii Actis jam prolatus intus, a Fastis Hibernicis celebratur hoc die, itemque die xv Augusti, ad quem dum saltus ducimus respectare: si forte interim plena nunciantur Acta, quæ ex nostro Salmonicensi M.S. accephali Colganus edidit: aut alia his non omnino sinceris meliora.*

Cairanus Episcopus Ardmanachus, *Pethlemii anno DLXXVII defuncti per decem annos successor, Sanctis hibernicis accensetur in Martyrologiis Tamlicensi et Mariani Gormani, optique de eo pauca Colganus: sed nullum profert aliud indicium cultus.*

Lugadius filius Eochadii de Cluain-laigh sive de *Chin*

- Cluain-Jaodh, ut perpetuo scribit Colganus mentionem illius iterum ac tertio faciens in Append. 4 ad Actu S. Columbæ, nullam hoc loco; idcirco forsitan, quod nihil in jam dictis martyrologiis de eo alicubi legisset; nos S. Murani fratrem esse suspicamus, de eoque tum hic ad S. Domangardum, tum XII die ad S. Murannum diximus aliquid.
- Eiso Abbas Clari-Campi in Frisia Ordinis Cisterciensis, seculo Christi XII in magna cum virtute clarus vixit, quem cum titulo Beati referunt Henríguez et Bucelinus in Menologiis suis.
- Martini IV sancti Papæ, virtutibus et miraculis clari ac Perusii defuncti, memoria inscripta est Martyrol. German. Canisii: at diem extremum obiit XXIX Martii, quando etiam inter Prætermisissos refertur.
- S. Asporianus, qui fuit doleator apud Parisium, multa vasa construxit, et in vase pleno clavis positus, vitam finivit pro fide, quia Christum hæreticis prædicavit. Ita Annotationes MSS. ad Usuardi Grevenum Bruxellis opud Carthusianos collectæ. Historia nobis ignota, et forsitan nomine male exarata et per errorem Parisiorum urbs adscripta. Indicamus tamen, quoniam erit forsitan, qui hinc lumce accipiet, et oidet.
- Francisca Virgo Venerabilis, ab Ordine S. Dominici pro Beata habita, indicatur hic solis verbis in Menologio Virginum Laherii.
- Magdalena Virgo Venerabilis in Umbria Clarissa, in Ordine Beata restimata Ita Laherius in Menologio Virginum. Nihil de ea reperimus apud Jacobillum diligentem inquisitorem Sanctorum et Beatorum Umbriæ, neque etiam in Martyrologio Franciscano Acturi du Monstier.
- Rodulfus Gianetius, Bernardinus Molmerius, Joannes Brusio, Dominicus Godar,

{	ex Ordine B. Francisci in Gallis cæsi ab hæreticis, sed quos necatum ab Ecclesia vindictos scimus, ut eos possit Arturus Martyrologio Franciscano cum titulo Beatorum Martyrum inserere. Neque majori jure Confessoris titula donatus ab eo reperitur.
---	--
- Franciscus Ortesius, sanctulus quidem a scriptoribus Ordlms ab Arturo citatus; sed ita ut nec locum nec tempus mortis ex eis scire poterit Arturus; satis habens dicere, quod circa an. 1593 invenit eum floruisse cum aliqua commendatione virtutis.
- Ambrosius a Populo inter Ocrum et Fossam asseritur a Gonzaga innoculis in vita et a morte claruisse: sed cum istic aliquem publicum et ecclesiasticum cultum habere ut disceremus, scripsimus Aquilam, proximum urbem. Sed nihil responsum quod ad rem foret.
- Simon Lipniciensis, monachus in Cracovia. Ita Kalendarium sacri Ordinis Cisterciensis anno 1617. Nobis ignotus hic est, uti etiam Chrysostomo, Henríguez et Bucelino, qui postea ediderunt sua Menologia.
- Pacifica Virgo, S. Chræ conjugiuo et prima Hispelli Abbatissa; ubi ad usum ædificandi monasterii aquam saturare de terra ferit, que etiamnum fluit: et Assisium rediens reliquit annulum, quo creditur a Domino Jesu fuisse despansata, quæ cum ultis minutis delatus Tudertum constans in calicem, inter artificis manus reavit, rursumque in armario Reliquiarum Hispelli apparuit. Plura libenter addiderimus, si essent, et si constaret propriam Beatis venerationem ipsi tribui, quam sola Corporis ex veteri S. Damiani monasterio ad novum Assisienne facta cum reliquis Sororibus viris defunctisque translato anno 1260, hinc inde scilicet postquam mortua fuerat, non satis probat. Beatam interim passim vocant auctores Ordinis, et cum his Ludovicus Jacobillus.
- Angela Seraphina ex Ordine S. Dominici, Ferraræ pie mortua, inter Beatas Ordlms numeratur a Scraphino Raissio eumque secuto Ferrario: nobis diligenter in Ferrarienses Sanctos Beatosque inquirentibus, nihil innotuit de publico ejus cultu.
- Tranquillam Perez, Sanctam nominat ex Ambrosio Morali Menardus, et Speciosam ejus matrem, Virgini filie in monasterio S. Andree consecultam, Beatam nancupat: sed oblitus etiam diem cultum adhibere, quem Arturus du Monstier hodiernum statuit.
- Egidius de Roya Ordinis Cisterciensis, Abbas antiquam Montis-Rogalis in diocesi Parisiensi, inde in Dunense cœnobium Flandriæ migravit, ac Belgis in hospicio anno M.CCLXXXVIII pie mortuus, memoratur cum titulo Fœnrabitis ab Henríguez, Bucelino et Saussan.
- Anuntiationis B. Mariæ profestum celebratur solvum Officio apud Græcos, et refertur etiam a Latinis. De quo agemus sequenti die XXX Martii.
- S. Cyrinus seu Quirinus Martyr Romæ memoratur in MSS. Martyrologis Richenovicensi, Augustano, Richebergensi, Casimensi, Trevirani S. Martini, Aquisgranensi et Additionibus Greveni ad Usuardum. In aliis XXV Martii.
- Kaninus Conf. inscriptus est MS. Florani, et addit. Greveni ad Usuardum; hunc secutus est Canisius in Martyrologio Germanico, quem citat et describit Ferrarius. In MS. Breviario pro tractu Rheni refertur in Kalendario Carinus Episcopus. An forte Cyrinus alius, qui et Quirinus, sed Martyr, colitur XXV Martii.
- Gabriel Archangelus hoc die in Ecclesiis vtrius Officio Ecclesiastico honoratur: de eo cum Ecclesia Orientali agemus XXXVI Martii.
- S. Theodorus Episcopus, S. Irenæus Diaconus, S. Serapion, S. Ammonius,

{	Martyres Pentapoli in Lybia celebrantur in Martyrol Hispano Tamani Salutor, tamquam Casaricaugusta viderent. Alii eos referunt XXXVI Martii.
---	--
- Linguinus Confessor Claromonte Arvernorum, refertur in Martyrologio Gallic. Saussan. Est ejus nomen in libello anonymi a Summo edito: sed hic videtur dubitare num sit S. Livinius Martyr, quod ad hujus diem natalem examinatur XXXIX Martii.
- S. Simeon Archiepiscopus apud Persidem memoratur in Martyrologio MS. Florentino Caroli Struzzi: nem a Bellino, Maurlyco et Molano; qui monet eundem esse qui ab ipsis colitur XXI Aprilis.
- SS. Philippi et Jacobi Apostolorum elevatio et depositio corporum Tolosæ facta, celebratur in Martyrologio Gallicano Saussan. De ea agemus die illi sacro I Maii.
- Victor et Corona Martyres celebrantur in Martyrol. MS. Vaticano S. Petri, et alio Regiarum Suecæ sub nomine Usuardi. Item apud Maurdycum et Felcium. Forsan sunt, qui in Syria sub Antonino passi sunt diem natalem XIV Maii.
- Thallelaus Confessor Leontinus in Sicilia, inscriptus Catalogo generali Ferrarii, citatis tabulis et monumentis Ecclesiæ Leontinæ, sed eisdem citatis et descriptis ab Octavio Cajetano refertur in Martyrologio Siculo et Vita Sanctorum Siculorum, non ad hunc XXIV Martii, sed ad XXIV Maii.
- Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis inscriptus est Martyrologio Anglic. ob auctoritatem Westmonasteriensis ad annum M.CXXXII, ubi legitur IX Calendarum Aprilis obisse. Verum in mense Aprilis videtur amanuensium error: et legendum IX Calendarum Junii, quo eum tradunt obisse, et quidem feria quinta, Simeon Dunelmensis, Florentius Wigornensis, Rogerus Hovedenus. Et certe ryelo Solis vi litera Dominicali G convenit in feriam quintam dicto anno M.CXXXIX die 24 Maii. Interim Milo Crispinus monachus

- noctis *Beccensis* in *Vita ejusdem* scribit v. Kalendas Junii diem clausisse extremum. Addit *Gervasius Cantuariensis monachus* in *Actis Pontificum Cantuariensium*, feria II, ut fuisse ex precedentibus patet, post octavas Pentecostes hora diei prima. Fuit tunc cyclo *Lunæ* vii *Pascha* *Kalendis Aprilis*, *Pentecoste* 20 *Maii*, ac 28 *ejusdem* *mensis* *postriedie* post octavam *Pentecostes*. *His non obstantibus* *Petrus de Natalibus* scripsit quiescisse in Christo quinto *Novas Julii*: quem secuti *Hermannus Greven*, *Maurolycos*, *Canisius*, *Glanus*, *Wion*, *Menardus*, *Dorganus*, *Buechnus*. *Quæ examinabimus* *acerratus*, ad xxviii *Maii*.
- S. *Dunchadus* seu *Donatus Abbas Hienensis* *hoc die* *colitur* a *Camerario*, *ideoque* *huc* *refertur* a *Colgano*: qui *pauca* *de* *eo* *hic* *colligens* *plura* *promittit* *ad* *xxv* *Maii* *quando* *in* *Hibernicis* *Hagiologis* *nominatur*, *quo* *nobis* *credimus* *expectanda* *ad* *istam* *xxv* *Maii*.
- S. *Bilarii* *Episcopi* *facta* *Talose* *revelatio* *memoratur* in *Martyrol. Gallican. Saussan. Colitur* i *Junii*.
- Murita* *Dionisius* *et* *Martyr* *in* *Africa*, *dicitur* a *Petro de Natalibus* *lib. 3 cap. 224* *passus* *ix* *Kalend. Aprilis*. *Hunc* *secum* *Hinfardus*, *Maurolycos*, *Felicinus*, *Galesinus*, *Canisius*. *Alii* *cum* *S. Eugenio* *Episcopo* *Carthaginensi* *referunt* *eum* *xiii* *Julii*.
- SS. *Abdon* *et* *Sennen* *Martyrum* *susceptio* *reliquiarum* *Suesione* *inscripta* *est* *Martyrolog. Gallicano Saussan. Coluntur* *xxx* *Julii*.
- S. *Verus* *Episcopus* *Viennæ* *in* *Gallia*, *sanctitate* *et* *doctrina* *conspicuus*, *qui* *fuit* *unus* *ex* *auditoribus* *Apostolorum*. *Ejus* *infra* *mentio* *fit* *in* *Actis* *SS. Marci* *et* *Timothei* *Martyrum*, *et* *refertur* *in* *Martyrol. Basilensi*, *Gallicano* *Saussan* *et* *alio* *Gallicæ* *Leodi* *excuso*. *Dies* *ejus* *natalis* *ab* *aliis* *assignatur* *i* *Augusti*.
- S. *Sobhus*, *Orientalium* *Anglorum* *Rex*, *virtutibus* *et* *miraculis* *clarus*, *inscriptus* *est* *Martyrologio* *Richardi* *Witfordi* *Angliæ* *anno* *1526* *Londini* *excuso*: *cujus* *præscripto* *cum* *hic* *referemus*, *nisi* *inscriptus* *esset* *Martyrol. Rom. quod* *sequitur*, *xix* *Augusti*.
- S. *Mochlens* *sive* *Mochli* *Ludovicensis* *Episcopus*, *nomen* *hoc* *die* *habet* *in* *Hibernicis* *Martyrologiis*, *idemque* *Colganus* *ejus* *hic* *Actu* *dedit* *ex* *codice* *nostro* *Salvanticensi* *descripta*: *quæ* *quoniam* *non* *ideo* *aut* *plena* *aut* *sincera* *sunt* *ut* *ea* *optamus* *narrare*, *et* *Augusti* *quoque* *die* *xix* *in* *Hibernicis* *Hagiologis* *recolitur*: *cumque* *diem* *Usserus*, *Warxus* *ac* *Qua-*
- tuor-magistri* *ejus* *natalem* *nominant*, *teste* *Colgano*; *differimus* *de* *eo* *agere* *usque* *in* *dictam* *xix* *Augusti*.
- Florentius* *Presbyter*, *qui* *Fratres* *de* *communi* *vita* *instituit*, *Daventriæ* *obiit*, *cujus* *Vitam* *scripsit* *Thomas* *de* *Kempis*. *Ita* *Molanus* *in* *Ancario* *Usuardi*, *et* *cum* *sventi* *Canisius* *in* *Martyrol. German. et* *Gelenus* *in* *Fastis* *Agrippinensibus* *et* *Ferrarius*, *qui* *titulo* *Beati* *honorat*, *uti* *et* *Raisius* *in* *Ancario* *Molan*. *Si* *quid* *certi* *de* *cultu* *scire* *possimus*, *eum* *cum* *Miræo* *referimus* *ad* *xx* *Augusti*.
- Oswaldus*, *qui* *Carthusianus* *primus* *in* *Scotiam* *invenit* *cum* *titulo* *Beati* *refertur* *a* *Ferrario* *in* *Catalogo* *generali*, *citata* *Breviario* *et* *Martyrol. Scotico*, *hoc* *scilicet* *Thoma* *Dempsteri*: *sed* *quod* *intelligitur* *Scot. Breviarium* *nescimus*, *deest* *in* *Abredunensibus*. *Idem* *Dempsterus* *in* *Historia* *Ecclesiastica* *Genit* *Scotorum* *inter* *Sanctium* *appellat*, *et* *asserit* *obivisse* *anno* *MCCCXXXVII*, *xvii* *Kalend. Octobris*, *citato* *Arnolfo* *Bostio*, *qui* *lib. de* *viris* *illustribus* *Ordinis* *Carthusiani* *de* *illo* *agit*, *ac* *ne* *quidem* *Beati* *titulo* *honorat*, *asseritque* *mortuum* *anno* *IV* *non* *VII* *supra* *MCCCXXX*. *Si* *ei* *calius* *Ecclesiasticus* *sit* *exhibitus*, *poterit* *referri* *die*, *quo* *obiit* *xvii* *Septemb.*
- Linus* *Martyr* *in* *Martyrol. MS. Bruzellanæ* *S. Guldæ* *memoratur*. *at* *nobis* *ignotus* *nisi* *sit* *Linus* *Papa* *Martyr*, *qui* *colitur* *xxiii* *Septemb.*
- S. *Artemon* *Presbyter* *et* *Martyr* *Laodiceæ* *sub* *Dio-cletiano* *in* *ignem* *conjunctus* *memoratur* *in* *Menæis* *Græcis*. *Verum* *iterum* *in* *illis*, *et* *varis* *MSS. ac* *Synacario* *et* *Menologio*, *item* *Martyrologio* *Romano*, *Galesino* *et* *alio* *viii* *Octobris*.
- B. *Ludovici* *Bertrandi* *Ordinis* *S. Domini* *translatio* *corporis* *contigit* *hoc* *die*: *uti* *dicitur* *ad* *diem* *ejus* *natalem* *ix* *Octobris*.
- Michael* *erenita* *in* *Italia* *memoratur* *cum* *titulo* *Beati* *a* *Menardo* *et* *Bucelino*. *De* *eo* *adhuc* *adollescente* *monacho* *narravit* *B. Petrus* *Dammannus* *arduam* *in* *assumpto* *circulo* *ferreo* *pœnitentiam*: *at* *quis* *finis* *vite* *fuert*, *aut* *quo* *die* *obierit*, *nullo* *magis* *nun* *cultu* *ecclesiastico* *dignatus* *sit*, *plane* *ignoratur*. *Quia* *uitem* *prædicta* *inserta* *sunt* *Vite* *S. Domini* *Loricati*, *poterunt* *alterius* *ista* *discuti* *die* *hujus* *natali* *xiv* *Octobris*.
- Eucharis* *Episcopus* *Trevirensis* *secundum* *quosdam*. *Ita* *Additiones* *MSS. ad* *Grevenum*. *Colitur* *viii* *Decembris*.

G. H.
VIDE SYNAXA
RIUM TOM. I
MART. PAG. 271

DE S. ARTEMONE EPISCOPO SELEUCIE IN PISIDIA.

SECOLO I
XXIV MART.

Iter S. Pauli
per Phisitiam

Plares fuerunt olim urbēs *Episcopales Seleucie* *appellatæ*, quarum primam potest evocari *Seleucia* *in* *Syria* *prima*, non procul ab *Antiochia* *distans*, ad quam, ut legitur in *Actibus* *Apostolorum* *cap. 13* *Saulus* *et* *Barnabas* *missi* *a* *Spiritu* *sancto*, *Antiochia* *huc* *abierunt* *et* *inde* *navigaverunt* *in* *Cyprum*. *Altera* *etiam* *Seleucia* *est* *in* *Syria* *secunda* *sub* *metropoli* *Apameæ*, *tertia* *est* *metropolis* *Isauriæ*, *quarta* *Seleucia* *Pisidia*, *cujus* *Episcopus* *Eutychius* *Concilio* *primo* *Nicæno* *interfuit*. *Hanc* *Seleucie* *primam* *Episcopum* *S. Artemonem* *dedit* *Apostolus* *Paulus*: *qui* *et* *Barnabas*, *ut* *dato* *capite* *13* *legitur*, *cum* *ex* *Cypro* *navigassent* *in* *Paraphlatham*, *pertransientes* *Peregræ*, *veniant* *Antiochiam* *Pisidiæ*, *viam* *in* *Seleucia* *urbem*, *ut* *ea* *occasione* *poterit* *constitutus* *esse* *Episcopus* *S. Artemon*: *quem* *hoc* *die* *celebrant* *Græci* *in* *Mænis* *excusis* *et* *manuscriptis* *Mazarinians* *et* *Mediolanensibus*, *bibliothecæ* *Ambrosianæ* *codice* *O* *148*, *et* *N.* *378*

nec *non* *in* *MS. Synacario* *Parisiensi* *colligii* *Claramontani* *et* *apud* *Maximum* *Cytheræum*, *hoc* *fere* *ubique* *encomio*.

2 *Memoria* *sancti* *Patris* *nostri* *Artemonis* *Episcopi* *Seleucie* *in* *Pisidia* *Beatus* *hic* *Seleuciam* *patrum* *habuit* *et* *civitatem*, *in* *ea* *et* *natus* *et* *educatus*. *Ad* *quam* *urbem* *cum* *accessisset* *beatus* *Apostolus* *Paulus*, *feri* *non* *poterat*, *ut* *lucerna* *sub* *medio* *abscondita* *delitesceret*. *Verum* *sanctus* *hic* *Apostolus* *Pastorem* *et* *Doctorem* *populi* *sui* *constituit* *Artemonem*, *qui* *proinde* *græcæ* *suam* *cura* *virtute* *pietate* *que* *dirigit*: *atque* *omnibus* *opem* *ejus* *requiritibus* *salutaris* *exhibi* *portus*, *et* *viduarum* *pupillarum* *ac* *mendicorum* *patronus*, *et* *corporum* *simul* *atque* *animarum* *medicus*, *emque* *in* *his* *exercitiis* *præclare* *vixisset*, *in* *longa* *conspuit* *hanc* *vitam* *reliquit*. *In* *Mænis* *additur* *hoc* *distichon*, *quo* *videtur* *Constantinopolim* *translatum* *indicare*.

ab eo Episcopus
luis ordinatus
S. Artemon.

excellit in
cura pastorali

A Τὴν σάρκα ῥήσας ὡς ἑλευθρον Ἀρτέμων,
 Οὐ γῆς ἔχων τι, στέλλεται πρὸς τὴν πόλιν
 Mittitur ad urbem hanc Artemon, terræ nihil
 Retinens, suum qui corpus, ut vestem, exiit.
 Alius ab hoc S. Artemas, de quo idem Apostolus Pau-
 lus ita scribit ad Titum cap. 3. Cum misero ad te Ar-
 temam aut Tychicum, festina ad me venire Nicopo-
 limum, ibi enim statui hiemare. Hunc Græci celebrant
 xxx Octobris, atque ex numero septuaginta Christi disci-
 pulorum censent fuisse, quem S. Dorotheus in Synopsi
 asserit Lystris Episcopum fuisse, quæ alioum

civitas est in Lycaonia, Pisidia vicino provincia. D
 Accepimus Romæ P. Athanasio Kirchero procurante,
 Martyrologium Arabo-Egyptium Latine reddatum a
 Græcia Simonio collegi Maronitici alumno, in quo ad
 hunc diem scripta legitur, memoria sancti Patris Ar-
 temonis Episcopi Salonicensis : quem vix dubitamus
 quin sit Selenciensis prænominatus, etsi scriptoris vel
 interpretis errans calanus freti Salonicam legi.
 juxta linguæ hodiernæ usum, quæ alias Thessalouica
 dicebatur.

Primi
 memori
 in Syria.

Cultus S. Arie-
 mas
 ex 70 discipu-
 lis
 Episc. Lystris.

DE SANCTO LATINO EPISCOPO BRIXIENSI IN ITALIA.

G. H.
 ANIMADV.
 PAP. 31

INITIO
 SECOLI II
 XXIV MARTII
 Cultus Sacer :

Q uartum datus hoc mense Martio Sanctum ex
 Episcopis Ecclesiæ Brixiensis Latinum seu
 Flavium Latinum : alii fuerunt Titianus,
 Paulus, et Gaudiosus de quibus egimus ter-
 tio, quarto et septimo die hujus mensis Martii. De hoc
 ita Martyrol. Rom. Brixiæ S. Latini Episcopi. At
 Galesinus, citatis Tabulis Sanctorum Ecclesiæ Bri-

Ecclesia SS. Faustini et Jovite ad Sanguinem, sive
 S. Aphræ Hæc dictum Martyrologium M.S. quod davo
 Ferdinandi Ughelli obtinens, sed non esse summa
 auctoritatis colligimus ex citatis Florentino et Fayno,
 qui Brixiæ postmodum scripserunt, et suos tractatus
 Episcopis Brixiensibus dicantur : prior Marino Geo-
 rgio, alter Petro Otthobono Cardinali : qui nihilominus
 S. Latino unnos Sedis adscribunt XXXI, eumque asse-
 runt in Domino quiescisse, addit tamen Faynus pag. 9
 eum Martyrem etiam dictum.

corpore
 juvenis et
 trisulatio,

B in suo Martyrologio : Brixiæ, S. Latini Episcopi, qui
 B. Viatoris discipulus, in ejus locum Episcopatu
 succedens, rerum quas divine gessit, et sanctimonie
 celebritate clarus, Ecclesiæ Brixiensi unum et tri-
 ginta annos atque amplius ad Dei voluntatem reli-
 giose administrata, obdormivit in Domino. Colitur
 S. Viator xiv Decembris, quem etiam Bergomatibus
 præfuisse Episcopum passim tradunt, eumque migrasse
 ad Dominum anno LXXXVIII asserit Joannes Franciscus
 Florentinus in Antistitum Brixiarum Indice Chro-
 nologico, quem ex omni antiquitate digestum edidit Bri-
 xiæ anno MDCXIV, et ista deum addit : S. Latinus XXXI
 amplius annos Episcopatum gessit : grassante Domi-
 tiani Imperatoris persecutione quæque durissima
 pro Christo sustinuit. Cœmeterium in via Cremo-
 nensi, ubi nunc S. Afræ, quo Martyres sepelirentur
 delicavit : ipseque inibi sepultus est. . . Anniversarium
 ejus diem Ecclesiæ nostra peragit ix Kalend. Aprilis.
 Eisdem administrati aunos tribuit Episcopus illi Ber-
 nardus Faynus in Catalogis quatuor compendiaris Bri-
 xianæ Ecclesiæ, editis Brixiæ anno MDCXVIII, et pagina
 18ita scribit : IV S. Latinus Brixianus. Huic S. Viator
 senectute labescens, Ecclesiæ Brixiæ Præsulatum
 cessit anno LXXXIV. Brixiæ quiescit in Domino die
 xxiv Martii circa annum cxv, sedente Evaristo et
 imperante Trajano. Ejus corpus in ecclesiâ S. Aphræ
 in propria ara condigno colitur cultu. Erat ibidem an-
 nus Christi cxv Evaristi Papæ VI et Trajan Impera-
 toris XVIII.

Tempus Sedis
 num 31 anno-
 rum ?

3 Memoratus ante Florentinus addit, S. Latini re-
 liquias, anno MDCCLXVI repertas in arca lapidea, con-
 ditas esse in ejusdem templi sacello quod aræ maxi-
 mæ proximum : et anno MDCXXV in ara nova supe-
 rioris templi ad levam aræ majoris repositas. Quæ
 etiam paucioribus verbis indicat Ughellus. Brantius
 Episcopus hoc cum disticho exornat.

Exemplo vitæ sacroque lepore Latinus
 In Christi faciles claustra retraxit oves.

VITA

Ex Italico Ascanii Martinengi.

Latinus, quartus Brixiæ Episcopus, dictus est
 proprio nomine Flavius; si de ipso est nobilissimum
 illud antiquitatis vestigium, ab Aldo et Baronio tan-
 topere laudatum; quemadmodum esse ob hoc credi
 debet, quod alterius Latini Episcopi nulla usquam sit
 mentio. Quæ parentibus ejus nomina fuerint, quod
 genus, quæ religio, ignoratur; suspicari tamen pos-
 sumus ipso cum lacte suxisse pietatem, et nobiliter
 educatum fuisse, qui tanta cum pietate et auctoritate
 rectoris Ecclesiam erat. Profuit autem in primo
 ætatis juvenilis lubrico magistrum habuisse Viato-
 rem, virum sanctum, a quo discipulus docilis ortho-
 doxæ fidei sincerissima dogmata et virtutum Chris-
 tianarum perfectissima sumere posset exempla. Haud
 adeo multo post accidit, ut a Brixiâ ad Bergomen-
 sem Sedem transferretur Viator, idque, ut scribit
 primo Antiquitatum libro Benahus, anno a Christi
 natalitate LXXV. neque credidit calamitosissimis
 temporibus illis, afflictio gregi meliorum se posse sui
 loco Pastorem constituere quam Latinum, etsi ille,
 ut par est nos arbitrari, præ innata modestia multo
 risque ipsius gravitate, summo opere reformidaret
 tantum in humeros suos onus suscipere.

Latinus pie
 et nobiliter
 educatus,

C senectute labescens, Ecclesiæ Brixiæ Præsulatum
 cessit anno LXXXIV. Brixiæ quiescit in Domino die
 xxiv Martii circa annum cxv, sedente Evaristo et
 imperante Trajano. Ejus corpus in ecclesiâ S. Aphræ
 in propria ara condigno colitur cultu. Erat ibidem an-
 nus Christi cxv Evaristi Papæ VI et Trajan Impera-
 toris XVIII.

an notum 3
 antiquorum et
 7 notissimum,

5 Et vero suscitata mox est horribilis a Domi-
 tiano tempestas, qua Christianis Ecclesie sub Vespa-
 siani atque Titi Imperatorum indulgentia, a Nero-
 niana persecutionis astu securus respiranti, nove-
 rsum incubuere procelle : quæ quantos attulerint
 Latino labores, haud ita facile est explicare verbis.
 Superavit tamen invicta viri patientia, tantumque
 profecit ut non solum confirmarentur trepidi ac fu-
 gitantes, ad martyrii palmam per exquisita tormen-
 torum genera suscipiendam, ultroque etiam ambien-

Migliaro
 Victor ad
 B. regionem.
 Sedem
 translata,

factus Episco-
 pus Brixiensis,

persecutionis
 in ipso
 egregie
 laborat

Martii T. III.

A dam; sed ex ipsis infidelibus plurimi ab eo veritatem edocti ejurarent idolorum culturam, et multiplici fœtura grex novellas succrescens, vocata tot cadibus repleret ovilia.

in prædicanda circumquaque fide:

6 Quod ut felicius Latino succederet, quam antecessorum Præsulum illi, Pontificatus ipsius durtarnitas fecit: quorum enim oculos ingestæ ex improvise videntior veritatis fulgor perstringens, animos quodammodo obstupescerat, aut tardos ad virtutis ardua gressus voluptatum illecebræ tenaciori implicaverant visco; eos blanda longanimæ virtutis modestia paulatim emollit atque correxit: et jugis sancti Præsulis vigilantia, ipso extirpandorum zizaniorum usu exercitior, nihil malæ rementis sinebat succrescere, quod bonæ frugis incrementa præpediret.

muta patitur:

Pagos deinde viosque circumiens, etiam rusticana: plebis supersticiosos annos ad viam studuit reducere veritatis, multa hoc nomine passus ab inculta hominum istorum feritate, quam suis artibus extimulans demon, ulcisceretur, ut poterat, illata a Latino suis rebus damna; quando contumelias, opprobria, verbera, catenas etiam carcerisque minari non contentus, eadem etiam inferrebat pro viribus, simulque et tolerantia ipsius coronam totidem pretiosis gemmis exornabat.

B

confectus sentio latebris preli,

7 Et erat fundendi pro fide sanguinis avidissimus vir iste Apostolicus, cui nova suborta persecutio datura occasione valebatur: sed aliter Nummi visum fuit, jussitque ut decessu in ætate tyrannorum furori subduceret se sapienti fuga, donec peregrinationi ejus finem impositurus vite ac mortis arbiter, eum ex hac vita mortali educeret. Parandum ergo inoperto fuit, quamvis optimo parenti gravissimum esset a filiis, tanta in pressura positus, avelli: nec sine maximo angore animi, grassantibus per ovilia lupis, a grege suo abesse posset fidelissimus Pastor. Reductus autem inter montium abdita, cum exiguo Clericorum pedatissimorum numero, ex illis suis latebris pugnabat, ut poterat; pygmæis, vigiliis, orationibus insistens, et spiritualibus hisce tenuis causam turbatur Ecclesie, dum illi pro eadem certabant in acie.

ubi mortem ubi imminentem intelligit,

8 Hæc agenti non multum effluxit temporis, cum ei divinitus revelaret mors imminens. Convocatis igitur fuga suæ comitibus, et latebrarum suarum consiliis, quos necesse poterat, illis, velocem tabernaculi sui depositionem indicavit; blandis eos consolatus verbis, et omnes ad futurorum honorum spem exigens, quæ ad finem usque perseverantibus repõsita scirent. Ubi autem octavus decimus dies Marti adfuit, adfuit etiam extrema infirmitas: levis illa quidem principio visa, sed quæ intra sex dies incrementum tale sumpsit, ut exhaustis quæ medicæ restabant viribus, mortem somno simillimam attulerit, ita pœnæ expranti, ut distantium pene oculos exitus ejus fugisset, nisi conspecta subito in vultu claritas eoa in se advenisset simul et perentis at, quemadmodum antiquæ de eo monumenta testantur. Egresso etiam ad celos spiritu, corpus ejus, virtutum omnium vas electum, miraculam emetis exhalavit fragrantiam: quam secuta miracula plurima, succedentibus invicem annis, recentem posteris conservare Patris defuncti memoriam; cum identidem plurimi ad sanctum ejus sepulcrum accurrerent, morbis meliorum, malis solatium quesituri.

cumque prodigiis celestibus illustris obiit,

post octiduos Episcopatus 31.

9 Transit autem ætate satis proæcta ad vitam meliorem Latinus, postquam ecclesiam Brixianensem triginta et uno annis, duntaxat rexisset, et habet ejusdem Ecclesie traditio et Galesini martyrologium: nec desunt qui scribant anno Christi octogesimo octavo creatum Episcopum produxisse vitam

usque ad centesimum decimum sextum vel nonum. **D** Verum ejusmodi calculi, qui sine auctore et congruo fundamento subducti, circa Brixianorum Episcoporum successiones circumferuntur, non sunt rigidius examinandi: præstatque longe his prætermisissis observare, quomodo sacrum illius corpus a S. Appollonio, Latini pariter discipulo et successore, clau sepultum fuerit, majori lacrymarum copia quam finelri apparatu, eo in loco, ubi plurimorum pro Christo censorum Martyrum corpora condita erant, in via Cremonensi haud longe a civitate. In quena locum deinde plures alii, simili in causa religionis morte defuncti, delati sunt; et quidem ab ipso illo, quem diximus, Apollonio haud ita multo post Sanctissimi Martyres Faustinus et Jovita: sub quorum invocatione illidem nunc ecclesia visitur, S. Afræ recentiori vocabulo nuncupata.

ab Apollonio conditur in ecclesia S. Afræ.

10 Restauratus est adis hujus chorus anno partæ salutis MXXXII, et reliquum templum anno ejusdem salutis MXXX: quod antiquam feret, erat in Meridionali sacello majori minor capellula huic Sancto dicata. Hujus altari: cum demolerentur fabri, eo quod haud modice officere censeretur aptæ compositioni totius loci, invenere sub eo lapideam arculam, bene conclusam, cui similis materiæ tabula plumbo commissa et consolidata incombabat, insculptam habens S. Latini imaginem, et hanc inscriptionem: ANNO MDCCLXIV CONDITUM EST, absque ulteriori expressione mali ac loci, quo sacra ossa prius condita fuerant. Anno deinde MDCCLXVI eodem loco extractum est sacellum aliud, sub ejusdem Sancti nomenclatione, ipsaque illa arcula istie sub altare posita; quemadmodum etiam nunc videre est per craticulam, aperto eum in finem foraminis appositam. In ipsius autem sacelli fronte tabula lapidea cernitur, insculptam Sancti imaginem continens: rulen illam quidem: sed ipsa antiquitate venerabilem, eoque magis quod pia credulitas vulgo persuaserit, hanc veram ipsius effigiem esse.

in cuius restoratione

an. 1464 innotuit est corpus, 16

anno 1876 denovo conditum.

Hæc Martinengus, de ipsa, in cuius monasterio Abbas vivebat, ecclesia oculibus postremæ narrationis testis, in Vita SS. Faustini, Jovite et Afræ altariarumque Brixianorum Duorum, vulgari ubi omne vulgatis anno 1602: quæ istæ rhetoricæ amplificatiõnes ornatu reverentius amplificata, hic in paucis contraximus; multo autem contractius legi etiam possunt in Ferrarii Catalogo Sanctorum Italia. Concludit autem, prolatum superius lapideum titulum relictæ adducens, cumque sic explicat, ut non epigraphum esse censent, sed monumentum, ipsi adhuc viventi, post actos in Episcopatu annos tres, menses septem, positum a nepte, amaris et honoris ergo: ex eoque colligit, quod (cum Presbyterii gradus conferri non soleret ante trigessimam ætatis annum) ille cui lapis hæc positus fuit decima quinta auno Presbyteratus, Episcopatus gradus duodecimo, ut dicitur, non exerceandi auctoritatem seorsim a Presbyteratu conferri solitam, ex S. Martini Vita cognoscitur) quique deinde tam diu Episcopus supervixit, ultra LXXIII ætatis annum debuerit pervenisse. Quæ nobis nec rejicere est animus, nec assentiendo confirmare: quandoquidem annorum numerus, qui vulgo primis Episcopatum catalogorum omnibus adscripti circumferuntur (ut non de solis Brixianis loquar cum Martinengo) plerumque sine justo fundamento sint excogitati ab us, qui tempore nullis certis limitibus circumscripta, æque atque in successores, præsumperunt ex propria conjectura definire. Quos catenus toleramus, quatenus antiquis nullis monumentis refellantur: uti videtur nonnullis hujus lapidis testimonio Latini longævitas in Episcopatu infirmari, inter quos est Brixiani Martyrologii auctor.

Brixius elogium in Ferrario:

An titulus viventi a nepte suo positus?

DE S. MARCO ET TIMOTHEO MARTYRIBUS ROMÆ.

SECTIO II
XLIV MART

Nomina in
Rom. Martyr.
rol.

Tabulæ Ecclesiasticæ Martyrologii Romani ita hunc diem anticipantur : Romæ sanctorum Martyrum Marci et Timothei, qui sub Antonino Imperatore martyrio coronati sunt, Ferraricus in Catalogo Sanctorum Italie eos die hoc collocat primo loco. Marcus, inquit, et Timotheus Romæ sub Antonino Imperatore martyrii coronam adepti sunt propter Christum. Ceterum genus martyrii una cum eorum gestis ignoratur. Neque ulla, uti in Annotatione addit, horum sanctorum Martyrum extaret in Romano Martyrol. memoria, nisi Cardin. Baronii, viri diligentissimi optimeque de Ecclesia meriti, opera ex MS. S. Cyriaci restituti fuissent. Quod a se factum etiam fatetur in suis ad Martyrol. Rom. Observationibus. Verum in dicto Martyrologio S. Cyriaci ista solum leguntur : ix Kalend. Aprilis. In Syria Eleusi, in Africa S. Romuli, de quibus infra agemus, et Eleusus natus Seleucus dicitur, et Komulus alius Cæsareus in Palæstina, alius in Numidia passus est. Ex alio ergo codice MS. hos restitutos arbitramur.

B

2 Illustre horum duorum Sanctorum testimonium exhiberi in epistola S. Pii I Pontificis scribit idem Baronius in Annalibus ad an. 166 num. 1. Fuit eo epistola scripta, ut ibidem dicitur, ad Justum postea Episcopum Viennensem cum hoc titulo : Pius Episcopus Romanus fratri Justo Episcopo, ubi in margine tamquam ex varia lectione annotat, Presbytero. Joannes a Bosco in Vienna Sancta ac Senatoria cap. 2 eandem epistolam citat, ac Vero Episcopo scriptam oriturat. Coluntur S. Justus v Martii et S. Verus i Augusti : ad quorum natalem poterit hæc controversia perfectius discutiri : hic sufficit ipsam epistolam, quæ etiam in Concilio tomo primo citat, referre, et est hujusmodi : Antequam Roma exiisses, soror nostra Euprepia, sicut bene recordaris, titulum domus suæ pauperibus assignavit : ubi nunc cum pauperibus nostris commemorantes. Missas agimus. De te autem, superbeate, postquam ad Senatoriam urbem Viennam perrexisti, quid factum sit, nosse cupimus, et ut sumentem Evangelii jam sparseris, audire multum desideramus. Presbyteri illi, qui ab Apostolis educati usque ad nos pervenerunt, cum quibus simul verbum Dei partiti sumus, a Domino vocati, usque ad nos pervenerunt, in cubilibus æternis clausi tenentur. Sanctus Timotheus et Marcus per bonum certamen transierunt. Vide Frater ut illis initeris sequendo, neque vinculis mundi illigeris. Festina palmam perseverabilem cum sanctis Apostolis tenere : quam per multas passiones Paulus suscepit et Petrus : cui Crux caritatem Christi tollere non potuit. Salutant te Sother et Eleutherius digni Presbyteri. Saluta fratres, qui tecum vivunt in Domino. Chierinthus Primarches Satanae multos avertit a fide. Gratia Christi habitat in corde tuo. Atenen. Hucusque epistola S. Pii Papæ, cui dies xi Julii sacer est.

Eorum
eriamen in
epistola Pii I.

C

3 Porro Timotheum (verba sunt Baronii) cujus nuntiavit exitum, quem una cum aliis Apostolis versatum esse tradit; illum ipsum putamus Timotheum, germanum Novati, fratrem Pudentianæ et Praxedis, filium vero Pudentis Senatoris atque Priscillæ, de quo superius sæpe facta est mentio : quem cum dicat passum esse cum Marco, haud dubium est illos eosdem esse, quorum in antiquis Ecclesiasticis tabulis adscriptus habetur natalis dies vicesima quarta Martii. Hæc Baronius : at dicti Timothei meminerat potissimum anno clxi, ubi Pastoris ad illum, et illius

on Timotheus
ill fra er
SS N. v. m.
Pudentianæ
et Praxedis,
et filius S.
Pudentis.

ad Pastorem epistolas refert. Coluntur S. Praxedis xxi Julii, SS. Pudentis et Pudentiana xix Martii, et S. Novatus xx Junii cum hoc elogio : Romæ depositio S. Novati, filii B. Pudentis Senatoris, et fratris S. Timothei Presbyteri, et sanctorum Christi Virginum Pudentianæ et Praxedis, qui ab Apostolis eruditi sunt in fide. Agit etiam de hisce Gallonius in Vita SS. Pudentianæ et Praxedis.

et Presbyter P

4 Adservantur in urbe Ferrarivisi in ecclesia Societatis JESU sacra corpora quatuor sanctorum Martyrum e cæmeteriis Romanis eruta : horum aliquod est S. Timothei, quem arbitratur illum ipsum esse, qui ad hunc diem memoratur in Martyrol. Rom. passus sub Antonino Imperatore : ut in brevi relatione anno MDCLV Ferraricæ excusa, continetur. Translatio facta est die xxx Martii, quando de iis poterit agi : neque enim acquiescimus conjecturæ illorum opinantium hunc esse Timotheum, qui hoc die celebratur.

aticujus
S. Timothei
corpus
Ravennam
actum.

5 Aliquod etiam corpus S. Timothei Martyris ex cæmeterio S. Calixti extra urbem Romanam facultate a Paulo Papa v impetrata extractum est a Joanne Angelo Saucino Romano, ab eoque donatum Illustri Domino Perinello de Perinellis, a quo cum Illustrissimus et Excellentissimus Dux Poltani Philippus Columna, Magnus regni Neapolitani Comestabulus accepisset, postea pervenit ad nomen Excellentissimi Donini Joannis Fernandez Paccoci, Marchionis Villeuve, tunc pro Rege Catholico apud dictum Paulum v Oratoris, et nunc observatur Madriti in cenobio sarorum Virginum Ordinis S. Bernardi, cognomento Sanctissimi Sacramenti. Cujus testimonium in pergamino scriptum testatur se vultisse et excerpisse Tamains Salazar in Martyrol. Hispan. et iniquam hujus, de quo agimus, fore Timothei corpus, hæc omnia ad xxiv Martii deducit.

R
alud Madriti

6 Idem Tamains ait hoc eodem die honorari universario cultu S. Marcum Martyrem, antecedentis sociam, ejusque sacrum corpus adservari in conventu S. Marce Saliceni in Carpetano Ordinis S. Francisci, quod sub dicto Paulo v Pontifice e cæmeterio S. Sebastiani extra muros ultra Urbem desumptum et translatum est in Hispanias, cujus rei authenticum testimonium a dicto Tamaino editum est. Verum difficile probatu est dicta duo corpora, e diversis cæmeteriis eruta, horum Martyrum, de quibus agimus, sacra pignora esse. Et universum judicamus ineptissime eos facere, qui acceptis Roma Martyrum Sanctorum corporibus, absque ulla ulla documentis quam quibus Martyri titulus probari æstimatur recurrunt ad Romanum Martyrologium ; et si quem ea nomine Romæ passum inveniant, statim ejusdem Reliquias ad se perlatas gloriantur : cum ex millenis et millenis Romæ coronatis viri pauci, neque jam olim cultu aliquo celebriores, in hoc transcripti sunt Martyrologium, quod nunc Ecclesia Romana usurpat. Incredibile autem dictu est quom multiplex ex hoc fonte emanet confusio rerum sacrarum, dum plures Ecclesie contendunt de unus ejusdemque Martyris integro corpore : quod non fieret, si conjecturis nullo fundamento nris absterentur homines, et Translatum diem unice celebrare contenti, in diem natalem soli Deo notum non inquirerent. Et hoc consilium, multo elocuti experientia, dedimus privatim consulentibus multis ; quoniam autem sensatis probatur, etiam hic libenter in publicum ferimus : sundemusque semper esse sequendum, quales literarum authenticarum instrumenta. Romæ desuper confecta, de nulla re aliu idem faciunt, quam unde, a quibus, et quando tale corpus ut vere Martyris refossum sit : quod solum ser- ejusmodi omnia docere solent.

ull S. Marci
etiam in
Hispanias.

F
quos naxaret
anno d. e. c. lli,
quom quo
indis nomina
in Martyrolog.
occurrunt.

DE SANCTO SELEUCO IN SYRIA.

G. H.

XXIV MART.

S. Seleucus

num Martyr

an Confessor
dicendus P

Magnus in hujus Sancti die natali assignando consensus reperitur in antiquis Martyrologiis, ut S. Hieronymus in quatuor apographis, Luciensis, Carbetiensis Parisius excusus, Rhimanno et nostro Antuerpiensi: item Rochenoviensi, Rhinoviensi, Casnensi, Barberiniano, alio Regine Suetar. Vaticano S. Petri, Neapolitano Coraccioli, alio S. Maximini, Centulensi, aliisque antiquis, et his fere verbis: In Syria Seleuci aut S. Seleuci aut natale S. Seleuci. Apud Usuardum legitur Apud Syriam S. Seleuci: nec dubium foret, quin vox Martyris subintelligenda esset, cum primo loco reperitur in dictis apographis S. Hieronymi et plerisque aliis; nisi apud Manvolycum et Galosinum, et in hodierno Martyrologio Romano imo et alio Colonie anno MCCCXC excusus adlitteretur titulus Confessoris: qui haustus plene videtur ex Petro de Natalibus, qui lib. II, cap. 130 num. 97 ita scribit: Seleucus Confessor ipsa die apud Syriam

B

quievit. An huc ea fides sit adhibenda, discutiant alii.

2 Beda genuinus vocat: at excusus sub ejus nomine ita habet: Et natale Sanctorum Seleuci, et Agabi. In MS. Cosmensi dno junjuntur: Natalis sanctorum Martyrum Romuli, Seleuci, Agapiti. In MSS. Tornacensi S. Martini, et Lætiensi et Atrabatensi Ecclesie Cathedralis, hi ita offeruntur: In Syria natale SS. Seleuci, Agapiti et Romuli: Adjungetur et Molai in MS. Colomensi S. Mariæ ad Gradus. Sed de his jam agemus. Annotavit Baronius aliam lectionem habere, Seleuca S. Agapiti: in quam, cum incidisset lectionem, addit venisse in mentem Agapitum alias Agapetum Episcopum Seleuciæ, qui interfuit sanctissimo Nicæno Concilio cui et subscripsit. Verum omnes fere codices distinctum ponere Agapitum a Seleuco, uti hic legitur. In MS. S. Cyriaci legitur, In Syria Eleusi, pro quo Seleucum reponendum esse, certe ex aliis omnibus constat.

an sancti
jungendæ

E

DE SANCTIS MARTYRIBUS

G. II.

TIMOLAO, DIONYSIO, PAUSIDE, SEU PUBLIO, ROMULO, ALEXANDRO, ITEM ALEXANDRO, AGAPIO ET DIONYSIO, CAESAREE IN PALESTINA.

ANNO CCCIII
XXIX MART.

Nomen in
Martyrol.
Rom.

gens mar-
tyrili

et dicit

ex Eusebio
relati

Tabula Martyrologii Romani ad hunc diem nos nobis Martyres ita indicant: Casarea in Palestina natalis sanctorum Martyrum Timolai, Dionysii, Pausidis, Romuli, Alexandri, alterius Alexandri, Agapii et alterius Dionysii, qui in persecutione Diocletiani sub Urbano Preside securi percussi, vitæ coronas meruerunt. Ad que ita annotavit Baronius: Agit de his Eusebius lib. 8 Histor. Eccles. cap. 13, ubi hos omnes hæc die martyrium consummasanno secunda persecutionis Diocletiani affirmat. Securi percussi cum hi omnes dicuntur, errare conveniunt, qui securis usum intermissum fuisse tradunt: ejusque usum evincit probare adductis Constantini et Prudentii testimonium. Verum deceptus fuit Baronius translatione Latinae Joannis Christophoroni, et qui dictum caput 13 Annalibus inseruit ad annum 303, num. 86. Græce Eusebius martyrium sic exprimit: Ο πάρετος όρτά πρόβατοι τον θαλαμόν, εν επιρα μιὰ τας νικαλός: ούθις εν αύτεις Καεσαρείας όποτεροντα. Omnium numero octo existentium uno die capita posthar in ipsa Casarea absconduntur: quod gladio Græce Επει, factum esse explicatur infra in Menais. Circa diem est parva in textu Græco diversitas: nam in editiane Græco cum interpretatione Christophoroni sic præcedentibus additur: Δούτρον πρώο: ήπειρα τερπόδι και τινάδι, ή πρό: έναι: Καεσάρειαν 'Αμφίλιον και αύτ έδωκ έρωγγονιν Mensis Dystri die quarta et vicesima, quæ ipsa erat ad nonum Kalendas Aprilis. At hec πρό: εναι: extendit Valensius, pro εναι: ante nonum diem Kalendas Aprilis: quæ interrum in idem coincidunt. Edidit Valensius post librum octavum Historiarum de Martyribus, in cujus capite tertia

2 Secundo delinæ anno, cum persecutionis adversus nos furor vehementius incaluisse, Urbano tunc provinciam regente, primum Imperatoris missæ sunt litteræ, quibus generali præcepto jubebatur, ut omnes ubique locorum ac gentium publico idolis sacrilegia ac libationis oderrent. Ac rebulo martyrio SS. Timothei, Agapii et Theclæ, qui colun-

tur XIX Augusti, ita pergit: Ea vero quæ postea subsequuta sunt, quis tandem non admiratus est cum videret, aut stupore non percussus est cum auditu perciperet? Nam cum Gentiles publicam solemnitate et consueta spectacula celebrarent, ingeus omnium rumor erat, præter ceteros, quos illi maximo favore prosequerantur, etiam Christianos illos, qui nuper damnati fuerant, cum bestiis pugnatos. Cuiusque hujus rei fama passim apud omnes increbresceret, adolescentes numero sex, quorum unus natione Ponticus, Timolaus vocabatur; alter Tripoli Phœnicæ urbe erat oriundus, Dionysius nomine; tertius Diospolitane Ecclesie Subdiaconus Romulus dicebatur; post hos Ægyptii duo Pausis et Alexander; postremo alter priori illi cognominis Alexander Gaza oriundus: hi, inquam, omnes colligatis prius manibus, ut se ad subeundum martyrium promptos ac paratos ostenderent, contento cursu ad Urbam qui tunc forte ad amphitheatrum proficisceretur, advolarunt, se Christianos esse confitentes, palamque omnibus facientes præ fiducia animi adversus cuncta discrimina confirmati, eos, qui viri Dei cultum profitentur, ne bestiarum quidem incursus formidare. Ac protinus quidem cum et presidem ipsum et eos, qui adstant non mediocri admiratione percussissent, custodiae mancipati sunt. Paucis autem post diebus, cum ali duo ipsis accessiti essent, quorum alter Agapius nomine, jam dudum ante illos varia tormenta perpassus, multis confessionibus inclauerat. alter nomine Dionysius res ipsis ad corporis usum necessarias subministrabat; octo omnes uno eodemque die urbe Casarea præcis caputibus inferierunt, die vicesima quarta mensis Dystri, hoc est, ante diem nonum Kalendas Aprilis. Hæc ibi. At Pausis Græce Ηβουας Paësis exprimitur: in Indice Martyrologi Romani Pausides.

3 Græci in veneratione horum Martyrum omnes, ut sic loquar, Kalendas Aprilis præveniunt, ac solenni cultu celebrant eos ipsis idibus Martii seu die XX, quo Menologium jussu Basilii Junioris Imperatoris seculo X conscriptum

In solennitate
Genititum.

sex ultro fidem
christi profi-
tentes occur-
unt.

F

duo adjungun-
tur.

in martyrium
subiit:

A Græcis
coluntur
potissimum
13 Martii.

A conscriptum, ista habet : Certamen sanctorum Martyrum Timolai, Agapii et sociorum. Erant hi sancti et egregii Christi athletee ac Martyres sub Diocletiano Imperatore : Agapius ex urbe Gaza, Timolaus ex Ponto ad Euxinum, Dionysius et alter Dionysius Tripoli Phoeniciae urbe oriundi. Romulus erat Subdiacenus Dio-politanae ecclesiae : his proximi erant duo Alexandri Egyptii. Hi suborta tempestate ob desiderium pro Christo patiendo, dentes sibi invicem manus, sponte sua accesserunt ad Praesidem urbis Caesareae, qui tunc torquebat Christianos : ac coram ipso stantes Christianos se esse confessi sunt. Verum Praeses plurimum illos adhortatus est, ut ad sacrificandum idolis induceret : promissisque se illis, si obedirent, munera et dignitates collaturum. Cum vero ad suam voluntatem non posset persuadendo attrahere, atrocibus tormentis subiecit, et post illa tolerata iussit illorum capita gladio abscondi : et sic sanctas suas animas Deo tradiderunt. *In Menologio*

D *pant, alia fors an adjecta, quod eadem in persecutione essent ibidem coronati. Hi ita leguntur in MS. Corbeirnsi Parisiis excuso. In civitate Caesaria Agatii, Alexandri, item Fidelis, Tiomyli, Dionysii item Dionysii, Rusticii. Ultimo omissis, reliqui ita memorantur in codice Lucensi : In civitate Caesareae Agathonis, Alexandri, Fidelis, Thionoli, Dionisi item Dionysi. Convenit MS. Blumianum, in quo primus Agatius scribitur. In pervetusto codice nostro ita habentur : In Caesarea Agatini, Alaxandri, Fidelis, Thimodoli, Dionysi item Dionysi et aliorum viii. Ex his duos ita exhibet Notkerus : In Caesarea Achatii et Alexandri. Ast hos tres MS. Richenangiense. In Caesarea civitate Agatii, Timioli et Dionysii : qui omissis loca ita scribuntur in MS. Augustano S. Udalrici, Agani, Pionali, Dionysii, et in MS. Lubbeano, Agavis, Pionti, Dionysii. Primi nomen in MS. Neapolitano Caraccioli Agazzi est, secundi in MS. Aquisgranensi Promoli. Haec ad xxiiii Martii in Martyrologus sunt : ac qui primus est Agatius, Agatho, Agatinus, Agavus, Agannus, Agavus, est supra Agapius, etiam primo loco saepe collocatus. Qui jam Tiomylus, Thionelus, Thimodolus, Timolus, Piontus scribitur, supra Timolaus appellatur. Duo Dionysii ubique idem sunt : fors an particula item, post Alexandrum, duo etiam Alexandri fuerunt. At supra ob Eusebio veluti Romulus et Pausis, aliis Publius, desunt, ac pro vis sunt Fidelis et in unico codice Rusticus : et in alio citantur socii viii, quot universim sunt apud Eusebium.*

in Menol. Basilii Imp.

et Cordis. Sirleii,

ac Menesii,

et Galisiano.

B ex Tripoli Phoeniciae, Publius et duo Alexandri ex Egypto sub Urbano Praeside Caesareae animas pro Christo tradiderunt. Omissus est hic Romulus, uti in priore Menologio is qui hic dicitur Publius, Eusebio Παύσις seu Πάσις, Pausis seu Paesis, qui etiam in Anthologio et Mærens exensis Ηούπλιος vocatur, at in Synaxario Parisiensi collegii Charomontani Societatis Jesu Πάσιος : in quibus reliqui omnes nominantur, elogio fere eodem adhibito, quod ex Menologio Basilii Imperatoris datum, his istis verbis concluditur : ἔφασι τὸς κεφαλὰς τῶν σφαιροθῆνας προσέταξις, gladio capita eorum amputari precepit. Patria singularum non eadem assignatur, quae apud Eusebium supra indicantur. Eodem die eosdem memorat Galisianus elogio suo, uti in Notis ait, summam u se e libro Graecis converso : Caesareae item beatorum Martyrum Agapii, Timolai, Puplii et sociorum, qui in persecutione Diocletiani, Urbano Praefecto, Christi fidem constanti animo confessi, gladio percussis, ad premium commigrarunt in caelum. Accipimus Roma Arabico-Egyptium Martyrologium, Latine redditum a Gratia Suetonio Collegii Murontici utamini, ubi ad eundem xv Martii notatur memoria S. Agapii et sociorum epis.

E *Demum hoc xxiv Martii, quo eos ex Martyrologio Romano retulimus, iterum in Menesii Graecis excusis et manu exaratis celebrantur octo Martyres in Caesarea Palaestinae gladio interempti, nullo eorum nomine adjuncto. At Molanus in Additionibus ad Usuardum eos ita exprimit : Caesareae sanctorum octo Martyrum Timolai, Dionysii, Romuli, Pausis, Alexandri, Alexandri, Agapii et Dionysii. Galisianus eosdem iterum enumerat, ac suo elogio exornat. Iterum in Martyrologio S. Hieronymi videntur recenseri, sed per errorem Africae adscripti, qui in pervetusto codice nostro ita scribuntur : In Africa Agapi, Timolai, Romuli, Pioni, Alexandri, Diopi. In Lucensi et Blumiano apographis habetur duorum Alexandri, Diophii, et ita sunt apud Eusebium duo Alexandri et duo Dionysii. Hujus nomen vitiose formatum hic est Diopi, Diophii et Diophy. Dem loco Pioni, aliis Phisoni, aut majore mendo Firosi, est supra nomen Pausis, Paesis, Publii et Plesii. In aliquibus legitur Agapiti et Molai pro Agapii et Timolai. Sequabatur in dicto Martyrologio S. Hieronymi turba Martyrum Afrorum, ut vel inde credibilis fiat haec Martyribus Africam per errorem appositam fuisse.*

et 24 Martii in Graecis

et Martyrol. S. Hieronymi.

23 Martii in Martyrol. S. Hieronymi et aliis multis recensentur

C *Demum Kalendas Aprilis, qui esset dies proximus a die nonam Kalendas Aprilis, de quo supra egimus, vixit Martyres Caesareae passis referuntur in Martyrologio S. Hieronymi, quorum aliqua nomina cum haec Martyribus conveniunt aut non admodum discre-*

F

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

ROGATO, CATULA, AUTO SIVE UTO, VICTORINO, SATURNINO, ITEM SATURNINO, SALTATORE SIVE SALUTARE, APRILI, JOSEPHO ET COLIONDOLA.

G. D.

Illae turbae Sanctorum Martyrum exhibet pervetustum Martyrologium S. Hieronymi, et his verbis in nostro codice : In Africa Rogati, Catulae, Auti, Victorini Saturnini, item Saturnini, Saltatoris, Aprillis, Josephi, Coliuni, Dami. In aliis tribus apographis legitur Uti et Aprilis loco Auti et Aprilis, et in duobus (nam in Parisiensi sub finem plura desunt) dicitur unico verbo Colioudola, qui supra in duos dividitur. Demum pro voce Saltatoris in tribus reperta, legitur in codice Lucensi Salutaris.

In MS. Reginae Sueciae, ex quo Lucas Holstenius Animadversa in Martyrol. Romani composuit, ista habet : In Africa Rogati cum aliis ix. Qui certe numerus reperitur si Colioudola pro unico Martyre accipiat. MS. Richenangiense ex his quatuor indicat : Rogatum Victorinum, Saturninum et Saturninum. Ast Omissis uno Saturnino, alii memorantur in MSS. Rhinoviensi et Augustano S. Udalrici, et Parisiensi Labbei nostri et sunt in aliis Martyribus immixti. Rogatus et Saturninus in MS. Aquisgranensi leguntur : at solus Rogatus

23 Martii

A gatus in Usuardo MS. bibliothecae Vaticanae, caractere Longobardico conscripto et num. 5949 sequito : item in Usuardo MS. monasterii Aquicinctini prope

Duacum : in MSS. Pleschionensi etiam et Vaticano Ecclesiae S. Petri solus Rogatus praedictus absque alio ullo socio exprimitur.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

G II. SECUNDOLO SEU SECUNDO, VERULO, FELICE, SATURNINO SORECTE, ABATA ET ALIIS XIII IN MAURITANIA.

XIV MART.

Memoria in saecula facta.

Hic ultimo hujus diei turba Martyrum in Martyrologia S. Hieronymi recensetur his verbis : In Mauritania Secundoli, Veruli, Felicis, Saturnini, Sorectis et aliorum XII. In apographo nostro additur Abata, et Sorectis scribitur, ut Sorectis in codice Lucensi, in quo alii XV referuntur. Notkerus hoc ex illis recenset : In Mauritania Secundoli, Veruli, Felicis, Saturnini et aliorum multorum. In MS. Cardinalis Barberini cum usdem sociis collegium junguntur. In MS. Regiae Suae ab Holsteno laudata, ita legitur : In Mauritania Secundi, Felicis, Saturnini et aliorum XIX. In MSS. Coloniensi S. Mariae ad Gradus, et Trevirensi S. Martini tres priores Secundolus, Felix, Saturninus cum aliis XVI indicantur. In MS. Tornacensi S. Martini et Leutensi ita legitur : In Mauritania depositio SS. Veruli, Felicis, Saturnini. In Trevirensi S. Martini, Felix et alii XI Mauritaniae tabulantur. R. nulla facta mentione Mauritaniae memoratur Secundulus in MSS. Richemuniensi et Augustano S. Valerii, et Secundulus in MS. Lobbeano, et Saturninus in Additionibus Greverii ad Usuardum, nisi hic ad praecedentem classem spectet.

2 Dedimus supra octo Martyres Caesarea in Palaestina passos, atque inter eos S. Romulum, de quo dubitari potest, nam, quod scriptis observamus contigisse, inde ad haec Martyres sit translatus, an vera alius hunc jungendus sit Romulus. Certe S. Secundulo cum junget Usuardus his verbis. In Mauritania natalis SS. Romuli et Secundoli fratrum, qui pro Christo passi sunt. Prior pars legitur in MSS. Vallicellano Congregationis Oratorii Romae, Trevirensi S. Paulini

An S. Romulus jungendus,

et Coloniensi Carmelitarum : ut mutata physici ea sic loquantur, in MSS. Centulensi, Leodiensi S. Lamberti et codice nostro sub nomine Beila, et in MS. Adone Lobbenst, Morinensi ac Regiae Suae his verbis : Ipso die SS. Romuli et Secundoli, qui apud Mauritianam pro Christo passi sunt. In his nomen Fratrum omissum est. Wandelbertus hoc eos versu celebrat.

et frater S. andott statuendus,

Romulus et noniam pariterque Secundulus implet. At Wandelbertus saepe unico versa comprehendit Sanctos, qui ad diversas regiones, urbes aut classes spectant. Interim secutus Petrus de Natalibus libro II cap. 130 numero 96 ista habet : Romulus et Secundulus Martyres in Mauritania pro Christo passi sunt ix Kalendaris Aprilis

E

3 Aliqua lux accedit ex antiquis MSS. Martyrologis Cardinalis Barberini et monasterii S. Maximini, dum videntur nova teucra addi. In his ergo ista leguntur : In Africa Agapiti, Romuli. In Mauritania Secundoli, Veruli, Felicis, Saturnini et aliorum XVI, aut aliorum multorum legitur apud Notkerum, qui reliqua eodem modo refert. De S. Agapito mox agemus, sed Phrygiae adscripto, qui tunc a Rabano Africis tribuitur. Sed ubique absque socio Romulo, qui videtur perperam ab alio Secundulo postpositus, et Martyribus Mauri adjunctus. In hodierno Martyrologio Romano ista leguntur : In Mauritania natalis SS. Romuli et Secundi fratrum, qui pro Christi fide passi sunt. In Notis additur : De his Usuardus et Wandelbertus licet illi Secundulus pro Secundo legatur. Imo umbra Secundulus appellatur cum reliquis Martyrologus, unico dempto Regiae Suae ab Holsteno laudato.

Africis abbi adscriptus.

G II.

C

DE SANCTO AGAPITO IN PHRYGIA.

F

XIV MART

S. Agapitum Martyr,

an Confessor ?

Martyrologium perpetuum Serenissime Christianae Regiae Suae, quo potissimum usus est Lucas Holstenius in conspiciendis Ammalicis in Martyrol. Rom. et MS. Ultrajectinum S. Mariae, et cum his Bellinus inter alia hoc die ista habent : In Frigia Agapiti. At MSS. Centulense S. R. chori et Trevirensi S. Paulini, ut et Usuardus in codicibus manu exaratis et excensis correctis referunt : In Phrygia S. Agapiti : additur in Martyrologio Coloniensi et Lubeca anno 1490 excusso, var. Martyris, quae videtur in prioribus subintellegenda. At Petrus de Natalibus lib. II cap. 120 numero 98 ita scribit : Agapitus Confessor ipsa die in Phrygia claruit. Secuti Manulycus, Felicis, et Gallesinus.

2 In hodierno Martyrologio Romano ista habentur : Synado in Phrygia S. Agapiti Episcopi. Sed nam de eodem agat Sancto, qui ab aliis celebratur, dubitari potest. In Notis additur : De eodem Beila et Usuardus licet mendoso Agabus vel Agabius legatur ulicubi. Verba Usuardi dedimus. Beila geminus varat. Centulense MS q. nod ejus nomen praefert, jam citato

in aliis ab ista hujus caput Synodar. n.

rimus. At quod sub ejus nomine excusum est, ista habet : Et natale Sanctorum Selencis et Agabi. Quae ita leguntur apud Rabanum : In Syria Selencis, et in Africa Agabi. De S. Selenco seorsum agimus, uti et de S. Agapito, qui hic intelligitur, inter Martyres Caesareae in Palaestina occisos, quos diximus ab aliis Africis adscerit, et S. Agapitum etiam Agapitum appellari, atque utriusque excusum dedimus.

3 Fuerunt enim Synade quae Phrygiae Salutaris metropolis erat, plures Episcopi Agapiti sive Agapiti dicti. Horum alius memoratur a Socrate lib. 7 Hist. Eccl. cap. 6, qui tempore Theodosii junioris Imperatoris isti Ecclesiae praefuit. De alio, quem Baronius in Notis ad Martyrologium Rom. asserti hoc die celebrari, ista Synado in verbo Ἀγαπίου scribit ; Agapetus Synodorum Episcopus, quem valde laudat Eusebius Pamphili, et miraculorum ipsius ingentium mentionem facit, montium et fluviorum translationes et mortuorum resuscitationes narrans : et quomodo Maximinus ipsum, dum miles esset, ut Christianum interficere voluerit, quod multivisisset multos ejus facta supra modum mirari. Quibus relatis, Baronius in Annalibus

hujus ex ista excusum.

anno

A anno 311 num. 19 ista addit: Cum apud Eusebii, quæ extat, Historiam, hujusmodi nequaquam legantur, ea accepta videri ex aliquo illorum commenta-

riorum, quos ejusdem auctoris recenset Suidas, D lactentis incomperato.

DE SANCTIS TRIGINTA QUINQUE MARTYRIBUS CÆSARÆ IN PALÆSTINA.

G. H. VIDE SYNAXARIUM TOM I MART PAG 872

ANNO CCLXVIII
XXIV MART.

Cæsarea Palestina: metropolis tum variis rebus tum quampluribus Martyribus aliisque Sanctis celebris est: ex quibus varios mense Martio recolimus, et jam ad hunc diem retulimus SS. Timolauum, Dionysium, Pausidem, Romulum, Alexandruum, alterum Alexandrum, Agapium, et alterum Dionysium sub Diocletiano martyrii palma coronatos. Præter hos alii triginta sex sub Juliano apostata passi, referuntur in MS. Menologio Græco, quod jussu Basilii Junioris Imperatoris seculo Christi decimo vulgatum est: in quo hoc elogium de illis est concinnatum.

2 Et hi sancti triginta quinque Martyres Christi Cæsareæ in Palæstina exsisterunt qui, postquam decretum, quo omnes jubebantur Christum abnegare, et deos Gentilium adorare, ab impio et scelerato Ju-

liano promulgatum est, non solum non potuerunt adduci, ut id facerent; sed etiam ingenua libertate assumpta, per universam urbem circumuehentes, magna voce ista dicebant: Christus, ut verus et certus Deus, solus esto honorandus et adorandus; dii vero Gentilium, qui cælum et terram non creauerunt, perempto cum omnibus, qui venerantur illos. Comprehenso igitur sunt a cultoribus idolorum et carceri inclusi, ac delati apud sceleratum Julianum apostatam, qui fidem et Christum deseruerat. Hujus tum mandato mortis sententiam acri magnanimitate susceperunt, ac capitis acutatis ad Christum avolarunt, quem ab infantia desiderarant, ac nunquam negaverant; atque ita præmium immortalitatis sunt consecuti.

B

DE S. PIGMENIO

PRESBYTERO MARTYRE ROMÆ,

Commentarius historicus.

G. H.

ANNO CCLXVIII
XXIV MART.

Genninum Bedæ Martyrologium hoc die vinct. Ast Divionensis supplementi auctor, ad XXIV Martii ista solum habet: Romæ, Pigenii Presbyteri et Martyris. Quæ ferè eodem habent MSS. Vaticanum ecclesie S. Petri, Centulense S. Rochi, Medulanense S. Ambrosii et alia. In per vetusto Romano Roswidi sunt ista, Romæ, Pigenii Presbyteri et Martyris, sepulti in cœmeterio Pontiani. In hotherna Martyrol. Romano hæc leguntur. Romæ passio S. Pigenii Presbyteri, qui sub Juliano apostata pro fide Christi præcipitatus in Tiberim, necatus est. Citantur in Notis Bedæ, Usuardus, Ado et alii. De genituo Bedæ egimus: in eccæso sub nomine Bedæ elogium desumptum est ex Adone; Usuardi brevis est, quod non fuit Baronius, ut alios solent, ausus integrum tradere, licet reperisset in Martyrologio Bellini, secundum normam et usum Ecclesie Romanæ. Plura abhinc Ado, Notherus et alii; sed suspecta fides.

Cultus sacer:

Acta fuerunt, olim depravata.

Nam, ut abhinc Baronius in eisdem Notis, habentur ejus res gestæ in Actis S. Bibianæ, licet ea admodum sint depravata. Colitur S. Bithun n. Decembris, ad quem diem in Notis iterum tradit Baronius, Acta hujus habere aliqua, quæ corrigantur; veluti ea, quæ sunt superaddita de Pigenio et Juliano apostata. Iterum Baronius de Pigenio martyro in Simplicibus Ecclesie, ad annum 362 num. 253 ista scribit: Hoc tempore Pigenius, Romanæ Ecclesie Presbyter tituli Pastoris, nihil sub impio Imperatore remittens vigoris animi in detestando Gentium diis, ac sub Christianis Imperatoribus fecerat, violenta Gentilium manu præcipitatus in Tiberim, quam diu optaverat martyrii coronam consecutus est ix Kalend. Aprilis: qua die ejus memoria in Ecclesiasticis indicibus adscripta integra permanet: Acta vero martyrii illius nonnihil apparent esse corrupta.

2 Primo autem (ut Baronius habet in Notis ad vii Augusti, quo S. Donatus Episcopus Arctinus et Martyr colitur) displicent ea, quæ de Juliano educatione Romæ sub Pigenio una cum Donato narrantur. Ubi enim Julianus puer vixit una cum Gallo fratre in

Cappadocia, ubi et adolescentior Athenis eruditus fuerit, ubi demum in Galliis exercitiis præfuerit, satis constat ex Græcorum ac Latinorum antiquis monumentis, ac imprimis ex ejusdem Juliani epistolis. Hæc ita Baronius, qui ea latius ex Sozomeno, Eunapio, Ammono et epistolis Juliani prosequitur ad annum 337 num. 53, et seqq. Hinc omissa illa sunt in Rom. Martyrol. quæ apud Usuardum, Bedam excusam, Adonem, Notherum, Bellinum ubique ita exprimentur: Hic Julianum a pueritia enutrivit, et sacris litteris erudit. Quæ in depravatis Actis varie amplificatur, et studiorum sacris adjungitur prædictis S. Donatus, diciturque S. Pigenius hæc cum eodem Juliano ad sacram Oratoriam promouisse, ac Donatum Lectorem et Julianum Soldanocum fuisse constantem. Verum quidem est fuisse Clericatum Julianum imitatum, sed in Oriente cum fratre suo Gallo, uti ea constant ex oratione prima S. Gregorii Nazarenæ in Julianum.

3 Illud etiam ab omni ratione alienum est (verba sunt Baronii in eisdem Notis ad vii Augusti) ut Juliano persecutionis tempore, qui nec integro biennio imperavit, idem S. Donatus lector fuisse dicatur, indeque consecratus Diaconus, ac post multos annos Presbyter ordinatus, ac demum adhuc eo imperante, decedente Saturo Episcopo, suffectus sit in locum ipsius; insuper et a illic eodem vivente Juliano, fuerit martyrio coronatus. Similia sunt quæ in Actis depravatis de S. Pigenio leguntur et nonnulla ex his inseruntur in sequenti elogio apud Adonem his verbis: Julianus factus Imperator, culturam pietatis postquam reliquit, aulicis quod corpora sanctorum Martyrum, qui ab eo necabantur, idem Pigenius sepeliret, mandavit ei: Perge quo volueris: hæc enim non merebitur vita tua, tamen servitio tuo proximum reddi, non tibi. Tunc S. Pigenius perrexit ad Persidam, ubi demoratus annos iv factus est cæcus. Inde manavit in somnis a Domino, ut reverteretur Romam. Cuique post quatuor menses reversus civium Sacræ viæ cum uno puero at. Saloric atyeni

conficitur adlogium cum eodem Juliano Romæ.

In h. perperam et tributa educatio Juliani.

at. Saloric atyeni

A stipem petendo conscenderet, factum est, ut offenderet Julianum Imperatorem in rheda aurea sedentem : qui eminens conspiciens Pigmenium, vocari eum præcepit, dixitque ei : Gloria illis deabusque meis, quia te video. Cui vir Dei Pigmenius illico respondit : Gloria Domino meo Jesu Christo Nazareno crucifixo, quia te non video. Ad hanc vocem iratus Julianus, jussit eum per pontem in Tiberim præcipitari. *Hæc Ado, quæ fere eadem leguntur apud Notkerum, et sunt etiam tertie editioni Surii inserta : sed obsunt tempora et loca, quibus Julianus Imperator, et potissimum post abnegationem Christi filium vixit. Mortuo Constantino in Nonas Novembris anno Christi cccxi, Julianus, qui tum in Illyria erat, advolat in Thraciam, ac in Idus Decembris Constantinopolim ingressus est : et qui dicto anno festum Epiphaniarum adhuc Christiano ritu de more celebravit, decorum antea eluxa templa potest, ac Christiana publice ejurata religione, se antiquo ritu de sacrificiis Pontificem Marimum inaugurandum curavit. Anno sequenti bellum Persis illaturus Constantinopoli discessit Nicomediam, inde Pessinuntium urbem Galatiam petiit, magnam doctorem matrem Cybeleam veneriturus : inde Antiochiam venit, ibique hiemem peregit. Post hæc anno cccxlii eductis civibus Persis copus die xxvi Junii jaculo confossus, in medio confusa petiit, cum post Constantiam obtorta anno solum nio et mensibus cunctis septem imperasset. Eo tempore, quo duravit Juliani in Christianos persecutio, quoque ipse Imperator semper versatus est in Oriente. Ceterum qui ab ipso Romæ constituti erant Præcides, ex ipsius sententia negotium fovessere Christianis non destiterunt, quorum gesta, quod Romanorum Imperatorum Sedes ipsa Roma ferret, Juliano fuerunt attributa : uno quod plures in eo persecutione essent martyrii palmam consecuti, creditus etiam est pluribus annis imperasse, post abjunctum Christi filium. Decepti etiam furæ varii, quod Cæsar esset creatus anno cccxv, accepto in uxorem Helena Constanti sorore cum Galliarum administratione.*

qui ibidem Imperator non fuit.

Actorum exordium,

B Acta varia S. Pigmenii nacti sumus, sed plane depravata, et indigna, quæ hinc operi inserantur, Horum aliqua Romæ descriptimus in bibliotheca Vaticana ex codice 1193 cum hæc exordia : Tempore, quo Constantinus, qui Constantinopolim suo nomine condidit,

Romanum tenebat Imperium, erat in civitate Romana Presbyter quidam, Pigmenius nomine, in titulo Pastoris, virtute venerabilis et doctrina liberalium artium concivibus colendus : ad quem Romanorum populi venire consueverant : et dum liberalium artium ab eo rudimenta percipiebant, salubri fonte, caelesti dictante Magistro, plurimi salubriter abluti, ad ovile Christi ejus studio confluebant. *Est idem exordium in MS. Rubec. veltis, ubi reliqua sunt magis contracta. Mortuus est Constantinus Magnus in Suburbano Nicomedie, ipso Pentecostes die anno cccxxxvii, post quod tempus vixit S. Pigmenius annos fere xxvi, martyrii affectus anno cccxlii, jussus per pontem in Tiberim præcipitari. Hujus corpus collectum est a quadam matrona, nomine Candida, et sepultum est in crypta in cœmeterio Pontiani ad Ursam pileatum xii Kalendarum Maiarum, ut in eisdem Actis legitur.*

et finis de martyrio et sepultura,

B In actis MSS. cœnobii Boleceusis in Westphalia, dicitur per pontem majorem præcipitatus : cujus corpus collectum est, et sepultum in cœmeterio Pontiani contra palatum, die duodecimo Kalendarum Martii seu xiiii Februarii, quo die S. Pigmenius Martyr refertur in MSS. Rhenonensi, Aquisgranensi et aliis. Apud Grevenum in Auctario Usuardi dicitur Pigmenius Presbyter et Martyr Romæ. At xii Kalendarum Maius seu xx Aprilis nusquam mentio S. Pigmenii habetur : verum ad diem xviii Martii Pigmenius Presbyter, Martyr Romæ memoratur in MSS. Barberiniano, Ultrajectino, Aquisgranensi et aliis. Cœmeterium Pontianum erat Via Portuensi juxta Tiberim positum, ad Ursam pileatum, dictum etiam sanctorum Martyrum Abdon et Sennen, a quibus non longe sepultum esse S. Pigmenium legitur apud Adonem, Bedam cæcunum et Notkerum. Consule Aringhium lib. 2 Romæ subterranea cap. 19. Inter Reliquias, quas Carolus iv Imperator donavit Ecclesie Metropolitanae Pragensi, est S. Pigmenii Martyris pars capitis, ut diximus in Appendice ad diem 2 Januarii pag. 1084. Musinus etiam in Bononia sacra tradit eundem in templo Sanctis omnibus dicto esse Reliquias S. Pigmenii sive Epigmenii Presbyteri et Martyris. Sed ut hujus S. Pigmenii aut etiam S. Epigmenii alterius alioquin non constat,

12

in cœmeterio Pontiani,

Act. quæ Pragæ, et Bononiæ.

DE SANCTO ZACHARIA RECLUSO APUD GRÆCOS.

u. ii.

Græci in magna Mœnia et apud Maximam Cytherarum paucis velis celebrant hunc Sanctum, nullo indicato aut loco aut tempore, quo vixerit. Eodem die, inquit, Sanctus Zacharias in pace vitam fluxit. Pautho plenus Taurinense Ducis Sabaudia MS. Μελέτη τοῦ δόλου πατρὸς Ἰησοῦ Ζαχαρίου μοναχοῦ καὶ ἐγκλειστοῦ γεγονότος, καὶ δουλοσύνης τῆς ἡμετέρας ἀπερισπασίας, Memoria S. P. N. Zacharia, monachi, qui factus reclusus Deo immoluliter deservivit. In Mœniis nihilur hoc distichon :

Θεὸς πρὸς ἰσχὺν ἐξουσιωθεὶς, Πατερ,
 Βίω Θεοῦ σύμμιχρος, ἱερός, γῆς, γίνε.
 Pro vultibus Dei similis factus, Dei
 Vitæ cuberos esto, post vitam hanc, Pater,

Multi sanctissimi viri Zacharie cognominis fuerunt, et, ut Martyres omnium, est Zacharius Propheta, et alius pater S. Joannis Baptistæ : hunc colunt Græci v Septembri, illum xvii Februarii, ejusque inventorem xvi Maii. Est et Zacharias Patriarcha Hierosolymitanus, cui sacer est dies xxi Februarii, et Zacharias vorarius, qui virginitatem in matrimonio servavit, et ab eisdem Græcis memoratur xvii Novembris : a quibus hanc diversum esse apparet. In Vita Patrum sunt varii Zacharie, quibus Abbatibus, monachi, discipulis aut Silvanis, aut Seraphonis cognomen datur. Sed num aliquis horum colatur hoc die, quis divinabit?

F

DE S. MARTINO THEBÆO

APUD GRÆCOS.

XXIV MART.

Inter alias urbes Thebas dictas, sunt in ipsa Græcia duæ celebres et Episcopali dignitate exornatæ: harum alia est in Achaia sub metropoli Corintho, alia in Thessalia sub Larissa: ex horum aliqua arbitramur hunc Sanctum oriundum, de quo Græci in Menæis et apud Maximus Cytheræum ista solum habent: Eodem die Sanctus Martinus Thebæus seu

Thebanus, in pace vitam finiuit. Additur hoc distichon in Menæis.

Καθ' ὅ τ' ἀφραΐς κάλλιστα γήρα. Μαρτίνε,
Θρυβὸν θανόνσι προσθήσεις πατρῶσι
Sociare Patribus mortuis moriens, Pater,
Pulchra seuecta fruitus pulcherrime.

DE SANCTO DOMANGARTO

EPISCOPO IN HIBERNIA.

G. H.

SECTIO VI
XXIV MART.S. Patricius
Euchodius
tyranno.

Quam certus hujus Sancti cultus apud Hibernos est, tam sunt incerta omnium, quæ de eodem illius gentis memoria conseruavit: hæc cum patriarchonismis aliisque implicata mendis sunt; de cultu vero præclarum reddit testimonium Vita S. Patricii Tripartita pag. 3 cap. 63 et 64, ubi S. Domangarti natiuitas, resque circa utrumque illius parentem, dum adhuc utero clauderetur, gesta sic enarrantur: Regem Ultoniæ tempore Patricii agebat Eochodius Muredaci filius, vir genere illustris, de clara nempe et et perantiqua Dalfiatiacorum oriundus familia; qui tamen propriis facinoribus generis splendori potius maculam intulit, quam incrementum: hic enim in Deum verum noluit credere, sed odium prosequēbatur credentes. Duas etiam virgines devotas, quæ filio Dei virginitatem consecraverunt, quia reuersarunt ad ejus instantiam terreno conjugio ligari vel idola adorare; præcepit ferro viuatas undis tradi Oceani submergendas. Hoc autem audiens vir sanctus, et in pietatis viceribus commotus, Regem adit, eumque pro dimittendis Christi Sponsis interpellat. Sed post multiplicatas preces apud inexorabilem tyrannum nihil potuit efficere: qui adhuc eo effrænis devenit dementiæ, ut germanum suum fratrem, Carillum nomine, bene consulentem, virga quam manu gestabat, exceperit.

Vide præcatus.

S. Patricius
Domangarto
tyranno.

2 Propter hæc igitur vir beatus juste indignatus, meritisimam maledictionis in eum fulminat sententiam, imprecans, et imprecando certo prædicens, neminem unquam ex ejus posteris regni scepro fortiturum, nec eos in tanto futuro numero, ut in diebus belli vel loco publici convectus aliquam hominum catervam manumve militum confiare possent; sed eos fore per dissita loca semper dissipatos et dispersos, ipsamque intra breve tempus regno et vita exuendum maloque interim extinguendum. Ad fratrem vero ipsius Carillum, pium devotumque Principem, qui montis viri Dei omnibus obtinerebat, Deo suam præordinationem revelante, veritatem faciem, dixit: In fratrem hunc tuum ejusque progeniem, qui Deo et mihi obediens fuit, regni tui sceptrum transferetur: ejusque posteritas seminito dominabitur, et solum Regni Ultoniæ a progenie in progeniem obtinebit. Uxor autem Eochodii, mariti scelera et seminis in parente maledictionem intelligens, lacrymis effusa a viro Dei petit veniam rogatque ut sibi et facti quem in utero gestabat parvulus, et scelera mariti non imputentur. Annuit vir Dei, ipsamque cum lacte mundum nato benedixit. Postus autem hinc fuit sanctissimus ille Domangartus, inter Sanctos Hiberniæ postea celeberrimus, Sanctique Patricii discipulus: ejus exitus reputatur incertus, et hinc reputatur tanquam perpetuo vivens.

Martii, T. III.

3 Eadem brevis Jocelinus narrat num. 112 et Patricianæ benedictioni addit, ut prophetico etiam spiritu prædictum, quod proles, quam esset paritura Regina, foret sanctissima, cujus esset exitus ambiguus et investigabilis tumulus: deinde subiungit: Iste enim fuit sanctitate clarissimus ac signis, de quo multa et magna mirabilia referuntur ab Hibernicis. Ad ætatem ejus quod attinet, ex Annalibus patris et S. Patricii Actis conformiter desinitur Colmano, cum qui posthumus patri natus sit post annum cccclx adhuc viventi, et Episcopali gradu insignis magnæ virtutis laude claruerit, non potuisse mortem obire anno dxi, prout nonnulli scriptum reliquere: nec etiam a S. Patricio in Romam curia existente ibidem a mortuis suscitari, quemadmodum in oratione ex Officio proprio desumpta legitur. Quod Officium Actæque (quæ exulare Colmano relatum est) utinam desissent latere, invenissent forsassis in eo siditionem quorundam circa hunc Sanctum difficultatem. Nam quod S. Murani (ejus qui S. Columba Acta metrice conscripsit) dicitur ex eadem matre frater fuisse, non ita liquidum est, ut sit extra suspitionem falsitatis: nec potest cum veritate subsistere, nisi negati (ut ad xii hujus vicinis, dum de Murano ageremus) Hibernicæ Genealogie veritate, quæ Muranum patrem Feradacum quinque ab Eugenio Nelli filio gradibus remoret, atque adeo circa medium sæculi vi duntaxat natum facit. Eochadii etiam mors ad extremos Patricii annos ultra eum, qui a Christo nato cccclv numeratur, esset differenda, dicendumque ejus uxorem juvenulam adro fuisse relictam, ut quæ Eochadio primam hanc prolem ediderat in Ulidia, inde post annos quadraginta aut plures in Eugenio peninsulam secundis abducta nuptis, Feradachio prædicti Eugenio, ut summum nepoti, non autem (ut Genealogica series habet) trinepoti, tum alios filios tum S. Muranum pepererit: qui de vera in ætate, et ceteris anno vel majori vel proxima, de S. Columbo scripserit sub initium sæculi vii.

4 Quæ enim satis molesto sint, facile in illius rem sententiam, qui eundem Muranum et Domangartum matrem fuisse negaret; et petiit causam istam ex ea crederet, quod Muranum mater duos maritos habuerit: quorum alteri, multo quam Domangarti patre juniori, fuerit idem Eochadii nomen; et fortasse ejus filium hoc ipso die Tamblucense et Murani Martyrologium inter Sanctos numerant Lugachum de Cluan-I, iugli sive Cluan Iudh in Tyrconnalia, quem Eochadii Sanctilogium Genealogicum a Colmano citatum Append. 3 ad Acta S. Columba cap. 9 num. 74, facit filium Ilandii filii Eugenio sæpe nominati. Hæc autem si dicuntur, nihil nos cogit Domangarti auctoritatem ultra annum cccclv, mortem ultra lxxx differre; vel Muranum plusquam centum annos vixisse, sub quorum finem de Columba scripserit circa annum dc: sed posset is circa medium sæculi vi natus, in ipso ætatis flore de S. Co-

Multa de eo
incerto aut
lato a:

E

Acta litem:

frater S. Mu-
rani creditur.

F

quod verosimil-
iter negatur.

A *lumba litteris consignasse ea, quæ allegantur metra.*
 S Ceterum his omisissis, quæ sunt undique incerta, de cultu illius proferamus ex Colgan, quæ illius testimonio certa satis haberi possunt : primo, quod extet in regione Ivochia et diocesi Drummorensi duæ ecclesie ipsi consecrate : una ad radices altissimi montis, in mari ac Orientem imminens, præcis Rath-murbluig, hodie Machaire Ratha, appellata, altera in vertice ejusdem editissimi montis longe ab omni humana habitatione posita; quæ tamen etiam sævientem dura diraque hæreticorum persecutione, consuevit magno populi accessu et continuo peregrinationibus in honorem hujus maritici servi Dei, multis ibi signis et miraculis coruscantis, frequentari. Unde mons ille præcis scriptoribus Sliabh-Slainge (qui flositur unus ex primis Hibernie habitatoribus) appellatus; hodie vulgo ab hoc sancto Sliabh-Domangard, id est, mons Domangardi nuncupatur; ut etiam Giraldu Cambrensis, in Tipographia Hibernie distinct. 3 cap. 2 ante annos 470 observavit. Secundo, quod in jam memorata Ecclesia de Ma-

chairo Ratha loco pretiosarum reliquiarum asser-
 vetur una nola in magna veneratione, quæ fuit olim hujus Sabæti, Ghummi vulgo dicta; et unus ex ejus calcæis pretioso tegumento ex auro et argento ce-
 latus. Tertio, quod ejus festum in prædictis Ecclesiis, quotannis festivo celebretur hac die xxiv Martii, ut domestica passim observant Hagiologia, Tam-lac-tense, Mariani Gorman, et Casselense Calendarium, quæ videre est apud Colganum : hoc uno a nobis impro-
 bandum, quod Eochadum Domangarti patrem necessa-
 rio patet alium esse ab eo, cujus fecerat mentionem de S. Maccartheno agens hoc ipso die ex Colicis nostri Salmantini fragmento : in quo dicitur Maccarthennus Clorhorrensem recessisse Ecclesiam eo tempore, quo Eochadius regni sceptrum tenuit, multisque ab eo molestus et injuriis affectus. Cor enim Patricio Eochadium U'ldar Regem, Maccartheno alium non Regem, sed prævotum ejusdem regni Dynastam dicentis fuisse od-
 versatari? cum neque in tempore, hec nomine, neque in pessimo impediendi Evangelii voluntate illa intermarum distinctio, et simili utrobique phrasi Rex designatur

Cultu, ex
ten, plus,

Reliquiis et
Factis præ-
tur :

Pater ejus
ut Patricio
ita et S. Mac-
cartheno
resisti

R
G. II.

DE S. HILDELITHA VIRGINE

ABBATISSA BIRKENGENSE IN ANGLIA,

CUM COMMEMORATIONE SANCTIMONIALIUM POSTEA A DANIS OCCISARUM

Commentarius prævius.

§ I. S. Hildelitha Magistra S. Ethelburgæ Abbatissa monasterii, grata S. Adelino.

I *u Hystarchia Angli-Saxonica urbs Londinensis*
 eorum sua Middeberni sub Regibus Orientalium Saxonum fuit, et quartum Episcopum habuit S. Ercenwaldum, de quo Bedæ lib. 4 Hystorie Ecclesiarum gentis Anglorum cap. 6 ista scribit, hoc loco necesse in indicanda : Hic sane, priusquam Episcopus factus esset, duo præclara monasteria, unum sibi, alterum sorori sue Ethelburgæ, construxerunt. Quod utrumque regularibus disciplinis optime instituerat : sibi quidem in regione Suthribas juxta fluvium Tamisiam, in loco qui nuncupatur Coerte et, id est, Cocotti insula, Sorori autem in Orientalium Saxo-
 num provinciâ, in loco qui nuncupatur in Bercin-
 gom : in quo ipsa Deo devotarum mater ac nutrix posset esse fovendarum. Quo suscepto monasterii regimine, condignante in omnibus Episcopo fratre, et ipsa recte vivenda et subiectis regulariter ac pie consulendo, præfuit : ut etiam celesti iudicio fieri miracula. Hæc ibi. Coluntur S. Ercenwaldus xxx Aprilis, et S. Ethelburga xi Octobris, in cujus Vita MS. ista leguntur : Constructo igitur apud Borkin-
 gum monasterio, cum S. Ethelburga habitum mona-
 chicum suscipere decrevisset, S. Ercenwaldus regu-
 laribus disciplinis eruditam Virginem, nomine Hildelitham, de partibus transmarinis accessit, cui tradidit sororem suam Ethelburgam monachis im-
 buendam : quæ in brevi omnes Sorores sanctitate et u-
 uis transcendens, congregatis multis Sororibus Abbatissa et Mater earum efflora est. Hæc ibi. Est Bercingum seu Bercincom, in Comitatu Essexie prope Tamisiam fluvium, haud longe a Londino, in quo usque ad infelicissima tempora Henrici vii Angliæ Regis celebrerrimum viguit monasterium, cujus prima Abbatissa fuit dicta S. Ethelburga, cui successit, quæ hic ejus magistra appellatur, S. Hildelitha, de qua modo inquirimus, ex quo videtur regione oriunda.

2 Bedæ lib. 3 cap. 8 de hisce temporibus loquens : Necdum, inquit, multis in regione Anglorum mo-

nasteriis extractis, multi de Britannia monastice conversationis gratia, Francorum vel Galliarum monasteria adire solebant, sed et filias suas eidem erudiendas, ac Sponsu celesti copulandas mittebant, maxime in Brige et in Cale et in Audilegum mona-
 chio. Hæc Bedæ occasione S. Earengethæ filie Ercuaberti Regis Cantuarum, quæ venit in Fava-
 monasterio, in loco qui Brige dicitur extracto : uti pluri-
 bus dictam ad ejus Vitam xxii Februarii. At monas-
 terium Kuleise fundavit S. Bathildis Regina Franco-
 rum, et illi circa annum dclxx ingressa est. Dolimus hujus Acta xxi Januarii. Videtur S. Hildelitha ex simili occasione in Gallias profecta, ac modo a S. Er-
 kamundo vocata, vixisse in Birkengensi monasterio sub S. Ethelburga Abbatissa; cujus interim et aliarum sanctimonialium magistra erat : quarum virtutes, ac multarum felicium obitum narrat Bedæ dicto lib. 4 cap. 7, 8 et 9, ac cum lentissimo transitu S. Ethelburgæ fuit, dem cap. 10 ista tradit.

3 Successit autem Ethilburgæ in officium Abbatissæ, devota Deo famula, nomine Hildilid, multis-
 que annis, id est, usque ad extremam senectutem eidem monasterio strenuissime et in observantia disci-
 plinæ regularis, et in eorum, quæ ad communes usus pertinent, rerum providentia præfuit. Cui cum propter angustiam loci, in quo monasterium con-
 structum est, placuisset, ut ossa famulorum famu-
 larumque Christi, quæ ibidem fuerant tumulata, tollerentur, et transferrentur omnia in ecclesiam beate Dei Genitricis, unoque condecorarentur in loco, quoties ibi claritas luminis celestis, quanta sæpe fragantia mirandè apparuerint odoris, quæ alia sint signa ostensa in ipso libro, de quo hæc excerptimus, quisquis legerit, inveniet. Hæc Bedæ, et ex eo Cap-
 gravius in Vita S. Hildelithæ Virgins et Abbatissæ in Nova Legenda Sanctorum Angliæ, Londini anno mxxvi exensa, cujus istud est orationem :

4 Bercinga monasterium multorum Sanctorum dignosetur esse sacrarium. Plerumque enim super hunc locum quoddam singulari respectu eorum vide-
 tur apertum, et claritatem, quam animæ possident in

CIRCA ANNUM
DCCC
xxiv MART

In Birkengensi
monasterio,

Abbatissam
S. Ethelbur-
gæ inquit,

ut id evocata
et Gallia :

F

in Abbatissa,

omni genere
virtutum
ornata.

A in cœlis, effundere quodammodo ostenditur corporibus glorificandis. Ad magnam igitur gloriam hoc spectat beate Matris Hildelithæ, quod sola inter tot cœlestes velut pretiosissima gemma excipitur, sola inter sua sidera velut clarissima præmonstratur, sola post B. Ethelburgam sanctitatis titulo solemnizatur. *Interseruntur nonnulla, ut infra dicemus, ac deum ista subnectantur*: Adeo divina caritate erat plena, ut omnium virtutum doctrix esset et formula, in vigiliis, abstinentiis, benignitate, elementia, ceterarumque virtutum summa: ita animabus et corporibus providit necessaria, ut coram Deo, et hominibus accederet sine querela. Cetera vero vita vel merita B. Hildelithæ latent postea tempora, quibus credimus non defuisse miraculorum testimonia, quamquam magis in fide, quam per dilectionem operatur, quam in miraculis sanctitas sit comprobanda. Omnia tamen ejus sacra gesta cœlo credimus esse descripta, tanto ibi clariora, quanto hic obscuriora: cujus vita cum Christo abscondita, clarior tandem apparebit cum ipso in gloria. *Hæc Capgravius: quoniam dolemus librum, ex quo Beda a se velata excepserat, perisse.*

5 *Quamtu S. Hildelitha vixerit, aut quot annis Abbatissa præfuerit monasterio Berkingensi, non satis constat. Dicitur S. Ethelburga in Vita MS. et apud Capgraviium, obuisse circa annum Domini DCLXXV. Forsan ex Florentio Wigorniensis ea desumpta sunt, qui agit ad annum DCLXXV de Episcopatu S. Erconwaldi, et de duobus monasteriis ab illis factis, duobusque illius in Episcopatu successibus; ac dein addit: Petro Ethelburgæ S. Erconwaldi sorori successit Hildelitha, ad quam S. Adelmus scripsit librum de Virginitate. Post Hildelitham exitit Wulfhedis Abbatissa Edgari Regis tempore: decessit scilicet et quinquaginta annis elapsis, sed ob sanctitatem vite adjuncta. Cuius utiis xxx Mart. abis ix Decembris. De illis tribus nonnulla asserit Malmesburiensis lib. 2 de Gestis Pontificum Anglorum. Sororis S. Erkenwaldi, inquit, cenobium appellatur Berkingum, in latere Ludovici ad octo millaria situm. Illi illa, Ethelburga vacata, habuit coherentes sibi sanctitatis et pietatis socias, Hildelidam proximæ loco successorem, ad quam extat emissus beatissimi Anselmi de Virginum laude codex; Wulfidam pene modernam, quæ paucis annis Edgari Regis tempora prævenit, quæque votivitate ceterarum, sanctitatis gratia compensat, et fere dixerim, anticipat. Hæc ibi.*

6 *At S. Adelmus ad Prologum sui libri de Virginitate ita illis inscripsit: Reverendissimus Christi Virginitatis, omniique devotæ germinatissimæ affectu venerandis, et non solum corporalis pudicitie præconio celebrandis, quod plurimorum est, verum etiam spiritualis castimonie gratia glorificandis, quod paucorum est: Hildelithæ regularis disciplinae et monasticæ conversationis Magistra, simulque Justine ac Cuthburgæ, nec non Osburgæ mihi contribulibus: necessitudinum nexibus conglutinata Adelgunde ac Scholasticæ, Halburgæ ac Berngide, Eulalie ac Theche, rutiliore sanctitatis concorditer Ecclesiam ornantibus; Adelmas, segnis Christicola, Cruis et supplex Ecclesiæ vernaculus, optabilem perpetuæ prosperitatis salutem. De Cuthburga aliisque nonnullis infra agemus, ubi exordium Prologi et illas sanctimoniales de ferimus: quod est ejusemodi: Jam dudum ad Pontificem proficiscens Conciliabulum, fraternis solidum cœteris comitatus, Almitatis vestre scripta meæ mediocritati allata satis libenter suscipiens, erectis ad æthera palmis, immensas Christa prospicitate vestra gratulandibus impendere grates curavi. Quo stilo non solum Ecclesiasticæ promissarum votivitate, verum etiam mellifera divinarum studiorum Scripturarum sagacissima sermonum serie patuerunt. Cuiusque singulos Epistolarum textu reci-*

taus, perniciosus pupillarum obtutibus specularer, atque naturali quadara (ut mihi insitum fertur) latentium rerum curiositate contemplerer, uberrimamque verborum facundiam ac virginalem urbanitatis disertitudinem magnopere admirarer: En, inquam, ineffabili gratulatur tripudio ille superi Regnator Olympi et Rector cœli, cum taliter Catholicitas Christi vernaculas, imo adaptivas regenerantis gratiæ filias, ex fecundo ecclesiasticæ conceptionis utero spiritualis verbi semine progenitas, per maternam viderit sollicitudinem divinis dogmatibus erudiri, ac velut sagaces gymnosophistas sub peritissimo quodam agonotheta palæstricis disciplinis et gymnasticis artibus in gymnasio exerceri: qui laboriosi certaminis coronam et Olympiaci agonis triumphum difficillimis propriæ exercitationis viribus naviter consequuntur. *Et paullo post: Universa hæc, quæ per gymnosophistas exerceri deprentissimum inter scholares secularium disciplinas, apud vestri disciplinatus industriam non exterioris hominis moribus aguntur, sed interioris hominis geruntur gestibus etc. Sub finem operis, sive cap. 30 commendat se illarum precibus. Orate, inquit, Christi tiruncule, ut sit mihi presentis opusculi rara recompensatio, vestrarum precum frequens collata vicissitudo, neque laboris et sudoris fiat fulemmentum vestre intercessionis adjumentum.... quatenus in sancta synaxi, cum veneranda monasticæ classis cœterva universitatis Creatori modulato orationum hincocustomata flexis genibus concorditer obtulerit, meæ contemptibilis personæ, juxta quod vestra vota sponderunt, remmiseri dignetur.... Orantem pro nobis Beatitudinem vestram alma Trinitas, una beatitudinis substantia, et trina personarum substantia, totius mundi monarchical gubernans, ab alto cœli culmine jugiter tueri dignetur. Valet o flores Ecclesiæ Sorores, monasticæ alumna, scholasticæ Christi margarite, Paradisi gemmæ, et cœlestis patriæ participes. Amen. Hæc S. Adelmus, vir doctissimus et sanctissimus, primum Malmesburiensis Abbas, postmodum circa annum DCCV factus Scherburnensis Episcopus cum magna sanctitatis et regularis conversationis argumento S. Hildelithæ ejusque sanctimonialibus inscripsit.*

§ II. Institutio S. Cuthburgæ. Notitia cum S. Bonifacio. Veneratio sacri. Commemoratio sanctimonialium occisarum.

Ea sanctimonialibus supra nominatis fuit Cuthburga, de qua ista tradit Malmesburiensis lib. 1 de Gestis Regum Anglorum cap. 2. Habuit rex hæc sorores Cuthburgam et Quenburgam. Cuthburga Aelfredo Regi Northanhætorum nuptiis tradita, sed non pro tunc conjugio diducto primum apud Berkingum sub Abbatissa Hildelida, mox ipsa Magistra regule, Windurnæ Domino placitam vitam peregit. Viens est modo ignobilis, tunc temporis insignis in quo frequens Virginitatis chorus torrens desiderii castratus, superos suspirabat amores. Accessit sacri colubatus studio et librorum Aldelmi de Virginitate lectio, Berkingensium quidem nomini dedicata, sed omnibus eandem professionem anhelantibus valitura. Fuit Aelfridus ante relatæ filius natus Oswi Regis, sub ejus obtutu puerulus, successit Eafido Regi et frater juvenis, forsitan xviii aut xx annorum, plane diversus ab Aelfrido puerulo Oswi Regis, quem ante patrem e vita discessisse diximus § 3. Anterior ergo Aelfrido nuptiis data S. Cuthburga, peperit illi heredem regni et successorem Oredum, natum circa annum DCCXVI, ut qui Aelfrido patre anno DCCV moriente, ætatis octavo completeret. Chronologus Anglo-Saxonicus, auctor antiquus, cum Beda Cantabrigiæ exequus, asserit Cuthburgam

D
cum sicuti
c. 10. 10. 10.

illarum
preces
eripent.
E

quando
creata
Abbatissa

scripsit
S. Adelmus
librum de
Virginitate
illi et ceteris
sanctimonialibus

F
H. c. 10. 10. 10.
S. Cuth-
burgam.

relictæ eor-
um Aelfridi
Regis.

circa an. 710,
gam

A gam ab Alefrido adhuc vivente, vite monasticæ studio sejunctam fuisse, quod circa annum dcc contigisse arbitramur : ac tum non altereve anno vixisse Berkingi sub S. Hildelitha Abbatisa, quando S. Athelmus librum de Virginitate illius inscripsit.

dein Abbatissam Winburnensis monasterii ante annum 708.

S Extractum interim est H'eburnense monasterium a fratre S. Ina Rege : in quo idem S. Athelmus Episcopus factus epistolam anno dccxvi scripsit de libertate propria electionis, omnibus congregatimibus concessa sub ejus regimine constitutus, quam ex MS. Registro Malmesburiensis Abbatie vidit Alfordus in Annalibus Ecclesie Angliæ ad diem annum dccc num. xxiii, in qua hæc legitur subscriptio : Huic debite monachorum inorum, maxime famulorum Dei, petitioni libentissime consensi : et in monasterio, quod juxta fluvium, quod dicitur Wenburnia, cui venerandi Regis nostri germana Cuthberg præsidet, cum optabili famosissimi Regis Iui consensu, et reverendissimi fratris et Coepiscopi mei Danielis presentata promissionis devoto voto, decentissimam veritatem Domini postulationem sacre Crucis signaculo confirmavi. Hæc ibi. At quis non miretur ab Alfordo postmodum, nullo pro se citato auctore, dici hanc eandem Cuthburgam nuptam fuisse Osredo Regi filia Alefridi, quem anno

B non nuptam anno 713 Osredo Regi.

mcxvi potre moriente Beda aliique omnes scribunt parum fuisse octo annorum, Verum eo coactus fuit pervenire, dum unum eundemque sensu Alefridum primo-genitum Osredi, et hunc Alefridum nullum, verosimiliter post illius obitum natum. Habet illa Alfordus ad annum dccxiii mon. n. Vitom S. Ina Regis dedimus vi Februarii ac § I de S. Cuthburga ejusque monasterio Winburnensi egimus, uti et 11 Februarii ad Vitam S. Hildelithæ, que et Thecla a nonnullis dicta fuit, quod ibidem corrigimus ; atque ex Vita S. Bonifacii Archiepiscopi Moguntini per Otthlonum scripta, intendimus ab eo in Germaniam creatus fuisse feminis religiosus, ex Anglia fuisse, que ibidem appellantur, Chunhilt matertera S. Lulli, et filia ejus Berthgilt, Cunnidrot et Thecla, Liaba et Walpurgis soror Willibaldi et Wonihaldi. An ex his Berthgilt et Thecla sint, que u S. Athelino memorantur in sua dedicatione sub S. Hildelitha cum S. Cuthburga vixisse, dubitari potest, cum ex vita S. Liabæ quæ xxviii Septembris habemus, constet aliquot ex monasterio Winburnensi venisse, ad quod exortandum potuerunt cum S. Cuthburga ex Berkingamensi monasterio discessisse. Colitur S. Thecla xv Octobris.

C non erat de monasterio ex anno 708 circa citati a morte

9 Facet huic imperatae notitia, quæ S. Bonifacius contraxit cum S. Hildelitha, ut colligitur ex epistola ejus xxi apud Serarium ad Eadburgam Abbatissam scripta, in cujus exordia ita scribit : Rogabas me, Soror carissima, ut admirandas visiones de illo redi-vivo, qui nuper in monasterio Milburgæ Abbatissa mortuus est et revixit, que ei ostenso sunt, scribendo intinuro et transmittere curarem, quemadmodum istas veneranda Abbatissa Hildelitha resistente didici. Et narrato pluribus illa visione ita epistolam concludit : Hæc autem, que te diligenter flagitante scripsi, quod tribus modum religiosis et valde venerabilibus Prætribus in comunione audientibus exposuit : qui mihi in hoc scripto ad stipulatore fidelibus testes esse digni videntur. Hæc ibi. Creditur Eadburga, cognomento Baggan, Abbatissa fuisse in Cantia, et mortua vi Kalendas Januarii anno dcccxx, et inscripta variis Martyrologiis ad xxv Julii. Estant plures S. Bonifacii ad eam epistolæ. At visio, de qua in citata epistola agitur, fuit inter alia de damnatione Cordæ a libidinosissimi Regis Merciorum, anno dccxvi regni vii extitit : ad quem unum epistolam illam habent Baronius et Alfordus in suis singuli Annalibus. Quo talem anno observat Serarius S. Bonifacium ex prima sua in Frisium peregrinatione reversum esse in patriam ad eum monasterium, quando potuit acces-

circa an. 708 vel 709

sisse ad S. Hildelitham, atque ex ea historiam hujus visionis cognovisse, saltem ante discessum ex Anglia, quem tradit idem Serarius contigisse anno dccxxviii.

D mirata circa annum 720 ;

10 S. Hildelitham ad extremam senectutem pervenisse supra ex Beda didimus, ut videatur annos fere nonaginta aut supra octoginta attingisse. Si nata foret circa annum dccxxx, potuisset annos habuisse xxxiv, cum r Gallia evocaretur a S. Erkenwuldo, ut S. Edilburgam sororem suam monasticis rebus instrueret, cui postmodum morienti successit, ac sic diceretur vixisse ad annum usque dccxxx, nonagenaria extremam egisse senectutem. Alfordus obisse statuit ante seculari dcc quia circa illum unum claruisse aut vixisse dixerunt Trithemius, Hion, aliique Ceterum quocumque tempore ex hoc vita ad immortalæ decesserit, id potissimum spectandum, quod, sicuti in vita sanctissima virtutum exempla præbuit aliis et instillavit, ita post mortem cultum et venerationem meruerit. Porro in Vita apud Caprarium ista leguntur, Beata vero Hildelitha a gloriosis gloriosissima prædantur. Hæc enim Virgo sancta non solum a Dunstano, Ethelwoldo et Elphego digna veneratione est celebrata, verum etiam a multis sanctis antiquis sanctitas ejus est prædicata. Et si nobis ob culpam incuriæ, vel ob præmium fidei ipsius miracula vel scripturarum indicia defecerint, illi procul dubio clamantibus virtutibus hanc noverunt, qui primitus ante combustionem sacrorum voluminum, per totam insulam per Danos factam, in lucerna omnium eam extulerunt, diemque suum sanctissimum esse sanxerunt. Unum deum miraculum additur, quod eisdem verbis in Vita S. Ethelburgæ narratur, et est ejusmodi : Tres femine cæcæ ad patrociniū trium sanctarum Virginum simul convenientes, singule ad singulas sunt illuminatæ. Una videlicet ad S. Ethelburgam, altera ad S. Hildelitham, tertia ad S. Willildam, supra Wulfidam et Wulfheidem dictam : ubi de illis egimus ex Malmesburiensi, qui laudat earum intercessionem apud Deum. Nihil enim, inquit, orator irritum rogat, modo credulitate non careat. Quarum vero fateor orationibus locus ille nunquam omnino destructus, nunc etiam tempore Normannorum, ut pleraque alia, numero sanctorum et ad hunc pulchritudine ad supremum evectus est. Supra relati Episcopi Dunstani, Ethelwoldus et Elphegus fuerunt eximi viter monasticæ propagatores, ac carnalium restauratores : coluntur S. Dunstani Archiepiscopus Cantuariensis xix Maii, S. Ethelwoldus Episcopus Wintoniensis 1 Augusti, et qui hos Presbyteros ordinavit S. Ephelgus idem Wintoniensis 12 Martii, nisi ut Elphegus 11 ex Wintoniensis Episcopo Cantuariensis Archiepiscopus et Martyr, qui ante fuerat Abbas Bathoniensis, et colitur xix Aprilis.

in veneratione habita ;

miraculis clara.

11 Item, quo e vita discessit S. Hildelitha, sanctissimum esse sanctione majorem indicatur supra ex Caprario, ut quis ille fuerit non additur. Agit de ea Trithemius lib. 3 de Viris illustribus S. Benedicti cap. 121, nullo etiam indicato die. Hinc Arnoldus Wion retulit in Appendice ad Martyrologium monasticum quod dies natalitius ignoretur, et hoc habet elogium : S. Hildelitha Abbatissa Berchingensis in Anglia, post S. Edilburgam innumeris virtutibus et miraculis claruit. Vixit anno dcc. Hæc usus occasione Wilsonus elegit diem sibi commodum, et quocumque alio sancto Anglo vacuum, scilicet xxii Decembris, quo inscripsit suo Martyrologio Anglicano. Secenti mox fuerunt Ferrarius in Catalogo Generali, Edonardus in Trophæis Congregationis Anglicanæ Ordinis S. Benedicti, Menardus etiam et Buelcius. Verum his omnibus prævalet auctoritas Martyrologi Anglicani, quod Richardus Withfordus Ordinis D. Birgittæ monachus, vir pietate et doctrina eximius, in Swin omnibus non longe a Londino et Berkingensi monasterio scripsit, Londini Angliæ anno dcccxxi ex-

Inscripita Martyrologiis recentiorum 22 Decemb.

antiquiorum 22 Martii.

causam

A *cusum : in quo ad hunc XXIV Martii ista leguntur : In Anglia in monasterio Barkingensi festum S. Hildelithæ Virginis et proximæ post S. Ethelburgam Abbatisse, quæ fuit femina, ut Beda scribit, singularibus virtutibus dotata, et multis miraculis illustris. Hæc Withfordus, de ejus Martyrologio et aliis piis opusculis conscriptis videri potest Pitsæus de Illustribus Angliæ scriptoribus. Withfordi verba confirmantur in antiquo membræneo codice, qui sub nomine Martyrologii Usuardi extat Romæ in illustrissima bibliotheca d. n. Altempsiani, cui ad hunc etiam diem inscripta est sacra memoria S. Hildelithæ Abbatisse in monasterio Berkingensi. Relata ibidem etiam XXIII Martii et Bithla appellatur, et in alio MS. Calendario Orlinis S. Benedicte Edihildis Virgo et Abbatissa in Anglia, hoc die refertur.*

12 *Additur, et in Actis apud Capgraviu[m] et in Martyrologio Withfordi, corona Virginum, idem postmodum in odium fidei et religionis occisorum. Atque Acta ista referunt. Ut autem prætereamus posteritatis merita, tempore quo B. Edmundus martyrium pro Christo passus est, tota sanctarum Virginum congregatio cum sua Matre in hac sancta ecclesia a Paganis est con-*

secrata. O quam recolenda pietas, ubi Mater illa divinae familiae, decurrente plumbo ardentis monasterii, utrasque manus ad cælum elevans, et cum lacrymis omnes confortans, dixit : Sustinete filiae dilectissimæ transitorium istum ignem, quo ad perpetuum currimus bravium. Jam nobis cælum reseratur : jam palma martyrii et sempiterna gloria momentaneo dolore mereatur. Ista enim virginales Martyres cum superioribus Virginibus velut plebs siderea una commemoratione sine certa lucubratione nomine recoluntur. Hæc ibi. Annectitur etiam S. Hildelithæ apud Withfordum memoria omnium Sororum, cum Abbatissa igne occisarum ab eisdem Danis, qui interfecerant S. Edmundum Regem. Ingulfus Abbas Croylandensis, narrata cæde S. Edmundi Regis addit : Sic tota Estanglia ab eis obtenta et occupata, ibidem per totam hyemem residebant. At per totam hiemem residebant, legitur in Chronico Petroburgensi, cujus pars inserta est Monasterio Anghcano Hylsoni additur tunc concrematum a Danis fuisse Berkingense monasterium. Est autem S. Edmundus Rex occisus XX Novembris anni DCCCLXX.

Commemoratio
quædam
nuntium a
Danis occisa-
tur.

circa annum
870.

B

B

G. II.

DE S. SEVERO EPISCOPO CATANÆ IN SICILIA.

CIRCA ANNUM
DCCC
XXIV MARTII

O *ctavus Cajetanus tomo 2 de Vitis Sanctorum Siculorum pag. 32 hunc sibi titulum præfigit : Plures in Sicilia Sancti, Confessores, Episcopi, Abbates, monachi incerto ævo. Ac dein ista scribit : Anto Saracenorum dominatum insalantique Siciliam scelerato eorum ferro et igne vastatam, plerique Siculorum fama sanctitatis excellere, haud omnes noti, sed perpauci, e tenebris eruti a me multo cum labore : nec certum quo regnante Principe fulserit : quod acerbius, tot stellas quasi diffusa caligo obduxit, ex oculis abstulit, nuda nomina, natalesque dies ex sacris fastis habemus Latinis Græcisve, quod argumento est divinos illis honores olim tributos. Celebratur Catanæ ad IX Kalend. Aprilis S. Severus Episcopus. Hæc ibi Cajetanus, qui in Martyrologio Siculo citat solum Menologium Carlini. Sireti et ista trahit : Catanæ S. Severi Episcopi et Confessoris. Verba citata Menologii sunt ista : Eodem die sancti Patris nostri Severi Episcopi Catanæ urbis Siciliæ. Addimus et auctoritatem vetustissimorum Menæurum MSS. quæ in bibliotheca Cardinalis Mazarini examinavimus, in quibus ista continebantur. Μνήμη τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡρῶν Σεβέρου Ἐπισκόπου Κατάνης. Memoria sancti Patri nostri Severi Episcopi Catanæ.*

2 *Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiae hoc ei*

elogium efformat : Severus ob ejus singulares virtutes ad Ecclesiam Catanensem regendam evocatus, ita munus Episcopale gessit, ut vivens summam laudem consecutus sit, et migrans in vita inter Sanctos habitus fuerit. Migravit autem ad Dominum IX Kalendas Aprilis apud Græcos celebratus. Hæc Ferrarius citato solum Menologio Græcorum. Rochus Pirrus lib. 3 Siciliæ sacræ Notitia prima, statuit XIV Episcopum Catanensem et ista addit : S. Severus Ecclesiam Catanensem sub Nicephoro Imperatore rexit, cujus memoria Catanæ XXIV Martii recolitur. Nostri Severi est antiquissima imago in tabula fontis baptismalis templi Catanensis, dicati S. Mariæ de Eleemoyna. At Ferrarius in Catalogo generali civitatis etiam Tabulis Ecclesiæ Catanensis ait, vixisse sub Constantino et Irene circa tempora Caroli Magni. Fuit Irene nupta Leoni Imperatori filio Constantini Cupronyni anno DCCCLXIX, coque anno DCCCLXXX regno ritoque functo, imperavit cum filio Constantino, quo anno DCCCLXXVI et relicto atque Irene anno DCCCLXXVIII regno ritoque functo, imperavit Nicephorus, adeoque potuit fuisse S. Severus sub his omnibus Sedem Catanensem transisse. Officium Ecclesiasticum de S. Severo celebratur in Ecclesia Catanensi sub ritu duplici, et omnia recitantur de Communione Confessorum Pontificum, Missa, Statuit ei Dominus. Ita Ordo divini Officii excusus Catanæ pro anno MDCCXXVII.

Ferrari
elogium.

imago.

tempus Sedis.

Officium Ec-
clesiasticum.

Nomen in
Fastis Siculis,

Menolog.
Græcorum

et Mazarini
MSS.

DECILO
XXIV MARTII

DE S. BERNULFO EPISCOPO ASTENSI, MARTYRE, MONTIS REGALIS PATRONO, IN PEDEMONTANA LIGURIA.

F *errarius in Catalogo generali hunc diem ita auspiciat : In Monte-Vici in Liguria S. Bernulfi Episcopi et Martyris, ejus urbis Patroni : an. notatque Montem-Vici, qui et Montis-Regalis, vulgo Mondovi appellatur, esse urbem minime obscuram in Pedemontana regione, Academia olim celebrem, addo ab anno MCCCXXXVIII Sede Episcopali ornatum. Fatetur autem Ferrarius, cujus Sedis Episcopus fuerit S. Bernulphus scire hactenus non licuisse, Ughellus tomo 4 Italiae sacræ columna 1319*

prælore de Montis-Regalis origine dissertit, et col. 479 constituit S. Bernulphum VIII Episcopum Astensem in eadem Pedemontana regione his verbis : S. Bernulphus, quem Montis-regalensis civitas Divum tutelarem colit, Episcopus Astensis ex aliquorum sententia fuit, et pro Christo mortuus a Saracenis, qui tunc Fraxinetum aliaque loca finitima obtinebant, cum illi suam tunc lustraret Ecclesiam : cujus sacra ipsa sub altari apud Montis-regalis ecclesiam requiescunt, quamquam de genere martyrii aut tempore, quo ille

G. II.

Episcopus
Astensis

passus

S. Bernulphus
Martyr

A passus sit, non constat : constat tamen Saracenos eam regionem inundavisse. *Constitutum autem Ughellus S. Bernulfum inter Evronum et Litalphum, quorum ille donatio Caroli Magni Imperatoris facta Narvicensi Abbate subscripsit anno MCCXX, iste donavit ejusdem Pechogleri Deltardi nomine subsiquantem: Mortuo anno Ludovici Pii Imperatoris sexto, Christi MCCXXIX. Hunc successor tradit Roserius, ad quo ista habet Ughellus : Anno MCCXXXV Roserius Transpadanus Episcopus in Saracenos expeditionem parantibus, qui Fraxinetum occupaverant perpetuisque grassationibus Provinciam invadebant, contractis equis ex sua Ecclesie locis suppetias detulit, potentique omnibus precipuam in illis profligandis operam contulit. Astam inde reversus cum accepisset, ab istidem Saracenis Saoniam discedi, cum suis illuc profectus civitatem liberavit, habere et senio confectus in ipso reditu ex via discessit. Hunc censent Philibertus Pignorus in Augusta Taurinorum pag. 24 isto refertur. Anno Christi MCCXXV Saraceni infestis incursionibus adeo Italie littora lacerarunt, ut etiam Episcopi ut ad ea defendenda compulsi fuerint ; interque ceteros Claudius Taurinensis Episcopus in mente vero ad eos summovendos cum instructa Taurinensium acie accerit, neque magis calamo quam gladio studuit. Hic Pignorus ex scriptis vero verhis ipsiusmet Claudii Episcopi : quum ianacastis adhaerentem oppugnavit ignis temporis scriptura, Joannes Dungalus, Strabo, atque. Interim tempora ostenduntur, quibus grassabatur Saraceni, a quibus potuit captus esse et in ultimum subri Christiane occisus S. Bernulfus, marime si Roserius substituitur x Astensis Episcopus creatus anno annorum MCCXXXVI, cujus tunc successor Stanatus commode substituitur, cui Ludovicum secundum Imperatorem Papi amplia privilegia concessisse anno MCCXXII habet diploma illius ab Ughello editum. Ast annum MCCXXIII, tradit Franciscus Augustinus ab Ecclesia Episcopus Salutiensis in Historia Chronologica regionis Pedemontanae cap. II sed, quod miramur, tertius ab eo substituitur Astensis Episcopus S. Bernulfus, cujus corpus jacet in Cathedrali Montis regalis cum Astensis diocesis. Tertium perierunt autem convenit Acta martyrii S. Bernulfi e variis collecta et magis cum judicio conscripta a Philippo Mulabapla Visitatore Generali Congregationis reformatae S. Bernardi Ordinis Cisterciensis : caput Congregationis Albia Generalis dividit fact Joannes Bone Monte-Regali penultima et Congregationis sacri Italici Consultor, ut sui doctrina, prudentia et humanitate celebris : in quo nos in multis usque firmum tum Rone tum inde in Belyum reversi.*

ACTA MARTYRII

Auctore Philippo Malabayla.

Saracenum classem nono a Christo nato seculo ex Hispania ad Ligustici maris oram appulisse, et ex insulae haec Fraxinetum oppidum prope Nicaeam urbem expugnasse, ac in eo fixa sede, per longa tempora eandem Ligusticam oram ipsamque mare infestam inde habuisse, plurimum historicorum testimonio exploratum habetur. Quae vero ratione idem Saraceni in mediterraneam Liguriam progressi, per eam diu grassati fuerint, ut brevi explicemus, martyrium S. Bernulfi, de quo agere instituimus, exigere videtur. Erat Fraxinetum oppidum post se partem non vulgaris longitudinis ac securitatis habens, supra se vero montem seu rupem, in qua a S. Hospitius orationem duxerat vitam. Unde arx monti imposita Sanctus-Hospitius dicebatur, sed post devictos ac ejectos Saracenos, quod in eo conflecto multitudo eorum, qui ceciderant, novam hircynarum ac suspiriorum praebens et materiam, San Sospir vulgo est

dictum. et oppidum ipsum non jam Fraxinetum sed Villa-Franca appellatur. Hoc igitur ex loco, quem praeter cetera tutum reddebat vastissima silva, Saraceni non tantum proximis viros seu castra, sed b Nicaeam ipsam, Sospellum, ceteraque loca intra mare et Apenninum primum depopulati, dein praedae dulcedine allecti Tendam petunt ad radices sitam Apennini ; e qua per Alpes, per viam Collam dictam illis imminentem, in Subalpinam Italiam aditum patere conspicientes, novis subsidiis aucti ipsaque Colla superata, in subjectam Ligurum Vagenorum planitiem descendunt.

2 Ibi Regibus Italiae alio intentis, et populis sine capite nihil tunc audentibus, adeo rerum potentes evaserunt, ut praetergre-siffinen Eleam, quo alluuntur radices ejus montis, in quo quarto ab eo deinde seculo Mons-Regalis conditus fuit prope fluvium Podiam, altero circiter miliario inde distantem, novae suae gentis praesidium constituntur; arce scilicet ibidem extracta adeo ampla, ut saltem quingentos milites assidue contineret; ac ita firma et munita, ut quibusvis hostium aggressionibus nec non longa obsidione sustinende par esset. In cujus medio pro specula et ultimo refugio altissimam excitant turrim, quae arce ipsa ab exitis tandem aliquando assiduis cladibus et perpetuis sacrilegiis vicinis populis expugnata, Saracenis-que ad omni trucidatis excisa, intacta permansit, in rei potius argumentum quam in aliquem usum, unde etiamnum Turris-Saraema dicitur.

3 Ex ea itaque arce circumstantem regionem per plures annos perpetuo incursitant : viris rebusque sacris potissimum infesti : nec modo propinqua loca rapinis incendiisque vastaverunt, sed remotioribus quandoque eandem intulerunt cladem. Nam ad Albatium e Novalitiensem perlatis, monachos omnes, qui substiterant (plerique enim cum pretiosiori suppellectile Taurinum confugere matorarant) Christi Martyres fecerunt. d Athenem item urbem adeo exterminarunt, ut cum illius e Episcopus propius manibus terram excolendo victum sibi comparare cogereetur, Benedictus vi summus Pontifex, quo ea Ecclesia in pristinum statum assurgere posset, illam Astensi Ecclesiae univerit.

4 Ab us igitur Christi hostibus hunc S. Bernulfum martyrio coronatum constans ejus regionis fert traditio : juxta quam nonnulli alii fideles pro Christi nomine ab eisdem Saracenis sunt interfecti : quorum nomina exciderunt. Corpora vero cum corpore ipsius S. Bernulfi in quodam sae ello, juxta eundem fluvium Palliolam constructo, humata tum fuere. Ulo vero plurimi exes diversarum civitatum Gallie Cisalpiniae, ut civiles discordias ex eisque perpetuas provenientes clades devitarent, nec non aliquorum vicinorum locorum incolae in unum populum apud eum montem hunc Vici, deinde Regalem dictum, se cohaerunt ; eadem sacra corpora ad praecipuum tum ecclesiam, Cathedralam aliquando futuram, sunt translata, ac sub ara maxima collocata, uno equite S. Bernulfi in sacristia cum aliis ipsius recondito, statis diebus exponendo, et populo ad usum accedente exhibendo.

5 Hic non contenti Monsregalenses sub ipsius S. Bernulfi invocatione novam ecclesiam construxerunt ac dicuntur : apud quam praecipue ipsius festum solenne habetur, tanquam Sancti, quem in spectulam sibi aciverant Patronum ; idque non modo, quod ipsius Reliquiae, veluti firmum sperati patrocini pignus, apud se haberent ; verum etiam quod, dum ut ipsius regionis laicus Pastor pregem suum visitaret, ipsorum agrum suo sanguine sacrasset. Quod evenisse die vigesima quarta Martii velusti Brevarii Calendarium significat : in quo eo die ipsius festum

gra editus seculo 8 Saracenis occisus.

Acta martyrii scripta.

Saraceni in Ligustica occupant

in loco urbis hunc Montis-Regalis

arceem con. struat.

ab his interfecti nonnulli Novalitienses

c

d

e

Ulo urbs us hnta.

S. Bernulfus cum aliis rebus.

F corpora in sae ello.

di in urt ecclesie deposita.

e ecclesie aucto.

vigores 24 d'apostolice scriptis

tum

A tum quotannis celebrandum iudicatur, tamquam de Sancto Episcopo et Martyre

6 Fuisse autem Astensem Episcopum pro certo habendum : nam civitas ipsa Montis Regalis cum sua integra diocesi usque ad annum octogessimum octavum supra miliesimum trecentimum Astensi Ecclesie, tam in spirituali quam in temporalis jurisdictione ac Dominio, subiecta fuit.

7 Majorum vero exemplum in hoc S. Bernulfo videntur imitati nepotes, ubi Beata Virgo apud eisdem Vici partem (neque enim ipsius ecclesia seu insula in propinquum sunt sed vicatim habitatur) que proprie Vicens dicitur, imaginem suam miraculorum inaudita frequentia ac magnitudine, toto Christiano orbe celebrem venerandamque exhibuit; ipsi ejusdem S. Bernulfi argenteam statuam justae proportionum altitudinis affabre fieri curarunt, et cum particula Reliquiarum ipsius Sancti, ac cum S. Donati item argentea et paris altitudinis statua (quod eorum Cathedra-

dralis sub hujus Sancti nomine sit Deo dicat) ipsiusmet Beatissimae Virginis Vicensi obtulerunt : ut hac pia oblatione, et hos Sanctos Episcopos, suis participabiles Patronos, et eandem sacratissimam Virgineam, communem Christianorum Advocatam, dicerentur.

a S. Hospitius est Martyrolog. Romani, inscriptus ad diem 21 Maii. — b Loca hic in icata, Villa-franca, Nicom. Soguelum, Tenda, et Gulla della Tenda dicta, in mappis Geographicis consequenter ostendantur : politissimum in ea, qui pars Reipublice Germanus Occidentalis presentatur. Spectant autem ad Ducem Sabaudia in Comitatu Acaeni. — c Navalticensis Abbatia est in valle Secusiana prope montem Crisiani Montium hujus a Saracenis destructa supra munitatis Franc. Augustinus ad Ecclesia cap. 16. Et abbatia hic ad margerum Chronicon Navalticense, ex quo recepta extant apud Augustinum de Thesoro Tomo 2 scripturam historiae Fucorum a pag. 223, ac alique mentione hujus Martyrum aut etiam venerationis Saracenis. — d Alia antiqua Pompeia cognominata ad Taurinam fluvium, olim sub Marchionibus Montis-ferrati, nunc Ducibus Sabaudiae, — e Floardus appellatur ab Cyphello, qui sedisse dicitur anno 900, et post unum annum Ecclesiam Astensem ad Bremensium canonibus, ex qui assumptus erat, reversus sed rebus mor melius constituta, adque anno 984 Constantius Episcopus fuisse tradit : et haecenus continua sepe presulegunt.

Episcopus Astensis.

statua argentea in aere durata Vicy-Vicensi.

DE SANCTO ALDEMARIO

PRESBYTERO ET MONACHO CASINENSIS : BUCCIANI IN APRUTIO CITERIORE.

SECCLO XI XXIV MARTII

Inter illustres scriptores sacrorum Casinensis est Petrus Ducomus, Chartularius, Serinarius, ac Bibliothecarius Casinensis, qui non diu post annum MCXL vivere desuit, relictis quampluribus ingruum sui monumentis : quorum videlicet ipsemet perrexit, inseratque libro in Chronica Casinensis, quem integrum conscripsit, ac supplementum libri tertii, curatus ab anno MCCCXXI, ubi Leo Ostensis desierat quod perseveravit usque ad annum MCCCXXXVIII. In eo ergo libro 4 cap. 48 meminit libri a se conscripti de Ortu et Vita Justorum sacri cenobii Casinensis, qui in eo monasterio sub arctissima custodia asserventur, antiquis litteris Longobardis exaratus. Cujus apographum habemus, et in eo vitam et obitum S. Aldemarii Presbyteri Casinensis. Quam rursidem vitam habuit Cardinalis Baronius a Constantino Capetano Abbate Benedictino acceptam, et nos Romae descriptam ex tomo littera O, nescimus in bibliotheca Valticensi Patrum Congregationis Oratori, hancsem sui phrasim mutata, et hinc inde punicis insertis aut omissis, reperimus Neapoli apud Clericum Regulares anno 2 Vitarum Sanctorum Confessorum, quas ibidem collectas reliquit Antonius Caracculus, ut libris editis notis : qui hanc S. Aldemarii vitam communicavit Michaeli Monacho Casinensi Capuano; hic autem illam edidit in Sanctuario Capuano a pagina 166 omissa Prologo, qui tanti non est ut alteri Prologo subijciatur : at pauca ex reliqua Vita in Notis ad priorem vitam observamus.

2 Dies obitus in Vita non indicatur. Gaspar Buccianus eum inscripsit Menologio Benedictino ad hanc XXIV Martii citatis praeter Petrum Ducomum, Constantino Capetano, et Mauro Marchesio, illius adjutore et successore, et longum ex Vita reliqua allegat hoc initio : Casim S. Aldemarii monachi et Confessoris. Is in sacratissimo et fecundissimo Sanctorum monte, velut cedrus in Libano in abitudinem perfectionis se attolens, insigni vitae exemplo et meritis refulsit etc. Sepultus est Buccianus in monasterio a se extracto Ferrarius in Appendice ad Topographum in Martyrologium Romanum asserit illud esse oppidum Marrucinorum in Aprutio apud Theatam civitatem, ab ea ad v millia passuum distantem versus Merulam, prout eam exhibent chronographicae tabulae inter Lentam ac Forum annis. Adit Ferrarius ibi coli Aldemarium monachum S. Benedicti, citatis monasterii Casinensis

monumentis, quae hic damus, De aliis locis ab eo per opusculis infra ad vitam agimus.

3 Temporis, quo vixit aeneas character est extracti apud Capuano monasterii S. Laurentii, cui prius praefuit Rector, ab Abbate Casinensi concessus uxori Capuani Princeps. De qua Michael Monachus ad hanc vitam ista observat : haecelem cum monasterio S. Laurentii, edidit Princeps Abas, relictis Pandolpho Principe cognomine Capite-ferro, cum teneret illa Principatum cum Land-nolpho tertio gentis filio, nempe ab anno MCCCLXXXII. Illa anno dem LXXXVI ab Archiepiscopo Capuano Adenolpho praefatae ecclesiae et monasterio privilegium exemptionis obtinuit : servatur hodie diploma in monasterio S. Laurentii Aversanae civitatis, cui ecclesiam hanc S. Laurentii Capuana fuit jam pridem annexa. Resitigitur monasterium adificatum ante annum MCCCLXXXVI ab Abate, qui non pervenit ad annum MCCCLXXI. Dacti diplomatis in titum exhibet Ughellus tom 6 Litterae sacrae pag. 361 in Adenolpho Episcopo Capuano : ubi et meminit S. Aldemarii, quem Aldemarium appellat. Michael Monachus huc recte corrigi videtur Vita S. Aldemarii a se editae, quae sic incipit : Anno ab Incarnatione Domini circiter millesimo septuagesimo sanctissimus ipse Aldemarius, miraculorum patitur egregius, virtutum meritis praeclarus, mundo illuxit. Quae in genuina Vita a Petro Diacono conscripta desunt, et absurde sunt infarta, cum ne tam quidem vixerit, e vulnere accedo in lapsu, non ex sermo mortuus. Ceterum ex Vita S. Nili Abratis apud eundem Michael Monachum pag. 340 ista addimus : Mortuo Pandolfo, qui erat Princeps Capua, ejus uxor, Abas dicta, non secus acsi martus viveret, universam regionem praerat ac domabatur.

Pompa VII.

2

VITA

auctore Petro Diacono Casinensi.

Ex MSS. codicibus, et Michael Monacho.

PROLOGUS.

Gesta scribere Sanctorum, Ecclesiae decus extat maximum, et eorum, qui carnis fruentis affinitate diversis miraculis florere nostris successoribus vitas propagare : ut Domino agent diligentius famulari, auditis

Invitatus sui r altos San 102.

Vita a Petro Diacono Casinensi scripta.

ex MSS. editur.

collata cum ab edita in Sanctuario Capuano.

Notae in Menologio Benedictino.

di Ferrarii Topographia.

A auditis his, que per suos fideles dignatus est operari. Nullambabentes amittiguitatem sui famulatus a Christo recipere retributionem, qui aspernantes luxus jugi abstinencia domuere corpus, et omnium sepositis illecebris caducorum, que vanas mentes illiciuunt, totius creaturæ servire studuerunt Conditori, bonorum certissimo operum Retributori; unde perpetuæ munus adepti sunt beatitudinis, æternæ vitæ premiis ditati, atque in cælorum sedibus collocati, grates nostro reddentes Creatori, tantæ felicitatis se diligentibus Largitori. Inter quos beatissimus Christi Confessor Aldemarius se esse a Domino constitutum latatur, tam suorum merito operum, quam celestium gratia munerum. Hic namque dum carnali tempore patiebatur, in sanctis perfectus exiit operibus, et supra quam nostris transiit enucleare facultatis, ab omnium contagiis vitiorum immunis. Fuit enim corpore castus, pietate præditus, pauperibus largus, sibi semper egenus, caritate repletus, atque insuper omnium virtutum possessione repletus. Quapropter tantum sanctitatis plenitudo amatori; quod celestium civium consors meruit fieri, atque horigerarum sediam hæres constitui. Tentemus ergo hujus tanti viri, prout nostræ opis est, vitam pangere, atque ad ejus miracula pervenire, que a Domino auxilium præstante, decenter valeamus explicare.

CAPUT I.

Educatio, monachatus Casinensis, habitatio Capuæ et Doviiani. Miracula.

Illo igitur a tempore venerabilissimus vir quidam exstitit memorie, religionis cultor perfectus Christianus, mediocri prolatus ex genere. Capua quoque potius habitatione, qui Johannes nuncupatus nomine, casta ac religiosa fruebatur uxore, que Mina non immerito vocabatur, miris enim refulsit operibus: b quorum poli Possessor maximus crebris obnixè pulsatis precibus (audierant enim eundem in Evangelio dicentem, Petite et accipietis, querite et invenietis, pulsate et aperietur vobis). Illis beatissime præmium contulit proles, que postea omnino preteritis omnibus, humani generis hosti placentibus, in hujus constantissimo vixit famulatu, a quo quæ concessa erat parentibus: cui illius baptismatis unde renato, nomen parentes imposuerunt Aldemarium. Quem ipsi a pueritia sua tempore litterarum studii sategerunt tradere, in quibus adeo valere cepit ut proximo, ut suis omnes discenda penitus superaret æquales. Absente enim Doctore a suis sodalibus, ut mos est puerorum, ludentibus, ipse arcum assueverat adire locum, quatenus nemo sibi præberet impedimentum. Unde ab ejus loci alumnis jure vocabulum sortitus est Sapientis: sapientium enim frequentibus investigabat studis. Referrebant idcirco parentes Domino omnia laudis pro tanto munere proles, que in tenera ætate virtutum florebat maturitate, fundaverat enim in ejus pectore humilitas domum, qui secum lababatur comortia habere virtutum. Talibus ergo defensoribus potius illud profectum, omnis suæ vitæ tempore mansit immaculatum, atque omnium immune spurcitiam: quod tanta puritate præditum sancti Spiritus gratia meruit esse solertum, que domicilium semper vitæ contaminatum.

3 Sanctissimus itaque ac Duo gratissimus Aldemarius pueritiam non ulline transgressus, sed ut senex in Christi obsequio commoratus, monasterium Deo dilecti studuit potere Benedicti propius, quod in monte, qui Casinus nuncupatur, hic constituitur: contemptis parentibus atque amicis, Dominicæ non imitator jussionis, que ita in lectione loquitur Evangelii: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat Crucem suam, et sequatur me. Ubi a superioris dicti monasterii c Abbate monachali grati-

lanter indutus veste, Regum Regi vigiliis, et orationibus satagebat placere. Quare Dei disponente nutu, ejus universorum dominatur principatus. Levialis honoris meruit suscipere gradum: de quo jam jamque sanctitatis fama orsa est volitare, non poterat enim lucerna sub medio latere. Qua audita, una nobilissima mulier, Capuani scilicet Principis d uxor, Abbatem, sub cujus regimine beatissimus debebat Aldemarius, adiit, idemque Aldemarius quo sibi daretur, petere cœpit. Quo suæ petitioni concesso, cujusdam sui enim Rectorem ordinavit monasterii, quod in honore c construxerat S. Laurentii: ubi constitutus, Salvatoris famulatu vacare cœpit instantius, Macerabat namque carnem assiduitate jejuniorum, perseverantia vigiliarum, penuria vestium. Pauperibus etenim nova conferebat indumenta sibi retinens rupta et deteriora, quibus nullatenus defendi poterant frigora. Quamobrem tantum placuit Astripotentu ut variis mereretur poltere miraculis. Quod cernens Casinensis Abbas, S. Aldemarium ad sibi commissum Casinense monasterium, in quo sanctæ conversationis susceperat habitum, reducere voluit: sed supradicta Principissa obstinato animo contendere cœpit.

4 Quibus inter se diutissime de hoc litigantibus, sanctissimus in corde habuit Aldemarius, ut fines desereret loci illius, ne amplius propter illum lites tenerentur: egressusque, omnibus qui secum manebant, ignorantibus, civitatem que f Bovianum vocitatur petiit, ubi divina largiente gratia duplicibus miraculis refulsit. Manebant enim tres fratres infra ipsius civitatis mœnia, inter quos enormis litigatio de quadam erat ecclesia: quorum unus Aldemario Christi Confessori ejusdem ecclesie suam partem præbuit, aliis volentibus atque invidis: qui frequenter eum perirene suarum icibus manuum militabantur, nisi hinc discedere festinaret quantoque. Ipse vero in eo cui famulabatur confisus, omnes eorum minas nihil pendens aspernabatur: quapropter magis in ira accendebantur. Quadam ergo nocte dum vir Dei in ecclesia more solito iret psallere, nisi ibidem eum telis ingredi, licet execrabilis foret, non dubitavere. Inceptis igitur laudibus Matutinis, unus eorum vibrato telo Dei amicum percutere voluit, sed divina Providentia ita lacertus ejus riguit, quod nullo modo se flectere quivit. Videns igitur is, qui telum direxit, se presentem correptum poma, pedes viri Dei humi cadendo nitabatur osculari, implorans eum, ut sui dignaretur misereri. Sanctus vero Aldemarius caritatis potius quam odii vacans actibus, ei qui sibi voluit inferre mortem, ipse illi intulit salutem.

5 Accidit autem in illis diebus, in quibus Dei servus illic residebat Aldemarius, ut urbis ejusdem agritaret Canonici, quom magne agritudinis vexatione defectum, atque ab omnium usu membrorum desertum, nullus quibat curare medicorum. Huic per visionem revelatum est, quod, si Dei famulo Aldemario mittere vellet, quo sibi aquam benediceret, ejus aspersione continuo sanus fieret. Qui cito nactus legatum, eum ad Dei direxit famulum, ut sibi creaturam benediceret aquarum. Quo multo sanctissimus Levita Aldemarius huic, qui nuntium attulerat, aggressus est referre talia. Nequaquam mei, frater, est juris aquarum benedictionem inferre creaturæ, quia Sacerdoti non potius sublimitate: quapropter meo hæc re amplius precari desino. Nullatenus vero ei acquievit legatus, sed, ut sibi præceptum erat, deprecari cœpit constantius, ne, quod erat rogatus, facere delignaretur. Videns itaque Levita potestissimus illius ardentissimam fidem ad eum, aquam benedecere non est moratus diutius: que læta ad prædictum cursu celeri ægrotum, tante illi manus contulit

AUCT. PET. DIAC.

Aldemarius monachus viri albus clarus,

et vito adscriptus.

a Pirritum pr. vobis imperialis n. actur:

b

Interis simul ac per illius monachi:

c

ab omni spurcitia in manu,

fit monachus Casini:

c

indatur D acinus, d

e creatur fector monasterii Casinensis.

claret miracula, E

ingit B302-uu-1

f

interdixere eum orantis brachium obgriscit:

f

in vobis in-curabilis asper velle aqua ab eo bene f. c. r. curatur:

g

A tulit salutis, ut nulla super eum vestigia remaneret ægritudinis. Aldemarius ergo gestis pollens talibus, ab omnibus honorabatur civibus : compellebatur autem ab illorum precibus Clericorum, ut sanctum dignaretur suscipere Sacerdotium. Ille vero credens suarum preces orationum magis valere apud Deum, Presbyteratus suscepit gradum.

ordinetur Sacerdos.

a Saeculo Christi decimo : nam quæ de anno 1070 intrusa leguntur apud Michielem Monachum, supra rejectimus. — b Ad datur in altera Vita : Cum isti devoti conjuges divinis legibus prælecti, Deum timentes, præceptaque ejus custodientes, religiosis actibus insistentes, præ prole carerent, obnixis precibus Deum deprecabantur. — c Fuit hic Abbas Algerius, qui præfuit 999 usque ad an. 986. — d Alonra uxor Pandulphi, at hoc unno 982 mortuo forsitan ridua, ut arbitratur Michael Monachus. — e Ante an. 986, quando datum privilegium Michael Monachus. — f Bovianum urbis antiquæ Samnitiæ, vulgo Boiano, in hodierno Comitatu Molisicæ Episcopalis sub Archiepiscopo Beneventano. — g Observat Michael Monachus hanc benedictionem fuisse deprecatoriam, uti parentes benedicunt filios, et laici mensam.

CAPUT II.

Vita in Aprutio citeriore peracta. Obitus.

Nou autem multum ibi postea moratus, sanctissimi monasterium adit a Liberatoris, quod ad pedem cujusdam constituitur montis, qui b Magellus pro magnitudine vocatus fuit : ubi quosdam reperit monachos artis musicæ funditus inscios, librorumque quibus Dei fieret obsequium egenos. Ibi ergo residens aliquantulum, quemdam conatus est scribere antiphonarum : quo scripto, Beato in mentem venit Aldemario, ne amplius ibi moraretur, sed ad proprium monasterium Casinense, ubi ordinatus fuerat monachus, reverteretur. Quod intelligens vir quidam, nomine Adam, ejus nimium diligens præsentiam, illi summa abstulit equum, ne haberet unde ad hoc quod gliscerat tendere posset. Hinc tamen ad alium vir Dei directus est locum, ubi c S. Euphemia construxit monasterium, Abbatisque omnibus supplicantiibus suscepit gradum. Cujus loquacitati linguæ nunc tanta potestas foret faciundia, ut omnium loca monasteriorum valeret enarrare, quæ vir Dei postea nisus est struere, et quæ non in loquendi defecit dictione ? Deserto namque B. Euphemie cœnobio, per plurima d Teatinæ e Picenæque provinciæ iter dirigebat oppida, ubi a monasteriorum nullatenus constructione cessabat. Postremo divina eum ducente providentia, appulsus est ad quoddam oppidum, nomine f Bocchianicum : quo in loco parvula reperta ecclesia, ibi monasterium struere posse cogitabat. Ponens autem, ut solitus erat, suam in Domino fiduciam incepti, non minimi fundamentum jucere cepit cœnobii, quod auxilio ejusdem peregit nobilissimi viri, vocabulo Tresidii, illarum partium primatum tenentis in oppido, qui illum alio tendere volentem pluribus retinere conatus est vicibus. Congregavit itaque ibi plurimorum multitudinem monachorum, quorum, a suprascripto Dei amico Tresidio compulsus, pastoralis suscepit officium regiminis.

a b B Pro monachis S. Liberatoris scribit Amphiphonatum :

c cstruit monasterium S. Euphemia

d e di alta,

f in Bocchianicum

g h i

l m n

fundendo suspiciens, ac superius dictæ mulieris manum tenens, talia emisit precata : O Deus æternæ, cui cuncta famulantur creatura, tam cœlestes quam terrenæ, et omnia obediunt elementa, tuo excellentissimo verbo creata, a quo omnia progrediuntur bona : huic mulieri ab infirmitate detentæ tuæ pietatis clementia dignetur subvenire, ut omnes jam cognoscant fideles, quia te mente devota invocantium non despicias preces. Cumque beatissimus huic suum orationi faceret Aldemarius, pristinae sanitati redditor manus.

D ACCTONE PET DIAC. ac precibus suis

reddidit :

grotat in monasterio S. Marci :

ovet etiam apibus inferre molestiam :

E

8 Factum est itaque eisdem diebus, ut ad quoddam monasterium proficisceretur, quod in honore sanctæ Dei Genitricis titulatur, ubi eum gravi detinente ægritudine, cum ejusdem cœnobii Fratribus moratus est diutissime. Reddito vero sibi post plurimum temporis munere sanitatis, ad monasterium, cujus regimini præerat remeavit, quamdamque propriam arcam ibi dereliquit, quam innumerabiles cum maximo examine apes, per foramen, quo clavis mitti solita erat, ingredientes, non minimum ibi mellis, favosque composuerunt enormes. Rediens autem illuc non post multos dies Confessor virilis, arcam, quam supra memoravi clausam, aperuit, et intus quod latebat agnovit. Nolens vero piissimus Dei famulus turbationem inferre apibus, illinc abscedere curavit festinus, ne illis domicilium, quod elegerant, per eum auferretur. O admirabilem tanti viri pietatem ! O laudabile exemplum cunctis fidelibus imitandum ! Quantam eum erga homines putas exhibuisse caritatem, qui et brutis creaturis cavet inferre seditionem ?

h mucus affines,

e lapin lrevis grotat

moritur in oppido S. Martini,

F

hbt corpus retinere inuenerunt incolæ.

9 Hinc iterum rediens constantissimus Christi satellites ad cœnobium, quod super ripas positum est, caritate eum ducente appulsus est, quæ h affines illum compellebat visere fratres. Ubi noctis mediæ spatio, sicuti assueverat, surgens ex stratu, ut vigilans in Domini inveniretur servitio, orationique vacare soli Deo videretur sedulo ; impediente humani hoste generis, ita lapsus est humi, ut omnem etiam virtutem amitteret femoris, gravissimaque paenam incurreret ægritudinis. Quo malo prævalente, ad cuiusdam oppidi moenia se jussit ferri, quod S. Martini appellatur nomine. Disponente autem nutu divino ibi a febrium phalangibus correptus, subito pretiosissimam sine glorioso reddidit animam : et cui creberrimum famulatum exhibuit in terris, ipse eum tripudiantibus Angelorum choris in cœli collocavit palatium, ubi junctus Sanctorum cœtibus, sempiternæ felicitatis longanimitate in æternum latabitur. Quem prædicti oppidi coloni sepelire cupientes, innumeros sumpserunt ligones, certatim terram fodere gliscientes. Sed mox illis fudentibus, sicut domini decreverat nutus, ibi quidam lapis invenitur parvulus : quem ipsi inde abstrahere satagentes, totiusque diei spatio incassum laborantes, frustra enormem in illo consumpsere laborem.

a Colitur 15 Martii S. Liberator Episcopus et Martyr multus in locis, præsertim in ditone Submontis in Aprutio citeriore, ubi reliquam vitam potissimum peregit S. Aldemarius. — b Modella mons etiam nunc dicitur, Sulmonæ circiter 10 millibus passuum distans versus mare Adriaticum. — c Hædem etiam nunc locus, S. Eufonia dicitur, notatur in mapis. — d Teate urbs Archiepiscopalis, et Sedes nunc Gubernatoris utriusque Aprutii in monte hinc præcedit ab Aterno flumine nunc vescuta versus mare alto. — e In Vita altera apud Monachum dicitur hæc vox Picenæque, ut intravit, aut loco alterius substituta. — f Bocchianicum a dicta Teate 5 millibus passuum. — g Altera Vita in præfato monasterio, in quo infernalis fuerat. — h Dicitur vox albus in altera Vita.

CAPUT III.

Corpus S. Aldemarii Bocchianicum translatum. Miracula.

Audentes itaque monachi, quorum regimini præerat, quia Pastor eorum a carne discessit, illius locum in quodam loco in Aprutio

in longas suis corpus

Martii. T. III.

AUCTORE
PET. DIAC.

A tinaverunt properare, quatenus Christi Confessorem ad comobium adveherent, ejus pastorale tenuit regimen. Oppidi vero jam supradicti alumni, hoc eos facere vetare conati, seditionis inferre litigationem cœperunt, dicentes, quod nullo modo sinerent corpus inde auferri sanctissimum. Insuper etiam ictibus lignorum servos Dei laniare voluerunt, qui ideo venerant, ut defuncti corporis gloriosissimam secum asportarent gemmam. Resistentibus vero illi oppidi colonis, requisierunt dominum, qui terre preerat illi, et vix genito singultuum et lacrymis sistentibus loqui, cum rogare sunt orsi, ut ei reddere faceret corpus Pastoris. Ipse autem eorum acquiescens precibus, eis reddidit corpus, quod inauderabilibus caterva tripudians laudibus suscipientes, ac omnium Redemptori mellabilem gratiarum actionem exhibentes, in decore, quod secum tulerant, feretro imposuerunt: atque ad monasterium, cujus, ut superius jam dictum est, regimini præfuit, mirifico honore portaverunt: omnibus circum habitantibus, viris scilicet ac mulieribus, in excelsis Deo laudes referentibus, qui talem ac tantum illis conferre dignatur Patronum.

deferitur
Borchianum:

11 Relata igitur pretiosi corporis gemma, ac in sæpe memorato monasterio cum hyemis utrimque resonantibus collucta, quatenus reverentissime traderetur sepulture, eique digno exhiberentur exequia: ecce eundem pauperule mulieri a finibus aliis adventanti et lepra aliorumque morborum obsessione periclitanti, ita in eodem castro revelatum est in somniis: Surge quantocyus atque ad montem, quo exequia preparantur, præpete, ut vales, perge cursu: illius enim precibus reddenda est civitati, cujus immaculatum corpus ibi requiescit. Ille vero hæc audiens corpusque quod in ecclesia jaceret ignorans, continuo suo immolescere studuit læpiti, qualiter admonita esset in somnis: qui suo volutus in corde, de quo hæc juberi possent corpore, confestim recolit, quod Dentis in Ecclesia jaceret Ademarius. Quam igitur postposita ambiguitate (nam per eum adhuc in carne degentem diversa fieri consideraverat miracula suam hospitum ad monasterium direxit, eamque talibus admonuit dictis: Vado celeriter, et voluti in somnis admonita es, Dei servum Ademarium clamare deprecare: ipse est enim, quem sibi Dominus dignatus est in hac nocte revelare: ut, cum ejus intercessionibus fueris sanitati reddita, præcudatam universis gentibus pateat, quanta apud Deum virtutis amplexa subducatur diteturque gratia. Mulier autem, ut sanitatis erat avida, absque ulla mora ad monasterium ut potuit eueniret: que precibus Beati Ademarii intervenientibus, ita pristinae sanitati reddita, ut nullo etiam cienterium remanere signa viderentur. Quo visu omnes circum adstantes, quamplurimos, hymnicis vocibus Domino referebant grates, qui per tanta miracula suos dignatur revellere fideles. Perpetrato igitur tali in hujus exequiis miraculo, reverendissimi honoris studio, monachorum gratanter psallente choro, melosque dulco personante organo, tympanizante tam majorum quam minorum júbilo, vir Domini in novo revanditus est sarcophago, extra jam sæpe dictæ ecclesiæ muros.

I. ac a muliere
lepra alitque
n octis liberata,

sepelitur.

Sanatur
lebricians

12 Accidit autem ut a quarta die depositionis prædicti Patris, unus de Fratribus monasterii in agritudinem decideret, qui quidam die nimia fatigatus fore, instans adit B. Ademarii, ubi cum placidissimus sopor oppressit, ibique paulisper per-

dormivit: qui postea expergefactus ita illico reperitur sanus, acsi nullis unquam morborum fatigaretur generibus. Quæ fama per omnem provinciam illam divulgata omnes debiles diversis agritudinibus laborantes ad beatum concurrere catervatim festinabant Aldemarium: cujus meritis et intercessionibus a quibuscumque tenerentur confestim liberabantur agritudinibus.

B
ut que agri,

13 Interea vir quidam Picenar oriundus provincie, filiam habebat pedibus contractam, quæ jam triennium traggressa, nulla ambulandi præbebat signa: quam secum pater assumens atque ad tumulum viri Dei deveniens, illoque in lacrymis et oratione persistens, Dei famulum Ademarium obnixis crebrisque votis deprecari non intermittebat, quatenus contracte filie salutis dignaretur asserere remedium. Peracto vero biduo jam quasi de nate desperans salute, tristis ac lugens ad domum propriam decrevit remeare: que mestus ac cum merore fletuumque inundatione domum reversus, filiam suam, ut consueverat in subsellio collocavit. Quæ sedens matrem suam ita alloquitur, dicens: Da mihi baculum, mater, quo meum sustentare valeam iter. Mater vero ejus hoc audito, si baculum præbere festinavit continuo. Baculo ergo a sua genitrice accepto, ita protinus gradu pergere coepit inoffenso, acsi pluribus annis isto usa fuis-et pro solito. Quæ in re mirum intelligi datur, tantis beatum Christi Confessorem Ademarium commotum fletibus: qui, quamdiu in carnis deguit hospitio, pietatis super omnia manifestissime cognoscitur esse reffectus studio. Nata ergo sospite, prædictus pater ejus virum Dei non distulit petere: sed filiam nuper curatam ante se collo equi imposuit, cum qua ad sepulcrum supra memorati Confessoris Christi pervenire festinavit: ubi ita eam devocit, ut quando in carne viveret, illi manus, quod sue facultati suppeteret, quotannis obire non intermitteret.

filia pedibus
contracta

E

14 Quidam leprosus oppidi, cui vocabulum b Ripa est, oriundus, a primæ vite sue tempore, ita ulceribus coopertus, ut nullus in omnibus membris ejus vacuus inveniretur locus: ad famuli Dei venit sepulcrum, cujus suffragantibus meritis ita a lepra mundatus est, ut vix a parentibus recognosci potuisset. Qui postea cum monasterii Fratribus aliquantulum ibidem est moratus: sed quia patri suo erant minus, nequaquam illi datus posse manere testabatur. Quodam autem die iter arripuit, et patrem, qui in prædicto oppido morabatur revisit: qui tanta subito correptus est lepra, ut omnem sui corporis videretur amissis figuram: in visione autem nocturna illi hæc prolata sunt verba: Festinus surge, et virum, qui te prius salutem reddidit, repete: nisi cum ille rediens ab ista qua teneris infestatione nunquam liberaberis: et quacumque die illuc abscedere tentaveris, tali statim corruptioni subiaceris. Quibus verbis admonitus reditum non distulit leprosus: qui reversus ab omnium ulcerum infestationibus omnino invenitur curatus. Quotiescumque autem, ut illi prædictum fuerat, illuc discedere conaretur, ab eodem illico infestatione corripiebatur. Et His ergo aliisque mirabilibus signis sanctissimi Ademarii sepulcrum jugiter decoratur ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, qui vivit et regnat in omnia secula seculorum. Amen.

b
leproso toto
corpore

et il. non ubi
dicitur

corruptus
sanatur.

a Altera Vita. anniversario die. — b Ripa inter mare et Borchianum. — c h. altera Vita est hæc conclusio adjuncta.

A et se armis spiritualibus, ut Ecclesiae praecepta jubent, muniret. Quod quidem [tempus] Virginis Mariae auxilio devote peregrinans, feria quinta hebdomadae Passionis Christi Jesu, ipsum Jesum imitata, discipulorum pedes lavit: in Parasceve vero, Christi Jesu impiis torturas et crucem immanem uberrime ac diutissime flevit: Sabbato autem, exemplo Joannis [Gualberti] Patris sui sanctissimi, sermonem de caritate et unionis vinculo coram omnibus habuit, et media nocte Resurrectionis Christi Jesu, perceptis devote ecclesiasticis Sacramentis, spiritum Jesu commendans, feliciter eum efflavit.

ipsa nocte
Paschali
moritur.

Cultus Capri-
li x antiquus

8 Est Capriola sive Capriola (utrumque enim scriptum Hieronymus: aut juxta vulgi hodiernam pronuntiationem, Caprioglia, in diocesi Fesulana locus Vallis-Arni superioris, ut ait Sylvanus Razzius, sed tam ignobilis, ut in ditioris Florentinae chronographica tubula omnino praetermittatur commemoratus, Locatellus ad calcem historiae suae syllabum monasteriorum texens, Vallumbrosano Abbati quendam subjectorum, iis Prioratum S. Mariae in Caprioglia accenset: quem ut ultra plura alternatum esse, solumque titulum absque re, extincto monasterio, obtinere suspicamur; ubi quo in statu nunc sit B. Bertha corpus et venerato, quamvis non semel voluerimus discere, nemo Florentiae fuit qui nos doceret. Magnum tamen eam fuisse, et talem qualis aliorum vere Beatorum publico populi cultu celebrum ubique per Italiam esse invenitur, persuademur ex his, quae Hieronymi praecitati, scriptoris sane diligentis, fide retulimus; et ex Ambrosii Locatelli atque Silvani Razzi concordi testimonio, de cultu ejus ibidem, ad sua usque tempora perdurante. Unde autem illi habuerint mortem B. Berthae anno MCLXXII contingisse, foveamur nos ignorare: huic tamen assertioni innititur, quod Tabula Vallumbrosanae, ab Arnobio Wion citatae, memoriam illius ad hunc diem referant: quia is dicto anno Paschalis fuit.

nomen in
hagiologis
recentioribus

9 Wionem secutus Philippus Ferrarius in catalogo generalis eorum Sanctorum, qui in Romano Martyrologio iam sunt: In Canonio Capriolensi, inquit, depositio B. Berthae Abbatisse Ordinis Vallis umbrosae. Ex his porro nomen ejus ut magnam Virginitatis Menologium Luberni, et sacrum Gyvaceum Actri transiit, nec uno ad Kalendarium Benedictinum Dorgani, et episcopi Ordinis Menologium a Gabriele Bucchino compilatum: qui B. Berthae longum elogium texens, ex Locatello sumpsit, quod a Gualdo Vallumbrosano Abbate fuerit Capriolensibus praefecto Abbatisse: ex Raisio vero, ut dubium retulit, a Comitibus de Vernina uno de Ravenna originem traxerit. Sed hi uti neutrum admittit vel rejicit, ita non magno alterutrum asseri fundamento ostendit: et si vere ex Verniensibus esset Comitibus nata, consequens fore ostendit, ut perperam inscribat Bardorum Florentinorum familia: quippe ut quos Comitatus ille non nisi post centum a Beate ipsius morte annos pervenerit; cum antea hujus castelli titulus et possessio penes Comitum quendam, Alexandrum Alberti dictum, fuisset. Ferdinandus Ughellus indubitanter eam de Bardis cognominat, et nulla facta Caprioglia mentione, aliqua per Helveticam Benedictinarum monialium conuila ad pristinam vivendi formam reclusisse, aseruit.

genus incertum.

10 Hae jam praeter prota movemur ab Andrea Cavalcanti Nobili Florentino, viro litterarum et nostri imprimi operis amantissimo; cujus assiduo studio, et cum res ferret comitatu, quidquid Florentiae erit sacrae aut litterariae rei inspicere nobis contigit (quo nomine tum ipsi tum Antonio Magliabecchio ejus individuo tunc Aeluti plurimum nos debere fateamur) admonemur, inquam ab Andrea praedicto, quod in monasterio S. Felicitatis extet liber, sub titulo Memorialis rerum ad istud monasterium spectantium, in quo post quandam S. Berthae commendationem, acceptam ex Vito septem

Vita anno
1629 scribit
capita:

Beatorum Florentinorum Fundatorum Ordinis Servorum B. Mariae Florentiae, anno 1573 impressa, ita legitur: Hoc praesenti anno, qui est a Christi natiuitate MDCXXIII hujus Beatae Vitae aggressus est scribere Adm. R. D. Franciscus Maria Gualterotti Canonicus Florentinus, eamque speratur brevi daturus in lucem. De ea tamen Vita, vel manuscripta vel impressa, nihil hactenus potuisse se reperire Cavalcanti scribit, itaque accessisse sese ad Patrem Magistrum Tiberium Petracium, qui in sui Ordinis rebus versatissimus, ex Decadibus Vallumbrosanis recevit a se compositis et publicae lucis paratis sequentem notitiam subministravit.

altunde
habemus,

11 Anno nostrae salutis MCLII, cum Ordinis Vallumbrosani Generalis esset B. Gualdus Galli, et monasterium monacharum Capriolensium, situm in valle-Arni superioris, diocesis Fesulanae, vigesimo quinto ab urbe Florentina miliario, a regulari descivisset observantia, necesse habuit praedictus Gualdus ex Florentino S. Felicitatis caenobio educere unam, moribus et virtute probatam, quae istis praesideret. Electaque ad opus egregium est Donna Bertha, Lotharii Comitis Verniensis filia, qui ex Comitibus Albertis genus duces filius fuit Ugucionis, et hic Guilielmi, qui fuit Lotharii, et hic rursus Kadoli ac Geminae nobilissimorum in Tuscia Comitum. Errone autem factum est, ut quia Bardorum familia centum post haec tempora annis in Verniensem successit Comitatum, huic B. Bertha adscriberetur, Gerebat tum Vallumbrosani Generalis supremam trium parthenonum Florentinorum Benedictini Ordinis praefecturam, videlicet SS. Felicitatis, Petri-Majoris atque Pancratii, quippe quae Vallumbrosanam reformationem omnia admiserant: monasterium autem Capriolense anno MCLXVI a Gisla matrona nobili, ex Ricasolis, Dominis Vertinae aliorumque plurium castellorum orta, extractum fuit.

B. Bertham
ex Verniensibus
Comitibus
oritam,

12 Haec quippe filias quatuor in Florentino S. Petri-majoris monasterio velatis sub Domino Petro, Catholico Simonini Petri successore, et D. Joannis Gualberti discipulo; post traditam eidem monasterio magnam possessionum suarum partem (ut ex instrumentis apud Ughellum tom. 3 Italiae sacrae col. 98 liquet) in suum Capriolense castrum se recepit, ibique ex alia suarum possessionum parte instituti Vallumbrosani parthenonem edificavit sub regimine B. Lati de Comitibus Guidis, Abbatis Passignanensis, degente adhuc in vivis S. Joanne Gualberti, ibidemque diem extremum obiit circa annum MCLXX, egregie post se virtutis odorem reliquens. Huic autem monasterio post annos LXX ad veterem disciplinae rigorem reducendo missa est Abbatissa D. Berta: et eo regimine per decennium integrum cum laude sanctitatis magna profecta, diem suum obiit Dominice Resurrectionis festo anno MCLXXIII, die XXIV Martii; sepulta in eodem monasterio; quod, destructo circa annum MCLXX per Florentinorum Senensiumque dissidia Capriolensium castrum, transit ad S. Victorem in diocesi Volaterrana: sed et inde eorumdem bellorum causa intra paucos annos discedere coacta monacha, in oppidum S. Geminiani se suaque translata: ubi cum S. Hieronymi oratorium suis usibus aptandum obtinissent, voluisse caenobium, quod hodieque superest et subest Ordini Vallumbrosano.

R

monasterio
Capriolensi
circa annum
1666 extracta,

P
praefectum
an. 1163

red n on fallbus
ato transla-
tis,

13 Ulinam autem B. Berthae corpus sit, nunc etiam nunc incognitum. Capriolenses namque illud etiam nunc dicunt apud se esse, sub altari majori in ecclesia S. Mariae: ibique festum ejus quotannis agunt et multa per invocationem ipsius indies obtinent divinitus beneficia. Econtra vero San-geminienses monacha ad S. Victorem fuisse translata, ibidemque derelictum existimant: suamque opinionem

non satis
constare ubi
corpus nunc
sit.

A eo argumento firmant, quod, qui monasterium illud in rusticana conversum magalia nunc inhabitant, sub quemdam ibidem fornicem conati plus semel stabulanda inducere pecora, eadem postridie repe-

rerint mortua : unde colligi voluit istic aut corpus Sanctæ aut partem illius aliquam conservari : Sanctæ, inquam : sic enim, non Beatam, ab innumerabili tempore eam vocant omnes in circuitu populi.

DE S. SIMONE PUERO TRIDENTI A JUDÆIS NECATO.

D. P.

ANIMADV.
PAP. 32

AN. MDCLXIV
XXIV MART.

S. Symonis
Mausoleum
in xde
S. Petri,

Ex Germania in Italiam transituros nos annos MDCLX Tridenti venorati sunt octiduo toto primum imbres tumefactus Athesis in eam altitudinem, ut nullum navibus ratibusve, sub us, quibus instratus est pontibus, transitum polliceretur. Quæ mora ne nimium cruciaret, ad Romanas bibliothecas et archivia properantes, efficit R. P. Josephi Feurstain, nostri ibidem collegii Rectoris caritas hospitalis : et ne inutilis prorsus foret, ipsi efficere conati sumus, omnia urbis illius sacraria pie curioseque obeundo. Inter ea celeberrimum fama est sancti pueri Simonis Mausoleum, quod ad D. Petri e candido marmore in eam eductum est altitudinem, ut abim ornatum nullum requirit altare, Missæ sacrificio ante pignus venerabile celebrando destinatum ; ex parte autem posteriori ascensum habuit, per quem a solo subvectus spectator, suis ipse oculis contemplari possit monumentum Judæicæ crudelitatis, incorruptum scilicet sesquianniculi infantis corpus, in gena tibique dextris evulsa carne misere laceratum, totaque cute disunctum acubus.

festum
Tridentini.

Acta partim
ex MS. Latino,

E

partim ex
Italice in-
presso

B Etenim in marmorco isto, quod diximus Mausoleo, postquam ad duos tres cubitos assurrexit, intra extremas quatuor angulorum commissuras quadratum se spatium laxat et substeritur arcuæ eleganter ex ebene laboratæ, cui imminus reliqua machinæ hujus pars splendide fastigiata, ita e dictis quatuor angulis suspenditur, ut per inauratos, quibus aperta latera præterantur, clathros videri ipsa arca possit, introque arcam pellucidis crystallis instructam, sancti pueri corpus conspici decantissime reclinatum. Huic autem operi circumducitur elegantia structura et forma orbiculari sacellum, celaturis gypsis affabre ornatum, tam in portiete quam in globoso fornice, totum sacellum operiente : quod quidem ex mastro chori lotur est adendum, per similes structuræ atrium amplum atque quadratum, et odoraturo vulgo semper patens, dum patet ecclesia : cum sacelli ipsius clathratæ valvæ non nisi sacrificii tempore aut majoribus festis soleant reserari.

C Cultum Sancti primum Tridentina suscepit Ecclesia ; divinis miraculis ad hoc pernota : unde in Germaniam diffusa notitia, memoria ejus inscriptum reperitur martyrologio Usuardi Coloniae nucto excusoque anno MCCCXC his verbis : Oppido Tridentino passio S. Simonis Pueri et Martyris. Sed et in Calendario Missalis secundum morem Romanæ curiæ Venetus anno MCCCCLXXXVII excusi legitur ad XXX Martii, Passio B. Simonis de Tridento, et refertur apud Molanum et Canisium. Deinde Gregorius XIII, ei quo huertens usu fuerat Romana ecclesia Martyrologio, Baronianum substituens anno MDLXXIV, approbavit quod commemoratio B. Simonis universali Ecclesiæ in eo proponebatur faciendâ ad diem XXIV Martii, quam commemorationem Jacobus Christophorus Basiliensis Episcopus, Basiliense suum Martyrologium juxta innovationem in Romano factam recentis faciens, eodem quo Romanum proterat anno, simili die eademque formula fastis Ecclesiæ suæ inseruit : adiens plura de eo relato fuisse ad XII Kalendas Aprilis, ubi hæc leguntur : Apud Tridentum Simonis pueruli nondum triennis, quem Judæi anno salutis MCCCCLXXV cultris forcibusque crudeliter secantes ac stylis pungentes, in Christianorum contemptum occiderunt, qui sceleris pœnas dedere comprehensi, indicio funeris in Ruvio reperti,

quod magnifice tumulatum miraculis claruit.

4 Quæ porro Basileensibus occasio fuerit istius referendi ad eum diem, quo primum inter Judæos de patrandò facinore deliberari ceptum tradunt Acta, potius quam ad IX Kalendas, quo patratum constat, diuinare non possumus. Hoc certum est solum passionis diem observatum a Tridentinis fuisse, et deinde præcipua religione cultum : quando annis a eade tredecim supra centum decursis, Cardinalis Madruzzus Tridentinus Episcopus a Pontifice facultatem obtinuit festi tota diocesi suæ cum Officio et Missa propriis indicendi.

5 Actu in duas partes distincta damus : primam ex duplici MS. cum editione Surii collato, videlicet Ruberullis Canoniceum Regularium prope Bruxellis uno, altero Patrum Franciscanorum Egyptæ in regno Bohemiarum per Joannem Gomansium nostrum transcripto : et hæc pars auctorem habet Joannem Matthiam Tiberinum, Doctorem medicum, eum qui de mandato Episcopi occisus infantis corpus inspicit, et de genere moloque mortis interrogatus, sententiam suam dicere juratus debuit ; scripsit autem Senatui populoque Brixiano rei gestæ seriem, qualem ipse cognovit, eum adhuc captivi detinerentur nocentes. Secundam partem ex Italica sumptissimâ relatione, impressa Tridenti, cum festum esset primo vice ex vulgato Pontificio celebratum ; iterumque recusa post quinquennium anno MDCCIII : quæ qui cuncto est ex Actis publicis super reorum examine et confessione, merito magnæ fidei haberi debet, etsi nullius auctoris nomen præferat : et quoniam etiam ad ea, quæ Tiberinus scripsit, notabiles subinde circumstantias addit, ipsa quoque usi sumus ad priorum partem illustrandam.

alia ex his
accepta.

F

6 Porro ut primam partem non quidem ad verbum, sed eodem sensu penè totum transcripsit, subinde etiam ornatorum reddidit Joannes Pyrrhus Pincius Mantuanus libro 4 de Fatis Pontificum Tridentinorum ; ita ex illu unde sumptissimâ secundam partem relatione Italica, accepta est Germanicæ recentior Enripuit anno MDCCXXXVIII impressa, atque ad nos missa a præfato Collegii nostri Tridentini Rectore, in qua merito miramur nullam aut sacelli mausolei quæ superius descripsi, aut posteriorum miraculorum, quæ plurimum notari potuisse non dubitamus, fieri mentionem,

ACTORUM PARS I

Continens historiam passionis per Joannem Mathiam Tiberinum medicum.

Ex MSS. et Surio.

CAPUT I

Judæi de eadè pueri Christiani deliberant : capitur Simon.

Johannes Matthias Tiberinus, liberalium artiura et medicinæ Doctor, magnificis Rectoribus, Senatui populoque Brixiano salutem. Rem maxime, qualem a passione Domini ad huc usque tempora nulla unquam ætas audivit, ad vos scribo, magnifici Rectores civesque præclarissimi : quam nuper his diebus elapsis Dominus noster Jesus Christus, humano benignè misericorditer generi, tanto tamque horribili scelere a stomachatus, tandem produxit in lucem

Prælogus
Aut. Ioris.

a

nomen in-
scriptum
Martyrologii
823 et 30
Mortii,

Bar-lez-ens
eandem die 21.

A Incem : ut Catholica fides nostra, si qua in parte debilis est, fiat tanquam turris fortitudinis ; et antiqua Judæorum rabies toto exorbe Christiano deleatur, ac h de terra viventium, eorum penitus memoria pereat. Audite, qui regitis populos, invidiam celus, et pastorum more fidelium vestris populis invigilate. Experi-cantur habitantes terram, et videant quales in suam proprio viperas nutriant. Crudeles Iudei non solum Christianorum res rabiosa usurarum fame consumunt, sed in capita nostra perniciosamque conjurati, filiorum metrorum vivo sanguine pascentur, quos atroci in synagoga suis colligunt supplicio, et instar Christi crudeli funere jugulant.

2 Nuper in civitate Tridentina, que versus Aquilonem Italiani a Germaniam, a Lavasio Illyricæ interfluvio, determinat ; ea in regione, que ab Athesis ponte recedens, versus castellum a lava protenditur, tres Judæorum familie consistebant, quorum capita were, Tobias, Angelus et Samuel ; quod quem senex quidam barbatus, Moyses nomine, quem venturi Messie tempus et horam prophetico spiritu sermo dicebant. Hi ea in hebdomada, quam nos Christiani Sanctam appellamus, die Martis, duodecimo Calend. Aprilis, anno Incarnati Verbi septuagesimo quinto supra milium quatercentum, evenerunt in domum Samuels, ubi synagoga et eorum templum est, spectandi gratia viventem vitulum, qui ad eos auro de d'Levigi pago delatus erat. Et dum inter se plurima vario sermone conferrent, Angelus hanc rabido fudit de pectore vocem. In isto Parasceve et carnes et pasces abunde nobis sunt ; unum tantum nobis deest. Respondit Samuel. Et quid tibi deest ? Tunc conjectis oculis ad micem facti omnes intellexerunt, quod de immulando Christiano infante loqueretur, quem in contemptum Dominum nostri Jesu Christi nectant atrociter, et exhalito sanguine videntes in nymis suis a facere, quo graviter oleat, Christiani se curare praeservant ; hancque summ oppobant Iohes, id est, Iubileum. Sed ambebant eandem eloquendum fore propter servos, qui ob instans Parasceve diversis impediti munitis, nunc huc nunc illic discurrebant.

3 Postero autem die, cum omnes in synagoga convenissent, consulti habita quidam in loco possent illam aptus ad alere. Tobias est Angelus in domibus suis curam ubi angustiam fieri remanebant, propterea quod exigito in loco illicite esset a prioris tam vastum factus abscondere ; sed propter viciniam unum commoditatem et amplitudinem domus, melius apud Simonelem fore asserebant. At ubi die decessivissent, disputabant quo possent ingenio nasculum infantem surripere. Dumque inter se diversa opinione contendunt, Samuel ad se servum suum Lazarum iussit accipere quodamque puerum cum adstisset ; Lazarus, inquit, si tibi praesentimus Christianum plebem libram et nobis illum tradere, contum illic tendebimus Philippiis. At quæ responsum pueris in reddidit ille : Res haec, Patres venerandi, maximi discriminis est ; cum ego penitus tentare nemo, Et confisam exiens de templo, colantis eruditibus solis ad ubi staretis commigravit.

4 Die autem Jovis omnes in synagoga congregati, ad Toliam dixerunt. Annuadvertimus nemini plus notis nostris iussio satisficere, quam te ; videris enim quoties cum Christianis, et peni ubi res tibi famularis sint. Facile putes unum utique plerum : quia nemo, cum civitatem ambulabas, in te advertit. Dabimus operam profecto, ut tibi multa bona a nobis semper mereantur. Negat Tobias, ut periculum in negotio multis assignat rationibus. At illi suis hunc executionibus adstringunt, et nisi parent, dum perpetuo interdicitur synagoga. Tobias

ergo videns omnes in eum conspirasse, et praemium sibi jam fore propositum, auri caeca cupidine captus, Aggrediar, inquit, Patres, libenter provinciam hanc. Verum ut nostis, pauper sum ego, et ad comode vivendum ars mea non sufficit. Sunt et plures iusti filii, eos et me vobis unice commendo. Responderunt omnes. Adfer puerum huc, nulli enim unquam erga te nos arguet ingratitude. Tunc ad Samuelem conversus proditor, inquit, Nulla clave postes tui concludantur, ut si mihi quisquam opportune contigerit, intro possim illum leviter impellere. Et transactis vesperis egressus, cupit et tam viciniam obambulare : transiensque per viam, quam Fossatum vulgus appellat, sese usque ad plateam celeriter transtulit. At ubi curiose reperit nannem, flexit iter prope, simul et vestigia retro observata legit.

5 Posteaquam locum illum attigit, quem Fossatum vocitant incolæ, insignem puerum ante fores patris h super ligno sedentem conspexit, nomine Simonem, qui nonnulli viginti novem menses natus, adeo formosus erat in cunctis, ut in eo non comprehenderetur, quod iure reprehendi posset. Et accedens, lustrat neminem in puerum advertere : porrigit digitum Tobias blandum infanti. Speciosus puer, benignus ut erat et facilis, candida manu capit moliter mitem ; proccidit, sequiturque puer non passibus aequis. Cumque genitoris sedem pertransisset proditor, rabida dextera pulcherrimam manum prehensit infantis, et nunc illum trahit, nunc mollia terga pulsans genibus impellit. Tunc respiciens puer, cupit cum lacrymis pius extollere vagitus, et dulce matris invocare nomen. Examinatus illico proditor, denarium extraxit argenteum, et porrigens infanti, illum blando sermone composuit. Posteaquam ad extremum viae pervenit carnifex omnia rite collustrans, eorum a sinistra respicit euntem. Ibi examinatus, illico gressum continuat, donec aliorum tandem lumen flecteret artifex. Tunc occasionem nactus, celeri gradu vicium pertransiens, in domum Samuels h intravit interiorem.

6 Hic Samuel, veluti tigris expectans ad sanguinem, corripens puerum, acyus in suum thalamum sustulit. Protereo hic, quanta tunc dracones illi sunt affecti letitia ; ululabant enim quemadmodum hi rapaces serres facilius super Christianum sanguinem. Et ne puer, peregrino loco deterritus, clamorem ellanderet, alii porrigebant uvas, alii poma, alii res alias, quibus ut plurimum infantes delectantur ; donec silente puer, dies se cum nocte conjuget. Inter ea genitrix ejus Maria, puerum ut vidit abesse, nec aucto more quod vicinus illum offenderet, perens a pectore, una cum eoque Andrea, totam per civitatem exploravit infantem. Pueri autem omnes, e quorum labris saepe Spiritus sanctus loquitur, illum apud Judæos impudenter a se servant ; tutum enim, ut eum rapassent Iudei, et in Christiane liberi opprobrium in cruce suspenderent. Et nisi de medio nox repente diem abstulisset, ad Judæos vertissent iter. Unde colosse tenebris impulsi, lentes anare, domum sese receperunt.

B MS. Ruber nullis provocatus. — A Deunt huc MS. Egerus. — C Ortus in conspectu Constituta Tridensis, ad vicum sibi conterminata ponte Indratis multo prius quam in Athesin se effundit, (sicut infra videri sapit) d. Distat 8 p. in ab actu erroris Athesin, proventus aut eorum lacuum ex quibus recenta fluvius nascitur. — D Acta Italica Lavasio ipsius Urbis conturbantem faciunt. Samuels autem servum dicitur fuisse Davidem, utriusque e Germaniam Judæam, utriusque ad facinus sollicitum, cum in ad opera arripit, infugisse. — E Iudæi, cum cognovissent familiaritatem, referunt in nectem medicam, quam Tobias possidebat, et etiam nunc frequenter exercent Iudæi, hunc magis inquit Christianis medicam. — F Janus Pyrrhus vicum esse ait, huius a porta Athesis fluvii ad castellum seu praesepentem dicitur huius vicum nunc versus castellum praesepentibus sicut iussio Judæorum. — G Pene e regione vicum Judæorum, inquam Italiam, sic ut transcurra tantummodo platea esset, huiusque eadem, horam diei viginti tertiam, id est,

ALCTORE JO MATH TIBERINO b

.T. d

c

Judaica in hebraicam transiit,

in MS. v

f

d de vincendo pueri Christiani dicitur

ad quod dicitur quod Simonem dominum :

sero plerum in ecc. recurren-

e

f. cibus Tobias cum nullum :

f

D

qui urbem ubi ambulans,

g

Simonem vicinissimum invenit

n

i

E

e. abd. scit

k

puerum latit Iudæi excipiunt,

f

parentes v. illi ut requirunt.

l

Lavasio fl.

A est, ultimam ante solis occasum fuisse, qualis nobis hora post meridiem quinta tali tempore casi solet. Patrem autem operis facienda causa in agrum egressis matrem ad Volutum Officinam (quod ab extinguendis sub illud templorum luminibus Te- nebras decimus) ad ecclesiam se contulisse iuxtaant. Imo necdum octodecim - nun dieta Italica accuratissime defrauit triduo junioris fuisse - k MS Rub intravit. I Surtus Vie-

CAPUT II.

Crudelis carnificium in S. Simone exercitum.

Tempus erat, quo prima quies humana reficit peccata, atque quiescunt voces hominumque canonicorum. Tunc crudelis Moyses, una cum reliquis atrocissimis Judaeis, benignum illum deportantes infantem, ingressi sunt vestibulum, quod cum primis synagoga foribus adiungitur: ibique super a banco iuxta caminum residens, puerum suis super genibus excepit. Porro circumfusi omnes, vestem ei ad mulierum et cubitos usque verso ordine detraxerunt, colligentesque fluctantem tunica succinxerunt lateri, ita ut a femore usque ad talos detractis caligis nudarentur: et apprehendens sularium Samuel, quod sibi pendebat a baltheo, colloque circumvolvens comprimebat puerum, ne vagitus effunderet, alii vero manus pedesque continent. Tunc evaginatio Moyses cultro, summum virge perforavit infantis: correptaque e ferpe, cepit maxillam dexteram iuxta mentum dilaniare d, et partemque carnis abscessam in parato ibi cratere reposuit. Colligebant distantes sacrum sanguinem, et alterno e ordine ferpe perrecta, quilibet sibi frustulum vite carnis excedebat. Sic fecerunt omnes pueri, donec vulnus ovi rotunditatem multum excederet. Et si quando exilente laqueo, puer gutture perstratipetebat, admotis crebra manus ad os, illum crudeliter suffocabant.

8 Hoc Moyses ita crudeliter perneto, dexteram tibiam confestim elevavit infantis, eamque suis super genibus statuens, aggreditur anteriorem partem, que inter cavillam et cruris musculum interqueat, similiter eodem ferro convellere: et capta ferpe, vicisim carnem vivam vivo cum sanguine laborabant. f Postmodum s vixissimus senex ille, tanti sceleris caput, semimortuum ergens infantem, petiit Samuel a sinistris pueri secum consistere: et utriusque sanctissima illius brachia noster crucifixi violenter extendentes g, hortabantur reliquos, ut sacrum illud corpus doris acubus infolerent. Collecti ergo omnes circum, incipientes a vertice usque ad plantas illum densis ictibus perforabant, dicentes: Tolle Jesse mirabile paracelabell passus h pegmalen: quod est: Sicut Jesum, Deum Christianorum, qui nihil est, i trucidavimus: sic miraei nostri confundantur in aeternum. Jam plusquam per k horam miserandus puer terribili duraverat in supplicio, et interdicta vitas spiritu collapsis viribus deficiebat: attollensque graves oculos in caelum, Superas advocare videbatur in testes, et inclinato capite sanctum Donum reddidit spiritum.

Purpureus veluti cum flos succisus aratra,

Languescit moriens, lapsoque papavera collo.

Demisere e caput, pluvia cum forte gravantur.

Tunc Moyses et omnes reliqui nulos et palmas elevantes in caelum, egere gratias Deo. quod de Christianis vindictam simul et sacrificium obtulissent l: relictoque ille corpore, cum plausu et clamore maximo summa per tecta discurrentes, ineffabilem letitiam se percipere demonstrarunt. Et descendentes ad cenam, servis precepit Samuel, ut sub eadus vitariis illud occulerent: timebant enim proclamationis Antistitis, et crebrescentem in eos magis inasque famam, ne furore populi capti et caesi, ad torturam subito traherentur.

9 Altero die, qui Passionem Domini cunctis in Christum credentibus ad memoriam revocat, res-

trictis labentibus in urbem fluvis, parentes infantis una cum cohorte praetoria ubicumque quaerentes, non invenerunt eum. Die autem Sabbati convenientes Judaei in synagoga, cunctis cernentibus, cadaver super Almomor extenderunt. Est enim Almomor mensa quaedam ante altare, ubi psalms, antiphonas, hymnosque decantant, perfectisque orationibus suis, rursus eodem in loco reposerunt corpus. Tertio vero die, qui sanctum Pascha Christi fidelibus attulerat, ut praesenserunt Judaei, omnium pene mentes in eos esse suspensas, into consilio, libratique plurimorum opinionibus, dixerunt: Projiciamus corpus istud vestitum in flumen, quod nostra domo subterfluit, et vntes ad Pontificem dicamus, quoniam illud in domum nostram aqua deduxit, et crate ferrea retentum non potuit una cum flumine delabi. Talibus enia visis, nemo credit Judaeis puerum extinxisse. Phoenit omnibus sententiis: et ascendens ad Pontificem prolixiter, rerum seriem eo, quo fuerat m iustructus, ordine pandit. Tunc gavisus Pontifex, Joannem de Salis Praetorem et Jacobum de Sporo Praefectum suae Tridentinae civitatis, illic ubi jacebat puer secum jussit accedere. Et descendentes statim, invenerunt cadaver in aqua panis involutum: quo protinus extracto, illiusque vulneribus diligenter annotatis, illud in basilica S. Petri collocaverunt: ubi maxima populeorum languentiumque confluyente frequentia, multis maximisque indies miraculis fulget.

n Italis, Hispanis, Gallis et Teutonibus, a quibus orygnaliter fluit, communis vox praesentem - h Plerumque Janus Pyrrhus denudato pueri modum exponit, h s verba. Tuncam primo, quam vulgo canisiam vocant, a cupile ad mulierum abscessam detrahit: per tergum velat naque ad cubitos, atque ita be- elias tenera obtemat. Parte vero tunica delente succumque puerum, manibus eius impleitis et ad latera depressis, ut totum pueri inclusam vnter baltheo compellat ubi abscessa tunica consuetudinem etiam habet ferre, ut pueris mntibus, quantumvis infantibus, etiam biuicestres, succingant caligis, a talis ad mulierum pertergentibus, nunquam in finem contrari solitis. - r Ha MS. Isphem hic et druptus legit Surtus: sed Italica lingua habent, et nunquam innocenti huius ita vulgi solent, ut dextro cruce insignitum veritatem, sinistra scutum teneat, passionis sui instrumenta representans, primum quoque aut sex aculeis captatus, tam ferociter, deinde cultellum, quatuor locis strophium quasi collo circumplexum, ac denique pectus excipiendo sanguine destitutum. - d Tota caput pueri tenente, ut manit hntes aeta, denique scutellum sub plura ipsa sanguinem exciperet, atque subinde lesam partem comprimebat, ut repositio ille stillaret. - e Sicut primo samuel, item Tulliae, tamper tradita ubi scutella au quatuor exempla carnis frustula sanguine excepto puerulo reponantur ac denique Mohar illius Moyses qui etiam Praetori case puerum in caput percussisset, sic ut nullus sanguis efflueret. - f Eodem scilicet ordine quo super i tam addit Italica, Israe l in samuelis flum a Brunella matre atthisse sigulis acom rivalem man, vulgo igo ito pumolo: quibus innocens mandante Moyses, dispunctus misere sit. Accessisse in partem caritissime mulieris Judaeorum Brunella jam d eta eas instigante, ac tunc demum quod hic primo loco narratur perloratam a Moyse, velut circumcidere volente, virgulum puerum eo cultello, qui adhuc in S. Petri servetur, manubrium roricem habens. - g Mohar autem dicitur pedes supra ipsum scorum mntibus et claudisse. - h MS. Egrese Parthet esse passus in penalem. In MS. Ruber. rullis hae barbaria omnia amittuntur - I Surtus: trucidemus istum. - k Ab hora prima et media noctis inquam Italica usque ad tertiam, pta nonum reperitiam nostralem. - l MS. Egrese et relinquentes illic corpus suis preceperunt. m Surtus institutum

CAPUT III.

De rabie Judaeorum in Christianos et illorum patrum castigato.

Ecce, Christiane, Jesum inter latrones rursus eruditum. Ecce quid facerent Judaei, si inter Christi fideles haberent imperium. Gloriosus Simon, Virgo, Martyr et Innocens, vix ablatatus et cupis lingua nondum humanum sonabat eloquium, in contemptum nostrae fidei a Judaeis est extensus in cruce. Audi, qui tam crudele hominum genus tuis in urbibus patetis, Judaei aeterno statuto decereverunt, ut divine Eucharistiae beatique Mariae semper Virgini quotidie maledicatur: polluta omnia verba peccatum

D
ACT 10
MATH TIBE
RINO.

io quam
objicitur,

m
indeque
educatum
vnter ubi
claret.

E

banchem

denudat
puer. nudus

rustem enla
meretur

meritis car-
nificera

f

Exortitur
rabies Judae-
rum in Chris-
tianos

Nudatur
puer ad lu-
men caris,

a

b
quam Moyses
orditur,

c

d
celerisque
instans abut,

e

lente perfecti,

f

g

h

i
capit intei
tormenta
puer.

k

l
corpus in
cavea obditur:

speciandum
in synagoga
propontia r.

A Samuel, ibique retinuit usque ad alterius diei, Dominica resurrectione venerandi, ortum : quando congregati simul Judæi, propterea quod omnium oculis manibusque se facinoris auctores designari animadverterent, in deliberationem adduxere, quid essent har in re facturi.

denuq in synagoga fecit corpus

consultantibus Judæis

famulus illud in canalium projecit.

ether ex inventum nuntiat,

16 Variæ hic discordantibus animis fuere sententiae : erant qui in Athesim abjiciendum censebant cavaverunt ; sed objiciebant alii, intentos in omnem suum motum Christianos hand ægre posse observare, si quid ipsi ad fluvium efferrent; ideoquo nec domo audebant egredi. Nonnullis consultus videbatur, facta intra caveam fossa, terra obriere scelus suum; sed et hæc recens mota in suspicionem adductura videbatur satellites, et facinus detectura, si illi humum egerere attentarent. Quibus in ancipiti sic hærentibus, domini sui nutu incutus Bonaventura sustulit e Synagoga cadaver, relatumque in caveam abiecit in aquam, liberius istac manantem per canalium, nullo obtentum fornice qua domos subit. Iude ad culinam ascendens heræ suæ Brunette, audientibus domesticis mulieribus ceteris, nuntiavit se vidisse in aqua albicans aliquid, quod ipse suspicaretur pueri esse corpus; ac fortassis illius, quem tanto cum strepitu tota urbe requirebant Christiani, quemque suffocatum illic intulisset aqua.

stia Judæis :

cu. Tobiam ad Episcopum militavit

Tentit ille

17 Ast hæc conscientiam caute dissimulans, ne quam de se suspicionem pueris ancillisque faceret, Synagogam petiit, et inventis istie Samueli atque Tobiae nuntiavit quid ex Bonaventura audisset. Ex his Tobias ipsam continuo secutus ad caveam, cum videret non posse sub aquis detineri corpus, quantumvis ille oblongo conto deprimere illud niteretur, et saxa alii superinjicerent, quibus fundum petere prægravatum, rursus ad synagogam redit amens furor. Ubi mutato consilio cunctis placuit, ut ipsi Reverendissimum Episcopum Tobias adiret, denuntiaretque delatum ab aqua ad caveam Samuelis esse puerum, eum forte quem diebus istis perditum requisierant parentes. Futurum enim existimabant scelerati, ut si ipsi in denuntiatione invento primi forent, essent a cædis suspitione remotissimi : maxime postquam suis in audibus frustra fuerat puer requisitus.

18 Abit ille, et ut doctus erat, sic Episcopo loquitur. Ille autem indicio lætus, Prætores Joannem et Præfectum Urbis Jacobum de Sporo secum assumit, secutusque Tobiam cum magna populi multitudine, supernatare aquis corpus invenit, educique et exhiberi sibi continuo jussit. Et autem lacera immaniter membra et plagas singulis consideravit, intus commotus visceribus exclamavit : Fieri nequit, ut alius quam fidei Christianæ hostis hoc facinus designarit. Te igitur testem invoco. Jesu Christe, qui crucifixus atque sepultus hodierna die resurrexisse commemoraris, quod hanc impietatem minime perpetuari remanere multum. Tibi autem, imponente Beate, promitto, quod quicumque tuo sanguine maculavit manus, penam crudelitatis suæ debitam a me sit relaturus. Quo dicto recessit, Prætorique mandavit ut questionem de re tota diligentem institueret, et ad se comperta referret. Visum patro est tam ipsi quam ceteris præsentibus admirabile, quod necdum conparuisset tenella caro, ac ne gravem quidem adhuc ullum spiraret odorem : eoque id revera erat admirandum magis, quod in cavea, stabulo, ipsaque aqua, inducende putrefactioni obnoxios locis, ita integer membrorum omnium habitus perseverasset, acsi cadens recenter fuisset patrata.

et vindictam promittit :

non nisi alii corruptum aduert

etque aditum a venam,

19 Aderant civium plurimi dum sublatum fuit ex aqua cadaver : quod cum suis exeret vestibibus, considerare attente plagam capiti inflictam, et

laceratam fœde maxillam dexteram ; deinde in corpore nudato viderunt similem dexteri cruris lanienam, et acutum per omnia membra adactarum puncturas : quales ad apum morsuunculis solent existere. Advocatus etiam pueri pater Andreas est, et hoc esse deperditi filioli sui corpus agnovit : omnium autem non obscura sententia et concursus iudicium fuit, itaque coram ipsis asserebant Judæis, eorum hanc esse immanitatem : qui propterea paribus essent excarnificandi tormentis. Accedebat enim ad cetera evidentissima indicia, quod subito ad Judæorum adventum cunctis e membris cœperit sanguis effluere, qui a circumstantibus reverenter exceptus linteisque deteresus, magna in veneratione est habitus. Quin et per domum locis variis repertum est solum sanguine maculatum, atque eo potissimum loco, in quo suam rabidi canes carnificinam exercebant.

D EX RELAT. ITALICA

Judæos sanguis profluens indicat.

CAPUT II.

Supplicium de Julæis sumptum post accuratam causæ discussionem.

His ita gestis ac hospitale S. Petri corpus innocenti auferri mandavit Prætor, et sepeliri nisi de suo consensu vetuit : Moysen autem ceterosque Judæos in partem abductos seorsim singulos examinavit, interrogans quomodo et quando pueri cadaver istuc esset advectum. Illosque nec sibi consona respondere omnes, nec vultu fluctuationem internam præferente constare animadvertens, satellitio suo confestim innuit, ut constricti omnes raperentur ad castellum, diversis singulis custodiis mancipandi : ne mutuis instructi nuntiatque alloquiis, ad negandum inter tormenta scelus, unanimiter conspirarent. Interim Brunetta, redituros satellites suspicata, collectum, ut dictum est in scutella sanguinem intra armarium abdidit : qui postea repertus et vitreæ ampulle infusus, repositus fuit in œde S. Petri, loco eodem in quo sancti Pueri corpus servatur, monstraturque devote accedentibus.

B Judæi examinavit

et sistuntur in carcerem :

21 Prætor autem quo maturius in re tanta procederetur, convocari jussit Archangelum Balduinum, medicum Tridentinum ; Joannem Matthiam Tiberinum, Brixianum, Poetica et oratoria facultate non minus quam medicine peritia illustrem ; et Christophorum de Fatis de Terlaco chirurgum celeberrimum ; ut inspecto diligenter cadavere et vulneribus consideratis, jurati edicerent, quid sibi de eo facto videretur. Qui, quod fierant jussi exequentes unanimiter pronuntiarunt, non esse in aqua mortuum puerum, ibique ob has rationes. Quia aquis suffocatorum corpora reperiri solent tumentia, et per os, nares aliosque meatus corporis aquam emittere, eo magis corruptam fetidamque, quanto diutius inæra fuerint. Eadem semper invenuntur hiant ore, largis faucibus, colore pallido luridoque et sine vulnere, nisi quod indubitanter antea quam in aquas caderent aut deicerentur : sanguis autem ne tum quidem e vulnere manat, sed gelidus consistit inter venas, omniaque membra obrigescent. Hic vero contraria inveniri omnia, tumorem in corpore nullum, nullum ex eo humorem apparere : os clausum, strictum guttur, colorem in carne rubicundum, livorem aut percussione nullam : sed caesim punctumque inflictæ capiti, maxillæ, tibis, virgulæ ac membris omnibus vulnera recenti prorsus manare sanguine, plane acsi vivum foret corpus, nec aliter mobiles artu cunctos habere.

consulti medici

non respondent submersum,

sed o' celum esse puerum.

22 Quæ postquam Prætor intellexit, postulavit a Episcopo Principe ac Domino suo addi sibi peritum aliquem legum Doctorem, rufus consilio in re tam ardua uteretur, electusque ad hoc est Urbis

Prætori consiliarius additur :

A Prefectus, jam antea nominatus, Jacobus de Sporo, vir consultissimus et justitiæ zelator laudatissimus. Qui dum inter se deliberant conferuntque, fit ingenis populi ad miserandum spectaculum undique advenientis concursus: in quo nullus erat quin intus motus oraret Deum, ut tanta feritatis auctores manifestare dignaretur. Accurrit etiam miserranda genitrix, et ejulatusque tibusque cuncta replens, statim ut laxatis turbis aditum habuit ad filii corpus, et illud sic foeda laceratum conspexit, animum ex flere dolendo nequivit, sed viribus defecta in terram corruit, interque plorantium vicinarum manus non reducta domum, sed relata est. Tota vero civitate audiebantur voces reos caesi quæri Judæos clamantium, eosque ad supplicium deponendum. Cujus in vulgo proserpentis opinionis, ut rationem ediceret Prætor, Joannem quendam Tridenti incolam, atque ante annos septem e Judæo Christianum, accersivit ad se, ex eoque studioso requisivit ritus et consuetudines Judæorum, maxime ut paschate observari solitos; nam de his aliquid jam inaudierat, ad vulgi suspitionem confirmandam pertinens.

EX RELAT. ITALICA.

Mater ad filii cadaver accedit:

Prætor in ritus Judæorum inquirens,

Intelligit Christiano sanguine uti soliti,

a muliere fugitivum alibi pã tu. c.

Jud et torti

Calumniam Helveta p̄cipi confiant,

crimen confessionis

alii p̄pna conantur esse: c.

erentur, preve vel pretio, vi aut dolo, aliquid in favorem facinorosorum machinandi, submiserunt ex urbe Patavina legum Doctores peritissimos, qua jure qua injuria causam defensuros, et omni ratione impetraturos, ne cito posset sententia ferri. Sed et horum irritus fuit conatus, nolente Deo, ut reis impune celeret tam grande flagitium.

dignum supplicium quaeritur,

26 Diu tamen disputatum fuit, qua essent poena supplicioque multandi. Quidam volebant eos varie disceptos in flumen alpeci; quidam abscissis capitibus raptari cadavera, itaque dispergi et colligi nulla ratione possunt; alii laqueo strangulandos, alii e pedibus suspendendos cum cane, qui delictis impatiens in malefactores rabiem dentesque exeret: nonnulli denique comburendos vivos pronuntiabant. Denique in utrumque Bonaventuram lata sententia est, ut contractis supra rotam membris, flammis corpora absumerentur: qui quoniam baptizari petiere, ut Christiani inoreverunt, mitigavit sententiæ rigorem Prætor, et capite imminutos comburi jussit. Tobias curru impositus vectusque per urbem, forcipibus laetatus est, prius quam crucifragum passus super rotam, vivus denique comburetur, Moyses etate decrepitis evasit supplicium, quod commiserat, mortuus in carcere, vel ex veneno ab amicis prebito, vel ex acerbitate torture, vel etiam violenta morte, quam ipse sibi desperandum intulerit, ut communior plurimum habet opinio: mortui cadaver equino albatum cruce, raptatum per urbem est, atque super rotam canibus vulturibusque relictum. Samuel et Angelus post lacerata forcipibus membra rotæ inpositi etiam ipsi, combustique fuere: quod idem excepto forcipum tormento sunt passi Vitalis, Mohar, Israel, b Joph, Salomon et alii consecerati Hebræi, omniumque bona addita fisco.

quos similiter de omnibus,

a Verosimile est Tugros hic intelligi, sed nomen transcribentium incertum depræcavit esse. — b Et hic fortasse Joseph legendus: nomen autem Helveta, hunc dubie conseceratum, nullum fieri mentionem — ut alius Judæus mulieris faventem, quis ipse dicitur concussisse.

CAPUT III.

Religiosus cultus S. Simoni decretus, institutus: miracula nonnulla.

Postquam merita Judæi persolvere supplicia, ceptum est de honore Martyris innocentis cogitari. Et primum quidem eo ipso in loco, ubi tam crudeliter occisus fuerat, eversis sedibus, extractum est templum, et ipsius memoria consecratum. Deinde publicæ civitatis decreto cautum est, ne Judæorum cuquam Tridenti liceret habitationem figere. Denique miraculis crebrescentibus ad visitandum sanctum corpusculum concursus ex omni regione eruptus est fieri: unde caeci vari illuminati, periculosos a gritudinibus liberati multi, plurimæ mulieres aut difficili puerperio solutæ aut duræ sterilitatis molestia exemptæ sunt, interposita sancti hujus intercessione: quam etiam multis modis erga se efficacem mater pueri Maria sensit, intra paucos annos vidua per mortem mariti facta, et abinde divinis beneficiis maxime cumulata.

Loco cædæ sacellum erigitur: F

corpus miraculis clarissim:

scribitur non in Rom. Martyrologio:

festum decretum.

28 Quibus omnibus effectum est, ut B. Simonem Martyrem Romane Ecclesie fastis sacris adscribi jussisset Gregorius XIII ad XXIV Martii his verbis: Tridenti passio S. Simonis innocentis puelli, in odium Christi a Judæis seivissimo trucidati, qui multis postea miraculis obsecravit. Que in posteriori Baroniam Martyrologi recognitione aliquantum contracta leguntur. Post hæc anno MDCXXXVIII Sixtus v Pontifex Maximus, Illustrissimo et Reverendissimo Cardinali Madruzzo, Episcopo et Principi Tridentino, supplicanti concessit, ut de Sancto prædicto

A dicto festum celebrari per totam diocesim Tridentinam posset cum Officio atque Missa propriis : addita in perpetuum Indulgentia plenaria pro iis omnibus, qui in die festo jam dicto, post suscepta Pœnitentiæ et Eucharistiæ Sacramenta, visitaturi essent ecclesiam S. Petri, ubi sancti Martyris corpus, cum omnibus passionis pretiosis instrumentis in altari, proprio requiescens, religiose visitatur, non solum a civibus, sed etiam ab externis, per hæc Italiæ Germaniæque confinia ultro citroque comitantibus.

Indicitur supplicatio 23 Martii

29 Hujus Pontificii decreti letissimus Nuntius Tridentum allatus, omnium mox animos excitavit, ut primam novelli Sancti solennitatem, quam maximo vellent celebrare apparatus. Ergo ex Illustrissimorum et admodum Reverendorum Dominorum Canoniorum Tridentinorum decreto primum D. Petri ædes pretiosissimis circumvestita tapetis est, in ejusque medio extractus multa serica aureaque veste thorus, sacrum Martyris corpus excepturus. Id in eum reverenter collocatum sub meridiem ejus lucis, quæ festum ipsum præcedebat, xxiii videlicet Martii, istic ad omnium undique indulgentiarum causa accurrentium solatium spectabile proficit per horas minimum duas. Sub horam decantandarum Vesperarum cum Canoniorum Capitulo Clerus adfuit universus, etiam ex suburbanis vicis collectus, atque religiosorum omnium cœtus : a quibus post aliquam moram in oratione communiter positam, qua Dei ipsiusque Sancti propitiis favor obtineretur, instituta est sollemnis supplicatio, prægredientibus de more Confraternitatum sodalitis, suis cum Crucibus, labaris cœreisque, atque inter hæc ducentis puerulis elegantissime ornatis, cum labaro et imagine Sancti sui cœtanei : Clerum deinde secularem religiosumque sequebantur Canonici, accensas manibus faces gestantes. Toto ordine sic procedente, quatuor parochiarum Tridentinarum Curati humeris suis exepere venerabile pignus, acceptum a divite illo speciosoque suggesto, et impositum fœtro eleganti intra argenteam cunam, multis aureis argenteisque torquibus et monilibus adornatam, itaque compositam, ut facile spectari corpus a circumstantibus posset.

In qua circumambulatum per urbem corpus.

Hujus pomæ ordo,

30 Supra corpus ita gestandum præcipui Doctores quatuor divitem extulere umbellam, aereo textu instructam : quos proximi sequebantur Illustres et admodum Reverendi Domini Decanus et Archidiaconus Ecclesiæ Tridentinæ in utrumque divisi latus, post quos duo pariter admodum Reverendi Præpositi processere, alter D. Michaelis, Grisiensis alter, uterque mitra et pluviali pontificaliter vestiti : ac denique Reverendissimus Dominus Episcopus suffraganeus a Tridentinus, habens splendidissimam in capite mitram, stipatus octo Sacerdotibus tunicellas speciosas indutis : præter quos Levitæ duo cum thuribulis argenteis fumo incensi illius sacras Reliquias jugiter honorabant. Hanc præcipuam pompæ totus partem sequebantur Domini Consulari, Doctores, et Nobiles civitatis ac dioceseos ad honorandam solennitatem congressi, et quotquot alii sexus masculini confluxerant. Postremæ mulieres maximo incedebant numero, permixtæ juvenentis cultissime apparatus. Omnes autem tam viri quam feminae cœreos ardentes præferbant manibus : et fuisse universim ad tredecim millia communis plerorumque fuit opinio.

C

medus.

31 Ordo procedentis supplicationis hic fuit. Ex S. Petri æde ad templum sanctissimæ Trinitatis, ab hoc ad S. Virgii Cathedralē basilicam, inde ad S. Mariæ Majoris processit, subsistens in singulis lucis pompa, et musicis modulis ad corpus ibidem reverenter repositum decantatis. Denique ad S. Pe-

tri cooptum est regredi, atque in regressu in voto, Cantonis dicto, ad vivum repræsentata fuit tota martyrii prænarrati historia, idque tam apte, ut non solum laudatum fuerit spectaculum cunctis, sed mire se ad devotioris affectum eodem fuisse commotum populus testaretur. Postquam autem unde exiverant eodem regressi fuere omnes, cum consueto in similibus Ecclesiæ hymno, Te Deum Laudamus, cantatæ solennes Vesperæ de Sancto sunt. Ipso festo Missam pontificaliter celebravit Episcopus suffraganeus, et ordinarius ædis Cathedralis concionator luculentam de sancti Pueri meritis et miraculis orationem ad populum habuit. Miracula autem sequentia hæc pauca e plurimis commemorantur.

D
EX RELAT.
ITALICA

conclusio.

32 Gianzerus Helvetus cum uxore sua mancipatus carceri intra castellum catenisque constrictus, quia accusatus a Judæis, quasi ipsa conscia vel adjuvixisset D. Simonis corpus in caulem traxisset; cum ad Deum et hunc gloriosum Innocentem orationes suas dirigeret, ut per ejus merita sua manifesta fieret innocentia; disrupta subito vincula sunt cippique soluti. Nec tardavere iustitiam subito recuperavit, evidenti miraculo probatos, restituere in libertatem.

Capitulos innocentes solvuntur

33 Dominus Gaspar Martinengus Brixianus, continua laborans febri, votum vovit de visitando B. Simone, eoque impleto sanitate subito recuperavit, coram Domino Matthia Tiberino medico Brixiano et reverendo Presbytero Zuane, et Domino Stephano Nodar ex Caden, anno mcccclxxxv.

E
sanantur febrientes.

34 Laurentius Jodicus de Hispruch, toto uno anno lumine oculorum privatus, locum adiens osculansque in quo B. Simonis corpus servabatur, æ vestigio illuminatus est, coram reverendis Presbyteris Domino Joanne de Florentia et Domino Joanne de Enno, urbis Tridentinæ incolis, anno mcccclxxxv.

caecus,

35 b Sachelæ in territorio Mantuano Joannes de Soldo Brixianus octo annis mutus fuerat, ex percussione trabis capiti suo lapsæ : hic, ut audivit admiranda prodigia, quæ Deus per B. Simonem operabatur, gemis flexit, et loquelam recepit coram Domino Comino et Magistro Balthasare Brixiano.

b
mutus

36 Vincentius Andreas de r Rendena, a septem viris impetum in se facientibus vexatus et mortaliter vulneratus, cum receptis ecclesiæ Sacramentis expiraturus crederetur; B. Simonem se devovit, prolapsusque in somnum die sequenti personatum se reperit.

c
ad mortem sanctus.

37 Pomaroli d in Valle Lagherensi, Catharina, filia Zenonis ex dicto oppido, siderata et paralytica, voto ad B. Simonem nuncupato Tridentum se vehi in carro fecit, delataque in templum S. Petri, statim ac devote sacri corporis loculum tetigit, membrorum omnium recepit sanitatem : presentibus Vicario Bolzanensi et Rompelanza scutifero Reverendissimi Episcopi Tridentini.

d
paralytica,

38 Andreas e, ad insigne floris-belli caupo Veronæ, inermis ad mortem depositusque a medicis, voti ad B. Simonem Tridentinum nuncupandi recordatus, simul atque cogitationi hinc suæ est obsecutus, obdormivit : et postero die mane sanus consurgens, ad complendum quod voverat, Tridentum cepit proficisci.

e
per depositus.

39 Franciscus a Peschiera (oppidum est ad lacus Benaci exitum inunitissimum) Veronæ commorans, infirmitatem incurrit, qua oculorum prorsus amissio usque per annos quatuordecim eærens remansit : tandem cum Virgini Lauretanæ votum et B. Simoni fecisset, Dei misericordia illuminatus est.

caecus,

40 Margarita de Arbizano ex valle Pulesella Veronensis, utque eo infirma ut pedibus suis ambulare nequaquam posset, simili voto emissio personata est; ejusque solvendi gratia Tridentum usque pedes venit, duodecima Aprilis anni mcccclxxxv.

pedibus delatis,

A 41 In parochia Banal f dicta, Judicatoria Domi-
nicæ, Dominici Mazze filia per annos septem gib-
bosa itaque incurvata fuerat, ut non aliter quam
manibus reque ac pedibus solo appressis quoquam se
movere posset. Hæc Tridentum adducta, mox ut
S. Petri ecclesiam intrans sacrum suggestum at-
git, ad spectandum super eo gloriosi Martyris cor-
pusculum elevata a matre; sanitatem recuperavit
adeo perfecte, ut absque impedimento coperit am-
bulare; presentibus et spectantibus Magistro An-
tonio Prato et Giroldo Stationario.

42 Jacobus Concini de Ossana g ex Valle Solis,
votum pro filio jam mortuo fecit; et pro vita eadem
miraculose restituta, argenteam librarum undecim
imaginem Sancto obtulit: quæ hodieque cernitur

43 Lavisii prope Tridentum Barbara filia Baldi
sartoris in Lavisium flumen prolapsa, nec nisi mor-
tua educta est a parentibus; qui conversa ad Deum
fiducia, B. Simonem in vota advocarunt, et filiam
vivam sanamque receperunt. Possent et plurima alia
his adjungi: sed ex brevitate causa omittuntur, ut
finis sit in ea oratione, quam Ecclesia Tridentina
S. Simoni propriam recitat sub hac antiphona. In-

tercede pro tua Patria B. Simon; adjuvent nos tua D
merita, cujus precibus et invocatione multi despe-
rata sanitate sani facti sunt. V. Lætare et jubila Tri-
dentina Ecclesia, K. Tanti filii ditata gloria, ORATIO,
Deus innocente restitutor, pro ejus nomine Beatus
Innocens Simon acerbissimæ mortis supplicio a per-
fidis Judæis interemptus est; presta nobis quæsum-
mus, ut ejus intercedentibus meritis, ab hujus vite
contagiis impolluti, ad celestem patriam pervenire
mereamur

Oratio de
S. Simone,

a Vescovo di Galese, *ingit textus Italicus: qui autem hic sit in partibus inferiorum Episcopatus (nam ab illis fere Suffraganeorum seu Chorepiscoporum tituli sumuntur) necdum determinamus. - h. distat Mantua passuum milibus circiter 12 trans Mincium fluvium, e Benaco hinc vulgo di guardia descendens. - e Vallis est, Sarca fluvio irrigua, Tridento p. m. 40 circiter ad occidentem distans. - d. Tridentine urbi ad Meridiam spatium decem milliarium, in ea quæ infra urbem ad utranque Athesis ripam est valle quam exiit vallis Policella, de qua num. 39. - e. hermitica versus cognomen Wurth sive Gastel et addit. - e. adque sola habet sequens miraculum, quod num. sequenti addimus - f. Meridionalis territorii Tridentini versus confinium Itrivina pars huiusmodi nomine censetur in tabulis, in quibus ad spatium nulliarium seorsum ab urbe Vallis Maurini est, et in ea dicitur vicus, trans Bondacium viculum. - g. Oppidum et vallis in comitatu Tirolensi: in majus Ursana et Val di sole.*

B

DE S. JOANNETTO PUERO IN DIOECESI COLONIENSI A JUDÆIS NECATO

Auctore Ægidio Gelinio.

S eligentiſſima Conventualium S. Francisci monasterium est, mille passibus Siebergæ distans, secundum Legi luminis ripam progrediendo versus Orientem. Illic litterarum honorum descendiarum causa puer missus (Joannetto nomen erat) in itinere a Judæis interceptus et in olium religiosum interfectus est cultellis; quorum unus, scalpello calamaris similis, argenteus inclusus pyxidi asservitur in ade Siebergensi, quondam per S. Annonem Coloniensem Archiepiscopum D. Michaeli dicata. Scelus suum occultandum credere, dum corpus innoxium cespitibus obruere prope arcem zur-mulden, quam modo gens a Geberthagen possidet. Sed rostris fodiendo crucis parci, quod subuleus matri indicavit. Quæ curru impositum transferre parabat ad cœmeterium in Troistedorff de more sepeliendum; fecissetque, nisi equus propior Siebergæ factus, ad eam viam, quæ etiam nunc a puerulo nomen retinet, ut ille Kindsgavs vocetur, recedens restitisset, nulla vi cogendus eum montem ut transiret. Quæ res cum attenti-
tiam matrem comitesque haberet, observare Deum pariter cupere, ut sibi vellet significatum, quid in-
leus illa equi restitantis immobilitas portendoret. et
mox viderunt ex hiante loco porrectam sinistror-
sum pueri manum Siebergam versus. Quare ad
Clerum iste existentem accurrunt, instructamque
extemplo supplicationem eo ducunt, ubi corpus reli-
querant. Quod vehens equus non jam trahi ducique
debuit, sed ultro pompam progressus alacriter, da-
cere coepit psallentes, donec triumphali more illata
in ecclesiam Reliquiæ sunt, et in tumba juxta vetus
S. Annonis sepulcrum posita. Ubi magnis prodigiis
Joannetus claruit, et manus extra loculum protensa

atque argento inclusa ad Suevicam usque vastitatem
incorrupta remansit: præsertim digitus, quem eu-
pida Reliquiarum tot miraculis clarescentium mater
absciderat, sed restituere coacta fuit, quia pedem ex
D. Michaelis ade nonnihil effere priusquam facto
revelato flum suum placasset. Præcipua autem gra-
tia impetranda sterilibus conjugii proles Sanctum
hunc Innocentem floruisse, ad hæc usque tempora
constans traditio est, et rei gestæ seriè utramque
edocent antiquæ picture et monumenta, quæ Sie-
bergæ reliqua fecit Suevorum barbaries. Nam sacri
corporis Reliquiæ, ut alia veneranda ipsam, dissi-
pate sunt ab hæreticis hostibus; a quibus redemptam
manum cum prædicto Martyri instrumentum
religioso conservat Reverendissimus et Illustrissimus
Dominus Bertramus a Bellinghausen, Siebergensis
Præsul et Dominus temporalis. Cultum vero ejus
antiquum testatur S. Joannetti nomine, superstis
sacellum, eo in loco, ubi restitans equus porro non
esse pergendum admonuit. Quod sacellum studiosè
reparant arcis zur mulden, quamvis hæretici pos-
sessores: id enim si negligat, mortes et finera
præcipuorum inter eos tum subsequi, crebra est ex-
perientia observatum.

Hæc ad nos anno mxxlxi vir diligentissimus, Ar-
chiepiscopus in Ecclesia Coloniensi historiographus,
idemque operis hujus restimator magnus: quibus cum re-
ligiosa veneratio et cultus, in hanc diem quoadmodum
superstes, abunde testatus fiat; nec dies ullus sentur,
qui fuerit hinc Sancto specialiter dicatus, ac in tempo-
ris quidem, quo passus sit, ulla inveniantur characteres:
credidimus hoc die optissime potuisse referri, et memo-
riam cum S. Simone Tridentino, simili barbarie necato,
conjugi: donec aliunde plus aliquid afferatur.

ubi clarè
miraculis,

naque od
Suevorum
irruptionem.

Sacellum
ejus nomini
dicatum,
p

nomen rela-
tum ad hunc
diem.

DE S. CATHARINA SUECICA FILIA S. BIRGITTE VASTENÆ IN SUECIA, Commentarius prævius.

D. P.

§ 1. Dies festus, cultus sacer, memoria in Martyrologio.

Pietate erga viventem, religione erga mortuam matrem insignis Catharina, et filiabus omnibus in utriusque officii exemplum proponenda, mercedis quoque utrumque ob meritum divinitus recipiendæ fidem exemplo facere poterit. Nam dilectissimi conjugis et patris caritatem materno solatio auxilioque postposuit, per annos viginti quatuor sanctarum peregrinationum atque laborum comas; et reliquos omnes vitæ annos in amplificando honore defunctæ tantum impendit studio, ut canonizationis ejus promovendæ negotio sit immortalis, eoque excessus videatur e vivis, quo efficacius perageret e cælo, quod turbatis Ecclesiæ rebus desperatum penè reliquerat in terris. Eadem colatarum divinitus matri suæ gratiarum facta est et viventi participes et hæres ex asse mortuæ, dumque pro sui glorificatione nominis æque secus mirificum, atque ipsa sollicita fuerit ad proferenda in lucem magna, quibus S. Birgitta cælitibus esse annumerandum idem Deus voluerat comprobatum. Siquidem hic sapienter prorsus, ut ad Vitam S. Catharinæ scribendam, eam adhuc in vivis essent, qui viventem noverant et fuerant consuetati, scriptor uloneus etiam per miraculum compararetur; et quando jam a relata solenniter inter Divos Birgitta tantum efflavit tenuioris, quantum solus esset ad ejus venerationem toto Septemtrione firmiter constituendam, cepit post seculi xx medium, tantis miraculorum prolapsis nomen Catharinæ clarificare, ut Concilium nationis Sævicæ, Arbois celebratum circa annum MCCCLXXIV, pro ejus canonizatione decreverit apud Romanum Pontificem instandum esse.

2 Fuit is eo tempore Sixtus IV, sub quo aliquid fuisse in causa profectum, divinarum non audemus. Ast ejus successor Innocentius VIII, qui anno MDLXXIV creatus Pontifex Sedem tenuit usque ad annum MDLXXVI, Religiosis Ordinis S. Augustini, sub vocabulo S. Salvatoris a S. Birgitta institutus, et ab ejus filia Catharina stabilitus, facultatem concessit per Bullam specialem, ut per omnia regna et Episcopatus, in quibus dicti Ordinis monasteria forent, festum ejus celebraretur cum Officio et Missa, quales de Sanctis Virginitas recitari consueverant: ut auctor est Fr. Hilarius de S. Antonio Augustinensis Discalceatus in Vita hujus Sanctæ Italica, quam anno 1641 Neapoli vulgavit, Matris ac filie gesta mixtum prolixoque presentiam. Addit autem in duobus, quæ sola apud Italos sunt, hujus Ordinis monasteriis, diversis diebus hoc festum celebrari. Nam Florentiæ quidem, in conventu, Portu-paradisi dicto, ad XXXI Martii id fieri; quem constat depositum ejus diem fuisse, ut pote quæ post die Annuntiationis Dominicæ facta est: Genævæ autem, ubi Scalu-cæli dicitur canubiri, ad diem XX Junii: quod idem Ordo de Belgio sequitur, quem fuisse diem clerici solenniter corporis suspicantur, et prius frequentius impedito Dominicæ Passionis aut Resurrectionis mysteris recolendis, opportunitatem visum fuisse.

3 In Appendice certe ad Acti mor danda num. 68, ossa ejus elevata dicuntur, transactis aliquibus post obitum ejus annis propter fundamenta columnarum ecclesiæ collocanda; de die autem clericali factæ, ut passim noto, istic non agitur: quæ si solenniter facta fuit, magis solennem oportuit eorumdem sacrorum ossium translationem fuisse, post completum novæ fabricæ ad-

ficiam. Et forte neutra absque annua commemoratione relicta est. Nam in Officiis propriis Regni Sævicæ, ad instantiam Serenissimi Sigismundi ut Sævicæ et Poloniæ Regis, a sacra Rituum Congregatione auctoritate Apostolica recognitis et approbatis, et in toto etiam Polonia recitari permissa, quæ anno 1631 Plantinians typus habemus edita, Commemoratio S. Catharinæ Vastensensis filie S. Birgittæ u Augusti facienda præscribitur: præmarum autem festum sub ritu duplicis faciendum proponitur die xxii Martii, cum lectionibus propriis, desumptis ex Vita et hæc oratione, Deus qui ecclesiam tuam B. Catharinæ Virginis præclaris decoras meritis, et gloriosis lætifiçis miraculis: concede nobis famulis tuis, ut et exemplis ejus reformemur in melius, et patrocinio ab omnibus adversis protegemur.

4 Habemus antiquissimum Missale Votivum, impressione circa typographæ erroribus usque anno et loco impressionis, quod regi Sævicæ esse demonstrat index Missarum de novis Sanctis: quarum prima est de Patronis regni sive Provinciæ vel diocesis in communi, quibus Dominica proxima post Octavam Apostolorum communiter sacra habetur: et hæc Missam alia decem sequuntur de Sanctis Daniæ, Sævicæ, et Norvegiæ propriis; in quibus octavum locum S. Birgitta occupat, et nomen ad diem VII Octobris habet in Calendario, ut pote canonizata jam inde ab anni sexagesi: postquam autem Officiu Ecclesiasticæ honor filie ejus Catharinæ communicatus est, ad scripta sunt ad calcem libri, antiqui plane manæ et characteræ ad Innocentii VII tempora referribili, Missa propriæ sub hæc collecta: Dominæ Jesu Christe, qui ex abundantia caritatis dilectam tibi Catharinam, in exemplum fidelium, morum sanctimoniam mirabiliter declarasti: ejus meritis et intercessionem, fac nos tibi devota conversatione phœtis moribus deservire. Deinde Epistola Graduale subjungitur, quæ extra tempora Quadragesimæ et Paschatis in Communi Virginum recitari consuevit, et hæc sequentia.

5 Recensens in hæc die, Lum innocenti harmonia Catharinæ gloriam: Quæ virtutum harmonia Et devota theoria Mœrebat gratiam, In atale hæc tenella Caput exerece bella Cuncta contra villa Mundi rebus resignavit, Hostis fraudes superavit, In sua potentia Licet vira copulata, Non est virum amplexata Carnali commercio Sed offerri Nazare, Ludibris insistunt Beæ, Non læsi contagio, Et divinis sit propinqua, Se lærebat in longinqua, Specto solo proprio, Sui matrem imitata, Ubique est morata, Et parens imperio, Vitæ ducem sequitur, Lætante complectitur sponte crocem Domini

Se armat ad prælium, Trauden rævus hostium, Nullæ deus hominū Theodis probitate, Est et Anna castitate, Templo vacans jugiter: Ubique erat ieda, Pro beata et devota Hæbetur veraciter Hæc est solida disciplinæ, Vas valentis medicinæ: His quos mirla pungunt plia Fudit medicamina: Cæcus viset, mutus tator, Paralyticus curatur, Et delinectis vira datur Hujus per præcavida, O Beata Catharina, Agrotorum medicina, Serva tuos a ruina, Vera vira tu propina Perpetua lætatur: Sis et nobis correptamen, Placans Patrem atque Patrem, Ut dandi post examem Sanctis nos conjungat, Amen Salvator Rex gloriæ.

6 Primus qui Martyrologio nomen inscripsit Molanus fuit: Licet autem in Vita ejus legisset hæc conclusionem: Obiit autem Venerabilis Domina Catharina in monasterio Watzstenensi anno Domini MCCCLXXXI, XI Kalendas Aprilis, die Dominica, videlicet in profesto Annuntiationis Dominicæ et in crastino ejusdem honorifice est sepulta Hæc, inquam, cum legisset Molanus, non observavit e duobus certissimis characteribus

vel translata fuit:

alibi commemoratio 21 Augusti.

Festum 23 Martii, Officium.

Et in Missali Sævicæ,

Missæ propria MS.

F et sequentia.

Aⁿ MCCCLXXXI
XIV MART.

Ob pietatem
ergo matrem
sanctam.

Merita virtute
& miraculis
dilectæ.

circa annum
1674, anoni-
cè inda pro-
ponitur:

Innocentius
folius ejus
indulget
Birgittis.

vi faciunt
26 Martii
quo sepulta;

et 25 Junii.

quo forte
eleçta

Inq. bi cepia
martyrologia
a 20. die
22.

red postea
recitus
26 Martii.

Non canoniz-
antur tam
Urbanus 6,

etiam S. Bir-
gitta consan-
citur di-
mittere :

Innocentium
3 in factum
quod impie-
rit ?

ANIMADV.
PAD 33

Vita. an ante
an. 1308
Romæ edita ?

A characteribus *Dominicæ diei et profesti Ananitionis*, evidens fieri exerranti colami sphalma, quo pro IX scriptum fuit XI Kalendas Aprilis; et huic errantem secutus numerum in suis ad *Usuardum Additibus* XIIII Martii, ita scripsit Catharina viduæ, filie B. Birgittæ, quam canonizavit *Urbani* VI, in annotationibus subiungens, *Vitam Romæ impressam esse cum revelationibus matris sue Birgittæ*; sed utriusque gestis accuratius lecta, primæ hujus editionis correxit errores atque in secunda anni 1573, ita rescripsit ad diem XXIV Martii: In monasterio *Uvasteno* S. Catharinæ *Abbatissæ* filie B. Birgittæ.

7 Eundem inadvertentem errorem peccavit *Sarius*, et *Sarium*, quem solum citat absque ulteriori examina secutus *Baronius* in *Romano Martyrologio* ad diem XXI, cum scripsit: In *Suetia* S. Catharinæ filie S. Birgittæ: Secundum autem *Molanum* editionem atque *Baronius*, neque qui posteriores *Sarii* editiones curarunt, inspicere, neque *Fr. Hilariu* aliique auctores, qui primæ editionis verba postrema sic intellexerunt, quasi *Molanus* diceret S. Catharinam ab *Urbano* VI canonizatum: cum *Molana* illa verba credi debent ad B. Birgittam direxisse, pro hac cum canonizanda pluribus apud ipsam filiam quam Catharinam egisse legatur; et forte credebat, etiam post discessum Catharinæ, Romæ negotium esse confectum ab eodem *Urbano*: quatenus revera rem ille non perperit; sed ita dispositam præparatamque reliquerit, ut reprobata sic facile ad eam procedere potuerit *Bonifacius* IX. Hujus autem tempore cum omnium *Ordinum* cura esset de matre congruis honoribus exultanda, ne cogitatum quidem adhuc fuisse videtur de filia, quantumvis sanctæ, Vita scribenda, nequam de cultu eius recipiendisque miraculis ad ejus invocationem factis, utpote tum adhuc aut nullis aut raris. Præsertim qui paratè verisimile videri. Pontificem, cui recens in *Ecclesia* schisma subortum, omne otium abstulit causam sanctæ matris, tanto peris mortuæ atque famularibus cogita, in statu positam decidendi; eundem in causa filie verens defunctæ (si tamen de ejus morte mutus ad ipsam peccatus est aliquis) quidquam voluisse præjudicare, antequam ea ab *Episcopis Suecicæ* rite cogita ad ipsam tribunal deferretur?

B Omissio igitur *Urbani* VI tutius possumus credere *Fr. Hilariu* in eo, quod dicit de *Innocentio* Papa: hanc scilicet Pontificem, cogita S. Catharinæ causam, eodem quo sibi proposita est unni, promississe, quod cum in die *Natali* *Dominici* esset canonizari futurus. Verum utque *Romani*, ut B. *Franciscum* Romanum canonizaret, tamque B. *Catharinam* præponeret; postpositam et hanc et illam fuisse, et aliud nihil factum, quom quod de festivitate *Suecicæ* et *Ordini* permissa diximus: his enim emissentur tum tempus permissa diximus: tum quod ad 2 *Vitam* S. *Franciscæ* *Romanæ* nra, 182 retulimus ex *bibliothecæ* *Vaticane* monumentis, sub illo ipso Pontifice anno MCCCXXXVIII parata fuisse omnia ad B. *Franciscæ* canonizationem, usque eo, ut etiam descriptus esset ordo ab *Ecclesia* *Catharicæ* ministris in ea solemnitate servandus.

C *Acta et miracula S. Catharinæ conscripta* Quod de S. Catharinæ Vita, post *Revelationes* matris *Romæ* excusa, *Molanus* asseruisse meminimus, ignota nobis proxiis editio est, de qua loquitur: nam antiquissima *Norimburgensis*, apud *Antonium* *Kobergerum* anni 1521, ea proxiis caret. Ignota etiam fuit *Aloysio* *Lipomano* in *Italia* atque etiam *Romæ* *Vitas* *Sanctorum* colligenti atque vulganti circa annum seculi istius quinquagesimum. Imo *Lanrentius* *Sarius*, eodem quo *Molanus* *Usuardum* a sanctum typis mandabat anno 1568, *Sanctorum* *Martii* *Vitas* imprimi faciens, et in his ipsam hanc S. *Catharinæ* *Vitam*, (ob vitandum prohi-

atam; et ne stylus rudior lectorem eruditum offenderet a se comprehensus aliquanto reditum) ignorasse videtur ejusmodi editionem, uti et *Baronius* *Romæ* scribens anno 1584. Denique *Gonsalvus* *Duravicus* *Episcopus Ferritanus*, qui anno 1628 *Revelationes* easdem, ad fidem *Usticorum* *MSS.* recognitis notisque illustratis duobus vulgavit tamis, postremo eorum profestetur his accessisse SS. Birgittæ et Catharinæ ejus filie *Vitas* ac miracula plura a B. Birgitta edita, quæ in impressis huc usque codicibus desiderantur: quia tamen de solis miraculis potest intelligi ea huc usque fuisse desiderata, nobis *Molanum* fidem hac in parte infirmare, quomodo prior *Romana* editio latet, qualem ante id aliquam præmissæ catenis citata verba *Gonsalvi* facient verisimile, quatenus credibile est, non tantum *Norimbergæ* excusos olim esse *revelationes*, sed etiam alibi et impressis in *Italia*.

10 Quilibet sit, *Vitam* ex *Gonsalvi* editione damus: quam eandem reperimus in 2 parte *Legende* (ut eam *Molanus* appellat, respectu ejus, quæ vulgo dicitur *historia* *Lanbardica*) *Lovani* excusa anno 1485; sed pauca in principio literis omissis, hoc principio: De hac Virgine *Catharina* dicitur, quod cum adhuc in cunis hujus vitæ mortalium aegeret. Quomodo etiam incipit *MS* eadem *Gulielmorum* *Hubergensium* prope *Bergam* ad *Zomam*, olim *Conventus* *Portæ*-*coeli* *Sylvæ*-*Ducensis*, circa eodem tempora excusatus. Utroque miraculorum aliqua appendix additur, sed diversa ab ea quæ in editione *Romana* invenitur, nec non a multo profertur *Holmensi*, unde ipsam huc damus, ex *Romano* postremo miraculo actum, et in annotationibus ad ubi codices collatum: sic ut ostendimus a pluribus eum vulgi conscriptum, aut saltem diverso tempore, et ab alio quam unde habemus *Vitam*, laudatum *Sario*, tamquam ab auctore, non satis quidem certo, sed tamen fideliter conscriptam.

11 Hic auctor, ut rectus nobis et notus esset, *Joannes* *Fostorius* *Uthius*, *Canonicus* *Varmienensis* effert, in suo opere, *Colonia* vulgato anno 1623, cui titulum *Vitis* *Aquilonia* dedit, complectenti *Sanctorum* *Vitas*, qui *Catharinæ* *Sueconumque* regna veris gestis illustrant: in quibus S. *Catharinæ* *Vitam* ex *Saravata* contractam habet, et post ubi de *Uthio*, *Ordinis* S. *Birgittæ* monacho, huc subiungit ex authentico, de quo infra, codice: *Uthio* cum naufragium juvenis subisset, una cum *Joanne* *Gorechimo* (*Hipsalensis* postea *Sedis* *Archiepiscopo* et pro *Ecclesiastica* libertate glorioso in *Islandica* insula exale, tum et secundum aliquos anno MCCCXXXI generoso *Martyre*) eumque tabula quadraginta diebus adhaesisset, fluctibus perlatas et omni odulio destitutus; vocit si vitæ servaretur, *Ordinem* S. *Birgittæ* apud *Vasthenas* se ingressurum.

12 Post votum nuptiarum, piscator quidam *Hansoniensis* in regno *Daniae* voce castitus senissa monetur, ut exeat ad prendendum pisces, sibi specialiter reservatos. Mox ille in cybaram insiliens, montis divinis obsecundat, et ecce, subalneto paululum a terra navigio, conspicit a longe duos homines in quadam particula navis insulere, atque hinc inde ventis agitari: mentemque subit illos ipsos esse pisces sibi singulariter reservatos, juxta vocem divinitus ad se factam. *Uthio* igitur vitæ servatus, memor dicti, *Vovete* et reddite, *Vasthenas* sese contulit, *Religionemque* nomen dedit. Veteri exultus homine novumque indutus, monasticæ disciplinæ fuit observantissimus, orationum armis incessanter pugnavit, secuto fidei contra insidiantem inimicum protectus.

13 Accidit non longe post quamdam monialem *Vasteniensem*, *Benedictam* *Gunthons* filiam, gravi ægritudine per plures annos detinere, sepiusque morti vicinam extremæ *Uctionis* Sacramento manui. Hæc non ignara puritatis sanctitatisque *Uthio-*

idatur ex
editione an-
ni 1628.

alibi etiam
exiens.

12

cum appendice
miraculorum
pauciorum ?

cuius auctor
Uthio,

miraculo
servatus,
r

et ex voto
monachus
Birgittianus.

sic illi voto
adscribendum
utilitatur.

nis

A nis Confessarii sui, enixe rogavit, ut votum quod-
 piam pro sanitate recuperanda emitteret. Vovit
 Ulpho diligenter se collecturum et scripturum vitam
 ac miracula S. Catharinae Vasthenensis, si ejus inter-
 ventu infirma quadamtenus ab aegritudine relevaretur :
 quo dicto sine mora vis morbi remisit. Sed
 Ulpho, quamvis quod factum esset animadverteret ;
 tamen nescio qua incuria voti non satis memor,
 nihil minus quam de Vita et miraculis Divae cogita-
 bat : quapropter infirmitas plus solito in Virgine in-
 gravescere coepit, donec Ulpho negligentiam suam
 cognoscens, votum nuncupatum plena voluntatis
 sinceritate complevit, vitam et miracula summa fide
 conscripsit, atque infirma pristinae reddita est sani-
 tati ; factaque Abbatissa viginti quinque annis eidem
 monasterio praefuit.

et die post
 sancte moritur
 an. 1433,

14 At Ulpho de solita vitae austeritate nihil remi-
 mittens, omnibus exemplo praefuit ; sederim annis
 nunquam quievit jacendo, sed in quadam sedili, ad
 nostra tempora in ejus memoria religiose asser-
 vato, sedendo tempus somno necessarium impendit ;
 tanti vir spiritus et contemplationis erat. Orationi
 vacando choros Angelorum videre meruit, et in ele-
 vatione hostias Christum in specie pueri crebro se
 cernere fassus est. Etate jam maturus, cum primi-
 mam Missam conventualem nocte Nativitatis Christi
 in galli cantu celebraret, divinitus illi revelatus est
 dies obitus ejus : quem etiam coram certis suis sym-
 mistis et spiritualibus amicis praedixit ; sicque vite
 agonem felicissime consummavit, anno salutis mil-
 lesimo tricesimo tertio post quadragesimum ,
 sabbato quatuor temporum in adventu, videlicet die
 XIX Decembris, littera Dominicali D.

15 Quandoquidem ipsa S. Catharina dignatus sit
 scriptorem suum ad capiti operis prosecutionem animare
 in appendice legitur, ubi praemissam sanctae Sanctimo-
 nialis miraculum plenus describitur, inque in verborum
 modesta, quae suspitionem ingerant, ipsomet auctorem
 de se demisse sententiam et loquentem ea scripsisse : est
 ejusdem appendicis partes alias non dubitans aliena
 manu adjectas : nam quod Frater ille (Ulpho videlicet)
 operam delibere dicitur investigandi de Vita et mira-
 culis ejus, et praecipue de personis, quae ei in urbe
 Roma familiariter alluere sunt : et discontinuatis vi-
 cibus multa describens, per duos ferme annos igna-
 riam mentis suae consecutus, historiam gloriosae
 Dominae Catharinae distulisse consummare : postre-
 mis quidem verbis dicitur cognoscenda namque, ingenue
 culpas agnoscentis, demisso : praecipue vero significa-
 tur, scriptam esse vitam praequam miracula quaedam
 in appendice relata contingerent, eo sciret tempore, quo
 plures vivebant, ipsi, dum viveret, Sanctae familiares.

scripsit autem
 et relatu
 leonum
 coelestium

addoque die
 antequam
 scriberetur
 appendix :

16 Inter quas haud dubie illa fuit Catharina, quae
 gentilibus nata parentibus, Neapolitanique in servitu-
 tem adducta, et a Regina S. Catharinae Vasthen-
 si dono data, nomen ejus in baptismo accepit, ab ea-
 que Vastenam ducta, ibidem sub monastica regula
 multiplici claruit virtutum ornamento : donec ter-
 rena caelestibus commutavit, anno Domini MCCCLXV
 die XX Novembris, quando animam ejus, integra
 vita Presbyter Catilbernus, quasi stellam clarissimam,
 ad superna ascendere vidit : in spiritu moni-
 tus hanc, quam in caelum deferri conspiceret, filiam
 esse Principis Tartarorum, quae gloria nulli alteri
 lis in partibus contigisset. Ita Vastovius pag. 141 ex
 authentico, ut ait, codice examinis Vitae et miracu-
 lorum S. Catharinae Vasthenensis, qui habetur in
 bibliotheca regia arcis Cracoviensis, et ut nobis trans-
 criberetur, apud Domus nostrae ibidem Praepositam,
 studiosus et operi nostro adhaerentissimus, egyptis per litte-
 ras : sed responsum accepimus, nuperrima hostium ir-
 ruptione factum esse, ut istius bibliothecae nihil amplius
 in dicta arce reperiretur.

inter ea vixit
 fuit Catharina
 Tamara :

17 Vitae porro ab Ulphone conscriptae subjungimus
 miracula, pro quorum exceptione annis post Sanctae ipsi-
 us mortem ferme nonaginta, cum pro ipsius Sanctae
 canonizatione interpellandus summus Pontifex esset,
 Neurens Episcopus Lincoponsis Commissarius depu-
 tavit ; a quibus consecutam commentariam eam reliqua
 omni attestatione authentica Holmiae excursum reperit
 post vitam, indeque anno 1634 transcripsit Fr. Paulus
 Holstem Birgittanus Mariae-bonensis, et anno 1647
 obtulit Patribus Fratribusque, Ordinem S. Salvatoris
 professis in Monte-solis sive ad Aquas Marianas : a
 quibus ad nos ipsam ejus scriptam pervenit, quod hic
 fidebiter exhibebimus.

D
 A verenda post
 a. nos 90
 authentice
 collecta

18 Postremus qui S. Catharinae vitam conscripsit
 fuit jam ante memoratus Fr. Hilarion : qui partem ejus
 secundam in miraculis finiens, ita concludit : Neque
 hic praetermittere volo id quod mihi ipsi evenit et
 nonnullam miraculi speciem habere merito visum
 est. Cum me ad hanc historiam scribendam appli-
 casset, titulum ei, quem etiam nunc retinet, talem
 scripsi : Miraculosa Vita et Mors S. Catharinae. Hic
 ubi mox typis excusus fuit, et prima coepi folia re-
 tractare, justus animus scrupulus subit, ne forte is
 titulus parum conveniret cum veritate ; quandoquid-
 em in decursu compositionis ipsius pauca eatenus
 miracula repereram. Justam igitur hae de causa
 censuram veritus, et metuens ne titulus in impro-
 prius cuiquam videretur, ipsam Sanctam rogare
 exorsus sum, ut quaecumque posset sui suorum-
 que mirabilium cognitionem mihi subministraret.
 Et fecit : mox etiam a Reverendissimis Matribus
 monasterii Scale caeli Genuensis, divinitus fortasse
 inspiratis, quorum rogatu descriptionem susceperam,
 missum antiquum MS. accepi, quod ipsam in suo ar-
 chivio servabant, continens processum pro canoniza-
 tione Sanctae formatum et approbatum : quibus
 Franciscus Patalanius Patavinus, Juris utriusque
 nec non Theologiae Doctor, caussarum Saeni Palatii
 Auditor, octo argumentis solidissime probat, dignam
 tali honore esse : in his autem postremum locum
 miracula occupant, quae fideliter curavi reddere in
 Italianam linguam. Haec ille, cujus nos judicium memovimus,
 operam deimus ut ipsam illam Praeissimam Genam nau-
 esceremus : sed et inde responsum tulimus, nullam
 dicti MS. memoriam ibidem superesse ; ut verosimile
 sit ipsam penes Fr. Hilarionem remansisse, per
 amicum illarum Virginiam simplicitatem, ignorantiam
 quanti facienda sint authentica ejusmodi documenta,
 etiam post sevalorum plurimum decursum praeter
 ceteris fidem factura.

Vna Italica.

E

In qua
 miracula et
 Processu
 Canonizationis

F

VITA

Auctore Ulphone supparis aevi et Ordinis
 Birgittini in cenobio Vasthenensi mona-
 chio.

CAPUT I.

Catharinae educatio, virginium matrimonium,
 insignis humilitas.

Venerabilis, et Deo dilecta Catharina, nobilis viri
 Domini Ulphonis Gudmarson et Birgittae conjugis ejus,
 cujus laudis praeconium in Ecclesia, filia fuit. Hi ex
 sancto suo conjugio, tantum mundo, sed Deo octo pro-
 les genuerunt. Catharinam (de qua narrandi series
 suscipitur) ordine nascendi quartam, providentia di-
 vina tanquam mediam, virtutibus et morum honestate
 ceteris eorum filiis eminentiorem, hinc luci in-
 venit. Quae cum adhuc in omnis mortalitatis hujus vita-
 geret exordium, ejus futurae sanctitatis et puritatis
 iudicia divina gratia demonstravit. Nam nutricis of-
 ficio tracta, propter impudicam et lascivam vitam
 (ut probabili conjectura conjicitur) sugere ejus inana-

S. Birgittae et
 Ulphonis filia.

impudicæ
 nutricis lac
 sugere renuit :

tuas

A mas abhorrebat manillas vero matris suæ sanctæ, et quarundam continentium mulierum, sine horrore bibeat : incontinentium hac sicut absinthium refugiens cum lacrymis et vagitu. Congruum nanque fuit, ut quæ tota divinis delicanda erat obsequiis, more Nazaraeorum imminutum non manducaret ex utero Matris suæ.

AI CTORE
ULPHONE

Ab'atissæ
Ristobergeni
commisit
a

dæmon
occidere
noluit :

2 Ablectatam igitur, sancta mater ejus, de educatione filias sollicita, cuidam devotæ et sancte opinionis Abbatisa a de Risaberga tradidit sanctis moribus educandam. Sed innocentie persecutor diabolus, qui semper primordia bona molitur extinguere, dormientem puellam, Abbatisa in devotis orationibus excubante, in specie bovis competa impetit, et eam eoribus e lecto projiciens, in pavimento semivivam reliquit. Abbatisa vero puella manentem gemitum audiens, cum omni celeritate occurrit, eamque velut mortuam in sinu suo collocavit. Cum diabolus iterum apparet horribilis dixit : Quam libenter eam occidissent, si a Deo permissus fuisset? Anno vero ætatis suæ septimo, cepit quadam vice a coevis suis indacta, ludis puparum intendere, et ne talium ludorum vanitas, quæ in plerisque juvenibus mentis stabilitatem subvertit, etiam ipsius animum innocentem dissolveret, misericordis Dei, qui flagellari permittit omnem filium quem recipit, permissione factum est quod sequenti nocte, postquam tal. ludo intenderat, vidit in somno multos manumidos spiritus in specie puparum cubiculum suum subintrantes, qui cum de lecto ejectam flagellis reciderunt, adeo quod in crastino toto corpore livida videbatur. Unde postmodum namque dissolutionis materiam, et ludorum vanitatem, cooperante ejus gratia qui cum tentatione preventum facit, perfecte reliquit : amplius cum ludentibus etiam quibuscumque se non commiscens, imo quadam maturitate contra illius ætatis fluxum et declivem inertiam se agebat.

B

abstinetur
illa a ludo
virilitate.

Egardo nupta

eum ad
vocandam
castitatem
inducit;

3 Annos insuper nobiles attingens, cum fiducia, quam semper in Deo et gloriosa Virgine Maria de castitate servanda habebat, voluntati patris obediens, in matrimonium nobilis viri Domini Egardi consensit. Veniente autem die nuptiarum cum in secreto thalami soli commanerent, virgo illa Deo et beate Virgini devota, ad castitatis votum sponsum suum sanctis exhortationibus infloxit; ipso cooperante, qui totius puritatis et casti consilii in mentibus electarum est insosor. Voto itaque inter se de castitate perpetua cum sacramentis firmato, tenerime se invicem in Domino diligentes, sub seculari pompa, sancta quadam calliditate hostem pudicitie deluserunt. Et quam gratum Deo erat eorum votum, patet ex indicio subsequenti relatione digno. Nam cum vir ipsius Dei semper devotus, more nobilium quandam diuinam cum canibus venaretur, contigit ipsam Dominam Catharinam fortuito per viam ejusdem luci pro negotiis suis vehiculo transveta, ad quam fera cursu concito lassæ pro canibus, omni feritate postposita, tanquam ad singulare presidium confugiens, caput suum in sinu mulieris pudice, quæ in se bestiales motus amputaverat, mansuetissima reclinavit. Cumque a viro et aliis bestiam insequentibus esset predicta Domina Catharina requisita, ostendit eam sub pallo latitantem, supplicans humiliter pro eadem, ut captivum suum significando bestiam donaret libertati. Quo facilliter annuente, silvas bestia petiit, ipsi vero pariter in Domino plurimum gavisi et consolati sunt, gratias ei agentes, qui feras edomit et mansuescere facit.

C

quam id Deo
gratum
mentratur
vehiculo.

Ambo vivunt
in magna
austeritate

4 Et ne bestia domesticus, caro videbatur, insurgeret, post nocturnas in devotis orationibus vigiliis et genuflexionibus, in pavimento camere suæ substratorum unum torale habentes et cussimum sub capitis, dormire consueverunt ; tempore huiusmodi sum

abstinentiam minime immutantes ; quia quanto moliora pro Deo relinquebant, tanto magis divini amoris incendio incalescebant. Ipsa namque venerabilis Domina menti viri sui devoti verbo exhortationis sapius studuit materna virtutum exercitia et penitentiae inculcare : quæ ipsa juvenula in matre S. Birgitta viderat, et ab aliis didicerat, cupiens se in his pariter conformari. Hinc vigiliis et orationibus sanctis jejunium associabant, ut cunctis animæ virtutibus florere possent, ut caro subjecta animæ, et ancilla Domina suæ congrue famularetur. Abstinentiam ergo, quæ multum commendabilis est pariter amplexati sunt ob amorem Dei et propriam salutem ; non solum exhibentes se ab illicitis, imo etiam a licitis et concessis : scientes quod abstinentia vitam prolongat, castitatem conservat, Deum placat, dæmones expugnat, intellectum illuminat, mentem roborat, vitia domat, carnem exuperat, et cor ipsum in Dei amorem pertrahit et inflammat.

D

et abstinentia,

5 Felix ergo fuit hoc conjugium, quod non carnis petulantia et lascivia duo corda unum fecerat, sed dilectio, quæ est in Christo Jesu, castis amplexibus constrinxerat glutino caritatis. Felix eorum conjugium, qui sanctissimum Mariæ et Joseph virginale conjugium, quantum possibile fuit, conabantur imitari, ob divinæ miserationis respectum et amorem. Nam in diebus suis erant quasi duo lilia, in horto Dominico et statu matrimoniali bene fragrantia, castitatis nitorem coram Domino omnium inspectore habentes, et eorum proximo per virtutum exempla et exercitia cum opinione bonæ famæ suavissime redolentes. Unde quidam de eorum familia insolita abstinentie et spiritualis vite inexpertus, tamquam vanis et superstitiosis coram Domino Carolo, fratre Domina Catharinæ, detrahebant. Qui captata opportunitate, litenter eorum cubiliam intrans, invenit eos non ut conjuges delicias carnales sectantes, sed velut devotos Religiosos laneis et asperis indutos tunicis, dimissa delicato lecto, in pavimento separatim dormientes. Super quo memoratus Dominus Carolus, minus eorum quæ sunt spiritus sapiens, Dominum Egardum et uxorem ejus germanam suam tanquam superstitiosos et fatuos arguebat. Ipsi vero descendentes pluvias increpationum, venientia flumina distractionum, et flantes ventos irrisionum æquanimiter tolerantes, a proposito castitatis et abstinentie fundamento minime ceciderunt ; firmati enim erant super sanctæ perseverantiæ stabile fundamentum.

mirò exemplo
castimonie
conjugalis :

E

in quo a
Carolo fratre
deprehenst

6 Sed quia non sufficit munditia carnis, nisi et munditia mentis sequatur, cum humilitate vera ad gloriam Dei (nam sicut munditia carnis est immunitas a pollutione hominum, sic humilitas est immunitas a pollutione dæmonum ; miscetur enim dæmones animabus et corrumpunt eas per superbiam, sicut homines corpora corrumpunt per luxuriam) ideo hæc venerabilis Domina pudicitia suæ humilitatis studuit habere munimentum. Cepit etiam vestes deformatas ab antiqua patriæ laudabili consuetudine, in quibus modernis temporibus maxime nobiles effluere solent, paulatim deponere ; nec propter detractiones et irrisiones ab humilitatis et honesta consuetudinis patrie observantia desistebat. Cujus exemplo multa nobiles, consodales ejus et cognatæ, vestes pomposas et ornamentum superfluum patrie reliquerunt.

irrisiones ejus
patienter
sustinent.

F
Stultiat
humilitatis
Catharina

millietram
cultum exiit :

7 Inter quas nobilis Domina b, uxor fratris sui predicti Domini Caroli, quamvis consilii et exemplis ejus in principio pertinaciter resisteret, speciali tamen divinæ visitationis oraculo ad meliorem vitam ordinem conversa est. Nam contigit in civitate c Calmannen, in capella Beata Virginis, dum simul starent in oratione ante imaginem ipsius Beate Virginis, venerabilis Domina Catharina cum uxore fratris ; conti-

b
quod et uxor
Caroli miseratur

G

git

A git, inquam, quod Domina illa, uxor videlicet memorati Domini Caroli, paululum obdormiret; videbaturque sibi, quod Beata Virgo hilariter respiceret Dominam Catharinam, sororem mariti sui; se vero torvis oculis et irato vultu inspiceret. Hac visione multum turbata, coepit cum lacrymis Beata Virgine morari orare, dicens: Quare, Domina mea, me ita terribiliter respicis? Cui virgo: Quare non obedis consiliis dilectae mae Catharinae? Si ejus consiliis et exemplo habitum tuum et mores correxeris, ego te per gratiam meam hilariter respiciam. Quae expergefacta admonitionis hujusmodi haud ingrata, continuo depositis superbiae ornamentis, humilitati et Dominae Catharinae moribus se studuit conformare.

8 Unde vir ejus supradictus Dominus Carolus adhuc totus secularis, mutationem vestium et devotionis gestus in conjugem perpendens, turbato animo dixit, impropere Dominae Catharinae sorori suae: Non es contenta, quod te beguinam feceras, quin etiam uxorem meam tecum id beguinam faceres et fabulam populorum? Patienter itaque ferebat improperia et irrisiones pro Domino, pro virtuosus operibus commendari plurimum abhorrens, commendantes se obtestans per misericordiam Christi, ne ejusmodi de ea dicerent sine sententia. Nam speciales suos secretarios sagacissime cum lacrymis objurgabat, quia ob reverentiam pulchritudinis virginis, et quod illibata maritalium torum ageret, felicem eam referebant, adjurans eos ne talia de amodo nominarent.

a Hujus monasterium aditum fuisse Hisinger 80 circiter P. M. Wodsteno distanti ultra Norsholmann, via aussia conjectum dicere: quancis nullum in tabulis geographicis nomen proprius accedit. — b Infra num. 33 Gyllia propria, et Domina Norica appellatio mariti sui Norice Principis nomine appellatur. — c tionibus Durantus, inscripta S. Birgittae, post ejus Revolutiones editurus tomo 2, negat, mirum videri debere si nomina quorundam propria alipiarum civitatum, oppidorum et parochiarum ecclesiarum regnum Polonae et Sueviae, in quibus miracula illa obita sunt, non ita forte fideliter ex antiquissimo illo codice MS. desumptuerint Idem in hoc Vita et sermonebus mirantibus valere debere lector intelligat. In Officiis propriis regni Sueciae urbs haec Calmaria nominatur, estque Scandinaviae maritimi civitas, qua inter continentem et Islandiam insulam angustissimum est fretum, paululum infra altitudinem graduum 57, et ultra latitudinem 33 — d Honoratissimum in Religio nomen quatenus eis mulieribus convenit, quae a saeculis abductae rante ad S. Begga exemplum modestam simul vitam ducunt, certis quibusdam legibus, ut non volis religionis adstructionem aliam tamen canque vishissimam inter Gothos, Francos, Saxones habuisse significationem et eo colligit, quod Franci sordidissimum hereticorum sectam, voluntaria paupertatis larva se obtegunt, Beguardorum et Beguinarum nomenclatura, in eaque significatione prima ejusmodi nominum videtur Begge etiam hodie significat inviduere apud Anglosaxones.

CAPUT II.

Romam profecta Catharina, jubetur marito mortuo matri suae socia adhærere; tentationem de reditu vincit.

Brevi igitur tempore elapso, postquam a parentibus nupti tradita esset, pater ejus Dominus Ulpho Gudmarson, Princeps et Legifer a Neritice, in senectute bona defunctus b in monasterio c Alvastra honorifice datur sepultura. Post cujus obitum B. Birgitta, mater Dominae Catharinae, juxta praeceptum Domini, Romam est profecta. Et cum sollicita esset de persona, quae eam in negotiis arduis familiaribus adjuvaret, et solatio esset in terra peregrinationis sua; responsum accepit a Christo, ne de hoc turbaretur, quia mitteret ei personam, quae esset in negotiis sibi divinitus commissa fidelis coadjutrix; quam etiam speciali gratia suo benedictionis praeveniret. Elapsis itaque fere quinque annis, postquam B. Birgitta a patria sua Romam venerat, tanto coepit Domina Catharina fervere desiderio ad Romam peregrinari, quod praesenspiris et quotidianis affectionum incrementis quasi languida appareret.

10 Quod vir ejus Deo devotus perpendens, causam tantorum suspiriorum et insolitae affectionis re-

quiri. Ipsa vero de viro tam benigno et Deo devoto plurimum confidens, cordis sui arcanum aperuit. Sed prudens ille maritus ejus, propter ipsius quam expertus erat vitae stabilitatem, praesumebat instinctum hujusmodi a Domino agitari, et ideo contradicere, quamvis eam tenerrime diligere, non audebat; sed exinde verebatur, ne persona tam eleganti et juveni, utpote decem et octo annorum, aliquid adversitatis in via peregrinationis tam longinque accederet. Unde aliquamdiu consensum dare distulit: sed tandem victus timore Dei, qui voluntati divinae repugnare dissuadet, inportunis precibus conjugis condescendit. Interea parantur pro ea et ejus familia sumptus in via necessarii, de comitiva honesta providetur, et jam exitus de patria solum expectatur.

11 Sed ille veteranus virtutum persecutor (qui molitur quaeque sancta et bona proposita extinguere, si potest; si non, saltem ea nititur impedire) Domini Caroli fratris ejusdem Dominae Catharinae animum in indignationem contra eam incitat, ita ut scriberet Domino Egardo marito suo sub comminationatione mortis, ne sororem suam peregrinari permitteret extra patriam Sed littera ista, Domino Egardo extra domum propriam in negotiis suis agente, ad manus Dominae Catharinae devoluta est: quae aliquid talium suspicata, litteram aperuit, et aguta comminationis serie, sermonem hujusmodi ad avunculum suum Dominum e Israellem, virum potentem, et totius devotionis ac prudentiae, detulit. Qui pie eam in Domino consolando hortabatur, ut ab illo sancto proposito non excideret propter minus fratris sui; simulque assecuravit eam, quod comminationem ejus contra Dominum Egardum maritum suum evorteret: sique plurimum consolatum, non tantum verbis, sed et donativis, ad celeriore exitum de patria confortavit. Nec mora, cum Domino Gorstigo Thunason Marscalco Sueciae, et cum duabus aliis Dominabus Regni Sueciae, navem conscendit.

12 Transito mari cum difficultate magna, his supradictis comitata, per terras Germaniae et Italiae, in mense Augusto Romam f. pervenit. Eo denique tempore sancta et Deo digna mater ejus B. Birgitta, apud Bononiam in monasterio g Sarpensi, ad correctionem Abbatis et conventus ejusdem loci, ex praecepto Christi aliquamdiu moram traxit, cum venerabili Patre suo spirituali Domino Petro Olavi, et paucis aliis de familia sua. Domina vero Catharina cum sua comitiva quarebat matrem suam in Roma per continuos octo dies, multum anxia, quia quo divertisset, scire non poterat. Interea Dominus Petrus Confessor B. Birgittae quosdam mirabiles motus et instinctus quarundam affectionum in anima pensavit, intantum eum agitantes Romam transire, quod praesenspiris vehementer dormire seu comedere non posset, donec arripere iter versus Romam; qui a B. Birgitta, quamvis invite, dimissus, celeriter ad urbem pervenit, et in Ecclesia S. Petri Dominae Catharinae et comituae ejus occurrens, excepit eos cum gaudio magno; cognoscens vero quia Dominus acceleravit iter ejus propter consolationem eorum.

13 Sequenti vero die ad visendum Dominam Birgittam, una cum Domino Petro ad monasterium praedictum repedarunt. Suscepti reverenter ab Abbate loci illius, propter devotionem Dominae Birgittae, cujus exhortationibus sanctis ad meliorem vitam jam conversus fuerat, per aliquot dies ibi insinual steterunt. Sed ad consilium B. Birgittae iterato Romam venientes, multum humiliter per Stationes et limina Sanctorum peregrinationes suas compleverunt. Peractisque in Roma aliquantibus hebdomadibus, ad patriam redire Domina Catharina se disposuit.

a B. Virgine reprehensa

quia Catharina non obediret

quod nunc haec in dicitur iugere

Calmaria ep.

Beguinne

D. AUCTORE ET ILLUSTRO

licentiam tandem a viro impetrat;

frustraque mixis frater-nis terris

E

annuntiat ab avunculo.

nomam appuka,

f

g

F

matri confessatium invenit;

a quo ad quam deducta

Romam cum caesem redit,

u p c. dicit B. in om profecta

no desit. no periret. navi ac eu. dunt,

d. et postquam orat

Cumque jam esset in prociectu redeundi ad patriam Domina Catharina, requisita est a matre sua S. Birgitta ex præcepto Christi, si ad honorem ejus vellet in Roma cum ipsa remanere, et pro Christo laborare et adversa quæque perpeti. Tota igitur inflammata spiritu, respondit se non solum patriam, amicos et cognatos, divitias et delicias, sed etiam maritum, quem plusquam corpus proprium diligebat, si Christo placeret, libenter velle relinquere.

14. Consensu itaque remanendi dato, Christus revelavit matri suæ B. Birgittæ dicens: Filia tua Catharina est persona, quam promiseram fidelem cooperatricem in negotiis tibi divinitus commissis: ipsa enim est pulchra plantula, quam ego ipse plantare volo sub dextera brachio meo, ut crescat in arborem fructiferam. Et quia indiget humore gratiæ, rigabo eam sapientia mea. Consule ergo illi, quod stet terminus tempus, quia utilis est ei stare quam redire. Nam facturus sum ei, sicut pater facit puellæ: quæ a duobus diligitur et petitur in conjugium: quorum alius est pauper, et alter dives, et ambo diliguntur a puellâ. Pater itaque prudens videt affectum Virginis et pauperem ab ea diligi: dat pauperi vestes et dona, diviti vero conjugii filiam suam: sic ego volo facere. Ista diligit me, et maritum suum: ideo qui diligit me, et Dominum omnino, providere ei volo de donis meis, ut honoribus sibi ad animam: qui placet mihi vocare eum, et infirmitas, ipsa faciat, signum est exitus sui. Decet enim tententem ad Potentissimum rationationem suam habere in manibus, et a carnalibus esse expeditum. Illam vero volo ducere et reducere ad sicut, donec apud fiat ad opus, quod ab æterno præservi, et ostendere ei mihi placet.

15. Ab illo igitur die, tanta ei crevit eloquentia gratia, ut inter Principes et sapientes de testimoniis Dei haqueretur confidenter. Unde ipse Dominus Papa Urbanus, vi tantum de sapientia ejus admiratus est, ut cum ipsa semel eorum eo et Cardinalibus loqueretur, h sibi fam liciter diceret: Vere filium tu laboris de facto matri tue. Aliquanto itaque tempore. Ipso postquam voverat cum matre remanere, honoris quodam inconsueto vi se comensu, memorque libertatis perceptoris, nihil tam anxie petivit a matre, ut ad Sueroniam posset remanere. Matri vero ejus per hæc tentatione in oratione existenti, apparuit Christus, dicens: Ædificam illi Filie tue, quod jam factum est vidui, et consulo ut terminum remanent, qui ego ipse volo sibi providere. Et quamvis humiliter hunc placatum divine voluntatis impleteretur, et gelatine nihil adinus delicias patriæ nat. le solium in mente revolvit, quod quidem voluntate et rationis vigore refutabat. Unde rogare herognam matrem suam cepit, ut si quod remedium Deum seiret remedium, ei sic fieri se adhæret.

16. Venerabilis mater, et ceteris omnium tantum tentationum jam triumphatrix, filia sanctitatis carnis affectu, remedium proxi et salutare, vocans magistrum Confessorem suum, rogando suppliciter et devote, ut eandem virginam mentis incommodum essentia, ipsaque Domina Catharina hoc idem remedium instantè efflagitabat. Et quomodo cum a Confessore eaderetur, dixit magistro: Non pareas, imo fortius perente, quia adhuc duritiam cordis non attigas. Contumacito igitur magistro flagella, una vice bilis vultu dicebat: Sufficit mihi, sentio enim cor meum mutatum, et odorem tentationis illius missionum penitus abscessisse.

17. Eodem demque tempore Dominus Papa cum Curia sua in Avinionem residere. Unde multi de filius Bohem misam ex copulitate captantes, in rebus contra publicam justitiam invaluerunt, insolentias et violentias impame in plateis urbis exercentes, ita

quod peregrini et simplices, propter hujusmodi malorum incursionem, Indulgentias et Stationes visitare non audebant. Maxime autem juvenibus mulieribus molestia graves ab illis pestilentibus inferbantur. Hac de causa etiam Domina Catharina prohibita fuit a matre, ne iret ad Indulgentias sine magna et potenti comitiva. Unde per plures dies domi cum ancillis remansit, matre et Confessore Stationes et Indulgentias visitantibus, semel tantis quibusdam cogitationibus cepit agitari, quæ tales erant Ego hic miseram vitam dico, alii profierunt et commoda lucrantur animarum suarum, visitant loca Sanctarum, intersunt mysteris divinis: ego vero brutali more ab omnibus bonis spiritualibus sequestrata sum. Eia, cognati mei, fratres et sorores mee, in patria cum omni tranquillitate servium Deo, ut quid ego deveni in hanc miseriam? Nonne melius esset non esse, quam sic in utrolibet, corpore videlicet et anima, inutiliter vivere? Sedebat confecta morroribus, nutrensens repleta amaritudine magna.

17. Et dum sic affecta cogitationibus suis fluctuaret, superveniens mater sua cum Confessore suo Domino Petro, requirit causam tristitiae: sed illa pre vehementia amaritudinis et doloris, respondere nequit. Mater autem in virtute sancte obedientie responsum petiit, ipsa vero Domina Catharina ad verbum obedientie, quasi ex immo pectoris aiebat: Domina mea, non valeo loqui. Erat enim sicut mortua, pallida facie, et oculis transversis ex violentia impertinatum cogitationum, eps mentem captivatum. Sequenti vero nocte videbatur sibi in somno, quod totus mundus arderet, et quod constituta esset in medio ignis in quodam parva plantie, et multum timens et tremens desperansque se posse ignem illum evadere.

18. Tunc apparuit ei Mater Dei Virgo Maria, quam suppliciter alloquitur dicens: O mea carissima Domina, adjuva me. Cui Virgo: Quomodo possum te juvare, ex quo tam ferventer desideras ad patriam, ad amicos, et cognatos remanere? Negligis votum Deo tuo factum, facta inobediens et ei mihi, Matri et Patri tuo spirituali. Ad hæc Catharina: O benignissima Domina mea, libenter amplectar quodquid nunquam invidens, et Virgo ad eam: Esto ergo obediens matri tue, et Patri spirituali ex parte mea: hoc volo, quod facias: hoc mihi placitum esse cognosens. Domina vero Catharina exultans, festine cum omni humilitate venit ad matrem suam, flexigenuibus ante eam stans supplicando, ut sibi dimitteret culpam pertinacis inobediens sue, quia graviter Deum, gloriosam Virginem, et ipsam offenderat. Visione poetis matri plene exposita, promissit deinde se usque ad mortem libenter ei velle obire, et secum stabiliter in peregrinatione ejus exilio remanere. Cuique matri cum convenerone mater congratulans ait: Hæc meritatio dextere Excedi: sit ipse benedictus, qui diligentibus se omnia facit cooperari in bonum.

a Provincia Ostrogothia regis Norvegia, abis Norvegia, posthinc Nota munit in ea præcipue et fluminibus. In Anno 1334. 12. Februaris, et est in Vita abbreviata S. Birgittæ, ubi dicitur anno 1373. a. Ordine Cisterciensis in Ostrogothia circa nos dum vixit An. Sueroniam Regi condidit, quique et subsequenti obijt. Regem regibus nobilitatum: ut nomen sui nomen ejus et vitam in Evangelicis tabulis non exprimit. — d. in Vita abbreviata dicta S. Birgittæ in Anno 1330. epi scilicet erat cum filia circa annum 1330. Verum vel hic perpetua quinquaginta suo hinc paulatim vel infra annum. Et non recte dicitur per annos 24. annos multorum peregrinationum fuisse, cum S. Birgitta mortua sit in 1373. a. In fine hujus vitæ Evangelicis, et S. Birgittæ contemplationibus et Sueroniam vitam scripturam sumptam, vide in Vita Aquilani Joannis Castorij ubi et multum desiderat ad veritas scholasticas et indolentibus exortationibus duxisse legimus, et additum eorumque regni, fuge Regis Margi Sueri in ducem veni adducti, consuetudine repulsi. abisse in fine anno 1338. quod si aliqui veteri monumentis probare vultint certum eundem anno ad sequentia vitæ hanc esse profectam et ultimam. — Quia ubi dicitur mater, ut in typico proprio dicitur. — Ignorant nomen amantibus Italia et Romanensibus scriptoribus, quos quidem hanc per-

ibique remanere consensit.

matri a Christo primo adultæ, sapientia divina implere.

h. Intellegit se viduam faciem.

S. Birgitta eum credi juget.

prohibet statim obire

D. reai. pr. or tentatio

ann. gravit. sive o. n. a. r. o. r. e.

quem matri in dicit.

et a B. Virgine reprobata tu quod illa.

matri e ad hanc in pro-mitti

AVARISIA

AVARISIA

n. 1. s. c. d. S. Birgitta s. f. u. t. a.

A *seculari : admodum autem vercor ne corruptum sit, et quamvis Parma totius Matronarum comitatus districtu a Nononiensi dirigitur territoria, haud tamen adeo magna est lucoran distantia, ut illius res scriptur in Suecia atrudere ad eam potuerit : ideoque suspicor legi hoc loco debere Parmensi : de illustribus autem illius divocatis monasteriis, vide Eghellum tom 2 Italia sacra colom. 181. — h Cassianus canonizationis matris urgens, de qua pluribus infra post initia anni 1378, electo jam 2 Aprilis Urbino vi praedicto. — i Desumpta haec verbotenus sunt ex lib. 6 Revelat. cap. 118. — k Imo tam pridem a tempore Clementis v; nec ante Gregorium xi Italia restituta est Pontificia Sedes, postquam 70 et amplius annis, ab anno 1305 numerandis, in Gallia abfuisset.*

CAPUT III.

S. Catharina de tuenda sua castitate sollicita varie impugniatur.

Volens igitur B. Birgitta filiam suam humilitatis et obedientiae jugo arctius obligari, ne ex maternae compassionis indulgentia in via sanctae penitentiae remissius viveret, vocat magistrum suum Dominum Petrum, virum in spirituali magisterio probatum, totiusque sanctimoniae et virtutum charismatibus circumdusum, suppliciter efflagitans ab eo, ut filiae suae obedientiam acceptaret. Consentienti tandem eidem Domino Petro votis tam rationabiliter et pie obsecrantis, Domina Catharina humiliter obedientiam promisit, et tenuit adeo efficaeter, quod nec minimam rem absque ejus licentia facere praesumeret : sciens quod virtus obelientiae veritati militat, gressusque hominis in disciplinam dirigit, et sanctae conversationis gratiam promeretur.

20 Igitur hac virtute munita, in militiam spiritualis exercitii progreditur, corpus suum continentia castitatis restringens, ne mortifera voluptate delincret. Et quamvis in virginitate, etiam in conjugio cum viro suo vixerat, timebat tamen juvenilis fragilitatis declivem conditionem, et verebatur ne inimicus commentator totius nequitiae, sua caliditate propositi sui sancti subverteret fundamentum. Altissimum igitur posuit adiutorem suum, devotissime deprecans : ut ei tribueret virtutem et fortitudinem resistendi versutis inimici. Unde quodam sabbato, cum communicatura Sacramentum Corporis Christi, ad altare accederet, ipso Sacerdote audiente haec apud se orabat dicens : O amarissime Redemptor, qui hoc Corpus de intemerata Virgine sumpsisti, et in crucis patibulo diruptis nervis et venis amarissime extendi voluisti, ego indigna peccatrix per ineffabilem misericordiam tuam deprecor, ut conservare me digneris, ne eadum in peccata. Et quia egregium militem mortalem habui per gratiam tuam pudicitiae meae custodem, de ejus modo soluta conjugio alium per gratiam efflagito castitatis meae zelatorem, militem illum nobilissimum propagatorem tuorum sanctissimorum praceptorum B. Sebastianum, cujus me custodiae et curae, piissime Jesu, committere digneris. Haec et alia devote perorans, Corpus Christi accepit in pignus salutis et conservationis a tentatione inimici. Cujus orationis et commendationis adeo efficax fuit sacrificium, quod ab illo die a multis periculis non sine magnis prodigiis constat eam divinitus fuisse preservatam, sicut inferius clarius patebit.

21 Ipsa ergo venerabilis Domina, cum marito esset viduata morte interredente, et staret Romae cum matre sua S. Birgitta, cepit vivere tamquam in monasterio sub cura matris suae, quam novit Spiritu Dei illustratam et divinarum virtutum charismatibus decoratam. Praeceptorum vero habuit magistrum Petrum Confessorem matris, cujus monitis, doctrinis, et salutaribus consiliis tota, tamquam vera obediens, se humiliter conformabat. Matris vero suae vitam et mores, tamquam speculum sine macula semper est intuta, cupiens mores actusque suos dirigere ad exemplum ejus, et eam sanctis pe-

nitentiae exercitiis imitari. Ex ea namque certis temporibus silentium observare didicit, sciens quod silentii virtus confert pacem cordis cultumque justitiae, et inter proximos pacem nutrit atque custodit. Nam nisi homo valde diligenter ori suo custodiam adhibeat, gratuita bona, quae habet, cito dissipabit, et in multa mala corruet. Rationabilia vero et pauca verba interrogata respondebat, sed adificatoria de voluntate Dei et praecipis tractantia. Omnibus maxime pauperibus et peregrinis, familiariter et humiliter loquebatur, observans illud Sapientis, Omnis narratio tua sit de praecipis Altissimi.

22 Unde cum staret Romae, pauperes et peregrinos dulciter confovebat, plurimos de patria adventantes, non tantum elemosinis, sed dulci et familiari colloquio recreabat : exhortans eos ad patientiam et amorem Christi : saepius inculcans eis, quod continuo recordationem amarissimae passionis Christi, et mandatorum Dei observantiam specialiter haberent. De uno mentionem facio, quem tunc peregrinum pauperem pluries vocavit in cameram suam, Evangelium sibi relegens et Vitae Sanctorum et mandata Dei explicans, ad vitanda septem mortalia peccata summopere invitabat. Hic quidem cum ea ad patriam rediens, in monasterio Walstena Frater conversus bonam militiam Christi militans, multa laudabilia de ejus sanctitate Fratrilus recitare consuevit.

23 Cum autem haec laudabilis Domina Catharina staret Romae, vivente matre sua Birgitta, licet juvenis esset, ut puta viginti annorum; fuit tamen gravitate morum spectabilis, et sensus canos habens, venustateque corporis decora, quae corda multorum inficit. Erat etiam oculis omnium gratiosa : nude multi magnates cupiebant eam matrimonialiter sibi copulari, vota sua, nunc per se nunc per alios, eidem Dominae declarantes, magna et pretiosa quoque dotis nomine promittentes, si eis in matrimonii copulam consentire vellet. Quibus ipsa constanter respondit, se vivisse perpetuo continentiae castilitatem, nec velle cum mortali sponso amodo nuptias iterare. Ipsi vero caeco amore capti, quod promissionibus et blanditiis non poterant, minis et violentiis extorquere moluntur. Ponunt igitur insidias in stratis publicis inter angustias vicinarum, ut captam abducerent, ne matris suae sanctis consiliis confortata eis consensum denegaret.

24 Unde in quodam festo contigit, matre sua plus occupata negotiis, quod, dum Domina Catharina cum multis matronis nobilibus urbis Romae ad S. Sebastianum extra muros pro indulgentiis proficisceretur, quidam Comes eum magne comitatus inter vineas latitabat, observans si forte Domina Catharina cum aliis matronis illuc peregrinaretur. Et ut cognovit eam in eorum comitatu esse, eos jubet esse paratos ad eam captandam. Festinant hi de absconditis suis, ut rapiant innocentem; sed frustra tentaverunt arcem in quitatum suam : prevaluit enim consilium Domini, qui semper in se sperat utis protegit et defendit. Cum igitur impir illi impetum facerent, ecce festino cursu cervus eis obvius venit, cujus captione illis metu Dei occupatis. Domina Catharina cum aliis matronis, citata gressu in Urbem se recepit, eruta quasi lamula de manibus eorum, et quasiavis de insidiis arceps. Vementi itaque in domum, Beata Birgitta mater sua in spiritu cognoscens periculum, de quo liberata est, dedit : Benedictus sit cervus, qui te ab insidiis ragentis adversarii hodie misericorditer liberavit, sicut mihi existenti in oratione gloriosa Mater Dei ostendere dignata est. Unde cum sponsa illa amarosa dicens potuit : Fuge dilecte mi, assimilare capreae hinnuloque cervorum super montes aromatatum. Ab illo die

accione ulphose a fortissim servat,

pauperes suad ose custodit.

B

Ad nuptias sollicitata constanter resistit :

ponunt et haec de causa insidias.

sed vestri alio multatoribus,

libera ad matrem praere orientem redit,

Cont. 8 14 et seis inde omni consuet.

Magis Consecratio obsequium rovi

Pudicitiae sine insidias.

a Deo custodem perit

S. Sebastianum.

Etiam religiose venerat ad iherosolymam in a. 111.

non

AUCTORE
ULPHONE

A non in palam per Stationes ire presumpsit, sed tantum vicinam ecclesiam domi suæ visitans, raro in plateis videri voluit: precelegit enim in domo sua consistere pedibus suis, quia pedes firmi super plantas mulieris stabiliis.

Dei iussu ad
S. Laurentii
foras egressam
cum matre

25 Extra muros Urbis Romæ nullo modo ire presumebat, nisi divino pronuntiata fuisset oraculo, ne presumptio sua de ipsa faceret gaudium inimico. Quando vero a matre per revelationem divinam assecurata fuisset, ad Indulgentias ire minime dubitabat. Contigit enim instante solemnitate S. Laurentii, quod B. Birgitta in vigilia ejusdem, diceret filie suæ Domine Catharinæ: Cras per Dei gratiam pariter ibimus ad S. Laurentium. Cui Domina Catharina respondit: Domina mea, multum timeo, quod in via ab illo Comite, quem bene nostis, violenter tollar a vobis. Et mater ad eam: Spera firmiter et confido in Domino Jesu, quod ipse velit nos de manibus ejus per misericordiam suam liberare ab omni periculo custodire. In die vero S. Laurentii egredientes domo, munierunt se quinque vivificæ Crucis signaculo, quinque vulneribus Christi et S. Laurentii custodie se comitantes. Talibus munitæ præsidii, ad ecclesiam S. Laurentii secure pervenerunt.

capturam
quædam
e ecclesie
percutitur ?

B Comes autem ille cum famulis suis, cum adhuc nox erat, prope viam in vinea se absconderat, ut incautam, illicescente jam die prosiliens de latibulis suis, eam raperet. Sed in lapide suo, quem absconderat, humiliavit eum Deus: Nam orto jam sole, et cum magna pars diei transierat, famuli tædio affecti dicunt Comiti, Domine, quid hic moramini? Respondit Comes: Expectamus utique propter illam Dominam, quam hodie cogitavimus nobis capere. Ad hæc famuli, multam temporis est postquam pertransiit, et jam die pervenit ad ecclesiam S. Laurentii. Et Comes ab eis quaesivit, si jam dies esset. Respondierunt: ei Certe Domine dies clara circumlucet, et sol in alto est. Tunc primum Comes cognovit manum Domini contra se, exigente sua iniquitate, extentam, aperientisque oculos nihil videbat, sed eo præcipiente statim ductus est ad eandem ecclesiam S. Laurentii: ubi cum venisset, requirit a famulis, si illa S. Birgittam et ejus filiam viderent: qui requirunt in multitudine adventantium renuntiaverunt ei, quod illæ essent.

et culpam
agnoscens,

27 Continuo mandat se ad ipsas perducere, et eum perductus fuisset ad eas, prostravit se in medio cum fletu magno, in ærumnis suis recognoscens malitiam suam, humiliterque petens veniam, ut sibi culpam suam propter Deum dimitterent, promittens Deo, quod talia nunquam amplius attentaret: adjungens etiam, quod eorum pro viribus suis esset defensor et adiutor, et ad quævis beneficiis existeret eorum promotor benevolus et paratus. Sicque continuo ipsis pro eo orantibus, humo oculorum recepit. Ab illo die cepit eas habere in magna reverentia et honore, beneficia plurima conferendo. Narravit autem Comes iste gratiam et miraculum scenæ factum, coram Domino Urbano Papa v et Cardinalibus predictis magnalia Dei.

ad ejus preces
visum recipit.

C 28 Unde nec facendum puto, quantis impugnationibus adversarius humani generis per suos fautores custitatem ejus Deo dicant impugnaverit, et Domini virtutum Christus, Rex gloriæ, ab his misericorditer eam liberaverit. Accidit autem S. Franciscum apparuisse in visione B. Birgittæ, invitantem eam ad visum cameram suam. Quæ cum statim, tamquam devota S. Franciscus obediens, se disponeret ad pergendum in Assisium ad ecclesiam ejusdem Sancti, quæ dicitur de Portuicula, perceptum fuit ei a Christo, quod Domina Catharina eam sequeretur, quia desiderio magno illic peregrinari affectabat. Assecuravit, eam etiam Christus, quod in in-

Cum matre
Assisium
profecta

stantibus periculis viarum ipsas misericorditer conservaret, et non formidarent: quia licet adversarius multos suscitaverat insidiosos, ipse tamen de eorum manibus eas mirabiliter erueret et salvaret. Hier igitur arripientes cum decenti comitiva versus Assisium, contigit semel quod ad hospitium honestum inclinata jam die non possent pervenire; sed inter fruteta et devia montium oberrantes, tandem in erupulo venerunt ad quamdam pauperem tabernulam: ubi a tabernario vix receptæ, inter angustas latebras illius tugurii, ut ab imbris pluviarum et nivis aliquantulum contegerentur, se collocarunt.

agere hospiti-
um reverit,

29 Et ecce in conticinio noctis, turba magna latronum illuc advenit: accendunt ignem, vultus singulorum conspiciunt, captique pulchritudine Domine Catharinæ, verba jauculant veneræ. Quali metu mens ejus innocua laceratur quis explicare potest, cum rugientium terribilis vox leonum ingeminatur. Modò omne humanum deest auxilium, solum divinum supplicii devotione efflagitant patrociniis. Benedictus Deus, qui eruit sustentantes se. Cum igitur facibus libidinis succensi, in eam resillire disponent, soluta factus est impetus magnus tamquam advenientis exercitus: auditur etiam collisio armorum, clamorque exhortantium ad capiendum latrones.

quod nocte
ingressi
latrones
subito ter-
roris desu-
bantur:

Miseri illi filii occisionis, auditis his clamoribus, consternati diffugiunt, nec audentes hospitium illud ipsa nocte revisere (subitanus enim et insperatus timor supervenerat eis) sicque fugientes credebant illuc venisse castra fortium armatorum. Beata autem Birgitta, et Domina Catharina filia ejus, cum comitiva sua in protectione Dei sui ipsa nocte ibi commorantes, mane facto peregrinationis suæ itinera carpiunt versus Assisium. Sed scelerati illi per Custodes Israel de nocte perterriti, ipso die in via parant insidias, collocantes se ex utraque parte viæ, quæ D. Birgitta, et Catharina cum familia sua transitaræ erant: ut vel sic ad iniquitates extendant manus suas. Illæ in Domino confisæ publice progrediuntur via, videntes latrones ex utraque parte vite in malum paratos: sed ipsis minime videntur, quia ipsis solis superposita erat gravis nox et imago tenebrarum, quamvis circumque orbis terrarum limpido illuminabatur lumine. Sicque evaserunt manus eorum, in nomine Domini, perficientes peregrinationem ad limina S. Francisci, ubi consolationibus divinis plurimum recreata, cum gaudio magno Dei laudantes magnalia, Romam redierunt.

idem per-
ter insidiantes
prohibentur
ipsam videre.

CAPUT IV.

Humilitatis, orationis, caritatis, paupertatis, mansuetudinis virtutes in S. Catharina.

Pependens exinde venerabilis D. Catharina divinum caritatem et bonitatem in suæ conservationis beneficio, tanquam grata Dei filia, fundamentum humilitatis posuit in corde suo, quæ gratos Deo efficit, et trahit ad se clementiam Dei, ceterasque virtutes in suo vigore conservat, et earum obtinet principatum: sciens, quod dum mens humana humilitati innititur, profecto in amore Dei et celestium inflammatur. Unde non solum habuit humilitatem, quæ seipsam veraciter contempsit, verum etiam ab aliis contemni voluit, et vix reputari. Magna quidem fuit vitæ merito, et oculis Dei grata: sed tamen ab aliis noluit sancta, sed peccatrix nominari. Stoduit ergo in humilitatis spiritu arctius Domino famulari, semper in æstimatione sua de intus deprimens, extra coram hominibus humiliando se in verbis et gemitibus, in habitu et in omnibus factis suis. Laudari pro quoque facto suo plurimum abhorrebat: unde quamdam de famulabus suis, eam pro gratis sibi collatis comendantem, acriter arguebat

S. Catharina
sudet humilitate
profunda.

guebat

A guebatur, dicens : Per nomen D. N. Jesu Christi con-
testor te, ne umquam amplius de me talia dicas sen-
sentias; cum vilis et indigna peccatrix sim; sed
ipse benedicatur ab omni creatura bona, qui omnia
bona in omnibus operatur.

frequenti
orationi.

31 Quantæ caritatis etiam et divini fervoris ex-
titerit in servitio divino, longum esset enarrare :
ipsa enim ab infantia sua Horas Beatæ Virginis,
septem Psalmos, cum multis privatis orationibus
quotidie legebat. Et quanti fervoris in privatis ora-
tionibus extiterit, perpendi potest ex his, quæ sub-
jecta sunt. Nam ante dormitionem per quatuor horas
continuis in genuflexionibus et pectoris tusionibus,
cum lacrymis multis, ob recordationem amarissi-
mæ Passionis Christi, omni vesperi in holocaustum
se totam Domino offerebat; in lecto, membra,
diurnis ac nocturnis fatigata laboribus recolligens,
medicum somni capiebat; semper ante diluculum ad
orationes consurgens in silentio, quotidianum sacri-
ficium nec interrogata peragebat, nec sine evidenti
necessitate ante meridiem a sanctis occupationibus
desistebat.

B
Ejus preces
pro Fratre
suo, re mortua,
piti peregrina
mulier,

32 Sed quam efficaces et Deo acceptæ fuerint
ejus orationes, quas pro aliis in spiritu devotionis et
compassionis faciebat, multis claret miraculorum
insignis. Nam cum adhuc in humanis ageret piama-
ter ejus S. Birgitta, et staret cum ea in Roma, qua-
dam die Domine Catharinæ procumbenti in oratione
ante altare a S. Joannis Evangelistæ in ecclesia ma-
jori S. Petri, apparuit ei quædam mulier peregrina,
unica alba induta, baltheo præcincta, albumque ve-
lamen in capite portans, supervestita mantello ni-
gro, quæ gressu festino appropinquabat Domine Catha-
rinarum, salutans eam ex nomine, suppliciter rogans,
quod oraret pro anima Noricæ, Domina vero Catha-
rina erigens se, interrogavit eam unde esset. Pe-
regrina illa respondit se esse de Suecia, et quod uxor
D. Caroli Fratris sui mortua esset. Cœpit igitur
Domina Catharina invitare eam in domum matris
sue, sed peregrina illa excusare se cœpit, dicens :
se tempus manendi non habere, iterato replicans
verba priora, scilicet : Ora bene pro anima Noricæ ;
nam cito habebitis nuntium de patria vestra, et bo-
num subsidium ; quoniam Norica legavit vobis au-
reum circulum capitis sui. Et statim disparuit. Ad-
mirans igitur Domina Catharina, convertit se ad
ancillas quæ prope eam stabant, interrogabatque,
quo persona illa secum loquens divertisset. At illæ
responderunt : Audivimus quidem vos cum aliquo
loquentem, neminem tamen vidimus.

ipsi soli
consistit

quam delunc
ta animam
fuisse sulciti-
ga.

33 Stupefacta igitur Domina Catharina, intima-
vit visa et audita matri suæ S. Birgittæ. Cui super
hoc oranti divinitus revelatum fuit, quod Domina
Gydhæ uxor Caroli mortua erat, cujus anima petens
suffragium, sibi apparuit. Nec longe post venit In-
gevaldus Amundsson, familiaris Domine Cathari-
næ, de Suecia nuntians mortem memoratæ Domine
Gydhæ, apportans eis testamentum, scilicet circulum
aureum seu coronam, quam vivens gestare solebat
secundum patriæ suæ consuetudinem. Erat enim
dicta Domina Gydhæ oriunda de nobiliori prosapia
Noricorum. Corona autem illa tanti valoris
extitit, quod pretio ejus per integrum annum S. Bir-
gitta et filia ejus, cum tota familia earum, quoad
victualia competenter procurabantur. In hoc veri-
similiter apparet, quam acceptæ erant orationum sua-
rum sacrificia, cum ex divina clementia animæ in
purgatorio existenti, pro sua liberatione, illa conce-
deretur expetere. Consuetudo hujus venerabilis Do-
mine erat, orationis tempore secretum locum quaere-
re, et tumultum fugere, ut dignum Deo sacrificium
et obsequium redderet : credens se tanto celerius
exaudiendam, quanto de imis penetralibus pectoris

et legatum
ab ea coronam
cepit.

sui ad Dominum clamaret. Et si lingua carnis tacuit,
vite puritas tamen, cum piis exercitiis et operibus,
non destitit Domino supplicare.

D
ALCTORE
ULPHONE.

34 Quantæ compassionis et dilectionis erga pro-
ximam hæc venerabilis Domina extiterit, ex eo con-
siderari potest, quia ab infantia sua secum crevit
miseratio pauperum et infirmorum. Consuevit enim
mater sua sanctissima B. Birgitta, juvenem et tenellam
secum ad hospitalia ducere, ubi ipsa mater sua
plagas et ulcera infirmorumque vulnera sine horro-
re manibus suis devote pertractavit, beneficia plu-
rima et verba consolatoria eis conferendo, ostendens
sibi adhuc juveni exemplum, qualiter similia paupe-
ribus et infirmis facere deberet propter Deum in
omni ætate ventura. Et si quando aliqui matrem
piam hujus venerabilis Domine arguebant, pro eo
quod teneras filias secum duceret ad domos paupe-
rum et infirmorum, timentes eas aliquid posse
infici factoribus infirmorum; respondit benigne eis
dicens, quod ideo filias suas ad domos infirmorum
duceret, ut addiscerent servire Deo in pauperibus et
infirmis. Unde satis credibile est de hac venerabili
Domina S. Birgittæ filia, quod accrescente ætate se-
cum crevit infirmorum et personarum pauperum
miseratio, eas sedulo visitando, verba consolatoria
exhibendo, et eorum inopias piis elemosinis rele-
vando, sanctæ matris suæ vestigia in his, prout po-
tuit, devote imitando.

Ab infantia
matrem ad
egros conitari
assuevit.

tenerum erga
pauperes
affectum
induit.

E

35 Verba autem matris S. Birgittæ, quæ au-
lierat, et opera pietatis, quæ in matre vilebat, cor
ejus pietate transflexerunt : ita quod erat pauperum
inopiarum toto corde valde compatiens, et dolentibus
in sermone condolens, et operibus subveniens bene-
ficia largiter impendendo. Nam ipsa quoque matre
sua super durum pavimento dormiente, ex pia fi-
liæ compassionem, de nocte secrete surrexit, ponens
sub costis et renibus caput suum, duritiam pavimenti
temperando. O quam pia compassio plena di-
lectione! quæ licet modicum exhibuit in effectu,
maximum tamen amorem ostendit esse in affectu,
sicut decuit filiam bonam super matrem suam. Felix
igitur mater, quæ mundo talem filiam carne propa-
gavit, imo multo felicior, quia eam suis sanctis exem-
plis et sanctimonia vite, Christo omnium Domino
spiritualiter generavit, et ejus sancto servitio ad op-
tavit.

et nunquam
erat ualorem
surrexit.

36 Et quoniam maxima impedimenta devotionis
et obsecrationum sunt mundi et carnis desideria, Stun-
dit ea magnopere, tanquam [venenum] mortiferum
a mente sua alienare; appetens paupertatem et ab-
jectionem vite propter Deum voluntarie amplexi, ut
liberius Christum propter se pauperem factum se-
qui mereretur : quem vere secuta est, divitiis mun-
di et deliciis carnis renuntians, quæ multos suos
erant et molestant. Mundi gloriam in contemptu ha-
luit et spiritu calcavit, ut Dei gloriam dilataret, et
ut magis in via Dei proficere posset, seipsum alte-
rius voluntati per obedientiam subiecit; magnam
gloriam testans se pro Domino esse pauperem,
et a mundo vilipendi. Possessiones mundi et fratrum
ac propinquorum solatia, a mente prorsus seque tra-
xit, exilium dicens patriam, ut animi sui inten-
tionem in Christo sibi dilecto et bonis æternis defi-
geret æctus. Unde benignus ille recompensator,
qui diligentibus se omnia indigna propter se assump-
ta commutat in eorum gloriam et honorem, non
tantum in futuro verum etiam in presenti, commu-
tavit paupertatem et abjectionem hujus Domine ve-
nerabilis Catharinæ in præonium et deorem.

Et miratio
secuti amore,

F

paupertatem
diligit.

37 Nun contigit somni, matre ejus S. Birgitta
vivente, quod quædam matrona nobilioris Romæ,
rogarent eam, ut causa recreationis extra murem
cum eis iret, quia multum diligebatur ab omnibus
propter

quam honorat
Deus.

factus illi,

A propter gratias multiples sibi a Deo collatas. Nam devotionis præcipitate et morum gravitate præcellens, habitudine corporis venusta et laudabili conversatione socialis mitebat. Mater vero ejus B. Birgitta, considerans illarum insignem probitatem, permisit filiam Dominicam Catharinam, extra muros Romanos, non ex levitatis invidia sed recreationis causa, spatium. Exemptes igitur Romam, venerunt ad macerias vinearum: quædam vero ex ipsis videntes uvas prominere supra macerias, rogaverunt Dominicam Catharinam, quia statura proceræ erat, ut prominentes botros extra vineam eis carperet. Et cum haberet præ paupertate, quam elegerat, manicas consumptas et appetitas, inter tantas Dominica non erubuit pauper et abjecta reputari. Brachiis extra munus porrectis ad colligendum fractus uvarum, emittis Dominialis apparuerunt brachia ejus hyacinthis et purpura ornate vestita. Unde multum stupentes, singillatim tangunt et conspiciunt manicas illas, profusa purpura splendentes, et dicunt ei: Domine Catharina, quis crederet, quod unquam tam profusa vestitu et habitu velletis uti? Hæc testabatur familia, quæ tunc presens erat, et sanctorum memorie magister Petrus Confessor ejus.

B Alio quoque tempore, cum Domina Catharina, adhuc matre sua in hominis agente, gravi infirmitate depressa lecto decumberet, quidam eorum specialis amicus, nobilis Baro Romanus, Ludovicus nomine, intumavit B. Birgittæ, quod vellet infirmam filiam suam visitare. Hæc audiens familia eorum, ubi se erant, quod tantus Dominus deberet videre eam in tam paupere lecto decubere. Jacebat namque super statum stramineum, munus cossinalium habens sub capite, cooperta desuper antiquo et emendato mantello. Sed Dominus Jesus Christus, qui paupertate sua pauperum suorum iniquam gloriam et honorem extulit, hujus etiam voluntarie paupertatis suæ vilitatem et abjectionem, ineffabilis gratiæ suæ divitiis in conspectu Domini Ludovici potentis et divitis insignivit. Nam Dominus ille comitatus plurimus, cum veniret ubi infirma decubebat, videbatur sibi lectus ejus optimis paramentisstratus, desuper habens aureum et coracinum operimentum. Admirans plurimum, dixit servitoribus sequentibus se: Domine iste apud omnes pauperes reputatur, unde frequenter mutuo suam pecuniam pro necessariis emendis: mellis esset, quod tanti pretii purpuram et apparatus illum nobilem, quem in domo eorum vidimus, pro necessariis destraderent, quam quod egestate et penuria alimentorum et vestium præmerentur.

C Quantum autem placuit. Ideo ejus paupertas voluntaria, et gloriosa Virgini Marie, B. Birgittæ in spiritibus dilectibus oranti, taliter revelatum fuit e. O mea carissima Domina, roga te per caritatem dilecti filii tui, ut domes mihi auxilium, cum toto corde diligere. Ego sentio me dolorem ad diligendum eum tam adenti caritate, ut debere. Ideo roga te, Mater misericordie, ut ligare digneris caritatem ejus super eorum membra, et trahere illud ad filium tuum, toto comamine separatum ab omni dilectione carnali: et re videntis attrahere, quo fuerit ponderosius. Cui Virgo Maria respondit, dicens: Benedictus sit ille, qui tibi tales orationes inspirat: sed quamvis tibi videtur dulce colligere munus meum, vale tamen, et consue tuncam filie tue Catharinæ, quæ magis gaudet de vestita et reparata tuncam, quam de nova: quæ magis desiderium habet ad griseum burellum, quam ad sericum vel aliud pretiosum indumentum. Beata dicit, quæ sic reliquit libere munditia: ipsa reliquit maritum cum ipsius benevolenti consensu, eujus corpus, plurimum utrorumque eorum corpora, dilexit. Ipsa etiam reliquit fratres, et viros, cognatos et

D amicos corporaliter, ut posset eos juvare spiritualiter, et possessiones mundi non curavit. Molo pro derelictione consanguineorum, dimissa sunt ei omnia peccata sua. Stet deinceps stabilis, quia pro possessione terrena dabitur ei Regnum cæli, et ipse Jesus Christus pro marito: et omnes qui diligunt eam propter Deum proficient propter eam.

40 Et quavis circumstantia varietate virtutum, apud omnes opinio bonæ famæ et sanctitatis redoleret, erga domesticos tamen suos de patientia præcipue commendatur: quia perpendebat diligenter, quid animus, dum per patientiam perturbationis suæ non obsistit, etiam, si quæ a se tranquilla mente fuerant bene gesta, confundit: et improvise impulsu destruit, quidquid forsitan diu provido labore construxit. Perfacile enim est vestem habere contemptibilem, et inclinatio capite necedere: sed verum humilem patientiam injuriæ ostendit. Nam sicut unguenta redolere latius nesciunt nisi commota, ita hæc venerabilis Domina Catharina patientiæ virtute latius redolevit ex persecutionibus et injuriis sibi injuste illatis. Triplex enim virtus patientiæ exercitio se totam occupavit, a proximo namque damna, persecuciones, contumelias, detractones, patientissime sustinuit. Saepe etiam ab amicis et familiaribus oburgata, offensas et injurias æquanimiter toleravit: offensores suos in spiritu lenitatis, tamquam benefactores, diligendo.

41 Referebat de hac virtute patientiæ ejus, quandam Religiosa et beata vitæ sanctimonialis in Watzsteno Margarita filia Caroli, quæ servivit ipsi Domine Catharinæ per quinque annos, quod nunquam audivit verbum impatientiæ ab ea, nec signa indignationis contra offendentes eam perpendere potuit. Unde valde didendum et reprehensibile est in nonnullis, qui pro modico convivio, vel etiam propter signum aliquod vel verbum, ita derelinquunt caritatem, ut vel per plures dies, nec loqui, nec amicitiam nec amicitiam signa erga proximum velint habere et prospera facere. Martyres, et ceteri Sancti non poterant horribilibus tormentis a caritate Dei separari: sed (proh dolor) nos interdum otiosis famulis, et sæpe ob minimum convivium, imo aliquo quoadque levitatis signo, derelinquimus Deum et proximi caritatem. Quanta ab adversario tormenta per tulerit, non facile explicari potest: quoniam vita justorum non est nisi milita super terram. Flagella vero Quilibet eam gratiarum actione hilariter tolerans, minime ad excessum præcavit murmurationis: consuevit enim, quod qui vitæ futuræ præmia desiderat, mala omnia vitæ presentis debet æquanimiter sustinere.

a *lecturae Vaticane veteris iconographum hoc vitæ, a Synonimo papa delatum, exhibet in externa cornu meridionali angulo ad num. 32, et apparet Sanctam, quæ orationem remississimam et secretissimam totius templi locum elegisse, cum nullus ubi lingua vel a sacris vel ab introitu templi, nec abest quod in eadem carne esset fons baptismalis, a Dominico Papi versibus inscriptis: quia hæc venerabilis servabat, non nisi plebis, parochia sua extra basilicam habens, ad quæ defuit baptizandi. In Vita B. Catharinæ 38 v. Multa repetitibus. vide dicta ibi de origine hujus vitæ, ex quibus curis effectum etiamque significans. et scripturam hæc veteralem ex Revelationibus, quæ extrinsecus videntur, ut patet extra aliarum videlicet a Petro Alustrato scriptas, cap. 69.*

Inter familiaria exemplum patientiæ præfert.

vultu v. in v. nari.

Mart. S. Jo. 6. 10. in Vaticano.

CAPIT V.

S. Catharina corpus S. Birgittæ matris Boni in Succem transfert: Watzlewensi canobio præest.

1 Insuper hæc venerabilis Domina, infra scriptis virtutibus non solum se toto vitæ suæ tempore studiose exercuit, verum etiam in aliis honorum operum exercitiis. Cum staret Romæ viginti quinque a matris cum matre sua, omni reverentia nominanda S. Birgitta

in eadem corpore præest. multum in omni virtute.

SUCTORUM
ET PRONE

na. In ejus
ca. 112
p. 102
100.

ei huc ille
appropinquat
atratum

et vultu
instructam
adit.

c
cap. v. a. B.
14. quæ de
loc. vilitate
ta. 10. 1.
S. Birgittæ.

A et ut consuleret ei ante mortem veraciter confiteri.

accessit
Catharina,
frustra
Confessionem
suadet,

52 Domina vero Catharina semper ad infirmorum consolationem benigna, ad eam veniens, devotis exhortationibus inducere nititur eam ad faciendam confessionem plenarie de commissis : sed infirma illa, ut prius, dixit se satis esse confessam, nec velle amplius confiteri. Unde Domina Catharina cor ejus induratum intelligens, rogat omnes circumstantes ut orarent, pro salute animae et gratia contritionis obtinenda, flexisque genibus contulit se ad orationem. Et subito manifeste videbatur de flumine Tyberis ascendere quidam fumus fuligine nigrior, qualitate sphaerali, sed quantitate planstri foeni; qui levatus in altum supra domum, in qua infirma decumbebat, pendulus vehebatur. In qua domo tantae tenebrae fiebant, quod nullus poterat ibi praedensitate tenebrarum alium videre. Ille denique tenebrosus turbo, qui mentem illius infirmae interius obtenebraverat, tenebras quoque exteriores sibi in proximo affuturas praefigurabat, nisi poenitentiae remedium per gratiam Dei sibi subventum fuisset, idque, sicut pie creditur, propter devotas orationes Dominae Catharinae.

sed ea orante
subito exorta
impetata,

53 Nam turbo ille tenebrosus, viciniorum domum cameræ, in qua praedicta Domina infirma jacebat, solo tenui destruxit : ad ejus immensem impetum et fragorem territa infirma illa Dominam Catharinam vocat, et quidquid consuleret, pro salute animae suae facere cum lacrymis pollicetur. Unde gratias immensas Domino agens Domina Catharina, qui semper humilium suorum respicit vota, consulit infirmam Dominae, ut peccata sua plenarie confiteretur. Continuo vocatur Confessor : quodque prius audire non poterat sine mentis horrore, jam compuncta ferventer expetit cum gemitu cordis et dolore. Sicque confessione pluries facta, sequenti mane sumptis Sacramentis, obdormivit in Domino. Hanc gratiam creditur orationibus et merito Dominae Catharinae veraciter obtinisse, sicut ibi omnes praesentes testabantur, laudantes Salvatoris clementiam, qui exaudivit deprecationem pauperis, et facit misericordias multas propter diligentes se.

stricti omnium
periculis,

54 Devotionis etiam ejus sinceritas ex sequenti divino beneficio evidenter omnibus innotescet. Fuit autem quaedam Domina Romae, quae septem filios abortivos viro suo generaverat, quae de re minus dilecta a viro habebatur. Et cum jam praegravis esset, timuit sicut prius infantem mortuum procreare. Adiit ergo supplex Dominam Catharinam, sciens eam sanctam et Deo dignam, exposuitque ei mirabilem casum suum. Unde Domina Catharina dedit ei particulam de vestibus B. Birgittae matris suae, exhortans quod illas secura semper portaret usque ad tempus partus : promisit etiam ei quod vellet adesse quando parturiret. Mulier igitur confisa de ejus sanctitate, sibi inuncta devote complexit. Instante vero tempore partus, vocavit Dominam Catharinam, ut ei suis sanctis orationibus apud Deum obtineret partum vivum procreare : nec cunctata est ad eam venire, sicut promiserat : unde festine ad eam veniens jam partu laborantem, sedulitatem debitam praegnantium humiliter exhibuit, orare et obsecrare non desinens, donec mulier infantem vivam enixa est, quam Birgittam ob devotionem Dominae Catharinae nominavit. Hujusmodi enim gratiam, praesentia et meritis, et orationibus venerabilis Dominae Catharinae veraciter credidit se Domina illa obtinuisse. Hoc factum divulgatum fuit in Urbe et habitum pro grandi miraculo, omnesque qui audierunt hujusmodi factum, laudaverunt pariter Dominum, qui per merita et devotionem Dominae Catharinae, salutis beneficia matri et proli contulerat in periculo constitutis.

praegnantem
sine abortire

appetit
matris
reliquis,

suam videns
praegnantem
partum
vivum
concepit,

55 Contigit etiam Romae ipsa commorante, semel inundatione Tiberis nimium excrecente (ita quod pontem Lateranensem et monasterium B. g Jacobi et multa alia circumjacentia aedificia inundatio aquarum supergrederetur) Romani timentes Urbis excidium propter nimiam inundationem, inito consilio venerunt in domum Dominae Catharinae, rogantes ut dignaretur descendere cum eis ad decursum aquarum inundantium, pro his incommodis Dominum deprecatura. Ipsa vero humilitatis alumna, indignam se reputans, cum lacrymis negare coepit. At illi videntes se instantis precum nihil proficere, vim inferunt, educentes eam de domo, objeceruntque ipsam obviam aquarum inundationibus. Mira res, antiquum redit miraculum, Josue namque tempore Jordanis conversus est retrorsum; ipsa pedibus profuvium tangente, redit retrorsum cum omni velocitate, petens alveolum suum, fugitque aqua inundationis ad introitum sanctae mulieris. Stupent universi, laudaturque immensa potentiae Dominus, qui etiam in aquis per Sanctos suos mirabilia facit. Unde venerabilis Pater, et sanctae memoriae Fr. Petrus Prior Alvastris Ordinis Cisterciensium, huic spectaculo praesens, familiam Dominae Catharinae contestans, alloquebatur his verbis : Tenete memoriter, quae vidistis mirabilia hodie, quia de his et aliis ejus miraculosis gestis et virtutibus, quae per eam Deus operari dignatus est, in futuris temporibus requiratur h.

D
ACTORE
ULPHONE.
19
Excursanti
periculose
Tiberti.

objecta a
Romanis,

aquas coerced.

56 Deinde cum haec venerabilis Domina Catharina transiret Neapolim, et ibi moram duceret propter negotium canonizationis praemissum, ad scribendum et colligendum miracula, quae per S. Birgittam matrem suam, tam in vita illi existentem quam post mortem ejus, Dominus operari dignatus est : fama sanctitatis ejus celebris habebatur. Unde accessit ad eam quaedam magna Domina secundum seculi dignitatem, exponens ei cum lacrymis, quomodo filia sua marito viduata, a demone nocturno gravissime infestaretur, nec audebat alicui de propinquis manifestare verecundas hujusmodi perturbationes; sed propter opinionem et famam sanctitatis ejus ansam captans, ei incommoda filiae detegebat. Audiens vero Domina Catharina earum horribilem impugnationem, ex intimis eis condoluit; legensque unum Ave Maria submisso, sicut semper solbat eam super aliquibus spiritualibus consulere, saluberrimum dedit eis consilium : primo, ut confessionem facerent pure de omnibus peccatis suis, quia propter peccata inconfessa tales illusiones plerumque multis accidunt, et quod nudis pedibus absque lineis canisus cum omni humilitate ad ecclesiam sanctae Crucis pergerent, per continuos octo dies ante Crucifixum legendo septem Pater noster et Ave Maria ob reverentiam Passionis Christi : et quod ipsa libenter pro ipsis oraret; quamvis se indignam ad impetrandum reputaret, humilissime tamen ex compassionis spiritu sponderit.

h

Vidit vidua
ab incubo
vixisse,

ab ejus matre
rogata
Catharina,

subriter
consulti,

57 Diete vero Dominae juxta consilium ejus facientes, octavo die ad eam revertuntur, laudantes Deum, quia misericordiam magnam jam cum eis fecerat, propter salubria consilia et orationes ejus. Nam illud monstruosum demonum eodem juveni in noctis silentio apparuit, terribiliter mimans et dicens : Maledicta sit illa filia Birgittae, quae me a te sepevit, nunquam amplius ad te revertar. Sicque oratio mulieris sanctae exclusit inimicum persequentem, et reliquit demonium in deserto Aegypti infernalis. Unde propter haec et alia sanctitatis ejus indicia, Domina Catharina, cum esset post decimum matris suae Romae, Neapoli ac in diversis aliis partibus Italiae et Germaniae, reputata est et habita pro magna Sancta et sine dubio Deo accepta : ita quod

demoneque
ablegat

A multi in necessitatibus constituti, pro consilio et auxilio apud Deum impetrando, ad eam confugerent, reportantes incommolorum suorum grata remedia, precibus et meritis ejus gloriosis.

Albertus Rex Suecicæ
d Albertus Alberti Megalopolitinus Ducis filius, exauroato et in Norvegiæ profugo Magno successit anno 1363, donec an. 1395 exauctoratus etiam ipse est, et in patris ditione se recipere locum fecit. Margareta, Regina Norvegiæ regnavit, quæ Hugolinus Magnus filio nupta fuerat. — h Anno 1375 pascha in 22 Aprilis cæderat. — eae autem Romam destituit Catharina, cum in Gallia tunc adhuc Pontifex decessit? nempe præcipua vita sanctæ acta documenta Romæ et in Italia petenda orant: quod dum fieret, ut rem disponit Dea, ut eodem tempore Pontifex Urbanus de reprobando Roma consilium iniret, Romamque intravit intra ann. 1377: quo eam anno uno Catharina prævenit, utpote quinquennio integro Romæ, ut est, in Romanis partibus, pro hoc causa commorata indeque ante initium anni 1381 regressa. — v Itinere factissimè tantum miraculorum ut priusquam S. Birgitta corpus translatum fuerat, terris paternalium testimonio authenticè colligit: d Nulla eorum extant in fine tom. 2 rectorum ex antiquo MS. edita. — v Ipse Imperator Pontifex, qui cæcatus an. 1370 cum S. Birgitta, de mundato Ieri et Papegeus Magnus ejus in Holm reditum sollicitavit, multum super eo regulam per intermedium contulerat, ut exponit etiam caritativam participat. Alphonsus Eremita apud thibeticum innotuit tom. 17 annal. Eccles. ad an. 1370 nota. 10. — v Pons Lateranensis Romæ nullus et pincel a Tiberi, edito in loco, Lateranum est: nec alium hic designat, quam qui nunc a rectoribus Pons Sævi dicitur, facile crederet qui istum Urbis novit, præsertim regionis Transilberia, in qua rem actum indicat. — g Monasterium S. Jacobi, quod vulgo dicitur Selliniam cognominatur, ab eo cui adhaeret Picta Scythiana, ingressum præbente ad longissimum certissimumque secundum Tiberim pletuæ, quo languera dicitur, utque ad partem S. Spiritus et burgum S. Petri dicitur de ru nullo monasterium apud Pincelium apud in regione h. eed. 3, diciturque a Unioicis Vaticanis et monachis Sylicestria extructum, postquam Innocentius IV anno 1247 et tandem apprehensus et hanc hanc illa conseruat: nunc ab us deserta a Pictas S. Francisci incolitur. — h In MS. Habergæ et Loventini extra miraculum hoc habetur in appendice — ex qua forsitan alius illud in Vita textum translata

quando Romam rediit Catharina

S. Jacobi de Scythiana nona. Romæ

11

Romam reverso

a b

c non quidem confecto,

sed plene in acta canonizationis negotio,

d

e f g

Bullam obtinere confirmatorem Regule

h

CAPUT VII. S. Catharinæ mors et sepultura, cum prædictis utrumque emittit.

Expeditis negotiis apud Neapolim, et miraculorum conscriptionibus sanctæ matris sive Birgittæ, venerabilis Domina Catharina Romam rediit, et canonizationis processum, quem sub Gregorio XI inceperat, continuavit: sed prout negotium canonizationis exigebat, non potuit habere debitum effectum, quin Papa a morte præveniret fuit, Unde totum negotium illud canonizationis exordiahafter mutandum, ad h. Urbanum et successorum immediatum ipsius Gregorii, extitit devolutum. Qui quidem Urbanus Papa H. Birgittæ, dum in humanis gereret, meritum habens, et suæ sanctitatis experientiam, canonizationem ejus attentavit, sed non consummavit, ob varios causas, qui in illis diebus in Ecclesia acciderant, et solissima e tunc noviter innotuit. Igitur Venerabilis Domina Catharina, quinquennio pro prædicto negotio sic Romæ peracto in magnis et gravibus expensis, cum et ali periculosum schisma, quod imminerebat, non esset spes, hujusmodi negotium arduum posse consequi finem debitum, ut debuit; saniori nam consilio Prælatorum, vitam et miracula sanctæ matris sive Birgittæ conscripta, cum suis attestacionibus sub pluribus publicis instrumentis authenticis et sigillis Cardinalium, Prælatorum, Dominorum, et Dominarum in diversis Urbis et orbis partibus, omnibus veram fidem præstantibus, Romæ deposuit: dispositionem divinam et providentiæ committens illud sanctum negotium d. in futurum.

III Cumque ab Apostolico prenominate impetrasset Bullam, in qua f. continetur Regula Salvatoris in tertia g persona, et alia privilegia pro monasterio Watzstenensi, disponebat se ad patriam redire; omnibus Romæ tunc degentibus relinquens celeberrimi sui nominis memoriam, et famam sanctitatis, Dominus autem h. Eleazarus Cardinalis, eidem Domina Catharina devotionis solatia dilectionisque beneficia, consilia et auxilia, quibuscumque suis negotiis pro-

corandis, obviam ejus eminentiam singulariter et devotè impendebat. Habebat quidem Cardinalis prædictus a juventute sua singularem devotionis gratiam ad S. Birgittam, tam viventem quam defunctam, quia ipsa vivente se in via Dei et vita, secundum ejus sancta consilia et monita salutaria, devotè et humiliter conformabat. Summus vero Pontifex Urbanus vi una cum sacro Collegio Cardinalium, eam singulari dilectionis favore excepiens, dabat ei eum benedictione Apostolica Bullam exhortiteriam sive viaticam, ad Domina, civitates et castella, ad que eam declinare contingeret, ad initionem in via habendam et securitatem. Unde virum magne auctoritatis de curia, ut eam per partes Italia tuto conductu deduceret, secum usque ad Alpes ire præcepit.

60 Quantis igitur ob gratiam Domini Papæ, et ejus Bullæ condignis honoribus excepta fuit, a civitatum Primoribus, Ducibus et Principibus, tam Italia quam Alemanie, stylus in longum protraheretur, si omnia deberent enarrari. Unum tamen æstimo necessarium ad dicendum, quod passim omnibus ad se venientibus monita dabat salutaria, que non tantum vitæ sinceritas sanctæ comprobabat, imo etiam miraculi novitas commendabat. Accidit in Prussia, cum in itinere ex labore et infirmitate plurimum fatigata curru veheretur, ut unus de famulis ejus curru misens obdormiret, et ex agitatione curru prope eper caderet inter pedes equorum; rotæque succedentes costas ei intantum confrigerunt, quod vix anhelum trahere valens in curram levaretur. Cui, sicut omnibus infirmis et tribulatis semper solita erat, benigne compatiens, latus ejus contritum et costas contractas, legens Ave Maria, manu leniter contrectabat. At ubi manus mulieris sanctæ costas contractas tetigit, virtus divina ipsas solidavit, dolor cessit. Et qui vix prope immanem cruciatum spirare potuit, ketus eodem die et omnino sanus discessit: laudes Dei et Domine Catharinæ exolevis, pro recuperate beneficio sanitatis. Considerabat enim, quod in tactu manuum hujus Domine, medicina suo dolori competens salubris extitit, et non in malignitate, quod a medicis magno prelo comparatur.

61 Eo demque tempore, quo de Roma recessit, erupit in via corpore debilis existere, et de die in diem languor invalescere; vires tamen animæ et mentis ejus devotio in Domino nunquam in ea marcescebant. Nec remedia quæsitit medicorum, quia toto cordis desiderio cupiebat dissolvi et esse cum Christo. A tempore autem, quo de Roma rediit ad regnum Sueciæ, et monasterium Watzstenense, usque ad obitum suum, videlicet ab Octava Apostolorum Petri et Pauli usque ad festum Annuntiationis Domine, continuis variis corporis aegritudinum passionibus laborabat. Sed quanto corpore infirmior, tanto mente extitit vigorosior, sciens quod virtus in infirmitate perficitur, et stabilitas festinat ad coronam.

62 Nec deerant tantæ sanctitati miraculorum insignia, quia civitas supra montem posita abcondi non potest. Contigit igitur quendam de familia monasterii de alto quodam edificio super lapides et ligna præcipitem ruere, sed passus hanc ruinam validam, fractis costas dexteri lateris, ut moris est, et quassatis, cum difficultate anhelum trahere vix valebat. Quod cum pio matri monasterii, Domine Catharinæ mandatum esset, ipsa condens dolenti, descendit ad janam monasterii, oratione præmissa lesa membra tetigit, et ad ejus tactum divina virtus membra contracta consolidavit, lesosque sanos tactus et molamini, ad labores statim rediit, magnificans Deum, qui talem potestatem dedit hominibus.

D favore E' eozs. Cardinalis,

item ad tier commenda tu m

ob quod ubique honorifice ex. iplur:

E famulum sub curru contritum

atque sanat.

Iusa ex quo Roma erit exrotare incipiens

F

si quotidie debitor.

ex alto lapsura

consolidat an'actu:

Novit

A Novit autem vir ille, hujusmodi suæ læsuræ fomenta unctionis congruere et emplastra : sed tactum manus hujus sanctæ Dominæ multo excellentiorem in his omnibus præjudicavit, et virtutem Dei in manu ejus existere omnibus prædicavit.

*confiteatur
quod dicitur,

et spiritualiter
communicat :*

63. Ægritudine autem Venerabilis Dominæ Catharinæ quotidie accrescente, studuit se frequenter Sacramentis comminari. Ex ferventi devotione, etiam postquam peregrinationem suscepit eam matre sua, quoties Confessionem faciebat, in cordis contritione : et aliquando bis vel ter ad lavacrum confessionis humiliter accedebat. Noverat autem, quod Confessio est salus animarum, dissipatrix vitiorum, restauratrix virtutum, oppugnatrix demonum, et quod obstruit os inferni et aperit portas Paradisi. Sacramentum vero Corporis Christi, propter passiones stomachi, in hac ultima ægritudine sumere non audebat, sed gestibus devotionis, prout potuit, sacrosanctum Corpus Domini venerans, levatisque oculis ad cælum, diu cordis lingua (quæ carnis lingua jam obmutuerat) aliquid soli Deo cognitum perorans, astantibus Sororibus et exitum suum Deo commendantibus, in Domino feliciter obdormivit.

*stella super
domum mo-
nasterii conspi-
ciatur*

B 64. Statim prodigia e cælo, sanctitatem ejus testantia, aliquibus devotis personis apparuerunt. Nam stellæ visa est stare supra domum, in qua jacebat corpus ejus exanime per dies et noctes, usque dum fuisset traditum sepulture. Corpore vero ad sepeliendum delato, stellæ videbatur moveri de loco suo, quasi obsequium funeri præstitura : et funere posito in ecclesia, inter missarum solennia, stellæ manebat quasi pendula super feretrum corporis extincti; sed humato ejus corpore stellæ illius cessabat officium. Bene quidem stellæ ministerio honorabatur, quæ dum in humanis ægeret, vite puritate clara firmaque ac perseverans et lucens in sancto proposito exemplar commendabilis conversationis omni morum honestate fuisse perhibetur. Alique etiam devotæ personæ, cum sacramentis asserebant se vidisse luminaria mire radiantia in aere ante feretrum ferri, dum portaretur ad ecclesiam sepelienda : sed a quibus illa luminaria portabantur, videre minime potuerunt.

*Item lumi-
naria ante
feretrum.*

65. Convenerant autem die depositionis ejus in Watzsteno quamplurimi Prælati, et Archiepiscopi, Episcopi, et Abbatès, de regnis Sueciæ, Gothiæ, Daciæ, et Norvegiæ, nec non ex seculari potestate Dominus Ericus filius Regis Sueciæ, cum multis Principibus, Magnatibus, et Baronibus, inferiorum statuum, Clericorum et laicorum multitudine copiosa. Erant vero non modica per singulos suspiria cum lamentis, præcipue Virginum in lacrimarum, quæ exequias benignæ matris genitibus et lacrymis celebrarunt. Efferebat ad sepeliendum extinctum corpus ejus memoratus Dominus Ericus cum Principibus regni, factaque est compressio magna popularum, et vix deferre ad sepulcrum corpus sacrum valuerunt, quoniam omnis turba querebat contingere illam margaritam pretiosam. Debitum sepeliendi officium hæc memorie Dominus Nicolaus Episcopus Lincopensis, astantibus sibi Archiepiscopis et Abbatibus, cum multitudine Clericorum et religiosorum numerosa, lacrymose explevit.

*l
Tordensis
Episcopi
manum
ezarimus
dicitur,*

66. Inter hos affuit quidam magnæ auctoritatis et scientiæ magister, Tordo Episcopus Strengensis, in exequiis ejus sollicitus et devotus ministrator; qui ob devotionem et familiaritatem, quas erga eam adhuc vivam habuerat, manum Dominæ Catharinæ palpitando tangebatur, recommendans se ejus interventui apud Judicem æternum. Mirum dictu, sentiebat Episcopus manum suam fortiter teneri et compriimi manu D. Catharinæ, sicut solet fieri inter amicos et fidejussores, qui manus suas in signum majo-

ris dilectionis et firmitatis invicem fortiter constringunt. Ipsa enim in Romanâ existens, pro eodem Episcopo, veniente ad Apostolicam Sedem pro electione sua confirmanda, apud Dominum Apostolicum, Cardinales et Officiales Curie plurimum laboravit. In hoc facto constrictionis manus Episcopi dabatur intelligi, quod sicut eum viva hortabatur memorari sponsonis suæ Deo factæ, pro quo quodammodo coram Domino Papa pro confirmatione sua intercedendo fide-jussit; sic exempta carnis oneri, assistens æterno Pontifici, admonuit fidelitatem servare suæ promissionis, quasi sibi inculcasset illud Sapientis : Si sponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam, illaqueatus es verbis oris tui; fac ergo quæ dico, et tenetisum libera.

67. Obiit autem Venerabilis Domina Catharina in monasterio Watzstensi, anno Domini millesimo trecentesimo octogesimo primo, in decima Kalend. Aprilis, die Dominica, videlicet in præfata Annuntiationis Dominicæ, et in crastino ejusdem honorifice est sepulta. Ad cujus tumulum, et sanctam memoriam, multa patrantur devote poscentibus beneficia, ipsius dono, qui in Sanctis suis est laudabilis et mirabilis in secula seculorum. Amen.

a Anno 1378, 26 Martii — h Eodem anno 2 Aprilis susceptus est. scribit autem Alphonsus, ex Episcopo Giannensi recemta, apud odoricum Bahundum in Innd. ad 1379 num. 10 rem huc spectantem hæc verba : Quis ego per quatuor vel quinque dies antequam intrarem conelav. verisimiliter vidi quod Dominus Bartholomæus, Archiepiscopus hinc Parisiens, debebat eligi de communi consensu auditorum partium : ille tunc ivi ad Dominam Catharinam, illam D. Birgitte, cujus negotium promoveo in curia, et persuasi sibi, quod irret ad Romanam Archiepiscopum, et ei maximam reverentiam faceret, et negotium canonizationis suæ matris valde efficaciter recomenderet, cui quod ego volebam, ut ipse eligeretur in Papam ipsa vero hoc audiens statim illuc perrexit, et in ecclesia S. Petri ipsam invenit, et tunc ei maximam reverentiam ultra solitam exhibuit, et negotia sua illi humiliter recommendavit. De quo ipse tunc magnum admirationem concepit : eo quod dicta Dominia Catharina non consueverat ei facere tam profundam reverentiam. — e Cum electus est eodem anno mense Septembris Robertus Gebennensis, sub nomine Clementis VII. successus Venetianæ — d Quod demum a Bonifacio IX. absolutum fuit anno 1391, existitque in Bullario signata Novis Octobris canonizationis bulla, ex parte ad annum prænotatum inserta Annalibus rectis ab Odorico Rosandilo. integræ vero Revelationibus præfiguræ antiquissimæ editibus Finnofoliænsis. e Impetratum autem anno 1 Urbani hujus, in Vinas Decembris, quo videri impressæ ante Regulam in tom 2 Breviat. D. Hægitte : ex qua ipse Durantus se alioque currigit, qui ante scripserunt Urbanus S. Salvatoris ab Urbano s. fuisse institutum : quod revera diei quoddammodo potest : cum in hac ipsa bulla dicitur Sancta, monasterium S. Mariæ de Wastena Britanniæ S. Augustini sub vocabulo S. Salvatoris licentia felix record. Urbani Papæ v. fundavisse et construi fecisse ac sufficienter dotavisse et quod eadem Birgitte, dum vixit, quasdam constitutiones circa modum vivendi regularem et observantiam tenendi in eodem monasterio, revelatione illius ut creditur fecit et ordinavit. Et dictas constitutiones non ipse Urbanus v., sed ejus successores recognovisse fecerunt atque probaverunt. nam quod ante crederet ordo dicitur aut viginti annos, priusquam crearetur Pontif. r. fuerat Birgitte : ut, quia factum ratum habuit, de ipsius licentia fecisse dicitur. — f Bulla quidem Bulla nihil simile nome habet. talem tamen fore ipsam originalem, patet ex his verbis : præsit in quibusdam litteris inde collectis ipsius Cardinalis. de quo mox sigillo munitis, prædictas constitutiones de verbo ad verbum continentibus, quarum quidem litterarum tenorem inseri fecimus, pleulis colluctur. — g Ita quidem cap. 1 et in fine capiti 31 : in illo lumen capitis 29 et in decurso capiti 31 etiam in prima personâ loquitur S. Birgitte. et sua cum Christo colloquia proponit. — h In bulla Elyzarius fil. S. Balline Presbyter Gard. cui Urbanus VI. Constitutiones a Christo S. Birgitte dictas, et Gregorius IX. jussu examinatas, iterum cognoscendas commiserat, ut ibidem legitur. Refertur autem a Ciacconio ex Episcopo Theatino assumptis, et annumeratur Cardinalibus a prædicto Urbino creatis anno 1378 14 Kal. Octob. et sub eodem Papa mortuus putatur, S. R. E. Penitentiariorum Major. — i Pata Ipsiensis e Sueciæ, cujus suffraganei Lincopensis, Scarenensis, Strengensis, Aronsensis, Vezianensis, Alorantis et Wiburgensis. Lundensis e Danii sub quo Rouchildensis, Othmliensis, Ripensis et Stevlerensis. Norvegiæ vero Episcopus quatuor nominantur, Astenensis, Stavropensis, Bergensis, Deunihemensis. — k Diversus ab eo, qui inter Reges Sueciæ hujus nominis XIII, ex Duce Pomocanti, annidens materica Margaria, inauguratus est anno 1396, et cum ipsa communiter tria regna est inderatus usque ad annum 1412 : cuius delinde post illius mortem usque ad annum 1437. — l Urbs Episcopus ejus in Sudermannum est ad locum Metet, inter Torsham et Telyam, jaxxnum milibus circiter 100 Stockholmiæ versus oceanum distans.

D AUCTORE
DIPLOMATE
quasi cum
sua promissionis
admonens.

Prov. 6, 2

* Anno nona
Dies mortis
et sepultura.

E

Urbano v
antiquam
creatur
supplicat
Catharina.

Urbanus v
an dicta possit
Græciam
Birgitteum
probasse ?

F

Episcopus
strengensis
Linc.

Ericus 13
rex Sueciæ.

Strengensis
duccell.

ad mortem deducta

A cumberet lecto, nulla signa dare valuit aut responsa, sensibus totaliter alienata. Sorores ei mortem imminere tinentes, Confessorem vocant, ut Sacramentis eam muniret in mortis foribus laborantem. Ad quam cum venisset, loqui aut os aperire non potuit; oleo sancto eam inunxit. Quo facto nocte sequenti una de Sororibus infirmariis, devote considerans ejus languorem, pietatis oculo plurimum ei compassa, ad supplicandum Dominæ Catharinæ filie B. Birgittæ pro convalescentia infirmæ menti ejus occurrit. Et continuo flexis genibus orabat Dominam Catharinam ut infirmæ suis meritis et precibus apud Deum misericorditer subveniret: votum faciens quod, si ali hac infirmitate convalesceret, oblationem suam faceret ad sepulcrum ejus in memoriam hujus facti. Quæ statim die sequenti cepit more infundium verba non ad integrum depronare: sed infra sex dies sequentes plene in omnibus puerilibus membris convalescit, oblationem de cera faciens ad sepulcrum Dominæ Catharinæ, ejus meritis se creditur sanitati restitutam, gratias agens Deo, qui mirificat Sanctos suos et ostendit apud se meritis gloriosos.

manus inflata et excorciata curatur

73 Anno Domini mcdliiv, ancilla Domini Andreæ Clerici in Wezandra, Ingridis nomine, habuit manum per tres hebdomades inflatam cum dolore maximo, et ulcerasam ita quod nullam curam rei domesticæ posset cum illa operari. Adhibitis pluribus medicinis nullum ei adfuit remedium. Quadam die veniens ad monasterium ad primam Missam legit orationes suas consuetas. Cum autem sic oraret, occurrit menti ejus memoria Dominæ Catharinæ filie B. Birgittæ, ut ad sepulcrum ejus, pro recuperanda sanitatè manus suæ, accederet: quod statim fecit votens manum ceream offerre illi, si manus suæ sanitatem suis meritis obtineret. Voto autem facto ante meridiem tota illa inflatio evanuit, et manus plene est restituta sanitati.

item mulier intoxicata

74 Quædam femina, in parochia Linderaas, intoxicata, voluit serpentem de ore suo exonerare, sed nulla ratione potuit: tunc hi, qui sibi adstiterunt, videntes sibi mortem imminere, quia respirare non valuit, voverunt Dominæ Catharinæ se facturos oblationem pro ea, si vita salva serpente evanuerit. Voto facto, ejecit serpentem, et statim post ejectionem sequebantur quatuordecim bufones: et salva facta est hac vice et fecit oblationem ad sepulcrum Dominæ Catharinæ, ejus meritis se salvam esse confidebat.

Veter lacus, hiberno se pore

75 Cum supradicta beneficia, seu miracula, multa, varietate, et admiranda sint, aliorumque Sanctorum virtutibus et meritis, scilicet in omnium necessitatum, aegritudinum, morborum et obsessorum curatione dignissime comparanda; satis est ad ea recurrere, quæ dextera Dei digito, tam fors in sui peregrinatione quam domi in optima et virtuosissima conversatione sua, sit operato. Unum itaque e multis stupendius veteris, quod in frigilissima ejus patria acciderat, hic inserendum erit. Monasterio S. Birgittæ in Regno Gothiæ seu Suediæ, adjacet quidam lacus, Vetter dictus, longitudinis sexaginta et latitudinis viginti Italicorum miliarium, qui talis est nature, quod cum tempestuoso vento eoque remisso congelatus fuerit, et tempus resolutionis imminet, vehementissimo strepitu incipit in fundo ebullire et commoveri, magnaque violentia prorumpere in parvas rivulas vel scissuras quæ fiunt in glaciè; et has in modico temporis spatio facit valde latas, licet protunc glaciès in spissitudine haberit plusquam novum vel duo brachia; et tunc cooperante superiore impetu, dividitur tota glaciès in plures particulas, ita quod multi existentes super ipsis, frequentius (nisi Dei presidio et Sanctorum invocatione tutelam invenierint) submergantur. In hac angustia constituti

et hinc temerulose procedit

monasterio S. Catharinæ

homines cum jumentis et vehiculis, visa horribili collisione et dissolutione ac voragine glacièrum et morte imminente, magno gemitu invocant Deum et S. Catharinam vel Matrem ejus aut utraque ut salvi fiant. Nec frustra id accidere solet: nam non solum fortificatur pars glacièlis, in qua tristes remanent, vel de una ad aliam transiliunt; sed et contra turbine et vim ventorum gemino miraculo salvi deferuntur ad litus, glaciè in aquas quasi momentaneo spatio resoluta.

D AUGUSTORE ULPIONE in senibus dimittit.

a Vita Roma et Colone post Revelatione, impresso ferme caret tota hac appendice, terminulogæ duobus solis, quæ hæc unum. 70 et 75 referuntur: et eadem quod iste primus est, hic postrema ponimus loco: quæ abest in Codice Holmiensi, ex quo dymus cetera, nec non in MS. Habergensi et impresso Loranensi, qui Codices ita incipiunt, Transiit quippe aliquibus annis omisso deinde miraculo secundo, rursus absque prævio errore lectum referunt et dymis habent miraculum repressa inundationis Tiberina supra in eam reflatum anno 53, quod ita concludunt. Hæc de quæm plurimis hujus sanctæ Virginitatis miraculis gratia brevitas hic omissis sufficiant. Denique subiungunt. Præter dicta miracula unum singulare de pluribus aliis apponere et non hæc debet. Anno Domini mcdclxxi. die est illud, quod plenus et magis authenticè habet infra inter miracula approbata num. 3. Et quidam putat, non tantum non esse appendicem hæc illis auctoribus, qui primus vitam conscripsit; sed nec novus quidem: indeque factum, ut pro diversitate codicum tanta in eis reperatur diversitas. — b Benedictæ nomine ut dicitur in prolegom. ubi eadem res cum obis unanimitè circumstantibus habetur, inveniturque in sola Holmiensi editione — c Pascha eo anno fuit 23 Martii, utique feria tertia Pentecostes die 14. Julii. — d Hanc illius loci naturam pulchre describit historia a Vostorio relata de eo nobili, qui juvenem, tempore glacièlis hæresos a propheta et conversandi dono vulgo wys chilt puerum sapientem dictum, ad fidei catholice constantiam prima in evanidum immererat lacum, indeque divinitus terre reddidit alligatum totæ, ab eoque audire se sergore, famæ et aqua percutum. Lacum enim, impit vastissimum Vetter, brevi post transitus super glaciem, suis præcedere jussit. Et ecce glaciès derepente se aperit inter servus et herua, hincque in immensum crescent, mandal suis ut pergant et mandata exequantur, se inde venerit rediturum. Sed nec redire valuit: retro namque conversus vidit eodemque glaciem et in aquas resolutam, quare cum tribuo super fragmen, in quo primum consilerat, fluctaret, et anxia penes littora ab æneulis frustra audiret, et interdum in medio lacu conspicuus, a nutine hinc a lypus, ter miserabili, ut illi prædictum fuerat, leto perit.

Appendix in partibus codicibus varia.

Lucus Vetter

MIRACULA

A Commissariis Episcopatibus juridice excepta, ex impresso Holmiæ.

CAPUT I.

Tenor litteræ commissionis Reverendi Patris et Domini, Domini Henrici, divina providentia Episcopi Lineopensis, super miraculis felicis memorie Dominæ Catharinæ, filie S. Birgittæ, recipiendis et colligendis.

Per scripturæ Commissariis

Henricus, miseratione divina Episcopus Lineopensis, dilectis in Christo filiis, Dominis Benedicto Curato ecclesiæ Hazhabii, et Joanni de Abbi, Joanni Trimeri, et Laurentio de Strma, Altaristis in monasterio Vastanensi, salutem in Domino sempiternam. Licet miraculorum examinatio, per que gloriosus Deus Sanctos suos in hoc mundo mirificat et exaltat, sit una de summis causis, quæ ad solum Summum Romanum spectant Pontificem, vel ad eum, cui ipse eam duxerit committendam et delegandam: verumtamen ut cognoscant gentes et enarrent mirabilia Dei, et benedictio omnis caro homini sancto ejus, qui facit magna et mirabilia atque inscrutabilia absque numero solus; necessarium censuimus ad informandam humanæ fragilitatis ignorantiam, tum excelsas et mirificas Dei virtutes festinè fide dignorum assertio nibus comprobari. Sane cum a multis non solum accepimus, verum etiam rerum experientia, que omnium est magistra, veraciter didicimus, quod quondam dilecta nobis in Christo filia, nobilis personæ, Domina Catharina, curandæ propagatione incluta filia B. Birgittæ, patronæ nostræ clarissimæ, relicta olim nobis viri Egardi, militis nostræ ducensis Lineopensis; ducens vitam suam omnibus exemplarem

et S. Catharinæ miracula.

EX PUBLICO
INSTRUM.

A exemplarem, et Creatori suo atque omnium signanter atque singulariter acceptabilem et devotam, viam universæ carnis ingressa, pro suis operibus virtuosis migravit ad Dominum, ipsiusque corpus sepultum in monasterio Vastenensi nostræ diœcesis supra dictæ extitit; ubi post ejus de vita præsentis obitum, is ad ejus devotæ servitutis obsequium seipsam totaliter deputabat et impendit, multa in testimonium suæ Beatitudinis signa Christi fidelibus dignatur ostendere, atque mirabiliter et liberaliter impartiri: quæ non decet latere sub modio, sed veluti super candelabrum posita Dei Ecclesie nota fieri et divulgari. Quocirca discretionibus vestris, de quibus in his et aliis plenam in Domino fiduciam gerimus et habemus, tenore presentium committimus et mandamus, et cuilibet vestrum in solidum, in virtute sanctæ obedientie districtè præcipiendo, auctoritate ordinaria injungimus, quatenus cum omni reverentia ac matura et sollicita circumspectione, nec non timore et amore Dei debito et condigno, de omnibus etiam quibuscumque, quæ ad præfatæ Domine Catharinæ gloriam et exaltationem per mirabilia Auctorem ostensa seu facta referuntur, quæ Deus ad laudem sui nominis propter merita ejusdem dignatur quomodolibet operari, cum integra eorum substantia et et circumstantiis legitimis, necessariis et opportunis, per testes fide dignos, cum debiti juramenti præstatione, auctoritate, commissione, et mandato vobis et vestrum cuilibet in solidum, ut præmittitur, specialiter factis, commissis et injunctis, colligere et conscribere curatis omnes insinuat vel minus vestrum, quæ tunc præsens fuerit, ita quod infirmitas ipsa, modus curationis, nomen persone, villa, oppidum et parochia seu civitas atque diœcesis, in quo seu quibus hujusmodi persone, ritem quas aliqua miracula contigerint, continentur, divisim et specialiter exprimentur: nec non tres vel quatuor testes honestiores et magis noti, qui presentes erant et viderunt realiter ipsam miraculum fieri, sub expressis eorum nominibus propriis et oppidis et diœcesi, similiter statim post personam tunc curatum inscribantur. Et ista scriptura in eodem instanti, post descriptionem mirabili tunc facti et declarati, post descriptionem presentibus et absentibus diligenter recitatur: ut si contentari nonerit Sedes Apostolica de his, quæ pro parte tunc collecta et conscripta sunt, vel quæ ad eam directa fuerint; sed decreverint unum vel plures Prelatos de regno vel de partibus extra regnum ad locum ipsum in Vastenum dirigere, ad inquisitionem diligentiorum et examinationem uberiorem et magis exactam faciendam, requirendam et peragendam; possint tunc hujusmodi testes jam recepti, collecti et inscripti ad faciendam et perhibendam plenam fidem, citari et opportuna juxta negotii exigentiam convocari, et serio ac specialiter requiri et examinari. Super præmissis autem diligenter et fideliter observandis et peragendis, subattributione divini iudicii vestras conscientias operamini. Actum et datum Wadsten. Anno Domini millesimo quatercentesimo sexagesimo nono, Dominica infra Octavas Nativitatis Christi, nostro sub a

authentice
colligant

B **C**

subscriptura
insinuando
procciaus.

omnia, benigniter occurrens ineffabili sua sapientia ad nos, habitantes in extremis terræ finibus, regno videlicet Sueciæ, invenit magni pretii mulierem, videlicet venerabilem et sanctæ memoriæ Dominam Catharinam S. Birgitte filiam, virtutum armis contra vitia valde fortem, ut in libro de Vita ejus plenius declaratur: ejus gloriosum corpus in monasterio Wadsten Lincopensis diœcesis quiescit, eamque non solum dum viveret in terris, excellenter gratiarum ornatam charismatibus, Divinæ sapientiæ radiis illustrabat: verum etiam nunc de vita præsentis laboribus ereptam, diversis miraculorum prodigiis et signis, inter Sanctos suos iustificat et inter homines fama celebrem efficit, et ostendit meritis gloriosam. Igitur ad hoc, ut a pueris devotis magnificentie divinæ laudabile nomen eo ferventius exaltetur, et agnoscat omne seculum, quanta gloria mirabilis Deus in Sanctis suis dignificat prædictam famulam suam Dominam Catharinam: ex præcepto venerabilis Patris in Christo, et carissimi Domini nostri, Domini Henrici, divina miseratione Episcopi Lincopensis, per patentem litteram ipsius sigillo corroboratam, nos Benedictus Curatus in Haslaby et Joannes de Abii, licet indigni Presbyteri, in monasterio Wadstenensi Lincopensis diœcesis, prædicti regni Sueciæ commorantes, diligentiam, quam potuimus, apposuimus ad scribendum cum testibus, et personarum et locorum in quibus habitant nominibus, aliqua miracula, per quæ virtuosus Deus eundem famulam suam glorificabat: sed nequaquam omnia. Nam multa valde stupenda referuntur nobis, quæ (quæ ad hæc nomina personarum, vel oculis nostris videre personas, cum quibus facta fuerint, vel testes idoneos habere non possumus) scribere non curamus. Vere etiam credimus, multa per eam fieri miracula, quæ nunquam referuntur ad nos: quod patet per multos hic peregrinantes, et ceram in diversis formis suspendentes, qui ita veniunt et recedunt, quod nobis penitus nil loquuntur. Sciendum est insuper, quod multi sunt in partibus istis cognomina non habentes: hujusmodi ergo de oppidis, in quibus inhabitant, nominamus. Item notandum, quod veniunt aliqui non recordantes præcisè dicere nobis diem, quæ infirmitas eorum incepit aut finierit. Item ergo et annum, quod ad nos veniunt, ponimus, hoc ex plerisque perpendicularibus, quod statim finita passione iter veniendi arripiant: quorum aliqui hoc valde debiles attentant, et ad locum ipsum Wadstenensem pervenientes gaudent se per venerabilis Domine Catharinæ merita perfectæ curationis antidotum in itinere prægustasse. Illa autem miracula, quæ ad nostram presentiam et examinationem relata sunt, ex mandato venerabilis Patris et Domini prefati, juxta formam nobis in litteris Commissionis traditam, præcise melius potuimus, conscripsimus et sequuntur hinc in modum.

proferunt se
res attora
s. hanc colle-
gisse,alibi pluribus
prætermisissis:et tempus
signasse quo
delata fuere.

a ill et, sigillo: atque hoc fortasse, sensu a secretis Principum dicti simul coram scribere et actum, sive ut vulgo loquimur, secretum, videli sigilli impressione ea signare, quæ domitorum suorum nomine publicè aperiret: non autem qualis verorum consiliorum aut consocii: sic et secretarium censeri potest appellatum signaturæ locus in ecclesiis.

CAPUT II.

Mortui quatuor robis S. Catharinæ facto in
vltum revocatiSequitur instrumentum commissariorum ex-
aminationi et receptioni festium deputa-
torum.

Gloriosus Deus, qui dat virtutem et fortitudinem plebi suæ, qui rationabilem creaturam suam, per Spiritum sanctum suum sibi feliciter natum, et effectam divinitatis suæ participem, grananter erigit in sublime et dat felicitatis incrementis: qui et cum tranquillitate iudicat et magna reverentia disponit

illi prævia
laudatione
ipsius Sanctæ,puella trimu-
la ex vulnere
fortuito
moritur,

et

A et ibi invenit patrem familias cum conjuge sua et amicos eorum dolentes atque lugentes : qui volens lenire dolorem eorum, quesivit causam tristitie? Cui habitator domus et uxor : Filiam nostram carnalem luzemus, quae huc ante modicum more infantium cucurrit jocundo, atque ludendo cum una dolabra, cum qua perforabat membranam dividuentem thoracem et viscera, quae diaphragma dicitur, et subito expiravit. Praedictus autem Pater recedens ad banchum, ubi corpus jacebat, parentibus et aliis praesentibus et in fletu perseverantibus, aiebat : Dilectissimi, nolite dolere neque desperare, quia potentia Dei est immensa, et misericordia sua praesto est in omni loco et in omni tempore. Neque enim putandum est, quod Deus despiciat preces amicorum suorum, et praecipue eorum, qui ei ministrando semper assistunt. In Watzstern enim est quaedam beata Domina dicta Domina Catharina, filia B. Birgittae, cujus praesibus omnipotens Deus facit mirabilia per orbem. Si ergo ejus vocem et auxilium invocaverimus, mirabilia hodie, id est, hujus infantis resurrectionem vulebimus. Pater et mater cum omnibus adstantibus genua humillime fixerunt in terram, et tacti intrinsicis dolore cordium, inceperunt Dominam Catharinam orare cum magna devotione et instantia, votum peregrinationis nisi oblatione emittentes, quod si Domina Catharina puella mortuo impetraret vitam, pater et mater cum filia mortua versus Wadzstern peregre iter peragerent sine mora. Gratioribus et voto singulorum sic peractis, post modicum intervallum mortua, quasi a somno exiitans, viva surrexit, omnibus non solum tunc praesentibus, sed et aliis postea audientibus in gaudium non modicum et stuporem. Mater vero votum perficere volens, cum filia sua resuscitata venit Wadzstern in locutorium Sororum hora sexta vespertina vel quasi, vocans Sororem Benedictam Goduari, quae tunc Abbatissa erat : cui venienti cum aliquibus Sororibus infra scriptis in testimonium praesentium (videlicet Catharina Petri Abbatissa, Ragnilde Nicola Seniore, Catharina Ergei Seniore, Merita Petri Seniore, Ingeburge Suenon s Seniore, Margaritha Nicolai, Christina Caroli, quae tunc fuit expectans ingressum Religionis, et gestabat infantem in brachiis suis extra monasterium) egressit Dei beneficium ad intercessionem Dominae Catharinae se cum facta, modo et ordine superioris factis, quae subsequenter aliis Sororibus, quae praesentes non erant, hoc idem nuntiabant, quarum aliqua adhuc agunt in humanis cum eisdem, scilicet Sorores Anna Pauli Prorissa; Birgitta Olavi Senior, Catharina Joannis Senior, Birgitta Alberti Senior, Johana Matthiae, Ingeburgis Nicolai. Nomen vero puella resuscitata erat Christina, quasi triuni annorum.

sua dente monasterii Officiale,

S Catharina commendata a parentibus,

resuscitatur et Wadzstern iter ar.

Alia trimula morte extinguita,

Non cursum nam de S. Trinitate

summae et individuae Trinitatis atque ipsius venerabilis Dominae famulae suae Catharinae, et ut oraret pro filia jam defuncta. Cum Missa jam esset facta, rediens in domum propriam, invenit filiam suam viventem circa matrem, qui Deum super omnia, ut dignissimum est, laudans in magna hilaritate perfecit votum emissum, mittens matrem cum filia ad sepulcrum Dominae Catharinae, cujus meritis et precibus ad vitam sit restituta. Mater vero existens circa sepulcrum Dominae Catharinae, cum testibus fide dignis publice omnibus audire volentibus praedicabat hoc magnum, non sine admiratione et congratulatione, miraculum. Nomen patris hujus puellae Petrus Prenderus multum fumosus : nomina testium, Laurentius Nicolai, et Haquinus Joannis cum multis aliis.

D EX PUBL. INSTRUM.

vivens a patre inventur.

a Juvenis inter praedictum submersus.

et domum relictus moerens.

voto per patrem anno in vitam redit.

puer sub sacco bladi cadente occisus.

3 Anno Domini MDCXXI post Octavas Corporis Christi, Laurentius Nicolai, habitans juxta molendinum dictum Holm, parochia Mothula in territorio Askeherade, misit duos filios ad piscandum salmones : et cum de nocte retia traherent, subito in profundum ejusdem alvei seu gurgitis rapiebantur, ubi minor submersus permansit, major vero auxiliante Deo liberatus est : qui festinanter cucurrit ad proximum vicinum, ut ejus conditorio fratrem mortuum reinventret. Audito tali et tam lacrymoso informio, dictus vicinus alveum, ubi interit, sequebatur : et cum illuc pervenerunt, viderunt unum pileum natantem supernas, et ibi comperunt quaerere : quo mox invento, ipsum ad litus perduxerunt, ubi cadaver cum cymba relicto, ad patrem properabant, dicentes et, quodaeviderat. Quod cum pater audiverat, non sine maximo doloribus festinavit ad locum defuncti, et ipsum e cymba, mediante aliorum adjutorio, transferens locavit super unam tabulam ad hoc aptatam : cujus corpus funibus fortiter applicatum, memoratus pater portavit in domum suam, et posuit in pavimento h stabulae, et in hac dolens vehementer sperare cupit de potentia Dei, quae clavem habet vitae et mortis, et Sanctorum suorum suffragiis : et praecipue invocare cepit Dominam Catharinam, filiam B. Birgittae, deens : O Beata Domina Catharina, si tam sancta es et potens apud Deum, et publica vox est et fama, partem mecum de misericordia tua, et reddo tibi filium meum vivum, qui jam mortuus hic jacet : et vovit istum, ut si revivisset, visitaret sepulcrum Dominae Catharinae in Watzstern, cum oblationis ceree et aliorum devotorum exercitiorum. Quo facto, extendebat filius mortuus primo manibus : quae viso pater et omnes ibi praesentes, qui hoc inspiciebant, fortius clamabant pro auxilio dicte Dominae Catharinae : et sic extendit secundum : deinde brachia et caput, et sic totum corpus : ita quod in brevi plene convalluit, et venit Wadzstern in propria persona ad sepulcrum Dominae Catharinae. Pater vero ejus adimplens omnia juxta voti exigentiam, gratias egit Deo et Dominae Catharinae pro tanto dono sibi gratiose dato, Testes Laurentius Petri, proximus vicinus, qui submersum extraxit de aqua et Nicolaus Laurentii cum patre et aliis vicinis multis.

E

b

c

4 Anno eodem, Joannes Olavi de Parochia Norenboza oppido Schonoberg, Lynceopensis Diocesis, negotiis suis expeditis, sub testo Joannis Baptista in Wadzstern ascendit currum suum cum filio suo, ut reveleret in domum suae balatationis : et cum perveniret ad villam quandam dictam Granby, in quadam terra descensu, equi trahentes currum per violentiam rapido cursu viam dimiserunt infra fruticem currentes, et puer de curru ruens et succus tribus bladi molis plenus totus super eum fuit conquassatus, et sic per tres hora jacuit simpliciter extinctus. Pater haec videns quasi semimortuus praedolore

r

A orans Deum et Dominam Catharinam, eidemque Domine Catharinæ vovit suum servitium et oblationem : quo facto equum ascendit, eadem hora et cersam suam sine omni difficultate perfecit. Testes Dominus Benedictus de Zwilluge, et frater Nicolaus unus de quatuor familiaribus monasterii Vastenensis.

12 Anno Domini **MDLXX**, quidam juvenis de Tivst captivus in domo patris sui, et positus est in turri castri, dicti Stekaholm, non pro justa causa. sed e contra, et ibi a festo S. Laurentii usque ad festum S. Birgittæ detinebatur. Et tunc emissus fuit in curia ut laboraret ligna findendo, et alia prout jubentibus placeret; et ne effugere valeret, positum est quoddam *b* calcar longum et grossum de ferro circum *e* os ejus : et quia frustratus omni spe suffragii humani, se erexit in solidum invocando Deum, beatam Birgittam et præcipue ejus filiam Dominam Catharinam, eique se et suum offerentium promisit Wadzstenum offerendum. Mox tali pacto inito, et in hoc proposito firmatus, cum parvo lapide attentavit frangere dictum calcar, et primo ictu solvebatur, et liberatus est, et postmodum evasit manus iniquorum : venitque Wadzsten perficiendo votum suum, ibique calcar juxta sepulcrum Domine Catharinæ, in signum miraculi relinquens, prædicabat nomen Domini B. Birgittæ et Domine Catharinæ in secula seculorum laudandum. Testes Dominus Nicolaus Capellanus, et Frater Nicolaus familiaris monasterii.

13 Anno Domini **MDLXX**, quedam sanctimonialis, Soror Christina Ammund nomine, de monasterio Scheningensi, cum esset integra et sana toto corpore, et omnibus sensibus et viribus fortis, subito irruit in eam a sinistra parte ipsius corporis gravissimus morbus paralysis, adeo quod sinistrum os cum brachio pendebat quasi tela, et ab hora undecima usque ad horam tertiam verbum non loquebatur. Sed tunc loqui cepit medicum, monens ipsam Priorissam et plures Sorores cum ea, vovere Dominam Catharinæ filiam B. Birgittæ unam montalem de cera : que in terra genibus flexis cum devotione Dominum orabant, facientes quod ipsa infirma affectabat. Cum ad nutum ejus jam omnia facta sunt, redierunt iterum vires in membra sinistrae partis, ita quod erexit brachium super caput, et in mane diei sequentis ambulavit, juxta vota proficiendo de die in diem, glorificans Deum et Dominam Catharinam, cujus meritis adepta est sanitatem. Istud accidit in die Commemorationis amantiarum, cum ipsa post Nonam cantatam exivit de ecclesia in dormitorium. Hoc testatur, que præsentis sumus : Ego Soror

C Catharina Petri Priorissa, Soror Raguilidis, Soror Birguta, Soror Christina Sacrista, cum una parte conventus, et duobus Religiosis feminis Helena de Suderopia et Christina Olavi.

14 Anno Domini **MDLXX**, quedam mulier de Vastena, mater Domini Petri Olavi, tantos passa est dolores capitis, quod defecit multum in sensibus, et quietem habuit omnino nullam. Vovit Domine Catharinæ unum caput de cera, et statim salva facta est. Testes Dominus Petrus Olavi, et Dominus Johannes Orneri f Præbendati monasterii Vastenensis.

15 Anno Domini **MDLXX**, uxor Nicolai Balisterii de Wadzsten, Elisabeth nomine, intolerabiles patiebatur dolores in capite per tres hebdomadas, ita quod omni solatio et gaudio destituta fuit, tam diurno quam nocturno. Vovit Domine Catharinæ unam luminam de cera, et statim, omni recedente dolore et languore, gaudio replebatur, magnificans potentiam Salvatoris, qui meritis familie sue Catharinæ ipsam reddidit pristinae sanitati. Testes Dominus Johannes et Petrus sutor.

16 Anno Domini **MDLXX**, corpus ejusdem mulieris de Wisingroo tumuit ad modum maxime la-

genæ, ita quod plures dubitabant de morte quam de vita ejus; quæ votum fecit Domine Catharinæ, ut ceram cum oblatione sibi devote transferre deberet. Tunc statim tumor cessavit, et caro rediit in suam naturalem formam et statum. Testes Nicolaus cultifaber et Magnus Joannis.

17 Anno Domini **MDLXX**, quedam mulier nupta in parochia Reima, in villa Iernstat, Soror Ulphonis Torstum, nomine Christina, intoxicata erat, sed quando vel ubi penitus ignorabat. Crescebant in ea hospites valde nocivi, ita quod vox eorum quasi a tota parochia in ventre mulieris audiebatur : unde ei dolor angebatur indies. Vir autem ejus dixit sibi; mittam te Wadsten ad fratrem tuum, ut possis ali- quod remedium ibi recipere. Veniens igitur mulier ad basilicam S. Birgittæ, sub summa Missa cupiebat refocillare animam suam coquam Confessore *g* generali; sed quia Confessor alibi erat occupatus, non potuit habere colloquium ejus : ideo cessavit ad tumulum Venerabilis Domine Catharinæ, votumque fecit, quod si Dominus meritis ejus sibi sanitatem conferret, fas eret fieri unam mulieris imaginem, secundum facultatem et ostensionem miraculi : prostravitque se ante sepulcrum dictæ Domine, orando humiliter et devote, ut sibi Dominus miseretur : fatigata enim erat multum : obdormivit : cui dormienti apparuit mulier sibi ignota, elegantis formæ, sibi que dixit : Vade ad altare matris meæ Birgittæ, et circui illud nudis genibus, et senties effectum. Evigilans mulier cepit cogitare de visione somnii, perrexit ad altare S. Birgittæ, ut sibi jussum fuerat et flectens genua, perambulabat semel nudis pedibus, ultra non potuit, sed supposuit vestimenta, et circumibat secundario : et tunc pulsabat custos ecclesie, ut omnes exirent, et tunc mulier etiam exivit de templo et perambulabat circumeterium : veniens ad locum *h* Calvarie, ulterius ire non potuit, quia tunc dolor vehementer irruit in eam. Mira res ! ibi evomuit tres serpentes, qui erant secundum ipsius mulieris æstimationem in longitudine duplicis ulnæ : unus illorum habebat varios colores. Iterum resumptis medicum viribus perambulabat ulterius per cœmeterium, et cum veniebat ad portam, qua ducit ad civitatem, etiam tunc apprehendebat eam dolor vehementissimus ; et ibi secundo evomuit materiam horribilem, quasi globum vel nodam. Ad hujusmodi miserabile spectaculum supervenit quidam peregrinus, qui dixit ad mulierem : Filia tu habes malos hospites : peregrinus cepit movere materiam, et apparuerunt ibi plusquam viginti capita. Iterum modicum receptis viribus intravit cœmeterium S. Petri : tunc cepit tertio molestias gravissimas sentire et ibi tertio evomuit sanguinem horribilem diversi coloris, et ille sanguis apparerat ibi effusus longo tempore. Iterum post hæc viribus resumptis properabat ad hospitium suum, metuens tamen quod alique reliquie remanerent, et fecit sibi parare quamdam potionem, quam etiam bibit ; et tunc quarto evomuit purum sanguinem, in signum quod totaliter esset purgata. Tunc ceperunt eam refocillare et convaleuit in continentem, remansitque Wadzsten per aliquot dies, laudans Dei potentiam : et regratiabatur filie B. Birgittæ, quæ sibi tam mitis apparuit, sanitatemque sibi præstavit atque impetravit ; nec tamen neglexit matrem, que subvenit universis Testes Dominus Magnus de Runglora, Olavi de Harrites-tala, Dominus Laurentius de Stray, Dominus Ulpho Miles.

a Forte ecclesiam Westgotia, Gollhr. troni Veteram Incom para occidit. In qui hoc tempore varie populatum scribant auctores, adcerant a urbe Regis ad certum. Incom tumidum meos. In margine apographi nostri explicatoma causa Westrogolthæ nomen legebatur. A Saxonis pars est hinc ubi non fuerunt immoens. cujus caput Epulha : Scarenis autem duceat nomen habet ab urbe Westrogolthæ Scara, versus licum Wenet.—

D
EX PI NI
INSTAUS.
alia ab enormi
tum. are
corporis.

**Mulier inio-
zicata**

**a S. Catharina
apparente**

E

**mittitur ad
tumulum
S. Birgittæ,**

h

**et iterato
desinu
vomitu**

**aria maleficio
ingesta evomit.**

EX PEDL. INSTRUM. calcas, bois genus.

Prebendati

Confessor generalit

A Iter Testones reyse dicunt, et reysen iter facere. — d. Dolam intellege, sic dictam quod calcas instar pedi tui injecta, ponere suo gressum impeditorem faciat. quales passiva innocua nautica, abas ad labores soluta, gestare solens, quandoque et equis pascensibus injici. — e. Cum dixeris pro tibia accipi, ubi et vox nam sequenti, sinistrum os. — f. Alia Prebendarii dicuntur, ut in Vita S. Petri Immiani: a portione redditus ecclesiastici, ministris Ecclesie annualiter præberi soliti, unde Prebenda vulgo, quoadmodum et prebendaria dicta reperitur. Vide Glossam de vitis viti pag. 552 — g. Ita hic appellatur is qui hoc nomen primarius totis inservit consuetis, et vitis præest cum titula Prioris: cui in Appendice ad Vita num. 103 locus in capite mensæ assignatus. — h. Frequens est ut in veteribus collectis nuperis excutitur, et ad imaginem ejus montis, in quo passus est Christus, ejus atque latronum duorum crures in eo erigantur. quæ Calvariam ex re nominant fideles.

CAPUT IV.

Alia anni MDCXXI

A Aniens resistit sanis reditque

Anno Domini MDCXXI, quidam a compariatus in mentiam raptus, ut omnino periberet eusum, amici ejus flexis genibus votum fecerunt, ut sepulcrum Domine Catharinæ in persona propria cum numeribus et aliis piis operibus visitaret. Non sine Dei miranda, et laudabili gratia, que nescit tarda molimina, evadunt debilia, redeuntque fortia, perfectam atque perceptam salutem indulgentia: iter arripuit ipsam ad Wadstenium dirigens, sine laudabili terminavit: et jam singulis juxta votum executis, in domum exultans et gaudens reversus est. Testes Laurentius in Betestalla, Gudmundus et Magnus vicini ejus.

surdo auditus,

19 Eodem anno quedam mulier de Mithala Lyncopensis diocesis auditum perdidit, omnino nihil audiens: pro Domina Catharina honorata et pro sensuum integritate recuperanda votum vovit ad locum de Wadsten debere proficisci ad sepulcrum ejusdem Domine, cum cera et aliis misericordiam operibus: cum jam perventum est ad locum, surditate deserta, quod proposuerat, accepit, et deinde votum suum perfectit. Testes Johannes Nicolai et Henricus Hagini vicini ejus proxima.

suæellatur mox illius malus

20 Eodem anno quedam mulier de Lamellai, in provincia dicta Zvestanzlierradhe Lyncopensis diocesis, peperit infantem, qui per duas horas mortuus est, postquam ex utero venit in mundum. Mulieres autem presentes, que hoc mirabile spectaculum contulerant, egregie Christi famulo Domine Catharinæ fecerunt votum, scilicet ut offerre ei deberent jurem de cera cum alia devotione. Mox voto sic facto, protinus a fonte vite vitalis spiritus in mortuum ingressus est, omnibus in admirationem et congratulationem versis. Testes Swardus, et Thomas vicini ejus.

sanantur, lapsus ex alio,

21 Anno eodem, quidam vocatus Laurentius Prædicator, de monte dicto Ashwidsberg Lyncopensis diocesis, laborans in metallis fodendis, cecidit in fossam quærat ad viginti quatuor cubitos profunda et totus est contritus, genu per medium fracto, ita quod sola cute continebatur, qui deinde per maximam difficultatem extractus est. Et cum jam super plantam terre quasi mortuus raptus est, voverunt ipsam cum oblatione sua, qui presentes fuerunt ad sepulcrum Domine Catharinæ, et puillo post venit, qui votivus erat, in persona sua exiens et gaudens ad dictum locum, et perfectit omnia, que promissa erant: gloriolens potentiam Dei, qui meritis Domine Catharinæ ipsum laboravit. Testes Magnus Joannes Prædicator ejusdem montis, Matthias dictus Anelmann cum multis aliis.

ad extrema deducitur,

22 Anno eodem quidam, Nicolaus Laurentii nomine de parochia Hedha Lyncopensis diocesis, subito gravissima infirmitate arreptus per diobrem hebdomadas lecto decubebat, et non fuit spes de vita ejus. In hac desperatione necensus igne sancti spiritus, qui sibi dilectam Domnam Catharinam innotescere vult mundo, ad ipsam direxit se, sperans

per ejus merita sanari et salvari posse. Et ipse votum vovit, ut personaliter visitaret ejus sepulcrum, unum virum de cera ei oblaturus. Quo facto statim sentebat relevari, et salus ei angebatur de die in diem, donec iter arripuit: et omnia, que promisit, solvit fideliter et devote, Deum et Domnam Catharinam corde juvenculo et animo alacri collaudans. Testes Laurentius Nicolai et Magnus Hudz cum multis compariatus suis.

per moribundus,

23 Anno eodem quidam, Benedictus Aurifaber nominatus de Wadsten, habens infantem cum uxore sua Birgitta nomine septem annorum, nimia negotiatione laborantem, qui senel colorem naturalem perdidit, accidit ei color alienus, ut b. blavius jam adstantibus apparuit, et spuma de ore ejus procedens in magna quantitate tegebatur circumquaque os. In hac qualitate per horam integram jacens ab omnibus credebatur mortuus: pater autem una cum matre et aliis amicis confidens in potentia Dei et Sanctis ejus, præcipue se convertit ad adiutorium Domine Catharinæ, filie B. Birgittæ, lamilians se super genua et orans, et vovens ei munera sua cum aliis pietatis operibus. Quo facto, spuma suppressit, et qui mortuus reputatus est, revixit, et in omnibus membris colorem et formam decentem recuperavit infra breve. Testes Dominus Nicolaus Capellanus Ecclesie Vastensis et Ervastus aurifaber ibidem cum multis aliis.

ruetpera oculis defectum patiens,

24 Anno eodem quidam de Wadsten, Petrus Petri vocatus, cum uxore sua generavit jam tredicim infantes, et nullum eorum propria mater deficiente lacte educare suis uberibus valebat: sed pater continue cogebatur eos per nutrices seu puericulas conducticias educare. Unde ipse magnam indignationem contra eam concepit, ipsam verberibus opprobriis et contumeliosis despicendo. Propter quod multum turbata eorum cogitare de Domina Catharina, cujus sanctitas per mundum propter miracula, que Deus per eam facit, celebris habetur, et ait intra se: O sancta Domina Catharina, si vere sancta es, ut ab omnibus Christianis reputaris, adjuva me, ut lactare valeam infantem meum proprii pectus lacte, et saltem per hoc placeatur vir meus. Cum hæc et his similia revolvebat in anima, addidit votum dicens: Si in hac necessitate, o Domina, te percipero effectualiter mihi benevolentiam apud Dominum adiutricem, tunc ad honorem nominis Dei et tui adlocum ad sepulcrum tuum duas manus argenteas: et te insuper efflagitanda, ut matrem toam clarissimam B. Birgittam instiges pro me peccatrice ad Dominum precibus effundere: mox etenim volis ambula: pro servitiis quotidiana debitorum usque ad mortem. His itaque gestis ex intima cordis devotione signavit papillis signo sancto Crucis, eis postmodum dans infanti sigondas quas immediate sugere cepit, et mater tunc visu quom facta lac fluens sentiebat et proflere ad incrementum. Ad hanc ergo novitatem vocatus est maritus, et ei diu desiderata jam panditur. Nam mulier et secundum ordinem gratiam sibi meritis et precibus Domine Catharinæ factam diffusis explicavit, qui præ immenso cordis júbilo lacrymas continere non valens, una cum consorte sua sim liter lacrymante solentis se prostravit, gratias agens Deo et Domine Catharinæ pro misericordia secum facta, et votum cum omni reverentia et gloria adimplevi. Testes Laurentius Siggonis, Matthias cultri ober, et alii ejusdem oppidi habitatores.

egrotis in somno

per sam dolere ora hii liberu ut:

25 Anno eodem, quidam, Laurentii nomine, Sartor Wadstenensis, habuit dolorem vehementem in sinistro brachio, quasi manus deberet separari a brachio præ intenso dolore. Tandem veniens in ecclesiam gyabat huc et illic, donec appropinquaret tumulo Domine Catharinæ, ubi quodam lumine supernaturali

A pernationali illustratur, et loquebatur in anima sua deens : Numquid hic habebis remedium? Et posuit manum suam super lapidem, et in instanti sensit quasi una manus tangeret manum ejus. Quo facto, dolor evanuit tunc brachii quam manus. Testes Dominus Laurentius in Straa et Erycus in Sandly.

3200 r. a. in
p. 100 q. 150

26 Anno eodem quidam mercatores de Scheningia causa negotiationis fuerunt in Westgothia, et cum jam essent in reditu ad propria, proposuerunt quoddam flumen transire; quorum unus equum suum una cum mercibus magni ponderis introduxit super instrumentum de lignis fabricatum, vulgariter dictum c fluita, et submersus est cum equo et rebus. Varii hoc aspicientes in maximis laboribus, hominem cum equo liberabant; sed res, quæ colligatæ erant, secundum mores patriæ et vulgo nominantur d Klyff, minime reperunt. Inter eos autem erat faber unus, Torkillus Simonis nomine, qui fabricabat ferrea instrumenta pro investigandis perditis; et ipse una cum aliis laboravit fere per duos naturales dies circa festum Joannis Baptiste sed omnes incassum et vanum. Ideo desperantes de ulteriori profectu eas dimiserunt, et quemdam senem rogabant ut ipse attentaret. Ipso autem descendente ad investigandum, reconlatus est faber supra nominatus, quod Wadstenensis Domina Catharina filia B Birgittæ fecerat multa miracula et magna, hortatusque est socios, ut flecterent genua sua, quod et fecerunt invocantes patrocinium dictæ Domine Catharinæ; cui et voverunt massam cereæ in similitudinem rerum perditarum, juxta facultatem in majorem miraculi evidentiam. Vix verba compleverant orationis, antequam senex, qui missus erat ad investigandum, clamavit: ad cuius clamorem omnes eeleriter accurrentes, invenerunt res diu desideratas in ipsius manibus. Sed non sine stupore et magno mirabili: quia cum idem senex oculos suos fixit in aquam, ubi res prædictæ submerse sunt, ascende-bant ita conglobatæ ad manus ejus, sicut descende-rant. Laus et honor sit omnipotenti Deo, qui hoc et infinita alia miracula fecerat, et facit omni die ad preces et merita suæ dilectæ Domine Catharinæ. Testes Dominus Haraldus Vicarius ecclesiæ Vasthenensis, et Dominus Olavus Curatus in parochia Harulzstadha ad supra dicta, et ad voti consummationem.

c

d

B

1000 d.
recuperat

27 Anno eodem quidam negotiatores mare trans-euntes de Alemania a piratis agitabantur sine spe evadendi: tunc unus eorum, Joannes Craff vocatus de Siderocopia, monuit socios suos invocare suffragium Domine Catharinæ, qui sibi ammentes votum abstinentiæ a carnibus, donec ad tombam ejusdem Domine pehntando venirent, concorditer emiserunt. Voto mox emisso, venit ventus, cultores Dei et Domine Catharinæ consolans et confortans, et eorum persecutores reverberans, atque ab eorum infestatione camino reducens. Et jam quasi securi de omnibus periculis properabant ad optatum portum, quem propter aeris densitatem eos apprehendentes, minime invenerunt, quamvis eodem tempore et momento alibi lux diei clarius illinesceret. Benedicta sit igitur Dei benignitas, quæ propter merita et preces ancille suæ, dictæ Domine Catharinæ, jam secundo eos ab aliis piratis in mari venantibus liberavit, qui in eodem portu latere, quem tam ardentem querebant: ideo ducti sunt ex misericordia Dei in portum non optatum, ubi veritatem hujusmodi latins percoperunt: propter quod glorificabant Deum in ancilla sua Domina Catharina. Testes Dominus Laurentius de Siderocopia et Nicolaus sutor.

C

1000 r. a.
1000 d.
1000 q. 150

28 Anno eodem Sueno Nicolai, de villa dicta Haglabdy, parochia Helbon, provincie Gorstrinsxharade Lancopensis Diocesis, per tres hebdomadas lecto decubuit in infirmitate colli et pectoris: quia utramque

horribile fuit visui inspicientium, horribiliter tactui ipsius patientis, propter grossitatem et duritiam, quam ad molam trunci durissimi de se generabat, et quicunque ipsum viderunt, mortem ei imminere celeriter prædixerunt. Sed uxor ejus spem figens in potentia Dei et de adjutorio Domine Catharinæ filie B Birgittæ confidens, se cum amicis suis convertit ad illam, genua flectendo humiliter et devote, votumque egit solviter, quod si viro suo impetraret priorem sospitatem, ipse vir visitaret tombam ejus in persona propria cum oblationibus et piis aliis operibus. Quo facto per mutationem in infirmitate obtinuit: ulcus aperiebatur et dolor cessavit: sanitasque ei restituta est: propter quod votum in animi alacritate complevit, quod pro eo amici sui sponde-rant. Testes Frater Benedictus Stephani, Sueno Nicolai, Joannes Jacobi civis Scheningenses.

D
EX PL. PL.
INSTAUM

29 Anno Domini MDCXXI Torstannus Laurentz de Hesthada Scarenensis diocesis, fuit sagittatus in pectore, ubi durius et spissius fuit, et sagitta fixit se retro inter scapulas: qui inde gravem contraxit infirmitatem, ut magis speraret mortem quam vitam. Tandem advenit Dominus Torkillus de Bwalstadha, qui sub specie conciliationis et consolationis hominem alloquitur talibus verbis et his similibus: Domina Catharina de Vastenensis filia B. Birgittæ fuit multa et magna miracula cum his, qui eam invocant devote et humiliter: fac et tu ei aliquam reverentiam, ipsam implorando, et liberaberis de hac infirmitate. Cui infirmus annuens, vovit peregrinationem suam cum muneribus et orationum sacrificiis ad scapulum dictæ Domine Catharinæ: quo facto, infirmitas cepit tepescere et permolari, ut jam speraretur de vita, tam ab ipso infirmo, quam aliis circumstantibus: et paulo post multis stupentibus integram meritis et intercessione Domine Catharinæ meruit sanitatem, et votum suum in propria persona, quanto devotius potuit, adimplevit: eam et aliis devotiones offerendo, in Dei honorem et suæ famulæ prædilectæ. Testes Dominus Torkillus in Hwadstadha, et Joannes Germundi, et Sueno Beronis.

Pectus sagitta
transactum
habens

E

voto facto
infirmitatem
recuperat.

30 Eodem anno Nicolaus Biorus, in parochia Askirsund Strenguensis diocesis, maximam patiebatur infirmitatem stomachi, ita quod nil retinere valuit de alimentis sumptis, sed immediate post sumptionem reject. Iste per medium annum lecto decubans fuit ita exhaustus, quod vera signa mortis secum gerebat et non vite. Ipse multis Sanctis et multa vovit, scilicet peregrinationes et alia: sed nil profecit. Tandem ad ultimam convertit desiderium suum ad Dominam Catharinam, et votum fecit tam ipse quam amici sui, quod si ipsa in hac necessitate ei præbere vellet auxilium, ipse peregrinationem suam cum ultima devotione faceret ad sepulchrum ejus, oblationem secum ferendo. Ista voto sic emissa et corde intimo firmato, rejecto cessavit, et cibum et potum petens comedit et bibit: et quicquid ab hac hora ingessit, retinuit, de die in diem convalescendo. Et cum jam sanus factus est, venit Wadstenum, et votum quod labia sua distinxerunt devotissime adimplevit, magnificans Deum, qui meritis suæ dilectæ Domine Catharinæ ipsum liberavit. Testes Joannes in Ullavo, Olavus Joannis, Andreas Olavi, vicini ejus.

Stomachi
cuncta reje-
ctans
infirmitas
attulit.

F

31 Eodem anno quedam mulier, nomine Catharina, in Sorteni parochia Aduh Lancopensis diocesis, in Vigilia Nativitatis Domini cum transiret ad hauriendum aquam, fuit insufflata in facie a maligno spiritu, quem habuit obvium. Unde multum perterrita cepit languere et lecto decubere: deinde tantum intumuit caput cum facie, quod nec oculi neque nares videri poterant. Et ex vehementissimo dolore et tumore aperiebatur caput, ita quod cerebrum

ab apparente
sibi d. r. m. o. n. e.

manifeste

A manifeste videretur, et fuit quasi mortua, et ab omnibus eam insipientibus iudicabatur impossibile, quod evadere posset. Maritus ejus, Olavus nomine, vocit ipsam ad multa loca et Reliquias Sanctorum et nihil profecit. Ad ultimum instinctu divino una cum amicis suis misit sortes ter, et cecidit sors ad Dominam Catharinam filiam B. Birgittæ. Et iudicio jam tanquam de celo delapso, prosternebant se omnes presentes, humiliter pariter et devote orantes, et votum sponderunt, ut infirma solum peregrinationem factura esset ad Dominam Catharinam Vastensem. Quo facto, coepit ipsa caput huc atque illic movere, benedicendo Deum et ejus dilectam Dominam Catharinam; et paulo post surrexit a grabato; apertura, quam habuit in capite, cum infirmitate penitus evanescente. Votum insuper eum sincera devotione, per peregrinationem et alia pietatis opera, sana atque laetabunda perficiens, venit Wadzstenum, nomen Domini et Domine Catharinæ extollens in immensum. Testes Petrus Beronis, Petrus Laurentii, Haraldus Petri, vicini ejus.

B Anno eodem Petrus Faber de Westgotia, civitate Ludosio, huius diei seu solis per quatuor annos non vidit; et ab defectum visum fecit Dominam Catharinam de Wadzsteno cum cera et devoto offertorio pro sanitate recuperanda. Cum vero ad sepulcrum dicte Domine pervenit, visum recepit, et sine luce ad propria revertens, Deum glorificans in ancilla sua Domina Catharina. Testes Laurentius Notarius oppidi Vastensis et Olavus sutor ibidem.

a *Viditque, quorum inter alia nimis est pulchris campis populum ad sacra convocare, sola Germania, sumpto a Floka campiano nomine, Chuchlers nominat, ut hic a voce latina campianus legis — b* *Caruleus, Teutonice lapentibus blauer — c* *Alta floia . . . ex trabibus colligitis fit, vitem latid dicant — nomen dicit a floia sive ibolva . . . unature, supercavitur — metaphrice pro chasi navali accipitur, quod conjunctum ad pugnam feruntur naves, ut trabes in rote. — d* *Klyven, Klyfen coherere.*

CAPUT V.

Miracula anni MCLXXII.

Anno Domini MCLXXII, vir quidam de Werondia, Haquimus nomine, proxime Albarhat, parochia Slathia, perdidit juvenem filium filie sue, ætatis annis unius cum dimidio, pro quo per se, et alios querere non cessavit, licet incassum longo tempore. Tandem nutu Dei ex inquinato misit oculos in puteum, quem profundum in possessione sua habuit, et ibi invenit quem quæsit, pedes sursum et caput deorsum habitentem. quem mediante matris adiutorio ipse extraxit, et in sinu matris ponens volvit et revolvit, ut videret si vitam in eo invenire posset — sed non est inventa, quia omnino frigidus et rigidus erat. Et modo matris atque avi letitia versa est in tristitiam, nec est inventus in terris, qui eos consolari posset: quibus non est, qui reddidit spiritum emissum nisi Creator spiritus, qui in radis est: qui ad Sanctorum suorum preces mirabilia semper operatur in terris, voluit ad istius Rente Donine Catharinæ, cujus precibus et meritis eum lacrymis et suspiriis se submisissent, humillime eum deprecando, quatenus apud Deum eorum mortuo vitam impetrare dignaretur: votum nihilominus ei faceret se solenne coram et peregrinationem versus ejus sepulcrum, si mortuus esset vivus redderetur. Quo facto, qui mortuus fuerat, in conspectu omnium presentium revixit, et convalevit de die in diem: de quo gaudium, non sine stupore maximo, tale spectaculum desiderantibus et promerentibus acquisitum est, et præcipue matri filio perditio condolenti, super cuius dolorem non est dolor, propter votum emissum summam letitiam impletam. Testes Petrus Mule et Nicolaus Sweningi.

B Eodem anno quidam, nomine Haquimus Petri,

in parochia Wretha, Linopensis diocesis. Provincie Sutheresharide, sagittatus per utrasque mandibulas, relicta medicorum arte, ad gratiam se transiit Dei et Sanctorum, ut gratiam recuperaret sanitatis. Cui Dei spiritus inspiravit, ut Domine Catharinæ se presentaret, eam deprecaturus, ut desiderium suum impleret: quod et factum est. Nam ad nutum divinæ inspirationis vocit dicte Domine Catharinæ peregrinationem suam ad sepulcrum suum, et absque multo dolore pristinam recepit sanitatem, et votum juxta promissum fecit humiliter et devote. Testes Nicolaus Magni in Bro et Arvidus in Holgha vicini ejus.

C Eodem anno quidam, nomine Magnus Thorei a Vexonensis diocesis, parochie Biornschken, captivatus et vinculatus, per utraque ossa, loco et forti compede ab hostibus regni Suevicæ, tanquam explorator eum peregrinaretur versus Kotnabi; cum sederet in vinculis morore plenus, et nullum juvamen expectaret humanum, meditari coepit de sanctitate Domine Catharinæ filie B. Birgittæ, cujus odore homo et suavi nune plenus est mundus: vocit eidem, quod si salvaretur a tanto periculo, in quo erat, et a tribulatione incolomis, visitari sepulcrum ejus cum offertorio suo et aliis piis operibus. Voto sic emisso, non sine digna divine potentie admiratione, nocte sequenti eum modicum obdormiret, circa galli cantum vincula, quibus ligatus erat, solvuntur, et protinus ab ossibus in terram ceciderunt. Qui cum evigilasset et se cognosceret liberatum, gratias egit Deo et B. Catharinæ, compedenque ad manum capiens, iter arripuit propria: ac per exerritus et vigiles, qui custodiunt vigiliis noctis, ita secure pertransiit, quod nec ab omnibus neque canibus cognosci potuit. Et deinceps per duos naturales dies gaudenter iter suum perfecit, quo nec hominem obviantem, neque insequentem patiebatur: sed pacifice in domum propriam a manibus crudelium pervenit liberatus: et non solum sibi in gaudium, verum etiam omnibus, hanc gratiam cum eo factam peripientibus, in stuporem. Votumque promissum non procrastinans, paravit se demum, iter arripiendo versus Wadzstenum, et singula complexit, juxta illud, quod promissum est. Testes Dominus Magnus de Roglosa, Dominus Petrus Brasko, et personaliter per sancta Evangelia verum esse juravit.

C Eodem anno puella trium annorum, filia legitima Nicidai et uxoris sue, nomine Bethvi de b Gothlandia oppido Wishii, sum sederet ludendo super quandam fenestram alte domus, fenestra cecidit et puellam precipitavit in durissimam stratum, lapidibus collocatam, et expiravit. Cum sic exanimis jaceret, venit Præfectus castri et levavit eam de terra, atque matri intus in domum portavit. Mater vero turbata inestimabiliter, filiam videns mortuam et sanguine miserabiliter circumfusam, amplectitur, trahat, palpat, volvit et revolvit spatio fere trium horarum: verumtamen spiritus a corpore separatus minime revertitur: ideo proceperit calaver in domum privatam deportari, ut moris est. His igitur sic peractis, ex inquinato, Dei spiritu tamen, ut creditur, doctus et ductus pro presenti, venit juvenis quidam officio scriptor; qui intelligens, quæ contigerant, conferre coepit cum presentibus de sanctitate et fama Domine Catharinæ filie B. Birgittæ de Wadzsteno, persuadens eisdem invocare ejus auxilium. Cui parentes defunctæ humiliter annuentes, intrinsicus dolore cordis tacti, invocabant stulto supergenus, oculis stillantibus, cum magna devotione et instantia dicte Domine Catharinam, et votum peregrinationis cum oblatione emittentes, quod, si ipsa Domina Catharina puella mortuæ filiæ eorum vitam a Deo impetraret, peregre cum filia

D *Sagitta confectus sanatur:*

a *captus ab hostibus ut explorator,*

E *solutis ad votum emissum compedibus.*

per median vigiliis ad sua redit.

b *Puella ex precipiti lapsu mortua,*

et cum voto Sanctæ comprehendis a parentibus.

EX PUBL. INSTRUM.

miræ maleficæ mulier,

periculo mortis evaditur:

cæco visus redditur.

Floio ratis

puer dum arietibus,

C *laudemque in pulcro inventus ab ovo*

voto facto reviviscit.

EX PUBL
INSTITUM

A ei devotionem suam : cui annuens fecit, ut consu-
luit. Ideo meritis B. Catharinæ eadem nocte sequenti
jaculum prædictum leniter de sinistro latere exire
cepit, postmodum exitum perfecte ac integre sanatus
est, votum suum juxta sponsonem propriam contin-
uo peregit. Wadzsten visitando, Testes Dominus
Petrus Olavi, Dominus Joannes Henrici Præbendati
monasterii Wadzstenensis, et virgo quædam de fa-
milia monasterii Wastenensis, nomine Cæcilia.

b
Moto loquelæ
restituitur

41 Bædem anno b Scholæris quidam Holmensis,
Joannes Nicodai vocatus, Upsalensis diocesis, mor-
bo subito arreptus, loquelam per quatuor dies ami-
sit : qui cum sic jaceret desperatus de hac tempo-
rali vita, venit peregrinus quidam, qui nuper fuerat
Wadzsten, omnes presentes hortabatur, ut præfatum
Scholærem voverent ad tumulam B. Catharinæ de
Wadzstensis, quod et factum est. Igitur ad preces et
merita B. Catharinæ mutus loquitur directe, sicut
ante, et precata sua confitetur, ac perinde integram
recuperavit sanitatem : et hilaris et gaudens venit
Wadzsten, omnia secundum promissa fidebiter exe-
quendo, Testes duæ matrone honestæ Holmenses,
Anna et Margareta Ergö, et Jacobus Henrici ibi-
dem.

B

puellæ post
votum men-
sum inter-
fatum oritur,

42 Miles quidam, nomine Gregorius Benckers
cum sua legitima uxore, nomine Christina, Upsolen-
sis diocesis provincia Samingahundar, ex parochia
Wadha, Manerio Benhaner sito ultra e Stockhol-
miam, filium unicum habuerunt, et hæc per tres
menses gravissima torquebatur infirmitate, et circa
terminum tertii mensis nulla videbatur in ea spes
evadendi : sed quia unica, ideo tenerime dilecti,
sorbibus ad diversos Sanctos natus, nil contulit
remedi. Similiter promissiones et vota plurima pro-
miserunt, sed omnia inessam, donec Dominus
Joannes Capellanus eorum advenit, dicens : mihi
apparuit per somnium, quod vovere debetis infantem,
Domine Catharinæ, filium B. Birgittæ ipsa quaerit
votum ejus et se salvabit. Cui miles et Domina
annuentes, flexis genibus voverunt infantem versus
Wadzstena cum oblationibus et devotionibus aliis.
Tunc post Missam per dictum Capellannum celebra-
tam, ut gari cupit dolor, et spes vite in ea appa-
ruit, et de die in diem tortor effleuit : ipsis paren-
tilus votum, ut præmittitur, in magna animi ala-
crite implentibus, quorum quædam oblatio erat in-
far, de argento et alia de cera, Testes Dominus
Joannes Capellanus, Magnus Finwidi, et Magnus
Aurifaber, Civis Vastenensis.

vita revivatur,
Missam in
Sanctæ
Boværem
celebrat

C

d e
Pater
posuit eus
sanatus,

43 Infans Laurentii scriptoris de castro Holmen-
si, quem habet cum sua legitima d. die S. Marci e
Evangelistæ corripitur febri inensione, ita quod
mutus et paradisiensis affectus est, et a sensibus tota-
liter alienatus. Sæpes mittuntur, sed sors cecidit ad
Dominum Catharinam, filium B. Birgittæ. Quo facto,
genia flexerunt humiliter in terram, voverunt
non sine indribus lacrymarum, peregrinationem
suam versus sepulcrum dicte Domine Catharinæ.
Et immolato infans sensus pleno recuperavit, et
majora signa convalescentiæ quam antea in eo ap-
paruerunt, et de hoc in horam fortificabatur, donec
perfecta sanatus est, et ipsi votum missam fideliter
adimpleverunt. Testes Dominus Ivarus Axillis mi-
les, Domina Magdalenæ uxor ejus, et Martinus Ja-
cobi.

item cæcus et
d. filius :

44 Joannes Michælis in parochia Malbalk provin-
ciæ Vestrabudli, Lincopensis diocesis, oculis
corporis viribus penitus exhaustis, cæcus factus, so-
sine duobus baculis nullibi promoveri valuit. Igitur
erat tan sile quam aliis omnia inutilis. In tali mo-
lestæ constituto persensit ei Curatus suus, quatenus
invocaret auxilium Domine Catharinæ de Wadz-
steno, et ea fieret votum cum devotione majori,

quam clementia Salvatris ei assignaret : quod et
fecit : venit Wadzstenum ad sepulcrum dicte Do-
mine Catharinæ fulcimento dictorum baculorum in
maximis laboribus, et ibi redditus est in toto cor-
pore pristinae sanitati, eosdem ibidem baculos in
evidens miraculi testimonium relinquendo : et post
hæc in domum suam tum magno gaudio rediit, Deo
in dilecta sua Domina Catharina inagnanimiter re-
gratando, Testes Dominus Conradus Capellanus ec-
clesiæ Vastensis et pbblicus Notarius, et Giorderus
Laurentii Proconsul Vastenensis.

f
mens rationi
redditus :

45 Olavus Joannis civis f Arbogensis, tanta infir-
mitate correptus est, ut præ capitis insaniam sensi-
bus omnino alienatus sit, et sic amens per dies octo
permaneret. Amici vero ejus doloribus et tribula-
tionibus affecti, ipsam voverunt peregrinationem
Wadzten ad sepulcrum Domine Catharinæ : et obla-
turum imaginem hominis de cera, si meritis et pre-
cibus B. Catharinæ sibi potestus peregrinandi præsta-
retur. Mira res ! statim eadem y lunatione, post die-
tæ Domine Catharinæ invocationem, insensato sen-
sus integre rediit, et membra juxta naturalem
dispositionem perfectam recipiunt sanitatem : qui
sanus factus omnia juxta ordinem præmissorum de-
vote complevit, Laudans et glorificans magnalia Dei
in B. Catharina, per cujus patrocinia salvus est
factus. Testes Joannes Jacobi et Nicolaus Joannis,
conceives sui.

g

h

moz a notiv-
tute mortuus
infans,

46 Andreas Olavi de parochia Skrukraubi, provin-
ciæ gorstringxheridli, Lincopensis diocesis, cum
sua legitima puerum sexus virilis generavit, qui
cum natus esset in mundum, per tres horas a tribus
honestæ et bonæ famæ matronis, que presentes
existebant, omnino mortuus indicatus est, quia nulla
in eo signa vite apparebant. Humiliabant se ex
magna compassione super genua, deprecantes auxi-
lium Domine Catharinæ de Wadzsteno, sponden-
tesque ei unius pueri imaginem de cera cum aliis
piis operibus, si in tali necessitate dicto mortuo
succurreret, vitam impetrando eilem. Parentes
vero ejusdem pueri mortui tale sponderunt votum,
ut non manducarent aliquid, quod mortem passum
est, antequam peregrinationem suam ad sepulcrum
dicte Domine Catharinæ perfectissent. Pactis sic
promissis et sacramentis confirmatis, cerebatur
sanguis ex oculis, ore et naribus mortui infantis
emanare, et postea respirare ac reviviscere. Deinde
Baptismi gratiam est adeptus, et in Domino confortabatur,
et jam diu proficit santis incremento. Mater istius infantis,
cum hæc ita agerentur, voto
facto, ut jam dictum est, salva facta est. Et singula,
que promiserant pleniorum jubileo compleverunt,
collaudantes Salvatoris potentiam, et B. Catharinæ
misericordiam. Testes Joannes Haquini et Nicolaus
Olavi in eadem parochia habitantes.

voto facto
resuscitatur.

F

47 Laurentius Andersson, de parochia Kalves-
ten villi Frodberghon, Lincopensis diocesis, provin-
ciæ Assaheridli, puerum habentem unum cum
dimidio cum sua conjugata habuit : qui quidem puer
in stola sedens, occulte, nomine percipiente, quan-
dam magnæ quantitatæ spicam de h siligine deglu-
tiebat, unde tantas patiebatur tribulationes, et per
quorūque hebdomadas sepe infantum torquebatur, ut
nullus in eo spiritum esse cognosceret vitalem. Pater
et mater hæc videntes et plus quam eredi potest
congruentes, fecerunt cum anni humilitate votum,
videlicet imaginem de cera ad sepulcrum Domine
Catharinæ filio B. Birgittæ : et non sine magna
misericordia Dei, que ad invocationem Domine
Catharinæ presens adfuit, nocte tertia sequente
exivit spica per nares, et puer liberatus est a suo
longo languore, propter quod parentes præfati pueri
singula promissa devote et alacriter consummabant.

Spicam
de glutena
puer,

liberatur.

testes

A Testes Joannes Nicolaj, et Bergerus Joannis, vicini ejus. Quidam de parochia Birckeberga, Lincopensis diocesis, posuit equum suum quodam retinaculo seu fine ligatum in pasuis sanum et absque omni incommodo vigorosum; et sine mora projecit se in terram, sursum et deorsum se jectando, quasi moriturus. Possessor equi vocit Domine Catharinae filii S. Birgittae unum equum de cera: quo facto, statim priori sanitati resitutus est. Testes Dominus Benedictus et Dominus Bergerus

equus n or-
bundus inna-
tur.

i
Curati pa-
ralyticus,

48 Puer quidam Jacobus vocatus, de parochia Birnista, Arosiensis diocesis, cum lethali infirmitate laboraret ad mortem, omni spe vite sublata, factus est mutus et paralyticus, ita quod in dimidia corporis parte omnino destructus fuit: et in his incommodis per tres menses graviter torquebatur. Cui Christi fideles condolentes pro ejus curatione votum fecerunt ad sepulcrum Domine Catharinae Vastenensis cum offeruntio et peregrinatione: quo facto, mutationem mox in infirmitate obtinuit, et infra breve tantum convalescit, quod personaliter omnia, quae promissa erant, fideliter adimplevit Testes Dominus Laurentius, Curatus Ecclesiae Strae, et Dominus Joannes Henrici, Altarista Vastenensis. Mulier quaedam Regnildis nomine in monasterio Sinderkopensi, in festo B. Laurentii, cum illic peregrinaretur grata Indulgentiarum, tantum a populo prenebatur et conculcabatur, quod quasi mortua extra ecclesiam, in quodam coopertorio seu panno viloso portaretur: propter cupis salutem recuperandam amici et noti ejus votum fecerunt pro ea Domine Catharinae cum cera et albis devotionibus; et in continentem felicitatem pristinam recepit, et singula, quae promissa erant solvit cum gaudio magno, Testes Magninus in Sandkolthom parochia Rinnæ, et Magnus pelfex parochia Windstadha

mulier e
omnibus astione
perstrans,

tastrid e
ubucti,

et non in
cosa nartu
invenitur,
E

vir ab ulcere
pestilenti,

49 Vir quidam, Bando Sivatti nomine, in parochia Faght, provincia Wadzeo, Scaerensis diocesis, tempore pestilentiae percussus ulcere pessimo fortissime cruciabatur, ita quod manus ejus dextera contracta erat sursum usque ad humeros: arsque medicinae nullum ei remedium conferre sperabatur. Igitur conversus ad adiutorium Sanctorum, invocare coepit patrocinium B. Catharinae, votum peregrinationis versus Wadsten cum reverentia ampliori, qui petiit, amittendo. Et a longo languore fuit protinus liberatus, et omnia quae vocit in propria persona plenarie percipit. Testes in sequenti miraculo nominantur. Istius praefati Bandomis conjux repentina humore afflictata circum praque per totum corpus, a vertice capitis usque ad plantam pedis, inestimabili dolore percellatur, omnes eam videntes acriant se hujusmodi infirmitatem in aliquo homine nunquam antea vidisse, et singuli desperabant de corporis ulteriore suscipitate atque vita. In hac ergo desperatione humani suffragii seu consilii consutati, simile fecerunt pro ea votum, sicut pro marito, ut peregrinari deberent ad sepulcrum dicte Domine Catharinae. Quo facto, infirma illa sine mora pristinam meruit sanitatem, timore penitus evanescente, glorificans Deum in Sancta sua Domina Catharina. Testes ad haec duo miracula Dominus Joannes in Faght, et Dominus Benedictus in Faghtro.

ejus uxor a
lunare lectus
corporis.

C

S'ol. h'ols ta

Lunatio

B

50 Quidam de nobilitate prosapia ortus, Torlo Pappison nomine, Scaerensis diocesis, provincie Wartophzridli, parochia Tidatorpa in Farada, cum transiret in agrum suum, invenit eum plenum vermicibus, qui opererant universam faciem terrae vastantes omnia: devoraverant namque fruges et herbas, et cum veniret in pratium, simile sibi in commodum habuit obvium. Qui quidem vermes a nobilibus in quadam pluvia descendentes, octo pedes

vermes totis
agris operati,

ex utraque parte labuerunt: et cum primo venerunt, parvi erant corporis, sed in successu temporis brevissimo creverunt in longitudine ad similitudinem digiti humani: in currendo etiam multum erant agiles. Unde possessor in possessione sua tale prospiciens damnum intolerabile, intolerabilemque adhuc imminere, quo se pro solatio ac remedio diverteret penitus ignorabat. Sub tali vero timore positus, vespere quodam motum quendam mentem titillare sentiebat, per quem rememorare cepit, quam miracula et stupenda facta Deum in dilecta sua Domina Catharina in orbe. Unde confortatus, gemma fixit in terra, cum humilitate et devotione dictam Dominam Catharinam adorando sibi in auxilium, quatenus sibi a Domino Deo liberationem a tali periculo impetraret: et vocit quod si hunc plagam evaderet, offerret ei unum vaccam viventem cum aliis operibus. Voto tibi le sero facto, crastino die, cum mane surgeret, circumivit deum agrum et alia loca, exploraturus an exauditus esset quid Dominam Catharinam. Et vere sic erat, quod Dominam Catharinam sibi a Domino, quod optavit, impetravit: quia ubi ante ingressum lecti vili totam terram vermicibus quasi pulveribus, cum reliquis terris coopertam, ibi jam minime manuum potuit reperire. Perfrustrato itaque agro intravit silvam, et casu metus est ad quendam profundam lacum, ubi vidi et ultradivini vermicum coacervatam, quam secundam humanam testinationem vix capere possent tres lagenae majores, quomocumque magne forent capacitatis, propter quod in animo suo maxime exhilaratus est, et Deum in Sancta sua Domina Catharina ex toto corde collaudavit: qui et votum suum postea cum omnimoda cordis sui juvenilitate perfecit, et multi ubi in eadem provincia ejus exemplo praesertim B. Domine Catharinae vota similia spoponderant, ut eos suis meritis et intercessionibus a talibus plagis et incommodis miserabiliter liberaret. Testes Dominus Arvidus Curatus ejus, Laurentius Torckilli in Tidatorpa, et Magnus Laurentia ibidem.

a Lettra Dominicalis en capto fait C, utque ulcerum dicta Dominica in 11 Novembriis credebatur. In idem ad vicia a hujus capitis retinaculo subintelligendum existimus, parca protelationem primo capite expostum. — e. Alas pro antiquissima Holsia, ut est, vulgo, Scaerona legum solis regni, in fandi angustioris facta, quo videri lucus, Lydubom u Scaerona dicitur, versus Wadsthem mare exierunt. — d. Subintelligi oportet, ut et deinceps alibi. — e. Capta. — f. Et vltroq. A vestimanti vestis in confinis N. uxor et Scaerona. — g. Verus vocabulum non epul Mattheum Martianum expulit tempus in quo luna recedit a se. — h. et propterea cadentem cum capite, vltroq. hic vel per uno e quibus lana pharidus vestis, vel per toto unum lana a novitate ad novitatem cursum. — i. In baculorum illo verba passim vocabatur. — j. Distinuit verba deo nerant speciem, latius serale, quibusdam sigle dicitur. — k. cum siligo sit selecta candidissimaque et a profuro, et a pappisonum farina triticea indolita. — l. Cuius est epul Episcopalis ad Meteram lucum, Westmannia versus Lydubom extrema est.

CAPUT VII.

Reliqui pars miraculorum, et Commissarium rum subscripto.

A nno Domini a mcccxxi, mulier quaedam de Stockholmia, Birgitta nomine, inconsolabiliter torquebatur propter vermem quondam, qui curam ejus violenter ingressus est, quem expellere non valebat. Ideo infirmitates et dolores seba angelantur indus, et praecipue per mensum lecto decumbens, usum rationis et sensuum penitus carebat. Maritus vero et mulieres honeste et compantes, inserunt sortes super eam ad plures Sanctos, et sursum cepit ad Dominam Catharinam filiam B. Birgittae de Wadsthem. Propter tam multas, quam cetera mulieres honestae tunc praesentes humilabant se super gemma sua, orando orationem Dominicam et Angelicam in magna devotione, et eadem devotione vocerunt dictam infirmam et unum eque argenteum cum ea,

Sur in nullis
est exortatione
et us,

in to perre-
rit a in
to vltro.

A ad sepulcrum Domine Catharinæ in Wadzsten. Quo facto, mox somnolotum est adepta, et somno recreata, evigilabat in sensuum et rationis integritate, et ex post breviter plenissime restituta est sanitati: et jam sanata peregre cum marito suo venit ad sepulcrum Domine Catharinæ in Wadzstenum, devotissime votum suum adimplendo, et Deum in ancilla sua Domina Catharina multiformiter glorificando. Testes jurati Laurentius, fusor amphorarum, maritus ejusdem, Petrus Cap faber, et mulieres præsentēs.

vulnus gravissimum capitis sanatum.

32 Anno eodem Sueno Baudouis, servus Domini Henrici Episcopi Lencopensis, fuit vulneratus in capite tam periculose, quod una manus bene potuisset poni inter caput et aurem, atque ex capite extrahata sunt illi ossa: cum hoc perforatus erat intrinsecus inter scapulas ad longitudinem unius palmi, unde incidit in gravissimam infirmitatem et incurabilem, ita quod ab omnibus eum videntibus judicabatur sine evisione discessurus; instructus autem divino aliqui ipsam curare molentes, conceperunt sanus consilium captando benevolentiam Domine Catharinæ, ut pro eo oraret: et ei fecerunt votum, ut si evideret mortem, personaliter peregre proficisci deberet eum oblationibus suis ad sepulcrum suum in Wadzsten. Voto vix facto, relevamen sentiebat in continentem, et salus ei augebatur de hora in horam donec perfecte curatus fuit, et quod promissum erat in magna devotione perfect, glorificans Deum. Testes Bero Longius, Andreas Finno cum multis aliis familiaribus Episcopi.

tiem colli infirmitas,

B Anno eodem Andozus de parochia Hellestadha juxta ecclesiam habitans, provincie Wadzbo Scarenensis diocesis, infirmabatur in collo ita graviter, quod ad omnibus judicabatur morti appropinquare et nullatenus evadere posse; uxor vero opus cum amicis, sortibus ad diversos Sancto missis, cecidit sors ad Dominam Catharinam, filiam B. Birgittæ de Wadzsten, et hoc trina vice, secundum attentata: ea pro re et sanctitatis ejusdem Virginis servitium, humiliantes se super genua, voverunt infirmum ad tumbam dictæ Domine Catharinæ in Wadzsten: quo facto, ulcus fractum est, et infirmitas cessit sanitati, et qui sanus factus est, quod promissum est pro eo fideliter adimplevit, juxta promissionis modum. Item uxor istius occulte tentationibus inimici gravata, prævixio ex duritia cordis et immodestia, vovit secretum et perpetuum quoddam servitium, nihilominus occulte et ipsi eodem Virgini Catharinæ et Domina, moxque liberata est. Testes jurati Helglo Artfuidi et Sueno Laurentii, vicini ejus.

et ocellula tenatio.

C 34 Anno eodem Algotbus, in parochia Briggbergha provincie Gausenkernde, Scarenensis diocesis, misit uxorem suam in pasem cum gregibus: quas secum duxit filium suum quinque annorum ætatis. Cum ad interiora silvarum devenerunt, puer pro lassitudine se posuit et obdormivit: tempore autem consueti greges ad curias redeuntes noster aliquantulum post sequebatur, putans eum grege puerulum antecedere. Cum autem venit in domum, filium suum non videns, loquitur patri de filio absente: pater vero consternatus pro inopinato male, colligit vicinos et propinquos, ut deperditum filium investigarent. Qui vehementer anxii, primo et secundo tertioque die usque ad meridiem, loca silvestria et campestria prope et de longe cuperunt perlustrare, sed nihil profecerunt. Igitur qui eum in quaerendo adjuverant, attentati in domos redire disponentes suam mansionem. Pater vero hoc considerans et dolore intrinsecus affectus, multis precibus adhuc ab eis impetravit, ut secum inquirendo visitarent usque ad vesperam: prius tamen voto facto ad Dominam Catharinam filiam B. Bir-

Puer amicus per triduum in silvis.

post invocationem Sanctæ.

gittæ in genuflexione per hunc modum, ut si reinveniretur puer, tunc ipse scilicet pater una cum filio peregrinationem faceret ad sepulcrum Domine Catharinæ in Wadzsten, cum cera et aliis oblationibus. Voto igitur facto, iterum inquirere coeperunt usque ad vesperam, et tunc invenerunt puerum ex obliquo gradiente, ubi nullus consuevit fieri transitus hominum. Quo viso, latatum est cor palnis et similiter omnes letati sunt, qui laboraverant non in vanum, magnificantes magnaalia Dei in Sancta sua Domina Catharina, cui ut promissum est, solvebatur jusse et debite. Testes jurati Arson et Gustavus cum illis qui secum inquirebant.

reperit incolumis.

35 Anno eodem Birgitta de parochia Olmstadha provincie Rydlineck, Lincopensis diocesis, fuit infecta veneno, pro cuius remedio habendo invocavit Dominam Catharinam filiam B. Birgittæ de Wadzsteno, et eodem vovit, quod peregrinatura esset ad sepulcrum suum, cum oblatione cereæ et aliorum devotionum, se præstare restitueret sanitati, promissione facta et consummata, venenum eiecit et liberata est, votumque suum devotissime complexit. Testes jurati Magnus et Joannes Carodi.

Veneno infecta liberatur:

36 Anno eodem uxor Petri Nicolai de Warn, parochia Motala, Provincie dictæ Askaharade, Lincopensis diocesis, sequens armenta hominum in pascuis campestribus et silvestribus, duxit secum filium suum trium annorum ætatis, qui quidem puer attendit de transitu posuit se, et sopor eum statim invasit. Mater vero neglecto filio subsequitur boves, quoniamque transibat, donec ad vesperam redirent ad curias: tunc primum recordata est filii derelicti in silvis, et accedens non sine vehementi tristitia ad maritum dixit ei quod acciderat: qui dolore nimio præventus sine mora intravit densitatem silvarum ad inquirendum: sed illo die nihil profecit, similiter secundo, licet plures sibi procuraverat coadjutores, qui secum inquirerent. Tertio vero die in magna animi tribulatione et anxietate posuit se super genua sua, vovendo quod fieret peregrinationem suam ad tumbam Domine Catharinæ filie B. Birgittæ de Wadzsten cum oblationibus: et intimo cordis ad-

alio puer triennis.

simili voto,

reperit a patre die tertio.

fecti ipsam Dominam Catharinam deprecabatur, ut ei auxilium præstaret, pro inveniendo filio perduto: quibus sic peractis reversus est cum amicis in silvam, ut adhuc attentaret, si redderetur ei. Qui cum jam diem transiverant, circa vesperam invenerunt eum, ubi jacebat languens et tremens in terra, quem pater in sinum suscepit, et cum gaudio ipsum matri reddidit recoflandum: mater vero adfectu materno et compassione ipsum defovebat, ita ut brevi fuerit totaliter recuperatus. Testes Olavs Laurentii et Olavs Hemmingi in Moseops-motala.

Instrumentum Dominionum Commissariorum.

Noverint universi, quorum interest vel interesse poterit quomodolibet et in futurum, quod nos Joannes de Aalm et Joannes Ormeri, Præbendati in monasterio Wadzsten, recognoscimus et protestamur juxta commissionem et mandatum a venerabili Patre et Domino Henrico, divina misericordie Episcopo Lincopensi et huius Ordinarii nobis in hac parte factum, ut declarat littera sen tenor litterarum super hoc confecta et superius presenti libello insertis, omnia miracula in hoc libello post dictam tenorem commissionis per nos fore conscripta, recepta et examinata, præter aliqua pauca per honorabilem virum Dominum Benedictum de Baghabii morte preventum, et una nobiscum per eundem Dominum Lincopensem ad hoc deputatum, sanctorum recepta, examinata et conscripta, et huic presenti libello

Testatur Commissarii omnia et singula iduncta testibus esse comperita.

*om. cetera aliis
minus testatis.*

A libello inserta. Quæ quidem miracula, ut fidem facerent, cum integra eorum substantia et opportunis circumstantiis per testes fide dignos, cum debiti iuramenti præstatione collecta forent, extremam diligentiam apposuimus in eisdem. Recognoscimus etiam, et protestamur nos multa alia miracula recepisse et conscripsisse, quæ quia nomina, villas et parochias personarum, cum quibus huiusmodi miracula facta sunt, nobis incognita sunt, et testes idoneos non habentes et ideo fidem non facientia hic inserere non curavimus. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium præmissorum, nos nostra manu propria hic subscripsimus, sigilla nostra, quibus utimur, appendentes. Ita esse confiteor ego Joannes Nicolai Præbendatus Walzstienensis. Ita esse confiteor ego Orneri Præbendatus Wadzstenensis.

*Subscriptio
Notarii.*

Et ego Benedictus Pauli, Clericus Upsalensis diœcesis, publicus Imperiali auctoritate Notarius, quia præsentis libri præsentationi, lectioni, audi-

tionem, examinationem pariter, et de articulo ad articulum discretionem, demum et secretorum appensione, omnibusque aliis et singulis in sacro *b* Concilio Arosiensis diœcesis celebrato, actis et factis præsens personaliter interfui, eoque sic fieri, prout antedictum est, vidi, et audiui; ideo huic libro præsentem signum meum consuetum una cum nomine meo inscripsi, rogatus et requisitus per Religiosos viros Fratrem Joannem Confessorem Generalem et Fratrem Rodkerum Conventualem monasterii Vastenenensis Lyncopensis diœcesis, in fidem et testimonium omnium præmissorum venerabilibus viris, et Dominis Eryco Andrea Præposito Upsalensi, et Simone, Decretorum Doctore ac Cantore Lyncopensi, Testibus ad præmissa vocatis pariter et rogatis. Impressum Høhms.

D
EX PUBL.
INSTRUM.
b

a Ordo rerum suadet huic numero deesse aliquid, et integre legendum MCDLXXIV: atque ad hunc cetera miracula pertinere. NOT. 2
— b Primam hic concilii hujus alias ignorati mentionem invenimus.

XXV MARTII.

SANCTI QUI VIII KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

ANSUNTIATIO S. MARIE VIRGINIS, ET INCARNATIO FILII DEI.
 JESU CHRISTI CRUCIFIXI sacra memoria.

Michael Archangelus de draconibus triumphans,
 Adamus creatus, lapsus mortuus,
 Abel justus primus Martyr,
 Melchisedech Rex et Sacerdos,
 Isaac a patre Abrahamo immolatus,
 Israelite mare Rubrum transgressi,
 Sanchus latro cum Christo crucifixus Hierosolymis.
 S. Cyrinus seu Quirinus, Martyr Romanus, Tegernsee in Bavaria.
 S. Dula ancilla, martyr Nicomediae in Bithynia.

ob figuram Jesu Christi crucifixi memorati.

S. Victorinus,
 S. Alexander,
 S. Euphrata,
 S. Castula,
 S. Niostratus,
 S. Lucella et alii ceteri,
 S. Irenaeus Episcopus et Martyr Sirmii in Pannonia.
 S. Pelagius Episcopus Laodiceae in Syria.
 S. Humbertus Fundator monasterii Maricollensis in Pannonia.
 S. Barontus,
 S. Desiderius,
 S. Hermelandus Abbas Antrensis, in Gallia.
 S. Eynardus eremita Altonae, in Marchia Westphalica.
 S. Altwoldus Episcopus Schireburnensis, in Anglia.
 S. Willielmus puer, Martyr Norwici in Anglia.
 S. Richardus puer, Martyr Parisiis in Francia.
 B. Thomassus eremita Ordinis Camaldulensis in Umbria.

Martyres Nicaeae in Bithynia.

eremite Pistorii in Nebruria.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Veronica Matrona, cui Dominus imaginem faciei suae impressam sudario reliquit, memoratur occasione passionis Christi Domini in MS. Floraria, Greveno, Canisio.

Nos late de ea et imagine vultus ejus vi Februarii. Sancti ceteri Martyres Romae passi, referuntur a Galeazio et Baronio in Martyrologio Romano, et a Ferrario in Catal. Sanct. Italiae: et citatur a singulis Vincentius Bellincensis lib. 10. Speculi Histor. cap. 98. Sed quem locum non videtur ullus horum inspicisse, cum ibi agit de persecutione Angluensis et Viennensis Ecclesiae. Verum sunt hi ceteri Martyres relati a Vincentio libro 11 cap. 98, cui titulus praefigitur: de S. Quirino Martyre, de quo hoc die agimus, sed evant alii ante ipsum intercepti. In Actis SS. Martii, Marthae et filiorum, sed quaedam XIX Januarii haec habentur: et passim traduntur ceteri ubi dicimus alii MSS. habere ceteri. Ceterum de his Martyribus agimus cum praecipuis Martyrologis et Romano, I Martii.

Nongenti Martyres post relatum martyrium S. Quirini referuntur in MSS. Martyrol. Ultrajectino S. Mariae, et Trevirensi S. Martini. Sed errorem arbitramur in numerum esse, et esse ducentos sexaginta, de quibus jam agimus, et dicimus esse illos, qui coluntur I Martii.

Florentius Presbyter Duvertriae, Refertur a Glonio in Natal. Sanct. Canonicarum: de eo agimus inter Praetermissos XXIV Martii.

Eunus egregius, diuturno quietis, et Mordani filius, a Mariano Gormano et Tamlacensi martyrologio laudatur hoc die; quem Colganus Benchorensium Monachum et a S. Congallo ad vitam resuscitatum fuisse suspicatur, vel esse S. Patruen discipulum Ecclesiae de Drumindrich in Dalriada praefectum: nobis de neutris cultu constat.

Columba filia Buithi et Lucella, in Hibernicis Martyrologis sic nominantur, ut istam Virginis titulo ornent Tamlacense, hunc solus referat Marius Gormanus;

eaque nomine una sit inter Lemni filias VI Martii: an autem filiae Buithi a patre suo, an a ferventi in Christum dilectione dicantur, Colganus ad diem XXIX Martii disputat.

Lulovicus, Joannes Liothus, Gentianus, Agilius, Guilielmus, Gratianus, Ulemus, ex Ordine S. Francisci ab haereticis occisi, primus circa an. 1367, secundus circa 1560 in Francia, reliqui in conventu Belliacensi an. 1562. transfiri gladius eorundem haereticorum dicuntur a Gouagu: et, quamvis necdum ab Ecclesia vindicati, Martyrum titulo decorantur ab Arturo, et hinc dies (ipso sic volente) impantantur Matthaei anachorite, qui vidit Dominum in Hostia consecrata, transitus in eremo Searpelli, apud Siculum refertur in Martyrol. Siculo octavi Cajetani, sed absque titulo Sancti aut Beati, eoque omittit in Fatis Sanctorum Siculorum.

Oddo Dunfrisi in Scotia, qui Franciscanos in illud regnum invexit, memoratur cum titulo Beati in Menol. Scot. Dempsteri. Citatur Schuti-chronicon a Magno Macullone excerptum, quod non vidimus.

Caninus, seu Caninus Abbas de Luis-kelstra in Hibernia memoratur in factis Hibernicis, et a Colgano, qui ex Actis fabulatis, ut ipsemet fatetur, nonnulla edidit, quae apud eam videri possunt. Nos absque hujus Abbatis praesidio de sanctitate et veneratione malimus certiora monumenta expectare.

Joannes Abbas XXXIII Cisterciensis memoratur hoc die in Calendario Ordinis Cisterciensis Divione excuso. Beatum appellant Henriquez et Buechius: inter Pios collocat Sansonius.

Christophorus Ruitium ex Ordine S. Francisci Mareum a Nicaea xici sepultus seculo superiori.

Andream Camarinum Joannem a Pareu Hieronymum a Mediolano ex eodem Ordine, primum Camari in Sicilia an. 1362; secundum Clusae circa an. 1471, tertium Capucinum circa

- circa an. 1579 Lugduni in Gallia pie mortuos ac sepultos; non audemus, ex Arturi testimonio solo, huic diei, nedam Beatis adscribere.
- Bernardinam Antonii Clarissarum Fulginensium Abbatissam cum laude virtutum mortuam esse hoc die an. 1532** Jacobillus, de Sanctis patriæ suæ scribens, affirmat: sed neque in titulo captis generatim agens de omnibus simul ejus monasterii sanctioribus virginibus, xxii Julii ipso die fundati monasterii specialius recolendis; neque de ipsa nominatim agens pag. 231 Beatitatis usurpat titulum.
- Gabriel Archangelus ob legationem ad Desparam Virginem hoc die factam, refertur a Maurolyco, Felicio, Witforio. De eo agimus cum Ecclesia Orientali xxvi Martii.**
- Jovinus et Thecla seu Theodola inscripti hoc die MSS. Mortyroll. Augustana et Labbano, in MS. Tam-lactensi Junius legitur, Juvinus Burga in Apographo Lucensi S. Hieronymi, Juvinus Burgund, in MS. Blumiano, Juvinus Burgundionis in Apographo Corbeiensi Parisiis excuso. At deest in per-vetusto codice nostro S. Hieronymi, in aliis postmo-dum adjectus. Pro Thecla legitur Theodola in 4 apographis S. Hieronymi et aliis. De iis agemus cum Martyrol. Romano xxvi Martii.**
- S. Stephanus junior Constantinopoli pro cultu sanc-tarum imagium afflictus, Ferrarius citato Græ-corum Menologio, in quo et Menæis celebratur xxvi Martii.**
- S. Ursuarii Episcopi Elevatio Laubii refertur in quodam MS. Martyrol. colitur xviii Aprilis.**
- Adularius Episcopus memoratur in Additionibus MSS. ad Usuardum et Grevenum. Videtur esse S. Adela-rius Episcopus Erfurtensis, discipulus S. Boni-facii, cum hoc martyrii palma coronatus: cujus fes-tum celebratur in Ecclesia Erfurtensi xx Aprilis.**
- S. Gregorius Episcopus Eliberitanus in Hispania re-feritur in MS. Martyrol. Coloniae apud Carmelitas adservato Colitur xxiv Aprilis.**
- S. Egbertus Presbyter et Confessor in Germania refertur a Galesinio ex Annalibus rei Ecclesiastice: et quibus? Omititur in Martyrol. Germanico, cujus secunda editio est aucta potissimum ex Galesi-nio. Habent Germani Egbertum Episcopum Trevi-rensium: sed videtur potius esse S. Egbertus Pres-byter in Hibernia, qui colitur xxiv Aprilis.**
- SS. Evodius et Calistus Martyres Syracensæ relati in MS. Usuardo Reginae Succiæ: ast in genuino Usuar-do et aliis xxv Aprilis.**
- S. Gedehardus Episcopus Hildensensis, memoratur a Molano in Natalibus Sanctorum Belgii et Ghno. Colitur iv Maii.**
- Corona Virgo memoratur in MS. Usuardo Reg. Suec. in variis pridiæ cum S. Victore qui simul coluntur xiv Maii.**
- S. Regnobertus Episcopus Vergiaci. Ita Ado MS. Parisiensis apud S. Germanum de Pratis Ferro-rius ex Kalendario Lotharingæ et Usuardus MS. Divionensis S. Benigni. Est is Episcopus Bajocern-sis, cujus corpus ob irruptionem Normanorum fuit in Burgundiam translatum. Colitur xvi Maii.**
- S. Bonifacius Papa iv inscriptus hoc die in Kalenda-rio Sanctorum Ordin. S. Benedicti circa annum md scripto: ut Martyrol. Romano xxv Maii.**
- Potamiaena Virgo Alexandrina ob castitatem occisa, uti S. Dula hoc die relata, cum hæc adjuncta a Mau-royco et Felicio, in Græcorum Menæis MSS. re-feritur vii Junii.**
- S. Petri consecratio majoris altaris in ecclesia Vati-cana, facta a Calixto Papa ii cum universo Con-cilio, anno ejus v Indictione i, inscripta est Mar-tyrol. MS. Vaticano ejusdem ecclesiæ S. Petri. Posses memoria ejus adscribi ad festum S. Petri xxix Junii.**
- Kilianus Episcopus, } Martyres referuntur hoc die
Theotimanus Diaconus, } prior in MS. Florario,
alter a Comerario. Coluntur ambo vii Julii.**
- S. Jacobus Apostolus celebratur in pluribus Martyro-logiis, diciturque modo frater Domini, modo frater S. Joannis Evangelistæ, qui prope festum Paschæ ab Herode decollatus est. Colitur prior i Maii alter vero xxv Julii.**
- Josias scriba et martyr cum S. Jacobo Majore de-collatus refertur in MS. Florario, a Greveno in Auctario Usuardi et Canisio. Mior in tot antiquis Martyrologiis ejus non fieri mentionem. Si quæ certa reperiantur, poterunt cum S. Jacobo vdi ad diem xxv Julii.**
- S. Petri Apostoli e vinculis et manu Herodis libera-tio memoratur in MSS. Martyrol. Bruzelleusi, Florario et aliis. Bremario Romano i Augusti.**
- S. Joannis Baptistæ decollatio celebratur in MS. Florario, et MS. Martyrol. Bruzelleusi, et Viola Sanctorum: ast in Ecclesia universa xxix Augusti.**
- Blasius, Abbas primus Hortensis in confinis regio-num Hispanorum Castella et Aragoniæ, inscriptus est cum titulo Beati in Menol. Henriquez et Buce-lini. In Vita B. Martini Abbatis, successoris et Episcopi Seguntini, appellatur venerabilis apud Tamarum Salazar in Martyrologio Hispanico, quin-do poterit de illo etiam agi xvi Septemb.**
- S. Thraseas Episcopus et Martyr apud Syrynam memoratur in Usuardo MS. Reginae Succiæ. In Martyrol. Rom. et aliis v Octobris.**
- SS. Tarachii, Probi et Andronici natale memoratur in MSS. Vaticano S. Petri et Usuardo Reginae Sue-ciæ. Coluntur ab aliis xi Octobris.**
- S. Monas Episcopus Mediolani seculo Christi tertio, hoc xxv Martii mortuus est, uti Acta antiqua a nobis in Ambrosiana bibliotheca descripta tradunt, et diem confirmat pervetustum Martyrol. Atrabatenæ. Verum quia hic dies sacris Christi Incarnati et Cru-cifixi mysteriis impeditur: Ecclesia Mediolanensis cultui ejus dicavit diem xii Octobris, quo sacrum ejus corpus anno mxxx fuit translatum: quo itidem die inscriptus est Martyrologio Romano et variis aliis. Nos ergo Acta immo, prelo parata, sequamur, dan-da postmodum ad dictum xii Octobris.**
- Simeon Abbas memoratur hoc die apud Grevenum in Additionibus ad Usuardum: nobis ignotus. Forsan Abbas Cavensis in Campania, qui a Menardo, Wit-ne, Ferrario refertur xvi Novembris.**
- SS. Sidrac, Misac et Abdenago memorantur in MS. Usuardo Reginae Succiæ. Sunt illi tres pueri, Ananias, Azarias et Misael, veluti ab aliis xvi Decembris.**

ANNUNTIATIONIS S. MARIE VIRG. ET INCARNATIONIS FILII DEI.

Q. E.

VITE SYNAXARICUM TOM. I MART. PAG. 872

§ I. Antiqua hujus festi celebratio apud Patres Græcos.

XIV MART.

Festum hoc an a Deipara Virg. cepitum

Primum et præcipuum Jesu Christi Redemptoris nostri mysterium hoc die peractum proponitur, scilicet Annuntiatio Angelica ad sanctissimam Virginem Mariam, et ineffabilis Verbi divini ac Filii Dei Incarnatio in oppido Galilee Nazaretho. Festum hoc solenne in tanta antiquitate eminet, ut liceat pie meditari, originem ejus debere adscribi gratissimæ affectu Deiparæ Virginis, quæ singulari veneratione ac devotissimo cultu quotannis recolere solita fuerit divinum beneficium, hoc die sibi et toti generi humano præstitum; quando Verbum Dei in suo virginali utero caro factum est, et ipsa Annuntiatione Angelicæ assensum præbens, Mater Dei est constituta. Hanc piissimæ gratitudinis consuetudinem in sanctissima Deipara intuitu Apostoli, delatum agnovimus obligationem, et venerabilis imitatione observant, et ubique terrarum observari debent sanctorum. Certe secundum regulam a S. Augustino de Baptismo contra Donatistas lib. 4 cap. 24 propositam, Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum recte creditur.

Apostoli censuerint celebrandum

Id antiquum fuisse ostenditur ex S. Gregorii Thaumaturgi

B

C

homilia 1.

cujus hoc est exordia

Psal 93, 11

2 Vestigium hujus constitutionis Apostolicæ elucet in antiquissimis monumentis, quæ a sanctissimis Patribus, cum Ecclesia in sua quasi adolescentia adhuc sub Gentilibus Imperatoribus et veritatis Christianæ hostibus ingemisceret, conscripta supersunt. Inter hos Patres eminet S. Gregorius Thaumaturgus, Neocesarea in Ponto seculo Christi tertio Episcopus, quoniam parentibus natum infidelibus, fidei mysterium a sanctissima Dei Genitrice ac Joanne Theologo per visum edoctum fuisse tradunt Græci in Menologio Basilii Imperatoris ac variis Synaxarum in Belgio curatis, Romanam viset, et Græco in Latinam transtulit, acceptam ex antiquitatum promptuario Cardinalis Sirleti, cujus hoc exordium prædit Barinius in Notis ad Martyrol. Item Hodie Angelicæ nunc hilariores splendescunt Dei laudes. Gerardus Vossius, Borchlonius, Præpositus Tugtenstæ, inter opera S. Gregorii a se collecta, edidit etiam hanc Homiliam Græce in Crypta-Ferrata repertam, ac collatam cum Vaticanis et Sirletianis exemplaribus: cujus exordium ex ejus interpretatione est ejusmodi: Hodie ab Angelicis eliois laudes divine celebrantur, et lumen Christi adventus fidelibus illucescit. Hodie renovatur Adam et choros cum Angelis agit, in curlum sublatus. Hodie totus terrarum orbis, gaudio ob adventum Spiritus sancti in homines plenus est. Hodie divini gratia spes invisibilem effulget, et miracula, quæ mentem atque intelligentiam superant, mysteriumque quod ab æterno occultatum fuit, palam notis facit. Hodie perennis virtutis texuntur corona. Hodie sacra benevolentium et religiosorum, diisque festos religiose colentium capita coronare volens Deus, firmæ fidei amatores tanquam venetos et heredes appellat: superantque regnum cum studio eos qui celestia sapiunt, ut se divino incorporeorum chororum ministerio conjungant, vocat. Hodie Davidicum adimpletum est oraculum, quod dicit: Latentur oculi et

exultet terra: gaudebunt campi et omnia ligna silvæ a conspectu Domini, quoniam venit. Hodie celebre atque ineffabile Christianorum qui spem suam in Christum sponte obsignarunt, mysterium plane nobis annuntiat. Hodie Gabriel, qui Deo assistit, ad castissimam Virginem veniens, illud, Ave gratia plena, ipsi annuntiat. Ac mox historiam salutariæ ab Angelo Virginis et concepti Filii Dei humanam naturam assumptis persequitur, et illustri paraphrasi exornat, nec non et Deiparam Virginem eximius titulis honorat.

3 Idem fit in secundo et tertio Sermonem, quos in Annuntiationem Sanctissimæ Dei Genitricis semperque Virginis Mariæ ab eodem S. Gregorio Thaumaturgo habuit edidit ex eisdem exemplaribus veteribus Gerardus Vossius. Secundi est hujusmodi exordium: Cunctas quidem festorum celebritates atque hymnodias decet nos sacrificiorum instar offerre Deo: primum autem omnium, Annuntiationem sanctissimæ Dei genitricis, verus illis comprehensam, Ave gratia plena, quæ ab Angelo ad eam facta est: quoniam et prima omnis sapientiæ et salutariæ doctrinæ in novo Testamento illa nobis salutatio a Patre luminum emissa est. Grata autem plena dicens, omnem naturam humanam complexa est etc. Tertius sermo ita incipit. Rursus laeta faustaque gaudii nuntia, rursus libertatis iudicia, rursus revocatio, rursus reversio, rursus lætitiæ promissio, rursus a servitute liberatio. Angelus cum Virgine loquitur, ut non amplius cum muliere serpens loquitur etc. Extat hic tertius sermo apud Lyomanon et Surium ad xxv Martii, sed sub nomine S. Chrysostomi, ut inter opera hujus ex nova interpretatione Evantoni Ducei, sed cum ex stylo non satis referre Chrysostomum judicat Franciscus Umbesio, licet sub ejus potius nomine, quam S. Gregorii Thaumaturgi in Bibliotheca Patrum concionaria ediderit. At Leo Allatus, cujus judicium in simili controversia plurimum facimus, in Distributio de Simeonum scriptis attribuit S. Gregorio pag. 105, cujus exordium Græce sic indicat: Πάλιν χροάς Εὐαγγέλια πάλιν ἐλευθέρως ἀναγνώσασα. Gregorii Episcopi Neocesariensis λόγος εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς παναγίας Θεοτόκου. Idem Allatus pag 92 de indicato sermone secundo ita habet: Ἐορτάς μὲν ἀπλάσας καὶ ὑμνοῦδας. Gregorii Episcopi Neocesariensis ἐγὼ λόγιον εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς παναγίας Θεοτόκου. Memoratis tres sermones attribuit S. Gregorio Thaumaturgo Theophilus Raynaudus tomo 42 operum in Miscellis Philologicis pag. 531. Interim Antonius Ricciardus, quia aliqua allusio in hac oratione fit ad Virgines occurrentes cum imparibus spousis, quam etiam reperit in vi Oratione S. Procli Archiepiscopi Constantinopolitani, asserit in Notis pag. 247 se summopere ambigere et hærere, an vera sit Gregori Thaumaturgi: dictionem potius videri S. Procli etc. et potissimum quod vox Θεοτόκος subinde reperitur: sed quæ dictos Allatum, Vossium, Raynaudum, Combefisium aliosque non terrent.

item homilia 2

E

et 3.

F

4 Verum etsi foret S. Procli, etiam ab hoc illustri viro haberi auctoritatem, cum prima pars Synodi Ephesinæ in qua Synodum antecesserunt, incipiat ab Homilia Procli, tunc adhuc Episcopi Cyzici habita, εἰς τὴν ἐπιθεωρήσασα, in Incarnationem Domini nostri Jesu Christi, uti sub hoc titulo excusa est tomo 5 Conciliorum Regiorum pag 13 cum hoc exordio Virginea panegyris frequensque ac celebris hie conventus, Fratres, festa hæc hæc hinc hinc ad laudem provocat, presensque

confirmatur ex orationibus S. Procli

A præsensque solennitas præsenti cœtui utilitatis rationem optimo jure conciliat. Est hæc prima S. Procli oratio apud Riccardum, qui observat eam olim tradi in Assumptione Deiparæ Virginis aut Nativitate Christi habitam : ipse e præcipuis MSS. titulum præfigit, *Ἐρώσιον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου*. At secundam et tertiam orationem aut habitam eis : ἡν Ἐρασθ. ὡπίσιον de Incarnatione Domini Nostri Jesu Christi. Secundæ autem orationis tute est exordium : Pulehra quidem est Psalmorum Lyra : ethara spiritus est divinitus inspirata. In tertio vero oratione magis alluditur ad solennitatem diem, utque ista in exordio habentur : Crebra eaque diversa celebrantur solennia humanam exhilarant vitam ; dum festorum dierum recursu tristera hujus terminosæ vitæ molestiam in voluptatem convertunt. Ac relata Gentilium ac Judæorum consuetudine addit : Christianiorum vero solennia divina sunt et admirabilia verique fontes thesaurique salutis. Prima etenim nostra celebritas adventum Dei ad homines decantat etc. Quæ postmodum a Riccardo quinto et sexto loco nominantur Orationes in eadem Deiparæ Virginis, ad festam Annuntiationis ejusdem Virginis Mariæ transferuntur in bibliotheca Combesiana.

B Sed molestum forsitan alius foret si plures Græcorum Patrum sermones de hoc Incarnationis Christi et Angeliæ annuntiationis festo proferramus, cum illi in dicta Bibliotheca legi possint : et sunt SS. Athanasii Archiepiscopi Alexandrini, aut certe doctissimi viri sed illo aliquot seculis junioris ; Epiphaniæ Episcopi Constantiæ in insula Cypro, Joannis Chrysostomi, Cyrilli etiam Archiepiscopi Alexandrini, Achari Episcopi Melitænsis, Basilii Episcopi Salæcensis, Titii Bostorum Episcopi, Anastasii Archiepiscopi Antiocheni, Hesychiæ Presbyteri Hierosolymitani, Crispini titidem Presbyteri Hierosolymitani, Jobii monachi, Andreæ Hierosolymitani Archiepiscopi Cretensis, Theophanis Caramæ Archiepiscopi Tauromenitanæ et Leonis Imperatoris. Extant etiam opera et studio Hippolyti Maræcæ eruditæ matris S. Germani Archiepiscopi Constantinopolitani et Isidori Archiepiscopi Thessalonicensis, aliæ a Gerardo Vosso in Notis ad Gregorium Thaumaturgum induuntur. Ex indicatis auctoribus S. Hesychiæ Presbyter Hierosolymorum colitur xxviii Martii, anno cccxxxiv viti finitus.

C Loco harum orationum sive homiliarum placet potius in gratiam lectoris addere quæ in Chronico quod vulgo Alexandrinum dicitur, revera autem Constantinopolitanum potius esse ostendimus, de hujus mysterii die et solennitate post recitatum ex S. Luca Evangelicæ historiam referuntur, et sunt ista : Hæc igitur die, xxv Martii, inquit, uti Romani numerant, Catholica et Apostolica Ecclesia Dei, accepto more a divinis Patribus, celebrat sancte Domine nostræ gloriosæ Deiparæ et semper Virginis Mariæ Annuntiationem Sexto igitur mense respectu Elisabethæ, xxv die Martii, hoc ipso die, incipiente septimo mense sanctissima et intemerata ac benedicta semper Virgo Deipara Maria æternum et ejusdem cum Patre et Spiritu sancto essentis unigenitum Filium, Verbum, Christum, verum Deum nostrum in utero secundum humanitatem concepit et statim in utero ejus incepit secundum hypostasim usque in quam arca exors corruptionis ingressa est in terram promissionis, et intacta ac sacrosancta caro verbi Dei, quæ non corrupta est, coepit formari in terra animata Dei Genitricis : ac superveniente Spiritu sancto et obumbrante virtute Altissimi, germinavit flos de radice Jesse in Virgine Dei Genitricis. Hoc est, Conceptio secundum carnem unius sancte Trinitatis Verbum Dei cepit, ut scriptum est : Terra nostræ dedit fructum suum. Consulibus autem Lentulo et Pisone xxv Dystri seu Martii, secundum Egyptiis vero Adar xxx. viii Kalend. Apriles, anno mundi quinquies

millesimo quingentesimo septimo, mense primo lunari Adar, decima mensis, uti declaratum est per figuram accepti et servati agni, Dominus et Dominator omnium Christus verus Deus noster Conceptionem suam, secundum carnem perfectus ipse, sic perfectus et impletus : perfectus, inquam, totius mundi Architectus in perfecto Conceptionis numero : et rursus, ut in tabernaculo descriperat ac præscriperat, intactum et intemeratum, sacrosanctumque corpus formavit, illudque in terram promissionis deduxit. Ita hoc mense, hoc ipso die mensis, feria secunda (ad vocem Angeli dicentis ad beatam Virginem, Spiritus sanctus superveniet in te et virtus Altissimi obumbrabit tibi, quapropter et hoc quod nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei) qua die in creatione mundi Christus Deus noster cœlos fecit, in eadem reperitur induisse humanam naturam ; et perfectus homo factus esse, uti qui Sol justitiæ sit, et salus erit in altis ejus etc. Hæc ita. Consulatus Lentuli et Pisonis etiam attribuitur Divini Verbi Incarnationi in Era Christi vulgari seu Dionysiana, quum biennio præcedit Baroniis assumpto Consulatu Lentuli et Messalina, atque quadricennio addito confugit ad Consulatum Augusti XII et Lucii Syllæ, alii aliter sentiunt : a qua disputatione quare abstinemus, infra cum de Christi Domini Crucifixione agemus, nonnulla profereamus. Annus mundi supra indicatus est secundum Eraam Constantinopolitanam, quam in Christi natiuitate (nam annus apud Græcos incipit a Septembri) numerant mundi conditi quinquies millesimum quingentesimum octavum. Quomodo autem decima primi mensis luna reperienda sit, late exphebitur hic in ipso Chronico.

§ II Ejusdem festi antiquitas in Menæis Græcis et Odis indicata Celebritas apud Aegyptios et alios Orientales.

D Diem hunc Incarnationis Filii Dei maximum ac sanctissimum a Græcis semper fuisse habitum confirmant quotquot libri Ecclesiastici, qui Ecclesie Græcæ divina Officia ac sacrorum rituum usum continent, reperuntur conscripti. In his historica et ad usum nostrum magis capetita leguntur in Menologiis, Synaxariis et similibus tractatibus. Menologium MS. quod jussu Basilii Juniors seculo Christi decimo est collectum, isto proponit a nobis Lotine reddita : Die xxv Martii Annuntiatio sanctissimæ Deiparæ. Humana salutis amantissimus et misericors Deus noster, qui semper sollicitam hominibus humanam curam gerit, cum contempleretur hominem, in omnium suarum creaturam, a diabolo in servitutem redactum, voluit Filium suum unigenitum Dominum nostrum Jesum Christum in mundum mittere, qui hominem ex potestate diaboli eriperet. Cum autem hoc mysterium vellet ignorari non solum a satana, sed etiam ipsis celestibus potestatibus, uni Archangelorum, glorioso Gabrieli hoc arcanum committit. Effecit autem per eam providentiam, ut sancta Virgo pura et immaculata nasceretur, quæ tanti boni digna foret. Gabriel ergo venit in urbem Nazareth appellatam, illique dixit : Ave gratia plena, Dominus tecum. Illa vero quæsiit : Quomodo fiet istud? Cui ille dixit : Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Et illa : Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum. Quo dicto supra naturam concepit filium et Verbum Dei : et tunc omnia mysteria Verbi Dei per humanitatem impleta sunt, quæ ad nostram salutem pertinebant. Eadem sed paucis adjectis leguntur in Menæis excensis et editis. In perreverso Synaxario Parisiensi Collegii Claromontani Societatis Jesu hoc mysterium ita publicatur : xxv Martii, Commemoratio Annuntiationis sanctissimæ Domine nostræ Dei Genitricis, quando

et aliorum Græcorum Patrum,

et Chronico Alexandrino.

Psal. 66, 7

Idem festum indicatur

in Menologio Basilii Imp.

Menæis,

Synaxario

ab

A ab æterno secretum et absconditum et Angelis incognitum mysterium divinæ Filii Dei Incarnationis Archistrategus, seu cælestis militiæ præfectus, Gabriel edoctus, ad purissimam ac nulla unquam macula aspersam Mariam missus est in civitatem Nazareth, ut ei indicaret Dei ac Patris voluntatem, et sanctissimi ac vivificantis Spiritus Virginis Domine nostræ semper Virginis Mariæ. Actum jam ante erat in eadem *Menologia* sub finem præcedentis diei de *Profesto* seu *Vigilia* in his verbis: Eodem die Vigilia Annuntiationis Beate semper Virginis Dei Genitricis Mariæ. In *Menis* Græcis appellatur *Ἡεροσολίτις τοῦ Ἐωσφύλατου*. *Profestum* Annuntiationis: et sunt similia *Profesta* seu *Vigilia* solum ante festa Christo Domino et beatæ Virginis dicata.

Mnolog.
Sirleti

etiam pridie
in *profesto*.

in hoc festo
Ode S. Sabbæ,

B *8 Libet hic annexere aliquas Odas, quæ hæc diebus apud Græcos recitantur, et quidem xxv Marti in Profesto hæc a S. Sabbæ ante unius mille et fere ducentos compositor: quarum prima ad Deiparam Virginem est ejusmodi: Reconditi valde mysterii et Angelis quoque ipsi ignoti negotium anne demandatur Gabrieli Archangelo. Hic te brevi conveniet, cœni unicam pulchritudinis incorrupte Columbam et plane Recreationem generis nostri. Item ille, o Virgo in omni genere sanctitatis perfecta, sonora te voce salvere jubebit. Accingere igitur, ut audito Angeli verba Verbum, quod est Deus, in viscera tua recondas. Atque ad Verbum æternum recitantur: Jam tibi, Domine, illustre preparatum est palatium, incorruptis scilicet uteris divine proles puella. Veni modo et in illud palatium de celo descendo, misericordia motus erga opificium tuum, quod per invidiam delibatum emuli servitute infernalis furis oppressit, quodque pristino decore dudum amisso, Tuum nunc salutarem descensum expectat. In tertia ejusdem Sabbæ Ode adduntur voti nostra in his verbis: Cœni domi in antecessum festi parata, offerimus Tibi, o inter omnes existissima, divitias cum pauperum amore conjunctas, item continentiam ac temperantiam, hymnos quoque, preces et lacrymas, demum consociatam humilitati jejunium. Quibus tu virtutibus nota, o Domine, tuum perlibenter calculum addis desideris nostris.*

C *9 Hæc proponit Eccliam Græca in eadem profesto odas a Georgia hymnographo antiquo conscriptas et hæc fere formæ. Terra, quæ unquam hæcenus dolore spinas germinasti, jam nunc age choreas et salta: ecce enim immortalis agricola, qui te a spinis maledictio nis expurgat, nunc appropinquat. Sed et Tu intamata, o Virgo, tanquam vellus plane divinum, te prepara excipienda Numini, quod in te velut inaber descendit, ut torrentis transgressionis præceptorum exsiccet. Esto paratus o divinæ munditiæ liber, quippe tibi sancti Spiritus digito inscribetur Sapientia Divina sed Incarnata que insipientie meæ prævaricationem o medio tollat. O aurum item eundelabrum, ignem recipere divinitatis: ut per te illuceat mundi, unquam nequitiarum nostrarum tenebras dissipet. O magni Regis palatium Virgo, aurum tuarum divinæ vestibula pande: jam jam enim ingreditur ad te Veritas Christus, ut habitet in medio tui. O agna incontaminata, Agnus Dei nostri, qui tollis peccata nostra, uterum tuum festinat intrare. Mystica etiam virga brevi germinabit florom divinum, de radice Jesse palam exortum, ut loquitur Scriptura. O vitis quoque Maria, compara te, ut per Angelicam vocem foecundata botrum quoque matorum, neque corruptioni obnoxium procees. O denique mons salve, quem Daniel prævidit in Spiritu, ex quo*

Georgii
hymnographe

Isat. 11, 1

D lapis ille spiritalis absceindetur, qui inanimata demonium sculptura conteret. O ratione prædita Arca, quam verus Legislator amore singulari prosecutus inhabitare nunc cœni incola statuit, impleat te juvenilitas mentis: per te enim innovabit destructos. Quin et Vatun chorus divina dare præsentia doctus, tamquam paratum in te Redemptoris ingressum præsentiret exclamat: Cunctorum salve redemptio, salve unica hominum salus. O aerea divini luminis nubes, orituro mox soli te para. Nam ecce sol inaccessus de sedibus cœlestibus exsplendescet, ut in te aliquantum absconditus, illuceat mundo et improbitatis tenebras dissipet. Ille qui a dextera Patris nunquam digressus, substantiam omnem transcendit, in te sibi diversorium delectatur, adventat: ut te a dextris constituent suis, tanquam Reginam dignitate sibi propinquam, et excellenti pulchritudine præditam, utque te velut dextram suam omnibus lapsis ad surgendum extendat. Inter Angelos autem primarius Dei minister, vocem ad te latitudinam emittit, ut ex te corporandum significet inagni consilii Angelum. O Verbum divinum cœlos inclina et nunc jam ad nos descende. Modo enim uterus Virginis preparatus est tibi cœni thronus, in quo tamquam Rex splendidissimus sedes, quis dextræ tuæ a ruina sustollens. Tu quoque, o Virgo cœni Terra nunquam seminata, accingere nunc ad recipiendum sub Angeli verbo Verbum cœleste, frumento perquam frugifero simile, quod ex te germinans semina emittet in pacem intelligentiæ.

E *10 Hæc atque in Profesto hujus solennitatis Græci concinnant. In ipso autem festo inter alias odas emittit aliqua a S. Joanne Damasceno concinnata hoc cordio: Tuus progenitor David, Spiritus sancti citharam pulsans, hos tibi modulans concinat: Audi, siba, letitias plenam Angeli vocem: nam tale tibi gaudium nuntiatur, quod nemo potest effari: Ac deum colloquium Evangelicum Archangeli Gabrielis cum Deipara Virgine Maria de snavi puritatis exponitur. ANGELUS. Tibi lætus acclamo: Inclina aurem tuam, et mihi divinam sine semine Conceptionem nuntiantem mentem adverte. Tantum enim invenisti gratium coram Deo, quantum alia nulla creaturarum invenit. DEIPARA. Clarius mihi significes velim, Angele, quid rerum verbis tuis involvas: nam quomodo quod dixisti contingeat? Dic obsecro, utque lucidissime, quomodo simul et foecundator et Virgo persistam, atque gignendo mater Creatoris mei quomodo flamm? ANGELUS. Prudenter attendendum tibi statuis, ut apparet, ne forte freus in sermonibus meis delibescat. Sed quam plurimum lætor, quod sciam te extra periculum erroris versari. Tantum bono animo sis, Domine: cum enim Deo liberit, factis inopinata miracula peraguntur. DEIPARA. Defecit Princeps ex domo Juda, ac proinde tempus jam imminet, quo spectabilis progrediatur spes gentium Christus. Tu vero, Angele, modum explicita, quo Christum paritura sum Virgo. ANGELUS. Conaris ex me Conceptionis tunc modum intelligere, ast ille modus nullo satis eloquio illustrari potest: opus tamen istud Spiritus sanctus perficiet, obumbrans te propria Creatoris virtute. DEIPARA. Eva progenitrix mea, cum serpentis consilium acceptasset, ex horto voluptatis divina in exilium pulsa est: et ego proinde formido insolitum hoc genus salutis, de persimili casu vitando sollicita. ANGELUS. Ego ex Angelis Deo adstantibus unus, allegatus sum hæc an indicandam tibi voluntatem Divinam. Quid me pertimescis, o nulli unquam novo subjecta: me, qui tibi potius metum ut subditas debeo? Quid me veneraris, Domine, qui te etiam cultu quodam adorationis longe justius veneror? DEIPARA. Equidem sacram aliquam virginem parituram audivi jam dudum Emmannelem, præsentione Propheta. Quare cognoscendi desiderio te-*

et S. Joannis
Damasceni,

F

neor

A neor, quibus tandem viribus communicatam sibi Divinitatem natura possit mortalibus perferre. ANGELUS. O Gratia plena, rubus flamma recepta incombustus perseverans, mysterii tecum peragendi subtilitatem arcanam signavit. Nunc et post partum perenni Virginitate poteris. DEIPARA. O Veritatis præco, luce Dei omnipotentis præfulgens, dic, rogo te, Gabriel, idque facito quam acerrimatissime, qui demum absque detrimento illibati pudoris divinum in carne Verbum progignam, cum ejus natura mole corporis careat? ANGELUS. Non sine timore ante faciem tuam, ut servus ante Dominam, adsto: imo nec adspicere te, præ venerabunda tui formidine, audeo. Velut imber in vellus, sic in utero tuum Verbum Patris descendet, sua in te benevolentia permotum. DEIPARA. Nondum omnibus mihi numeris patet, tuorum iste sermonum recessus: nam patrata sunt persæpe miracula prodigiosa Divinae potentie brachio: eaque signorum et figurarum instar in lege fuerunt. At nunquam illa virgo peperit, absque usu et experimento mariti. ANGELUS. Obstupescis merito, Domina, nam et obstupescendum in te peragetur prodigium. Tu quippe sola progignes Regem cunctorum, in utero tuo carne vestiendum: ideoque te præsignarunt involuta Prophetarum oracula, legisque veteris symbola sive prodigia significationis arcana. DEIPARA. Ille qui a nemine capitur et a nemine cernitur, quemodo sustinebit uterum incolere virginis a sese creatum? Qua etiam ratione Deo Verbo per Conceptionem vitæ principium dabo, cum illud Verbum non minus principio careat, quam Pater et Spiritus? ANGELUS. Scilicet Deus progenitori tuo Davidi pollicitus de fructu ventris ejus positurum se in throno regni ejus: ille, inquam, te cum unicam polibritudinem Jacob elegit, ut ei vivum et sapiens habitaculum fieres. DEIPARA. Dum hauro, Gabriel, tuorum ad me verborum bestissimum sonitum, divinis profecto letitiis tota redundo: nam gaudium nuntias, et ejusmodi gaudium, quod nulla fuit dies. ANGELUS. Tibi, a Numinis Mater, datum est divinitatis intime gaudium. Tibi item cum acclamatione tuam gratulatur letitiam, quidquid usquam rerum creatarum existit. DEIPARA. Nunc igitur per me damnatio Evæ tollatur: solvat illa debitum hodie interveni fecunditatis meæ: denique per me solutio plenissima nomen hoc suum ab origine mundi contractum expungat. ANGELUS. Deus Abrahamo progenitori tuo spondidit, benedictum iri in ejus semine gentes: per te proinde summa pollicitatio ista eventum sortiatur hodie. DEIPARA. O qui es nuntius incorporeæ Lucis cum materia corporis unienda, propter multitudinem miserationum illius, tu mihi jucunda et præcus divina indicas nova, idque cum acclamatione et plausu. ANGELUS. Lactare o altitudo Maria, ad cujus supremum fastigium cogitationes hominum ascendere nequeunt. Lactare profunditas, cujus subtilem recessum nec quidem aëres Angelica penetrat. Lactare, per quam invocantur creatura. Lactare per quam ipse Creator fit infans. Lactare o templum illustrissime sanctificatum. Lactare o thalame immortalitatis. DEIPARA. Superveniens in me Spiritus sanctus animam sanctificavit et corpus, unaque me templum Numinis capax, tabernaculum item Divina majestate ornatum, ac denique Sacramentum Dei animatum effecit. ANGELUS. Nunc intueor te ut lampadem instar humanum multorum illustram, utque thalamum artificio Dei constructum, ut denique arcam ex auro confectam. Recipe modo illum, qui præbuit legem, quique singulari voluntate sua decrevit, corruptam gentem humanam ad pristinam per te integritatem revocare. Ne igitur de legatione hac mea tanquam figmento addubita: sed potius illam tanquam rebus ipsis prægnantem fide

Tua judica dignam. DEIPARA. Equidem hominibus lex ista divinitus posita est, ut nulla parturitus, nisi ex communi duorum animalium amore contingere possit. Igitur omnis hic humana cogitatio vincitur, dum examinat paradoxa quæ mihi narrasti. Exhilarata sum plane sermonibus tuis, et te Oratorem agnosco ab ipsa Veritate submissum. Es enim gaudii nuntius tam late patentis, ut ejus fructus ad omnes omnino pertingat. Quando proinde Spiritus sanctus animam meam dono sanctitatis adfecit, fiat mihi secundum verbum tuum, et uterum meum inlibitet Deus: quem juxta tecum exclamo: Benedicite omnia opera Domini Dominum *Hic fms Angelici cum Deipara Virgine colloqui, cui pro conclusione addo ista ejusdem Damasceni verba: Nulla hominis profani manus animatam Dei arcam attingat. Potius fidelium labia indesinenter vocem Angelicam concinant exultando clamore: Ave gratia plena, Dominus tecum etc. Omitto reliqua, quæ legi possunt in ipsis Menais, et Novo Authologio Clementi Papa vii dicatu.*

11 Aliud festum Deiparæ Virginis τῆς Ἀκαθίστου celebratum fuit Constantinopoli quotannis Sabbato quinta hebdomada Quadragesimæ, ubi urbem opæ et auxilio Deiparæ Virginis sub Heracleo contra Chogannam Mysorum et Scytharum Ducem et Sarbarum Archisapatram Persarum defensam. Hinc tota nocte solebat populus Constantinopolitanus hynnum acathistum cantare: quoniam a S. Josepho hymnographo compositum editum in hujus Mariah Hippolytus Maraccius hoc exordium: Gabriel magnus Archangelus, cum te, o Casta, librum Christi animatum et a Spiritu sancto sigillatum vidisset, exclamavit ad te: Gaude, o gaudii domus, per quam primæ parentis maledictio abolita est. Legi ibidem dictus hymnus potest pag. 29 et quæque sequentibus. Ceterum Cypriolates de officio Constantinopolitanis cap. 12. trahit quatuor quotannis Vigiliis in Palatio peragi: Magni Canonis quinta feria hebdomada quinta Quadragesimæ, Virginis Acathiste, Annuntiationis, et feria quinta magno hebdomada in Cena Domini: ubi erubite Grecorum istas solennitates explicat: et ostendit memoratum hynnum acathistum dici, quod stando absque ulla sessione caneretur.

12 Solennis veneratio hujus festi apud Ægyptios memoratur in Martyrologio lingua Arabica conscripto, quod Romæ extat manu scriptum in Collegio Maronitarum, in quo ad xxv Martii ista habentur. Memoria Annuntiationis Dei Genitricis et Incarnationis Filii Dei: hodie principium salvationis nostræ, et manifestationis mysterii ante omnia secula. Filius Dei evadit filius Virginis, et Gabriel annuntiat gratiam. Nunc etiam nos cum illo dicamus, Gaude o plena gratia, Dominus tecum. In Calendario Coptico sacando cum Synedris veterum Hebræorum a Seldeno edita ad diem xxix Barinbath, qui respondet xxv Martii, legitur Evangelismum Angeli Gabrielis Dominae. In MS. Calendario Syriaco, ab Archiepiscopo Damasceno Risto Latine reddito, inscribitur ad eundem xxv Martii solennitas Genitricis Dei Mariae cum Gabriele Archangelo. Similiter leguntur in Calendario Chaldaico seu Syriaco Romæ anno mdccxxv impresso et aliis MSS. Calendaris Orientalium Ecclesiarum, quæ penes nos habemus. Eisdem consentit Calendarium Ruthenorum in Apparatu sacro Possevini pag. 364 excusum, quod ipse asserit tam in Moscovia, quam in reliqua Russia esse in usu: et libro I Rerum Moscoviticarum tradit idem Possevinus, Populum vix unquam ab opere vacare, nisi ipso die beatissimæ Virginis Annuntiate: et reliquis festis ac Dominicis operari, ac sibi persuasum habere, ad nobiles spectare ut ad templa ac sacra officia tam sæpe proficiantur.

in festo Deiparæ acathistæ
E

S. Josephi hymnographi.

veneratio apud Ægyptios,

Coptos

Syros,

Chaldæos,

Ruthenos.

§ III Solemnitas hujus mysterii apud Latinos
xxv Martii et aliis diebus

Festum Annuntiationis Deiparæ Virginis, et Verbi divini in sacratissimo ejus utero incurrali, antiquissima traditione apud Latinos susceptum fuisse docet S. Augustinus lib. 4 de Trinitate cap. 3, de Christo Redemptore nostra ista pronuntians: Sicut a majoribus traditum suscipiens Ecclesie custodit auctoritas, octavo Kalendaris Aprilis conceptus creditur, quo et passus. De Christi in cruce obitu infra agemus. In antiquioribus Martyrologiis celebratur hujus festi memoria. Martyrologium S. Hieronymi Porcius excusum, ac MS.

Conventi
S. Augustinus

cum Martyro-
logiis antiquis.

Blumiannum ista habent: Annuntiatio S. Mariæ per Angelum. Eodem Annuntiationi S. Mariæ indicatur in duplici MS. Cassinensi, et alio Altempernum, conscripta antiquo characterè Longobardico, item in Augustano S. Udalrici, Colonicensi S. Mariæ ad Gradus, et alia S. Cyrilli, a Bavaro plurimum laudato. Annuntiatio S. Mariæ Virginis in MS. Vaticano S. Petri sub Bedæ nomine. Annuntiatio S. Mariæ Matris Domini, in MSS. valde antiquis Kichenaugiensis, Rhinmensis, et Labbeano. Annuntiatio Dominicæ, in MS. Genuino Bedæ, in Martyrol. Rom. vetere Roswendi, et MS. Trevirensi S. Martini. Annuntiatio Dominicæ Incarnationis, apud Rabanum et in MS. Latiensi et in aliquo Regine Suetice olim in Franconia conscripto. In altero MS. ejusdem Regine ex quo Holsternius Annunderevisi in Martyrol. Rom. edidit, ita legitur: Sanctæ Mariæ, quando ab Angelo salutata est, hoc est, Conceptio Domini nostri Jesu Christi. MS. Trevirensis S. Maximini parvum, sed valde antiquum. Conceptio S. Mariæ de Spiritu sancto Locus in alius additur, et ita habent Usuardus, Ailo et Bedæ excusum et MS. Leodicense S. Lamberti, Apud Nazareth civitatem Galliarum Annuntiatio Dominicæ sive Dominicæ Incarnationis, ut referunt Notkersus, MSS. Aquagræncense, Colonicense Carmelitarum, Trevirensis S. Maximini magis. In MS. Adone Regine Suetice additur: et Conceptio Domini nostri Jesu Christi secundum carnem. Hujus loco in MS. Centulensi ista leguntur. Quando, Angelo nuntiantio et virtute Altissimi obumbrante, virgo intemerata Filium Dei vivi paritura concepit. In apographo Lucensi Martyrologi S. Hieronymi hoc ritum habet: Et in Gallia civitate Nazareth Annuntiatio S. Mariæ de Conceptione, quando ab Angelo salutata est. MS. Toronense S. Martini: Apud Nazareth civitatem Galliarum, ut fides fidelium adoratur, veneratur, prædicatur, Virginei Domini parituram Angelus Gabriel venerando salutatur. Wandellertus diem et mysterium hoc versu est complexus.

Angelus octava venturum nuntiat Agnum.
14. Et consensus prætoriorum eorumque magis antiquorum Martyrologiorum, qui plane idem inveniuntur in antiquis omnium nationum Breviariis et Missalibus: ex his solum præferimus librum Sacramentorum S. Gregorii Magni, in quo ad vii Kalendaris Aprilis celebratur Annuntiatio Angeli ad B. Mariam, et in Præfatione post verba hæc, per Christum Dominum nostrum, ista inseruntur: Quem pro saluto hominum nascentium Gabriel Archangelus nuntiavit, Virgo Maria Spiritus sancti cooperatione concepit: ut quod Angelica nuntiavit sublimitas, Virginea crederet puritas, ineffabilis perfleret Deitas. Illus itaque optatus te opitulante cernere faciem sine confusione, ejus Incarnationis gaudemus solemnitate. Multo plura videri possunt in Missali Mediolanensi secundum usum a S. Ambrosio præscriptum, et Missali antiquo Mozarabum a S. Isidoro et aliis Hispaniæ Præsulibus ordinato: ex hoc multa insereri Martyrologia Hispanica Tamams Salazar ad hunc xxv Martii, et ad xvi De-

S. Gregorius
in lib. Sacra-
mentorum.

cebris, quando olim in Hispania hoc festum fuit celebratum ex Decreto Episcoporum in Concilio x Toletano Æra Hispanica DLXCV, sive anno Christi DCLVI, congregatorum: qui canone primo a Garcia Loasa relato pag. 490 da decreverunt: Invenitur in multis Hispaniæ partibus hujus sanctæ Virginis festum non uno die per omnes annos circulo agi. Qua de re, quoniam die, qua invenitur Angelus Virgini Verbi conceptum et nuntiasse verbis et indidisse miraculis, eidem festivitatis non potest celebrari condigne, cum interdum Quadragesimæ dies vel Paschale festum videtur incumbere, in quibus nihil de Sanctorum solemnitatibus, sicut ex antiquitate regulari cantum est, convenit celebrari: cum etiam et ipsam Incarnationem Verbi non conveniat tunc celebrantibus prædicari, quando constat id ipsam Verbum post mortem carnis gloria Resurrectionis attolli: ideo speciali constitutione sumitur, ut ante octavam diem, quo natus est Dominus, Genitricis quoque ejus dies habeatur celeberrimus et præclarus. Ex pari enim honore constat, ut, sicut Nativitatem Filii sequentium dierum inequitur dignitas, ita festivitatem Matris tot dierum sequatur sacra solemnitas. Nam quod festum est Matris, nisi Incarnatio Verbi Cujus utique ita debet esse soleare, sicut est et ejusdem Nativitas Verbi. Quod tamen nec sine exemplo decentis moris, qui per diversas mundi partes dignoscitur observari, videtur institui. In novis namque Ecclesiis, a nobis et spatio remotis et terris, hic mos agnoscitur retineri. Proinde, ut de cetero quidquid est dubium sit remotum, solemnitas Dominicæ Matris die decimo quinto Kalendarum Januariarum omnimodo celebretur et Nativitas Filii ejus Salvatoris nostri die octavo Kalendarum earundem, sicut mos est, solemnitas in omnibus habeatur.

15. Hæc ita, quæ isto die in Ecclesia Toletana recitantur in secundo Nocturno, distributa in duas Lectiones, quibus isto additur: Quamvis autem Annuntiationis B. Mariæ festum, suum locum in se teneat, octavo Kalendaris Aprilis in universa Catholica Ecclesia celebretur, Toletana tamen Ecclesia utranque retinet solemnitatem: alteram mense Martio, ut Romana Ecclesiæ (quæ magistra omnium Ecclesiarum et mater est) sanctissimum institutum sequatur: alteram octavo ante nativem Domini die: tum quod hæc solemnitas ab ipsa Toletana Ecclesia instituta fuerit et magna veneratione ab aliis Ecclesiis suscepta, per universam Hispaniam hætenus celebretur: tum vero quod eo ipso die sanctissima Virgo Toletanum templum sua præsentia consecrare digna sit, et famulum Hilefonsium sacris muneribus exornare. De S. Hilefonsio ac veste a Deipara Virgine illi oblata egimus xxvii Januarii. Ab hoc sancto Episcopo hoc festum Deiparæ Virginis, quod xviii Decembris colitur, nomine Expectationis partus Deiparæ decoratum fuisse, tradunt Joannes Bousfacius in Historia Virginali lib. 2 cap. 3, Augustinus Herrera lib. 2 de Officiis divinis cap. 57 et passim alii. Hoc festum Expectationis approbavit Gregorius XIII in Bulla, quæ Officiis propriis Sanctorum Hispanorum præponitur, et in secundo Nocturno præscribuntur Lectiones ex libro S. Hilefonsi de Virginitate B. Mariæ.

Concil Toletanum transferret festum in 18 Decemb.

12

resumptum
25 Martii,

F

16. Inter Ecclesias remotas, ubi festum Incarnationis Verbi sive Annuntiationis, non diu ante festum Nativitatis Christi fuisse celebrationem memoratur in allegato Concilio Toletano, potuit assignari Ecclesia Ambrosiana, in qua toto Quadragesimæ tempore nunquam celebratur de Sanctis, et Officium Annuntiationis beate Virginis Mariæ sit in Dominica sexta Adventus, uti Rubrica ad xxv Martii inserta Breviario Ambrosiano indicat. Ipse autem Adventus inchoatur a vespere Sabbati proximi festo S. Martini. Hinc Dominica vi Adventus est Dominica Nativem Domini proxime

in Ecclesia
Ambrosiana
off. sua pt
clivata
Dominica
Adventus.

A proxime præcedens, uti eam vocat Galestinus in Notis ad xxv Martii. Sed et passim celebratum præ Adventum memorant Annuatiōnis B. Mariæ et Incarnationis Verbi æterni indicat totum Officium Ecclesiasticum, quod eo tempore in Ecclesia Romana peragitur: imo confirmant Præfationes, quæ tunc in libro Sacramentorum S. Gregorii Maximi præscribuntur, quarum alii eadem est, quam in festo Annuatiōnis recitandum supra dedimus; alia Dominica tertia ante Natale Domini recitari solita est ejusmodi: Æternæ Deus, qui tuo inenarrabili munere præstitisti, ut natura humana ad similitudinem tuam condita, dissimilis per peccatum et mortem effecta, nequaquam in æterna damnatione periret: sed unde peccatum et mortem contraxerat, inde vitam tuæ pietatis immensitas repararet, et antiquæ virginis facinus nova et intemerata Virgo Maria piaret. Quæ ab Angelo salvata, ab Spiritu sancto obumbrata, illum gignere meruit, qui cuncta nasci suo nutu concessit. Quæ mirabatur et corporis integritatem et conceptus fecunditatem, gaudebatque suam paritura parentem Jesum Christum Dominum nostrum.

in hoc agit de Incarnatione.

Sacramentum festum in Belgio.

B 17 In Belgio in magna apud Clerum et populum veneratione est festum Annuatiōnis B. Mariæ xxv Martii, qui dies si in Dominicam Quadragesimæ præterquam Palmorum incidit, in tota Provincia sub Archiepiscopo Mechliniensi celebratur etiam a populo feria secunda proxime sequenti: si quando in Dominicam Palmorum aut deinceps occurrat, celebratur tam a populo quam a Clero feria tertia post Dominicam in Albis. Est præterea pia consuetudo per Belgium, ut feria quarta Quatuor-Temporum in Adventu Missa solennius antequam de Annuatiōne B. Mariæ canatur quæ ob excellentiam Aurea Missa dicitur: in qua Diaconus Evangelium cantans præmittit verba Evangelistæ et duo symphoniaci, unus indutus habitu beate Virginis Mariæ, alter Angeli Gabrielis, recitant verba eujusque propria. Cum dicitur clausula, Ecce ancilla Domini, fiat tibi secundum verbum tuum, demittitur multis in locis ex alto columba aut species columbarum cum lumine copioso, Spiritum sanctum designans. In aliquibus locis fit totum pene Officium, ut in festo Annuatiōnis sub ritu Duplicis majoris. Joannes Cognatus lib. 4 Historiæ Tornacensis cap. 8 tradit in Ecclesia Tornacensi hoc festum a Joanne Abrhamo Archidiacono circa annum mcccxxx fuisse institutum, at solennem Missam circa annum mxxx a Petro Contrello Canonico ditioribus fuisse redditibus stabilitam scribit cap. 33 item Cognatus Aliam solennitatem dicte ferie quartæ exprebat Durandus lib. 6 Divinorum Officiorum cap. 8. In Matinali, inquit, Officio in quibusdam Ecclesiis psalmodia finita, Diaconus et Subdiaconus et Acolythi in albis cum candelabris et thuribulo processionaliter jussu Præbiteri ad pulpitum pergunt: ubi Diaconus præmittit Evangelium. Missus est Angelus Gabriel a Deo, et ejus benedictionem, deinde incensans altare et postea ipse et Subdiaconus sedent, donec unus Acolythus incensaverit chorum. Quod quidem fit ob reverentiam Domini Incarnationis, quæ in ipso Evangelio continetur. Quæ dem mystice expli- cantur.

et feria 4 dicitur in Virga aurea.

etiam alibi celebratur.

§ IV. Particularis veneratio Annuatiōnis in virtutibus Ecclesiarum et locis.

Sanctus Hieronymus de locis Hebræicis, Est Nazareth, inquit, ubi Christus egit, viculus in Galilæa juxta montem Thabor, unde et Dominus noster Jesus Christus Nazareus vocatus est. habetque ecclesiam, in loco, quo Angelus ad B. Mariam evangelizaturus intravit, sed et aliam ubi Dominus est nutritus. Adrichomius in Zabulon num. 73 de Nazaretho agens ista observat: Apostoli post Christi in caelos Ascensio-

Martin. P. III.

nem, B. Mariæ Virginis domicilium, in quo ab Angelo salutata Christum Salvatorem concepit, sacris usibus dedicaverunt, et sacris etiam ibidem nonnumquam operati sunt: eodemque loco postmodum Dei Genitris peramorem, et quod Archiepiscopali Cathedra præcelleret, excitatum fuit templum, in quo tria ex rupe excisa erant altaria... Porro quod ad sacrum Angelicæ salutationis domicilium attinet, id cum multo tempore hic frequentatum et in honore habitum fuisset, Palæstina Christianam religionem repudiante, ab Angelis admiranda ratione Flumen quod Illyrii oppidum fuit, delatum est. Alii abas causas offerunt destructionis eximii templi Annuatiōnis et Translationis sacre adis Nazarenæ ad partes Christianorum, quæ primum, ut dictum est, in Dalmatia circa oppidum Flumen constitit, ac tandem in agrum Piræum delato est, ubi Laurentiana urbs hunc thesaurum possidet, et templum exhibet et quadrato saxo, excelsis fornicibus et tholo laminis plumbeis contexto, ac duodecim columnis grandioribus angustius: in hoc templo sacratissimæ Virginis sanctum domicilium visitur, in quo Deipara Virgo ab Angelo Gabriele salutata, et a Spiritu sancto obumbrata, æternum Verbum ac Filium Dei Incarnatum in utero concepit. Translatæ hujus ecclesiæ Mariana dies x Decembris sacer est, quando ipsi coram ibidem in altari ejus utroque sacrificium Misæ Deo obtulimus anno mxcix, et omnia magna animi nostri lætitia spectavimus in maxima peregrinorum concursu, quorum Confessiones excipit Societas Jesu Presbyteri, et præcipuus totius Europæ ditioribus acciti, ut quique advenientes in patrio domum uljurari possint, ac celestis divi Eucharistiæ mensu refici.

et domus S. Mariæ in Dalmatiam,

et Laurentium translata.

19 Alterum vultus anno sequente insigne templum B. Mariæ Virginis Annuatiæ dicatum in urbe Florentina apud Patres Servitas, in quo Deiparæ Annuatiæ imago coloribus a pictore expressi cepta est, Angelicæ vero manu ejusdem Virginis vultus delineatus ostenditur, et magno populorum frequentia et miraculis celebratur. Ipsi sumus a Reverendis Patribus benivole excepti, concessa facultate et ceteris manuscriptis quælibet ad libitum describendi, ac tones atque desiderabamus in otari Deiparæ Annuatiæ celebrandi: quod beneficium libenter gratissima affectu agnosceamus. Miracula que tam ibi quam Laurenti contigerunt, supercedemus narrare, quia opus singulare expescunt.

Ecclesia Annuatiæ florentina.

20 Finitus Romæ in ipso Annuatiæ Virginis festo ac divi singulari spectavimus, scilicet Summi Pontificis in sella deponitæ et eminentissimorum S. R. E. Cardinalium illustri Ordine equitantium necesse ad templum B. Mariæ supra Minervam, Ordinis Patrum Prædicatorum S. Domini, ubi regit Confraternitas Annuatiōnis B. Mariæ Virginis, ad dotes pauperibus puellis erogandas et ad pupillos egenisque sublevandos: ubi isto die puellæ quam plerumque accedentes a sanctitate occurrunt syngrapham, quo exhibito dum aut aliquid sunt monasterium ingressuræ aut etiam nuptus contracturæ, assynatum dotem obtinent, rursusque liberiores, si Deo in sanctitate vite elegerint vivere. De hac Confraternitate extat Constitutio 144 Pii Papæ v tomo 2 Bullarii.

Romæ Confraternitas Annuatiōnis supra Minervam: F

21 Alterum a nobis, ut singulare observatum fuit, primatum Societatis Annuatiōnis Beate Virginis, quom Gregorius XIII Romæ in Collegio Societatis Jesu anno mdcxxxix crevit, multaque sacris donatus locupletavit, et Sanctus v anno mclxxxv confirmavit, concessit Generali Societatis Præposito facultate erigendi ubique locorum similes Congregationes in ecclesiis, domibus et collegiis Societatis, ac seminaris atque locis sub illius gubernatione existentibus, et primarum Romanæ aggregationi, Indulgentiisque atque privilegia communicandi. Sunt prout e Societates B. Mariæ Virginis per orbem universum cum ipsa Sanctitate Jesu propagatæ, et cum nullum domicilium sit, quod non aliquot sub no-

minium Societatum in domiciliis Societatis Jesu.

Nazarium dicitur

A mine Deipara tales cœtus cogat, majoraque sensu septemvase aut etiam pluribus gaudeant, Sodalitatum harum plura millia comperientur, si omnia ad caculum revertentur.

solenitas Rosarii B. Marie:

22 Hisce præponenda esset antiqua sollemnitas Rosarii B. Marie, in quo Angelica salutiatio, Gabrielis ore hoc die prolata, frequenter iteratur, nisi festiva hæc celebritas in Dominicam primam Octobris foret translata; quem diem Feœteritates omnes sub Rosarii invocatione militant, per universum orbem secundum eorum laudibilia instituta et consuetudinem, in divinis laudibus et sacris processionibus ad Dei honorem ac Deiparæ venerationem insumunt. De usu hujus Rosarii nonnulla dicenda erunt ad Vitam S. Domini Ordinis Patrum Prædicatorum Fundatoris, a quo testatur diplomata Summorum Pontificum institutum et ordinatum esse Rosarium et vocatum Psalterium B. Marie, constans centum quinquaginta Salutationibus Angelicis, et interpositis quædam orationibus Dominicis.

Ordo annuntiatorum Virginum in Gallia cepit:

23 Huc etiam spectat Ordo Annuntiarum Virginum a B. Joanne Valesia Regina Franciæ institutus, de quo late egimus ad hujus Vitam iv Februarii, quo die ab his Virginibus celebratur festum decem Evangelicarum virginum B. Marie, ex quibus Regula ipsas

altus Genus:

Virginitas est præscripta. Alius hujus seculi initio sub nomine Annuntiarum cepit Ordo sanctimonialium Genere a Maria Victoria Fornera, quæ prima nutricula juncta, defuncto viro, de mundis Archiepiscopi suscepit sanctæ conversationis habitum, vestem scilicet albam et scapolare cum pullo atheri coloris, unde etiam Celestinae dicuntur: de hoc Ordine agit Spondanus ad an. 1604 univ. 9. Ad honorem etiam hujus festi facti institutio Ordinis equestris sub titulo Annuntiationis Deiparæ Virginis, ab Amaleo ejus nominis vi Comite Sabaudie Regis anno Christi MDCXXII, electis ex prima nobilitate viris quatuordecim, quibus ipse decimus quintus presideret: quis aurea singulos torques donavit: unde ab initio Ordo collaris seu torquis appellatus est. Huc torqui imaginem Deiparæ Annuntiatæ Carolo Bona, Duce Sabaudie, qui ab anno MDV usque ad annum MDLVI imperavit, fuisse adjectam tradit Gaucheront lib. I Historiæ Genealogicæ Regiæ domus Sabaudicæ cap. 43.

altus equestris in Sabaudia:

24 Finis rerum dicendarum non facit foret si præ-

tuleris erga hoc Annuntiationis B. Marie festum devotiones sterneremus præferre. Musinus in Bononia perlustrati enumerat octidocim loca sacra, in quibus Bononienses peculiariter cultu prosequuntur hoc divinæ Incarnationis et Angelicæ ad Deiparæ Virginem Annuntiationis mysterium. Idem præstant reliquæ per orbem Christianum urbes Catholice, in quarum plerisque locis sunt, ut veneratione ita et miraculis ad invocationem Deiparæ Virginis factis illustrata, quibus omnibus omnia reveremur ipsum hujus diei miraculum tantum tanque inopitatum, ut ad illud providendum antequam fieret ulla hominum aut Angelorum sufficere potuerit via intellectiva. Ut immensa hæc celorum terrarumque moles e nihilo produceretur, imo ut nullia mundorum hæc parva aut etiam præstantura procrearentur, sufficerebat ulla et simplex omnipotentia divine voluntas. Verum ipsa majus et ipsis Cœlitibus majus admirandum hoc die contigit, dum cœli terræque conditor Deus factus est verus homo, et homo factus verus Deus; dum Virgo fit Mater, et Mater permanet Virgo; et una eademque mulier constituitur eodem momento Dei filii, sponsa et mater: dum, qui ab æterno est genitus vere gignitur in tempore; et is cujus essentia, existentia, substantia, substantia et natura ob simplicitatem unam idemque est, vere componitur ex duobus naturis in una numero persona conjunctis. Hoc ergo mysterio nihil majus factum est; neque fiet, imo non fortasse per divinam omnipotentiam fieri possit, discipulatur a Theologis, quibus sublimes de hoc mysterio disputationes relinquimus. Ex antiquis Patribus possunt varia afferri, sed ea in Bibliotheca Patrum concionatoria potius legantur, ubi sunt Homilæ SS. Ambrosii, Augustini (si tamen hujus sint) Petri Chrysostomi, Venerabilis Bedæ, Petri Damiani, Hillicerti Archiepiscopi Tarnensis, Bernardi, Amedei Episcopi Laniensis, Joannis Episcopi Carnotensis, Laurentii Justiniani. Quibus adduntur a Theophilo Raynardo in Bibliotheca nova Homiliarum admirati sermones Eleutherii Episcopi Tarnensis, Oldonis Abbatis, Brannoni Cartusiani, Brunonis Episcopi Signinensis, Petri Blesensis, Adam Perseus, Guericci, Innocenti III, Thomæ Aquinatis, Gulielmi Parisiensis et aliorum.

Veneratio et miracula variis locis,

miraculum maximum ipsa Incarnatio.

E

Theologis et antiquis Patribus laudata.

F

mens nostra indicatur:

25 Martii assignatur ab Ecclesiasticis Socioribus,

SACRA MEMORIA

JESU CHRISTI CRUCIFIXI.

C § 1. Assignatus a pluribus Passiois Christi dies XXV Martii.

XXV MARTII

Difficultas tu assignando die Passiois Christi,

D ubi duæ heremus, nam in hoc opere de Actis Sanctorum expedit celebrare memoriam Passiois Christi Domini Redemptoris nostri, et quo mense ac die mensis, Cardinalis Baronius acturus in suis Annalibus ad annum 34 univ. 153 de die mensis, quo Christus in cruce ipse noster saluti peregit, asserit viros harum facultatum consultissimos, desperatione pœnitens superatos, certum quid affirmare impossibile ratus, rem inabsolutam abis reliquisse, et hoc eorum motu causa, quod tabule astronomice non consentiant diei mensis a pluribus assignata, uno quod eadem plurimum inter se diversæ traduntur. Oblate nobis non ita prudem similes tabule sunt, magna labore deductæ et conscriptæ: in quibus Evæ Christi vulgare adhibentur anni omnino viginti et quatuor, e quibus solum quatuor præponuntur, ac reliqui viginti hinc inde cum Consulibus indequaque attractis inserbantur. His e Germanis submissæ tabule requirebant additionem annorum septemdecim, quorum aliqui Evæ Christianæ præponuntur, plerique interponebantur, idque solum, ut diei XXX Martii cum

tabulis astronomicis censensus reperiretur: verum utraque tabule summam inter se inferunt diversitatem. Alii nuper in Gallia, et ferè quibusvisque renotis senotus, conati sunt probare anno trigesimo tertio Evæ vulgare, quam a proxima post Christum natum anno aspiciantur, cum pro salute generis humani fuisse cruci affixum. Fatemur ingenie non velle nos hujusmodi trices immorari, ac posse tempus adeo pretiosum duntaxat insumere, verum multe solum, quod a vobis videtur carere posse, inter nonnulla antiqua monumenta præferre Martyrologia, quæ de Christi pro redemptione mundi crucifixione agunt.

2 Venerabilis Bedæ libro de Temporum ratione cap. 25 hanc questionem attingit, ac magis propendet, ut dies XXX assignetur mysterio Passiois, ne XXV ejusdem gloriose Resurrectionis, idcirco hanc rationem: Quod vii Kalendarum Aprilium crucifixus, vi Kalendarum eademdem die resurrexerit, multorum late Doctorum Ecclesiasticorum constat sententia vulgatum. Hæc Bedæ, apud quem pro eode late legunt aliqui Latinorum, Florat seculo Christi decimo Brunefertus, Anglus ac Romanicus monachus, qui dicto libro Bedæ, uti et variis aliis, suis Glossis allegit, et ad citatum locum comprobandum inter alia testimonia allegat auctoritatem

toritorem

A toritatem *B. Hieronymi*, in *Martyrologio ita testantis*: Octavo Kalendas Aprilis Hierosolyma Dominus crucifixus est, et sexto Kalendas Aprilis Hierosolyma Resurrectio Domini nostri Jesu Christi celebrata est. Est illud *Martyrologium S. Hieronymi*, quod nos singulis diebus sæpius allegamus, cujus modo quatuor apographa nacti sumus: horum antiquissimum habemus ante annos fere mille antiquo characterè Anglo-Britannico exaratum, in quo de Christo passio ista legitur: viii Kalend. Aprilis Hierosolymis Dominus crucifixus est. Quæ plane eadem ad hunc diem habentur in *MS. Martyrologio Adonis*, quod *Leodii* in monasterio *S. Laurentii* ahservatur. In altero apographo *Martyrologii S. Hieronymi*, quod apud *Henricum Julium Blountum*, regni *Bohemie* Baronem, est, ista sunt scripta: Hierosolyma Dominus Jesus Christus est. Hæc in tertio apographo *S. Hieronymi*, quod extat *MS. in cenobio Picardie Corbeicensi*, et typis *Parisiensibus* excusum, tomo 4 *Spicilegii veterum scriptorum a Luca Ducherio* edito, addita unica voce ita effertur: Hierosolyma Dominus noster Jesus Christus crucifixus est. Quæ eadem leguntur in *Martyrologio Rubani Mauri*, et in variis *MSS. valde antiquis*, *Richenauensi* sive *Anglicæ Helvitiæ* in *Suevia* prope *Constantium*, *Rhinoviensi* in *Helvetia*, *Corbeicensi* altero ante annos octingentos exarato, et alio, quod ex codice membranaceo pervetusto *Romæ* in bibliotheca *Cardinalis Barberini* descripsimus. Quartum *Martyrologii S. Hieronymi* apographum reperimus *Lucæ* in *Etivria*, quod *V. CL. Franciscus Maria Florentinus* cum eruditis notationibus in lucem edidit, in hoc ita legitur. In Hierosolyma Dominus noster Jesus Christus crucifixus est.

B Inter alia *Martyrologia* magni estimavit *Lucas Holstenus Martyrolog.* *MS.* inter libros antiquos *Serrensis* Regiæ *Suevicæ* repertum, ex quo potissimum edidit *Annudversa* in *Martyrologium Romanum*; in eo a nobis descripto *Romæ*, ita legimus: Hierosolyma Dominus crucifixus est. Eadem sunt in *MS. Londiniensi S. Lamberti*. Est aliquod valde illustre *Martyrologium* in bibliotheca *Barberiana*, in quo priora folia desunt, circa annum Christi nonagesimum exaratum, in quo ista habentur: Hierosolymie Dominus noster crucifixus est. In *Martyrologio Adonis* vulgato a *Jerobo Mosandro* tomo 7 *Vitarum Sanctorum Laurentii Sarii* secundæ editionis ista plenus phrasî legitur: Hierosolymie Dominus noster Jesus Christus crucifixus est. Eadem habentur in variis *MSS.* ejusdem *Adonis*, et sunt a *Roswerto nostro* in *Appendicem* rejecti. In *Beda* excuso interitur vocula ubi, quæ omissa, ne periposito nomine Hierusalem, eadem sunt in antiquis *MSS.* *Augustano S. Ulmici*, *Trentensi S. Maximini*, et *Parisiensi Labbæi nostri*, et loco non indico in pervetustis *MSS.* monasterii *S. Cyriaci a Barouo* plurimum laudata, *Coloniensis ecclesie S. Morici* ad *Gradus*, et *Ohio Regiæ Suevicæ* olim in *Franconia* exarato; item apud *Hermannum Greven* in *Martyrologio Usuardo* anno 1313, et 1521 excuso. At voce Hierosolymis in medio interposita in *MSS.* *Albergensis Canonorum Regularium*, *Utrajectino S. Hieronymi*, *Leidensi S. Cæcilie*, *lovanensis Societatis Jesu* atque sub nomine *Usuardi*; item in *Martyrologio Colonia et Lubecæ* anno 1490 excusis. In veteri *Martyrologio Romano Roswerti* hæc ita junguntur: Annuntiatione Dominica et Crucifixio. In veteri *MS. ecclesie Acrebolenis* dicitur Crucifixio Christi, in *MS. Carmeli Coloniensis* Crucifixio Domini, scilicet nostri Jesu Christi secundum carnem, ut additur in codice pergamenico *Tornacensi S. Martini*. Ast in *MS. Centulensi S. Richardi*, post encomium Annuntiationis ita legitur: Eodem die Hierosolymis idem Deus Dei filius crucifixus est a Judæis. In *MS. Bruzelliensi ecclesie S. Gildæ* ita hæc memoria recolitur: Apud Hierosoly-

nam Dominus noster Jesus Christus pro redemptione mundi crucifixus est.

D *Celebrior est eadem memoria apud Nokerum*. Extra portam, inquit, Hierosolymorum Dominus noster Jesus Christus crucifixus, occulta Prophetarum magna ex parte revelavit. *Molanus*, tamquam verba *Usuardi*, primo loco ista habet. Jesus Christus Dominus noster passus est. Citatur ad marginem *S. Augustinus lib. 4 de Trinitate cap. 3 ubi ista habet*: Sicut a majoribus traditum suscipiens Ecclesie custodit auctoritas, octavo Calendas Aprilis conceptus traditur, quo et passus. Natus autem traditur octavo Kalendas Januariæ. Hanc traditionem fuisse in Ecclesia hæcenus custoditam continent tot *Martyrologia* variarum Ecclesiarum a nobis idæo accurate prolata. Eodemque meum sæpius indicat *S. Augustinus*, ut *lib. 18 de Civitate Dei cap. 5* ubi ista habet: Mortuus est ergo Christus duobus Geminis Consulibus octavo Calendas Aprilis, resurrexit die tertio, ut est sexto Kalendas Aprilis. Idem videlicet libro *Questionum octoginta trium questione 49. Hunc in præca Latronum Ecclesie sensum fuisse, indicat Tertullianus lib. contra Judæos cap. 8* Quæ Passio, inquit, perfecta est sub Tiberio Cæsare Coss. Rubellio Genuo, mense Martio et Paschæ die, octavo Kalendas Aprilis, die prima Azymorum, quo agnum ut occiderent ad vesperam a Moysæ fuerat præscriptum. Forsan vel inde lusit ita *Wandelbertus ad hunc viii Kalend. Aprilis*.

Agnus et ipse cruce pro mundi morte levatur.

E In *MS. Florurii Sanctorum et alia magis retusto MS. Martyrologio Usuardi*, quod olim pertinuit ad *Nicolaum Scheichium Huguenotum*, sub initium ista traduntur: In hac die multa mirabilia facta sunt, quæ notantur in his versibus:

Salve festa dies, quæ vulnera nostra coerces:

Angelus est missus, est Christus in cruce passus.

Est Adam factus et eodem tempore lapsus.

Ob meritum decime cecidit Abel fratris ab euse.

Offert Melchisedech, Isaac supponitur aris.

Est decollatus Christi Baptista Joannes.

Est Petrus ereptus, Jacobus sub Herode peremptus.

Corpora Sanctorum cum Christo multa resurgunt.

Latro dulces tamen per Christum suscipit Annon.

Est celebris in *hulieno etiamnum Martyrologio Romano* ad hunc diem, ut mor seorsum dicemus, commemoratio *Sancti Latronis*, qui in cruce Christum confessus, ab eo meruit audire: Hodie mecum eris in Paradiso. Unde certissimum colligitur argumentum *Ecclesiam* propendere in diem *XXV Martii*, quo Christus Dominus cum dicto latrone in cruce statuitur mortuus esse. Hoc ergo die, secundum illa, quæ in *Viola Sanctorum seu Martyrologio* anno 1508 *Hagenæ* recensio leguntur Jesus Christus crucifixus pro inimicis oravit, matrem Joanni commendavit, latronem beatificavit, solem obscuravit, Longinum illuminavit, terram emicavit, monumenta aperuit, mortuos suscitavit, inferni tenebras fugavit, sanctos Patres letificavit, demones terruit, Luciferum ligavit, prophetas evocavit, umbras legales cassavit, et novæ legis virtutum constituit Sacramentis. Hæc ibi. Ceterum hæc Christi pro salute mundi crucifixi mysteria sunt orbe Christiano Christianis omnibus notissima: explicantur ea in *Quadragesima Evangelistarum*, ac reliquis novi Testamenti libris, in *Oraculis Prophetarum veteris legis*, totis *Bibliothecis hominorum ac tractatuum præcorum Patrum*, atque integræ voluminibus posteriorum *Scriptorum*, quibus indignissimè Christi necem, quantis poterunt lacrymis et lamentis verborum ac passimis affectibus sunt persecuti. Aliqua subiungimus, quæ notantur eodem die *XXV Martii* peracti, quo Christus in cruce est mortuus.

idem die traditur a S. Augustino,

et Tertulliano.

attribuitur vero Abramæ Christi mortuus presentibus.

in ea mortuus dicitur latro Longinum Christo crucifixus.

mysteria passionis a quam pluribus explicata.

in Martyrol. S. Hieronymi,

et aliis valde antiquis.

A § II. Varii figuram Christi crucifixi repraesentantes relati xvi Martii.

Rationi contentantem videbatur fateri eodem tempore reparatum fuisse mundum quo fuerat conditus; hinc Theodoretus quæst. 72 in Exodum uerterit, eodem fore tempore Deum condidisse creaturas, quo Gabriel Archangelus sanctæ Virgini Mariæ latentium montium admirandi partus attulit, et qui etiam tempore Christus Dominus salutarem pertulit passionem. Hinc in perreusta Martyrologio Treverens S. Maximini hæc tria coniunguntur: xvi Calend. Aprilis. Hierusalem Dominus noster Jesus Christus crucifixus est et Conceptio S. Mariæ de Spiritu sancto; et tunc fuit mundus factus. Molanus in Additionibus ad Usuardum post duo priora mysteria seorsim monet eodem die genesim mundi collatum in quodam probato Martyrologio, quod in aliqua Ecclesia venerabiliter legitur: abilitate victoriam Michaelis Archangeli contra draconem, quæ victoria celebratur in perreustis MSS. Martyrologis, Moricensi S. Marise ad Gradus, Treverensi alio S. Maximini, Tornacensi S. Martini, Leodivensi S. Lamberti et S. Laurenti ac Leobicensi, et hæc duobus sub nomine Adams, uti alii duobus sub nomine Bedæ; item in MS. Florario, Additionibus Greveni ad Usuardum, Martyrol. German. Causia et Fastis Colonensibus Sielemi. Describitur hæc victoria a S. Joanne in Apocalypsi cap. xii his verbis. Factum est prælium magnum in celo: Michael et Angeli ejus præliabantur eum draconem, et draco pugnabat et Angeli ejus, et non valuerunt, et ipsi vicerunt eum propter sanguinem Agni est etc. Hinc ea victoria cum effusione sanguinis Christi in morte ejus ad hunc xvi Martii conjuncta legitur.

Mundus dicitur eodem die conditus et reparatus:

victoria Michaelis Archangeli de dracone.

B Ab Angelis ad Adamum nobis transitum paravit Martyrol. MS. quod in Ecclesia Bruzellensi olim solebat recitari in quo ad xvi Martii isti habentur: Eodem die plasmatio Adæ, et ejectione de Paradiso. Et supra in præmisse ex Florario et alio MS. relato post Christum passum indicatur Adam factus et lapsus. Scribitur quia hic violando præceptum Dei extendit brachia ad lignum, voluit iste obedienda Patri æterno brachia ad crucem extendere, ut inde mors oriebatur, inde vita resurgeret, et qui in ligno vincebat, in ligno quæque vinceret. Imo voluit idem Christus secundus seu novissimus Adam appellari, apud Apostolum Paulum epist. I ad Corinthios cap. xv, ubi ita loquitur. Factus est primus homo Adam in animam viventem, novissimus Adam in spiritum vivificantem etc. Fuisse denique Adamum Hierosolymis et quidem in monte Calvarie sepultum magno consensu antiqui plerique scripserunt, a Baronio, Torriello, Saliano et aliis relati: ex his Tertullianus, aut certe sub ejus nomine anonymus, vel antiquus auctor, in carmine contra Marcionem ait, eodem die et loco mortuum et sepultum tum primum quam secundum Adamum.

Adamus creatus et lapsus,

C Quæ die quovis loco cecidit clarissimus Adam, Hæc enim volente die, volentibus annis In stadio ligni fortis congressus Athleta Extenditque manus, penam et pro laude secutus Devicit mortem, quin vitam sponte reliquit. Golgotha locus est cepitis Calvaria, quondam Lingua paterna prior sic illum nomine dixit: Hic medium terra est, hic est victoria, signum Ut magna hic veteres nostri docere repertum. Hic hominem primum suscepimus esse sepultum. Hic patitur Christus, Pro sanguine terra madescit, Pulvis Adæ ut veteris possit in sanguine Christi Commistis, stillantis nique virtute bevari. S. Antiquissimus Christi in cruce morientis prodromus cerneri potest Justus Abel a fratre Caino per invidiam immaturam adhuc in ætate in campo occisus, de quo

mortuus et sepultus:

.. mortem

Justus Abel occisus:

citatum supra Bruzellense S. Gubler Martyrologium et Viola Sanctorum supra indicata ad hunc xvi Martii ista habent: Apud agrum Damascenum Abel primus Martyr pro justitia occisus est: quem Christus in Evangelio laudat, et quem nos in canone Missæ quotidie nominamus, offerentes divinæ majestati consecratam Hostiam et Calicem, orantes ut supra ea propitio ac sereno vultu respicere dignetur, et accepta habere, sicuti accepta habere dignatus est munera pueri sui justis Abel. Hanc Christus apud Matthæum cap. 23 et justum appellat, et justum ejus sanguinem qui effusus est super terram. Eundem ad hunc xvi Martii celebrant MS. Florariorum et MS. Martyrologium in Pneumate supra relato. Hermannus Greven in Additionibus ad Usuardum: Item Abel justus, inquit, veteris testamenti Protomartyris: additur in Martyrol. German. Causia, qui pariter virgo, Sacerdos et Martyr primus omnium mortuus est. Auctor Mirabilium apud Salianum anno mundi 130 num. 7. Tota justitia, inquit, hæc est, Virginitas, Sacerdotium et Martyrium, quæ triplex justitia in Abel primo fuit, qui munera Deo, placita obtulit, prosapiam generis in seculo non reliquit, et martyrii coronam sanguinis effusione promeruit... Recte ergo competebat, ut qui primus in terra Justus eligitur, in eo totius justitiæ forma servaretur: cui primo in hominibus post delictum gestare figuram conceditur Salvatoris, qui Virgo, Sacerdos et Martyr esse videtur. Treverens lib. 4 contra hæreses Valentini et aliorum cap. 42 ita ad eundem rem alludit: Passio Justi ab initio præfigurata in Abel, et descripta a Prophetis, perfecta vero in novissimis diebus in filio Dei.

virgo Sacerdos, Martyr.

9 Memoratur istodem hoc die in Florario et alio MS. supra indicato Melchisedech Sacerdos et Rex Hierosolymorum: de quo itidem Martyrol. Bruzellense illud adjuvat: Eodem die Melchisedech primus Sacerdos, Abraham panem et vinum in figura Sacramenti Eucharistiæ immolavit. Et hic Melchisedech etiam canonici Missæ inscriptus est, quod Deo obtulerit summus ejus Sacerdos sanctum sacrificium immaculatam hostiam. Quæ pluribus in Viola Sanctorum referuntur, et clare explicantur a S. Paulo in epistola ad Hebræos cap. 6 et 7, ubi dicitur Jesus secundum ordinem Melchisedech Pontifex factus in æternum, et Melchisedech Rex Salom, Sacerdos Dei summi assimilatus Filio Dei, manet Sacerdos in perpetuum.

Melchisedech Rex et Sacerdos

10 Præcipui veteris testamenti Patriarchæ habentur Abraham, Isaac et Jacob, quorum jam præter mortuorum appellativum gloriatus est Deus, scripsit dicens: Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, et Christus addidit: Non est Deus mortuorum, sed viventium. Unum eorum illustre opus hæc spectat, quo Abraham filium suum unigenitum, quem diligebat, Isaacum, obtulit in holocaustum. Martyrologium MS. Regine Saceris supra a nobis laudatum, et nyma a Luca Holstemo æstimatum ad diem xvi Martii, quo Christum retulerat crucifixum, addit immolationem Isaac Patriarchæ. Eadem immolatio Isaac inscripta est factis antiquis MSS. Ecclesiarum Pragæ, Coloniensis S. Mariæ ad Gradus, Treverensis S. Maximini, Leodivensium S. Lamberti et S. Laurenti: item apud Antonem a Mosandro editum et in hujus Appendice apud Rosavidum: Greven in Auctore Usuardi dicitur immolatio Isaac filii Abraham Patriarchæ, Nathero, in monte Visionis immolatio Isaac. Causia, oblatio Abraham in filio suo unigenito Isaac. In MSS. Aquisgranensi sub nomine Bedæ, et pluribus sub nomine Usuardi ita legitur: Dominus noster Jesus Christus crucifixus est et Isaac immolatus. Additur in nonnullis filius Abraham. MS. Bruzellense ista tradit: Ipso die Abraham filium suum Isaac super altare obtulit Deo in figura Dominicæ passionis: quod Abraham Patriarchæ sacrificium recitat Ecclesia in canone Missæ

F Isaac a patre Abraham immolatus.

Missæ

A Missæ, et patris filique obedientiam laudant passim sancti Patres aliique Ecclesiastici scriptores.

In altis
transiunt
mare Rubrum.

11 Adhuc eodem die xxv Martii transitus filiorum Israel per mare rubrum memoratur in MSS; Martyrologio scriptis citatis, Brunellensi, Trevirensi, Pragensi, Leodiensi, Coloniensi, et Florario, item apud Adonem, Greverum, Causium aliasque. Et hæc phœnomena Israhel liberatio a servitute Pharaonis, assignantur figura nostræ redemptionis a servitute diaboli et peccati per pretiosum sanguinem Christi Salvatoris nostri. Omittimus hic recensere ad hunc diem in Martyrologiis referri S. Veronicam matronam, cui Dominus imaginem faciei suæ sudario impressam, reliquit, cum crucem suam bajulans ad montem Calvariam abiret. Admittunt alii decollationem S. Joannis Baptiste, passionem S. Jacobi Apostoli, liberationem S. Petri Apostoli e manu Herodis, quod ista omnia ferantur contigisse circa illud tempus, quo Judæi suam Pascha celebrabant, ac Christus Dominus Pascha nostram immolatus fuit. De hujus Resurrectione infra agemus xxvii Martii, cum consensu in cunctis hactenus relictorum

alii Sancti
memorantur.

§ III. Memoria passionis Christi ab aliquibus ad alios dies relatu.

B die 23 Martii
assignatur ab
alii.

His non obstantibus, contenderunt ab aliquo tempore viri eruditi Christum passum esse x Kalendas Aprilis, et a morte resurrexisse viii Kalendas Aprilis. Inter hos eminent Joannes Deckerius e Societate Jesu, qui de hac controversia aliquot tomos prelo paravit: quorum omnium apographum opud nos habemus diligentia Jacobi Turri, illius olim in Theologiis studiis Lovani discipuli, procuratum. De hoc anctore ejusque toms late dissertit Philippus Albanus in Bibliotheca Societatis Jesu pag. 238 et seqq. Horum omnium compendium aliquod conscribere potest prior pars Belgii Romani ab Ægilio Bucherio, ejus olim etiam discipulo, in lucem anno MDCLV editi: qui in eam usum ihu nostrum apographum apud se habuit. Hæc lib. 4 cap. 7 conatur persuadere, Christum ut divinus, xxiii Martii cruci affixum fuisse. Præcipuum argumentum desumitur e Synodo Casariensi sub Victore Papa sub finem seculi secundi, a Theophilo Episcopo Casaræ collecta, cujus fragmentum extat apud Bodum libro de Æquinoctio Vernali Porro Theophilus idem dixit. Passus Dominus ab undecimo Calendarum Aprilium, qua nocte a Judæis traditus est et ab septimo Calendis resurrexit. Hinc infert

Synodo
Petrina.

Bucherius post seriam indagacionem definitum fuisse, D Christum decimo Calendis Aprilis seu Martii vice-simo tertio passum, et octavo Kalendas Aprilis resurrexisse. Hujus definitionis vestigium apparet in recensis Græcorum Menæis in quibus ad xxiii Martii hi quatuor tituli cum totidem distychis reperuntur: Christi Jesu Domini nostri et Salvatoris Dei crucifixio. Memoria pii latronis cum Christo crucifixi. Deposito Christi Salvatoris de cruce. Sepultura Jesu Christi Domini nostri a Josepho de Arimathia facta. Indicatur etiam prælie hujus, seu xxiii Martii ultima cœna Domini: ut postillidie seu xxiv Martii, memoria Christi in sepulcro jacentis ac custoditi. Ac consequenter recohitur xxv Martii, Resurrectio Domini nostri Jesu Christi. Reperimus inter libros Veronensis Christianæ Regine Sveciæ MS. codicem Adonis, scriptum seculo Christi XII, in quo ad diem xxiii Martii ista sub finem legelantur: Crucifixio Domini nostri Jesu Christi, sicut antiquiores dicunt, et xxv Martii eodem modo subjungebatur Resurrectio Domini. Quia in dicto Martyrologio, quod in Gallia fuit curatum, dicuntur antiquiores, fuerunt plerique Gallicani Episcopi, qui semper viii Calend. Aprilis diem Pascha celebrabant, in quo factam Christi Resurrectionem tradi assertit S. Martinus Daniensis, Episcopus Bracharensis, qui eam consuetudinem usque ante non multum tempus custoditavit, testatus est seculo Christi sexto in tractatu de Pascha edito a Tamio Salazar in Martyrol Hispan. ad diem xx Martii, quo ejus Acta edidimus. Amplexus est ibidem eam sententiam ductus S. Martinus

Menæis
Græcis

Adonis MS.

observatus a
Gallicanis
Episcopis.

E et S. Martino
Daniensi.

13 Onuphrius Panvinius lib. 2 Fastorum ad annum Urbis conditæ 786 hinc hanc controversiam deducit, ut tantem mortem Christi rejicit in viii Kalendas Aprilis seu xxvi Martii, ad quem diem Martyrologium suum auspiciatur Maurolycus a memoria passionis Christi Salvatoris, ac dein refert latronem, cui Salvator in cruce Paradisum promisit, de quo itidem mentio fit in Breviario antiquo Cæsariensi, ut infra traditur. Sunt alii, qui Christum in cruce passum tradunt in Kalendas Aprilis, aut etiam in N. ias Aprilis, ad quos dies nullam ejus mentionem in aliis Fastis reperimus. Ultimum ex his diem præcipuat Jacobus Grandamens in Questione Evangelica de die supremo et Natali Christi, et Philippus Lubbe variis locis, ac accuratissime in compendio Chronologica Historie sacre et profane Gallico idiomate, Parisius anno MDCLXX edito.

alii die 26

et 30 Martii
aut 3 Aprilis.

DE SANCTO LATRONE CRUCIFIXO CUM CHRISTO HIROSOLYMIS.

u. n.

XXV MARTII.
Memoria in
veteri fastis

T abule holierni Martyrologii Romani ista tradunt: Hierosolymis commemoratio Sancti Latronis, qui in cruce Christum crucifixus, ab eo meruit audire: Hodie mecum eris in Paradiso. In MS. Florario recohitur etiam memoria boni latronis: et poema de Christo crucifixo, ac variis eum in figura præsignantibus ita concluditur:

Latro dulce tamen per Christum suscipit Amen. Hinc postmodum relato in MS. Martyrologio Usuardi, quod olim pertinuit ad Nicolaum Scheachum Haguenovum, ista adduntur: Qui latro cum Christo crucifigitur, ubi Christum verum Deum confitetur, et veniam postulat et impetrat, et contractis erubris in cruce spiritum reddidit Salvatori. Baronius in Notis addit Dismam hunc a plerisque appellari, ac reperiri sub S. Dismæ latronis nomine nonnulla sacella dicata et memorias erectas, sed quoniam id ex apocryphis proditur, ea de causa hic nomen proprium consulto prætermisimus. Petrus de Natalibus lib. 3. Catalogi cap. 228 citato Nicodemi Evangelio de S. Dismæ Con-

cellis
erectis.

fessore, plurima congerit, que ut fabulosa etiam mitimus, quamvis in Breviario Cæsariensi ea omnia fuerint olim in ix Lecturis distributa ad diem xxvi Martii recitanda, qua die insuper et Martyrologio Maurolyci memoria Dismæ latronis, cui Salvator in cruce Paradisum promisit. Græci in Menæis celebrant xxiii Martii memoriam pii latronis cum Christo crucifixi. In Additionibus Greverii ad Pseudoarum anno 1324 recens, ista inserta leguntur ad v Martii. Ipso die in plerisque Ecclesiis Officium servatur de de bono latrone, qui cum Christo crucifixus, cum ipso Paradisum intravit. Molanus in prima editione Auctarii ad Usuardum asserit, Brugis servari Officium de bono latrone cum Christo crucifixo. Hinc Brugs et in plerisque Ecclesiis id Officium servari, tradit in Martyrolog. German. Camerici. Uguis tamen ad dictum v Martii nullam reperit vestigium in Breviario Brugensi S. Donatiani, quod habemus anno MDXX recensum. Martinus in Bononia perlustrata asserit S. Dismam bonum latronem in veneratione esse in ecclesia SS. Vitalis

apud Græcos
culos 23
S. 116.

alii 3 Martii.

reliqui
Bo m. 12.

SS. Vitalis

A SS Vitalis et Agricole, ubi pars aliqua crucis ejus adservatur et in ecclesia S. Stephani alias ejus reliquias credi esse. S. Porphyrius Episcopus Gazensis, ut in ejus Vita ad xxvi Februarii illustrata, legitur non. 7. a gravi morbo liberatus est a Christo et in extasi apparente crucifixo cum bene latrone, cui di-

xit Descende de cruce, et serva illum, qui decumbit, quomodo tu quoque fuisti servatus. Latro descendens de cruce complexus eum fuit et deosculatus, et perfecta dextera fecit surgere dicens: Veni ad Servatorem, quo facto, sanatus est. Quæ ibi a Marco discipulo S. Porphyrii pluribus enarrantur.

v. crucifixo
S. Porphyrii
sanatus.

G. O.

DE S. CYRINO SEU QUIRINO MARTYRE, ROMÆ.

Commentarius prævius.

§ I. Martyrii Acti et tempus. Cultus sacer.

ANNO CCLXIX
XIV MART.

Memoria in
S. Cyrini in
Actis SS. Mar-
ti, Marthæ
et filiorum:

ab his transi-
tur in carce-
re,

multa passus.

adjucatur:

interfectus
gladio,

inventus,

sepelitur.

Imperium
Claudii 2.

Castra trans
Tiberim,

insula L
niæ:

Edihonus ad diem xix Januarii ex pluribus veteribus MSS. Acta SS. Marti, Marthæ, Audifax, et Abachum, que solent sæpe appellari Acta martyrii S. Valentini Presbyteri et Martyris, cujus nobis natalis diei in xiv Februarii, quod e divisione a nobis facta totum caput secundum continent confessionem et miracula ejusdem S. Valentini, cujus ut Marti, Marthæ et filiorum ecclesie expheatur capite quarto: uti sup. I et II curia de aliis Martyribus inscribuntur, ac primo omnium iucipiunt illi Acta de S. Cyrino seu Quirino, et sunt ejusmodi.

2 Temporibus Claudii venit quidam vir de Perside partibus, nomine Marinus, cum uxore sua Marthæ et filiis suis Audifax et Abacue, Christianissimis viris, ad orationem Apostolorum. Venientes autem Romano, ceperunt corpora Sanctorum per carceres et sepulchra conquirere. Et dum frequenter sollicite et curiose quaerunt, venientes in Castra trans Tiberim, in carcere invenerunt hominem venerabilem, Cyrinum nomine, qui jam multa verbera pro nomine Christi perpassus fuerat, et omni penitus facultate sum nudatus. Ad quem venientes, miserunt eum ad pedes ejus Marini et Marthæ uxoris cum duobus filiis suis Audifax et Abacue, ut oraret pro eis: et ibi manserunt diebus octo. Et ceperunt de facultatibus suis monstrare B. Cyrino, et lavare pedes ejus, et eorum qui in vinculis erant constructi: et super capita sua et illorum suorum ipsam aquam effundere.

3 Eodem quoque tempore jussit Claudius, ut si qui Christiani inventi fuissent, aut in vulgo aut in cuilibet, sine interrogatione punirentur... Cœpit vero curiose quaerere Marini et Martham uxorem ejus, et non invenit eos: quia occulte sepeliebant pro Christi nomine interfectos. Venientes vero Romano venerunt ad Castrum, requirerentes B. Cyrinum: quem non invenerunt, nimium contristati sunt. Invenerunt tamen quemdam Presbyterum, nomine Pastorem, qui et illis narravit omnia, quae facta fuerant, et quomodo noctu interfectus fuerat gladio B. Cyriani, et jactatus fuerat in Tiberim, cujus corpus remansit in insula Lyconia. Pergentes igitur noctu cum familia sua et B. Pastore, collegerrunt corpus ejus, et sepeliverunt eum in cœmeterio Pontiani in crypta viii Kalendas Aprilis.

4 Martenus illi Acta, in quibus nominatus Claudius est hujus nominis secundus, qui a XXI crederet Martu Cuss, Geminio Paterno II et Marimino, id est, anno Christi cclxxviii imperavit fere annis duobus. Fuit autem S. Cyriani detentus et interceptus trans Tiberim in regione xiv, ubi erant Castra vetera et Castra lœticariorum. Nec procul inde insula Lyconia, passim insula Tiberina dicta, vulgo insula S. Bartholomæi, ab eadem illi ibidem sacrum. Quomodo ea primum conluerit, congepta in Tiberim furvis segete, Amoque illata, narrat Lavinus deinde i Hist. Rom. sub initium libri secundi. Ad eandem Transiberinam regionem est porta et via Portuensis, ad portum Ostiar deducens, Natalis

etiam dicta a muribus vicinis. In hac via ad Ursum Prelectum fuit cœmeterium Pontiani, vel sanctorum Marti, Marthæ et filiorum, in quo corpus S. Quirini Martyris tunc fuit sepultum.

co. cœterum
Pontiani.

5 Geronimus Bedæ Martyrologium ad diem viii Kalendas Aprilis de hac Martyre ex citatis Actis ista continet: Romæ Cyriani, qui interfectus est a Claudio, et in Tiberina jactatus, in insula Lyconia inventus, et in cœmeterio Pontiani conditus est. Scriptum in Passione S. Valentini. Eadem leguntur apud Alonem, Robanum, Notkerum, et in pluribus MSS.

Cultus sacer
23 Martii.

Ussardus ejus martyriam latius ex eisdem Actis proponit. Romæ, inquit, S. Cyriani Martyris, qui a Rege Claudio post facultatum amissionem, post carceris squalorem, post verberum afflictionem gladio interfectus est. Similia etiam leguntur apud Bellinum, Maurolycum, Galeaxium, licet mutata phrasi. In hodierno Martyrol. Rom. ista habentur: Romæ S. Quirini Martyris, qui sub Claudio Imperatore post facultatum amissionem, post carceris squalorem, post multorum verberum afflictionem, gladio interfectus est, et in Tiberim projectus: quem Christiani in insula Lyconia inventes, in cœmeterio Pontiani sepeliverunt. Petrus de Natalibus u Burano in Notis citatus lib. 3 cap. 232, epitomam habet ex Actis SS. Marti, Marthæ et filiorum, quæ allegat, extractam: in fine tamen asserit sepultum vii Kalendas Aprilis:

E

6,

quo die eandem cum Petro sub nomine Quirini referunt Maurolycus et Hermannus Greveu in Auctario Ussardi, cum hoc die ubi retulisset nomine Cyriani. Acta SS. Marti, Marthæ, et filiorum, quæ habentur in antiquo culte monasterii S. Macimini prope Trevirum, asserunt sepultum ix Kalendas Aprilis seu xxv Martii, quo etiam die, sed sine sine elogio, refertur in Martyrol. MSS. Richebergensi, Richeuoniensi, Augustano S. Valerici, Trevirensi S. Martini, et Aquisgranensi.

et 24 Martii.

f

6 Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italia post aliquod Itæ compendium annotat terræ corpus ejus in ecclesia S. Mariæ in Campo-Martio quiescere. Ferrarius Octavianus Panciroli in Thesouro abscondito almæ urbis Romane, asserit ibidem asserri caput non hujus, sed Quirini Episcopi et Martyris, cœnsiderenque corpus esse in ecclesia S. Mariæ Transtiberinæ: et hujus, de quo modo egimus, arbitratur aliquas Reliquias honorari in ecclesia S. Silvestri, situ etiam in dicta Campo-Martio. Sed nec satis fidendum similibus narrativibus, quæ sæpe potius conjectaris quam antiquorum auctoritate nituntur.

An aliquæ
Reliquiæ
Romæ adser-
vatz P

§ II. Corpus S. Quirini ad Tegernseanum Bavariæ monasterium translutum.

ANIMADV.
PAP 35

Tegernseanum potentissimum et amplissimum monasterium Ordinis Benedictini, situm est in Bavaria superiore in confinibus Tyrolensis Comitatus, intra Isarum et Ofannum fluvios in finibus Alpium ad lacum Tegernum, ab aliquibus Tygurium dictum: cujus Præsul omnes Bavariæ Abbates antecessit dignitate, et more Principum perpetuus equestris Ordinis habet officiales: et qu-

Tegernseanum
monasterium.

sum

A sum cœnobium fossa, manibus, tormentis bellicis et aliis hujusmodi rebus instructum est, et variis etiam diplomatum Imperatorum, Regum et Principum ac Bullis Summorum Pontificum munitum ornatumque. Ex his Eugenius Papa III anno Christi MCI. scribit dilectis filiis Conrado Abbati monasterii B. Quirini, juxta lacum Tegernsee, ejusque Fratribus tam presentibus, quam futuris regularem vitam professis, et nonnullis interpositis, prefatum monasterium, quod utique a nobilibus viris Adalberto et Occario germanis Fratribus illustribusque Comitibus in suo fundo constructum est, et antiquis Romanorum Imperatorum privilegiis, Pippini videlicet, Caroli et Ludovici, decoratum: in quo corpus B. Quirini, a predecessore nostro sancte recordationis Zacharia Romano Pontifice impetratum, requiescere perhibetur, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus etc. Similia habent in suis Bullis Alexander Papa III, et Urbanus etiam Papa III signatis anno MCLXXXIII, et MCLXXXVI. Otto II Imperator privilegio signato anno MCCCCLXXXIII, laudat cœnobium, Tegarnisee dictum, quod duo germani fratres et illustres Comites in suo patrimonio, temporibus Pippini Regis Francorum ipsius permisso condiderunt et regio mundiburdio commendaverunt, et a sancto Papa Zacharia ipsi germani Fratres Adalbertus et Otgarus corpore B. Quirini Martyris impetrato, venerabile reddiderunt: ubi omni patrimonio suo contradito, ipsi conia capitis deposita, monachico habitu suscepto, unus de duobus Fratribus, Adalbertus nomine, in eodem loco centum quinquaginta monachorum primordialis extitit Abbas. Hæc nempe principalis et regia extitit abbatia, et religiosus Albatibus quampluribus insignis, privilegiis antecessorum Regum, Pippini videlicet et Caroli Magni, Ludovici, Carolomanni roborata, et ab omnium distractione personarum immunis, etc. Similia habent alii posteriores Imperatores, quorum diplomata seu privilegia uti et Bullas Pontificum habent Hundus et Geroldus tomo 3 Metropolis Saltzburgensis in fundatione Tegernseani monasterii a pag. 389 usque ad pag. 410, et Carolus Stengelius in Monasteriologia. Praeclarum de hincationem dicti monasterii ut laici Tegernseani edidit Matthæus Meromus in Topographia Bavaræ, ubi et templum aliquod S. Quirini in latere exhibet, a cœnobio aliquot leucis versus Septentrionem dissitum. Gabriel Bucelinus in Germania sacra pag. 85 in Tegernseano cœnobio scribit, ibidem colli corpus S. Quirini Regis et Martyris, seu petras secundum Metellum patre Casare editi, seculi regni-que contemporis. In MS. Martyrologio perivulso Ecclesie Aquigranensis, ad diem XXIV Martii refertur Natale S. Quirini ad duos senes. Quæ ultima verba ex phrasi Germanica corrupte sunt translato. Meromus Germanice scribit dictum monasterium S. Quirini situm Zwischen Zweigen Seen, dem Schliersee, und Tegernsee, inter duos lacus, Schlieranum et Tegernanum.

S. Quirini in Bullis Pontificia dicitur.

ob hujus corpora eo delatum.

Privilegiis Imperatorum munitum.

B Floruit in dicto Tegernseano S. Quirini monasterio circa annum Christi sexagesimum supra millesimum et centesimum Metellus monachus, qui gesta S. Quirini integre libro carminum describit ut Quirinia appellat: quorum apographum ex codice MS. dicti monasterii Tegernseani habuit Marcus Velserus Dammir Augustanus, quod ab eo acceptum edidit Henricus Camerus in Appendice tomi I Antiquæ lectionis a pag. 37 ad pag. 184. Apud hic Poeta quinque primos odis de Philippo Imperatore, anno Christi CXXIX cum filio videm Philippo cæso, illiusque filium ac hujus fratrem statuit S. Quirinum, fuisseque post necem patris puerum septennem, ac tum cum matre baptizatam, ac viginti deni annis elapsis sub Claudio II palma martyrii decoratum: quæ alius quinque odis absolvuntur. Sequuntur deni octo odis, quibus continetur historia translationis sacri cor-

Opus Carmatum Metelli.

de S. Quirino.

poris Roma ad dictum cœnobium Tegernseanum. Substituuntur postea Odis sex et quadraginta, quibus illustra intercessione S. Quirini patrati miracula celebrantur. Denique illud opus concluditur decem cœlogis Bucolicorum Quirinatum, quo iterum varia recensentur miracula, potissimum rusticorum puerorum, qui vota non solverunt.

9 Discussio hoc poemate indicavimus totam hanc historiam ante tempora Metelli extitisse soluta oratione digestam: quod ausi explorare, scripsimus Reverendo Patri Christophoro Schorrer collegii Monachensis Rectori, cujus eximium benevolentium et singularem affectum erga hæc nostra de Actis Sanctorum studio experti fuimus tum in ipsa Germania superiore, quam Prorincium et Provincialis et Visitor gubernavit; tum vel maxime Romæ, ubi Assistentis Germanicæ et ob morbum Admodum R. P. Generalis Goswinus Nickel, Vicarius Generalis nos excepit, et studium nostrum omni quo potuit consilio amathoque promovit. Hic mox hæc in re voluit nostro desu erio satisfacere, equique apud Reverendissimum Tegernseani monasterii Abbatem Udalricum Swagerum, qui Monachus sæpe videret, intimum severissimo Electori Consiliarius, et apud Religiosissimos monachos, etiam Tegernseum profectus, et hanc, quam domus historiam martyrii, translationis et miraculorum submisit a Metelli contulimus.

epi. Vita dicitur soluta oratione a Tegernseanis transmissa.

10 Sicut etiam alii hujus nominis Martyres, ex quibus S. Quirinus Tribanus ab S. Alexandro Papa baptizatus, colitur xxx Martii, cujus corpus Naresi in duceci Colonensi nequæ cum veneratione adoratur. Alius fuit Sisac in Illyrico Episcopus S. Quirinus molari saxo ad collum ulgato in flumen precipitatus: cujus martyrium Prudentis viderunt sacra legunt, et fusiora Acta edidit Mombritius, cum aliis conferenda et illustranda ad diem IV Junii. De hujus saxo corpore magna controversia est: ut primo in Mediolanensis Brivario, jussu S. Caroli Borromæi edito, Lectio unica, quæ de ejus martyrio IV Junii in Officio Ecclesiastico recitatur, habet corpus ejus Mediolanum translatum esse Eriberto Archiepiscopo, qui profuit dicte Ecclesie ab anno DXXIX, usque ad annum MXXIX. Appellatur in Actis apud Mombritium Angilbertus, qui seculo IX sedit, per quem dictum sacrum corpus trahitur Roma deportatum et honorifice apud monasterium S. Vincentii simul cum S. Nicomelo summa cum reverentia reconditum esse. At cum a Aquileis colerent eodem IV Junii sub rivi duplici S. Quirinum Episcopum et Martyrem, qui in Lectombis ad Matutinum recitari solitus, statuitur Ecclesiam Aquileensem gubernasse, atque inde in Illyricam peregrinatum, Sincere fidem Christianam ante fundasse et stabilisse, et tanquam in hujus urbis Pastor et Episcopus honoratus: cujus denique corpus ad Pannoniam Patruarcham Aquileisiam delatum esset. Certe hic factum in diplomate apud Ughellum tomo 3 Italiae supra columna 32. Corpus S. Quirini Martyris a duobus Romanis Episcopis Cardinalibus anno MXXXI ad se delatum, et a parte dextera majoris altaris in parvo altari reconditum. Dictas Lectiones cum Calendario reperimus manuscriptis Romæ in bibliotheca Patrum Congregationis Oratorum in Fallicola. Alius Lectionis descripsimus ex eodæ peregrinatio in ecclesia S. Mariæ trans-Tiberini, in quorum altaria sub finem ista leguntur: Corpus deinde Romanæ ad Catacumbas delatum, postremo ab Innocentio Papa II in ecclesia S. Mariæ trans-Tiberini repositum est. Sedit dictus Pontifex ab anno MXXX, usque ad annum MCLXIII. Neque hic statuit cultus S. Quirini quem eodem IV Junii sub rivi duplici colit Ecclesia Vicentina, ut Austriae regionis Apostolum ac Laurencensis urbis in Norico (cujus ab Attala delata restigium remanet in rivo Lorch sub moribus oppidi Ensis) quondam Episcopum, quem inquit Raderus tomo

Alus S. Quirinus colitur 30 Martii

obus 4 Junii.

cujus corpus dicitur esse Mediolani.

Aquileis.

F

1 Bavarie

et Romæ in ecclesia S. Mariæ trans-Tiberina.

A *1 Bavaria sancta, ferri Laureacensem, et Siscianum Pontificem, imo et Aquileianum Patriarcham fuisse: cujus Vitam Joannis Cuspinianus in Austria describit, et corpus ait a Zacharia Summo Pontifice impetratum, atque ad cenobium Tegeruscannum delatum fuisse: quæ eadem habet Gaspar Bruscius in Laureaco veteri, ac suam opinionem enunciat stabilire poemate Metelli monachi Tegetenseani. Similita habet Wolfgangus Laurus libro 2 Rerum Frenensium cap. 2, quos citat et sequitur Molanus in Annotatione ad diem 14 Junii Martyrologi Usuardi u. re editi, additque a Metello carminibus Lyricis non invenimus, totam fere hujus Divi Vitam elegantissime describit. Quæ eadem habet Haudius in Metropoli Saltsburgensi de Episcopis Laureacensibus. Verum evadulerunt hi oculis alicui, cum non describerent Vita S. Quirini Episcopi Laureacensis, Aquileiani et Sisciani in Myrico 14 Junii lapide murali ad cultum alligata in flumen prope, sed S. Quirini seu Cyrini Romæ in carcere aucto gladio interfecti VIII Kalendas Aprilis.*

et in Tegeruscanno monasterio.

An S. Quirinus sit natus patri Philippo Imperatore.

B *11 Unum restat inquirendum, quod utroque Quirino tribuatur, num scilicet pater sit natus Philippo Imperatore. Cuspinianus ad Consulæ Cassiodori, agens de Philippo Imp. et Titiano Cons. ita commentatur Philippum hic intelligi patrem, senorem scilicet. Nam duos legitur habuisse filios, Philippum scilicet et Quirinum. Et cum primus dicatur fuisse Christianus et uxor ejus Serena pariter Christiana, Quirinus est in numerum Sanctorum relictus; et factus Episcopus Laureacensis, Australis, qui tum Norici vocabantur, ad fidem Christi convertit, et ideo Australium Apostolus cognominatus: de cuius vita moribus et rebus gestis in Austria nostra abunde scripsimus. Verum ibi, ut diximus, utrumque Quirinum manifestum in unum confluit. Rodericus supra citatus Quirinum Laureacensem tradit natum Philippo Majore, Romani Imperii Principe, primo omnium ex Imperatorio fastigio sacra Christiana venerante. At dem fatetur se nunquam apud veteres observasse, geminos Philippo seniori fuisse liberos, Philippum et Quirinum: quemadmodum enim omnes certamina de Philippo filio affirmant, ita omnes consensu de Quirino tacent, ut neciat unde sequens ævum habuerit, ut hinc Quirinum Philippa ante Decium Imperantis filium traderet: neque nos hactenus reperimus antiquiores auctores, quarum testimonio monumenta et traditionem Tegeruscannam confirmavimus.*

ACTA

A monachis Tegeruscans transmissa.

LIBER I.

Res gesta S. Quirini et Translatio corporis.

CAPUT I.

De parentibus, vita, et martyrio S. Quirini

a *A*mo a Christo nato a ducentesimo quadragésimo secundo, ab Urbe condita nonagesimo nono septimo, M. Julius Philippus Imperator Augustus, Gordiano in Imperio succedens, Philippum filium consortem regni fecit. Anno deinde h. tertio Imperii, qui erat natalis et nullusimus ab Urbe condita, Calendis Januarii theatralis et circenses ludos maxima rerum apparatu spectandos per triduum in Campo Martio, item venationes, fors omnis generis confectis, Caesar exhibuit. Eodem anno Philippus Imperator cum uxore sua et Severa, aliis Genoveva dicta, librisque suis Philippo et Quirino, ac tota familia baptismali flumine a d. Fabiano Papa ablutus, primis Cesarum nomen Christi est professus. Qui ut exemplo fidem religionis comprobaret, in ipsi Pasche vigiliis, cum sacra florent, divinis rebus communi-

b S. Quirinus natus patri Philippo Imperatore.

c a S. Fabiano baptizato.

caturos, a loci Antistite admonitus, ultro inter penitentes stetit, et facta peccatorum exomologesi injunctam penitentiam cum summa animi submissione adimplens, pacem publicam toti Ecclesie obtulit: idque scriptis et hortatu Originis patris, et tunc temporis in Græcia Doctoris celeberrimi, item e Ponti Episcopi et Martyris ejusdem Internuntii. Verum Decius a Christiana fide alienus, re bene gesta in Galliis, indigne istud ferens, Philippum Imperatorem, Verone gratulandi causa obviam factum, clam per insidias militum fœcidi jussit, melio capite supra dentium ordines præciso. Romam deinde reversus, cum Senatus ob patriis et avitos gentilitatis ritus hoc factum approbasset, cum Prætorianis egit, ut Philippus filius pari de causa e medio tolleretur: qui præstito Decius ex populari favore Romanum obtinens Imperium, odio capitali quo cum Philippo dissidabat incensus, immunitissimam contra Ecclesiam concitavit persecutionem.

et occiso a Decio,

2 Hac de causa Severa Augusta Quirinum filium superstitem ac primum septennem, ad declinandam Deum tyrannidem secum aliquandiu cum ceteris Christianis in clandestinos specus abduxit, ubi usque ad Claudi Caesaris tempora delitescens, reconditam agebat vitam, adolescentie et juventutis florem Deo Opt. Max. consecrando, donec erumpente e latibus celebritate nominis et sanctitatis, omnibus palam imaresceret, Altissimo ita suis manifestante.

repleatis cum matre Severa cellis:

3 Evolutis aliquot annis post Philippum trucidatum, Flavius g. Claudius secundus, rerum summa potitus, anno Domini ducentesimo sexagesimo nono, vel juxta alios septuagesimo et septuagesimo primo acerrime in Christianos desavit, vulgando edictum, ut omnes inquirentur diversis supplicis afflictiendi. Fama B. Quirini atque regie dignitatis nomine delatis, is questioni subicitur: ubi statim libera voce illustrissimam suam familiam professus, Christum verum Dei Filium ejusque fidem ac religionem asseruit. Ab hoc effatu cum nullis blanditiis nec terroribus dinoveri posset, facultatibus suis ac opibus omnibus spoliatus, insuper verberibus præserto Claudio crudelissime exceptus, invicto animi robore omnibus tormentis superior evadens, tandem fame et inedia conficiendus in castro quodam, cui Ravennatio nomen, trans Tiberim arcissimæ custodiæ atque vinculis mancipatur.

g sub Claudio Imperatore,

captus,

inter ibi inditias et tormenta in fœcibus

carceri includitur

4 Sub eadem autem tempora venerat Romam de Perside h nobilissimus vir, Marus nomine, Maronem Imperatoris filius, cum uxore sua Martha, Reguli Casantis filia, una cum duobus liberis Audiface et Anbaene, ut sanctos Apostolos venerentur. Illic per carceres et sepulturas corporibus Sanctorum impunitis, et in custodia S. Quirini conspecto, hujus pedibus proveluti rogarunt, ut sibi Deum propitium faceret: octo deinde diebus inter Christianæ pietatis officia consumptis, nequa lotis pedibus et aliis vite necessariis suppeditatis, nec non ablutionis aqua super capita Sanctorum effusa, tandem repetito Cesaris mandato, ut in Christianos passim omnes, sive in plateis sive in carceribus repertos, sine ulla interrogatione aut discrimine animadvertentur; conclusum fuit, ut Quirinus clam medio noctis silentio, ad devitandos populi tumultus ob prosopiam regiam, occideretur. Itaque Christi Athleta morti adjudicatus noctu in carcere sine iudiciali strepitu capite plectitur: atque ut omnes ejus mors latent, corpus in Tiberim projicitur, quod in insula Lycinome, nunc S. Bartholomæi dicta, appulsus; a Presbytero quodam, Pastore nominato, repertum, indicatis us, quo absentibus Maro et sociis cum Dei Martyre confragissis, sepelitur in cimiterio Pontiani in crypta octavo Calendas Aprilis, anno ducentesimo sexagesimo nono: ubi quadringentis,

h a SS. Maro et Martha repletur.

et in oculis tur.

corpus in Tib. rem repletur

et

A et octoginta duobus annis incorruptum et a putredine illesum requievit usque ad tempora Pippini Regis Francorum, Caroli Magni parentis, divinis prodigiis et miraculis eo usque illustratum, ut ab universis Romanis Divus Quirinus excellentia venerationis nulli post Sanctos Apostolos haberetur cœquandus.

a *Faciam ad Peregrino et Fulvio Emiliano Coss. ut est anno Christi 233. — In tuo quinto Imperii anno in Consulatu suo et filii sui celebrasse docet Capitolinus in Gordiano 3 anno Christi 248. — c In antiquis inscriptionibus appellatur Marcia Macilla, aut Otacilia Severa. — d S. Fabiani Acta dedimus 20 Januarii, in quibus late deducimus quæ ad Philippum et annum Urbis millesimum spectant. In Poemate Metello dicitur S. Quirinus cum muliere baptizatus post necem parentis. — e S. Pontius Martyr colitur 18 Marti, et cujus Actis, quæ huc spectant, dedimus 20 Januarii in Actis S. Fabiani. — f Anno Christi 239. — g Imperator Claudius cepit anno 268 elector 13 Kalendas Aprilis, qui cum imperasset fere annos duos, postea interit Severus in Hlyrico anno 270. — h Acta SS. Martini et Marthæ de floribus dedimus 19 Januarii, in illis enim 16 dicit Marcus se illum esse Imperatoris Marcomedi, Mombritio, Maromei, in MS. S. Maximiani Martromeni, et Martham esse illam Subreguli Cusissis, Mombritio Culsantis.*

CAPUT II.

De Translatione S. Quirini Mart.

Temporibus a Zachariæ Summi Pontificis, anno Domini septingentesimo quadragesimo sexto, in re in partibus Noricorum duo Illustrissimi Principes, ambo germani b fratres, patre Burgundi, matre Bavari, Pippino Regi Francorum sanguine juncti, quorum unus Albertus sive Adalbertus novem in Bavaria Comitatus possederat, altero Ockario natu majore, ab ossium magnitudine Ossigero nuncupato, tenente Ducatum Burgundie, c Erat huic in aula Pippini filius temerarius, qui cum coetaneum sibi Principem natum dicti Regis Iudo sebachorum sæpius superaret, exorta (ut facile amat fieri,) sub ipso Iusa rixa, trocho per tempora a Regis filio fut trigentos. Re cogita Pippinus parens præter consuetudinem altius exterritus, cadaver occulte contegi jussit, ne mali inde rumores spargere, frequens in Aulis venenum, quod latius serpens plura disidia concieret. Igitur nito per tres dies cum Regni præcibus consilio Pippinus Ockarium accersi curavit, interrogaturis eundem, quid rebus transactis fieri arbitraretur? Ockarius nihil minus suspicatus, quam hoc telum in se vibratum, libera voce respondit, ferendum, quod non mutandum. Audita hæc sententia et ab omnibus probata, Rex miserabilem casum aperuit, communens Ockarium, in seipso summi efflatum ratum haberet.

Ergo mundi iste mutabilitatem, quam nihil constaret diu, sed omnia vertigine quadam susque deque rotarentur, probissime sapientissimeque animo perpiciens, cupit certioris securiorisque status vitam eligere, ac una cum Adalberto fratre, quem loco filii sibi adoptaverat, de fundando monasterio loqui. Ambo prout quique modo placiti a Rege Pippino, aula exeunt futuri pat, d Bonifaciumque Moguntium Archiepiscopum conveniunt, ut novi ædificandi cœnobii sibi faciat potestatem. Obtenit a sanctissimo Presule commendatus litteris ad Zachariam Summum Pontificem Romanæ profecti fuere. Vexantur autem eo tempore Irlis a Longobardis, et sanctissimo H. Petri templo sacrilego nudus ternus expulso, Summus Pontifex Zacharias e, comperito qui quantique Duces advenissent, confestim res ad se vocabat, non sine maximo animi dolore, ruptiones Barbarorum enarrans, inique rei bellicæ gloria indyctos et nodulum comitatu stipatos orans, ut diruptis Ecclesiæ thesauris, atque urbe majori ex parte incendiis et latrocinis devastata, Romanis opem prasque ferrent suppetas. Petitis utro utroque annuunt, ac simul desidiam Romano- rum incensantes, pro Patriæ et republicæ incolumi-

tate, pro aris et focis atque recuperandis ablatis ad fortiter dimicandum exhortantur, acceptaque Benedictione Apostolica ipsimet Romanas Aquilas regunt, et instructa belli acie prædones in maritimis locis divisa spolia navibus imposituros valida manu adoriuntur, eosque pro virili resistentes sic ferro dejiciunt ac prosternunt, ut fractis viribus post diuturnos confictus exantillatos cuncti vel terra cederentur aut mari suffocarentur, paucis fuga elabentibus : atque ita nostri Duces victoria potirentur, que nullo sanguine suorum stetitset, nemine desiderato aut letaliter læso.

Erat autem tunc moris, ut victores non nisi sub signis candidis victoriæ trophæis, victi et contra sub rubeis vexillis reverterentur. Ducibus itaque cum amplis spoliis et recuperatis thesauris redentibus et ovantibus, Papi cum omni Clero solenni processione obvium se effundit, exoptatam felicemque successum officiose gratulatur, deductisque ad sepulcrum sanctorum Apostolorum, præ gaudia solutus in lacrymas, primum quidem Deo, tum his debitas agn gratias, oblata libera optone legendi et retinendi quæcumque inter spolia placuisse. Verum isti, posthabitis omnibus caducis, nihil magis cordi duxere, quam sanctas Beatorum Reliquias, quarum intuitu istud iter suscepissent, et confertam hostium aciem strenne subire non dubitassent, suorum laborum munus reportare. Passimam voluntatem tantorum Principum Papa veritas repellere, huic nova copia sumendi ex sacris lipsamis ad nutum et desiderium oblata, petiere corpus S. Quirini Regis et Martyris, quod exploratum haberent, neminem post sanctos Apostolos lama celebriorem clarioremque prodigiorum frequentia elerri. Talibus auditis, Summus Pontifex attonito similis obstupescere, pollicitis liberalior quam dandis, et promissi penitens sese excusare, metu civium Romanorum non posse annum postulatis, quibus nihil esset S. Quirino carius, nec quisquam Sanctorum in optatis prior. Sed ut uno ictu non cadit querens, repetitis tamen verberibus tandem cedit : ita præcibus multiplicatis Summus Pontifex succubuit, hæc tamen lege, ut dilatione temporis interposita, per nutum occulte subornatum, voti sui damnarentur, ad cavendam seditionem, inter ejus cives facile subsecutorum cogita donatione.

Interna non exiguis particulis DD. Petri et Pauli, scypho S. Quirini, et condurium aliorum Sanctorum Reliquias traditis, eos cum Apostolica benedictione dimisit. Illi tanto emerita strenuitatis pietatisque stipendio promisso lecti in patriam redire : ubi mox f l'ithonem ex sorore filium, virum clericatus dignitate insignem, pro afferendo sanctissimo pignore cum decenti comitatu Romam destinarunt. In viam hic se comitans, veniensque in Urbeni, et sine legationis summoam, porrectis fides habende litteris, expediens, maxum ponderis thesaurum nocti a summo Pontifice impetravit; plastroque impostum huc aveli curavit.

Nec ista Translatio absque miraculis contigit, ut exinde facile colligeres, quanti apud Deum meriti esset H. Quirinus. Vectores enim, cum contra prohibitionem, ne sigillum frangerent aut aliquid aperirent, partim curiositate partim ebrietate plus aliquid plerumque audente illecti, se forsan delosus existimantes, corpus sanctum inspicere ac volucri thecæ de spatulis palmarum contextæ visibus temerariis removerere attentissent, sigillo adhuc intacto, dignas temeritatis suæ penas dependere, erumpentibus e feretro flammis absumpti. Extat in rei memoriam adhuc sacellum Divo Quirino dicatum in Athesi juxta rivum Balfer dictum in Comitatu Tirolensi.

cum triumpho a Papa suscipiuntur.

Expetunt reliquias.

potissimum S. Quirini.

per subornatum virum accipiunt.

variis rebus ut per Dionem a Cæcium Romanam missum.

curant de ferri.

Reliquias S. Quirini temere impetrari portitoris.

flamma erumpente absumuntur.

fons sub
placuit
securus

Corpus in
sacello Salva-
toris deponi-
tur.

Facta ecclesie
noxe dedica-
tione a tritus
Episcopi.

in hac defer-
tur corpus.

ex cuius parte
elapsa sanguis
effluens
#grum sanu

b

A 10 Eventum edocti a nepote avunculi alios sub-
misere viros, qui reliquum iter cum sacris Lipsanis
conficerent, et in Tegerensee affluerent : sed en altu-
ram prodigium divinae bonitatis ! Depositis ad lu-
cum sacris Exuviis in domo alteram, ad exornandam
festivam pompam pro susceptione tanti hospitis, sub
plaustrum fons saluberrimis seaturire aquis coepit, qui
etiamnum hodie devote utentes diversis liberat
agritudinibus. Secundo mane illocescente, magna
populi frequentia cum devotis sacre melodice can-
tibus a Clero populoque obviam proceditur, puer hu-
meris novus inrida imponitur, et in Salvatoris sa-
cello anno a Christo nato septingentesimo quingua-
gesimo secundo collocatur : tandem ibi requieturus,
donec digna dignissimo fabricetur aula Imperatori.

a *Vitam S. Zacharæ Papæ dedimus 15 Martii* b *Horum
fratrum elogium habet Haderus (tomus 2) Bavaria sacra et Beau-
tus appellat et ex membranis Tegerenseis citato Versero se-
quentium verba profert pag. 63. - c Sequens historia refertur
etiam a Metello pag. 69. Continet etiam in Haenabus anti-
quissima membrana et in historia Andreæ Hattspouensis tradit
Haderus pag. 65, additque in aliis chartis Pipini Regis filio, non
illucari, interfectum tradi, inferim parum putam fabulam
suscepit, et causam adhiberi monasterii fuisse legem Regu-
lorum putata. — d Colitur S. Bonifacius 5 Junii, martyrio
coronatus anno 754. — e Adscriptum nostro epigrapho, ita
ubique legi in Tegerenseis MSS. alios substituere Grego-
rium in Zacharia decessorem, quod etiam fecit Haderus. Me-
telus ita habet : Lata tunc inter urbis Zacharias, Vice Petri
regis ortem sacer unum. — f Utho, alius Utho et Audi, aliqui-
bus frater, Metello sororius, et illi ejus avunculi dicuntur.*

CAPIT. III.

De fundatione Monasterii in Tegerensee.

Summam jam verticem adepti fabricem, et in debi-
tam formam reductis iis, que ad monasterium ad-
mus Dei decorum et ad consecrationis solemnitate
nec non et monasticam religionis observantiam desi-
derari videbantur a, tritus Episcopi Provinciales, De-
mannus Joannes Salisburgensis, Dominus Ermbertus
Frisingensis, et Dominus Garibaldus Batislonensis,
atque complures viri religiosi, quorum opera et stu-
dio prefata ecclesia in honorem Divorum Petri et
Pauli Principum Apostolorum solemniter ritu inaugu-
ratur et consecratur, invitantur. Peractis oneribus
cum cæcis ardentibus et oracibus adornatur pro-
cessio versus sacellum Salvatoris, ex quo depositæ
Reliquie Divi Quirini in locum, Dei adjutorio prepa-
ratum, accidentibus chorantibus, stipantibus multique
latera Reverendissimorum Antistitum tactus, defi-
nuntur. Locus, in quo custodiebatur sacrum Corpus,
fuerat crypta subterranea, et testudinata, in ejus
medio visibatur lapis excisus, Olei sacri unctio
delibutus. Huc ubi perventum, superius inter An-
tistites Dei Alidatum Quirinum ex ea parte, qua pedes
pariebantur, elevat, ex parte adversa illum
sustollente venerabili Presbytero diu albata valenti-
ssimo laborante, nomine Romberto; et vido sis, cum
jam jam in sarcophagum demittitur, o hunc Deus?
elabatur pars quaedam sacri Corporis per hincum
foramen sporte palmæ in manus ejusdem Sacerdotis,
protinus a suo contagio persanati, maderis ad-
huc recenti dolore, instar ipsius diei, qua cervicem
gladio subtilidissimæ invictissimæ Martyr, anno a de-
collatione Romæ facta quodringentesimo octuagesimo
tertio, a reparata vero salute anno Domini
septingentesimo quingagesimo quarto. Effluxi sangui-
nis testimonium, seu monumentum usque in ho-
diernam diem præbet quadrangularis argentea, ut
vocant, Monstrantia, in qua sub vitro crystallino
error effusus in satis magna copia melius continetur,
et populo quotannis demonstratur. Portionem a
reliquis sanctissimis exuviis decednam piissimi Prin-
cipes b Illuminens comolam a se quoque fundata tra-
didere. Ex his cornu est, quam D. Quirinus istum
locum proprio sanguine fundavit, consecravit, irri-
garitque.

12 Porro actui coronædem longe pulcherrimam
imponere serenissimi Duces, quando et ipsi re-
nuntio militari balneo et sazo, ut dudum secum
stauerant, sumpta toga nomen Deo dederunt sub
Regula sanctissimi Patris nostri Benedicti, assidua
oratione, continuatis jejuniis et vigiliis posthac eol-
lum expugnati in hoc monasterio Tegerenseensi,
quod magnificenter reliquis, nimirum undecim mil-
libus octingentis et sexaginta sex mansis cum vi-
ginti duabus patellis salinarum, dotassent. Disciplina
Monastice rudimenta ponere in hoc cœnobio
monachi e S. Gallo acciti, viri religiosissimi sub e
S. Othmari magisterio, quorum numerus ad centum
quingingenta exereverat : et ut semorum traditione
accepimus, tantis Deo militantium Fratrum exercit-
us in tres quinquagenas fuit distributus, in uno
exerente quinquagenario chorum, laboris, refectio-
nis, seu quietis gratia, continuo alius ad stativas vi-
gilias succederet, adeoque die ac nocte sine interpo-
litione sua Deo laudes deprecarentur.

13 Adalbertus universorum iudicio, et Episcopo-
rum approbatione sacris initiatus, primus Abbas esse
jussus est, Oekartio in conversorum, numero
consistente. Quantum autem gemini fratres in sacra
religione professerent, mosso juvat ex insigni prodigio,
quod ad ipsorum cinesis, aliis præteritis facium
narratur. Numine sic permittente, excoadmon sibi
solum in quadam homine biverat : hic a turba dela-
tatis ad tumulum, ubi uterque Funditorum extrema
tuba elasticum præstolatur, cum nescius ipse mar-
mor reconditorum emerum duorum fratrum atti-
gisset, malus genus convasando statim se faras pro-
ripuit Homo sibi relictus, et malo hospite jam
vacuus, cum domum salvus et incoluus veniret,
cunctis domesticis et familiaribus, qui furentem ante
noverant, in stuporem datis, S. Quirino a miraculis
per omnem provinciam famosissimo tantquam libe-
ratori suo gratias rependere jubetur, et ad illius
Sancti exuvias adhibetur, verum a nigro corvo,
quem ante in sinu portabat, dimissus, se a ducen-
tum manibus eripere; ad tumulum Adalberti et Oe-
kartii, a S. Quirino dissimul, properare; exclamare :
Hic fui curatus ab iis, quorum pigora hic enant,
et annis apud superos Deo vivunt. Mirum mirando
atomis incolæ meritissime suos instauratores et pa-
rentes demceps pro Beatissimorum coluere d.

a *Hic tres Episcopi jussu Zacharæ Papæ a S. Bonifacio
fuisse constitutos tradit Haderus in Metropoli Salisburgensi. —
b Haderus ait, Gotthilgum sacerdotem ab Uthone nepote ad il-
lum annum fuisse constitutum, et corpus S. Arsceli fuisse eo
delatum. — c S. Othmarus mortuus traditur anno 758, 16 No-
vemb. at S. Gallus colitur 16 Octob. — d De gradibus Astorum
ista subiunguntur*

Porro ad stemma et propagi ditorum fratrum desideretur
anceps hic ferit sententia : utis Grimealdo Duce Boiorum asse-
rentibus progenitis, aliis dicentibus Hattwico Burgundo nobis.
In collee lumen manu exarato, quo res Boiorum lingua vernacula
describuntur : ita horum nativa series exhibetur :

Arnolphus seu Arnulphus magnus	
Augustus seu Anclifus	Lotharius
Pippinus Crassus	Hartwicus
Carolus Martellus	Oekartus, Adalbertus Filius Oekarti

Sed Latine apud Mattheum Haderum vol. 2. Bavariæ sanctæ
fol. 64 in Chorographia Austriae horum longe diversam consti-
tuit stirpem, eosque Grimoldi Boiorum Duces, qui Frisingensem
Punditalem instituit, illius affruiat. Grimoldo primo illius
successit Theodo vi, ex quo Grimoldus 2, ex illi comitis sedis
Fruixensis alpestris Boiarum Principes, ac demum extinctis tra-
tribus Hugoberto, et Theodoro vii, solus hæres a Theodeberth
illis, et Carolo Martello interfectus, ejus Althensam provinciam
occupavit Ilthebrandus Longobardorum Rex. Filius Grimoldi Al-
bertus, Illogerius et Utho in Comitatus missi, unde Comes
Tegerenses orti, conditores conditorum scilicet Tegerensei,
et S. Hippolyti in Austria. Ita Lazarus, nostra tamen magis pro-
batur citato auctori e Societate Jesu, omnibus Historiis hos pa-
tre Burgundo, matre Bavara natos tradentibus.

LIBER II.
Miracula S. Quirini.

CAPUT I.

Varii morbi depulsi : malevoli puniti : alia miracula.

Cecus a natiuitate una cum suo ductore Salisburgo discessit sacra Martyris lipsana jejunus, si superi annuerent, iniurius. Jam jam Cenam transierat, cum nemorum saltus, vallium montiumque anfractus peragraret; comes impatiens famis monet, jejunium solvat, se enim esuriente stomacho ulterius progredi non posse. Cui cecus : Non infringam jejunium, nisi voto persoluto. Quibus auditis, ductor aufugit, non passurus, sic inquebat, ut alterius causa inedia periret, *b* Ophthalmus omni ope destitutus, et medio in deserto desertus, hinc illinc repere, repedare, Deum precibus fatigare, ut intercedente Divo Quirino oculi illuminentur. Exauditur : palpebras enim paulatim diducere, haurire ex parte diem, que ad demonstrandum viam sufficeret, licet necdum rerum imagines ex toto potens esset discernere. Tumulo solutato omnis abiit valigo : miratusque rerum novitatem, pre gaudio vix apud se satis in mille gratias linguam ad laudes D. Quirini expedit.

2 Puella ab incunabilis clauda, ut plantæ pedum adhaerent clunibus, die Sanctis omnibus festo a parentibus tumbæ S. Quirini adnota, cum, peractis sacris et populo dimisso, sola precibus vacaret, sibi diuum Martyrem Patronum factura; sensim facta nervorum resolutione, pedes ante conortos et ligatos laxari animadvertens, recta suis pedibus stetit. Pulsantur eumpane, concurrunt nudiq; et supremo Nunni ex debito prates aguntur.

3 Annus a parto virgineo numerabatur nongentesimus vigesimus secundus, cum episcopus quidam ex Gallia, cui Aran nomen, et maxima necessitudo ac familiaritas cum Megilone Abbate, ausus est intellecta fama de miraculis S. Quirini aliquam partem ex sacris exuviis munus petere, pignus et tutelam quocumque pergeret. Verum nihil valere tam calide preces apud Dominum Abbatem, reponentem Episcopo, elapsam e corpore S. Quirini particulam in Hinimensi cœnobio *d* asservari ex qua si quid flagitaret, serum facile auferre posset : hic loci in Tegernsee minime fas esse, ut ex integro cadavere aliquod dematur. Placuit consilium : itum Hinnum, et aperta capsula Reliquiarum, appensisque schedulis diligentissime excensis in sacros cineres inquisitum. Jam nomen et sacra lipsana in manibus erant : en omnes pavimento pro-sterni, lumine repente privari, ac prope insanire : hoc solum virum in Episcopo Aran, ut ipsa fassus, remanente, ut collectis Reliquiis capsam recideret, ac super altare reponeret. Tandem cum per modum Crucis se ad placandam divini Numinis ita enuti prosternerent, fustisque lacrymis misericordiam inelamarent, inter longa suspiria et devota vota vires restituta, ac tenebrae ab oculis mentis et corporis depulse fuerunt *e*.

4 Clericus quidam stirpe regia oriundus, et in aula Regis præcipuus *g*, campanam ceteris meliorem abstulerat. Isto postmodum in remotiores a domo partes recedente, Fratres monasterii campanam redidit cogitabant : quo comperto ille furens ac sæviens Religiosos insequitur, et iterato auferit. Nec mora : cum adhuc vix mille passibus eam extulisset, subito a demonio correptus, diu multumque exagitatus, infelicem efflavit animam, vectoribus spiritu vertiginis arreptis, et tandiu subsistere coactis, donec ablata restituisset, quibus præstitis libere ad sua remeant.

5 *b* Bovem compatri suo clanculo abegit aliquis : non multo post templum D. Quirini invisens, alterum adiecit facinus, marsupium triginta denariis factum præscindendo, vana spe seu præ speratione lusus impune se quoque id scelus ausurum. Verum S. Quirini virtute ita in tempore detinebatur, ut patientibus jannis ecclesie foribus nequiverit exire. Conspectus abæditno et compellatus, quid rerum ageret? confusus confessusque est utrumque crimen, nec restitutionem se fecisse, ideo altioribus viribus se nolentem volentem horere. Talibus auditis, accersitur compater, rei veritatem edicit, huic fur reddibilis nummis, et optione data de seligendis decem suis lobus, liber a basilica recessit.

6 *i* Vidua pauperula conspiciens incendio villam conflagrare, nescia quo se vertat, admonetur a filia, ut S. Quirino ad restringendos ignes supplex fiat. Admonitrici hand aspera exclamat : O S. Quirine libera me ab igne? vix verba compleverat, se non verberasse aerem sensit, secundus enim ventus adspirare cepit, elevatumque ignem dispergere, ut tota villa in cineres redacta, sua casula illæsa et incolumis permaneret.

7 *k* Miles dire ab hospite in carceribus detentus, vite dubius, S. Quirinum invocet cum sponse optimi equi, quem haberet, in gratiarum actionem offerendi. Siue mora liberatur, in Tegernsee properat, equum ecclesie valvis alligat, pecuniam largitione redempturus. Solido altari imposito, exiens templo solutum, et immotum invenit, nulla tamen vi loco movet : argentum duplicat, nec adhuc alio impellit, nisi septem solidos altari imponisset.

8 *l* In festo Translationis S. Quirini, turba fidelium confluenta, quidam panem offerendum in tumba sanctorum lipsanorum per alium transmisit, ut manus fidelem executorem : avaritia enim hic deceptus pro se reservavit. Rediens ex templo prædandi hora cum ceteris comitibus mensæ assulet, atque e sua pera panem depromit, nox avilis faucibus injecturus. Verum apphito ad dissepcandum cultro in saxum obriguisse deprehendit, hinc in viam publicam projicit. Nobilis prope habitans, dictum lapidem sustulit, in rei memosynon et honorem S. Quirini aliis ostendendum.

9 *m* Vinum deferebatur ad monasterium, emptum in vicinia a proposito cellarii, et quia forsam gustu, odore et sapore nobile erat, sapunt gustantibus, ut totum ebiberent : Festum S. Andrea celebrabatur, nec habebant Fratres quod infunderent : ideo persuasi ut effunderent preces ad sepulcrum Martyris, cum sacra Cruce prævia adornant processionem, repelli prædonum violentiam rogaturi. Exaudit S. Quirinus sitientes Fratres, octo fures excoecavit.

10 *n* Miles fugientem, quem credebatur inimicum persecutus usque ad ecclesiam S. Quirini in Tundorf, nec tanto robore valens, ut eum extraheret, ignem ecclesie admovit, una hanc comburens. Institit a tergo vindex Deus, vix enim pontem transire paraverat, lapsus ab equo ita femur elisit, ut viribus prorsus delectis, animam miserime exhalaret.

11 *o* Gregem suum salvum et incolumem aliquis Ehipontanus conservaturus, voto se obstrinxit S. Quirino ad offerendam juveneam. Pœtitis damnatus, et itineri accinctus, ut promissis stare, longioris vite tedio affectus, ille secum ita ratiocinari. Quid differt, vovisse S. Quirino, et dehesse S. Georgio? an non maxime in oculis inter ipsos convenit? et si quid habent, nonne in communis pessident? ergo devotum uni, perinde est acsi esset alteri promissum. His dictis vacam in montem p S. Georgii deduxit : quo cum ensus esset, juvenca immota cœca murus substitit, nec ultra est progressa. Urgetur stimulis, fumbus ac fastibus : nihil evincitur. Abbas loci accer-

h
Furtus bovem et marsupium,

delineur
in mobilis in a de S. Quirini,

cum restitutio
fieri.

i
In incendio publico,

vava vidua,

manet intacta :

R

k
Capivus equum vocet,

neq; nisi plena
solutione præstita, reduct.

l
Panis ex voto non obtulit S. Quirino,

in lapidem
cœvertitur :

m
Oto furas vinum monasterii excoecavit.

n
Incendens ecclesiam S. Quirini, mœre perit :

o
Vacca S. Quirino devota,

p
S. Georgio oblata,

ceritur

a
Cecus a natiuitate illuminatur.

b
clauda et contracta a natiuitate sanatur.

c
Episcopus Gallie expe- tens aliquid e reliquiis,

d
accipit eis la manna,

e
cum nuda prosternitur quasi ex eis et omens,

f
repositis reliquiis sanatur.

g
Clericus ablata campana

ne permittens restitui,

in gremio eius leporat,

ex tortibus puniit.

A cersitur, et hæc videns putat, diæmonis arte ligatam, aspergit sacro fonte, iterumque trahi imperat: sed adhuc hæret antiquo vestigio. Interrogatus sponsor, num alio juvenem destinasset, fatetur se promissi commutationem fecisse. Hoc intellecto, Abbas vacam solvi ac dimitti mandat. Libera extemplo de montis præcipiti adeo concita cucurrit, ut in imam vallem decideret: illesaque pedibus innixa, per devia et avia tandem fugam arripere, donec per silvam sine prædure in Tegerense veniret, Vovens insequitur fugientem vacam, ad monasterium reperit, factum canolatis edicit, et voto suo pie defungitur.

12 q Petra in lingua alienius mulieris usque adeo excreverat, ut vitelli ovi haberet magnitudinem. Divo Quirino supplicata, vix altari manus suam imposuit, devote istud osculata, et mox onus petrae a lingua evanuit.

13 r Aneilla ejusdem matronæ in Norico prope Istrum collapsam paralyti brachium habebat: hinc consequenda sanitatis gratia mirum desiderium illam incessit, in ipso festo Translationis S. Quirini huc peregre eundi, quod Divi hujus sacra ossa multis saluti fuissent. Verum ne vacua ante conspectum Altissimi appareret, ex pane torquem confecerat, quem brachio circumponens cogitavit Divo Quirino offerre. Obstat adhuc licentia domina: istam enixe rogat: sed surda et imperiosa fabulam cantat: graviter enim oburgata domi manere jubetur. Reduplicat altera die preces, summum votivum panem secum deferendo. Insolentius exardet domina, magisque commota ad opus et laborum illam redire compellit, ac simul ira exestans torquem de manu ejus raptum confringit, ex quo statim sanguis ebullire cepit. Attenta rei miracula hora, facultatem ad S. Quirini excurrendi impetrat. Id cum in venia circumquaque divulgaretur, turbæ prope innumerae famulam in Tegerense comitantur. Pane oblato illi restitutum est brachio pristinum robur. Ille autem, velut esset tinctus roseo sanguine Martyris, illenti præ gaudio proculo cum summa admiratione ostenditur. Adhuc tunc temporis Fratres Aitachenses S. Mauricii, qui undantibus oculis impetratum holum a beati Antistite et Uthilschabo pro miraculi evidentia domum deportaverunt.

14 u Alio episcopi festi diei tempore quædam liberali forma mulier pomposo compta vestibusque superbe ornata, ut omnibus sui spectaculum exhiberet, templum S. Quirini nitentur ingredi, sed nec sola, nec a multis adjuncta, lumen poterat transire. Complures ex mulierum nobilitate id fieri arbitrati, manum posthinc adhibent, illam loco moturi. Sed incassum: dum enim ad valvas ventum ecclesie, nulla vi aut arte ulterius ferebatur. Pudoris rubore suffusa et talia affecta, cum in hospitium reverti meditaretur, fixis in terra pedibus stetit. Porriguntur in manus sacri cerei ardentes, ut hæc saltem baculis intromere tentet, nec quidquam proficit. Tandem Sacerdote adhibito culpas commissas exomologebit: obiter expone, introituque in templum molens repellitur. Horato confessa sacramentum patitur rejectionem. Tertio depurata ab omni labe, satisfactione quo eum flagello suscepta, vidente curto, qui præsens erat, proculo, in porticu ecclesie adyta permittitur introire.

15 x Isterum fures aliqui officios, se in ipso solemnissimo S. Quirini festo turbae ibidem plurimæque immiscerere: sed detenti oculata virtute, nec ecclesiam hiantibus foribus, nec etiam ultra sacellum S. Quirini ad lumen existens, egredi poterunt. At sacre pomitentia spongia detergentes sua crimina, ablataque restituentes, manumittuntur.

16 y Siquis præponebatur numerus macularum, cum titulo, pro quo lector summarius reperiet margini appositam. — b

Forsan scribendum αὐτοδραμοῦ sine oculo, circus. — c Megilo constituitur à Abbas, diciturque sub eo spoliatum ab Arnulfo. Hinc Bucerius hoc monasterium anno Christi 920, existim de quo anno 978. Ita Bucerius addens à primis Abbatibus annis 109 præfuisse: sed potius arbitramur exercuisse aliquot Abbatum nomina: et qui illi Arnulphus, alius Arnulphus scribitur. — d Adulf Metellus, ibi esse secus Iudam. S. Arsatu Patroni ipsius loci. — e Idem addit: Ubi que Martyrem regressi prædicant: Polentia qui præmoneus et gratia, audaciam premit levatque supplices. — f Metellus alio sequentia orditur, et ne quidem omnia habet, et alio nonnulla substituit, et hoc habet pag. 114. — g Adulf Metellus cum sibi manere cupisse res et fullere quod illuisset omne. — h Habetur pag. 129. — i Pag. 116, ubi dicitur pagus totus cessisse. — k Pag. 119. — l Non reparatus apud poetam in habetur pag. 131. — m Est vide altiana, pag. 150. — n Est velaga G, pag. 186. — o Virgo georgensberg supra Schwansium inaccessio penè loco carnobium conditum, cujus primus Abbas Liberhardus anno 1038 institutus dicitur a Liberhardo, quem consule. — q Habetur vide pag. 98. — r Pag. 96. — s Alti huius inferna vix S. Mauricii, situm ad dexteram Danubi ripam post obliquum in hunc locum, ubi et Bandus librum 2 Metropoli Salzburgensis inspicitur. — t Uthilschabo præfuit anno 20, mortuus anno 1112. — u Pag. 100. — x Pag. 111.

CAPUT II.

Energumeni et captivi liberati, leprosi et alii ægri sanati, tempestas maris sedata, malevoli puniti.

Stygius hospes puellam aliquam dirrissimis modis exercitabat. Applicita tumulo, sacrorum ossium reconditoria, in altum soporem labitur, vario ululatu inter dormiendum exclamans. Sibi reddita interrogatur, quidnam rerum vidisset? Duos juvenes, inquit, egredi conspexi, qui forcipibus inmissis tetrum Æthiopem ex me protraxere.

17 b Mulier induta chirotheris in Translatione S. Quirini ad ablationem prodierat: hæc cum manum ad altare extendisset, ista sublime elata, mox tota illi obrigit non potenti amplius retrahere. Chirothera de manu detracta, per unam fere horam in aere super aram pendit, et ab omnibus satis diuque conspecta, tandem super altare cecidit. Pamela ducta posthæc majori veneratione Sanctos colere, vocat se quotannis festivitatem Martyris jejuniis præventuram: et ecce stupentem manum sanam recepit.

18 c Roma redux a limine sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, equum defatigatum, nec reliquo exanthando itineri sufficientem, S. Quirino devovet, ut laboribus viarum exhausto novum suppeditet robur. Resumitur opus bonis avibus, itaque in Tegerense propitio Numine. Huc delatus viator, præ foribus cretæque equum alligat, sex solidos altari impositurus pro redemptione. Rediens equum solvere nequivit etiam duplicata pecunia, donec alios quatuor solidos adderet: qui fertur stomachando dixisse: a sancto Quirino, bonus quidem vir es, sed negotiator melior, quo mihi strictior nunquam cogitatus fuit.

19 d Duo leprosi ad sacras Reliquias se conferunt, adverse valetudinis sibi a Sancto levamen petuntur. Facile alias primum ad exaudiendum inducunt divinum: ambo sanati; quamvis dispari modo. Unus ad mausoleum sancti Martyris ias fundens preces altum invit summum, subitoque perfusus, illi ab omni impetigine est emanculatus. Alter hospitali templo excedens, needum curatus, a domesticis suis percutitur, ubi non fons S. Quirini fuit: imbi sibi thermas futuras, que elephanti sum ebant. Istoque commonstrato, labea corpori illatione immersione salutarium undarum prosperipit.

20 e Carlo sado mari infidelo peregrini credidere: verum illud mox atris nubibus clarum involvere diem, collisæque iste erbris ignibus incendere aeri, ingenti fragore intonare poli, fluctibus ac procellis decumanis intumescensibus fremere aëra, et susque dequo tolli omnia, ut cuncti animis eaderent. Itaque Sacerdoti, qui simul iter fecerat, sua confessi peccata sunt, morti obviam ituri, cum declinare non possent

si cum oblitis:
altera iter ad S. Quirinum currit:
et offeritur.
q
Per la lingua accrescit rancetell
4
Laborum paralyti in brachio,
torquem ex pane tunc S. Quirino offerre
B
ex quo sanguis ebullit,
et paralyti auferitur:
5
6
u
mulier varie vestita,
C
repulsa ab ingressu templi,
tertio peccata Sacerdoti confessa, liquet tur,
x
Fures in oculata detenti,
Confessione facta dimittuntur.

D
a
Demoniaca liberatur.
E
b
Antea offerentia minus cum chirotheris obrigitur.
hoc in aere suspensa,
et voto jejuniis solvitur:
c
equum S. Quirino devovens,
u. quill solvere u. tripliciter redemptione:
F
d
Duo leprosi sanantur,
alter id templum,
alter lotus aqua fontis S. Quirini.
e
tempestas maris sedatur.

A etiam. — k Pag. 132. — l Pag. 108. — m Pag. 117 et adiutur annus 1102. — n Est pag. 112, de Syboto Comes optur num 30. — o In ode pag. 135, dicitur Subbaciensis Comes

CAPUT III.

Comes Syboto monasterii Advocatus, aliiqve ob damnum illatum puniti.

Comes Syboto Advocatus in Tegerensee, rem familiarem ac domesticam pessime administrans et avaritia impellente exaratus, de singulis villarum dominibus bovem ac modium sustulit, et ut primam sui palmum obtenderet, alios rei gestae insinulavit. Hinc parcens suis loculis gaurus, monasterium aliquando adiens rogabat a Conrathum, primum hujus nominis Abbatem cum Fratribus, ut thori sui consortem Lanretam aliquando tempore penes se retineret. Armatibus prehibus, quia potentes erant, nemo fuit, qui obmissitaret. Inquit impetrato assensu, Comes Dominum uxorem monasterio remisit, ipse ad Noricum Rypense profertus. Coniux hic diutissime commorata de relictibus ecclesie non solum se parere ac parere, sed etiam alios necessitudine, familiaritate, vel quomodocumque conjunctos invitare, opinam et lauta instruere convivia maxime cum damno monasterii.

Comivet aliquando tempore indulgentissimam Deum in nostris sceleribus, non penitus obdormit: in ipsa enim Dominicæ Resurrectionis festo Fratribus adhuc in choro divinæ rei inservientibus, cum iterum fumantes Lucres, et comitia populi apponuntur, et rotunda pocula opponuntur, et potas per medium vidente Dominam, seinduntur, et sanguis vividus quasi in cruda carne apparuit. Prædico subesse commentata femina, ac si studio ita confecti essent, remotis illis, alio afferri imperavit: atqui non ovum ivo similis, sicuti posterior panis priori. Mittitur ad trichinum Religiosorum pro afferendo alio pane, verum hic sectione divisus non sanguinem modo ostendit, sed et stillat, reliquo non inersione sed fractione separato manente naturalis ac pristini coloris. Ad hæc itura ad mensam, cum lotis manibus attigisset manutergium, et hoc sanguinolentum respicitur, ac eructare videns. Tunc argute, Per Passionem Domini, exclamat, quare ista fiunt? Verum i ta dissimulans inverti, et in alteram partem rev. dvi imperat, at aque stegnat sanguinationem. Soluta prandio Venerabilis Abbas eam accedit: consilium colloquium instituitur, et in repente totum mundum vicibus concutitur. Terrifico sonitu per alsa Dominam vulgarium more per adunam concussione interitum amict, vel conjugis, vel simile quid futurum præ-sagiens, ut: Avertat Deus, ne quid nulli nobis eveniat. Tertio omne adhibent tanto fragore intremmit, ut ab his vultus collabi videretur. Talibus auditis, adhuc veteris suspitionis machinatione Fratrum istare fieri arbitrans, valedicium ad Comit in expedit, qui nuntiet, se paribus sanguine infectis ac ingenti domus strepitu terrefactam, a convetu et habitatione monasterii alio meditari iter. Comes percepto hoc nuntio gravis hinc indignatus jurat, a se omnes Religiosus statione movendos et propulsandos. In viam se conficiens primitus in Strenberg, oppido Austria Tegerenseensi Ecclesie subiecto, pernoctat, ibique suos equos pascendos in pauperum ejusdem subditi pratum immittit, quod rusticellus in totius anni subsidium a Parocho loci instar benefici licentium conduxerat. Mane illarescente, cum discussus ulterius paratur, pauper subsequitur precibus lacrymas nascens, ut pro depasto gramine, et totius anni sustentatione saltem pretium ad comparandum unum par calceorum in elemosinam elargatur. Quipdarius diris a facie Comit propulsus, inquit Pius Quirinus nunquam vos vivos suam terram calcare permittat! Votis respondit eventus: Comit enim

conscenso equo dum stapedi pedem inleret, divino consequente iudicio, videlatur sibi intima cordis penetralia mortis jaculo transverberari, ut nimio terrore correptus exclamarit: Heu me miserum, qui dilectam Deo Quirinum recognoscere nolui, jam pridem corporis sanitate per ejus intercessionem donatus, nunc morior. His dictis languore divexatus maximo, et præ doloris vehementia distillens, a suis devehitur in conobium Canonicorum Regularium Ord. Divi Augustini S. Mugarito in Bannburg, et invalescente morbo leniori vehiculo imponitur, misso ab eo nuntio ad monasterii e Seonensis Abbatem veleriter accersendum. Huic cito presentis criminum exomologesi facta, ipse in sortem penitentiam se transferens, monachum induit, ægre consentiente conjuge, multo ante ex Tegerensee evocata. Denique nihil magis deplorabat, quam quod in Divum Quirinum deliquisset: moriturus obtestatur suos amicos, ut si unquam anime sue consultum vellent, nullum filiorum suorum ad Tegerenseensem advocacionem admitti paterentur. Abbas, qui Penitentiae Sacramentum administrarat, cucullumque dederat, mortuum ibi sepelivit.

31 d Dehent S. Henrico Imperatori in acceptis plurimæ ecclesie, quod vel fuerint a novo erecte, vel preventibus aucte: inter quos non minimum portionem adeptum est nostrum monasterium vineis Leodiensibus in Austria donatum. Pissimus Monarcha instituto Episcopatu Bambergensi, huc se cum tota aula devovit: is cum penes altare S. Joannis Baptiste sapens precibus ac piis contemplationibus vacaret, abalienatus sensibus, et spiritu modo singulari divinitus intra illustratus, talia se vidisse ac didicisse refutit his verbis. Quisquis presentem locum bonis suis spoliare attentaverit, is sciat, se ob meritum S. Quirini Regis et Martyris velut electissimi Dei amici districtam Deo rationem redditurum, et ob tantum crimen nequaquam impunitum abiturum. Applausit visioni cura ob notam Cæsaris sanctimoniam, Dei Martyrem summis extollendo laudibus, maximeque faciendo, omnibus ejus patrocinio se devotis hinc committentibus.

32 e Rogerus Comes prope Eclasiam, agris S. Quirini suis limitibus adjectis, ab œconomo monasterii in jus vocabatur, ut certo designato margine, ab æquis pecuniæ administratoribus et arbitris his omnis diemeretur, et ecclesie sua bona restituerentur. Advolebat Comes, verum insequeretur a tergo ultor Deus: cum ille ephippio excussus, et equi calce vapillans, vix superstito vita ad proprios lares potuerit remeare.

33 g Miles secuturus castra in festo S. Quirini, equum suum alligaverat muro ecclesie sancti Martyris: et ecce mox caballus in furrorem versus, frenum revulsit, indomitusque gyros egit, usque dum rotata vertigine mortuus concideret. Quo aperto satis inclytus Athleta ostendit, sacra loca non esse stabilandis equis exponenda.

34 Rusticus quidam cum in festo Paschatis sepep hantem referisset, mediis in laboribus corporis debilitato percussus, in terram semimortuus concidit, vultus ac limis rubicundis præ sanguine in dorso apparentibus: qui S. Quirino supplic factus, humi laculo repens ad Sancti sepulcrum, sanitate pristina donatur.

35 i Navem recens fabricatam aliqui in festo S. Quirini non nisi expletis sacris (Deo committere habere in animo. Commutata deinde sententia sacra cupientes prævertere, ratum flumini dare sanius viribus committuntur adlubitis trecentis viris. Verum labore incassum unni ead-ante, promissi meiores desistunt ab improbo conatu: recto ordine auspiciantur opus, ducendo a Deo principium: redeunt ad captum

D ubito obruitur lethali morbo.

C monachi tributa sumpto.

ob offensum S. Quirinum dolens, moritur.

W S. Henricus 1. op. venit ad S. Quirinum.

in visione docetur non supere auterribus S. Quirini.

e Comes revocens restituere, F. raviter puniunt.

g equus alligatus muro ecclesie mortuus incidit.

sepep referens die Paschatis multus sanatur.

i navis immobilitas.

post sacra a divi facta movetur.

Syboto Advocatus in Tegerensee

furatur res monasterii, a

uxor moras-terium

convivia aggravat

lei reter sanguine stillantibus panibus,

e mantilio modicis,

item i concussione donatus.

re intellecta Comica tra tumica.

equus in gramen pauperum culis actis,

A **caepum negotium, et nulla difficultate grandis machina aquis a quinquaginta injicitur, quae antea a trecentis viris moveri non poterat.**

k
energumenus
in Quirino
injicitur.

36 k **Quidam a dæmone in potestatem redactus, ducebatur summa viad sepulchrum Martyris sub spe, fore ut malus genius fugeret amicum Dei: sed obsessus tenentium manibus violenter se extorquens, ac concito cursu silvas petens, pervenit ad Alpes, ibique suadente fame pastorum casulas visitavit. Isthic cum foco assideret, rigentia gelu membra calefacturus, in mediam flammam se injectit, non sine gravi corporis lesione: quod ex ea parte, qua ignis adusserat, confragavit, stygio monstro evolante. Energumenus sibi redditus omnibus summa animi voluptate retulit, se vidisse sub luce clarissima per aerem ad montis cacumina delapsam S. Quirinum, seu radiis coruscum adventantem, quem pessimum inquilinus non ferens hospitem, se in ignem præcipitasset, alibi domicilium fixurus.**

apparente
S. Quirino
liberatur.

l
damna inferna
si muris.

37 l **Præfectus Udalsehaleus in villasahinaria Halensi, plus suae erumnae invigilans quam commissi cænobii rebus, muneribus receptis damna remisit per alienationes rerum claustro illata. At infidelitatis poenas dedit, loquendi usu ad extremum usque vitæ diem privatus, corporeque debili tremulus permansens.**

B

a **Conradus primus 19 annis rexit, mortuus anno 1135. Deest hoc apud Poetan, de Comite Siboto agitur pag. 113. — b Strenbergus hanc procul a Danubio sinistra ripa in Austria inferiore, Bavaria ultra Insum. — c Svon monasterium benedictinum in Bavaria ad Chymensensium lacum, sexum sexuum et soevum dictum. De eo agit Stengelius in Monasterialogia. — d Poeta hæc cum altera adrefert pag. 99. — e Apud Metellum pag. 107 ista magni opponuntur: Rogerius Marchio Austriae, carnine Tentonibus celebri. — g Habitar apud Metellum pag. 105. — h Pag. 110. — i Pag. 117. — k Pag. 134, ubi mons Albarius nominatur. — l Pag. 139.**

CAPUT IV.

Ob vota non præstita poena secuta: alii malevoli puniti. Sanitates variae præstitæ.

Rusticus quidam S. Quirino vitulam promiserat, si opem ferret. Tulit Sanctus. Agricola e contra, forma captus juvence, spe propagandi armenti hanc sibi reservavit non sine damno, hinc quadam una nocte totum gregem depercente, excepta sola illa, quam manus dare pepigit S. Quirino: saniora ergo cepit consilia, superstitem divo Martyri offerens, ut recuperandi alterius armenti se patronum exhibeat, priore sua culpa amisso. Nec frustra orat, sed etiam exorat annuentem petitum Sanctum.

a
Vitulum e
voto deperata
adveniens
junior.

offerens
junior.

C

39 b **Alius itidem S. Quirino suam despondit bocalam, non tamen dedit: ideoque accidit, ut eam, palula inter reliquum gregem quærentem, quatuor lupi invaderent, reliquis omnibus intartis.**

l
aliam vitæ
lupi intartis.

40 c **Iterum aliquis bovem S. Quirino edito voto nunciavit, quem alius furtive abactum nullo in usu habere potuit, ferendis jugis, vel vehendis plaustris inutilem: hinc isto vendito obtulit pretium S. Quirino in redemptionem delicti. Ros excussis loris emptorem cornu ferit ac vulnerat, incitatoque cursu ad ecclesiam sancti Martyris properat, fixoque pede subsistit, impotente insecutore aliter apprehendere, quam ante templum, ubi postea offertur.**

bo. S. Quirino
desolus.

etiam pretio
victis.

fulgentis
jucunditatem
suis et S.
Quirino.

ubi in usu
meo a cævo
desolus.

41 d **Alius destinatæ S. Quirino vacæ offerendæ longas moras trahens, edito postea factu distinctis notis insigni matrem cum vitulo reservare statuit: sed utrunque animal in pascua productum, se a grege avertit, et ad S. Quirini ecclesiam confugit.**

l
litem hoc
desolus.

42 e **Bos infectus contagio, non amplius pedibus insistentis putabatur confestim moriturus. Herum pulsata fama de S. Quirino, vulgato Patrono pro pecude et pecore: isti ergo bos sacer est. Neclum rese voto cedit: hinc iste macello damnatus jamjam**

exerto cultro jugulum petitus, ad primum contactum repente exilivit, arreptaque fuga in pratium excurrit spectante familia. Interventit paupercula vidua rogatans, bovem sibi pro solatio liberorum triginta nummis vendi. Postulati fit compes, et gestiens gaudio domum bovem abducit: dominus accepto pretio sepulchrum S. Quirini accedit, illoque super altareposito rem totam cum admiratione omnibus fideliter enarrat.

D

nequit
macari:

invidit
pretium
viduæ offertur.

43 f **Prope Danubium sub ditione Altrichensis monasterii dedicata erat ecclesia venerationi S. Quirini, commune convolantibus a miraculorum frequentia asyllum. Sed cum judex illius loci in g Tundorf, ubi istud stabat divina Majestati tentorura, exstruxisset domum in contiguo cœmeterio: ecce sacrum sanum profanum fieri, et cessare continuo miracula: et ut pateret omnibus, quanti Deus merita S. Quirini faceret, domus ipsa conflagrare. Secundo ædificatur, secundo in favilla et cineres abit. Necdum sapiens suo malo pertinax judex tertio ædificat, et tertio flammis absumitur. Quarta vice obstinatio in suam perniciem longe magnifentus, quam prius in altitudinem eveli jussit: sed rursum, aedes funditus ignis evertit. Tandem sero, colubrit manum ab opere ulterius moliente, risu et ludibrio omnium expositus. Filius hæres honorum pariter et malorum, qui his tandem domum exstanti instaurarat, penas temeratorum sacerorum dedit, vivendi finem miserum faciendo. In templo isto h cæcus visum, i paralytica us n membrorum recepit: item k quinque equi venatorum, cœmeterium ad pascua ingressi, statim mortui concidere.**

l
In cœmeterio
in Tundorf.

g
domus quartus
cous ructa
ostenduntur:

litum restaurans male
verus:

sanati cæcus,
paralytica
is.

5 equi mortui.

h i
k

44 **Monstratur prope eandem ecclesiam equus lapideus cum freno et sella tantæ dexteritatis, avsi viveret: deinde equus saxens ei assisistens, quasi desilisset retro fugiturus: hæret iste pede dextro in stapela. Contigisse autem hoc ideo l manuscripti nostri dicunt, quod iste sacris rebus de templo ablatis equum oneravit, eumque vidisset, equum subditis calcariibus nihil motum, sub se in saxum obligasse, hinc mox descensum accelerasse, et ap un post tergum parte dextra lapsam in lapideam mutatum.**

in lapidem
cum equo
ne citur

l
res delectæ
fractus.

45 m **Quædam matrona vitum in Streiberg Austriae oppido mandavit auferri monasterio. Quo præstito, amens facta a dæmone insudetur. Rabie proinde ac ira furens sibi ipsi erius evellit, et caput sæpius parieti impingit. Quo in furore diu permanens, omni voto pro ea cassa, vitam infelicitissimam cum morte commutat.**

m
furem vitum
monasterii

a dæmone
obtes a perit:

46 n **Currente anno mcccix, Turca magnis speis inflatus, suos exercitus in Austria impulerat, Viennam occupaturus: qua potita facile sibi pollicebatur victorias, hoc antemurrah fortissimo Christianis erepto. Urbe jam obsidione cincta hinc inde per provinciam excurrere milites, omnia pro more depilaturi. Ventum usque in Streiberg, ibi statim in ecclesie porta magnum foramen, quod etiamnum visitur, aperiant, sese per illud infrentes. At casu vel bono Numine horologium in eadem positum tantum fragorem rotarum circumventionum strepitu edidit, ut Turcas perterritos, et insidias latere suspicientes in fugam verterit.**

n
Turca a
divine dia
templi rebus

terren ur
horologio ultra
moto

47 o **Extæ et alia ecclesia in rure Danubii, in qua Sancti Martyris ope implorata, res furtive sponsoribus intra triduum aut restituebantur, aut earum fures detegebantur. Patuit istud tum per multa exempla, tum in fure quodam olorum, qui tertio die, quo votum S. Quirino editum fuit, ultro adveniens ablata restituit.**

o
ablata vitæ
restituantur

48 p **Fama seu traditio fert, fontem S. Quirini hac virtute antiquitus celebratum, ut agroti quicumque in se havissent, cupientes cito persanari, aut mori, intra octiduum aut mortem oppeterent aut integræ valetudini**

p
lata a fonte
S. Quirini
intra octiduum

DE S. IRENÆO EPISC. ET MARTYRE SIRMII IN PANNONIA, Commentarius prævius.

D. P.

SUB DIOCLE-
TIANO
XIV MART.

SIRMENSIS
EPISCOPUS,

SIRMENSIS
MARTYR.

Inferioris Pannoniæ, quam Roscum dicimus, pars non contemnenda ager est ille, qui Danubii et Savi fluminum ad Orientem concurrentium alveis interceptus, et Comitatus titulo insuavis, Sirmiensis dicitur, ab antiquæ nobilitatis urbe sita ad Borzotham fluvium, Savi spatiosiori alveo non ita multo post infundendum, caput urbis ruinis Sirmieb Germani nominant; magnitudinem autem ad ipsum pene Savum pertinuisse, vel ex Artis max proferebat apparet, ubi corpus S. Hyrenæi (vix enim omnia pene antiqua latina MSS. habent, quædam etiam Herennium) vero autem nomine Irenæi, supra pontem Borzothæ instruatim decollati, dicitur absciptum esse in Savum. Hujus martyri magis nobilitatem esse Sirmium, quam trium Imperatorum notabilibus, aut prerogativa addita postea dignitatis super ceteras latius Illyrici, etiam Pannoniæ latiori acceptatione complectentis, urbes. Hanc enim turpiter solavit heresiarcha Photinus, etiam ab ipsis Ariani suis in Sirmiensis Concilio coram Constantino Ariano Imperatore damnatus: qui imo ab susceptum publice Arii impietatem commertia videtur cavitas, ut ab Attila Hunnorum Rege vastata, metropolis uniteret dignitatem: quæ Thessalonicensium primum transit, deinde a Justiniano Imperatore attributa est primæ Justinianæ.

2 Pater Episcopi Irenæi martyrii Ecclesis Occidentis aque or Orientis celebre catuit: cum in omnibus utroqueque sacris fustis nomen ejus reperitur: sed in manibus non uno vel die vel mense. Nam ad XIII Augustum constantior ejus elogium referunt Græci, tam in ecclesiis Menæis quam MSS. Synaxaribus. Abbatie Cryptæ-ferretæ, Collegii Claromontani, Metzarianæ Bibliothecæ, et Conventus PP. Dominicanorum reformatorum Parisius, quorum postremum rursum eum recolat die XXVII. elogium autem eadem tale omnes recitant. Ille Sanctus sub Diocletiano fuit Episcopus Sirmii, et comprehensus a Sirmio ductus est in Pannoniam (Pæoniæm perperam habent excusso) et ablati Præsidi Probo: coram quo confitens et prædicans eum fidem, quæ est in Christum verum Deum nostrum, in carcerem conjectus est: tum verberatus ac denique sententiæ accepta, gladio decollatus, coniectus est in fluvium Savum (eandem rursus mendose Sacuna) atque ita martyrium consummavit. Quæ omnia usdem præmodum verbis leguntur Latine in Memorabilia Græcorum, quod Siretius vertit, Camsius edidit: et habetur in Græcorum lingua ex βίβλος Ἀγίων Ματθαίου Cyltheræi.

3 Acta ejus antiquissima et ex ipsis Præconsularibus monumentis, quantum colligere licet, pene verbotenus excepta, supplicavit nobis Joannes Gamansius, descripta ex insigni Possionali Bohecensis cœnaba, quæ in Paderbornensi diocesi possident Canonici Regulares: quæ cum duplici alio Latino MS. altero S. Maximini prope Treveris, altero monasterii Longipontani prope Sursavianis per Belfortium submisso, continemus: nec non cum duplici MS. Græco, utroque tali, ut auctores in referendis Præsidis ac Martyris inter se verbis invicem secutos, ex usdem, unde Latini, fontibus accepisse videntur. Et illa quædam, quæ Parisius ex Codice 474, Equæ bibliothecæ accepimus, sic ordinantur: Cum justus sine metis moribus exercebatur, ea quæ sunt meliora amplexus, et Dei timorem apprehendit: continuo, quæ in hac vita sunt despicens omnia, ad fructuosi et promissorum honorum subvolat animo: et quæ audiri fidei, tanquam si presentia forent, certa

credidit et concupivit: ea melius ipso comprehedens intuitu, glorificat Deum: quemadmodum in B. Irenæo Sirmiensis Episcopo videre est. Hic enim propter eximiam morum honestatem, pietatem erga Deum operibus ipsis tenens: quamvis ætate juvenis, Episcopali evertus est gradu, et in ea persecutione quæ etc. Ornatus utique aliquanto et cultus quam Latina, sensu tamen eodem: sicut et Codice Ambrosianæ Bibliothecæ Mediolani fol. N. num. 152. a monacho quodam Lourentio in Ratrasi Calabriae monasterio ante annos quingentos conscriptus, et compendio continens Sanctorum Vitæ per totum mensem Augustum, qui hoc exordio habet eadem S. Irenæi Acta. Τὸν τῆς εἰρήνης ἐπίνομον καὶ γενναϊότατον μάρτυρα, Ἐιρηναῖον τὸν μέγα ἢ τοῦ Σιρμίου πόλις πρόεδρος ἴσχε.

4 Displectet quidem postrema hæc epitome, eo quod Episcopus Irenæum cum Levita confundat, prædæ et probabyliter alibi cum duobus sociis Hore et Orupsæo, juxta alios omnes, passio die XXII Augusti: consentit tamen cum alio Græco cunctisque Latinis MSS. in eo, quod nusquam meminerit ullius a Sirmio abductionis: ut propterea elogii præcitati auctor suspectus sit, ne forte Sirmium, quod sciebat Illyrici caput esse, non etiam sciverit in Pannonia esse et ab Illyrico stricte sumpto arungi fluminis Savi interjecto: ideoque non invenitur, ut hujus causa alibi quam Sirmio erodimus Irenæum martyrio coronatum. Quod autem in Augusto cum voluit Græci, occasione fortassis inventi elevatique corporis factum fuerit: neque enim unius MS. Græci, Regii scilicet Parisiensis, non admodum antiqui, tunc passum dicentis, major apud nos auctoritas est quam omnium Latinorum, etiam vetustissimorum consensus: sed in hoc hæremus ambigui inter ipsos Latinos utris assentiamur: an is qui VIII Kalendas Aprilis memoriam ejus referunt, an contra alius, qui legunt et scribunt VIII Idus Aprilis.

5 Postrema lecta colorem MSS. Bohecensis et Samaritanorum est, habetque pro se Florum in supplemento Bide, solum Xystum eo die præfentis, cujus ex MSS. Ecclesiarum Atrebatensis et Tornacensis hæc sunt verba. In Sirmiensium civitate passio S. Hyrenæi Episcopi, qui gladio est percussus tempore Diocletiani Imperatoris. Imo antiquissimum omnium, sancti videlicet Hieronymi, Martyrologium, prorsus videtur eodem die hunc S. Irenæum collocasse. Est quidem admodum raro hæc hujus in diversis colicibus lecta: nam apographum nostrum ita habet: Nicom. Sirm. Herenei Ep. Solutoris et alii novem ex Orhina irrecusati velut simul passi, ac rursus: Sirm. Iovanti, Sixti Victoris, Gagi, Rosina, Moderate, Lucense vero et Corpiense legunt: In Nicomedia Firmi Herenei alias Henei Episcopi: et post alios decem secundam classem sic ordinant: In Sirmia Kofine vel Rulinæ, etc. Firmita quoque habent MSS. varia Martyrologia antiqua, Casinense, Barberinianum, Labbeanum et Vaticana S. Petri. Nodum tamen solvere videtur perquam antiquum aliud Rhinowense, quod apud nos quoque autographum erat, his rebus utens: Sirmia Herenei Episc. In Nicomedia Firmi, Salvatris, Quiriaci etc. Hæc videntur librarii Sirmium confudisse cum Firmita, et deinde in quoque qui Sirmio legabant, nomen Martyris existimasse, utroque Nicomedienem velut martyri palestram cunctis simul præposuisse: et hoc factius, quod post numerosos Nicomedienæ Martyres, alia Martyrum coronæ sequeretur, Sirmii quo-

atremi cum
S. Irenæo
Levita con-
funditur.
S

latini circa
idem varium:
dem alii VIII
Idus, Aprilis,

F

colitur a
Græci 23
Augusti.

A que seu in Sirmia passorum. Rabani Martyrologium apud Henricum Constantium viii Idus, aliud quam, in Sirmio natale Hyronæi ejusdem loci Episcopi, non agnovit.

atu viii Idus lendas passum dicunt:

6 Ex altera parte MSS. Galliana viii Kalendas Aprilis præferunt: quæ veritas Irenæus Episcopus Ado hunc diem sic concludit. Et apud Sirmium natale S. Irenæi Episcopi, qui tempore Maximiani Imperatoris, sub Præsido Probò, primo tormentis acerrimis vexatus, deinde plurimis diebus in carcere cruciatus, novissime abscisso capite consummatus est. Nisi forte ex Usuardi Martyrologio aliquis hæc Adoni aliqua existat: illius certe exemplaria tum excusa quam MSS. primo fecerunt habent: In Sirmio passio S. Irenæi, etc. eisdem plane verbis, quæ et Netherus integre transcripsit, et Martyrologium sub Bedæ nomine excusi interpolator et Bellivus de Padua: nisi quod primum Smyrnum alter Smyrnum tertium Syriacum legerunt, palpabili errore: quem corrigens in Martyrologio Romano Baconius, cetera reliquit invariata, sicut et ante ipsam Mauralyus, addito duntaxat Sava fluvium mentione.

quod passim recentiores secuti.

7 Partem cum his MS. Fuldenze olim, nunc Regimæ Suevicæ, idem eliquam referens, sed typod. Smyrnam: item sub eodem nominis errore Petrus de Natalibus, de Hyrenæo tempore Smyrnicus Episcopus agrus, non absque mendis, quibus et usque ad mortem eorum gravissime dicit, et ita in Sami (Sava scribere voluit) illum precipitatum: citans tamen etiam Adonem, qui novissime abscisso capite consummatus, ait: quæ facile ex Actis conciliantur. Atque his verbis accedit Cœturbense Martyrologium ante annos circiter quadragesimo scriptum, ubi hoc ita legitur, In Sirmio S. Hyrenæi Episcopi, item Florentium MS. Sanctorum, in quo additur anno salutis cxxxvii: quod annum mota a Diocletiano persecutionis tertium intoret, non tamen Maximiani tempus, quod auctor apponit: quippe sequenti solam anno ad Imperii consortium accessit: multo autem minus tempus assumpti ab utroque Constantino cum Maximiano Heredeo, quia hoc spectat ad annum cxcviii: cuius tamen nomen primum duorum tyrannorum nominibus jungit eorumque Græcum ex MS. Regio Parisiensis.

ACTA

VIDE ACTA GRÆCA PAUL. 23

Ex MS. Bodeicensi Canonice, Regulari, edita a Joanne Giamansio S. J. et viii alius MSS. Græcis et Latinis collata.

S. Irenæus in pde con suat,

Cum esset persecutio sub Diocletiano et Maximiano Imperatoribus, diversis regionibus concertantes Christiani, a tyranno illata supplicia devota mente susceperunt, præmissisque perpetuis semetipsos tradiderunt, a eodem tempore erat in civitate Sirmiensium quidam Episcopus, Catholica fide et religione perfectus, nomine Irenæus, qui multas pro Christi amore persecutiones perferens, digna confessione palmam victorie promeruit. Comprehensus siquidem a militibus, oblatus est Probò Præsidi Pannonicæ: qui dixit ad eum: Ostemperans præceptis divinis sacrificia dīs. Irenæus Episcopus dixit: Qui dīs et non Deo sacrificat, exterminabitur de populo suo. Probus dixit: Clementissimi Principes jusserunt aut sacrificare, aut tormentis succumbere debere. Irenæus respondit: Mihi præceptum est tormenta magis suscipere, quam Deum denegando demonis sacrificare. Præses dixit: Aut sacrificia, aut certe faciam te torqueri. Irenæus respondit: Gaudes si fœderis, ut Dominum mei passionibus particeps inveniar. Continuo Præses præcepit eum a militibus vexari.

a Probò Præsidi ad sacrificandum frustra sollicitatus,

torquetur:

ei ad preces conuasguntorum immosus,

2 Conque acerrime vexaretur, dicit ad eum Præses. Quid dicis Irenæe? Sacrificas? Irenæus respon-

dit: Sacrifico per bonam confessionem Deo meo, cui semper sacrificavi. Advenientes interea parentes ejus cum viderent eum torqueri, amplectentes pedes ejus precabantur, ut tetati suæ parceret et præceptis Imperatorum oboliret. Hinc pater, inde uxor, inde pueri cum lacrymis se ingerebant: luctus etiam ac fletus erat super eum domesticorum, ululatus vicinorum et lamentatio amicorum: qui omnes una voce clamabant, dicentes: Tenebra adolescentie tue miserere. Ille autem meliore cupiditate detentus, sententiam Domini ante oculos habebat dicens ad omnes: Hæc sunt verba Domini mei Jesu Christi: Si quis me negaverit coram hominibus, et ego negabo eum coram Patre meo qui in cælis est. Unde sciatus, o amici carissimi, me nec blanditiis vestris nec Principum iniuriis a præceptis ejus illo modo posse deflecti: sed ad supernæ vocationis spem omni intentione velle festinare. Probus iterum accessit B. Irenæo, dixit ad eum: Quid dicis? Fletore lacrymis horum ab insania tua, et consules adolescentie tue, sacrificia, Irenæus respondit: Consulo mihi in perpetuum, si non sacrificavero. Tunc jussit eum Præses recipi in custodiam carceris, dum cogitaret de eo.

b

c

resudatur tu carcerem.

3 Plurimis ergo diebus ibidem clausus, diversis penis afflictus est. Posthac residente Probò Præsule pro tribunali, introductus est medio nocte beatissimus martyr Irenæus, ante conspectum ejus, cui et dixit: d Jam non sufficiat tibi poena, quibus afflictus es longo tempore. Accede ergo et sacrificia. Irenæus respondit: Si quid facere cogitasti in me, fac celeriter et sine dilatione: sciens me in eadem confessione nominis Christi, in qua haecenus fui, etiam nunc et quando vivero, perseverare. Tunc indignatus Præses, jussit eum fustibus duntissime caedi. Ille autem in medio penarum constitutus, dixit: Deum habeo, quem a prima ætate colere didici: ipsum adoro, ipse et sacrificio: deos vero manum factos adorare non possum. Probus dixit: Lucrare mortem: sufficiat tibi tormenta, quæ tolerasti, S. Irenæus respondit: Lucere mortem, quia poenas, quas mihi inferes in nomine Domini mei Jesu Christi non sentio: et tamen per easdem poenas vitam æternam consequar. Probus dixit: Uxorem habes? S. Irenæus respondit: Non habeo. Probus dixit: Filios habes aut filias? S. Irenæus respondit: Non habeo. Probus dixit: Parentes habes? S. Irenæus respondit: Non habeo. Probus dicit: Et qui fuerunt illi, qui te persecuti sunt flentes in præterita sessione? S. Irenæus respondit: Præceptum Domini mei Jesu Christi adimplevi dicentis: Qui non abnegaverit parentes suos et renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus: et, qui diligit patrem aut matrem aut uxorem aut filios aut fratres aut parentes super me, non est me dignus. Itaque qui Deum vere diligit, et ad ejus promissionem perfecte intendit, omnia terrena despiciat, nullumque parentem absque eo se habere profitetur.

E

d

Herum productus,

negat se consanguineos habere,

F

de filis espondet curaturum Deum

4 Probus dixit: Ut audio filios habes, et ideo vel pro illorum amore sacrificia, ne periant nomen patris in te. Irenæus respondit: Filii mei Deum patrem habent, quem et ego habeo et adoro: qui potest et illos et me salvare: cui vere atque perfecte confidimus, et animas nostras committimus ne periclitemur: tu autem fac quod ab Imperatoribus præceptum est. Probus dixit: Consule tibi et parentibus tuis, immolans dīs et præceptis Imperatorum obtemperans, ut non te diversis cruciatibus interficiam. S. Irenæus respondit: Jam dixi tibi, ut facias de me quid velis: sciens quod dīs tuis nunquam sacrificabo. Jam nunc videlicet, quantum mihi Dominus Jesus Christus dabit tolerantiam adversus tuas insidias et diabolicas, quas Sanctis præparasti, poenas. Prob-

bus

A bns dixit: Ecce jam nunc dabo in te sententiam mortis, si non sacrificaveris. S. Irenæus respondit: Gratulor si feceris: quia per mortis sententiam ad æterna me gaudia transmittis. Probus dedit sententiam, dicens: Irenæum præcepit regalibus inobedientem in fluvium præcipitari jubeo. S. Irenæus respondit: Multifarias minas tuas et diversa tormentorum genera expectabam: ut cognosceres quem admodum Christiani propter fidem, que est in Deo, mortem continere consueverunt: sed quia nihil horum intulisti, gaudeo quod vel hanc in me sententiam delisti.

et intrepidus
audii mortis
sententiam:

I ratus itaque Præses super tanta fiducia Beati viri, jussit eum gladio percuti, et ita demum corpus ejus in fluvium demergi. Sanctus vero tanquam secundam palmam accipiens, audita hæc sententia, Deo gratias agebat, dicens: Tibi gratias ago Domine Jesu, qui mihi donasti tolerantiam in confessione nominis tui, ut particeps efficiar æternæ gloriæ tuæ: et hæc dicens, productus est ad pontem, qui vocatur f Basentis de quo præcipitandus erat: et ibi expulsi sunt vestimentis suis, et extendens manus in caelum oravit et dixit: Domine Jesu Christe, qui pro mundi salute pati dignatus es, pateant cœli tui ad suscipiendum spiritum servi tui Irenæi, qui propter nomen tuum productus de Ecclesia Catholica Sirmiensi, mortem subire non recuso: precor etiam Domine

f
capite
plectendus pro
re et Ecclesia
mat.

misericordiam, ut plebem Sirmiensem ab omni adversitate visibilium et invisibilium tuearis, eoque in fide tua confortare digneris. Hæc oratione expleta percussus a ministris gladio, projectus est in fluvium, qui Savi g nuncupatur.

6 Martyrizatus est autem famulus Dei S. Irenæus Episcopus Sirmiensem, die octavo h Idus Aprilis sub Diocletiano Imperatore, agente Praefecturam Proho Præsides: regnante in nobis Domino nostro Jesu Christo, cui est gloria in secula seculorum Amen.

a *Ita duo MSS sic proseguuntur*: Quod et factum est circa Dei famulum Irenæum, Episcopum urbis Sirmiensem, cujus jam nunc certamen vobis pandam, victoriamque ostendam: qui pro modestia sibi ingenuis, et timore divino cui aperibus rectis inserviebat, dignus nomine suo invenitus est, sumpto scilicet *erb res Irenæus, u pace*. b *Eadem*: Hinc pueri pedes ejus amplectentes, Alebant: Misereere tui et nostri pater, inde matres vultum et ætatem ejus deprecabantur. — c *Item*: Omnes ergo despicies, nulli eorum respondit: Festinabat enim ad supernæ spem vocationis pervenire. — d *Eadem brevius*: Jam sacrificia, trænæ, luerans panas. Qui respondit: Fac quod tibi visum est: hoc a me ne expectes. *Reliqua etiam aliquantum in illis contructura sunt*. e *Ita MSS sic habent*: Et etiam propter hæc ferro subjeceres: In autem nihil horum fecisti unde hoc facias, oro ut cognoscas etc. — f *In Græco dicitur vocatus Artemis*: quod *Diane* apud Græcos nomen est, cui sacer pons ille fuerit, *ustratus fluvio, quem hujus temporis tabula Bozotham nominant, ut forte scribendum fuerit Bozontis*. — g *Plinio et Straboni Saus scribitur, utique in Actis Græcis τὸν Σαυ: sed Strabonem merito alii erroris arguunt, cum hæc in Divinum influere scribit: quem oculati testes et chronographica tabula in Danubium inducunt, inter ipsam Sirmiæ et Belgradum sive Albam græcam: id est, 80 circiter P. M. infra Præva ostium, tanto citius cum Danubio juncti*. — h *MS. Helfortii, viii Kalend Aprilis: Græcum, mensis Augusti XXI.*

g

h

E

DE SANCTO PELAGIO EPISCOPO LAODICEÆ IN SYRIA Commentarius historicus.

ii. ii.

T abula Martyrologii Romani inter alios Sanctos ad xxv diem Martii celebrant S. Pelagium, in ditone littorali Syriæ e regione Cypri insule, Episcopum Laodicenum: cujus illustrem ante susceptum Episcopatum ritum describit Theodoretus, Cypri in eadem Syria Antistes, lib. 4 Historiæ Ecclesiasticæ cap. 12. Pelagius, inquit, cum uxore in adolescentia duxisset: in ipso thalamo nuptiali, prima die nuptiarum, sponsæ persuasit, ut castitatem conjugio anteferreret, eamque pro maritali conjunctione fraternum amorem amplecti docuit. Hæc ille perfectæ continentiæ specimen dedit cui cum adjunctas carceres, charos una ducentes, alias virtutes haberet, communi propterea suffragio Præsulatum adeptus est. Eadem ex Theodoro describit Nicephorus lib. 11 cap. 21.

SCD FINEM
SECLULI IV.
XXV MART.

Cum uxore in
carnitate
vixit:

2 Tempus coluti Episcopatus indicat Philostorgius Cappadox, qui sub Theodosio juniore Historiam scripsit a Phatio in epitamen contractam: in qua cum lib. 4 cap. 12 de Concilio Constantinensi sub Constantio Imperatore anno Christi cccclxx collecto egisset: librum quintum auspiciatur a depositione variorum Episcoporum et aliorum substitutione, ab Acacio Episcopo Cæsariæ Palæstinae peracto, et dein ista subiungit: Antiochia Meletium Sebastia Armenorum Episcopum constituit, qui ubi ad Sedem Antiochenam subvertens est, servidus Orosius propugnator extitit. Ordinavit vero etiam Acacius Pelagium Laodiceæ. Et breviter, ubi potestas fuit, consilium dedit quantum potuit, ut loco eorum, qui in exilium missi fuerant ii, qui Orosius aperitissime colerent, ordinarentur. Hæc ibi. Cultus S. Meletii xii Februarii, ad quem late ejus Acta discussimus, et § 1 de suscepto Episcopatu Antiocheno adducimus testimonia SS. Hieronymi, Epiphani et Gregorii Nazianzeni, tum Socratis, Sozomeni Theodereti, Cassiodori et Nicephori: ex quibus constat eum summa omnium lætitiæ ac Cleri popularique occursum exceptum fuisse, quod etiam factum S. Pelagio vel inde

ordinatur
Episcopus
Laodicenus
circa annum
360

colligimus, quod communi suffragio Præsulatum sit adeptus.

3 Mortuo dein Constantio Imperatore ejusque successor Juliano apostata, substitutus est Jovianus, sub quo per S. Meletium anno Christi cccxxiii Concilium Antiochie celebratum est, in quo ut tradit Socrates lib.

anno 263
interst. Conc.
Antiocheno,

3 Hist. Eccles. cap. 21, Episcopi septem et viginti communi consensu libellum composuerunt, in quo Orosius sive Consubstantiale, confitentur, in qua Nicænam ratam esse discernunt, eumque libellum Imperatori Joviano obtulerunt, cui inter alios Episcopus subscripsi Pelagius Laodiceus Episcopus. Eadem habet Nicephorus lib. 10 cap. 50, biennio post, sive anno Christi cccxxv, regnante in Oriente Imperatore Valente, Tyane in Cappadocia ad ruderes Taurimontis Synodus ab Catholicis Episcopis habita est, et Eustachius Episcopus Sebustie, cum fidei Nicænam, sed simulate, recepisset, petente Liberio Romano Pontifice, ob primæ Sedis auctoritatem et majestatem restitutus est. Hanc Synodum plures prosecutus Socratus lib. 6 Hist. Eccles. cap. 12, et primo loco hi tres ab eo nominantur Episcopi, Eusebius Cæsariæ Cappadocia, Athanasius Ancyra et Pelagius Laodiceæ.

anno 365
Tyaneus,

a Valente Imp.
heretico,

4 Valens Imperator paullatim a conjugæ suæ lenociniis verborum illectus ac fallacis irretitus (verba sunt Theodereti lib. cap. 11 et 12) in hæresim deflexit: cui dux et mystagogus fuit Eudoxius, qui Ecclesiæ clavum tenebat Constantinopoli, navem non regens sed immergens. Is igitur, cum Valentem baptismi initiaret, iurejurando infelicissimo obstrinxit, ut in impio dogmate perseveraret, omnesque, qui contraria sentirent, omnibus locis expelleret. Ita ille, deserta Apostolica doctrina, ad partes adversas tractus est: nec longum abiit, cum cetera præstitit, qui jurarat. Ejecit enim Antiochia quidem Magum Meletium, et Sawosatis Divinum Eusebinum: Laodiceam etiam orbavit admirando Pastore

Pelagio

in ex. libris
de Theophrasto
Arabiam
circa an. 374.

A Pelagio... Non enim laudandæ hujus conversationis splendor hostem veritatis ad reverentiam inflexit : sed hunc quidem in Arabiam relegavit, in Armeniam vero Meletium, in Thraciam Apostolicis sudoribus abundantem Eusebium. *Hæc ibi. Eusebius de scriptis iterum Nicephorus lib. 11 cap. 21. Colitur diutius Eusebius XXI Junii. Theophrastes in Chronographia, ad annum Valentis X, Christi ccc. lxxiv ista habet. Barsen porro Edessæ Episcopum et Laodiceæ Pelagium, seu recte fidei propugnatores Valens in exilium eiecit. De S. Barse ejusque variis exitibus egimus xxx Januarii. Hæc S. Pelagii exilium memoratur in Martyrologio Romano his verbis die xxv Martii : Laodiceæ S. Pelagii Episcopi, qui ob fidem Callulicam tempore Valentis exilium et alia passus, quievit in Domino. Habemus Additiones a Carthusianis Brunellensibus ad Usuardum et Grævenum collectas, in quibus ad iv Martii celebratur memoria S. Pelagii Episcopi et Martyris, sed non de hoc aliove Sancto agitur, nobis non liquet.*

recutatur
an. 376.

B Imperio potitus est. Is vero insitam sibi pietatem manifestiorem mox fecit, regniq; sui primitias omnium Regi obtulit, lege lata, qui jubebat tum ejectos in exilium Pastores redire precibusque suis restitui, tum sacras aedes his tradi, qui Damasi Episcopi Romani communionem amplecterentur : ut ista Theobretus scribit lib. 3 cap. 1 et 2. Reversus ergo cum aliis sunt supra memorati Sancti, Meletius, Eusebius, et Pelagius, Verum qua discordia Ecclesia Antiochena ob duos ibidem residentes Citholicos Episcopos resuscitata fuit, in favorem alterutrius alii per orbem Episcopi fuerunt attracti. et qui in Oriente degabant, communionem S. Meleti amplecti sunt, atque inter alios S. Pelagius Episcopus Laodicensis, uti pluribus ad vitam dicti Meleti deducimus § 8.

adhæret
S. Meleto.

C **6** Alia controversia exorta est anno ccc. lxxix Constantinopoli, quo profectus S. Gregorius Nazianzenus, Catholice fidei reliquias fovibat, tum illustri successu et admiratione ut ad Episcopatum verbas illius Sedem promoveretur, in Ecclesiam introductus vi Kalendas Decembris anno ccc. lxxx contra quem, ut idem Theodorctus lib. 3 cap. 8 tradit, Timotheus Alexandrinorum Antistes Maximam quendam Cynicum, detonsa subito Cynice ejus coma, ordinavit, qui frivolis etiam Apollinaris agutus animam oppleverat. Itaque tum absurdum tunc non tolerari, qui tunc conveniant suspicendi plano viri, et divino zelo ac sapientia pleni. In quibus fuit Helladius, Magni Basilii successor in Episcopatu, Gregorius item et Petrus, eodem quo Basilii Patre nati, et Amphilocheus Lycaonum Pastor, et Optimus Pasidurum, et Ciliicum Diodorus, Aderant et Pelagius Laodiceus et Eulogius Edessæ et Acacius et Isidorus, et Cyrillus Hierosolymorum et Gelasius Cesareæ Palæstine, atque virtutis athleta quumplurimi. Hi tunc universi seipsum ab Agyptus segregantes cum Magno Gregorio conventus celebrabant. Similia habet Nicephorus lib. 12 cap. 11. Acta utique hinc negociatorum Episcoporum dedimus, Petri fratris S. Basilii ix Januarii Gregorius Nyssæ ix Martii, et Cyrilli Hierosolymitam xviii ejusdem Martii. De nominatis aliis suo tempore erit agendum, de S. Amphilocho xxiii Novemb. et de S. Eulogio v Maii.

defendit
Constantino
post electionem
S. Gregorii
Nazianzeni

7 Ceterum non prædicti Episcopi hunc conventum celebrant ante Synodum Oecumenicam, Constantinopoli sub Theodosio Imperatore collectam anno ccc. lxxxii, vi Idus Julias, convocatum cum reliquis centum et quinquaginta Patribus id præstitit, ab aliis discursu permittimus, Nicephorus lib. 12 cap. 13 ait, Patres Sy-

D nodi gubernationem Orientalium Ecclesiarum Episcopis earum approbasse, videlicet Pelagio Laodicensi et Diodoro Tarsensi. At Theophanes cum majore laude S. Pelagii in Synodo ista scribit præcæ : Sancta et oecumenica Synodus Consubstantialis dogma stabilivit, sanctamque de Spiritu sancto doctrinam Symbolo apposuit. Promulgavit etiam Canones, quibus Constantinopolitanæ Sedi novæ Romæ privilegia concessit. Tunc Gregorius Nyssæ et Pelagius Laodiceæ, Eulogius quoque Edessæ et Amphilocheus Iconii cum Magno Gregorio et aliis memoratis in Synodo florebant. Sancta vero Synodus Arium et Eusebium Nicomeditensem, Euzoium pariter et Acacium, Theognum et Euphronium et reliquos anathemate damnavit, et præter eos Macedonium, qui Spiritum sanctum impugnabat, Eudoxiumque et Aetium et Eunomium abdicavit. Subscripturunt Episcopi centum quinquaginta, qui in eodem Concilio convenerunt, et ex Provincia Syria post S. Meletium Antiochenum Pelagius Laodicensis, qui perperam in nonnullis edictibus Pegasius scribitur. Magnus autem Meletius, inquit Theophanes loco ante citato, absoluta Synodo Constantinopoli in pace quievit. Quæ modo magis nobis præstantur, quam quod alii dicunt, eum ante Synodum hoc anno xii Martii mortuum esse cum hic dies potuerit esse depositionis apud Antiochenos aut alicujus Translationis.

Ibi in Synodo
oecumenica
fidem
propugnat

hereticos
damnat

8 Theodosius Imperator cum sciret sub Catholica nomine varios Episcopos hæreticos in Oriente adhuc retinere Ecclisiam, ut horum fraudes converterentur, quosdam nominavit Episcopos suæ et orthodoxæ fidei, quibus qui communionem jungerentur iidem Catholici consentirent atque Ecclesiis præficerentur. Sancto illa contingeret in Cod. de Fide Catholica, his verbis : Theodosius Imperator ad Auxonium Proconsulem Asiæ.

a Theodosio
Imperatore

Episcopis tradi omnes Ecclesias mox jubemus, qui unius majestatis atque virtutis Patrem et Filium et Spiritum sanctum, consistunt ejusdem gloriæ, claritatis unius ; nihil dissonum profana divisione facientes, sed Trinitatis ordinem, Personarum assertionem et divinitatis profitentes ; quos constabit communionem Episcopi Constantinopolitani Ecclesie nec non Timothei intra Agyptum Alexandrinæ urbis Episcopi esse sociatos : quos etiam in Orientis partibus Pelagii Episcopo Laodicensi, et Diodoro Episcopo Tarsensi, nec non in Asiæ Proconsulari atque Asianna diocesi Amphilocho Episcopo Iconii et Optimo Episcopo Antiochæno : in Pontica diocesi Helladio Episcopo Cesariensi, et Otreio Meliteno, et Gregorio Episcopo Nyssæno, Terentio Episcopo Scythiæ, Martyrio Episcopo Marciopolitano communicare constitierit. Hos ad obtinendas Catholice Ecclesie ex communionem probabilium Sacerdotum oportebat admitti : omnes autem, qui ab eorum, quos commemoratio specialis expressit, fide communionis dissentiant, ut manifestos hæreticos ab Ecclesiis expelli, neque his penitus post hæc obtinendarum Ecclesiarum Pontificum facultatem permitti : ut verè ac Nicæno fidei Sacerdotia casta permaneant, nec post evidentem præcepti nostri formam maligno loci deturstituta. Datum in Kalend. Augusti Hæraclæo Eucherio et Syagrio Consulibus. Is est dictus annus ccc. lxxxii. Nicephorus lib. 12 cap. 13 assertit Patres in præfato Concilio urbibus circa Thraciam et Scythiam sitis, Episcopos præfatis Terentium Tomitanum et Martyrium Marciopolitanum, qui etiam inter alios Episcopi subscripturunt, sed loco Terentii Gorantius legitur, qui alius etiam Bretannius dicitur. Quamvis postea vixerit S. Pelagius, aut quo anno, mense aut die ad caelestem migravit beatitudinem, non liquet.

communio
cum eo atque
Episcopi.

est
signum
orthodoxæ
fidei propugnat

DE SANCTO HUMBERTO

FUNDATORE MONASTERII MARICOLENSIS IN HANNONIA.

G. H.

Commentarius prævius.

Maricole, alius Mareclie et Marriliaem, vulgo Maroiles, Abbatia celeberrima est in Comitatu Honnoniæ ac diœcesi Cameracensi, altero ab oppido Landvaca seu Londrestio lapsa, ad fluvium Helyram, qui haud procul inde in Sallum, infra in Actus Sambram, influit. De hujus monasterii origine damus mox diploma donationum S. Humberti, ex ipso autographo, quod hujus Sancti sigillo munitum est, descriptum. Constituit ibidem S. Humbertus triginta Clericos, quibus circa annum Christi xxx amotis, substituti sunt a Gerardo I Episcopo Cameracensi monachi, qui ibidem etiamnum sub regula S. Benedicti degunt. Mortuus est in hoc cœnobio S. Humbertus xxv Martii, cujus corpus hactenus ibidem adservatur, magna semper in veneratione habitum. Certe cum Ludovicus Pius Imperator Maricobensi monasterio donaret villulam, nomine Sassinacius super fluvio Sambra prope Bertoumontum oppidum, in diplomate (quod inter Diplomata Belgica Miræi lib. 2 cap. 8 extat) osserit se rogatum, ut pro suo pietate concederet S. Humberto Confessori aliquam villam familiis prædicti Sancti congruam. Ideo honoratus loca Sanctorum, sed ad monasterium, quod dicitur Maricolas, ubi etiam Domini Confessor Humbertus quiescit, tradere villulam etc. Extant apud eundem Miræum in Notitia Ecclesiarum Belgii cap. 50 duo diplomata Caroli Simplicis Regis Francorum signata anno mcccxxi, quibus varia prædia Maricolen-sibus monachis attribuit aut confirmat. asseritque ecclesiam Maricolensem constructam in honore S. Mariæ et SS. Petri et Pauli, ubi etiam Confessor Christi Humbertus quiescit. Quod etiam facit idem Rex in diplomate a Balderico in Chronico Combravensi relato, cujus partem infra in Notis damus. Quin et ipse Baldericus lib. 2 cap. 32 ista de S. Humberto usque monasterio interserit: Sanctus quoque vir Dei Humbertus, sanctitate conspicuus, et non modice prædicator, ex patria Lauduense decedens in villam Mareclias, locum suæ sanctæ conversationis elegit, ibique de rebus propriis et prædiis monasterium in veneratione sanctæ Dei Genitricis, et sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, Apostolica auctoritate construxit: illucque Fratribus ad serviendum statutis, ipse etiam Domino serviens, virtutum signis et doctrinæ vitæque meritis satis clarus emicuit, ibique laborem hujus vitæ consummans, sepultus in pace quiescit.

2 Vitam S. Humberti damus ex illustri codice MS. domus nostræ Profess. Antuerpiensis, et tribus apographis ex ipso monasterio Maricolen-si transmissis: horum unum est aliquousque in lectiones, quæ ad matutinum recitari solent, distinctum. Auctor est unonymus monachus Maricolen-sis, sed qui magno cum judicio eum Vitam et corporis variis translationes deducit, et ostendit num. 20 se tum vixisse cum Benedictini illud monasterium obtinissent: nam corpus a Clericis depositum, inquit, per quosdam didicimus. Habemus etiam eandem Vitam in MS. Ultrajectino, sed in pluraque in eo codice habentur, in compendium contractam, quam plane eandem Surus ad vi Septembris edidit, et ex eo Har-rus, Lippelius, alique. Aliam Vitam accepimus ex manuscriptis codicibus viciniorum in Hannonia cœnobiorum Altimontensis et Gistenopolitam, quæ ex prioribus videtur contexta, alia rerum et minus apta amplificatione intrusa, deductaque est usque ad Translationem

corporis. Hujus Vitæ partem posteriorem his prioribus alterius vitæ pars prælegi. Actis subnexam accepimus etiam Maricolis, in lectiones distributam, quod in Matutinis fuerint in dispositione S. Humberti recitata. Præponitur Prologus hoc initio: Omnium plasmatorem rerum Deus, cuncta sapienter ordinans, primum in superioribus sibi Angelorum multitudinem creando subegit etc. Inde post lapsum Luciferi, et Adami per Patrum et Prophetarum descendit ad Christi Servatoris nostri Incarnationem, ac demum re-lata prædicatione Apostolorum et vororum sanctorum, addit: Hilderici autem gloriosi Francorum Regis tempore floruerunt multi sancti viri, sanctitate insignes: e quibus sanctus Pontifex enituit Amandus, egregius Antistes Usmarus, ac B. Humbertus mira sanctitatis vir: de cujus actibus, Deo opitulante, prout relatu fidelium didicimus, aliqua pandere cupimus Fratrum caritati. Ubi enixe poscimus lectorem, ne exhorreat veritatem materiæ propter vitia, si invenerit, quæ Grammatici barbarismos et solœcismos vocant. Sequitur Vitæ S. Humberti historia hoc initio: Sanctus igitur Domini Confessor Humbertus, gloriosi Francorum Regis Hilderici eminenti temporibus, ac velut splendida stella inter illius ævi apparuit Christicolæ. Genitor hujus Sancti Ebrardus, genitrixque ejus Popila, magna de gente Hectorea traxerunt originem claram: etc. Si quis in hac Vita alia diversa sicut, reperiet Lector in Notis. Hic solum indicio Exordium eorum, quæ in Depositione legenda præscribuntur his verbis: Multa sunt equidem hujus sanctissimi Confessoris Humberti opera, quæ in Domino constat esse patrata: quæ nobis quidem ignota sed Christo, cujus ope ab eo sunt gesta, credimus nota, qui cunctis reddet secundum opera sua. Hic nempe Dei Sacerdos in omnibus suis actibus efficax extitit monasteriorum constructor, captivorum redemptor, viduarum ac pupillorum adjutor, hospitum hujus susceptor, discordiarum pacificator, infirmorum visitor, desuetorum juxta Tobie exemplum tumulator, et quasi alter Job, oculis erit caeco et pes claudum morientiumque consolator. Cognoscens igitur suæ resolutionis imminere diem beatus Antistes Humbertus, misit Legatos ad suos quatuor sanguineos etc. quæ annum. 15 narrantur. Similes amplificationes immixtus in Notis observamus. Si tamen hæc ante fuisse conscripta aliquis eussert, nobis in re tenui et ambigua contrarie, sed tum jocularis amplificationes superfluas fuisse recessus, et quæ post Translationem corporis a num. 19 referuntur esse adjuncta. Verum et altera Vita subnectebatur solum usque ad obitum deducta.

3 Hactenus in nullis Actis aut diplomatis reperimus vestigium dignitatis Episcopalis, nisi quod in Amplificatione jam data se vel vocetur beatus Antiste Humbertus, et hic titulus præponatur: Incipit super sanctissimi Confessoris et Pontificis Humberti Vita Præfatio. Interim in Ecclesia Cameracensi, Malbadiensi aliisque honoratur ut Episcopus cum noverem lectionibus, sed vi Septembris, quo die corpus elevatum est. Molanus etiam in Notulis Sanctorum Belgii ad hunc xxv Martii edidit sequens poema. Antuerpiæ apud Præmonstratenses inventum: in quo legitur:

Inclyte qui meritis fulges Humberte coruscis,
Cujus ad exemplar vitæ ac moderamina, quodam
Barbara doctrinam nacta est Antuerpia Christi.
Te Duce cœnobium felix radiat Maricollis.

Respice

CIRCA AN-
DCLXXX
XV MART.Cultus
antiquusB
ex diplomate
Ludovici
Pii Imp.et Caroli
Simplicis
Regis Franc.et Chronico
B. d'ell.Vita datur
ex
MS.et aliqua ex
Ante recitata.

Episcopus

Antuerpiensis
10. ult.

A Respice prostratos, Præsol mitissime, servos,
 Horrida vixeris rabies quos morsibus urget.
 Tranquilla da pace frui, da corde sereno
 Rite procellis fluctibus componere nostros.
 Effera, quæso, procul rabies abigatur in ævum.
 Fæc pietate fides crescat, spes ambiat alta,
 Instet amor stultis, luxus declinet inanis

In Collectaneis Prioris Aquinensium sub fine seculi
 elapsi conscriptis citantur sequentia ex MS. Maricolenst.
 hic sedulus vir profectus est ad ea loca, ubi nunc
 est Antuerpia, laugensque suis portibus, gentem in-
 fidelium adhuc a cultura diemonum abstraxit, eam-
 que dogmatibus Christianis rite catechizatam, ad
 baptisum invicem perduxit. Molanus loco citato ar-
 bitratur eum ut Episcopum eoh propter Apostolatum
 suum, quia Maricolis et circum vicinis ad Helpram
 habitantibus (adde et alis Antuerpiam usque, Chris-
 tianam amantissimè, qua ratione alii quid in inter Epi-
 scopos honorantur : et abo titulum præponit, De S.
 Humberto Maricolenst. Miræus etiam in Fastis Bel-
 gicis appellat in titulo Maricolenstis Abbatie in Han-
 nonia Fundatorem ; inquit tamen alios velle ip-
 um Episcopum fuisse. Et Molanus in citatis Natalibus et
 Anclario Usardie et Martyrologio Maricolenstis Ecclesie
 ista scribit : Item ipso die depositio sanctissimi Hum-
 berti, Episcopi et Confessoris Christi, virtutibus et
 miraculis gloriosi. Quæ Molanus citata fere eadem re-
 petit Galeanus, et utroque allegato Wion in Martyro-
 logio monastico, quem sequuntur Binghamus, Menardus,
 et adhibito majore dogo Bueclenus. Demum Ferrarius
 in Catalogo generali Abbatum et Episcopum appellat.
 Sed eadem in utroque manet controversia. Longarcomio
 eum veneratur Saussurus ; de quo aliqua in Notis infra
 adducuntur.

B Postum Translatum ex eodem Maricolenst Martyrologio in ad xi Septembris refert Molanus : Eodem
 die Translatio corporis beatissimi Christi Confessoris
 Humberti, virtutibus et miraculis clari : unixo
 nomine Episcopi. MS. Tornavense monasterii S. Mar-
 tini primo loco ista habet : S. Humberti Sacerdotis.
 MS. Leuense in Hanonia. Deposito S. Humberti
 Confessoris. Eadem sunt apud Causium in Martyro-
 logio Germanico. Meminit etiam Humberti Herman-
 nus Greven in Usardi auctario. At florarium MS.
 ista tradit : Item S. Humberti Presbyteri et Confes-
 soris. Hujus corpus, post centesimum quinquagesi-
 mum annum dormitionis sue, adeo illatum ac in-
 corruptum inventum est, aesi eodem die obiisset.
 Sanitè habent Saussurus et Wion : quorum ille solum
 Confessorem, hic etiam Episcopum appellat, Bueclenus
 addit, Abbatem Maricolenstem. At Ferrarius, qui
 supra Abbatem et Episcopum dixerat, hic vocat Epi-
 scopum. Ghivius ad xxv Martii refert in Natalibus
 Sanctorum Canoniceum. Hoc certum est Sacerdotem
 fuisse, et fundasse monasterium, in quo triginta Clerici
 vacarent, quibus postmodum substituti monachi : ne
 prorsus voce colunt eum Benedictum, qui ejus nomen
 monasterium possident

Diploma donationis S. Humberti.
 Ex MS Maricolenst sigilla S Humberti
 punito.

a
 b c
 ✠ Anno a duodecimo Regni Domini nostri Hil-
 drici gloriosi Regis : b Ego in Dei nomine c Humbertus,
 et si indignus peccator, cogitans de Dei timore,
 vel uterini boni retributione seu abnolis meis pec-
 catis, quia dicit Scriptura : Facite vobis amicos de
 manumna iniquitatis, qui vos perducent in æternas
 mansiones Sanctorum, d Ideo domo, quod in per-
 petuum donatum esse volo, ad sacrosanctum monaste-
 rium quod vocatur Maricolas, quod vir illustris e Ra-
 dobertus quondam suo opere construxit f, consecra-

tum in honore S. Mariæ matris Domini nostri Jesu D
 Christi et SS. Petri et Pauli Apostolorum vel reliquo-
 rum q Dominorum qui in ipsa basilica venerant, si-
 tum in pago h F. nomartensi, super fluvium, qui voca-
 tur Helpra, partem maximam de possessione nostra
 in villa nuncupata Mecerias, sita in pago Laudunen-
 si super fluvium Iseram, quam de aula mea Deo sa-
 crata, k Andihana, quondam dato prelio per vendi-
 tionis titulum comparavi, hoc est mansos dominicos,
 ubi ipsa Andihana mansit, vel postea nos edificavi-
 mus, et l terrationes, et servos et ancillas, illos et
 illas. Hos igitur mansos cum terris m concidis et
 presentis in integrum per hanc seriem epistolæ nos-
 træ donationis, quam Ulfinum Notarium scribere ro-
 gavimus, ad ipsam basilicam S. Mariæ Maricolis con-
 structam, a presenti die tradimus ad possidendam.
 Hæc omnia supra nominata ad ipsum monasterium
 delegavimus, ut ipsi monachi vel successores nostri
 in suo jure vel dominatione a presenti die recipienti
 ad possidendam, tam in terris quam domiliis, aedi-
 ficis, mancipiis, vineis, silvis, pratibus, pascuis, aquis,
 aquarumque decursibus, absque ullius judicis inter-
 pellatione, n advocatia, vexatione ; habeantque in
 sua potestate tenendi o vel commutandi vel quod ex
 inde voluerint faciendi. Propterea in ista epistola de-
 fivimus ut nulla ratione calumnia in postmodum in-
 ter ipsos servos Dei, vel hæredes p non aderescat.
 Si quis vero post nos, quod futurum esse non ere-
 dimus, si aliquis de hæredibus nostris aut quolibet
 opposita persona contra hanc donationem nostram,
 quam fieri rogavimus, venire aut infringere voluerit,
 primitus iram Trine Majestatis incurrat, et sit ana-
 thema, et deleatur nomen ejus de libro viventium
 celesti, et cum justis non scribatur q. Etsi emenda-
 re noluerit, metet Deus sensum ejus ; et in illo ju-
 dicio recipiat, quod Amnias et Saphira receperunt
 in presenti r : nec, si quid repetit s valeat vendere,
 et merces nostra in antea proficiat ad salutem, si
 aliqua t strumenta aut anterioris ante posterioris,
 quolibet ingenio vel argumento de nomine nostro in
 propinquis meis vel extraneis personis u fuerit os-
 tensus, aut illo nunquam tempore apparuerit, falsari-
 us esse cognoscatur et inanis permaneat, r et
 presens donatio a me facta omni tempore firma et
 inviolata permaneat, stipulatione subacta idoneorum
 testium, Domini videlicet y Videntiani Episcopi et
 Fulberti mei fratris, sed e ill. et ill. Actum Maricolis :
 ipso tamen an Humbertus, etsi peccator, propria
 manu confirmo.

a Annum hunc 12 regni Childerici apud Austrasios, sub qui-
 bus erat Cameracum et Hanonia hodierna, consensere in unum
 Christi 676, hinc judicamus ad Vilum S. Sigeberti, patris diei
 Childerici i Februarii nam 89, et ultimum regni Childerici sta-
 tumus ann 82 cum una his libere. Quamvis postea S. Hum-
 bertus vixerit, non existit. b Baldericus lib 1 Chronici Ca-
 meracensis cap. 13 et capitula Maricolenst, sed interpolata,
 præfert hoc diploma donationis, additque xv Kalendis Aprilis.
 Quod aliunde interpolatur patuit scilicet Miræus in Codicè Do-
 nationum cap. 5 idem habet — c Baldericus, Chroniceus,
 sed et monach Colvæcius et Miræus, in autographo Maricolenst
 legi, ut scribit Miræus Humbertus. d Apud Baldericum ad-
 dicitur : Hæcsumque dicit : Facite vobis saccus elemosynæ, quæ
 non veterascunt. Eadem interposita sunt apud Miræum — e
 Baldericus et Miræus Chroniceus, quem hic arbitratur fuisse
 Comitem pagi Fiamartensis. i Interponitur apud eundem :
 ubi ego ipse, indignus peccator, Abbas præesse videor g Ha
 absque : an Divorum? h Fanum Martis hodie Fauri, primo
 lapide a Valentianis, cujus sit mentio in Notitia Imperii, Itine-
 rario Antonii, et apud Eglsharum in historia Translationis SS.
 Marcellini et Petri. Erroretur hinc hodieque plurima numis-
 mata Romana. Hæc fere Miræus. i Colvæcius et Miræus :
 super fluvium, qui vocatur Helpra, hinc est patrem etc. — k
 Idem Andihana. l Terrationes, sive agræ excolti, de terrati-
 onibus, quod Domano vocatur, quia terra ejus incultus, apud
 Flouardum in præcepto Lubrici Regis, Gallie terræ, fundus
 salario frumentario obtinuit — m Ita et Baldericus, pro quo
 Colvæcius notat legendum censibus, uti correctis Miræus — n
 Dicitur apud Baldericum et Miræum dux cores, advocatia et
 vexatione. o Apud eundem interponitur dux cores, dandi,
 vendendi. p Colvæcius inquit per non legere inde. Ecgra-
 phum Maricolenst nostrum, et rectius forte. — q Interponitur
 apud prædictos. non scribantur, sed sint consortes Julie Isear-
 dius, qui Dominum tradidit r Interponitur Miræum : El in-
 super luserat cogenti fisco auri libras decem, et decem argenti

nomen in
Martyrologis.

et 6 Septembris
ob Translatio-
nem.

requam
Childerici.

Faurummetus

Terratio

Instrumentum. A pondo coactus exolvat. Quæ ex formula communi videntur adjuncta. — s Apud alios, nihil valeat vindicare — I Ita etiam Bahlericus : *Mareus correxit* instrumento. Tertullianus lib. I ad uxorem cap. 7. Nobis continentia ad stumentum aeternitatis demonstrata est a Domino salutis Deo. — u *Vulvenerus notat legendum fuerit ostensa...* apparuerunt, uti *Mareus correxit* — x Apud eodem, sed. — y *Indem Vindiciam, aut Vindigam.* — z Hoc est, *august Mareus, illius et illius*, ut explicat Petrus Hiltens in Glossario Capitularum, verbo, Fidelitas. — An Bahlericus iterum Chronobertus, quem errorem supra correximus.

VITA

auctore anonymo monacho Maricolenso
Ex variis codicibus MSS.

CAPUT I.

Ortus, educatio, Sacerdotium. Iter Romanum cum S. Amundo et Nicasio Elnonensi.

a
Nobis genere ortus.

b

in iura sanctorum
tatis preterit
iudicia :

c
in Clerum
Laudunensem
assumitur :

consecratur
Sacerdos :

d
et complote
lunam ex celo
alios :

e
hæreticam
obliviscens,

Temporibus a Hildrici qui inter Francigenas monarchiam tenebat regni, Sacerdos Domini egregius et Confessor claruit emeritus, Sanctus scilicet Humbertus. Hic ingenuus ortus progenitoribus, nobilior patuit fide et moribus. Genitor quidem ejus beatus b Eyrardus, gemtrix vero Pupita, clarum de stirpe Francorum originem duxere. Porro parentes illius, ut erant Christianissimi, et rebus mund. (quod a plerisque beatitudini datur) ditissimi, infantulum sacro fonte innovandum statuerunt et Christi militie mancipandum. Jam vero, quod in ceteris ejus utatis pueris nescias advertere (quippe quorum futurum ingenium ætatis adhuc celat infirmitas) hic ab ipsos puerilibus annis egregia futuræ sanctitatis dedit indicia : presentia scilicet fastidire, nihil in mundo appetere, Conulitoris amoris nihil præponere, sola que fructum veræ beatitudinis pariant ambire. His et hujusmodi documentis parentes, advertentes puerum superna visitatione illustratum, plane non sine divino consilio e Laudunensis sedis urbem advenit, quo in loco fidelium turmam divinis officiis noverant insudare; ibique viris peritissimis commendant, liberalitèr imò Catholicis disciplinis imbutandum. Sumpto denique ecclesiastica habitu militie ipse velut Nazareus Dei, præciso crine capitis, regia et Sacerdotali corona insignitur.

2 Parentibus denique valefacto et ad propria remeantibus, ipse venerandus puer in monasterio recluditur; ubi sacris disciplinis a latinis instrumentis, moribus adornatur, et Ecclesiasticis sanctionibus decenter informatur, et sic proficendo aetate et gratia, per gradus singulos ad Sacerdotii culmen usque provehitur. In quo gradu tanta humilitatis exemplar sese exhibuit cunctis, ut illam omnes caritatis affectu venerarentur. Vere namque erat castitatis amator, hospitalitatis indulgentissimus cultor, erga Deum et proximum nequarum flagrans incendio. His igitur sacris d actibus pollens, vir celebs, dum in profuturæ urbis Ecclesia super coevos et senes cœnidis egregium radiaret, multi Fratrum ejus exemplo animati vivere beatus elegerunt. Nec jam infra mias urbis terminos celebre nomen ejus cohilieri potuit, verum totius regionis finibus scenado plebis rumore diffanditur. Locus autem, quo vir venerandus natalem protul in hunc, ipso suo nomine mysticum sonat, si nascentis vitam diligentius consideres dicitur enim Mæceris. Porro vineæ mæceris elaudantur, ne insidiantur feræ frugibus nocenturæ. Quod quidem verus B. Humberto congruere dixerim, qui vineam Domini, id est, Ecclesiam fidelium, ab incursum hostis munuit, qui ut leo rugiens semper quem devoret querit e.

3 Evoluta denique aliquo temporum spatio, dum quadam die (ut ei familiaris erat consuetudo) in monasterio resideret, cepit animo volvere possessiones, que a progenitoribus sibi relicte fuerant, qualiter provideri debuissent. Unde multum duque de-

liberans, tandem dignum eas requirere estimavit; D non quia in eis lucrum temporale spectaret (quippe cui ipsa rerum temporalium concupiscentia displicebat) sed ut eas Dominice familie impensis quando que attributas faceret. Accepit igitur ab f Episcopo benedictione, Fratrumque benigna permissione, digressus ab urbe, pervenit ad locum quemdam ditioris sue, ubi armenta præcis vernantibus pascula grata carpelant.

4 In quem dum paululum declinasset, et longa oculis circumjacentia instrasset, supervenit sanctus vir Dominu Amandus, habens in comitatu suo reverendissimum virum nomine Nicasium, qui uterque peregrinationis iter carpelat. Hi videntes S. Humbertum, mox ut advertunt loci illius dominum, rogant eum humiliter, ut sibi hospitalitatis beneficia præstare deberet. At vir Dei consulatus accepit benigne, et exosculatus invitavit ad cenam Quibus relectis, diligenter eos alloquitur: Fratres, inquit, carissimi, non abs re video vos nostra subisse hospitia. Cursum ergo vestrum, quo tendat, nobis exponite. Cui B. Amandus, et frater carissime, te utinam nostræ peregrinationis comitem habeamus: forsitan nobiscum suscipere Christo tibi esset iter proficuum. Nam nos venerandum Romanæ Ecclesiæ Sedem aggredimur Apostolorum suffragia quesitum, si forte superna auverit clementia. Porro jocundum erit iter ternis communitibus sociis: nec aberit sanctæ Trinitatis beata protectio, quibus fides, spes, et caritas ellicent cor unum et animam unam. Nec mora: vir Domini paratum se ad omnia refert, si que relinquit omnia, quibus occupatus intenderat.

5 Accepta itaque peregrinatione, et y iter illis agentibus, Rece, inquit, B. Amandus, quam homini et quam jucundum habitare fratres in unum. Et vere in unum, quos unis spiritus, una fides uni Deo habentes indissolubiter conjunxerat. Verum silere nequimus, quid in hac expeditione Dominus ad Laudunem sui per sanctum virum dignatus est operari. Nam iter illis prospero cursu agentibus, dum quadam die fatigati ex itinere residerent et alimentis jejuna corpora recrearent; ecce subito ex silva, qua parte contigua erat, mira magnitudinis ursus prosiliens, apprehendit unum ex h summis eorum, quem in terram prosternens suffocavit. Intenti obstanti viri familiare damnum ignorabant. Parentibus iter repetere cum non adesset equus ad subvehendas circumla, unum e famulis. Beatus mittit Amandus ad reduendum equum, quem gramma carpentem existimarat. Parens puer et exequens quod mandatum fuerat, cursu properavit ad locum ubi eadayer somnipedis erenti bestia corrolebat. Extremus ille, dum quo se tutari possit anhelans intendit, et morantis signition viri sancti in eum non; B. Humbertus dixit. Nolite, Fratre, turbari; ego ipse reddo factum celeriter, quod famulo vester agit negligenter. Currens itaque invenit equum evisceratum, juxtaque ursum sanguine ornatatum. Quem divina animatus virtute, atque obedientia comitante, cum magna apprehendit securitate, et que divina impetrat auctoritate. Qui tu nostrum nunc istocum Fratrum nostrorum, quod vobis in sodatim itinens Deus dederat, necasti zimentum; oportet ut quod illud nobis huc usque impendit obsequia, vicaria solutione suppleas: et sarcinulas nostras: tu peregrinationis nostræ itinere obedenter teras. Videns horribilem belluam ad verba hominis mansuescere: et, que feritate sui ceteris bestialis ino hominibus fuerat infesta, jam eum familiare mancipium stat obolire parata. Vocata citius accedit, membra componit, onus patienter suscepit: eum procedentibus ipsa procedit, cum stantibus ipsa quoque substitit: ut

ex MSS

f
voti in
parium :

excepit
hominis
S. Amandum
et Nicasium :

g
nuptise
ortum
cunctis
Romanis

g
iter peragunt,

h

p

contum
quom ab
h'no devora
tam :

o
S. Hs mber us
urso sarcinus
im ponens

autem

A autem refectiois hora monebat, illa conantibus modeste astabat, atque portionis suae stipendiade manu porrigentis humiliter sumebat; dehinc ad sarcinas rediens, eas, dum sancti viri quiescerent, pervigili custodia servabat.

6 In praesentis exhibitione miraculi, cui illud adseribi specialiter debent superfluum est querere. Porro B. Amandum atque Nicasium fama celeberrima longe distuderat: beati vero Humberti merita, quoniam nondum ad hominum notitiam pervenerant, divina voluntate actum esse non dubium est, ut hoc inusuetum miraculo manifestum fieret, quantum in oculis sui Conditoris fulgebat meritis, cui belluina feritas obediebat in terris. Sed et virtus ignorata minus fortasse viro Dei apud homines impenderat, quem iam manifestata celebrioris reverentiae gratia sublimarat. Quanta denique reverentiam praefati viri Dei Sanctum postmodum colerunt Humbertum, non est enarrandum sed potius adorandum. Verum iter illis agentibus non potest stylo facile comprehendi, quanta per urbes, quanta per vias super bestia erat admiratio, stupentibus cunctis feram animal humana visibus famulanti. Sed quia inter miracula, quae viri iusti operantur, jaetantur vitium, quodam quasi pestifero hostis seminario, plerumque suboritur, nisi mens iudique se humilitatis custodia munit, ut de his, quae fors inire operantur, minus vento superbia intumescant; recte Spiritus per Prophetiam in visione animalium oculis circumferentibus habere dicit, quibus circumquaque pervigili sollicitudine hostiles tentatores incursus observent, ne per loca, quod fors inire agitur, mens interior aura levitatis inflatur. Unde provola dispensatione Dominus virum iustum ab adulatore populari voluit cohibere, non quia popularis aure gloriam eum captare suspectum haberet (quippe qui corda hominum solus intratum) sed ut a viro iusto nos infirmiores manem gloriam sagere, etiam de bonae netis, disceremus.

7 Itaque pro dispensationis gratia, sanctis viris Romam appropinquantibus, Summum ejusdem Sedis & Episcopum Dominus per Angelum monuit, dicens: Ab occiduis Galliarum finibus homines advenire, habitu quidem despiciabiles, sed meritis sublimis, quibus ad obsequium fora conatibatur. Mitteret ergo legationem in occursum eis, ne cum ostentatione hostialis obedientiae urbem introeant; sinerent potius feram ad laticras suas redire, ne tumultu plebis in se admirationem excitarent; satis esse putarent, quod eis beneque bellum parent indomabilis; discrevit quod somnum iudicem tanto esse in excelsis, quanto quid homines essent in ima. Quid plura? Ambita Pontificis haud aspernanda jussu, sancti viri exonerant familiare subsellum, et sic ad laticras sine redire concedunt. Redit bestia subinde respectus, tamquam ad revocatum obedientiam sese representans. Ingressi autem Urbem viri sancti, haud facile dictum, quanta a sancto Pontifice reverentia exceptiuntur. Lustratis demum Apostolorum oratoriis, votisque per loca Sanctorum expositis, adhaeres redire festinant. Sanctus scilicet Amandus cum Beato Nicasio Emonense territorium expetit; beatus vero Humbertus in Maricolas in-
 venit.

h Per alia legibus pontifici Childeberto, qui re regnante diplomata donationis signavit S. Humbertus. Praefat. Childebertus Austrasius ab anno 660 ad annum 676, deinde etiam Austrasius imperavit, usque ad annum 673, qui in exilio occisus est. *i* In altero Vico S. Eusebii. *e* In eodem. Duxerunt ad urbem Lugdunum, sed ostentatione Clavatum, qui nomine Laudunum appellari cretum est. — *d* In MS. nostrum et 2 alia: in alia dicitur in illis. — *e* In altero Vico MS. additae: Fertur etiam iustus Humbertus exilisse corpore procerus, vasto decore, facile venusta, eloquio suaviss. patiens in adversis, mansuetus in prosperis, et mundus patet asqualis. Iustus quippe tunc se prospiciebat ditiores, pauperes autem patrum veneratiles excedent. *f* Fuit hic Laudunensis Episcopus Attola atque

Attila, aut certe hujus successor Vulfadus alia Vinfridus dicitur. *D* — *g* Illud iter contigit anno 650 docuimus ad vitam S. Amandi § 12 num. 88. — *h* MS. Maricolas, Saumaris, Sarius Sagmaris, Saumaris pro jumento sarcinis ferendis apto acceptum in Vita S. Thomae Aquinatis § Martii, cap. 15 pag. 685. — *i* Non est mentio hujus miraculi in Actis S. Amandi aut Chronico Etonensi, fictum quod attribueretur S. Humberto. *k* Erat is S. Marcellus Papa, a quo S. Amandus privilegia accepit Januario anni 651, ut loco citato ostenditur num. 89.

CAPUT II.

Secundum iter Romanum. Accessus ad S. Amandum. Maricoleuse monasterium constructum.

Verum elapso aliquo tempore B. Humbertus repetenda peregrinationis amore fervebat. Quo casto desiderio alio accessus beatis sociis expetit, quibus consilii sui secreta revelans, sciscitabatur ab eis, an secum illam inclytam Romam revisere placereat. Sed hoc B. Amando pro certis causis denegante, famuli ipsius, ut est ingenium servulorum, in multis B. Humberto conviciabantur, dicentes eum non religionis, sed vanitatis studio arduum iter appetere, quod semel vix et non sine multo labore confecerat. At virum patientissimum a proposito non coactitia pravorum, non asperitas viarum abstertere poterant. Paratis igitur iis, quae in via erant necessaria, iter assumpsit, et Alpibus superatis et transmissa Italia, venerandum beati Petri oratorium subit. Ubi cum diu orationi incubisset, ecce Angelus de caelo ei assistit, et super vertice illius signum Dominicum a Cruce expressit; quo facile intelligas, hunc Crucis triumpho et sanguine Dominico acquisitum. Si opticum oculum species, de materiali crucis artificio nihil, quod scandalizari jure debeat, venies. Hoc signum non cuivis videre, non omnibus fuerat fas intueri: sed quos virtus ardua, et mentis vita sublimis ad contemplandum caeleste iubar exereat; eosque quanto sanctitate praestantiores tanto numero pauciores.

8 Apostolice denique Sedis Pontificem aggressus, petiit ut patrimonium, quae in Gallia a progenitoribus suis habebat, in opus Sanctorum ejusdem Sedis recipienda destinaret. At vir Apostolicus viri benevolentiam gratanter amplexus, affectum quidem non aspernabatur, sed consultis ordinandum disposuit, dicens: Gratulamur caritati tuae, Frater amantissime, nec bona voluntatis studiis indignamur, sed quia in hanc immutabiliter mediasti sententiam, hoc a nobis summe consilium, ut acceptis sancto Dei Genitricis et sanctorum Apostolorum Petri et Pauli pignoribus, redire properes in Galliam, et his tuis facultatibus, quas tibi esse in patria commemoras, fundata ecclesia haec Sanctorum pignora componas, et quod Romae disponis, ibi fideliter curare memento.

10 Sic vii obedientissimus, susceptis gaudenter sacrosanctis Reliquiis, remensque itinere, ocyus quod mandatum fuerat, supplet devotissimus. Jam autem in Gallias advenerat, cum beatum virum Amandum visendi desiderio flagralit; et ecce oranti Angelus de caelo assistens, ait: Dilectum Domini Humbertum, Frater Amande, peregrinationis fructum labore, noveris te visitatum advenire: cui tu quidem munneris impiger occurrere, et inter primas salutationes verba summum capitis verticem diligentius contemplare: et ejus signum ipse gestat in capite, scias enim vere ejus hostiam esse. Nec mirum, Beatus Dei Sacerdos caelestibus documentis non incredulus, procedit in occursum B. Humberti. Quem cum fraterno salutasset affectu, non numerum divinae justitiam, vidit super caput ejus radiantem Dominice Crucis speciem, in-credibili fulgore consensare, quo facile possit intelligere, illi se per Crucem mortificatione holocaustum mactasse, ejus signum exterius retinebat

i
cel-rior
inde fit

*non tamen
ultimo in-
fatus:*

k
Jussu Pontifi-
cis divinitus
in oculis

l
dissent
tuum:

m
ribus Romae
peractis,

n
revertitur.

o
S. Humberti
futura et e-
ficiet

D
Saumaris

*iterum obique
S. Amando
humam re-
versus,*

l

a
arcepti
Crucis
et facti ab
Angelo im-
pressam e

h
re oblara
unifaci
hereditate,

j
jussu ecclie
sua condere,

g

*accipit
reliquias reddit
ad S. Aman-
dum,*

*ab Angulo
humilitate,*

*depre-
ver-
presis,*

A retinebat in corpore. Quod si forte refugo corde stupeat aliquis incredulus, non mihi scriptori derogat, sed sibi singulariter subripit, quod ad communem crediturum reparationem miserantem gratia prestatat. Igitur B. Amandus venerandum peregrinum hospitio colligens, dum introduceret in cenobium suum premissa oratione, corruit ad genua ejus, postulans humiliter blasphemiam suis famulis laxari misericorditer, quam in eum furiose contulerant atque mendaciter. Competenter satis utrisque conveniebat, ut iste donaret indulgenter, quod ille postularet humiliter e.

contumeliam
condonat :

c

Marcolense
oratorium
extruxit.

d

e

dein cenobium

f

11 Impetrata igitur venia, post multa edificatio- nis colloquia dataque invicem benedictione, B. Humbertus reversus est ad propria. Nec multo post cepit crebris meditationibus testare, quidnam de Reliquiis Sanctorum, quas secum devexerat, facere deberet : cum forte, causis intervenientibus, quadam sui juris loca lustraret. Contemplatus itaque aptum sacris aedificiis locum secus alveum Sambre, quem priores picolae Marcolas dixere, impetrata a Cameracensis Sedis d. Episcopo licentia, oratorium construxit, in quo juxta rerum stipendiariam facultatem e viros sub habitu monasticæ conversationis constituit, qui per aliquod temporis spatium ibi deservisse feruntur. Sed nostris quibusdam incertum, qua incumbente difficultate, an loci sterilitate, an circumjacentium inquietudine, locus ille aliquo tempore absque cultus monastici observantia vacavit. Verum illo relicto haud procul extruxit cenobium, quod ad f nostra usque tempora superfuit, in quo Clericos utriusque conditionis et gradus triginta constituit.

suas meritis
feram sub
chlar yde a
canum mor. i.
bus literat :

12 Venatoris cujusdam canes cervum nacti inter silvam insequelantur : forte vir Dei agrum excolebat, quo vepribus et nocivis arbusculis extripandis attentius obduclabatur, ubi Fratrum habitacula et alia, que usibus forent necessaria, contineret : quod ut expeditius ageret, pallium procul abjecerat. At venatores tubis perstreperantibus feram cursu et clamore urgebant. Jamque multo spatio dicta fera (cum hinc et inde venantium turba premeretur, nec ullum miseræ patuisset effugium) mortem imminentem jam jamque capiendâ crebris saltibus differebat. Intuita mox viri Dei pallium, inter morsus et venabula saltum dedit, cursuque directo, haud incerta quo aspiraret, sese sub pallio ipso anihela composuit : quo vel sic latendo falleret insequentes. Quid ultra? Vanis circumlatrantibus accedere propius fas non erat : agitantibus venatoribus retro potius timidi agebantur, tanquam vultum minantis fugerent, aut immane præcipitium formidarent. Ipsos quin potius venatores videres in dissolutionem atque formidinem adeo converti, ut languentibus dextris pedum tela mitterent, verum tota obrigente mole corporum, robor mentis penitus amitterent, manifesti Dei virtute bestiam salvam stupentibus cunctis.

et
plurimum
honoratur :

13 Quidam eorum beatorum virorum cominus conspiciens, protinus ab equo prout potuit desilivit, haud inertis feram ejus donatum meritis : qui humiliter sanctam virum salutatum his verbis alloquitur. Quod miseri homines, Pater sancte, credere fugiant, ferro fatentur : colunt bestias, quod homines aspernantur : virtutem, quam in te nos homines rationis participes revereri contemimus, irrationabiles atque indomitæ feræ tuis in spoliis venerantur. Porro gratulamur tibi hujus impensas nos amissis, quibus Deo volente revelatum est, quod nos hucusque latuerat. Invat nos vana spe laboriosum cursum exercuisse, quibus longe melior spes recreatur ex victutum tuarum agmuntone præsentis. Ecce fera, quam infesto cursu tota die equis anhelantibus et canibus insequimur, sub

chlamyde tua secura se tutatur, quam nec canibus D attingere, nec venantibus fas est confodere. Illius igitur vitam tuis meritis donatam, manifesto Dei nomine credimus. Quia in re perspicuum est, quia dum feræ per te instanti morte salvantur, hominibus quoque salutem optatam non impossibile sit prestare. Verum in hac ipsa regione magna mihi a progenitoribus meis est in prædiis et familiis copia facultatum. Ex his igitur in hoc opus, quod Deo volente coepisti, que tibi in usum famulantium videntur commoda, placeat annumerare. Gaudenter sane tribuo, quodcumque tibi placitum, tuisque novero profuturum, dummodo adscribi merear eorum numero, quos participes voluisti esse orationum tuarum. Licet igitur difficile, benigna tamen importunitate victum inle- xit, ut nam juris sui villam ab eo susciperet, quam Linias priores dixerunt, que sita est in pagu Hagnou et Templutensi, quam vir Dei, privilegii inscriptione signatam et testamento roboratam, stipendiariam in usus Fratrum delegavit.

et dono ejus
villam accipit.

a Huchaldus in Vita S. Aldegundis 30 Januarii, num. 27 vocat Humbertum in sanctitate magnificum, illustratum scientia divine Scripture, signum Crucis ab Angelo impressum gestantem in vertice. — b Sausanus in Martyrologio Gallicano asserit Pontificem illum esse Adeodatum, a quo fuisse Episcopum ordinatum, atque ad idem gentibus predicandam in Germaniam, Belgicamque Galliam, nondum ethnicis superstitionibus plane expurgatam, missus, sicut Adeodatus ab anno 669 usque ad annum 676. At quo ad fontem adserunt, necdum legi apud antiquos. — c Additur in altera Vita MS. Et ut sanctus Pontifex Amandus benedictione Episcopali ipsum muniret, humiliter postulavit, et quod fideliter posuisset, amabiliter impetravit. Christi igitur munere undique munitus, ac pii patris benedictione animatus, pervenit ad propria. — d Forsan adhuc fuit S. Humbertus, anno 675, die 13 Decemb. vita functus. — e In altera Vita MS duodecim posuit viros sub habitu monachali. Videns autem postea, quia monachorum Congregatio ibidem juxta tramitem Reguli S. Benedicti non valeret esse, relicto illo etc. — f Infra num. 19 explicat in Gerardo primo Episcopo, qui pulsus Clericis, introduxit monachos.

Adeodatus
Papa.

CAPUT III.

Cum S. Aldegunde colloquium. Morbus, obitus, sepultura.

Pervulgata viri Dei longe lateque beata opinio multos visendi fervore animabat. Venerabilis igitur Virgo Aldegundis, celeberrimæ famæ nutus excitata, beatum virum visitandi studio aggreditur : ubi per aliquot dies ab eo spiritualibus epulis pascetur. Forte subit animi Virginis videre satum aspicere, et loci habitationem, an satis aptus sit exerecndo religionis cultibus. Itaque post multa inter se colloquia, sanctum virum Virgo alloquitur beatissima : Videam Pater, si placet, hæc tui cenobii aedificia et dispositas mansionibus structuras, atque etiam territorii hujus circumjacentia arva. Cui Sanctus non abnuat. Exeuntes igitur coepervit singula quaque lustrare. Jam autem paululum a loco processerant, cum aestuantis canicula ignis vehementius arva decoqueret, et ecce Virgo inter arenia culta sitim cepit ab alto colligere, plano non sine voluntate Dei, qui competentibus causis rerum initia dispensat. Siti, inquit illa, Pater, vehementi affligor. Cui vir beatus, Nosti, inquit, Soror, qua hic arentes arena nullis aquis irriguis temperantur, rarisque adhuc terra cultoribus, puteis vacat, præter quod rudis adline incola humeris aquam non sine labore devehit a flumine. Sustine hic paululum, nec enim longum supervestiter ad alveum Progredientibus paululum Virgo acrius urgebatur, donec violentia sitis evicta defecere se clamat. Ejus molestiam vir sanctus ulterius non ferens, orationi mœnbit, donec expleto unius horæ spatio, sensim ab arenti solo scaturiens aqua vena prosiliens, largum ex se a fontem excitavit. Mirata Virgo domini celeste, agensque gratias Deo, sitim suam salientis aquæ gustu temperavit, sublatisque laudibus virum justum predicare cepit. Sed dum ille Virginis adventu hoc præstitum fuisse diceret, et illa potius

Excerpt S.
Aldegundem,

F
ostentat illi
structuram et
agros :

fontem elicit

A potius fidei et meritis ipsius ascriberet, ambo munus caeleste gustaverunt. Paret usque in hodiernum, nec deficit fons ille, molentibus suavis ad gustum, utilis ad usum. Virgini hujus adventum non fortune temeritatis dixerim adscribendum casibus, qui sic opportunis preventibus humanis praecurrit necessitatibus. Sicut Virgo, justus orat, fons oritur, ut hauriat superventura posteritas.

13 Erant B. Humberto viri quatuor, et familiaritate et sanguinis jure propinqui, et ipsi quidem inter primos non ignobiles, quos praeter ceteris cognationis suae, vir beatus diligere videbatur, eo maxime, quod haec secularis multae actibus occupati, tamen voto ad superna tendentes, nihil cum peccato habere cupiebant. Compositis ergo vir Domini rebus Ecclesiasticis, et singulis quibusque prout oportuerat ordinatis, cum resolutionis diem imminere sentiret, convocari ad se viros jussit, quos hujusmodi verbis alloquens, ait: Gratias offero, Filii, summo Conditori, quod vos superstitibus relinquo. Sollicitatem, quam mihi hucusque dilectionis studio exhibuistis, gratiam quidem mihi fuisse sciat; sed illud multo gratius fuit, quod a pravis vos actibus longe facere, nec rerum temporalium ambitione adeo intellexi teneri. Vos ipsi filii, vos ipsi vidistis, quanta mihi rerum a parentibus in praediis et familiis facultas extiterit. Porro ecce ex his unum pro modulo meo monasterium cum suis appenditiis construxi, quod ipse quidem vehementer timeo, ne post obitum meum a pestiferis hominibus dissipetur, et in solitudinem relinatur. Vos igitur hujus quodcumque est vobis, totiusque familiae, rerum etiam ad ipsum pertinentium, tutores esse volo: ut contra barbaram avaritiam, et infestantium rabiem stare, et propugnaculum vestre productionis opponere memineritis, ne malorum persuasione res Ecclesiae diripiantur. Haec instat dies resolutionis meae: gratiam, quam vivo hucusque exhibuistis, exhibete et mortuo; ut, quod ego ad laudem Dei construxi, vos vestro auxilio stabile et incolonne stare faciat. Commune erit justitiae praemium, quibus fuerit commune laboris justitiae praemium. Nam vobis pro minimo fuerit pro statu et salute Ecclesiae recepturis vicem inestimabilis gratiae. Memores hujus meae petitionis estote, si me vestri memorem atque propitium apud summum Judicem esse vultis. His dictis collegit se ad lectum suum, fleatibusque illis atque dicentibus, Te

suis consanguineis

b

commerdat monasterium

B Pater esse nostri memorem atque propitium nunc et in ipso magno iudicio die petimus, imo nos ipsos tibi tradimus divinae recordandos gratiae: fiat per te nobis excusabile, quod aggravat culpa offensionis nostrae. Tuis nos patremus ad ea pervenire concede, ad quae propriis meritis non possumus aspirare. Si post laboris certamina victorem remunerationis Christus vocat ad praemia, tuo tamen Regi conjunctus, tuus in terra positus servulus ne deserat. Nos vero ab his, quae nobis curanda committis, nulla perturbatio poterit avertere, ne quamdiu corpora spiritus annuaverit, constanter tuis subservimus edictis. Te necesse adhaerere dominationis non pavimus incursus. Te utnam nostris superesse temporibus superna velit clementia, aut tecum nos ad supernam transferat curam. Haec locuti, accepta benedictione redire ad propria.

c vestit linteamina pro sepultura a S. Aldegunde

14 Jam tempus advenerat, quo verum Israelen deus ab Aegyptiis armibus ad promissam gloriam vocaverat; et e vir sanctus a B. Aldegunde vestes in usus exequiorum mittendas sibi postularat, non quod ei ornamenta ad pompa funebri celebratam defuissent, sed quia linteis virginibus manibus textis virginibus artus componi volebat. Sane nec in his passus est Dominus benignis sibi viri vota frandari, quibus tardior fortasse nuntii mora poterat obsta-

re. Missus itaque nuntius, cum iter medium explisset ecce a beata virgine missus alter occurrit, ferens secum linteamina, quibus obvolvitur corpus mortui. Hi inter se causas et tempus itineris mutuo sermone discutientes, advertunt unam eandemque horam fuisse, qua uterque, executionis agenda mandata susceperat. Quod sane non absque nutu divino contigisse credendum est, ut quolibet longe posita Virgineola, nec fama nec nuntii praemonita, sancti viri funus curaret.

D multis ac currentibus

17 Jam vero in obsequium funeris ejus, quanta hominum multitudo convenerit, haud facile est scripto delineare. Occurrit namque circumstantium innumera multitudo Sacerdotum ac Virginum simul et laicorum, clamantium atque dicentium. Cur nos, Pater amantissime, deseris? Cur oves relinquis, quas verbo acquisisti? Etsi offensionis nostrae culpa exigat, ut sublato Pastore hostili gladio trucidemur, tamen (quia crescentibus meritis nihil de beatitudinis tuae portione periclitabitur, imo crescentis felicitibus tua praemia cumulantur) tu potius nostris, Pater, miserere calamitatibus, et superventurae animadversionis indignationem mitigare memento: te enim a nobis sublato, non est qui gregem tuum custodiat, hostes abigat, praedonem abjiciat, pestem amoveat, infirmitates curet noxiorum spirituum umbras exterreat, famem repellat, colorem refrenatis imbribus elaudat, sitientibus arvis nubes aperiat, et nos rore caelestis eloqui reficiat. Quin potius novellum gregem, quem Pastor vigilantissime Christo adunaveras, dilaniabit lupi rapaces, lupi graves, et dispergentur oves, tunc miserabiliter. Tu eras contra insidiantem adversariam tuta protectio, tu lorica, tu clypeus et fortitudo, tu murus inestimabilis et arena semper extentus. Ecce nunc, Pater sancte, qui ad superna te festinare videmus, ubi adventui tuo jam applaudit supernus ille Angelorum exercitus, defer nobis ab omnipotente veniam, quam optamus; nunquam velut sidus egrorum resplenderis ante lucrum ante Calendas Aprilis die. Cujus corpus sanctissimum discipuli ejus aromatibus condientes, detulerunt in oratorium quod ipse construxit, cum hymnis et psalmis, illaque sepelierunt cum magnagloria: ubi, suffragantibus meritis ejus, beneficiis praestantur divinae, ad laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi.

et se eius in celis commendantibus

merito 23 Marti

d capulus claret miraculis

e

a Eadem referuntur in Vita S. Aldegundis per Hae baldum num. 27 et latissime in Vita S. Gisleberti, ubi num. 13 preces utriusque explicantur. — b In MS. depositionis historia additur quomodo ita vocabantur nummi, Ascellus, Crinobolus, Aspersus, atque Lusinus. — c Eadem narrat Hae baldus in Vita S. Aldegundis num. 27. — d Haec sequenti periphrasi explicatur in altera Vita MS. et historia depositionis. Cum aeterna lux illuminat per Archangelum Dei genitrici, iste sanctus descrevit lacrymarum vallem, erectus est ad aetheream lucem, quae in utero Virginitatis assumens humanam carnem, per suam passionem, perpetuum mundo contulit salutem. U. evidentibus agnoscatur quod loquimur: non obit hic sanctus, quia vivit cum Christo, sed abit ad Angelorum Curiam VII Calendas Aprilis, cum celebratur in seculo Dei Genitricis Anniversarium. — e Haec ista adduntur: Caecitas illi recipit visum, surditas auditum, taciturnitas eloquium, omnis infirmitas sanitate. et quicquid illidem cum illo vera petit, absque ambiguitate obtinetur. Et non solum illo in loco, quo toto quiescit corpore ista sunt signa, sed et ubicumque illius collitur memoria, ejusque habentur ipsa, talia potentur miracula.

dies obitus in seculo Anniversarii

miracula

CAPUT IV.

Translatio Corporis S. Humberti, Monachi in canobium Maricolense inducti.

P Post excessum B. Humberti, praefati illius loci propinqui

Constituto auctoritate Caroli Mayni Rodino Abbate.

A propinqui locum ipsum cum suis appenditijs rexe-
runt per aliquot temporum curricula; his autem e
mundo sublatis, Abbata sine rectore multis extitit
annis. Quolam vero tempore venerabilis quidam
Sacerdos, nomine Rodinus, ad idem monasterium
gratia orationis advenit. Capta autem occasione
Fratres circumsteterunt illum, ut eis præesse de-
beret, unanimiter postulantes. Quod cum humiliter
refugeret, et indignum tanti culmine honoris se re-
clamaret; tandem illorum precibus infractus, Caro-
lum magnum adiit, referens illi quanta Fratrum pe-
titione astrictus ad regimen Ecclesie sollicitaretur;
quodque nihil inanis gloriæ aut temporalis lucri
gratia inductus, summæ rei præesse optabat; sed
quia considerabat reatum obstinationis subterfugere
se non posse, si utilitatem Fratrum negligeret, et
ad respondendum hoc, quod utiliter subire monebatur,
pertinaciter repugnaret; hujus rei formidine actus,
Regis benevolentiam attractandam æstimaverat.
Nam et loci poscere videbatur utilitas, ut ea quæ
vetustate collapsa fuerant, renovarentur: dari ergo
sibi rogavit prædictam Abbatiam regendam. Audita
ergo Rex Fratrum petitione, et viri non ignobili con-
versatione, acquievit voluntati eorum a. Regressus
ergo venerabilis Sacerdos ad monasterium, cum
alacritate a Fratribus excipitur. Superveniente vero
b tempore contigit, ut nocte quadam, cum se sopori
dedisset, in somnis ab Angelo moneretur, quatenus
beati Confessoris corpus transferret e tumulo, in
quo multis jam annis quieverat. Invocatis igitur
Fratribus exposuit illis revelationem, indicitque
jejunio hortatur ut sacrum tumulum submoverent.
Tertio jejuniurum die Abbas, accitis presentibus
vicinisque Confratribus, sed et multa laicorum turba,
intimavit illis qualiter de Sancti corporis motione
cælitus fuisset communitus. Auditis Fratres sum-
vocationis causis et exposita visione, glorificent
Deum, simulque se accingunt Sacerdotalibus indu-
mentis, impositaque antiphona cæperunt sepulchrum
detegere. Quod dum alius pertentaret, cepit paul-
lulatim nectareis odoris fragrantia naribus eorum in-
fundi. Ut autem sanctissimum corpus apparuit, ad-
mirari quidem non satis digne, dicere autem quis
nequaquam sufficit, quanta miri odoris suavitate
perfusi sunt qui aderant. Et quod magis stupens, e
centesimo quinquagesimo tertio annis depositio-
nis ejus fuerat, cum illud sacrum corpus, ita illu-
sum et incorruptum inventum est, ac si eadem die
spiritum emisisset, ut si lectulum compositum vider-
ent, dormire hominem æstimare. Verum etiam lin-
teamina, quibus involutus exequarum tempore
fuerat, nihil corruptionis in se habere omnibus pa-
ruerant. Sed et herbe, quæ sepultura ejus die ap-
positæ fuerant, quas aut nullas esse pro temporum
antiquitate, aut in pulverem resolutas putares, adeo
virides sunt repertæ, ac si terræ radicibus inhæren-
tes irriguis aquis virescerent. Levantes autem cum
reverentia sanctum corpus transtulerunt in eccle-
siam, quam prædictus Abbas ampliatis ædificiis di-
lataverat d.

a b postditam revelationem,

corpus S. Humberti reperitur post annos 133 incorruptum,

cum linteami- nibus et flo- ribus.

transferretur in ecclesiam

d miserum flamm monasterii

e f

tris Episcopus super hujusmodi querelam deferret, ille Princeps Catholicis Abbatiam de manu g Isaac, qui tunc temporis Comitatus dignitatem adminis-
trabat, receptam, S. Mariæ Cameraci h subjectam
ficeret, et Episcopali regimine moderandam destina-
ret, quæ usque in hodiernum ad eamdem matris
Ecclesie sedem spectare videtur. Verum res eccle-
siae, quæ male ab externis tenebantur, et aut vio-
lenti invasionibus aut infaustis, ut diximus, Cleri-
corum conventionibus fuerant alienate nonnun-
quam ad tempus Gerardi Episcopi dirini potuerunt.
Hic quatuordecimo i Henrici Imperatoris anno Pon-
tificale sceptrum adeptus dum lustratis diocesis suæ
finibus, per singulas ecclesias, qualiter divina mi-
nisteria tractabantur, perquireret, et ad hunc lo-
cum forte transitum faciens diverteret, reperit de-
formi horrentum specie, semivivæ ædificiæ, omnia
dissipata, ut hinc hostilem exercitum transisse pu-
taret. Tantæ igitur desolationis causam percuno-
tatus, cum didicisset maxime ex insolentia Clerico-
rum tantam rerum ruinam orotam, et ipse univer-
sos eorum mores, tum privatis tum publicis corrup-
tionibus increpitatus, nequaquam ab errore prava
consuetudinis posset revocare; desperata correptione,
k eiecit illos a loco, substituens pro his ordinem
monachorum, l consultis eis arbitratu Regularis
discipline normam tenere, et si quid oriretur inso-
lentiæ facilius ad rectum duci. Renovato itaque at-
que ampliato monasterio, cepit possessiones eccle-
siae, sicubi fuerant, restaurare.

D EX MS. Fulbertus Episcopus ex parte restituit, g h

i Gerardus Episcopus introductis monachis restituit

k E l

a Additur in altera Vita et historia depositionis: Quia erat
genere nobilis, justitia exacta, et studio vere caritatis laudabili,
omniq; gravitate amabilis. — b Ita MS. Antverpiens. At
Miraculose, imperatore. — c Eadem annus 833. Sub Ludovico
Imperatore. — d In altera Vita MS. ista adduntur: In ea utri-
que repositum sanctum corpus, omni auro hypocausto pectus-
tius qui velut vivus medelani sanitatis præstat agrotantibus,
visum restaurat cæcis, surdis reddit auditum, odorem tribuit
obtusis naribus, loquelam perditam auribus reparat hominibus,
medelæque runcis infirmis illis. Adjuvatur deinde nonnulla
miracula de vi miraculorum, et multa obsecrationum et Ris-
tan Vita quoniam historia depositionis impenditur. — e Otto i ut
Rex Germanie imperavit ab obitu patris Henrici Anacis anno
1036 defuncti: ac consecratus Imperator anno 1062, 1064 usque
ad annum 1073. — f Fulbertus solus ab anno 991 ad 1036. — g
Isaac Comes anno 921 apud Carolum Simplex Regni Fran-
corum impetravit Maricollensibus partium feudum consti-
tutionem: cujus diplomata leguntur apud Marium in Notitia Ecclie-
siarum Belgicarum cap. 50. Sed apud Baldericum lib. 1 Chronice
Comeracensis cap. 65, Isaac Comes ab successum castellanum
Ecclesie Cameracensis in Synodo anno 921 præstitit satisfactio-
nem. — h Idem diploma anno regni 24, Christi 919 aut se-
quente fieri jussit Carolus simplex Rex Francorum apud
Baldericum lib. 1 cap. 67 ubi ista leguntur: Comites venerabi-
les Hagano ac Rodulfus nostram adveniens Serenitatem, humiliter
expetierunt ut sancte Cameracensis Ecclesie, cui præsedat Præsul
Stephanus, vic quippe totius regni strenuus, ad sanctam Bei-
lenitenciam Mariam largiremur, sub perpetua seculi subjectione
in pago Bannoense super Illenta Helpre, abbatum eadem, dictam
Marellis, ubi jacet S. Humberti corpore in ecclesia quæ est
in honore S. Petri dicata Nos itaque illorum cognoscens con-
gruam esse petitionem, devote eandem abbatiam eorum cum
suis omnibus adjacentibus delegamus ad prædictam sedem S. Ma-
rie perpetuoque illi habendam, Verum rem tunc non fuisse ad
effectum ob viam belli deductam, colligimus ex hac Vita, cui
consentit Baldericus lib. 2 cap. 32 asserens, Ottone Abbatium
habendum tradidisse Ecclesie Cameracensi. — i Eius S. Hen-
ricus Imperator, in Regem Germanie consecratus 7 Junii anno
1022, cujus regni annus 14 incipit anno Christi 1045, qui est
Gerardi Episcopi consecratus, mortuus 14 Martii anni 1039.
k Agabonellus Prior notat ut contigisse circa annum 1020
— l Idem addit sub regna Divi Benedicti. Eodem modo tunc
temporis expulsus Canonice e monasterio Altimontensi hanc
prout dissolvo, introductos fuisse ab eodem Gerardo monachos
tradit Baldericus lib. 3 cap. 6. In Vita S. Pappiani Abbatis 25
Januarii dicitur Eilbertus frater dicti Gerardi Episcopi Abbas
Maricollensium, qui tunc videtur constitutus.

miracula

Otto Imp.

Isaac Comes

Abbatiumcula subjecta S. Mariæ Cameracensis.

S. Henricus Imp.

Benedictini Abbas

CAPUT V.

Corpus S Humberti sublatum: in Flun-
driam et Cameracum delatum: Maricollis
relatum.

V erum in qui ejeti fuerant, nequaquam sua af-
fensionis culpam reputantes, sed ineluctibus indi-
gnantes, cæperunt quærere opportunitatem, quomo-
do rebus amissis consulerent. Misa igitur specula-
tione, congruum nefariis studiis eventum reperierunt,
quo

Corpus a Clericis furto sublatum.

A quo templum solum offenderent, et Abbatem deesse cum monachis, qui forte Cameraci pro certis causis ecclesiasticis apud Synodum illis diebus detinebantur. Rapientes itaque tempus ad occasionem sceleris perpetrandi, conata manu latronum, factaque irruptione, monasterium videnter intrarunt, et fractis scriniis et ornamentis, quae forte repererant, partem sustulerunt; dementes, ut qui nec sacrilegas manus ab ipso Confessoris corpore continuerunt. Sed et illud assumentes ad remotiora saltus deserta transtulerunt, quo si non alia mercede saltem per hoc pateret eis recursus ad antiquum locum, aut certe in externam regionem venab' deferrent. Sic ab illis depositum per quosdam didicimus. Sed conclusit illos divina Dei bonitas, quae cuncta fortiter regit et suaviter disponit, ne patria tanto Patrono destitueretur, nec prava voluntas effectus sui reatum incurreret. Nam fideles a Episcopi, mox ut eis res innotuit, revocatis ab intentione Clericis, receptum ei thesaurum reddiderunt, veniam Clericis implorantes.

21 Instabat forte causa monasterii, quam prosequi Abbas monasterii debebat: nam Clerici, de quibus supra mentio facta est, villam unam in pago Hagnou, quae Severens vocant, eundem militi pro census annui solutione denoverant, quae in manu b Balduni Marlesii post obitum viri decesserat. Hanc repetitum Abbas, si qua fieri posset, impetrabat. Unde post quesitum ab Episcopo consilium statuit in pagum Flandrensium beati Humberti corpus devolvendum, ubi ipse Baldunus in locis maritimis pro rerum opportunitate se eo tempore continebat. Arbitratus Comitis animam ad benevolentiam posse inducti, dum se hominem, quem iure mortalitatis sciret corruptum obnoxium, a sancto Dei Confessore, requiri specie peccatis conspiceret, quem postmodum indigeret habere peccatorem. Sicque factum est.

22 Translato itaque in praefatum pagum sanctissimo corpore, quid ad insigne virtutum ejus emicuerit, silentio comprimere nefas esse judicavi. Forte mulier in vico, cui nomen a Brugas antiquitas dederat, commorabat, quam omnis vicinia ex multo tempore sanguinis profluvio noverat laborantem. Haec rebus primum loquax, post in eam fuerat, ut omnem peno substantiam suam in medicis consumpisset. Desperata itaque sanitate, cum votis mortem optaret, quae viribus exhaustis invisum spiritum traheret; audivit B. Humbertum haud procul a domo exultante populo deportari. Exillente fide, certior de salute, postulat se deferri ad corpus, quae certe lumen domus suae multo ex tempore transire nequiverat. Bypolentibus itaque viris duobus, primum quidem brachius mixta suspensio gradu cepit, ut poterat, festinare ad corpus, cum paulatim, resuscitatis viribus cepit jam melius sentire. Sed turbis compingentibus, dum hi qui vehabant feretrum vehementius arguerentur, et illa consequendi difficultate tardaretur, missa legatione, obtestatur morari eos paulisper. Qui corpus laudabant, nescientes causam legationis, et parvi curantes mandatum, dum ire festinant: necesse mo ex momentis, qui comitabantur, inchoat infirmitatis moram et sumpta ex collo catenula argentea, hujusmodi intulit verba: Hoc mihi, Pater, residuum est ex pecunia, quam numerosam habueram, reliquam in medicis consumpsi, hanc in sumptus peregrinationis deputaveram, requisitura subsidia Petri et Pauli: sed qua non dubia sum B. Humberti me posse meritis juvari, hoc in fabricam domus illius sumite, sacrumque feretrum restare, dum ego flandriam syndonis ejus contingam, facite. Confido enim, si tetigero, salutem optatum me reportare. Quod et factum est.

Perveniens enim ad corpus, mox, ut pallium, quo tegebatur, attigit, sanata est: et exiliens et laudans Deum, rediit ad propria, non sine admiratione multorum, dum, quae alienis viribus advenerat, propriis gressibus exultantem redire vidisset.

23 Reportatus a Flandrensibus finibus B. Humbertus in urbem Cameracensem, diebus paucis quievit in ecclesia B. Martini, quae sita est extra murum haud procul ab urbe. Forte juvenia monachorum non longe a basilica hospitio custodiebantur: resolutis vino et somno custodibus, dum negligenter claustra hospitii munita forent, patentibus interpesta nocte ostiis, unus ex summariis eorum exiit errabundus in lucum usque progrediens. Quem solivagum offendens vir quidam, ad ruralia opera mane exiturus, nec satis usque fidelis, capta occasione reclusit in domum suam, noctem operiens quae furtis opportuna videtur, ne per diem deprehenderetur, si quo minare tentaret. Mane autem facto, custodes, cum aperto ostio advertent deesse jumentum, clamant tentatum a furibus hospitium. Quaestione facta aeterea damnum nusquam reperiit. Triduo denique expectato, cum nulla darentur indicia, et desperatione facta jam a querendo desisterent, mulier quaedam quae orationis gratia forte convenerat, velut indignantis affectu se circumstantibus infit: Scilicet, illud credibile dixerim, quod Sanctus Domini Humbertus ministrorum suorum usibus perire jumentum pateretur, cui amisso epio, aiunt quendam indomabilem ursum prebuisse officium. Illud incertum, an id derogando, velut incredula debebaretur, an certior de meritis sanctis viri Dei, hoc veritatis spiritu resultasset. Sed necdum illa verba finierat, et ecce qui jumentum subluxerat, penitentia ductus, haec inquit, ante feretrum S. Humberti cum lacrymis prosternitur, tangensque pectus miserabili quaestu basilicam omnem replebat. Taciti, qui aderant, expectare, quidnam egisse tantopere doleret: cum ille assurgens a circumspicis quastabant, Abbatem sibi demonstrari rogat: quem intuitus, mox ejus pedibus provolvitur, et rem se criminis accusans, Ego, inquit, Pater, ego sum perditissimus ille, qui vestra commoda latrocinandi fraude perturbavi, vestrumque jumentum, non vestri dispendii, sed duro infelicitatis meae nomine, subdixit. Culpa non dissimulo, sed erroris veniam postulo, dum quod amiseratis salvum ecce recipitis. Sit satis exhaustum supplicii, quod per totum haec triduum hinc plector ultrius penae formidinis et inevitabilis laboris. Nam ut sciat, quanta crucier miseris, tertia dies est, quo conventus hominum fugiens, locum ipsam timeo, et sibi datur, obscuro me recipio umbraculo: nocte vero fugam apprehendo. Sed dum vicine hujus fines transfugisse, cunctaque pericula mihi evasisse videor, facto crispusculo ante januam hujus ecclesiae, tanquam somno delusus, me adstare comperio. Per has igitur singulas noctes, inextricabilis fuga crucier labore, cum nec animal deponere, nec tuta fis est latibula reperire. Convenio digne reatus mei proptio, non suppetit facultas ad effugium nec ratio ad decisionis argumentum. Concluset me fateor, iniquitas mea, instat offensionis meae haud poenitenda ultio. Sed nec frustra crediderim his me malis urgeri ex indignatione S. Humberti. Jam nunc Pater, salvum et incolumem, quod vestrum est, suscipite, mihi quae non mereor veniam donate: non ingratum dicetis eras tantis beneficiis, cum non amplius audieritis tabulis immersum flagitum. Supplicibus itaque verbis flexus Abbas ad misericordiam, indulget homini, quod rogarat: demittens, ut emendatus viveret. Deumque per aliquot dies B. Humbertus quiescit in basilica, cujus supra mentionem fecimus.

Dignum

EX MS

recipitur:

a

portatur in Flandriam:

B

b

mulier profluvio sanguinis laborans,

C

sanatur:

reportatur corpus ad ecclesiam S. Humberti prope Cameracum

B

ubi equus furto sublatus,

F dum a fure nequis abduct,

ultra restituitur:

A Dignum interea visum est Episcopo, hinc corpus ejus submotum. statui in ecclesia B. d. Adreæ Apostoli, quam ipse construxerat, quatuordecim millibus ab ipsa urbe distantem, pro eo quod locus ille munitissimus est, ad refellendos hostiles incursus. Sed et loci opportunitas tanta est, ut nulla ejus pars sit fructibus infœcunda, sed universa terra optima, et ferax Nam et spontaneos fructus soli ubertas ministrat, et est nemorum ferax, et ideo dives pecoris, et abundans lactis. Terra solubilis et mollior ad exercitium culturæ gratia et pulchritudinis specie, exterius habitatoribus sui desiderium inmittit, ut relictis finibus suis ad hanc una habitaturi e diverso conveniant. Aquæ e ejus dulces hanstu, et ad potandum habiles : siquidem nec palustris ulginis crassum aliquid aut turbidum alveus recipit, quia arenoso litore circumcingitur; unde et genera piscium quam in alio flumine præstantiora sunt. Hac tanta rerum opportunitate inductus, et maxime propter frequentem populi staturat Episcopus S. Humbertum eo loci exponi : sed reputans quia ipse vir sanctus, urbana conventicula et arva fertilia devitans, avidum potius solitudinis locum delegisset, timuit ne ex occasione celebrioris loci pareret causam offensionis. Revocata igitur sententia ad antiquam sedem remittendum existimavit : considerans autem ne veteris malitia nondum satiato furore, contra sanctum locum aliquid Clerici molirentur; convocatis vicinæ regionis primoribus, ne quid insidiarum contra præfatum locum fieri paterentur, eos sacramento constrinxit. Repositus est igitur pretiosus Domini Confessor

Humbertus honorifice, et cum magna plebis exultatione in loco suo, ubi corpus quidem illius incurrunt resurrectionis expectat, spiritus vero in cœlis optatæ quietis visione, et incomparabili cum Sanctis fruitur æternæ felicitatis jocunditate. Ad quam non ejus interveniri pervenire concedat ipse auctor humani generis Deus, qui pro nobis dedit auctorem humani sui Dominum nostrum Jesum Christum, qui unus cum eo et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia secula seculorum Amen.

a Erant viciniores Episcopi Tornacensis et Leodiensis. Certe ab Hierardo Vulpianensi inthronizatum Episcopum Leodiensium scribit *Baldricus lib. 3 cap. 14.* — b Illic est Baldinus v. Barbatus, sive Pulchrobarlus cognomine, qui pater suo Aenulpho Juniaci anno 1033 vita sancto successit, et anno 1036 vivere desuit — c Ita nostrum MS. sed vrbis, non vicis erat Brugæ et Comitum free Sedes. In MS. Maricollensi Bongias. Quid si in reditu versus Hannoniæ vis contigit et Monsias vulgo Ronse legendum sit, antequam inter Aldenardam et Tornacum municipium, — d Est cenobium S. Andree in Castello Cameracensi Odonis S. Benedicti, extractum et dedicatum a dicto Episcopo Gerardo, et a successore Artberto perfectum, ut ex ejus monumentis refert *Micasius in Origibus cenobiorum Beaudiciorum in Belgio cap. 34.* In ejusdem Mica Codice donationum cap. 46 habetur Nulla donationis Gerardi Episcopi, et cap. 47 Conradus Imperator cum fundationem confirmat diploma, anno 1033 signato — e In hac habentur ad hanc vitam spectantur : Abbatum quoque S. Humberti in Maricollis, quam idem Episcopus, expulsis inde iuribus Canonis, in priorem monachorum Ordinem reformavit, præcipuum dem inditatum perseveratum iri. — f Sella fluvio — i Philippus Illustri in Origibus cenobiorum Hannoniæ distinctione à osserit Radulphum, in Abbatem Maricollensem creatum anno 1132, curavisse per Nicolaum I Episcopum Cameracensem transferri corpus S. Humberti ad ejus fontem, et Walterum Abbatem Irachium S. Humberti quod hodieque argenteo phylacterio inclusum est peroravisse anno 1231. prout enstat ex Latina inscriptione

Cenobium S. Andree

Corpus et cranium S. Humberti

DE SS. BARONTO ET DESIDERIO EREMITIS, PISTORII IN HETRURIA.

G. H.

Commentarius prævius.

CIRCA AN DCC XXXI MART. **P**istorium seu Pistoria, antiqua et amœna urbs Etruriæ est inter Florentiam, cui subest, et Lucam, Sede Episcopali exornata : in cujus territorio, omni fructuum genere abundante, dicuntur numerari oppida, pagi, villa, palatiaque ad aliquot millia. Illic inter rudices montium reperit plantarum exiguum S. Barontus, et adjunctis sibi sociis S. Desiderio aliisque vitam sancte pergit, et die xxv Martii ad caelestem gloriam migravit. De his Tabulæ Martyrologii Romani ista ad huc dicunt habent : Pistorii sanctorum Confessorum Barontii et Desiderii. Ubi in Notis indicat Barontus, eo horum Acta e Pistoriensi Ecclesia Romæ missa accepisse : quæ nos e singulari benevolentia Reverendorum Patrum Congregationis Ornatarii Romæ obtinimus, et inde huc delata edimus. Hæc addimus Visionem S. Baronti, quam ipse in Gallis monachus habuit et conscripsit. Hujus visionis Historiam habuit olim Heribertus Roswidus, repertam inter MSS. Vitas Patrum sibi e Bavaria transmissas, in calice vetustissima ante annos vccc scripto, qui pertinebat ad monasterium S. Floriani, vulgo Monachorum monasterium seu Monchs-munster dictum, ad ripam Ilmi fluvii inter Ingalstadium et Abenspergam situm. Aliud hujus Visionis exemplar nacti sumus in antiqua Codice Serenissimæ Christianæ Regniæ Sueciæ numero 1270 signata. Ex hac Visione plura decerpta sunt et inserta Chronico Mallencensi seu S. Marcentii in Pictonibus, edito a Philippo Lalbe tomo 2. Næc bibliothecæ manuscritorum librorum pup. 193 et sequente.

Acta eduntur ex MS. Pistorii.

et ex 2 MSS. Vitis S. Baronti.

reperit in Chronico

Rapharlis verba num. 3 Ego istam animam mecum hinc ante tribunal æterni iudicis duco, sed spiritum ejus hic in corpore reliquo. Igitur duratur extasis significatur perfecta : quæ in Visionibus S. Francisci Romani vocatur extasis inimitabilis, dum nempe animam fore sensitivam facultatum operativarum suspensam, ita quædam anima per species intellectus objectas, quemadmodum ipsa separata a corpore perciperet præsens æterni objecti, quorum species raptus tempore interius exhibentur : corpore interim eundem retinente situm, quem habuit in ipso extasis supervenientis articulo; vel ne hunc quidem conservante, sed per annia cadaveribus simili, nisi quod æryna respirato spiritus videri vitæ supersit, quemadmodum S. P. N. Ignatio in octiduo suo raptu Manvese legitur accidisse, et huc S. Baronto contigit. Quare, cum in istis hominum extaticorum raptibus superiori quodam vi sic agatur intellectus, sicut naturali spiritum animalium motu in somnis agi phantasiam experimus, non debet raptuum istorum veritas ex eo estimari, quod cœlum aut alia quæcumque objecta talia recipi et Physice sint qualia representantur : sed quod similitudine illæ imperfectæque representationes eorum tendunt ad inducenda judicia præctica vera. Cumque S. Baronti Visionem secuta fuerint efficacia proposita sanctorum vitæ, propter vivacem apprehensionem eorum, quæ animalis e corpore emigrantibus et ad Dei tribunal sistenda accidunt; vera habenda est illius visio, et ut talis optime exempli ad boni opera pervenientiamque suadendam merita in libris Ecclesiasticis transcripta et conservata fuit.

3 Monasterium, in quo ante, cum eum Visionem haberet, in Gallia vivebat, appellatur in hinc Actus Longoretus, et Langoretus, et Languritus, situm in saltu Brionensi, ad ripam fluvii Clavis in ditione Bituricensi

in monast. Longoreto,

A r. censi, in confinis territorii Pictavensis, vulgo Lonrey en Braine, nunc autem passim dicitur S. Siran en Braine, a S. Sigranno Fundatore et primo hujus loci Abbate, cui dies iv Decembris sacer assignatur, Sanmarcham tomo 4 Gallie Christiane pag. 828 referunt tabulas fundationis hujus monasterii, tanquam a Dagoberto Rege Francorum extracti, sed quas merito suspectas habent Philippus Lubbe in tomo jam allegato edidit pag. 439 et sequentibus Elogium historicum S. Sigranni ejusque Vitam protirovum, sed sub finem mutitum : e quibus constat tam hujus monasterii Longoreti, quam alterius non procul distat infra memorati, cui Mille becum aut Mille-pecus nomen est, initium debere referri ad tempora Chlodovei ii, dicti Dagoberti filii, et fere ad annum regni ejus quartum, quo Flavius dicitur Flaveatus aut Flavatus in regno Burgundiarum, cui tunc suberant Bituriges, pro Chlodoveo Major Dominus erat constitutus, imo ut previderat in s. vita S. Sigranni, non diu post extinctus, Hinc liquet de tempore vite et conversationis S. Baronti, ad cujus Visionem ista preponuntur in Chronico Malleacensi Theoderici regnante, Visio terribilis apparuit, quam antiquus hostis gessit in urbe (nunc ditione) Biturica, id est, annuam Baronti monachi a corpore translata est et reversa. In fine vero Visionis, Acta hae omnia dicuntur viii Klend. Aprilis, sexto anno regnante Theoderico Rege Francorum, In Chronico Malleacensi legitur quintus annus. Is foret annus Christi DCXXXIV aut sequens secundum Chronotaxiam a nobis ubi stabilitam Hinc in Actis Vita S. Baronti Pistorienas mendum notatur in primis verbis, a serbo quodam copulenter adjunctis : et legendum, Theoderici Regi tempore in hujus regno : non vero, Theoderici et Theodeberti Regum tempore in eorum regno. Fuerunt hi fratres phi Childeberti Regis Austrasorum et Burgundionum, e quibus anno DCXXI coeperunt regnare Theodericus apud Burgundiones, et Theodebertus apud Austrasios, et tunc annus sextus istius Regis Theoderici convenit in annum Christi saeculesimum primam : quod foret annus crederet quadraginta sex, utriusque monasterii Longoretum et Millebecum extruuntur. In Chronico Malleacensi, que preceperunt et sequentes, ad Theodericum Regem, a nobis supra assignatum, pertinent Quam diu postea in suo peregrinatione, ad d. i. in Pistoriensi agro pervenit S. Barontus, non liquet : arbitratur facile hoc unum Christi eum attigisse, et S. Desiderium et alios socios seculo octavo vixisse.

B est et reversa. In fine vero Visionis, Acta hae omnia dicuntur viii Klend. Aprilis, sexto anno regnante Theoderico Rege Francorum, In Chronico Malleacensi legitur quintus annus. Is foret annus Christi DCXXXIV aut sequens secundum Chronotaxiam a nobis ubi stabilitam Hinc in Actis Vita S. Baronti Pistorienas mendum notatur in primis verbis, a serbo quodam copulenter adjunctis : et legendum, Theoderici Regi tempore in hujus regno : non vero, Theoderici et Theodeberti Regum tempore in eorum regno. Fuerunt hi fratres phi Childeberti Regis Austrasorum et Burgundionum, e quibus anno DCXXI coeperunt regnare Theodericus apud Burgundiones, et Theodebertus apud Austrasios, et tunc annus sextus istius Regis Theoderici convenit in annum Christi saeculesimum primam : quod foret annus crederet quadraginta sex, utriusque monasterii Longoretum et Millebecum extruuntur. In Chronico Malleacensi, que preceperunt et sequentes, ad Theodericum Regem, a nobis supra assignatum, pertinent Quam diu postea in suo peregrinatione, ad d. i. in Pistoriensi agro pervenit S. Barontus, non liquet : arbitratur facile hoc unum Christi eum attigisse, et S. Desiderium et alios socios seculo octavo vixisse.

C a. Andreas Saussanus ad diem xxv Martii, quo successos Tabulis Martyr. Rom. inscriptos diximus, in S. Clemente Martyrol. Gallie hoc eas elogiis enumerat : Eodem die depositi sanctorum Confessorum Baronti et Desiderii monachorum, qui natione Galli, caeli robis contemptis, patria deserta, in Etruriam secedentes, apud Pistorium vitam complexi monasterium in canobio S. Petri de Langore, carnem cum omnibus concupiscentiis crucifixorum, mundoque mortuae Christo viventes, hostiam Deo placentem sese in obsequium suavitate obtulerunt Barontius autem ipsorum suorum viscerum factus immolator, Agualdo filium super nemine fidei, spe viva et ferventi caritate, Divinae etiam Majestati sacrileans, mortificationis etiam suae socium effecit, ut et immortalitas beatae participem habere tandem promerent. Haec Saussanus speciosa admodum amplificatione, sed unum aberrante, Monasterium S. Petri de Langore, est Longoretum S. Petri sacrum, non in Etruria, sed in agro Bituricensi : hoc in loco Agualdo filius una cum patre vitam est monasterium inauguratum sed patre in Italiam peregre abente, quid fecerit, plene latet, Dein S. Desiderius non discessit cum S. Baronto e Gallia in Etruriam, sed hinc ob famam sancti patris vulgatum se ibi adiunxit, potius Italus quam

D Gallus censendus. Inscripti etiam ambo sunt Martyrol. hujus monasterii Hionis, Menardi, Dorgonii, Buccellii. Hion allegat res eorum gestas a Silvano Razzio in libro de Vitis Sanctorum Etruriae, et a Petro Bugiano in Historia monastica colloquio ultimo, scilicet a pag. 342, descriptas : sed et ipse aberrat, dum ambos natione Gallos fuisse ait, et vitam complexos monasticam in monasterio S. Petri de Longore circa annum Domini DLXX, quo anno Childebertus Rex inter Theoderici et Theodeberti Regum necem erat vitus : interim sub his fratribus assertit Razzius natum S. Barontum, at floruisse Bugianus : hic monasterium S. Petri Longoretum appellat, Razzius ait dictum de Longore, nunc appellari del Capo, quae signum etiam descripsit Buccellius, qui accuratus illos lapsus videtur, dum S. Desiderium non in monasterio Gallie Longoreta, sed in eremo Etruria adjunctum scribit.

E Ferrarius in Catalogo generali ad xxvii Martii, Pistorii in Thuseia, rapuit, S. Barontii Abbatis. In Notis allegat Tabulis Ecclesie Pistoriensis. Habuit Ferrarius Vitam MS. Pistorio acceptam, ex qua proclaram compendium confecit a se editum ad xxvii Martii, in Catalogo Sanctorum Italiae, annotatque, licet Natalis SS. Barontii et Desiderii in Martyrol. Rom. viii Kalend. Aprilis descriptus sit : in Ecclesie tamen Pistoriensi festivitatem hac dies ex antiqua consuetudine celebrari : et festum hoc videri translatum ab festum Annuntiationis et festum S. Jacobi Apostoli, quod agitur xxvi Martii Eadem die xxvii Martii contigit Translatio corporum S. Desiderii et sociorum, quam peperam ad xxviii Martii translatit Razzius In Actis Latinis assignatur dies sextus Kalendas Aprilis, pro quo Bugianus substituit diem sextum Aprilis : uti et pro abitu S. Baronti diem viii Aprilis, pro quo in Actis legitur dies viii Kalendarum Aprilium. Majori mendo scripsit Razzius eum mortuum esse xxv Aprilis. Hion castigat duos errores Bugiani et altimum Razzii : cujus priorum, addito alio mendo, describit ad xxviii Martii, his verbis : Pistorii inventio et translatio SS. Baronti et Desiderii et sociorum monachorum. Eodem habent Darganius, Menardus, Buccellius, qui eventum Bugianum pro se allegat. Ferrarius in Catalogo generali analysi sociis isto habet : Pistorii inventio SS. Barontii et Desiderii. In Notis allegat Hionem, Razzium, Ricordatum, qui est illius Bugianus. Interim ex Actis impressis non isto die, sed precedenti vi Kalend. Aprilis translata fuisse corpora S. Desiderii et sociorum ad eandem ecclesiam, ad quam ante translatum fuerat corpus S. Baronti. In Actis MSS. Pistoriensis et S. Floriani scribitur semper Barontus, quibus consentit Chronicon Malleacense : in MS. Regine Sacer Barontus cum aspiratione : in Martyrol. Romano Barontius dicitur.

VITA

Ex MS. Vallicellano Patrum Congregationis Oratorii, Pistorio accepto.

Theoderici a Regis tempore, in ejus regno nobili exortus Francorum genere, vir claruit insignis, Barontus nomine. Hic divino succensus ardore, nato cum proprio, Agualdo nomine, omnem mundi postponens pompam, conobalem tota mente amplecti studuit conversationem. In beatissimi itaque Petri Apostolorum Principis monasterio, Longoretum vocato, proprii capitis conam deposuit : ubi in Dei opere devotissimus perseveravit. Eodem autem loco vir Domini tam mirifica monetur visione, ut Angelico subvectus officio, Sanctorum caelestia contuendo nosceret gaudia, et Averni dira prospectaret tormenta. Mox ergo sui patrem canobii sedulis depescere cepit precibus, ut ejus permissu Gallicum genitale

Martyrol. monastica non alia juvare.

Collus Pistorii 27 Martii.

Invocatio et translatio eadem 28 Martii.

F

a Nobilitas Francus, b

n onichus Longoreti.

visionem label.

sub Theoderico Rege.

circa annum 634

Elogium Saussanus

emendandum.

A genitale solum sibi liceret deserere, et orationis causa diversa Sanctorum oratoria adire, sicque demum anachoreticam vitam ducere. Post plurimam tandem indesumentem petitionis suae instantiam ejus Pastor cum omni grege, licet inviti, suo satisfacere desiderio : quorum adepto consensu mox vir beatus Romam petit, ut caelorum Clavigeri, qui jam se a demonibus eripuerat potestate, diu desideratum videre mereretur sepulcrum, Confessor itaque Christi Barontus, adepti sui patris licentia, peregre profectus, dum orans plurimorum perlustrasset memorias Sanctorum, Roma per Tusciam remeans, eremique sibi inveniende solitudini inhians, Pistoriensis oppidi applicuit territorio : ubi famosissimum audivit esse locum, solitariae vitae satis congruum, ab Orientali sive Occidentali plaga montibus circumseptum

2 Venerabilis igitur vir Domini incedenda sibi solitudinis visere exoptans locum, cujus laudabilem jam auditu perceperat famam, sancto se ducente Spiritu illic usque pervenit, et geminorum inter radices montium planitieam exiguam, valde tamen gratam reprensus, mox illic parvam sibi construere cepit cellulam. Postquam devotissimus Christi eremicae coeptum solitudinis suae peregit ergastulum, quoniam ipse aquis careret locus, ibidem se in orationem stravit, ubi a Domino indeficientem salientis aquae impetrare meruit venam, vicinamque propriis manibus excavans crepidinem, vivi fontis munere a vivo fonte donatur.

3 Eo itaque Dei servus persistens loco, die ac nocte in Domini meditabatur lege, ut de virtute in virtutem provectus, Deum deorsum in Sion videre mereretur, cum Propheta decantans, cum dilecta sunt tua, Domine Deus virtutum, tabernacula, concupiscit et deficit in atrii tuis anima mea. Cum autem jam beati viri celeberrima fama passim divulgata huc illicque spargeretur, quidam vir venerabilis, cognomento Desiderius, constantia spei, fidei, caritatis armatus, ad hunc egregium accessit Patrem : ut ejus exemplo eruditus alta scanderet regna Polorum. Hujus laudabile preconium subsecuti sunt et alii adolescentuli quatuor, qui desertentes ea quae carnis sunt, placida mente, benigno amore, beati viri magisterio flectere discunt colla, quatenus dominicum adimplerent preceptum, quo ait : Qui dereliquerit patrem aut matrem vel omnia quae sua sunt, centuplum accipiet. Itaque dum et hi perfectissimi Magistri imitantur doctrinam vitam et exemplum, ad summam culmen sanctitatis conscendere digni fuerunt.

C 4 Postquam autem B. Barontus praefulgidis ornatus moribus, varique virtutum floribus coronatus, longo jam foret senio fessus, carnis universae sequendo tramitem, terrae terram relinquens, sub die octavo Calendarum Aprilium feliciter migravit ad regni caelorum, cum Christo perenniter regnaturus. Cuius corporis preciosissimam glebam discipuli ejus diligentissime procurarunt, et in basilica, quam ipse vivens fundaverat, honorifice deposuerunt. In quo loco et idem ipse B. Desiderius, post plurimum spiritalis exercitationis sine labore, cum ex hoc mundo ad Dominum transmigrasset, secus ejus vestigia sepulcrum promeruit suscipere cum fide et gloria. Ille et alii quatuor, quorum superius mentionem fecimus, post nonnulla annorum curricula sigillatim de hac luce subtracti, gloriosissime pariter sunt tumulati. In quo loco mira Dei virtus per Confessores suos pretiosissimos quotidie refugit : super eos, qui devote illic pro aliis quibus infirmitatum impedimentis confugunt : simili modo et pervasoribus si qui forte eodem in aliquo offeudere moluntur, alto gravis inferitur.

5 Longo autem post tempore dum B. Baronti

tumulul plurimis diversisque assidue conarscarent miraculis, a quibusdam ejus terrae primatibus in ejus honore ibidem monasterium constructum est, in quod pretiosa sui corporis membra a Restaldo Pistoriensis urbis Episcopo translata sunt.

6 Post venerabilem autem atque admirabilem B. Baronti translationem, sanctae reconditionis ejusdem conturbatae Desiderius, cujus supra mentionem fecimus, nullatenus ferens se a sancti Magistri corpore sequestratum fore, creberrime munitando non solum Fratibus cenobii in visione somnii apparere voluit, sed et viris quamplurimis ac mulieribus sese manifestavit. Item quippe valde injustam sibi factam re velabat, ut a collega suo et sepultura staret divusus ; cum quo in Catholica conjunctus fide, et anachoretice vite conversationem unanimiter tenuit, et usque in finem ultimo tempore exultans spiritus inventi sunt in mti amore consuete dilectionis. Multis itaque exterriti visionibus, et certi jam redditi tan Abbas quam ceteri ipsius monasterii Fratres, Deum clementissimum honorum omnium auctorum devotis mentibus exorare coeperunt, ut qui beatissime Helenae nostrae Redemptionis ligum, quod per multorum labentia annorum curricula occultatum fuerat, manifestare dignatus est : ipse eorum acceleraret perficere votum reperendi corpus beati viri. Demum inventum est ad locum, in quo sperabatur egregii Confessoris Desiderii corpus quiescere humatum, quoniam fontem lucidissimum emanare, ex eo nonnulli jam viderant in visione : sed ne frustra videretur esse spes tantarum visionum, quae colitis revelate fuerant, e profundo terra evacuata ad venerandum Excellentissimi corporis sepulcrum pervevit. Et quoniam perfecta et probata Sanctorum virtus aperte rearguere solet negligentes et incredulos, ne forte Fratrum corda aliqua de Sancti corpori inventione diutius turbaret diffidentia, lapis marmoreus mihi ab eisdem est repositus. Latins apertibus per singulas figuras taliter exaratus. Ille ueritiscorpus s. BARONTI ET S. DESIDERII CUM SOCIIS SUIB. qui postea novi templi muro insertus, atque in propatulo positus, in testimonium Sanctorum corporum usque in presentem servatur diem, ad accurrentium populorum multitudine per secula inspiciendus sive perlegendus. Ex his deline apertibus majori roboratione animati Fratres, huc atque illuc fidentes, ne titulus ille reprobus haberetur, alii singula in regn. escentes, ab eisdem in suis reperi sunt monumentis. Et huc itaque cum B. Desiderio pariter a Reverendis Fratibus elevati in unam novam templi gloriosissime sunt translati, sub die 6 sexto Calendarum Aprilium, anno a Passione Domini millesimo octavo decimo, Beatus autem Desiderius ad Meridianam plagam templi positus est in loco novo ubi, si aliquis fidelis petitor accedit, quodcumque fideliter suggerat Confessori tanto, ejus meritis sine dubio impetrare valet a Domino. Reliquorum vero sociorum ejus corpora a Septentrionali plaga sunt resposita, et cum eorum nomina universis Fratribus essent incognita, Deo vero soli manifesta, post Dei Genitricis Marie altare, Sanctoque Martino in nordice collocata eorum reliquiae fuerunt.

a MS. in Theoderici et Theodeberti Regum tempore in eorum regno. sed in seculo aliquo nomen Theodeberti perperam admodum esse supra ostendimus, et hinc ne in timore offenderet lector illorum monstrandum. — In Agulibus, in Visione Anguladus, Bazzi Albulidus, Ferrario Agulidus. — e Restaldus, monachus Parmae in cenobio S. Joannis Evangelista, advitit S. Joannis Abbate movibundis 27 Martii anno 972, ut habent hujus Acta scripta, cum Restaldus esset Episcopus Pistoriensis, ad annum 1012, uti Eghellus edidit, in Episcopus Pistoriensis d. Feb. in dies 27 Martii, non 28 ut Bazzus vertit, aut 6 Aprilis ut Bogianus

D
EX MS
PISTON
corpus in actum
in. monasterium
transfertur
corpus
S. Barontii.

e
Post varias
v. pistoriensis
monasterium.

E

S. Desiderii

et sociorum
corporum.

P
d
transferuntur
27 Martii,
an. 1018

impetrata
facultate.

Romam
petit.

loco sacra
invenit.

in agrum
Pistoriensem
venit.

cellulam inter
montes
extravit.

sunt precibus
obtinuit.

Psal 83, 2
Jama visitata
late aperit a

designatur
S. Desiderius.

et 4 juvenes :

Matth 10. 20

sancte in
omnibus
Barontius
S. Barontii.

Divulgatus
et alii 4.

coram
restitu

A

VISIO S. BARONTI

EX MSS. S. Floriani et Reginae Succiae.

CAPUT I.

Raptus S. Baronti. Occursus duorum demonum et S. Raphaelis Angeli. Moribundus ab hoc sanatur.

Memorare igitur vobis volo, Fratres carissimi, per ordinem, qui a moderno tempore contigerit. In monasterio S. Petri Apostoli, *b* quod nomine Longiretus nuncupatur, quidam nobilis progenie, Barontus nomine, nuper conversus, pervenit ad monachatus Ordinem: qui cum Matutinas laudes Deo in ecclesia cum Fratribus devote *c* complisset: mox ut ad lectulum suum redit repente febre correptus, et ad extremum fatus perductus, cepit magnis doloribus exagitari, filionem suum, nomine Aigloaldum, vocare ut cum summa festinatione ad Eadonem Ibaconem deberet ambulare, ut eum pro fraterno amore veniret visitare. Tunc ipse puer cepit eum equitatu magno currere, et vocatum Fratrem secum adducere. At ubi Frater in eandem domum intravit, in qua ager Barontus jacebat, cepit eum his terque *d* appellare. Sed ille nihil homini valuit parabolare: sed digito golum suam ei monstrabat, et ante oculos suos palmis fortiter repugnabat. Tunc tremefactus Frater ad quotidianum arna conversus, cepit se signare, et cum genito gravi rogabat *e* consurgam in ipsam domum facere, ut turba malignorum spirituum exinde fugaretur. Sed ille Frater manus ad latus suum extensis et oculis clausis, cepit serivivus jacere, ita ut nihil posset omnino videre.

2 Tunc fere hora tertia Fratres convenerunt, ut pro ejus anima Deo subnixius preces funderent: quem ut viderunt nullum membrum agitare, lacrymario pro dolore vehementer nimis exorunt, et pro ejus anima componere *f* futurum exorunt qui psalmodia cantus recitarent per ordinem, ut celestis medicus mitteret animam in ejus corpore. Sicque factum est, ut psallentes Fratres tota die nunquam interrumpent, usque dum pervenit vespertinus ordo, in quo laudes Dei more solito in ecclesia canendo imponerent. At ipse Frater sic tantisper *g* defecit in corpore, ita ut jam nullus, qui eum videbat de ejus vita temporaliter habere fiduciam posset. Sed servo Dei, ut viderunt, psallere fortiter exorunt, et pro ejus anima celestem regere Conditorum, ut qui eum de Aegypto tollebat, collocaret in aeterna regione: sicque percontantes in psallendo, pervenerunt ad pulcherrimum cantum: in quo hora apparuit mirabilis virtus Christi ostensa, quae non debet taceri per totam Catholicam Ecclesiam, ut qui viduunt exjurescent de suis vitiis, et ex toto corde convertantur ad Christi servitium, ne in novissimum plagent in perpetuo poena, quae hic emendare noluerunt per poenitentiam veram. Mox illis psallentibus expergefactus, oculos aperuit his terque, laudes Deo reddidit, et prima verba haec ex ore edidit: Gloria tibi Deus: gloria tibi Deus: gloria tibi Deus. Contra Fratres, ut viderunt omnia, cum tremore magno gratias Deo agere exorunt, qui sic suum servum reddidisset vivum in corpore, quem jam nullus sperabat audio loqui.

3 Tunc omnes congregati in unum, interrogaverunt illum per ordinem, ubi fuisset, vel quid vidisset, eis per singula exponere. Illic vero quasi de gravi somno evigilans, dixit: Quando me vidistis hesternae nocte Matutinas laudes Christi vobiscum incolumem consummasse, mox ut ad proprium stratum reversus fui, tunc subito somno gravatus obdormivi. Sed statim in ipso sopore venerunt duo fetri demo-

nes, quorum aspectum tremebundus ferre non poteram: qui me strangulare violenter coeperunt, cupientes me efferratis dentibus laniare ac deglutire, ut sic me ad infernum deducerent: et usque ad tertiam horam me audacter ceciderunt. Adfuit mihi in adiutorium S. Raphael Archangelus, in splendore claritatis fulgidus, qui eos cepit prohibere, ne in me amplius saeve agerent: sed illi superbe contra eum reluctantes, dixerunt: Si claritas Dei eum a nobis non auferat, tu nullatenus potes auferre. Tunc ergo ait ad illos S. Raphael: Si ita, ut dicitis, est: eamus pariter ad Dei iudicium, ut ibi repudietur vestrum vitium: Sic illis toto die altercantibus, venerunt usque ad vespertinam horam, et ait ad eos beatissimus Raphael: Ego istam animam mecum hinc ante tribunal aeterni Judicis deduco, sed *h* spiritum ejus hic in corpore relinquo. Sed et ipsi objiciunt quod nunquam eam dimitterent, nisi Dei iudicio privarentur.

4 Hoc audito S. Raphael, extendens digitum terti et guttur meum, et ego miser statim sensi animam meam evulsam e corpore meo: sed et ipsa anima, in quantum mihi visum fuit, quam parva sit referam. Sic mihi videbatur, quod similitudinem de parvitate habuit ut pullus aviculae quando de ovo egreditur: sic et ipsa parva, caput, oculos et cetera membra, visum, auditum, gustum, odoratum et tactum ad integrum secum portavit: sed loqui minime potest, donec ad discussionem veniat, et corpus de aere recepiat, simile ei quod hic reliquit. Sed et ibi super meum pectusculum non parva fuit inter eos contentio: S. Raphael pugnabat animam meam ad caelum sursum elevare, et demones cupiebant seipsum praecipitare deorsum. Sed S. Raphael ad altam virtutem cepit me a terra elevare, et fortiter sustentare: at contra demones nimis a sinistro latere restringebat non amare, et secundus demon post tergum calcibus me calcabat graviter, et dicebat iracundia plenus: Jam altera vice te habui in potestate et nocui valde: nunc autem in inferno cruciaberis perpetualiter.

5 Ista dicendo cum ascendissem super monasterii silvam, signum sonuit ad vespem super ipsam basilicam, mox S. Raphael imperavit demonibus, dicens: Recedite, recedite cruentae bestiae, jam non potestis nocere istam animulam, dum signum sonat super ipsam ecclesiam: quia Fratres congregantur ut orent pro illa. Sed illi aequanimiter acquiescebant, sed fortius latus meum calcibus tundebant: et sic rapido cursu pervenimus super monasterium, quod vocatur Millebus nomine: super quo S. Raphael oravit prohae, et hoc Capitulum edidit ex ore, dicens: In omni loco dominationis illius benedic anima mea Domino: et ego, ut audivi, respexi, et vidi ipsam monasterium, et cognovi cunctum gregem celebrantem vespertinam Officium, et unum de Fratribus vobis portantem herbas viuentes ad coquinae servitium. Hoc, dilectissimi Fratres, satis debeamus cum grandi tremore admirari, quod inter duo monasteria duodecim milium spatio sic sub uno hunc momento animam captam transportasset usque super beatissimi viri habitaculum.

6 Sed et S. Raphael expleta oratione, dixit: Visitemus hunc Fratrem servum Dei verum, qui ager jacet in isto monasterio, et est dispersa humilitate et opere ceteris in turba *k* Biturica, quem gravis molestia poena usque ad mortem perduxerat: qui cibum capere nullo modo poterat: de ejus sanitate omnes Fratres desperati, non aliud tractabant, nisi quemodo eum sepulturae traderent. Sed post Archangelus visitationem, et ipsius conforationem, ipse profatus Abba *l* Leodoldus inde refert magnum miraculum, quod terrere potest corda incredula, quae non compunguntur ut agant poenitentiam, et rogent S. Raphael qui interpretatur Dei medicina, ut veniat

a S. Raphaela defensus.

videt animam suam sicut pulli oviculae, h

elevat inter certamen Raphael et demones:

et super illi obcursum monasterium dejecit

F

k a quo Raphael monacha pro sustulit vestimentis.

et

c S. Barontus per filium evocavit Eadonem,

d B

e in exasium raptus:

f monachus tota die ac nocte orantibus,

g

ad se revertitur:

in raptu,

fuit cetera a demonibus,

A et curet illorum crimina, ne diabolus eos captos ducat ad aeterna supplicia, unde non possent effugere ad eorum temporalem laetitiam, in qua habebant totam fiduciam. Tunc ipse Abbas asserit, dicens, quod illa hora quando ipse Frater Barontus se dicit adfuisse ibidem cum S. Raphael, mirum splendorem super ipsam domum se vidisse testatur, in qua ipse aeger prae infirmitate jacebat et multum in pectore dolore gravatus; et subsequens sanctum Raphael in fulgore vultus totam domum illuminantem, et super pectus ipsius impresso signo Crucis transeuntem: et illa hora de sua infirmitate, quam in pectore graviter gestabat, sanavit.

Barontus oppugnatur ab aliis & demominus,

mi x decetis ab Angelis duobus.

B Post ista omnia acta dicit ipse Barontus: Ut autem ipsum monasterium pertransivimus, occurrunt nobis alii quatuor demones nigerrimi, qui ne cupiebant dentibus et unguibus lacerare crudeliter: et ego peccator, ut vidi, fortiter cupi timere, ne me a S. Raphael auferrent, et in foveam inferni demergerent: dum illi jam se essent, et ille unus non possit eis resistere. Sed B. Raphael fortiter eis resistebat: et dum invicem altercarentur, ecce obviant nobis duo Angeli in veste fulgida et miro odore, qui veloci cursu apprehenderunt Sanctum Raphael deorsum, et inceperunt Antiphonam decantare: Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. Statim illi demones vires perdiderunt, et duo in terram ceciderunt et evanuerunt, et inde alii duo in antea similiter fecerunt: sed illi primi, qui quando a corpore abstractus fui, praesentes fuerunt, non recesserunt; sed semper nobiscum comitatum habuerunt, et juxta infernum iter habuimus, et custodes vidimus infernum.

a Chronicon Malleacense, praesente anno: de quo supra actum. — b Idem: Qui est in solo Biturico in silva Brioua, quem S. Sigrannus construxit, qui vocatur Langurinus. — c MS. Reg. Suevic, reddidisset. Chr. Malleac. redderet. — d MS. S. Floriani clamare. v. Ite in loqui. — e Consparium facere, ut est aquam benedictam spargere. — f MS. Reg. Suec. turbas. — g Est variat. lectio. Malleac. Ch. statim praedecit. MS. Reg. Suec. statim per deficit. MS. S. Flor. lent. — h In MSS. Ate et num. B legitur spem: sed omnino sensus exigit ut credamus hanc lecturam ortam ex litteris sprm, contracte spiritum significantibus, non bene intellectis: indicatur ergo in Baronto, sola respirandi facultate relicta, ceterarum operationum externarum rerectionem suspensum fuisse; ac si anima a corpore abfasset. — i Situa inter hoc monasterium et Malleacum et distantia 12 millium passuum in mappa geographica observatur. — k Urbs Bituricum in Vita S. Amandi auctore Aquitano c. 69. pag. 851. dicitur civitas Belthoricae hic in MS. Reg. Suec. Bituriva, in MS. S. Floriani Bithyriae. — l Chron. Malleac. Licoidalus.

CAPUT II.

Introductio S. Baronti in caelum. Defensio a S. Petro suscepta. Elemosyna praescripta.

In prima paria caeli agnoscit varios a suo monasterio sancte mortuos:

a b c

Sic postea secunda pugna peracta, venimus ad parvalem primam portam, ubi plures vidimus ex Fratribus monasterii nostri, qui erant congregati praestolantes diem iudicii, ubi gaudia aeterna pleniter recipiant, quorum nomina inserta tenentur et sunt: Corbolennus presbyter, cui Deus bonus in saeculo praestitit; a Fraudolennus Presbyter qui dies suos bene custodivit; b Austrulfus Diaconus, qui a momento de saeculo jussu Dei discessit; c Leodoaldus Lector, quem Deus proprio ore benedixit; Ebbô Lector, Dei servus, electus ex nomine. Hi vero ut nos viderunt, et demones lateri meo sinistro vehementer inharere, coeperunt stupefacti velle sermocinari nobiscum: sed nequissimi demones nullo modo locum dare illorum parti volebant: sed servus Dei maximus, nomine Leodoaldus, Sanctum Raphael per Creatorem caeli et terrae conjuravit, quod me dnuatoret paululum pausare. Tunc ipse humiliter Sanctum Raphael et me infelicem sciscitatur, de quali conobio fuisse, et quam ob caussam sic graviter errassem, ut demones in me accepissent talem potestatem. Et ego aio ad eos: Ex monasterio S. Petri,

Marii. T. III.

Longoretus nomine, et ista omnia quae patior pro culpis meis tibi evenisse non nego. At illi intrinsecus tacti nimio dolore, ut cognoverunt me esse de illorum congregatione, gemere coeperunt et queri, quod nunquam diabolus de eodem monasterio ita laqueare praesumpsisset illam animam. Sed sanctus Raphael blande eos de me cepit consolari, dicens: Ego spiritum in ipsius corpore reliqui: sed si Pater caelestis voluerit, adhuc illuc remeabit. Statim ipsi Fratres coeperunt sanctum Raphael humiliter prece rogare, ut simul se in terram jactarent, et pro me miserum plium Dominum deprecaretur, ut nequam hostis devorare me non possit, et sic se pariter in orationem dederunt.

D
EX MSS

9 Mox expleta oratione, venimus ad secundam portam paradisi, ubi erant milia innumerabilium infantium, vestibus albis exornati, una voce concorditer Dominum laudantes; et nos statim introgressi infra ipsam portam per medium Sanctorum illorum, vidimus semitam parvulorum preparatam, per quam coepimus iter agere usque ad aliam portam. Sed tanta erat multitudo Virginum in utraque parte ad dexteram et ad levam, quod pervidere nullus hominum praeter Deum poterat. Statim ut nos viderunt, una voce clamare coeperunt: Anima ista vadit ad iudicium: et nunc iterum repetunt: Tu vince bellator Christe, tu vince: et non diabolus ipsam animam ducat in Tartarum.

In 2 porta reperit infantis.

dein Virgines: B

10 Deinde venimus ad tertiam portam Paradisi, et ipsa porta habebat similitudinem vitri: et intro erat multitudo Sanctorum coronatorum in vultu fulgenti, residentes in mansione splendida et in sedibus gratias Deo semper agentes: ibi multitudo d. Sacerdotum excelsi meriti, quorum mansiones laterculis aureis et gemmis erant adificatae, juxta quod et S. Gregorius in libro Dialogorum commemorat, et adhuc multorum mansiones adificabantur in magna claritate et honore: quarum habitatores in praesenti non videbantur, sed mansiones in caelo illis adificabantur, qui esurientibus panem in terris tribuere non cessabant. Et dum haec omnia diligenter cernebam, astitit mihi unus ex Fratribus nostris, nomine Corbolennus, qui jam olim obiit: et ipse mihi in his locis monstravit mansionem magno honore constructam et dixit: Haec est mansio Abbatis nostri Francardi et nunc ejus merito eam Dominus preparavit: ego enim pauca quae de illius gestis vidi ex ordine referam quia ille me nutrivit ab infantia. Erat in Dei timore devotus et sacra lectione instructus, et per illius religionem, datae sunt ad ipsius monasterium nutu Dei possessiones, unde servi Dei et peregrini habent plenam consolationem. Erat enim auctor filiorum nobilium, quem longa aegritudo purgavit, et per ista bona facta preparavit illi Deus aeterna gaudia.

In 3 porta Sanctos coronatos et Sacerdotes: d

et novas mansiones parati

et aliquam pro Francardo Abbate suo.

F

11 Deinde ingressi tertiam portam cum iter cito agere coepissemus ut viderunt nos Sancti Martyres, humiliter orare coeperunt una voce, ut superius diximus. Tu vince bellator fortis Christe, qui nos sanguinem fundendo redemisti, et non diabolus istam animam ducat in Tartarum. Omnino absque mendacio deo, sic arbitrabar, quod in toto mundo resonaret strepitus vocum Sanctorum. Et sic deinde pervenimus ad quartam portam Paradisi, et ibi cognovi unum Fratrem nostrum, nomine Baudolenum, qui aliquando jacuit ad portam monasterii nostri contractus in grandi tribulatione, et dixit mihi, quod per ordinationem S. Petri accepisset curam in toto mundo de luminaribus ecclesiarum; et me cepit arguere cur in ecclesia nostra, que in ejus honore est constructa, lumen in nocte deficeret, et non per singulas horas arderet, ut ipse proculdubio hoc praesens videbat. Jam deinde non fuit nobis permissum au-

vidit Martyres

e

et Baudolenum ravnachum.

A plius ibidem introire : sed mirum splendorem et claritatem in totis partibus vidi, quam cernere vix parum reverberatis oculis potui.

S. Petrus evocatus,

12 Tunc Raphael accessit unum ex Angelis, et misit ut Petrum Apostolum ad se cito vocaret. Tunc cursu veloci abiit, et vocavit S. Petrum. Ille nulla hora tardans advenit, dicens : Quid est, frater Raphael, quod me venire fecisti? Cui S. Raphael ait : Ini ex monachis tuis contradicunt daemones, nec omnino eum volunt laxare. Statim beatissimus Petrus venusto vultu conversus ad ipsos dixit : Quod huic monacho habetis crimen imponere? Et daemones dixerunt, Principalia vitia. Et Petrus dixit : Dicite illa. At illi dicunt : Tres mulieres habuit, quod ei non lienerat : et perpetravit alia vitia, adulteria plurima et alias culpas, quas nos ei suavisimus : et illa que ab infantia gesseram memoraverunt per singula : et hoc quod ego nunquam ad memoriam reducebam. Et Petrus ad nos ait : Est veritas, frater? Et ego dixi, Veritas, Domine. Et ait ad illos beatus Petrus : Etsi aliquod contrarii egit, elemosyna reddem : quia elemosyna a morte liberat : peccata sua Sacerdotibus se confessus, et penitentiam pro ipsis peccatis egit : insuper suam comam in meo monasterio deposuit, et omnia propter Deum dereliquit, et se in eiusdem in servitium Christi tradidit. Omnia ista mala quae dicitis haec bona calcaverunt : ideo vos mihi cum auferre non potestis. Aperte cognoscite, quia non est vester socius, sed noster. At illi fortiter repugnantes contra eum dixerunt : Nisi claritas Dei eum a nobis auferat, tu non potes auferre. Tunc Sanctus Petrus ita commotus contra eos, his terque dicere coepit : Recedite spiritus nequam, recedite inimici Dei, qui semper contrarii estis : dimittite illum. Et illi nunquam me volebant dimittere. Statim beatus Petrus tres claves habens in manu, voluit eos ex ipsis clavibus in capite percutere, sed cito emisu alis expulsi fugere coeperunt et volantes inde prius intraverant redivere. Sed forte voce eos beatus Petrus Apostolus prohibuit, dicens : Non habeatis licentiam, terti spiritus, ulterius huc venire. Et illi nimis tristes super ipsam portam volare coeperunt, et sic per aerem fugerunt.

audita accusatione demonum

opponit bona opera :

B

13 Post effugationem demonum, conversus ad me S. Petrus dixit : Redime te frater. Et ego cum grandi tremore dixi ad eum : Quid possum, bene pastor, domine quia hic pro manibus nihil habeo? Et ille ait : Cum ad propriam peregrinationem redieris, illud quod ad monasterium veniens sine commento absconsum retinisti, omnibus patefac, et duobus in solidos eum festinatione donare non retardes : a Kalendis Aprilis incipe, et sic per singulos menses in anni circulo in unumquemque mensem unum solidum in manu pauperis mitte, bene pensatum, et manu Sacerdotum signatum, et adhibeas testes legitimos, quod post te nihil de ipso pretio remaneat, et sicut jam dixi in manus peregrinorum mitte, et sic tuam redemptionem ad caelestem patriam transmittes : et cave ne per ipsas culpas, quas per humanam fragilitatem perpetrasti, unquam revolutus cadas : et sollicito studio evigila, ut ad annum finitum post te denarius non remaneat. Quia si exinde negligens apparueris, multum te in egressione animae tuae nocebit, et erit tibi ruina peior prioris. Et erat ibi senex quidam optima forma, venerabili aspectu, qui B. Petro Apostolo praecipuus adstabat et interrogavit eum dicens : Domine, si ista omnia donat, dimittuntur ei peccata sua? Et ait illi beatissimus Petrus : Si hoc quod dixi donat, statim dimittuntur ei facinora sua. Dixit etiam B. Petrus ad illum senem : Hoc est pretium divitis et pauperis, duodecim solidi. Post istam monitionem factam jussit S. Pe-

daemones fugit

injungit Baronti elemosynas :

C

trus duobus puerulis, qui erant albis stolis induti, D claritate vultus fulgenti, forma decori, ut me usque ad primam portam Paradisi deducerent, ubi fratres monasterii nostri quieti residebant, et inde me ipsi per infernum deducerent, ut omnia tormenta peccatorum inspicerem, et scirem quid apud alios Fratres deberem dicere, et sic deinde usque ac monasterium nostrum illisum perducerent. Tunc ipsi pueri post mandatum acceptum, prompti ad obediendum mirifice, usque ad praedictum locum me duxerunt. Sed ut Fratres me viderunt, immensas laudes et gratias caelesti egerunt medicum, qui me de faucibus diaboli liberavit. Oratione expleta, acceperunt praecceptum a viris beatissimis, ut me ad transitoriam patriam reducerent.

jubet illum post ista tormenta inferorum reduci ad monasterium

trus duobus puerulis, qui erant albis stolis induti, D claritate vultus fulgenti, forma decori, ut me usque ad primam portam Paradisi deducerent, ubi fratres monasterii nostri quieti residebant, et inde me ipsi per infernum deducerent, ut omnia tormenta peccatorum inspicerem, et scirem quid apud alios Fratres deberem dicere, et sic deinde usque ac monasterium nostrum illisum perducerent. Tunc ipsi pueri post mandatum acceptum, prompti ad obediendum mirifice, usque ad praedictum locum me duxerunt. Sed ut Fratres me viderunt, immensas laudes et gratias caelesti egerunt medicum, qui me de faucibus diaboli liberavit. Oratione expleta, acceperunt praecceptum a viris beatissimis, ut me ad transitoriam patriam reducerent.

a MS. S. Floriani, Prodolenus. — b Idem Castrulfus. — c MS. Reg. Saec. Leodaldis, aut mox eidem Leodaldis etiam est — d MS. S. Floriani Sanctorum. — e Idem, dubio.

CAPUT III.

Reductio a caelo. Tormenta inferorum inspecta. Reditus ad corpus. Admonitio ad penitentiam.

Ceperunt intra se tractare, quis de ipsis esset qui me ad propriam peregrinationem revocaret. Consilio inito rogaverunt unum ex Fratribus, nomine Framnoaldum, qui in isto monasterio nostro, quod illi pietas divina concessit, in puerili tate a corpore migravit, et ad limen ecclesiae Sancti Petri corpusculum ejus jacet : rogaverunt eum magnifice, ut ipse me ad monasterium reduceret, et insuper adhuc ei polliciti sunt, dicentes : Si istum Fratrem ad monasterium reduces, per singulos Dominicos tuum sepulcrum scopis mundabit, et super ipsum, Miserere mei Deus per ordinem usque ad finem decantabit. At illi ad me conversi dixerunt : Sponde hoc nobis, tu Frater, ut ipsa promissa implere debeas. Et ego statim promisi, et verbo firmavi. Et illi dixerunt : Vide ut ex hoc aliud non facias, ne condemnatus mendacio appareas. Tunc ipse frater Framnoaldus eis respondit : Ego jussioni vestrae obtemperabo, propter quod ille impleat quod promisit.

E Hic minoris staturae Framnoaldus,

addicta oblatione orandi ejus sepulcrum,

accepti cereum Crucis signatum ab Ibbone,

F

15 Et Fratres gratias Deo referunt pro ejus obedientia : et cereum ei in manu dederunt, ut ipsum Ibboni Dei famulo in ecclesiam deportaret, et ipse ipsum signum Crucis Christi faceret, ne a malignis spiritibus extingueretur per iter nostrum, qui nos semper in verbo et in opere capiunt ad tenebras revocare. Et ipsi Fratres sic dicebant, quod praefectus Ibbone mysteria Apostolorum in ecclesia celebraret. Sic pariter comitantes venimus ad eum : quem Fratres coeperunt rogare, Homo Dei signa istum cereum, quia S. Petrus nobis praecepit, ut hinc ad monasterium reducamus istum peregrinum, ne calumnias demonum patiat in suo itinere. Tunc frater Ibbone dixit ad illos : dilectissimi Fratres, pariter ipsum signemus. At ipse primus ut cepit manus suas ad signandum levare, mirus splendor coepit per ejus brachia et digitos radiare. Et ego ut vidi diligentius, ceppi considerare quid esset tantus splendor, qui sic ejus brachia et digitos exornaret : sed ut inspexi auri similitudine et gemmis erant donati : et non sine causa ipsa omnia apparuerunt facta, in quo mea quid paritas vidi, referam inde pauca. Ejus nativitas fuit de generatione inelyta, et dereliquit omnem possessionem terrenam, juxta quod Dominus docet : Vaide, et vende omnia quae habes et da pauperibus, et veni, sequere me. Praecepto impleto devotione integra, consilio inito tradidit se in Christi servitium, comam deposuit, vitia abscidit, et sic renovatus factus est minister Christi : cujus manus semper fuerunt largae ad elemosynam dandam, erogabat transitoria, mercabatur aeterna :

h. m. ne magne virtutis, et addido elemosynas. Noh 10, 21

A ista et alia bona faciendo refulserunt ejus digiti et brachia. Nullus ergo debet dilectissimi fratres dubitare eleemosynam donare. dum sic pius Deus fideles suos faciat in aeterna vita claros habitare.

Accepta securitate contra daemones

16 Sequitur post exemplum signati cerei dixit servus Dei Ibbō ad ipsum fratrem Barontum : Audi tu frater, si tibi daemones insidias in itinere praeparare voluerint, dictu : Gloria tibi Deus et nunquam te per ea de tuo tramite deviare debent. Post ista omnia acta, cepit ipse beatissimus Ibbō Fratres rogare, ut ipsi me in itinere deducere deberent, et infernum visitare, et custodes inferni viderent, et scirem quid Fratribus nostris denunciare deberem. Et dixit illis, quia jam Fratres scimus quod non possunt daemones illum deviare, dum S. Petrus illis praecipit ad propria remeare, ut suam vitam debeat meliorare. Tunc Fratres jussa complentes, coeperunt ambulare. Ut autem venimus inter Paradisum et infernum, vidi ibi virum senem, pulcherrimum aspectu, habentem barbam prolixam in alta sede quietum sedentem. Et ego ut vidi, cepti ad eum inclinato capite caute interrogare, quis esset ipse potens et tam magnificus vir. At illi conversi ad eum dixerunt : Ipse est Abraham pater noster, et tu Frater oportet te semper Dominum rogare, ut cum te a corpore jusserit migrare, in sinu ipsius Abrahæ te faciat quietum habitare.

descendit Baronus et videt sinum Abrahæ :

B

17 Deinde iter agentes pervenimus ad infernum : sed non vidimus quid intus ageretur, propter tenebrarum caliginem et fumigantium multitudinem : sed per illas mansiones, quæ a daemonibus tenebantur, quantum me Deus permisit videre, exponam. Vidi ibi innumerabilia millia hominum, qui ligati et constricti nimium tenebantur graviter, et terrorem gementium, et quasi apium similitudinem recurrentium ad vascula sua : sic daemones animas laqueatas in peccatis ad inferni tormenta trahebant, et super plumbeas sedes in gyro sedere imperabant. Sed ordines malorum et societates eorum quomodo erant per singula edisseram. Tenebantur ibi superbi cum superbis, luxuriosi cum luxuriosis, perjuri cum perjuris, homicidæ cum homicidis, invidi cum invidis, detractores cum detractoribus, fallaces cum fallacibus gemebant, juxta quod S. Gregorius in libro dialogorum exposuit : Ligant eos in fasciulis ad comburendum, et reliqua. Ibi et innumerabilis numerus Clericorum, qui hic propositum suum transcederunt, et se cum mulieribus maculaverunt decepti, in tormentis pressi, ejulatum magnum emittebant : sed non eis proderat quidquam juxta quod S. Gregorius dicit : Sine causa cum precibus ad Dominum venit, qui tempus congruae penitentiae perdidit. Ibi et lassus Vulfredus Episcopus, cum turpissima veste in similitudine mendicæ sedebat, ibi et Dulo Episcopus et alii quos ex parentibus nostris ibi recognovimus : ibi et fatuæ virgines, quæ se de sua virginitate in seculo laudabant, et nihil de bonis operibus secum portaverunt, sociatæ in custodia daemonum amare satis gemebant. Et aliam causam ibi vidi satis a peccatoribus metuendam. Omnes illi qui sub custodia daemonum tenebantur vinculis configati, et aliqui qui bonum in seculo ex parte egerunt, offerebatur illis hora sexta manna de Paradiso ablatum, similitudinem nebulae habens, et ponebatur ante eorum nares et ora, et inde b refrigerium accipiebant. Similitudinem Levitarum habebant albis vestimentis involuti et alii, qui nunquam bonum in seculo egerunt, et illis offerebatur : sed gementes oculos suos claudabant, et pectora sua percutiebant, et alta voce dicebant : Vis nobis miseris, qui nullum bonum quod audivimus fecimus, sed et istud tantum malum transactum vidimus.

exponit a se ista tormenta damnatorum,

vitam Clericorum,

et Episcoporum,

et aliquibus aliquid refrigerium datum,

b

C

18 Pervenerunt apud nos patres nostri, quorum

nomina inserta superius tenentur, sicque et cum ipsis viatores fuimus, qui se dicebant ambulaturos usque dum descendimus in amœnam campaniam : deinde illi gratias Deo referentes, reversi sunt ad caelestem patriam. Sic postmodum ego, et ipse Frater Framnoaldus, qui potestatem acceperat me reducendi, iter carpentes pervenimus ad nostrum monasterium, et mirum ibi Dei apparuit mysterium : quia ad ipsius adventum aperta sunt ostia ecclesiae, et ingressus oravit prolixè : et expleta oratione pervenimus ad ipsius sepulchrum, super quod ipse genibus inclinatus dixit hoc capitulum : Misere mei et resuscita me in adventu tuo, Domine. Et dixit mihi, Ecce Frater, ubi jacet meum corpusculum : si vis adimplere quod promisisti, habebis integram mercedem. Sic verbis completis abstulit a me corpus, quod de aere acceperam et lumen, et abiit. Et ego peccator, omni a me adjutorio ablato, remansi ante ipsius ecclesiae S. Petri januas, in tanta tribulatione positus, quam ab illa hora, qua a B. Petri praesentia discesseram, non habueram : et capi me per terram trahere, et ad corpusculum meum festinare. Sed immensa Dei clementia misit ventum, qui me levavit in altum, et in ictu oculi portavit usque super ipsum tectum, ubi corpusculum meum jacebat. Vidi Fratres vigilantes, et filium meum Agloaldum sedentem juxta ipsum lectum et tenentem manu sua maxillam, et praeter tristitia atque lassitudine somni titubantem. Et iterum vento flante intravi per os meum in corpus meum, et primum verbum erupi in laudem Dei : Gloria tibi Deus, ut mihi insinuavit Ibbō servus Dei.

D Ex MSS. aliis receduntibus

venit cum Framnoaldo ad monasterii templum :

hoc abeunt

elevatus suet suos prope corpus,

E hoc ingrediur :

hæc ipsemet scripsit

ndhoritur ad partem tuam et vitam sanctam.

F Eccl. 5, 8

Psal. 33, 12

Math. 11, 28

Mat. 26, 34

Joan. 2, 18

19 Sic postea omnia superius memorata, ego qui scribere praesumpsi, non ab aliis dicta sed per me ipsum ad praesens probata didici. Si quis hoc opusculum a me factum legendum in manibus acceperit, potest me de rusticitate verbi reprehendere : non potest de mendacii culpa redarguere. Quisnam ille est, Fratres carissimi, rogo, tam ferream mentem habens, quem non terreant ista denuntiata supplicia, ubi daemones unumquemque peccatorem a corpore egredientem tam velociter rapiunt, et secum ad infernum trahunt? Hoc et S. Gregorius confirmat, quia animam peccatricem ideo Dominus diabolo a corpore trahere permittit, ut compulsa discat, cum se sponte in praesenti vita tradidit in culpa. Quis tam alienus erit a fide, qui sententiam istius non credat? Sed ideo multi non credunt, quia plus eos delectat amor seculi et comoda terrena, quam delectat amor Dei et Societas Angelorum atque Sanctorum. Clamat Propheta et dicit : Non tardemus converti ad Dominum, et ne differamus de die in diem : subito enim venit ira ejus, et in tempore vindictæ disperdet nos : et quæ per cupiditatem congregavimus, quid nobis proderunt? Vocat nos iterum dicens : Venite filii audite me, timorem Domini docebo vos : vocat nos per Evangelium dicens : Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis sarcinis peccatorum, et ego vos reficiam. Vocat per semetipsum et dicit : Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Praedcat nobis S. Joannes Apostolus : Fratres nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo : quoniam omne quod in mundo est concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum et superbia vitæ hujus, quæ non est ex Patre, sed ex mundo est : et mundus transit et concupiscentia ejus, qui autem fecerit voluntatem Domini, manet in æternum. Sed corda humana cupiditas indurat seculi, et lapideum durum, ne resurgere possint ad rectitudinem. Recalescat ergo, Fratres dilectissimi, fides nostra, ad caelestem vitam desideria nostra revocemus, ante oculos nos-

trors

A tros peccata quæ fecimus revocemus, consideremus quam districtus iudex venturus est, qui non solum de malis operibus sed etiam de cogitationibus nostris iudicare disponit: mentem formemus ad lamenta, vita nostra amarescat in pœnitentia; ne per terrenum amorem vindictam sentiat in æterna damnatione, sed bona facta nos provocent ad æternam regionem: ut quando corpore migraverimus, Angelus sanctus ducat ad cœleste regnum, et vitam æternam habere

mereamur, quod ipse præstare dignetur, qui cum D æterno Deo Patre vivit et regnat in secula seculorum Amen.

Acta sunt hæc omnia viii Kal. April. in sexto anno regnante Theodorico Rege Francorum.

a MS Reg Suec Framwaldum. — b De aliquo refrigerio damnatis dato ad preces nostras refertur in *Vitis Patrum* et in *Vita S. Macarii Egyptii* 25 Januarii cap. 6 ubi in *Notis late egyptius de simili refrigerio, adductis sententia S. Joannis Damasceni, S. Thomæ Aquinatis et aliorum.*

DE SANCTO HERMELANDO, ABBATE ANTRENSI IN GALLIA,

Commentarius prævius.

G. II.

SEC VIII
XXV MART.

Antrum
monasterium
extructum,

Ligeris inter majores fluvios Galliar, quam intersecut, paucis infra Namnetum urbem milliariis in alveo suo includit aliquot insulas, quarum præcipua a S. Hermelando Antrum appellata, celebris est ab monasterium ab eo sibi seculo Christi septimo conditum, in qua et ipse vixit, et ab obitu est sepultus, ac tam in vita quam post mortem multis claruit miraculis. Ablegatus erat a cœnobio Fontanellensi S. Hermelandus Namnetum ad petitionem potissimum S. Pascharii hujus urbis Episcopi, in cujus Officio Ecclesiastico ad diem x Julii legitur hunc dictum monasterium erexit, decimis, præliis et redditibus multisque ornamentis Ecclesiasticis dotasse: at vero infideles Nordmannos, a cæno Nannetico revertentes anno Domini octingentesimo quadregesimo tertio, illud cœnobium incendisse et vastassæ: cujus adhuc vestigia inventibus patent. Configerunt tunc (uti habetur in *Gestis Normannorum ante Rollonem apud Chesneum ex MS. Andegavensi*) in urbem monachi, pretiosum ecclesie thesaurum secum habentes, sed urbe capta, Nordmanni monachorum quosdam extra alios intra ecclesiam sanctorum Apostolorum Petri et Pauli (quod in urbe nobiliss ne pulcherrim erat) perosque autem super ipsam templi aram instar hostiam trucidant, reliquos vero noctis crepusculo secum abducunt, classisque imponunt. Quibus peractis cœnobium insularum Antrum in Natalitio Apostolorum Petri et Pauli scaphis adunt, vastant et incendunt. *Hæc fuit et exitus fuit dicti monasterii, quod circum creiter et sexaginta annis solum constitit.*

a Normanni
incensum
et vastatum:

Acta S. Hermelandi ad auctore antiquo scripta,

dantur ex
relictis MSS.

1 Sacra interim S. Hermelandi memoria hactenus adservata est in Actis antiquis, fustis Ecclesiasticis, ac raris ad ejus honorem dicentis templis atque altaribus. Acta ejus scripsit auctor antiquus et fere cœvius, Fructum insignitus rugato, et obdento obelitionis, ac tradit quo visu relationeque Fratrum dilecti, ut ea ipse in *Prologo* præfatur, et unum. *Abi, Multorum, inquit, ejusdem monasterii relatione dilecti, qui ipsum hominem, cum sanaretur, viderunt. Acta hæc habuit Laurentius Sarnus, ac testator graviter et bona fide conscripserit, licet auctor suum nomen retinerit. Interim quia judicavit eum sermone parum grato usum esse, aliquanto ipse Latinus, plerumque etiam paraphraticos, interdum ubi strictius expressit. Nos eadem Acta primario et genuino stylo integra damus, quæ habemus in codice valde vetusto, quæ a Collegio Molshemiensi Societatis Jesu in Alsatia voluminis commutatione aliorum librorum. Continetur in eo codice Vita Patrum a S. Gregorio Turonensi conscripta, et hujuslibet de Gloria Confessorum, tum Vita S. Hilarii Episcopi, composita a Fortunato Episcopo, et Vita de virtutibus ne signis venerabilis Hermelandi Abbatis utque Conditoris monasterii, quod nuncupatur Antrum, provincia Namnetice, Ligeris amne nudique vallatum: ut hæc in titulo judicantur. Coler autem est scriptus anno ab Incarnatione Domini septingentesimo sexagesimo septimo, Indictione v, cum*

illustri mentione Pippini Regis, filii beatæ memorie Principis Caroli Martelli, et illius ac filiorum Caroli et Carlomanni sacre inunctionis descriptione: quæ alia occasione datur sumus. Aliud hujus Vitæ apographum submisit nobis anno MDCLIX Divinus Petrus Franciscus Chiffolini noster ex codice monasterii Vallis Lucentis Ordinis Cisterciensis in diocesi Senonensi transcriptum. Priorem etiam partem usque ad num. 18 habemus ex MS. codice Ruberæ-Vallis Canonicozum Regulæ prope Bruzellas. Aliud hujus Vitæ compendium nocti sumus ex codice MS. Ultrajectino S. Salvatoris.

3 Illustre encomium S. Hermelandi extat in *Vita S. Ansberti Archiepiscopi Rotomagensis, auctore Agrado monacho, sed postmodum interpolata: quam ex MSS. videlicet ad diem ix Februarii: in ea cap. 3 commemorantur vari Sancti, qui sub S. Lamberto Abbate vitam monasticam cum S. Ansberto fuerunt auspiciati, et num. 16 ista traduntur: Sub ejus etiam regimine B. Hermelandus ex predicto monasterio Fontanella, rogante venerabili Pontifice Paschario Namnetensis urbis, in eadem regionem Namnetensem ab ipso Patre Lamberto directus, in quadam insula alvei Ligeris, quæ vocabatur Antrum, juxta nominis ejusdem proprietatem, monachorum venerabile edificavit cœnobium. In cujus largitione predictus Antistes Pascharius statuit, ut post decessum ejusdem venerandi Patris Hermelandi ex monasterio Fontanella per cuncta succedentia tempora sibi instituant Rectores, universi præfati loci habitatores, veluti largitione ejusdem loci, quæ adhuc in præfato monasterio Fontanella servantur apertissime declarant. Quæ saltem ante destructum monasterium Antrense sunt scripta.*

encomium in
Actis S.
Ansberti,

4 Memoria ejusdem Sancti perscrvat in *Fastis sacris: ex his Martyrologium Casimirc character Longobardico celebrat Natali S. Hermelandi Abbatis. Centulense sub nomine Bedæ, et Trevirensis S. Paulini ita habent: In Anuro insula S. Hermelandi Abbatis. Eadem sunt in MSS. Carmeli Colonienensis, et Vallicellensi Patrum Congregationis Oratorii Rouæ, in hoc Hermelandi scribitur, in isto titulus Domini præfiguratur. In MS. Regiar Suecicar, in Francoua conscripto, ita habentur: In pago Namnetico, insula quæ dicitur Antrum, S. Hermelandi Abbatis. Usmardus hoc eum exornat elogio: In Anuro insula S. Hermelandi Abbatis: cujus gloriosa conversatio miraculorum colaudatur præconio. Eadem leguntur in *Hagiologio Franco-galliar a Philippo Labbe, ex antiquo Martyrologio Abbatis S. Laurentii Bituricensis excerpto, item in MS. Leodiensi S. Laurentii, sub nomine Adonis, alio Antuerpiensi sub nomine Bedæ. Similia habent cum Martyrol. Rom. hodierno; et MS. Floravio, Canisius, Galestinus, et in Monasteriis Wion, Dorganus, Menardus, Longiora encomia ediderunt Saussurus et Bucellinus.**

F
sacra memoria
in Martyrolo-
giis:

5 Ecclesie et parochie in diocesi Namnetensi dicatæ S. Hermelandi sunt Guenrotensis in decanatu Rochebuardo

ecclesie illi
dicatæ

A chebernardo, Rouxeriensis in Castello-Briano, Bouaysiensis in Rayano, et vocatur Gallice Cures de Saint Herblein. At Rotomagi in urbe haud procul a templo Cathedrali est ecclesia Parochialis S. Hermelandi, vulgo S. Herbland, ex cujus ecclesiae codice MSS. vetusto adiungimus in Appendice ad Vitam illustre miraculum, quod inde accepimus industria Frederici Floveti Societatis nostrae Sacerdotis. In Breviario Rotomagensi anno MDCXXVII excuso praescribitur commun oratio S. Hermelandi ad diem XXVI Martii, et legitur Oratio pro festis Abbatum praescripta.

patria non est
Rotomagus
in Gelria

6 Johannes Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii sub aliquo dubio refert eundem Sanctum his verbis: In Antro insula S. Hermelandi Abbatis. Fuit Abbas primus Antrensis in minori Britannia et valde laudatur a cœnobita sui instituti, qui Vitam descripsit: ex qua videri posset ad Belgii Sanctos referendus, quod in ea scribatur. Hermelandus apud Noviomagenses nobilissimis parentibus ortus est: qui ab Germania oris ad nos accedens, tamquam alter quidam Benedictus, fulsit virtutibus. Verum Noviomagenses Gelri eum ignorant, mihiq; verisimilius est fuisse Gallum Noviomagensem sive Noviomensem (nam et hi in Germanicis oris dici possent) cum constet multas Germanicas in Flandria civitates usque ad Bernardi tempora Noviomensi Episcopo subfuisse, eumque nonnullos, tum veteres tum alios vetustatis amantes, Noviomagensem appellare. Hæc ille. Mediante S. Bernardo per Eugenium Papam, in urbe

usq; Noviomum
in Franciæ
oris.

B Tornacensi, quæ per quadringentos et plures annos subfuerit ecclesie Noviomensi, proprius constitutus est Episcopus. Hinc videtur Molanus inferre S. Hermelandum, etiamsi non esset apud Noviomenses in Gelria ortus, tamen ad Belgium spectare, quasi in Flandria, ubi lingua Germanicæ inferioris viget, esset prognatus in daceesi tuæ Noviomensi. Verum eo opinio fulcitur per-versa lectone, cum in antiquissimo codice nostro, et forsan in Antrensi monasterio scripto, dicitur S. Hermelandus Franciæ ab oris venisse: pro qua voce scilicet aliquis substituit Germanicæ ab oris, planè nescius antiqui moris loquendi, quo proprie Francia appellatur pars ea Galliarum, quæ aliquantum a Ligerridissis versus Rhenum per Belgii partes, nunc primi Reges erant ornandi, protenditur. Ita in Vita S. Hadelini 3 Februarii num. 2 dicuntur SS. Agricus, Maximinus, Paulinus ex Aquitania ad Francorum devenisse terram, et in Vita S. Amandi 6 Febr. num. 22 dicitur idem virex Aquitania in fines remeasse Francorum, et in Vita S. Benedicti Abbatis Aniani et Inle 12 Febr. num. 34 jussus hic est u Ludovico Pio Imperatore, ex Gallo Narbonensi ad Franciæ partes ire. Potuit ergo S. Hermelandus in urbe aut agro Noviomensi ortus fuisse, et inde ex Franciæ oris ductus accessisse ad Namnetenses.

Flux Fonta
nelle sub
S. Landberti
Abbate

C 7 De ætate S. Hermelandi aliqua ex Vita certo constant, e quibus ad primo statuendum, S. Landbertum fuisse Abbatem Fontanellensem ab anno DCLXXIII, usque ad annum DCLXXXIV, atque ab eo fuisse S. Hermelandum in monasterio illo susceptum, ac sacro habitu vestitum: peractaque Novitiorum probatione ad professionem admissum, et cum in virtutibus excelleret, ejus mandato Sacerdotem consecratum, ac tandem ad S. Pascharium Episcopum Namnetensem, ut novo monasterio erigendo præset, cum alius duodecim monachis ablegatum. Hinc colligimus cum sub S. Landberto Abbate, si non fere toto tempore, saltem pluribus annis Fontanella vixisse. Secundo constat cum naturam ætatem attingisse, cum Fontanellam veniret, scilicet qui ante, cum esset studii præclare instructus, vixerat in aula Regiæ, et cor Regis omniumque Optimatum, gratia suæ venustatis in amorem sui converterat, intantum ut nimio eum Rex amplectens amore, dispensatorem sui potus, Principemque constitueret pincernarum. Rex autem Fran-

ant in aula
Chlotharii III
pincernarum
Præcepti:

corum, cum S. Landbertus fieret Abbas Fontanellensis, D erat Chlotharius III, qui Chlodoveo III patri suo anno DCLXXII vita functo subrogatus, vixit annos fere quatuordecim, mortuus an DCLXXV aut initio sequentis. Hujus Chlotharii fit infra in Actis mentio, et tranquilla eo regnante pax indicatur: quæ ad annos, quibus floruit Hermelandus in ejus aula sunt referenda, non ad naturam, cum jam pridem sub Chlodoveo patre fuerit exortus. Chlothario successerunt fratres, Childericus: et hoc anno DCLXXIX interempto, Theodericus, cujus tempore constructum est monasterium Antense. Theoderici filii fuerunt Chlodoveus III, qui patri successit anno DCCXIII, et Childibertus ab obitu fratris anno DCCXVIII Rex creatus, privilegium dedit S. Hermelando pro stabilitate monasterii sui.

Longævo
confectus senio

8 Eum tempora, quibus S. Hermelandus floruit. Quot autem annos vixerit, Acta silent, in quibus dicitur num. 28 longævo confectus senio, ut videtur saltem pervenisse ad annos ætatis septuaginta: qui possent sic distribui, ut circa annum DCLXV natus, juvenis 20 circiter annorum ad aulam Regiam pervenerit, qua relicta circa annum Christi DCLXXXV, ætatis xxx, vitam monasticam auspiciatus, Fontanella usque ad annum circiter DCLXXXIII aut sequentem vicerit, quando Antense monasterium constructum foret, in quo vixerit usque ad annum circiter DCCXV, quo septuagenarius jam longævo confectus senio ad Christum migravit. Si quis arbitretur vixisse ad annum usque DCCXX, volumus obistere. Baronius in Notis ad Martyrol. Rom. citat Chronicon Sigeberti, recensentis ejus obitum anno Domini sexcentesimo nonagesimo. Baronium describitur Hion, Buelens et alii. Verum nihil simile reperimus in quatuor diversis editionibus Sigeberti, neque in illustribus MSS. ejusdem Chronici: in quo cum initium regni Childerici staturatur ad annum DCCXVII, quando potuisset vir Domini Hermelandus amicitiam Regis Childerici fuisse honoratus, ac privilegia ditatus rediisse ad monasterium, si jam septem annis, antequam is ad regnum promoveretur, e vivis excessisset. Reliqua ad ipsam Vitam observamus: in cujus antiquis exemplaribus scribitur Ermenlandus, non Hermelandus, quod alii passim faciunt.

E
obit circa
aa. 715 aut
720.

VITA

Ex variis Codicibus MSS.

PROLOGUS.

Cum sacrosancta mater Ecclesia eminentium Patrum (quos præveniente gratia divina largitatis dimicando cum angue palmam obtinuisse lætatur, cum luce adhuc concessa uterentur mortuibus, et post agonis triumphalem exitum longe meliori, utpote incircumscriptæ Deitatis, luce perenniter perfrui non ambigit) non sicut secularis faciendæ politis sermonibus, quibus non minimum adulationis adscribitur, quin potius simplici narrationis serie cunctis posteritatis profuturas memorias dirigendas esse, consulte instituat: quo, licet illos ævi felix nativitas celo parturiendo a mortalium sequestravit obtutibus, crebra tamen lectionis recitatione eorum repræsententur aspectibus: quatenus eorum fortia Acta toto conamine imitari nitentes, virtutibus ditarentur, et ex his, quæ imitari nequeunt, verius in humilitate solidarentur: omnibus sane sapientibus liquet, omnes hac affectione ductos studiosè Sanctorum gesta scribendo elaborantes, præmio: et negligentes e latere, culpa nequaquam carere posse. Ilac itaque diutina animatus meditatione, maximeque regantibus Fratribus, cum ex beati viri virtutibus, Ermenlandi Confessoris (qui b Franciæ veniens ab oris, nostris in finibus virtutibus vernans, novus, ut ita dixerim, Benedictus effulsit) quædam, quæ visu relationeque Fratrum

F
ob utilitatem
moventem
Ecclesiæ ex
historiis sacris,

a

b

Fratrum

ancior visu
reclatur eque
monachorum
accepta scribit.

A Prætrium didici, scripto paginis tradenda decerne-
rem; suarum e regione rerum præpediebar objectu,
ne aut inerti stylo aliquid tementis adscriberetur
(utpote qui, nullius prærogativæ scientiæ compos
existens, tanti Patris Acta plebeio sermone scriptu-
ris aggrederer) aut cum per devia quæque ipse lugu-
bri reptaret calle, sanctissimi viri a recto nusquam
tramite dilapsam viam ipse imitari negligens, aliis
imitandam ostendere conarer. Sed volvente diutius
inoperta amoris gemini, cum humo prostratus, fessos
hujus operis desperatione artus ignavo committens
otio, tandem Prætrium instigatus rogatu, opus quod
colitendo fugere diu deliberavi; obtentu obeditio-
nis, omnium mearum virorum destitutus juvenine, so-
lino Attonantis miseratione filens, ab ipso donata,
donatis et ipse membranis inserenda suscepi. Quare
solum pupillis delixis deprecor omnes, qui humilitatis
dilectione ad hoc legendum opusculum sacrum
dilexerunt obtutum, ne dictatum forsitan præ-
fati Patris facta, manus laudibus summis arbitrentur
digna; sed lupus operis stolidi editoris meminisse
dignentur; quatenus a pio iudice ventam delictorum
consequi, eorumque merentur obtinere perpetuum;
ut et ipsi pro misericordiarum precibus sempiterna ditari
gloria a Christo largiente mereantur c.

c

- B a MS. Vallis-lucensis afflictione. b Idem MS. ab Germanice
veniens oris. Item habet Saxico sed melius Francice ab oris
Septimæ perennata MS. supra ostendimus — c Adjunguntur
tituli Capitularum sequentes, quibus in fine adiungimus nume-
ros e nostra divisione, quibus supra Capitula respondent
- 1 De natalitate et militia regali, et de conversatione atque con-
versatione ejus. 2
- 2 De adventu ejus in Nanneticum. 3
- 3 De inventione insule Antrensis. 13
- 4 De constructione monasterii. 16
- 5 De visione insule Mauronii Abbatis. 18
- 6 De vino per ejus signumculum in vase auro. 19
- 7 De evulsa ejus merito fugata. 20
- 8 De paculo ex fundo ligoris ejus virtute educto, de quo
omnis ejus congregatio est refecta. 21
- 9 De tempore ejusdigmento necensa. 22
- 10 De candore semille per quum incredabat. 23
- 11 De vino uherthia propinato, ejus merito augmentato. 24
- 12 De furto quod fur ex presente celare nequyvit. 25
- 13 De bobus ab alio fure præceptis. 26
- 14 De vine in moni Agathæ signumculum ejus exuberante. 27
- 15 De rubro ejusdum Patris in Creoncella ab eo per spiritum
viso. 28
- 16 De cella in qua amore vite contemplativa se reclausit, de
vaterello Adalfridi Abbatis. 29
- 17 De donato Abbate, quem alid in regimine successorem ele-
git. 32
- 18 De obitu suo fructibus predicto, et de donatione ejus in
Christo. 33
- 19 De translatione ejus corporis, et de fragrantia odoris ex in-
culo. 34
- 20 De obfelo pedum ejusdum delibis ad ejus sepulcrum re-
cepto. 37
- 21 De claudo ad ejus sepulcrum sonato. 38
- 22 De curatone sordi et matti. 39
- 23 De quodam homine, qui rex monasterii ejus injuste abstele-
rat. 40
- 24 De flagello in manu ejusdum adhaerenti, et ad sepulcrum
ejus solito. Item de curatone sordi et matti. 41
- 25 Item de alio claudo. 43
- 26 Item de Leuberto claudo. 43
- 27 Item de Alfredo carni. 45
- 28 Itemque de Arnaldo. 46

CAPUT. I.

S. Hermelandi ortus, studiu, vita natica, dein
monastica. Sacerdotium.

Matorum jam per orbem univèrsam circinqua-
que Regum cellis jugo Christianæ religionis submis-
sis, cum fides sanctæ Ecclesiæ, errorum caligine de-
pulsâ, luce Evangelicæ veritatis corusca, in omni
ditione a Clotharii Regis Francorum tranquilla ute-
retur pace; venerabilis Ermenlandus, genuinæ na-
tivitatis potitus exordio, ex b Noviomagensium in-

Nobili atrepe
natus,

a

b

colarum nobilissimis parentibus, perpetua fruiturus,
temporalem processit in lucem. Hic beatissimus
Procerum parentum opimis educatus dapibus, atque,
ut assolet præclara soboles, nobilis prosapiæ affec-
tione vallatus, litterarum eruditoribus sui profectus
gratiâ imbuendus, provisione tante generositatis
traditus fuit. Quibus præ cunctis coævis sodalibus
ad plenum eruditus, omnem puerilem petulantiam
gravitate transcendens morum, nulli concupiscentiæ
illecebrosæ voluptatis assensum præbuit. Carnis quo-
que lasciviam spiritus amore conterens, nobilitati
carnis animi præferebat nobilitatem: ita ut in ipsis
scholis probitate animi sacratius præfulgens puer,
admirabilis omnibus haberetur. Parentes autem ejus
videntes eum litterarum doctrinis magna ex parte
instructum, Regalibusque militiis aptum, ab scholis
eum recipientes, Regiam introduxerunt in aulam,
atque c Regi Francorum eum cum magno honore
militatum commendaverunt; quatenus per trami-
tem hujus militia ad debitum progenitorum pveni-
ret honorem.

E

virtute cum
littera
tributus.

in autem Regis
inductur:

c

3 Sed vir Dei Ermenlandus, omne hujus seculi
culmen omnemque gloriam Christi postponens amo-
ri, plus appetit per labentis seculi laborem mansura
gaudia justorum promereri, quam per transitoriam
mundi gloriam perpetua injustorum supplicia per-
peti. Longe enim a parentum voluntate sanctum ejus
dirimebatur desiderium: nam quod illi ad dignitatis
ejus gloriam agere conabantur, ipse ad suæ salutis
dispendium fieri arduabat, sententiam recolens
Apostoli dicentis: Nemo militans Deo implicat se ne-
gotiis secularibus. Et nisi ejusdem Apostoli senten-
tiæ contradictor esse videretur, qui dicit: Filii
obedite parentibus, nullatenus ei, cœlestia ambiens,
suaderi poterant terrestrem suscipere militiam.
Cavens autem ne in aliquo salutaribus contrarius
esset monitis, consideransque simul necdum se sui
arbitrii facultatem consecutum esse, quem mente
delitescendo fugere satagebat, corpore specie tenus
coacte habitum militarem suscepit. Domino vero se
protegente extemplo in aula commorans regia, ex
turculo perfectus ita electus est miles, ut cur
Regis omniumque optimatum, gratia suæ venosta-
tis, in amorem sui converteret, intantum ut unio
eum Rex amplectens amore, dispensatorem sui pos-
tus, Principumque, renuente eo, constitueret pin-
ternacum.

d

versus ab
ambitione,

2 Tim. 2

Ephes. 6.

voartus obediti

fit Peru eps
puncenarius,

4 Cum autem per aliquod tempus omnibus placens
prudenter commissum perageret ministerium,
suadentibus parentibus atque amicis suis, ejusdum
Optimatis nobilissimi, quam nullatenus accipere vole-
bat, desponsavit filiam. Statim etiam diem, quo
eum sibi matrimonio copularet: qui hoc toto mentis
nisi satagebat, ut non solum a vinculo conjugali,
verum ab omni seculi actu collum suæ mentis, quod
levi Christi jugo submittere desiderabat, excuteret.
Non enim, ut auditur obliviosus, Domini monita inau-
diter auribus hauserat cordis, quibus salubriter ge-
neri consulit humano dicens: Qui non relinquit pa-
trem et matrem, fratres et sorores, nudus terrenis
actibus nudam Christi crucem, contra spiritualia
nequitie dimicaturus, athleta Christi arripuit: rec-
toque tramite nuntius Evangelicæ doctrinis, pedi-
bus viam regiam sequendam suscepit.

Luc. 16

nuptias renulsi

5 Timeus autem ne ejus propositum secularium
tumultus

A tumultus præpediret, si in turbis populorum diutius moraretur, præsentiam adiit Regis, humilique cum devotione petiit, ut ei regalis clementia licentiam daret, quatenus relicta palatina militia, regulari se cœnobio Christo militaturus traderet. Rex autem maxima cum dilectione complectens, non patiebatur eum a se sequestrari : atque ideo niuis ejus resistebat precibus, suadens ei, ne ejus consortium in tam viridi floridaque desereret ætate. Cumque talibus suasionibus diutius ejus vexaret mentem, sanctum tamen ejus propositum immutare nequivit. Beato igitur viro in precibus persistente, tandem timore Domini perfusa pii Principis clementia, licentiam, quam ei diu negaverat, benigne est largita. Ipse autem beatissimus Ermenlandus, cum Regis Optima-tunneque benedictione palatio egressus, ad *d* Fontanelle monasterium ubi venerandus *e* Landbertus regularis præerat monachorum Pater, concito pervenit curvo. Conversionem namque in præfato expectit cœnobio, et ab ipso Abbate Fratribusque omnibus effectum suarum obtinuit precum.

petit a Rege facultatem intrandi monasterium.

fit monachus Fontanelle sub S. Landberto Abb. d e

probatur novitius

facit profectorem

excolit in virtutibus :

g

con dicitur in S. Audoeno Saeculo.

Monachum pro Novitio.

CAPUT II.

Ablegatio S. Hermelandi Fontanella Nannetum ad novi monasterii erectionem.

Igitur eo tempore, quo prædictus vir Domini Ermenlandus talibus in cœnobio pollebat virtutibus, pie recordationibus a Pasquarius Episcopus, *b* Nannetensem Pastoralis devinctus cura regebat Ecclesiam. Quodam vero die, dum sub bifario ambitu ecclesiastici Ordinis, Clericorum scilicet atque laicorum, summæ caritatis vinculo connexorum, dapibus vitæ cœlestis juxta utriusque gradus convenientiam commissum refeceret gregem, et quid utriusque congrueret Ordini celebri dissereret facundia; tertii etiam gradus videlicet monachorum, qui extenuis incolis occidui littoris Oceani pene expers habebatur, mentionem faceret, perfectionemque ceteris ex ipsius Veritatis voce ostenderet, dicens : Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, et da pauperibus, et veni sequere me; divino omnes statim animati spiramine, *c* devotis precibus summi exornaverunt Pontificem, hujus ardore desiderii sui omnibus flagrantem, quatenus hujus Ordinis quinquaversum dignaretur viros perquirere, qui in eorum prædio, si congruus reperiretur locus, hujus perfectionis exercerent vitam. Fatebatur enim se de Domini pietate tantum confidere, quia si hujus vitæ viri inter eos commorarentur, esto ad mutandum paucis, ad intercedendum tamen omnibus indigenis illius terræ eos prodesse posse.

a b

T Pasquarius Episcopus, Nannetensis ecclesie subditus u monachi expletus :

Math. 19

c

E

9 Considerans vero idem Antistes suum populique cor, aspirante Domino hujus rei voto unius voluntatis affectum, eos adhuc non distulit; quin potius eorum grantalante annuus precibus, maturis ad venerabilem Landbertum Abbatem, qui tunc Fontanelle cœnobium sub sacro habitu vitæ monasticæ gubernabat, strenuus direxit nuntius; exorans per eos ejus sanctitatem, quatenus ejus largitate suum populique desiderium votorum obtineret effectum. Qui benedictione sui Pontificis muniti, atque ab eo egressi, iter carpendo sacrum ad Fontanelle monasterium, Domino duce, agilter pervenerunt. Cumque a Fratribus benigne suscepti, atque venerabili Landberto fuissent exhibiti, ex precepto sui Patris talibus eum allocuti sunt dictus : Vestre sanctitatis nimium amator Pasquarius Pontifex, devotione flagrans sacra, precibusque universæ plebis sibi commissa instigatus, astanti desiderat voto, quatenus in ejus parochia monachi, se eis locum preparante, vitam regularem exempli gratia ad profectum sanctæ Ecclesie perpetuanquandem Dei teneant. Ediscens autem, fama vestræ sanctitatis longe lateque pervolante, vestram congregationem venustate religionis plus ceteris clarescere, precatur ut vestra ei sancta largitas religiosissimos mittat monachos, qui hanc vitam optime tenere, aliisque tradere sciant; ut ea quæ desiderant per eos implere valeat.

aliquos ablegit Fontanelam ad S. Lambertum Abbatem.

petit sibi monachos submitti.

10 Qui cum tali devotione Sacerdotem Dei cum plebe sibi commissa fervere cognosceret, primum annipotentissimæ individueque Trinitati humis retulit gratias, deinde vocat B. Ermenlando monacho, petitionem venerabilis Pasquarii iterum eorum eo exponi jussit, ac demum responsum in hunc modum dedit : Vota quidem, filii carissimi, Pasquarii Episcopi ejusque sancti gregis constat, sancti divinitus inspirata, sanctissima redolere devotione; atque ideo ut particeps tanti voti esse merear, licet magno destituar solatio, petitionem a nostra parvitate postulata, per carissimum mihi hunc fratrem Ermenlandum, aliis cum eo Fratribus missis, perficere studerem, si certissime nossem ab eo ita cœnobium constitui

S. Lambertus addit S. Ermenlandum et alios

^a Hic est Chlotharius III, quem indicavimus ab anno 662, usque ad an. 675 aut internum sequentis regnasse. — In Noviomagum est alius passim Noviomagus vulgo Nonion in regno Chlotharii, via S. Eligii sæpe dicitur Noviomagensis Episcopus, et civis Noviomagensis appellatur a S. Audoeno in ejus Vita 4 Decembris. — Chlotharius, uti etiam Salsum, fuerunt aliique habent. — d Fontanella ad Sequanam inter Rotomagum et Cerevium Abbatia anno 651 a S. Wandregisilo extracta, a quo nunc S. Wandregisilo. — e S. Wandregisilo, anno 673 mortuo 22 Julii, successit S. Landbertus seu Lambertus, et anno 684 creatus est Archiepiscopus Lugdunensis, collitur 11 Aprilis. — f Variant MSS, in quibus agonithela et agonitha legitur. Nervo vel multo stylo, bellator strenuus Sæpe agonithela pro agonitha legitur. — g In MSS nostrum et Vallis-Lucensis. At MS. Kober-ullus addit ad Audoeno, qui ab anno 630, usque ad annum 689 fuit Rotomagensis Episcopus. Idem nominatus opud Sursum, et tempora convenient.

A constitui, ut futuris temporibus Fratres in eo constitui, quantum ab eo vitari potest, nullius infestatione turbarentur. Vita siquidem nostri orlinis summam expetit quietudinem, et nihilominus magnam patitur dispendium, cum intente celestia contemplantur, si querimonis pravorum a supernorum avocet inspectione. Si igitur in suae Ecclesiae praedio coenobium construxerit, in quo isti, quos mittimus aliique divinitus inspirati, eorumque provocati exemplo conversi e saeculo, habitent; temporibus quidem ejus fortassis optata uti pace valebunt, post obitum vero ejus, si ipsum coenobium sub dominio sui successoris reliquerit, magnis (sicuti in nonnullis co-nobis actum esse comperimus) cupiditatis instinctu pravorum turbabuntur inquietudini- bus; ita ut necessitas eos inde exire compellat, et errandos circumquaque vagari cogat. Mihi vero si ita evenierit, qui commissos illuc dirigo monachos, multum incumbet periculum, illique nihil angebitur mercedis: si autem perpetuae retributionis intuitu monasterium adificare desiderat, hortor ut regali- bus cum manibus tuendum committat, et ut Regis clementiam talem praecipionem facere dignetur, ut nulla illi potestas, maligno instigata spiritu, omni dominationis occasione sublata, molestiam habitanti- bus in eo ingerere audeat: quatenus regali defensi praesidio, pro ejus totiusque sui regni perpetua pace, libere, remota pravorum impulsione, Christi inter- pellent clementiam. Noli, inquit, noli cunctari talibus suspicionibus. Pater; nam certissime do- minitate Patris nostri Pasquarii confidere potes, quia juxta tui oris imperium omnem hujus operis causam Domino juvante perficiet.

B Tunc nuntiorum sponsionibus firmatus, dixit B. Ermenlando: Nimium tua, carissime Frater, si- dens religione, quamvis tua corporali absentia ma- ximum dispendium mihi evenire non ambigam; te ad venerabilem Pasquarium cum duodecim Fratribus, quorum te in mea vicissitudine Patrem constituam, mittere volo: ut tua dictante magisterio, monaste- rium, sicuti optat, construat. Nilal tamen ex hoc sine tua delimitone agere tentabo, sed omnem hujus negotii causam tuo prudenti committo iudicio. Ne quae- so, inquit vir Sanctus, no Pater, digneris super hoc nostram elicere voluntatem, quam pro Christo tuo tradidi arbitrio: sed quocumque me miseris li- bentissime, nisi divinitus mihi imperetur, ire com- bor: tantum Domini voluntas et tua fiat. Tunc idem Pater gemitu repletus, ejus praechare congratulans obedientiae, dixit: Eia, fili mi, arripe, ut miles Christi prosperum iter, sume laudabile opus, per quod tu aliique mihi ad regna ingredi eorum me- ruerunt. Qui cum talibus illum aliosque, quos cum eo mittebat, hortaretur eloquiis, maximeque ut regu- lum sanctum virili tenerent custodia, ridentes ipsi, omnesque Fratres cum lacrymis in motus amplexus, invicem sibi usentum pacis dantes, dimiserunt eus, impreantes eis prospera cuncta fore, dicentes: Co- mitetur vobiscum gratia summae Trinitatis, et omni- ni opera vestrarum manuum prospere dirigat, locu- mique vestro habitacionis ad multarum salutem numeram personi custodia tueri et conservare dig- netur. Qui benedictione postulata atque libertum suscepta, cum legatis jam dicti Episcopi iter carpen- tus, ejus facti se presentare testabant: orantes ut Christus solatium sibi tribueret perficendi in- juncti operis, et sic ad urbem Nannetensem Domino duce pervenerunt.

C Tunc basilicam beatorum Apostolorum Petri et Pauli B. Ermenlandus cum sociis orationis gratia ingressus est. Audiens vero venerandus Episcopus eos advenisse, ineffabili exultans gaudio, dixit: Re- cordatus est mei Dominus, ut votum desiderii mei

implere dignetur. Atque in praefate ecclesiae fori- bus occurrenteis, dixit B. Ermenlando: Benedictus Dominus, qui misit me ad introitum tuum, qui quod bonum et jocundum esse per os beati David dixit hodie est complero dignatus, faciens habitare fratres in unum. Cumque ei snisque omnibus, quos veluti Angelos suscipiebat, alacriter prandium exhibuisset, omneque desiderium suum ejus exposuisset auribus; B. Ermenlandus ea quae Pater ejus nuntiis ipsis opposuerat, eorumque responsionem coram eo reci- tavit, ac demum subjonxit: Et nunc si consilio Pa- tris mei tua sanctitas parere voluerit, prout Domi- nus exigentia nostrae donaverit, quodcumque jusse- ris perficere conabimur. Sin autem aliud Paternitati vestrae placet, inviolata caritate, ad Patrem nostrum juxta ejus praecipitum revertemur. Nullus me magis, dilectissime, inquit, Frater, hujus operis perfectio- nem perpetua constabile desiderat firmitate, qui auctor fundatorque ejus videri esse. Et ideo secun- dum tuam Patrisque tui suggestionem nostrorumque nuntiorum sponsionem, non solum te cum cella, quam adificare disponimus, cum omnibusque rebus, quas tibi confirmaveri ad subsidium Fratrum mihi commorantium, secundum auctoritatem canonicam regia committam dominationi, ejusque vobis habere perficiam praecipitum; quin etiam quicquid reman- dum atque utile ad perpetuam quietem illius loci ferum pertractare potuero, libentissime implere cu- ralo. Tu vero ea quae desidero quomodo rite perfici- antur, prudenti perpende consilio. Beatus vero Ermenlandus cognoscens animum Pontificis avari- tiae aestu vacuum, humiliter eum alloquens dixit: Dominus, qui inspirator hujus extitit voti, tributeat, illud perfici secundum cor tuum, consiliumque con- firmet in bonum. Ego vero, accepta vestrae benehe- dictionis fiducia, quicquid ex hoc cum Domini voluntate pertractare potuero, crastina die vestris sacratissi- mis auribus intimare aggrediar.

u MS nostrum Pasquarius, MSS. Paltis Luc. et Rub. Val. et Ultraject. Pasquarius, utat passum Pascharius, colitur 10 Julii, ad quem diem in officio, propeus Ecclesiae Nannetensis dicitur floruisse circa annum 640 Heractio Imperatore et Dagoberto primo Rege Francorum. Albertus le Grand de Sanctis Byzantice Armorice, in Vita S. Pasquarii et in Catalogo Episcoporum Nannetensium ait eum mortuum esse anno 649. Samarthan dicesorem statuit solappi, ejus vice Chaddo Archiepiscopus interfuit Concilio Cobdonensi circa annum 650. Al Claudius Robertus post S. Pasquarium, statuit Episcopos Taurinum, et Harvionem, ac dem solappium, enormi omanis mendo. Melius Joannes Chenu statuit post solappium, asseritque tempore Chil- derti II Regis Francorum floruisse, imo, quod ex hoc Vita certissime constat, sub Theoderico II etiam et Chlodoveo III. In Nannetensium habent MSS. nostrum et Vallis Luc. ut Nanno- lensium MSS. Rub. Val. Ultrajct. cum Sario, Urbs ad Ligerim notissima. -- e MS. Rub. Val. submissis vocibus.

CAPUT III.

Antrum insula inspecta: monasterium ex-structum. Anima S. Maurontii visa in coe- lum deferri.

Cumque die altero aurora novo perfunderet lumine terras, B. Ermenlandus, expleto matutinae laudis officio, venit ad Pasquarium Episcopum, eique dixit: Jube nobis preparare naviculam, in qua cum sociis per alyvum Ligeris remigantes usque ad loca maritima omnia littora ejus pervidere possimus: etsi locus aptus repertus non fuerit ubi coenobium edificetur, tunc ad dexteram levamque in omni tua circumibimus dominatione, usque dum congruum reperiamus situm monasterii constructionis. Non vobis ut opinor, ad isdem Pontifex, usque ad maritima necesse erit fatigari loca, quia sunt nonnulla insulae tribus ab hac urbe distantes millibus, hujus amnis vallata lymphis, quas etiam bis vel ter per revolu- tionem diei ac noctis undi marina undique ambiendo invisere non neghgit: que tanto sui vigoris impetu agit, ut ultra hanc urbem ad orientalem plagam septem

ex MSS. et a coenobium bene stabilitur.

et regis diplomatibus comprimitur:

S. Hermelan- dus, additis 12 sociis, promptissime obediens.

post mutuos amplexus

et accepta ben. ditione Nannetum petit;

excipitur a S. Pasquario

Psal. 132

expen- dit mandatum S. Lambert Abbatis:

assensus in omnibus imperat.

E

S Paschari tempus Sedu

E

De loco monasterii construend delibet cum S. Pasquario

A animam venerabilis viri e Maurontii Abbatis ex monasterio f S. Florentii, quod vocatur g Glomma triginta a suo cenobio sequestrato passuum millibus, vinculo resolutam corporis ad aethereum deferri ab Angelis thronum. Quam cum diutius fuisset intuitus, signum dedit, atque in unum Fratibus collectis cum summo caritatis affectu precepit, ut illius exitum orando, Domino commendarent. Ipsi vero jussa Patris alacri implentes obedientia, devotissime pro anima predicti Maurontii ad Deum fuderunt preces. Cœperunt tamen omnes mirari, cum tanta terrarum intercapidine monasteria ab invicem dirempta essent, quomodo vir Domini animam ejus corporis resolutam nexu videre potuisset. Sed ne quid dubietatis in eorum resideret mentibus, sequenti die perscrutatorem illum dirigere disponebant, qui hujus rei causam diligentius perquireret. Fratres autem de predicto monasterio S. Florentii preveniendo, eorum directionis abstulerunt laborem, qui orbitatem suam de Patris Maurontii obitu nuntiaverunt. Fratres autem magna eis, sicuti in more positæ, affectione animi compatientes, consolationis ferebant hortamina, ac denovo de hora exitus sui Patris percunctari cuperunt. Et eadem hora ipsoque momento eorum relatione didicerunt eum migrasse, quo B. Ermenlandus ejus Fratibus indicaverat obitum.

B a Ita MS nostrum, alia habent in medio altarum, scilicet Insularum. b Ita tria MSS. et recte. Beda lib. 4 de Natura rerum cap. 29 aserit unum cæsus maris in ledones et mallinas, id est miliores et majores cæsus dividi : mallinam a 13 et 28 luna incipere, ellidorem in recessu sed fardorem in recessu, septem diebus et quindecim horis perseverare. In medio sui super lunam primam et duram quintam ostendere, et per aquinocetia vel solstitia solito validius exsoluere. Ita atque Beda, quicum auctor hujus vite seculo Christi 8 vixit. Consulto etiam Sabranium Sicoma in Notis ad Regis Francorum pugnam ultimam, ubi S. Augustinum, Martirgulgan antiquum, aliusque citat. Theodorus Maurus de Vita maris cap. 12 pravitate explicat, quare Novolum et Plenulum faciunt astus maris insalubriora, et magis in Equinoctiis, quam in Solstitiis. — c MS. nostrum Anticium, alia cum Surio Antrigimio, — d Childbertus vixit ab anno 698 ad 711 Anni post discessum S. Landberti e regimine Fundanellensi ad Archiepiscopatum Lugdunensem ad instigum regni Childberti elapsi erant quatuordecim, ut varia, que infra narrantur, poterint interru contigisse. — e Colitur S. Maurelius s. Jovianus, quo die ejus festivitatem per totam territorum celebraverunt Sannothani tomo 4 Gall. Christ. pag 388. — f Colitur S. Florentius 22 Septemb. quo die virgo ejus Arto duada habebatur : est Patronus Salmici ad Egerim et Bata in Picardia. — g Glomma, MS. nostrum Glomma, nunc S. Florentii dicitur ad dextram Ligeris ripam inter Nannetum et Andegavum.

CAPUT IV.

Signo Crucis vinum ter aurtum, et lumps accensa, Fures impediti. Anima visa in oculis duri.

C Quodam die dum vir sanctus per pagum Nannoticum cum Fratibus aliquibus iter necessarium carpendo conficeret, contigit Arnaldum, juxta dignitatem seculi prædixit, clientulorum stipendium cunæ, ei devenisse obviam. Vir quoque homini diutius eum spiritualibus ex auctoritate divinarum Scripturarum instruens eliquis, post verbi documentum dixit eundam Fratri : Quia pro captu nostri intellectus huic illustri viro spirituales ministraviimus potum, caritate suggerente etiam corporalem nihilominus sumamus. Qui respondens ait : non plus ibi vini adesse nisi in parvissimo pendente ad sellam vasculo, quod parum plusquam a heminam caperet vini. Sed ipsum jussit atterri, condens vir Dei, plenus illius fide, qui inter quinque milia hominum panes quinque distribuens augmentavit (non potestate divini, postquam omnes liberti sunt refecti, plus reliquiarum multo superfluit, quam integritatis, ante distributionem Apostolorum in turbas fuisset pondus.) impresso editoque signo Crucis vir Domini predicto Arnaldo cum omni comitatu suo jussit distribui. Qui cum omnibus distribuisset, omnesque cum gratiarum actione ipso distribuento si-

gulos calices bibissent plenos, vinum tamen tanti D Sacerdotis merito disperiendo crevit ex tam parvissimo vasculo. Ipsum quoque vasculum, in testimonium hujus miraculi in ejus servatur monasterio. Nullus, ut reor, fidelis ambigit in hoc miraculo virtutem Elin: eum imitatum fuisse : quia sicut ille invocato Majestatis nomine oleum, ita iste vinum crescere fecit in vase per virtutem Crucis Christi.

20 Sedens igitur aliquando B. Ermenlandus sub quadam arbore juxta oratorium b B. Leodegarii Martyris in suo cenobio, legebat solito attentius. Erucæ vero, quæ folia fructumque ejusdem vastabant arboris, super librum, in quo legebat, frequenter decidebant, eique lectionis ingerebant impedimentum. Quod ipse, ut erat mitissimus, patientissime tolerabat. Cernens itaque hoc quidam Frater, cepit eas pelibus convulcare, sed ipse prohibebat eum, dicens : Ne quæso, Frater, quæ divino interuntur judicio, auferre tenteris. Virtus quoque divina ejus patientiam remuerari dignata est, auferens ens, quæ diutina corruptione prædictam voraverant arborem, nocte sequenti, ut nulla quidem ex eis superesset : nam et in hoc virtuti Moysi conjunctus videtur, quia sicut per ejus preces sacrilegam Ægyptiorum gentem ab hujusce pestis vastatione Dominus eruit, sic per istius meritum prædicta liberata est arbor.

21 Moris erat eidem Dei famulo, Quadragesimali tempore propter frequentiam plurimorum civium vitandam, qui ob ejus Fratrumque visitationem undique ad ejus monasterium cum oblationibus confluxerant, Antrigimio expetere, ibique cum paucis Fratibus nimia contritione abstinentiæ corpus suum macerare : quatenus in Paschali solennitate hostia Deo gratissima exhiberi mereretur. Contigit autem quodam die, ut, cum fessus vigiliarum orationumque instantia, ad aoram exhilarationis gratia deambularet, et super litus parumper reselisset, diceret quidam, Nannetensium Episcopum habuisse quemdam piscem, qui vulgo e naprada dicitur. Cui Sacerdos Dei Ermenlandus, dixit : Quid hoc ad rem pertinet, Frater? nunquid invalida est Omnipotentis manus, hujusce generis piscem nobis sicuti et illi, cum voluerit, largiri? Necdum vir Domini hæc verba compleverat, et ecce divina virtute hujusmodi piscis ex fundo Ligeris eluctus in medio fluvio se subrigens, atque super undas aquarum rapido cursu natans, ante pedes sancti viri sicco jaruit in sabulo. Tunc munus divinitus sibi colatum sciens, cum gratiarum actione jussit levari, dicens uni ex Fratibus : Tolle hoc, Fili, et in tres partes divide, quarum una ad nostram retenta refectionem, reliquæ duæ ad monasterium Fratibus mittantur. Quod cum factum fuisset, res subsecuta est statim mirabilis, nam tanti viri merito, ita omnes Frates, tam qui cum eo nderant, quam et illi, qui in monasterio remanserant, quorum non parvus erat numerus, ita fuerunt ex tam modico satiati pisce, nisi multitudo piscium eis fuisset distributa. Nonne patet, ejus dilectionis plenus iste vir fuerit ; illius mirum qui de quinque panibus et duobus piscibus quinque milia hominum in deserto pavit loco : ejus iste protectione vallatus, de parvulo pisce sanctum satiavit sui monasterii congregationem

22 Hic quoque vir Domini summa discretionem providus, sui sibi que commissorum curam æquo ita perpendebat libranimo, ut nec pro custodia sui necessaria Fratrum funditus ministrare negligeret, nec rursus pro terreis stipendiis, quibus Fratres sustentabantur, sui custodiam circumspicendo retentare negligeret. Nam diurnis horis necessaria Fratrum provide administrans, nocturnis iterum horis parumper indulgens somno, magis ex debito huma-

EX MSS. a / h

malis pro xtu maris majore.

Reficit obvium primo eloquiæ spirituali.

Iam v'nt editio Crucis aucto.

crucis sua patientia fugat

in Quadragesima Antigrini degit

piscem ultra advententem accipit

F

de quo omnes monachi reficiuntur

sollicitus pro suis

noctu inter orandum ruitas ecclesiam

A nnae necessitatis, quam ex amore, vel modice requiei, reliquum noctis spatium in acquisitionem vertens contemplationis, toto mentis admissu caelestia orando et psallendo speculabatur. Quadam nocte dum sollicitate orationis gratia basilicas suis cœnobii circumiret, in una earum extinctum cuidam Fratri recuperare jussit lumen. Quo secum deferente, in manu Fratris, flante procella venti, lampas extincta est. Cumque isdem Frater, ut eam iterum ascenderet festinato ire cœpisset, vir Domini, ut subsisteret innuit, et extenta manu signum edidit Crucis, atque ex tenebrarum caligine amissum, Christo juvante, restauravit lumen. Nam postea atrociter ingruente procella venti, lumen divinitus datum, nullius defensionis munimine tectum, inextinctum usque ad locum, quo deferebatur, solidumque perlatum est.

*In ipsam
extinctam
signo Crucis
accendit :*

*loca suo
inaccessu et
oratione
gaudioro
facit.*

d

B respersus candore, ut nunc usque cunctis illuc introeuntibus liquido appareat, quanta munditia orationis pectus sanctissimi Confessoris clarificatum sit.

*e
involatus ad
mentem viri
nobilit,*

*vinum mirifice
accium fuisse.*

C In partibus Occidentis fama ejus sanctitatis longe lateque se dilatans excreverat, Aquilonales etiam partes invisere non abnuvit : nam quodam die cum in e pago Constantino res monasterii obtentu necessitatis pervideret, quidam nobilis illius provinciae vir, Launus nomine, virum Dei cum discipulis ad prandium vocavit. Ipse vero, ut erat animo mitis, eloquio affabilis, vultu serenus, ejus petitionem non renuit : sed data benedictione domum illius ingressus est. In regione quippe eadem vinum minime nascitur, et ideo predictus vir Launus non plus quam in uno vasculo, capiente (ut reor) metretas quaternas, parumper habebat vini. Ipse vero gaudens quia Dei virum in domum suam suscipere meruit, convocatis amicorum turbis jussit hilariter omnibus, cum pauperibus et peregrinis supervenientibus, ex eodem omnino abundanter distribui. Mira Omnipotentis dispensatione, omnibus abunde potantibus, vinum ita crevit in eodem vasculo, ut pro sui diminutione redundans, idem repleret jam pene exhaustum vasculum. Sed hæc res ea die silentio contexta, crastina ita per omnem illam regionem divulgata est, ut omnes illic commorantes cognoscerent, quia tantæ sanctitatis vir iste fuerit, ut si quis ei de facultatibus suis aliquid benedictionis gratia largiretur, nullius diminutionis damna incurreret ; quin potius augmentationis luca, salva æterna mercede, hic etiam in præsentem acquireret. Vir itaque Domini post refectorem ad propriam domum, quæ est in villa, quæ dicitur Oglanda, reversus est. Launus autem in crastinum uxorem requisivit, si saltem parum vini superesset, ex quo ad virum Dei pro benedictione aliquid mitti valeret : quæ cum prædictum vas diligentius fuisset intuita, reperit nihil diminutionis, verum augmentationis plenitudinem accessisse : quod et viro suo nuntiare studuit. Tunc predictus Launus cum oblationibus ex eodem vino benedictionem sancto viro obtulit, et quantam ei Dominus per merita ipsius gratiam reddidisset, indicavit. Quo audito, vir Domini silentio hoc abscondere adulationibus vacuus jussit, dicens : Noli, quæso, meis meritis hoc deputare miraculum, quod pro erogatione pauperum tuæ Domini largitati conferre dignatus est. At contra Launus hoc pro solo ejus merito factum dicebat, seque in hac virtute minime fuisse consciam fitebatur. Orta est inter eos namque mutæ humilitatis

*non nulli
admirati suis
meritis :*

amica contentio : sed omnibus fidelibus liquido patet, quia sancti Sacerdotis merito hoc gestum est miraculum, quia illi toto corde adhæserat, qui in Cana Galilee aquam convertit in vinum.

D
EX MSS.

23 Bonorum omnium studiis, fraudulentia doli infestus inimicus, astute obviare satagens, cum virum Dei virtutibus pollere cerneret, mentemque ejus nullo tentationis instinctu, saltem ad modicum, in ullam valeret deceptionis foveam labefactare ; cœpit per quos potuit, qui nulla erant rationis auctoritate muniti, viro Dei inquietudinis suscitare molestiam : quatenus, si non supra petram firmiter fundatum domum funditus valeret evertere, hoc solum sibi deputaret lucrum, si vel ad punctum potuisset perturbare. Nam quodam die instigatus facinore cupiditatis quidam rusticus, labulum de sella viri Dei præcilem abstulit, in sinumque projecit, livina statim ultio (quæ ideo presentibus ulciscitur verberibus, ut a futuris liberet) subsecuta est : quia coarctatus doloribus isdem rusticus, cum veluti ignibus cremaretur, egulans vociferari cœpit diceus : Subveni mihi, Sancte Ermenlaude, quia pro modico, quod a te conatus sum furto auferre, inestimabiles tuo pœnas. Et hæc dicens, latens furtum de sinu in medium projecit : quod in testimonium usque in præsens perseverat, pendens in oratorio beati Apostoli Petri in Oglenda cella, ubi hoc gestum est. Vir vero Domini firmiter vinctum oratione solvit, atque eum alimentorum satietate reficiens, et ut ne seductoris suasionibus ulterius assensum præberet monens, liberum a se abire permisit.

*imperturbatus
in rebus
ingentis,*

** An Isplillum?*

*furatam rem
suam, et a
Deo puniunt,*

E

*oratione liberat
ex cibis refecti.*

boves furatum,

26 Alius rursus fur eodem avaritiæ corruptus spiritu, boves, qui onusta lignis planstra viri Dei usibus devehere soliti erant, furto præripere abstulit. Vir autem Domini dolo inimici, suorum animalium utilitatibus destitutum se intelligens, damnunquo patienter ferens, ad solita orationis cucurrit arma, et ut sibi prædicta redderentur animalia Dominum deprecatus est. Cujus vis orationis hoc apud Deum obtinere potuit, ut per totam noctem isdem fur in longinquas eos regiones ducere nitens, fatigatus nimia lassitudine, mane ante fores viri Dei eisdem, quos auferre moliebatur, restitueret boves. Vir vero Dei, quæ malignus præripere aggressus est, Domino restituente, ovens recipit, et furem blande alloquens, humanitatis ei gratiam pro furti reddidit reatu : præcipue monens ne subditus fraudulentum inimici suasionibus ulterius esset, ne et hic judicium incurreret publica, et æternis cremaretur flammis : et sic eum commoneus, liberum permisit abscedere.

*neque valentem
abducere,*

*benigne
monitum
dimitti.*

F

27 Temporibus sancti viri, erat quidam in clytus, nomine Agatheus, duarum urbium, Namneticæ scilicet et Redonicæ Comes, locumque Episcopatus in prædictis occupans urbibus : Hic Antrensem insulam orationis gratia, et ut cum viro Dei loqueretur, adiit : qui benigne ab eo susceptus est. Oratione vero expleta, eum de suis actibus increpans, sanctique intruens monitis, melioris vite tramitem eum arripere hortabatur. Post verba vero prædicationis, humanitatis ei gratiam exhibens, in refectorium eum secum duxit, calicemque meri ei dari jussit. Qui cum mediam ejus partem bibisset, calicemque Fratri deferenti reddere voluisset, Sacerdos Dei, ut adhuc liberet hortatus est, elevataque rursus dextera, secundo super prædictum calicem signum impressit Crucis. Necdum manum retraxerat, et ecce subito calix ita repletus est, ut ubertim exundans ex eo vinum super brachia prædicti viri effunderetur. Tunc jam dictus Agatheus indignum se confessione tanti existimans Sacerdotis, citissime ad pedes ejus tremebundus cecidit, postulans eum pro suis intervenire erratibus. Sicque per exterius miraculum ejus, de qua ante infidus dubitabat, cognoscere

f g

*Comitem
Antrensem
benigne
suscepit :*

*monet de
culpis :*

*signo Crucis
vinum in
manu ejus
exundare
facit.*

Agnosceret compulsus est animi sanctitatem. Sed cum ipse vir eo usque incompositis raptaretur moribus, completa est sententia Apostoli in eo dicentis : Signa non fidelibus, sed infidelibus dantur. Patet namque ideo providentia Dei id actum miraculum, ut bruta mens, quæ prædicationis igne non caleferebat, vel percussa miraculo, timoris anxietate compelleretur emendationi operam dare. Non ex eo tempore minus crudelis apparuit.

28 Cum quodam tempore isdem Pater utilitatis

videt monachi, 80 n. ultiaris distantis.

gratia res monasterii sui circumiret, ad Pauliacum devenit villam. Et cum cuncta juxta modum utilitatis monasterii sui disposuisset, inclinato die ad Vesperam exercitiis vigiliarum solito se committens, contemplationis ardore divina præmeditans, insomnem ducebat noctem. Cumque diutius in acie contemplationis consistens, cordis oculos ad alta sustolleret; vixit in Aquitaniam partibus in cella sua, quæ ei per cartarum largitatem tradita fuerat, quæ vocatur Creon, ab eo loco octoginta distante milliariis, ejusdem venerabilis monachi animam (qui ejus fuerat eruditionibus instructus, atque ibi ab eo constitutus, ut ipsam et aliam, quæ vocatur Colon, provideret celsum a corpore migrantem, Angelorumque præsidio subvectam cœlestia penetrare. At ipse statim, pulsato signo, ejus obitum Fratrilus secum habitis nuntiavit, et ut ejus exitum orando Domino commendarent, monuit. Fratres igitur ejus dictis creduli jussa complentes; aliqui puerorum virum Domini, longævo jam confectum senio, insanire deludendo dicebant. Sed ipse adherens Domino, eo spiritu, quo potuit animam corporis nexibus resolutam longius videre, voluit etiam puerorum non solum dicta, verum etiam cogitationes penetrans intueri. Nam eorum diffidentia obvians, certissime affirmabat, prædicti Fratris annuam rebus humanis solutam, in regno Christi sanctam indeptam esse requiem. Quod post nuntii, prædicti Fratris obitum ex eadem cella nuntiantes, verum esse asseveraverunt: et eadem hora eodemque temporis articulo eum obisse dixerunt, quo ejus exitum S. Ermenlandus Fratribus indicaverat.

animam ab Angelis in cœlum duct.

B

a Hemina media pars Sextarii, 12 pars Congii. — h. S. Leodegarii creatus est 2. Julii, anno 135, corpus ad monasterium S. Marcelli Pictaviensis delatum est anno 1388 mensis Martii. — v. ita MSS. Ignotus fuerit nuptiis eidem Adalfrando, nisi sit lamprea, de qua is lib. 3 late agit. d. S. Anianus colitur 17 Novemb. post seculo 5 Episcopus Aurlantensis. — Constantinus pagus Normanniæ Orientalis late ad viciniam distendit, et excurrere, cujus urbs Episcopalis est Constantia. — Redonnum metropolis Britanniæ Armorice et Itucum olim Sedes, jam regio Parlamento decorata. — Agathicus iste a Sanmarthonis nunciarur inter Episcopos Sammelensis, a Claudio Roberto dicitur Episcopus vocatus, non consecratus transmittitur a Joanne Cheno. — et melius, quia in utroque urbe locum Episcopatus occupavit, et tamen a dictis non nunciarur inter Episcopos Redonensis.

Agathicus Comes

CAPUT V.

Substituti Abbates. alterius interitus prædictus. S. Ermenlandi obitus, sepultura, transtatio.

Igitur B. Ermenlandus inter administrationes necessarias curæ commissorum sibi Fratrum, sua nihilominus studia, quibus æterna acquirere mereretur præmia, augmentur quotidianis virtutum perfectibus non desit. Non ei libuit, ut est consuetudinis quibusdam veteranis inbecillitati senilis ætatis consulentibus, remissius vitam ducere: sed cum augmento temporum rigori suæ conversationis, quicquid valuit virtutis, studuit augere. Dispendium non parvum arbitralatur, si non quotidie aliquid virtutis sui adjungeret exercitiis. Nam, cum ad senilem venisset ætatem, parvum oratorium in honore S. Leodegarii Martyris juxta fores monasterii ad Orientem vergentis construxit: in quo, relicto pastoralis curæ regimine, (quod non ambitionis fastu, sed necessita-

Senex majoris mentis ardore suo peragit.

secedit ad S. Leodegarii oratorium,

tis injunctæ olim obedientiæ diu tenuerat) dans Fratribus licentiam ut Vicarium sibi Patrem, ejus substituerent loco, ipse deinceps se retrusit: ut ab omni non solum superflua, quin etiam justæ, quantum fragilitas sineret humana, necessitatis curæ inquietudine exutus, libere in theoreticis Domino soli vacaret studiis. Relicta igitur per Regis licentiam monasterii cura, sine voluntate Fratrum, qui de ejus privatione multo planxerunt tempore, cum quatuor Fratribus idem sitientibus votum in prædicta cella se reclaudens, cœlestibus inserviebat contemplationibus.

relicta Abbatis cura.

30 Fratres autem sibi Abbatem elegerunt, nomine Adalfrédum, Regali annuente præcepto: quorum electioni B. Ermenlandus divino cedens judicio interesse noluit. Prædictus igitur Adalfrédus, maligno spiritu deceptus, paternitatis jus in crudelitatis convertit tyrannidem: cepit namque sua fratrumque necessaria relinquens, superfluis occupari negotiis; et ab intimis justo Dei judicio repulsus, exteriora sola errabundus sectari. Cepit igitur aulam sibi ædificare, necessariis non contentus domibus; sed protervie fastu tumens, competentem transgredi conatus est mensuram. Quo agnito B. Ermenlandus, cum de suis plurimis eum corripere errantibus, inter cetera dixit: Quid est hoc, Frater, quod neglectis animarum lucris Fratrumque necessariis, supervacuis occuparis rebus? Numquid tibi Fratribusque donus ad habitandum sufficienter hic ædificata non videntur? Meis per omnia dictis intende: his contentus esto, quia alias in isto non ædificabis loco. Hoc autem vir Domini propheticè afflatus spiritu dicebat, sciens ultionem divinam imminere, qua ejus iniquitatibus eodem anno terminum imponeret.

Adalfrédum substitutum Abbatem,

superbe agentem,

31 Sed prædictus Adalfrédus mente cæcatus,

verba viri contemnendo sprevit. Crudeliter enim penuria alimentorum Frates affligens, eis etiam qui cum S. Ermenlando erant, constitutum abstrahi præcepit alimentum. Quodam etiam die, cum quemdam Fratrem ex eis quos B. Ermenlandus sub æquo discipline moderamine Deo educaverat, sienti ceteros solitus erat, dirissimis juleret perenti flagellis; urgentibus doloribus is qui cadebatur B. Ermenlandum compellere compulsus est, dicens: Pater Ermenlande, ut quid nos dignatus es viventes et vivens relinquere? Infelix Adalfrédus amplius eum torqueri jubens dixit: Non tuus opem defensionis, quem invocas, præhebit Ermenlandus. Et cum tandem affectus plagis, evassisset; agili cursu, ante fores cellæ, ubi vir Domini contemplationi insistebat cœlesti, perveniens, terræ cohærens solo, et ejulans ait: Heu mi Domine Ermenlande: quid nostræ iniquitatis reperisti, ut nos sub tantæ crudelitatis desereres jugo? Utinam dira mors humanis nos subtraheret rebus, ne tanti tyranni afficeremur malis. Cœpere etiam, qui cum eo erant viro Domini intimare, quanta Fratres penuria famis afficeret. Tunc ingemiscens vir Domini, ait: Silete Fratres, silete: scitote tamen ejus citissime accelerari interitum: nam ejus contumaci vituperi unus tribuetur mensis spatium. Quod propheta dictum spiritu declaratur: nam isdem miser Adalfrédus die tertio vidit per visionem, baculo B. Ermenlandi, se pro perversitate inobedientiæ suæ corripientis, perenti: et evigilans cepit, veluti ignibus cremaretur, cruciari: et sic æterna damnatus morte, vitam judicio Dei cum regimine infelix repente amisit: Fratres vero S. Ermenlandi monitu, ejus cadaver sepulchræ qua erat indignus tradiderunt.

monachum ab hoc dire flagellatum,

ad se venientem solatur:

F

ejus interitum] prædicti,

et misere mortuum jussu honeste sepeliri e

substituit Abbatem Donatum,

elige

A elige nobis a Pastorem, qui juxta tuum exemplum viam Domini nos docere queat. Flexus itaque precibus eorum, jussit accessiri unum e Fratribus, quem ipse divinis disciplinis instruens enutrierat in bonis actibus, nomine Donatum : quem cum voluntate omnium Abbatem ordinans, Fratribusque proponens, edocuit quemadmodum in spiritualibus temporalibusque rebus ministrandis se sollicitum exhiberet ac promptum. At ipse Magistri sequens monita, juvenamine Christi fretus, Magistrique intercessione fultus, plenus humilitatis caritatisque gratia, monasterium cunctis diebus vite suae laudabiliter rexit. Sed ejus hoc obtinuit merito, cujus praelatus est electione.

33 Hactenus de vita Justi, plurimis praetermissis, paucis commemoratis, virtutes quas per eum Dominus operari dignatus est scribendo digessimus. Nunc de ejus obitu, quo regni caelestis aditum penetravit, scribere aggrediar. Igitur postquam plurimos a pravitate suis ad fidem Christi converti fecit, postquam in cella multis diebus reclusus, Domino soli vacans, orationibus suis multis egrotis, ad ejus sanctitatis famam undique confluentibus, pristinam reddidit sanitatem; cum jam laudabilis ejus senectus tanta enteret virtutum gratia, ut nihil et perfectionis addi posse crederetur, propheticum spiritum, quo multa futura providere solitus erat, suum etiam sacrum praenoscentem obitum, nonnullis ante diebus Fratribus suae transmirationis certum praedixit diem. Frater de ejus propheta frequentius experti, servi Dei dictis certam adhibuerunt fidem, et eo die quo dissolutionem sui praedixerat corporis, in unum collecti, ejus exoraverunt sanctitatem, ut sicuti in terris eorum fuerat Magister justitiae, ita in caelis dignaretur esse perpetuus intercessionis Patronus. Qui cum omnes viritum, ut in sancto perseverarent proposito, moneret, Corporis semet Dominici Sanguinisque sacramento muniens, longaevitae senectutis defessus, membrorum compage protensa, spiritum Domino emittens commendavit; et sic discipulis flentibus, Angelis cum Virginum choris (in quorum collegio mente Virgo et corpore permansit) decantantibus, letus, acsi sopore dormiens, inter orationis beatissimi Christi Confessor in medio Fratrum exanime corpus relinquens, tam a dolore mortis illaesus quam fuerat a contagio libidinis alienus, migravit ad Christum, cum quo perpetua coronatus gloria exultat in saecula saeculorum. Amen.

34 Completo itaque reverenter a Fratribus sancti viri funere, sancta ejus membra, in basilica S. Pauli Apostoli juxta oratorium S. Wandregisili in absida meridiana, debito cum honore tradiderunt sepulturae. Dominus namque, ut ostenderet quanta suae dilectionis in B. Ermenlando fuerit gratia, multarum diversarumque regritudinum et tabe laborantibus salutis medelam operari dignatus est ad sepulcrum ejus.

35 Postquam vero ibi per plurimos virtutum signis refulsit annos, vox quaedam nocte facta est, ad venerabilem Sadrevortum ejusdem monasterii monachum : dicens : Perge cum surrexeris crastina die et die tuo Abbati, ut transferat corpus B. Ermenlandi Confessoris de oratorio S. Wandregisili in basilicam B. Petri Apostoli, humoque ibi eum secus altare recondat. Pater vero ejusdem monasterii hujuscemodi nuntium a viro, quem pro sanctitatis merito nimio diligebat amore, audiens : nimio repletus gaudio, cum hymnorum laudibus membra beatissimi Confessoris cum tumulo, in quo jacebat elevans, cum Fratribus deferrebat quo sibi fuerat imperatum. Praecedentibus igitur cum tubibus et lampadibus pulsulentum choris, gyrbat claustra monasterii, cum pretioso quem deferrebat thesauro. Cumque ante

ostium pervenissent refectorii, ferculum acsi immensis oneraretur saxorum molibus, in quo corpus beatissimi Confessoris deferrebat, inter manus portitorum coepit gravari : ut terratenus depressus, non solum ab illis, verum neque ab omnibus, qui circumquaque comitabantur, posset levari. Tunc in admirationem stuporis omnes conversi, quid hoc facto beatus Confessor ostendere vellet capere conquirere, orantes Dominum ne diutius illis differretur ad praeparatum locum translatio. Oratione completa venerabilis David Abba dixit : Quia jam Missarum est completum officium, arbitror beatissimum Patrem Ermenladum, solitae pietatis prospectu, nos in refectorium ingredi velle, quatenus pro labore suae devectionis, venerationeque suae sanctitatis, singulos poculi bibamus calices. Quod cum factum esset, manibusque attractare sarcophagum coepissent, omni gravitudine deposita ponderis, tanta velocitate elevantes, in basilicam beati Petri Apostoli deferunt, ut nunquam antea a paucis cum tam parvo portaretur labore.

36 Sed cum omnium monachorum devota fraternitas solenni fide sancta devehent membra tradenda sepulturae, et amore gestandi onus leve sentirent, ad locum destinatum perveniunt : ibique juxta revelationem divinitus factam, hymnorum cum laudibus sanctum condidere corpus. Cujus solenne pignus basilica insulae Autrensis, B. Apostoli Petri in honore sacra, anpecti promeruit Res mira post depositionem sanctorum membrorum in urnam, artificum diligentia ad hoc ipsum praeparatam, in die tertio ibidem claruit. Tanta namque omnium aromatum fragantia, miri odoris nectar exuberans, ex sepulcro ejusdem sancti Confessoris emanavit, ut tota eodem odore primum respergeretur basilica. ac demum omne monasterium ita replevit, ut omnes illius incolae loci ex eo referti, usque in diem octavum continuis perseverarent horis, nam omnes qui illic tunc interfuerunt, qui luce adhaec utantur data mortalibus, testantur nusquam tantae dulcedinis ac suavitatis odorem olfactu capere potuisse suo.

a De substituendo post obitum ejus aliquo ex Fontanctiensibus monachis Abbate supra egiimus. — b MS. nostrum, timore. — c Idem, utilitate.

CAPUT VI.

Varia post obitum patrata miracula.

Epilogus.

Sepulto igitur B. Ermenlandi corpore in oratorio sancti Apostoli Petri, quod ipse construxerat, multis demum usque nunc, quoties fides exigit petentium, virtutum cornescat miraculis : de quibus aliqua, sicuti relatione seniorum agnovi, mihi huic paginae inserenda esse ratum videtur. Quidam puer claudus, Demons nomine, cum officio caruisset pedum, ita ut manibus, quin pedibus nequibat, reperet; sanctissimi Confessoris expetens tumulum, ut sui misereretur exoravit. Quis precibus multiplicibus fusa oratione, solotenus inherens pavimento, respectu divino per meritum Sancti Confessoris incolunitatem pristini status recipere meruit. Et sic de recepta exultans sospitate, videntibus cunctis, sanus et incolumis ad propria remeavit.

38 Alius quidam nihilominus claudus, nomine Flodulius, a beato Apostolo Petro per visum Romae est admonitus, ut insulam Autrensem, tribus a Nannetensi urbe distantem millibus, perquireret, ubi corpus beati Confessoris Ermenlandi conditum erat: quatenus ad ejus sepulcrum sanitatem per ejus reciperet intercessionem. At ipse ab beatissimi Confessoris, religiosorum transvectis praesidio, sicuti admonitus fuit, memoriam veniens, pro restituendo corporis sui officio, coepit assidua frequentatione sanctis ejus

D
EX MSS

dicatum ante obitum refectorii non potest videri :

hausto potu, facile move tur.

depositum in basilica S. Petri.
E

suavissimo odore replet basilicam et monasterium per octo dies.

Sauantur ad ejus tumulum claudus,
F

stem alius claudus Romae a S. Petro admonitus,

a
vrum bonum :
post plurima potentia miracula
33
sensu praedicti obitus sui diem :
sacra Euchari-
stia munitus,
b
obit :
sepelitur in basilica S. Pauli,
c
claret mira-
culis :
d
ob revelatio-
nem
corpus eleva-
tur.

A se inferre luminibus. Non multo post, beato intercedente Confessore, ita sanatus est, ut nihil corporeæ sanitatis ei videretur deesse : Et sic propriis subito gressibus exiliens, revertebatur a sancti Confessoris tumulo, qui sæpe illic alienis fuerat manibus deportatus. Quod ideo illic etiam a beato Apostolo missum arbitramur, ut longe lateque claresceret, quantum pro merito sanctitatis intercessio sancti Confessoris apud Conditorum omnium, debiliu sanitates impetrando, valeret.

surdus et mutus a nativitate, a

39 Fuit etiam quidam surdus et mutus, nomine a Datanus, qui a nativitate funditus caruerat linguæ auriumque officio : sed cum alimoniam publica mendicitate, qua sustentaretur, per diversa quæreret loca, contigit ut ad monasterium sanctissimi Confessoris deveniret. Qui cum more solito a quodam monacho, qui supervenientes suscipiebat peregrinos, ad memoriam beati Confessoris fuisset deductus, liminaque ejus fuisset ingressus, et orationem pro salvatione sua, quia lingua non poterat, solo, quo sensu vigeat, funderet corde : precibus beati Confessoris lingua soluta auribusque apertis, statim et loqui meruit et auditum recipere. Multum namque hujus viri meritum apud omnipotentem Deum valere dubitatum non est, ejus precibus gestum constat, ut lectura, que ex duorum sensuum privatione imperfecta manserat, pietate Creatoris ad plenum usque formaretur statum.

13

volens occurrere villam, S. Ermenlandi,

40 Quidam homo cupiditatis peste corruptus, nomine b Eufredus, ex rebus sancti Confessoris in pago Oxoniensi villam, que vocatur Crauna, obstrahere nisus est : sed mox a S. Albino Confessore in somnis correptus, hujusmodi excommunicationis ab eo accepit sententiam, ut nihil cibi potusque perciperet, donec res, quas B. Ermenlando auferre volebatur, ad ejus sepulcrum veniens cum satisfactione redderet. At illo exasperatus sententiam suæ correctionis pavide recedens, illucescente die equum ascendit, et sic cursum ad villam ejusdem monasterii, que Cludion dicitur, usque perrexit. Reperto quoque ibi ipsius monasterii monacho, nomine Odvanno, causam ei suæ peremptionis protinus indicans, petit, ut usque ad tumulum beati Confessoris cum equitari dignaretur. Qui, cum suis precibus ab eo promissionem executionis accepisset, sensus nihilominus ab ipso, aliquid cibi potusque sumere comatus est : sed cum panem in os mitteret, nullo quolibet glutire valuit modo, quin etiam cum sanguine, quem timore presumpsit, coram omnibus evomit etiam. Tunc itinere cepto agileret ad monasterium cum profecto venit monacho, moxque sepulcrum B. Ermenlandi, ut remedium sibi impetraret, adiit. Qui cum se ibi orationi dedisset, villam quam tulerat reddidit, et ut sanitatem recipere moveretur, de facultatibus prediisque suis ejus ibavit monasterium. Cumque publice satisfactionis factus sui operis publicasset, penitentiam admissi gessit facinoris, et sic ibi potu ciboque refectus, ad propriam est domum precibus beati Confessoris regressus incedens.

adempti cibi sum. nihil facultas redditur

ad tumulum ejus

C

punitus ob Pascha violatum,

liberatur partim apud S. Martini.

41 Quidam rustiens, Siebaldus nomine, sanctæ Resurrectionis die Dominica flagellum accipiens, in aream annonam triturationis tenere ingreditur, sed divina ultio dignam ejus presumptioni reddidit poenam. Nam statim flagellum ejus hæsit manui, et dissolutis artuum compagibus, caput ac brachia contraque membra atrociter agitabat. Nullo enim se conamine ab hac inquietudine continere poterat : sed sine respiramine horribiliter quatellatur tremore membrorum, Qui cum Toronis venisset, intercessione B. Martini flagellum ex ejus exiit manu, sed tremantia membra pristinam lubant agitationis poenam. Nocte autem sequenti ibidem adhuc consis-

tens, in somnis admonitus a S. Martino est, ut si a Deo reatu poenæ suæ absolvi optaret, Autrensem adiret insulam, quatenus B. Ermenlandi Confessoris precibus pristini status constantiam recipere mereretur. Credulus itaque sponsonibus B. Martini, Antrum festine adiit, atque ad S. Ermenlandi tumulum prostratus, gratia recuperandæ salutis sanctum interpellabat Confessorem : qui mox ejus precibus annuere est dignatus. Nam Fratribus vespertinum decantantibus Officium, apparuit eidem tremulo senex, stola amictus candida, canitie venustus decora, eique annuit, ut ad se veniret. At ille erectis aspiciens ad vocantem se, velocius ire voluit, sed mox inter choros cecidit psallentium, ibique orationi diutissime incubuit, et polio post manum Fratribus tendenti, sique a pavimento sanus erigitur. Redditur jam precibus beati Confessoris optatæ sanitati : et nullum in eo pristinae deformitatis remansit vestimentum. Tunc omnia quæ ei acciderant palum per ordinem omnibus enarrans dixit, et laudans Dominum ad propria remeavit sanus.

apud S. Ermenlandum apparentem :

42 Adulescens quidam, nomine c Clibaldus, mutus et surdus, ad beati Confessoris veniens tumulum, pro restituendo sibi linguæ et aurium officio, ex intimo cordis affectu ejus posebat auxilium. Qui cum ad memoriam ejus pavimento inherens, diutius funderet preces, et auditum meruit aurium et linguæ recipere officium. Et sic sancti Confessoris munus precibus sanus abscessit, merita sancti Confessoris magnificans.

mutantur mutus et surdus, 1.

43 Berfredus fuit quidam puer a nativitate debilis, quem carnalis bajulans pater, obtentu ejus saluti ad monasterium S. Ermenlandi devexit. At ubi eum ante sepulcrum ejus posuit, gressum, quem humana subtraxerat conditio, Confessoris opulatio reddidit. Et sic gressus claudus restituitur, qui fuerat ab ipsis cunabulis pedum officio privatus : et qui alieno adjutorio evectus ad ejus sepulcrum fuerat, intercedente beato Confessore, proprii gressus virtute est reversus ad sua.

claudus unus

44 Alius iterum claudus, Leubertus nomine, ad sepulcrum beati viri veniens, sanitatum suffragia postulabat : ibique prostratus tandem assiduis in oratione permansit, usque dum, intercedente beato Confessore, pristinam a Christo mereretur consequi sanitatem. Et sic sospitatis comitante effectu, qui debilis venerat, incolumis ad sua rediit, de collato sibi caritatis beneficio gratias agens.

et alter :

45 Multorum ejusdem monasterii relatione didici, qui ipsam hominem cum sanaretur, in quo signum quod narro sanitatis gestum est, viderunt. Octoginta annorum jam erat quidam homo, nomine Adalfredus, ab egressu materni uteri cæcus, et claudus, qui pro acquirenda salute sui corporis, Principis Apostoli beatissimi Petri Romæ adiit gloriosum sepulcrum. Cumque ibi certus de beati Apostoli elementia, gratia acquirenda salutis diutius moraretur, beatus Apostolus per semetipsum apparere dignatus est, dicens : Vade Toronum, ibique precibus S. Martini pedum ac manuum accipies sanitatem : indeque Autrensem ingredi insulam, ad sepulcrum S. Ermenlandi nihilominus Confessoris humen mereberis oculos percipere. Qui honorum devectus hominum juvenine, in ecclesiam B. Martini pervenit, et mox gratia orationis in terram prociens, pollices qui ejus pectori et pedes qui natibus a nativitate adhaeserant, intercedente B. Martino, incolumitatem omnem recipientes, soluti sunt : et tunc demum ad monasterium S. Ermenlandi agili pervenit cursu. Qui cum in eodem monasterio orationi diutius incuberet, apparuit ei beatus Confessor Dei Ermenlandus, mentum ejus tenens manu, sacrosque pollices super oculos ejus posuit, dicens : In nomine sanctæ et unice indivi-

octogenarius a nativitate cæcus et claudus, 1.

a S. Petro apparente Romæ montis,

apud S. Martini accipit usum pedum et manuum,

duæque

ast oculorum apud S. Ermenlandum apparentem.

A duæque Trinitatis aperiantur oculi tui, et inexper- tum hactenus accipe lumen. Et statim evigilans aperti sunt oculi ejus, et posteriora sanantis se, ut ipse fatebatur, more fulguris micantia aspexit. Qui crastina die loto cruore, qui ex palpebrarum effluxit disruptione, sanis oculis cum magno stupore coram omnibus omnipotentis Opificis, quas ante non viderat, mirabatur creaturas. Constat igitur beatum Apostolum adeo eum sanandum ad sanctos Confes- sores misisse, quem citissime per se curare potuit (utpote cujus olim umbra omnes, quos tangebatur, le- gitur aegrotos sanasse) ut cunctis patesceret fidelibus, quantum eorum intercessio apud omnium Creato- rem ad impetrandum infirmorum salutem cum fide valeret poscentium. Is autem qui sanatus fuerat, in- tegritate custodita virginitatis, in eodem B. Ermen- landi monasterio, magnis orationum vigiliarumque studiis exercitatus, usque ad diem obitus sui, quo debitum universæ carnis exsolvit, laudabiliter de- gens permansit.

paralyticus,

II

a S. Ermen- lando necus- sus, sanatur,

alia miracula enarrantur.

C

virtutum omnium synopsis.

46 Paralyticus quidam, nomine Arnaldus, per septem annorum volumina gravi laborabat aegritu- dine, ita ut in grabato carens omnium officio mem- brorum, veluti extinctum cadaver, solo vigente capite, manibus portaretur aliorum. Qui ad monaste- rium B. Ermenlandi a deferentibus perlatus est, at- que ad pedes ejus juxta sepulcrum, in quo sancta erant condita membra, est collocatus. Incipientibus autem Fratribus vespertino Officio congruentem anti- phonam in die Translationis ejusdem Confessoris, que evenit infra festa paschalia, Alleluia. Confite- mini Domino quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus, vidit B. Ermenlandum per fenestram ingredi. Qui baculo, quem manu gestabat, caput ejus renesque percutiens dixit: In nomine Jesu Christi omnipotentis Filii Dei, sanare et surge va- lens. Tunc primum in longum debilia extendens membra, evigilansque magnis vocibus surrexit, et accipiens duos in manibus cereos, per medios psal- lentium chorus exiliens pertransivit. Nam omnibus diebus vitæ suæ percepta usque est incolunitate, et proprii vigore corporis semetipsum vegetans, quo voluit perrexit: qui illo aliorum fuerat juvenamine allatus.

47 Hæc et alia multa, quæ huic operi inserenda satis profutura ad ædificationem fidelium forent, multorum ejusdem monasterii monachorum, qui unnc usque supersunt narratione cognovi, sed paucis exar- ratis compendii gratia multa prætermisi. Sed quia vita virtutum, miraculorum præcedit signa (quoniam illa virtutem non ostendit, sed operatur; hæc autem ostendunt, non autem faciunt) magis de Sancti Pa- tris morum virtutibus scribenda ad imitationem plurimorum esse viderentur, nisi quod recentiori tempore ejus sancta emicans conversatio in multo- rum adhuc retinetur mentium memoria. Quid enim de virtute ejus castitatis dicere valeo, qui a nativi- tate impollutus a contagio libidinis permanens, vir- ginitatis promeruit accipere coronam? Quid de ejus fide digne enarrare possum, qui omnes quoscumque potuit a variis erroribus eruens, ad Catholicam per- duxit fidem? Quid de ejus spe intimare queo, qui amore æternorum omnia temporalia exuberantia contempsit prospera? Quid de ejus plenissima cari- tate significem, ejus studium semper fuit, non sua, sed aliorum querere, ut plurimi vita per ejus exer- citium potirentur æterna? Quid de ejus edisseram abstinentia, qui ut eam toto exerceret rigore, relic- tis in monasterio Fratrum Antriguum adiens, juveniorum permaxime ibi morabatur tempore? Quid de munditia orationis ejus exponam, qui propriis vestigiis viam, per quam ad orationem incedebat, stationemque in qua orationi incumbere erat solitus,

in morem nivis candidam reddidit? Quid de vigilia- rum ejus laude referam, quibus insistens continue animas a corpore migrautes longiuscule sancto il- lustratus spiritu videre ieruit? Quid de humilitate ejus et contemplatione referam: qui ut illam per- fectius acquirere posset, prelationis suæ reliquit honorem: et ut isti perfectius inhaereret, in parvis- ima se retrudens cellula, usque ad diem vocationis suæ ad cælestem gloriam pertransiit reclausus? Quid de præcipua ejus obedientia fari possum, qui ohe- diendo Abbati suo, proprium linqueus solum, exal in longinqua cunctis diebus vitæ suæ moratus est regione? Quid de ejus patientia innotescam, qui am- plitudine fretus caritatis, non solum malum pro malo non reddidit, verum omnibus persecutoribus suis, quæ valuit bona impendit? His virtutum floribus beatissimus Confessor Christi Ermenlandus comptus, sibi vixit in seculo ad præmium, discipulum ad exem- plum, pro quibus octavo Calendarum Aprilium die ad Christum migrans, æternæ gloriæ meruit acci- pere coronam.

D EX MSS.

48 Humili omnes sancti viri vitam legentes prece- depono, ut inertissimi scriptoris æternæ mercedis prospectu in orationibus suæ intercessionis memi- nisse dicantur, quatenus B. Ermenlandum Confes- sores intercedente, cum ipso mereatur æternæ perfrui vita, præstante Domino nostro Jesu Christo. Qui cum Patre et Spiritu sancto vivit, et regnat in se- cula seculorum, Amen.

Scriptor præces legen- tium petiit. B

a MS. Vallis Luc. Dominicus. — b Idem Rainfredus. — c MS. nostrum, Achibaldus.

APPENDIX

Miraculum anno MCVII Rotomagi pabatum.

Ex MS. Rotomagensi parochia S. Hermelandi.

Vir quidam, nemine Herbertus a. Elscanni oppido oriundus, gravi oppressus aegritudine, per annos duos et dimidium decubuerat, et sinistram partem corporis sui fere totam amiserat: adeo ut nec ma- num aut pedem movere, nec quicquam movere omnino sentire. Unde non parvam in medicos expendit pecuniam: sed nullum curationis remedium invenire poterat, et deficiente pecunia, dura corporis valetudo eum gravius afflicebat. Desperata igitur homi- num curatione, tandem salutis viam percontans, ad divinum se convertit auxilium: cum enim insignem beati Confessoris Hermelandi gloriam audisset, et gloriosam ejus virtutum ac miraculorum potentiam verissima quorundam relatione vel attestazione cog- novisset, divino instinctu præmonitus, atque suo suorun-que juvenamine roboratus, ad præfati Confes- soris ecclesiam Rotomagi se transferendum dis- posuit, ut ipsius meritis suffragantibus, tanta levan- men infirmitatis adipisceretur. Evocato itaque quodam monacho, videlicet fratre suo (quem ceteris cariorem habebat, qui ejus incommodis vehementius condolebat) ad prædictam urbem se deportari fecit. Cumque ad ecclesiam B. Hermelandi delatus fuisset, vicini et parochiani ejusdem loci eum suscipientes, atque inter brachia eum deferentes, ante altare ip- sius Sancti posuerunt: ubi flebiliter humi prostratus et delicta sua humiliter confessus, gemitibus atque suspiriis indulsit: beatum virum, ad ejus confuge- rat auxilium, lacrymabiliter exorans, ut suis apud Deum intercessionibus ei incertitudinem impetraret. Nec tam devota ejus supplicatio manns esse potuit: secunda etenim nocte certissime vigilans (quippe qui tanta laborans aegritudine, vix dormiendo quies- cere posset) B. Hermelandum albis vestibus indutum de b feretro suo vidit descendere, et lampadem ante ipsam

Grati marbo oppressa.

F Elscano Ro- tomagum venit.

in ecclesiam et altare S. Hermelandi

b

EX MSS.
a s. Hermelando apparen-
tente concus-
sus,

subtlo convalesci:

A ipsam altare extinguere: qua extincta, claritatis lux subsecuta est, ut tota passim ecclesia velut innumeris flagrantibus cereis videretur accensa. Mox ipse ad jacentem agrum accessit, et ipso vilente atque jam sentiente, sinistrum pedem corripuens, tam valde concussit, ut omnia ipsius ossa, sicut idem postea retulit, magna stridore emitterent: qua concussionem ager ille anxius ac stupefactus, statim in somnum est resolutus. Cum autem aliquantulum dormitationem fecisset, excitatus a somno, terram sudore suo madefactam deprehendit: sed et illam claritatem, quam prius viderat, adhuc coroscantem aspexit. Cumque se ab illa diuturna ac gravi infirmitate jam liberum convalesse sensisset, oculos suos ad altare convertit, atque admirande virum misericordiae ad feretrum forti cursu recedentem intuens, ita post illum abriterit ecurrit, acsi nullam antea membrorum debilitatem pertulisset. Sed cum ad aram venisset, recedente ipsa claritate, nec ipsum, ad cuius festinarat amplexum, videre potuit. Tunc seipsam ante altare prosternens, omnium bonorum auctori Deo ac glorioso Confessori Hermelando, cujus interventione tam celeriter saluti fuerat restitutus, toto animi conamine gratiarum uberes reddidit actiones. Denique vocato ad se ecclesiae Presbytero, qui cum aliis nonnullis ibidem dormiebat, quantum circa se pietatis suae benignitatem per B. Hermelandum Deus operatus fuerit, secundum rei gesta ordinem enarravit. Gavisus ergo Presby-

ter celerime lucernam accendit, et omnes inibi dormientes a somno excitavit, et pulsatis omnibus campanis laudes Deo in honorem B. Hermelandi gratulandus derantavit. Facto autem mane vir ille, qui sanus fuerat effectus, ad metropolitanam B. Marini Virginis ecclesiam pedibus suis, quod longo jam tempore non potuerat, cunctis videtibus perrexit. Quo viso Rotomagensis Ecclesiae c. Archiepiscopus, omnisque clerus circumstante utriusque sexus populo, omnibus campanis concupantibus, maximas Deo optimo gratias egerunt, qui tantam bonitatis suae evidentiam per B. Hermelandum exhibere dignatus est. Hoc autem miraculum apud Rotomagum in ecclesia B. Hermelandi manifestissime ostensum est anno Domini millesimo centesimo decimo septimo, quinto Kalendis Julii, ad laudem D. N. Jesu Christi, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia secula seculorum.

a *Ficatum est obitum cum monasterio in Normannia superior ad Oceanum inter Portum Gratiae et oppidum S. Valeria: de eo egimus 9 Januarii, ad vitam S. Wunungi fundatoris dicti monasterii. — b In feretro suo capsula argentea asservabatur magna pars reliquiarum S. Hermelandi. Verum anno Domini 1562, capta ab haereticis Rotomago, praedictum feretrum directum est, et reliquiae combuste. Sed ab annis circa viginti milia pars reliquiarum ablata est, sumpta ex magna parte caprarum, quae Andegavi in Ecclesia S. Mamboldi, ubi magnam habet venerationem, asservatur. Ita Dominus de Frodovalde die 17 ecclesiae parochialis ad quorundam diebus respondit 13 Septemb. anni 1656. — c Gaufridus Brito ab Henrico Rege Angliae et Duce Normanniae denominatus Archiepiscopus Rotomagensis anno 1111, mortuus 28 Novemb. anni 1128.*

pedibus abie
od ecclesiam
Cathedralem,

c

27 Junii
anni 1117,

Piscorum
oppidum

17
Gaufridus
Archiep. Rotomagensis.

DE S. EYNARDO EREMITA ALTENÆ IN MARCHIA WESTPHALICA.

337 MART.

In Marchia
Westphalica
castrum Altena,

I nter provincias Germanici circuli Westphalici est Comitatus Marchia seu Marchia, cinctus ditione Episcopi Monasteriensis a Septentrione, Ducatu Westphaliae ab Oriente, a Meridie vero et Occidente duplici Ducatu Montensi seu Bergensi et Clivæ, qui duo una cum Comitatu Marchia uni eademque Principi ibi subiecti fuerunt. In hoc Comitatu est oppidum Altena, ad Lenam fluvium, cum antiquo castro, quod seculo Christi XII ab Eberhardo et Adolpho fratribus conditum ferunt. Verum castro Montis-veteris, vulgo Aldenbergh, unde aliqui originem Ducatus Montensis deducunt, anno MCCCXIII in monasterium Ordinis Cisterciensis commutata, ibidem monachus effectus Eberhardus. Ex Adolpho ergo progenitus filius, etiam Adolphus appellatus, procuravit Engelbertum atque Eberhardum, quorum illi Montium, hinc Altenanum Comitatum attribuit, ubique circa annum MCLXX, quo iste ultimus Adolphus traditur vita sanctus. Eberhardi autem posterii ceperunt deinde Marchia Comites appellari.

2 In hoc Marchia Comitatu et Altena castro celebris fuit nomen S. Eynardi Eremitæ, quæ dicta verbus continetur in MS Floriano Sanctorum. Carthusiani Colonienses in Aditibus Eynardi editis anno MDXXV, ac deum recens anno MDXXI accurate describunt venerationem ejus his verbis: In Altena castro Comitatus de Marchia sancti Eynardi Eremitæ et Confessoris. Fuerunt inter Archiepiscopos Colonienses plures ex prædicta familia: Fridorius II Comes Altenanus, filius Adolphi Comitis, electus anno MCLVI. Bruno III de Altena, electus anno MCLXCI. Adolphus Brunus ex fratre nepos, exarctatus anno MCLXXV. Engelbertus Comes Altenanus, qui Martyr occubuit anno MCLXXXV die VII Novembris. Adolphus II et hujus ex fratre nepo, Engelbertus III, mortuus anno MCLXXXIII. Fuerunt etiam ex eadem familia Episcopi Ecclesiarum Monasteriensis, Osnabrigensis et Leodiensis: ut non mirum foret, si castrum hoc sacris reliquiis fuisse exornatum. Verum

cultus S.
Eynardi
Eremitæ:

an corpus ab
Episcopis ex
familia de
Altena co-
ditum:

qua Acta hujus Sancti haecenus ussecuti non fuimus, de loco residentiae et obitus illius possumus proferre. Nomen Germanicum est Einardus, et virum unius ejusdemque indolis significat. Memoria hujus Sancti haecenus asservatur in Martyrologio Germanico Canisii, cujus editiones habemus anni MDLXXIII et anni MDCCXIX, in eisque ista habentur: In Castro Altena in Marchia Comitatu sancti anachoretae et Confessoris Eynardi.

3 Hoc Martyrologio citato, Ferrarius eum ita inseruit suo Catalogo generali: Altitonæ in Germania S. Eynardi Eremita. Sed plane aberrat, dum Altitonam pro Altena sive Altena scribit, camque majorem in notis collocat in Alsatia, asseritque ab incolis S. Othiani et Homburgum dici. Multo autem magis aberrat dum eundem in nomine Sancti suspicatur, ac pro Eynardo eum substituit Eberhardum Ducem Sveciæ, qui relicto seculo ac monasterio Murbacensi constructo, in eo sancto sine quiescit. Nomen hujus Eberhardi haecenus non reperimus in ullis fastis: silet de eo Bæclerus in Menologio, quod in Sarcia conscripsit. Verum posset potius assumi supra relatus, Eberhardus fundator eum fratre suo Adolpho castrum Altenæ. De hoc ad xx diem Martii, ista habet Gelenius in Fastis Agrippinensibus: Eodem die Translatio Beati Eberhardi Comitis de Monte et Altena, monachi Cisterciensis, quem Ordinem in hac provincia propagavit, et castrum suum Veteris Montis ad Dunam fluvium ex opposito Colonie in eodem ibi convertit, dum post multas obitas peregrinationes et humilem vitam, quam in Morimundo egerat, agnitus et in hanc patriam directus est, et tandem relicta sanctitatis opinione ad illam coelestem patriam transiit xxii mensis Junii: hoc vero die translatus videtur ad sepulchrum gentilitium Comitum Altenanorum. Hæc Gelenius, qui citato die xxii Junii ejus non meminit. Sed voluit scribere xxii Maii, quo die de illo sterum agit. Consule quæ de eo diximus die xx Martii inter Prætermisissos.

F
alius ab eo
Eberhardus
Dux Sveciæ,

F

et Eberhardus
Comites de
Altena,

5

A 4 Sed utroque Eberharda seposito, alium ab eis or-
bitramur S. Eynardum, quem Joannes Veldius Fastis
Westphaliæ Sanctæ. Beatæ, ac pæc inscripsit his verbis
xxv Martii S. Eynardus eremita in castro Altena
Comitatus Marchensis. Floruit ante annos circiter qua-
draginta Conradus Lutherus Recklinghusanus, Commis-
sarius Archiepiscopi et Electoris Coloniensis in Ducatu
Westphalico et hac Marchia viena, qui reliquus et

nomina Sanctorum Archiepiscopos Coloniensis diligen- D
tissime pervestigavit et inspexit, cujus cum laude mem-
nit in Ursulana historia Hermannus Crombach pag. 758.
Habemus hujus auctoris Collectanea de Sanctis, aliquot
tomis distincta, in quibus sæpius meminit S. Eynardi
eremite in castro Altena, ejusque venerationem ad-
scribit diei xxv Martii.

DE S. ALFWOLDO EPISCOPO SCHIREBURNENSI IN ANGLIA, Commentarius historicus.

G. H.

ANNO ML.
XXV MART

Schireburna sen Sherborna oppidum in Comitatu
Dorcestreysi, olim Sede Episcopali illustris: ubi
primus sedit S. Aldelmus Episcopus et doctrina
et sanctitate clarus, cujus venerationi dicata est
dies xxv Maii. Ultimus vero sedit S. Alfwoldus sive
Alfwulth, quem Alfordus ex Tabulis Chronologicis
Regum et Episcoporum Angliæ, tradit huic ita esse
Episcopum præfuisse ob anno MCLI usque ad annum MLVI,
quando ei successit Hermannus, qui Sedem Salshiriæ
transulit. De Alfwoldo celebre testimonium confert
Henricus de Knyghton Canonice Leicestreysi lib. 2
de Eventibus Angliæ cap. 10, ubi et Sanctum compel-
lat, et paucis virtutes perstrinxit; et obitum circa jam
dictum annum ML temporibus S. Edouardi Regis refert
his verbis: Circa hos dies obiit Sanctus Alfwoldus,
ultimus Schireburnensis Præsul, qui ex monacho
Wintoniensi Præsul factus, inter profusa convivio,
que tunc in Angliâ a Danorum adventu celebraban-
tur, pane et aqua utebatur. Vir per omnia B. Mariæ
et S. Cuthberto devotus: cujus Sedem post obitum
ejus nullus potuit impune dormitando premere, quin
tetrâ imaginibus territus resiliiret. Igitor dum ali-
quando simulâs quedam anxia inter ipsum et God-
winum Comitem esse suborta, nec die statuto ad
pacificandum sedari possent, iratus Episcopus dixit
recedendo: Per Dominam meam Mariam male sibi
erit. Nec ab illa hora quiescit Godwinus a viscerum
tortura, donec benedictionem ab Episcopo percepisset.
Tandem vir ille Episcopus ad Dunelmum profectus
est: ubi, quod magnæ videbatur audaciæ, revulso sarco-
phago, ad S. Cuthbertum, velut ad amicum loquebatur:
ubi manus posuit et abiit. Hæc
Henricus Knyghton, qui ante annos fere trecentos flo-
ruit: que pluribus Willielmus Malmesburiensis ante
quingentos descripsit lib. 2 de Gestis Pontificum Anglo-
rum, titulo de Episcopis Schireburnensibus, Saesburien-
sibus et Wiltunensibus, ubi post Brunnum fratrem
ejus de illo ista refert.

altercationem, bas minas in Comitem jaculatus.
Per Dominam meam S. Mariam male tibi erit, quod
contristasti me. Domum ergo regressus, vix pedem
terræ apposuerat, equitaturam peditatu commutans,
cum ecce satelles Comitis advenit equo admissis et
pulsu illum cursus celeritatem prodente. Rogare ille
miserabiliter genibus affusus, ut redeat: Dominum
suum statim post ejus abscessum æstuarè corde, vix
lingua palpitare. Tum, inquit Episcopus: Nondum
sedata ira, per Dominam meam S. Mariam vobis sibi
erit. Sed unanimi orantium prece inflexus, delicti
gratiam fecit, benedictionem dedit, ægrum reparavit.
Referebatque Presbyter, quod fuisset Episcopus
prona obsequela S. Cuthberto devotus, ad omnem
ejus memoriam lætenter illacrymans, peneque sem-
per antiphonam illam de Sancto tenebat corde, rumi-
nabat ore, exerebat opere: Sanctus Antistes Cuth-
bertus, vir perfectus in omnibus, in turbis erat
monachus, in omnibus reverendus. Cumque quo-
tidianus amor in ejus pectore dulce incrementum
acciperet, nec in eo bona flamma se caperet ad
S. Cuthbertum Dunelmum profectus est: ibique,
quod magnæ videtur audaciæ, revulso sepulcri oper-
culo, cum eo quasi cum amico fideliter collocutus,
xeniolum in perpetui amoris pignus deposuit et abiit.
Jam vero fatali puncto instante, antiphonam, quam
illius vox suffecit, cantans, sermone præcluso, ut di-
cerent ceteri, manu innuit. Ita indicium amoris,
quem in Sanctum habebat, cum extremo efflatus
emisit. Hæc Malmesburiensis. Quæ paucioribus com-
plexus est Nicolaus Harpsfeldus seculo xi Historiæ Ec-
clesiasticæ Angliæ cap. 19 S. Edouardus in Vita
S. Edouardi Regis, quam ad v Januarii edidit,
cap. 8 deponit dictum Godwinum Comitem superbum
proditorem, perjurum, et a Deo punitum. De urbe Dun-
elmensi, et corpore S. Cuthberti incorrupto ibidem ad-
servato, eujus late ad xx Martii. At S. Swithunus
colitur ii Julii.

E

benedictione
sanatus.

pleius ergo
S. Cuthber-
tum,

obitus.

F

Memoria in
sæculis
Martii,

S. Alfwoldi
ultimi Schire-
burnensis
Episcopi.

elogium ex
Knyghtone,

majus ex
Malmesburien-
sibus.

S. Alfwoldi
vitas in S.
Swithunum.

alibi in his

videt in recen-
tatione

Godwinus
Comes et
regis regis
et regis.

2 Alfwoldus frater ejus ex monacho Wintoni-
ensi Episcopus, qui apud Schireburniam imaginem
sanctissimi Swithuni collocavit, faciem venerationis
extulit. Constat enim reverendissimæ vite fuisse et
inter profusissimos conviviõrum apparatus, qui tunc
in Angliâ a Danorum tempore exhibebantur, catino
lignæ sine ullo mactiori cibo et pocillo exiguo, aqua
superfusa, ut omnis sapor cerviciæ dilueretur, sem-
per usum. Audivi ego bonæ fidei Presbyterum, et
jam canis sparsum, bona ejus lacrymabili gaudio
referentem. Quorum illud non excidit, nullum un-
quam vel ante vel post obitum ejus impune potuisse
Sedem ejus dormitando premere, quin statim tetrâ
imagibus territus resiliiret, increpantibus cur Se-
dem Episcopi usurparet indignis: id multis nonnullis
fuisse spectaculo. Surrexerat inter eum et God-
winum Comitem simulâs anxia, qua de causa incer-
tum mihi. Die placito dicta, cum res non ad pacem
sed ad litigium procederet, discessit Episcopus post
Martii T. III.

3 Edouardus Mothew, in Trophæis Congregationis
Anglicanæ Ordinis S. Benedicti, celebrat ad xxv Martii
Commemorationem B. Alfwoldi, ex monacho Wintoni-
ensi Schireburnensis in Comitatu Dorcestræ: Epi-
scopi, ac plurima ex Malmesburiensibus descripta addit.
Gabriel Bucerinus in Menologio Benedictinorum ad eum-
dem xxv Martii, citatis Malmesburiensibus et Mothew,
longum de B. Alfwoldo elogium edidit. Hieronymus
Porter in Floribus Vitarum magis illustrium Sancto-
rum Angliæ, Scotiæ et Hiberniæ, vitam S. Alfwoldi
Episcopi et Confessoris ex sacro Ordine S. Bene-
dicti Angliæ edidit ad dictum xxv Martii. Interim
Joannes Wilsonus in secunda editione Martyrologii An-
glicani, citatis præter Malmesburiensibus et Harpsfel-
dum dictis Floribus Vitarum Sanctorum Angliæ, re-
fert depositionem S. Alfwoldi Episcopi et Confessoris
xxvi Martii. At qua de causa? nisi forsitan, quod alius
Angliæ Sanctus pro eo die non occurreret, cum Marty-
res Monachi a Danis in agro Lincolnensi occisi qui in

A priore editione ad hunc diem referbantur, essent modo et 26 M. rlii. ad xxii Martii, ut tum dictum est, relati. Mendum autem est in obitu S. Alfwoldi ad annum dcccxcviii ibi assignato. Apud Edouardum Mathew excusum erat eum successisse S. Vulsino, et claruisse circa annum dcccxc. Sed ea manu correctata fuerit in exemplari ad nos transmissa. Et bene, cum illo tempore Comes Gouwinus non viveret, imo dicto anno dcccxc corpus

S. Cuthberti necdum esset Dunelmum portatum: Alfwoldus i successit S. Vulsino, inter quem et Alfwoldum apud Malmesburiensem alii quatuor Episcopi interponuntur. De S. Vulsino egimus viii Januarii. Alfwoldus male legit in Martyrologio Anglicano signari obitus annum mxcviii. cum ut diximus solum habeat annum dcccxcviii. Ceterum et ipse illum inter Sanctos Angliæ censet.

DE S. WILLIELMO PUERO MARTYRE, NORWICI IN ANGLIA, Commentarius præuius.

D. P.

AN. MCXLIV
XXV MART.

A Judæis in
Anglia.

Quantis circa finem duodecimi seculi infelix et perfida Judæorum nutio affecta sit claudibus in regno Angliæ. Rege sacre expeditionis causa trans mare absente, fusc præsequitur et describit Guilielmus Neubrigensis lib. 4 cap. 7 et sequentibus: que quamvis populari furore, non legitimis vel armis vel iudicis gesta fuerint, iustissime tamen a supremo omnium iudice Deo permissa, nemo poterit ignorare, qui illius temporis regniue historias leget, gravissimam reuultorum istorum scelera indicantes potius quam enarrantes. Ex his una sub nomine Joannia Bromtoni inter decem Angliæ scriptores prodit, sæpe aliis citata sub nomine chronici Jarnallensis, cujus nempe monasterii, sit in Eboracensi diocesi. Abbas Joannes ille fuit: sed, ut recte Seldenus in præfatione Lectorem monuit, non auctor, verum emptor illius Codicis in suum suique monasterii usum. In hac historia xiv chronico, usque ad annum MCC perducto, primum hujus generis exemplum occurrit col. 1043, ubi Stephani Regis gesta explicatis subjungitur: Tempore etiam istius Regis Stephani, anno regni sui nono qui fuit Christi MCXLIV, puer quidam Guilielmus nomine apud Nortwicum a Judæis crucifigitur.

B

crucifixus
Willielmus,

prete Pas-
chalis,

Item alii des
ou. 1160,

1181,

et 1285
interfecit

2 Hujus martyrium et cultum ex nova legenda Angliæ per Joannem Capgraviu vulgata dicitur: ex quo quæ colligimus viginti Paschalis extremum Innocenti Willielmo diem fuisse: eundem cum Regis Stephani anno ix, Christi MCXLIV quo Pascha die xxvi Martii celebrabatur componentes, statim recte fecisse Wilsonum quod die xxv nonum Willielmum inscriberet, et prorens exerravit culami vitio factum, ut unus xi Regis Stephani scriberetur pro ix; memoria autem lapsus impatiens, quod in margine allegaret Neubrigensis, quandoquidem apud eum non intelligenter percolatum de hoc martyrio nihil potuerimus invenire. Eodem chronica præfatio, cujus indubitato testimonio acceptam ex Capgravo legendam fulcrum, suggerit nobis alium puerum, anno MCX, Henrici Regis anno vi, ab eisdem Judæis crucifixum prope Glouernum, ut habes col. 1050. Neque hic finis crudelitatis: rursus anno MCXXXI Martyrizatus est ad Pascha apud S. Edmundum a Judæis puer quidam, Robertus nomine: qui in proximo in ecclesia S. Edmundi honorifice sepultus, multis, ut fama fuit, charum miraculis. Ita Germanus monachus Doubernenis in chronica, quam æque ac præfatus anonymus in obitu Richardi Regis terminavit: quam si vidisset Wilsonus, haud dubie etiam Robertus hic nomen habuisset in Martyrologia ejus; sed Actis deficientibus non ita facilem fidem de cultu: cum plures et in Anglia et alibi simili ex causa mactati innocentes, non omnes ubique similem obtineant venerationem, deficientibus, qui populum ad eam commoverent miraculis.

3 Et in Anglia quidem asserit Henricus de Knyghton Lricestrensis Abbatæ Canonicus, inter decem quos supra diximus scriptores postremus, cap. 45 libri 2 de eventibus Anglorum, ad annum usque mcccxc deduc-

tis, quod anno MCCLV Judæi crucifixerint Hugonem, noveunum puerum Lincolnia Kal. Augusti. Unde merito suspicamus, multiplicatis ante annos sexaginta sanorum reatibus supplicisque non fructus sed exasperatos magis, frequentius in Christianorum innocentium sanguinem versisse, quam vel historiis liberè referre in chronicis, vel publice innotescere Deus permisit. Quibus adde, si placet, Ratisponenses pueros sex, in quos impiæ gentis effervat crudelitas anno MCCCXXXVI varisfirum exeruit, tanto nocentiores quanto innocentes erant qui cruciabantur. Michael item quadrivulus fere puer anno MXXI, circa Paschale tempus furto sublati sed Soppensfelda, Neoburgensi urbi propinquo cura, ab eisdem Judæis, et in Heitingensi pago crudelissime crucifigatus et interfectus: de quibus tomo 3 Bavariæ sanctæ vgit Raderus noster, ex Christophoro Hufuanno S. Emmeramni Monacho et Joannus Becki præfatione in Christophorum Madruccium, Episcopum Tridentinum, ante librum scriptum contra Judæorum Patronum.

4 His adde in Lituania simili feritate mactatos Elisabetham atque Simonem, septennium utramque; illam in patria oppido, Ponic dicto, anno MDXXIX jugulatum ex consensu contrahendum a quodam Joachimo Somerlowicz, cujus sanguinem in farinam exceptum testantur pictura et inscripto monumenti, eidem Vilnæ in sacello sancte Crucis erecti: hunc ibidem Vilnæ ab indigenis Judæis anno MDCX cultellis forcibusque atroci-ter concisum, ut supra centum septuaginta vulnura, præter ea que infiri sub manu et pedum unguibus culami fecerunt, numerarentur in truncto corpore, quod apud Patres Bernardinus tumulatum, anno MDXXIII translatum est in manucantem aperto loco constitutum, ut de his scribit P. Albertus Wind. Koinlowicz in Miscellaneis ecclesiasticis Lituanicæ cap. 1 ubi de Patronis magno illi Ducotni proprius. Quæ et hujus ipsius, quo scribitur seculi anno 1. Casava Bohemicæ regia victimam hujusmodi innocentem, Matthiam scilicet quadrimum puerum xi die Martii, quod so curam Judæorum signasset, septem vulneribus confossum luxit, Ferdnandus in glorioso confidit tumulo, Ecclesia de perenni impetate mirata est triumphantem, quando (ut habet Casava jussu conditum epitaphium) tyrannum summi, manu, loris, lingua mutilum, sub candentibus forcibus et membrificis moriturientem, ante occidit Christo quam carnifex rotæ; ut per baptismum mortuus, ex lupo agnus innocuus renasceret. Regre scirem, prout a Senatu missa est ad Cancellarium regium Pragensem et procurante P. Theodoro Moreto ex autographo transcripta, atque ex Germanico Lozine reddito a P. Jacobo Kratzevlt, libenter in lucem dabimus, cum de martyria ejus Sedis Apostolica pronuntia-

verit.

5 Non sub unum aspectum hos primo obitibus positæ contenti, alios alius colligendos reliquimus, atque ad Willielmum Norwicensem revertimur: hunc enim Georgius Lilius, in epitome Chronice Regum Anglo-

D

alibi alii
claret,
E

ac novissime
in. 1680
in Bohemia
unus,

et superiori
seculo in
Lituania duo.

F

Alius puer
Norwicus
cepit an.
1235.

A rum, anno MCCXXXV affixum cruci dicens, haud dubie cum anonymo puero confudit, de quo lib. 16 ad præcitatum annum Polydorus Virgilius ista scribit: Ad Henricum Regem Londinum reversum statim importunum Judæorum facinus delatum est: illa enim sex hominum, quæ id temporis Nordovici degebat, quemdam Christianum puerum furtim captum, totum integrum annum nutrierat, ut adventante pascha, quasi novi nostræ religioni dedecoris imprimendi causa cruci affigeret: sed deterrimi carnifices, paucis ante diebus quam sanguinem innocentem effunderent, tanti insimulati criminis ac convicti, merita pœna afficiuntur. Erronem Lihum seentus Ferrarius ad XI Martii necessitatem nobis imposuit Gulielmum Norwici revera cæsum, sed annis ante postertus istud facinus nonaginta novem, inter præternissos referendi.

perperam confusus cum Wilhelmo.

An hic Norwici solennior cultus

B 6 Est autem Norwicum seu Nordovicum apud Orientales Anglos in Nortfolcia Mediterranea atque ampla civitas et titulo ornata Episcopali super fluvium qui paullo infra urbem, Garicus aquas advenas in summum nomen assumens, inde tortuosus in mare evolvitur, circa notissimum portum Yarmouth passuum millibus triginta. Ibi Wilhelmi corpus, post unum a morte quinque repositum integrum, sepultum fuisse XVII Kal. Maii, eundemque diem anno cultu fuisse Norwicensibus observatum potius quam diem Martyrii, persuademus nobis. Nam si post annum MCLIV quinque integros annos sumas, qui proximus sequitur, annus crit MCLV, solennitatem paschalem referens XVI Kal. Maii, et qui præcedit dies XVII ante Kalendarum jam dictas numerabitur: qui nisi festus fuisset Norwici commemoratione hujus Sancti, non appareret inde occasionem sumere quinquæ Capgravius ipsius erroris, quo Martyrem gloriosum XVII Kal. Maii ad Dominum scripsit emigrasse: si autem hic dies fuerit magnificè sepultura commemoratione venerabilis vulgo, fuerit tamen fuit cum eum die mortali confundi, ut alius sæpe simili in casu videmus contingere. Malimus tamen diem verum, etsi forte minus celebrem olim, hinc Actis preferendis eligere, quam propter conjecturam, maxima quamvis verisimilitudine miram, eodem ad diem Aprilis XV disserre.

die suæ Inventionis 15 Apr.

qui monachi generati

7 Corpus S. Wilhelmi sepulturam et venerationem, quamdiu perschisma et hæresim leuit, videtur habuisse in cœmeterio juxta ecclesiam Cathedralē, quam Episcopus Herbertus anno MXXVI biennio postquam Theodfordum migrasset in honorem S. Trinitatis fundavit et matricem Nortfolciæ atque Suffolciæ consecravit, atque a Paschali Papi confirmandam curavit: potius palatinum Episcopi ex parte Aquilonari ipsius ecclesiæ, ex parte vero Australi mansiones monachorum sexaginta et amplius instituit Chiuacensis: cuius et ipse erat ex priori Fiscariensis factus Abbas Rameseyensis, indeque Theosfordensis Episcopus. Quæ fundatio uti hinc loco ad eum, quam nunc obtinet, amplitudinem assurgendi occasionem dedit, ita nobis explicat quomodo in Actis infra num 7 monachi inventiatur ornandi tumuli curam gessisse: a quorum aliquo Acta hæc esse conscripta et fortasse etiam plenus, quæ nunc sub compendio habemus, miracula, verosimillimum est. Porro fundationis jam dictæ historia et diplomata eo spectantia legi possunt in Monastico Angliano tom. I, fol. 407 et 1003. unde etiam curiosus scrutator rationem eruet, cur loco Actorum præcitato specialis mentio fiat festi S. Michaelis: nempe quia hoc in illa ecclesia fuit ex solennioribus unum, propter terram S. Michaelis dictam et Palatio Norfolciæ Comitibus annexam atque ab Episcopo una cum ipso palatio emptam et S. Trinitatis ecclesiæ attributum; quæ quia ante ipsas monasterii portas jacebat, diruta fuit capella ibidem sancto Archangelo jam dicto dicata; relicta dumtaxat in loco Cruce lapidea cum imagine S. Michaelis. Notatur etiam ibidem S. Edmundi festum, scilicet Cantuariensis Archiepiscopi,

curam utputat

sub cuius metropoli diæcesis Norwicensis est. Atque ita intelligitur ramus rosarum, jam effecta arbuscula, circa festum S. Michaelis ad sepiderum plantatus, a XXIX Septembris ad XVI Novembris flores miraculose producos conservasse, uno eorum ad usque Natalem Domini cum superstitè.

D

ACTA

Ex Joanne Capgravio.

Sanctus a enim Willelmus ex patre Wenstano, et matre Elwina, rurali opere vitam agentibus ac necessariis vitæ subsidiis admodum abundantibus, natus est. Imprægnanti autem matri et dormienti visio talis accidit: videbat piscem, qui lucius dicitur, pinnas rubicundas et tamquam sanguine aspersas duodecim habentem, quem cum in sinum posuisset, videbatur piscis se movere, et paulatim adeo succrescere, ut jam sinus ipsum comprehendere non posset: assumptisque subitotalis sursum volavit, nubesque transiens, aperto sibi cælo, in ipsum se recepit. Cumque Patri suo Sacerdoti, plurimam exponendorum visionum peritiam habenti, cuncta per ordinem retulisset, ait: Noveris, filia, te imprægnari, filiumque parituram, qui in terris honorem maximum consequetur, et super altitudinem nubium elevatus, in cœlum duodeennis exaltabitur.

a
Matri præquantè

prædicatur duodeennis glorificandus: b

2 Nato itaque puero et ablactato, cum pater ejus Wenstanus affines ad convivium invitasset; penitentialis h quidam brachia ferreis innexis nexibus, quasi ad eleemosynam, convivantibus intererat: qui eum puerulum manibus quasi applaudendo teneret, puer, puerili simplicitate ferreos admirans nexos, eos palpavit: et ecce subito vincula rumpuntur in partes dissidentes. Cum autem septennis puer esset, cepit adeo abstinentiæ amator existere, ut tribus in hebdomade feriis jejunaret: nonnullos vero paucos contentus transigebat dies: ecclesiam frequentabat, psalmos et orationes dicebat, et quæcumque Dei erant summa venerabatur reverentia. Tandem apud Norwicum cuidam e pellipario in arte illa traditur instruendus.

b
ejus contactu rumpuntur penitenti vincula sua: c

pietati a teneris dedit us

c

3 Tandem in quodam festo Paschæ, Judæi in urbe morantes, puerum subdolo hospitium eorum intrare alliciant, subitoque rapiunt, et variis modis illusum per utrasque fauces ad posteriorem colli partem reductis corrigiis firmissimo astringunt nodo. Postmodum vero brevi funiculo, auricularis fere digiti habente grossitudinem, arrepto, trinumque in eo certis locis assignantes nodum, caput illud innocens a fronte in occiput circumcingunt. Medum quippe fronti nodum, extremosque alios hinc et inde temporibus imprimentes, utramque partem capitibus ad occiput strictissimo connecto illi nodo, quod supererat funiculi circum collam, itidem hinc et inde ad anteriora colli submento contrahentes, relinunt; ibique illud insolitum tormenti genus in quanto nodo cœsummuant.

a Judæis dire constringitur,

f

et confosus

d
e

effertur in sylvam: z

deprehensum acclis

henos

A bensos expavescentes, et prae timore nihil habentes quid dicerent, silvæ densitatem fugiendo ingressi sunt, corpusque linea cordella in arbore suspende-

5 Ineuntes autem Judæi consilium / Vice-comitem adeunt, et si ope sua liberari a tanto periculo possent, centum marcas argenti pollicentur. Eilverdus confestim acersitus, jubente Vice-comite et cogente fide et juramento constringitur, quod vita comite Judæos non infamaret *g*, et usque ad extremum vite sue diem visa non detegeret. Evolutis etenim annis quinque Eilverdus ad extremum vite perveniens, ab ipso sacro puero Wilhelmo per visum admonetur, ut quæ viderat, quibus vellet, revelare non timeret: factumque est ita. His intra urbem gentis ecce igne de celo lux subito emittitur, quæ usque ad Martyris locum tractim se porrigit, oculis multorum diversis in locis effulsit. Videbatur autem lux illa in duos divisa radios scale longissimæ tenere formam, ab imo in altum se porrigentis ad Orientem.

6 Sabbato enim Sancto Paschæ, monialis quidam cum quibusdam aliis ante solis ortum iter arripens sylva densitatem devota ingreditur, intuensque eminus ad radicem quercus jacentem puerum, tunicatum, calcatum, capite rasum: et femineo correpta timore propius accedere non presumpsit. Asperitatem super illum corvos duos, qui voracitatis rabiem explere gestientes, rostro cum discerpere certatim attentabant: sed nullatenus tangere, neque se sustinere valentes, hinc et inde a latere cadebant. His visis mulier deo gratias agens, ad domum regressa, quæ viderat palam cunctis enarravit. Turba igitur exterrita ad silvam properat, pernamurque signis ac re gesta evidenter consideratis, Judæos a reatu non immunes affirmant, et corpus sanctum sepultura cum gaudio tradunt.

7 Monachi quidam rannesculum, qui tempore aestivo in claustris floribus roseis vernans, jam efflorescerat, ad caput sepulcri sancti Martyris circa festum S. Michaelis transplantarunt: qui continuo terre radicibus adhaesit et revirescentibus foliis non sine magna omnium admiratione reboruit, universis floribus usque ad festum S. Edmundi in rannesculo perseverantibus. Tuncque vehementer imbrinet ventorum exorta procella omnes præter unum excessit, qui usque ad Natalem in rannesculis summitate reevis perduravit.

8 Fuit vir quidam diuturna infirmitate detentus, totoque imbecillis corpore jacens: ingravescente tandem morbi angustia in extasim raptus, Angelo duce per loca diversa, horrida et amonia, deducitur: innumerabilem vero turbam diversis cruciari poenis conspicit; nonnullos, quos in vita cognoverat, vidit: qui familiaria quædam et secreta ei tradentes intersignia quibusdam adhuc viventibus per ipsum mandando notificant, eosdem illis præparatos cruciatus, nisi ab his et illis penitentes criminibus desistant. Florgeram amenissimamque ingreditur regionem, innumeram ibi hominum copiam in gloriæ inestimabili gaudio positam cernit, et inde per viam diversis constratam floribus digrediens, ante sedentem

in throno Dominum tandem adductus constitit, atque in coruscæ lucis fulgore defixo intuitu vidit Dominum, throno aureo sedentem, lapidibus pretiosis ornato, et Sanctorum millia ante eum.

9 Videt quoque a dextris in majestate sedentis B. Virginem Mariam, et ad pedes Domini puerum conspicit, quasi duodennem, scabello aureo residentem: cuius habitus nive candidior et vultus splendidior sole, et in capite ejus corona fulgebat aurea, pretiosissimis namque lapidibus insignita: cui pariter congratulabantur Sanctorum chori, eumque maxime venerabantur Ordines Angelici. Quibus visis Angelo ait: Quis est hic, Domine, cui tantos honor impenditor. Et ille: Hic est tui honor debetur perpetuus, quem in derisum Dominicæ passionis et opprobrii his sacris diebus Judæi Norwicenses peremerunt: ejusque debetur meritis quod ad sepulcrum illius remedium suscipias sanitatis. Ethis dietis, inde continuo assumitur, et suo corpori restituitur. Remente vero animâ subito omne corpus contremuit, et redivivus apparuit et cunctis seriatim quæ viderat enarravit: Norwicum adit, et sanitatem sine mora recepit.

10 Multa insuper miracula pro suo Martyre glorioso Dominus ostendere dignatus est: inter quæ cæcos quatuor, micos quinque, hydropicos duos, demoniacos tres et epilepticos, contractos, surdos, manfrenos periclitantes, comeditus, gibbosos, ac alios variis morbis aut periculis afflictos, sanavit, liberavit ac solvit.

a *Deest protogus, ut patet.* — b *Etiam qui ab enormia scelerâ publicè penitentes, cunctos inducunt ferros, et per loca Sanctuorum peregrinantur, usque dum illa aliquo miraculo solvantur, plura habes in hac opere exempla, et nominatim ex Gregorio Turon de gloria Confess. cap. 87 ante Vitum S. Jovonis Abbas Brannensis § 4 ad 28 Januarii — c *Reclina fuisse Pelliciarum, ut derivatum est, non computatum barbarum, quod Gallico Pelliciarum respondet.* — d *Imo potius ut compariationem elicerent, overmannus scribit ad usus partiarum Hebræorum, quos credunt abique se perire via posse: quos Eilverdus vidit, ubi Christiani non sunt, aut ab illis qui inter quos degunt nulli indicantur, alique in palatrem reductum vixit: quod abbatem curantem eo spectare volo, ut pergruamiam et propeperam propinquam imaginatio Christiani sanguinis commemoratione et hanc efficaciam nota ad actus illi in Christianis, certis tenere factis communiere ne velis in ipso utero impudens eundem affectum.* — e *Hic Cyprianus insinuat de primo septimo Kalendas Maji: que ut ubi no loco intendo et ipso vixit, docemurque ad item translatum pertinere.* — f *Velus ostendit, sed nova dignitate appellatur, inquit Cambdenus pag. 124 et Henrici vi tempore, id est, seculo xv apud nos primum audita nempe postquam Comes juris dicendo instituit a Romanis Imperatoribus hæreditaria esse corpore ac postea esse vestire, Instituti Vice comitis sunt: ita Mathildis Imperatrix, Henrici i filia et hæres, apud dictum Cambdenum Juda demum, ut qui certis indicis noverat Michaelen, de quo supra, filiam suam excoarctatam, non tantum non juverit sed etiam prohibuit: deinde vero Episcopo Eystodiano, quod occisi cadaver e sylva, ubi fuerat ablatum abstulisset et omnibus spectaculum exhibuisset, litam movisset, ejusque Cancellario Hilbrando Thiermaro, quod pueri eodem Germanicis odii lugubriter decubisset, linguam quod peridi potuit truncari pueri. Sed ut hinc linguam recerit insigni miraculo, et loquendi facultatem ad viginti usque annos restauratum habuit: sic isti Judæorum patrono episcopo juvante, Judæos innoxios scribere anno, merita infamiam provent et bene magno volumine Joannis Bekki, altero post eadem anno Eystodiam veneratis, atque indignitate rei intolerabili coacti stylium crudum in perfidos eorumque factores stragere.**

f celeri Vicecomis jubet,

g

sed post annos 5 caestis lumine

indicatum corpus,

B

illam a corvis inhaerentibus invenitur.

Rosa ad sepulcrum plantata prodigiose floret.

Infirmus quidam raptus in extasim,

C

conspicit parvarum et gloriæ locis,

g. II.

DE S. RICHARDO PUERO MARTYRE PARISIS IN FRANCIA.

ANNO MCLXXXIX XIV MART. Sub Dagoberto pulsi ex Gallis Judæi,

Anglia transitum in Gallias fecimus, Christiano sanguine sæpè cruciatus per eos, quorum majores Christi sanguinem fundentes in Cruce, ejusdem situm velut hæreditarium tradiderunt in posterum. Quamvis enim jam olim magnis ibidem flo-

rentes epibus Dagobertus I, Heracli Imperatoris consilio exemploque inductus, anno sui regni viii, qui fuit xxx Christianæ vexxxx, omnes ex imperii sui finibus pelli jussisset, nisi qui sacrum baptismâ consensissent recipere: usdem tamen partem reversis postminio partim

Sanctum videt sub Dei throno;

alique ad ejus sepulcrum sanandis mittitur.

E quod variis aliis miraculis clarci.

Penitentium circuli ferret.

sanguine Christiano ad quid abstinetur Juda?

Vicecomite in Anglia.

Otho Henricus Palatinus patronus Judæorum.

A *tim ad avitam perfidiam relapsis, ita invaluit execranda stirpis propago, ut totius regni opes penes Judæos ferme essent, et quæ divitias consequitur quilibet audendi agendique impunita libertas. Sub hac cum Gallicanæ ecclesiæ gement; qui tamen de remedio sollicitus esset magnopere, nemo fuit. Certo, si quis esset, parum aut nihil proficiebat, propter summam Regum ipsis indulgentium socordiam: unde ad Ludovicum Juniorem scribens Petrus Abbas Cluniacensis conquiritur, quod ut Judæorum sacrilega commercia tutiora essent, lex jam vetusta, sed vere diabolica, ab ipsis Christianis Principibus processit, ut si res ecclesiastica, vel, quod deterius, aliquid sacrum vas apud Judæam repertum fuerit, nec rem sacrilego furto possessam reddere, nec nequam furem Judæus prodere compellatur.*

XII seculo
rursum intro-
ducunt,

et varios
pueros ibi
alique in
Angliam
mactant:

2 *Cum autem avaritia accesserit crudelitas, et utri- que impunitas accedit scelerositas, quid non audebit præfidentis impietas? Congerit exemplum aliquot Robertus de Turrencio ex monacho Becensi S. Michaelis de monte Abbas in Appendixe ad Siebertum anno MCLXXI hæc verbis: Theobaldus Comes Carnotensis plures Judæorum, qui Blesis habitabant, igni tradidit: siquidem cum infantem quemdam in solemnitate paschali crucifixissent ad opprobrium Christianorum, postea in sacco positum in fluvium Ligeris projece- runt: quo invento, eos convictos de scelere igni tradidit, exceptis illis qui fidem Christianam receperunt. Hoc etiam fecerunt de S. Wilhelmo in Angliâ apud Norwic tempore Stephani Regis. quo sepulto in ecclesia Episcopali multa miracula fiunt ad sepul- crum ejus. Similiter factum est alio apud Glove- cestrion tempore Henrici II Regis. Sed et in Fran- cia castello, quod dicitur Pons-Isarae, de S. Richardo impij Judæi similiter fecerunt, qui delatus Parisi- os in ecclesia sepultus, multis miraculis coruscavit. Et frequenter, ut dicitur, faciunt hoc in tempore Paschali, si opportunitatem invenerint.*

3 *Hactenus Robertus, de Monte vulgo cognominatus, ipso illo pene, quo Richardus est occisus, anno scriptio- nem suam finiens, utpote in anno MCLXXX deservit: cum ante anni præcedentis Pascha martyrium ille pus- sus probetur inferius ex supparis veri scriptore Rigordo: quod confirmatur ex Gulielmo Arnorico in gestis Phi- lippi Augusti Regis Francorum ad annum istius pri- mum sic loquente: In diebus illis S. Richardus a Ju- dæis crucifixus fuit, et martyrium passus: cujus corpus requiescit in ecclesia S. Innocentij Parisius, in loco qui Campellus dicitur, et finit ibi per oratio- nes ejus mirabilia usque in hodiernum diem. Id est post annum MCCCXX, in quo historiam suam concludit ip- se Regis prædicti Capellanus, et accuratissimus anno- rum ac pene dierum supputator. Habemus igitur a tes- tibus pene oculatis annum, secundum Francos ejus tem- poris MCLXXXVIII eventum, secundum hodiernum morem nostrum MCLXXXIX a Kalendis Januarii incloatum. Ha- bemus horum passionis Pontisuram, cultus vero Parisius urbem regiam. Modum carnisificæ et Martyrologii Gallicano Savassau passerimus attingere, nisi hic accepisset ex Roberto Gaguino, Mastro Generali Ordinis Sancti- sime Trinitatis de redemptio captivorum; qui tractatum hoc de re vulgarit et populo Parisius inscripsit anno MCCCXXVII Kal. Octobris. Hunc tractatum, et antiquissimæ impressionis libro bibliothecæ nostræ Claromontanæ Parisius, eruditissimus noster Gabriel Cossartius curavit transcribendum, prout illam loc edi- mus, simulque lectorem admonemus, ambiguis Rigordi mox citandi verbis persuasiva eundem Gaguino fuisse, quod Parisius occisus esset S. Richardus.*

in quibus S.
Richardus

occurrit Pon-
tisuræ.

et descripta
at Gaguino.

Ex edis. In-
venimus
et eorum
epulo

superesset. Quod autem hodie nomen habet locus traxit a vicino S. Innocentii seu potius S. Innocentis vel SS. Innocentium templo, in quo ex felici Bethleemicorum parvularum numero notabiles asseruntur Reliquiæ; primum crus unus integrum cum carne et ossibus, lon- gum dimidio pede, quod Angelî argentei manibus sus- tentatum asseratur: deinde alterius corpusculum simi- liter integrum, sed ad unius pedis brevitatem contractum, graniligne inclusum crystallo; ex cujus una parte S. Caroli Magni ex altera S. Ludovici Regis spectantur imagines: ante ipsam vero Reliquiam in crystallum istus vasis basi, cui ipsi plures ejusmodi Innocentium cos- tre, sunt inclusæ. Ludovici XI, qui anno MCCCXXI regna- re cepit, atque variis ejus effigies exprimitur genu- flexæ. Quamobrem concessas loco a Summo Pontifici- bus Indulgentias Maligrætas præcitatæ profert.

5 *Ceterum e cœmeterio in templum translatum fuisse corpus sanctum, postquam cepit miraculis et crescere, videntur indicere auctores præcitati, quando dicitur illud in ecclesia quiescere: nisi ampliatam aliquis putet huius locutionis significationem: de qua cum ulterius nihil cert. habeamus, potius videmus qui ratione justus vin- det in totam nationem extendere panam, infantis Ju- dæorum flagitio debitam. Tractat argumentum istud amplissime Rigobus, Philippi Augusti chronographus, ea scribens quæ propriis oculis vidit, aut ab aliis di- ligentius exquisivit, ut profiteretur in prologo ad ejus- dem Regis gesta, decernio, ut ait, elaborata, et tandem ad præces venerabilis Hugonis S. Dionysii Abbatis, cui ista familiariter revelaverat, et ad istius instantiam in lucem prolata: ut impossibile sit Hugonem istum, anno MCCCXXIII unanimo electione creatum, intra unum MCCCXXVI tres habuisse successores, ut voluit Samaritani; quan- doquidem ad unum istius seculi XXVIII, producatur his- toria ipsius rogatu in lucem data, in qua de Martyrio, quod præ nobis habemus, sic loquitur Rigobus, post narratam prædicti Regis coronationem, Remis coram patre anno MCLXXXIII in festo Sanctorum omnium factum, cum annum XV ætatis Rex juvenis ageret.*

Rex Philippus
(ut Rigobus
testatur)

6 *Revolutis autem quam paucis diebus, ex quo novus Rex post sacram inunctionem Parisius rediit; opus quod longo tempore mente agitaverat, sed pro- numia reverentia, quam Christianissimo patri suo exhibebat, perficere formidabat, aggressus est. Au- dierat enim multoties a Principibus, qui cum ipso pariter in palatio fuerant nutriti, et hoc sine obli- ratione memoria commendaverat, quod Judæi qui Parisius manebant, singulis annis Christianum unum in opprobrium Christianæ religionis, quasi pro sa- crificio, in cryptis subterraneis latentes, in die em- ne vel in illa sacra hebdomada panno- jugulabant. Et in hujusmodi nequitia diabolice fraudis diu per- severantes, tempore patris sui multoties deprehensi fuerant et igne consumpti S. Richardus, cujus corpus requiescit in ecclesia S. Innocentii in Cam- pellis Parisius, sic interfectus a Judæis et crucifixus folieter per martyrium migravit ad Dominum: ubi ad honorem homini per præces et intercessiones S. Richardi, multa miracula ipso Domino operante facta fuisse audivimus. Et quia Christianissimus Rex Philippus diligenti inquisitione a majoribus hæc et alia quamplurima de Judæis plenius didicerat; ideo zelo Dei inflammatus ad mandatum ipsius eodem an- no, quo Remis sacra regni Francorum suscepit gu- bernacula, XVI Kalend. Martii in Sabbato, capti sunt Judæi per totum Franciam in Synagogis suis. Et tunc spoliatî sunt auro et argento et vestibus, sicut et ipsi Judæi in exitu de Ægypto Ægyptios spoliaverant.*

E

F

eos hinc
primum
spoliavit
per excepit,

7 *Anno deinde MCLXXXI alias atque alias contra eos- dem Judæos accusationes suscipiens idem Rex (quas præ- dictus Rigobus fuisse prosequitur, et jam prædem ad præ- trem Regis scribens Petrus Cluniacensis patheticè ex- posuerat*

deinde b
eorum debili
Christianos
aboleti,

posuerat

A *posuerat*) consuluit quemdam eremitam, nomine Bernardum, virum sanctum et religiosum, qui eo tempore in nemore Vicenarum debebat, quid facto opus esset. De consilio cuius relaxavit omnes Christianos de regno suo a debitibus Judaeorum, quinta parte totius summae sibi retenta. *Neque id tantum*; sed anno Dominicae Incarnationis MCLXXXII exiit edictum a Serenissimo Rege, quod omnes Judaei de regno suo usque ad sequens festum S. Joannis Baptistae ad exendum parati essent. Et tunc data est licentia a Rege quod omnia suam suppellectilem venderent, reservatis sibi et Francorum Regibus successoribus suis possessionibus. Quo audito perfidi Judaei, quidam ex ipsis regenerati ex aqua et Spiritu sancto conversi sunt ad Dominum, quibus Rex intuitu Christianae religionis omnes possessiones eorum in integrum restituit, et perpetua libertate eosdem donavit. *Ceteri autem dividuntur suppellectilis suae pretium habentes pro viatico, egressi sunt cum uxoribus et filiis et universo comitatu, mense Julii.*

8 *Verum vel simulatum fuisse multorum qui remanere, conversionem, vel eos qui egressi fuerunt eum iterum regressos, non tantum ad ea quae prius ineluctant loca, sed etiam ad usitata scelera, intra decennium putant. Siquidem revolatis aliquot mensibus (post natalem Domini anno MEXCI apud fontem Eblaudi celebratum) ejusdem anni, mense Franco usque ad Pascha protracti, XV Kalendas Aprilis, Philippus Rex existens apud S. Germanum de Laia, audita ejusdem Christiani morte ignominiosa a Judaeis perpetrata, fidei et religioni Christianae compatiens, subito, mesentibus suis familiaribus quo pergebat, iter arripuit; et gressu velocissimo ad castrum quod Braiam vocant (in Campania sedet ad Sequonum fluvium, Gallicensis levis quinquaginta ab urbe Parisina, a Sancto Germano autem fere viginti distans; cum alterum ejusdem nominis in Picardia ad Samonum duplo distet intervallo) Braiam, inquam, velociter venit, positus in portis ipsius castrum custodibus; et comprehensus Judaeis aetate et eo amplius, fecit comburi. Commissa enim ipsius castrum, magnis Judaeorum numeribus corrupta, tradiderat eis quemdam Christianum, cui falso imponebant furtum et homicidium. Quem Judaei antipodalio circumditi, manibus a tergo ligatis, spinis coronatum, per totam villam sustigantes duxerunt, et postea patibulo suspenderunt: cum ipsi tempore Dominicae Passionis deceret: Nobis non licet interiree quinquam.*

9 *His de gestis prorsus admirabile est, Regem a tam laudatis invidiam, avaritiam et adulatorem sanguinibus eo potuisse adduci, ut anno MEXCVII mense Julio, contra omnium hominum opinionem summoque ipsius edictum, Judaeos Parisius reduceret, et Ecclesiam Dei graviter persequeretur. Cujus utriusque criminis quae poenas dederit, Rigordus prosequitur. Reductis autem isto modo Judaeis eorumque posteris poena non minima fuit mirulorum frequentia, quae summi ipsius facinus divinitus exprobant, et apud Claudium Martyram in Antiquitatibus Parisiis describuntur, verbis ex Roberto Gaguino mutatis, quibus sum ad Parisius epistolam hic concludit num. 8, quaeque eadem fere transcribit Saussains, continentia sancti corporis avectionem, factam antequam Angli Parisius egerentur anno MCCCXXXVII, III Aprilis.*

10 *Quibus idem Saussains in suo Gallicano Martyrologio, probabili potius conjectura quam certi aliquis testimonio fide, vulgare addidisse, quod in Angliam S. Richardus translatus ibidem signis divinis radiavit; donec tandem ab hereticis, in hac insula terramque Dei iudicio prevalentibus, cum ceteris Beatorum pignoribus exustum, novam ab infida gente persecutionem sustinuit, ex qua novam etiam retulit victoriae coronam.*

11 *Etenim ignotum Saussays aequae ac nobis fuisse ecclesiam, in qua venerabile pignus usque ad inducti schismatis tempora Angli servaverit, plura existimamus; nec non ipsum passionis a B. Richardo toleratae diem, ab eo pro arbitrio electum: cum Pascha anni MCLXXXII in ipsius Kalendas Aprilis incidere. Nam nulla aut isto aut alio die superest B. Richardi memoria: tantum prius aliqua venerandi erant, exhumato ab Anglis corpore ecclesiae non prorsus spolianda tradita et argenteo cupiti inclusa, tunc et alias ad plebis devotae osculum exposita manet: reliquo omni cultu oblivioni tradito per absentiam corporis.*

sola parie captus Parisius relicta.

PASSIO

S. Richardi Martyris.

Devotis Christo Parisiorum incolis Frater Robertus Gaguinus, Ordinis sanctae Trinitatis et Captivorum Minister generalis. Salutem.

Rogatus tradere litteris rem supra trecentum et quidem annos gestam, vereor minus fidei idecirco habiturum, quod ea, cum pervetus sit, nulla haecenus Latina oratione illustrata reperitur; neglecta videlicet inter Francos annales, et nondum satis vulgata Christianae fidei cultoribus: tamquam parvi illam fererint majores nostri, quam nunc Ecclesiae celebrandam ausim offerre. Sed in recognoscendis veterum historiis illud plerumque accidit, quod in recensendis opibus divites solent experiri. Illis enim inter confusissimas opes aliquid oblitum nonnunquam se offert, quod repertum delectet, miraturque opulentus longo se tempore neglexisse, quod pretiosum habebat. Jacuit profecto ille velut opertum negligentiae caligine, quod nunc in lucem propalatum esse fidelissimus quisque grateletur; vitam dico et acerbum S. Ricardi passionem, quam ab impia Judaeorum gente pro Christi religione apud Parisius unanimiter constanterque toleravit. Cujus memoriam praeterire, aut in abscondio suppressere impium existimo; praesertim in ea urbe, ubi et natus est, et martyrii triumpho gloriosus. Celebrat enim Romanus Quintum illum et Regulam, eives suos, qui se Republicae gratiae morti addixerant: et laudi cuique civitati datur, dignos veneratione conterraneos habere, nunquam eorum recordatio fragilis sit, et cum tempore desitura. Improbe ergo assurgat civi suo Martyri plebs Parisina, quem ex veterum gestis apprime venerabilem integra fide referimus, ejus beneficiis apud Deum juvari mirum non nostra possit, quem non peritura, sed indeficiens gloria deceat in caelis. Si enim ab exteris patrocinium orantes expectamus; cur non speremus ab eo subsidium, quem in solo nostro natum, et fortissimum civem educatum fuisse cognoscimus!

Epistola unctoris ad Parisios, 16

F

2 *Judaei gens, post conditam et tandem a Romanis dirutam Hierusalem, cum bella longasque captivitates a finitimis populis pertulisset, plerique ex ea natione extorres facti, per omnem fere terram diversis locis servitutem perpessi sunt. Quae memorabili Dei decreto constat eos, sedibus suis amissis, ad Gallias venire, et apud Lutetiam antiquam Parisiorum urbem tributarias seides impetrasse: donec (regnare coepit) Philippus Augustus Francorum Rex, [cujus] tertio a suscepto Indemate anno suis fortunis spolenti a Francorum imperio proscripti sunt. Quod licet ob perpetuum odium, quod adversus Christicos perditus populus gerebat, existimari factum merito possit; attulit tamen singularem relegationis causam ejus gentis execrabile scelus, praeter alia incommoda quae quotidianam avaram gentis saevus incolis importabat. Namque tantum sibi divitiarum*

Judaei Parisienses

Christianis immodico favore graeci,

ac denique e regno expulsi:

sterum que deprehendit in simili delicto:

Braia comburi jubet:

patitur tamen eos reverit Pa tricos.

Angli corpus B. Richardi au'erunt,

A tus communiōne sceleratorum justitia cadit, juxta Sapientis sententiam : Qui tetigerit piceam inquinabitur ab ea. Gratias igitur Deo, et Glorioso Regi Philippo Augusto referamus, quod maleficam gentem a nostro consortio proscripsit : ne contaminaretur fidelis Christianus : sed in Dei laude devotus liberque permanens, et emm benedicit, qui in Sanctis suis gloriosus est, et prædicatur, regnans per secula seculorum.

¶ Ceterum ut gratia sanitarum, qua beatus Martyr clarus est, fide non careat : multi processere extantque testes, quos a morbis, quibus affliciebantur, S. Ricardi imploratione sanatos fuisse accepimus. Gravi etenim febre velut igni aestnantes ad venerabiles Martyris Reliquias festucabant, postulatantque vinum sibi vel aquam ministrari, qua pars aliqua feretri, ubi sanctum ejus caput in Divi Innocentis templo repositum colitur, lavis et abluta : quem liquorem ebibentes, sepulcro innox se insternebant,

in quo fuerat beatus Martyr humatus. Nec vana fide domum inde revertebantur incolomes. Ejus miraculi beneficium expertus est Guillelmus Rosseterius, patremque gratiam Margarita Marci Tugieti filia cognovit. Simili præterea patrocinio Philippi de Dubes uxor salutem esse consecuta. Addunt ad hæc testimonia non modicam firmitatem plerique seniores, atque in primis Joannes Regnaldus, Joannes du Carfour, et Guærius Jouen, perhibentes quamplurimos (dum Francorum Principatum armis usurpantes) Anglos hoc febrium æstu et contagio fuisse frequenter vexatos, restitutosque sanitati. Quo sane miraculo adducti Angli : Beati Martyris corpus de tumulo effosum, in Angliam transtulerunt. Speret igitur nec debitet ægrotus, et patrociniū imploret tam benefici Salvatoris, cujus opem sibi non negari confidat, si constanti fide B. Ricardi suffragium efflagitet.

in Angliam transferitur.

ACT. ROB. GAGUINO Ecdi. 13, 1

Martyris corpus miraculis clarum.

D. P.

DE B. THOMASSO EREMITA ORD. CAMALDULENSIS, APUD COLLEM STACCIARUM IN UMBRIA.

AN. MCCCLXXVII. XI. MART.

Miracula antiqua,

A ltera unne vice in hoc tertio tuum commemoranda nobis venit Eminentissimi Antoni Cardinalis Bicchii, ad opus nostrum suo favore promovendam, propensio singularis. Hanc enim cum experiendo haberemus cognitam, notum autem in Urbinate Ducatu alium vicinam per quem possessores nunciata monumenta antiqua, qualia etiamnum de B. Thomasso reperenda Bazzini nobis persuaserat, litteras ad eum, Apostolice Legatione in prædicto Ducatu fungentem, dedimus : quibus ille acceptis, velut si beneficium accepisset cum favore rogabatur, incredibili alacritate effectum dedit, quod facturum se libens receperat et anno MDCLXXVI. XII. die Julii misit, que ad illius nitum collegit B. Alexander Sperellus Episcopus Eugubinus, vir qui cum ex merito describit præfatus Cardinalis tum omniagenia litterarum scientia tum innoventissimis meritis spectatissimus, eoque apud omnes venerationis summi, ut qui in defungendo pastoralis munero et præclaris scriptis Ecclesiam Dei locupletando, B. Petri Damiani æmulator existat. Hæc autem monumenta, inquit idem Eminentissimus Patruus noster, pergratum mihi fuerit, quanto citius reddi, ut labores vestros eisdem decore valeatis, et propter diligentiam nostram spes mihi crescat operam meam sæpius vestris nihil accomodandi.

2 Nostrum est, Eminentissime Princeps, nutus præstolari et venerari Tuos : vestre autem laudi totum inscribere, quod nobis agnoscamus non convenire, nisi quatenus inpressa nobis opera potest reducere in Sanctes : quorum quanto est supra mortales omnes felicitas major, ita mundanis quantiscumque fastigijs eminentior dignitas, et quo libentius in Purpuræ tue auctoritatem accommodas, eo ipsam reddis fulgidorem gratioreque eremum supernorum oculis. Tui autem ista tam præclara de hoc opere judicium merito pulchro noster præferre in medium formidaret, nisi vulganda sordet et exempli utilitas, valitura utique apud alios, qui parva ex subjectis tibi ducesibus subministrare documenta poterunt : quis enim dericeps recusabit venire in partem laboris ejus, cui tantus Princeps, tam gravibus universalis Ecclesie implicatus curis, adeo prompte et sedulo manus admoveat adiutores. Sed et hoc Beati hujus honori accedat, quod miracula ejus latentia hactenus in vetustis membranis, nec nisi cursim in Italico Itazæ textu debata, Tibi fuerint reservata, quibus in locum educendis etiam apud Posteros immortalæ redderes legationis tue memoriam simul et ipsam Beatum, unum Umbrae notum duntaxat,

toti tibi propinqua cognoscendum eo tempore, quo Armandus tuus ter Optimus Maximus nominibus nostris pro sua supremæ auctoritate feliciter auget Sanctorum catalogum; paullo post (quod nunc beata ejus morte factum confidimus) eorundem numerum aucturus in celis.

ex veteri MS. loci. E

3 Ad cultum ipsius Beati quod attinet, is est tota illa ditione notissimus, et propter frequentissimam que ab eo evaserunt, potissimum herina laborantibus, beneficiorum curatōnis ordinem naturalem transcendentes, adeo celebre ejus nomen erasit, ut hinc unum debeat omnem suam nobilitatem locus, qui corporis ossu pretioso asservat, in castris Minorum Conventualium S. Francisci. Quo Fratres ut enim ibi possent Officio ecclesiastico revereri, annuit Clemens VIII Pontifex, ut ex libris sacre Rituum Congregationis docet Philippus Ferrarius in suo Catalogo Generali Sanctorum, qui in Romano Martyrologio non sunt, postquam ad hunc XXV Marti sic de eo scripsit : Costacciarum in Umbria B. Thomassi Eremitæ Ordinis Camaldulensis, Camaldulensem certe habitum juvenis induit, et hujus Ordinis eremita, congregationi Montis corone adjuncti, vel ipsam tenent eremum, quam in Monte-cava sua ascendi Thomassus et morte consecravit, vel saltem vitam trans rivulum et viciniam, que utraque sub appellatione S. Hieronymi inscribitur **F** tabulis, sed postquam cum addito San Giralamo delli Camaldoli abest autem utraque terminis quaternister passum milibus Costacciarum : ita namque vulgo dicitur oppidum, quod, ex intervallo sex septemve milliorum versus Occasum Eugubinam respiciens urbem, antiquiori et integro nomine atque in his monumentis identidem usurpato, Collis stacciarum, id est, eremitariorum dicitur, incerta unenepationis causa, et in partitione Conventuum Ordinis S. Francisci sub anno a sacre Bartholomæo Pisano conscripta, relataque a Calceo Epitomis Waddingtonæ per Franc. Araldum, Colbestacium.

ubi officio ecclesiastico Beatus colitur.

4 Quanto autem Franciscanorum ea loci colunt antiquior sit, quam descriptionis istius annus, hactenus quidem nescimus; tamen eos jam inde ab anno MDCLXXVII. quo mortuus et translatus hic Beatus est, fuisse præcipui in æstimatione modis, vel hinc colligimus, quod illos potissimum dignis censuerint tam pretiosa thesaurum asservando, ad commune omnium afflictorum solatium. Quod ipsi sane fecerint religiose et Beato hunc orationem componere in Sacris de more rectandam : Deus qui gloriam sanctitatis B. Thomassi Confessoris tui multis et magis miraculis demonstrasti, da nobis quesitum

apud Minores Conventuales.

Card. Dicitur rogatu descripta

Episcopi Eugubini opere,

A mus et concede, sic ejus gloriosis meritis suffragari, quod in tuæ beatitudinis gloria cum perenni tranquillitate lætemur. *Invenimus hanc in tertia collectione miraculorum, ubi illa quæ per Beatum virum ante ejus obitum patrata memorabantur ab aliis illum subsequitis dirimit. Sunt enim quasi tres partes antiqui illius MS. quarum omnium eundem esse auctorem styli monstrat similitudo, et fide dignissimum probat occuratio, ipso illo scribentis tempore, quo res gerebantur, intra proximos ab excessu Reuti annos.*

Ita in tres partes divisa,

§ Harum partium prima formam habet Instrumenti authenticæ, et ferme jurata miracula continet. Secunda novum exordium sumit ab hoc titulo: Incipiunt miracula gloriosi Confessoris Christi Fr. Tomassi de Colle-stacciaro. Tertia de miraculis B. Tomassi ante ejus obitum inscribitur, et post orationem præcitatam cetera deinceps absque titulo proseguunt gesta post mortem, nec ubi terminatur conclusione: ut probabile sit ad subsequenter describenda indices contingentia, non voluntatem sed vitam vel otium defuisse scriptori, posteris autem diligentiam ut saltem illustrata aliqua manarent literis. Nos ut in aliquam Italæ formam hæc redigeremus, ex Silvano Razzio de Sanctis et Beatis Camaldulensibus prologum et primum caput Latine reddidimus: secundum deinde caput de miraculis in vita accepimus ex tertia collectione: tertium constare volumus authentico illo Instrumento, translationem et eam secuta miracula continere; ita tamen, ut quod istuc ultimo legebatur loco, de revelatione cujusdam Religioso Eugubino facta, et viri Beati mortem porro temporis intervallo prægressa, in principio capitis locaverimus. Cetera deinceps, ut sunt in nostro eographo, capitibus quarto quintoque sumus prosecuti. Deique sextum ultimumque caput succedit, conflatum partim ex Razzio præcitato, partim ex authenticis Instrumentis, postremam sanctorum ossium inspectionem continentibus. Retinimus autem Tomassi nomen, quamvis non ignoremus Italæ linguæ proprietate sic dici, quem alias Thomam dicebant: qui se in antiquioribus illis MSS. reperimus.

VITA

Ex Italico Silvani Razzii.

PROLOGUS

Historiam Camaldulensem scribenti Domino Augustino Fortunio nulla quidem allata notitia fuit B. Tomassi, de Colle-stacciaro nuncupati, nisi post secundam ejusdem historiæ partem evulgatam: ipsam tamen cum prius adeptus est ex quodam manuscripto, continente miraculorum ejus narrationem Latinam paucis post mortem annis exaratam, consilium cepit, harum membranarum præsidio, et memoræ per ora trahitæ posterorum atque etiamnum inter dicti loci indigenas vividæ adjumento, pleniorum illius vitam scribere: quam bona ex parte absolutam, superveniente morte, coactus est dimittere. In cujus ego vicem rogatus succedere, ad finem cepta illius perduxi, quam maxima potui diligentia, ut inter Sanctos ac Beatos Camaldulenses suum hic locum haberet. Neque enim eo absterritus sum quod narrationis istius Latine auctor nobis esset ignotus, sive quia suum ipse non expressit nomen, sive quia prima revulsa pagina non integer ad nos codex pervenit, seu denique quia prius ipse quoque ab eo visus quam extremam operi suo manum imponeret. Virum namque egregia pietate et fide, atque in eo quod tractabat negotio diligentia singulari fuisse, ex ipso contextu satis apparet: cujus proinde testimonio fides haberi possit æque ac Notario publico, (qualis fortassis etiam fuit) ad hoc constituto, ut quæ de

Februarii T. III.

Beato viro narrabantur, authentico ac fide digno D. processui instruendo conscriberet.

EX MSS.

CAPUT I.

Ortus, adolescentia, sanctitas B. Tomassi.
Ex eodem Razzio.

In Umbrie provincia et Eugubina diocesi castellum est, Collis-stacciarus dictus, qui plures pagos territorii sui limitibus complectitur. Horum unus Costa dicitur, duobus circiter passuum millibus se-junctus a Castro, et B. Tomassi patria fuit: qui ibi ex honestis minimeque temibus natus parentibus, a primis annis futuræ sanctitatis indicis claruit. Quippe puerilibus ludis nequaquam solitus oblectari, unas habebat delicias in frequentandis ecclesiis, et orationibus coram aliqua Christi vel Matris ejus aut Sanctorum cujuscumque imagine fundendis, idque etiam intra domesticos parietes pluries, non minus noctu quam interdiu. Similis ei erga rem divinam inter Missarum solennia affectus, similis erga verbum Dei in sacris concionibus non infructuose audiendis attentio erat. Quæ cum in filio observaret pater, et summo opere probaret; sua quoque ex parte fovere cupiens tam teneræ principia pietatis, circumducebat illum comitem ad templa, ad monasteria, ad eremitarum religiosos recessus. Fuit in filio etiam Sidriae solitudo, S. Romualdi anachoresi et prodigiis famosa etiam nunc, licet edificatus a Sancto locus in Abbatiam conversus sit, molestoque Commendæ jugo aggravetur.

Costa natus

inter pietatis studia adolescit,

E

§ Placuit supra modum pio adolescenti religiosa sanctorum istorum Patrum conversatio: et quoniam Camaldulensem eremum præ cunctis a beato Fundatore erectis ipsi laudabant, ingenti illius videndæ succensus desiderio fuit, et non minori animi voluptate desiderio suo fecit satis. Quia tamen patriæ suæ propinquior erat a Sidria, vel alia ex causa ipsi juveni gratior, reversus ad patrem exoravit facultatem in eam se transferrendi, et admissus ad habitum regulamque vitæ religiose tyrocinium per consuetas probationes explevit, creditus etiam solenni votorum professione ibidem se obligasse Deo. Post que arctioris vitæ et majoris solitudinis succensus amore, exemplo ipsius Sanctissimi Romualdi multorumque eo tempore religiosorum, recessit inde cum bona Fratrum Sidriensium gratia, et cum religioso quem inter eos suasperat habitu anno mcccxxii, festinusque abiit in densam obscuramque sylvam, quæ Montis Cupi latus unum asperrimam occupans, speluncam occultit jam tunc a S. Hieronymo nescio qua ex causa nuncupatam, ubi deinde Romualdini eremita lauram sibi edificarunt.

et in Sidria habitum s. p. H. Camaldulensem

a

§ Hic reclusus Tomassus, certusque omni studio imitari tam ipsum loci præsidem Doctorem sanctum, quam animæ suæ spiritualem Patrem, habitus sui institutique auctorem, sumebat ab utroque penitentis severioris exempla, atque in seipso satagebat exprimere; eo successu, quem judicium quoddam veritas monstrata occasionibus produnt. Nam quæ quantaque ibidem gesserit ab omni humana societate remotus, observare nemo aut discere potuit: eximiam tamen vitæ ejus sanctitatem fuisse, multa et grandia probant miracula, quæ sub finem mortalis hujus cursus, ac deinde post consummationem divina virtute patrata inferius proferemus. Creditur autem herbarum fruticumque sylvestrium radicebus et aliis ultro nascentibus, brutorum potius animalium quam hominum, alimentis victitasse; quandoquidem nullius memoria prodit, vitam ex corrigatis viciatim, ut alii solent, elemosynis sustentasse. Similiter æstimari potest illius potus aqua fuisse, vestes autem, nisi miraculo ei fuerint conservatæ aut divinitus alia sub-

inde secidens in solitudinem

austrerrimam vitam duxit

Inchoatam ab Ang. Fortunio vitam

Razzio præcit.

A ministrata ratione, prorsus attritas ac laceras semin-
dum ipsum inter aeris injurias destituisse.

EX MSS.
innoscit
accolis,

3 Quae fuerint pietatis ipsius inter haec exercitia
difficile dictu est, hoc ex ipsiusmet relatu constat,
familiarem ei fuisse meditationem de vita Christi,
prout quamlibet ejus partem annuis diebus festo-
rumque referebat cursus : quod idem de Sanctorum
festis dictum intellige. Sub haec placuit omnipotenti
Deo absconditam diu lucernam super candelabrum
ponere, quod hac occasione factum est. Circuibat
forte per silvam desio quid quaeritans corpori sus-
tentando, cum a sua spelunca remotior aliquantum
observatus est ab opilionibus quibusdam : quibus
quod viderant divulgantes, sparsa quaquaversum
de eo fama, plures pluresque quotidie eliciebat ad
eum, ut piis adhortationibus ad vitam ex Christianae
legis norma ducebamur informarentur : nec deerant
qui macie ejus compatientes, opportuna restauran-
dis viribus edulia submitterent liberaliter. Sed ipse
in ea abundantia nihil de consueto abstinentiae ri-
gore remittens, pie oblata distribuabat misericordi-
ter in pauperes : quorum haec oesa illicetorum cum
magnus ad ipsum accederet numerus, nec pauci in-
ter eos infirmi debilesque advenirent, cepit tali oc-
casione manifestari gratia curationum divinitus B.
Tomasso concessa, atque ut consummatissime sancti-
tatis vir celebrari per omnes circum vias et oppia.

et clarescit
dono curatio-
num :

virtu cum
imitantur,

6 Igitur excurrentibus ad eum jam passim popu-
lis, fuerunt etiam in iis aliqui, quos intimus sancti-
tatis ejus odor allaret, seculares ac religiosi : qui
proinde cupiebant discipulatu ejus se subicere, et
cum ipso ibidem remanere. Sed erat ab omni pra-
latura specie alienus Tomassus : itaque permittere
nonquam voluit, ut quis sibi adhereret aliter quam
salvo jure discendi libero quocumque et quando-
cumque haberet. Qui quidem licet post observatam
aliquo tempore formam ejus vivendi, jure illo suo ex
ejus voluntate intererant atque recederent, semper
tamen ipsam imitari studuerant, et ubicumque con-
morarentur fuerunt eo nomine venerabiles, quod
ejus esse discipuli reuerentur, fidem praeterea tali
occasione edocti varia de magnalibus Tomassi, de-
quo vita ejus et virtutibus, et iudice super iis an-
diti, fideles fuerunt relatores et testes eorum quae par-
tim consignata scriptis, partim mandata memoriae
ad nos pervenerunt : ex quibus sequentia ante ejus ob-
itum patrata inveniuntur in praesentia Latino MS. et
sunt hujusmodi.

relatores
deinde intru-
colorum
ipsius.

C a Intervallo 3 aut 5 milliarium ad Euro-boream : cum Ca-
maldulani abijt passuum millibus circiter 50, de quibus in Vita
S. Bonavaldi 7 Februarii

CAPUT II.

B. Thomassi miracula ante obitum patrata,
ex veteri MS.

Multifariam multisque modis nuper Deus miracula
diversarum infirmitatum et etiam morborum per B.
Tomassum ostendit, itaque ante ejus obitum quam
post ejus mortem. Ante ejus obitum dicitur, quod
dum gloriosus Tomassus in carne adhuc viveret, ac-
cidit semel quod in quodam festo S. Hieronymi, cujus
vocatur ecclesia a heremitis ejus, quod plures Sa-
cerdotes ex devotione venerunt ad praedictum heremi-
tum ad celebrandum : et cum peterent de vino
pro sacrificio, nihilque de vino adesse quod eis dari
posset respondebatur, venerabilis B. Tomassus sen-
sientis vini defectum, jussit eundem servitorem suum, qui
Pecca vocabatur (et cum juramento hic Pecca tes-
tatus est) portare duas ampullas, aqua de cisterna
plenas. Et deferens ampullas aqua plenas dedit viro
sancto : qui accepit unam illarum ampullarum cum
una manu in sacratori loco flexis et molis genibus,
et cum alia signo Crucis edito benedixit. Et aqua

B. Tomassus
aquam in
vinum mutat.

a

mox efficitur vinum optimum, quantum ad colorem D
et quantum ad saporem, quod fuerat aqua pura : et
quod deserti loci paupertas non potuit, sancti viri pu-
ritas impetravit : cum quo vino fuit celebratum sa-
crificium. Et hoc fecit B. Tomassus coram dicto
Pecca, et sibi renuit quod hoc nullatenus alicui
panderet.

8 Quaedam donna, B. Tomasso valde devota, b
Santuccia nomine, habuit filium suum, Mattheum
nomine, a nativitate fractum : quem portavit ad B.
Tomassum, qui tunc vivebat et debebat in eremitorio
B. Hieronymi, clamans et cum lacrymis dicens : Mi-
serere filio meo, Pater, tam graviter infirmo ; mise-
rere : quoniam in te confidit anima mea. Da mihi,
Pater, auxilium de tribulatione, quia vana est spes
medicorum. Videns dictus Pater tantam fiduciam et
devotionem in muliere, accepit filium ejus, et tetigit
in loco agritudinis, et signavit signo sanctae Crucis,
et ipsum recomendavit Deo et B. Hieronymo.
Quid plura ? Extemplo puer a praedicta infirmitate
meritis B. Tomassi perfecte liberatus est. Eadem
Santuccia habebat alium filium habentem morbum
caducum, quem duxit ad S. Tomassum, et Sanctus
eum recepit in visceribus caritatis : quem benedixit,
tetigit, et signum sanctae Crucis fecit : et continuo
dictus puer a praedicta infirmitate liberatus est.

b
sanat puerum
herniosum,

et alium
elephantia-
rum :

c

9 Cum adhuc in terris beatissimum Christi Con-
fessor Tomassus maneret, quaedam donna, c Vanna
nomine, de Kantiana comitatus Eugubii, habebat
filium suum ruptura infirmitate obnoxie gravatum ;
ipsamque ad Sanctum cum magna devotione festi-
navit portare. Qui sicut pius, misericors et amator
pauperum, accepit, et tetigit locum infirmitatis, et
fecit ibi signum sanctae Crucis, et benedixit eum et
reddidit matri suae, dicens : Spera in Deo, et fac bo-
num, et duc puerum ad altare B. Hieronymi, et da-
bit tibi petitionem cordis tui. Quae credidit et pue-
rum recepit, et antequam perveniret ad altare B.
Hieronymi, scrutata est locum infirmitatis pueri et
invenit ipsum B. Tomassi meritis perfecte sanatum.
Eodem tempore B. Tomassus, cum adhuc in carne
viveret, liberavit a ruptura infirmitate Petrum d
Masoli de castro Collis-stacciarum, tangendo et si-
guando ipsum in loco agritudinis signo sanctae Cru-
cis, et statim sanatus est.

c
stem duos
pueros her-
niosos.

d

10 Alio quoque tempore cum plures venatores
irent venatum per desertum, in quo manebat B. To-
massus, cum adhuc in carne viveret, ita ut omnibus
alimento deficerent ; tamen decem de istis venato-
ribus pro urgenti valida fame petierunt a B. To-
masso aliquid ad manducandum, cum vehementer
esurirent. Servus Dei eis respondit : In domo non
est nisi unus panis parvulus, quem possum vobis
largiri. Tandem dixit Pecca servitium suo : Festina
et mensam quam cito pone. Et sedentibus ad mensam
decem illis venatoribus, S. Tomassus accepit panem
illum, et signo Crucis benedixit, et fregit deditque
discumbentibus : et omnes manducaverunt de illo
pane quantum voluerunt, et saturati sunt iocundis
B. Tomassi, et remanserunt fragmenta panis plus
quam primo fuerat.

nno pane
decem esu-
rientes satiat :
f

11 Tempore quo S. Tomassus manebat in eremi-
torio B. Hieronymi, vir quidam Joannolus Corte-
sani nomine, de villa Plebis e S. Paterniani, habebat
quendam filium suum, nomine Bartholom, agrotum
ruptura aegritudine : quem portavit ad dictum San-
ctum, recomendans eum sibi affectione animi
quanta potuit, ut pro eo ad Deum intercedere vellet.
Cui Sanctus respondit : Vade ad altare, et ipsum B. Hier-
onymo recommenda ; ego vero Deum pro te rogabo,
ut tibi det petitionem cordis tui : et signavit locum
aegritudinis signo sanctae Crucis, et etiam ligavit
puerum in loco aegritudinis cum iustis. Hoc factum
reddidit

e
sanat puerum
herniosum,

A reddidit ipsum patri suo : pater vero cum in via re-
vertetur solvit puerum, et invenit eum meritis
beati viri totaliter liberatum.

12 Alio quodam tempore cum B. Tomassus ad-
huc in carne viveret, Ginolus Massoli de castro
Collis-stacciarum, dixit et suo juramento asseruit,
quod ipse habuerat unum apostema in oculo suo
dextero, ita quod de ipso nullo modo videre poterat :
cujus rei causa cum devotione ivit ad Sanctum
prædictum, qui tunc manebat in eremitorio B. Hiero-
nymi et ostendit sibi dictum oculum, et ipse Sanctus
fecit sibi sancte Crucis signum in dicto oculo.
Extemplo dictus Ginolus vidit eum ipso oculo, me-
ritis B. Tomassi, sicut prius viderat.

13 Vir quidam, Vannes Casellæ nomine, de Tiego
comitatus Eugubii, infirmus infirmitate rupturæ ex
parte sinistra per tempus duorum annorum, delibe-
ravit una cum uxore sua ad medicum ire, quod dic-
tam infirmitatem plus portare non poterat. Sed ta-
men uxor sua dixit et sibi dedit tale consilium :
Vade prius ad Fratrem Tomassum : qui adhuc in
carne vivebat. Quid plura? In nocte sequenti ipse
Vannes dormiens somniavit hæc : Vade ad Fratrem
Tomassum, et liberaberis. Qui surrexit de mane tem-
pestive, et ivit ad Fratrem Tomassum prædictum,
et ostendit sibi infirmitatem prædictam. Statim fecit
idem signum Crucis et dixit : Vade, quod ab hac
infirmitate eris liberatus. Qui reversus est domum
suam, meritis dicti Sancti perfecte liberatus.

14 Apud Collem-stacciarum comitatus Eugubii,
puer quidam, Vitaliucci nomine, habuit unum
snorum oculorum totaliter perditum, quod de ec-
penitus non videbat. Quem pater omni devotione et
reverentia duxit ad venerabilem virum Dei Fratrem
Tomassum, deprecans eum tam humiliter quam de-
voto, ut signum sancte Crucis in oculo filii sui in-
firmo faceret : quo facto puer illico liberatus est,
et tam plene vidit virtute Sancti, quam de uno oculo in
quo non patiebatur. Item Musonus Imperatoris de f
Schegia, graviter infirmus infirmitate rupturæ, pro-
fectus fuit ad virum Dei Fratrem Tomassum, et fac-
iens se signari in loco rupturæ signum sancte Crucis,
extemplo meritis dicti Sancti sanatus est. Cum B.
Tomassus adhuc in carne viveret, liberavit filium g
Tasi de Collem-stacciano ab infirmitate rupturæ.

15 Item Corcidutius de Chianano, habens dolorem
in capite fortissime, ivit ad virum Dei B. Tomassum,
et ipse Tomassus humiliter imposuit ei manus suas
sanctas, et statim ab omni dolore capitis liberatus
est. Item filius Ser-Vanni, et filius Angeli Captolæ
de Colle Stacciarum infirmi infirmitate rupturæ,
duci per patres eorum ad virum Dei B. Tomassum,
cum adhuc in carne viveret, et signati ab eo signo
sanctæ Crucis, continuo meritis ejus ab omni infirmi-
tate rupturæ sunt sanati. Quidam Beccius Ividelli
nomine, de monte h Peschio puer parvulus, portatus
per matrem et suum avunculum et virum Dei B. To-
massum liberatus est ab omni infirmitate rupturæ.

a Etiam Franci et Teutones vocem hanc aspirant : sed qui
pro loco ipsam accipiunt nequid alibi reperimus, Francis
hermitagium diceretur. — b Santinum vocat Razzus et filium
ejus Santinum — c Idem Nannam Buti de Rancara comit. Eug-
ubini scribit : sed Rancaram in illo territorio nullum nomen
Carthanium oppidum exhibent tabulæ ad cognominem fluvium
decimo militario ab Eugubio ad Boream. — d Vultur esse di-
minutivum a Tomasso sicut et Massuccius atibi. — e Vulgo
S. Patrignano 10 P M Eugubio ad occasum situm oppidatum.
— f Supra Flumicinium (f sum antiqua dixeret) infra quintum
ab Eugubio lapidem. Proptus abest quod sequitur Chiananum,
Chignano in tabulis. — g Tofium Razzus legit, Moscanum au-
tem noluit haberi in Marchio Anconitana, decimo versus ortum
militari ab eremo Beati. — h Col de Peccio vulgo, proximus ei-
dem eremo ad Boream vicus.

CAPUT III.

Mors et translatio B. Thomassi ipsamque se-
cula miracula, ex Instrumento publico.

A Ad laudem et gloriam nominis sui volens demons-

trare Altissimus, quod in Sanctis suis mirabilis effi-
citur et sublimis : quidam Religioso de civitate E-
gubii de hoc sancto Thoma visio est orta cœlitus
non tacenda, circa tempora sui gloriosi transitus.
Videbatur aperte religioso prædicto, quod per me-
dium montis S. Ubaldi, qui præminet a civitate E-
gubii, quidam viri eremite processionem notabilem
celebrarent : ante quos omnes procedebat quidam
senectute venerandus, resplendens et lucidus velut
sol. Ad ejus mirandum intuitum mens dormientis
gaudio simul et admiratione repleta, requirebat, quis
ille foret, qui in processione procedens tanto lumine
resplendebat. Cognovit autem in spiritu, quod ille
foret eremita Tomassus, cujus penitentiae opera Al-
tissimus approbans, ostendebat omnibus gloriosum.
Subsequentes autem, fuit intuiti responsum, sunt
illi, qui carnem suam flagellis penitentiae edoman-
tes, hujus sancti viri vestigia imitari, coronam si-
milem et exempla salubria suscipiunt. Et qui vidit
testimonium perhibuit, et secretum Regis Altissi-
mi, quod in magna reverentia et devoto susceperat,
devote, reverenter et caute ad laudem et gloriam di-
vini nominis revelavit. Asserebat similiter religio-
sus præfatus, a tempore, quo fuit sibi visio præ-
monstrata, propter fidem quam recepit ad Sanctum,
beneficia inde plurima recepisse. Ita concluditur
primum Instrumentum ; quod a beati viri morte atque
translatione exordiens ipsam et sœcula eam miracula hoc
tenore exequitur.

17 In nomine Domini. Amen. Transiit venera-
bilis Pater B. Tomassus ex hoc mundi naufragio ad
Patrem anno Dominicæ Incarnationis mcccxxxvii
octavo Kalendas Aprilis, in festo Annuntiationis
Beate Virginis, degens in eremitorio B. Hieronymi
de Monte-cupo comitatus Eugubii. Cœpit autem vir
Domini S. Tomassus continuo magnis et multis co-
ruscare miraculis : quia ejus vita plena sanctitate
et omnibus fuit virtutibus ornata ; ut testantur illi,
qui eum agnoverunt, et cum ipse B. Tomassus
in eodem eremitorio b lxxv annis solitariam vi-
tam duxit. Cumque in diversis multarum provin-
ciarum partibus gloriosa ejus miracula, largaque per
ipsum impetrata beneficia plurimos ad Christi de-
votionem accenderent, et ad ipsius Sancti reveren-
tiam incitarent, habita prius licentia ab Episcopo c
Egubino, homines de Colle-stacciarum, propter
ejus sanctitatem et beneficia multa ab eo recepta,
ejus venerabile corpus cum hymnis et canticis et lau-
dibus spiritibus ad prædictum castrum detule-
runt.

18 Pervenientes denique ad ipsum castrum cum
jubilo, pretiosum thesaurum, quem portabant, in
ecclesiam Fratrum Minorum de castro prædicto,
anno Domini mcccxxxvii octava die inenite Aprilis,
cum omni reverentia condiderunt. Porro sicut vir
iste sanctus, Beatissimus Tomassus, mirandis virtu-
tum signis in vita claruerat, sic et hoc die transitus
sui usque in præsentem per diversas provinciarum
nostrarum partes præclaris miraculorum pro-
digijs, divina se potentia glorificante, coruscet.
Nam cœcis, fractis, surdis, mutis, claudis, paralyti-
cis, demoniacis, captivis, et mulieribus in puerper-
iis decumbentibus, ipsius meritis remedia confir-
muntur, omnibusque morbis, necessitatibus et periculis
subveniunt.

19 Nam eo die translationis ejus apud castrum
Collis-stacciarum erat quidam, Angelus Buti Tassi
nomine, qui infirmitatem rupturæ diutissime porta-
verat : hic emisit votum una cum matre, et se præ-
dicto Sancto recommendavit, ut eo tempore ipsum a
prædicta infirmitate liberaret. Quid plura? extemplo
meritis dicti Sancti a prædicta infirmitate sanatus
est, ita quod nullum vestigium infirmitatis in eo
remanuit

D
EX MSS.
MONSTRATUR
PIO RELIGIOSO
FUTURA B.
TOMASSI
GLORIA.

et eorum
qui ipsum
inhabuntur.

E

Ejusdem
mortui corpus,

transferuntur
in Collem-stac-
ciarum.

F
et miracula
coruscet.

Ipsa die
translationum
curatur plu-
rum persona-
rum hernia,

apostema
in oculo.

erum hernio-
sum,

oculum ex-
scatum.

rupturam,

g

dolorem
capitis,

tres pueros
herniosos.

C

h

A remansit. Quidam puerulus, Massoli Bellæ filius, hujusmodi rupturæ infirmitate [laborans] devote stetit ante corpus dicti Sancti, et manum ejus sanctissimam fecit apponi in loco rupturæ: qui statim cepit convalescere, et altera die rediens et stans ante corpus B. Tomassi totaliter liberatus est. Item B. Tomassus eadem die liberavit Andream Petri Benvenuti ab infirmitate rupturæ, qua duriter patiebatur, sicut ipse cum juramento coram toto populo confessus fuit.

20 Eodem tempore Bartolus Guidonis de villa Maina, suo juramento affirmavit, quod fuerat rupturæ infirmitatem passus per tempus viginti quinque annorum, et plus quam semel et pluries recommendavit se B. Tomasso, ut liberaret ipsum a dicta infirmitate. Tandem meritis dicti Sancti gratiam obtinuit, et cum gaudio ad patriam reversus est. Item liberavit B. Tomassus quemdam puerulum, Matthioli Philippini de villa d Colli filium-Ugonis filium, fractum ex utraque parte, ut Matthiolus pater ejus suo juramento coram omnibus confirmavit. Nicolotius e Mellis de villa Maina suo juramento asseruit et dixit, quod ipso fuerat passus rupturæ infirmitatem per tempus duorum annorum: qui recommendavit se B. Tomasso, humilitate qua potuit, itaque meritis et precibus dicti Sancti restitutus est pristinae sanitati.

21 Quidam de villa f Montis-S. Apollinaris, Bittelus Petrucci nomine, suo juramento dixit et asseruit quod ipse habebat quandam suam filiam parvulam, fractam circa umbilicum, et omnes medici unanimiter sic eam judicabant: qui recommendavit eam B. Tomasso, promittens sibi quod, si eam liberaret, ipsam duceret ad ejus tunc visitandum, et ibi habere eam poneret. Et voto jam emisso, puella meritis dicti Sancti a dicta infirmitate liberata est. Item B. Tomassus liberavit Joannem Salutii, de villa g Nai comitatus Calli, ab infirmitate rupturæ, sicut ipse coram omnibus affirmavit. Puer quidam Blasius nomine, de villa h Paraventi comitatus Calli, erat contractus errore ejus dextero, ita quod a genu usque deorsum quasi lignum videbatur, et ipse nullatenus poterat ambulare. Ejus mater compatiens filio suo totaliter perditum, ipsum recommendavit B. Tomasso. Mirabile certe: illico facta recommendatione puer surrexit, et libero cum aliis pueris ambulavit: et hoc mater sua suo juramento affirmavit.

22 Soror Angelina Joannis de Colle-stacciaro, de monasterio S. Mariae de Via-nova, attracta reitibus fuerat per annos sex, ita quod erigere se minime poterat, et patiebatur vehementer illum dolorem: qui humiliter se B. Tomasso pro salute recuperanda recommendavit, et visitans corpus personaliter, continuo meritis Sancti predicti sanitatem obtinuit, ambulans recto et sine aliquo dolore. Sequenti die post ejus translationem mulier quaedam de i Sigillo, Florentinae Alexandri nomine, habebat manum impeditam et digitos manus recurvos, taliter quod manum sperno nullatenus poterat: quo etiam cum lacrymis B. Tomasso pro salute manus perditæ se recommendavit, et videntibus omnibus circa corpus dicti Sancti adstantibus, statim ut tetigit manus S. Thomassi manum suam libere extendit, et plenam sanitatem recepit, sicut ostendit coram omni populo. Finola Rosa de k Buravio pedem habebat graviter a l fuso vulneratum: quo se humiliter B. Thomasso recommendavit, cujus meritis libere a dicta vulnere et dolore est liberata.

23 Capula de m Fontano habebat manum suam perditam totaliter, quod cum ea operari aliquid nullatenus poterat, quo recommendavit se pro salute B. Thomasso, et exemplo meritis dicti Sancti

manum predictam rehabuit sine aliquo impedimento sanam et liberam. Item B. Tomassus liberavit Mariam Ceccoli de villa n Ansciani, quæ habebat latus dexterum perditum, et os prope aurem retrorsum, cujus meritis plenam sanitatem recepit, et hoc pater ejus cum juramento affirmavit, Marcus Adjutoli de o Podio-Molino patiebatur obnoxie dolorem in spatula et in collo, taliter quod nullatenus poterat se volvere, et recommendans se B. Tomasso libere restitutus est pristinae sanitati. Quidam, Mathias Janioli nomine, fuerat passus annis quindecim et amplius unam scrofolam in summitate capitis, grossam ad instar ovi gallinae, qui se humiliter B. Tomasso recommendavit et obdormivit: revigilans [autem] se, in predicta scrofolam invenit maximum pruritus ardorem et exustionem carnis: et scalpens et pruriens, statim dicta infirmitas crepuit, et meritis dicti Sancti perfecte est liberatus.

24 Eodem die ejus translationis, Agnes, Neri filia, de Colle-stacciaro, dolorem fortissimum in sua mamilla patiebatur, taliter quod filium suum minime lactare poterat: cujus rei causa se humiliter B. Tomasso recommendavit, et cepit manum Sancti, et posuit supra suam mamillam morbidam, et illico sanata est. Eodem die uxor Ceccoli de p Cupo, quæ fuerat passa octodecim mensibus et ultra dolorem in tibia sua, recommendans se B. Tomasso sanata est. Eodem die uxor Ricci Joannis de Colle-stacciaro, non habebat de lacte, ut nutriret filiam suam. Vir suus eam recommendavit B. Tomasso, promittens imaginem ceream super ejus sepulcrum ponere: et voto jam emisso, statim mulier illa habuit de lacte sufficienter ad puellam nutriendam. Uxor Ceccoli Margarita fuerat passa pluribus annis morbum caducum et recommendans se precibus humilissimis B. Tomasso liberata est.

25 Quidam puer, Angelellus nomine, Mathiæ Valentini filius de q Fossato, habebat nunc apostema valde periculosum in mamilla dextera, itaque a quibusque medicis fuerat de salute dilidatus: cujus pater tristis et dolens cum lacrymis, cum B. Tomasso recommendavit: exemploque sibi apparuit, qui apposuit super apostema unguentum de unguento. Et tenuit dictum unguentum super dictam infirmitatem diebus novem; et amoto unguento in fine novem dierum, asseruit cum juramento dictus pater, quod meritis dicti Sancti puer a dicta infirmitate liberatus est. Quidam de Engubio patiebatur malum squinatum in gutture suo: recommendans se B. Tomasso, statim meritis dicti Sancti liberam et integram sanitatem recepit. Item Andreas Margarita, scriptor, Nobilis de Engubio, gravem patiebatur infirmitatem, scilicet mentis alienationem et pessimum occidendi se tentationem. Tandem, ut potuit devotissime, una cum uxore sua se B. Tomasso recommendavit; et mox cepit convalescere, et meritis Sancti predicti restitutus est pristinae sanitati. Item liberavit Armanutium Corradi de Colalto a febre continua, qua durissime affligebatur.

26 B. Tomassus liberavit alius duas mulieres temporibus diversis a spiritibus immundis: quarum una vocabatur Santutia de r Rubeano, altera vero Cresciola, quæ vexata fuerat a dictis spiritibus per triginta annos et ultra: et demones in ea existentes qui erant plures, terribilissima et horribilissima faciebant, ut testantur illi, qui viderunt. Etiam B. Tomassus liberavit aliam mulierem de Vite-grossa a spiritibus immundis vexatam annis septem. Clara uxor Ventura de Colle-stacciaro pluribus annis passa fuerat obscuritatem oculorum suorum, ita quod medicum hec etiam a longe recognoscere sive videre poterat, quasi senex: et veniens cum lacrymis ad tangendum corpus B. Tomassi, et se sibi devotissime

EX MSS

d

e

B

f

g
et sanantur
contracti duo
h

C

i
postea die
curavit manus
inutilis,

k

l
pes latus,

m

manus
emortua,n
latus paraly-
ticumo
dolor humerip
tuber capitis,q
dolor mamillær
et tibia,

s

t
defectus
lactis,u
morbus ca-
ducus,v
g
apostema in
mamilla,w
angina,x
umcilia,y
febris conti-
nua.z
liberantur
energumene
duæ :aa
sanatur
obscuritas
oculi,

A tissime recommendans, statim tacto sacro corpore viri Sancti visum fuit sibi, quod quidam pannus recederet ab oculis ejus, et mox confessa est et cum juramento affirmavit coram omni populo, quod plene et perfecte videbat a longe et de prope, et meritis gloriosi Tomassi restituta est pristina sanitati.

et lotius corporis paralytici :

27 Gasconius Ghirandasci de Aretio, degens in In:ula Manfredi, totaliter perditus, et a planta pedis usque ad verticem capitis non erat in eo sanitas : itaque non poterat aliquid membrum corporis movere; sed semper oportebat quod per alium cibaretur. Hic tum fuit sibi : Recommenda te B. Tomasso : quod effecit, cum multis lacrymis ipsum invocando. Et facta recommendatione statim cepit se adjuvare, et in seipso sentire valorem et virtutem dicti Sancti et ambulare per seipsum : quod prius nullatenus poterat sine adjutorio. Et veniens ad ejus tumulum, gratias agens Deo et B. Tomasso, ostendit se esse liberatum, ambulans et exiliens coram populo. Eodem die Translationis ejus Paulus Salimbeue de Bracciolo recommendavit sibi filium suum, qui laborabat in extremis, et magis sperabatur de ejus morte quam de vita : et facta recommendatione statim cepit convalescere, et in die sequenti portaverunt eum parentes ejus ad corpus B. Tomassi sanum et hilarem.

servantur pueri moribundi duo :

28 Item B. Tomassus liberavit a morte Cansium Ceccoli Petri de villa Ansciani, qui fuerat infirmus per tempus uniusmensis, et omnibus videbatur ipsum mori : cujus rei causa parentes ejus devotissime et cum lacrymis ipsum recommendaverunt B. Tomasso : et continuo puer cepit convalescere et meritis dicti Sancti restitutus est pristinae sanitati. Jacomellus Caccioli existens pluribus annis surdus, ita quod modicum audiebat, nisi cum ebrioribus et validissimis vocibus : recommendans se B. Tomasso statim rehauit auditum : et hoc cum juramento asseruit coram omni populo. Domina Catharina uxor Andreæ, dixit et suo juramento affirmavit, quod ipsa habebat maxillam suam dexteram amotam et disjunctam de loco suo, ita quod medici non credebant ipsam liberari et diffidaverunt eam, nec poterat aliquid comedere, licet bibere tantum dederunt sibi aliquas medicinas, quas dicta mulier nullatenus recipere poterat. Tandem se humiliter recommendavit B. Tomasso, et medicinas medicorum sēposuit, et dormiens de nocte et revigilans, se invenit meritis B. Tomassi integre et perfecte liberatam.

curantur surdus,

et emoluit maxilla :

29 Angela uxor s Buccantii de colle S. Martini prope Sigillum, portavit ad B. Tomassum, quemdam filium suum, nomine Tomassum, quem peperit ipsa Angela mortuum, ut suo juramento asseruit : et pluribus experimentis fuit per obstetrices probatum, si in illo corpus nō esset aliquo modo de spiritu : et judicatum fuit ab omnibus quod non. Videns hoc mater pueri, dolens et tristis, una cum obstetricibus recommendavit eum B. Tomasso, votens, si eum resuscitabat a mortuis, ut posset baptizari, quod ipsum portaret ad tumulum ejus visitandum, et cingeret sepulcrum. Et voto jam emisso, facto muliere intervallo puer meritis B. Tomassi baptizatus fuit, ut testantur illi, qui eum viderunt; et obstetrices et mater pueri ipsum omni populo ostenderunt.

resuscitatur puer mortuus,

a Qua illa merulum respicit. — b Nescimus quo modo Razzius hunc confecerit mortuum esse B. Tomassum anno ratis 75 — c Ighellus tom 1 Italia supra Petrum de Gabriels a Focoseniprontensi Episcopatu Eugubium fuisse translatum scribit anno 1326, et usque ad annum 1345 sedisse — d Razzius precepit legi illos Regis de Gallo sanatos in tabulis B. dal Bellulo notatur intra 4 lapidem ab Eugubio. — e Idem illa scribit et ex eodem, pila Nella vel Colle, fuisse Nicolum asserit. — f Distat 6 M. P. Eugubio ad Boream. — g Abest Vnlio ad Boream miliaribus 4 Costacciaro circiter 20. — h Costacciaro distat versus eandem portem solis miliaribus 12 — i

Ad Enronolum Costacciarum millibus 6. — k Butanzium Razzius legit : neutrum nomen tabulæ exhibent. — l Saepe Italus sumitur pro scilicet ligno superno acuto. — m Forsitan Folanum est trans Clanias paludes, medio inter Senas et Perusium via. — n Asclanum Razzo, sitque inter Senam urbem et jam dictas paludes — o Marchia Anconitanæ villa inter Auximum et Jesi, Costacciaro distat 30 P. M — p In eadem Marchia 8 miliaribus vicinus Costacciaro quam Motunum. — q Oppidum Costacciaro ad Euro-notum distans 5 P. M. — r Marchia vicus in colle ad Anonem fluxiam. — s Zuecherulum legit Razzius.

D EX MSS

CAPUT IV.

Secunda collectio miraculorum B. Thomassi ex MSS.

Cum per universam provinciam Marchie ac etiam alias provincias undique adjacentes beatissimi Confessoris Christi Tomassi fama crebesceret, et Joannes Saracinelli de civitate Pisani, durissimam infirmitatem rapture ex utraque parte et crudelissima pateretur, venit Collem-stacciarium ad sepulcrum prædicti Sancti, stans pluribus diebus ac noctibus ante ejus sepulcrum, rogans precibus omnibus, quibus poterat, ut ipse ab ipsa crudelissima infirmitate eum liberaret. Igitur peractis omnibus precibus abscessurus ipse Joannes, prostravit se ante sepulcrum Confessoris Christi, et cepit cum lacrymis exorare suffragium. Interea dum orationis prolixitas tenderetur, somno Joannes arripitur et dormivit, et revigilans, se invenit a prædicta infirmitate meritis et precibus prædicti Sancti totaliter liberatum. Duo etiam alia miracula fecit prædictus Sanctus, quæ omnino non sunt tacenda : scilicet quod duobus restituit visum et gressum, quibus sensibus erat quilibet totaliter privatus.

Sanantur ab infirmitate Pisarenis,

E

31 In eadem provincia Marchie, dum vir quidam Georgius nomine, de villa Casarellæ de districtu a Saxi-ferrati, filium suum habebat infirmitate rapture obnoxie gravatum, una cum uxore et matre prædicti pueri portaverunt ipsum infirmum ad tumulum Confessoris Christi Tomassi, ubi ipsum devotissime recommendantes precibus et meritis dicti Sancti, sanum et incedum ab omni infirmitate rapture de ante sepulcro levaverunt. Apud castrum S. Angeli in vado in provincia Marchie erat vir quidam, Magister Jacobus nomine, qui infirmitatem rapture annis quinque durissime portaverat. Hic audiens miracula, quæ Christi Confessor Tomassus habentibus istam infirmitatem faciebat, ad sepulcrum ejus humillime profectus est, ubi recommendans se dicto S. Tomasso, oratione perfecta a prædicta infirmitate precibus et meritis prædicti Sancti illico sanatus est.

puer,

et vir,

32 In comitatu b Mathalieæ apud villam Puggetti in provincia Marchie, cum quidam rusticus, Tomassus nomine, rapture infirmitatem pateretur fortissime, quod per annum et ultra dictam infirmitatem passus fuerat, venit Collem-stacciarium ad visitandum corpus B. Tomassi : et statim oratione perfecta, sensit se precibus et meritis dicti Sancti ab infirmitate prædicti liberatum esse. Religiosus quidam, Fr. Aloysius nomine B. Tomasso valde devotus tunc temporis quando Sanctus vivebat, et in hospitali quodam prope Fossatum trahens moram, gravabatur tam gravi languore rapture infirmitatis, tamque prolixo tempore per triginta annos et ultra, quod videbatur aliquando jam morti proximus esse. Et ideo prædictus Frater moriturus, audiens depositionem corporis beati Confessoris Christi Tomassi, ad ejus corporis translationem de remitorio prædicto, in quo migravit ad dictum locum Collis-stacciarum; subito venit ad ejus corpus visitandum, rogans prædictum Sanctum instanter, ut pro se ad Deum intercederet, quatenus scilicet liberare placeret. Oratione autem præmissa, et facto modico intervallo

F b -ustrum unius,

et quidam reinglossus.

A intervallo, meritis B. Tomassi plenæ sanitati est restitutus.

EX MSS.

*Ipsæ Beatus
hæret labora-
vit.*

33 Multis vero miraculis claruit B. Tomassus, et maxime circa pauperes, ægrotos infirmitate rapture, ratione compassionis, quia ipse tempore suæ vitæ ad affligendum corpus suum istam infirmitatem sustinuit. Nam apud Eugubium erat quidam Genuensis, Francioli nomine, qui per tempus septem annorum et ultra istam infirmitatem sustinuit, tandemque se humiliter B. Tomasso recommendavit, et tangendo suo digito ex devotione monumentum dicti Sancti et postea locum suæ ægritudinis, mox meritis dicti Sancti ab illa infirmitate curatus est. Item liberavit apud Eugubium B. Tomassus de infirmitate rapture, quemdam juvenem, nomine Joannem. In Castro Collis-faccarii prædictus Sanctus item liberavit ab infirmitate rapture Baldutum Massoli, de villa S. Andrea, graviter infirmum a dicta infirmitate per spatium duorum annorum. Et ipse Baldutus venieum omni reverentia et devotione ad visitandum et tangendum corpus dicti Sancti, dum jaceret in feretro insepultum in ecclesia Fratrum Minorum: et flexis genibus stetit ante ipsius corpus, et perseveravit, dicens: Pater sancte, miserere mei. Et quia omnes virtutes currunt in studio, sed sola perseverantia necipit brevium, completa sua oratione surrexit, et invenit se plene meritis dicti Sancti restitutum sanitati.

B

c

*tempore suo
translatis*

34 Apud castrum e Pasce-lupi comitatus Eugubii B. Tomassus ab infirmitate rapture liberavit Venturinum Benincase, qui per tempus viginti annorum prædictam infirmitatem passus fuerat. Cola Baldelli de civitate Eugubina, ægrotus rapture ægritudine, venit ad visitandum corpus B. Tomassi, confessus et contritus suorum peccatorum: qui statim eum intravit ad pilum dicti Sancti et se sibi precibus subjectivis tam humiliter quam devote recommendavit, meritis prædicti Sancti illico sanatus est. De civitate Eugubii Angelitia, uxor Andraceoli, apportavit filium suum Stephanum, infirmum rapture infirmitate, ad visitandum B. Tomassi sepulcrum, et recommendans eum dicto Sancto, continuo liberatus est. Nuper apud Eugubina Baldellus Guirardelli et Donna Bartha uxor ejus, portaverunt ad sepulcrum B. Tomassi quemdam eorum filium, a natiuitate fractum et prolatum secundum iudicium omnium medicorum de dicta civitate in ista arte peritorum: ejus pro dolore cum devotione non modica ipsum recommendaverunt, et facto medico intervallo a vestro meritis dicti Sancti puer liberatus est.

C

35 Illa die, quando corpus B. Tomassi transferebatur de eremitorio B. Hieronymi Collem-staccarium, Paulus Mallucius de prædicto castro, qui fidelissime operatus fuit in faciundo pilum prædicto Sancto, durissime patiebatur rapture ex parte sinistra infirmitatem, et recommendans se pro sanitate recuperanda, humiliter flexis genibus, et precibus omnibus adoravit ejus corpus quando portabatur, et statim meritis dicti Sancti est restitutus pristinae sanitati, ut asseruit et eum juramento affirmavit. Puer quidam septem annorum a sua natiuitate fractus, Joannes Marchelli Borgablane nomine, de civitate Eugubina, recommendavit se B. Tomasso humiliter, et cum voto, si liberabat eum a dicta infirmitate, quod emgebatur ecclesiam circumcirea de candela, ubi ejus corpus tumulatum erat: et hoc facto, mox meritis dicti Sancti ab infirmitate curatus est.

36 In comitatu Eugubino apud Serram d. D. Brunanensis erant duo viri, unus surdus et alter mutus. Surdus vocabatur Venutellus Ugolini, qui per tempus trium annorum et ultra steterat, quod nullo modo poterat alium audire, ita amiserat sensum auditus. Mutus vero vocabatur Petrus, qui per men-

*d
sanantur
mutus et
surdus.*

sem et ultra steterat, quod loqui penitus non poterat, ita perdidit officium lingue. Quid plura? Venientes isti insimul et una cum aliis de contrata ad visitandum corpus B. Tomassi, mutus libere incepit loqui, et surdus audire, stupentibus et lætantibus omnibus cum quibus comitabantur. Tandem omnes venerunt pariter ad tumulum dicti Sancti, benedictens Deum, qui per famulum suum surdo reddidit auditum, et mutò loquelam. Quædam mulier, Domina Flos nomine, de villa Platearum, comitatus Eugubini, totaliter extitit per tempus et tempora surda: quæ ut potuit tam humiliter quam devote, et cum omni reverentia recommendavit se B. Tomasso, quatenus ipsam a prædicta infirmitate liberaret: et confestim, visitato ejus sepulcro, meritis dicti Sancti perfecte habuit auditum.

mulier surda.

37 Cum quidam de Urbino, Vannes Silvestri nomine, fuisset captus a e malandrinis seu a prædatoribus in contrata Molendini de vado, in loco horrois et vastæ solitudinis, inter comitatum f Castellannum, Calliensem, et Eugubinam, et omnium suorum bonorum spoliatus ac etiam vulneratus crudelissime: duxerunt eum ad locum magis privatam et remotam ut redimeret se, et ut possent ab eo magnam pecuniam extorquere: unde jam propter timorem pene spiritum exhalabat. Qui Vannes recommendavit se B. Tomasso omnibus viribus cordis sui, ut eum liberaret de manibus iniquorum istorum. Rogatione facta, statim tres ex dictis depredatoribus dormierunt, et quartus vigilabat ad custodiendum eum. Iterum iste Vannes precibus et lacrymis rogavit B. Tomassum, quod etiam iste quartus, qui ipsum custodiebat dormiret, ut ipse quoque modo evaderet. Mirum dicti oratione completa, quartus dormivit, et statim prædictus Vannes manibus de retro ligatis, et fortissime vinculis discessit ab eis, et juxta posse fugit sic ligatus usque ad locum Plamelli de comitatu Calliensi: itaque meritis prædicti Sancti liberatus, illico ad ejus sepulcrum venit, et devote B. Tomasso gratias reddidit.

*captivus a
latronibus
liberatur:*
e
f

E

38 Quædam donna, Catheritia Minici nomine, de castro Pergule, comitatus Eugubii, monstruose habebat gulum inflatum a sua pueritia, et quasi ad inftar ovi tumefactam: que recommendavit se B. Tomasso devotissime, rogans ipsum, ut sibi amoveret opprobrium tumefactionis. Venit ad visitandum corpus dicti Sancti: continuo meritis gloriosi Tomassi ipsam ipse sanavit. Item liberavit B. Tomassus Mattheum Magi nomine, de y Branca comitatus Eugubii infirmum rapture infirmitate, sicut ipse dixit, et suo juramento affirmavit. Item liberavit B. Tomassus quandam aliam puellam, filiam Bartholi, que cecidit et fregit manum dexteram, et meritis B. Tomassi liberata est. Cum vir quidam, Angelutus Pesca nomine, de Tiego comitatus Eugubii, esset graviter infirmus, ita quod a planta pedis usque ad verticem non esset in eo sanitas, plenus scabie et postematibus, intantum quod, quasi leprosus videbatur, nec poterat sese in lecto volvere nisi ab alio vulveretur et portaretur, se devotissime B. Tomasso recommendavit, qui extemplo incepit convalescere, et meritis B. Tomassi est restitutus pristinae sanitati.

*sanatur tumor
gule.*

*g
ruptura,
e
manus con-
fracta.*

*h
avis hor-
renda.*

39 Vir quidam Bonaventura Aleuntii, de castro Montiroli, comitatus Fanonsis, a sua natiuitate validissimis infirmitatibus laborans in genu et tibia, graviter et miserabili enecatu urgebatur, ita quod singulis horis novum patiebatur dolorem: qui infra se recolligens, sic ait: Mi Pater, S. Thoma, non sum dignus orare te, nec exaudiri a te: sed rogo vestram pietatem, ut mihi a Deo impetres beneficium sanitatis. Cum ergo diu cum devotione exoraret, sepulcro dicti Sancti visitato, ab omni infirmitate

*genu et tibia
cruciatas.*

sui

A sui corporis meritis ipsius Sancti totaliter est liberatus. Cum autem quædam donna, de castro Montiroli comitatus Fanensis, haberet offuscatum unum suorum oculorum, qui cum dolore nimio sanguine tegebatur, et hoc per spatium temporis; ecurrit ad fontem misericordie et pietatis scilicet ad visitandum corpus B. Tomassi, cui intime se commendavit, et modico tempore elapso, perfectam liberationem obtinuit.

oculi offuscatio.

obstructio pectoris

40 Quædam donna, Luminella nomine, de S. Secondo de prope Eugubium, habebat pectus ita oppilatum et malis humoribus plenum, quod vix poterat anhelare et manibus adoperari: et recommendans se B. Tomasso, extemplo gratiam liberationis recepit. In comitatu Eugubino apud Padulem erat quædam mulier, Saniola Marci nomine, que habebat apostema in mamilla dextera cum tumore immodico, ex cujus dolore, præ timore, quod non coqueretur sive incidere per manus medicorum, sæpe sæpius febricitabat: cujus rei causa enervit ad monumentum S. Tomassi, cui prece humili et devota se intime commendavit. Mirandum certe: continuo ista infirmitas paullatim recessit, et precibus et meritis dicti Sancti fuit totaliter liberata.

mamilla, apostema

I: 41 Quia vero B. Tomassus præclarus eximie sanctitatis extiterit, post ipsius transitum, multis miraculorum prodigiis supernæ bonitatis immensitas ostendit. Nam vir quidam, Ciartia Rubei nomine, de villa S. Silvestri de Branca, comitatus Eugubii, suo juramento asseruit, quod in planta pedis dexteri ipsius quædam sentis intravit, de qua forte medietatem extraxit, ut potuit, alia medietas intus in pede remansit. Quid plura? Vulnere solidato medicamine, dolorem fortissimum patiebatur continue: qui Ciartia incepit dicere: Misere mei, Pater S. Tomasse, qui clamo ad te die ac nocte: inclina, Pater, aurem tuam et exaudi me, ut liberer, quia homo inops et pauper sum ego: et promitto, si hoc recipiam, visitare sepulcrum tuum et portare unam imaginem ceream. Mirum certe: facto voto, pertinax pars sentis, que in pede remanserat, ex opposito, scilicet ex parte superiori, exivit, et sic meritis B. Tomassi restitutus est sanitati.

vulnus in planta p. d. s.

puer moribundus,

42 In eadem civitate Eugubina, cum quædam donna, Baldutia nomine, ut asserunt et juramento affirmavit, haberet filium suum, Murianum nomine, seminortuum per spatium unius diei (et ab omnibus sic reputabatur, quia non videbat, nec audiebat, nec etiam loqui poterat) lacrymose ac devote ipsum pro salute recuperanda B. Tomasso recommendavit, qui exinde meritis prædicti Sancti sanitatem recepit. Quædam mulier de Rancara, comitatus Eugubii, dum ambularet inter vepres seu inter urticas, juravit et dixit, quod quoddam fenum in pedem ejus dexterum intravit, et aliquantulum de ipso in pede remansit, ita quod ab aliquo videri minime poterat: et ipsam sic duobus mensibus portavit, sentiens diu nocteque in pede maximum dolorem: quæ ut recommendavit se B. Tomasso, continuo ipsum fenum vidit se, et exivit ex eadem parte ahunde, et sic meritis Sancti prædicti pristine sanitati restituta est.

per lepra,

43 Vir quidam, Venturellus nomine, de Valeccia, comitatus Eugubii, tres annos, et ultra habuit dolorem capitis, ut dixit et suo juramento affirmavit: et maxime ab uno mense citra ita dictum capitis dolorem patiebatur, quod erat effectus amens et dormio nullo modo poterat: ad invocandum B. Tomassum tota devotione et recommendatione se contulit, et visitato ejus sepulcro, ex amussi, id est, integre, meritis B. Tomassi extemplo liberatus est. Quidam de villa Maina, comitatus Eugubii, Melioratus nomine, dixit et suo juramento affirmavit, quod

dolor capitis,

ipse ascendit in quamdam quercum ad ligna incidendum, et improvise cum securi incidit sibi brachium; non tamen totaliter, sed modicum ibi de substantia carnis et pellicule non incisæ remansit: qui statim recommendavit se Deo et B. Tomasso, et sic remansit in arbore per medietatem unius horæ, quousque consanguinei venerunt, et de arbore eum deposuerunt, et paullatim, et sine aliquo membri defectu, meritis B. Tomassi restitutus est pristinae sanitati.

D
ex. dss.
brachium
rescisum.

44 Apud Eugubium B. Tomassus liberavit Allevuptum, nomine Joannem, a quadam virgula infirmitate, quam ipse h Allevuptus sua digittello brachii sinistri maximo cum dolore patiebatur et passus fuerat per spatium octo dierum: qui audibus famam B. Tomassi, se sibi cum voto recommendavit: et visitato ejus tumulo, mox sanus Allevuptus ad suam civitatem reversus est. Petrus i Puti de castro S. Benedicti comitatus Eugubii, dixit et suo juramento affirmavit, quod habebat filium suum, Paganinum nomine, qui erat apud modicum, et faciebat se curari ab infirmitate pupuræ, et ex nimio dolore passus est febrem crudelissimam cum h Bacis, id est, vermibus intestinorum: cujus rei causa, pater ejus animi dolore tactus, audivit nominari B. Tomassum: cui lacrymose et intime filium suum recommendavit: ex cujus devotione accidit, quod B. Tomassus a febre et bacis filio suo plenam curationem impetravit.

inmor chilri-
ficus, h

raptura cum
vermibus,

h

E

45 Quidam de Serra-hordeorum, comitatus Eugubii, Andreuculus nomine, patiebatur malum a corde et continuum febrem, ita quod medici diffidaverant eum, et in extremis quasi laborabat: et ut ipse potuit se B. Tomasso recommendavit, ac mox cunctis stupentibus et mirantibus, meritis dicti Sancti de lecto sanus surrexit. Quidam de Sigillo, Petrus Scagnatii nomine, dixit et suo juramento affirmavit, quod ipse fuerat infirmus a quatuor annis citra de gutta artetica, ita quod portabat caput tantum depressum, quod omnes videntes mirabantur, et nullo modo poterat illud elevare. Qui recommendavit se B. Tomasso cum voto, si liberaret eum a dicta infirmitate, quod ipse veniret de Sigillo usque ad ejus tumulum in disciplina se fastigando: factoque voto, et Domino concedente, meritis Sancti prædicti integre sanatus est.

continua
febris,

et artelus,

46 Apud villam l Montis-Juliani comitatus Eugubii, B. Tomassus liberavit Ubaldum Patru Rudulfini, qui passus fuerat febrem continuam cum vomibus intestinorum diebus quindecim, ita quod medici et omnes alie persone, de ipsa infirmitate credebant penitus ipsum mori: qui recommendavit se B. Tomasso, et meritis B. Tomassi plenæ sanitati restitutus est. Item B. Tomassus liberavit Dominum Sabatellum de villa Montis-Juliani, qui habuerat continuum per tempus viginti quatuor dierum; et etiam spatium sanguinem per tempus trium mensium; ita quod medici diffidaverant eum, et omnes de dicta infirmitate credebant eum mori: qui recommendavit se B. Tomasso, et continuo dictæ infirmitates cessaverunt, meritisque dicti Sancti liberatus est.

rem continua
febris
h

a Abest l'ostacciarlo trans Sentinum flumen P. M. 8. h Interzullo 15 milliarum ad orientem videtur distans oppidum — c Proximus hic vicino ipsius hnt locus est. d Distat Eugubio ad meridiam trans Saundam rivum P. M. 5. e Intenit sic illud dies, ut proprie malefactorem significet, cujus ut vita, ut finis malus esse solet, a Malandus in eum malum ire. — f Triangulum hz urbes inter se constituant, distata ab interem P. M. circiter 20 singula. g Ad Furo-notum Eugubii interzullo milliarum 7. — h Veror ut sana scriptura sit infra Allevuptus legi videbatur, forte legendum Allevitatus. i Ita dicitur pro Philippino. — k Tuscanis Baco genereæ veterem significat, antonomastice autem bombycem. l Abest h circiter milliaribus Eugubio ad Occasum trans Saundam.

A

CAPUT V.

Tertia similitum miraculorum collectio ex iisdem MSS.

Sanatur dolor libæ,

scabie totius fere corporis

brachium aridum,

B febris cum dolore capitis,

ruptura,

dolor coxæ,

obfuscatio visus,

brachii infirmitas,

tumor periculosus,

C brachium fractum,

Quædam donna, Aguele Morici nomine, de a. S. Vito de provincia Marchia, vehementem tibialem dolorem patiebatur a sua juventute : quæ recommendavit se B. Tomasso, et visitans ejus tumulum, ab omni dolore liberata est. Marinus Mercati, de villa Maina comitatus Eugubii, habebat pedes, tibias, brachia plena scabie, et pustulis pessimis, et maxime in uno suorum pedum, ita quod calcare se nec ambulare poterat : et recommendans se prædicto Sancto, statim meritis dicti Sancti humor ille pessimus incipit deficere, et modico tempore jam elapso est restitutus pristinae sanitati. Dialta, uxor Ceccoli de Eugubio, habebat brachium obnoxie impeditum, et quasi aridum, ita quod nil cum eo poterat operari : quæ lacrymosis gemitibus se recommendavit B. Tomasso pro salute brachii sui, et veniens ad ejus tumulum continuo meritis ipsius Sancti extitit liberata, sicut juramento asseruit et toti populo ostendit.

48 Quidam de Perusio, Ceccus Petri nomine, degens in castris Sgilli, febrem fortissimam cum vehementi dolore capitis patiebatur : qui recommendavit se B. Tomasso, ut potuit, et alii assistentes orabant Sanctum prædictum pro eo. Notabile valde : statim dictus ægrotus cepit convalescere : ita quod in die sequenti sanus et liber, qui prius mori videbatur, venit ad visitandum tumulum dicti Sancti. Item Baldellus Casellæ de Serra S. Abundi comitatus Eugubii, liberatus est per B. Tomassum ab infirmitate rupture, prout asseruit et suo juramento affirmavit. Item Matheolus Castellini, de villa Chiaræ, fuerat passus dolorem anclæ et tibiae, quasi per annos viginti : recommendans se B. Tomasso devotissime, continuo meritis dicti Sancti restitutus est pristinae sanitati.

49 Quidam de Colle-stacciaro, Thomas Domini Barthi nomine, habebat visum ita obfuscatum, quod quando unum hominem videbat, videbatur sibi plures homines videre : qui se B. Tomasso recommendavit devotione non modica, cujus meritis plenam visum recepit claritatem. Mulier quedam, Vanna nomine, de Vite-grossa comitatus Eugubii, habebat brachium perditum : recommendans se cum lacrymosis vocibus B. Tomasso, et veniens ad ejus sepulcrum, plenam meritis dicti Sancti, ibi sanitatem recepit, ut suo juramento asseruit, et toti populo ostendit. Apud Eugubium Matthæus Vannus habebat unum suorum testiculorum, ita indurum et grossum sicut panem unum, quod medicus dederat ipsum debere perdere, et aliter minime posse mederi. Etiam istomet patiebatur infirmitatem inguinarum cum febre durissime, ita quod pro his omnibus non poterat comedere nec dormire : unde sic anxius in doloribus clamavit et dixit : Quomodo vocatur Sanctus ille de Colle-stacciaro, ut invocem eum? Quod cum didicisset a circumstantibus, se devotissime B. Tomasso recommendavit : qui dormiens, meritis istius Sancti liber et sanus ab omnibus hujusmodi malis surrexit de mane.

50 Mulier quedam de e. Insulis, comitatus Eugubii, Nicolotta nomine, habebat brachium fractum, et veniens ad sepulcrum B. Tomassi, et devote se sibi recommendans, meritis dicti Sancti cum plena brachii sanitate domum suam profecta est. Mulieres quinque diversis temporibus, utpote Tomassa de villa Sassi prope Goreggium, Catharina Pascentii de Fonte Cippi, Amperitia Petri de Burano, Novella de Agello prope Goreggium comitatus Eugubii, et

Vanna de Fossato comitatus Perusii, [possessæ] a spiritibus immundis, ductæ fuerunt ad tumulum B. Tomassi per plures homines violenter. Illæ vero crebro gestus miserabiles emittebant, nec non et voces insanas et horribiles emittebant, intantum quod omnes circumstantes stupebant et mirabantur, dicentes unanimiter : S. Tomasse, ora pro eis. Quid plura? quantumcumque crudeliter a dæmonibus vexabantur, cunctis stupentibus et mirantibus, meritis B. Tomassi mox liberatæ sunt, et ad proprias cum gaudio reversæ sunt domos.

51 Filia Mercaturii, de Tagiano comitatus Eugubii, laborabat in extremis, intantum quod minime poterat loqui : mater vero ejus cum lacrymis B. Tomasso ipsam recommendavit. Mirabile certe : subito, quæ erat ægrota, cepit se erigere, et patrem suum vocare, et sic meritis B. Tomassi, puella plene liberata est. Salubena Joannioli, de Ghicia comitatus Perusii, salubens graviter infirmus febre et dolore capitis, recommendavit se B. Tomasso, et ejus patrocinia flagitabat, promittens se ad ejus tumulum iturum, et ibi ponere candelam magnam secundum longitudinem corporis dicti Sancti. Voto facto, statim æger cepit convalescere, et meritis prædicti Sancti restitutus est pristinae sanitati.

52 In civitate Eugubina, mulier quedam, Militta nomine, a septimo diebus postquam unicum filiam suam pepererat, extitit una cum filia sua a spiritibus percussa : de qua percussione proles illa die noctuque plorabat, intantum quod ejus mater minime poterat amplius sufferre : cujus rei causa eam alteri nutrici dedit. Quæ nutrix similiter eam nequaquam poterat sustinere : unde ab omnibus dicebatur esse quid diabolicum. Mater vero puellæ audivens fanam S. Tomassi, recommendavit eam sibi, vovens et promittens discalceatis pedibus, si gratiam reciperet pro puella, ejus tumulum visitare : quod effectum est : ideo extemplo prædicta puella incepit quiescere, et meritis dicti Sancti reddita est perfectæ sanitati.

53 Ceccolus Petracoli, de Colle-filiorum-Ugonis comitatus Eugubii, habens filium suum parvulum, habentem rupture infirmitatem ex una parte, ipsum portavit ad corpus B. Tomassi, et humiliter sibi ipsum recommendavit : et ponens manum Sancti, quando in feretro jacebat, in loco infirmitatis pueri, hoc facto puer illico, antequam de loco recederet, sanus effectus est, sicut pater ejus juramento asseruit et toti populo ostendit. Apud Collem-stacciarum Florella uxor Bartholi, habens pedem, quasi per quinque menses impeditum, se humiliter precibus B. Tomasso recommendavit, et involvens pedem cum panis, cum quo corpus dicti Sancti involutum fuerat, continuo plenam sanitatem rehabuit. Et etiam digitos aliquos habebat totaliter perditos, et meritis dicti Sancti pristinae sanitati restituta est. Butius Joannes de Costa S. Paterniani, habens unum suorum oculorum impeditum, propter quendam percussorem, ita quod medium videre poterat, devote se recommendavit B. Tomasso, cujus meritis plenam sanitatem et claram visionem rehabuit.

n Mons-san-Vito in tabulis inter fucios Nicolam et Elamecium a monk libelativo distans nullimodis esse scitis - est etiam S. 113 pagina in Perusino ad locum Teasamium : utraque alibi alii. In Eugubio ad Eura-boreum distat P. M. 12; in tabulis præperam Alonida dicitur medio autem itinere est Chitsera, de qua nota. c. Tabule Insulam Pissaram habent feno sententiam fiamen subcentallo 5 milliarium a Cassacciaro ad Horram. Item Insulam B. inter Cassacciarum et Eugubium. — d. Eccephum nostrum priusquam

D quinque energumena liberantur.

convalescit moribunda,

sanatur febris cum dolore captis,

E

d

fascinum recentis partus,

hernia gravis,

pedis infirmitas, F

c. II obcuritas.

A

CAPUT VI.

Posterior cultus B. Thomasi: translatio et inspectio corporis duplex, ex Razzio et Instrumentis authenticis.

Hactenus ipsa antiquorum MSS. verba: nunc ex Razzio prosequimur cetera quoad usque scire ipse potuit, anno MDC. opus suum de Sanctis Camaldulensibus evulgans; relictu dubit. submissum ex ipso loco Instrumentum authenticum. Ita ergo capit. VI. Vitæ Italicæ perterrit. Razzius. Post solennem, quæ supra notata est translationem, non multum effluxit temporis, cum pia Costacciarensium Communitas sancto Hospitum et Patrono extruendum locavit sacellum elegans et pretiosum in medio templi, ex eo latere, quod a S. Antonio nomen habet; sanctasque Reliquias collocarunt in eo subtus altari, cujus frons patula et crate ferrea præmunita venerantium oculis exhibebat arcam sacri depositi custodem. Quæ quidem arca quoties Sodditates e vicinis locis peregrinabundæ aut devote aliæ personæ accedebant (quod erat frequentissimum) mappula virgulæ affixa contingebatur, et hæc illius vice porrigebatur ad osculum. Quod cum fiebat moniti compagnarum pulsi indigenæ omnes fere accurrebant, futuri et ipsi simili modo participes venerationis Sancto suo deferendæ profuentisque ex ea utilitatis. Capit. VIII. idem Razzius sic prosequitur: Neque solum sacro B. Thomasi reliquiæ in ea, quam diximus quamque merentur, veneratione sunt, sed etiam cibinum, quo viventem usum fuisse constat. Etenim, quemadmodum de S. Agathæ velo novimus, sic etiam ipsum per manum aliqujus Sacerdotis portatum expositumque versus eum collipartem, quædamnosam agris tempestatem grandinæque minuta, sæpe sæpius metum omnem discussit. Præterea dæmonibus alimodum formidabile est, prout variis occasionibus patuit, cum illud exhibitum fuit personis a maligno spiritu possessis aut inole vexatis.

Exstruitur sacellum,

cultus reliquiarum 2

B

et ceteris manibus,

multitudo miraculorum,

C

d

destru. in aet. u. ann. 1530.

scriptura major. videtur in scriptis.

e

de acceptis per eum beneficiis multis gratitudine, hermani argenteam pulcherrimam, quam ipse vidi, jussit fieri; eo fine ut cum incluso intus thesauro reponeretur in fronte templi intra ferreas crates, ubi et commodius possit honorari ab omni populo, et facile excipi in majoribus solennitatibus ponenda supra altare majus, et in publicis processionibus religiose circumgestanda.

Anno 1640.

57 Anni a prænotata translatione circiter nonaginta effluerant, cum facta est translatio alia, de qua documenta publica per quondam D. Sebastianum Bonifacium, Notarium publicum confecta, ad nos transmittenda curavit, et de legalitate Francisci Maræ Chigii de Costacciaro, Notarii et Archiviste ejusdem loci (cujus jussu excepta illa et cum originali collata, manique et sigillo subsignata fuere) fidem faciens per Sanctum de Angelis Canonicum Episcopalem, eadem affiione sui sigilli Episcopalis authenticavit, Alexander Spirellus Iei et Apostolica Sedis gratia Episcopus Eugubinus, de Collegio Episcoporum Summo Pontifici Assistentium, quæ Instrumenta sunt tenoris hujusmodi in quodam libro ad paginam 266.

Provincialis ecclesiam visitans,

58 In Dei nomine. Amen. Anno Domini MDCXL. Indictione viii, tempore Pontificatus sanctissimi in Christo Patris et Domini nostri D. Urbani divina providentia Papæ viii, die vero xxx Augusti.

Admodum Reverendus Pater, Magister Felix de Ciattis de civitate Perusie, Provincialis ad præsens provincie Umbriæ Minorum Conventualium S. Francisci in actu visitationis factæ conventus S. Francisci in castro Costacciarum, motus ad hoc, ut sanctissimum Sacramentum Corporis Jesu Christi decentius conservetur in altari majori dicte ecclesie, eorum infrascriptis testibus, et me Notario ordinavit, et primo jussit capsam seu arcam, super dicto altari majori existentem aperiri, et amoveri sacra B. Thomæ ossa, et in capsam ad hoc paratam diligenter custodiri, et in alia trium clavium conservari, donec capsam ipsam majori aparetur seu accommodaretur. Quæ arca aperta per artificem, comperta fuerunt intus ossa et ex ea extracta videlicet, spatula duæ, os quod dicitur sacrum, duo ossa, quæ dicuntur fusilia brachiorum, decem et octo ossa et in dimidia integræ et fractæ, unum os coxæ, quatuor ossa brachiorum vel coxarum, ossa spinalia numer. viginti quatuor, duo ossa principalia pedum, ossa numero viginti innotata juncturarum in albo papyri collocati numero viginti.

exemplis visibus sacris,

c

59 Quæ omnia in supradicta capsula reclusa fuerunt, et tunc supradictis adm. R. P. Provincialis jussit clavem prædictæ capsule in depositum tradi et dari adm. R. D. Paulo Juliano Archiepiscopo ecclesie S. Marci in dicto castro, prout nlem R. D. Paulus clavem recepit, ea lege, ut cum capsam particularis fuerit accommodata, reddat et restituat. Et consignavit capsam supradictam R. P. Magistro Ambrosio Laurentio Guardiano dicti Conventus, ad hoc ut illam custodiret et deponeret in capsam trium clavium, reddendam et consignandam ut supra. Postmodum jussit capsam majorem expurgari, pulveres et cineres colligi, et in vasculo decenti custodiri, ad hoc ut postea reponantur cum ossibus custodiendis. Et capsam prædictam reliquit in manu artificis ad illam reaptandam, rogans me Notarium etc. Actum in ecclesia S. Francisci de dicto castro, presentibus adm. R. D. Sebastiano Pabano, et Illustre Dom. Marcello Fauno de Costacciaro, testibus etc.

capsam reponendam et reaptandam curat:

Item die ultima Augusti MDCXL. Adm. R. P. Magister Felix Ciattis, qui supra, coram dictis testibus et me Notario infrascripto, præsequendo visitationem in ecclesia S. Francisci in castro Costacciarum, mandavit clavem capsule depositæ penes Adm.

in quam 31 August.

A R. D. Paulum Julianum Archipresbyterum præsentari, prout præsentata fuit et consignata in manibus ejusdem, ac pariter ordinavit, quod capsula, in qua fuerunt conservata ossa B. Thomæ, extracta e capsula magna, et data ad custodiendum R. P. Magistro Ambrosio Laurentio, Guardiano dicti Conventus, præsentaretur, prout præsentata fuit. Quæ capsula fuit aperta, multo populo adstante, et ex ea fuerunt extracta eadem ossa bene recognita, et per manus ejusdem adra. R. P. Provincialis decenter ac diligenter reposita, in capsula super altari majore existente et noviter aptata, ad effectum de quo in Instrumento manu mei Notarii infrascripti sub die xxx mensis instantis: quæ ossa fuerunt infrascripta, et eademmet contenta in superiori Instrumento: videlicet spatulae duæ, os quod dicitur sacrum, crura tiliarum, brachia duo, duo ossa, quæ dicuntur *d*sico, duo ossa, quæ dicuntur fusilia brachiorum, decem et octo costæ cum dimidia integræ et fractæ,

eadem recognita reponuntur.

d

num os coxæ, quatuor ossa brachiorum vel coxarum ossa spinalia numero viginti quatuor, duo ossa principalia pedum, ossa numero viginti innominata juncturarum, articuli varii numero viginti, pulvis et cinis conservata decenter in vasculo vitreo. Quæ repositione facta, idem adm. R. P. Provincialis mandavit artificei præsentati, quatenus eam diligenter clauderet, eo modo quo prius erat, et prout per artificem factum et executum fuit magna cum diligentia, coram dictis testibus, me Notario infrascripto ac multo populo astante. Rogans me Notarium etc.

Sebastianus Bonifacius Not. rog. etc.

a Huc inscripsit Augustinus Fortunus hymnum, Sapphico metro compositum in laudem B. Tomassi, quem ex MS. latine vulgari Razzus post *Vitam Italianam*. — *b* Huc solum non fuisse in cunctis resolutum, videtur Razzus velle dicere. sed contrarium ex subsequentiibus Instrumentis patet. — *v* *Fistulas brachiales* intelligit: quomodo fusilia dicuntur *fistulae bombardariae*: origo vocis a fusi, id est, calami similitudine est. — *d* Quænam illa sint non satts assequimur, videntur pro ossibus coarum poni, quæ in superiori Instrumento nominantur.

XXVI MARTII.

SANCTI QUI VII KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

Sanctus Gabriel Archangelus.
 Sancti vii pueri. Martyres Leontinis in Sicilia.
 S. Castulus Martyr Romæ.
 S. Petrus,
 S. Marcianus, } Martyres, eorum
 S. Cassianus, } aliqui Episcopi
 S. Jovinus. } habiti.
 S. Thecla seu Theodola,
 S. Moutanus Presbyter,
 S. Maxima conjux,
 et alii xl. } Martyres Sirmii
 in Pannonia.
 S. Victor,
 S. Saturninus, } Martyres in Africa.
 S. Solutor,
 et xii socii,
 S. Theodorus Episcopus,
 S. Irenæus Diaconus, } Martyres in Pen-
 S. Serapion, } Lectores, } tapoli Lybie.
 S. Ammonius,
 S. Quadratus Episcopus,
 S. Theodosius,
 S. Emmanuel,
 S. Sabinus,
 et alii xl,
 S. Bathuses, } Presbyteri,
 S. Vereas,
 SS. Filii duo,
 SS. Filii duæ,
 S. Arpyllas,
 S. Abchas,
 S. Constans,
 S. Ilagnas,

S. Rhyas,
 S. Hegatras,
 S. Hescous,
 S. Syllas,
 S. Sigetzas,
 S. Sverilas,
 S. Svimblas,
 S. Thermas,
 S. Philgas,
 S. Anna,
 S. Allas,
 S. Baris,
 S. Moico,
 S. Mamyea,
 S. Vireo,
 S. Anmais,
 S. Euthychius Subdiaconus, Martyr Alexan-
 driæ in Ægypto.
 S. Felix Archiepiscopus Trevirensis.
 S. Sicharius Episcopus Lugdunensis in Gal-
 lia.
 S. Mochellocus sive Kellenus, Kellocæ in
 Hibernia.
 S. Ludgerus Mimegardevorsis Episcopus in
 Westphalia, Saxonum Apostolus.
 S. Stephanus Triglicensis }
 Hegumenus } apud Græcos.
 S. Stephanus Xylinites }
 S. Basilius junior anachoreta Constantino-
 poli.
 S. Felicitas Deo devota Palavii in Italia.
 S. Pontius Abbas ad S. Andreæ prope Ave-
 nionem.

Martyres in Gothia ad Danubium.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Martinianus Episcopus Terdonensis et Martyr inscriptus est Calendario Missalis Ambrosiani. Alius Martinianus dicitur. Ejus Acta dedimus vi Martii.
 S. Longinus Martyr celebratur hoc die in Martyrol. MS. Valvano, caractere Longobardico et num. 5949 signato. Vitam dedimus xv Martii.
 S. Gregorii Nicopolitani in Armenia Archiepiscopi depositio in territorio Aurelianensi, errore cuius numeri omissi hic ponitur a Saussaino, cujus acta dedimus xvi Martii.
 Hilarius et Tatianus Martyres recoluntur in MS. Florario. Est Hilarius Episcopus Aquileiensis, et ejus Diaconus Tatianus. Eorum Acta dedimus xvi Martii.
 S. Braulio Episcopus Cæsaraugustanus a Martyrologio Romano ex auctoritate Thomæ de Truxillo refertur hoc die: quod recentiores Hispani scriptores sequuntur: interim sua cum Ecclesia cohi, quando et nos de ipso egimus cum Marietta xxviii Martii.
 Monachi a Dianis anno dcccclxx in monasteriis Bardeneiensi, Croylandensi et Petroburgensi occisi, recoluntur in Martyrologio Anglicano prioris editionis et in Ferrario in Catalogo generali: videnda, quæ de us diximus inter Prætermissores xxii Martii.
 Eglbertus Rex Nordanhumbroborum, dein monachus, cum titulo Beati refertur ab Eduardo Marhew, et

Bucelino. Consule dicta inter Prætermissos xxiii Martii.

Christi in cruce passi memoria inscripta est Martyrologio Maurolyci. Nos cum recolimus xxv Martii.
 Dismas seu Latio bonus cum Christo crucifixus, celebratur hoc die a Maurolyco, Felicio et in Breviario Corisoptensi. Nos de eo egimus xxv Martii.
 S. Quirinus Martyr Romæ memoratur a Wifordo, Maurolyco et Greveno. De eo late actum xxv Martii.

Hermelandus Abbas celebratur hoc die apud Rotomagensis: ejus acta dedimus xxv Martii.
 Petrus Ep. Sebastenus,
 Marcianus Episcopus Heracleensis } referuntur in va-
 Cassianus Ep. Celernensis, } rii MSS. qui
 videntur hoc die
 in Martyrol. Rom. Cum aliis adscribi Romæ. Nos infra quærimus an iidem aut ab his diversi alii iisdem nominibus Episcopi fuerint.

Sarmatinia, aut Sarmata, Arminia et forsau Maria, referuntur in MSS. Hieronymianis et Tam lactensi: et videntur in Martyr. Romano sub nomine aliorum referri. Serotinus Martyr refertur a Greveno, Canisio et in MS. Florario. Dubium an ex Sarmatinia nomen formatum. De his cum præcedentibus Martyribus infra agimus.

Tusii et Ceraphi et Sociorum, Martyrum in Persia, certamen reperitur hoc die in Martyrologio Arabo-Ægyptio

- Aegyptio, quod nuper Latium accepimus: sed quia aliunde ignoti nobis sunt, referuntur ad hunc locum.*
- Eugenie V. M. memoriam, quae perierat, rediivam fecisse, nomine ex crocoticis epistulis veteris et magna ex parte obtriti redditi, Arbusius morales vi- sus est Baronio ad an. 923, Martino de Roa, et Mariette. cui fundamenta varia superstruere fig- menta, qui sub nomine Luitprandi Ticinensis Dia-coni universaria protraxerit: quos secutus est ad hunc diem Tamayo de Salazar in Martyrologio Hispanico. Nobis uti obscurus est dicti epitaphii tot locis nulli, nec nisi per conjecturas parte aliqua lecti sensus, ita certum est nullum usquam extare memoriam de Martyrio, Reliquiis, cultu ejusmodi Sanctae, ante- quam lapsus iste Circulus erueretur: diem quoque martyri ex characteribus relictis nullum certum erui posse existimamus, idcirco de illa tacere tutius est (cum nec Ecclesia Cordubensis ejus festum susceperit) donec certum aliquid proferatur: nam Blasii Episcopi Poletini curmen, quod in tabulario S. Juste reperitur Luitprandi fugituri, ejusdem signi, a quo sunt ipsa ejus adversaria, esse arbitramur.**
- David Episcopus Banothensis, ut Sanctus, inscrip- tus est Menologio Sancio Camerarii, et dicitur S. Henrico Imperatori fuisse a Confessionibus: alii Du-ndem adhaerere Henrico v Imperatori circa annum 1120 tradunt in rebellione contra Summus Pontifex: interm ad 14 Januarii acti etiam in Menologio Demp-steri et in Notis Ferrarii**
- Joannis Archiepiscopi Hierosolymitani nomen huc die inscriptum est tribus Graecis signaturis MSS. In Chiffletiano reperitur die XXX cum titulo Sancti, et in pare dicitur quovis. Quatuor hujus nominis re- feruntur in catalogo Nicephori: ut incertum sit quis intelligatur. Nos quidem in eum propendimus, qui per SS. Sabani ac Theodosium abductus ab heresi Serritana, Anastasi Imperatoris machinationes egregia confessione elusit, qui nomine multo deinde passum var dubitamus: qui tamen de ipso sciri possunt, ea fere omnia lector inveniet xi Januarii in commentario praevio ad Acta S. Theodosii num. 24 et seqq.**
- Gobanus Abbas de Ardno-Dair-inis pontifex huc die communitur in Martyrologio Hibernis: sed dubitat Colquhoun de personis, sicut Gobanus S. Albi discipulus, monasterii Kinsaleensis patronus, an Leth-lymenensis abbas, de quo in Vita S. Laurencii ad xxiii Aprilis; nobis autem neutrum est verosimile. Dabitur etiam Colquhoun de loco: cum una Aranearum insularum solent Ardno vocari, et Dair-inis nomen ecclesiarum sit in Hibernis, alteriusque prope Lisnoria in Munonia.**
- Garbanus Abbas de Achill-Abdhal Marimo, inde- Finimus de Achilli-Gharbhain Tamlaetensi, (tor a Colquhoun pro ejusdem et loci et nominis Abbate accepit hoc die; qui ejus Ecclesiam putat exereisse in oppi- dum, quod nunc Australis Munonia maritimum est, Dun-garbhain dictum, 25 a Lisnoria, 40 a Water-fordia miliaribus distans.**
- Lappanus, Kuananagus, Killenus, Moelita de Inis-moelita** { ab utroque Hibernico Marty- rologio priores duo: poste- riores ab alterutro nominan- tur inter sanctos: postre- mum Colquhoun cap. 1. Append. ad S. Moctem 24 Martii existimat cum esse, qui in Annalibus patris est Mocteus de insula, Illius Kornocham, Presby- ter Ardmacchanus, mortuus cxxxii.
- S. Bertilo Abbas et Martyr Divione cum titulo Sancti refertur a Ferrario, Sanssano in Supplemento, et Buelino. Dicitur in Chronico Annonensi S. Beni- gni, moriens inter sepulera Sanctorum tumulari meruisse: ad cujus tumulum fabricantium crebro sanitates fiunt. At nihil de ullo martyrio habetur.**

Dacherius in indice ad dictum Chronicon Abbates enumerat, ac tribus praefigit Sancti titulum, non vero Bertiloni: quem etiam omittunt Sanmarthani.

Walterus Monachus Ord. Cisterc. in Anglia, cog- nomen Speck refertur a Buelino et Henriquez, et Beatus appellatur. At non monachus sed nobilis An- glos, ac benefactor Cisterciensium in fundulo mo- nasterio Rievallensi describitur a Neubrigensi lib. 1 cap. 14, Junglingo in Abbatis regni Angliae, Mirero, Harpsfeldio, et aliis, absque Sancti vel Beati ti- tulo.

Petrus Marginet Ordinis Cisterciensis Populeti in Catalonia, memoratur in Menologio Henriquez et Buelino cum titulo Beati. Aliquam ejus Vitam edidit Antonius Vincentus Domineccus, lib. 2 historiae Cata- loniae inter illustres viros, necdum canonizatos, et ideo omissus est in Martyrol. Hispan. Tamari Sa- lazari.

Quinque Fratres, in Ordine S. Francisci, isti in Petrus Verouensis, Bosau prope Visocivum, hu Joannes Moretus } onte annos fere centum in Aquitania ab haereticis cæsi, necdum sunt ab Ecclesia vindicati, ut Martyribus iungi ab Arturo possint.

Francisca de Comitibus S. Clara discipula, ab ecclesia S. Damiani cum pluribus sociabus translata Assisium anno 1260, passim Beata dicitur ab Ordine: de olio publico cultu nihil vidimus: refertur hoc die ab Arturo et Jacobillo.

Antonius a Moletia, in conventu Graturnum prope Multum in Insabria mortuus anno 1495, dicitur aliquam a populo venerationem habere Dominica 3 Quadragesimae tom 7 Annalium Waddingly: qua de re et vitæ sanctæ meritis atque miraculis optamus certius edoceri. Uti etiam de

Betigno Romano ex eodem D. Francisci Ordine, quem ex Gonzaga Arturus ut maxima in veneratione a Patruvianis haberi.

Januarie Virginis corpus haecenus incorruptum et nonnullis prodigiis clarum in monasterio S. Spiritus atque in honore Eugubii esse Thomæ Bosto credimus, de ea scribenti tom 2 de signis Eccl. lib. 15 cap. 20: quod insuper Arturus in Gynæceo huic ipsi diem sacrum facit, videtur ex suo seculis arbi- trio ipsi digne eo scriptis et donec respondeatur aliquid ipsam huc referimus.

Timotheus, Martyr Antiochiæ, memoratur in Dugones, Martyrolog. S. Hieronymi et nonnullis Macaria, alii duo priores, sed Macedonia ad- Maxima, scripta referuntur ab Usuardo et aliis ad vi Aprilis, ut dicti quatuor Martyres Antiochiæ referuntur vii Aprilis in praecipuis Martyrologiis, unde ex die vii Idus Aprilis perierat huc ad vii Kal. Aprilis videtur translata. Dicta verò con- troveria de Macedonia et Antiochia optime hinc dis- solvetur ad vi aut vii Aprilis.

Demetrius Diaconus Martyr Sirmii iungitur hoc die S. Montano Presbytero, Maxime et al. aliis apud Maurolycenn, Felvium, Galesium et Camisium, uti infra ad hos Sanctus dicimus, scorsim de eo actum ix Apr.

S. Ursuari Episcopi elevatio et translatio memoratur in MS. Adone monasterii Lobensis, a Molano, Sanssano, Wonne, Menarda, Buelino et aliis. Dies natalis celebratur xviii Aprilis.

S. Hildegrimus Halberstadiensis Episcopus, occasione S. Ludgeri sentis hoc die locum habet in Fastis Co- loniensibus Geleni: alii de eo agunt ad xix Junii.

S. Sinehellus Ab. de Kill-achadh, abis scilicet est, hoc die relatus ab Hibernis Haglogus et a Wilsfordo sub nomine Finchelli; alius junior ab eodem aro Crnacno proventus, et xxv Junii recedendus: cum quo quia fere communia sunt quæcumque ad proban- dum cultum adferri possunt, et prioris Acta etiam non aticubi

alicubi extove Colganus arbitrat, malumus eum diem expectare, de utroque simul acturi xxv Junii.

B. Melior, Eremita Cellarum primus, Ordinis Valinobrosani conversus, inscribitur *Benedictinorum Fastis Hionis, Dorgani, Baccini, Agemus de eo ad diem translationis, quem cum alius monasterii Vallis-Umbrose Beatis communem habet* 1 Augusti.

Pandiona Virgo apud Cantabrigiam memoratur a Ferrario, citante Martyrol. Anglorum (*Scoticum forsua voluit dicere*) in quo ad hunc diem celebratur. Ast Anglicanum sub nomine Pandwinæ agit de illa xxvi Aug.

S. Constantii Martyris, qui fuit societate SS. Maurorum unus, memoria Colonie Agrippinæ in ecclesia S. Augustini. Ita Martyrologium Colonie anno 1490 excusum, MS. Florarium, Greven et alii. At 22 Martii refert Gelenius et ex societate Thebæa appellat. Coluntur Martyres Thebæi xxii Septemb. Martyres Mauri xv Octobris.

Malchus Monachus longum hoc die elogium habet in

MS. Chiffletii nostri Synaxario : *Utam ex S. Hieronymo dabimus*

Papuli, elevatio Tolose in ecclesia S. Saturnini :
 Silvii, rta Saussaius hoc die, qui in Indice Topographico Episcopus appellat. At iv
 Hilarii, Februarii Gilbertum Abbatem, uti ibidem inter Prætermissos diximus. De
 Gilberti, Silvio etiam res obscura est, de eo egimus ad *Utam*
 S. Silvii xvii Februarii.
 ex alius S. Papulus colitur iii Novemb.
 S. Hilarius i Junii.
 S. Honoratus xxii Decemb.

S. Corbinianus Abbas inter Amulgardii posteros in Conacia sedem sicut, et floruit seculo v exeunte vel vi incipiente, ut phret Colganus; qui hac die *Utamejus* ex Hibernico MS. mutilam dedit. Hæc forte integrè reperitur antequam perveniamus ad eum diem, qui memorum ejus iterum recoli idem Colganus testatur xiii Decemb.

DE S. GABRIELE ARCHANGELO.

D. P. R.

§ 1. Festivitas illius apud Græcos postridie Annuntiationis.

Sunctæ Hierosolymitanæ Ecclesiæ Typicon, ex ordinatione Magni istorum locorum Archimundrite, Sancti, inquam, Sabæ acceptum, et modo omnibus Græcorum Ecclesiis commune, post Annuntiationis Incarnatæ Verbi mysterium, quanta convenit festivitate celebratum xxv die Martii, præcipuum exinde diem tantæ felicitatis, Intermissio, Prædictæ, ne Parangypha Gabrielæ quam festissime honoratum dedicat. Ergo in magnis Græcorum Menseis totum Officium videas gratulationis ac reverentiæ plenum erga Sanctum hunc celestis exercitus Principem, et, ut in titulo dicitur, Archistrategum : post tertium autem versiculum hic Joannis Monachi cantus inducitur. Missus est celo Gabriel Archangelus Virginem conceptum nuntiaturus, veniensque in Nazareth secum ipse sic locutus est, miraculi magnitudinem obstupescens : Quomodo in altissimis incomprehensibilis existens, nascitur ex Virgine? qui caelum habet thronum suum et terram scabellum pedum suorum, in utero continetur muliebri? cui intendere nequeunt sensus alii et multis oculis instructa animalia, unico verbo ex hac incarnari dignatur? Dei verbum est, quod agitur in præ-nati sensu : quid igitur moror? cur Virgini non dico? Ave gratia plena Dominus tecum, ave Virgo purissima, ave Spûsa commixtionis expert; ave Mater vite; benedictus fructus ventris tui.

2 Joannem hunc monachum, Damascenum esse, sententia est Simonis Haquerecki nostri num 27 Prolegom. ad Morianam Græcorum pietatem ex Menseis collectum : quemadmodum Joannis Archiepiscopi nomine in usdem non alius quam Chrysostomus venit. Et constat Damascenum Officii sacri, per Saracenos pene extincti, restaurationem, a Sophronio Patriarcha inchoatam, multis novis hymnis odisque compositis, absoluisse : hunc autem monachum simpliciter dici abanere non ausim, quamdum ipsum Damascenum cognomen alibi in Menseis non reperero : si autem invenera, alium esse suspicor, et forte eum, qui ad xxvi Julii nomen etiam ipse inter Sanctos habet, Palæolaurita seu veteris Lauræ Monachus : nec enim nunc quidem post Damascenum alius occurrit optur, cui ista cantica tribuantur : cum summum fuerit inter Maximam S. Sabæ et Veterem S. Charitonis Laurani, tribus duntaxat miliaribus distantem, communicatio. Quisquis fuit, politus certe fuit et elegantis ingenii scriptor, ut vel ex isto fragmento cog-

noscis, Odus alter e duobus Joseph composuit, quarum hoc acrostichon :

Ω; παρμύγιστον τὸν Γαβριὴλ αἰνέσω.
 Canam, Angelorum ut maximum, Gabrielem. Deinde extremam vidit partem, cujus initialibus nisi singulas strophas litteris proprium nomen ex more suo exprimit : nec in eis est quidpiam cui non similia elegantioraque in Latinis legantur hymnis inferius preferendis.

3 Illis ergo prætermissis, hoc tantum addimus, et xi die Junii Synaxam S. Gabrielis Archangeli ἐν τῷ ᾄδειν notari a Menseis : die autem xxvi mensis Julii Encenonia ejusdem πέρων ἐν χάλδαϊς. Sed ab excensis dissentit MS. Collegii nostri Parisiensis Synaxarion, eaque Michaelis esse dicit πέρων ἐν χάλδαϊς : ut quomvis dubium nullum sit, quin Urbis Constantinopolitanæ trans maris influentis sinum constituta pars, Peræ Latinis dicta, significetur : dubium tamen maneat, cujusnam Archangeli, et in qua ipsius Peræ ecclesia aut quomodo nominata illa eucnem peragantur. At Archangel Gabrielis memoria hoc die expresse habetur in Martyrologio Arabo-Egyptio, Romani nos recenter misso, Copitarum quoque Menologium, quod in Romano nostro Maroniticæ gentis Collegio extat MS. ad xmi mensis Chiac, qui xviii nostri Decembris respondet, commemorationem Archangeli Gabrielis habet.

4 Ad ipsam primariam in mense Martio festum quod attinet, observamus satis constare ex vetustissimo MS. Typico, cujus egraphum ad nos ex Frederici Lindebrogii bibliotheca venit; quod festum illud in principio aut omnino abfuerit a fastis, aut etiam admodum celebratam habuerit : certe nullam propriam partem in sacro hujus diei Officio, quæ deberet in Typico annotari. Etiam præter Sanctorum Martyrum, xi, die ix Martii passorum et ipsius Annuntiationis Dominicæ celebritatem, alia nulla notatur in dicto Typico; eo quod antiqui Quadragesimæ tempus nolent Sanctorum festis nisi parcissime occupari. Neque existimus ideo duo illa tantum poni quia sola festa servilium operum cessatione a populo observanda Typicon istud habet : tale enim Græcis in Martio solum Annuntiationis festum fuisse ex eo apparet, quod præ alio xl Martyrum notetur rubrica in prædicto MS. quomodo et reliqua hujus generis totius anni festa. Antiquam tamen, etsi non antiquissimam, aut certe non omnibus Orientis Ecclesiis a principio communem, S. Gabrielis festivitate fuisse, probat Parisiensis Collegii nostri, quod supra allegavimus Synaxarion, ita ad hunc diem loquens : In crastino festi

Annuntiationis

XXVI MARTII. Græcorum solenne Officium in Venetiis.

omnium viribus operans Monachi.

fori D. max. cen.

et Odus Joseph.

Comeniora 110 11 Junii.

26 Julii.

28 Decembris.

Festum ipsum au ex ant. quibusdam

A Annuntiationis synaxin agimus sancti et divini Gabrielis Archangeli, ἐξ ὀρχῆς καὶ ἀνοδοῦ jam olim a principio traditam, tamquam ejus, qui divino ineffabili et superexcellenti mysterio ministravit : que ipsa verba etiam habentur in Anthologio Romæ excusæ. Merito autem dixi jam inde a principio traditum esse festum istud, id est a tempore fere immemore quarti aut quinti sæculi, si vere ad hoc, non autem ad Annuntiationis festum, pertinent, quæ ex Joanne Nestenta, Constantinopolitano sub Justino Maurilio atque Phoca Archiepiscopo, in sæpèdictis Menæis hæc die leguntur.

3 Comperimus in Typicis quibusdam de modo psallendi hæc die hujus venerandæ solennitatis 72 Dirigatur. Hoc autem nescio quo modo definire, aliqui enim ex heresi et imperitia multaggrediuntur. Ut autem ego existimo illud non continetur in perfecta Chrysostomi liturgia, atque in Sexta Hora post factam oblationem. autem in : In quacumque feriata incidit festivitas Annuntiationis divine, sacrificat Chrysostomus, et in mensa admittit obsonium quicumque dies fuerit : accepimus namque a divinis Patribus piscem comedi in die divine Annuntiationis. Præcipitur autem ut 72 Dirigatur, conatur in Liturgia Præsanctificentium, et ad Horam Nonam. Neque vero convenit luctus symbolum hæc die cani, quam veneramus tamquam exordium salutis nostræ. Ad que consequenter in rubricis dicitur : Etiam in mensa magna Fratribus consolatio, comedentibus pisces ad Dei gloriam.

6 Ad que observa, primum Græcos ita solitos per Quadragesimam jejunare, ut non nisi post Horam Nonam devotum Officiam, id est circa vesperam cibum sumerent; ac ne sacrificarent quidem, sed solum in Dominica Præsanctificantis, atque post eandem Horam Nonam, uter uter, evigilantque dominum Sancti festum occurreret : religiosiores vero, quales Episcopi Clericique et Monachi erant, etiam piscibus sibi intulisse : quem tamen rigorem Chrysostomus laxandum putaverit tam loto die, in meridie perfectum solum offerre sacrificium, et pisces admittere in refectorem. Verum hæc tam expressæ Annuntiationis mentionem fuerint, an non gratis ad postulatum S. Gabrielis festum tradiderint Græci, ipsa rubrica : nobis satis est ostendisse saltem ante annos septingentos, quibus uterque Josephus Hymnographus vixit, tantum solenni inque Græcis cum fuisse festivitatem.

§ II. S. Gabrielis cultus et officium in Hispaniis.

C Apud Latios nec omnes ubique universaliter ea solennitas obtinet, et videtur multo esse recentior : neque enim antiquum ultimum est Martyrologium, quod ejus meminerit. Primum ex impressis Hieronymus Greven in Additionibus ad Usuardum an. 1521 et Molanus an. 1537 hæc habent : xv Kal. Aprilis, Venerabilis memoria Archangeli Gabrielis, nostræ redemptionis Paranympsi. Florarium autem volumine tempore MS. Festum S. Gabrielis Archangeli; quod idem habet etiam Molanus, et ex Molano Ferrarins atque Canisius. Via tamen dubium esse potest, quin ante secula mirum duo Hispanica Ecclesie festum hæc agnoverint, quomodo antiquiora missalia, Pudentinum et Asturvense, non rone a Tamajo Salazarro allegari persuademur ex Missali mixto, Musarabes dicto, et recensio an. 1531, in quo Missam habemus eandem, que alibi esse dicitur, ejus Introitus : Benedicite Dominum omnes Angeli ejus. Oratio : Deus qui inter ceteros Angelos tuos, ad annuntiandum Incarnationis tuæ mysterium, Gabrielem Archangelum elegisti, concede elementius, ut qui festum ejus celebramus in terris, ipsius patrociniū sentiamus in cælis. Lectio ex Hymnis cap. 9

Ecce vir Gabriel. Evangelium : Missus est Angelus D Gabriel : Offertorium, Stetit Angelus etc.

8 His respondet ejusdem generis Breviarium Mosarabes, teste Georgio Colvenerio in suo Calendario Mariano : ubi et Missale Romanum citat excusum in Gallia per Jacobum Mureschal alias Roland anno 1511, in cujus ephemeridibus hæc leguntur : Gabrielis Archangeli duplex Majus, quemadmodum ad diem sequentem, S. Josephi videlicet : itaque, ut ait Colvenerius, extant lectiones de certis anni festis seorsim excusæ in octavo Antuerpiæ in ædibus Joannis Steelsii anno 1543, in quibus immediate ante festum S. Josephi ponuntur novem lectiones de festo Gabrielis Archangeli; quarum sex primæ desumptæ sunt ex homilia 34 S. Gregori Pape super Evangelia; tres ultimæ de homilia S. Bernardi super Missus. Simile Officiam, inquit Tamajus de Salazar a Pio v. Gregorio xiii. Clemente viii, et Paulo v Summis Pontificibus cum propria Missa, per Paulum v approbata, concessum in universali perpendimus Ecclesia. Et licet a nostris Ecclesiis, per Pii v de reductione Officiorum diploma, antiquus in desuetudinem abierit ritus; attamen in aliquibus conservatum Cathedralibus, et Diocesisibus invenio, ut in Ecclesia Toletana, in qua, ut ex ejus pervetusto apparet Breviario anni 1507, hymnus iste concinitur.

9 Gabrielem veneremur summi Regis Nuntium, Per quem Deus delegavit suum ministerium, Mundo lapsu nuntando Jesum Dei filium.

Gabriel virtus divina, debiles fortifica :

Et vincamus inimicum ipse nos corrobora :

Et ut lapsus remittantur ipse nobis impetra.

Angelus in mundum missus ad Mariæ thalamum,

Te solum Deus elegit summi Secretarium,

Nostras preces in præsentia ante cæli Dominum.

Gloria et honor Deo usquequo Altissimo,

Una Patri filioque, inelyto Paraclito,

Qui tot dona condonavit Gabrieli Angelo.

Amen.

10 In Ecclesia item Hispalensis, et Compostellanz Breviarium anni 1530 Officiam est duplex cum hymnis, versiculis, lectionibus et propriis orationibus. Hymnos hæc dicitur, quales excerpit Tamajus, ad Vesperas quidem :

Gabriel fulgidus inter consocios,

Posseque validus ad actus varios,

Laudetur hodie.

Nunc cæli nuntium Jesu mysterii,

Famosum nuntium Christi collegii,

Reddit credentia.

In tot agminibus cæli spirituum,

Iste præ omnibus ad minus arduum

Opus obigitur.

Quod excellentie majus indicium,

Quam quod elementie tante mysterium,

Isti committitur?

Hujus legatio com sit, præ aliis

Dignus precario est, et amabilis

Cum reverentia.

Servet, stabiliat, ab hoste liberet,

Nos luctos faciat, Deoque foderet

Gabriel fulgidus. Amen.

11 Ad Mutuum porro et Laudes, iste hymnus cantandus prescribitur

Vitam, quam Lucifer per Evam abstulit,

Gabriel dulcifer per plenum attulit

Mariæ gratiam.

Fortis vocabulo, virtute fortior,

Devicto Zabulo Victoriosior,

Corona floridus.

Magnam expediat pro nobis nuntium,

Aptari faciat Regi hospitium,

In aula Virginis.

Accede

antiquum certe.

An cum prærogativa solvendi jejuniis

ante Nonam ?

Recentior cultus Latino rum: 18 Martii ex Martyrologis

et missalibus

Ac Breviariis

pro 19 Martii

E

Hymni ex Breviario Toletano :

ex Hispal. et Compostellano :

F

A Accede, nuntia, dic : Ave Domina.
 Dic : Plena gratia, Dic : Tecum Dominus.
 Et dic : Ne timeas.
 Virgo suscipias cœli depositum ;
 Manna custodias in te repositum :
 Clausa restituas.
 Audit, et suscipit puella nuntium.
 Credit, et concipit, et parit filium
 Dictum Emmanuel.

Servet, etc.

12 *Pergit Salazarus* Ecclesiæ Abulensis et alia hymnum Toletanum concinebant, Cordubensi Toletanæque in novis Officiis a Gregorio xii concessus est ille communis hymnus : *Christe Sanctorum, decus Angelorum* : et idem in Religionibus canitur. At in Breviario antiquo Ordinis S. Benedicti, secundum consuetudinem Congregationis Vallisoletanæ, admodum diversum Officium recitatur, quam in aliis communitatibus secularibus et regularibus, ut videre est ; hic tantum hymnos ejus Officii exscribimus, nam cetera quæ illud constituunt, potius fastidium, quam illustrationem instituti generabunt. Ad *Vesperas igitur sic canebant.*

Mentibus letis jubilemus omnes.

Nuntium cœli veneremur alti.

Inclutus quando Gabriel a celso

Fulget olympo.

Nuntius cœli, mediator idem

Extat, et summus Gabriel ubique.

Solus et mundo referat secreta

Jussa Tonantis.

Nuntia nobis Gabriel, precamur.

Pacis æternæ speciale munus :

Quo poli tandem tæneamus aulam

Semper ovautes.

Officium Minorum, quod omnia habet cum Benedictino communia, post primum strophum insuper habet has duas.

Virginis summx Paranympus adest

Hodie nobis, simul Angelorum

Plurimis Christum venerans triumphis

Concio tota.

Principis laudes Gabrielis ergo

Cominat noster chorus; ipse quando est

Unus ex septem, Domino qui adstant,

Jussa sequentes.

13 *Ad Matutinum etiam prosequebantur cum relatione mysterii, et imprecatione favoris in hunc modum*

En vocatis medium : surgite propere,

Cantemus Domino jam nova cantica :

Hæc hora Gabriel, nam fuit omnibus

Vitæ Nuntius optimus.

Hæc hora Dominum Virginis alveus

Humano generi protulit ; insuper,

Devictis pariter funditis hostibus,

Victor surgit ab inferis.

Surgentes igitur mitibus invicem

Urenus precibus ; cœlica munera

Præsertim Dominum, qui dedit Angelum,

Curam qui gerit omnium.

Te Princeps igitur inclyte, quæsumus,

Pro nobis miseris poscito gratiam ;

Fac et propitium, qui valet omnia,

Nobis sine sub ultimo.

Et hæc quidem finis Benedictinus est hymnis : Minoritæ ante conclusionem, stropham unam addunt :

Quæ virtus hominis promere sufficit,

Quæ mundo Gabriel munera conferat !

Sanctas hic animas visere Dominum

Præsto ducit in æthera.

14 *Quoniam autem Officii Minorum hic mentio inculit, non est hoc loco præterendum, quod totus ille Ordo de S. Gabrielis Officii ritu duplici ogat die xxiv*

*Martii pridie Annuntiationis Domine, cum Antiphonis et Responsoriis ubique propriis ac fere ad interrotationem nominis Gabriel. Dei fortitudinem significantes respicientibus, aut historiam Incarnationis explicantibus. Quæ quoniam passim obviam sunt in libello Officiorum propriorum dicti Ordinis, auctoritate Pontificia sæpius recognita et emendatius recusa, hic apponere superselemus, usque omissis, tantum observamus, in Calendario ante Romanum Breviarium anni mxxxii et xxiv *Venerabilis excuso idem S. Gabrielis festum xxiv Martii inter celebriora rubricis notari, et in prima quidem editione Officium ordine suo haberi ante Annuntiationis Officium; in secunda vero indicari requirendum illud esse ad calcem libri ultimo loco excusum, istique ipsum Ordinis Minorum jam dictum, approbatum, et additur, a Sanctissimo D. N. Leone x, mxxv, vii Idus Novembris, in castello Viterbii in camera suæ residentie. Atque ita cognoscimus, id quod Arturus a Monasterio ignorari putavit, quando et per quem ad hunc diem translatum sit festum : quod ipse a Generali Capitulo Mechliniensi anno mcccclxx decretum fuisse pro Ordine in diem xviii Martii, et ab Alexandro vi concessum asserit. Prædictus Leo x etiam Missali festum idem inseruit ex quo hanc ad complendum orationem Pontificus Constantinus recitat : Roborent nos, quæsumus Domine, Sacramenta quæ sumpsimus, et favente Archangelo tuo Gabriele in opere efficaces, et in tuo amore fervidi inveniamur.**

§ III. S. Gabrielis cultus et officium in Galliis.

Inactenus Ecclesiæ Hispanenses : de Gallicanis in suo Martyrologio sic Saussum ad præfatum xviii Martii. Festum venerationis S. Gabrielis Archangeli, sanctissimæ Deiparæ custodis, nec non Redemptionis nostræ paranympsi, apud sacras familias omnium fere Ordinum in Galliis jam dudum valde celebre. Celebre certe jam olim in Gallicanis Ecclesiis fuit : extat enim apud Venantium Fortunatum libro 10 hoc de Artanensi Oratorio, in honorem B. Archangeli Gabrielis consecrato, carmen :

Quisquis ad hæc properas venerandi limina templi,

Dona precaturus quæ dat amore Deus :

Hæc in honore sacri Gabrielis cuncta coruscant,

Qui pia jussa Dei rite minister agi :

Zachariæ veniens, qui nuntia defuit astris,

Elisabeth datus est quantum Propheta potens :

Quinque Redemptor in cœlo Regem omnipotentem

Post ait ut terris ventre Maria daret.

Quæ sacer antistes nova teota Gregorinus offert,

Ut sibi cœlestes restituantur opes.

Sanctus scilicet Gregorius Turonensis, qui cap. 3 de gloria Confessorum hunc Artanensem seu Arthonensem locum in Avernia posteritati celebrem reddidit, commemoratis is ob quæ jam inde a tempore Sancti Martini per Virginis Vitalinæ signiderum, miracula, atque cultum idem meruerat celebrari, ut de ea xxi Februario vidimus. Huc etiam referri possit ara illa, quam tribus Archangelis sacram versibus celebrant Alcuinus Flaccus, inter ejus poemata num. 202 reperentis. Quod si Gallias haberet egredi, commemorari etiam possit ex Josepho Boufflo sacellum Virginis Paranympsi dictum Messanæ in monte Capenuræ, ubi habitanti Eremitæ templum se velle Mariæ indicavit in somnis, et arcum candidissimæ columbæ volatæ circumscripti : item ex Antonio Pauli Masini Carmelitarum Discalceatarum templum Bononiæ ad portam S. Stephani eximie celesti Nuntio sacrum, in eoque quotannis solemne festum peragi solitum die xxiv Martii, describit hic possit.

16 *Ad Officium transeo. Extat libellus Parisius excusus anno 1627, in quo post Officium Solennitatis Domini Jesu, cum lectionibus per Octavam digestum, atque a sacra Rituum Congregatione duobus annis prius approbatum*

in 10. octava
v. 1535,

quod fuerat
pro 18 Martii
1499
decretum

Festum apud
omnes fere,
religiosos :

Oratorium
in Arvernia
antiquum

Arthonæ :

alibi attulit.

ex Benedicti-
no et Fran-
ciscano.

in quo ad 26
Martii solenne
officium

A salubri poenitentia prioris vite maculis, sublatisque per congruam satisfactionem debitis, vitam hanc temporalem feliciter clausit, aeternam cum Angelis, quos colerat, victurus in caelis.

Alia Angelici
cultus
exempla.

24 *Hæc Mortuus et ex eo Ludovicus de la Cerda ejusdem Secretatis libro de excellentia Angelorum cap. 49 ab Honorato Niequeto citatus: Ipsam historiam arbitramur bona fide ab idoneis acceptam auctoribus; neque enim eos nominat Rou, neque nobis vacat omnes qui de Polonicis rebus edidit libros, eosque fere a necessariis rerum memorabilium indicibus destitutos, evolvere, ut quaeramus, sub quo quibusve Regibus Hubertus iste vixit, ac mortuus sit. Plura qui volet hujus generis exempla, sed vel custodibus Angelis vel omnibus communia, ipsum, quem diximus, Martinum legat, vel Jacobi Hautini nostri de Angelo Custode libellum, multa hujus generis lectu jucunda, imitati utilia suggesturum. Nec non epitome historiae Angelorum Lugdunum editam anno 1652 per Bonifacium Constantinum predictum, et præcitatam Honorati Niequeti tractatum: sed in primis hæc nostra de Actis Sanctorum volumina, quarum moralis index sub verbo Angelus tam multa omnis generis miracula, beneficia, obsequia Angelorum erga Sanctos, et horum vicissim erga illos fiduciam, observantiam, cultum tot tamque illustribus exemplis præmonstrata suggeret, quam libri hactenus impressi simul omnes.*

B

Et oratione
S. Michaelis
Syncelli

25 *In Bibliotheca Convictionario Patrum a Francisco Combesis collecta et edita tomo 8 extat insignis S. Michaelis Syncelli, ad xviii Decembris recolendi, oratio in Sanctos Archangelos: cujus elegantissimus ephlogus, singulorum sensim tum Ordinum tum Hierarchiæ celestis Principum trium, omniumque communiter ac deum ipsius Regis Angelorum invocationem et encomia continens, pridem prodierat in unguam Patrum Bibliotheca, Theodora Pellana interprete, Sophroni Hierosolymorum Episcopi nomine adscriptus: in quo talis ad S. Gabrielem habetur apostrophe.*

26 Tu quoque divinissime Angelorumque præstantissime Gabriel, qui mundo es exoptatissimus, gaudisque et lætitiæ dator optimus, qui divinorum arcanaorum interpres es scientissimus, bonorumque omnium administer et procurator primarius, qui sa-

invenit
S. Gabriels

crorum tandem ministrorum dux et princeps es augustissimus; agedum, mentem et cor meum instrue, et ad universa Dei judicia et justificationes dirige. Qui Danieli in Chobar visionem illam plano divinum patefecisti, sterilitatis meæ labem dissolve. Qui infocundum antea Elisabethi uterum a vinculo, quo tenebatur, Dei jussione solvisti eamdemque fructuosam effecisti, meam quoque infelicem afflictamque animam grata quadam venustate, internaque lætitia ac luce perfunde.

27 Qui beatissimam inculpatisimamque sacratissimam purissimamque Domine nostræ Genitricis Dei Mariæ animam læta salutarique annuntiatione ingenti gaudio inhuisti, Evæque tristitiam ejusdemque luctum certa salutis sponsione in lætitiâ transformasti: paucis; qui totius mundi mœrorem in gaudium convertisti, vesteque lætiosa discissa omnes lætitiæ stola induisti: te etiam atque etiam, o Gabriel veræ lætitiæ conciliator et dator, rogo obtestorque, ut me gravi aegritudine pressum clementer visites, divinaque virtute atque animi jucunditate impleas; nec non a tormentis Belial, spectabiliumque et inaspectabilium hostium periculis exemptum, per tuam auctoritatem et apud Deum intercessionem, Justorum et Sanctorum cœtui adjungas, et tandem in iis locis quæ omnibus divitis affluant tuto col-
loces.

28 *Concludat hæc Antonii Ducæ in libello de septem Angelis apud Niequetum apta in rem præsentem Oratio: Deus humane salutis amator, qui B. Gabrielem, principem adstantem et tuæ fortitudinis ministrum, legasti ad annuntiandum gloriöse Virgini et immaculatæ sacramentum Incarnationis filii tui, D. N. Jesu Christi: humiliter petimus et confugientibus vobis ad refugium tanti paranyphi, fortitudinem adversus visibiles et invisibiles hostes concelere digneris. Alia similis est apud Christophorum Phrelebeum, in memoria Sanctorum singulis vni diebus agenda, excusaque Vicinæ Austria absque anno impressionis, quem tamen ea formula orationis xxiv Martii commemorando S. Gabrieli addicta, intelligere possis anno MDXV posteriorem fuisse.*

DE SANCTIS VII PUERIS MARTYRIBUS LEONTINIS IN SICILIA.

G. H.

ULB DECIO
XXVI MARTII

Cultus Sacer

Logium.

C **L**continorum celebrem memoriam post urbis ruinam servant plures ibidem pro fide Christi laurea martyri coronati: ex his Tabulae hujus Ecclesiæ ad hunc diem representant vivitum animam Septem puercorum, sub Decio Imperatore genere triumphantium; de quibus Officium Ecclesiasticum a Paulo v Pontifice Maximo approbatum recitatur. Memerunt eorundem Octavianus Cajetanus in Martyrol. Siculo, et Ferrarius in Catalogo generali. Acta eorum continentur in Vita et historia martyri SS. Alphi, Philadelphi et Cyrii, integre præferebant ad hunc diem natalem x Martii. Hæc præbimus que inde extractæ de his vii pueris memoratis Cajetanus, et sunt ejusmodi:

2 Imperator Decii et Valeriani persecutione, Tertullo Siciliæ Præside, quoniam ultimum esset in sævitiâ, ætas imbellis et insens experta est: quippe Leontinis necem tolerare septem sancti Pueri, sed a Tertullo prius excruciatu tormentis, ut eorum atrocitate fides extingueretur. Sed Tyranni consilium contra accidit: neque in pueris extincta est fides et Christus; sed coronata est a Christo pueritia, infirmitatem corporis, animi virtute transgressa. Quo

Martii T. III

scelere eo Tertullus inuanius extitit, quo innocentiore ætas, quæ supplicis dilaniata est: Puerorum vero mors pulchrior et major gloria fuit, quanto plus teneritudinis ac roboris in brevi corpore. Illorum nomina actaque, quod dolemus, ad nos minime pervenere, monumentum hoc hausimus ex Martyrio SS. Alphi, Philadelphi et Cyrii, quos Tertullus Consularis enim raptari nudos jussisset per aspera saxorum, et mox conuersos trahi ad se; in hunc modum allocutus est: Ubi gentium vester est Deus? cur non eripuit vos e manu mea? Tum SS. Martyres Præsidi crudelitatem exprobanes, O impie, dixerunt, nondum exsaturatus es sanguine tot innocentium, quem jam inde a primordio magistratus tui profudisti, ne talibus tormentis, quibus nos afflixisti? sed id executus, coronas auxisti nostras quemadmodum sanctorum septem Puerorum, qui nos præcessere, et propter Christi legem demortui sunt: sed te illarum manent, quas extinguere posse nulla spes est. Hæc illi. Ne luge, Sicilia, Puerorum tuorum cædem: sed gaude habere te choros posuionum, qui simul in cælo Deum laudant: nec vos matres Leontinæ, versemini in luctu. Parva jactura est pusilli corporis

77 corporis

A corporis, vitæque paucorum dierum : sed magnam jacturæ prælium, et in caelo præmium. Jam nunc filiorum vestrorum obitum, an abitum, cum cantu

celebrate : non enim emortui sunt, sed in Deo cum Christo vivunt, cui sit gloria in æternum.

DE SANCTO CASTULO MARTYRE ROMÆ.

G. H.
ANIMADV.
PAP. 36.

CIRCA AN.
COLXXXVI
XXVI MART.
Acta martyrii.

Illustres aliquas S. Castuli res gestas ac nobile ejus Martyrium damus ex antiquo MS. Imperialis monasterii S. Maximini prope Trevirim. Eodem exhibent Acta S. Sebastiani Martyris, quæ ex plurimis codicibus MSS. delinimus ad hujus natalem xx Januarii, et diximus ea prima a Sancto Romano Ecclesie Notario veluti conscripta, ac dein a S. Ambrosio perpolita et in eum ordinata. quo nunc extant, digesta: quæ ibi videri possunt: hæc autem nonnulla exceperimus, prout ea ex Græcis sunt iterum Latine edita. Est penè omnibus Latinis Martyrologis sacre ejus memorie ad item xxvi Martii inscripta, ac primo quidem loco in Martyrologio S. Hieronymi apographo nostro, ante mille fere annos exarato, ista leguntur: vii Kalend. Martii, Romæ natale Castuli. At voce natalo omisso, brevius recensetur in peractis codicibus MSS. Richenoviensi, Rhemensi, Augustano S. Udalrici, Parisiensi Lubbert. At MS. Crutubense sub nomine Bedæ: Passio S. Castuli Martyris. Antiquum Romanum a Roswico editum: Romæ S. Castuli, Zetarii palatii, ut infra in Actis conjunguntur. Locum indicat apographum S. Hieronymi, Lucense et Illuminatum Romæ in cœmeterio via Laviniana natalis S. Castuli. Eodem habent MSS. Romana, Vaticana Ecclesie S. Petri, Altempsiana, Barberiniana, item Casuense et Regina Sacra, et cum hisce in suis Fastis Habanus. In peractis MS. S. Maximini legitur: In via Latina S. Castuli. Longiore encomio celebratur a Floro in vetustis MSS. Atrabulensi, Latiensi et Parmensi. Eodem die Romæ S. Castuli Martyris, qui tempore Diocletiani cum fuisset aretatus, et tertio appensus, tertioque auditus; in confessione Domini perseverans, missus est in foveam, et dimissa est super eum inassa arenaria, martyrio coronatus est. Est autem Zetarius trichinorum curator, et Zeta seu Zeta quasi dicta dicitur; de qua voce post plures alios parte disputat Vassius in Etymologica lingue Latine.

B
nomen marty-
rologis in-
scriptum:

An rone-
ria ejus
via Laviniana,

C.

2 Sepultus dicitur in prioribus Actis via Laviniana, et legitur apud Iuanidam: asi apud Adonem et Notkerum, et Bedam etiam additur in cœmeterio ejusdem: verum hæc ejusdem legitur in MS. Adone Regina Sacra, in cœmeterio Pontiani. Erat cœmeterium Pontianum, alio nomine SS. Abdon et Sennen, via Portuensis ad Ursini-Pileatum, de quoquit Paulus Aringhius lib. 2 Romæ subterranea cap. 19. Idem lib. 3 cap. 11 instituit questionem, num fuerit aliquod cœmeterium B. Castuli via Laviniana, nam una verba Adonis et Notkeri sint intelligenda Castuli, an in cœmeterio ejusdem via Laviniane, et pro resolutione ista addit: Apud omnes igitur hæcenus indubitatum est, sacrum Martyris invicti corpus, vel in eodem arenario, ubi quondam Martyrium subierat, et ubi postmodum sub ejus nomine Christiani cœmeterium extruxerant, vel certe in ipsius via Laviniane cœmeterio, ubi B. Tiburti corpus quiescebat, per fidelium manum reconditum fuisse: et hæc lectori insinuasse satis sit. Verum vel inde scrupulus manet, num illa verba via Laviniana a eade S. Tiburti quæ immediate præcedit, esse sufficienti scientia sint ad martyrium S. Castuli translata, cum in multis peractis Fastis deest via Laviniane mentio, Interea in hodievo Martyrologio Romano ista leguntur: Romæ via Laviniana S. Castuli Martyris, qui cum esset Zetarius palatii et hospes Sanctorum, a persecutoribus tertio appensus, tertio auditus, in Confessione Domini perseverans,

missus est in foveam, et dimissa super eum inassa arenaria, martyrio coronatus est. Est autem Zetarius trichinorum curator, et Zeta seu Zeta quasi dicta dicitur; de qua voce post plures alios parte disputat Vassius in Etymologica lingue Latine.

3 In Archiducem Bohemæ sub metropoli Pragensi Officio duplici colitur hoc die S. Castulus: tribus Lectionibus, quæ ad Matutinum recitantur, ex prioribus Actis martyrii fere desumptæ. Fit etiam ejusdem Commemoratio in diocesis Ratisponensi, Frisingensi et Passaviensi: in hujus antiquo Breviario ista habetur Oratio: Sancti Castuli Martyris tui, Domine, Confessio recensita conferat nobis pæ devotionis augmentum qui in tuo nomine perseverans meruit coronari. Per Dominum etc. In Legendario diversorum Sanctorum, quorum corpora in ecclesia monasterii Papiensis S. Felicis requiescunt, impresso anno mxxxiii refertur compendium Passionis S. Castuli, diciturque ejus corpus in ecclesia monasterii S. Felicis Pape cum digno honore conditum coli vii Kalend. Aprilis. Celebrat S. Castulum Masinus in Bononia perlustrata, quod in ea urbe apud sanctimonialis, sub nomine Jesu Mariae prope portum Galvani degentes, atque S. Castuli Martyris Reliquie observentur. Græci colunt S. Sebastianum cum plerisque Martyribus in ejus Actis relatis, et inter hos S. Castulum xviii Decembris.

Officium
Ecclesiasti-
cum:

g.

cultus 18
Decemb.

ACTA MARTYRII

Ex vetusto MS. monasterii S. Maximini, et Breviario Pragensi.

In tempore Diocletiani et Maximiani Imperatorum erat maxima persecutio Christianorum ita ut per universum orbem terrarum eorum erudissima protitulata ferocitas permaneret: et omnes Christiane religionis cultus delictos atrocissima lanias alliceret scævitia. Nos ergo Fratres, quanta fecerit Dominus noster Jesus Christus ad gloriosam beatissimi Castuli athletæ et præcipui Martyris passionem, ad auriculas revocemus. Igitur dum multa turba erudentium cresceret, et tutus inveniri non poterat locus ad latebram confugendum; apud beatissimum Castulum gregiumque Dei cultorem, qui eo tempore Zetarius palatii existebat, omnes hospitabantur: qui B. Castulus ibidem prope palatium in superiori loco et valde alto commanebat. Ideo autem hæc ascensus apta probabatur, quia et ipse beatissimus Castulus cum suis omnibus, ut prædiximus, Christianissimus, atque omnipotenti Deo dignus et probabilis famulus erat: et cum lex data ubique suo furore desceiret, de eis, qui palatio adhaerebant, suspicium esse non poterat. Erant ergo, ut præfati sumus, omnes hi orantes cum S. Caio Papa quod beatissimum Christi Martyrem Castulum, Zetarium, in ipsi locis superioribus palatii; et die nocteque gemitibus afflicti, jejuniis et orationibus occupati, rogabant Dominum, ut digni haberentur, cum tolerantia confessionis sanctorum Martyrum numero sociari. Ascendebant autem ad eos omnite religiosi viri et famulo in ejusdem Christi Martyrum domna: quos cum gaudio suscipiens dignum eis pro nomine Christi exhibebat officium, eosque omnino reficiens in confessione perseverantibus adhortans confortabat: qui

In persecu-
tione

g.

Christianos
in verbis
suis excipit
S. Castulus:

accidentes
ad perseve-
rantiam hor-
tatur:

A qui ab eodem Martyre Castulo, ceterisque discipulis diversas sanitates impetrabant. Multa quippe Dominus per famulum suum, et ceteros concertatores ejus et athletas sanctos miracula virtutum, in ejusdem Castuli domo sedule operabatur, ceterorumque Sanctorum precibus varii illuminabantur et sanabantur, et ex obsessis corporibus demones pellebantur.

cum aliis miracula patris,

rum predicacione conversos

offerit S. Caio Papae baptizandos

S. Tiburtium in insaculipatrandis,

varis commendis

et predicacione habet defectum socium:

comprehenditur a Fabiano Praeide:

conferunt minas,

terrores. Et dum intrepidam mentem ejus ab amore Christi abstrahere non posset, illico jussit impiissimum Praefectus Beatissimum Dei famulum Castulum deorsum in eulem suspendi, et atrocissime plumbatis caedi. Et dum diu caederetur, Deo omnipotenti gratias referebat dicens: Ecce praecleara dies, quam semper optavi: ecce omni jucunditate desiderabilis hora, quam inhiante expectavi. Gratias tibi refero, Domine Jesu Christe, qui me fecisti lignum pro nomine tuo pati. Crudelissimus vero Praefectus, tantam venerabilis Martyris in fide Christi constantiam videns, jussit ei diversi generis poenas applicari: sed nequaquam apud athletam Christi potuit praevalere. Quem tertio appendens, tertio audiens, et validis verberum cruciatibus examinans, dum firmus atque robustus in confessione Domini idem beatissimus Castulus permaneret, missus est in foveam et missa est super eum massa arenaria, et ita cum palma Martyrii migravit ad Christum: et in eodem loco, via Laticana non longe ab urbe Romana, ejus corpus requiescit humatum: in quo loco multa beneficia praestitit Christus, ad laudem nominis sui usque in presentem diem. Regnante Domino. Amen.

dire torquetur

martyrio coronatur:

sepelitur via Laticana.

ALIA ACTA MARTYRII E
Ex Vita S. Sebastiani Martyris

Occiso a Carino ad Margum, Consulibus Maximo et Aquilino, tam immanis orta est persecutio, ut nulli quidquam vel vendere vel emere liceret, nisi parvis quibusdam stans, positus eo in locubiendi gratia conventum esset, thura incenderet. Tum etiam circa insulas, vicus et aquas positi erant compulsores, qui neque molendi, neque aquas hauriendi potestatem facerent, nisi qui idolis libassent. Itaque ex S. Caii Pontificis consilio, Chromatius vir illius trissimus Christianus omnes in domum suam recepit, cunctosque ita fovit, ut nullus omnino sacrificandi necessitati succumberet. Verum quia tanta persecutionis extitit vis, ut opinio Christianae religionis ab eo susceptae eclarij um non posset, meruit ex sacro rescripto Chromatius, ut medebat gratia in Campano littore, ubi liti cepit: erat dominus, demoraretur. Fecitque cupiam Christianis oculos, cum ipso ire valentibus, eo commigrandi ad persecutionis rabiem declinandum. Tum vero orta est pia contentio inter sanctos Polycarpum et Sebastianum, quis in urbe remaneret, et quis iret cum Chromatio, qui tam multos ad se receperat Christianos. Quibus ita alterantibus, venerabilis Papa Caius dixit: Dum ambo coronam passionis appetitis, populum Domini solatio destituitis. Unde nihil videtur, ut hic Frater Polycarpe, qui et sacerdotii rectum tramitem tenes, et scientie Dei repletus es donis, proficiscaris simul ad confortandas credentium mentes, et animos dubios confirmandos. Quibus ille auditis, acquievit, et blandum Papae imperium aequanimiter tulit. Venit itaque dies Dominica, in qua Caius Pontifex agens quae Dei sunt, intra domum Chromati omnibus aggregatis, cunctos hac voce alloquitur: Dominus noster Jesus Christus, praescius fragilitatis humanae, duos credentibus in se gradus constituit, confessionis scilicet et martyrii: ut qui martyrii pondus se non posse ferre verentur, confessionis gratiam teneant, et concedentes laudem bellaturis Christi militibus ac pro ejus nomine pugnaturis, illorum solliciti curam gerant. Pergant itaque qui volunt, una cum filiis nostris Chromatio et Tiburtio, et mecum in hac urbe, qui voluerint, remaneant. Non enim nos terrarum spatia dividunt, quos Christi gratia necit: nec absentiam vestram sentiunt oculi nostri, quia interioris hominis vos intuemur adspectu.

a Orta persecutio

ubi ex Urbe migrant:

F

A 2 Remanserunt autem cum venerabili Papa Marcellianus et Marcus, et pater eorum, vir clarissimus Tranquillinus, itemque B. Sebastianus, et juvenis, corpore pulcherrimus sed pulchrior mente, S. Tiburtius: tum quoque Nicostratus Protescriniarius, cum fratre suo Castorio et conjuge Zoe, et Claudius etiam cum fratre suo Victorino et filio Symphoriano, qui fuit ab hydropis morbo liberatus. Hi soli, reliquis omnibus cum Chromatio professiscentibus, in urbe cum Caio Pontifice remanserunt: qui Marcum et Marcellianum Diocentii honore sanctificavit: Tranquillum vero patrem eorum fecit Presbyterum, et B. Sebastianum, qui ad multorum profectum sub specie militie latebat, Ecclesia Defensorem constituit: ceteros vero Subdiaconos fecit. Sed quia tutus nullus inveniri poterat locus ad latebram conveniendam, morabantur omnes apud Castulum quendam Christianum, Zetarium palatii, qui ejusdem palatii altissimo loco commanabat. Ea vero mansio idcirco idonea visa est, quod et Castulus ipse cum omnibus suis Christianissimus esset, et lex de sacrificiis lata cum ubique suo fervore saeviret, in illos, qui palatio adhaerebant, quia nec suspicio de illis esse poterat, nomine executioni dabatur. Morabantur ergo in omnibus, ut diximus, cum sancto Papa Caio apud Castulum: et diu noctuque genitibus, fletibus, jejuniis, et orationibus occupati, orabant Dominum, ut digni haberentur tolerantia confessionis ejus, et in munere sanctorum Martyrum admitti merebantur. Ascendebant autem ad eos, occulte religiosi viri et feminae, quippe qui a Sanctis diversa sanitatum gratias impetrarent. Nam et caecorum oculi illuminabantur eorum, precibus, et salus reddebatur aegrotis, et de obsessis corporibus daemones pellebantur.

B 3 Inter ea S. Caio Episcopo Torquatus quidam se similita fide sociavit, dicens se esse Christianum. Erat autem apostata, et homo fraudulentus in omni sermone, et callidus in omni commisso. Quid multa? Cum a B. Tiburtio viro nobili, erudito et sancto, frequenter argueretur, quod capillos super apertam frontis arte tonsoris componeret, quod assidue comessaretur et indendo pranderet, quod feminarum aspectu delectaretur, quod a jeuniis et orationibus se subduceret, quod somno deditus non interesset pervigil hymnos Deo noctu dicentibus: cum propter haec, nequam, a B. Tiburtio verus objurgaretur, se ejus monita simulavit libenter accipere, agitque arte, ut orationem S. Tiburtium invidiosus comprehenderent, in qua comprehensione se quoque fecit teneri, et simul perducere ad secretarium Iudicis saevientis. Quo cum perducti fuere, Fabianus praefectus dixit ad eum, qui se arte tradiderat: Quis diceris? At ille respondit, Torquatus, Fabianus dixit: Quid profiteris? Torquatus dixit: Christianus sum. Fabianus ait: An ignarus jussisse invictissimos Principes, ut qui sacrificio his noluit, diversis suppliciis macerentur? Torquatus ait: Hic magister meus est, et ipse me semper docuit: quod cum videro facere, me quoque facere necesse est. Fabianus conversus ad Tiburtium, dixit: Audisti quid Torquatus assereat? Quid ad haec respondes? Tiburtius ait: Diu est, quod

Torquatus se Christianum esse mentitur. Virtus D enim ipsa sancti nominis graviter fert et moleste, suum nomen a non suis amatoribus usurpari. Revera enim, vir illustrissime, hoc Christianum nomen divinae virtutis est, sectatorum scilicet Christi, qui vere philosophati sunt, qui ad obiterendas libidines fortiter dimicant. Credisne vir illustrissime, hunc esse Christianum, qui in sui lenocinio moliendo capitis fibrias admittit, qui tonsorem diligit, qui scapulis molliter gestit, qui fluxum gressum improbo nisu distendit, qui neglectis viris, feminas curiosius intuetur? Numquam tales pestes Christus dignatus est habere servos suos. Verum quando hic se imitatum me asseruit, jam in ipse coram eum probabis esse mentitum: nam qualis semper fuerit, nunc evidenter ostendit. Fabianus dixit: Consultus feceris, si saluti tuae prospiciens, Principum decreta non spernas. Tiburtius ait: Ego vero saluti meae melius non consulo, quam ut deos deisque contemnens, unum Dominum Jesum Christum Deum meum esse confitear. Torquatus dixit: Non solum ipse Christianus crudelis est, verum etiam decipit alios, persuadens et docens deos omnes esse daemones: ipse autem cum sociis suis, cum quibus magicas artes exercet, diu noctuque incantationibus occupatur. Tiburtius dixit: Falsus testis non erit impunitus. Hic, quem vides, vir illustrissime, malitiae suae curis exaestuans, nullam aliam ob causam Christianis se adjunxit, nisi ut nobis Christianum se fingeret, et aliis fidelissimum mentiretur. At ego reprehendebam in eo Cyclopram edacitatem, emergentem e vino putrem, et sepultam divini nominis sanctitatem. Ebrius patiebatur sitim, et esuriam vomens: nec ut Christianus, sed ut Antonianus quondam ille convivator, edelat, potabat, vomebat: et nunc Christianus arguit, Christianosque accusat, et in eos mitem judicem incitans gladium toleanti porrigit, utque daemones cervices inclinemus, hortatur.

A b Tunc iratus Fabianus dictavit sententiam, dicens: Blasphemator deorum, et reus atrocium injuriarum gladio animalvertatur. Ductus est autem via Lavicana tertio milliario ab Urbe, et effluens orationem ad Dominum, uno ictu gladii verberatus abscessit: et in eodem apparente, quodam Christiano sepultus est... Posthaec autem Torquatus egit, ut Castulus, Zetarius Palatii, hospes Sanctorum, comprehenderetur: qui cum fuisset arctatus et hic tertio appensus, tertio auditus: in confessione Domini perseverans, missus est in foveam, et dimissa est super eum massa arenae, et ipse cum palma martyrii migravit ad Dominum... Relicta Martyris Castuli Zetari, nomine Irene, abiit nocte, ut corpus S. Sebastiani e tolleret et sepeliret. Et inveniens eum viventem adduxit ad domum suam in scala excelsa, ubi manebat ad palatium, et ibi intra paucos dies salutem integerrimam recuperavit.

a Anno 285 a Diocletiano victus et interemptus est reliqua explentur ad Acta S. Sebastiani. b Hinc reliqua sunt desumpta ex Actis antiquis Latinis ob verba Martyrologiorum c Forsan item ante praefiterat S. Castulo marito suo, aut per alios curaret fieri

in Urbe
maveni,

culpantem
mores ejus,

in actibus
S. Castuli:

clarent mira-
culis.

Immuet se
alio Torquatus
ut Christianus

prodit S. Ti-
burtium,

†
dein Marty-
rem:

post quem
S. Castulus
corona ut.

F

DE SANCTIS MARTYRIBUS

PETRO, MARCIANO, CASSIANO, JOVINO, THECLA SEU
THEODOLA. EORUM ALIQUI EPISCOPI HABITI.

Sancto Castulo Martyri Romano, de quo jam egimus, eorū junguntur socii : ac primo in MS. Martyrol. S. Cyrinei, quo plurimum usus est Baronius, ista habentur : Romæ nat. S. Castuli et Timothei. In pervetusto MS. Trevirensi S. Marzini loco Timothei adjungitur Diogenes. Verum hi duo Martyres Timotheus et Diogenes sunt Antiochiajassi, a variis hoc die, a pluribus vii. Aprilis relati. At nullo apposito loco in Aquisgranensi MS. horum nomina conjunguntur : Castoli, Monati, Petri, Marciani, Capani. Hermannus Greven post relatu Usuardi verba, in quibus de S. Castulo et dein Sirmuensisibz athletic actum est, ista addit : Serotini Martyris. Item SS. Petri Martiani, Capani. MS. Martyrol. Augustanum S. Udalrici ita habet : Romæ Castuli : alibi Moniotini Martyris, Petri, Marciani, Timothei, Theodoli. Quæ nomina in Labbeano MS. ita exprimentur : Romæ Castuli, alibi Monati Martyris, Petri, Marciani, Cassiani, Timothei, Theodori. Interim ex his plerique a Galesinio ex MS. codice Romæ tribuntur, et post encomium S. Castuli, ista junguntur : Romæ præterea beatissimorum Martyrum Petri, Martiani, Jovini, Theclæ, Cassiani, Theorici : qui admirabili crucianum tolerantia pro Christo nevem obierunt. Quæ eadem ex Galesinio referuntur in posteriore editione Martyrologii Germanici. In hiberno Rom. Martyrol. post dicti Castuli elogium ista leguntur : Ibidem corona sanctorum Martyrum Petri, Marciani, Jovini, Theclæ, Cassiani et aliorum. Baronius in Notis ait, restitutos ex veteri manuscripto, Galesinium etiam de his agere hoc die, et quidem ex MS. quod forsitan intellexit Baronius : nos huic simile non vidimus : neque dubitamus, quin plura illustra adhuc lateant.

2 De singulis nonnulli ex antiquis MSS. indicabimus. Ac primo, qui in tribus MSS. Monatus et Moniotinus dicitur, alius est Moutanus Sirmi passus, de quo mox agemus, qui ideo in ultimis Martyrologiis recte est omissus. Post huic referuntur Petrus, Marcianus, et Cassianus, de quibus inferius, ubi et Sales Episcopales, quæ illis assignantur, exentremus. Est etiam apud Galesinium nomen Theorici pro quo in Romano Martyrol. legitur, et aliorum. Videtur Theodorus esse supra in Labbeano MS. expressus et Pentapoli in Lybia hoc die passus. Quidni similis error potuisset suboriri, ut hoc alibi, quæ in MSS. Augustano et Labbeano legitur, sit mutata in ibi et ibidem : et sic Romæ sint adscripti. Qui in MS. Aquisgranensi et Additionibus Greven post Marcianum refertur Capanus, alius est jam dictus Cassianus. Dicitur hoc die in MSS. Augustano et Labbeano SS. Jovini et Theclæ memoria, sed pridie sive xxv Martii sunt ambo in us relati : et Thecla in Augustano Virgo, in Labbeano Martyr competatur. In MS. Tamboctensi loco Jovini legitur Junii, et in apographis Lucensi, Corbeuensi, Blumiano et nostro S. Hieronymi, item in MSS. Pragensi et Altempsiano, loco Theclæ legitur Theodolæ, et loco Jovini, in dicto Lucensi S. Hieronymi Jovinie Burgo, in MS. Blumiano Jovini Burgun, in Corbeuensi Parisiens excuso Jovini Burgundionis. Et hæc ex antiquis Martyrologiis duximus proponi debere. Hunc Jovinum forson Jocundum dici in Martyr. Hieronymiano Parisiens excuso, et Sirmuensisibz Martyribz adjungi, arbitramur.

3 Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiz de hisce Sanctis in Martyrologio Romano memoratis agit, asse-

ritque in tota Regiensi diocesi, quæ Parmam inter et Mutinam sita est, celebrari hoc die natalem. S. Cassiani eo quod sub Clemente via Pontifice Maximo hujus corpus Roma delatum Novellariani, dictæ Regiensis diocesis versus Septemtrionis oppidum, præcipuam ibi habeat venerationem : quem Novellarienses sibi Protectorem et Tutelarem delegerunt. At quia nullas authenticas chartas de hac translatione vidimus, nescimus inter plures Martyres, Cassianos dictos judicare, cujus illud corpus censeri possit. Forsan qui hic dicitur Romæ coronatus, et ipsi Roma illud corpus acceperunt, intulerunt necessario hujus esse debere : uti et S. Marciani hujus aliqua veneratio est Bononiæ in ecclesia omnium Sanctorum, quod aliq. ejus ibi dicantur Reliquiæ esse. Consule Bononiam perustratam Masini.

4 Franciscus Maria Florentinus in Notis ad Martyrologium S. Hieronymi asserit se vereri ne Petrus, Marcianus, Cassianus, qui cum Jovino et Thecla Romæ a Galesinio tribuntur hac die, ex veteribus MSS. confusa nomina sint ex Episcopo Sebasteno, Martino Heracleotico et Cassiano Episcopis. Hæc ille, nos paucis Martyrologio antiqua proponemus, plenum alius judicium relicturi. Ac primo quatuor Martyrologia S. Hieronymi apographa ista de S. Petro habent : In Sebastia civitate Petri Episcopi. Conscitunt MSS. Richenoviense, Rhimoriense, Casimense et duplex Altempsianum. At non apposito loco Petri Episcopi, memoria celebratur in MS. Tamboctensi et Calendario præfixo MSS. S. Isidori operibus, in bibliotheca Vallcellana Patrum Congregatum Oratorii Roma adscriptis. Sed quando hic Episcopus Sebastus sederit, et martyrio affectus fuerit, ignoratur. Egimus die x Martii pag. 30 de S. Petro Episcopo Sebastus et successore S. Blasii, qui Reliquias xl Martyrum Sebastenorum collegit, sed is nusquam Martyr appellatur. Potuit fuisse ejus decessor et una cum S. Paulino, qui additur in Hieronymiano Parisiens excuso, Martyrium subisse : nisi S. Paulinus ex alio loco aut die per errorem adjectus sit, cum in aliis apographis ejus nomen dedit. Editit Bellinus de Pudou Martyrologium secundum morem curiæ Romanæ, quod auctus recensum est Parisiis anno MDXXI, in quo cum prædictis MSS. assignatur : In Sebastia civitate Petri Episcopi memoria.

5 Alter ex prædictis Sanctis est Marcianus, de quo nostrum vetustum apographum ista solum habet : In Arade Marciani. Blomannum In Aradeo Martiniani Episcopi, ubi vitio librorum videtur littera d formata, ut sæpe alias ex litteris e et l, legendum Aracleo. Lucenee habet : In Eraclæa Martiniani Episcopi. Forbriense Parisiens excusum : In Eraclæa Martiani Episcopi. MS. Altempsianum : In Eraclæo S. Martialis Episcopi. Bellinus ante extatus : In Aracleo S. Martialis Episcopi. MS. Regiæ Suecæ, et ex eo Lucas Holstenus in Annadversis ad Martyrol. Rom. In Thracia S. Marciani Episcopi. Forsan quia celebris in Thracia est urbs Eraclæo, regio ipsa indicata est : aut Sanctis intermedus, de quibus mox agemus, et urbe Eraclæa omissis, facta est plena confusiois conneria.

6 Tertius denique est Cassianus Episcopus in Celerino, quem quatuor S. Hieronymi apographa et memoratus Bellinus referunt, et solum statuunt in Celer. Porro Donatus Episcopus Celernensis aut Celerinensis in Africa interfuit Collationem Carthaginiensi anno ccccxii habitæ

S. Cassiani
veneratio
Novellariæ.

lib corpus
sic in e.
Theclum,

S. Marciani
Bononiæ.

E

Dicuntur
Episcopi
S. Petrus
Sebastenus,

F

S. Marcianus
Eraclæensis.

et Cassianus
Celernensis,

A 7 Inter SS. Petrum et Marcianum interponbantur ubique in quatuor apographis S. Hieronymi : ex his alii interpositi. Corbeisense Parisiis excusum ita habet : In Thracia Sarmatiniæ, Lucense, Sarmatoniæ, Blumianum Sarmatoniæ, at nostrum prævetustum dividit huc modo : In Thracia Sarmate, Arrianiæ. In MS. Tamfactensi

horum loco est nomen Mariæ. An hinc derivatum nomen Serotini Martyris, quod in MS Florario et apud Grevenum et Conisium habetur, non valemus divinare. Hos adiungimus loco aliorum, qui supra memoratis Sanctis adiunguntur in Martyrologio Romano.

G. H.

DE SS. MONTANO PRESBYTERO, MAXIMA CONJUGE, ET ALIIS XL, MARTYRIBUS SIRMII IN PANNONIA.

XXVI MART

Sirmium antiqua Romanorum colonia, ac totius Pannoniæ Metropolis, sita est in inferiore ejus litore hanc præcedit a Savo fluvio, Imperatorum Probi, Valentini ac Gratiani natalibus ac plurimorum Sæde clara civitas, Christi religione a primario Ecclesiæ statu collustrata, multoque Martyrum sanguine nobilitata. Ex his Martyribus varii relati in Jacuaro et Felcuarum, et ad præcedentem et hunc diem Martii alii memorantur : in hisce ea recurrit difficultas quam movimus ad XXIII Februarium ad Vitum S. Sirmi monachi et Martyris, quem e Pannonia alii abducebant Firmum Italiæ urbem in Picenis, alii ad Sorti-Firmum Belicæ apud Hispaniam urbem : quæ controversia ex antiquis Martyrologiis erit decidenda. Ac primo MSS. prævetusta Richenovense in Suevia et Rhinavense in Helvetia ita habent : In Sirmio Montani Presbyteri : additur apud Rabanum, et Maximæ uxoris ejus. MS. duplex Regiæ Suevicæ, quorum alterum holstenio in præto fuit, alterum olim in Francin exaratum : In Sirmia Montani Episcopi et Maximæ uxoris ejus. Eodem sunt in apographis S. Hieronymi Lucense Blumianum et Corbeisense, sed Munati scribitur pro Montani. At vetustissimus noster culex S. Hieronymi character Britanno Saxonica ita habet : In Sirmio Montani Presbyteri, et Maximæ uxoris ejus et aliorum xi. Eodem leguntur in genuino Bedæ et in Sirmio fere passim dicuntur. Cum Bedæ convenirent MSS. Casertense et Altempsianum, nisi Montani's loco Montani haberent.

B
Inscripti Martyrologia, ut Sirmi passi,

submersi,

2 Genus martyri volent Unavidius his verbis : In Sirmio SS. Montani Presbyteri et Maximæ in mare mersorum. Ita posam omnia Unavidi exemplaria manu curata et curata : in aliquibus loco Maximus legitur Maximus et Maximæ, et dicitur Maximæ uxor illius, in MSS. Casertensi, Vaticano S. Petri et variis alibi. In Martyrologio Caluarie et Lubecæ anno 1490 excuso ita legitur : In Sirmio SS. Montani Presbyteri, et Maximæ uxoris ejus Martyrum in mare mersorum : corpora eorum non longe ab urbe inventa sunt. In aliis MSS. dicitur in fluvium non in mare projecti : ita MS. Ulrechtinum S. Marci : In Sirmio SS. Montani Presbyteri et Maximæ uxoris ejus : qui comprehensi, missi sunt in fluvium, et aliorum quadraginta Martyrum. Hæc ita Ado indicat. Et apud Sirmium natale S. Montani Presbyteri, qui cum Maximæ uxore sua tentus, et in fluvium præcipitatus est : corpora eorum non longe ab urbe lapide inventa et sepulta sunt. Eodem leguntur apud Notkerum, sed rito amanuensium aut typothetarum legitur apud Snyerium, et corrigendum apud Sirmium. MS. Trevirensis S. Marini socius addit : In Sirmio Montani Presbyteri, qui comprehensus, missus est in fluvium magnam et Maximæ uxoris ejus, et aliorum xi. Martyrum. Quæ fere eadem se absque sociis leguntur in Florario MS. His assentiunt hodiernum Martyrolog. Rom. Sirmii sanctorum Martyrum Montani Presbyteri et Maximæ, qui ob Christi fidem in flumen deversum sunt. His inter se collatis colligimus per mare apud Unavidiu aliosque ut sæpe alias, indicari lacum profundum, ex quo aqua defluens volentur in vicinum fluvium : ita Martyres Trevirenses

in fluvio,

aut lacu,

in mare, id est, lacum vicinum, projecti dicuntur, et mare salis seu mare mortuum in Palestina appellatum est locus Asphaltites seu bituminis. Imo apud Germanos tam lacus quam mare transferuntur in eorum linguam eisdem vocibus zee aut mer, u oer, moere. Ita in Pannonia sive hiberna Hungario, Lacus Sillereusis nuncupatur Sillereze : et mare magnam sive Oceanus, eodem modo zee appellatur : ita etiam in urbe Antverpiensi præcipua platea a lacu ibidem concamerato mera dicitur, et in Flandria aliquot lacus moereca nominantur. Demersos erga volentur hosce Martyres in vicinum urbi Pannoniæ Sirmiensi lacum fluvio sive amni Savo adjectum.

3 Est etiam Firmium urbs Italiæ in Picenis, quam alibi dixerimus a Sirmio Pannoniæ non satis distingui ex levi atque MS. errore : ita hic in MS. Barberinum legitur : In Firmia Montani Presbyteri et Maximæ uxoris ejus, et in Vaticano ecclesiæ S. Petri : In Firmio Montani Presbyteri et Maximæ uxoris ejus. Forte foret Petrus de Natalibus, qui lib. 3 Catalogi cap. 233 ita habet : Montanus Presbyter et Maximæ Virgo in oppido Firmio passi sunt : qui dum Christum Dominum viva voce confiterentur, ab infidelibus tenti et vinculis ferreis colligati, ambo in mare mersi sunt vii Kalend. Aprilis, ut Hieronymus in Martyrologio testatur. Admittimus testimonium de dicto die : sed Maximæ ab eo uxor appellatur. An crederet remper cum marito in virginibus continentia, alibi non legitimus, quod solum creditur fecisse, quando in Presbyterum est ordinatus.

E
perperam adscripti Firmio Italiæ urbe

4 Quia vero Sirmium dictum in Pannonia destitutum est, et ditia illa sub tyrannide Turcica ingruisset, aliquid hujus urbis Sancti ad Hispanos translatis ab eis sunt, qui nuper sub nomine Flaviæ Deatri conveniantur Chronicon : in quod annum 100 anni. 5 ista leguntur : Sirmii in Hispania sancti Martyres Montanus Presbyter et Maximæ, clarissimi Christi Martyres. Ruleriens Carus in Notis ad Dextram fol. 22 asserit in Hispania nullum fuisse Sirmium, et assentitur Tammas Salazar ad XXI Martii, et voluit substitui Sexti Firmium, et Tammas longo encomio et Actis quibusdam adjectis eos curavit, statuatque anno centesimo sub Trojano Imperatore martyrio coronatos : quæ deficiente probatione volumus pluribus rejicere. Remitto lectorem ad ea, quæ in simili argumento dicta sunt die XXIII Februarii de S. Sirmio Sirmii in Pannonia passo.

aut Sirmio seu Sezt-Firmio Belicæ.

5 Adjungimus quadraginta socios seu milites, quos ex præcipuis Martyrologis Hieronymi, Bedæ aliosque videntur una passus esse : et confirmat Wandlbertus hoc disticho :

Septima Montanum memorat enim conjuge sancta, Atque simul quadrageno cum Martyre passum. Dicimus supra in præcedenti classe, Montanum sive Monitium, qui est Montanus, varus Sanctus, de quibus tunc egimus, adjuvni. De aliis hic inquirimus, ac primo in Martyrologio S. Hieronymi Parisiis excuso ita leguntur : vii Kalend. Aprilis. Roma in cœmeterio ejusdem via Luciana natale S. Castale, Syrmie. In Syria Munati Presbyteri, Maxime uxoris ejus, Joecundi. Lucas Dachercus, qui illud Martyrologium edidit, in indice utramque Sanctum censet, et

F

An jungendus Joecundus.

Syrmiam

A *Syrmiam et Jocundum. At nos veremur Syrmiam ex sequentis urbis nomine, librarii vitio, conflata esse et idcirco omitterendam. Jocundum sacrum injungere, nisi supra in precedenti classe de S. Jovino evissemus qui abis Junius, Juninus, Juvinus, quodni et Jocundus, dicitur. Alium ubi addit Maurolygens his verbis: In Sirmio Pannonia urbe SS. Montani Presbyteri, Demetrii Diaconi, et Maximæ Virginis tempore Maximiani in Savum fluvium mersorum sub Probo Præsidente. Eodem apud Felicium leguntur, Galesinius hoc ens eloqui ornat: Syrmii in Pannonia sanctorum Martyrum Montani Presbyteri, Demetrii Diaconi, Maximæ Virginis, et aliorum quadraginta, qui certamine pro fide confecto, nemum præcepites in Savum fluvium Diocletiano Imperatore dejecti, cælesti corona donantur. Galesinium sequitur in secunda editione Martyrologii Germanici Cansius, aut quisquis avert. Post Martyrologium Maurolyci additur Topo-*

aut Demetrius
Daconus.

graphia sanctorum Christi Martyrum per Primum Cabilunensem Episcopum ac Theologum anno mcccii olim composita, in qua ad verbum Sirmium ista leguntur: Hic Hirenæus Episcopus cum Montano Presbytero et Demetrio Diacono sub Maximiano Imperatore et Probo Præsfecto apud Savum fluvium Martyres. S. Irenæi Episcopi Sirmiensis sub Præside Maximiani Probo interfecti, Acto ex MSS. Græcis et Latinis illustravimus die præcedenti xxv Martii. Forsan similia de his Martyribus extiterunt, quæ necdum sunt reperta. Coluntur vii Virgines Syrmii passæ ix Aprilis, quibus junyuntur in illustribus MSS. Barberiniano et Tornacensi S. Murtini Demetrius Diaconis, Hilarius et Conce-sus: qui primo loco in Sirmia passi celebrantur in pervetustis Martyrologiis Ruchenomensi et Rhinuvienti. S. Demetrium ergo hic alius junctum omitterimus, de eo acturi ad dictum ix Aprilis.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

VICTORE, SATURNINO, SOLUTORE ET XII SOCIIS.

G. H.

XXVI MART.

Sancti hi athleta memorantur hoc die in triplici epigrapho Martyrologii S. Hieronymi, Lucensi. Blumiano et pervetusto nostro, item in MSS. Romanis Carolinis Barberini et Duræi Altempsi, et apud Bellinum secundum morem curiæ Romanæ, Parisiis anno mxxxii recensum, his utroque verbis: In Africa Victoris, Saturnini, Solutoris et aliorum xii. MS. Martyrol. Reginae Sæcæ ab Holstem in Annudversas ad Martyrol. Rom. relatum, ita habet: In Africa Victoris et aliorum xiv, et recte, quod Saturninus et Solutor reticentur, MS. Corbericæ S. Hieronymi Parisiis

recensum ista habet: In Africa Pictoris, Saturnini, Solutoris, et aliorum xiv. Censens cum aliis septem inductis Martyrol. namu Victoris retinendum, et aliorum numerum ad xii coarctandum. In MS. Pragensi solus Victor, sed aliis adjunctis, memoratur. In MS. Tundlænsi aliis permixtis habetur memoria Saturnini, Salvatoris, Victorini, Victoris, et aliorum xiv, ac qui supra referuntur xii alii, Thimotheo adjunctuntur, et Salvator pro Solutore legitur, et Victorinus aut pro Victore sumendus, ut ad diem sequentem referendus est.

B

DE SANCTIS MARTYRIBUS

THEODORO EP. IRENÆO DIACONO, SERAPIONE ET AMMONIO LECTOR. IN PENTAPOLI LYBIÆ.

G. H.

XXVII MART.

Pentapoli, dicit Lybia.

Cultra sacæ Martyrum.

nonna raris scripta.

Pentapoleos nomen pluribus est inditum locis: Ex his est Pentapolis in Italia continens has civitates, Ravennam, Cæsenam, Classam, Forum-Livii et Forum-Pompili: ut dictam est xii Februarii in Vita S. Gregorii Papæ cap. 3. Alia Pentapolis appellatur Mare-mortuum ob Salomon et Gomorrhiam atque tres urbes indagatione divina submersas, uti Acto S. Pionii Presbyteri testantur Kalendis Februarii pag. 43 num. 3. Eodem nomine in Vita S. Joannis Hieronymi xxii Junii cap. 3 appellatur Portus Alexandrinus seu Statio maris forte a Pentapoliensis Lybiæ istæ negotiantibus exercitata. Est autem Ptolemæo Alexandrino Lybia triplex exterior prope Egyptum, Marmaricæ et Cyrenaica, quæ aliis superior dicitur: hujus pars extrema ad mare Lybicum appellatur Pentapolis, forsitan quippe utrobis præcipuus. Hinc loca hos Martyres assignat pervetustam nostram Martyrologium S. Hieronymi his verbis: In Pentapoli Lybiæ Theodori Episcopi, Irenæi Diaconi, Serapionis, Ammonii Lectorum. Usuardus hunc diem ab his Martyribus ita auspiciat: Apud Pentapolim Libiæ natalis SS. Theodori Episcopi, Irenæi Diaconi, Serapionis et Ammonii Lectorum. Eodem habent Abo, Notkerus, Beda recensum, MSS. Centulense, Vallicellanum, Ultrajectinum et alia quomplurima. In nonnullis Theodorus appellatur Theodolus, Theodericus, Theoricus. Loco Irenæi scribitur etiam Hieronymus, Hirenæus, Hierimus, Hirmus. Iti loco Ammonii substituitur nomen Ammonis, Ammonii, Ammon, Anon, Serapion eodem ubique modo scribitur,

at loco Lectorum etiam in singulari Lectoris legitur. In aliquibus solus Theodorus memoratur in aliis ea omisso tres reliqui nominantur: in aliquibus Ammonius omittitur, uti et locus præpositus. Hodericum Martyrol. Rom. ita eos celebrat: Pentapoli in Lybia natalis sanctorum Martyrum Theodori Episcopi, Irenæi Diaconi, Serapionis et Ammonii Lectorum. MS. Tundlænsis facit memoriam Theodosii, Irenæi Diaconi, Serapionis et Ammonii. MS. Bruccellense S. Gualtero hoc Martyres ad xxvii Martii celebrat. Sinssans in Martyrol. Gallie hoc die, Apud Mactrovium, inquit, memoria sanctorum Martyrum Irenæi Diaconi et Serapionis Lectoris. Habens Officia pempto Ecclesie Mactroviensis, sed absque mentione horum Sanctorum. Pro elogio horum Sanctorum hæc pauca habet Guærenus: Hi, inquit, incredibili Christianæ virtutis magnitudine, cruciamenta pro Christi gloria perpassi, martyrii coronam pertulerunt De tempore mactroviæ in Topographia Sanctorum Christi Martyrum, apud Maurolyrum ante annos ducentos et angulus scriptu, ossignatur persecutio sub Diocletiano iusta, quibus scilicet circa Passionis Dominicæ tempore colesæ sole æq. ate fuerunt, et omnes ubique Ecclesiarum Antistes primum quidem conjuncti sunt in vincta, postea vero ad sacrificandum variis modis coacti.

2 *Hæc sunt quæ de hisce Sanctis memorata digna potuimus assequi. In Pseudo-Chronico Flavii Dextri ad annum Christi lxxxii ista, tanquam de his Sanctis dicta, proferuntur. S. Theodorus ille Cesaraugustanus Episcopus prædicans in Africa Pentapoli cum Irenæo*

tempus Martyrit:

an S. Theodorus Episc. Cesaraugustanus?

næo

A nro Archidiacono suo et Scrapione et Ammonio Lectore Martyr sit. Nec multo post delatum ejus corpus ad Hispaniam, ut ipse Theodorus jussit, prope sepulcrum S. Jacobi jacet. *Est autem eorum sub nomine M. Mazimi de S. Theodoro primo Archiepiscopo S. Athanasii, dem ad Sanctos primos Cæsariangustanus Præsules Athanasium et Episcopum et Archiepiscopum Theodorum ac socios Martyres. Qui plura de his desiderant, adeunt Franciscum Bivarium in suis ad Dextrum et Maximum Commentariis, Notas item Rudericus Cari et Martyrologium Hispanicum Tomati Salazaru ad diem xxiv et xxvi Martii. Nos quia de hisce nihil apud probatos auctores reperimus, supersedemus datus huic immorari,*

et si forsitan alius Theodorus inter primos Hispanice Episcopus fuerit, non eum continuo hunc Pentapolitanum in Lybia Martyrem admittendum censemus.
 3 *Addubitare etiam licet, nua die vi Aprilis de hisce Sanctis agatur. Porro in MSS. Atrabentensi, Tornaccensi, et Latiensi ista ad illum diem leguntur: In Lybia superiore natale SS. Theodori Episcopi, Irenæi Diaconi et Serapionis. In MS. Reginz Sueciæ, ab Holstenio in Animadversis ad Martyrol. Rom. citato, hæc habentur: Lybia superior SS. Theodori Episcopi, Irenæi Diaconi et aliorum quinq; Notkerus clarus: Pentapoli Lybiæ superioris S. Theodori Episcopi et multorum Martyrum. Alibi alius miscetur, ut ad istum diem dicitur.*

Relati hi Martyres 6 Aprilis.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

QUADRATO EPISCOPO, THEODOSIO, EMMANUELE SABINO ET ALIIS XL IN ORIENTE.

D. P. VIDE SYNAXARILUM TOM I MART PAG. 873

XXVI MART.

Videatur in Asia minori pag 1

O rientis nomine sæpe apud Græcos Syria venit, et quidquid ultra eam est regionem, Antiocheno subjectionum Episcopatus ad extremos usque Schylos et Indos: est tamen et alia hujus vocis accepta Constantinopolitana Ecclesie usitatur, qua minor Asia intelligitur, ubique in gubernum usque obtinet diem, cum Natoliam quasi Anatoliam per aphresam prima vocatis dicunt ἐπὶ τῆς ανατολῆς: quemadmodum ex adverso Achaïam atque Peloponnesum τὰ ἑσπερία, Occidentis partes: uti ad Vitam S. Lucæ Junonis ad vii Februarium observamus. Constant hæc ex Vita S. Nicolai Studite iv Februarii data, ubi num. 45 Achilles quidam creatus dicitur Archiepiscopus Nacolia in partibus Orientis ἐν τοῖς τῆς ανατολῆς μερῶν: quando autem legimus hæc Martyres ἐκ τῆς τῶν ανατολῶν γῆς, ex Orientalium regione fuisse, eo magis propendimus ut illos adscribamus nunciari Asia, ubi Nacolia Episcopatus Syriacensis Metropolitæ subiectus fuisse cognoscitur; quod Latina nomina, ut sunt Quadrato atque Sabino, circa Romanam sæpe frequentantur, quam in Asia magna et ab Imperatrice civitate remota.

2 *Quæ parvo sacrum hunc Martyrum clarum quadragesimo numero unctum exhibent Menæa Græca Veritas cæcæ, itaque Græcorum Menologium ex Sylicii versione a Cæsario editum atque a Cardinali Bivarium in Notis ad Romanum Martyrologium allegatum, totius æquans ducem faciunt Quadratum sive Codratum, atque hæc et distichum accipiunt.*

Κοδράτι, θανόντι σὶ τῆς ἰουδαίας,
 ἦός ἐστι πρὸς τὸν ἰουδαίου σφάτῃ μύλα.
 Anima, Quæ obrat, robur admiror tui;
 Cum tam viriliter resumptus eadis.

Episcopi titulum datus ei ex Basili Imperatoris Menologio, quod in monasterio Cypriæ Ferrate vocamus cum hoc elogio: Codratus sive Martyr, cum Episcopus esset, ex ea, cui ordinatus erat, civitate ab idololatriæ pulsus, jussusque amplius non docere in nomine Christi, siquidem vitam salvam vellet, non solum non deiecit illud facere, sed totam circumiens civitatem, quotquot antehæc invenit baptizabat; et in carceribus tentos, gentiles atque ac Christianos, visitabat: hos quidem ut in Christi fide perseverarent animans, illos vero ut ab idololatriæ cultu desisterent inducens. Sic enim ad eos loquebatur: Quinidquidem moriendum vobis per eos sit, qui vos in hanc custodiam reclusorunt: agite, et pro Christo mortem tolerate, ut bonorum ejus officium consortes. Quæ cum idololatriæ innotuissent, ipseque ab his esset comprehensus, post multa supplicia et vexationes gladio cæsus est, itaque consummatus migravit ad Christum.

Quadratus Ep.

cujus datur elogium ex MS.

3 *Aliis quoque duobus sui singulis optantur disticha tam in excensis Menæis quam MS. Chiffletiano, cum excensis consano per omnia, si excipias titulum, in quo nulla est sociorum quadraginta mentio. De Theodosio igitur ita canitur:*

Θεοδόσιος ἐν τῷ θεῷ ζῶν καὶ μόνῳ,
 Ζῶν δι' εὐσέβειαν κατὰ σπέρμα.
 Theodosius, uni ut vixerat et soli Deo.
 Sic propter ipsam finit gladio vitam.

Emmanueli autem, qui in Chiffletiano aliisque omnibus nror citandis MSS. est Mannel, hi versus aptantur:

Ἐμμανὴλ χηρὸς ἐσθλῶς κατὰ δὸν, ἡρώσει,
 Ἐπιχρυσῶν περὶ τοὺς ἑσπερῶν πύλα.
 Prima versus integrando deficientem excensis particulam γε adperrimus: et generosi Martyris exhausto fortassis per præcedentia tormenta sanguine, extremam quoque gutturam offerentis vocem Latinis versibus sic expressimus:

Fundatur ense: sit licet, mihi unica,
 Emmanuel inquit, sanguinis cotyla super.

4 *Quam autem hoc inquam? omnes utique ceteri quadraginta agens gloriosi consortes, de quibus simul omnibus istud elogium habent tam typis excusi quam manu scripti colices Parisiensis collegi nostri Claromontani et alius Patrum Dominicarum strictioris observantia ibidem, nec non Mediolanensis signatus T. 1364 et Tauernensis atque Chiffletianus et præditatus in monasterio Cypriæ Ferrate sed ad xxvii Martii, quæ uli concorditer omnes ad diem hunc xxvi his verbis: Fnerunt in ex regione Orientalium; et videntes quotidie Christianos mactari ab idololatriæ, sponione inter se facta, constituerunt filenter agere ac mori pro Christo. Itaque sua ipsi sponte adeunt ad Præsidentem provincie, seque ei, quaestiones tunc temporis exercebant adversus Christianos multosque eorum extremo afflicti supplicio, sistunt. Christum fidenter prædicantes seque confitentes Christianos esse. Quæ sua fortitudine animi non solum circumstantes omnes in magnum adduxerunt stuporem, sed ipsum etiam Præsidentem haud modice perculerunt. Jussit tamen comprehensus in custodiam dari, indeque eos extrahens post dies aliquot, suadebat ut Christo renuntiantes immolarent idolis. Cum vero nihil ejusmodi persuaderi sibi paterentur, multis eos tormentis excrucians, atque e ligno nudos suspendens, eorumque rudi latera jubens, exinde porro dimissos super acutos tribulos sterni imperans, ad extremum decollari præcepit.*

5 *Hactenus Basili Paophyrogenæ Menologium, impressus ac MSS. aliis consano, præterquam in die, itaque in eo quod de solis Maunæ atque Theodosio ista refert: quæ in Menæis excensis et MS. Chiffletiano*

Theodosius.

E

et Emmanuel gladio cæsus

cum aliis 40

quibus est commune e logium P

in MSS. 3 addunt Sabino,

tiano

A tunc communiter habentur etiam de Quadrato : in manuscripto autem Claromoutano, Dominicano et Mediolanensi, utrisque additur in titulo Sabianus et hoc ordine exprimitur : ἀθληταί των ἁγίων Μανουήλ, Σαβιανού, Κοδράτου, και Θεοδοσίου, pro quo ultimo in MS. PP. Dominicanorum præcise legitur και Θεοδοσία; Cetera quæ tempus, auctorem et locum martyrii spectant, in obscuro latent.

6 In Menologio inter antiquas Canisii lectiones excuso hæc habentur Item Sanctorum Martyrum Quadrati, Theodosii, Emanuelis et aliorum quadraginta,

qui apud Orientem passi sunt. Eadem extremis verbis omisus in Romanum Martyrologium Baronius transcripsit. Eadem Maximus Cytherorum Episcopus ad hunc diem ἐν ἡμερίαις ἔγιωσ ἔχει cum elogio ex Menæis accepto, et in hodiernam Græcorum linguam traducto. A S. Quadrato hic laudato diversum enim esse, cujus reliquias in sua S. Pauli ecclesia Patres Bernabita Bononiæ hodie exponunt ad publicam fidei venerationem, ut auctor est Antonius Pauli Masini, nemo dubitabit, qui credit illas Roma recens esse illatas.

D in eodem in Menologio

DE SS. MARTYRIBUS GOTTHIS

BATHUSI ET VERCA PRESB. CUM DUOB. FILIIS ET FILIAB. ARPYLA, ABEPA, CONSTANCE, HAGNA, RHYA, EGATHRACE, HESCOO, SYLA, SIGETZA, SUERILA, SUIMBLA, THERMA, PHILGA, ANNA, ALLADE, BARIDE, MOICO, MAMYCA, VIRCO, ANIMAIDE.

L. P. AIDE SYNAXARIUM TOM I MART PAG. 872

ANIMADV. PAP 37

CIRCA AN. CCCLXX XXXI MART.

Colibi circa Duranubium infideles

ANIMADV. PAP. 38

averentem apud Eccliam persequuntur.

Enim Regi us quibus Impericibus

16 Mart. 1704

Scythas vernacula ipsorum lingua Gothos nuncupatos auctor est apud Theophanem ad ultimum Valentinus unum Trojannus Patricius in sua historia; Gothicam vero nomen usque ad Danubium usque promotum, indeque Romano in Thracia imperio semper vel infestum vel suspectum fuisse, satis constat ex Græcorum Imperatorum gestis, eorum imprimis quibus Ariana labe polluti adversarios hosce Deus suscitavit. Quando et per quos Christiana fides primum fuerit annuntiata Gothis, non reperitur literis consignatum: tantum scimus, nationem universam ab origine gentilem et idolorum adhibitam cultu, aliquam orthodoxæ prædicationis culturam longe præsuscepisse, quum illi, qui primas tenere videbantur et Gothici nominis terrorem per Occidentis provincias hinc postea circumtulere, Arianismum susceperent ab Vulpilio Episcopo Arriano persuasi. Etenim S. Sabam Gothum insigni coronatum Martyro, præcipitatumque in flumen Musæi (ejus forte qui hodiernam Walachiam intersecans Missow nominatur in tubulis) vibravit ad XII diem Aprilis et passionis ipsius historiam dabimus, ob ea ecclesia quæ tunc erat in Gothiam scriptam ad eam quæ erat in Cappadocem aliasque toto orbe dispersas: in qua ita commemorat frequentes persecutiones sibi a Gothiæ Principibus et magistratibus, idolis immolata cogitibus edere, fuisse insensatas.

2 Effluerat cum ista scriberentur Christianæ Aere ccc. annus, Modesti et Arinthi Consulatu signatus: eærente in Sabam exalchatus minister Atharadus fuerit, Rhotesti Reguli filius: e contra vero ex eadem gente dicitur fidelis Jossoravus, Martyris corpus extractum ab aquis in Romanum translulerat. Abhinc obscuræ porro res fidei inter Gothos permanserunt, usque ad Valentinianum Valentinusque atque Gratianum commune imperium, ob anno ccc. lxxv inchoandum, quando simul Jungerichi Regis impetrate (Hingurichum nominat Menologium Basili Imperatoris) pro fidei orthodoxæ cultu totidem Martyres memorantur in ecclesia combusti, quot sufficiens ad ejus, in quo versamur, divi notum oia quadam, prout hoc disticho Menæa testantur.

Τῶσδε πῦρι φερόμενοι πᾶσι τοῖς Μαρτύροις,
Ὅσα; ἔχει μὴν σήμερον τὰς ἡμέρας.

Horum nomina Menæa excusa et Synaxarium Claromontanum exhibeat, sub aliqua, ut in Barbaris natum est fieri, scriptio diversitate: Presbyteri duo Bathusis sive Anathuses et Vercas, sive Vericas, cum duobus filiis ipsorum (in excusa ipsius est) et filiabus duabus, et Arpyla, solitariam vitam ducentes (in MS. est et Arpylas Solitarius) Laici vero Abepas sive Abippas. Constans in excusis prætermisus, Hagnas sive Hagias, Rhyas sive Vias, Hegathrax sive Martu. T. III.

Egathrax, Hescous sive Iscoes, Sylas sive Silas, Sigitzat sive Siditzat, Suerilas, Suimblas sive Suimplas, Therms sive Therthas, Philgas. Et mulieres ipsas commortuæ sex Anna, Allas sive Illas, Paris sive Barka, Moico, Mamya sive Mamica, Virco sive Vico, et Animaïs. De quibus universim viginti sex (eo, quem ex MS. suppleverimus, adnumerato) talia in præcitate Menæis ac Synaxario leguntur.

Hi fuerunt sub Jungericho Gothorum Rege et Valentiniano, Valente ac Gratiano Romanis Imperatoribus (solum Gratianum habent excusa) a Jungericho autem propter Christi confessionem martyrii coronam per ignem susceperunt, cum is Christianam ecclesiam incendisset: simul enim in ea combusti sunt sancti Martyres. Quando etiam contigit hominem quemdam, qui ad eandem ecclesiam suam ferebat oblationem, comprehendendi, et Christi nomen confitentem ipsum quoque per ignem holocausta eddici. Hæc ibi quæ isdem penè verbis narrantur in Menologio Basili Imperatoris: in quo consequenter ista quoque leguntur. Horum ipsana collegit uxor alterius cujusdam Principis (nam et Hingurichus ibidem solum ἄρχων seu Princeps dicitur) gentis Gottborum, Christiana atque orthodoxa, cum Presbyteris laicisque: et suam jurisdictionem transcribens filio, de loco in locum circuit, usque dum in provinciam Romanorum venit, et cum ea filia ejus. Deinde in propriam iterum regressa est ditonem, relinquens filie suæ Reliquias: quæ Cyzicum aliens partem ipsorum civitati reliquit, et vitam suam sic consummavit.

Eadem ipsarum Reliquiarum translatio in alio ejusdem Cryptæ-ferratæ Synaxario MS. multis notabilibus circumstantiis auctor reperitur hoc modo. Horum ipsana collegit Gotho, Christiana et orthodoxa Regina alterius ejusdem inter Gothos gentis, socios habens Presbyteros et laicum quemdam Thyellum nomine. Relinquens autem regnum filio suo Arinerio; locum commutavit ex loco, et venit in terram Romanorum. Venit etiam cum ipsa filia ejus Ducilla. Postea indicavit filio suo ut ad se veniret, et cum ea regressa est relinquens Ducilla Reliquias. Et venit Ducilla Cyzicum sub imperio Valentiniani et Theodosii, deditque partem reliquiarum civitati illi benedictæ. Thyellas quoque iterum reversus in Gothiam, una cum Gotho lapidibus est obrutus: Ducilla autem postremum in pace requievit. Ex quibus consequens est ante seculi quarti finem omnia hæc contigisse. Valentinianus enim Senior anno ccc. lxxv adeptus imperium, quarto post anno consortem illius ascivit Theodosium Magnum; qui mortuus est ccc. lxxv, non integro triennio superstes Valentiniano Juniori.

cum ecclesia comburi.

quorum reliquias Gotho Regida in Romaniam transfert: E

et hanc partem Ducilla filia reg. i. deposit:

Gotho et Thyellus baptizantur.

D. P.

DE S. EUTYCHIO SUBDIAC. MART. ALEXANDRIÆ IN ÆGYPTO.

AN CCCLVI
XXVI MART.

Ecclesia
Alexandr,
propter
Athanasium
vezala.

sub intrusa
Gregoria,

ac deinde sub
Georgio,

dorisima
pauit.

Eutychius
ceva.

dura ad metel-
la irahitur,
vbi.

Quanta immensarum persecutionum procellis factata Ecclesia Alexandrina fuerit, una cum Episcopo suo Athanasio contra Arianos constanter obcertans, nemo potest ignorare, nisi qui ipsius Athanasii libros nunquam legerit; aut illos omnino, qui de his temporibus egere scriptores. *Haec autem, ut semper immutes fuerint, decem annos tamen fluctus altius habuere, quibus sic omnia illa concussa est, ut eueriti funditus necesse fuerit, nisi in petro solidata fuisset. Nam primum quidem, ab Antiochia missus Gregorius est, et Athanasio Romæ absoluto oppositus circa annum cccxiii: Gregorius, inquam, ille, errantibus in vicino nomine sæpe libarius, Georgius nuncupatus in Athanasii libris, ipseque qui de illius intrusione et crudelitatis hac occasione exercitiis multa habuit Julii Papæ ad Antiochenos et Athanasii ad orthodoxos epistolis. Hic Gregorius cum anno cccxvii depositus, decem circiter mensibus post auditos Antiochie Sardicensis Synodi legatos obiisset, mortui eius brevis quædam, sed fallax secula est paz, Athanasio ad tempus restituto, Etenim qui non desistebat Athanasius veram adversus Arianos fidem tueri; non desit visum ab ejusdem hostibus continuo agitari usque ad annum cccxvi, quando a cade per Syriamum Ducem x Kal. Februarii intra ecclesiam patrata clapsus, ad fugam et latebras devno est compulsus, et versus plenu luxu facta potestas in Christi oves servandi. Tunc sub Quadragesime finem immisus in Alexandrinam Sedem Georgius, Cappador italem ut prior Gregorius, violentique inductus est ab Heraclio Comite, sociis sue impetatis habente Catephronium Ægypti Prefectum, et Faustinum, nomine non re Catholicum. Horum quum horrenda adversus orthodoxos omnes servita fuerit, ipse Athanasius quadumtenus prosequitur, partim in ea quom de sua fuga scripsit Apologia, partim in pulchiori narratione, quam ad solitariu vitam agentes dixerit, que præfatum ad illos epistolam habens, suo mutila videtur principio, forte ex præcedenti secunda Apologia repetendo. In hac narratione legere est, quomodo in quos diximus impietatis ministri, juvenes forenses et idolorum adoratores concitarint, ut ex præcepto Imperatoris invaderent ecclesias et populos lapidarent: eos nempe, qui quarta Sabbati ad ecclesias conveniant, Georgii communiore contempti. Et illi quidem prostratè ipsi scilicet quinta hebdomade Sanctioris feriæ tragidiam exorsi, ea egere, que iste fuisse dolenter commemorat Athanasius. Deinde, ut idem in Apologia de fuga sua narrat, Videre erit post septimanam Pasche virginis in carcerem detrudi, Episcopus vincetos a militibus duci, pupillarum viduarumque sedes spoliari, noctu Christianos raptari, et fratres Clericorum pro Fratibus in periculum devocari. In summa verba rursum sunt ejusdem ad Solitariu) ita erant feri et acerbi in omnes, ut caniffres, homicida, nefarii delatores, malefici, et quidvis potius quam Christiani ab omnibus vocarentur, Ariam volebat: quippe qui Seythas imitantes, raperint Eutychium Subdiaconum, virum probe ecclesie inservientem: quem primum sciticeis usque ad mortem curaverunt verberari, deinde ita moribundum in metallum mitti: et non quodvis metallum, sed in id quod Phæno nominatur, in quod homicida condemnatus non nisi ad paucissimos dies superesse potest: et quod immanis est, ne paucis quidem horis ad curatorem vulnere concessis, hominem statim in metallum deportarunt, predicantes si hoc fieret omnes in metu futuros et secum consociatum iri. Ceterum ille non longe avectus,*

cum inoberrillior esset, quam ut ad metallum perducui posset, ex dolore vulnere in itinere decessit, et ita cum gaudio mortuus est, possidens gloriam Martyrii.

Dignus profecto, qui omnibus Sanctorum fastis adscriptus legatur. Sed qui in tanta Ecclesie perturbatione nulli curæ fuit diem passionis ejus ac mortis adnotare, neque ex Athanasii relatione quidquam certi de eo colligi potuit, et særi corporis ipsorum postmodum revelata dignoque honore exultata non sunt; mansit ille congrui cultus honore frustratus, usque dum Cardinalis Baronius Romanum Martyrologium recognoscens, eundem huic diei inscripsit his verbis: Alexandriæ sanctorum Martyrum Eutychii et aliorum, qui Constantii tempore sub Georgio Episcopo Ariano pro fide Catholica caesi sunt. Et Eutychius quidem, quo genuer mortis martyrium consummavit, ipsis Athanasii verbis jam legimus: cur autem ad hunc diem relatus fuerit non videmus: cum illo anno Paschalis festivitas in vi Idus Apriles eaderet, adeoque initia crudelis hujus tyrannidis in iv dem mensis ejusdem sint differenda: quinimo, si Athanasii textum consideres, pene erit ut iudices, etiam longe serius nec diu ante festam Pentecostes hæc patrata fuisse.

De sociis porro quid dicemus, et quidem glanda cæsis? Ipsum Athanasium ad Solitariu scribentem audiamus. Cum populi pro Eutychio precibus suis suppliciter intercederent, quatuor bonos et ingenios viros rursum capi fecerunt, in insque Herminia levantem pedes peregrinorum, quos Dux (Sebastianus scilicet, paulo ante primus inter persecutores nominatus) multis plagis concisis in carcerem coniecit. Ibi Arriani Seythus crudeliores, postquam viderunt eos verberibus nondum enectos, expostulare cum Duce incipiunt, minatique sunt se eunuchs scripturos, quod non ad ipsorum arbitrium flagellaret. Quorum verbis ille conterritus, iterum homines flagellare occupit: ipsi autem qui verberabantur, non ignari cur vapularent et per quos falso delati essent, nihil aliud dicebant, nisi se ob veritatem flagellari: Non communiemus, inquires, cum hæreticis; verberate, ut libet, Deus ob ista te judicabit. Insuper autem eos in carceribus prelicitari morique cupiebant: sed populus Itei cognita opportunitate temporis pro iis intercessit; ita ut inde post dies septem plus minus fuerint liberati.

Hæc ibi atque aliquanto post. Quum in Presbyteros et Diaconos heere, et quomodo ipso sub Duce et Judicibus in exilium egere, eorumque amicos militari manu extraxerunt, agmen ducenti Georgio eosque plagis concidente; et quomodo omnium, quodque summe crudelitatis est, etiam mortuorum membra artusque per summam servitiam discerpserunt, non est ut verbis enuntietur. Quod autem porro? Relegantur Episcopi, qui in Clero consenserant et per multos annos in Episcopatu versati fuere, ex quibus Ammonium in superiorem Oasim; Muim vero, Psenosirin, Nilammonia, Plenum, Marcum et Athenodorum in Ammoniacam, nihil aliud spectantes, quam ut in desertis locis oberrando perirent; nihil eorum, qui adversa valetudine laborabant miseris; adeo ut iter agre ob imbecillitatem forentes, lecticis asportati sint, funereo apparatu propter morbum subsequente a tergo: certe unus ex eo numero extinctus est, cujus ne cadaver quidem ad suos referri permiserunt. Atque hinc est quod Dracontium Episcopum in solitudinem eam, que circa Clyna

Martyrologio
Romana
insertus,

cisi ignotus
sui mortis
dies:
E

orthodoxi
smitit post
eum venerati,

et Carcere
inacerati,

F

inlignè
i. actati
clerici,

Episcopis
relegati,

A est retruserint, Philonem vero Babylonem, Adelphium in Psinabla Thebaidis, Hieracem antem et Dioscorum Soinem; Ammonium item, Agathum, Agatholemonem, Apollonium, Eulogium, Apollo, Paphnutium, Gaium, Flavium, veteres Episcopos; et Ammonium, Heraclidem atque Psain Episcopos etiam ipsos profugos egere; et alios quidem lapidinis mancipavere, alios vero persecuti sunt, e medio eos tollere gestientes, multos autem alios disceperere.

Virgines
nudatae
et caesa,

Post hos laicorum aliquot Virginumque sacrarum crudeliter habitaculum invenit, sed pressius strictusque quam in Apologio, ubi ipsum quoque tempus exprimit exercitae carnificinae his verbis: In hebdomade post sacram Pentecosten populus ad orandum in coemeterium aliiit, eo quod abhorrerent a communione Georgii. Quod cum homo omnibus modis sceleratissimus intellexisset, ducem copiarum Sebastianum, secta Manicheorum, ad vim et arma instigat. Igitur ille militari manu, infestis telis, cum alii gladios strictos, alii arcus gestarent, impetum in populum facit, rarosque illic orantes deprehendens (nam plerique, ut erat diei tempus, discesserant) talia designavit, qualia par erat eum, qui istiusmodi hominibus anrem praebisset. Virgines enim ignibus flammantis rogi admotas, adiebat ad confessionem Arianicam religionis. Ibi cum eas invites cerneret, corpora nudata, atque ita in faciem caedit, ut vix longo post tempore a suis potuerint agnosci. Viros autem quadraginta comprehensos nova ratione laceravit: virgis enim palmeis, aculeos adhuc suos retinentibus, ita terga eorum cecidit, ut alii saepius a medicis ob tenacius inhaerentes aculeos frustra curati, alii curationem non ferentes, mortem appetiverint. Ceteros deinde omnes, quotquot comprehenderant, in eam partem Aegypti, quae magna (Casis appellatur, relegarunt: corpora autem defunctorum ne suis quidem dari voluerunt, eaque pro libidine sui consilii insepulta clanculum habuerunt. Ex Aegypto autem et Africa hos Episcopos in fugam exiliumque compulerunt; Ammonium, Maium, Gaium, Philonem, Heraem, Plenium, Psenosirum, Pelammonem, Agathum, Anagniphum, Marcum, Ammonium et alterum ejusdem nominis Marcum, Dracontium, Adelphi-um, Athenodorum; Presbyteros vero Hieracem et Dioscorum: quos tanta acerbitate raptaverunt, ut quidam eorum in via, quidam in exilio mortem appetierint, actis in fugam pluribus quam triginta Episcopis.

40 laici
flagellati;

B Paria nunc de prima sub Gregorio, ante annos quatuordecim intruso, cogita: nam praeter insignita multa in Dei ecclesias arosque patrata, Vidisses, inquit, Presbyteros et laicos in jus trahi, Virgines a coetu suo divulsas ad tribunalia Praesidis raptari et in carcerem conjici, alios fisco addici, alios flagris caedi: sacrorum ministros virginesque a pane accipiendo arceri. Interim egregius ille Georgius (Gregorius inquam) Caipham imitatus cum Pilato contra pros Christi cultores debacchabatur. Certo ipso die Parasceves (cum nempe Pascha die Aprilis XI celebraretur) ingressus in quamdam ecclesiam cum Duce et Praeside ethiocratico, intellecto hominum odio, quo illius violentum introitum aversabantur, auctoritate suorumque se praebuit crudelissimo Praesidi, ut eadem hora triginta quatuor virgines et matronae virique ingenui publice flagellis vaderentur et in vincula conjicerentur: inter quos virgo quaedam studiosior et psalterium manibus retinens, similiter flagellata cum esset, creptus quidem ipsi a carnificibus liber est, et ipsa cum ceteris retrusa in carcerem. *Inactenus Athanasius in Epistola ad Orthodoxos, natus ejus ac Julii scriptis consona, quibus notumus dicitur immorari, cum satis clare probaverit Baronius hanc epistolam Athanasii ad Gregorium non Georyn intrusionem fuisse erratam.*

et his mortui
aliqui,

Secundus
pedibus
obtritibus.

E Ut antea sub
Gregorio
rextati pluri-
mi,

et spectatum
die Pasche
34 compre-
hensi in
ecclesiam.

14

C Atque haec ita fuisse deducere hoc loco placuit; ne temere ab auctoritate Romani martyrologii recessisse vi-

DE SANCTO FELICE ARCHIEPISCOPO TREVIRENSI.

G. H.

CIRCA AN.
1000.

XVI MARTII.

Felix hujus nominis secundus, Trevirorum Episcopus XXXII, et Archiepiscopus VI, creatus est anno ccc.lxxxvi tempore Synodi Trevirensis, sub Maximo Imperatore seu potius Imperii invasore. Praefuit annis duodecim, et tunc, anno scilicet cccxcviii, relicto Episcopatu, vitam quietioris, amore in monasterium (quod cum ecclesia ad honorem B. Mariae Virginis et sanctorum Martyrum Theodororum, nunc S. Paulini appellata, condiderat) se abdedit: et quod reliquum vitae habuit, in paenitentia, ab hominum ceterum et mortalium rerum imagine procul semotus, vitam peregit, circa annum dccc ad aeternam salutem evocatus VII Kalendas Aprilis. Quo die memoriam ejus celebrat antiquum MS. Breviarium Trevirense, quod penes nos adscrivatur: et in Lectionario Trevirensi anno MDCXLV

Tempus Sedis
et obitus,

culius sacer.

excuso, praescribitur Commemoratio. Consentiant Martyrologia MSS. Trevirense Ecclesiae Collegiate S. Paulini, in qua sacrum ejus corpus ad publicam venerationem delinetur, item MS. Trevirense monasterii S. Maximini, MS. Carmeli Coloniensis, quoniam olim ad Francofurtenses pertinent, et MS. Florarium Sanctorum. Accedunt Martyrologia excusa Coloniae et Lubecae anno mcccxc, et cum us Grevenus et Molanus in Auctario Usardi, Canisius, Galesinus, Ghinius utriusque, et potissimum tabula Martyrologii Romani his verbis: Trevis S. Felicis Episcopi: addunt alii passim, et Confessoris.

2 Acta antiqua hujus aliorumque multorum Sanctorum Trevirensium traduntur perisse in vastatione, urbi a Normannis anno dccc.lxxxiii illata: quorum jacturam postmodum

Acta dantur
ex variis
MSS.

A postmodum conati sunt aliqui resarcire, et quam jam damus *Vitam*, ex citatis in ea monumentis collegerunt. Eam obtinimus ex codicibus satis vetustis Ecclesiarum Treverensium S. Paulini, S. Martini et S. Maximini, item ex codice Baderensi Canonorum Regularium prope Paderbornam. Aliam *Vitam* habemus ex codice Treverensi monasterii S. Mathie cum hoc exordio: Multos in ordine Pontificali Felices, non solum hoc nomine sed et vite merito preclaros, sancta veneratur Ecclesia: quorum unus reliquorum nulli virtutum signis inferior, apud Treviros Gallorum metropolim celebris habetur, post B. Paulinum... tertius ejusdem civitatis Episcopus. Aliqua ex his Actis observamus ad caput in *Vita*, reliqua eisdem passim verbis referuntur, sed pluribus omissis in campanulum contracta. Sed tam ex hoc codice, quam reliquis MSS. colligitur vetustas venerationis Ecclesiastica: hujus S. Felicis.

alia contractura,

memoria in Actis S. Agrici.

3 In Actis S. Agrici Episcopi Treverensis a nobis ad diem xii Januarii editis ista leguntur pag. 775 num. 12. In horum veneratione Sanctorum nec non sancto Dei Genitricis honore, reparata per B. Agricium Christiana religio, B. Felix ejusdem metropolis Episcopus, vir tanto apud Deum dignitatis ut frequentibus a Domino Angelorum interretur colloquiis, eumque ad huc in carne positum operatione magnificaret virtutum, procelse openitatis ac preclarie dignitatis monasterium construxit. Quae infra etiam in Actis habentur.

Felix in Turinensi Synodo indicatur,

videtur alibi esse.

Reliquiae Bononiae.

4 Contra aliquem Felicem est canon quintus Synodi Turinensis constitutus his verbis: Illud decrevit sancta Synodus, ut, quoniam Legatos Episcopi Galliarum, qui Felici non communicant, destinant, si quis ab eius communione se voluerit sequestrare, in nostro sancto pacis consortium suscipiatur, juxta litteras venerabilis memoriae Ambrosii Episcopi vel Romanae Ecclesiae Sacerdotis illudum latus, quo in Concilio, Legatis presentibus, recitatus sunt. Agitur in eadem Synodo de primatu Proculi Massiliensis, nec non Arelatensis et Viennensis Ecclesiae dissidii. Quae controversia postea sub Zosimo Papa anno dccxxvii, indicata hujus Synodi sententia, potissimum decisa est, ut non videatur Synodus illi ante habita, cum jura prolem sancte obisset Felix Episcopus Treverensis, et Felix ille, cujus ibi mentio fit, adhuc videatur in obstinata voluntate perseverasse.

5 Aliqua S. Felicis Episcopi Treverensis Reliquiae inservari Bononiae in ecclesia S. Francisci tradit in Bononia perlustrati Massius: sed hoc probabiliter alterius alicujus sunt.

VITA

Ex quinque codicibus MSS.

CAPUT. I.

Ordinatio Episcopatus S. Felicis, et ejus cum S. Martino familiaris.

Cum plurima divina miserationis operatio nos doceat, quantum in laude predestinationis ipsius omnis creatura assurgere debeat; illud quoque non minimum hujus gratie Dei est documentum, quod et vocabula futuris a Sanctorum meritis congruentia divina solet aptare providentia. Sic enim Joannes gratia Dei, sic Stephanus coronatus, sic Eucharis bona gratia divinitus est appellatus: sic innumera-bilia et rerum et hominum vocabula ab illo, qui diligenter se omnia in bonum cooperatur, sunt proportionata, et in ipsis, ut diximus, vocabulis merita quoque futura per Deum sanctitatis sunt presignata. Hinc est itaque, quod mirande felicitatis et sanctitatis Treverorum Archiepiscopus Felix est appellatus, qui tertio post locum Paulinum loco feliciter

Felix omnia bene appellatus

b

possedit ejusdem Cathedram Pontificatus. In hujus autem e ter felicis Sanctis mentione sicut in omnium fere Treverensium Sanctorum recordatione, repetitam saepius hujus urbis vastationem cogimur plorare, per quam constat ingenia sanctorum Patrum nostrorum vite volumina ita penitus esse consumpta, quod (nisi ex paucissimis, ut ita dixerim, tanti pelagi guttis, in vetustissimis aliorum locorum schedulis, vel etiam in plumbeis ac marmoreis tabulis terrae penitus infossis, aliquatenus reformata fuissent) organa nostra velut super flumina Babylonis nostrae suspensa, jam dudum in horum laude Sanctorum conticissent. De hoc ergo Felice Treverorum Archiepiscopo pauca satis pro tanti viri excellentia, quae sparsim comperimus, breviter conferamus.

ob Normannorum vastationem parum notus.

2 De hujus namque viri sanctitate et ordinationis tempore Severus Sulpitius scriptor gestorum S. Martini Turonorum Pontificis, quaedam significat, qui tempore, quo d Maximus Imperator frequens Episcoporum et Concilium Treviros convocaverat, Martini quoque eodem venisse commemorans, Postridie, inquit, Felice Episcopi ordinatio parabatur, sanctissimi sane viri, et plane digni, qui meliori tempore fieret Sacerdos. Hoc autem licet idcirco Sulpitius dixisse videatur, quia gravi nimis haereticorum persecutione Catholicus populus in tempore illo vexabatur, eventum tamen rerum intuentibus luce sit clarius, tempora illa vere felicia fuisse, quae B. Felicem Episcopum felici utique Praesulatus sui auspicio susceperunt, dum tanta per illum tempestas haereticorum sedabatur, et populo Catholico perpetuae pacis et Deo gratiarum actionis perenne tripodum indulgebatur. Tota namque tempestatis haereticae procella, ventosa et maligna conspiratione predicti Imperatoris et Episcoporum in urbe Treverica propter hanc rem collectorum nimium tumefacta, plurimis religiosis et sanctis viris mortem presentem intendebat, sed dum in B. Martinum et in hunc ter et amplius Felicem, velut in obstacula firmissimarum colliditur petrarum, durissima verborum Dei repercussione per ipsos scindebatur: et illud naufragium, quod sine discretionem tam veris quam falsis Dei cultoribus intendebatur, nequaquam perficiebatur. Oblitumque Domini precepti illius, prohibentis secundum faciem hominum judicari, q decreverant omnes communiter damnari, quos quarumque de causa vel habitus despectione vel corporis extenuatione contigerat humiliari. Hujus autem fomes tyramidis adeo invaluerat, quod ad hujus edicti indiscretam executionem missi ab Imperatore Tribuni ex urbe Treverica versus Hispanias iter susceperant; cum B. Martinus et iste vere Felix Episcopus palatium Imperatoris petunt, et ut legati ab itinere suscepto revocarentur, viriliter evincunt. Quapropter felicia nimirum illa fuerunt tempora, quibus et felicitas tanti Patris erat progaganda, et tot tantorumque improbitas haereticorum per illum refrænata.

d e Creitor Episcopus anno 386,

E f

in Synodo Treverensi cum S. Martino agit,

Joon. 7. 24

g

F et ne Tribuni in Hispaniam mittantur, impedit:

3 Huc accedit quod B. Martinus, qui prius Treverum frequenter legitur visitasse, et in ea miraculis scitur claruisse, post hujus fortissimi committionis et Coepiscopi sui felicem, cui ipse interfuit, ordinationem, suamque de hac urbe egressionem, nullam deinceps noscitur huc fecisse regressionem: apertam ex hoc etiam ennetis faciens contestationem, quantum in hoc merito et nomine Felice Episcopo sanctitatis noverit esse perfectionem: cui non solum loci minus sed et regni totius permittens tuitionem, quanto securius tanto liberius se totum postmodum contulit ad caelestium contemplationem gaudiorum. A Sedecim siquidem annis post B. Felicis ordinationem S. Martinus supervixit, nullam tamen Synodum adiit, ab omnibus Episcoporum conventibus se removit, et velut expletis militie Christianae stipendiis, jam

et ne Tribuni in Hispaniam mittantur, impedit:

h

jam

A jam tunc licet in carne corruptibilis positus, incorruptibilis tamen et indeficientibus emeritorum frui cœpit præmiis, jugi contemplatione suspensus. Frequentibus enim Angelorum Dei visionibus ita familiariter utebatur, quod consortis cum ipsis sermonibus, quælibet necessaria loquebatur. Malignos quoque spiritus tam conspiciebiles multotiens habebat, ut quamvis diversæ spiritualis nequitiæ figuras coram ipso susceperent, nulla tamen sub imagine intuitum ipsius fallere possent. His et hujusmodi inenarrabilibus Angelicæ vitæ virtutibus B. Martinus eorum vitæ præsentis tam mirabiliter tamque laudabiliter consummavit, ut in ipsius laude solius merito dicatur: Qui nec mori timuit nec vivere recusavit.

S. Martino
feliciter
Iacobus ad
ebam usque
permanente.

a MSS S. Maximini et Budeense, seculorum, MS. S. Paulini Sociorum. — b Colitur S. Paulinus 31 Augusti, post quem sederunt S. Bonosus, de quo egimus 17 Febru. ac deo Britonius S. Felix decessor adscriptus variis fastis ad 5 Idem Maii. Tertium S. Felicem a S. Paulino Episcopum cum scriptis ex Methodio Marianus Scotus in Chronico. — c MSS. S. Max. et Bude. tam felix. — d Maximus tyrannidem arripuit anno 382, ac de Treveris ardem Imperi constituit, dolo precepto Gratiano Imp. anno 383. — e Honorio et Evodio Cons. anno 386. — f Methalius apud Marianum Scotum nil Felicem Trevericum sartum esse Ecclesiam, Maximo Imperatore tyranno Republicam tunc in hæc partibus agente, et Treverim hereticorum cladibus pulsante. Addit Maximus Priscillianum ex Mamebarorum et Gnosticorum dogmate hæresin sui nominis condidisse. Fuit hoc damnatus in Concilio Tarracoeni anno 381, et in Burdegaliensi an. 385 quo anno jussu Maximi Felicem cum variis assecis interceptus est. Ubi hæc horum neci S. Martinus, promovit Ithacus, ob id tamquam singularis et eruditi cum sociis a communione Catholicæ separatis. In Synodo Treverensi anno 386 cessit S. Martinus ad tempus, et cum iisdem interfuit ordinationi S. Felicis: et sic dicitur Methodio S. Martinus cum Felice fuisse. A Baronio in Notis Martyrologii, et in Annalibus anno 386. num. 28 S. Felix traditur cum S. Martino lapsus, et resurrexisset, et inter Sanctos receptus. — g Saltem periculum apprehendebatur, sine Tribuni in Hispaniam cum jure gladii adversus Priscillianum missi, Catholicos multos invaderent. — h Undecim legendum esse alibi probavimus, ac S. Martinum anno 397. vita functum.

B

CAPUT II.

Ecclesia constructa, Corpora Sanctorum elevata.

Felix autem Episcopus sanctissimi Martini, ut verbis in illum utamur Sulpitii, sanctissimus Coepiscopus, sicut tiro nobilissimus, sacramentis fidei noviter implicatus, omnibus modis satagebat, qualiter et ipse competenti adeo et a ordinabili progressionem vitam institueret, ut ad propositam veræ beatitudinis coronam legitimi certaminis cursu contenderet, et exercitatum primo in activa vita bonorum operum sedulitate animam, securus postmodum ad contemplationis quietem transferret. Unde in vocationis suæ termino expellitur, quasi et proximo ad ipsum Dei ascenderet conspectum. Denique omnem terrenæ facultatis contractum in necessitatibus pauperum Christi aut in ecclesiis tam construendis quam reparandis expendebat: spirituales vero rationum gratiam ad salutem tam animarum quam corporum quibuscumque credentibus exhibebat. Quorum alteri testimonium præbet ampla satis et magnifica in eadem civitate ecclesia, copiosis ab eo sumptibus in honore b sanctæ Dei Genitricis, Martyrumque Thebææ legionis constructa: alteri autem multa signorum operatio, quæ ad confirmationem fidei quam prædicabat, per eum adhuc in carne positum Dominus fieri volebat.

c De monasterii quidem facta per ipsum constructione tum ex conscripto habuimus; tum etiam antecessorum nostrorum relatione ad nos usque e manente didicimus. Causam vero necessitatis susceptæ, videlicet tam miræ operositatis, quia multis majorum scriptis vel dictis perceperamus, non sine admiratione ignorabamus. Ceterum quia omnia tempora tempus habent, et quia evidentibus Scripturæ sacræ patet indicens quod nihil in conditione rerum a conditore et provisor omnium Deo, nisi suis qui

busque fieri solet temporibus; prospiciens ab alto benedictus per omnia Dens, qui pro peccatorum salute de sinu Patris ex utero matris mundum intravit, nostræ quoque miseræ tempora per suam misericordiam visitavit, et super omnia aromata pretiosum thesaurum in monasterio ab hoc viro Dei constructo manifestavit. In cujus thesauri inventionem non parva decoravit gloria et honore hunc Sanctum, de quo loqui cœpimus. Felicem Episcopum: dum illam supervacua, ut putavimus, facti ab ipso monasterii sumptuositatem, maximam inventum habuisse apud ipsum imo apud nos necessitatem. Nam plumbea tabula in crypta ejusdem monasterii, non absque respectu divinæ voluntatis et misericordiæ reperta, manifeste nos instruit, quam justa et honesta de causa hæc ab illo constructa sit ecclesia tam magna: quadringentos enim et decem pedes in longitudine, centum vero et viginti habere illam fecit in latitudine. Hujus ergo exemplar tabulæ d inserere non videtur abs re quod hunc ordinem verborum scitur continere.

e In hac crypta jacent corpora Sanctorum, secundum seculi dignitatem nobilissimorum, secundum autem Dei voluntatem Martyrum pretiosorum: nam Rictiovarus Maximiani Imperatoris Præfectus, legionem f Thebæam jussu ipsius circumquaque persecutus; hanc etiam urbem propter g ipsos est ingressus. Quorum innumeros cum hic occidisset, hos quoque hujus civitatis Principes, fidei Christianæ Confessores, cum ipsis occidit: quorum hic corpora circume circa sunt collocata. In medio vero ipsorum S. Paulini clarissimi Trevirorum Archiepiscopi corpus est ferreis catenis suspensum, quod ibi S. Felix hujus Sedis Episcopus, a Phrygia totius regni h viribus translatus, in Idus Maii i honorifice suspendit: qui et istud monasterium in honore sanctæ Dei genitricis, nec non eorumdem Martyrum construxit. Nam præter horum Principum corpora, [plura aliorum] in hoc monasterio sunt comprehensa: quorum nomina, sicut innumerabilis populi et peregrini, non poterunt reperiri, excepto uno Ducis vocabulo, qui Thyrsus vocabatur. Hujus inique et eorum Martyrum vocabula, quorum hic videri possunt sarcophaga, aureis litteris in hujus crypte pariete conscripta fuerunt: quæ inde devoti, qui tunc erant, Christiani huc translulerunt, quando k Nortmannos hanc urbem, sicut ceteras undique urbes, depopulatos esse præsciverunt. Is ergo, qui in dextero S. Paulini latere est positus, Palmatus vocabatur qui Consul et Patricius huic toti civitati principabatur: in sinistro autem latere ipsius qui jacet Thyrsus vocabatur: ejus nomen solius de tanta multitudine ideo est notatum, qui ipse ejusdem Legionis gerebat Ducatum. Ad caput autem S. Paulini septem jacebant hujus urbis Senatores nobilissimi, martyrio cum ipsis Thebæis coronati: quorum medius vocabatur Maxentius, juxta quem dextrorsum qui jacet proximus, nomen habet Constantius, post quem est Crescentius, postea Justinus, in latere autem sinistro Maxentii qui jacent, tres erant fratres germani: quorum major natu proxime Maxentium est Leander, juxta quem Alexander, postea Soter. Ad pedes vero S. Paulini intrinsecus positi sunt quatuor viri, genere et virtute clarissimi: qui licet tempore pacis occulte Christum colebant, tempore tamen persecutionis aperte adeo et constanter fidem Christianorum defendebant, adeo ipsi Rictiovaro in faciem resistebant, quod eos quasi ad exemplum aliorum diversis tormentorum generibus multum afflictos, tandem in præsentia sua fecit decollari. Alter ergo duorum versus Austrum positum interior scilicet Hormisda, exterior autem l Patricius vocatur: alter autem eorum quorum latera Aquilonea

in ecclesia a se inagnum et struata

deponunt corpora sanctorum.

d

e

f

g

h. medio S. Paulini ex Phrygia delatus:

i

hinc ibi occisorum Martyrum,

k

Palmati Consul, Thyrsi Ducis Thebarum,

7 Senatores Maxentii,

Constantius, Crescentius, Justinus,

Leandri Alexandri, et Soteris.

a
Puv operibus
facit

c
largus in
clericali signis:

d
et templi
constructione.

e
dicitur miracula.

f
Eod. 3. 1

A Aquilonem respiciunt. interior item Constans, exterior in Jovinianus vocatur. Ingressus est Treverim Rictiovarus quarto nonas Octobris, et eadem die occidit Thyrsum cum sociis suis : sequenti autem die Palmatum cum sociis aliis Principibus civitatis : tertia vero die eadem exercent in plebe sexus utriusque.

ium Hormi-
dae, Pulcris,
Constantis et
Jovianiani
4 3 et 6
Octob. accio-
rum.

celebrem
inde gloriam
adepus.

7 Qua vero occasione qualive divinae praedestinationis ordinatione, quanta etiam signorum operatione, divinitus justificatus sumus hac inventione, hic nihilominus induceremus, nisi inceptum de S. Felice sermonem nimis interromperemus. Quapropter hoc solummodo hic notari sufficiat, quod ad hujus Sancti laudem specialiter attinet. Hoc est autem in hujus scriptiois eulogio, perpetuo S. Felicis celebrandum precorom, quod ad prosequendum sanctae Dei Genitricis patrocinium ac Thebaorum Martyrum consortium, tante capacitatis monasterium in honore ipsorum construxerit, ubi et natus de Virgine Christus ab ingenti fidelium multitudine perpetuo posset collaudari, et ubi plurimus Thebaeae simulque Trevericae legionis exercitus, in hoc loco pro Christi nomine passus, sed usque ad sua tempora negligenter et absque reverentia, tot tantisque Martyribus debita, in n campo, qui tunc Martus vocabatur, projectus, venerabiliter posset collocari et usque ad diem resurrectionis et justae omnium retributionis cum ipso ejusdem monasterii felicissimo constructore, aliorumque Trevericorum a S. Felice Episcopo sanctissima collectione servari. Qua de re non est dubitandum, hunc, de quo loquimur, Felicem Confessorem et Episcopum Martyrum promeruisse consortium : cum enim Veritas dicit : Qui recepit Prophetam in nomine Prophetam, mercedem Prophetam accipiet : quomodo quae mercedem Martyris non meruit, qui tot millia Martyrum corpora cum tanta honorificentia receperit, ut in eorum magnifica sepultura, monasterii dico operosa structura, infinitas aedae et immensas pecunias expendere, quatenus per impendunt sanctis Martyrum tantum studium officiositatis, gradum quoque curandam non immerito considerant meritatis : sique in laudem sanctissimae matris ipsius (tunc in hoc passim Confessor Christi Martus nihil derogantes animo) non imcompetenter possumus cantare. O sanctissimi anima, quam etsi gladius persecutoris non abstulit, tamen palam martyrii non amisit. Nec minus est magnitudo nimis et perpetua Sancti ostium felicitati adscribendum, quod in ejusdem plumbeae chartae eius epistole antea oris sui corpus Paulini totius Civitatis regni retulisse clarissime notatur. Ex hac enim indubie monstratur, quantum totius regni examen vir iste tunc habebatur, ad ejus consilium, vel magis Imperium, tam longinquam fatigatio peregrinationis ab omnibus aequanimiter susceperatur. Hujus autem labor itineris quam fuerit efficax et felix, probat S. Paulini corporis thesaurus, super omnem Margaritam pretiosam, in medio sanctorum Martyrum a B. Felice foras catenis, sicut scriptura testatur, honorifice suspensus.

Mol. 10, 41

cum Martyribus honorandus.

Corpus S. Pauli ad adve. tum.

ini et S. Max. Pamphilus. — in Eadem MSS. Jovianus. — n Joannes Ewen in Medulla gestorum Treverorum fol. 51 asserit hanc ecclesiam ad levam civitatis Trevericae, extra portam S. Symonis in campo Martis primo a S. Felice Treverensi Archiepiscopo edificatam. — o MSS. S. Max. et Budae. civitatis.

CAPUT III.

Miracula : obitus, sepultura.

Et haec quidem sola sanctitatis ejus indicia sufficerent, si nulla aliunde suppetere, quae felicitatis et sanctitatis cumulum huic vere Felici Episcopo auferent. Ex quibus profecto innumeris, quae litterarum olim tradita monumentis, postea in repetita, ut praedictum est, urbis vastatione cum ipsa simul urbe incendio perierunt, unum quoddam in exemplari quodam libri Conitis repertum, exempli gratia inserendum esse putavimus. Tempore quodam dum verbum vite praedicando, et, ut par erat, signorum operatione fidem veritas faciendo, parochias circumiret, contigit inter cetera, quae, ut in Actibus Apostolorum legitur, signa et prodigia multa faciebat in plebe, ut dum vico ejusdem nobilis et potentis viri adventaret, uxor ejusdem viri, diuturni languoris invalescente gravelline, ad finem vitae appropinquaret. Cum interim adventum sancti hujus Episcopi a referentibus vir ille cognoscens, spe recuperandae sanitatis uxori illico concepta, multas gratiarum actiones propter adventum ejus Deo reddidit : b ei-que hospitalitatis gratia, quam ipse Sanctus plurimum diligebat, invitato officiose ministravit. Cum autem laeis manibus et osculatis pedibus Episcopi, desperabilem jam jamque morituram uxoris suae vitam pro Patri flebiliter exposuisset; Felix sanctus, sicut erat ad omnia opera pietatis promptissimus, aquam statim benedixit : quam cum illa suo ori vix recluso infusam ferenter gustasset, reparatus jam omnibus quas amiserat viribus, sanata surrexit : Denique, qui tales hospites suae destinasset salutis, benedixit : quibus, ad exemplum curata a Domino socrus Petri, et ipsa curata humiliter ministravit.

Inter miracula quorum historia pertiit.

Act. 4, 30

a

moribundam uxora benedicta sanata.

b

9 Illic igitur post duodecimum Episcopatus sui annum rerum secularium afflectus taedio, et spiritu prophetae vicium vitae suae exitum perdoctus, dispensationi Pontificali penitus c renuntiavit ; et corpore continua quadam infirmitate languido, spiritu vero frequenti Anglorum colloquio validiori, solitarii intra praedictam B. Mariae Virginis ecclesiam usque ad finem vitae permansit. In ipso autem transitu sui articulo convocatos ad se ex more tunc Clericus quam quilibet quos edocuerat fideles, his exhortationibus confirmavit : Nolite, ait, fallere subditos vestros, sed ut filios verbo instruite. Nolite etiam adorare idola muta, diabolico decepti errore, qui damnationem potius vobis quam salutem possunt inferre. Credite autem in Deum, coeli et terra omniumque creaturarum factorem, et in Jesum Christum filium ejus, qui de Spiritu sancto in B. Mariae Virgine utero conceptus, hominem assumpsit, quique post multa divinitatis suae indicia, pro peccatis nostris, ipse expers peccati, mortem subiit. Hoc vix completo sermone, divinae clementiae effectum ita omnium compuncte sunt mentes, ut quasi ex uno sermone omnes dicerent, tali se putans Deo credere oportere, qui coelos magis quam lapides aut manufacta similibus inhabitet.

depo. 110 Episcopi advenire

degit solitarii eius :

moribundus suos adhortatur

10 Beatissimus autem Pontifex cum jam commissum sibi a Domino talentum in discipulis suis satis adactum cognovisset, expansis ad Deum manibus. Gratias tibi, inquit, Deus ago, qui tantam credulitatis constantiam tuis indidisti, nunc quoque in pace suscipe spiritum meum. Et ecce omnibus audientibus haec vox deculsonuit. Veni Felix, feliciter egisti : intra in gaudium et promissa Domini tui. Cursum bene consummasti, fidem servasti. Recipe ergo nunc fructum

Vox coeli innotuit

A fructum laboris tui, quia vincenti dabo palmam, et propter nomen meum derelinquentibus mundum hereditatem eternam. Quae cum in auribus hominum de caelo sunt dicta, sanctis Confessor caput paullisper et mentis oculos a populo reclinavit: tum in conspectu omnium quasi columba aurea ore illius exire et ipsum caelum visa est penetrare. Stupefactus autem tanti eventus admiratione populus, et in exequis Pastoris sui gravi lactu perseverantibus, tale divinitus collatum est solatium. Ne deficiatis christianissimi, confortamini et viriliter agite, quia clamorem vestrum Dominus exaudivit. Pastorem vestrum, quem in terris commorantem summo dilectionis amplexu fovistis, apud me pro delictis et excessibus vestris intercessorem fore perpetuo sciatis.

II Quibus denique Dei promissionibus firmati, sacrum corpus totum simul fidelium conventus, cum maxima Sacerdotum et ejusque Ordinis Clericorum frequentia, honore debito considerunt in basilica, quam in honore sanctae Dei Genitricis constructam diximus. Depositus est autem vii Kalendas Aprilis in dextro videlicet ejusdem ecclesiae cornu, ubi non parvis miraculorum judiciis jam inde ejus in explicabilia merita fulgent. Neque enim digna aestimatione

B quisquam beneficia ejus meriti poterit, nisi secreto- rum omnium conscius ille, qui in hac paterna indulgentia semper operatur, ut in nos et hoc ipsum, quo Dei nostri sanguinem rependi credimus, conferatur ab eo, qui vivit et regnat per omnia secula seculorum. Amen.

a MS. s. Matthaei addit, nomine Hillo. — b in eodem MS. haec ita narratur: Obvius processit, et ad domum suam invitato officiose ministravit. Mox vero rem, ut erat miserabilis, uxoris jam fere mortuae desperabilem vitam pro Patri exponens, benedictionem aquae ab eo petivit: cujus aspersione fieri sperabat, ut aut jam moritura tanto cruciatu citius absolveretur, aut victura efficacius convalesceret. Episcopus nihil moratus, aquam in conspectu omnium benedixit, et per manus Presbyteri sui, Bedi nomine, deferendam dedit. Quam ille devote ad cubitulum deferens, in quo mulier ultimam jam trahens spiritum jacebat, primum ipsam totamque in circuitu domum aspersit: deinde ori ejus vix recluso ex eadem paullulum infudit. Tum illa, recepto quem amiserat sensu, et reparatis illico viribus, deo qui tales hospites suae destinasset sanitati gratus agens, surgensque extempore, sicut curata a Domino sacros Petri, eis ipsa quoque curata ministravit. — c Ex calculo Broverii anno 397. Mauritio muneri sui procurationem cessit. At sicuti completi sanantur annus fuit 398. — d Item Broverius, ubi ad dextrum latus olei sepulchrum magna veneratione colitur. At supra citatus Joannes Euseb. fol. 52 ita scribit. A latere sinistri chori requisivit S. Felix Archiepiscopus Trevirorum, qui et ipse proxime e terra sumptus elevatus est, et editiori tunulo sive capite inclusus. Titulus sepulchri: est ejusmodi. Hic requiescit S. Felix Trevirorum Archiepiscopus, qui hanc ecclesiam supra sepulchra Martyrum Thelaeae legionis construxit: qui B. Paulinum a Phrygia translaturum inter eosdem Martyres Martyrem medium collocavit.

DE SANCTO SICARIO EPISCOPO LUGDUNENSI IN GALLIA.

Theophilus Raimundus in Indiculo Sanctorum Lugdunensium de praeposita Antistite ista habet: S. Sicarius Lugdunensis Episcopus sedit sub annum Christi ccccxxv. A Molano Martyrologio Usuardi adscriptus est xi Aprilis. Ecclesia tamen Lugdunensis memoriam ejus recohit vii Kalendas Aprilis, praesertim in sacello, quod et in basilica S. Nicetae sacrum est. Addit haec Joannes Chenu, corpus ejus jacere in dicto sacello, et de eo Officium celebre fieri in ecclesia S. Nicetae. At Sanmarthani in Gallia Christiana tradunt, eum capellam habere sibi dicatam in aede beatorum Apostolorum. Habemus MS. Calendarium aliquando propositum Clero Lugdunensi ut ad istum normam Breviarium ac Missale Lugdunense dirigeretur: in hoc ad xxvi Marti statuitur festum S. Sicarii Episcopi Lugdunensis et Confessoris novem Psalmorum et trium Leticionum. De eo hoc elegium ad hunc etiam diem proponit Saussains: Lugduni S. Sicarii Episcopi et Confessoris, qui ob doctrinae et religionis merita B. Elpidio subrogatus, exemplis et documentis salutaribus nuntice hanc Ecclesiam illustravit, vitaeque in omni sanctitate confecta, quaevit in Domino. Eius corpus conlittum est in proprio sacello basilicae S. Nicetae, ubi hodie sacris anniversariis natalis ejus colitur.

2. *Alius ab hoc S. Sicario Episcopo videtur consti-*

tuentis, quem cum socio ad xi Aprilis, Lugduno adscribunt antiqua Martyrologia: ex hystripletopographum S. Hieronymi, Carthagensis, Lugdunensis et nostrum Antwerpense ista habent: Lugduno Galliae depositio Sicarii et Patricii. Eadem traduntur in MSS. Laticensi et Tornacensi S. Martini, in hoc tamen vito librorum est Fiagrii loco Sicarii. Deset etiam in vetusto nostro Hieronymiano vox depositio. In MSS. Ultrajectano S. Mariae et Trevirensi S. Martini, omissa Patricio, ista leguntur: Lugduno Sicarii Confessoris: quae absque urbe reperuntur in MSS. Augustano S. Valerici, et Parisiensi Labbei nostri. Interim loco nominis Confessoris, legitur Episcopi in Bellini editione Parisiensis anni 1521. Verum qui inter Episcopos Lugdunenses nullus reperitur Sicarius appellatus, Molanus mutavit nomen et scripsit Lugduno Sicarii Episcopi Secuti mox succunt Galesinus, Canisius, Ghinius, Ferrarius, et Saussains, qui in Indice ordinem ejus facit, sed ut alias ostendimus, ex conjectura Arbitramur potius ad diem xi Aprilis adscribendum Lugduno SS. Sicarium et Patricium: ut in MSS. vastioribus Martyrologis ostendimus eos honorari, et hunc diem dominus S. Sicario Episcopo Lugdunensi. Si viri antepositi Ecclesiae suae amantes certiora monumenta possint voluere, ad dictum xi Aprilis ea libenter dabimus.

DE S. MOHELLOCO SIVE KELLENO KELLOCIAE IN HIBERNIA.

Qua parte Momonia, Hiberniae quadrifariam divisae Australis portio, ab occiduo alluitur mari, Dron, id est, Occidui habitant, sparsi per quatuor, ut sic dicam, peninsulas, totidem spuosos exonerantem sese in pelagus fluviorum aestuaris distinctas: quarum quae maxima, Hiearbria antiquis dicta, nominis praese reliquias in Carbre castello hodieque retinet, et inter alia vetustae celebritatis loca Kellociam habet, Kellonam fortassis Spedo nuncupatum in initio Murchensis sinus recessu. Ea ut nomen a S. Mohelloco

traeit, ita eundem Patronum vult, teste Colyano, et festivitatem ejus retinet, etiam nunc in viridi observantia: quo nomine etiam ab Henrico Fitz Simon in Catalogo Sanctorum Hiberniae referunt hoc sic, corrupte scriptus Mottellogus, quod Canisius quoque et Ferrarius sunt secuti. Colyannus Episcopum simul et Abbatem facit, quorum forte alterutro dumtaxat titulo insignitus a varis, occasionem dedit aeterni Flannai MS. Metalligi Abbatis, item S. Metalloeki Episcopi memoriam, ut duorum distinctorum, suis fastis inscribendi: Herman-

et nomen variis in fastis legitur:

nus

in specie columbarum aurea avolat in caelum:

Palmonit Trevirensibus dant.

Spiraliter et cetera et miracula.

... arboribus an-tur

Corpus sanctum.

E

G. H.

Alius ab eo S. Siagrii usque xi Aprilis.

F

D. P.

CIRCA AN. DCLXXI. MART.

Quia apud Dacia cultus regit.

A *uns Greveu in suis ad Usuardum Additionibus solius Mohallock Episcopi et Confessoris meminit.*

Putat Colganus hunc illum esse, cujus in S. Finani Vita, vii Aprilis danda, fit mentio, cum honorifica appellatione Sancti Senis. Habemus nos ejusdem sancti Finani Vitam, in eaque sic legimus: Alio autem tempore venit S. Finanus ad virum religiosum, qui vocabatur Mochelluc, qui habitabat in quodam loco habens secum duas vaccas, cum uno vitulo: nam vitulus alterius vacce a lupis devoratus est. In quibus et reliquis, quæ sequuntur nihil est, quod vel per umbram probabile feriat de Episcopo aut Abbate istic esse sermonem. Igitur quam inde sumit Colganus notam temporis, quo S. Mochelloco vixerit, pro incerta relinquens, malimus Severini Keteni ab eodem laudati sententiam sequi, qui libro secundæ historie sue regni de Cunallo et Kellacho Molcobbe Regis filius ab anno DCXXXIX ad DCXVI conjunctim regnantibus, sic inquit: Hoc tempore vixerunt S. Furcus et S. Mochelloco, qui extruxit ecclesiam de Kil-mochelloco sive Kellovia: ut partem illam Kil pro ecclesia positam, et mo veneratissimi causa preficam manum omitteremus: quod nomen si alios quoque Kellonus scribitur (uti illud accepit Cuthaldus Maguir et suo Martyrologio inscripsit Marianus Gormanus, usidem alias verbis usus, quibus antiquissimum Tomboctense hac eadem die) videri forte possit ejus mentem, etiam hac die fieri in perantiquo Atrebatensi Martyrologio, ubi refertur Natale S. Killiani.

an ejusdem ad quem S. Finanus dicitur?

Circa annum 650.

Mochelloco genus a stirpe Comarii filii Ederscheili præcipuus Severinus Ketenus dicit: Filium Tulodhrum cognominant duo jam dicta Martyrologia, quod in Calendario Casselensi corruptius de Kil-oilbrain legitur, et ubique additur locus cultus, Cathuir mac-Conchaid: quam fuisse civitatem Desiorum in sylva, Lethan, id est, lata Habernis cognominata, docet in suis ad S. Eugussii festilogium scholasticus Cathaldus Magnus: ipsam jam dicam silvam apud Lismorum constituens. Ubi cave Lismorum intelligas, ad Moram fluvium frequentem etiam nunc et nobilem urbem, in Waterfordiæ Comitatu longe a Desiis: sed vel eum, quem fluvius Lyx efficit lacum concepte, Catherlong Spedo nuncupatum, ab eo loco, in quo S. Mochelloco colipm ductum est: vel Listor ritum lucniadsitum pagum, relictus fortasse Lismor scribendum. Absunt autem nominata loca a Kellovia ad Boream partem quindecim, partem viginti passuum milibus, adeo ut, cum S. Eugussius in festilogio suo metrico dicit, quod in Letha interit S. Mochelloco, pos: multos vite dies: intelligatur non longe a constructa ab se ecclesia obuisse, et ambigua vocis leathia acceptione modo sylvam istam, modo Britanniam Armoricam, modo Italiam seu Latium significantis) deceptos eos, qui juxta præcitatum: Cuthaldum Maguir ceasuerunt Romæ mortuum esse, corpus autem in Kil-mochelloco sive Kellovia, cui tantum et nomen deberat, esse translatum, persuadet celebrior istic in hibernum diem illius veneratio.

D in Lethana silva maritur.

præpe Lismorum Desiorum.

E Kellovia forte relatus.

I B.

DE S. LUDGERO EPISCOPO

MIMIGARDEFORDENSI IN WESPHALIA, SAXONUM APOSTOLO,

Commentarius prævius.

§ I *Episcopatus Mimigardefordensis, qui deinde Monasteriensis: Primus Episcopus S. Ludgerus: hujus patrii.*

Saxonum antiqua notio, veteris fere per magnam Germaniam sparsas laborum potentia bellique artibus antecellit, eademque tam populosa fuit, ut cum quinto, Eræ Christianæ seculo Britannicæ partem maximam occupasset suisque repressisset colonis; Gothus postea ad invadendam Hiberniam cunctibus, per magnam aditisset copiam: cuiusque finitimus Nordmanni, ad Septentrionem, ad Ortum Sclavis, perpetua hostilitate colliberetur; tamen, ut Eganharbus in Vita Caroli Magni testatur, ejusdem Regis tempore, per continuos viginti tres annos bellum gesserunt inter Saxones cum Francis, quorum nunquam alias vel litas impetrum potuit, vel clarus militatæ robur emicuit: acque, ut idem futuræ auctor, nullam atrocis Francorumque populorum laboriosius, toto quo Carolus regnavit tempore annorum LXVI, susceptum est bellum. Erant vero tunc nobilium culta in dediti Saxones, ut eos præcipue ad vitam Christianæ religionis aduersus Francos effectavit. Ubi tamen paullatim ad hanc suscipiendam melite illorum animi sunt, cum pie et constanter deinceps coluerunt. Primum apud ipsos accolisque Frisonum cum presentiarant civi Apostolice, et Saxones illi civi Cobut s, quas dicitur in Britanniam antea deductas: ibi enim ritus velut fabricator gleba, eamque fidei seges est, et in Frisiam veterisque Saxonum propagata. Ea in re primum fere operam posuere, Wilfridus Episcopus Eboracensis, dum Romam proficere ad Adalystum Regem Frisonum directus; deum Willebrandus, Swithbertus, Ewaldi duo, Leobinus, Alabretus, Winfridus, qui et Bonifacius, Antiquus sive Saxones.

2 *Horum plerisque Francorum Duces ac Reges, præsidium præbuerunt ac facultates, quibus ac socios,*

et quos in eam disciplinam adjuvissent ex convertis ad Christum populis, aut ex eadem Britannia emicassent adiutores, possent sustentare. Præcipue tamen Carolus, non minus studio religionis propagandæ, quam bellica virtute ac triumphis Magnus, ut sapienter providit, ut Episcopi ad stabilendam apud Saxones fidem constituerentur, quibus et Cathedralis oppidum locus fundavit, ac singulis idoneas adscripsit possessiones, quas et nobilitum Francorum, ac Neophytorum quoque hand tenuiter adaurit liberalitas. Quanta res fuerint congeri potest ex epistola, quam S. Lullus Archiepiscopus Moguntinus ad S. Gregorium, S. Bonifacium in administratione Episcopatus Ultrajectini successorem, scripsit, estque LXV inter epistolas S. Bonifacii, ubi ista habet: Hæc sunt suasoria verba, quæ sine meo periculo dicere non possum, ut in hac temporali potestate et terrestri ditione, qua auctore Deo jam nunc uteris, Domine, sententiæ semper memor sis, sonantis: Regnum meum non est de hoc mundo. Ac deinde: Discernas igitur hac temporali potestate frui propter æternam solertatem. Postea vero innuit, tumultuosam multitudine Gergorum adfuisse. Ac tandem subdit: Quamvis hoc inesse te negotium liquido noverim, occasione hauriendam animarum, et pro studio multiplicis serviendi Deo etc.

a quo fundati apud eos Episcopatus.

et large donati?

3 *Non fuerunt tamen fortassis tantæ singulis nominis per Saxoniam Episcopis, quantum Ultrajectens in Frisia attributa a Carolo facultates. Non minus tamen fuisse veteris atque illi necessarias, congeri potest ex epistola S. Bonifacii ad S. Fulvium, Abbatem S. Dionysii in Gallia et Palati Pippini Regis Treveropolitani, cujus Vitam dedimus xxv Februarii. Ea epistola, S. Bonifacius, cum se brevi mortuarum præsignavit, Fulvium rogat, ut commendet Pippini discipulos suos: Sant enim, inquit, pene omnes peregrini: quidam Presbyteri per multa loca ad ministerium Ecclesiæ et populorum*

ut erat pro rectoribus? ceteri neis?

AN DCCCXII XXI MART.

Saxones belliosi.

ad Christum converti sub Carolo Magno.

A pulorum constituti: quidam sunt monachi per cellulas nostras, et infantes ad legendum litteras ordinati sunt: et aliqui seniores, qui longo tempore mecum viventes laboraverunt et me adjuvabant. De his omnibus sollicitus sum, ut post obitum meum non dispergant: sed ut habeant mercedis vestrae consilium et patrimonium celsitudinis vestrae: et non sint dispersi: ut oves non habentes Pastorem; et populi prope Marcam Paganorum non perdant legem Christi. Præterea Almitatis vestrae clementiam diligenter in Dei nomine deprecor, ut filium meum Lallum et Coepiscopum, si Deus voluerit et sic Clementiæ vestrae placeat, in hoc ministerium populorum et Ecclesiarum componere, et constituere faciatis Prædicatorem et Doctorem Presbyterorum et populorum. Et spero, si Deus voluerit, quod in illo habeant Presbyteri magistrum, et monachi regularem doctorem, et populi Christiani fideliem Prædicatorem et Pastorem. Propterea hoc fieri peto, quia Presbyteri mei prope Marcam Paganorum, pauperculam vitam habent: panem ad manducandum acquirere possunt: sed vestimenta sibi invenire non possunt, nisi aliunde consilium et adiutorem habeant, ut sustinere et inlurare in illis locis ad ministerium populi possint, eodem modo sicut ego illos adjuvi. *Ex his S. Bonifacii discipulis unus fuit, quem diximus, S. Gregorius: cui si jam liberatiter ac benigne providerunt Pippinus ac Carolus, cum jam illo viri manum cum Ecclesia antea gubernassent, Willibrordus ipseque Bonifacius; quam large consuluisse eos exultamus ceteris per Saxoniam Antistitibus, qui primi ad id gerendum munus, et populos rerum nostrarum erulis et adhuc sempiternos erudiendos accederent, quiq; ministros et adjuutores sibi odsciscere, et adolescentiores litteris ac pietate informare deberent, et pariteram necessariorum inopia, ut fere sunt initia, premerentur.*

B Quia porro in tres universim populos nato erat omnis Saxonum distincta, Westphalos, Ostphalos, Angarivos, nri vii Januarii ad Vitam B. Witekmih diximus; singulis hæc populus plures dati sunt Pastores, de quibus, prout sunt in Divis relatis, ad proprios dies agemus. Horum populorum vi, qui Osterlunji dicebantur sive Ostphali ad solis ortum habitabant; Westphali ad Occiduum, et Francorum Ripnariorum confinia: atque ipsium fere Rhenum fluvium, medii, Visurum inter et Album, Angrarivi colebant. Inter Westphalicos Episcopatus, excellit is, cujus Sedes et principalis, ut scribit Alfridus tertius ejus Præsat, in pago Sudergoe, in loco cujus vocabulum est Mimigardesford. Pagus Sudergoe, alibi Southergawe scribitur, quod significat tractum vel regionem ad Austrum vergentem. At Mimigardesford, alibi Mimigardesforde, Munegardesford, Mimigardesford appellatur, apud Ditmarum in Chronice. Mimigardesforde; apud Krantzium Metrop. lib. 1 cap. 3 Mimmingrade, et lib. 2 Saxon. cap. 16 Mymingrode. Etymologia prioris appellationis exponit Monachus Werthimensis anonymus, qui jussu Bernardi Abbatis rhythmicam poemam, in tres partium Litanias, ut vocat, de vita S. Ludgeri composuit; ita enim scribit:

Et Episcopum, dictum Monasterium,
Clericis fundavit Vado Mimigardis.

Sane enim Part Germanis vadam significat, quod Belyze vocat dicimus, Angli forde. Profert simile etymologum, rhythmicographi illius mimichi Werthimensi pene æqualis Guatherus lib. 1 Liguarii, de Francofurti sive Francofordia urbe ita canens. — Teutonius incula dixit

Franconefurt: nobis liceat sermone Latino

Francorum dixisse vadam. —

Ab cujus vero Mimigardis nomine, Mimigardesfordis sui dicta, non reperi: neque cujus amicus vadam aut trajectus illic fuerit Permeat quidem urbem fluvius,

Martin T. III.

quæ vulgo A nuncupatur, ab neoteceris quibusdam Alpha; D fortassis quia splendidius putent a prima Græcorum littera, quam Latinarum, ductum nomen. Sed verius est, veteri Celtarum aut Teutonum lingua generatim aquam Adictam: hinc plures in Belgio, ac præsertim in Frisia, et alius Transrhenanus plagis, fluvii, cum proprio nomine vocantur A vel Aa oppellati, id est, Aqua. Ita et in Montris justa S. Audomari urbem Aa fluit, alius in Brabantia Dommelæ vel Silvam-Ducis miscetur; alibi plures ejusdem rationis et nominis. An vero ipsius Monasteriensis aquæ trajectus, an vicini Amasis, cui se illa invergit, Mimigardesfordis nomini usam præberit, accole disquirant.

§ Illud satis certum, quod lib. 1 Metropolis scribit Krantzius, Mimigrode sive Mimigardesford, locum populosum ac celebrem fuisse, coque in Sedem primariam Christianæ religionis in e tractu electum. *At nobis minime videtur probabile, quod idem scribit, locum illum ab insigni ibi fundato monasterio Dominarum nomen mutuatum, ut urbs tota Monasterium usque hodie diceretur. Quod ipsum fuit lib. 4 cap. 14 ita explicat: Mimigardesfordensi tum Ecclesiæ præfuit vir insignis Hermannus, ejus nominis primus, Episcopatum summa cum industria administrans, et religione in Deum præcipua, et in populum vigilantia non vulgari. Ille primus instituit, dedicavit et consecravit monasterium et ecclesiam Trans-Aquas, in titulum et honorem B. Mariæ Virginis. Quod brevi monasterium ita exerevit adeoque factum est celebre, ut nomen deleerit et civitati et Episcopo: ita ut paulatim abolito veteri Mimigardesfordensi vocabulo, inceperit dici Monasteriensis et civitas et Ecclesia, quod nomen prævaluit in hodiernam diem. Inolent sane nomen illud, ut civitas Monasterium appellaretur, et Episcopus Monasteriensis: sed sensim, optior; nec ab aliqua ecclesia, quæ tertio post institutum Episcopatum seculo, comita demum sit, neque ipsa solo Episcopati oriata; sed ab eo monasterio, cujus meminit Alfridus tertius ejusdem huius Episcopus lib. 1 Vita S. Ludgeri, cap. 4 num. 27 his verbis: Interea per dispositionem misericordis Dei Saxones conversi sunt ad Dominium: et Rex Carolus eundem virum Dei Liudgerum Pastorem in parte Occidentali Saxonie constituit: cujus parochiæ Sedes est principalis in pago Sudergoe, in loco cujus vocabulum est Mimigardesford, ubi Domimo ipsi honestum construxit monasterium, sub Regula Canonica Christo famulantium. Antiquus hic et celebris Canoniorum monasterium, quam illud Dominarum. Neque ambigendi locum relinquit Porta Werthimensis, his quæ vetulimus verbis:*

Et Episcopum, dictum Monasterium,

Clericis fundavit. Episcopum aut: id est, Episcopi Sedem, Clericis fundavit, non Dominabus; nec in harum ecclesia is solvitur locutus Ab hoc ergo dictum Monasterium est, non ab illo Parthenone. Et hujus Poetæ tempore, atque aliquanto ante Episcopatus Monasteriensis nuncupatus est: quod ex his ejus verbis patet:

Et quia aliquem nunquam ante Præsulem

Quinque illi pagi, quos prænominaui,

Habebant, Carolus fecit ut Episcopus

Monasteriensis semper his Præses sit.

Ad confirmationem docuit nos invidem vir eruditissimus, sub Dodone decimo ejus civitatis Antistite, repertis in virtutis scriptis, vocabulum Monasteriensis Episcopi usurpatum: et Hermannum, qui xiv fuit, nunc Monasteriensem, nunc Mimigardesfordensem esse scripsisse. Eandem quoque Mimigardesfordensis Episcopi appellationem retinuisse in publicis litteris Robertum xv, Fridericum xvi, Ephronem xvii. Quamquam hic reperitur alicubi etiam sic scripsisse: Et ego Monasteriensis opilio, videlicet Erpho, ut vulere est in ejus Vita ab Alberto

79 berto

non a monasterio o Virginum post annum 1100 edificato,

sed Cathedrali Canoniorum;

apud Orciduos Saxonum sive Westphalos,

Episcopatus Mimigardesfordensis,

A *tero Boicorst I. V. D. edita. Sed post tempora Theodorici II et Burchardi prius nomru omnino abrogatum videtur; atque a Collegio Canonicarum primario, quod florentissimum fuit, Monasterii nomen urbi factum.*

G *Hinc refertur merito potest, quod Cornelius Kempius lib. 3 de Origine Frisiae cap. 23 scribit: Ludgerus, inquit, primo construxit summum templum Monasterii, et dotavit illud. Ad cuius aedificationem majoris templi Monasteriensis, contribuunt ingentes oblationes et pecunias populi partium Frisiae, videlicet Hunsinga, Fimelinga, Phebraga sive Reidensis, qui ab eo ad fidem Christi conversi fuerunt..... Monumentum hujus rei in summa ecclesia Monasteriensis ostenditur in pariete, et antiqua pictura Frisonum, offerentium D. Paulo munera, supra januam Septentrionalem versus Occidentem inscriptam; quam picturam superioribus aliquot annis fere obliteratam et deletam ab Anabaptistis, nostra vidit aetas per reformationem egregie instauratam, et carnalibus sequentibus illustratam a viro doctissimo et poeta Rodolpho Langio, Canonico ejusdem Ecclesiae: Suscipio virtutes majorum Frisia dives; Ad majorum oculos studio reparata vetustas, Quam Bis-tincta novo destruxit turba furore, Ante repurgatam, nitidibque colore politam.*

B *Ita ille ipse verbis. Dona quae in veteri pictura offerunt Frisonis ad aedificationem summi templi, sunt cygni, caesi, et aurum.*

7 *Fuit S. Ludgerus illius Ecclesiae, S. Paulo dicatur, primus Episcopus, atque etiam confessor; licet postea tanti decursu temporis aliquando instaurata aedificatio fortasse sit. Ipse vero nomen Ludgeri varie in vetustis codicibus scriptum reperitur: vulgo enim Ludgerus appellatur, scilicet Ludgerus et Luidgerus; Ludger in carmine, quod ut eum ex Anglia scripsit Josephus Alchemi discipulus; in Chronico Belgico Joannis Gerbrandi a Loydis, lib. 4 cap 6 et 17 Lutghorus, at Luidgorus sive Luidgerus apud Gerardum Joannem Fossium de Historicis Latinis lib. 2 cap. 30, in Chronico Ditmari Luidigerus. Sequuntur ita codices, ut e quibus seu Vitam ejus dabimus sive aliquid de eo testimonium, ita eorum etiam scripturam representemus, quod fieri commode poterit. Erat ipse natione Frisius, nobili loco natus, patre Triadigram, Wirsinga et Adalgarda filio; Linsburga matre, filia Nathradi et Adalburga. Werthimur autem scribit Kempius lib. 3 cap. 25. Bernardus Furverius Annalium Frisicarum lib. 3 cap. 9 Wiriuri; Fossius loco citato Wiriuri. Frisii pagum illum, haud longe distantem Doceanno, ubi murgitrum contigit S. Bonifacii, Wiriuri seu Weriuri appellant. Atque ita videtur esse, de quo Alfridus lib. 2 Vitae illius, cap. 1 num. 4 ita scribit: Num esset B. Ludgerus sorus mare, in loco, qui vocatur Werthina, ubi ipse sibi in hereditate paterna construxit ecclesiam. Ita eodem Werthimur, cujus scriptori nomen ante fortitan nomen inhaeserat loci, in quo tunc erat: ceteri Weriuri aut Weriuri habent. Quod si scriptum Weriuri sive Weriuri fuit? quamquam vero labente non parum mutari in locorum nominibus solent, palam est. Et si pro scribit Alfridus, ecclesiam illam in hereditate paternam a S. Ludgero aedificatam, non inde tamen certo conficitur, ille eum natum fuisse; cum plura Thidigrimus pater ejus, sive nobilis et opulentus, possedisse praedium variis per Frisiam locis existimari possit, et fortassis propius Ultrajectum, ut patens Wirsingus, habituisse.*

§M. Vita S. Ludgeri a quibus scripta? Antiquior per Alfridum hic edita. miracula eorum aliis auctoribus collecta.

Qui circa annum Christi MXXI per Dominum Albatrem Bernardum vel jussus vel rogatus, metrorhythmicam Vitam S. Ludgeri, serie trochaica Latine, con-

scripsit monachus Werthinensis, tres idoneos scriptores tam ante se litteris esse complexos fatetur, Othelgrimum discipulum ejus, Alfridum Monasteriensem Episcopum, Ullingum coenobitam Werthinensem. Earum Vitam, quae ad manus nostras perveuerunt, prima est ab Alfrido Episcopo Mimigardevordensi scripta. Quod ex prologo liquet, ubi ista habet: Postulatis crebris precibus, ut de vita sancti Patris Ludgeri aliquid conscribere juberem, quatenus tam veneranda illius exempla multis ad iedificationem proficerent, ac paucis interjectis, quia nefas putabam tanti viri latere virtutes. Dein fititur, se exempla ejus et acta ideo plene comprehendere non posse, quia non ea visu, sed auditu didicerit: sed illis attestantibus, qui ab infantia illum noverant, atque ab eo eruditi fuerant: Hildigrimo scilicet Episcopo fratre ejus, et Gerseido Episcopo nepote ejus. sed et sanctimoniali foemina Heriburga germana ejus; nec non et venerabilibus ejus Presbyteris, Aluberto, (alio Adelberto aut Alberto) Atingo et Thiatbaldo. Hic ille est qui pluribus diplomatibus, ab anno 795, ad annum 806 datis, ita subscripsit: Ego Thiatbaldus humilis Presbyter rogatus scripsi et subscripsi. At de S. Ludgeri miraculis haec proficitur Alfridus: Virtutibus igitur atque signis, quae per illum Dominus operatus est, per negligentiam praetermissis; ea solum huic libello inscribi feci, quae una vobiscum aut visu deprehendi, aut facta certa cognovi. Ex dictis perspicere licet non fuisse prius ab Othelgrimo, quam ab Alfrido, scriptam Vitam S. Ludgeri. Cur enim alioquin putasset tanti viri latere virtutes, si ab alio jam antea, et forte elegantius, evant descripta? Cur postulassent Werthinenses, et quidem crebris precibus, ut de vita S. P. Ludgeri aliquid conscribi juberet, quatenus tam veneranda illius exempla multis ad aedificationem proficerent: si jam habebant ab ejus discipulo, et prae multis aliis arcanorum ejus emiscro, compositum insynchem commentarium? At qua inter eos, quorum relatione dicitur Alfridus, quae de S. Ludgero scripsit, non nominat Othelgrimum: videtur citius accessisse e vita, quam ut potuerit cum eo contraxisse notitiam. Porro non in solo prologo, sed et lib. 2 cap. 1 num. 4 suum indicat aetatem Alfridus, ubi narrata visione, quae S. Ludgerus Nordmannorum in Frisia invasionem divinitus praecognovit, ista subjicit: Hujus ergo vaticinii veritas, ejusdem sororis suae, nostrisque est probata temporibus... ac demum: Sed post ejus obitum, a gente saxivissima Nordmannorum, innumerabilia pene annis singulis perpessi sumus mala. Ac demum: Solem justitiae, qui pro nostris peccatis elongatus abcessit, reversurum speramus, et juxta praesagium viri Dei, pacem Domini Ecclesiae redituram. Vivebat adhuc Alfridus xx Julii, an. DCCCXVIII ut fidem facit instrumentum ex veteri codice Werthinensi descriptum, quod ita habet: In Christo Patri Alfrido gratia Dei Episcopo, emptori; ego Ganthard et Athelwim, venditores, Constat nos tibi vendidisse, et ita vendidimus, id est, comprehensionem nostram in silva quae vocatur Witerowald; quam comprehensionem homines tui una vobiscum circueverunt, et novis signis obfirmaverunt. Et accepimus a te pretium pro ea, sicut inter nos convenit, hoc est, libras III, in ea ratione, ut post hunc diem ipsa comprehensionem vestram monasterium pertineat, quod vocatur Werthina..... Acta in Werthina monasterio, tertio decima Kal. Augusti, anno Incarnationis Dominicae DCCCXVIII, regnante Hlodowico junioro anno IX, Indictione XI, feria VI. Hildigrimus hic est Pater filius, qui patre XX Junii DCCCXL mortuus, factus est Germaniae Rex; Lothario imperium cum Italia et aliis quibusdam provinciis obtinente, Carolo Occidentalem Franciam. Obiit Alfridus, ut est apud Cimmium, anno DCCCXLIX, xxii Aprilis, non sine opinione

mortuus an. 849.

certa fide,

omnium primus,

F. coriancus,

F.

et vetus in Cathedrali pictura.

Mimigardevordensis prius Ep. S. Ludgerus,

(cujus varie scriptum nomen)

ubi natus?

Vitam S. Ludgeri scripsit Alfridus Episcopus,

A *eximia sanctitatis, sepultus in crypta Werthinensi. Vitam porro S. Ludgeri ab Alfrido scriptam (quæ modo Werthinæ non extat, ut inde nobis alias significatum) accepimus a V. CL. Bernardo Rottendorffio, e Codice Budicensi descriptam; item aliud cyrillium nobis a Joanne Grothonsio nostro missum: aliud exemplar commendavit Isaacus Vossius et magis genuinum, in membranis exaratum antiquissima manu, nec dubium quin ipso in cenobio Werthinensi, quia adjuncta erunt valde caractere ac modo descripta diplomata et instrumenta donationis emptioisque eorum, quæ ipsi S. Ludgero, Hildegrimo, Gerfrido, Alfrido illud cenobium administrantibus, acquisitæ fuerunt, possessionum. Inde igitur eam Vitam hic damus, aliquanto quam in duobus aliis cyrillis simpliciore, ne succurrem.*

agendis adfuisse testatur, nusquam vilisse quod narrat. Quod vero Ludgerus prædixerat de calamitatibus regioni Frisonum per Nordmannos inferendis; id sic reuensus narrat, ut vaticinium ejus miserabili experientia jam olim probatum sit. Cum dicat Alfridus: Hujus vaticinii veritas ejusdem sororis sue nostrisque est probata temporibus. Ac deinde: innuberabilia pene annis singulis perpessi sumus mala. Idem anonymus prætermisit quod narrat cap. 2 libri 1 Alfridus, ecclesiam, quam S. Lebvino Darentiæ construxerat et combusserant Saxones, ab eodem Lebvino fuisse reedificatam, ac post mortem ejus ab iis denno succensam, a S. Ludgero, Alberici Episcopi tempore, restauratam. Ipse cap. 2 num. 9 solum habet, cum ibi Ecclesias construeret et plurimos converteret ad Dominum, sanctam animam Deo reddidisse: postque mortem illius, Saxones locum illum præda et incendio vastasse; combustaque ecclesia, corpus ejus frustra quæsisse, quod deinde reperit Ludgerus, ecclesiamque restituit. Alia sunt multa, in quibus ab Alfrido discrepat hic auctor: dum tradit Ludgerum, Frisia a Wittekindo vastata fideque exterminata, Romam profectum, a Leone Papæ Reliquis donatum, Casinum petiisse: inde post duos annos et medium a Carolo Magno, Alchvino instigante, revocatum: quæ ostendimus inuicem non congruere; cum ultima Wittekindi adversus Christianos expeditio contigerit anno dccclxxxiv. Leo in od Pontificum electus xxvi Decembris dcccxvi. Præterea reperuntur quedam Ludgero possessiones traditæ xv Kal. Aprilis anno Caroli Magni Regis xxvii, id est, Christi dccxcv. Denique hic auctor ait, ipsa noctis hora, qua migravit e vita Ludgerus, Carolum Imperatorem, Aquisgram tunc morantem, cum Alchvino od sidera inspicenda egressum, admirabilem veluti splendentis ignis fulgorem in sublime conscendentem vilisse: cum S. Ludgerus xxvi Marti dcccx obierit; B. Alchvinius fere quinquennio ante, xxiv Kalend. Junias, die Pentecostes, dcccxv. Qui potuit igitur lucem illum, testem obtinus S. Ludgeri, anno dcccx spectare? Talis cum ea Vita sit, non potuimus ea hic recensere molem hujus operis esse augendam, sed satis habuimus in annotationibus ad Vitam priorum excerptisse ea quæ auctor supra vel præter Alfridi textum attulit; deum miracula in vita atque post mortem ab Alfrido non commemorato, ab illo autem recensita collegisse in Analectis, quæ post primam Vitam ex raris datur sumus.

omittit aliqua narrata ab Alfrido,

et habet parachronismos,

ex hac solum atque excerpta dantur.

Tertium scripserunt monachi Werthinenses, &

extantem in multis MSS.

cum excursio-ribus non orati- bus,

unde hic ea citatur?

scripsit quoniam anonymus.

gentis Friso?

non Othelgrimus,

9 *Aliam S. Ludgeri Vitam in perrecto codice bibliothecæ Fuldensis reperit Christophorus Brouerus noster, et Moguntia anno mdcxvi eandem curavit. Hujus Vitæ scriptor natione Frisus fuit, ut ipsemet testatur his verbis: Venerunt et prius de terra Anglorum plures homines Dei, qui nostras patrias ignitione Christi illuminare laboraverunt. Ætatem quoque suam indicat, ubi de Landrico Princeps Fofrestlandiæ filio, impetrato a S. Ludgero, cum parcente ceterisque insubul- nis) ista subiicit: Quem postea in Fresonum gente religiosum Presbyterum vidimus. Et cap. 3 num. 13, de S. Ludgero ita scribit: Per vii annos in illis Occidentalis Frisiæ regionibus mansit, inter paganos vel rudes Christianos, omni industria et sapienti labore se agens, novum populum devota credulitate instituit; sicut mirifica illius gesta populi illi usque hodie memorant: quos ab idolis convertens, Christiana conversatione instruxit. Quia in superius citata metrica S. Ludgeri Vita, et eo quoque quam Cincinnius ex pluribus contulerit, primus eorum qui res ab illo gestas complexi litteris fuisse, memoratur Othelgrimus ejus discipulus; nem Brouerus Vitæ quam edebat non alium sibi videri auctorem, quam illum, pronuntiat. At Gerardus Joannes Vossius de Histor. Latin. lib. 3 cap. 33 ubi Othelgrimi meminit, primum solum librum genuinum esse censet; posteriorem de miraculis, junioris alicujus. De hoc paulo inferius. Idem Vossius cap. 35 ubi de Alfrido agit, secunduim esse eorum qui Ludgeri Vitam litteris consecraverunt existimat: solum ei præfisse Othelgrimum; qui non alius, inquit, videtur ab Hildegrimo. Alnus certe fuit; et illius quidem Vita scriptor cap. 7 num. 34 Othelgrimi sive Othelgrimi meminit: qui ex Clericis erat S. Ludgeri, et ab eo ad negotia tractanda adhiberi solitus, etiam antequam fundata esset Werthina: Hildigrimo vero cap. 3 num. 16, et cap. 6 num. 39 et 41. Si Vita est aliqua ab alterutro horum scripta, uti ad Othelgrimo scriptam tradunt; at non hæc saltem; ut merito arbitrari posse vulmur. Hildegrimum quidem citat Alfridus, qui sibi multa de S. Ludgero germano suo retulerit, qui enim ab infantia novrat, ab eoque eruditus fuerat; sed non ait eam scripto quidquam tradidisse. Othelgrimi neque scriptum neque relationem allegat, quem diximus videri ante Alfridi Episcopatum ex vita decessisse. Quando enim illum Ludgerus intervogavit, quid de loco construendi manasterii sentiret; erat, gerendis negotiis, et iudicio de ea re severè idoneus, quinque ac viginti annorum natus annos, sic ut capessent Episcopatum Minigardwoldensem Alfrido, septuagenario majorem fuisse necesse sit. Hildegrimus vero anno dccclxxvii traditur obisse.*

10 *Dem sic scriptor ne fuisse quidem e discipulis S. Ludgeri videtur, qui se quodam modo eorum secernat numero, cum scribit: Ferunt et alia miranda, venerabiles viri de discipulis ejus, a B. Ludgero gesta vel dicta; quæ cuncta ponere immoderatoris fortasse prolixitatis videbitur. At nusquam se rebus*

æque S. Ludgeri discipulus,

et

A *Othelgrima, seu quicumque alius fuit auctor Vitae secundae, Vos scripta censori. Unde Gerardus Joan. Vossius, ut jam diximus, de Histor. Latin. lib. 2 cap. 33, ex duobus inquit, de Vita S. Ludgeri libris prior solum videtur genuinus: posterior autem junioris alicujus. Ast hi duo, qui nomine Werthinensium; prostant, genuini ipsorum sunt fetus, nec minus alicujus parentis nomine prolati, sed generatum Werthinensium; sic ut videatur plures operam collocasse tum in componendis, quae ab Sancto gesta fuerit, tum in colligendis et consarcinandis quae ab aliis composita erant: ac fortassis unus aliquis praecipue admiravit, ut omnia rite emixtantata unum conficerent opus. Et certe quidem in Prologa dicitur: Si quibus aliqua de his quae dicturi sumus, dubietas interveniret: si dem illis aut nova quae ad ejus modo turbam miracula sunt persuadere, aut sanctissime ejus vitae consueti, qui adhuc aliquanti in corpore supersunt, inculcare valebunt. Proinde quamvis plura quoque alia, per eum fecisse Dominus feratur; nos ea solummodo in hoc opusculo ponemus, quae ab illis cognovimus, qui ejus jugiter conversationi interfuerunt, aut quae in schedulis, quamvis ordine confuso, posita invenimus: aut certe quae ipsi oculis nostris ad sacrosanctos sui corporis exuvias esse perspeximus. Tandem illud videtur statui posse, hunc de vita et miraculis S. Ludgeri commentarium non nisi sub anno MCCXCV, non fortassis MCCXCVI fuisse absolutum, etsi multa jam erant ex prioribus scriptoribus antea congesta: et ea hic in Anlectis ex Pahlensi MS. exhibentur § 2, ut nihil sit in tota illa Vita, ob quod ipsa jam extans in priori Surii editione hic mereretur recedi, utpote nihil novae acritate addituro de Sancto; multo minus ob solam styli diversitatem expelleret miracula genuerit.*

et libro Miraculorum,

B circa annum 880.

Alia secula aliquot recentior

B *12 Miror vero unde Gerardus Joannes Vossius hauserit, quod lib. 2 cap. 30 scribit. Vitam S. Ludgeri quae est in sylloge Suriana, scriptam esse a monachis Sancti Salvatoris Trajecti; sed monachis canobii Werthinensibus perperam tribui. Nonne satis eam ipsius assertione refellit ipsorum Werthinensium Praefatio. Ea cum ipsi non Vitam solum et miracula vendicat: in his vero quoties Werthinenses nostros vocat! Erat autem et alia a Werthinensibus concinnata, cum eadem Praefatione, Vita: quam habemus in tribus MSS. sed nec ita bene nota, nec scriptura tam vetusta: quae tamen plusquam de auctoritate esse videtur. Duo horum codicum nobis ab eodem V. Cl. Bernardo Rottendorffio communicati sunt; alterius eorum in membrana caratus, circiter a CCC, ut conjicimus, annis: alter in papyro scriptus aliquanto recentiori manu: ut et qui in membrana tertius; quem nobis vir nobilissimus Theodorus a Rerowse Wulpus donavit. In his tribus exemplaribus post Praefationem Werthinensem, exitum Vitae post idem quod apud Alfridum usque ad Wirsingi mortem: cetera fere ex tertio Vito expresso, sive ea quae edidit Surius; nisi quod passim nomina locorum, ne saepe hominum omittat, praesertim in Miraculis. Haec quae nihil continent non antea relatum, omnino scorsim esse meretur: ut neque acta metrica, ex Werthinensium, quam tertio loco reversumus, incubratione adumbrati; non haec ex illis confecta, ut existimasse videtur Browerus. Certe in illis metricis, actis quaedam habentur quae non praetermisissent Werthinenses, si postvitiis scripsissent. Quale illud est de obtentu, circumlatis S. Ludgeri Reliquiis, veris serentate, ejus rei memoria supplicatione anniversaria etiamnum celebratur, ut Bucelinus in Germania sacra testatur. Exstat utinam quae ab Uffingio manacho, sive, ut Browerus cum vocat, Ustungo, scripta dicitur Vita Fuisse enim virum multa eruditionis et elegantiae tradit Cincinius, et facile est conjicere ex Vita S. Idem ab eo composita, et iv Septembris edita a Surio. Debimus, quos in laudem S. Ludgeri idem Uffingius concinuit, versus hexametros, non carentes*

et alia contracta,

ut et metrica, e qua obtinuit nonnulla

atque Uffingii carmen, et iria miracula

certe quidem spiritu poetico, si numerus ubique responderet. Edidit eos Cincinius, nos ex probatissimo Rottendorffii MS. descripsimus, in quo tamen auctoris nomen non erat praefatum, uti nec ternis miraculis, quae dictos versus sequerentur, et nos quoque ea dubimus, cum ex stylo facile conjici possit Uffingio esse. Vixit hic, ut supra diximus, Ottonis II in temporibus, annis ante Litomae triplicis auctorem centum et quinquaginta. Sequuntur ex hoc ipso Litaneute alia quatuor miracula, quae et Cincinio relata: duo tamen prura sunt paradoxa, secundum praesertim. Subjiciuntur Monasterii Westphaliae facta seculo XII, et circiter annum MCLXX scripta; quae nos ex Theodori Wulpus MS. duobusque Rottendorffii, et per Joannem Grothusium nostrum ex codice Carthusiae Colonienensis accepimus; alioque vegrapho Joannis Gammusii, quae e bibliotheca hand scimus. Postremum locum occupabit miraculum a Cincinio ex Werthinensibus monumentis relatum, de Brunrico monacho, ab impiis dum sacris operatur crudeliter vulnerato, inque spuas et flumen abjecto, atque hinc Dei ope, intercessione (ut renar) S. Ludgeri, clauso.

D

alia monasterii scripta circa m. 1170.

§ III. Chronologiu Vitae S. Ludgeri a nativitate ad annum usque MCCXIII.

E

Quaeritur nonnemo, in pervestiganda notione temporum, quibus vitam egit S. Ludgerus gessitque res quas Scriptores commemorant, multas et magnas, ad supremum Nummus gloriam amplificandam, ejusmodi tenebras occurrere, ut non facile sit exitum invenire; cum in Vita ejus, ea praesertim, quae edita ex membranis Fuldensibus quaeque antea a Surio, nihil praesuli offeratur. Id reverte eam praecipue ob causam reor, quod characterem temporis in utroque Vita signatum, cum fallacem esse ex Vita S. Willehadi et recta ratiocinatione constet, non videntur tamen quidam non sequi. Characterem fallacem eum duo, quod ex Frisia pulsus a Willehadi, Romam abisse ut Leonum III Papam Ludgerus tractatur; cum Willehadi, pater cum Magna Carolo facta, Christo nomen dederit, anno DCCCLXXXV; Leo III ad pontificatum coelectus sit DCCXCVI exente: sic ut supra causam, si ex ea ad Leonem pervenit, aliam comminisci oporteat. Cum autem Roma ad monasterium se Cassinense contulerit, ejus Abbas Theodemarus grove illi propinquus erat, manseritque illic cum eo ultra duos annos, qui id potuit Leonis Papae tempore fieri? Hic cum xxvi Decembris, anno DCCXCVI creatus est Papa. Ad eum ergo non pervenit Ludgerus (qui S. Alberico Episcopo vito sancto xxviii Kal. Decembris, e Frisia discesserit) nisi Januario aut Februario mense anni DCCXCVI; videtur autem aliquo tempore commoratus Romae esse, ubi sonatus ille Pontifex in amore et honore illum habuit, donavitque illi Salvatoris nostri reliquias, et sanctae Dei genitricis Mariae Sanctorumque Apostolorum Petri et Pauli, uti eadem illa edita a Browero e Fuldensibus schedis Vita commemorat. Venerit ergo Casinum fortassis Martio mense. Post duos annos et menses sex, ut scribit Alfridus, reversus est ad patriam suam: sub autumni usque anni DCCXCVI, secundum alterius illius scriptoris calculum. Atqui et Theodemarus Abbas Novus Junii DCCXCVI obiit, nec ab ejus decessu verosimile videtur mansisse illic ad annum unum menses tres Ludgerum; et tabulae erant donationis factae ab Amulpho ad Reliquias Sancti Salvatoris et S. Mariae semper Virginis et in manus Ludgeri Presbyteri, qui easdem Reliquias procurat anno xxvii regni religiosissimi Regis Carli, xvii Kal. April. in villa, quae dicitur Hrodberthinga-hova Jamvitur reliquiae altote Roma erant, et ad eas in manus S. Ludgeri facta illa donatio xvi Martii DCCXCV, mensibus novem, ac decem diebus prius quam Pontifex fieret Leo, a quo eas impetrasse Ludgerum voluit.

Vita S. Ludgeri chronologia intricata,

quasi pulsus e Frisia, Romam ad Leonem III Papam abisset,

F

et ab eo reliquias accepisset,

ante epus pontificatum altias

A 14 Sed ne huc disputationi diutius immoremur quæ tædium afferre fortassis lectori queat, neque satis intelligi; præstat totum vitæ S. Ludgeri decursum proferre in conspectum, et, quantum fas erit, notis Chronologicis firmare. Natus igitur videtur S. Ludgerus circiter annum dccxliv, cum ita ipsemet scribat in Vita S. Gregorii: Successit (S. Willebrodo) S. Bonifacius idem Archiepiscopus et Martyr, quem oculis meis ipse vidi candidum canitie et decrepitem senectute, plenum virtutibus et vitæ meritis: quo tempore in ejus discipulatu... B. Gregorius præceptor meus, ab ineunte ætate fuerat enutritus. Anno dccclv coronatus est martyrio S. Bonifacius Archiepiscopus in Frisia, ut habent *Anuales Francorum ex MS. Joannis Tili, utriusque ex MS. Louseli. Et quamvis nonnulli id dcclv factum velint, Eginhardus tamen in Annalibus, cum anno dccclv, retulisset, Pippinum et filios ejus Karolum et Karolomanum a Stephano Papa sacra unctione ad regniæ dignitatis honorem consecratos, ista subdidit: EODEM ANNO Bonifacius Archiepiscopus Moguntiacensis, in Frisia verbum Dei prædicans, a paganis interfectus, martyrio coronatus est. Contigit illud Nonis Junii in loco Dockinge dicto, sive ut habet MS. Vita S. Willehadi, Dockinekirica, quod nunc est Doccomum oppidum. Successit S. Bonifacio S. Gregorius. Ita S. Ludgerus in ejus Vita. Sed et hoc silentio minime tegendum est, inquit, quod Marchelmo venerabili viro narrate didici... Quia post martyrium sancti Magistri.... ipse quoque B. Gregorius a Stephano Apostolica Sedis Præsule, et ab illustri et religioso Rege Pippino suscepit auctoritatem seminandi verbum Dei in Fresonia... eademque caritate, sicut et fidei firmitate qua prædecessores sui.. larga et melliflua eruditione populum irrudiavit. Hunc viro venerabili Ludgerum, ut scribit Altfrius, commendaverunt parentes ejus Domino nutriendum: quod accidisse existimamus circiter annum dccclv, vel dccclviii, cum XIII aut XIV esset annorum. At Gregorius, libenter eum suscepit; et comperta sagacitate pueri, studiosè illum erudiebat. Anno denique fortassis nccclx, proficiens in timore Domini, deposuit secularem habitum, et totum se contulit ad studium artis spiritualis.*

B 15 Circiter annum dccclv videtur ex Anglia venisse Ultrajectum S. Leuwini ad S. Gregorium, et ab eo missus Darentiam. Non enim indunt Alfridus primum tunc advenisse eum, quando secunda vice ex Anglia Ludgerus revertit, etsi lib. 1 cap. 2 num. 14 sic scribat: dum talia gerebantur, venit quidam Presbyter sanctus et doctus, nomine Liafwinus, de terra Anglorum, ad Abbatem Gregorium. Nam si tum primum venisset, anno, ut mor dicimus, dccclxiv, non fuisset satis spatii ad ea gerenda quæ memorat Alfridus, neque quæ Hucbaldus in ejus Vita. Ivi ad Islandiam; populum tunc convertit, edificavit ecclesias, præcipuam Darentiæ; adit interiora Saxonie, intravit publicum conventum cum periculo capitis, rediit Darentiam; postea Saxones in furorem conversi, quod ad ecclesiam Darentiæ edificatam populus ob viri Sancti doctrinam conflueret, collecto exercitu effugarunt Christianos ab illis locis et ecclesiam combusserunt igni. Tunc vir Domini Liafwinus reversus ad Abbatem Gregorium, præstolabatur (quod spatium inuit non eriguum) consolationem a Domino. Sedato igitur tumultu, reversi quoque prædonibus in sua; reedificavit ecclesiam, quæ erat combusta; et more solito non cessabat documenta salutis impendere gregi, quoad usque Pastori summo dilectam redderet animam; et defunctus in eadem est ecclesia sepultus. Post ejus obitum, iterum impii Saxones vastaverunt locum illum et succederunt ecclesiam, corpusque ejus per tres dies quæsierunt, nec invenire poterunt. Quod signum est, pridem id tumultum fuisse. Denique Lud-

gero ista dicit Albricus: Locus in quo Sanctus Domini Liafwinus, quem nosti, in opere Domini usque ad mortem persistendo laboravit, ubi sacrum ejus corpus sepultura tegitur, in solitudinem est deductus.

16 Anno dccclxvi Egbertus Eboracensis Archiepiscopus, xiv Cal. Decembris Eboraci obiit. Cui successit Ethelbertus, ut scribit Florentius Wigorniensis. Egbertus, auctore Malmesburiensi, omnium liberalium artium armarium habitus, Alchwinus magister fuit, cui et docendi munus commisit. Testatur id, ipsemet Alchwinus in epistola ad Eanbaldum, cujus fragmentum recitat idem Malmesburiensis, quod ita habet: Laus et gloria Deo, qui diez meos in prosperitate bona conservavit, ut in exaltatione filii mei carissimi gauderem, qui laboraret vice mea in Ecclesia ubi ego nutritus et educatus fueram, et præeset thesauris sapientiæ in quibus me Magister meus dilectus Archiepiscopus Egbertus reliquit heredem. Hæc ideo relatu, ut apparent, B. Albertum in Frisiam non venisse ante annum dccclxvii. Nam a S. Gregorio rogatus, ut sibi Coepiscopus fieret, cum non esset ipse ad gradum Episcopalem ordinatus, præulenter respondit: Ut scias me cum licentia et consilio Episcopi mei huc transire, mitte mecum Fratres fideles ad terram de qua egressus sum, ad Episcopatum meum ut ab eo ordiner ego et illi: tali enim modo consensum præbeo. Missi igitur cum eo sunt Sigebodus et Ludgerus, estque hic Diaconus ordinatus, ille Sacerdos, Alchwinus Episcopus. Accidisse hoc sub Ethelberto sive Eoberto, ut eum vocat scriptor Vitæ Alchwinii, vel Alberto ut Thomas Stubbe in Chronicis Pontif. Eborac. inde patet, quia, teste Altfrido, Alchwinus illo in loco tunc Magister erat; hæres, ut ex ipso jam retulimus, Egberti Archiepiscopi, nempe ut præeset thesauris sapientiæ. Nisi quis forsitan suspicetur Albertum Egberti auctoritate profectum in Frisiam, redisse Eboracum eo jam mortuo: aut ejusmodi detento infirmitate ut conferre eis Ordines non posset, ac propterea coactum successoris inaugurationem expectare. Sed nulla nos ad id ratio cogit. Anno (quod hæc sequitur) dccclxviii ex Anglia, ubi manserant anno una, revertuntur Ultrajectum Albertus et socii. Quamquam si quis asserere voluerit, anno dccclxviii misse eos in Angliam, redisse dccclxix, nihil nobis causa est, cur repugnemus. Porro cum vehementer cuperet Ludgerus ad Alchwinum reverti, sequo ut Alfridus scribit, saturare prælibati dulcedine favi; oculo illi obtutu est mirabili modo, ut præclare narrat Werthmenses, quos credibile est multa quæ ceteros latebant, de Fundatore suo explorata habuisse. Ita ergo scribunt. Quadam die juxta usum officii sui, contigit cum eorum Gregorio Evangelium legisse: cui, Domino (ut credimus) volente, in quodam verbo offendenti, Gregorius coram populo emendavit. Ille publica correctione confusus, acceptam verecundiam ad suas utilitates convertit. Nam quia ex tempore, quo de Angliis venerat, magno Alchwinii, quem ibi Magistrum esse diximus, desiderio tenebatur, optabili occasione percipit, denuo ad eum redeundi licentiam postulavit: indignum se dicens percipio officio posse videri, qui illud ex more implere nesciret. Multo cetera, quæ isthic legi possunt. Denique iis quæ necessaria erant itineri ejus paratis, cum Dei gratia et suæ permissionis licentia, a se eum dimisit Gregorius. Iter hoc vixisse videri potest sub autunnum anni dccclxx, ut anno dccclxxv, verno tempore egredientibus vixibus illis, Eboracensibus nimirum, ad bellum contra inimicos suos, ab Alchwinio remissus sit Ultrajectum.

17 Anno dccclxxvi xxv Augusti moritur Gregorius. Nam is quasi quartum decimum, aut decimum, quintum agens ætatis annum S. Bonifacio adhæsit, ut ipsemet in Gregorii Vita scribit Ludgerus; quod anno dccclxxviii, aut forte dccclxxix factum alii probabili ratiocinatione

D Egberto Archiep. Eborac. an. 766 mortuo

succedit Eobertus,

a quo missus an. 767 in Frisiam Albertus E

ordinatur Episcopus,

et Ludgerus diaconus, qui Alchwinum audit anno uno:

an. 768 redeunt Ultrajectum:

F recepit Alchwinii Scholam Lubanus an. 770.

revertitur 774

an 768 mortuo S. Gregorio

Natus S. Ludgerus circiter an. 744.

moritur S. Bonifacium ianuitate clarum;

an. 756 occidit,

factus S. Gregorii Ultr. tractus discipulus an. 757

Gregorius an. 760

S. Leuwini venit ex Anglia an. 765.

Darentiæ ecclesiam ædificat.

ab Ethelricis combustam restaurat:

post ejus obitum iterum combustam.

A ratiocinatione deducunt : sic ut decem aut becry natus rideatur. Porro cum prope jam ad LXX annorum aetatem, tam carus Deo quam cunctis hominibus, perveniret, Christi nimirum an. DCCCLXXIII, vel DCCCLXXIV, tactus est ea molestia medici vocant : ut idem in ejus Vita Ludgerus tradit, qui et addit : Tribus enim annis ante obitum suum arreptus est illa infirmitate : unde quem diximus, annorum Christi numerus existit. Successit Gregorio Albericus, nepos ejus et discipulus, eodem (ut opinamur) anno : quo et Ludgerum adhuc Diaconum Daventriam oblegavit, ut ecclesiam super corpus S. Lebrani, recedificaret, quum semel eo vicente, post ejus obitum iterum, Paqani combusserant. Anno demum DCCCLXXVIII, vel per autumnum anni precedentis sacerdotio initiatus est Ludgerus : non prius certe, quandoquidem citatum videmus Caroli Magni diploma, datum anno DCCCLXXVII, VII Idus Junii, e quo constat Albericum tunc archidum consecratum fuisse Episcopum, ergo neque Ludgerum Sacerdotem : nam ita scribit Alfridus cap. 3 num 19. Albricus, inquit, cum in Colonia civitate gradum accepisset Episcopalem, fecit et Ludgerum secum presbyterum percipere gradum. Tunc vero constituit eum idem Albricus doctorem Ecclesiae in pago Ostrache, in loco ubi S. Bonifacius est coronatus martyrio : sed ita ut antumno in Trajecto monasterio, in doctrinae studio et sanctae conversationis, per tres menses quotannis praesesset.

B 18 Cumque vir Dei Ludgerus, inquit Alfridus, in eadem regione annis fere septem in doctrinae studio persisteret, consurrexit radix sceleris Widukind Dux Saxonum catenus gentilium ; qui avertit Frisones a via Dei, combussitque ecclesias, et expulit Dei famulos, et usque ad Fleo fluvium fecit Fresones Christi fidem relinquere et immolare idolis juxta morem erroris pristini. Consentiant Annales Francorum a Chesnoa editi ex MS Lonseta, qui ita habent ad annum DCCCLXXIV. Et tunc rebellati sunt iterum Saxones solito more, et cum eis pars aliqua Frisiorum. Idem narratur in Vita Caroli Magni per Monachum Eptodisensem et alibi. Novum ad annum DCCCLXXV referunt, ut Annales Poloni : verum in anno precedente, id est, DCCCLXXIV ponunt Hildegardem Caroli uxorem ac Bertham matrem obtisse, nuptum ei Fostradanum, celebratum ab eo Natalem Douani et Sanctum Pascha in Horistallo : quae omnia citati Annales Lonsetae, utque etiam Egmhardi ad praecedentem referunt, DCCCLXXIII, qui tempore illius anni more apud Francos Pascha terminabatur. Sed et Albericus Episcopus in ipsa perversa commotione de hac luce migravit, XIV Novembris anno eodem DCCCLXXIV, nam sequenti conversus est Hattelambus, et quicquid illa perversa commotio, ut Alfridus loquitur, qui mox subdit : Tunc Ludgerus necessitate compulsus deseruit partes illas, et disposita turba discipulorum duos ex eis secum assumens, Hildigrinum scilicet germanum ejus et Gerbertum, qui cognominabatur Castus, perrexit Romam. Non dubitat eo pervenire potuisse, nisi subito Januaria aut etiam serius quando Adrianum Pontificis nomen agebatur XIV. Inde progrediens pervenit ad monasterium S. Benedicti in regno Beneventino, id est, Casinum, in ditone tunc Ducis Beneventani, qui erat Arapissus, situm. Memorat haec quoque Adamus Histor. Ecclesias. cap. 8, ubi S. Willehadum Bremensem Ep. scribit, anno rebellionis Saxonum XII (qui idem est quem statuimus DCCCLXXIV) Romam cum Ludgero venisse. Ubi sanctissimi Papae Adriani consolatione relevati, Ludgerus in montem Casinum recessit ad confessionem S. Benedicti : Willehadus in Galliam ad sepulcrum Sancti repedavit Willebrordi. De Willehadis plura ad VII Novemb. quo cohitur.

C 19 Ludgerus post duos annos et menses sex re-

versus est ad patriam suam, anno Christi DCCCLXXVII nota jam tum in Italia Willekindi conversione, et Saxonum gente minus jam a fide Christi abhorrente. Ad derelictum igitur in Frisia Dominicae portionis agrum tam cupide reversus est quam inde expelli se dolenter tulerat : in quo restituendo et erudiendis quaque pagis sibi a Carolo Rege commendatis dum strenuum per annos aliquot navat operam, accidit ut Abbas quidam religiosus nomine Bernardus, qui devicto sive converso Widukindo Occidentalibus Saxonibus a Rege missus fuerat Doctor, non multo post tempore migraret ad Dominum, et difficile in regno Francorum inveniri posset qui libenter ad predicandum inter barbaros iret. Dum autem super his Rex Carolus sollicite cogitaret (uti haec narratur in Actis apud Brunerum) contigit ut eo tempore Treviris civitati Episcopus inquiri deberet : obtulitque Ludgero illius Ecclesiae Pontificatum. Respondit ille ; talem Ecclesiam se Episcopo minime indigere, in qua per plures essent se doctiores, et eo digniores honore. Quia potius posset ipse radibus quibuslibet melius praefici ; et, si Regi placeret, in Saxonum populo voluntarium se subiturum laborem. Haec autem ejus responsione et voluntate Imperator plurimum gratulatus, in Occidentali Saxonum parte Pastorem eum constituit : inapto somnio quod ipse super tribus acervis dudum Ludgerus viderat. Tum vero operis divini multum avidus, sollicito studio totisque viribus in conversionem gentilium insudabat ; veteris vitae culturas auferens ; ad ecclesias, quas crexerat, populos convocans : Presbyteros, quos ipse venerabiles nutrierat, per loca ordinans ; juvenis moribus, humanitate plurima doctrinam suam acceptabilem usquequaque faciens ; donec, Domino auxiliante, in Frisia et in Saxonia pararet, ut scriptum est Domino plebem perfectam. Haec ex illis apud Brunerum Actis et fersum melius ab Alfrido praeterita, uti etiam nonnulla alia, quae in eisdem Actis reperiantur, quasi Carolus Imperator ad se eum ex Italia venire mandavit, prodente eum Alchينو proceptore suo, qui eo tempore de Britannia in Franciam venisset. Etiam non alevat anno DCCCLXXVII Alchianus in Francia, sed anno solum DCCCLXXVII eo venit.

§ IV Chronologia Vitae S. Ludgeri ab anno DCCCLXXI usque ad Episcopatum. Extractum monasterium Werthiense ; variae donationes oblatae.

Redux ex Italia S. Ludgerus inter alias occupationes favebat cogitationem aedificandi monasterii ; ad quem effectum invenimus donationem, cujus hoc extat instrumentum : Notum fieri omnibus desidero, tam praesentibus quam futuris, quomodo ego Ludgerus, filius quondam Hredgaeri, tradidi amico meo Luidgero Presbytero, pro remedio anime et pro aeterna retributione, dimidietatem hereditatis meae, quo mihi jure paterno et lege haereditaria, in Berils et infra terminos, qui illuc attinent, id est, ab Evedsiae usque in locum supradictum contingit. Sed et dimidietatem ei tradidi haereditatis meae eadem ratione in silva, quae dicitur Saenwald sive Svisterbant ; exceptis agris, qui mihi ante extirpati sunt a patribus aut ab hominibus nostris. Ceteram autem dimidietatem ipsi Luidgero Presbytero tradidi in territorio jam dicto, et in silva superius nominata, cum omni integritate : traditumque in perpetuum esse volo, et nullis unquam temporibus immutari : sed ipse Luidgerus Presbyter haec omnia possideat jure haereditario, et cuicumque voluerit post obitum, suum ad utilitatem animarum nostrarum, jure haereditario commendet, stipulatione subnixta. Acta est autem publice haec traditio anno regni religiosissimi Regis Carli

recedificat an 777 ecclesiam Daventriam :

ordinatus an 778 Sacerdos

mittitur in Frisiam.

784 pellitur a Frisia a Willekindo Saxonum Duce Eptodico :

venit Romam inito anni 785

ab Adriano Papa benigne acceptus :

cessit ad Montem Casinum :

D reveritur in patriam an. 787.

an Episcopum tum Trevirensis recusavit ?

E

Luc. 1

Anno 793 22 Martii donavit Ludgero Presbytero quorundam possessiones :

A Carli xxv, xi Kal. Aprilis, in villa, quæ dicitur Bidningabhusum, coram testibus ac manum-missoribus, quorum nomina subtilis notantur etc. ultimo loco est signum Hildegrini Diaconi, quæ reor esse ipsius S. Ludgeri germanum, qui deinde Episcopus fuit. Eodem anno dcccxciii Sigwinus, filius Gisseberti, tradidit Liudgero Presbytero, contra pretium ejus, partem hereditatis suæ, id est in Hrodberginga-hova, unum modicum curtile cum agris tribus in eadem villa, et cum Waterscapis, perviis, communiis, pascuis : et dedit ei potestatem habere in silvam, quæ dicitur Sithroth, et in aliam silvam, quæ dicitur Huvil. etc. Acta... in villa quæ dicitur Widgises-hova, anno xxv regni Domini nostri gloriosi Regis Caroli, ii Kal. Julii.

alix empta
eodem anno
30 Junii

alix eadem
Presbytero
anno 794, 0
Ort. St. donataz :

B 21 Anno sequenti dcccxciv. Wracharius, filius quondam Brunchari, tradidit Liudgero Presbytero... terram proprii juris in pago Hilsow, in villa quæ dicitur Withmundi, id est, totam terram illam, quam Landulfus litus meus invadebat et proserviabat : et unum agrum, quem Hildigerus iugennus homo in meo beneficio ante habuit ; cum omnibus quæ ad ipsam terram respiciunt, id est, silvis, pratis pascuis, perviis, aquis aquarumque decursibus, piscationibus, excepto uno curtilli in eadem villa : in ejus compensationem, inquit Wracharius, agrum illum tradidi, quem superius dixi... Acta est autem publice cum stipulatione subnixâ, Anno xxvii regni Domini nostri religiosissimi Regis Carli, vi Id. Octob. in villa, quæ dicitur Brimvum etc. Erat is annus Caroli xxvii, inchoatus a morte patris Pipini ab vii Kal. Octobris, ab ipsius Caroli coronatione, ipso illo die vii Id. Octobris. Anno dcccxcv Anulricus, ut supra retulimus, Tradidi, inquit, ad Reliquias sancti Salvatoris et S. Mariæ semper Virginis, et in manus Liudgeri Presbyteri, qui easdem Reliquias procurabat, particulam hereditatis meæ, id est, ipsum locum qui dicitur Ad Crucem, cum pratis qui ibi jacent in ripa fluvii Arapa, ubi quondam avus meus Irminfridus casam habebat cum duobus agris, qui separati sunt longe ab eodem loco : dominationemque in silvam quæ dicitur Sitroth, cum pascuis, perviis, aquis, piscationibus, quæ in ipso loco excoli possunt et perfici... Acta anno xxvii regni Domini nostri religiosissimi Regis Carli, xvi Kal. April. etc.

alix eadem
Presbytero
ad Reliquias,
donataz. anno
783 16
Martii,

an. 796 24
februarii,

C 22 Anno dcccxcvi, Henricus... tradidi, inquit, ad Reliquias sancti Salvatoris et S. Mariæ semper Virginis, et in manus Liudgeri Presbyteri, qui easdem Reliquias procuravit, particulam hereditatis et proprii laboris, id est, totam comprehensionem in silva, quæ dicitur Heissi in Aquilonali ripa fluvii Rura, quam ibi dudum comprehendi, inter montem et ipsum fluvium, communionemque in eandem silvam. Simili modo tradidi et piscationem in Rura cum pascuis, perviis, aquarumque decursibus, quæ illuc atinent, et in ipso loco excoli possunt et perfici... Acta est autem publice anno xxviii regni Domini nostri religiosissimi Regis Carli, vi Kal. Martias in villa, quæ dicitur Hlopanheldi... Subscripserunt ipsi Henricus, Hriasthrubi conjux, Heribaldus et Ericus filii... Eodem anno, xxxi Martii, Hova tradita est in hunc modum : Ego Theganbaldus filius quondam Hrebaldi, tradidi partem hereditatis meæ Liudgero Abbati in villa, quæ dicitur Fillacu, juxta ripam fluvii Rura, id est, illam Hovam integram, Alfgating hova, cum pascuis et perviis et aquarum decursibus, et scara in silva, juxta formam Hove plenæ. Hæc omnia tradidi, sicut superius dixi, in elemosinam meam et conjugis meæ Regintrundæ, Liudgero Abbati... Acta est autem publice... anno xxviii regni Domini nostri religiosissimi Regis Carli, ii Kal. April. in loco, qui dicitur Ad Crucem, in pago Nvanheim, in ripa fluvii Arapa. Et confirmata est

alix eadem
Abballi an.
770 31 Martii.

per manum Berngeri nepotis mei, cui ego ipse potestatem dedi ad hoc in villa superius denominata, id est, in Fiselacu, ubi eadem Hova jacet... Inter testium nomina primo loco, est Signum Berngeri, qui hoc testamentum, accepta potestate a Theganbaldo, et perfecit et propria manu firmavit. Tertia eodem anno Donatio facta u Liudgero filio Hredgeri, cujus jam ante alia relata est, trivinio prius facta. Ast hic ita, inquit : Tradidi ad Reliquias sancti Salvatoris et S. Mariæ semper Virginis, et in manus Liudgeri Presbyteri, qui easdem Reliquias procurabat, portionem hereditatis meæ, id est, omne quod jure hereditario legibus obvenit in villa, quæ dicitur Bidningabhusum ; et in alia, quæ nuncupatur Thormspyc ; in terra aratoria sive in pratis et in pascuis, et in omnem communionem mecum in silvam, quæ dicitur Svifturbant ; excepta una particula in illa prata, quæ dicitur Hldgeringmad, quam mihi reservavi pro necessitatibus meis. Cetera autem omnia tradidi ad Reliquias superius denominatas, et in manus jam dicti Presbyteri... Acta est autem publice in loco qui dicitur Ad-os-amnis, anno xxviii regni Domini nostri religiosissimi Regis Carli, sub die Kalendarum, vii Idus Junias.

alix eadem
Presbytero
ad Reliquias,
an. 790
6 Junii,

D 23 Anno dcccxcvii, ut habet annotatio in Vitam per Hritthiuenses scriptam, quæ in codice Rottemborffii extat, ut alix plures in MS. eodem, a viro erudito (cujus tamen nusquam expressum est nomen) addita passim ad marginem libri. Ea porro quæ hic spectat, monet videri Werthinaam, antea licet emptam, hoc anno excoli coeptam, non dcccxcvii, ut refert mendosa inscriptio ambitus Werthmensis, muro ante annos non ita multos inserta. Porro ab hoc anno cepit ipse S. Ludgerus plerumque Abbas appellari in diplomatibus, quæ hactenus vidimus, uti jam antea uno. Et hoc ipso quidem anno Oodhelmus ita testatur : Tradidi... tertiam partem hereditatis meæ ad Reliquias S. Salvatoris ceterorumque Sanctorum, quæ a Liudgero Abbate in Withmundi constituta sunt... In ea vero ratione tamen, ut quamdiu vixero in presenti mortalitate, ad me pertineat pars illa justo servitio, ad augendum non ad minuendum : postobitum vero meum de hac vita cum omni integritate in jus transeat supradictarum Reliquiarum, et servorum Dei, qui eas legitime custodire reperiunt. Hæc autem pars tertia hereditatis meæ tribus in locis consistit : in pago Hilstoi, in villa, quæ nuncupatur Oceanni hova una, quam proserviunt liti mei, in pago vero Nortwiantii, in villa quæ dicitur Huleri, hova altera : et in eodem pago, hova tertia, in villa quæ dicitur Manheri : et sexta pars hove quartæ, in villa quæ appellatur Hronheri : quæ etiam sexta particula hove illius me vivente in usus vergit jam dictarum Reliquiarum ; cum illis comprehensionibus in silva, quæ note sunt juxta Hissam. Hæc omnia trado atque transfundo, ad memoratas Reliquias, et ad usum servorum Dei, qui easdem Reliquias sanctas procurare juste videntur... Acta est autem publice... in loco qui nuncupatur Withmundi, anno xxix regni Domini nostri religiosissimi Regis Carli, iii Kal. Julii... Inter testium signa et nomina, habetur penultimo loco. Ego Hildigerimus indignus Diaconus subscripsi. Anno dcccxcviii Hirpingus... accepto pretio a Liudgero Abbate vendidit ei vineam unam in villa, quæ nuncupatur Bacheim ; quæ etiam villa in ripa consistit fluvii, quæ dicitur Melanbach, et eandem ipsi firmiter contradidit... Acta est autem publice in Saxonia, ubi tunc temporis fuimus in hoste, in loco, qui cognominatur Munthum, anno xxx regni Domini religiosissimi Regis Carli, xiiii Kal. Augusti. Postrema hæc explanantur in Annalibus Eguhardi ad hunc annum, his verbis : Cum jam ver accederet, nondum tamen propter pabuli inopiam exercitus de

E
anno 797
Werthina
Caroli capta :

Ludgero
Abbati, ad
Reliquias,
donata varia,
797, 29 Junii,

et an. 798
vendita
19 Julii.

Acta in castris
ad Mundum
juxta Visur-
gum,

anno 700
exera Abbati,
ad Reliquias
sancti
donata,
18 Jun.

scrip. m. anno
14 Febr. facta
quorumdam
donatum
commutatio,

A Hibernis produci potuisset, Saxones Transalbani occasione nacti, Legatos Regis, qui ad eos ob justitias faciendis missi erant, comprehensos interficiunt, paucis eorum quasi ad nuntiandum reservatis.... Quibus acceptis, Rex graviter commotus, congregato exercitu, in loco, cui Munda nomen, super Wisiram castra posuit, atque in fustifragos ac desertores arma corripuit, et ultor necis Legatorum suorum, quidquid Saxonie inter Albiam et Wisiram interjacet, totum ferro et igne vastavit.

B 24 Anno dcccxcix dato 4 diploma, 4, quo Hludwinus, filius quondam Thiaheri, ista proficitur: Tradidi omnem partem hereditatis mee in loco nuncupante Werethinum, ad Reliquias sancti Salvatoris, et venerabili viro Liudgero Abbati, qui ipsas Reliquias semper secum gestare solet, id est, inter duos rivulos, qui surgunt in monte, et in flumen Ruram vadunt (unus vocatur Diapanbeci, alter vero in Orientali parte, id est ab eque nominis appellatione) de terra aratoria usque in flumen Ruram: traditumque in perpetuum esse volo, et nullis temporibus immutatum. Sed ipse venerabilis Abbas Liudgerus hanc traditionem, quae dudum comprehensio mea esse dignoscitur, simul cum illa terra quae ibidem

jam culta esse videtur, totum et ad integrum peregrinis temporibus tenent, possideat ad usus Ecclesiae Dei, liberamque et firmissimam potestatem habeat a me, et ab omnibus haeredibus meis, quidquid exinde fieri voluerit, et in ejusdemque manus mittere decrevit, dum ille adhuc advixerit, qui post obitum suum illud excedat, et ad utilitatem Ecclesiae Dei redigat... Acta est autem publice xxxi anno regni religiosissimi Regis Carli, xv Kal. Februarii, coram manuum-missoribus in loco nuncupante Diapanbeci sive Werethina. Eodem anno aliud datum diploma, in quo Folcbertus sic ait: Ego Folcbrat aliquantulum terram hereditatis data terra juris mei, in villa quae dicitur Bilet, a Theganbaldo ingenno et nobili homine comparavi, in villa quae nuncupatur Fischeau, id est, rothum illum, quod dicitur Widuberg. Hoc rothum a supradicto nobili Franco Theganbaldo ego Folcbrat comparavi, et aliquantos annos possedi, et in eo laboravi quod potui. Nunc autem eundem rothum in terra aratoria, quidquid in eo unquam aratum fuit, dedi Liudgero Presbytero, cum omni integritate contra terram aratoriam illius hove, quae dicitur Alfgoding-hova. In ea ratione accepi hovam illam a Liudgero Presbytero, vicino meo, in cambia contra terram aratoriam rothi supradicti, etc.... Acta est autem publice, Anno xxxi gloriosi atque religiosi Secundi Regis Carli, xvi Kal. Martii, in loco qui dicitur Diapanbeci in ripa Rurae... Signum Liudgeri Presbyteri: is eam chartam fieri rogavit, et propria manu firmavit.... Carolus hic Secundus appellatur, ut alibi Junior, respectu avi sui Caroli Martelli. Eodem xiv Februarii aliud confectum, Folcberto ro ante, Instrumentum, a S. Liudgero, in quo haec habentur: Ego Liudgerus Presbyter aliquantulum partem hereditatis, dato pretio, a Theganbaldo ingenno et nobili homine comparavi in villa, quae nuncupatur Fischeau, id est, hovam illam, quae dicitur Alfgodinghove, cum omni integritate sive in silva seu in pascuis et peryas, et in agrarum usu et decursibus. Haec omnia a supradicto nobili Franco Theganbaldo ego Liudgerus Presbyter comparavi, et aliquantos annos possedi, et in ea laboravi quod potui. Nunc autem eandem hovam in terra aratoria, quidquid in ea unquam aratum fuit, dedi Folcberto, contra illum rothum, qui dicitur Widuberg, inter duos rivulos, id est, inter Diapanbeci et alium ab Occidente usque in flumen Ruram: excepto, quod ego Liudgerus dominationem, quae ad illam hovam respexit, mihi retinui sive in

C silva sive in aquis et pastu vel in comprehensione, cum omni integritate juri meo reservavi. Et in ea ratione accepi rothum illum a Folcberto vicino meo in cambia contra terram aratoriam hove supradictae ut eum jure hereditario in perpetuum possidere debeam, et ad aeternos usus Ecclesiae Dei et servientium ejus redigere, aut quidquid exinde utile esse decrevero.... Acta est autem publice anno xxxi gloriosi atque religiosi Secundi Regis Carli, xvi Kal. Martii, in loco, qui dicitur Diapanbeci in ripa Rurae.... Sign. Folcberti, qui hanc chartam fieri rogavit, et propria manu firmavit.

D 25 Eodem anno ucccxcix die ix Junii, Oodhelmus, filius quondam Oodwerci, tradidit partem hereditatis suae, id est, tres hovas in tribus locis, quorum nomina (fere ut Donatio ab eodem Oodhelmo facta anno dcccxcvii, xxix Junii) haec sunt: Hova una in Okim in pago Istai; altera in Manheru illa selhova in pago Northtweanti; tertia in Hasungum in eodem pago. Hoc quod nomen denominavi, inquit, tradidi ad Reliquias sancti Salvatoris, quae in Withmundis constitutae sunt, et in manus Liudgeri Presbyteri... Tantum ut diebus vite nostrae ego et conjux mea dilecta Theodhinda res istas in beneficio ejusdem Ecclesiae sub uso fructifero habere valeamus, id est, ut per singulos annos solidum unum ad luminaria Ecclesiae in Natale Domini donare debeamus. Post nostrum vero discessum de hac vita in dominationem supradictae Ecclesiae res ipsae melioratae perveniant cum omni integritate... Acta est autem publice in loco ipso, qui dicitur Withmundi, anno xxxi regni religiosissimi Regis Carli, sub die v Idus Junii... Sig. Nodhelmi, qui hanc Traditionis chartam fieri rogavit, et propria manu firmavit. Anno uccc facta est ad sanctas Reliquias donatio, quae inter alia sic habet:.... Placet nobis cohaereditibus et comparticipibus in uno patrimonio, his nominibus Esurwino, Hildrado, et Irminwino, Ludgero Presbytero postulante, tradere ad Reliquias sancti Salvatoris, quas ipse Ludgerus semper secum gestat, et in manus ejusdem Presbyteri, aliquam particulam hereditatis nostrae in elemosynam nostram, quod et fecimus hoc modo: Tradidimus in propria hereditate et dominatione nostra in silva, quae dicitur Heissi, comprehensionem illam quam ipse Liudgerus ibi desideravit, et Hildradus in nostro nomine comprehendit simul cum eo, et consignavit ad Reliquias supradictas sancti Salvatoris: et in manus ejusdem Presbyteri, simili modo tradidimus et dominationem aliquam in eadem superius adjacentem. Haec comprehensio, quam tradidimus, juxta illas comprehensiones contigua est et cohaerens a summo usque ad finem, quas Heimricus et Hludwinius ad eandem Reliquias et ipsi Liudgero ante annos aliquot traderunt... Acta est autem publice,.... in ipso loco, qui dicitur Ad Diapanbeci anno xxxii regni religiosissimi Regis Carli, sub die xv Kal. Octob. Donatio Heimrici, cujus hic est inventio, superius relata invenitur ad annum dcccxxvi, Hludwin vero ad dcccxcix. Eodem anno uccc alie sunt confecta tabulae, in quibus ista habentur.... Nos eodem redes et comparticipes et consanguinei, his nominibus, Folcbradus, Gerharidus, Willi et Helmbertus, tradidimus agrum hereditarii juris nostri in Withmundi, Liudgero Presbytero et Abbati, ad construendum in eo ecclesiam in Aquilonali latere agrilibus, quem a Wrachario Comite, tradente ipso, Liudgerus suscepit.... Acta est autem publice in loco ipso, qui dicitur Withmundi, anno xxxii regni religiosissimi Regis Carli, sub die xii Kal. Octob.... Porro Donatio Wracharii facta anno dcccxcv, superius relata est.

alia possessio-
nes donatae
eodem presby-
tero ad
Reliquias, 700,
9 Jun.

E et 800.
17 Septemb.

F ultra eodem
Presbytero
et Abbati,
19 Septemb.

26 Anno dccc nonum erat S. Liudgerus Episcopus consecratus, ut perspicere est ex Instrumentis donatio-

num.

A num i Ego Hildiradus.... pro remedio animæ meæ et pro æterna retributione, tradidi comprehensionem illam, quam ego in propria hæreditate comprehendendi, a rivulo, qui dicitur Burgbeki, usque ad illum rivulum qui in Occidentali parte Widubergi decurrit; ad Reliquias sancti Salvatoris et S. Mariæ semper Virginis, et cum omni integritate usque in ripam Ruræ: excepta illa particula, quam Folebertus in proximo angulo inter Ruram et Widubergum olim stirpare iuchoavit. Hanc ergo denominatam comprehensionem cum tota integritate tradidi in elemosynam meam, ad Reliquias superiores dictas, et in testamentum Liudgeri Abbatis.... Acta autem est publice in loco, qui dicitur Diapanbeci, in ripa Ruræ ad Reliquias sancti Salvatoris, et S. Mariæ, anno xxxiii regni Domini nostri religiosissimi Regis Carli, Kalend. Maii, ii *Bettonis* ... Ego Betto... tradidi particulam hæreditatis meæ Liudgero Abbati, accepto pretio iuxta consensum amorum, in pago Nivanheim, in villa, quæ dicitur Holtheim, id est, curtile cum adjacentiis suis, uno rodo, et modico prato, et uno journali in terra arabili, cum ceteris omnibus, quæ ad ipsam curtile legaliter respiciunt, hoc est, pascuus, poviis, usibus aquarum, dominationemque in silvas ad supradictam villam pertinentes, cum pastu plenissimo iuxta modulum curtulis ipsius... Acta... in loco, qui dicitur Ad Crucem, anno xxxiii regni religiosissimi Regis Carli, sub die vi Nonas Maii....

B m Ita ad vestrum habet: Dum omnibus vicinis suis non habetur incognitum, qualiter Helmbaldus, filius Heribaldi, tradidit ad Reliquias sancti Salvatoris, et in manus Liudgeri Abbatis in elemosynam suam, comprehensionem illam, quam ipse Helmbaldus in propria hæreditate et in communi proximatorum suorum proprio labore et adjutorio amicorum suorum, legibus comprehendit et stirpavit; id est, in loco qui dicitur Widapa, in villa Salehem. Et postea postulavit, ut dimidium ipsam comprehensionem in beneficium accipere deberet diebus vitæ suæ, et filii sui sub usu fructifero, id est, de medio solido per singulos annos ad Pascha Domini, ad supradictas Reliquias, quæ in eodem loco ponende sunt, ad lumina comparanda. Ita et feci ego modicus Abbas Liudgerus, præstiti ei dimidium comprehensionem illam in ea ratione, ut diebus vitæ suæ et filii sui melioratæ fiant res ipsæ, quæ ad eandem comprehensionem respiciunt, et absque ulla distractione et contradictione post obitum ipsorum ad supradictas Reliquias ipsæ immelioratæ revertantur, et in usum servorum Dei, qui easdem Reliquias procurare, Deo largiente, et custodire merentur in posterum. Acta autem est hæc præstaria publice in loco ipso, qui dicitur Widapa, sub die vii Idus Maii, anno xxxiii gloriosi Regis Carli.

C Ego Liudgerus Abbas subscripsi, Sig. Gerasalem Presbyteri, Sig. Hardgeri Clerici etc.

num Ego Hrodulfus, filius quondam Wibaldi, tradidi ad Reliquias sancti Salvatoris et S. Mariæ semper Virginis, et in manus Liudgeri Abbatis, particulam hæreditatis meæ in pago Felum, in villa, quæ dicitur Englanth, id est, curtile unum, et duodecimam partem in silvam, quæ dicitur in Braclog, cum pascuus et plena dominatione, quæ jure legali ad illud curtile pertinere compertum est.... Acta est autem publice in loco, qui dicitur Wigmundi, ad ecclesiam sancti Salvatoris, anno xxxiii regni Domini nostri religiosissimi Regis Carli, vii Kal. Septemb.

§ V. S. Ludgeri Episcopatus, quædam ei tunc factæ donationes: ejus obitus, sub Hildegrimo fratre acquisita Werthinensibus.

A Anno dcccii, aut forte sub exitu præcedentis, videlicet Februarii T. III.

tur S. Ludgerus ab Hildebaldo Archiepiscopo Coloniensi Episcopus consecratus. Non certe prius, ut ex relatis diplomatum patet. Testatur MS. Notatio ad Codicem Bernardi Rottendorffii, in diplomate quod Carolus Magnus hoc anno dedit super Lothusa, ornari ipsum titulo Episcopi, quem titulum non solet idem Carolus tribuere, nisi consecratus, ut patet in diplomate anno dcccxxvii dato S. Alberico, ut ante dixerimus, in quo ipsum Albericum appellat dumtaxat Presbyterum Rectorem Ecclesie Ultrajectinæ. Recitat illud de Lothusa diploma Gabriel Bucelinus, datum vi Kal. Maii, anno Incarnationis Domini mcccii, regni Caroli xxxiv, Imperii ii, Indict. x, Wormatiæ. Ut cetera non distentiam, haud scio an illud probari possit, quod ait: Beatæ memoriæ Liudgerus Mimigernefordensis Episcopus postulavit Celsitudinem nostram. Nam illud Beatæ memoriæ haud memini scriptum reperiri nisi de vita sanctis. Vixerat autem tunc Liudgerus, vixitque postea adhuc annos vi, menses x. Dum anno dcccv contigisset miraculum traditur, de rustico in Sanctum contumelioso divinitus punito, quod tertie Vitæ scriptor commemorat. At Joannes Cinnamus cap. 29 illud recitat, ut ab ipso Sancto scriptum legerat, his ipsis verbis: Notum sit, presentibus videlicet et futuris, qualiter ego Ludgerus Mimigernefordensis Ecclesie Episcopus et Provisor, in Werthinensi loco basilicam fabricavi, datoque pretio legitimo, a quadam persona, nomine Wigmaro, territorium cunctis utilitatibus integrum, in villa Geveta nuncupata, multis testibus adstantibus Comparavi. Præfata igitur persona ab aliquibus cognatis suis injuste persuasa, cepit denegare quod tribuit. Arrepto itaque consilio, ad eandem villam uno prænominato die convenimus: et non pauca contumeliarum verba cum suis contumeliose locutus est. Multis ergo inter nos diebus constitutus, nihil prævaluit. Ad extremum vero, cum denuo dies statuta advenisset, quidam rusticus, prædicti Wigmari consanguineus, hujusmodi verba profudit: Nonne, inquit, grandis confusio est, quod hic alienigena nostram hæreditatem sibi vendicare præsumit? Ad hæc ergo vocem cum ego Ludgerus peccator respicerem, volens scire quisnam foret qui talia loqueretur; ille, ne eum agnoscerem, caput post tergum vertit: et ecce postea caput ejus irrevertibile et omnino inflexibile usque ad finem vitæ suæ permansit. Præfatus igitur vir, providentia Dei, viso miraculo cum suis amicis, territorium cum suis adjacentiis, cultis et incultis, silvis et pascuis, pratis et molendinis, libere et integre tradiderunt; quod antea peritiosius negaverunt. Insuper etiam allimiti simul omnes proprietatem in silva, et lignorum utilitates, unanimiter ad Reliquias Sanctorum, quas de Roma transtuli, tradiderunt; ne talis vindictæ obnoxii, qualis ille rusticus fuerat, iram Dei incurrerent, et pariter perirent. Ita Cinnamus. Idem refert Gabriel Bucelinus, sed verbis quibusdam variatis, et addit: Acta est autem hæc Traditio anno xxxviii regni gloriosi Regis Karoli: coram testibus, quorum nomina submis notantur: Gerfridus, Othelgrimus, Thiadbaldus, Wicleck Advocatus Ecclesie, Bothohold nepos ejus, et alii plures. Suspecta cupiam hæc subscriptionis videri formula potest. Certe in tertio Vita, ab ipsis Werthinensibus composita, non ab ipso S. Ludgero hæc scripta narratio traditur, sed Advocati Botholdi relatione innotuisse; ut unum propterea non vera censeri debeat quam vir veracissimus, ut ibi dicitur, retulit; sed ex hac fortassis relatione, sub S. Ludgeri nomine confirmata, multis testibus, qui ipsi Sancto familiares erant.

28 Eodem anno mcccv, alia donatio in manus Ludgeri Episcopi est facta, his verbis.... Ego Liudgerus, filius quondam Hredgeri, et ego Haddo, filius quon-

D
S. Ludgerus v. v. etur Episcopus consecratus anno 802, aut sub pncem 801.

anno 808 colligitur pncipio dicitur rusticus in S. Ludgerum contumeliosi:
E

F
an ea ab ipso Ludgero scripta:

Donatio illi Episcopo facta, 23 April 803,

al. eadem Abbati ad Reliquias, 801, 1 Maii,

al. eadem Abbati, eodem anno, 2 Maii.

al. eadem Abbati ad Reliquias, eodem anno, 3 Maii.

al. eadem Abbati ad Reliquias, eodem anno, 23 Augusti.

A dam Hertwini, tradidimus partem propriæ hæreditatis nostræ Ludgero Episcopo, pro remedio animæ nostræ et pro æterna retributione, in villa, quæ dicitur Thornspic, in his duobus locis, id est, in Quarsingseli, et in Bertanscotan, quidquid ibi habuimus, aut per jus hæreditatis, aut per comprehensionem, aut per aliamquamcumque acquisitionem; omnia hæc ad integrum ipsi Ludgero Episcopo in elemosynam tradidimus..... Acta.... in villa, quæ dicitur Bidingahem, anno xxxvii regni gloriosissimi Imperatoris Carli, ix Kal. Maias, coram testibus et manumittentibus..... Anno mcccvi..... Ego Hiddo, filius quondam Herwini, pro remedio animæ meæ, et pro remedio conjugis meæ Madalgarde, partem hæreditatis nostræ tradidimus Ludgero Episcopo, in his locis: primo in Quarsingseli, et in Bertanscotan, et in Boehursi, et in Telgud; in Quarsingseli, totum quod ille habuimus in comprehensione nostrâ; et in Bertanscotan totum; et in Boehursi dimidium quod ibi habuimus; et in Telgud tertiam partem de nostro..... ad perpetuos usus Ecclesie Dei et suæ utilitatis, ipse Ludgerus Episcopus potestatem habeat, quidquid exinde facere voluerit, liberam et firmissimam a nobis et ab omnibus in perpetuum.

B Acta est autem publice cum stipulatione subnixâ hæc Traditio anno xxxix regni Domini Imperatoris religiosissimi Carli, in Idus Octobris, in villa quæ dicitur Bidingahem. Hæc fuerunt a nobis deducta, ut actas S. Ludgeri, ac tempus quo Episcopus consecratus est, exponeretur, ac præsertim, ut error refelleretur eorum, qui ex Frisia fugati a Wittekindo, Romanum scribant adisse, et a S. Leone in præclavis Reliquiis donatum, cum pluribus annis ante Leonis Pontificatum constet Wittekindum debuisse Christo nomen, et illas Reliquias Romæ a S. Ludgero allatas; ac denique ut iusteriorum memorie eorum nomina commenderentur, qui vel auctoritate sua vel munificentia religiosissimi uicerentur Werthianensis fundationem propecerunt; et multa illustretur Westphalie et Frisie loca, atque etiam Cirrhena.

C Anno tandem mcccix, e vita migravit S. Ludgerus nocte, quæ Dominicam Passionis, diuque Marti xxv sequebatur. Post epus obitum varias monasterio Werthianensi possessiones erit Hildegrimus ejus germanus ac discipulus, Catalaunensis Episcopus (ut legere est in Vossiano, quoniam jam scriptus citavimus, codice;) Jornales sex in villa Menithimo, pago Rurægawa, imperante Domino Carlo; ergo ante annum mcccix, quo Carolus abiit. Item centide in pago Bunnengio in villa Molenheim, anno xii imperii Domini Carli xv Kal. Novembrii. Item duos jornales in pago Nivenhem in villa Hrobertinga hova super fluvio Gili-bechli. Acta... in loco ad Crucem viii Kal. Maii anno iii, regni Hadowici Imp. Eodem anno et die, jornales iii in pago Nivenhem, in fluviu Welli.... Acta Ad Crucem. Præterea Eric et Ermenfrid tradiderunt Hildgrim Episcopo duas partes de illa foreste, quæ est super fluvio Arnapa, in loco, qui vocatur Ad Crucem.... pro xxx solidis. Actum ad Ruram ante basilicam sancti Salvatoris..... anno in Hadowici Imp. Idem anno eodem: Dominus, inquit, ad Reliquias sancti Salvatoris, seu Hildegrimi Episcopo, duas partes de illa foreste, quæ est super fluvio Arnapa in pago Nivemen, quidquid pater noster Amalricus nobis dimisit in hæreditatem; et in aliis duobus locis terra aratoria, unam ante illam partem Orientalem, alteram prope de ipsa foreste, et inter illa duo loca habent jornales x; totum et ad integrum donamus et tradimus perpetualiter ad possidendum. Anno dca mcccix: Ego Theodgrim, inquit, filius quondam Aldgrim, crehli omnem hæreditatem meam, quam Riefridus mihi tradidit, pro remedio animæ meæ, et pro æterna retributione, ad monas-

terium, quod constructum est in honorem sancti Salvatoris, in loco qui dicitur Werthina, in pago Riporum, juxta fluvium Rura, ubi Hildegrimus Episcopus præesse videtur. Tradidi enim supradictam in villa, quæ dicitur Arlo, in pago Threatan, cum omni integritate, hoc est, una ecclesia, in terris, in mancipiis, in domibus, in ædificiis, silvis, pratis, pascuis, aquis aquarumque decursibus; totum et integrum trado atque transfirmito.... Acta est autem publice.... anno vii gloriosi atque religiosi Regis et Imperatoris Hadowici, xiv Kal. Julii. Facta est autem hæc traditio in loco, qui dicitur Mimigernaford. Denique Hildegrimo simul ac Gerfrido Episcopis, huic Mimigernafordensi, illi fortassis tunc Halberstadeni, donato quædam pro Werthianensi canobio memorantur in hac diplomate. Ego Sigibard tradidi particulam hæreditatis meæ, quæ conjacet in villa Fiselavo, in pago Ruriego, hoc est, de terra plenum jornalem tradidi ad Reliquias sancti Salvatoris, quæ collocate sunt in loco, qui dicitur Werthina, in pago Ruriego, in Ducatu Riporum, ubi Hildegrimus et Gerfridus Episcopi Rectores præesse videntur.... Acta est autem die iii Id. Septemb. anno vi regnante Domino nostro Hadowico gloriosissimo Rege ac Imperatore.

§ VI. B. Hildegrimi Episcopatus. Helmenstadum urbs per S. Ludgerum munita, monasterium ab eodem illic fundatum: utrumque Werthina olim subjectum.

Non est operæ pretium, reliqua referre, quæ sub alis, dem Werthianensis monasterii præsihibus, Ludgeri consanguineis, donata sunt. Hildegrimum hæc præterire non oportuit; qui Ludgeri frater, peregrinationis Romanæ comes, recessus Casincensis atque Apostolorum deinde laborum socius fuit. Is, cum e vita excessisset Ludgerus, Catalaunensem in Gallia Ecclesiam regerat, acertusque est ad illius funus curandum. At deinceps et Werthianensis domus eum curasse res, ex jam dictis liquet, et primum Halberstadiensem Episcopum extitisse tradunt recentiores historici cum Krantzio: sed assentiri huic non possumus, scribenti Metrop. lib. I cap. 3, universum xl annos Antistitem fuisse, primum loco dicto Salingstede, postremo septem Halberstadii, quo Angeli monti Cathedram transtulerat. Cum enim anno mcccxxvii, xix Junii obierit, oporteret eum anno mcccxxxvii, illic Episcopum fuisse factum. Atqui sic ante Ludgerum fratrem suum seniore ac magistrum, infans esset adnotus. Quid quod ambo in Italia tunc erant, neque adhuc Carolus Magno Regi immotuerant? Alioquin etiam Halberstadiensis Episcopatus nulla in triplici Ludgeri Vita, mentio extet; extat tamen in rhythmico poemate, a quingentis annis et quod excurrit composito. In eo enim anonymus ille monachus Werthianensis latonia 2, de Ludgeri discipulis agens, ita scribit:

Ita ut plurimus studeret discipulis

Omni semper mane lectionem dare.

Quos et erudiens ipse et instituens,

Per honestos mores duxit ad honores.

De quibus plurimi facti sunt Episcopi;

Suis sicut primus frater Hildegrimus:

Qui in Ecclesia dudum fuit aliquis,

Catalaunensi Præsul, sub Remensi;

Ubi dum degeret, et commissa regeret:

Et prosperitatem habuisse fratrem

Ludgerum cerneret, ut gentes converteret,

Quas de paganismis acquisivit Christo;

Et ipse monitus miramini divinitus,

Ad Norththuringensem se commisit gentem,

Usus auxilio fratris et hospitii,

Manentis in loco, Helmenstadt vocato:

quædam illi
et Gerfrido
Episc.

Hildegrimus
Werthinam
administral,

Episcopus
Catalaunensis

F

dein Halber-
stadiensis.

aut exemplo
et auxilio
Ludgeri.

apud Nord-
thuringes
præ dicitur

Ubi

alia 9 Octob.
806.

moritur
S. Ludgerus
26 Martii 806.

postea pro
ecclesia
Werthinensi
varia donata
Hildegrimo
Episcopo.

A Ubi sanctissima ordinantes semina
Evangeliorum, in Norththuringorum
Jecerunt pectora, donec Dei gratia,
Fecit ibi fructum caelos usque ductum.
Est Episcopium allue testimonium,
Quo incepit Sedem Hildegrimus idem.
Qui quamvis Werthinæ sit conditus corpore,
Halverstadis tamen sit Patronus. Amen.

31 *Idem Porta Litania prima Helmenstadii memi-
nit hisce versibus :*

Fundavit iusuper tria loca pariter,
Numero locorum, quo et populorum :
Werthinam, Helmenstad monachis fundaverat,
De proprietate vel hæreditate,
Et Episcopium dictum Monasterium etc.

Ac pauca interjectis :

Dixi non omnia Ludgeri, sed maxima,
Quia ejus culta sunt ubique multa.
Nam quotquot venerat Sanctus in provincias,
Semper Deo digna liquit ibi signa.
Plures ecclesias fecit, et familias,
In diversis locis Domino convertit.
Condidit aliqua etiam claustricula
Isthic Conversorum, illic Conversarum.

B *Operæ pretium videtur, quæ Albertus Krantzius de
Helmenstadii edificatione memorat lib. 1. Metrop. cap.
10, hic referre. Quo tempore, inquit, Wandalis Rex
victoriosus conflatur, (qui Wilsii ferebantur et
Sorabi) bonam illi navasse operam Frisii memoran-
tur, duobus stratis pontibus super Albim, ut ad hos-
tes perveniret, utrumque impositis ab exitu pon-
tium turribus cum firmis præsiidiis, quo illi cum
agmine tuto repedare tuto liceat. Aderat illi ad om-
nia moriger Wedekindus. Nec deerat Ludgerus, vir
Sanctus, Mimgardeyordensis Episcopus : qui accep-
ta ab Rege licentia, opportuno loco oppidum Hel-
menstede communitivit : quo esset illi ad Wandalos
predicanti (quod cogitabat) tutus receptus. Eum lo-
cum subiecit Abbati Werdensi; cujus in dominio
permansit ad nostra usque tempora : quibus diu con-
tumax oppidum parere Abbati dum contemnit, nau-
tilem monasterio locum, longeque distantem, accepta
pecuniâ ab Henrico de Brunswig Duce, cujus ille
dominium loci permisit. Pontium oppidanis mutasse
dominium. Quod tempus fœdatis oppidi designat Krantz-
zius, annos fuit DCCLXXXIX, ad quem annum ita scribit
in Annalibus Eginhardus : Natio quædam Slavono-
rum est in Germania, sedens super litus Oceanum,
qui propria lingua Weletabi, Francica autem Wilsii
vocantur. Ea Francis semper inimica, victuos suos,
qui Francis vel subjecti vel fœderati erant, odium in-
sectari belloque premere ac licessere solebat. Cujus
insolentiam Rex longius sibi non ferendam ratus,
bello eam aggredi statuit : comparatoque ingenti
exercitu, Rhenum apud Coloniam trajecit. Inde per
Saxoniam iter agens, cum ad Albim pervenisset,
castris in ripa positus annem duobus pontibus jun-
xit, quorum unum ex utroque capite vallo munivit,
et imposito presidio firmavit. etc. Ad hæc respexisse
Krantzius videtur. Sed inducere in animum omnino non
possum, ut eo anno adfuisse, quod ille statuit, Carolo
in castris Ludgerum existimem, quando necdum ipsa
Werthinæ crepta erat edificari. Minus adhuc credibile
videtur, quod Germanus quidam scriptor trahit, anno
DCCLXXXII Ludgerum Caroli Ecclesiam Anheum
fuisse, ejusque instigatu illam tunc urbem constructam
esse atque operibus communitam, ut securus possit
Fœdum Dei barbaris illis gentibus prædicari, recens a
Carolo subjugatis. Agebat enim tunc in Frisia Ludge-
rus, gentilibus suis fidei perdocendis intentus.*

32 Certius statere liceret, quo anno fundatum sit
quod in suburbio civitatis Helmenstadiensis ab eodem
Ludgero constructum dicitur monasterium, si, ut

Werthineus, ita et hujus possessionum emptarum aut
ei donatarum tabulas tractemus. Diploma unum
Caroli Magni Imp. testat Gabriel Bucelinus, datum
anno DCCLII : sed quam id sincerum sit, video non unico
ex capite ambigi posse. Nam Hildegrimum, quem ipse
suis frater Ludgerus anno DCCLII Episcopum Catala-
nensem appellavit, omnesque Vitæ illius scriptores, eum
Imperator anno DCCLII Halverstadensi Ecclesiæ præ-
fuisse in eo diplomate asseverat. Cum, si Krantzio fides
sit, solum VII annos Halberstadii sederit, ab anno unum-
vicesimo DCCLXXII quo excessit e vivis; atque
antea in Selinstede constituta Episcopatus Sedes esset.

At nec ulla in hoc diplomate mentio S. Ludgeri, quem
præcipuum illius monasterii conditorem alii statuunt :
atque ab eo certo nomen etiamnum retinet, a vulgo S.
Ludgeris clooster a Germanis nuncupatur : visiturque
in eo antiquissimum, atque omnino primum eo in tractu
excitatum ipsiusmet auctoritate Oratorium. De Helms-
tadiensi hoc S. Ludgeri monasterio eadem scribit, quæ
Krantzius, scribit Dithmarus Ep. Merseburgensis in
Chronico; ubi tamen quin eum vel memoria fecerit,
vel solida monumenta defecerint, nullus dubito. Ita ergo
habet sub libri 4 finem : Nec taceam Marquardi vi-
sionem Confratris nostri. Hic, ut ipse gemens mihi
retulit, ductus est in cœmeterium commune, ubi se-
pulerum nimis incensum vidit : et a ductore suo sic
allocutus est : In hanc ardentem foveam tu cito de-
bes projici, et Rodolphus te deberet sequi,
modo in limine Ludgeri conversus staret. Ambo
enim hi fuerant monachi in monasterio Confessoris
prædicti, qui locum hunc, Helmanstede vocatum, de
proprietate sua construxit, tempore Caroli Magni
Imp. Frater hic Præsul fuerat Hildegrimi Cathala-
nensis Episcopi, sanctoque Halverstadensis Eccle-
siæ Rectoris primus; quam tenuit XLVII annos disce-
dens ab hoc seculo, regnante tunc Ludovico Pio Imp.
anno Dominicæ Incarnationis DCCLXXII. Ludgerus
autem frater ejus primus Muringerdeyordensis Ec-
clesiæ Pastor a Carolo Cesare electus est, et op-
time ordinata sua parochia, et loco Würdina ex pro-
priis impensis constructo, anno Domini DCCLXXII
præmium celeste periecit. Post quem prædictus
Imperator nil nisi quinos vixerat annos, emittens
spiritum v. Cal. Februarii, LXXI ætatis sue anno,
regni XLVII, imperii vero XIV. Annum vocat regni
Caroli XLVII, qui a tempore, quo Pippino patri successit,
VII Kal. Octob. DCCLXXII, erat solum annus XLVI. Sed
videtur Dithmarus hic, ut alii sæpe scriptores, præmum
regni Caroli annum computare a XXIV Septembris usque
ad Kalend. Januarii, inde secundum auspiciari, et
consequenter erit regni XLVII, qui Christi DCCLXXII. E-
co autem quod idem auctor, post Ludgeri obitum ait
Carolum non nisi quinos vixisse annos, liquet
DCCLXXII Ludgeri obitum non adscribendum : alioquin
dicendus esset Imperator senos post eum vixisse annos
minus LVII diebus. At plura sunt passim librorum
in veteribus monumentis describentis eruta, ut non
mirum videri debeat, numerum unum citatum.

§ IV S. Ludgeri scripta legitima, dubia; spu- ria epistola de canonizatione S. Swiberti.

De S. Ludgeri eruditione et scriptis ita nominat Alt-
fridus Episcopus in ejus Vita lib. 2 cap. 2 num. 7.
Erat S. Ludgerus in Scripturis sacris non mediocri-
ter eruditus; sicut in libro ab eo composita de vita
venerabilium ejus Doctorum, Gregorii scilicet et
Albriici, aperte probatur : sed et primordia S. Boni-
facii adventus atque ordinationis, quæ fuerant in
alio opusculo prætermittenda, pulchro sermone ipse
conscripsit. Unum sit nec in opus de SS. Gregorii et
Albriici ritu, deque S. Bonifacii primordiis, in ambiguo
est. Edidit Christophorus Brouerus noster, ex antiquis
membris

D
at totius an.
802.

f
ab anno certo
abstrahit
Dithmarus :

in quo circa
annorum
num. cccm
aliquid
vitiatum.

Scriptis ad
S. Ludgero
Vita S.
Gregorii ac
sunt Albriici.

ubi Helmen-
stadiense
canonibium
fundavit
Ludgerus,

urbemque
Helmenstad
communit,

et Abbati
Werdensi
subject

non anno 780,

nullo minus
782.

A membranis Ecclesie Fuldenfis, Vitam S. Gregorii Presbyteri et Ultrajectinæ Ecclesie Rectoris, a S. Ludgero ejus discipulo scriptam : in qua et de S. Albrico multa commemorat, et de S. Bonifacio : ut videri possit de hoc proprium aliud opusculum non scripsisse. In hoc certe de ejus in Frisiam adventu et per xiii annos predicatio illie Evangelia agit, quomodo, quod sciam, nusquam in aliis Vitis. Licet enim in quibusdam dicatur xiii annos illic versatus, non tamen ita distincte, habitasse ad ripam Rheni fluvii in loco qui Wyrida dicitur, (quod Wordenium Ultrajectinæ diocesis oppidum esse censet Browerus) vii annis; tribus ad annum Felta, qui non procul Vallenhorio in Flevum locum inluit; tribus demum in loco Felise dicto, qui proprius erat Gentilibus et paganis. Quendam habemus S. Bonifacii Vitam, quæ incipit Postquam gens Anglorum, et in ea narratur quidem illa S. Bonifacii in Frisia per xiii annos commoratio, sed tria in quibus præcipue laboravit, minime exprimiuntur loca. Hujus quoque exemplar habuisse se Serarius in Moguntiacis lib. 3 pag. 321 scribit : atque alterius, cujus initium est, Incertam ac lubricam. Hanc Heribertus Roswerydus a S. Ludgero scriptam censebat. De utraque fatetur Serarius : similes a Ludgeriana diversæ, non habeo conjicere. Alia nobis, si quid certius occurreret, licebat exponere. In ea nihil de xiii annorum predicatione habetur. Scriptam tamen, si non a Ludgero, ut ab illius saltem æquali illa persuadent, quæ narrata S. Bonifacii et sociorum necesse, subdit auctor : Mihi autem in eadem regione seorsim de eo, si quid scribere possem, relatum est, adhuc superstitem esse quandam mulierem, sed jam valde decrepitam, quæ jurjurando assererat, se decollationi militis Christi fuisse præsentem; dicebatque quod cum gladio feriendus esset, sacrum Evangelii cathedon capiti suo imposuerit, ut sub eo ictum percussoris acciperet, ejusque præsidium haberet in morte, cujus lectionem dilexerat in vita. Hæc ibi. Werthimenses Vita S. Ludgeri, illud de S. Bonifacio opusculum, ab altero de Gregorio et Alberico Vita ita distinguunt. Erat enim isdem S. Ludgerus in Scripturis sacris non mediocriter eruditus : quod in plerisque opusculis, quæ ipse ferit, liquida apparet. Nam ea quæ in passione Sancti Martyris Bonifacii de eo prætermissa inveniunt, primordia scilicet vite ejus, adventum, atque ordinationem, pulchro sermone descripsit. Composuit et libellum de vita Sanctorum quondam Doctorum, venerabiliumque Sacerdotum, Gregorii et Alberici; in quo vel ingenium ejus acumen vel eloquii splendor elucet. An eas Ludgeri lubricationes fecerint, an unico illo libello de S. Gregorio Vita contineri vultu Rhythmicus ille Lectaneus capuus a nobis citatus; merito addubites; nam ita scribit :

Erant sanctissimus vir, ut sepe diximus,
 In Scripturis sacris eruditus satis :
 Quod claret liquido in suo opusculo,
 Scripto de præfatis Patribus beatis
 Nam beatissimus Martyr Bonifacius
 Unde et quis erant, pulchro disserebat.
 Descripsit etiam per Divinum gratiam
 Quomodo advenit, quanta bona egit :
 Quod in Moguntia, quamvis pauper advena,
 Metropolitani factus sit præclarus;
 Quod Magisterio præcesset Gregorio,
 Scholæ in Christo postmodum Magistro,
 Cum multis aliis, quos vir magnus habuit
 In discipulatu, sive comitatu.
 Sed et Gregorii Vitam servati Domini,
 Qui se nutriebat, intime serbebat.
 Nam passionali libro Bonifacii
 Cuncta erant ista prius prætermissa.

34 Verumtamen vero trium harum Vitarum scriptores, qui quæ ad S. Ludgerum, ejusque in Werthina

monasterium pertinere, universa diligenter congesserunt, scriptaque illius cummeravunt; Epistolæ de canonizatione S. Swiberti, (quæ multorum auctoribus teritur, quorundam etiam calculo probatur) ne verbo quidem unico meminerunt. Quippe cum ista scriberent, nondum nota ea erat Epistola : sed postquam sub nomine S. Marcellini confecta fuit Sauci ejusdem Swiberti Vita, eæ quoque Epistolæ, S. Ludgeri et Rixfridi Ep. Ultrajectini nomine, veluti ad fulciendam, quæ tot fabulis confecta erat, Vitam, exagitatae fuerit; et ab uno eodemque sortissus auctore. Ac Vita quidem illa pluribus refutata est ad diem primum Martii. De Epistola ut breviter agamus, postulat hic a nobis videtur. Quamquam qui libellum ejusdem S. Ludgeri de Vita S. Gregorii Magistri sui legerit, et hæc Epistolam vel medio (quod dicitur) oculo inspererit, illico immune esse inter illa discrimen deprehendet. Est libelli stylus suavis ac modestus, et cum sapientis sanctum auctorem : Epistolæ turpidus ac pomus, rei mirum, quæ narratur, congruens. Paucula velut intento digito commonestrabo. Primum Monasteriensi Ecclesie Episcopus a Rixfrido Trajectensi Episcopo compellatur Ludgerus, cum vix tertio post ejus ætatem secula Mimigardfordensis titulus exoleverit. Illud tamen veri hujus Epistolæ auctoris ævo quadrat, quod sub finem de S. Albrico scribit : Qui te ad Mimigardum prius, nunc vero Monasterium dictum, direxit Episcopus. Emuvero a cæcæ aut circiter ævum composita est hæc de S. Swiberti admirabili vita et canonizatione fabula; et aliquanta ante Monasterium dicebatur ea civitas, in qua S. Ludgerus Episcopus fuit; quæ prius, Mimigardum tamen, ut habet ille auctor, sed Mimigardford, vel Mimigardum, aut Mimigardum, ut antea discernimus, nuncupabatur. In eo autem sedes idem habitavit, quod Ludgerum ad eam urbem scribit Episcopus esse directum ab Albrico, qui, ut supra ostendimus, anno DCCLXXXIV obiit, quo fere tempore Ludgerus ex Frisia a Wittekindo pulsus est, nec nisi octavo Christi anno Episcopus est ordinatus, aliquanto fortassis ante voluntate Caroli Regis designatus, quod idem Rixfridus, gloriosum Albricum sive Albertum, quartum Trajectensem Pontificem, scribit natione Anglicum, Eboracensis diocesis, et consanguineum S. Swiberti Episcopi fuisse? Quis enim illud sibi vult, Albricum, sive Albertum? aut quando illa disjunctiva particula, sive, utitur, nisi cum longi temporis intersepdo, aut plurium auctorum discors scriptura, jam dubitationem inveniit de ejusdem nomine? At quantillo spatio Ludgerum Rixfridumque Albricus antecessit, ut non satis ejus nominis recordarentur? Ipsum vero Albricum, quem natione Anglicum, et consanguineum S. Swiberti Episcopi vocat Rixfridus; Alfridus cap. 2 num. 56. Nepotem appellat Gregorii, quem constat, ipsius Ludgeri testimonio, Francum natione extitisse, eæ illustri generi Dagoberti Regis ortum.

35 S. Marcellinum, æquales omnes, aut illius ævo præerat scriptores Marcellinum appellant : sed cum jam sub nomina Marcellini colatur, existimare licet, ut S. Willebrordo a S. Sergio Papa, Clementis impostum est nomen, Wulfrido Bonifacii, ita et Marcellino Marcellini, ne quem fortassis durities Anglicani nominis offenderet. Sed mirum esset ab eodem Ludgero in Vita S. Gregorii Marcellinum, in hac Epistola Marcellinum nuncupari. Mittamus tamen hæc de nomine questionem; de ipsomet vero quid dicatur videmus. Alfridus Episcopus in Vita Ludgeri cap. 2. num. 14 S. Lebbinum, sive Liofincium, scribit a S. Gregorio ad fluvium Ista missum, ut illic Christum prædicaret in confinio Francorum atque Saxonum. Et addit : Misit etiam cum eo et Marcellinum servum Dei, de genere ortum Anglorum, et a Sancto Episcopo Willebrardo a pueritia sanctis instructum moribus. Actor Vitæ a Browero edita ait, dedisse ei comitem

item parali-
 pon. ead. de
 Vita S.
 Bonifacii
 Ep. II.

hujus Vita
 quædam si non
 a S. Ludgero
 scilicet ab ejus
 æquali scriptus

an que de eo
 scripta a
 Ludgero,
 aliter sit a
 Vita S.
 Gregorii

D
 Epistola de
 Canonizatione
 S. Swiberti
 non est a S.
 Ludgero
 scripta

nec ipse
 monasteriensi
 Episcopus :

E
 (usitato
 nomine et
 hinc facta
 epistola)

nec illuc
 direxit ab
 Albrico :

neque ille
 Anglicus, sed
 Francus,
 F

S. Marcellinus
 Anglus.

a S. Wille-
 brordo

A mitem et cooperatorem verbi Dei, servum Domini Marcheluum, et ipsum ex Anglorum genere, a S. Willebrordo a pueritia enutritum. Ubi litteras humaniores satis illic combiberat Marchelmus, Romam profectus est ad venerandi limina Apostolorum, atque sancto loco et sacrorum disciplinam ritusque condiscendos. Qua autem rothone S. Gregorio ac S. Bonifacio Romæ adhæserit, ita in Gregorii Vita narrat S. Ludgerus: Sed etiam plura volumina sanctorum Scripturarum largiente Domino, illic (Romæ) acquisivit, et secum inde ad profectum proprium discipulorumque suorum, non modico labore advexit domum. Sed et pueros duos, cum consensu Magistri (Bonifacii scilicet) in discipulatum suum, Marcheluum videlicet et Marwinum, de gente Anglorum, secum inde adduxit. De quorum seniore Marchelmo, religiosissimo et sancto viro, ut dignum est, donante Deo, suo loco aliquid plenius dicam. Quod pueros vocat Marcheluum et Marcwinum, ut sic intelligendum videtur, ut de ipso Gregorio idem scribit Ludgerus: Quo tempore in ejus (Bonifacii nimirum) discipulatu... B. Gregorius, præceptor meus, ab ineunte ætate fuerat enutritus; qui annum xiv vel xv agens ei se adjuverat. Et paullo ante citatus Rhythmicus Poeta, quid sit in discipulatum accipere, ita exponit: Cum multis aliis, quos vir magnus habuit in discipulatu sive comitatu. Idem Ludgerus ita paullo post Marchelmu meminit: Sed et hoc silentio minime legendum est, quod Marchelmo venerabili viro narrante dediti, cuius superis memoriam feci.

36 Hic est ergo ille Marchelmus, quem idem fingitur Ludgerus in supposititia illa epistola Marcellinum appellare, et socium S. Swiberti asserere: ut et Rikfridus consolatorem et confratrem SS. Willebrordi et Swiberti veterorumque Confratrum, cum quibus nimirum anno dccc in Galliam ex Britannia venerit. Plura de eo sunt in illo commentitia Epistola Ludgeri, illudque inter cetera ridiculum: Qui vico Dorkem, inquit, publice coram Haddone, Thraunburgo, Henrico, Gerardo, Onone, et Adalgero, aliisque Fratribus, prædixit et prænuuntiavit Episcopatus honore me sublimandum, et populis rudibus verba vitæ ministraturum. Quo omnia sortita sunt effectum, ut in presentiorum cernis. At non hoc in Dochem publice coram pluribus prænuuntiavit: sed Ultrajecti, ubi cum autumno tempore per tres menses doctrinæ studio et conversationis vice sua præesse Ludgerus, et post nocturnam psalmodiam et orationes speculos, in solario ecclesie Sancti Salvatoris membra quieti dare solet; illic quadam nocte in somnis visus est sibi videre Abbatem Gregorium, et audire mandantem ut se sequeretur: dein ex loco eminentiori jactantem coram eo quasi membrana et vestimentorum partes, dixisse: Collige ex eis acervos. Cumque congregasset ex eis tres speculos, dixisse: Distribue ista bene in opere Domini, et ego tibi satis dabo; et signasse eum signacula Crucis, et abscidisse. Cumque mane facto somnium retulisset Præposito monasterii, Haddoni nomine, et ecclesie Custodi sanctitate prædico Marchelmo... confestim ad hæc Marchelmus... Tres cumuli, quos congregasti, trium sunt gubernacula plebium, quibus adhuc Pastoralis te oportet præesse regimine. At ille dixit: Utinam in loco mihi credito aliquem Domino fructum perficiam. Hæc usdem fere veritas Alfridus Episcopus in ejus Vita cap. 3. Non ergo illa in Dochem publica prædictio Episcopatus fuit, sed mystici somni privata expositio Trajecti. Illud vero quale est, quod hic factus Ludgerus Marcellinum tradit SS. Willebrordi et Swiberti socium peregrinationis Apostolicæ, ab anno scilicet, quo in has partes venerant, dccc, fuisse, et ultra lxx annos evangelizando ferventer Christum, præfuisse paganis et gentilibus; cum tamen hæc prædictionem

constet circa annum dcllxxx vel dcllxxxii accidisse, post mortem S. Gregorii annis aliquot, quando Ludgerus jam Sacros, sub Atherico Episcopo, ab anno dcllxxviii, ad dcllxxxiv versatus in Frisia est, et quotannis per menses aliquot Ultrajecti, Demus enim visionem contigisse anno dcllxxx; ab anno dccc ad dcllxxx, non lxx anni, sed ultra lxxxx conficietur.

37 Nunc ad ipsam canonizationis narrationem occedamus. Appellatur cap. I. Pippinus, Caroli Martelli filius, qui deinde Rex fuit, Dux Agrippinensis, Austriæ, Thuringiæ, Neustriæ, Burgundiæ, Provinciæ, ac totius Lotharingiæ. Ut reliquos titulos præteream, quis unquam Lotharingiæ nomen usurparit eo tempore? Fluxit vocabulum illud, vel, ut quidam volunt, a Lothario Imperatore, Ludovici Pii F. vel potius a Lothario Rege, illius Lotharii Imp. filio, cujus demortui regnum Carolus Calvus et Ludovicus Rex Germaniæ, patruus ejus, partiti inter se sunt. Idem scriptor perpetuo Saxones et Westphalos, ut diversos populos distinguit: qui error in Ludgerum accidisse credi non potest. Neque enim ignorabat, quod etiam ecclesiis cognitum erat. Saxonico omnem gentem in tres populos dividi, Ostfalos, Angrarios, Westphalos; sequæ Pastorem in parte Occidentali Saxonum constitutum: cujus parochiæ Sedes est principalis in pago Sudergoe, in loco cuius vocabulum est Mimigernoford, ut scribit ejusdem Ecclesie tertius Episcopus Alfridus in ejus Vita lib. I cap. 4. qui mox addit, eum accepto sacro Ordine pontificali, cum omni sagacitate et modestia gregi Saxonico sibi credito documenta salutis uberissime ministravisse. Quis enim erat grex ille Saxonicus, nisi Westphalorum populus, in quo præcipuus Episcopus est Monasteriensis, tunc Mimigernofordensis dicitur. Idem hic scriptor tradit annum dcccxlvi, ac rursus dcccxlx Saxones a Pippino potenter debellatos, immenso luce perstrictos. Constat autem ex Eginhardo utriusque Annulium Francicorum scriptoribus, prore anno in Bavariam cum valido exercitu movisse Pippinum, et Tassilonem, victo Griffone, in Ducatum restituisse: sequenti misisse Remum Legatos ad Zachariam Papam de titulo regio consulendum: neque eo nuno aut uclli, illum gessisse bellum legitur. Pergit fabulatur, et venisse in Franciam Stephanum Papam scribit, ad opem contra Longobardus puscendam, anno dclv, rogatumque a Pippino, ut S. Swibertum in Album Sanctorum referret, et cum ad S. Dionysium egrotaret, mandasse Episcopis aliquot, ut acta ejus ac miracula eminaront: fuisse inter eos Hildegerum Coloniensem Archiepiscopum, qui Werlam profectus, osso S. Swiberti et tumulo exempta, in aliam pulchram capsulam collocavit; diemque illum solenni deinceps apparatu celebrari jussit. Expendu hæc ad bellum Annulium, qui a constantis conscripti sunt, ideoque fidem certiorum merentur. Eginhardus hæc habet: Anno dclliii, (non dclv) Pippinus Rex cum magno exercitu Saxoniam ingressus est... in qua expeditione Hildegarius (sive Hildegerus) Archiepiscopus interfectus est... Eodem anno Stephanus Papa venit ad Pippinum Regem in villa, quæ vocatur Carisiacus etc. Anno dclv Pippinum sacra unctione ad regie dignitatis honorem consecravit, et cum eo duos filios Karolum et Karolmannum; mansitque hiberno tempore in Francia. Eadem habent Annales Tiliam, Louselmum, Bertinonem, Fuldenes, aliique. Sed usquam, nisi in hæc Pseudoludgeri epistola, Hildegerus Martyr pro fide Christi effectus dicitur.

D idque 90 annis post adventum S. Willebrordi ex Anglia, cuius fugitur socius.

neque antcipatum Lotharingæ nomen:

Westphali a Saxonibus distincti:

E

Acta quæ gesta non fuerunt bella:

u Stephano Papa mandata quædam Hildegero Ep. anno 785

qui 783 erat orctus

idemque temere Martyr appellatus.

§ VIII. Alii in narratione canonizationis S. Swiberti signenta.

Postremum S. Leonis in in Galliam iter, quando S. Swibertum ab eo in Colatum tabulas velotium commisit, ita commemorat Eginhardus anno dccciv. Imperator

S. Leo in venit ad Carolum Imp. sub finem anni 804

Ultrajecti institutus,

Bomam profectus:

a S. Gregorio et Bonifacio assumitur in discipulatum.

sive comitatum.

Marchelmus dicitur in fectitia epistola,

et publice prædixisse Ludgero Episcopatum in Dochem,

quæ solum fuit privata, cum unico teste, mystici somni expositio, Ultrajecti:

Aperator medio Septembris Coloniam venit, dimissoque exercitu, primo Aquasgrani, deinde Arluennam venit : et venationi cum indulisset, Aquasgrani reversus est. Medio Novembri nuntiatum est ei, Leonem Papam Natalem Domini secum celebrare velle, ubicumque hoc contingere potuisset. Quem statim, misso ad S. Maurium Karolo filio suo, honorifice suscipere iussit. Ipse ad Remorum civitatem obviam illi profectus est : ibique susceptum, primo Carisiacum villam, ubi Natalem Domini celebravit, deinde Aquasgram perduxit : et donatum magnis muncribus, per Bignoniam ire volentem deduci fecit usque Raveinam. Causa adventus eius hae erat. Perlatum fuerat ad Imperatorem aetate praeterita, Christi sanguinem in Mantua fuisse repositum. Propter hoc misit ad Papam, petens ut huius sumae veritatem inquireret. Qui accepta occasione exeundi, primo in Longobardiam, quasi pro inquisitione praedicta profectus est; indeque accepto itinere, subito ad Imperatorem usque pervenit, mansitque apud illum dies octo; et sicut dictum est, Romam repedavit. Idem habent *Louzelium, Annales de Bertiniani, aliaque. Quid de his Epistola illius scribitur? Primum hae ait: Papa anno incm, cum magna solemnitate suorum Cardinalium, Archiepiscoporum, Episcoporum, et Praetorum ac Primatum, ad Imperatorem Carolum veniens, et ab eodem Imperatore imperialiter cum suis susceptis, inter multa pietatis suae opera, instantia ejusdem Serenissimi Imperatoris Regis, Aquisgrani in palatio dedicavit ecclesiam perpetuae Virginis Mariae, donans eandem ecclesiam multis indulgentiis. Deinde humili petitione et instantia venerabilis Patris Gerhaldi Episcopi Leodiensis, consecravit Ecclesiam gloriosae Virginis Mariae tam in Thugris, quam in Viseto; et Colonia Agrippinae, tam ad S. Martinum quam in Capitulo, altaria consecravit. Et multa innumera tercia et altaria, ac capellas per Germaniam et Galliam consecravit, ubique multas indulgentias conferendo. Describit deinde iter Werdam, et reverentias Canoniarum, fere etiam in solenni Sanctorum Canoniarum tunc Romae servari dicuntur. Expendunt alii, qui spectant illi tam impensae comitatus Cardinalium, Archiepiscoporum etc. An moris tunc fuerit tam multi Ecclesias indulgentias conferendi? An ipsam Indulgentiarum novam tunc in ecclesia fuerit usque tam hoc sensu? An usitati tunc raris illi solennes Commemorationes? Ego duo solum quaero, ad quae non arbitror posse quinquam curiam, qui et Swiberti vitam a S. Marcelino scriptam et historiam canonizationis a S. Ludgero mordicus inveniunt, respondere. Primum, quae puterit sane isdem Pontifex tantillo spatii, quo apud Imperatorem fuit, uto videlicet dicerem, tot loca tam distantia, adire, tantas res erequi et tam laboriosas, ut et ecclesiarum de multarum consecratio etc. Alterum, cum Natalem Domini celebravit in Carisiaco cum eodem Imperatore, nec usitato dehis apud eum in Franciam substravit; qua ratione fingi potest Prudens Novas Septembris, post Domini Natalem menses VIII, dies XI, canonizationem illam celebrasse?*

39 *Label alia quaedam velut per saturationem adhibere, absque exaggeratione tamen, ne nimium exerceat hanc disputatio, Pappianus Rex cap. 2 dicitur anno octava ordina se nobilem Pruce pen, armis strenuum, Hualdum nomine, Principem et Comitem de Angiers, Capitaneum Christianorum in munitione Werdensi. Duo hic miror, quod hic scriptor credi voluerit S. Ludgerum ignorasse, urbem quae Galliae nunc Angers dicitur, Latine Andogavum appellari. Comes vero seu Comperatoris Andogavenses, quarum antiquissima extat memoria, scribit Du Chesne circa annum DCC LXX vixisse. Humilidus parvo in Francorum Annalibus nuncius circa Pippin et Caroli Magni tempora reperitur, isque Dux Aquitaniae, et homo sceleratus, Andogavensi*

qui hic fingitur unquam dissimilis. Quid de Conrado Severini de Heralda filio, dicam; qui cap. 12 quod lunaticus esset, propterea a Bononiense studio domum reversus scribitur. Fatemur a cccc et amplius annis Bononie Juris Doctores celeberrimos floruisse; sed vel unicum cedo auctorem, qui ante annum DCCCC, imo vel millesimum, ita univere studium Bononiense nominaverit. Nihil enim moramur, quod nomine Theodosii Junioris apud varios extat Privilegium, urbi Bononiensi datum, ut dicitur, Romae in Capitolio anno Dominicae Nativitatis CCCXXXIII, die IX Maii: quasi eo anno Roma fuerit Theodosius, vel tunc consuetudo fuerit numerandi annos a Dominica Incarnatione. Illud absurdum, quod adfuisse dicitur Concho, in quo et concessum privilegium Coelestini Papa, tam anno praecedenti, VIII Id. Aprilis vita functus; stemque Balduinus Flandrensium Comes, Legatus Ludovici Franciae Regis; et Gualterius Praetorensis, Philippa Angliae Regis; quae sunt ipsorum, ut qui refellere ex voluerit, excludendum se ipsam praebiturus sit illis, qui vel leviter historiam altigerunt. Qui enim tunc Flandriae Comes? Quis en aetate Franciae Rex Ludovicus? Quis Angliae Philippus, qui nullus unquam fuit ante Philippum a Hispaniae Regem, maritum Mariae, filiae Henrici VII? Recitat hoc Privilegium Ferdinandus Ughellus Hist. sacrae tom. 2 col. 9 et Jacobus Madlenborpans Academiae celebrum lib. 4 pag. 3, qui illud tamen anno CCCXXXIII 9 Maii datum ait. At ne legisse quidem auctor hujus Epistola, S. Ludgeri vitam videtur. Nam aliquando sub eius persona non diceret in Prologo hae: Prae grandi senio lecto frequenter incumbo. Qui etiam praee obitus, quomies jam ab aliquanto tempore, ut tradit de eo. Ut sit illis in eius Vita, corporis modestia depressus, duabus diversis in oppidulis publice praedicens, Coesfeldae et Bitterbeckae, atque in hoc etiam Missam celebravit. Neque erat, ut superius delicti Vita eius Chronologia ostendimus, adeo grandis aetate, ut praesolo, enim, nisi quomies crederet infirmus, lecto manebere deberet, et LXV annis natus.

40 *De hac controversia Browerus in Notis ad vitam S. Ludgeri cap. 32 ita scribit: D. Epistola S. Ludgeri, quae de loyca me S. Swiberti, aetatis approbatione, Leonis Papae in Franciam adventu, apud Suram tom. 2 extat, etsi aegre adducor ut consoam, ne publicum usus auctoritate receptissimum afferre videar; character tamen ipse dictionis, et narrationis modus tam expertis anistorisae, Epistolam illam facile rem peragat momentariae possessionis, in super habitu praescripturae tituli. Hunc Browert sententiam, subinde licet promittatam, da vivente anno MDCXX approbavit Illustrissimus et Reverendissimus D. Josephus Maria Soufflecius, Apostolicae Sedis ad Germaniae inferiorem provinciam tractum Rhenum palatate Legati a Latere Nuntius, cujus epistole exemplum, di qua profecto illius summa eruditione, mihi ab Ermino viro S. Th. in Academia Coloniensi Doctore, ad quem ea erat scripta, communicatum, hic attexam. Ita ille tuar scriberat.*

41 *Revocatum ad animam hisce diebus in meo otio Quaestum eruditissimi D. F. nuper a P. V. auditum, imminente S. Thome in Album Sanctorum relati solennitate; An scilicet alia quam S. Swiberti canonizatio, a Leone Papa III, octavo seculo Caesaris-Iuliane celebrata, circa illa tempora occurreret? Sane cum curiosius scrutari initia tantae celebratissimae cupido incesserit, evidenti Ecclesiasticae vetustatis rudibus, fateri cogor cum P. Browero Epistolam illam, quae S. Ludgero tribuitur de vita S. Swiberti, apocrypham reddere, ex multiplico argumento. Collatis enim historis, seculis, ac ritibus, plura ibi observavi, quae a recentiori scriptore retracta ad antiquiores Kalendas videntur. Commemoravit pluries Indulgentias speciales a Leone concessas festum diem colentibus, aut ecclesiam visitantibus S. Swiberti: quod*

D
quidam a studio Bononiensi circa an. 803 reversus,

ut ab aliis ineptissima refertur illius Academiae origo,

E
alia vitæ S. Ludgeri repugnant.

merito su pecca Browero,

ut fuit et commemorata, sorora a Josepho Maria Soufflecio

ei apud eum celebravit Natalem Carisi.

nec nisi 8 dies cum illo fuit:

qui fingitur cum multis Cardinalibus anni 803 venis c,

plure ecclesias altaria, capellas, muna tercia consecravit,

S. Swibertum Werdam anno 813 c,

et quidem a canebat

ita etiam fingit VII Pontif. an. 785 Hualdum Comitem de Angiers Werd. p. 17. refectio

ad Indulgentiam
pignit morem
eius temporis
avertit.

A quod tunc temporis alibi non legitur; quando quidem Indulgentiarum usum, hodie in Ecclesia frequentem, non comperio ante Urbanum II, qui anno MXXXVI proficiscentibus ad expellitionem Hierosolymitanam Indulgentias seu Pœnitentiarum alterius speciei relaxationem concessit. Licet horum institutum (diversimode tamen) ab ipsis Ecclesiæ incumbendis vignerit; nempe per libellos Martyrum, durante Ecclesiæ persecutione, teste S. Cypriano ac Tertulliano. Deinde per redemptionem pœnitentiarum juxta antiquos Canones Burchard, Ivonis, et Romanum Pœnitentiale. Cetera omitto, ne ob materię vastitatem nimis expatiemur. Narrat etiam S. Swiberti miraculum de puero lunatico sanato, quem a Bononiensi studio pater revocaverat; cum non multo ante Gregorium IX studia liberalium artium ita floruerint Bononiæ, ut ex longinquis regionibus eo conflueret juvenis. Rursus describit assistentes summo Pontifici Cardinalibus assignato, præter illorum seculorum morem, in quibus diplomata Pontificia tertio loco Cardinales collocant. Solemnem vero ritum Canonizationis primo servatum fuisse in S. Hugone Episcopo Gratianopolitano ab Innocentio II, postmodum in S. Bernardo ab Alexandro III, docent ipsæ Bullæ Pontificiæ. Ante enim duodecimum seculum non ita augustis Sanctorum catalogo inserabantur, qui sancte vixerant; sed facultate indulta a Sede Apostolica supra sanctificandi corpus altare erigendi in eoque celebrandi; hæc peracta Canonizationi satisfactum erat, ut perhibent Petrus Damianus in fine Vitæ S. Romualdi, et Baronius ad annum MXXXV, asserentes hunc ritum tunc usu receptum. Hæc ille eruditissimus Antistes. Eadem scripsit Joannes Morinus Blesensis lib. 10 de Administratione Sacramenti Pœnitentiæ, cap. 20. § n. ubi ea præsertim tractavit, quæ consulto rix attingimus, de ritu Canonizationis angustiore quam S. Ludgeri ævo viguerit; deque Cardinalibus ante ceteros Antistes relatis; deinde notat, Francos ab scriptore illo hypobohimæo Francigenas appellari; quod nunc tum insitutum; licet Historicis Francorum sub tercio stemmate scribentibus frequens. Demum pronuntiat undique rimosam esse historiam istam, et fabellis veritati assutis fatiscere.

ad Studium
Bononiæ se
quod recantat.

ad solemnitate
rem ritum
Canonizationis
riti.

ad eandem
in-vas, et
a viro, referita
a Joan.
M. r. n. o.

B *ad Indulgentiam pignit morem eius temporis avertit.* *ad Studium Bononiæ se quod recantat.* *ad solemnitate rem ritum Canonizationis riti.* *ad eandem in-vas, et a viro, referita a Joan. M. r. n. o.*

§ IX An S. Ludgerus monachus fuerit? Nomen in Fastis monasticis et aliis.

Erudite hæc argumentum pertractat Brouerus in Notis ad S. Ludgeri Vitam; neque tamen in utram partem concedat, sat liquet. Verba ejus adnumerabo. Hujus auctor quæsit, inquit, Albertus Krantzius est; qui in Metropoli sua lib. I cap. 3, controversum esse tenent, num S. Benedicti familiam, an Clericorum seculis sit, qui institutione Canonice vivit. At ipse hæc vadit, ut monachum fuisse, sibi persuaderi velit, tum quia carnum esu non abstinuit; tum quia habitum ejus familie deseruerit, utrimque præter morem et institutionem S. Benedicti. Porro Trithemius discrete, nec scilicet monachum S. Benedicti monasterii Beneventani fuisse pronuntiat; quæ in illicum fratre Hildegundulutus commemoratum, ex actis Vitæ dederat. Sed eadem ratione, cur non Ultrajectini monasterii, in quo sub Gregorio Abbate et præceptore adolevit, vel Eboracensis in Anglia, ubi sub Alecino gravioribus disciplinis eruditus est, monachus fuisse dicatur? Sane Krantzii rationes, non tam plausum merentur, quam ejus crisis. Viros enim Apostolicos, et perfectioris Ordinis Episcopos meminisse debuit, ut ita loquar, cum Juris-Consultis, familia exire per adoptionem, et in gentem venire ac nomen Ecclesiæ sponsæ, cui annulo proubo, maritandi sistuntur. . . . Ceterum, etsi educatio S. Ludgeri et

Regni
Krantzii.

ad rem Pra-
dicandam.

convictus assiduis in monasteriorum gymnasiis, et D gremio quasi monachorum extitisse deprehendatur: discrete tamen ejus Vitæ scriptores monachi, ab hoc vitæ genere eum absolvere maluerunt, cum aiunt, Cucullum non gestasse, quia regularem nunquam professionem fecisset; sed sibi Canonico habitu, monachorum perfecte vitam implesse. Id quod in ejusdem argumenti capite, hujus nostræ editionis, non legi certum est: idu superstitiosas vestium vilitates tantum non amasse, perlubetur. Ego quidem amplius hæc deliberandum existimo. Et simile forte reperias hic aliquid, quale de S. Ansgario Bremensi Episcopo et Apostolici spiritus viro legitur: qui monachus ex Carberia nova Saxoniæ prodiens, Brema Congregationem sanctorum virorum instituit, qui, ut Adamus memoriæ prodidit, habitu quidem uti Canonico, Regula vivebant monastica, genere quodam vitæ miscellaneo medioque. Et animadversione digna hæc verba sunt: In Trajecto monasterio tonsuratus, ac, Tonsura ibidem accepta, Quod attonsionis genus per incisionem capilli, vel ablatam casariam, prisca monasterii ritibus, abdicati seculi argumentum aut symbolum fuit. Hæc Brouerus, et pauca alia in medio allata ad confirmandam, quæ assererat; nos ut proposito nostro minime necessaria omittimus.

Werthmies
in 3 Vita
de centre cu-
cullum non
gestasse, nec
jectæ pro-
fessionem:

Brouerus
videtur dubi-
tare.

E

43 Dissimulant autem Krantzii duplex erratum; primum quod Ludgerum e Franconiæ monasterio, cui nomen Beneventum, a Carolo Magno evocatum scribat; alterum, quod tacite asserunt videtur negantis monachum fuisse, propterea quod Canonice regendis præfectus ab Rege Carolo sit, in Lutovano videlicet monasterio Canonico. Potrent enim hoc monasterium tam monachus regere Canonice; cum et a Rege offerretur, non ut regeretur isthæ Canonice inter assidue commemorari, eorumque in omnibus instituto sese accommodare, sed ut redditibus, quales illi Canonice, sacris procurandis, utriusque præ more subleuandis, superessent, uteretur ad sumptus, qui, ad tolerandas vitæ Apostolicæ labores, et utin ad Dei gloriam curanda necessarij forent. Nam et Nivelense sanctimonialium Virginiæ cenobium illi obtulit, quod tamen sapienter recusavit. Ita S. Ansgario Tochtolanum eccliam sive monasterium dominavit Ludovicus Prus, ut inde se suasque Hamburgi et in Lipdonavibus expeditionibus sustentaret, ut dictum in Februario in Prælog. ad ejus Vitam § 5. Quod fecisse Ansgarius memoratur, ut e monacho Episcopus, institueret tamen collegium Canonico, idem alii ante eum fecere, ut S. Amundus, qui ante monachorum eatus instituebat, ante Canonico, prout opportunitus ad Dei gloriam propugnandum fore perspiciebat. Ita ipse Ludgerus Werthmæ et Helmsstadii monachos, et Minsigardevorda honestum construxit monasterium, sub Regula Canonica Christo famulantium, ut habet Alfridus Vitæ ejus lib. I cap. 3 num. 27. Ita vero haud magnum pondus habent, quibus probare nititur Brouerus videtur monachum fuisse, quod in Trajecto monasterio tonsuratus dicatur; quod tonsuram ibidem accepisse. Neque enim sibi monachi tonsuram acceperunt, sed quicumque sacris Ecclesiæ ministeris se adhibent quasque in Christi transcant societate, quod ipsum Clericorum nomen significat. Utin autem cum in Anglia Henrico Magistro operam dedit, habitum monasticum assumpsit; an Canonice sive Clericalem retinuerit, nos latet. Scribit certe Alfridus lib. I cap. 2 num. 13, quando altera vice revertit e Anglia: fuisse Patri Gregorio et ceteris tanto tunc digniorem et acceptiorem, quanto fuit et monasticis eruditionibus illustrior. Cum in Casmensi cenobio rixit sibi certum videtur monachico tunc vestitu usum. Ad stipulatur conjecturæ nostræ Litaneutes Werthmæsis, qui sic canit:

duplex errata. Krantzii, locutus Beneventum in Franconiæ.

et negantis monachum fuisse, quod Canonice Lutov. præfuerit.

Canonice Minsigardevorda instituit Werthmæ et Helmsstadii monachos: F

in Anglia monast. 27 eruditionibus eccul. us: z

Sancto consilio cum filis habito: Permiserunt eum conversari secum: Cucullam

Cucullam

A Cucullam sumere, non tamen promittere
 Observationem ejus regularem.
 Deinde *Litania tertia ista canit* :
 Erat, ut diximus Ludgerus doctissimus,
 Quidquid et docebat, prius faciebat :
 Hos verbis corrigens, hos exemplis dirigens,
 Sanctitatis piam informavit viam.
 Unde et merito meruit a Domino,
 Idem disciplina esse, qui doctrina :
 Quamvis cessaverit indui, quem induit,
 Cucullae vestitu, monachorum ritu :
 Nam hoc indutus est, sicut ante dictum est,
 Pro experimento tantum vestimento.
 Nec hujus Regulae illum observantiae
 Freerat promissum, ut in hac est scriptum.

Cucullum
 ge lavit
 aliquando,
 postea depo-
 suit.

nec Regulae
 observantiam
 promiserat,

S. Ludgerus
 Martyrologis
 Benedictinis
 inscriptus.

44 Merito tamen, etiamsi halatum non gestasset, an-
 mirrariam ejus solemnitatem celebrant Benedicini, et in
 primario Ordinis canonibus duos annos et dimidium inter
 monachos nunquam habitavit. Ita cum Martyrologium
 Benedictinum ad vii Kal. April. inscripsit Hugo Menar-
 dus : In Verdena depositio S. Ludgeri, primi Monas-
 teriensis Episcopi, qui Saxonibus Evangelium prae-
 dicavit. Arnulphus Wion, *et quae illa sumpsit Memorialis
 addit* : et sanctitate plenus quiescit in Domino. Sed
 quod in Notis dicit Krantz scribere lib. 2 Saxoniae
 cap. 14, Ludgerum Hadriam Papae exhortatione in
 Monte Casino vitam monasticam professum : non satis
 accurate videtur legisse locum Krantz, qui sic ha-
 bet, *Willehadus Romam cum Ludgero adiit, ubi sanctis-
 simi Papae Hadriani consolatione relevati, Ludgerus
 ad professionem Ordinis S. Benedicti in montem
 Cassinum; Willehadus in Galliam ad sepulcrum
 Sancti repedavit Willebrandi. In usdem Notis ut
 Wion, fuisse monachum sancti Salvatoris Trajecti
 sub Gregorio Abbate : satis confidenter; cum adhuc
 ambiguum sit, fuerintne Trajecti monachi, an, ut a Lud-
 gero Mimigardevordae institutus dixerimus, qui sub Re-
 gula Canonum Christo famularentur. Gravus hallu-
 cinatur idem Wion lib. 2 *Liqui Vita cap. 47, ubi ait
 fuisse Monachum primum S. Salvatoris Trajecti,
 deinde Casinensem, post Beneventanum. Post enarra-
 tione disciplinae monasticae causam, sub Theodemaro
 Abbate, consanguineo suo : atque illud est monasterium
 quod quidam Beneventanum vocant; sitam nempe in il-
 latione tunc ducis Beneventani.**

Errata
 quorundam
 Wionis,

Gabr. Duce-
 linc,

45 Insigne quoque elogium cum decant hoc die Gabriel
 Bucelinus in Menal. Benedictino : sunt tamen non
 paucis, quos emaculare oportet, ut quod post Herdum
 canonicum a Ludgero edificatum, eodem deinceps loco,
 Episcopatu Werlensi condito, et primum ipsam Epi-
 scopum, et principem a morte Patronum adoptatum
 dicit, ita Verthamum sive Heribram, ecclesie monastri-
 um Ord. S. Benedicti, a Ludgero conditum, cum Verla
 sive Penda confundens quae ubi est Episcopatus, ad Al-
 leram amicum, qui infra riam Fisiugi inseritur : at neque
 hujus Episcopus fuit S. Ludgerus, neque ad hunc illa
 quodquam pertinet. Alter natus est, quod qua nocte ubi
 Billrebeca S. Ludgerus, admirabile lumen Carolo
 Magno et Henrico Magistro etsi ingenti provinciarum
 intervallo distitis, conspectum scribit. Conspectum
 certe Carolo, qui Aquisgram tunc erat, unde cir-
 citer xxx horarum itinere distat Billrebera, satis quidem
 idonea intervallo, ut veluti lumen inde non posset,
 nisi permagnum, aut in comelarum usque regionem
 alte elevationem; illa tamen nunquam amplificari videtur
 distantia, quae ingenti provinciarum intervallo me-
 trando dicitur. Quod adfuisse Carolo, lumen illud spec-
 tanti, Alcuinum scribit, refutatam non erit, cum quae-
 que fere annis ante Ludgerum ubi is memoratur.
 Habet tamen aliquam hic error excusationem, quod a
 duobus Vita Ludgeri scriptoribus manavit : sed non ab

Alfrido, qui praecipuus. Denique S. Ludgeri hoc die
 agi festum, et monachum cum Benedictinum in monas-
 terio Beneventano fuisse affirmat Trithemius lib. 3 de
 viris illust. ejusdem Ord. cap. 196. At lib. 4 cap. 187. de
 eo scribit : Divino oraculo sanctus promuntiatus legi-
 tur, existens adhuc in utero matris suae. Quod nos
 nusquam legimus, sed solum, quod ex iis, quae matri
 praegnantem evenere, praesagire licuerit quae sanctimonia
 futurum esset proles, quam utero gestabat. In Diplomatum
 quidem supra citatis Abbas saepenumero appellatur, non
 quod esset consueto ritu Abbas inauguratus, sed quia ei
 canonicis fundanda et arthando praerat. Ita S. Grego-
 rium Magistrum suum, Episcopatus Ultrajectensis po-
 testate Episcopi administratorem, quod Clericorum
 aut monachorum ibidem electum regetet, ipsimet Abba-
 tem appellat Ludgerus.

Trithemii.

Quomodo
 Abbas dicitur ?

46 At Canonibus Ludgerum adscribit Constantinus
 Ghinius in Natalibus SS. Canonorum cum luculentis
 rlogis : sed haec de illo minus proprie : In sua patria,
 in oppido, quod Werdena dicitur, monasterium et
 ecclesiam construxit. Hoc quidem in possessione sua
 fundavit S. Ludgerus monasterium, in pago seu districtu
 Francorum Ripuariorum; cum ceteroquin patri illi
 Frisia esset. Nec potest quis, in qui provincia fundus
 aliquos possidet, continere cum suam patriam nuncupare.
 Neque in oppido Werdena monasterium construxit, sed
 contra in juxta monasterium sedem sibi locantibus, seu-
 sim oppidum coadit. Maxima alia Martyrologia cum
 Romano hoc die depositionem S. Ludgeri consignatam
 habent. Et cum primis quod sub nomine venerabilis Be-
 dæ Presbyteri (qui novem annis ante Ludgerum natum
 mortuus est) passim protrahitur : tum MSS. Trevi-
 rensis S. Martini, Clericorum S. Hymyni Ultrajecti,
 Ecclesie S. Gulielmi Brunellis, item monasterii S. Lau-
 rentii Leodi. MS. Florarium et cum is Malanus et
 Greco in Additionibus ad Usuarium, Galesinus, Fe-
 brianus, Cansius. Fuisse aut de S. Ludgero in Natalib.
 SS. Belgii idem Malanus, in eo tamen corrigendus,
 quod cum in Romano scribit profectum esse Albricum
 Episcopum, Witthindo Frisium populatum; cum ille in
 eorum aluerit, prorsusquam in Italiam abiit Ludgerus :
 fortassis Willehadum Episcopum voluit scribere. Non
 profuisse tunc (quod is ibidem ait) Sedi Apostolicae Leo-
 nem in, sed Adrianum antea probavimus. Idem de
 Leone Papa alio scribit Francisus Harcus, atque
 anno demum MDCXCV Romam profectum esse Ludgerum.
 Recenset breviter in Fastis Belgicis Ludgeri acti Aut-
 bertus Mirvus, ejusque vitæ ebyonum context, a nostra
 aliquantulum discrepantem, neque cum vel Vitam ab
 Alfrido scriptam videtur, vel quas citavimus donationum
 tabulas. Andreas Snussains in Martyrol. Gallie. elo-
 gium quoque illius contulit : sed variatissime videtur,
 unicum illam tunc fuisse Saxonum Episcopum. In Ma-
 tricula Carthusiae Ultrajectinae in pergameno olim scripta
 ad hunc diem ista legitur : Ludgeri Episcopi et Con-
 fessoris Patroni Ecclesie in Loconen, qui fuit de so-
 cius B. Gregorii Trajectensis Episcopi. Est Loconen
 celebris pagus ad Vechem fluvium Amstelodamum in
 ter et Ultrajectum.

Canonibus
 Regularib.
 ubi adscri-
 ptus,

E

in plurimis
 aliis Martyrol.
 memoratus

47 Accipimus a viri antiquitatis Ecclesiasticæ,
 amantissimo et curioso indagatore litteris anno MDCXX
 scriptis : in quibus inter alia scribit, se triduo fuisse
 in Werdenensi Abbata, in Ruræ ripa pulcherrime
 sita, ibique honorasse S. Ludgeri corpus are ma-
 xima impositum, et sub hac inspexisse cryptam, et
 in ea locum, in quo olim ante elevationem jacuit
 sacrum corpus, quod tempore belli Suevo Hassici
 magna cum cautela fuit observatum : quando et ipsum
 oppidum mirabili modo ab hostibus, qui occupatum
 tenebant, fuit liberatum. Catalogum Abbatum edidit
 Bucelinus par. 2 Germaniar. sacræ, apud quem ultimus
 est Henricus Ducker, Hugonis de Assindum, anno
 MDCXVI defuncti, successor solemniter inauguratus

Quo in statu
 corpus S.
 Ludgeri, et
 Werdenense
 monasterium
 hoc tempore
 consistat

A MDCXLVII, et postmodum totius Congregationis Burffeldensis per Germaniam Praeses anno MDCXV electus, praestantia monasterio sive praepositurae Helmsladiensi in Ducatu Brunsvicensi, ab hoc Werdeurusi monasterio et Abbate dependenti.

VITA

Auctore Altfrido Episcopo ex tribus codicibus MSS.

PROLOGUS AUCTORIS.

Altfridus gratia Dei Episcopus, carissimis Fratribus et Monachis, in caenobio sancti Salvatoris et sancti Patris Ludgeri Domino servientibus, in Christo salutem.

Petitioni vestrae circa consensum praebui, quia caritati vestrae nihil denegare potui. Postulastis igitur crebris precibus, ut de Vita sancti Patris Ludgeri aliquid a conscribere juberem, quatenus tam veneranda illius exempla multis ad aedificationem proficerent. Ad quod studiosum opus peragendum quamvis inparem me esse et scientia debilem scirem; tamen caritate cogente animum ad illud scribendum appuli, quia nefas putabam tanti viri latere virtutes cum B. Gregorii ad indagandum sacri verbi socius dicat: Sunt nonnulli, quos ad amorem patriae caelestis plus exempla quam praedica menta succendunt. Fit vero plerumque in audientis animo duplex adiutorium in exemplis Patrum, etc. Exempla etiam et actus S. Ludgeri ideo plene comprehendere nequeo; quia non ea visu sed auditu didici, illis adstantibus, qui ab infanzia illum noverant atque ab eorum didici fuerant, Hildigrimo scilicet Episcopo fratre ejus, et Gerfrido Episcopo nepote ejus; sed et sanctimoniali femina Heriburga germana ejus, nec non et venerabilibus ejus Presbyteris Altuberto, Aringo, et Thialbaldo b. Virtutibus igitur multis atque signis; quo per illum Dominus operatus est, per negligentiam praetermissis; ea sola huic libello r. inscribi feci, quae una vobiscum aut visu deprehendi aut facta certe cognovi.

a Ecygraphum Budicense, Conscriberem: et infra, inscripsi, pro inscribi feci. — b De omnibus, ac praesertim tribus praemis satis actum in commentario. — c Ita loquitur idem Altfridus lib. 2 cap. 1 num. 1, Stylo alligari fecimus, quae ab eodem sancto viro facta recolimus.

LIBER I.

CAPUT I.

S. Ludgeri prosapia illustris.

Vitam S. Ludgeri scripturus, ratum duxi altius repetendum, ut quibus in hoc seculo sit parentibus editus, evolvan. Fuit in diebus a Radbodi Regis Fresonum, vir quidam nobilis in ea gente, b Wrsingus nomine, cognomento Ado: qui quamvis fidei sanctae Trinitatis noverum sciret; erat tamen adjutor pauperum ac defensor oppressorum, in judicioque justus. Sed quia gens illa eo tempore in errore infidelitatis erat excecata, multa multi injusta a Rege crudeli et ab ejus ministris fuerant perpessi: alios enim Rex idem insidiando necaverat, et hereditates illorum possidebat; alios vero extra terminos effugabat, et nihilominus ipsorum sibi hereditates vindicabat. Sed vir praefatus se minime subtrahens, quo minus veritatem coram Rege et ejus Principibus defendere, nullius personam, in iudicando justae et amplectendo veritatem, respiciebat. Qua de re contigit, ut magnus a Rege crudeli insidias pateretur, ita ut juberet illum callide interficere, et facultates suas tolli. Quod lethale consilium, illi continuo unus

ex Consiliariis Regis nuntiare curavit, eo quod a pluribus diligeretur.

3 Tunc Wrsingus una cum conjuge sua e Adalgarda, et filio uno, quem habebant, Notbgrimo nomine, et cum paucis domesticis suis occulte d fugiens ad Ducem Francorum, nomine e Grimoldum, pervenit. Qui benigne ab eodem Duce susceptus, habitavit in regione Francorum, et imbutus fide Catholica, Baptismi consecutus est gratiam, una cum conjuge sua et filio, ac domo reliqua. Post praefati vero Ducis obitum, singuli Duces Francorum venerabilem Wrsingum honoratum beneficiis retinuerunt secum: uxor vero ejus in peregrinatione genuit ei filium alterum, nomine f Thiadgrimum, et filias novem, et defuncta obiit in pace; nec non et sex filiae ejus in virginitate ab hac luce substractae sunt. Pater igitur filios duos cum filiabus tribus, quae remanserant, cum timore Domini nutrens, servavit castitatem suam reliquam tempus vite suae.

4 His ita gestis, Rex Radbodus infirmari cepit, infirmitate qua et mortuus est, et sex annis continuis ante diem mortis suae paulatim traxit dolorem: cepitque regnum suum deficere; regnum quoque Francorum augmentando proficere. Infirmatus autem, misit ad virum memoratum Wrsingum, postulans ut ad se rediret, recepturus hereditatem suam: insuper et alia multa se datum ei spondidit, si pacem secum tenere voluisset. Sed vir Catholicis precibus ejus non acquievit g. Iterum autem Radbodus misit ad eum, postulans ut si ipse venire noluisse; saltem filium suum ad se mitteret, et juravit se ei daturum quicquid sibi promiserat. Igitur Wrsingus tandem precibus victus, misit ad eum filium suum juniorem: quem ille benigne suscipiens, fecit honorifice habitare secum, et restituit ei hereditatem patris. Ipse tamen Pater cum seniore filio et filiabus habitavit in regione Francorum usque ad obitum h Radbodi. Contigit autem Pippinum Ducem Francorum de hac luce migrasse, et filium ejus Carolum regno potiri patris, qui multas gentes sceptris adiecit Francorum, inter quas etiam cum triumpho gloria Fresiam, extincto Radbodo, paterno addidit imperio: in qua tunc gente i S. Willibrordus positus est praedicator, sedesque ei Episcopalis in Trajecto Castello delegata est, sicut in libello de vita ipsius Willibrordi scriptum legitur. Dedit igitur Carolus memorato Wrsingum h beneficium in confinio Fresonum, et direxit eum ad patriam suam causa fidei roborandae. Qui veniens, accepta hereditate propria, habitavit in loco, qui dicitur l Suabna juxta Trajectum, et cepit esse adjutor S. Willibrordi, cum filiis et propinquis suis, in quibuscumque puterat. Diligebat eum S. Willibrordus valde, eo quod esset vir bonus, et plenus fide, et acceptabilis universo plebi, et castitatem servans.

5 Notbgrimus igitur filius ejus senior duxit uxorem fidelem: similiter et filiae tres cum timore Domini conjugio copulatae sunt, vivente patre. Habituque progenies illa magnam familiaritatem cum S. Willibrordo, nec non et cum S. Bonifacio, qui post eum partibus illis Doctor serenus illuxit, quoad usque pro fide Christi martyrio coronatus spiritum reddidit Domino, in pago m Astrache, in loco qui n Doccinga vocatur, sicut et de illo scripta testantur. Post obitum vero patris Thiadgrimus, junior filius memorati Wrsingum, duxit uxorem, nomine o Liafburg, filiam ejusdem p Nothradi et Adelburgae; quae videlicet Adelburg praedem suos duos germanos fratres Sancto commendavit Episcopo Willibrordo, de quo superius diximus, Durano nutriendos: quorum major Willibrath q, minor autem Thidbrath vocabatur: qui etiam primi omnium gentis Fresonum Clericatus acceperant Officium. Horum prior in Le-

D AUCT ALFRIDO EP

c

d

e

fugit in Franciam, ubi baptizatur,

f

et liberat suos pie educat:

a Radbodo aegrotante innotuit in patriam.

g

g

tandem ei juniorem filium misit,

h

ipse a Carolo Martello in Fresiam Francis subjugatam remittitur;

i

k

F juvenol S. Willibrordum cum suis,

l

ult et hl S. Bonifacium.

m

ludgeri avus maternus et avus,

o

p cujus fratres in Fresia primi Clerici i

q

Altfridus regis a Wrsingensi- bus hanc vitam scribit.

a

Prof ad lib. Dialog.

unde quae narrat, habuit.

b

c

C

a

b

Wrsingus avus S. Ludgeri, matris defensor.

a Radbodo avo cum iustis oculis.

D

AUCT ALFRIDO EP

Liefburgis Ludgeri mater, ut nata iussa necari,

A vitarum obiit gradu : junior non pervenit ad gradum, sed ita in juventute de hac luce migrabat.

G Memorata Liefburg cum nata esset, habebat aviam gentilem, matrem videbat patris sui, abrenuntiantem omnino fidei Catholice : qua non nominanda in furoribus conversa, eo quod praenominata conjunx filias tantum genuisset et filium viventem non haberet ; misit lietores, qui raperent eandem filiam, tunc natam, de sinu matris, et necarent priusquam lac sugeret matris : qui sic erat raptus Paganorum, ut si filium aut filiam necare voluissent, absque cibo terreno necarentur. Liatores autem, sicut illis fuerat imperatum, raperunt eam ; et portavit illam unum mancipium ad situlam aqua plenam, cupiens in eam aquam ipsam immergere, ut vitam finiret. Sed miro Omnipotentis domo actum est, ut puella, quae necdum suxerat ubera matris, extensis brachiis suis, utraque manu apprehenderet marginem situlae, renitens ne immergeretur. Hanc ergo fortitudinem tenerrime puella ex divina credimus actam praedestinatione ; eo quod ex ea duo Episcopi fuissent arundi, Sanctus videlicet Ludgerus, et Hildigrimus ; ceterorumque Episcoporum gentitricis futurae. In hac igitur collectatione mirabili, juxta misericordiam Dei dispositionem, supervenit vicina mulier, et misericordia mota cepit puellam de manu praefati mancipii, euenitque cum ea ad domum suam ; et claudens post se ostium, pervenit ad cubiculum in quo erat mol, et misit ex melle illo in os juveneculae, quae statim sorbitum illud. Venerunt intra praedicti carnifices jussa Dominae suae exspectari ; domnabatur enim illa furibunda in tota domo filii sui. Mulier autem quae infantem raperat, occurrrens heteribus dixit, ne commedisset puellam ; et simul ostendit illam adhuc labia sua ludentem ; et propter hoc ibritum erat juxta morem gentilium necare illum. Tunc lietores dimiserunt eam ; et mulier, quam raperat, occulte nutritivam illam nuttendo s lac per eum in os ejus. Mater quoque occulte misit ad eam nutricem puella adherentem quae necessaria fuerant ; quousque praefata furax illa vitam finiret. Et tunc demum accepit mater filiam suam nutriendam. Sed de his ista sufficient.

mira n. ado servata,

et etiam nutrita.

B

u *Hadbodi frequens mentio est in historiis Francorum : de illa consule vitam S. Vulfrani Archiepiscopi Senonensis in Moxla. — u Altho Wirsingus, Worsingus, Wirsingus appellatur. Cincinthus Worsingum vocat. — u MS. Rotlandoffi. Adelarde il Vita octava apud Bracennu u patrem elongatum et in Franciam pulsatum dicit. — u Thib. Grimaldus. Caput Brimoabalis. Est filius Pippini Herstalli, et Theodericum filium Hadbodi uxorem habuit. — u campar ad vivendum Pippinum patrem ingrediuntur consuet, u Hungariae Regiae in basilica S. Lamberti perscriptus est, ipso quo pulce abest anno 714. — u Altho Thib. Grimaldus, Thib. Grimaldus, Thib. Grimaldus. — u MS. Hadie addit scilicet periculum ejus sibi non esse curam. — u Hadie Hadbodus an. 719 sed non, quod veritas Cincinthus cap. 2, minus ante obitum decubuit, quippe qui anno 716 Calaniam usque exercitum duxerit et cum Carolo Martello confiteret. Neque quod idem ait) u Pippino principe exchis e Ferto in Tofistandina delituit obitque. — u S. Willelmo Vita scriptor Alcuinus deoibus 7. Novebris, ex quo hic quaedam Tofistandina veritas Alfridus citat. — u Id est, administrationem publicam, et ex parte Cincinthus ; aut certe feudum aliquod. — u In rhythmice Vita (ita mentum et ab hinc in rhythmice) Sualdis dicitur, in MS. Hadie Suabum. — u Altho et veritas Dusterlethe Vita S. Bonifacii S. Willelmo attributa. — u sensu rhythmice, quod dicitur Hadie, quod est in combinationem qui rhythmice lingua dicitur Oslu et Westor. — u Quae ut supra dicitur scripta ab ipso S. Ludgero putatur. Anstrope iter secundum de latius in lisdum ipse sermone patria distrixi dicitur. Deinde talis Vita nunc quoque in Ostergom, Westergom et Septem silens dicitur. — u Eadem Vita per S. Ludgerum ad illum in veni Hoc klingen villam martyrii sui sanguine consecravit. Hic nunc rhythmice oppidum est Hockum dicitur. Vita rhythmice de S. Bonifacio ita habet. Est veritas Hockinge Fresmar beu, nomine hoc nom. — u Vita rhythmice Hadbodi, Altho Ludgerus dicitur : in MS. Hadie Mepureth. — u Cincinthus Notheridum vocat. Altho MS. Notheridum. — u MS. Hadie Willelmi et Diethrich. — u Antiquo Fisionum Regis a siluanda Sacramentum edita, nomen hunc Tit. 5, quod est de hominibus qui sine compositione vocari possunt, et haec veritas ferunt. Qui hominibus edregit, et infans ab utero sublati, et emectus a matre. — u Etiam ab octo 7. Caudito vitam addenda, ut eum nihil rhythmice gustaret, uti ex hac Vita patet. — u Vita rhythmice addit vacuo.*

C

CAPUT II.

S. Ludgeri nativitas, studia Ultrajecti et Eboraci, Diaconatus ; Duventriae reedificata ecclesia, corpus S. Lebvini inventum.

Nunc etiam, quia de S. Lindgero loqui inchoavimus, libuit de eo iterum replicare sermonem. Cum venisset autem Thiadgrinus pater ejus de quodam itinere, et mater ejus praegnans esset vicinaque partui, gestans in utero eundem futurum Episcopum ; audito quod vir ejus veniret, immoderate gaudens, properavit ad eum ; et offenso pede corruit, intravitque palus per latus ejus et ablata est mortua ; ita ut nullam putaret, vel eam vitae praesenti restituendam, vel filium quem gestavit in utero. Sed miserante divina clementia revixit spiritus ejus, et bene fuerat curata : in puero quoque post paucos dies a edito nulla lesionis apparuit macula. Baptizatus autem accepit vocabulum Ludgerus : qui statim ut ambulare et loqui poterat, cepit colligere pelliculas et cortices arborum, quibus ad luminaria uti solemus, et quaequid tale invenire poterat : ludentibusque pueris aliis, ipse consuit sibi de illis collectionibus quasi libellos : cumque invenisset sibi liquorem cum h fistucis, mitabatur scribentes, et offerebat nutriciae suae quasi utiles libros custodiendos. Et cum ei quis diceret : Quid fecisti hodie ? dixit se per totum diem aut componere libros, aut scribere, aut etiam legere. Cumque iterum interrogaretur : Quis te docuit ? respondens ait : Deus me docuit. Meditabatur autem in tenera aetate, quod postea devotus implevit.

Mater praegnans graviter laesa,

Ludgerum illa sum parit ;

a

puer imitatur legentes et scribentes ;

E

b

litteris eruditus S. Gregorio

fit Clericus :

8 Post haec etiam auctus majori gratia, rogavit parentes, ut se alicui viro Dei committerent erudiendum. At illi cum essent benigni, glorificaverunt Deum, videntes intentionem juvenis, commendaveruntque eum viro venerabili Gregorio, discipulo et successori S. Bonifacii Martyris, Domino nutriendum : qui libenter eum suscepit ; et comperta sagacitate pueri, studiose illum erudiebat. Crevit itaque Lindgerus proficiens in timore Domini ; et deposito seculari habitu, in Trajecto monasterio totum se contulit ad studium artis spiritalis. Erant autem in illa schola Gregori et alii discipuli nobiles et prudentes ; e quibus alii Episcopi postea existerunt, alii in minoribus gradibus Doctores Ecclesiarum ; apud quos idem Ludgerus in magno habebatur affectu, eo quod esset vir vere mansuetudinis, vultu hilaris, non tamen facilis in risu, et omnibus actibus prudentiam cum temperantia amplectens ; erant enim assiduis meditator Scripturae divinae, et ejus praecipue quae ad laudem Dei et ad doctrinam pertinebat Catholicae : pro quibus et a venerabili Magistro quasi filius unicus diligebatur.

F

9 Venit interea vir quidam venerabilis de terra Anglorum, et Alubert nomine, ad Abbatem Gregorium, cupiens Domino cooperante plebi partis illius in doctrina proficere, erant enim rudes in fide. Quem Abbas Gregorius libenter suscepit ; et comperto quod esset vir bonus et doctus, suavit sibi Coepiscopus figret : non enim fuerat idem Gregorius ad gradum Episcopalem ordinatus, sed presbyterum perseveravit in gradu. Vir igitur prudens Alubertus ad haec : Ut sensus, inquit, ne cum licentia et consilio Episcopi meo hoc transmeare, mitte mecum Fratres fideles ad terram ibi quae egressus sum ad Episcopum meum, ut ab eo ordinar ergo et illi : tali enim modo consensus praebere. Quod Abbas Gregorius libenter audiens, direxit eum, et cum eo Ludgerum, aliumque Fratrem fortorem aetate, Sigobodum nomine, ad Episcopum, de quo Alubertus dixerat : qui eundem Alubertum ordinavit Episcopum, et Sigobodum Presbyterum

C mittitur cum Alubertio in Angliam :

d

byterum

D byterum, Liudgerum Diaconem; et manserunt illic anno uno. *e* Alchuinus etiam illo in loco tunc Magister erat, qui postea temporis Caroli *f* Junioris in Turonis et in Francia Magisterium exercuit; cui statim vir prudens Liudgerus sedulo iungebatur, hauriendo ab eo spiritalia dogmata. Post anni vero circulum revertentes, qui missi erant, Domino gubernante perveherunt ad Abbatem Gregorium; qui benigne suscepit eos, gavisus valde in adventu eorum; et mansit cum eo Alibertus collaborans in opere Domini.

10 Liudgerus igitur cupiens saturare se prelibati dulcedine savi, petiit ab Abbate Gregorio licentiam redeundi ad Magistrum Alchuinum. Quod ille moleste suscipiens, fieri renuit. Noluit tamen contristare petentem, sed blandis sermonibus cepit conspescere eum. Cumque se cerneret nullis objectionibus illum a sua intentione revocare posse, accessit patre illius, postulavit ut conaretur revocare eum a cupito itinere. Sed studiosus Levita instanter in suo voto permansit. Tunc Gregorius, et parentes ejusdem Liudgeri quandoque precibus victi, dixerunt cum ad præfatum Magistrum Eboracæ civitatis Anglorum; præbentes quæ illi opus erant in via: quem Magister Illustris Alchuinus cum magno suscepit gaudio.

B Susceptus itaque Liudgerus, erat consueti more omnibus carus, eo quod esset ornatus moribus bonis et studiis sanctis: et mansit ibi annis tribus et mensibus sex, proficiens in doctrinæ studio. Cupiebat enim ibidem diutius in sancto manere studio; sed non fuerat concessa facultas: quia egredientibus civibus illis ad bellum contra inimicos suos, contigit, ut per rixam interficeretur filius ejusdem Comitum ipsius provincie a Fresone quodam negotiatore: et ideo Fresones festinaverunt egredi de regione Anglorum, timentes iram propinquorum in'fereti juvenis. Tunc Alchuinus necessitate compulsus direxit Liudgerum cum præfatis negotiatoribus: misit etiam cum eo et Diaconem suum, nomine *g* Putul, timens ne amore discendi, aham religionis illius civitatem adiret, et pro ultione prædicti juvenis aliquas patere-
C retur insidias: dicebat enim potius se velle mori, quam ut filius suus dilectus illic quicquam pateretur lethalis mali. Directus itaque Liudgerus prospero cursu, pervenit ad patriam suam, bene instructus, habens secum copiam librorum: eratque Patri Gregorio et cæteris tanto tunc dignior et acceptior, quanto fuit et in monasticis eruditionibus illustrior. Diaconus vero qui venerat cum eo, juxta dispositionem Magistri Alchuini, auctus benedictionibus, perrexit Romanam: iterum reversus: quia etiam postea cum Alchuino venit in Galliam in ordine Presbyteri *h*.

11 Dum talia gerebantur, venit quidam Presbyter sanctus et doctus, nomine: Liufwinus de terra Anglorum ad Abbatem Gregorium, dicens sibi a Domino terribiliter trina admonitione fuisse præceptum, ut in confinio Francorum atque Saxonum, secus fluvium Isla, plebi in doctrina proflesse deberet, rogavitque, ut ad locum illum se perducere juberet, et ad fluvium sibi a Domino prænominatum. Tunc Gregorius, eo quod locus idem ad parochiam suam pertineret, benigne eum illic dirigere studuit; agens gratias Pastori summo, eo quod visitaret plebem suam. Misit etiam cum eo et *k* Marchelmum servum Dei, de genere ortum Anglorum, et a sancto Episcopo Willibrordo a pueritia sanctis instructum moribus, ut eum præponeret populo. Susceptus ergo Presbyter Liufwinus a matrona quadam *l* Averhilda nomine, a cæterisque fidelibus, seminabat documenta salutis, et rigabat prata mentium. Fecerunt autem ei Oratorium in Occidentali parte præfati fluminis, in loco qui *m* Hvilpa vocatur.

12 Post hæc etiam ædificaverunt ei ecclesiam in littore Orientali ejusdem fluminis, in loco, cujus vocabulum est *n* Daventre. Cumque ad eam populus ob Viri sancti doctrinam confleret; Saxones, qui eo tempore pagani fuscabantur ritibus, in furorē conversi, collecto exercitu eflugarent Christianos ab illis locis, et ecclesiam combusserunt igni. Tunc vir Domini Liufwinus reversus ad Abbatem, præstolabatur consolationem a Domino. Sedato igitur tumultu, reversisque predonibus in sua, vir Dei Liufwinus reedificavit ecclesiam quæ fuerat combusta, et more solito non cessabat documenta salutis impendere gregi, quousque Pastori summo dilectam redderet animam; et defunctus, in eadem est ecclesia sepultus.

13 Post S. Liufwini obitum, iterum impii Saxones vastaverunt locum illum, et succenderunt ecclesiam; corpusque ejus per tres dies quæsierunt, nec invenire potuerunt. Sed et Abbas Gregorius migravit ad Dominum; et suscepit eam Pastorem Albuini *o* nepos ejus, qui venerabilem Liudgerum cum magno diligebat affectu, atque eum ita allocutus est, dicens: Nunc, quia Frater meus dilectissimus es, peto ut desiderium meum impleas: locus enim, in quo Sanctus Domini Liufwinus Presbyter, quem nosti, in opere Domini usque ad mortem persistendo laboravit, ubi sacrum ejus corpus sepultura tegitur, in solitudinem est reductus. Quam ob rem peto, ut eum restaurare studeas, et super corpus Sancti ecclesiam reedifices.

14 Dei igitur famulus, Liudgerus, Magistri jussis obtemperans, quæsivit in loco prænominato corpus Sancti, et non invenit: sed tamen intra spatium loci, quo putavit illud esse, cepit construere ecclesiam. Cumque posuisset bases, et parietes conaretur erigere, apparuit ei Sacerdos homini Liufwinus in somnis, dicens: Frater dilectissime Liudger, bene fecisti restaurando Dei templum jam dudum deletum a Gentilibus. Sed et corpus meum, quod quæsisti, invenies sub Australi, quem crexisti, pariete humatum. Liudgerus igitur mane, homini laudibus expletis, invenit corpus Sancti in loco sibi in visione prædicto: et collecta multitudine fecit transvehere ejusdem ædificii in partem Australem; et ita pinna ecclesiam collegit sepulcrum viri Dei. Perfecta est itaque ipsa ecclesia et consecrata, que nunquam deinceps a Gentibus fuit contaminata; sed in loco illo per servum suum Liufwinum Dominus virtutes multas operatur usque in hodiernum diem: ubi etiam nunc cœnobium est Canonicorum Domino famulantium.

a Vincennes cap. 5 baptizatum a H. Willebrordo et a H. ita de sacri fonte levatum fuit: quoniam matrem eam recti chronologus potest subsistere, cum prior aliquot annis ante martirium sit, quoniam natus est Iba, qui colitur 4 Septemb. — *b* MS. Budeuse Istulis Vita apud Browerum cum festiva et nigro quolibet ligure. — *c* Ita etiam scribitur in Vita rhythmica. — *d* alio Mulierum ruant, MS. Bude, Adelbertum, Cincantus Albreum, et perperam eundem cecidit, qui S. Gregorio successit. — *e* MS. Budeense, Sigilwaldum. — *f* Vita tam ejus ab auctore coævo scriptam dubium 19. Maii Vita apud Browerum indicat locum in quo scholam finovius magister tenebat, fuisse Eboracensem civitatem, alio Eboracum vel Elmarum, vulgo Yarek. — *g* Respectu avi cognomento Martelli, qui in Alchuino in Vita S. Willebrordi Carolum antiquum ruant sed nepos gloriosior deinde nomenclatura dictus est Magnus. — *h* MS. Bude Babil. — *i* Hic est S. Leobwinus, qui ultra Lipvia appellatur et Wint. Vita ejus auctore Hugbaldus Etonensi monacho extat apud Sorvum 12. Novembrii. — *k* Apud Hugbaldum et vulgo Marcellinus dicitur de quo multa fabulosa in Vita S. Seberti sub illius nomine confecta. Cultus in Jotib. — *l* Idem Hugbaldus Alachildam vocat; MS. Bude Evenhildam, Jacobus Ruvus lib. 1. hist. Duventr. Abrahildam, Vita rhythmica Verhildam: ita enim ait

Profectus igitur Liufwinus suscipitur

A Verhilda, bona primitus matrona.

m Vita eadem Hvilpa, MS. Bude. Wulpa: nunc Wulpe distatque horæ spatio ab urbe. — *n* De hac urbe que vulgo Duventria, Belys Duventer egimus 27 Febr. ad cap. 6. Vita B. Joannis Gorlensis, ubi Popo memoratur Trajectensis seu Dabrentensis urbis Pontifex. — *o* Fallitur ergo Joannes de Beke et alii quidam Ultrajectinarum veterum scriptores, qui S. Albreum natione

Anglum

e
ordinatur
Diaconus:
f
init notitiam
cum Alchuino:

*ad hunc
iterum*

*redit, monet
3 annos,
6 menses:*

*ne ab Anglis
occidatur
remittitur in
patria cum
Putul dicitur.*

*S. Liufwinus
ter a suo
monitum,*

*ad hanc
parochiam*

m

D
ACT. ALT-
FRIDO EP.
"i
et Duventriæ
ecclesiam
curat ædificari
quam exustam
a Saxonibus

*reedificat,
et in ea
sepelitur*

*iterum
exustam ut
reedificet
mittitur
Liudgerus*

o

*a S. Albrico
Ep.
E*

*et corpus
S. Leobvini
reperi, ab eo
admonitus,*

*p
ubi diu facta
miracula.*

q

A Anglum faciunt, cum esset Gregorius regio Francorum ortus sanguine: de quibus jam in distribi de tribus Dagobertus actum, tum ante hunc totum 3 ad generalium regis atque schena. Colatur autem S. Gregorius 25 Augusti, S. Albricus 14 Novembri. — p In Vita apud Browerum dicitur Ludgerus, infra ecclesiam, honorabilem Sancto hiet postuisse sepulturam: quod Cincelino occasione dedit sic amplificandi eodem in templo digno cum honore excelsus collocavit.

ADCT ALT.
FRIDO EP.

CAPUT III.

S. Ludgeri sacerdotium: labores apostolici in Frisia; haca Wittekindo vastata. in Italiam secessus.

Ludgerus
Frisionum
sana evertit:

Post haec misit Albricus Ludgerum, et cum eo alios servos Dei, ut destruerent fana deorum et varias culturas idolorum in gente Fresonum. At illi jussa complentes, attulerunt ei thesaurum magnum, quem in delubris invenerant; ex quo Imperator Carolus duas partes acceperat, tertiam vero partem praecipit Albricum ad usus recipere suos. Albricus autem cum in Colonia civitate gradum accepisset Episcopalem, fecit et Ludgerum secum presbyterii percipere gradum, et constituit eum Doctorem Ecclesiae in pago Ustrache, in loco ubi S. Bonifacius est coronatus Martyrio: divisitque idem

fit Sacerdos,
et Doctor
Frisionum,

B Albricus annum in distributiones quatuor, ita ut in Trajecto monasterio pro ceteris praepositis ipse in tempore vernali in doctrina studio et Sanctae conversationis praesesset Fratrilus menses tres. Deinde post eum in aestate Adalger Presbyter in vice sua menses tres, post hunc Ludgerus Presbyter menses tres, deinde in hyeme a Thiadbraht Presbyter menses tres.

a

16 Ludgerus igitur in ordine vicis suae nocturnis temporibus post psalmodiam, et orationes speciales, quas semper amaverat, in solario ecclesiae sancti Salvatoris, quoniam S. Willibrordus construxerat, membra quieti dare solebat: ubi ei nocte quadam venerabilis Abbas Gregorius per visionem apparuit, dicens: Frater Ludgere sequere me. Quem dum sequeretur, ascendit ipse in locum eminentiorum; iactavitque coram eo partem membranae et vestimantium partes, et dixit: Collige ex eis acervas. Cumque congregasset ex eis tres cumulos, dixit ei: Distribue ista bene in opere Domini, et ego tibi satis dabo. Et signavit eum signo Crucis, et abcessit. Cumque mane facto somnium retulisset Praeposito monasterii, Haddont nomino, et ecclesiae Custodi sanctitudo praedicti Marchelmo, cuius superius memoratum feci: confestim ad hunc Marchelmum, ea quae postea rei praevixit eventus, exorsus est, dicens: Tres cumuli, quos congregastis, sunt gubernacula plebium, quibus adhuc pastoralis te oportet processu regimine. At ille, dixit: Utinam in loco mihi credito aliquem Domino fructum perficiam. Hic etiam Ludgerus qualiter in gente Fresonum optatum evangelizandi exercitisset officium, et semina vitae, supernae gratiae rore irrigante, in agris multorum cordium ad ejus praedicationem uberrime pullulassent, testes sunt usque hodie populi regionis ejusdem, quos ad veritatis agnitionem a praeco revocavit errore: testes quoque ecclesiam, quos per loca singula construxit: testes a Deo famulantium congregationes, quas aliquibus adunavit in locis.

futura in
sonitu docetur
a S. Gregorio,

interprelante
S. Marchelmo;

C **17** Cui etiam testimonium perhibuit quidam Alchvini discipulus, versibus Heroicis talia mandans: Frater, amore Dei cognato dulcor omni, Et consanguineis merito pretiosior ipsis, Lindger amato mihi, Christi te gratia salvet: Vive tuae gentis Fresonum clara columna, Presbyter oculis laudabilis Orbis in oris, Doctus, et elatio prudens, et mente profundus, Ipse gradum meritis ornas, et moribus amnis:

Missum ei illo
tempore ex
Anglia carmen

Ut puer in senibus humili de corde ministras,
Ut germanus agis cunctis aequalibus iuvo,
Utque parens pueris vitae documenta rependis:
In melius crescentio, mei memor esto Sacerdos,
In precibus tuis commendes, quaeso, Tonanti,
His brevibus vatem qui te laudavit in odis,
Cui teretis haeculi pro tali carmine donum
Munificus tribuas. Fors haec mercedula vati
Concordat modico, felix sine fine valetio.

D

18 Versus Alchvini de b ecclesia S. Liutgeri.

b

Hic pater egregius meritis Bonifacius almis
Cum sociis pariter fundebat sanguinis undam,
Inclya martyrii sumentes stemmata sacri.
Terra beata nimis, Sanctorum sanguine dives.
Transvolat hinc victor miles ac praemia caeli.
Ultima cespitibus istis vestigia linguens.
Suadeo quapropter curvato poplite supplex,
Tu quicumque legis, terris his oscula finge:
Spes tibi magna fiat, lacrymas ascendere caelum
Hinc potuisse tuas, fuitas patronibus istis.
Hic manet ille cruor cuncto pretiosior auro,
Membraque coelesti rore hic perfusa quiescunt.
Adjuvat hinc Paulus Doctor, Bonifacius inde,
Haec illis quando constat simul aula dicata.

alium Alchvini
de eius ecclesia.

E

18 Cumque vir Dei Ludgerus in eadem regione annis fere septem in doctrina studio persisteret; consurrexit radix sceleris Witkindi dux Saxonum, eatens gentium, qui evertit Fresones a via Dei, combassitque ecclesias et expulit Dei famulos, et usque ad c Fleo fluvium fecit Fresones Christi fidem relinquere, et immolare idolis juxta morem erroris pristini. Sed et Albricus Episcopus in ipsa perversa commotione de hac loco migravit. Tunc Ludgerus necessitate compulsus deseruit partes illas, et disposita turba discipulorum, duos ex eis secum assumens, Hildegimum scilicet germanum ejus et Gerbertum, qui cognominabatur Castus, perrexit Romanam; et inde progrediens ad monasterium S. Benedicti in regno Beneventano e: et illic in sancta conversatione consistens, ducit regulam ejusdem sancti Patris Benedicti. Erat enim cupiens in hereditate sua cenobium construere monachorum: quod ita postea Romano opulante factum est in loco, qui vocatur Werthina.

Frisia vastata
a Wittekindo,

c

in Romam,

d

e

exinde
Casinum.

a Apud Browerum Thiadbraht dicitur et Adelgerus, qui hic Adelger. — In loco minimum quam in Ostergoo citaverat, in loco martyrii S. Bonifacii et sociorum ejus — e Illeus ad dextram pro fossam Drusianam ductas primo augustus et sui similes, etiam immixto fulta amare: post ripas longe et lute recedentibus, jam non auidis, inquit Poppoanus Meli lib. 3, cap. 2, sed ingens lacus ubi campos indequit Flevo dicitur, ejusdemque nominis insulam amplexus, sit forma dicitur iterumque fluxus emittitur, nunc autem cum reliquam palustrum illarum terrarum perfectis aggeribus hians iterum, mare est Austrum, vulgo de Snyderzee. — de quo nulla eius regionis scriptores, Nobis vultu est ostendisse, ubi fuerit locus, quem Flevom sive Fleum dicebant, quidam etiam Flethomem: quique in HS. Indie Fleom, Fleba fluxus apud Browerum, a Pterthensibus Flea appellatur — d Alchvino non Leone Pontificatum gerente. — c Mense pectis Acto apud Browerum Felix autem de Roma Beneventum petiit. rectius etiam, ut in monasterio S. Benedicti beati Ordinis conspiceret disciplinam. et eum Pater illius monasterii genere sibi propinquus erat: Theodannus videlicet, quemadmodum Vita Mirena testatur haec verba

F

Idem ad monachos in Casino positos
Monte Benedicti, inter Sanctos scripti
Hic bono omnino, Theodannus nomine,
Invenit utpote Ludgerum Abbatem

CAPUT IV.

S. Ludgeri Episcopatus: conversa ab eo Foesetlandia.

Post duos igitur annos et a menses sex reversus est ad patriam suam, et pervenit ejus fama ad aures gloriose Regis Caroli, qui constituit eum Doctorem in gente Fresonum ab Orientali parte fluminis b Labeki super pagos c quinque, quorum haec sunt vocabula, Hugmerthi, Hunulga, Fivilga, Emilga, Fedirritga;

a
reversus in
patriam b
pagos c
Frisia
praefectus
b
c

et

A et unam insulam, quæ dicitur Bant. Ipse vero cura solerti gregi sibi credito studuit ministrare fluenta doctrinæ Domini, fana destrueri, et omnis erroris pristini abluere sordes. Curavit quoque ulterius doctrinæ derivare flumina; et consilio ab Imperatore accepto, transfretavit in confinio Fresonum atque Danorum ad quamdam insulam, quæ a nomine Dei sui falsi Fosete *d* Fosetes-landt est appellata. Cui cum navigando appropinquasset, tenens in manu sua Crucem, et ad Dominum preces cum laudibus fundens, viderunt qui in ea navi erant, caliginem tenebrosam de eadem insula egredientem, qua recedente magna in ea persistit serenitas. Tunc vir Dei ait: Videtis qualiter per misericordiam Dei effugatus est inimicus, qui prius caligine preoccupaverat insulam hanc? Pervenientes autem ad eandem insulam, destruxit ejusdem Fosetes fana quæ illic fuere constructa, et pro eis Christi fabricavit ecclesiam. Cumque habitatos terræ illius fide Christi imbueret, baptizavit eos cum invocatione sanctæ Trinitatis in fonte, qui ibi ebulliebat, in quo S. Willibrordus prius homines tres baptizaverat: a quo etiam fonte nemo illorum prius haurire aquam, nisi tacens, præsumebat. *e* Cujusdam etiam Principis eorum filium, Landricum nomine, accepit a fonte; quem sacris litteris imbutum ordinavit Presbyterum, qui multis annis genti Fresonum in doctrinæ præfuit studio. Tunc iterum operante maligno, ab Orientalibus Fresonibus nox infidelitatis magnæ fuerat exorta: eorum mali Huno et Cilrad fuere Principes; et combustæ sunt ecclesiæ, servique Dei repulsi. Sed radiante sole justitiæ, effugatæ sunt tenebræ grassantis erroris; ita ut post anni circulum S. Ludgerus cum suis prisca consuetudine fiducialiter plebi illi pabula fidei administrare non desisteret; et Domino opitulante in ea, quam tunc receperant, perseverarunt fide *f*.

B Interea per dispositionem misericordis Dei Saxones conversi sunt ad Dominum, et Rex Carolus eundem virum Dei Lindgerum Pastorem in parte Occidentali Saxonum constituit: eujus parochiæ Sedes est principalis in pago *g* Sudergoe, in loco eujus vocabulum est Mirigerneford, ubi Domino ipse honestum construxit monasterium, sub Regula Canonica Christo famulantium. Itaque more solito omnium aviditate et sollicitudine rudibus Saxonum populis studebat in doctrina prodesse: erutisque idololatricæ spinis, Verbum Dei diligenter per loca singula serere, ecclesias construere, et per eos singulos ordinare Presbyteros, quos Verbi Dei cooperatores venerabiles sibi ipse nutriverat. Cupiebat igitur in crepto Evangelizandi opere multis subvenire gentibus, seiltamen Pontificalem gradum humiliter declinare: idcirco suos frequenter petiit alumnos, ut aliqui ex eis pro eo Episcopalem susceperet Ordinem. Cui cum *h* Hildibaldus Archiepiscopus persuaderet, ut Episcopus ordinari debuisset, illud Apostolicum ei respondit, dicens: Oportet Episcopum irreprehensibilem esse. At ille, ut erat humilis et viro Dei amiceissimus, cum gemitu dixit, hoc in se minime fuisse completum. Tandem consensu omnium superatus et magis Dei dispositione coactus acquievit; ne plurimorum consilio, imo Dei voluntati pertinaciter inobediens esse videretur.

22 Accepto itaque sacro Ordine Ponticali, cum omni sagacitate et modestia gregi Saxonico sibi credito documenta salutis uberrime ministravit; quoad usque Domino largiente, ad perfectam illos perduceret fidem. Illis etiam quinque pagellis, quos in Frisia ad agnitionem veræ et individuae Trinitatis de gentilitate perduxerat, eo quod prius non haberent Episcopum, simili modo pontificali præerat regimine: sed et successores ejus utraque loca pro una paro-

chia postea semper habuerunt. Dedit quoque ei Rex Carolus in regno Francorum, in pago Brabantæ, in loco qui i Lotusa vocatur, monasterium S. Petri gubernetandum, cum omnibus adjacentibus suis ecclesiis et villulis. Tunc adimpletum est somnium, quod ei vir Dei Marcellinus prius fuerat interpretatus de collectione trium annulorum, significantium trium gubernacula plebium.

a Eisdem sex menses etiam habet Vita per Werthienses scripta: omittuntur in ea que apud Browerum est. — *b* Hic esse videtur, qui abis Lavien et Laubacus, vulgo, ut putat Cornelius Kempus in descript. Frisie lib. 1 cap 6 dicitur de Lauwers: Cincunio cap. 17 Laurika sive Labike. — *c* In his Acta Browerum: His quoque temporibus orientalis Frisie quinque pagi (Werthienses nomina exprimentur Kullmerki, Hlomsza, Fualga, Emsza, Federilga: que Cincunio sunt Hingewerze, Hunsogoa, Funilgoa, Emsigoa, Federigoo) cum una insula que dicitur Bant (in MS. Buntic. Baeti visio forte amanuensis) Francorum regno se subdidit, promittentes fidem Christianam se suscepturos, si erudiendis eis aliquis daretur, eujus loquelam intelligere possent. Porro Imperator hoc gratuliter accipiens, Ludgero opus illud commendavit. — *d* Agunt de Eastis-lant Alcinus et Theofridus in vita S. Willibrordi 7 Aurembis; vagur eferant de fonte et in eo baptizatis, que hic Alfeidus ipse fere Alcinus verbis, et alia addunt de suis hodie piscuocque: ut videtur hæc esse insula Uecani, quam castom-wonus vocat Tacitus de moribus Germaniarum cap. 30, etsi Foseti non meminerit, sed Hertha Dea Jam Heligerlandia esse creditur, inquit Cincunius: quoniam dat laut lo Bersten vocant — *e* Alia hæc Vita talis insula Principem fuisse nuntiat — *f* Vita apud Browerum subiungit, Post hæc Ludgerus etiam Nordmannos Evangelizandi gratia alire cogitavit. sed dum illi Rex Carolus hoc non concederet, contristatur ille Dei ac proximi dilectione plenus, vel quia salus illorum abiretetur, vel quod ab illis peccata nostra punienda præsevit. Venerat demum quomodo id præsevit, iuxta sibi sequenti libri num. 3. Deinde quantum ex Actis per Werthienses scriptis colligitur, sequitur relectio de loco contendi monasterii, et gradus Episcopatus susceptus ne primum vicariorum de Bernefo circa illuminato: que hic ordine passim diversa habentur in libro sequenti. — *g* Abud MS. Satherwe. — *h* Abis passim Hildibaldus: successit Nicolfo anno, ut putatur, 782, et mortuus dicitur an 818, 3 Sept. quando a Grieno, ut Sanctus refertur, abis ut Beatus. — *i* Austritibus histariis passim Lutosa, vulgo Lauza, Hannonia nunc oppidum inter Atham Tornacumque, ubi Baldericus in Chronica lib. 2 cap. 33 videtur esse monasterium Canoniarum, in honore Apostolorum Petri et Pauli, quod construxit B. Amundus, tunc addit: est adidem et dices Albatia ubi vi venerabilis Hildilo quiescit qui sub Carolo Martello etiamque filius floruit et 8 iulobris colitur. Vita rhythmica donationis hujus sic narrant

Et sic Werthino usibus illis datur proprius
Vel prepositura, nomine Lotusa.
Acta apud Browerum ex usque fontis Werthienses ad suggestionem Alcinus discipulum ex Italia traiecit presentant et commendantis factis nunt, non sine parochianorum gravi deinde subiungit: Durana, inquit lup-rator. monasterium optinere concedo: unius mapris, in quo Virginium multitudine consistit (Vita rhythmica et ea Cincunius Sivelense designant, de quo pluribus cyanus tom ad S. Imandum b. Ercaravi, tunc ad S. Gertrudem 17 Martii) alterius minoris, quod vicorum est sub Canonica Regula Deo famulantium. At ille Imperiali largitati agens gratias, vicorum monasterium dixit conveniens sibi posse committi. Belli ergo ei monasterium in pago Brabantæ, quod Lotusa nominatur, cum omnibus ad ipsum pertinentibus.

LIBER II.
Miracula S. Ludgeri.

CAPUT I.

Cæcus in Frisia illuminatus. Normannorum prævisæ irruptiones.

Quamvis proponendum sit ministerium Evangelicæ prædicationis et multorum illuminationum cordium operationibus miraculorum ostensionibusque signari; ad honorem tamen largientis Domini stylo alligari fecimus, quæ ab eodem sancto viro facta recolimus. Cum Evangelizandi gratia in Frisia ad quamdam villam, nomine *a* Helewyrd, pervenisset; matrona quedam *b* Memsit nomine, excepit illum in domum suam, et ecce illo discumbente cum discipulis suis, oblatas est ei cæcus, vocabulo *c* Bernlef, qui a vicinis suis valde diligebatur, eo quod esset affabilis, et antiquorum actus Regumque certamina bene noverat psallendo promere; sed per triennium continua cæcitate ita depressus est, ut nullam sibi lumen vel extremæ visionis remaneret: quem dum vultu hilari esset intuitus, interrogavit si pœnitentiam a se vellet accipere; acceptaque ab eo hujus rei sponsione, jussit ut die crastina veniret ad se. Crastina vero die equitanti viro Dei obvis factus est idem cæcus. Ac-

D
AUCTORE
ALTPR. EP.
1
accipit a
Rege Lothi
sam:

E

F

a

b

c

Bernef
triennio
cæcum,

e Foseteslandia
vni dæmo-
nem Cruce et
preclius:

d

*meclis conver-
sit.*

*et baptizat in
fonte S.
Willibrordi.*

B

*post vitam
temporatem,*

*Fresones
fomat in fide,*

f

g
*constituitur
Episcopus
Saxonum;*

h
*vir inducitur,
ut ordinar
in snol,*

h

*retinet
Fresonum
pagos:*

h

A cepto ergo Dei famulus per frænum ejus caballo, dixit eum a turba seorsim; et confitenti peccata sua pœnitentiam indixit: deinde signum sanctæ Crucis oculis ejus imposuit; et tenens manum suam coram eo, interrogavit, si aliquid videret? Ipse vero cum magno gaudio dixit, se manum illius posse videre. At ille, Age, inquit, omnipotenti Deo gratias. Sermocinantibus quoque eis de fide Catholica, de varisque utilitatibus animæ, pervenerunt ad villam, nomine *d* Werfhem; et interrogavit eum, si ipsam potuisset agnoscere? Ille vero statim proprio vocabulo nominavit eum; et arbores, et quæque ejus ædificia se bene posse conspiciere professus est. Ait autem illi: Omnipotenti Deo age gratias, qui te illuminavit. Cumque venissent ad villam, e Waisewyrd nomine, ubi Oratorium erat constructum, fecit eum secum orare, et Deo gratias agere: constrinxitque eum sacramento, ut ante diem obitus sui nulli causam hujuscemodi illuminationis indicaret. Contempit ille viri Dei præcepta, et per dies aliquos cæcitate simulando, ducatu alieno utebatur. Sed post obitum ejus qualiter fuerit illuminatus, asseruit.

ACT ALT-
FRIDO EP.
signo Crucis
illuminat:

d
e
jubet miracu-
lum se vivo
celare.

f
eo utitur ad
baptisimum
infantium
moibanda-
rum

qui senex
moriatur et
uxori imper-
trat, ut nox
sequatur.

g

h

i
S. Ludgerus
visio suspiranti
signo, solis
nubes surgenti
ei latenti,

C

prædicta mala
a Nordmannis
inferenda;

B In secunda igitur *f* explosione servorum Dei a Fresia, de qua superius jam diximus, jussit sanctus vir Ludgerus eundem Bernlevna, eo quod diligeretur a multis, per singulorum domos discurrere; et persuasus matronis, mortuorum illorum baptizare infantulos, benedicta simpliciter aqua in nomine Domini infusos, vel superfusos cum vocacione sanctæ Trinitatis. At ille jussis ejus libenter obediens, baptizavit in ipsa perturbatione infantes octodecim, qui omnes nuper, ut fuerant baptizati, defuncti sunt; exceptis duobus, quos B. Ludgerus, redeunte pace, cum sanctæ chrysmatis impositione confirmavit. Ipse vero Bernel ubi nunquam postea servum Dei reperisset, didicit ab eo psalmus, et mentem, quam acceperat, illuminatione permansit, quoadusque senex et plenus dierum obisset in pace. Quem enim morientem uxor sua flendo interrogaret; qualiter super eum vivere potuisset, respondit, dicens: Si ego a Domino aliquid impetrare potero post meum obitum, non longo tempore in hoc seculo eris victura. Cumque sana et incolumis hanc ejus responsionem audisset, eum die xv y moriendo secuta est.

3 Alio quoque tempore dum esset B. Ludgerus secus mare, in loco qui vocatur *h* Werfthina, ubi ipse sibi in hereditate paterna construxit ecclesiam, terride vidit somnium, quod narrans Heriburga i sorori suæ, dixit: Vidi per somnium quasi solem fugientem supra mare a partibus Aquilonis, et nubes terribissimas sequentes: qui fugiens ac deficientes pertransivit nos, ita ut elongatus a nobis videri non posset: et caligines, quæ eum fuerant secuta, obtinuerunt omnia loca hæc maritima. Post multum vero temporis reversus est sol, minor et pallidior quam fuisset prius, effugavitque caligines trans mare. Et hæc dicens, ubertim faciem suam irrigavit lacrymis. Quem dum soror ejus flentem cerneret, flexit et ipsa, dicens: Quid sibi vult hoc somnium? Cui ille respondit: Ventura sunt a Nordmannis persecutiones magnæ et instantia bellidestruationesque immensæ, ita ut hæc desertabilia loca maritima, peccatis exigentibus, pene inhabitabilia efficiantur: deinde post hæc, favente Domino, reddita erit pax Dei Ecclesiæ: et severissima plaga, quæ regionibus his incuberat, infra ipsos Nordmannos retorquetur. At illa cum genitu dixit: O utinam dignetur Dominus auferre me de hoc seculo, priusquam mala hæc superveniant. Cui ille: Non ita erit, inquit; sed in diebus tuis hæc erunt: ego vero pestem illam in hoc corpore non videbo. Hujus ergo vaticinii veritas, ejusdem sororis suæ nostrisque est probata temporibus: nun omnibus diebus, quibus idem Dei famulus in hoc seculo

vixerat, pax fuit undique; ita ut nullus putaret ullam his regionibus perturbationem a Nordmannis evenire posse. Sed post ejus obitum, a gente sevisissima Nordmannorum innumerabilia pene annis singulis perpassi sumus mala. Nam concremate sunt ecclesiæ, monasteria *k* destructa, deserta ab habitatoribus prædia; intantur, ut peccatis facientibus, regiones maritimæ, quas prius multitudo tenebat hominum, pene sint in solitudinem redactæ. Sed solem justitiæ, qui pro nostris peccatis elongatus abscessit, reverenturum speramus; et, juxta præsigium viri Dei, pacem Domini Ecclesiæ redituram.

D
quæ eo mortuo
cuncterunt.

k

a Sachus et Cincianus Heligwerde, *cetus* MS. Helleguardis, aliud Heligander, aliud Heligaurt, ubi desuper Hadelweirt et Hedewort — *b* Cinciano Meynsch. — *c* Idem Bernlevinum, scribit: aliquot MSS. Isberlef. — *d* Ita etiam Cincianus et ubi MSS. duo: alio Inerfhem, wertheu, et werheim. Nonna apud Sariam desit. — *e* Alibi Usquard, Vusquardis, Vosgurd, Wusquardis. Cincianus Uskwerde. — *f* Eam scilicet, cujus auctores supra num. 19 nominantur Huano et Ebrat. — *g* MS. Bude, die xii. — *h* Ita MS. Bude. et Vita pre Werthincus Werina, apud Broverum Werina. Vita rhythmice indicat ad Bheni ostia locum fuisse. — *i* Non solum hanc sed et legi Carolo coram sepius... et alius plerisque amicis cum dolore suæ patriæ et inachimo regionis desolationem longo ante tempore vaticinari solitum, scribit Cincianus cap. 18, et ubi congerit haud satis congruentia *k* Werthincus MS. habebat defuncta, pro quo ex Bude passim destructa.

E

CAPUT II.

S. Ludgeri zelus, scripta, vitæ sanctitas ac moderatio: obitus, sepultura.

Venit quoque Sacerdos idem ad ecclesiam suam, in loco sitam qui vocatur a Billurbeki; et ecce mulier quedam nobilis, quæ illicito connubio suo erat copulata marito, ejus volens mitigare terrorem, misit illi mel quasi pro benedictione. At ille tale munus suscipere despiciendo renuit. Quidam tamen juvenes ex discipulis ejus illud mel concupientes acceperunt, et in ecclesia retro altare occulte posuerunt. Cumque vir Dei ad idem altare Missam celebraturus accederet, et os aperuisset ad preces; confestim vas testum, in quo illud inobediencie mel habebatur, minutatim erepuit, et dispersa est mel, quod colligentes proiecerunt foras. Non cessavit autem miles Christi quo minus illud illicitum destrueret conjugum *b*: sed et virum ipsum, qui illud perpetrare ausus est, exterminavit a patria.

a
Incestuosæ
truncus spernit,

*dis*spatque;

et virum
exterminat:
b

3 Dum igitur in Fresia docendi gratia, ad ecclesiam suam venisset in loco, qui dicitur *c* Hleri, juxta fluvium *d* Lade, petiit illius loci pisatores, qui ei pisces adferre solebant, ut aliquem sibi *e* sturionem comprehensum adferrent. At illi dixerunt, longe esse præteritum tempus, quo tales pisces comprehendi poterant: erant enim in proximo tempora hyemis. Quibus ille hæc vultu ait: Ire, Filii, facite quæ dixi: potens est Deus omni tempore servis suis desiderata prestare. Ipsi vero precibus viri Dei coacti, ceperunt more solito rete per aquas trahere. Et ecce subito elevatis oculis viderunt avem magnam descendentem de celo coram se, et dum intento in illam oculorum aciem infingeret, dixit unus ad alterum: vere similitudinem habet piscis. Mirantibus itaque eis ac pavore perterritis, cecidit ipsa piscis edigies, sicut avis, coram eis in aquam. Cumque ad ipsum locum pervenissent, intravit in illorum rete piscis miræ magnitudinis, quem sturionem vocant, quem vir Dei desiderabat. At illi comprehensum eum attulerunt eidem Dei famulo; narrantes miracula, quæ fuerunt gesta. Quibus ille: Agamus, inquit, omnipotenti Domino gratias, qui dat escam omni carni. Commouit etiam eos, ne hoc idem pro cujusquam sanctitate vel meritis actum narrare præsumerent.

c
d
e
Sturionem
piscem extra
tempus sibi
capit priti,
f

quem ex
aere in aquam
lapsum,

neque captum,

jubet siliari.

6 Erat S. Ludgerus in Scripturis sacris non medicriter eruditus; sicut in libro ab eo composito de Vita venerabilium ejus Doctorum, Gregorii scilicet

et

A et *f* Albrici, aperte probatur : sed et primordia S. Bonifacii adventus atque ordinationis , quæ fuerant in alio opusculo prætermissa, pulchro sermone ipse conscripsit. Discipulis etiam suis mane diebus singulis tradere per se lectiones non neglexit : et quidquid in sacris codicibus faciendum invenit , illud instantissime studuit observare, et docere. Cavebat ergo, ne sibi aliquando nomen faceret inane : et idcirco secundum Apostolum omnia mensurate facere concupivit. Cucullum, eo quod promissionem observationis monachorum Regule non fecerat, portare desivit : cilicii tamen indumentum, quod magis abconili potuit, usque ad finem vite suæ ad carnem gustavit. Carnium ejus certis temporibus non renuit : satiatum tamen illum cibo vel potu, discipulorum ejus nemo umquam vilit. Sed cum ad se more solito pauperes ac divites præsuros invitasset, dulcicia vite æternæ inter epulas documenta illorum cordibus infundere non cessavit : ita ut plus spiritibus, quam carnalibus deliciis satari remearent. Erat itaque Pater egenorum, et despector sui : et secundum Apostolum, sic se omnibus complere curavit, ut omnibus prolesse potuisset. Fuit autem cupiens anxie, gratia docendi Nordmannos adire : seil. Rex Carolus ad hoc nullatenus consensum præbuit.

B 7 Cumque omnipotens Deus perennem jam mercedem reddere piis ejus studiis decrevisset ; ante obitum suum aliquando tempore, corporis molestia depressus est : in infirmitate tamen positus, consueto more sanctis semper actibus intentissime mentem occupavit, aut in lectionibus sacris audiendo aut in psalmis canendo vel etiam in aliis quibusdam spiritualibus rebus agendo, ne nunquam a superna contemplatione dissoluta tepesceret, et pene diebus singulis Missarum Sacramenta, quamvis ægrotus corpore, infirmitate tamen animo, celebravit. Ipso vero die Dominico, cum in subsecuta nocte de hoc esset mundo iturus ad Dominum, quasi valefaciens creditis sibi ovibus, in duabus suis ecclesiis publice prædicavit : mane seil. oct. in loco, qui dicitur *g* Coasfeld, canente Presbytero Missam ; et circa horam tertiam in loco, nuncupato Billerbeck, ubi ipse infirmatus corpore , ut supra retulimus, sed fervore caritatis validus, devote Missarum ultima celebravit solemnia : ubi etiam ipsa subsequenti nocte, assistentibus discipulis dilectam Domino reddidit animam. In ipsa igitur exitus sui hora, elementæ suæ Dominus dignatus est ostendere signum. Nam Gerfridus Presbyter, nepos ejus et successor, eam nocte eadem una cum Fratribus gratia visitandi ad illum festinus properasset, et paululum adhuc itineris remaneret ; viderunt ante se lumen magnum, quasi ignem in sublime conscendere, ac cunctas tetre noctis effugasse tenebras : et statim per hoc indicium intelligentes sancti ac venerabilis Patris obitum, quod reliquum erat vite cum magna velocitate peregerunt, jamque eum defunctum invenerunt : et subtiliter requirentes, agnoverunt quod eodem momento veri luminis assiduum speculator et amator migravit ad Dominum, quo eis fuit per lumen ostensum *h*.

C 8 Igitur discipuli non inmemores qualiter idem Domini Sacerdos disposuerat adhuc vivens, ut in loco nuncupato Werthum, ubi in hereditate propria ob habitaculum monachorum, in honorem sancti Salvatoris et sanctæ Dei Genitricis sanctique Apostolorum Principis Petri, ipse construxit ecclesiam, ejus sepeliretur corpus : sed cum ad hoc agendum populus, illius sancta recolens merita, vehementer resisteret ; into consilio ad monasterium ab eo constitutum, vocabulo Mimgernesford, de quo jam diximus, perduxerunt illud, atque in ecclesia S. Mariæ inhumatum reliquerunt : donec venerabilis Episcopus Ecclesiæ Cadalanaensis, Hildgrimus nomine, germa-

nus ejusdem viri Dei atque ab eo eruditus, ageret cum glorioso Rege Karolo, ut ejus imperio, inno Dei consilio, in loco, ubi vivus ipse decreverat, sanctum illius conderetur corpus extra ecclesiam a parte Orientali, ut jusserrat ipse : non enim erat unquam consentiens, ut in ecclesia sua consecrata sepeliretur corpus humanum. Defunctus est itaque anno Dominice Incarnationis octingentesimo nono, septima Kalendis Aprilis, et tricesimo secunda die sancti sui obitus, hoc est, i vii Kalendas Maii, nificæ fragrans in loco præfato *k* sepultus est.

a Werthinenses Billerbeck. MS. inno Billerbeck. — *b* Adit MS. Budic. laborare et errantes relarguere. — *c* Sursum Heleri. quardam MSS. Lheri, Lere, Leri, MS. D. Theodori de Reussse Hori, Cincunius Lehere, Poeta rhythmicus Laere. — *d* Ubi Lelle. — *e* Apud Browerum additur. Ita namque Thimdisca lingua hic piscis vocatus. Belgæ etiam hunc Stur dicitur : quem Hadrianus Junius acipenserem esse contendit. (*Levi* nempe nullo ætate provecetur Albricus Ludgero, ejusque deinde Episcopus fuit : atque hoc versus Doctores ejus dicitur, etsi alius condiscipulus. — *g* Est hodieque vicus oppidum Episcopi residentia nunc fere honoratum ad Berckham annem, et contra omnes hostes insultus mantissimum, horarum circiter sex itare distans Monasterio, cujus spatii pars tertiam separat a Coasfeldu Billerbeckam vicum. *g* Acta apud Browerum additur. Vult quoque hoc et mirandus Imperator Carolus, qui eo tempore in Aquas palatio muratus est. Eadem namque hora pro inspectione siderum cum Alcinno, a quo astrologiam didicerat, fuerat egressus : sed quid significaret misit ignarus. Postmodum vero dum veniens ad comitatum Gerfrid de transitu ejus Imperatori inhaeret, de hure quoque, qua via fuerat, non ceclavit. Sed qui verum esse hoc prout, saltem quoad Alcinno presentiam? cum hoc anno 804 et vix exessavit, ut in ejus vita 49 Maii dicitur, docet ejus discipulus. Ludgerus autem obiit an. 809. — *i* Ibidem errore manifesta dicitur, Præter idus Aprilis, hoc est, decimo octavo die sanctissimi sui obitus. — *j* Sepulchrum. — *k* Plurim Werthinenses : Haque digne, ut delatum erat, corpore involuto cum laudibus et hymnis elevatum, et foras ecclesiam elatum est. Vis portam atque exierant, cum, sive rasi sive, quod magis credendum est, Deo volente quemdam ex Clericis, qui præcipue hunc transitum dicitur restitisse, feretrum tam valide percussit, ut ad terram pene prosterneretur. Concinnus cap. 3, ait Presbyterum fuisse et manus etiam in feretrum temere inieclisse, ac pene mortuum de loco esse sublatum. Porta rhythmicus ubi miraculum sic descripsit

Ludgerus igitur libere egreditur,
Nullo prohibente, nulli jam vidente,
Nisi Presbytero, qui accepit feretro,
Quasi nihil secreti travit ne aliter
Ecce eundem supra a Clerico,
Vertitur in primam suimet ruinam.
Nam dum sub feretro esset ipsi clauculo,
Magis ut fraxisset, talens si fulisset,
Feretrum colere fecit et se sleruere.
Et jam exspiraret pene, dum pæeret
Levatur protinus vena, et se oculus
Presbyter subtravit, et confusus cessit.
Unde et alius jam levatus eandem,
Omnes har de re Deum laudavere

Pergunt Werthinenses Miræ omnes et beati viri meritis hoc factum esse intelligentes, in majores Deo laudes exireverunt Personalant hinc inde responsoria, personabant antiphona et psalmi, et multitudo, que nimia ad exequias confluerat Kyrie eleison per unam viam alteram, cum alacritate summa ad locum, quem præmissimus, sancti corporis exavus perduxere. Adit Concinnus, eo die de Mimgardeworda ad Ludichusen apud ecclesiam ejus perductum. Ubi in ejus adventu ad relatu dicitur, *ingrat* cuncta templi ejus innumabula, audita trahente manu, sponte resouabant. Altera autem die, que Divi Marci Evangeliste festa erat, inde huc ad Werthinum perlatum est : ac sequenti die sepulture traditum. Sed istud conjugiarum Luthuchovisa ultro sonantium miraculum non habetur in Formate rhythmico

CAPUT III.

Variæ infirmitates ad S. Ludgeri sepulcrum sanata.

Divina igitur donante clementia, ut vivos ante desideravit profuisse cunctis, sic etiam post ejus obitum sancta illius merita suffragari non cessant, quibusdam longe manentibus, quibusdam etiam ad illius sepulcrum manentibus, aliis vero illic manentibus, vel inde domum redeuntibus. Ex quibus ea, que ad memoriam veniunt, intumamus. Fuit quidam in pago Nordgo, Irmingerus nomine, qui eidem S. Ludgero prius in juventute servabat ; eum contigit, ut lumen oculorum amitteret, et tredecim annis continuus in ræcitate permansit. Cui nocte quadam sanctus vir per visionem apparuit, et eum nomine proprio vocavit, dicens : Irmingere, vigilas? Qui cum vigilare se diceret, tetigit faciem ejus, et dixit : Si cuti reliquæ hoc in loco color dissimilis apparuerit,

D
ACT ALT
FRID EP.

den Werthinam transferatur.

i
k

E

F

A morte
i larescit
miraculis.

f
Tria SS.
scribit :

arridue
docit

2 Cor. 10, 13

Cilicium
gerit, non
Cucullum :

Commissas
trudit :

1 Cor. 9

vult Nord-
mannos adire :

B

infirma
rebus spirita-
libus intendit :

prie mortis
ba prædicat :

g

prie moritur,

quod alius
piscis ostendit
sum,

C

A

Corpus Wer-
thinam trans-
ferre volente
P. de,

arratit
inhumatum
Mimgernesford

A die a Dindoni Domino tuo ut te faciat venire ad ecclesiam, quam in Werthina Domino fabricavi, ubi etiam corpus meum sepultura tegitur: et ibi Domino largiente pristinum oculorum lumen recipies. Qui cum taliter fuisset admonitus, narravit Domino suo, quale a Sancto viro mandatum acceperat; et simul quod faciei ejus imposuerat signum, ostendit; quod erat, juxta verbum viri Dei, dissimile cuti reliquæ omnibus diebus vitæ suæ. Tunc Dominus ejus, una cum conjugæ suæ ad eundem locum gratulandus pergens, secum ipsum Irmingerum adduxit, Contigit etiam, ut Gerfridum Episcopum, S. Ludgeri nepotem et successorem, una cura fratribus et monachis invenissent ibi; quibus cum gesta narrarent, fecerunt eundem Irmingerum in prefata Ecclesia ea nocte manere; in qua cum orasset et vigilasset, continuo per Dei gratiam pristinum oculorum lumen, ipsa nocte, secundum verba viri Dei plene suscepit. In eadem ergo nocte, circa gallicantum, ante sepulcrum viri Dei paralytica quædam repente sanitati corporis restituta est; et abiit incolonus, magnificans Deum, qui per servum suum tam subito eam curare dignatus est.

ad ejus sepulcrum visum recipit:

ibidem paralytica sanatur.

infra ab eo in somnis sanatur,

et se non baptizatum, divinitus intelligit;

h
c
paralytica tendens ab ejus sepulcrum,

in via sanatur:

d
monitus quidam a S. Ludgero in somnis, ne contraxisset libra medecinae adhibeat,

B In pago Suderge matrona quædam, nomine Siglburg, colorem habuit, Riemoldum vocabulo, cujus uxor longa aegritudine depressa jacibat, ac pene corporalem desperata salutem. Cum igitur nocte quædam inter agra suspiria paullulum membra defessa laborarent in somnum, vidit per somnium quendam adstantem et dicentem sibi: Loquere cum Ludgero Episcopo. At illa, ut postea narrare solebat, nec graviter dominans nec perfecte vigilans, vidit illum stantem ad Orientem conversum. Cumque eum aliqui non presumeret, ille verso vultu ad eam inquit: Probavi patientiam tuam: patientiam habeto, et Dominus curabit te. Completa ergo visione, tantum vigorem accepit ejus corpus, ut pene ab ea tolleretur membra prioris molestiæ; et facta mane leta surrexit, narrans ordinem suæ restorationis. Vir autem ejus ne filii cum familia congaudentes, benedixerunt Dominum. At illa domiceps sancti viri Ludgeri consueverat cum gratiarum actione visitare sepulcrum. Cum etiam posthæc revelatum est, quod sacro non esset ablato Baptismate: et ejusdem revelationis veritate comperta, sancti Baptismi suscepit gratiam.

C Alius quidam, b Berchtrienis nomine, in eodem pago colonus e Igonis nostri, Presbyteri et alumni S. Ludgeri, illum habuit adolescentulum, paralyti doloribusque destitutum. Qui cum famam Sancti Dei audisset, spe puellæ sanitatis accensus, assumpto itinere ad sacrum illius sepulcrum perducere eam festinavit. Quibus illic pergentibus, dixit illa fratri suo, qui eam eorum se equitando in sago ferebat, nullum se in corpore sensisse dolorem: deinde subjunxit: Deponite me, et sinite abire. Quod cum fecissent, stetit illa sanata omni corpore, et ambulabat; et exiens ecurrit, gaudensque vehementer in ambulando. Illi vero hæc videntes, glorificaverunt Deum; pervenientesque ad locum prefatum, nararunt Dei miracula, quæ gesta erant in via, et simul ostendentes eam nullam lesionem habentem maculam: completaque oratione, ac gratiarum actione, cum gaudio redierunt domum.

D Quidam nostro Diacono et monacho, d Hildrado nomine, accidit, dum adhuc in eodem monasterio viri Dei scholasticus esset, ut in longa aegritudine contractis nervis popliteque curvato, ejus tibia jungeretur femori: et post longam fatigationem sanato corpore reliquo, ipsi tibia, ut fuerat curvata permansit: utebatur etiam pro ea in ambulando sustentatione baculi per dies plurimos. Cumque pater illius, Sigbertus nomine, jam tunc monachus, tractare

cœpisset, si aliqua medicorum curatione contractio nervorum ejus poplitis relaxari quivisset; ecce Sacerdos Domini Ludgerus eidem scholastico, in veste Sacerdotali eidarim in capite gestans, per visionem apparuit, dicens: Vide, ne pro eo, quod pateris, carnalem alicubi querere medicinam præsumas; quia si hoc feceris, nullam ipsius medicaminis curationem recipies. Et simul pro levitate ac puerili mobilitate vehementer increpavit eum, et abscessit. Mane autem facto narravit quæ viderat. Et cum die eodem peractis vespertinis laudibus domum infirmorum, in qua ei priore nocte vir sanctus per visionem apparuit, intrasset; cernentibus Fratribus, qui illic aderant, extemplo ad terram corruit, et erecta est ejus tibia sine dolore; audiebanturque sonitus nervorum in poplite, acsi illic sarmenta sicca frangerentur; et surrexit continuo sanus, nihil sentiens debilitatis pristinae; sed exultans una cum Fratribus referebat Deo laudes: ipse vero deinceps juxta præceptum viri Dei vitam suam cautius corrigere studuit.

ejus ope subito sanatur:

E Puella quædam, nomine e Modsnit, lumen amiserat oculorum; et sic sine lumine duodenos menses permansit, ut vel nec extrema frui valeret visione. Pater vero et mater audientes famam S. Ludgeri, quanta per eum faceret Dominus ad consolationem infirmantium; peracto itinere perduxerunt eam ad supradictam ecclesiam, in qua, accepta licentia, una cum caeca filia ante sepulcrum egregii Confessoris in oratione transgere noctem. Mane autem facta dixit se puella jam potuisse proprias videre manus: et sic largiente Domino lumen paullatim crescere cepit, ut antequam domum redisset, clare potuisset videre. atque in ea domum, quod omnino caret figmento, tota permansit ætate. Alia quoque puella a demonio muto invasa, perducta est ad memoratam ecclesiam: quam mox ut ingressa fuisset, statim ab ira spiritus inmundus abscessit: et locuta est, quæ fuerat muta; interrogavitque matrem suam, quomodo illuc advenisset; et dixit se famem pati. Cui cum mater miserabilem vexationem suam ex ordine reculisset; prostravit se ante sepulcrum Athletæ Dei, gratias agens Domino Salvatori, qui per servum suum de tam crudeli eam contaminatione liberare dignatus est: et accepta poenitentia pro actibus suis, abiit incolonus.

e
ad ejus sepulcrum, caeca illam recipit:

quædam a demonio muto liberatur:

F Contigit igitur juvenem quemdam, f Helidwini nomine, paralytim incurrere, et diebus multis, destituito omnium membrorum officio, lecto incumbere; cujus tibia sinistra contracta adhesit femori, et brachium dextrum similiter incurvatum obriguit: cetera vero membra, ut prædiximus, sibi inutilia remanebant, sed et cum emissione miserabilis soni, indies dolens, foras efferri solebat. Cumque diu hæc pateretur, die quadam sororem suam, quæ preceteris ejus compatiebatur dolori, affatus est dicens. Audi de S. Ludgero, qualiter per illum Dominus infirmantibus sanitates præstare dignatus est, in loco ubi sancta illius membra tumulata quiescunt. Fac etiam me foras efferri, et contra viam, que ducit illic, poni: ut soveam me illi servitutum, si ejus meritis Dominus sanitatem mihi donare fuerit dignatus. Quod cum factum esset, statim in ipsa nocte, præstante Divina elementia, quævit dolor ejus; et restituta sunt ei omnia corporis officia, præter unam tibiæ, que ita permansit, ut erat, contracta. Peracta igitur gratiarum actione, rogavit dominum suum, ut ad memoratum sepulcrum se perducere juberet. Dissimulante autem illo, is quem necessitas urgebat, baculo regente debile latus corporis, pervenit ad sepulcrum prænommatum. Peractis ergo ibi noctibus quinque, supervenit solemnitas ejusdem S. Ludgeri: cumque in ea porticu, quæ

f
captus usu membrorum,

invocato S. Ludgero in somnis et parte sanatus,

D
ARGT. ALT-
FRIDO EP.

Surdus audi-
tum accipit :

lux supra
eccl. iam
viuetur :

campana
ultra sonant :

c
E
cæcus illumina-
tus :

tiem allus.

d

S. Ludgeri
nomine
inuoato,
dæmon repre-
sus :

F

e
unus membro-
rum eudam
ad sepulcrum
Sancti restau-
ratus :

Frater, cidiæ
terrea vincula,

f

g

A est ante basilicam januam, infra quam Sancti Sacerdotis sepulcrum susceptum est, ipsa nocte membra sopori dedisset, ei per visum idem Domini Confessor, comitatus magno lumine atque Clericorum obsequio, apparuit; tetigitque membra illius et abscessit, eo in sopore relicto. Qui dum signa ad nocturnas vigilias expergefactus audisset, surrexit sanus, et oblitus baculi priorisque debilitatis, intracum aliis in templum letus et incolomis. Oratione autem expleta, ad cor rediens, recensuit universa, quæ circa se fuerant gesta; et peracta celebrabratione operis Domini, egressus est baculumque suum in ingressu ejusdem basilicæ, in loco ubi fuerat sanatus, infixit pro signo Dominicæ curationis. Nee minus et tamen prioris suæ sponsionis, pretio redemit se a temporali domino suo, et votum servitutis implevit.

15 Quædam autem femina ad eandem ecclesiam de Saxonia cæca perducta est: cumque coram sepulcro Dei famuli Missarum solennia agerentur, in hora Evangelicæ lectionis repente lumen accepit: et peracta gratiarum actione incolomis ad sua rediit. Quidam juvenis in Fresia, nomine Osbraht, a dæmonio muto vexatus, per singulas ecclesias a patre suo deductus est, ut curari potuisset. Sed cum in nulla earum sanitatem reciperet, tandem pater ejus cultus inspiratus, peracto longo itinere, perduxit eum ad memoratam ecclesiam: et accepta licentia a custodibus, ante sepulcrum Sacerdotis Christi Ludgeri, nocturno tempore in oratione persistens, habebat secum eundem filium suum, sensu et voce earentem: cui per misericordiam Dei, statim illic dæmone expulso, integra sanitas fuit concessa loquelæ et sensus. Sed et vicina ejusdem Osberti, quæ erat paralytica, ad eandem ecclesiam perlucta est: et accepta continuo plena restauratione corporis, propriis gressibus remeavit ad patriam, gratias agens salvanti Domino, qui per servum suum, ejus corpus, eunctorum membrorum destitutum officio, tam velociter restaurare dignatus est.

a Broceus et MS. unum Dindom — b Alias Bertricus. — c MS. Hadie Hagmanis, aliud Bogouis — d Idem Rultrado. — e Hadem Notsuit, alibi Notsuit. — f Item Hadewinum.

CAPUT IV.

Alia S. Ludgeri miracula, præsertim in cæcis et dæmoniis curandis.

Igitur in pago a Borahtra colonis quidam, b Faldald nomine, filium habuit cæcum, vocabulo Gerhaldum: qui dum per multa sacra loca deductus nullam medelam susceperet; pro Domino instigante, denum S. Ludgeri fama ad memoriam venit: et continuo parentes illius pueri spe gaudentes, duxerunt eum foras, et statuerant contra vim, quæ duxit ad ecclesiam; in qua idem Domini Sacerdos corpore pausat, devoveruntque se illum ad idem sacrum sepulcrum cum oblationibus adducturos. Hæc itaque sponsione facta ingressi sunt domum; et ecce subito tersit oculum dextrum, et aperto eo statim videre potuit; tersit alterum, et similiter eo reserato accepit visum, exclamansque eua gaudio, dixit, se clare posse videre. Quo agnito parentes cum familia immenso repleti sunt gaudio, et benedixerunt Deum, qui per servum suum tam subito sanitatem puero præstare dignatus est. Sed et promissa complentes, ad memoratam ecclesiam perduxerunt eum; et cum voto gratulationis designaverunt illum, nulla vestigia læsionis habentem in oculis.

17 Adferebatur autem puella quædam, quam longa ægrotudo continuusque dolor paralyticam fecerant; quæ etiam brachia assidue caput consueverat stringere, cui maximus incubuerat dolor; ita ut de cerebro sonus, quasi sibilus potuisset audiri.

Martii T. III.

gemum ad
epulcrum
integre.
Sancto simi-
liter et appa-
rente i

cut ex voto
decepit
veret :

cæca videm
illumnatur.

allus a dæ-
monio muto
liberatur :

paralytica
sanatur.

a b

C

Cicut voto
adcedendi
reverti facto
illuminatur :

paralyti a
satur

ACT. ALT. FRIDO EP. quendam per S. Geritadem soluta,

quendam per S. Petrum,

alia, monitu S. Ludgeri,

ad ejus sepulcrum :

A sinistro brachio ejus cecidit : deinde post anni circulum in Roma, in ipsa crypta S. Petri ferrum quo praecinctus erat, nihilominus cecidit. Cum autem iterum Romam peteret, contigit, ut infirmitate valida illi deprimeretur : cumque in ipsa agritudine vita ejus desperata fuisset, quidam in specie Saverdotali per visionem apparuit ei, dicens : Surge, vade, atque sepulcrum S. Ludgeri quondam Episcopi Saxonum Fresonumque perquire ; et illic, Domino miserante, pro meritis suis sanitatem recipies. Qua visione expleta confestim de infirmitate, qua deprimebatur, absolutus est. Adhuc tamen ferrum brachium ejus dextrum, ut pridem, fortiter strinxit ; et ita consumpta carne nervisque, ipsum etiam os eodem ferro tunc valide praecinctum est, ut omnes ejusdem dexterae digiti, praeter pollicem et indicem, rigidi ac debiles remanerent. Erat enim memoratus miser juvenis, et ideo ad augmentum doloris sui, carnes ejus et ossa in tempore vinculorum suorum creverunt. Cumque mane somnium retulisset, ibidem statim multi, qui eundem S. Ludgerum in corpore viderant, et sancta ejus studia bene noverant, Romae inventi sunt. Qui cum viam illuc emidi, atque locum venerandi sepulcri, ipsi juveni intimassent ; peracto longo itinere, ad memoratum sepulcrum S. Ludgeri perveniit g. Stante autem illo, nocte Dominica, prope idem sacrum sepulcrum, eo tempore quo monachi illi multas laudes Domino celebrabant, foris, quod dextrum brachium cinxerat, repente dissiliens, longius Domini virtute projectum est.

h rigidum brachium, eo levitanti sonatum.

B 21 In h Ripuariis juxta ingressum silvae Hamarichi, villa, nomine Budica, constituta est, in qua mulier quaedam debilis habitabat, ejus brachium infirmitate agente inflexibile fuit ; manu vero curvata persistente, unguis palmae illius fortiter imprimebantur. Quae cum diu haec pateretur, memorati viri Dei Ludgeri fama ad mentem ejus pervenit. Cumque spe sanitatis suae ducta, ad sepulcrum ejus properasset ; priusquam illic pervenisset, in ipso itinere plenam corporis sanitatem ei Dominus, pro Sancti viri meritis, repente tribuit. Quae tamen peracto itinere, ad idem sepulcrum cum oblationibus sana, exultans, ac Dominum Salvatorem laudans, pervenit ; et ita in domum ad sua rediit. Cohortis venerabilis Comitis colonus quidam in Saxonia, ad adolescentem filium, Warmundum nomine, habuit, quem malignus spiritus invasit, et tam vehementer vexare cepit, ut ad desperationem vita ejus perducta esset. Cujus mater haec dominae suae, uxori scilicet Cohortis, sollicita per votum indicare studuit. Illa vero confessionem mandavit ei, dicens : Si adhuc filius tuus vivit, fac cum celeriter referri, et statim illum contra viam, quae ducit ad ecclesiam ubi S. Ludgerus sepultus est atque ad sacrum sepulcrum ejus te cum adducturam, Deo favente, praenite : et credo, quod pro ejusdem Dei famulis mortis a Domino sanandus sit. Cum ergo mater pro eodem sanivivo juero, juxta praecceptum dominae suae, vota perageret ; continuo in eodem loco, et in eodem momento, demone expulso, plenam sanitatem recepit. Deinde secundum sponsionis votum, ad memoratum viri Dei Ludgeri sepulcrum sana a matre perducta est, sanisque rediit, atque in eadem quam acceperat sanitate, Domino largiente, permansit.

i drumontacus liberatus.

C a Truncatus Boreken interpretatur Broverum in margine additi Boreken pagus vulgo borch. Poeta rhythmicus Moradith, b item Salechuldem nominat. c Broverus in margine notat vulgo Almhoy thet. d Noster, inquit Alfridus, quia Episcopum Monasterieum suberat in tempore Werthinae. — e Maxime dubium videtur em esse quos Velfilus Patricius Hibernus vocat lib. 2. num. 105. Immoquos Martellinus lib. 20. num. 25. de Juliano Cesare agens in Hibernia, inquit, Britanniam secundum egressus... Alfricci Nese oppido propinquabat. Muno exiude

transmisso, regionem subito pervasit Francorum quos Althuaris vocant. Hoc Werthinae vicinus facit Poeta rhythmicus. MS. Budie, Belluaris legit. — f. Typud Broverum narratio sic incipit. Quidam juvenis ex his quos circumdatus ferro plerumque videremus, ad nostrum monasterium venit — g. Nierlensis de qua 17 Martii. — h. Ultra Rhenum fuisse Ripuarios hocce ignomin aliquid metropolis erat Colonia Uhorum cis Rhenum docet Cronicus in Ripuariis, inquis, hujus illm regionis locis, Poete rhythmicus. In Ripuariis, ubi silva incipit Bremerho, est locus Buedede vocatus. I in uno MS. Roldonis legitur.

D Miraculis clarus

ANALECTA

De miraculis S. Ludgeri.

§ 1. Ea quibus vitam et mortem Sancti honestatum narrat Anonymus Coxtuensis Friso, in Actis a Brovero editis e MS. Fuldensi.

Ludgeri merita multifarie suo Deus pandit testimonio ; et gloria et honoris, quo cum Deo fruitur, plurima ex signis salutaribus indicia constant : tot enim salutes ad ejus sacri corporis locum infirmi saepe resumpserunt, nec non et absentes in suis necessitatibus ejus opem ita frequenter experti sunt, ut haec enumerari impossibile sit, et scribendi excedat modum. Verum ex plurimis pauca, si quis ea nosse voluerit, in parvo collecta habet opusculo, quod huic codici subjunximus, in quo quis vel unde fuerit, nec non vitae et actuum ejus aliquantulum exiguis memoriam. His eo fere modo expositis, quo per Alfridum scripta fuerit, usque ad reben Saveri, ne ad Nordmannos fidem us praedicatorum abiret, a Carolo Magno impeditum ; videntur lucana habuit MS. Fuldensi, quam supplere volentes vi, qui tertiam Saveri editionem adornarunt, ex Vita ab hoc priori editione vulgata tria accipere cupita ; quarum praecipuum illuminationem Brivitefi continet : cui apte connectitur id quod deinde habetur in MS. Fuldensi, et fere Werthiacenses secuti paullo magis dilatantur : na ergo habet.

E Miraculis clarus

2 Verum Ludgerus, quamvis cuncta hujusmodi opera occultare vellet, non tamen Deo hinc revelante usqueaque elecit. Villa est in Saxonia, in pago Sudergo, a Alna nuncupata : ad hanc, dum parochias suas circumiret die quadam sedente eo ad mensam, audiebatur pauper clamare foris, anxie obsecrans, ut Episcopus eorum hominem respicere dignaretur. Festinavit Diaconus, ejus id erat officii, potius unum esse de pauperibus, qui stipem peterit, sumensque panem et cibum, porrexit illi. Remisit ille accipere, aliud sibi dicens magis esse necessarium. Deferebatur potus, ille, ne hoc se velle, respondit, nec propter stipem petendam venisse ; sed ut ante Episcopum intronitaretur, ut caeco homini subveniret. At Diaconus non intellecto quid postulaverit, dimisso illo, in domum regressus est. Porro ille cum foris relictus iterato diu clamore voceficeretur, tandem circumspiciens Ludgerus : Quare inquit ad Diaconum, tandem vis dissimulare quod audis ? Qui respondit : Detuli illi cibum potumque, sed ille nihil horum curat. Numquam, ait, da ei. Quod cum ferisset, et hoc nihilominus sperneretur ; jussit cum Episcopus ad se introduci. Dum introductus esset, ait ei : Quid, frater, habes ? quid est, quod expetis ? Ille respondit : Fac, ut videam, obsecro te, per amorem Dei. Videas, inquit Ludgerus, per amorem Dei ! Et mirum in modum, cum hoc non imperando dixerit, sed tantum miratus petitionem, similia verba responderit, statim ille vidit : jussusque accedere ad mensam, lectior comedit et bibit, abique in viam suam.

F Miraculis clarus

3 Peribat autem veracissimi viri de discipulis ejus, quod quodam tempore, dum ad h Comitatum pergens, per proximendas, qui Hassi dicuntur iter ageret, per orationes ejus homo mortuus revivisset. Qui scilicet propter sortum caballorum Wikikindi Saxonum

g lapidibus obrutum suscitatus

A Saxonum Ducis, huic mortu adjudicatus sit, ut in campo ad stipitem ligatus, jactatus in eum sudibus acutus et lapidibus necaretur. Quod dum factum esset, corpus exanimie in campo relictum est. Veniens autem Ludgerus secus locum, et comperto quod Christianus fuerit, mittens ad Widikindum impetravit ad humandum corpus. Dehinc discerpta totius corporis membra, pallio colligi jusserit, et inferri in tentorium suum, donec humando corporis sepulcrum pararetur. Dum ad hoc ventum esset, ut elatum de tentorio in fossam poneretur, juxta stante Episcopo: Efferte eum, ait, tumulto: namque illi spiritus inest. Qui dum elevatus esset, respirare cepit. Et iterum illatus in tentorium, oblato potu refocillabatur, ligarique jussit Antistes vulnera ejus, et in tempore parvo convaluit. Stat adhuc in eo loco lapidea crux, in monumentum miraculi ejus ab incolis erecta, et ex nomine ejusdem viri, qui Buddo vocatus est, campus ille Buldonfeld usque hodie nominatur.

C reo suspensio
B Meppa nominatum, in cujus vicinia dum Antistes sanctus, Frisiam pergens, deveniret, aspexit non longe a via vulgi concilium die Dominica congregatum. Divertit illic, volens cognoscere, quæ causa hujusmodi conventiculi existeret tali die: viditque in colle, quem circumvallaverant, reo cuidam suspendium præparari: accedens proptius, affatus est eos, blande postulans sibi concedi hominem; aut si necesse esset eum interfici, hoc eo die non facerent; magis ipsi ad ecclesiam Missas audire convenirent. Cumque nihil horum a rusticis impetrare posset, contumeliosis insuper verbis Clerico insultantibus (etenim ad suam parochiam locus ille non pertinebat) vix obtinere potuit, ut parumper cum homine super ejus poenitentia se permitterent loqui. Factum est hoc: discessit Antistes, et homo in patibulum est suspensus. At vero vespere illius diei, cum Episcopus itineris sex ab eo loco miliaria peregisset, manens in villa, quæ vocatur d Asconthorp, en veniens homo ille, quem paulo ante suspenderrunt, ad pedes Episcopi prœcidit, corruit, mirantibus ac sciscitantibus, quomodo de eo gereretur, rem taliter pandit: Dum ego, inquit, Episcopo inle digresso, sursum in patibulum traherer, videbam duos incredibilis decoris viros, a latere Episcopi equitantes, aliquandiu cum eo pariter loqui. Dehinc post paululum alter festine reliens, nescio quid mihi pendenti supposuit, super quod firmiter stans, cruciatum non sentiebam, donec dispersis his, qui me suspenderrant, et ad occasum vergente sole, me idem ipse deponeret. Depositu jussit ocyus iter vestrum sequi, et pro concessa vita sacro Antistiti gratias agere, quam ipse dum a fatiis contemneretur, a Domino impetravit: addiditque se nullo pacto scire posse, qualiter post virum Dei tantum via spatium in momento precurverit. e Ferunt et alia multa miranda venerabiles viri de discipulis ejus, a B. Ludgero gesta vel dicta, quæ cuncta ponere immoderatiois fortasse prolixitatis videbatur.

d vilam servat,
C 3 Præterea monasterium, quod in honore sanctarum f Reliquiarum, quas ab Apostolico acceperat, olim construere decrevit, ubi possit et constitui, agnita maritimarum regionum futura desolatione, sollicite requirebat. Dno autem loca construendis apta monasteriis videbantur, unus in g Witlammudi, juxta fluvium Isla; alter, qui Ad-Cruces dicitur, secus fluvium h Arnapa. Sed divine præscientiæ voluntatem super his demonstrari sibi devotis jejuniis et orationibus deprecabatur. Unde dum ad locum quem juxta ananeta Arnapa eum elegisse diximus hyemis tempore veniret, crucem ligneam jussit eo in loco erigi. Et ipse solus coram sancta Cruce in nive maxima, duri

f ostium monasterii condendo locum emittit:
g
h
frigoris et longæ noctis patiens, prolixas usque lucem in oratione duxit vigilias. Proinde divina revelatione monasterium ibi esse non posse cognovit, sed locum in saltu quodam juxta fluvium i Rura, fundando monasterio ex Deo fore præscitum. Quapropter dum suæ viæ comitibus, quæ divinitus cognoverat, referret, ad promissum a Deo locum properavit, et eum possessore ejus locutus, locum illum data terra alia comparavit. Post hæc autem, cum ab occupationibus variis liberior factus, tempus huic vacationi aptum invenire potuit, assumptis secum, quos huic operi necessarios scivit, ad ipsum denno locum profectus est.

D EX MS. FULDENSIS.
i
k et extirpanda quæ in comodebat silva

6 Erat ibi k sarcolum quoddam arborum opacitate et silvarum densitate undique conclusum: ibi fixis tentoriis, mane primo arbores diruere, et locum ponendis ædificiis expurgare, si qua facultas daretur, disponebant. Quod tamen illis fieri posse omnino impossibile videbatur. Unde et beatum virum a sua intentione penitus revocare studentes, dixerunt, incredibile prorsus videri, illum unquam locum habitabilem fieri posse; quoniam arborum densitate et ramorum obductione, cælum quoque ipsum absconderetur. At ille spem suam in Domino ponens, quæ hominibus, inquit, impossibilia sunt, Deo possible sunt. Ita nocte ingruente, cum temperius ad vigilias nocturnales surrexissent, post peractum officium seculatum denno receperunt. Cumque jam omnes dormire putaret, silenter exurrexit, et tentorium egressus, paululum orationis gratia recessit. Sed qui quidam ex ejus contubernio Clericus, nomine Thadhabald, eadem hora vigilavit, ipsum confestim foras exeuntem secutus est. Quod mox vir Dei cognovit, et paulisper quasi pro horæ inspectione substitit. Deinde tabernaculum ingressus, eum rursus obdormientem præstolari cepit. Quod cum fieri putaret, rursus exiit. Sed eundem iterum Clericus, quem diximus, peletentiam subsequutus est. Ita secunda quoque vice, oratione ejus intercepta, Clericum stratum suum repetere, nec ante lucem surgere præcepit. Ipse quoque, ut ejus curiositatem eluderet, sese cubitu recepit. Cumque aliquandiu expectaret, et jam neminem vigilare suspiceretur, tertio exurrexit, et egressus, sub quadam se arbore in orationem proiecit. Verum cum memoratus Clericus, eum contra auctoritatis suæ præceptum sequi non auderet, et omnino quid agere vellet, explorare intenderet, papilionem juxta lectum suum elevato in oratione positum vidit. Erat enim nox, luna et stellis lucentibus admodum clara. Cumque diutissime orasset, et se per spiritum auditum a Deo cognovisset, tentorium cunctis, ut putabat, ignorantibus repetivit. Mutata illico cæli, quæ tunc erat, serenitas, obscurata luna, obducta astra, et ventis hinc inde exurgentibus tempestas nimia subsequuta est. Calebant humosa circumquaque arbusta, et eum magno licet omnium timore, ipsa elementa famulo Dei militabant. Nam cum diluculo exsurrexissent, videbant salvam hinc inle erutam fundando monasterio locum satis amplum dedisse, et arbores passim jacentes, sufficientem lignorum ad ædificationem copiam præbuisse. Rari quique frutices, et arbuscule minores derelictæ sunt, quæ ab operariis facile vel extirpari vel præcidi valerent. Unde S. Ludgerus cum die jam clara suos reliquo operi instare hortaretur, eos perunctari gratulabundus cepit, anne adhuc eorum se ex illo loco crederent conspecturos.

7 Mane ex arboribus, quas intra spatium fundandi monasterii corruisse diximus, una solum non diruta remansit, sub qua eadem nocte vir Dei oravit. Sub hac, sellula jam luce clara posita, suos ad operandum hortabatur. Ibi quidam ad eum ex ejus Clericis, nomine Odilgrimus, ex itinere, quo directus fuerat,

nocturnis oratione ventos impetrat:
F quibus dejectæ arbores præter unam omnes:

prædicit locum suæ repulturæ

venit

EX MS
FULDENS.

A venit. Quem inter mutua quæ habuerant colloquia, ipse interrogavit, quid sibi de illo loco videretur, utrumnam eum monachorum collegio congrua arbitraretur. At ille vultum ejus solito clariorem videns: In vestra, inquit, facie video, hoc opus sine Dei voluntate non esse inchoatum: locum jam olim a Deo electum opportunissimum divino servitio futurum. Quæ ejus responsione ipse delectatus: Gratias, inquit, habeo, quoniam secundum voluntatem meam locutus, benevolentiam, quod solum homo potest, tuam ostendis: ceterum effectus in Dei est potestate constitutus. Illud sane te nosse volo, quod tamen aliis, me vivo, te publicare interdico, in hoc loco me diem judicii expectatum, et corpore extant me, ubi nunc sedeo, monumentum habiturum. Ita Clericus urborem, quamdiu ibi stetit, diligenter observavit. Sed cum postea in usum ecclesie quæ ad Occidentalem ejus partem construebatur, præcisâ esset, lapidem in eodem loco, nullo alio sciente, pro signo infodit: qui illidem, cum postea sepulcrum sancto viro foderetur, inventus et effossus est.

8 Erat S. Ludgerus in Scripturis sanctis eruditissimus, tamque ardentem alios erudire gestions, ut præter publicas prædicationes, quoque in me discipulis suis per se traderet lectiones, ipse nihil extra faciens, quam quod in Scripturis faciendum invenit. Cavens autem ne sibi nomen inane fieret, omnia temperate facere curabat. Superstitiosas vestium vilicitas non amavit. Simulatum in verbis et gestis corporis sanctitatem exosam hūmit. Vestitus optimis ac sine personæ congruis vestibus incedebat: cilicium tamen ad carnem, nullo nisi familiarissimo sibi sciente, jugiter portans. Carnium esum certis temporibus non remittit: satietatem tamen illum cibo vel potu discipulorum suorum neminem unquam vidit. Invitatus ab aliquibus ad convivium, ipse maxime ditiores et pauperiores invitans, inutilis non sedit ad epulas, sed inter sermone mandum vel jocandum, opportuna semper verba captabat, quibus totas sermoneationes illas ad audientium vertebat edificationem: sublata autem mensa et laudibus dictis, vix parum superedit, sed exiens de domo illa, secretiorum cum suis ad eam ad legendum vel orandum intravit. Pauperibus quibuscumque humilionibus miro modo erat affabilis, secundum Apostolum, omnibus se conformans et aptans, ut omnibus prodesse posset. Et dum bonos omnes honoraret, contra superbos divites Episcopali auctoritate rigidissimus erat. In augustis positus, vel sollicitus in tractandis majoribus rebus, hoc statim exordium sumere moris habuit. Sacerdotes Missas celebrare monet, religiosi viris vel feminis orationes mandat et jejuniis: invitavit ad agapen egentes et miseros; pauperum exposcit preces: et sic in omnibus gressus ejus a Domino dirigebantur.

9 Omnem censum, qui in hereditate ejus propria, vel in Episcopo colligebatur, mox distribuere studuit, nihil omnino, præter solum necessarium usum super augustioribus adhibens vel ambulationis ministeris curans. Quapropter cum a quibusdam Regis Primatibus quasi in stipator Episcopi criminaretur, et qui nullas utilitatum honestates, nec ipsis ecclesiis congruos metallorum ornatus prævidere scierit, gloriosissimus Imperator ad audentiam eum invitavit. Unde dum veniens, mansionem juxta palatium accepisset, mane primo ad eum Imperator Cubiculario misso, ad sumum jussit venire colloquium. Forte tunc Antistes, dum consuetudinarius ex more psalmis et orationibus instaret, dixit Cubiculario ut præcederet, se mox divino peracto officio secuturum. Dum secundo et tertio nuntiis venientibus illo ab incepto non moveretur opere, accuratores ejus occasionem se invenisse latati,

ex hoc ipsius facto criminationem cumulabant. Verum, dum completis psalmodiis ante Imperatorem venisset, dixit Imperator: Quare nostrum mandatum sic difficile accepisti, Episcope, ut tot acce situs nuntiis statim venire despiceres? Quia, inquit, Deum, et tibi, o Rex, et cunctis hominibus præponendum arbitrabar: hoc enim ipse mihi præcepisti, curam Episcopalem committens: plebeo a tuis licet vocatus nuntiis, Omnipotentis servitium intermittere, inconveniens judicavi: at mox, divino peracto obsequio, paratior ad Regis imperium venio. Quod responsum ejus Imperator optimis veneratus, Gratias, ait, habeto, Episcope: quia talem te modo reperio, qualem antea aestimabam. Fuerunt autem aliqui, qui facta bonitatis tue malevole apud me interpretati sunt: sed hos deinceps minus gratos habebam, et nullius verba super tua criminatione me ulterius spondeo accepturam.

10 Porro, quia sanctorum officiorum incidit mentem, narrant, quod dum ad opus Dominicum vir Dei instaret, ineffabiliter timorata intentione fixaque mente manserit. Abquando dum in itinere esset, lectus illi ad vicinum locum construebatur: unde dum noctu stans juxta lectum Matutinas laudes cum Clericis caneret, ex tectis cinere prunis fumus evaporans in faciem illi exalavit. Ille quasi nihil sentiens, immotus mente stabat et corpore: at unus ex Clericis auferre hoc volens incommodum, curvato genu carbonem detegit, et insuflans sopitos suscitavit ignes. Mane autem vocans Clericum districte sciscitatus est, quare hujus moris fuerit, ut sacris hymnis dimissis, se potius incurvaverit ad construendum focum: et penitentiam aliquot dierum illi indicens, docuit Clericos, dum ad opus divinum assistitur, omnes occurrentes cogitatus amovendos, et quantum cordis humani fugacitas patitur, nihil aliud cogitandum.

11 Cumque appropinquaret hora ejus exitus, imo retributionis dies, aliquanto ante obitum suum tempore infirmari cepit: non tamen a solita desecit psalmodia, vel quotidianum per se Deo offerre sacrificium in tota pene hac infirmitate omisit. Dominica die, quæ sue dormitionis præcesserat noctem, quasi valedicens gregi suo in dualis ecclesie inter se non multum distantibus, commemorans quæ docere solebat, publice prædicavit: mane primo in loco, qui dicitur Gosfeld, Missam canente Presbytero: hora vero tertia in loco, qui Billerheki nominatur, ipse per se ultima illi Missarum solennia celebrans. Post hæc, recedente populo, aditur discipulos, Scitote, inquit, carissimi, instante nocte me ex seculo migraturum: proinde corpus meum ad locum, quem in Werthina fundavi, deferte, et foris ecclesiam, in parte ejus Orientali humate. Nam multa a hoc vetare erat solitas, ut in ecclesia humanum corpus sepeliretur, et adjacent, dicens: Novi populum, ne hoc fiat, omnimodis contraheturum: sed facite, ut delatum ad ecclesiam Mimigardefordensem, interim inhumatum servetur, donec ad fratrem meum Hildigrimum mittatur, et ipse agat, ut Imperatoris jussu ad memoratum locum perducatur. Porro Imperatorem hoc fore permissurum ex hoc signo noveritis, quod post mortem meam sanguinem ex naribus meis profluxisse o reperietis. Factum est, ut dixerat, illaque nocte, adstantibus discipulis, obit p.

12 Igitur discipuli memores qualiter præceperit, ut in Werthina corpus suum condere, super hac re populo, ut hoc consentiret, persuadere cœperunt. Sed dum populi præ amore illius nequaquam paterebantur eum in aliam parochiam transferri: consilio inito inter utrasque partes consensus est, ut ad Mimigardefordensem ecclesiam transferretur, et usque ad Hildigrimi presentiam, qui Catalaunensis

D
eique
satisfacit:
inter preces
non sint a
suis aliud
agi:
E
æger celebrat
et prædicat:
F
obitum suum
prædicat,
et se Werthina
sepeliendum.
u
p
Corpus
servatur ad
diem 32.

l
S. Ludgeri
modestia,

comitas,

liberalitas

m

n
ter ad Imp.
vocatus, prius
preces absolvi,

Ecclesie

A Ecclesie Antistes fuerat, in q ecclesia sancta Dei Genitricis Mariae inhumatum relinquere. Factum est hoc; et in eadem ecclesia cum magno honore servatum est, quoadusque Hildigrimus, mandato Imperatoris accepto, ut in loco, quo vivus desiderabat, sepeliretur, ad locum, quo frater inhumatus servabatur, die post obitum, ejus forme trigesimo secundo perveniret. Miraque res facta est, ut corpus beati viri, tanto peracto temporis spatio, non solum sine aliqua corruptela duraverit, sed etiam jucundi odoris fragrantia omnes, qui aderant, mirifice repleverit. Addito etiam hoc miraculo, ut secundum signum, quod prœdixerat, ex naribus ejus sanguis emanasse inventus sit. Etiam ergo ab ecclesia, honorifice comitantibus populorum agminibus, perducuntur est ad locum, quo condendum fuerat, et juxta jussum viventis, foris ecclesiam conditum.

incorruptum
et suave olens.

pelue propria et bona sua in pago Sele in Comitatu Flandriae sita, infra Ruriam Benderam et Scheldam, cum tota integritate sua possidendum. *At non facit pagus Sele sive Zeole, inter Scaldam sive Scheldam, ut hic dicitur, et Denderam sive Teueram, quæ a dextro latere Scaldæ miscetur ad Denderamoudam oppidum, cui nomen smis impetit: sed ad sinistram Scaldis latius, una circumter ab ea loca distat, una fere a flumine quod Durtæ dicitur, insinuat in Scaldam, Teueramoudam inter et Teueram.* De eo Rhythmicus poeta sub finem *Leitauæ* 2 ita scribit.

D
EX MS
FULDENSIS.
inter Dormi-
ram et Scal-
dam.

Fama egregia jam in domo regia,
Miserente Deo, fuit de Ludgero.
Eun per proprium illum adhuc prædium
Carolus honorans, Wertmæque domans,
Quod Sele dicitur et duobus circumter
Dormia et Schilda fluviis et silva.
Decimas insuper ejus æternaliter

Pius Princeps dedit, dare ut consuevit, etc.
q Idem cap. At scribit Trans-ajanus appellatum esse illum Dei Genitricis ecclesiam: est in MS. uno Bollandiano hæc erant recentiori manu inscripta margine Ecclesia beata Virginis, in qua S. Ludgerus depositus, fuit ea que nunc dicitur scellum S. Ludgeri, olim utique aliquando amplior. Hæc accessit postea major illa Beata Virginis basilica, que una cum monachio inundata et consecrata est anno 1041

§ II Miracula post sepulturam S Ludgeri patratata, et ubi eodem anonymo Frisone lib. 2. digesta.

Quia superiori hbello vitam atque miracula sancti ac beatissimi Christi Confessoris strictim percurramus, nunc ea breviter attingamus, que post sanctum ejus obitum divina per eum gratia operari dignata est. Nam sacrosancta illius merita cunctis hinc inde ad ipsum confluentibus pro singulorum hinc suffragari non cessant; quibusdam quidem longe manentibus, quibusdam ad ejus venerabilem memoriam meantibus, vel inde domum regressis. Unde cursum, ut diximus, aliqua de his, que vel ipsi oculis nostris perspeximus, vel fidelium narratione comperimus, quanta possumus a brevitate perstringamus. Et sequuntur miracula ab *Alfrido* reclusa *mon. 9 ad num. 15*, tum quedam fortassis alia in MS. Fuldensi desiderata, in quorum postremo mentio fit festi in honorem S. Ludgeri apud Saxones instituti: ita cum persequitur nuctor Anonymus.

Proloquus ad
sequentia,

E

a

14 Verum quia semel ad hunc locum devoluti sumus, et de annua ejus festivitate mentionem fecimus, quid de ea ferianda divinitus sit ostensum, breviter evolueamus. Quod, ille quo supra locuti sumus, magnum ad S. Ludgerum amorem, miram circa nostrum locum reverentiam habebat: unde annis singulis ad nostrum monasterium venire et beati viri memoriam frequentare, et aliquot diebus cum nostris manere consuevit. Sed ne crebrior ejus accessus Fratres gravaret, suos cum annona homines, qui suorumque usibus necessariam pararent, præmittere solebat. Quod dum quodam etiam tempore secundum consuetudinem suam fecisset, contigit natalitium sancti Confessoris diem supervenire: et quia hoc in primis dormitionis ejus annis erat, necdum sacrosancta ejus solennitas feriabatur. Primum, cum die eodem, illi quos ad hoc promissos esse diximus, cervisie paranda instarent; ligna, que in ignem missa fuerant, instar stipularum in momento consumpta sunt. Deferebantur alia post alia, sed igni immissa, durare aliquandiu nequibant. Jam prope erat, ut se sine effectu laborare videntes, labori succumbere et opus intermittere cogrentur; perstabant tamen donec cervisie utcumque confectio cocta, in alia esset vasa transponenda. Cumque ad hoc ventum esset, ut in vase ad hoc parato, aqua superspargi deberet: primo quidem omnino nihil decurrere quivit; deinde, cum jam non manu, ut assolet, sed stilulis aqua superfundere, raris stillis parum aliquid stillare cepit; hoc ipsum, quod ita collectum est, gustu amarum et omnino ad nihil utile foras ejectum est. Ita evidenti indicio claruit, hunc de cetero a nostris diem esse feriandum.

Die S. Ludgeri
universario
coctura non
succedit,

F

15 Aliud nihilominus super eadem re miraculum divinitus

a *Cincianus* in *titulo* cap. 23 *Alen* vocat. — h Idem mate hunc locum sic interpretatur, dum in comitatu quodam prægeret ad proximum Hassia. Pergent enim per ipsos Hassia terminos ad comitatum, id est, nullam seu palatium Regis: ita enim actus alio sape nominatus: juxta tamen Eynhartum in *Vita Caroli Magni* altitque, obs de *Godofredo Danorum Rege* ait: Jactabat etiam se brevi Anquiserant, ubi Regis Comitatus erat, cum maximis copiis advenirent. — c *Julio Meppen*, sita ad *Amurum flumen*: parte *Meppem* legi debuit in MS. Fuldensi. — d *Cincianus* Asselendorpe nominat, quod et habuerans usus retinet. — e Addit idem vulgo circumfusa quodam hunc miraculo adjecto, videlicet, quod S. Ludgerus in loco suspendi recedens, rem involvendo secum in curam: ac respici jussisset eam differri tardius, asserens hospitium adhuc unum capelari. — f Idem cap. 13 cas numerans fuisse ait: De sacro Dominum corpus erui in cruce. De virginali huius Beatrixe Mariæ lacte. De S. Joanne Baptista. De sanctis Apostolis Petro et Paulo, aliorumque plurimum Apostolorum. Et de S. Stephano Proto-Martyre, Laurentio Martyre, Martino Confessore et Pontifice, deque S. Felicitate et illis ejus Martyribus. Eodem *Reliquie* fusc numerantur in *Vita rhythmica*. — g *Lucas* hodieque natus in tabulis, intervallo unius leuce ab urbe *Sulphadunum*, qua *Isola* nuncupatur rivulus iste locorum *Swalce-water* sive *Niger* nunc dicitur, quem *Cincianus* ait suo tempore percipit *inter an. 1510* a præterfluvio *Isale*: aqua præcipue ablatum. — h Quibusdam *Errata* vel *Errectis* dicitur, rivi *Isale* oppida altit, tandemque inter *Cotomam* *Agrippinam* et *Esarburgum* immingit *Rhona*, *Erll* et *Erpe* vulgo dicitur. *Werthimus* *Frischemacher* in *Annalibus Julis*, *Clava* etc. *pag. 222*, ait S. Ludgerum prope *Noxomum* fontem habuisse patrimonium, Ad *Crucis*, hic dicitur *Cincianus* et *Vita rhythmicum* in loco præfato ad *Crucis* suam quandam erant fuisse dicit nomine *Wella*. — i Non cum a quo *hura* nuncupatur in *gelum* nomen: sed qui *Marebæ* Comitatum per lacus insit in *Rhoram* ad *Rhoram*. Ad hunc situm *Herlmann* dicitur *Frischemacher*. In *sulphadunum* *Wexwall*, inter duos montes *Wredenbergh* et *Aldebergh*... in loco ubi *hura* præterlabens aliorumque impudissimum fontem immittentia amabili. *Puncto Werthimicus* plenus hinc *versibus* omnia post sub *notulis*.

Werthimæ
rius

Est in evulso emborumve termino
Ab isthuc Francorum, alihuc Westphalorum
Locus, qui veniens lura et præteriens
Via non jam multa libere est assumpta,
Hinc hinc montium silvæ, vena fontium,
Fronibus jucundis, rivulis mundant
Quam quasi diebus irrigat fluviotus
Werthima simul, decuper molatus.
Et in circumta ejus quodam ambo
Spectant cum montes, intrant vivi fontes
Quasi subditus agat, quod profunditas
In subjecta valle consistit pulchra valde.
Cui lect et *Oricus* uno rivo interens
Austro emergentes tres æternos fontes.
Et horum nomina fontium in Werthima
Non sunt tasi unum liquidum et purum.
k Sacris rectit nomen: *supplicium* sartulum *genium* notatione scribendum, ut sit *thimantium* a *Nart* *Prutonco* voce, Germanis *supplicibus* hæc pronuntio, quo significatur non *Amphiter* silva, sed silva per *fruticem* *thimantem* *per* imperia *quibus* *hæc* *locus* *describitur*. — l *Utraque* *faciebat* *duplex* *talentum*, quo cum *valuisse* *scribant* *Werthimicus*, videlicet *genera* *linguarum* et *interpretatio* *sermorum*: et *linguas* *quidem*, ne *plures* *dicerent* *nominant* *Teulonicam* et *Latinam*, id est, *barbaram* et *humanam*. *Porta rhythmicus* plenus.

Habuit genera linguarum varia,
Upote Latinus, Anglicus, Romanus.
Nec non Teulonicus luti vel Fresonius
Etiam propinquas istis scens linguas.
m *Cincianus* cap. 35 *rebit* prodigis rerum ecclesie sue profuse: nempe *medea* *abatis* *scriptoris* *shirpre* *pro* *exsurpare* *dicerent*. — n *Werthimicus* non hinc de causa, sed pro quadam republice utilitate evocatum veritatem. — o *Exponit* *hoc* *idem* *nuctor* *cap. 36* *huc* *modo*. Eadem hora cum *flex* *fratri* *meo* *ad* *mandatum* *istud* *consensum* *dederit*, tunc mox circa corpus meum recentem et naribus cruorem profluxisse comperit. — p *Cincianus* cap. 16, ubi narrat *relatum* *Carolo* *Magno*, *quod* *de* *sepultura* *sue* *lucis* *S. Ludgerus* *statuisset*, *ista* *notat*. Subinde religiosissimus idem *flex* et *Imperator*, tantis sanctissimi Christi Confessoris meritis accensus, non solum desideratum mandatum libenter concessit, sed etiam ipsum, et hoc monasterium, in quo sepeliendum fuerat, magnifica tunc oblatione et larga donatione honoravit. Tradidit namque ad ejus corporis veneranda Reliquias huic Werthimico monasterio per-

Sile paxus
Flandrie

A divinitus factum est. Siquidem, cum annua revolutione iterum natalitii ejus celebritas superveniret, nec sine Episcopi jus tu, ad cujus diocesim noster locus pertinebat, feriatio precipi posset; Fratribus nostris visum est, ut cum nostris hominibus feriretur, ceteris suo arbitrio utrum facere an dimittere vellent, derelictis. Proinde cum plurimi ex vicinis, nostrorum exemplum secuti, feriandum putarent, nonnullis opus suum intermittere indignum videbatur: et quia verum tempus erat, et arandi opera instabant, junctis bobus foras ad arandum processerunt. Cumque jam operi insisterent, ferrum, quo arari debuerat, singulis confractum est. Quod dum singuli alius, quasi sibi soli accidisset, retulissent; non casu sed divina voluntate, ob sancti diei violationem hoc gestum fuisse, generali omnium clamit damno. Erat tamen quidam Benno inter nos, qui mente obstinato adhuc operi instandum putaret. Qui, cum aratro tuncque emendato crebris stumulis boves ad arandum impelleret, illi insania efferati, disruptis loris et jugis cum aratro abjectis, silvas petierunt, nec omnino ante capu potuere, quam ipse cum reliquis ad S. Ludgeri memoriam veniens, sine temeritatis et contemptus culpam eorum Fratribus confessus esset, et orationem eorum pro se supplicem impetrasset.

EX MSS. FULDENSI CONFRACTIS VON ERIBUS IMPEDITUR ORATIO

et boves jugum excutunt.

K

b

ad sepulchrum curatur mulier ament

C

c

Item de unguenta,

et paralytica,

d

e
lum puella trinitate ceca,

tempore dextere manus et pedis sinistri debilitatem incurrit: sed Dei gratia simulque meritis S. Ludgeri se olim lucem recipisse recolens, et se per ejus intercedentem suffragia tunc quoque salutem recuperaturam fore confidens, ad nota confugit subsidia, et se rursus ad ejus limen adduci rogavit. Quod cum secundum ejus voluntatem prospere cessisset, membrorum officio reddito, incommodo, quo per integrum jam annum tenebatur, liberata est. At illa, percepta sanitatis gratia, se deinceps Deo servitutam et sacrum illi velamen sumpturam devovit. Verum cum moras necens aliquandiu hoc facere distulisset, in capitis incidit dolorem: in quo cum menses novem laboraret, et jam intolerabilis sibi videretur; ab ancillula quadam, quae sibi famulabatur, voto sui de velamine sinuendo adiuvata est. Unde iterum illuc deducta, iterum ibidem curata, votum suum adimplere percepto velamine curavit. Ita triplici modo per virtutem Dei Sanctique sui opitulationem sanata, nunc in monasterio sanctimonialium, quod f. Asnidi appellatur, religiosam vitam ducit.

quae a l. voti exolut. onem novo cavita dolo e compellitur.

f

a Ita Sarcina: Browerus veritate minus opte. — b Susatum vulgo, ut volat Browerus: Poeta Werthensis Villa Sosacia — c Browerus in margine Althabwiche notat: Cunctio Adalwina est — d MS. Cunque in capsula nova, necdum peracta, ad pedes sacri sepulchri Deum rogaturae dequeretur. quae multo citiorem sensum faciunt — e MS. Rottendorffii, Cunctio et Poeta Werthensis Albrechtus. — f Browerus Alenit. Cunctio, in monasterio Assindensi. Est non procul Werthia oppidum vulgo Essen, in quo nobilitas Virgum circulatorum Poeta rhythmicus narranturam suam sic concludit.

E

Auxil. In Asnide religiosissime Sumerum sanctarum Christi ancillarum.

§ III Miracula seculo nono putrati, et prioribus in MS. Fuldensi subnexa.

Sed nos haec, quae a praesenti longiuscule sunt tempore remota, parum fidei, qui se vidissetati sunt, relinquamus. Ad ea potius evolventa articulum flectamus, quae non ex longinquo petenda sunt, sed proximo tempore, id est, ab anno Dominicae Incarnationis a MCCXIV gesta esse prolantur. Nam postquam ad impudicos Praepositos devoluti, ipsi nostrae professionis titulo neglectiores esse coepimus, signa quoque, quae antenus apud nos fiebant, cessarunt. Verum ubi divina elementa, et regio pietatis indulgentia, illis amotis, fecem prioris aevi, Ludgero opitulante, aliquantulum expurgare conati sumus; ad divinae orationis et credimus propitiationis indicium, ad Imperialis clementiae gloriam, ad nostrum teporem excitandum, signa quae intercepta fuerunt, iterum fieri coeperunt. Quae eo indubitatus auditoribus commendamus, quo non aliorum ea relatu, ut plerumque superius memorata cognovimus sed ipsi oculis nostris plerumque pauciores, plerumque generaliter omnes inspeximus.

Intermissa aliquando miracula

a

rursum capere clarescere:

f

10 Rem, quam narrare intendimus, ejus qui viderat, b Thindbardi scilicet Presbyteri nostri, testimonio referamus, ejus vel morum maturitas, vel Ordinis dignitas vel eum falsa narrare, vel nos de narratis ambigere non permittit. Quadam nocte, dum isdem Presbyter noster post vigilias cryptam orationis causa ingressus esset, primo cepit odorem suavisimum quasi de liliorum flaculis sentire; deinde cum eadem fragrantia crescere, et ipse odoris suavitate magis magisque repleti coepisset; attentus quidam esse posset, secum tractare coepit. Proinde rei veritatem omnino explorare volens, progressus, cryptam ingressus est. Quo facto, cernit in medio cryptae quasi igneam altaris altitudine globum ardentium instar carbonum. Ingens illico horror, ingens pavor eum invasit, et animam hac illaque versans, quid esset aeternus, omnino incertus manebat. Volebat ostensi miraculi finem cognoscere, sed ibi diutius consistere formidabat. Volebat egredi, sed timor grossum impediabat. Haerebat igitur stupens,

b tumulus micro odore et caecum lumine honoratur.

et

A et quid in hac animi aestuatione ageret, prorsus ignoravit. Interim globus ignis, quem viderit, sensim ascendere, et sua diffusionem paulatim minui cepit, donec ad summitatem cryptæ perveniens, totus deficere videretur. Post quod tremens egressus, antiquum nobis S. Pauli exemplo miraculum repræsentavit. Nam apertis oculis vix aliquid per unius horæ spatium videns, manifestum dabat indicium, se divinum conspexisse lumen, cujus reverberationem humanus ferre non posset obtutus.

20 Aliud quoque nihilominus miraculum in re non admodum impari, his itidem diebus ostensum est, cujus fidenti et veritatem lectori partem ex testimonio Presbyteri nostri c Ludheri, partim ex generali nostræ congregationis attestacione, commendamus. Nam cum eidem Fratri nostro nostræ ecclesiæ custodia esset commendata, post peractum divini officii cursum, ad extinguendas ex more lucernas accessit. Quo facto quandam ex eis post paululum reavensam luce ardere clarissima vult. Ille negligentius se eam extinxisse suspicatus, iterato eam extinguere emunctorio curavit. Sed cum post hæc, secunda quoque vice pristinae luci cerne-ret restitutam, quamvis omnino prius se eam extinxisse non ignoraret, quid tamen rei esset, prohare contemnit. Denique tertio quoque accessit, et ita extincta candela carbunculæ de il lichino emunxit, ut nihil prorsus in eo lucis remaneret. Vix paululum abcessit, cum rursus eundem lucernam clariori resplendere luce contemplatus est. Tunc divina hoc factam voluntate intelligens, ardere eam usque ad proximum cursum permisit: et ita accensis in circuitu lucernis, jocosissimum nobis spectaculum præbuit. Omnes namque singulari claritatis specie transcendens, de celo sui splendoris lucem venisse, liquido patefecit. Ita ex his, que vidimus, etiam ea que non vidimus, sed a memorato Fratre nostro audivimus, præcudubio vera esse cognovimus. Ex eo, licet indigni et peccatores, tempore, spem majorem de meritis S. Ludgeri, confidentiam majorem de Domini pietate concepimus, dum misericordie sue presentiam, per celeste nobis lumen ostensam, quamquam immeriti, videre præsumpsimus c.

21 Quædam juvenca, de villa, quæ f Ballova vocatur, ad nos a parentibus adducta est. Hæc variolæ infirmitatem incidens, unius oculi visum postulis pupillam obducentibus primo perdidit: deinde post revolutum anni circulum, eodem morbo alterum quoque oculum amisit. Proinde ad nostrum, ut diximus, monasterium adducta, noctem Dominicam, quæ proxima erat, pervigilem duxit cum suis, atque divinam sibi misericordiam per merita sui Confessoris subvenire suppliciter postulavit. Cumque tempore, ut signa ad nocturnas pularentur, advenisset, ipsa inter primos qui foris januam excubabant, ecclesiam intravit. Jamque finis nocturnis, cum Evangelium, more monachis consuetudinario, ante maturas Laudes legeretur, ipsa visum sensim resumere cepit. Et primo quidem se posse candelas tenere ardentes, letabunda exclamavit: postmodum, auram jam irrucescente, et luce paulatim per fenestras irradiante, magines g in eis factas monstrare digito cepit. Ita populo, die eodem, post peracta Missarum solemnia, representata, testes suæ cæcilitatis vel illuminationis presentes cum plurimis ad ipsam parentes habebat. Quale tunc gaudium omnium erat, quantæ inter gaudia heryme fundebantur. Gaudēbat puellæ esse salvatam, gaudēbant parentes eam, quam adduxerant cæcum, se recepisse illuminatam. Gaudēbat omnis populus nobiscum, quod signa aliquando nostris peccatis intercepta, iterum h renovari meruerunt. Quocirca, ut fas erat, Deum in Sanctis suis mirabilem communiter cuncti laudun-

tes, puellam a nobis sanam et cum suis gaudentem dimisimus.

22 Quidam nostræ Ecclesiæ colonus, nomine Gerardus, filiam habebat, quæ i Thiadwif nuncupabatur, quæ longiturna ægritudine prægravata paralytin incurrit. Nam sex continuis annis membrorum officio destituta, suis cruciatibus paternum magis animum cruciabat. Jam caro omnis infirmitatis prolixitate in corpore consumpta, jam vita erat morbi violentia desperata. Una solummodo spes salutis restabat, si sancti Confessoris meritis, sub cujus patrocinio ipse cum parvula erat, Deus sibi subvenire dignaretur. Denique quadam die spe plena, et corde credulo filiam accepit: cum eum, in qua jacebat, in ecclesiam posuit, et pro ejus salvatione orationem ad Deum fudit. Fecit hæc cum multis lacrymis, et ingenti cordis devotione: neq inanis esse oratio quævit, quam cum S Ludgeri suffragio patris fides commendabat: siquidem filiam ablata infirmitate, sanam levavit, quam membris omnibus debilem ad-
D
EX MS
FULDENSIS.

i
curatur item
paralytica,

23 Mulier quædam de villa, quæ k Fletlic vocatur, cum prægnans et partu esset vicina, incidit in infirmitatem: cujus molesta dum gravissime laboraret, curva effecta est. Quodque miserabilis erat, filia quoque quam in ipsa infirmitate genuerat, simili ægritudine languere cepit. Eratque miserandum prorsus spectaculum, cum lætas mater per tres annos continuos alienis manibus portaretur. Sed major necessitas, majori quoque divina indiget pietate. Nam in una carra mater simul et filia posita, quarto demum sue infirmitatis anno ad nostram ecclesiam adducta, et in crypta pernoctare permissa sunt. Mira Dei virtus! magnum S. Ludgeri meritum! dum ad vesperam debiles allatae, mane medumes surrexerunt, et relicta carra, propriis pedibus ad sua repedarunt.

24 Quædam ad seculum nobilis femina de villa l Bægge nuncupata, Bugge vocabatur. Hæc paralytin incurrens, per annos duodecim plenos in membrorum pene omnium officio destituta jacebat. Nam neque caput, neque pedem per se movere, neque manus ad os ducere sine aliorum adjumento valebat. Cuiusque sua recuperationis gratia, ut nobilibus asolet personis, multa ei a multis vel fierent vel insinuarentur, nullam alleviationem recipere quivit. Jamque nulla sibi in carnali medicina spes erat, se l unicum enim Dei pietate refugium suppeditabat. Interea fama exitit, per Sanctos, quorum sacrosancta pignora venerabilis Abbas m Adalgerus de Gallia advexit, multas operari virtutes. His adventantibus, memorata mulier adducta obviam, sanitatem per eorum merita ex parte percepit, ex parte majorem de integra sui corporis restoratione spem concepit. Omnipotens quippe Deus, qui pro singulorum fide, meritis et utilitate, quando, quantum et per quos vult, nuncupque suorum christianorum dona largitur, debilitate partim capitis et dextræ manus ablata, ceterorum redintegrationem membrorum distulit, non negavit. Siquidem post multos dies ad nostrum monasterium post hæc advecta, atque in crypta duas noctes permanere permissa, integerrimo totius corporis sanitate percepit.

25 De vico malodinus n Branseli quidam, nomine Radbrandus, infirmitate, quam variolam appellant, ad mortem usque ægrotabat. In cujus morbi molestia novem hebdomadibus sine aliqua jam spe recuperationis laetissime aestuabat. Corpus totum ulceribus plenum, totum veniens turgentibus horrebat. Aderant parentes, et necessarij quoque et vicini, et nullam, ut diximus spem vite habentes, de ejus solummodo exequijs tractare cœperunt. Inter hæc uxor suadere his qui aderant cœpit, ut, in extremi-
k
materque et
filia contractæ
E

l
et mulier
duodecim
paralytica

m
F

n
ac juvenis ex
variolis mort-
uus:

licet

A licet positus, foras efferretur, et contra viam loci, quo S. Ludgerus quiescit, statutus versis pedibus, illic si vita ei daretur, cum oblationibus esse venturus voveretur. Necdum vota complevit, et repente cum magna omnium admiratione convalescit; factaque est mirabilis tunc dexterae Excelsi immutatio, ut ipse, in quo paulo ante, propter nimiam inflationem et pustularum densitatem, vivi hominis imago non agnoscebatur, in pristinum denuo statum in momento reformaretur. Ita sanitati restitutus, votum suum cum omni destinatione adimplere contendit, atque Salvatori suo Christo, et sancto simul Confessori eius Ludgero gratias acturus, ad nostrum monasterium venit, et haec erga se gesta fuisse, cum suae salvationis testibus comprobavit.

curatur etiam tumor poplitis molestissimus:

26. Cuiusdam Thialdagi filia, gravi morbo affecta, cum magno admodum dolore, si quando opus erat, foras efferri consuevit. Nam pedes ei usque adeo inflatus, et immollicui sibi dolorem excubabat et grossum tollebat. Jamque tricennium exactum erat, ex quo in hoc incunabile perdurans, nullam omnino humanis modis adhibitam curam suscepit. Unde pater eius, quamvis gemebundus, fide tamen plenus, totam spem suam in Domino et merito S. Ludgeri ponens, ad ejus eam sepulcrum adduxit. Ubi, cum devote Domini misericordiam precor, et Confessoris orem postulasset, doloris quidem alleviamentum meruit, gressum vero necdum percepit. Proinde domum reversa de die in diem meliorari, et postulentum in ambulandi usu proletere coepit; laculorum tamen adminiculo carere necdum valebat; et primo quidem duorum, deinde minus baculi sustentatione gressum debilem sublebat, quoadque iterum ad memoratum locum veniens, pedum perfecte officium mereretur, atque sine laculorum subsidio domum remearet.

o et contractio manuum pedumque,

27. Quidam de villa Furelin a Vulfbertus, filium habuit, nomine Anulgerum: qui quinque post natiuitatem suam mensium spatium, gravissimo juxta tantilla aetate molulum languore progravatus, cunctis se miserabilem praebebat. Non solum quippe agritudinis violentia flebilis, sed et digitis in volam amplexis, et pedibus inuicem miserabiliter erat contractus; sed quod miserimum videbatur, visu quoque oculorum carebat. Quae tamen in tantillo corpuseulo pueri, non tam infantulum, qui patrelatur, quam paterna viscera torquibat. Proinde sciens, ab eo res-mellum sibi venturum, ejus judicio talis edictus est, per merita S. Ludgeri divinum pater auxilium implorare intendit. Denique fide et devotione, qua paternus affectus decedat, ad ejus eam memoriam se allaturum devovit. Quo facto, paulatim infans meliorari, et pristinae sanitati, dolore ablato, restitui coepit. Unde pater indubitatum jam de integra ejus salvatione spem concipiens, voti sui sponsonem cum omni destinatione adimplere curavit. Itaque infantulo secum assumpto, ad Werthinensem ecclesiam tetendit. Quo cum pervenisset, de jam collato sibi beneficio gratias egit, de conferendo supples oravit. Nee spe sua est frustratus, quam de divina pietate, et merito S. Ludgeri concepit. Nam in crypta eum puero pernoctare permixsus, incedulum reportavit, quem contractum adduxit.

epitogus.

28. Haec sanctus et vero beatus Confessor Christi Ludgerus dein exhaurelli illo vere salutis fonte assumens, per corporum curam, ad animarum nos salutem parendam invitat, quatenus utrobique ejus patrocinio adjuti, utrobique salvati, pervenire quandoque ad aeterna beatitudinis emolumenta mereamur, praestante Domino nostro Jesu Christo, cui cum Patre et Spiritu Sancto gloria aequalis, essentia consubstantialis, virtus et honor, laus et jubilatio,

nunc et perpetim per infinitas seculorum aeternitates. Amen.

a Notat Broverus, in codice Werthinensi ad oram marginis sic haberi: LXXIV, quando scilicet obiit Hildegerinus junior, Cincinnius quoque sic scribit: Ea quae praemisimus lactemus miracula, post Sancti viri transitum usque ad annum salutis crederet non clxxv facta erant. At Rottendorffianus codex et antiquus et optimus nunc, ita expresse habet: Ab anno incarnationis nongentesimo sexagesimo quarto. Poethi quoque Werthinensis ita cant:

dicantur alia his factis similia
Annis jam descriptis, super factis ipsis,
Octingentesimo atque sexagesimo
Atque anno quarto Verbo Incarnato,
Prostant lucide quae conatur dicere
Iusta, ad priorum fidem praedictorum.
Ipso jam tempore dum Bertolfus improbe
Loco dominatus, inde est fugalus.
Et dei gratia, pietasque regia
Inprolu amato, redonavit loco
Vitam monachicam, quae per negligentiam
Viluit malorum luce Praepositorum.

b MS. Rottendorffii Thialdardi, Cincinnius, Detardi: Poonta, Thialdardi. — c Idem MS. Ludgero: Cincinnius, Luberti. Poeta Ludberti. — d Constituit in hoc voce Brov, et MS. Et sicut scriptura quodam Iychivus, Iichivus, Iichivus, pro Iychivus corrupte usurpare, hic videtur pro ellychivo pueri, cuius quidam ante flammam conceperat, custos ille vocabit. — e In MS. Rottendorffiano hic referuntur duo miracula superiora cap. necuta, de paralytico ex Baltuaris et de filio Africae sive Abbrici. — f MS. Ballay Cincin, Bellaleyn. Poeta Werthin Bal-lalia. — g Broverus dicit, in eu. Quorum haec relativa vox spectat: an tempore factas? Id non processit, sed ecclesia. Semper apud Belgas et Germanos ecclesiarum fenestrae parvam imaginibus in quo vice pictis exornari ab antiquo solent. Et sic Cincinnius imaginibus vitreis in fenestris monachibus parvam scribit. — h Broveri editio, rohmovari. — i Cincinnius Haly-vick. — k MS. Flethricki, tunc Flethricka. — l MS. Beggae. Poeta: In Beggae aliqua habitabat domus nobilissimorum una Westphalorum, Bugga vocabulo nuncupata. — m Adulgerius sive Adelgerius, 3 Abbas Corbaie. Notae sive Notionae, anno 853 creatus; attulit eo ex Gallia anno 863 Notionae S. Lutradis Virg. quae 22 Septembris, colitur. — n Ita codex MS. Rottendorffii. In Broveri fadum erat mendium. Quidam de villa Bran, Selt-rabrandus. Alia iterum ex MS. varietate, Cincinnius habet: Bal-brandus quidam de loco, qui vocatur Branzela Poeta Werthin. de quodam vultu hinc vocabulo. — o Ubi esset haec villa ipse videtur chylthemus Poeta ignorasse sic enim scribit: Farelus vlla est, ubiqueq; sita est, Nomen qui habebat Wilfrecit qua manebat.

E

S. Ludgerus Werthinæ Patronus,

§ IV. Uffingi monachi carmen de S. Ludgero a ex MSS. Bernardi Rottendorffii.

Singula de propriis per mundum moenia Sanctis,
Si tollit animos, illos habitura patronos;
Werthina cur similem non sumit in ordine sortem?
Plantities humilis, Ludgeri florida vallis,
Que sapit antilofum quel pectoris expiat antrum,
Hujus in angusta piansam sibi censuit aula.
Anie cupit ingenii tenuis scintillula nostri
Scrivere quid plariti, si non sit et indiga fandi
Linguae rusticitas: quamvis non promere dignas
Sufficiat laudes, Superas qui nunc tenet arces,
Inire locum primus hic cooperat istum,
Incultum, horridum, Cereali stirpe carentem,
Setigeris tantum parvis et lycibus aptum,
Fignit eum variis eremis quae plurima monstris;
Sentibus explosis penitus, sparsisque patris,
Fectus opa Domini struit hic h magalia Christi.

quam antea horridam et feris habitabat inii,

30. Hoc vatis plectro quondam processit ab almo:
In quibus ante truces lustris recubare dracones
Con uerant, uritur eadem post virgula junci,
Et via sancta pede teritur jam plana secundo.
Sed valet haec series alias et advertit ad res.
Cecatas mentes vitiosa cubilia signant,
Viperæ dira suum, quibus innectens labyrinthum,
Noxia possessis in-pirat toxica fibris.
Etque Deum sapiant, malevadum corde veterum
Scindentes, valida virtutum fruge virescunt
O quam lethifero Saxanum pectora visco
Hilit! magnanimos Frisiae qui vabe tyrannos,
c Principis scelorum junxit ferus ille chelydrus.
Contulit ulterius animosi colla senatus,
Omnisator rabie pius hac multarier, atque
Mittit ad insipidos veræ et rationis egenos,
Summa Ludgerum super aethera laude notatum,
Fulmineo obliquo pulsantem Marte colobros:

b cultibus humanis aptavit:

Isa 35 7

sed magis errores vitiaque Gentium,

c ab eo late

Arida

A Arida de vero, qui mox rigat ora dicendo,
 i) *eterna dicitur,*
 d *et miraculis*
 e
 f *et pietas*
 g *animis*
 h *inserta :*
 i *et pietas*
 k *animis*
 l *inserta :*
 m *et pietas*
 n *animis*
 o *inserta :*
 p *et pietas*
 q *animis*
 r *inserta :*
 s *et pietas*
 t *animis*
 u *inserta :*
 v *et pietas*
 w *animis*
 x *inserta :*
 y *et pietas*
 z *animis*
 aa *inserta :*
 ab *et pietas*
 ac *animis*
 ad *inserta :*
 ae *et pietas*
 af *animis*
 ag *inserta :*
 ah *et pietas*
 ai *animis*
 aj *inserta :*
 ak *et pietas*
 al *animis*
 am *inserta :*
 an *et pietas*
 ao *animis*
 ap *inserta :*
 aq *et pietas*
 ar *animis*
 as *inserta :*
 at *et pietas*
 au *animis*
 av *inserta :*
 aw *et pietas*
 ax *animis*
 ay *inserta :*
 az *et pietas*
 ba *animis*
 bb *inserta :*
 bc *et pietas*
 bd *animis*
 be *inserta :*
 bf *et pietas*
 bg *animis*
 bh *inserta :*
 bi *et pietas*
 bj *animis*
 bk *inserta :*
 bl *et pietas*
 bm *animis*
 bn *inserta :*
 bo *et pietas*
 bp *animis*
 bq *inserta :*
 br *et pietas*
 bs *animis*
 bt *inserta :*
 bu *et pietas*
 bv *animis*
 bw *inserta :*
 bx *et pietas*
 by *animis*
 bz *inserta :*
 ca *et pietas*
 cb *animis*
 cc *inserta :*
 cd *et pietas*
 ce *animis*
 cf *inserta :*
 cg *et pietas*
 ch *animis*
 ci *inserta :*
 cj *et pietas*
 ck *animis*
 cl *inserta :*
 cm *et pietas*
 cn *animis*
 co *inserta :*
 cp *et pietas*
 cq *animis*
 cr *inserta :*
 cs *et pietas*
 ct *animis*
 cu *inserta :*
 cv *et pietas*
 cw *animis*
 cx *inserta :*
 cy *et pietas*
 cz *animis*
 da *inserta :*
 db *et pietas*
 dc *animis*
 dd *inserta :*
 de *et pietas*
 df *animis*
 dg *inserta :*
 dh *et pietas*
 di *animis*
 dj *inserta :*
 dk *et pietas*
 dl *animis*
 dm *inserta :*
 dn *et pietas*
 do *animis*
 dp *inserta :*
 dq *et pietas*
 dr *animis*
 ds *inserta :*
 dt *et pietas*
 du *animis*
 dv *inserta :*
 dv *et pietas*
 dw *animis*
 dx *inserta :*
 dy *et pietas*
 dz *animis*
 ea *inserta :*
 eb *et pietas*
 ec *animis*
 ed *inserta :*
 ee *et pietas*
 ef *animis*
 eg *inserta :*
 eh *et pietas*
 ei *animis*
 ej *inserta :*
 ek *et pietas*
 el *animis*
 em *inserta :*
 en *et pietas*
 eo *animis*
 ep *inserta :*
 eq *et pietas*
 er *animis*
 es *inserta :*
 et *et pietas*
 eu *animis*
 ev *inserta :*
 ev *et pietas*
 ew *animis*
 ex *inserta :*
 ey *et pietas*
 ez *animis*
 fa *inserta :*
 fb *et pietas*
 fc *animis*
 fd *inserta :*
 fe *et pietas*
 ff *animis*
 fg *inserta :*
 fh *et pietas*
 fi *animis*
 fj *inserta :*
 fk *et pietas*
 fl *animis*
 fm *inserta :*
 fn *et pietas*
 fo *animis*
 fp *inserta :*
 fq *et pietas*
 fr *animis*
 fs *inserta :*
 ft *et pietas*
 fu *animis*
 fv *inserta :*
 fv *et pietas*
 fw *animis*
 fx *inserta :*
 fy *et pietas*
 fz *animis*
 ga *inserta :*
 gb *et pietas*
 gc *animis*
 gd *inserta :*
 ge *et pietas*
 gf *animis*
 gg *inserta :*
 gh *et pietas*
 gi *animis*
 gj *inserta :*
 gk *et pietas*
 gl *animis*
 gm *inserta :*
 gn *et pietas*
 go *animis*
 gp *inserta :*
 gq *et pietas*
 gr *animis*
 gs *inserta :*
 gt *et pietas*
 gu *animis*
 gv *inserta :*
 gv *et pietas*
 gw *animis*
 gx *inserta :*
 gy *et pietas*
 gz *animis*
 ha *inserta :*
 hb *et pietas*
 hc *animis*
 hd *inserta :*
 he *et pietas*
 hf *animis*
 hg *inserta :*
 hh *et pietas*
 hi *animis*
 hj *inserta :*
 hk *et pietas*
 hl *animis*
 hm *inserta :*
 hn *et pietas*
 ho *animis*
 hp *inserta :*
 hq *et pietas*
 hr *animis*
 hs *inserta :*
 ht *et pietas*
 hu *animis*
 hv *inserta :*
 hv *et pietas*
 hw *animis*
 hx *inserta :*
 hy *et pietas*
 hz *animis*
 ia *inserta :*
 ib *et pietas*
 ic *animis*
 id *inserta :*
 ie *et pietas*
 if *animis*
 ig *inserta :*
 ih *et pietas*
 ii *animis*
 ij *inserta :*
 ik *et pietas*
 il *animis*
 im *inserta :*
 in *et pietas*
 io *animis*
 ip *inserta :*
 iq *et pietas*
 ir *animis*
 is *inserta :*
 it *et pietas*
 iu *animis*
 iv *inserta :*
 iv *et pietas*
 iw *animis*
 ix *inserta :*
 iy *et pietas*
 iz *animis*
 ja *inserta :*
 jb *et pietas*
 jc *animis*
 jd *inserta :*
 je *et pietas*
 jf *animis*
 jg *inserta :*
 jh *et pietas*
 ji *animis*
 jj *inserta :*
 jk *et pietas*
 jl *animis*
 jm *inserta :*
 jn *et pietas*
 jo *animis*
 jp *inserta :*
 jq *et pietas*
 jr *animis*
 js *inserta :*
 jt *et pietas*
 ju *animis*
 jv *inserta :*
 jv *et pietas*
 jw *animis*
 jx *inserta :*
 jy *et pietas*
 jz *animis*
 ka *inserta :*
 kb *et pietas*
 kc *animis*
 kd *inserta :*
 ke *et pietas*
 kf *animis*
 kg *inserta :*
 kh *et pietas*
 ki *animis*
 kj *inserta :*
 kk *et pietas*
 kl *animis*
 km *inserta :*
 kn *et pietas*
 ko *animis*
 kp *inserta :*
 kq *et pietas*
 kr *animis*
 ks *inserta :*
 kt *et pietas*
 ku *animis*
 kv *inserta :*
 kv *et pietas*
 kw *animis*
 kx *inserta :*
 ky *et pietas*
 kz *animis*
 la *inserta :*
 lb *et pietas*
 lc *animis*
 ld *inserta :*
 le *et pietas*
 lf *animis*
 lg *inserta :*
 lh *et pietas*
 li *animis*
 lj *inserta :*
 lk *et pietas*
 ll *animis*
 lm *inserta :*
 ln *et pietas*
 lo *animis*
 lp *inserta :*
 lq *et pietas*
 lr *animis*
 ls *inserta :*
 lt *et pietas*
 lu *animis*
 lv *inserta :*
 lv *et pietas*
 lw *animis*
 lx *inserta :*
 ly *et pietas*
 lz *animis*
 ma *inserta :*
 mb *et pietas*
 mc *animis*
 md *inserta :*
 me *et pietas*
 mf *animis*
 mg *inserta :*
 mh *et pietas*
 mi *animis*
 mj *inserta :*
 mk *et pietas*
 ml *animis*
 mm *inserta :*
 mn *et pietas*
 mo *animis*
 mp *inserta :*
 mq *et pietas*
 mr *animis*
 ms *inserta :*
 mt *et pietas*
 mu *animis*
 mv *inserta :*
 mv *et pietas*
 mw *animis*
 mx *inserta :*
 my *et pietas*
 mz *animis*
 na *inserta :*
 nb *et pietas*
 nc *animis*
 nd *inserta :*
 ne *et pietas*
 nf *animis*
 ng *inserta :*
 nh *et pietas*
 ni *animis*
 nj *inserta :*
 nk *et pietas*
 nl *animis*
 nm *inserta :*
 nn *et pietas*
 no *animis*
 np *inserta :*
 nq *et pietas*
 nr *animis*
 ns *inserta :*
 nt *et pietas*
 nu *animis*
 nv *inserta :*
 nv *et pietas*
 nw *animis*
 nx *inserta :*
 ny *et pietas*
 nz *animis*
 oa *inserta :*
 ob *et pietas*
 oc *animis*
 od *inserta :*
 oe *et pietas*
 of *animis*
 og *inserta :*
 oh *et pietas*
 oi *animis*
 oj *inserta :*
 ok *et pietas*
 ol *animis*
 om *inserta :*
 on *et pietas*
 oo *animis*
 op *inserta :*
 oq *et pietas*
 or *animis*
 os *inserta :*
 ot *et pietas*
 ou *animis*
 ov *inserta :*
 ov *et pietas*
 ow *animis*
 ox *inserta :*
 oy *et pietas*
 oz *animis*
 pa *inserta :*
 pb *et pietas*
 pc *animis*
 pd *inserta :*
 pe *et pietas*
 pf *animis*
 pg *inserta :*
 ph *et pietas*
 pi *animis*
 pj *inserta :*
 pk *et pietas*
 pl *animis*
 pm *inserta :*
 pn *et pietas*
 po *animis*
 pp *inserta :*
 pq *et pietas*
 pr *animis*
 ps *inserta :*
 pt *et pietas*
 pu *animis*
 pv *inserta :*
 pv *et pietas*
 pw *animis*
 px *inserta :*
 py *et pietas*
 pz *animis*
 qa *inserta :*
 qb *et pietas*
 qc *animis*
 qd *inserta :*
 qe *et pietas*
 qf *animis*
 qg *inserta :*
 qh *et pietas*
 qi *animis*
 qj *inserta :*
 qk *et pietas*
 ql *animis*
 qm *inserta :*
 qn *et pietas*
 qo *animis*
 qp *inserta :*
 qq *et pietas*
 qr *animis*
 qs *inserta :*
 qt *et pietas*
 qu *animis*
 qv *inserta :*
 qv *et pietas*
 qw *animis*
 qx *inserta :*
 qy *et pietas*
 qz *animis*
 ra *inserta :*
 rb *et pietas*
 rc *animis*
 rd *inserta :*
 re *et pietas*
 rf *animis*
 rg *inserta :*
 rh *et pietas*
 ri *animis*
 rj *inserta :*
 rk *et pietas*
 rl *animis*
 rm *inserta :*
 rn *et pietas*
 ro *animis*
 rp *inserta :*
 rq *et pietas*
 rr *animis*
 rs *inserta :*
 rt *et pietas*
 ru *animis*
 rv *inserta :*
 rv *et pietas*
 rw *animis*
 rx *inserta :*
 ry *et pietas*
 rz *animis*
 sa *inserta :*
 sb *et pietas*
 sc *animis*
 sd *inserta :*
 se *et pietas*
 sf *animis*
 sg *inserta :*
 sh *et pietas*
 si *animis*
 sj *inserta :*
 sk *et pietas*
 sl *animis*
 sm *inserta :*
 sn *et pietas*
 so *animis*
 sp *inserta :*
 sq *et pietas*
 sr *animis*
 ss *inserta :*
 st *et pietas*
 su *animis*
 sv *inserta :*
 sv *et pietas*
 sw *animis*
 sx *inserta :*
 sy *et pietas*
 sz *animis*
 ta *inserta :*
 tb *et pietas*
 tc *animis*
 td *inserta :*
 te *et pietas*
 tf *animis*
 tg *inserta :*
 th *et pietas*
 ti *animis*
 tj *inserta :*
 tk *et pietas*
 tl *animis*
 tm *inserta :*
 tn *et pietas*
 to *animis*
 tp *inserta :*
 tq *et pietas*
 tr *animis*
 ts *inserta :*
 tt *et pietas*
 tu *animis*
 tv *inserta :*
 tv *et pietas*
 tw *animis*
 tx *inserta :*
 ty *et pietas*
 tz *animis*
 ua *inserta :*
 ub *et pietas*
 uc *animis*
 ud *inserta :*
 ue *et pietas*
 uf *animis*
 ug *inserta :*
 uh *et pietas*
 ui *animis*
 uj *inserta :*
 uk *et pietas*
 ul *animis*
 um *inserta :*
 un *et pietas*
 uo *animis*
 up *inserta :*
 uq *et pietas*
 ur *animis*
 us *inserta :*
 ut *et pietas*
 uu *animis*
 uv *inserta :*
 uv *et pietas*
 uw *animis*
 ux *inserta :*
 uy *et pietas*
 uz *animis*
 va *inserta :*
 vb *et pietas*
 vc *animis*
 vd *inserta :*
 ve *et pietas*
 vf *animis*
 vg *inserta :*
 vh *et pietas*
 vi *animis*
 vj *inserta :*
 vk *et pietas*
 vl *animis*
 vm *inserta :*
 vn *et pietas*
 vo *animis*
 vp *inserta :*
 vq *et pietas*
 vr *animis*
 vs *inserta :*
 vt *et pietas*
 vu *animis*
 vv *inserta :*
 vv *et pietas*
 vw *animis*
 vx *inserta :*
 vy *et pietas*
 vz *animis*
 wa *inserta :*
 wb *et pietas*
 wc *animis*
 wd *inserta :*
 we *et pietas*
 wf *animis*
 wg *inserta :*
 wh *et pietas*
 wi *animis*
 wj *inserta :*
 wk *et pietas*
 wl *animis*
 wm *inserta :*
 wn *et pietas*
 wo *animis*
 wp *inserta :*
 wq *et pietas*
 wr *animis*
 ws *inserta :*
 wt *et pietas*
 wu *animis*
 wv *inserta :*
 wv *et pietas*
 ww *animis*
 wx *inserta :*
 wy *et pietas*
 wz *animis*
 xa *inserta :*
 xb *et pietas*
 xc *animis*
 xd *inserta :*
 xe *et pietas*
 xf *animis*
 xg *inserta :*
 xh *et pietas*
 xi *animis*
 xj *inserta :*
 xk *et pietas*
 xl *animis*
 xm *inserta :*
 xn *et pietas*
 xo *animis*
 xp *inserta :*
 xq *et pietas*
 xr *animis*
 xs *inserta :*
 xt *et pietas*
 xu *animis*
 xv *inserta :*
 xv *et pietas*
 xw *animis*
 xx *inserta :*
 xy *et pietas*
 xz *animis*
 ya *inserta :*
 yb *et pietas*
 yc *animis*
 yd *inserta :*
 ye *et pietas*
 yf *animis*
 yg *inserta :*
 yh *et pietas*
 yi *animis*
 yj *inserta :*
 yk *et pietas*
 yl *animis*
 ym *inserta :*
 yn *et pietas*
 yo *animis*
 yp *inserta :*
 yq *et pietas*
 yr *animis*
 ys *inserta :*
 yt *et pietas*
 yu *animis*
 yv *inserta :*
 yv *et pietas*
 yw *animis*
 yx *inserta :*
 yy *et pietas*
 yz *animis*
 za *inserta :*
 zb *et pietas*
 zc *animis*
 zd *inserta :*
 ze *et pietas*
 zf *animis*
 zg *inserta :*
 zh *et pietas*
 zi *animis*
 zj *inserta :*
 zk *et pietas*
 zl *animis*
 zm *inserta :*
 zn *et pietas*
 zo *animis*
 zp *inserta :*
 zq *et pietas*
 zr *animis*
 zs *inserta :*
 zt *et pietas*
 zu *animis*
 zv *inserta :*
 zv *et pietas*
 zw *animis*
 zx *inserta :*
 zy *et pietas*
 zz *animis*

preces miser congreginaret supplices, continuo superius clementia Judicis, cunctis semper exorabilis, eodem Sancto interveniente, ad veniam flecitur : nam obice oculorum extrorsum revulso, cunctis qui aderant intuentibus, nervis ruptis rivulus inundabat sanguinis, qui per ejus ora jugiter diffusus in pavimentum dilabebatur : sicut subsequente salute reintegrationis suae compos effectus, tersis revertitur supplicator fleatibus.

33 Cujus necdum celebrata congratulatione miraculi, alius quidam de e Gent oriundus, putantem per incertas semitas gressum sex annis baculo praevio regens, oculorum lumine orbatus, ad ejusdem viri Dei monasterium ductus est : qui cum in crypta orationi ardentem incubaret, ad ostendendum venerabilis Pontificis meritum, gratia feni, cui purus nemo frustra concessit preces, citius affuit similique modo, ut priori, ruptis oculorum orbibus, sanguis faciem irrigabat : jamque dies insuetus claro exhibitus fulgore lucis aemulam ab eo penitus effugavit caligantem noctem.

34 Omnitonantem mundanae molis opificem propter collata humano generi beneficia nemo digne valet collaudare : sed, in quantum nostrae pusillitati Spiritus sancti illuxerit facultia, ejus inenarrabilia difamabimus praecordia. In d Astrudensi civitate quidam puerulus, paupertina admodum educatus parentela, cum inter ipsa infantiae crepidula juxta arborem quandam, ramorum densitate dilatata, ad quiescendum fessos supponeret artus, tandem expergefactus, perdita loquacitate, pene et sensus capacitate elinguis, abscessit tristis cum mœrore, ac deinceps per decem annorum curricula in eadem substitit miseria. Exhinc evolutus quasi duobus lustris, intempeste ejusdem noctis silentio famosissimam matronam quandam sibi astantem audivit dixisse : si pro sanitate nanciscenda res ei esset, ut quanto-cumque ad e fontem S. Ludgeri properaret, sine restorationis fieri intercessorem Sanctum imploratus Clementem. Neglecto demque tali praeecepto, secunda et tertia vice quendam monasticæ normæ phasellum, purpuræ perfusum capillo, nigroque vestimento indutum, conspexit detulisse mandatum; si sospes fieri vellet, oratorium, quo colitur memoria S. Clementis, supplicii cum voto adiret, ibique se vancidum sciret. Cognita hac tria revelatione, iter suum arripit, et sine mora cum oblationibus, quas habuit, colitis ostensum intravit monasterium : ubi nix quanto potius emissis ad Deum precibus, maximum gutturis tandem cum tremore ac pavore est perpressus, sicut indepta in obumbrata, et molesta priori posthabita, letus remeavit ad sua.

a *Codec MS Bernardi Rottendorffii Archiducis Monasteriensis P. C. egregius est, et quantum usque ex vetusta scriptura sua possim, utrumque eia. annorum Nullus tamen mihi character occurrit, unde constare recto videatur, quo tempestate haec contigerint miracula, verum a quo tractata differat. In Lymandu sive Eymundu, pugna est Rothomardi, ubi celebræ olim fuit monasterium sicut S. Heuriduti, cujus nomen merito occurrit. — e Cincinatus rectus de Gandava, non ita quippe urbs hinc Thauridre primus appellatur. Sed quid necesse est, tam pro ad e cum hinc adhibere? cum sit longe propius in Venti pugna non veretibus in superiore Batavia, Verulam inter et Librum d. Duxinas superius Asande, Asside, Asside, Asside ubi antiquus scriptoribus appellari, que nunc Essenha, vulgo Essen ubi illustrium Conventuum collegium, cujus Abbatia, oppidi et circumjacentis regionis libero dominio patitur, immediate Romano Imperatori subiecta. — v Est hoc fons jo eta Werthmanni, ut autem dictum.*

§ VI a *Miracula S. Ludgeri auctore monacho Werthmannensi in poemate rhythmico, Libano dicto, ex apographo Bernardi Rottendorffii.*

Cum juxta b Arnapham Welda curtim positam
 Esset gloriosus Werthmanni Patronus.
 Qua demonstratio divino oraculo
 Werthmanni sebat, imbi manebat.

§ V. *Tria miracula S. Ludgeri auctore Anonymo ex veteri MS. Bernardi Rottendorffii.*

Cum nullum sit tempus nullumque momentum, quod a beneficiis divinae gratiae transigatur vacuum; hoc tamen, quod modernis temporibus liquido multis apparuit, sequens sermo declarabit. In pago b Egmundi parentibus quidam editus liberis, aegritudinis nimis mole depressus jacuit; hoc est, ut vesicis turgentibus oculorum spe penitus deprivatus, orbis utriusque cavatos obtutibus praeferebat, migrante sub velamine noctis tetrici similitudinem novem duceret annis. Cum in Natalis Domini nocte sacrasancta, cum membra fessa quieti collocaret, quidam admiranda clamati. Clementis, ut sibi videbatur, pulchrior mortibus adstitit; benevoluntate auream in manu protendebat. Tandem hunc aliquit, cur ita jaceret sensitur. At ille respondit : Quia perennis tenebris hinc jam non posita rectum quocumque pergerendi tractantem abnuant, nequaquam hinc abire prevalear. Ad quem ille : Est locus, inquit, Werthmanni, illic gressum flectere periclitum propera : qua te ibi, Deo opitulante, pristina recuperandum scies sanitate. Cumque ibi veniente de fratri suo nocturnam visionem, et quae sibi imperata sunt retexeret; ille cum ab hac clementia compescere studuit, dicens : Si secum permanere vellet, necessaria sibi quocumque libenter peccaturum. Nequaquam se verbis illius parere posse dicebat : sed voto majore obligatus praemonstratum se sine dubio locum invisere profectur. Fit ratum, quod jubetur : tandemque diu desideratum Deo regente pervenit ad locum : ibique, dum coram tumba S. Ludgeri a dextro cornu prostratus altaris,
 Martii. P. III.

h *Cap. in*
 i *verbis*
 j *monitis,*
 k
 l
 m
 n
 o
 p
 q
 r
 s
 t
 u
 v
 w
 x
 y
 z
 aa
 ab
 ac
 ad
 ae
 af
 ag
 ah
 ai
 aj
 ak
 al
 am
 an
 ao
 ap
 aq
 ar
 as
 at
 au
 av
 aw
 ax
 ay
 az
 ba
 bb
 bc
 bd
 be
 bf
 bg
 bh
 bi
 bj
 bk
 bl
 bm
 bn
 bo
 bp
 bq
 br
 bs
 bt
 bu
 bv
 bw
 bx
 by
 bz
 ca
 cb
 cc
 cd
 ce
 cf
 cg
 ch
 ci
 cj
 ck
 cl
 cm
 cn
 co
 cp
 cq
 cr
 cs
 ct
 cu
 cv
 cw
 cx
 cy
 cz
 da
 db
 dc
 dd
 de
 df
 dg
 dh
 di
 dj
 dk
 dl
 dm
 dn

A Curtis agricola mox cum querimonia
 Coram Sacerdote adstitit hac voce :
 Eia Domine, anseres quotidie
 Nostrum bene cultum agrum laedunt multum :
 Quodcumque semino devorant continuo,
 Etiam nascentes herbas depascentes.
 Infelicissimis nobis ab his pessimis
 Fieri hoc magnum solis solet damnum.
 Cur, dixit homini statim servus Domini,
 Non has cogisti, nam has incluseris,
 Donec promitterent, quod nunquam plus tange-
 [rent
 Aliquid de nostris, nocentibus nostris?
 Quod dum non serio dixisset, sed ludiero,
 Et hoc solum secret homo quod audiret :
 Cuenrrit proliuus, et inventis avibus,
 He, dixit, ite. Praesul venite,
 Aves, ut Dominus cogit altissimus,
 Homine jubente ierunt repente.
 Homo secutus est, donec grex coactus est
 Anserum, et aëris jam inclusus curtis.
 Igitur aderat Sacerdos, et viderat,
 Et captivis istis statim benedixit
 Et pacem foverat illis, et praeceperat
 Ut sint apud sese penitus illasi :
 B Et eras discederent, et nunquam plus laderent
 Agrum, pro quo capti essent et coacti.
 Quod et sic factum est, et factum probatum est,
 Anseres dum justa fervent adhuc jussa,
 Nam usque hodie hunc non audent tangere
 Agrum, sed videntes fugiunt timentes.
 36 Eodem tempore et loco, quod scribere
 Etiam curamus, factum novimus,
 Item aquaticus hominum, quem diximus,
 Saepius illudens, et nocere studens ;
 Ubi aderat, moxquam saepe aderat,
 Se in bovem vertens, haves et pervertens.
 Nam miris salubris, et divis occurribus,
 Tota die haves de directo movet,
 Et dum inutilis sulcos omnes faceret,
 Neque profusus quidquam aravisset ;
 Homini reproditur, itenimque queritur
 Caro suo hero rusticus Lindgero,
 Et dunc de da nome nil questus sit, sed bove ;
 Praesul tamen nosset, quid peccus esset .
 Si, inquit, amplius idcirco, iunge praetinus
 Aratro ; ut fruat, quamvis nolens agat,
 Quod homo audiens, et audita prosequens,
 Crastina mox die cepit illi ire ;
 Faciens quo modo sic amicti aratro
 Solus potuisset, solus ut traxisset.
 C Et ecce aderat nequam, ut consueverat :
 Sed mox alligatur iugo, ut arietur.
 At ille fortiter trahens, et velociter
 Valens, virum ipsum traxerat amictum.
 Adversus Amapae ibat voluntarie .
 Plumum aversus stimul indus prostratus.
 Nam (ut post patuit, quamvis adhuc latuit)
 Lacum plus dilexit ipsam iugum, quod gessit.
 Sed homo, nescius quid esset diabolus,
 Ire laeva iussit, em saepe dixit .
 Frater, non hodie, ut heri et pridie,
 Certe lades nocem : sed arabo iocum.
 At ille esseret, aratrumque traxerat,
 Satis ut pateret, illum quod arceret
 Virtu Altissimi, sui sancti tanuli
 Meritis Lindgeri, per Angelum Dei.
 Mirum quod diem, vulgatum a pluribus,
 Triginta dierum opus tunc impletum,
 (Dictu mirabile!) aratro cum homine,
 Plus quam unquam ante vel posthac durante.
 Et, dum iam aderat hora, qua debuerat
 Aratrum dimitti, vincula remitti .

Solutus abiit ille, et insiliit
 Arnabam, et dignum liquit ibi signum :
 Nam usque hodie ibi ferunt meola .
 Incidisse ipsum damonem abyssum,
 Qua datur cernere in quodam voragine
 Aliquod profundum, quod non habet fundum.
 37 Adhuc Westphaliae multi narvant incolae,
 Ibi quod fecisse fertur idem ipse.
 Villa Westphaliae, d. Hüllerbeke nomine,
 Est, atque illa Praesul fuit villa.
 Rusticus aliquis illic dixit aliquid
 Displicens omnino reverendo viro.
 Grando, nix, pluvie illo erant tempore .
 Quibus verbis istis stultus maledixit :
 Auram hoc tempore facisti, diabole ;
 Sit tempestas ista tecum maledicta.
 Audivisse igitur haec Ludgerus dicitur,
 Et mox iuluisse, hunc servandum esse,
 Donec puniteat, vel doctus intelligat,
 Nullum de re tali sic debere fieri.
 Conclavim igitur intrare compellitur,
 Clavi huius loci data Sacerdoti :
 Qui tunc debuerat, ut fuit necessitas,
 De hac villa ire statim ipsa die.
 Et statim abiit, r. Halatrumque aliiit.
 Transiensque flumen Lippam per pontem,
 Clavem, quam tulerat, in flumen deiecerat,
 Sponte, aut non sponte, casu accidente,
 Et sic perficiens iter, et reveniens
 Per eandem viam ad praedictam villam,
 Statim audierat, quod coquus retulerat,
 Se in quodam pisce clavem invenisse ;
 Quam, ut mox jussisset, coquus mox porrexe-
 [rat :
 Et dum cognovisset eadem quod esset,
 Mox intellexerat, quod Deus respexerat
 Se intercedentem virum punitentem.
 Et mox aperuit claustrum, atque monuit
 Nunquam de re tali amplius sic fieri
 Sed benedicere omni Denu aere,
 Cujus ad praecipita omnia sunt facta.
 38 / Rem quoque refero, ipso teste Domino,
 Quam oculis meis vidi q. tunc juvenis,
 Cui frequens pluvia faceret diluvia
 Tempore Autumni terrae nostrae omni ;
 Fruges, quae fuerant natae, non potuerant,
 Quamvis acta messe, populo prodesse :
 Magis puerant foris, et maderant,
 Sine siccatore vento atque sole.
 Qui messem edidit omnis homo doluit,
 Pro re laborata ita depravata.
 Pro his et aliis Werthimo angustiis,
 Decretum est, bonum aggredi Patronum.
 Aliqua igitur dies praedigitur,
 In qua impletur quidquid voveretur,
 Quae in vigilia imminerebat proxima
 Tunc Bartholomaei Apostoli Dei,
 Quae hoc per computum anno fuit Sabbatum :
 Sexta, quae praecessit, feria ; accessisset
 Nostrorum amica Fratrum spe fidelissima
 Sanctum ut levarent, teretro locarent.
 Ista levatio eius vel locatio
 Ut est caepa primum, aderat divinum
 Mundo mirandum . namque aquae nubryum
 Desuper pendebant, undique depluebant
 Densius nubium pendens, imbrem plurimum
 Quasi manabat ; tamen tonelatur.
 Sed et in aere cepit se subtrahere,
 Dum iam constituta dies set secunda :
 In qua, dum populus adfuit plurimus
 Cum oratione atque portatione,
 De monasterio, ecce clarus subito
 Dni qui latebat, Titan apparebat.

D
 et solutus in
 flumen se
 mergit,
 relicta ibi
 abyssos.

d

S. Ludgerus
 aurae pluviosae
 maledicentem

jubei deliniri
 in custodia.

E

e

dem custodiae
 clavem abjecta
 et recepta.

porrexe-
 [rat :

dimittit,
 monitum ne
 sic deinceps
 loquatur.

g

Ad coercendam
 effusionem
 nubryum,

F
 decretum ut
 S. Ludgeri
 corpus inno-
 ferretur,

in vigilia S.
 Bartholomaei

pride ut
 levatum ac
 jercito
 inpositum,

sicill pluvia,
 ut e monasterio
 productum,

sol refulsit.

A Inde, sonantibus pluribus concentibus,

Propter visum solem laudant Creatorem :

Fitque processio et ampla digressio :

Homines cantabant, montes resonabant.

At sol in melius lucebat de superius,

Quasi hoc jubilo erutus nullo.

Tunc Sanctum Domini circumdantes populi,

Unde efferabant, domni reidebant ;

Rogationibus, vel orationibus,

Sive Letaniis amplectentes piis,

Et Deo debitas referabant gratias,

Viro pro beato ita declarato :

Ut dum exierit, caligo perierit ;

Quando processisset, sol se obtulisset :

Et laudem Domino intonant altissimo,

Qui sic honorasset servum, quem amasset.

Et bonum aerem et bonam temperiem,

Quam hic susceperunt, secum domi ferunt.

Et cum letitia colligentes omnia,

Invenere bonam undique annonam.

Notata igitur adhuc die, agitur,

Sicut valde bonus meruit Patronus)

h Commemoratio sive celebratio,

Sive gratiarum actio dignarum,

Pro signi gloria annua memoria

B Ut sit, pro re gesta semper dies festa.

a Miratur quendam cur Joannes Cincinius priore hęc tria miracula amiserit, qui omnia Westphalica monumenta accurate pervolverit, Fortassis cu minus credibilis illi visa, quę hic Litaneatius Poeta, una, ut alius ex vetustioribus scriptoribus, sed fama necesse videtur præsertim num. 3.

Adhuc Westphalice multi narrant incele

lbi quod fecisse fertur idem ipse.

Quod autem numeris parographis distinguitur, ad non ad totum porcio, e quo hęc excerpti miracula sunt, referendum, sed ad hęc ipso, si quis ut hic edita citare voluerit, internoscenda.

— b De Anapha sive Actiapa facta, vulgo Erlf, serpens ante actum, et ad rom sita Welche ethi. — c Simile fere sanctę simplicitatis in copiamis verbis satis dispositibus exemplum relatum 29 Januarii in Vita S. Gildę Sapientis cap. I num. 5 pag. 159. — d Est Billerbecke pignus diocesis Monasteriensis, non peneat Coesfeldo, in quo S. Ludgerus et miracula quaedam fuisse in vita memoratur, et ultimum sacrum ac concionem ipso quo ibidem obiit die. — e Halleren oppidum ejusdem diocesis ad Lippiam annuum satam. — f Quod sequitur est ex Litania 3, narraturque etiam a Cincinio. — g Ideo scribit Cincinius contigisse hęc ante tempora Bernardi XVIII Abbatis, cujus jussu vel rogatu hęc in S. Ludgeri laudem porcio se scripsisse hęc Auctor testatur. — h Cincinius anno 1515, ita scribebat : Hujus igitur facti commemorationem adhuc usque in maxima populi frequentia quodammodo, admodum tempore. Dominica semper quę proxima festum Decollationis Divi Joannis Baptiste sequitur, celeberrime peraguntur.

§ VII. Miracula facta Monasterii Westphalię seculo XI, eodemque scripta : ex quinque MSS.

Sancti Lutgeri meritis multa exemplorum celebritate, quę posteritati reliquit, conspici, miraculis etiam, quę Deus ante obitum suum et post abique terrarum, et præcipue Werthene per eum operatus est, conscriptis, quando et qualiter Monasterium Episcopalem suam Sede numerositate miraculorum respexerit, quę possumus veritate perstringamus.

Quę quidem ut plenius constet, ea strictim attingamus, quę ad tempora nostra ab antiquo derivata, relatu veridicorum nobis sunt recensita. Episcopus a Burchardus Monasteriensem civitatem dilatare pluresque in ea proponens parochias facere, aream quamdam comparavit, et ecclesiam S. Lutgero construendę assignavit. Ceterum inter Sacerdotium et regnum tempestate orta, non solum caritas sua quasi in radice est sopita: sed capella, quam S. Lutgerus infra urbem habuit, sub Episcopo b Theodorico incendio vastata, postmodum est miserabiliter neglecta, Dominus etiam c Hehwardus majoris Ecclesię Canonicus aream illam, discretioni suę ab Episcopo Burchardo commissam d, invadiavit, nec absolvit. Unde e tempore nostro ad quemdam civem Hymricum hæreditario jure fuit devoluta. Cuius concives, ut credimus, Spiritu sancto ducti, se-

riem, quam qualicumque narrationis tenuitate percurrimus summam, ad Episcopum Lutbewicum detulerunt; et ut illa area vel alia eos ad confundendum S. Lutgero Ecclesiam juvaret, rogaverunt. Ipse autem ad opus pietatis, ut fuit ab ineunte ætate promptissimus, aream absolvit, eaque aliam meliorem et eorum proposito magis idoneam f cambivit, et quarta feria Paschę contrahit. Quis divinam non laudet clementiam? Quis delatum tanto Patri non libenter impendat honorem et obsequium, cujus tempore, imo cui Deus tanta charismatum reservavit dona?

40 Vix transiit mensis, quin et pulchra de lignis construeretur capella, et sanctissimi Confessoris clarerent merita. Vespere enim quando sequenti die cœmeterium consecratur et altare, quædam crux jussu Episcopi apportabatur, et in ea S. Lutgeri Reliquiæ. Quo licet dubie diffamato Helmburgis quædam civis, thus cum candelis in multa humilitate obtulit: et completa vix oratione, dolorem capitis, quę vehementer ad quinque septimanas attenuata fuit, sentiens sedatum, letabunda rediit domum. Quæ in re suis solenne fuit gaudium, et pluribus de civitate bona spes futurorum suffragiorum: præsertim quia multa etiam audierant de Cruce. Sane cum multis annis illa vel in horreo, vel in granario negligenter poneretur; tandem omnibus edificii incendio peremptibus, granarium, in quo fuit, mirabiliter in medio igni mansit intactum. Quod divine, sicut fuit, domesticus adscribens potentie, pulchram in fine domus fecit ei camerulam, et quantum potuit exhibuit venerationem. Homines etiam circumquaque manentes, et ad invocationem Crucis et S. Lutgeri in suis calamitatibus remedium sentientes, quas poterant ferebant oblationes: ita utique quod incensum suo tempore et nocturnales semper haberet candelas.

41 Fuit item quidam in ea parte Frisicę, quę dicitur Morsaten, cujus unicus filius quater vel sæpius quolibet die, caduco laborabat morbo. Quo super eum ipse patris more dolebat, vilit in somnis, quia quædam Crux prope g Emesam staret, coram qua puerum ponderare deberet. Vidit, et mane cum filio et aliis undecim iter peregre arripuit, et tandem veniens h Rem dicitur ubi Crux esset. Comque domum ubi Crux fuit, intrasset, puer infirmitate sua correptus, super terram volitabat moribundus. O pia sanctissimi Confessoris merita! auro, argento diversisque ante Crucem ponderatus cibariis, integerrime est curatus. Quibus in ore multorum positus, delata Cruce, sicut diximus, Monasterium, multus ad eam fuit factus concursus. Quidam autem forte attendens illud Joannis. Charissim, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sunt; suaserunt Episcopo, ut probare faceret, quid in Cruce esset. Ad quod exsequendum cum jim dies præfixa esset, Deus suum addidit, et omnem ambiguitatem contrariam renovit miraculorum certitudine.

42 Fuit quidam puer Monasterii delalis cruce, duobusque munitus hæulis: hic tribus continue noctibus vilit in somnis, quod quidam canis vir accederet ad eum, et extraheret ei debile crus, et abiret; quod nesciret quo deveniret. Unde territus, sicut videbatur ei, præ molestia sudavit, et jacuit in extasi, tandemque recepte mente clamare cepit. Et utique clamavit, quod qui circa eum erant, evigilaverunt. Quorum quidam etiam tertio vice indignatus, quod ita in somnis se haberet, graviter eum corripuit. Audita autem visione, persuasit ei quod summo mane ad Capellam sancti Confessoris iret, et eum invocaret. Quod faciens, nec diu coram Cruce in oratione prostratus jacuit quin sudaret, et dolore quodam

D
EX MS
NOTENDORP-
FIL.

f
nova edificata.

ejus ibi
reliquiæ :

ad has sania
cephalæ,

E
ante pulsum
incendum,

alio dein
microcula :

epilepsia
curata :

g

h

factus eo
concursus.

F

I Joan. 4, 1.

Crus debile
sanatum,

facta processio
manu et pia.

cum Litaniis :

ampla mensis
collecta :

h
anniversaria
res memoria
instituta.

Halletra op.

Festum
deporationis
S. Ludgeri

Miracula hęc
monasterii
accepti

a

b
S. Ludgeri
capella
monasterii
excusio :

c

d

e

EX MSS

A quodam per omnia membra suo diffuso in extasi jaceret. Rediens etiam tandem ad se, cepit clamare et circumstantibus dicere: Quare confringitis mihi crura? Illi autem asserentes, quia nec eum tangerent, hortabantur ad patientiam, et ut Deum et S. Ludgerum invocaret. Quo facto, surrexit sanus, et rogans sibi dari Crucem, circumivit cometerium, multo populo eum sequente, et Deum quo modo potuit laudante.

puer submersus ad invocationem S. Ludgeri reviviscit:

43 Quaedam paupercula ibidem manens, quadam celebri die ivit trans amnem asferre cervisium, et reliquit domi manus anni puerum suum. Quando autem duntaxat moraretur, et pueri de domo omnes exissent, puer de cuius tandem hac et illac reposit, quod in puteum cecidit. Rediens mater, et non inveniens puerum, cucurrit ad domos vicinarum, quaerens si quis eum sciret vel vidisset. Porro cum omnes uno ore dicerent, quia non scirent, nec vidissent, nescia quid faceret recurrit domum. Jam tunc vero puerum de puteo extractum quadam inter manus eius super mensam volutabant, nec in eo quidquam vitae videbatur. Unde et mater spiritu turbata, et plures secum in lacrymis dixerunt: Domine S. Agidi, Domine S. Nicolae, Domine S. Ludgero, facite gratiam vestram in isto puero. Cumque id dixissent, quasi ante esse non debuisset, aqua de ore pueri cupit fluere, et tandem hac quod suxerat. Et ut id divine sciretur esse potentiae, movit se ita vivide tanquam esset expertus prioris miseriae.

44 Quaedam fuit paupercula: Thelget, cui dolor oculorum ita invaluerat, quod nec vidit nec lucem diei ferre potuit. Unde et manicam superpellicei, vel tale quid, semper circa faciem suam involvere debuit. Haec auditis his qui Deus Monasterii per meritum S. Ludgeri fecit, vocit eo ferro adlationes suas, si vel visus ei redderetur, vel dolor cessaret, quo torquebatur. Tanquam etiam precibus cogi posset Confessor sanctus, cum exorare non cessabat die nocturne. Advenerunt dies Rogationum, et homines ville illius ibant cum suis Monasterensium occurrere Reliquiis. Quas cum aliquantulum extra villam secuta fuisset, redonantibus quibusdam parochianis et ipsa rediit. Cumque inter redonandum in gemisset, quod infortunium oculorum ei causa reditus esset, manica de vultu quodam casu lubente dolorem solitum non sensit. Quod unde esset, admirato, oculos apernit, et sine molestia vidit. Quid faceret? Inscuta tandem praecedentes, veniensque Monasterium, multos super illuminationis habuit testes.

dolens oculis et caecitena perfectam visum recipit,

accurrens Reliquiis die Rogationum,

k

45 Fuit puer l Osenbrugge panem ostiatim quaerens, visu unius oculi, ex quo fuit ditorum norma, cecus, et alio parum videns: ita quidem quod vix poterat viam dignoscere. Hunc cum acciperet eleemosynas in monte S. Gertrudis, dictum fuit a Dominabus et eorum ministris: Quare non invocas Ludgerum, ejus gratia modo Monasterii est magna, ut videas? Erat etiam ibi Presbyter, qui promisit ei dare coram ad instar oculorum, quam Sancto ferret Ludgero. Quibus animatus, corde humili et contrito fecit, sicut ei persuasum fuit. Nec diu quin illo oculo, quo parum videre solbat, melius videret. Quod recognoscens a Sacerdote promissum requisivit, et Monasterium iter direxit: quo antequam veniret, et uno oculo et alio plene vidit. Peracta etiam gratiarum actione; tantam corporis prius emareidi recepit vigorem, ut pro labore suo certum haberet victum et pretium.

alteri visus redditus et confirmatus, imo. alo S. Ludgero

m

46 Quidam fuit in m Buren, qui tribus annis nec in dextro nec in sinistro latere jacere potuit. Sane de sinistro humero pertransivit inferius ad umbilicum, et inde ad dextram coxam dolorem patiens continuam, semper jacere debuit in dorso. Qua pa-

na cum jam esset miserabiliter attenuatus, vidit in somnis, quia meritis S. Ludgeri deberet curari. Cui visioni adhibens fidem, iter suum S. Ludgero vocit Monasterium. Nec patiens fuit mora, sed eo se statim in rheda duoi fecit. Cumque jam esset in via, sensit quasi pruritus in dextera coxa, dimissaque manu ut se ibi fricaret, palpavit ferrum sagittulae, quae pyl dicitur Teutonice. Quod quidem extractum multa sequebatur sanies de sinistro humero, sicut ei videbatur, illa parte qua doluit defluens. Quo tandem cessante tam bene habuit, quod et ire et equitare statim per se potuit. Veniens itaque Monasterium, offerensque ferrum sagittulae, quas potuit Deo et S. Ludgero gratiarum actiones peregit.

D ferro sagittulae coxa ope Sancti estucto,

dolor diuturnus evanescit,

47 Quaedam mansit n Aldensele: hujus oculis spissa increverat pellicula, nec poterat ad quinque annos vel viam vel aliud aliquid praeter diem dignoscere. Quam miseriam cum multa sustinisset patientia, vidit quadam nocte in somnis, quod meritis S. Ludgeri visum recipere deberet. Ignorans autem, quo in loco tanti viri haberetur memoria, quod viderat in silentio transiit; non quidem de divina dabitans clementia, sed non testmans in eo aliquid esse ponderis: unde et iterum postea somniavit, quod sacrificium suum ferre deberet Monasterium. Quod cum facere disserter, contigit quosdam, qui de Aldensele o Frekenhorst peregre ierant, redire, et que viderant et audierant referre. Quibus auditis, quando de vespere voverat eo ferre sacrificium suum, sequenti die bene potuit videre. Pellicula enim quae increverat oculis ejus de mane rupta, brevi quasi esset aqua in lacrymis defluxit tota. Veniens itaque Monasterium, perceptae gratiae sufficiens habuit testimonium.

n excultens volo adveni reliquias sanata:

E

o

48 Quidam fuit Sosati mercator, habeas filium cui urina per quamdam umbiculi exivit rupturam; non utique meatu libero, sed modo inexplicabili et inaudito: sane quando illi esse debuit, praeter dolore vehementer clamare cepit. Quo audito venter ei circumquaque premebatur, et ita tandem urina eliciebatur. Quae poena cum jam ad quinque annos invaluisset, mater quadam nocte vidit in somnis, quia curasset eum S. Ludgerum. Audita autem gratia quam Deus per eum Monasterii operabatur, convenit quasdam vicinas suas et alias sibi familiares, et relato eis quod vidisset in somnis, rogavit ut Deum secum invocarent, et S. Ludgero suas et pueri, ut curaretur, voverent oblationes. Voverunt, et puer melius cepit habere, et urina brevi tempore ad debitum locum recurrens, pater pro matris sponcione curationis suae testis cum Monasterium duxit.

puer miserabili hernia librans:

F

pugnis dore contusus

49 Pauper quidam in diverticulis Episcopalis domus Monasterii repertus a servis, quasi reus furti pugnus multabatur, et certatim erinibus ad aquam trahabatur. In quam cum jam esset praecipitandus, quidam Ministralis ecclesiae superveniens, ne amplius mali ei facerent, inhibuit. Ereptus itaque a manibus eorum, venit ad hospitale, rogans infirmorum provisorem, ut sui miseretur. Rocians etiam qualiter tractus esset jurando inculcavit, quia nec malum tunc fecisset nec pro malo faciendo tunc venisset. Quibus concurrentibus, ille misericordia motus dixit quod intraret, et adhibuit ei curam quam potuit. Reficitatus autem potu, cepit tam male habere, quod rogavit vocari Sacerdotem, ut Corpus Domini acciperet. Quo vocato, nec loquebatur nec cognovit aliquem. Praeterea ipsi, versis supra pectore et capite in alto lecti posito, sanguis de pectore per os effluxit, non aliter quam si ei pedes cum trunco corporis essent erecti. Quod qualiter esset cum nos qui adfimus admiraremur, cepit ad loquendum linguam movere, et tandem loquebatur quod vix intelleximus, Sanctum sepulcrum, Sancto

ad extrema deductus,

Joannes

A Joannes. Quo labore de Dominica ad sextam feriam durante, circa tertiam horam cum jam putaretur moriturus (utpote in quo nec vitalis poterat dinosci motus) ex improvise dixit : Domine bene veniatis. Et eo dicto iterum suo modo jacuit ; nec diu quin diceret : Domine libenter. Et erigens se , quæsit ubi esset tunica sua, subjungens : Bernarde (sic enim vocabatur infirmorum provisor) nihil vidisti? Certe S. Ludgerus fuit hic, dextra manu crucem , sinistra portans baculum: ipse pulcher canus Dominus est. Certe ipse intravit capellam istam. Bernhardus autem quamvis multum thuris odorem sensisset, ratus tamen quia erga mortem luctaretur, sedit : Jace. Volo vocare Dominum Gerbertum, qui fuit frater et Presbyter de Curia Abbatissæ. Quo audito dixit : Eia, facite, ite, et reclinavit se super lectum. Veniente autem Domino Gerberto , sedit in lecto, et asserens quia S. Ludgerus jussisset, quod sequeretur eum, rogavit dari sibi tunicam suam. Quod cum factum fuisset , vix eam præ tremore manuum induere potuit. Unde quidam dixit ei : Sede, multum dolet crus. Erat enim ei valde contritum, quando crinibus de p trappa Episcopalis domus trabebatur. Ceterum ipse affirmans, se illud non dolore, elevato crure quo lesus non fuit, stabat illo, in quo contritionis adhuc apparuerunt vestigia. Intrans etiam hospitalem capellam extenso corpore, ter q fecit veniam suam, et tunc Fratribus et aliis multis eum sequentibus, ad Sancti Confessoris capellam, quasi nihil mali passus fuisset, festinavit. Ubi completa oratione sua seipsum obtulit, et quarta feria sequentis septimane iter ad S. Jacobum peregre arripuit.

30 Beleham prope Osenbrugge fuit quidam ad tres annos cæcus : huic tribus noctibus continuis quidam, sicut ei videbatur, dixit in somnis : S. Ludgerus præcipit ut Monasterium r voveas iter tuum, et recipies visum. Facto itaque voto, nocte Sanctæ Margarietæ recepit visum : veniensque ad Monasterium, quosdam Osnaburgenses Canonicos trinæ civitatis suæ habuit testes

31 Quidam de Rixierode summe pertinetis Priepositura, habuit sinistram crus diutina infirmitate contractam; nec poterat ire, quin inniteretur baculo sub axilla posito. Hic audiens ea que Monasterii per S. Ludgeri fiebant merita, rogavit se imponi jumento suo, et quasi de sanitate sua certus esset si Monasterium veniret, festinavit eo. Cumque coram Cruce duobus diebus assiduus fuisset in oratione, nec haberet quod consumeret, rediit domum. Qua autem spe consequens probavit evidentissime. Sunc cum uxor sua et pueri concurrerent eum de jumento levare, sanus descendit per se. Certus autem quia in reditu sanitatem consecutus esset, ignorabat quando vel ubi : pedes itaque rediens Monasterium, quas potuit allato barolo gratias peregit.

32 Quidam Mindensis Ecclesie prædices Ministerialis eis s Weseram manens, tanta fuit debilitatus infirmitate, quod ad annum non poterat ire, nisi duo duccerent eum inter se. Attamen ex quo cepit infirmari, multa consumperat in Physiis. Huic una dierum amici sui recitaverunt quendam, quæ audierant S. Ludgerum fecisse Monasterium. Quibus auditis, licet diu ante quasi certissimus esset de morte, dixit : Videtur vobis bonum, quod enim de sanitate mea interpellem, sacrificiumque meum ei voveam. Cui omnes uno ore responderunt. Ita utique. Quis de salute sua desperet? Facto voto, tertia die ivit in domo et in curte sua quo voluit. Quinta etiam die Monasterium equo iter direxit, et cum prope venisset ad milliare, lanens et nudipes processit ulterius. Crucique oblationes suas triginta obtulit vicibus; qualibet quidem vice Monasteriensem et levem numerum excepta tricesima, qua tres graves et tres le-

ves obtulit nummos. Proinde promittens se annuatim D oblationes suas eo missurum vel laturum, dixit : EX MSS. quia in honore S. Lutgeri lanens et nudipes redire vellet domum.

33 Quaedam femina fuit tali dolore gravata, quod videbatur ei nil melius esse, quam quod interdiceret se. Unde et quodam mane accepit laqueum et cultellum, ut si non posset se cito suspendere, citius guttur suum cultello transfigeret. Festinante autem ea ad locum ubi id facere cogitaverat, quidam in alba venit, dicens : Propositum tuum est malum, redi ad cor, et inclama Deum et fiduciam habe in S. Ludgero, et liberaberis ab his et aliis angustiis tuis. Cumque hoc dixisset, evanuit. Ipsa etiam facta in eodem loco venia ad se rediit, et ad invocationem B. Lutgeri sic liberata fuit ab omni cogitatione mala, quod statim Monasterium festinavit, et jejuna laqueum et cultellum cum aliis oblationibus suis obtulit.

36 Quidam manens prope Lirigæ, qui amiserat puernam vix duos habentem annos; quem cum nec in domibus vicinorum, nec in puteis, nec in aliquibus villæ inveniret divertentibus, in campo et in vicina quæsit silvula. Cumque jam duobus diebus querendo esset defatigatus, meminuit gratiæ, quam audierat, S. Ludgerum Monasterii fecisse: meminit, inquam, et cum multa cordis amaritudine vixit in honore ejus ferre Monasterium instar pueri, si inveniretur argenteum. Et quasi facto voto omnem sollicitudinem suam in sanctum refudisset Confessore, rediit domum. In redeundo autem venit ad quandam solitudinem, quæ usitato nomine t Fene dicitur : quam transiens ex improvise invenit puerum, tali quidem loco, quod non poterat admirari qualiter venisset eo : præsertim quia circumquaque tot et tales erant fossæ, quod super humanum fuit considerationem, quod non cecidisset in aliquam illarum. Divinæ itaque recognoscens id fuisse misericordie, instar pueri argenteum sicut vovit attulit Monasterium.

36 Quidam armiger cujusdam villæ segetes noctu et furtim secans; sensum perdidit, nec qualicumque vexabatur insania; sed tali quod putabatur maligno obsessus spiritu. Fecit enim mali quod potuit, et more insani currebat de nocte in plateis Osenbrugge. Uti aliquod cum mansisset annis, somniavit, quod S. Ludgerus diceret ei : Surge, et a labora Monasterium, et consequeris gratiam. Sed quomodo Monasterium labore potuit, qui usu discretionis caruit? Audiat, quem juvat scire quam mirabiliter Deus suos glorificet Sanctos. Mortuorum vel quocumque modo sensu carendium consuetudo est, audita frequenter repetere, et inter cetera, quasi a dæmonio meridiano, ut ita dicam, inducere. Accidit itaque et istum una diem cum militi dicere, quia S. Ludgerus dixisset ei, sicut prædiximus ante. Quod quidem licet in mentis fecisset excessum, miles tamen ratus, quia fuisset ita in re, duxit eum Monasterium. Ubi recepto sensu cum mansisset per tempus, peregre direxit iter ad S. Agidum.

Plura alia Deus operatus est per servum suum Ludgerum : sed hæc pauca de multis scripta sunt ad laudem et gloriam Dei et Salvatoris nostri Christi Jesu, qui est laudabilis et gloriosus in Sanctis suis, et super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

a Mortuo circa annum 1104 H. Epone, sive Erphone, Episcopo Monasteriensi, de quo agrimus ad diem 3 Novembis; Henricus IV III Ecclesia præfeciit Burchardum, ut scribit Albertus Krantzus Metrop. lib. 5 cap. 33. Sed illum velut schismaticum, inquit idem, et Henricum anathematizato subscriptentem, eiecerunt Ministeriales sui : adeoque, ut mox subdit, captum ad Henricum s. deducunt, a quo habitus pennis in vinculis, deinde suam Sedem redietus, postea iterum eiecius, iterumque restitutus est. Quæ apud eundem Krantzium aliusque scriptores legere qui volent potest. Quod hic S. Ludgeri miraculorum scriptor asserit Burchardi civitatem in radice esse sopitam, inter varietotium

volens se occidere, repressa.

et S. Ludgero invocato sanata.

puer bimulus missus, patre votum nuncupante mirabiliter reperitur : B

vidua segetem rusticans si amens

Monasterii per S. Ludgerum sanatur.

visio in somnis S. Ludgero

p subito convalescit.

remissio facta in sum recipit.

crus contractum restituitur.

gravis infirmitas facta voto depulsa.

Burchardus Ep. Monast. semel iterumque ob schisma eiecius.

A agit. Porro non longo post tempore, ipsa Richildis formina, pariter et filius ejus, cujus præcepto hæc cuncta patrata erant, mala, ut timemus, morte ex hac vita decesserunt. Locus ipse, in quo ista accidit atrocitas, deinde a cuculla istius Brunrici, qui ei crumido sola ex omni facultate remansit, Kugelen-dael usque in hodiernum diem nomen obtinuit.

Ita id appellat Cincinnius, ex Werthensium sensu et antiqua opinione. Neque sane videtur evadere mortem potuisse Brunricus, nisi S. Ludgeri putrocino, et singulari propterea Numini ope fuisset adjuvatus — hæc Gerfridus, uti superius dictum, S. Ludgeri nepos fuit, et successor. Quam secutus Alfridus — Hanc scribit Cincinnius SS. Ludgeri et Hildegrimæ ex socræ nepotem fuisse, primum abbatem Werthensium a monachis electum, Prebendarius abbasque; Episcopum quoque Halberstadiensem fuisse, mortuum anno 877, 21 Januarii, et Werthens sepultum.

DE S. STEPHANO TRIGLIENSI HEGUMENO ET CONFESS. ET S. STEPHANE XYLINITE APUD GRECOS.

Sunt illegitima Constantini Porphyrogenetæ et Theodoti Calentariæ conubium, a sanctissimo Patriarcha Tharasio improbatum quidem, non tamen extremo ecclesiasticæ disciplinæ rigore punitum, ab ejus communiōne abduxit præcipue inter monachos sanctitatis fama conspicuum Platonem, Succudorum Hegumenum, graviæque in Ecclesiam Constantinopolitana scandala peperit, ejectus in exilium ab ipso Imperatore quosquod Platonis in hæverere sententia propalam futebantur : ita Tharasa successori Nicephoro, Sacerdoti etiam ipsi, ut liquet ex Vita XII Marti data a S. Theodoro Studitarum Hegumeno vertebatur vitio, quod non abstineret a communiōne Josephi Economi, incestuaria illorum nuptiarum conjunctione polluti. Itaque cum a communiōne Patriarchæ abstinere deprehensus, sua, quoniam cautius dissimularat, sententiæ rationis esset coactus proferre : tantum abest, ut in origine sui supprimeretur dissidium, ut gravissimum ab una hac scintilla erumpens incendium, longe etiam fastidiosam priori illa confusionem induzerit.

lentibus impelleret, omnis ea exercebatur voluntas. Eiusmodi sunt autem quod de summo jure nonnulli remiserunt, Tharasis quidem vesano Imperatore minante se majorum exemplo sacrarum imaginum hostem fore, nisi quod animo compererat peragere sineretur; Nicephorus autem, ne insanus ille atrocitas quippam moliretur ecclesiasticæ vehementius exagitaret : prout utrumque excusatis qui Theodori vitam descripsit Michael monachus, in meliori vel impius utri rectius et temporari congruentius fecerint : an illi, qui hæc in eum modum dispensarunt, atque de eo quod contentanem erat nonnulli remiserunt : an lo qui inimoliales in omnibus steterunt et a summo jure penitus non deflexerunt.

Nulla Patriarchæ culpa.

E

qui statim ac potuit transivitatis nonnullis,

cum his contra Leonem Armenum deretavit,

ut et Stephanus, F

in exilio exivit.

et Græcis fastis Inscriptus 26

Quamprimum autem amoti ab Imperio sunt, qui totam Ecclesiam statim convulsuri actuebatur, continuo Josephum caput ab ecclesia Tharasis, Nicephorus restitutione ejusdem vitium et contra canones factam declaravit : et uterque dedit operam, ut pacis eorum quos offensusse dissimulanda videbantur postulata, monachos u reatiorum, ecclesiam a sensu liberarent, mantinamque amicitiam archissime colerent. Et Theodorus quidem cum suis egregiam Patriarchæ operam navavit contra Leonem Armenum, imaginum cultum denno arduere salagentem, prout ad SS. Nicephori et Theophani Vitæ plene descriptum est, eoque in certamine socium habuit, illam ipsam ut patemus, cujus antea fortitudinem ab excludatam vidimus Stephano, ejus quod Trigla dicebatur monasterii Abbati : quem omnis Græcorum facti tam crevis quam moan exaruit, quis vidimus, Deo annuente : et quoniam plerique hoc xxxi : at die xxxii mriologium Basilæ Imperatoris. Ubiq; autem his fere verbis elogium ejus legitur, ab auctore Menologi per Causam vulgari in pauciora contractam. Fuit Stephanus Christi Confessor sub imperio Leonis Armeni : qui a puero religiosum amplexus vitam monachusque effectus, propter egregiam conversationem suam Trigliensis monasterii Hegumenus constitutus est ad præces suas omniumque monachorum : ubi multos doctrina verbo et vitæ exemplo adjuvans, ad extremum, eo quem diximus Leone contra venerandarum imaginum cultores persecutionem movente, cum et ipse advocatus cogere-tur earundem adorationem egurare, et adversam orthodoxæ fidei manu sua signare sententiam, ne sibi sineret persuaderi, sed renata impietatis argueret eos qui istuc impellebant; primum multis vexatim ermentibus est, et carceribus mancipatus, ac demum rejectus in exilium : ubi armis confectus et morbo, ad dum num, pro quo multos et magnos labores sustinuerat, emigravit, quam et gloriam hoc disticho præmissa gratulantur Menæa excusa, uti et MS. Chiffletianum

Θείω Στιγ vos ἀπελιθώσας ἐργάτας
Θείω πρῶστατῶν ἀναγῆτος αἰσθῆναι λῆθῆναι
Cultor divinarum vineæ Stephanus fuit,
Operæque pretium protulit oblatas Deo.

In novo Græcorum Anthologio idem hoc elogium refer-tur

Et cum Theodori auctoritatem sequebantur quot-quod disciplinæ et canonum velatores erant, inter monachos præsertim : coacta autem Constantinopoli Synodus præsertim Patriarchæ defendendi, ipsum peni Josephum pronuntiabat innoxium, quasi per Ecclesiasticam dispositionem egisset cuncta et agere potuisset, et monachos ut schismaticos condemnabat. Quod quia non erit aliud quam machandi licentiam dispensationis nomine velare atque urere in ecclesiam, contra Evangelicæ legis expressa mandata, Marcianicam hæresim impugnantem aperit caput Theodorus, et Mæchosynodum vocare eos, qui et Nicephori Imperatoris orbito Josephi factum vel saltem reductionem ejus in ecclesiam probare præsumpserant. Hanc eorum constantiam rursus verationes, carceres, exilium secutus sunt : que apud Barmocian ad annum mcccix ipse S. Theodorus exponit in epistola ad Athanasium, non satis probantem hæreticos a Theodoro reusuri, quos ut canonum transgressores arguo ipse satis esse putabat.

Emmuerant autem tum alios multos. Hæc de causâ aut jam olim cum Platone aut tum vinclos secum vel relegatos, imperius nominatur Stephanus, ille virtutis amans Praepositus, cum discipulis quinquaginta sex exactus a monasterio, cum una cum centum et decem, et cum eo qui Episcopus ante fuerat (tum autem, ut refertur monachos inter alios sub Stephano degerebat) Mæchosynodam, tanquam Evangelii infractricem damnasset : sicut missæ ab eo testantur litteræ. Atque utinam illæ nunc exstant, vel saltem ad manus esset epistolarum Theodori textus integer, in ea qua scriptæ sicut lingua; clarior fortassis appareret hunc esse illum, de quo in titulo propositum Trigliensium Præfectum sive Hegumenum : quod nunc ex sola rerum ac temporum convenientia lectori relinquimus dijudicandum quam probabile videri debeat.

Hæc certum est neque Tharasi in priori illa, neque Nicephori in hac secunda monachorum vexatione ullum culpam fuisse : quippe quibus invidis, sed non va-

oculatos sceleris brevis post pereunt.

POST AN. DCCCLXV LXVI MAR

A patriarcha demum inter agente cum Josepho excommunicatione

integrantes se nonnulli duce Theodoro,

a Nicephoro Imp. trahitur.

interque eos Synodus Mæchosynodum,

in exitu exivit.

et Græcis fastis Inscriptus 26

A tur ad diem xxviii Martii, sed in exordio additur titulus **Thaumaturgi, qui solus in rubrica ejus dicitur punitur**, *ὁ σῖτος Στεφάνου τοῦ Θαυματουργοῦ*: quo die festum ejus celebre fuisse ex typico Græcorum intelligas, ejus et Hilarionis officium tunc faciendam indicante. Idem secutus est Genebrardus in Calendario et Molanus in Additionibus ad Usuardum. Menra vero Ambrosiana memoriam S. P. N. Stephani Thaumaturgi rejiciunt ad diem xxxi. Ex quibus apparct post mortem multis claruissis miraculis, cui passim ab us cognomen sit attributum: fuit postquam ubero in quo mortuus erat loco relictum est sacrum ipsius corpore ad novum monasterium: quæ translato causa esse potuit debet diversis celebrandi festum aut memoriam ejus. Præter hunc alius

fuit eodem nomine Xylinites cognominatus, nos Lignearium possemus dicere: cujus Actus, ortus, locus, æque ac ratio nominis obscura nobis sunt: solus autem cultus innuit hoc die esse Synaxarius Claromontano, Mozaritanum et Dominicanorum sæpe alias citato, quæ sub hac forma illius meminerunt. Memoria sancti Patris nostri Stephani Xylinitæ. Sed et memoriam S. Abrahami in Latro inter prioris Stephani elogium et posterioris commemorationem interponit MS Claromontanum: cui unicus testimonio quia non satis audeamus fidere, differimus agere de Latro Carie monte hand procula Mileto, usque qui vitam in illo ducere, usque in xv Decembris, quando Vitam S. Pauli Latrensis dabimus.

aque 31.

D. P.

DE S. BASILIO JUNIORE ANACHORETA CONSTANTINOPOLI,

Commentarius prævius.

CIRCA AN. DECEGLII. XXI MART.

In Oriente varii Sancti florant,

potissimum eo studio poli,

inter eos S. Basilius Junior,

Vitam Gregorio discipulo scripsit:

scribit a Franc. Combes ex MS. Græco.

Cum atria seculi Christi actura in Oriente bellum contra sacros Christi et Sanctorum imaginibus iconoclastis Imperatoribus erantur esse, et seculo sequenti sæpius resumptum; effuderunt quamplurimi Hæresiarum Orientalium Antistes, doctrina, religio ac pietate illustres: quorum vestigia post sanctum sacrarum imaginum venerationem stabilitatem ubi postmodum seculi fuerunt, et tota hoc opere inserta sæpius memorantur. Præ reliquis eminerunt in urbe regia Constantinopolitana in oculis ipsorum imperiorum Cesarum, et a filii propagatores, et post hæc in debilitatione ubi ubi vultus analogos quos loquax esset enumerare. Sicut ex Patricis Constantinopolitanis inscripti tabulis Martyrologi Romani S. Germanus XII Mart., S. Theodosius XXS Februar., S. Anaphorus XIII Mart., S. Methodius XIV Junii, S. Iguentius Michaelis Imperatoris filius XXIII Octobris, S. Antonius Paulus XII Februar., adduntur a Græcis S. Stephanus Basilii Macedonis Imperatoris filius, et dicit S. Antonius dicitur XII Mart., tum S. Nicodorus ad xv, ubi XVI Mart., et S. Polyeuctus, cujus Acta illustramus v Februar. Floruerunt eisdem temporibus ubiq. et Imperatores sanctitate eminentes, Theodora uxor Theophili iconoclastæ, cujus Acta illustramus ubi diem XI Februar., tum SS. Irene et Theophanum, a Græcis relata ad xiii Augusti et xvi decembris.

2 Floruit eodem tempore S. Basilius Junior, vita sanctitate et miraculorum virtute clarissus, Constantinopoli in summa secretate mortuus, ubi ejus Acta habent scripta a Gregorio ejus discipulo, vivo ipso, prudente et circumsperto, qui suam scripturam quasi in duas partes dividit: quarum prima continet res S. Basili gestas, antequam in hospitiis un veniret Gregorius, quæ testantur num. 26. Haec se accepit e a variis fide dignis, et Deum veritatis a se certo testem as mundis. Altera Vita parte continet ea, quæ Gregorius factus ejus discipulus cognovit sub oculis suis facta miracula. Fuit hæc Vita in Cardinalis Maurini Græco ecclesiæ charta homonyma sub antiquo, quam inde a se cruciani Reverendissimi Patris Francisci C. m. l. f. Ordinis Patrum Prædicatorum Congregationis S. Ludovici, libris quamplurimis editis ubi notissimus, pro suo regni Vitæ Sanctorum singulari affectu nobis transmisit, appellatque in adjectis litteris egregium monumentum non solum ad laudandum sed et ad succedendum, Leonii, Alexandro, Constantino Porphyrogenito, ac hujus socero Romano Lecapeno cum suis filis. Præterea Vitæ hujus auctorem Gregorium agnoscit ea fide

scripsisse, quæ intra humane limites fidei, vix major reperiri potest: qui licet monachus ipse non fuerit (quippe etiam fundum proprium in Thracia possidens) monachorum tamen continentiam et abstinentiam, quæ potuit imitabatur, prima religionis vite rudimenta edoctus a monacho, ut scribit num. 26, et caritativam constantem edens, ac totam Quadragesimam assuetus solitarie inter orationes et corporis afflictiones contemnis ducere. Idem num. 33. insinuat alium se librum de mirabilibus Lupus sancti sui Patris scripsisse: qui aliter ubi forte se latet, et longe amplius videtur, multaque continuisse virtutis studio hæc præterita.

3 Estant, uti etem Combesis vivunt, et ipsi Paris videmus, in eodem codice MS. Andreae διὰ τοῦ ζῆσι-ου σαλοῦ illustrata plane Acta, eaque jussissima, Nicephoro magno Pæchieis Presbytero auctore, ego deumque Andreae διὰ ζῆσιου magistro et duce, regumtilibus Leone Magari ac dein Zenone Augustis. Fuit et dicitur Andreas Magni Epiphani Archiepiscopi Constantinopolitani tum adolescentisque institutor ac velut Pater spiritalis ejusque Sacerdotii sacer vates. Extat et S. Pausi Vita, auctore S. Colibio ejusdem germani ac ex parte διὰ ζῆσιου collega. Simi et alia vetera sanctitatis eximia portenta in eo codice, qui proinde libris Ecclesiæstis merito accensetur, in usum forte alienius monasterii conscriptus, et tandem heronum exemplis accommodatus num. 15, qui ad pietatem simul fervore meritamli exercerentur. Hæc ubique ex singulis sua amicitia dicitur Combesis. Collata memoratis Andreas Salus die xxvii Mart., cujus Acta reperimus etiam in bibliotheca Vaticana Codice 1575 et variatim ubi describi, ad dictam diem edituri.

4 Porro ut præmemorati S. Basili vitam non venit Gregorius nisi post obitum Theostodori filii Romanus Lecapeni, mortuo mense Augusto, Indictione iv anno m. c. cxxxi. Superfuit dein Basilius, licet senex, adhuc pluribus annis (ut continetur veterum gestarum confirmat et motus) est ubi habent Acta num. 34 die vigesima sexta Martii post celebratum Dominicæ Annuntiationis festivitatem, Quadragesimæ parte dimidia annu exacta, quæ character temporis ad probabilium nos ducit de anno mortis conjecturam. Etiam Græcis, septem interprimam hebdomadarum Quadragesimam habentibus, incidunt ipsius Quadragesimæ dimidium in feruum xv hebdomadae, nobis tertia, illis quarta. Invenendum igitur Pascha est cadens infra diem xix Aprilis: ut mens ista: imidium Quadragesimæ non præcesserit. ut autem non nimis diu secuto fuerit supra XIV Aprilis ascendi non potest in Paschate requirendo. At-

D Item 26. S. Stephanus Xylinites.

Abraham Latrensis.

E

ad usum E. cleme alienius composuit

F

videtur mortuus S. Basili 25. 4. 932 vel 914

D

A qui hoc posito, viz ullus annus, huic morti poterit assignari commodius quam annus DCCCCLII, qui Pascha habuit die XVIII Aprilis, et dimidiam Quadragesimae biduo ante XXVI Martii. Quod si dimidiam Quadragesimam latius accipias pro tota illa hebdomade, quae inter septem hebdomades, media est, non foret incongruus annus DCCCCLIV, quando Paschate cadente in XIV Aprilis, mox Sancti secuta esset secundo post ductam hebdomadem expletam die. Alii qui inveniri possunt anni (ut DCCCXXXIX Pascha itidem XIV Aprilis referens, vel DCCCCLV aut LVII dictum festum habentes hic XV, iste XIX) vel non relinquunt spatium annorum rebus post Christophori supra dicti mortem gestis conveniens, vel nimis longarum Sanctum fuerunt: utpote qui medix vetatis ut Constantiopolim adductus, X anno Leonis et Alexandri Imperatorum, id est, anno Christi DCCCXCVI, doberit esse centenario proximus anno DCCCCLII, ut ita ejus non possit multo longior status.

CAPUT. I.
S. Basilii captivitas, tormentum, liberatio: tum primum in urbe hospitium et miracula.

Basilius a Imperator, cognomento Macedo, quatuor filios genuit, Constantinum, Leonem b Stephanum et Alexandrum. Ex his Constantinus e vivis c exemptus est omnino juvenis: Stephanus Constanti- nopolis creatus d Archiepiscopus, vir omni virtutis laude conspicuus. Sed et hic brevi extinctus est, suscipiens a medicis propter molestum ardorem continua purgativa, quorum usu nimium frigefacto stomacho, cum incidisset in morbum inexplicabilem, consummatus est morte. Sed et pater ejus Basilus, qui decessorem suum Michaelem intererat, atque ita sceptro potitus erat, cum animam ageret, eundem vidit inclamantem sibi atque dicentem: Quid feci aut in quo nocui tibi, quod ita crudeliter me occidere volueris? ipse autem ista sic dicta evulgans e finem vivendi fecit. Leonem et Alexandrum filios in regio relinquens. His f decimum in Imperio annum agentibus, quibus g Magistriani in Asiam missi administrationis alicujus gratia, per vias quosdam montes iter tenendo incidit in Sanctum, ibidem tunc commorantem, vilique indutum habitu et agrestem speciem, velut qui in montanis esset enutritus. Rati autem explorationem esse, desilierunt ab equis, et comprehensum eum secum deinde in regiam urbem reduces adduxerunt. Cumque de eo esset ad Imperatores relatum, h Samonae cuidam Agareno, dignitate Patrioio, traditus est examinandus; quis, unde, et quomodo appellaretur ex nomine.

a
b
c
d

Regnans ubi
Leone et
Alexandro

e

f

g
pro exploratore
captus
Basilus,
E

adducitur
Constantinopolim:

h

3 Assumptum igitur in domum suam Samonas, magna cum pompa sedens pro tribunali, (utpote novitatum amans fastuosusque et divitiarum suarum multitudine elatus) jussit continuo sisti eorum se. Sanctus vero cum imperterritus adstaret animo, neque genus flectere, quemalmodum Principibus mos est fieri, appellanti se vellet; indignatus vehementer Samonas infrendit, dixitque: Responde nobis, quis et unde sis, quodque sit nomen tuum. Ast Sanctus prorsus nihil reposuit: sed quiete adstitit, placidis oculis in ipsam intuens. Tunc rursus Samonas, Dic nobis, inquit, equis sis: nam qui te huc adduxerunt exploratorem esse dicunt. Tu vero, respondit Sanctus, quis es ipse et unde? Nos, inquit Samonas, te interrogamus ut respondeas nobis, quis autem sis ego, ne tua curatio sit. Si tamen etiam hoc cupis discere; ego sum Samonas Patrioicus, eorum qui nunc Imperii sceptrum obtinent (Paracromomenus. Narra igitur tu nobis, quis et unde sis, et quod tibi vita institutum. At ad eum Sanctus: Et ego hospes sum, eorum unus qui habitant in terra. Recte ergo, subinfert Samonas dicunt de te quod explorator sis, et Romanae reipublice statum cogniturus advenis. Tacuit adhaec Sanctus, et quantumcumque ab adstantibus dicere cogeretur quis esset, cum silentio adstitit.

ubi interrogatus a Samonae quis sit et unde,

ne nihil respondens,

i

4 Tunc Samonas expediti jussit virgas castaneas virides et tauras aridas aliisque instrumenta tortoria, et forte his visis furmidinem conciperet, ediceretque interroganti quis esset, cumque etiam sic maneret immotus, mandavit per manus pedesque extentum mimantibus flagellari tauris, clamante precione, Edhe quis sis, et a verberibus liberabere. Ast ille neque vocem dedit: sed generose sustinuit usque dum deficeret in eo vitale robur. Sic igitur constitutum ut moriturus jam jam crederetur, velut inanimentronum bajulantes, abjiciant in carcerem: crastina vero die manibus illa belua super excelsum thronum residens jussit eum, siquidem adhuc viveret, allatum sisti. Obstuperunt igitur qui missi fuerant

jubetur flagellari semel,

VITA

a Gregorio discipulo scripta

VIDE ACTA
GRAECA PAG 24
B

Ex MS. Græc. Julii Card. Mazarini eruta
a R. P. Francisco Combefis Ordinis Praedicatorum.

PRÆFATIO AUCTORIS

Ps. 111, 7

In memoria aeterna erit justus, inquit divinissimus atque inter Prophetas clarissimus David: subindicatus scilicet, virtutum insignia quibus Justus enicue- rant aeternum manere, si fuerint in communem utilitatem exposita aliis, qui rerum scientia divinarum instructi singulis quoque temporibus existunt. Verum illi recte conscribunt talia, utpote sermonis gratiam consecuti: ego autem stilla exigua, fons arens, cœ- nosis lacus, homo nullius pretii, quomodo ausum aperire os, et talis tantique Patris tremenda prodigia atque miracula eloqui? Confundor namque ambignus animi, neque quid faciam scio. Equidem silere cupio: sed Domini mei judicium reformido, nisi talentum mihi velut servo fideli creditum apud vos tanquam egregios trapezitas deposero, ipsa operis consummatione multiplicandum; et metuo plane ne contingat mihi quod nequam illi et pigro servo, si ipsum per silentium in terram defodero. Rursum vero, si dicere coepero, merito timeo, ne vel inde mihi vituperium accersam, tanta aggrediens quibus sum usquaque indignus. Si enim sunt, ut Salomon ait, qui vero sapientes atque prudentes dicant esse inertes, mihi cumium contemptissimo dicturi quid sunt? Nihilominus quia futurum certo scio ut ignoscat mihi quisquis ex animo Deum diligit: neque vel rusticitatis me vel temeritatis arguat in eo, quod Patris imperio adactus suscipio, quando etiam Dominus aliquid comantibus facilis indulget; in ipsam statim ingredia narrationem, fretus rationibus vestri ac Domini favore, cui gratum acridit quod pro viri agitur: alias nec Rhetorica quidem lingua posset omnia quae illius sunt exoptari, nedum ego in- facandus omnino et imperitus.

Auctor tenuit-
lalem rucini
eccurati.

Prov 1, 7

Genus et
puria Sancti
1900.

Et quidem ea quae spectant natales ejus, unde ortus et quibus nutritus, aut quomodo monachus effectus sit, neque dicere habeo, neque inveniri qui mihi indicaret: sed neque ipse tale quippiam de se quomodoque manifestavit, recte facta sua semper occultare studens, ut qui verus esset humilitate dives. Non tamen etiam sic affectus omnino latere potuit, Deo servum suum familiarem manifestante, juxta eum qui Dei nomine prophetice dixit, Quicumque gloriaverit me glorificabo eum. Ordinda hinc itaque narratio est.

Martii T. III.

Reg. 2 32

AUCTORE
GREGOR.
DISCIP.

iterumque

A fuerant, cum viderunt salvis ostiorum claustris stantem præ foribus carceris, et quidem sanum : interrogaveruntque eum, quomodo exivisset. Verum nihil ad eos probocutus Sanctus, abiit cum illis sistendus Principi. Cumque huic aliqui præcurrentes narrarent quod acciderat, obstupuit etiam ipse hoc audiens : nihilominus magum arbitratus tam ipse quam quotquot ipsi aderant, ait ad illum : Ego magiras artes tuas cito coarguam : et jussit homi distentum inelenter eadē virgis, donec edieret, quis esset aut unde. Sanctus vero nullatenus respondero curavit, quamvis eo usque percuteretur, ut totus jan contritus esset et virgarum ictibus. Itaque cum eo magis obstupescerent omnes incredibilem silentii tenendi constantiam. Habet ille, inquit Parcomomenus unde gloriatur, dicens, quin ipsos silentio meo vici : verum per salutem Imperatorum non patiar hunc illudere nobis.

dein per
hebraicam
integram

Mat. 6, 3

et nihilominus
lacere pergens

suspenditur ex
pede uno in
caput :

dein post
triduum
respiratus sanus

h. ontolijctur.

neque ab eo
læditur ;

B Juliet ergo tota hebdomade flagris trecentis totidemque virgis verberari, sustinentem genereose tribulationem ejusmodi, et virtutis suæ robur occultantem. Etenim deserti in locis vitam omnem assuetus agere, pinnosus et nudipes, solis ibidem herbis vescubatur : eoque exercitatione ad summam corporearum passionum moderationem evectus, volebat suam propulsiare virtutem, propter eam qui dixit, Nesciat sinistra tua quod faciat dextera tua. Qui enim virtutem suam ita venditat, recipit mercedem suam et æternam gloriam amittit : qui autem hanc querit, seipsum occidit, et flagellatus quoque tacet quis sit, atque ita Martyr reputatur quisquis ejusmodi est. Postquam hebdomada illa transiit, in qua verberatus Sanctus longanimiter dolores toleraverat, rursus maledictus ille considens, jubet illum sisti : oculosque in præsentem truculentos convertens, Hominum, inquit, sceleratissime, quamdiu fradem occultabis in corde tuo? edicite vel nunc, quis sis et unde. Respondit Bentus, Qui Sodomorum opera, quinadmodum tu, occulte patrant, merito sceleratissimi nuncupantur. Hoc autem ei dixit, quia Simonas eunuchus erat et vultu formosus. Confusus itaque eorum adstantibus et ira succensus, imperavit adferri lora, manibusque post tergum ligatis et fune per latera dextrumque contorto pedem, in caput suspendi Sanctum ex trabe mandavit, usque dum diceret quis esset et unde : et annulo suo obsignans ostium ejus loci, in quo sic inhumane suspensum relinquebat, abiit : indignantibus omnibus et occulte clamantibus ubi ad quod fœbat.

C Exacto in hunc modum triduo, rediit Simonas et reservavit ostium carceris, Sanctumque sic ut dimiserat reperiens, vultu hilari (veluti qui nihil passus molesti fuisset) obstupuit, propiusque accedens, dixit : Nunc tandem edicta, quis et unde : et ego ex hoc tormento te solum. Deinde nihil respondere volentem Sanctum, deponi admodum permisit erudelis. Ut autem solutus fuit, adstitit sanus per Christi gratiam, et omnis omnino damni expertus inelomisque apparuit. Stupelant omnes et mirabantur qui aderant : unus Simonas, Nomen heno diximus, inquit, quid magus est iste? ecce enim ne ad modicum quidem pes ejus elanguit. Verum confutato modo incontinentes ignis : vocate mihi bestiarum magistrum. Hoc adstante, Leonem innumissimum, inquit Simonas, præpara in crastinum, neque et consuetum oscium hœ die præbe et videbimus an leonem quoque sit superaturus. Multis autem die sequenti concurrentibus ad theatrum, et bestia præ fame rugiente, objectus ei est Sanctus devorandus. Sed leo, conspecto illo, cupit tremere, et leniter accedens volutabat se ante pedes ejus nunquam agens. Turba vero admirabili spectando præsens, Kyrie eleison clamabat, et dimitti Sanctum, ut sine causa voca-

tum in quæstionem, postulabat. Verum scelestus ille ac miserabilis ne sic quidem intelligere potuit, hunc virum Deo carum esse : sed obduravit animum adversus eum : quamvis et bonem ipso inspiciente densulceret ille, et per aures apprehensum ostentaret populo, dicens : Ecce agnum, ecce agnum.

7 Jussit itaque nocte eadem in mari præcipitem mitti Sanctum : quod et factum est a ministris in tertia noctis vigilia. Ast fallere nequit ille qui dixit : Cum transieris per aquam tecum ero, et flumina non obruent te : et Dominus custodit diligentes se : confestim enim delphines duo convenientes exceperunt eum super darsa sua, et ad litus *k* Septimi emittentes eum, recesserunt. Ille vero solus invisibili Dei nutu pedum ac manuum vinculis erexit se atque urbem versus progressus est mano. Necdum aperta erat porta aurea : resedit igitur ante eam ut paululum dormitaret : eodemque tempore advemens homo felici laborans et ipse declinavit, ut juxta virum Dei modicum quiesceret, tremens et astutus præ morbi violentia. Quem Sanctus ita male habentem intuitus, et misericordia erga eum motus, inposuit ipsi manum, et oratione facta sanavit eum. Sanatus ille super miraculo tanto obstupuit, et ante pedes Sancti proiciens, supplicavit non dignaretur venire in domum suam, quamvis esset ipse tali hospite indignus, vir utique tenuis et minime splendidus.

8 Abiit cum eo gaudens Sanctus, cumque in domum intrasset ambo, et tempus prandii advenisset, præcepit homo uxori suæ ut mensam sterneret : cui postquam Sanctus benedixit, comederunt pariter Deoque egerunt gratias. Interea narrabat vir ille uxori suæ quomodo esset sanatus a Sancto, sola invocatione Christi et impositione manuum ejus. Mulier vero annis Dei et propter Deum monachorum, cum esset religiosissima, auditis istis exultavit præ gaudio, quod ad domum suam divertisset Sanctus : et pariter eum rogaverunt ambo, ediceret sibi unde esset et quo proficiscens tenderet. Quibus respondit Sanctus. Unde ego sim haud equidem necessario nunc habeo dicere : quod autem nunc fit postea forte estis auditori. Orationis porro causa alire volo in monasterium *l* Nonnani-factæ : ejus scilicet imagus, quam nemo fabricatus est, sed ipsa ut fertur, Deipara præsens operi, manu sua sui figuram efformavit, in hunc usque diem conservatam : ad eamque probe multa virtutis divine signa sunt illuc cum fide accedentibus. Id ille ubi ex animi sui voluntate complexit rursusque ad suos hospites est regressus, institerunt rogantes ut quis esset scire mererentur. Sanctus autem, Ego sum, inquit, quem Simonas heri præcipitavit in mare : Dominus vero meus, cui ab adolescentia servio, his quos ipse movit modis me servavit inelumen. Simul explicavit eis quam dira immittis ille in se exercuisset supplicia. His intellectis admirati conjuges (utpote qui jam antea inaudissent de eo, et quomodo ipsum Simonas torsisset, prout per urbem totam vulgaverat fama) oraverunt eum, ut secum manere vellet tuto tempore vite suæ. Annuit eorum petitioni vir sanctus : et illi lampadem eidem secreta in cellula præpararunt ut Domino ex amore in supplicationibus et orationibus serviret.

9 Quis vero sufficere explicare lacrymarum copiam quam fundebat jugiter in oratione pernoctans : quis genuflexiones innumeras, quis continuas vigiliis enarrare? etenim insomnia sidera prius domisset sopor, quam palpebras ejus dormiendi necessitas. Ineundiam autem sic exuerat, ut non aliud quam immobilis et vite expertus columna videretur : mansuetudine Moyses et David alter, simplex ut Jacobus, innocens ut Job, et plus quam Abraham de sua paupertate beneficus. Eo igitur, habitante uti jam dictum, apud Joannem (huc enim viri nomen erat) ceperunt

denique in
mare coniectus
ls. 4 2
Ps. 144, 20

k
a delphinis
littori redditur

et præstolans
ad urbem
portam sanam
febricitantem
15

ad ejusque
domum
transiit
divertit,

l
videm et
ejus usque
cultat
seipsum,

apud eas
manere
consentians i

vocat triduum
exercitio,

in-raculorum
d710

A perunt intra dies non multos ad eum plurimi convenire cum infirmis suis : quorum alios quidem statim sanabat oratione sola et manuum impositione, alios vero sanare differebat, ut eorum animi prius consuleret : nec deerant qui ob hoc solum eodem accederent, eju-que admonitionibus quotidianis proficerent in melius. Cumque etiam prophetie gratiam a Deo accepisset, non paucos redargebat de iis quæ perperam fecerant : mochosque et fornicarios reprehendens, asinos mulosque compellabat : avaros et pures provocabat ad eleemosynam increpationibus suis ; magos et ariolos virgæ sine ictu fugabat, si forte terrore illo faceret eos a sua impietate recedere : unde fiebat ut omnes hi multum attoniti metuerent ac revererentur eum. Infideles autem aversalatur omnino, et inanis gloriæ cupidus habebat contemptui, et superbos repellens, appellabat serpentes atque genimina viperarum. Probos autem quo suis præcipuo afficiebat honore, accendentesque ad se blando vultu et melliflino excipiebat alloquio, ac prope jubebat considerare. Etenim propheticò, ut dicitur, oculo omnes ad se venientes aspiciebat, cognoscebatque cui quisque vitio teneretur obnoxius, et bonorum recte facta accurate noverat : verbo, sciebat quo quisque in statu consisteret ; tantam a Deo gratiam consecutus, ut alius in diebus nostris Samuel ab omnibus nominaretur.

et propheta
spiritu
clarescit.

educaretur in palatio, ipse ut vir strenuus atque in bellis exercitissimus, sese opponeret alienigenis. Et vero erat homo dexterrimus et trophæis ab hoste relatis inclytus, ipsisque adversariis pro miraculo ; cum interrogati sapius quomodo vir unus eos in fugam converteret, inviti et jure suffusi responderent : Quando ille progreditur in aciem, ex ejus armis in faciem nostram prosiliens ignis, similisque ex equi ipsius spiritu progrediens nosque adurens, prosternit in terram. Ipse vero de hac eadem re quæsitas, non occultabat datam sibi divinitus gratiam, dicebatque, Cum dormirem aliquando in adolescentia mea, adstitit matrona illustrissima purpuram induta, cum eaque equus igneus, et arma in equo ignem spirantia : quæ indere me vel invitum paventemque coegit, et ascendere in equum, hortatoris hæc verbis affata, Blasphemi in Deumac filium meum tamquam cera liquescent a facie tua. Et his diebus avolvit.

D
ACTORE
GREGOR.
DISCIP.

11 Atque hæc de viro quidem ipso hætenus ; cui cum de Imperio capessendo scripissent ejus procuratores constituti, respondit ille, nequaquam se tanto muneri parem esse. Illi autem denuo scripsere : quis tota Romana Respublica te Imperatorem poscit. At ille iterum cunctabundus rescripsit in hæc verba : Non oportet me componi cum Christo Domini, quamvis ille ætate immatura sit, atque ita peccare in Deum meum : vereor autem ne et insidiarum subsint, et me velitis et medio tollere. Has illi litteras ut accipere, jurjurando obstrinxerunt sese, per interemerata et vivifica ligna fidem facientes quod nihil tale atque ipse suspicabatur intenderent ; sed in simplicitate cordis et sincero animo ipsum ad Imperium invitarent, phylacteria sua mittentes in pignus. Quibus fidentior redditus, et domesticis sermone suis assumens, versus Regiam iter intendit ; in eamque impulsus, orto sole, et immensa laude celebratus ab affectantibus, abiit in Palatium, infeliciter omne in ipso ejus ingressu exceptus, et quod futuram eadem præsignabat. Sol enim tunc fulgentissimus velut guttam sanguinis distillavit in terram. Nicolaus autem et qui cum illo erant ingredientem conspiciat, mutato consilio, aditum ad Imperatores occlusere. Ast ipse in Hippodromi theatro tabernaculum fixit, cunctis Magnatibus istæ ad eum convenientibus et Imperatorem consulantibus. Interim quotquot erant aliqua cum Sancto familiaritate conjuncti et ab ipso exitialem eam futurum audierant, ante tres omnino menses, in suis domibus reclusi, quiescebant : ipse vero ab eo quo rem prædixerat tempore finem nullum plorandi gementi ac lamentanti faciebat. Tunc duo cujusdam Magnatis filii, Protospatharii, venerunt ad eum interrogantes, num expediret sibi aliorum et custodie ipsius Ducæ adhaerere. Quibus ille, Natilite, inquit, filii, nolite sic facere : neque desperata ejusmodi consilia capite : sin autem, vestram unus in gladio cadet, alius auribus naribusque truncatis mortem difficulter evadet. Uterque autem inobediens Sancto id quod ille prædixerat passus est. Lucas vero male consultus, malum sibi suisque comparavit opsonium.

at Imperii
comentationem
invitant,
E

et cunctabundum
jurejurando
petiticiant ad
urbem.

ille inconsultus
ruit in exitum

pridetur a
Bositho
prædictum.

CAPUT II.

G Constantini Ducæ clades a S. Basilio prædicta.

Vivis exempto, qui tunc sceptrum molerabatur, a Leone, et fratre b Alexandro post anni unius et paulo amplius spatium similiter defuncto, hujus ex fratre Leone nepos Constantinus successit in Imperium, una cum c Zoe matre sua. Qui cum adhuc admodum puer esset, tutores curatoresque illius constituti sunt Archiepiscopus Constantinopoleos d Nicolaus et Magister palatii e Joannes, Garidas cognominatus, et alii cum ipsis, Imperatoriam dignitatem conservaturi, ne quis eam forte præcipere pueri. His igitur cum suprema esset potestas concedita, incongrua quedam, ut dicitur, in Republica agebantur, gentesque barbare licentia usæ, circum civitatem populabunda grassabantur, nemine ad eas depellendas sufficiente. Itaque civitate ipsa tumultuante contra Nicolaum, tanquam non recte gubernantem, ipse cum sociis consilium cepit, scribendum esse ad Constantinum f Ducem, tunc orientali exercitui præfectum, ut adesset et Imperii sceptrum susceperet una cum Constantino puero g in purpura nato, qui dum

12 Cum enim deberet longanimiter agere, ingresses Palatii omnes obsessos tenere, ita ut nihil ad vicium inferri posset, atque ita fame pressos rogere, ut supplices sibi aperirent portas, seque intra palatium ultro susciperent ; noluit sic facere : sed de re vitæ cum suis intrare per portam, quæ Chalce nominatur ; securibus conterendo cardines ejus : cum prius suos omnes horrendis execrationibus obstrinxisset, ne gladium stringerent, ne jaculum vel hastam intromitterent adversus aliquem ; sed absque sanguine ingrederentur : Si illi, inquiens nihil contra se agentes vos occiderint, coram tremendo magno Dei tribunali

F

Nam cum
posset perfidos
obsistere in
palatio.

a
b
c
Tutores
Constantini
Porphyrogeneta

d
e
Constantinum
Ducem belicæ
vide clarissimum

f
g

A **bnali adversus eos disceptabimus, quod suo nos ju-
rejurando deceptos, e medio tollant. His dictis, una
cum comitibus perrexit ad portam, ut dictum est
Chaleem, atque ingredi cepit : qui autem in palatio
erant magna cum festinatione sagittarios collegere,
et tella de muro cœperunt mit ere. Igitur qui circum
Ducam sagittis sauciabantur, inflamantes eum pos-
tulabant, ut sineret arma expedi in adversarios.
Ipso autem talia dicentes prohibente sagittariorum
dexterimorum unus, cum didicisset quis esset Du-
cas, tenso fortitur arcu vulneravit eum in latere sub
dextera manu : ipse vero exclamans, *Vae misero
mili, male huc advenimus; hunc continuo resedit.*
Ceteris terrore percussis et retro abire incipientibus,
i qui intro erant audaciores facti et gladios strin-
gentes, apertis portis impetum fecerunt in eum : et
primo quidem Protostratorem Ducæ occiderunt, de-
inde alios plures, ac postea ipsummet. Neque peper-
erunt reliquis, sed fuga ac motu impeditos com-
pressosque in arcum, instar segetis demessuerunt.**

*nermi illud
ingredi cum
suis volens*

*sagitta ex
muro vulnera-
tur ;*

*et occiditur
ab erumpent-
ibus armis :*

*crudeliter
sancitur in
ejus aspectu.*

*et caesorum
corpora mari
merguntur,*

*horum inno-
centia testata
in aculeis.*

*Nicolai
Patriarchæ
crudelitas
m. rito ex-
crafa.*

**13 Evasissent nihilominus eadem aliqui, nisi im-
munes illi et inclementes continuo ad omnes portas
drexissent mandata, diligenter oculos haberi ju-
bentes, atque ita inquisitione facta in fugitivos ab
eorum nemine manus abstinerunt. Nam multos Ma-
gistorum Patrioiorumque, quos constabat palam
cum Ducæ sedisse in Hippodromo partim gladio peri-
m jusserrant, partim extra muros in furcam agi :
alios vero efflissis oculis exuereari, succisis nervis
dehilitari atque, vel in exilium ejeci : multos, qui no-
cuerant nonini, fustigari, multorum publicari sub-
stantiam: adeo ut videre esset magnum civitatem ea
pauentein, que neque expugnantibus atque obtinen-
tibus eum barbaris pertulisset. Porro qui Ducam ac
filium ejus interemerant, eorum præscidentes capta
ad Nicolaum, seu verius Agricolaum, ejusque com-
plices detulerunt : qui eadem agnoscentes non vul-
garibus honoribus eorum latores affecerunt. Cumque
no sic quidem malos illos exerevit crudelitatis sa-
tietas caperet, omnium caesorum corpora in pelagus
abjicienda urbis Præfecto imperant, neque fidei, ne-
que gentis, ac ne familia quidem communionem
reveriti, ut sacra saltum luno donanda permitte-
rent : sed plaustris imposita nuda, cruenta, mutila,
immanes illo fero per publica ruptantes loca, velut
mortuos canes dejecerunt in mare. Dicunt autem ali-
qui plures trilus milibus fuisse eos qui seipsos tra-
diderunt in mortem, sacramento aducti, ne gladium
vel aliud telum stringerent. De his vero qui in furcis
pendere multi ne fide digni testati sunt, vidisse
multoties super unumquemque eorum stellam, e cae-
lis nocti descendentein atque usque ad tempus auro-
ra emittentein, palam monstrante Deo injuste istius-
modi eodem adversus insontes fuisse exereitam.
Eminvero oreiso Ducæ parendam fuerat aliis, qui
neque manu neque vocein extulerant. Proh infeli-
citatem eorum qui talia perpetrantes innoxiam san-
guinem tam inclementer effuderunt ! Vae illis in
tremendo iudicii die, quando fratrum sanguinem do
manibus eorum exquiret Dominus.**

**14 Viso, ut nox dicebamus, Ducæ capite exera-
biles illi, eodem illuserunt, jusserrantque indixum con-
to per totam urbem circumferri spectandum, ut, in-
quiebant, confunderentur qui suas in eum spes col-
locaverant, ac denique in mare devolvi cum reliquo
corpore. Et hic quidem hunc in modum perit, ani-
mam vero ejus sempiterna dignam memoria sinus
Abraham excepit. Non enim tyrannice, ut præfati
sumus, incubuit palatio, sed horrendorum sacramen-
torum fretus religione : cumque posset illud oppug-
nare armis aut igne succendere, seque de his qui intus
erant hac ratione ulcisci ; nihil ejusmodi fecit, sed
cassum suam seque Duo committens, per tribulatio-**

**nem illam regnum est consecutus eorum. Cete-
rum non tam iis imputandum hoc crimen fuit qui
eustoliebant palatium, quam ovium rationalium pas-
tori, h Hettilao potius dixerim quam Nicolao. Nempe
pollatis manibus Evangelica explicans non audivit
per eadem dicentem sibi, Bonus pastor animam suam
ponit pro ovibus : sed huic contrarius omnino appa-
ruit, tamquam gladii hæres easdem mactans. Melius
profecto illi foret si saltem mercenarius pro pastore
audiret, juxta evangelicum illud : Mercenarius au-
tem et qui non est pastor, videt lupum venientem et
dimittit oves et ligit : quam ipsum ex pastore lupum
fieri, ovesque devorare. Hæc autem eo dicta sint,
carissimi, ut manifesto pateat quam insigni spiritus
prophetici dono sanctus Pater noster Basilius eni-
tuerit, qui futura non aliter quam si præterita jam
forent, exposuit discipulis suis, magis ipsi intanis.**

*a Leo Basili filius imperavit annos 25 menses 3, mortuus anno
911, Mtu 11, ut Leo Gammun. pro Maio ab perpetuum Junium
habent. b Alexander perat anno 912 Juni 7. — c Erat Zoe
ab Alexandro ejeta, sed de tatorum sententia revocata. — d
Erat Nicolaus a Leone Imp. pulsus, quod ab eo esset aditu ec-
clesiæ prohibitus ob ductum quædam nuptus Zoem, sed postea
ab Alexandro restitutus, Perforat antera Luthymius, in sacra
diplycha postaudum relatus a S. Polyeucto Patriarcha, ut dixi-
mus ad hujus vitam 5 Februarii pag. 707 an. 12. — e Leo
Gammunicus hunc Joannem sub Constantino asserit Domes-
ticum scholarium fuisse constitutum, sed renuisse et Stephanum
socium Nicolai in regimine statuit. — f Eadem Leoni dicitur
Constantinus Dux Scholarum, et hujus ambulationi adscrubatur
quidam hic tragedie extitit. An non potius hinc motus filius
adhucenda sit, pater atque necitante inter se collata, lector
judicare. — g Hinc Constantinus Porphyrogenetus cognovana-
tur. — h Hæc Græcis est bellica clades seu profligatio.*

CAPUT III.

*Monita data Saronite, Romani Imperatoris
genero : verbera reddita : Acta in Palatio,
et cum Matronis Principibus.*

**In diebus a Romani Imperatoris Saronites, ipsius
per filie conjugium gener, fastioso vir animi atque
superbo, secum ipse deliberabat quomodo Imperio
potri posset sublatis e medio iis qui rerum potiebantur,
h septem numero et ipsi ejus consanguinei. Ma-
jorem autem odii sui partem in Constantinum de-
prompsit Porphyrogenetam, et ipsam Romani per
atque ejus filiam generum, Leonis Imperatoris filium :
quamvis non hinc tantum infestus esset impurus ille,
sed Romanorum generi universo, totum, si per pro-
tegenti ipsam Dominum brachium leuisset, instar feræ
devoraturus. Cum igitur ille deceptus et illusus a
dæmone meridiano, secum meditaretur qua potissi-
mum ratione machinatio succederet, Pater noster
sanctissimus, haud pro ul ab ipsius Saronite ædibus
habitans, cognovit divinitus quid moliretur, atque
ita secum ipse inlit : Viden infestissimum illum quale
verset consilium, et quidem contra Dominum? Adibo
hominem et coarguam : fors an stulta illa machi-
natione desistet.**

**15 Igitur eum die quadam magno cum fastu ap-
paratuque in palatium Saronites ingrederetur, occur-
rens eadem Sanctus sic locutus est : Quare cor tuum
meditatur mala adversus Christi hereditatem? non
est tibi pars concessa a Domino neque finiculus in
sorte Imperii. Quiesce ergo neque in vanum labora ;
ne forte irascatur tibi Dominus, et perdas hanc ip-
sam, quam nunc obtinere videris, Patrii dignita-
tem. His auditis tumens ille atque ira plenus, sua
ipse manu in vectus in Sanctum, non cessavit facien-
tibus illius percutere equestri flagello, eoque multis
contumeliis onerato, recessit. Beatus vero nihil hæc
dicens, sequenti rursus de Saronite obvium se
stitit, ut quondam magus e Isancius Valenti, et ab
intento pessimo jussit desistere. Sed ille iteratum
monitionem indignissime ferens, famulis suis præ-
cepit ut comprehensum hominem abducerent, et domi
diligenter custodirent, usque dum reverteretur. Re-**

*Joan. 10, 11
et 12*

E

*a
Edoctus divi-
nitus quod
tyrannidem
cogitaret
Saronites b*

F

*monet ut a
eclesia
vultuata
recedat,*

*c
contumeliose
verberatus
eodemque
post idie
repetent,*

versus

A versus autem spinosus ex punica malo virgas expedi-
 diri jussit. Sanctoque ad se producto, Age, inquit,
 calmator : quis te malus demon eo audacie impu-
 lit, ut tanta cum præsidentia occurreres mihi, et
 adversum me talia palam delirares? Nescin' quod
 Imperatoris gener primum in palatio locum teneam?
 quod divitiarum mihi copia tanta insuper servorum,
 quanta possessionum, quanta gregum armentorum-
 que abundem multitudine, quam infinitum denique
 argentum et aurum et cum his gloria ac splendor
 mihi affluant a Deo, Regibus, et Optimatibus? Tu igitur
 qui vilissimum es silicernium, prorsusque despi-
 cabile et contemptibile mendaculum, offare, prius-
 quam te morti tradam, quomodo publice ausus es
 mihi talia dicere. Respondit Beatus : Quid? num la-
 tere existimas eam quam oculis animo fraudem.
 Dominus ipse revelavit mihi quae tentaturus es adversus
 Imperatores. Istam igitur malam voluntatem
 deponere neque rebellionem meditare diutius : testor
 enim tibi, quod nisi consilium tale dimiseris, mala
 tibi a Domino parata sunt, et memoria tua de terra
 delebitur.

abripitur in
 domum Saroni-
 tibus ab eoque
 interceptus

B dicit cordi
 jubetur semel

17 Tunc insanus ille exarsitans iracunda, actus-
 que in furorē, extendi Beatum super terram jussit,
 et immaniter virgis verberari. Ut, inquebat, inhabi-
 tans in eo pseudoprophetae spiritus expellatur. Cum
 autem hunc in modum percuteretur, non magis quam
 lignum exanime loquebatur quidpiam, et solus vir-
 garum strepitus foris audiebatur. Tandem licet aegre
 solvissimum impurus ille coniecit in carcerem, acete
 praecepit custodiri; et rursus sequenti die bovinis
 nervis dum caeso. Vide sis, inquit, ne deinceps teme-
 rarius, ne superbus, ne pronus in contumelias sis, et
 quae non intelligis ne prophetare praesumas. Post-
 quam igitur eum abunde ceciderat, denuo inclusit ac
 postera die bene pransus ac potus rursus festibus
 in eum saviri imperat. Patebat tum forte domus os-
 tium, et pia Joannis uxor Helena illac transiens, ita
 crudeliter cruciari Sanctum vidit, inscioque janitore
 ingressa in atrium, amaro enim fletu cecidit supra
 locum, inelamans iis qui ipsum percutiebant; Me
 peccatricem et intemperantem cadite, non autem lu-
 cem, pastorem, ac patrem meum; ne quaso ipsius
 loco cecidite, hunc autem abire sinite. O iniquitiam
 quam adversus homini electum exercetis! Haec ubi
 illa fide et memoria dignissima mulier prolucata est,
 belluus ille homo ac prius rabidus et immiseri-
 cors : Verberate etiam hanc, inquit, quoniam ita cupit
 fortassis enim hic ipsius est Marcus. Ergo
 ipsam quoque comprehedentes ceciderunt tam atroci-
 ter ut fugiente spiritu moritura jamjam videretur.
 Ita habitam foras per pedem trahi instar canis vilis-
 simae peribitissimus ille praecipit : Sanctum vero loris
 per verenda ligatum sublineae appendi jussit, et tau-
 raris divinis verberari : etiam hos cruciatus gratanter
 excipientem, et indubie confortatum a Deo, famulos
 suos servante a pusillanimitate spiritus et tempe-
 state. Non prius autem depositus est retusisque in
 carcerem quam plagas quingentas pertulisset, cum
 impius ille diceret : Erudiam ego per te plurimos ut
 similia facere non praesumant. Neque diu post pia illa
 mulier quae pariter fuerat verberata, inflammationis
 plagarum tumoribus finem vivendi fecit, non potius,
 si dicere fas est, Martyr ad Dominum emigravit :
 adimpleto verbo illo quo dicitur, Majorem caritatem
 nemo habet, quam ut animam suam quis ponat pro
 amico suo.

aterumque

C ut et illius
 hospitia vices
 eius dolens :

hac ex plagis
 mortua

Joan. 13, 13

corruptus in
 omnino Saroni-
 tibus

18 Cum autem esset in custodia Sanctus, ipsa
 nocte oblata est Saronitae visio, exitium ipsius por-
 tendens hujusmodi. Vidit quercum sublimem atque
 frondosam valde, cujus cacumen summum corvus
 insederat pullos in nido fovens ; vidit deinde venien-

tes duos securibus instructos ad excindendam quere-
 cum, quorum unus alteri verba haec dixit : Corvus
 iste multum crocitas non patitur Imperatorem dor-
 mire suaviter. Responditque alius, Sed et dilectum
 Deo Basilium pessime habuit. Sub haec scindere coe-
 perant arborem : quae successa in terram corruit, et
 accurrerunt quidam panis obsiti, qui ramos ampu-
 tatos conjiciebant in ignem. Conspexit etiam virum
 Sanctum arbori collapsae superstantem dicentemque,
 Omnis arbor quae non facit fructum bonum excin-
 detur et in ignem mittetur : deinde ad ipsum qui haec
 videbat sermonem convertens : Numquid ego, ait,
 tibi dicebam, Desiste a cogitata tyrannide ; aboqui
 ipso quoque quam possides sublimitas auferetur a te?
 Vix spectaculum triste recesserat ab oculis, cum evi-
 gilans miser male sibi esse expertus est, conside-
 ransque visionem sibi oblatam multum timuit, mit-
 tens continuo qui Sanctum liberaret a carcere. Non
 tamen in animum inducere potuit, ut fieret supplicis
 Beato, sua fortassis oratione dispulsuro morbum,
 atque ita insanus ille pessimeque consultus ipsa illa
 agitudine extinctus est, secundum quod ait Pro-
 pheta, Vidi impium super-exaltatum et exaltatum, et
 duos filios substantiae suae heredes reliquit.

D
 ACCITORE
 GREGOR.
 DISCIP.

Mat. 7, 18
 jubet Basilium
 dimitti,

et moritur,

Ps. 36, 35

E

19 Sanctus porro hoc quoque per Dei gratiam ago-
 ne perfunctus atque solutus, revertit ad supra me-
 moratum servum Dei Joannem cuius in aedibus ha-
 bitabat; et cuius pietissima uxor propter ipsum
 Sanctum causa ad mortem fuerat : qui ut vidit eum
 quantisque viribus ac vigoribus sanctum corpuscu-
 lum exaratum ferret, perfudit solum lacrymis, gaudio
 ac dolore mistis. Sed et discipuli ejus, quos latere
 non potuit, quod solutus Iustus quid Joannem esset,
 lacrymis perfusus convenerunt, et mellifluis exhorta-
 tionibus ejus sicut antea fiebantur. Postquam autem
 etiam hic Deo carus Joannes finem vivendi fecit, et
 ad desideratum sibi Dominum emigravit, restabat
 Sanctus solus domi ipsius, quia Joannes nec liberos
 post se nec omnino heredes illos dimiserat. Igitur
 qui visitandi Sancti causa illic accedebant, etiam
 ministrabant ei : multos enim aegrotos per eum sa-
 nabat Dominus, alios quidem superna virtute suc-
 currens, aliis vero per cibum aut potum sanitatem
 largiens; per ea scilicet ipsa quae illi ferebant ad eum,
 et ex quibus pauperibus dabat liberaliter, nihil in
 crastinum juxta Evangelicam legem, sollicitus. Qua-
 cumque ad eum hora venisset aliquis, invenisset
 examen pauperum praestolantium animi corporisque
 levamen : erat enim supra modum compatiens mis-
 riorum, erat absque dolo atque malitia, seculo huic
 nequam perfecte mortuus : quare illorum ad se
 nihil unquam in crastinum voluit servare reposi-
 tum.

Regressus ad
 Joannem
 Sanctus

illo mortuo

in ejus domo
 solus manet
 omnibus
 beatus :

F

20 Veniebant autem etiam ad Sanctum ex Pro-
 ceribus multi, quo et Sacerdotes ac Principes Sa-
 cerdotum : et precibus ejus cum monachis et turba
 promissa impertiti, dominum revertebantur. Fuit
 inter hos Constantinus quidam, regnumque vulgari
 Barbarus, maximo opere viro Sancto affectus : qui
 statim, ut didicit mortuum esse qui antehac ei mi-
 nistrabat Joannem, venit ad eum, susceptaque ex
 more instructione rogavit ipsum migrare in domum
 suam. Et primo quidem abuit Sanctus, ornatos in
 splendorem viri conjiciens, cum semper abjecta et
 humilia sectaretur : tandem tamen cum ille ad pedes
 prostratus pergeret supplicare eum lacrymas, peti-
 tioni ipsius assensit, assurgensque abiit cum eo :
 non utique facturus, quantum arbitror, nisi prae-
 vidisset quantum ex ea re utilitatem perceptura esset
 vici illius religiosisimi anima. Nam quomavis ad ipsam
 antea rogasset multi, nullus tamen eorum potuit
 persuadere ut assentiretur. Erat autem domus jam
 dicta

deinde
 rogatus a
 Constantino
 Barbaro

migrat in
 illius aedes

AUCTORE
GREGOG
DISC.

A dieta in d. Arcadianis. Igitur exauditam videns orationem suam Constantinus, gavisus gaudio magno est, et Sunamitidis exemplo lectum, scabellum, candela-
brum mensamque seorsim a familia strepitu instruxit novo Elizeo, atque familiaribus ad ministerium ejus delegit animum quendam, virtute ac moribus probatissimam, nomine Theodoram: quæ jussu herili eundem domestico famulo nupta, geminam ex eo prole, masculum puellamque pepererat; viro autem nature debitum persolvente, vitam exinde egerat in continentia. In hujus ergo annis cellam descendens divinus Pater noster, ad eorum necessitates sublevandas qui quotidie veniebant ad ipsum, vesperi ascendebat in cellulam suam orationi vacaturus. Cumque multi ex Principibus rogarent eum ad visitandos quos ibi habebat infirmos, suscipiebant ipsum in domus suas, nec frustrabantur postulatis. Eratenim videre passim ad impositionem manuum ejus algores auferri, febres remittere, fugere demones, verbo, nocturnum omnem sanari.

21 Anastasia igitur clarissima Patricia, eademque titulo e Zotes dignata, et intra easdem, in quibus Sanctus, sedes habitans; accersebat eum siepe ad se, certaque ab eo docebatur vitæ ducenda rationem. Arguebat enim horrende illam si quid in-
lebrî forte infirmitate peccasset: nec illa fastidiebat monentem, sed corrigi ab eo mansuete se patiens, multas faciebat elemosynas et in ecclesiis erat assidua. Accedens vero ad Helenam Augustam et prodigia viri sancti eidem narrans, rapiebat in admirationem et desiderium videndi eorum tantorum patratorem miraculorum, et impensis sibi ab eo precibus libere fruendi. In domo quoque Irenes Patriciae frequens erat: ubi cum multas virorum principum uxores reperiret, discretivo illo oculo suo dignoscebat quantum eorum vitam cum honestate duceret, utque ad virtutis fastigium provehebat studiosus; indecore vero conversantes aversabat, et vitæ suæ reprobus redarguebat. Neque solum feminas, sed etiam viros corripuebat admonenda, ut vererentur vel in conspectum ejus venire, et omnes eum admirarentur. Atamen singulari quodam miraculo accidebat, ut sequendo ipse commonebat quemquam, nisi ejus oratione obstruerentur aures presentium, ne oburgationem audire possent, indeque reprehensio acceleret verenda.

22 Tot tantoque in Sancto videns quotidie Imperatrix audacia obstupescens, misit aliquando e cubiculariis manu, et ipsum ad se vocavit, ut sibi benediceret. Advenienti autem procedens obviam atque adorans, preces ejus postulavit: cui Sanctus benedicens atque super eam omnis, Custodiat, inquit Deus, concessi tibi relictis Imperii robor inviolatum in annos multos, ac deinde eorum regna tibi impartatur bonum omnium dator atque largitor. Tum ad eum Augusta: Pridem est quod sanctitatem tuam videre concupivi, sancta et venerando Pater: et ecce desiderium meum adimplevit Dominus: nunc itaque deprecor sanctitatem tuam, ut ne desinas orare pro me ancilla tua, ut elemens atque misericors sit mihi Dominus in illo tremendo retributionis æternæ die. Cui Sanctus: Nobis quidem, inquit, o filia, nequam incommodum est orare pro vobis: verumtamen, si nos oramus et vos orationi nostræ faciatis contraria, inefficax illi nobis fuerit; immo enim adificans et alius destruens quid provenit illis nisi labor? Ad Jeremiam quoque dicit Dominus: Noli orare pro populo hoc, qui non exaudiam te. Nonne vides quid isti faciunt? Audivimus quidem quod multum valeat justî deprecatio, sed inefficax rehlita, hoc est, adjuncti operibus bonis eorum pro quibus illa funditur. Quapropter danda tibi opera est, primum quidem ut ipsam te custodias a malo, deinde ut bono faciendo

attendas, ut sancta operatione tua et orantium pro vobis deprecatione duplicem habeatis fiduciam apud communem Deum ac Dominum.

23 His et pluribus cum ipsam erudiret Sanctus, rogabat eum ut totam hebdomadem maneret in palatio: qui voluntati ejus morem gerens, ipsa insuper instantius supplicante, ut suis a Deo precibus fructum ventris masculinum mereretur accipere, plenus spiritu propheticò dixit: Semel adhuc feminam paries: quæ autem post hanc sequetur proles, mascula erit, Romanus nomine. Verum ne dubites de eo: crescet enim puer et ætatem virilem partinget, et consanguineis tuis, qui nunc regnant sublatis, solus ipse cum proprio suo regnabit patre, te cum eo pariter gaudente et exultante. Quæ ut audit et admirata Imperatrix est, adoravit dicens, Fiat mihi secundum verbum tuum. Imperabat autem tunc Romanus, pater Augustæ, cum filiis Stephano g et Constantino; h Christophoro primogenito jam mortuo, ex quo supererat filius, nomine Michael, qui coronatus quidem non est, stola tamen imperiali et coccineis calceis honestabat, potestate etiam nonnulla præditus et a sectantium splendore gloriosus. Ipsa vero Helena primum inter Augustas locum obtinebat: altera enim patris uxor i Theodora excesserat e vivis; et k Sophia quondam Christophoro nupta, mortuo eo, e palatio relegata erat. Prima autem erat ipsa, quia conjuncta Constantino Porphyrogenetæ: qui genus ex Basilio Imperatore ducens, filius erat orthodoxi atque ab elemosynarum largitate commendatissimi Leonis.

24 Illa ergo hebdomade, qua Sanctus in Palatio versabatur, assumebant illum quotidie causa benedictionis obtinenda tam Imperatores quam uxores eorum: ipse vero singulis postulabat convenientia, utpote qui oculo mentis subtiliori cognosceret quid potissimum in unoquoque desideraretur. Accidit autem ut etiam ad Romanum inducerent illum: cui dum post humanissimæ exceptionis officia familiarius colloqueretur, cepit eum in faciem redarguere Sanctus, quod unio auri et mulierum amore insaniret, et civium filias constupraret: Imperator vero monachorum amans, non inole non elatus est in iracundiam; sed mansuete excipiens correctionis disciplinam auro quoque oblato honoravit abeuntem: quod ille prorsus recusavit admittere. Sed et Augusta, cum se dimitti ab e. postularet, exuens vestimenta auro contexta, dabit ei, jubensque marsupium asserri multo auro turgidum, adjurabat illum per sanctam et vivificam Trinitatem accipere inde quantum vellet. Quare adjurationis religionem reveritus Sanctus, simul et Augustæ fidem demiratus, summis digitis tres accepit nummos, eosque ministranti sibi sumi tradidit. Cumque aliqui ex circumstantibus ei dicerent: Da ei etiam alios, Pater; respondit Sanctus: Non multis spinis egemus, filii: pungunt enim, pungunt manus illæ. Obstupuerunt igitur omnes alienissimum a pecuniarum amore Sanctum, et Imperatrix ad eum dixit: Vere, Pater, Christum solum ex toto cordis affectu diligens, alienus es ab hujus mundi voluptatibus: ipsum tantum ora pro nobis, memoriam mei faciens in tua apud Deum acceptabili deprecatione. Atque his dictis dimisit multo cum honore, quamvis hic eum afficeret nihil.

25 Sub illud tempus infirmata est clarissima Patricia et Zoste Anastasia, infirmitate continua, qua et mortua est. Continuo autem accersens Sanctum, supplicabat eum, ut precibus ejus exoratus Deus ab isto morbo eum liberaret. Ast ille, Dei voluntatem irrefragabilem cognoscens, et sciens quam parata esset ejus anima, ut maturos fructus Domino exhiberet; verbis consolatoris animavit eam, ut Dei beneplacitum gratanter ferret: Quoniam, inquit, pro nobis

eique prolem masculam et regnatram promittit:

g h

k l

Romani Imperatores aburiam et libidinem voraguti:

recusat oblato ab Imperatrice dona:

egrotantem Anastasiam

ubi nullis ad se veneribus optulatur.

e frequens opud Anastasiam

et Irenen Patriciae.

ad Helenam Augustam accersitus,

Eccli 33, 28

Jer. 7, 10

bonis eam monita instruit,

A nobis ille cognoscit quid expediat nobis, et secundum Apostolum : Siquidem vivimus Domino vivimus, et si morimur Domino morimur. Quodam igitur die, cum omnibus consanguineis et affinibus circumsedentibus inter eis etiam inveniretur vir sanctus, querebant ex eo non forte adhuc ab infirmitate resurgeret : medri namque turpis lucri causa despiciebant eos, quasi morbus minime letalis foret. Ille vero in spiritu edoctus propinquam esse migrationem ejus, eandem velut in anguina declaravit, effrens coram omnibus imaginem ejus, et faciem illi obvelans ac dicens : Adhuc triduum, et non erit nobiscum. Lar, an igitur filii misericordiam facite erga ipsam : nihil enim emigranti ex hac vita anime prodest, et que atque elemosynarum larga profusio, scriptum est enim, quod superexaltet misericordia judicium, et Deus qui intelligit super egenam et pauperem, in die mala liberabit eum Dominus : equi vero dies peior quam mortis hora? in qua collecti demones praefracte animam arguunt delictorum, et si pro ea multam elemosynam factam inveniant, confusi diffugiunt : litrum enim animae sunt opes ejus : et lila atque elemosynis peccata expiantur. Quapropter sacrificii et elemosynis infirmam animam instruite ad iter aeternitatis, et sinito medicos delirare. His ita diserte auditis ex Sancto, immolare lacrymas quotquot aderant, atque in effusos plauctus soluti sunt, et largitate magna profudere elemosynas, ejusdem praeecepto obaudientes. Tertia vero die, sic ut dixerat Beatus, ad Dominum profecta est felix Patricia, admirantibus omnibus et glorificantibus Deum, in Sanctis suis glorificandum.

Rom. 6, 8

praedicit
moriuram
die tertio,

et pro anima
elemosynas
facendas
suadet.
Jac. 2. 13
Ps. 40. 1

que ad animae salutem pertinent. Postquam autem hic vivere desiit, notos amicosque interrogans roquebamus istiusmodi virum alium : sciens quod multi, imperiti quamvis sint, inanis tamen gloriae ducti cupidine, ipsos se ingerunt amabibus alienis regendis, qui praeterquam quod nihil prosint, nocent sepe plurimum, suis ipsi passionibus obnoxii : caecus enim si caeco ducatum praestet, ambo in foveam cadunt. Igitur cum metuerem ne in aliquo mitius prolium incidens praeceps ruerem in exitium, querebam, ut dixi, spiritualement invenire Patrem, qui cum Dei adjutorio posset salvare infelicem animum meum. Joannes igitur ille, quondam Stauracii Patricii honoratissimi famulus, nunc verum prope heata requiescens, Sanctum mihi hunc virum suggerit, narrans partem aliquam miraculorum ejus, et ubi commaneret indicans.

D
VICTOR
GREGOR
DISCIP.

et ad S.
Iulium
directus.

E
magno terrore
currunt
in via

F
quod S. Basilio
venerat.

27 Quadam igitur die, ex his quae ad manum erant accipiens munuscula nonnulla, ad ipsam abii, et domui illius appropinquante correpi tremor : qui num ab adversaria fuerit potestate, bonis semper consiliis repugnante : nunc ab inhabitante in ipso mihi que obviantem et magnam ejus virtutem sic manifestante gratia, hanc equidem possum judicando discernere : hoc scio, excidisse me mihi, et retro unde veneram abisse. Postea tamen resumens animos neque Crucis signo communiens, formidinem seposui : et domus accedens ostium, ipsique ostiario factus obviam, intro ad Sanctum directus sum. Qui statim ac me vidit : Recte, inquit, veneris, filii Gregori : huc paulum asside atque edicito quid sit quod expaveris in via. Ego vero audiens ex nomine compellari ab eo me quem ante id videram nunquam, attonitus substiti : neque enim virum gratia istiusmodi praeditum usque ad id tempus meideram, solum ex Vitis antiquorum Patrum tales esse aliquos quos in doque legeram. Itaque accedens ad pedes ejus, adoravi, atque in scammis, quod ante et serviens posuerat, resedi : ipse autem us suum Spiritu Dei plenum aperiens, exposuit mihi quidquid forebam in corde abilitum et totum intima cogitationum secretum. Quibus in magnam admirationem ac stuporem actus, cum forte quidam alii ad ipsum ventent, precibus ejus postulatis recessi.

B

G
ut et de se
rum habenti
ub eo zelum :

H

28 Postquam autem hebdomadam volens redire ad Sanctum, accipi solem ex Fratrisbus spiritualibus quemdam, Julionem nomine : ingressusque post mutuae salutationis osculum cum ipso jubente consedissemus, soluto vir beatus a renibus cingulo, quod erat ex vili panis confectum, illud convolutum iugit in sinum, et assurgere volens in lectum recidit, erat enim plenus diem. Tunc ego Domino Juliano in aurem dixi : Vob Sancti zelum postulare, ut ejus amore illam mihi habeam Phylactem laeo, et abam emptam ipsi referam. Sed prohibuit ille, pua, in quietat, secum satis cogitum cum habentibus non convenit ququam postulare, itaque accepta illius appreciatione fausta, reversi sumus. Habebat vero tunc Sanctus, ubi dictum est, in Arcadianis prope duo a templi sub invocatione Sanctorum Archangelorum extracti ab Imperatore Basilio, valente sic reparare eadem b Michalis filii Theodori c Imperatricis. Nos autem ad Boviam commorabamur. Ipsa igitur qua reversi sumus hora invenimus cingulum Sancti, prout illud ipse convolutum, jacere supra lectulum meum : quod agnoscentes, et timore simul ac gaudio correpti, obstupimus admirandum illud proligium, neque potuimus divinare quis illud ad nos usque detulisset. Demde reductis vix deum a stupore animis, ipsum in manus sumpsimus, oculisque et ori admovimus : hilariter exsultantes donum, quod divinum in partes deposuimus in oratorio sancti Protomartyris Stephani, quod est in fornica

CAPUT IV.

Gregorius Vite scriptor notitiam cum S. Basilio inquit : qui coram eo pseudomoniam corripit.

Hactenus, curissimi, narrata de Sancto non ita scripsi, quasi rebus gerendis ipse adfuerim a principio : sed ut accepta a viris fide dignis, et Deum veritatis a se dictae testem assumentibus. Deinceps commemorabo quemodo et ipse ab initio Sanctum cognoverim, et quae sub oculis meis ab eo facta sunt mirabilia. Est monasterium in hac divinitus custodita civitate, Maximine dictum : in hoc senior quidam erat Epiphanius nomine, natura spado : qui a sexto aetatis anno traditus Deo, annum septuagesimum quartum ibidem agebat. Hic cum experientia rerum et accepta cultus doctrina polleret, primus fuit ex quo fallacis mundi vanitatem corpi cognoscere, cuique me totum tradidi gubernandum in us

Gregorius
magistro suo
mox, alium
querens,

a
b c
quam miracu-
love accipiens
Gregorius.

AUCTORE
GREGOR.
DISCIP.
rursum cum
adit cum
Juliano,

A Bovis, constituimusque sequenti rursus die Sanctum pariter adire. Casu vero cum frater meus ministerii alicujus causa discessisset, solus ivi. Necdum Taurum transieram; cum ecce obvium mihi sit ipse completo ministerio: coegi igitur eum simul mecum ire ad Sanctum. Excusabat ille quidem, quod nec unum quidem obolum ferret ad coemendum aliquid Justo: sed respondi sufficere quae habebam ego: itaque irimus collectantes.

et arcanorum
notitiam in
Sancto
immutat.

29 Ut ventum ad locum est, prior ego ingressus, propeci me ante sanctos illius pedes: ipse vero me sustollens, conversusque ad venerandam illam animam eidem dixit: Anna, juvenis hic heri zonam meam abstulit, eamque dividens et sufflens in Protomartyris oratorio reposuit. Quae ego audiens vehementer admiratus sum, quod non tantum divina virtute domi meae esset inventa zona, sed quod etiam quicquid de ea factum erat velut, si praesens fuisset, eliceret. Interim ingressus etiam frater meus est, et attonitus adoravit super terram, dixitque: Benedic mihi, Pater sancte, fons tuo, Sanctus autem sublevans illum, inquit, ad animum obstantem: Et hic occurrens Fratri Gregorio circa Taurum, volebat ad nos venire, propterea quod eum nihil ferret. Itaque haec eo dicente magis etiam obstupimus, tremulandi atque perterriti, neque omnino valebamus in faciem eius intendere oculos. At ille, inquit, Surgite filii, neque me reverentini, sed reverentini Dominum Deum caeli et terrae: qui illuminet gressus vestros spirituales, et erudiat vos in sui cognitione, atque in omne opus bonum deducens, suo denique vos regno dignetur. Et haec dicens eduxit e sum zonam alteram, mihi quae donavit, inquit, dicens: Delibera tibi heri cum Fratre tuo an zonam a me postulare: ille autem non permisit ut faceret: sed ego propter amorem quo me prosequeris ipsam continuo tibi misi: nunc vero accipe etiam hanc filii, ut Deus qui virtute praerungit diligentes se, te quoque succingat robore spirituali, ad ambulandum super serpentem et scorpionem et omnem potestatem inimici: ad effugiendas multiplices illius machinas et ad mensuram spiritibus aetatis perveniendum.

30 Haec cum dixisset suscepi venerandam zonam de manu eius dextera, eamque exosculatus, ipse imperante consedi. Et ecce mihi quaedam pullis induta vestibus ingressa ad eum est, quam pene sequebatur junior alia, sanctimonialis quendammodum videbatur. Annus autem eum adorasset, audivit a Sancto: Spiritus Dei sanctus custodiat corpus et animam tuam: sicut macula. Haec autem considerans, adoravit etiam alia: quam ille aversatus vehementer irasci visus est. Cujus rei causam ignorantes, rogabamus ut ipsam quoque juberet nos eum considerare, et convenerat ex his quae attuleramus. Ast ipse etiam nobis succensuit quod oravimus pro ea: et ministranti sibi Theodoro stideneque suggerenti, quod etiam illa esset Christi familia, et monasticum gestaret habitum, respondi omnino commotiori et torvum intuens: Quare, tanquam una mulierum insipientium es locuta, jubens hanc assidere prope nos? Sed ut videam, habitus ejus decipit te: alioquin non bona fide huc advenit, sed tantum ut tentaret nos. Et accipiens poculum vino plenum, collegit e mensa micam atque in illud posuit: manum vero qua illud tenebat extendens in aerem, velut qui ipsam alicui porrigere vellet, in quo Sancti miraculis videbatur dixit: O filia diaboli, numquid sic venetia et incantationes tuas immittis in calcem, eaque potas animas insipientes, ut eas in tui amorem pellicias? Numquid heri ex tali monasterio Hegumenam et Geconomum advocasti et fecisti similiter, continuo persuadens eis contemperatum sibi a daemone interitum bibere. Quomodo, infelix, hunc induisti habitum,

In comitatu
pau matrona

accidentem
quendam sub
habitu
monastico
repetit
Sanctus,

et venerat
ejus aliquo
libellines
arguit:

ut Domino crucifixo per illum illuderes? Sed ille, cum Deus sit, non patitur sibi illudi. Dic igitur mihi, o misera, cujus rei gratia angelicum istum amictum suscepisti, oblectans per eum daemone caeno fornicationis gaudens, Deum vero nostri amantem misericordemque provocans ad iracundiam? Vae tibi infelicissima et impudentissima, quia confemerasti sanctum habitum et divinam regenerationem, quam fueras per illum consecuta! Ideone seculo renuntiasti, ut per impuras daemone incantationes omnes pertrahas impudendum tui concupiscentiam? Equidem Deum revereor: alioqui ipsa haec hora tradidisset me tuis daemonebus, quibus et aves immolas, et magica tua philtrea conficis, execranda cunctisque hominibus constituendam in exemplum. O quam impura es hinc impurissima!

ejus simulata
penitentia,

31 Haec ubi dixit exurgens Sanctus impaeto caelestem eam foras expulsi, et Recedite a me, inquit, operarii iniquitatis, reversusque iterum supra lectum assedit, nobis omnibus velut in lapides versis praetimore, et summo in silentio persistentibus. Misera autem illa, conscia sibi, ex multis quae fecerat faciebatque pauca esse quae Sanctus dixerat: timore correpta stetit in atrio, et lacrymabunda claravit: Ino Sancte Dei, cuncta quae dixisti, perpetravi, neque in ullo deceptus es. Vae mihi peccatrici, quia iniquitates meae supergressae sunt caput meum; et peccatorum meorum multitudo facta est sicut numerus arenae maris. Adjura me, obsecra, Sancte Dei, et curam suscipe animae meae, ut non pereat et in ignem mittatur aeternum. Haec et his plura vociferante illa cum gemitu amaro, inquit, ad Sanctum Anna Theodora: Domine mi, Viden' quomodo penitentia inserere obsecra et suscipe penitentem atque ad viva illam orationibus tuis: scio enim quod non repellat eam Dominus, te pro ipsa intercedente. Beatus vero ad eam, inquit: Quam miserum est hominum internis nil videre obtutibus? Ego satanem humeris illius insidentem intueor ut parvum simium, pinguem et obesum propter delicias nequissimorum ejus operum: qui ut ipsam suam appellat matrem, sic illa filium suum carissimum, et in aeternum non separabuntur ab invicem: non enim est respectus in morte ejus neque firmamentum in plaga illius. Quomodo igitur orabo, ipsa non desistente a fornicatione et magico suo commercio? Ad haec egressa Theodora, quaevisit ex ea nunc parata esset ex tunc recedere a pessimo opere. Quae respondi, Vere Domina mea penitet ex animo: tantum suscipiat me iste Dei electus. Ingressa Theodora dixit Sancto: Incepta illa, Domine mi, penitentiam promittit. Ast Sanctus: Nequaquam credas ei: simul enim atque a sua nequitiae officinam redierit, eadem et his peccata faciet: quoniam nulla nobis sit pars cum illa.

que alios
monuit ad
n. misericordiam

ipse nihil
motus praedicit
ad scelera
mae
reversuram r
F

Gregorius
donum
regruato

inquit in
velam praedice
claus,

32 Tempus interim processerat longius: surreximus igitur discorsuri, et faustam ejus imprecationem postulamus: quia via erat prolixior et mulieres ab Hexacionio venerant. Cumque simul pergeremus nos et illa pullis induta vestibus, quae Sancti benedictionem pariter nobiscum acceperat (aha enim processerat nos, pudore suffusa) requisivi quanam et unde esset, et an ita se haberent omnia ut dixerat Sanctus. Ipsa autem: Ita proorsus, inquit Domine mi: amatores eum ejus numerari sunt, et saepe et locuta sum de Sancto, ut verecundia mota respiceret: ipsa autem irridebat me dicens, Duce me ad eum et videbo similitudinem ejus: quod si juvenis est, faciam sane ut detestetur illam et me solam deumet. Quantumvis autem suaderem ut a prava illa intentione desisteret, nihil unquam persuasi: quia etiam impudentia consueta utens subsecuta me est: cui si adversi contingeret aliquid, amatores
ejus

A ejus de me sumerent ultionem. Quidquid igitur de ipsa Sanctus dixit, Fratres, verum est, et merito ipsam contempsit : quia multas animas, non laicorum duntaxat sed et monachorum, in perditionem protraxit. Equidem non destiti, suadens et ut finem faceret nequitiae suae : verum illa quidquid dicerem pro delirio habens exposuit, neque prima tantum sed pejora etiam repetiit opera. Atque his inter nos dictis recessimus ab invicem unusquisque in viam suam ; post tempus autem breve iterum ad Sanctum aliens, inveni ibidem praedictam matronam, quam interrogans de monacha illa, didici quod foelioribus etiam peccatis insisteret, aucto amatorum priorum numero : ideoque praedictionem Sancti miratus, glorificavi Dominum, novissimis hisce diebus ejus nostris ejusmodi luminare mundo exhibentem.

et postea discit in pejora lapsam.

a Arbitratur Combefis illa duo templa esse S. Michaelis et S. Gabrielis, atque in eorum laudem esse compositum sermonem Michaelis Synelli, quem ipse edidit tomo 8 Bibliothecae Patrum concionatorum pag. 280. — b Accurate eadem Michaelis describit Leo Grammat. pag. 469, et ex eo alii. At Constantinus Imperator in Vita Basilii avi cap. 22 dicitur ab hoc amore necem illius — c Vitam S. Theodori Augustae dedimus xi Febr. — d Asyziensis seu Regeneratio passim a Patribus et antiquis scriptoribus appellatur ingressus in monasterium

redeuntem ad nares fetorem alii nequaquam ferens, concutiebar vehementer : itaque in anxietate constitutos per istas ventris contorsiones, tam copiosa facta evacuatio est, ut araneae adinstar exhaustus debilisque essem ; et intra breve tempus convalescens a morbo, glorificavi Deum, qui per Sanctum suum mihi tam facilem et tam citam contulerat sanitatem. Ex eo enim die nunquam vel caput doluit, vel aliud membrum annis quindecim jam elapsis.

D
AUCTORE
GREGOR.
DISCIP.

35 Caupo quidam Sancto familiaris, videns pesum ire res suas, venit ad eum ; rogans et supplicans, ut in domum suam dignaretur venire. Qui cum venisset, excepit illum discrete, ut decuit, multos ad prandium pauperes convocans. Sequenti vero die ait ad Beatum ; Non dedignetur sanctitas tua etiam vinariam meam cellam intrare, ut istie et vasis et vino, nobis autem imprimis benedicas. Comitibus autem amicis quibusdam, et viro indicante cados suos ut eis Sanctus benediceret, facta oratione benedixit cunctis : ad unum vere vas enim venisset, capiens metretas circiter quindecim, dixit Cauponi : Ecce, Frater cadis tuis omnibus benedixi : hunc vero debeo comminere. Ille vero : Nequaquam, venerande Pater : sed et huic benedicito, ut prospere : video enim rem meam omnem abire retro, dum sub debili languero impotens satisfacere creditoribus, et propterea vereor ne extremam in paupertatem deveniam. Respondit Sanctus : Et ego novi haec omnia, nihilominus cadum istum contereere debeo, ut a magno te periculo eximam, propterea enim adveni. Rursum vero caupo : Caput meum contere, tantum iste ut salvus maneam.

Infelix
cauponis cados
benedicens
Sanctus

B CAPUT V.

Narrantur miracula varia in ipso et coram ipso Scriptore patrata.

D Deumbebam aliquando morbo detentus, et advocato quo uti consueveram medico, remedii quidpiam ex eo querebam. Ille vero, expensis omnibus quae mihi acciderant, judicavit expurgatoriam potionem sumendam. Fuit id mihi perquam molestum, numquam enim istiusmodi aliquid sumpseram : cumque de Sancto mihi incidisset cogitatio, statui ad ipsum ire, et quod et visum fuisset facere. Erat autem prandii tempus quando abii, et veniens cecidi ante pedes ejus, donec assurrexi jussus, et prope ipsum consedi istic nbi pauperes quidam, qui ante me venerant, simul vescebantur cum eo ; qui manu tenebat alium viride cum frusto panis, sicut et ceteri pariter comedentes, nec tamen gravis alii odor sentiebatur. Hoc ego cum admirarer, ille mihi respondens ait : Numquid non ante talenta horam praescrispsit tibi medicus sumendam potionem propterea quod aliquantum male haberes ! accipe igitur et contere ramum illum. Sumensque comedi ex eo quod comedebat ipse, quamvis alium edissem numquam, gravem illius odorem non ferens ; comedens autem tunc nihil ejusmodi sensi, adeo ut mutationem illam admirarer. Deinde baculum mero implens, tertioque consignans, jussit bibere.

Gregorius purgationem praecriptam horrens,

porrectam a Sancto alii partem gustat.

E

36 Dumque ita deprecatur, videns baculum Sanctus, sustulit in caelum oculos, simulque baculo feriens vas confregit et statim ex illo comminuto vinum orane effluxit. Quod videntes qui cum caupone aderant, intra seipsos convitia faciebant Sancto. Hic vero istum eorum sensum cognoscens, ex iis qui forte ad manum erant calamis unum accepit in conspectu omnium, et extraxit serpentem longum quasi cubitis tribus, turgentem tabo et intolerabili fetore gravem, et ait ad illud : Ut quid, filii, succensetis mihi in cordibus vestris, quasi perperam aliquid egissem ? videte prodigium magnum : quam multi creditis ex illo mortui fuissent ? quantas angustias molestiasque incidere hujus causa delinisset infelix ille ! Numquid jam non rem optimam egisse vobis videor ? Et projiciens serpentem ante oculos eorum, sessum exivit ex apotheca. Illi autem praecedentes ad pedes ejus, postulabant ignosci sibi quod contra eum murrarassent. Tunc inquit ad eos Sanctus : Moderator et cognitor omnium Deus, et hujus et omnium peccatorum vestrorum remissionem vobis largiatur : sed videte ut nemini manifestum fiat ; usque dum a corpore absolvat me Dominus : ipse enim est qui per me servum suum indignum talia operatur, ad vestram qui creditis in ipsum salutem. Ex tunc vero prosperatus est homo ille in negotio suo, et res omne alienum dissolvit.

eorum unum
committunt,

sciens in illo
serpente
esse,
F

C 34 In his eramus, quando veniens vir quidam pius par buediorum calceorum obtulit, quos conspiciat pater-familias : Non, inquit, decet te, Pater sancte, tales gestare ; mihi autem peccatori convenientissimi essent. Reposuit Sanctus : Dimitte illos in loco suo, quoniam alios non habeo. At rursum ille : Tibi, Pater, Deus subministrabit alios : hi enim ex manibus meis danceps non tollentur. Ait ad eum Sanctus : Vere, Frater, septem paria calceorum habes, et non sufficiunt tibi, sed venisti ut unicum pauperis senis auferres. Scin' autem quid tibi ex hoc eveniet ? Quia hos per vim aufers, tuorum calceorum par optimum amittes. Abiit ille acceptis calceis et verba Beati contemptum habens ; sequenti vero die lavandi caussa ingressus in balneum, quod Sanctus praedixerat ipsa didicit experientia, atque ex illo magis eundem admiratus ac reveritus est. Ego porro, qui alium, ut dictum est, comederam et tria baulia exhausseram, quandiu quidem apud ipsum fui quietem habui ; statim vero ac domum redii totis corpori commoveri visceribus, et

audit futura veraciter praedicentem :

et domum reversus cibo laetitia sanatur

37 Alias iterum cum venissem ad Sanctum, inveni quemdam loquentem cum eo velut in parabolis : erat enim ei perturbata ratio a malis demonibus ipsi illudentibus, quasi esset in hac Deu dilecta urbe regnaturus, quemadmodum ex sermo sermonum ejus intellexi. Volens igitur Sanctus eidem persuadere vanam esse mentis suae intentionem, utque ab ea desisteret et Domino adhereret ; respexit in me proxime sibi assidentem, cum antea intentos sursum jugiter habuisset oculos, meque divino quondam replevit gaudio, et animae meae instillavit nectar exultationis insuete : adeo ut ore meo resolutio in verba, caeperim dicere homini illi, non quae sciebam ego, sed quae suggererat interna unctio. Cum

Ex amentia
crelenti se
imperialurum

A igitur protracto diu sermone dixissem ei quidquid a pueritia egerat, et locutus ei essem de Imperio quod animo suo finxerat; nullum scilicet ei deberi super terram, sed diabolicam esse istiusmodi persuasionem: et potius convenire ei ut monachus factus per exercitationem spiritus regnum celorum conequatur: Quando autem luc venis, inquit, non debes superbiens adstare: sed oportet te statim ab ipso ingressu provalvi in terram, et veneranda sancti Patris vestigia exoseculari, et ejus expostulare orationes ut gressus tui diriguantur ad Deum. Haec et plura loquente me, compunctus homo profunde ingemiscebat, et lacrymis totus perfundebatur.

38 Cumque jam tempus moneeret reverti domum, assurgentem me secutus ille usque in Phialam, ibique rogavit ut domo repeterem sibi quae prius eum docueram. Verum ablata a me divina gratia, omnino quae dixeram eidem oblitus, hoc tantum ei respondere potui: Ne decipiare, Domine Frater, ego non novi te, neque quis sis aut unde, neque quid dixerim tibi scio: sed sanctus Pater noster Basilius ista tibi per me disseruit. De cetero, curissime, quaecumque audivisti adimplere stude, et ex toto corde adhaere Domino, derelinquens vanas cupiditates tuas ut bene tibi sit et nunc et in futuro seculo. Itaque vale dicto discessimus ab invicem, singuli quo nos ferebat via abeuntis. Vir autem ille, ut et hoc die compendio dicam, monachus vanas cupiditates tuas ut bene tibi sit et nunc et in futuro seculo. Itaque vale dicto discessimus ab invicem, singuli quo nos ferebat via abeuntis. Vir autem ille, ut et hoc die compendio dicam, monachus vanas cupiditates tuas ut bene tibi sit et nunc et in futuro seculo. Itaque vale dicto discessimus ab invicem, singuli quo nos ferebat via abeuntis.

39 Pene exciderat, quod nunc resumens dicere aggredior. Cum aliquando assiderem Sancto, venit Presbyter quidam senex valde, oblationem simile et pomorum adferens; Sacerdos oratorii quod sancto Matyri a Paresiove juxta Arabinidum constructum est. Ille igitur ad Sanctum ingressus, cum super mensam posuisset allata, conjunctis adstitit manibus decuri observans: ut autem sedere jussus est, simul omnes gustavimus Dei dona. Inter vescendum autem supputabat in animo suo Sacerdos, quot obolos in poma expendisset. Cui sanctus: Quid meditaris, inquit, Frater de sumptu in poma facto? decem oboli expensi sunt: ne quae eorum causa labores Sacerdos autem talia audiens obstupuit sane, multoque peremptus timore glorificavit Deum, qui ejusmodi Sanctos etiam diebus nostris manifestavit.

40 Adhuc autem sedentibus nobis, ecce et mulier quaedam, Theodote nomine, infantem lactentem ulnis gestans ingreditur: erat autem honesta valde, et Virginis Matris, quae in Odegis colitur veneratam insistentem. Haec Sancto ad pedes accedens, tradidit quae manibus ferebat munera; et considere jussa, quoniam illius ejus mirum erat, oravit ut pro eo precaretur Sanctus, quoniam hunc saltem sibi concederet Dominus: quotquot enim pepererat alios, omnes quarto aut quinto anno aetatis defuncti erant. Cum igitur fieret puer et panem posceret, accipiens frustum panis Sanctus, subridenti vultu ait: Quod illi puero nomen est? arbitror Leonem dici. Deinde ad matrem conversus, Propter magnum, inquit, amorem quo adhaeris erga Deiparam semper Virginem in Odegis, sanam imposterum hunc puerum tibi concedit Dominus: et adultum eum videlicet, bene institutum, monachumque et Clericum, ne multis praeterea favoribus cumulaberis. Si quos

autem alios liberos gignes similia prioribus patientur. Quae audiens mulier et velut ex ore prophetico accipiens obstupuit, surrexit, adoravit: omniaque sic evenisse res ipse testantur, ut et ego ipsis oculis impleri viderem Dominum posse glorificare.

41 Alio rursus tempore cum sederem apud Sanctum, quidam ejus amicus ad ipsum accedens postulabat benedictionis aliquid, ut qui longum iter esset ingressurus. At ille praevidens quae ipsi occursum erant, Chelidon, inquit, fluxius, vesio quomodo, male mihi adlicitur: si tamen Dominum invocavero per Basilium peccatorem, Chelidon fluxius parcat mihi. Haec verba cum frequenter in ore haberet, oculos intendebat in hominem. Nobis autem admirantibus etiam ille obstupescens neque enim intellegebat quid his verbis significatum Sanctus vellet) accepit benedictionem, atque ita gaudens deinde se dedit in viam, ad partes *b* Orientis missus a Domino suo. Iter autem sibi hactenus inexploratum prosequens, etiam ad fluxium quemdam pervenit, qui vel soli aspectu vertiginem faceret intuentibus se, utpote qui viginti ulnas latus esset, celeritate autem curveret tanta quantum nec aves volantes feruntur. Despecto nihilominus periculo viator audenter ingressus est: verum mox se auferri sentiens contremuit, et praetimore exclamavit: Domine, per preces sancti Patris nostri Basilii, auxiliare mihi peccatori. Vix ea dixerat, cum vidit Beatum ambulantem supra flumen, et aquis praecipientem: qui deinde arrepto per frenum equo tradidit hominem in ripam alteram, et continuo ab oculis ejus evanuit. Ipsa vero glorificavit Deum, ei et Sancto ejus gratias agens: deinde progressus modicum, substitit in vico quodam, volens quiete aliqua refocillari, quaesivit autem ex inquilinis, quodnam fluvio illi nomen esset: et audiens quod e Chelidon vocaretur, predicationem Sancti admiratus est. Et vero instar chelidinis, id est, lenidius fluxu suo fertur, multosque non bene notis abripit in perniciem. Narrans autem habitatoribus loci quod in se factum fuerat admirabile opus, excitavit eos in laudem Dei, per Sanctos suos tanta facientis miracula: et ipse praeter omnibus in gratiarum actionem assurgens clamabat, Gloria tibi Domine, tibi sis gloria: unum rogo ut dignus inveniar iterum videre famulum tuum, et veneranda ipsius vestigia deoseculari. Consummato autem ministerio reversus, venit ad Sanctum, et ad pedes prostratus agebat gratias, confitendo et narrando eorum omnibus magnum Dei opus in se patratum. Ex quo datur cognoscere, quam bonum sit quod habeat aliquis adiutorem Deum per intercessionem Sanctorum ejus.

a Celebrem cultum habet S. Parasceve Martyr 26 Julii apud Graecos. *b* Orientis partes dicebantur Constantinopolitanis ditione. Ita, ubi Nafolis quae est in Asia. *c* Inflicte est bene locum assignare, juxta eum locus, pedales et partes Arandi statuenda est. Certe Strabo lib. 13 Geographia indicata Caram vidit hunc Phrygia est. Ab hoc Laodiceam, Apameam, Metropolim vidus hanc urbes, et Chelidonia ad montem initium iter. Item Lycionum describitur.

CAPUT VI.

Veneficis tentatus ab usque liberatus Gregorius, visionem narrat sibi de suo magistro oblatam.

Verum transitus fiat ad miraculum aliud in meipso patratum. Est mihi suburbannum quoddam in partibus Thraciae: juxta castrum Raidestrum, inquam: iturus igitur eo messis tempore ad colligendos, quos iste mihi Deus dederat, fractus: adii ad Sanctum, volens comites et viaticum ad iter mecum sumere orationes ejus: usque susceptis abii gaudens. Veni autem ad oratorium sancti Protomartyris et Archidiaconi Stephani, multoque ei tempore supplicans etiam

In Thraciam profectus Gregorius.

ACTORE GREGOR. DISCIP. SATIUS SENSUS REDDITUR PER GREGORIUM:

cujus quid diceret ignorantis linguam

Sanctus moverat eadem virtute

qua hic oculum Presbyter cognitionem expulit:

a

pueri infirmi vitam, qualis esset futura, praedixit:

iter facturo bene precatus submersioni periculum indicavit

b

E

ex eoque eripuit invocantem se.

c

F

ob inventam
in hospicio
zonam hęc
redduam.

A etiam hęc adjecti : Sancte Protomartyr, Apostole et Archidiacone Christi Dei mei, ecce terra marique longam instituo viam : tu igitur esto mihi custos atque protector in omnibus. Sicut enim ego pro viribus et promptitudine magna ministravi tuę sanctę et venerabili domui : sic et tu secundum datam tibi a Deo gratiam adsis mihi in quavis necessitate adjutor atque provisor. Hęc precatus prosecutus sum iter meum. Inveneram autem in domo, in qua fueram hospitatus, zonam aestimatum duobus circiter aureis, quę erat filię familias : quam requirentes etiam me interrogaverant : ego vero diabolica inductione deceptus, negavi, intra memetipsum inquitens, Qui amisit illam multa bona possidet, et ego pauper sum : vendens igitur eam, pretium dabo egenis. Hęc erat intentio (privat enim fateri veritatem rem alienam detinentis. Confiteor autem peccatum meum : scriptum namque est confitemini alterutrum, et orate pro invicem. Verum attendite quęso, qualia mihi evenerint cura Patris filios castigantis ac rursus miserentis eorum.

loc. 8, 16

triplo majorem
parturam
faci,

B Cum ut ego, dictum est, raptam item via, amisi arculam operculum, quatuor nummis aestimatum, deinde et cingulum meum nimis duobus computratum. Querenti causa cum agro valde animo essem, apparuit mihi per somnium Sanctus, ostendens mihi lagenam contractam, et ait, Viden vas istud? Video, inquam, Domine. Tum ille : Si quis hoc furatus fuerit, quadruplum tolletur ab eo, sive in hoc sive in futuro seculo, siquidem dives ipse sit : sin vero opes nullas habeat, quadruplo tormento persolvat debitum. Cui respondi ego : Domine, nihil ego a quocumque furatus sum. Ast ille : Sublata pelle (et nomen exprimebat) zona, negas te furatum esse? Non furatus sum, inquam, sed repertam. Rursum ille : Scito, fili, quod si quis rem amissam tollens cognoverit raptus sit neque reddiderit ei, ut fur iudicandus sit. Qui te tur querens, quia seu nimis valentes oculos amisisti? quęrebatur enim interrogatum te reddere id quod alienum erat : quapropter cave in tentationem pejo rem incidas, et majores penas dare compellaris. Nec enim sine causa rota tenduntur avibus : et salutatis ut vestram perditionem : ideoque multa tibi custodia opus est. Hęc ubi dixit, abiit a me. Ego vero ad suburbanum veniens, negotium propter quod iveram expediui, et recordatus verborum Sancti qualia mihi distincte dixerat, dolebam et tristabar valde, recognoscens quod alienam rem inventam non reddidisset : atque ita non jam quadruplum sed sextuplum amississem. Verum sero istoc, re peracta, cogitabatur : magis autem agebat animo propter alterius tentationis incursam mihi indicatum, in quam puelle post meam.

et furis o
Sancto appa-
remitur quibus,

deque imminenti
tentatione monetur

Partem adul-
tera,

C 44 Mercenarius quidam in suburbano erat, Alexander nomine. Hic nuper legitimo matrimonio sibi puellam copulaverat : sed libidinis adeo effrenate, ut intra breve tempus omnes qui in circumito commorabantur viros magnis suis ad se pertraheret, nec esset qui contra eam os auderet levare : quoscumque enim quomodocumque in eum impingere ausus fuerat, gravi continuo multabatur morbo. Quin et virum summo, a quo fuerat ob sine malitice impudentiam ex merito verberata, usque adeo delibum per morbos reddiderat, ut ne muscum quidem posse, a se repellere, uedum prohibere quoniam ab irata, quandoque, fuste vel fune vajalans, expelleretur e cella. Dicitur autem de matre ejus, quod lavium volutus susteret, et cursus fluviorum impediret, et pericula progredi non permitteret, et alia multa plurima execranda, quę nefas sit homini eloqui, perpetraret. Hujus projectam libidinem cum expressisset in seipsa lasciva illius filia, tanquam mali corvi madam ovum, peiora etiam quam illa faciebat. Nam si vel unum

Partem
peiora pro-
fili,

verbum ipsi ingratum dixisset quispiam, eum viribus destitutum tribus vel quatuor annis affigebat lecto : si autem manus injecisset in eam, intra tertium diem letho dabat.

D
AUCTORE
GREGOR.
DISCIP.

45 Talis igitur cum esset nequissima illa, etiam contra me laqueos suos explicare tentavit, et velut aspis venenum suum affundere. Videns enim me in suburbano versantem, noctu quidem immittebat mihi somnia et faciem suam mihi curabat per demones obijciendam : de die vero ante oculos meos versabatur continuo. Quod si accideret aliquando ut ad fluvium, modice ab habitatione remotum, accelerem lavaturus aut vitaturus aestium, pestis illa observabat me atque impudenter sequebatur. Et quoniam vere dicitur, non bene stipulam convenire et ignem : parum aberat quin mihi everteret rationem, coeperrantes habentes nequissimos demones, a quibus jugiter infestabar : nisi memor verborum Sancti in somno dicentis : Cave ne in tentationem pejo rem incidas, sustinuissem me precibus illius roboratus. Cum igitur sæpe decernerem illam contumeliosius a me repellere, vel etiam verberibus impactis abigere : verebar ne per veneficia ejus in morbum calerem : rursus autem cogitationum aestu et impuro rum diemonum ab ea mihi immisissorum stimulis agitatus, quid agerem nesciam et mihi ipsi dicebam : Si peccatum cum ipsa perpetrare consenserim, vali casum miserabilem, quod qui ad mulierem nunquam accessit, ab ista nunc furia superatus infelix de statu mentis mea deiciat. Inter his modestas perturbato, quid accidit, quęve modo res acta fuit? Victoriā retulit, qui solus verus Deus est, Christus salvator noster : sumpta enim quodam tempore audacia, pugnis convitiisque ipsam a me repuli, inquitens, O filia Beelsolud si alias accedere ad me præsumpseris, ego impurum illud corpus tuum virgins inclementer excipiam. Constitueram nauoque intra memetipsum milles potius mortem oppetere quam un per peccatum exidere dulcissimo amore Christi mei. Ab illo igitur tempore abstinuit a me uipura illa atque lasciva, et ab eius tentatione liberatus, gratias egi Domino.

hospitem
inmisissis
noctu somniis
infestans,

de die vero
impudenter
sequens,
E

frustra
sollicitus ad
flagitum :

sequē ulcisci-
tur

46 Post dies vero aliquantos, cum testis esset vehementissimus, abi in oratorium sancti magnique Martyris Gregorii orationis causa, eo quod festus dies, scilicet Dominicus esset : erat vero oratorium in mediis vineis. Et automationem complevi, recubui super numm scabellorum tantisper dormiturus. Cum ecce per somnium video nigram nubem ex summo celo magno cum fectore descendere et supra me cadere : vocem vero audio suadentem : Accipe quod tibi preparavit Melitene : hoc enim inani isti nomen erat. Sensi igitur quod illa caliginosa nubes et supra molum frigida insinuarat e visceribus intimis, et a somno exurgens, invenie me ipsum gravi correptem nequitudine, quam adultera illa mihi immiserat, quia non consenseram sparcitis illius. Inde autem recedens miser gravi cum genito donum reversus, lecto meitui, neque ipsa capi accusare peccati, sed et Sancto succensere, eo quod tale facinus permississet in suo oratorio patrum. De die autem in diem aggravatus morbus jam usque ad mortis portas me deluxerat : quando subito in me irruiit ardor igneus, qui omnia membra mea instar calaminum depascens, plane visus est intolerabilis et qualem humana mens capere cogitatio non posset : exaggerante vitā morbi adulteri, ut resor : quam nec sustinere valens, surgebam et ingativus currebam, ut vel arboris umbram vel fluminis undam reperirem, de loco in locum oberrans, si forte refrigerium mihi obtingeret aliquid. Quin etiam aquis me ipsum immergere suffocandum cogitabam, non patiens cruciatus acerbitatem : qua etiam urgente exclamabam, O violentiam! o tempestatem quę me involvit!

F

timidus per
magnum
gravissime
morbo :

quo prozine
ad mortem
ubductus
fuit,

VICTORE
GREGOR.
DISCIP.

A si talis est gehennae ignis, melius omnino esset homini natum non esse. O acerbum dolorem! o aeream flammam qua succendor! Quid multa? hominum nullum agnoscebam, colloquium nullis admitterebam, nox una prolixior annis quadraginta videbatur.

per somnium
se videt in
vite mortisque
causis
constitutum,

47 Deinde autem quid? Video meipsum velut sub humo profunda positum, et voragine profundissimam, cujus altissima essent latera ad Orientem et Occidentem. Ego vero ad latus Occidentale consistens, copii pallatim deorsum rapi, precipitandus in illius voraginis horrendum chaos. Correptus igitur timore magno, neque praevirtigine valens consistere, recordatus sum Sancti Martyris Stephani et graviter suspirans, dixi: Sancte Martyr, haecine sunt orationes quas in Urbis egressu tibi genuflexus fudi, et quibus supplicavi, ut auxiliator mihi esses? Ecce habeo, et non amplius me videbis: neque enim ex nunc tibi serviam unquam: probe enim novi quia ad portas mortis jam appropinquavi. Conspexi etiam trans torrentem velut mundum alterum terrenis linguis inexplicabilem. Cum igitur Sanctum invocassem, ecce etiam ipse mihi adstitit purpurea in tunica, atque ad me: Qui vales, carissime? equid pateris? Ne mihi succenseas, non enim hic aderam, sed visitabam aedes quas habeo per orbem universam, sicut et reliqui Sancti: nunc autem, eni adsum. Ast o impios et magos! Viden' quantum nocere possint infestissimi illi, Deo permittente? Haec loquente Sancto, ferarum ego in profundum voraginis: interragavi nihilominus quenam essent haec latera et quae vorago. Ille vero mihi respondens, ait: Hi sunt mortis termini, vorago autem est ea quam transeunt multo cum labore morientes omnes, donec in adversam ripam evaserint, trans quam via est in alterum duceus mundum. Hoc enim itinere defunctorum animae incedentes ad eacumen evadunt, atque ex illo mundum istum infinitum despicunt, in quem omnes abire debent parvi aeque ac magni, rationem reddituri eorum quae gesserunt in vita. Tunc ego ad Sanctum: Ergo ego quoque, ut video, Domine mi, moriturus sum? Qui respondit: Quid enim expectes aliud postquam huc adductus es?

R
a S. Stephano
(cui se Con-
stantinopolim
discedens
commendarat)

48 Profundum igitur mittens genitum et vehementer ejulans, Non ita, inquam, Domine mi, non ita mihi contingat modo: necdum enim haec praestolabar. Sanctus vero: Verba ego quaedam praesibo, quibus Dominum depreceris, et mihi te vindicatio atque ex hac necessitate, erum manus porrigens adiutrices ut inde eant. Cumque ego requirerem quoniam essent illa verba, per quae essem liberandus; contextum orationis, sacrum quendam horrorem mentientis, et Cherubim atque Seraphim omnesque supercelestes virtutes complectentis, recitandum praescripsit: quem ut memoria commendavi, statim ex terribili illo aestu atque infirmitate, quae tota hodie me tenuerat, relevatus sum, et media noctis tempore, luna purissime luente, conversus ad Orientem, cuncta quae Protomartyr docuerat sub iurijurandi formula recitavi Domino. Et rursus demersus sum in illud terribile chaos, unde et emersi: iterumque conspicuus mihi sanctus Martyr, requisivit non fecissem omnia quae praecerat. Cumque dixissem, Feci Domino: ille me apprehensum per manum dextera manu videlicet trahens per aedive, eo devexit unde dejectus fueram, nempe ad tremendam verticem illius lateris, quod est ad Occidentem, dixitque ad me: Ecce haec tenus ab inferno mortis abstractus es, Moxque inventi sumus in quodam admirabili atrio deambulantes. Quia autem praevimbecillitate non poterim progredi, Protomartyr divinam quendam suavitatem spirans, suum mihi humerum supposuit, Stringe, inquit,

edocuit
preces, quibus
recitatis
reddendus fit
sanitati;

caque recepto

C

ambabus manibus collum meum et ego bajulabo te, D
a'que ita pergemus.

49 Progredientibus itaque nobis hoc modo per atrium illud, invenimus cados lapideos innumeros, singulos capientes metretas centum, ducentas vel etiam quadringentas: erant autem omnes albi velut nix, pleni atque muniti bitumine quodam confecto ex mastiche: obsignati item et superne inscripti quot metretas singuli eorum caperent. Ego his visis obstupui, ignorans utique quid intus haberent; dixique ad Sanctum, Cujusnam est hoc admirabile atrium, Domine mi? quoniam deinde haec vasa, et quid ea continent? Respondens vero Sanctus ait: Sancti Patris nostri Basilii, qui te sibi adoptavit in filium, istud est; vasa vero oleum continent spirituale divinitus ei datum, quo peccatores ad se confugientes perungit, expurgans eos a sordibus delictorum suorum et Dei filios esse docens: multas enim annis a satanae faucibus liberavit; et arbitrator quod in ordine Apostolorum habet eum Dominus, ad quem nos quoque nunc proficiscimur. Adhuc colloquentibus nobis, ecce adest ipse magnus Basilii in occursum nostrum, velut e spiritali thalamo egrediens, ad quem Protomartyr: Sicine, o Pater Basilii, carissimum filium tuum Gregorium, ipso vadamoni praestandi tempore, deseruisti? Crede, nisi ego subvenissem, forte jam mortuus esset. Respondit Sanctus: Videbam te, Beate, cum ipso esse et ideo ipse adire eum distuli. Verum nunc, si placet, perfertam in eo faciamus misericordiam. Tum porro gradientes ambo, incidimus in fornem quemdam tenebrosam; quem subeuntes, nihil vidimus, cum ubique obscuritas profundissima esset: sed mox ipse Sancti vultus instar solis resplendit. Tunc inquit ad me sanctus Protomartyr: Viden' quantum gloriam quantumque decorem pater tuus spiritalis habeat? Vere majorum luminarium unus est.

visus sibi est
adduct in
atrium
S. Basilii
meritis deat-
natur,

E
ipsiusque ibi
habere
obitum,

e' draconem
mali totius
causam

a b

50 Agite, excepit Sanctus, omissis tantisper colloquiis, videret ubinam delitescat draco (et digito monstrabat eum) qui paulo ante tantum non occidit filium meum. Et vidimus super terram marem terribilem magnitudinis tantae quanta est quadraginta mensurarum a arc. b qui ut nos vidit, nequaquam expavit sanguinarius; sed quietus sedebat, limina in nos obvertebat. Cuiusque conternatus ego adstarem, inveniens Sanctus lapidem maximum velut librarum triginta, eundem manu utraque sustulit, et Domini potentiam invocans, dimisit in illum. Adhuc autem magis obstupefacto me, inquit Sanctus: Tollite lapides etiam vos ipsi, et lapidate eum. Ego igitur ob immensam letitiam et animi exultationem prompte admodum lapides mittens, ito ad Protomartyrem: Domine mi, nun forte hoc est quod quidam dicunt: Ego et Marjyr Gregorius impurum spiritum ex tali eiecimus; alii vero contra objiciunt: Ille quidem ipsum expulit, vos vero spectantes adstatis. Certo prorsus affine quid fecit venerabilis Pater meus, uno enim lapide pestiferum illum occidens, postquam ille expiravit, jubet nos eundem lapidare. Respondens autem Sanctus dixit ad me: Ecce fili per intercessionem Protomartyris in nomine Domini Jesu Christi sustuli inimicum tuum: et ex nunc nunquam praevalebunt tibi adversarii tui.

F
ab eodem
occidi.

51 Haec cum diceret Sanctus, ex improvise inventi sumus in Urbe regia in templo ipsius Protomartyris: in quod priusquam ingrederemur, audivimus concentum elegantissimum puerorum aliquot, gratiarum actionem Domino cantantium. Sanctus itaque una cum Protomartyre ait ad me: Ecce per Christi gratiam sanus factus es: ingredere igitur et tu in templum istud, in quo prius solebas ministrare, et cane tu quoque eucharisticum melos om-
nium

seque sanatum
Constantino-
poli stetit;

A nim dominatori Deo et misericordiā suam magnificanti super te. Et ego continuo genu flectens defensoribus et benefactoribus meis, ingressus sum psallens in hunc modum : Dominus illuminatio mea et salus mea, quem timebo? etc. illius psalmi. Quæ etiam canentes juvenes tibi dicentes : Veni carissime, collatetur in eo. Inter hæc verba cessavi a visione, atque mihi ipsi restitutus obstupui spiritu, meque per Dei gratiam reperi perfecte sanatum : sumptis que micis satiatum sum, et suaviter obdormivi. Paulo autem post experrectus cæpi scipione suffultus ambulare : deinde, et quidem brevi, conscensa navi in regiam urbem remeavi, narrans et annuntians omnibus que acciderant mihi, et quomodo me Sancti orationibus suis a morte acerbissima liberarent : quotquot autem ista audiverunt, glorificaverunt Deum super insperata mea salute.

sicut revera paulo post eodem sanus reverti.

a Notavit Comberis Medimum attinem, qui chævices 48 capitulæ teste Sæula, hæc significatam videtur — b Seguebantur voces aliquot alio quibusdam quo auditi debuissent amissis, nullum sanum sensum habentes, de quibus ad Græcum textum forte divinabimus aliquid.

CAPUT VII.

B *Mors a Basilio prædicta, sepultura, miracula.*

Porro priusquam ex Thracia redirem, deliberabam num impudicam illam e medio tollerem : verum cohibui animum ita mecum loquens. Anima vilis, nescin' quod scriptum est, malum pro malo non retribuitur : relinquamus igitur omnia celestis iudicio. Itaque decernens mecum et quod animæ erat utilis statuens in regiam, sic ut dictum est, revolavi : et ante omnia abi ad divinum Protomartyris templum, ibique persolutis precibus, statim ivi ad Sanctum, ipsi quoque debitas gratiarum relaturus actiones. Vir autem Dei, venerabilis ut Enoch, Elias secundus, et novus Abraham, ut me conspicit vehementem adeoque attritum a morbo, totus suffusus est lacrymis. Et bene, inquit, veneris, mihi, imo Christo, carissime fili. Conselimusque et ænigmatice enarrare cœpit omnia que acciderant mihi. Ego vero audiens contremui, quia videbam nihil ipsum latere eorum, qua facta essent.

Rom. 12 17 Reducem Gregorium veni jne excipit Basilius

53 Ceterum, fili, inquit ille, vade in pace, revertens in domum tuam : non enim oculis carnis tuæ corporaliter me videbis amplius in hac vita : atque his dictis circumfusis mihi hilariter et amice osculatus est. Ego autem qui ante hunc sermonem admonitionibus ejus intendebar reverenter, velut ex ipso Dei ore profectis, et oculos in terram modeste deflexeram : ut audivi quod non essem ipsum amplius in carne visurus sicut antea, in subitum prorumpens ejulatum, magnoque luctu consternatus, exclamavi : O Pater optime, quomodo a te potero separari? quem vero habeo tuo loco ducem adiutoremque infirmitatis meæ, sive in edemandis carnis meæ passionibus, sive in declinandis insidiis demonum, sive in aliis hujus vitæ negotiis ordinandis? Vae misero mihi! vae mihi infelici! quam modis omnibus deprecandam denuntiationem audivi! Ast Sanctus blande quodammodo mulcebat dolorem meum, et jehens a luctu lacrymisque cessare. Nob, fili, inquit, noli hoc modo propter excessum meum inconsolabiliter flere : neque enim hac de causa lugere oportet, sed gaudere potius et exultare, gratiasque referre Domino evocanti nos e vana hac et ærumnosa vita ad felicissimam aliam et omnis prorsus mororis expertem. Numquid non captivæ et miseræ animæ omnia inordinate ac perturbate obveniunt? Numquid velut in pelago ac tempestate intermetus et terrores continuos versamur, insidias da-

et nihil unum te ad tu videtur,

etque denuntiatione mesium

multa solatur,

monum sustinentes, et illis corporis obnoxii necessitatibus, quibus omnibus liberatur homo miserabilis, quando disjunctus a corpore discedit ad vitam æternam ab istis omnibus remotissimam, atque accedit ad Deum et Creatorem suum? Sin autem ea ratione dolere te ais, quod priveris ea quam ex te capiebas utilitate, nec propter hoc quidem tantus tibi luctus assumendus est, Deum ex nunc habenti magistrum, ducem, adiutorem, et defensorem. Quid quod nequo nos, siquidem ei placere digni inveniamur, omnino a te discedemus : sed tibi continuo prospiciemus, menti tuæ ad contemplandum in seipsam reductæ jugiter præsentem, teque in omnibus erudiemus : modo ipse arctam illam et quam Sancti frivere viam ingredi velis, neque vanis mundi hujus curis ac voluptatibus occupatus, divini amoris ignem nunc in te accensum æternorumque bonorum desiderium suffocari patiaris : Ut enim ignis ab aqua, sic divinus amor a vitæ mortalis sollicitudinibus delicisque extinguitur et aboletur. Verrn absit ut id tibi accidat, filii desideratissime Gregori : quare recede in pace : et Dominum tecum sit. Amen.

D *ACCTONE GREGORI DISCIP*

et sa/hriter montium dimittit a se.

54 Domum igitur cum recessissem, brevi adfuit sancta ac magna Quadragesima, per quam consueveram foras omnino nusquam prodire : sed soli divinæ psalmodiæ sacrarumque Scripturarum meditationi intentus, jejuniis et lacrymis perpetuis crebrisque genuflexionibus vacare, quantum quidem vires permitterent. Quare etiam tunc solitudinem tenui usque ad præclaram sanctamque vivificantis nos Christi resurrectionem : quamvis propter migrationem divini Patris mei ancipiti cogitationum aestu jactatus, et animum letali dolore sancius, continuus ex oculis lacrymas funderem, modicæ illi aque commensurabiles quam sustentando corpori in felici adhibebam. Tertia vero die post Christi a mortis Resurrectionem egrediens e cella mea, illic enutriti ubi commorabatur sanctus Pater meus propter magnum meum in ipsum amorem, sperans quod adhuc vivum reperturus essem. Postquam autem ad locum veni, et quid ipsi factum esset ex domesticis requisivi, intellexi quod vigesima sexta Martii die, post celebratam Dominicæ Annuntiationis festivitatem susceptaque divina et intemerata mysteria, Quadragesimæ parte dimidia jam exacta, modicum dolens ex capite, et supra grabatum in quo solebat quiescere reclinatus, animam suam sanctam et divinitus illustratam in manus Dei commendaverit : memoriam æternam atque immortalem seculo huic relinquens, divinas suas actiones, et nobiles atque humana conditione majores victorias adversus demones et cujusvis generis infirmitates, ipse primogenitorum cœtui adjunctus in cœlis.

Ille peracta solitarie Quadragesima reverens,

invenit 26 Martii mortuam.

55 Cum igitur sacrum ejus corpus conspiciendum prostraret et hymnis atque funebribus canticis eidem justa suprema solverentur, videre erat populi turmas fluviorum in modum concurrentes, ut vel solo ejus aspectu sanctificari possent. Quod si quis frustulo aliquo pannorum ejus aut caprinx pellis contactu sanctarum exuviarum sacratæ merebatur beati, hic omnium hominum febrilissimus reputabatur ab iis, qui illum probe noverant. Vere enim dicebatur Beatus, et omnium linguis mirænti instar celebrabatur. Præmemoratus porro Constantinus Barbarus, qui Sanctum in sua habebat et sustentabat domo, strenui ipse deliberavit navigio imponere Sancti venerandas Reliquias, illasque transire ex adverso magno Urbis ad Orientem, ubi erat quoddam suburbanum ejus, et sanctissimæ Deiparæ templum illustre. Verum ut consilium illud effectui manciparetur, non permisit Joannes ille, cujus olim in parte quadam mirabilium sancti Patris nostri meminimus, narrantes quomodo eum Sanctus a diabolica liberavit insa-

fi magnus populi concursus ad corpus

quod ne extra urbem auferat Constantinus Barbarus

ACTORE
GREGOR
DISCIP.
prohibet
Joannes,

et illud sub
alteri condit,
in quodam
suo Parthe-
none,

abique seipsum
Deo consecrat.

post mortem
suam conspic-
tus ab amico,

in Comitatu
S. Basilii
gloriosus.

Ania, quae ipsi ex propria suae ancillae maleficio ob-
venerat. Hic enim ad jam dictum Dominum Constanti-
num sic locutus est, Domine ac frater carissime, ut
quid ejusmodi consilium capere voluisti circa corpus
Sancti, quasi Constantinopoli monumenta non esse
arbitrareris. Revertere igitur si placet, et ego con-
gruo illud loco recomlam.

36 Reverso igitur illo et psalmodia convenienti
absoluta, posuit Joannes corpus in loculo, ipsamque
cum gloria et idoneis muneribus transtulit in summum
monasterium, quod juxta eodem SS. Flori et Lauri
et divinum templum S. Apostoli Philippi situm est,
et a Sanctimonialibus Deo deservientibus habitatur.

Et inveniens idoneam recipiendo sacro pignori monu-
mentum lapideum, moxiter excisum, ipsum reposuit
intra sanctum altare. Atque ex eo tempore sanctae
Reliquiae vultu fons indeficiens prodigiorum
esse ostenduntur omnibus ad se devote accedentibus.

BMemoratus porro Joannes, postquam Sancti corpus
in hunc modum curavit, divino accensus amore, et
omnia derelinquens, gloriae, opibus, voluptatibus,
delectis et toti praesens mundo valedixit, comaque
delictis citharam indutus sacrum, permansit usque
ad finem vitae juxta tumulum Sancti eidem immis-
trans: modico enim supervixit tempore, anno sci-
licet uno, quem in psalmis, hymnis, orationibus,
elemosynis, lacrymarum assiduis traduxit, etiam
ipse in eodem monasterio tumulatus.

37 Postquam vero consummatus est etiam hic
Joannes, amicus quidam ejus ac familiaris eodem die
ac nocte orabat Deum ut non sine posset, quam acce-
pisset mercedem pro ferventi illa fide et sincera caritate,
qua fuerat erga Sanctum affectus. Quidam
ergo die factus in ecstasi, vidit tremenda palatia,
quorum parte ex solido auro instar solis rutilabant,
in magnam educta celsitudinem, et in superiori
parte hanc habente inscriptionem litteris rubris con-
signatam, AETIANA MASSIO ET MARCUS VERI TAVOLI MIT
BASILII JUNIORIS. Cumque hanc stupore plenus consi-
deraret, adolescens quidam forma eximius portus
dielorma pulcherrimum aperuit; itaque intentis ad
interiora oculis emissa perstrans accuratus, videbat
atram admirabilem et splendore mespie diti: de-
natum, in coepto cum regni magnitudine et gloria oban-
bulantem sanctissimum Patrem nostrum Basilium,
in comitatu plurimum, habentem secum etiam disci-
pulum suum, Dominum Joannem: qui erat ex eun-
delorum ordine, devotae aetatis ac nivei vultus caritate
venerabilis, quasi vices idiens Praepositi domus.
Videlique autem et vocem audire ab intus venientem
dicentemque talem mercedem post mortem con-
sequuntur, qui Deum ex toto amant corde, et famulos
ejus digne venerantur: quapropter etiam me-
rentur cum ipsis per omnem versari aeternitatem, et
praeparatorum ipsis per euniorum communionem perfrui.
Si igitur etiam tu cum his esse cupis per secula illa
interminata, studioso exereere in mandatis Domini
observandis, et talis gloriae ac requiei munime ex-
pers eris. Vix autem ille ad ejusmodi spectaculo ad
se reversus, venerat omnia, sicut viderat audire-
ratque ita retulit nobis.

EPHLOGUS

Adhortatur ad opera misericordiae corporalia ac spiritualia.

E vero, Fratres in Domino dilectissimi, ita sermo
habet, quemadmodum ex Dominico etiam sermone
discere licet, ubi dicitur: Facto vobis amicos ex
mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant
vos in aeterna tabernacula. Nam quod et vos qui sa-
pientes estis, melius novistis quam nos, mammonae

nomine designatur id quod justae necessitati super-
fluum est: quod qui retinet iniquus est contra eum
qui ipso indiget, neque habet unde id sibi comparet.
Nam ipse quidem ex avaritia vel infidelitate, vel
potius ex nequicia aut mollitie animi superfluum
retinet: proximus autem penuria extinguitur. Quod
vero hoc deterius est, quia non ex mammona sed
ex pauperum oppressione atque rapina collectum,
quo denarium loco habebimus? utique piaculum quod-
dam esse dicimus altari impositum, Deum quidem
ad iracundiam provocans, daemones vero exultans;
nisi quis forte Zacchari imitatus exemplum, id quod
rapuit reddat quadruplicatum, atque ita Deum sibi
placatum reddat. Interim qui ex propria necessitati
superfluo (quod proprie est mammonae) in Dei templis
luminaria accendit et Sanctorum memorias celebrat,
elemosynas ibidem pauperibus largiens, non ut
lammam aliquam consequatur laudem, sed propter
solum honorem et gloriam sanctorum Dei: procul
dubio te quietur adieis, illisque conjungetur aeternum
exultans, quamvis fortasse negligenter aliquis et
peccator quadamtenus fuerit, Sanctis utique pro eo
intercedentibus. Nunc vero si sic agitur cum eo qui
vel ex mammona iniquitatis pauperum miseretur,
vel quadruplum restituit ex inique partis: quantum
retributionem sibi repositam habebunt, si, qui ex
bonis religiose acquisitis, et justis laborum suorum
fructibus largi ac liberales in pauperes fuerint.

38 Quod autem unus exereendo misericordiae
modus, neque ex sola corporalium rerum largitione
probandus, sed varius et multiplex re ipsa sit, mani-
feste liquet; adeoque ii, qui nihil habent ejusmodi
quod largiri possent, privati manerent magna illa
beatitudinis ac praemio, quod misericordibus promisit
Deus: cum contra humanissimus Deus ac Dominus
noster, volens quoniam ab utilitate ex se capienda
excludi, beneficentiae vias sic compluriverit, ut nemo
exces minere debeat honorum divinorum: quippe
quae in commune propositum hominibus omnibus ut
aeris haustum, solis lucem, ignis et aquae usum. Et
primum quidem miserabilis causas velut quoddam
deum fundamentum, alte locavit in animus homi-
nino, atque ut ad eum inclinaretur pervenire nos
etiam natural ratione conatur: quandoquidem om-
nia quae proficiuntur a nobis, licet exigua aut
nullius pretii, ipse ut maxima suscipit: utpote qui
ex solo mentis proposito coronare solet primum in
elemosynam animam, neque deliquit ponulum
aque frigido ex ardenti caritate prolatum vel mi-
nuta duo: cui autem haec quidem adsunt, si vel
genitum miserit pro afflictio quopiam, non reperitur:
quod si etiam lacrymas pro eo fuderit et considerat-
ris verbis ad toleranciam et gratiarum actionem
istiusmodi aliquem confirmari, suscipietur a Deo
velut qui totam legem caritatem impleverit.

39 Sed et oratione ac deprecatione multum pro-
ficere possumus praesens, qui corpore simul et animo
laborant: et negligentiam infirmi mortisque fratris
consilio et adiutoribus excitans ad bene accen-
dum, multum sibi thesaurizat misericordiam. Disse-
dentes item conciliare atque ad pacem componere ju-
verit plurimum, quodque omnibus magis est honeste
conversations et vitae sancti ris exemplo effere,
ut aliqui declinantes a malo, bonum operentur. Multis
igitur modis natura nostrae inseruit Deus semina
misericordiae, quam omni conatu Fratres conemur
exereere, ut per ipsam post magnam iudicii diem
ingrediamur in caelestem thalamum, unacum spouso
Christo Domino nostro, quem decet omnis honor
gloria et adoratio cum ingente Patre Spirituque
vivifico nunc et semper et per infinita secula saeculorum,
Amen.

Luc. 16, 9

DE S. FELICITATE DEO DEVOTA PATAVII IN ITALIA.

D. P.

ANTE SEC. XI.
XIII MART.
Corpus a. n.
1053 inventum

Jam tertium revisimus Patavinam S. Justinæ basilicam, variante Republicæ et Urbis status sepe eversam, sæpe restauratam, iisque occasioibus repertu corpora, et publica omnium venerationi exposita. In his S. Felicitatis illustris femina fuit: cujus primam inventionem circa annum M in per Bernardum Episcopum divina revelatione ulmanitum et canonizationem factum a Leone IX, descripsimus XVII hujus, cum de B. Juliano et Innocentibus tribus ac S. Maximo, pariter repertis et puriter canonizatis, ageremus. Cum his autem aliisque dictæ Ecclesiæ Sanctis, sacrum S. Felicitatis corpus divinum sub marmoreo tempore parvulo occultatum, ac deinde anno MCLXXIX exstantæ redi atque Urbis cineribus fuisse exstantem, liquet ex illidem dictis: et quibus sit verosimile, ipsum quoque triennio post, æque ac cetera veneranda Ivisana questum inventumque esse, studio Gerardi Paduani Episcopi.

iterumque
1177,

translatum
1502

2 Quod eodem porro factum sit aut sub quo alium delituerit, ignoramus, usque ad annum MDLXII, quando ipsum D. Justinæ, aliorumque in ipsius sacrariis repositorum Sanctorum corpora constat solemnissime elevata et translata esse in magnificientissimam illam basilicam, quam superioribus annis ipsimet admirabundi conspeximus. Hæc ultima translatio die XIV Martii recolitur, et in Benedictorum hagiologus his verbis consignatur. Patavii translatio SS. Arnaldi Abbatis, Uti monachi, Felicitatis Virginis et aliorum, de qua re ibidem oblitter pauca diximus ratione B. Arnaldi, quasi diem proprium alium non haberi; nihil cogitantes de Februario cujus X die Acta ejus dederimus. Quæ autem de Translationis jam dictæ solemnitate vel scripta in membranis vel lapidibus in ista sunt, ad VII diem Octobris reseramus, quo B. Justinæ festum recolitur, in dictis monumentis præ ceteris nominata.

reverti
sepultura
epitaphium,

3 Primum inventæ S. Felicitatis memoria est apud Caracciam a Ferdinando Ughello tom. 5 Italia sacre citatum et ex antiquo auctore ista transcribentem. In tertia (vix) qua femine corpus claudebatur, lectum est: Hæc est sepulta Felicitas, illustris femina, sacro velamine decata, quæ diu noctuque in Dei servitio persistens, in caelis suscepta est. Hujus Epitaphii sic lecti, præter eum, quem Caraccius secutus, auctorem, solum quoque fœdæ perretimus MS membranæ, quod asseratur in sacraria ipsiusdem civitatis, inquit Wion, et in quo omnium monachorum illidem mortuorum nomina describantur: ita enim habet Anno Domini 1177 Invenitatis maii, Indictione VI Henrico II Imperatore regnante. Sequitur deinde epitaphium verbotenus ac subiungitur: Acta sunt hæc IV Nonas Augusti sub Bernardo Episcopo. Idem Epitaphium rursus anno MDLXII repertum est, inquit Wionus, quando corpus ejusdem Virginis cum reliquis aliis et vetere ecclesiam ad vicum est translatum.

ANNO
MDLXXVIIII
XIII MART.

Urbis Avenionensis ponte trecentorum passuum adversæ trans Rhodanum fluvium ripæ suburbio conjungitur: cujus pontis mirabilem structuram egregie deprimgit Theophylus Ruinardus in Actis S. Joannis Benedicti, ob oram multo curam, ac deum hujus pontis fabricam. Pastoris et Pontificis ab eo cognominati. Hujus pontis suburbio vicinum est mo-

4 Hæc, ut auctor est Scardconens, creditur habitasse in solitudine, in maxima vitæ sanctitate: visitor enim in collibus Enganeis (Robolanem montem interpretatur Caraccius apud Ferdinandum Ughellum tom. 5 Italia sacre col. 414 de his agris) juxta Titulum vicum, octo passuum millibus ab urbe, in saxo cavernula, quæ adhuc nomen servat, ut vulgo S. Felicitatis Oratorium appelletur (quod est prope eadem vetustissimam D. Antonii Abbatis, a quo mons ipse quoque nomen accepit) monachis S. Justinæ jam pridem feliciter commendatum, et eorum curæ cum ejus emolumento commissum.

et antiquum
in montibus
oratorum.

5 Habes lector quidquid de S. Felicitate, celo magis quam terris nota, antiquorum monumentorum, vel certioris traditionis præsidio scribere nunc qualem potest: in quibus cum nihil sit qual a Caraccio usurpatum Virginius titulum aureolanumque et dicitur convenire mulieris eodem abstinere, quam inerto Dorgani elogio uti, quo dicitur castimonie laude fuisse admirabilem: nam illustris femine appellata eadem in epitaphio adlita, matronalem potius publicitatem, quam virginilem integritatem apta est significare. Adit Ferrarius, Posteaquam evaniticam in predicto oratorio vitam aliquamdiu duxisset, eandem in monasterio SS. Cosmæ et Damiani in eam po Martio reliquum vitæ confecisse, atque VI Kalendas Aprilis migrasse ad Dominum. Ughellus in Caraccio citatus scribit præfuisse monialibus civitatis D. Justinæ, quod juxta Scardconem olim sacrarum virginum fuit.

an virgos?

E

6 Sed hæc incerta traditioni nullis monumentis confirmata utri, nullum suscipere disputanda: ex eo tamen quod S. Felicitatis nomen retinet oratorium, illudque in jura transierit monachorum S. Justinæ, verosimile fieri conjectura potest, istic, si non mortuam, tumultum saltem hanc Sanctam fuisse: indeque bellorum metu vel alia occasione aliquam velatum in urbem ab eis parvis quæ erat oratori jam dicti possessio: quod de SS. Cosmæ ac Damiani Parthenone hand ita facile est suspicari atque de monasterio S. Justinæ, ad cujus jura oratorium S. Felicitatis usque hodie cognoscitur pertinere. Interim si jam inde ab Attiliani excidii tempore in sacra D. Justinæ adeo intulisset B. Felicitatis corpus: clarum est ipsam ad Ordinem Benedictinum, qui nullus erat, non posse pertinuisse. Sed ut hoc incertum est, ita nihil superest unde affirmetur vel negetur D. Benedicti institutum sectata fuisse: neque si in alteram partem constaret aliquid, tanti ut esset in rem nostram, quanti est quod nobis legitimi cultus ex ante dictis demonstrata sinceritas: cui hodierni temporis usum et approbationem adjicit Buelinas, cum sit Corpus ejus in ara peculiari, prope altare S. Lucæ Evangelistæ, religiosissime asservari ac coli.

an monialium
Patrii
Præfecta?

an Ordinis
Benedicti

F

DE SANCTO PONTIO ABBATE AD S. ANDRÆ PROPE AVENIONEM.

G. B.

monasterium S. Andreæ, arces instar in satis altis et valde præruptis rupibus extractum. Vita S. Pontii scripta est sub Petro Abbate ejus successore: quam ut obtineremus, omnem adhibuimus diligentiam per nostros tum Avenione, tum Parisiis, quod Vita illuc ad monasterium S. Germani de Pratis esset missa. Sed frustra. Fuit ea in Lectiones, quæ ad Matutinum legebantur,

monasterium
S. Andreæ
Vita S. Pontii,

olim

A olim distributa, ejus partem priorem obtinimus Parisius apud Patres Fuldienses, et hic damus, cum compendio ex dictis Actis ab Hugone Menardo contracto, et lib. 2 observationum ad suum Martyrologium edito: in quo via ejus veneratio ad xxvi Martii proponitur: Avenione S. Pontii Abbatis miraculorum gloria conspicui. Saussains in Martyrol. Gallic. ista habet. Avenione S. Pontii, Abbatis S. Andreae et Confessoris: qui imbres tempore siccitatis copiosos sua prece e caelo impetravit, nec magis miraculis quam virtutibus insignis, sanctissimo sine migravit ad Dominum, Buccelinus majori elogio ex Menardo desumpto, eum exornat. Titulus Lectoribus praefectus est ejusmodi: In festo S. Pontii Abbatis S. Andreae Andronensis canobii, qui obiit anno millesimo octogesimo septimo et die vigesima sexta Martii. Loco Andronensis scribitur etiam Andamensis, Andarnensis.

nomen in
Martyrol.

VITA

Ab auctore coevo et discipulo scripta.

Quatis miraculis, signis et virtutibus Beatus Venerabilisque Pontius monasterium Andranense delevaverit, facile dici non potest: qui etsi divinitus gratia et urbanitate suis contemporaneis antecederet; tamen in florida aetate una cum patre atque altero fratre in monte Andranensi corpus suum adinstar Isaac Deo viventi consecravit. Ubi indutus cuculla omnis sermo et disputatio fuit de informandis hominum moribus, coercendis voluptatibus, fugienda temeritate, simplicitate sectanda, Christo amando et Christo colendo. Certo enim sciebat, hanc solam rationem esse homini Christiano propositam, sine qua aliquid dignum Deo, dignum immortalitate fieri non potest.

S. Pontius fii
monachus:

eligitur
Abbas:

energumens
liberatur:

Joan 20 22

Psal. 31, 1

2 Recte pendens divus Pontius, nihil prius Ecclesiae Moderatori nihilque majori studio faciendum esse, quam ut grex Dominiens vere doceatur; statim ubi sorte legitima in Abbatem electus fuit, cupiens pro viribus officio pastorali satisfacere, cepit praedicando summum Evangelicæ doctrinæ emittere, et multas regiones instruire. Qui enim Carpentoratum civitatem insignem in Comitatu Avenionensi, Spiritu sancto ducente, appulisset; mox hanc filii domum paternam, id est, templum, quod domus summi Patris dicitur, caussa Patrem coelestem salutandi, primum se recepit: ubi multitudo demoniorum pro liberatione habenda, veluti etiam sit his temporibus, habebatur. Qui misericordia motus, quod homo, ad imaginem Dei creatus, a demone ita ageretur, facta exorcizatione, sufficienti tamen examine omnium peccatorum praemissa, amens verbo Domino literavit, et incolumes reddidit.

3 Audite, queso dilectissimi Fratres, veritatem nudique lucentem et manantem. Christus in Evangelio testatur, omnia facinora et peccata merito Confessionis relaxari, dicens: Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis retinentur. Quia diabolus, qui pater mentium dicitur, in medio ecclesiae Carpentorati, populo audiente et turba admirante, fatetur ac testatur aliquid facinoris de socio Divi Pontii scivisse, quod facta Confessione penitus ignoratur. Quid enim est, Fratres, diabolum post Confessionem peccata ignorare, nisi ea ipsa esse remissa? unde egregius Propheta David bene ait: Beati quorum remisse sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata.

4 Quantum gratum sit Dei peregrinos in caritate hospitari, non solum in Abrahamo, Loth et ceteris antiquis Patribus, verum e iam in quodam homine

monasterii S. Andreae licet videre: ubi cum Sacerdos sanctum virum Pontium honorifice, ut decebat, hospitio suscepisset, ejus mater, quæ duodecim annis lumine naturali erat orbata, audiens dictum S. Pontium domi hospitatum, gratulabunda et quasi suæ curationis praesentia exultabat: quæ ex aqua, qua vir sanctus manus suas laverat, oculos sibi lavans, visum amissum recuperavit. Naaman Syrus in Jordane lavatur et per Helisæum a lepra mundatur, vetula aqua manuali in gloriam Dei lavatur et per S. Pontium a privatione luminis curatur.

5 Dominum nostrum Jesum Christum multis generibus tentationum a demone agitatum fuisse non dubitatur. Hoc ideo dico, Fratres, ut non admiremini, si aliquando audieritis humanam creaturam, nativa Dei bonitate creatam et tamquam ejus membrum præcipuum amatam, a demone vexari, cum caput nostrum Christum tentatum fuisse legatur. Quomobrem, sicut Scriptura patientissimum Job a planta pedis usque ad verticem capitis a demone vulneratum testatur, ita homines digni fide testantur Divi Pontii tempore fuisse quandam mulierem, monasterio Andranensi vicinam, quæ singulis noctibus per nemora vagans, a demone increduliter agitabatur. Quam per S. Pontium Sacramento Eucharistiae prius tantum Dens liberavit. Cujus rei, vide licet perfectæ salutis recuperata, testimonium fuerunt opera misericordiae, quæ nudos vestiendo, esurientes pascendo, ecclesias visitando, Christiane ac devote exercuit.

6 Quam nefas sit decimas viris Ecclesiasticis denegare, et de quibus oportet dare in libris Exodi, Levitici et Numeri abunde docetur, ubi Dominus Aaroni dixit: Filiis Levi, id est, Sacerdotibus, peccata populi portantibus, et pro ministerio, quo mihi serviant in tabernaculo foederis, decimam partem omnium fructuum dare mandabis. Et enim maledictus sit, qui non custodit ea quæ sunt scripta in libro vite, quantum in maledictionis acciderit enidam castro, vulgo Podius Altus nuncupato, ut res ipsa propius ad nos pertinet, ita attentioribus auribus est accipienda. Est enim in prefato castro quoddam insigne stagnum, ubi quovis tempore copia piscium accipitur: ejus loci habitatores pro decimam partem piscium, pro monasterio debitam, suadente diabolo dare negassent; promulgata maledictione per S. Pontium, statim quidquid vivum in illo stagno erat, mortuum hitus petiit. Quod intelligentes prefati coloni, rursum vivos alimide portarunt, qui bis atque iterum missi vivi, die sequenti mortui in littore sunt inventi.

7 Hoc facta, aliquot diebus evolutis, prefati coloni intolerabili fetore ac urgenti necessitate compulsi, ad sancti viri praesentiam, facti poenitentia ducti, accesserunt, jurando posthac decimam partem piscium nulla pacto se cadumaturus; sed eam absque contradictione in perpetuum soluturus, dantes facultatem monasterio S. Andreae habendi in dicto stagno naviculam unam ad usum monachorum, mole S. Pontius suam benedictionem stagnum jam maledicto non dedignatur: qui devictus precibus rogantium, satisfactione tamen damni prius suscepti, monachis et habitatoribus Podii-Altii congregatis, ad prefatum stagnum sollemniter se recepit: ubi gratiarum actione et benedictione praemissis, pisces in littore mortuos intro remisit, qui statim huc atque illic currentes, profunda et altiora stagni, vivi petierunt.

8 Cum tempore mense Maii nulla spes messis in toto Comitatu Avenionensi appareret, eo quod nihil prorsus florum aut herbarum in campis videretur, convenerunt ante eum omnes Avenionenses admodum dolentes: ut, quid super hac re faciendum es-

D
caecam illumina-
nat:

Job. 2. 7
Inviterem a
demone
agitatum
lu erat:

E

Num 18, 20

ob decimas
non solutas

oratione
S. Pontii
pisces mortu-
um:

F

post additas
decimas,

benedictione
ejus

pisces vivi
restituuntur,

procuratur
pluviam et
fertilitatem
frugum.

set

A set consulerent. Quibus ait : Supernam bonitatem imploremus, obviemusque faciem ejus in Confessione, quatenus ejus misericordiam implorare valeamus. Congregamini cras devote in ecclesia S. Mariae quae principalis cognominatur, et illic quid vobis faciendum sit, audietis. In cujus ecclesiae porticu summo mane praedicans de caritate fraterna, spopondit tantam pluviae abundantiam atque frugum ubertatem illo anno Avenionensibus affuturam, ut nihil supra. Et statim peractis sacrosanctis mysteriis atque amplis magnisque elemosyis datis, tanta abundantia aquae coelitus data est ut nullus hominum uberio-rem abundantiam fructuum unquam vidisse meminerit.

ALIA VITA

A Menardo ex Actis majoribus contracta.

Pater S. Pontii divino amore succensus, relicto mundo se monasticae vitae astrinxit in Andanoensi cenobio juxta Avenionem, quod titulo S. Andreae gaudet : secumque duos filios duxit, quos ibidem Dei servituti mancipavit. Sanctus vero Pontius aliis splendore virtutum praecedens, omnium suffragiis et votis ejusdem cenobii Abbas est renunciatus.

B 2 Aliquando, ut erat in officio sedulus, praepositorum sui cenobii, quas auctor Vitae illius honores appellat, visitans, venit Carpentoractum : ecclesiam quandam praetergrediens, vidit pro foribus ingentem populi turbam, quae abreptitum ceu circulatorum, peccata ejusque secreta patefacientem, circumsedebat. Monachus, qui S. Pontium comitabatur, eum molestius urgebat, ut propius accederet : at contra beatus vir dicebat se nolle uti consortio demoniorum. Tandem socii et populi circumstantis victus precibus, ad ecclesiam venit praemissa peccatorum confessione. Daemon S. Pontii praesentis adventum, indesinenter dicebat, ecce vermiculus S. Andreae advenit. Vir Dei ecclesiam ingressus aliquantum cum socio coram altari oravit, et ad demonem accedens, eum percutatus est, quid de se predicaret. Respondit ille : De te penitus nihil scio, sed hodie sciebam aliquid de tuo socio. Ecce quam efficax peccatorum confessio, quae peccata nostra ex diaboli accusatoris nostri memoria oblitescere potest. Sanctus vir a demone nomen sciscitatus est : respondit ille, se appellari Seducerem, seque olim ad Christum prodendum instigasse. Tum vir sanctus quibusdam exorcismiis et aqua benedicta demonem eliminavit.

C 3 Erat in praefectura quadam sui monasterii, ubi quaedam anus, mater Sacerdotis, qui hanc praepositorum administrabat, oculorum lumine orbata, ut reseravit S. Pontii adventum, praecipit aquam servari, qua ille manus ablueret : quod cum factum esset sancto viro ignorante, ex illa aqua mulier oculos lavit, statimque visum recepit.

4 Lymphata quosdam mulier per montes et sylvas errabat : a propinquis deducta est ad monasterium viri Dei, quam ille exorcismiis sanitati restituit : quo reliquum vitae tempus bene vivendo peregit.

5 Uno a monasterio miliario in vicu, qui dicitur Podus-Altus, est stagnum quoddam ex quo decimam praecum monachi accipere solebant : at invidentes incolae hanc monachis decimam negarunt. Illi damnum illatum beato viro denuntiaverunt, qui eos consolatus est, monuitque ut a terrenis cogitationem abducerent, nec Dei providentiam ipsis defuturam in necessariis. Paucis post diebus S. Pontius adhibitis quibusdam Fratribus cum cruce, et aqua lustrali ascendit ad montem stagno imminente, et sublata ad coelum manu, stagnum aqua benedicta aspersum diris

devovit : et e vestigio omnes pisces mortui ad litus enatarunt : ex quo factor intolerabilis per totam illam oram manavit. Ipsae etiam aves, quae rostro pisces vivos extrahere solebant, mortuos contingere noluerunt. Coloni vero pisces vivos aliunde asportatos stagno intulerunt, qui similiter mortui super stagnum extiterunt : alios tertio atque iterum immiserunt, quos cum etiam mortuus reperissent, tandem conquieverunt. Paucis tamen diebus urgente gula, errati poenitentes, sanctum virum convenerant, eumque vehementer efflagitarunt, ut benedictionem suam stagno impertiret : quod ille injuria immemor libenter fecit, piscesque vivos allatos cum benedictione et praeiarum actione in stagnum misit : quibus brevi multiplicatis, piscosum stagnum, ut antea, fuit.

6 Ejus industria monachi orationi, lectioni sacrae, et silentio haud segniter instabant : uno excepto, qui extra septa monasterii cum laicis confabulari solebat : id S. Pontium fugere non potuit, quem deprehensum leviter corripuit eique silentium injunxit. Mirum dictu ! ipse monachus motus remansit, quoad in profesto Paschae Abbas Missam celebrans dixit : Dominus vobiscum ; tum Frater ille, soluto lingua vinculo, cunctis mirantibus respondit : Et cum Spiritu tuo, et emendatus posthac cautius vivere coepit.

7 Nec tacendum est insigne aliud miraculum. Jam mensis Majus advenerat, dum per totum territorium Ayennicum nec flos nec herba pullulabat : ob pluvii penuriam, sterilitas et fames metuebatur. Populus Rostangum urbis Episcopum aluit, ut quid facto opus esset, declararet : ille nihil nisi vota et preces superesse respondit. Interem quidam S. Pontii consilium inquirendum censuerunt. Is forte in sanctae Crucis domus suae, quae in urbe erat, diversabatur hospitio : accessit ad eum plebis multitudo non minima, auxilium deprecans : ille ad poenitentiam hortatus est, indixitque, ut in erastinum ad ecclesiam convenirent. Interim ille totam noctem in Dei laudibus, psalmis, et orationibus consumpsit. Postero die populus, ut erat indictum, ad ecclesiam S. Mariae venit : quam cum nims angustam praeter turba confluyente videret S. Pontius, inde egresus ascendit solarium ejusdem militis, et plebem adhortatus est ad poenitentiam, et ad erogandam pauperibus stipem, seque pro Deo fidei jussorem dedit : qui cum viri Dei monitis satisfacissent, repente de coelo effusus imber agros irrigavit, et maxima fuit praeter omnium expectationem eo anno ubertas.

8 Ideo beatus Abbas se ad trajiciendum Rhodanum accingebat, Sacro prius pro more facto, cum amplo satis comitata : ecce occurrunt ei bubulec vomerem manu tenens et agricola monasterii, qui altercabantur de vomere : agricola bubulecum furem appellare, quod vomerem nuper a se sub terra absconsum sustulisset : alter furtum audacter negabat. Res erat in medio. S. Pontius litis arbiter praecipit, ut vomer in Rhodanum mitteretur, et facto super fluxum Crucis signo jussit eum, de quo major erat furti suspicio, primum e fluvio vomerem extrahere. Miser ille ansu temerario manum in aquam intulit : quam inde tanquam ex cacabo ferventi elixam sine vomere retulit : et sic furti veritas innotuit.

9 Tandem vir Dei tot tanque praeclearis rebus gestis ad Christum transit anni Domini millesimi octingentesimi septimo die vigesimo sexto Martii. Haec Vita scripta est a quodam monacho Andanoensi jussu Petri Abbatis ejusdem loci, et discipuli S. Pontii ejusque successoris, ut ipse testatur in epistola dedicatoria, quam juxta exemplar, quod habuit ex praefato monasterio, hic exili stilo contraxi.

D AGCTORE GREGOR. DISCIP.

addictis decimis, cessat plaga :

ob garrulitatem factus mutus, in Missa loquelam recipit :

E

in summa accitote

pluvia et feritias impetratur precibus et elemosyis :

F

fur castigatus manu in Rhodano udus,

obitus S. Pontii

Vita scripta.

Abbas creator :

demor,

peccata confessione non delata revclans,

aqua benedicta eliminatur :

manus caeca aqua lutionis manuum,

ulla a dirrone eguala :

ob decimas negatas

asperere aqua benedicta p peccatorum,

XXVII MARTII.

SANCTI QUI VI KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

<p>JESU CHRISTI a morte resurgentis sacra memoria.</p> <p>S. Philetus senator.</p> <p>S. Lidia uxor,</p> <p>S. Macedo,</p> <p>S. Theoprepus, } iiii.</p> <p>S. Cronides Commentariensis,</p> <p>S. Amphiloehius Dux,</p> <p>S. Romulus,</p> <p>S. Aculus,</p> <p>S. Pinnarius,</p> <p>S. Marulus,</p> <p>S. Successas,</p> <p>S. Misia,</p> <p>S. Maturina,</p> <p>S. Donatus,</p> <p>S. Successa,</p> <p>S. Alexander,</p> <p>S. Solutor,</p> <p>S. Saturninus,</p>		<p>Martyres in Illirico.</p> <p>Martyres in Africa.</p>	<p>S. Augusta Virgo et Martyr, Seravalli in ditio- ne Veneta.</p> <p>S. Alexander Martyr in Pannonia.</p> <p>S. Marius Mart. Romanus Antuerpiae in Belgio.</p> <p>S. Zanitas,</p> <p>S. Lazarus,</p> <p>S. Marothas,</p> <p>S. Nerses,</p> <p>S. Elias,</p> <p>S. Mares,</p> <p>S. Abibus,</p> <p>S. Sembacethes,</p> <p>S. Sabbas,</p> <p>S. Joannes Eremita juxta Lycopolim in Egypto.</p> <p>S. Rulbertus sive Rupertus, Episcopus Salis- burgensis in Germania.</p> <p>S. Paulus Episcopus Corinthi in Graecia.</p> <p>S. Cerycus sive Cyricus in Apro Castello Thraciae.</p> <p>S. Adalpreus Episcopus Tridentinus et Mart.</p>	<p>Martyres in Perside.</p>
---	--	---	--	-----------------------------

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

<p>Sancto Bathildis Reginae, S. Ra- degnulis, } memoratur in <i>varis Martyrolog.</i> uti <i>late deduximus</i> ad <i>Vitam</i> pag 747 xxvi Januar.</p> <p>Furcillus e Duce Spoletanorum monachus memoratur a <i>Bucelino</i>, de eo <i>inter Prætermisos egimus</i>, die quo obit xix Februarii.</p> <p>S. Amnius Presbyter, } Martyres sub Diocle- tiano referantur a <i>Greveno et Cansio</i>. S. Petrus, } et alii septem, } <i>Acta passionis dedimus</i> xxv Februar.</p> <p>S. Honorina Virgo in castro Conflando refertur in <i>MSS. Floravio et Corneli Colonienis</i>, item a <i>Maurوليو, Felice, Greveno et aliis. Acta ejus et miracula illustravimus</i> xxviii Februar.</p> <p>S. Marcellianus Episcopus Dertonensis, refertur hoc die in <i>varis MSS.</i> et excusis <i>Martyrologis. Acta ejus dedimus</i> vi Martii.</p> <p>S. Sylvanus Martyr <i>Officio daphni hodie colitur in Archiepiscopo S. Antoni in diocesi Treventensi; de ipso et ceteris, quorum iste corpora uservantur, egimus</i> xiii Martii.</p> <p>S. Matrona Martyr Thessalonicae hujus diei <i>Officium ecclesiasticum implet in Greverum Mensis, de qua egimus cum Latinis et Martyrologio Romano</i> xv Martii.</p> <p>Josephi ab Armathia, qui Christum de cruce deposuit, refertur post Christi resurrectionem a <i>Petro de Natalibus lib. 4 cap. 2.</i> et a <i>Hilfardo in Martyrologio Anglie edito ad hunc diem. Nos cum Martyrol. Rom.</i> xvii Mar.</p> <p>SS. Barontius et Desiderius anachoretae Pistorii. <i>Ferrarius in utroque Catalogo. Nos cum Rom. Martyrolog. de us egimus</i> xxv Martii.</p> <p>Theodosius Episcopus, } Martyres in Pentapoli Irenaeus Diaconus, } Lybie, memorantur in Serapion, } <i>MSS. Bruzell. S. Gu-</i> Ammonius, } <i>ditae. Nos cum aliis</i> xxvi Martii.</p> <p>Ananis Propheta commemorationem apud Graecos ha-</p>	<p>bet hoc die: fortassis Hanaani ille est, quem <i>Asa Rex Juda 2 Paralip. 16</i> in urvum compingi jussit, inceptus ab eo, quod neglecto Domino, <i>Bevadad, Regem Syriae invocasset in auxilium: in disticho adjuncto dicitur ipsum Trialem habuisse pro tripole, per quam ante finem suum futura praedixerit.</i></p> <p>Lanceae Christi festum feria sexta post Octavam Paschae, institutum anno salutis 1353 ab Innocentio vi, petente Carolo Imperatore hujus nominis iv. <i>Ita Florarium MS. ad hunc diem, qui potest videri in feria sextam post Pascha, non autem post Octavam Paschae: assignandus potius dies 3 Aprilis, nisi id auctor ob Resurrectionem Christi ad hunc diem retulisset.</i></p> <p>S. Joannes Obediens refertur ex <i>Cassiano hodie a Petro de Natalibus, Greveno, Cansio, et die sequenti a Walfordo, ut diversus a S. Joanne Anachoreta: nos eundem esse ostendimus.</i></p> <p>Sebastianus Comes Carthagine sub Genserico Rege Ariano ob fidem Catholicam interemptus primo loco inscriptus est <i>Martyrologio Galliae Leodi anno 1624 excuso. Atibi de eo nihil reperimus.</i></p> <p>Nemenii Virgo et Cyriacus Diaconus memorantur a <i>Greveno in Additionibus Usuardi: notis hactenus ignoti. Ino scrupulus est, cum forte ex Eumenia urbe (cujus Episcopum Truseam hoc die a multis refertur, mox dicemus) factum sit nomen Nemenia.</i></p> <p>Suarleclus Episc. Fobariensis, } <i>inter Sancto hujus</i> Fintanus os Psidmoruu, } <i>diei ab Hibernico-</i> Mochonna de Mag eo, } <i>rum Martyrologio-</i> Sillanus. } <i>rum auctoribus no-</i> <i>minantur. Horum priores duos habet Colganus, pri-</i> <i>miusque etiam Suarillum voceri ait, et Episcopi</i> <i>titulum suam in sedem intulisse: secundum suspicatur</i> <i>eundem esse cum S. Fintano Corachi, de quo ipse ad</i> <i>21 Februarium: alios duos hac praetermisit: eorum</i> <i>tamen alibi meminuit tanquam hoc die colendorum:</i> <i>Mochonna quidem cap. 4 Append. ad Acta S. Ge-</i> <i>raldi 13 Martii. Sillani vero in notis ad Acta S. Be-</i> <i>rachi 16 Febr. cupis Tamlactense Martyrologium</i></p>
--	---

non

non natalem hac die, sed adventum Reliquiarum duntaxat collocat: ipsum vero nudum nomen die proxime sequenti.

- Gelasius ex Derensi Abbate, successor in Primatu Arduachano institutus per S. Malachiam, ea se dignitate abdicantem, postquam annis 38 indefesso studio laborasset in Hiberniensis Ecclesie vinea, per secula aliquot Normannorum incursum, tum civium bellorum incendis misere vastata: anno dlemum MCLXXIV, ætatis LXXXVII, Feria IV post Pascha, migravit ad cælos: vir sane magnus: et a Colquano, Acta ejus ex Annalibus patris colligente, Sancti titulo decoratus: Mariani Gormanii, seu forte scholasticæ ipsius auctoritatem secuto, quam optaremus certioribus ecclesiastici cultus indicis videre confirmatam.
- Ernestus ex Comite de Howestein monachus Zwi-faltensis ad Danubium memoratur a Buelino.
- Bernhelmus Abbas Spanheimensis laudatus a Trithemio, et ad hunc diem a Buelino relatus.
- Frowinus Abbas Engelbergensis seu Montis-Angelorum in Helvetia in vetusto Chronico laudatus, ut vir doctissimus, sapientissimus ac religiosissimus, cum Beati titulo refertur a Menardo, Buelino et Murero in Helvetia sacra.
- Venerabilis Enfridus, Colonie Decanus S. Andreae, simplicitate spiritus, misericordie operibus et miraculis illustris, hoc die anno Christi 1192 migravit ad Dominum Ita Gelenus in Fastis Agrippinensibus. Habemus aliquam picturam delineatam, in qua myrdiens in templum variis ægris eleemosynam distribuit, addita hæc sententia. Beatus qui intellexit super egenum et pauperem.
- Waldanerus inclusus Sacerdos, monasterii S. Maximini initiator, severissima pœnitentia clarus, refertur a Geleno in eisdem fastis cum titulo venerabilis et piæ memoriæ.
- Archibaldus Abbas et Confessor in Anglia, citato codice MS. refertur a Galesinio, eumque sequitur Wian, suspicatus esse S. Erenwaldum ex Abbate Episcopum Londinensem, de quo agimus xxx Aprilis. At Camerarius ex Anglia transfert in Scotiam, asseritque Abbatem Carnaminensem fuisse, accepitque asspectum Wilsonum in secunda editione Martyrologii Anglicani. Mox nos lumen hæc tenebris affundi cupimus.
- Robertus Conversus in Fonte-Mauriniaco refertur in Calendario Cisterciensi hoc die, et 10 Julii cum titulo Beati a Buelino et Henriquez et inter Pios a Saussatio.
- Petrus Abbas XIX in Cistercio refertur in Calendario Cisterciensi et cum titulo Beati ab Henriquez et Buelino. Inter Pios recensetur a Saussatio.
- Eustachius monachus Cisterciensis magnus cultor Deiparæ Virginis, in cujus ore post obitum apparuit Angelica salutatio, videlicet AVE MARIA, aureis litteris conscripta, memoratur in Menologis Henriquez et Buelini cum titulo Beati. Saussatus piæ memoriæ rrum appellat.
- Andreas Senensis Spoleti
Antonius Romanus Eboli
Marcus a Bononia Placentie
Petrus Ahumada in
Marcus a Port-alegra
Jacobus Italus
Maria Caldaronia
- ex Ordine S. Francisci cum titulo Beati relati ab Arturo du Monstier, an ullum uspiam habeant ecclesiastici cultus honorem merito dubitamus, ideoque satis habemus eos hic auctoritate et fide Arturi a Monasterio retulisse. De Marco tamen Bononiensi qui anno 1327 facta corporis translatio dicebatur, ne temere aliquid stateremus, volumus Placentinos consulere per litteras: sed nihil responsum est quod cultum probaret.
- Maria Lusitana Franciscanæ Ordinis Tertiarum, anno
- 1375 Hierosolymis in ignem conjecta a Turcis, quamvis Beatis accensa ab Arturo, necdum tamen ab Ecclesia tulit agnoscitur.
- Herodionis unius ex LXX discipulis commemoratio hoc die apud Græcos, sed magis ex professo die sequenti
xxviii Martii.
- SS. Joannes et Barachisius Martyres, aliquam hodie commemorationem habent in Menæis excusis: coluntur præcipue
xxix Martii.
- Pastor et Victorinus Martyres Nicomeliæ, referuntur in MSS. Atrebatensi, Tornacensi, Leticensi et variis aliis. In MS. Bruzollensi loco Victorini adjungitur Romulus, sed hic est Martyrum Astorum hoc die Dux et Antesignanus. De aliis plures agunt
xxix Martii.
- Eustachius Abbas memoratur in Martyrol. Attemp-siano et a Greveno in Additionibus Usuardi. Videtur S. Eustasius Abbas Luxoviensis esse, cujus Vitam damus
xxix Martii.
- S. P. Eutyehius in Menæis excusis, in Synuario Collegii nostri Parisiensis Episcopus, incertum quis; fortasse Constantinopolitanus, de quo vi Aprilis.
- S. Marcianus Episcopus Ravennæ Martyr, traditur ab aliquibus hoc die coronatus teste Rubeo pag. 892. Colunt rrum Ravennates.
xxii Martii.
- S. Isacius Monachus apud Surium ex Actis Græcis apud Lipomanum hoc die. Gemina quæ habemus Græca 26 Martii mortuum scribunt, et festum Græci in Menæis agunt
xxx Martii.
- SS. Gervasii et Protasii Inventio Suesione celebratur apud Saussatum. Dies natalis est
xix Junii.
- Aron Sacerdos memoratur in Calendario Coptico, si sit frater Moysis, referendus est ad diem i Julii.
- S. Justinus puer Martyris corpus translatum e Gallia in Corbeiam Suzonicam memoratur: ut quo agemus ad diem, quo vel translatum similiter eadem est caput, vel Parisiis Officio solenni colitur, xxx Julii vel vii Aug.
- Nicodemus, qui cum S. Josepho ab Arimathea Christum de cruce deposuit, refertur etiam a Petro de Natalibus lib. 4 cap. 3 et a Witsfordo ad hunc diem. Si alius non occurrit dies ejus natalis, putent de eo agi, quando ejus corporis Inventio celebratur in Martyrol. Romano
iii Augusti.
- S. Eucherius Turonensis Episcopus memoratur in præcipuo codice Usuardi, asserunt Parisiis in monasterio S. Germani de Pratis; deest in aliis etiam illustribus Usuardi exemplaribus: et forsitan melius, quia nullus inter Episcopos Turonenses reperitur Eucherius, et ultra in Additionibus Greveni ad Usuardum anno 1331 recensis, ommissa loca refertur Eucherius Episcopus et Confessor. In Florario MS. præponitur Turonis, et si posset alibi Episcopus fuisse; sed apud Turones aut mortuus aut depositus. In MSS. Attemp-siano et Ultrajectino S. Martia ita legitur. In pago Hasbano S. Eucherii Turonensis Episcopi. In MS. Marchianensi legitur. In pago Hispanis. Est S. Eucherius Episcopus Aurelianensis Sarchinii in pago Hasbanico apud S. Trudonem defunctus, et ibidem magni in veneratione habetur, uti diximus ad ejus Vitam xx Februarii. In MS. Pragensi appellatur S. Euterius Episcopus Turonensis, sed neque inter Episcopos Turonenses reperitur. Sunt autem qui nomen adeo ab hoc diversum habent. S. Eustochius S. Briccii successor, et colitur xix Septembris et S. Eaphronius qui 6 seculo floruit, mortuus
iv Aug.
- S. Grati Episcopi Augustie Prætorie translatio recolitur apud Ferrarium. Natalis est
vii Septembris.
- S. Thraseas Episcopus et Martyr apud Syrynam memoratur in Adone MS. Leodiensi, Mevicensi et Regina Suericæ, in Usuardo MS. S. Victoris, Pragensi Bruzollensi et aliis. Nos cum aliis et Martyrol. Rom.
v Octobris.
S. Callistis

S. Callistus Papa Romæ inscriptus est MS. *Altempriano*. *Dies ejus cultus assignatur* xiv Octobr.
 S. Andagrisia Virgo, primo S. Anberto desponsata, deinde eo consentiente maritalis facta, ac tandem Abbatissa, refertur hoc die ab Arnaldo *Wion*, Menardo, Dorganio, Ferrar. aliisque. De ea agimus xiv Oct.

Maria Jacobi et Maria Salome referuntur post Resurrectionem Domini a Petro de Natalibus lib. 4 cap. 4 et 5, et a *Wifordo* ad hunc diem. Nos cum *Martyrol. Roman. agrinus* de S. Maria Jacobi xxv Martii, et de S. Maria Salome xxii Octobr.

SACRA MEMORIA

JESU CHRISTI RESURGENTIS.

G. II.

XXVII MART.

Dies Resurrectionis plenus triumpho,

Hæc est dies quam fecit Dominus et suo triumpho Dominicam diem voluit. Hunc diem Jesus Christus Dominus noster magno cum labore, cumque sanguinis præcedente effusione acerbissimamque crucis acie morte fecit, resurgens die tertia: ac victricis potentissimisque Rex gloriæ, de morte, diabulo, et Judæis gloriose triumphans, sua victoria gloriam immortalem et gaudium perpetuum sibi ac nobis comparavit. In hæc ergo die exultemus et lætemur, ac Christo Redemptori nostro gratulemur, letum Alleluia cantantes. Quicumque ille et cujuscumque mensis dies primo fuerit, dies est lætitiæ et triumphi: de quo, uti xxv Martii, quando sacram Christi in cruce morientis memoriam celebravimus, a nobis factum est, pauca aliquæ testimonia, potissimum antiquissimarum Martyrologiorum, statuimus hoc die xxvii Martii præferre: cum, teste Venerabili Bedæ, multorum Doctorum Ecclesiasticorum constet sententia vulgata, Christum vi Kalendarum Aprilium die resurrexisse: quod in suis ut Bedam glossis confirmat *Brildefertus Anglus*, adducta auctoritate S. Hieronymi in Martyrologio testantis, sexto Kalendas Aprilis Resurrectionem Domini nostri Jesu Christi Hierosolyma celebratam esse.

relatas a plerisque ad 27 Martii,

in Martyrol. perventus

2 Habemus hujus Martyrologii quatuor apographa idem nobis mysterium attestantia: ex his *Carbensiense Parisiense excusum*, et MS. *Blumiannum* ista habent: vi Kal Aprilis, Hierosolyma Resurrectio Domini nostri Jesu Christi. Quæ plane eadem verborum positioe leguntur in Martyrologio *Rabani* et *perventus MSS.* *Rimovienis* in *Saravia*, *Rechenovienis* in *Helvetia*, *Coloniensis* S. *Morice* ut *Gradus*, et alio *Cardinalis Barberini*. At *Hierosolymæ* scribitur, reliquis verba immutata, in altero MS. *Barberiniano*, apud *Bedam excusum* et *Molanum*, et priore ex parte apud *Adonem a Masandro editum*, et *Appendicem Ruvicidi*. In apographo nostri Martyrologii *Hieronymiani*, quod characteris *Anglo-Britannico* ante mille fere annos excaratum est, ita legitur: Resurrectio Domini nostri Jesu Hierosolymis. Eadem, sed post Hierosolymis præpo-

sita referuntur apud *Nothorum* et in *MSS.* *Bruxellensi* S. *Gulila*, *Trevirensi* S. *Marimini* parvo sed antiquiore, et *Reginæ Sarcizæ* in *Francania* composito. Additur, secundum carnem, in *MS. Centulensi* et *Florurario*. In apographo *Lucensi* S. *Hieronymi* et *MS. Pragensi* ista habetur: In Hierosolymis Resurrectio Domini nostri Jesu Christi. In *MS. S. Cyriaci* a *Baronio* valde commendato, *Hierosolymæ* Resurrectio celebratur. At loco omissio, eadem Resurrectio Domini memoratur in *perventus MSS.* *Vaticano* S. *Petri*, *Altempruno*, *Casimiro*, *Augustano* S. *Udaltrici*, *Parisensi* *Labberi*, *Atrebatensi*, *Ultrajectina* S. *Mariæ*, *Tornacensi* S. *Martini*, *Trevirensi* etiam S. *Martini*, *Coloniensi* *Carmelitarum*, *Leodiensi* S. *Laurentii*, et *Reginæ Sarcizæ*. Quibus calculum suum addit *Wandelbertus* hoc versu:

Agni surgentis resplendet sexta triumpho.

3 Præterea omnes Patres veteres, qui *Passionem Domini* in die vii Kalendas Aprilis constitutum, Resurrectionem ejusdem ad vi Kalendas necessario referunt. Aliqui tamen ad diem vii Kalendas Aprilis conjungunt mysterium Incarnationis et Resurrectionis, ita

Græci in *Mensis excensis*, alio MS. *Reginæ Sarcizæ* et antiquiores *Episcopi Gulticani* et cum illis S. *Martinus Dunniensis*, ac potissimum pro his allegatur *Synodus Casarensis* in *Palæstina*, sub finem seculi secundi celebrata. At v Kalendas Aprilis, seu xxvii Martii, dies Resurrectionis Dominicæ statuitur a *Maurolyco*, *Panvino* et aliis. Nonnulli etiam Resurrectionem contigisse primo die Aprilis arbitratur, sed absque ullo Martyrologiarum testimonio, uti et deducta sunt xxv Martii. Ceterum, uti tunc de Christo pro salute mundi crucifixum diximus, hæc ejusdem Jesu Christi resurgentis gloriosa mysteria sunt orbe Christiano omnibus Christianis notissima, explicanturque in sacrosanctis Evangelis ac reliquis novi Testamenti libris, in *Oraculis Prophetarum veteris legis*, in *bibliothecis homiliarum* ac tractatuum præscorum Patrum, ac integris voluminibus posteriorum scriptorum: quibus imo fidei nostræ celatissimum trophæum exaratur. Quæ cum ubique præsent, ne rem actum agimus, hic omittimus.

ob alia ad 25 et 28 Martii,

1 et 8 Aprilis.

Mysterium Resurrectionis præsertim ab omnibus expulcatum. F

DE SS. PHILETO, LYDIA, MARCEDONE THEOPREPIO, CRONIDE, AMPHILOCHIO, MART. IN ILLYRICO.

D. P. VIDE SYNAXARIUM TOM I MART PAG. 872

SUB ADDIANO XXVII MARTII. Reale in IUSTOS Græcos 27

et 28 Martii:

Qui Trajano in Imperii Romani administrationem successor fuit *Adrianus*, secutus eundem in persequenda Christianis, assiduis itineribus solutus per subjectas sue ditioni provincias discurrere, quemadmodum ex *Spartiano* intelligimus, sua ubique crudelitatis exempla sparsit, et multos Christo Martyres fecit: in quibus fere quos modo retulimus, omnibus Græcorum fastus, qua excensis qua *MSS.* nominatus: et *Mensis quidem excensis* ac *Menologio*, tam eo quod *Scribitur Latine* venit quam quod a *Basilio Porphyroganeta* concinnari jussum ex *MS. Crypta-ferrate* accepimus, *Synaxario* item *MS. Chiffletiano*, ad hunc xxvii Martii; ad sequentem vero diem in duplici *Mediolanensi* bibliothecæ S. *Ambrosii* et *Taurinensi* *Ducis Sabaudia*; quo etiam die excensa *Mensis elogium*,

prætermisum, ab eorum Sanctorum elogis interseruit. Denique *MS. Collegii nostri Parisiensis* ad diem xxix refert eorundem memoriam. Nos cum *Romano Martyrologio* xxvii diem tenemus: in quo hæc de eis commemoratio fit. Eodem die Sanctorum *Phileti* Senatoris, *Lydiæ* uxoris, et *Illiorum Macelonis* et *Theopropidis*, itemque *Amphilochii* *Bucis* et *Cranidæ* *Commentariensis* qui pro Christi confessione cæsi sunt: pro quibus sequenti die hæc tantum leguntur (in postremis Martyrologii anno 1613 recogniti editionibus omisso, ut superflua eorundem qui antea repetiti) Item Sanctorum *Phileti* et *Sociorum*, qui sub *Hadriano* Imperatore Martyrium susceperunt.

2 Occasionem sic scribendi nactus *Baronius* est ex *Græcorum*, quod dicit, *Menologio*, ubi ad diem xxviii augentur hæc

præterea ex 23 augentur

A hæc recitantur : Sanctus vero Philetus, et qui cum eo erant Christiani, Adriano Imperatore quotidie Deo ipsi servientes comprehensi, martyrio coronati sunt : idque satis esse credidit Tamayus, ponendo extra fictionis suspicionem Pseudo-daleto, qui pro veteri suo instituto, Hispaniam attribuendi quibuscuque locum martyrii non adderet Romanum martyrologium, ita dicit, cxxxviii scribere non est veritus : Barcinonæ in Hispania S. Philetus Senator, et Lada uxor ejus et alii quinquaginta quinque Martyres. *Studu nempe quaesitu est aliqua, in nomine uxoris mutato, et filiorum suppressis, u martyrologii textura diversitas, ut sepe alius . satis tamen se prodit auctor spurius, quo ducere non plus de illis ux sociis credimus, quam credamus Barcinonæ passos : quos chronici istius signi scripsissent ad Illyrios pertinere, si Menæa Græca legere et intelligere putassent : interim vix possumus capere, quomodo homines, vel hoc ipso quod a Græcis colebantur, qui finguntur in Hispania passi, non venerint saltem in suspicionem fraudis.*

et Hispaniæ attribuantur,

sub Adriano Imperat.

B Historia porro passionis eorum ab Ecclesia Græca sub hac epitome recitatur. S. Philetus et qui cum eo passi erant Christiani, sub Adriano Imperatore quotidie deserviebant Deo : comprehensus autem ipse Beatus, oblatu est Imperatori, qui cum non posset invictæ Martyris sapientiæ resistere, et ipsum et socios confessionis tradidit Amphilochio Duci . qui continuo eos super ligna extendi, et concidi eorum corpora indesinenter jussit, ac deinde in carcerem conjeci, simul cum eo, qui crediderat, Commentariensi Cronide. Nocte vero ista cum illi psallerent atque orarent, Angelorum oblata cunctis presentia est, ipsos ad certamina animantium. Post que mane facto, adductis coram se Sanctis ait tyrannus : Multo vobis tormenta reposita sunt : et statim in lebetem valde succensum, oleoque et resina mixtum conjiciuntur. Verum subito refrigeratum lebetem animadvertens Dux atque admirans, etiam ipse eum

in lebetem visis ferventis misit

ingressus est, dicens : Domine Deus Christianorum, **D** adjuva me. Et vox facta est ad eum talis : Exaudita est oratio tua : ascende huc. Quæ ut nuntiata sunt Imperatori, discedens Roma in Illyricum venit, plenus furore et iracundia : jussitque septem diebus succendi lebetem oleo mixtum, et simul omnes in illum conjeci. Veruntamen etiam hac vires illi permanserunt Sine : et Imperator verecundia suffusus rediit, qua venerat, via : interim dum Martyres, orantes et Deo gratias agentes, spiritus suos Domino tradiderunt, et corona confessionis orati sunt.

In Illyrico

Ita MS. Chiffletianum, postremis aliquot verbis auctius præ impressis aliisque MSS. Quæ longe habemus certiora, quam quod compunctus se Tamayus fatetur elogium, indignum proinde hac loco referri : cum quo neque hoc etiam volumus disputare, an Commentariensis titulus, passim pro carcere Præfecto solitus accipi, significet hic loco eum qui custodias seu vigiliis cujusque dies referebat in commentarios ut auctor est Wolfgyngus Lazarus lib. 4 cap. 11 de militia Romanorum) nos Præfectum vigiliarum diceremus : hoc cum quid aliud foret quam divinare? Quid solum his addere possumus est, ter quomus hinc Martyribus tria in excusis Menæis et MS. Chiffletiano distincta respondere, quæ sic sanant :

ita Menæa et MSS.

Ἐπειρ φιλήτῳ καὶ Λυδία σὰρξ μία,
 Ὅστιος ἐν αὐτῆς καὶ μετ' εἰρήνης τέλος.
 Philetus una et Lydia ut sunt caro,
 Sic unus illis finis in pace obagit.
 Θυλάκι Θεοπρέπιος οὖν Μακεδόνη,
 Θεοπρέπιος ἄδουτος ὕμνος Κυρίου.
 Et Macelo dignos et Theoprepium Deo
 Hymnos canentes, ut decet, obeunt simul.
 Δούξ συντελευτῆ τῆ Κομμενταριστῆ,
 Ἐξουσιάζων εὐκαρτερομένῳ
 Commentariensi commortitur ipse Dux,
 Cuius questionis subdito, exereens eam.

distincta de eisdem.

E

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

ROMULO, AUCTO, PINNARIO, MARULO, SUCCESSO, MISIA, MATUTINA, DONATO, SUCCESSA, ALEXANDRO, SOLUTORE, SATURNINO.

G. B.

XXVII MART.

Romulus,

Donatus, Saturninus,

Marolus, Successus,

Acutus, Miasa,

Solutor,

Alexander,

C Sanctorum horum athletarum in Africa pro Christi fide coronatorum Dux et Antesignanus memoratur Romulus in antiquis MSS. Martyrologii, *Attributus Ecclesie Cathedralis, Tornacensi monasterii S. Martini, et Treventi monasterii S. Maximini. Huic socio assignatur Donatus in MS. Faticano S. Petri, eiusque adiungitur Saturninus in MSS. Casinensi, et Benventano, quod in bibliotheca Vaticana adservatur signatum numero 5949, estque uterque codex characterè Longobardico exaratus. At prædicto Romulo adiunguntur hi duo socii Marolus et Successus in MSS. Barberiniano, Pragensi et altero S. Maximini, et in Additionibus Greven ad Usuardum : in quo tanquam ubi his foret alia classis Martyrum, non assignato loco fit memoria, Aguti, Misia, Romoli. In MS. Pragensi eadem nomina magis detorta leguntur, Agitti, Missie, Romeli : At loco indito cum quorto adjuncto ita referuntur in MS. Augustano S. Uladrii : In Africa Romuli, Acuti, Missia, Solutoris. Eadem quatuor sunt in MS. Parisiensis Labbei, sed Agathæ et Solutoris scribitur. In MS. Rhemonensi isto sunt : In Africa Mauroli, Acuti, Missia, Solutoris. Eadem quatuor sunt in MS. Successi, Romuli, Miria, Miskæ, Successæ, Marioli, Matutinæ, Doti, Alexandri, Saturnini, Donati, et aliorum xu. Imo duodecim universim jam diximus, et Miriæ et Misæ, uti Doti et Donati nomina eundem Martyrem indicare arbitramur, et deest nomen Solutoris.*

Apud Notherum ita recensetur hæc classis : In Africa Romuli, Acuti, Mauroli, Pinnarii, Missia, Matutinæ, et aliorum. Item Donati, Saturnini et Martiani : ex his Martianus est Episcopus Dertonensis, de quo hoc die inter Prætorianos et ad altos dies re-
 jectos agimus. Demum apographa antiqui Martyrologii S. Hieronymi eosdem referunt, et Lucræ hæc modo : In Africa Romuli, Acuti, Maroli, Pinnarii, Successæ, Missia, Matutinæ, Donati, Saturnini. In apographo Blamiano legitur Pinnarii et Successi. In Cartheisensi Parisi excuso, Maroli, Successi, Miskæ. Reliqua conveniunt. In MS. Regiæ Succiæ a Luca Holstenio hinc datur, ita habentur : In Africa Natalis SS. Romuli Acuti et aliorum decem : Hos universim duodecim profert antiquissimum nostrum apographum S. Hieronymi his verbis : In Africa Romuli, Acuti, Pinnarii, Mauroli, Successæ, Misia, Matutinæ, Doti, Successi, Alexandri, Solutoris, Saturnini. In MS. Tamilacensi horum nomina habentur : Acuti, Pinnarii, Successi, Romuli, Miria, Miskæ, Successæ, Marioli, Matutinæ, Doti, Alexandri, Saturnini, Donati, et aliorum xu. Imo duodecim universim jam diximus, et Miriæ et Misæ, uti Doti et Donati nomina eundem Martyrem indicare arbitramur, et deest nomen Solutoris.

F Successæ, Matutina, Pinnarius,

universim duodecim.

2 Hæc accurate fuerunt deducenda, ut controversia, quæ

A quæ occasione aliquorum Martyrum iterum sequenti die occurrentium exoritur, facilius dirimatur. Præviſſe Rabanus videretur, nisi potius librarium mendum creſcatur: ita ergo in ejus Martyrologio excuſum est: vi Kalend. Hieroſolyua Reſurrectio Domini noſtri Jeſu Chriſti. v Kalend. In Africa natale Rogati, Suceſſi. Verum ea verba poſt Reſurrexerunt videntur collocanda, et tunc ſubjungendus alius dies. v Kalend. In Cæſarea etc. uti cum diem plurima antiqua Martyrologia auſpicantur. Utrouque die vacat genus Bedæ, ut ſub ejus nomine hæcenus vulgatum Martyrologium iſta habet ul xxviii diem Martii ſeu v Kalendas Aprilis. In Africa natale Rogati, Suceſſi et aliorum ſedecim. Rabanus hos Sedecim ſeparat, et in finem iſtus diei rejecerat, ſicut et antiquum noſtrum apographum martyrologi S. Hieronymi, in quo tamen tantum xiii cenſentur.

3 In MS. Riechenbergensi dicuntur xvii Galeſini,

D citio Bedæ et codice MS. iſta habet: In Africa SS. Rogati et Suceſſi et aliorum ſedecim. Quæ eadem inde deſcripta leguntur in hodierno Martyrol. Romano. Adjungit Baronius in Notis Africanos Episcopos Rogatum et Suceſſum legi in Synodica ad Cornelium Papam apud Cyprianum epiſt 51. Extare etiam epiſtolam 82 Cypriani ad Suceſſum de perſecutione excitata per Valerianum Imperatorem. At prudenter adjuugit ſe non auidere affirmare, an iidem ſint, de quibus jam agimus, qui nuſquam Episcopos appellantur. In MSS. Riechenoviensi et Rhinoviensi ad dictam xxviii iſta habentur: In Africa Rogati, Suceſſi et Dorothei. At Dorotheus ad illum diem ſpectat, et pro Rogata melius in MS. Adone Regiæ Succie legitur S. Rogatus in Africa paſſus. Alius eodem die colitur S. Rogatus inter Martyres Cæſaræ in Palæſtina coronatus.

Boia. et
Succesus
iterum relati
28 Martii.

DE S. AUGUSTA VIRG. MARTYRE, SERAVALLI IN DITIONE VENETA.

I. B.

B SERAVALLUM Marchiæ Turviſinæ, Venetorum imperio ſubjectæ, oppidum eſt cum primis opulentum, a Cenetâ Episcopali urbe, ſed jam (Leandro teſte) ad nri prope formam redacta, nulle poſſibus diſtans. Hic S. Augusta Virgo colitur, quam a Matræco patre Forojulienſis, regionis Præfecto aut tyranno quod Chriſtianam religionem abicere nollet, interfectam tradidit. Igitur illius natalis xxvii Martii, quo die Ferrarius in catalogo SS. qui Martyrologi Romani deſcunt, iſta habet: Apud Cenetam S. Auguſtæ Virginitis et Martyris. Agit de ea quoque in Catalogo SS. Italiæ.

ſimus populi ad eam baſilicam fit concurſus, quando et celebres ſunt oppidi nundinæ. In iſdem montibus arces ſunt antiquiſſimæ, quarum tamen veſtigia non adeo diruta ſunt, quin declarant magnos ibi Principes præſidium ſibi tutiſſimum et habitationem valde commodam collocariſſe: ex quibus celebratur adhuc Matræcus Forojulienſium Rex, D. Auguſtæ pater, rebus geſtis clarus, niſi mors filię ob Chriſtianam fidem illata, omnes ipſius laudes demigraſſet. Hæc ille.

E
baſilica,
reliquæ,

xxvii Mart.
S. Auguſtæ
natalis 27
Martii.

2 Omnino ſuſpicamur eandem eſſe quæ xxviii Julii referitur in quibusdam Martyrologiis. Ita MSS. S. Laurentii, et S. Lamberti Leodi, MS. Florvium, et Hieronymus Greven in Aditi ul Uſuarium: Ipſo die natalis S. Auguſtæ Virginitis. Ejus meminit MS. vetuſtiſſimum Martyrol. S. Hieronymi, ſed videtur in Phrygia cum alio interfectum uſſerere; ita enim habet: Phrygia na. Theodili, Eusebii Auxontii, Septimio, Auguſtæ Virg. At MS. S. Muziani Treviri, Theophilo alioſ junxit socios, et ab ita Auguſtam ſegregat; ita enim habet: In Laodicæ Phrygiæ natales SS. Theophili, Prudentii, Philippi, Alexandri, et alibi S. Auguſtæ Virginitis. In recentiori quodam MS. reperimus adſcriptum xvii Februario: S. Auguſtæ Virginitis.

Scribit Ferrarius in Annotacione, in hujus Virginis paſſione annum a Nativitate Domini 100 adnotari: ſed eo tempore, inquit, nondum imperium Romanum declinaverat, neque per Italiam tyranni dominabantur. Quid ergo Florus in lib. 1 prologo? A Cæsare Auguſto in ſeculum noſtrum haud multo minus anni ducenti: quibus inertia Cæſarum conſenuit utque deſecit. Cur ihm potuit eo tempore Regulus atque Carnicus Alps, Rheticenſis inſidere? Quid ſi Romanorum amicitiam bellis Germanicis promeritus, eorum beneficio illum extremæ Italiæ tractum clientelari jure obtinuit? Etiam Auguſti ævo in Alpiſ Colonus regnavit, primo hoſtis, poſt in amicitiam receptus Princeps: cur Matræcus non potuit, licet ut anguſtioribus ſimilis, ita fortalſſa minori celebritate nominis? Nobis tamen quo illius ætatem firmius niſi occurrat.

an et 28 Julii

Acta,

C Geſta S. Auguſtæ, quæ ex monumentis Eccleſiæ Seravalleniſis et pæ antiquiorum traditione rrua potuerit, deſcripſit Minutio de Minutiis a Seravallo Protomartiris Apuſtolicus, is qui deinde Clementi viii a ſecretoſus fuit, cujque Coloniæ ad Jacobum Mazarinum misit, a quo in ſupplemento ad Vitæ Sanctorum Sæcæ anno 7, edita ſunt. In his dicitur agi illius præcipua celebritas xxvii Martii, Inventu xxii Auguſti, tempore Dedicatæ in Octava Paſchæ. Iſt in Descriptione Italiæ videtur Jodocus Hondius primariam sanctæ Virginitis ſolemnitatem in Kalendis Auguſti rejicere: ita enim habet Descriptionis particularis cap. 19, ubi de Seravallo: Hoc igitur oppidum in ea regione Tarviſinæ Marchiæ ſitum, quæ in Forojulienſi patria olim cenſebatur, in diocæſi Cenetenſi, eos montes claudit, quos antiquitas Optergines vocitabat, nunc Chriſtiana religio pia nomina dedit S. Auguſtæ et S. Antoni, quibus Sanctis illis in montibus templa poſita ſunt; et quidem Auguſtæ Virginitis Martyri valde colere, cujus oſſa ibi poſita venerantur proximi et externi peregrinationeſque ſuſcipiunt et votivas tabulas ponunt. Kalendis Auguſti frequentis-

Tulit idem Ferrarius, Auguſtæ memiſſe Petrum de Natalibus lib. 4. Sed niſi illud reperimus in Petro de ea, ne nomen quidem.

Inventu

ACTA

Auctore Minutio de Minutiis.

Cum olim variæ ab a Australibus regionibus nationes, habefactatis jam Imperii Romani reſtus, ad Italiam inſeſtandam confluiſſent, ac multi barbari Duceſ, ſoli ubertate et amicitia calique temperie illecti, pedem in ea fixiſſent; conſtat inter Forojulienſes fama eſt, Matræcum quendam, Principem et genero et opibus inſiguum, natione, ut ferunt, Alemannum, ſub ea tempora in agro Forojulienſi multis prædiis occupatis conſediſſe, et arcem regionique palatium in editiore monte non procul a Seravallo conſtruxiſſe. Ibi cum viribus facile auctus eſſet, in loci illius iucolis tyrannidem exercere coepit, crudelem quidem illam, ſed eo multo crudeliorem, quod, cum averrimus eſſet idolorum cultor, eos qui Chriſti fidem profiterentur vehementer inſectaretur;

Matruſcus
Princeps
Chriſtianos
perſecutus.

mons et
lacet.

A sectaretur : cujus rei exemplum in Augustam filiam, tenera ætate virginem, edidit.

Eius filia Augustia convertitur :

2 Nam cum illa ad Christianam religionem animum applicuisset, atque in ea non parum profecisset, clam patre, sacro baptismate ultro expetito et suscepto, in Christianorum numerum referri voluit : relata autem piissimis veræ religionis ritibus plane addicta sic fuit, ut totos interdum dies in ecclesiis transigaret. Quæ res patri, quoniam se illa reciperet ignaro, suspecta esse cepit : et cum vereretur ne fugam adornaret, diligentius observandam ratus, cum illa pro more ad pium illum locum secederet, clam exploratorem submisit, qui singula accurate notaret ac ferret. Is templum Christianorum ingressam secutus virginem, quod genibus flexis ac manibus vultuque ad cælum sublato, more Christianorum Deum precaretur, ad eam religionem esse conversam intellexit, et ad Matrucum mox rediens, rem, ut erat, renuntiavit : qui graviter iratus filiam e templo confestim accersi jubet.

orans deprehenditur :

3 At illa patris jussa nuntianti constanter respondit, sibi cum Deo cælorum Rege esse tunc negotium, ubi ei satisfecerit, patri esse obtemperaturam : et precibus cum tandem modum imposuisset, ad patrem se retulit. Quam ille ira vehementer accensus duris admodum verbis excepit, objurgatam acriter, quod majorem religionem, paternam auctoritatem, familiæ decus, ac denique castitatem suam tam parvi faceret, ut iis neglectis, ad alienam eamque contemptissimam religionem sese converteret. Ad quæ presenti animo respondens Virgo : Rerum omnium conditorem Deum, inquit, quantum in me est, amo, veneror et colo : cum cælicolis frequens mihi est colloquio et con-uetudo : castitatem pudicitiamque meam Christo Regi devovi et despondi : quem si tu quoque cognovisses, mi pater, haud dubie totum te illi dederes.

neq. preces abruptel vocata :

patri generose respondit :

4 Matrucus filiam sua monita aversantem detestatus, eam in carcerem conjici jubet, serio rursus admonitum, ut diligenter potius omnia perpendat, quam temere in se patris iram conciet : ni faciat, gravissima eam manere supplicia. Postero die e carcere ad patrem adducta, cum, persisteret in sententia, rogaretur : fortiter respondit, Christum se

etiam dentibus evulsa :

unum et verum Deum agnoscere et colere, cui soli perpetuo sit obsecutura. Quæ Virginis in dicendo libertate magis etiam exacerbatus pater duos illi dentes evelli jubet. Nec eo tormento tamen quicquam a constantia abducta, sed magis magisque ad Christi fidem profundam animum obfirmans, patri iisque qui aderant omnibus palam elicit, non invitam se quemvis etiam cruciatum et dolorem excepturam, nimirum ut Christi sui sponsi vestigiis insisteret, eumque aliquotenus imitaretur, qui pro se acerbissimam mortem subire non recusasset.

5 Quo filiam animo esse regerrime ferens pater, inducias nihilominus et ad deliderandum tempus ei permittendum ratus, cum longe gravior supplicium nisi a religione Christiana deficeret, interminatus esset, in carcerem retrudi imperavit. Unde postridie ejus diei rursus ad patrem deducta, cum nihil pretermisisset earum rerum, quibus animum ejus se flectere posse existimaret, omniaque frustra essent, tandem furore correptus filiam inter duas arbores mediam suspendi, ac sublimi-so igne torqueri jussit. Cumque eam flamma nihil læderet, rota excogitata est, quæ prominentium clavorum acuminibus ejus corpus dilaceraret : sed hoc etiam tormenti genus, Augelo crelitis demisso, qui rotam confringeret, evasit.

spretis minis,

torments cælitus discussis,

E

Ad extremam ergo, postquam et patrem et adstantem turbam ad Christianam religionem frustra hortata esset, capite truncatum. Ejus corpus aliquot post annis in eo monte reperitum fuit, qui olim mons Marcuntioni, postea vero ab ipsa Virgine Mons S. Augustæ nuncupatus est. Quo in loco extat templum ad Virginis honorem extractum et consecratum : cujus primitivæ ædificati nulla, reparati vero vetustissima memoria habetur. Illud satis constat omni ætate quamplurimos Divæ Augustæ intercessionem a Deo fuisse liberatos, ac liberari continue : idque tabulæ votivæ cum ab incolis tum a nucleis Venetis eo delatæ testantur. Porro Divæ Augustæ festum xxvii die Martii, Inventio xxii Augusti, consecratio templi in Octava Paschæ celebratur.

decollatur,

claret miraculis.

a Australibus. Imo Ajudonaribus, quæ eum ab Austro Italiam Carthagine excusa, infestaverit gentes, nisi forte Wandali, et multo etiam serius Sacaceni? Verum illi in Forum-juli non præterant : nisi forte Australes regiones dixit auctor, quæ Archiducum Austræ jurisdictioni subjacent.

DE SANCTO ALEXANDRO

(4. II.)

MARTYRE IN PANNONIA.

XXVII MART.

Multi nomine Alexandri insigniti coronam martyrii obtinuerunt, et aliquam sacræ tabulæ confusionem pepererunt. Subinde unus idemque est, quamvis diversis diebus, quasi a se ipso distinctus foret, reperitur fastus inscriptus. Nonnumquam unus idemque statuitur, cum reipsa plures extiterint, ad diversos dies referendi : quod ultimum huic S. Alexandro creuisse plane arbitramur. Certe quem in titulo proposuimus S. Alexandrum Martyrem in Pannonia passum, huic diei assignat Usuardi exemplaria omnia, tam manu exarata, eaque plurima et optime fidei, quam postmodum excusa, inter quæ antiquiora Lubecæ, Parisiis et Colonia edita, aliisque a Bellino, Greveno et Molano adornata. Eisdem consensuali vetusta martyrologia MSS. Barberianorum, Vallicellianum, Vaticanum Ecclesie S. Petri, Bruzellense S. Gudix, Treverense S. Maximii, Leodiense S. Laurentii sub nomine Adonis, et Florantiam Sanctorum : stem Maurolycus et Galesinus, hæc ubique verbis : In Pannonia S. Alexandri Martyris. Causis in Martyrologio Germanico interpretatur Hungariam. Kalendarium antiqui Breviarii Eborensis, omisso loco

Memoria in vigilia fastis :

meminit tantum S. Alexandri Martyris. Quæ omnia de uno eodemque Martyre intelliguntur.

2 Verum quia desunt hujus Sancti Acta, genus et tempus martyrii, aliis ei adjunctus est, atque in unum eundemque virum sunt duo Martyres conflati : quorum alter sub Maximiano Imperatore, post varia tormenta tolerata, capite præcisio martyrium complevit : sed in Thracia procul a Pannonia, neque xxvii Martii sed xiiii Martii passus : ad quem diem cum Græci in omnibus suis Menæis, Menologis et Synaxiis colunt, eorumque exemplo plerumque Latini : et Acta martyrii e Græcis Latine reddita, ediderunt Lipomanus et Surius, et nos suo tempore sumus illustratari. Interea ad huic diem, citato in Notis Usuardo, ista leguntur in hodierno Martyrologio Romano :

Acta alterius Alexandri perperam huic attribuita.

Driziparæ in Pannonia S. Alexandri militis, qui sub Maximiano Imperatore post multos pro Christo agones superatos multaque miracula edita, martyrii capitis abscissione complevit. Est Driziparæ Ptolomeo lib. 3 cap. VI Δροζιπαρὰ urbs antiqua et Episcopalis Thraciæ inter Hadrianopolim et Propontidem ad Arsum fluvium, non magis Pannoniæ adscri-

lenda

benda, quam nostra Aethiopia, in qua hæc scribimus, sit Hispania, Italia aut ipsi etiam Pannonia inscribenda. Celebris fuit Dracoparæ cultus S. Alexandri Martyris ab templum et ibidem erectum, sed a barbaris militibus Chogani Avarum Regis anno DC incensum, quando et sacrum ejus corpus, quod ibidem summa cum veneratione adservabatur, fuit argenteo ornamento spo-

latum, uti ea legi possunt in Chronographia Theopha-
D nis, Historia Anastasi Bibliothecarii, et Miscella Pauli Diaconi in Notis Martyrol. Roman. allegata: quæ plenus preferuntur ad diem XII Marti Quando autem S. Alexander in Pannonia quore tormenti genere Martyr occubuerit, non liquet.

G. H.

DE SANCTO MARIO MARTYRE ROMANO, ANTWERPIÆ IN BELGIO.

XXVI MART.

Eximiam pietatem, doctrinam et industriam Jacobi Tirini Antwerpensis et Societate Jesu indicavimus ad diem in Februarii, dum ageremus de S. Fortunato Martyre Romano, ejus sacrum corpus adservatur in ecclesia Domus Professor Antwerpensis ejusdem Societatis, a dicto Tirino Roma delatum, dum anno MDCCXXII in Urbem esset ex provincia Flandro-Belgica Procuratur missus, Verum quia aliquot ante annis interfuerat Congregationi vii Generali, et cum aliis Patribus elegerat R. P. Mutum Vitelleschum in Præpositum totius Societatis Generalem, non desideravit absque sacrarum reliquiarum illustri thesauro in patriam redire. Impetravit ergo summa sua, qua excellerebat, humilitate inter alias reliquias corpora S. Marini Martyris ex cimiterio S. Præcillina Salarina, et S. Marci ex cimiterio S. Cyriaci in campo Verano cum sanctissimi Domini nostri Pauli extracta, et dicta Muti Vitelleschi Generali

Societatis donato, ut in aliqua Ecclesie Societatis Jesu collocarentur. Quæ omnia idem Mutus testatur litteris propria manu subscriptis et Sigillo munitis die xv Martii anni MDCXXVI, cum sacra ea corpora dicto Tirino tra-

derentur. **H**orum alter S. Marinus colitur die XIV Aprilis, at S. Marci hoc XXVI Marti: quo die sacra ejus ossa summo altari imponantur, et Offitium Ecclesiasticum cum Sacrificio Missæ de eo, ut Martyr non Pontifice, ritu duplici recitatur: at reliqua anni decursu adservantur quatuordecim sacra Martyrum Romanorum corpora, et quibus sunt dictorum SS. Marini et Marci, imposita erentis in triplici pariete templi foribus seu scaphis, inter marmora Linguistica et picturas elegantiores raro artificum elaboratis, et ne debito honore defraudentur, sæpius per annum, potissimum in sollemnioribus festis, varia luminaria ante sacras has Reliquias accenduntur.

G. H.

DE SANCTIS MARTYRIBUS PERSIS, ZANTA, LAZARO, MAROTHA, NERZE, ELIA, MARE, ABIBO, SEMBEETHE ET SABBA.

ANNO DCCXXVI
XXVII MART.Comprehensum
antiquarium
a SS. Jonæ et
Baruchista:

Esaias Adami filius, Eques Regis Persarum Saporis. Intè conscripsit Acta martyri SS. Jonæ et Baruchistæ, data xxix Marti, testis ipse annuum ætatis et oculatus: et in his ann. 2 ista de accessu illorum ad urbem basæ Martyres tradit, una cum horum martyrio. Cum essent in vivo, inquit, qui dicitur Bardaboch, et ad carcerem, in quo Christiani inclusi tenebantur, accessissent, orarunt carceris custodem, ut sibi ad Christianos damnatos ingredi permitteret. Cumque ingressi essent, novem invenierunt viros condemnatos, qui impii Regis Saborii decretis adversabantur. Cum igitur SS. Jonæ et Baruchistæ viderent eos in cruciatibus, et salutassent, reperunt illos cohortari ac dicere: Fratres, ac patres, nihil timeamus, sed in nomine Crucifixi certamen vitam sustineamus, ut coronam assequamur sempiternam, quomodocumque et fratres patresque nostri martyrio sunt assecuti. Hæc Sanctorum Jonæ Baruchistæque oratione illi magis adhuc confirmati, se mutuo cohortabantur, et gratia, ut ita dicam, oleo se viderunt ad patientiam et tormentorum atque martyri perfectionem ingulenti et corroborabant. Sanctorum autem Martyrum, qui in carcere vincti erant, nomina hæc sunt, Zantia, Lazarus, Marothas, Nerses, Elia, Mares, Abibo, Sembeethes, et Sabas. Hi pro Christi nomine cum multis cruciatibus pertulissent, et in ipso martyrii certamine vite cursum præclare confecerunt, firmam fidem servantes, incorrupta, atque immortalis martyrii corona regni cum laude radianti, in eorum ad Angelorum choras advolarunt.

2 Eadem omnia repetuntur et eorum constantia laudatur, indicata redemptione sacrarum corporum et die eorum natali, his verbis sub faciem relatis: Cum autem vir quidam pietate insignis, nomine Abdisso-

tas, SS. Jonæ et Baruchistæ martyrio coronatos intellexisset, accessit et Sanctorum tabernacula quingentis milliaris Dardicis, et tribus vestimentis sericis emittit ab illis, a quibus servabantur. Neque vero sola SS. Jonæ, et Baruchistæ corpora mercatus est, sed illorum etiam qui ante ipsos martyrium pertulerant. Juravit autem emptor, neminem e Principibus resciturum, custodes Sanctorum corpora vendidisse; dixitque se illorum, qui martyrio essent affecti, veterem amicum esse. Custodes enim jusjurandum exegerant, veriti, ne si res ad Principum aures pervenisset, in aliquod periculum incidere. Sanctorum, qui martyrii palmam tulerunt, nomina hæc sunt, ut superius diximus, Jonæ et Baruchistæ Zantia, Lazarus, Marothas, Nerses, Elias, Mares, Abibos, Sembeethes et Sabas. Undecim hi pugiles, gloriosique Martyres ad finem usque pro Christo diverterunt, passique sunt se variis cruciatuum generibus torqueri, ut in Christi fide constantes apparerent, et præclarum virtutis specimen, et exemplum ac formam posteris relinquerent. Hi sancti beatissimi, et Christi milites invicti, strenue pro Duce suo pugnantes, et victoriam de Christi hostibus reportantes, stolam lucis induti sunt, et incorruptam ab ipso gloria coronam obtinuerunt. Et nos omnes eorum precibus et supplicationibus apud Deum adjuvamus.

3 Interfecti sunt novem ex illis Christi Martyribus vi Cal. Aprilis, reliqui autem duo iv Cal. ejusdem mensis. Hanc autem sanctorum Martyrum historiam conscripsit Esaias Adami filius, qui cum eques esset Regis Persarum Saborii, et cum Magorum principibus, ut auditor tantum et spectator eorum, quæ fiebant, interesset; atque ita omnia, quæ in hoc certamine contigerunt, ab initio ad finem usque audisset

petuntur
eorum suffragia.dies natalis
27 Martis.generose
moriuntur:Corpora
eorum redimuntur:

A disset ac perpexisset; ea ad omnium ædificationem, atque utilitatem et salutem, litterarum monumentis mandavit, ut talem pro Christo virtutem omnes studeant imitari; cui gloria et imperium in secula seculorum. Amen.

Acta fideliter conceptiva.

Encomium Galesii

et Martyrol. Rom. tempus martyrii.

4 De hisce Martyribus ista habet Galesius: In Persia sanctorum Martyrum Zanitæ, Lazari et sociorum septem. In Saporis Persarum Rege, populique nominisque Christi aut hoste terribili, pro fide in vincula coniecti, cum variis cruciatibus exhaustis, præclara martyrii dimicatione conferta, in confessione, celesti constantia roborati, pro victoria fidei egregia corona rediit, in cælum evolant ad choros Angelorum. Eosdem celebrat Molanus in Auctario Usuardi, sed nomen nulla exprimit. In Martyrol. Romano hæc eis concinnatum est elogium: In Perside sanctorum Martyrum Zanitæ, Lazari, Marotæ, Narsæti et aliorum quinque, qui sub Sapore Rege Per-

sarum sævissime cruciati, martyrii palmam meruerunt. Felices eosdem omnes suis nominibus exprimit, additque eos pænos anno XVIII Regis Saporis; at Theophrastus hunc persecutionem motam anno regni ejus XXIII, Imperii Constantin magni anno XXI tradit, quando hos passos esse anno Christi MCCXXVI ostendemus ad Acta SS. Jone et Barachisi: cum quibus ad XXX Martii in novem memorantur in Menologio Basili Imperatoris et suis nominibus in Menæis exprimentur: et sub finem dicuntur Reliquæ SS. Jone et Barachisii aliis novem Martyribus adjunctæ, qui septimo et vicesimo Martii coronati sunt.

5 Masimus in Bononia perlustrata refert ad hunc diem S. Lazarum Martyrum, cujus reliquæ aliæque ibidem adservantur in templo S. Fancisci et templo Servatorum B. Maræ, sed nunc dicti Persæ Lazarî, forsitan nunc nisi ex conjectura habetur.

An S. Lazari reliquæ B. Maricæ.

DE S. JOANNE EREMITA JUXTA LYCOPOLIM IN ÆGYPTO.

ANNO CCCXCIII. XXVII MARTII.

Tomen in Martyrologis

cum elogio

R primus in Thebaidæ, ad Occidentalem fluminis ripam, minus appellationem tenet a Lycopoli, lyporum urbe, quæ Joanni eremita patria fuit, et in proximo monte solitaria vite eidem dedit commoditatem: Joanni, inquam, Lycopolita, ut cognominatur in titulo Fidei infra præferente, et ex Divorum Hieronymi atque Augustini scriptis a vera sanctitate commendato, reperiendo in omnibus fere Latinis MSS. ac typo vulgatis Martyrologiis, quæ quidem Adonis atque Usuardi tempora non diu præcessere: quod addo, qui dicit Hieronymi Martyrologium et quæ ex coaccepta antiquitate, usqueque ejus meminere. Varet etiam hoc die geminus Bedæ; sed qui lucinas ejus supplevit in Dionensi autographo ita scripsit, Apud Ægyptum S. Joannis Eremitæ. Eodem habentur in quinque vulgatis MSS. Trevirani S. Maximiani, et Barberiniano Cardinalis Francisci, Vallicellano Patrum Oratori, ac duplici Vaticano: quibus addi potest Cassinense, sub nomine, expositione contentum absque mentione Ægypti. In hac autem, ac circa ejusdem nominis plures alios in Fidei Patrum laudibus hæc veremus ambigua, fecerunt præcibiti Ado et Usuardus, quos alii recentiores Martyrologi secuti sunt, ac novissime Romani recognovit Baronius, isdem fere verbis plerumque. Et in Adone quidem sic legitur: Apud Ægyptum B. Joannis eremite, admirandæ sanctitatis viri, qui etiam prophetico spiritu plenus, Theodosio Imperatori Christi, missimo victoris de tyrannide maxime prædixit. Usuardus sic incipit: Apud Ægyptum depositio S. Joannis etc. Romanum addit nomen tyrannorum Maximi et Eugenii.

2 Omnes hi in eloquiis concinnando respectisse videntur ad istum Augustini locum lib. 3 de Civit. cap. 26 ubi prænominationem Imperatorem laudat, quod in Augustini curarum suarum non est lapsus ad curiositates sacrilegas, sed ad Joannem in Ægypti eremo constitutum (quem Dei servum prophetandi spiritu plenum fama erubescere didicerat) nisi it, atque ab eo nuntium victoriae ac cepit: scilicet contra Maximum pugnatoris, quem caedes Gratiani eamque sentus magnorum verum successus terribilem fecerat, eoque gloriosorum victorum Theodosii, foventibus Superis las de eo velatam, anno regni ipsius X, Christi 668, XXXVIII, quam victoriam paulo post secuta Maximi ipsius captivitas et eadem confirmavit Joannis autem in futuris successibus prædicandis veracitatem rursus probavit annus post hæc quintus, quando nem Theodosius adversus Eugeniam armam corripens, ac scribit Rufinus lib. 12 Historiæ Eccles. cap. 32, primo Dei voluntatem per Joannem Mortu T. III.

De prædictis Theodosii relictis a. n. 368.

et 393.

monachum seiscitatus est, misso, ut vult Sozomenus, Entropio illo qui post Iustinum sub Arcadio præcipuus in Imperio fuit: Tuum enim ille, qui primam de Maximo victoriam prædixerat incrementam, etiam hæc licet non absque plurima utriusque sanguinis effusione, promittit.

3 Quod autem futurum esse antequam fieret præcognovit, istud ea quo primam Alexandriæ montatum est die Joannem non latuit; sed Fratribus qui ad se venerant revelavit (quemadmodum in fine Vita viderimus) addens non multo post Imperatoris morte propria vitam futuram. Quod cum ille dicitur mense septembris (cujus vii Idus pignatum fuisse scribit Sacertis lib. 3 cap. 24) anno vulgari Æræ CCCXCIV; mortuus est Theodosius anno mox sequenti, intra quantum a victoria mensem XVII Kal. Februarii. Sed nec ipse Joannes diu superavit, quoadquidam volent qui fuerat pignatum septembris vel Octobri sequenti cum mortuum esse constat ex Erayrio, Sic enim ait: Cumque profecti lassimus ab eo, hæc, quæ utrumque ad virtorum spectabant, ita gesta esse ad fidem comperimus: post dies autem paucos insecuti sunt nos quidam fratres, annuntiantes nobis quod ipse S. Joannes in pace quieverit.

4 Quare quam certum est diem XXVII Martii non fuisse diem depositionis, quantum ita scripsit Usuardus, legiturque in Passionali Docecorani spiritum Joannes tradidisse vi Kal. Aprilis, tam verosimile nobis videtur propriam mortis ipsius diem etiamnam apud Coptos in honore esse, scilicet XX mensis Naba, qui XVII die Octobris respondet, et in Martyrologio Coptico (cujus sex menses MSS. extant Romæ in Collegio Maronitico nostræ Societatis) notatur his verbis: Obitus Joannis parvi eremite: nam et in Calendario Coptico apud Schlennum de synedris Helæcorum pag. 381 eadem dies notatur esse sancti Patris Joannis... Sed scrupulus movetur, quod in alio ejusdem gentis Calendario apud eundem pag. 363 Martyrium Joannis isto die legitur: qui fit ut suspicari quis possit, cum hic indicari quem docebimus cum XI. alius in Ægyptia Martiano necari passum, colit XX Septembris. cum facile potuerit unus pro alio mensis irrepisse. Ergo Romani scriptimus pro habendo elogium, prout illud in eodem est MS. ex quo facile fuisse certum aliquid definire: sed responsum est comulam in eo requirendo frustra cessasse.

5 Interim merito admiramus hujus viri apud omnes historicos Græcos, qui de Theodosii rebus gestis egere, tam celebris, nullam prorsus in Græcorum fasti mentionem reperiri. Nam quod Baronius in Notis ad Romanum Martyrologium scripsit, Græcos de eo agere Idibus

E

El morte Imperatoris,

quam præcessit mors ipsius Sauli;

forte 17 Oct. quo colitur ab Ægyptiis.

An etiam in Græcis in Decembri?

A Decembris, evidens est partim memorie partim calami præcipitis ἀπαύα : nam, qui solo ille usus est, Græcorum menologium a Cassiano vulgatum eo die ul est XIII Decembris de Joanne quominque verbum facit nullum; et quamvis die in habet Joannem, Hæraclæmona, Andream et Theophilum : qui in eremum interiorem secedentes, magna ih cum sanctitate vixerunt discesserintque, hos tamen ex Oxyricha oriundos fuisse docet; abest autem Oxyrynchus (ut recte scribamus cum Platonarā) a Lycopoli passuum millibus 50, interque eas totus Hærnopolitanus nomus mediat : ut iste quisquamque, a nostro hoc Joanne sit diversissimus.

B 6 Vitam ejus duo præcipue auctores retulere in scriptis : Evagrius in Vita Patrum a Russo Aquilevnsi discipulo ejus latinitate donatus cap. 1, et Palladius, ex ipsodem Evagrii schola Hærcopolitanus Episcopus, historiarum Languæ cap. 43 περί Ιωάννου τοῦ Ἐρημίτου, contracto tam simili paraphratorum pene singulorum, ut n magistro discipulis non tantum audivisse quod proficitur, sed pene transcripsisse videri possit, additis que sibi fuerant orationum ut proprie cum Joanne actu. De Evagrii testimonium habemus Hieronymi ad Ctesiphontem adterris Pelagianus ita loquentis, et scriptoris Origeniste astum detegit atque verbis : Unum Joannem in ipsius libri posuit principio, quem et Catholicum et Sanctum fuisse non dubium est, ut per illius occasionem ceteros, quos posnerat hæreticos, in ecclesiam introduceret : juxta illud Laeteti

Pueris absinthia tetra medentes
Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt dulci mellis flavoque liquore?

7 Ut tamen ceteros Evagrii libros per Orientem Græcos, et interpretatum discipulo ejus Latinos plerique in Occidente lætitalant, nullum sub tali argumento tantæque virtutis exemplis fraudem suspirantes, Hieronymi tempore : ita et Vitam Joannis inde in suis Passionalibus publice legendis, olim descripserunt Bodæenses in Paderbornensi diversis monasterii Canonici Regulares, ex quorum usque MS. codice, mensis Martii Sanctus completæ, ipsam nobis transmisit Joannes Gamausus noster : unde eam dare hic potuissimus, nisi judicassimus, utendum nobis esse potius Palladii quam Evagrii verbis : tam quæ, ut jam dicimus, addidit non æmulois a magistro insignia quædam sibi privatim propria; tam qui immutatis aliquis expressit circumstantiis, quas neglegit Evagrius : in utrum Palladii utitur, ut qui a S. Joanne Damasceno laudatus vorissimè conscripsisse miracula que magnis signis quoctus Macarius operatus est, simili veracitate credi potest scripsisse, tum que vidit in Joanne eremita summet oculis ab ipsoque audit, tum ea ad que præter

C Evagrii testimonium alius quoque condiscipulis suis, qui magistro rantes in Ægyptum fuerunt ad Joannem, testes ræctur habuisse.

8 Quos hæc fulentini Origenianis erroribus fuisse infectos, alioque optemus ut ex fronte puriori dare nobis Sancti ritum hæret, nihil tamen vetat quo minus hos quoque in præsentium sequamur auctores, quatenus vere Catholicis Scripturis sibi habent suffragantes, quoad certitudinem ejus que commendatæ sanctitatis; tantoque securus quanto minus verisimile est Evagrium quibquam mentis voluisse de viro per omnem Orientem notissimum, idque eo in opere, cui tati ex Hieronymi opinione fidem facere vult ab hac auctoritate exordiens; hæc enim nisi talis esset, ut passim tunc nota omnibus creditæque contueret, non fuisset idonea impetrandæ fidei, ab auctore, non hæc alius fidei, intentæ Palladii autem textum Græcum ex ratione Aquilevnsi Menesii et Parisiensi Frontonis Ducari habentes ad manum, omniaque ubarum versantibus, propriam ipsi fecimus; etque addidimus ex Cassiano lib. 4 de Institutis renuntiantium caput 33, 4, 5, et 6, quibus egrigia Joannis obedientia insignibus documentis probatur, se-

cundum quod ipse Cassianus in Ægypto existens a tanti viri estimatoribus et senioribus corvix audit commemorari.

9 Legerat hæc Petrus de Natalibus, tantamque virtutem dignam judicans que Sanctorum insereretur catalogo, post commemoratum lib. 4 cap. 6 S. Joannis Anachoretæ sanctitatem prophetico imprimis spiritu declaratam, caput 7 de S. Joanne obediencie scripsit ex Cassiano : cujus si caput 33 contulisset cum Vita Patrum, ex quibus se accepisse proficitur que habet de anachoretæ, agnovisset utique unum eundemque esse, cujus jam solitarii posterum fore decora istic deprædicantur, et monachi præclari initia a Cassiano laudantur. Equilinum in his hæreticantem secutus est Hermannus Gerren in Additionibus ad Usuardum, et Petrus Canisius in Martyrologio Germanicæ ætatis; item, sed ad sequentem xxxv, in Martyrologio Anglicano Walfordis. Nec in hoc tantum erravit Equilinus : sed etiam in tempore quo inclusum vixisse ait, quod non fuisse lxxx, sed annorum xlviii duntaxat ex corvix liquet testibus. Recte interim ab eo citatur Sigebertus, quod anno primo Theodosii scilicet victo Maximo absque consorte regnantis, scripsit in Ægypto Joannem anachoretam sanctitatis et prophetiæ spiritu claruisse : modo intelligatur pridem ante capisse, scilicet ab anno reclusus xxx, Christi ccc.lxxv.

ejusdem, non diversis, obedientiam laudante.

E

VITA

Ex Palladii Historia Lausiaca.

CAPUT I.

Prophetiæ spiritu claret Joannes a trigesimo solitariæ vite anno.

Fuit quidam in urbe Lyco, Joannes nomine, fabrilium edoctus a pueritia, cui frater opificio tinctor erat; qui deinde ad vigesimum quintum ætatis suæ annum progressus, seculo renuntiavit, et cum annos u quinque in variis monasteriis egisset, secessit solus in Montem Iuporum, ac triphœm in ipso ejus cacumine et fornicem fabricans, seipsum iubi ingressus conclusit : sic ut una adicularum ea esset, in qua orabat; altera, in qua et opus faciebat, et sumebat cibum; tertia ad alias corporis serviret necessitates. In hunc modum annos d triginta complevit, et per fenestram a ministro necessaria accipiens, dignus est factus gratia prophetiæ, per quam etiam beato Imperatori Theodosio varias transmisit prædictiones, ac nominaret de tyranno Maximo, quod ipsum vinctus sulgiceret Gallias; itemque de tyranno Eugenio pollicitus est, quod eum quidem debellaret, ipse vero vitæ finem exinde absolveret, et terrenum hoc imperium filio dereliqueret. Quapropter multa magnaque de eo divulgata est fama, ut viri sancti; et ante inter Angelos alimuneratis Theodosius Imperator, eum ut Prophetam honoras venerabatur.

2 Sic veniente ad eum Duca quodam, ut exquiret ab eo, in debellaturus esset Æthiopes, qui circa e Syenen (est ea Thebæicæ regionis principium) tunc temporis fecerant irruptionem, et omnem circumquaque regionem vastabant. Cum ei dixisset Pater futurum ut ascendens ipse assequeretur eos, confliget ne sulgigret, et apud Imperatores gloriosius evaderet, ita factum est et rei eventus veritatem prædictionis prolavit. Quam autem admirabilem supra modum habere hæc Sanctus Prophetiæ prærogativam, ex Patribus cum ipso conversatis manentibusque adhivimus, quorum laudabilis vita, ab omnibus qui istæ sunt celebrata, fidem facit, nihil ad gratiam eos, sed potius infra meritum aliquid de viro Dei narravisse.

3 Etiam cum Tribunus aliquis venisset ad eum, rogassetque ut permitteret suæ quoque uxori ad ip-

CAP XLIII
Lyco-natalis

a

b

c

sercidi in moniem

d

prædicat
Theodosii
victorias de
tyrannis,

F

e
et subactionem
Æthiopum.

f

Importuna
rogatus

Vita scripta
ab Evagrii
et Palladii :

passim recepta
etiam ab
Orthodoxis :

ex Palladio
hic datur

Evagrii
discipulo,

si appendix
ex Cassiano

A sum accedere, multa patientem cupientemque videre ipsum ut profectura Syenam ab ipso pro se orante ac benedicente dimitteretur; ipse autem recusaret ab illa videri, quippe qui quadraginta annos in ea spelunca commoratus, et jam nonagenarius effectus nusquam inde egressus fuerat, neque aut conspexerat ipse mulierem, aut ab ulla conspici se permiserat: cum nec viros quidem ad se intromitteret, sed tantum per fenestram benediceret et salutarer, accedentes ad se, unicuique pro desideriis cuiusque et affectu colloquens. Instantius igitur orante Tribuno, ut iuberet uxorem ad se venire, (erat enim quasi quinque signorum intervallo ab urbe supra montem in solitudine degens vir sanctus) nequaquam consensit, sed dicens hoc fieri nullatenus posse, mœstum hominem a se dimisit. Uxor autem non cessabat quotidie esse molesta, et juramento affirmans, nusquam abituram se nisi Prophetam conspexisset.

4 Postquam vero ex marito uxoris iurjurandum intellexit vir sanctus, considerans illius fidem dixit Tribuno: Hac nocte videbor illi in somnis, ea lege ut non apponat ultra conspectum meum in carne expetere. Nuntiavit uxori suæ vir sermonem Patris: et ecce per noctem vidit mulier venientem ad se Prophetam sibi que dicentem: Quid mihi et tibi est, mulier? ut quid meum voluisti vultum conspiciere: numquid ego Propheta sum, aut locum viri justi habeo? Homo peccator ego sum, eadem vobiscum patiens: oravi nihilominus pro te et tui mariti domo, ut fiat vobis secundum fidem vestram. Itē ergo in pace: et hoc dicto recessit. Experrecta vero mulier enarravit viro suo Propbetæ verba, et habitum expressit, et gratiarum actiones multas per maritum eidem remisit: quem B. Joannes videns præoccupavit, dicens ei: Ecce complevi petitionem tuam, visitans enim eam plene persuasi, ut nequaquam videre me vellet, sed abiret in pace.

5 Alterius quoque Præpositi uxor iterum absente marito ferens, cum peperisset ipso illo die, quo vir suus ad Patrem Joannem accesserat, periclitari cœpit, deliquimque patiens. Sanctus autem faustum ei nuntium portans, dixit: Si scires donum Dei, et quod hodie tibi natus est filius, Denique utique glorificares: veruntamen mater ejus parum admodum abiit a supremo discrimine. Abiens igitur invenies puerum septem dies natum, et nomen ei impones Joannis, et cum eum pro arbitrio educaveris ad septimum usque annum, mitte eum ad monachos in eremo.

6 Et hæc quidem mirabilia ostendebat iis qui ab exteris partibus veniebant ad se; suis autem civibus, continuo ad se venientibus, quæcumque ex eorum usu essent manifestabat; præcognoscens futura, et uniuscujusque eorum abdita intelligens, nec non multa prænuntians de Nilo et feracitate terre. Similiter et vindictam quamdam divinam illis imminuentem a Deo præmonuit, et eos qui erant in causa redarguit. Carationes palam non faciebat Joannes; sed oleum distribuens, plurimos sanabat infirmorum. Senatoris enim cujusdam uxor, quæ visum amiserat, ulbugine oblectas habens pupillas, rogabat maritum suum ut ad ipsum deduceretur. Cum autem ille diceret, mulieri psum nullatenus congrredi, illa vero instaret ut saltem ipsi nuntiaret de se et orationem pro se facere precaretur, fecit maritus quod rogabat uxor, et Sanctus oleum misit: quo illa tertio per tres dies innuens oculos visum recepit, et Deo palam gratus egit.

7 Erasmus aliquando septem Fratres, peregrini omnes in solitudine Nitriæ, ego et qui comitabantur g Evagrium, Albinum et Ammonium: optabamus autem accurate discere, quæ esset viri virtus. Dixit itaque Evagrius: Libenter intelligerem ab aliquo,

qui nosset sensum et sermonem aestimare, qualis vir ille sit: nisi enim didicero conversationem ejus, non ibo usque ad montem. Quod ego audiens, nemini quidquam dixi. sed diem unum quievi: proxima autem luce reseravi cellulam meam, et meipsum Deo commendans in Thebidem abi. Pervenit autem itinere dierum decem et octo h pedilus partim, partim navigio usus in flumine: et quidem tempore ascensus, quo multos ægrotare contingit: quod et mihi accidit. Accedens porro, vestibulum ejus clausum reperi: maximum siquidem vestibulum Fratres postmodum adificaverat quod viros circiter centum caperet, et oclusum clave Sabbato solum et Dominica die aperiebant: causam igitur sciscitatus cur clausum esset, quievi usque ad Sabbatum, deinde ad horam secundam in præsentiam viri justii adductus, reperi ipsum sedentem ad fenestram, per quam consueverat adventantes solari. Ergo me quoque salutans per interpretem dixit: Undenam es et quid huc venisti? conjicio enim te ex societate i Evagrii esse.

8 Dum colloquimur, ingressus est Præses provincie, Alypius nomine: quo accurrente institutum mecum sermonem abruptus ille magnus: et ego secedens aliquantum liberum eis porro locum reliqui. Verum cum diutius colloquerentur, tædæ me cepit, et moræ impatiens judicare venerabilem senem, qui me contempto ipsum honoraret, atque ob id conturbatus animo dubitabam, an ea vicissim contemto, abirem. Sed interpretem, Theodorum nomine, accersens Dei servus, dixit ei: Abi, die Fratri illi: Non sis pusillanimis, jam dimitto Præsidem. Cum autem exisset Præses, accersivit me atque dixit: Quid vituperio dignum invenisti in me, quod ista cogitaris, quæ neque in me cadunt neque te decet suspicari? An nesris quod scriptum sit: Non est opus bene valentibus mediro, sed male habentibus? Te cum volo reperio, et tu vicissim me: et quamvis ego te non solarem, consolarentur te alii Fratres ac Patres: hic vero ut delictum mancipatus diabolo per negotia secularia, et velut servus ad medicum respiraturus spatium ab hero severo fugiens, sic breve nactus temporis intervallum ad nos venit utilitatem capturus aliquam. Absurdum ergo fuisset, ut eo relicto versarer tecum, qui assidue tuæ salutis vacas.

9 Tunc omnino persuasus virum prorsus spirituales esse, rogavi eum ut pro me oraret: et ille joco quodam dextera manu sua sinistra mihi maxillam gratose pulsavit, dixitque: Multæ te tribulationes manent, plurimum enim impetus ut erorum desereret, timidine abhorritis distulisti, dum pius et rationi consonus protectus tibi demon obijcit, suggerens tibi et patris tui desiderium et fratris institutionem. Ecum igitur bonum tibi nuntium: salvati sunt ambo, seculo enim renuntiaverunt: et pater quidem tuus adhuc victurus est annos septem. Persevera igitur constanter in eremo, neque eorum causa redire in patriam tuam velis: scriptum est enim: Nemo mittens manum ad aratrum et respiciens retro, aptus est regno Dei. Igitur multum adjectus viri Dei verbis et satis corroboratus, gratias egi Deo, qui me per sancti viri virtutem docuisset sublata e medio esse eas, quæ me urgebant, occasiones.

10 Iterum simili joco mecum usus dixit: Vinum fieri Episcopus? Cui ego: Sum equidem. Cujus civitatis? reponit ille. At ego: In coquina, in prouptuaria, in mensas, in dolia k episcopatum exerceo: et siquidem aceat vinum, ejicio illud et bonum libo: similiter inspicio ollam, et siquidem vel salis vel alterius condimenti egere video, statim injicio et condo illam, atque ita vescor ex illa: hic meus episcopatus est, ad huic mea me gula ordinavit. Subridens

autem

mulierem ad se admittere,

promittit ei se appariturum in somnis.

B

puerperli periculosi exitum revelat,

secreta intelligit:

oleo benedicto sanari curam,

g ad Eccearti discipulo Palladio

D AUCTORE PALLADIO

h

conversatus Joannes

i

occulum ejus de prælato sibi Præside inuritur

E

Mat. 9 12

recognoscit et redarguit.

velut consanguinorum causa redire in patriam,

f

Luc. 9, 62

et ut veli Episcopus fieri

k

A possideatis (quod raro quidem fiet,) ne sic quidem vobis ipsis credatis oportet: quidam enim qui sic confiderunt, et ad ipsum virtutum fastigium pervenerunt, tandem ex alto ceciderunt. Sed videte num preces vestrae se recte habeant: num conturbata sit cordis vestri puritas: num mens vestra inter orandum sit occupata aliis negotiis: num aliqua alia mentem subiens cogitatio, avertat ad aliquid aliud: num aliqua cogitatorum memoria animo exhibeat molestiam. Videte num mundo vere renuntiastis: num ingressi estis, tanquam nostram speculantes libertatem: ad vanam gloriam et nostras virtutes scrutamini, ut ad ostentationem videamini hominibus vestra opera imitantes. Videte ne vobis facessat negotium animi perturbatio, ne honor et gloria et laus humana, ne sanetitatis curae simulatio, aut amor proprius: ne putetis vos esse justos, aut de justitia gloriemini: ne propter virtutes offeramini: ne orationibus cognitionis memoria animo insideat: ne memoria commiserationis aut alicujus alterius rei, neque ipsius universi mundi vobis succurrat. Sin minus, stulta sit ea actio, qua quis Dominum alloquens deorsum impellitur ab aliis quae ex adverso trahunt cogitationibus.

et alia vitia;

c

B Hae autem menti prolapsio unienique accidit, qui hunc mundum non omnino abnegavit, sed studet ei placere. Ob multa enim quae aggreditur, ejus mentem dividunt cura corporeae et terrestres: et dum deinceps disputat cum animi perturbationibus, non potest Deum videre. Sed neque ipsam suam cognitionem debet quis curiosius contemplari, ne si forte fuerit indignus tali possessione et ejus aliquam partem fuerit consecutus, existimet se totum comprehendisse, et omnino labatur in interitum. Oportet enim semper moderate et pie ad Deum accedere, quantum potest unusquisque mente progredi, et quantum possunt homines consequi. Necessae est ergo mentem eorum qui Deum quaerunt, otium agere ab aliis omnibus: Vacate enim et cognoscite, inquit, quod ego sum Deus. Qui ergo Dei cognitionem ex parte est consecutus, (universam enim nemo potest accipere) consequitur quoque aliorum omnium cognitionem, et videt mysteria Dei, illa ei ostendentes, et praevident futura, et contemplatur revelationes quales Sancti, et efficit virtutes, et obtinet a Deo omnem petitionem.

cum magna simplicitate

Deo vacare

Psal. 48.

C Alia quoque multa dixit de exercitatione: et quod oportet expectare mortem tanquam translationem in vitam meliorem, et non velut inbecillitatem corpoream intueri: quod etiam non oportet quamvis parvulis implere exercitiam: Nam qui, inquit, fuerit satius, eandem patitur suggestiones, quas si qui vivunt in deliciis: se oportet per exercitationem conuisti ad appetitionem omnimodam insensibilitatem d comparandam. Nee querat aliquis vel in his quae sunt parata relaxationem animi: sed nunc angatur affligaturque, ut regni Dei latissimam possideat hereditatem. Oportet enim nos per multas afflictiones intrare in regnum Dei: quia angusta est porta et arcta via quae ducit ad vitam et pauci sunt qui inveniunt eam: lata autem est via quae ducit ad perditionem, et multi sunt qui ingrediuntur per eam. Quid igitur? Oportet, inquit, nos hic contemnere no-dicam, ut postea ad requiem veniamus aeternam. Praeterea non oportet aliquem efferrī ob ea quae recte a se gesta sunt, sed semper esse humilem, et remotiores persequi solitudines, quando quis se efferrī senserit. Habitatio enim propinqua vicis, eos enim qui erant perfecti saepe offendit. Quapropter jam David cui tale quid acciderat ita psallit: Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine. Expectabam eum qui salvum me facit a pusillanimitate et tempestate: accidit enim multis quoque ex nostris fra-

pa. orata frenare

d

solitudinem scari.

Psal. 54

tribus, ut propter arrogantiam exciderent a proposito sibi scopo.

17 Erat enim, inquit, quidam tobachus, qui in propinqua solitudinis debebat in spelunca, et omnem ostenderat exercitationem, et propriis manibus panem sibi quaerens. Postquam autem permansit in orationibus, et profecit virtutibus, in seipso deinceps habuit fiduciam, fretos polebro vite suae instituto. Qui autem tentat, eum quoque, sicut Job, expetit ad tentandum: et vespere ei praebuit phantasiam formosae mulieris, errantis per solitudinem: quae cum ostium invenisset apertum, ingressa est speluncam: et procumbens ad viri genua, petit ut sibi illae liceret quiescere, eo quod nox eam apprehendisset. Ille autem cum ejus esset miseris, eam, quod sane non debuit, admisit in speluncam: et de errore est percunctatus. Illa vero de sermonem illi cum eo protraxit, sensim pelliciens ad amorem. Exinde plura vicissim verba conseruntur, risusque ac joci: donec eum primum multo sermone seduxit, deinde etiam contrectatione manus et barbae et cervicis: tandemque devictum Aescetum redegit in servitutem. Cum autem ille interius versaretur cogitationibus, ut qui jam rem haberet in manibus: tandem re, autans voluptatis explendae opportunitatem securitatemque, cogitationi assensum praebuit, et turpiter congredi cum ea tentavit, jam effectus insipiens et velut equus in feminas insanians. Illa vero, cum repente magna voce exclamasset, evasit evanesces ex ejus manibus, non sicut ac umbra aliqua: mox autem in aere risus auditur multorum daemonum, qui ipsum increpabant in fraudem inductum, et magna voce ad ipsum clamabant: Qui se exaltat, humiliabitur. Tu autem usque ad caelos quidem es exaltatus, humiliatus vero es usque ad abyssos. Exinde surgit mane nocturnam post se luctum trahens: et cum totum diem transigisset in lamentatione, desperata salute in mundum quod non debuit, reversus est. Hoc est enim maligni studium, ut quando quempiam irriserit, eo redigat insipientem, ut deinceps non possit assurgere. Unde o fili, non est nobis conducibilis propinqua vicis habitatio, neque mulierum colloquium, ut ex quibus oriatur memoria, quae non potest deleri, quam ex visu attrahimus et colloquutione. Sed neque debemus animum desperare, et nos ipsos deudere ad desperationem: qui enim non abiecerunt spem, non fuerunt privati Dei misericordiae clementia.

D

AUCTORE PALLADIO CAP. XLIV Monu. huius et sua virtute glorians,

a demone sub specie mulieris recepto

deceptur,

E

irridetur,

desperat.

e

18 Erat enim, inquit, alius adolescens in civitate, qui multa mala fecerat, et graviter peccaverat: sed dei nutu propter multa sua peccata compunctus, venit ad sepulchra ut priorem suam vitam dederet. Ibi ergo pronus cadens in faciem, non audebat vocem emittere: nec Deum nominare, ac ne supplicare quidem, ipsa quoque vita se existimans indignam, atque ante mortem inclusus sepulchris mortuorum, quasi sua ultro se vita abiecerat, gemitus solummodo ex profundo cordis. Cum autem ab eo tempore praeterisset hebdomada, nocte ei adsistunt daemones, qui ejus vite prius damnum attulerant, clamantes et dicentes: Ubi est ille sanctus et profanus, qui libidinibus et lasciviis exaltatus, nunc nobis intempestivus temperans et honestus repente apparuit: et quando non potest amplius obtinere, tunc vult esse Christianus, et probis compositisque moribus? Equidnam tibi boni amplius futurum expectas, cum sis nostris malis impletus? Non hinc cito exurges? Non venies nobiscum quibus consuevistis? Sorta te et caupones expectant. Non venies et frueris copulibus, cum sit cuncta alia tibi extincta spes? Velox ad te omnino iudicium veniet, qui sic tuis permis. Et cur miser festinas ad supplicium? cur autem contendis tibi penas citius infligere

CAP. XLV. Adolescens orationem incluit se in nichro;

F

hinc daemones insullant.

AUCTORE
PALLADIO
et in
valem dicit
cedunt emel,

A gere? Multaque alia ei dicentes: Noster es, inquietabant, in nostrum ordinem es relatus, exercitatus ad omnem iniquitatem. Tu nobis omnibus obnoxius es, et fugere audes? Non assentieris? non respondebis? non simul egredieris? Ille autem constans in fletibus, ne aures quidem eis prebebat, nec verbum respondebat diu urgentibus demonibus. Postquam igitur nihil ellicerunt, eadem saepe illi dicentes, acciperunt eum mali et turpes demones, et totum ejus corpus male mulerunt, graviter eum flagris cadentes: et cum eum sic graviter torsissent, abierunt relicto semimortuo. Immobiles itaque jacebat, ubi enim reliquerunt, et rursus gemebat postquam animum collegerat.

a d' moribus
verberatur,

terum;

Herio

laudem se
victis laen-
tur:

ipse exerci-
plum, et
reteris

CAP. XLVI
Alnus vagans
struulis
monachis,

et dignitas
refert solitus,

B Cum autem ejus necessarii eum investigassent et invenissent, et causam ejus quod ipsius corpori acciderat didicissent, rogabant eum ut domum rediret: at ille vim saepe afferentibus restitit. Sequenti porro nocte iisdem de causis pejus eum quam prius affecerunt demones: sed ne sic quidem ejus consanguinei ei persuaderent emigraret, cum diceret satius esse mori quam vivere in talibus vite inculis. Tertia nox propemodum fecit ut excederet ab hominibus, cum erudilibus tormentis in eum invasissent daemones, et eum vexassent usque ad extremum spiritum. Postquam autem viderint eum nullatenus cessisse, recesserunt ipsi homine relicto exanimi, et recedentes exclamabant, dicentes: Vicisti, vicisti, vicisti. Neque ei amplius aliquid mali occurrit: sed in sepulchro habitavit dum vixit, pure virtutem exercebat. Quia et a Deo honoratus est virtutibus et miraculorum effectibus: adeo ut multos in admirationem induxerit, et ad zelum emulationemque provocaverit honestorum institutorum. Hinc factum est ut multi quoque ex his qui de se valde desperaverant, bonas actiones aggressi sint, et se recte gesserint, eisque factum sit id quod dicit Scriptura: Omnis qui seipsum humiliat, exaltabitur. Praecipue ergo, afflicti, exerceamus humilitatem, quae est fundamentum primum omnium virtutum. Nobis autem multum quoque confert solitudo longior et remotior.

C Fuit enim alius quoque monachus qui altero-rem occupans solitudinem, multis annis se recte et ex virtute gesserat, et tamen jam senio confectus, demonum insidiis tentatus est. Erat hujus exercitatio silentium tenere, et in orationibus, hymnis multisque contemplationibus diem transigere, unde etiam quasdam divinas visiones clare videbat, partim quidem vigilans, partim vero in somnis. Somni tamen propemodum expertus etiam in ceteris similitudinem quandam tenebat vite incorporeae: quippe nec terram plantans, neque victus ullam curam gerens, neque in plantis quaerens quod egenti preberet corpori. Sed neque nubibus capiendis vacabat, neque ullum animal persequabatur: sed fiducia plenus, a quo ex regione habitabili illic migrarat, nullam habebat rationem ut ei permaneret corpus nutritum, sed omnium oblitus, se perfecto sustinebat in Deum desiderio, expectans vocationem divinam, et migrationem ex hoc mundo. Itaque ut plurimum quidem alebatur delectatione eorum quae non cernuntur et sperantur, et neque dunturitate si corpus macerabatur, neque moriebatur tristisque erat anima: sed in quodam homine ac venerando statu bonum retinebat habitum. Deus praeterea eum honorans, post praefinitum temporis intervallum, dabat ei ut super mensam panis duorum vel trium dierum et videretur ut esset, et eo interdui quoties ingrediebatur in speluncam, sentiens corpus indigere nutrimento. Ibi cum adorasset et cibum sumpsisset, hymnis rursus fovebatur, perseverans in precibus et contemplatione. Sic indus germinans saepe tradens praesenti virtuti et futurae spei, semper magis magisque progrediebatur:

et jam fere de meliori sua sorte confidebat, tamquam jam eam haberet in manibus: quod fuit ei causa lapsus, cum propemodum loco suo excideret per eam quae ipsum postea invasit tentationem. Quid enim non dicimus eum qui prope fuit casum?

21 Postquam igitur ad hanc cogitationem processit, paulatim imprudens eo devenit, ut existimaret se esse plaris quam alios, et jam majus quid possidere quam alii homines: et cum talis esset, jam deinceps in seipso habuit fiduciam. Hi ergo gignitur haud ita diu post primum parva quaedam animi remissio, ut ne videretur quidem esse remissio. Deinde oritur major negligentia, quae consueque progressa est ut sentiretur: nam et ex somno surgebat ad hymnos, et erant preces paulo otiosiores, nec hymnis adeo prolixus, et dicit ei anima se velle requiescere, et mens ei annuit: et fluctuant et vagantur ei cogitationes, et jam occulte aliquid absurdi meditabatur. Sed prior assuefactio adhuc quodammodo abducebat ascetam, veluti quidam motus ex priori illa incitatione relictus, et eum interim conservabat: unde et jam post solitas preces ingressus vespere, invenit panem super mensam, qui ei suppeditabatur divinitus, et se refecit. Verum neque eo tempore illas execrabiles abiecit cogitationes, neque reputavit animam levia contempcione, neque conversus est ad quendam mali curacionem; sed parum duxit parum abesse quominus excideret ab his quae decet tacere. Amor itaque concupiscentiae cum cogitatione raptam in regionem abduxit habitabilem. Cum tamen internum se combuisset in diem sequentem, ad consuetam exercitacionem est conversus. Facta autem oratione et hymnis dictis, ingressus speluncam, invenit quidem panem sibi appositum, verum non tam diligenter confectum neque tam purum, sed sordidum et inquinatum. Qui etsi esset id admiratus et tristitia affectus sumpsit tamen et se refecit. Successit tertia nox, et triplex malum addidit. Etenim mens ejus cito cogitationibus incubuit et ita erat ei afflicta memoria, ut videretur unam eo adesse feminam et simul accumbere, et eam rem habebat in oculis ac veluti facere perseverabat. Egressus tamen est tertio quoque die ad opus et preces et hymnos, sed eum non habebat amplius invidias cogitationes, frequenter conversus fidebat in altum oculos, ac eos lucet et illic torquebat: pulcherrima enim opus illius vestus cogitationum interruppebant. Vespere ergo pane indigens, illum quidem invenit in mensa, sed veluti corrosum a muribus aut canibus, et foris siccas quasdam reliquias. Tunc ille ingemuit quidem et laeymatus est, sed non nutrimum satis esset ad coarcendam nequitiam, et nutritus non quantum volebat, se paravit ad quietem.

22 Verum acervatim eum invaserunt cogitationes, miserum undique circumdantes: quibus mens ejus expugnata et captiva in mundum abducta est. Surgens igitur ivit versus regionem quae habitatur, ingrediens nocte per solitudinem. Cum autem dies eum apprehendisset, et quae habitatur regio adhuc procul abesset, aestuque affligeretur, defatigatus est. Unde quoque dein in orbem considerans circumspexit, an alicubi appareret monasterium, in quod ingressus requiesceret: quod etiam accidit, cum excipientibus quibusdam piis et fidelibus Fratribus, qui cum eum tanquam verum patrem aspexissent, vultum ejus et pedes laverunt: et cum orissent, mensam apposuerunt, et rogarunt ut quae erant apposita sumeret eum caritate. Postquam autem se refecit, postularunt Fratres ut verbum salutis ab eo acciperent, et quantum ratione possent servari a laqueis diaboli, et quomodo superarent turpes cogitationes. Is autem ipsos tanquam pater filios admonens, hortabatur ut essent fortes et constantes in laboribus, ut qui

elatione
animi

prolapsus in
negligentiam

impuris
tentibus
cogitationibus,
E

ob quas
primo ordi-
dam,

deinde consensu dolo
coram invenit
panem,

F

e' ad seculum
restitutus,

occasione
dicitur et
hospitibus
datis,

essent

A essent paullo post in summa quiete collocandi. Multa quoque alia cum eis disserens de exercitatione, eos valde iuvit. Cum vero cessasset ab admonitione et se parum recollectisset, considerabat quemadmodum alios adiuvens, se non monebat nec corrigebat: et se esse victum intelligens, cursim rursus rediit in solitudinem, se ipsum deflexit, et dicens: Nisi quia Dominus mihi opem tulisset, propemodum in inferno habitasset anima mea; propemodum in omne malum sum redactus; propemodum me in terra confecerunt. Et in eo factum est, quod dictum est: Frater qui a fratre adiuvatur, est tanquam urbs munita et excelsa, et tanquam murus qui non potest corruiere. Quamquam abhinc toto vite tempore luxit perpetuo, primum mensa que ei dabatur divinitus, et panem suum querens cum labore. Nam cum se in spelunca inclinisset, et sibi succum et cinerem substravisset, non prius e terra surrexit, nec cessavit flere, quam vocem Angeli audisset ei dicentem in somnis: Accepit Dominus tuam poenitentiam, et tui est misertus. Deinceps autem vide ne decipiaris. Ad te enim venient Fratres quos admonuisti, et afferent ad te eulogias; quas cum acceperis, vesceris cum ipsis, et perpetuo Deo ages gratias.

in seipsum rediit,

Prov. 18,

e poenitentiam agit.

Dicit Joannes quomodo stat dignoscenda phantasia Nathi 6.

et quomodo eam a vitiis

contemplationis plerumq.

Cibi exercit ad decora unius patris.

demonia in specie Angelorum et de caliditate spernit

torem; et si hic esset ille, non hoc a me poteret. Postquam autem ei dixit quod habebat in animo: Dominum meum et Regem habeo Deum, quem semper adoro, tu autem non es rex meus: ille protinus exaudivit. Hæc autem tanquam de alio disserens, instituta vite suæ, et res gestas volebat celare. Qui autem una cum eo erant Patres, eum dicebant hæc vidisse. Hæc et alia multa nobis narrans beatus Joannes, et tres dies ad nonam usque disserens, nostras curavit animas. Cum autem dedisset nobis benedictiones, jussit ire in pace, nobis quoque dicta quadam prophetia, Hodie, aiebat, nuntiata est Alexandria victoria maxime pii Theodosii, propter sublatum e medio tyrannum Eugenium, et oportet Imperatorem mori morte propria: quod revera ita fieri contigit. Licebat autem cernere multitudinem eorum qui cum ipso erant monachorum in ecclesia, veluti quosdam justorum choros, lucidis vestibus indutos, et hymnis assiduis Deum glorificantes. Postquam autem multos quoque alios Patres vidimus, venerunt Fratres nobis annuntiantes, consummatum esse heu! Joannem modo quodam admirabili: nam cum jussisset, ut tres dies neminem sinerent ad se venire, genibus flexis ad orationem, consummatus est, ad Deum veniens, cui gloria in secula.

D AUCTORE PALLADIO

predicit mortem Theodosii

f mortis genibus flexis.

E

a Hæc paullo contractius, quia superius iterum eisdem verbis data fuerunt. — b Hinc apparet, Joannem, cum recessit in montem, non tantum 30 sed plusquam 40 annos stultis complevisse. — c Ita correximus, quoniam ubique constanter legitur vestras. — d Originium hæc sapient, ex mente Evagrii, si ipsam primorum vitam extinctionem involvant: possunt tamen etiam sic intelligi, ut varissimos illos exercitatione effici posse doceat, et tales qui nunquam post se rationem abiciunt sed primo in ortu ab ea suffocentur. — e Adit Evagrius, velut de lum cum ista narrabantur vivente, libuit conspectus omnium Sanctorum, ne quis possit cum salutaribus monitis de præcepto revocare. — f Longius ut hoc tempus reparari videtur quam permittat primigenia Evagrii narratio que sic habet: Post dies autem paucos insiculi sunt nos quoniam Fratres annuntiantes etc.

CAPUT III.

Raræ obedientiæ exempla a Joanne exhibita cum esset in monasterio.

Ex Jo. Cassiano lib. iv de instit. tractant.

Quoniam hic liber de institutione est ejus qui renuntiavit huic mundo, per quam scilicet introductus ad humilitatem veram et obedientiam perfectam, ceterarum quoque virtutum culmina possit ascendere; necessarium reor quædam seniorum gesta explicare... Et ut studentibus sublimiora sectari non solum incitamentum virtutis perfectæ, sed etiam forma propo-positi ex his procedat... ponemus primum Abbatem Joannem, qui commemoratus est juxta Lycæ, quod est oppidum Thebaidos, quique propter obedientiæ virtutem ad prophetiæ gratiam sublimatus, sic universo orbi claruit, ut etiam Regibus mundi hujus merito suo redderetur illustris. Nam cum in extremis a ut diximus Thebaidis partibus commareret, non antea presumebat, Theodosius Imperator ad præteritum tyrannorum bella procedere, quam orantibus illius animaretur atque responsis... quibus confidens velut cæcibus sibi delatis, trophæa de bellis desperatis atque hostibus reportabat.

CAP XXIII In obedientiæ et in capium respondens respondens Joannis.

F

propterea pro-phetia ista dicitur

CAP XXIV b a in superio-riorem ejus respiciante

26 Hic itaque B. Joannes ab adolescentia usque ad virilem perfectamque aetatem seniori deserviens, donec ille in hujus vite conversatione duravit, tanta humilitate inhaesit ejus obsequiis, ut ipsi quoque sunt stuporem summum obedientiæ ejus incuteret. Cupis hanc virtutem utrum de vera fide ac profunda corbis humilitate descenderet, an affectatitia esset et quodammodo coactitia et que ad imperantis faciem peberetur, volens manifestius explorare, quam plura ei etiam superflua minusque necessaria vel impossibilia frequenter injungebat: ex quibus tria ponam, per quæ manifestari volentibus possit vel mentis ejus

vel

aridum lignum rigare jussus,

simpliciter id agit anuo integro,

CAP. XXV modicum olei necessarium effundit,

D. P.

A vel subjectionis integritas. Sumpsit itaque de lignario suo senex virgultum, quod olim excisum usus loci fuerat preparatum, dumque coctionis tardat occasio, non modo aridum sed prope putre temporis vetustate jacebat. Cumque hoc coram ipso fixisset in terram, præcepit adverte aqua quotidie bis rigari, ut scilicet distentis humoribus radicetum atque in antiquam arborem revirescens, diffusis ramis amoenitatem oculis atque unibraculum in aestu ferventi subter seditibus exhiberet. Qual præceptum veneratione solita sine ulla impossibilitatis consideratione suscipiens adolescens, ita quotidianis diebus explevit, ut aquam per duo ferme milia indesinenter apportans, nullatenus lignum rigare cessaret : atque per totum anni spatium non infirmitas corporis, non festivitatis solemnitas, non occupatio necessitatis ullius, qua illum etiam honeste excusaret ab executione mandati, non denique hiemis asperitas intercedens ab hujus observatione præcepti poterit impedire. Cumque ejus hanc sedulitatem tacitus senex diebus singulis exploraret, et videret eum simplici cordis affectu mandatum suum, velut emissum divinitus, sine ulla permutatione vultus vel rationis discussione servare: sinceram humilitatis ejus obedientiam comprobans, pariter etiam miserans tam longum laborem, quem per totum anni spatium studio devotionis impenderat, ad virgultum aridum accedens : O inquit, Joannes, misitne radices hæc arbor, an non? Cumque id se nescire dixisset; senex, velut inquirens rei veritatem et tanquam tentans utrum suis radicibus niteatur, exsistit coram ipso levi commotione virgultum, sicque projiciens illud præcepit ut de ipso rigare desineret.

B 27 Itaque cum hujusmodi exercitiis eruditus, quotidie juvenis in hac parandi virtute succresceret, et humilitatis ejus emulsceret gratia, atque obedientie suavis odor per monasterium universa fragraret; quidam Fratrum probationis imo additionis obtentu venientes ad senem, cum subjectionem ejus quam audierant mirarentur, vocans eum repente senex : Adsecede, ait, et sumens lentunculam olei (que sola in eremo suis vel adventum usus liquoris panguedinis tenuissimum monstrabat) deorsum projice per fenestram. Quamille, cum ad superiora concitus pervolasset, per fenestram pedorens comminendam dimisit in terram, parva surgitans vel retractans

præcepti ineptiam, diurnam necessitatem, infirmitatem corporis, penuriam sumptuum, eremi squalentis angustias ac difficultates; in qua, etiamsi pecunia suppeditaret, nihilominus perditæ species inveniri repararique non posset.

28 Aliis rursus edificari cupientibus obedientiæ hujus exemplo, vocans eum senior, Curre, inquit, Joannes, saxum illud huc adolve quantocyus. Qui confestim saxum immane, quod vel turbæ multæ hominum movere non posset, applicita nunc cervice, nunc toto pectore, tanto nisu atque conatu provolvere contendebat, ut sudore omnium membrorum non modo totum infunderet vestimentum, sed etiam saxum ipsum suis cervicibus humectaret; in hoc quoque parum metiens impossibilitatem præcepti vel facti, præ reverentia senioris et obsequii simplicitate sincera, qua credebat tota fide senem nihil posse incasum ac sine ratione præcipere.

29 Ut autem ex tam simplici obedientiæ ingenio Joanni adolescenti provenit incrementum vetutum, ita alius ejus jam senioris consiliis non paruisse, multorum quandoque fuit incommolorum causa. Exemplum Palædus cap. 47 habet. Is quoque, Joannes scilicet, cum Christi ancilla Pomenia, qua ad eum videndum accesserat, non est quidem collocutus, significavit tamen ei quedam arcana, et præcipiendo dixit : Descendens a Thebaida ne defertas Alexandriam, alioquin in tentationem incides. Ipsa autem magni Joannis predictionem parvifaciens vel ejus obliata, deflexit Alexandriam, ut videret civitatem. In itinere autem prope urbem Nicius, navigium quietis causa applicuit. Egressi autem pueri, ex quadam insolentia, cum illius loci habitatoribus, amentibus et profligatis hominibus, manus conseruerunt : qui unius quidem eunuchi digitos tenerant, alium autem occiderunt; Dionysium vero sanctum Episcopum in fluvium ignorantes projecerunt, ipsamque conviciis et malefeciis impleverunt, reliquis omnibus funulis vulneratis.

a Non quia Lycopolis extrema sit Thebaidis (est enim inter primas vias qua Thebaidem ingrediuntibus occurrunt) sed quia ipsa Thebais extrema est. Egypti regni, longe in Æthiopiæ usque protensa et procul a mari — h. Quis non videat longius hic quam quinquenni tempus designari — monet igitur firmior hinc insertio, qua dicitur, quadragesimo majorum fuisse eum ad solitudinem recessu qui anno aetatis 25 monachus factus erat, et annis minimum 10 fuerat sub magistro versatus. — e. Geogr. Nazarius tres portus, Ptolemaeo Naxos præpôtου Prosopitici Nomi, Lyco distans P. M. 140 circiter, Alexandria vero 70.

C **DE S. RUDBERTO SEU RUPERTO BOIORUM APOSTOLO, EPISCOPO SALISBURGENSI IN GERMANIA, Commentarius prævius.** **F**

§ I. S. Ruperti actus, patria et Acta.

ANNO DCXXIII, VEL DCXXVIII, XXVII MARTII BATA FRANGIA RUM AUA RATIONUM IMPERIO SOCIATA

Nonitum Vandalarum et Ratorum regiones, ratorum Apostolicæ vocationis viginti annos; quos inter S. Valentini Passariensis Episcopus fuit, vita sanctus circa annum CCXXIII; et S. Severinus Presbyter, ad Sui etas translatus CCCLXXXV. uterque a nobis illustratus in Januariis, ad vii idæ, hic ad vii mensis diem. In istos deinde transgressi Boni anni (Boiorum et Bajuvarii duode diei ac decimum Bavarii) sub Duce Theodone ejus nominis primo, et Gotthis in principia occupate possessionis adducti, postea, consensente horum gloria, illustratus tunc Francorum nomen imperiumque capere respexerit, si non sub Childeberto, certe sub epus filio Theodorici. Nam (ut ostensum a nobis est § 4 ante Acta S. Sigeberti Francorum Austrorum Regis) Februarii, patetque ex prologo Bajuvariorum legibus præfata) Theo-

doricus, cum esset Catalaunus, jussit conscribi legem Francorum (Ripuariorum videt cet) Alemannorum et Bajuvariorum, unicuique genti, que in ejus potestate erat, secundum ejus consuetudinem : et quicquid Theodorici propter virtutissimam paginorum consuetudinem emendare non potuit, post hæc Childebertus, Clotharius, et Dagobertus Austrasiorum Reges perfecerunt.

2 Fidem igitur Christianam, ad ejus præscriptum, non obstante contraria multaque Paginorum consuetudine, leges Bajuvaris sancire Theobardicus intendit, ipsorum jam Duces et populi pars magna susceperunt, cum ipse predicante S. Rudberto, sive Ruperto, aut etiam, ut alius scribitur, Roberto : qui anno Childeberti Regis secundo in civitate Wormatiensi habebatur Episcopus, et post gloriosæ Apostolatus labores ritum fuit in die Resurrectionis dominicæ vi Kalendas Aprilis. Cupit regnare Childebertus anno DLXXV die Dominici

CAP. XXVI : aridum lignum rigare jussus.

Male cedit Pomenia

c monita ejus non paruisse.

Adem annuati S. Ruperti.

Wormaltensis
Episcopus
factus an.
577

A Dominici natalis vix lustro etatis uno peracto : in qua tam tenera Regis etate mirum non est, si insulenter pagani facti, qui adhuc plures Wormaltæ supererant, ejicere ausi sunt Episcopum ob urbe : sed a suis vel exclusus tunc vel post hæc ultro discedens, occasionem arripuit intrandi per ostium patens ac magnam, quod apererat Theodorus Duxis hoc nomine tertio ad fidem Christianam propensio, hausta, ut voluit aliquid, ab uere Christiana Ragintrade : quam ipse Theoberti i Austrasiarum Regis anno DCLXIII filium formavit, sed vetustis quibus id probent deserviant auctoribus. Sont qui biennio peregrinatum fuisse Sanctam velut, priusquam ad Theodonem occideret, et Romam etiam sub Pelagion accessisse : quod nec refellere volumus, nec possimus ut certum admittere : utpote non alia auctoritate subitum, quam spuræ conjugium de S. Ruperto historiæ, cujus mox exequenda nobis ramus erit.

mor. hujus 673
vel 678.

B Istud certus est, ab anno quo cepit regnum Chilobertus prænominatus, nullum fuisse annum, quo Pascha in XI Kal. Aprilis cadebat, quam unum Christi DCXXIII : illo igitur, aut qui similiter Pascha præterite retulit anno DCXXVIII, mortuus S. Rupertus fuerit : nam hoc deinceps toto illo seculo non accidit.

an hic an.
579 aut
616 prædicare
cessurus?

Præterea unum præferunt plerique, quia unum XLV Ecclesie Juvavensis præfuisse S. Rudbertum crediderunt Historia reprehendit compilatori, initium illius Scdis ab anno Chiloberti IV, Christi DLXXIX ordinari. Brunnerus ex Annaliis quorundam domesticorum testimonio, Rudberti ad Bonos Apostolatium ab anno DCXXVI auspiciatur : juxta quem dicendus esset Sanctus vel multo serius Wormalta pulsus esse, vel post exitum breve receptus, diu et præsedisse Ecclesie prius quam ad Bonos vocaretur. Nobis quid hic potius sequendum una apparet : nam si incerto est istorum Annalium auctoritas, de quibus nescitur quando scripti sunt ; multo magis suspecta est illa de S. Rudberto historia, et qua nani isti XLV accipiuntur, utique post multa secula satis imperite compilata et antiquioribus monumentis mox infra extantibus, et quidem S. Trudberti possessione ad XXXI Aprilis custiganda, neque ex quibusdam Boicorum Originum foliis. Magis fortassis ad verum accederet, qui suspiceretur eam, quem Brunnerus notatum invenit annum, fuisse Salzbürgensis Episcopatus natalem, postquam factus prædicatibus suis verbum Dei variis in partibus disseminasset Sanctus inter Bonos per annos aliquot : quod sane ipsorum Actorum contextu admodum videtur esse conforme. Quibus etiam conformis est dicere, non perpetuum Wormalta exulasse Sanctum ; sed juxta aliquod spatium Scdis sue fuisse restitutum : quoniam quidem a Theodone rogatus non remisit statim, sed permissis legatis explorasse dicitur quam essent Boni ad Evangelium suscepturi in domos : ut rogarit etiam possit, sibi discernere Wormalta substituisse Vicarium, ac demum cum inter Bonos manere decrevisset, ipsam Episcopatus Wormaltensis titulum in eundem transulisse.

an tunc Sedes
Salzburgi
constituta?

C 4 Historiam porro illam quam diximus et quam tom. 6 anteq. lect. pag. 1107 vulgavit Causinus, tantum abest ut nobis sequendam putemus, ut in hoc opere recurrendam : ut nec nominare quidem eam hic volumus, nisi ea tantopere fidelitatem, ac honeste Jovanns Colquhous et Carolus le Chate, isti in Actis Sanctorum Hiberniæ, hic in Annalibus Eccles. Francorum, et us velut certum assumentis Hibernum D. Rudberti fuisse patrum, et ipse consequens non ipse tantum sed et S. Eberhardi, quam pro repte Sincera facit historia, et S. Trudberto qui utriusque frater fingitur, cum utriusque in Italia peregrinantis, antequam illi Wormaltam adirent. Ad quod refellendum non dicam hæc namque parte parte Germanica sive Francica esse, nihilque Hiberniæ originis sapere occurrereat enim illi ac decerem, ita patri vel matri genus ducere e Gallia

Hibernicus
non esse
S. Rud. VII
et viciorum
patriam.

vel sola indi-
cau. hontibus:
10. hujus

placuisse) sed dicam quod omnia pariter hujus Sancti Acta ipsaque illa Historia testentur, cum mortuo Theodone considerantem, quam multi adhuc superessent gentilitatis erroribus implicati, conducendis ad opus Evangelii socis in patriam esse profectum ; indeque adduxisse Chumalium atque Gistarium cum aliis decem, quos, nescio unde, nominat Aventinus, sed nominibus partim Latinis, partim itidem, ut duo jam indicata, Franciæ vel Germanicis, Hiberno unum.

D

D 5 Congruum porro visum est ei qui Hibernos esse funderat Sanctos prænominatos, ut eosdem etiam a Sancto Patricio baptizatos nec non litteris ecclesiasticis imbutos fingeret : quem etsi non anno ccccLX, ut probavimus, mortuum ; sed fere ad quingentissimum, ut faciunt alii vixisse statueremus ; vide tamen quam immanis esse debuisse S. Rudberti ætas? Trudberti vero quanto immanior cujus Acta præterita aut eorum saltem compendium aliquod MS. nobis Constantia transmissum, temporibus Bonifacii IV sub annum Christi DCXLE patria sua profectum esse scribitur? Cornelius Curtius Augustinianus, magna solute ligatæque orationis pompa SS. Ruperti et Virgiliti Acta exornare aggressus, illam de S. Patricio auctoritatem solam non potuit dissimulare, cum cetera omnia dictæ historiæ signata pro certis admiserit. Fictio autem ipsa imputanda videtur alios indicente Hibernorum peregrinorum presidentur, de quorumlibet horum peregrinis Sanctis inunctanter asseverantium ex Hibernia venisse : quibus eo factior dabatur fides, quod ex Hibernis quomplurimis illustres Sancti toti venissent Occidenti, quodque præcipua doctrinæ latus aliquamdiu pene ipsos fuerit, nihilum in Germaniæ monasteriorum atque etiam Ratisbonæ inquilinus, et ex tantissimo S. Virgiliti Hiberni Episcopatu gratiosos etiam Salzbürgi.

cumdem a
S. Patricio
non esse
baptizatum

etiam tempo-
ris ratio.
E

E 6 Nos autem rejectis figmentis, quibus Historia jam dicta scatur, Acta sinceriora proferimus ; prima quidem ex insigne MS. Conventus S. Marci PP. Predicatorum Florentiæ, eruta a nobis anno 1661 collataque cum his quæ tom. 6. antiquæ Lectionis pag. 1038 vulgavit ex perantiquo monasterio S. Petri Ratisbonensis MS. ad hoc producto an. 1462 ut obtineretur S. Vitalis canonizatio, ejus scilicet qui primus S. Petri Abbas, in Episcopatu successit proximus S. Ruperto. Hæc autem Acta sicut reperuntur lacinoso verborum superfluum apparatu aucta in MS. Balereusi, nonnumquam in Annotationibus citando ; ita e contraria redacta in epitomen leguntur in tuo opusculo, quod S. Eberhardi discipulus quidam de Episcopis Salzbürgensibus anno Domini Incarnationis M.CXXXVI composuit : vulgavit autem ex MS. Causinus tom. 2 ant lect. pag. 255. iterumque tom. 6 pag. 1138, prout illud innotavit idem ille auctor, qui S. Rudberti Acta interpolando deformavit, ut diximus : qua editione omissa, primum, ut sincerior, quando opus erit, utemur libentius.

Acta ejus
duplicita ex
MSS.

F

F 7 Dabimus deinde alia S. Ruperti Acta ex 2 parte Hagiologi Brabantinorum in monasterio Ruber-vallis populo Brunellis transcripta ab Heriberto Rosweyda : tum quod ea cythere primorum Actorum sinceritatem confirmant, tum quod complectantur quorundam ipsi Sancto et Duce Eberhardi communia nec ubi fidei reperienda : eo quod propria hujus virginis Acta apud Salzbürgensibus intercederent, in quorum deinde locum conscripta alia et apud Causinum reperenda, ex prioribus S. Ruperti simpliciter accepta fuisse liquet, prout iste solum narratur Sancto Salzbürgum tradita condito virginum monasterio præfuisse. Ab his tamen secundis Actis rescimus prologum, scriptum ab Hagiologo compilatore, in hac dumtaxat intento, ut Karolidarum strepem illustraret compositis undique Actis Francorum Sanctorum velut ad ipsam pertinentium proutque etiam ad Brabantiam suam : utpote in qua streps hujus Principes amplas habuerant possessiones.

in secundis
quæ tam de
S. Eberhardi
nepie.

A § II. Cultus, successores, Transl. S. Rudberti.

Memoria inscripta fasis:

Verum de his satis: ad cultum ecclesiasticum veniamus cuius indicium habemus ex perantiquo Martyrologio Augustano, quod in S. Uladrici monasterio descriptum, et vi Kal. Aprilis posternis adjectum ad pueros eo de memoratus habet in novum S. Rudberti Episcopi et Confessoris. Eadem verba habentur in MS. Martyrologio Ultrajectensi: sed nomen Ruothpertus scribitur; quibus accedit Grevens in Additamentis ad Usuardum, et novum exprimens episcopatus, ita legi jubet: Ruperti Episcopi civitatis Vangionum, que nunc Wormatia dicitur, et Confessoris: et Florarium Sanctorum MS. Deposito S. Ruperti Wormaciensis Episcopi et Confess. que novam Actis antiquis conscripserunt. At Melanctonus in libris ad Usuardum additionibus ita scripsit: Wormacia S. Ruperti Episcopi et Confess. qui temporibus Childeberti in Bavaria, Austria, Styria et toto Norico doctrinam Evangelii propagavit: verum quod hoc loquendi formula indicatur Wormaciam festum huius Sancti vel memoriam aliquam in ecclesia haberi, falsum esse videtur ex illius Ecclesie calendaris et brevianis, in quibus nulla S. Ruperti mentio.

non recte Wormatia attribuitur

B ¶ Rectus Ramonum Martyrologium Salisburgo cultum eius descripsit, cum elogio quod apud Bavarios et Noricos Evangelium mirifice propagavit. In antiquis certe Ecclesiis illorum Breviaris, Ratisonensis anni 1507 et Passaviensis anni 1565 Officium de S. Ruperto ex lectuibus de historia vite excerptis continetur: nec dubium quin idem in veteri Salisburgensi potiori jure reperitur, quemadmodum inter Officia Ecclesie illi propria, post annum 1600 verusa, de eo faciendum prescribitur ut de Episcopo Confessore et Patrono duplii ritu: qui etiam ritu calendarum S. Rupertum susceperunt Ecclesie Herbipolensis, Iennensis, Frisingensis et alia forte per Germaniam plures, quibus fere omnibus ex nunc sunt lectiones communes, quas Salisburgenses usurpant. In his autem tacetur de ejectione rudenti et ignominiosa, quam etiam Aventinus dissimulavit.

cultus in Bavaria et Austria

cum officio proprio,

successor Ruperti S. Vitalis

A De Successoribus S. Ruperti, partim in Episcopatu partim in Abbatu S. Petri, supra memoratus S. Eberhardi discipulis in hac verba scripsit: Agitur post discessum beatissimi Rudberti Pontificis, cuius vitam summatim prae scribit, vir clarus omni populo egregiusque doctor et seminatus verbo Dei, Vitalis Episcopus, Sedem Juvavensem, ut est Salisburgensem, regendam suscepit. Post eius transitum Anzologus extitit Abbas. Post eius depositionem praedictae Sedis adhaesit Savolus Abbas. Cuius vite limbo cursa, Eius Abbas successit. Quo migrante de seculo, iterato illo Sedes honorata refulsit Episcopo Flaburgio. Post quem Johannes pastorem gessit in Sede praefata canon. Nemo post Vitalem usque ad Flaburgium nullus proprius Episcopus Salisburgum habuit (nisi quod advenit aliqui, qualis S. Immeramius fuit, Episcopalem aliquando ei impenderat operam) sed Passaviensis Episcopatus, sub fine sexti saeculi e suis rumpis exortato, fuit conjunctum, fortassis tempore Brunonis Episcopi Ecclesie Passaviensi destructi ab Honoro Papa, ut scribit Wynclens Hundus in Metropolitani sui Pontificatus II, Christi MXXXIII. Cui eadem Brunoni etiam Archiepiscopalis accessit dignitas, mortuo Platone Laurentensi, et Patavienensis Antistitis adhaesit dudum quoniam Salisburgensis insula: nam illam quidem usque ad annum MXXXVI tenere: hanc vero amitte, circa finem saeculi septimi, rursum proprius Episcopus habere incipiente Salisburg.

post hunc Abates tres

interim dum Passaviensis Episcopatus conjunctus manet Salisburg.

Interea ann. 700 Episcopi renituit,

C ¶ Horum primum Flaburgium annis XIII Episcopatum gessisse, Joannem vero XX aut XXI scribit praedictus Wynclens Hundus. Junne autem Ecclesiam regente temporibus Ottonis Ducis Bavariae (uti prosecquitur auctor libelli de Episcopis Salisburgensibus) qui tunc fuit subiectus Regi primo Francorum (Pippiniana intellegit Caroli Martelli filium ex Majordomo primum in sua stirpe, que tota ad Austrasios pertinebat, Merovingicis Regibus exautoratis coronatum) venit vir quidam sapiens et bonus Doctor de Hibernia insula, nomine Virgilius, ad praedictum Regem in Franconia, loco vocato Karisiaco. Qui propter Dei amorem retinuit eum secum fere duobus annis, et comperito eo bene docto, misit eum praefato Duci Ottoni, ac concessit ei Episcopatum Salisburgensem rectore vicantem. Qui dissimulata ordinatione, ferme duorum annorum spatii, habuit secum proprium Episcopum, comitantem de patria, nomine Daddagrem, ad persolvendum Episcopale officium. Postea vero populi petentibus et Episcopis regionis illius, concessit Virgilius consecrationem accipere, ordinatusque est a provincialibus Praesulibus ad Episcopum, anno scilicet nativitatis Domini MCLXVII sub die XVII Kal. Julii.

quorum tertius S. Virgilius

12 Deinde (ut est in ipsius S. Virgilio Vita apud Camanna pag. 1174 ab eodem fortassis, qui S. Eberhardi vitam conscripsit curras, auctore conspuita) que ad exterioris pertinebant utilitatem provisionis tanto sollicitius studuit promoveri, quanto status Salisburgensis Ecclesie tunc nuper initiatus et exiguus... videbatur. Quippe fabricam monasterii immenso opere et egregia dispositione e fundamento construxit, corpusque S. Rudberti, quod post obitum suum in ecclesia B. Petri Principis Apostolorum requievit, una cum Sede Episcopali, que in praetaxata ecclesia similiter per aliquot annos extiterat, divina communitus inspiratione transtulit in eum videlicet locum, in quo usque ad praesentia tempora perduravit: cuius loci idem Virgilius, ut dicitur in fine Vita, in tertio decimo anno consecrator extitit. Ex quo consequens foret eam S. Ruperti translationem anno circiter MCLXXX factam esse: de qua in praedictato de Episcopo libello haec leguntur: Octavo Kalendas Octobris translatio S. Rudberti Episcopi, quae facta est ab Episcopo Virgilio, qui cum eo transtulit etiam duos Presbyteros ejus, SS. Chunialdum et Gisilarium: quorum festivitas, quia nullo alio die in anno habetur, eodem die nominatim in ipsa ad quam translata sunt ecclesia, statutum est celebrari.

conditis novo templo et monasterio

et translatis SS. Ruperti, Chunialdi, et Gisilarii corporibus 24 Sept.

13 Ita ille annum nullum signavit: sed ejus partim abbreviator, partim interpolator, antiquarum lecturam loco 6 pag. 1148: Anno autem Incarnationis Domini MCLXXVII Virgilius Episcopus cepit aedificare ecclesiam mirae magnitudinis apud Salisburgh, Indictione VII (ubi vel Indictionem v legas necesse est, vel pro anno LXXVII saeculi annum LXXIX) Anno autem Incarnationis Domini MCLXXXI dedicata est primo ecclesia S. Rudberti a S. Virgilio Episcopo, anno Thassilonis Ducis XXVI, Verum si recte Boiorum Ducum annos subduxit Aventinus, Thassilonis post patrem Othilonem anno MCLXXV dominari incipientis annis XXVI annum Christi MXXXI confeceret; quare suspensio est, quod Interpolator annum dumtaxat XVI Thassilonis notatum repererit (utpote qui ad annum a nobis constitutum accedit) sed cum Era Christiana perpetuam contulerit, cuius tunc annus non MCLXXXIII sed MCLXXX fuerit memorandus, Pergit autem; Eodem anno transtulit idem Episcopus S. Rudbertum et duos ejus Capellanos BB. Kunialdum atque Gisilarium.

ea dedicat anno non 778

sed 780.

14 Ex hoc tempore quieverit Sanctorum Corpora usque ad Pontificatum Lupprandi: ejus qui secundus ab Arnone Archiepiscopo titulum gessit, anno MCCCXXXI electus. Huius nomenque Praesulatus anno X ecclesia S. Rudberti in Salisburgh igne perit. Ita assertit Interpolator libelli de Episcopis Salisburg. Ipse vero dicti libelli auctor tacitus praeteriens destructionis illius tempus

2 Translatio eodem die.

D

A pus et canssam, ita prosequitur : Eadem translatio postmodum eodem die, reconsecrata post ruinam ecclesie et altariibus mutatis, a beato et sanctissimo Hartwigo, xxii Episcopo (*Abbatibus scilicet etiam computatis*) xii Archiepiscopo iterata est; eorumque corpora tunc posita sunt ad corpus sui quondam compatriotæ S. P. Rudberti. Idem Hartwicus S. Martinum titulo edoctus invenit eumque D. Ruperto in uria argentea auro vestita conjungit, inquit *Hundus. Nabis ut ignobilis iste Martinus est, sic istud de urna argentea vellemus ex antiquo aliquo monumento discere. Interim ex eodem Hundio accipimus, quod Hartwicus suscepit Episcopatum anno dcccxc : ut vocatur Florarium Sanctorum MSS. ad diem xxiv Septembris velle notare omnium hujus translationis, quando sic loquitur. Translatio Sanctorum Episcoporum et Confessorum, Wunibaldi et Ruperti Saltzburgensis, ac S. Walburgis Virginis anno Salutis dcccxcii : centenarium entium unum exaluisse ac fortassis etiam nuntiam, patet ex dictis 25 Februarii num. 27 ante acta sanctæ istius virginis, ubi ejus refossionem ab Erchambaldo Episcopo Aichstadii factam anno dcccxciii expusimus : quidam autem anno dcccclxx cum sorore Heidenhymio Aichstadii translatus Wunibaldus frater non quidem Episcopus sed Abbas, colentis xviii Decembris, eodem quoque cum sorore anno refossus fuerit, eodemque quo S. Rupertus Salisburgi est translatus die?*

an 692 vel 93,

B 13 Quidquid hujus rei sit, prosequitur auctor libelli de Episcopis Salisburgensibus tom. 2 antiq. lectorum. Hujus translationis dies, eo ipso die, id est, octavo Kal. Octobris per totum Episcopatum illum Salisburgis statutus est celebrari. Que dies Officiis dedicationis ecclesie, in qua corpus jacet intantum est occupata, ut hujus celebrationi ejus plene nequeat deservire. Et dies transitus ejus vi kal. Aprilis die Resurrectionis Dominice, propter Officia Quadragesimæ vel ipsius Paschæ, raro, sicut dignum est, consuevit celebrari. Ideo postera dies, id est, vii Kal. Octobris illi consuetudinaliter inofficiatur atque vacatur, sed intra urbem tantum. Ex qua consuetudine translationem ejus quidam causasse ignari in diem eundem transcripserunt, sicut in quibusdam Martyrologiis habetur. Et etiam congruum ac religiosum est, ut quidquid alia observatio alius celebrationis, ob reverentiam Quadragesimalis Officii vel Paschalis gaudii observantiam, ademit diei dominationis illius, qui auctor Sedis et Apostolus extitit; hoc, saltem in domo requiri suæ, illa assumpta die translationis suppleatur.

quæ dicta lato Episcopatu festiva habetur :

in urbe vero dies 25 sept.

C 16 Martyrologium in quo vii Kalendas Octobris dicta referatur translatio, nullam hactenus videntur, at vii Kalendas illam referunt, præter jam citatum Sanctorum Florarium, varia MSS. Kalendavia; tum Greverus et Molanus in Additionibus ad Usuardum; denique Canisius atque Ferrarius; ut Hugonem, Menardum et Borgannum tacam, qui, sicut et Wion in Ligno vitæ, diem natalem quoque ejus referunt ut Santi et B. Benedicti Ordine, cujus Regulam postea suscepisse monachos, in D. Petri Salisburgensis canonibus per D. Rupertum institutos, nobis est verosimilis, quam ipsam istis esse ab eo constitutam, etsi id deat rejecte superiori parva, vapho historie auctor, qui tamen hoc addit: verum fuerint hic sanctissimus Pater monachus, haud satis constat. Item scribit prius illud S. Petri monasterium eo in loco fuisse, ubi postea sacellum in honorem Sanctæ Crucis extractum est, et usque hodie spelunca S. Rudberti nominatur.

illa in scripta invenitur fastis.

etiam Bene-dictinus.

VITA

EX MSS. Florentio et Canisio.

CAPUT I.

S Ruperti Episcopus Wormatiensis, ad Boios missio et novæ Sedis erectio.

Hodierna festivitas sanctissimi ac beatissimi Patris nostri Rudberti, quæ ejus nobis in paradisum transitum exultationem reddit, piis mentibus mystica gaudia exhibet, quæ dum annorum cursus in se volvitur, in nostris cordibus semper recentis jucunditate innovatur. Cum enim dicat Scriptura, In memoria æterna erit justus; digne in memoriam vertitur hominum, qui ad gaudium transiit Angelorum; eumque beate, Gloria patris est filius sapiens, quantæ hujus sunt gloriæ, qui tot barbaricas nationes ad agnitionem Dei in Christo Jesu per Evangelium regeneravit.

Psal. 111, 7

2 a Tempore namque b Hilperti Regis Francorum anno scilicet regni ejus secundo, Sanctus Confessor Christi Rudbertus in e Borussia habebatur Episcopus, qui ex regali prosapia Francorum nobili ortus, nobilior fide et pietate fuit. Erat enim mansuetus et castus, simplex et prudens, in laude Dei devotus, plenus Spiritu sancto, providus in consilio, justus in judicio, a dextris et a sinistris virtutum armis munitus, gregi suo forma bene agendi factus, quia quod verbis monuit, hoc idem operum prerogativa confirmavit. Hinc enim se frequentibus exercebat vigiliis, inde continuatis mauerabat in edis; opus suum misericordia ornabat, qui thesaurus dispersit, ut se egente pauperes dtescerent, quia suum hoc esse credidit, quod nudus aut inops accepisset.

ab

c Rupertus Episc. Wormatiensis.

E

3 Cum igitur præce lentissima fama hujus sanctissimi viri in fines terrarum exisset, quamplurimi illustres viri, non solum a vicinis sed etiam ab externis nationibus ad ejus sanctissimam confluerunt doctrinam; ut vel illius sacratissimo alloquio in tristitia cujuslibet anxietatis consolationem susceperent vel Ecclesiasticæ religionis ab eo puram veritatem audirent: unde et multi illius benigna devotione a laqueis hostis antiqui liberati sunt, et viam perpetuæ vitæ ingrediebantur. Sed d infideles, qui plurimi erant in illa regione Bormatiensi, illius sanctitatem non ferentes, multis enim et maximis suppliciis affectum et virgis cæsum a civitate eiecerunt eam magna ignominia. Igitur eodem tempore Theodo Dux Bavarorum audiens beatissimi viri miracula que faciebat, et ejus sanctitatem; desideravit eum videre, et missis optimatibus suis obnixè eum postulabat, quatenus regiones Bavarorum visitare dignaretur, et eis salutare credulitatis viam insinuaret. Sanctissimus vero Episcopus, ubi tante legationis postulationes percepit, sciens hujusmodi causam ex Divina dispensatione procedere, gratias cælesti Clementie agebat, quod sedentes in tenebris et umbra mortis auctorem vitæ Jesum Christum cognoscere optarent.

et doctrina fama celebrissimus,

d

per injus tam pellitur :

e

f postulatusque a Bavaris

4 Itaque cum eisdem legatis Sacerdotes suos quasi radios fidei, ad eundem Ducem præmisit, et ipse, non longo temporis spatio interposito, post eos in Bavariam iter aggreditur. Quo dum prælati Dux audisset, magno perfunctus gaudio, cum profecto procerum suorum obvium properavit, et in urbe Ratisbona cum summa alacritate illum excepit. Tunc ibidem S. Rudbertus indicto jejuniis, caelestibus mysteriis Ducem informavit, et in fide veri roboravit, et idolorum cultibus abrenunciare fecit, et in nomine sanctæ et individue Trinitatis baptizavit. Baptizati sunt cum eo optimates sui et populus non modicus nobilium ac ignobilium, Jesum Dominum Redemptorem

ad eos transi-

l

A torem mundi laudantium, qui eos de tenebris in admirabile lumen suum vocare dignatus est per beatissimum Rudbertum Confessorem suum; per cuius verba irradiata sunt corda tenebrosa, et indideliu[m] pectora fontem vitæ sitiebant.

§ Baptizato itaque Duce et populo, qui divina illustrata gratia, Sacramentum salutaris lavacri acceperat, q[ue] obsecratus a Theodone, navi ascensa, per alveum Danubii ascendendo, vicis, villis et castellis libera voce Evangelium Christi prædicavit, et per terminos Noricorum usque in inferiorem Panoniam ipse clara lucerna super candelabrum posita, lumen Christi ministrando pervenit: inde vero per terram reversus h[ic] Lauriacensem intravit, in qua multo aqua baptismatis regenerando ab idolorum cultura convertit, et plures variis languoribus oppressos sanavit in nomine Domini. i Lauriacum namque digressus, in quocumque loco fervore gentilitatis errore cognovit, illum intrepidus accessit, destruens idola, diminuens simulacra, commendans ubique Domini Jesu Christi divinitatem pariter et sacram ejus Incarnationem, ut unus idemque Deus esse crederetur et homo, a Patre et te Luciferum verus Deus genitus, in fine temporum pro humana salute ex Virgine matre Verbum Dei verus homo natus, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.

¶ Sed cum jam vir Domini secundum postulationem Ducis et populi sibi locum ad Episcopalem dignitatem aptum eligere iudicaretur, secus stagnum Wulari k lacu venit, ubi ecclesiam in honorem Principis Apostolorum Petri construxit et dedicavit l. Exiit inde ad Juvavium fluvium ubi olim m Juvavia civitas fuit, quæ antiquis miserabiliter extructa temporibus: inter Bavaricas urbes eminebat nobilissima, sed tunc temporis raro incola habitante peno dilapsa et virgulis cooperta erat. Quem locum servus Dei ad Cathedralam Episcopalem considerans esse idoneum, quippe inter montana a populari tumultu semotum, præcipit hujus a Duce sibi tradita, cum summo studio renovavit, constructis ibi basilicam, ipsam in honorem B. Petri Principis Apostolorum dedicavit, et Clericorum officis rebusque necessariis munificentia Theodoni munificè dotavit. n Postea vero delegato Sacerdotum officio, omnem ibidem quotidie cursum congruo ordine fecit celebrari. Sanctus itaque vir Domini cupiens augmentare loca, a præfato Duce aliquem fiscum suum, vocabulo dictum o Poldigen inter p aurum et argentum cum milleis comparavit solidis: et sic doneeps, p Deo auxiliante et traditione Regum sive Ducum sive fidelium virorum, loci illius res accrescere ceperunt.

u Idem exordium videtur etiam in antiquissima MS S. Petri Salisburg. producto ad S. Vitalis canonizationem promovendam apud Canisium tom. 6 pag. 1038. abest a MS. Boiteensis et compendii abis u Canisio editi. Idem semper Rudbertum dicitur, cum in Florentino constanter scribatur Iobertus vel Iobertus. — h MS. Rupertus: alibi Hilobertus et Gildobertus verum dicitur. — i MS. Boiteensis hilobetes heretici. Armos factisse intelligit. sed ut hi ab ipso vix forte fuerint, certum est in ceteris Francorum ad Christum conversione multos superfluo paganos, de quibus vix alia exemplaria apunt. — e ut, cum persequenter vix in civitate ista fugite in aliam, novæ, nisi prius us Domini consulisset, abire. Responsum autem zare Regnum dei, ingressus est cum Abraham de terra et regnabitur non, ut veniret in terram quam monstraret ei Deus, in qua veridicula præce diversis Assonia et Alenonia perclaret Theodoni Dux Bojoriorum famam etc. — f Assonia, ut illi veridicula pagano. — g Idem MS. Boiteensis, bene deprecatis omnibus que ad locum sunt, ut est, ordinatis Clericis, consuetudinis Orientium regio, quam Vito Theodorus proter obtulit. i, hodie Erich in Austria; medio fere inter Batisbonam et Vinnam hinc. Auctor historice S. Rupertii u nobis reperit toto cap. 10,

hujus ecclesia exordia fuisse describit. — i Asserit Aventinus Gerardum Archiepiscopum constitutum Lauriacensis Ecclesia, desolata prædum per Boivarum incursionem, et mortem Archiepiscopi Noricorum et Panoniarum Theodori; quæ nempe ad quem Symmachii Papa epistola extat proferturque ab Hundo. — k Auctor historice præcitat: Venit in pagum Juvavensem id est Zee-Kirchen ista enim ecclesia vocant: quod ecclesiam ad locum interpretari dicit: juxta locum Waller-zee, nimirum Germanicum nomen exhibent tabula; hoc loci, istud vici seu ecclesie, unde vico appellatio, ab orientali Saltzburgh fluvio ripa A. P. M. tenentur inter Lauffen et Saltzburgh. Tabellus de Episcopis addit, ubi vix Vischtra de eodem loco, quod non exprimitur tabula. — l Addit idem: Tradiditque ad eandem ecclesiam Theodo eundem locum cum colluvio circumjacenti in aquis, piscationibus, silvis, pratis, pascuis, montibus, etc. Tum capite sequenti. Verum non longe post præcipiens, locum aptum non esse ad Episcopum Sedem, cepit aptiorem ad hoc opus, in pago Lauriacensium super fluxum Igonta, qui alio nomine Saltzaha vocatur, querere locum. Est ista nunc civitas vulgo Lauffen dicta, de cujus re S. Rupertii eucharistia vultem alibi legere. — m Josavianum infantium, Juvave castrum habet libri Salisburgi et Orbis in Thracia, quia Romanum, vna fuisse Coloniam et in ejus radicis Saltzburghum novo nomine surrexisse, communis fuit cum S. Rupertii Acta scriberentur opinio. Itaque veritas historia auctor toto cap. 13 prodigum habet de ea descriptionem, utque ab Albia excessum nomine Rodocensis auctor Vivariani videtur fuisse, quando a vix et salubritas opus sic dictum interpretatur. Aventinus et Auctor historia præcitatæ ipsi quoque Juvaviam nomen fuisse arbitrantur Vivariam et Vivariani atque Vivarianensem verosimiliter habet MS. habet vallis. — n Quæ parva hoc capite sequuntur proors absunt a MS. Boiteensis. — o MS. Salisburg. apud Canisium Poldigen. Tabellæ chronographicæ Pelling scribitur, 10 P. M. Saltzburgh ad occidentem distantem villam trans Salam fluvium, quæ forte videretur Poldigena fuerit. — p In hac loquendi formula præcitatæ Boivarum in vendendis fundis ritus indicatur. Apud Canisium abest vox Solibus.

CAPUT II.

Monasteria condita. Mors: Miracula.

Porro diebus certis probabiles quidam viri beatissimo Pontifici cum magna admiratione intraverunt, quod ipsi in eremo, quæ tunc temporis verbo appellationis erant, nunc a Bongolob dicitur, cœlestia prodigia ardentium lucernarum ter quaterque vidissent, et mirifice suavitatis odores ibi redolere sensissent: miraculis autem cunctis qui aderant super talibus prodigiis, sanctus Episcopus Dominicum Presbyterum suum ad eundem locum misit, præcipiens ut veritatem hujus signi diligenter approbaret, ponendo in eodem loco Crucem ligneam, quam ipse Sanctus sua manu benedixit et illic ihrexit Dominicus vero, cum illic pervenisset, statim primo noctis exordio, cum Religiosis qui secum aderant, coelitus emissas claras aspriebant lucernas descendere, et totam illam regionem luci ad instar solaris radii irradiare: et hanc visionem per tres noctes cum suavitate mirificæ odoris sibi videbat radiare. Tunc ipse in eodem loco benedictam Crucem erexit, et super fabricato tugurio ad Sanctum Rudbertum regressus est, priorum assertionem certa dilatione confirmans. S. Rudbertus quoque communiens consilium cum Theodone, per semetipsum eandem eremum adit, et videns locum hominis habitationibus posse fieri aptum, amosa robore extirpare sylvarumque condensa in planitiem campi redigere, ac ecclesiam cum habitaculis servorum Dei edificare cepit.

8 hisdem vero temporibus Theodo in adversum incidit valetudinem, cumque sibi terminum vitæ appropinquare sentiret, vocavit ad se b Theodobertum filium suum, et Ducem e Noricorum eum constituit, præcipiens et obedire S. Rudbertum, atque ad Christianitatem suam et ad opus divinum diligenter eum adjuvare, sanctumque locum Juvaniensis Ecclesie amore et honoribus et dignitatibus jugiter attollere, honorare et sublimare, Quæque hujusmodi mandatis et omnibus quibus voluerat filium instruxisset, ultimum diem clausit migrans ad Dominum d. Post hæc vero Theodobertus Dux cum optimatibus suis ad S. Rudbertum visendi gratia ire perrexit, et veniens ad illum in supradicta eremo locum pio venerabatur affectu, dans ad ecclesiam, quam S. Rudbertus ibi construxit, ac ipso Duce præsentem in honorem S. r

Maximilian

EX MSS e. i. e. Christi edoclos

cum Duce Theodone baptizal: 9

h

i totoque obla regione,

B

Salisburgensem Sedem erigit

k

l

m

et ordmat.

n

o

p

q

In loco caelsti lumine præmonstrato a

ecclesiam S. Maximiani extravit, f

b quam Theoper. us dotat monachis ibidem constituit. c

d

e

A Maximiliani dedicavit tria milliaria undique de eadem sylva, et villam f Albinam cum ceteris donariis in aluoniam monachorum, quos sanctissimus ille Pontifex Rudbertus ad ibi Deo servendum posuerat.

9 His ita gestis, videns vir Dei Bavaricæ dignitatis culmen jugo Christi sese subdidisse, sed gentilitatis errore plures involutos superesse, ad patriam suam repedavit, et inde cum duodecim h ad prædicandum sibi sociis electis (inter quos erant eximii Kumaldus i et S. Gisilarius, ambo Presbyteri, ambo viri sancti) et secum virginem Christi S. k Erndrudam neptem suam adducens, quasi cum tot luminaribus ad urbem Juvaniensem regressitur. Tunc in superiori castro ejusdem civitatis construxit in honorem D. N. Jesu Christi Salvatoris et suæ S. Genitricis perpetuæ Virginis Mariæ l monasterium, et ibidem cum congregatione sanctimonialium posuit S. Erndrudam, ad servitium cælestis regis: atque cum Theodoherthi Ducis adstipulatione, qui possessiones ad illud cenobium tradidit infinitas, earum conversationem per omnia rationabiliter disposuit.

10 His itaque ita expleto, vir iste beatus inceptum magnæ prædicationis opus cum Summi m Pontificis adjutorio studens ad perfectum perducere, Norica regna, discipulorum suorum comitante catterva, circuire destinavit: et ab urbe Juvaniensi egrediens, et gentes quibus nondum lumen fidei respenderat visitans, eis triticum credulitatis latio pereunte seminavit. Nam a cordibus eorum barbaricis hospitibus diabolice deceptionis profugatis, illuc intromisit fidem, caritatem, misericordiam, humilitatem, per quas Christus omnium bonorum largitor et origo pacificæ humanæ mentis domicilium intrare solet. Cumque sic Bavarorum terminos circumiret, ac omnes ad Christi fidem convertisset, eos ut in fide stabiles permanerent admonuit; et dimissis ibi Presbyteris et viris Deo plenis, qui populum ad divina mysteria consuescerent, ipse ad urbem Juvaniensem studuit remeare: quia spiritu prophætico repletus, diem vocationis suæ instare præcivit, quem discipulis suis prænuñciavit: qui tali et tam tristi indicio consternati, cur eos et iam novellam Christianitatis plebem magnam desereret, mœrore ingenti affecti, lacrymati sunt.

11 Ille autem spe erecta ad Christum, Juvaniensem urbem et populum Noricorum et omnes ad fidem Christi conversos omnipotenti Deo altissimo commendavit, et Vitalem virum sanctum et omni populo acceptum sibi fieri successorem elegit. Cum vero dies Quadragesimalis observantia agerentur, februm ardore vir Dei Rudbertus Episcopus fatigari cepit. Cumque sanctissima dies Resurrectionis Salvatoris nostri Christi illuxisset, Missarum solennia celebravit, et Sacrasancto Corporis Christi viatico munitus, post dulcissimas paternæ pietatis admonitiones, et ejus extrema mellifluæ caritatis verba, fratres et filios sibi carissimos confirmantia; inter sanctas lacrymantium manus, inter pios singultus plangentium, purissimam Deo animam reddidit: et cunctis Angelici a quibusdam religionis viris in celo audiebantur, qui canora voce animam sanctam ferebant ad felicitatem æternam, n et sic in tali pace quiescit. Cujus enim fuit laudabilis et absque crimine vita, hujus fuit et mors felicissima: et sicut scriptum est, pretiosus fuit in conspectu Domini hujus sanctissimi viri obitus, quem Angelus detulerunt in celum. Quod postmodum crebra miracula attestantur: dignatus est enim Deus per hujus sancti viri corporis visitationem et intercessionem ejus suos fideles devotos et Ecclesias suas innumeris decorare miraculis qui benedictus vivit et regnat trinus et unus Deus: cui laus et gloria in æternum et in seculum seculi. Amen.

a Ita Cassius, MS. Bodecense Bongawe, Florentinum Wogubi. Haud multo plus mille passibus ad occidentem urbis situs locus, irriguus calde, ut non alia cultione deservit fuisse intelligi debent, quam quomodo ipse nunc urbis locus deservit et decoratus fuerit barbaricis invasionibus. — b MS. Bodecense Durbertum, Florent. Theopertum. — c Idem MS. Orientales Bavaros, vivat eos quibus Theodo præcavit. Mherius montes et reliquam versus Italiam subiectam a Boitis regionem. Theovalda tenebat. Uo autem medium utraque partibus Vandilium et Americam Ripense sed hoc abique liberis montibus, Novicia accessit Theodoni. Vandilium Theobaldo, cum ejus filio Thasaldone aquis devote portuibus hic utrumque Theopertum anno 567 seculat Aventinus: et tres quoque nominatos Ducis ne fructus eorumque plures a D. Rudberto baptizatos essent: que omnia deberent antiquorum probata testimoniis. — d Idem MS. Bodecense: ejus corpus B. Huthofius in basilica Saltburgensi cum hymnis et aromatis sepelivit, et pro ejus regno crebras orationes ad Deum fudit, et post hæc festinanter ad eremum ubi habitare coepit, rediit. — e MS. Florent. Maximian: fuit Episcopus Laureacensis: colitur 12 Octobris: de quo ita Huthofius translatus est illius corpus postea Laureacum a D. Rudberto: nam extra urbem illud Christiani sepeliverunt qui plurimas ecclesias ipsius nomini et honori dedicavit. — g Altona sive Alpina, idem est quod montana: hinc in nominibus extatam ereditur Alpe sive Alpe: quare ex vi significationis videtur hic in ista significatione, quomodo germanice nomine Berkhaim vocant tabula trans Saltzom. — i MS. Florent. Ductor historice S. Ruperti. Verum post obitum viri sex annis aliquid transactis, Sclavi ex Carinthia venientes, qui nondum baptismi characterum susceperant, monasterium profanatum despoliaverunt, egerunt etiam aliqne disurbium, obitus duodecim annorum nonam: sed ut ex his abique D. Ruperti mthaservant a principio: sic aliquos ad servandum curatorem spectare probabile sit. — k MS. Florentinum Chryso et Cisciorus. — l Idem Ereliudam, trecentis Anoludam. auctor veterum S. Theoberti et qui cum seculis est historice S. Ruperti completitur, Surorem fecit, Altonam quo sacrum regnum conspiciat sanctus Pontifex alio quam quivisti sensu interpretans. Colitur 20 Junii. — m Cellam antiquitus dictam, ait Theodorus, in vicino civitati colle, helleisque tumulis, mœrore ut sapienter constatum ab Henrico II Imperatore quasi de novo fundatam fuisse obdolumque anno 1041, quod nunc Nunburgh, Nonarum-noms dicitur. — n Euseb. W. ex calculo nostro S. Simplicii Papa ab anno 107 ad 183 Ecclesiam universalem gubernavit. — o Quod sequitur in solo codice Florentino est: pro quo apud Cassianum legitur hinc conclusio. Eius autem sacrum corpus, cum ad humandum portaretur, visi sunt adesse splendidissimi viri, candidis stolis amicti et ejus sepulchrum relictissime complentes disparerunt: quos homo Angelus Dei fuisse dilatabat, et adeo apparuisse ut omnes agnoscerent, quanta illius esset beatitudo in oculis, ejus sepulchrum Angli Dei visitant in terris. B. Felix episcopus civitas Juvaniensis tam excellens montis patrum, quasi mureorum riuus videatur, illius tamen meritorum lumine clarior: sed hinc pro ejus intercessionem sanctitatis gaudent populus Noricorum, et (impugnati) Deo hodie erunt quiescit amicti, usque ad tempora S. Virgiliti: qui cum cum suis cap. Hants Chumato et bislaro veluti honestiori ac celebratiori loco ad Metropolimam transiit erebiam, ubi solum præstolator n. visissimam. Ex nostra calculo intercessit anno plus quam 200

VITA II

Ex MS. Rubre-Vallis.

CAPUT I.

S. Rupertus ad Bohis fidei præco projectus Ratisbonæ et Laureaci ecclesiam ordinat.

Sanctus et religiosus Confessor Christi Rupertus, ex nobili et regali genere Francorum ortus est: sed tamen fuit fide ac pietate nobilior. Erat enim vir prudens, mansuetus et verax in sermonibus suis, justus in judiciis, providus in consilio, conspicuus in caritate, et in universa morum honestate præclarus; adeo ut quamplurimi ad ejus sanctissimam doctrinam convenirent, et ab eo æternæ salutis prædicamenta suscipere. Cumque fama sanctæ conversationis illius longe lateque crebresceret, pervenit ad notitiam ejusdem Ducis Bavaricæ, nomine Theodo: qui supradictum Dei virum magnis precibus, prout potuit, per nuntios præclaros rogare coepit, ut illam provinciam

Reg n Francorum stirpe natus

et a Theodone Duce expellitur,

S. Rupertus 12 locos e gatra adducti, h

cum Erndrada nepte cui monasterium coavit.

m Noricos circumit

et Bavaros

Saliburgum reversus

mortem suam præcivit

eamque pie obiit,

n

Paul 118, 13

et miracula dicit.

D

EX MSS.

E

F

A provinciam cum sua sacratissima doctrina visitare dignaretur. Unde prædicator veritatis divino amore compunctus assensum præmit, primo suos legatos dirigens, postea vero ad gregem Christi lucrandum per semetipsum venire dignatus.

2 Hoc audiens dux præfatus, magno est gaudio perfusus, et obvium illi cum satellitibus suis pergens, sanctum virum Evangelicumque Doctorem cum omni honore et dignitate, in quantum potuit et etiam decantissimum erat, in Ratishonæ suscepit civitate; quem vir sanctus mox cepit de Christiani conversatione admonere, et de fide Catholica instruere: et sic Ducem et multos alios viros nobiles illius gentis ad veram fidem convertit, et eos baptizavit, et in sacra religione confirmavit. Præfatus itaque Dux sancto viro concessit licentiam eligendi locum, aptum sibi et suis sequacibus, ubicumque placeret ei, et in illo ecclesias fabricare, et cetera omnia ad opus Ecclesiasticum habitacula perficere. Tunc vir Dei accepta licentia per alveum Danubii navigando iter arripit, et tandem pervenit ad Lauriacensem civitatem, prædicando ibidem doctrinam sanctæ vitæ, ibique multos infirmos, variis languoribus oppressos, suis orationibus per virtutem Domini sanavit.

B 3 Pertransiens vero omnem Alpiarum regionem tandem ad a Carantanorum regnum pervenit, cuius rogato regnum illud convertens, Christi baptismo purgavit, transiensque monte altissimo, Mons-durus appellato, prædicavit Wandalis, plurimumque fructum ex eis Domino largiente consecutus est; rediitque ibi ecclesiis multis, atque plurima monasteria fundavit. Demum dimissis illi discipulis, Religiosis, Presbyteris et Clericis ad Christianæ religionis custodiam, reversus est in terram Batavorum. Reversus igitur cepit iterum circumire provinciam illam, unde corrupto itinere pervenit ad quendam locum qui vocatur Vinafarum, ubi ecclesiam in honore S. Petri Apostoli construxit et consecravit. Tunc sæpe nominatus Dux ibidem primitus cum civitate proprias possessiones tribuit.

4 Postea vero adnotitiam S. Ruperti pervenit aliquem esse locum super fluvium Viarum, antiquo vocabulo Vivarum, nominatum, in quo tempore Romanorum Imperatorum pulchra fuissent habitacula constructa, que tunc temporis fuissent silvis detecta et absconsa. Hoc audiens vir Dei, et cupiens oculis propriis prospicere quid de hoc rei veritas haberet, propter fideliæ animarum lucra, divina deponente gratia, cepit Theodonem Ducem rogare, ut illius loci ei potestatem tribueret, ad extirpanda et purificanda loca, et ibi Ecclesiasticum Officium prout posset secundum libitum suum ordinandum. Statim Dux ei concessit, eidem tribuens in longitudine et latitudine super diuis leuens possessiones, ut inde faceret, quidquid vellet ad utilitatem Ecclesie. Tunc S. Rupertus cepit renovare loca, primo Deo formosam ecclesiam ædificans, quam in honore sanctissimi Petri Apostolorum Principis designavit. In eodem claustrum cum ceteris habitaculis, ad religiosorum virorum pertinentibus usum, per omnia ordinabiliter construxit. Postea vero pro Sacerdotibus Officium ordinavit, et pro congrua devotione instituit ibidem quotidie Canonicas Horas solemniter observari, sique S. Rupertus cupiens augmentare loca pro Dei servitio, deinceps Deo auxiliante, ex donatione Regum et Ducum seu traditione virorum libellum, res et loca accrescere cepit.

5 Carolus hi sunt, aliis etiam Chocantavi dicit, quorum Rex vel Dux videtur hoc nominatus fuisse, sed incerta liberariorum errasse nomen. Sicut autem S. Lubo quasi trecento ad meridiam proximi ad Alpiarum regio, quoniam ibi dicitur ad hos ventura pertentasse Rupertus, videtur pura illa Austriæ posse intel-

ligi, que Bavariam respiciens montosa tota est. Ovis autem hic Mons-durus appellatur, quoniam Circinibus propinqua forent Wandali, non distans: quia totum hunc locum transiitibusque ignotantibus plurimum multitudine depravatum. Fieri posset, ut pro Wandaleis irrepissent Wandali. In ungue apte ac Riprasse Socii Uvoni Theodoni frater in preterit obligerat hereditatis, secundum Theodonium, et ut illi filium prædicasse S. Rupertum pro ecclesia haberet. Hoc autem posito, altissimum illum montem, qui Mons-durus appellatur et Carinthiam abrenit Ruperto transiensibus facta, suspicatur quærendum esse in Carinthia Tyrolisque confinis; ubi Taurus Otetio in Germania veteris tabula, qui apud temporis hujus chorographos in varia diversis jugis, Wundschl-Tauri, Krumber-Tauri, Korn-Tauri etc. appellatur. Parent Vandelicis secundo Danubio descendens Rupertus usque Passavium, olim Patavium, atque ita Salisburgum veniens non tantum per Bavarorum, sed per terram Puvavorum vere recessisset, quod ad hujus MS. lecturam proxime accedit.

CAPUT II.

Rupertus Sanctimoniales instituit sub S. Erendruda: utriusque pio mors.

Videns autem vir Dei per abrupta vitiorum gregem Domini abire ex concupiscentia feminarum, oravit Dominum in corde dicens, Domine, si bonum est in oculis tuis, eligam multi aliquas personas tuæ culti et servitio aptas, per quas ad beatum non solum femina sed et viri ad bonæ vitæ exercitationem. Habebat autem in patria sua videlicet Wangionum in civitate Wormatia, quondam eugnatam nobilem virginem, a primis canalicis Deo consecratam, nomine Erendrudam: quam ad se cum abis ejusdem ordinis et religionis feminis accessire cupiens, locum et mansionem sanctimonialibus convenientem in Vivariensi castro construxit, et eum beate Virgini deputavit. Quæ, omnibus perfectis, vota ab ipso venit, et super aspectu B. Ruperti multum gravata est, quod eum videre mereretur ante diem suæ mortis. Igitur beatus Pontifex ipsam in oratorio intro duxit, quod Beate Marie jumpidum consera verat, et post hæc dixit ad eam: Domina Soror, seis quare accessivi te? At illa respondit: Scio, Pater, scio: non et Dominus Jesus Christus revelavit mihi in spiritu, dicens: Vade in pace qua vocata es. Ecce ego ero tecum et adducam mihi per te multas animas feminarum, quas cum tuo exemplo ad veræ religionis tramitem perduxeris, pervenies ad me. Audens hæc beatissimus Pontifex Deo gratulabundus laudes retulit.

6 Post non multum temporis spatium innumerable Virgines atque matrone nobiles ad Virginem Erendrudam confluxerunt, quibus ipsa præfuit tam discreta, ut in brevi tempore omnes ita instructas exhiberet, ut aptis religioni placitasque Deo redderet. Erat namque ipsa virgo Erendruda talis in moribus, ut sibi licentiam deputaret, quidquid solati quæcumque ejus discipula ex divini respectus munere perciperet: talis erat in voto, ut omnium salutem suam deputaret: talis erat in vultu, ut quidquid boni vel mali cuique homini accideret, sibi accidisse putaret. Quid memorandum de continentia et abstinentia vite ejus, de elemosinarum largitione, de morum probitate, de vigiliarum assiduitate, deque omni genera sacræ religionis sanctitate? que omnia, quia exprimi non valent, omittenda sunt magis quam persequenda.

7 Dominum cum B. Rupertus obitum suum sibi divinitus revelatum longe ante præsciret, conveniens B. Erendrudam dixit, Soror mihi carissima, sermo mihi secretus est ad te: Oro te ne me vivente pro das abire, quod tibi secreto revelare disposui. Eo Deo dignante revelatus est mihi transitus meus ex hoc mundo, et nunc peto, Domina Soror, ut ores pro anima mea, quatenus eam Deus in requiem suam collocare dignetur. Cui beata virgo cum lacrymis respondit: Scito est, Domine, ut loqueris, expolit mihi magis ut ante te moriar. Cui Episcopus: Noli, Soror, carissima, festinanter ac importune exitum vel

61 MSS

fidem et Ecclesiam Ratishonæ constituit,

dem Laureaci,

a

et prædicato per Carinthiam Christo

inter Bavaros S. Petri ecclesiam condidit vel Patavio rui a: Valarius

at Vivarum et Juvavium

et monasterium a Carina,

C

Apostolica S. Ruperti itinera

D

Feminarum virtutum erigit

E

accessit ad ejus regimen Erendruda a: Juvavien-si

et regis sanctitatis Virgine.

eis et obitum suum prædicit.

A vel transitum tuum optare quia peccatum grande est : non enim in nostra sed in divina dispositione finis noster constitutus est. Tunc beatissima Virgo cum lacrymis pedibus Pontificis prostrata, oravit ad eum dicens : Domine Pater, memento queso quod de patria mea huc me perduxisti, et nunc miseram et orphelinam relinquere cupis. Unum et solum huc a te peto, ut si non merear ante te vel tecum abscessum, saltem post tuum citius in Domini confessione te interveniente, optatum merear habere transitum. Annuit his precibus beatissimus Præsul Rupertus, et cum dulcissime de vita æterne dulcedine colloquia miscissent, mutuis se lacrymis infundentes, ultimum vale lugubriter edemat.

quæ precata
ne diu super-
sit Sancio,

post ejus
mortem

Domini migravit. Sepultus est autem in basilica Apostolorum Petri et Pauli, quam ipse in honore eorum consecraverat, luxitque eum omnis populus Noricorum eo quod Apostolus illius gentis fuerat, et neminem unquam in ullo verbo contristaverat. Post hæc B. Erendruda, nocte ac die in oratione persistens, preces Domino cum lacrymis pro anima defuncti cognati sui B. Ruperti devote obtulit, excubias vigiliarum celebrans et promissæ consolationis munus expectans. Quadam denique nocte B. Rupertus ei in visu apparuit, eique dixit : Veni Soror carissima, in regnum Christi, pro quo jani longo tempore laborasti Evigilans illi Deo grans retulit, et statim agrotare cepit. Convocatis itaque Sororibus, post verba exhortationis, post accepta sacrosancta Ecclesiæ Sacramenta, postque dulcia caritatis oscula, spiritum reddidit. Post hæc sacrum corpus ejus in Vivariensi civitate conditum aromatibus in monasterium beatæ Mariæ cum summa veneratione pridie Kalendas Julii sepulturæ traditum est.

D
EX MSS

etiam ipsa
pro moritu.

DE S. PAULO EPISCOPO CORINTHI IN GRÆCIA.

B

E

D. P.

CIRCA AN
DCCCLXXX
XXXII MART.
Et fratris
eiusque indicatur
patria
Constantinopo
lis.

Hic eodem die apud Græcos memorio fit S. Pauli Episcopi Corinthi fratris Petri sanctissimi Episcopi Argus et patris signorum, Επισκοπος Ἀργους καὶ ἀρχιεπίσκοπος. Hæc et MSS. Menæa, Menologia seu Synaxaria, Parisinum collegii Claramontani, et Divionense Petri Francisci Chiffletii. Plura de eo videremus, nisi fratris Petri elogium, ad idem Mm referendum, et hæc quæ citavimus duo, et alia plura MSS. prolium referrent : ex quo habemus, Constantinopoli natum ex parentibus Deum amantibus atque cum omni familia sua monasticam vitam amplexis; et prius quidem Paulum ac Divysum esse altonas, deinde vero ad imitationem illorum affectos Petrum et Platonem. Ex quibus cum Nicolaus Italus, supremum tunc Pontificatum obtinens, vellet aliquis Episcopatu sublimare homine; Petro obfirmatum animum opponente, Paulus persuaderi sibi denique fuerit, ut ex quæ Corinthi erat Ecclesiæ constitueret Episcopus : sibi primum quidem patri suo Petro, metuenti ne per vim traheretur ad suscipiendum ejusmodi honorem, dissecuri recessus præbuerit opportunitatem, deinde vero, Argitorum victis precibus importunis, eundem ipsi Episcopum consecraverit.

C

Ordinatio
sub Nicolao
Papa,

non secundo.

2 Fuisse Corinthum totius Achaie metropolim notus est quom ut hic debent iudicari ; ejus itaque a que ac ceterorum per Græciam et Illyricum Metropolitarum insitatio ad Romanum pertinebat Patriarchum : proinde nemo suspicatur Constantinopolitanum aliquem, Nicetium nomine, querendum sibi, ut tempus inveniat ad quod referenda est Pauli Ordinatō ignominis sacro x dnos ibidem reperiat, alterum cognomine Mysticum sub initium illius ; alterum Chrysobergem dictum sub ezium (juslem) sed Romanum Pontificem incunctanter credat his designari, ut cognomen Itali non tam patrie quam patriarchatus iuberem sit. Nec alius videtur posse intelligi quam Nicolaus I, qui anno DCCCLVIII sedere incipiens, Ecclesiam universalem suavitatis Pontifex rexit usque ad XIII Novembris anni DCCLXXII : nam qui secundus illius nominis fuit, integris pene duobus seculis post hunc electus est, anno MXXX, ejusque tempora in adultæ et confirmati schismatis nequitiam videri, Constantinopolitano Patriarcha titulum Univer-

salis arrogante sibi, et ab unitate cum Romana Ecclesia non tantum subjectas sibi Provincias, sed Orientem quoque atque Occidentem, ad est, Minimis Asia Græciæque Episcopus Constantinopolitano subjectos Imperio, abdicent; occasione hæreses de Spiritu Sancti processione primum quidem a Photio excitata, deinde vero identidem resuscitata, ut religiois titulo dissensionis facienda pruritus obtegeretur. Quo factum est, ut per hæc dissidia, crescente etiam inter Græcos Latino-rum odio, tota in præceps ierit nis in partibus Ecclesia, quæ Romanum Pontificem non tantum ut Catholicæ Ecclesiæ caput, sed etiam ut Patriarchum suum specialis subjectum titulo agnoscebant.

sed primos,

3 At sub primi illius Nicolai Pontificatu, quamvis per institutionem sacrilegam Photio, intrusi in locum Ignati contra ecclesiastica jura depositi, labefactari ceperit Orientalis Ecclesiæ potas; integritatem tamen habere erant, tum apud Episcoporum plerosque tum maxime apud Monachos, et eos qui ex monastico ordine virtutem severitatem professi, assumpti fuerant ad regimen Ecclesiæ honorem : quorum nomine scripsit Syllanus Nicæsarum Euphratesinæ provincie Episcopus ad Stephanum Papam in hæc verba : Photius autem Sacrosanctus Domini, symonistas nostros renitentes, multis plagis affectos ad se pertraxit : ego vero meque mecum affectos Episcopi Presbyteri, Diaconi, juxtaque mecum omnes Orientis et Occidentis cœnobiorum Præsides, vitæque monasticæ et quietæ cultores, quorum numerus prope innumerus fuit, que Dei integri intar-tique permansimus, penitusque nos ab ejus societate sejunximus, nec antea nec postea communionem illius inquinatos. Ex hoc igitur tum forti propinquatorum veritatis exercitu vacantibus Ecclesiæ Pastores deliqui curabat Nicolaus, eoque occasione contigit ordinari Paulum, Petrum requiri. Quomodo autem post hæc Paulus vixerit, non audimus divinare : prolixi temporis ejus fuisse Episcopatum persuadet quod dicitur, an post eum fructu moratus Petrus quietam tenuisse vitam, usque dum vel iustus etiam ipse ad Episcopatum ereheretur. Nilal igitur abs re facturi videntur, si anno Christi DCCCLXXX floruisse Paulum, ac forte ultra DCCCLX vivendo pervenisse.

et Episcopatus
divinitas.

L. P.

DE S. CERYCO SIVE CYRICO IN APRO CASTELLO THRACIÆ

XXVII MART.

Incerti auctoris ad Theopanis Chronologiam appendit τὸν Ἀπρον nominat, καστρον κρι αὐτο : quod ipsum quoque est Thracie castrum (de Rhadesta nimirum castris antea egerat) et regionis illius populationem describens, primo Leonis Armeni anno per Bulgaros factam, illud cum aliis pluribus castris eversioni et incensum uerberit. Eadem fortasse vastatione perierunt omnia, quae de hoc Sancto extabant monumenta : interim nomen eius tam in ceteris Menzies quam MSS. remansit sub hac formula : τῆ αὐτῆ ἡμερᾶ ὁ ὄσιος, Κερυκος, sive (ut est in Chiffletiano) Κυρικοσ, ὁ ἐν τῷ Ἀπρῷ. hoc autem et accidit distichon.

Εγὼ Πάτερ, Κύρισε, καὶ τεθνηκόσῃ
Κόν καρδία σίρειν σε, κόν γλῶττηρ θέλω.
Ego, Pater Ceryce, defunctum quoque
Te ferre corde, ferre te lingua volo.

Et qui conjectura fieri possit iste vel unimarum habuisse curam, vel anachoreticæ aut monasticæ vitæ institutionem aliis fuisse. Plura non aulemus diuinare : hic diuise sufficiet Apros pluraliter a Plinio, Ptolomæo, et aliis dici : et ab Orhelio citari Cedreum, qui cum scriberet, Theodosiopolis vocatus locus fuerit : quod non videtur dubitatum fuisse, cum Apri etiam nunc in omnibus tabulis uolentur ad Melanum flumen.

G. H.

DE SANCTO ADALPRETO EPISCOPO TRIDENTINO ET MARTYRE.

ANNO
MCLXXI
XXVII MART.
Cultus sacer

Proprimum Sanctorum Officium civitatis et diocesis Tridentinae editum est anno MDCXXVII jussu Caroli Madrucci Episcopi Principisque Tridentini et S. R. E. Cardinalis : in cujus Calendario ad XXVII Martii præscribitur veneratio S. Adalperti Episcopi et Martyris sub ritu nuptiarum, et totum Officium desumitur de Communi unius Martyris cum hoc oratione. Deus qui nos B. Adalperti Martyris tui atque Pontificis annui solemnitate laetificas etc. Ferrarius in Catalogo generali, citatis Tabulis Lecestæ Tridentinae, ad hunc XXVII Martii vocat S. Adalpretum Episcopum Tridenti et Martyrem.

2 De Vita Pontificum Tridentinorum editi libros duodecim Janus Pyræus Pincius, eosque deduxit ad annum usque MDCXXX. qui floruit, ac libro secundo iste S. Adalpreto tradit : Il herchardum Pontificem vita functum subsequens est Adalpreto secundus, qui unde originem duxerit, parum liquet. Hoc tempore Fredericus Imperator, cognomento Barbarossa, decreto confirmavit Tridentino Episcopatum, quæ antea Conradus donauerat, et ut eum benignius prosequeretur, Gardam in ripis Benaci oppidum et omnem ejus jurisdictionem dono dedit, anno Christiano millesimo centesimo sexagesimo primo. Sub id temporis civitas Tridentina variis motibus exagitata est : cum otium bellum, ut legere est apud nonnullos, indutum est, sed non satis conperta est tantæ perturbationis causa. Suo p̄io est ex his quæ postea secuta sunt, Dominos a Castrobarco eo tempore Tridentinos armis infestasse. Tunc enim quibus plurimum poterant : nimirum per omnem Lagurinaem vallem, et quæ sunt oppida atque arces in utraque fluminis parte, et alia insuper loca dominatum tenere, jura sunt a Ecclesia Tridentinae subiecta. Castrobarco igitur Tridentinos bello prementibus, Adalpreto impuens laesatus, generosissimos sibi clarorum virorum spiritus militandos proposuit, et ut libanti patria ignem fore aut eum Ecclesia sua viriliter cadere : quamolentem Charlesius, Veronensis, multosque alios ex Marelia Tarvisana, olim Venetia, et locis finitimus Principes adversus Castrobarcos sollicitavit, cum quibus etiam teulius percussit : qui data ultro utroque fide, eosdem amicos inimicosque habituros precurando mutuo affirmant. Episcopus insuper, ut Veronenses sibi magis devinceret, fidelisque adversos hostes suis haberet : Gardam oppidum, a quo locus ipse cognominatus est illis, in feudum dedit, ita enim loquuntur qui in legibus versantur quibus apparebat Adalpreto paratum esse, jura civitatis

et publicam libertatem magno animo defendere, injuriasque ab Episcopatu viriliter propulsare. At Castrobarco cum vidissent complures Principis Tridentini caussa in se armatos, gravius indignati, Episcopo insidias strunt. Nusquam enim traditum est de ullo belli apparatu : id tantum invenimus memoriae breviter commendatum, Episcopum ab uno ex Castrobarco hasta transfixum, in valle Lagarina apud Roboretum oppidum, ex crudeli vulnere vita decessisse. Quo scelere quod Pontificem et feudi Dominum interfecerint, creditum est Castrobarcos, veluti divino iectos subnino, ex potentissimo principatu ad ima prolapsos concidisse : Adalpreto vero, qui ad viginti annos præfuerat, fraude interceptum et ab hoste confossum, cum pro patria, pro religione, pro Deo gloriosissime occubisset, opinio est tam conspicua morte immortalium factum. Qui in templo Divi Vigilii ad portam, quæ in eam urbis partem ducit, quod Burgum novum appellant, sepultus inter Beatos numeratur ac colitur : quo nomine etiam vivens ob res pie ac fortiter pro religione gestas vicari meruerat, sed Cœlestium honor Principi non ante habetur, quam agere inter homines desiderit. Post quem Salomonde more electus circa annum MCCCXXXI Ecclesiam Ecclesiam, fortissimi Præsulis interitu perculsam, suscepit : cui præsertim curæ fuit licet cultum augere.

E
c. i. insidius
hasta transfixus obiit :

inter Beatos
honoratus.

Hæc Pyræus Pincius : quibus addimus aliud elogium a Ferdinando Ughele tomo 5 Italia sacra in Episcopis Tridentinis ita editum : S. Adalpreto, qui et Albertus nominatur in pluribus privilegiis primi Frederici Imperatoris, adlectus fuit anno MCVIII. Anno vero MCVXI non modo idem Fredericus eundem confirmavit, quodquid aliquando Conradus Imperator Tridentino Ecclesie indulisset, sed etiam Gardam Castellum adiecit eum omnibus suis jurbus ad ripam Benaci. Jura sine Ecclesia acerrime defendit. Siquidem eum plura bona a cremaviciis hostibus occupata, justo conscripto exercitu, isset recuperatum, prope castellum Roboretum proditus, lanceaque transfixus interit vi Kalend. Aprilis anno MCCCXXXII, cum sibi ereditam Ecclesiam per viginti annos pie sancteque administrasset. Ejus corpus Tridentina velatum in Cathedrali sepelierunt, ipseque numerum Beatorum auxit. Hunc eundem Albertum subscriptum reperio eundem privilegio Frederici Imperatoris Viennensi Ecclesie indulto anno MCVII apud Bibliothecarium Floracensem, ubi se vocat Albertum, alterique Firmiano Ecclesie concessio, eadem insignitus appellatione, adjecto titulo Imperialis Vicarii Italiae

F

mortuus
27 Martii
in cathedra
Cathedrali
sepultus.

ii Frederico
Barbarossa
accepit
privilegiis

an. 1161.

ut ditiones
conseruet

cum vicinis
foedera iur :

A Italiae anno MCLXIV. Imo solum anno MCLX, ut mox constabit.

alius ab eo
Albertus
Episcopus

Hæc Ughellus, qui tomo 2 Italiae sacrae in Episcopus Firmanis et Bulignano XXIX Episcopo ista refert: Ceterum inter hunc Episcopum Bulignanum, Vameriumque Muri-Vallium Marchionem, ejusdem castelione occasione implicita sane lis oborta est anno MCLX, quam cum coram Frederico Imperatore aliquando agitassent, demum per Rufum Albertumque Judices Camere Imperialis, pro tribunali sedente Alberto Tridentino Episcopo Imperatoris Vicario in Ecclesia S. Paterniani Fanensis, in favorem Episcopi dirempta est. Quod autem indultum scribit Ughellus datum Viennensi Ecclesie, refertur in Antiquitatibus sacris et profanis Viennæ sanctæ ac senatoriæ editis a Joanne a Bosco sub calcem Bibliothecæ Floriacensis, ubi inter testes pag. 88 relatus est Albertus Episcopus Tridentinus et annus indicatur MCLVII dies vi Kaled. Novemb. cum Indictione v, regnante D. Frederico Romanorum Imperatore gloriosissimo, anno regni ejus vi, Imperii vero III. Quæ omnia recte conveniunt. Nam anno MCLI, Conrado XV Februarii

mortuo successit est nepos ejus Fredericus IV Martii, Diconatus Romæ ab Adriano Papa XVIII Julii anno ab Incarnatione Domini MCLV.

Quibus discussis, arbitramur Catalogos Episcoporum Tridentinorum necdum recte ordinatos esse ac post Heberhardum constituendum esse dictum Albertum, eumque esse qui castellum Stevicum ædificasse traditur, et sex annos Pontificatum gessisse: quas statueremus ab anno LIV usque ad annum LX supra millesimum et centesimum. Nam qui intruditur Hartwicus Episcopus Ratisponensis, creatus anno MCLV, et vita functus anno MCLXIV, non fuit Episcopus Tridentinus, licet forte ejus absentis nomine signavit. Post Albertum sedit S. Adalprethus creatus sub finem anni MCLX aut certe initio sequentis, successorem nactus Salomonem, quem circa annum MCLXXXI creatum supra Pincius affirmat. Si tamen constaret huic anno MCLXXIX Concilio Lateranensi interfuisse, quod apud Ughellum dicitur, et nusquam in Actis reperimus, citus et hic ordinatus et S. Adalprethus vita functus fuisset. Qui post Salomonem statuitur Albertus, illum ipsum esse, qui ante S. Adalprethum sedit, arbitramur.

ac decessor.

S. Adalprethus
creatus circa
an. 1161

et mortuus
1181.

XXVII MARTII.

SANCTI QUI V KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

S anctus Priscus, S. Malchus, S. Alexander.	}	Martyres Cas-	SS. xiii aut xvi Martyres in Africa.	
		sarrie in Pa-	S. Hesyehus Presbyter Hierosolymitanus.	
S. Rogatus,	}	læstina.	S. Sixtus in Pontifex Romanus.	
S. Alexander,		Martyres		S. Spes Abbas apud Nursiam in Italia.
S. Dorotheus,			Cesareæ.	S. Gunthramnus Rex Francorum Cabilone
S. Audacela,				in Burgundia.
S. Maria,				S. Hilarion Junior Abbas Peleccetes apud
S. Modestus,				Græcos.
S. Dagolaphus,			S. Conon sive Conus monachus Ordinis S.	
S. Castor sive Castorius,	}	Martyres	Basilii, Nesi in Sicilia.	
S. Dorotheus,		Tarsi in	Ven. Maria de Mailliaco, Domina de Scilleyo-	
S. Menelampus,		Cilicia.	Guilielmi, Virgo et Vidua Turonibus in	
			Gallia.	

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

- S**ancti Rusticiani Episcopi Brixienensis inventio hoc die memoratur a Galesimo et Ferrario. De eo egimus die ejus nativi v Januarii.
- S. Marcellus Papa memoratur in Breviario Mozarabico, anno mdu excuso, in quo præscribitur Officium ix Lectionum. Vitam dedimus xvi Januarii.
- S. Bathildis Regina Francorum Translatio celebratur a Soussau, Menardo, Buccelino. De hac egimus ad Vitam ejus xxxi Januarii.
- S. Dorothea Virgo et Martyr, celebratur in Adone MS. Leodensi S. Laurentii, Florario MS. Enchiridio Salisburgensi, forsau ab S. Dorotheam hoc die velatum inter Martyres Cesareenses et Turcenses. In nonnullis additamentis Carthusianorum Bruzelliensibus dicitur Translatio S. Dorothee Virginis et Martyris, cujus natalem celebravimus vi Februarii.
- S. Asterius Senator, memoratur in MS. Florario: aut Marcus Asterius et Senator apud Nicolaum monachum, tanquam socii SS. Prisci, Malchi et Alexandri, ut infra ad hanc Acta dicitur. Sunt vero alii Marinus et Asterius Senator, de quibus egimus in Martii.
- S. Sylvanus Martyr, ob corpus vel notabilis reliquias ad Archicamerarium S. Antoni in Gallia translatus, ibidem colitur Officio duplici, de quo et alius ibidem collectis viginti septem egimus xiii Martii.
- S. Matrona ancilla cujusdam Judæi, Martyr Thesalonice celebratur in Menologio Basili Porphyrogenti, Menaris MSS. Crypto-Ferrate et in Menologio Gallico Laheri. Vitam dedimus xv Martii.
- Josephus ab Annathia, qui Christum deposuit de cruce refertur hoc die a Maurolyco et Felicio, ab aliquibus pridie. Acta ejus dedimus xvii Martii.
- Thome Patriarchæ festum notatur in Coptico Calendario Sehlem. Forsan intelligitur Constantinopolitanus: de quo egimus xx Martii.
- S. Benedicti Abbatis inventio receditur a Wione, Dorganu, Buccelino. De ea egimus ad hujus Vitam xxi Martii.
- SS. Baronti et Desidori inventio et translatio refertur a Wione, Dorganu, Menardo, Buccelino et Ferrario. Acta illorum dedimus xxv Martii.
- S. Stephanus Thaumaturgus memoratur in Anthologio novo, item in Calendario Genebrardi et a Molano in Additionibus ad Usuardum. De eo egimus xxvi Martii.
- S. Felix Episcopus Trevirensis memoratur a Greveno in Additionibus Usuardi. Ejus Acta dedimus xxvii Martii.
- Resurrectio Christi Domini memoratur a Maurolyco, Felicio et alius. De ea egimus xxvii Martii.
- SS. Rogatus et Successus Martyres in Africa, relati a Rabano, Beda excuso, Galesimo et in Martyrol. Rom. Denis et alius eorum socis actum est xxvii Martii.
- Philetus, Martyres, referuntur hoc die in MSS.
- Lydia, Lydia, Menaris bibliotheca Ambrosiana et Macedo, Ducis Sabaudia, item apud Galesimum, et Tamaum Salazar, qui Theoprepus, Hispanos facit. De us egimus xxvii Martii.
- Cronidus, Martii.
- Amphilochius) Martii.
- Joannes obediens monachus memoratur a Wifordo in Martyrologio Anglice edito. Est Joannes eremita relatus xxvii Martii.
- Pollux Martyr a Galesimo adjungitur hoc die S. Castori, Tarsi passo una cum Adacta: sed alius Audacta inter Martyres Cesareenses infra refertur. Veremur ne ex osertantia aut inserta ahegus (de ma'itia absit suspensio) fuerit Pollux Castori additus.
- S. Rogata Virgo refertur a Greveno et Camiso: est hodie a nobis relatus Rogatus Martyr Casariensis et præcedenti die alius in Africa passus, et in alius MSS. etiam Rogata, qui Rogatus est, junyitur his Martyribus, uti utroque die dictum.
- Silanus, Silanus, in Hibernico Tamactensi Mar-
- Conallus Episcopus, tyrol. nominantur hoc die.
- Caruechus Episcopus, Primum tacitum Colganus
- Cassanus de Inoluail, prætermittit, de Conallo et Caruecho varia congerit, que au hic nominatis congruant non liquet: legitimam certe cultum non satis probant. Postremo aptare conatur ea que in Vita Patriciana Tripartita leguntur de illo, quem S. Patricus ecclesiar de Donnach-mor in mag-erhnach præfereit, ubique in magna veneratione posteris futurum prædixit: ejus ut cultus eo loco satis testatus sit, non est tamen velle dicamus, illum hoc die occurrere: multo minus Cassanum eundem esse cum S. Cassido magistro S. Senani Inscathensis, vi Martii in rjus. Actis commemorato.
- Camius a Danis sub annu 800 martyrio affectus, et miraculis post clarus, in Maia insula et vicinis regionibus celebris, memoratur a Camerario in Menol. Scotico, nempe citato: neque reperimus nomen apud Scotos aut Anglos magis obvias: ideoque inter Prætermisissos collocamus.

Mini Regis, } memoria in Tam lactens MS. repe-
Gregorii, } ritur, sed nudis hisce nominibus :
Pronati, } unde in eorum notitiis non facile
aliorum xxii. } venit.

Haymo Episcopus Halberstadensis in Germania cum titulo Beati memoratur a Dorganio, Menardo, Bucelino : ab hoc citatur Browerus, qui lib. I Antiquitatum Fuldensium cap. 13, eum collocat inter Fuldenses doctrina et pietate præstantes, et ex Chronico MS. tradit mortuum esse non 28 Martii, sed pridie, seu vi Kalend. Aprilis anno dccccliii.

Eilbertus Comes Prizerius et Fundator cœnobii Walciodorensis mortuus anno mcccclm Fleruci, a S. Forannano Walciodorum delatus, cum titulo Beati memoratur ab Arnolfo Raissin in Auctario ad Nates Sanctorum Belgi Joannis Molani, excusio anno mcccxvi. Raissin secuti Fisen in Floribus Leodiensibus, et Bucelinus in Menologio Benedictino. In silentio seculorum annorum, licet tot Fosti sint conscripti et aucti, arbitramur titulum Beati ex particulari affectu attributum De eo in Vita B. Muccallini Abbatis xxi Januarii egimus, iterum acturi xxx Aprilis ad Vitam S. Forannani. Gederannus Episcopus Santonensis, prius monachus et discipulus B. Hugonis Abbatis Cluniacensis, memoratur cum titulo Sancti in Calendario MS. Ordinis S. Benedicti, non antiquo. Sannarhani et alii ne quidem Beatum appellant, et dicunt obisse viii Idus Augusti. Bucelinus eum retulit cum titulo Sancti in Idus Augusti. Saussainis ne quidem inter Pios recenset. Laudatur in Vita S. Hugonis 29 Aprilis illustranda.

Milada seu Mlada Bolesla, Ducis Bohemice filia refertur a Wione lib. 4 Ligni Vitæ cap. 28, inter Sanctas Benedictinas Requæ filias, non indico die obitas. Hanc Arthurus a Munster in Gynæcea sacro cum titulo Sanctæ hoc die retulit : Dubravus lib. 6 Hist Bohemice appellat virginitate et religione conspicuam. Euras Silvius in Hist. Bohemica cap. 16 ab eruditione laudat : Potanus in Bohemia pua lib. 4 Beatam appellat. Ceterum si venerationem aliquam Ecclesiasticam haberet, diem hî indicassent, neque omisissent suis Martyrologiis inscribere Benedictini, maxime qui ultimo in Germania scripsit : qui dum in Germania sacra agit de S. Georgii monasterio ab ea Prunze constructo, Beatam etiam appellat, et magna enim opinione sanctitatis ad cœlos evolasse ait

Beatorum Abbatum monachorum et Conversorum Villariensium commemoratio inscripta est Menologio Henricæ et Bucelini. Nos de his sæpius saltem inter Prætermissos agimus.

Agnes de Châstillon sanctimonialis Bellopratensis Ordinis Cisterciensis, cum opinione sanctitatis mortua Tornuci, refertur cum titulo Beate ab Henricæ, Bucelino et Arturo du Munster in sacro Gynæceo. Illustria encomia habent Russins in Auctario ad Nates Belgii et Laherius in Menologio Virginum, qui suos libros scripserunt Duaci et Insulis, ut solum venerabilem appellant.

Henricus Abbas Veteris-campi Ordinis Cisterciensis in diocesi Coloniensi, hoc die mortuus anno mcccxxvii, refertur a Gelenio in Fastis Agrippenensibus et solum Venerabilis appellatur. De dicto monasterio egimus xi Februarii ad Vitam S. Adolphi Episcopi Osnobrigensis.

Ekkbertus Abbas Schonauugiensis in diocesi Wormatiensi hoc die obiit anno mci.iiij, doctrina et pietate venerabilis : refertur a Saussaino in Supplemento Gelenio in Fastis Agrippenensibus, a Menardo etiam et Bucelino, et quod mirum absque Beati titulo.

Venturinus Bergomensis Ord. Prædicat. sanctitate, prædicatione et miraculis refulsit : ita indiculus

virorum insignium istius Ordinis, Martyrologio Romano subiectus, absque titulo Beati : quo passim eum ornant Seraphinus Raissins, Michael Pius, alique et imprimis coævus Vitæ scriptor : quum ex Ambrosii Turgii codicibus transcripsimus, et Jo. Ant. Flaminius apud Leandrum Albertum mutato stylo abbreviavit : dignam sane, quæ lucem vident : sed huic aperi non prius inserendam quam vel a Sede Apostolica Beati titulus ei noviter conferatur : vel constet Smyrnæ, ubi anno mcccxlvi hoc die sancte obiit, passagium contra Turcas prædicator et Comes, congruum tali appellatum cultum eidem a fidelibus fuisse delatum, dum eum adhuc Urbem Latini tenerent

Joannes Gayet, } ex Ordine S. Francisci Beati
Julianus Formont, } dicatur ab Arturo. Ho-
Franciscus Legionensis, } rum postremus Merici sub
annum 1538 sepultus in Conventu Franciscanorum, primus fuit ecclesiæ Thaxcallensis in Angelorum civitate Archidiaconus, et cum desulero suscipiendi habitus piensissime mortuus est. Julianus sub an. 1533 moruit, ut in sepulcro magis Angelus quam homo scriberetur. Primum cæregi martyri laurea decoravit : cum enim Lugduncis conventu Guardianus præses, captaque ab Hugonolitis urbe neque sacrum D. Bonaventuræ caput sacrilegis prodere, neque fidei Catholicæ vellent abnuntiare, post ingentes trium mensesium ærumnas in Ararim est præcipitatus.

S. Pastor, } Martyres in Nicœa referuntur in MS.
S. Victor, } Florario, at melius SS. Pastor et
Victorinus in Nicomedia statuuntur in MS. Marchiunensi : coluntur xxxix Martii.

Marcus Episcopus Arethusius, } celebratur hoc die in
Cyrillus Diaconus, } Menologio Basilii

Imperatoris et Marcus etiam in Synactario Parisiensi : ab albis Grecis et viris Latinis xxxix Martii.

S. Acacius Martyr inscriptus est MS. Calendario S. Maximini. Est S. Acacius Confessor et Episcopus Melitensis ac colitur xxxxi Martii.

S. Maria Ægyptiaca inscripta est Calendario Breviarii Moguntini : at colitur ii Aprilis.

Herodion ex septuaginta Christi discipulis, Episcopus novarum Patrarum, refertur in Menologio Basili Imp. et Sireti ut Menæis Græcis, item a Galesinio, Uniso, Ferrario. Verum iterum in eisdem Menæis, Menologio, ac Martyrol. Romana viii Aprilis.

S. Walletrudis depositio in castro-Monte memoratur a Malano in Additionibus Usuardi primæ editionis, quem deserpsere Canisius et Ferrarius. Colitur ix Aprilis.

Stephanus Abbas Cisterciensis refertur a Saussain, Henricæ et Bucelini. In Martyrol. Rom. xvii Aprilis.

Kortyla, Episcopus Verulæ in Germania, refertur a Ferrario, citato Martyrologio Anglico, in quo non habetur : Scotivum Dempsteri valuit dicere, in qua habetur. Fuit sextus Episcopus Ferdensis et Scetus habetur, neque aliud scitur. De eo aliqua dicatur xxx Aprilis.

S. Fremundi monachi et Martyris in Anglia elevatio, facta a S. Birino Episcopo, celebratur in Martyrologio Anglico et monasterio Wionis, Dorgani, Menardi et Bucelini, uti etiam in Catalogo generali Ferrarii. Dies ejus natalis est xi Maii.

B. Joanna Regiensis Ordinis Carmelitani refertur ab Arturo du Munster in Gynæceo sacro. At Daniel a Virgine Maria in Vineâ Carmeli Belgicæ edita scribit ejus festum in urbe solebantur celebrari ix Junii.

Waliferus Archiepiscopus Duffelensis, alias Dunelmensis in Scotia, qui S. Rumoldum instruxit in scientiis, refertur in nonnullis MSS. Additionibus Carthusiæ Bruzelliensis ad Grevenum. Silent de eo

Menologia

- Menologia Dempsteri et Camerarii, Poterit de eo agi ad Vitam S. Rumboldi*
 S. Mariæ Magdalena memoria fit in MSS. Trevirensi S. Maximini et Tاملortensi in Hiberniâ. Festum ejus agitur xxii Julii.
 Nicoletinus, qui cum S. Josepho ab Arimathea Christum de cruce deposuit memoratur a Maurolyco et Felicio, at pridem ab aliquot aliis. Si alius apud antiquos non reperitur natalis, ejus Acta una cum Inventione traduntur iii Augusti.
 S. Memmia, (Virgines et Martyres via Ostiensi se- S. Juliana, (pultæ, et in Actis S. Marcelli Papæ relatur memorantur in Menologio Virginum Laherii, et S. Memmia a Ferrario in Catalogo generali, et Arturo du Monstier in sacro Gynæceo, qui duo ambas referunt xv Novemb. at nos cum antiquis Martyrologis S. Hieronymi et aliorum statuuimus de iis viii Augusti.
 S. Thaisis quondam meretricis Translatio refertur in MS. Cortusisæ Bruzelliensi. Natalis celebratur viii Octobris.

S. Evergisi Episcopi Coloniensis Translatio hoc die refertur in MS. Florario, ac primo loco in Martyrologio Colonæ et Lubecæ anno 1490 recuso, Natalis appellatur in MS. Coloniensi S. Mariæ ul Gradus: ejusdem memoria celebratur in aliis Fastis. At Breviarij antiqua Coloniensis, Tugungensis, Trajectensis, Leodhensis Officio Ecclesiastico venerantur xxix Octobr.

B. Ebrengisi xxiv Episcopi Trajectensis festivitas v Nonas, imo Kalend. Aprilis, a quibusdam ix Kalend. Novemb. recolitur. Ita Egilius Aureo-vallis monachus apud Chupevillum tomo 1 pag. 67. Refertur etiam in Calendario Leodhensi et Florario MS. Verum cum ex nominis vicinitate Acta S. Ebrengisi a gestis S. Evergisi non satis distinguantur, simul de utroque agemus xxiv Octobris.

Alfreda Virgo Benedictina in Anglia memoratur ut Sancta in Menologio Virginum Laherii, nihil de ea in Martyrologio Anglico aut apud Alfordum. A Buccelino alijua adfertur Offic. Merciorum Regis filia xxx Decemb.

G. H.

B

DE SS. PRISCO, MALCHIO, ALEXANDRO, MARTYRIBUS CÆSARÆE IN PALÆSTINA.

E

CIRCA AN
 CCLIX.
 XXVIII MARTII.

Horum
 Martyrum
 cultus sacer :

Ilustres hoc Christi Athletas Priscum, Malchum et Alexandrum, Cæsareæ in Palæstina coronatos, celebrant hoc XXVIII Martii, multa Martyrologia, quorum aliqua manu antiqua scripta adseruntur Romæ in ecclesia Vaticana S. Petri, in bibliotheca Cardinalis Barberini, et Vallicellana Congregationis Oratorum. Celebrant etiam eosdem qui in MS. Divioniensi Martyrologio Bedæ supplevit. Additur persecutio Valeriani in MSS. Trevirensi S. Pauli, et Coloniensi apud Cavellitus adseruato: in alio Coloniensi S. Mariæ ad Gradus dicuntur etiam bestiis traditi: in alio Reginae Sueciæ ab eisdem bestiis devorati. In aliis Martyrologis longa encomia proferuntur: ex his plene est, quod apud Adonem, Notherum, Bedam excusum (num genuinus vacat) et in Martyrologio Romano legitur his verbis: Cæsareæ in Palæstina sanctorum Martyrum Prisci, Malchi et Alexandri, qui in persecutione Valeriani eum in suburbano agello supradictæ civitatis habitarent, atque in ea coelestes martyrii proponerentur coronæ; divino fidei calore succensi, ultro Judicem adeuntes, cur tantum in sanguinem piorum deserviret objurgant. Quos ille continuo pro Christi nomine bestiis tradidit devorandos. Eadem pueris missis aut mutatis loquuntur apud Usuardum, Bellunum, Maurolycum, Galesinium, Camerarium aliosque.

Tempus
 martyrii

2 Septimum in Christianos persecutionem commovit Decius Imperator, quo sublato, eandem carnificinam persecuti sunt Gallus et Volusianus; in quarum locum ut successerunt Valerianus ejusque filius Gallicanus, ita persecutionem in Christianos instaurarunt, patissimum anno quarta Imperii, Christi cclxv, in qua persecutione passi sunt Romæ Stephanus Papa, ejusque successor Sirtus ii cum S. Laurentio aliisque, Carthagine Cyprianus, alij alibi. De his tribus ista tradit Eusebius lib. 7 Historie Ecclesiasticæ cap. 12

3 Porro in hac Valeriani persecutione tres viri post insignem Christi confessionem apud Cæsaream Palæstinae ad bestias damnati, divino martyrio coronati sunt. Horum unus dicebatur Priscus, alter Malchus, tertius autem Alexander. Qui cum in agro degerent, primum quidem seipsos simulasse dicuntur tanquam ignavos ac desides, quod cum occasio ipsa coelesti amore flagrantibus premia distribueret, ipsi cessarent, nec coronam martyrii præriperent. Imo deinde inter se consilio, Cæsaream profecti, Judicem ipsum alorti sunt, eamque quam diximus sententiam exasperunt. Eusebium sequitur Nicephorus lib. 6 cap. 11, et passim recentiores, Musinus in Bononia perlustrata asserit ad hunc diem aliquas S. Prisci Martyris reliquias ad venerationem in ecclesia S. Joannis in Monte ejusque sanctuario majore adseruari. Scilicet quod hujus in Palæstina coronati Prisci sunt, absque majore probatone nequimus affirmare. Galesinus etiam xviii Januarii de hisce Martyribus agit, his verbis: Cæsareæ in Palæstina SS. Prisci, Malchi et Alexandri Martyrum: ii Valeriano Augusto, æternæ vite studio accensi, coelesti et divino martyrio summa constanti laude decorantur. In Notis observat pro Malcho etiam Marcum legi: ast hoc die tradit a Niculao monacho socius vidi Marcum, Asterium et Senatorem. Verum pro his opinatur legi debere Marinum et Asterium Senatorem, quos in eadem urbe Cæsareæ Palæstinae in Valeriani etiam persecutione passos celebravimus, hic in Martii. In Florario MS. ad hunc xxviii Martii ista habentur: Apud Hostiam Asterii Senatoris anno Salutis cclxxi. Demum pro Malcho non solum Marcus, sed etiam Mattheus, et Melchius in MSS. legitur. Wandelbertus hoc versus eos celebrat:

Quinta Priscus, Alexander, Malchusque coluntur.

etiam ex
 Eusebio,

an S. Prisci
 reliquias sint
 Bononiæ ?

relat 18
 Januar.

F

socii alibi
 juncti.

DE S MARTYRIBUS CÆSAREENSIBUS

ROGATO, ALEXANDRO, DOROTHEO, AUDACTA, MARIA,
MODESTO, ET DAGOLAPHO.

G. H.

XXVIII MARTII.

IV primè
in variis
Martyrol.
Maris.

Modestus,

Hanc Martyrum classem proferimus ex antiquioribus Martyrologiis, quorum primum censeri potest, quod a S. Hieronymo conscriptum vix apographa exhibent, et nostrum quod habemus ante mille fere annos eraratum, ista habet: v Kalend. Aprilis apud Cæsaream civitatem Rogati, Alexandri, Dorothei, Audactæ, ac Martyre Tarsensi interposito. Item Cæsareæ Mariæ. At apographa Lucense et Blumentinum ejusdem S. Hieronymi ista tradunt: In Cæsarea Rogati, Alexandri, Dorothei, Audactæ. Quæ eadem leguntur in MS. Casinensi. In Martyrologio S. Hieronymi Parisiis recensio additur Modesti nomen. In MS. Regiæ Suevicæ ab Holstenio laudato, solum tres indicantur: In Cæsarea natalis SS. Rogati, Alexandri, Dorothei. Tres etiam referuntur in MSS. Barberiniano et S. Cyriaci. In Cæsarea Rogati, Dorothei, et Audactæ. At duo priores solum in MS. Atrabuntensi, MSS. Tornacense S. Martini et Latense eosdem duos ita nominant: In Cæsarea natalis SS. Rogati et Dorothei cum aliis decem. Forsan pro his alii sedecim referunt, sed in Africa passos. At nullo loco iudicato, MSS. Augustanum et Lubbeonum referunt nomina Rogati, Audacti, Castoris seu Castori, Alexandri, Dorothei. Tria priora nomina etiam leguntur in MS. Aquisgranensi: ast Audacti et Castoris etiam apud Grevenum. Ex his Castor seu Castoris est Martyr Tarsensis. MS. Trevirense S. Maximini alium urbem substituit: In Nicomedia Rogati, Castoli, Dorothei, Cæciliæ, Alexandri. Ubi veremur Cæciliæ

positum, quod Castor Tarsi in Cilicia sit coronatus. Ita pulæstra substituitur in MSS. Richenoviensi in Suevia et Rhinoviensi in Helvetia: In Africa Rogatæ, Successi et Dorothei, et in Cæsarea Mariæ. Sunt Rogatus et Successus Martyres Afri etiam ab aliis hoc die rotati, de quibus equinus die præcedenti, Grevenus in Additionibus Usuardi et Canisus referunt etiam Rogatam Virginem. Rabanus in suo Martyrologio ista habet: In Cæsarea Mare. Depositio S. Dagolaphi. Ubi pro Mare cum Martyrologio S. Hieronymi, Richenoviensi et Rhinoviensi et Tamflectensi substitutum Mariæ. Quod sub nomine Bræ extat Martyrologium, sub finem ista profert: In Cæsarea S. Dagalassi, in MS. Richebryensi, Dagalaphi Martyris. Ubi hæremus, num forsitan nomen ex aliis corruptum, num potius aliis jungendum, quod cum hac præmonitione facimus. Relinquimus etiam Alexandrum, licet socium SS. Prisci et Malchi jam deleverimus Alexandrum, quod sciamus frequentissimum antiquis temporibus nomen illud fuisse: et comititates et numero et nominibus sint diversi. Denique que sit Cæsarea, ubi hi passus sunt, non exprimitur: cum alii sint Cæsareæ in Palestine coronati.

Dagolaphus,

S. Rogati
reliqui
Bononæ.

S. Rogati aliquis Bononæ in ecclesia S. Francisci esse reliquos, tradit ad hunc diem Masinus in Bononia perbistrata, farson quod Rogatus Afer referatur hoc die in Martyrol. Rom. quem dicimus ab aliis celebrari xxvii hujus mensis.

DE SS. CASTORE SEU CASTORIO, DOROTHEO ET MENELAMPO, MARTYRIBUS TARSII IN CILICIA.

G. H.

XXVIII MARTII.

Castor seu
Castorius,

Menelampus,

Dorotheus,

Tarsus, notissima Ciliciæ prima metropolis, plurimos habuit pro fide Christi Martyres quos sæpius totu hoc opere recensimus: at quod ei hoc die xxviii Martii debeamus tribuere, non æque facile duplicatur. In apographo triplici Martyrologio S. Hieronymi, scilicet Lucensi Blumentino et nostro unicus solum datur his verbis: In Tarso Ciliciæ Castori. Quæ eadem eduntur in MS. Barberiniano vultu antiquo: uti et in MSS. Richenoviensi et altero Regiæ Suevicæ ab Holstenio æstimato; sed in hoc scribitur natalis Castoris, in altero Castorii. In Martyrologio Hieronymiano Parisiis excuso ita legitur: In Tarso Ciliciæ Castorii, Menelampi: sed hujus socii nulla in aliis MSS. reperitur mentio. Alius ei jungitur socius ab Usuardo in omnibus passim ejus exemplaribus; et consentit cum Maurolyco, Galesimo, Canisio atque Martyrologium Romanum his verbis: Tarsi in Cilicia sanctorum Martyrum Castoris et Dorothei: in MS. Altempsiano adiungitur nomen Adactæ, sed hoc absque dubio ad Martyres Cæsareenses spectat, inter quos etiam est Dorotheus. Galesimus plures adiungit, Tarsi in Cilicia, inquit,

beatorum Martyrum Adactæ, Dorothei, Castoris, Pollucis, et sociorum. In Notis addit se ex codice scripto accepisse: Castoris, ex Usuardo. Baronius etiam citat præter Usuardum vetera manuscripta. Opponit Franciscus Marinus Florentinus in Notationibus ad Martyrol. S. Hieronymi, sæpe hæc Baronii manuscripta esse ex Galesinio, qui nactus corruptos codices, Adactum et Dorotheum Cæsarienses Martyres Tarsenses facit cum Castore, Polluce et sociis. Non admittimus Pollucem cum sociis, neque Adactum sine Adactæ: sed ob auctoritatem Usuardi et Martyrologii Romani, non ita videtur rejici posse Dorotheus, uti neque Menelampus in Martyrologio Hieronymiano Parisiis excuso adiunctus; utrumque cum hoc scrupulo adiungimus, ut possit a quolibet avelli aut admitti, prout meliora et antiquiora nactus fuerit manuscripta. Casinense caractere Longobardico coniungit SS. Priscum, Castorem et Dorotheum Martyres, ex quibus S. Priscum esse socium SS. Malchi et Alexandri non dubitamus. Bellinus socium Castoris facit Theodorum loco Dorothei.

an alii
socii?
Fscrupulus
de hisce.

G. B.

DE SANCTIS XIII AUT XVI MARTYRIBUS IN AFRICA PASSIS.

XVIII MARTII

Ios Martyres anonyms in varis codicibus, sed non eodem numero, legimus: de quibus vetustissimum nostrum apographum S. Hieronymi ista sub finem hujus diei habet: Et in Africa aliorum XIII, scilicet Martyrum. In Martyrologio Ruiani sub finem ista leguntur, et in Africa aliorum XVI. Quae inde translata ad Martyrol. sub nomine Bedae: ex-

cusum: in ejus tamen codice MS. Albergensi notantur XVII. In MS. Tاملactensi post Martyres suis nominibus expressos et alii XII statuuntur: at solum decem indicantur in MSS Tornacensi S. Martini et Latrensi, uti supra insinuavimus. Aliud quod de his dicamus non est, donec magis clara utilitas alicunde affulgeat.

G. H.

VIDE SYNAXARUM TOM I
MART PAG. 673

DE SANCTO HESYCHIO PRESBYTERO IEROSOLYMITANO.

ANNO
CCCCXXXIV
XVIII MARTII

Illustrae doctrinae et pietatis magni Ecclesiae Catholicae Doctoris Hesychii testimonium praeforimus ex Menologio Graecorum, jussu Basilii Porphyrogeniti Imperatoris saeculo Christi decimo conscripto: quod ita ad XVIII Martii ibidem continetur: Memoria sancti Patris nostri Hesychii. Sanctus Pater noster Hesychius Hierosolymis quidem et natus fuit et educatus: omnem vero Scripturam in suprema perfectione meditatus est, et scientia quae ad Deum spectat, locupletatus. Quapropter et Hierosolymis excessit, et monachus factus vitam in eremo duxit, accedens ad sanctos, qui ibidem commorabantur, Patres, ut ab unoquoque addisceret colligeretque, velut laboriosa opis, virtutum flores. Cum vero fieri non posset ut tam amicus virtus lateret, vi quadam adactus ab Archiepiscopo Hierosolymitano, in Presbyterum est ordinatus. In sacro Christi sepulchro aliisque locis, in quibus pro salute nostra Dominus noster Jesus Christus sanctam passionem sustinuit, perianans, exhausit fontes omnis scientiae et sapientiae: inde et omnem Scripturam interpretatus est ac perspicue explicavit, atque ad multorum utilitatem proposuit: qui de causa in ore omnium celeberrimus fuit et admirandus. Qui cum Deo in omni perfectione servivisset, late moriens ad eum accurrit. Haec in dicto Menologio.

Cultus et
elogium in
Menologio
Basilii In.p.

2 Tempus, quo S. Hesychius floruit, indicat Cyrillus monachus monasterii S. Euthymii, fidelissimus autor in Vita S. Euthymii, a nobis ad xx Januarii illustata, in qua num. 42 ista traduntur: Hierosolymitanus Patriarcha cum S. Passarionem, qui tunc erat Archiepiscopus, et Hesychium accepisset Presbyterum, accedit ad Lauram, et templum quod est illic, dedicat, cum natus esset Euthymus duos et quinquaginta annos. Diaconos quoque ordinat Banitianum et Damianum, cum in Presbyterorum sortem venissent Joannes et Cyrion. Propter haec magnus habebat animam et maxime quod Passarionem cum Patriarcha et divinum Hesychium, qui in reliquo eorum, qui se exercebant, choro erant insignes, in Laura degente revereret. Sed Sanctus quidem Passarion, cum nondum septimum mensem ab illo tempore transgisset, e vivis excolit in profunda senectute. Haec in Cyrillus, qui num. 3 scribit S. Euthymium natum esse quarto Consulatione Gratiani anno Christi ccccxxvii, praeinde templum Laurae, cum annos natus esset duos et quinquaginta, dedicatum est anno ccccxxix, quo tempore et magnam venerationem habuit S. Hesychius. Nam sub obitum Theophili Alexandrini, ad novum Consulatione Honorii, Theodosii octavo quinquagesimo anno Christi ccccxxii, Theophanes cum ita celebrat: Eo tempore Theophili Alexandrini Episcopi dominatio et divini Cyrilli atque Hesychii Presbyteri

promotio audita est, et caetero altero anno (nam xv Octobris Theophilus e vita discessit) ita pervit Theophanes. Hoc anno Theophilus Alexandriae Episcopus excessit e vivis et in ejus locum Cyrillus ejus nepos successit est. Hoc eodem anno Hesychius Hierosolymitanus Presbyter litterarum doctrina florebat. Graece ἡσυχίαταις διδασκαλίαις, quasi omni genere doctrinae excellisset, Anastasio in Historia dicitur doctrinis effloruisse. Iterum apud Theophanem ad annum Theodosii xxvi. Christi ccccxxxiii et sequentem ista leguntur: Eodem anno Hesychius Presbyter Hierosolymitanus ultimam diem obiit, et B. Melania magne Melaniae neptis in religiosarum virtutum exercitiis et perfectione vitam Hierosolymis requievit. Colitur S. Melania xxxi Decembris, quo die e vita excessit, et quidem Dominica, scilicet anno ccccxxxiii, cyclo Solis xii lettera Dominicali A Atsi S. Hesychius ultimam diem habuit xviii Martii, cuius illi assignandus ccccxxxiv, et sic ex computu Graeco ambobus volent observant anno.

anno 412
ob doctrinam
celebris,

E

mortuus
anno 434.

3 Joannes Trithemius de Scripturis Ecclesiasticis et Sicuti Senensis lib. 4 Bibliothecae sanctae, S. Hesychium tradunt virum in divinis Scripturis eruditissimum, fuisse quondam S. Gregorii Nazianzeni auditorem ac discipulum, et hujus exemplo in divinis libros multa explanationum scripsisse opera, et tam in novum quam antiquum Testamentum varia lucubrasset volumina. Post S. Gregorii Nazianzeni obitum vixit S. Hesychius annos circiter quinquae et quadraginta, ut, si antiquorum testimonia adessent, hunc illum discipulum fuisse facile concederemus: eum omnem Scripturam interpretatum esse affirmat e Menologio datum elogium. Verum ex omnibus hisce lucubrationsibus, fatetur Trithemius se tantum legisse opus insigne et magnae quantitates, quod scripsit ad Eutybianum venerabilem Diaconum in Leviticum libro uno, imo, ut Sicuti emendavit, libris septem. Rabanus Maurus in Prologo suo in Leviticum ad Fredephum Episcopum Leuvenensem scribit, se hunc librum reperisse a venerabili Presbytero Hierosolymorum Hesychio satis plene expositum, ex quo ipsam Rabanni multa collegisse praefatur auctor Glossae ordinariae in Leviticum. Strabus etiam Rabani discipulus in praefatione suae epitomae in Leviticum appellat Hesychium Hierosolymorum Presbyterum, fidei integrum et veritate suffultum: Auctor etiam se Presbyterum appellat, ac multis locis se Hierosolymis scripsisse intuat. Interpres interim cum de Hieronyma versione mentionem reperit, de suo addidit illas voces nostram editionem seu translationem. Extant ejusdem S. Hesychii Presbyteri Hierosolymorum varia encomia seu Vita Sanctorum, et ex his recensentur a Leone Allatio in libro de Simeonum scriptis, quae composuit Eis τὴν ὑπαπαντήν τοῦ Κυρίου, in Occursum Domini, de S. Michaelis, de SS. Petro et Paulo Apostolis, de S. Andrea Apostolo, de Quadragesimo

in S. Gregorii
Nazianzeni
discipulus?

scram
Scripturam
exposuit,
P

et potissimum
L. viticium,

edit et variis
nomine de
Christo et
Sanctis,

notat in de
dicatione
templi S. Euthymii anno
429.

A triduoano Lazaro, et S. Procopio Martyre, eorumque exordia Græca indicat. Franciscus Combefis in sua Bibliotheca concionatoria edidit Homilias duas in Annuntiationem Deiparæ Virginis Mariæ, aliam in Resurrectionem Domini nostri Jesu Christi; item de Jacobo fratre Domini, et de S. Andrea Apostolo, quæ apud Photium in laudem S. Thomæ perperam scripta dicuntur.

V. Edidimus et nos tomo secundo hujus mensis ad diem xv Martii evumion S. Longini Centurionis duorumque Sociorum, et ab hoc rodem S. Hesychio scriptum arbitramur, quod sub finem num. 16 pag. 389 ista legantur: Ego Hesychius Presbyter Hierosolymorum multum sollicitæque scrutatus, vix demum nec absque magno labore potui invenire aliquid de S. Longino Centurione, qui ad Crucem Christi dixit: Vere filius Dei erat iste. Inveni autem martyrium ejus in

libello conscriptum in bibliotheca sanctæ Resurrectionis, et ipsius confessionem cum elogio composui. Hac ibi: quæ vel ideo volumus repetere, ut accurata ejus diligentia observatione digna immutescat. Ejusdem S. Hesychii est sermo compendiosus animæ peritulis ad Theodulum de temperantia et virtute, hoc est *zwtó-
πρωτά xxi ζωτ'ωδ*, sive de ratione luctandi atque orandi, continens capita oserctica in duns centurias distributa; eorumque sorsim et insertus Bibliotheca Patrum. Deumum aliqua Historia Ecclesiastica a S. Hesychio conscripta est: cujus illustre fragmentum extat in Consilio OEcumenico Constantinopolitano II anno Christi MDCIII habito: in quo Theodori Mopsuestem, Nestorianæ hæreseos primi inventoris, blasphemæ rejecuntur; quod titulum fecerunt Cyrillus, Robbula, Proclus, alique quicum S. Hesychio vixerunt, et in dicto Concilio allegantur.

etiam de S. Longino Centurione:

aliqua tractatus asceticos

et historiam Ecclésiasticam.

DE SANCTO SIXTO III PONTIFICE ROMANO

Commentarius historicus.

G. II.

B

§ I Hæreses Pelagiana et Nestoriana oppugnatur.

Sanctus Sixtus natione Romanus ex patre Sixto, vixit eo tempore Presbyter sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quo hæc varus agitata motibus, cum hæreticis, potissimum Pelagio et Nestorio, confluit. Pelagus adversus gratiam Christi pestilentissimum dogma conceperat, quod Celestius ejus discipulus in Africa prædicans, anno ccccxxii Carthagæ damnatus est. Horum discipuli Pelagiani more suo mentientes jactabant se doctrinam suam habere factorem et potentium hunc S. Sixtum tam Presbyterum: ad quam calumniam detundam apponitur sermo ejus ad viros et viduos quaquaversum missæ epistolæ. Verum cum hæc non extet, luculentus debet nobis testis esse S. Augustinus in epistolis duabus, ex Africa Romam ad S. Sixtum missis, quæ inter ejus epistolas extant anni 101 et 103, et in priori hæc leguntur: Domini venerabili et in Christi caritate suscipiendo, sancto fratri et Compresbytero Sixto, Augustinus in Domino salutem. Ex quo Hipponem litteræ benignitatis tuæ venerunt.... hæc prima eademque gratissima rescribendi occurrit occasio.... Quæ nos quanta lætitia perfunderint, quid homo natus, quod non potest eloqui, nec te ipsum satis nosse arbitror: sed nobis crede, quantum boni feceris, talia nobis scripta mittendo. Sicut enim tu testis es unum tuum, ita nos nostri quemadmodum sit affectus illarum sinceritate luculentissima litterarum. Si enim brevissimam epistolam tuam, quam de hac ipsa re ad beatissimum senem Aurelium per Leonem Acoluthum direxisti, exultanti alacritate descripsimus, et quibus poteramus magno studio legebanus; ubi nobis exposuisti, qui de illo perniciosissimo dogmate vel quid contra de gratia Dei, quam pusillus magnis que largitur, cui est illud inimicissimum, sentias: quanta nos putis ista tua prolixiora scripta vel exultatione legisse vel cura ut legantur quibus valimus alius obtulisse, atque adhuc quibus valeamus offerre? Quid enim gratius legi vel audiri potest, quam gratiæ Dei tam pura defensio adversus inimicos ejus, ex ore ejus, qui eorumdem inimicorum magnum momenti patronus ante jactabatur? etc.

AN CCCCXXII. XXVIII MARTII. S. SIXTUS Presbyter,

a S. Augustino laudatus,

ab ælium et scripita contra Pelagianos,

frustra de ejus patrocinio exultantes,

quibus primus anathema pronuntiavit.

F

et eandem Papa anno 432

contra Nestorianam hæresim scribitur

quam per fratrem nostrum Albinum Acoluthum nisi, prolixiorum me insumum esse promisi per sanctum Fratrem et Compresbyterum nostrum Firmum, qui nobis litteras attulit sinceritatis tuæ, firmas fidei tuæ, quæ nobis tantum gaudium contulerunt, quantum magis possumus habere quam dicere. Quod enim fatendum est caritati tuæ, tristes eramus nimis, cum famajactaret inimicis gratiæ Christi te favere: sed ut hæc tristitia de cordibus nostris tergeretur, primo te priorem anathema eis in populo frequentissimum pronuntiasse eadem fama non tacuit. Deinde cum litteris Apostolicæ Sedis de illorum damnatione ad Africam missis tuæ quoque litteræ ad venerabilem senem Aurelium consecutæ sunt, quæ tametsi breves erant, tuum tamen vigorem adversus eorum errorem satis indicabant. Nunc vero cum apertius et latius, quid de illo dogmate contraque sentires, in litteris tuis fides ipsa nobiscum Romanæ Ecclesiæ loqueretur.... non solum illud omne tristitiæ nubilum fugitile cordibus nostris, sed etiam tantum tibi lætitiæ lumen effulsit, ut nihil egisse in nobis videretur ille mæror et timor, nisi successorum ampliore fragrantiam gaudiorum. Itaque te, Frater carissime, quamvis non vilisiam nos oculis carnis, animo tamen in fide Christi, in gratia Christi, in membris Christi tenemus, amplectimur, osculamur. Hæc alique plura S. Augustinus de studiis ac laboribus a S. Sixto in defensionem orthodoxæ religionis contra Pelagianos in scriptis.

3 Interim mortuo sub finem anni ccccxxviii Zosimo, successerunt Bonifacius, et huic S. Celestius, sub quo creatus est Episcopus Constantinopolitanus anno ccccxxviii Nestorius: qui subtile novum invenit hæresim, asserens Christum duplici constare persona, ac sanctissimam Virgineam Mariam hand esse Dei matrem adstruens, sed hominis tantummodo Christi. Condamnata dein ea hæresis est in Concilio OEcumenico, Ephesæ anno ccccxxxii habito, et Nestorio e Sede pulso Maximianus Episcopus subrogatur. At mortuo S. Celestino, Romanæ Ecclesiæ Sixtus ordinatus est Episcopus Indictione xv, Valerio et Aetio Cons. Ita in Chronico Marcellinus, eique consentit Prosper. Annus is erat ccccxxxii. Gennadius Presbyter Massiliensis, qui sub finem dicti seculi quinti floruit, libro de Scripturis Ecclesiasticis cop. 54 de SS. Celestino et Sixto Pontificibus ista habet: Celestinus urbis Romæ Episcopus, decreta Synodi adversum supradictum Nestorium dictavit, habitum volumen describens ad Orientis

Orientis

A Orientis et Occidentis Ecclesias dedit, confirmans duabus in Christo manentibus perfecte naturis, unam filii Dei credendam esse personam. Huic enim sententiæ supradictus Nestor ostensus est esse contrarius. Similiter etiam Xystus successor Celestini pro eadem re et ad ipsum Nestorium et ad Orientis Episcopos adversus errorem ejus succedendum sententias direxit. *Degebat Nestorius in monasterio S. Euprepi apud Antiochiam. Ubi ergo S. Sixtus summus Ecclesiæ Pastor a Deo constitutus est, non desepit morbosam ovem Nestorianam, si forte in monastica quiete ad meliorem frugem mentis possit reduci, qui frequentia populû Constantinopolitani vultus aberraret. At contra Nestorius ejusque assætae ad calumnias et mendaciam conversi, in vulgus aperuerunt Satum Nestori condemnationem improbasse, intamque S. Cyrilli Episcopi Alexandrini cum Joanne Episcopo Antiochæno concordiam in fensu animo tulisse: de qua concordia legi debet S. Cyrilli epistola ad Dignatum Nicopolis veteris Episcopi Episcopum tom. 5 cap. 16, et inde v. mibus edita xxviii Januarii in Vita S. Cyrilli § xi, ubi sub finem communionem restitutum esse ait, quando Joannes Antiochenus Synodo subscripsit, ceterique cum eo Nestori doctrinam anathematizant, et ipsum prodeposito habuerunt, et Maximianum Episcopi Constantinopolitani ordinationem approbaverunt.*

Nestorium monit:

in concordiam unam inter S. Cyrillum Alexandrinum, et Joannem Antiochenum Episcopos gaudet.

B Quomodo vero factus fuerit S. Sixtus ob hanc concordiam mitam, et quantopere exaceratus eam fuerit Nestorius, constat ex ipsius Sixti epistolis ad S. Cyrillum et Joannem missis, quæ exiunt in totius Conciliorum, et Annalibus Ecclesiasticis Baronii ad annum ccccxxxiii quo ambra data sunt xv Kalend. Octobris Theodosio xiv et Maximo Consulibus. Ex secunda epistola allegat nonnulla Vincentius Lirinensis adversus hæreses cap. ult. ex qua nos pauca hic inserimus, sic ergo exoritur: Sixtus Joannem Episcopum Antiochæno. Si Ecclesiastici corporis gloriam, si ejus integritatem dilectio tua considerare dignetur; profecto lætitiis nostræ non quæret interpretem. Ipse namque evidentissimæ res loquuntur, merorem nostrum repentino sancti Fratris nostri Cyrilli in gaudium sermone conversum: tantum hanc ergo sollicitudinem nostram nos evasisse delectat, postquam reo nostræ fidei tua fuit similis punctio: nunc se vere exultat, nunc se sentit ejectum. Abundant ei in deserto spinæ, quia deest ei vna, quam colligat: hos habet fructus, qui erga vineam Domini nostri noluit exereere culturam. Credo ad dilectionem tuam rerum cursus et ordo pervenerit, qualiter ei volumus nostra admonitione succurrere: retinimus in præcepis euntem, qui erat blasphemiarum pondere in profunda mergendus. Si negotii qualitatem justa lance pensemus, nulli non vilobitur Nestorius sero damnatus, cui non profuerit debitus sermo præteritus. Præsumit nunc presentibus bonis, nec diu hæreamus in tristibus, quibus Dominus gaudere concessit. *Hæc ibi. Erat Nestorius ex monasterio S. Euprepi, quod multas ibi erroris sui contagione inflaret, in Oasim salutariam Lybia amandatus, ubi postmodum vermicante lingua miserabilem vitam sortitus est exitum.*

C At Vincentius Lirinensis supra citatus asserit se dictis suis adiecerit geminam Sædis Apostolicæ auctoritatem, unam scilicet sancti Papæ Sixti, qui nunc, ut ait, Romanam Ecclesiam venerabilissimus illustrat: alteram prædecessoris sui, beato memoriae Papæ Celestini, quem hic quoque interponere, necessarium judicavimus. At itaque Pape Sixtus in epistola, quem de causa Nestori Antiochæno misit Episcopo. Ergo, inquit, quia, sicut ait Apostolus, fides nra est, que evidenter obtinuit, dicenda credimus et tenenda dicimus. Tandem illa, quæ tenenda et credenda prosequitur, et ait: Nihil ultra licet novitati, quia nihil addi convenit vetustati. Perspicua

invidetur a Vincentio Lirinensi.

majorum fides et credulitas nulla cœni permixtione turbetur. *Hæc sufficiant ut quibbet intelligat, quantum S. Sixtus laboravit, ut recta fides ubique terrarum intacta conservaretur, Pelagu Nestorique hæreses profligarentur, Joannes Antiochenus atque Orientis Episcopi, ab Ecclesia schismate divisi, unitati et communioni restituerentur, ac demum decreta Ephesini Concilii ubique reciprentur, ac debito cum vigore permanerent.*

§ II Calumnia depulsa. S. Petrus Chrysologus ob revelationem constitutus a S. Sixto Episcopus. Subdoli Pelagiani profligati.

Non hic stetit malitia adversariorum contra S. Sixtum, qui turpi ab his exogitatus est calumnia, quasi quondam feminam Deo consecratam constuprasset. Historiam rei gesta breviter exponit Anastasius Bibliothecarius libro de Vita Pontificum in Sixto tertio, et ista tenet: Hic post annum primum et menses octo a quodam Basso incriminatus accusatusque est. Eodem tempore audiens hæc Valentinianus Augustus jussit Concilium sancte Synodi congregari, et facto conventu cum magna examinatione judicio Synodico purgatus a quinquaginta sex Episcopis et conlemnatus Bassus a Synodo, ita tamen ut ad ultimum diem vaticum ei non negaretur propter humanitatem pietatis Ecclesiæ. Hoc audiens Valentinianus Augustus cum matre sua Placida Augusta, furore sancto commoti proscriptione Bassum condemnaverunt, et omnia prædia facultatum ejus Ecclesiæ Catholice sociaverunt. Qui Bassus nutu divinitatis intra tres menses defunctus moritur: cujus corpus Sixtus Episcopus cum linteaminibus et aromatibus manibus suis tractans recondensque sepehvit ad B. Petrum Apostolum in cubiculo parentum ejus. Acta dicti Concilii videntur ex triplici editione, sed quæ nimia antiquitate corrupta ac depravata censet Baronius anno 433 num. 31 qui num. 37 addit, Aniciorum sacrum adem et in ea sepulturam eorum fuisse post apsidem basilicæ S. Petri: Bassum etiam Anicium fuisse, et ante duos annos cum Antiocho Consulatum gessisse.

turpem calumniam passus

in Concilio purgatus, E

F Illustre sanctitatis et divini in Ecclesia administranda assistentiæ testimonium exhibet electio S. Petri Chrysologi in Episcopum Ravennatem: quam post alios Dominicus Mita in hujus Vita apertis præfata ita recenset: Accidit ut elato ad Creatorem Joanne hujus nominis primo... Provinciales Episcopi pro consueta temporum illorum Metropolitanis Antistitis electione Ravennam diverterent: quos inter et adfuit S. Cornelius cum suo Diacono Petro: ubi post varias frequentesque populû ac Cleri in Comitibus sessiones, unus tandem ex Ravennatibus deligitur, qui propteranter ad Urbem cum Legatis Ravennatibus a S. Cornelio Episcopo, divino allatu comitem itineris sanctum Levitam Petrum ducente, ac Canoniam Summi Pontificis confirmationem obtinendam contendit. Clavum Ecclesiasticæ navis tenebat tum S. Sixtus hujus nominis in, cui per quietem Apostolus Petrus et Martyr Apollinaris medium inter sese venerabilem adolescentem habentes, oblatis sunt: quem ut Archiepiscopum Ravennatem, quocumque postposito crearet, Pontifici elexerunt. Sixtus divina revolatione commonefactus cum postera die Ravennates Pontificem aulam ingressos sibi adstare videret, rejecto primum ab eis electo, inde ad se omnes, qui illic essent, accedere jussit. Ceterum cum inter Ravennates præmonstratum juvenis speriem, anno alte impressam, nondum esset conspicatus, Cornelio Episcopo jussit uti et suos in conspectum proferret: quod ubi factum est vix dum Pontifex Maximus venerabilem Petrum Cornelii Diaconum

electionem Episcopi Ravennatis,

monitum a SS. Petro et Apollinare,

veritatem facit

S. Petrum
Chronologum
sibi divinitus
otensum

A Diaconum intuitus est, cum ipsum esse, qui cœlitis sibi demonstratus fuerat, agnovit et lieto animo cunctis audientibus dixit : Hunc quidem divina providentia electum Ravennatensi Ecclesiæ Archiepiscopum præficimus, non alium. Ceterum Pontificis inopinata sententia non leviter et animos Ravennatum percussit, quod, si ipsorum rejecto, contra avitum morem exteris eligeretur; et Petri gravi pondere concussit visceraque turbavit, quod onus Angolæ humeris formidandum extemplo summa auctoritate sibi imponi conspiceret. Quare ab Ravennatum querelis mutata excusationis opportunitate, cum alioquin ex reverentia et humilitate sibi jus magnæ contradictionis non esset, ad pedes Pontificis Maximi provolutus, supplex precabatur, maximam huiusmodi munus, valde a sua mente et conditione alienum, ut averteret. Quapropter Beatissimus Sixtus, ad pacandos Ravennatum animos et vires humilis Petri sublevandas, rem omnem cœlitis præmonstratam satis luculenter aperit, validisque rationibus utrisque sundet, Divinæ ut acquiescant voluntati. Tantumque Pontificis vel auctoritas vel sacra eloquentia potuit, ut Petrus, licet invitatus et tremefactus, Pontificium Ravennatis Ecclesiæ munus, Divinæ voluntatis significatione et Apostolica institutione delatum, ulterius respicere non sit ausus...

Idque persuadet huic et
Ravennatibus.

B Ravennates vero Petrum, cœlitis miro modo indicatum, novum Antistitem venerandum susceperunt, et consalutatum summo in honore quasi Angelum Dei jugiter habuerunt. *Hæc ibi. Cultus S. Petrus Chrysologus 2 Decembris: qui in sermone 163 plurimum laudat atque patrem spirituale agnoscit supra inductum Cornelium Episcopum Imolensem seu Fora-Cornelianensem, quem Ughellus tomo 2 Italiae sacre titulo Sancti etiam honorat: cuius nomen necdum reperimus fustis sacris inscriptum.*

* at Atella
tensis

8 *Extat Revisse seu Revisse Concilium in ditone Subalpina Gathorum habitum xxix Novembris, Theodoro Augusto xvii et Feste Consulibus anno cccxxxix, in quo Patres adierunt Episcopus ob hæresim depositis septem recipiendi Sedes suas: quibus præfata S. Sixtum Papam præbuisse illa laudat ad dictum animum Prosper in Chronico his verbis: Hac tempestate Iulianus * Eclensis, jactantissimus Pelagiani erroris assertor, quem dudum amissi Episcopatus intemperans cupido exagitabat, multimoda arte fallendi correctionis speriem præferens, molitus est in communionem Ecclesie irroperare. Sed his insalubris Xystus Papi Diaconi Leonis hortatu vigilanter occurrens, nullum aditum pestiferis evolutibus pateo permisit: et ita omnes Catholicos de rejectione fallacis bestias gaudere fecit, quasi tunc primum superbissimam hæresim Apostolicis gladius detrancavisset. Scripsit Prosper contra Collatorem de Gratia Dei et libero arbitrio in defensionem S. Augustini, et zelum S. Sixti tum Pontificis Romani laudat his verbis: Confidimus Domini protectione præstandum, ut quod operatus est in Innocentio, Zosimo, Bonifacio, Cælestino, S. Sixti decessoribus, operetur et in Sixto: et in custodia Dominici gregis hæc sit pars gloria huic reservata Pastori, ut sicut illi lupos abegere manifestos; ita hic depellat occultos: illos auribus suis doctissimi Senis (nempe S. Augustini in epistola 101 ad Sacerdotem missa) insonante sermone: quo collaborantem serum hurtatus est dicens: Sunt enim quidam iustissimum damnati, qui impetates adhuc liberius defendendas putant: et sunt qui occultius penetrant domos, et quod in aperto clamare jam metuant, in secreto seminare non quiescunt: sunt autem qui omnino siluerunt, magno timore compressi, sed adhuc corde retinentes, quod ore jam profiteri non audent: qui tamen esse possunt Fratibus ex priore ipsius dogmatis defensione notissimi. Proinde alii*

Julianum
atque
ocultos
Pelagiani
insuetur,

olim ita a
S. Augustino
doctus.

Martii, T. III.

severius cohibendi, alii vigilantius vestigandi, alii D tractandi quidem lenius, sed non segnius sunt docendi: ut si non timentur ne prodant, non tamen negligantur ne pereant. *Hæc sunt, quæ S. Augustinus S. Sixto Presbytero scripsit, quæ Prosper repetit, ut illum tunc Pontificem ad occultos Pelagianos insuetandos tacite inflammaret.*

§ III Basilicæ erectæ et dilatae. Obitus: cultus sacer.

Pantus de Augæ Abbas, illustri opere libris duodecim distincto vulgavit descriptionem et delineationem basilicæ S. Mariæ Majoris a Liberio Papa fundatæ, ac lib. 5 cap. 9 agit de iis, qui hanc basilicam postmodum fabricis exornarunt: asserturque omnes fere auctores velle S. Mariæ Majoris basilicam, post Liberii constructionem, denuo a Sixto edificatam et auctam esse: illo præsertim inuixos quod supra majus altare legitur: XISTVS EPISCOPVS PLEIO DEI. Addit versus musivos supra portam Majorem intra ecclesiam jam exolescentes et fere consumptos sic legi: VIRGO MARIA TIBI XISTVS NOVAT. *Verum ut initium est carminis sequentis in Germania reperti.*

Basilicam
S. Mariæ
Majoris
amplificat

Virgo Matia tibi Xistus nova tecta dicavit,
Digna saluifero munera ventre tuo.
Tu genitrix ignara viri, te denique facta
Visceribus salvis edita nostra salus.
Ecce tui testes uteri sibi præmia portant,
Sub pedibus jacet passio cuique sua:
Ferrum, flamma, fera, fluxus, sævumque venenum
Tot tamen has mortes una corona manet.

Beda de temporum ratione ista habet: Anno cccxxxii Sixtus Romæ Episcopus. Fecit basilicam Mariæ matris Domini, quæ ab antiquis Liberii cognominabatur. *Onuphrius Panerius lib. de vii Urbis Ecclesiis pag. 235 hæc sic explicat: Eam basilicam (ob miraculum visis a Joanne Patricio extractam, et a Liberio Papa dedicatam) ferte minus capicem restituit, et maxime, ut nunc certissimum, amplificavit Sixtus tertius Papa: qui anno Salutis cccxxxii creatus est Magni Leonis prædecessor, elegantissimisque veteris et novi Testamenti musivis figuris in fenestrarum interstitiis totam miro opere combletavit. Hadrianus Papa in epistola ad Carolum Maquum Imperatorem eandem constructionem illi attribuit his verbis: Successor Cælestini Sixtus Papa fecit basilicam sanctæ Dei Genitricis Mariæ, cognomento Majoris, quæ ad Præseppe dicitur. Eodem confirmat Anastasius, additque donationes rerum immobilium et mobiliarum a S. Sixto huic ecclesie concessas, et sunt ejusmodi:*

10 Hic fecit basilicam S. Mariæ, quæ ab Antiquis Liberii cognominabatur juxta macellam Livia, ubi et obtulit hæc: altare argenteum purissimum, pensans libras trecentas; patenas argenteas tres, pensantes libras sexaginta; lamias argenteas quatuor, pensantes libras sexaginta; scyphum aureum purissimum, pensantem libras quinquaginta; scyphos argenteos quinque, pensantes libras quinquaginta; calices ministriales argenteos decem, pensantes singulos libras octo; aquamandiles argenteas, pensantes singulos libras octo; coronam faram ante altare argenteam, pensantem libras triginta; coronas argenteas furales triginta quatuor, pensantes libras decem; candelabra argentea quatuor, pensantia libras viginti; thymiamoterium argenteum, pensans libras quinque; canthara cerostata aureo-chalea viginti quatuor, pensantia libras quindecim; possessionem Scauritanam in territorio Giacitano, præstantem omnia mibi cum adjacentibus adignis ad solidos trecentos et trimsium; possessionem Marmoratam in territorio Præ-

res et immo-
les et mobiles
plurimas
donat;

A nestiano, præstantem solidos centum quinquaginta duos; possessionem Celeris in territorio Aficano, præstantem solidos centum et undecim et trimsimum; domum Palmati intra Urbem juxta inibi basilicam cum balneo et pistrino, præstantem solidos centum quinquaginta quatuor; cervum argenteum in fonte fundentem aquam, pensantem libras triginta; omnia vasa baptismi sacra argentea, libras quindecim; conacula regia gradorum adhaerentium basilicæ, vel quicquid videtur esse intrinsecus. *Hæc ibi. Testatur Nicolaus IV. Papa apud Paulum de Angelis concessas Indulgentias unius anni et quadraginta dierum a felicis recordationis Sixto Tertio in die consecrationis basilicæ S. Mariæ Majoris de Urbe; quod nobis merito suspectum est: qui novimus Indulgentiæ nomen seculo duntaxat XII cepisse usurpuri, utcumque res ipsa vetus fuerit.*

B II Non stetit sola pietas S. Sixti in basilica S. Mariæ exornanda, sed ad alias basilicas extensa est pietas in collationem Valentimano Imperatore: que omnia ita idem Anastasius indicat: Hic ornavit de argento Confessionem B. Petri Apostoli, quæ habet libras quingentas. Hujus supplicatione obtulit Valentimianus Augustus imaginem auream cum duodecim portis, et Salvatorem in geminis pretiosissimis ornatum, super confessionem B. Petri Apostoli. Fecit autem Valentimianus ex rogatu Sixti Episcopi fastigium argenteum in basilica Constantini, quod a barbaris sublatum fuerat, quod pensabat libras quingentas et undecim. Hujus temporibus fecit Valentimianus Augustus Confessionem B. Pauli Apostoli ex argento purissimo, quæ habet libras ducentas. Item fecit Sixtus Episcopus confessionem B. Laurentii Martyris cum columnis porphyreticis: et ornavit transeptum et altare et confessionem sancti Martyris Laurentii de argento purissimo. Fecit altare pensans libras quinquaginta, cancellos argenteos supra Platonias porphyreticas pensantes libras trecentas, absidam supra cancellos cum statua B. Laurentii Martyris argentea, pensantem libras ducentas. *Et hæc de basilica S. Laurentii extra muros in agro Verano a Constantino Imperatore constructa, debere intelligi tradit Panvinus supra citatus cap. 6, ut sequentia de ecclesia S. Laurentii que in Lucina dicitur et sunt ista: Fecit autem et basilicam B. Laurentii, quod et Valentimianus Augustus concessit, ubi et obtulit dona hæc: Patenas argenteas tres, pensantes libras quindecim; scyphos argenteos quatuor, pensantes libras octo; scyphum aureum ornatum de margaritis, pensantem libras decem; calices argenteos ministeriales duodecim, pensantes libras duas; Aquemantiles argenteos, pensantes libras octo; ministerium ad baptismum vel penitentiam ex argento, pensans libras quinque; concham aureo-chalcæam, pensantem libras viginti; coronas argenteas farras triginta, pensantes libras sex; pharacanthara argentea tria, pensantia singula libras triginta; cantharas erostatas in gremio basilicæ areas, viginti quatuor, farras areas viginti unam.*

C **12** Hic fecit in basilica Constantiniana ornamentum super fontem, quod ante ibi non erat, id est, epistylia marmorea et columnas porphyreticas ere-

D xit: quas Constantinus Augustus congregatas dimisit, et jussit ut erigerentur: quas et versibus exornavit: qui, teste Boronio ad annum 440 num. 3 sic se habent in octingulari opere, hinc in singulis epistylis exaratis.

Gens sœcunda polis hic semine nascitur almo,

Quam fecundatis Spiritus edit aquis.

Virgineo factu genitrix Ecclesia natos,

Quos spirante Deo concepit, amne parit.

Cœlorum regnum sperato hoc fonte renati:

Non recipit felix vita semel genitos.

Fons hic est vitæ, qui totum diluit orbem.

Sumens de Christi vulnere principium.

Mergere peccator, sacro purgante fluento;

Quem veterem accipiet, proferet unda novum.

Insons esse volens, isto mulare lavacro,

Seu patrio premeris crimine seu proprio.

Nulla renascentum est distantia, quos facit unum

Unus fons, unus Spiritus una fides.

Nec numerus quemquam scelerum, nec forma snorum

Terror. Hoc natus flumine, sanctus eris.

13 *Hactenus Sixti versus, in quibus, ut bene advertit Baronius, etiam adversus tunc pallulantem hæresim Pelagianam Catholica elucet assertio de originali peccato, quod illa negabat. Sed ad Anastasium revertamur, ut reliqua S. Sixti opera ab eo indicata conspiciamus. Ita ergo pergit, Hic fecit platoniam in cœmeterio Calixti, via Appia, ubi nomina Episcoporum et Martyrum scripsit commemorans. Hic fecit ordinationem in urbe Roma per mensem Decembrem Presbyteros viginti octo, Diaconos duodecim, Episcopos per diversa loca quinquaginta duos. Qui etiam sepultus est via Tiburtina juxta corpus B. Laurentii quinto Kalendas Aprilis. Cessavit Episcopatus ejus dies viginti duos. Hæc ibi. Annus erat ccccxii., quo secessit. S. Leo Magnus, cujus Acta, Duo propitia, daturi sumus xi Aprilis.*

14 *Ad dictum diem v Kalendas Aprilis seu xxviii Martii memoriam, S. Sixti Papæ Romæ celebrant Martyrologia MS. Florentino Magno Ducis ejusque Consilarii Caroli Strozzi, et aliud Ecclesiæ Romano-Gallicæ a Luca Ducheria communicatum et cum us hodiernum Martyrologium Romanum. MS. Vaticanum, numero 3949 signatum; quod fuit olim Ecclesiæ Bruevontanæ, et MS. Lovliense cum Beda excuso ista habent: Sixti Papæ qui sedit Romæ annis octo. Additur apud Abonem et Nothorem: Hic criminatorem suum, Bassum nomine, nutu divino mortuum, manibus suis cum linteaminibus et aromatibus tractans, sepelivit apud B. Petrum. At loco hujus eloqui ista in MS. Bruzellensi S. Gudile leguntur: Qui constituit ut nullus in parochia ulterius ordinare presumat. Utinamque vacuum conjungitur in MSS. Albergensi, Laudensi, Ultrajectino et aliis. In MS. Florario ista habentur: Romæ via Tiburtina depositio B. Sixti Papæ et Confessoris, hujus nominis Tertii. Hic edificavit ecclesiam B. Mariæ Majoris, quæ dicitur ad Præsope; et multas alias basilicas auro argenteoque decoravit, et multa pauperibus distulmit. Omittimus recentiora Martyrologia plurima hoc loco commemorare.*

indulgentias
in dedicatione
concessisse
dicitur.

Dona confert
ecclesiis
S. Petri,

Constantiniana

S. Pauli,

S. Laurentii
extra muros.

S. Laurentii
in Lucina:

ecclesiam
Constantiniana
nam versibus
exornat:

Episcopus
et Martyrum
colligi:

mortuus 28
Martii.

memoria in
sacris fastis.

F

DE SANCTO SPE ABBATE

APUD NURSIAM IN ITALIA.

AN. DCXII
EXVIII MART.
S. Spei tu'ela,
imago,

Inter Sanctos Intelares urbis et diocesis Nursianæ in Umbria S. Spes Abbas consecratur, cujus imago ibidem existit in aula quadraginta Conservatorum Nursianorum cum hac ad pedes inscriptione S. Spes de Nursia Abbas. Est autem depictus in habitu monastico nigro cum vultu senili, gerens in capite mitram et pedum in manu Abbatiale. Similis etiam imago cernitur in monasterio Eutychno, versus Boream quinque aut sex millibus passuum in Nursia distato, quod primitus a dicto Spe Abbate conditum traditur: ubi corpus ejus cum debita veneratione sepultum fuerit in ecclesia subterranea sub altari eulem Sancto dicato. Cum vero succedentibus temporibus nova ibidem constructa esset ecclesia, corpus S. Spei ex priori loco elevatum est et marmoreo inclusum mense, ac sub altari majore collocatum. At sacrum caput tunc exemptum, cum aliis hujus monasterii reliquiis digno eum honore ac veneratione asseruatur. Primum hujus translationis celebratur ibidem Officio Ecclesiastico sub ritu duplici, ac lectiones propriæ, quæ ad Matutinum recitantur, sunt Romæ a sacra Congregatione rituum anno MDCLII approbatæ. Est Abbatia hæc S. Eutychni hoc tempore commendata ac fere alicui Cardinalibus, sub cujus jurisdictione in ea degunt Prior et tres Canonici Seculares. At pluribus ante seculis vixit in ea ordo regulæ S. Benedicti: ante cujus venerationem dictum monasterium a S. Spe Abbate constructum fuisse circa annum Christi CCCCLXXI tradit Jacobillus de Sanctis et Reliquis Umbria, ex quo hæc tenus relatu contrarium. Vixit S. Spes Abbas post constructum monasterium annos XLV, et quibus integros quadraginta cecus fuit, mortuus secundum præscriptum Jacobilli valedit anno DXXVI, cui cum aliquis ex discipulis fere decem annis profuisset, successit S. Eutychnus Abbas circa annum DXXVI, sed hæc accuratus poterant discuti die XXIII Maii, quo S. Eutychni Abbatis nomen est sacris fastis inscriptum. De S. Spe Abbate ad XXVII Marti ista habentur in Martyrologio Romano: Apud Nursiam S. Spei Abbatis, miræ patientiæ viri, cujus anima cum ex hac vita migraret, in columbæ specie a cunctis Fratribus visa est in cœlum ascendere. Quæ fere eadem leguntur in Martyrologio Wionis, Dorgani et Menardi. De aliquo S. Speo Confessore egimus XXVIII Januarii ob alijus ejus reliquiis, quæ Aquisgrano Hartesburgum, et eo excisis, ad quoddam vicinum cœnobium fuerunt delata. Sed illum cum hoc S. Spe Abbate eundem esse, nequimus judicare. Insignis S. Spei hujus virtutes scripsit S. Gregorius Papa lib. 4 Dialogorum cap. 10, quos ex eo passim alii descriperunt et nos hic damus.

abare,

translatio
reliquiarum,

officium
Ecclesiasticum

monasterium
excitatum
an. 471.

obitus an.
317,

nomen in
fastis iactis.

Vite epitome
a S. Gregorio
scripta

Exiit monasterium:
a

cecitatem
40 annorum
b

F
patienter
tolerat:

recepto visu,
visitat cœnobium:

sumpta
Eucharistia
mortui,

F
columba ex
ore evolante.

VITÆ EPITOME

Ex lib. ix Dialog. S. Gregorii cap. x.

Alluc in monasterium positus, cujusdam valde ve-

nerabilis viri relatione cognovi quod dico. Aiebat enim quia venerabilis Pater, nomine Spes, monasterium construxit in loco, cui vocabulum a Cample est, qui sexti ferme milliarii interjacenti spatio a vetusta Nursiæ urbe disjungitur.

2 Hunc omnipotens et misericors Deus ab æterno verberare flagellando protexit, eique dispensationis suæ maximam securitatem servavit et gratiam, quantumque eum prius flagellando diligeret, postmodum perfecte sanando monstravit. Ejus namque oculos per quadraginta annorum spatium continue cecitatis tenebris pressit, nullum ei lumen vel extreme visionis aperiens. Sed quia nemo in verbera illius gratia se destituente substituit, et nisi idem misericors Pater, qui pœnam irrogat, patientiam prestat; mox per impatientiam peccatum nobis ipsa auget correctio peccatorum, fitque modo miserabili, ut culpa nostra, unde sperare debuit terminum, inde sumat augmentum: ideoque nostra Deus infirma conspiciens, flagellis suis custodiam permiscet, atque in percussione sua electis filiis nunc misericorditer justus est, ut sint quibus postea debeat juste misereri. Unde venerabilem senem dum exterioribus tenebris premeret, interiori nunquam luce destituit. Qui cum flagello fatigaretur corporis, habebat per sancti Spiritus custodiam consolationem cordis. Cum vero jam anni quadagesimi fuisset in cecitate tempus expetum, ei Dominus lumen reddidit, et vicinum suum obitum denuntiavit, atque ut monasteriis circumquaque constructis verbum vite predicaret, admonuit: quatenus corporis recepto lumine, visitatis in circuitu Fratrum cordis lumen aperiret. Qui statim jussis obtemperans, Fratrum cœnobium circumvit, mandata vite quæ agendo didicerat, predicavit.

4 Quintodecimo igitur die ad monasterium suum peracta predicatione reversus est, ibique Fratribus convocatis adstant in medio, Sacramentum Domini Corporis et Sanguinis sumpsit, moxque cum eis mysticos Psalmorum cantus exorsus est: qui illis psallentibus, orationi intentus animam reddidit. Omnes vero Fratres qui aderant, ex ore ejus exisse columbam viderunt, quæ mox aperto tecto oratorii egressa, insipientibus Fratribus penetravit cœlum. Cujus ideoque animam in columbæ specie apparuisse credendum est, ut omnipotens Deus ex hac ipsa specie ostenderet, quam simplici corde ei vir ille servisset.

a Jacobillus ait Hæc Campi appellari sitam in valle Castoriana ac plura circumquaque ab eo fuisse monasteria constructa, et nominatum aliquod in loco Campora dicto, ubi ecclesia existit S. Spei Abbatis dicata. — b Cum jam quinquaginta annos receperet dictam monasterium, ut asserit Jacobillus.

DE SANCTO GUNTIRAMNO

REGE FRANCORUM, CABILLONE IN BURGUNDIA.

Commentarius prævius.

§1 Cultus sacer: Res ejus gestæ conscriptæ; tempus regni.

AN. DCXII
XXVIII MARTI.

Cabילו, Cabillonum, Cavillonum, antiqua Galliarum Celtice urbs, ab Ednis populi inhabitata, ac provinciæ primæ Lugdunensî adscripta fuit, amano ac fertili solo sita ad ri-

pam Araris fluvii, posteris teste Marcellino libro xv Saucunus dicti, unde Francis hoc tempore Chalons sur Saone appellatur. Pulsis Romanis primo paruit Burgundis, tum post hos devictos Francis, et divisione regni Chlotharii primi inter quatuor facta, cum regno Aurelianensî et fere tota Burgundia obtigit S. Gunthramno, qui ibidem vitam sancte vixit, præcipuus

Cabillone
S. Gunthramni
depositio:

fastus

o. u.

A *fastis sacris adscriptus. Habetur quatuor apographa antiqua Martyrologii S. Hieronymi, sub finem subinde appositis sanctorum nominibus aucto: in horum unico apographo, quod ante mille fere annos caractere Anglo-Saxonicum est excavatum, nulla Gunthramno mentio fit, cujus nomen alius tribus appositum est hoc modo: Cavilloni depositio Gunthrami, seu Guntherami Regis. Eodem leguntur in MSS. Romano Cardinalis Barberini, Augustano S. Adriaci, Aquasgranensi Ecclesie parisiensis, Parisiensibus, alia nobis a Labbeo nostro, alia a Dacherio Benedictino monacho communicata. Remensi SS. Timothei et Apollinaris, Lectensi etiam, Corbeirensi, et Torvaicensi S. Martini, in quo primo loco nominatur. In Richenoviensi nomen depositionis omittitur: hujus loci obitus legitur in MS. eoque Regine Svecar, ab Holsterno laudato. Majore encomio celebravit eum Fuardus. Apud urbem Cabilonensium, inquit, depositio S. Gunthrami Regis, qui ita se spiritualibus actionibus mancipavit, ut relictis seculi pompis thesaurus suos ecclesiis et pauperibus erogaret. Ado et Notherus interpretantur, Regis Francorum, viri religiosi. Sancti passim leguntur in aliis Martyrologiis, ut Bede exensi (nam juvenis vocat) Belbei, Maurorici, Felici, Galsuni, Camisi, et cum his omnibus eam celebrat Martyrol. Romanum. Hanc delibertus et ipse scriptor antiquus hoc eum versu depingit:*

Hanc quoque Gunthramnus Magnus Rex optimus ornat.

2 *Sausseus longum de eo encomium profert, quod et eo datus: Cabilone in Adais S. Gunthrami Francorum Regis piatissimi, qui in summo rerum enhance sine actione suas ad legis Dei prescriptum disposuit, ut perfecte pietatis et justitie typum sanctissimis suis moribus populo sibi subdito exhibuerit. Ille zelo divini honoris intensissimo flagrans, ecclesias multas construxit, consueque et ornatu copioso ditavit et decoravit. Dignitatis ac disciplinæ Ecclesiasticæ vindex acerrimus, pauperum amator munificens, thesaurus ingentes in eorum sodatum et religionis augmentum profusus caritatis visceribus erogavit. Ad averteuda divinarum iræ flagella, jejunia, vigiliæ, rogationes indicæ curavit. Totus ipse pietatis officii deditus, Dei firorem, populi peccatis exortatione, mentis pure famulatu non semel delinivit: ipseque aliquando appellatus a sicario, dum ad altare devoto communiturus araret, divinitus servatus est illasus. Cujus meritis hoc etiam divinum bonitas addidit, ut grata miraculorum insignis foret: dum attactu fulmine ipsius vestimenti pure a febre quartana sanatus est: ne per eum nomen invocationem dudicæ prestigie solute sunt lareaque supinus fugate. Cum igitur ad eam sanctitatem pervenisset, que illum Deo amabilem, mundo admirabilem reddiderat, religiosissimus Rex terrena fastidens, ecclesiæque toto affectu appetens, tandem carne solutus, sanctissimum spiritum ad patriam supernam, cum Christo perpetuo regnaturum, excessu placido transmisit. In ecclesia S. Marcelli, quam in suburbia Cabilonensi sumptuoso opere construxerat, ut supremo ediorat voto, sepultus est, in qua optatam supplicibus dubium prestitit opulationem. Hæc Sausseus.*

C *3 Acto S. Gunthrami Regis descripsit S. Gregorius Episcopus Turonensis, in pluribus oculatus testis, et invenit Historie Francorum libri decem a se compositis: ex quorum septem ultimis præcipuo, e quibus ejus virtutes agnoscentur, domus excerpta. Proximus post S. Gregorium Turonensem scriptor Historie Francorum Frodegorius, quem seculo Christi septimo floruisse alibi demonstravimus, suppeditat nobis aliqua in Appendice relata de virtutibus et obitu S. Gunthramni. Annanus, qui post annum Christi millesimum scripsit, ne quidem*

audendus videtur, dum laudes Gunthramni Regis indicat, quod nuncem Dagoberti aut aliorum Regum locurum ad hunc transferat. Infra in Notis verba ejus datus, ut apposita magis confutentia et viduitate, licet proprius filius in hereditibus cureret, et Regem moriente quinquequaginta annos si attingeret, non multum superavit. Datus etiam suas filias habuit Deo sacratas puellas, quæ hanc in domo porritas continentiam didicerunt.

¶ *Quo Christi anno S. Gunthramnus fuerit progenitus usquam proditur, ut de tota ejus ætate nihil certi possit deccari. At certissimam habemus annam, quo post Chlutharius e vita decessit, et ipse ex fratre ejus cepit regnare. Certe Marus in Chronico, Anno XX, inquit, post Consulatum Basilii Indictione ix (is est annus Christi MXXI) Chlothararius Rex mortuus est, et diviserunt regnum ejus filii ipsius, id est, Chluthbertus, Guntegrannus, Ilpericus et Sigebertus. Hanc regum horum, eorumque successorum Childeberti et Chlothari, qui adhuc cum S. Gunthramno regnarunt, Chronologiam accuratè stabilitam 4 Februarii ad Titum S. Sigeberti pag. 218 et sequente, ex primo confirmamus ex feris hebdomadar, dem ex cyclo Paschali, dem que ex eclipsibus lune et solis: quæ cum passim hoc tempore admittantur, nolimus hic repetere. De anno utem qua mortuus S. Gunthramnus, ab omnibus in diversa nominatis, opus foret hic demonstrare pluribus, fuisse Christianæ Æræ oxcni, nisi in præliminari ad hunc tomum exegesi ut abunde factum esset: eo itaque lectorem remittimus, et ad alia que magis viri sanctitatem declarant transitum facimus: solum addimus ex Frodegorio sepultum esse in ecclesia S. Marcelli in monasterio, quod ipse construxerat, ubi et nos anno MXXII illius caput, supra majorem aram honorifice asseratum, venerati sumus.*

§ *II Monasteria Divionense S. Benigni et Cabilonense S. Marcelli dotata: illud etiam extractum. Donationes in Synodo probata.*

¶ *Illustria regis pietatis monumenta cognoscuntur in ditandis monasteriis Divionensi S. Benigni et Cabilonensi S. Marcelli, de quibus verus Chronico Abbatis S. Benigni a Dacherio tome I Spicilegii, pag. 370 ista tract: Gunthramnus Rex Francorum, cum jam anno vigesimo tertio regnum Burgundie feliciter gereret (is erat annus Christi MXXIII) volens sibi liberos non superesse, cupit thesaurum suum in elemosinis pauperum distribuere, monasteria et loca sancta ex ipsius thesauris ditare: inter quæ ecclesiam hujus Patroni nostri scilicet Martyris Benigni, donis optimis extulit. Ipse denique Domus Gunthramnus, præ excellentissimus Rex, dedit S. Benigno vicium, qui est in prospectu monasterii, tunc magne amplitudinis, vocatum Elariacum cum omnibus appendiciis suis, super Osearam fluvium situm: et omnia, que tunc usque ad possessionem pertinent hujus loci, a ponte Divionis usque Floriacum vulkan, contulit memoratus Princeps sancto martyri Benigno: in Bisico sanctus, in villa Colonensis dicta, in Plomberias, in Silinæo, in Scanteo, in Villari, in Campaniaco, in Lentemaco, in Girone, in Corcellis, in Flavimaco, in Prunido, in Jussico, in Matrimaco, in Barbriaco. Ille et aliis locis mansi, vestita et absa, cum mancipis plurimis utriusque sexus, terris cultis et incultis, vineis, silvis, pratis, pascuis, aquis aquarumque decursantibus, ingreditis, exiis et regressis, omnibus rebus exquisitis et inquirendis, totum ad intergrum memoria dignus Rex Gunthramnus contulit Deo et S. Benigno ad victum monachorum, Deo tu*

¶ *Aimoinus eum injuste culpai.*

¶ *Annus regni stabiliti*

¶

¶ *S. Gunthramnus dedit monasterium Divionense S. Benigni,*

¶

¶ *at. Sconsio at. Lauter-naco*

cultus sacer :

elogium ex Sausseus,

Rex geste eduntur ex Historia S. Gregorii Turonensis.

et Chronico Frodegorii

hoc

A hoc loco deservientium, ut pro se ad sequentium Regnum salute et peccatorum remissione, regnum totius statu Divinam exorent clementiam monachi in isto loco degentes. Insuper etiam instituit ut ad similitudinem monasterii sanctorum Agaunensium diu nocturne divinum in hac ecclesia persolveretur Officium. Ut haec institutio per succedentia tempora non tepesceret, vel monasticus ordo deperiret, constituit, ut Abbates illius loci, Rectores et Provisores in hac domo essent, ut una congregatio, unusque ubique servaretur ordo. Similiter instituit de loco S. Marcelli, ubi ipse Rex corpore quiescit, quem thesauris et pecuniis, possessionibus etiam multis ditavit, operibusque miris et aedificiis decoravit. *Haec in dicto Chronico apud Ducherrum: corvici prior pars etiam edita est a Clafletto in Historia Abbatia Turonensis pag. 67. De monasterio S. Benigni sapienter egimus et asper ad xv Martii, quo die colitur S. Trankillus Abbas defunctus, aliquid ante hanc aetatem data-tionem annis sequentibus. Extractione hoc monasterium fuit circa annum dxxxv, quando illi Abbas datus S. Eustadius: de quo in Appendice ad diem 11 Januarii actum est. Colitur S. Benignus Martyr ipsiis Kalendis Novembris, S. Marcellus Martyr ix Septembris, ut sancti Agaunenses, qui sunt Martyres Thebaei, Mauritus ejusque socii, xxii Septembris. De antiquo monasterio Agaunensi legenda Acta S. Severini Abbatis xi Februarii. De eodem monasterio a B. Sigismundo Rege memorato cyrius x Februarii ad Vitam S. Aviti Episcopi Viennensis § iv. At S. Sigismundus Rex colitur Kalendis Maii. Regula monasterii Agaunensis seu Turonensis edita est a Luca Holsteno tomo 2 Colitis Regularem, pag. 179 et sequentibus.*

praeribit
regulam mo-
nasterium
Agaunensium:

6. Ad castruendum monasterium S. Marcelli, omnia disposuit Gunthramus Rex, de quibus hoc ejus diploma ex Cartulario ejusdem editum est, a Plithyo Labbeo in Miscellaneis curiosis cap. 2 § 2. Divina disponente gratia, servus servorum Domini Gunthramus Rex, regnante Deo universis sanctae Matris Ecclesiae filii salutem. Quoniam culpis exigentibus tum ob immoderatam Principum ingluviem, tum ob negligentiam Praelatorum et incuriam, ecclesiis fundatas obsequiis ecclesiarum, seu pessimalari dolens video, indeque doleo, nec me cunctis pro velle efficacem sentio: unam saltem, ne ad Dominicam ares manum vacua redeam, pretiosissimi videlicet Martyris Marcelli Cabilonensis, quem et deo donante construximus basilicam, et solidioribus ditare praediis et ordinationibus munire et officiiis disponimus. Censeamus ergo regali auctoritate iudicamus, ut ibi manentes servi hospitale construant, solarium vero cum caminata illi de Gergeiaco et de Aleiaco faciant: illi autem de Mercureis et de Canopis Irdiam aedificent, de Fliriaco quoque intritus ecclesiae et secretam atque thesauri, monachi ibidem demorantes, operatores mittant; illi de Verriaco ad claustrum introitum preparandum dirigantur. Partem S. Petri illi de Rosiaco dimidiam: illi de Berineis et de Topariaco et de Blaico dimidiam partem: cellarium illi de Aro et de Ogniac et de Liliaco construant: qui vero Frenis et Lingis habitant, refectorium faciant, et de Scociis, et de Orangis, et de Aquis vetera peragant necessaria. Haec autem sic disponimus, ut quicunque ea turbaverint, de vite libro deleantur. Amen.

pro hujus
convinctime
anagala a
quibus confici
debeant,
mandat.

§ III Concilium jussu S. Gunthramni habita. Hujus praerceptio de observando Dominicodie.

Synodus anno dxxxiv, Indictione II, die x Kalendas Junii habita, his verbis Gunthramni Regis, acris et fharum piis donationes confirmat. Cum in orbe Valentia, juxta imperium gloriosissimi Gunthramni Re-

Omnes cona-
tiones in
Synodo
felicissima
congruantur.

gis, nostra mediocritas pro diversis pauperum querimonis convenisset, id primo auctore Deo decrevimus sancieudum, quod pro salute Regis et animae suae salvatione vel religionis statu censuimus opportunum. Id est, ut quia praedictus Rex per virum illustrem Asclepiadotum Referendarium datus ad sanctam Synodum epistolis suis injunxit, ut quodcumque tam ipse, quam bonae memoriae jugalis sua Austrechildis Regina, vel filiae eorum Deo sacrato puella, id est bonae memoriae Clodebergis vel Clodehildis, locis sanctis contulissent aut adhuc conferre decreverint, auctoritate Apostolica deberet sancta Synodus praesenti titulo manuum suarum subscriptione firmare. Et quia tam laudabili devotioni non solum Sacerdotalem sed etiam Divinam credimus posse conveniam conspirare; ideo praesenti constitutione unanimiti consensu, Deo medio, Synodus sancta decrevit, ut si quod basilicae S. Marcelli vel S. Symphoriani, vel quibuscumque locis vel servientibus Deo per quascumque auctoritates vel scripturarum epistolae praefatus Dominus Rex, vel supra nuncupata jugalis sua et filiae eorum, sive in ministerio altarium sive in quibuscumque speciebus, quae ad divinum cultum pertinere noscuntur, contulisset vel adhuc conferre voluerint, neque Episcopi locorum, neque potestatis regia quorumque tempore temerare successura, de eorum voluntate quidquam minorare aut auferre praesumat. Quod si quis hoc quocumque tempore temerare aut auferre praesumpserit, veluti vocator pauperum anathemate iudicii divini plectatur, et veluti sacrilegi perceptor, criminis sui reus, supplicii aeterni teneatur obnoxius. *Haece constituta subscripserunt. Episcopi, Sapaudus Arelatensis, Priscus Lugdunensis, Evantius Viemensis, Isicius Gratianopolitani, Ragnoldus Valentini, Trajodus Arancensis, Eusebius Maticensis, Flavus Cabilonensis, Pappus Aptensis, Urbicus Regensis, Aridius Vappicensis, Artemius Vasensis, Martianus Tarantasiensis, Pologromus Sigestariensis, Eusebius Tricastinus, Cariatto Genavensis, Boetius Carpentoracensis. Ex his Episcopi Sapaudum Arelatensem et Evantium Viennensem xi anno regni Childeberti, ad est, anno Christi dxxxvi e vita excessisse, testatur Gregorius Turonensis libro 8 cap. 30, ut mirum sit a quibusdam hanc Synodum Valentiam ad annum dxxxix differri.*

jubeat etiam
haberi Concilia
Maticone,
F

8. Plura alia Concilia Episcoporum, jussu S. Gunthramni habita sunt, cum illustri testimonio praetatis ejus et aliis erga religionem Catholicam et functiones Ecclesiasticas: nonnulla horum Conciliorum sufficienter a S. Gregorio Turonensi in Actis attinguntur; alia habentur tomo primo Conciliorum Galliae, et reliqua tomo Conciliorum deinserta: ex his est Maticonense primum cum hac Praefatione: Cum ex evocatione gloriosissimi Domini Gunthramni Regis tam pro causis publicis, quam pro necessitatibus pauperum in urbe Maticonensi nostra mediocritas convenisset; primo in loco visum nobis est, ut in nomine Domini nosi tam nota quam prisca Patrum sancta sancientes, ad ipsum constituamus, quod titulis praesentibus in canonibus legitur insertum. Ac deo post Canones novemdecim constitutus, ac subscriptiones unius et viginti Episcoporum induitur Synodus facta anno xxi regni Domini nostri Gunthramni Regis K dndi, Novembri Indictione xv, anno scribit Christi dxxxvi. At mense Maio anni sequentis habita est Lugdunensis Synodus octo Episcoporum et duodecim Missionum ob aliis Episcopos: a quibus canones sex praescripti extant. At jussu Regis Gunthramni iterum Maticone anno dxxxv congregati fuerunt Episcopi tres et quatuoraginta, praeter octidocem Missionum aliorum Episcoporum ac tres Episcopos, qui tam non habebant Sedes. Paucis praefatione profertur: Residentibus Prisco, Evantio, Praetextato

Ingdunt,
Multi concilium

A tato, Bertecbranno, Artemio, Sulpitio, Metropolitanis Episcopis cum omnibus Consacerdotibus eorum, Priscus Episcopus Patriarcha dixit : Gratias agimus Domino Deo nostro, Fratres et Consacerdotes mei, qui nos in hac die congregans alterna nos fecit sospitate gaudere. Ceteri Episcopi Metropolitanis responderunt : Gaudemus, Frater sanctissime, quod omnes Episcopi, qui in regno gloriosi Domini Gunthramni Regis Episcopali honore funguntur, in uno se conspiciunt coadunati Concilio. Propterea indesinenter omnes nos orare oportet, ut Dei omnipotentis majestas, et Regis nostri involuntatem solita pietate conservet, et nos omnes, qui membra sumus uno sub nostro capite Christo coadunati, illa nos operari concedat, que serenitati ac imperati ejus rite complacent. *Decreverunt autem Canonos viginti, inter quos primus est, De intermisso dei Dominice cultu restituendo : ab ejus potissimum observationem post hanc Synodum habitam edita est a Rege Gunthramno ad Episcopos et Judices regni sui hęc præcepta.*

Præceptio Regis ad Episcopos et Judices

B Gunthramnus Rex Francorum omnibus Pontificibus ac universis Sacerdotibus et cunctis Judicibus in regione Nostra constitutis. Per hoc supernę majestatis Auctorem, ejus universa reguntur imperio, placari credimus, si in populo nostro justitię jura servamus; et ille pius Pater et Dominus, qui humana fragilitatis substantiam suo semper adjuvare consuevit auxilio, melius dignabitur eunctorum necessitatibus que sunt opportuna concedere, quos cognoscit præceptorum suorum monita custodire. Dum pro regni nostri stabilitate et salvatione regionis, vel populi sollicitudine attentus pertractaverimus; agnovimus infra regni nostri spatia universa scelera, que canonibus et legibus pro divino timore puniri consueverant, suadente adversario hominis operis perpetrari; et ex hoc procul dubio indignatione celesti per diversas seculi tempestates, homines ac pœna aut morba consumi conantur aut glorio, dum divina judicia non timeantur; atque ita fit ut admittendo illicita per ignorantiam multi deperant, et non solum presentem vitam ebrius cogantur amittere, sed et inferni supplicia sustinere. Ad vos ergo, sacrosancti Pontifices, quibus divini elementa potestatis paternę concessit officium, iniquitas nostre serenitatis sermo dirigitur, sperantis quod ita populum vobis providentia divina commissum, frequenti predicatione studentis corrigere et pastoralis studio gubernare, quatenus dum universi diligendo justitiam conversatione præcepta cum omni honestate studuerint vivere melius cunctarum adversitate remota, celesti benedictione concedatur tranquillitas temporum et congrua salvatio populorum. Et licet absque nostra admonitione ad vos specialiter predicandi causa pertinet; attamen reliquorum peccatis vos omnino credimus esse participes, si filiorum vestrorum culpas non assiduè oburgatione corrigitis, sed silentio præteritis. Nam nec nos, quibus facultatem regnandi superni Regis commisit auctoritas, iram ejus evadere possumus, si de subiecto populo sollicitudinem non habemus.

ut fra Dei avertatur :

monet Episcopo pos officii sui :

C 10 Idcirco hujus decreti ac definitionis generalis vigore decernimus, ut in omnibus diebus Dominicis, in quibus sanctę Resurrectionis mysterium veneramus, vel in quibuscunque reliquis solemnitatibus, quando ex more ad veneranda templorum oracula universa plebs conjunctis devotionis congregatur studio; præter victimam, quem preparari convenit, ab omni corporali cura suspendantur, nec ulla causarum præcipua iurgia moveantur; sed vos, Apostolici Pontifices, jungentes volisrum Consacerdotes vestros, et illos seniores Ecclesię ac Judices laicorum, quoscunque agnosceris quod vite qualitas honesta commendat, ita universam populi multitudinem

Commendat observationem diei Dominice et festorum,

constanti vel Deo placita jugiter prædicatione corrigite, ut et bene viventes mysticus adhortationis sermo mulceat, et excedentes ad viam recti itineris correctio pastoralis addeat : quatenus omnes unanimi deliberatione laudabiliter studeant vivere, vel æquitatem et justitiam conservare : qualiter ab omni peccatorum fœce liberos suos sancta suspiciat Ecclesia Christianos. Enimvero quicumque Sacerdotum aut secularium intentione mortifera perdurantes, crebrius admoniti emendare neglexerint, alios canonica severitas corrigat, alios legalis poena percellat : quoniam nec innocentes potest reddere collata securitas liberos, nisi culpam probato punierit eriminosos : nec minor est pietas protervos conterere, quam relevare compressos. Convenit ergo, ut justitię et æquitatis in omnibus vigore servato, distingat legalis ultio Judicium, quos non corrigit canonica prædicatione Sacerdotum : quo fiat ut dum præterita resecentur scelera, nullus audeat perpetrare futura : et ita universos excedentes pro disciplinę tenore servando correctionis frenis restringant, ut in universa regione nostra pacis et concordia jura proficiant. Cuncti itaque Judices justia, sicut Deo placet, studeant dare judicia. Nam non dubium est, quod acris illos condemnabit sententia nostri iudicii, a quibus non tenetur æquitas judicandi. Non vicarios aut quoscunque de latere suo per regionem sibi commissam instituere vel destinare præsumant : qui, quod absit, malis operibus consentiendo, venalitate exerceant aut iniqua quibuscumque spolia inferre præsumant. Clericorum transgressiones cum, adversario instigante, contigerint, quatenus illis pro divino amore reverentia major impenditur, tantum convenit ut acris resecentur : quoniam si sancti Pastores ad instituti Judices, quod nefas est, subiectorum suorum scelera potius occultare quam rescire tentaverint, se ex hoc amplius reus esse vel noxius non ignorant. Cuncta ergo, que hujus elicti tenore decrevimus, perpetuam volumus custodiri : quia in sancta Synodo Matiscomensi hæc omnia, sicut nostis, studimus definire, que presentis auctoritate vulgamus. Subscripto Domini Gunthramni Regis. Perrunas. Data sub die idus Novem. anno xxiv regni superscripti Regis.

addicit legalem per Judices poenam.

requirit Judiciorum æquitatem.

RES GESTE A S. GUNTHRAMO.

Ex Historia Ecclesiastica Gregorii Turonensis. **F**

PARS I.

Genus Regium : Regum ei datum : Uxores et liberi.

Clotharius Rex de diversis mulieribus septem filios habuit, id est, de Ingunde Guntharum, Childericum, Charibertum, Gunthramum, Sigebertum et Chlotsindan filium, de Aregunde vero sorore Ingundis Chilpericum, de Chusem habuit Chrammum.... Guntharius vero, Chrammus atque Childerici vivente patre, mortui sunt... Alboinus quoque Rex Longobardorum Chlotsindan filium Regis accepit.

LIB. IV CAP. III Regio genere natis,

2 Rex vero Chlotarius anno quinquagesimo primo regni sui cum multis muneribus limina B. Martini expetit, et adveniens Turonos ad sepulchrum antedicti Antistis, cunctas actiones, quas fortasse negligenter egerat, replens, oravit eum grandi genitu, ut pro suis culpis beatus Confessor Domini misericordiam exoraret, et ea que irrationabiliter commiserat, suo obtentu diluoret. Exin regressus, quinquagesimo a primo regni sui anno, dum in Cotia silva venationem exercebat, a febre corripitur, et exinde Compendium villam rediit : in qua cum graviter vexaretur a febre, aiebat, Vvsh, quid putatis : qualis

CAP. XXI Chlotarium pater Compendium moriturum

Suevonia cum ventu ut sepelit :

A qualis est ille Rex cœlestis, qui sic tam magnos Reges interficit: in hoc enim tedio positus, spiritum exhalavit. Quem quatuor filii sui cum magno honore Snessionas deferentes, in basilica B. Medardi sepelierunt.

CAP. XLII

3 Chilpericus vero post patris funera, thesauros, qui in villa Brannaco erant congregati, accepit, et Francos utiliores petiit, ipsosque muneribus mollitos sibi subdidit. Et mox Parisius ingreditur, sedemque Childeberti Regis occupat. Sed non diu hoc ei licuit possidere: nam conjuncti fratres ejus, cum exinde expulerunt, et sic inter se hi quatuor, id est Charibertus, Gunthramnus, Chilpericus, atque Sigebertus, h divisionem legitimam faciunt: deditque sors Parisiis: Gunthramno vero regnum Chlodomeris, ac tenere sedem Aurelianensem: Chilperico vero, regnum Chlotharii patris ejus, cathedramque Suesionas habere: Sigeberto quoque regnum Theodorici, sedemque habere e Mettensium.

f obtinet regnum Burgundionum

CAP. XLV

gignit ex tribus mulieribus 4 filios, d

B ex quibus vix, 2 obierunt.

CAP. XLVI Chariberti deivaci regis accipit:

quis uxorem monasterio includit:

CAP. XLX

intercunni Sigeberti inveniatis Arelatensem profert:

CAP. LI

hic Arelatensem restituit:

fratre suo, Mummolum eligunt, qui has urbes ad verum Dominum revocare deberet. Qui Turonos veniens, fugato exinde Chlodoveo Chilperici filio, exactis a populo ad partem Regis Sigiberti sacramentis, Pictavos accessit. Sed Basilus ac Siagrius Pictavi cives, collecta multitudine, resistere valuerunt: quos de diversis partibus circumdatos oppressit, obruit, interemit, et sic Pictavos accedens, sacramenta exegit. Cum autem contentio inter Chilpericum et Sigibertum Reges verteretur, Gunthramnus Rex apud Parisius omnes Episcops regni sui congregat, ut inter utrosque quid veritas haberet edicerent. Sed ut bellum civile in majore pernecitate cresceret, eos audire peccatis facientibus distulerunt.

D EX HIST. GREG. TUR. Hi Turonos et Pictavos:

CAP. XLIII

f per Episcopos cupi contentiones sopiri.

g

CAP. XLVII occisus 2 filius Magnacharii avulsi proprios filios: h

Childebertum ad se vocat: E

in filium adoptat.

G. XXXIII dicitur Childeberto pars Massiliæ,

F Chilpericus occiditur.

7 Gunthramnus vero duos q Magnacharii quondam filios gladio interemit, pro eo quod in Austrigildem Reginam ejusque sobolem multa detestabilia atque execranda proferrent: facultatesque eorum fisco suo relegit. Ipse quoque h duos filios suos subito morbo oppressos perdidit: de quorum finere valde contristatus est, eo quod orbatu absque liberis remansisset. Post hæc Gunthramnus Rex ad Childebertum nepotem suum legatos mittit, pacem petens, ac deprecans eum videre. Tunc ille cum proceribus suis ad eum venit: qui ad pacem quem Petreum vocant, conjuncti sunt, consalutantes atque invicem osculantes se. Gunthramnus Rex ait: Evenit impulsu peccatorum meorum, ut absque liberis remanerem: et ideo peto, ut hic nepos meus mihi sit filius. Et imponens eum super cathedram suam, cunctum ei regnum tradidit dicens: Una nos poma protegat, inque hasta defendat. Quod si filios habuere, te nihilominus tamquam unum ex his reputabo, ut illa cum meis, tecumque permanent caritas, quam tibi hodie ego pollicor teste Deo. Proceres vero Childeberti similiter pro eodem polliciti sunt. Et manducantes simul atque bibentes, dignisque se muneribus honorantes, pacifici discesserunt, ad Chilpericum Regem legationem mittentes, ut redderet quod de eorum regno iniuratum: quod si differet, campum prepararet ad bellum. Quod ille despiciens, apud Snessionas atque Parisius, circos edificare præcepit, eos populis spectaculum præbens.

8 Anno nono Childeberti Regis partem Massiliæ Gunthramnus Rex ipsi nepoti suo refudit. Chilpericus, Nero nostri temporis et Herodes, ad villam Calensem, quæ distat ab urbe Parisiaca quasi centum stadiis, accedit: ibique venationes exerceat. Quadam vero die regressus de venatione, jam subobscura nocte, dum de equo susciperetur, et unam manum super scapulam pueri retineret; adveniens quidam, eum cestro percussit sub ascellam, iteratoque ietu ventrem ejus perforat. Statimque proflante copia sanguinis, tam per os quam per aditum vulneris, iniquum hedit spiritum.

a Inno quinquagesimo secundo anno legi debere alibi diximus. — b Marini: Regnum illi diviserunt Indictione IX, anno post Consulatum Basili XX, is est annus Christi 561, et primus regni Alarum a Fredegario numeratur, quem a Gregorio Turonensi ad sequentem 562 differri supra videmus. — c Hinc regnum Melleuse dictum, post Austrasiarum alii Remensem intulerunt, etiam in MSS. — d Ex hac relatione dandumus Almoius, dum lib. 3 cap. 3 ita scribit: Gunthramnus quatuor filios ex diversis habuit concubinis, quarum nomina recensere supersedi, maxime cum nec ei legitimo fuerint copulate conjugio et ex adhuc superstitibus cum suscepta prole terminum sunt sortita vite. — e Austregildis Regina obiit mense Septembri, Indictione XIV anno 2 Cons. Tiberii Constantini Augusti: propter cujus transitum interfecti sunt duo medici Nicolaus et Bonatus. Ita Marini Annius in erud. 581, cum illa annos ætatis haberet 32, ut in ejus Epitaphio legitur apud Chesnarum tomo I pag. 517. — f Est Synodus Parisiensis 4, anno 573 habita, in qua Episcopi plurimi professi sunt pro causis publicis privatorumque querelis se congregatos fuisse. — g Magnacartum Ducem Francorum mortuum esse anno 565 constat ex Marini. — h Mortuus esse hos filios anno 577, Indict. 10 tradit Marini, ac senectorem Chlotharium annum ætatis egisse decimum, et Chlodoverem solum quartum scimus ex Epitaphiis Alorum apud Chesnarum pag. 518. — i Leodovaldus infra num. 72 dicitur Bojocassinus Episcopus

A

PARS II

Fredegundis Regina et Chlotarius filius de fensi. Urbes Chariberti occupatae. Pauperes adjuvi.

Fredegundis Regina accepto consilio legatos ad Gunthramnum Regem mittit, dicens: Veniat Dominus meus et insitipiat regnum fratris sui. Est, inquit, michi infans parvulus, quem in ejus ulnis ponere desiderans, meipsum ejus humilio ditioni. Craperto autem Gunthramnus Rex de fratris excessu, amarissimo flevit. Moderato quoque planctu, commoto exercitu, Parisius, dirigit. Sed Childebertus Rex nepos ejus legatos ad Gunthramnum Regem dirigit, dicens: Scio, piissime pater, non latere pietatem tuam, qualiter utrumque usque praesens tempus pars oppresserit inimice, ut nullus de rebus sibi delatis possit invenire justitiam: indeiro supples nunc deprecor, ut placita, quae inter nos post patris mei obitum sunt mixta, custodiantur. Tunc Gunthramnus Rex legatis illius ait: O miseri et semper perfidi, nihil in vobis verum habentes, neque in promissis permanentes: ecce omnibus quae mihi polliciti estis relictis, cum Chilperico Rege novam pactionem scripseritis, ut me a regno depulso, civitates meas inter se dividerent. Ecce pactiones ipsas: ecce manus vestre subscriptiones, quibus hanc conventionem confirmastis: et qua nunc fronte quaritis, ut nepotem meum Childebertum vobiscum debeam, quem mihi vestra perversitate voluistis facere inimicum? Uni legati dixerunt, Si tantum mentem iracundia cepit, ut nihil nepoti tuo de his quae pollicitus es indulgens, vel illa quae de regno Chariberti debentur auferre desiste. Quibus ille ait, Ecce pactiones quae inter nos factae sunt, ut quisquis sine fratris voluntate Parisios urbem ingrederetur, aut teteret partem suam, essetque a Polioctus martyr cum Hilario atque Martino Confessoribus iudex ac retributor ejus. Post haec ingressus est in eam germanus meus Sigebertus, qui iudex Dei inferens, amisit partem suam: similiter et Chilpericus possit. Per has ergo tres pactiones, amisimus partes suas: adeoque quia illi juxta Dei iudicium et maleficiae pactionem defecerunt, omne regnum Chariberti cum thesauris ejus, nec ditonibus lege optulante, subiicimus: nec exinde alieni quidquam nisi spontanea voluntate indulgeam. Absistite igitur vos semper mendaces ac perfidi, et haec Regi vestro referite.

LIB VII
CAP. V
A Fredegunde
viaus vivitatus
Parisius venit
S. Gunthram-
nus:

Childheriti
legatos ad gunt
perfidia:

R

Quibus discedentibus, legati iterum Childeberti ad antedictum Regem veniunt, Fredegundem Reginam requirentes atque dicentes: Redde homicidam, quae hanc vitam meam suggallavit, quae patrem interfecit, et patrum: quae ipsos quoque consobrinos meos gladio interemit. At ille: In placito, inquit, quod habemus, cuncta decernimus, tractantes quod oportuit fieri. Nam Fredegundem patronio suo fovebat, ipsamque saepius ad convivium evocans praesentabat se ei fieri maximum defensorem. Quodam vero die dum pariter ad mensam epularentur, Regina consurgens, et vade dicens, a Rege de timore dicens sibi: Adhuc aliquid est summo. Cui illa: Indulge, inquit, deprecor, Domino mi, quia juxta consuetudinem mulierum contigit mihi, ut pro conceptu consurgam. Haec ille audiens obstupuit, sciens quartum esse mensem ex quo abum ediderat filium: tamen permisit eum consurgere. Priores quoque de regno Chilperici, ut erat Ausoldus et rebiqui, ad filium ejus qui erat quatuor mensium se colligerunt, quem Chlotarium vocaverunt, exigentes sacramenta per civitates, quae ad Chilpericum prius aspeverant, ut scilicet fideles esse debeant Gunthramno Regi, ac nepoti suo Chlotario, Gun-

a

CAP. VII

b

Fredegundem
protegit:

et Chlotarium
ejus filium:

thramnus vero Rex omnia, quae fideles Regis Chilperici non recte diversis abstulerant justitia intercedente restituit. Multa et ipse ecclesiis conferens, testamenta quoque defunctorum, qui ecclesias haeredes instituerant et ab Chilperico compressa fuerant, restauravit, multis se benignum exhibens, ac multa pauperibus tribuens.

B
benefacit
ecclesiis et
pauperibus.

Sed quia non erat fides ab omnibus inter quos venerat, armis se munivit, nec unquam ad ecclesiam aut reliqua loca, quo ire delectabat, sine grandi pergebat custodia. Unde factum est, ut quadam die Dominica, postquam Diaconus silentium populis ut Missae auscultarentur, indixit, Rex conversus ad populum diceret: Adjuro vos, o viri cum mulieribus qui adestis, ut mihi fidem inviolatam servare dignemini, nec me ut fratres meos nuper fecistis, interimitis: liceatque mihi vel tribus annis nepotes meos, qui mihi adoptivi facti sunt filii, enutrire, ne forte contingat, quod divinitas aeterna non patiar, ut cum illis parvulis me defuncto, simul pereatis, cum de genere nostro robustus non fuerit qui defendet. Haec eo dicente, omnis populus orationem pro Rege fudit ad Dominum.

CAP. VIII
fid. litem
a sui diti
exigit:

Igitur Gunthramnus Rex, Comites suos ad comprehendendas civitates, quas quondam Sigibertus de regno Chariberti fratris sui acceperat, direxit, ut exigentes sacramenta, suis eas ditonibus subiugarent. Turonici vero atque Pictavi ad Childebertum Sigiberti filium transire voluerunt. Sed Turonici legationem mittunt, dicentes, melius sibi esse ad tempus Gunthramno Regi subditi, quam cuncta incendio aut ferro vastari. Pictavi quoque, sacramenta Gunthramno Regi dederunt, non longo tempore ea custodientes. Praetextatum vero Episcopum tegre Fredegundi suscepit, quem civis Rotomagensis post excessum Regis de exilio expetentes, cum grandi latro et hinc civitati suae restituerunt. Post reditum vero suum ad urbem Parisiacam adventu, ac se Gunthramno Regi representavit, exorans ut causam suam diligenter exquireret. Aderebat enim Regina cum non delere recipi qui fuisse per judicium quadraginta quinque Episcoporum a Sacerdotali officio segregatus. Cumque Rex pro hac causa Synodum exatere vellet, Ragnemolus hujus urbis Episcopus pro omnibus responsum reddidit, dicens: Scitote ei potestatem inditam a Sacerdotibus, non tamen cum prorsus ab Episcopatu remotum. Et sic a Rege susceptus, atque convivio ejus adscitus, ad urbem suam regressus est. Praenotus vero, qui in Dniensi castro ordinante Sigiberto Rege Episcopus fuerat institutus, et post mortem regis amotus fuerat eo quod castrum illud esset dioecesis Carnotense, contra quem ita iudicium latum fuerat ut Presbyterii tantum officio fingeretur; accessit ad Regem, deprecans ut ordinationem Episcopatus in antedicto castro reciperet. Sed assistente Pappolo Carnotense urbis Episcopo, ac dicente, quia dioecesis ista est, ostendente praesertim iudicio Episcoporum, nihil aliud potuit obtinere cum Rege, nisi ut ea quae sub ipsius castrum terminum habebat, reciperet, in quibus cum genitrice adhuc superstito moraretur.

E
CAP. XII
Urbes Char-
berti subigit:

CAP. XVI

S Praetexta-
tum Episc. Ro-
tomagensis
restituit
ex iudicio
Episcoporum

CAP. XVII

in Promatum
Episc. ad
quoniam
viam redigit:

Comitante vero Rege apud urbem Parisiacam, venit quidam pauper dicens: Audi Rex verba oris mei. Noveris enim quia Paraulfus cubicularius quondam fratris tui, quaerit te interficere. Audivi enim consilium ejus, ut eunte te matutina oratione ad Ecclesiam, aut cultro appeteret, aut hasta transfoderet. Obstupefactus autem Rex, misit vocari eum. Quo negante de his, Rex metuens, armis se valde munivit, nec penitus ad loca sancta vel ullo, nisi vallatus armatis atque custodibus procedebat. Paraulfus autem non post multum tempus mortuus est. Cum autem clamor fieret magnus adversus eos, qui potentes cum

CAP. XVIII
invidiosus sibi
sunt intelli-
git:

Rege

CAP. XIX
invidiosus sibi
mandat

A Rege fuerant Chilperico, scilicet quod abstulissent vel villas vel res reliquas de rebus alienis, omnia quae injuste ablata fuerant, Rex reddi praecipit. Fredegundem quoque Reginam ad villam Rothojalensem, quae in Rotomagensi termino sita est, abire praecipit. Spontique sunt eam omnes meliores natu regni Chilperici Regis : ibique relinquentes eam cum d Melanio Episcopo, qui de Rotomago submotus fuerat, ad filium ejus se transtulerunt, promittentes quod ab eis studiosissime nutritur.

Fredegundem obligavit :
d

CAP. XXXIII
Chilpericum
hazrelein
nauit .

dat privatim
monit :

14 Posthac Gunthramnus Rex arcersiri nepotem suum Childebertum jubet, et data in manu Regis Childeberti hasta, ait : Hoc est iudicium quod tibi omne regnum meum tradidi. Ex hoc nunc vade, et omnes civitates meas tamquam tuas proprias sub tui juris dominationem subijce. Nihil enim, facientibus peccatis, de stirpe mea remansit, nisi tu tantum qui mei fratris es filius. Tu enim haeres in omni regno meo succede, ceteris exbarredibus factis. Tunc relicto omnibus, assumpto seorsum puero clam locutus est, prius obtestans diligentissime ne secreta colloquio ulli hominum panderetur. Tunc indicavit ei, quos in consilio haberet aut sperneret a colloquio : quibus se morderet, quos vitaret, quos honoraret muneribus, quos ab honore depelleret. Deinde cum ad convivium convenissent, cohortabatur Gunthramnus Rex omnem exercitum, dicens : Videte, o viri, quia finis Childebertus jam vir magnus effectus est : videte et cavete, ne eum pro parvulo habeatis. Relinquitte nunc perversitates atque praesumptiones quas exercetis, quia Rex est, cui vos nunc deservire debetis. Haec et his similia locutus, per triduum epulantes atque jocundantes, multisque muneribus loquentes, cum pace discesserunt. Tunc ei reddidit Rex Gunthramnus omnia, quae pater ejus Sigihertus habuerat.

commendat
exercitum :

etque beneficia
dedit :

CAP. XL
thesaurus dicit
pauperibus et
ecclesiam .

origo
nomen
Childebito.

15 Leudegisilus Dux cum thesauris omnibus Gundobaldi, ad Regem venit : quos postea Rex pauperibus et ecclesiis erogavit. Adprehensa vero uxore Mummoli, inquirere Rex cepit, quid thesauri, quos ille congregaverant, devenissent. Sed illa cognoscens virum suum interfectum fuisse, et omnem jactantiam eorum prorsus in terram commisso, omnia pandit, dixitque multum adhuc apud urbem Avinionensem anni atque argenti esse, quae ad Regis notitiam non venissent. Statimque misit Rex viros, qui haec deferre deberent eum uno puero, quem valde creditum Mummolis habens, haec ei commendaverat. Abvenientes autem acceperant omnia, quae in urbe relicta fuerant. Erant autem ducenta et quinquaginta talenta argenti fuisse : alii vero amplius quam triginta. Sed haec, ut ferunt, de reperto antiquo thesauro abstulit. Quod Rex divisum cum Childeberto Rege nepote suo, partem suam maxime pauperibus est largitus : nulli enim nihil amplius quam ea quae de parentibus habuerat, relinquens.

a S. Polinectus, alius Polinectus Martyr Melitense, colitur xiii Februario, ubi vasa ejus Acta dedimus, et pejus in ejus tempore ostendimus punctos esse. b intelliguntur bailesunda soror Brunchildis, anteaque miterica Childerici, tum hujus pater Sigihertus, patris Chilperici, et hujus filii Meroveus et Chlodoveus ritus consuevit, seu patris fratres. — c Colitur, s. Proctatus 21 Febr. ad quem diem omnia examinantur d Melanias sive Melanias, ejecto S. Prateslato, Sedem inuenerat.

PARS III.

S. Gunthramni pietas, elemosynae: reverentia erga Episcopos Aurelian exhibita, et Pietatis erga nepotes mortuos.

Igitur Gunthramnus Rex anno xxiv regni sui de Cabillono progressus, Nivernensem urbem aggreditur. Invitatus enim Parisios veniebat, ut Chilperici filium, quem jam Chlotharium vocitabat, a sacro re-
Martii. T. III.

us
cap 1

generationis fonte deberet excipere. Digressus vero a Niverno ad Aurelianensem urbem venit, inagnum se tunc civibus suis praebens : nam perdomos eorum invitatus abibat, et prandia data libabat, multum ab ab his muneratus, muneraque ipsis profusa benignitate largitus est. Sed cum ad urbem Aurelianensem venisset, erat ea die solemnitas B. Martini, id est, iv Nonas mensis quinti : processitque in obviam ejus immensa populi turba cum signis atque vexillis, canentes laudes. Et hinc lingua Syrorum, hinc Latinorum, hinc etiam ipsorum Judaeorum in diversis laudibus varie concrepabat, dicens : Vivat Rex, regnumque ejus in populis annis innumeris dilatetur. Judaei vero qui in his laudibus videbantur esse participes, dicebant : Omnes gentes te adorent, tibi que genuflectant, atque tibi sint subditae. Unde factum est, ut celebratis Missis, cum Rex ad convivium resideret, diceret : Vae genti Judaicae, male et perfidae, ac subdolo semper sensu viventi. Ob hoc enim mihi, inquit, hodie laudes adulatorias acclamabat, ut me cunctae gentes quasi Dominum adorarent, ut Synagogam eorum, quae dudum a Christianis diruta est, juberem ope publica sublevari : quod inhibente Domino nunquam ero facturus. O Regem admirabili prudentia clarum. Sic intellexit dolositatem haereticorum, ut ei penitus non valerent subripere, quae erant postmodum suggesturi. Jam enim, meliunte epulo Rex locutus est Sacerdotibus qui aderant, dicens : Rogo, ut in domo mea, crastina die vestram promerear benedictionem, fiatque mihi salus in ingressu vestro, ut ex hoc salvus fiam, cum super me humilem vestrarum benedictionum verba defluerint. Haec eo dicente, omnes gratias agentes epulo expleto surreximus.

D
EX DIST.
GREG. TUR.
Ab Aurelian-
nen vibus
excipitur
letissimis
acclamantibus :

Judaeis non
favet .

E

Episcopus
revertitur :

17 Mane autem facto, dum Rex loca Sanctorum orationis gratia visitaret, ad metatum nostrum advenit : erat enim ibi basilica a S. Avidi Abbatis, cujus in libro miraculorum meminimus. Surrexi gavisus, fateor, ad occursum ejus, et data oratione deprecor, ut in mansione mea eulogias B. Martini dignaretur accipere. Quod ille non respuens, benigno animo ingressus, hausto poculo, admontis nobis, ad convivium laetus accessit. Tunc ablatis Rex manibus, accepta a Sacerdotibus benedictione, ad mensam resedit laeto vultu et hilari facie, quasi nihil de contemptu suo fuisset effatus. Interea jam melio prandii peracto, jubet Rex ut Diaconum nostrum, qui ante diem ad Missas Psalmum responsorium dixerat, canere juberem. Quo canente, jubet iterum mihi, ut omnes Sacerdotes qui aderant, per meam commotionem datis ex officio sui singulis Clericis, coram Rege juberentur cantare. Per me enim secundum Regis imperium admoniti, quisque ut potuit in Regis praesentia Psalmum responsorium decantavit. Cum autem ferenda proferrentur, dixit Rex : Argentum omne quod cernitis, Mummoli illius perjuri fuit : sed nunc, gratia Domini tribuente, in nostram dominationem translatum est : nam quidem ex eo catinos, ut istum majorem cernitis, jam concidi, et non exinde amplius quam hunc et alium de centum septuaginta libris reservavi. Et quid amplius quam ad opus quotidianum necesse est me retinere ? Non ego, quod pejus est, alium filium praeter Childebertum habeo, cui satis sit de thesauris quos ei pater reliquit, et quae jam de hujus miserimi rebus, ipse Avenione inventae sunt, transmittere curavi. Reliqua vero pauperum et ecclesiarum erunt necessitatibus tribuenda.

CAP. II
lora sancta
obit :

Gregorium
Episc. Turo-
nensem invisit :

CAP. III
F
inter pranden-
dum mandat
qui Psalmos
cantari.

thesaurus
asserit nisi
pauperibus
et ecclesiam :

18 Unum vos tantummodo, Sacerdotes Domini, deprecor, ut pro filio meo Childeberto Domini misericordiam exoretis. Est enim vir sapiens atque utilis, ut de multorum annorum aetate vix ita cantus hominis reperiri possit ac strenuus. Quia si hunc Deus

CAP. IV

A his Gallis concedere dignabitur, fortassis spes erit de eodem gentem nostram, que valde exinanita est, posse consurgere. Quod fieri juxta ejus misericordiam non diffido, eo quod tale fuerit pueri natiuitatis præsagium. Nam in die sancto Pasche stante fratre meo Sigiberto in ecclesia, procedente Diacono cum sancto Evangeliorum libro, nuntius Regi aduenit, una que vox fuit pronuntiantis lectionem Evangelicam, ac nuntii dicentis : Filius natus est tibi : unde factum est ut omnis populus in utraque annuntiatione proclamaret pariter : Gloria Deo omnipotenti. Sed baptismum in die sancto Pentecostes accepit, et Rex nihilominus in die sancto Dominicæ Natiuitatis est elevatus. Unde si oratio vestra prosequitur, poterit hic Domino annunciate regnare. Hæc Rex dicente, omnes orationem fuderunt ad Dominum, ut utrumque Regem ejus misericordia conservaret. Adjecitque Rex : Verum mater ejus Brunichildis me minatur interimere : sed nihil mihi ex hoc formidinis est : Dominus enim qui me eripuit de manibus inimicorum meorum, et de hujus insidiis liberabit me.

19 Rex igitur in crastinum in venationem progressus est : quo redeunte, Garacharius Comes Burdegalensis atque Bladastex a nobis representati sunt : qui in basilica S. Martini confugium fecerant, pro eo quod Gundobaldo conjuncti fuissent. Nam cum prius pro his deprecatus, nihil obtinere potuissem, hæc in sequenti locutus sum : Audiatur, o Rex, potestas tua : ecco a Domino meo in legatione ad te directus sum, sed quid renuntiabo ei qui me misit, cum nihil mihi respondi reddere velis ? At ille obstupefactus ait : Et quis est Dominus tuus, qui te misit ? Cui ego subridens, B. Martinus, inquit, misit me. Tunc ille jussit sibi representari viros : sed cum in ejus conspectu venissent, multas eis perfidias ac perjuriam exprobravit, vocans eos sapientius Vulpes ingeniosas : sed restituite eos gratiæ suæ, reddens quæ illis ablata fuerant. Adveniente quoque die Dominico, Rex ecclesiam ad spectanda Missarum solennia petit : fratres vero Consacerdotesque qui aderant, locum Palladio Episcopo ad agenda festa præbuerant. Quo incipiente prophetiam Rex interrogat, quis esset ? Cumque Palladium Episcopum inhiasse pronuntiassent, statim comotus Rex ait. Qui mihi semper infidelis et perfidus fuit, ille nunc sacra verba prædicabit ? Egre diu pressus ab hac ecclesia, ne inimicum meum audiam prædicantem : et hæc dicens, egredi ce pit ecclesiam. Tunc conturbati Sacerdotes de fratris humilitate, dixerunt Regi : Viditans enim cum convivio tuo aderso, ac de ejus manu te benedictionem accipere : et cur cum nunc Rex aspernatur ? Si enim scissemus tui exoriam, declinassetis utique ad alium, qui hæc agere delinisset. Nunc si permittis, celebrat quæ cupit : in posterum autem si aliquid opposueris, canonice sanctionis censura tibiatur : jam enim Palladius Episcopus in sacrum cum grandi humilitate discesserat. Tunc Rex jussit eum revocari, et sic quæ agere cuperat, expedivit.

20 Post hæc Rex Parisius venit, et coram omnibus loqui coepit, dicens : Germanus meus Chilpericus moriens dicitur filium reliquisse : ejus nutritores matre deprecante petierunt, ut eum de sancto lavacro in Dominicæ Natiuitatis solennitate deberem excipere : et non venerunt. Rogaverunt deinceps ut ad sanctum Pascha baptizaretur : sed nec tunc allatus est infans. Deprecati sunt autem tertio, ut ad festivitatem S. Joannis exhiberetur : sed nec tunc venit. Moverunt itaque me per tempus sterile de loci oculi habitumam : veni igitur, et ecce absconditur, nec ostenditur mihi puer : unde quantum intelligo nihil est quod promittitur, sed, ut credo alicujus ex leudibus nostris sit filius : nam si de stirpe nostra fuisset, ad me utique fuisset deportatus. Ideoque no-

veritis, quia a me non suscipitur, nisi certa de eo cognoscant indicia. Hæc audiens Fredegundis Regina, conjunctis Prioribus regni sui, id est, tribus Episcopis et trecentis viris optimis, sacramenta dederunt hunc a Chilperico Rege generatum fuisse : et sic suspicio ab animis Regis ablata est.

21 Denique cum interitum Merovei atque Chlodovei sepius lamentaretur, nesciretque ubi eos, postquam interfecerant, projecissent, venit ad Regem homo qui diceret : Si mihi contrarium in posterum non habetur, indicabo in quo loco Chlodovei cadaver sit positum. Juravit Rex nihil ei molestum fieri, sed potius muneribus ampliari. Tunc ille, Veritatem, inquit, me loqui, o Rex, ipsa ratio quæ acta est comprobabit. Nam quando Chlodoveus interfectus est, ac sub stillicidio oratorii cujusdam sepultus, metuens Regina, ne aliquando inventus cum honore sepeliretur, jussit eum in alveum Matrone fluminis projici. Tunc intra capsum, quod opere meo ad capiendorum piscium necessitatem preparaveram, reperi. Sed cum ignorarem quisnam esset, a cesarie proluxa cognovi Chlodoveum esse : apprehensusque in humeris ad litus detuli, ibique eum espitæ superposito tumulavi. Ecce salvatis artibus quod volueris effice. Quod cum Rex comperisset, confingens se ad venationem procedere, detectoque tumulo reperit corpusculum integrum et intactum : una tantum pars capillorum quæ subter fuerat jam defluerat : alia vero enim ipsis crinibus flagellis intacta durabat : cognitumque est, hunc esse quem Rex intento animo requirebat. Convocato igitur Episcopo civitatis cum Clero et populo ac cereorum innumerabilium ornatu, ad basilicam S. Vincentii detulit tumulandam, non minus plangens nepotes mortuos, quam cum videret filios proprios jam sepultos. Post hæc misit Pappolum Carnotenæ urbis Episcopum, qui Merovei cadaver requirens, juxta Chlodovei tumulum sepelivit.

22 Cum Rex maxima intentione Theodorum Episcopum iterum persequi conaretur, et Massilia jam in Childeberti Regis dominationem revocata fuisset, ad discedendas causas Ratharius illic quasi Dux a parte Regis Childeberti dirigitur. Sed postposita actione, quæ ei a Rege injuncta fuerat, Episcopum vallat, fidejussore requirit, et ad presentiam Regis Gunthramni direxit, ut scilicet ad Synodum, quæ Matiscone futura erat, quasi ab Episcopis damnandus adesset. Theodorus vero Episcopus a Gunthramno Rege detentus est : sed nihil ei Rex nocuit. Igitur legatus ad nepotem suum Childebertum Rex dirigit, qui morabatur tunc ad castrum Confluentis, quod ab hoc nomen accepit, pro eo quod Mosella Rhenusque amnes pariter confluentes in eodem loco jungantur. Et quia placitum fuerat, ut Trevas Campanie urbe n de utroque regno conjungerent, Sacerdotibusque de regno Childeberti congruam non fuit, Felix legatus salutatione præmissa ostensis litteris ait : Patruus tuus, o Rex, diligenter interrogat, quis te ab hac promissione retraxit, ut Sacerdotes regni vestri ad Concilium, quod simul decreveratis, venire differrent : an forsitan mali homines aliquam inter vos discordiæ radicem faciunt pallulare ? Tunc vocato secretus Felice legato, Childebertus Rex rogavit, dicens : Deprecor Dominum et patrem meum, ut Theodoro Episcopo nihil injuriæ inferat : quod si fecerit, confestim inter nos scandalum germinabit, erinusque discordia impediens disjuncti, qui debemus amorem tenendo esse pacifici. Accepitque et de illis causis responso, legatus discessit. Interim dies plerumque advenit, et Episcopi ex jussu Regis Gunthramni apud Matisconensem urbem collecti sunt. His diebus Gunthramnus Rex graviter aegrotavit, ita ut putaretur a quibusdam non posse prorsus evadere : quod

D
fit certior :

CAP. X
Chlodoveum
et Meroveum
filios Chilperici curam
homine
sepeliri :

E

CAP. XII

Theodorum
Episc. Masi-
lensem deti-
net

F
nec nocet
CAP. XIII

intercedente
Childeberto :

CAP. IX
in Synodo
Matisconensi

EX HIST
GREG. TUR.
pe. il. veles
pro Ch. lae.
berto :

CAP. VI
Con. item
Burdegalen-
sem altumque :

ob honor. m
S. Martini

in gratiam
suscepit,

CAP. VII

egre fert
Missam
celibrari ab
Episc. Sancto-
nico olim
hoste,

sed interce-
dentibus
Episcopis
acquiescit :

CAP. IX

de Chlotarii
natiuitate,
dubis

A quod credo providentia Dei fuisset : cogitabat enim multos Episcoporum exilio detrudere. Theodorus itaque Episcopus, ad urbem suam regressus, favente omni populo cum laude susceptus est.

remittit.

a hic est S. Aethus Abbas Melitensis in agro Carnulensi, cujus corpus in solivum Aurelianense translatum est, ubi et Childelbertus S. Gonthramus patruus in ejus memoriam extruxit ecclesiam. Colitur 17 Junii. b Ea erat Ingundis Regis filia Chariberthi soror quæ S. Hermenigildum martirem ad fidem Catholicam convertit.

PARS IV

Inimicitia et bellum cum Leuvigildo et Reccaredo Regibus Gothorum. Acta cum Childeberto Rege ejusque filiis

Ingundis a viro cum Imperatoris exercitu derelicta, dum ad ipsum Principem cum filio parvulo duce-retur, in Africa defuncta est et sepulta. Leuvigildus vero Hermenigildum filium suum quem ante dicta mulier habuit, morti tradidit Quibus de causis commo-tus Gonthramus Rex, exercitum in Hispanias destinat, dicens : Prius Septimaniam provinciam ditioni nostræ sublece, quæ Gallias est propinqua. Indignum est, ut horrendorum Gothorum terminus usque in Gallias sit extensus. Tunc commoto omni exercitu regni sui, illic dirigit. Gentes vero quæ ultra Ararim Rhodanumque et Sequanam commanebant, cum Burgundionibus junctæ, Ararica Rhodaniticæque littora, tam de fructibus quam de peco-ranis valde depopulati sunt. Multa homicidia, incen-dia, prædasque in regione propria facientes, sed et ecclesias demolientes, Clericos ipsos cum Sacerdoti-bus ac reliquo populo ad ipsas sacratas Deo aras interimites, usque ad urbem Nemausum processerunt. Similiter et Biturici, Sanctonici cum Petrago-ricis, Engolismensibus, et reliquarum urbium populo, qui tunc ad ante dicti Regis imperium pertinebant, usque ad Carcasonam urbem devecti, similia mala gesserunt. Sed cum ad urbem accessissent, reseratis sponte ab habitatoribus portis, nullo resistente ingressi nescio quo cum Carcasonensibus scandalo commoti, urbem egressi sunt. Tunc Terentius, Comes quondam urbis Lemovicine lapide de muro projecto percussus, occubuit, cujus caput truncatum est ad vindictam adversariorum, et urbe delatum est. Ex hoc omnis populus timore perterritus, ad propria regredi destinans, universa reliquit, quæ vel per viam ceperat, vel quæ secum adduxerat. Sed et Go-thi per occultas insidias multos de his spoliatis interemerunt : exinde in Tholosanorum manus incidentes, quibus dum perperet multa intulerant mala, spoliati ac caesi vix propria contingere potuerunt. Hi vero qui Nemausum aggressi fuerant, devastantes universa regionis, succensis domibus, incensis segetibus, discissis olivetis, vinitisque succis, nihil melius nocere potentes ad alias urbes progressi sunt. Erant enim valde munitæ, et de cibis ac reliquis neces-sariis ad plene referte, et horum urbana depopulan-tes, in bes minus irrumperere valuerunt. Tunc et Nice-tius dux cum Arvernus in hac expeditione commotus, cum reliquis urbes adsedit. Sed cum minus valeret, ad castrum quoddam pervenit : dataque fide, sponte inclusi reserantes portas, eos creduli tanquam pa-cificos susceperunt. Illi vero ingressi, postposito sa-cramento, præsidia cuncta diripiunt, animas in captivitate subdentes. Tunc accepto consilio unus-quisque ad propria est regressus : tantaque per viam seclera, homicidia, prædas, direptiones per regio-nem propriam gesserunt, ut ea usquequaque memo-rari perlongum sit. Veruntamen quia segetes provin-ciarum igitur ab hisdem succensis dicimus, fame atque inedia pereuntes, per viam reliquebantur exanimis, nonnulli in fluminibus demersi, plerique in seditionibus interempti sunt. Ferebant enim amplius quam

CAP. XXVIII
De S. Hermenigildum
Leuvigildum
bellum indicit.

in Septima-niam militum
exercitum,

sed ab impetu
celerata

punitum et
castrum

et 3 millibus
annis in
recessum,

quinque millia in his stragibus fuisse peremptos. Sed non eos qui remanserant, coerebat aliorum interitum Tunc et Arverne regionis ecclesiæ, quæ viæ publicæ propinque erant, a ministeriis denudatæ sunt. Nec fuit terminus male faciendi, nisi cum ad propria singuli pervenerunt.

D
EX IUST.
GREG. TUR.

24 Quibus reversis, magna Gonthramum Regem amaritudo cordis obsedit. Duces vero supradicti exercitus ad basilicam S. Symphoriani Martyris expetierunt. Veniente itaque Rege ad ejus solennitatem, representati sunt sub conditione audentiæ in postmodum future. Postea vero quatuor convocatis Episcopis, necnon et majoribus natu laicorum, duces disontere cepit, dicens : Qualiter vos hoc tempore victoriam obtinere possumus, qui ea quæ patres nostri consecuti sunt, non custodimus. Illi vero ecclesias ædificantes, in Deum spem omnem ponentes, Martyres honorantes, Sacerdotes venerantes, victorias obtinuerunt, gentesque adversas, divino optulante adjutorio, in ense et parva sapius subdiderunt. Nos vero non solum Deum non metuimus; verum etiam sacra ejus vastamus, ministros interficimus, ipsa quoque Sanctorum pignora in ridiculo discerpimus ac vastamus. Non enim potest obtineri victoria, ubi talia perpetrantur. Ideo manus nostræ sunt invalidæ, ensis tepescit, nec clypeus nos, ut erat solitus, defendit ac protegit. Ergo si hoc mee culpe adscribitur, jam id Deus capiti meo restituat. Certo si vos regalia jussa contemnitis, et ea quæ præcipio implere differtis, jam debet securis capiti vestro submergi. Erit enim documentum omni exercitui, cum unus de prioribus fuerit interfectus : verumtamen jam experiri debemus quid agi oporteat. Si quis justitiam sequi destinat, jam sequatur : si quis contemnit, jam ultio publica cervicis ejus immineat. Satius est enim, ut pauci contumaces pereant, quam ira Dei super omnem regionem dependeat innoxiam. Hæc Rege dicente, responderunt Duces : Bonitatis tue magnanimitas, Rex optime, narrari facile non potest : qui timor tibi in Deum sit, qui amor in Ecclesias, quæ reverentia in Sacerdotes, quæ pietas in pauperes, quæ-ve dispensato in egenos : sed quia omnia, quæ gloria vestra profert, recta veraque esse censentur, quid faciemus, quod populus omnino in vitium est dilapsus, omnemque hominem agere que sunt iniqua delectat? Nullus Regem metuit, nullus Ducem, nullus Commitem reveretur : et si fortassis alium ista displicent, et ea pro longevitate vitæ vestræ emendare conatur, statim seditio in populo, statim tumultus exoritur, et intantum unusquisque contra Seniores sua intentione grassatur, ut vix se credat evadere, si tandem silere nequiverit. Ad hæc Rex ait : Si quis sequitur justitiam, vivat : si quis legem mandatumque nostrum respicit, jam pereat : ne nos diutius hoc blasphemum prosequatur.

sanctæ Inge-miscit.

E
de remedio
consultat :

F

25 Post hæc Childeberto Regi filius natus est, qui a b Magnerico Treverorum Episcopo de sacro fonte susceptus, Theodelbertus est vocitatus : de quo tantum gaudium Gonthramus Rex habuit, ut statim legatos dirigens, multa ei munera transmitteret, dicens : Per hunc enim Deus erigere Francorum regnum propria majestatis sue pietate dignabitur, si huic pater, aut ipse vixerit patri. Anno denique c undecimo regni Childeberti Regis, legati iterum de Hispaniis venerunt, pacem petentes : sed nihil certi obtinentes, regressi sunt. Cum autem legati de Hispaniis crebro ad Regem Gonthramum venirent, et nullius pacis gratiam obtinere potuissent, sed magis inimicitia pullularet : Rex Gonthramus Albigensem urbem nepoti suo Childeberto reddidit. Post mortem Leuvigildi Hispanorum Regis, Richaredus filius ejus fœdus iuit cum Gointha, relicta patris sui, eum-

b
c. XXXVII
Liber ubi
natum Theo-
delbertum
patrem Child-
berthi,

c
Gothicum
pocum non
admittit

CAP. XLV

que

A que ut matrem suscepit. Hæc enim erat mater Brunichildis Reginae, matris Childeberti junioris. Richaredus vero de alia uxore erat filius Leuvieldi : denique cum noværa habito consilio, legatos ad Gunthramnum Regem atque Childebertum dirigit, dicens : Pacem habete nobiscum, et ineamus foedus, ut adjuti prasidio vestro, cum necessitas poposce- rit, simili nos conditione intercedente caritate muniamus. Venientes vero Legati qui ad Gunthramnum Regem directi erant, apud Matascense oppidum jussi sunt residere : ibique transmissis viris Rex causas cognovit, sed recipere noluit verba eorum : unde talis postmodum inter eos inimicitia pullulavit, ut ad civitates Septimanie nullam de regno ejus transire permitterent. Hi vero qui ad Childebertum Regem venerunt, cum caritate recepti sunt, datisque muneribus accepta pace cum muneribus sunt regressi.

26 Interea advenit festivitas S. Marcelli, quæ apud Urbem Cabillonensem *d* mense septimo celebratur, et Gunthramnus Rex adfuit : verum ubi peractis solenniùs ad sacrosanctum altarium communi- candi gratia accessisset, venit quidam quasi aliquid suggesturus. Qui dum properat contra Regem, culter de manu delabitur. Apprehensoque repente, alium cultrum evaginatum in manu ejus reperit. Nec mora, eductus a basilica sancta, vincetus et tor- mentis addictus, contortur se emissum ad interficiendum Regem, dicens : Sic enim tractavit qui me misit : quia cognovit Rex multorum in se odia ag- gregato, et suspectus ne percutiatur, omnino se a suis vallari præcipit, nec reperitur aditus qualiter ad eum cum gladiis possit accedere, nisi in ecclesia, in qua securus et nihil metuens stare dignoscitur, transverberetur. Sed et his de quibus locutus fuit apprehensis, multis interemptis, hunc verberatum plagis dimisit vivum, quia nefas putavit, si is qui ab ecclesia eductus fuerat, trancaretur. Eo anno Chil- deberto Regi alius filius natus est, quem Veranus Cabellonensis Episcopus suscipiens a lavacro, Theoderici nomen posuit. Erat enim eo tempore ipse Pontifex *e* magnus virtutibus profluitus, ita ut ple- rumque infirmis signum Crucis imponens, statim sanitati, tribuente Domino, restauraret.

27 Post hæc Rauchingus conjunctus cum Prioribus regni Chlotharii filii Chilperici, conflingens se quasi tractaturum de pace, ut inter terminum utriusque regni nulla intentio aut directio gereretur, consilium habuerunt, ut scilicet interfecto Childeberto Rege, Rauchingus cum Theoderto seniore ejus filio, regnum Franciæ teneret. Urso vero ac Bertho- fredus, juniore filio nupèr genito, qui Theodericus cognominatur, ad se suscepto, et excluso Gunthra- mo Rege, reliquum regni teneret; multa etiam con- tra Brunichildem Reginam frementes, ut eam in contumeliam redigerent, sicut prius fecerant in vi- ditate sua. Rauchingus ergo summum elatus poten- tia, et ut ita dicam ad ipsius regalis sæptri se jac- tans gloriam pervenire, iter præparat ad Childe- bertum Regem accedendi, ut consilium quod inierat posset explere. Sed pietas Domini hæc verba in aures Gunthramni Regis prius imposuit. Qui missis nuntiis clam ad Childebertum Regem, omnes ei molitiones has in notitiam posuit, dicens : Accelera velociter, ut videamur a nobis : sunt enim causæ quæ agi debeant. At ille diligenter inquirens quæ ei nuntiata fuerant, veraque esse cognoscens, accessit Rau- chingum jussit.

28 Iterum misit Gunthramnus Rex ad nepotem suum Childebertum, dicens : Mura omnes abscen- dant, et veni ut te videam : est enim certe neces- sitatis causa, tam pro vitæ nostræ commodo, quam pro utilitatibus publicis, ut videamur a nobis. Hæc

ille audiens, adsumpta matre cum sorore et conjuge ad occursum patris destinat. Rex vero Gunthram- nus cum nepote suo ac Reginis, pacem firmavit, datis sibi invicem muneribus, ac stabilitis causis publicis, epulati sunt pariter. Laudabat enim Do- minum Gunthramnus Rex, dicens : Refero tibi ma- ximas gratias, omnipotens Deus, qui mihi præsti- disti ut videre merear filios de filios meo Childeber- to : unde non me puto usquequaque a tua majestate relictum, qui mihi hæc præstitisti, ut videam filios filii mei. Tunc Dynamium et Lupum Ducem redditus Rex Childebertus recepit, Cadurcum Brunichildij Reginae refulit. Et sic cum pace et gaudiis iterum atque iterum Deo gratias agentes, conscriptis pactio- nibus se remunerantes et osculantes, regressus est unusquisque ad civitatem suam.

29 Igitur eo tempore in Hispania Richaredus Rex compunctus miseratione divina, convocatis Episcopis religionis suæ ait : Cur inter vos et Sa- cerdotes illos, qui se Catholicos dicunt, jugiter scandalum propagatur, et cum illi per fidem suam signa multa ostendant, vos nihil tale agere potes- tis? quæ de re convenite queso simul, et discussis utriusque partis credititatibus, quæ vera sunt co- gnoscamus : et tunc intelligens veritatem Richare- dus, postposita altercatione, se Catholice legi sub- didit, et accepto signaculo beate Crucis cum Chris- tianis inactione, creditit Jesum Christum Filium Dei æqualem cum Spiritu sancto regnantem in se- cula seculorum Amen. Post hæc Richaredus lega- tionem ad Gunthramnum atque ad Childebertum direxit pacis gratia, ut scilicet sicut in fide se asse- rebat unum, ita et caritate se præstaret unitum. Sed a Gunthramno Rege repulsi sunt dicente, Qua- lem mihi fidem promittere possunt, aut quemadmo- dum a me credi debent, qui nepotem meam Ingudem in captivitatem tradiderant, et per eorum insidias, et vir ejus interfectus est, et ipsa in peregrinatione defuncta? Non recipio ergo legationem Richaredi, donec me Deus ulcisci jubeat de his inimicis.

a Ingundis Sigeberti Regis filia, Chariberti soror, S. Hermenigildem maritum ad fulem Catholicum convertit. — b S. Magnericus colitur 25 Julii — c Is est annus 586. — d Die 3 Sep- tembris. — e De victibus et marcadis S. Vicentii habemus vana Acta, illustranda ad 31 Novemb.

PART V
Pacta S. Gunthramni cum Childeberto. Alia præclare gesta.

A nno a XII Regis Childeberti, cum ad occursum ejus usque Metensem urbem properassemus, jussi sumus ab Gunthramno Rege in legationem ac- cedere : quem apud urbem Cabillonensem reperimus, dicentes : Salutem uberrimam niti tibi gloriosissimus nepos tuus Childebertus, o melyte Rex, immensas referens gratias pietati tuæ, quod a te jugiter com- monetur, ut ex galet quæ et Deo placeant, et tibi sint accepta, et populo congrua. De his vero quæ locuti simul fuistis, omnia implere promittit, nequidquam se de pactioibus quæ inter vos conscriptæ sunt, irrumperere pollicetur. Et Rex ad hæc ait : Non si- militèr ego, gratias ago, quod taliter irrumpitur, quod mihi promissum est. Pars mea de urbe Silvanectensi non redditur : homines quos pro utilitate mea, quia mihi infensi erant, migrare volui, non permisertunt : et quomodo dicetis, quod nihil de pactionibus scri- ptis transcendere vult dulcissimus nepos meus? Et nos ad hæc : Nihil vult contra pactiones agere illas, sed omnia implere promittit, ita ut de præsentis, si ad divisionem Silvanectensem vis mittere, nec tar- detur; statim enim recipies tuum. De hominibus vero quos dicis, nomina scripta tradentur, et omnia quæ promissa sunt implebuntur. Hæc nobis lo- quentibus

EX HIST
GREG TUR.
LIB IX
CAP. I
ne quidem
cum Recaredo.

CAP. III
libertur a
sicario.

CAP. IV
Nascitur et
Theodericus
præcipuus

conspiratio-
nem in necem
Childeberti

mirè intelligit
etque indicat.

CAP. X
excipit Chil-
debertum
cum suis,

D

CAP. XI
Pactiones
conscribiti
curat et latum
dimittit :

CAP. XV
Recaredum
ad fidem
Catholicam
convertit

E

CAP. XVI
et pacem
prentem ob-
cedens S.
Hermigildi
non admittit.

F

CAP. XX
Excipit
Leontium
invidiosum
S. Gregorium
Turonensem

mandat
partionem
relegi.

A quentibus, pactionem ipsam relegi Rex coram adstantibus jubet.

31 Cum in Christi nomine præcellentissimi Domini Gunthramnus et Childebertus Reges, et gloriosissima Domina Brunichildis Regina, b Andelaum caritatis studio convenissent, ut omnia quæ undecumque inter ipsos scandalum poterant generare, pleniori concilio definirent; id inter eos mediantibus Sacerdotibus atque Proceribus, Deo medio, caritatis studio seclit, complacuit, atque convenit, ut quamdiu eos Deus omnipotens in præsentī seculo superesse voluerit, fidem et caritatem puram et simplicem sibi debeant conservare. Similiter quia Dominus Gunthramnus juxta pactionem, quam cum bone memorie Domino Sigeberto inerat, integram portionem, quæ est de regno Chariberti, illis fuerat consecutus, sibi diceret in integrum redhiberi; et pars Domni Childeberti, ea quæ pater suus possederat, ad se vellet ex omnibus revocare: id inter ipsos constat fixa deliberatione finitum, ut in illam tertiam portionem de Parisiensi civitate cum terminis et populo suo, quæ ad Dominum Sigebertum de regno Chariberti conscripta pactione pervenerat, cum castellis Duno et Vindocino, et quidquid de pago Stampensi, vel Carnoteno in pervio illo antefatus Rex cum terminis et populo suo perceperat, in jure et dominatione Domni Gunthramni, cum eo quod superstitē Domino Sigeberto de regno Chariberti antea tenuit, debeant perpetuallter permanere: pari conditione civitates Meldonenses, et duas portiones de Silvanectis, Turonos, Pictavos, Abrincatas, c Vicium Juliensem cum d Consorannis, Lapurdo et Albige Domnus Childebertus Rex cum terminis a præsentī die suæ vindicet potestati. Ea igitur conditione servata, ut quem Deus de ipsis Regibus superstitem esse præcepit, regnum illius, qui absque filiis de præsentī seculo luce migraverit, ad se integritatem jure perpetuo debeat revocare, et posteris suis, Domino auxiliante, relinquere. Illud specialiter placuit per omnia inviolabiliter conservari, ut quidquid Dominus Gunthramnus Rex filie suæ e Chlothildi contulit aut adhuc, Deo propitiante, contulerit, in omnibus rebus atque corporibus, tam in civitatibus quam agris vel redditibus, in jure et dominatione ipsius debeant permanere: et si quid de agris fiscalibus vel speciebus atque præsidio pro arbitrii sui voluntate facere, aut quidquam conferre voluerit, in perpetuo, auxiliante Domino, conservetur, neque a quocumque ullo unquam tempore convellatur, et sub tuitione ac defensione Domni Childeberti, cum his omnibus que ipsam transitus genitoris sui invenerit possidentem, sub omni honore et dignitate secunda debeat possidere.

32 Pari conditione reponitur Dominus Gunthramnus, Rex, ut si (ut habet humana fragilitas, quod Divina pietas non permittat, nec ille videri desiderat) contigerit Dominum Childebertum, eo superstitē, de hac luce migrare, filios suos Theodorium, et Theodericum Regem, vel si adhuc alios ipsi Deus dare voluerit, ut pius pater sub sua tuitione et defensione recipiat, ita ut regnum patris eorum sub omni soliditate possideant: et genitricem Domni Childeberti, Domnam Brunichildem Regnam, vel filiam ejus Chlodosindam, germanam Domni Childeberti Regis, quamdiu intra regionem Francorum fuerit, vel ejus Reginam Faleubam, tanquam sororem bonam, et filias in sua tuitione et defensione, spiritali dilectione recipiat, et sub omni honore et dignitate cum omnibus rebus earum, cum civitatibus, agris, redditibus, vel cunctis titulis, et omni corpore facultatis, tam quod præsentī videntur tempore possidere, quam quod adhuc Christo Prasule juste potuerint augmentare, sub omni se-

curitate et quiete possideant: ut si quid de agris fiscalibus vel speciebus atque præsidio pro arbitrii sui voluntate facere, aut cuiquam conferre voluerit, fixa stabilitate in perpetuo conservetur, nec a quibuscumque voluntas illarum ullo tempore convellatur. De civitatibus vero, hoc est Burdegala, Lemovica, Cadureo, Bernarno et Begorra (quas Gailesindam germanam Domni Brunichildis, tam in dote, quam in f morganegebā, hoc est, matutnali dono, in Franciam venientem, certum est adquisisse: quas etiam per judicium gloriosissimi Domni Gunthramni Regis, vel Francorum, superstitibus (Imperico et Sigeberto Regibus, Domna Brunichildis noscitur adquisisse) ita convenit, ut Carducam civitatem cum terminis et cuncto populo suo, Domna Brunichildis de præsentī in sua proprietate percipiat: reliquas vero civitates ex hac conditione superius nominatas Dominus Gunthramnus, dum advixit, possideat, ita ut quamdiuque post ejus transitum, in dominationem Domne Brunichildis hereditumque suorum cum omni soliditate, Deo propitio, revertantur. Nec superstitē Domino Gunthramno, neque a Domna Brunichilde, neque a filio suo Childeberto Rege illiusque suis, quolibet ingenio, vel tempore repertantur. Simili modo convenit, ut Silvanectum Dominus Childebertus in integritate teneat, et quantum tertia Domni Gunthramni exinde delata competit, de tertia Domni Childeberti, quæ est in g Rossotensi, Domni Gunthramni partibus compensetur.

33 Similiter convenit, ut secundum pactiones inter Dominum Gunthramnum et bonæ memoriæ Dominum Sigibertum initas, leudes, illi, qui Domino Gunthramno post transitum Domni Chlotharii sacramenta primitus præbuerunt, et si postea convincuntur se in parte alia tradidisse de locis ubi commanere videntur, convenit ut eam rem removeri. Similiter et qui post transitum Domni Chlotharii conviruntur Domino Sigiberto sacramenta primitus præbuisse, et se in aliam partem transulerunt, modo simili removeantur. Similiter quidquid antefati Reges ecclesiis aut fidelibus suis contulerint, aut adhuc conferre cum justitia, Deo propitiante, voluerint, stabiliter conservetur, et quidquid unicumque fidelium in utriusque regno per legem et justitiam redhibetur, nullum ei præjudicium patiat, sed liceat res debitas possidere atque recipere. Et si aliquid cyicumque per interregna sine culpa sublatum est, amicitia habita restauretur. Et ite eo quod per munificentiæ præcedentium Regum unusquisque usque ad transitum gloriosæ memoriæ Domni Chlotharii Regis possedit, cum securitate possideat: et quod exinde fidelibus personis ablatum est, de præsentī recipiat. Et quia inter præfatos Reges pura et simplex est in Dei nomine, concordia illigata, convenit ut in utroque regno utriusque fidelibus, tam pro causis publicis quam privatis, quicumque voluerit ambulare, pervium nullis temporibus detegatur. Similiter convenit, ut nullus alterius fides nec sollicitet, nec venientes excipiat: quod si forsitan pro aliqua amissione partem alteram crediderit expetendam, juxta qualitatem culpæ excusati reddantur. Hoc etiam huic addi placuit pactioni, ut si qua pars præsentia statuta sub quacumque caliditate, tempore quocumque transcendiderit, omnia beneficia tan reponissa quam in præsentī collata amittat, et illi proficiat, qui inviolabiliter omnia superscripta servaverit; et sit de sacramentorum obligatione in omnibus absoluta. His itaque omnibus definitis, jurant partes per Dei omnipotentis nomen et inseparabilem Trinitatem vel divina omnia, ac tremendum diem judicii, se omnia, quæ superius scripta sunt absque ullo dolo malo vel fraudis ingenio

Quæ ipse ex regno Parisiensi Childeberti debet habere:

et filie suæ Chlothildi possit dare

addit, ut Childebertus moriatur, pactionem illorum, genitricis, sororis, uxoris:

D
EX HIST
GREG TOR.

E

utque rata sint jura clientium.

dona ecclesiis vel aliis facta.

F

omne trans-
gredientibus
signatur:

A ingenio inviolabiliter servaturos. Facta pactione sub die quarto Calendis Decembris anno h vicesimo sexto regni Domini Gunthramni Regis, Domini Childelberti vero duodecimo anno.

EX HIST GREG TCR. h

explorat suam cum Frigidundo antestium :

permittit nuptias Chlodovici in matrimonium Bege :

34 Lectis igitur pactionibus, ait Rex, Iudicio Dei feriar, si de his quicquid transcendero quae hic continentur. Et conversus ad Felicem, qui tunc nobiscum legatus advenerat, ait : Dic, o Felix, jam enim plenissime connexuisti amicitias inter sororem meam Brunichildem, et inimicam Dei et hominum, Fredegundem. Quo negante, ego dixi : Non debitet Rex, quia ille amicitiae inter easdem custodiuntur, quae ante hos annos plurimos sunt ligatae : nam certe scias, quia odium, quod inter illas olim statutum est, adhuc pullulat, non arescit. Utinam tu, o Rex gloriosissime, minus cum ea caritatem haberes. Nam, ut saepe cognovimus, dignius ejus legationem quam nostram excipis. Et ille, Scias inquit, Sacerdos Dei, quia sic ejus legationem suscipio, ut caritatem nepotis mei Childelberti Regis non omit- tam. Nam ibi amicitias ligare non possum, de qua saepius processerunt, qui mihi vitam praesentem auferrent. Haec eo dicente, Felix ait : Pervenisse ad gloriam vestram credo, quod Richaredus legationem ad nepotem vestrum direxit, quae septem vestram Chlodovindam filiam fratri vestri ei in matrimonium postulavit : sed ille absque vestro consilio nihil exinde promittere voluit. Rex ait : Non est optimum ei, ut illic nepos meus ambulet, ubi soror sua est interfecta : sed nec illud rationabiliter complacet, ut non ulciscatur mors nepotis meae Ingundis. Felix respondet, Multum se exinde excusare voluit, aut sacramentis, aut quibuslibet aliis conditionibus iussisset : tantum vos consensum praebeto, ut ei Chlodovinda, sicut postulat, desponsetur. Rex ait : Si enim nepos meus implet, qui in pactionibus conscribitur, et ego de his facio voluntatem ejus. Promittentibus nobis eum omnia impleturum, ad- jecit Felix : Deprecatur etiam pietatem vestram, ut ei solatium contra Longobardos tribuatis, quod iter expulsi de Italia, pars illa quam genitor suus vendidit vivens, ad eum revertatur, reliqua vero pars per vestrum suumque solatium Imperatoris ditionibus restituitur. Respondit Rex, Non, inquit, possum in Italiam exercitum meum dirigere, ut ultra eos morti tradam : gravissima enim lues Italiam nunc devastat.

negat exercitum in Italiam mittere,

B

35 Et ego : Indicasti etiam nepoti vestro, ut omnes regionis Episcopi in unum conveniant, quia multa sunt quae debeant indagari : sed juxta consuetudinem canonum, placebat gloriosissimo nepoti vestro, ut unusquisque Metropolitanus cum Provincialibus suis conjungeretur : et tunc quae irrationabiliter in regione propria fiebant, sanctione sacerdotali emendarentur. Quae enim emissa extat, ut in unum tanta multitudo conveniant? Ecclesiae fides periculo ullo non quatitur : haeresis nova non surgit. Quae erit ista necessitas, ut tanti debeant in unum conjungi Domini Sacerdotes? Et ille, Sunt multa, inquit, quae debeant discerni, quae injuste gesta sunt tam de incestis, quam de ipsis quae inter nos aguntur cassis. Sed praecipue illa Dei emissa extat omnibus major, ut inquirere debeatis, cur Praetextatus Episcopus gladio in ecclesiam fuerit interemptus. Sed et de his, qui pro luxu in nequuntur, debet esse discussio, ut aut victi sanctione Sacerdotali debeant emendari, aut certe si innocentes inveniuntur, palliae error criminis inferantur. Tunc jussit, ut in Kalendis mensis quarti hae Synodus prolongaretur. Et his diebus, ad ecclesiam processimus : erat enim dies illa Dominicae Resurrectionis sollemnitas. Diebus igitur Missis, convivio nos adseruit, quod fuit non minus oneratum in foveculis, quam lectiva opulentum. Semper eum Rex de

perit in Simodo

fultrari de corde S. Praxertali e tuo lucerna vna Sacerdotum corrigenda :

Deo, de aedificatione ecclesiarum, de defensione pauperum sermonem habens : ridebat internum spiritali joco delectans : addens etiam unde et nos aliquid lecitiae frueremur. Dicebat enim et haec verba : Utinam mihi nepos meus promissi custodiat, omnia enim quae habeo, ejus sunt : tamen si eum scandalizat illud, quod legatos Chlotharii nepotis mei suscipio, numquid demens sum, ut non possim temperare inter eos, ne scandalum propageetur? Novi enim id magis incidere quam in longius promulgare : dabo enim Chlothario, si eum nepotem meum esse cognovero, aut duas aut tres in parte aliqua civitates : ut nec hic videatur exhaereditari de regno meo, nec huic inquietudinem praeparare quae isti reliquero. Haec et alia locutus, dulci nos affectu fovens, ac muneribus onerans, discedere jubet, mandans ut ea semper Childelberto Regi insinuentur, quae vitae ejus commoda fient.

D in prandio de rebus sacris loquitur :

et haereticis rerum suarum

o Is est annus 588. — h Andelaum, aliquibus Andelovium, vulgo Andelot in agro Bassinico et Lingonico, quae dicto tunc ubi Ruogundis erat. Apud Fredegundam cap. 38 exercitus Lingonis dirigitur per Andelaum, Mesio castris castris, Tullum. — c Vicus Julienus in Vasconia ad fluvium Idurum, unde nunc Adurnus, vulgo Aire, clauvanum urbis Episcopatus. d Cruscraunum vulgo urbs S. Lucerii ejusdem Vasconiae Episcopatus, ubi etiam Lapurdum in Comitatu Bigorrensi. Reliquae urbes satis nota sunt. — e Chlodobergu sorore mortua, haec vestabat Dro sacra puella. — f Morganzilla, seu Morgenghela saepius in Legibus antiquis reperitur est donatio nuptialis fieri soluta ante convitium nuptiale tempore : ex vate Teutonice Morgen mare seu matutinum tempus, et gab seu gave donum. — g Videtur Busnatum dici inter Matronam et Albam fluvios Campaniae. — h Is est annus Christi 587. — I Anni 588.

E

PARS VI

Illustres Regis virtutes et miracula : Chlotharius de fonte suscipitur.

Ipsa autem Rex, ut saepe diximus, in elemosynis magnis, in vigiliis atque jejuniis promptus erat : nam tunc forebatur Massilia a lue inguinarum valde vastari : et tunc morbum usque ad Lugdunensem vicum, Octavianum nomine, fuisse celeriter propitatum. Sed Rex, acsi bonus Sacerdos, providens remedia quibus eicatrice peccatorum vulgi menderantur, jussit omnem populum ad ecclesiam convenire, et rogationes summa cum devotione celebrari : et nihil aliud in usu vescendi nisi panem hordeaceum cum aqua munda assumi, vigiliisque ullesse instanter omnes jubet : quod eo tempore ita gestum est. Per triduum enim ipsius elemosynis largius solito praecurrentibus, ita de cuncto populo formidabat, ut jam tunc non Rex tantum, sed etiam Sacerdos Domini putaretur : totam spem suam in Domini misericordiam transfundens, et in ipso factans cogitationes quae ei superveniebant, a quo eas effectum tradi tota fidei integritate putabat. Nam celebre tunc a fidelibus ferebatur, quod mulier quaedam, cujus filius quartano typo gravabatur et in strato anxius decubabat, accessit inter turbas populi usque ad tergum Regis, abruptisque clam regalis indumenti fimbriis, in aquam posuit, filioque bilendum dedit : statimque restincta febre sanatus est. Quod non habetur a me dobitur, cum ego ipse saepius larvae, energia famulante, nomen ejus invocantes audierim, ac criminum propriorum gesta, virtute ipsius discernente, fateri.

CAP. XXI Rex dedit elemosynis vigiliis, jejuniis

ea suis praecurribit

et aet miracula :

37 Anale quoque Dux, dum conjugem in aliam villam pro exercenda utilitate dirigit, in amorem puellulae ejusdem ingenio ruit : et facta nocte erapulatus a vino, misit pueros, ut detrahentes puellulam, cum thoro ejus adirent. Illa quoque repugnante, et violenter in ejus mansionem deducta, dum eam aliquis cadent, sanguinis unda ex narium meatibus decurrente perfunditur. Unda factum est, ut ipse quoque stratus Ducis antedicti hoc rivo eruentaretur, quam et ipse pugnis, colaphis, aliisque ictibus verberatam in unam suscepit, et statim oppres-

CAP. XXVII

puellam quae Ducem, ne stultorum patere, occidit.

A sus somno dormire cœpit. At illa extensa manu trans caput viri gladium reperit : quo evaginato, caput Ducis, velut Judith Holofernis, ietu virili libravit. Illo quoque voces emittente, concurrunt famuli : quam cum interficere vellent, exclamavit ille, dicens : Ne faciatis quiesco : ego enim peccavi, qui vim castitati inferre conatus sum. Nam, hæc quæ pudicitiam studuit conservare, omnino non pereat. Hæc dicens, spiritum exhalavit. Cumque super eum familia cuncta lamentaretur, adjutorio Dei eruta puella domum egreditur, et per portam Cabillonensem urbem adit, quæ est sita ab eo loco quasi millia xxxv : ibique basilicam S. Marcelli ingressa. Regis prostrata pedibus, cuncta quæ pertulerat pandit. Tunc Rex misericorsissimus non solum ei vitum donavit, verum etiam præceptionem tribui jussit, ut in verbo suo posita, a nullo unquam parentum defuncti illius in aliquo molestiam pateretur. Verum tamen hoc Deo præstante cognovimus, quod puellæ castitas non est ab ereptore sævo ullatenus violata.

contra amicos
Duce defendit

38 Brunichildis quoque Regina jussit fabricari ex auro ac gemmis miræ magnitudinis clypeum, ipsamque cum duabus pateris ligneis, quas vulgo Bacchion vocant, eisdemque similiter ex gemmis fabricatis auro, in Hispaniam regi mittit : in qua Ebreghisilum, qui sæpe ad ipsam Regionem legationis gratia accesserat, direxit. Quo abeunte, nuntiatum est Regi Gunthramno, dicente quodam, quia Brunichildis Regina ad filios Gundobaldi munera dirigit. Quod Rex audiens, jussit custodias arduas per vias regni sui fieri, ita ut nullus penitus præterire possit, qui non discederet. Inquirebant etiam in hominum vel vestimentis vel calcamentis aut in reliquis rebus, si occulte litteræ portarentur. Ebreghisilus vero Parisius accedens cum his speciebus, ab Ebrochario Duce comprehensus, ad Gunthramnum deducitur : dixitque ei Rex : Non sufficit, o infelissime hominum, quod impudico consilio Ballomerem illum, quem Gundobaldum vocatis, ad conjugium accessistis, quem manus mea subegit, qui voluit ditioni suæ regni nostri superare potentiam : et nunc filius ejus munera mittit, ut ipsos iterum in Gallias provocetis ad jugandum? Ideoque non accedes quo volueris, sed morte morieris : quia contraria est legatio tua genti nostræ. Illo quoque recusante, non se his verbis esse communem, sed potius ad Richardum, qui Chlodobundam sororem Childeberti Regis sponsare debuerat, hæc munera mitti : credidit Rex loquenti, et dimisit eum, abique in itinere, quo directus fuit cum ipsis muneribus.

CAP XXVIII

delatum quasi
munero ferret
Gundobaldi
filii,

graciter
arguit :

infans em
reperitum
dimittit.

39 Interea Childebertus Rex exercitum movet, et Italiam, ad debellandam Longobardorum gentem, cum eisdem pergere parat. Sed Longobardi his auditis legatos cum muneribus mittunt, dicens : Sit amicitia inter nos, et non pereamus, ac dissolvamus certum ditioni tuæ tributum, ac ubicumque necessarium contra inimicos fuerit, ferre auxilium non pigebit. Hæc Childebertus Rex audiens, ad Gunthramnum Regem legatos dirigit : qui ea quæ ab his offerebantur, in ejus ambus intirarent. Sed ille non obvis de hac conventia, consilium ad confirmandam pacem præbuit. Childebertus vero Rex jussit exercitum in loco residere : misitque legatos ad Longobardos, ut si hæc quæ promiserant confirmarent, exercitus reverteretur ad propria : sed minime est impletum. a Aptacharius Longobardorum Rex legationem ad Gunthramnum Regem cum hujuscemodi verbis direxit : Nos, piissime Rex, subjecti atque fideles vobis gentique vestræ, sicut patribus vestris, sumus et esse desideramus : nec discedimus a sacramento quod prædecessores nostri vestris prædecessoribus juraverunt. Nunc autem desistite a persecutione nostra, et sit pax nobis et concordia, ut ubi

Sacer
Childeberto
pacem cum
Longobardis,

necessarium fuerit contra inimicos auxilium præbeamus, ut vestra scilicet nostraque gente salvata, ac nos pacificos cognoscetes, terreantur magis adversarii, qui in circuitu obstrepunt de amicitia, quam de nostra discordia gratulentur. Pacifico hæc Gunthramnus Rex verba suscepit, misitque eos ad nepotem suum Childebertum Regem.

D
EX HIST.
GREG. T. I. B.

40 Post hæc Fredegundis legatos ad Gunthramnum Regem mittit, dicens : Profriscatur Dominus meus Rex usque Parisius, et accessito filio meo nepote suo, jubeat eum baptismatis gratia consecrari : ipsi quoque de sancto lavaero exceptum, tanquam alumnus proprium habere dignetur. Hæc audiens Rex, commotis Episcopis, id est b. Etherio Lugdunensi, c. Sigrio Augustunensi, Flavioque Cabillonensi, et reliquis quos voluit, Parisius accedere jubet, indicans se postmodum secuturum. Fuerunt etiam ad hoc placitum multi de regno ejus, tam domestici quam Comites, ad præparanda regalis expense necessaria. Rex autem deliberatione acta, ut ad hæc deberet accedere, pedum est dolore prohibitus. Postquam autem convaleuit, accessit Parisius : exinde ad Rotolensem villam ipsius urbis properans, evocato puero jussit baptisterium præparari in vico d. Nempudoro. Dum autem hæc ageretur, legati Childeberti Regis accesserunt ad eum, dicens : Non enim ista nuper nepoti tuo, Childeberto pollicitus eras, ut cum inimicis ejus amicitias colligares? Sed in quantum certimus, nihil de promissione tua custodis : sed potius quæ promiseras prætermittis : et puerum istum in urbis Parisiæ cathedra Regem statuis. Judicabit enim Deus, quia non reminisceris quæ ultro pollicitus es. Hæc iis dicentibus, Rex ait, Promissionem quam in nepotem meum Childebertum Regem statutam habeo, non omitto. Nam illum non oportet scandalizari, si consobrinum ejus, filium fratris mei, de sancto suscipiam lavaero : quia hæc petitionem nullus Christianorum debet abnovere : eamque ego, ut Deus manifestissime novit, non calliditate aliqua, sed in simplicitate puri cordis agere cupio, quia offensam divinitatis incurrere formido. Non est enim humilitas genti nostræ, si hic a me excipiat. Si enim Domini proprios famulos de sacro fonte suscipiant, cur et mihi non liceat propinquæ parentem excipere, ac filium facere per baptismi gratiam spiritalem? Abscedite nunc et nuntiate Domino vestro : partem quam tecum pepigi, custodire cupio illibatam, quam si tuæ conditionis noxa non omiserit, a me prorsus omitti nequibit. Et hæc dicens legatis discedentibus, Rex accedens ad lavaerum sanctum obtulit puerum ad baptizandum. Quem excipiens, Chlotharum vocitari voluit, dicens. Crescit puer, et hujus sit nominis executor, ac tali potentia polleat, sicut ille quondam, cujus nomen indeptus est. Quo mysterio celebrato, invitatum ad epulum parvulum multis muneribus oneravit. Similiter et Rex ab eodem invitatus plerisque diis refectus abscessit, et ad Cabillonensem urbem redire statuit.

CAP XXX

Parisius ad
baptismum
Chlotharii
necedit :

b
c

d
E

legatis
Childeberti
obstrictibus
satisfacit :

et Chlotharium
ex fonte
suscepit.

a Aulharus dicitur Paula Juceno et Ammonio. Annus labebatur 15 Childeberti, ac Christi 500. — Etherium in Libanis peculiaribus Ecclesie Lugdunensis inter alios sanctos solitum jam olim tanquam sanctum invocari scribit Ramaldus in Inducto Sanctorum Lugdunensium : quem consule. — c S. Sigisus cultus 27 Augusti. — d alius Nempudoro, in qua parochia, septem ferme millibus Parisius distante, nata est S. Genovefa : uti utraque hujus Vita habet ad 11 Januarii

APPENDIX

Ex Chronico Fredegarii.

Gunthramnus Rex Francorum cum jam annos 24, Burgundie regnum bonitate plenus feliciter regebat, cum Sacerdotibus utique Sacerdotis instar se ostendebat, et cum laudis erat apertissimus, elemosynam pauperibus large tribuens, tanta prosperi-

d

tatis

EX HIST GREG. TOB. b Gunthramnus ob bonitatem a multis gentibus laudatur ecclesiarum et monasterium S. Marcelli constituit

A tatis regnum tenuit, ut omnes etiam vicinæ gentes amplissimas de ipso laudes haberent. Anno b xxiv. regni sui divino amore ecclesiam B. Macelli (ubi ipse pretiosus requiescit in corpore, in suburbano Cabilonensi, sed tamen in Sequano est territorium) mirifice et solemner edificari jussit, ibique monachus congregatis monasterium condidit, ipsamque Ecclesiam rebus plurimis ditavit. Synodum xl. Episcoporum fieri præcepit, et adinstar institutionis monasterii Sanctorum Agnensium (quod temporibus Sigismundi Regis ab Avitio et ceteris Episcopis, ipso Principe jubente, fuerat confirmatum) hujus Synodi conjunctione monasterii S. Marcelli Gunthramnus institutionem firmandam curavit. Hoc anno Gundobaldus cum solatio Mummoli et Desiderii mense Novembri partem regni Gunthramni præsumpsit invadere, et civitates evertere, Gunthramnus Leudigildum Comitens stabili, et Egilanem Patricium cum exercitu contra ipsos direxit. Gundobaldus terga vertens, Combanem civitatem latebras dedit, et inde de rupe ab Osone Duce præcipitatus interit.

debellat Gundobaldum

2 Cumque Gunthramno perlatum fuisset, eo quod frater suus Chilpericus esset interfectus, festinans perrexit Parisios, ibique Fredegundem cum filio Chilperici Clothario ad se venire præcepit, quem in Riolo villa baptizari jubet et eum de sancto lavacro excipiens in regnum patris firmavit Anno xlii regni Gunthramni Mummoli Senovæ jussu Gunthramni interficitur, uxorem ejus Synodum una cum omnibus thesauris ejus Dominus domesticus et Valdamars Camerarius Gunthramno presentant.

Clotharium de sacro fonte excipit

3 Anno xxviii. regni Domini Gunthramni alius filius Childeberti, nomine Theodoricus natus nuntiatur. Gunthramnus cum Childeberto pacem firmat dum Andelaum conjunxit. Inlucinat et soror, et conjunx Childeberti regis pariter fuerunt, ibique speciali conventione inter Dominum Gunthramnum et Childebertum fuit conventum, ut regnum Gunthramni post ejus discessum Childebertus assumeret.

Mummolum cuius interficitur.

ad propria revertitur. Anno xxvii. ejusdem regni Lengisetus a Gunthramno Patricius partibus Provincie ordinatur, quod filius Childeberti Regis Theodobertus natus fuisset nuntiatur. Eo anno nimia inundatio fluminum in Burgundia fuit, ut eorum terminos nimium transcendere. Ipsoque anno Siagrius Comes Constantinopolim jussu Gunthramni in legatione pergit, ibique fraude patricius ordinatur. Coepit quidem, sed ad perfectionem hæc fraus non pervenit. Anno xxviii. regni Domini Gunthramni alius filius Childeberti, nomine Theodoricus natus nuntiatur. Gunthramnus cum Childeberto pacem firmat dum Andelaum conjunxit. Inlucinat et soror, et conjunx Childeberti regis pariter fuerunt, ibique speciali conventione inter Dominum Gunthramnum et Childebertum fuit conventum, ut regnum Gunthramni post ejus discessum Childebertus assumeret.

D misit contra Gothos militum.

Constantinopolim

cum Childeberto pacem firmat

pugna infelicitate contra Gothos

post eclipsim solis mortuus 23 Martii.

3 Anno xxix. Gunthramni exercitus in Hispaniam ejusdem jussu dirigitur, sed negligentia Bosonis, qui caput exercitus fuit graviter a Gothis exercitus ille trucidatur. Anno xxxii. regni Gunthramni, ita a mane usque ad mediam diem sol minoratus est, ut tertia pars ex ipso vix appareret. Anno xxxiii. regni Gunthramni v. Kal. April. ipse Rex moritur, sepultus est in ecclesia sancti Marcelli, in monasterio quod ipse construxerat.

a annus indicatur 593, quo S. Gunthramnus viduus tertio anno vivit. — In Anno 594, reliqua de hoc monasterio supra relata sunt. — c. Quis hic per modum alterius Appendicis possent addi de S. Gunthramno a Leuca mandato per S. Soranum eremitam Leyi potestatem in hujus Vita a nobis edita 1 Februarii cap. 3 pag. 201, et a Philippo Labbe inserta in 2 Novæ bibliothecæ pag. 687 et seqq. sed quia auctor hujus Vitæ, ut tam præmonemus, aliquot seculis junior est, non omnem habet rerum narrationum certitudinem.

D. P.

DE S. HILARIONE JUNIORE ABBATE MONASTERII PELECETES, APUD GRÆCOS.

xxviii MARTII. A S. Josepho Hymnogr. celebratus,

S i qualem Vita sua scriptorem habuit magnus Hilarion, ille tota Palæstina imo orbe universa nobilissimus, xxi Octobris recalcitans, talem etiam nuncta fuisset hujus junioris spectatissima sanctitas; quis, quando, ubi et quomodo vixerit, quantis miraculis meruerit præcipuum dei hujus apud Græcos cultum, palam cunctis foret: nunc obscuras quasdam sequi cogitatur umbros, in ecclesiastici Officii vobis descriptus a S. Josepho Hymnographo, illo qui xv Julii colitur S. Theodori Studite frater, et cum eadem virtutibus, doctrina, et insigni claruit confessione intra sæculi xi annos xx ac xxx, cujusque famulari fuisse fertur ecclesiasticis, quis pinguet, cantionibus acrosticha emectere, illaque nominis sui additamento sub formam quadam modo sigillare: quod non regne de altero Josepho, unius quadrupulo enciter junure, ac fere extempante Poeta, intellectus posse credit Simon Wagenerichius noster in Prolegomenis ad Maroniam Græcorum pietatem nam 22 vnde collegit Hilarionem saltem hanc die post annum dece misse aut ne ad hunc quidem pervenisse.

proprium apud Græcos officium habet

2 Et autem ex dictis omni eriguntur sumatur ad Institutionem subsistentem, magnam tamen ex hisdem monumentum habebimus probandæ virtutis supra communem modum recte et venerationis hac de causa eadem ab hominibus delata: cujus ut hoc die prima, præter dictum officium, alterum habemus argumentum ex illa metrice Kalendarii, antequam quovis die Sanctum memorantis, versu ΟΥδὸς τῶν Παρισίων κειράτο ἐκάδι ποταμὸς Νεῖου ὀκτὰ μοῖρας Ηλιάριον προέχοντι.

videtur e legum excidisse,

3 Adit ei qualem Hierosolymitanum Typicum (ut illud Venetis excensum necnis Muræ festa exhibit) neque addit tantum, sed præponit etiam S. Stephanium Thaumaturgum: verum per errorem huc ex præcedenti

die relatum opinamur; hoc autem die solum Hilarion fuisse nominandum, de quo solo est tatus Officium canon, auctor, ut dicimus, S. Josepho: præter quem aliquod ejus elogium attingenda in Menæis extitisse suspicamur ex disticho, ejusmodi elygiis præmitti solito: sebz suscipimur tantum: ipsam autem hujusmodi est:

Δὸς Ἡλιάριον γὰρ τὸ γῆδιν σαρκίον
Τὴν μακαρίων ἕκαστος τῶν μακαρίων
Terrestre terre corpus Bilarion dedit,
Terras lentas incolens Beatorum.

F et cum titulo Thaumaturgi

4 Quod autem hoc loco creditur elogium ipsum illud esse videtur quod dir in Mani tum in excensis Menæis quam Synaxaribus MSS. Claromontanæ Mariani Parisiæ, Ambrosianis vobis Mediolani, et Taurinensibus, nec non in Chiffletiano atque ex eo quod in Cryptæ-ferrate monasterio est Basilii Imperatoris, invenitur sub cognomine Thaumaturgi sed ita ut in duobus postremis Hilarion nomen pro Hilarione legatur: quod etiam fit in versibus præfixis elygio Chiffletiano MS jam citato, qui sunt tales:

Ἐργὸν τὸν Ἡλίου ἵσταν ὄρασι
Οἱ θαυματούργου καὶ τρεῖς τετραμένους.
Hilaris Hilarium nescio naturæ virum,
Etiam in sepulchro quæ sit positus patrat.

reinstauratum esse ad 6 stat

Hæc a puero crucem Domini atolens in humeros, crucifixum ducem secutus est, et carnis appetitus subigens spiritui, multum a Deo accepit gratiam ad curandas quaslibet infirmitates et demones effugandos. Et tunc in aretissima cellula ipsam se concludens, extraque omnem tumultum positus et velut insensibilis absque passionibus effulgens, divinum Sacerdotii charisma suscepit. Multis autem annis in tali vite austeritate perseverans, omnibus admirabilis effectus est propter infinita sua miracula. Brutis

A tis namque imperitavit nata vastantibus, grandinis plagam stitit, procurrentem fluvium instar Elisæi divisit, arenam sanavit manum, cæco visum concessit, claudorunatque debiliū bases correxit, et alia plurima patravit miracula, ad gloriam veri Dei nostri, et sic pietosam animam suo tradidit Creatori. Quæ ex mox asserendis actis constat in eum, de qua hic agimus, tam apte quadrare, ut aliud nihil possit deesse videri, quam ut eum Menæis excusis et MSS. Synazarus addatur quod eidem nuntii sub titulo τῶν νεῶν Junioris additur, ἡγουμένος τῆς πόλεως τῆς πελαγονικῆς Ilegumenns monasteris Pelegete, sed non ubique eodem die, nam quod Menæa et MS. Basilianum Crypta-Ferrata, Chiffletianum item et Ambrosiana duo habent xviii, Martii, id in synacario Claromontana xxxvii Taurinensi xxix, in Mazariniano etiam xxx reperitur In Menologio quod Sirlus e Græco veritas ediditque Causis. Pelegetæ monasterium scribitur hoc præsentis die.

Monasterium quoque Pelegetæ :

videtur in Ana minori fuisse

Hoc porro Pelegetæ monasterium, Nom hujus Hilarionis (quem ab altero Dulmatiarum Hegumeno sexta Julii celebrato et simulter cognominato distinguas oportet) monasterium, inquam, Pelegetæ (Latine Dolariis redderemus) arbitramur in Asia fuisse, et quidem hodie procul ab Hellesponte : hoc autem indicatur us quæ ex S. Stephani Confessoris Vita ad 12 diem januarii protulimus, agentes de xxxviii Monachis sub Constantino Copronymo, quos Lachmodracon quidam, Asiam enim imperio obtinens, ex pio illo monasterio quod Pelegeta nuncupatur, abstractas, ad extremos Ephesi fines relegavit, et in veteris balnei fornice oculos extulxit, necusa monasterio, et ceteris iniquis crudeliter vexatis, quorum unum se fuisse S. Theosterictus commemorat, relatus a nobis xvii Martii, simili in causa sed non simili tempore vexatum hinc de quo agimus S. Hilarionem ex proferendis mox Officii ecclesiastici actis videbimus, in quibus expressis verbis dicitur, quod Deihonoreans imaginem inter persecutiones Martyrem se exhibuerit : au autem simili tempore talia sustinuerit non ausim dicere, Cetero quæ dicit de eo nunc passunt, quæis iudicis lectisque tam odis quam antiphonis intelliget : ex quibus primum Antiphonas ἄξιους Græci dicuntur verbotenus reddimus.

et ipse sub iconomachis videtur Confessor.

hæc eodem ex Menæis

ANTEPH. I. Vitam immaculatam, tolerantiam, mansuetudinem, caritatem non fictam, abstinentiam immodicam, stationem pervigilem, compunctionem divinam, fidem et spem firmam, in eadem cum reliquis passibilitate possidens, Pater, sicut Angelus vixisti, solo super terram corpore commorans, Beate Hilarion, legate animarum nostrarum ad Deum. II Terrestris Angelus et cælestis homo existens, vir sancte, possedisti fontem compunctionis, commiserationis flumen, pelagus miraculorum : et fidejussor factus pro peccatoribus, et tanquam oliva vere Deo fructifera oleo laborum tuorum exhilaras facies fideliter te laudantium, o Beate Hilarion. III. Mens tua divinis illustrata notionibus, corporearum passionum cohitus obtinuit principatum, et ab infimis hinc imperavit ferens characteres, expressit in seipsa divini pulchritudinem : itaque cooperante Spiritu sancto, totus summo in gradu deformis apparuit Pater noster Hilarion, gloria monachorum. IV Vitam tuam beatissimam consecrasti Christo, effectus vere iugitans ejus Sacerdos, o Sanctissime : quapropter post multos labores et sudores in tabernacula non terrena gaudens translatus es, et tunc derivas in nos fluenta emanationum.

Græcorum dicitur a

Hæc ita nunc S. Josephum audimus et simul hinc sperni interimus exemplum sinceram apud Græcos adorandum, quarum nobis toties faciunda est mentio Quas tu cave ne metrices poetarum legibus adstrictas putes : cantiones sunt, non curiosa : vulgus autem ad quos apte sunt videlicet naturam vulgum in ecclesia cantio-

Macti T. III.

nam initialia verba, singulis actis præfigi solita in Menæis, que nihil attinet Latine hic reddere. Ita enim se habent atque si novo alieni hymno, is aptando modulis quibus notissimus hymnus, Veni creator spiritus concini solet, præfigerentur ipsa hæc verba, solus toni significantivo : circa quem pronuntiatæ Odæ istæ cum nihil a solita differant oratione, nos quoque Latine eas dabimus penre verbotenus, quantum permittit Acrostichorum lex, certis litteris initialibus adstringens singularum stropharum initia : hæc enim hic volumus imitari, nec omittere Deipara invocatorias strophas, quibus Græci concludunt odas singulas, quemadmodum Latina Ecclesia hymnos suos omnes per Sanctissime Triados appellatorem terminat : nam et hæc ad Acrostichon constituendum faciunt : quod in præsentis festivitute hujusmodi pontificum cum ipsius auctoris nomine.

quam quoad actio tibi legimus imitatur Latine :

Σὺ τοὺς ἡλαροὺς ἀνίσσω τρόπου, Πάτερ, ΙΩΣΗΦ. quod totidem litteris Latine sic reddi potest.

Cantabo mores tuos hilares, Pater. IOSEP.

Ὡδὴ α'. Ἐν βῶθῳ κατέστρωσε ποσὲ.

Compatiens ac mitis exercitatione estectus, et spiritu commiserationis vere hilaris atque comis ; tua me intercessione dignare, Hilarion, ut in cordis hilaritate nunc tibi hymnos canam.

in his laudatur S. Hilarion

β infantia sanctificatus, Pater, tuamque tollens crucem secutus es Christum, et corporis passionibus abstinentia assidua atque oratione extenuans, magna earumdem tranquillitate fuisti exornatus, gratiis divinis usquequaque obediens, jugum ejus levissimum subivisti, Hilarion Sancte : et gravissimum peccati onus abiciens, o Beatissime, sanctimoniam assumpsisti. γ filium Deumque deprecans meorum peccatorum vincula dirumpe, o Castissima, et tyrannice mihi dominantem iniquitatem, semper Virgo prosterne, ut salvatus te æternam laudem, o inculpatissima.

a pietate.

δ juxta Officii Græci ritum aliunde quam ex Menæis accipienda, in usum non solet annuntari : inspicimus ex Pentecostario seu in Latine loquimur Ordinario de tempore accipi solere, ideoque nullam illius rationem in Acrosticho haberi.

Ὡδὴ γ'. Ἐξήγηθῆσεν ἔρημος.

δ instar solis resplendens tua vita, o Sancte cornicis radiis monachorum illustravit choros, et tabernaculum tenebras eflugavit.

ab exercitatione monastica,

zene hilaris corde et humilis spiritu extitisti, o Sancte, et divina plenus caritate affabilitatem perpetuam tenuisti.

ε onis ubertim stillantibus extinxisti prunas peccatorum : et sicut ante finem ita et post mortem deducis accurrentibus pelagus sanitatum, ad DEI. ζedere anima mea vulneribus, obsecro, et mentis motiones governa ad ejus voluntatem, qui ex te caro factus est, Virgo purissima.

F

Ὡδὴ δ'. Ἐλήθησας ἐκ πηθέων.

ε nulo irretorto contemplaturus Dei merentam pulchritudinem et radiis ab ea procedentibus illustrandus, nobiles in corde tuo disposuisti ascensus et alas menti addidisti.

Scripturarum scientia

ζ eludens divinarum eloquiorum arcana, scientiam ex us, Pater, divinam hausisti, et benigne tradidisti cunctis ad te venientibus, Hilarion.

η hilarabas corda appropinquantia tibi, tuum verborum suavitate : faciens enim ipse quidquid docebas, susceptibilem in commiserationis affectu sermonem habebas, o Beate. ad DEI.

θ tatur Dominus heram te dominantemque universorum, Immaculata : ex tuo enim utero carnem assumpsit, creaturam suam, redempturam Dominator.

A

Ὡδή ε' Μεσιτις Θεοῦ.

a carnis
maceratione,

Ꝙuptialeni tibi tuis ex laboribus vestem contexens, Sancte, induisti illam, et simul tenebrarum principem æterna amicisti confusione.

Ꝙoluptates carnis continentia extinxisti et mentis biliratem, Pater, per celestem gratiam suscepisti : omne morborum genus in hominibus sanans.

Ꝙuquam non sublato ad Deum manus tuæ, cacodæmonis impietatem destruxerunt, Pater, et omni infirmanti præstiterunt sanitatem. AD DEIP.

Ꝙunctorum facta et robur fideliū et firmamentum Sanctorum, o Intemerata, per te namque omnibus optima queque obtigerunt, et terrarum incolæ ascendunt in cælos.

Ὡδή ς'. Ἐν ἀβύσσῳ πταισμάτων.

a varietate
virtutum,

Ꝙoti mortificatus mundo, Hilarion, nunc resuscitatus ad celestia visis, et vivifica sanitatum semper exundans virtute,

Ꝙitii purus, Pater beatissime, mitis, sincerus, affabilis, sanctus, ad compunctionem facilis et spiritu hilaris, semper extitisti.

B Ꝙonatus affectu misericordis, et illo qui a pauperum dilectione est decore comptus, o admirabilis Hilarion, Germanus Dei servus apparuisti.

Ꝙuælitatis vitæ quanta quamque irreprensibilis tibi fuit ! quam honesti et gratiosi mores ! quam tremenda sunt, quotidie quam patras, prodigia, o Admirabilis ! AD DEIP.

Ꝙilariter beatificamus Deiparam in generationes generationum; velut thalamum Dei intemeratum, thronum igniformem cuncta gubernantis.

Ὡδή ζ'. Ἀνθήθρον πρόσχημα.

a victoris
contra damo-
nem

Ꝙecorporeum draconem romphasæ certaminum tuorum sauciasti et rotas delevisti, unde bravii locum donum accepisti miraculorum, ad sanandas animarum et corporum gravissimas infirmitates.

Ꝙenis instar rosis fuit sermo tuus, o Beate, pellens ardorem anxietatis his qui te, Pater noster adeunt cum fide, et qui tuis moribus illuminantur, o Sancte,

et suas
passiones,

Ꝙffectum dominam mentem effecisti, et velut triumphabundus Sanctus palam obtiniste regnum : alienigenas nationes exterminasti, o Sapiens, egistisque in fugam exitiales demonum passionem.

C

Ꝙulimū venti tentationum non concusserunt pectoris tui turrim, o Sancte : fundata enim erat supra petram dominicæ dilectionis, quæ subditus iudicis fusti divinum firmamentum. AD TIGRIT.

Ꝙæcelsa Trinitas hymnis te lauda, in Personis incomfusam et indivisam, in natura unitatem incomprehensibilem; unum Deum Dominum universorum, Patrem, Filium, et Spiritum sanctum. AD DEIP.

Ꝙymbolis te omnino præfigurabat prophetici spiritus gratia quondam; montem pinguem et sanctum portam salutarem, librum novissimum et arcam te cognominans, o Immaculata.

D

Ὡδή η'. Κήρυκος ποτέ παρὸς ἐν Βαβυλῶνι.

Ꝙæterlabentis vitæ gloriam et temporalem requiem derelinquens, Pater, nunquam amittendum decus et delicias minime fugaces accepisti in cælis, ubi nunc exelumas : Omnia opera Domini benedicite Domino.

a celesti
gratiam nunc
rebitur gloria,

Ꝙgens omnem in luctu vitam, beatitudinæ dignus effectus es et consolatione ea qua perfruuntur Sancti; et nunc in terra mansuetorum gaudens fixisti tabernaculum, velut prudens et sapiens, o Beate.

Ꝙna mors ante Deum pretiosa apparuit, Pater sanctissime : ipsius enim honorasti imaginem, et tyrannorum persecutiones sustinuisti, Beate, atque in hoc Martyres declaratus.

a confessione

Ꝙvidenter resolvisti mororem piscantium et implevisti venationem, qua prius fuerant frustrati, Pater, Deo tuas orationes, exaudiente, o Sacerdos sacratissime. AD DEIP.

Ꝙesera mihi portas penitentiæ, Deo Carissima, abluens passionum sordes et peccatorum maculas sapè labenti, et continuo impingenti, ac Deum ostendenti, o Immaculata.

E

Ὡδή θ'. Ἀνάργου γεννητορὸς ἡδὸς

Ꝙn tuo sepulcro scaturiunt sanitates, mananteque ex eo spiritu gratia siccatum imbres passionum, et pulso erroris spiritu omnium corda illuminantur, Hilarion sancte, qui te fideliter beatum prædicant.

et miralis

Ꝙoris suavitate piorum cunctorum animis pectoribusque afflatis, velut suavolens malum : et sicut rosa seu fragrans liliū effloruisti in prato monasticæ exercitationis, o Hilarion inclyte, te laudantium patrone.

Ꝙinceram mentem et vitam venerabilem, fidem veram et spem et caritatem habuisti, affectum compassionis, elemosynæ largitatem, humilitatem et mores non fictos, Hilarion gloriose, ornamentum monachorum.

Ꝙorta est hodie velut sol commemoratio tua, Pater, tuorum laborum jubare et miraculorum radiis vere illuminans corda piorum : nunc omnium in illa te fideliter collaudantium tu quoque recordare. AD DEIP.

et pæque feni
hujus lætitia

Ꝙreferimus tibi vocem Gabrielis lætantes, et ave dicimus domus Omnipotentis : AVE gloria Sanctorum AVE salus omnium, per quam divinitatis participes efficitur, o semper virgo Dei Mater.

F

Hactenus ille : satis intelligendum cunctis relinquens, non modo in omni virtutum genere præcellentem, in usque potissimum quæ monachum exornant, fuisse extremum; sed in vita ac morte egregius coruscasse miraculis, ex quibus unum in piscatorium frustra fatigantium gratiam patratum attingitur, vetera terminus generalibus involvuntur. Similiter indicatur prodigiosas quorumvis morborum curationes ab sepulcro Hilarionis referri salitas : tempus denique quo vixit Iconomachorum pollutum heresi fuisse, non obscure significatur in ode VII conjungente Democæ imaginis mentionem cum tribulationibus Hilarionis illius per tyrannos Ecclesiæ persecutores.

DE S. CONONE SEU CONO

MONACHO ORDINIS S. BASILII, NESI IN SICILIA.

a. u.

ANNO
MCCXXXVI
XXIII MARTII.S. CONONIS
templum.reliquiæ,
cultus sacer

11

28 Martii.

1 Septemb.

3 Junii.

Filia.

Nesús sive Nasus oppidum Siciliæ in diocesi Patensi ac latere insulæ Borvæli versus mare Tyrrhenum, in edito colle situm, aliquibus Naxos scribitur, sed hæc olim celebris urbs ad mare Ionium in ora Siciliæ Orientali fuit a Dionysio tyranno diruta. In dicto oppido Neso utus est S. Conon, aliquibus Conns : cujus corpus primum in sacrario S. Michaelis Archangeli humatum in eo multos annos servatum fuisse constans fama est, donec in paternis ædibus, quæ e sacrarii latere, in quibus natus aliusque, Cononi templum a memori posteritate statutum est, quod supra speluncam situm, in qua ejus Reliquiæ summa veneratione servantur : quo loco non minus gloriose ac vitam finierat, eximii civium officii colitur v Kalendas Aprilis, quo die ad Christum commigravit, et Kalendis Septembris quibus post mortem miraculorum initium fecit : sed in ecclesia Panormitana ejus Reliquiæ in Nonas Junii honorentur. Uti dictis verbis illa testatur Octavianus Cajetanus in *Animadversionibus ad Vitam S. Cononis*. Idem in *Martyrologio Siculo ad hunc xxviii Martii, ista habet*. In oppido Neso S. Cononis monachi ex ordine S. Basilii. Franciscus Maurolycus ista tradit : Apud Naxum sive Nesum Siciliæ oppidum S. Cononis, Basiliani monachi, abstinencia et sanctitate clari, tempestate Rogerii secundi anno Salutis MCCXXXVI. *Quæ eadem leguntur apud Molanum in Additionibus ad Usuardum et Felcanum, Ferrarius ejus meminit in Catalogo generali, et cum longiori encomio in Catalogo Sanctorum Italie. At Kalendis Septembris isti habet diem Cajetanus*. In Neso solennitas S. Cononis monachi, quod eo die miraculorum ejus initium fuit. *Cajetanus sequitur Ferrarius, sed in Notis ait floruisse circa annum Salutis MCCC sub Tancredo, quem ad hunc diem dicebat floruisse circa an. MCCXXXVI. Iterum in Junii Panormo S. Cononem Abbatem adscribit, dubitatque in Notis an hic idem cum Cono seu Conone monacho Ordinis S. Basilii, qui Nasii colitur, cum Acta non viderit : At Cajetanus, qui Panormi vixit, et omnia discussit, asserit falli Ferrarium, et unum eundemque esse Cononem, et ab aliquibus Abbatem dicebat.*

Vitam S. Cononis scripsit primum græce Anonymus monachus, quam Latinitate donavit Franciscus Maurolycus, et tomò II *Vitarum Sanctorum Siculorum* inseruit memoratus Cajetanus, sed dictione paululum concinnata, ut ait in *Notis*, addiditque ex eadem ceteros sua hausisse et auxisse, eosque esse Julianum Montefuscum ex familia Fratrum Minorum Observantium S. Francisci, Josephum, de S. Juliano Nesitanum Ordinis Cappucinatorum, Joannem Aragonam et Jacobum Muccionium Nesitanum Societatis nostræ Presbyterum. *Ex quibus Cajetanus aliquot miracula, quæ Vita subtruxit et nos ex illo damus.*

VITA

Auctore monacho Basiliano,

Ex Græcis codicibus versu.

a
F. Phil. genere
natus.
b
Math. 37, 33

Conon a patre milite ac nobili genitus, apud Nesum oppidum natus est b Rogerio Siciliæ Rege : adolescens cum illud ex Evangelis audiret, Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus : eo dicto permotus, monasticum habitum Divi Basilii suscepit. Precibus in cæde S. Michaelis dum vacat, peregrinationem instituere statuit ad

Hierosolymitanam urbem, et adjacentia loca, Christi Domini vestigiis consecrata. Quo tempore Hierosolymis morabatur, cum serpentem vidisset ad religiosi cujusdam guttur, vocemque excepisset, Astringe, et suffoca; statim hominem adit, monetque, ostento quod sibi fictum erat enarrato. Ille incensat se, multam pecuniam congestisse confessiones audiendo. Hic Conon verba illa ex Evangelis recitans : Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi aerugo et tinea demolitor, virum impulit persuasitque, ut quantum pecuniæ contraxerat gratisque acceperat, pauperibus gratis daret. In Siciliam exinde Conon regressus, cum parentes vita functos reperisset, patrimonium omne in egentis distribuit : et memor ipse divini effati, In sudore vultus tui vesceris pane tuo, agrorum cultu vivebat : unaque fructibus, quos perciperisset, pauperes sustentabat.

Interea puella quedam ex impuro adolescente prægnans, tormentis adacta a parentibus, instinctore dæmone, crimen in Cononem innoxium insciumque contulit : quem accusatum Præfectus oppidi flagellis cædi jubet. Lictoribus Cononem spoliantibus, cum vermis e cingulo ferreo decidisset (sub eo enim putrefacta caro verminaverat) inclinans se delapsam vermem resumpsit, et in locum, unde deciderat reddidit. Interrogantibus, quid egisset : Caruem meam respondit, in locum restitui suam. Quo illi viso, asperam vitæ Cononis rationem contemplati, rem ad Præfectum detulere : qui Cononem in cellam suam remisit, ac mulier, quæ Ilei virum criminata fuerat arrepta a dæmone, clamitabat : Non nisi per Cononem liberari posse : sed ob contumeliam torqueri se quam in Cononem falso rejecisset. Igitur ad Cononem adducta, ab eo liberata est. Præfecti Nesitanorum filius, apoplexia insanique correptus ad Cononem delatus, curatusque ab eo est, palmari verme ex aure ejus educto. Parentes Cononem statim convenere, eique gratias egere.

3 Ceterum cum Cononis labores remunerare præmiis vellet Deus, misit Angelum suum, qui visitans in cella Cononem, spiritum ejus in celum sustulit. Quo defuncto, campanæ in oppido Neso, nemine impellente, vi sua sonitum edebant. Exterriti prodigio oppidani, ad Cononem de re consulere, accurrunt : jam demortuum invenere : sed ex demortuo suavissimus odor afflabatur. In ejus manibus tabella erat, inscriptis precibus, quibus Conon Nesi liberationem a quovis furore ac tyrannide a Deo efflagitabat : ut qui dolore animum conflictati opem ejus invocarent, sanarentur : qui ejus ecclesiam et reliquias viserent, a dominio dæmonis in hac vita et in futuro seculo liberarentur. Obiit anno Domini c millesimo ducentesimo trigesimo sexto, quinto Kalend. Aprilis.

a *Advertit Cajetanus, plerosque oppidanorum memorare S. Cononis patrem ex familia Navicella, matrem ex Santapacia fuisse : quod plane rejicit, quod ex Aragonia seu Catalogia solum in Siciliam anno 1387 in Siciliam venissent primus Hugo Santapacia, filiusque Hughellus et Galecrinus in insulam cum Martino Rege traiecerint, atque ibi res præclare in bello gestas oppidis Butera, Lucolia, Vazido, Arpula et Leonium laen donati fuerint. Ex his Santapacia propagata ante annos quadraginta et amplius interit. — c Rogerius coronam Panormi suscepit 15 Maii 1129, mortuus anno 1152, vel ut alii anno 1154. — c Hinc liquet octogenario majorem obivisse, etiam si sub finem vite Rogerii Regis fuerit natus.*

habitu
S. Basilii
suscepit :Hierosolymis
Math. 6, 19enervat
avarum
Sacerdotem :
Gen. 3, 10falso a puella
prægnante
occlusus,
Ehanc a dæ-
mone arrepta
liberata :apoplexiam
tulit :ab Angelo
in celum
fertur,conspicuis
suscipitibus,
Fprotectionem
Nesi suscepit.

c

Santapacia
familia.

MIRACULA

A Cajetano ex variis collecta.

Susanna Cardona Princeps femina, Collisani Comitissa

- A** mitissa, et Nesi Domina, Neapoli tegro corpore detinebatur : annus erat millesimus quingentesimus decimus quartus a partu Virginis, quo Messanam in Siciliam navigavit rerum domesticarum, an mutandi cœli cupidine? Illic nullum morbo levamentum, quin illam indies gravior fatigabat. Per id temporis Conon fama miraculorum clarus, per Siciliam canebatur : quibus Susanna in spem erecta valetudinis recuperandæ, votis pro incoluntate nuncupatis, in Nesum contendit ad sepulcrum B. Cononis : sed viarum labor adeo morbi vim auxerat, ut posteaquam in oppidum pervenit, nec egredi domo mulier quiverit, visendæ Cononis sedi. Brevis de salute ejus a medicis desperatum est. At Susanna quoniam invalida viribus, in Deum valebat spe. Igitur genara periculi, eoque flagrantius ad assistentes versa, orabat, ut quia suos per dolores divini hominis reliquias coram venerari non permittebatur, sicut studium et officium erat, eas deferendas ad se, quo decebat cultu, contenderent : datur hoc morienti solatium : nec delignanturam Cononem lecti ejus angustias. Statim nobilissimæ femine datum, quod expetebat ejusque pietas promeretur. Sacrum caput allatum est, insigni cum comitatu præluentibus fœcibus : quod ut visum, eripit agra in luctum ; osculaque inter et lacrymas mira cum fiducia Cononem allocuta, Fer opem miseræ, inquit, juva perichitantem : solare spero clientis validæ, qua apud Deum potes, intercessione. Mirum dicta visuque! repente recreata est, lactaque valetudine surrexit. Marent adhuc pretiosorum vestium reliquia, opulentiam Comitissæ pietatamque ostendentes, quibus B. Cononis ædem beneficii memor exornavit.
- B** 2 Ceterum bonissimi viri Cononis miraculorum immensa est series : ea seligam, quibus Nesitani Patronum suum vestiment ac venerentur tutelarem oppidi, periculorum patriæ expulsorem, cujus patrocinio peste, belloque ac fame liberata est. Memini quo anno (fuit is millesimus quingentesimus decimus octavus) Siciliam foedus allixit, Neso intacto, integra fere oppida urbesque depopulata est. Sed ingens metus Nesitanos incenserat ob propinquitatem locorum malo ardescendum : cum honesta mulieri pro patria oranti visus est per noctem Conon, cumque ita allocutus. Abjiceret metum : patriam a pestilentia liberam, Dei munere, certo vulgaret : lecti ad cives et cumulata gaudia perferret, atque oraculum alios in annis, quibus per Siciliam grassata pestis, verum fuit.
- C** 3 Digna memoratu prædicatoris egregii decora, Hispanorum Gallorumque validissima inter se bella in Europa ardebant, æque exitiosa victis atque victoribus et pravo exemplo Orientis viribus aucta, Subitano tyranno in fedus asecto a Franciscæ Regæ Galliarum, Annus millesimus quingentesimus quadragessimus a quartus gravi vulnere Italiam afflixit : nam Solimanæ classis, firmatis cum Gallo conditiombus, Constantinopoli solvit adversus Carolum v Imperatorem, Hispaniarum et Siciliæ Regem, Præfeto Ariadeno mortalium saevissimo : qui littora Italiae, urbesque et insulas Tyrreni maris devastaret. Ariadenus igitur, perfidus transfuga, fretum classe valida ingressus, Rhœgium excidit : omnium dein Italiae prætervectus, et spacia maris Tolonem usque, e Nivaram expugnat, urbem Narbonis, Reverentis maritima Neapolitanorum populatus est, inde in Insulas iram vertit, Biscliam diripit, Liparum Kal. Junii anno millesimo quingentesimo quadragessimus quinto per dedicationem, an dolum caput : ex ea triginta triremes expedite, in Siciliam missæ, Pactum incendere : ad proxima ad Agathyrsum mox navigatum, effusoque milite, itum est Nesum. Jam muros Turcæ subnerant, assultabantque portæ, expugnationem audentes : cum mutatis repente animis in fugam se dant, per saltus silvasque ingenti terrore, percursi præcipitesque. Et metus venit in barbaros, virtus rediit in oppidanos. Paudantur illico obsessis portæ, qui impetu quodam divinoque instinctu flagrantes, in terga barbarorum incurrunt : inserunt palantes cadere, imbro gladium obruere, trudere in litus turbidos paventesque, donec puppes retentarent. Caussa hostium fugæ oppidanis in obscuro erat. Postquam depulso hoste letantes regressi sunt, ex transfugis captivisque cognovere, Turcæ ipsa in porta, quam molebantur, insidentem monachum vidisse, atro habitu, specie terribili, ore minaci, ac vexillum luce plurima collucens manu tenentem : territos viri aspectu, quasi fulminibus impetitos exterminatosque. Miraculum vestemque et vultum reputantibus, B. Cononem confecisse compertum est : illum ex obsessis terrorem in oppugnatores vertisse ; illum insedisse muris, patriæ defendendæ.
- D** 4 Extremum miraculum molior. Nesitani improspere usi sunt anno millesimo quingentesimo septuagesimo primo. Auxerat eorum curas præmatura hiems, imbribus continuis adeoque sexis, ut in oppidum comportari frumenta non possent : mare etiam adverso sidere ventisque tumescebat. Igitur oppidum fume urgebatur, terra marique tempestatibus obsesso clausoque. Jam cives, quod extremum in rebus, opem a Cælestibus petere, adire templi, orare Cononem, patriæ columen et subsidium adversus pericula poscere : et quidem maturius quam sperassent subventum est, probatumque quantum preces illarum apud Cononem et Cononis apud Deum valerent. Ex templo Conon cœlo delabatur ad Therinas Himercenses, horreum nobile Siciliæ ad Tyrrenum mare : hic parata navis frumento onusta Pactum iter destinaverat, ventosque et mare opperiebatur. Conon navarchum comiter alloquitur : hæc sibi gratiam redderet, Agathyrsum advanavigaret. Ille diversus animi, modo eximiam viri speciem sermonemque revereri (nam erat visu juxta et auditu venerabilis) modo mari irato terreri : demum agendi cautus pavidosque maris, navigationem intempestam incusat : nec se ventis et fluctibus per temeritatem objecturum, undarum ludiorum, prædæ piscium. At ex ore Cononis melle dulcor fluebat oratio : navarchum periculeret, absterso metu : bonum habere animam jubet, naveque expedire : frumenta quo juserat comportaret, nec sava tempestatum expavesceret : cesserum prospere iter : prospere naviganti senect adfuturum. Ille evanuit, simulque intravit meticulosum animam navigatores amor parendi, et similitudo adversus pericula : secutus etiam nautarum ardor. Igitur sedata navis a littore (nam metus fuit ne remorando cœlum asperarent) hand sine Cælestium subsidio, navigatione celeritima Agathyrsum tenuit. Nec perinde navigationis celeritas, quam objecta rursus visa nautas obstupescere : et omnem Conon appulsa ad litus navi sponte oblatus, alloquitur : O viri, ut res habet? Lactum, et alacres? gratias Deo agite. His dictis ubi nautarum gaudia cumulavit, ex oculis ablati est, Nesitani vero Patroni sui subsidio recreati, Deum laudant, gratantesque decora Cononis extulerunt.
- E** 5 Quæ hic referuntur ad annum 1533 et sequentem, ab aliis relata sunt ad annum et 1533 et 1534. — b Barbarossa Rex Algeræ — c Sicca urbs, non arx, expugnata fuit — d Agathyrsum et Agathyrum alius, urbs ab antiquis plurimum laudata : creditur ex ejus ruina extructum oppidum S. Marcus, illudque hic intelligi videtur.
- F** 6 Excitatis a S. Conone nubis, removelur.
- G** 7 Patria a peste præservatur :
- H** 8 allato capite S. Cononis,
- I** 9 subito sanatur :
- J** 10 in Turcarum invasione :
- K** 11 a
- L** 12 b
- M** 13 c
- N** 14 d

DE VENERABILI VIDUA AC VIRGINE

MARIA DE MAILLIACO

DOMINA DE SEILLEYO-GUILIELMI, TURONIBUS IN GALLIA.

D. P.

AN CHR. MCCCXV XXVIII MARTII.

Sancta et Beata a variis nomini olim dicta.

Prænobili Dominorum Malliacensium stirpe apud Turonenses orta Maria, parisque nobilitatis juveni Roberto Domino de Sillvo-Guilielmi apud Cenomannos desponsata, utroque promiscue nomine ducta est cum viveret, annis omnino quinquaginta duobus marito superstes, post mortem vero apud Ordinis Franciscani scriptores ævi posteritatis, Gonzagam, Waddingham, aliosque maritali divinitate insignitur titulo. Sed neque hic, neque prior a natalibus ductus tanti nobis est, quanti egregiæ sanctitatis huius, constanti ad hæc usque tempora posterorum celebrata testimonio, propter quam non tantum Beata passim nuncupatur populo Turonensi, sed etiam in libro obituarii, qui est in choro Fratrum Minorum, prætitulatur et scribitur, Nobilis Dominum, sancta Maria de Mallye, sepulta in habitu. Utrique appellatione Beatæ ac sanctæ (quamvis tanti temporis præscriptione possit ulterius sustineri, salvo Urbani vii de huiusmodi edicto) abstinentiam tamen non esse putamus, donec Apostolicæ Sedis auctoritate fuerit restricta ad eam acceptionem, quæ usdem titulus nunc passim subesse concipitur; satisque habemus operi nostræ Mariam inserere ratione venerationis ejus, quæ imaginis sacrisque Reliquiis ejus publice Turonibus exhibetur a tempore, excedente memoriam unius seculi Urbanicæ lege definiti, cui proinde nihil Pontifex derogatum quo minus perpetua devotio esset.

imaginem habet in templo d'ademale cunctam

corpus in magna veneracione habitum

vitium et dicitur quod in diebus illis

2 Et primum quidem imago Mariæ in ecclesia dicitur Fratrum publice eernitur ornata diademate, quæ Beatorum divinitate cupida orare est habitum; ipsaque non nullis occasionibus etiam in majori altari collocatur: quomodo in eo collocatum vult ac veneratus est R. P. Guilielmus Quirum Societatis nostræ, cum ad dictum accessisset Conventum, quasiturus quo fundamento eam sui Ordinis Beatus hoc die, quo abut, adnumeravit Arturus a Monasterio, tam in Martyrologio Franciscano quam in Gynæceo sacro. Hujus in agnis ceterum duo esse dicebantur, alterum in Cenomanica urbe, alterum apud unum ex Regniæ elemosynariis, de quibus aliud quid addimus non occurrit. Corporis autem altare majus veneratio jam inde ab obitu ejus tanta fuit in vulgo, ut illius Conventus Guardianus, utique ipsius Mariæ Confessarius, et ad instruendum legitime processum ad Canonizationem informativum, Conventus Turonensis nomine Procurator, Fr. Martinus a Boscoco-Gualteri in sua ad Jacobum Hungaricæ, Hierusalem et Sicilia Regem nuncupatorum epistola dicit; illud a diversarum regionum populis cum cura pervigili visitari, et innumeris miraculis ibidem dede in diem coruscans, ab omnibus eum debita reverentia venerari. Hanc autem reverentiam ad usque Calvinistarum in sacra omnia debnechantium infelicia tempora pervenisse in populo, argumentum evidentissimum est venerabilis tumuli violatio, manibus eorundem sacrilegorum peracta, qui Divi Martini aliorumque Turonensium Sanctorum lipsam eamque religiosissime asservata, ignibus concremavit dissipantque.

3 Pariter eam valentia grassatus in Mariæ sepulchrum hagnomachos illos, non tantum communi fama Turonensium servavit: sed ante annos non plus quam viginti suis oculis cognovit Guardianus loci, cum jussisset tumulam aperiri, et studiose humum egredi, ad eximenda venerabilia ossa, decentius deinceps et religiosius asservanda: quippe qui præter vertebrae atque ossaque minutiora (quæ scilicet non admodum curiosi

scrutantium hereticorum rabie latere potuerant) et cupitis integumentum muliere, non absque miraculo per duo secula inerratum sub humo, nihil repererit. His ergo, vere jam reliquis corporis sic usus est Guardianus, ut particulos nonnullos in sepulchro dimiserit, ne illud prostratus mirum venerarentur fideles, eodem pie visitando assueti: cetera autem in capsulam ligneam, rubro pictam colore et virgis aureis variegatam transtulit: quam diende sublimem in medio templi navæ collocavit intra armarium, excavata ad hunc finem parieti insertum. Vitro vero illi quem diximus asservando, propterea quod febricitantibus et Cephalalgicis multorum experientia salutaris expectatur a multis, laborantium capitibus imponendum, fidelium aliquot personarum pietas pyxidem argenteam curavit fabricandam, quæ in altari quoque non raro exponitur publicæ venerationis ergo.

cujus reliquæ quædam honorifice deinceps elevatæ sunt,

4 Puera venerabilis istius viduæ, et quod est amplius etiam virginis, velut quæ ex tertio ordine Minorum fuerit, meminit Arturus in libris præcitatiss: Gonzaga autem parte 3 ex eoque Waddinghus ad annum 1288, de ipsa sic loquitur. Anno mcccxciii v Kal. Aprilis obdormivit in Domino pia et sancta Domina Maria de Silly, in habitu nostri instituti ibi tumultata, e regione majoris altaris, multis in hunc usque hodiernum diem clara miraculis: ut patet in ejus legenda. Hanc Latine Gallicoque excensam fuisse anno 1654. Andegavis testatur Arturus: nos utriusque linguæ accepimus Turonibus, predicto Guilielmo Quirum curante. Et Guilielmum quidem, ut est reperta in MS. apud Patres Cordigeros, scisse scribitur P. P. le Hout qui antiquioris Latine tenorem ipsaque præpænotata verba secutus, refert inter alia, ejus Confessarium scripto signatum reliquisse, ut quid habemus num. 7 de tribus orphanis a Mariæ sponsa domum adductis ex ore Domine Mariæ audivisse: et in processu num. 27 testatur Joannes Tenegotti, Canonicus Turonensis S. Martini, se pluries sollicitasse dictum Fr. Martinum quod talia suis scriptis commendaret. Latine a Patribus Miramis, (quæso an impressum an manu scriptam servantibus) petenti fuit, quam adscriptus ad calcem unius libri indicat videtur esse acceptam ex originali fuisse: cum autem aliquamulto post mortem tempore esse compositum colligitur ex eadem illa finali, et usque in hodiernum diem penè indistinctis clarens signis, virtutibus et miraculis.

E Miraculis clarescentis.

Vitam Latine Confessarius scripsit,

5 Uredubium Confessarium consilium fuisse, ut quæ præteritum de Maria noveat, et ipsi Processum informativo inserere non potuerat, utpote Processum in causa constitutum (quem non debere testem admitti statuitur e. Romana de Procmatoribus in 6. l. fin ff. de Testibus) huc scriptior suppletet, et aliorum tale quid postulantium votis fieret satis: quo factum sit ut vix parce admodum attigerit ea quæ in dicto processu legi poterant a juratis Testibus confirmata, præsertim miracula; itaque reliquerit horum et quæ utrisque plenam rite Historiam vellet ordinate digere: cui rei, dum hæc scribimus, vicere dicitur P. Cunage ex nostra Societate Sacerdos Robiniagi. Nam qui Gallicam quam diximus vitam, ex qua Latine subinde illustramus, composuit auctor, hæc verba relata num. 26 Vitæ, Hujus rei testes super unt quasi innumerabiles: ac dilatal. Hujusmodi enarrationum examen generale factum fuit ex debita informatione per Magistrum Petrum de Bruyere Notarium Apostolicum, post decessum ipsius bonæ Domine: in quo plurimæ personæ

suppletarius que decernit in Processu,

aliquandiu deperdit,

A personæ nobiles ac fide dignæ testesque irrefragabiles auditi fuerunt, deposueruntque, prout in conscientia noverant, vidisse et audivisse de admirabilibus factis et dictis hujus Beatæ Dominæ: quemadmodum continetur in dicto examine per injuriam temporum nunc amisso.

ac postmodum
reperio,

6 Illorum scilicet temporum, quibus omnem sacræ antiquitatis in Gallia universa memoriam conati sunt aboleri rabidi Hugonetti: prout illi tamen Deus ut per varias distractum manus præclarissimum monumentum, vel ipsum primum originale vel authenticum partis accuratissimè et antiquitatis egraphum, perveniret in manus viri nobis amantissimi et ejusmodi chartarum conservandorum studiosissimi D. Wion d'Herouval: apud quem cum eundem se Parisiis legisse scriberet Arturus in Gynæceo, misimus continuo ut haberemus, sed unum dumtaxat quaternum accepimus, qui forte dicta Domino non venerat in manus, cum, ut scribit, quidquid de hac Domina habere traderet amicorum suorum intimo pectore memorie P. Vignier Presbyteri Orentori: quæ proinde nunc essent requirenda apud ejus fratrem et heredem unicum D. Fignier, pro Rege Christianissimo Governatorem de Richelieu. Interim exemplar aliud invenerunt et P. Guichelo Quirini transcribendum tradiderunt Franciscani Thronenses: cujus fidelitatem ex tam vetusto et publico tabellionis mano, ut apparebat, scripto fragmento licet æstimare.

b

7 Captum est autem hoc examen de licentia et permissu Reverendissimi in Christo Patris ac Domini B. Ameli, permissione Divina Archiepiscopi Thronensis (qui utique ipsius Mariæ proximus consanguineus fuit et probabiliter ex fratre uxus, ut ad num. 22 Vitz lit. observamus) anno MCCCXIV, die XI Aprilis, diebus post defunctæ mortem quindecim. Licet enim anno XIII seculi deatay mortua, ut intelligendum est ante Francorum ejus temporis, annos 4 Paschate numerantur, quod tunc in diem VIII Aprilis cœdit: idque evidenter patet ex ipsa cuncta Processus, tum ubi num. 14, ubi dicitur a teste, XXXII Julii audita, quod dicta Domina migravit ab hoc seculo die Mercurii ante Dominicum Palmarum videlicet XXVIII mensis Martii novissime præteriti. Utinam autem testimonium excerptum est anno MCCCXX die XX Junii, cum utique jam e vivis abiisset Amelius (quippe ejus successor Jacobus Gely IX Decembris immediate regressus invenitur præstitisse Regi sacramento fidelitatis) cum item Jacobus Berlmans, et ipse consanguinitate proximo Mariæ conjunctus (cujus ut solum Marchæ Comitis nomine institutus hec in causa Procurator Joannes de Ponteloria processum formari fugaverat) Joanne Neapolitanæ Regiæ secundis nuptiis junctus, eadem vel dissimulante vel etiam præter pronubila pacta indulgente, Regem se Hungariae Hierusalem atque Sicilia scriberet ipse, et ubi alius se scribi permitteret, ut fit in epistola nuncupatoria, qui conclusus jam Processus ad ipsam mittitur, in Curia Romana porro urgendus.

qui statim a
morte formari
cepit:

et unum se-
quæ ut absolute
est,

C

8 Verum mutata brevi optimi Principis fortuna non sicut ut commendata sibi causæ attendere magnopere aut vacaret ipsi aut vacuo auctoritas illam adesset: quippe qui anno MCCCXXI a sua uxore in custodia datus, indeque sequenti elapsus anno, in Franciam profugit, ubi mandata civitatis pretiosus S. Francischi habitum Versotione suscepit, atque in ea humilitate paupertateque senior letique quam in Regno, vixit usque ad annum MCCCXXXIII, mortuus octoannis prius quam moreretur B. Coleta, jure cujus corpus (siquidem eam ante se mori contingeret) ut corpus suum conderetur cavebat testamento, quod tredecim ante obitum scribi jussit, summationque exponitur a Sanmartini lib. 24 Hist. Genealog. cap. 9. Hujus ergo infelicitate et Archiepiscopi morte talibus præsidis destituta causa quæ poterant a tam conjunctis sperari, et in difficillima diversè

Regiæ
Neapol. con-
tingente
commendatus,

effectu caruit.

per schisma Ecclesiæ tempora incidens, successum non habuit: uti nec ejus, quam jam nominavimus, B. Coletæ: non tamen propterea deserant fideles, vel hanc vel Mariam venerari ut Beatam, quorum consuetudini, velut universalis Ecclesiæ silentio approbatæ, libenter nos conformamus.

VITA

auctore Fr. Martino de Bosco-Gualteri, ipsius Vener. Dominæ Confessario et FF. Minorum Turon. Guardiano.

CAPUT I.

Mariæ in prima ætate et conjugio virginali virtutes egregiæ.

Anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo primo mensis Aprilis die decimo quarto, in Rupe-S. Quintini a Turonensis diocesis, nata fuit quædam puella nobilis, quæ in baptismo Joanna, ex Confirmatione Maria vocabatur. Pater ejus Hardouynus Dominus de Mailliaco, mater vero Joanna de Montebassonis, quondam filia b Mariæ de Dreux. Hæc enim puella, superna illustrata gratia, mundum prævit cum flore suo. Nam cum esset sex annorum, quasi suæ prænuntia sanctitatis, cum puellis sibi coævis flores colligens, illos non sibi sed imaginibus Sanctorum representabat: sæptaque rosarum, quæ sibi afferebantur, imagini Virginis gloriosæ benigne offerbat. Aliquando inter coævas puellas jocosis occupationibus intenta, suas vestes pretiosas et delicatas deponens, pauperum filiarum tunicas indubat. Quod admirans domicella, pro suo servitio et regimine deputata, sæpissime dicebat: Hæc filia non præfigurat se futuram esse reginam. Hæc et similia sub puerilibus annis frequenter faciebat, ut merito suæ futuræ paupertatis tanquam certa indicia consenserunt.

Illustri pro-
sapia nata,

b
futura pietas-
E

et voluntarie
paupertatis
præfert indicia

2 In hac ætate litteris imbuitur, et brevi tempore tantum proficit, quod intra decennium libros in vulgari scriptis disertissime legeret et distincte, et varios codices fugiens, pro solatio legebat sanctos libros. Quam rem parentes ejus moleste ferebant, et ad vana mundi gaudia traherant, carpentes eam: neque solum duris verbis, sed etiam comminationibus quamplurimis sæpius affligebant. Illa autem fiducia in Domino, horis furtivis quibus poterat orationibus vacans, Virgini gloriosæ instanter supplicabat, ut filium suum benedictum sibi propitium et misericordem et placibilem faceret. Cum autem esset annorum undecim, in navitate Christi, cum agerentur Missarum solennia, cumque flex genibus adoraret devote, supra seipsam elevata, divinam consolatione repletur non modice, sed inestimabili atque inenarrabili. Nam caro et spiritus conciliter ferebantur in Deum: et carnis tadio jam renuto, omnia corporis membra sine rebellionem sive fatigatione spiritui serviebant: grandis enim et mirabilis fuit ista divina consolatio, et prolixè duravit. Non multo post more solito orationi intenta, consolationem divinam promeruit, quasi primæ consimilem sed parum breviorum. In tempore illo in somnis apparuit ei Dei genitrix Virgo, tenens filium suum Jesum Christum, et in dextera sua habens thuribulum de guttis pretiosi sanguinis Christi filii sui (quo ipsam) incensare videbatur. Nec propter hoc in gloria elata est humana, sed dulcedorem suavissimum divinae Passionis degustans, in dilectione Jesu Christi se sensit perfectius esse firmatam. Et ut cordi suo Passionis Dominicæ memoria indigeret, unguinem Crucifixi in pergamento depictam, inter pectus et tunicam absconditam, et aliquando in manibus elevatam, deportabat.

litteras et octo,
non nisi p'a
legit:

orandi
adlectissima
an xi 12
F

divinis con-
solationibus
fruitur

et imbuatur
an. re Paeto-
nis Christi.

A 3 Elapso tempore modico, gravi infirmitate corripitur, cui nullo medicorum auxilio poterat subveniri: sed a matre pro ea ad S. Jacobum voto emisso, quam credebant in brevi morituram, mox integræ reddita est sanitati. Quod videns medicus fauosis-
simus, Magister Nicolaus Cliesne, cunctis audientibus dixit: Hæc filia aliquid boni fecit, vel faciet in futurum. Et bene a Spiritu sancto dicit, In futurum: quod nos oculis nostris nunc cernimus esse comple-
tum. Resumptis corporis viribus, patre suo jam defuncto, ad imitanda Christi vestigia se aptavit. Mitis enim et humilis atque patiens effecta est supra humanum modum. Nam cum ab ancillis irrideretur verbis contumeliosis, omnia tolerans propter Christum, ut surda pertransibat. De auditione verbi Dei sollicita, de auditis non immemor, quod ardentis ingenii et vivacis memoriæ esset, omnia in arriorio suo condebat pectoris. Mater sua Confessorem de Ordine Minorum in domicilio proprio tenebat assidue, qui dictam puellam, Domino cooperante, in suo sancto proposito per media Scripturæ frequenter roborabat, et quod esset litteratus et probus, etiam requisitus post refectionem corporalem, quasi omni diem aula Dominae, coram viris et mulieribus de sacra Scriptura aliquid recitabat: et Maria puella ob reverentiam verbi Dei ad terram sedebat, audiendo verbum illius; non obliviosa facta, sed factrix operis: ideo beata in facto suo erit. Hæc enim in flore suæ juventutis, jejuniis, vigiliis, orationibus et obsecrationibus intendens, in hymnis et confessionibus glorificabat Dominum, inculpatam se custodiens ab hoc seculo.

B 4 Post annos c duodecim, parentibus et propinquis de suo conjugio tractantibus, ad aures ejus pervenit, sed prudenter dissimulans propositum suum de virginitate servanda, precibus humillimis Domino commendabat, Virginis gloriosæ et omnium Sanctorum auxilium implorando. Nec propter hoc siluit ejus avus Bartholomæus, Dominus de Monte-Basonis, qui filiam præ ceteris cariorem habebat: et cum esset probus et devotus, cum Dei auxilio tantum effecti, quod dicta Maria Dominum Robertum de d Silleyo in sponsum elegit. Nec mirum si illum accepit, cum quo fuerat nutrita ab infantia, pro quo adhuc ballutiens supplicaverat Virgini gloriosæ, quem etiam Dominus liberaverat a periculo submersionis in stagno ad preces diete puellæ, quem etiam dicta Maria custodem suæ virginitatis fore antea prænoverat, sicut sibi fuerat a Deo revelatum. Dies autem desponsationis suæ in facie Ecclesie, non fuit lætitiæ sed inæroris: quia avus suus mortuus est illa die, et qui de conjugio præ ceteris fuerat sollicitus, præventus morte, sponsalia videre non potuit.

C 5 Nocte illa, in qua suscepit cum suo sponso secreta cubiculi silentia, Sanctorum et Sanctarum vitas et exempla et miracula incepit devote recitare: et factum est, Domino cooperante ipsamque dirigente, ut ambo relictiis nuptiarum copulationibus, spretaque liberorum propagine, Sponso, qui in cæcis est, perpetim se disposerint applicare. In novitate enim sui conjugii hecetica, plithisica et hydropica efficitur, et diu languens, non de terra, sed de cælo sanitatem postulabat: et potius Dei virtute, qui vulnerat et medetur, sanata est. Sed ne patientiæ virtus in ea fieret otiosa, materia exerecenda virtutis ei de novo accedit. In quodam bello cum Rege Francorum Joanne ejus sponsus atrociter vulneratur, quo vulnere tribus annis claudus et impotens extitit; et post captivum dicti Regis in Pictavia contra Vice-comitem de Bellomonte dura guerra exciratur, de qua multa mala exorta sunt. Nam castrum de Silleyo furtive capitur, et terra Domini circumquaque de-

vastatur, et quod præ ceteris dolendum est, de terra dicti Domini quadraginta sex homines feudales et nobiles occisi sunt.

6 Captivato in Angliam Rege Francorum Joanne, Anglici Franciam f invaservunt; civitates, villas, castra, oppida, ecclesias, monasteria et alia loca sancta devastantes, ad sua fortia multa captivos deduxerunt. Robertum namque Dominum de Silleyo in castro g de Gravella captivum detinentes, pro sua liberatione zonas de auro et argento et margaritas pretiosas et equos magnos, usque ad valorem trium millium florenorum, exigebant. Maria autem ejus sponsa, amaro animo et corde tristis, a parentibus et notis consilium et auxilium petebat: sed propter nimiam ejusulationem sponsus ejus in carcere arctissimo retinebatur, et per Captivum Robinum h Quenelle de morte sua juratur, omnia victualia sibi negando. Novem diebus nihil gustavit præter urinam propriam: sed ad preces devotæ suæ sponsæ Mariæ beatæ Dei genitrix Virgo ipsam visitavit consolando et liberavit a carcere: et sic de manibus inimicorum ereptus, gaudens et incolumis ad propria remeavit. In illis diebus quadam vice, cum oraret, apparuit sibi Christus, vivus cruci affixus: qui manu dextera e cruce demissa oculum ejus sinistram tetigit et clausit cum digito, cordi suo efficaciter imprimens contemptum mundanorum. Nec mysterio vacat apparitio dicta: nam pro Christo pauperem et mendicam se fecit in hoc mundo, sicut eventus rei post multos annos patenter declaravit.

7 Post adversitates supradictas Dominus Robertus et Maria ejus sponsa laudabiliter viventes, totis viribus diligebant Dominum, mandata ejus servantes, et de facultatibus suis largas elemosynas pauperibus erogare cœperunt, et omni petenti manum porrigebant adjutricem. Refertur enim in patria illa, quod die quadam tanta fuit pauperum multitudo, quod panes qui parati erant et amplius in decuplo non sufficerent eis, dato quod unusquisque modicum quid acciperet: sed antiqua Dei renovantur miracula, quod omnes pauperes fuerunt satiati, et provisio domus remansit. Pupillos et viduas in tribulatione eorum visitabant cum affectu: nam ore Dominae Mariæ audi, quod suis sponsis tres orphanos derelictos et ignotos et coævos, ut statura et facies protendebant, in bivio reperit insperate, sub qualibet assella unum, et tertium in manibus ad castrum suum deferens, et gaudium faciens suæ sponsæ, illos sibi presentavit: et Maria sancta illos gaudenter suscepit et nutritivum quasi mater, quamdiu vixerint in hoc mundo. Vir autem nobilis suæ captivitatis non immemor, omnibus afflictis et captivis pius erat, redemptionem solvens promissis: et, ut refertur, ne quilibet captivus pauperulus in Angliis neceretur, quadraginta libras Turonicas pro eo gratis persolvit et sine spe futuræ mercedis. De talibus operibus letabatur Maria, gratias referens Creatori, qui sua largitate sponso tam fideli eam sociare voluerat.

8 Miles iste, genere et moribus tam præclaris, meritis et virtutibus adornatus, obiit anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo secundo: sepultus in Collegio B. Mariæ de Silleyo, cujus fama laudabilis manet usque in hodiernum diem. Expletis hujus Domini obsequiis Maria ejus sponsa de castro suo ejecta est, hominibus suis sui penitus demulata: quam una ex ancillis suis in quodam tugurio recollectit, et mappam non habens, super quam panem suum comederet honeste, unam ab ancilla mutuavit. Sed eam receipt ancilla nimis cito eum rigore: et Maria, tanquam humilis, illam restituit patienter et benigne, non tamen sine rubore.

a Leucus circiter b ad Euronatum Turonicis distans juxta Indreium

D ACT FR MARTINO CONFESS

sponso vo ab Angliceapo

9

h libertatem precibus obtinet,

h Mundi cen- sionem donata divinitus

una cum sponso vacat operibus caritatis

er,ja orphanos et captivos excorandis,

F

V. hia ex spu: adibus pellitur,

ratio ad S. Jacobum voto mirarum- iose sanatur:

mortuo patre,

et diligenti ex bi Dei auditione,

matre proficit in puelle:

e curante avo suo in utero

il desponsatus in Roberto de Silleyo,

quem ad eundem pariter p. r. y. f. et. ac. i. b. d. h. i. g.

adversis p. r. i. i. s. ex. e. r. t. a. r. e.

A *Indressum flurium.* — b *Andreas du Chesne in genealogia lugus domus historia hanc usquam agnoscit, insinuat tamen Mar. Borboni, Joanni II Braccurum Itici nupta, cujus ab anno 1258 ad 1274 supersisti per eum Robertum IV, qui patri successit et Voluunt Dammarctina Comitis, a quibusdam filiam Mariam teibus. quorum opium hanc confirmator, et ipse exasse conuenerit eam ex quodam Roberti predicti contractu, cujus exemplar exhibet in Probat pag 278. ubi hic tractum et sororum in plurali meminit. quibus ego huc una Maria fuerit Bartholomeo de Monte-Basone nupta; Est autem Mons-Basone, Buratus ibidem nunc illustri, Torouibus ad occidentem trans Indum interuallo leuatum tenim. c *Aurior vita Gallicæ sedecim annorum tunc fuisse dicit. et veridicæ est. sultem non ante eam a lotem nuptus fructum, etsi jam a quatuor annis potuerit ugi corpore de alio matrimonio.* — d *Yulgo Sille le Guillaume, inter cognominem siluam et Sarta flumini originem lunestum in Xenomannis oppidum, leuis circiter distans ab Ebe, et locutus a se dicti caput.* — e *Peachum Pictariense describit Froissartius vol. I cap 102, et seqq. factum anno 1356 19 Sept in hoc Lituam esse Robertum et captum Regem Francie, habet Vita Gallie; dicitur autem captiuitas Regis usque dum de pace conuenit inter Anglos et Francos anno 1360 24 Octob. f *Caleium appulit cum cluore et exercitu anno 1359 30 Oct.* — g *Vita Gallie in Chasteau de Lueruelle. Tabula geographica Carinannia, breuiter collocat in finibus Britannie, 23 circiter leuis Francie a Scellego.* — h *Antum Gallica Quenouille.***

AUCT FR MARTINO CONFESS.

D pro predicaturis efficaciter orat;

CAPUT II.

Quibus virtutum exercitiis viduitatem suam Mariæ orauerit.

Transactis paucis diebus sui luctus, cum esset annorum triginta vel circa, ad matrem suam reuersa est ad eastrum de a Malliaco, et cum illa se occupavit in omni opere bono, ab illaque dolere modum et artem concitendi b uaguenti; sed tamen ab oratione spiritum non relaxabat. Ecclesiam S. Petri, prope castrum situatam, orationis causa intrabat frequentissime. et quidam vice, cum oraret in ea, affuit e B. Yvo de Britannia, apparens illi in vestitu candido, atque illi: Si uelis relinquere mundum, de presenti senties gaudia celi. et apprehensis brachijs ejus eleuauit eam a terra, et in raptu illo habuit de gaudijs paradisi experientiam non modicam. Cum esset adhuc iuuenis et prebata bonitate, nodales plurimum et potentes in oculo eam pro conjugio requirebant, matre non contradicente. et frater suus ad suum castrum de a Malliaco eam duxit, credens pre ceteris mentem ejus ad conjugium inclinare. Sed Maria, alio amatore Christo Jesu iam preuenta, carnea mundi respiciens, fugiens carnis opera, blandis uerbis sui fratris nullatenus acceperit.

Reuera Malliarum ad matrem

a a S. Yvone uisitatur,

respuit secundas nuptias;

Turones migrat,

et ultra ad Dei amorem accessit

mentis et uita uarum salute occupa

10 Inuenta autem opportunitate ad Turonensem civitatem se transtulit, deuotis operibus ibidem vacatura: et ne ab Floris Canonice occupatio frivola ipsam retardare ualeret, prope S. Martinum suam fecit habere mansione. Nocturne siquidem tempore, ipsa eunte ad ecclesiam siue domo domini suam reuertente, ne pedes offenderet, quedam lux mirabilis, a Deo sibi parata, super sine ante illam hinc et inde prebat. In ecclesia predicta capellam B. Anne pro oratorio elegit. Die quadam cum meditare de Dei bonitate, essetque sollicita qualiter ad apicem diuine dilectionis pertingere atque igne sancti Spiritus inflammari uideret, dum super his homin exuraret attentè, mox cecidit super eam globus igneus, cujus calor inestimabilis per omnia ejus membra se mirabiliter diffundebat. Sentiens igitur in se uirtutem Dei magnam, manum suam misit ad fortia: nam cum Martha Christo in suis pauperibus ministrare studuit, nec tamen minus intentam se cum Maria dilectum uerbi Dei prebat. Certe in ciuitate et extra sine intermissione predicacionibus deuote assistebat, humi sedens humiliter ad pedes predicantium. Occupatis in studio pro salute animarum de suis facultatibus uicinalia ministrabat. et quæ ex complexione delales cognoscebat, electuam confecturas, et alia congrua posturatione nature eis liberali caritate conficiebat: et quibus non poterat, maximum porrigebat affectum.

11 Nam pro us oratio cum feruore spiritus, et frequenter dicebat: Pone, Domine, uerba tua in

ore ipsorum prout promisisti, dicens: Dubitab vobis in illa hora quod loquamini. Idcirco quamplurimi de efficaci uirtute orationem ejus confidentes, sermone speratos de uespere ad diem sequentem, nocte sola intermedia, facilliter acceptabant. Nempe Turonensis Religiosus quidam in uigilia sanctæ crucis ad instantiam Gratianæ sanctæ-Crucis Pictariensis Abbatissæ, in festo crastino sequenti predicare promisit; hoc sibi suggerente etiam Maria sancta: cujus precibus se uirtuosus Frater ille sæpius commendauerat humillime; tantaque ac tali fultus auxilio ita de Cruce lauabiliter predicauit, quod omnes audientes mirabantur et glorificabant Dominum. Mira res! qui antea improvisus et modice litteraturæ credelatur, repente ad preces hujus Sanctæ scientia illustratur non modica. Quantum sit Deo acceptum pro euangelizantibus regnum Dei orare, Dominus hoc exemplo dignatus est demonstrare. Orabat namque Maria sancta nocte quadam pro uno Religioso, in breui predicaturo D.N. Jesu Christi passionem: ipso autem feruore deuotionis, nulli sopori dedita, uidit C. N. Jesum Christum cruci affixum, quem Frater ille inter brachia strictè amplectebatur et devote. O quam dignus, quam nollis labor ille, pro quo Jesus Christus D. N. a seruo se amplecti patitur tam benigne!

E uocat operibus misericordie corporalis;

12 Hæc mulier sancta panem suum otiosa non comedit: certe a mane usque ad uesperam diuinis seruitijs uacans uix ut raro ecclesiam dimittebat, nisi prius per custodem ecclesie fuisset infestata: et cum ad suum regrederetur locellum, pauperes et inopes, quos per uiam euagari ceruebat, uocabat ad prandium: debiles autem et infirmos per manus sustentans usque ad domum ducebat, aquam eis infundens pro manibus abludendis. Et cum cibum sumerent, ipsa, uelut Martha, ministrabat. non solum ut serui et ancillæ suis dominis seruiunt, sed humilians se coram eis usque ad terram etiam genibus flexis, ipsos que pauperes dominos suos appellabat: et ut despectior fieret in oculis suis, fragmenta et micæ panum, que remanserunt de mensa pauperum, pluries pro sua refectione reservabat. Prægnantes pauperulas recipiebat in domo sua, et infantes earum de sacro fonte leuabat, ipsisque uerbis in puerperio decumbentibus curiose seruebat.

Angelum inter pauperes excepit,

13 Inter ceteros pauperes unus, statura magnus, capillos habens protensos, et barbam prolixam, pulcher aspectu, domum suam ingressus est: qui undique respiciens stans coram ipsa, nullum uerbum protulit. Illa autem admirans et timens de fraude maligna, ait illi: si Christianus estis, signa Christiani facto. Audito uerbo, ille manu elevata ualde signo Crucis consignauit semetipsum, et accepta refectione domum egressus amplius non comparuit. Egressa autem Domina stans et circumspiciens neminem uidit: a uicinis autem requirens quo abisset homo ille, ipsi omnino se nescire fatebantur: et Domina sancta ad domum suam reuersa est, nec propter hoc pauperes deseruit: sed adjectis eligens, ad leprosus se conuertit, domos illorum non uacuis manduis frequenter uisitando. Et uice quadam ad leprosus ueniens, unum inter ipsos reperit pro ceteris horribilem, quia morbo inuolutescente ab ulceribus quidam fetor exhibat quasi intolerabilis et emetis horrendus ualde. Ideo pauper ille in dumis inter uerpes, in paruo tugurio collocatus, iacebat, ad alios leprosus separatus. Cui Maria humanissime seruebat, ministrans ei necessaria omni die: et ille, quasi matri suæ, omnes miseris et dolores atque angustias cordis in familiariter delegabat et seruire: Tunc cetera dixit ei: Quia uentrem habeo clausum, uosa infirmitas duras aggravatur. Quo audito illa parauit unguentum et de illo pauit in uolis

F

leprosum ab omni uis uisitationis curat,

in uolis

Augmentum divini cultus, Sanctorum vestigia insectando qui temporalibus bonis ecclesias muniverunt, et posteris bonum relinquens exemplum, domicilia sua de Rupe-S. Quintini ecclesia de Ligoto a Carthusiensis Ordinis donavit ac dimisit, dominium ac possessionem loci illius, cum pertinentiis et dependentiis, per litteras authenticas in Religiosos dictæ domus plenarie transferendo, et valde letabatur propter amorem D. N. Jesu Christi hospitium illud penitus denudari in quo nuda egressa fuerat ab utero matris suæ. Quid plura? ut ancilla Christi perfecte fieret, non solum matrem suam, fratrem et sororem germanos, sed etiam quæ in hoc mundo possidebat reliquit propter Deum. Vere in presentia fratris sui, cum suas hereditates paternas dimitteret, unus Militum de genere paterno dixit ei: Non satis est presentia relinquere nisi etiam futuras successiones abneget. At illa: Qui mihi dedit gratiam dimittendi hæc presentia bona caduca, auferet sua larga bonitate a corde meo voluntatem appetendi talia de cætero.

19 His dictis, de castro patris sui defuncti, in quo nutrita fuerat delicate, opprobriosa et abjecta egressa est, et quia omnes amici ejus spreverunt eam, versus Turones iter arripuit, suosque gressus dirigens in viam Evangelicæ pacis, fluxum cum laculo voluntaria paupertatis transivit, non tristis, sed jucunda, quia more Apostolico sequebatur Dominum Jesum Christum Redemptorem. Sic vere pauper et vere mendica effecta, demum domum vel hospitium per locatum sive conductum habere non valuit; nam frugescente veritate abundavit iniquitas, et æmuli ejus, diabolo procurrente, cum suo hospite læti sunt: qui lucro intendens, omnis miserationis oblitus, eam eiecit de domo satis dure, in qua remanserat annos multos honeste et devote. Sic igitur a curis mundalibus expedita ecclesias visitabat ut ceperat, loca Sanctorum visitans, ut Indulgentias consequeretur. Inter vespas et solis occasum adhuc jejuna, pro sua victu petebat elemosynam sibi dari humiliter, non a divitibus, sed ab egenis mendicantibus ostiatim; promittens, quando placeret Deo eis in causa simili subvenire. Noti sui et cives alii contra ipsam portas claudebant et ostia, asserendo quod timore parentum eam in suis hospitibus recipere non audeant; et sic non habens diversorium sibi caput reclinarat, sub fenestra ruinosi [judicii], ubi porci et canes aliquando jacerant, se pluribus secreta collocabat, assidue orans pro salute populi: et dispositione divine semetipsam, devote commendando, in omnibus his patiens et modesta, benigna et humilis apparuit; non afflicta sed hilaris, ut in sua facie legabatur.

20 Vir autem ille, qui dolo et fraude fugaverat eam a domo, in qua recepta fuerat aliquando satis grato, a Deo percussus, niger efficitur sicut sacens cilicium, et vexatus a demone clamore terribili vociferabatur se in futurum damnandum nisi Dominus de Silleyo ei subvenire dignaretur. Maria hæc audiens, injurie immemor, miserum illum desperatum visitavit curiose, blanda verbis, sacris exhortationibus, prece devota precumbula, ejus salutem sitiens ad penitentiam induxit ut potuit. Finaliter armis penitentiae præmunitus, ingravit de seculo, nigredine remanente; ut cunctis pateat, quantum sit dura et aspera ultio divina illis, qui Sanctis suis injuriam inferunt et gravamen. Demum revocatur pauper Dominus ad pristinum hospitium, de quo fugata fuerat indiscrete: ejus humili consortio adjunctis se quamdam monialis de b. Bello monte, cui nomen erat Joanna, religiosa, fidelis et devota. fuitque sibi obsequiosa multum, et de portione seu provisione a suo percepta monasterio penuriam nobilis Domine sus-

tentabat ex parte. Et necesse erat quod socia tam dulci muniretur, quod in his diebus pauci visitabant eam: nam in die sancto Paschæ dicto Completorio nihil in domo sua receperat ad vescendum, et licet in civitate tunc quatuordecim epulis abundarent, nullus tamen inventus est qui suæ indigentia quidpiam esset memor.

21 De cibo corporali minime sollicita et zelo animarum jam accensa, flammam intimæ caritatis intra pectus amplius cohibere non potuit: sed per vicos et plateas mulieres impudicas de manibus juvenum arripens, ipsas ferventi animo durissime increpabat, suorumque criminum gravitatem et horrorem sempiternum verbis penetrantibus declarando, plures de illis corde compunctæ in lacrymas prorumpabant, prioris vitæ opera dimittentes. Domina vero gratias referens Creatori ad Pœnitentiarum illas per manum ducebat sine mora. Inter ceteras unam, Isabellam nomine, quam juvenis in uxorem accepit et Biturgas illam duxit ad morandum; sed ista tantæ gratiæ non immemor, senel quolibet anno Turones veniebat, ut illam videret et veneraretur, tanquam matrem et dominam. Aliam peccatricem in lecto morientem reperit et sine copia Sacerdotis, quæ usu linguæ privata jam vermes ejecerat per secessum. Sed de ejus salute tam animæ quam corporis timebatur, ad preces hujus Dominae de faucibus mortis revocatur ad vitam, et confestim clamavit: Balneum, balneum. Et pectus suum percutiens alta voce dicebat: Istam conscientiam purgabo plenissime, Deo dante. Sic Domina Maria, more boni pastoris sollicita, oves errantes et perditas propriis humeris ad gregem Dominicum reportabat.

22 Hujus devotæ foeminae patientia nullatenus frangebatur, sed in adversis et prosperis lætitiis prætendebat consimilem, ut patebit in exemplis inferius annotandis. Dominus Joannes Hyemis, qui suam confessionem audiebat assidue, et Religiosa de Bellomonte Joanna, ejus socia, quorum grato auxilio contra eventus varios dulciter fovebatur, quasi eodem tempore migraverunt de hoc seculo: sed de salute animarum non dubia, eorum mortem delere non potuit, sed letabatur valde. Ne autem solitaria et absque solatio remaneret, Deo sibi proposito, in hospitali S. Martini cum ancillis recipitur, et tanquam una illarum pauperibus et infirmis humiliter serviebat. Hi erat languidus unus, qui racemos appetebat: illa habens denarium solum, ad quadrivium cucurrit sine mora: et dum racemos emeret ut ancilla, Dominus de Mailliaco c. frater suus germanus a longe cognovit eam, sed aversa facie, ne ipsa eum agnosceret, cum sua comitiva ulterius pertransit. Humilis Domina, Deo cara, se despectam conspiciens, inestimabili gaudio repleta, illi gratias referebat, qui pro salute humani generis fieri voluit opprobrium hominum et abjectio plebis: atque ad hospitale rediens, infirmanti racemos obtulit, et facti sunt ei nihil medicina: nam aperto ventre lectum foedavit, et mulieres illius hospitii offudit non modicum.

23 Hoc motu ancilla ignobiles sua amulatione ancillam Christi de hospitio foras miserunt, solatio destituta: et quo abire nescia, valdeque perplexa fuit: post se autem audivit quandam vocem dicentem sibi: O carissima fili, vis tu elongare te a me? Illa autem de voce non dubitans, et de celesti presidio jam confisa, deinceps in ecclesiis tutissime pernoctabat. In S. Simeonis Turonensi die ac nocte longam moram protraherebat, orando, legendo, et in factis Christi jugiter ac Sanctorum meditando. Et factum est in sero noctis Parasceven præcedentis, Evangeliorum assumpto codice ut Passionem D. N. Jesu Christi recitaret, dicens: Egressus est Jesus

Dubi et sociam se jungit Joanna Montalis.

Mericibus convertendis

utilem navat operam.

E

Confessorio et socia mortuus.

ad hospitale divertit inter ancillas ministratura:

C

despicitur a fratre suo.

Inde etiam nulla incipit pernoctare in templis:

ACT. FR. MARTINO CONFESS.

a

transcribitur Carthusiensibus,

seque omni proprietate ac jure exiit

Turonibus habitant in conductu,

B

unde expulsus

fortuito solum secto vitur,

C

donec hospes eius prius divinitus

jam que mortuus fuit denovo recepti,

b

cum

ante para-
scem
Passionem
legentis

A cum discipulis suis trans torrentem Cedron uli erat hortus : rapta fuit in spiritu, et juxta paradysum voluptatis ad extra se esse belle sciebat, cacumina arborum aspiciens : et vocem Domini audivit, pro sua culpa durissime increpantis. Vox illa magnifica et mirabilis, dominativa et terribilis apparebat. Gravitate culpae Adae, et ejectionem ejus de paradiso, et sepelias peccati, et damna illata humano generi luculenter aspexit : diluvium et causas agnovit : tantaeque fuit mens ejus revelatione divina illustrata, ut magna Dei, quae in veteri et novo Testamento continentur, clare videret et etiam certitudinaliter agnosceret. In aurora ad seipsam reversa, suum reperit aspectum directe fixum super his vocabulis, Egressus est Jesus cum discipulis trans torrentem Cedron ubi erat hortus, et quae ceperat perlegit, usque dum complevit.

rapitur su-
crasim.

Recepta
apud Moniales
Bell. montis,

24 In illo tempore aliquas evitabat personas, sicut ei praecerat Dei genitrix Virgo, pia cautela fugiens ipsarum consortia : sed indignanter ferentes, molestias contumelias, et obliquas persecutiones concitaverunt adversus eam. Illa autem ut malitiae locum daret, egressa de civitate ad monasterium de Bello monte se transtulit, abquantum moratura. Et factum est dum semel oraret, apparuerunt ei beata Virgo et Angelus Gabriel, Annuntiationis Domineae mysterium iterantes coram ipsa : audivit enim Ave prolatum ab Angelo, et Mariae gratum responsum ; modoque mirabili, calorem maximum in corpore, fervorem devotionis in spiritu sentiens, magna et miranda incarnationis divinae sacramenta cognoscebat. Haec autem visio mirabilis et divina, valde prolixa fuit, et taliter occupaverat mentem ejus, ut de loco movere aut alia cogitare nesciebat nec poterat. De visione tam jucunda et tam enarrabili letabatur valde : sed pietas viscerosa provocabat eam ad fletum non modicum. Lacrymas vero ab oculis ejus erumpentes nec abstergere nec restringere valebat nullo modo. Cernens Abbatisa d pauperem Dominicam cum tanta amaritudine lacrymantem, fluxumque lacrymarum mirabilem considerans, commota pietate nobili Domine lacrymosa capitegium contulit, ut faciem et oculos abstergeret. Disparente visione, pacata mente, hilarata corde remansit : apparentibus sibi Jesu Christo et Maria matre : qui plumes hic et alibi consolati sunt eam.

Annuntiationis
Domineae
reminer
consolatur.

d

Recepit ad
capellam
S. Valeriani

25 A monasterio egressa elongavit se, fugiens civitatem ut evaneret in solitudine, et fluvium Ligens transiens, ad capellam S. Valeriani de Campo-equestrarij usque pervenit, mansitque ibidem non paucis diebus : et quidquid mundanae conversationis in illo domicilio aut alibi contraxerat, nocte deque lacrymis et orationibus expiare conabatur. Cum autem esurret, ab indigenis prope capellam comorantibus, qui ab infantia noverant ipsam, non eruberebat elemosynam petere, neque etiam oblatam recipere. Nam gardiator porcorum et uxor illius, qui soli remanserant in domicilio dicto, aliquoties vocabant eam ad manducandum cum eis : minus tamen curiales se monstrantes, in despectiori loco mensa illam sedere faciebant. Famulus equorum, qui olim portabant curram Dominae matris suae, modo consimili recepit eam in domum suam. Videns autem humilis Domina, se inter servos et ancillas progenitorum suorum minimam reputari, constanter et jucunde glorificabat illum, qui semetipsum exinanivit formam servi accipiens.

ibique inter
suos meam
dicato vivit,

In eremo de
Pawchum-
tallum in jr-
maia

26 In illo tempore perrexit ad eremum de Plancha-vallium, ibique diu manens arctissimam vitam duxit, panem hordeaceum et pyra silvarum comedens, aqua paludosa sitis suae temperabat ardorem. Debilis facta nimis et potum vini sitiens, nullus fuit qui suae penuriae subveniret : sed quod humana com-

passio non potuit aut noluit, pietas adimplevit Creatoris. Nam aqua insipida, ori suo jam propinqua, mox in vinum convertitur purissimum : quo facto, vigorosa efficitur dono Dei, et Turones revertendo ambulavit in fortitudine illius potus mirabilis, usque ad locum B. Marie-Divitis (allic enim toto mentis affectu manere cupiebat) et residens in ecclesia jejunium quadragesimum ad Angelorum honorem more solito inchoavit et implevit. Appropinquante festo gloriosissimi Principis Michaelis, in cujus capella gratis hospitata jacebat, dieti loci gubernatores ipsam expellere satagebant. Augustine undique illi erant, quod suam ejectionem cognoscebat propinquam, et nullum habebat refugium, neque sciebat nisi solum Deum, qui est refugium pauperum, adiutor et virtus in tribulationibus. In altercatione mentis posita, audivit quamlam vocem de caelo dicentem sibi Veni ad tabernaculum Corporis Christi. Ad quod protinus accessit reverenter et devote : Christus vero personaliter nocte illa bis apparuit sibi confortans eam, Visitationis illa fuit tam mirabilis et tam jucunda, quod verbo et scripto explicari non potuit : sed ne tanto beneficio ingenta remaneret, die sequenti advocavit Minores, qui in dicta ecclesia missam cum nota ad ejus intentionem celebrarent. Cernens Domina Deo cara se ad egressum compulsam, ipsis Fratribus supplicavit, quod amore Christi ipsam ut pauperem in aliquo inguriolo sui conventus recolligere dignarentur : qui, Ministro Provinciali annuente, pie petitioni prebuerunt assensum.

D
ACT. FR.
MARTINO
CONFESS

confirmatur,
aut in vinum
versa.

Turonibus e
S. Michaelis
capello rece-
dit. re. jus. am

Christus in
Eucharistia
solatur.

E
Recepit
Minoritas.

a *Abbt Vita Gallia, territorij Lochensis : unde colligitur hic significari Carthusium illam, quae a dicto S. Quintini loco sexquidcentis distans inter Indresium et Indum fluvios notatur in tabulis. — b Describitur a Summarthius hoc orationis benedictum monasterium in ipsa suburbana urbe Turonensis — c Hic esse videtur post cognominis Harduinus, cujus et Juniane Bauzani filius archiepiscopus Turonensem gessit ab anno 1334 et non den ante quartam suam potestatem fecit evolvere processum informativum infra dudum — d Bata temporum existit, ut hinc fuerit ejus vel avia vel ex proleto fratre neptis Juano de Malle, quam Summarthius docent ab anno 1371 ad 1390 fuisse monasterium.*

CAPUT IV.

Exercitia pietatis, arctissima apud Magnates : futura praevisa, loca sacra ornata.

Smete vite ejus fama divulgata et conversatione inreprehensibili a multis jam tagna, Ludovicus Dux Andegaviae et Maria de Brantania ejus sponsa, pia devotione afflictae ad ipsam, tantum quod filium a ex ipsis progenitum jussu Ducis de sacro fonte ipsa levavit : fuitque de salute filii multum sollicita. A cunabulis et ante annos pueros, cum adhuc esset minime doli capax, ut fidelis matrina coram ipso verba sancta sepiissime recitabat. Quodam sero, dum ipsa loqueretur de gloria Sanctorum et gaudiis paradisi, infans nobilis praegaudium pedibus palpitabat et plangebatur manibus : una ex mulieribus dixit ei : Domine, tempus est accedendi ad lectum. At ille (quesivit ex matrina) quid magis vellet, dormire an esse in paradiso ? At illa : Mallem essem in paradiso. Tunc ille ait : Per dormire non habetur paradisos. Sic Maria, Christi fidelis ancilla, per verba melliflua sui filii, exterius commonebat auditum, interius aderat Spiritus sanctus, tangens et educens parvulum.

Filium Ducis
Antegaudie
sacro fonte
suscepit.

puero pieta'em
insillat.

28 Quinquagesimo quinto aetatis suae anno, subsidio propinquorum et parentum destituta, possessio- nibus terrenis jam diu demodata, in conventu Minorum Turonensium recipitur, sicut optaverat, moratura : et vana vana relinquens, sigillum suum proprium quo antea utebatur, in aliud commutavit, armis Christi figuratum et signis Domineae Passionis consignatum. Sic inter mendicos residens et loca

b
Elemosyna
vicitat.

cata

A cata, de elemosynis fidelium vivebat ut mendica : et si aliqua sibi mitterentur cibaria delicata, illa distribuere infirmis et antiquis, præquantibus et languidis. Pane bruno, herbis crudis, et aliis insipidis vescabatur. Omnibus Horis Canonice nocturnis et diurnis assistebat : in festis autem solemnibus vigilabat in ecclesia coram Corpore Christi, assidue vacans orationi devotæ : et corpore fatigato, super gradum lapideum majoris altaris, post recessum Fratrum, modicum dormiebat. In oratione prostrata ponebat os suum in pulvere : in Confessione terram mittens super caput, de terra signum Crucis faciebat in fronte : et semper genibus flexis ad nudum super humum. Et tam longo tempore hoc fecit, quod poplites ejus in camelorum duritiem conversi videbantur, sicut aliquibus sibi familiaribus innotevit, dum vice quadam necessitate compulsus, pedes ejus et tibie humiliter lavarentur. Communicando prædictum modum servabat. Ante assumptionem Corporis Christi ex nimia carnis maceratione pallida et quasi mortua videbatur, et forte ex filiali timore : sed assumpto Christi Corpore, velut rosa in Maio, ejus facies rubescebat : nam accensa ex amore divino, tunc ex oculis ejus erumpebant lacrymæ, tunc carmina dulcissima et cantica inaudita cum laudibus proferebat, sicut ex multis quaternis manu sua conscriptis pluribus notum fuit, et multi oculata fide hoc pluries inspexerunt.

B Miserationis solite non oblita infirmitates pauperum, que aspicientibus horrorem incutebant, et plagas ulcerosas leprosum in se mira compassione retorquens, nihil agere se putabat, nisi eis ex totis viribus in tali necessitate subveniret. Proinde in campis et in hortis et silvis herbas medicinales diversas colligens, inguenta conficiebat, resinam, ceram, et oleum, et liquores alios, ad hoc proprios et utiles, humiliter mendicabat inter illos, quos in Dei timore positos certa experientia agnoscebat. Hujusmodi inguentis tantam virtutem contulit Deus, ut sani fierent qui de illisungebantur. Hujus rei testes supersunt quasi innumeralibus. Hæc mulier tam famosa non solum verba verum etiam sua prece devota reducere de viis antebatur. Ipsa in conventu Minorum Turonensium commorante, duo Novitiorum Ordinis, fugientes de clauastro, egressi sunt indiscreto habitu non dimisso : quod audiens devota Domina prostrata in terram pro ipsis adoravit. Tantæque virtutis et efficacie fuit ejus deprecatio, ut juvenes illi miseri tota die in litore ambulantes, velut occursu Angelico perterriti ut pecudes, multis coram ipsis rivulum de S. Anna transeuntibus, ultra progredi nequiverunt. Ad vespertinam revertentes, occurrit illis Domina, ob cuius reverentiam benignè a Prætribus recepti sunt.

C Alio quoque tempore, appropinquante festo S. Joannis Baptiste, ejus nativitas gloriosa jam antea in visione per speciem mirabilem suis oculis fuerat presentata, egressa est de civitate ex montu Angelico, non in curribus sicut equis sicut sua nobilitas requirebat, sed cum baculo paupertatis, sacculum portans ad collum, ut mulier paupercola, advena et peregrina : et duos Religiosos de Ordine Minorum secum duens, ad montem S. Mariæ de Phœna-vallium una causa devotionis accessit : et ibi post multarum instantium precum spiritus prophæta illustrata, plurima in Regno Franciæ ventura luculenter asperxit, suisque iam herbis prædixit, Regem Franciæ Turones venturum, portam per quam intraret nominando. Transactis pluribus annis, Regi Turones venienti occurrit totus populus et collegia cum crucibus ad portam Orientalem, non ad illam quam Maria allinoverat. Rex vero civitati propinquus subito mutat propositum, et per campos transi-

ens ad portam occidentalem iter arripuit, et per illam intravit sicut Spiritus sanctus per os Mariæ ancillæ suæ prædixerat. Urgente conscientia opportunitates querebat ut Regi nota fieret, quæ a Deo acceperat non tacendo. Aurelianensi f. Duce mediante, in castro regio Turonensi cum Rege locuta est secreto et prolixè. Triennio completo iterum accessum habuit ad Regem in ecclesia Cælestinorum Parisiis : et alia vice in doma regiæ, de S. Paulo unenpata, prolixiorem sermonem cum Rege habuit. Quæ autem dixerit illa, Rex post Deum solus novit.

D Sed verum est quod unam particulam de scripto B. Martini Turonensis, quam a h. Majori monasterio sibi datam acceperat, devotè Regi obtulit. Humiliter supplicando quatenus in capella sui palatii cum aliis Reliquiis honestè poneretur. Et quia de honore gloriosissimi Antistitis multum fuit sollicita, voluntas Dei fuit, ut illud quod ferventer petierat, jussu regio in brevi compleretur, et hoc vult oculis propriis, de quo scripsisse gratias retulit Trinitati. Opus simile fecerat antea, quando Reliquias S. Joannis Baptiste et S. Protomartyris Stephani in vasis de auro et argento, lapilibus pretiosis adornatis vultu honorifice collocare. Favente sibi devotèrum auxilio, non solum supradictas Reliquias ; sed alias plurimorum Sanctorum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum et Virginum, in vasis argenteis honestè involvi procuravit. Sed quod præ ceteris magis est commendandum, ad laudem et gloriam Dominicæ Passionis, cruceis unitas de argento, in superficie deauratas, fecit fieri, et in qualibet recludi modicum de ligno Crucis Jesu Christi, a nobilibus sibi devotis sua prece humili procurato. Ecclesiis in quibus datae sunt cruceis testimonium perhibent veritati.

E Post hæc igitur ad memoriam revocemus vas illud, ad memoriam Corporis Christi revelatione divina fabricatum, ac ex donis fidelium sumptuose adornatum, in quo vase Hostia salutaris reverenter collocatur in festo Sacramenti, et per Fratres processionaliter deportatur ipso die : quod devota Domina, Christi amantissima, annuatum et perpetuo decrevit faciendum. Insuper, ad decorem divini cultus, vestes sericas et aureas a nobilibus, Domino inspirante, exigebat : et inde paramenta pro altaribus, sacra indumenta, et alia honestati ecclesiæ congrua et decencia disponebat, et sua manu consuebat sapissime : illa distribuens ecclesiis egen-tibus, unicuique prout spiritus sibi suggererat. Certe non solum ecclesias ornamentis decorare, verum etiam ruinosas resarcire cupiebat. Nam capellam B. Virginis de Phœna-vallium, pro nimia vetustate ruine extrema jam propinquam, integrè renovavit fundamentaliter, et parietes ex cemento et lapidibus quos ferrum non tetigit componendo, portas vero et fenestras ex lapidibus quadratis ædificari vult et perfici, et tectum ligneum corruptum in lapideum commutavit, quod a arlesias vocant.

F Ab illa docta interim, qui altare nostrum nominatur, ad gloriam Trinitatis et Dominicæ Passionis memoriam, cupiens etiam vexilla Christi Regi a fidelibus venerari, tria construxit altaria, lapideo tabulato, et in fundamentis lapides situavit, de nativitate Domini sæpe memorati, ob reverentiam Protomartyris Stephani, et Yvoanis Confessoris alio tria denno altaria, fieri procuravit. Et quia septenario numero universitas figuratur, ad honorem Sanctorum eorumque altare septimum inchoavit et perfecit, ipsumque variis coloribus et picturis quamplurimis decoravit : in cuius fundamentis flexis genibus triangularem lapidem collocavit, mystice designando et ore proprio dicendo : ille est trinus et unus, qui cunctos condidit Sanctos, et est mirabilis in Sanctis suis, benedictus et laudabilis et gloriosus in secula.

ACT. FR MARTINO CONFESS

orationi frequenter vacat,

c

de vultu communicat,

pauperibus infirmis ministrat,

duorum Novitiorum fugam sistit precando,

a

Rege Franciæ evocatur, dum tunc edocet

cum ipso Rege aliquoties agit

f

g

h donat ei aliquid ex Reliquiis S. Basilii

alias reliquias ornandas curat,

E

i

riem tabernaculum Corporis Christi,

et restorationem sacelli in Phœna-vallium

F

k

a: septem altarium erectionem.

l

2

A a duos horum filios ex historiis nostris; Ludovicum, qui patri successit in titulis regnoque Siciliae, et Hierusalem, et Carolum Principem Parentum: ut horum, an alius aliquis in puerili etate per mortuum hic signetur, non determinamus. — h Vita Gallica notat, ipso fore loco illam deinde sepultam esse. — d Eadem non rivulum sed fontem S. Annae dicit: et nonnullae videntur in usu esse, quoadmodum nomen habent utique a quadam S. Anna seu monasterio seu hospitali, adhaesit super ipsam fontem et rivulum, qui Carum Legem jungens subitum Turonensem, de illic ubi Fecit nunciato, ad Occidentem claudunt, ut videre est in descriptione urbium ubi iteravit Georgii Ivanni. — e Samaritanus huius ingressus memoratur in archiepiscopi Turon. Mo. logantes de Anulo. Regem Carolum vi solummodo Turonis adventantem exequi an. 1393, prout exscriptum e veteri regesto. Vita Gallice auctor in eo lapsus est, quod ingressum hunc praedictum assereat velut in brevi futurum. — f Fuit is Ludovicus, Regis Caroli praenominati frater; magus ab eodem Statutus et hoc in primis nobili titulo auctus a fratre: ut videre est apud Samaritanos in Hist. genealog. Francor. lib. 15 part. 1 cap. 2. — g Vita Gallica appellat locum de Tournelles praez de S. Pauli, domum Turnellorum praez S. Paulum: ut videatur hic intelligi caput Comitatus sibi cognominatis in Arlesia. — h De hoc monasterio, S. Martini usque in vigilia trans Episcopum, actum a nobis est in Comment. ante Acta S. Patricii 17 Martii et alibi in hoc opere scriptis. — i Nominatur et infra in processu num. 18, 23 et alia. — k Gallice arduus: fuitque ex lapide ceruleo, in tenuis humilis seu sordidus fassus, magna copia in Monsam in Belgia, et ex Scotia etiam advehuntur. — l Tria memorata altaria sola nuncant Vita Gallica, et quidem ut in adicula Planche-vallium erecta.

CAPUT V.

Meditatio passionis, contemptus humani patientia, efficacia exempli et precum maxime apud miseris desperatos.

B In operibus istis occupata exterius, non minus ardebat sua caritas interius, Deum enim in omnibus et super omnia diligebat. Plaga Christi et mors salutifera; crux sancta, decorata pretioso sanguine filii summi Regis; sputa, clavi, lancea, livor, caro rubra, acetum et spongia et corona spinea, fel, arundo, ante oculos suae mentis assidue versabantur: et in pergamento haec omnia depingi fecit, a ut ceteros excitaret ad memoriam Passionis. Evangelium illud, Egressus est Dominus trans torrentem Cedron, in quo passio D. N. Jesu Christi memoratur, ore proprio quotidie legebat: tempore vero gravis infirmitatis alius legebat coram ipsa, quae in suspiriis suis et gemitibus mortem Christi plangebat. Angustius et dolores sui proprii corporis, dulciores appellabat et dicebat sapientissime, Quiaque vulnera Dei sint medicina mei. Certe a juventute sua usque ad senectutem et senium Christi mors et passio gloriosa erat praesens suae menti. Verum in tempore illo quo Evangelice paupertati se aptavit omnimode, in helidomada b Passionis cum de auxilio morte Christi et corona spinea memor es et, nimia compassione percussus a et aliquid pati cupiens pro Christo, quandam spinam longam et acutam suo infixit capiti inter carnem et testam: et feria quinta majoris hebdomadae sequentis coram oculis suis spina illa cecidit. Mox res! tam longo tempore in capite remanens, carni molestiam non intulit, et exiens de corpore cicatricem non reliquit.

C Pretiosa mors Sanctorum fixa erat jugiter suo cordi: exempla namque eorum atque miracula suae memoriae seriose commendabat, et de quocumque re interrogata fuisset, in responsione de Vita Sanctorum aliquid ad propositum allegabat. Certe in ore suo Dei sermo vivus et efficax ambientes edificabat non modicum: sed taliter quod aburgantes secularia desideria sobrietasque pae vivebant in hoc sermo; et vestes purpuras deponentes plures de illis, religionem ingressi sunt. In illo tempore, quo in villa Christi Parisius residebat pro indulgentia consequenda, regalis palatii capellam frequentando, in qua vexilla Redemptoris a fidelibus adorantur; affuit quidam juvenis ex regali sequentia, qui statim ejus aspiciens, generositatem non cognoscens, propter humilem habitum quem gerebat, sprexit eam valde verbis contumeliosis, asserens eam incendio fore di-

gnam. Humilis Domina et benigna, immemor injuriae, sed Passionis Dominice bene memor, exemplo Christi pro injuriante oravit; et de verbis non offensa, pro injuria flexis genibus omnipotenti Deo gratias egit. Lacrymae ejus ancilla, supervenit Miles unus, qui more nobilium pauperem Dominam reverenter salutavit, derorem illum impium ferventer increpando.

46 Eodem tempore jussu Regis concitata, se delibato preparavit, sicut docet Sanctos Dei, ut Reginam salutaret in domo sua, et pro ingressu hospitii cum portatore pacifice locuta est. Ille autem epus verba contempsit et peroravit; et sicut illa sibi erat ignota, ita etiam inutilis videbatur: propterea fugavit eum cum haec percitens: et reprehasset plurimes, sed perquemdam a Deo missum repressa fuit crudelitas janitoris. Introducta interiori et rigore janitoris jam agnito, interrogatur Maria si quid mali sensisset: quae respondit: Neque viri austeritas me termit, neque ictus baculi molestiam intulit: dulciter enim me protexit Dominus Jesus Christus. Invenit autem gratiam cum Regina et mansit apud eam diebus septem. Nec otiose deluxerunt dies illi, quia probatissima illius conversatio, eloquia ejus et verba igne divino flammantia, corda multorum taliter concusserunt, ut in brevi dimitterent vanitates multas et invidias falsas. In illis diebus nobiles et potentes illam solatium acutiam longissimum, quam d poulainam vocabant, penitus contempserunt: inter quos Miles quidam, Reginaldus nomine, tibia et pede proteusis, illam a solatariis suis amputari permisit, voluit et praecipit: et hoc in domo Reginae, ut ceteris impostum transiret in exemplum.

37 Omnes indecenter loquentes de Virgine gloriosa vel de Sanctis, aut de pretioso Sanguine Jesu Christi, tamquam ingratos Redemptori, anxie deplorabat: et tales, quasi blasphemos ac devios, arguendo, obsecrando, increpando, reducere conabatur. Multi ad verbum illius poenitentiam, percutientes pectora sua: alii autem reddebant mala pro bonis, et odium pro dilectione sua. Turonis pro tali eam quidam robustus juvenis ad terram projecit, et pedibus calcavit: de casu autem illo diu egrotavit. Sollicitata vero pro multis ad victam demeritam repetendam, dixit: Vindicatio est malignis causa perditionis: et protinus de misericordia Dei et patientia Christi miranda verba narravit, asserens quod injuriae adversitatesque patienter susceptae pro Christo, utiles sunt et valde proficiunt ad salutem. Ex quadam excessiva caritate infusa divinitus, prodebat fervens zelus salutis animarum, non medicus sed mirandus, quod viscerosa pietate proximorum defectus quasi proprios deplorabat: quos vero adeo longinquos aut de salute propria desperatos cognoscebat, illos sacris eloquiis et verbis blandis demulcens inducebat ad compunctionem, eis promittens veniam si vere poenitentiam, confessione debita non omittant.

38 Et de his rebantur exempla: Turonis mulier quaedam, spiritu zelotypiae cruciata, virum suum molestabat omni die, attingendoque nimium somnium, corde anxio nimis, concepti dolorem et peperit impunitatem: quare desperationis vitam detestandum incurrit, et horride Sacramenta Ecclesiae vilipendens, ore blasphemum in cruce Domini sputabat turpissime. Haec audiens Domina Maria, domum desperatae femine ingressa est, voce dulci et humili, more Apostolico, dicens: Pax D. N. Jesu Christi huic domui: et prona in terram cum oraret, cognovit miseram illam jam esse morti proximam. Exurgens ab oratione aqua benedicta locum aspersit, et domum, et infirmam obstinatum, virtute vero divina effugato demone, mox femina desperata, quae de-

D AUG. PR MARTINO CONFESS

et in arcessu ad Regiam

non tam fructuose moratur diebus septem.

E d

blasphemos et illa reprehendere

injuriam ideo vitalem re. ut vindicare.

h Verbis efficax

z. atypicam de perantem

reduci ad poenitentiam

Heilandæ Christi passio- ni, justiter intenta.

a

capit. suum; et una transfusa.

b

Pius Sancto- rum studiose legit.

taliter tolerat: sed cor contumeliosum in caelo r. g. o

AUCT. FR. MARTINO CONFESS.

A ceptione maligni factum salutis amiserat, lumen fidei adspiciens, Creatorem suum humiliter agnovit. Crucem adoravit devote, corde contrito Ecclesie Sacramenta reverenter suscepit; cætu præsentis præ gaudio lærymante: et non multo post, animis penitentia pœnunita, precibus diætæ Mariæ impetravit ad Dominum.

a
aliis q' i
cordia v' or em
accesserat.

39 Turonis vir quidam, nomine Theveninus, dæmonum fraude seductis, ad necandum seipsum, multis modis ac diversis pluries attentavit; sed repressus per amicos, implere non potuit tantum malum. Ob hoc indignatione commotus ac repletus cordis amaritudine, cibum deinceps gustare non voluit, ut accelerans morem suam immolaret sospitiæ dæmonis. Tandem esurie debilis factus nimis, querulose clamabat: Damnatu sum et damnatus ero: ignem inferni jam video. Dæmones ad me venite, et me miserum tollite volenscum. Istum desperatum visitavit Maria, nec dimisit eum usque ad mortem, et dum sabbatis monti illi daret, tærens audiebat verba illius, et a clamore cessabat. Ipsa paululum absente, suos clamores iterans dicebat: Revertimini, dæmones, revertimini ad me: obligata vestrum relinquere non debetis. Cernens Maria quod vexato dæmonum tam horrenda cunctos assistentes maxime perturbabat, illum miserum ad ecclesiam B. Mariæ divitis transportari poposuit: ibi enim a cunctis veneritibus aspergebatur aqua benedicta. Mox dimissis clamoribus, quædam vox rarisissima audita est, Cravor nimis, et gravatis me valde: statimque submissa voce, suggerente diabolo, Deum negabat et Sanctos, Virginem autem gloriosam negare non valebat. Fidei Maria, de salute oxente desperante sollicita, sine intermissione orabat, cuius preces exaudiit Dominus omnipotens celeriter et benignè. Quaresaluto miserille, qui perditus credelatur, et pro nimis clamoribus rauerat, voce magna clamavit et juravit: Video imaginem Virginis gloriosæ: et protinus dixit: Confessionem confessionem peto: confiteri volo: Curatum meum, Dominum... p' claustrum in Confessorem eligo. Revelata fuit illis contritio, ut confessione publica peccata sua revelaret; nec erubescibat legere graviora. Expletis ergo in ecclesia mysteris et vallatis armis penitentia, viam universæ carnis feliciter ingressus est. Sed ne de salute hujus hominis aliquid ambiguum crederetur, vidit Dominus signa misericordiarum suarum ostendere in delinquenti: tum facies eius et corpus, quæ antea, ut cæcus, nigra erant, subito in colorem albissimum suum conversa, et de carne eius quidam splendor inassuetus emanabat: mirabantur pro cunctis et dicebant: Antiquum q' Theophilum in penitentiam est modo renovatum.

jussum
portari in
templum,

40 Propter animam caritatem qua proximos diligebat, ferventi desiderio salutem illorum sitiens, ad Confessionem integram pure et integre faciendam viros et mulieres inducebat devote: sed ne timore humano seu verecundia aut debeti gravitate valerent impediri, ad Romanam curiam pro ipsis destinabat, ut tremna vel h' quinquennia pro ipsis impetraret, de elemosinis ei datis satisfaciens singulis, ut dicebat. Hujus Domini caritas magis ac magis crecescens, non pro egenis excommunicationis elemosinam humiliter petebat, ut pro illis et ecclesie et creditoribus satisficeret: et tales per factum contentum exules in regionem longinquam, ad consortium fidelium reducere conabatur, ipsos cupiens suffragiorum Ecclesie fieri participes et consortes, avida et sollicita de universa salute præmunia caritate. Certe zelo fidei accensa, divinos et sacrilegos ceterosque maleficos ferventiori animo confutabat, errorosque ipsorum per viros literatos in predicatione publica faciebat reprobari, et insuper hujusmodi errorum vitio inquinatos ad penitentiam dulci exhortatione vocabat, fidei confessione præaudula. Plurimæ audientes verba sua, propter vitam ipsius sanctitatem, dimissis erroribus penitebant. Turonis tunc fuit quædam vetula, sortilega et rebellis, nomine Philomena, quæ piis monitis hujus Domini contempere volebat. Vocato Lectore Minorum dicit Domina Maria. Hæc feminæ si ecclesiam intraverit, non egredietur foras nisi prius penitens fuerit et confessæ. Et ita contigit: nam h' intrando ecclesiam ista veneti a Crucifixum inspexit, et mox ingenuit, dicens: Volo confiteri. Et facta confessione Lectori protinus herbas et pulveres, characteres et retera, quæ sortilegiis apparari decreverat, despexit et proiecit, relinquensque civitatem, Andegavis finivit dies suos.

f

g
ad confessam
rem facien-
dam pure
facit.

h

i
Archiepiscopus
et sagorum
conversioni
studet.

tentiam dulci exhortatione vocabat, fidei confessione præaudula. Plurimæ audientes verba sua, propter vitam ipsius sanctitatem, dimissis erroribus penitebant. Turonis tunc fuit quædam vetula, sortilega et rebellis, nomine Philomena, quæ piis monitis hujus Domini contempere volebat. Vocato Lectore Minorum dicit Domina Maria. Hæc feminæ si ecclesiam intraverit, non egredietur foras nisi prius penitens fuerit et confessæ. Et ita contigit: nam h' intrando ecclesiam ista veneti a Crucifixum inspexit, et mox ingenuit, dicens: Volo confiteri. Et facta confessione Lectori protinus herbas et pulveres, characteres et retera, quæ sortilegiis apparari decreverat, despexit et proiecit, relinquensque civitatem, Andegavis finivit dies suos.

a Addit Vita Gallica etiam hæc forma (videlicet unguis Instrumentorum passio) in manibus ordinatè depingitur. — b MS. Pentecostes quod spiritum sanctum credidit fuisse auctor Gallicos dicit spiritum sanctum fuisse die Jovis sancto, et excedisse in belandam Pentecostes. — c Ita locum hanc corrigendum ratus. — d Vita Gallica hæc inserit quod et occiderit mediantem lapidationem S. Stephani, quod eade tunc non habet. — e Hujusmodi acuminatos calceos videre est in picturis Principum istius temporis, nomen a pulvis gallicæci sumptum est, quorum angule aculeosæ sunt. — f Videtur dicitur quod esse ex nomine Stephani. — g Vita Gallica Esclancher. — h Videtur a Febriario, ubi solum eius historiam illustratam esse. — i Vita Gallica, videt Confessionalem, et addit, quod tunc magis ordine tradebantur quam postea fieri consueverit, unde suspensio eiusmodi litterarum continuè facultatem cuius approbatio de peccatis ceteris confitendi, idque vel cum indubitan vel annorum ex penitentia plus impugando, vel cum humilitate eiusdem penitenter alius ad plures annos impugando. — j Pro videtur maxime esse Martialis est lib. 1. cap. 71, et etiam non possim Francie atantur. — k Addit Vita Gallica transcurbo per plateam sellerie quæ dicitur pletorum totam Turonensem urbem secundum longitudinem intersciantiam minor est, et manus meridionales litteræ propriæ. in cuius fere medio notata Cordigevorum templum et monasterium. — l Videtur, desinetis et prodoris hæc accensum, sic vocabatur. — m Decretis nulla deinceps alio nomine tolerare, sicut in brex, ubi miseram penitentiam fecit, mendicari vivere, et homi vite exemplo reparans scandalum, quod tunc conversionem suam multis dederat. Notatur autem in tabulis ad vultum Indolisque confluentem brex oppidum, totius fere levis Andegavo distans.

CAPUT VI.

Auxilium captivis, reis, parturiensibus, infantibus impensum: pro Maria mors.

Hæc Domina tam probata, viduarum leges observans, in carceribus detentis vi itabat devote, et quasi mater consolabatur eos, victui necessaria sedulo ministrando, Capillos eorum propria manu tendebat, et ne ta die frangerentur Vitas Sanctorum et exempla prodorum ipsis audientibus frequenter recitabat, ut ad tolerantiam passionum illos fortius animaret. spe certa eis promittens Dei misericordiam in proximo alaturam et liberationem a carcere, si propositum corrigendi mores et vitam et perseverandi in bonum cum Deo recte firmarent. Et veniend preces eius ostia carcerum divina virtute pluries aperta sunt, et captivi liberantur illi. Hæc Maria Deo dilecta, eam iventem gemitis d denter considerans, Rex, tunc non Karolo, Turonis tunc residenti, humiliter supplicavit, pro amore Salvatoris qui vincula mortis solvit, relaxare dignaretur sua grata clementia incarcerationes quos tenebat, et propter adventum suum juvandum eos redderet integre libertati. Rex benignus de fama sancta et bonitate diætæ Mariæ non dubius, suis precibus humilium assensum præbuit gratissimum, omnes captivos, criminosos et mortis reos sua dispositioni committendo, et cito post in fine Januarii versus Parisios iter summi arripuit Rex predictus. Sed quod ipse donaverat egregie, servi sui et subditi minere intebantur. Maria vero ad partes Pictavia se contulit, de captivis non immemor, assidue orans pro ipsis. Cuius preces Dominus exaudivit, et in die sancto Pentecostes portas carcerum patenter aperuit, et captivi ad ecclesiam B. Martini libere contingebant et secere. Tantique fuit eorum securitas, ut unus de ipsis reversus sit ad carcerem, ut

Misericors ergo captivos,

q
omnium
soluorem
aperuit a
Rege

r
u tuncque
circulans,

s
carcerem
intraçula
aperit.

ut

A ut librum suum recuperaret, in quo Horas Beatæ Virginis quotidie recitabat : et denuo ad socios reversus est ad locum S. Martini : et sic Regis propositum et Mariæ desiderium Princeps Regum terrarum sua insuperabili virtute perfecit.

Sum licet
a facendis
varius vitam
temporal.

42 Ante oculos mentis hujus bonæ Mariæ sæpissime versabantur ista verba, Tamquam ovis ad occisionem ductus est. Et illud : Erue eos, qui ducuntur ad mortem. Propterea innata sibi erat quedam pietas viscerosa erga eos, qui ad mortem confusibilem ducebantur : plurimos enim sua prece a patibulo reddi præmoravit. Turonis, Sabbato ante Ramos palmarum, juvenis quidam ad suspendium vehebatur, cui obviavit Maria, cum exiret de ecclesia B. Mariæ Divitis : quam juvenis aspiciens, sedens in curru ligatus, dixit : Domina de Seileyo pro me orare velitis. Quæ protinus quadam pietate confossa intrinsecus, mox ad ecclesiam reversa est, et oravit pro ipso tam ferventer, quod executores justitiæ scalas proprias invenire non valebant ; quod mihi nus breves non sufficerent, et longiores frangebantur. Inter ipsos fuit altercatio nimia et prolixa, et interim ad basim patibuli, ut bestia indomita, cum cano alligatus fuerat pauper juvenis. Verumtamen ad solis occasum ad carcerem denno reducitur vinculatus. In die vero Palmarum, et in hebdomada sancta Maria tantum fecit cum Dominis Canonicis et Judicibus S. Martini, ut mors tam confusibilis misero illi inerit penitus indulta et dimissa.

et uni quidem
non sine
miraculo.

B

Pergratulus
opulenter.

d

obvoluta
venit ad
baptismum
obvoluta.

C

et mens des-
perare lan-
guentia vultu
iem.

43 Hæc Domina, sequendo vestigia matris D. N. Jesu Christi, sedulitatem prægnantibus exhibere studuit, et partus facilitatem suis devotis precibus pro multis apud Deum procuravit, sicut mulieres assertive retulerunt. Inter quæ Illustrissima Domina Maria de Britannia, a Alenzoni Ducissa, gratiam facilius parandi meritis diætæ Domine se habuisse recognovit. Abortivos et parvulos sine baptismo decedentes plangebatur dolerose, quod sciebat eos beatificam visionem perpetuo amisisse : et quia non letabatur in perditione morientium sed plorabat, voluit eam Deus aliquantulum super his consolari. Turonis cum filius ejusdem nobili præpotentis ad baptismum portaretur, ad cujus consortium Domina Maria fuerat invitata, dum ad ecclesiam pervenisset sub velamine cortinarum, a domicellis fuit infans devolutus : et cum nullam supra fontes daret vocem vel gemitum, nec dehisset per antea, intellexit Maria illum esse mortuum : quæ res a corde ejus avelli non potuit. Tunc infremuit spiritu, ingemuit, et oravit : et dum oraret, baptizatus fuit puer ille vivus, et redditus est illustri matri suæ, et vixit annis multis. Andegaviæ mulier quedam prægnans ex doloribus mortua jacebat in domo sua, non evacuato fetu. Ad lacrymabile funus fuit vocata Maria, quæ unum Militem secum duxit, Inhelum de Alvagono nominatum, qui suadente Maria defunctam aperuit in utero. Infante ab utero extracto, lavit eum Maria, ut moris est, et mundavit : et aqua recenti accepta baptizavit eum : qui protinus signa vitæ ostendit quia motu proprio ad modum crucis supra pectus brachia cavellavit, et assistentibus ille vivus apparuit, qui ipsismet per antea mortuus videbatur : et parum post expiravit. Lætabantur amici de salute parvuli, propterea planctum matris defunctæ facilius tolerabant.

44 Hæc Maria infantes innocentes et sugentes ulera pio amore diligebat, et quasi amore materno eis compati videbatur. Die Veneris sancto in ecclesia Minorum Turonis vir quidam et uxor ejus proprium filium, panniculis involutum, in extremis laborantem diætæ Mariæ obtulerunt, supplicantes devote, quod pro salute pueri orare dignaretur. Humilis Domina dulciter infantem respexit et tetigit caput ejus erigendo : qui statim in eam intendens cum

applausu jucundo, quia loqui nesciebat, ei redire incepit, et sanus reportatus est ad domum, de qua exierat, qui parum antea mortis singultus patenter emittebat.

45 Ista Maria semper fuit omnium bonorum exhortatrix operum benevola ; nam tempore schismatis nequissimi et nimis diuturni, pro unione et pace Ecclesie Christianorum, in collegiis, in monasteriis, et locis Religiosis, orationes, observationes, suffragia et processiones fieri procurabat, cunctum populum excitando ad orandum pro predictis. Ultrinque sexum, omnem ætatem suis verbis sanctissimis in viam salutis ferventer dirigebat, et taliter pueris induxerat ad laudandum Creatorem, quod undecimque ipsa veniret, occurrerant ipsi plaudentes manibus et dicentes, Laudetur Dominus Deus noster, et flectebant genua. Infantes vero balbutientes, adhuc nescientes ad plenum verba formare, videntes eam a longe, fari gestiebant et clamabant Loue, Loue, Certe nemo tam avidus erat quam ipsa laudis Factoris : propterea non tantum homines, verum etiam aviculas et ratione carentes ad laudes invitabat Creatoris. Cum quadam vice maneret in oratorio Beatæ Virginis de Plancha vallium, pica una oblata sibi fuit : et statim Maria, cupiens quæ Dei sunt, alloqui eam cepit, dicens : Laudetur Deus, Et sæpius replicando, avicula illa movebat caput suum loquentem aspiciens, sequebaturque eam hinc inde, atque suo garritu nitebatur proferre verba dicta. Mira res ! pica illa cum aliis aviculis alternatis vicibus volabat per silvam et denno revertebatur ad Dominam. Ecce quam variis modis provocabat Maria fideles ad laudes Conditoris.

D
ACCT FR
MARTINO
CONFESS.

d
et pul process
contra schismate

doret pueros
ut puerum
dicant, laudat
tur Deus,

E
talem doret
pica cum
cicuta.

S. Stephani
lapidationem
volentis.

musubi
maru lapudata,
fit particeps
partis :

e

F

d
felicitur mor-
tus corpus
senile.

46 Hujus sanctæ mulieris eloquia magnis ac medioeribus et minimis complacebant, et meditatio cordis ejus in conspectu Domini semper. Cum enim in meditatione sua exardesceret ignis, ante oculos sue mentis gloriosa passio et pretiosa mors Sanctorum quotidie versabatur : ideo martyrii desiderio inextinguibiliter fervebat. Contigit autem una die cum de lapidatione Protomartyris Stephani memor esset, velletque modo simili, si suo complaceret Creatori suam vitam finire, subito affuerunt lapidatores invidi, qui eam ictibus innumeris tandem vexaverunt, quod priore dolore nimio sudores emittebat pro sanguine, et quasi deficere videbatur. Ille fuit in ecclesia S. Jacobi in villa, quæ e Castrum-Herauldi nuncupatur. Merito ergo deberet gaudere cum Sanctis, et particeps esse gloriæ, quæ dum viveret, toto mentis affectu cupiebat ipsorum Sanctorum sociam esse contumelie.

47 Anno autem Incarnationis Dominicæ d millesimo quadringentesimo decimo tertio, vigesima octava mensis Martii, die Mercurii, inter primam et secundam horam post meridiem, v. Kalendas Aprilis, ante Ramos palmarum, post festum Annuntiationis Dominicæ, insignis Domina, operibus bonis et innumeris repleta, post labores et hujus miseræ vite sudores, calcato ac devicta tenelam unum principem, cum virginali imo triumphali laurea, ad Christum feliciter migravit, ab ipso recipiens mercedem æternam quam semper optaverat, et pro qua tam viriliter contra inimicum dimicaverat, semper felicis victoriæ conscia contra quoscumque eventus tentaminum : et egressa anima a corpore, inventa est in ea corda gracilis, multum spisse nodata, quæ erat multum spisse præcineta : et signa et vestigia corda nodose apparebant in carne rubra et concavata.

48 Sed statim post corpus diætæ Domina quasi in juvenili ætate fuit per Deum mirabiliter reductum, et signa sanctitatis, quasi future resurrectionis et renovationis juventutis, in ea apparebant. Et videbatur dictum corpus suum mundum, album velut alabastrum

reforsatur
acsi juvenulæ
puclæ fuisset,

AUCT FR MARTINO CONFESS

A alabastrum atque ebur, et quod esset simile corpori unius puellae juvenulae : et omnia membra erant reformatata ad mensuram juventutis sine aliqua superfinitate aut deformitate : et claustrum virginium integrum, inerruptum atque intactum repertum est. Et omnes, qui hanc defunctam viderunt, mirabantur dicentes, maximum esse miraculum, quod mulier octoginta duorum annorum in statura, forma et apparen-
 tia unius virginis juvenulae apparet : maxime cum in sua vita esset penitentis macerata, et consumpta caribus : ut a pluribus fide dignis testibus, qui hoc viderunt et palpaverant attestatum est e. Tamen non est mirum quod virgo integra reperta sit, cui tanta gratia a Domino collata est, quod sponsam testem, immo custodem suae virginitalis desponsaverat, Jovis autem sequenti post meridiem in halitu S. Clarae fuit sepulta in ecclesia Fratrum Minorum Turonis, coram majori altari dictae ecclesiae : in qua ecclesia mortem gesserat quasi assiduam, a quinquagesimo quinto aetatis suae anno usque ad octogessimam secundam / et extremam vitae suae annum, et usque in hodiernum diem pene infans clarens virtutibus, signis et miraculis coruscant ad laudem D. N. Jesu Christi : cui laus et gloria, cum Patre et Spiritu sancto et tota caelesti et triumphanti curia, per aeterna secula, Amen.

sumulatur in habitu S. Clarae

B a Haec Joannis v. Belthamiz Ducis filia, Joanni Henrici Ducis nuptissimam an. 1396, ejus dilectus viduit vector in processu aetate 19. In 16 anno 1378, quo Contra Filianum vi evolutus est Antipapa Clemens, cui et successores Antipapas fecer adhaesit Gallia, usque ad 1399, quo Felix v Pontificatus renovavit. e Dignitatem in Partiam, Ducali anno 1360 usque supra Viginti annorum, in conspectu Turonensis Ducatus, 12 fecit leviss Turonensis ducatus. d Hadreano usu 1314, cum Pascha caset 8 Aprilis. - e Infra in processu anno 76 et 82. - f Minus 17 diebus exaltata, ut habet Vita Gallica.

multipliciter a Deo glorificatur.

PROCESSUS INFORMATIVUS
 pro Canonizatione
DE MARIE DE MAILLYE,

Ex MS. Conventus FF. Minorum Turonen.
 EPISTOLA NUNCUPATORIA

Guardianus et conventus Turon.

Serenissimo et potentissimo Principi ac orthodoxae fidei catholicae Zelatori Domino Jacobo, Dei gratia Hungariae, Hierusalem et Siciliae Regnorum Regi : humiles et devoti religiosi ac oratores vestri Guardianus et Conventus Fratrum Minorum Turonis salutem, cum omni humilitate, reverentia, obedientia et honore.

C 1. Etsi gloriosus Deus emetis ejus ministros glorificet, altis decoret honoribus, et caelestis efficiat beatitudinis possessores, illos tamen, ut dignis digna rependat, potioribus atfollet insignis dignitatum, et praemiorum uberiori retributione prosequitur, quos digniores agnoscit, et commendat ingeniorum excellentia meritorum. Sic et aliam mater Ecclesia, ejus sacra vestigia prosequens, exemplo ducta laudabili, universas in regnis caelestibus constitutas, studiis honorare sollicitis, et amoris ellere praecomis solot et consuevit. Et ideitro ad Regia Dignitatis vestram gesta et mirabilia, quae ipso Dominus Deus omnipotens pro et ad precis felicitis memoriae Domine Marie de Maillaco dignatus est operari, antehabens memoriam rednecere pro viribus, ut pro dignis ejus meritis, ejusdem vestrae Dignitatis gratia mediante et bona presentione, in catalogo sanctarum Virginum annumerari valeat et ascribi.

Jacobo Hungariae et conventus Turon. Regi offert.

miracula Ven. Mariae,

2. Ipse enim Dominus omnipotens Jesus Christus ipseus Mariae interventionibus, precibus et meritis (ut hic inferius interseritur, et per depositiones fide dignorum luculenter perpendero poterit Nobilitas

vestra) leprosos curavit, claudis gressum, surdis auditum, mutis loquelam praebuit, aliosque Christi fideles variis languoribus laborantes pristinae sanitati restituit. Quippe quanti fuerit meriti eadem Domina Maria in ejus obitu ostensum est; quae vivens in carne cilicio induta, cibaris durissimis cibata, artus vigiliis et orationibus fatigatas in straminibus et cilicio reclinabat : In ejus vero sacro transitu vultus et corpus ejus intantum renituerunt, ut carne purissima sicut javencula quindecim annorum monstraretur. Unde, ut pie credimus, speramus et confidimus, illi gregi sanctissimo nunc sociatur, qui semper Agnum sine macula comitatur. O quam mirabilis et quam laudandus in servis suis Dominus Jesus Christus, pius noster ac propitius consolator! qui, ut pie creditur et speratur, dictam suam servitricem Mariam de Maillaco, non solum secum super alta caeli sidera voluit collocare, sed ipsam jam glorificatam in caelis, adeo in terris placuit honorare, ut ejus fama longe lateque multipliciter diffundatur, et ejus venerabile corpus, existens in domo seu ecclesia nostra in urbe Turonica, a diversarum regionum populis cum cura pervigili visitetur, et numeris miraculis de die in diem ibidem intervenientibus coruscans, ab omnibus cum debita reverentia veneretur.

ut plurimum sanguine.

D 3. Cum igitur de vera et sincera dilectione, devotione et affectione, quas in vita et post mortem, tam consanguinitatis quam devotionis affectu, erga illam venerandam Dominam gessistis et indesinenter geritis, fuerimus et simus certiorati, ad Regiae Sublimitatis vestrae Serenitatem, ut Dominus noster summus Pontifex commissionem et commissarios ad partes, pro et ad inquirendum et examinandum testes utriusque sexus de et super gestis et miraculis, quae Dominus Deus omnipotens ad ipsius Domine preces dignatus est operari, ipsa Serenitate interveniente et partes suas interponente, concedere dignetur, recurrendi sumptibus audaciam. Quas ob res eadem Serenitati, vobis utique metenda, devotissime cordisque intimis affectibus humiliter supplicamus, quatenus ad praemissa aciem vestrae benignitatis extendere, praefato Domino nostro summo Pontifici depositiones testium infrascriptorum ad suam Sanctitatem movendam ostendere, et illi, prout decet et expedit, supplicare dignemini : ut commissionem et commissarios pie concedere velit et dignetur, quatenus ipsa Domina Maria in grege seu catalogo sanctarum Virginum (quod profecto digne meruit) aggregari valeat et inseribi. Ut per haec et alia bona, quae in hac vita transitoria pro dicta Domina ipsa Regiae Sublimitatis, Domino cooperante, procurabit, meritis et precibus ejusdem gratiam et vitam valeat promerari sempiternam, quam vobis concedere dignetur ille Dei filius, qui est in secula benedictus. Amen.

ut canonizatione illius per hoc sollicitet.

CAPUT I

Summarium eorum, qui procuratores ad hanc causam delecti probare intendent

Anno Domini millesimo quodringentesimo decimo quarto, die undecima mensis Aprilis, Joannes de Ponte-levio, Procurator et procuratores nomine Excellentissimi Potentissimique Domini, Domini Jacobi de Bourbonis Comitis de Marchia : Illustris et religiosus et honestus vir Frater Martinus de Bosco Galteri, Custos seu Guardianus Fratrum Minorum Turonis, tam pro se quam procuratorio nomine dictorum Minorum : in presentia Joannis Golin, Joannis Charrestier, et Ralulphi Merio ac plurimum aliorum : mihi Notario publico exposuerunt, quod bone memoriae defuncta Maria de Maillaco nuper ab hoc seculo

procuratores uno curam Notario.

rogant audire
le-tes de vita
et miraculis
Teu. Martii.

A seculo migraverat : ejus corpus in ecclesia dictorum Minorum reverenter trahitum fuerit Ecclesiasticæ sepultura, et quod pro tam ipsa defuncta quam ea vivente (cujus vita ab omnibus comprobatur et est nota) Dominus Deus omnipotens mirabiliter operatus fuerit, et ad ejus preces et supplicationes miracula quamplurima facere dignatus erat : quæ miracula ipsi Procuratores desiderabant in notionem publicam deduci. Et propterea me Petrum de Brueria, tanquam Notarium publicum, instanter requisierunt, quatenus omnes testes super factis et mirabilibus, quæ Deus operatus fuit ad supplicationem, preces, et requestam dictæ defunctæ in vita sua, et dignatur operari post mortem, examinarem ac interrogarem ac eorum a testationes in scriptis redigerem in testium fide dignorum presentia; ut Dominum nostrum Summum Pontificem informare possent et inde procederent ut eis videretur expedire.

ex n. n. n. n. n. n.
Jacobus Coattis
Marchia

Intendit probare providus vir Joannes de Pontelvie, alias Jehanchum, Burgensis Turon. Procurator Illustrissimi ac Potentis Domini. D. Jacobi de Bourbonio, Comes de Marchia; qui pio et caritativo ductus proposito, mira gestorum, quæ Dominus Deus noster omnipotens Jesus Christus intervenitu precaminum D. Mariæ de Maillaco, in vita et post mortem operari dignatus est, ne per negligentiam scribendi deleantur, sed in Christi fidelium notitiam deducantur, tot quot per testes fide dignos et eorum depositiones poterunt reperiri in formam publicam et authenticam, de licentia et permissu Reverendissimi in Christo Patris ac Domini, D. Amelii permissione divina Archiepiscopi Turon. Venerabiliumque et circumspectorum virorum Domini Thesaurarii et Capituli ecclesiæ Beatissimi Martini, ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis, et aliorum Ordinarium, redigi facere proposuit; et super hoc Sanctissimum Dominum nostrum Papam scriptis authenticis certificare, ut ad informationem hujusmodi reficiendam et auctoritate sua faciendam eas litteras commissionis ad partes benigne concedere velit et dignetur, juxta omnes et singulos articulos infrascriptos.

et permisso
Ac-lli Archiep.
Turon.

circumscriptis
articulis 10
infra scriptos.

Et primo quod dicta Domina nobilibus sumpsit ortum parentibus, fuitque ab infantia divinitus inspirata: quia cum esset sex annorum vitam contemplativam ducere cepit et in ea permanere stabilivit: prout jugiter et indefesse usque ad obitum ejus permansit.

Item et quod Domino de Seilleyo, ejus sponso a carnis vinculis absoluto, eadem Domina, tunc tricesima annorum existente, eandem vitam contemplativam continuando, et Deo viduitatis suæ propositum dedicando, verba inania et otiosa a se penitus abiecit, et corpus cum vigiliis et orationibus ab illo tempore usque ad diem sui transitus maceravit.

Item quod ipsa Domina, Doctrinam Evangelicam insequendo, Lect. Baronias, castra ac prædia grandia et notabilia jure hereditario sibi pertinuerunt, et ea possederet; nihilominus Deo totaliter se dedicans, omnia que possidebat reliquit, et jugum paupertatis assumpsit, singulis diebus ecclesias et alia sancta Dei loca reparando et reedificando, quæ juvenibus, numeribus et Reliquiis pretiosissimis decoravit.

Item et quod D.N. Jesu. Christus ad supplicationem et preces dictæ Domine, ea adhuc in vivis agente, surdis auditum, mutis loquelam, caecis visionem, claudis gressum restituit, alioque impotentes et variis languoribus et infirmitatibus detentos liberavit et sanavit, ceteros a demonibus et spiritibus immundis vexatos, demones et stultos sanitati restituendo.

Item et quod ipse Dominus omnipotens, ad Martii T. III

ejusdem supplicationes et preces, mortuos suscitavit, prægnantes mulieres absque dolore et tristitia a partibus suis liberavit et pristinae sanitati restituit.

D
EX VS.
NOTARIALI.

Item et quod Dominus omnipotens, ad ejus preces res deperditas, ipsius Domine invocantibus auxilium pluribus personis, restauravit, probis præmia prestando.

Item et quod ipsa Domina, dum in cellula seu oratorio suo, Deum more solito exorando, ab ipso Deo et gloriosa Virgine Maria pluries iteratisque vicibus die noctuque extitit visitata, et per longitudinem duorum cubitorum ab Angelis pluries sursum elevata et erecta.

Item et quod, dum ageret in humanis, nonnulli, postquam ab hoc seculo migraverunt eidem Domine, ipsa in humanis agente, se apparuerunt: aliquibus dicentibus et gratiarum actiones referentibus, quod ipsius precaminum intervenitu salvati essent; aliis eidem supplicantibus, ut pro eorum salute Deum precarentur devotius.

Item et quod D. N. Jesus Christus cum B. Maria Magdalanæ et B. Stephano et Joanne Baptista aliquantulis vicibus eidem apparuerunt et eam concomitaverunt.

Item et quod, cum ageret in humanis, propter penitentiam et corporis macerationem in corpore suo erat adeo diminuta, quod non habebat nisi pelles et ossa, et quasi in ejus membris penitus dissoluta: sed postquam spiritu Deo reddidit, vultus et corpus ejus adeo renituerunt, ut carne purissima cunctis adstantibus ostensa sit.

E

CAPUT II.

Examen trium testium primo productorum.

Qua sic facta requisitione, ego Notarius infrascriptus, votis et requestis dictorum Procuratorum annuens, venerabilem virum et discretum, Dominum Guidonem Gurandi, Presbyterum Ecclesiæ Collegiæ S. Petri puellarum Turon. Canonium, per eodem Procuratores coram me productum, super i, ii et iii et ceteris articulis diligenter interrogavi, videlicet anno prædicto die xii mensis Aprilis. Qui quidem D. Guido diligenter interrogatus per sum juramentum deponit, quod pluries et quasi singulis diebus visitabat et visitare consueverat defunctam Isabellem, relictam defuncti Martini de S. Petro, Burgensem Turon. Utique Deo devotam, quæ temporibus vite suæ, prout poterat, dictam Dominam delinectam Mariam de Maillaco sæpius frequentaverat et frequentabat et multum eam dilexerat: quodque die Mercurii post a Judica me, post decantationem magnæ Missæ in dicta ecclesia S. Petri-puellarum, iste testis adivit in domum dictæ Isabelles ejus commatris, quam reperit in lecto egrotantem: et quod post aliqua verba consolatoria, quæ solent dici egrotis et infirmis, iste testis inquit dictæ Isabelli Commatri suæ, quod deprecaretur Deum pro dicta defuncta Maria de Seilleyo, et quod migraverat ab hoc seculo. Sed tunc ipsa Isabelles, quasi in extasi posita, nullum dedit responsum: et post modicum intervallum inquit: Certe, compater, non possem dolere de morte ipsius Domine [addens] quod Deus haberet animum ejus, et propterea non fleret. Et tunc iste testis abhinc discessit.

Guido Gurandi
12 Apr.

a
F
testatur
quod Maria
Mortem sua
telli ejus
sancti
muntians,

Postmodum vero, die videlicet Jovis inde sequenti, facto et completo servitio in dicta ecclesia S. Petri-puellarum iste testis iterum ixit ad domum dictæ Isabelles commatris suæ, pro eam consolando in infirmitate sua: et cameram dictæ Isabelles eo ingresso, cum dictam Isabellem de infirmitate sua et qualiter se haberet interrogaret, ipsa Isabelles dixit ipsi testi, quod nocte proxima et immediate

ipsam de
salute ejus
certum inve-
nerit,

EX MS NOTA
RIALI
de Anselmum
cantum prima
post obitum
noctis anti-
tati :

A mediate transacta audiverat unam melodiam cantus, cui organa vel alia instrumenta quæcumque non possent adqueari : et quod propter molubimina et dulcedinem cantus carminis quod audiverat erat totaliter gavisata et in corpore consolata : et quod bene sciebat et fensitit erelebat, sperabat et confidebat, quod erant Angeli qui deportabant an unam dicta defuncte D. Marie in paradisum : et quod bene sciebat quod dicta defuncta Domina nolebat quod de morte ipsius tristitiam haberet. Et ulterius quod bene sciebat, et certa erat, ut dicebat, quod medicum viveret post dietam Dominam, et quod brevi erat ab hac seculo migratura. Et tunc ille testis interrogavit dictam Isabellem, qualiter et quando ista verba proferebat, et quod forte illa que dixerat poterant sibi apparuisse per somnium, et quod fere itam dormiebat. Et tunc ipsa Isabelles respondit quod in tota nocte non soporaverat seu dormiverat.

quæ et dixerit
se brevi recu-
tura :

B Interrogatus utrum dicta Isabelles diu post mortem dictæ Domine vixissent bene, dixit quod dimittat vivit per octo dies post mortem dictæ Domine: quia ipsa Domina ingravit ad Christum die Mercurii predicta, ut profertur; et dicta Isabelles obiit inter diem Jovis eorum Domini et diem Veneris sanctum circa mediam noctem. Nec plus deponit saper omnibus articulis diligenter inquisitis, nisi quod credit dictam Dominam esse Deo sanctificatam, et in consortio supernorum civium aggregatam. Actum in claustris ecclesie B. Martini Turon. videbet in domo habitationis mei Notarii publici infascripti, presentibus Radulpho Morio Venetis, et Joanne Chancellet Turon. diocesis, Clericis, Notariis publicis testibus ad præmissa vocatis specialiter et rogatis.

Celinus
Richardi
25 Julii
1600.

10 Celinus Richardi, Clericus parochianus S. Stephani Turon. ætatis 21 annorum vel circa, testis receptus, juratus et examinatus die xxv mensis Julii anno mcccxxix, super articulis omnibus et singulis diligenter inquisitis, deponit per suum juramentum, quod sunt duodecim anni elapsi vel circiter, D. Petrus Sedar, Presbyter, actor, constituit eundem Celinum procuratorem ad regendam, gubernandam et prosequendam causam suam coram Officiali Turonensi contra D. Joannem Jamin, Rectorem b B. Georgii super arum Turon. diocesis, reum. Qui siquidem actor pro tuitione et defensione sue causæ tradiderat ipsi testi unam scedulam obligatoriam de sex sentis, scriptam manu propria dicti rei, qualiter ipse reus tenditur eidem actori in summum sex sentorum, mentionem facientem : quam quoniam ipse testis coram D. Officiali predicto ad intentionem dicti actoris produxerat et exhibuerat inter acta. Et quod venerabilis vir Magister Joannes Dallee erat advocatus et consiliarius dicti actoris in hujusmodi causâ. Iste testis per defunctum patrem Richardum filium suum, ætatis 12 annorum, bone indolis, quique dictam Dominam de Seilleyo, dum ugeret in humanis, multum diligebat, misit Domino Magistro Joanni Dallee certos processus in hujusmodi causâ habitos, pro ipsis visitandis, una cum scedula antedicta.

quod filius
sue duxerit
testis,

omissa rec-
dibus obli-
vita quam
p. r. sciebat,

11 Sed ipse juvenis ad domum dicti Magistri Joannis progrediendo, non prævens de dicta scedula, servavit processus, et non dictam scedulam : quod ejusmodi scedula cecidit de manibus suis, eo ignorante, in via publica, videlicet inter portas SS. Stephani et Vincenti Turon. Qui juvenis tradidit dictos processus dicto Mag. Joanni Dallee, credens quod similiter prædictam scedulam tradidisset, processibus predictis involutum : sed dum dictus juvenis reversus fuisset pro perquirere do dictos processus in domo D. Mag. Joannis Dallee, et ipsis habitis eos reportavit ad dictum testem; idem tes-

tis petiit a dicto juvene ubi erat scedula præfata. D Et tunc ipse juvenis respondit, quod eam dimiserat penes D. Mag. Joannem Dallee. Et incontinenti ipse juvenis euenit in domum dicti D. Mag. Joannis Dallee quaeriturus? utrum haberet dictam scedulam nec ne. A quo Magistro Joanne petiit hujusmodi scedulam. Et cum ipse juvenis ab eodem Magistro Joanne, quod non haberet dictam scedulam responsum obtinisset; pavefactus et exterritus, pra timore non fuit ausus ad domum istius testis, patris sui, accedere : sed recto tramite ad domum dictæ Domine de Seilleyo progrediens, eorum dicta Domina flevit amare, sibi explicando quod amiserat unam scedulam obligatoriam, et quod non esset ausus ad domum istius testis, patris sui, reverti, nisi dictam scedulam recuperare posset. Continuo ipsa Domina dixit predicto juveni, Amice mi, non dubitatis quod dictam scedulam recuperabitis. Et his dicta ipsa Domina se prostravit in oratione et rogavit Deum pro dicto juvene.

recurreit
trepidus ad
Mariam

quæ cum
fuit ei,

12 Deinde vero crastina die, postquam dictus juvenis scedulam prædictam amiserat, quedam Domina venit ad domum istius testis, tristis siquidem de amissione dictæ scedule, cum sibi oportunisset reddere summam in dicta scedula contentam : et tradidit, dicens quod transiverat per manus priorum et eam recuperaverat, sed nesciebat quid erat, totaliter stupefacta quare non fuerat per dictos pueros laerata. Et tunc dicta uxor istius testis [misit] quaesitum prope istum testem, qui erat tunc in Curia Turon. ubi causas clientelorum suorum expeditabat : qui testis venit primus ad domum suam, et reperit dictam bonam Dominam cum uxore sua, que dictam scedulam inspiciebant : et incidens cepit dictam scedulam : et cognovit quod erat illa scedula, quam petebat : unde letatus fuit corde et animo, et gratias retulit Deo, dicto juveni filio suo immittendo, ut adiret erga dictam Dominam, ut de recuperatione scedule quam amiserat, eidem humillimas gratiarum actiones referret. Qui celeriter adiens, cum eidem gratiarum actiones referret idem juvenis; ipsa Domina respondit, quod gratiarum actiones ad eam non pertinebant, sed ad Deum omnipotentem, et se ad terram prostravit Deo gratias referendo. Nec plus deponit, nisi quod firmiter sperat et credit dictos articulos veritatem continere, ipsaque Dominam esse apud Deum sanctificatam : prout clare apparere potest per miracula, que ipse Dominus Deus ad ipsius Domine preces fecit temporibus retroactis et facit quotidie. Acta fuerunt hæc in domo habitationis meæ prædesignata, presentibus Joanne Charrestier, Radulpho Morio et Joanne Chancellet Clericis, Turonis commorantibus, testibus ad præmissa vocatis specialiter et rogatis.

re'ata est
posttride
scedula,

E

et cum magno
gratulo agnita
ne recipia.

13 Ysabelles la Jaudee uxor providi viri Jaude Burgensis Turon. ætatis xxxv annorum vel circa, testis recepta, jurata et examinata die xxv mensis Julii, super dictis articulis diligenter inquisita, deponit per suum juramentum, quod juries audivit referri et publice profiteri a pluribus personis notabilibus, quod defuncta D. Maria de Malliaco Domina de Seilleyo erat Deo sanctificata, propter vitam quam gerebat in terris, utique sanctam, honestam et Deo acceptabilem : quodque ad ejus preces D. N. Jesus Christus in personis plurimorum, de quorum nominibus non recordaretur, miraculiter operari dignatus fuerat. Et quod dum defunctus Dominus Dux Anrelianensis fecit transitum per villam Turon. proeundo apud Burgum in Vasconia, illa testis perhorrescebat plurimum e dangenum et austeritatem gentium orationum, in comitiva dicti Domini Ducis existentium : et ne quis hospitaretur in domo sua.

Ysabelles 27
Julii testatur

d
e

illorum

A illorum videlicet armatorum quorum violentiam metuebat, se recommendavit dicte Domine, et post recommendationem nullus se hospitavit in domo sua, non obstante quod dictus Dominus Dux fuisset hospitatus in domo Regis Siciliae, prope domum istius testis. Insuper deponit quod ostia viciniorum suorum per dictos armatos fuerant totaliter fracta, et quod omnes vicini venerunt ad refugium in domum suam.

domum suam
Mariorum com-
mendatam
tamquam
fuisse a
militibus :

reque sp. classe
corpus defun-
cti.

pueruli
formae resur-
tulorum.

14 Insuper deponit per suum juramentum quod dicta Domina migravit ab hoc seculo die Mercurii ante Dominicam Ramorum palmarum, videlicet xxviii mensis Martii novissime preteriti, una hora post meridiem : quae dum ageret in humanis carnem suam jejuniis, orationibus et poenitentia quasi mortificaverat. Et quod, dum ista testis accessit, et locum ubi erat corpus dicte Dominae ibidem sepeliendum intravit, reperit illud bene mortificatum, intantum quod non erant nisi pelles et ossa tantum. Sed modico intervallo, quasi uno momento, inspiciendo dictum corpus, vidit quod vultus, manus, brachia, femora et tibiae mutata fuerant, quasi essent unius puellae decem et octo annorum : et quod totaliter caro ejus fuerat ut ei videbatur demutata in illam similitudinem, et in illa semper permansit usquequo fuit inhumata. Unde quidam Simonetus, istius testis famulus, quem secum duxerat, dixit isti testi, quae juvat ad sepeliendum dictum corpus, postquam corpus fuerat ordinatum pro inhumando, quod batismo et aliis unguentis pretiosissimis idem corpus fuerat inunctum : licet nulla unguenta ipsi corpori fuerint adhibita. Et, ut videtur isti testi, vultus, manus et pedes corporis ipsius Dominae, postquam fuit ordinatum pro sepeliendo, assimilabantur marmori albo seu alabastro, peroptime polito et ordinato. Nec plus deponit diligenter requirita, nisi quod credit articulos predictos veritate continere ; ipsamque Dominam esse apud Deum gloriosam et sanctificatam. Actum in domo habitationis Joannis Jehanclini Procuratoris predicti, presentibus ibidem Radulpho Morio, Clerico Venetensis diocesis, Notario Publico, et Joanna la Quarree relicta defuncti Guilielmi Regnault, testibus ad id vocatis specialiter et rogatis.

D

a. Id est post Dominicam Passionis, ita nominata ab innumerabilibus verbis Introitus ad Missam : cujus locutionis in Actis publicis usitata exempla frequentius occurrunt in Actis B. Curiali Junii per Galbertum Notarium 2 Martii. — b. Erabant hujus nominis vicina tabulae versus Jilicentiam confusa, non tamen in ipsa Romanus Curia. — c. Haec videlicet quae a sollemni nomine habet : apparet autem, ab Orientali ubi parte in qua est templum S. Stephani et ab ea hinc manum habens porta, quae dividit vester arcis magnifice educta Nova nomen accepit) in partem ubi occidentum in qua commorabantur Capitulares S. Martini, eandem fuisse partem, proindeque transendum conventum Cordigerorum, in quo diversabatur Maria. — d. Luna 1106. Vide Eucherianum Monasterium variantem vol 1 cap 28 et 30. — e. Villam Burgensis urbis absiditorem, et eadem ipsius Ludovici Anrelanensis a Burgundis perlatam Partus, anno sequenti die 23 Novembris. — e. Id est periculum, Francis Banger

CAPUT III.

Depositio unius e Canonicis S. Martini super articulos singulos.

Venerabilis et discretus vir Mag Joannes Tennegotti, in utroque Jure Licentiatum, Canonicus ecclesiae B. Martini Turon. aetatis lxv annorum vel circa, testis productus et examinatus die quinta mensis Augusti, super i et ii articulis diligenter inquisitus, dicit et deponit super suum juramentum, quod sunt a triginta anni vel circiter, ipse erat studens in civitate Andegavensi in facultate Juris civilis, et vivebat domicilium suum prope Minores Andegavenses, quorum, inter alios Religiosos, frequentationem plurimum diligebat, et inibi frequentius conversabatur. Viditque illis temporibus, quod dicta Domina de Seilleyo conversabatur et habebat suam

Joannes
Tennegotti
Canon. testa-
tur v. Au-
gusti,

Quod Martini
aetatis 30
novembris
Andegavia.

mansionem in domo dictorum Minorum : etiam eo tempore Domina de h Meduana Comitissa Tovarii, tunc in eadem domo Minorum suam moram trahabat. Ipsaque Domina de Seilleyo potissime favore dicte Dominae de Meduana dicto tempore in domo predicta sistebat, et ut semper orationibus et precibus apud Deum ipsam Dominam de Meduana invitaret, ut ipsi testi videtur : cum ab eo tempore et citra fuisset et esset jugiter contemplativa, vitantque sanctam et contemplativam indefesse duxisset : prout hoc est notorium et manifestum, et experientia quoscumque intueri volentes docebat et docuit gestu et habitu ipsius. Dicitque ulterius quod ipsa Domina de Seilleyo die noctaque vigiliis et orationibus et precibus Deo inervebat, jejunisque et poenitentis corpus suum macerabat.

D
EX US NOTA-
BILI
b

fama sanctita-
tis celeberrimam,

in operibus
caritatis
praeclarissimam,

16 Interrogatus qualiter hoc sic et de hoc deponere possit, dicit quod habebat vicinos et amicos compatriotas, in domo dictorum Minorum predictae Dominae de Meduana servientes et quotidie viuentes et percipientes vitam contemplativam dicte Dominae de Seilleyo : et qualiter se habebat in operibus caritatis erga pauperes et debiles : quos saepius in elemosynariis et leprosanis visitabat, circa eos hujusmodi opera caritatis devotissime exercere : quodque proprium patrimonium venditum exponeret, et quae inde recipiebat, in ornamentis ecclesiae parte expendebat, et aliam pauperibus erogabat. Qui vicini sui omnia haec sibi referebant, et similiter Fratres dicti loci, cum quibus habebat magnam notitiam. Quae praemissa (dicit fuisse) satis notoria in villa et civitate Andegavensi et circa id locorum : quia cultus divinus multum vigeat in illo loco, propter praesentiam dictarum Dominarum : inde devotio populi multum augebatur, habitantesque dicte civitatis Andegavensis, utpote scholares, burgenses et alii utriusque sexus, saepius in illo loco quam alibi pro divinis confluebant.

E

in v. nobilitate
atque principibus
felicem et
consanguineum

17 Insuper deponit quod ex tunc scivit, prout erat notorium et manifestum, quod ipsa Domina nobilissimis sumperat ortum parentibus. Qualiter hoc scit? dicit quod dicta Domina quondam D. Roberti, Domini de Serbeyo Guibelmi, utique magni Baronis sanctae vitae et contemplativae dum ageret in humanis, famati, levi et reputati, extitit concors et sponsa. Et, ut fertur, constante eorum matrimonio, insuper vitam contemplativam duxerunt, caste, juste et pie vivendo : et quod esset de illustri genere dicit a parentibus suis vicinis nobilibus : specialiter et praesertim per nobilem et potentem Dominum, D. Inhellum Andegavorum Militem, et ejus liberos et alios plures. Nuperque vidit, postquam fuit Canonicus dicte ecclesiae B. Martini et resedit in eadem, quod Reges et Principes, Duces et Barones, qui veniebant caussa devotionis visitare lamina B. Martini, dicte Dominae magnum honorem exhibebant, et more nobilium ad osculum recipiebant, ut Rex Siciliae, Comes de Marchia et plures alii, qui eam parentem et consanguineam vocabant : prout hoc est satis notorium apud honos et graves. Erantque amata Domini de Mailliaco et alterius majorum Baronum de Turonia.

F

quod plures
ecclesiarum
ornavit :

18 Super in articulo diligenter inquisitus, reputat et adstruit hujusmodi articulum fore et esse notorium : cum plures ecclesias et sancta loca nobilissimis joaculis et pretiosissimis Reliquiis dotasset, prout cuilibet intuenti apparere potest, praecipue ecclesiae Minorum Turon. praedicti plurima et Reliquias pretiosissimas ad Dei honorem et honorem donavit, et eas ditissime auro et argento et lapidibus pretiosis adornavit. Et similiter Turonensi B. Martini et Turonensi B. Mariae Divitis ecclesias eruditae argenteas deauratas, ligno sanctae Crucis adornatas, res-
pective

A pective condonavit ad Dei laudem, gloriam et honorem : ac capellam B. Mariæ de Plancha-vallium Turon diocesis in honore Virginis Mariæ reedificari fecit, ipsasque ecclesias imaginibus et aliis honestis et decentibus, de bonis et elemosynis a Deo sibi collatis, decoravit : prout ipsum testem, ut asserit, experientia docuit.

19 Super iv et v articulis diligenter inquisitus, dicit quod credit contenta in articulis verosimiliter fore vera, propter famam justam, sanctamque ipsius Domine conversatione, et devotionem, quam Christi fideles indistincte apud ipsam habuerunt. Uteriusque depoint, quod vidit, tenuit, legit et palpavit quoddam litteras in papiro, manu propria nobilis et potentis Domine, D. Comitissæ de Alenzono, ut prima facie apparebat, scriptas; cum approbato fuissent in fine per tabellionem authenticum Curie seu Castellanie de Argentonio, vocatum Colinnu Geruain, cujus ipse testis notitiam habebat: in quibus inseruntur multa mirabilia, ut ex tempore ejusmodi litterarum elici potest. Refert enim ipsa Domina per litteras prædictas, quod quidam malefactor per justitiam dicti loci ultimo supplicio fuerat damnatus, et quod preparatoris factus pro ipso laqueo suspendendo, ipsa Domina mandavit prædicto suspendendo, ut dictæ Domine de Seilleyo devote se commendaret: quod fecit: et incontinenti, voto per eum facto, Ballivus et alii Officiales discesserunt, et ipsum malefactorem subito dimiserunt, finaliterque idem malefactor, cum gratia Domini Comitis, supplicium et carceres evasit.

20 Item refert eisdem litteris, quod ipsa graviter ægritante et vexata, et pro eo quod fractus seu posthumus in alio erat transversus, et ante tempus parandi per duos menses vel circiter in ventre suo motus, inde plus speralatur de morte ipsius quam de vita: sed quod fuit recordata de dicta Domina de Seilleyo, cum se cum fractu seu b posthumo suo devote per votum vovit, et se suppliciter recommendavit. Incontinentique facilliter parturivit et quasi sine dolore: et ipsa a partu emissa se sanam et incolumem reperit; quod contigit die crastina post transitum dictæ Domine. Item refert in dictis litteris quod habebat unam maxillam infirmam et tumescantem, et etiam alia vice oculum graviter deterioratum et infirmum infantum ut de ipso parum videre poterat: recordata quod penes se haberet certum unguentum, manibus propriis dictæ Domine de Seilleyo confectum, eo unguento, in honorem dictæ Domine de Seilleyo, maxillam suam et oculum successively huius, et incontinenti in oculum et maxilla sanitatem recepit. Item de filio suo e primogenito, qui tener in oculis erat, et rheumate seu aqua descendente a cerebro oculis sui engulfantur, fueratque per longum tempus in ista infirmitate, nec poterat sanari: sed ipsa Domina de Alenzono, Domina prædictam de Seilleyo rememorans, unguento prædicto oculos dicti sui liberi huius, et incontinenti sanitatem recuperavit.

21 Item refert quod quidam fuit incarcerationis carceribus de ad Argentonio et detentus per diutinum annum, qui e prisonarius auditum, visum et loqui celam perdidit: quem dicta Domina de Alenzono visitatum adivit, et ipsum incarcerationum per signa persuasit, ut se recommendaret Deo et dictæ Domine de Seilleyo: qui etiam, ut per signa exteriora apparere poterat, Deo et dictæ Domine de Seilleyo se recommendavit. Incontinenti vero ipsa Domina unguento prædicto eundem reclusum circumcervicem guttur pernixit, et eo usque visum, auditum et loqui celam recuperavit. Finaliter refert quod f combinavit eandem juveneule, cujus maritus multum erat zelotypus, proficiscendo peregrinationem B.

Maria de Monte-forti, valde tristi et quasi desperata, eo quod maritus ejus insidiabatur eudam alii, cujus zelum habebat, pro eum interficiendo. Quam juvenulam dictæ Domine de Seilleyo commendavit, et eam prout potuit confortavit: et incontinenti dictus maritus venit, qui bonum vultum dictæ juveneule uxori suæ fecit, et post de homo in melius tractavit, et se invicem pacifice habuerunt, absque dissensione odio et rancore, prout boni conjuges facere consueverunt et debent.

22 Quæ præmissa credit verosimiliter vera fore, propter ea quæ præmisit de dicta Domina de Seilleyo: tum etiam quod (fuisse) Rector Ecclesiæ Parochialis in istis partibus, in qua per aliquod tempus resedit et potissime in ultima Quadagesima, tum quod per aliqua tempora fuit officialis q Sagensis: tum demique (quia) de origine dictam Domine de Alenzono ar ipse vitam ac mores, tam experientia quam fide dignorum testimonio et relato, novit: cujus vita, mores et conversatio ab omnibus de ea notitiam habentibus plurimum comprobantur. Reddens rationem dicti sui, vidit et audivit, eo in partibus existente in Quadagesima prædicta ultima, et a pluribus fide dignis didicit, quod dicta Domina de Alenzono cum filio suo primogenito, modo et forma quibus supra dictum est, ab infirmitatibus prædictis recuperant sanitatem: nec dictus filius aliter curari poterat, quam quæ per longa tempora in manibus medicorum extitisset, qui nullum suffragium attulerunt. Unde dicta Domina Comitissa, volens dictæ Domine de Seilleyo de tantis beneficiis reddere laudes et gratiarum actiones, unum cererum notabilem, armis suis ornatum, ad sepulcrum dictæ Domine destinavit, et inibi in memoriam prædictorum reponi fecit, prout nunc adhuc est. Et credit firmiter iste testis, quod ipsa Domina de Alenzono dictum cererum libentius attulisset, et propriis manibus super hujusmodi sepulcrum repositisset, si peregrinandi seu accedendi liberum arbitrium habuisset.

23 Super vi articulo diligenter inquisitus credit articulum continere veritatem, ex eo et pro eo quod a quodam Francisco, viro devoto, Lunonensis diocesis orando, referri audivit, quod problem fuerant ipsi Francisco plura parva litterarum, magni ponderis magnique affectum continentium, ad deportandum in diversis locis partibus et personis, sibi per Fratres Guillelmum Teste-d'oye et Henricum Ordinis Minorum, Confessorem Sororis Nredæ A' batissa Basontinensis Ordinis S. Clare, pro delerendo pluribus Fratrilis dicti Ordinis diocesium Peta-vicensis et Lacionensis tradita, quæ malitiose subtrahita fuerant ab eodemo, per quem iam Guillelmum de tertio Ordine S. Francisci, tunc Turonius in capella omnium Sanctorum commemorantem, cum quo fuit hospitalus tribus vel quatuor diebus, circa festum B. Martini hyemate. Et cum vellet recedere, petiit a dicto Guillelmo litteras quas apud eum deposuerat: qui reddere malitiose denegavit. Unde necessens alius providere, habuit recursum ad dictam Domnam de Seilleyo, et eidem firmamque spem generis: quod per ipsius Domine preces et monita litteras sue deperditas posset et valeret recuperare: accessit ad eundem, et qualiter de litteris sue deperditis contigatur, sibi certiffim curavit. Et protinus dicta Domina in oratione se prostravit, pro dicto Francisco, ut deperditam recuperaret, Deum deprecando. Facta quoque oratione sua dixit ipsi Francisco, quod de perditis non dederet, cum auisset pro certo recuperaret. Continua postquam surrexit ab oratione, voluitas Dei fuit ut cito occurreret sibi homo ille, qui prædictas litteras fraudulenter detinebat, et in capolla B. Marie in dicta

EX VS NOTA
RIALI.

quæ vidert
lultras
Curvissæ
Alenzoniæ
testantis,

de reo per
marum a
furem literato,

de ipsiusmet
Comitissæ
partu soluto,

de ejusdem
maxilla et
oculo

nec in oculi
filii ejus
sanatus:

de auditu,
visu, loquela
redacta
capillo cut-
dam,

D
de zelotypia
ad ejus in-
ca lona
cellera.

Hujus depoi-
tionis certi-
tudo,

gravitudo
Comitissæ
iuga defunc-
am.

Idem testatur
q. ut F. on-
cisco, idam
subducte
litteræ

pro qua
pro co Maria
oratur.

dicta

A dicta ecclesia Fratrum Minorum cum eo locuta fuit, verbis hortatoriis et monitis caritativis, ut ipsas litteras quas occultabat restitueret. Et postquam dicta Domina locuta fuit cum dicto Guillelmo, dixit Francisco, quod abiret cum dicto Guillelmo : quod et fecit. Sed cumambo per magnum vicium Turonensem incederent, ipse Guillelmus finxit se infirmum esse : et ulterius procedentes usque ad domum arcam suam aperit, in qua seiebant litteras non esse : et candelam ferit accendi, ut fraudes suas valeret palliare : qua accensa littere repertae sunt.

præter spem fuerunt restituta.

24 Super vii articulo diligenter inquisitus dixit et deposuit, quod dicta Domina de Seilleyo dum ageret in humanis, in Passione D. N. Jesu Christi et mysterio sanctae Crucis cor suum plurimum habebat, ut isti testi tunc temporis videbatur. Ipsaque Domina ipsi testi de his quae sibi contingerant in secreto libenter revelabat, non ad ejus ostentationem, sed ad Dei omnipotentis laudem et gloriam et honorem, istum testem exhortando ut sub silentio teneret et laudes Deo referret ac pro ipsa Deum exoraret. Et inter alia cum perscrutaretur ab isto teste, qualiter Sacerdos magnam Missam celebrans ad majus altare B. Martini accederet, narravit isti, quod dudum sibi Dens ministraverat certam portionem de ligno sanctae Crucis : unde tunc proposuerat hujusmodi lignum in duabus petiis dividere, et proponere proportionaliter in duabus crucibus argenteis deauratis, quas fabricari fecerat, videlicet pro ecclesia B. Martini unam et aliam pro ecclesia B. Francisci Turon. Crucibus igitur factis ac fabricatis ac penes e habitis, ut proposuerat, illam portionem ligni sanctae Crucis praedictam dividere voluit, in praesentia videlicet Patris Guillelmi Gourmeri, tunc Lectoris Minorum Turon. sibi multum familiaris. Et cum hujusmodi portionem ligni cum uno parvulo cultello per dictum Gourmeri dividi faceret super altare S. Francisci in dicta ecclesia Minorum Turon continuo exivit sanguis : quoniam colligit et in utraque cruce cum ipso ligno involutum reposuit, et postmodum dictas Cruces utrique ecclesiarum praedictarum, cum ea reverentia et devotione qua potuit, representavit : requirens Dominos Capitulum dictae Ecclesiae B. Martini, ut quoties Sacerdos accederet ad altare pro magna Missa celebranda, hujusmodi crucem in manibus in memoriam Passionis deportaret : quod praefati Domini Capitulum sibi libentius concesserunt, et ita fieri tunc ordinarunt. Unde ipsa Domina praemissa commemorans, utrum sanguis praedictus, alius cum ligno sanctae Crucis inibi repositus, pro nunc adesset in eadem, dixit ad istum testem eum flagitandum, quatenus de hoc inquireret, prout et pluries istum testem super hoc deprecata fuit : sed iste testis respondit dictae Dominae, quod de talibus ad ipsam minus attinebat, eum non esset Procurator fabricae, nec curam jocalium dictae ecclesiae gessisset : sed quod libenter de hoc se inquireret.

quod Passione pie deprecata

particulam sanctae Crucis

divisit in duas jussu, indeque monenti sanguis,

quem curavit argenteis crucebus incidere

B **C** **25** Item in penultima Quadragesima ipsa Domina graviter agrotavit, tantum quod isto teste praesente extremamunctionem habuit ac recepit per ministerium Fr. Martini de Boseo Galteri ejus Confessoris, de licentia Curati h. S. Vincenti Turon. nec tunc erat spes quin transiret ab hoc mundo : et quod medico intervallo, antequam hujusmodi unctionem reciperet, vocavit istum testem (omnibus aliis tunc inibi existentibus seorsum et ad partem dictae Dominae retractis) et dolenter isti testi retulit ea quae sequuntur, videlicet quod diu erat ipsa Domina de Seilleyo semper gerens devotionem ad beatissimum Stephanum. Cumque esset in ecclesia B. Martini, prope altare sanctae Crucis juxta i pilleare ubi nunc est altare S. Stephani, audivit unam vocem sibi dicentem : Dic Dominis hujus ecclesiae quod con-

quod de curanda illius S. Stephani in ecclesia S. Martini h

I

struant unam altare in honorem B. Stephani ad unum de pilleariis hujus ecclesiae. Et inde revelavit hoc defunctis tunc Dominis Cantori et Sudecano dictae ecclesiae : qui factum in Capitulo aliis Dominis dictae ecclesiae narraverunt, et inde altare construi fecerunt, quod diu fuit absque imaginibus et pictura.

26 Postmodum vero cum oraret qua lam alia vice ante dictum altare, apparuit sibi quidam juvenis facie valde pulcherrimus, in manu sua tenens unam sceculam, in qua scriptum erat magnis litteris illud nomen, CHRISTUS : in quo nomine distincte videbat legelaturque et inspiciebat omnia quae factura erat ob reverentiam S. Stephani, in dicta ecclesia B. Martini et in ecclesia Fr. Minorum. Et quod consequenter ipsa Domina super dicta materia locuta fuerat cum pluribus particularibus de Dominis dictae ecclesiae B. Martini : sed res nondum habuerat effectum. Unde dolebat ipsa Domina, et reinersum in conscientia habebat, propterea supplicavit ipsi testi et aliis praenominatis de Blabayo et Roberti, quod si ab hac infirmitate decederet, interim procurarent quod imago praedicta fieret et apponeretur ad ipsam altare, ad honorem Dei et B. Stephani. Item dixit, quod alias sibi narraverat, quod quadam vice dum oraret ante dictum altare B. Stephani, erat quoddam rastellum, Gallice ratteau, aptum ad reponendum cereus circumcirca corpora defunctorum Canonico-rum ecclesiae B. Martini, utique magnum et ponderosum, appodiatum contra pilleare recte existens ante dictum altare. Hoc cecidit supra dictam Dominam orantem, et eam quasi penitus fregit in corpore, et laceravit intantum quod quasi eorta erat expirare. Sed gratia Dei cooperante, dictum rastellum in loco suo fuit erectum, et de icetu praedicti inde nullum sensit dolorem : quinimo sana et incolumis discessit ab eodem : ex quo icetu chlamys ipsius Dominae fuit lacerata a scapulis usque ad pedes.

D EX MS. NOTA RIALI

divinitus n. on. a. n. se. Ma. ra nar. par. it.

ob eamque ph. t. tem. a. ut. p. per. calo. il. crata

13

27 Postmodum vero ipsa Domina ab hujusmodi infirmitate coevaluit : et cupiens pro viribus Dei et S. Stephani voluntatem adimplere, ad praesentiam Dominorum Canonicorum dictae ecclesiae in Capitulo existentium, ipso teste cum ipsis praesente et capitulante, accessit, et prout melius potuit, non in totum hujusmodi visiones detegendo, eos cum caritate et omni humilitate suppliciter flagitavit, ut ad Dei et B. Stephani laudem, gloriam et honorem, unam imaginem ipsius Sancti fieri et ordinari facerent. Qui Domini de Capitulo votis ejusdem Dominae annuentes, imaginem B. Stephani, ad modum qualiter lapidatus fuit, in sculptura in abaci inibi depingi et ordocari variis coloribus fecerant, prout cuique intueri volenti potest apparere. Quibus praeterea miraculose, ut pie credit ipse testis, Domina Isabelis de Clissino, Domina de Ramfort, de bonis a Deo sibi collatis, ad hujusmodi altare unam Capellaniam dotavit et fundavit, et eam Calice, Missali et aliis ornamentis necessariis decoravit. Cui capellanie fit servitium singulis hebdomadis de tribus Missis : ac propter honorem B. Stephani et in memoriam dictae Dominae in hujusmodi loco plurimi suum invocant auxilium et juvamen. Quibus attentissime consideratis credit articulum vii hujusmodi veritatem continere : dicitque quod ipsa Domina alia quamplurima miracula familiariter sibi revelavit, quae memoriae nomine commendavit, ex et pro eo quod minus dignum se reputabat, et quod etiam credebat quod per magis dictae Dominae familiares in scriptis redigerentur, cum pluries sollicitasset dictum Fr. Martinum, quod talia scriptis suis commendaret.

illud tandem perfecit,

F et san. tandem ibidem in cellam obitum.

28 Dicit insuper praedictus testis, qui in facultate Theologiae diu studuit, quod praefata Domina in divina lege mirabiliter instructa et exercitata sibi videbatur

item, quod in suis moribus valde mirifica, et accedentes,

debatur

A debatur. Dicit ultra quod pluries vidit dietam Dominam variis infirmitatibus laborantem, in quibus plurimum se consolabatur: alicui quod assistentes et supervenientes spiritu et corpore mirabiliter recreabant, secundum quod legitur de Apostolo et B. Laurentio et aliis, qui in suis infirmitatibus gloriabantur. Denum et finaliter deponit quod multi de longinquis partibus, propter devotionem quam gerebant ad dietam Dominam dum ageret in humanis, causa devotionis ad eam confluxebant. Viditque et cognovit plures de partibus Normannie, Andegavie, Britannie et Biturie, quorum notitiam habebat, qui ea de causa Turones venerunt ut eum viderent, postquam propter famam suam sancte conversationis et laudabilis vite, [Dicit etiam] quod non solum in regno Francie nomen, fama et conversatio ipsius Domine viguerunt, imo per plurima loca et regna; et quod ebre constet quod fama eius per aliena regna divulgata fuit. Nam sicut ille testis, quod Rex Cyprie dietam Dominam humiliter scripsit, quod haberet ipsum et suum regnum in suis precibus commendatum, quod pestilencia locustarum quasi penitus fuerat devastatum.

29 Dicit insuper quod in personam ipsius testis, tempore divisionis multa pericula proprii corporis, amicorum et honorum suorum contigerant. Etiam in ultima Quadragesima adeo fuit infirmus gravi infirmitate, quod verosimiliter credebatur et sperabatur plus de morte quam de vita: sed quod confidabat et confidit semper de dieta Domina, quatenus ipsum habuit et habebat recommendatissimum, cuique firmam spem et fiduciam gerebat. Creditque firmiter quod intercessionibus, precibus et meritis diete Domine ab huiusmodi adversitatibus extitit liberatus: cum ipsa Domina Missas pro convalescentia istius testis fecisset celebrari, et in extremis memoriam habuisset de eodem, prout novit et servit per illos, qui cum Domina predicta sapienter conversabantur. Actum in domo habitacionis dieti Magistri J. amnis Temegot, presentibus illidem discretis viris Egidio de Mondo Presbytero et Radulpho Morio Clerico, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

30 Religiosus vir Fr. Franciscus Bigoys, Lugdunensis diocesis grandis, Ordinis Minorum, testis et productus et juratus et examinatus die septima mensis Augusti, super omnibus articulis diligenter inquisitis, dixit et deponit per suum juramentum quod pridem fuerant sibi plura parva litterarum tenui ponderis magnique effectum contentium ad deportandum in diversis locis, ... etc. ut supra num. 28 Et insuper deponit, quod dietis litteris nunquam recuperare potuisset, nisi diete Domine prece interveniente, prelati Guibelmi, fronsis malignitate considerata. Et hoc est quod deponit dietis Franciscus: tamen credit premissa fuisse miraculose facta. Actum in domo canonicali Magistri Joannis Temegoti, testis suprascripti, presentibus illidem discretis viris Egidio de Mondo Presbytero et Radulpho Morio Notario publico, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

a Circa annum 1381. **b** Guljo Meynor, predecebatentem florenti sibi cognominem habens, nunc Dux Ducei Insulari urbi in Caramanis. **c** Pro Emphyteose ad accepit certum est: neque enim potest, de qua etiam littera date ultimo die Junii hujus anni, postquam fuit patris, nunc demum sequenti die 25. Dicitur in prelo. **d** Invenitur cap. d. Videtur autem hoc proles fuisse Machi Menzoni, que mortua est, quando ut verbum Summorum historici. **e** Genesius lib. 21 cap. 5. **f** Eorum videtur qui tunc in curia erant, ambo patris nomine Joannes ducti, annoque 1309 et 1312 notati. neque curia putamus hic agi de illis, qui Petrus dietis anno mortuus. Ab Joanne natam primum gentem, quem diximus, Ducei Menzoniem sibi proposita, in ejusdem per Remonem filium nupte Carolo extincta est in 152. **g** Locis non exprimitur in litteris, ubi nec alia explicitio causa hic addita neci primum gentem ac posthumi (de quibus jam actum) in istis inveniantur: videtur autem Argentinum legendum, in ipso Normannia Medullis oppidum

ad eam flectum: hic enim perpetuo habitasse hanc Comitissam vel inde colligitur, quod omnia eius puerperia hunc loco attribuant Summorum, et in ecclesia de Syllis propinqua sepulchra esse constat liberos et infantum premortuos. **e** Francie prison carceri est, nisi hoc ratione expromatur gullivimus quo jure dicitur prosonare se, vel comitem jungeri. **g** Videtur esse locus Sassy dictus in tabulis, trinum dimittatur hanc intervallo ab Argentinum distans. **h** Videtur hoc ecclesia polari in tabula hujus vetus ex diverso ipsius monasterii. **i** Atibi Piliaria quoque dicit reperitur columnas ac pilas adificiorum.

CAPUT IV.

Alterius Canonici depositio de vitu et miraculis Domine de Seilleyo.

Venerabilis et circumspectus vir Magister Joannes Roberti, Canonici ecclesie B. Martini Turonensis, actatis LX annorum vel circa, testis productus, juratus et examinatus die XII mensis Augusti, super i et articulis diligenter inquisitis, deponit per suum juramentum de contentis in dietis articulis, quod Domina de Seilleyo erat nobili genere procreata et extracta, et, ut credit, a Deo inspirata: cum tempore quo vitam gerebat in humanis, huiusset et esset multum contemplativa duxisset: et etiam a tempore quo notitiam habuit ab eadem usque ad diem obitus sui: cum qua a predicto tempore, videlicet a duodecim annis citra, pluries conversatus fuit. Et quod eam justam, sanctam, et Deo placabilem, et sine reprehensione novit: cum visitaret pauperes et debiles in elemosynis et leprosanis, opera caritatis in eosdem pauperes et debiles exercebat, ecclesias et alia sancta loca devotissime visitando: et multa alia sancta opera exercebat (quae esset, longum enarrare per singula: prout haec vidit et audivit, fama que publica laborat de ipsa et eius sancta conversatione, per totum regnum Francie et extra.

32 Interrogatus quomodo hoc scit, quod fama ipsius Domine divulgabatur extra regnum: dicit quod a pluribus, de diversis partibus venientibus auxilium dietae Domine implorare: et praesertim per litteras Domini Regi Cyprie illustri, qui (sunt circiter duo anni elapsi) cepit dietae Domine litteras, manu propria scriptas, prout ex litteris apponere poterat: cum ipse Rex per litteras suas testificaretur, quod erant manu sua scriptae. Quibus in effectum cavebatur, quod ipse Rex recommendabat se, cum Regina sua uxore ac toto ipsius regno, precibus ipsius Domine tanquam Deo carissimae. Inter cetera per dietas litteras explicando, quod omnes fructus vel quasi, dieti sui regni per honestas fuerant devotati et consumpti, tantum quod regnicole unde viverent non habebant: et ab defectum et raritatem fructuum ejusmodi, sic, uti dictum est, consumptorum, quod tunc regnicolas extra regnum mendicare et victualia perquirere. Etiam pestis in ipso regno, in hominibus utriusque sexus et animalibus brutis mirabiliter vigebat, propterea precibus et orationibus dietae Domine, ut Dominum omnipotentem pro ipso, Regno, et patria orare et monium suam pacificare dignaretur se recommendabat, et sequitur tenor litterarum harum Regis Cyprie sub hac forma.

33 Carissima mea et bene dilecte Domina de Syllis Janus Rex Cypri etc. qui omni tempore se commendat tuis bonis orationibus.

Humillima et obediens Servientialis Rex, orationem Jesum ut quostola mea te possit reperire salvam et incommuni et in ipsius gratia, quomodo humile cor tuum desiderat. Et vero ille sanus, dives et potens est, qui animam suam novit esse in via paradisi, qui se pauperem bonorum hujus mundi sentit, qui se videt a Creatore suo salvatum et custoditum. Quae res licet impossibiles sint nobis, qui sumus omnino simplices et peccatrices creaturae, quia necessitatem nec virtutem nec possibi-

litem

EX MS. NOTA
10514
 qui nulli erant et totius regno nobis:

B
 quodque per eam beneficia varia et civitatem consecutum se redat.

Alter testis de curia litterarum restitui, etc.

D
 Joannes Roberti Canon. 12. Julii 12 Aug.

E
 de curia sanctissimi fuit etiam curia regnum,

quam confirmat litteris Regis Cypri.

F

qui sanctimonium ejus celebrantur

A titatem habemus acquirendis tantis bonis quanta producit Dei amor, nisi ipse per gratiam suam ea donet : possibile tamen sunt mediante bono amore, quem bonorum omnium aggregatione perfectus largitur creaturæ suæ, quem satis videre possumus, quando dignatur carnem humanam assumere et inter nos miseris precatores versari, docens nos viam salutis nostræ, tolerans mortem et passionem, effundens super terram sanguinem suum pro nobis redimendis, itaque abluens aqua pretiosa lateris suis a peccato, in quo eramus et per quod morti serviebamus. Cum igitur, humilissimi et obediens Serviciabilis Dei, ex relictu dilectissimæ meæ conjugis *b* Regine, ut unquam didicissem bonam vitam tuam, decrevi scribere tibi, laudando Deum, qui tam benignè erga creaturas suas agit cum eas ad tantam excolit gloriam quanta est gratiam ejus habere. Equidem peculiariter afflictiſſima eundem orans, ut in ipsa te conservet semper, proficentem de bono in melius, teque videre faciat gratosam suam et faciem in die judicii. Itaque instantissime obsecro, ut ego et dicta conjux mea commendati tibi simus, quando eras Deum, utque nos quantumvis indignos, recemendes, si necesse ipsius gratia una cum universo populo Cypri, qui patimur et passuri sumus mala maxima, nisi remedium Deus ponat. Etenim post bella, pestilentiam et famem, tanta nobis supervenit hostiarum multitudo, devorans et destruens substantiam nostram ut necessitas nobis incumbat viæ subsidia aliunde querere. Credo sane, quod Deus nos amet, ideoque nos castigare velit non secundum maxima peccata nostra, sed secundum misericordiam suam : hæc ipsa tamen tibi nota facio, ut exardibiles orationes tue possint Dei voluntatem erga nos inflectere in omnem clementiam, ut nos non judicet secundum magna mala nostra, sed secundum magnum amorem et misericordiam quam erga suas creaturas habet. Aliud, humillima et obediens Serviciabilis Dei in presentarium non occurrat quod scribam, nisi ut me commendem tuis piis orationibus, obsecrans dulcem Jesum Christum, ut te in sua tutela habeat, tibi que concedat gaudium in gloria paradisi. Scriptum manu propria die xxvi Septembris.

34 Ulterius deponit, quod eisdem tempore et die dicta Domina Regina se recommendando precibus et orationibus dictæ Domine de Scilleyo, etiam scripsit eidem, quod unguentum suum, manus dictæ Domine compositum, quod ibi recessit a partibus Franciæ secum detulerat, erat totaliter in piis operibus consumptum et pluribus profuerat ad sanitatem : ipsam Dominam rogando, quatenus de ejusmodi unguento sibi transmittere vellet. Interrogatus qualiter hoc scit ut de hoc deponere possit, dicit quod ipsa ante a literas vidit, palpavit et legi audivit. Interrogatus quo idiomate erant scripte litteræ; dicit quod in bono Gallico erant scripte : subiungendo quod dicta Regina Dominum Regem sponsum suum ipsam et regnum Cypriæ prædictum cum regnicolis, suffragiis dictæ Domine recommendabat.

35 Super iii articulo diligenter requisitus, dicit, quod credit contenta in dicto articulo fore verã. Interrogatus causam quare, dicit, quod patrimonium suum, ut Deo melius et devotius servaret, reliquerat : et dicit se istud scire, quod ipsa Domina nunciabat, vitamque pauperum gerebat in humanis, pluresque Christi fideles singulis diebus elemosynam sibi faciebant, et de bonis suis pro victu sibi erogabant : quarum elemosynarum, antequam comederet, retenta minori parte pro sustentatione sui, totum residuum pauperibus distribuere, corpusque suum jejuniis, vigiliis et aliis, ut perpendere poterat ex aspectu, plurimum mœratur. Depont insuper

quod ipsa Domina ecclesias et alia sancta Dei loca jocalibus, muneribus et Reliquiis pretiosissimis adornavit. Interrogatus qualiter hoc sciret et de hoc deponere possit; dicit, quod ipsa Domina donavit ecclesie B. Martini prædictæ unam crucem pulcherrimam argenteam deauratam, in qua sunt plures Reliquiæ, videlicet de ligno sanctæ Crucis, et plurimum aliarum Reliquiarum : quam crucem vidit et tenuit pluries. Etiam donavit plura jocalia ecclesie Fratrum Minorum Thuron. (in quibus reperiunt plures Reliquias) sane notabilia et multum pulchre adornata : que jocalia etiam tenet, vidit et palpavit. Etiam pluribus aliis ecclesiis et locis sanctis multa bona fecit, prout referri audivit.

36 Super ix, v et vi articulis diligenter inquisitus, dicit, quod credit ipsos articulos continere veritatem, propter famam et sanctitatem dictæ Domine; audivitque referri a pluribus personis, quod Deus omnipotens pro dicta Domina multa operatus fuerat miracula, de quibus non recordatur. Et quod inter cetera audivit narrari nam miraculum a defuncto Domino Hugone de Cosnaro, quondam Legum Doctore, Præposito de Blalayo et Canonico dum viveret ecclesie S. Martini, uti viri provido vite laudabilis et honeste conversationis et sine reprehensione : qui narravit ipsi testi, et nominavit locum, ubi Dominus Jesus Christus ad preces dictæ Domine solo osculo leprosum sanavit seu sanitati restituit. Nichil plus de contentis in dictis articulis deponendo, quod de presenti aliis non recordatur.

37 Super vii articulo diligenter inquisitus, dicit se nihil scire nisi ex auditu. Interrogatus a quibus didicit, dicit, quod audivit ab illis, qui noverunt secreta dictæ Domine : videlicet Fr. Martino de Bosco Galteri Guardiani Minorum Thuron, ipsius Domine Confessore, et aliquibus aliis, qui cum prædicta Domina, cum ageret in humanis, conversationem habuerunt.

38 Super viii articulo dicit se nihil scire nisi de auditu, quod aliqui sibi retulerint, quod defuncta Theophania de Stella, quondam dictæ Domine pedissequa, post spatium quatuor mensium, postquam de hoc mundo migraverat, dictæ Domine apparuerat in spiritu, et gratiarum actiones sibi retulerat, eo quia precum interventu ipsius Domine fuerat salvata. Simili modo deponit audivisse a pluribus defunctam Dominam de Mongeron post eju obitum ipsi Domine apparuisse, et eadem suppliciter flagitasse, ut pro ejus salute Dominum exoraret : et post modicum tempus iterum et denno apparuerat dictæ Domine, et sibi regratata fuerat, cum ipsius Domine precum interventu salvata fuerat.

39 Super ix et ceteris articulis diligenter inquisitus, deponit quod anno Domini m c c xix die vena Domini, et post Pascha d et satis prope festum Pasche anno m c c c c x, dicta Domina graviter infirmata, intantum quod credebat migrare ab hoc seculo, et propterea suis amicis peculiaribus, quæ sibi commiserant volebat notificare, et propterea venerabilis vir et discretus Mag. Johannes Tanegotti, in utroque Jure Licentiatus et Canonicus dictæ ecclesie B. Martini, qui eam visitaverat, dixit illi testi, quod si defunctus Dominus Præpositus de Blalayo, tu nunc agens in humanis, iste testis ac ipse Mag. Johannes a te ad ipsam visitare, forte plura de secretis suis audivisset. Et tunc iste testis et alii duo prædicti ad visitandam dictam Dominam captaverunt, qui ad adjuverunt : et ipsis cameram, ubi infirmator, introgressis, dum starent coram dicta Domina, tunc in grabato infirma existente, ipsa Domina, post relationem gratiarum actionum de ea donavit, et cum omni humilitate retulit prout nunciat Domini

D
EX HIS NOTABILIBUS
erga locum
sua littera
libre

u. recit. s.

et leproso
curato,

aspectu
cathum,

et omnium
fidelium.

Legi mod
m. 14
anno 1400
et
m. 1400
d

et in
m. 1400
m. 1400

ms

b
Ejus precibus
cum meritis
se succaque,

c

B
et regnum
a iustis
restatum

*Item ex litteris
Regine
unquentum
ejus poscentis.*

c

*Item testis
de volumina
horum pau-
te tur,*

A nis, quod quadam nocte, de qua non recordabatur ipse testis, narravit eis quasdam visiones et gratias et bona divinitus sibi sacra: inter quas circa tempora illa, quibus renuntiaverat manibus terrenis possessionibus, cum timore et reverentia Dei pectus suum percipientibus, reputans se indignam tantis beneficiis, que ad laudem, gloriam et honorem omnipotentis Dei attribuendo explicare proponebat, eos devotissime exhortando, quatenus de huiusmodi beneficiis dignas Deo laudes referrent.

40 Dicebat enim quod in elemosynaria ecclesie B. Martini, in qua jacebat illis diebus, una nocte apparuerunt sibi B. Joannes Baptista et B. Stephanus Protomartyr jacentes super terram, excitavitque eos humiliter ad levandum. Quibus elevatis in ore B. Joannes Baptista fecit sibi sermonem de contemptu mundi, et postmodum ab oculis ejus exaverunt. Et aliquibus diebus interpositis, venit ad ecclesiam Fratrum Minorum Turon. et petiit a F. Martino de Basso Galteri, utrum in dicta ecclesia Fratrum Minorum essent aliquæ Reliquiæ. Et cum ipse Fr. Martinus sibi responderet quod sic; incontinenti ostendit sibi aliquas Reliquias B. Joannis Baptiste et Stephani, incedentes reconditas in sacristia, infra quoddam altare ligneum. Quæ reliquiæ minus decenter, ut dictum est, repositæ, ut credebatur firmiter, miraculose reperto fuerant: ex quarum inventione lecta fuerat et precanda. Et erexit ille testis, quod inventio huiusmodi Reliquiarum fuit miraculosa et respondens visioni prophetæ.

41 Narravit et tunc testis et aliis prædictis, quod circa tempora prædicta dicta Domina advit castrum de Seilleyo Comonaniensis diocesis. et cum fuisset in eodem castrum ingressa, requisivit Dominum tunc de Seilleyo, ejusque matrem et uxorem tunc ibi existentes, ut reliquias quas penes se habebant sibi ostendere vellent: quod denegarunt, fugientes esse in civitate Comonaniensi, quodque temporibus retroneis, quibus fuerat ad dictum castrum pro consulti causa, similem responsum fecerunt: sed hæc tertia vice dixit prænominatæ Domine matri et uxori, quod sibi ostenderent Reliquias, et nihil peterat ex eisdem. Et tunc apportaverunt dictas Reliquias et posuerunt supra majus altare ecclesie Collegiate B. Marie de Seilleyo: inter quas inventi sunt duo dentes B. Joannis Baptiste et de ossibus B. Stephani Protomartyris. Confessor suus erat absens seorsim ecclesiam in quadam prato, quem misit quaesitum ut videret Reliquias, sperans quod aliquid de ipsis haberet, quod non fuit: et sic elausis serimis fuerunt ad castrum repertæ, et dicta Domina remansit in ecclesia. Et subito Domina mater Domini de Seilleyo et filius suus fecerunt Reliquias reportari, et reposuerunt ut prius supra dictum altare. Et tunc dixit mater filio suo: Desidero multum quod amita vestra habeat unam de dentibus S. Joannis Baptiste et unam partem de ossibus S. Stephani Protomartyris: et filius respondit quod etiam hoc optabat. Et tunc tradiderunt sibi unum dentem B. Joannis et unam partem de ossibus B. Stephani Protomartyris. quas Reliquias gaudenter et humiliter flexis genibus recepit.

42 Item ipsa Domina etiam narravit et dictis Dominis pariter congregatis revelavit, quod versus defunctam Dominam Mariam Regimam Siciliæ se transporterat: que Domina Regina de Reliquiis S. Stephani videlicet duos dentes sibi contulit et donavit una cum februaribus crystallinis, ad faciendum unum vasculum pro dentibus prædictis honorifice reponendis, feceratque fieri unam imaginem B. Stephani argenteam deauratam, tinentem in manu dextra dictum vasculum, de bonis per Christi fideles sibi in elemosynam donatis: quam imaginem una cum

Reliquiis prædictis Sacristæ Minorum Andegavensium tradidit custodiendam. Et dum ipsa Domina de Seilleyo proposuisset abscedere a villa et civitate Andegavensi pro veniendo Turones, una de Sabbati g ante festum nativitatis B. Joannis Baptiste anno Domini MCCCXXXVIII, Domina de la Hunaudaye quadrigam suam seu currum cum equis et conductorem suum accommodavit: et in suo discessu imaginem B. Stephani prædictam et vasculum prædictum separavit, ne motu currus seu quadrigæ corrumpere-tur, hæc quos in duobus serimis parvis, una cum certis petis auri et argenteæ ac annulis, hæc perbis et lapidibus pretiosis, una cum quadam bursa serica cum nodulis argenteis deauratis et una peria de cilicio i Domini Caroli de Blesis intra reposuit: que serimia in quadam k pochia seu bissaco Fr. Martini Confessoris sui prædicti, in qua erat Collectarium dicti Fr. Martini, cum modico panis et casei, posuit.

43 Et postmodum ipsa Domina quadrigam seu currum illum ascendit ipseque Fr. Martinus dictam pochiam, cum Reliquiis prædictis injectis in eadem, prope dictam Dominam collocavit Et his peractis discessit dicta Domina tendens versus Turones: et facto transitu per portum l de Sorgiis, dum quadriga seu currus cum equis conducebatur per prata de Belle-pouffe, ad modum quadrigæ seu currus dicta pochia cecidit in pratibus prædictis, dicta Domina et alii cum ea assistentibus penitus ignorantibus. Et quadrigavit dictus conductor seu quadrigam conduxit ad quandam m hostellariam supra n levitum ad o rectum monasterii p S. Mauri super Ligerim ex alio latere fluvii Ligeris existentem. Et cum illa Domina, inter alia que ferant in dicta quadriga seu currum, dictam pochiam non reperiret; valde fuit perplexa, dictæque Fr. Martinus non minimum corde tristis. Et continuo dicta Domina se in oratione completa, ipsa Domina dixit Fr. Martino, quod non ita doleret, et quod Dominus per suam misericordiam ipsos confortaret. Et postmodum Dominica sequenti ipsa Domina voluit transfratere dictum fluvium Ligeris, et visitare dictum monasterium S. Mauri; quod et fecit, et in eodem monasterio dictum Fr. Martinum Missam celebrare præcepit.

44 Missæ solennis expletis, [ipsisque] ad locum ubi hospitata erat [Domina] in sero reversis, paulo post duo religiosi Ordinis Minorum prædicti, q Biturici ad Capitulum generale Minorum progredientes, percipientes ad currum extra domum existentem quod dicta Domina inibi erat hospitata, dictæ Domine notificaverunt, quod Reliquiæ S. Stephani, quas amiserat, non erant perditæ, et quod Sacrista Minorum Andegavensium penes se habebat: unde ipsa Domina protinus Deo omnipotenti laudes et gratiarum actiones reddidit. Cumque dictus Confessor dictæ Domine diceret quod Andegavim reverti volebat pro recuperando huiusmodi Reliquias: ipsa Domina respondit ei, quod sine ipsa non pergeret, et quod secum Andegavim reverteretur. Quæ Domina cum dicto Confessore suo Andegavim regressi fuerunt, et ecclesiam Fratrum Minorum intraverunt. Cumque introgrederentur, Sacristam dictorum Minorum eis obviam habuerunt, qui Domine et Confessori prædictis, inquit, quod non dolerent, quod Reliquiæ B. Stephani inventæ fuerunt: quis quidam Advocatus Curie secularis ad dictam ecclesiam Minorum apportaverat, et quo dicta Domine sanas et integras restitueret.

45 Dicta Domina et Confessor prædictum Sacristam sollicite requirentes, eidem explicaret, qualiter Reliquiæ prædictæ fuerant recuperatæ: qui siquidem Sacrista respondit, quod quidam Advocatus fori secularis huiusmodi Reliquias in capella de Credonio super altare in dicta ecclesia Minorum occulte et

o quibus argenteam statuum fecerit.

g

sed in regressu Turonas ipsas cum aliis quibusdam reclusis

h

i

k

m perum confisariis repositas,

E

m n

o p

circidit: se e currum pro quod cum cras et.

q

nuntium educisse de tunc reperit, v

v

et ad Sacristam Minorum Andeg. reclusis,

secrete

EX VS NOTARIALI.

quemodo d: vntatis non illa

B requirit fieri reliquias SS Joannis Bapt. et Stephani. apud Minoros Turon.

et alias eodem in eadem in castrum de Seilleyo

C quoniam pariter possidere vnta. vltro ac. ep. rti.

item o Regina Siciliæ duos dentes S. Stephani.

f

A nam ut vacuaret dictam capellam, propter peregrinationem populi, qui die dicti festi inibi affluere consueverat, compulerunt. Unde contigit quod in nocte ipsius vigiliae, cum esset perplexa quid faceret, ad orandum se convertit. Et tunc orando columba alba descendit super caput ejus, quae cum rostra circumibat faciem suam: unde in tristitia sua plurimum fuit confortata. Postmodum quasi eodem contextu et hora audivit vocem caelitus sibi emissam, se sibi dicentem: Venite ad tabernaculum Corporis Domini nostri. Et continuo ipsa surgens accessit ante tabernaculum, ubi Corpus Christi repositum erat: et ibi oravit et per totam noctem stetit, usquequo misit quassitum Fr. Martinum de Bosco Galleri Confessorem suum: qui in eodem festo coram ipsa Domina Missam celebravit, et post de Ecenia Curati sui Corpus Domini eum ministravit.

50 Insuper deponit quod circa annum MCCCLXXXV ipsa Domina, cum non haberet ubi posset reclinare caput somni, venit ad obsequium B. Martini Turon. et ibi se hospitavit. Et cum quadam nocte post primum somnum surrexit ad orandum, et se et ad terram prostrata, et cogitaret in Passione D. N. Jesu Christi, se reperit supra humanitatem D. N. Jesu Christi, et vidit vulnera in manibus et pedibus totumque corpus plagis laceratum, et in ea habitudine qua D. N. Jesus Christus erat dum penderet in cruce. Et quasi subito se ad rectum vulnus lateris: et paulo post vidit ipsum D. N. Jesum Christum stantem coram ipsa in eo statu et habitu, prout cum hominibus conversabatur in terris: et dixit dicte Dominae verba, quae Dominus isti testi non detulit: et postmodum ipse D. N. Jesus Christus ab oculis ejus evanuit. Uterus deponit iste testis quod ipsa Domina sibi narravit, quod quadam die Annuntiationis B. Mariae Virginis ad monasterium de Bello monte prope Turonense transiit, et coram imagine B. Mariae in capite ecclesiae dicti monasterii in orationem se prostravit: et cum oraret vidit Virginem gloriosam Mariam et Angelum Gabrielem eam salutantem, et totum modum salutationis Angelicae et responsionis Virginis Mariae Undem tanta contemplatione intravit, quod imbrilius herynarum irrigata fuit: Dominaque tunc Abbatisa dicti monasterii eandem Dominam lacrymantem perpendens, munus a capitegium ad detergendas lacrymas suas sibi tradidit, et capitegium exinde totum fuit redefactum.

51 Item deponit iste testis quod dicta Domina sibi dixit et revelavit, quod circa et ante festum Purificationis B. Mariae Virginis, anno quo dictum fuit MCCCLXXXIX, ipsa Domina graviter fuit infirmata, tantum quod membris suis juvare se non posset: unde in vigilia dicti festi Purificationis, propter devotionem quam gerebat ad B. Virginem Mariam, afflictebatur plurimum interesso Vesperis: sed ubi debilis et impotens erat ex illa infirmitate, quod non poterat desuperstraminibus quibus jacebat se erigere. Et quod taliter surrexerat de stratu prostrato, et gradiendo usque ad fenestras camerae suae, respicientes ecclesiam Minorum, se transiit: et ibi audivit Vesperas, non valens ex post reverti ad stratum suum nisi cum adiutorio dicti Confessoris sui: qui eum usque ad stratum suum portavit et dimisit in eodem. Et postmodum dictus Confessor post Completorium visitavit eam, et post Matutinum et demum cum ipsa Confessor ipsam Dominam in aurora videret, ipsa Domina invitavit eundem Confessorem ad dicendum Te Deum laudamus. Qui Confessor votis Domine annuens et ipsa Domina flexis genibus, Te Deum laudamus submissa voce pariter dixerunt. Quo dicto, ipse Confessor dictam Dominam pariter requisivit, ut vellet sibi revelare causam hujus laudis. Et tunc ipsa Domina dixit eidem Confessori, quod

D. N. Jesus Christus sibi apparuerat, et unguentum supra caput suum effuderat, unde sanitatem recuperaverat, et propterea ipsi Deo laudes reddiderat. Et quod ex post, dicta die Purificationis, sana et incolunus in processione cum Minoritis nullis pedibus interfuerat: in qua processione vidit gloriosam Virginem Mariam, filium suum inter brachia in processione bajulantem. Et processione finita, magna Missa durante, vidit qualiter Virgo Maria praesentabat filium suum in templo, et obtulit: et postmodum ipsa Domina de Scilleyo reperit parvulum Jesum Christum inter brachia sua.

52 Deponit insuper quod ipsa Domina isti testi revelavit (de die et anno non recolit) quod fuit ducta devotissime ire apud b. Lochas diocesis Turon. pro visitando e zonam B. Mariae Virginis, quae conservatur in ecclesia Collegiata B. Mariae de Lochis. Et cum applicasset Lochas se hospitavit in domo Fratrum Minorum extra villam: et cum pernoctaret in dicta ecclesia orando, fuit sibi dicta zona in visione ostensa, eoque vidit et visitavit. Et die noctis illius illinescente ad dictam ecclesiam B. Mariae perrexit, et dictam zonam sibi ostendi fecit: quam cum vidisset, recordata fuit qualiter in nocte praecedenti fuerat sibi ostensa, et quod illa quam viderat erat similis illi quae sibi ostendebatur in dicta ecclesia B. Mariae: unde ipsa Domina laudes et gratiarum actiones Deo reddidit.

53 Subsequenter deponit quod dicta Domina sibi revelavit (de anno et die non recordatur) quod ipsa Domina in anno MCCCXXVI devotissime ducta, una cum Confessore suo praedicto, viam peregrinationis de d. Novo-vico s. Sepulcri Bituricensis diocesis carpsit, generis singulare desiderium visitandi sepulcri dicti tiberici, quod erat extractum ad exemplar sancti sepulcri Hierosolymitani. Cumque applicata et dictam ecclesiam de Novo-vico introgressa fuisset, requisivit humiliter a ditios seu custodes dicti sepulcri, ut illud sibi ostenderent. Sed quod viderent eam pauperem et indumentis minus bene adornatam, requisitionem suam exaudire denegarunt. Et cum ipsa Domina, quod videret hujusmodi sepulcrum, non posset impetrare: requisivit dictos custodes ut amore Dei in ecclesia dicti sepulcri pernoctare permitteretur, quod diffidenter fuit sibi concessum. Et postquam ab eisdem custodibus ut pernoctaret in ecclesia obtinuit, cum devote more solito apud Deum orationes suas faceret, dictum sepulcrum in ea forma prout est in dicta ecclesia, fuit sibi ostensum. Et paulo post, cum de tanta visione ac gratia, quam sibi Deus contulerat, ut dictum sepulcrum videre mereretur, Deo altissimo gratiarum actiones redderet, incontinenti et quasi subito vidit sibi offerri D. N. Jesum Christum in Cruce pendentem nisi esset in humanitate. Et cum offerretur dicebat deferentibus, quod sibi non offerrent, sed quod ad altare deferrent: sed nihilominus deferentes deposuerunt illum coram ipsa, fuitque D. N. Jesus Christus in cruce fixus coram ipsa per magnam spatium. Continuo vero post visionem hujusmodi apparuit ipsi Dominae quidam venerabilis Religiosus Ordinis Minorum, dum ageret in humanis, sanctitate et universa morum honestate conspicuus, nuncupatus cognomine Bonne-encontre: qui quasi saluto coram eadem Domina se comparuit, et ipsam Dominam sic affectus est dicens: si qua sint quae pro vobis erga Deum facere valeam, libenter adimplebo: Cumque ipsa Domina eum interrogaret quis esset, respondit quod ipse erat Fr. Bonne-encontre dicti Ordinis Minorum: quo dato responso, incontinenti ipsa Domina eum cognovit et tunc disparuit.

54 Item deponit iste testis, quod ipsa Domina sibi narravit (sunt circa tres anni elapsi, ut sibi videtur

EX MS. NOTARIALI. a Des fuerat visitata

et ad tabernaculum Eucha- risti. invitata

quod alias Chri- tum in cruce penden- tem viderit

et Annuntia- tionis mgle- stium,

quod circa Pra- sentationis festi- agru- volde

et didicitur sanata.

Christum a- nate offerri eum praerit,

f C dein Lochis zonam B. Virginis,

et in Novo- vico sepul- cri Domini:

ipsumque crucifixum,

et Fr. Bonne- contrum quicquid mor- tuum:

F

videtur

A videtur) quod eo tempore graviter ægra fuerat gravi infirmitate, adeo quod sibi ipsi subvenire non posset. Cumque una dierum ea ægrotaret, Missa celebraretur in camera ubi infirmabatur, oraretque Deum ut calicem suum bibere mereretur; reperit os suum sanguine plenum. Et continuo Sacerdos Missam celebrans, qui processerat usque ad elevationem Corporis Christi, cum levaret ipsum Corpus Dominicum, ipsa Domina vidit eundem D. N. Jesum Christum, in effigie unius parvuli infantis, e diversis partibus corporis sanguinem emittentis, in latere, manibus et pedibus vulnerati, tantum quod sanguis in magna copia fluebat. Per quæ dicta Domina percepit suam orationem fuisse exauditam. Item deponit, quod per dictam Dominam fuit sibi revelatum, quod ipsa Domina in anno xci, circa festum f Corporis Christi cum dicto Confessore suo desiderans visitare Iuniam g B. Radegundis, Pictavis advit: cum intrasset ecclesiam in monasterio h sanctæ Crucis Pictaviensis, ubi est sanctum vestigium pedis Christi, gratia humilitatis reputans se indignam appropinquare vestigium prædictum, prostravit se in oratione in parte inferiori dicte ecclesiæ longe ab eodem vestigio. Sed sic orando subito fuit deportata usque ad locum vestigii supradicti; et ibi vidit pedem Christi vulnerati, viditque faciem incensam, quæ a pede usque ad verticem inflammata ardebat, uteriusque vidit unam scalam erectam, per quam S. Radegundis ascendebat in cælum, et per hoc intelligebat, quod S. Radegundis per gradus humilitatis ascenderat in cælum.

B Item deponit ab ipsa Domina advisse, quod ipsa Domina erat in ecclesia Turonensi, ubi requiescit corpus h S. Gattani, die festo ejusdem in Maio: horaque decantationis magnæ Missæ, dum oraret super capsellas Sanctorum ibi quiescentium, apparuerunt sibi beatissimi Confessores Gattanus et Martinus, indumentis et aliis insignis Pontificalibus adornati cum mitris, et super scapulas gemmæ et lapides pretiosi in magna copia refulgebant. Et per hoc dabatur sibi intelligi, quod magna et in cæca sunt istorum Sanctorum merita. Item deponit iste testis, quod ipsa Domina etiam sibi revelavit, quod die sancto Pentecostes anni mcccxxxvii, cum ipsa Domina esset in i virgulto suo inter ecclesiam Fratrum Minorum, et cameram suam, et oraret; apparuerunt sibi Beatissima Virgo Maria et Batisimus Franciscus in aere, ambo orantes pro salute populi: visioque ipsius B. Francisci per quadraginta dies sibi perduravit, quibus diebus eum Beatissimum incessanter videbat.

C Deponit ulterius quod ipsa Domina isti testi narravit, quod ipsa Domina anno mcccxx, in festo B. Gregorii, jacebat in stratu suo graviter infirma, in capella, videlicet B. Marce de Plancha-vallium Turonensis diocesis, quam ipsa Domina redificare volebat. Beata Virgo Maria apparuit, et transeundo, dixit eidem Domine his verbis: Festina te ad orandum. Et cum acceleraret ad orandum, vidit in aere beatissimum Virginem Mariam, prædictam jam filium suum orantem: et tunc exclamavit et dixit: O gloriosa Domina Virgo Maria, vos non expectatis, sed semper estis prima ad orandum. Item deponit, quod ipsa Domina sibi revelavit, quod dum erat ætatis sex annorum, et esset cum defuncta Joanna de Monte-Basonis matre sua, de nocte, cum esset in excessu mentis, apparuit sibi beatissima Virgo Maria, que sibi dabat incensum et eam thurificabat: per quod intelligebat, quod incensum erat compositum ex guttis Sanguinis Christi. Et eo tempore habuit confixum in passione Christi.

37 Item deponit quod præfata Domina sibi revelavit, quod Domina k de Baussayo penes se habebat

unum de capitibus undecim millium Virginum, quod quidam Episcopus Ordinis Fratrum Prædicatorum sibi donaverat, et quod fecerat reponi in uno vasculo de argento: desiderabatque ipsa Domina de Baussayo, quod dicta Domina præsens esset dum dictum caput præsentaretur ecclesiæ Fratrum Minorum de Luduno Pictaviensis diocesis, cui donare disponebat. Propterea miserat quæsitum prædictam Dominam de Seilleyo: que ad mandatum Domine de Baussayo cum dicto suo Confessore advit. Cumque pernoctaret dicta Domina de Seilleyo in capella castri dicti loci de Baussayo, caputque sanctum prædictum super altare capellæ positum esset; ipsa Domina de Seilleyo orante, caput prædictum ex altari assumptum dictæ Domine Mariæ præsentatum fuit: quod caput osculata est solito more, et inde apparuit sibi quidam juvenis, qui flexo genu coram ipsa osculata est eam. Et inde intellexit, quod caput prædictum erat unius viri: sed nomen ipsius non quæsit, nec etiam fuit sibi revelatum.

58 Insuper deponit idem testis quod ipsa Domina de Seilleyo revelavit, quod die festo B. Mariæ Magdalenes Collegium Turonense consuevit adire processionaliter ad quandam capellam fundatam sub nomine et vocabulo B. Mariæ Magdalenes: in qua processione dicta Domina fuit et cum magna Missa per dictos de Collegio solemniter celebraretur, in eadem capella ipsa Dominam oratione prostrata, vidit D. N. Jesum Christum, sicut in domo Pharisæi, recumbentem; et Maria Magdalena illum per unum pedem, et ipsa alium pedem tenebat cum magna lacrymarum effusione. Expletisque Missarum solenniis, postquam dicta processio recessit, ipsa Domina in dicta capella remansit, perque dictum Confessorem suum unam Missam celebrari fecit, qui Corpus Christi sibi ministravit. Et demum, a dicta capella recedens ad ecclesiam Turonensem veniendo, visio D. N. Jesu Christi usque in dicta ecclesia Turonensi non recessit ab eadem, et ante sepulchrum Domini in dicta ecclesia disparuit.

59 Item deponit iste testis, quod dicta Domina sibi narravit, quod tempore, quo manebat in cimiterio S. Clementis Turonensi, erat quidam eremita in villa Turonensi, qui multum desiderabat colloquium habere cum Domina: sed qui instructus divino sentebat ipsum fuisse et esse falsum pseudo-hyocritam: quamvis a pluribus rogaretur ipsa ut loqueretur eum eodem, et asserebatur a pluribus bonum et justum esse eorum Deo; noluit et constanter recusavit eum eodem eremita colloquium habere. Inde contigit quod ipse eremita in crepusculo noctis accessit ad ostium dicte Domine, que jam i retracta erat in domum suam: et dicebat idem eremita his verba videbat, quod Deus est diabolus, et quod Deus haberet animam suam et diabolus corpus. Et tunc dicta Domina exivit et increpavit ipsum eremitam, quare talia verba proferebat, videlicet quare dicebat, quod Deus erat diabolus. Et quoad animam et corpus, dicta Domina respondit, qui haberet animam, haberet corpus. Et tunc cum ipse eremita ostenderet dicte Domine tunicam suam, et diceret quod diabolus eum favoreverat; constitit ipsi Domine, quod erat diabolus: et tunc apparuerunt cornua in capite ejus, et amplius non comparuit.

60 Item deponit iste testis per suum juramentum, quod, sunt circiter sex vel septem anni elapsi, tempore hiemali circa principium, fuit valde infirmus febrilis et passus est istam infirmitatem per tres quartas anni. Deinde successit alia infirmitas longe gravior: et adeo patiebatur, quod sibi videbatur nervos et arterias et venas corrumpere: tantumque dolorem patiebatur, ut crederet mori et amplius non posse vivere. Somno levi correptus vidit in somnis

EX HIS NOTABILIBUS
quod cognovit caput
et societate
S. Ursulae esse
viri:

quod in spiritu
veteris Domini
cum M.
Magdalena
hæreticis.

quod demonio
sibi
peccato
creavit
diabolum
dixerat.

denique quod
i. Mariæ sibi
apparere
ipse illi narra-
tus.

item i histum
in v. sa
fuerit in
sanguine,

f
g
h
et neque
redigunt
Pictavis,

et S. Rade-
gundis
gloriam,

item SS.
Martinum
et Gattanum,

i
B. Virginem
et S. Fran-
cisicum:

incensum
B. Virginem
orantem,

item alias
cum tantum
æternis esset:

k

EX MS NOTARIALI.

A dictam Dominam de Seilleyo, secum loquentem ipsamque confortantem. Eximie excitata a somno sanum et incolumen se reperit : quod factum credit esse miraculum, et Dominæ predictæ de Seilleyo adhuc viventi dixit, quod de hoc gratiarum actiones redderet Altissimo. Dixitque insuper iste testis, quod credit firmiter, sperat et confidit, quod superius enarrata et per dictam Dominam sibi revelata sunt vera et veritate fulta, propter dictæ Dominæ vitam sanctam laudabilem et commendabilem coram Deo et hominibus : ejus fama per totum regnum Franciæ et extra, ut supra deposuit, diffusit. Actum in claustris dictæ ecclesiæ B. Martini, videlicet in domo habitationis mei Petri de Bruneria Notarii infrascripti, presentibus ibidem Joanne Garrestier, Radulpho Morio, et Joanne Chancelet, Clericis, Notariis publicis, testibus ad hoc vocatis specialiter et rogatis.

B Quomodo Francie dicitur, cœteris-chief — h. Vulgo loches ad Andri ripam meridionalem, quam fise describit Coulon de fluminibus Gallie parte 1 pag. 317 — v. Bulingham in Kalendario Mariano ad 31 Augusti meminit ejus zona, que Constanti-nopoli tempore Arcadii Imperat. deposita deinceps fuit celebrissima : an creta postea pars ejus levata in Franciam usquam legitur : Gellulphus hylcel in Phylacterio telet. 2 p. 20 et 21 partium in Belgium delatorum armavit. — d. Vulgo Nout-ly S. Sepulere ad Bazium rivum — e. Arturus in Martyr. Francicano B. Binoquentium vicat S. Frencti vicium in Castro Radulphi, vulgo Clasterio-Boux ad Andrum, vix quavis fræcis dussito, apudtum an 1230 et moventis clavum, eiqur diem feibat 11 Septembr. Non igitur cum Maria potuit, nisi divinitus illuminata, vel ea imagine alias vasa, cognovisse. — Quod tunc cudebat in 13 Junii, cum Pasche fuisse 14 Aprilis — G. Colitur 13 Augusti — h. Ad eadem S. Faudatum, que primam ibi libatissimam Agricem sororum suam dicitur constituisse, est que nunc Veduta Benedicliani

Fuit hic primus Episcopus Turon. memoria ejus in Martyrologiis passim ad 18 Decemb. notatur : Sausayus etiam revelatione corporis habet 19 Sept. Corpus passio post hoc tempora Atribulum translatum est, propterea continua inter Anglos et Francos bella.

Id est hortu vel pomario domestico, quod Francie dicitur verger, a verger, vago forte qui virgulis septine hortus — k. Juanna filia et heres Hugonis de Bussay, uxor secundæ nuptiis Caroli Arceus Comitis Longuevillani, mortua an. 1391, ut habent Sommarthian in Hist. genalog. lib. 29 cap. 4. Est intrum Bussayorum in ducesse Laudanensi, intra minus leuca spatum urbi propinquum ad meridem. — l. Idolium Gallico, quo dicitur se tollere, pro se recipere, accedere e turba et consortio aliorum

CAPUT VI.

Tres testes mense Septembri et Novembri examinati.

Prio Carthusiensis 12 Sept. testatur

Frater Jacobus Huas, Presbyter, Prior Carthusiensium domus Parei in Chargaia a Concomanensis diocesis, ætatis xlv annorum vel circa, testis productus, juratus et examinatus die xii mensis Septembris anno mcccxiv, super i, ii et iii articulo diligenter inquisitus, deponit per suum juramentum, quod D. Maria, Domina de Seilleyo, de qua in articulis mentio habetur, ex nobilibus ex utroque litere sumpsit exortium parentibus quodque ipsa Domina, dum ageret in humanis, fuerat et erat valde devota, vitamque contemplativam ducere, frequentius ecclesiis et basilicis Deoque multum devoto inserviebat; talemque vitam gerebat in humanis, quod ipsius fama vitæ sancta in regno Franciæ et extra, et præsertim in partibus, ubi degit iste testis, fuit et est divulgata infantum, quod vita sua omnibus, qui viderunt eam, in bonum esset exemplum. Iste testis fuit et est plurimum edificatus apud Deum de ipsius Domine conversatione. Et dixit insuper nunquam vidisse personam in sanctitate et perfectione ad ipsam attingentem. Interrogatus qualiter hoc scit et de hoc deponere possit; dicit, quod tempore, quo debebat in Curia Domini Barons de la h Valle, ejus filium sub disciplina regebat tam in moribus quam in scientia, vidit per dies multos et per plures vias conversationem dictæ Domine; quæ in singulis conviviis in praudio et eona et aliis horis diei congruis et oportunitis semper loquebatur de Deo et de ejus bonitate, proximos et assistentes edificando, et ipsos exhortando, ut proferret semper aliquod bonum

de Mariæ vita sancta,

et usu sermone mandandi de Deo :

verbum de Deo et ad ejus laudem. Et etiam per familiaria colloquia, quæ frequenter habuit iste testis cum eadem Domina : quodque ipsa Domina doctrinam evangelicam insequendo, possessiones magnas, patrimonialia et alia temporalia, quæ possidebat, pro adherendo Deo dimisit, et Evangelicam tenuit paupertatem.

62 Supra iv, v, vi, vii, viii et ceteris articulis diligenter inquisitus, dicit et credit ipsos articulos continere veritatem, propter ipsius Domine sanctam vitam, merita et famam miraculorum multorum, quæ Deus operatus fuit ad preces dictæ Domine. Insuper credit ipsam esse tanti meriti, quod Deus faceret pro ea multa miracula, et ratio est quia credit ipsam habuisse spiritum prophetiæ. Interrogatus qualiter hoc sciret, dicit quod, sunt decem et octo anni vel circa, ipsa Domina erat in castro de la Valle predicto, in aua vel camera paramenti : et cum ipse testis loqueretur cum ipsa de pluribus, et propter ejus sanctitatem in corde suo conjecturaret quod aliquas visiones et inspirationes habuisset; inter cetera, cum ipsa et iste testis essent ad fenestram respicientem super fluvium Medunæ; interrogavit ipsam Dominam et petiit ab eadem quid sentiebat de schismate tunc currente, et de nomine Ecclesiæ quam multum desiderabat iste testis. Cui prædicta Domina respondit, post plura verba et colloquia habita de ista materia, quod esset pax in Ecclesiâ; et quod primus Summus Pontifex tunc futurus esset Orhniis Fratrum Minorum. Unde quando felicis recordationis Dominus r Alexander Papa v et ultimus, in apicem summi Apostolatus fuit assumptus, iste testis recordatus fuit verbi, quod dixerat ei dicta Domina de creatione Papæ tunc futuri; præcogitans in semetipso, quod ipsa Domina habebat in se spiritum prophetiæ. Et nihil plus deponit, nisi quod credit firmiter ipsam esse gloriosam in celo. Actum in domo mei Notarii prædicti, presentibus Joanne Charrestier, Radulpho Morio, et Joanne Chancelet Clericis etc.

item de spiritu prophetiæ.

in præsignando futuro Pontifice.

63 Egidius des Aubnis, in arte chirurgiæ peritus, parochianus de S. Maura diocesis Turonensis, ætatis lx annorum vel circa, testis juratus et examinatus in claustris B. Martini Turonensis die xvii Novembris anno prædicto mccc. xiv, deponit per suum juramentum, quod xxx anni sunt vel circiter præteriti, defuncta Domina Maria d. quondam Regina Siciliæ, tunc Turonibus existens, mandavit questum istum testem, et sibi præcepit, ut Dominam Marvam de Mailliaco quondam Dominam de Seilleyo, graviter et enormiter in renibus quodam saxo ponderoso percussam, visitare adiret; et de operis in arte sua chirurgiæ pacis et laboribus inter cetera satisficeret, quod bene contentus esset. Iste vero testis jussimilibus et mandatis dictæ Domine Regine parens libenter et obediens, ad dictam quondam Dominam de Seilleyo, tunc in stratu suo jacentem, accessit, sibi narrando qualiter dicta Domina Regina, ut medicinam suæ infirmitati adhiberet, illum transmisserat, cum esset expertus in arte chirurgiæ. Cui dicta Domina respondit, si juramentum vellet sibi præstare, quod nulli detegere secreta sua, libenter sibi ostenderet lesionem suam.

Chirurgus 18 Nov. auditus testatur

quod visitans Marvam, cui supra dicitur curata fuit ab eurygymna.

64 Et cum iste testis ipsi Domine pallentis fuisset circumque secreta sua minime revelare, ipsa Domina incepit narrare quasi testi, qualiter in alium seu lesio quam patiebatur sibi contigerat : et dixit quod una die illo tempore, cum oraret ante Crucifixum Passionis D. N. Jesu Christi in ecclesiâ B. Martini Turon, quedam fatua, maligno spiritu vexata, suscepit unum grossum et ponderosum lapidem et irruit cum illo lapide in dictam Dominam, et adeo enormiter percussit, quod retu illius lapidis reies sui

invenit fessum cingulum.

A sui fuerant in transverso confracti, et adeo enormiter, quod ipsa domina se juvare non poterat : unde ab amicis quibusdam suis intimis et secretissimis a dicta ecclesia usque in cameram suam extitit deportata. Et bis dictis iste testis ad medelam infirmitatis dictæ Dominæ volens procedere, eam discooperuit, ut videret lesionem, quam patiebatur; viditque eam cyclade ferrea stricta prope cutem circumdatam : per quæ apparuit sibi, quod ipsa Domina variis modis corpus et carnem suam macerabat. Deinde ad ulteriora procedens, renes ipsius Dominæ palpavit, credens medicamentis, Dei auxilio mediante, sanare. Sed reperit palpando et tangendo ejusmodi lesionem, quod renes et stipula fracti erant intantum quod læsio seu fractio erat incurabilis, nec potuisset curari nisi per divinum miraculum : asserens quod chirurgi tenent et sunt certiorati, quod quoties contingit talem scissuram vel læsionem contingere, præsertim ubi stipula fracta est, non est dare remedium.

65 Sed postquam ipsam Dominam, prout melius potuit, præparavit, secunda vice, quod reversus fuit ad eam visitandam, eamsanam et incolumem reperit, cicatrice in dicta lesione seu scissura duntaxat remanente, in cujus concavitate ovum reponi potuisset. Credens ipse testis, quod non medicina juvenine, sed miraculose contigisset : cum ipsa Domina, utique sanctæ conversationis, ac Deo, ut firmiter credit, acceptabilis extitisset : nam magnas et notabiles possessiones temporales, sibi hæreditario jure pertinentes, suum propositum in omni sanctimonia stabilendo, et evangelicam doctrinam insequendo, reliquerat, sanctamque paupertatem, omnia hujus mundi oblectamenta abdicando, amplexata fuerat, ut inaccessibilem æternæ gloriæ coronam obtinere mereretur : quam, ut creditis testis attentæ vitæ ipsius sanctitate, habere promeruit; cum ipsius vitæ sanctæ fama per universum orbem pullulasset.

66 Insuper deponit, quod dicta Domina de Seilleyo, quodam tempore, de quo non recordatur, erat in quodam loco vocato B. Maria de Plancha-vallium, ubi reedificari faciebat capellam B. Mariæ : et quod ipsa Domina casu progrediendo per nemus, ubi dicta capella situata est, ceciderat ad terram, et cadendo unam de costis fortuito fregit. Ille testis, mandatus pro medicando dictam Dominam et reparando suam costam, illuc accessit, quam visitavit ad melius quam potuit. Sed una duntaxat visitatione facta regressus est ad ipsam pro renovando unguenta superposita : sed ipsam reperit de costa sua sanam et incolumem. Quod, ut asserit iste testis, fieri non potuit nisi divino miraculo et Dei auxilio interveniente. Nec plus deponit super omnibus articulis diligenter inquisitis. Actum in domo mei Notarii in claustro prædicto, presentibus Joanne Charrestier, Radulpho Morio, Joanne Chancellet, Clericis etc.

67 Maria l'Aisnee filia Guillelmi l'Aisne, parochiana sanctæ Crucis Andegavensis, ætatis xl. annorum vel circa, testis producta, jurata et examinata die xx. Novembris mcccxiv, super t. ii, et iii articulis diligenter inquisita, deponit per suum juramentum, quod contenta in dictis articulis, ut pie credit, vera sunt, et scit, prout fama publica laborat et refert, quod D. Maria de Mailliaco, Domina quondam de Seilleyo, nobili prosapia oriunda fuerat, et omnibus vitæ suæ diebus (prout scribit tum experientia quam fama publica) a sua florida ætatis annis usque ad transitum, vitam duxit sanctam, Deo placabilem, acceptabilem et contemplativam; suum corpus jejunis, vigiliis et orationibus die noctueque sine intermissione exponendo. Quid plura? Licet, ut præfertur, nobili prosapia extracta fuisset, quampluresque possessiones temporales, videlicet villas, castra, oppida et alia bona temporalia ex proprio patrimonio possi-

dere debuisset : ipsa tamen doctrinam evangelicam insequens, omnia quæ possidebat et quæ contingere sibi potuissent propter Deum reliquit, et a se penitus abdicavit, meliorem partem eligendo, et se Deo omnipotenti et providentiæ divinæ penitus commendando.

68 Et de vita et sanctitate istius Dominæ dicit, quod in tota patria Andegavensi fuit et adhuc est fama publica : et Dominus omnipotens in illis partibus, multa ad preces dictæ Dominæ, dum ageret in vivis, prout a fide dignis referri audivit, operatus est miracula. Et inter cetera dicit ista testis, a quondam Guillelmo l'Aisnee sorore sua germana, sunt circiter septemdecim anni præteriti, quod uxor ejusdem vocati Oliverii le Clerc, in villa Andegavensi tunc commorantis in parochia sanctæ Crucis prædicta, cum esset in gravissimo dolore sui partus, brachio egresso non poterat parturire : sicut a mulieribus assistentibus suspensa per pedes, ut fetus reverteretur, ab ipsis quasi mortua sperabatur : ideoque interdentes mulieris iudicum deligno posuerunt, ut fetus anhelitu fueretur : et videntes periculum in utroque vacaverunt Dominam suprædictam. Quæ ingressa et videns magnum istud periculum, dixit mulieribus, quod dependerent, et quod paululum recederent a camera. Quibus egressis clauso ostio oravit Deum multum devote, et taliter quod mulieres satis prostantes audirent genitus et singultus cordis sui : et satis cito mulier, quæ doloribus fatigata, quasi insensibilis effecta erat, peperit filiam, quam dicta Maria ad baptismum deferens nomen ei suum imposuit, et reportavit ad matrem suam. Mater non credebat se adhuc peperisse : et transivit quasi media pars diei antequam cognosceret et sciret perfecte se peperisse.

69 Deponit ulterius ista testis per suum juramentum, quod Joannes Hurtaut de Ponceyo Andegavensis diocesis, duas uxores habuerat successive : quibus defunctis istam testem duxit in uxorem. A duabus primis prolem non habuit; de ista autem tertia filium genuit, quem tenerrime dilexit, marito autem ejus et dicta teste in villa e Ponceyo tunc commorantibus, filius eorum, cum esset annorum novem vel circa, Andegavium ad avum et aviam suos transmissus est, et medico tempore interlapso infirmitatem gravissimam incurrit : quia per quatuordecim septimanas fluxum ventris passus est, et consumptis carnibus suis ad tantam debilitatem pervenit, quod nullo medicorum consilio vel auxilio ei poterat subveniri. Per duas ultimas hebdomadas nihil gustans, nihil nutrimenti accipiens loquela amisit. Sui parentes, credentes ipse in proximo moriturum et de sua vita desperati, ad præcedendam matrem parvuli nativum transmiserunt; et in adventu suo videns filium suum, quem tenebat amicum, inter mortuos magis quam inter vivos deputandum, audita fama sanctitatis Dominæ de Seilleyo, ad ipsam adit cum clamoribus et lacrymis et sermonibus querentibus : et quasi diffidens de omni auxilio sibi humiliter supplicavit, ut preces ad Deum pro filio fundere dignaretur. Quæ respiciens ipsam afflictam e se et desolatam supra humanam modum, quæsiit ab ea quare ita enormiter affligat seipsam. Ipsa respondit, maritum habere crudelissimum, qui juravit nunquam necem de cetero parere, si vivens filius noster moriatur.

70 Tunc Domina hortata est eam ad confessionem et ad secum pernoctandum in capella B. Mariæ de Rosa in ecclesia Minorum Andegavensium, dicens quod ante mediam noctem Deus faceret gratiam suam, si vocaret eam, patienter tederet, et si sanaret, de tanto beneficio gratias ageret altissimo Creatori. Et ante mediam noctem multas Reliquias Sanctorum

D
EX MS NOTA-
RIALI.

et quod suror
sua in desperato
periculis
per ipsam
adjulavit :

B

et filius suus
in orti proximus,

e

F

f
idem com-
mendatus,

sic ut præ-
dixerat,

et minus
incurabile,

quod patillo
post miracu-
lose curatum
est,

B

idemque
fracta alias
costa accidisse.

C

Mulier Ande-
gav. 20. Not.
testatur

et sanctitate
et paupertate
Maria,

A Sanctorum, quas ipsa Domina secum habebat, jussit ad parvulum deferri, et supra pectus ipsius deponi : quod et factum est. Mirabile dictum ! in media nocte, parvulus (qui ante diu loquelam amiserat, et nihil gustaverat, diebus multis, et frigidus erat, nec percipiebat tactum plumæ aqua madefactæ, cum ori suo admoventur, nec sentiebat) subito locutus est, et petiit potum decoctum sibi dari, et comedit et dein eps valescere cepit, et admiravit super terram : et, sicut Domina prædixerat, multas molestias dedit matri suæ et dat quotidie. Quæ præmissa in villa Andegavensi pro miraculo deputantur. Item deponit dicta testis, quod credit firmiter, si dicta Sancti adhuc viam gessisset in humanas, pestis mortalitatis in dicta villa Andegavensi tam diu non durasset : subjungens quod in hoc mundo temporali par sibi non remansit, ut credebatur. Actum in Domo n. e. i. Notarii presentibus discretis viris Joanne Caarrestier, Ra. Iulpho Morio, et Joanne Chancellet, Clericis etc.

a Sub Iracundi Bruttonensis 10 circiter Levis ab urbe Cenomanica recessu tridentem. — b Vulgo Levul, supra Meduanum fluvium, Marchionatus titulo nunc insignitum ab urbe Cenomanica sic distans, ut media utrimque via Carthasim prædicta notetur in tabulis. Hujus loci Dominus Guillelmus puerum nuncupatū facere quoriam hic su intelligitur quia filio hic indicio puerum fuisse et eo colligit, quod solam hancdem habuit Anom, quia una cum nomine Guillelmi XII uxorem sumpsit Joannem Mochfortius, et videre est apud Sammarthanos huc gratul. lib. 2. ubi agitur de matrimonio Joanne antea riuam utriusque hæredis, cum Ludovico Bourbonno Comite Flandrinarum contracto no. 123. et Creatus est anno 1309, et Petrus Philactes contra nuncupatus, sed mensibus Juniarum h. audit. Pax autem Fræschæ hic prædicta post annos decem ubi eps creatus 30 annis est — d. ubi est h. n. 1103 Andegav. — e. Poides Cios vocat Pajarus Mautonus, vint qui a Cassare dictus volant, quibus conjuncti super Altoque transierunt in medio Istudam locis nuntur. ad quorum pontium caput meridionale versus hic indicio videtur esse collonatus, quia etiam notatur subterit tabula. — f. ubi est, consanguinei, qui omnes seu ascendentes seu descendentes nil collaterales communi nomine Francis dicuntur, les patens.

CAPUT VII.

Regina Siciliæ et alia mulieres testes aulicæ.

B Illustrissima Princeps et Domina Yolanda, Jerusalem et Sicilia Regina, testis producta, jurata et examinata die Sabbati post festum Nativitatis Domini, videlicet XXIX mensis Decembris, super i. ii et ceteris articulis deponit, quod D. Maria de Mailhaco, dicta de Seilleyo, ex nobili prosapia exitu progenita, et diu ageret in humanis vitæ sanctitate per bona opera vivebat : quodque propter ipsius vitam et Sanctam conversationem ipsa testis, et similiter eps consors et sponsus Dominus Rex Sicilia, ipsi Domine devotione plurima afflictebantur et tantum quod in omnibus angustiis et adversitatibus suis, pro sua consolatione ad ipsam Dominam, sperantes eps auxilio crebra consolatione firmiter levari, recursum habere consueverant : et quod postmodum, ut sperat dicta Domina Regina, per ipsius D. Maria interces ames et merita fuerat in adversis prosperata et similiter deus Dominus Rex.

C 72 Rursus ipsa Domina Regina deponit, quod tempore vel anno, quo dicta D. Maria agrotabat, in infirmitate, qui ingravit ad Dominum Christum, ista Domina Regina gravi fuit infirmitate detenta, vocata gallico h. le harion ; et ubi graviter, quod a libitus pluribus medicamentis, juvamine medicorum curari nequivit, Valens [Itaque su] convalescere non posse neque somnum recipere, quinimo multum pressum et oppressum fore ex hujusmodi infirmitate, reconcitata fuit de dicta Domina de Seilleyo, et in corde suo eam requisivit, ut per intercessionem ejus et merita hujusmodi infirmitatem evadere posset. Continuo ipsa Domina Regina separare cepit, et dum somnum susceperet, dormiendo, ut sibi videbatur, vidit dictam Dominam de Seilleyo, eam confortantem, reposuitque caput suum supra genu dictæ Domine : et quod ipsa Domina cooperuit caput istius

D Domine Regine chilamyde sua : et post modicam dormitionem ea evigilata, sensit se alleviatam. Rursus cogitans in Domina prædicta, eam requisivit in corde suo, quod pro ea oraret ; et iterum somnum capiens soporanda dicta Domina, ut sibi videbatur, apparuit et eam confortavit. Cumque caput suum in gremio dictæ Domine de Seilleyo reponeret, ipsa Domina chilamyde sua caput istius Domine Regine cooperuit : Postmodum vero ab hujusmodi dormitione evigilans in meliori statu quam ante fuerat, et quasi sanam se reperit. Et inde convalescendo post paucos dies ab hujusmodi gravi infirmitate plenam sanitatem recuperavit : quoniam ipsa Domina Regina intercessionibus et meritis dictæ Domine Domino cooperante, credit recuperasse : nec plus deponit inquisita diligenter. Actum Turonibus in domo Domini Regis Sicilia, presentibus ibidem Fr. Guilielmo Heraudi Ordinis Confraterorum, et Radulpho Morio Clerico Notario publico, testibus, ad præmissa vocatis specialiter et rogatis.

73 Joanna la Quarree, uxor Guilielmi Arnault, parochiana S. Petri de Valle, Turon. ætatis lx annorum vel circa, testis producta, recepta et examinata die Luna xi mensis Februarii anno Domini c. ccc. xiv, super i. ii et ceteris articulis deponit, quod sunt quadraginta anni, quod ipsa testis primo cognovit D. Mariam de Mailhaco, quondam Dominam de Seilleyo : et ab illo tempore vitam ducebat pauperem mendicando, licet de patrimonio proprio potuisset vixisse : cum ipsa Domina baronias, castra et prædia grandia et notabilia possedisset : nihilominus se totaliter Deo dedicans, omnia, quæ possidebat, reliquit, et jugum paupertatis assumpsit, singulis diebus ecclesias et alia sancta Dei loca visitando se edificandoque joculibus innumeris et preciosissimis Reliquis adornando. Item deponit, quod Deus ad istius Domine preces plura miracula fecit : et inter cetera deponit, quod Joanna la Souris cæca fuit per sex hebdomadas et duos dies : quia ex morbo terribili oculi a propus locis separati, per nervos suspensi erant, et ossa carnis in modum in circuitu oculorum apparebant : et post visitationem dictæ Domine intra tres dies valde cæce.

D Item deponit, quod qui hunc homo de d. villagiis ad dictam Dominam videndum Turones accesserat cum baculis, quasi gressu et unius tibie et pedis usu privatus : his Domina visitavit eum cum unguentis suis, et infra breve homo ille perfecte curatus est, et erecte incessit. Item deponit, quod quædam mulier de villa e. Blesensi Turones accesserat, et gravi infirmitate detenta a cunctis ipsam videntibus sine remedio in brevi moritura judicabatur : quam mulierem dicta Domina his visitavit et oravit pro ipsa : et de ejus morte dubitabatur, quasi subito curata et sanata fuit : et a multis hoc pro miraculo credebatur. Item deponit, quod quædam nobilis Domnicella, nomine Maria de Chastiau, in furiam et phrenesim et dementia horribilem incurrit, et hanc gravem, quod demonia i. putabatur : quæ ad visitationem et preces hujus Domine Marie in brevi fuit sanata, et ab omnibus suis parentibus, virginis et matris hoc creditur esse miraculum. Item deponit,

E quod defuncta Guillemetta la Damelle, quondam uxor Joannis Burier, civis Turon. diu languit in lecto et incurrit amentiam diaboleam, quod contra Crucem Domini spondebatur, et de salute non curans desperata videbatur, et quasi a fide discedens signa future damnationis ostendebat, nullum signum penitentiae ostendens. Domina Maria prædicta visitavit eam et oravit pro ipsa : et statim penitentia data in sano et bono proposito permansit, cum signis perfectæ et veræ contritionis, laudentabiliter implorans gratiam et misericordiam Salvatoris. Et multi affuebant

sanitatem recuperat.

et sanata.

et in febre anni sequ. receditur.

et cæca illuminata.

et cæco cæco.

et a muliere moria p. v. x. m. o.

et cæca et moribunda.

et moribunda des perant ad penitentiam adfuit.

a Regina testatur 29 Dec. quod Maria recuperavit vitam.

b et ab immediatis dicit dolore curatus.

ob ea sibi in san. et illa apparente.

ad

A ad videndam ipsam, asserentes, quod ipsa miraculose ad viam salutis esset conversa et reducta. Et hoc fuit anno Domini mcccxxii.

sterili factum dicit,

75 Item deponit et dicit ipsa testis, quod filia sua naturalis, nomine Thevenota, quondam uxor Richardi Blondeau, cum quo stetit in matrimonio per novem annos et amplius, nunc conjux Michaelis Charbonneau civis Turon, cum quo stetit quasi per novem annos, nec spes erat, quod concipere debuisset aut potuisset, sed quasi sterilitate implicata de ventre suo prolem non expectabat; ad D. Mariam predictam ex devotione conversa ipsa mater et sponsus, per se et per interpositas personas pluries supplicaverunt, ut Deum exoraret devote, quod ipsa Thevenota concipere mereretur: et anno Domini mcccxxii concepit per Dei gratiam: et anno illo circa festum Purificationis filiam peperit, sine tristitia aut dolore, in parochia prædicta S. Petri de Vallo, in qua ipsa Thevenota nata fuit, et moram traxit toto tempore vite sue. Cuncti hoc audientes credunt esse miraculum: eam non audierunt mulierem adeo leviter paruisse. Item dicit et deponit, quod aliquæ persone defunctæ apparuerunt dictæ D. Mariæ, cum adhuc viveret in humanis, et specialiter Theophania ejus ancilla apparuit ei: et ista deponens, hoc habuit a dicta Domina ex conjectura verborum. Etenim dicta Domina dicebat, quod peregrinatio, quam fecerat Theophania ancilla sua ad S. Dionysium in festo B. Mathie, multum sibi valuit ad salutem.

deque mortuis eadem apparuitibus,

B 76 Item deponit ista testis, quod ancilla sua, actatis undecim annorum vel circa, nomine Thevenota, tertia decima die post obitum dictæ D. Mariæ de Mailhaco, gravem incurrit infirmitatem, et fluxum ventris patiens, consurgit e carnibus, frigida et fœda in omnibus corporis sui membris, clausis oculis, quasi insensibilis efferta fuit, et ab ipsa teste mortua credebatur. Unde vicinæ sue Richeta, uxori Oliverii Tranchant, et pluribus aliis presentibus dixit, quod ipsa irent ad videndam ancillam suam mortuam, quam mater naturalis tamquam mortuam deplorabat. Deinde ipsa testis votum emisit Deo et dictæ D. Mariæ de Mailhaco pro ipsa, ut ad Deum intercedere pro filia dignaretur: et voto emisso, statim in filia prædicta signa curationis et sanitatis percepit. Item dicit et deponit, quod dum ipsa D. Maria ageret in humanis, propter poenitentiam et corporis macerationem, in corpore suo adeo erat dimmuta, quod non haberet nisi pelles et ossa, et quasi in cunibus ejus membris penitus erat dissoluta: sed egressa anima a corpore, caro ejus per Deum renovata future resurrectionis speciem prætendebat. Corpus suum quasi corpus unius puellæ juvenalæ apparebat, mundum, album, nitidum; nec aliquod vestigium senectutis in ea remanserat: et quod majus est omnibus, claustrum virginum, purum, integrum et intactum repertum est: et hoc vidit ipsa testis propriis oculis, manibus palpavit et tractavit.

et cura ventris curato,

77 Item deponit ista testis, quod circa et ante tempus natiuitatis Domini novissime præterite, Michael Charbonelli gener suus perdidit, et per quemdam latronem furata fuit in domo sua quedam casella, cum sexaginta annulis aureis, ornatis et nuntis lapidibus pretiosis et margaritis: quæ omnia commendata sunt Deo et dictæ D. Mariæ, cum devotione et confidentia et spe recuperandi. Et votis et promissis jam emissis, latro ille, dubitans et formidans delinere vel incurerari propter factum per ipsam perpetratum, ecclesiam S. Gentiani Turon, intravit, causa libertatis obtinende; ibique non coactus, non requisitus, sponte et sua libera voluntate, prædictum factum coram multis recognovit: et dicta testis credit hoc

Item testatur de miraculo a corpore non. alione,

78 Richeta, uxor Oliverii Tranchant civis Turon, parochiana S. Petri de valle Turon, ætatis xxxvi annorum vel circa, testis producta, jurata et examinata die undecima mensis Februarii anno Domini mcccxxv super r, n, m, iv et veteris articulis diligenter inquisita, dicit et deponit per sumum juramentum, quod conversata fuit cum Domina de Seilleyo per aliqua tempora, utpote eam associando et aliquoties commorando cum eadem: et quod ipsa Domina sanctitate et magnis virtutibus fuerit adornata, Deo Virginique Mariæ diu nocturne inserviendo, jejuniis, vigiliis, orationibus, frigiditate, nuditate, et abstinentia per magna corpus et carnem suam macerando: quodque ipsius interventu precaminum debilibus infirmisque, ut publica fama laborat, D. N. Jesus Christus sanitatem contulit, claudisque gressum, cæcis visum, mutis loquelam, sordis auditum restituit, et aliis variis languoribus languentibus medicinam præbuit: quodque nunquam in ore ejus fuit inventus dolus, quinimo semper pax, Christus et misericordia ierant. Et insuper, ut a fide dignorum crebris relatis didicit, ipsa Domina a sua juventutis annis teneris in omni sanctitonia, saltem Domino de Seilleyo quondam sponso suo vita functo, viduitatem suam Deo omnipotenti dedicando, rejectionis hujus mundi oblectamentis, castris, prædiis, haronibus et omnibus bonis mundi temporalibus renuntiando, permansit: ecclesias reparari fecit, et alias jocalibus et Sanctorum reliquiis decenter et honorifice phurinum decoravit.

rebus amittit, per eam in statu calumnia re. uyer. ita,

79 Et insuper dicit et deponit quod, sunt quatuor anni vel circiter, dicta Domina de Mailhaco habuerat in pedisequam suam quandam nuncupatam Theophaniam la Chevaliere, tunc vita functam: et quadam die ista testis diluculo surrexit a lecto suo, proeundo ad domum dictæ Dominae: et cum accessisset, quod valde erat mane, reperit ostium camerae clausum: et tunc ista testis sedit super gradus dictæ camerae, et sedendo audivit unum juvenem infantem q̄ cubatum in uno modico stramine in camera dictæ Dominae, dicentem ipsi Dominae, quod audierat dictam defunctam Theophaniam cum ipsa Domina loqui, dicendo quod ad preces dictæ Dominae salvata erat, et pergebat ad Dominum in paradysum. Et his dictis ipsa Domina dixit dicto infanti ut taceret, et quod nesciebat quid dicebat. Et incontinenti dicta Richeta aperto ostio camerae intravit et salutavit dictam Dominam dicendo, quod bene audierat id quod infans prædictus sibi dixerat. Et tunc ipsa Domina, ipsi testi verba sua dirigendo, inquit, quod gratias et laudes Deo referret de hoc, quod erat. Postmodum illa testis iterum dixit dictæ Dominae, relatum sibi extitisse, quod ipsa Domina oraverat pro defunctis,

fuisse miraculum. Insuper deponit ista testis, quod credidit, quod dicta Domina in vita sua erat sancta: et nunc credit firmiter ipsam in celo esse gloriosam: et hoc refert fama publica et communis. Item dicit dicta testis, quod Domina prædicta, dum viveret, pluries cognovit cogitationes sui cordis: unde semel accidit, quod ipsa testis inaniter cogitaret, et in corde suo dicebat: Si ego deslerem peccata mea, sicut aliquæ persone faciunt, haberem oculos rubeos et turpes, et fœda a multis despecta essem, qui de me derisiones facerent. Et ipsa cogitante, Domina Maria dixit ei: Aliquibus personis videtur, si ipso deslerent peccata sua, quod ipse haberem oculos rubeos, et turpissime hominibus apparerent: et contemptum talem fugientes, antrunt magnam bonum. Tunc illa testis, sentiens se confusam, ab illa discessit, cogitans quod suam cogitationem clarissime viderat et perferte. Actum in domo mei Notarii infra scripti, presentibus discretis viris Joanne Charestier, Radulpho Mario, et Joanne Chancelet, Clericis etc.

0
EX MS. NOTA-
RIALI

et discretis
cordium ab
eodem cogi-
tis

80 Richeta, uxor Oliverii Tranchant civis Turon, parochiana S. Petri de valle Turon, ætatis xxxvi annorum vel circa, testis producta, jurata et examinata die undecima mensis Februarii anno Domini mcccxxv super r, n, m, iv et veteris articulis diligenter inquisita, dicit et deponit per sumum juramentum, quod conversata fuit cum Domina de Seilleyo per aliqua tempora, utpote eam associando et aliquoties commorando cum eadem: et quod ipsa Domina sanctitate et magnis virtutibus fuerit adornata, Deo Virginique Mariæ diu nocturne inserviendo, jejuniis, vigiliis, orationibus, frigiditate, nuditate, et abstinentia per magna corpus et carnem suam macerando: quodque ipsius interventu precaminum debilibus infirmisque, ut publica fama laborat, D. N. Jesus Christus sanitatem contulit, claudisque gressum, cæcis visum, mutis loquelam, sordis auditum restituit, et aliis variis languoribus languentibus medicinam præbuit: quodque nunquam in ore ejus fuit inventus dolus, quinimo semper pax, Christus et misericordia ierant. Et insuper, ut a fide dignorum crebris relatis didicit, ipsa Domina a sua juventutis annis teneris in omni sanctitonia, saltem Domino de Seilleyo quondam sponso suo vita functo, viduitatem suam Deo omnipotenti dedicando, rejectionis hujus mundi oblectamentis, castris, prædiis, haronibus et omnibus bonis mundi temporalibus renuntiando, permansit: ecclesias reparari fecit, et alias jocalibus et Sanctorum reliquiis decenter et honorifice phurinum decoravit.

Alia mulier
testatur

de exorta
Mariæ dum
vixisset san-
ctific et mira-
culis:

81 Et insuper dicit et deponit quod, sunt quatuor anni vel circiter, dicta Domina de Mailhaco habuerat in pedisequam suam quandam nuncupatam Theophaniam la Chevaliere, tunc vita functam: et quadam die ista testis diluculo surrexit a lecto suo, proeundo ad domum dictæ Dominae: et cum accessisset, quod valde erat mane, reperit ostium camerae clausum: et tunc ista testis sedit super gradus dictæ camerae, et sedendo audivit unum juvenem infantem q̄ cubatum in uno modico stramine in camera dictæ Dominae, dicentem ipsi Dominae, quod audierat dictam defunctam Theophaniam cum ipsa Domina loqui, dicendo quod ad preces dictæ Dominae salvata erat, et pergebat ad Dominum in paradysum. Et his dictis ipsa Domina dixit dicto infanti ut taceret, et quod nesciebat quid dicebat. Et incontinenti dicta Richeta aperto ostio camerae intravit et salutavit dictam Dominam dicendo, quod bene audierat id quod infans prædictus sibi dixerat. Et tunc ipsa Domina, ipsi testi verba sua dirigendo, inquit, quod gratias et laudes Deo referret de hoc, quod erat. Postmodum illa testis iterum dixit dictæ Dominae, relatum sibi extitisse, quod ipsa Domina oraverat pro defunctis,

F
de ancilla
defuncta quæ
ipsa apparuit,

g

deque anima
bus visis ex-
ire e purgato-
rio:

audiveratque

A audiveratque diei, quod viderat animas a purgatorio exire euntes in paradysum, ipsi Domine supplicando, quod sibi diceret si hoc esset verum necne. Et tunc dicta Domina sibi respondit, quod pro certo una die festi omnium Sanctorum, Vesperis defunctorum inceptis, ipsa Domina intraverat in tantam contemplationem, Deum altissimum cum gemitibus et plorantibus orando, quod viderat animas exire a purgatorio et ire ad paradysum: et quod ipse anima Dema rogabant pro eadem Domina.

B 80 Item dixit et deponit ista testis, quod anno praedicto dicta Domina perrexit in peregrinationem apud B. Mariam de Plancha-vallium Toron. diocesis, ista teste cum pluribus aliis comitante: quae capella sita est longe ab itinere in uno h. bosco, et necessit ad dictam capellam per unum tramitem seu per unam viam strictam, per quam dictae Dominae pergere non placebat, sed oportuit adire, quod non erat alia sentia. Et postquam intrata fuit sentiam ejusmodi gradendo, sensit se posterius pulsatum, et clamavit alta voce: Quis est, qui me pulsat? per retro? Sed nemo videbatur praeter assistentes: et incontinenti iterum adeo fortiter extitit pulsata, quod cecidit ad terram, vulnerata infantum, quod neque sustinere neque juvare se poterat. Quam Dominam sic lassam, ista testis et unus k. Cordiger usque intra capellam praedictam ante imaginem Virginis deportaverunt: coram qua imagine ipsa Domina ferit se ponere genibus flexis prout potuit. Et facta oratione, ista testis et alii ass. etantes ipsam Dominam super modicum ligni et straminis, quae ibi repererant, cubayerunt: et adeo graviter per triam hebdomadarum spatium ex dicta casura aegra fuit, quod magis sperabatur de morte quam de vita. Post modum ipsis tribus hebdomadis transactis, cum ista testis una nocte in dicta capella in uno angulorum ejusdem esset cubata, et post modicum dormitionem se exegitavit: visum fuit sibi, quod in illa capella esset tanta claritas, aesti esset hora meridie, et quod benedicta et gloriosa Virgo Maria staret ante dictam B. Mariam de Mailliaco. Sed ista testis, pro respiciendo quod erat, oculos aperire non poterat, nec se movere, et inde remecepit soporare: manequae facta se exegitavit gavisata fuit, dum se recordatur de visione praedicta, risus emittendo: inde dicta Domina petiit ab ista teste, ad quod tantus risus emittebat, et utrum ea nocte bene soporasset. Et tunc ista testis visionem suam ipsi Dominae seriatim enarravit: quo Domina respondit hoc fuisse, eo quod in capella B. Mariae cubata erat. Verumtamen ista testis deponit, quod ea nocte ipsa Domina sanata fuit, quod in mane sana et medionis surrexit, et Altissimo Virginique Mariae ante altare propter hoc gratias reddidit, dicendo, quod Domina, quae potest omnia, ab infirmitate sua eam sanaverit. Et incontinenti per Confessorem suum et socium ejus cantando, Deo altissimo et Virgini Mariae laudes et gratias reddi fecit, ipsaque Domina cum eis psallebat. Dixitque inferior ista testis, quod ipsa lesura seu fractura adeo erat enormis et periculosa, prout medici retulerunt, quod nisi gratia Dei interevento medicum juvenum sanari non potuisset.

C 81 Item deponit ista testis per unum juramentum, quod eo tempore, quo erat cum dicta Domina ad Plancham vallium, una die et ejus marito et ipsa cum ea venerunt versus dictam Dominam, et erant in eodem loco dictae Dominae Confessor, et unus alter Cordiger, vocatus Pourrier, cum aliis. Et quia dicta Domina praedicebat et loquebatur de pluribus spiritibus illis, non tuerunt recordati querere panem pro cena: et quod dum voluerunt e cenare, apposerunt mappam supra mensam, qua supra posita illa testis dixit, quod deflerebat panis. Et incontinenti

ipsa et alii perrexerunt penes vicinos manentes prope dictam capellam, non reperiendo panem ad cenandum: sed habere non potuerunt. Cumque nuntiasent dictae Dominae, quod panis deficiebat, tunc dixit praedictis quod respirarent per capellam, si quod residuum panis de prandio reperirent. Et tunc ista testis investigando per capellam, duas aut tres parvas pecias panis reperit, quas posuit supra mensam: unde dicta Domina valde letata fuit et jucunda, propter m. gentes, quae ibidem erant. Et credit ista testis quod panis, quem repererat pro duabus personis sufficere non potuisset: sed discumbentes fuerunt repleti seu refecti sufficienter, et de illo pane largillue et abundanter remansit. Unde dicta Domina dixit his verbis: Nos timebamus non habere panis sufficientiam: sed laudetur Deus, non habemus de residuo. Uterius dixit ista testis, quod incontinenti post cenam in gremio dictae Dominae vidit farinam seu florem frumenti: et quod ipsa Domina dixit: Ecce farinam seu florem frumenti ad faciendum panem, si sufficienter non habuissimus. Unde dicta Domina laudes et gratias altissimo retulit.

D 82 Item deponit, quod ipsa fuit in transitu D. Marrie de Mailliaco: et egressa anima a corpore, ipsa testis reperit cordam gracilem multum spisse nodatam, qua erat praecincta dicta D. Maria multum stricte: et signa et vestigia cordae nodose apparebant in carne rubea et concavata. Sed statim post corpus Dominae quasi juvenili aetate fuit per Deum mirabiliter redditam, et signa sanctitatis et quasi futurae resurrectionis et renovationis juventutis in ea apparebant. Et sibi videbatur, quod dictum corpus esset simile unius puellae juvenulae, et omnia membra erant reformata et renovata ad mensuram juventutis sine aliqua superfluitate aut deformitate. Illa testis dictam defunctam tractans et palpans, reperit, invenit et cognovit omnia signa virginittatis, et claustrum virginieum integrum, incorruptum et intactum. Et credit ipsa testis hoc esse maximum miraculum, quod mulier LXXXII annorum, in statura, in forma, in apparentia unius virginis juvenulae appareret: maxime cum in sua vita esset penitentia macerata et consumpta carnibus, sicut proptis oculis ipsa testis pluries viderat et experta erat: nec plus deponit diligenter inquisita. Acta fuerunt haec in domo mei Notarii supradicti, praesentibus Joanne Charrestier, Radulpho Morio, Joanne Chancellet, Clericus etc.

ET MS. NOTARIALI.

Item quod fracta ex lapu custodia, h

i

k

post hebdomada per B. Virgineam,

l

hoc in appa-retione sanata fuerit

C

Item quod pane ad prandium deficiente,

pericula frustra multiplicari fecerit.

m

E quodque mortua fuit nodato cincta,

juvenili vigori reddita.

et processus virgo est inventa.

F

a Filii Joannis et Arragonis Regis an 1400 Arclate desponsa Ludovico II. Andegavensi, quem curavisse Matre Masin, superius dicta, Clemens Augustus Regem coronaverat Arvenne an. 1387, septuaginta postquam ab eodem coronatus fuerat pater eius Ludovicus I. — b In dictionaria omnia vehementerem etiam capiti aut cervici impactum interpretantur ea una hibernica: sed is metaphoricus esse videtur, et hujusmodi nomen immediate debere pro hibernica morbo accipi, aut alio rursus caput infestante. — c Mose Gallico scribitur, nam quatuor numerandis fuisse an 1413. — d Ha pagas dicunt Franci, qui urbes et oppida villas ducere consueverunt. — e Lutjo Blois ad Lageria, Turantibus distans leatas crearet 12. — f Id est puella. — g Quomodo recubans Francus dicitur comitibus, in partibus passis. Sic infra dicitur hibernica, que intemur, Foculere entem. Item cubare supra actus ponitur pro recubare. — h Id est sylvia, Franci Bois, a Teutonico Wosch. — i quam eodem etiam hibernica Balieu et Hispanica retinent. — j videlicet Mathias Paris et Rogerius Novobolanus. — k Dilectissimus Calibus pat. dicitur. — l pro infra dicitur per ante, quia Gallice apparuit. — m Francus Muncita seu Franciscanus Bonifolier dicitur a cordella. — n He respiciet pronominis usus, ante verba exegitare, recordari et alia, ex proprietate Francica juvenulae est. — o in id est personas, de quo ablativo actum in Vita B. Coleta 6 Martii

CAPUT VIII.

Depositiones una post Marie mortem anno excepta

A Anno a Domini MCCCXXI, die XIV mensis Aprilis, Venerabilis et circumspicietis vir Magister Joannes Daloe, in utroque jure Licentiatas, nullo Notario publico

Jurisperitus 14 April. testatur

A publico unam scedulam manu sua propria scriptam et signo suo manuali signatam, ut illam inter alias depositiones in scriptis redigerem, tradidit et porrexit, affirmans per suum juramentum, contenta in eadem fore et esse vera : cujus siquidem scedula papyreæ tenor sequitur, et est talis. Quia dignum est beneficia, a Deo impensa interventu alicujus personæ devotæ, recolare et rememorari, ut ipse Deus laudetur et glorificetur in Sanctis suis : ego Joannes Dalee in utroque Jure Licentatus, Turonibus commorans, officium Judicis ordinarii Turoniæ pro Duce licet insufficienter exercens, attester veridice, quod cum unicus filius meus masculus, legitimus, mihi carnis, Elias Dalee nuncupatus, foret gravissima et letali infirmitate prægravatus, et taliter quod die nocteque absque intermissione ventris fluxu coarctabatur, etiam absque somno et requie : cumque jam assurgere [non posset] sustentamento alieno erectus et relictus in lectulum, gusto penitus amisso, nec nisi solo mollicæ aquæ potu debilem spiritum in suo debilitato corpore retinebat : atque ad tantam et talem exinanitionem artum est deductus, quod pene spiritum exhalabat : et non aderat patris, matris et parentum desolatorum de ipsius pueri convalescentia spes aliqua, præstolantium dumtaxat corpus ipsius in promptu prospicere examine.

B 84 Ejus vero mater, de obeuntis partus sui crudelitate mæsta ultra quam dici potest, ad solius Dei præsidium præcogitavit adire ; [speransque] interventricum sibi apud ipsum existere propter incolumitatem parvuli sui, famosissimam D. Mariam de Malliaco, quam noverat Deo exigentibus ejus meritis gratam ; eucurrit desolata, desperatam vitam nati sui, quantum speratam mortem nuntiare, et ipsius Dommæ implorare præsidium : qua nondum reperta, hæc lacrymabiliter nuntiavit eidem Fratrum Minorum Conventus Turon. ubi degelat. Qui frater dolore et anxietati matris condolens, deque flebili obitu pueri compatiens, ea quæ sibi mater intimaverat diætæ Dommæ Mariæ nuntiare quantumcunque curavit. Quæ cum agnovit sibi sic annunciata, eucurrit velociter ad capellam sanctissimi Confessoris Yvoniis, cujus ead die festum in Ecclesia celebrabatur, et ante ipsius Sancti imaginem, et ad altare Missam fecit continuo celebrari, et pro sospitate pueri candles accensas obtulit devotè, suppliciter Deum et Sanctum exorans, ut puerum prosperum redderet patri et matri, ultra modum desolatis. Dum autem in elevatione Corporis Christi modica pulsaretur campana, et ejus sonitus per matrem in domo satis lente propinqua audiretur, dictus puer per ante in lecto pronus jacens, nihil percipiens, loquens aut advertens, protinus respirans, recte loqui cepit : et cibum expostulans, indui et vestiri poscens, qui antea erat fere exanimis, sanus, lætus et hilaris exsurrexit : et ad mensam cum patre et matre et familiaribus, congratulantibus de tam miranda et subita sanitate pueri, stetit, risit, et exinde sanus permansit, non absque admiratione permaxima, quod Deus ad deprecationem sanctæ mulieris illum, qui tam morti propinquus aderat, resuscitaret mirandæ sanitati. Cujus pueri sanitatem ex tunc illa præcognoscens, hoc sibi Spiritu sancto revelante, ut verosimiliter creditur, misit nuntium ad visitandum et consultandum ex parte sua puerum cibumque ad eum refocillandum transmisit : et cibo sumpto et viribus resumptis, absque conductoris alicujus præsidio, adit ad Dominam, gratiarum actiones redditurus : quem in nidas læta suscipiens, presentavit ad altare dicti Sancti. Diætæque venerabilis Dommæ, sciens divino præsidio miraculose dictam puerum fore restauratum, respiciens in tanto miraculo sibi, imo soli Deo gloriam asserens, districtè matri dicti pueri in-

junxit, ne diceret eventum hæc quamdiu viveret, seu eidem attribueret super hoc laudem : instructa, ut creditur, adiastar Christi, qui transfigurationem suam vetuit publice nuntiari, donec resurrexisset a mortuis.

85 Insuper cum diæti pueri [soror] singularem erga eundem devotissimam mulierem spem haberet, suorum meritorum experta ; et post ejus obitum vita sua claresceret miraculis, et emetorum præconiis divulgaretur ejus inclyta virtus ; contigit matrem istius pueri extrema laborare infirmitate : quæ licet plurimorum suasionibus exhortata, ut ad suæ salutem animæ cogitaret, solam corporis sanitatem potius quam animæ salutem exoptabat, medicos corporis jugiter requirens, penitus respiciens spirituales animæ medicos. Ex quo ipsius infirmæ filia, cordiali gravædine mæsta, condolens de periculo suæ genitricis, animum advertit ad diætæ defunctæ præsidium, suppliciterque ante ejus sepulcrum exoravit, quatenus præcæretur animæ suæ matris adducere ad ejus salutem. Quæ mater protinus conversa et omnium temporalium oblectationum oblita, dumtaxat ad alta eorum et æterna gaudia suspirans, ex tunc mundana cuncta respuit, spirituales convocans medicos ; et accersitos allebenta est devotè, penitentiaque suscepta facinora sua tam private quam publice adeo lacrymabiliter agnovit, quod post fidè Christianæ confessionem et cordis contritionem inimigravit ad Dominum ; præstante D. N. Jesu Christo, per interventionem ipsius sanctæ Dommæ. Sic signatum I. Dalee. Presentibus discretis viris Joanne Charrestier, et Ralulpho Morio, Clericis etc.

86 Joannes Metayer, Serviens regius, commorans apud b Brullon Cœnoniam, diœcesis, ætatis XL annum vel circiter, super omnibus et singulis articulis prædictis diligenter inquisitus, videlicet die XII Maii anno præsentis MCCCXXV, dicit et deponit per suum juramentum, quod circa festum omnium Sanctorum ultimo præteritum, durantibus assisiis Domini Regis Turonibus, iste testis veniebat ad lujusmodi assisias pro exercitio sui officii Sergenterie : et cum transisset super quendam pontem ligneum prope locum de la c Mambrolle, quædam parva pochia seu sacrus, in qua erant sexaginta solidi a manica sua cecidit in aquam subtus pontem : per quam aquam, quia ibi est iter commune de Turonis Cœnoniam, currus, quadrigæ et equi crebre quotidie transeunt, ubi dictam pochiam perdidit cum argento, unde doluit : sed ultra quid facere non potuit. Et abhinc Turones applicuit, factoque suo officio Turonis in assisiis prædictis, redeundo ad patriam per dictum iter remeavit. Postmodum vero ad aliam assisiam, quæ fuit circa festum Purificationis B. Virginis Mariæ Turones rediit, et per illud iter adhuc remeavit : fueruntque post ultimum recessum magnæ et terribiles aquarum inundationes, itaque illa riparia seu aqua, in quam dicta pochia cecidit, crevit ultra modum.

87 Finaliter iste testis ad tertiam assisiam, quæ nunc tenet, pro diæti officii sui exercitio venit ; et cum transiret super pontem prædictum, ubi dictam pochiam perdidit, recordatus est illius sanctæ Dommæ de Seilleyo, et his verbis vel consimilibus dixit : O Dommæ de Seilleyo, si aliquam apud Dominum potestatem habes, supplico tibi, redde mihi sacrum cum pecunia mea, quam in hac aqua perdidit, et ego tuum sepulcrum visitabo. Et his dictis, dixit eidem mercatori Joanni Blancket, cominoranti apud d Martigny prope Lavallem, quod intraret aquam et videret si reperire posset dictam sacrum. Qui cum intrasset reperit aquam totam lutosam et limosam, excepto quod in medio luti erat munda, ubi reperit unum album, croceum ærugine, credens esse unum scutum. Qui se inclinans pro-

D
EX MS.
NOTABILI

quod puer eadem uxore sua,

in periculo mortis nihil sollicita de salute.

E
ad ejus curam sibi per ipsam audacia.

b
Apparitor regius 12 Maii testatur,

c
quod bursam cum pecunia suæ aquæ lapsum,

Invocata post ex mensis O. Maria

d

quod filius meus e dysenteria moriturus,

et ob uxorem suam uxorem commendatam,

ipsa S. Yvoniæ sanctæ,

et certissimum de oblatione gratuita.

probatam recuperari ;

A capiendo prædictum album æruginosum, et ponens brachium in aquam, dictum saccum cum moneta prædicta reperit, et ipsi testi apportavit. Qui testis summam integram sexaginta solidorum in dicto sacco, aqua modicum consumpto, invenit : unde laudes Deo et dictæ sanctæ Domine de Seilleyo de tanto mirabili facto retulit : nec plus deponit diligenter inquisitus. Joannes Brunnean de Poilliacio Carnomau, diœcesis, die et anno prædictis deposuit per suum juramentum, quod fuit præsens in inventione dictæ pecunie, et dicit quod eo modo, quo dixit Joannes Mestayer, casus nec plus nec minus accidit. Etiam Philippus de Lannoy incontinenti per suum juramentum deposuit, quod a dicto Joanne Blancket narrari atque referri propriis auribus audivit, et quod ipse Blancket retulerat sibi eo modo, quo dictus Mestayer supra deposuit. Præsentibus ad hæc venerabilibus viris Magistris Guillelmo de Novavilla, elemosynario, Joanne Covardi ecclesie B. Martini Turon. Canonico, et Guilone Farmean procuratore regio Turon. testibus ad præmissa vocatis specialiter et rogatis.

B 88 Anno mcccexy die xx Maii, Religiosus et honestus vir Fr. Martinus de Boseo-Gualteri, Guardianus Fratrum Minorum Turonensium, iudi Notario publico infra et supra scripto, tradidit et porrexit quasdam litteras in papyro scriptas, quarum tenor sequitur, et est talis : In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen. Ad Dei gloriam Pater carissime, volo tibi commemorare quedam miracula, quæ Deus fecit mihi, et aliis per preces bonæ et sanctæ Domine Mariæ de Mailliaco Domine de Seilleyo. Primo ea adhuc vivente illam vice quadam ad Dominam nostram de Monte-forti, et vidi feminam unam, quæ venit ad me multum mœsta, mihiq; dixit, quod suus maritus valde esset zelotypus super ea, idque sine causa; vellet autem ipsam occidere, sicut et habuerat voluntatem occidendi virum, adversus quem sua illum melancholia concitabat, et dicebat dictæ uxori suæ, quod nunquam ipsam amaret. Quando autem mœstissimam ejus vidi, imploravi auxilium dictæ sanctæ Domine, rogans eam, ut prædictam feminam consolaretur. Paucis vero horis post, venit maritus ad ipsam, blandique demulcens, omnem quam habuerat tentationem aperuit, plurimum super ea confusus; et postea tam bonus erga eam fuit, quam unquam antea inno etiam melior.

C 89 Item ea vivente fuit captivus quidam in carcere et morti adjudicatus erat : cui mandavi, ut se recomenderet dictæ Domine eamque haberet in corde suo. Et quando omnia parata erant, subito Bailivus et omnes alii ministri adiverunt et dereliquerunt eum : postea autem invitatum est venire carrucam, qua duceretur ad patibulum : sed redacta continuo carruca fuit, tam diuque detenta donec gratiam obtinuit, et liberatus fuit per Dei bonitatem et auxilium dictæ Domine. Item prole gravida erant, et

valde ægrotabant, metuebantque mulieres ne infans esset in utero meo mortuus, et ipsa inde mortem expectarem : quæ sane admodum ægra et debilis eram, factus autem multo maxime. Cum autem enigi ad pariendum comiti, et necdum terminus advenisset, verebar ut in lucem veniret proles : itaque continuo cœpi invocare auxilium bonæ illius Domine, ipso mortis ejus die : moxque ut eam invocaveram omnis ille dolor et cruciatus, quem antea habueram, versus mihi est in spem certamque fiduciam. Pauloque post invertit se infans : in ipsoque urgentiori articulo nullum nullum prorsus dolorem sensi, sed bene postea : infans autem robustus fuit, et baptizatus per Dei gratiam et bonæ illius Domine. Et post puerperium plane sanam me reperi.

D 90 Item laborabam aliquando ex maxilla multum inflata, nec poteram nocti dinque quiescere : accepi unguentum ejus eoque perficui genam, qua maximus erat dolor, magna cum fiducia, quod per merita bonæ illius Domine reciperem sanitatem. Ipsaque hora cessavit ingens ille dolor, sanaque fui a tempore sui obitus usque in præsens. Alius etiam vehementer laborabam ex oculo, neque lumen ullum videre poteram, illo jugiter stillante : accepi igitur de unguento bonæ Domine, applicuique ad locum doloris, moxque eodem liberata cœpi intueri lucem, et intra biduum prorsus sana fui. Fuit in carcere captivus quidam, qui ibi loquelam amittens absque ea annum et dimidium absque sermone egerat : præterea nec videbat nec audiebat quidpiam. Quem cum vidi bonæ Domine commendavi : statimque auditus ipsi redditus est perfectissimus. Ego vero accepto unguento dictæ Domine immixti guttur ejus, ipsaque eodem devoti promittens, quod si per ipsam Deus restitueret mihi loquendi facultatem, mitterem eum facturum Novenam ad tumulum ejus. Ipse vir bonus ei se in corde suo commendavit, similiter promittens ire ad tumulum ejus, si eum juvaret ad loquelam recipiendam : quæ mox eidem reddita est. Post obtutum illius filius meus vehementissime laboravit ex oculis, quibus cum ex unguento prædicto imposissem aliquid, sequenti mox die totus sanus fuit, neque eximie incommodum illum, nisi levisimum, sensit. Hæc ego manu propria scripsi, affirmans res prædictas esse veras : et in testimonium signum meum manuale apposui, neque sigillo signavi. Sic autem est signata dicta Epistola, *De parva Comtesse d'Alençon et de Perche, Mariæ.*

F Sequitur subscriptio notariæ signata ultimo die Junii mccc xiv, ne denique totus processus concludatur attestacione Petri de Brevia Notarii in principio nominati : quis brevitalis causa nullum.

à Mare Gallico per dies 15 mchato, cum Pascha fuisset 31 Junii — à Decanatus a se nominati caput trans Vegram fluctuatum. — à Uno Turcobus Leuen distat trans fluctuam Chazellam dictam, qui ibidem ponticulo instans monstravit in tabula — à Cadocant ipsam tabula media inter Meduannam et Lavallam iterum, invenimus quinque fere intervallo utriusque distans — à Oppidum ad Bannum fluctum in Venonariis, distans ab inde traxit 6 vel 7, et duplo pluribus a confinia Normannia, unde veniebat dicta Comitissa.

EX MS NOTARIALI. RE. NOTARIIL

quod et ab eis, qui adhaerent confirmatur.

Offertur die 20 Maii littera Comitissa Alenconicæ

quibus testatur ad Mariæ invocationem,

exordium supra zelo ypani,

suspendium liberatum

D se ipsam partu periculoso levatum,

liberatumque dolore innoxia,

oculi, E

captivo redditum auditum et loquelam,

filio suo oculorum sanitatem.

XXIX MARTII.

SANCTI QUI IV KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

- S**anctus Eustasius Episcopus Neapolitanus.
 S. Liminius Martyr, Claramonte in Gallia.
 S. Pastor,
 S. Victorinus seu Victor,
 S. Saturninus,
 S. Dola,
 S. Juliana aut Julianus et iv socii,
 S. Theodorus Presbyter,
 S. Poentafis,
 S. Julianus,
 S. Achatia,
 S. Jonas,
 S. Barachius,
 S. Marcus Arethusionum Episcopus, Confessor,
 S. Cyrillus Diac. et Mart. et alii,
- Martyres Nicomediae in Bythynia.
 Martyres Antiochiae.
 Fratres, Monachi,
 Martyres in Perside.
 in Syria sub Juliano,
- S. Marcus Athen. Erem. in Lybia.
 S. Armogastes Comes,
 S. Archimimus Mascelinus, sive Mascula archimimus,
 S. Satorus Procurator regius,
 S. Gundlaeus, Regulus Cambriae Australis in Britannia,
 S. Enstasius Abbas Luxoviensis Ordinis S. Columbani,
 S. Eustasius Episcopus Ciensis, Confessor in Bithynia.
 S. Bertholdus primus Prior Generalis Ordinis Fratrum B. Mariae Virginis in Monte Carmelo.
 S. Guilielmus Episcopus Pictavorum in Gallia.
 S. Ludolphus Martyr Episcopus Raeburgensis in Germania Ordinis Praemonstratensis.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

- B**alduinus Confessor in Scotia memoratur in Menologio Scotico Davidis Cuneerari, Martyrologio Anglicano et Ferrario Catalogo generali. Eundem arbitramur esse, qui alius Balthorus dicitur et colitur vi Martii.
 S. Gregori Magni memoria inscripta est Additionibus Grievem ad Usuardum: ordinatio appellatur in MSS. Aquisgranensi, Arelatensi, Brevelensi et Florario, et apud Saussarium, ut latius explicatur ad eius Vitam xii Martii.
 S. Joannis Abbatris Pennatensis festum uti hoc die scribit Trithemius lib. 3 de Viris illustribus Ord. S. Benedicti cap. 283, et auctor MS. Calendarii Ord. S. Benedicti. Est hic Abbas Parvaensis de quo cumvis xix Martii.
 S. Liberus, S. Teucus, S. Medeus, S. Julia, memorantur in MS. Tumlactensi, cum sint loco quatuor anonymorum adjungendi Martyribus Nicomediensibus infra relatis, cum Antiochenis, ibidem inquirimus.
 S. Castor, S. Eusebius, S. Eusebius alius, S. Eumeculus, S. Saturninus, Martyres Nicomediae leguntur in antiquo MS. Monasterii S. Maximini, Agimus de his infra ad classem Nicomediensium Martyrum, cujus primus est Pastor, forsitan hoc Castor, et sunt Anonymi, pro quibus cum hi possunt substitui dubitamus, quod saepe ex aliis diebus translati, in dicto Martyrologio coniungantur.
 Felix Modica, Hispali Romam profecta, ob fidem et virginitatem Martyrium passa, inscripta est Menologio Virgantium Laheri et Luitprandi Adversarius, in quibus num. 208 dicitur passa martyrium citato codice fide digno sed absque divo martyri, quem Laherius pro suo arbitratu sumpsit. Non sunt illi Adversaria apud nos fide tali digna ut audeamus Felicem hanc referre, quam necdum in Martyrologio quidem Hispanico reperimus.
 Fulactachus, filius Bricki, Tumlactensi; Episcopus de Cluain eraird, Mariano Germano.
 Aidanus de donre Bruchaisse MacInbmannus Láirich, utriusque auctori nominati.
 Fergusus filius Eumil de Inis-caoin in laen Eruensi solus Tumlact. Martyrol. testimonio; Sanctus habebimus adscribatur. Colganus solus primi hoc die meminit, eumque diversum esse docens a S. Fidartio, S. Patricii discipulo pro nominis affinitate, huc refert; fassus incertum sibi idem cultus: quomodo in incertum videtur, ad, quos Annales Hibernici distinguunt Fulactachos, Eremitam unum, Episcopum alterum, recte hoc coniungat Colganus; nempe an ille sine unum, seu plures ecclesiasticum cultum obtinuerit in loco Diocesi Fularaich nuncupato, qui est in regione Hi-falgae.
 S. Lassara eruditae sanctimonie virgo insigniter laudatur in Vita S. Kierani Chancensis 9 Sept. et 8. Finavani 12 Decembris preferendis: unde et locum habet in Hibernicis Martyrologiis hoc die: sed de cultu ecclesiastico eadem in aliqua ecclesia delato non satis liquet.
 Ethnea et Sodelvia Virgines sanctae apud Sardum S. Columbae in Laguna cultum suum habere dicuntur a Colgano hoc die utraque 2 et 15 Januarii: quod cum aliunde non probetur quam ex Hibernicis Martyrologiis, malimus tantisper abstinere dum aliunde preferantur Acta, aut certum cultus preferantur unde ut: interim quae de ipsis noscuntur hactenus apud Colganum videre licet.
 Raehmarus, alius Raehmarus, et Raehus refertur infra in Vita S. Eustasii Abbatis num. 9. Hic ex eius discipulo primus Episcopus Augustodunensis, dem Basileensis dicitur factus. Constantinus Ghimius in Natalibus Sanctorum Canoniorum cum hoc die cum titulo Sancti commemorat: et Ferrarius citato Canisio, in cuius neutra editione eius mentio celebratur; quare putamus Ghimium voluisse citare. Nulla huius mentio in Martyrologio Basileensi anno MDLXXXIV edito: et absque titulo Sancti aut Beati refertur in Basilea sacra anno MDCLVIII exensa.
 Stephanus Papa x, dictus ix, hoc die Florentiae anno

- MLXIII** mortuus est, plurimis teste *Segonio* lib. 9 de regna Italiae, sanctitatis miraculis clarus. *Belga* erat patre *Guthilone* seu *Gozilone Magno*, Comite seu *Marchione Antuerpiensi*, anno **MVIII**, postmodum *Duce Lotharingae* utrosque, notus, *Archiducum Leodiensis* in *Italiam* abductus, ac post legationem *Constantinopolitanam* et *Graecos* ad officium reductos factus est monachus ac dein *Abbas Casinensis* et *Cardinalis* titulo *S. Chrysogoni*, ac tandem *Papa* declaratus, ultra menses octo, quibus solum sedit, multa praestata gessit. *Hermogenus Grece* cum nullo addito titulo retuli in *Additionibus ad Usuardum*, secutus *Cassius* et sanctum *Papam* appellat, *Mabius* in *Natal. Sanct. Belgii*, *Mureus* in *Pastis belgicis*, *Monardus*, *Bueclius* et *Ferrarius* *Beatum* vocant *Fisem* in *Fluribus Ecclesiae Leodiensis* *Vitam* deducit sed abstinet a titulo *Beati*, quem etiam non tribuunt *Romani* aut *Florentini*, apud quos mortuus est.
- Victor Abbas** refertur a *Carthusianis* *Bruzellensibus* in *MSS Additionibus ad Gregeum*. At ejus loci aut *Ordinis* fuerit, non indicatur. Refertur hoc die *Victor Martyr*, an is perperam *Abbas* scriptus?
- Petrus** de *Honestis* *Abbas* fundati a se *curabatur* *Portuensis Clericorum* in *diocesi Ravennate* mortuus anno **1119**, sive hoc die sive **28 Junii**, ut *Pennodus* habet parte 2 cap. 47, qui eum *Beatum* appellat, uti et *Balmyghem* in *Calendario Mariano* et post illos *Hieronymus de Fabricis*. At *Glinus* ut *Natalibus Sanctorum Canonorum* solum *Venerabilem* vocat. *Jacobus Mosander* in *Appendice seu tomo 7 operum Sarii*, ex *Hieronymo Ruben* aliquot compendium refert eique titulum *piae memoriae* tribuit. De eo *egimus* **xxiii** *Februarii* § in ante *Vitam B. Petri Damiani* ab eo non satis distincti.
- Macovalla Abbas** nullo addito loco refertur in *MS. Florario*, *Martyrologis* *Coloniae* et *Lubece* anno **MCCCLXX** *excisus* et apud *Grevenum*. *Majorem* *hanc* *desideramus*.
- Martinus Papa** *iv* corpus suum *Mauritico* in habitu *Assisium* ad sepulturam deferri mandavit, sed impediens *Perusinis* apud ipsos in sede *Cathedrali* conditum, et post aliquot annos repertum integram miraculis etiam claruisse dicitur. *Beatus* tamen non agnoscitur ab *Ecclesia*, ut nec alii e ordine *S. Francisci* quos in sua *Martyrologia* habet ad hunc diem *Arturus*.
- Domnus** : ejus aliqua translatio *Neapoli* facta scribitur an. **1388** hoc die : aliud de *Vita* et *morte* ejus vel *presenti cultu* nihil profertur.
- Baldus Gismarius** *prope Gades* mortuus an. **1368**.
- Joannes** a *Belysio* *Placentia* in *Hispania* an. **1573**.
- Franciscus** *Saccensis* *Cajuccinus* *Panormi* an. **1573**.
- Antonius** de *Valdarno*, *Pisis* defunctus anno **1481**.
- Antonius** *Moroni* in *diocesi Palentina* anno **1691**.
- Magdalena** *Soror Francisci* *Britanniae Ducis* an. **1462** quibus omnibus inter praetermissos ob causas saepe dictas relatis, addatur ex *Gyneo* ejusdem *Arturi*, *Armenia* a *Savuto* *regulam S. Francisci de Paula*, *Panormi* *professa* *mortuae* anno **1380**.
- Hugo** ex *Doceno* *Ecclesiae Cameracensis*, ne ad *Episcopatum* promoveretur, factus est *monachus* *Valloellensis* *Ordinis Cisterciensis* : in ejus morte beatissima ex *innumerabilium Angelorum* *praesentia* tanta dulcedo creditur resultasse, ut omnibus, qui praesentes erant, singularis gratia videretur infundi. *Hec* *aliaque* *Cantipratensis* *lib. 1 de Spiritibus* cap. 20 *dictus Hugo* refertur hoc die ab *Henriquez* et *Bueclino* in *Menologio* et a *Rassio* in *Auctario ad Malanum de Natalibus Sanct. Belgii*, qui *Beatum* compellunt. *Cantipratensis* *Venerabilem* dicit, *Sausanus* inter *Pios* recenset.
- Walterus** *Conversus* *monasterii Villariensis* in *Brabantia* *Ordinis Cisterciensis* *laudatur* in *Chronico Villariensi* : et refertur cum titulo *Beati* ab *Henriquez* et *Bueclino*.
- S. Quirinus** *Tribunus*, *Martyr* *Romae* memoratur in *MS. Treverensi S. Martini*. *Acta* *ejus* *damus* **xxx** *Martii*.
- S. Secundus** *Martyr Astensis* in *Italia* memoratur *Galesino* et in *hodierno Martyrol. Rom.* pro quo substituitur *S. Secundus* *Martyr Brixiae a Ferrara* in *Catalogo Sanctorum Italiae* et in *Catalogo generali*, et *S. Secundus* *Martyr Astensis* in *Hispania a Tammo* *Salo ar.* quem *nummum Astensem* in *Italia Martyrem* *arbitramur* *coronatum* **xxx** *Martii*.
- SS. Regulus** et *Nicens* referruntur hoc die in *Martyrol. Casinensi* quorum *primus* est *Episcopus Silvanectis* *mortuus*, *alter* *Nicens* *Episcopus* *dictus* est, de quo nonnulla discutimus post *Martyres Thessalonicenses*. *Ambos* *ergo* *referimus* *ad* **xxx** *Martii*.
- S. Dominius**, *Thessalonicus* egregie coronatus.
- S. Victor**, *Ita Gasehnius* *citato* *MS.*
- S. Balbina** *Virgo*, *Spectant* *hi* *ad tres dies* *et tria loca*. *Ex his* *Victor*, *alius* *Victorinus* *Martyr Nicomediensis* hoc die refertur. *Dominius* *Thessalonicensis* *die sequenti* **xxx** *Martii*.
- S. Balbina** *Virgo Romana*, sed ad *Martyr* non liquet **xxxi** *Martii*.
- S. Accecius**, *aliquibus* *Achatius* et *Achartius*, *Episcopus Melitensis* in *Armenia* et *Confessor* memoratur a *Rubano*, *Beda* *crenso*, *Molano*, *Cassio*, *Ferrario* et in nonnullis *MSS* *Cultur* **xxxi** *Martii*.
- S. Hugo** *Episcopus* *Gratianopolitani* *citatus* *hujus Ecclesiae* *tabulis* refertur a *Ferrario*. *Ab* *aliis* *cum* *Martyrol. Romano* **i** *Aprilis*.
- S. Maria** *Aegyptiaca* memoratur hoc die a *Felicio*. *Ab* *aliis* **ii** *Aprilis*.
- S. Tertulla**, *Virgines*, *Martyres* *referruntur* in *MS. Florario* *aliam* *habens* *duos* *germanos*, *in* *Martyrologio Romano* et *aliis* **xxix** *Aprilis*.
- S. Roberti** *Abbatis* *Translatio* memoratur in *Additionibus* *MSS. Parthusiv* *Bruzellensis* *ad Grevenum*. *In* *S. Robertus* *Mohismensis*, *qui* *et* *Cisterciensis* *Ordinis* *fundator* *Colitur* *hic* **xxix** *Aprilis*.
- S. Gregorius** *Nazianzenus* *Episcopus* memoratur in *MSS. Martyrol. Treverensibus* *S. Martini* et *S. Marimini*. *Dies* *illi* *sacer* **ix** *Maii*.
- S. Torpes** *Martyr* *Pisae* sub *Nerone* cum *longa* *encomio* refertur a *Rubano*, *ejusque* *memoria* *est* *apud* *Notherum*. *De* *eo* *apud* **xvii** *Maii*.
- Gaericus** *Sononensis* *Episcopus* et *Confessor* memoratur in *MS. Florario*, *Ejus* *et* *Elthans*, *cujus* *is* *avoculus* *dictus* *commemorato* *habetur* **xx** *Martii*, *ita* *dicimus* *si* *certus* *de* *Gaerici* *cultu* *acquiescimus*, *nos* *ad* *Vitam* *S. Elthans* *etiam* *de* *illo* *acturus* **xxvii** *Augusti*.
- S. Materni** *Episcopi* *Reliquiarum* *Translatio* *Loodium* refertur in *MS. Adone* *Leodunsi* *monasterii* *S. Laurentii* et in *MS. Florario*. *Colitur* *is* **xv** *Septemb.*
- S. Sophia** *Virgo* et *Martyr* *Romae*, *in* *Martyrol. MS. Carmeli* *Coloniensis*, et *MS. Florario*, *item* *Martyrologis* *Coloniae* et *Lubece* anno **MCCCLXX** *excisus*, *Auctario* *Greveni* *ad Usuardum* et *Martyrol. Germano* *Conisi*. *Dubium* *videtur* *est*, *quid* *in* *antiquioribus* *fastis* *non* *reperitur*, *nam* *per* *Virgo* *loco* *videtur* *ad* *intrusa*, *et* *sit* *matris* *SS. Fidei*, *Spei* *et* *Caritatis* : *quod* *poterit* *examinari* *ad* *hujus* *Vitam* **xxx** *Septemb.*
- Fridiburga** *per* *S. Gallum* *Abbatem* *liberata* *a* *daemone*, *et* *spretis* *nuptiis* *regis* *facta* *Abbatissa* *monasterii* *S. Petri* *Previsis*, *in* *scripta* *est* *Gynerico* *sacro* *Arturi* *a* *Monstier* *cum* *titulo* *Sanctae*. *Needum* *legimus* *eam* *illis* *Pastis* *sacris* *adscriptam*. *Si* *alius* *non* *occurrat* *dies* *multa* *de* *ejus* *nuptiis* *dubia* *erunt* *discutienda* *ad* *Vitam* *S. Galli* **xvi** *Octobris*.
- Simpliçii,

Simplici, } Abbatum, } inventio corporum in
 Constantini, } monte Casino me-
 Carolomanni Regis, } moratur hoc die a
*Wione, Dorganio, Menardo, Buccino in Fastis mon-
 nasticis et Forrario. Ex his referuntur Carolomannus
 xvii Augusti.*
 Constantinus, xvii Octobris.
 Simplicius, xxii Octobris.
 S. Agrippinus Episcopus Neapolitanus memoratur in
 MSS. Additionibus Carthusiæ Bruzelliensis ad Gre-
 rennum. Dies ejus notalis est ix Novemb.
 S. Columbanus Abbas refertur hoc die in MS. Adone
 carobii Leoliensis ad S. Laurentium et alio, uti in
 Calendario MS. Breviarii S. Walletrabs. Colitur
 hoc die S. Eustasius Abbas discipulus S. Columbani :
 unde videtur nomen magistri pro discipuli nomine
 Martyrologis insertum. Colitur autem S. Colum-
 banus xxi Novemb.
 S. Sosthenes, } discipuli Domini memorantur hoc
 S. Apollo, } et sequenti die in Menais excu-
 S. Cephas, } sus : iterum apud Græcos de his
 S. Cæsar, } agitur vii viii et ix Decembris.
 S. Epaphroditus, } et S. Epaphroditus apud Lati-

nos, quando de aliis varia diximus xxii Martii.
 Colitur etiam S. Sosthenes xxviii Novemb.
 et S. Apollo xxii Julii.
 Hoc eremita multum laudatur a Ruffino lib. 2 de Vitis
 Patrum cap. 12 et a S. Hieronymo in epistola ad
 Ctesiphontem. Origenista habitus est, sed num in ea
 heresi obierit non constat. Memoratur hoc die in
 MS. Florario. Martyrologis Columæ et Luleæ anno
 mccccxc excensis, Auctario Greven ad Usuardum,
 Viola Sanctorum et Walsfordi Martyrol. Anglice
 edito. Nus seponimus iudicium, iterum acturi de eo
 cum Græcis Menais ad vii Augusti.
 et cum Monacho et alius xii Novemb.
 aut cum Coqvis xxviii Novemb.
 Cæcilia, olim Clara Gegeberga dicta, filia S. Romarici
 Abbatis, et ipsa Abbatissa Montis-Romarici sancte
 defuncta refertur a Menardo in Appendice 2 quod
 diem natalem non habuerit perspectum. Eam Aquar-
 rus a Monasterio ad hunc diem retulit, sed more suo
 ut renou ex beneplacito. Si proprius dies natalis non
 occurrat, cultusque et veneratio probetur, poterit re-
 ferri cum S. Romarico parente viii Decemb.

B

DE SANCTO EUSTASIO EPISCOPO NEAPOLITANO

E

G. H.

SECCLO II
 ACT III
 LIX MART.

Officium
 ecclesiasticum

corpus trans-
 latum,

deponitur sub
 altari majore :

pars cranii in
 capite argenteo :

Decius Carafa Archiepiscopus Neapolitanus et
 S. R. E. Cardinalis curavit typis excudi anno
 mdcxix Catalogum Sanctorum, de quibus Neapoli
 et per totam diæcesim ab omnibus Ecclesiasticis
 celebrari mandat Officium divinum, et ad xxix
 Martii ista præcipiuntur : S. Eustasius Episcopus
 Neapolitanus. Duplex. Omnia de Communi Confes-
 soris Pontificis, et Missa fit sine Credo, Additur dein
 pro Nutritia dicti Sancti alio caractere : Joannes Dia-
 conus in Chronico Episcoporum Neapolitanorum de
 hoc sancto Episcopo sic scribit : Eustasius septimus
 Episcopus Neapolitanus in altari Dei Genitricis sem-
 perque Virginis Mariæ, quæ dicitur Cosmedin, po-
 pulis devote exequentibus conditus est atque trans-
 latus. Sacra ejus ossa novissime reperta sunt atque
 recondita sub eodem altari S. Mariæ Cosmedin, quæ
 alio nomine dicitur Porta-novæ : vigetque in ea
 ecclesia cultus hujus sancti Præsulis. Hæc ibi. Cæsar
 Eugenius Caracciolus in Neapoli sacra anno mxxxviii
 excusa agens de ecclesia S. Mariæ de Porta-novi tradit
 pag. 50 has sacras reliquias S. Eustasii Episcopi
 Neapolitani sub altari majore in tumbo marmoreo
 adservari, repertas et recognitas ad petitionem Joan-
 nis Simonis Moccia, magna devotione erga hunc S.
 Eustasium affecti : qui vel ideo ad hujus honorem
 suis expensis curavit fieri caput aliquod argenteum,
 affabre elaboratum atque ornatum, atque in ea col-
 locari partem cranii illius, ut majori cum venera-
 tione a Neapolitanis posset coleri honorari. Hæc Car-
 acciolus. Scripsit dein de Episcopo et Archiepiscopus

Neapolitanus Bartholomæus Chioccarellus, ad hucque
 marmoreæ et antiquæ urnæ, in qua S. Eustasii
 repositum est sacrum corpus, appositam hanc
 inscriptionem : Illic requiescit corpus S. EUSTASII
 CONFESSORIS. Ceterum Acta temporum injuria exci-
 disse : ac nihil ad nostram notitiam de ejus vita ac
 gestis pervenisse. Demum Ferdinandus Ughellustomo
 6 Italia sacra anno mdclx scribit S. Eustasium Agrippi-
 nio successisse septimum Neapolitanum Episcopo-
 num, circa annum Christi cxxx, et hanc ecclesiam
 præclaris virtutibus exornavisse : ossa autem sacra
 B. Eustasii a Clericis Regularibus S. Pauli, quos
 Barnabitas vocant, in loco, ubi olim condita fuerant,
 esse reperta anno Domini mxcxvi, die xvi Kalendarum
 Decembris. Solvi autem xxix Martii potissimum so-
 lenne officium, et cum ob temporis vetustatem et
 scriptorum inopia natalis ejus dies ignoretur, ideo
 hoc die, quo etiam Divi Eustasii Abbatissæ Luxoviensis
 natalitia celebrantur, ideo ea nominis similitudine, ap-
 posite huc relatum esse. Quod deinde variis exemplis
 probat Ughellus, et passim patet ex hoc nostro opere :
 ita ad diem xv Martii tres Sanctæ profertur Matro-
 na dictæ. Successores S. Eustasii statuuntur S. Eua-
 phobus et S. Marcianus, quorum ille colitur xxiii
 Martii, iste xxx Octobris. Hæc successit Zosimus seu
 Cosmus qui sub Constantino Magno Imperatore floruit.
 Quæ vel ideo indicamus, ut videat lector de annis, qui-
 bus præfuit Ecclesie Neapolitanæ S. Eustasius, nihil
 certi constare.

inscriptio
 antiqua :

cultus 20
 Martii :
 E

tempus Sedis.

DE S. LIMINEO MARTYRE CLAROMONTE IN GALLIA.

CIRCA ANNUM
 CCLV
 LIX MAR.

S. Limineus
 Martyr sub
 Chroco
 Alemanno,

Anireas Saussains ab hoc Martyre auspicatur
 hunc xxix Martii in suo Martyrologio Galli-
 cano his verbis : Claromonte Arvernorum S.
 Liminii Martyris, qui fidei incredibili ardore
 accensus, a Chroco Alemannorum Duce impio, Gal-
 lia invadente, exquisitissimis impetibus supplicii,
 a Christi confessione nulla vi potuit avelli : sed in
 pio proposito constanter permanens, nobile martyrii

certamen veritatis extrema testificatione confecit.
 Cujus sacratissimum corpus in basilica S. Venerandi
 sepultum, magno sane splendore decoratur : gloriosius
 autem capitis pignore sacratissimo illustrata gloria-
 tur aseterioli Thureti ecclesia, quæ festa ejus so-
 lennis hodie peragit. Idem Saussains ad diem xiii
 Maii ista habet : Arvenis translato capitis S. Liminii
 Martyris in Prioratu Thureti. In eadem irruptione
 Chroci

sepultus in
 ecclesia S.
 Venerandi,

A *Chroci Averus etiam passus est S. Anatholius, cuius Acta Iulianus vi Februarii, ubi late haec Chroci tyrannidem dardanius, factaque dironis circa annum Christi cclv, quae annua cum spectent etiam ad S. Liminum, ibidem valeri possunt. De Chroco agit Gregorius Turonensis lib. I Historiae Francorum cap. 32, et deo cap. 34 ista habet. Aucta hanc urbem Arvernorum Liminus Anatoliusque Martyres requiescunt. Idem Gregorius de Gloria Confessorum cap. 30 et sequentibus agit de variis Sanctis Arvernus, et cap. 35 et duobus sequentibus de Basilica S. Venerandi apud eundem Arvernus, dein cap. 36 inter alia sic scribit: In hac basilica S. Venerandi, et beatus Martyr Liminus est sepultus: cuius agonis historia cum ab ipsis teneatur, nullus tamen ei cultus venerationis impenditur. Quae inde descripta refert Molanus in Appendice ad Usuardum, quod diem epus antebam ignocavit. Latet haec illa tunc nobilissimi agonis seu martyrii historia.*

2 Joannes Savara Arverne Presses cum Olympibus Claromontanis eruit ex antiquis MSS. libris duos de Sanctis, ecclesiam et monasterium Claromontanis et suis Notis illustravit, et cap. 20 describitur ecclesia S. Venerandi his verbis: In ecclesia S. Venerandi altare S.

Juliani et S. Basilicae Antiochense, altare S. Quintini et S. Dionysii, altare S. Mariae ubi S. Venerandus et S. Linguinus, et S. Nepotianus et S. Avitus et S. Clara et alii sex millia ducentorum in corpore quiescunt, quorum nomina Deus scit. Haec ibi ad quae oberrat Savara de S. Linguino in veteri tabula S. Illud, cuius ecclesia praeviam est hinc S. Venerandi, ista legit: S. Linguinus Confessor, et pluribus aliis de S. Liminio Savara, de quo ibidem altum est silentium, et loca Gregoria Turonensis ad Molani a nobis citata indicat, et ex MS. Collectario S. Illud indicat hoc die festum et sui Mari Translationem celebrari: et deum subiungit quia in rebus, quae ad religionem spectant, nihil temere tentandum est, secundum vindictus Ecclesiae S. Venerandi hic appingi S. Liminum Martyrem, non expungi S. Linguinum Confessorem. Interim huius diem natalem, nusquam videtur: quem Saussanus retulit ad diem xxiv Martii: ad quem diem, dum, quae a Savara debet facti sumus, malimus amitti ad hunc rejicere: et cum illo asserimus nihil temere tentandum. Hinc enim Gregorius Turonensis S. Liminum proponit, et non idem aliter statuendus sit S. Linguinus, volimus dicere.

causa in
Primo a
Thuriti.

per septem
historiae olim
scripta

au al. n. ab
eo S. Longi-
tus.

rel. his ad 24
Martii.

B

DE SANCTIS MARTYRIBUS NICOMEDIENSIBUS

G. II.

PASTORE, VICTORINO SEU VICTORE, SATURNINO, DOLA, JULIANA, SEU JULIANO ET IV SOCIIS.

Duae classis Martyrum hoc die proponuntur in antiquioribus Martyrologiis: harum altera passio est Nicomedia in Bithynia, altera Antiochia in Syria. Primam classis constitunt nomen athlete, de quibus in MS. Trevirensi S. Martini ista habentur: In Nicomedia S. Pastoris Martyris et aliorum viii. Ex his alter profertur in MS. Reginae Saevae ab Holsteno laudati. Nicomediae nobile SS. Pastoris, Victorini et aliorum vii. Idem duo exprimentur apud Usuardum obique soris, sed non indicato numero adduntur in hiberno Martyrol. Rom. In MS. Leodiensi S. Lamberti appellantur Pastor et Victor et tribuntur Nicomediae: in Leticia sub Victor legitur et Nicomediae passus. Haec tertius additur in Tornacensi S. Martini et Atrabarensi. In Nicomedia natalis SS. Pastoris et Victorini et S. Saturnini. Idem ita effertur in Calendario praefato MS. libro S. Isidori de Officiis Ecclesiasticis, Romae in bibliotheca Vallicellana observato: In Nicomedia Pastoris, Victoris, Saturni. At rectus Saturnini legitur in MSS. Vaticano S. Petri, Carthaginiensi et S. Cyriaci, sed in hoc Antiochia tribuntur, quae alterius classis ibidem unius substituitur in MSS. Casertensi, Pleschutensi et Vaticano. Nicomedia Pastoris, Victorini, Juliano. Notkerus dictos quatuor exprimit: In Nicomedia Pastoris, Victorini, Saturnini, Juliano. In MSS. Barbariano et Pragensi additur et aliorum trium. In MS. Augustano S. Udulvi quatuor nomina exprimentur, Pastoris, Victoris, Dola, Juliane. In Parisiensi vero Labbei et Aquisgranensi, Pastoris, Victorini, Dola, Juliane. In MS. Hieronymiano et nostro Richenensi ista habentur: Nicomediae Pastoris, Victorini, Saturnini, Dola, Juliane et aliorum iv. prohis vii leguntur in MS. Rhinonensi: sed solum quatuor referuntur in

ulius apographis S. Hieronymi, Lucensi, Blumiano et Carthaginiensi Parisiis excuso sed in his tribus abest nomen Dola: quod in Pambolacensi et sex indicatis reperitur: quo etiam nomine omissa, reliqua sunt in Martyrologis Coloniae Lubeca anno 1490 excisis, item apud Mohannem, Galesinum et Canisium. In MS. Braxellensi Victor et Victorinus ut diversi referuntur, ut apud Gregorium Juliano et Juliana. Nonnullae tres partes salis notabiles ossium S. Pastoris Martyris in ecclesia S. Francisce adservantur annotat ad hunc diem Masanius in Gomonia perillustrata, sed an huius Nicomediensis non liquet. Aliqui ex hisce Martyribus ad alios dies translati sunt. In MS. Braxellensi S. Gualteri ad xii Junii: In civitate Nicomedia passio SS. Pastoris et Victoris. At Pastor et Victorinus Martyres Nicomediae referuntur die xxvii Martii in MSS. Atrabarensi, Tornacensi, Leticensi Aquienensi, et alius. Et iterum xxvii eiusdem Martii Pastor et Victor cum sociis iv et Pastore Victorini referuntur in MS. Marchanensi et Florano. Denique xxx Martii depositio Pastoris et Victoris, alia Victorini, et aliorum quatuor celebratur in MS. Trevirensi S. Martini Grevena et Canisio. Quae eodem die S. Patrem Martyrem Leolu in aliqua veneratione esse videtur Saussanus. Pro quatuor anonimus miscetur Laboris, Tenuis, Medici et Julia in MS. Pambolacensi, sed non loco illorum collocandi, non satis liquet ex subis nominibus, quae omnia in sequenti classe referimus. Forsan magiore ratione substituentur fuerit sequentes, in vetusto MS. S. Mariani ita relati: Nicomedia, Victoris, Eusebi, Eusebi, Saturnini, ubi loco Custoris videtur Pastoris legendum: Juliana Virgo refertur in Calendario praefato MS. Bevario, cuius usus fuit circa partes Rheni, quam huc referendum arbitramur.

XXI MART.

Martyres IX

Pastor,

Victorinus,

seu Victor

Saturninus,

Juliana,

seu Juliana

Dola,

et IV anonimus

Reliquae S.
Pastoris
Bonae.

in hac 12
Junii
F

27 28 et 30
Martii

F

et pro anony-
m. is 10 et 11
Martii alii et
Pambolacensi

et per anony-
m. is 10 et 11
Martii MS.

DE SANCTIS MITYRIBUS ANTIOCHENSIS
THEODORO, PRESBYT. POENTALE, JULIANO ET
ACHATIA.

G. II.

XXIX MART.

Aliera hæc classis, sed aliquanto minor, est Martyrum Antiochenorum, ex quibus primus sume Theodidus scribitur aut Theodericus, passim Theodorus. Scorsim Theodolus Presbyter memoratur in MS. Martyrol. Pragensi. At Pastor et Theodidus referuntur in MS. Calendario Hieronymiano Lucensi, sed Pastor est Antesignanus Martyrum Nicomediensium, de quibus jam egimus, Theodericus Martyr inscriptus est Calendario Missolis Melitulanensis S. Ambrosii anni sui, excuso, Accuratus addito loco ista habetur in MSS. Romano Cardinalis Barberini, Tornacensi S. Martini, et Latiensi S. Lamberti: Antiochia S. Theodori Presbyteri et Juliani. MSS. Augustanum S. Udalrici et Lubbanum: Antiochia Theodori, Saturnini, Poentalis, alibi Achacie.

Theodorus Presbyter

Julianus

Poentals

13

Ducis Altempisii ista tradit: In Antiochia Theodori Presbyteri, Julianæ et Achacie. Martyrologium Hieronymianum in apographo Lucensi ita habet: In Antiochia S. Theodori Presbyteri, Poentalis, Juliani, Achacie. Consentunt alia in tribus prioribus: est in Blumiano Archæie, in Corbetensi Parisiis æcclia Achæie, in nostro per vetusta, alibi Achacie legitur: quam, dicto controversia de voce alibi indicata, cum aliis hic relinquamus. In MS. Tomluetensi ista nomina proponuntur, Pastoris, Liberii, Victorini, Saturnini, Teueri, Medici, Dole, Julia, Juliana, Juliani, et aliorum cæxli. Achacie. Ex his spectant ad primam classem Nicomediensium, Pastor, Victorinus, Saturninus, Dola, Juliana. At hæc spectant Achatia et Julianus: sed an illis jungerent socii cæxli sunt, non satis liquet. De S. Achacie, aliis Achatio et Achatio, qui a variis hoc die refertur, et est Episcopus Melitensis in Armea et Confessor, agens xxxi Marti.

on Achatia scyriacis

an 246 addend.

E

DE SS. JONA ET BARACHISIO
MONACHIS, MARTYRIBUS IN PERSIDE

G. II.

VIDE SONATA
RHEM TOM. I
MART. PAG.
87.

Cum sub Constantino Magno Imperatore Christiano, Ecclesia Christi tullissima pice frueretur, filii Christiani per totam Persarum regnum magno incremento augetur: quod apud Saporem Regem criminati sunt: unde horrenda persecutione coronata plurima pro Christo martyri corona fuerit decorati. Imo in præcipuis urbibus, nobilitate quaque ad decem et octo milia christiis haerentibus, et ab humana penitus alienis natura Martyres facere consummati. Quibus auditis sacratissimus Imperator Constantinus, ut Christianorum sanguinem fundendo parcere et a tanto crudelitatis abstinere, per litteras additis etiam precibus, Saporem est adhortatus, sed duram Regis mentem flectere non valuit: ut in omni Theophanes in Chronographo ad annum Constantini XXI, Christi cccxxv aut sequentem accuratè describit. In hac persecutione passi sunt ad diem xxix Marti SS. Jona et Barachisus fratres: quorum illustre certamen ac triumphum exaravit eleganti stylo Esaias Adami filius, Eques Regis Persarum, qui omnia, que in hoc certamine contigerunt, audire et perspicere. Acta illa Græce erant in celeberrima bibliotheca illustrissimi Domini Vractorum, in qua ipsi et reperimus, et nobis describi curavimus: quæ etiam inde desumpta habuit Augustus Lippmannus, ac per Petrum Franciscum Zivum Latinitate donata exhibuit tomo vii Vitæ sanctarum Patrum, et ex eo Laurentius Sarinus ad hunc xxix Marti: quæ et hic ex illis ipsis datus.

Super cutione sub dante Rege cæxliata

plurima Martyris coronatus

infra se ut ipse te Constantino Magno

Barachisio et Jona in h. oculatu

Forma et in eandem in Martyrologio Basil. Imp.

fero-traneo conatu. Primus ergo Jona vinculis constringitur secundum legem Persarum: solent enim Persæ, si aliquem verberibus excepturi sint, illum in terram deponere, ejusque manus ac pedes vinculis alicui ligno adstringere. Ita hic Martyr, vinculis instar lapulis immoas plagas accepit, dum asperis virgibus exciperetur: quem ita inventum projecerunt foras et glaci concreta per totam noctem exposuerunt: digitos deinde manuum pedumque abscedant, ac corpus reliquum in cochlea compressum, serra medium secarunt, atque in lacum proegerunt, et sic Jona martyrium consummavit. At Barachisus nudus per spinas tractus, et in cochleam coniectus, cum bulliens pax in ejus gutture esset educta, martyrum complevit.

3 Hæc dictum Menologium Basilii Imperatoris, quæ satis antiqua monumenta confirmant: et quibus extractum majus elogium continetur in magno Græcorum Menologio et apud Maximum Episcopum Cytheroram, in Menologio Cardinalis Sarleti ad xviii Marti, quo nominati Martyres, ab hæc duobus ad martyrium animati, fuerunt coronati, hæc pauca referuntur: Eodem die Martyres Jona et Barachisus securi perentuntur. Verum non videtur hujus Menologii auctor antiqua Acta ab Elia conscripta habuisse, post que a Lipomano exhibita hoc eis elogium formavit Galestinus: In Persia beatorum Martyrum Jona et Barachisii, qui fortissimi Dei milites, Saporem Regis, rei Christianæ hostis, jussu, omni cruciatum genere torti, preclaro et fidei et virtutis Christianæ exemplo dato, stolam lucis induti, sempiterna perfruuntur gloria. Accuratus præcipua singulis illata tormenta parvis induntur in Martyrologio Romano his verbis: In Persia sanctorum Martyrum Jona et Barachisii sub Sapore Rege Persarum, quorum Jona pressus in cochlea, contractis ossibus, medius dissectus est: alter opletis faucibus pice ardenti suffocatus. Eosdem celebrant Felicius, Molanus, Canisus et alii. Baronus meminit etiam horum Martyrum in Annalibus ad annum cccxlv, sed tum Constantinus imperabat, patre Constantino jam septem annis vita sancto, sub quo hosce sub initium persecutionis martyri coronatos tradunt

et in c. uis

8

apud G. Jesonium c. uis

et in Martyrolog. Rom

cum

A cum Menologio Basilii Imperatoris Menæa Græca, et Esaras in Actis satis vanuat.

ACTA MARTYRII

Auctore Esaia Equite Regis Persarum.

ex MS. Græco Veneto, a Lipomano edita.

CAPUT I.

Persecutio nota. Novem Martyres animati : hi duo comprehensi.

Saborius Persarum Rex, xviii anno regni sui adversus Ecclesiam Christi, et eos, a quibus Deus omnipotens colebatur, persecutionem exercuit : jussit enim Magis ut sancta Christi templi diruerent et Christianorum monasteria incenderent : præterea imperavit, ut Christiani conquirerentur, inventique cogèrentur illis sacrificare : et qui parerent, magnis afficerentur honoribus : qui vero parere recusarent, variis tormentis et supplicii gravissimis excruciantur. Eo tempore erant in regione Persarum, in quodam vico, qui vocatur Jasi, duo fratres Jonas et Barachisius, viri justitia fideque pleni, qui magna cum reverentia mandata Domini observabant. Illi Sancti, audita Christianorum persecutione, mansionem suam reliquerunt, et ad eum locum, ubi impii magi Christianos omnes acerbissime excruciant, profecti sunt.

2 Cum autem essent in vico, qui dicitur Bardia-boch, et ad carcerem, in quo Christiani inclusi tenebantur, accessissent, orarunt carceris custodem, ut sibi ad Christianos damnatos ingredi permitteret. Cumque ingressi essent, novem invenerunt viros condemnatos, qui impii Regis Saborii decretis adversabantur. Cum igitur SS. Jonas et Barachisius viderent eos in cruciatibus, et saluissent, ceperunt illos cohortari ac dicere : Fratres ac Patres, nihil timeamus : sed in nomine Crucifixi certamen sustineamus, ut coronam assequamur sempiternam : quemadmodum et fratres patresque nostri martyrio ipsam quoque sunt assecuti. Hæc SS. Jona et Barachisiique oratione illi magis adhuc confirmati, se mutuo cohortantur, et gratie, ut ita dicam, oleo se vicissim ad patientiam et tormentorum atque Martyrii perfectionem angelum et corroborant. Sanctorum autem Martyrum, qui in carcere vincti erant, nomina hæc sunt : Zanatas, Lazarus, Mirothius, Nerses, Elias, Mares, Abilans, Sembæthes et Sabbas. Illi pro Christi nomine cum multis cruciatus pertulissent, et in ipso martyrii certamine vitam celsam præclare confecerunt, firmam fidem servantes, incorrupta atque immortalis martyrii corona magna cum laude rediit, in caelum ad Angelorum chorus advolarunt.

3 Post autem quidam magi SS. Jonam et Barachisium apud tres magorum principes, Masdrath et Serath et Maarnesem, a quibus Sancti damnati fuerant, accusarunt, quod neque immolarent, nec Regis mandatis obedirent, nec solem et ignem et aquam adorare vellent : quodque novem illi Martyres coram sermonibus adducti, Regis decretis non obtemperassent.

4 Tunc magorum Principes indignatione pleni, eos ad se adduci jusserunt, atque ita allocuti sunt : Adjuramus vos per nostrum Regem Regum Saborium, ut vere nobis ad ea, de quibus fueritis interrogati, respondeatis : Pareatisque Regis voluntati, et obeditis decretis ejus, et adoratis solem et ignem et aquam, ut jubet ipse Rex, an non? Responderunt SS. Jonas et Barachisius : Loquimur vobis : vos autem ita nos audite, ut Principes et Regis Persarum Judices deceat. Vos enim delegit Judices, et omne judicium suum in manibus vestris collocavit, ut

juste judicetis. Nonne debetis, præclari Judices, magis quam terrenum Regem timere eum, qui vobis sapientiam et intellegentiam dedit, et Deum, qui cœli et terræ atque omnium spirituum imperium habet, agnoscere : quique temporum distinguit varietates, atque omnia moderatur, et vobis prudentiam largitus est, ut judicetis eos, qui in carne sunt similes vobis? Adjuramus igitur vos, ut vere syncereque dicatis nobis, quem Deum abnegare debeamus : cœlestemne, an terrenum? æternum, an caducum? Nos enim credimus in Deum, qui fecit cœlum et terram : non autem mortali homini credimus. Neque enim debemus homini credere, qui exiguo vivit temporis spatio, et moritur, ac sepelitur, quemadmodum nos, et in aliorum hominum numero ponitur.

CAPUT II.

Singuli seorsim quæstioni subjecti, et varia tormentu passi.

His auditis, magorum Principes vehementer indignati, atque impio furore pleni, quod Rex ipsorum contumelia esset affectus a Sanctis, qui mortalem eum assererent, virgas asperas e malis puniceis atque spinosis adferri jusserunt, ut cæderentur. Sed imperavit prius, ut separarentur, quod neuter posset, quid ab altero dictum esset, intelligere, atque ita in Christi certamine confirmari. Tum Masdrath et Serath et Maarnes, tres magorum Principes considerentes, ut de Sanctis quæstionem haberent, iracunde jusserunt, ut S. Jonas solus adduceretur. Quo quidem adducto : Quid tibi, inquit, faciendum sit, despice, Si deos veneras et adoras, solique et igni et aque sacrificas, et quæ a Rege Regum Saborio jussa sunt, perficias, liber eum honore dimittis : alioquin te acerbissimis tormentis et suppliciis gravissimis afficiemus. Neque vero putes nos tibi esse inimicos : ipsi enim tibi nihil mali faciemus, nisi tuto saluti tue male consuleris. Respondit S. Jonas : Istius, inquit, ego salutis non ego propter Jesu Christi vitam : præterit enim nec unquam permanet. Quamobrem nunquam negabo Dominum meum Jesum Christum viventem in secula, quoniam ipso est spes omnium Christianorum nec confundantur qui sperant in eum : sic enim nolus pollicitus est : Amen, amen, inquit, dico vobis, quisquis me negaverit coram filiis hominum, et ego negabo eum coram Patre meo qui in cœlis est et coram sanctis Angelis. Venit enim in nubibus cæli in gloria Patris sui et Angelorum atque Archangelorum : jamque puratus est ut unicuique homini reddat secundum opera ipsius. Quæ cum ita sunt, facite in me quod vobis mandatum est : neque enim putetis, nos dominum Dei relicturos, aut ab eo ullis terroribus defectores, qui nobis concessit, ut sanctæ domui ejus serviremus, et nobis dixit : Vos estis lux mundi. Et rursum : Vos inquit, estis sal terræ : quod si sal evanuerit in quo salientur ea que salienda sunt? Quare si, ut suadetis, vestro Regi Regum obtemperamus, et jussa ejus faciamus, non solum negabimus Dominum nostrum : sed causam eorum et vos omnes illum negetis, et perniciem omnibus afferemus.

6 Hæc cum audivissent magorum Principes, iracunditatis jusserunt, ut lege Persica vinceretur. Trajecto igitur virga inter manus et crura, iners humi jacebat vir sanctus tanquam lapis : ministri autem eum virgis e malo punice spinosis verberabant, nec prius destiterunt, quam ejus lacerata sunt fœdera. Ipse vero dum vapularet, non repugnabat, sed Deum laudans, dicebat : Gloria tibi, Deus Patrum nostrorum, Abraham, Isaac et Jacob, qui eduxisti nos ex hoc mundo, et dignatus es nos ad amorem et fidem Sanctam

Judicia persecutio SS. Jonas et Barachisii habitacionem deserunt :

B

Bardia-boch : comprehendit in carceribus Christianos

S. Jonas seorsum examinatur,

E

in vico dicti Martyres effecti.

C

de, erantur quod Christiani et aliorum confortassent :

ad Principes Meos in adducti ascendunt Deo magis quam hominibus obediendum.

respondet se a Christo iudice nullis tormentis dimovendum Math 10

Math 5

atrociter flagellatur :

laudat Deum :

A sanctam tuam adducere. Nam per fidem Abrahami iusti cognovimus fidem sanctam tuam cum tamen pauca pro multis patiamur. Et nunc, Domine, da nobis patientiam, ut perficiamus omnia, quæ nobis spiritus sanctus tuus præcepit: qui et canticum novum cecinit per os Patris nostri David. Fas nos dignos, qui faciamus ea quæ dicit: ait enim: Unam peti a Domino, hanc requiram, id est, ut semper sim tecum, Domine. Hoc mihi, Deus, quod exspecto quotidie, per martyrium largire. Hæc S. Jonas cum dixisset magna voce magorum Principibus: Ego, inquit, a Rege vestro peccatore, et omnibus amicis ejus quicumque sint (sunt enim omnes Satanae Principes) discedo, et omnes ipsos abnego: et a sole ac luna et stellis atque igne et aqua, quos esse deos asseritis, alienus sum, nec ullo modo illos adoro. sed credo in Patrem et Filium et Spiritum sanctum, veram Trinitatem, quæ servat mundum universum, fecitque deos etiam vestros, quos nobis per vim adorandos censetis.

Psal 10

e. idola continent:

reponitur alioribus:

7 Hæc audientes magorum Principes, jusserunt ut pes ejus funiculum vinceretur, atque ita in pruina et glaciem extraheretur, ibique totam noctem jaceret, (erat enim hyems) observareturque, quid frigoris causa faceret. Ministri fecerunt imperata, et illuc enim usque ad sequentem diem reliquerunt.

mirum S. Barachisium adorant.

8 Inqui Judices rursus considentes in tribunal, S. Barachisium adduci imperarunt. Quo adducto et coram ipsis consistente, Quid agis, inquit, Barachisi? Immolasne, et Solem atque Ignem et Aquam adoras et veneraris; quemadmodum et frater tuus Jonas, mutato consilio, fecit: an tormentorum certamen vis in corpore tuo suscipere? Respondit S. Barachisius. Quemadmodum frater meus adoravit, sic ego adoro et veneror et colu. Vos de ipso falsum retulistis: nam veritas non permisit, ut id faceret. Quis enim mentem ejus excucare potuisset, ut relicto eo a quo ipse creatus est, adoraret ea, quæ creata sunt ut hominibus serviant? Si adoranda essent, non servirent hominibus, sed homines illis inservirent: dedecus enim esset igni, si nobis servili ordine deserviret. Nunc autem videmus homines non solum divites, verum etiam pauperes, non bonos tantum sed et malos, ignis uti servitio. Cum igitur ignis constitutus sit servus noster ab eo qui fecit illum, iniquum est, velle vos cogere, ut ignem adoremus, quem Deus ad humanos usus creavit; et abnegemus ipsum Deum, qui fecit cælum et terram et mare et omnia quæ in eis sunt. Æquum est potius ut gloria et adoratio atque omnis honor a Regibus et Principibus et Ducibus et omni spiritu tribuatur ei, a quo et sublimia et profunda facta sunt: cujus arcana consilia nemo potest comprehendere, neque valet ad sublimitatem gloriæ ejus pervenire, cum tamen auxilio ipsius egeant omnes filii hominum. Ipse enim alit omnes, nullius indiget, omnia moderatur: illud tantum a nobis requirit, ut nobis Deum cognoscamus, nec sumamus nos lignentis et erroribus decipi. Sic enim jubet: Ne fueritis vobis idola, nec adoraveritis opera manuum vestrarum, nec ullam aliam rem procreantem: quoniam ego sum Dominus. Deus vos er, qui a principio sum et sine fine permaneo, et non est alius Deus præter me, et gloria meam alteri non dabo, neque virtutes meas sempiternis neque honorem meum idolis: ego occido et vitam præbeo, et non est qui manus meas possit effugere.

propterea S. Jonam desiccat

ostendit non ignem, sed Deum creato rem ignis et universa adorandum:

Exod 20 Deut. 5

Esai 42 Deut 32

ne alio idolo- latriæ recipiamus.

cum omnes dormiunt et conquiescunt, ne quis cognoscat, quæ ab ipsis dicuntur aut quæ fiunt a nobis. Tunc igitur judicium intermiserunt. Nocte autem, cum magna esset quies, considentes, jusserunt S. Barachisium adduci, et magno cum silentio eum audiebant. Cumque multa utroque dicerentur, et in ea disputatione S. Barachisius, divina sapientia munitus, victor existeret: indignati, jusserunt duas glebas æneas ardentissimas sub axillas ipsius admoveri, et dixerunt ei: Per Regis Regum Sabori coronam, abjice alteram e glebis in terram, ut intelligamus, te Deum tuum abnegasse. Respondit S. Barachisius: Ministri Satanae et Principes scelerati, per salutem Dei mei et interitum Satanae patris vestri, non timeo Regem vestrum, et neutram glebarum in terram adiciam, sed utramque propter nomen Christi perferam. Quin etiam vos adjuro per viventem Deum, ut ad hunc cruciatum majores alios, si quos habetis, adjungatis. Quis enim ad bellum proficiscitur, et in prælium ingreditur, qui non promptus sit mortem oppetere, ut magnam gloriam et præmia multa et locum Principis a Rege consequatur?

D
accione
ESIA COEVO
notis e xam-
natur:

glebas æneas
ardentes sub
axillis deinet

et plura optat
puls

10 Hæc cum a S. Barachisio dicerentur, ingenti dementia victi magorum Principes, jusserunt plumbum liquefieri, et in palpebras ejus et nares conjici: rursumque liquifieri plumbum jussurunt, et in fauces ejus et aures infundi, ne audire loquive posset. Post autem ministris illum tradiderunt, dicentes: Abducite eum in carcerem, ibique uno pede suspensum includite.

B
in carcere
suspensur
uno pede.

CAPUT III.

Generosa mors utriusque inter diru tormenta.
Corpora abluta. Acta conscripta.

Tunc imperarunt, ut B. Jonas iterum ad conspectum suum adduceretur. Quo quidem adducto, Quomodo, inquit, se habet corpus tuum? et quomodo noctem illam totam glaciæ ac frigori expositus transigesti? Respondens B. Jonas, Nullam, inquit, mihi credite, Regii Principes, Deus meus, in quo animus meus conquiescit, noctem unquam mihi aque tranquillam largitus est, ex quo me peperit mater mea: nec memini unquam, ex quo scire potui quid sensus sit, ullam omnino noctem ita mihi quietenti suavem extitisse: consolatio enim mihi præsto fuit ex sancto illi ligno, cui affixus fuit Dominus meus Jesus Christus.

S. Jonas
nec enim in
glaciæ cruci-
entis prædissi-
mam ob
memoriam
crucis Christi:

12 His auditis, inquit magorum Principes dixerunt: Atqui frater tuus Barachisius Deum tuum abnegavit: et tu adhuc in sententia permanes obstinate? Respondit S. Jonas. Scio, inquit, et ego, fratrem meum abnegasse diabolum et omnes angelos ejus, seque perfecte Christo Domino adhxisse. Nonne, dixerunt magorum Principes, magis expedit tibi, ut a Deo tuo deficias, quam ut vitam amittas? Respondit S. Jonas: O caeci et stulti, quomodo vos esse prudentes jactitatis? Expedit, quæso, pro vestra prudentia veritatem. Non potest homo, qui triticum habet in horreo reconditum et servat illud, quamvis et imbres et nives, et fulmina et reliquæ aeris injuriæ vigeant, silu temperare quoniam ipsam triticum sumat, et manibus suis in terram jactat, seminans in nomine Domini: sperat enim ex semine exiguo se mes- sis tempore, Christo favente, arcam replendum. Quod si triticum in horreo suo reliquerit, et non seminaverit, deficiet et crescere non poterit. Idem in hominibus licet considerare: si quis in hoc mundo pro nomine Domini nostri Jesu Christi animam suam perdidit, in novo mundo, cum venerit ad hominum filios renovandos, eos, qui in ip-

F
nequit fratrem
defecisse:

ostendit po-
tius veritatem
dum, quam a
pote Christi
ascendendum
esse:

A sum credunt et voluntatem ejus faciunt, renovabit in lumine suo, quod nunquam præterit neque dissolvitur : eos vero, qui præcepta ipsius mandataque negligunt, in ignem conjiciet, qui nunquam extinguatur : neque enim carbones habet ignis ipsorum, ut scriptum est, nec lucem habet eorum flamma.

AUCT ESAIAS
CO.EVO

comprunt
tormenta
cum contritio :

13 Hæc ille cum dixisset, illi magorum Principes obmutuerunt, sermonem ipsius admirati. Postea vero dixerunt ei : Ne erres, Jona, neque Scripturas sequaris : multos enim Scripturæ decipiunt. Respondit B. Jonas : et, Recte, inquit, dixistis, scripturas decipere : decipiunt enim Scripturæ Græcorum : nec aliud magis homines decipit, quam vita mundi hujus : quisquis autem Christi gustat afflictionem, is nunquam fallitur. Quemadmodum enim cum dives aliquis amicos ad convivium vocat, illi, relictis propriis ædibus, accedunt, sciunt enim se ad latitium invitari : cum autem discubuerint ac vinum degustarint, si suave sit, gaudent et largius bibunt, nec postquam ebrii facti sunt donum reverti possunt, sed eorum domestici apprehendunt illos, domumque deducunt : postridie autem mane, cum jam vinum edormierint, et erapulam exhalarint, valde lætantur, quod apud domesticos suos sint : sic et Christi servi,

B cum se a Principibus in carcerem vocari sentiunt, se ad certamina et tormenta ire non ignorant : cum igitur accesserint et biberint et cruciatibus atque amore Christi ebrii evaserint, nec familiarum nec liberorum amplius nec famæ recordantur, nec aurum aut argentum aut quidquam aliud curant ; sed Reges et Principes aspernuntur, et Regem unum expectant magnum Christum, cujus nos milites sumus, in secula seculorum permanentis, ejusque regnum non præterit, sed manet in æternum.

generose fert
obscurit
digitos unum
ac pedum :

14 Illis auditis, jusserunt magorum Principes, ut S. Jona, tanquam plura quam opus esset locuto, digiti manuum ac pedum præciderentur. Quod quidem ministri eum effecissent, amputatos digitos in conspectu ipsius projicientes, dixerunt. Ecce nunc quomodo digitos tuos in terra disseminavimus : expecta igitur, et cum messis tempus advenerit, aderunt tibi multi digiti. Respondit S. Jona : Ego digitorum et manuum non ego multitudinem : Deus, a quo factus sum, nec, in ea renovatione, quam in nobis est effecturus, ipse renovabit.

in ardenti
pice sicut us
munet,

15 Audientes hæc magorum Principes, iracundia pleni, jusserunt picem in magno vase liquifera, et caput ejus a ministris abradi, tum ipsum Sanctum in saccum ita conjici ut caput extaret. Fecerunt iniqui ministri quod fuerat imperatum, et sancti viri cutem capitis ac linguam in vas pice plenum immiserunt : deinde totum etiam ipsum Sanctum in picem in medio vasis vehementissime æstantis conjecerunt. Verum S. Jona in vas conjecto, statim tota pice o vase defluxit, ita ut eum non attingeret, nec ulla in parte læderet.

in cochlea
confRACTUS,
per medium
dissecatur :
in lacum
projectur.

16 Rem mirabilem ac novam admirati homines impii, et videntes virum sanctum nullum ex tanto tormento damnum accepisse, cochleam afferri jusserunt, et in ea Sanctum peni vehementerque comprimi ac disseari. Fecerunt ministri imperata, ipsumque in cochlea compresserunt, et omnia illius ossa confregerunt, deinde ipsam medullam dissecuerunt. Cum autem dissectus esset, imperarunt impii magorum Principes, ut corpus ejus in lacum profundissimum conjicerent ac diligenter observarent. Atque ita factum est.

17 Sancto igitur Jona martyrii coronam assecuto, jusserunt rursus ad questionem S. Barachisium

adduci : atque ita eum allocuti sunt : Parce membris tuis, Barachisii, et noli intempestive te ipsum perdere. Respondit eis vir sanctus : Neque ego, inquiens, me ipsum formavi neque perdam. Dominus, a quo factus sum, me virtute sua renovabit eripietque me e manibus vestris, et e manibus Principis vestri nequissimi : qui opificem suum Deum non agnoscit, sed diaboli voluntatem defendit studetque perficere. Hæc cum a Sancto dicta essent, duo ex magorum Principibus Masdrath et Seroth ad Maarnensem conversi : Nos, inquiunt, Regem Regum Saborium afflicimus ignominia. Isti enim errore suo confisi, neminem verentur. Ita locuti, ardentes ira vultus suos ad B. Barachisium converterunt, jusseruntque ipsum in spinas conjici, deinde arundines afferri findique medias et sancti viri carni admoveri, tum, funiculo tenui ipsum circumvinciri atque comprimi, donec arundines in carnem penetrarent. post autem imperarunt, ut arundines extraherentur, ut ejus carnes dilacerarent. Sic igitur fecerunt ministri, et carnes ipsius dilaniarunt. Tunc in cochleam, in qua sanctus Jonas sectus fuerat, injeci jusserunt impii atque ibi omnia ossa ejus perfringi : que cum esset contracta, magorum Principes ministris imperarunt, ut in fœces ipsius picem ardentem conjicerent : atque ita B. Barachisius animam reddidit, et ad sanctorum Martyrum numerum ascriptus est.

D
S. Bar. christus
constans n
parus,

spinis et
arundinibus
comprimuntur :

et membris
in cochlea
confRACTUS, et
pice ardente
in fœces
conjecit
n oritur.

E

18 Cum autem vir quidam pietate insignis, nomine Ablissotas, SS. Jonam et Barachisium martyrio coronatos intellexisset, accessit, et Sanctorum tabernacula quingentis miliaribus Dariens et tribus vestimentis sericis emittit ab iis a quibus servabantur. Neque vero sola SS. Jona et Barachisii corpora mereatus est, sed illorum etiam qui ante ipsos martyrium pertulerunt. Juravit autem emptor, neminem e Principibus rescituros, custodes Sanctorum corpora vendidisse : dixitque se illorum, qui martyrio essent affecti, veterem amicum esse. Custodes enim jurandum exegerant, veriti, ne, si res ad Principem aures pervenisset, in aliquod periculum incidere.

Ablissotas
corpora SS
Martyrum
cauit.

19 Sanctorum qui martyrii palmam tulerunt, nomina hæc sunt, ut superius diximus, Jona et Barachisius, Zanitas, Lazarus, Marothas, Moses, Elias, Mares, Alibus, Semboethes et Sabbas. Undecim hi pugiles, gloriosique Martyres, ad finem usque pro Christo decertarunt, passique sunt se variis cruciatuum generibus torqueri, ut in Christi fide constantes apparerent, et præclarum virtutis specimen et exemplum ac formam posteris relinquerent. Hi sancti beatissimi et Christi milites invicti, strenue pro Deo suo pugnantes, et victoriam de Christi hostibus reportantes, stolam læcis induti sunt, et incorruptam ab ipso gloria coronam obtinuerunt, et nos omnes eorum precibus et supplicationibus apud Deum adjuvamur. Interfecti sunt novem ex iis Christi Martyribus vi Calend. Aprilis, reliqui autem duo iv Calend. ejusdem mensis.

Hi Martyres
Orant pro
hominibus,

F

20 Hanc autem sanctorum Martyrum historiam conscripsit Esaias Adami filius, qui cum Eques esset Regis Persarum Saborii, et cum magorum Principibus, ut auditor tantum et spectator eorum que fiebant, interesset, atque ita omnia que in hoc certamine contigerunt ab initio ad finem usque audisset ac perspexisset ; ea ad omnium edificationem atque utilitatem et salutem litterarum monumentis mandavit, ut talem pro Christo virtutem omnes studeant imitari : cui gloria et imperium in secula seculorum, Amen.

ix cæcist d e
27. duo SS
M. rti.

Esaias
oculatus
tempus hæc
scripsit :

VIDE SYNAXA
DE S. MARCO
MART. PAG. 874

D. P.

DE S. MARCO CONFESSORE ARETHUSIORUM EPISCOPO,

S. CYRILLO

DIACONO ET MARTYRE, ALIISQUE IN SYRIA SUB JULIANO.

Synopsis historica.

§ 1. *Cædium multitudo; et tormentorum tum sacris virginibus a Gazæis, tum S Marco ab Arethusiis, illatorum inhumanitas.*

ANNO CCCLXII
III MART.
In Julianum
insecutus
Nuzianzenus,

Ut primum merita mortis supplicium ab ultore Deo retulit Julianus, respirare ubique cepit Christiana res sub Joviani Imperio; sed communis ecclesis omnibus latita intumori sensu Orientales affectit, quibus potissimum affligendis incuberat. Florebant tunc eloquentiæ imprimis laude Gregorius, is qui deinde Susimorum Episcopus, ab administrata aliquandiu Nuzianzi Ecclesia notiore appellatione Nazianzenus cognominatus est. Hic in publica gratulatione fidei altissima se efferens, averrimus duabus invidiam omnem Apostatae vitam, studia, vitia, imprimis autem exercitiam ejus nutu permissive a Gentilibus in Christianos immanitatem, exposuit atque exagitavit; et veluti blasphemum Philistæum suo occisurus gladio, in illis conscribendis effudit infinitum quandam externæ et profanæ disciplinæ copiam, utpote liberalium artium studio atque professione non ita pridem defunctus; atque ut in illa ætate (nisi intra pueriles annos constituta, ut nupatur Cameronius) acer imprimis ac vehemens *καὶ πικρὸς καὶ πύρρον*; ut Hæmericis verbis utar. Ita Nazianzeni illustrator Jacobus Billias in synopsi, suo et Eliæ Cretenensis commentario præfixo post epistolam ad lectorem: in qua auctoris sui nomen contra obsecratorem ejus Cameronium cyregre defendit, demonstravitque plusquam quadraginta quatuor annos habuisse, cum in Julianum recens mortuum invidet, et ab illius vafritie transiens ad crudelitatem illius, hanc ita proposuit detestantiam, ut pariter noscendam admirandamque reliquerit posteris vorum in quos ipsa se exercuit fortitudinem, ita loquens:

magna eloquentia et

insciatur
ejus crudelitas.

2. Quamquam ea mente esset [Julianus] ac vafritie multa uteretur; nequaquam ad extremum usque permansit in sententia, Martirii scilicet decus Christianis subtrahendi, nec palam in eos persecutionem exercendi; verum quemadmodum Æthiæ ignem narrant Æthiæ radicibus abscondi, ab ima parte exundantem; ac vi retentum atque compressum prius quidem horrendum quemdam sonum edere, fumumque propinqui mali indicem vertice suo evolvere; deinde vero suis finibus testu vehementi extrusum, ac supra foramina sua se effundentem, finitimos quasque terræ partes incredibili illo et horribili fluxu pervastare: eodem quoque modo illum reperire licet, ubi quantisper quidem et seipsum et sophisticum suum decretum in potestate tenentem, atque per fraudes rebus nostris incommoquantem; cum autem redundantior fuit ira, premere ac dissimulare non posse perversitatem animi; sed adversus piæ divinumque nostrum agmen nuda et aperta impietate grassari.

sub quo dicit
mors veritatis
fideles.

3. Ut enim edicta ea præteream, quæ adversus ædes sacras tum publice proponebantur, tum privatim explebantur, et votivorum donorum ac pecuniarum expilationem, non magis ab impietate quam ab avaritia manantem; ut taceam Sacerdotes et subdi-

tos, qui pro his rebus acerbissime torquebantur; ut columnas erroris penas sileam, horum manibus atque complexa, dum virgis conciderentur, per orbem cinctas; ut etiam sagittarios discurrerent per regiones et urbes, ipso qui hæc imperabat acriter et crudeliores; ut, inquam, hæc omnia prætermittam; eorum tandem Alexandrinorum ignota crudelitas est, qui præter multa alia, quæ adversus nos designarunt, temporis licentia immoderate abutentes (plebs utique etiam alius seditiosa et furiosa) hunc quoque impietatis suis cumulum addidisse referuntur, ut sacrosanctum templum nostrum duplici errore, hoc est, victimarum et hominum impleant; idque perpetrasse ducto atque auspicio ejusdem Imperatorii philosophi Pythodori, ab his tantum rebus nominis famam consorti.

Alexandriæ
ecclesia cædibus
polluta.

E

4. Ecce Heliopolitarum incursio incognita est? eccei Gazæorum effrenis audacia? Eccei Arethusiorum furor, qui cum prius obscuri atque ignobiles essent, ab eo tempore perquam etiam noti et celebres fuerunt; nec enim præclara duuntaxat actio celebritatem hominibus parit, sed etiam improbitas pravorum hominum gloriam superans. Illi siquidem (ut nunquam ex multis commemorem, quod etiam atheis horrorem inextinguere possent) virgines castas et mundo superiores, quæque vix unquam viris in conspectum venerant, in medium productas vestibusque nudatas, ut per aspectum contumeliam prius inferrent, ac postea proscissas atque dissectas (o Christe! quomodo tuam illius temporis patientiam feram?) partim propriis etiam dentibus comminutas edisse, atque ut eorum execrandum debeat furor emundis hepatibus sese ingurgitasse feruntur, ac cibo illo defuncti communem et usitatum admisisse; partim palpitantibus adhuc visceribus suillum pabulum inseruisse, ferocissimisque porcis inmissis hoc spectaculum objecisse, ut simul cum hordeo carnes lavari atque exoli perspicerent; mixtum abundantem atque tum primum conspectum et auditum: quo sane is solum demones suos alere merebatur, qui horum scelerum architectus erat. ...

Gazæ Virgines
sacerdotum
dote ac discursu.

F

5. Jam vero illud eximii viri Marci et Arethusiorum, quis tam ab orbe nostro remotus est ut ignoret, ac recordando narrationem non antevertat? Hic cum insigni illo Constantio imperante, pro ea potestate, quæ tum Christianis concessa erat, domicilium quoddam demonum evertisset, ac multos Christianos a gentili errore ad salutem, non minus ob vite splendorem quam ob dicendi facultatem ac doctrinam, traduxisset, jampridem illo Arethusiis erat, vel potius Arethusiorum impio curque et demonum anantissimo. Posteaquam autem mutatis Christianorum rebus Gentilium res timere cœperunt; temporis potentiam haudquaquam effugit; multitudo quippe etiam in præsens impetus cupiditatesque suas coerceat, quemadmodum ignis in materialatens aut amnis repressus, oblata tamen occasione accendit atque erumpere consuevit.

Arethusiæ
Marci ob
eversum
templum
eorum in rebus.

6. Quocirca cum populum adversum se concitatum, nec moderati quidquam vel cogitantem vel com-

mantem

A minantem cerneret, primum consciscendæ fugæ consilium inuit, non tam ignavia fractus quam præcepto illo permotus, quo à civitate in civitatem fugere et persecutoribus cedere jubemur. Neque enim Christianos, quantumvis fortes et singulari tolerantia præditos, sui tantum rationem habere oportet, sed persecutoribus quoque consulere, ut ne, quantum in ipsis est, ad hostile periculum aliquid ex seipsis conferant. At postquam multos sua causa duci, multos etiam ob persequentium crudelitatem in animæ periculo versari intellexit, minime sustinuit negligere alios ob cautionem suam periclitantes. Proinde præstantissimum maximeque philosophicum consilium capiens, ex fuga redit, sequè ultro plebis arbitrio tradit, atque adversus temporis acerbitatem velut aciem instruit.

ab omni
aiaie, servu,
conditioe
vexatus.

B Hic vero quid acerbitatis aberat? quid non atrocissimum excogitabatur? cum scilicet ex eis, qui illi imminabant alii aliud quidpiam ad unius mali concentum afferrent, nec si nulla alia re saltem hujus viri constantia moverentur; quin potius hoc quoque nomine vehementius incandescerent, quod illius reditum atque præsentiam non tam fortitudinem adversus pericula quam sui contemptum interpretarentur. Ducebatur itaque senex Sacerdos, athleta voluntarius, per medium civitatem, omnibus, præterquam persecutoribus et carnificibus, tum ob ætatem venerabilis tum ob vitæ proliantem venerabilior. Ducebatur porro ab omnibus ejuslibet ætatis, conditionis ac fortune, omnibus æque urgentibus, viris ac feminis, adolescentibus et senibus, tam qui publicæ negotia administrabant quam qui honoribus ac dignitatibus præditi non erant; atque hoc unum certamen cunctis propositum erat, ut furoris adversus senem inamantitate sese invicem superarent: omnibusque pietatis pars esse censebatur, quamplurimis cum malis afficere, pugilæque senem adversus totam civitatem pugnantem debellare.

et tortus,

C Raptabatur per plateas, protrudebatur per claustris, et quavis alia corporis parte (admixta nempe crudelitati contumelia) traheretur ab iis, qui in Mithræ sacris hujusmodi suppliciiis juste cruciantur. A pueris ad pueros pendulus remittebatur, cultris peniaris generosum illud corpus excipiente; atque hanc tragediam instar ludi habentes. Tormentis etiam tibia illius ad ipsa usque ossa comprimebantur, lineis filis, et quidem tenuissimis atque firmissimis, aures amputabantur: demum sporta in altum sublata melleque et adipe undiq; perfusa, ab apibus et vespis meridiano tempore pungebatur; ardentissimo sole lucente, atque huic quidem carnes colupante, illis autem beatarum illarum carniū (neque enim dixerim miserarum) esum gratiorem efficiente. Hic enimvero (ut hæc quoque litteris mandem) senex ille idemque ad certamina juvenis (cum ne tormentis quidem animi hilaritatem reliquerat, verum ex ipsis etiam cruciatibus delectas capiebat) celebratum illud et memorabile dixisse fertur; mirum signum illud sibi placere, quod in sublimi se perspiceret, illos contra abjectos atque humi sitos. Usque adeo superior erat iis a quibus tenebatur, neque a doloribus et molestiis remotus, ne si alienis periculis interesset, suppliciumque suum pompam non calamitatem esso duceret.

velle inuol-
tor, ab aliis
et miseri
comparati.

cum nec uno
quidem
hummo

D Et quidem quem tandem hæc non movissent, etiam exigua lenitate et humanitate præditorum? sed hoc illis per tempus et Imperatoris cupiditatem, tum a populis tum ab arribus et præfectis crudelitatem exposcentis, minime licuit. Hæc autem firmus senex et constans pertulit, ut ne minimum quidem aurem unum projiceret tortoribus: ex quo perspicue intelligi potest eum pietatis causa cruciatu tolerasse. Nam quamdiu Arethusii, gravissima templa

destinatione facta, totam auri summam posebant, aut ipsum templum jubebant reficere, videri poterat ille idcirco magis obsistere, quod jussa exequi non posset, quam quod pietatis studio duceretur. Posteaquam autem tolerantia sua eos paulatim vicit, ex aestimatione aliquid semper detrahentes, eoque tandem rem adduxit, ut perquam exiguum esset quod ab eopostulabatur ilque persolvere facillime posset; parique certamine inter se contenderent, illi ut vincerent, hic ne vinceretur; hoc est, illi ut vel tantillum pecuniæ acciperent, hic ne quid omnino numeraret (quamvis aliqui multi essent, qui, partim pietate ducti partim invidia atque inexpugnabili fortitudine ejus commoti, amplio rem summam parati essent erogare) tum vero liquido declaratum est, eum non pro pecuniis sed pro pietate certamen iniisse.

vellet redimere
vexationem,

E Necdum illud adjei, hunc ex iis unum fuisse, qui sceleratum illis et execrandum, cum genus ipsius totum periclitaretur, servarant furtimque subduxerant. . . Ob id enimvero is qui tum Hyparchi munere fungebatur, quamquam religione Gentilis, multiplem hominis hujus cruciatum non ferens, illud ad Imperatorem fidenter et libere dixisse memoratur: Non nos pudet, Imperator, usque adeo Christianis omnibus inferiores esse, ut ne senem quidem unicuique superare poterimus, per omnia tormentorum genera raptatum? et quem vincere haud magnum nos honorificum est, an non extreme calamitatis est ab eo victos recessisse? Ita iisdem rebus hinc Hyparchi erubescerent, hinc Imperatores gloriabantur. Atque Arethasiorum quidem facinus ad hunc modum se habuit, ut jam parva sit Echeti et Phalaridis crudelitas, si cum illorum sævitia et inamantitate conferatur, vel ejus potius quo auctore et impulsore hæc committebantur: siquidem seminis sunt germina, et venti naufragia.

donec senilis
constantia
vici vultem
paganorum.

F Alia autem qualia, quaeso, quamque gravia? Tacebo Orontem et nocturnos mortuos, quos hic cum Imperatore occultabat, cadaverum aeris compressus atque obscure necem affrens. Prætermittam etiam concavas et semotissimas aulæ partes, quæque etiam in laenibus et puteis et fossis latebant mysteria dissectorum, non modo puerorum et virginum ad animarum evocationem et divinationem ac sacrificia minime legitima; sed eorum etiam qui pietatis causa in periculum vocabantur. Condemnemus ista, si placet, utpote quorum ipsimet etiam pudebat. Quæ autem in Cesarænses nostros patravit, magnanimos illos ac pietatis studio ferventes ita exagitans atque per contumeliam vexans, fortasse ne objicere quidem equum fuerit: etenim ob Fortunam meliores fortune tempore infortunio affectam, justa indignatione commotus ad hanc ultionem progressus videbatur, quandoquidem injustitia dominantium nonnihil concedendum est.

Quem multi
Antiochiæ
occidit

quantum
Cesaræx pass
pudles?

G At vero qui est ne-cius, cum promiscua plebs furens in Christianos impetum fecisset, atque ingenti caede perpetrata plura etiam comminaretur: gentis Præfectum (quamvis media via incedens inter tempus et leges, ut tempori putabat servendum, ita leges quoque mediocriter verebatur, multisque Christianorum abductis, in nonnullos etiam gentiliū animadvertent) arcta postea accusatione ductum esse ad Imperatorem, ac summa cum ignominia iudicium subisse. Cumque se legibus, ex quarum præscripto sibi iudicandi provincia commissa fuerat, terneretur, nihil propius factum esse quam ut ad mortem traheretur: ad extremum autem Imperatoris clementia exilio dantaxat esse multatum. Quid enim mali, inquit justus iudex et minime Christianos persequens, si manus una gentilis decem Galilæos interfecit? Hæc vero an non perspicua crudelitas? an

Genzorū
Præfectus
mutilatur
extitio.

quia vindicabat innocentium cades

A non persecutionis edictum, et quidem iis quæ publicè proponuntur multo expressius et formidabilius? Nam quid interest periculissime Christianis palam elicis atque pronulges, an te Christianorum persecutoribus delictari præferas, magnique criminis loco ducas moderationem quamdam erga eos uti? *Cæsariensi Præfecto archidice hoc postremum credere minus, nisi Sozomenus manifeste hæc de eo referret, qui Gæzæ gerebat magistratum.*

§ II. SS. Virginum Ianiæna, S. Cyrilli martyrium : omnium et imprimis S. Marci cultus apud Græcos.

quod alii de S. Marco scripserunt.

Er Nazianzeno aliisque temporis istius scriptoribus hausi Theodoretus quæcumque narrat lib. 3 histor. ecclies. cap. 6 et Sozomenus lib. 5. cap. 9 unde et in egregio S. Marci vertamine describendo pluribus sese extendunt: addit autem Theodoretus, quod gentilis illius constantia tandem evicti, cum dimiserint et mutata sententia ad rationem vite penitus contrariam ducti sint: siquidem ex ejus ore veram pietatem postea didicerunt. Idem inserit sed paucioribus verbis Sozomenus, usque Menæorum textus consentit: Theophanes in circumstantiis nonnullis variat, et velut præsentem Juliano imputat, quod horrenda tormenta Arethuse exercuerit in Christianos, inter quos etiam Marcum sanctissimum Monachum, qui, cum exercitus e medio tolleret Constantii genus, Julianum absconderat servaveratque. Hujus viventis viscera. . . cetera lacum involvit. Interpres suspicatus mortem per tormenta illatam, ζῶντος; adhuc spirantis verit.

Idem Theophanes, ubi et Theodoretus, exercitum erga sacras Virgines crudelitatem etiam ad Sacerdotes extendit, et Asealoutis communem fuisse cum Gæzæ scribitur. Gæzæ vero, inquit, atque Asealone Presbyteros et Virgines Deo in perpetuum sacratas interemerunt, et eorum aperta viscera complentes hordeo, porcis alijecerunt discerpenda. At Sozomenus Heliopolitas infandè barbarè inctores faciens, rem aliter exponit, et ex spiritali ac proprio ipsis virginitatis odio sic egisse existimato. Hic siquidem post explicatam fuisse Alexandrinorum adversus Georgium pseudo-episcopum, et Gæzæ contra Eusebium, Nestabum atque Zynonem fratres, et Martyres vii Septembris reverendos, immanitatem, de S. Marco Virginitasque dicturus, ita scribit: Sed qui Heliopolim ad Libanum sitam, et Arethusam Syriæ incolunt, hos crudelitatem longe superasse videntur: nam isti Virgines sacras (incredibile quidem dictu, nisi quidam eorum qui eodem tempore vixerunt, idem ipsum narrassent) quæ a populo conspici iniimè solent, in loco publico vestem nudatam, tum ad commune omnium qui eas intueri volebant spectaculum, tum ad ipsarum contumeliam consistere cogebant: atque ut primum eo quo libitum erat modo eis insultarent, ad extremum illarum capillum tondebant. Quin etiam eas dissecabant bifariam, et ad illarum intestinum devoranda porcis provocabant, viscerum extremitate consueto illis alimentum aperta, quo porci non tam facile ea internoscerent, sed consuetum alimentum necessario appetentes, carnes etiam humanas discerperent. Ad hanc quidem contra sacratas Virgines crudelitatem, uti conjicio, Heliopolitani adacti sunt, ex eo quod vetitum ipsis fuerat, ne virgines suas, sicut patris mos ante tulerat, homini fortuito occurrenti prius stuprandas traderent, quam cum viris quibus despensas erant congererentur. Nam Constantinus sano Veneris Heliopoli diruto, primus apud eos ecclesiam aedificaverat, legeque prohibuerat ne consueta stupra admitterent.

nonnulli Gæzæ et Asealone præfatos in præfatis veritatem

Sozomenus Heliopolitas tribuit Ianiænam Virginitatem,

ex quo certitudo præstatum

13 Elias Cretensis in Commentario super prolatam S. Gregorii orationem, eosdem Heliopolitas infamant

carnificina trinum, quos Gæza occisos alii scribunt, fratrum. Illud certius ex Theodoro, Cyrilli Diaconi erudite necem ipsis imputandam esse: ita enim scribit, et consentientem sibi habet Theophanem: scelus ab illis gentilibus, in Phœnicia patratum, quis est, quæso, qui sine lacrynis possit commemorare? Nam Heliopoli quæ est urbs Libano finitima, execrabiles isti gentiles, recordati facinoris Cyrilli Diaconi, qui regnante Constantino divino quodam zelo accensus, multa simulacra quæ in ea urbe colebantur confraxerat, non modo eum interfecerunt, verum etiam dissecto ventre jecur ejus degustare non sunt veriti. Ast Deum omnia contemplantem hoc celare non potuerunt, sed debitas sui maleficii penas ei dederunt: nam quotquot illius scelus labe inguinati sunt, primum auiserunt dentes, qui prius omnes ad nummum excidebant, deinde linguas perdidit, quæ putredine tabefactæ ex ore effluabant, postremo oculis orbati sunt, quorum calamitatis veras pietatis vis clarè prædicata est. Beatus Theophanes: Cyrillum Diaconum, quod sub beatæ memoriæ Constantino evertisset idola, Heliopoli in Phœnicia leto multarunt, et ex ejus jecore struxerunt epulum. Qui porro Diaconum sciderat, et ex ejus delibatur jecore, hæc deinceps est perpeusus: linguam tabo evanuit, et expuit dentes, oculisque tandem excruciat ac miserandum in modum cruciatus vitam finivit, ubi fortassis pro arthuro qui, rectus legetur hæc quicumque: ut non unus sed omnium consecratorum fuisse primum istam etiam ex Theophane possit constare.

D vide n' d' r' scripta de Cyrilli

viscera comedunt,

et divinitus puniuntur.

B

16 Superfluum nunc foret Menæorum quoque verba, nihil ab his discrepantia sensu, atque esse: satis est dicere ea in plerisque MSS. Synaxarum eadem repemur de Marco, Cyrillo, Virginitasque sanctis, et principio quidem S. Marci celum sub Constantini imperio in exercituum aris aut templo idololatrico commendari; deinde vero in MS. Monologio Basiliano Crypta-ferata elogium ejus terminari his verbis: Ut vero eum viderunt insuperabilem, conversis animis ab eo extruendo cessaverunt, et deinceps magistrum habuerunt: pro magno miraculo testimantes ipsius constantiam, et indulgentiam postulantes: deinde supervivens et gregem reliquo vite tempore præclare gubernans, extremo in senio requievit: quo spectat istud distichon elogio præfixum.

Marcus tormentis superstitie: Arethusios convenit

Ἐπαγγελισσὰς πρὸς πολλὰς ἀρεταῖς, Ὑπνωσε Μάρκος θεῖου ἔργου ἕπου. Inter cruentas pervigil primum plagas, Pacis seporem Marcus æternæ cepit.

17 Græcum porro hujus diei Officium primum locum sic relinquit S. Marco, Cyrillo, et ubi plurimis, eodem tempore simul in caussa passis, ut in Typica quidem soli nominantur: in Menæis vero primum quidem de ipsis, deinde de SS. Martyribus Jona et Barabasso ponuntur ἤχοι seu Antiphonæ: post quas simul ac hæc sequuntur compositæ de utraque Ode. Ex quibus hæc quidem quæ de S. Marco tota sunt, auctoritatem quædam habent Georgium: eam fortasse, qui in Synaxari MSS. Ambrosiano et Claromontana ad diem xxx Decembris adscriptis sanctis, Epi epus Nicomediensis τὰ ποιήματα τῶν ἁγίων nominatur: de quo plura sciemus cum prodierit Leonis Alati syntagma de Melodis Græcorum, quod promittit in dissertatione de eorumdem libris, Ecclesie Græcæ Hymnographos septuaginta et unum enumerans. In his autem od's hoc præcurre est, et ab aliis aliorum auctorum diversum, quod omnes exortum sumunt a divini nominis invocatione; commune autem cum ceteris, quod in Drepatice laude terminatur singulari. Illustria vero sunt quæ S. Marco tribuuntur elogia; cum dicitur splendida Ecclesie Christi lucerna, Purus Dei minister, in prato spirituali fidei Christiani restitutus et auctus: Collega Martyrum Ducem habens Christum, pervigili mentis oculo super gregem intensus

et cum sanctis primo loco celebrat apud Græcos,

in S. Georgio

egregie laudatus.

A tentus illæsum cum custodisse; erroris, idololatriæ, atheismi capita deprecisse; ac veritatem hominibus prædicasse.

§ III. Ab hæreticorum partibus sejunctum fuisse S. Marcum quanto pro Christi religione est passus.

Quæ omnia ita sint, et tutus ecclesiæ Græcæ consensus ut Sanctus prædicetur colaturque Marcus Arethusiæ Episcopus, recte Molanus in suis ad Usuardum Additionibus memoriam ejus, æque ac Cyrilli Diaconi et aliorum qui sub Juliano tyranno certaverunt, inserunt martyrologis; recte etiam Galaxinus hunc, ut e tota illa persecutione inter Syros præcipuum, solum inscripserit Martyrologio suo, quod ad usum Romanæ Ecclesiæ concinnavit et Gregorio XII obtulit, cum probro elogia a Græcis accepta. Quæ etiam Gregorius successor Clementis VIII anno 1588 approbavit, et chiro interesse impeditis Græcis intulit usum Anthologiæ novi seu Brevarii ab Irenæo et Menæis majoribus collectæ, et a multis Episcopis aliusque ecclesiasticis in utroque lingua perita recepti, in qua solius Martii elogium retentum proponitur. Quapropter non tantum Græcæ sed Latine quoque Ecclesiæ probatus censeri debet illius cultus.

S. marci cultus etiam L. VIII. E. c. lxxv. Probatur.

Quomodo enim adhaeserit Ariano

19 Itaque mirari libet, quomodo Cardinalis Baronius, cum relato Cyrilli martyrio Marcum prætermisisset, indicaretque in suis ad hunc diem Annotationibus Cyrillo a Græcis Marcum Arethusiæ conjungi, severam censuram voluerit eum perstringere diceretque: At Romana Ecclesiæ non recipit Marcum illum inter Sanctos, quem constat Ariano fuisse et Arianorum Antigonitum. Patrem iniquæ nequitiæ valere nos, qui iudicio Romanæ Ecclesiæ intulerunt hunc a se non recipi: quod autem aliquando eorum societas sit partem, qui inter Arianos et Athanasi sectatores mediæ, vocem consubstantialis velut novam et absurdæ causam reticendam censuerunt, et Filium tamen per omnem Patri similem conceptores, Semiariani nominantur ab Epiphano heresi 73 notamus diffiteri. Sed ut ex fidei formula, quibus subscripsisse Marcum habetis ex Epiphano, prorsus fuerint fidei orthodoxæ conformes, et in quibus præter normam consubstantialis nihil requirere; sic nec hoc quidem certum est, an in concilio Sirmionensi quodpiam senserit Marcus ab orthodoxa professione diversum. Quam enim post damnatum communiter cum Catholicis Photinum primam fidei confessionem ediderunt Ariani a Marco Arethasio conscriptam, subscripserunt vero a Liberio Papæ, cu, ut apud Socratem lib. 2 cap. 25 recitatur, rursus Catholica est, nisi quod inter anathematizatos, postea forte interpolatos, unus sit. Si quis cum audiat, Dominum Patrem et Dominum filium, et Dominum Patrem et Dominum filium dixerit, et eum dicat, Dominus ex Domino, duos Deos assernerit, anathema esto: non enim filium in eodem gradu cum Patre locamus, sed Patri subiectum facimus: Quam enim est obscurus hujus anathematismi sensus, tam est nobis suspecta fides adjunctæ rationis, nihil ad blasphemiam de duobus Deis, quæ soli dominari videtur, facientis, ut propterea intemera videtur possit ab Ariano aliquo.

et Socratibus.

non tantum constat hæresim discutisse

regularem in Synodo Sirmionensi:

20 Editio libentem deinde Latina est et postea in Græcum conversa altera fidei formula in qua de voce consubstantialis silentium indicatur, et Pater major, Filius minor pronuntiat, cui Hosius conclusus est per tormenta subscribere. Verum qui asserunt hujus interpretem fuisse Marcum, ut illi Socrates frustra pro sua opinione allegat: ita enim loquitur: Isti Episcopi ad tempus Sirmii commemorati, alia Acta sancivore: nam vetera sua de fide decreta condemnare, novasque fidei formulas condere ceperunt. nam quam Marcus Arethasus Episcopus Græco sermone conscripsit, duas autem

alias Latino sermone, quæ nec verbis nec compositione ac sensu vel ipsæ secum vel eum illa, quam Græcæ Arethusius scripserat, congruerunt. Alteram tamen earum, quæ Latine scriptæ erant, formulæ illi a Marco Græcæ editæ sic subiungam, alteram alibi intexam: intelligendum enim est utramque in Græcum sermonem conversam fuisse. Fidei formula a Marco conscripta ista quidem est. Credimus etc. Ecce nullum in his verbum de interpretatione facta a Marco. non tamen videmus asserere eum fuit-orcum Hosio tunc fuisse, aut potam se abjunctisse ab Ariano: eum satis in presentiarum nolus sit declarasse, non ita manifestam tunc fuisse impietatem, ut non posset pietatis et concordia specie rivos etiam pios et alioqui sanctos fallere: qui deinde successu temporis melius edocti veritatem, prorsus ab hæreticis sequestraverunt sese, quemadmodum in S. Cyrillo de xviii Martii vidimus.

21 At nullum, inquit Baronius, hinc testimonium quod ad Catholicam Ecclesiam reversus sit Marcus hic; imo contrarium videtur potius; nam in Concilio Antiochæno, post interitum Juliani habito temporibus Joviani Augusti, in quo Arianorum antesignani more suo cum Principe mutantes fidem cantarunt pibuliam, nulla prorsus de Marco Arethasio mentio habetur in illa serie Episcoporum quam recenset Socrates lib. 3 cap. 21 et Sosimonus lib. 6 cap. 4. Sed, si it, qui Meletio reclus a suis partibus ad fidem sibi episcopio traducto in Antiochena Synodo accessisse dormorant, omnes fuerint. Incertum, ut est, plene Ariani, uti revera fuisse eos auctores citant dicit: qui potuit inter illos esse Marcus, pro eo tempore recensitus ab Epiphano inter Semiarianos, hostes tunc Arianoem prorsus manifestos? Quando autem nec inter hos quidem nominatur in libello, quem Joviano obtulit Basilium cum sociis, postulans ut qui Filium Patri dissimilem asseverabant, si ab Ecclesia ejicerentur, ipsique in eorum sufficerent loca. Nunc hoc satis argumentum erit, ut etiam a Semiarianorum cætu tunc temporis sejunctus fuisse Marcus, ac prorsus et manifesto Catholicus existimetur? maxime cum decreta ritus et contentiois studio eum removeret, et egrigia confessio sui Arethusius probata inflammaret, ad eundem Christi prædicationem unice procurandum.

et tandem ad Catholicos potius transiisse probatur

qua inter oculos hæreticæ deinde nominatur

22 Verum nihil est opus conjecturis, pro evidenti orthodoxæ testimonio sufficit Marco Nazariani auctoritas. unum illum esse omnibus eligentis, quem in exemplum Christianæ fortitudinis, toto crudelitatis idololatricæ ingenio oppugnatæ, proponeret atque laudaret; qua sane non dixeris deceptos nonnullos; quasi sanctus ille ecclesiæ Doctor, et Catholica fidei adversus Arianos propugnator accerimus, nihil pensi haberit Orthodoxæ an secus essent quas laudaret, mala ex eis essent quos Christi odio Johannes, et ex ejus toto Gentiles, fuerant persecuti. Id enim aliquam veri speciem haberet, si multa citra delictum exemplum protulisset, et inter Galatas fratres, Theudoretum Antiochenum, Helipolitaniu Cyrillum, aliisque hujus generis Catholicos Martyres, etiam legeretur vel Patrophilus scythopolita, cujus reliquias terra eratas partitum hinc et inde disjocerunt, calvariam vero contumeliose suspendentes ludificati sunt gentiles, vel Georgius Abreandemus de repente per non obryptus occisusque, cujus calvarie loci libri per impietatem afficiendum ac per omnes civitatis vias traducendum imposuerunt camelæ, et bestiarum tandem mortuorum ossibus admixtam consumpserunt igne, et in ventum disperserunt reliquias, et describit Theophanes.

et tam egregie laudatus a Nazariano.

non pronuntiat quomodo dicitur in Synodo a Juliano memorante

23 Hos, inquam, certo hæreticos, vel similes alios, si pariter commemorasset laudassetque Gregorius, cum is quos dixi aliisque Christianis, esset quidem aliquis hinc exceptioni locus, appareret tamen inter utrosque discrimen ingens; nam hæreticis illis vel mortuis illata duntaxat contumelia fuit, vel si mortem etiam pertulerunt,

red unum
hunc ex
omnibus
prof. 2216.

D
quare etiam
a Barco
O inodavus
fuisse creditur.

A ita subito furere eis hæc illata est, ut non fuerit in eorum arbitrio vellat ut pro Christiani nominis professione potest. At Marci, quemadmodum accurate expendit ipse Nazianzenus, verum et undequaque manifestum Martyrum fuit: qui et ultro in persequendum minus se debet, pro fratrum caritate; et tam constanter tormenta sustinuit, ut cum posset, nec unum quidem unico ab eis se voluerit liberare. Laudant quidem etiam Constantium Nazianzenus, et quasi in celum Juliani comparatione efferre est visus: sed ut ei causæ fuit hæreticam Imperatorum excusandi in eo quoniam præsepio magis comordia: solo quam orthologorum odio precurrit, Arianoque deceptus fraudibus, inter Christiani nominis studiosissimus progugnator, a quo erectus ad Imperium Juliani dissimilimum ei se præbuerit; sic nulla potest verosimilis fingi ratio, ob quam vel ipsum Nazianzenus voluisset, in Ariam vel Semiarianam hæresi pertinacem suam solum in materiam laudationis assumere; vel Deus tantam animi robur in veræ pietatis causa homini etiam non hæretico elargiri.

21 Atque ob hæc maturius considerata existimamus Baronum suam de Marco mutasse sententiam tom. 4

Annalium ad an. 362 num. 153, ubi cum illius descripsisset certamen, et indicasset eum antehac manifeste stetit in partibus Arianis etiam post palinodiam recantatam in Nicæno Concilio (quod tamen æscimus quo dicatur fundamento; cum in his quæ de Concilio Nicæno habemus, neque inter Arii usqueclat Marcus nominatur, neque inter eos qui post Iosium fidei Nicæne subscripsere Episcopos) Ceterum, inquit, quod omnes Historici, cum ejus egregiam in patientibus constantiam narrant, hominem pietate instigando prædicent; sed et (quod plurimum astutiam debet) ipse Gregorius Nazianzenus enim appellat virum eximium ac sacrosanctum suum; par est credere illum post tantam dogmatum conflictationem sese ad castra fidelium Orthodoxorum a hæreticis deficientem transtulisse. Quibus satis irrota censei debet censura, quoniam contra Marcum tulerit in præcatis Annalium idem Baronius; ut mirum non sit, ei non obtinuit Eminentis Marcum inseruit suo Catalogo Sanctorum generali: quod ante ipsam imo et ante Baronium, fecerant Camisius in Martyrologio Germanico et in Calendario historico Felicius.

E
D. P.

DE S. MARCO ATHENIENSI EREMITA IN LYBIA.

SEC IV
1115 MART
10 J in Satis
1114

P ost Marci Arethusi sanctitatem et cultum ex Græcorum fide et Nazianzeno auctoritate videntur, alium Marcum preferimus: qui, quo ille tempore egregia confessione fidem pietatemque Christianam illustravit in Syria, sanctus pro egregie fortitudinis exemplo admirando pulam venerabilis; eodem et ipse deserti Libyæ secretis incedit, soli Deo et Angelis unus, usque illum extremo in senio, annis triginta centesimum supergresso, Abbati Serapioni innovat eo tantum sine, ut quominimum S. Pauli Antonius, sic ipse hujus loci Anachoretæ fons curaret, et ignatum eorum illius Vitam manifestaret mundo. Atque utnam quam certis auctoribus habemus Magni Antonii de S. Pulo narrationem, tam etiam clare cognoscimus, tum quis Serapion ille fuerit, tum quomodo Fructus, qui tunc ab ejus ore accepti scripsere. Nunc consentienti dum MSS. testimonio tota hujus historie fides nititur: necesse est: quorum unum S. Basilii Junioris Vitam nobis dedit xxvi Morte productionem, sedque inter Græcos Curialibus Manum codices, alterum etiam Dionysio in bibliotheca Amplexima D. Consiliarii le Mare, quod descripsimus, et post titulum habet consecutus benedictionis petende formulam, *ὁ ἁγίου Μάρκου ὁ ἐρημίτης ἐν εἰρήρῃ τιλειούται*. Eadem die S. Marcus eremita in pace quiescit, post hæc, inquam formulam addit distichon:

Δίδως Μάρκο τῆς Ἐδέμ κήπος μέγαν,
Ὁ κήπος σου εἰς τήρῃ Χριστοῦ πάρι.

Qui reperit hortum Christus in sepulturam.

Hortum ille Marco tradidit voluptatis.

Erunt cum in Vitis Putrum plures hujus nominis eremite aut monachi ab eximia commenduntur sanctitate, non aulem præsumere potius Atheniensem istam quam ex istis aliquem his versibus celebrari, etsi mentio Paradisi his inserta, nonnullum fundamentum videri

possit habere in his, que sibi divinitus esse monstrata Marcus Atheniensis significavit Abbati Serapioni. Quapropter, ne quid confusum nascatur ex horum Actorum ad unum e prædictis Muri diebus relatione: malimus ipsa hoc loco inserere post alium ejusdem nominis, et, ut infra ostendemus, temporis Sanctum: si forte internum aliorum iudicis postquam hæc viderint intellectis, certius aliquid ad istum mensum definire possimus.

3 Titulus parum utriusque MS. unde hæc Acta dantur talis est: Vita et conversatio S. Patris nostri Marci Atheniensis, qui vixit in monte Thracæ, quæ est versus interiorem Æthiopiæ supra gentem Chettaorum. Chettaora villam Ptolemæus collocat ad mare mediterraneam intra 55 et 56 latitudinis gradum: utque indeo quaque gradibus id est, 300 passuum milibus Alexandria distat ipsa maritimo itinere. Et nihil sit mirum si terrestri itinere itaro Serapioni indicatum sit, triginta dierum intervalum esse Alexandria ad montem, quem vocabat Marcus, quæque hodie Varcam dictam et situ locorum colligimus. Auctor fortasse Βάρκα, seu Βάρκα, scripsit, quod trans. videntur insula in Ἐρζε, mutaverit, notum scilicet in Europa Thracæ regionem pro ignoto barbaricæ telluris vocabulo supponendum, ut sæpe alius solet contingere: similiter et pro interiori Æthiopia longissime dissita, libenter intelligeremus Lybiæ interiorem quam proxime desertum Barca respicit; appropinquat Æthiopiæ nomine furtassis Ægyptis, quodquid ultra notam sibi famulorum Lybiæ, versus mediterraneo longius a mari procedit.

Quem autem nos montem Barcam dicimus, quæ proximis Chettaos respicit, Asiplius appellatur a Ptolemæo: Barca autem nunc nomen suum debet, quodquid a Chersoneso magna ad Alexandrina usque confinia tenditur desertæ regionis, Marmarum, Libyanque completentis, longitudine lenearum 450, a mari vero usque in Nubiam per leucas plusquam 60 patens: quæ tota Arabiæ Schart Barca, desertum tempestatis, vel Ceyrat Barca, via tempestatis dicitur, quod ex Barbaria in Ægyptum enitibus transcurrit, ubioria sit ventis, arenis haud aliter in iniquos illis terris quam fluctus in mari volentibus. Sunt tamen qui antiquius nomen esse putant et a Barca Cyrenææ regionis oppido, unde montes isti initium capiunt, dictum putent, itic ubi Barcitas Ptolemæus (qui Barca: Virgilio esse

Eras commo-
ratus in
Libyæ monte.

F

qui tunc
maris et de-
scribit Barca
dicitur.

in apt et
1115. reperit.

1115. reperit.

1115. reperit.

A videtur collocavit : quod non absurdum vero est; quamvis quidem Cypriensis nomine acceptam latius ad Nilum usque Melas et Strabo extendant.

notitia recepta per Ab. Serapionem

Ad Serapionem quod attinet, fuit is interioris Deserti (quae Magus Antonii postrema habitatio fuit, tradit in eam Aphroditae distans, ut ostendimus XVII Joannari in Commentario nam 7: fuit, inquam, interioris deserti habitator, cum de Maria reverret; et ibidem fortassis etiam magister illius Joannes habitavit, unus probabiliter ex S. Antonii discipulis, Et cum illius cella distabat Alexandria duodecim dierum intervallo, modicus itineribus evictendo; quod tamen Serapion quinq; diebus se emissum dicit ex τῆς πρὸ λῆς ὄπασι, propter crebram visionem, id est (et mihi quidem videtur) experientiam vis eo dicitur, ut ostendat motus quibus die noctuque iter illud deperire jubebatur. Nisi forte placeat Remoldi Dehm conjectura, suspicantis pro ὄπασι legendum fuisse ἕρπαι, quae tunc profectorem significat magis citatissime iterius susceptum, etiam adhuc ito copiorum admittendo; hic autem nullam festinationem apta esset significare.

q et videtur iterum apud Arsinonem

2 Ceterum an Joannes illius fuit aliqua in Vita Patrum mentione, afflicte est iter tot synonymos dicere; promptius est suspicari, Serapionem illius discipulum, cujus tanto auctoritas esse potuit, ut ab eo narrata quaevis miracula pro indubitata haberentur, illum esse quem postea Rufinus, aut potius auctor libri Evagrius cap. 18 reperisse se credit, in regione Arsinote multorum monasteriorum Patrem, sub cujus cura plura et diversa monasteria quasi decem milia habebantur monachorum: qui omnes ex propriis laboribus, quos praecipue messis tempore mercede manuum occupabant, partem plurimam ad supradictum Patrem conferentes, in usus pauperum destinabant. Certe non abducat tempora, quidem ea perseveravit, cujus ut sub discessum suum vigentis meminit Marcus post annos xviii, extremarum aliqua intelligitur: non Constantini principia, inter quae cessare persecutiones coeperunt, uiderentur in principio saeculi iv, sub cujus fauce Evagrius et Rufinus floruerunt.

circa annum 400 fortasse.

VIDP ACTA GRÆCA PAP 40

VITA

ex MS. Græco Dicionensi.

CAPUT I.

Revelatur Abbati Serapioni locus et mors insulis Sancti: quæ ille quærens tandem invenit. Præmia utriusque congressio.

Apud Ab. Joannem v. annis in sinibus extra pign

C Narravit nobis Abbas Serapion in eremo interiori Egypti, sic dicens: Cum dormirem aliquando, vidi in somnis ad Abbatem Joannem, magnam illum senem, venisse duos Aseetas, qui benedictione ejus accepta, dicebant ad invicem: Estne hic Abbas Serapion? Et mihi alteri respondit: Est; surgemus ut ejus quoque benedictione fruamur. Quibus Joannes Abbas, inquit, Modo ex eremo huc appuisti, et oppido lassus est: sante eum tantisper quiescere. Dicunt illi ad ipsum: Quantum temporis est ex quo resides in hac eremo, et non ivisti ad Abbatem Marcum, qui degit in monte Æthiopia, Thraeces dicto? in omnibus enim Aseetis eremi non est alius ipsi similis: quippe qui senex sit annorum centum et triginta, et totis nonaginta quinque annis hominem nullum viderit: intra dies autem quadraginta venient sancti Patres, qui sunt in terra viventium, et ipsum ad se accipiunt.

ad quærendum Sanctum dicitur.

2 Ille ns loquentibus evigilavi: et ecce nemo aderat Abbati Joanni, ad quem accedens ego narraui quæ videram per somnium. Ille vero mihi dixit. Bivina est visio: ubi nam est mons Thraeces? Respondi ego: Ora pro me, Pater: et oratione facta osculatus sum eum, et profectus Alexandriam propter crebram

visionem perveni eo post dies quinque, quamvis alias dierum duodecim iter repetetur. Ingressus autem in civitatem, interrogavi quendam mercatorem ex iis qui optime vias norunt, et dixi: Proculne abest mons Thraeces in Æthiopia? Respondit ille, Omnino procul, Abba mi. Cui rursus ego, Quanta, inquam, illa distantia est? Ut existimo Pater, reponit ille, dierum viginti, versus partes per quas ingredimur Æthiopiam, circa mare magnum gentis Chæthæorum, Ego porro iterum ei dixi, Mihi autem quantum temporis necessarium credis? volo enim eo proficisci. Et respondit mercator: Si quidem per mare iter futurum est, haud multis opus est: sin terra, triginta dies necessarios puta.

et nam eo ducentum Aicronaria edoctus, a

3 Tunc aquam misi in lagenam, et commendavi meipsum Deo, progressusque per illam horrendam solitudinem diebus viginti, neque bestiam neque avem ullam vidi, neque aliud quidquam, propterea quod nihil istic esset ad refocillationem animalium: quia non pluvia, non ros omnino ullus ibidem descendit, neque aliquid quod comedi possit adest. Post dies autem viginti defect mihi aqua quam ferebam, et coepi periclitari in via, cum neque porro possem proficisci neque retro abire, præterquam quod venerer Dei præcepto inobediens fieri. Recubui igitur in terram velut mortuus, ardore sitis retentus; et ecce Fratres, quos in visione conspexeram venientes ad Abbatem Joannem, juxta me steterunt dixeruntque: Surge et nobiscum vade. Confortatus autem in virtute Domini atque assurgens, vidi unum eorum oculis in terram defigere, qui conversus ad me, Vin, inquit, aquam sumere? Cui ego: Ut jubes, Pater. Monstravit ergo mihi radicem a gumiini projectam, et dixit mihi: Accipe et comede ex radice ista, et ambula in virtute Domini. Cuique paululum comedissem, humectatus sum, tanquam si in aqua essem voluntatis, et refocillatus est spiritus meus, quasi nihil mihi nunquam defuisset. Illi vero monstrata mihi via, qua perventurus essem ad Sanctum, dixerunt: Nil cuncteris, et statim evanuerunt ab oculis meis.

per solitudinem iter insulæ.

in quo et vili periclitans victus corroboratur.

4 Alis igitur septem diebus per illam solitudinem progressus sum, et sic in montem ipsum perveni: adscendi autem usque in cacumen ejus, nihil reperiens in toto illo monte, qui tam altus erat ut caelum ipsum videretur contingere. Porro ut perveni in verticem ejus, circumspexi, et ecce in summitate ejus magnum erat h mare: perambulavi autem hac et illac montem per dies septem. Sub noctem vero vidi Angelos Dei descendentes ad Sanctum et dicentes ei: Beatus es, Abba Marce, et bene se habet anima tua: ecce adduximus ad te Abbatem Serapionem, quem desideravit videre spiritus tuus: vide eum et latere. Tuba audiens atque contentus profectus sum ad illam visionem, et perveni in sanctam speluncam in qua erat Beatus, et ostio appropinquans, audivi enim ex divinis Scripturis versus hujusmodi pronuntiantem: Quia mille anni in conspectu tuo, Domine, sicut dies hesterni quæ præterit, et reliqua ejusdem Psalmi.

De ejus adventu S. Marcus adiunxit

15 80 4

5 Deinde dixit Beata est anima tua, Marce, quia non est contaminata neque inquinata in hoc seculo nequam: beatum corpus tuum, non est inebriatum in concupiscentiis cogitationum perversarum: beati oculi tui, qui non potuit eos seducere diabolus ad videndas formas alienas: beati aures tuæ, quia non audiverunt muliebres mundi hujus stulti srenes: beate manus tuæ, quæ non attingerunt neque possederunt quidquam humanarum rerum; neque nares tuas perfilavit odor diaboli, neque pedes ambulaverunt vias ducentes ad mortem: non sunt supplantati gressus tui; sed anima tua mactata est pabulo spirituali, et corpus tuum sanctificatum est illustratione Angelica. Et rursus dixit: Benedic anima mea Domino, et noli oblivisci omnes retributiones ejus.

audiat Deum bene li-vere,

neque ad egestatem animare?

Quare

A Quare tristis es anima mea : ne timeas : non enim detineberis in custodia infernali, neque demones ulatenus poterunt accusare te : quia non est in te reatus peccatorum : sed audi Davidem dicentem in psalmo : Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum ut salvos faciat : audi etiam in Evangelio Salvatorem : Beatus ille servus, qui fecerit voluntatem Domini sui.

Ps. 38, 8
Luc. 12, 43

deinde excipit
Serapionem,

6 Hæc et alia plura ex divinis Scripturis prolocutus, egressus est ad ostium speluncae : ubi miserandum in modum plorans, vocavit me dixitque : In pace Christi adveneris, Abba Serapion : accede ad me, fili. Cumque accessissem, amplexus est me lacrymans et dicens : Ecce odor filii mei Serapionis odor filii spiritualis. Pro labore quem sumpsisti ut hanc canitiem videres, Dominus meus Jesus Christus mercedem tibi reddet in die iudicii, in qua revelabuntur secreta hominum : quia tantum labore non es gravatus subire. Anni sunt, fili, nonaginta quinque, a quo non vidi hominem, nisi te hodie, quem desideravi a tempore multo. His dictis ex mandato ejus sedimus, et cœpi ipsam interrogare de irreprehensibili conversatione ipsius. Ipse autem sermonem suscipiens rursus sic locutus est.

ecce narrat
se istis vixisse
annis 95 :

7 Ecce fili, anni sunt nonaginta quinque, quibus in hac parva specu vivo, neque vidi avem aut bestiam ullam, neque humani tibi gustavi quidquam, aut vestimento indutus sum. Triginta autem annis hic fui in magnis angustiis et difficultatibus ex fame, siti et nuditate : magis autem ex insidiis dæmonum. Comedi cœnum ex fonte et aquam ex mari bibi : et annos viginti transegi nudus in maxima pressura : qua demones milles inter se jurarunt suffocandum me in mari mergere. Sæpius raptaverunt me usque ad infimas partes montis, ita ut neque in pelle neque in carne quidquam integrum mihi relinqueretur, clamantes et dicentes, Egredere e terra nostra : ab origine mundi nemo alius huc ingressus est, et tu quomodo presumpsisti huc accedere?

ex quibus 30
operi in
maxima
angustia.

8 Postquam autem perserverassem cum multa patientia annis triginta in fame et siti, in nuditate et conflictibus dæmonum, supervenit in me virtus Dei et illius nutu immutate mihi sunt corporeæ proprietates, pilique per corpus totum excrevere, usque dum ex ipsis eidem fieret velamentum. Esca autem spiritualis indifferenter mihi ferebatur, Angelique descendebant ad me. Et conspexi, fili, gaudium regni cœlorum, sanctorumque animarum commorationes : vidi repromissionem beatitudinis paratam facientibus bona : vidi paradisum Dei : vidi lignum scientiæ ex quo comederunt primi nostri parentes Adam et Eva : vidi Enoch et Eliam in terra viventes : nihil denique est, fili, quod postulatus Deus mihi non ostenderit. Tabia cum dixisset Sanctus, aio ad eum : Dic mihi, Pater, quomodo huc venisti? At ille narrationem de seipso exordiens, Ego, inquit, fili, Athenis natus, in doctrina Philosophorum instructus sum : mortuis autem parentibus meis, dixi intra meipsum : Ego quoque mortalis sum, sicut patres mei : mundus vero quid mihi proderit? Confestim igitur exui vestimenta mea, et conieci me super tabula in mare, et perveni in hunc montem.

post quos a
Deo ceperit
vitalitatem :

9 Ita eo narrante exorta est dies, et vidi corpus ejus universum obtectum pilis instar ferae, atque expavi et terre factus contremui : quia in eo nullam prorsus hominis formam videbam : quem proinde hanc aliter cognoscere poteram quam quod sermo humanus ex illius ore progrediebatur. Ut ergo vilit quod paverem : Ne terrearis, inquit, fili, ex conspectu corporis hujus : est enim corruptibile ex corruptibili desumptum. Rursusque me interrogavit, dicens : Constititne etiam mundus et floret, prout olim solebat? Respondi ego : Etiam, Pater : per

narrat etiam
quomodo eo
venisti :

quod quis
vixit status
illi.

Christi gratiam, plus etiam quam super prima tempora exultant. Ille vero : Vigetne adhuc idololatria et persecutio? Non, inquam, Pater, sed propter preces tuas cessat persecutio : neque palam exercetur idololatria. Quo audito, gavisus est gaudio magno senex.

D
EX MS.
G.R.E.C.O

10 Iterum quæsit ex me, essentne Sancti aliqui in mundo hodie, facientes signa atque prodigia, quemadmodum dixit in Evangelio Christus : si habuerit quis fidem sicut granum sinapis et dixerit monti huic, transi hinc et mitte in mare, fiet ei. Statimque ad hæc verba sublatus est mons, in quo eram, et ibat in mare. Respicens autem et videns ipsum progredientem, percussit manu faciem suam, inquit, Quid tibi est, o mons? numquid tibi dixi ut tollerere? sta in loco tuo. Et subito stetit, loquente Sancto, mons in loco suo. Ego vero talia videns humi cecidi præ timore : et apprehendens me manu sua Sanctus sublevavit, dicens, Numquam ejusmodi aliquid vidisti in vita tua? Cui ego : Non sane. Ipse vero suspirans lacrymans est et dixit : Væ terre : quia Christiani nomine dumtaxat sunt, operibus minime. Benedictus Deus qui adduxit me in locum hunc, ut non morerer in propria patria mea et sepelirer in terra polluta multis peccatis.

et miratur
defectum
miraculorum.
Mat. 17, 18

E

a Spina genus, quam Plinius lib. 13 cap 9 Egyptiam cognominat, alii Arabiam spinam dicunt : ex qua miscitur gummi. Arabicum vulgo appellatum, et solum gummi nomen simpliciter accepto a Medicis intelligi solitum. In Orientalibus vix ac septentrionalibus commune est majores lacus Martii nuncupare : hos autem ut in summis quidem montibus mirantur se legere, qui in monte Cynico, Italiæ Galliarumque disterrantibus, viderit similem eumque amplissimum, in quo nannachium aliquando es habitum referunt transivisse illac Hæscro 19, muribus in ipso monte fabricatis

CAPUT II.

Sumpta cœna narrat Marcus Vitæ suæ ordinem, et post extrema mandata ac preces moritur : sepelitur a Serapione : hic autem in suum locum miraculo restituitur.

Cum autem vespera facta esset, dixit : Frater Serapion, numquid non tempus est ut gratiarum actionem et caritatem consuetam faciamus? Ego autem non respondi ei verbum. Qui continuo surgeus, et manus in cœlum elevans recitavit Psalmum, Dominus regit me et nihil mihi deerit etc. Tunc conversus sursum voce magna dixit : Prepara mensam, fili : et ait ad me : ingrediamur illi et suscipiamus cibum quem Deus misit nobis. Ego vero admiratus obstupui, quia usque id nihil videram in spelunca. Ingressis autem nobis, vidi mensam et duas sellas positas et panem recentem, delicatum et candidum instar nivis aut floris formosum : et duos pisces cœtos, et lagana pulcherrima, et olivas et dactylos, et saltem et poculum plenum aqua dulcissima ac super mel suavi. Recumbentibus itaque nobis dixit Sanctus : Benedic, Abba Serapion. Ast ego : Ignosce, Pater, et statim dixit senex : Domine, benedic. Et ecce velut dexteram manum explicatam vidimus e cœlo accedere ad mensam atque formare signum Crucis.

sumpta cœna
divinitus
apparata

F
et benedicta,

12 Dum autem comedissemus, dixit Sanctus : Aufer hinc, fili : et subito ablata est mensa illa : ego vero in omni vita mea non gustavi cibum aut potum istiusmodi, quemadmodum illos, sive quoad speciem sive quoad suavitatem. Tunc dixit mihi Sanctus : Vidisti, Frater, quantum diligit Deus servos suos, quotidie namque unus piscis mittebatur mihi, et hodie propter te missi sunt duo. Sic consuevit mihi Deus escam, fili, et potum mittere spirituum. Triginta annis fui in loco hoc, et non inveni vel radicem herbarum : fenum et strum sustinuit anima mea : comedebam cœnum terra esuriens, et bibebam aquam ex mari amarum : vivebam autem exalceatus et nudus,

narrat
Marcus ita
se reficit
solum,

A donec exuerentur pelle sua membra mea pre frigore, et carnes meas urebat sol, et jacebam in terra sicut mortuus. Dæmones vero oppugnabant me, jugiter circumvallantes et affligentes velut a Deo derelictum sibi, per annos triginta, ita confltantem cum fame et siti ac nuditate, cum violentia diurni æstus et frigoris nocturni; cum interim neque avem neque animal ullum viderem in hoc monte. Anni porro nonaginta quinque sunt, quod hic versor: neque viderunt oculi mei aliquid creatorum a Deo animantium totis triginta annis, nisi dæmones tantum.

EX MS
VARECO
p. 4. operatur
annorum 30
tentationes.

et quod
corpus mire
immolatum
fuisse.

ex quo dis-
cessurus

B 13 Peractis autem annis triginta, quibus inter hæc pericula vixi, imperavit corpori meo Deus, et enati sunt pili, operueruntque omnia membra mea. Ex illa autem hora usque nunc neque dæmones potuerunt oppugnare me vel mihi appropinquare, neque fames aut sitis, frigus aut æstus prævaluerunt mihi: ac ne omnino quidem infirmatus sum unquam: hodie vero impleta est mensura vite mee, teque misit Deus ut sanctis tuis manibus sepelias humile corpus meum. Postquam hæc dixisset, eadem ipsa die circa vesperam post sumptum cibum, ait ad me: Frater Serapion, ignosce mihi adhuc modicum, et in hac nocte excessus mei vigilentis. Facientes autem horam primam compleximus omnes Davidicos psalmos, deinde mihi dixit: Quando sepelias corpus meum, pone illud in hac spelunca in pace Christi, et obstruens lapidibus os speluncæ discede, neque omnino huc remaneas.

14 Incipiens autem flere cum lacrymis et mesto ejulatu dixi ei: Pater ora ut tecum suscipiat quocumque veris: neque enim scio quo iturus sim, vel quomodo huc pervenerim. Sanctus vero respondit mihi: In die lætitiæ mee mihi flere: Deus enim deducet te, et hinc te aëreos latum servabit: non eadem autem qua huc venisti via, hinc quoque discebas, o Frater Serapion. Nunc porro, Filium, magna mihi est dies hæc super omnes dies vite mee. Hodie dimittet anima mea huc possibile corpus, et abiit quietura in tabernaculis vite: hodie transferar in locum destinate mihi quietis. Quæ ubi dixit, impleta est spelunca lumine supra solem splendore, et toto illo vastissimo monte diffusa est aromatum fragrantia, apprehendensque manum meam Sanctus ita fari coepit:

consolatur
Serapionem,

et magno
in lumine

valedit
corpora.

Ecclesia
universæ
patriam,

15 Vale speluncam, in qua Deo placere studii cum corpore meo, quod me vivente habitavit in te, et rursum hinc manebit usque in diem resurrectionis. Et tu corpus, laborum fatigationumque et necessitatum domus, vale: tibi, Domine, corpus meum commendo: propter te enim sustinuit finem ac sitim, frigus atque æstum: tu inde illud vestimento gloriae in tremenda die adventus tui. Valete oculi mei, quos extenuaverunt nocturnæ vigiliae, et nunc ad somnum composui requiescere. Valete pedes mei, quos in oratione totis noctibus persistens fatigavi. Valete Ascetae habitantes in cavernis montium; valete vineti qui propter regnum Dei affligimini: valete exules et non habentes consolatorem. Valete monasteria, valete Laureæ, vale fideles Ecclesia, reconciliatrix peccatorum. Valete Sacerdotes Domini, Dei et hominum mediatores: valete filii Ecclesie, plerentes Christo per sanctum baptismum: valete qui peregrinus ut Christum recipitis, amici Dei et hospitales. Valete Reges et Principes, qui erga pauperes estis misericordes: valete humiles peccatores, et agonistæ inter labores indefessi: valete orationum studiosi et in sanctis ecclesiis pervigilantes. Valete monachi, vale terra, et omnes habitantes in ea in pace Christi et dilectione ejus valete.

16 Quibus sic dictis, conversus Sanctus me osculatus est, et, Tu vale, ait, Frater Serapion: Chris-

tns, a quo retributionem sperans laborem hunc suscepisti, ipse tibi reddat mercedem fatigationis tue in die adventus sui. Rursumque mihi dixit: Adjuro te per Christum filium Dei, ne quidquam ex hoc humili corpore meo usque ad pilum unicum accipias, neque operimentum vestis alicujus inducas ei: sed pili quibus illud amovicit Dominus, sint ipsi in sepulcrum: neque hic permaneas hodie. Post quæ, cum ad ista Sancti verba flerem, facta est vox de cælo dicens: Adducite mihi factorem justitiæ, perfectum Christianum et fidelem servum. Veni, fili mi Marce: veni, requiesce in regione lætitiæ ac vite spiritualis. Statinque Sanctus ad me, Flectamus, inquit, genua, Frater; genuflexus autem audivi vocens dicentis ad alterum, Extende brachia tua: et hæc audiens surrexi a genuflexione, suscipiensque vidi animam Sancti portari ab Angelis, et indutam stola candida efferri in cælos, et revelatum est ei velamentum illorum. Vidi etiam phalanges dæmonum, qua stabant fraudulentè illi, velut infinita et sine numero agmina, in aere retinentes animas volentium pertransire: sed illico aspecti velut dexteram manum extentam de cælo, et suscipientem spiritum ejus: neque amplius ipsum conspiciari potui.

D
et Serapion,
cui de corpore
suo præcipit:

hic animam
ejus in cælum
ferri videt.

E
et tumulato
cadavere

regretans e
monte

17 Erat autem hora sexta noctis, quando vidi hæc, et totam illam in oratione transigens usque mane, ac supra corpus defuncti complens consuetam hymnodiam, sustuli illud et composui intra speluncam, obstructoque illius ostio descendi de monte, trans atque obsecrans Deum, ut adjutor mihi esset in remedienda terribili illa eremo. Porro circa occasum solis, ecce duo Fratres illi, qui apparuerant apud Abbatem Joannem, adfuerunt dicentes mihi: Vere, Frater, sepelivisti hominem hodie, cujus dignus non erat hic mundus. Surge autem et ambulamus per noctem: est enim frigidior nunc aer: per diem vere non poteris ambulare propter calorem solis. Ego vero consurgens ivi cum illis usque mane. Tunc autem dixerunt mihi: Vale in pace et ora pro nobis.

sobito se
reperit apud
Ab. Joannem,

18 Modicum illi recesserant: et ecce inveni me stantem in ostio ecclesie Abbatæ Joannis, et obstupfactus glorificavi Deum voce magna, et recordatus sum verbi quod dixit mihi Sanctus: Non eadem qua huc venisti via hinc quoque discebas, adeoque credidi quod invisibili translatione per preces S. Marci fideles Dei servi deportatus essem eo ubi fueram prius: et magnificavi misericordias optimi et clementissimi Dei, quibus erga me usus est insignium famulum suum, propter orationes famuli sui Marci. Audiens autem Abbas Joannes vocem meam, egressus dixit: In pace cum Deo advenis Abba Serapion. Ego vero ingrediens in ecclesiam narraui et cuncta qua facta erant: et glorificavi omnes Deum.

et
eque refert
que viderat:

19 Tunc dixit mihi Abbas Joannes: Vere, Frater, iste fuit perfectus Christianus et nomine et opere: nos autem nomine quidem Christiani sumus, sed operibus nequaquam. Verum amator hominum et misericors Deus, qui suscepit famulum suum Marcum in æterna ecclesiarum tabernacula, ipse protegat nos et sanctam Ecclesiam suam sub alis gratiæ suæ, contra omnia diaboli scandala: quia semper et indesinenter manet diabolus, sicut leo rugiens, contra nos monachos. Attamen Deus optimus, Deus benignus et misericors, qui nostrum peccatorum poenitentiam suscipit, delectat nos in sancta voluntate sua, ut misericordiam nanciscamur in die iudicii, una cum S. P. N. Abbate Marco, ab Athenis egresso: intercedente et deprecante immaculata Deipara cum omnibus Sanctis, quotquot a seculo placuerunt Christo: quem decet honor et potestas, cum ingenito ipsius Patre et sanctissimo, optimo atque vivifico Spiritu, nunc et semper et in secula seculorum. Amen.

et pariter
Deum in
Sancto suo
laudant.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS.

ARMOGASTE COMITE, ARCHINIMO MASCULINO, ET SATURO PROCURATORE REGIO.

G. H.

CIRCA AN.
CCCLX
XXIX MART.Acta dentur
ex Victore
Uticensi :cultus sacer
in Martyrolo-
gis antiquis.et Martyrol.
RomanoVera lectio
S. Archinimi,

Victor Uticensis seu Vitensis in Africa Episcopus, optime meritis est de quamplurimis Sone-
tis, quorum gloriosa crimina, pro fide vr-
thodoxa in persecutione Wandalea sub Ge-
serico et Humerico Regibus Ariomus suscepta, libris
tribus descripsit auctor coarctus: ut qui sexagesimo anno,
postquam Wandali in Africam fuerant transgressi, sub
Zenone Imperatore circa annum Christi CCCCLXXXVII
historiam suam contulit. Qui sub finem libri primi
deponit trophæum horum trium Christi Confessorum,
quorum hoc die Ecclesia Catholica memoriam celebrat;
atque imprimis Martyrologium MS. Divionense ista
habet: Apud Africanum Confessorem Armogasti, Ar-
chinimi, et Satyri. Quæ eadem leguntur in MSS.
Vulturno, Trevirensi S. Paulini et sanctorum
Confessorum epitheto honorantur. In MS. Leodiensi
S. Lamberti nomen secundi, scribitur Arginimi, in
MSS. Vaticano S. Petri, Bruzelliensi S. Gualtæ,
Cretulensi S. Richarii et MS. Florario Archinimi.
Quo omissa illa habentur in MS. Casinensi, Natale
sanctorum Confessorum Hermogasti, Satyri. Prio-
ris nomen Armogastis scribitur in MSS. Leodiensi et
Trevirensi citatis, et passim apud alios, qui longiore
eos exornant elogio. Ex his Aldo ista habet: In Africa
sanctorum Confessorum Armogastis, Archinimi, et
Satyri; qui tempore Wandaleæ persecutionis
sub Geiserico Rege Ariano, [cum essent lucidissi-
ma membra Ecclesiæ, et pravitate Arianorum li-
bertate Catholica frequenter arguerent] pro confes-
sione veritatis multa et gravia perpassi supplicia at-
que opprobria, cursuum gloriosi certaminis imple-
verunt. Eadem leguntur apud Notherum, qui Archimi-
num scribit, et auctorem Martyrologii sub nomine
Be læ editi, et paucis omissis, quæ parenthesis inclu-
sumus, apud Usuardum, Bellinum et alios et ad id diem
Decembris in variis MSS. Martyrologis. In hodierno
Romano ista leguntur: In Africa sanctorum Confes-
sorum, Armogastis Comitæ, Mascule Archinimi, et
Satyri Regiæ domus Procuratoris, qui tempore
Wandaleæ persecutionis sub Geiserico Rege Aria-
no, pro confessione veritatis multa et gravia per-
passi supplicia atque opprobria, cursuum gloriosi
certaminis impleverunt.

C 2 Baronius multum sollicitus de S. Mascula, in nullo
antiquiore Martyrologio aut Calendario reperto, ista
annotat: Alia lectio ex vetusto Victoris exemplari
sic habet: Archinimi Masculani, quasi ex Mascula
civitate nobilissima in Africa, et provincia Numidia.
Quæ lectio magis arridet Molano in Annotat. ad
Usuardum secundæ editionis. Probarem eandem, si
persuadere mihi aliquis posset, Archiminum fuisse
aliquando nomen proprium Christiani alicujus. Nam
si scenici et histriones et alii id generis non admitte-
bantur ad sacrum baptismum, nisi prius ea ludrica
exercitia abdicassent; quomodo insignis obscenita-
tis nomen cum baptismo non ablutum fuisset atque
mutatum. Hæc atque Baronius, qui non satis ad-
vertit ad verba Molani, qui asserit Colices Victoris men-
dose habere quemdam Archiminum, nomine Mas-
culam. Verum lectionem eamque Martyrologis con-
sentaneam esse in pervetusta et prima editione
cap. 13. Quemdam Archiminum nomine Masculi-
num, hoc est ex Mascula civitate. En haberi Archi-
minum tradit, non Archiminum. Habemus nos histo-
riam Victoris, editam Colonæ anno MDXXXVII apud
Eucharium, in qua pagina xxv ita legitur. Sed nec

quemdam Archiminum nomine Masculinum præte-
reo. Quæ eodem modo leguntur apud Victorem inter
Munimenta Sanctorum Patrum Orthodoxygrapha, Ba-
silicæ anno MDLXIX excusa. Et est hæc lectio maxime
consentanea Martyrologis. Certe Archiminus legitur
apud Usuardum, et Adonem, utque in præcipuis et an-
tiquissimis colicibus MSS. etiam in Usuardo MS. nos-
tro, qui fuit olim Augustini Hunnari, quo usus est po-
tissimum Molanus in editionibus suis; ut mirum sit apud
eum legi non Abrehiminum sed Archiminum; quo ta-
men modo scribitur in nonnullis MSS. Bellinus in suo
Martyrologio secundum usum curiæ Romanæ habet
Archinonius. Margarinus de la Bigne in Bibliotheca
Patrum Parisiis anno MDLXXV excusa primus edidit.
Quemdam Archiminum, nomine Masculam; quem
Molanus in secunda editione Usuardi anni MDLXXXIII
reprehendit. Interim ita legitur in aliis editionibus biblio-
thecæ Patrum et in Annalibus Ecclesiasticis Baronii
ad annum cccclvi, quam lectionem etiam servat Pe-
trus Franciscus Chiffletus in sua hujus Victoris edi-
tione.

VITÆ EPITOMÆ

Ex libro 1 historię Victoris Uticensis.

Alibi, sicut Thunazulæ contigit. Galibus vico
Anmonio, vel aliis in locis, tempore quo Sacramenta
Dei populo porrigebantur, introeuntes (Ariam) maxi-
mo furore, Corpus Christi et Sanguinem pavimenti
sparserunt, et illud pollutis pedibus calcaverunt.
Ipse enim Geisericus præceperat, ita persolentibus
Episcopis suis, ut intra aulam suam fiborumque su-
orum non nisi Ariam per diversa ministeria poneretur.
Inter alios ventum est tunc ad Armogastem
nostrum: cuius cum dixit ac sapius thias torquendo
tumentibus constringeret chordis, et frontem, in
qua Christus vexillum suo fixerat Crucis, rugatam
magis quam uratna discindentes atque rugantes
ostenderent; nervi, ut fila aranearum, Sancto ope-
lum respiciente, crepabant. At ubi tortores nervicas
chordas disruptas esse viderunt, allatis crebro for-
tioribus chorilis atque canabris, illo nihil aliud nisi
Christi nomen invocante, illa omnia vanecebant.
Sed et capite deorsum dum ad unum penderet pe-
dem, dormire quasi super lectum plumis stratum om-
nibus videbatur. Quem cum Theodoricus Regis fi-
lius, qui ejus Dominus erat, penis non valentibus
capite truncari jussisset, a suo prohibetur Jocundo
Presbytero, dicente sibi: Poteris cum diversis affli-
ctionibus interficere: nam si gladio peremeris, inci-
pient eum Romani Martyrem predicare. Tunc Theo-
doricus in Byzacenam provinciam ad foliendas eum
condemnat serobas. Postea quasi ad majus oppro-
brium hanc procul Carthagine, ubi ab omnibus vi-
deretur, pastorem eum præcepit esse vacuam.

2 Inter hæc. Domino revelante, cum dormitionis
sue proximum cerneret diem, advocat quemdam Fe-
licem venerabilem Christianum, Procuratorem do-
mus filii Regis, qui Armogastem ut Apostolum ve-
nerabatur, dicitque illi. Tempus mee resolutionis
advenit: obsecro te per fidem, quam utriusque tene-
rans, ut sub hac siliqua arbore me sepelire digneris,
redditorus Domino nostro nisi feceris rationem, non
quod ille curaret, ubi aut qualiter suum sepeliretur
corpus: sed ut illud demonstraretur, quod servo
suo revelaverat Deus. Respondit Felix, et dicit:

Absit

S. Armogastes
du a tormenta
passus,F
condemnatur
ad serobas
fodendas et
custodiam
vacuam:

per moritur,

A Absit a nobis, Confessor venerabilis : sed sepeliam te in una basilicarum cum triumpho et gratia, quam mereris. Cui B. Armogastes : Non, sed quod dixi facturus es. Ille timens Dei hominem contristare, veraciter quod jusserat promisit esse facturum. Statim intra paucissimos dies bonæ confessionis Comes de hac vitamigravit. Festinavit Felix sibi delegatum sub arbore fodere sepulcrum : cui cum intertextæ radices et soliditas arida telluris moram facerent, et labore angeretur, quod tardius sancti membra corporis humarentur, tandem abscissis radicibus, multo altius terram cavans, conspicit sarcophagum splendidissimi marmoris præparatum, qualem forte nullus omnino habuit Regum.

3 Sed nec quemdam, Archinimum nomine, Masculinum debeo præterire : qui cum multis insidiis premeretur, ut Catholicam omitteret fidem ; ipse eum Rex postea blandiendo affatibus secularibus invitabat, promittens multis eum divitiis emulandum, si voluntati ejus auditum faceret commodasset. Qui cum fortis atque invictus faceret, jubet eum sententiam subire capitalem : ita tamen callidus occulte præcipiens, ut si in illa hora vibrantis gladii pertimesceret ictum, magis eum occideret, ne Martyreum gloriosum fecisset. Si autem foret in confessione conspiceret, a gladio temperaret. Sed ille, ut columna immobilis Christo solidante fortis effectus, Confessor revertitur gloriosus : etsi Martyrem invidus hostis noluit facere, Confessorem tamen nostrum non valuit violare.

4 Novianus et alium ea tempestate, nomine Saturni. Qui cum lucidum esset membrum Ecclesie Christi, et pravitatem Arianorum libertate Catholica frequenter argueret (fuit hic Procurator domus Hunerici) convenitur, accusante Marivado quodam Diacono, quem Hunericus infaustus singulariter honorabat, ut fieret Saturnus Arianus. Promittuntur honores et divitiæ multæ, si faceret : præparantur supplicia dira, si nollit. Hac optione proposita, ut si regalibus jussis non obediret, primo facta discussione, et ante

amissa domo vel substantia, distractis omnibus mancipiis ac filiis, uxor ejus, ipso presente, camelario in conjugium traderetur. Quod ille plenus Deo, magis ut velociter provenisset, impios provocabat. Ob quam causam uxor ejus inducias visæ ab his, qui exequabantur, nesciente marito, petisse. Accedit ad maritum alia Eva, consilio magistrata serpentis. Sed ille Adam non fuit, qui illecebrosa vetitæ arboris poma contingeret : quia non indigens, sed Saturnus vocabatur, saturatus ab ubertate domus Dei, et torrente deliciarum ejus potatus. Advenit mulier ad locum, ubi maritus singularis orabat, conscissis vestibus erineque soluto, secum comitantibus filiis, unamque infantulam, quæ tunc lactabatur, manibus gestans, quæ nescientis projicitur ad pedes mariti. Etiam ipsa suis genna complectitur ulnis, sibilans vociferatione draconis : Misere mei, dulcissime, simul et tui : misere conuibus liberis, quos conspicias ipse. Non subiaceant conditioni servili, quos claros prosapia reddidit generis nostri Non subjeat ego indigno et turpi conjugio, vivente marito, quæ mihi semper inter coævæ plaudebam de Saturo meo. Cognoscit Deus, quia invitus facturus es hoc, quod forte voluntarie aliquanti fecerunt. Cui ille Job Sancti voce respondit : Tamquam una ex insipientibus mulieribus loqueris. Formidarem mulier, si sola esset hujus vitæ amara dulcedo. Artificio conjux diaboli ministraris : si diligeres maritum, nutaquam ad secundam mortem attraheres proprium virum. Distrabant filios, separent uxorem, auferant substantiam : mei Domini ego securus de promissis verba tenebo : Si quis non dimiserit uxorem, filios, agros aut donum, meus non poterit esse discipulus. Quid ultra? Discedente muliere cum filiis refutata, confortatur Saturnus ad coronam, discutitur, expulsiatur, pennis conteritur, mendicis dimittitur. Interdicitur ei profundius accessus : totum ei tulerunt, stolam tamen baptismatis auferre non poterunt.

EX MS. GREGO

sepelitur sub ilice in marmorea tumba,

S. Archinimus

sub gladio minantis occidere, fortis Confessor manet :

S. Saturnus amittit omnia bona,

G. H.

CIRCA ANNUM D. XXIX MART.

In Actis Sanctorum Walteri confessoris.

DE S. GUNDLEO REGULO CAMBRIÆ AUSTRALIS IN BRITANNIA.

Affordus in Annalibus Ecclesie Britannicæ ad annum quingentesimum conquiritur, et laudat merito, auctores aliquos Vitæ Sanctorum apud Cæppravium, in quaerendo undique et consarcinando, quam in seligendo excernendoque diligentiores fuisse, et sine delectu multa micuisse, que facta diligenti rerum collatione, distinguere melius possent et vero deberent. Nullis autem diffidens correctio adhibetur, quam Britonibus, antiquis Cambriæ aut Walliæ incolis, quod desunt meliores scriptores, quorum lectione possent emendari. Observare hoc hec, inquit idem Affordus, in Cadoci Vita, ubi synopserat narratio et viæ sanctitatem, et actorum ejus certitudinem magis illustrasset. Duo hujus nominis statuuntur, senior Cadocus, ubi nomine Sophus, Episcopus Beneventanus ac Martyr, de quo egimus XXIV Januarii, alter junior creditur filius esse S. Gundlei, de quo hic agitur, et Abbas Nancarbanensis fuisse, et in Cambria apud Ordovices defunctus. Interim in Actis Cadoci Episcopi statuitur prioris patris S. Gundlei. Falsum posse subesse fatentur, ut monimus ea de re lectorem, nihil tamen in re dubia defensionis. Est autem Nancarbania sive Lhan-corrana in provincia Australi Walteri Glomorgana, ad Sabrianam mare sive æstuarium tribus passuum milibus a Cœnburgia urbe dissita : ubi et Laudava Sedes Episcopalis, unde S. Dubricius Episcopus ad-

vocatus norveici adstitit. Vita sanctus hic traditur circa annum DCCCII, quod IV Novembris ad ejus Vitam erit erumnandum.

2 In hac ergo Walliæ sive Cambriæ Australis parte S. Gundleum Regulum aut aliquem Dynastam existisse arbitramur et claruisse circa annum quingentesimum. Uxor ejus Ghobusa sive Glodis dicitur primogenita inter decem filios Breachani Reguli sive Principis, cujus alter sorores notæ, sicut Melaris mater S. Davidis Episcopi Menerensis, cujus Acta deditur Kalendis Martii, tum S. Almedha defuncta Kalendis Augusti et potissimum S. Regina, in cujus Actis ad IV Novembris illustrandis illa habetur. Pervenit eadem decem fratres, quorum primogenitus statuitur S. Canorus, de quo egimus inter Prætermissos die XIII Martii.

3 Mortuam esse S. Gundleum IV Kalendis Aprilis Acta indicant : quo die Richardus Wittfordus in Martyrologio Anglicano Londini Angliæ anno MCCCXXV excusa, ista scribit : In Angha S. Gundlei Regis, Australis partis Anglorum et filii Regis cui multum cupido spiritualis profectus atque perfectionis Angelus apparuit, eumque misit ad locum et montem ejus desiderio opportunum, ut omnipotenti Deo deserviret. Quapropter continuo corona et regno in flumem translato, inibi templum condidit, ac sanctam vitam pluribus miraculis illustrem duxit. De eodem agit Wilsonus in Martyrologio Au-

D

uxorem tentantem fortiter rejicit :

E

et fidem servat.

F

S. Gundleus Regulus.

Nomen in Martyrologio.

glicano

A glicano posterioris editionis, plura congerens *ex Vita*, quam damus *ex codice MS. cœnobii Rubicæ-Vallis Canonico-rum Regularium prope Brunellas, collatam cum edita a Joanne Capgravo, quam Joanni Tiumuthensi adscribit Jacobus Usserus de Britannicarum Ecclesiarum primordiis pag. 464*

VITA

Ex MS. Rubicæ-Vallis et Capgravo.

Sanctus Gundleus filius Regis Australium Britonum extitit : et post mortem patris, regno in septem partes diviso, sex ejus fratres portiones suas acceperunt, et ipsi quasi seniori in omnibus parebant. Gundleus vero ex uxore sua Gladusa filium Cadacum genuit, virum sanctum et Deo placentem. Cum enim nocte quadam in thalamo sopirentur, vox Angelica illos alloquitur, dicens : Rex cœlestis, Rex tor terrestrium, huc me misit : ut convertamini ex toto corde vestro ad suum ministerium ; vos vocat et invitat : vos elegit et redemit, ascendens in patibulum. Ostendam vobis rectum tramitem, quem tenere debetis ad hereditatem Dei. erigite mentes vestras, et pro caducis necontemnatis animas. Circa ripam fluminis est quidam monticulus, et ubi stare videbitur bos candidus, ibi erit locus tue habitationis.

2 Mane autem surgens regale palatium deseruit : et regno Cadoco filio suo commendato, ad monticulum sibi ab Angelo nuntiatum pervenit. Et invento hove candido ecclesiam construxit, et ibi in magna abstinentia et sanctimonia vitæ vivere cepit. Utebatur autem cilicio, et pane hordeaceo, et cinere in tertiu parte admixto : aquamque potare consuevit. Nocte vero media surgens in aquam frigidam se immerisit, et nihil de alieno sumens, proprio labore vitam duxit. Sanctus autem Calocus filius ejus, Abbas Namcarbanensis effectus, ipsam saepe visitans confortabat, asserens non inchoantibus coronam esse promissam, sed perseverantibus in honore. Gundleus autem pro ariditate monticuli orationes ad Deum fundens, aridam terram baculi cuspe tangens, fontem in eodem loco perlucidum et jugiter decurrentem manare fecit.

3 Appropinquante autem termino vite suæ misit ad Dubricium Laudanensem Episcopum et filium

suum Cadocum, ut eum visitare dignaretur. Qui cum eum confortasset, et ejus animam sacra Communionem munisset, migravit ad Dominum quarto Kalendas Aprilis. Et sepulto honorifice corpore ejus, turba Angelorum visitando circa locum sepulturæ ejus visa est ; et ægroti ejus suffragium implorantes, ab omni languore curati, Deum in Sancto suo glorificabant.

4 Griffinus autem Rex Venedociæ, a finibus Britannicæ per Regem Guilielmum seniore expulsus, et timens insidias, ad Orcades navigavit insulas, et congregatis viginti quatuor navibus rediens prædas multas egit. Cujus servi ecclesiam S. Gundlei infringentes, quidquid in ea pretiosum repertum est, raperunt. Et dum ad Orcades insulas redire vellent, videbant virum terribilem die ac nocte equitantum et persequentem illos. Et quanto remiges diligentius navem regebant ; tanto magis maris undæ retrudebant per transversum. Unaquaque proa ruebat in alteram, et tota classis præter naves duas exigentibus demeritis subversa est. Rex autem Griffinus rapinae conscius non erat ; sed cum suis sociis piratarum adventum expectabat in litore. Qui postea Regi Guilielmo pacificatus, mirabilia, quæ viderat, cum timetis enarravit.

5 Tempore S. Edwardi Regis a Haraldus Comes Wallensibus offensus, cum exercitu veniens, ubique combussit, et vastavit, nullique parcens, totum rapti quod invenit. Quidam autem Ecclesiam S. Gundlei sera fracta intrantes, omnia reperta raperunt. Cumque casei rapti incenderentur, intrinsecus sanguinei apparuerunt. Stupefactus ergo exercitus omnia quæ raperant, una cum oblationibus multis restituit.

6 Fur quidam quadam nocte ecclesiam B. Gundlei intrans, calicem et vestes sacras auferens, ad sua redire cepit. In itinere autem videbat mare sibi obvium fluctuans et supereminens contra vultum suum. Interim tandem revertebatur ex visa marina occupatione, donec remearet ad lmina ecclesie, et in ecclesiam intrans usque mane ibi permansit ; et comprehensus, per Episcopum Laudanensem a morte temporali liberatur.

a Colitur S. Edwardus Rex Confessor v Januarii, ad cujus Vitam in notis ad cap. 5 egimus ex Hovedeno et Ingulfo de precione ab Haroldo Comite congesta, quam Rex curavit pauperibus restitui.

D u m r e m i r a - c u l u s i t r e t .

P i r a t e o b e c c l e s i a m e j u s s p o t i a l a m s u b m e r g u n t u r :

E c a s e i v i a b l a t i s u n t s a n g u i n e i :

f u r n e q u i t a u f u g e r e .

G. H.

DE S. EUSTASIO
ARBATE LUXOVIENSI, ORDINIS S. COLUMBANI,
Commentarius prævius.

VIDE S. VASA - BIUM TOM I MART. PAG 874 C

Luxorum Ordinis Columbaniani archimonastrum, in Vasago monte et Sequanorum, et Lenconum confinio, sive, ut modo loquitur, in Comitatu Burgundicæ viciniam habuerit Lutharigiv, anno MXXX captum est a S. Columbano Ordinis Patriarcha extraxit : qui inde discedens anno MXXII versus Italiam, habuit proximis successores Abbates S. Eustasium, de quo hoc die agimus, et S. Wandelbertum, qui isti anni DCCXXV vita functo subrogatus per annos quadraginta præfuit, mortuus II Marti anni MXXV. At S. Columbanus, retracto Bobiui Italia monasterio, ad meliorem et æternam vitam migravit XXI Novembris anno DCCIV, cui successerunt S. Attala, cujus Vitam dedimus X Martii, tum S. Bertolphus, cui XIX dies Augusti sacer est, postea Bahulenus et fonsan Jonas, Vitarum et æternam vitam migravit variorum Sanctiorum scriptor. Sub his Abbatibus instituta plurima hujus Ordinis monasteria per Gallias, Belgium et Italiam. Nam, ut in Vita S. Frodeberti Abbatis legitur VIII Januarii, erat eo tempore prerenommatum Luxoviens ecclœsibium

in Gallicis regionibus pene singulare, tam in religione apice, quam etiam in perfectione doctrinæ. Quæ ex causa plurimi, quibus in utranvis partem proficiendi fervor merat, ad eundem locum certantibus studiis undique confluebant, qui postea inde discedentes secundum Regulam S. Columbani per varias regiones illustra monasteria erexerunt. Certe Lutru in Comitatu Burgundicæ monasterium, conditor, in habuit S. Decolum, Sorvi etiam et Helveti excolti a S. Gallo, gloriantur etiamnum se habere præclarum hujus cœnobium. Fecerunt ambo discipuli S. Columbani sub ipso Luxovi cum S. Eustasio instructi, Victam S. Derechi dedimus XVIII Januarii, de S. Gallo agenda XVI Octobris. Quo tempore Abbas Luxovio præerat S. Eustasius, plurima ejusdem Ordinis extracta fuerunt monasteria, quorum præcipua in Actis infra et adjectis Notationibus describuntur. Fecerunt dem S. Wandelberti illustres discipuli, viri sancti et variorum monasteriorum fundatores : ex his floruerunt supranominatus S. Frodebertus apud Trecentes

ANNO DCCXXV. XXIX MART.

EUSTASII IN CRECHIBIUM A SS. COLUMBANO EUSTASIO ET ALIIS :

et varia ejus exemplo erecta monasteria,

A in Campania, S. Theofridus apud Corbrienses in Piccardia, S. Germanus apud Ravacos in ditione Basilien-
lensi, cui suam originem debet Abbatia Grandis-val-
lensis, vulgo Munsterthal dicta. Acta horum Sancto-
rum delimus, Frodoberthi viii Januarii, Theofridi xxvi
eiusdem mensis, et S. Germani xxi Februarii. De plu-
ribus aliis toto hoc opere acturi. Regulam S. Co-
lumbani ex collectione, v. S. Benedicto Abbate Aun-
nonensi tempore Ludovici Pii Imperatoris facta, edidit
Lucas Holstenius: ex qua infra in Vita nonnulla lucra
proferantur.

Regula his
 scripta.

2 Acta SS. Columban, Eustasii, Attalæ, Bertulphi
 Abbatum, et S. Burgundoforæ, de qua infra in Actis
 xxiijus agitur, scripsit Jonas, qui Bobi sub Attalæ,
 Bertulphi et Bubaluo vixit monachus, et forsan huic,
 quia Abbas appellatur, successit, natione non Hibernus,
 sed Italus Segusii, vulgo Susæ, ad riuces Alpium et
 montis Cimsa motus: uti accuratè singula probantur x
 Martii ad Vitam S. Attalæ, et infra in his Actis con-
 firmantur. Esse eu perperam S. Bedæ attributa et
 huius operibus inserta ad eandem Vitam S. Attalæ os-
 tendimus. Alii reperit Savius in codicibus manu era-
 ratis, quæ ipse plerisque locis stylo mutato edidit: et
 una privilegia plura datus ex MSS. Bertiniano et

B Treprensii S. Marimini, quæ etiam ex MS. Ultrajec-
 tino S. Sabatiani habemus, sed passim contracta. Sunt
 hæc Acta bipartita, quorum præfatio seu pars prior est
 ducentis aut pluribus post ætatem Jonæ annis non usque
 variis mendis collecta, aut certe ex Vita S. Columbanii
 desumpta: ut ex Notationibus ad punctus liquido con-
 stat. Altera pars seu Vita in tria capita a nobis distinc-
 ta, ab ipso Jonæ post Vitam SS. Columbanii et Attalæ
 descripta est. Qui ultimam Saviæ editionem procuravit,
 venientia priorem partem ab ipso Saviæ ante in lucem
 prælatam, ut loca Vitæ ab Jonæ descripta, edidit illam,
 quæ apud Bedam reperiebatur, sed etiam olim in ultimam
 styliam deformata. Quæ tertio judicariimus indicanda.

Corpus
 Wargavillæ.

3 Corpus S. Eustasii Wargavillæ in Lotharingia,
 in Abbatia sanctimonachum Ordinis S. Benedicti in
 diocesi Metensi, prope Dierzam oppidum apud salutaris
 percellere. Est natum ad reliquias S. Eustasii magnus
 adventant: in consuetus, quod huius Sancti virtus ex-
 tendit in expellendis daemonibus ab euerigimentorum cor-
 poribus et amentibus sanantibus, et solennis epus, ut præci-
 pui Patroni, veneratio religiosa cultu ibidem habetur.

Cultus
 iacer.

4 Nomen S. Eustasii Abbatii inscriptum est variis
 antiquis MSS. Martyrologis, quorum aliqua addunt
 eum discipulum S. Columbanii fuisse. Ado Episcopus
 Vinnensis hoc cum elogio honorat et primo loco: De-
 positus S. Eustasii Abbatii, discipuli S. Columbanii,
 qui Pater forme sexcentorum exiit monachorum,
 et vite sanctitate conspicuus, etiam miraculis cla-
 rant. Eodem leguntur in Bedæ reno et eius MSS.
 sub nomine Bedæ, licet in genuino Bedæ nulla ejus
 mentione fiat, uti neque in Usuardo MS. S. Germani de
 Partis. Interim in aliis, usque antiquissimis codicibus
 Usuardi, eadem habentur, eademque leguntur in Usuar-
 do ab Grecum, Mabam et aliis edita. In nonnullis co-
 dicibus hoc sexcentarum dicitur ducentorum Pater
 monachorum. Utinamque sub dubio allegatur in MS.
 Flavaro, Notherus Adoni consentit, addita Burgundiæ
 nomine, uti alibi Luxoviæ monasterii, pro quo Bel-
 linus in utraque editione perperam habet Langlunen-
 sis monasterii, et Petrus de Natalibus lib. 4 cap. 11
 Langlunensis monasterii. Galesinus priora habet, sed
 parva mutata phrasii et contractus Martyrologis. Fel-
 icinus et Camillus parva alia ex Actis addunt, Adonis
 verba repetantur in hiberno Martyrologio Romano.
 Longjova curam præferunt Sausanias in Martyrologio
 Gallicano, Matthæus Roderus tom 2 Bavarie Sanctæ,
 Mirvus in Fostis Belgicæ et Burgundicæ, Vincentus
 Belluacensis lib. 23 Speculi Historialis cap. 20.

5 Quia Luxoviense monasterium, ut observant

Sanmarthani, relicta Regula S. Columbanii, post ali-
 quot a sua funditione secula, ad Ordinem S. Benedicti
 translatum est, inter suos passim S. Eustasium annu-
 rant Benedictum cum Trithemio lib. 3 de Viris illustribus
 Ordinis S. Benedicti cap. 70. Monasticis etiam suis
 Martyrologis inscripserunt ad hunc diem Wion, Me-
 narâus, Dorganus, Bucclianus, et ad xi Octobris, auc-
 tor Kalendarum Sanctorum Ordinis S. Benedicti, se-
 cutus Petrus de Natalibus, qui iterum, ratius alium
 esse, lib. 9 cap. 2 asserit v Idus Octobris obiisse,
 Dempsterus ul hunc diem in Martyrologio Scotico ista
 habet: Luxovii Eustasii Abbatii, qui e Scotia S.
 Columbanum secutus, in Burgundia beato sine quie-
 vit. At Burgundum fuisse S. Eustasium max ex Actis
 constabit, Conchelinus hunc Commentarium cum disti-
 ctu hoc Handelberti:

Eustasius quarta virtutis laude coruseat,
 Abba Columbano nituit qui rite Magistro.

VITÆ PREFATIO

Auctore anonymo ex MSS.

Scripturus vitam S. Eustasii Abbatii Luxoviensis
 monasterii, habitacem ejus invoco Spiritum sanc-
 tum, ut, qui illi virtutes largitus est, mihi ad nar-
 randas eas sermonem tribuat, ut facta dictis exie-
 quantur. Sub h. Mauritio et Fogasio Imperatoribus,
 quo tempore Romana Ecclesie Lxxix c Honorius
 Pontifex clarus habebatur, nec non et d Clotharius,
 Hilperici filius, strenue Francos regebat. Per idem
 vero temporis fuerunt religiosissimi viri, discipuli
 almi Patris Columbanii, e Attalæ et Eustasius, quo-
 rum primus Bobienses, secundus Luxoviensis cœ-
 nobii ejus successores extiterant, qui magistri in-
 stituta suis alumnis servanda tradiderunt. In princi-
 pio narrationis nostræ exemplum honorum omnium
 sumamus Eustasium, in quem sufficit religiosus ac
 Deo devotas mentes ad virtutum culmen erigere, et
 ad perfectionis fastigia coneritare. Cumque ergo ve-
 nerabilis Columbanus f. vigesimo anno post incola-
 tum eremi Luxovium reliquisset in supradicto cœ-
 nobio venerandus Eustasius q. Pater suffectus est.
 Huius post magistrum virtutes claræ fulserunt ex
 Burgundionum genere, h. nobilis natione, sed nobi-
 lior sanctitate, per vestigia Magistri secutus. Ad
 ejus sumam plebs unquam corpis concurrere, et se
 cultui religionis dicare: ita ut non parva congrega-
 tione monachorum adunata, illie etiam cum i sex-
 centis ferme monachis conversare videretur in Dei
 laudibus, uno regule spiritu, superna inspiratione
 commoti ad laudem omnipotentis Dei, pium exhibe-
 rent simulatum. Ipse autem venerabilis Pater
 erat multe abstinentiæ et multarum vigiliarum,
 cui quotidiano jejunio maceratum corpus erat, et
 orandi assiduitas magna die ac nocte. Erat etiam in
 illo sollicitudo omnium ecclesiarum, interveniendi
 etiam magna assiduitas et constantia. In rebus etiam
 divinis implendis fortissimus: sollicitus vero in pere-
 grinis et pauperibus, erat enim gaudens cum gau-
 dentibus, et fletus cum flentibus. Siquidem quies-
 cunquo illi aliquis ole percipiendam poenitentiam
 lapsus suos confessus esset, ita flebat, ut et illum
 flere compelleret. Causas autem criminum, quas
 illi confitebantur, nulli nisi Domino soli, apud quem
 intercedebat, loquebatur, bonum relinquens exem-
 plum posteris Sacerdotibus, ut interesseores magis
 apud Deum sint, quam necessitatores apud homines.
 Nam et secundum Apostolum circa hujusmodi ho-
 minem conformanda caritas est, quia ipse sui ac-
 cusator est, nec expectat accusatorem, sed præve-
 nit, ut confitendo suam abluat delictum. Humiliet
 etiam animam suam, sicut David sanctus, qui post-
 quam audivit a Propheta, Dimissum est peccatum
 tuum

D
 etiam apud
 Benedictinos.

a

b

c

d

S. Columbanii
 discipulus,

e

et succedit
 Abba Luxo-
 viensis:

f

origines
 Burgundia,

g

h

p
 in tribus
 e cornata.

moderatus
 erga delin-
 quentes:

2 Corint 2

2 Reg 12
 tuum

A tuum; humilior factus est in emendatione peccati, ita ut cinerem sicut panem manducaret, et potum suum cum fletu misceret. Erat itaque jam dictus vir temperatus in omnibus, in discretione precipuus: refuldabat amor, et timor in subditis, refolebat doctrina discipulis. Labentia cuncta ejus animo subter erant. Nullus juxta eum vel morore tenebatur, neque nimia lecitia extollebatur. Nec operam declinabat scribendi propria manu libros, nisi cum aliqua infirmitate corpus ejus detineretur. Erat autem ei consueta exhortatio, vel predicatio ad condiscipulos suos, ut meminerint Sanctorum Patrum, qui per mortificationem carnis et contemptum presentis vite regna celorum adepti sunt. Quapropter Fratres mei, inquit, optimum in istis certamen: magis ac magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis. Monachorum autem opus illud est precipuum, ut orationem parum offerant Deo, nihil habentes in conscientia reprehensibile sicut Dominus dixit in Evangelio: Cum steteritis ad orationem, remitte Fratribus vestris si quid habetis contra eos ex cordibus vestris: nisi enim remiseritis fratribus vestris, nec vobis remittet Pater vester qui in caelis est.

suos adhorta-
tur ad virtu-
tem :

Maub 11

a Chlothario
Rege iubetur
ad S. Colum-
banum.

B Interea memoratus Chlotharius, viri Dei Columbari propheticam effectum in se fuisse impletum cernens, venerabilem Eustasium, qui ejus in loco Luxoviense monasterium regebat, ad se venire imperat: quem pio affamine rogat, ut sibi cum supplemento publico legationem fungere curet: sociosque, quos vellet, nobilium virorum haberet, qui sui vadimonii arbitri essent, post B. Columbanum pergerent, quocumque reperissent in loco, eleganti suasu ad se venire hortarentur. Perrexit itaque venerabilis discipulus, Magistri vestigia prosecutus. Qui cum ad eum venisset, Clotharii verba depromit. Viso ergo Eustasio B. Columbanus gavisus recepti muneris aditu gratulatur: retentumque penes se tantisper, hortatur ut sui laboris remineretur, cohortem Fratrum discipline habens erudiret, multorumque collegio Christi plebem adunaret, suisque institutis educaret. Dimissum post hac ad Clotharium remeare jubet, talibusque responsis regis mulcere imperat aures, se retro repere nullatenus ratum duraret, tantummodo posceret, ut sodales suos, qui Luxovium incolabant regi administrato ac praesidio foveret, literas castigationum affamine plenas Regi dirigit. Quod gratissimum munus Rex volut pignus federis viri Dei ovans recepit. Nec ejus petitioni oblivionis noxam praepouit, omni praesidio supra dictum monasterium munire studeat annis censibus ditat, terminos undique prout voluntas venerabilis Eustasii erat, auget, omnique conatu ad auxilium inibi habitantium ob viri Dei amorem intendit.

ii novius
Papae
Ch'lo harius
R. x

S. Al'ina

Micus Ep.
Lingon.

monachi
Luxovi quot.

a Hae eisdem verbis, mutato solum nomine, dicta sunt a S. Hieronymo in Prologo ad vitam S. Hilarii 2 Octobris. — b Imperator Mauritius ob anno 582, occisus 27 Novembri feria 3 anno 602 cum jam Phocas, hic Fugasius in MS. Ultrajectino 82250, cepisset imperium interfectus anno 640. — c Honorius XXIII Pontifex consecratus die Martis 7 Novemb. anno 1222, mortuus 13 Octobris anno 1255. Quam procal ista distant a tempore Mauritii et Phocas? Apud Sacerdotem substitutus Gregorius omnino novem Pontificum sedit usque anno 590, vita factus anno 603. — d Chlotharius patri suo Chelperico Regi Saessoniensi successit anno 583, et quod hoc spectat, factus monarcha Francorum et Rex Burgundorum anno 613, cum aetate Mauritijs aut Phocas nec S. Gregorius viveret. — e S. Al'ina ut ex ejus Vita per Janum X Marti data constat, non venit ad S. Columbanum tempore S. Gregorii Papae neque Mauritii imperatoris neque forte Phocas. Verbe haec sunt impetite composita. — f Haec verba habentur in Vita S. Columbari recum eo tempore, ut addit Jonas, venerabilis vir, qui postea in eodem monasterio Pater exiit, Eustasius, discipulus et minister sancti viri, violenter avellitur, infundente super eum Mutho avunculo ejus, qui Lingonice Ecclesiae Pontifex erat. Annus tunc erat 640, ut ex subjuneta praedictione de successione Chlotharii liquet. — g Imo incunna post anno 612 post necem Theoderberti Regis. — h In Vita S. Valerici Abbatis, dicitur B. Eustasius et generis et moerum nobilitate venerabilis. — i In eadem Vita dicitur S. Columbanus Luxovii moratus, ducentorum et viginti plus minus monachorum Pater. In Vita S. Descoli Abbatis Lutrensis 18 Januarii num

9 dicuntur sub S. Columbano trecenti et eo amplius monachi fuisse. Sexcenti sub S. Eustasio in supra relatu Martyrologus etiam referuntur. — k Sequentia omnia verborum continentur in fine Vita S. Columbari

D
ACTET JONA
CO.EVO

VITA

Auctore Jona coaero ex MSS.

CAPUT I.

SS. Burgundofora, Salaberga, et Agilius sanati Evangelium variis praedicatum.

Igitur venerabilis Eustasius, reversus, ut a supra diximus, a B. Columbano ab Italia, paterno affectu et a quo jure subditas monachorum recepit carervas. Evenit, ut pro communi necessitate ad Regem Chlotharium pergeret, qui eo tempore in ultimis Galliae finibus, Oceano mari vicinis, inhabitabat. Fuit ergo aperti itineris via per saltum pagumque b Brigevim; perventumque est ad quamdam villam c Chagnerici, quo dudum nomine Magister paulisper amoverat ville vocabulum, cum antea villa d Pipiusi diceretur, distans ab urbe Melodorum creiter milibus duobus. Ibi tunc e Chagnericus cum conjuge sua, Leodegunda nomine, Christiana et sane mentis femina, morabatur. Hujus filium f Chagnaldum, ejus superius fecimus mentionem, sermum habebat. Viso itaque Eustasio, Chagnericus mirro gaudio recepit eum, eratque simul cum patre et matre eorum filia g Burgundofora, quam ut superius diximus, B. Columbanus Domino sacraverat. Quam pater cum jam desponsasset, dolore oculorum percussa, et febrim igne succensa est, ut vix h ab his reddi crederetur. Hanc in extremis anhelitibus positam videns Eustasius, patrem increpat, dicens sua noxae esse, quod haec tantis iteretur pennis, qui viri Dei interdictum violare vellet. At ille dissimulans, Utriam, inquit, sospitati reddetur et divinis obsequiis, non se talibus votis obstore debere ait.

a
S. Eustasius
ad Chagne-
ricum

b

c

d

e

f

g
e usque filium
S. Burgundo-
forae Deo
dicato.

h
ex can et
yrum, quod
conelu esse t
desponsata,
k

2 Accedens itaque ad stratum puella, seiscitabatur, si suae fuerit assertionis, quod contra C. Columbari interdictum post vota coelestia rursus iteraret terrena. Adest puella, detestaturque se talibus votis nunquam paruisse, ut terrenis commutarentur: sed paratam fuisse beati viri parere proconio: seque ut praeterita vidisse nocte similem figura virum, quae tunc esset, qui oculorum suorum lumen redderet, vocemque simul audisset dixerent: Quocumque hic vir tibi dixerit, fac, et sanaberis. Infer ergo, Pater, auribus meis, inquit, quae mihi sint custodienda, et tuis orationibus pelle dolorem a Domino illatum. Prostratus itaque humo cum lacrymis venerandus vir, Dominum postulabat, ut pollicitum munus infunderet: surgensque Crucem super oculos exprimit: et manu oculos palpando Domini auxilium adesse deplorat. Protinus auxilium Domini secutum est, humo redditur, febrim ignis fugatur: redditaque sospitati, mater commendat, donec a Chlothario Rege, quo in hoc arripuerat reliens, religiosus cum vestibus subdit.

desiderantem
Deo adherere,

sanat

3 Cum autem pater cerneret sospitati suam si iam redditam, spatio tradi deberit pollicitatione praestata, caecam oblivionis foveam illi inferens. Quo puella comperto, quaesivit unius solalis consilium, cum qua fugam inire queat. Cumque illa assensum praebuisset, felici fuga clam arrepta, elapso ad basilicam S. Petri Apostolorum Principis pervenerunt. Quo comperto, pater post eas furens unctis dirigit, perorisque jubet, ut apprehensio illum crudeliter perimant Pergentes pueri simibus ecclesiae puellam receptam reperiunt, paulisperque morati, ut ira genitoris frangatur, comminantur puellae mortis periculum. At illa, Si, inquit, mortem me formidare putatis, in hoc ecclesiae pavimento probate.

deriva te
rubat, fugo
chipsa,

mort paralam,
liberal habito
monastico
indui curat.

Ob

A Ob talem etenim causam ovans mortem recipio pro eo, qui pro me non indignatus est mori. Nec mora: Eustasius remeavit, puellam a custodia liberat, patrem terribiliter increpat, religionis vestem per Pontificem urbis illius, i Gimdaaldum nomine, illi induit, sacratanisque salutaribus monitis imbuat i monasterium Christi Virginum supra paternum solum inter fluvios Mugam et Albam aedificat, fratresque qui aedificandi curam habebant deputat, scilicet germanum puellae Chagnaldum et Waldebertum. Sed quae ejus postea facta fuerint i, si vita comes fuerit, prosequi nitimur.

B Reversus ergo venerabilis vir Eustasius ad Luxovium, Magistri praecipuum implere parat i gentes quae vicinae erant, fidei pabulo alerentur. Progressus ergo m Waraseos praedicat. Quorum alii idololatriam cultibus dediti alii n Photini vel Bonosi errore maculati erant. Hos ad fidem convertens, ad Bojos qui nunc a Bajoarni vocantur tetendit, eosque multo labore imbutos, fideique lineamento correctos plurimos eorum ad fidem convertit. Ubi cum aliquanti per moratus fuisset, dimisit ibi sagaces viros, qui coepit laboris in studiole-ervirent: ipse vero ad Luxovium remeare studebat.

B Cum ergo iter caperet, venit ad quemdam virum nomine p Gundonum, qui eo tempore ad villam, quam Musam vocant ob amnem in loco fluentem, morabatur. Is ergo cum voluisset Eustasium, dedit gratissimum munus, ovans in domum suam recepit. Ingressus ergo Eustasius domum praemissa benedictione poscit, ut liberos, quos habet, representet. Ille obediens duos bonae indolis liberos praesentavit. Est, inquit, S. Eustasius tibi adhuc proles. Ille fateatur praeter unam filiam luminibus orbatam, nomine Salabergam se amplius non habere. Quam cum vidisset, sceleratius dixit, utrum juvenilibus animis ad cultum divini timoris aspiraret. Quae affata, ut tenera et veritaetas, ut se paratam esse sacris praeconiis obtemperare. Dedit ergo illi operam, duos per dies jejuni corpus conferre, mentem fidei armare: et tunc super oculos benedictionis oleum effudit, meruitque tandem per interventum S. Eustasii cecitas lumen habere. Redintegravit ergo divina pietas interventu famuli sui ita luminibus damna, ut haec, quae lumen receperat, post divina munera uberius ad cultum timoris Dei aspiceret. Quae verum adhuc superest et divinis obsequiis dedita, non solum quoque suae utilitati, sed et aliis praevideat opportuna.

C Qui cum progressus inde coeptum iter perageret, quemdam Fratrem, Agilum nomine, qui modo Resbacensis canobii Praesul existit, vehemens febrium ignis corripit. Quem Eustasius attingit, interventuque orationis sanavit, ac pristinae salutem suspiratis reddidit.

C Deinde pervenit ad supradictum canobium, et ibi tam plebem interius quam vicinos populos ad Christianum vigorem excitare studet, multosque eorum ad penitentiae medicamenta pertraxit. Fuit namque ejus studium, ut multos sua familia erudiret. Nam multi eorum postea ecclesiarum Praesules extiterunt, quorum haec nomina sunt: Chagnaldus i Lugduno Clavato Episcopus, u Achilus Veromandorum et Noviomensis ac Tornacensis Episcopus, Raelmarus x Augustulani et Basiliæ Episcopus, Audomarus y Bomoniae Tornacensis oppidi Episcopus fuit.

C In Vita S. Columbae, cui numerabantur Vita SS. Vitalis et Eustasii — b MSS. Altagert et Bretha. et Vita apud Bedam Brietium, cuius Guadulus Bria. — c In Changy, ad matronam flavianam supra Melhan, hic Melosorum dictum — d MS. Altagert Piphanstera, alibi Pipsetum et Piphanstera. — e In Vita S. Columbae — Chagnostus vir nobilis, Theodeberti Regis conviva, vir sapiens, et consiliis regis gratus, et nobilitatis sapientia vultus. — f Chagnaldus, qui minister viri Dei Columbae in officio Clericatus puer a patre Deo devotus quondam fuerat. Haec auctor Vita S. Faronis frater ejus, Episcopi

Meldensis 28 Octobris. — g Colitur S. Burgundofora 3 Aprilis, cujus vitam scripsit idem Jonas, quam infra adolescentiae annis benedicens Columbanus, Domino vivit, ut in hujus Vita idem Jonas. — h Svarus et MS. Berlin Superis reddi, quid sit ab his libera legendum. — i In Vita S. Faronis dicitur Gundobaldus urbis Meldensis Antistes. Subscripsit Gundobaldus Meldensis. Conrado Bremensi sub Sannato Archiepiscopo anno 624 aut sequente. — k Eucharicum oleum dictum, nunc S. Patre sine Burgundofore monasterium, hujus sancta testamentum, factum anno 5. Ingoberti Rex, Christi 633 edulerunt Saumurthano tomo 4 Gallie Christiana. — l Additur in MSS. citatis et apud Surium Qui ei postea successit, ut regulam docerant, dixerunt. Fuit S. Waldebertus seu Walbertus successore S. Eustasii, et praefuit per annos 40, et decessit 2 Mart. Interim Auctor Vita S. Faronis ita scripsit: Waldebertus, qui successor felix istius Gundobaldi, haec in urbe claruit: Quae ad hujus vitam vixit accuratius examinandam, quam alius etiam Walbertus Comes Ahenus cum illo nunc idemque habetur. Non etiam dicitur fuisse S. Burgundofora, quod passim alii adjuverunt. — m In Vita S. Salabergae haec omnia etiam narruntur et dicuntur Waraseos partem Segnanorum provinciae et Buxi omnis fluenta ex utraque ripa incoluisse. Est enipit Segnanorum Versantia, ad Durum seu Tubum fluvium. — n Sculo Christi 4 rixerunt Philinus, satis aetas, et Bonosus Episcopus Nantianus in Dacia, qui Pauli Samosatani haeresim amplexi, docuerunt Christianam tantum adoptione esse filium Dei. Contra hanc haeresim plurimum dixerunt S. Aratus Episcopus Trajaneus sub antiquis Regibus Burgundorum. Vita dictum 5 Februario ad ejus ratam § 3. — o In MSS. dicuntur etiam huc, ut in Vita S. Salabergae forsitan culpa amissionem p. In eadem Vita haec narruntur, diciturque Gundonus, vir illusterrimus, opulus et divitis opulentus, tanquam secundum seridum dignitatem praefectus, ex aulicis regibus: qui eo tempore manebat apud villam, Musam nomine, ob amnem eo fluentem. An jam Absomum? De hoc egimus ad vitam S. Victoris Martyris 9 Februario. — s Colitur Salaberga, in MSS. etiam Salaberga dicta, 20 Septembri, cujus cecitas decepta athen in ejus Vita habetur. — t Colitur 30 Augusti S. Agilus, sive Agilus, primus Abbas Resbacensis in Brugens saltu ad Motcomam fluvium, in cujus Vita MS. haec late describuntur. Huc successit S. Philibertus dicitur primus Abbas Graciacensis. colitur 20 Augusti. — u Lugdunum-Clavatum dicitur communis vocabulo Laudunum. Interfuit memoratus supra Chagnaldus iudicatus ante Concilio Bremensi. Apud Surium hujus est Lugdunum unde perperam Lugdunensis Archiepiscopus creditur Colitur 6 Septembri. — v S. Aicharius est factus sacris inscriptus ad 27 Novembrii. Qui Siles et Veromandis transiit ad Noviomum, eoque dia unita Ecclesiae Tornacensis, hinc triplex Sedes in hinc dicitur. — x Raelmarus creditur Augustuloduna migrasse Austram. — y S. Audomarus colitur 9 Septemb.

CAPUT II.

Calumniae Ordini ab Agrestino impostore illatae, a S. Eustasio refutatae.

Cumque jam haberetur ab omnibus gratus, ut nullus se B. Columbanum perdidisse gementet, qui ejus doctrinis imbutus fuisset, praesertim enim cernerent in discipulo Magistri instituta manere, atque cum esset ab hominibus honoratus, et omnium Francorum Procum honore fulciretur: exarsit more solito lividus adversus Sanctorum linam a chelydrus, exentatque similis matris noyem Cain, fratrum inimicum, qui zelo velit eum extinguere, vel etiam novum proditorem, qui Magistri dicta scinderet et collidendo solida ad fragiles turbatum aures, fragilem mentem accommodaret. Exhortatur namque unum e subditis, b Agrestinum nomine, qui quondam Theoderici Regis Notarius fuit, et quadam compunctione cordis tactus, omnia quae possederat relinquens, et ad Luxovium veniens, se et sua omnia supradicto Patri tradiderat. Quae ut cuncta replicem, vel per religionis speciem in monasterio gestarat, post e commutationem, postulat ut gentium esse praedicat e permittetur. Item vir sanctus dim oligurgis mirepait, illum se non debere ad tale opus idoneum, rident adhuc in religione, deputare: et illum dignum esse omnibus ecclesiasticis d phaleramentis decoratum esse diceret qui ad tale opus ceuseatur. Jeremias etenim Dominum electione premissus, se dignum denegat, dicens . A. a, a, Domino Deus, ecce egarmer, et nescio loqui, Moyses electus a Domino, se tardum lingua testatur. His dictis cum nihil proficeret, quem tenere non potuit, ire sinit. Qui cum ad Bajoarnes tendens veniret, ibi paululum moratus est, et nullum fructum exereens, velut alta platani, garrula verborum folia tremulas quatit ad aures, dum fructuum copiam nescit.

C Deinde vero ad Aquileiam pertransiit, e Aquileienses etenim desciscunt a communione Sedis Apostolicae

S. Salabergam caram oleo sacro illuminat,

drin Christo dicitur e

Aptum Jehre libent,

e. eternis et m. machos m. truit,

t multos ex his de m. Episcopus. u x y

Chagnericus Chagnoaldus

D S Burgunde-
fora

Gundobaldus
Ep. Melden,

S. Waldebertus
Ab.

Maraxei

Bonosus
harsis

Gundonius

S. Agilus

Laudunum

S. Aicharius

Omnibus
gratus,

a

b
F
patitur ca-
lumnias
Agrestini,

c
h. ex notario
Regis mona-
chus.

d
ut Gentium
heret pra di-
calor
Jerem 4
Exod. 3

discidit in
Bajoarnes,

e

Aquileia

Matth. 16

Schismatis adhaerel :

conatur per- scribere S. Attilam epistolam f

et S. Eustasium alloquitur :

appropinat regulam S. Columbani :

4

et S. Eustasii doctrinam :

A in Synodo Matisconense discussam :

i

suavia objicit,

A

A stolicæ (de qua Dominus in Evangelio ad beatum Apostolorum Principem Petrum loquitur : Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam et portæ inferi non prævalebunt adversus eam) ob trium Capitulorum dissensionem, ex qua discordiæ in longum incrementa manarunt : quod præsentis operi non est inserendum. Itaque veniens ad Aquileiam, socius statim schismatis effectus, Romanæ Sedis a communione sejunctus ac divisus est, totius orbis communionem, quicumque Romanæ Sedi jungerentur, damnans, et in sola Aquileia orthodoxam fidem retineri docens. Quo schismate imbutus, epistolam venenosam increpationibus plenam ad B. Attilam per Aureum, Adalvaldi Regis Longobardorum Notarium, dirigit. Quam B. f. Attala perfectam ridiculo habitam mihi tradidit servandam : quamque per multorum annorum spatia abditam habui, et postea mea negligentia perdidit; nec alius utique qui libet eam, sed ipse proprio stylo scripserat. Directa itaque ad B. Attilam tali epistola, ipse ad Luxovium properat, Eustasium schismatis aculeis tentat, si sanam mentem sua vesania corrumpere queat. Quo venerandus vir comperto, diu paternis affaminibus errantem monet : sed postquam salutaribus monitis mentem peste corruptam et salubri antidoto curare nequiverat; a suo ac suorum collegio illum segregavit.

B 10 Refutatus ergo ab Eustasio, se huc illicque demergit, ut nonnullos hujus assentationis fautores facere queat. Sed cum nihil ejus imperitia facere quiverat, B. Columbani religionem offendit, adversus Regulam ejus livido dente garriens, ac velut venenosa sus grunniens, per quos potuit, parilitatis suæ similes, murmur excitavit, annuente sibi Abbelino g Genevensis urbis Episcopo, qui consanguinitate sibi proximus fuerat. Is itaque vicinos undique Episcopos sibi jungere, ac in Agrestini auxilium omni studio trahere visus est ita, ut Regem Chlotarium tentarent, si eorum partis assentator futurus esset. Ille vero sciens et cognitam experimento habens B. Columbani sanctitatem et discipulorum doctrinam, adversus sanctam doctrinam grunniens tentat redarguere responsis. Cumque nihil profecisset, statuit ut Synodali examinatione probaretur, non ambigens de B. Eustasii auctoritate et doctrina, quod omnes adversantes sanctæ Regulæ prudentia et facilitate, administrante Spiritu sancto, superaret. Emanante ergo regali auctoritate, multi Burgundiæ Episcopi in suburbano h Matisconensis urbis conveniunt: inter quos maximus residebat hæreticus, qui illam maxime Synodum fieri urgebat; i Warnacharius, qui erat Eustasii adversarius. Sed prævaluit Eustasii deprecatio, ut, qui auctor miseræ intentionis et assentator fieri vellet, correptus a Domino per eum omnium vires frangerentur. Prædicto ergo et statuto die, quando adversus Eustasium altercatio oriretur, ipse morte præventus interit. Fractis ergo in eo Agrestianæ partis viribus, turbantur et sciscitantur omnes Agrestinum quæ adversus Regulam B. Columbani vel venerabilem Eustasium objiceret. At ille tremantibus labiis, et nihil auctoritatis vel elucubrati eloquii habens, ait, superflua quedam et canonicæ institutioni contraria eorum studiis teneri. Cumque illi urgerent tandem criminis causam depromit se suæ Regulæ habere, k cochleam, quam lamberent, crebro Cruce signari; et l in ingressu cujuslibet domus intra cœnobium, tam introiens quam egrediens, benedictionem postulari. Cumque ille nihil dignum Synodalibus dissertationibus objiceret. Aha inquit, ostendat, si habeat, quæ opponat. At ille prorumpit, se scire, Columbanum a ceterorum more discedere, et, ipsa Missarum solennia multiplicatione orationum vel collectarum celebrare, et mul-

ta alia superflua : quæ auditores, acsi hæresi tradita, execrari deberent.

11 Auditore autem Eustasius hæreseon nomine se vel suos notari cum Magistro, prævenit, dicens : Vos, o decus Sacerdotii, probare debetis, qui in ecclesiis veritatis ac justitiæ seminarint disturbia, et qui veritati ac religioni aliena tradant : quidquid enim a norma veri tramitis dissentit, extra corpus Ecclesiæ haberi debet. Vestrum est discernere objecta, an sint a Scripturarum serie aliena. At ille ait : tuo ore nosse volumus, quod dignum ex hoc in responsis reddas. Ille vero econtra. Nequaquam, inquit, reor contrarium esse religioni, si cochlea, quam Christianus lambit, vel quodcumque vas aut poculum Crucis signo munitur, cum per signi adventum Domini pellicit pestis adversantis inimici. Introeunte vero monacho cellulam, vel exeunte, benedictione Domini armari ratum duco, juxta Psalmistæ vocem dicentis : Dominus custodit te ab omni malo, custodiat animam tuam Dominus. Dominus custodiat introitum tuum et exitum tuum et hoc nunc et usque in sæculum. Licet hoc ad nunquam Christianum refertur, ut gratia baptismi per fidem in Ecclesia introiens servetur, et usque ad finem perseverantiæ vigore salvetur et tamen de quotidiano motu, sive ingressu vel egressu, vel progressu, nunquamque Christianum signo Crucis armari vel benedictione sodalium roborari, fas duco. m Multiplicationem vero orationum in sacris Officiis credo proficere omnibus Ecclesiis. Cum enim plus Dominus queritur, plus invenitur : et cum uberius oratione pulsatur, uberius misericordiam largitur. Nihil enim plus aliud desudare debemus, quam orationi incumbere. Sic enim a Domino sub Apostolorum numero hortamur : Vigilate et orate, ne intretis intentionem. Sic etiam et Apostolus sine intermissione nos orare rogat : sic omnes Scripturarum sacrarum sententia jubet clamare, ut qui negligit, neglectus et abscessus a Christi membris abiciatur. Nihil enim tam utile tamque salubre, quam Creatorem multiplicatione precum et assiduitate orationum pulsare.

12 His et horum similibus responsis confusus Agrestinus, attulit garrulitatis noxam calumniator, narrans n capitis comam aliter præcidi, alium characterem exprimi, et ab omnium more dissentire. Comperendanti microloga et frivola o callulanti, Eustasius sagax, ut erat virtute patientiæ cooperatus, respondit : In horum, inquit, præsentia Sacerdotum, te ego ejus discipulus et successor, cujus tu disciplinam et instituta damnas, ad divinum judicium eum eo intra præsentis anni circulum censaturum invito, ut justis iudicis examine sentias, cujus famulum tuis detractio-nibus maculare procuras. His dictis mentes quorundam qui Agrestinæ partis fautores erant percussit, hortanturque omnes ut pacis nexu corda jungeret, et ut iste præsumpte temeritatis audaciam tolleret, et ille paterno affectu labentem piis correptionibus foveret. Ad quod Eustasius : Vestris libens satisfacerem, inquit, precibus, si misera mens duritiam vecordiæ molliret, et correctis cauterio morbis vel antidoto visceribus dejectis, redux ad salutifera remeare nitatur. Cogentibus ergo cunctis, Agrestinus simulatam pacem postulat, quod postea actis deprompsit. Eustasius mitis animi, cui virtutum mens conscia, flexus suavis poscentum, pacem tribuit et pacis osculum illi porrexit. Attamen Agrestinus manifestam vesaniam verecundiæ metu retulit, et sic non tamen omnibus a malis abscessit.

a Chelydrus est e genere serpentum, hic pro diabolo accipitur. — h MS Ultra et Suetio Agrestius — c Surtus Ilentiam — d Idem ornamentis. Sed ea voce utitur Jonas in Actis S. Attale. — e De schismate Aquileiensium ob defensionem Trium Capitulorum scripsit Symon, et potissimum ad Vitam S. Ingeniuni Sabionensis Episcopi 16 Februarii. f Adalvaldus Agilulpho patri circa anno 614 successit, et duodecim annis regnavit. de quo

D

a S. Eustasio rejecta,

docente bnum esse Crucis signo muniti :

Psal 120

E

precesque multiplicari m

Matth 26

t Thess. 8

n ob notam calum niam ad judicium heri provocatus, o

F

incem ficle petiit.

Tri-a Capitula

A *Paulus Diaconus lib. 4 de Rebus Longobard. cap. 43 et 44. — g*
Molt' exarum hancensis, neque erat Genoa urbs dignior in ditione
Chlotharii Regis. — h *Malsco nota ad Ararum urbs, Cabilonensis, inter et Lugdunum. — i* *Warmehorti nomen eo tempore frequens. Fuit namque Marimachus Major-dominus Chlotharii in Burgundia, quia regis 42 Christi 126 mortuus ut scribit Fredegarus cap. 54. — k* *Ita cap. 10 regis in Precedenti hactur. Qui non signaverit melle re: quod laudat, sex per-*
lassionibus emendare statuit. — l *Iudem: Egredi vel ingredi in ditionem, aut opus facere sine oratione et signo Crucis duodecim plaga. — m* *S. Brunardus in Vita S. Malachia asserit Luxovii sancti-habitibus sibi vicissim claris continuata solennia ditionum, ita ut ne momentum quidem diei ac noctis vacaret a laudibus. — n* *De copula tonsion' raris. mariae apud Hibernas, et Northumbrias illius aii monachos sapus cyrius, postquam 20 Martii ad vitam S. Vithberti. — Callulare effatice e verba antiqui Longobardicus formatum. et Callulare Teutonice dicitur Kallen, garrare, nisi forte legendum ut Callulare a Kallelen, quod jam alibi legitur et in praesenti sensu profusissime Teutonibus usurpatur.*

CAPUT III.

Alia maleficia Agrastini Vindicta hinc et adhaerentibus illata. Monasteria extracta. S. Eustasii obitus.

C *Co*epit deinde monasteria tentare, et sub specie discipuli pretium proditionis taxare. Ad quemdam namque virum venerabilem a Romariem veniens, qui primis nobilitatibus fuerat apud Theudbertum habitus, postque per Columbanum exemplum ac per Eustasii praedicationem motus, ad Luxovium veniens, monachice institutioni se subdidit: quo die sub regulari tenore vitam agente, postea Eustasio annuente, puellam h monasterium in suo proprio inseruit et regulam Columbanicam adhibendam indidit. Cumque jam multa religione polleret, ad eum Agrastinus pergit, seseque subditum atque obedientem simulat, simulque Amatum, quem ibi Eustasius ob imbuendam regulam praefecerat, molibus suggestionibus tentat. Nam eo tempore quibusdam neglectis, iam Amatus quam Romariens ab Eustasio objugati fuerant. Laesus ergo ut sensit, ut facilius exasperatas mentes suis assertionibus jungeret, stimulavit venenata verba sanas mentes recipere, et in contemptum regulam Columbanam atque obedientiam propagare. Pro dolor exitiabile vas ac lethifera imbutioe nuntiavit, sanas mentes insania diabulioe maculavit. Qui adhaerentibus institutis pristinis, rudibus comati sunt instrumens plebem doctrinis. Et elucto juxta Job *d* angine manu obstetricante divina, rursus zelo invidiae reducere non metuit.

14 Deinde ad Burgundiorum iter dirigit, ut eam suis stimulantibus, si valuisset, macularet, quem Christi Virgo non famine move, sed viri confidit responsione. Nam tu confutator veritatis, inquit, et novorum introductor argumentorum, ad hoc hinc accessisti, ut veneno tuo dulcia mella perfunderes, et vitalia alimenta lethali amaritudine commutares? Hoc tu detrahis, quorum ego virtutes semper agnovi, quorum doctrinam salutem recepi, ex quorum eruditione multos caelestia regna penetrasse comperi? Memnisse te velim Isaiae dictum: *Vae* qui dicit malum homini, et homini malum, et prorsus ab hac vesania festinus non recedit. Confutator ergo his Christi famulae responsis, et ad Romariem vel Amatum repedit, ut captam receptionis rugam contrahat.

15 Nec defuit eis ultio divina, cum ad hoc jam omnes aspirarent, ut contemptum pristinorum documentorum assentatores forent. Primum enim lupi, rabiei morbo detenti, duos ex his, qui fautores erant hujus assertionis, per intempestam noctem intra septa irruentes, morsibus laniarunt, atque in praedicta peste delictos miserabiliter morti traderunt. Alium vero, e Plarevum nomine, qui ad hunc discordiam fomitem vehementer aspirabat, demumna rabies pervasit atque ignobiliter morti tradidit: nam propria manu ipse laqueo se suspendit.

Sed cum haec ultio nequaquam fuit correctio delinquentium, protinus major secuta est: nam subito fulgur e caelo elapsum tanto fragore percussit locum, ecclesiam pervagator, subvertit tegumenta, plebem urit, exanimatam scilicet: ut praesens correptio, qua simplicitate nimia, praevemente caliditate jam permixta ignaviae, persuasioni assensum praebuerat, monstraret futuram debere fugere iram: mortuique sunt ad praesens plusquam viginti, ac deinde metu percultos paulatim monstravit, ut tunc ea ultione, sicut aiunt, plusquam quinquaginta morerentur, nempe auctore criminis adpoenitentiam reservato; ut, si cognosceret et rediret, proculhibio sanitatem reciperet. Nullum etenim Dominus perire desiderat: sed semper, quamvis gravibus delictis obrutum, per poenitentiae fomenta redire expectat. Cumque sibi sapius poenitentiae locum datum non cognovisset, ut Eustasii sententia ad iudicium illum evocantis praevaleret, ante triginta dierum circulum, quam vententis anni meta completeretur, a servo suo, quem ipse relemerat, securi percussus interiit, et ocrasio criminis dicebatur uxoris permixtio. Quod quamvis multi dicerent et verum asserere velint, tamen nostrum firmare non est. Cuncta etenim juxta Salomonem adducit Deus iudicio pro omni reatu, sive bonum sive malum. Et Apostolus dicit: Uniuscujusque opus quale sit ignis probabit. A nobis tandem dicendum est, quod juxta eum haec sententia divini iudicii ferire non distulit, ut assentatoribus suis fugere a lacerationibus famularum Dei monstraret, et ille contumaciae suae commissa peremerit ultionem lueret.

16 Amatus vero ac Romariens venerabilis, Eustasii continentiam postulantes recipiunt, atque desidia subnata fruuntur. Abidius vero vel ceteri Galliarum Episcopi post ad roboranda Columbanum instituta aspirant. Quorum multi jam in amore Columbanum secundum ejus regulam monasteria construunt, plebes adunant, greges Christi congregant. Inter quos illustris vir tunc g Eligius, qui modo Veromandensis Ecclesiae Pontifex praest, de quo, quia superest, modo meo iudicio tacendum est, ne adulationis noxa reprehendatur. Juxta Lemoovicensem autem urbem monasterium nobile Solemniacum nomine construxit, super fluvium Vicensam, distantem a supra dicta urbe millibus quatuor, et alia multa in iisdem locis coenobia. Sed et in Parisiis puellarum monasterium, quod de regio munere suscepserat, aedificat, in quo Christi Virgines h Anream praefecit. In Bituricensi vero urbe puellarum monasterium, ex beati Columbanum regula i Berthoutra nobilibus genere et religione famina sanctissima construxit. In suburbano ejusdem Bituricensis urbis vir venerabilis h Theudulfus, cognomento Babolennus, monasterium ex regula Columbanum, religione omni plentia construxit: primum in insula super fluvium Millandram, ubi religiosorum virorum adunavit caetervam: aliud m Goudiacum nomine, haud procul a fluvio Alheto: tertium Christi Virginum loco nuncupato n Carrantonio, supra fluvium jam dictum Millandram: itemque aliud Christi o Virginum juxta Nivernense oppidum sub eadem Regula construxit.

17 Beatus ergo Eustasius, has post victorias, corrigere mentes delinquentium studuit, ac sua pace qui remanserant adunare decrevit. Deinde monachorum sub ejus obedientia in saepe fato monasterio quammaxima creverat turba, ut jam multa monasteria per viciniam construerentur, quae ejus successor p Baldebertus firmavit atque aedificavit. Jamque beatus de hac vita exitum praestolans, ad contemplanda mysticorum praecursorum documenta omni intentione desudat, solique Deo mente intenta preces

ACCITORE
IONA

Callulare.

a

B

Agrastinus
ablu' a
regula S
Columbari
SS Romari-
cum et
Amatum:
b

c

d
Job. 20, 15

a S. Burgundia
delora
repellitur:

C

Esai 5

ex adhaerentibus i

duo a lupis
deoratis,

o

alios semel
suspendit,

fulgure 20
occisi,

tra' le'tore
50 mortui

Agrastinus a
servo occiditur

Eccl. 12
1 Cor. 3
ls

f
Amatus et
Romariens
construuntur
S. Eustasii:

g
secundum
regulam S.
Columbari
construunt
monasteria:

S Eligius
Solemniacum:

ciuitud
Parisi 5,
h

F

i
Berthoutra
Diu' rictus,
k
S. Babolennus
quatuor:

m

n

o

J. Eustasii
varia erigit
monasteria a
successore
perfecta:

p

ces

A ces fundens seipsum erigit. Cumque jam per multo-
rum circulum q annorum in hoc opere intento vac-
curet, evenit tempus vocationis, doctusque est sen-
tentia justijudicis, ut, quod minus annorum circuli
diversis afflictionibus peracti purgaverant, pauco-
rum corporis infirmitas dierum sanaret: interrogat-
usque inter poenae incendia per visionem nocturna-
nam, si quadraginta dierum spatio leviore poena en-
rari vellet, an triginta ferventiori incendio purgatus,
vitam beatam functus, caelos penetraret. respondit
ille, melius esse, quamvis duris, brevibus subjacere
flagellis, quam levioribus longius consumi poenis.
Explevit ergo poenam atque electam corporis pe-
nam tricesimo die, omnibus valedicens, tristeque
remanentibus prodiissimum depromit, suum exitum
emilem esse diem denuntians, viaticoque sumpto,
animam celo r reddidit et somni deriderium superis;
sed paternum regnum viventibus religionisque exem-
plum dimisit. Ipse autem cum victoria parte et ope
aetherea penetravit regna, Duce Christo: cui est
virtus et honor per omnia secula seculorum, Amen.

a Colitur 5. Romaniens 8 Decembris, in cuius Vita a Ser-
rario edita et aliis Actis MSS. eadem narratur. — h Inno sub
uno monasterio cenobioti septem statuit in castro suo Avendun-
nensi in Vosago, et singulis suam ecclesiam, quibus addita alia
in vestire montis, et altera in rupe S. Amulii, unde locus Na-
veni-Ecclesie, postea Mons-Sanctus est appellatus. — e S. Ama-
rius Presbyter colitur 13 Septembris. — f Verba Jobi sunt: Spi-
ritus igitus ornavit cubos, et obstetricante manu ejus, abielus est
colitur tortuosus. — g Alii Plarclum, Plerium et Plerium scri-
bunt. — i Surtus indulgentiam. — g S. Eligius creatus Episcopus
anno 630, mortuus anno 655, die 1 Decembris. — h Colitur
S. Aurea 4 Octob. — i Alii Berlunria, Bertrada, Bertina. Coli-
tur 1 Novemb. in ecclesia R. Marix de Salis, quae alius mona-
sterium puellarum fuisse dicitur. De eo ugit Philippus Lubbe
tomo 2 Nova bibliotheca. manuscritorum librorum pag. 364 et
365. — k Alii Theodulfus; Theodulphus, cognomento Baholo-
nus, extraxit monasteria in suburbano, id est ditone sive agro,
1 in Molincuram, quia Molus et Eura ibi fluvii insulam fa-
ciunt, in qua Molinus pugna adhuc existit. In MS. Ultraject.
Vulmaudra dicitur. — m Gouhardum alius Gaudiacum et Bayus
Althelus Altheia vulgo Vyvreta dicitur. — n Caputonium, alius
Garentomum et Carocyrina, althel existit S. Marix dicitur,
Congregationis Casulnae Ordinis S. Benedicti. — o Jam mona-
sterium S. Marix dicitur et est etiam Ordinis S. Benedicti. —
p Colitur 8. Waldebertus 9 Marti. — q In vita S. Suthery: di-
citur vita functus cum curam Fratrum Lutecensium tribus
circiter egisset lustris. — r Anno 625, et successor 8 Walde-
bertus, cum 40 annos profuisset mortuus est anno 665, 2
Marti.

D
AUCTIONE
IONA
et infirmit
S. Romarici

L. Berthoara

DE S. EUSTATHIO CONFESSORE EPISCOPO CIENSI IN BITHYNIA.

G. H.

Cius urbs Bithynia antiqua (quam Prusam et
Cinn Prusidem appellatam fuisse tradit Stru-
bo lib. 12) sita est versus Pontum Euxinum.
Hujus Cii Episcopus Cyrillus interfuit Conci-
lio Niceno primo: alius ibidem vixit sub iconoclastis
S. Eustathius: quem Graeci celebrant XXIX Marti, et
iterum sequenti die XXX Marti: de qua ad priorem
diem in MSS. Graecis, quae Divone apud Petrum Fran-
ciscum Chiffletium adservantur, ista leguntur: Mem-
oria sancti Patris nostri Eustachii Episcopi Ciensis
in Bithynia et Confessoris. Sanctus hic Pater nos-
ter et Confessor Eustathius mundum hunc, quasi
grave onus, apud semetipsum rejiciens, monachus
factus est, et jugum Christi super humeros attollens,
et mandata ejus accurate observans, animae suae
rectam curam habuit et Deo obtemperans, multa
cum obstinatione Sacerdotio initiatus, continuas Deo
omnium largitori gratias egit, fide erga Deum mul-
timoda affectus, ac sincera absque ullo furo erga
omnes caritate: ad omnes docendos paratus, alius
compatiens, in seipso humilis ac modestus, ac ma-
gno zelo ad quaecumque opera bona fervens. Archie-
piscopus vero Ciensis calculo ac sententia divina
constitutus, longo tempore Ecclesiam Dei gubernavit
secundum ordinationem et traditionem sanctorum
Apostolorum. Quotempore cum haeresis contra om-
nes Ecclesias esset resuscitata; sanctus hic vir di-

vino quodam igne accensus, aesaere Scripturae me-
ditatione armatus, funia verarum rationum depulit
omnes, qui videbantur furore adusti contra hec-
lesiam Dei. Tunc aliquis ex his Theomachis, Impera-
tori impio tunc regnanti annuntiarunt, quas deberet
opponere minas, execrationes, flagellationes. Tandem
post alia omnia fustibus eum crudeliter percussit,
propter venerationem et honorem sacerum et
venerabilium imaginum, exulem extra Episcopatum
eiecerunt. In exilio ergo aliquando persistens, in
magna fuit afflictione et penuria pessime habitus,
sed Deum in fine et siti et indidate collaudans, dis-
cessit ad aeternas mansiones. Haecenus illa Menaea
MSS.

haereses
expugnat

tormenta
passus

exul moritur.

In Menologia haecenus tradita, olim jussu Basilii
Porphyrogeniti Imperatoris, haec parva habentur. Me-
moria etiam sancti Patris nostri Eustachii Episcopi
in Bithynia. Quae amisso nomine Episcopi leguntur in
Menaeis creensis, addito solum isto disticho.

Τὸν πάλιν ἐδόξεν Ἐυστάθιος παρρηάξαι,
Χριστῷ παριστῆναι τῷ δὲ κρῆναι πάλιν.
Mortale lutum exutus, Eustathie sacer,
Nunc Christo ades, qui lutens nobis fuit.

Eadem Menaea eundem visdem verbis celebrant se-
quenti die XXX Marti, quando ista in Menologio Sir-
leti leguntur: Et Confessoris Eustachii Bithynias.

colitur 20

F

DE SANCTO BERTHOLDO

O. H.

PRIMO PRIORE GENERALI ORD. S. MARIE DE MONTE CARMELO.

Inter multiplices ab annis sexcentis de Muhametan-
is reportatas victorias, letissimo, excelssimo et
copiosissimo fructu gloriaeque completa fuit illa,
qua anno Christi millesimo nonagesimo nono Terra-
Sancta recuperata est, Hierosolyma capta, et potentissi-
mus Babiloniae Rex Iscolanus debellatus. Scilicet, pro
dolor! non fuit integro seculo gaudium illud continua-
tum, quin amissa anno millesimo centesimo octogesimo
septimo Hierosolyma, amarissimum luctus applevit or-
bem ubique Christianum, et pietissimorum aunos
hominum affluerit dolor lamentotique: cum viderent
Terram-Sanctam, tot illustrium heroum certaminibus
pariam tanto sanguine effuso irrigatam, ac nosse etiam

morum tam generose tolerata nobilitatam, sub tyrannide
Mahumetica iterum premi et inopiositate, neque spem
ullam apparere aliquando recuperandi. In hoc com-
muni omnia Christianorum misere, cuius vel nuda
representatio etiamnum unum affligit, illustre sobamen
Divina bonitas praestitit, dum Urbem S. Mariae de
Monte-Carmelo ex Terra Sancta cum aliis superstitu-
tus Hieribus voluit in hunc ditones transferri, et ubi-
que per orbem Christianum dilatari utique in plures
etiam Congregationes distingi. Id quanto tutius Chris-
tianismi fructa factum fuerit, novit oibus universus,
agnoscent Suiami Pontifices in pluribus huic Ordini
concessis litteris Bullisque Apostolicis, et nos etiam
conabimur

secutus luctu
ea unctus:

multigatus ob
Carmelitas
in Europam
iraductos.

g
groguit
pli moritur.

B

SUB ICONO-
CLASTIS
XXIX MART.

S. Eustathius

monachus.

Sacerdos.

Episcopus
Cienis

CIRCA AN.
MCLXXXVI
XXIX MART.

Gaudium ob
recuperat. am
Teram
Sanctam.

A conabimur in hoc opere confirmare, dum Acta quam plurimorum Sanctorum hujus Ordinis singulis mensibus referimus.

Barum primus Generalis creditus S. Bertholdus, colitur Martii 29

2 Inter hosce viros emanet S. Bertholdus, primus Ordinis in Monte-Carmelo Prior, ad hunc xxix Martii relatus a Molano in Auctario Usuardi his verbis : Ipso die S. Bertholdi Confessoris Ordinis Carmeli. Que eadem in Martyrologio Germanico Canisu et Catalogo generali Ferrari legantur. Ejus festum quotannis hoc itidem die Officio Ecclesiastico sub ritu duplici per totum Ordinem Carmelitanum celebratur, ac propria hæc de illo recitatur Oratio : Protegat nos, Domine, Sancti Bertholdi Confessoris tui veneranda solennitas, qui sicut Carmelitarum Ordinem omni sanctitate rexit et auxit, ita perpetuam ejus protectionem sentiamus. Reliqua omnia dicuntur de Communi. Quod summe doctendum est, nulla extant ejus Acta ab auctoribus coævis aut antiquis conscripta, aut certe, si ea fuerint litteris commendata, infestatione et persecutione Saracenorum perierunt. Joannes Baptista de Lezana in Annalibus Carmelitarum pluribus locis de ea agit, et ad annum Christi 1187 num. 15 De sanctitate B. Bertholdi, inquit, ex peregrina constantique Ordinis nostri traditione, fore ab ipsius Bertholdi ayo quasi per manus recepta, testimonium habetur; additque in Speculo Ordinis, appellari virum religiosum, sanctum et famosum.

B

An Lemovicensis,

3 Nomen Bertholdi Teutonicum est, et plurimum a Germanis Belgis et Francis usitatum : ac S. Bertholdum ut Lemovicensem Gallicam Martyrologia ad hunc diem inscripsit Andreas Saussayus. Floruerunt sub fine seculi xv duo Ordinis Carmeliter scriptores, qui itidem Lemovicenses affirmant, scribet Arnoldus Bostius lib. 6 speculi historiæ cap. 2 et Palæopolorus lib. 2 Antiquitatum Carmelitarum cap. 10 assignantque S. Bertholdo fratrem Haymerii sive Aymerii aut Ademarii Episcopi Podiensis, qui Legatus Apostolicus in Terram-Sanctam profectus, post expugnationem Antiochum mortuus est anno mxcviii cujus obitum describit Gulielmus Tyrus lib. 7 Rerum in Terra-Sancta gestorum cap. 1. Deum utriusque a Bostio et Palæopoloro parentes tribuntur Guido de Malaphayda, Lemovicensis natione, et neptis Salomonis seu Solonis Regis Hungariæ, illi anno mxcv nupta : dicunturque ambo Haymerus et Bertholdus, anno mxcv ad studia Parisiensiâ missi, et post accepta Theologie Docteratus insignia revocati. Verum hæc eorum conjecturam rejicit Lezana ad an. 1061 num. 3 quod Solon iste seu Salomon solum anno mliii aithæ quinquaginta e mandato patris Andree fuerit coronatus. Alii ergo, loco Haymerii sive Ademarii Episcopi Podiensis, substituunt Haymerium natione Lemovicensem, dem Patriarcham Antiochenum : nisi auctoritate, ut arbitrantur, S. Cyrilli textu Generalis Ordinis Carmelitanus, cujus Acta exposuimus vi Martii, tribuntque eodem tractatum de Progressu et varis Regibus Ordinis Carmelitanus, nuper a Daniele a Virgine Mura ejusdem Ordinis in Belgio Provinciali, in Finis Carmeli recensum : cujus præcipuum exemplar extat Parisi in Collegio Navarra anno mcccxlvi citatum.

et frater Adar all Ep. Podiensis p

An Haymerici Patriarchæ Antiocheni p

C

ab hoc traditur Prior Carmeli factus,

4 Secundum hæc ergo tractatum Patriarcha Haymerius fratrem habuit Bertholdum, perfectum Religiosum sanctumque Presbyterum, quem de unanimi omnium assensu anno Domini mxxi in prima Priorem instituit, cujus curam minimam ceterorum injunxit. Veram quia ductus Americus circa annum

D mcccxxvii solum creatus est Patriarcha, arbitratr dictus Daniel cum Lezana, loco anni mxxi (quem tamen factetur in exemplari Veneto impresso et plerisque manuscriptis legi) debere substitui annum mxxli. Baroni in Annalibus ea transfert ad annum mclxxxii, ubi num. xiii ista habent : Ordo Religiosorum Carmelitanorum, qui in Palæstina in ipso Carmelo monte fixere sedes, sub Alexandro Romano Pontifice sumpsit originem, quoto autem anno ejus Pontificatus, habetur incertum. Horum autem promotor, propagator et custos fuit ille, qui fungebatur in Oriente legatione Apostolicæ Sedis Haymericus Patriarcha Antiochenus : qui considerans complures ex Occidente, qui venerant vitam eremiticam acturi in Terra-sancta, hinc inde dispersos expositosque barbarorum incuribus, collegit eos in unum, duxitque in montem Carmelum, Ellic habitatione egregie olim nobilitatum. Fuere ista principia, ex quibus ut ex parva scaturigine flumen, immensus est auctus cœtus religiosorum virorum. Hæc Baroni, cui satis consentit Bellarminus in sua Chronologia, dum scribit anno mclxxx Ordinem Carmelitarum ab Alexandro tertio confirmatum esse. In citato etiam tractatu de Progressu Ordinis eadem tempora insinuatur his verbis : Et in hoc monte Carmeli in honore M. Mariæ Virginis Dei Genitricis monasterium ædificari faciebat Patriarcha Haymericus, muro alto circulariter circumdatum : in quo quidem eos includere intendebat : sed priusquam hoc monasterium consummasset, sustulit eum de mundo Deus : quem ad annum Patriarchatus sui quinquagesimum et Christi octogesimum septimum supra millesimum et centesimum superfuisset collegimus ex epistola eo anno scripta ad Regem Angliæ qua subsidium pro Terra-sancta postulavit. Ultra quod etiam tempus, quando Hierosolyma a Mahometanis est capta, S. Bertholdum visisse opinatur Lezana : ac vidisse animas variorum Christianorum, in odium fidei Christianæ tunc occisorum, in celum deferri : ut testatur Joannes Grossus, Ordinis Carmelitanus circa annum mccc, Prior Generalis, in Viridario Sanctorum Ordinis sui, in hoc de illo conscripto elogio.

mortuus circa an. 1188.

5 Fuit S. Bertholdus primus Prior Generalis Ordinis, quem Dominus Aymericus Patriarcha Antiochenus, ratione miraculorum quibus claruit in populo : per electionem omnium Fratrum Montis Carmeli, in Priorem Generalem assignavit. Tempore istus sancti viri, multi Fratres in Monte-Carmeli et in aliis locis Terre-sanctæ propter constantiam fidei Christianæ a Paganis, qui Terram-sanctam invaserant, interfecti sunt : quorum animas cum corona martyrii ab Angelis in celum oculis suis conspexit elevatas. In Monte namque Carmeli, ubi ejus corpus quiescit, multas claruit miraculis, duos paralyticos curando, cecos illuminando, et claudis gressum præstando xxix die Martii animam celo intulit. Hæc Grossus, ex quibus Hymerius Robermel in Fasciculo temporum ad annum mclxxxiv ista contraxit : S. Bertholdus Carmeli montis, ab Aymerico Patriarcha Antiocheno in Priorem assignatus, fama celebrari multis imbecit. Ille inter cetera sue sanctitatis indicia, animas quamplurimum Fratrum suorum, quos Saracenorum absumpsit gladius, cum corona martyrii ab Angelis in celum deferri vidit.

Elogium ex Grosso,

F

noternecko,

ac Bostio.

Arnoldus Bostius libro de Patriarcha B. Mariæ Virginis cap. 9 ista tradit : Bertholdus natione Gallus, sancti Carmeli Prior officio, vir incredibilis vite, miraculis multis vivus et post decessum fulgidus.

DE SANCTO GUILIELMO EPISCOPO PICTAVORUM IN GALLIA.

G. I.

ANNO MCCCVII.
XXIX MART
Cultus SACER
in Liturgiis
Pictonicis.

Henricus Ludovicus Castanæus de la Roche-
zoy, vir ortu illustris ac doctrina excellens,
rexit Episcopatum Pictavorum ab anno hujus
seculi XII usque ad annum MDCLI: qui inter
alia ingenti sui monumenta edidit anno MDCXL Exerciti-
ationes in varios Bibliorum libros ingenti volumine,
cui sub finem adjecti titulus Pictonicus a se concinna-
tas et dispositas notisque illustratus de Sanctis, qui ortu
vel uoculatu Pictorum orum nobilitarunt Eisdem Lita-
mas et quidem quarta editione auctores curavit recendi
MDCXLII, in quibus inter norem Episcopos Pictavorum
ultimus invocatur S. Guillelmus, reliquis junior, quem
inter Divos relatum esse ob vitæ sanctimonium tes-
tatur Joannes Bestius in suis de Episcopis Pictavo-
rum commentariis. Eundem Sancti titulo honorant An-
tonius Mouchacenus, Demochures et Joannes Chenu
in Catalogo Episcoporum Pictavensium. Addit Clau-
dius Robertus eum instar Sancti colli in monasterio
S. Cypriani, in quo corpus ejus adseratur. Constanti-
nus Chinus in Natalibus Sanctorum Canoniconum eum
retrahit XXIX Julii his verbis: Pictavis S. Guillelmi III,
Episcopi LXIV ejusdem civitatis, qui post vitæ hujus
cursum sancte ac devote obiit in Domino anno MCV.
Verum birunia seruis obusse infra constat et quidem
die XXIX Martii, ut liquet ex Martyrologio S. Hila-
rii de Cella in urbe Pictavensi, ubi Canonicus Regulari-
s vixit: ubi ita haberi asserit Bestius, IV Kalendas
Aprilis obiit sanctæ memoriæ Guillelmus Temperii,
Episcopus et noster Canonicus.

Sancti com-
pellatio:

B

2 Porro cognomen Temperii (verba sunt Castanæi)
neutiquam ascitum sed gentilitium esse, deprehendit
ur ex duabus Nobiliacensis monasterii chartis,
quarum altera annum MCVVI antecedit. His enim
Garnerius Temperii seorsim, et Petrus Temperii ac
Helias Temperii conjunctim testes inter subscribere.
Hic ergo Guillelmus Temperii, istius nominis tertius,
ex Canonico Regulari in Abbata S. Hilarii de Cella
Pictavensi, ut habetur in Calendario, de Episcopatu
provisus est anno MCLXXIV. Id constat ex donatione
Willelmi Vice-comitis Castri Eraldi pro ecclesia
S. Germani de Pratis, in qua scribitur, Pictavensis
Sedis tunc electus Pontifex. Ita Sammarthani in
Gallia Christiana, Verba in subscriptione dictæ chartæ
ita u Bestio dantur: Anno ab Incarnatione Domini
MCLXXIV Philippo Rege Francorum, Lucio in Pon-
tificatus Romano, Willelmo Temperii Pictavensis Sedis
tunc electo. Ex his Lucius Papa epistolam decreta-

Temperii
cognomen.

Episcopus
creatur
anno 1184

C

lem Veronæ datam in Idus Martii ei inscribit pro
correctione Abbatis Cypriani: quod factum videtur anno
MCLXXXV, quo Lucius est vita functus die XXV Novem-
bris. Eodem anno scripta est sequens charta, et in Cns-
tanæo ex tabulario Chirographorum monasterii Absie
edita his verbis: Notum sit omnibus presentibus at-
que futuris, quod ego Theobaldus filius Theobaudi
Chabot pro salute animæ meæ parentumque meo-
rum concessit in eleemosynam Deo ex monachis
S. Mariæ Absie, in præsentia Abbatis eorum Raine-
rii, omnes eleemosynas, quas in rure Massigniæ
et in tota illa pluvitie habent de patre meo et de avo
meo Siebrando... Hæc eis concessi apud Ulmes in
domo Grotelli, anno ab Incarnatione Domini MCLXXXV,
Ricardo Angliæ Henrici filio totius Aquitanie Du-
catum viriliter tenente, Domino Willelmo Episcopo
Ecclesiam Pictavorum regente, et pro jure ejusdem
Ecclesie persecutionem viriliter patiente. Hæc ibi.
Simile quid ab eo peractum pro Religiosis Sanctissimæ
Trinitatis et alia scheda, in qua ad annum MCVI voca-
tur Guillelmus Fortis, indicant Sammarthani, addunt-
que: Iste in tuendis Ecclesie immunitatibus ac do-
minialibus sedulo laborans, anno Christi MCVI Otonem
filium Ducis Saxonie, feudatarium Ecclesie sine
pro dynastiis de Siarao, Insula Jordanis et de Do-
rato ad hominiam chentelare adeptus.

3 Rogerius Hovedenus in parte posteriore Annalium
sub anno 1197 pag. 771 in Richaruo primo ista habet:
Eodem anno obiit Willelmus Pictavensis Episcopus,
et quamvis vita ejus videretur valde reprehensibilis,
tamen post obitum ejus claruit in miraculis. Eum
dicto anno MCVII decessisse legitur in chartulario
S. Hilario, et anno sequente vacasse Pontificalem
Cathedram post felicem obitum D. Guillelmi Tempe-
rii, cujus memoria in benedictione est. Ita Bestius.
Jacet in basilica S. Cypriani Pictavensis ad latus
Isemberti II Episcopi, in sarco B. Mariæ secus
majus altare, uti ex codice Galteri notant Sammarthani.
Addit Calvaneus Episcopus, multos creberrime sau-
guinis profuvio dirivatos, susceperat inveterato ex-
more ad ipsius monumentum peregrinatione, mede-
lam haud dubie nancisci: et hanc in usum hanc edidit
Orationem. Vota populi tui, Domine, elementer, ut
sodes, exaudire digneris, dum experimento edoctus,
B. Guillelmi Pictavorum Antistitis, ad compescenda
sanguis effluvia intercessionem exposcit.

immunitatem
Ecclesie pro-
pugnat;

E

n oritur
anno 1197

sepeliitur in
ecclesia
S. Cypriani.

contra sangui-
nis visflu-
vium invoca-
tur.

F

DE S. LUDOLPHO MARTYRE EPISC. RACEBURGENSI IN GERMANIA ORD. PRÆMONSTRATENSIS.

G. H.

AN MCVL.
XXIX MART

Raceburgi
Episcopus, et
Ordinis Præ-
monstratensis

Raceburgum urbs Germaniæ Transalpinæ versus
mare Balticum Episcopalis est, inter Lube-
cam et Lauenburgum, locum non tam absita
quam inclusa. Cathedram hanc Episcopalem
per aliquot secula fere soli Canonici Ordinis Præmon-
stratensis incederunt, ab anno scilicet MCLIX, quo B.
Evermodus S. Norberti discipulus ad illam Cathedram
assumptus est, usque ad tempora Joannis Parkentii,
sub quo circa initium seculi decimi sexti Canonici secu-
lares mutato habitu introducti sunt. Tempora primorum
Episcoporum usque ad B. Ludolphum videtur in Chro-
nico Albertus Abbas Stadenensis, anno MCCCXXII creatus,
quos ex eo hic referimus. Anno ergo MCLXXVII ista ha-
bet: Evermodus Episcopus Raceburgensis obiit cui

Evermodus,
Isfridus,

successit Isfridus Præpositus Jerocintinus. Acta B.
Evermodi illustravimus ad id em XVII Februarii, de B.
Isfrido acturi XV Junii. de quo ista iterum Albertus
ad annum MCLV. Isfridus Episcopus Raceburgensis obiit,
cui Philippus successit. Et anno MCLXXV Philippus
Raceburgensis Episcopus obiit, cui Henricus Ec-
clesiæ ejusdem Præpositus successit. Dem anno
MCLXXVII Henricus Raceburgensis Episcopus obiit,
cui Lambertus Bremensis Canonicus et Hamma-
burgensis successit. Hic unam Missam die Assump-
tionis B. Mariæ celebravit, et unum cœmeterium
dedicavit et eodem anno obiit: cui Godescalcus
ejusdem Ecclesiæ Præpositus successit. Tum anno
MCCXXXV. Godescalcus Episcopus Raceburgensis
obiit

Philippus,
Henricus,

Godescalcus,
Petrus,

A obiit : cui Petrus ejusdem Ecclesie Præpositus successit. Denique anno sequente MCCXXXVI Petrus Racesburgensis Episcopus moritur, cui Ludolphus ejusdem Ecclesie Camerarius successit. *Hæc Albertus, tum quarto anno Albas Stadensis, quide obitu ejus sicut, cuius annum infra sub finem inquiremus.*

et Ludolphus creatus anno 1236.

pro libertate Ecclesiastica decretans,

martyrio coronatur sub Alberto Duce Saxonie;

2 Albertus Krantzius Canoniceus Hamburgensis lib. 8 Metropolis cap. 8 de B. Ludolpho ista scribit : Racesburgensis Ecclesia per ea tempora Pontificem habuit insignem virum Ludolphum, cujus tam sunt eximie virtutes, ut brevi pagella comprehendi non possint. Multum illi ac diuturnum iactamen erat pro Ecclesie sue libertate : stetit ut murus, qui licet tormentis et machinis quateretur, immobilis tamen permaneret. Ponenda sunt ad fidem Annalium verba : Ludolphus hic vir perfectus erat et cunctis virtutibus adornatus : qui pro Ecclesia sua in longa persecutione martyrium fecit sub Duce Saxonie Alberto, pro eo quod vineam Naboth, hoc est, Ecclesiam suam, noluit dare in hortum clerum, hoc est, transferri ad usus profanos, et quod domum Dei, curiam vide licet suam Episcopalem Richaw, noluit fieri speluncam latronum, prout in Passione ejus plenius legitur. *Unam istos Annules et Historiam passionis seu martyrii ejus potissimum nancisci : Ducem Albertum a Ludolpho vinculo excommunicationis innotatum fuisse scribit homo hereticus David Chytricus lib. 2 Saxonie pag. 64 Curiam Episcopalem factam hoc tempore dominum Ducem Lavenduburgorum qui suam progeniem a dicto Alberto per Joannem filium deduxit) tradit Marianus in Typographia Saxonie inferioris pag. 198.*

B *3 Sed in Historia passionis ejus progrediamur : in qua, inquit Krantzius, etiam legitur, quod postquam a nobili viro, Domino Magno polensi Joanne in novam suam civitatem Wismarium est susceptus, præterito sibi requiem et pacem in eadem, quam in reliqua domo in a facie persecutentis non habere, jam virtus solis destitutus, post varia tormentorum generum diem expectant extremum, nocte procedente Comam Domini duo ex Fratribus ad eum venientes, pœnitem salutis ei dederunt : quod confortatus, viriliter receptis, ipso die Comæ officium suum devotissime peregit : et ut pie creditur, duo illi Fratres, qui pœnitentiam tradiderunt, antecessores sui Episcopi Evermodus et Isridius fore : nam unde venerint, quo abierint : vidit nemo. Pastor hic bonus animam suam pro ovibus posuit, et pro suo grege mori dignatur. Hujus temporibus tanta religiositas, sanctitas, et disciplina severitas in Racesburg servabatur, quod monasterium hoc tam a Clero quam a populo carere Ordinis vocaretur. Hic Pontifex monasterium sui Ordinis in Romæ, eadem Dei amplificanda, industria sua fundavit et de mensa sua Episcopali dotavit. *Hæc ibi circa vitam B. Ludolphi, Supra relatius Joannes Dominus Megalopolitanus seu Meckellurgensis traditur imperitasse ab anno MCCXXXVI usque ad annum MCCXL, atque ab eo prænati hodierni Duce Meckellurgensis dicitur. Istam autem Romæ appellatum hujus Ducatus inter Racesburgum et Wismarium, sed prout urbi viciniam.**

cum Wernia in a BB. Evermodo et Isr. de confortatus, Officium Ecclesie suæ peregit :

fundavit monasterium in Romæ

quæ M'c. burg usq.

Præcipuum capti

C *Ad Historiam præter Passione revertamur, ex qua Krantzius pergit ista narrare : Inter alia miracula, quæ Dominus per eum post ejus mortem operari dignatur, hoc memoratur. Erat vir militari genere Hartvicus de Ritzerow, qui pilum sagittæ diu gestabat in capite, cui ligno effracta ferrum includeretur, unde doloribus cruciabat assiduus. Adhibuit chirurgum, qui telum extraheret. Ille bene sperare jussus, pollicitus est ab eo ferrum extrahere. Conventione facta de pretio, locum aperuit unde educeret : et ubi magnis afflixit hominem cruciatibus, ferrum aliud quod attulerat in eam speciem quæ ex-*

tractum videretur, clam adduxit, et instituta opera **D** monstravit velut eductum. Credidit ille et pretium persolvit : nam continuatus dolor novi vulneris molitione factus credebatur. Post adductam cicatricem dolor renovatur et ingravescit. Ille se delusum sensit, et humana jam ope et consolatione destitutus ad præsidium Sanctorum confugit, orans, ut quoniam meritis sancti Pontificis Ludolphi multa mirabilia narratione impleta, dignaretur illum Dominus interventione Sancti sui dolore et cruciatibus liberare. Non multo post ferrum vulneris loco propinquavit, adeoque emiuit, ut ipse sua manu educeret. Vir autem iste gratias agens, ac benedicens Deum, qui tanto ipsi periculo et dolore pro famulum suum liberasset, Deo ac beate Virgini, ac sancto viro Ludolpho solennem oblationem intulit, ornamentum, Missale pretiosum, casulam et Dalmaticam cum subtili . . . de serico lasurio cum omnibus attinentiis, cum albis, stolis, manipulis, amictu : quæ singula auro, argento, margaritis pretiosis decenter ornabantur, ad laudem et gloriam Dei et sanctissimæ Matris ejus ac gloriosi viri Ludolphi Martyris atque Pontificis, quibus in hodiernum diem utitur Ecclesia. *Hæc ibi, utnam alia miracula extarent, aut jam memoratum cum majori energia esset explicatum. Demum ista addit Krantzius.*

invocato Ludolpho, ultro emiuit extrahitur :

dona pretiosa offeruntur.

E

5 Extant versiculi torati artificum in laudem hujus Pontificis, quæ quoque pacto legeris, sive per capita versuum deorsum sive per directum sonant idem :

Gemmula	Pastorem	lux	fulgens	regula	legis
Pastorum	speculum	juvenum	Dux	senis	icona
Lux	Juvenum	clara	reparator	gloria	plebis
Fulgens	Dux	reparator	Cleri	pæcis	amator
Regula	senis	gloria	pæcis	formata	dulcis
Legis	icona	plebis	amator	dulcis	adesto.

metra de eo quadrangula.

Eosdem reperies versus, si singulorum dictiones primas junxeris, fit versus primus, inde si secundas singulorum junxeris, fit versus secundus, et si tertias usque in finem ita deinceps. *Hæc Krantzius. Similia metra, quæ quadrangula ab aliis vocantur, de S. Victhno Episcopo Altenburgensi, cujus dies natalis incidit in XII Decembris, extant in templo monasterii Bardesholmi præpe Kydomam, et edita sunt a Joanne Adolpho Cypro in Annalibus Episcoporum Slesvicensium lib. 2 cap. 5. At relatius supra de B. Ludolpho versus, ut nota dignos, ediderunt Antonius, Demochares in Tabulis Episcoporum Racesburgensium lib. 2 cap. 10. Authertus Miræus in chronica Præmonstratensi ad an. 1243, Joannes de Paige lib. 2 Bibliotheca Præmonstratensis pag. 380 et alii. Demum : Krantzius acturus de successore B. Ludolpho, cap. 18 ista scribit : Racesburgensi Ecclesie post Ludolphum præfector Fridericus, magni decessoris locum accipiens, in quo nisi magnum sedere virum oportuit.*

F

6 Demochares memoratus sapiens Baronio ad Martirol. Rom. in Catalogo Episcoporum Racesburgensium appellat Sanctorum Ludolphum Martyrem, et iterum Divum Ludolphum Martyrem, Joannes de Paige nominat Sanctum Ludolphum Racesburgensis Ecclesie Episcopum et Martyrem : et de obitu ejus ista habet : Vitæ exemplis et doctrine præceptis miraculisve clarus ac mentis emulatus, in urbe Wismaria apud Obotritos, gloriose martyrii palmam in eodem die XXIX Martii reportavit. *Quæ iste leguntur apud Chrysostomum vander Sterre in Natalibus Sanctorum Ordinis Præmonstratensis : Wismarie apud Obotritos S. Ludolphi Episcopi nomen Racesburgensis et Martyris, Ordinis Præmonstratensis : qui pro tuenda concensione sibi Ecclesia libertate, sub Alberto Saxonie Duce gloriose decertans, per varia tormentorum genera jam viribus prorsus exhaustus cum requiem non haberet a facie persecutentis, in hac urbe Creatori suo spiritum resignavit. Cujus*

Ludolphus Sanctus et Martyr habitus,

colatur 29 Martii.

uti

in omni Officio
Ecclesiastico.

A uti vita illustribus refulsit sanctitatis exemplis, ita mors in conspectu Domini pertiosa præclaris est nobilitata miraculis. *Emblem* etiam ab procul dissitis *Hispanis Ordinis Præmonstratensis* celebrari debere *Officio Ecclesiastico* sub ritu duplici, præscribitur in *Ordine recitandi divinum Officium Martiri sæpius enso et recuso.*

7 Huc usque distulimus inquirere de anno, quo *B. Ludolphus* coronam martyrii abruptus est, quem hæcenus apud antiquos non reperimus. Extant studio *Ey-poldi Limlebrugi* excusi anno *MDCIX* *Scriptores rerum Germanicarum Septentrionalium*, atque inter istos *meriti Auctoris Annales seu Chronica Sclavica* deducta usque ad annum *MCCCLV*, in quibus de successore ista verba leguntur ad annum *MCCLVII*, *Fredericus Raceborg* Episcopus obiit, cui *Olricus* successit. Hinc sequitur eum non vixisse usque ad annum *IX* istius seculi,

mortuus Fre-
dericus eius
successor
anno 1257

ad quem retulit obitum *Miræus* in *Chronico Præmonstratensi*. *Chytræus* et *Merianus* supra citati obitum ejus collocant ad annum *MCCL*, quem forsitan in antiquis *Annalibus* repererunt. Erat dicto anno *cyclus Lunæ XVI*, *Solis XXVII*, *littera Dominicali B.* quando *Pascha* incidit in *XXVII Martii*, proinde *XXIV Martii* in *Cæna Domini* *Officium Ecclesiasticum*, quod *ustor miraculi* habebatur, devotissime peregisset, ac dein *Feria III Paschatis* die *XXIX Martii* mortuus esset, ex tormentis ei ante inflicta, atque ideo *Martyr* habitus. Volebat nobis obesse *silentium Alberti Stadensis* in *Chronico* ad annum usque *MCCLVI* deductum: verum quia *Albertus* jam tunc ab anno *MCCXL* relicta *Abbatia Ordinem Fratrum Minorum* intrarat, ne huic *Ordini* apud *Albertum Ducem Saxonie* obesset, debuit totam hanc *tragediam* *silentio* involvere, non ignarus sat multos fore, qui eam late suis scriptis propalarent.

Ludolphus
anno 1220
febr. 3
Paschatis.

XXX MARTII.

SANCTI QUI III KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

Joad Propheta in Palaestina.
 Sanctus Secundus Martyr Astae in Italia.
 S. Quirinus Tribunus, Martyr Romanus,
 Novesii in Germania.
 S. Regulus Episcopus Silvanectis in Gallia.
 S. Dominicus,
 S. Philopolus,
 S. Achaicus,
 S. Palatinus,
 S. Victor,
 S. Marcellinus,
 S. Saturnus,
 S. Crusus,
 S. Agathonia,
 S. Aquilina Virgo,
 S. Saturninus,
 S. Eulalia Virgo,
 S. Philippolus,
 S. Dafius,
 S. Pastor,
 S. Eubule mater S. Pantaleonis Niconedia.
 Sancti triginta et octo Martyres in Cappadocia.

Martyres Thessalonicae in Macedonia.

Martyres.

Sancti Constantinopolitani Martyres sub Macedonio haeresiarcha.
 S. Joannes in Puteo eremita in Armenia.
 S. Joannes Climacus Abbas sancti Montis Sina.
 S. Zozius Episcopus Syracusanus in Sicilia.
 S. Clinus monachus Casinensis apud Aquinum in Italia.
 S. Putto Episcopus Verdensis in Saxonia inferiore.
 S. Veronus, Lembeeae et Montibus Hannoniae.
 B. Dodo de Hascha Ordinis Praemonstratensis in Frisia.
 S. Moricus Ordinis Cruciferorum et Minorum.
 B. Petrus Regalatus Ordinis FF. Minorum de Observantia Aquileriae in Castella veteri.
 B. Amadeus Dux Sabaudiae, Verellis in Pedemontio.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Mochus de Balna in kera regione Conacie Tamlaetensi Martyrologio notatur hoc die, idem qui Maruano Germano est Mochua Balna, prius Crimus appellatus est autem Balna juxta Angusti scholastem scuturigo fontis, quae a Benchor usque in regionem Keram derivata est, nos vitam dedimus. 1 Januarii.
 Carolus Abbas Villariensis in Brabantia refertur a Menardo et Buccino, de eo egimus xxx Januarii.
 S. Hadeloge V. memoriam agi hoc die, erat notatum in margine ad majorem vitam, quam dedimus 11 Feb.
 Attalus Abbas Bohemensis memoratur in Menologio Scotico Dempsteri. Vitam dedimus x Martii.
 S. Gregorii Magni ordinatio notatur in Calendario Missalis Ambrosiani seculo XVI creatus, de eo egimus xii Martii.
 S. Simeon puer de Tridento memoratur apud Molanum et Cansum et in Calendario Missalis Ambrosiani anno 1560 creatus. Ejus Acta dedimus xxiv Martii.
 Joannes Hierosolymorum Patriarcha memoratur in Menais MSS. Mediolanensis bibliothecae Ambrosianae et Chiffletianis: in aliis, quando de eo inter Praetermissos egimus xxvi Martii.
 S. Sosthenes,
 S. Apollo,
 S. Cyprianus,
 S. Caesar,
 S. Epaphroditus,
 Pastor, et Victor seu Victorinus et alii iv Martyres Niconedienses memorantur in MS. Trevirensi, et a Grevino et Canisio: et solus Pastor Martyr Leodii cultum habet apud Saussatum, ut diximus xxix Martii.
 Juliana Virgo memoratur in Calendario MS. Breviarum, usitati olim ad partes Rhem. Forsan est Juliana inter Antiochenos Martyres xxix Martii.

Anastasi Abbatis depositio memoratur in Martyrol. Rubani. Est Eustasius Abbas Luvoniensis, cujus Acta dedimus xxix Martii.
 Paulinus, } junguntur Martyribus Thessalonicensibus,
 Romulus, } primus in MS. S. Cyriaci, et dici videtur alius Palatinus, at pro Romulo forsitan legendum S. Regulus Episcopus Silvanectensis. Victor est variorum Martyrum Antesignanus.
 Niceus Episcopus legitur apud Rubanum, Bedam excusum et Galesium. De eo agimus infra ad Martyres Thessalonicensis.
 Pastor Episcopus Palatinus, } ita variant auctores: quos
 Pastor Episcopus Valentinus, } infra accu-
 Pastor Episcopus Palatinus, } rate descri-
 Pastor Episcopus Aureliae depositus, } bimus.
 Felicissimus Episcopus Arelatensis adjungitur S. Trophimo decessori a Ghimo in Natalibus Sanctorum Canonorum cum titulo Sancti, qui etiam ei a Samarthans datur. Omittitur a Saussato in Martyrol. Gallicano.
 Colmanus de Lainu-Huachuille juxta ripam Cassaniliam in Ultonia:
 Tola Episcopus de Desert Tola, cognomento Flevotus, in Tamlaetensi dicitur
 Liberius Leth-dumheusis:
 Fergusius, } Tamlaetensi Martyrologio pariter et
 Ferdalrichus, } Mariano Germano nominantur: at-
 Fiachna, } que de primo, secundo et quarto
 Gobanus, } Colmanus: sed nihil certi expedit, quo cultum probet: ex his postremum conatur Duensem Episcopum probare, qui anno DLXXXIII obiit. Tamlaetense Martyrologium prius addit duos Colmanos, et Cronanum, quasi a supra nominatis diversos.
 Claudius Episcopus Altissiodorensis, fundator Aca-
 demie

DE S. JOAD PROPHETA IN PALESTINA.

VIDE SYNAXARIUM TOM I MART PAG. 874

XXX MART.

ΕΙΣΟΧΗΜΕΝ
ex herologio
Bistoli. Imp.

Prophetam hunc in omnibus pene fastis celebrant Graeci, et primo Menologium MS. Graecum jussu Imperatoris Basilii Porphyrogeniti collectum ista habet: Memoria sancti Prophetae Joad. Cum Jeroboam servus Roboami filii Salomonis cum tribus decem defecisset a tribubus Juda; et Benjamin, ac rejecto Deo vero fecisset vitulos aureos, eosque eum universo populo suo adoraret, ut Deos suos; missus est hic Propheta, ut eum ex parte Dei reprehenderet. Venit igitur et reprehendit. Jeroboam vero extendit manum, ut eum verberaret, sed contempsit eam aridam; et mox poenitentia ductus rogavit Prophetam, ut sanaret eam. Quod cum fecisset adhortatus est, ut panem comederet, sed non potuit ad id inducere, quia erat illud a Deo inhibita. Revertenti vero occurrit ei aliquis pseudo-propheta, et coegit eum ingredi in domum suam, et panem comedere. Propter quam transgressionem occurrens ei leo in via occidit eum; quod ubi servit pseudo-propheta, venit et acceptas corporis ejus reliquias sepelivit.

D

et Sirleto,

Men eis,

31 Martii,
in Synaxario
MS.

2 Episdem Prophetae memoriam est in Menologio a Cardinali Sirleto translata, et in Menais magis excussis, et in Fatis Sanctorum a Maximo Cythrorum Episcopo editis, et sequenti die in MSS Menais, quae apud Petrum Franciscum Chiffletium Divionae observantur, quo die etiam in MS. Synaxario Parisiensis collegii Claromontani Societatis Jesu sequens elogium habetur: Memoria justi Prophetae Joad. Hic fuit ex Samaria, quem leo percussit et occidit, quo tempore reprehendit Jeroboamum ob vitulos. Praecepit enim illi Deus, ut abiret, eumque reprehenderet, et neque panem comederet, neque aquam biberet, sed

celeriter rediret. Abiit ergo invenitque Jeroboamum sacrificantem: compellavit illum in virtute Domiui et ait: Altare: haec dicit Dominus: Ecce filius nascetur domui Juda, Josias nomine, et immolabit super te Sacerdotes excelsorum. Et extendit Jeroboam manum, ut apprehenderent eum, et exaruit manus ejus. Observante vero Jeroboamo et preces findente Propheta, reversa est manus ejus sicut prius fuerat. Cum autem regrederetur Propheta, inductus persuasione falsi Prophetae, comedit cum illo panem. Quare propter inobedientiam permisit Deus eum prosterni et interfici a feroleone, non tamen devorari. Sepultus vero est in Bethel, et juxta eum pseudo-propheta qui eum deceperat. Haec ibi.

3 Qui a Graecis Joad appellatur, a Josepho Jalon, a S. Hieronymo in 2 Paralip. cap. 10 Jaddo, ab Hieronymo, Lyrao, aliisque apud Cornelium a Lapide in caput 13 libri 3 Regum Addo videntur, ab alio etiam Joam, Joel et Semeiam dicitur ibidem legitur. In sacra Scriptura saepius dicitur vir Dei et venisse de Juda in sermone Domini in Bethel. Hinc eum esse ex Samaria proferunt, videtur glossema auctoris hujus Synaxarii. Alter autem dicitur in Scriptura se felisse eum; at usquam pseudo propheta, sed simpliciter Propheta appellatur, et verbum Domini ad hunc Prophetam factum est. Hinc Joad credidit Prophetam eum esse verarum, non mendacem. Unde ob leve peccatum a leone occisum esse, sed corpus ejus, ut viri Sancti ab eodem leone integrum intactumque servatum fuisse asserunt S. Augustinus, Eucherius, Angelomus, Cujetanus, Saliarius, Serarius alique et cum iis a se citatis Cornelius a Lapide.

varia ejus
nomina,

E

corpus ejus
ut Sancti
asseratam.

G. II.

DE S. SECUNDO MARTYRE ASTÆ IN ITALIA

Commentarius praevious.

§ I. S. Secundi Acta, nobilitas, cultus sacer.

ANNO CXIX.

XXX MART.

Asta urbs Episcopis Liguriae mediterraneae ut Tanurum fluvium, a vetustate, divitas, populi frequentia ac splendor adfuerunt laudata, sui quondam juris rempublicam constituisse dicitur, nunc sub proprii Comitatus titulo cum variis sub-jectis oppidis subest Sereuissimis Sabaudis ac Pedemonti Principibus. Ex veteri traditione affirmant Asteuses, fundamenta Christianae religionis in sua civitate posuisse secundo Christi primo S. Syrum Episcopum Ticinensem, ejusque administrum, et in Episcopatu successorem S. Juventium, de quibus ad hujus diem natalem vii Februarii egimus, scorsim de S. Syro acturi ad ix Decembris. Horum autem Episcoporum labore et industria adeo creditur Christiana indoluisse reliqua, ut brevi tempore magna civitatis pars cum amplectente fuerit, sed servata sub Trajano Imperatore persecutione, progressum prohibuerunt minae, terrores atque exquisita tormenta, quibus occisi creduntur ii, quorum corpora marmoreis in monumentis eodem in loco, quo S. Secundi Lipsana, recondita et asservata videntur, et communem cum eo venerationem et cultum etiamnum habent. Passus est S. Secundus sub Hadriano Imperatore, quem Trajanum decessoris sui persecutionem propagavisse, et in plurimos Martyres servasse latius deducimus xv Fe-

Acta urbs
habet,

fide Christiana
seculo i
ambuit,

sub Trajano
varios Marty-
res habuit,

et sub Hadria-
no S. Secun-
dum.

bruarii ad Vitam SS. Faustini et Juntae, quorum prior S. Secundum baptizavit.

2 Acta passionis S. Secundi varii nudi sumus habitus indita, ex his praecipua sunt, quae ipsi habentur in perperasto codice ante annos fere septingentos exarata, in quo etiamnum etiam Acta Sanctorum, ac potissimum Martyrum ultra centum, sed prioribus solus censibus desunt viginti ac duo: sub finem et quasi extra ordinem collocantur Acta SS. Marcelli Cablonensis urbis Episcopi, et S. Desiderii Lingonensis, ac SS. Spensippi, Eleustippi et Melesippi ibidem (ut voluit) passorum, ut in ea Galliae parte videntur olim codici conscriptis. Eadem S. Secundi Acta habentur descripta ex perperasto itidem codice Imperialis Monasterii S. Maritimi prope Trevirum. Reperimus etiam Romae in bibliotheca Vaticana codice numero 5771 signatum, ex quo Acta S. Secundi descriptimus eadem sed quae a capite tertio incipiunt. Alia Acta S. Secundi ex perperastis membranis ecclesiae Asteensis descripta misimus nobis vir eruditus Philippus Molabuylla Congregationis reformatae S. Bernardi Orliensis Cisterciensis olim Generalis, patria Asteensis et rerum Ecclesiasticarum ralle peritus. Verum haec Actus varii inserta sunt, quae in aliis MSS. desunt, et minus probantur: ex his nonnulla in Notationes nostras rejecimus, potissimum ad Caput tertium: nonnulla, quae sub initium habebantur, edidimus xv Fe-

Acta martyrii
dantur ex
varis MSS.

alia sunt
interfolata.

bruarii

A *bruarii ad Vitam SS. Faustini et Jovite pag. 820.*
Alia nobis S. Secundi Actus ex codice MS Carthusiæ
Gammencens descripta, submisit Joannes Gauvansus,
sed quæ prorsus eadem eliderant Jacobus a Voragine,
et Claudius a Rota: alia MSS. habemus in Lectiones,
quæ ad Matutinum recitari solebant, distributa. Sed
fuertunt en omnia ex majoribus Actis contracta: cujus-
modi etiam sunt, quæ a Petro de Natalibus edita lib.
4. Catalogi cap. 12 leuntur, sed non absque pluribus
mendis

B *In MSS. Actis Astensibus dicitur Secundus*
civis Astensis, miles atque Comes Palatinus, genere
preclarus, dignitate divitiis ac moribus adornatus.
Verum in alius Actis solum appellatur, quidam illus-
tris in civitate Astensi, nomine Secundus. Interim
Malabayla in suis ad nos missis Actis annotavit ista:
Licet quanam gente fuerit hic Sanctus, in ipsius non
tradatur Actis, ut tamen credamus, ex una gentis
Vettie familia, quæ Secundi cognomen adsciverat,
eum ortum, suadet marmor, quod etiamnum Astæ
super januam domus Macciolorum visitur cum hac
inscriptione. CONCORDIAE COLL. FAB. ASTENS. M. VET-
TIVS SECUNDVS IN MEMORIAM VETTIE CIVITATIS SOROR.
Nec vero refert, quod in Actis hic Sanctus nomi-
netur duntaxat Secundus: nam Romani, et qui eor-
um instituta ac mores imitabantur (quod faciebant
Astenses, utpoto Romana civitate donati) etiamsi
tribus nominibus, uti res ipsa docet, appellari con-
suevissent: nimirum prænomine, quo ejusdem fami-
liar personæ inter se discernebantur; nomine, quo
una gens ab alia, et cognomine, quo ejusdem gentis
variar propagines aut rami. Hæc tamen omnia non
nisi in inscriptionibus epistolarum aliisque sollemp-
nibus nomenclaturis adhibebantur. Nam extra eas
nom horum tantum unusquisque appellari solebat,
prout ipsis vel parentibus libisset, vel alia ratione
in consuetudinem venisset, ut videre licet in gentis
Pliniae familia. Secunda item cognominata: e qualicet
uterque Plinius diceretur Caius Plinius Secundus; se-
nior tamen Plinii nomine, junior Secundi cognomine
designari consueverat, ut videre est in epistolis
a Trajano et aliis ad hunc scriptis. Fuisse autem
Vettiam gentem nobilem uti dicitur hic Sanctus,
argumento sit primo: Magistratus Præfecti fabri-
rum, quem hic Vettius obtinebat: deinde ab eo exæ-
dificatum ac denominatum castrum, etiam nunc
ad annum MCCCXVIII. prout publicis perspicuum fit
documentis. Hæc Malabayla; ex cujus familia fuerunt
Episcopi Astenses seculo XIV Baldracius, et hujus ex
frotre nepos Jonanus, et seculo XVI Vasinius: ut vel in
gratiam Astensium, et familie Malabaylae placuerit ista
intereverere, ac julicium penes lectorem relinquere.

C *Diem martyriæ S. Secundi referunt constanter*
omnia Acta fuisse, in Kalendas Aprilis. Addit Mala-
bayla consentire omnes codices, nec non antiquas
Lectiones Officio hujus Sancti insertas, ac firmissi-
nam apud Astenses traditionem, et propterea con-
stanter die xxx Martii illius festum celebrari. Eadem
confirmat Constantinus Felinus, qui in suo Martyro-
logio cum primo loco celebrat, asseritque in civitate As-
tensi esse festum solenne, ut de Patrono suo: reli-
qua fere desumpta sunt ex Maurolyco, qui ista habet:
Apud civitatem Astensem sub Hadriano Imperatore,
et Sappitio Præfecto S. Secundi Martiris militis a
S. Calocero in vinculis instructi, qui Martianum
Episcopum Astensem (imo Bertoniensem) et Marty-
rem sepelierat. Hermannus Greven in Auctario Usuar-
di, et Canisius in Martyrologio Germanico ista tra-
dunt: Civitate Astensi B. Secundi militis et Mar-
tyris tempore Adriani Imperatoris: qui post picem
cum resina liquata super caput et in os ejus fusam,
capitis obruncatione martyrium complens ab An-

D *gelis est sepultus. Eundem S. Secundum Martyrem*
civitatis Astensis celebrant Martyrologia MSS. Pra-
gensis Ecclesie Cathedralis, Trevirensis monasterii S.
Maximini, et Ultrajectivum canonici Carthusiani, item
Belluus in Martyrologio secundum morem Romanæ
civitate anno MCCCXVIII excusato, et cum eo Molanus in
Additionibus ad Usuardum. At Christophorus Phrisle-
bus longiore encomio exornat: et aliquam addit Oratio-
nem: verum eum propriis Antiphonis ac Hymnis ad
Laudes et Vesperas accepimus duas Orationis, quarum
alteram, ut devotioni legentium satisfaciat addimus: est
autem hujusmodi: Deus, qui sancti ac beatissimi
Martyris tui hunc diem roseo passionis sue san-
guine et niveo candore decorasti: præsta, quæsum-
mus, ut, sicut eum in honore tuo supplices exora-
mus; ita ejus meritis te largiente, veniam peccatorum
nostrorum consequi mereamur. Per Dominum nos-
trum etc.

E *Galesinus ab hac die discessit ac collocat primo*
ad diem XIX Martii: Apud Astenses S. Secundi
Episcopi, qui primus eam civitatem Evangelii doc-
trinis instituit: de quo item infra, Dem XXIX Martii
ista habet: In urbe Astensi S. Secundi Martyris, de
quo item supra. Is a B. Calocero fidei Christiana
initium instructus, ab S. Jovita baptizatus, et in pie-
tatis officiis versatus, pro fidei studio Sappitii Præ-
fecti jussu, pice et resina ferventi in capite perfusus,
demum gladio percussus, celestis corona donatur.
En, quem supra Episcopum dixerat, postea solum
Martyrem appellat. In Notis ad XXIX Martii ut,
de S. Secundo traditum esse ab Usuardo, Canisio
et Annalibus Bergomensibus. Verum pro Usuardo
substituendus est Molanus in Auctario Usuardi: sol
tam hic quàm Canisius et Philippus Bergomos tra-
duunt passum esse tertio Kalendas Aprilis sive xxx
Martii, ut σπλάξ aliquod memorie consensum sit
quod prælie retulerit. Scutus est Baronus in Mar-
tyrol. Rom. citatque Petrum de Natalibus, qui interim
refert ad III Kalendas Aprilis. Opposit Malabayla, ab
his Acta S. Secundi non fuisse visa aut non bene
perpensa.

F *Dominicus de Rovere Episcopus Astensis, in tes-*
tatione de cultu S. Secundi infra dando, ista num. 6
tradit: Cujus festum etsi indictum sit penultima Mar-
tii, quod cadit sæpe tempore Quadragesimali (imo et
in hebdomade Majori) translatum tamen est, et a
Clero et a populo simul sollemniter observatum fuit,
et observatur feria v post octavam Paschatis singulis
annis: a Clero vero fit et observatur etiam ipsa die
penultima Martii. Ista autem feria v est aliquis in
populo triumphus, proposito præno velocis agitantibus
equos: quæ feria quinta incidit anno Christi MDCVI
in diem VI Aprilis, quem ideo ejus natalis credidit fer-
rarius, qui tunc parabat Catalogum Sanctorum Ita-
liæ in qua longum ejus encomium dedit ex Vita
MS. Sed quam non bene perpensam duxerit Mala-
bayla, cum addat Ferrarius, eam aliqua censura indi-
gere, forsitan quod III Kalendas Aprilis passus tradatur
aut haberet inserta ab Astensibus varia, quæ in nostris
codicibus perperit non reperuntur. Præterea item
Ferrarius ad XXIX Martii retulit S. Secundum, et
Brixiansem Martyrem facti. Verum neque ipsos Bri-
xianenses agnosceret talem suum Martyrem, testis est Ber-
nardinus Faynus in Coto Brixianæ Ecclesie anno
MDCVIII in lucem edito, qui ad caterm operis tradit in
ecclesia S. Afræ coli S. Secundum Astensem Marty-
rem: videnturque aliqua ejus ibi Reliquia observari.
Demum idem Ferrarius in Catalogo generali Sanctorum
ad xxx Martii collocat Translationem S. Secundi,
quæ Gregorio XIII Pontifice Maximo contigit. Verum
ut Historia Translationis infra danda habet, ea facta
est v Idus Aprilis, Dominica secunda post Pascha anno
Christi MDLXXXI: ut non repetam tot antiquos fastos,

D etiam MSS.

Galesinus 19 et 29 Martii,

E

aliqua ejus solennitas feria v post octavam Paschæ,

F

varia menda Ferrarii correctæ.

an S. Secundus ex gente Vettie prognatus?

martyrio affectus 30 Martii,

quo colitur Astæ,

et transcriptus factis sacris,

qui

A qui ad illon xxx Martii, ejus natalem assignant, quos Ferrarius neglexit : qui ut unum errorem suum propugnaret, quamplurimos commisit.

7 Cultum S. Secundi semper xxx Martii, die ejus natali habitum, confirmat miraculum in Guidone ex Comitibus Valpergae, creato anno mcccxi Episcopo Astensi, factum. Hic, inquit Ughellus, cum quandoque aeger pedibus lecto teneretur, instante die trigesima Martii, qua S. Secundus precipuus Astensium Patronus martyrio fuerat coronatus, graviter augi cepit, quod Episcopalis functionibus ejus diei celebritatem augere non valeret. Hinc ad beatissimam Virginem et ad ipsum S. Secundum conversus, ut sibi praesto esse dignarentur, rogavit. In sequenti igitur nocte, eodem S. Secundo Angelorumque cultu stipata illi sese visenda prebuit beata Virgo, et curatis tibiurum plagis incolumem reddidit.

8 Aliud num hic indicandum, an potius silentio premeendum dubitavimus, propter nonnullos Hispanos, qui hunc sibi Secundum assument, quod olim in Hispania Bortea fuerit aliqua civitas Asta dicta, a Ptolemaeo et Plinio memorata, hodie Messa de Asta appellata, inter oppida Tribugenum et Xeres de la Frontera sita. Deerat Tanajo Sabazar in suo Martyrologia Hispanico

B Sanctus, quem proponeret ad diem XXIX Martii : et ecer Chronica nova comitum habuit sub nomine Dextri, Juhani Petri et Marini, in quibus hujus Martyris Secundi mentio celebratur. Additur et nomen Tanagri fluvii seu Tanari prope Astam Italicam versus Padum defluentis, sicut alias Hispanis vocatus Iethem dicitur: quidni et Padus alias Eridanus appellatus, uti et Barmia seu Bormia in Actis S. Secundi memorati ibidem reperiantur cum urbibus Mediolano, Dertona, et Albingam ac sociis Martyribus Colocoro, Marciano, Faustino et Justo? Cetera, quae apud Tanajum et alios ab eo citatos leguntur, conferri poterunt cum us, quae hic damus, et sapienter relinquatur Astensibus Itulis suis S. Secundus : ac meliora erunt conquirenda monumenta, ut alius confirmetur pro Asta Hispanica S. Secundus Martyr.

§ II. Annus martyrii Sepultura. Translationes, oblationes, templi.

T Tempus martyrii S. Secundi assignat Galesinus annum cxxxv Augurio et Sergio Coss. fersan u sunt, quos alii Augurinum et Severianum appellunt et rectius ad annum cxxxii collocant, sed quare ita statuat Galesinus, sicut. Certe ut in die obitus assignando ita in aliis circumstantiis ulnquampis parum consulerate scripsit, dum Astam non longo a Novaria distantem facit, cum plures caeter magis illustres urbes sint viciniores, ut sunt Verrele, Taurinum, Cusatum, Dertona, Alexandria, Alba atque : Baptizatum aut S. Secundum a S. Jovita, cum Acto omnia tradant ut a S. Faustino Presbytero factum. Aherat in Agypto Hadrianus, et inde in Syriam profectus est, dum suprannu minati essent Consules. Ast anno cxi Hadriano Cesare in, et Junio Rustico Coss. S. Secundum fuisse coronatum, ostendimus xy Februarii ad Vitam SS. Faustini et Jovite § II, atque Hadrianum Imperatorum praecedenti atque illa anno Brixia ac Mediolani editisse, ac Supritum constituisse Vicarium Antiochi Praefecti Alprum Cotturum : quae ibidem legi possunt.

C 10 Custodiam corporis S. Secundi post gloriosum ejus martyrium suscepisse Augulos, ex Actis constat : ut quo loco fuerit tunc sepulture traditum, non loquet. Mahabyla arbitratur non fuisse in illo, quo occisus fuerat. loco corpus conditum : quod is neci facinorosorum hominum destinatus, minus decanter tantum thesaurum recondidisset. Scimus ex diplomate Caroli Crassi Imperatoris signato anno Christi mcccxxiv, et ab Ughello in Josepho XIV, Episcopo Astensi edito,

thesaurum sanctae Astensis Ecclesiae igne crematum D fuisse, in quo varia Instrumenta chartarum eodem igne combusta sunt : super quo summis precibus exoratus est Imperator, quatenus pro amore Dei et remedio animae suae conjugis et prolis, nec non pro debita veneratione ejusdem ecclesiae, quae constructa est in honore S. Mariae semper Virginis et S. Secundi, ubi ejus humatum corpus quiescit, omnia variarum Instrumenta chartarum ejusdem ecclesiae confirmare dignaretur. Dicti Josephi Episcopi avessores fuerunt Carolus et Albinus, quando sub Carolo anno Christi mcccxxvi, variae possessiones donatae fuerunt Sacerdotibus, qui erant custodes beati corporis S. Secundi in civitate Astensi, et sub Alidano anno mcccxxx restituta facta est plurimum bonorum ad ecclesiam S. Secundi pertinentium. Postmodum Otto II Imperator anno mcccclxxii, confirmavit 10, privilegia ecclesiae sanctae Dei Genitricis et Virginis Mariae Astensis Episcopi atque B. Secundi, ubi ejus sacrum corpus digne ac reverenter humatum quiescit. Idem Otto Imperator in diplomate anno mcccclxxix signato, appellat ecclesiam in honorem sanctae Dei Genitricis semper Virginis dicant, ubi sacratissimum corpus S. Secundi humatum quiescit... et considerans ejusdem Dei Genitricis semper Virginis Mariae sanctique Secundi Martyris implorandam assidue opem, praecipit fieri jussit, eamque mox ecclesiam Sedem Episcopi appellat, ubi et collocat castrum sanctae Dei Genitricis, sanctique Secundi praenominatae Sedis.

11 Haec tenus ea diplomata, ex quibus constat corpus S. Secundi ad memorata tempora in ecclesia Cathedrali B. Mariae depositum fuisse. Erat interim ecclesia alia sub invocatione S. Secundi, tamquam specialis Patroni hujus urbis constructa, et forsitan supra ad annum mcccclxxx memorato, in quam deinde corpus S. Secundi translatum fuit : sed quo id tempore factum sit non liquet : nam quae citatur clausula diplomatis sub Hugone Rege anno mcccclxxxviii concessi, videtur a posteris interpolata, et ita apud Ughellum legitur : Actum in suburbio civitatis Astensis, non multum longe ab Ecclesia S. Secundi, ubi ejus sacrum corpus quiescit. Si integrum diploma extaret, forsitan plura apparerent menda intrusa. De corpore S. Secundi adhuc anno mcccclxxix, in ecclesia Cathedrali S. Mariae quiescente, ex accurate Ottovis II Imperatoris diplomate manifestum redditur. Fuit diploma Henrici III Imperatoris concessum anno mxxii, in qua absque mentione S. Secundi privilegia concessa sacrosanctae Astensi Ecclesiae, in honorem sanctae Virginis Mariae dicente, confirmantur : ut vel inde colligere licent, corpus S. Secundi ex ea ecclesia ante illud tempus translatum fuisse.

F 12 Praesent Ecclesiae Astensi Episcopus xxxvi Guidottus sive Gundettus, sub quo, inquit Ughellus, cum fama vulgaretur S. Secundi Martyris, Astensium precipui Patroni, corpus Venetus esse, aliqui ex Canonice Ecclesiae ejusdem Sancti, nimirum Alardus Praepositus, Michael, Blandus Searampus, Guilielmus de Navarra, Albertus de Cathena, Conradus, de Platea, et Magister Arrosius investigare decreverunt, num forte aliqua fraude sublatum fuisset : id quod sunt exerenti modo in Acta publico his verbis descripto. Anno Domini mcccii. Indiet. xv. die Martis vii Kalendas Aprilis, praedicti Domini Canonici terre contracta duo monumenta marmorea, et in medio eorum unum plumbum inventantes, ibidem illud, quod est plumbum primo aperuerunt, ita quod sanctum corpus a vertice usque ad pedes inspexerunt integrum et viderunt. Videntes igitur et in Domino exultantes reclauserunt monumentum, sicut erat prius, et postmodum aliud, quod est a dextro latere aperientes, in eo aliud corpus integrum invenerunt: tertio vero monumento clauso remanente, cum illud aperire

Cultus diei 30 miraculo probatus.

an sit aliquis S. Secundus Astæ in Hispania Martyr ?

translatum ad templum S. Secundi,

S. Secundus est intercepit non anno 134.

sed anno 119.

Corpus adser-vatum in ecclesia Cathedrali S. Mariae, seculo 9,

corpus variis a-tensum anno 1213.

A aperire non possent; turrem exultantibus animis re-
 clauserunt. Facto autem mane mulieres, invento
 cæmento adhuc recenti, clamabant, dicentes : Quod
 exinde sanctum corpus extractum fuerat, et furatum.
 Unde tota civitate conturbata pariter et commota,
 venerabilis Pater Episcopus Guidottus cum fratribus
 suis et Potestate civitatis, Americo de Cremona
 nuncupato, multisque aliis ad ecclesiam præfatam
 accedens, aperto foramine, quod dicti Canonici de
 nocte fecerant in turre superscripta, corpora Sancto-
 rum, sicut prædiximus, invenit in ea ; et ea tam
 Clericis quam laicis compluribus evulenter ostendit.
 Unde recluso foramine ac firmato, omnes una voce
 pro inventis corporibus laudes reddiderunt altissimo
 Creatori : cui est honor et gloria in secula seculo-
 rum. Amen. *Hactenus illud diploma, quod infra in
 Historia Inventionis corporis allegatur, et dicitur hæc
 inspecto facta anno mcccxi, Indictione 1, quæ melius
 cum die Martii et xxvi Martii conveniunt, scilicet cyclo
 Solis xviii littera Domini F. De S. Secundo, cujus
 corpus Venetis colitur, infra post ultimam Translatio-
 nem Secundi Astensis, agimus.*

*Ughelli collato, ac conclusimus cum novissima Transla-
 tione ac corporis depositione, facta Kalendis Junii an-
 no mxxxvii.*

15 Præter duo templa, quæ hoc tempore sunt in
 Astensi urbe huic S. Secundo dicata, et infra in His-
 toria Translationis memorata, tertium refertur ab
 Ughello in Brunigo xviii Episcopo statuitur illud
 Quadrigenti esse, in qua S. Secundi ecclesia anno
 mccccxxviii quiescebat corpus S. Dalmatii ; et in
 quadam commutatione tunc facta subscribentur Brunig-
 us Episcopus Astensis, Custos et tres Canonici eccle-
 siæ SS. Secundi et Dalmatii Quadrigenti. Colitur
 S. Dalmatius v Decembris. In ecclesiâ Dertonensis an-
 tiquis Kalendariis notabatur Officium de S. Secundo sub
 ritu duplîcis, et in Synodo Dertonensi anno mdcxcv ha-
 bita inter sacras reliquias Cathedralis ecclesiæ scriptum
 legitur. De ossibus S. Secundi Martyris.

*templum
 S. Secundi
 Quadrigenti,*

*Reliquiæ
 Dertonæ.*

ACTA MARTYRII

Ex iv codicibus MSS.

CAPUT I

*S. Secundi conversio ad fidem. Iter Asta Der-
 tonam et Mediolanum : ejus hic baptismus.*

In diebus illis a, erat quidam nomine Sapricius,
 valde b Paganus. Hic militabat in palatio Primiscr-
 ius Candidatorum. Hunc ordinavit Adrianus Im-
 perator vices gerere Antiochi. Cui sic præcepit :
 Mittim te ad c Alpes Cottias vices gerere d Antio-
 cli, ita ut quoscumque Christianos inveneris, gladio
 animadvertas. Qui cum ingressus fuisset in civita-
 tem Astensem, erat ibi quidam illustris, nomine
 Secundus, qui magnopere idola venerabatur. Hic
 multa a S. e Calocero didicerat, quia ad eum fre-
 quenter in custodiam venebat. Qui cum audisset in
 civitatem ingressum fuisset Sapricium, ad salutan-
 dum eum perrexit, et dixit ei : Frater carissime
 Saprici, quid mali homo ille fecit, qui in custodia
 detinetur ? Sapricius dixit : Deus nostros, quos Im-
 perator cum grandi veneratione adorat, iste suadet
 viros et mulieres, ut eos pro nihilo respiciant ; nam
 reperi in Terdonensi f civitate esse Christianum no-
 mine Maccianum, illic proficisci volo. Cui Secundus
 dixit : Si dignum ducis proficiscor simul : quia mihi
 valde est necessarium veniendi vobiscum, quia valde
 jam desiderio fidei ducebatur, ut per S. Marciani con-
 fessionem perfectus ad suam civitatem veniret. Sa-
 pricius dixit : Ego plurimum deprecor solatium vest-
 rum. Regressus est Secundus ad domum suam, et
 cum invenisset opportunitatem, ingressus est ad
 Calocernum in carcerem, et sic eum alloquitur : Ca-
 locere, ora pro me Deum tuum, qui est cælis, ut possim
 videre gloriam ejus, Calocerus dixit : Secunde,
 tu vade, et Dominus cæli tecum sit, et sic, ut spe-
 ras, accipies baptismum Christi et venies in civita-
 tem tuam et percipies coronam martyrii. Tunc Se-
 cundus osculatus est manus beati Caloceri dicens :
 Modo merui manus tuas osculari. Cum autem re-
 gressus fuero, mereat pacem tuam percipere. Cui
 val-facto, abiit Secundus in domum suam

*a
 b
 c d
 S. Secundus
 instruitur in
 fide a S. Calo-
 cero*

*f
 addit se
 centem
 Sapricio :*

*g
 confirmatur
 in fide a
 S. Calocero*

2 Misit autem ad eum Sapricius, ut eum eodem
 Terdonensem civitatem, sicut rogaverat, pergeret.
 Cum vero profectus fuisset Secundus cum Sapricio
 foris civitatem, advenit columba et sedit super caput
 Secundi. Cui dixit Sapricius : Vide signum Deorum
 cælestium, quomodo te diligunt : istas h aves colu-
 rum ad te visitandum dirigunt. Secundus dixit : Hæc
 visitatio non est terrena, sed de cælo. Cum vero
 pervenisset ad Tanagrum fluvium, vidit Secundus
 Angelum a longe super aquam ambulare et dicere :
 Secunde, fidem habeto, et sic ambulabis super cul-
 tores idolorum. Conversus ad eum Sapricius dixit :

*h
 proficit eens
 honora, ut a
 colu ba.*

Frater

*varia dona
 phata eccle-
 siæ S. Secundi.*

B *delegit sibi in illius ecclesia sepulturam, et plura et do-
 naria legavit. Egredia etiam dona ecclesiæ S. Secundi
 largitus est Carolus Borbonus Aurelianensis Dux,
 cum circa annum mcccxi solenni ritu Astam esset in-
 gressus. At Gaspar Caprius creatus anno mdl Episco-
 pus Astensis, ecclesiæ S. Secundi donavit brachium
 S. Mauritii thecæ argenteæ inclusum : Quæ omnia
 ex eodem Ughello collegimus, ex quo et illud addimus
 miraculum : Cum anno mxxxv, die S. Jacobo Apo-
 stolo sacro, Sacerdos in altari S. Secundi Sacrum
 faceret; ubi ad fractionem sacratissimæ hostiæ de-
 venit : quo loco antea una pars hostiæ alteri cohæ-
 rebat, primo utraque madida apparuit, deinde san-
 guinem stillavit, ita ut alique in calicem ipsum,
 aliqua super patenam guttæ deciderent, et digiti
 celebrantis eo imbuerentur. Rei miraculo attonitus
 circumstans populus, ipsa cunctatione ac tremore,
 qui celebrantem corripuerat, ad intuentium excita-
 tur. Ipso vero Sacerdote cum ceteris ad orationem
 converso, reiditus fuit sacris speciebus pristinus col-
 lor, nec ultra vestigia sanguini in calice aut patena
 seu digitis apparere. Hoc vero miraculo per Italiam
 vulgato, Paulus in indulgentiam concessit iis omni-
 bus, qui die statuenda ab Episcopo, contriti ac con-
 fessi ante ipsum S. Secundi altare certas preces
 effunderent.*

*in altari
 S. Secundi
 hostia conse-
 crata sangui-
 nem stillat.*

*Historia
 manifestatio-
 nis corporis
 datur ex MSS.*

*cum testimonio
 Episcopi.*

*et historia
 Translationis
 duplici.*

14 *Baronius in Notis ad Martyrol Romanum. as-
 serit ad se delata fuisse ab Ecclesia Astensi authentica
 scripta de manifestatione et translatione S. Secundi Mar-
 tyris. Ea nos Romæ descripsimus reperta in bibliotheca
 Patrum Congregationis Oratorum Vallicellana, inserta
 codici Patris Gottoni littera L signato. Eundem habemus
 ex MS. Astensi a Philippo Malabayla nobis missa,
 uno et reperta inter chartas nobis donatas a Ferdinando
 Ughello, qui in Scipione Damiano 13 Episcopo Astensi
 eadem in compendium contracta tradit. Facta fuit ea
 corporis manifestatio anno mcccxxxi die xxx Augusti,
 quem princeps Ecclesiæ Astensis solenni memoria cele-
 bravit. Huic historiæ subiungitur testimonium Domini
 de Ruvere Episcopi Astensis anno mdlxxx datum de
 antiquo cultu et miraculis S. Secundi ad obtinendam
 facultatem elevandi et transferendi corpus S. Secundi :
 qui a Gregorio XIII obtenta, facta est sollemnis translatio
 anno mdlxxxi Dominica secunda post Pascha v Idus
 Maii. Nos dictum testimonium damus ex memorato co-
 dice Vallicellano et historiam Translationis ex MS.
 Astensi a Malabayla communicato, et cum relatione*

EX MSS.

A Frater Secunde, qualem vocem ad te Deorum nostrorum audio concessam. Secundus dixit : Ambulem ad desideria cordis nostri. Cumque venissent ad Buriniam flumen, steterunt Angeli in medium fluminis, dicentes ad Secundum : Credis in Deum, aut adhuc dubitas? Secundus dixit : Credo veritatem passionis ejus. Sapricius dixit ad Secundum : Quod est quod amho? Secundus dixit: vocem (quidem) audis : sed vultum loquentis videre non potes.

k

l

Deorum agit cum S. Marciano,

3 Cum autem ingrederentur in civitatem Terdonensem, occurrit ei Beatus Martinianus k ad portam civitatis et dixit : Intra Secunde viam veritatis, accipies enim palmam fidei. l Sapricius dixit : Quis est iste homo, qui nobis talia loquitur, quasi de somno? Secundus respondit : Tibi quidem somnium videtur esse, mea vero admonitio est, et confortatio. Sapricius dixit : Quid facimus, quomodo possumus inveniri istos contemptores legum invictissimorum Principum? Tunc dixit ei Secundus : Rogo Frater Sapricius, ut des mihi vehicula publica usque Mediolanum, ad gloriosam Principem nostrum. Sapricius dixit : Vade frater carissime, m reconciliare in conspectu Principis nostri. Tunc acceptis vehiculis Secundus abiit eundemobis servis suis : cumque intrasset Mediolanum, quasi hora circiter n sexta, cepit semetipsum cruciare, qualiter ad sanctos Dei Martyres perveniret. Et ecce Angelus Domini apparuit ei, dicens : Secunde, vade foris civitatem in dexteram partem muri, et ego adducam ad te Faustinum et Jovitam. Audiens haec Secundus Angeli verba, gaudio repletus est magno, et perrexit ad locum, Angelus vero Domini abiit ad carcerem, et dixit : Faustine et Jovita fratres et Consortes nostri, venite mecum, quia venit ad vos vir sapiens, ut accipiat baptismum Christi : est enim creditus valde a Calocero, Faustinus et Jovita dixerunt : Gratias tibi agimus, Domine, quia visitasti nos, et misisti ad nos salutem : tui servi Calocero. Tunc surrexerunt cum Angelo ad locum, ubi erat Secundus : qui videns eos a longe, project se in terram ante conspectum eorum, dicens : Redimite animam meam de manu infirmi, ut liber pervenire possim ad Regem celorum. Faustinus dixit : Domine Deus respice super fidem famuli tui, ut perveniat ad desiderium suum.

m proficitur Mediolanum

n

4 Et cum haec verba orationis finita fuissent : ecce subito apparuit tanquam Columna nubes emittens aquam. Tunc dixit Angelus Domini : Ecce aquam Faustine quam desiderabas. Videns itaque Faustinus, quia Dei praecipitum adesset, ipse Secundus venisset, apprehendit Secundum, et posuit eum sub aquam fluentem, dicens : In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti baptizo te. Et elevans eum de fonte consignavit. o Tunc tradidit ei Corpus Sanguinem Domini, dicens : Vade, sustine, et accipe palmam justitiae in civitate tua. Et data ei pace dixerunt : Audiemus de te homin eursum consummationis fidei tuae, et dederim ei demum pacem dicentes : Corpus commixtum in Sanguine Domini porta ad fratres nostros Calocero et Marcianum, p teque per fontem Domini renovatum esse sciant.

ab Angelo adducitur ad SS. Faustinum et Jovitam

baptizatur in aqua nubes

C

o rebatur sacra Eucharistia.

p

Sapricius

Antiochus

Dertona

o De Ho, qui in MS. Astensi vulgata erant, supra egimus, et qui fore nuntiati etiam ad vitam SS. Faustini et Jovite 15 Februarii pag. 820. u In Vila coramdem SS. ejus praeterea et Monasterio edidimus num. 13 legunt : valde in legem nostram dicitur, et velum ad 4 lucas eadem sunt. Malabaglia putat Astensem fore ex familia Gossendrada, quae castrum Gossendradum ostendit quod etiam vocat Eghellus in Duosfacio 39 Episcopo Astensi. — e Alpium Galliarum vocantur Tabulae Himerica, de quibus ad priorem Acta SS. Faustini et Jovite egimus in Notis ad cap. Militem d. pag. 812. d Antiochus Alpium Galliarum dicitur, et Antiochus Praeses dicitur in eisdem Actis. In MS. Astensi dicitur ubi dicitur tunc crudeli morte vitam finivisse. Est in Vila 3 SS. Faustini et Jovite dicitur iussus cum duplicature prolati, quod multo probabilius creditur, quod ejus vice gereret Sapricius. — e In MS. Astensi dicitur S. Secundus a Calocero ad alloquentem invitatus per custodes carceris : ac deia magis convenit dicitur codex Astensi cum aliis duobus. — f Terdonia, vulgo Tortona, antiquis Dertona, nota in Liguria Mediolanensis ditioris urbs Episcopus Conside dicitur G.

Martin ad vitam S. Marciani — g Tanagra, alis Tanaras, vulgo Tanaro, in Aeginae vire Alpibus maritimis ortus, et Stura amne auctus et proterlapsus hanc procul ab Alba, Asta et Alexandria urbibus, deum la Padua infuit -- h MS. S. Marciani aviculas ad te visitandum. i Bormia, vulgo Bormia, infra Alexandriam in Tanarum labat. — k In MS. Astensi additur, Angeli praepcepto de carcere exiens. — l Additur ibidem : Perge Mediolanum, ibique invenies praclarissimos Christi ministros Faustinum et Jovitam, a quibus baptizatus ad me venies. jam enim tempus iusit, ut per varia tormenta perveniam ad Christum : siquidem cum redibus, accipiam martyrium, sicut mihi dixit Angelus Domini. — m Idem MS. rememora me. — n Id est sub meridie, ut tum Itali horas disponebant. — o In MS. nascita et Astensi haec interponuntur : Et ecce columba in ore suo attulit Corpus et Sanguinem Domini, et posuit super manus Faustini dicens : Paas vivus, qui de caelo descendit dare vitam mundo huic. — p MS. Astense : quos per fontem martyrii renovandos esse scimus.

D

Tanarus

Eucharistia

CAPUT II.

Reditum S. Secundi Dertonum ad S. Marcianum hujus martyrium.

Facta oratione, fecit vale, et ascendit vehicula, in quibus venerat eodem die. Cumque venisset ad ripam fluminis Padi, cepit constriari corde. Et ecce Angelus Domini iterum apparuit ei, dicens : Quid dubitas? Secundus dixit : Video me teneri a flumine, et quomodo transeam tribulor. Cui Angelus dixit : Adscende vehiculum tuum, et veni, sequere me. Factum est autem, n ut subito sedens Angelus super equum, apprehendit frenum de equo Secundi. Pueris vero dixit Secundus : Expectate hic donec luceat, et sequimini me. Secundus vero abiit cum Angelo ambulans super aquam quousque transierunt. Dixit autem Angelus ad Secundum : Crastina die Marcianus accipiet coronam Martyrii : tu vero vale et sepele eum, quia per ipsum ad Martyrii coronam pervenies secundum desiderium tuum. Respondit Secundus et dixit : Rogo te in conspectu Domini, ut eum in corpore invenire possim. Angelus Dixit : Secunde prius venies in civitatem quam Marcianus vadit ad passionem. Secundus vero audiens hoc, repletus est gaudio magno. Angelus autem Domini deduxit B. Secundum per totam noctem usquequo pervenisset ad civitatem Terdonensem : erat enim prope media nox. Secundus dixit : Quomodo possumus ingredi in civitatem? Angelus dixit : Vide, Secunde, fidem tuam, ecce modo aperientur tibi portae civitatis, et ducam te ad Marcianum, ut videas eum antequam ad passionem ducatur. Secundus dixit : Obsecro ut facias secundum verbum tuum. Tunc Angelus dixit : Secunde, veni sequere me. Et ingressi sunt civitatem.

Ab Angelo trans Padum veltus,

a

E

de nocte ducitur Dertonam porta urbis ultra aperta,

6 Tunc dixit Secundus : Perduce me usque Marcianum, ut eum salutem et tradam ei transmissa Faustini et Jovite. Tunc Angelus duxit eum ad locum ubi B. Marcianus erat in custodia. Cum vero ingressi fuissent carcerem, salutaverunt B. Marcianum dicentes : Gaude et laetare sapiens, et cultor Dei. Secundus dixit : Ecce quod tibi Dominus transmisit intuentibus Faustino et Jovita. Accipiens vero Marcianus Corpus et Sanguinem Domini, b sumpsit sibi dicens : Corpus et Sanguis Domini b custodiae animam meam in vitam aeternam. Amen. Et osculatus est eum dicens : Pacem meam portabis fratri Calocero : et gaudentes pariter psallebant cum Angelo usque ad locum. Facta autem oratione exierunt de carcere Marciani, et dixerunt ei : Hodie luctabis cum diabolo et accipies palmam justitiae. Cui Secundus dixit : Sed minor esto moi, cum ingressus fueris ante conspectum Domini. Eteum haec dixisset, abiit cum Angelo usque ad Ecclesiam Domini, ubi dixit Angelus Domini ad Secundum : Vere tibi dico, quia e fidem tuam Dominus elegit, in istos enim tres dies exies de fallacia hujus mundi. Sed vale modo ut videas Marcianum dimicantem contra artem diaboli. Tunc Secundus dixit : Adjuvatorum vestrum deprecor : ut diabolum vincam. Cui iterum Angelus dixit : Vade

fert sacrum Eucharistiam S. Marciano.

b

commendat se S. Marciano.

c

A Vade in nomine Domini Jesu securus, accipies enim petitionem tuam. Quo audito, gaudio repletus est magno, abiitque in domum suam.

et Angelo ductor.

7 Factum est autem in crastinum quasi d hora prima, selit Sapricius a templo Jovis, et jussit adduci B. Marcianum. Cumque venisset ante eum; Sapricius dixit: Marciane, ex qua progenie es tu, aut qualem Deum colis? Marcianus dixit: Vis scire: ego enim ab infantia mea, Deum qui est in caelis cum omni timore adoro. Nam idola demonum tanquam lutum platearum e semper duxi, et qui eis obaudiunt, tanquam stercus terra: respui. Sapricius dixit: Scitote me missum ab invictissimo Principe propter vestram perfidiam, ut sacrificetis, aut gladio pereatis. Marcianus dixit: Gladius te percutiat, cujus plaga nunquam potest curari. Sapricius dixit ad ministros: Adferre massas ferri de fornace, et ponite super ventrem ejus, ut discoquantur intestina ejus, et putrefaciant ipsum. Ministri autem attulerunt massas ferri et posuerunt super ventrem ejus, sicut Sapricius jusserat, et exhibat de corpore ejus fumus tanquam odoris multo et pigmentorum fragrantis. Marcianus autem clamabat: Nihil est quod mihi facis, non enim sentio penas, quas mihi adhibes. Sapricius dixit: Erigite eum a terra, ut videam qualiter est / cortus venter ejus: Tunc ministri erigentes eum a terra mirabantur: et massae q cadebant et ministros vulnerabant, ita ut se nullo modo movere possent. Stabat autem B. Marcianus illaesus praesente populo, aspiciens in caelum, et dicens: Domine libera animam meam a labis iniquis, et a lingua dolosa. Sic stabat sanctus Martyr gaudens, quasi nihil peressus fuisset. Erat enim totus nitidus et nulla penitus in eo apparuit macula, ita ut omnes mirarentur adstantes.

d

S. Marcianus idola contemnit

e

torquentur ardentibus massis ferreis venter impositis:

f

g

manet illaesus.

8 Sapricius dixit: Quid dicis Marciane? accede, veni et sacrifico, ut vivere possis. Marcianus dixit: Confundat te Deus meus, cui ego servio h in spiritu meo. Sapricius dixit: Tu si servires Deo Jovi, multum te veneraremur. Marcianus dixit: Tu quem dicis Deum Jovem, in inferno crematur in stridore dentium, ubi est tibi locus paratus. Sapricius dixit: Aut sacrifico, aut faciam te gladio puniri: et dabo per te albis metum. Marcianus dixit: Ego sacrificabo Deo meo hostiam laudis, et circumdabo altare ejus cum omnibus Sanctis ejus, qui servant ei. Sapricius ira repletus ait: Tollite contemptorem foris civitatem, et auferte caput ejus: ego enim mandabo istam provinciam, de contemptoribus legum. Tunc ablatu est Marcianus et ductus est foris murum, qui sic Dominum deprecabatur: Tu Domine, servabis me, et custodies animam meam ab inimicis meis. Et subito facta est vox ad eum de caelo, dicens: Marciane veni ad preparatam tibi habitationem. Tunc Marcianus posuit genua sua et speculator amputavit caput ejus. Secundus vero misit et rapuit corpus ejus, et cum omni studio eum sepelivit.

h confitens in hoc Christi

ducitur extra urbem

C

capite pl. xus replebitur a S. Secundo.

9 Sapricius vero non credebat, quousque misit domesticum suum ad domum ejus, ut ad eum venire dignaretur. Cui sic mandavit Secundus: Quomodo ad te possum venire, qui manus plenas habes sanguine Justo? Domesticus haec verba renuntiavit Sapricio. Qui domo misit ad eum Consiliarium suum, dicens: Quid pateris; qui talia mihi mandas? veni ad me: referam tibi qualem Marciano dederim sententiam. Secundus autem dixit ad illum qui missus fuerat: Vade: dic illi: Poena quam tu intulisti Marciano, apud eum est corona justitiae: tu vero vide qualiter evadere possis. Consiliarium vero omnia Sapricio retulit, quae a Secundo audierat. Tunc Sapricius commotus est valde et remisit ad Secundum tertio et dixit: Non ignoras quia sacra praecpta sunt ut omnes contemptores legum ferro puniantur? Tu vero, quantum video, particeps es omnium qui contemnunt leges Dominorum nostrorum, et jussit eum in domo sua custodiri, ut a nullo ciretur, usque in alia die.

10 Surgens prima luce Sapricius, jussit ad se adduci Secundum, ut eum private audiret: Ingressus est igitur B. Secundus ad Sapricium: cui sic ait: Secunde, non legisti de contemptoribus legum quid sit praecptum? B. Secundus dixit: Ego legi sacrilegia vestra, per quae effunditis sanguinem innocentem: sed h manus de caelo haec videns, dabit iram suam super incredulitatem vestram. Sapricius dixit: Modo in quantum video, Christianum te profiteris. Secundus dixit: Vere dico et spondeo me esse Christianum. Sapricius dixit: Quantum video malam mortem desideras propter istud nomen. Secundus dixit: Mors, quam tu mihi promittis, tibi debetur. Sapricius dixit: Secunde, audi me et recede ab hac vanitate. Secundus dixit: Ista vanitas in me perseveret. Sapricius dixit: Prius quam publicetur accede et sacrifico, et eris inter nos clarus et possidens divitias tuas. S. Secundus dixit: Saprici, Divitiae mundi hujus nihil sunt apud Deum: tu vero recede a me, quoniam ego servio Deo meo ex toto corde meo.

11 Tunc Sapricius valde iratus, jussit expoliari ut eum perturbaret. Qui cum staret nudus ante Sapricium, dixit: Audivi me, Saprici, quia modo videlicet confusionem tuam. Et conversus ad Dominum dixit: Domine, qui fecisti caelum et terram et mare, fac signum ut videat Sapricius ut confundatur. Et subito Angelus Domini apparuit, et dixit ei: Accipe, Secunde, vestem hanc Domini, quia de paradiso Dei transmissa est tibi; et hoc tibi signum, quia peccatores non videntur eum: Sapricio vero parata est mors quam evadere non potest: tu bene sustine propter nomen Domini quaecumque passus fueris. Haec cum dixisset Angelus, discessit ab eo. Sapricius audiebat quidem vocem: sed aspectum videre non meruit.

12 Tunc iratus Sapricius jussit eum in caeleo suspendi et torquenti donec brachia ejus disjunctarentur. Sanctus vero Secundus clamabat: Exhaust orationem meam Domine, auribus percipe verba oris mei: quoniam alicui insurrexerunt adversum me, et fortes quaesierunt animam meam, et non proposuerunt Deum ante conspectum suum. Ecce enim Deus adjuvat me, et Dominus susceptor est animae meae. Sapricius dixit: Vide quanta in te est perfidia, ut videas corpus tuum esse disjunctum, teque morti vicinum esse conspicias, sed nescio quem Deum invocas. Secundus dixit: Saprici quanta S. Marciano fecisti, et pro nihilo duxit te: ecce et nunc mea brachia desjungi fecisti, et nunc vides me sanum a Domino omni corpore redditum, ad confusionem tuam et patris tui diaboli. Erat autem stans D. Secundus liber ab omni tormento. Tunc Sapricius videns

13

sepelisset. Sapricius vero non credebat, quousque misit domesticum suum ad domum ejus, ut ad eum venire dignaretur. Cui sic mandavit Secundus: Quomodo ad te possum venire, qui manus plenas habes sanguine Justo? Domesticus haec verba renuntiavit Sapricio. Qui domo misit ad eum Consiliarium suum, dicens: Quid pateris; qui talia mihi mandas? veni ad me: referam tibi qualem Marciano dederim sententiam. Secundus autem dixit ad illum qui missus fuerat: Vade: dic illi: Poena quam tu intulisti Marciano, apud eum est corona justitiae: tu vero vide qualiter evadere possis. Consiliarium vero omnia Sapricio retulit, quae a Secundo audierat. Tunc Sapricius commotus est valde et remisit ad Secundum tertio et dixit: Non ignoras quia sacra praecpta sunt ut omnes contemptores legum ferro puniantur? Tu vero, quantum video, particeps es omnium qui contemnunt leges Dominorum nostrorum, et jussit eum in domo sua custodiri, ut a nullo ciretur, usque in alia die.

10 Surgens prima luce Sapricius, jussit ad se adduci Secundum, ut eum private audiret: Ingressus est igitur B. Secundus ad Sapricium: cui sic ait: Secunde, non legisti de contemptoribus legum quid sit praecptum? B. Secundus dixit: Ego legi sacrilegia vestra, per quae effunditis sanguinem innocentem: sed h manus de caelo haec videns, dabit iram suam super incredulitatem vestram. Sapricius dixit: Modo in quantum video, Christianum te profiteris. Secundus dixit: Vere dico et spondeo me esse Christianum. Sapricius dixit: Quantum video malam mortem desideras propter istud nomen. Secundus dixit: Mors, quam tu mihi promittis, tibi debetur. Sapricius dixit: Secunde, audi me et recede ab hac vanitate. Secundus dixit: Ista vanitas in me perseveret. Sapricius dixit: Prius quam publicetur accede et sacrifico, et eris inter nos clarus et possidens divitias tuas. S. Secundus dixit: Saprici, Divitiae mundi hujus nihil sunt apud Deum: tu vero recede a me, quoniam ego servio Deo meo ex toto corde meo.

11 Tunc Sapricius valde iratus, jussit expoliari ut eum perturbaret. Qui cum staret nudus ante Sapricium, dixit: Audivi me, Saprici, quia modo videlicet confusionem tuam. Et conversus ad Dominum dixit: Domine, qui fecisti caelum et terram et mare, fac signum ut videat Sapricius ut confundatur. Et subito Angelus Domini apparuit, et dixit ei: Accipe, Secunde, vestem hanc Domini, quia de paradiso Dei transmissa est tibi; et hoc tibi signum, quia peccatores non videntur eum: Sapricio vero parata est mors quam evadere non potest: tu bene sustine propter nomen Domini quaecumque passus fueris. Haec cum dixisset Angelus, discessit ab eo. Sapricius audiebat quidem vocem: sed aspectum videre non meruit.

12 Tunc iratus Sapricius jussit eum in caeleo suspendi et torquenti donec brachia ejus disjunctarentur. Sanctus vero Secundus clamabat: Exhaust orationem meam Domine, auribus percipe verba oris mei: quoniam alicui insurrexerunt adversum me, et fortes quaesierunt animam meam, et non proposuerunt Deum ante conspectum suum. Ecce enim Deus adjuvat me, et Dominus susceptor est animae meae. Sapricius dixit: Vide quanta in te est perfidia, ut videas corpus tuum esse disjunctum, teque morti vicinum esse conspicias, sed nescio quem Deum invocas. Secundus dixit: Saprici quanta S. Marciano fecisti, et pro nihilo duxit te: ecce et nunc mea brachia desjungi fecisti, et nunc vides me sanum a Domino omni corpore redditum, ad confusionem tuam et patris tui diaboli. Erat autem stans D. Secundus liber ab omni tormento. Tunc Sapricius videns

D EX MSS S. Securus inquit accere ad Sapricium.

custoditur in domo sua.

coram Sapricio fidem Christi profiteatur.

spoliatus vestibus,

F ultam ab Angelo accipit.

in caeleo tortus,

mox sanus restituitur.

CAPUT III.

Tormenta S. Secundo Derthonae inflicta. Her ductu Angelico Astam.

Nuntiatum est Sapricio, quod Secundus Marcianum

13

A dens, quod B. Secundus confidenter Dominum invocaret, jussit eum fistibus cedi : cumque caderetur Secundus, sic clamabat : Sapricie quare tantam insaniam patris circa servos Dei? Nihil est, quod mihi facis : nec aliquid in corpore meo sentio, quia Dominus mihi adiutor est. Ministri autem cidentes eum, de-fecerunt : sanctus vero Martyr nihil sentiebat.

13 Tunc ait Sapricius ad ministros, dicens : Tollite eum et recludite usque mane, ut in isto satiatur amara mea. Ministri vero tulerunt B. Secundum, et miserunt eum in custodia. Ubi cum pervenisset, facta est in carcere lux proclara fulgens. Et ecce Angelus Domini venit ad eum, dicens : Surge Secundus, et succinge lumbos tuos et veni, dicam te ad Creatorem tuum. Tunc B. Secundus dixit : Altissimo Deo gratias refero, et Cumque exisset una cum Angelo foras carceris, assumpsit eum Angelus secum et posuit, ubi erat B. Calocerus et e Salvator eum eo. Videns in custodia autem eum B. Secundus, projecit se in terram et adoravit, dicens : Domine libera animum meum de isto seculo : ut inimicus in me non habeat potestatem. Tunc ait Salvator : Noli timere Secunde, quoniam ego sum Dominus Deus tuus, qui eripiam te de manu Sapricii, et faciam ut cum Calocero e rotam accipias. *f* Tunc benedixit eos et ascendit in caelum. Brit autem Secundus gaudens cum Calocero in carcere.

a Hinc incipiunt Acta S. Secundi in codice Vaticanum 5771. — In *MS* 3, et *MS* Astense Deus magnus. — c *Ita MS* Vaticanum et nostrum et S. Max justum nomen. — d *In MS* Astensi haec ita explicatur : Et sic Angelus, illeso et clauso carcere, eduxit eum ex civitate Herbonensi, perduxitque eum in civitatem Astensem. et hora vespertina introduxit eum in Turrim Libeana, in qua erat Salvator cum B. Calocero. — e *Addit Malabayla haec in sua Notis* ex monumentis ecclesiae Turris-Iluleae dicit adjectat Salvatorem sui vestigium pedes in marmore impressum reliquisse, quod etiamnum visitur, et scaturientem in uno cavernis angulo hujus, in altera caelestis liquoris exiisse, in suorum Martyrum resurrectionem ac salutem. postquam infirmis salutarem refoverat, donec huius custodes gratis ministrare, quod gratis accipiebant, negare carperent : utrumque autem scaturientis officina adhuc permanens, visum monumentis adspicendi evanescunt. *haec ille*. — *f* *Qua hic praefertimus melius desunt in tribus antiquioribus MS. et in vulgata Astensi a patris nostri non valentibus his verbis*. Et his dictis, datus eis pax, benedixit eos, et dimisit eum Angelus gaudens. Ipse autem Dominus Jesus Christus exiit ad Apostolos suos : quos reliquerat in quodam campo extra civitatem, juxta Turrim Libeana. In quo campo Christus descendit cum Apostolis, post designata Libeana ecclesia sui nomine Apostolorum. Nam in eodem campo adhaerenti vallibus nati, super fluxum Libeanae, quibus bonis vir cum bubus arabat die quarto Calendis Aprilis. Qui cum boves urgeret, nec se movere possent; stupefactus est. et aspiciens, apparuit ei lux sole splendens. In quo diligenter inspiciens, Christum descendente de caelo cum multitudine Angelorum et Apostolorum clare vidit. Qui cum descendisset in campum, campum ipsum dedit Apostolis, dicens. In hoc loco, vestrorum nominum honor et gloria videbit, et in eo nullus servus meos congregabo. et in honore vestro, regna caelestia mereantur percipere. Quibus dictis, viit Salvator ad Turrim supradictam, in qua Calocerus tenebatur in carcere : et ad quam Angelus adduxit B. Secundum. et supradictum est. Apostoli vero in campo remanentes, ordinatum ecclesiam. Historicus autem, qui in campo arabat, de visione quasi per lunaram stupefactus est. Tandem ad se rediens, prociidit ad pedes Apostolorum, interrogans eos : Quibus essent, et unde. et quare venissent, et quoniam esset ille, qui tantum praedictis apparuerat. Cui Apostoli responderunt. Apostoli Christi sumus, et quem praedictum vidisti, ipse est Christus Filius Dei vivi, qui descendit propter dilectos suos Martyres Calocerum et Secundum. qui in Turri-Libeana detinebantur in carcere vinculati. etiam prius cunctis fidelibus sibi in hoc loco per futura tempora servituri. Diverunt etiam se deinceps, propter reverentiam exhibendam ipsi loco et ejus servitoribus. Iure provisionis et custodes civitatis Astensem, et eorum qui Dominum in eodem loco devote creverunt. Postmodum eundem aratori preceperunt. ut visionem devote omnibus publicaret. Et ut procuraret, quid in eodem loco fabricaretur ecclesiam, sicut beatus Petrus Iustus Ecclesiam fundamenta designavit. Christus autem rediens a carcere, postquam benedixerat Martyres suos Calocerum et Secundum, venit ad Apostolos suos, et cum eis ascendit in caelum. *haec in Actis vitis, quibus prius Approposita haec adscripta annotat Malabayla*. Item vulgata visione aratori facta, nulli cum devotione carperunt ad locum ipsum confluere et laudes immensus referre Creatori. Et post temporum curricula ille fuit Constantinus Imperator. et venit de Roma Liberius Papa, ad ejus notitiam pervenerat visio supradicta, et construi curavit monasterium in Salvatoris et Apostolorum honorem. ubi praefecti idem Pontifex quendam religiosum virum, nomine Inanem, in Abbatem, quem de Roma secum duxerat. Qui Liberius suis litteris, visitantibus rati ecclesiam die xx Julii concessit pro qualibet vice, tertie partis, et si eo tempore mori contingeret, omnium peccatorum plenariam remissionem. *Addit Malabayla* pervenisse ad suas manus Bullam Julii in datam anno 1511, quo eadem indulgentiae confirmantur. et eique bullae tenorem litterarum Li-

berii ita inseri, ut appareat eas tunc extitisse. Inter cetera autem hunc Pontificem affirmare, se ex ille dignis relationibus Constantio Imperatoris accepisse, evidentissima signa a sanctis Apostolis apud eandem ecclesiam fuisse ostensa. *Florus Constantinus Magnus fere ducentis annis post tempora Hadriani Imperatoris, et Martyrium S. Secundi. Deum post obitum Constantini elapsi erant anni xi, antequam S. Liberius crearetur Pontifex, ut ecclesiam ab hoc constructam non puterit Constantina videre. At Julium in anno 1553, 23 Novemb. Indulgentias a Liberio Papa remissas transiisse ad ecclesiam S. Mariae-Noxae, tradit Eghellus de Episcopis Astensibus pag. 574. Sed exto reverentia eo, de quo apud antiquos scriptores nullum vestigium est, Constantinus et Liberius, non inde sequitur contigisse primam designationem templi tempore S. Secundi, ducentis et pluribus annis antequam construeretur.*

CAPUT IV.

Tormenta Astæ illata. Martyrium. Sepultura.

F actum est autem mane, misit Sapricius ministros ad carcerem, ut Secundum adducerent. Venerunt et invenerunt signatum carcerem sicut dimiserant, et aperuerunt : et intus neminem invenerunt. Timentes vero vade fingerunt in templum Jovis. Reununtur Sapricio, quod ministri fugissent in templum Jovis propter Secundum : quoniam non invenissent eum. Sapricius vero hoc audito, misit ad eos, dicens : Per Deos immortales, quia non opus est eis timere : Venite et ambulemus ad Astensem civitatem, quia ha-

D
Non invenio S. Secundum in carcere.

E
discedit Astam Sapricius :

sistuntur illi SS. Secundus et Calocerus,

F
irridenti Deo :

perfusi pice et resina ferventes

EX MSS
fistibus et feris
nihil sentit :

includitur
carceri,

ab Angelo
astens ducitur

a

b

a Christo
apprente
confortatur.

B

f

Vestigium
pedis Christi

scaturigines

An designata
tunc ecclesia
Apostolorum

C

a Liberio Pap
construita ?

et es ibentes non leduntur.
A super capita eorum fundi. Cumque ministri funde-
 rent, resilliebat ab eis, et Sanctos Dei penitus non
 tangebant. Iterum fecit afferrī liquamen fervens, et
 in os eorum mīthi praecepit. Cumque ministri funde-
 rent, delectabantur et exultabant gaudio magno,
 dicentes : Quam dulcia faucibus nostris eloquia tua
 Domine. Calocerus vero dixit ad populum circum-
 stantem : Fratres videte ne vos educat Sappricius
 per pomas, quas nobis infert ; nam omnino non sen-
 timus ejus cruciamenta : vos vero respicite ad Crea-
 torem vestrum, et convertimini ad eum, et adorare
 eum, qui est in caelis, qui fecit vos, et nolite ado-
 rare Deos lapideos et ligneos, in quibus non est sal-
 us. Audiens hoc Sappricius, jussit S. Calocerum
 fustigari, et in carcerem recipi; Beatum vero Secun-
 dum capitale jussit subire sententiam. Qui Secun-
 dum apprehendit Calocerum, et osculatus est eum
 praesente Sappricio et populo. Quod videns Sappricius,
 furorē commotus dedit Calocero sententiam, ut ipse
 max a Albingano finem mortis acciperet. Tunc exierunt
 foris muros civitatis, et elevantes oculos ad
 caelum dixerunt : Domine fac cum servis tuis mise-
 ricordiam, et presta, ut ante conspectum tuum vi-
 deamus Faustinum et Jovitam, sed et fratrem nos-
 trum Marcianum. Et fecerunt sibi vale.

arellitur a S. Calocero Secundus,
B 17 Quo facto, abiit Secundus cum spiculatore, ad
 locum, ubi posuit genua sua in terra, et Dominum
 deprecabatur, dicens: Domine suscipe spiritum meum,
 ut merear in conspectu tuo gratiam invenire. Et ablatum
 est caput ejus a spiculatore, sub die tertio
 Kalendas Aprilis. Et ecce factus est sonitus b mul-
 torum psallentium, sed et luminaria magna videban-
 tur. Cum autem populus Paganorum videret tanta
 mirabilia fieri in eo loco, ubi B. Secundus fuerat decol-
 latus, c volebant illuc omnes ire et videre, sed
 non poterant propter Angelos Dei, usquequo sepe-
 lierunt Secundum et ascenderunt in caelos. Videntes
 autem populi magnificabant Deum excelsum, cui est
 honor et gloria in secula seculorum. Amen.

capite plectitur 30 Martii,
b
c
ab Angelis sepelitur.
 a Albinganum, antiquus Albinganum, vulgo Albinga urbs
 littorata ad mare Ligusticum inter Genuam cui subest et Ni-
 ceam, ubi S. Calocerus passus est 18 Aprilis. — b Addit MS.
 Antwerp. et Astensi. Sed in S. Maximini ita legitur. Volebat
 populus illuc properare sed non poterat: quia custodia Angelo-
 rum divinitus erat ibi tradita, quo usque sepultura traderetur
 corpus ejus, regnante Domino nostro Jesu Christo, cui est hon-
 or etc. In lectione ultima antiqui Officii Ecclesiastici ista te-
 guntur. Cum U. Secundus decollatus fuisset, ecce Angeli Do-
 mini corpus ejus tulerunt, et ipsum cum laudibus et canticis
 sepulture tradiderunt.

HISTORIA MANIFESTATIONIS

Reliquiarum S. Secundi.

Ex III codicibus MSS. et Ughello.

a
A b a antiquissimis temporibus in civitate Astensi
 viri Catholici in honorem illustris militis ac gloriosi
 Martyris Secundi basilicam fabricarunt : quae variis
 b privilegiis Romanorum Pontificum et Imperato-
 rum, intuitu ejusdem in eadem quiescentis sacri
 pignoris, est munita, et usque ad hanc diem Vene-
 rabilium Canoniorum coetu collegiata cernitur, in
 divino cultu laudabiliter perseverans, ac ab ipso glo-
 rioso milite Secundo per antonomasiam ecclesia de
 Sancto publice ac vulgariter ab incolis ac civibus
 nominatur. In hujus item sacri templi medio subter-
 ranea crypta testudinea cernitur lapideis columnis
 ex more antiquissimo sustentari : duae quoque alta-
 ria ibidem extare, quorum alterum, inter columnas
 medias situm, murorum ambitum retro ab utroque
 cornu praetensum habet, in modum camerulae undi-
 que circumclusae absque ullo aditu seu magno seu
 parvo, ex more videlicet, quo etiam Ecclesia Urbis
 Romana intra hujusmodi cryptas SS. Martyrum Re-
 liquias continere noscuntur inclusas, altaribus sacris

Martii T. III

desuper erectis : sic in hoc, inquam, sarcophago
 sanctum quiescit militis corpus. Verum cum ex lapsu
 temporis dubitari coepisset a multis, quam in parte
 ejusdem sacri templi gloriosi Martyris sanctum
 quiesceret corpus ; vanus rumor exoriri coepit in
 urbe non jam ibidem, sed Venetiis idem corpus ha-
 beri. Inter quas obnobilitationes et faciles oblu-
 cationes etsi a multis pie crederetur, ibidem conditum
 teneri, cupide tamen affectans Reverendissimus
 ejusdem civitatis Episcopus, Scipio de Damianis nunc-
 cupatus ad solam Dei et gloriosi Martyris laudem
 veritatem clarius in lucem splendescere, cum Prae-
 posito ejusdem Ecclesiae et Canonice aliquando per-
 tractare coepit, si quo modo sanctum corpus inveniri
 posset : adjiciens, si quando contingeret ex indicis
 aliquid hujusmodi apparere, id ipsam protinus eidem
 Antistiti significarent.

2 Cum super hujusmodi perquisitione ut premit-
 titur contulissent, et forte viderentur remissi, omni-
 potens Deus huic rei voluit dare initium. Nam cum
 die Mercurii xxviii mensis Augusti mccccxxxi, in
 qua festum S. Augustini Episcopi et Conf. occurrit,
 hora tertia Scholaris diee ecclesiae ex more eam-
 dem visitaret ecclesiam, et ad dictam cryptam lus-
 traturus, si quis in ea se occultasset animo aliquid
 furandi, prout aliquando factum fuit, pervenisset ;
 sensit casum lapidis ac calcis ex muro, quo circum-
 cluditur monumentum plumbeum, in quo quiescit
 ejusdem Sancti corpus, et alia duo sepulera marmo-
 rea d. Quem casum Scholaris illico nuntiavit praefato
 Decollationis S. Joannis Baptistae id nuntiavit me-
 morato Antistiti, qui et ipse in crastinum, scilicet
 die penultima Augusti, in qua fuit festum SS. Felici-
 cis et Adaucti, proposuit Missam celebrare et per
 praedictas et alias personas etiam celebrandum in-
 dixit de Spiritu sancto : et sic demum ad dictam
 perquisitionem per eos nulla persona adhibita ven-
 tum fuit, advesperascente scilicet jam die. Unde de
 luminariibus jam accensis eandem cryptam rever-
 enter ingressi, et foramine inde lapsi exciderat
 latius perfosso, clarissime viderunt praedicta mau-
 solea tria ordine praedicto ibidem existere. Horum
 itaque medianum, videlicet plumbeum ac tribus li-
 minibus ferreis constrictum et aretatum, ab ea ipsius
 parte, qua Aquilonem respicit, cum instrumentis
 ferreis constrictum et accinctum, tentari Praesuljus-
 sit et aperiri. Verum, quia ex eodem latere obvian-
 te prior monumento angustia foraminis nequivit dela-
 tari; ad id commode efficiendum, tandem hinc inde
 exploratum into consilio : ac visa quadam craticula
 ferrea, a parte Orientali ejusdem cryptae et ecclesiae
 a summo testudinis et deorsum terratenus muris
 ejusdem camerulae infixae, et insuper visa historia
 ejusdem sancti Martyris in eodem muro ab antiquo
 depictam, indixit praefatus Antistes ejusdem ecclesiae
 Canonice, quatenus ipsa eadem nocte, sublata crati-
 cula, parietem effluderent, quo liberius capsam
 plumbeam medianam inspicere liceret. Quo facto et
 eidem Praesuli significato, in ipsa nocte veniens ite-
 rato ad locum praefatus Anustites, clarissime pers-
 pexit, Reliquias totius sacri corporis jam vineulis
 resolutas, ad longum prostratas, in mausoleo plum-
 beo ex longo jacere, cum capite videlicet ; non jam
 quidem unito cum corpore supinato, sed tamquam
 a corpore truncato ac rursus erecto, prout a princi-
 pio conditum fuerat.

3 Ad haec omnia sic intempestu noctis silencio
 cautius et securius perscrutanda, dum jussura fuisset
 portas ecclesiae seris obfirmari, mox invente sunt
 apertae : quibus iterum ex praeepto clausis, paullo
 post, irascentibus qui aderant cum memorato Prae-
 sule Canonice adversus Scholarium, compertum est

D EX MSS

quod ob dubium aliquorum magnam placuit,

anno 1471, post lapsum lapidis ex muro cryptae

E C

d

30 Augusti reperita 3 mausolea,

in medio reperitur corpus S. Secundi cum capite. F

Foribus templi usque ultra apertis,

A nullo etiam faciente hujusmodi apertionem etiam secundo contigisse. Ex civibus quoque unius præcipuus, ejusdem Sancti valde devotus, vir utique probus ac fide dignus, nobilis Gabriel Bulla, eodem ipsa hora veniens a loco Curta-Comatii ad quandam ejus domum civitati propinquam, vidit luminaria magna super ejusdem ecclesie pinnaculo, adeo fulgentia, quod sibi ad iter suum peragendam claritatem præberent

et luminibus supra ejus pinnaculo visis

h' magnus ut ursus hominibus,

¶ Quibus pro tunc ordine gestis, providens memoratus Antistes pro sua prudentia maturius in crastinum deliberandum, quid in facto superesset agendum : ordinat ejusdem cryptæ omnem præcludi adytum, ne venientibus ex laicis, qui diebus singulis eandem cryptam vel scrinium pro veneratione Sancti visitare consueverant, admiratione rei, ut præmittitur, gestæ populis commoveretur. At in clausura hac laborantibus operariis et necdum opere finito, absunt ex laicis nane, qui ab ingressu ejusdem cryptæ prohiberi minime valuerunt. Hinc mox rumor insonnit ac invaluit in populo, corpus sanctum ac gloriosum, quod esse apud Venetos iuxta præmissum errorem legebatur, novissime patelactum suo civitati manifestari voluisse : quo ipso mane Sabbati undique divulgato atque ineffabiliter diffamato, concurrere civis et incede, et necdum civis quin etiam et ab ipso die singulis diebus de suburbis, ac successive jugiter de vicinis civitatibus et oppidis ac curtiis, faddentes fractos atque plagatos, etiam jacentes in grabatis et oculis debilitatos aliisque variis membris infectos, nec non et demoniacos ac morbo epileptico laborantes, ex quibus magna pars (etiam eorum, qui nulla arte se sustinebant, nisi quantum alieno adminiculo vel baculo utebantur) per se mox ambulare cœperunt, relinquentes baculos in dicta ecclesia in testimonium adeptæ sanitatis : qui etsi non omnes, eo quod præ turba fieri non potuisset, multi tamen ex eis scripto fuere commendati per tabellarios publicos, etiam testibus adhibitis, eo stylo et ordine quo infra subjiciuntur. Inter hec, dum omnia sic divulgantur, plebs universa jubilat, exultat ac latatur, et ad singula fere miracula Chrus tympana pulsat, et Præses memoratus ad ipsius Sancti ecclesiam se transfert, Domnica proxima mysterii solennia celebraturus : ibidemque in platea pro foribus ecclesie, militiens valente infinita populi multitudie intra ambitum templi contineri, ad honorem ejusdem Sancti sermonem præcepit haberi : indicium præterea et in crastinum processionem solenniter faciendam ; in qua multo plures utriusque sexus adherunt.

clausit et vasis sanantur.

B

magna omnium lætitia

C

¶ Sane ad majorem clarificationem et indubitatum sacri pignoris, jam non dicam inventionem, sed verius manifestationem, post multa consuetam miracula, allati sunt a civibus ad præfatum Antistitem collicæ annales : ex quibus comperitur est evidenter, tan per scripturas Syndicorum civitatis, qui tunc temporis erant, quam et aliorum virorum honorabilium, qui notatu digna suo tempore scripto commendabant, idem sarcophagum dictæ cryptæ subterranea alias fuisse apertum per Canonicos, et alios ex civibus ad hoc specialiter assumptos ac electos : cum scilicet dubitaretur non jam de corpore, an ibi reconditum esset, sed an integrum haberetur vel ne : et quemadmodum attestati sunt omnes illi, comperit Sancti corpore, foramen camerulæ obturantes, in integrum donuo restituerunt, hac secreto agentes in noctis silentio, eurrente e anno mcccxxi Indict. 1, die Martis, vii Kalendas Aprilis, Episcopatum tunc regentis bonæ memoriæ Reverendissimo Guidetto. At in crastinum devota illæ mulieres, quæ singulis diebus ex more locum ipsum pro veneratione Sancti visitare consueverant, videntes novam

ex annalibus scitur sarcophagum adhuc fuisse apertum an. 1218

o an tum orta suspicio corporis ubi latet ?

muri reparationem, suspicatis corpus gloriosi Martyris ac militis sublatum, hujusmodi clamoribus totam civitatem commoverunt : et hinc præterea rumor ille vanus asserentium corpus S. Secundi apud Venetos extare verosimiliter potuit exoriri : eundem errorem facile colorante et roborante quod et apud Venetos alterius S. Secundi, non quidem militis et Martyris, sed verius Episcopi et Confessoris, in quodam monasterio sanctimonialium extare perhibeatur, juxta laudabile ac probabile multorum testimonium, ac per maxime Venerabilis cujusdam Sacerdotis nunc in Asta degentis, qui in eodem monasterio plerumque in divinis deserviendo fuit conversatus : ad quod verificandum adhibebat caput illius S. Secundi non esse decollatum a corpore, prout hujus S. Secundi militis decollatum fuisse apparet, et ita quoque sancta confitetur Ecclesia per suam sanctam sacram historiam.

6 Redentes autem unde digressi sumus, adeo ex illo mulierum clamore dubitatio invaluit in populo, quod coactus fuerit sub multorum civium testimonio memorato, qui tunc erat Reverendissimus civitatis Episcopus Guidetto, adstantibus sibi fratribus suis Canonicis, ac Potestate civitatis, Aynario de Cremona nuncupato, idem sarcophagum iterato aperire, et quemadmodum corpus B. Secundi adhuc ibidem extaret fidem populo clarissimam facere, *f* eo ut prædixi ordine serioso, quo in dictis libris et annalibus exhibitus latius continetur. Miracula vero seu curationes in hac manifestatione sancti corporis, anno mcccclxxi divinitus facta, quas a dicta die xxx Augusti ad xxv Novembris ejusdem anni Notaris in Acta referre licuit, brevitate causa ex eisdem Actis hic summam referimus. Tres pro mortuis habiti vitam, cæci novem, quorum aliqui altero, plerique utroque oculo capti, visum ; claudi tres gressum, multi duo loquam, surdus auditum, fatuus sanam mentem, quinque attracti uniusque contractus liberum membrorum usum ; quinque qui inveteratis fistulis, quatuor qui epilepsia, duo qui hydropsi, duo item qui lepra, unus qui cancro, unus qui paralyti, duo qui podagra, tres qui dysenteria, quinque qui hernia, tres qui scrofulis, tres item qui calculo, duo qui tabida febre laborabant ; unus denique, a catarrho pene suffocatus, dempente ac præter omnem vim naturalem, incolumitatem perseperunt. Hæc omnia operante illo celesti sponso Ecclesie militantis gloriosissimo, qui se plerumque fingit sponsæ, stare ad tissim, quasi retro absconditum post parietem, ac remotum et invisibilem ; aliquando vero, sicut hæc nostra tempestate, dignatur eidem misericorditer in suis sanctis sodalibus ac militibus, quasi per fenestras quasdam et cancellos, benignus ac mirabilis apparere, dando juxta Prophetam virtutem et fortunam plebi suæ. Benedictus Deus in secula seculorum. Amen.

miracula anno 1471

E

F

7 In huius vero manifestationis ac miraculorum, quæ tunc sunt facta, memoriam, indictum fuit festum ab Ecclesia Astensi quotannis celebrandum ipso die xxx Augusti cum hæc sequenti oratione. Omnipotens et misericors Deus, qui, cum novis quotidie miraculis tue potentie documentum præstas, tandiu nobis reconditum B. Secundi corpus divina revelatione, Astensi imprimis populo, deinde ceteris undique confluentibus, immotescere voluisti ; examini nos propitius et concede, ut, qui hujus incogitati Sancti jucunda manifestatione nos lætificare dignatus es, illius apud te continuis adjuvemur precibus, et a pestifero morbo te miserante præservemur, Per Dominum nostram etc.

h lectum 30 Augusti.

Oratio

a In MS. Galloni præponebatur quasi protogus, sed ab aliquo alio adjunctus, cum commendatione Joannis de Voragine, quasi vitam et passionem S. Secundi præmissa ac præcipuus auctor scripsisset. — b De his supra egimus. — c Cythello, Ecclesie Scopolanus

A Scopolanus, qui Romæ mansionarius. — d *Additur in MS. Astensi Quo, scilicet lapide, suo loco reposito, ubi exire e crypta rursus voluit, alios lapides sua sponte ibidem decidere sensit. Imo in Historia elevatus mox dandi dicitur: tertio volens exire, vidit et vidit multo plures lateres cadentes. — e Legebatur perperam Indict. 2. ut supra Ind. 15. cum anno 1212, vide ibidem dicto. — f Hæc desinit aliquod nostrum MS. cui (tunc miraculo debuerunt subijungi). — g Hæc dantur ex MS. Astensi, et l'ghello in dicta Scipione Episcopo. — h Sequentia sunt solum in dicto MS. Astensi.*

DE ELEVATIONE CORPORIS

Instrumentum Episcopale.

Dominicus de Ruviere, Dei et Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Astensis et Comes, ad futuram rei gestæ memoriam, a Pastorale nostrum decet officium, ut quæ in domo Domini sunt recte gubernentur et conserventur, et quæ incommoda aut indecora temporis injuria sæpe fiunt, ea commodiora et perpolitata magis ad Dei gloriam restituantur. Hinc est quod multa corpora Sanctorum in pace sepulta sunt: sed vetustas atque indiscreta loca corporum prædictorum destructionem, ad Reliquiarum etiam fecerunt consummationem, accelerant. Nos vero divino alloquio admoniti ut laudemus Deum in Sanctis ejus, eorum corpora, inter cetera quæ in domo Domini sunt, ab omni injuria custodienda dignum fore semper arbitrati sumus: ne forte dicant Gentes, Posuerunt morticina servorum tuorum escas volatibus cæli, et carnes Sanctorum tuorum bestiis terræ. Cum itaque in ecclesia Collegiata S. Secundi de Mercato nuncupata, in hac civitate, ab inmemorabili ævo et citra a piis Christi fidelibus veneratum sit et veneretur corpus S. Secundi Martyris et Patroni ejusdem civitatis, in loco subterraneo testudinato sub pavimento chori existens; proposuimus et nos illud, ut decet, venerari, quod pluries fecimus. Verum viso et considerato extrinsecus loco ipso *b* [in quo periculum est] ne vetustas atque vigenis humiditas id haecenus potuerit et possit, ut capsula plumbea in qua corpus ipsum conservatur et simul corpus ipsum damnatum patitur vel in frusta disjungatur; cupientes quod sic componatur corpus ipsum [ut possit] decentius in posterum custodiri et venerari, saniore etiam si opus fuerit adhibita structura; de re ipsa cum dilectis nobis in Christo Reverendis filiis, Praeposito et Capitulo dicte ecclesie, habito per nos colloquio, deliberate in hanc unam descendimus sententiam, ut locus ipse subterraneus loculusque, in quo reconditur et haecenus conservatum est corpus ipsum, atque omnia alia circum existentia circumspicerentur, et taliter demum provideretur, quod decentius et honoratius in futurum ad Dei omnipotentis gloriam et S. Secundi decus conservetur.

2 Quare votum commune hoc amplectentes et animo sæpe volutantes, illud maximo affectu exequi decrevimus. Et quoniam res sancta sancte pertractanda est, Deo nobis favente, die festo S. Matthæi Apostoli et Evangelistæ XXI Septembris e feria IV Quatuor-torporum circa horam XXII, secretiori modo possibili, clausa undique ecclesia, et ad nos in sacristia dicte ecclesie pro hujusmodi causa accesserunt Magnificis et Reverendis Julio Pelleta Praeposito, Guilielmo de Ruviere Cantore, Gabriele Lupo, Joanne Angelo Tursano, Alberto de Ancellis, Augustino Lombardo et Georgio de Zabaldanis ex Canonicis, nec non Venerabilibus Franceschino de Massariis, Augustino et Hilario de Altariis ex Capellanis dicte ecclesie, et nobiscum ultra eos existentibus Magnificis et Reverendis Paulo de Ruviere I. V. Doctore, Jacobo Andrea etiam de Ruviere Canonico et Venerabili Joanne Andrea de Bono ex Capellanis ecclesie nostræ Cathedralis, et Joanne de Berrono ac Joanne de Ardella Capellanis nostris et Rev. Fr. Gaspare Bugato Ord. Prædicatorum, om-

nibus Sacerdotibus: adhibitis etiam nobiscum aliis personis secularibus, pro opportuno servitio necessariis, et tacto per nos super ea re pertractanda et exequenda brevi sermone: ipsi omnes Sacerdotes, prædicto Regulari excepto, de ordine nostro induerunt superpellicium superposita stola, nos vero assumpsimus et induimus vestimenta Pontificalia: et dato cuique intorticio cere albæ accenso, Cruce erecta ivimus processionaliter locum ipso subterraneum versus. Postquam applicuimus ostium existens juxta altare superius S. Secundi, quod erat clavi reseratum, facta ibi oratione congrua, fuit de nostro mandato apertum istud ostium, et inchoatis Litaniiis descendimus per scalas ab eo latere existentes, et eadem alternatim dicendo introivimus locum ipsum subterraneum pavimento ornatum: et applicuimus locum, ubi reconditum est corpus ipsum: et Litaniiis ibi genuibus flexis recitatis ad finem factaque etiam oratione, fuit etiam de ordine nostro reseratum ostium, ad medium muri a pavimento ad testitudinem constructum, quo reclusus erat loculus dicte corporis, cardinibus accommodatum et clave reseratum: quo aperto, inventa est cratis ferrea muro undique inserta, et intrinsecus concavitas, velut est armarium, capiens tres loculos, medium scilicet plumbeum, in quo conservatum est corpus prædictum, alios vero hinc inde lapideos.

3 Deinde tot luminum splendore accuratius loculum ipsum plumbeum circumspicientes, invenimus eum non sine animi nostri mœrore præ vetustate et humiditate, ut jam dubitabamus, in parte nobis prius obvia a latere sinistro apud cratem ipsam corrosione et vetustate plumbi apertum ultra palmam manus: et ut intelleximus per foramen illud intramittebantur pro tempore a Sacristis et custodibus ejus loci coronæ, per pios Christianos allatæ baculis appensæ, ut eo modo gloriosum corpus tangerent. Quod quidem foramen eum ob rem indecens ac indecorum esse, atque occasionem et ipsum corpus disjungiendi et ossa conterendi præbens, aperte cognovimus. Capse itidem experimentum ab ipsa parte sinistra superiori disjunctum et apertum atque concavum introrsum penitens, et demum tota capsam conquisitionem mirantem perspeximus. Qua de re cratem ipsam amovendam fore censuimus, et manibus nostris accepto malleo copimus murum circa cratem devastare ad illius evulsionem et amotionem: et cum capsula ipsa sit longa et alta satis, locusque arctus adeo ut sit impossibile commode introspicere, ipsius capse extractionem pro faciliiori visitatione habenda Magistro Antonio de Piantanuda Mediolanensi commentario incola, et Magistro Joanni Secundo de Cortellariis fabro ferrareo, civi Asiensi commisimus: qui ambo adhibitis suis instrumentis ad opera sua et aliorum laicorum ad id assumptorum necessariis, processerunt ad levationem ejusdem cratis et extractionem capse: nobis interim, cum prædictis Sacerdotibus genibus flexis ante locum ipsum constitutis, recitantibus alternatim septem Psalmos Penitentiales. Crate autem remota et evulsa capsula, que erat zonis ferreis circumdata, facta etiam particulari oratione et ipsis zonis abjectis et experimento capse amoto, inventa sunt ibi ossa diversa integra et caput integrum: et juxta aperturam seu furcram, de quo supra dictum est, fragmenta et pulvis aliorum ossium. Et reverenter deosculatum est caput per nos et alius prænominos Sacerdotes et ceteros laicos ibi existentes, et inde ossa ipsa collegimus, et ea cum capite recondidimus in capsam ligneam, quam in eo loco dimisimus, servanda donec fuerit aliter et honoratius provisum: et dimissa ibi lampade accensa, recessimus in nomine Domini, reserato ostio, apud altare D. Secundi, de quo supra.

D
EX MSS.

in solenni
processione

ad loculum
descendit.

E

reperi corra-
sum cum
foramine,

et operimento
disjuncto.

F

ac muro
disjuncto,

ossa et caput
S. Secundi,
inventa re-
condit in
capsa lignea.

a
Udebitus
sacris reliquiis
honos servetur,

B

b

vult Episcopus
locum de quo
corporis
S. Secundi
examinari;

C

c
21 Septemb.

convocatus
inter præcipuos

A 4 Cum autem postea et nuper in ipsa ecclesia mutatus et revolutus sit chorus, intra tamen priorem et veterem locum, atque noviter constructum altare ad medium dicti loci chori: fuit nobis per dictum Reverendum Capitulum requisita dicti corporis et ossium translatio in eodem loco subterraneo, non tamen procul a priori loco: ita ut collocetur sub ipso altari novo, adhibitis saniore structura et loco opportunis, quod arbitrati sunt posse fieri per impetrationem ad S. D. N. Papam, etiam cum erogatione particulæ thesauri sanctæ Matris Ecclesiæ obtinenda, et Christi fidelibus corpus ipsum uti est devote visitantibus vel ad locum ipsum se transferentibus, juxta dicti Summi Pontificis dispensationem, impertienda, et cum facultate ipsum corpus ab ipso loco extrahendi et per civitatem deferendi ad majus popularis devotionis invitamentum. Nos vero ipsi translationi, prius tamen summo Pontifice consulto, pro saniore et perpetua conservatione ipsarum reliquiarum, quæ nobis necessaria videtur, libenter annuimus. Unde prædictum Reverendum Capitulum pro hac re, ut nobis reletum est, suis agentibus et procuratoribus in Urbe degentibus scripsit: a quibus responsum habuisse dictum fuit, quod facile res hæc ad optatum finem perduceretur, si prius fieret fides de veritate et realitate corporis hic, ut supra dictum est, existentis.

B 3 Quapropter idem Capitulum nobis humiliter supplicavit, ut informationes summam a personis antiquioribus fide dignis civibus Astensibus, de et super veritate et realitate dicti corporis, quod ab omnibus fidelibus in dicta ecclesia veneratum fuit et de præsentibus veneratur etiam a tanto tempore et citra, quod non extat hominum memoria in contrarium. Item quod viguerunt et vigent miracula per dicti Sancti intercessionem, vota et oblationes: quod festum ejus solenniter celebratur a Clero et populo simul: et quod ab universis tentum fuit et reputatum, nec tenetur et reputatur indubitanter, quod corpus ipsum est usque modo in dicta ecclesia et in præfato loco præmisso atque in loculo plumbeo conservatum: et quod ibi et in ecclesia ad altare S. Secundo intitulatum conflunt Christi fideles, ex devotione et votis ipsum Sanctum venerantes: quodque præmissa omnia fuerint et sunt vera, notoria, manifesta; etiam cum additione solitarum clausularum, et plus et minus et sic vel aliter, prout testes dixerint; et inde de præmissis et testium dictis testimonialibus opportunas sibi in forma per nos concedi vellemus. Nos vero qui justa potentium vota benigno favore prosequimur, ad nos propterea vocatis et eorum nobis constitutis Magnificis et Reverendis Gmelichio de Ruvere ætatis ann. lxx in circa, nunc Cantore; et Alberto de Ancellis ætatis xi. ex Canonis dictæ Ecclesiæ Collegiæ prænommati; nec non Illustri Domino Anselmo de Asinariis ann. lxxii, Magistro Domino Octaviano Cacherano ann. lxxvi, Nobili Patre Beano ætatis lxxvi, et Domino Joanne Angulo Ruscono ætatis lxxii ætatis annorum, ut sic omnes respective dixerunt, et eorum demonstrat aspectus omnibus civibus dictæ civitatis, requisitis pro summaris informationibus sumendis (quas et simplicissimas, prout infra) qui medio juramento ad sancta Dei Evangelia per ois et eorum quemlibet munus post alium ad nostri delationem tactis scripturis, dixerunt et deposuerunt, verum fuisse et esse: videlicet quod semper, a temporum eorum memorie et citra, viderunt, et ab eorum parentibus et ab aliis antiquis civibus dici audierunt, et sic teneri et reputari tam ab ipsis civibus et suis antiquis quam ab innumeris personis aliorum locorum circumvicinorum tantum domini et Comitatus Astensis quam extra eundem civitatem, maxime in Vigilia et festo S. Secundi Mar-

tyris confluentium, conversantibus et existentibus intellexerunt: sicuti corpus dicti S. Secundi veneratum fuit et veneratur in eadem ecclesia Collegiata S. Secundi, de Mercato nuncupata, a Christi fidelibus utriusque sexus et cujusvis status, gradus et qualitatis: et cujus Sancti et pro illius veneratione extat altare antiquum in eadem ecclesia, et super ea imago illius in forma hominis integra et ornata, cum aliis imaginibus similiter integris aliorum Sanctorum hinc inde: ad quod altare in dicti S. Secundi honorem et venerationem offerri videntur, præsertim diebus Vigiliæ et festi ejusdem, multas et infinitas pene oblationes cere, prout intortitos, imagines integras, medias scilicet e medio corpore ad caput, brachia, capita, et tibias ac etiam pecunias a particularibus personis et pariter a societatibus illuc tunc venientibus.

C 6 Cujus festum etsi indietum sit penultima Martii, quod capit sæpe tempore Quadragesimali, tamen translatum est, et a clero et populo simul solenniter observatum fuit et observatur feria v post Octavam Paschatis singulis annis: a Clero vero fit et observatur etiam ipsa die penultima Martii. Dixerunt etiam quod alias fiebant vigiliæ in prædicta ecclesia per personas utriusque sexus nocte ante dictum festum feria v, quæ tamen nunc et a pluribus annis et citra prohibita sunt: ipsaque die festi translata per Magnificos Dominos Prætores et Decuriones civitatis, hora Missæ majoris, ultra jam dictas oblationes offeruntur in honorem Sancti prædicti, qui pro Patrono et Protectore hujus civitatis semper habitus fuit et habetur, et bravium velluti Cremesini cum insigniis Serenissimi Ducis Sabaudie, Comitis Astensis et communitatis et aliorum Officialium, et alterum bravium similis velluti pro solennitate festi intra populum, cum similibus insigniis: quod cum fausto plausu totius populi et externorum ad hoc festum convenientium exponitur ad currendum et dandum ei qui equum velocioris cursus exhibet. Quæ ambo bravia idem Serenissimus Dux tradere solitus est, prout et solebant, et tradi ac offerri videntur omnes, præter dictum D. Albertum, per antecessores Principes in eodem Comitatu præfate communitati et per communitatem offerri et exponi effective ad præmissos effectus. Præterea dixerunt, quod retro ipsum altare et a latere Evangelii extat ostium, quo descenditur ad locum inferius et subterraneum per aliquot scalarum gradus, et itur in locum ipsum testudatum, quod capit dimidium chori dictæ ecclesiæ: ubi et intra murum ibidem constructum, fuit ab immemorabili ævo et citra tentum, et tenetur palam et publice ab ipsis et ab omnibus civibus, quod corpus ipsum reconditum et reservatum sit: locusque ipse est ad modum capellæ constructus, et usque unilique, excepta parte ante ostium, muro appensus et ante cratem ferream existens, quibus impeditur ingressus et tactus laicorum et quod ipsi viros ibi multoties fuere, concurrentibus aliis quamplurimis et infinitis tam civibus quam externis, in dictis diebus Vigiliæ et Festi, pro venerando corpore et venia impetrandi ad dicti Sancti intercessionem: sed quod præ multitudinem personarum non poterant diu residere, sed circumloco exirent per alterum ostium supræmentionatum, in alio latere vicino: in quo loco et ante cratem ferream prædictam (ex qua apparebat locus concavus usque ad ipsam murum) eo tempore tenebantur multa luminaria in venerationem dicti Corporis. Item quod relata fuerunt quamplurima miracula, ad intercessionem dicti Sancti sic ex voto invocati impetrata: ex quibus votis multa vite sunt per eos et alios permultos presentationes et oblationes diversarum imaginum cere, ut supra dictum

ex MSS. ut dicit Corporis translato fat.

ex præscripto Romano,

informatio-nem omnium summi:

adhibitis juratis testibus

asserit ibi esse S. Secundi corpus,

altare,

imaginem,

fieri oblationes,

quotannis celebrari festum in populo, ut de Patrono,

d offerri 2 bravia

F e' ad locum subterraneum, ubi corpus est, per multum concurrunt hominum

anathemata offerentium:

est

A est : et adhuc ulterius videtur caput magnum cum parte dorsi et pectoris ad imaginem Divi Secundi argenteam : et quod adeo est in veneratione ipse Sanctus in hac civitate, quod ipsa ecclesia Collegiata vulgariter et populariter nominatur Sancti, nullo nomine adjecto, nisi quod per excellentiam intelligitur ecclesia S. Secundi : et quod de præmissis omnibus et singulis est publica vox et sana.

S In specie vero ultra præmissa, prædicti R. D. Guilielmus Cantor, D. Octavianus Cacheranus, et D. Petrus Boyanus dixerunt etiam verum esse, quod jam multis e annis elapsis: dum venisset ad expugnationem hujus civitatis quidam Colonellus Imperialis, nominatus Fabricius Maranaldus, cum potenti exercitu et machinis tormentariis pro ipsa debellanda et capienda, non poterant cives ejus viribus tunc resistere, cum civitas esset improvisa : unde, ut communiter tunc dicebatur, tenebatur et tentum fuit, invocatum fuisse in sui protectionem et auxilium dictum S. Secundum : et quod propterea tentum fuit pro certo, quod ipsius orationibus et precibus fuerit miraculose operatum, quod exercitus ipse, post factam demolitionem mœnium cum dictis machinis tormentariis ita ut possent inimici intrare absque impedimento vel oppositione, repente recessit et aufugit, nemine prosequente, sed sola voce in aere desuper exercitum audita perterriti, quæ vox hoc significabat, videlicet *f. indietro, indietro*, quod ipse. D. Petrus dixit tunc intellexisse ab uno Capitaneolici exercitus, capto per cives dum vellet ingredi dictam demolitionem, qui nominabatur Priamus Invicatus de Alexandria, qui id tunc palam et ipsam vocem audivisset proferri : et quod nisi territi ea voce facile intravissent præfati milites civitatem, non valentibus civibus obsistere, ipseque et prædicti DD. Guilielmus et Octavianus dixerunt, id ab aliis palam relatum fuisse.

9 Idem D. Octavianus addidit quod vidit corpus ipsum D. Secundi positum in capsâ plumbea, existente intra duos loculos marmoreos, in quibus dictum est ab antiquo exstare duo corpora aliorum Sanctorum, et qui tres loculi, videlicet marmorei et plumbeus extant in dicto loco subterraneo, ipsumque corpus se vidisse semel jam LX annis elapsis, dum tunc viveret R. D. Bartholomæus Cacheranus ejus patruus, Præpositus in dicta ecclesia : et quod capsâ ipsa plumbea aperiebatur, elevato operimento in parte versus pedes cum lignis ad modum serarum et versus caput, illo remanente super capsam : quam demonstrationem dixit fuisse factam maxima cum

C veneratione, adhibitis multis lamparibus, et quod pauci et non nisi personæ, alicujus gradus introibant locum ipsum visuri corpus præfatum : quodque tunc vidit cum dicto corpore caput adhuc cum capillis, qui sibi videbantur flavi, et quod eidem capiti deficiebat solummodo extremitas nasi, quia in reliquo demonstrabat superficiei pellem. Et prædictus Illustris Dominus Anselmus, qui exercuit per multos annos in hac civitate officium Thesaurarii, nomine Serenissimi Ducis nostri (quod officium exinde a pluribus annis elapsis et citra exercuit et exercet Illustris Dominus Carolus ejus filius) ait, quod eo tempore quotannis super redditus cameræ ex ordine dicti Serenissimi Ducis continuo solvit danti duo bravia, et ea dedit congruam ad effectus præmissos, exbersavitque Reverendo Capitulo dictæ Ecclesiæ etiam quotannis eleemosynam, quæ scutorum x auri dari solita erat nomine dicti Serenissimi Ducis pro Missa, quæ singula iv feria solemniter celebratur ad altare prædictum S. Secundi, ex ipsius Serenissimi Ducis et antecessorum suorum devotione : fuisse id etiam continuatum et continuatur.

10 Dicit ulterius audivisse et intellexisse se a D quodam Joanne Antonio ejus patre, qui, ut hic dixit, obiit octogenarius, quod certo tempore fuit incognitus locus, ubi particulariter fuisset collocatum corpus ipsum : unde occurrit quod dum in eodem loco subterraneo ex antiqua consuetudine, ea intentione quod posset illic esse, licet occulte, teneretur lampas accensa, quidam Presbyter, qui ejusdem lampadis curam habebat, ea accommodata voluit exire locum, et tunc audivit laterem seu mattonem a muro cadere, et reversus ad locum, ipsum laterem suo priori loco accommodavit : et volens secundo discere et exire, audivit et vidit duos alios lateres cadentes, et rediens, eos pariter accommodavit : sed volens tertio exire, vidit et audivit multo plures lateres cadentes, ex qua re cepit mirari et insimul pavere, ne fieret ruina ecclesiæ : et exiens locum ipsum, ea de re admonuit Reverendos Canonicos ecclesiæ præfate, qui et ipsi voluerunt videre cadentes lateres et mattones : et simili admiratione moti, adiverunt Reverendissimum tunc Episcopum ex nobili familia de g. Darnianis, in civitate residentem : et data eidem super hoc notitia idem Reverendissimus Episcopus cum Clero se transtulit ad ipsum locum. Dicitque etiam dictus ejus pater, quod ibi visa est capsâ plumbea et inventum fuit chirographum in membrana scriptum, et quod legebatur ibi, videlicet in capsâ, esse corpus S. Secundi : et quam capsam ipse D. Anselmus dixit, se vidisse bis vel ter diversis temporibus, dum illic ivisset pro veneratione dicti Sancti, prout et alii ibant et iverunt, ut jam dictum est : sed quod non vidit corpus. Et pariter idem R. D. Guilielmus dixit, quod tempore, quo Rex Francorum tenebat hanc civitatem et Comitatum, vidit multoties nobiles Gallos venire ad ipsum corpus venerandum : et quod ipse vidit pluries dictam capsam plumbeam, in qua dictum fuit dictum corpus reservari in dicto loco, tam tempore Felicis Recordationis Reverendissimi Scipionis Rotarii, quam Reverendissimi Gasparis Capris Episcoporum Astensium prædecessorum nostrorum : et semel, xl annis elapsis, vidisse in ea capsâ plumbea caput et ossa : ipseque et dictus Reverendus Albertus, quod singula iv feria cujuslibet hebdomadæ, dato particulari signo campanæ majoris, cantatur ad altare superius dicti Sancti in dicta ecclesia Missa pro devotione Serenissimi Ducis, cujus occasione datur quotannis eleemosyna decem scutorum auri per Dominum Thesaurarium Astensem Reverendo Capitulo : quodque tempore festivitatis dicti Sancti et per Octavam fit in dicta ecclesia et in Cathedrali, prout et nos semus, officium duplex de Patrone civitatis, quod etiam celebratur et observatur in tota nostra diocesi. Et dixit Reverendus Dominus Albertus, quod Reverendus Dominus de Ancellis ejus patris tunc Canonici in dicta ecclesia fuit ejusdem Sacrista et custos loci prædicti, ubi extat capsâ plumbea per xx annos, quo tempore et post ejus mortem per triennium, quo, ut dixit, fuit etiam sacrista et custos, prout fuerat dictus ejus patruus, et dixit, vidisse quater aut septies in ipsa capsâ plumbea, ut supra dictum est, inter duos loculos marmoreos existente, ossa corporis et caput cum mandibula inferiori mandibula superiori unita, et cum dentibus : et quod vidit dictum ejus patrum in dicto loco ex devotione vel ex voto alicujus sacrificium Missæ pluries celebrantem : et quod ipse port deponens similiter ibi celebravit super altare

11 Item prædicti omnes aiunt, quod præmissa per eos respective dicta et deposita, singula singulis congrue et debite referendo, fuerunt et sunt vera, notoria et manifesta in hac civitate : causas scientiæ

EX MSS.

ex lapsu laterum e muro,

E reperitam capsam corporis cum chirographo,

F et fieri Officium rite duplex per totam diocesis :

de his testimoniis adferri ceria.

urbem ab hostibus liberatam fuisse auxilio S. Secundi invocati :

corpus ante annos 80 fuisse visum,

et liberali fundatione Ducum Sabaudæ et Caroli IV regis de S. Secundo,

A invitata, et per suam Legatam a Clemente viii Indulgentia plenaria, ab us, qui processioni interessent, consequenda, impetrata, Astam se conferunt. Die igitur prima Junii, quae erat a Dominica commemorationi sacratissimi mysterii Deificae Trinitatis sacra solenni ritu a Joanne Stephano Agatia Astensi Episcopo celebrata Missa, solemnissima processione, assistentibus eisdem Serenissimis Ducibus, eosque prosequentibus universa Nobilitate, ac infinita propinodum populorum, undequaque adventantium, multitudine, sacrum corpus argentea capsula recens subrefacta inclusum, per totam urbem deferitur: ac in eandem ecclesiam reportatum, intra aram maximum ita ocluditur, ut per patentia quaelam spatia in ipso altari relicta, abaque in eadem capsula crystallo obducta, sacra Reliquiae conspici possent *b*. Qua ratione simul provisum ut plena fides fieret, nequaquam hujus sancti Martyris esse corpus illud alterius S. Secundi, licet patria item Astensis, quod in insula prope Venetias, ab eo S. Secundi dicta, asservatur et ostentatur.

a Annus erat 1527, quo cyclo Luna 2, Solis 10 littera Dominicali E, Pascha fuit celebratum 6 Aprilis. Pentecosta 25 Marti, quo die mensis scribit Ughellus in S. Secundo in Episcopo Astensi contigisse hanc Translationem. — *b* Addit Ughellus, caput in argentea theca inclusum in sacrario spectari.

B De S. Secundo, cujus corpus Venetiis adservatur.

His ita accurate deductis de corpore S. Secundi Martyris Astensis, non acquiescimus quin Venetis omnia nunciaverimus, quae ab eum de S. Secundi corporis Translatione ac miraculis extarunt. Quae in re fidelem operam nobis praestitit R. P. Germanianus, Guercio, Praepositus Domus-Professor Societatis Jesu, et quae subiungimus ipsemet suo manu ex membranis descripsit, ac nobis transmisit xxx Septembris anni MDCLXVII. Miracula S. Secundi Martyris, quae apud sanctimoniales sanctorum Cosmae et Damiani, per R. P. Vic. F. Dom. D. Urcis Praedicatorum anno D. MDCVIII, reperta enim prius obscura essent, luci edita, hujusmodi ordine illustrata fuerunt.

2 Cum navigium Venetiis duceretur, ut corpus illius sancti Martyris, in ecclesia divi Hieronymae Prophetae, Veniti conderent, nec unquam possent nautae ob nimiam tempestatem, obstrepentibus undique fluctibus ac flante contrario vento Urbem attingere, relicta in ejus potestate cymba, illico ad ripam hujus insulae, quae S. Erasmi appellabatur, miraculose appiecit. Cuius hoc non nisi divinitus evenisse omnes fatebantur, et capsam plumbeam, in qua corpus Athletae Secundi vehelatur, super nudam terram in loco juxta ecclesiam, ubi parvus puteus his usque temporibus videtur, nautae insisterent, aqua profusus ex illo arido et sicco puteo, quae ab aegrotis, quovis morbo atque languore laborantibus, hausta sanitate domaret, exilivit.

3 Miles quidam nobilitate equestri ex urbe Astensi illustris cum agnosceret S. Martyris corpus Venetis clam delatum fuisse, eam urbem petens, tumulum seisentatus digitum de pede Martyris abstulit, et secum ad patriam reversus detulit; sed cum statisset ob ejus acquisitionem solennia facere, digito non invento Venetias iterum remeans, ad pellem Martyris ligatum invenit et portavit. Puer annorum quatuor, cum verba proferre et loqui omnino non posset, jussus a matre membra hujus sancti Martyris lingua tangere, sermonem edidit. Alter Astensis, cum adolescentem filium a medicis derelictum, et morti propinquum crederet, maximo dolore tactus Venetias ad Martyris tumulum iturus venit, ac illam die puerum sanum incolumemque recepit.

4 Nobilis quaedam Matriona in partibus Galliae cum filium naturae innexum haberet, nec omnino parere eum posset, a mercatoribus Venetis reliquiam aliquam Sanctorum, si secum ferrent petens, de veste aut clamide nubes hujus partem illi porrigentes, puerum vivum, ut vestem tetigisset, in lucem illico edidit. Eademmet candelas Venetis ad corpus Martyris tagendum misit, quae in Gallias delatae his usque temporibus apud praegnantem et parturientem in venerationem habentur.

5 Nautae, cum in mari fluctibus intumescensibus maximo terrore quaterentur, demisso per filum bobayce aut candela, quae ossa hujus Martyris tetigissent, saepe acquiescente freto ac cessante procella et valido vento, liberati fuerunt. Equore etiam circa insulam insulante ac densa caligine vion praetereuntibus prohibente, ita ut cymbam ad destinatum locum dirigere nequaquam possent, visa a nautis in summitate tumuli luce, de turbine et caliginoso itinere in insulam recepti, pericula saepe atque iterum evaserunt. Mulier totam annum gravi morbo detenta, cum e lecto nullo humano auxilio reslire posset, ad Martyris hujus tumulum vocens, illico sanitatem sensit, ac templum sequenti die incolumis visitavit.

6 Ferdinandus Ughellus inter Episcopos Astruses quartum statuit S. Secundum, quem voluit cum ipse ex hac vita migrasset, in Astensi ecclesia sepultum, deinde Venetias delatum, in insula, quae ex ejus nomine S. Secundi vocatur, honorifice asservari. *Haec Ughellus: ut Ferrarius in Indice ad Catalogum Sanctorum Italiae ita habet: Secundus Martyr et Patronus Americae 1 Junii. Corpus Venetis in propria ecclesia vel America in propria ecclesia. Interim idem Ferrarius in Notis ad elogium S. Secundi primum Junii indicat tradi corpus S. Secundi in ecclesia Eugubina nolo asservari, quod etiam assertit Jacobillus in Indice Reliquiarum dioecesis Eugubinae post tumum 3 de Sanctis Umbrae.*

DE S. QUIRINO TRIBUNO MARTYRE ROMANO NOVESII IN GERMANIA.

Commentarius historicus.

§ I. Tempus martyrii: cultus sacer.

A porta Romana, olim Capena, nunc S. Sebastiani ob proximam ejusdem ecclesiam nuncupata, portenditur celebris via Appia, olim ab Appio Claudio, ut refert Livius decad. 1. lib. 9. munita, ac Capuam usque deducta, ac dein a Julio Caesare Brundisium usque extensa, atque a Vesposiano, Nerva

ac Trajano raris monumentis instaurata. In hac fuerunt raris antiquarum Christianorum coemeteria extructa; uti, secundum Theophrastum in Indico de Coemeteriis, lapide primo euntibus per diverticulum sinistrorsum est coemeterium Praetextati sancti Presbyteri; in quo corpus S. Quirini Tribuni Christianis sepultum est, cum is sub Hadriano Imperatore et Aureliano Comite esset martyro coronatus anno Christi

in coemeterio Praetextati, sepultus S. Quirinus

Corpus delatum in insula S. Erasmi delinquitur.

C aqua contra morbos salutifera exiliente.

D
*EX MSS
u. 100 pedis
Astam velatus,
corpore Venetis, allegatus
reperitur.*

*Servantur
natus,
et moribus
dus.*

*parturientes
adjuvantur.*

E

*se fatuit
tempestas*

*citum lu e
e tumulo
apparente,*

*gravis morbus
curatur.*

*Au corpus
S. Secundi
Episcopi in
Venetiis.*

F

*ANNO CLXX
LXX MART.*

Via appia.

G:

D

cap. 130.

A Christi cxxx, eodem scilicet, quo postmodum eandem martyrii palmam obtinuit S. Alexander Papa, a quo fuit ad fidem Christi conversus, et sacro baptismo initiatus. Ex cuius Actis, ad in Man e variis MS. dandis, seligimus ea, quæ ad S. Quirinum spectant, et hic lectori proponimus.

men. oratus in Martyrol.

2 Romæ S. Quirinum Tribunum, referunt MSS. Barberiniana, Casinense et Divionense. In MSS. Vaticano ecclesie S. Petri et Valliherlano Congregationis Oratorii ista leguntur: Romæ via Appia passio S. Quirini Tribuni et Martyris, additur in MS. Coloniensi S. Marce ad Gradus, patris S. Balbinæ: de qua agemus de sequenti. *At corrigenda MS. Centulense et Leodiense S. Lamberti, in quibus additur sub Trajano Imperatore, cum factum sit sub Adriano ejus successore, a quo continuata persecutio a Trajano inchoata. Magna eloquia habent Usuardus, Ado et Notkerus, sed non abque vero: cum prior scribat sub Aureliano Imperatore, qui solum Comes utriusque militie erat, alii duo sub Trajano passum tradant: reliqua sunt ex Actis mox dandis. Secuti passim recentiores Bellinus, Monrolycus, Felicius, Casinus, Galesinius, sed hic errorem duplicat, dum ei Trajano Imperatore, et Valeriani Iudicis jussu caput abscissum tradit.*

passus sub Adriano Imperatore,

et Aureliano Comite.

B

Correcta ea munda sunt in hodierno Martyrologio Romano: ubi ista leguntur: Romæ via Appia passio B. Quirini Tribuni, qui a S. Alexandro Papa, quem habebat in custodia, cum omni domo sua baptizatus est, et sub Hadriano Imperatore traditus Aureliano Iudici, cum in confessione fidei persisteret, post lingue abscissionem, oculi suspensionem, manuum ac pedum detractionem, agonem martyrii gladio consummavit. Longa eloquia habet Vincentius Bellouacensis lib. 10 cap. 33, S. Antoninus par. 1. tit. 7 capitulo 3, Petrus de Natalibus lib. 4 Catalogi cap. 14, Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italia, Franciscus Hareus, Duplecius, Arnaldus Mandt Decanus Capituli Nussienis, ubi Corpus S. Quirini jam prolem quiescit, Gazetus, et passim alii: quibus omnis ipsa Acta antiqua dantur.

an lingua accipiri exhibita?

3 Quod extat Martyrologium anno dcccxc Colonia et Lubeca excusum, aliqua quæ in Actis non leguntur immiscet: scilicet Aureliani Comitem jussisse linguam ejus abscindi, et accipiri exhiberi, qui eam sumere renuit: deinde jussisse ei manus et pedes detrahi et oculis projici, qui nec tangere eos voluerunt. Quod certius Aurelianus jussit exhiberi sex paria homin, et illi ad locum, et ubi vir sanctus decollaretur, traxerunt. *Arnaldus Mandt annotat ad hoc a se citatum Martyrologium, in perveteri pictura chori Canonissarum nobilium ecclesie S. Quirini Novesii representari linguam accipiri exhibitam, et asserere Magistros S. Quirini (sic appellantur Novesii, qui curam habent infirmorum, quos species fistularum, vulgo S. Quirini gratia, alligat) hanc ob causam sine periculo gravi et cruce atq. non licere vesci volatili vel ovo, quando sub cura est quis Magistri, et a dicto morbo per merita S. Quirini cupit liberari. Idem annotat diu fuisse deperitum in tabulis illis veteribus, per hæreticos contractis et exustis, quomodo sex paria bovm traxerint corpus S. Quirini ad locum supplicii: sed picturam templi, quæ ante superest, præseferre equos; conjecturam esse, forte ab experientia natam, hanc ob causam ex omnibus, annuntibus solus equos dicto morbo corripit, qui etiam remediis idoneis, non sicut ac homines curari solent. Hæc Arnaldus Mandt.*

An tractus ad locum supplicii a bobus aut equis?

C 4 Memoratur S. Quirinus Tribunus ac Martyr Romæ xxix Martii in MS. Treverensi S. Martini: at xxx Aprilis in Beda cresno desumpta elogio ex Adone, quod secundo xi aut xii factum est, postquam corpus S. Quirini Novesium, ut infra dicitur, fuisse translatum. Bedam sequitur Galesinius.

Relatus 29 Martii, et 30 Aprilis.

§ II Acta conversionis et martyrii, ex variis MSS. de Vita S. Alexandri Papæ.

Dam Hermes præfectus haberetur in vinculis apud Quirinum Tribunalum, dicit ei Tribunus: Quæ ratio est, ut vir illustris vice sacra judicans, non solum ad istam injuriam redigi velis; verum etiam Præfecturæ carens honore, his vinculis tanquam privatum onerari te equanimiter feras? S. Hermes dixit: Ego Præfecturam non perdidit, sed mutavi. Nam dignitas terrena a terrenis tollitur ac mutatur: dignitas vero cœlestis, æterna sublimitate subsistit: Dicit ei Quirinus: Miror te prudentem virum ad tantum multitudine devenisse, ut credas te extra ista vitam aliquid habiturum: postquam cineres humani corporis ita ad nihilum rediguntur, ut nec ipsa subsistant. Hermes dixit: Et ego ante hos annos hæc irridebam, et istam carnalem vitam veram esse dicebam. Dicit ei Quirinus: Fac me probare, ut si ita est, sicut tu credidisti, et ego credam. S. Hermes dixit: Sanctus Papa Alexander, qui habetur in vinculis, hic me docuit. Audiens hæc Quirinus, maledicere cœpit Alexandro, dicens: Domine vir illustris Hermes, recipe Præfecturam tuam: redi ad mentem tuam: recipe patrimonium tuum: recipe familiam tuam, tuæque domus ornatum. Ad hoc enim misit me Dominus meus Aurelianus utriusque militie; ut si sacrificare volueris, Præfecturam tuam recipias: ut etiam te de his vindices, qui inimicitias contra te habentes, insultant casibus tuis. Hermes dixit: Non me permisisse loqui tibi, quod tu loquerer, tu voluisti. Dicit ei Quirinus: Ego te interrogavi, dicens: Fac me probare juste te credidisse, et tu mihi hominem magnum, quem ego in vinculis habeo, nominasti, et in carceris ina reclusum: et ideo mox, ut mihi nomen scelerati hominis nominasti, per quem deceptus es, jam te audire non potui. Video enim te sicut rusticanum, quasi a Samaritaco inductum, qui et te et se decepit, homo miserimus in vinculis et in tenebris constitutus, et forsitan flammis pro suis sceleribus urandus. Sed si quid potest, liberet te simul et se. Hermes dixit: Domino meo Jesu Christo in cruce posito, Julæ insultando dicebant: Si quid potest, descendat de cruce et credians ei. Ille autem, si cor eorum non exhorruisset plenum squalore perfidia, et vidisset vere velle credere, sine dubio descendisset.

S. Quirinus agit cum S. Hermite de eadua et æterna vita,

et de S. Alexandro Papa.

E

6 Quirinus dixit: Si verum dicis, ego vado ad eum, et dico illi: Si vis, ut credam te verum Dei præconem esse, et verum esse Deum, quem colis: aut certe ad Hermem venias aut Hermes ad te, et omnia quæ mihi dixerit credam. Hermes dixit: Fiat. Dicit ei Quirinus: Ego vadam modo et super eum vincula triplicabo et custodes, et dicam illi, ut eum apud te inveniam comandi hora. Et si hoc poterit per totam noctem facere, credam quod me poterit edocere. Cumque isset et hoc dixisset Tribunus Alexandro, et triplicasset vincula cum custodibus, primo nocturno silentio affuit puer... et apprehendens manum ejus, duxit ad fenestram, quæ erat clausa: et quasi ostium, aperuit eam, et perduxit eum ad Hermem in domum Quirini intra cubiculum clausum. Et veniens post Quirinum aperuit et inveniens eos simul extensis manibus orantes, et faculam videns ardentem exterritus est. Cumque viderent eum illi ardentem effectum, dixerunt ei: Quoniam ex fide hanc delitionem habuisti in corde tuo, ut si nos, qui fuimus separati corporibus, animo tamen eramus conjuncti, corporaliter sociatos videres, crederes: ecce vidisti, crede. Sed ne putes quod nostræ evasionis causa nos tibi a vinculis absolutos ostendimus: iterum mane invenies nos sicut vinxisti: quia

S. Alexandrum gravibus vinculis onerari,

et reperit ab Angelo ductum ad S. Hermitem:

urgetur ad fidem amplectendam :

A tūc magis liberationis causa factum est, ut credas Christum Filium Dei verum Deum esse, qui exaudivit credentes in se : et quidquid ab eo fueris deprecatus, accipies. Dicit ei Quirinus : Potuerunt hoc facere magicæ artes. Respondit ei Hermes : Numquid nostra voluntate prompimus carceres ? Sed ideo quia tu dixisti te crediturum, si nos in unum videres : ecce vides nos, quos triplicibus custodibus mancipasti : crede. Nam ipse Dominus Jesus Christus beneficiorum se manifestavit indicis, dum illuminaret cæcos, mundaret leprosos, curaret paralyticos, effugaret demonia, mortuos suscitaret.

vult S. Balbinam suam a gram ad carcerem adducere .

7 Audiens hæc Quirinus dixit : Luceatur animam meam Christus per vos hoc modo : Habeo filiam adultam, et volo eam viro dare : cujus a-pertum quidem pulchritudo decorat, sed struma circumdat. Hanc vos salvam facite, et confirmam ei omnia, et vobiscum Christum confitebor. Dicit ei S. Alexander : Vade, vade, et adduc eam in carcerem ad me cito : et tolle botam de collo meo, et impone ei : et fac simul manere eam cum boia, et mane invenies eam salvam. Dicit ei Quirinus : Et tu cum hic sis in domo mea, quomodo te inveniam in carcere ? Respondit Alexander : Festinanter vade : quoniam qui me hoc adduxit, priusquam tu illuc venias, reduci me illic faciet. Hæc cum dixisset, egressus est, et cepit velle apertum dimittere locum, ubi clausum tenebat Hermem. Dicit ei S. Alexander Papa et S. Hermes : Claude morte solito. Et cum nollet, coegerunt illum, et clausit. Et cum sibi valedicerent, orantes, ecce infantulus ille cum facula aperuit ei fenestram, dicens : Sequere me. Intra unum horæ punctum revocavit eum in carcerem, etique vincula reposuit, et abcessit. Post unam vero horam venit ad custodes quatuor viros Quirinus, quos antea in ima carceris posuerat. Et cum invenisset eos vigilantes, et claustra omnia integra atque signata, sicut dimiserat, aperiens vidit S. Alexandrum, ad cujus pedes precipiens cepit clamare, dicens : Peto, Domine, ut ores pro me, ne veniat ira Dei super me : vixus tu es Episcopus. Cui respondit S. Alexander : Deus meus non vult perire quemquam : sed convertit peccantes. Nam cum in cruce positus esset pro crucifigentibus se oravit. Tunc prosternens se Quirinus dixit : Ut jussisti, ecce filia mea ancilla tua.

reperi S. alexandrum reductum janua clausis :

8 Dicit ei S. Alexander : Quot sunt in isto carcere clausæ personæ ? At ille ait : Prope viginti. Et dixit ei S. Alexander. Require si sunt hic aliqui pro nomine Christi clausi. Et cum requisisset, invenit ac renuntiavit ei, dicens : Est hic Eventus Presbyter senex, et Theodolus, quem dicunt de Oriente Presbyterum venisse. Dicit ei S. Alexander : Vade cursum, et cum honore adduc eos ad me. Tamen dum vadis et venis, tolle botam de collo meo et indue eam filiae tuæ. Statim tollens ei omnia vincula Quirinus, osculare cepit pedes S. Alexandri, dicens : Tuis manibus impone eam. At ubi imposuit, urgere cepit Alexander Quirinum, ut iret ... Veniens autem pater..., invenit filiam suam sanam et cepit clamare, dicens : Exi hinc de ista custodia, Domine Alexander : ne forte, dum hic tricas, veniat ignis de celo et consumat me.

adducit SS. Eventum et Theodolum :

9 Dixit ei S. Alexander : Si vis mihi prestare beneficium, suade omnibus, qui sunt in carcere baptizari, ut fiant Christiani. Respondit Quirinus : Vos Christiani sancti estis : horum autem quidam extractores sunt : alii adulteri et malefici ac diversorum criminum rei. Dicit ei S. Alexander : Pro peccatoribus Dei filius de celo descendit ad terras, et de Virgine natus vocat omnes ad indulgentiam. Noli dubitare, fac omnes ad me venire. Tunc Quirinus dixit omnibus clara voce : Quicumque vult fieri Christianus, veniat ad me : et cum baptizatus fue-

al. Diaconum

videt filiam sanam :

ad hoc omnes captivi :

rit, vadat liber quocumque voluerit. Cumque venissent omnes ad S. Alexandrum, aperuit Deus os ejus et dixit : Filioli audite me et credite.... Cumque universi credissent et catechumenos eos fecisset, post simul, etiam Quirinus cum filia sua Balbina et omni domo sua baptizati sunt : omnibusque, qui simul erant in custodia baptizatis, apertus est carcer et cepit esse ecclesia.

D cum sis et familia tua baptizatur :

10 Tunc abiit Commentariensis ad Aurelianum, dixitque ei universa, quæ gesta sunt. Unde iratus jussit adduci Quirinum, et dixit ei : Ego te, quasi filium dilexi : tu autem irrisisti me deceptus ab Alexandro. Dixit ei Quirinus : Ego Christianus factus sum : vis occidere ? vis fustigare ? vis incidere ? aliud non ero. Nam omnes, qui erant in carcere feci fieri Christianos, et dimisi eos, et noluerunt usquam ire. Sanctum autem Alexandrum Papam et virum illustrem Hermem rogavi, ut abscederent et noluerunt, ibique sunt omnes in carcere, dicentes : Si pro criminibus nostris mori habuimus ac perire, quanto magis pro Christi nomine debeamus animas nostras offerre ? Ego vero rogavi eos, ut exirent omnes, qui baptizati sunt, et vestibus candidis novisque vestivi, quia et hoc exigit religio Christiana : sed ad martyrium omnes usque nunc parati stant ad necem suam, sicut esuriens pardus ad epulas : Jam quod tibi placeat, incipe facere. Tunc fecit ei linguam abscidi, dicens : Linguam tuam aufero : quia non timuisti, tua mihi pandere secreta, et tacentem te jubelo torqueri in eculeo. Quirinus dixit : Miser et infelix libera animam tuam : ne æternæ pœnæ te suscipiant. Ihu vero tortus in eculeo jussit ei manus ac pedes abscindi et sic eum decollari et projici canibus. Corpus autem ejus Christiani sepelierunt in via Appia in cœmeterio Prætextati.

evocatus ad Aurelianum fidem profiteatur.

E post abscissam linguam,

manus et pedes, decollatur.

§ III. Corpus S. Quirini Novesium translatum. Honor illi exhibitus. Miracula.

Novesium aliquibus Nussia, antiqua et præclara civitas est sub jurisdictione Archiepiscopi et Electoris Colonensis, hanc præcui a sinistra ripa Rheni, ad amicum Eripiani, infra Coloniæ, a qua quadraginta circiter millibus passuum distat. Templum ibidem primariam habet illustre collegium Canonicorum, et est S. Quirino Martyri sacrum, cujus ideo meminit Gelenius in Fastis Agrippenensibus ad xxx Martii. Verum latius ad diem xxx Aprilis, translationi sacri corporis sacrum, quo die MS. Martyrol. Brunelensis S. Gudike ista tradit : Romæ via Appia elevato S. Quirini Martyris, cujus passio in Kalend. Aprilis celebratur. In Florario MS. hæc legitur : In territorio Coloniensi ad Nussiam oppidum translatio S. Quirini Tribuni et Martyris. Martyrologium antiquum Coloniense, anno mcccxcv excusum, primo loco hæc refert : Nussia super litus Rheni territorio Coloniensi translatio S. Quirini Tribuni et Martyris : cujus venerabile corpus nobilis ac religiosa Donna Gepra Albatissa, a Summo Pontifice postulatum, de Roma ad civitatem suam Nussiam transtulit, et in suum monasterium honorifice collocavit. Eodem die to anno Lubee in Doctrinæ Clericorum creata sunt, et referuntur a Gepra in Auctario Ursinæ, et Caserio in Martyrologio Germanico. Molanus in suis Additionibus ad Usuardum ista scribit : Romæ S. Quirini Tribuni et Martyris. Hujus Deo dilecti et pretiosi Martyris passio licet tertio Kalendas Aprilis facta sit, hic tamen festive recolitur, quando sacre Reliquie corporis ejus ab urbe Roma ad civitatem Nussensem supra Rhenum translate sunt.

Novesium corpus translatum,

30 Aprilis,

F

12 Hanc donntonem Gepra Abbatissa factam fuisse a Leone IX Pontifice Romano, anno Christi m, tradit Arnoldus Momt Decanus Capituli Nussensis in His-

anno 1050, a Gepra Abbatissa monasterii,

Actoria martyrii, translationis et elevationis S. Quirini, abomate Germanico Coloniae anno MDCXIX excusa. Ad-
 dit Gelenius in Fastis Aegyptiis ad diem xxx
 Aprilis, Gejan putari Leonis IX sororem extitisse,
 quod alii passim non admittunt. Bucerius in Gabriel
 sua Germania sacra scribit dictum monasterium Nove-
 centum annis seruis, quam haec sacrae Reliquiae in con-
 ditione forent, fuisse constructum, sed mox suo neminem
 dicti sui uictorem citat. Verum Novesium, ad eorum
 Evangelii altaris summi, in hujus monasterii ecclesia
 pendet tabula cum hac inscriptione, quam inde accepimus,
 et edidit Wernerus Teschenmacherus parte 2
 Anatum Clinice, his uerbis: Anno Christi MDCXIX
 Indictione III, Everhardus Comes Clivensis, et Ber-
 thia uxor ejus nobilis matrona, Ludovici Bavariae
 Ducis filia, nec non Lutherus Comes Clivensis et
 Berengerus Episcopus Tullensis eorundem filii,
 constituerunt duas congregationes Ecclesiarum,
 unam in Wischel Canonorum, et alteram Novesii
 Canonissarum sub Gunthero Archiepiscopo Coloniensi
 et Lothario Romanorum Imperatore, Caroli
 Magni ex Ludovico Pio nepote. In memorata historia
 Germanica memorantur ab Arnaldo Mandi homines a
 Deo, Angelis, Sanctis, hac honorabilis exhibiti S. Quirini,
 quocumque pueri in ejus conversione, martyrio, sepul-
 tura ne caelesti coronantur narrantur praestiti: alii
 spectant ad Translationem et hic referunt.

B Cum ergo, impit, a Leone IX Pontifice Maxi-
 mo sacras S. Quirini reliquias Gopa Abbatisa accep-
 sisset, ac summo animi gaudio Novesium transfer-
 ret, occurrit ei in triumpho et júbilo Novesiensis
 Clerus, Senatus populisque, partim procul ab urbe,
 partim in ipsis portis, partim demque in plateis et
 ipsa ecclesia. Statim dein omnium consensu, ut
 tam dies ejus natalis xxx Marti, quam potissimum
 xxx Aprilis, quo illa Translatio est peracta, cum
 omni solemnitate quodammodo celebraretur, et S. Qui-
 rinus in peculiaris urbis Protectorem ac Patronum
 assumeretur. Erecta igitur illi sunt templa, altaria,
 imagines, ac praecipua etiam urbis ecclesia, mutato
 nomine, eidem S. Quirino dicata est atque ab eo hac-
 tenus nuncupatur. Accessit numerum peregrinorum
 undequaque confluentium multitudo, et multiplex di-
 vitum anathematum oblatio. Nec desuerunt divina
 beneficia ejus patrocinio impetrata, morbi varii sub-
 llati, et potissimum vulnera, ulceraque seu fistulae,
 inde S. Quirini gratia dicta: in quem effectum etiam
 hoc tempore post reliquias dissipatis, mausdeo, in
 quo fuerunt adservata, aqua infunditur, quo longe
 lateque expetitur contra morbos varios et maxime
 contra eum, quem S. Quirini gratiam appellari dixi-
 mus. Est autem maxime celebris peregrinatio ad
 xxx Aprilis, quando et aqua in maxima copia ex-
 portatur.

C Est etiam magni pretii lipsanthea facta ex
 solido argento varie inaurata, ac pulchris status
 sive magnibus exornata, quae in publicis processio-
 nibus, aut quoties ad divinum misericordiam implorandum
 iudicatur utile, a praecipuis urbis Optantibus
 circumferretur. Insignia praeterea, non solum
 Aldate sed etiam ipsius urbis, in sigillis publicis
 presentant eligunt S. Quirini; quo item pecunia,
 quae eidem emittitur, impressa, late per alias regio-
 nes notitiam hujus Sancti circumfert; quin et porta,
 per quam ad Rhenum itur, a S. Quirino suam sortita
 est nomenclaturam. Dum in solenni inauguratione
 in urbem inducitur Archiepiscopus et Elector Colo-
 niensis, ut supremus loci Dominus, aut etiam Du-
 mina Abbatisa, is triumphus pergitur a porta Dei-
 parie Virginis ad ecclesiam, altare et reliquias S.
 Quirini. Idem fit in solenni exceptione alienigenarum
 Caesaris, Regis aut horum Legati. Ita anno MDCCLXXV,
 cum, post longam obsessionem a Duce Burgundiae

factam, Imperator Fredericus urbem liberasset, ipse
 post Legatos Pontificios, ac suos Caesares Consilia-
 rios dicto modo solennem ingressum fecit. Quo tem-
 pore illi, qui in dicta obsessione strenuam operam
 contulerant, a Caesare creati sunt equites S. Quirini,
 quo etiam pacto ipsi Novesienses tunc famuli seu
 servi S. Quirini fuerunt appellati. Erecta ibidem
 olim fuit inter cives Confraternitas S. Quirini, sed
 anno MDCXVI ea innovata fuit, ac variis privilegiis,
 indulgentiis ac gratiis dotata, cui praecipui etiam e
 Clero ac nobilitate inscribi voluerunt: quin et nom-
 en S. Quirini in sacro lapidum suis infantibus
 imponunt. Haec Arnaldus Mandi.

D Habemus antiquam Legendam, Coloniae anno
 MCCCCLXXXV Germanice excusam, in qua late conversio
 et martyrium S. Quirini deducitur, ac deinde ista sub-
 ducitur: Fuit postmodum corpus S. Quirini a qua-
 dam Abbatisa translatum in quendam prope Rhe-
 num urbem, Novesium dictam, ubi multis claris mi-
 raculis. Contigit quodam tempore, cum in aliquo
 monasterio Ordinis S. Benedicti monachus e morbo
 fistula, qui etiam S. Quirini gratia appellatur, ieger-
 diu maneret, ut suppliciter a suo Abbate facultatem pe-
 teret peregrinandi ad S. Quirinum. Cui Abbas re-
 spondit, non licere monachis peregrinationes assu-
 mere, ideoque se illi negare similem veniam. Verum
 monachus iterum iterumque instabat apud Abbatem,
 ut hanc sibi licentiam indulgeret: sed haec ei abso-
 lute negabatur. Cum interim dictus fistulae morbus
 accresceret, profectus est Novesium absque licentia
 sui Abbatis, et apud reliquias S. Quirini plenam
 assecutus sanitatem, cum gaudio ad suum monas-
 terium revertebatur: quando illi Abbas ingressum
 in monasterium negabat, addens se non posse cre-
 dere, S. Quirinum esse Sanctum aut Martyrem
 Christi, qui contra regulam Christi inobediens mo-
 nacho sanitatem conferat. Hoc beneficium a Deo
 non esse, quo corpori sanitas, anime interitus ad-
 fertur. Si Quirinus vere sit Sanctus, reddat mihi
 monachum in eo statu, quo e monasterio discessit.
 Quo dicto, invasit monachum morbus pristinus, a
 quo fuerat liberatus. Cumque illud esset Abbati un-
 ctissimum, Nunc, inquit, plane credo Quirinum esse
 sanctum et Martyrem Christi, ac permittebat mona-
 chum ingredi monasterium. Postero autem die adhor-
 tabatur omnes monachos, ut pro aegra Fratre vellent
 orare: ac fassis precibus, perfectam ager assecutus
 est sanitatem. In quo facto tria observanda miracu-
 la: primo S. Quirinum conferre sanitatem monacho
 vique non obedienti, deinde eundem propter peccatum
 priore morbo: denique post fassis a reliquis mona-
 chis pro eo precibus, pristinam restitui sanitatem.
 Haec Arnaldus Mandi dicta Legendae: quae etiam habentur
 in codice de Vita Sanctorum, Coloniae anno MCCCCLXXXIII,
 et hinc post Lavani excusa.

E Famianus Strada de Bello Belgico inquit librum
 octavum decimum secundum a Novesiensi expeditione, nar-
 ratque quo die Divi Quirini festum solenni meretur
 Novesium celebrabatur, Comitum Mense, multis mil-
 itum, mercatorum habitu in urbem inductis,
 ac certam ad talia signum iis, qui foris opperieban-
 tur admonitis, portarum custodes aggressum esse,
 civinque paucis ad defensionem accinctis urbem
 cepisse, et caestis non minore trecentis florenum
 millibus direptam, in Truchmannorum manus tradi-
 disse, imposito ad ejus regimen valido cum praesidio
 Frederico Cloeto. Erucatus ab Ernesto Bavaro Impe-
 rii Septenviro Coloniensi Alexander Farnesius Prin-
 ceps Parmensis, cum exercitu properavit Novesium,
 et a Kalendis Julii anni MDLXXXVI obsidere cepit, ac
 sub finem ejusdem mensis vi intercepta urbs est oc-
 cepta, ac subito incendio prostrata adeo, ut vix de
 quatuor

Notum con-
 structioni non
 ar. 1130.

sed anno 885.

ibi ad huius-
 rem S. Quirini
 fac. a solennis
 exceptio.

et annua
 celebratio;

templo et
 altaria erecta;

peregrinatio,

miracula.

lipsanthea
 argentea;

insignia
 Abbatu et
 urbis;

porta urbis,

solennis
 inauguratio
 Principis,

D
 et Frederici
 Imp.
 S. Quirini
 equites et
 sui uli;

Confraternitas

urben in
 baptisio
 oatum,

monachus
 a urbe fistula
 vexatus,

E
 negata venia
 per grinand,

in vntens
 Novesium
 sanatur;

relabatur

et fassis preci-
 bus iterum
 sanatur.

F

In festo S.
 Quirini urbs
 a Calvinianis
 capta,

o Farnesio
 recuperata;

A quatuor Novesii partibus, tribus incendio laceris aut solo tenuis depositis, una superesset. Quam tamen partem peculiari Cœlitum ope voracibus flammis superstitem fuisse creditum est. Siquidem ea in Sono, ad quam ignis, cetera populatus, primum substitit, repertum est S. Quirini corpus, quod pridem hæreticorum impietati substractum, Catholici civis apud se religiose conservabat: intellectumque est, inde finem incendio factum, illustri documento venerabili elementi monstratum esse Sanctorum cultum, in ea præsertim urbe, cujus excidium a sacrarum violatione Reliquiarum provenisse, multis non inconsiderate persuasum est. Furnesius in suis ad Regem Catholicum literis agnovit in illo incendio occultam Dei manum, unde factum sit, ut, qua in urbe paucis ante mensibus Divi Quirini corpus, exterarum quoque gentium peregrinationibus celebre, barbaro Calvinianorum tripudio combustum erat, ea demum urbs, Deo Sanctorum injurias oleiscente, incendio mexpiabili pleteretur. *Hæc atiaque Stenla. Pœulet modo in vde S. Quirini Novesi ad cornu epistolæ altaris summi aliquod monumentum: in quoristat leguntur: Reliquiis Divi Quirini anno MDLXXXV, die Jovis, IX Maii barbarico Calvinistarum furore in terram projectis, bonam illarum partem incola quidam Novesianus eodem die collectam Abbatissæ et Capitulo tradidit. Fuit ea Abbatissa, teste Arnolfo Mandt, reverenda ac nobilissima Domina Elisabetha Dobbe, quæ novam lipsnothecam in bonu forma ac proportione confici curavit: in qua a dicto cive collectæ Reliquiæ, facta prius debita inquisitione, fuerunt depositæ.*

B *hæ decemier cistr inluzæ.*

§ IV. *Varie S. Quirini Reliquiæ et veneratio in Germania, Belgio et Italia.*

Varie ubi Ecclesiæ aliquas S. Quirini obtinuerunt reliquias, ac potissimum Colonienses, quarum meminit Egidius Gelenius lib. 3 de Coloniæ Agrippinensis Magnitudine, ac primo duca synagmate 12 de Abbatia Ecclesiæ SS. Pantaleonis, Cosmæ et Damiani atque Quirini Martyrum agit, § 3 commiserat sacras ejus reliquias, et num. 8 collocat hermam continente partem cranii S. Quirini et ejusdem mandibulam cum dente et digito ejusdem. *Consignata est transportato SS. Quirini et Pantaleonis Martyrum in MS. Martyrologio Coloniensi ecclesiæ Collegiæ S. Marie ad Gradus ad diem v Februarii; ast die sequenti memoratur a Gelenio in Fastis, Translatio reliquiarum Pantaleonis et Quirini Martyrum Coloniæ. Alteri ibidem ecclesiæ potest censeri parochialis S. Albani, in quo est hierotheca argentea continens duo S. Quintini ossicula, multum a piis venerata, ut ea his verbis indicuntur a Gelenio syntag. 20 § 2 num. 6. Eodem modo in ecclesiâ Collegiæ S. Gregoris, parochiali S. Lupi, uti et Patrum Prædicatorum, et sanctimonialium B. Marie in Bethlehem tertii Ordinis S. Francisci, sunt atiquæ reliquie de S. Quirino, quæ in ecclesiâ Societatis Jesu sunt magnitudinis digulatis: uti ea omnia leguntur apud dictum Gelenium. Breviarium antiquum Coloniense anno MCCCXXVIII excusum, præscribit cultum S. Quirini Martyris ad diem xxx Aprilis, ac multas rubricas continet, si occursum foret cum die Dominica, Sabbato aut Ascensione Domini; atque hæc addit Oratorium: Deus qui victoriæ palmam B. Quirino Martyri tuo delisti, da nobis ejus intercessione mundi malo vincere, et ad tuæ visionis promissa semper gaudia festinare. Per Dominum etc. Eodem thralio in posteriorum editionum Breviarium continetur.*

C *Reliquiæ Coloniæ in ecclesiâ S. Pantaleonis, S. Albani, et S. Alis.*

18 *Hanc procul Colonia, duodecim circiter passuum millibus, distat illustrissimum ac potentissimum Siburgoense cenobium Ordinis S. Benedicti, a S. Annone*

D *Archiepiscopo Coloniensi circa annum MXX conditum; in quo videtur ferme ab exordio suæ foundationis viguisse cultus et veneratio S. Quirini: quæ præscribitur in antiquo Missali Ecclesiæ Siburgoensis, conscripto expensis Fr. Geroldi anno Incarnationis Dominicæ MCLXXXI, et hætenus perseverat ad diem xxx Aprilis. Dependit ab hoc monasterio viriæ Præposituræ, quarum aliqua in pago Millen, hanc procul Sittardio in Occidentali præpe Mosam fluvium Ducatu Juliacensi: cujus loci origo a Juvalo Keit: vadit Societatis Jesu Sacerdote, qui aia Sittardi vixit, ita est nobis perscripta: Comites de Loen, Dominos arcis Millensis, olim advocasse Siburgoenses, et locum, e suo fundo et bonis allodialibus omnino liberis, fundasse pro tribus personis: primum sacellum parvum fuisse S. Quirino sacrum: pagum nullam vicinum, nisi domos pauculas remotiores: paullatim frequenti peregrinatione populi ipsa usque Hollandia, bonum in majorem fabricam pio Comitum Loenensium zelo excrevisse, et inde pagum Millen ab arce dictum exurrexisse: ad servari autem scapulam S. Quirini: item dictum Missale antiquum Siburgo a Domino Cortenbach Præposito eo delatum esse. Aliud item ibidem esse Missale pergamenum, multo, ut apparet, antiquius: in hujus initio scriptum esse charactero Germanico: Festum S. Quirini in Millen teneudum est ultima die Aprilis. Est in dicto Missali proprium de S. Quirino sacrum cum ac sequentia.*

19 Summo laudes Creatori voce corde puriori Creatura personet. Qui prædestinatos vocat, et vocatos fide locat. In cœlesti curia.

Ab hoc ergo vir divinus prælectus est Quirinus Ante mundi tempora. E re nomen est sortitus eidem quod divinitus Christi confert gratia Nam curator est Quirinus pietatis magna sinus, Hunc dum querit Peregrinus, fide sanus prosilit. Omnem morbum et dolorem fugat sedat ob arborem Sacrosanctum et honorem Christianæ fidei. Corde credit confitetur ore Sanctus et ridetur Pravis ab hominibus. Inde lingua dom privatur sine lingua laudem fatur, Creatori jubilans. Hinc suspensus flagris fractus et in partes est redactus,

Diadema vite nactus, membris cæsus omnibus. Sic politus lapis vivus, miserationis rivus Ad salutem nunc proclivus est aegrotis omnibus. Bibant ergo fide plena de tam puri fontis vena, Quo morborum hos catena suis linguat meritis: Ut per ipsum restituti præoptatæ jam saluti, Digna Deo delibuti jubilent præconia. Martyr Dei pretiose, nos commenda studioso Christi Regis gratiæ. Ut a morbo peccatorum et a plagis vitiorum Absolvamur propere.

Est sequentia ubi item cum Notis.
Laus jocunda Christo detur et Quirinus commendetur
Cum Balbina filia,
Hujus strumas dum curavit Alexanler declaravit Christi mirabilia.
Per quod signum baptizantur et in fide roborantur Paganorum milia,
Pater gaudens lacrymatur et a Papa baptizatur Una cum familia,
Quem Princeps Aurelianus trucidavit, vir insanus, Promptus ad flagitia.
Lingua, manus, pedes ei amputantur, eculei Patitur supplicia;
Post tormenta decollatur, et a Christo declaratur Martyris potentia.

Ægris

in incendio pars urbis liberata ob reliquias S. Quirini:

hæ decemier cistr inluzæ.

Reliquiæ Coloniæ in ecclesiâ S. Pantaleonis,

S. Albani,

et S. Alis.

Oratio in Breviario Coloniensi,

veneratio Siburgo,

in Præpositura Millen.

ibi ejus sacellum,

reliquiæ:

E

sequentia ex antiquo Missali,

F

alia,

A *Aegris opem dat caelestem, dum fistulae fugat pestem
Cunctaque nocentia.
Te precetur Martyr iste, per quem tanta facis Christe
Potenter miracula.
Ut felici secum vita fruamur per infinita
Saeculorum secula.*

Oratio,

Præscribitur et hæc prima aule Epistolam Oratio. Deus Rex æternæ, cuius honori nobiliter et gloriosus Martyr Quirinus per martyrii militiam nobiliter militavit: da ut, qui venerabilem ejus sanctissimam Passionis memoriam recolimus, per ipsius merita sub tui timoris et amoris imperio tibi jugiter militemus. Per Dominum. Sicut deique ibidem picture tam antiquæ, ut vix appareant intra sesquiseculum elaboratæ. Una continet peregrinantium multitudinem, altera feretrum cum imagine S. Quirini, qui in utraque pingitur hinc linguam, inde manus amittens, deinde equis raptatus.

picture
antiquæ.Tolpaci
reliquiæ,

20 *Alia est ejusdem monasterii Saburgensis Præpositura in oppido Tolpaco seu Zulpaco, ad quem ejus loci Præpositus Dominus ab Horrich transtulit sub annum mæcxxx, mandibulam S. Quirini ibidem Patroni, magno civium applausu exceptum, hodieque venerabilem: ubi quotannis aqua integri putei exhausta consecratur ac benedicitur, indeque passim equi circumjacentium locum potantur, cum notabili præsidio valetudinarii hanc, ut ex viri dicti Præpositi nobis indicavit dictus Jacobus Krit: radi litteris xv Junii anno mæcxlvi scriptis. In antiquo Missali Ecclesie Moguntinæ, ex ævo anno mæcxciii, præscribitur sacrum de S. Quirino ad diem xxx Aprilis eam propriis orationibus, in quibus Quirinus Episcopus et Martyr appellatur. Verum in Breviario Moguntino, bivio serâ impresse, relicto errore de Episcopatu, ita recitatur Oratio: Omnipotens sempiternæ Deus, majestatem tuam suppliciter exoramus, ut B. Quirini Martyris tui meritis adjuti: æternæ felicitatis gaudia adipisci mereamur. In Calendaris duorum Bremariorum MSS. quæ ad eundem tractum Rhenum olim habuerunt, indicatur veneratio S. Quirini ad xxx diem et Martii et Aprilis.*

veneratio
Moguntinæ,et in Belgio
Parci juxta
Lovanium,

21 *In Belgio variis locis in magna estimatione sunt beneficia ac miracula S. Quirini, et nominatim in celebri Ordinis Præmonstratensis Abbatia Parcensi prope Lovanium, in qua urbe ipsius Abbatia cura extat excusa Belgicæ historia Vitæ et Translationis Novesium ac miraculorum: sub finem autem ista adduntur: Cum diversi Belgæ Novesium peregrinati, fuissent per intercessionem S. Quirini ibidem a variis tumoribus, inflammationibus aliisque miseris liberati, sacra S. Quirini memoria in variis Belgii locis erecta fuit, inter quæ emittit Abbatia Parcensis prope Lovanium, in qua magna multitudo agrorum sanata est per invocationem sancti Martyris Quirini, et nonnumquam ad honorem ejusdem Sancti benedictæ. Ad quam venerationem promovendam multi Episcopi ac S. R. E. Cardinales varias Indulgentias concesserunt confluentibus ad dictam Abbatiam Parcensem, ut ibidem S. Quirinum honorarent. Sanctissimus etiam Pontifex Romanus Urbanus viii, ut innovaret cultum S. Quirini, indulxit Indulgentiam plenariam omnibus Christianis, qui vere penitentes peccata sua*

C

confessi ac sacra Eucharistia refecti, ultimo die Aprilis aut prima die Maii inviserint sacras S. Quirini reliquias ejusve memoriam in ecclesia Parcensi, atque ibidem more solito orationes ad Deum fuderint pro pace inter Christianos Principes, extirpatione hæreseos et exaltatione sanctæ Matris nostræ Ecclesie. Arnoldus Rayssius in Hieroglyphylica Belgico agens de Parco Ordinis Præmonstratensis juxta Lovanium, asserit ibidem asseruari de reliquiis S. Quirini Martyris, cuius est apud Parcenses sollemnissima visitatio pridie Kalendas Maias et Kalendis ipsis Maiis ex occasione miraculorum frequentius editorum, maxime duri auditus, tibiærum infectarum etc. Observat idem Rayssius medietatem brachii S. Quirini Martyris adseruari in Ruteniæ Carthusia ad ripam prope oppidum Siracum, os cubitale S. Quirini in monasterio Insulensi Fratrum Minoritarum S. Francisci, quedam ossa S. Quirini in Ecclesia Collegata Tungrensi, ac demum os S. Quirini Martyris in Florestensi Præmonstratensium canobio. Sed num omnes hujus S. Quirini reliquæ sunt, nescimus judicare.

reliquæ
ibidem,

et Ruteniæ,

Insulæ,

22 *S. Quirinus colitur in pago Hoochle diocesis Brugensis milliario a Rousselaer continuo peregrinantium concursu per annum, sæd præcipue ejus festo, die ultimo Aprilis ac tota Novena, in qua quotidie Missa ex antiqua fundatione canitur. Scandalitas in honorem Sancti ante plus centum et plures annos instituta. Sacellum ejus templo antiquitate par est. Ex Artesia, Lotharingia omnibusque Flandriæ partibus eo concurritur, ut ab ulceribus (in collo præsertim, quod dicitur ulcus S. Quirini) vel a quocumque morbi genere liberentur. Juvenis Ostendans claudus hic recepit gressum prima peregrinationis die, ut fulera relicta testantur, et recens viventium memoria, Domina item Lotharinga ex tibia alias incurabili sanata se donis litterisque amplissimis significavit. Magnus in Anglia Dominus, ob sanitatem ope S. Quirini recuperatam, ornamenta ex aureo panno Diacono, Subdiacono et Sacrificanti voto misit elim, ut eadem ab hæreticis præservata fidem faciunt. Ita hæc a Roswoldo descripta in ejus scholis invenimus. In Bruzelensi etiam districtu, ad eam quæ Gaudium dicitur nom, Bruzellis egresso post natus lenæ iter emensum occurrit a dextera viculus, S. Quirini sacellum dictus, et frequenti Bruzelensium civium accolarumque peregrinatione, ipso imprimis die festo, notissimus, ob spiritus similitudinem curationum gratis ibidem solitas impetrari ad Reliquias et invocationem ejusdem Sancti.*

Tungri,
Florestæ:

E

Cultus in
Hoochle,et prope
Bruzellos,Reliquiæ
Bononiæ,
F

23 *Museus etiam in Bononia perstrata tendit ad diem xxx Martii, aliquos S. Quirini Martyris reliquias in veneratione haberi in ecclesia S. Martini Majoris et S. Thomæ de Merulo. His scriptis, invenimus in Historiâ Statiannâ Romæ editâ a Pompeo Ugno in ecclesia S. Baluæ plura et traditione antiqua credit esse corpora S. Baluæ et S. Quirini et aliorum quinque raptorum: at sæpe de hæc reliquiis Octavius Panciroli in Thesaurâ abscondito Urbis regione a ecclesia S. Fosari aliqua ibi adseruati ossa fuerunt. De hæc ecclesiam ad Vitam S. Baluæ agimus.*

et Romæ
in ecclesia
S. Baluæ.

DE S. REGULO

EPISCOPO SILVANECTIS IN GALLIA.

Commentarius prævius.

G. R.

§ I. Cultus sacer : Acta varia.

Silvanectæ sive Silvanectum, urbs Galliarum est in hodierno Valesio ad fluvium Nonnetum, qui inde, prope regium secessum Chantilliæ, in stagnum Goriocum delapsus, dein in Oesiam infuit. Hujus urbis primus Episcopus, atque Ecclesie Silvanectensis fundator, censetur S. Regulus : cujus successores numerantur Nicenus, Mansuetus, Venustus, Tanitus, Jocundus, Protitus, Modestus, quorum solum nomina proferruntur, ac dein nonus Episcopus statuitur Livianus, qui Concilio Aurelianensi circa annum DIX interfuit : ut vel inde de tempore quo S. Regulus vixerit, non possimus judicare.

2 Antiquissima S. Reguli memoria est in MS. Martyrologii Ecclesie Arelatensis his verbis ad III Kalend. Aprilis. Depositio S. Reguli Episcopi et Confessoris. Præponitur vox Silvanectis in MSS. Tornacensi S. Martini et Lectensi. In plerisque et optimæ fidei MSS. codicibus Usuardi et editis a Greveno, Molano, ulisque et apud Bellinum, ista leguntur : Apud castrum Silvanectensium depositio S. Reguli Episcopi et Confessoris. Quæ tamen verba in MS. Usuardo, Parisius ad S. Germanum adseruato, apparent expuncta, et ad IX Kalend. Aprilis, ut mox dicemus, translata. In MS. Leodiensi S. Lamberti et alio nostro sub nomine Bedæ, item MS. Adone Ecclesie Morinorum, et monasterii S. Laurentii apud Leodiensium, ac MS. Reginae Suecicæ apud Fuldenses olim conscripto, isto leguntur : Apud castrum Silvanectensium depositio S. Reguli Episcopi et Confessoris primi civitatis ipsius. At loco ultimum verborum dicitur Reguli ejusdem loci Episcopi in quinque MSS. nostris sub nomine Usuardi, et in MS. Florario ac Martyrologio Colonæ et Lubecæ anno MCCCXC excusis. In MS. Ccutulensi seu S. Richardi ista leguntur : In Francia civitate Silvanectis S. Reguli Episcopi et Confessoris. Et hæc sunt antiquiora Martyrologia, quæ de S. Regulo ad XXX Martu agunt. At XXII Aprilis isto leguntur in ante citato SS. Martyrol. Arelatensi : Ipso die S. Reguli Episcopi et Confessoris. In MS. Usuardo monasterii S. Germani Parisius (in quo ad XXX Martu ejus memoriam expunctam diximus) XXII Aprilis ista habentur : Castro Silvanectis S. Reguli Episcopi et Confessoris. Quæ eadem leguntur in MSS. Ultrajectino et altero nostro sub nomine Bedæ, ut jam diximus. His parvo Martyrologis antiquioribus, cultum ac venerationem Ecclesie tantum confirmantibus ad stipulam ecclesie S. Reguli in urbe Silvanectensi constructa a Roberto Rege, qui initio cum Hincmaro Capeto patre suo, dein post ejus obitum regnavit usque ad annum MXXXI, quo mortuus est die Martis XX Julii.

3 Acta S. Reguli varia nacti sumus, eaque duplicia damus hæcenus inedita : priora eaque breviora : imò antiquiora ac sinceriora, ex perduto codice ecclesie Cathedralis S. Audomari in ipsa urbe ab hoc Sancto Audomoropoli dicta. Posteriora Acta reperimus in varis codicibus MSS. Ex his uberiora sunt quæ descriptimus Parisius in bibliotheca monasterii S. Germani : sed, quod dolemus, erat hic codex sub fine mutilus, ac nonnulla vix poterint amplius legi. Verum eadem apud Silvanectensium integra extant, quæ accepimus cum hac præfatuncula : Joannes Picardus Bellovacus ad S. Victoris Parisiensis Canonicus Regularis Catholico et pio lectori S. D. P. Vitam S. Reguli, quam

hactenus dormitantem vidisti apud Petrum Equilium, integram lege, simulque bene precare manibus Nicolai Castellani Silvanectensis, qui dum ageret Canonicum in ejusdem Reguli templo, nihil habuit antiquius, quam ut emendate descripta perveniret in tuas manus omniumque Θεοφιλοῦν. Robertus Francorum Rex excitaverat Silvanecti memoriam ejusdem Sancti templo magnifico. Nicolaus noster ut Reguli pietas continuo κατακειτὶ ἐννοαίς ἢ χειροποιήτοις celebretur et colatur. Responde votis ejus. Hæc Picardus cujus industria edita sunt opera S. Anselmi Episcopi, et historia Anglicana Guillelmi Nembregensis. Eadem Acta, solum usque ad numerum XXIV deducta, habemus ex MSS. codicibus Rubra-vallis Canonicorum Regularium prope Bruxelles, et monasterii Longi-Pontis Ordinis Cisterciensis in diocesi Snessionensi : item ex collectione Vitarum Sanctorum, quam pro supplemento ad Laurentium Sarum ceperat comparare Petrus Louvetus, ejus colamo extitit Historia nobis Bellovacensis. Eadem est nobis missa anno MDC-LXVI a Ludovico Niequo Bibliothecario monasterii Celestinorum Snessionensium, sed utraque hæc ultima Vita desinit ad numerum XIX cum obitu et sepultura S. Reguli : et est isto modo inserta Speculo historiali Vincentii Episcopi Bellovacensis libro 16 cap. 27 et quinque sequentibus et reperitur, sed magis contracta, in MS. Ultrajectino S. Salvatoris, cum nonnulla circa patriam diversitate, ut infra dicitur. Alia compendia extant apud Petrum de Natalibus lib. 4 Catalogi cap. 15. S. Antonium par. 1. historiarum tit. 6 capitulo 28 num. 2 et Joannem Mombritum.

4 Misit ad nos annu MDC-LV Franciscus Boulartius, tunc Assistens Reverendissimi Generalis Canonicorum Regularium, nunc illorum ipse Generalis, misit inquam libellum editum a Carolo Junibano Decano et Canonico Ecclesie S. Reguli sub titulo pugne veritatis cum superbia : in quo libello est Vita seu Actus beatissimi Reguli Episcopi et Confessoris, Patroni urbis ac totius diocesis Silvanectensis ex Legendaria Ecclesie Arelatensis. Deducitur ea Vita usque ad S. Reguli obitum et sepulturam, et differt a præcedenti vix amplificatione et verborum potius quam rerum novarum periphrasi : interim dicitur eam venerabilis Deoque amabilis Celestinus, ex nobili Hibernorum provincia exortus, divina inspiratione spiritaliter dicere conatus esse, ob gloriosissimi Regis jussionem Clodovei, qui sanctorum Confessorum Christi Romigii et Vedasti exhortatione et prædicatione baptizatus, et ad Dei fidele servitium est conversus. Ille enim cum desiderio fuisset excitatus, aliquid partem de præfati sanctissimi Confessoris reliquiis accipere, Deo revelante, super sarcophagum ejus duabus tabulis lapideis vitam ejus inscriptam invenit, et ad agnitionem omnium infamari præcepit. Hæc ibi. Agitur infra num. 21 de accessu Regis Choblowei ad corpus S. Reguli, cum magni silentio vitæ tabulis lapideis inscriptæ, sed dicitur Rex, multorum relata, nativam ejus patriam et miraculorum magnitudinem percipisse. Ignotus etiam latet Celestinus Hibernus, ne quidem memoratus a Jacobo Harico in libro de Scriptoribus Hibernicæ, Jacobo Usserio aliisque quos licuit videre rerum Hibernicarum scriptores. Nostro iudicio videtur ea Vita post alia Acta edita, imò ex eis amplificata, ideoque a nobis omittitur.

5 Quo etiam tempore et a quibus auctoribus scripta sint ea Acta quæ damus, non satis liquet. In fine longiorum

XXX MART

Primi Episcopi
SilvanectensisS. Reguli
cultus sacerin antiquis
Martyrologis
30 Martii.

et 23 Aprilis :

revera illi
dicta.Acta duplicia
ex MSS.
dantur.

B

eorum com-
pendia.alia Acta
edita ex MS.
Arelatensi.sed verbis
potissimum
amplificata,
F

omittuntur

Acta
1. d. n. b. r.
ser. in seculo
10.

Arum Actorum refertur miraculum de Juditha filia Ca-
ruli Calvi Regis Francorum suavia: et hic cognominatur
Imperator, licet plurimus post illud miraculum elapsis
annis an illum dignitatem pervenerit. Hinc videtur
huic etiam attribui posse, quod duobus immediate pre-
cedentibus miraculis apponitur: scilicet majorum so-
leriti scriptis derelictum, et quod antiquorum de-
votio posteriorum notitia dereliquit, ut ea num. 26
et 27 leguntur. Scripto ergo de Acta arbitramur seculo
Christi decimo, aut sequente, tempore Hugonis Capeti
aut filii Roberti, qui ecclesiam S. Regulo construxit:
que etiamnum continet collegium quatuordecim Cano-
nicorum cum suo Decano. Auctorem horum Actorum
censet Nicolaus Belfortius, in monasterio S. Joannis
de Viaticis apud Saussanis Canonici Regularis, esse
aliquem Silvanectensem: qui post exustam Sancti
hujus ecclesiam, ejus vitam reparavit ex chartis,
que incendio superfuerunt aut alimide conquiri po-
tuerunt. *Uti in ipsis Actis adscripta habemus.* Ipsos
autem libros cum ecclesia infelici et repentino casu
ignis voracis consumptos fuisse, Acto infra num. 20
testatur. Hinc etiam Gualbertus Fabricius adscripsit,
dicta Acta referenda ad secundam classem potius
quam in illis dicitur in Gallias venisse, imbecillibus
credulitate fulematur, et probabilibus solum, alius senten-
tiant temporibus, imitantur relationibus: quod sequenti
paraphrasi magis apparebit, dum Acta suorum, quibus
num. in illis dicitur in Gallias venisse, imbecillibus

neg. e. omni-
mose. c. c. c. l. a.

B 6. Martyrologia a variis precedenti seculo edita con-
tinent eboria ex hinc Actis fere desumpta: et quod Man-
rolycus confert, ista habet. Apud civitatem Silvanec-
tensem S. Reguli Confes. oris, qui Joannis Apostoli
apud Epheosum discipulus fuerat; inde a Dionysio
Patri eius Episcopo Arelatenis Presul factus,
idolo Martis subverso, Christum et Apostolos nuntia-
vit. Similia habent Felicens et Galesinus. At Mar-
tyrologion Usuardi Parisius auctum et anno MXXXVI,
cultum ad diem XIII Aprilis hinc tradit: Apud Silva-
nectis urbem deposito almi Reguli, Confessoris
Christi atque Presulis: qui Nicenis Græcæ ortus, a
B. Jacomo Evangelista et doctus, Postea simul cum
S. Dionysio primum Romanum, deinde Arelatum veniens,
ibi est ordinatus Episcopus. Post eum martyrium
perdidit Silvanectensem urbem atheniensis, plurimus in
eodem loco virtutum signis usque hodie venerandis
refulget. Eodem leguntur apud Geroveum et Caesarea.
Plurim conjunt Saussanis in Martyrol. Galliarum.

1. r. via eboria
sua p. u. in
al. quot. r. cen-
ss. Martyrolo-
gia.

§ 16. Tempus missionis in Gallias, Varii ejus
socii sub Diocletiano passi.

C Visse S. Regulum Episcopum Arelatensem Acta lon-
gura habent, et cum us hodiernum Martyrol. Rom.
his verbis: In Castro Silvanectensi depositio S. Re-
guli Episcopi Arelatensis. Accedit traditio Ecclesie
Arelatensis, in qua hoc die sub ritu Officii duplicis
colitur: ac dicitur in Lectiombus, que ad Matuti-
num recitantur, Secundus post Trophimum reversisse
Ecclesiam Arelatensem. His postis distinctas cres-
cit recte judicandi de tempore quo S. Regulus floruit.
Nam, uti legimus apud Gregorium Turonensem lib. 1
Histor. Franc. cap. 28, Decem Imperatoris tempore
septem viri Episcopi ordinati, ad predicandum in
Gallias missi sunt... Turonensis Gatianus Episcopus,
Narbonensis Paulus Episcopus, Tolosæ Saturninus Epi-
scopus, Parisiacis Dionysius Episcopus, Arvernensis
Stromonius Episcopus, Lemovicinis Martialis est
designatus. Ex his S. Paulus Episcopus Narbonensis
colitur XII Martii: ad quem § 2 attulimus iudicium
Francisci Basqueti, viri in intriquitate Ecclesie Galli-
cæ longe peritissimæ, atque ideo ab Alexandro VII
Pontifice Maximo in prelio habitæ, et a Lovorensi Epi-
scopatu ad Monspeliensem anno MDCXV translata: quod

B. betur
Episcopus
Arelatensis
et auctorior
S. Trophimi,

4. d. p. d. c. l. o.
et. m. l. l. l. l.

qua hoc tomo pag. 372 continetur, lectorem ea remitti-
mus, et ad ejus historiam Ecclesie Gallicanæ, ubi et
occaso indicatur, quare tam Paulus quam Trophimus
crediti fuerint discipuli S. Pauli: quibus relictis asserit
Basquetus lib. 1 cap. 36 et ultimo multos contra sen-
tire et ad posteriora secula eos referre, fretos Severi
Sulpitii et Gregorii Turonensis auctoritate, quam
deum explicat. Trophimum recenset Gregorius inter il-
los, qui in summa sanctitate viventes, post acquisi-
tos Ecclesie populos ac fidem Christi per omnia di-
latam, sibi confessione migrarunt.

et in pace
mortui.

8. Datis ergo prædicationi S. Trophimi triginta aut
pluribus annis, eique ad præmium laboris evocato suc-
cessit S. Regulus, quem curis aliis viris Apostolicis
adjungit auctor V. l. r. S. Quintini Martyris, quam ex
perpetuo cultu Regalis Ecclesie ejusdem Martyris
edidit Claudius Heronurus in Augusta Trevorum,
ejusque Regeste veterum chartarum pag. 1, ubi ista ha-
bentur: Temporibus Diocletiani et Maximiani Impe-
ratorum multi Christianorum gravissimam perse-
cutionem patiebantur propter fidem Domini nostri
Jesu Christi et spem regni æterni.... Hac itaque
tempestate beatissimus Quintinus et sanctissimus
Lucianus Roma egressi, Domino ducente, in Gallias
venerunt. Fertur etiam, sed et libelli eorum certa-
minum testantur, cum eis SS. Crispinum, et Crispi-
nianum, Rufinum, Valerium, Marcellum, Euge-
nium Victorium, Fuscianum, Piatonem atque Re-
gulum pariter advenisse: Passus deum dicitur S. Quin-
tinus sub Rictiovaro, ab Imperatore Maximiano in
Galliis Præfecto constituto. His consentiunt Acta
martyri SS. Fusciani, Victorici atque Gentiani, quæ
ex vetustis MSS. Bertiniano, Abbatillo utrisque danda
sunt ad diem XI Decembris, ex quibus ita excerptimus.

et venisse
in pace
Diocletiani,

cum SS.
Quintino,
Luciano,
E

Præcens Diocletianus ne se principante deorum
cultura deficeret, præfecturam Gallie Rictiovaro
tradidit, eique in Christianis graviter scire præ-
cepit.... Eo tempore sancti viri Fuscianus et Vic-
toricus cum aliis simili sanctitate præditis aggrega-
ti, videlicet SS. Quintino et Luciano, Crispino
et Crispiano, Piatone atque Regulo, Marcello et Eu-
gênio, Rufino et Valerio, ab urbe Roma progressen-
tes, veloci cursu ferventique animo, pro victoria
Christi dimittere parati, ut bellatores egregii armis
fidei roborati, ad urbem Parisius intra fines Gallie
sitam Christo duce pervenerunt: ibique divina illu-
cescente gratia nominatim elegerunt, in quibus di-
visi prædicarent locis. Igitur cultores Dei Fuscianus
et Victoricus Turuanensem urbem gressu celerissimo
petierunt: Sanctus vero Quintinus divino fultus ora-
culo, Ambianensium urbi laudabili exitit prædica-
tor: et sacer Domini cultor Lucianus Bellvacensium
aggressus fines, ardenti animo divina eloquia populo
predicabat. Beatus autem Regulus cum ad urbem
Silvanectensium pervenisset, adstitit ei intantum
gratia divina, ut confestim gentilem populum ab ido-
lorum cultura ad fidem Catholicam revocaret: divi-
noque sibi munere tribuente, Pontificali in Sede su-
blevatus, in urbe eadem pastorale suscepit regimen.
Per quos Sanctos tanta Dominus dignatus est operari
miracula, ut eorum prædicatione signis subsequenter
probaretur esse sequenda. Denique reddebatur lu-
men caecis, auditus surdis, loquela mutis, et membris,
paralyti morbo officiali organo destitutis, reparaba-
tur robur propriæ virtutis. Jejunis quippe crebris et
orationibus assiduis et vigiliarum exhibitionibus ita
instabant, ut diebus atque noctibus a Dei laudibus
non cessarent.

Fusciano et
Victorico

F

9. Hæc ibi: quibus consonant Acta SS. Crispini et
Crispiani, ex pluribus vetustis MSS. ad diem XXV
Octobris danda cum hoc exordio: Cum sub Maximiano
et Diocletiano, qui simul Imperio potiti eadem po-
testate nisi sunt Christi expugnare Ecclesiam, per-
secutio

Crispino et
Crispiano,

A secutio sœva in orbe universo perstreperet; Quintinus, Lucianus et Eugenius Romæ claris orti natalibus in Gallias prædicaturi venerunt. Qui sancti laboris cursum martyrio coronantes, triumphatores insignes migraverunt ad Dominum. Quos secuti eadem fidei devotione, pare-que natalium nobilitate Crispinus et Crispinianus, Successione civitatem hospitium sine peregrinationis elegerunt..... Audiens hæc Maximianus impius ad persequendum eos Rictiovarum direxit. *Idem Martyres in hiberno Martyrol. Rom. dicitur in persecutione Diocletiani sub Præsede gladio cruciati. Qui proxime S. Regulo in citatis supra Actis jungetur Piatu seu Piatu, in Actis MSS. sic dicit: Gratias tibi ago, Domine Jesu Christo, Redemptor mundi, qui me ad titulum dignitatis tue vocare dignatus es, et beatissimorum Martyrum tuorum Dionysii, Quintini, Luciani, Crispini et Crispiniani vel aliorum multorum, qui passi sunt propter nomen tuum consortem efficere. Dignare ergo, Domine Jesu Christe, in eorum me numero computare et regni tui heredem fieri sempiternum. His ita dictis... advenerunt impii persecutores, qui a nequissimo fuerant Maximiano directi. Tunc illic apprehendentem Sanctum Dei et socios suos coram B. Piatonis obtutibus gladio puniri eos fecerunt... Tunc unus ex militibus evaginato gladio parata iam sancta cervicæ pretiosum caput abscidit. *Denum S. Paschasius Radbertus Abbas Corbeusis, Passionem SS. Rufini et Valerii a se collectam ita eroditur: Imperantibus Diocletiano et Maximiano Augustis, persecutionis procella Christi Ecclesiis est excitata... Hac tempestate insignes viri, et fidei constantia motique sanctitate præclari, Quinctinus, Victorius et Fuscianus, Rufinus et Valerius, Crispinus et Crispinianus, cum ceteris suorum sociis Romanæ urbis oriundi, Belgicæ secundæ populis, gentili adhuc superstitione detentis, verba vitæ predicantes, eos a jugo demonum ad Christi libertatem vocabant. Qui doctrina mirabiles, virtutibus illustres, tanquam beatissima silera Gallias illustrabant. *Hæc ibi, ubi inter ceteros socius S. Regulum intelligi debere scimus, ex Actis S. Quintini, atque SS. Victorici et Fusciani jam allatis.***

10 *Eu S. Regulum in tom illustribus monumentis notatum vixisse tempore Diocletiani et Maximiani: et cum in Actis dicatur diocesim obivisse, parochias visitasse frequentes conciones etiam in latissimo campo habuisse, ac post naves Episcopatus sui quoadvinto e vita excessisse, quidni ad tempora Constantini dicatur superfluisse? quod tamen potius erudito lectori malumus proponere, quam mordicus contra aliter sententes tuere.*
 De S. Regulo eiusque sociis jam allegatis ista habet Bosquetus lib 4 cap. 5. Hac eadem Maximiani persecutione sub Præsilibus Rictio Varo, Crispino et Daciano Christiani testimonium fidei vitæ sua reddiderunt. Ex his plures vel jam mora a Diocletiano Romæ persecutione vel prioribus sub Principibus profligati in Gallis fidei causa venerant. Hi Quintinus, Regulus, Valerius, Rufinus, Eugenius, Lucianus, Crispinus, Crispinianus, Piaton et alii simul Romam missi dicuntur, quorum aliqui præsecutorum Gallicæ Episcoporum socii in aliquibus veteribus Actis fuisse leguntur: adeo historica veritas in incerto et obscuro latet. *Hæc Bosquetus, qui deum de Martyribus tunc passis agit.*

VITA

Ex codice MS. Audomarensi.

Beatissimus igitur egregiusque Christi athleta Regulus, a Argolica derivatus et exortus nobiliter proscupia, ut in antiquissimis reperimus pittaciis et

chartis, largiflavo divinæ gratiæ perfusus rore, Romanam ob accensum cœlitus amorem Apostolorum Petri et Pauli, tandem adit, sociatus venerabilium Collegarum b Dionysii, Rustici, Eleutherii et Eugenii ceterorumque contubernio. Quorum autem honorabile collegium sanctissimus B. Petri Apostoli successor Clemens libenter hilariterque amplectens, Deo retulit confestim ino pectore coadignas submissa terræ cervicem gratias, qui tam devotas et nitidas ad fideiendam nascentis Ecclesie originem columnas vere immobiles elegerat. Tantam ergo sancte societatis fraternitatem divinitus sibi directam, Clemens clara suscipiens mente cum communi unius consensus unanimitate, data prædicandi auctoritativa potestate, ad Galliarum spineta, quia amplius gentilitatis dire errore cognovit scaturire, fidei Christianæ ardore successus, gratulabundus direxit. Hi vero Sancti Dei concito gressu, divini semina verbi fideliter spargendo, et Deo inspirante, baptismaliter germinando, ad Galliarum pedetentim pervenere regiones, scilicet ad urbem Parisiacam primus, que tunc temporis ex Regum palatis et fugum copiis atque viciis aberrantis amœnior colebatur. Quas particulatim attingens divisas uniusquisque suam sibi deputat in situlando eade adit provinciam. Unde contigit, Deo ducente, ut sanctissimus Antistes Regulus ad Sylvæmetensium præparasset menia: qui paullat in continua prædicationis instantia erroneos de sævissima face seductos, viam summe veritatis pandendo, rapuit. Quos cum laude triumphâ, tam precum suarum nimis instantia quam sacri baptismatis pates unio, æterno Regi Deo vero unius acceptabile cum odore colestis obtulit navitatis. Prohomin atique ereptione de sulfureo præditionis lavacro, æternam sine defectu rutilantem coronam solatus Domino remunerante, percepit.

2 Postquam ergo divina amiente gratia ob multorum salutem in e Fran-georum pervenit regiones, ne tanta lampadis rutilantis lucerna sub tenebroso abscondita lateret modio, fama sanctissimi præsulis passim discurrere, coeperunt finitimi et incolæ terræ illius ad tanti Patris convolare sitiente aspectum, et mellifluidum dulcisono prædicatonis doctrinam avido corde ambire, et paullatim diabole in abhorrere culturam, atque reperire. Eadem quoque institutionis veridicam sermoneinam ad baptismi gratiam hilariter, non solum vulgum cœtus hominum, verum etiam nobilitum de d Regali aula pariter descendentes concurrere. Inter quorum etiam benevolam studium ob proximam eorum sospitatem etiam cœcorum, claudum, mutorum, sardorum, ceterorumque debilitum, et diversa pestis clade liberantium non modica venit multitudo, erudens non ficto corde, quod velut audientium spiritaliter illuminabat pectora, nihilominus coadignas ad Deum præribus eorum salubriter rati regere corpore, et pristinae santitati redditi, Deo nemus debita redderent obsequia. Cumque cum adæm tunc mentis propulso native incredulitatis legere, junque cum omni fidei sado ferventer in illorum cordibus radicans, ad illius sanctitatis Christo Deo concurrerent suffragium, mox per sanctæ prædicationis soderiam vegetati, aminarum simulque eorum optatam receperunt santatem. Hic oculorum perspicuam claritatem in puncto temporis recipiens, alti omnia illuminatori Deo contulit laudes: alius pedum velocitate letatus, acque magnificas saltando reddidit jubilationes: alius vero ob pedorem aurium glutinosum potenter a Deo reseratum protinus non modicas evulteranter obtulit grates: alius autem variis punitus morborum ærumnis, dicto citius mirabiliter se piatum repentino visu respiciens, altivola merito exposuit cantica eidem

Domino

D
EX MSS.

b

et cum S.
D. agno et
S. et S. missas
in Gallias

Parisios
ad it

E

S. Bonnetum
excelsendum
suocipit.

c
convertis pluri-
mos etiam
optemtes:

f

d

suos egros.

caicum,

claudum

suorum:

Piatu,

B. Rufino et
Valerio

et cetero 4
mortuus?

S. Regulus e
Græcia Romam
re. u. u.

A Domino, qui talem sibi elegit Antistitem, per quem talia geruntur prodigia.

et MSS.

omn^e virtutum
genere ex-
cellit,

3 Hujus nimirum doctrina verborum, est illumi-
natio virorum et predicationis jugitas est populi
sanctitas, et diaboliæ fraudis captivitas. Fuit enim
insignis moribus, scripturaeque et pictura insinante,
corporis quantitate decenter compositus, staturæ
proceritate formosus, et per gratiam quæ abundabat
ubertim in labiis illius, scienter colimus illum doc-
tissimum. Corpore castus, mente devotus, fidei fer-
vore non tepidus, spei certitudine fultus, caritatis
ardore sedulus, propriae conversationis dignitate as-
tutus, et omnium virtutum ubertate conspicuus :
non de crastino cogitans, sed Dei amorem metum
que præ oculis jugiter habens, omnibus abmalans
profiuit, nemini vel verbo nocuit. Ut verus Dei cul-
tor honorum omnium sanctissimus extitit propaga-
tor, ecclesiarum Dei optimus fundator et per dignam
Apostolorum successionem Clericorum Domino in
choro psallentium præcipuus ordinator : nativæ
Græcorum lingua Latineque nihilominus peritissimus
Doctræ, secundum Apostolum omnibus omnia
factus est, ut omnes lucrificaret : aliorum salutem
suum deputavit emolumentum, adeo nobilitum, me-
diorum et plebilium necessum pro amore dilectionis
pietatis gremium aperiens, omnes pro mentiorum
qualitate letanter recepit, quibus manum consili et
baculum solaminis benigniter porrexit.

animum
sacris studet :
1 Cor 9 12

B Beatus itaque Arcopagita Dionysius a Paulo
invictissimo Apostolo primum Pontificali infulatus
nitore, post a S. Clemente Gallus destinatus, Paris-
ius resubens, sanctum ac gloriosum eodem honore
summi Præsulatus decoratum Regulum, ad Salva-
nectense castrum libenter dirgens, et Lucianum vero
cum suis compluribus Sacerdotali politum Ordine
Bellocacum misit. Qui Deo protegente sibi commis-
sas particulatim parochias quam citius in Dei omnia
regentis agnitione pariter converterunt. Unde popu-
lus Bellocacensis pagi jam in fide Christi perfectis-
sime solidatus, per idemque deprecatus est nuntios
Sanctum continuis precibus Regulum, quatenus summi
Athletæ Episcopali sublimaret auctoritate, qui pro-
tinus tante electionis congaudens nuntio, gressu
concito ne non trenavit. Sed non, prohi dolor! obortu
clam seditione Procerum, invidia stantante, quorum
fortitudinem præfatus Laecianus cum f Lucio instanta
sanctæ predicationis in Dei annuare studebat
servatio, tota in Sanctos grossata [perfidia], felici
tandem errore perfusus peremit. Illico missus ecce
alio ex plebe Christeola ad Pontum directus Regu-
lum, teterrimum terens nuntium, quem obviam hab-
uit in villa Canan, quæ sita est super fluvium Isra-
ræ, dicens : Noli patere ; noli vexari, quia Pastor
noster pro ovibus sibi delegatis martyrium passus,
ingravavit ad Dominum. Hanc autem ferocem passio-
nem Regulus ut comperit completam toto confestim
adversu cordis Deo retulit gratias, dicens : Gratias
tibi ago, Domine Jesu Christe, Pastor egregie, quia de
collegio fratrum nostrorum, hunc per passionis acer-
bitatem in regno tuo feliciter laureatum assump-
sisti.

a S. P^{ro}mysio
Episcopus
creatus,
Sylvanectium
directus,

S. Lucianum
Episcopum
ord. vinctus,
De-lavacum
peti.

f

vel ex per
martyrium
coronato,

C Ad hoc publicum lamentum ecce tota ruit firma
Bellocacensis parochia, fama voluciter discurrente,
tanto carens Pastore, congruum postulando consola-
tionem. Quos omnes beatissimus Regulus verbo
salutis sapienter confortavit. Inter quos, laudiora,
caens diuturni expers luminis, opem suæ sanctitatis
flebiliter deprecans, advent : ejus miserabilem cae-
citatem juvenis vir sanctus, ingenitum dixitque : Do-
mine, Domine, qui mirabiliter creasti hominem, et
mirabilibus reformasti, qui oculos caeci ad te clamantis
per omnipotentiam tuam Datatis dedico reformasti,
pristinum in eo reformam decorem : ut iste præsens

Bellocacenses
confortat.

et cum
illuminat,

discat populus, quia tu es Deus deorum, faciens pro-
digia in cælo et in terra. Cuiusque omnes ad hujus
sanctæ orationis lacrymosam petitionem respondis-
sent, Amen; dicto citius, ingrediente die, fecit Do-
minus discedere noctem. Populus siquidem repentini
miraculi roboratus subsidio, ob hujus testimonium
illuminationis eodem in loco avida constructione
plantavit ecclesiam, quæ hodie tenus in filiis Deo di-
lectis floreando germinat.

D

ecclesia in
loco miraculi
erecta.

6 Præterea rumore digni Præsulatus crescente,
Apostolorum vicem tenens, Catholico dogmate pol-
leus, oppida, rura, casae, vicos, castella peragens,
populo passim traente, utpote radibus propinctor
nova propinans pecula, fivo mellis dulciora, digne
ac reverenter Christi Ecclesiam ad huc primitivam
et notabundam regendo amplificavit : curiosa sollici-
tudo indagare, ne lupus insidians oves Christi simpli-
citer viventes maligniter deciperet, propriam circui-
vit ob fidei ruditate non semel in anno parochiam :
verba Dei per corda neophytorum seminando, eccle-
sias aptis in locis edificando, easdem Episcopali ter
deducendo, gregem Christi sancto chrismate baptis-
mante ablutum augendo. Tandem pervenit ad quod-
dam oppidum publico vocabulo y Rulliacum, ubi non
modicum habuit sibi obviam cunctis plebis exerci-
tium : qui unanimi intentione ad mellifluam correbat
doctrinam, pristinae predicationis non immerito,
sed sitienti anheliu catervatim auribus ere tis fluen-
ta Evangelicæ doctrinæ haurire affectabat. Ut autem
pius Pastor Regulus, regulari fultus auctoritate, po-
puli confluentiam ferme innumerabilem conspexerat, il-
lico altisonis Deorum Creatori lacrymis perfusus re-
tulit gratias : per eujus in terram inspirationem plebs
divino rore madida diabolum execrabili ter abhorre-
bat, et Dominum pariter Redemptorem querebat.
Quid plura? Anple illius ecclesie parietes tam præ-
cipuam non valentes recipere concionem, repero ab
amivolis sibi famulantibus Clericis consilio, in spa-
tioso situ miræ amplitudinis cathedram jussit juxta
lacum ponere Pontificalem, (qui mihi adhuc hyemali
imbre congestus, in sese aliquando vibrantibus undis
revertitur) ideo ut astanti vallatus undique populo
Christum spargere quivisset et promptius, ne ullus
divini panis refectione carens, ad propria jejunus
remensset.

diocesis
lustrat :

ecclesias
dedicat :

g

E

Rulliaci

ob populi
concursum

in spatio
vampo dacet :

7 Interea cum jam divinus propagator ob amorem
eterni Regis officium regimini sua commissum plen-
niter exerceret, et diuturnum dulciter traheret ser-
monem ; illi gloriosa dies priscorum cursum secuta
dierum, vespertinam, Phœbo ad Oceanum descen-
dente, adit horam. Cum ecce repentino sonitu, ut
mos est festivo tempore, ranarum illius lacus exorsa
est inarticulata garrulitas : quæ naturæ proprietatem
non ignoranter sequentes, diversarum vocum
emiserunt huc illucque natando confusionem : pro-
pter astantem enim in gyro populum non amiserunt
strepitum, ut virtus Dei in omnibus præpotens cla-
rus præ emeret. Beatus vero Regulus, Antistes præ-
tiosissimus, non tulit hanc tachosam rannicularum
inquietudinem : et ne forte astantium aures sonitus
enormitas obstrueret, gravi ad eas vultu retrorsum
respiciens, præcepit, ut insolitum perpetum haberent
silentium, dicens : Silete, silete omnes, nisi solum-
modo una vestrarum ob hujus testimonium mandati.
Quæ profinus tacti Patris parentis jussioni clementer
quieverunt, et adhuc miro modo illarum posteritas
matrum obedientiam imitans, silendo reticet excepta
solummodo una, quæ aliis hulentibus cantus sui pro-
prietatem ut jocularitrix administrat. O Deus vere
per omnia elementa benedictus, qui tuos magnifico
munere clientulos honorifice ditas, quorum imperas
etiam barbaries et insensualis creatura obedienter
paret, quia nihil difficile et impossibile est in te
identibus

ranissimorum
indict,

F

uni permisa
farrulic
coarandi.

Mar 9 22.

A fidentibus et tuam credentibus sinceriter omnipotentiam: qui dixisti: Omnia possibilia sunt credenti. Ecce per tot annorum spatiosa volumina, ranarum barbaries tuo silenter obedit Pontifici, quæ huc usque sua ora habent magno silentio frænata. Merito ut quidam Metrocanorius in suo pompavit poemate, dicens:

Subdit ir omnis imperiis natura suis.
Nempe, Creatori (cujus quæcumque videntur,
Sen quæcumque latent, et rerum machina sermo

Omne suum famulatur opus.

B Populus autem præfatus duplici roboratus suffragio, videlicet fructifero ubertim sanctæ prædicationis ratiatus sermone, vel viso nimirum insolito miraculo, in fide Christi solidatus, sua tendens pectora reverus est ad propria. Rexerat igitur vir Dei orthodoxus, et aniludexter Ecclesiam, per multorum curricula annorum pervigil, admonendo seniores et exhortando ætate coæquales, increpando juniores, et signorum prodigia, Deo operante tanquam rudibus et lide vacillantibus secundum Apostolum ostendendo. Quia signa infidelibus sunt, non fidelibus, sed Deo in cor dante, infidelitatem citius imposuit metam: Illorum etenim miraculorum mira prodigia, tunc temporis meritis Beati Reguli Christi Pontificis mirabiliter perpetrata, nullius disertæ Oratoris campo plane comprehendi valebit. Discessit autem in Kal. Aprilis, regnante Deo et Domino nostro Jesu Christo.

miraculis
clarus Orbis
30 Martii.

bus indigentium sagaciter tradidit: atque cunctis adhuc novus tiro Christi diabolicis renuntians pompis, ab hujus naufragio mundi gaudens nudus evasit: sicque pro voto rebus compositis, curarumque secularium deposito onere, ad Magistris documenta libera rediit mente. Tunc beatus Joannes hoc audito, gratiarum Deo reddidit actiones, tantam in eo tamque celerem admirans perfectionem, atque illum divinatorum voluminum doctrinis, et exemplis brevi sub tempore edoctura, (quem enim celestis illustraverit gratia, nulla ad discendum poterat retrahere mora) confestim ad Clericatus provexit gradum. Adepto igitur religionis hujus honore, præcunctis Magistri vestigia digna conversatione et actibus sequi cupiens, ipsius quotidianis infirmabatur exemplis. Intantum ergo B. Reguli devotæ servitutis obsequium Apostolicæ dilectionis meruit gratiam, quasi intra familiaritatis ejus sinum collocatus, ceteris secretis ejus sancto sæpius frueretur alloquio. Prædixerat enim illi divino tactus Spiritu, quod non effusione sanguinis, nec tortoris verberibus affricus, ac carnis vinculis solveretur: sed diuturna felix pace, plenus dierum Confessor, migraret ad Dominum.

D
EX MSS.

ad Clericatus
graduatus pius
9' adum

2 Interea dum B. Joannis sanctissima prædicatione fides Catholica illis in partibus secundis augmentaretur successibus, et demum cultus jam pene totus renuntiaret populus: Domitianus Caesar, qui hujus fidei nomen delere cupiens, multos jam Christianæ religionis cultores per diversa supplicia transmiserat ad Superos, audiens famam B. Joannis, et quod per illum multa fierent prodigia, multitudineque innumerabilis populi, abdiatis idolis, in divinis lætaretur obsequiis, missis apparitoribus in b. Pathmos relegatum, fieri exulem constituit. Tunc B. Regulus tanti Patroni destitutus solatio, continuo faciem pro ejus absentia lacrymis rigans, et sine intermissione orationi incumbens, ut propositi sui votis gratuita miseratione annueret, et a mundane deceptionis errore gressus ejus averteret, Dominam jugiter precabatur. Cum itaque divine contemplationis amore succensus, orationi, ut diximus, operam daret, quorundam relatione fidelium comperit Areopagitam Dionysium, Athenis cum plurimis ejusdem civitatis incolis a B. Apostolo Paulo Christianæ fidei sacramentis imbutum, et sacræ regenerationis unda perfusum: unde nimia exultatione gavisus, immensas omnipotenti Deo retulit gratias, qui generi humano, a jugo diabolicæ servitutis erepto, divinitatis suæ notitiam aperire dignatus est. Moxque patrios fines, sive civitatem propriæ cognationis lineam, æternæ retributionis spe deserens, B. Dionysii felici cupiens jungi consortio, gradu concito Athenas venit. Jam enim macarius Dionysius, multorum societate fidelium comitatus, Apostoli Pauli Doctoris sui vestigia Romam usque prosecutus fuerat. Audiens hoc beatus Regulus, non peracti labore itineis fractus, nec minuentis longioris tædio territus, jam immensis pelagi fluctibus evectus, tandem Romæ cum predictis Sanctis a beatissimo e Clemente, qui tunc temporis Apostolicæ dignitatis in Cathedra residebat, omnium honore susceptus est. Cum autem horum Sanctorum conventus Apostolicis informaretur quotidie sanctionibus, et maximum apud illum familiaritatis obtineret locum, inter plurima divine exhortationis colloquia, quadam die congregatus eorum se Clemens Papa, sic cepit: Viri Fratres et filii, Dominus Jesus Christus ante mundi constitutionem ex Patre genitus, nostris tunc temporibus ex virginali utero natus hominem assumpsit: qui peractis passionis et resurrectionis nonnō ascensionis suæ Sacramentis, sanctorum Apostolorum mentes Paracleti infusione elocuit, ut omnium gentium linguas loquerentur magna Dei: illi vero per orbem dispersi non solum

R
S. Joanne a
Domitiano in
Pathmos
relegato,

b

credatur ad S.
Dionysium
Areopagitam
a. cæssisse,

F

C
et cum eo
fuit a S.
Clemente Papa
susceptus,

VITA ALIA
Ex pluribus codicibus MSS.

CAPUT I.

Incerta narratio patris, conversionis et missionis. Episcopatus ejus Arelatensis.

Post sacratissimum Dominicæ Ascensionis venerandumque triumphum, cum ad declarandam Christianæ religionis fidem per diversas terrarum partes sancti Apostoli dispersi fuissent, et B. Joannes Evangelista per Judæam vicinasque provincias verbum Dei instanti prædicatione doceret, multorumque infidelium cæcitate ejus sancta illustraret doctrina: accidit, ut quidam juvenis, ejus ætus, celesti annuente gratia, fidelium notitia tradere disposuimus, a ex Gæcæorum finibus nobili prosapia exortus, nomine Regulus, inter confluentium turbas ad ejus mellificam cum summa devotione curreret prædicationem: ibique Evangelicæ fluentia doctrinæ non segnè percipiens aure, nativæ tandem incredulitatis propulso frigore, divinique luminis illustratus calore, per euntem Apostolum, divina cooperante gratia, baptismatis unda regenerari meruit: quippe ut Apostolicis liberius posset adherere vestigiis divinis: sedulus assistere prædicationibus, ad patriam rediit, illud Evangelium in pectoris arcæ maxime deferens: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, et da pauperibus, et veni, sequere me. Mox vero filelis auditor, quod divota susceperat mente, operis exhibitione implere non distulit. Paterna namque prædia, possessiones, cunctamque rei familiaris suppellectilem (his enim innumerabili copia affluabat) celeriter distrahens, eorum pretium mani-

S. Regulus
traditur
baptizatus esse
a S. Joanne
Evangelista

et bene aut
in pauperes
distribuit.

1 verbis et miraculis, verum etiam propiti effusione sanguinis plantaverunt ecclesiam Dei. Peracto vero laboris sui cursu, nobis discipulis suis illorum vicem erudientes, in vinea Domini Sabaoth operari, fructumque in tempore opportuno Deo reddere praeceperunt. Quapropter fratres et commilitones, quia vos ad perficiendum Dominicum opus unanimi intentione paratos video, non est bonum, ut relictis rebus divinis inertiam sectemini et otium: cum secundum sententiam Dominicam: Messis quidem magna est, operari autem pauci. Videtis quidem mundum pene adhuc totum antiquis erroribus implicatum, maxime Occidentis partes, quas ex divino jussu fraternitatis vestrae sanctissimolabori committo excedendas. Cum huic Apostolicae jussioni unius voluntate assensus amentes, insurgerent, S. Clemens B. Dionysium Pontificalem honore dignitatis sublimavit, potestatemque ligandi et solvendi, quam a beato Petro susceperat illi sui-que successoribus aeterno conferens dono alacritate licentiam dedit.

3 Tunc hi sancti viri Apostolica benedictione roborati, ac sancti Spiritus amore succensi, Domini fideles agriculae rursus, barbaricis pectoribus verbum Dei miserentes, Arelatensem venerunt ad urbem. Illic enim in quamplurimi ex diversis partibus negotiature venerant (erat enim ibi portus multis abundans commerciis) quorum quidam ad Apostolorum praedicationem audierant, et luxus rei gratia praedictis Sanctis humanitatis officia praebuerant. Tantam namque gratiam Sanctis suis largitus est Dominus, ut eorum praedicationi plebs Arelatensis nullo modo resisteret, sed Evangelium Christi devotis suscipiens mentibus Confiteorem omnium fideliter adoraret. Erat enim maxime venerabile templum, quo Martis statua ab omnibus colebatur, quam B. Dionysius nullo hominum labore, sed Divini nominis invocatione confregit: et eliminatis cunctis spurciis ad regenerandum populum Dei baptisterium fieri praecepit. Ipsam vero templum, sui veneratione beatorum Apostolorum Petri et Pauli ecclesiam consecravit. Videns autem illius regionis populum idololatriae sacrificiis inservire, per diversos provinciales ministros suos dividens; benedixit eos dicens: Sicut fuit Dominus cum Dominis nostris Apostolis, ita sit vobiscum in aeternum, et datus pacem omnibus, et per singulos dilectionis [dividens osculum] dicens abire permisit. Sanctum vero Regulum Pontificali benedictione decoratum Arelatensi Ecclesiae praesesse constituit. Ipse vero cum SS. Rustico et Eleutherio fines Galliae penetrans, Parisios venit, ubi multis adhaerentis laboris sui palmam capitali sententia suscepit.

4 Accidit autem ut ipsa interfectionis ipsorum die beatissimus Praesul Regulus Arelatensi populo, jam ex more ecclesiam frequentanti, publicam Missam celebraret; hominibus oratione jam dicta, et Apostolorum nominibus recitatis adjuncta. Et beatis Martyribus Dionysio Rustico et Eleutherio: quo audito paululum stupefactus secum mirari cepit, cur praeter solitum hoc dixerat: et ecce appaeruerunt tres columbae super altaris Crucem residentes, horum Martyrum nomina pectoribus sanguine habentes inscripta: quia beatus Praesul diligenter intutus, B. Dionysium et socios ejus per coronam martyrii eos ascendisse per Spiritum sanctum cognovit: mox autem columbae ad oculos ejus elapsae sunt. Expleta autem Dominei Corporis consecratione, paucis secum quos voluit retinens, ceteris recedere fecit: quibus visionem quam viderat, et quod B. Dionysius et socii ejus palmam martyrii suscepissent, amarissime illes narravit: Ille mox, dicens, infelicem, qui inter tales gloriosa mortis honore donatos finem vitae invenire non merui: quam libenter corpus hoc

noxi traderem, ut sanctorum virocorum societate non carerem. Tunc vocato quodam Felicissimo Episcopo, qui a B. Clemente Papa illic forte tunc venerat, plebem sibi traditam illius custodiae delegavit. Ipse vero iter arripens, paucis comitatus, Sanctorum prosequutus vestigia, Parisios venit.

5 Tunc diligenti investigatione, secreta autem, sanctorum Martyrum requirens corpora, cumque interfectionis ipsorum, tandem ad vicum Catulliacum pervenit: et a quodam matrona nomine Catulla, quae ibi morabatur, hospitium sibi praestari caritate gratia expetiit. Ipsa ergo an Christianus esset requirere cepit: fuerat enim a Dionysio Crucis signo presignata. Quo se esse Christianum respondente, addit ipsa: Dic, quaeso, ex consortio sanctorum Martyrum Dionysii et sociorum ejus fuisti? Ipse vero horum nomina audiens, abortis perfusus lacrymis, se esse confessus est. Ut autem B. Regulus Catullam Dei esse famulam ex colloquio cognovit, praedictorum Sanctorum et suae peregrinationis replicans textum, veridica relatione per ordinem et cuncta retulit. Ipsa vero illi et adventum Martyrum, et penarum atrocitatem, et quo passionis genere merita pervenerint ad coronam, omni cum devotione aperuit. Nocte siquidem insequenti (nondum enim persecutionis procella quieverat), Sanctum ad sepulchra Martyrum duxit, quo fidelium manibus fructum non condigno repositi honore fuerant: quorum nomina et passionis modum, quantum lapsis superpositis capere potuit, beatus Praesul posteris dereliquit. Per tres autem dies cupiens divinis instrui disciplinis ipsa Catulla, S. Regulum secum detinuit. Tertio autem transacto die, Pescennius harum Sanctorum interfector, audita Imperatoris sui e Domitiani morte, confusus Romam rediit. Tunc Catulla discessione tyranni non parum laeta, super Sanctorum corpora basilicam aedificavit ligneam, pro tempore satis honestam, quam sanctus Praesul in honore ipsorum Martyrum consecravit.

a MS. Ultrajectiana, ex Francorum fluvibus nobili ortus prosapia. Vita ex causa: ex nobilissima Argolici generis prosapia ortus, anno 13 regnante Claudio, incarnationis Domini, e. 50, Perum unus 13 Claudii concivit in annis Christi 54 et secundum Boroniam in annum 55. — b id factum traditur anno Imperii ejus 13 Christi 94. — c scilicet 8. C. Marcus ab anno 94 ad 100, mortuus 23 Novemb. — d scilicet, Paulum anno Veronis 5, Christi 38 in Hispanias misit, et in itinere s. Trophimum Arelatensem Episcopum instituisse voluit. — e Interfectus est Domitianus 18 Septemb. anni 96.

CAPUT II.

Silvanectenses exculti. Praeses et alii baptizati, Eurygumeni et captivi liberati.

6 Beatus vero Regulus pro hospitalitatis officio Catullae gratiam referens, ad Sylvanectensium urbem ire disposuit: nondum enim salutis verum suscepit, sed demonum cultibus dediti, paterne consuetudinis detinbantur erroribus. Cum autem iter inceptum faceret, in villa, quam dicunt Lavram, invenit non parvam hominum multitudinem, idolo Mercurii sacrificii victimas offerentem. Quod videns athleta ingemit, et populo idololatriae cultui dedito condicens, ad orationis confugium rediit: et praemisso sanctae Crucis vexillo, cunctis astantibus pastoralis simulacrum percussit baculo: mox divino numine, et Praesulis intercessione communitum est idolum et quasi in pulverem redactum. Ipsa autem rustica manus, divinae cedens virtuti, nullam adversus eum, ut mos est eorum, seditionem excitavit: sed jussioni obediens Praesulis, sacro baptisinate purificari non renuit. In loco vero, ubi idolum confregit, in honorem beatae Dei Genitricis dedicatum altare statuit a.

7 Erat autem in civitate Silvanectensi matrona quaedam, nomine Callicia, praedictae Catullae consanguinea

EX MSS

in Gallias me, us

Arelatensem venisse,

15

d

et item Arelatensem Episcopum.

16

et illi de dicitur in Martiano 5. Eusebio 1. c. 10. 11.

et dicitur Arelatensibus Episcopo Felicitiano, Parisios abiit.

et dicitur Arelatensem a Catulla Christiana

et dicitur Martyrum Arelatensem inchoavit.

17

17 idem scribitur,

e

basilicam illis dedit.

f

in Lavra villa totum Martiano signo dicitur s. dicitur:

et dicitur B. Martiano conseruat:

A guinea : qua beati viri famam audiens, et quod per illum multae fiebant virtutes, ad praedictam villam, quo sanctus Praesul pro baptizando populo et divina- rum ordinatione rerum per triduum moram fecerat, occurrit ; ut quanto citius ad civitatem properaret, et unicui sibi redderet filium, quem humani generis invaserat inimicus, lacrymabile implorans oratione. Beatus Praesul ut erat nulli pietate secundus, mulieris condolens lacrymis, valelicens populo, perrexit ad urbem. At ubi Callicia dux, ubi puer torquebatur, ingressus est domum, maligni spiritus malitia motus, Cur inquit, nequissime, creaturam Dei injusta retines pervasione? Cur tibi tormenta ingeris? Cur peritum incendii tibi ignem accendis? Cumque haec et hujuscemodi proclamaret, Orationem Dominicam et Symbolum incepit super caput pueri. Mox vero diemon hac oratione territus, divinoque verbere tortus, in vesperilionem mutatus, egreditur : et qui immundissimus sordidum induerat animal, immundum non immerito quaerere voluit hospitium, Asinum, quo sanctus Praesul longi laborem itineris fessus levare solebat, cernentibus cunctis qui aderant, cum assumpti corporis forma ingredi voluit. Sed qui quondam, quod natura negaverat, asinum humanis coegit uti loquelis, hunc S. Reguli meritis salutis vexillum, quod nunquam noverat, componere docuit. Nam pede Crucis signum figurat, et quasi Deum adiutorem sibi invocaret, erecto in caelum capite plus solito rudere cepit : sed divina potentia sancti Praesulis asinum ab iniquo hospite liberavit.

Scholarum enervamentum illibat

demone in formam vesperilionis fugiente.

et per asinum signo Crucis repulso,

habitu ad populum concione,

plures ex baptizatis,

cum invidiam sacrificulorum.

Christianos captivos foras carceris ultra aperire liberat,

mine baptizatos, et post hujus nominis confessionem D a Praefecto relegatos voce clara responderunt. Tunc athleta Dei, non territus insani Consularis-savitia, Non est, inquit, bonum, eos, quos divina clementia spiritualibus daemonum vinculis absolvit, materialibus hominum nexibus teneri. Haec autem dicens, pastorali virga virtute Divina ostium carceris aperuit, nexisque ergastulo abire permisit. Tunc custos carceris quod viderat concite praefecto nuntiavit : quem nimio furore succensum, et ad perquirendum Sanctum Dei jam insurgentem, uxor ejus, quae fuerat a B. Dionysio praedicata, detinuit, et blandis persuasionibus ab incepto desistere fecit.

D EX MESS.

10 Beatus autem Regulus consuetam capiens cenam, et cum suis discipulis per totam noctem in Dei laudibus perseverans, pro populi conversione Deum precabatur. Interea Praefecto inani et pervigili intentione de nece Praesulis pertractanti, Christo vero solita pietate fidelis sui salutem disponente, jam maxima noctis transacta parte apparuit S. Dionysius cum suis duobus sociis in visu dicens : Quintiliane, Dominus Jesus Christus universorum Conditor, cujus nos servos fidei professione fatemur, huc salutis tuae causa nos iussit : ut relicto demonum cultu, ad eum converteraris, et postposita tyrannice dominationis praefectura, Christianae religioni amodo fidelis cultor efficiaris : summo vero mane fratrem nostrum perquire Regulum, a quo indulgentiam petens, quidquid dixerit sine contradictione pericias. Peracta visione ad se reversus Praeses, quae viderat conjugii suae per ordinem retulit, et Sanctiorum imagines evidenti relatione significavit. Illa autem dixit : Noveris esse, carissime, eos qui tibi laenti sunt B. Dionysium et socios ejus, qui a praeside Feccenino Parisii martyrii palmam susceperunt : unde bonum est salutare, ut, sicut divinitus tibi per eodem Sanctos revelatum est, virum Dei pacifice, non ut disposeras, perquiras, ut quidquid praeeperit facias, ne omnipotentis Christianorum Det iram incurras. Beatus vero Regulus factio mane ingressus est templum, quo Praefectus sacrificium parari jusserat, quod intra muros situm civitatis magno venerabatur cultu : erat enim mirae compositionis et ornatus, in quo inerat quamplurimum daemonum diversi generis simulara, quae cuncta divini nominis invocatione athleta Dei, uno Deo per illum, in momento subvertit. Tunc Sacerdotes, qui jussis insistebant sacrificiis, deorum suorum interitum considerantes, cum magno ululatu discurrebant, pectora sua impie tundentes, et nunquam tantum scelus in seculo fuisse proclamantes, Praefecti domum ingressi dicebant : Cur, maledicte, deorum sanctuarium destrui permittis? Cur Imperatoris leges evertentes, infelix Praeses, non punis? vivus debet incendi Regulus, qui sacrilega manu Deos nostros urbis protectores tangere non timuit.

Praefecto urbis a S. Dionysio et sociis appaeribus nuntio ad idem Christi amplectendum B.

simulacra plurima deorum Lyca.

P a sacrificiis ad necem peritis

11 Cum talia indisereto prosequerentur metu, quidam ex majoribus populi, qui ob hoc illuc convenerant, ut Judicis animum ab insana Sacerdotum proclamatione averterent, (verbum enim vita jam per virum Dei susceperant) dixerunt : Quoniam, justissime Praeses, ad hoc hujus officii in cathedra resides, ut in tractandis negotiis justitiae tramite teneas, et in discutendis causis discretionis moderamine utaris ; non est bonum ut hominum iustitiae accusationis querimoniam adversus Sanctum Dei tenere suscipias : donec discussa veritate, quis horum potius credi debeat, agnosceas. Sed ut certa ratione cognovimus, et ut ipse, si veritati repugnare nolueris, addiscere poteris, ipse sanctus Praesul verum Deum et omnipotentem annuntiat, et quod verbis praedicat evidentissimis miraculorum testimoniis affirmat. Igitur quia nostri Sacerdotes illius praedicationi

eundem Persecutus a majoribus populi jam. Cur tamis de vera religione montium,

tionis

A tioni et documentis nulla vera ratione resistere valent, et nostra numina invocatione nominis Dei sui potenter, ut videmus, eum erit; justum nobis videtur, ut subjectis mendacis assecuremini veritatis auditu. Cumque hac ratione Judici populus satisfaceret, et ad divinae religionis cultum ejus animum inclinaret: ille divinae visionis non immemor, cum conjuge et familia ad virum Dei se contulit, et ad pedes ejus procidens, indulgentiam pro ignorantia sua, fuis lacrymis postulavit. Cumque vidisset Beatus Regulus totius urbis multitudinem cum suo Praeside omni cum devotione confluentem, exultavit, et publica voce benedixit Domino Jesu Christo, qui humano generi ostium misericordiae suae aperiens, sui nominis agnitionem ostendere dignabatur. Et dum deprecaretur cum populus, ut sine dilatione sanctificationis unda renovaretur; justum est, inquit, filii, ut saltem per triduum jejunii maceratione afflicti divinae misericordiam imploretis, ut ad sacri baptismatis gratiam digni pervenire mereamini. Per illud ergo triduum B. Regulus sine intermissione populo verbum vitae evangelizans, quae ad aedificationem animarum pertinebant, evidentissime aperuit. Tertia vero iudicii jejunii die, populum, in quo simulacra

EX. VSS.

ad se venientem excepit,

et post triduum jejunium et praedicationem

erecto S. Mariae altari baptizavit cum aliis,

in suburbio deivit simulacra,

ecclesiam in honorem SS. Petri et Pauli dedicavit, et publicam sepulturam statuit.

B deposuerat, aggregato populo ecclesiam dedicavit, et altare ibi in honore Dei genitricis et Virginis Mariae consecrationi statuit. Posthaec Comitum cum conjuge, Sacerdotes etiam et populum utriusque conditionis et sexus, tam per se quam per discipulos in Sanctae Trinitatis nomine baptizavit.

12 Cum autem requireret a populo, in quo loco novum pro sepeliendis corporibus sepulturam faceret, quorundam nuntio compert locum esse ante portam civitatis ad huc habitam, ubi plurima exercebantur negotia. Erant enim ibi deorum simulacra, Sacerdotum mensae sacrificii victimas vendentium, atque diversi tormonti genera, quibus sacrificare volentes graviter afficiebantur. Quod cum videret beatus Praesul, ibi adhuc haberi olleinas daemonum ignorans, praecipit continuo omnia destrui, et simulacra ad pulverem redigi. Quo facto ecclesiam beatorum Apostolorum Petri et Pauli nomine aedificari, et publicam Christianorum sepulturam ibi fieri instituit. Sic omnibus rite compositis, cepit honor Dei a populo ex altari, ecclesiarum cultus quotidiano usu augmentari: Sanctus vero Praesul Regulus immensis laudibus extolli, ac devotio Christianae fidei ab omnibus amari. Erat enim ipse venerabilis Praesul virtutum donis orniatus, raris capitis et morum maturitate decorus, continentiae honore Angelicus, contemptu mundi sublimis, justitiae meritis gloriosus. Illustrabat siquidem illum coelestis sapientia, simplicitatis geminis ornata, et justum vitae tranquillum tenens, divinae protectionis gubernaculo defensus, in fragnum malo blandientis mundi gaudens evasit: populus vero sub tanto Praesule in Dei laudibus, et veneratione sanctarum ecclesiarum perseverans, benedicebat quotidie Domino Jesu Christo, qui cum Patre et sancto Spiritu vivit et regnat Deus per omnia saecula saeculorum. Amen.

a Additur in Vita ex c. 10. Et baptizavit eos ibi numero c. 117 et mensis illi diebus vi

CAPUT III.

Fons elicitus, caecus illuminatus: raris silentium indetum, Obitus S. Luciani et S. Reguli.

Quia in praecedentis narratione sermonis, qualiter hic sanctus et venerabilis Praesul Regulus a Graecorum limbus huc, ubi sacratissimum ejus corpus veneratur, Salvatoris annuente clementia parvenit, et quomodo immensum hujus patris populum ab ipsius demoniae cultus feribus ad agnitionem-Creato-

Prologus auctoris ad narrationem vitae auctoris

ris suis exhortationibus, divina maxime cooperante gratia, extulerit, pro modulo nostro, et prout veritatis se ordo habet, praediximus: nunc ad miraculorum ejus insignia merito praedicanda venientes, quae per illum Divina in populo operari voluit pietas, licet gestorum ipsius cueta perstringere humano impossibile sit stylo, omnium devotioni tradere fidei descriptione optamus. Et quoniam ad illius solemnitatis diem debita veneratione colendum, maximas populorum turbas ipsius depositionis memoratorio celeberrima congregat: tunc omnium mentibus fidei et religionis major augmentabitur devotio, cum sancti et venerabilis Praesulis signorum prolata fuerit magnitudo. Et quamvis pene nullus, qui tanti viri existat imitator, invenitur, tamen cunctos divina clementia ejus sancta intercessione faciet sanctiores.

14 Cum igitur ipse Praesul, jam in fide solidata plebe, quadam die cum multitudine civium in quodam non longe ab urba resideret bivio, et coelestis haustum fontis, ut consuetudinis ejus erat, alluenti copiose propinaret populo; quidam ex primoribus populi, *b* qui forte illic multus convenerat, inter ipsa divinae allocutionis mysteria dixerunt: Domine Pater, quam amoenus esset iste locus ad recreandum urbem hujus populum, et maxime peregrinos, vel quoslibet viatores alicujus labore itineris fatigatos, si fontem aquae vivae hic haberemus: quem tua nobis aperiri intercessione, quod te posse credimus, haec omnis multitudo precatur. Tunc sanctus Praesul divinae virtuti nil esse impossibile certus, super hoc Domini deprecari admonuit: ut qui quondam sitiens populo aquas de petra admirabili potentia, nunc ipsorum petitionem non spernens, ad declarandum sui nominis potestatem, fontem vivum servis suis produceret, quem petebant. Tunc multitudine orationi incumbente, ipso in loco ubi sanctus Dei effusus proculuit lacrymis, repentina effusione fons novus gratissimas evomit aquas: qui auctoris sui adhuc nomen retinens, jugi cursu fluvium facit. Quod vides populus tanti novitate miraculi gavisus, immensas Deo omnipotenti retulit gratias, qui eum per B. Regulum spiritualis prius fontis poculo recreatos, nunc materialis [aquae] gratissimo potu reficere dignabatur.

15 Cumque jam multimodis virtutum fulgeret vir sanctus studis, famaque ejus per diversa regionis spatia, superna operante gratia, celebri defunderetur cursu (neque enim tante civitatis sublimitas transiente contemptu rerum, quasi supra montis aedificata verticem, totque virtutum propugnaculis, atque divinae intuitu contemplationis, quasi altitudine turrim munia, abscondi poterat) coeperunt thitimi et vicinarum urbium inceda ad ejusdem praedicationis currere doctrinam, non solum popularis manus, et vulgare genus, verum illustres et saecularis potentiae quamplurimi. Tantam enim dulcisone praedicationis et gratissimae affabilitatis gratiam promeruit, ut quicumque ejus sancto fruebatur alloquio, quasi cum Patre benevolentiae se loqui putaret, et sanctis ejus exhortationibus animum sublevis, tanti Patris laudabili conversatione praecipuus, animi sinceritate purus: nulla letitiae temporalis ubertas illum extollere, nec tristitiae acerbitas potuit aliquo modo superare. Nam quidquid humanitatis fidelium largitione susceperat, egentibus miseratione dignissima conferebat. Omnibus enim verae dilectionis amore pietatis gremium aperiens, omnes pro meritorum qualitate gratanter honorans, cunctis benignitatem consilii, et baculum consolationis paterno praebat affectu.

16 Cum ergo sanctus Praesul his et hujusmodi delectaretur

D

b

E Praesul fontem elicit

accipit undique affluentem humanum citam nobilitatem,

F

stingulari specie virtutum splens fore fulgens.

A delectaretur obsequiis, populus Belvacensis jam per B. Lucianum in fide Christi solidatus, devotissime ipsum per illores deprecatus est legatos, quatenus præfatum Lucianum, illorum prædicatorem, a B. Dionysio Sacerdotii honore donatum, illum usque veniens Pontificali sublimaret auctoritate : qui protinus tantæ legationi, atque fratris congaudens promotioni, diem quo illuc venturus esset legatis prædixit. Cum autem quodam die cum quibusdam suis Clericis institutum arripere iter, in Chanaa villa super Isaro fluvium legatum Belvacensis plebis obvium habuit : qui videns B. Regulam ad prædictam ordinationem euntem, amarissime delens cum magno ejulatu dixit : Ne graveris, sancte Præsul ! ne longius abeas : quia Pastor noster pro ovibus sibi delegatis per passionis acerbitatem finem vitæ hujus invenire meruit. Quo audito, Sanctus Dei obortus persusus lacrynis, gratias egit Deo omnipotenti, qui hunc etiam de collegio suo fratrumque suorum ad coronam martyrii assumere sibi voluit. Cumque populus illius loci adventum S. Reguli comperisset, convenit non parva multitudo super Isaram habitantium, deprecans cælestis institutionis ab eo Sacramenta aperiri, et infirmis suis divina miseratione

*Belvacensem
abens ut
S. Lucianum
crearet
Episcopum.*

*intelligit eam
in scripto
conservatum :*

*docet occur-
rentes dei
mysteria*

*B
et ægros sanat :*

*ca cum illumina-
tal :*

*ecclesia in
loco miraculi
parati positæ
erecta,*

*parochias
varias*

*frequentis
conciones
habet,*

Catholicæ instituta fidei et ecclesiasticæ observatio- nis leges, ut erat in his quotidiano edoctus usu, aperire cepit. Accidit autem, ut tantam affluentis concionem plebis ecclesie paries capere non potuerit. Mox præsentium consilio, ut liberius tanta multitudo foris exclusa loquentis verba perciperet, catbedram Pontificalem extra ecclesiam sub dio parari præcepit. Cum autem divinis diutius insisteret verbis, et ad vesperum usque sermonis protraheret textum ; ecce quædam garrulitas ranarum, confuso et tædioso sonitu ex more vociferantium, abs lacu, qui forte ibi hiemali imbro major solito congestus fuerat, exortu est. Cumque sibi loquenti hanc inquietudinem obesse, et multitudinis anres inordinatis obstrui vocibus sensisset ; tanto motus tadio continuo præcepit, ut ipsæ et omnis ipsarum posteritas franis perpetui tenerentur silentii, præter unam quam ceteris damnatis solite vocis semper uteretur officio : quod sancti Præsulis imperium nulla seculorum vetustate consumptum, sicut prius jusserat, adhuc ibi videres observatum. Ecce quomodo Creatori omne suum famulatur opus : nihil enim creaturarum divinis aliquo modo repugnare præsumit nitibus, sed cuncta naturali servato ordine sibi divinitus concesso etiam servorum Dei, nedum ipsius Creatoris, subjiciuntur imperiis. Solus enim homo, quem Conditor imaginis suæ forma inter cetera animalia ad laudem sui nominis sublimavit, et suæ divinitatis notitiam humano modo contulit, incedens adversus mandata Dei sui ea diabolicæ fraudis errore deceptus transgreditur. Erubescat igitur se per hoc homo, et tantæ transgressionis pœnitentia ductus, devotæ servitutis oculos ad suum officium attollens, suggestiones dæmonum iniquas postponat, ut sibi debitam cælestis patriæ hereditatem consequi mereatur.

D
EX 388

*Impedentibus
sensu indicit
silentium :*

E

19 Cumque B. Regulus, compositis ad votum ecclesiasticis rebus, populoque pervigili exhortationi in fide Christi confirmato, plurimis prædicationum floribus pollens, tam Deo quam hominibus, rationalibus tamen, placeret ; inter innumera et sæpe publicata ejus sanctitatis insignia, invictus miles Christi temporum longævitate defessus, meritis proventus et annis, eligit finem mundi hujus deserere, et ad cælestis patriæ portum feliciter pervenire. Completis igitur in regimine ovilis Dei annis quadraginta, d tertio Kalend. Aprilis, carnis vinculis absolutus, migravit ad superos, Sanctorum agminum concivis factus. Ad tanti obsequium funeris innumerabilis concio plebis tota quoque civitas tanto deserta Patrono, ex vicinis vero urbibus Episcopi quamplures confluerunt : erat enim ipsis de triumphali gloria ejus publica exultatio, de corporali vero morte non modica tristitia et confusio. Tum fidelis conventus Ecclesiastici Ordinis et concurrentis plebis cum vario apparatu funeris sepeliverunt eum ad Orientalem partem civitatis in ecclesia SS. Petri et Pauli, quam ipse Præsul sanctus in honore ipsorum consecravit, ubi divine pietatis gratia meritorum illius dignitatem multiplici miraculorum genere ab laudem sui nominis patefecit. Ibi enim cæcis amissa sæpe reddita sunt lumina, variis infirmitatibus deditis salus optata, ab obsessis etiam corporibus, propulsa sunt dæmonia, poscentibus cæleste suffragium salutaria conferuntur dona, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat per æterna secula, Amen. c

*post annos
Episcopatum
30 moritur :*

d

*sepeliunt
in ecclesia
SS. Petri et
Pauli.*

f

*claretur a
caulis*

e

20 Ad cujus siquidem sacratissimi corporis tumulum, quanta miraculorum prodiga post ejus humationem declarata fuerint, nec sermone explicari, nec mentibus potest humanis retineri. Sicut enim fidei hunc relatione priscorum devotorum studio Deum timentium suscepimus, quamplura hujus Confessoris Christi Reguli ob posteriorum ædificationem majora

*sed incendio
ecclesie et
chariarum
oblitteratis*

rua

A fide professionis perseverantiam protrahi atque vi-
rum in divinis letari obsequiis dolens, calliditatis
sua potius tetendit sanctis que ejus gressibus offendicula
posuit : ad ultimum vero san- tum votum obli-
visi cogit, et mundanis artibus, quibus prius
perantaverat, ab Ecclesia finibus exturbatum red-
didit. Cum autem quadam die Ecclesiasticis solutus
obsequiis, erga secularia delectaretur negotia, cor-
poris cecitate percussus est. Jam enim divini
tantum perdiderat luminis, quia nisi prius interio-
ris hominis oculus inimici jaculis laderetur, nullo
modo infelix caduca preponeret aeternis, nec immo-
ret fieret pristinae promissionis. Tandem congressio-
nis hujus paenitudine ductus, maxime autem
privatione luminis coactus, ad sancti Præsulis suffra-
gium manibus deducitur amicorum : ubi diutius
se digna pati mirabiliter proclamans, et infideli com-
misso veniam diuturnis lacrymans, tandem
sancti Præsulis intercessione suscipere meruit, quod
iniqua callidi hostis suggestione amisit. Tunc siquid-
em utrusque hominis recreatus lumine, Creatori
cunctum gratiarum reddidit actiones, seque S. Reguli
obsequiis perenniter refirmans, si deinceps ulla
demonis tentatione perpetrata committeret, aeternis
se dignum tenetis judicavit. Vovere siquidem Deo
que justa sunt debemus, et oblata fideliter persol-
vere. Multo satius est enim non vovere, quam vota
aliquo genere negligentie postponere. Nullo autem
voto superiorum placere potius poterimus, quam
carumque mortificatione volupdatum, quia gratum
Deo sacrificium est spiritus contribulatus.

23 Tauram namque gratiam beatus Confessor
persequiis suis meritis apud hominum promeruit, ut
non solum venis et indigenis ex multis incommodi-
et carie desperatione ingritudinis patricini sui
levamine moderetur, verum externi et reterarum
incoke promeruerunt qualibet corporis inbecillitate
gravati, divina jussionis admonitione ad hujus
sancti Præsulis suffragium delerebantur, unde op-
tate incolumitatis salute donati, ad propria repe-
debant, gratiarum Deo tantoque Sacerdoti reddita
actione. Quorum quidam, Antissiodorensis pagi
incola, qui totus pene corporis, maxime pedum,
officio destituitis, aegrotatione jugi multo tempore
decubuerat infelix; dum quotidie solitis faciem riga-
ret lacrymis et Creatoris sui clementiam pro suae
debilitatis reformatione lacrymabili precum instantia
deploraret : ut beatissimi Reguli celebre nomen au-
divit, et quod per illum Deus multas operabatur
virtutes, vulgi relatione percepit; mox tanti itineris
necessariis preparatis, parentum dncatu ad sepelati
Præsulis limina cum certa recuperandae salutis spe
sine dilatione eger deducitur, eorumque manibus
ante altare ejus velut lapidea forma deponitur. Tunc
eju dem Ecclesie Præsul, convocata populi multi-
tudine, pro languida precos fundere admonuit : ut
qui alens ex finibus acquirendae incolumitatis gra-
tia tanti Patroni solatium quæserat, ejus sanctissimi
meritis ad laudem sui nominis optate redderet
solum. Mox Pontifice cum populo orationi cum
lacrymis ante sancti Sacerdotis mansolam ineam-
bente, celestis munificentia medicamina eorum
petitioni non defuit, sed nervorum divina et aci-
dentiva conglutinatio divini inunctione olei non sine
enoris effusione cogit protrahi, et ad congruum
statum reformari. Tunc quante, ut diximus, aliorum
ferelatur adminiculis, divina propitiante clementia
et S. Præsulis subvenientibus meritis, insolito more
fatis constitit pedibus, et diu desiderata salute re-
stituit, omnipotenti Deo Sanctoque Regulo condig-
na agens gratias, altare ipsius pro posse delatis
honoravit muneribus, atque singulis annis quantum
vitali frueretur aura, sanctum ejus locum se visita-

turum hilari voto spondit. Sic stabili grada eccl-
sia egressus iter arripuit, et ennetis suscepta bene-
ficia et sancti Præsulis magnificentiam publica voce
prædicans, ad propria rediit, atque multos ad requi-
rendum ejus locum ostens i sui corporis reformatione
invitavit.

a Ha MSS. alius Matrona, polissimus Gallie faciens, qui supra
Parsvno immo celure Sequana — b Hæc fuit MS. Bibeca-Vallis,
apposita solam clausula infra nom. 29 relata

CAPUT V.

Sanantur alii ægri et filia Caroli Calvi quasi moribunda.

Cum his et hujusmodi quamplurimis virtutem
prodigiis B. Reguli corpus exanime supra magni-
ficaverit gratia, procul dubio patet, ejus meriti vi-
vens apud Dominum exiterit, quem post exhalatio-
nem spiritus tanto insigni miraculorum honore
dignatus est. Quanto potius splendore Sacerdotum
animæ in celesti refulgent gloria, ubi immanis di-
vine visionis jocunditate replentur, et celestis col-
locationis equalis ineffabiliter pascuntur; dum sancta
eorum cadavera, in terræ sinu posita, tantis divini-
tatis decorantur miraculis, et immanis ampliantur
muneribus? Ne ergo de tanti Sacerdotis miraculis,
que festo ejus die condidit pagulo revelare, Deo
valente, deprecemur, laudem faceremus; quodam
precelesti pene sunt, majora solertia scriptis de-
rebetari, nostro addeendum operi æquum duximus.
Quodam in Vastinens' pago officio gressus desinuitis,
nitroinque pedum mira contractione definescitur a
puero. Cum autem in hac debilitate plurima lacta
temporum transiret, tantæque ægritudo hinc vicem d-
lers, Plasmatoris sui solatium continuo pene depre-
caretur lacrymis, divine relatione potius admoneri
meruit, sicut ipso referentia didicimus, ut, si tanta
diuturna inbecillitate ulterius carere vellet, ad S. Re-
guli limina, ubi sepellum illius corpus habebatur, coti-
turus properaret, ibique integre se reddendum inco-
lunitatis confideret. Qui optate fidem accomodato s
visioni, preparatis sumptibus cum nimia alacritate
mentis, ad sepelati sepulchri propinquorum comi-
tante turba perducitur. Ibi orationibus incubans, et
pervigiles humiliato spiritu noctes ducens, tandem
sancti Sacerdotis suffragantibus meritis, suppone-
ntu propitiations adjutus, totius corpori red inte-
gratione, dum quadam die ejusdem Ecclesie Præsul
Missarum solennia ageret, ex ram ipso mansolam
prostratus sobi, meruit revelari. Tum populus, qui
divinis intererat mysteriis, videns tantam gratiam
in debili celebrantam, cum magno plausu et jubilatione
omnipotentem Dominum benedixit, qui fidelis sacra-
mentissimum corpus per hoc deprecata protrahi mag-
nificare dignabatur. Ille autem, qui cum tanto et l-
beris vexatione amicorumque solatio delatus fuerat,
debitas Intercessori suo gratias reddens, cum mira
corporis agilitate rediit, et tam Sacerdoti fama in
publica voce quibus potuit fideliter revelavit.

27 Aliud siquidem post hoc miraculum, antipiu-
rum devotio posterorum nocte dereliquit, quod mul-
tatenus silentio tegendum arbitrati sumus, ne textus
ordinem negligentie cultro occiderentis. Erat quid-
dam puella non longe ab ecclesiatra S. Reguli
adultæ, rebus pauperula, sed, ut jam patuit, fide ac
devotione ditissima. Hæc humani generis pro su-
consulto more carens, genibus et cubitis, ut paraly-
tica, infelici et miserabili vehelatur usa, fideliumque
affluent, alebatur humanitate, sicut indigena, non
manuum labore : et licet corporeis prevalentem agri-
tudine destitueretur officis, animum ejus tantum a
divinis laudibus nullus incommoditatis casus, nullave
corporis inbecillitas aliquo modo avertere valuit,
sed semper ecclesiam frequentans, limina corporeo
tractu

divina celestis
sancti
collata ex
an oculis
fug creatur.

B
Mox
In-
cipit
capitulum
pro
omne
die.

7
revelatione
revelata.

in sepulchro
S. Reguli
delatus.

7
Missarum
solennia
agere.

P

Incipit
liber
de
vita
et
morte
S. Caroli
Calvi.

f. 305

178 S. Reguli
Ammatru :

178 S. Reguli
Ammatru :

B

178 S. Reguli
Ammatru :

178 S. Reguli
Ammatru :

178 S. Reguli
Ammatru :

178 S. Reguli
Ammatru :

178 S. Reguli
Ammatru :

178 S. Reguli
Ammatru :

A tractum, non pedum deambulatione terens, consuetis Canonicoꝝ intererat officiis, Dominumque jugiter pro tantæ debilitatis recreatione effusus precabatur lacrymis. Cum autem quodam festo die, populo ad ecclesiam properante, miserabili eundi modo hæc debilis cum eis properaret, et candelam, quam secum detulerat, coram sancti corporis presentia officio devotionis accenderet; mox divino Numine et sancto Præsule administrante, solitis nervorum vinculis, ante altare se erigens, solidis constitit cruribus, ac sic deinceps propitiatione divina permansit incolumis. Quod videns populus, repentini admiratione miraculi attonitus, vocibus in sublime elevatis, in laudes prorupit Omnipotentis, qui per fidelis sui merita, potentium votis gratulatis subvenire dignabatur beneficiis. Ipsa vero perfecte reddita salutem, sicut inceperat, Ecclesiasticis mancipata obsequiis, usque ad finem vitæ incontinentera permanens, gratias Deo pro reparatione sui reddere non distulit.

a

28 a Judith siquidem imperatoris Caroli filia continuo vex datur febribus, et intolerabili violentia aestus intantum defatigata extiterat, ut nec cruribus erigi, neque a strato exurgere sine alterius levamine valeret. Dum autem jam sublata vivendi spe, calore pene destitueretur vitæ, nihilque in ea parentum presentia aliud, quam exitum præstolaretur spiritus; accidit quodam nocte (dum in pallio recubans, quasi a corpore continuo egressura, a matre custodiretur) cupido depressa sopore, viult in somnis, quasi se ante beatorum Apostolorum Petri et Pauli altare existere, ubi sacratissimum B. Reguli corpus humatum haberet, ibique præfatam auctoriæ Pontificem astare, sibique sanctæ Crucis signum cum his verbis imponere: Summo mane, filia, hæc ante sanctorum Apostolorum altare matura venas, ibique divina propitiante gratia, dum desiderate salutem reddendum confidas. Tunc puella ad se reversa, omnia que viderat sibi instantibus, debili licet voce, retulit. Quod pater ejus audiens, divina non parum gavisus visione, ad prædictum locum, ut illa petierat, hilari animo debuit eam jussit. Cumque ante sanctorum Apostolorum altare deferentium manibus deponeretur; coepit ut potuit suffragium ipsorum sanctique Præsulis, solo prostrata, deprecere, sibi que opem divine salutis eorum interventu implorare. Et cum omnes, qui aderant regie prolis lacrymis nimis etque imbecillitati condecentes, superni medicamen auxilii lacrymabiliter implorarent (multi enim ex latere Regis et populari manu convenerant) mox puella divini muneris salubriter perfusa, et spiritalis congestione antidoti recreata, sanctorum Apostolorum meritis et gloriosi Sacerdotis subveniente suffragio non solum ad immensum vi febrium liberari; verum perfecte subito continuo reddi me-

vide p. 2.

accensa ad sepulchrum candela

subito sanatur.

Judith filia Carli et Caroli in certis febribus moritur a S. Regulo,

B

e

ad reliquias ejus a S. Martino sumit

G. II

ED SS. DOMNINO, PHILOPOLO, ACHAICO, PALATINO THESSALONICÆ IN MACEDONIA.

XXX MART.

Nata est urbs Macedoniarum Thessalonica, de qua novellæ dicimus ad Urbanum S. Matronæ ancillæ, ibidem martyri pulvis coronatur xv Martii. Eodem in urbe hoc xxx Martii pro fide Christi passi sunt quatuor athletæ, a quibus hunc diem inspicitur Martyrologium S. Hieronymi his verbis. In Kal. Aprilis. In Thessalonica civitate Dominum, Philopoli, Achaici, Palatini. Ita apographum nostrum perveitutum, et consentiat alia tria, cum aliqua tamen diversitate in duobus nominibus exarandis. Nam Anei legitur in aliis, ut, Philopholi, et Philipopolis. Notetur omnia, ut scribantur in primo nostro apographo, dedit: MSS. Richenovicense in Suecia et Rhenovicense in Helvetia, ita hæc nomina expriment.

Memoria in antiquis Martyrol.

ruit; et velut nihil passa esset incommodi, firmis D exiliens gressibus, extensis ad caelum manibus, Creatori omnium gratias retulit: qui per interventum et revelationem sanctissimi Pontificis Reguli, ab ipsis etiam mortis liminibus non suis meritis, sed superna gratia, ipsam revocaverit, et ad perfectum incolumitatem, ut in præsentiarum cerebatur, sub momento adlaxerit. Tunc innumerabilis affluentis concio plebis super hoc repente miraculo, in tanta virgine celebrato, nimium gavisæ, divini magnificentiam Numinis unanimi exultatione benedixit, qui fidelis sui venerabile corpus tot miraculorum prodigiis mirificæ dignabatur. Quod cum Imperator celeri et exultanti relatione suorum didicisset, ineffabili gaudio repletus, concito gressu ecclesiam suscepit Confessoris adit, ibique filiam suam, quam prius mortis in confinio ultimo palpitante spiritu reliquerat, pristinae salutem restitutum reperit, atque immensis laudibus in Domino cum suis Optimatibus exultare cepit; et ne ingratus divinis existeret muneribus, ipsum locum plurimis terrarum beneficiis regia largitione ampliavit, que adhuc sub ejusdem ecclesie domino divina protectione existunt. Regina denique Ermentendis pro filie reparatione materno exhilarata affectu, optimis palliis et diversis feminis apparatus ecclesiam munera vit. Altari siquidem S. Reguli, cujus beneficio unicam receperat filiam magni pallium pretii auro textum attribuit. Multi etiam ex his, qui convenerant, congratulantes Regi, diversa munera pro modulo suo Ecclesie contulerunt. Indicare nullo modo valeamus, quantum in palatio pro hac regie prodis redintegratione fletus fuerit cum gaudio, quantumque lætanti Sacerdotis ubique exereverit pro presenti miraculo.

Carolus Calvus Litus plurimas possessiones ecclesie dedit;

inter Regina varia ornamenta obtulit, E

Epilogur.

29 Multis siquidem et innumeris miraculorum prodigiis hujus beati Præsulis venerabile corpus celestis magnificavit potentia, et adhuc nostris temporibus, divina operante gratia singulis concreverunt diebus; que relationis nostre intentio præterire voluit, ne tanti magnitudinis operis lectio ingereret, neve dei spatium nimia prolixitas lectionis consumeret. Hujus ergo indesinenter sanctitatem Præsulis profusis exoremus precibus, ut nobis obtineat suis sanctis intercessionibus; sicque temporalibus concedat frui bonis, ut per hæc nullo modo careamus æternis: impetret etiam ipsius interventio sanctissima generaliter cunctis optata pacis tempora, que justi in caelesti patria consequantur æterna; per Christum hominum nostrum; cui est honor et imperium cum patre et sancto Spiritu pro omnia secula seculorum. Amen.

a Hæc est Juditha, que primo nupsit Ethelwolfo Regi Occidentali Saxonum in Insulanna, roque marito, Ethelwoldo privigno, sed repudiata, facta est uxor Baldrici Ferris Comitis Flandiar.

Thessalonica civitate Dominini, Philopoli, Anei et Palatini. In Lubricano MS. scribitur Filipoli, in Augustano Filopoli et Agari. In MS. Barberiniano Philiphili, in MS. Regniæ Suevicæ ab Halstenio laudato, Philippi et Anei, in reliquis consentiunt. Ursuardus in duplici MS. Parisiensi S. Germani, ubi vixit, omisso Palatino, tres alios ita celebrat: Thessalonice natalis SS. Domini, Filopoli, et Achaici. Que videntur in MS. Ultrajectino leguntur; at loco amissa, ea sic leguntur apud Rabanum; Natale Domini Philippopolis et Jacobi MS. Romanum Diversi Attempti: Thessalonice SS. Domini, Philopoli et Achaici. Ast Achaico amisso, hi tres enumerantur in MS. Treverensi S. Maximi. In Thessalonica Dominum, Philopoli

A Iopoli, Palatini. In MS. Vaticano ecclesie S. Petri duo referuntur : In Thessalonica civitate Domnini, Palatini. Quae etiam leguntur in Casinensi codice uno, verum in altero memoria celebratur Domnini et Agasii. In MS. S. Cyriaci ista habentur : In Thessalonica SS. Domnini, Paulini, Eulaliae Virginis, de qua mar agimus : at non in Paulini loco Palatini videtur intrusum. In MSS. Atrebatensi et Tornacensi conjungitur Natale S. Eulaliae Virginis et Palatini. In MS. Aquisgranensi mentio fit Domini, Filipoli, Eulaliae Virginis et aliorum plurimorum etc. At numerus minor adjungitur in MS. Trevirensi S. Martini : In Thessalonica Domnini Martyris et aliorum xii. In MS. Leobensis S. Lamberti Domnino socius datur Romulus qui in MS. Adone S. Laurentii prope Leodium apponitur sequentibus Martyribus : et forsitan est S. Regulus Episcopus, qui hoc die colitur.

2 Inter Martyris sequentis classis Antesignanus est Victor, qui cum Domnino, celebratur hoc versa a Wandelberto :

Tertia Domnino, comite et Victore, refulget. Hinc Victor in MSS. variis sub nomine Usuardi, et alius, apud Bellunum etiam, Maurolycum, Grovenum. Molinum adjungitur Domnino. De quibus ista leguntur in B habet in Martyrologio Romano : Thessalonice natalis sanctorum Martyrum Domnini, Victoris et sociorum Allegat Baronius in Notis Usuardum. Verum in genuino ejus codice non Victor, sed Philopolis et Achaius Domnino junguntur.

3 Adde ibidem Baronius : De Domnino Thessalonicensi, de quo hic agitur, Graeci habent ad Kalendar Octobris in Menologio, ubi ejus Acta summam complexa narrantur : passumque ferunt in per eutione Maximiani Imperatoris. Verum ut alius refertur in dicto Martyrologio Romano ad Kalendar Octobris, civitas iterum Graecis in Menologio : quod ibidem plenus examinetur : interim datus ejus elogium ex Menologio jussu Basili Imperatoris edito : Domninus Martyr sanctus, Thessalonicensis Chris-

tianus, singulari erga Deum pietate et cultu, cum D Maximianus Thessalonice aedificationi operam daret, cognitus Christianus esse, corripitur, et illius tribunali sistitur qui Maximianus vehementi accensus ira, Audes, inquit, me etiam praesente, Christianum te ipsum profiteri, Deosque nostros adversatus, alium Deum colere? Quare si saluti tuae consultum velis, sacrificia Diis. Sed cum Dominus unum se Deum cognoscere illicque soli cultum, reliquis omnibus opinione tantum, non autem re Diis contemptis, exhibere velle, respondisset; jussit Imperator militibus, ut flagris illius corpus lacerarent : cui adhuc in fide erga Christum perseveranti, extra urbem abducto, brachia et crura confecta sunt. Sanctus vero post contusis membra nullo interim sumpto cibo, tantis madis et cruciatibus septem adhuc dies sup-er-tes, semperque ad extremum usque gratias agens, spiritum Deo reddidit. Similito habentur in Menais Graecis et Synaxario, ac Menologio Sarleti a Baronio citato, sed aliquanto contractiora.

4 Nicaeus Episcopus refertur in tribus Martyrologiis, ac primo Rabanus ad hunc diem ista habet : in Calendas, Natale Domni, Philippopolis et Jacarii, et depositio Austasii Abbatis et Nicaei Episcopi. Ex his Austasius, alius Eustasius, Abbas Luxoviensis est, pridie relictus. Et tres primi sunt Dominus, Philopolis, Achaeus : quibus Nicaeus magis conjungitur apud Bedam excussum, sub finem his verbis : Et natale Domni, Philipponii et Laetii, et Nicaei Episcopi. Galesinus etiam, postquam cum Beda excuso relictisset SS. Agapium, Secundinum atque in Numida passos, subvertit quasi horum suer essent, nomen Nicaei Episcopi, Domni, Philipponii, et Laetii. Nos dubii de hoc Nicaeo, cum, ut reperimus, alius subnectimus, quo eamque loco vixerit : amittimus tamen in titulo, veritine Nicaea urbis aliquid Sanctus fuerit. Nudum nomen Nicaeni pridie legitur in MS. Casinensi character Longobardico, et adjungitur Regulo, qui etiam ad hunc diem spectat.

hujus elogium.

An jungendus Nicaeus Episcopus ? E

Sejungendus S Victor.

An idem Domninus colatur 1 Octobris,

DE SANCTIS MARTYRIBUS

VICTORE, MARCELLINO, SATULLO, CRUSE, AGATHONIA, AQUILINA VIRGINE, SATURNINO, EULALIA VIRGINE, PHILIPPOLO, DATIVO.

a. u.

XXX MART.

Nomina in antiquis Martyrologis

C Est haec altera classis Martyrum, sed nulli loco attributa, et forsitan eorum, qui variis in locis hoc die passi sunt Martyrologium S. Hieronymi in apographo Lucensi ista habet : in Kal. Aprilis In Thessalonica civitate Domnini, Philippoli, Acaei, Palatini, de quibus egimus. Et alibi Victoris, Marcellini, Satulli, Crucis, Agathoniae, Aquilinae Virginis, Saturnini, Eulaliae Virginis, Philippoli. In apographo Blavuno loco Crusis, legitur Crusis. In Corbaricus Parisius excuso, loco Aquilinae et Philippoli scribitur Aquila et Philippopolis, additur quoque Dativi et Pastoris, de Pastore scorsim agimus : Dativum huc adhaerentem relinquimus. In MS. nostro perretasto, excussa vitio librarii priorae parte cum quatuor Sanctis, haec solum habentur : Agathonae, Aquilinae Virginis, Saturnini, Eulaliae Virginis, Philippoli. Quatuor ex haec memorantur in MSS. Romano Cardinalibus Barberini, et Trevirensi S. Marini : Et alibi Victoris, Marcellini, Saturnini et Eulaliae Virginis. Idem referuntur in Pragensi MS. proponitur quoque nomen Philofeli, sed num hic ad praecedentem, an vero ad hunc classis spectet, dubitamus. Tres celebrantur in MSS. Richenoviensi et Casinensi : Item alibi Victoris Marcellini, Eulaliae Virginis. In retasto MS Reginae Sueciae, ex quo potissimi Martii T. III

num Animadversiones in Martyrol. Rom. collegit Hulstennus, ista habentur : Et alibi Victoris, Marcellini cum aliis vii, ut enim absque Dativo, qui in unico MS. proditur, passim numerantur. In Augustano et Lubbrano duo ita legantur : Albi Victoris, Eulaliae Virginis. At solus Victoris mentio fit in MSS. Rhenoviensi, Aquileiensi et Trevirensi S. Martini, sed in ultimo additur et aliorum quatuor

2 In perretasto S. Marini proponitur, Paolo Eulaliae Virginis, Aquilinae Virginis, Pastoris et aliorum. MS. Attemptatum : Eodem die SS. Aescaniae et Eulaliae. An pro Aquilina et Eulaliae? Memoratur etiam Eulalia Virgo in MS. S. Cyriaci a Baronio plurimum laudato et in MSS. Leobensis S. Lamberti, Bruzelliensi S. Gualteri, Tornacensi S. Martini, Atrebatensi, et MS. Florario. In MS. Tambacensi ista nomina congeruntur : Victoris, Marcellini, Lami, Satuli, Crucis, Agathoniae, Eulaliae, Eufoniae, Aquilinae, Saturnini. Deest Philippoli, nisi pro hac et praecedente classe sint ista nomina Pillo et Plin pro Somestis posita. Nomen Lami ex voce Marcellini videtur truncatum : et Eufoniae reperitur pro Eulalia. Si tamen in aliis MSS. addi reperiantur, per nos licebit : ut et nomen S. Romuli adhaerentem huc ratione in MS. Adone S. Laurentii prope Leodium : in quo ista leguntur

Eulalia scorsim in pluribus

an jungendi Lami, Eufoniae aut Romulus ?

A ⁴ur: Item Eulaha Virginis, Domnini, Victoris Romuli. Ex his Dominus ad praecedentem classem spectat etque juncti Romulum in MS. Leodiensi S. Lamberti ibidem diximus; et dubitamus num ejus loco S. Regulus Episcopus sit ponendus, de quo scripsimus. Ceteris in Martyrologio Germanico celebrat S. Euladium Virginem cum sexcentis et uno. Quae eadem legatur apud Grevenum in Auctario Usuardi, et in vetusto MS. Aquigranensi, cui nomen Victoris subiungitur, et Filipoli utriusque praeposuitur.

an so in E01 ?

cu S. Victor, locum Domnini ?

3 Dno Martyres Antesignani in hac et praecedenti classe sunt SS. Dominus et Victor: quos Wondelbertus, ut saepe ubi facit, uno eodemque versu celebrat: Tertia Dominio, comite et Victore, refulget.

Victorem Comitem Dominini censens non in loco passionis, sed die venerationis. Hinc tamen assumpta occasio Victoris juncti Martyribus Thessalonensisibus, ut supra monuimus. In MS. Florentino legitur Victoris Re-

gis et Confessoris, pro quo legendum censuimus Victoris, de quo egimus, Reguli Episcopi et Confessoris, de quo mox agimus.

an S. Eulatia passa sit in urbe Astensi.

4 Passum esse hoc die S. Secundum in urbe Astensi supra diximus, cujus urbis ecclesia dicitur apud Ughellum tom 4 Italiae sacrae pag. 473 et 474, inter alios sanctos Martyres velut primitias, sponso suo christo obtulisse S. Euladium Virginem et Martyrem, cujus corpus ad ecclesiam S. Mariae-Novae deferri mandavisset Julius in Papa anno MDLIII. Hujus alibi non reperimus ullam mentionem, ut vel ideo aliqua injecta sit suspicio, num forte haec S. Euladia, ex viginti Martyrologis adducta, sit Astae martyri laurea coronata; quod ipsi Astensibus pro alterius eamque proponimus. Habemus in ecclesia Domus Professae Societatis nostrae Antuerpiae aliquas S. Euladiae reliquias Roma acceptas, quam cum aliis Sanctis, quorum etiam aliquas sacras eximus habemus, veneramus die xxviii Febr.

DE SANCTO PASTORE

G. H.

XXX MART.

B ^Memoria S. Pastoris est ad hunc diem inscripta praecipuis Martyrologis, sed magna cum varietate: ne primo in perantiquo culte S. Maxima nuncietur obis supra dictis Martyribus his veritas: Passio Eulaha Virginis, Aquili Virginis, Pastoris et aliorum. Sicut Euladia et Aquilina relata cum Victore et alius sex sub nominibus expressis, quibus decimus adiungitur Pastor in Martyrologio S. Hieronymi Parisiensi excuso. In MS. Admire Brunensi olim Tolonensis Ecclesiae in Provincia, dein Regiae Suae, et saeculo Christi XII. exarato, ista sub finem legitur: Item SS. Aureliani et Pastoris. In per vetusto nostro codice S. Hieronymi post Martyres supra relatos ista duo verba sic adduntur: Aureliam Pastoris. De cujus sensu controversi potest. In MSS. Anastasiano S. Fulgentii et Parisiensi Lubbae, ista habentur: Deposito Pastoris, in MS. Rheingavensi praeposuit Aureliani. In MS. Blumiano, quod est S. Hieronymi, additum est Aureliani civitate depositio Pastoris. Quae eadem, et Aureliani scripta, leguntur in Lucensi apographo S. Hieronymi et MS. Regiae Suae ab Holsteum habita. Nosterque adiecit titulum Sancti. Et haec sunt antiquiora Martyrologia.

S. Pastor omniumque alius Martyribus.

aut solus S. Aureliani.

dicitur Aurelianus depositus.

Episcopus.

2 Alii dignitatem conferunt. Ita Bellonus: Aureliani Pastoris Episcopi. Malanus, Cusinus et Martyrologus Aureliani scribunt. Apud Mosandrum tom 7 Sicut et Roswidum in Appendice Adonis ista habentur: Aurelia civitate S. Pastoris Episcopi depositio. In hodierno Martyrologio. Rom. ita legitur: Aureliani in Gallia S. Pastoris Episcopi. Carolus Sansseus Aurelianus, et Ecclesiae Aurelianiensis Decanus, Doctor Sorbonicus lib. 2 Annatum Ecclesiae Aurelianiensis cap. 53 ista habet: De S. Pastore Episcopi, quem memorat Martyrologium Romanum, non habemus, quo tempore vixerit, horumque an adjuvanda fuerit ejus nominis aliquis Episcopus Aurelianiensis, cum nulli catalogo inveniat inscriptus. Non etiam post hos Annales excusos Pastorem hunc Joannes Chevru, Claudius Robertus aut Samaritani inserere nisi sunt suis Episcoporum Aurelianiensium catalogis. Galesinus Episcopum et Confessorem compellit, quod ab illo hoc elogio facit etiam Andreas Sansseus in Martyrologio Gallicano. Eodem die, inquit, Aureliis S. Pastoris Episcopi et Confessoris, qui ibidem, post cursu religiose exacti consummationem, hominem exiens, ad supernorum civium consortium immortalisque vitae debicium pertransivit. Quod dictum de omni et quolibet Sancto censeri potest.

et Confessor.

alio Episcopus Palatinus.

3 Petrus de Natalibus in catalogo Sanctorum, quem anno MCCCXXI perfecit, lib. 11, cap. 130 num. 103 et

104 ista habet: Dominus et Victor Martyres, Thessalonicae martyri coronatur in Kalendas Aprilis. Pastor Episcopus Palatinus eodem die Aureliani claruit. Delius supra duos ordines Martyrum, quorum prioris antesignanus est S. Dominus, posterior S. Victor, S. Dominio Thessalonicae cavento adiunguntur socii Philopolis, Achaicus et Palatinus, et quidem Palatinus marmor habetur in quiddecim Martyrologis. Victori alibi passio adiunguntur alii octo, imo ab aliquibus Pastor, ut supra diximus, additur. Memoratum ergo Palatinum suspensum cum Francisco Maro Florentino ad Martyrol. S. Hieronymi Thessalonicensibus Martyribus abductum, adjunctumque S. Pastori a Petro de Natalibus, nec dubitamus; quin ita legerit in aliquo MSS. Martyrologis. Certe haec verba, Aurelianus S. Pastoris Episcopi Palatinus, reperimus in pluribus MSS. sub nomine Usuardi uti et in MSS. Florentino Sanctorum. His ubi possunt Martyrologium Coloniae et Lubeca immo Melvane excusata et Antiarium Greven ad Usuardum, in quibus Confessor compellitur. MS. Beneventense S. Gudula ista habet: Aurelianus civitate S. Pastoris Archiepiscopi Palatinus. Super memoratis Carolus Sansseus, conjicit a Petro de Natalibus vocari Episcopum Palatinum, id est, curialem aut Chorepiscopum, qui diem suum obiit Aureliani, non tamen Episcopus Aurelianiensis. Constantinus Ghimus hoc illi elogium concernavit in Natalibus Sanctorum Commemorari: Aureliani S. Pastoris Episcopi et Confessoris, qui et Palatinus extitit Antistes, et Aureliani in Christo requievit.

E

an ob S. Palatinum Martyrem ?

an habendus Chorepiscopus ?

F

4 Andreas Sansseus eruditur hoc die suum Martyrologium his verbis: Leodi S. Pastoris Martyri. Nullum usquam reperimus vestigium hujus Pastoris, habemus varia Breviaria et Missalia Ecclesiae Leodiensis, eorumque aliqua valde antiqua, sed absque mentione dicti Pastoris. Excusum Galliae aliquod Martyrologium Romanum Leodi anno MCCCXXI, cui adjuncti alio characteri Sancti Belgii, cultum a Baldino H. Illotio, item Hagulogium Belycum anno MDCLVI, sed ubique magnum silentium est hujus Pastoris; cujus forsitan nomen in aliquo MS. Martyrologio, quod Leodi reperitur, fuit cultum, et credendum est agi de S. Pastore, quem jam retulimus, aut de S. Pastore Martyre Nicomedensi, quem aliorum octo ut dicitur Duera celebravimus XXX Martii: quos etiam hoc die referunt cum MS. Trevirensi S. Martini, Grevenis et Cusinus.

an alius ab hoc Pastor Leodi colatur ?

an fuerit Episcopus Valentinus ?

5 Aliam hic controversiam movent Hispani, quasi ex Hispania in Gallias erant venisset. Argumentum desumitur ex Chronico, quod sub nomine Juliani, Petri Archiepiscopi S. Justae confictum pro-

dicit

A *dit, in quo num. 250 ita habetur: Pastor Episcopus Valentinus, scriptor nobilis, Aurelianus exul moritur. Franciscus Bivaricus in suo ad M. Maximum commentario pag. 358 contendit apud Petrum de Natalibus debere legi Episcopum Valentinum, non Palatinum. Verum Palatinum legimus in quindecim MSS. Martyrologis ac nonnullis erroris: nusquam Valentinum Arguit Bivaricus syllabum Valentinorum Presulum, quod ex eo magnus profecto Pater exciderit, qui ante hæc eam Sedem illustraverat, quem ut postliminio restituat, faciem a Juliano accensam præbet: sed quæ tenebras conferat, non depellit. Decurrant Tuncio Salazario Sancti pro suo Martyrologio Hispanico ad XXX et XXX Martii: quare aliunde erant accersendi, ad diem priorem S. Secundus Astensis in Italia Martyr, ad hunc diem S. Pastor:*

quo corrigit mendam, quod codici Juliani Petri D impresso irrepsit, et corrigit Bivarium, qui Juliani errore nescatus. S. Pastorem etiam Valentinum, et perperam, facit Episcopum. Ut ergo propius accedat ad Petrum de Natalibus, asserit S. Pastorem, Episcopum Valentinum fuisse; atque ita commentum esse Hieronymum Romanum de la Higuera in Martyrologio Hispanico necdum edito. Scimus hunc totis viribus inculcasse in proferendis ac propugnandis libris Fl. Luti Dextri, Luitpraudi, et Juliani Petri, ac prorsus ejus auctoritas cum illis libris cessat. Gonzalez Davila tomo 2 Theatri Ecclesiastici utriusque regni Castellani edidit Episcopos Palatinos, sed nullum hujus Pastoris vestigium reperit, alius non omissurus, qui primum omnium ex Fl. Dextri Chronico protrudit.

aut Valentinus in Hispania?

DE SANCTA EUBULE MATRE S. PANTALEONIS NICOMEDIÆ.

G. II.

SECL. III
XXX MART.
S. EUBULE
cultus quid
Græcos.

G ræci in Magnis Menæis et apud Maximum Episcopum Cytherorum ista legunt: Eodem die Sancta Eubule mater S. Pantaleomonis in pace quævit. In Menæis additur hoc disty-

B chm.

Εὐ εὐρανοῖς σύνεστιν θάλαττῃ τέσσαρ
'Αθλήτο μήτωρ καλλιτέχνος Εὐβούλη.

Cum prole sancto Martyre, Eubule sacro,

Amœna mater, Martyri in cœlis adest.

Eandem celebratur in Menæis MSS. quæ Divione apud Chysetum observantur: Qui a Græcis Pantaleomon appellatur, Latinis est Pantaleon, illustris Medicus et Martyr, cui dies xxvii Julii sacri. In hujus Vita Græca a Lipomano edita de S. Eubule matre, ista sub initium habetur. Cum dolorum caligine diffusa esset per totum orbem terre, quando Maximianus tenebat sceptrâ Romani Imperii, tunc cognitus fuit Nicomediæ admi-

rabilis, et magnus inter Martyres Pantaleomon. Ex ea enim sui generis dicebat originem. Vocabatur quidem Pantaleon; erat autem filius Eustorgii opibus quidem insignis, impietate autem clarioris. Erat enim deditus superstitioni Gentilium, et ardenti zelo in eam erat incensus. Erat vero illi mater fidelis, quæ quod ad religionem attinet, cum marito pugnabat ex diametro: et bene affecta erat Eubula (id enim erat ei nomen) in res Christianorum. Cum a tali ergo matre et magistra bonis educaretur filius, corporali simul et spiritali ejus privatur nutrimento, lege mortis et communis nature imperfectam et immaturam agens etatem, cum parum, pro dolor! esset usus materna illa curatione.

E

Quam autem S. Pantaleon jam virilem etatem assecutus, sub Maximiano martyrium subit; colligimus jam pridem ante ejus Imperium in pace vitam fuisse.

tempus obitus.

encomium
in Act. S.
Pantaleonis.

DE SANCTIS TRIGINTA ET OCTO MARTYRIBUS IN CAPPADOCIA.

G. II.

XXX MART.
Encomium
ex Menolog. o
Basili
Imperat.

M enologium MS. Græcum, jussu Basilii Paphlagoni Imperatoris seculo Christi decimo conscriptum, hos nobis Martyres exhibet ad diem XXX Martii hoc encomio: In imperio imp. Diocletiani militabant sancti hi triginta et octo Martyres in regione Cappadocum: qui cum gloriosam quadraginta Christi Martyrum pugnam intellexissent, quomodo devicto diabolo ob præclarum certamen essent coronati; et ipsi zelo accensi, projectis eorum Præsidi armis, magna voce Christum verum Deum et seipsos in veritate ejus servos esse sunt confessi. Mox ergo comprehensi, vestibus suis nudati, adeoque in carne sua variis virgis sunt excoriati, ut vix apperirent humanam adhuc continere speciem: deinde absque ulla de illis cura habita in carcerem projecti: neque diu postea, inde extracti foras, manibus post tergum revinctis, ac capitibus

ob alligatas boias aggravatis, ad Præsidem adhiecti sunt: et quod sancto suo proposito generose inhærent, et ad gloriosam pro Christo mortem anhærent, mandato Præsidi sunt capite plexi. In MS. Synulario Parisiensi collegii Charoimontani Societatis Jesu refertur xxxi Martii certamen horum triginta et octo Martyrum.

et 31 Martii
in MS.
Synulario
F

2 Cappadociæ olim adscriptam fuisse urbem Sebastiam, ab ulis metropolim Armeniæ minoris habitam, docimus die iii Februarii ad Vitam S. Blasii Episcopi Sebasteni, et die x Martii tradidimus varia Acta quadraginta Martyrum, quæ illustre pro Christo certamen in hac urbe complevere sub Lysia Duce et Agricola Præsidi Lincii Imperatoris, a quo persecutio Diocletiani fuit continuata. Hinc arbitramur in eadem persecutione sub eodem Præsidi hos Martyres fuisse coronatos: quorum Acta necdum potuimus assequi.

tempus et
locus marty-
rii.

DE SS. CONSTANTINOPOLITANIS MARTYRIBUS SUB MACEDONIO HERESIARCHA.

G II.

AN. CCCLII
XXX MART
Cultus sacer

T abula Martyrologi Romani hos Martyres ita refertur: Constantinopoli commemoratio sanctorum plurimorum Martyrum Catholicæ communions, quos Constanti tempore Macedonius

heresiarcha inauditis tormentorum generibus cruciatus occidit: nam inter cetera fidelium mulierum ubera inter labia arcuarum compressa dissecuit, et candenti ferro combussit. Acta S. Pauli Archiepiscopi

pi

A *Acta Martyrum et Vita S. Pauli Archiepiscopi*
 In *Constantinopolitani, ad diem VII Junii illustranda, ut a horym Martyrum certamen exponunt: Cum Magnentius invasisset tyrannidem, et iteremisset Constantem Imperatorem Occidentis; rursus Arianae insanie procella orbis terrarum conturbabat Ecclesias, et rursus fugit Athanasius, ejusque Sedem arripit Gregorius, et Paulus pietatis defensor relegatur Cucusum Armenia, quo in loco per laqueum consummatur martyrio, impiis noctu irruentibus. Constantinopoli ejus loco introducitur impius Macedonius, et extruduntur Pastores ex aliis Ecclesiis: eas vero rursus invadunt lupi, et gentium in Christianos crudelitatem contentit obscure insaniam Macedonii. Et universos quidem Oriens malis affligebatur, praecipue autem Constantinopolis... eratque malum quod non potest explicari, non solum procedens usque ad Pontifices et Sacerdotes, sed etiam feminas et pueros, qui Macedonii repellebant communionem, occupans. Nam ubera quidem feminarum, o insaniam! partim quidem in arcuum tegumenta injecta et compressa excindebantur, partim autem ferro; et alia in alios gravia excogitabantur supplicia. Nam quae vel a Deo alienos Gentiles adversus communem naturam excogitare inaspiciat pudor, ea tunc facere impiis venit in mentem. *Hactenus Acta S. Pauli Archiepiscopi; quibus similia scribit Socrates lib. 2 Hist. Eccl. cap. 12.* Cum Paulus praeter expectationem et ecclesia pariter et civitate ejectus esset, et cum celebritate abductus; Philippus Praefectus Imperatoris ex balneo publico ad ecclesiam maturat. Cum illo, quasi composito factum fuisset, aderat Macedonius, inque rheda pariter assidens, omnium undique oculis ostenditur. Militum manus eum gladiis eos stipat; inde multitudinis animis terror injectus est. Omnes itaque ad ecclesias conflunt, et tam illi, qui fidem Consubstantialis, quam qui Arianum dogma intabantur, ad ecclesiam ire contendunt. Similac Praefectus una cum Macedonio ecclesiam appropinquabat, ingens certe metus tum multitudinem, tum milites etiam ipsos perculit. Nam opinio tanta aderat turba, ut nullus transitus Praefecto Macedonium deducenti pateret; milites multitudinem violenter trudere coeperunt. Atque cum ita multitudine coarctata esset, ut praeter angustia loci succedere non posset; milites illam ex adverso se illis opposuisse, et suapte sponte transitum Praefecto interclusisse arbitrati, districtis gladiis in eam impetum facere, acriter quoque ad pugnam incumbere coeperunt. Circiter tria milia hominum et centum quinquaginta occubuisse feruntur, quorum alii a militibus trucidati, alii a multitudine oppressi interierant. Macedonius vero post tam praecleara facta, perinde nesci nihil fecisset mali, sed istorum scelera intueret et innocens fuisset; arbitrio potius Praepositi, quam Canone Ecclesiastico, in sede Episcopali collocatur. Ad hunc modum igitur Macedonius et Arianum per tantam hominum eadem ad Ecclesiam gubernationem ascenderunt. *Hae Socrates, qui cap. 30**

B *et historia Socratis lib. 2 cap. 12*
et Suida
et Sozomeno
Novatiani haeretici excludi
tempus martyrii, F
et Suida
Novatiani haeretici, quoniam et ipsi sanctissima Trinitatis in distinctione Personarum consubstantialitatem Deitatem profiterentur, ab eodem Macedonio gravia passi essent: ut observavit Baronius in Notis ad hunc diem, ubi etiam e Socrate indicat ad ter mille centum quinquaginta factione Macedonum necatos fuisse, et in Annalibus laetus haec deducit ad annum cccxi, quo potissimum contigerunt. Brantius Episcopus Sarisburghos Martyres istis districtis veneratur in Martyrologio Praefecto:
 Urbs regalis agit multorum festa, infanda
 Praesulis haeretici qui cecidere manu.
 Femineas manus arcuum tegumque pressas
 Ignitis hastis ussit et execut.

et cap. 30

DE S. JOANNE IN PUTEO EREMITA IN ARMENIA.

A *Acta Graeca hujus Sancti reperimus in Bibliotheca Vaticana in codice numero 1660 signato cum hoc titulo, Βίος Ἰωάννου μοναχοῦ. Eundem obtinimus Latine reditum a Cardinali Sileto, et in codice 6187 in eadem bibliotheca adscriptam: utrumque et Graecam et Latinam inde descriptam contulimus, et ad hunc diem edimus, quo Graeci in Magnis Menais et apud Maximum Cytherorum Episcopum ejus memoriam celebrant his verbis: τοῦ*

de eodem Macedonio et sub eo occisis Martyribus illa D addit:
 3 Cum episcopatum acquisivisset, eos qui ipsius opinionem sequi in animum non inducerent, infinitis fere affectis incommodis... Multi viri pietate eximii prehenso, tormentisque propterea graviter afflicti, quod cum illo communicare recusaverant. Quin etiam isti, postquam tormenta illis inflixerant, per vim mysteria cum ipsis participare coegerunt: nam illorum ora lingua distendunt, mysteriaque ingerunt. Qui autem hunc cruciatum subibant, ipsum alios tormentis multo putaverunt acerbiorum: mulieres porro et pueros abripiunt, mysteriorumque cum illis participes fieri compellunt. Quod si renueret quisquam, aut illis contradiceret; statim verberibus census fuit, et post verbera in vincula et carcerem coniectus, coactusque alia acerbiora cruciamentorum genera sustinere: ex quibus unum et alterum, quo saevitia et crudelitas tum Macedonii tum aliorum, quid temporis fuerunt propter eam rem nobilitati, apud omnes liquido constat, in medio ponam. Ubra mulierum, mysteria cum illis participare renuentium, inter arcularum labra intrusa ferris absiderunt. Easdem item partes aliis mulieribus partim ferro candente, partim ovis in igne quam maxime fieri poterat calefactis exusserunt. Novum hoc quidem cruciatus genus, etiam apud ipsos Gentiles non aliquando auditum, isti qui se Christianos profitebantur excogitarunt.
 4 *Hactenus Socrates: similia habet Sozomenus, ex quo ista libro 4 cap. 2 huc spectant: Ubi Paulus in exilium missus est, Macedonius Ecclesia Constantinopolitana occupata... dicitur Pauli fautores variis affectis incommodis, ac primum ecclesiis eos exturbasse; deinde vim illis ideo intulisse ut cum ipso communicarent: unde factum est, ut multi verberibus graviter casi perirent, postremo alios fortunis, urbe alios privasse, alios in fronte notis ab ipso compunctos fuisse, ut praeter ceteris insignes essent. Suidas etiam Macedonium pluribus malis aperte Christianos affecisse tradit.*
 5 *Elogio Martyrologii Romani supra relati apposite insertum est, Martyres Catholicae communionis; eo quod etiam Novatiani haeretici, quoniam et ipsi sanctissima Trinitatis in distinctione Personarum consubstantialitatem Deitatem profiterentur, ab eodem Macedonio gravia passi essent: ut observavit Baronius in Notis ad hunc diem, ubi etiam e Socrate indicat ad ter mille centum quinquaginta factione Macedonum necatos fuisse, et in Annalibus laetus haec deducit ad annum cccxi, quo potissimum contigerunt. Brantius Episcopus Sarisburghos Martyres istis districtis veneratur in Martyrologio Praefecto:*
 Urbs regalis agit multorum festa, infanda
 Praesulis haeretici qui cecidere manu.
 Femineas manus arcuum tegumque pressas
 Ignitis hastis ussit et execut.

XXX MART.
Vita e Graeco a Sileto versa.

culus apud Graecos.

A heri, saltem Ecclesiarum usum in eo colendo inde colligimus.

2 Vitam hanc, uti a Chryso eremita ex ore ipsius Joannis moribundi excerpta fuit, ita illo dictante conscripsit Clericus, sed forsam more Græcorum cum aliqua rerum omphicatione. Vivit Joannes sub tempore persecutionis contra Christianos, at nomen Imperatoris non exprimitur. In ea persecutione delituit aliquandiu cum matre vidua in urbe Cyastro, in Κορίνθω τῆ πόλεως. A Ptolemæo lib. 5 Geographiæ cap. 7 Κόρινθος collocatur in Armenia minore in Præfectura Cataonia, et scripius memoratur a Strabone lib. 12, cujus item urbis Episcopus Timotheus subscripsit Concilio Nicæno primo

17. 17. 13 et 10. 10. 15

VIDE ACTA GRECA PAG. 49

VITA

Ex MS. Græco Vaticano.

Interprete Guilielmo Sirleto S. R. E. Cardinali.

CAPUT I.

S. Joannis juvenus, fuga in puteum : cibi divinitus procurati.

Fuit fœmina quædam Christi studiosa, quo tempore Christianæ religionis prædicatio diffundebatur. Mulieri nomen erat Julia quæ multas opes habebat, et geminam prolem : alter Joannes, altera Themistia vocabatur. Tempore illo surrexerit quidam nomine Pompeianus, qui ab Imperatore edictum accepit, ut, si aliquos inveniret, qui in Christum crederent, eos variis pœnis cruciaret. Hoc edictum cum audisset beata illa mulier Julia in urbem Cybistrum adventare, in parvam quandam domum secessit : ibique cum liberis suis manebat, pietatis leges eos instruens. Cum vero unus eorum, cui nomen erat Joannes, tertium decimum annum ageret, clam matre sua hora qualiam constituta solebat ad templum accedere, et preces consuetas ad Deum mittere. Quem precantem cum homo quidam invenisset, interrogavit, Age, inquit, dic puer, e quo genere tu es, qui solus Deum precari consueverit. Cui Joannes, Filius inquit, sum mulieris viduæ cujus est et puella quædam qui in parva domo delitescimus. Ego vero clam matre mea constituta hora ad ecclesiam venio, neque quemquam invenio cum quo Deum ipsum laudem : Christiani enim metuentes secesserunt. Ego vero qui puer sum Principum edicta non metuo, sed illum celestem Regem magistimeo, qui in die illo reddet mihi bravium immortale atque æternum. Cui homo ille : Et quænam inquit, o puer necessitas tibi est in ætate ista istis difficultatibus resistere? si vis contrarias potentias superare, vade in eremum, et ab hominibus te ipsum separans, esto illic Deum timens, et dege ut unus aliquis e numero Angelorum. Hæc enia vita vana est, et ad breve tempus manens, imperium etiam ipsam ut vobra præterit, principatus tanquam fumus evanescit : Væ autem homini illi qui animam suam perdidit. Hæc cum Joannes audivisset, animo compunctus est et viro illi dixit : Equidnam faciam? nam matris et sororis meæ mi error, quoniam adhuc infans est, materque nostra multum insumpsit ut litteras ediceremus, neces nostræ male perirent. Tum ille, satius, inquit, tibi est, quæ in cælis sunt non amittere. Cui Joannes, Ibo, inquit, et matri meæ salutem dicam, atque ita exibo, ne forte pro me ingemiscat, existimans suas leges a me contemptas : quod si mihi bene precata fuerit, hoc velut visitio quodam accepto discedam.

S. Joannes in persecutione cum matre delitescit.

clam matre ad templum abiit.

a viro ignoto perconductur eremum petere.

a matre facultatim descendit imperat. an, Pompeiani, ut supra

Pontiani illius corruptoris manus deveniretis? An vis te ipsum manifestum facere, et dolorem senectutis meæ afferre? Cui Joannes, Profectus, inquit, sum in templum Domini, et quemdam condiscipulorum meorum inveni, qui me illic detinere voluit. Ego vero illi dixi : nisi prius venissem, et matri meæ rem significassem, me id facere non posse : illi autem pronisi me ad cognitionem tuam id relaturum. Tu igitur prius mihi bene preceris, et postea da, quæso, veniam ut illuc ire possim, ubi si diutius moratus fuero, tu in pace vivas. Tum illa, Vade, inquit, fili, in pace, et Deus meus sit ante faciem tuam. Tunc Joannes, cum Matri et sorori salutem dixisset, easque osculans fuisset, exiit, ac statim in terram quandam desertam migravit. Illum autem gradientem cum Angelus invenisset. Quoniam, inquit, vadis, o puer? Locum, inquit ille, quero ut requiescam. Ostendit igitur illi Angelus, quo iturus esset. Atque ille iter unius diei confecit, et puteum invenit, ac Deum precatus deorsum aspexit et signo Crucis cum se munivisset, ita precatus est : Tu qui Jonam e ventre ceti tertio die eduxisti, et Danielem e lacu leonum, ac Jeremiam e roeno, Josephum denique castitatis amatorem e puteo eductum, Ægypti Præsidentem constituisti, tu, inquam, Domine, et nunc in puteum hunc venias, et ego meipsum in eum immittam, ope nominis tui nihil latus : hicque locus sit mihi domicilium : tu vero me nutrias : neque unquam hinc ascendero, quoad omnes vitæ meæ dies confecerò, quos mihi in terra transigendos esse, tu Domine, constituisti. Cumque preces ipsas ad extremam clausulam, quæ est, Amen, produxisset, seipsum in puteum injectis sanisque descendit, et Angelus Domini ipsum excepit. Erat autem putei altitudo viginti cubitorum : eo in loco ille seiebat et Dei gloriam laudabat.

eremum petiit Angelo duxit.

reclatis precibus,

B

se in puteum 20 cubitorum injicit.

40 diebus jejunus manet.

a Pharmute, accepit a Angelo cibo,

diabolo observant,

invisitur.

porrectum cibum Angelo ministrante comedit.

3 Ubi quadraginta dies perfecit, neque panem edens, neque aquam bibens, venit Angelus ad Ægyptium quemdam hominem cibum illi afferens, item alius Angelus post ipsum, qui et ipse similiter cibum habebat. Angelus autem ille venit ad Ægyptium ejus periculum faciens. Audivit autem alterum illum Angelum sic dicentem : Surge Pharmute : et affer cibum Joanni : sunt enim quadraginta dies, quibus ille neque panem comedit, neque aquam bibit, neque genuflexit, neque manus contraxit, sed intentus Dominum precatur : ac propterea quod infans ille est, non sum jussus ei cibum afferre, sed feci ut per te panis illi detur, ne forte ipse efferatur et diabolus eum terdet. Cum vero cibum ei dederis, ipsum in doctrina Domini confirmes. Hæc omnia diabolus audit : et clamans, Veni inquit, ego existimans magnum aliquem virum esse hunc Pharmutem appellatum, et negotium mihi et certamen futurum, si decipere illum vellem. Nunc vero quisnam iste est, cum si voluerit, velot fobum a vento agitator, ita ipsum quatiam. Sed quid facerem, quod ipsi etiam pueri contra me bellum gerunt? Sed quamdiu tener est iste puer, variis meis artibus ipsum decipiam : nam si cõperit assuescere ab otio atque ignavia liber esse, non amplius ipsum abstrahere poterò. Pharmutes vero cum cibum ab Angelo accepisset, Joannem adiit, ac Deum precatus, Joannes, inquit, serve Dei, quem Deus ipse visit, propter animi tui tolerantiam nõsit tibi cibum ut valens sis. Accipe igitur quæ a Deo tibi missa sunt. Respondit illi Joannes : Si Dominus mihi cibum dare voluisset, huc ad me misisset : sed non noscit me Deus, itaque neque cibum ad me misit. Cui Pharmutes, Ego, inquit, sum Ægyptus ille, ad quem antea venisti in speluncam. Benedic, inquit, Joannes, Domino, et ita da mihi cibum. Tunc ille hymnum dixit usque ad Amen. Accepit autem Angelus panem

D EX MS

A nem, et sub figura Ægyptii hominis eum Joanni dedit. At Joannes cum cibum sumpsisset, valentior fuit, dixitque : Abi serve Dei, sede in spelunca. Dei gloriam celebrans, et in precibus tuis esto memor mei : vivit enim Dominus qui non dereliquit animam meam, non amplius de manu alienius hominis cibum sumam, quamvis spiritus meus in me fuerit, nisi Dominus ipse me visat, et cibum mihi mittat : non enim ascendi ex hoc loco, neque hominidicui occurram, neque humanarum rerum memor fiero : sed hic locus mihi vivo domus erit, mortuo sepulcrum : reliqua vero que ad me pertinent curet Deus.

confirmatur
contra diaboli
rasticantionem.

4 Tunc Pharnutes illi dixit : Audi fili, et patientiam serva, nequazdo a diabolo tentaris : est enim huic militie adversarius, singulis diebus nos impugnat, et segnitiam ac pravas cogitationes nobis suggerit, hoc est vite consuetudinem, pecuniarum abundantiam, matris misericordiam, sororis desiderium, servorum benevolentiam, generis præclara facinora, æqualium juvenilitatem in mentem nobis revocans : quibus cogitationibus mens ipsa suffocatur, et cor obdurescit, homo denique ipse sterilis efficitur, rursus subrepat, et lacrymas manitit, injustasque cogitationes, sollicitudinem videlicet et mundi alienationem, desertorum locorum vana, vite requiem, mortis exitum : quibus omnibus mentem ipsam interimit, et supplementum hominum corda circumvenit. Tu vero in omnibus his sobrius esto, in pace manens a Domino custoditus. Hæc ille. Cui Joannes : Obtestor, inquit, te per gloriam Domini, cum Deus ipse recitatus fuerit tui, et cibum miserit, ne illum ad me afferas.

CAPUT II.

Tentationes demonum superatr, Felix obitus.

Dabolus sequebatur, et in speluncam abiit, habens figuram unius servi ex eorum numero, qui matris Joannis aderant. Cumque Pharnutem salutasset, flexus ad ejus pedes se abiecit, et dixit : Precor, Dei vir, si perfecte ab Eius vite calami et dulus recessisti, omnia nostri matris viscera ac misericordiam, fratrum desiderium agnoscis, servorum consuetudinem, pecuniarum copiam, generis splendorem, ac bonam fortunam : ita igitur, miserere mei, o sancte Dei vir, ut et ipse multa perpessus. Hæc cum Pharnutes audiret, neque tentationem esse cognosceret, cepit ab eo inquirere, num militaris homo esset, vel servus, qui ab acerbulo aliquo Domino discessit et : an ingenuus aliquis a potente viro tyrannidem passus ? Diabolus vero ita exorsus : Habebam, inquit, hominum hominem religiosum, et Dominam ipsam etiam religiosam. Mortuus est Dominus noster, cum adhuc esset juvenis, reliquitque religiosam heram nostram cum duobus filiis : quorum alter, qui erat Dominus meus et honorum hæres, a nobis recessit, neque scimus quid illi acciderit : num spiritus enim seduxerit, an ferarum prole factus sit. Quodam vero hera nostra benignæ mentis est, libereo ubicunque audierit esse virum aliquem religiosum et Dei observantem, laboriose ad illum adire solita est. Nunc vero accessit vir quidam religiosus tibi similis, et hera nostra illum pervestigavit : qui dixit, filium, quem ipsa parabat, ultra Jordanem a se visum : quo autem loco se ipsum collocavit, nequaquam scire. Multis igitur cum lacrymis ac precibus hera mea rogavit me, ut eum exirem, ad quem etiam et epistolam scripsit : ejus nomen est Joannes, qui annua prepe quantum decimum agit. Nunc igitur Deus ipse propter preces Domine mee dux mihi fuit, fecitque ut te virum Deo dignum invenirem, qui mihi significare potens, quoniam abierit Dominus meus,

A diabolo
snatur servus
matris
Pharnutem
adverte

queritur :

6 Ejus lacrymas cum Pharnutes vidisset, misericordia commotus, dixit : Mane hic et cras illum tibi indicabo, aut ille seipsum indicabit. Mansit autem illic diabolus, ac per totam noctem Ægyptius ille cogitationibus multis opprimebatur, neque preces finire poterat, sed curis et sollicitudinibus totus occupabatur. Postero die bene illiculo diabolus ad Ægyptii pedes se abiecit, qui eum continuit et e loco illo eduxit nondum finitis precibus, et ad puteum in quo erat Joannes adduxit. Cæpit igitur Ægyptius Joanni hæc dicere : Quæcumque homo ipse fecerit, si eos a quibus genitus est non coluerit, inutilia illi sunt, neque fructum aliquem percipiens ex hac vita discedet, laboresque omnes, quos in juventute sua pertulerit, pro nihilo habebuntur. Itane miseram matrem tuam dereliquisti, ut tua causa ingemiscat ? an non quæcumque bona a te hoc in loco acquiruntur, illic maternarum lacrymarum causa evertuntur ? Sed audi me, et abi, et matrem tuam cura, ac patris tui facultates pauperibus distribue, et tunc huc veni : ecce et puerum cum litteris ad te misit. Tunc Joannes Pharnutæ dixit : Tantos labores passus, quid est quod non eum agnovisti, qui cogitationes tuas oppressit mentemque averfit, et sensus tuos captivos fecit, teque a divinis precibus excussit. Hæc in re libebat agnoscere istum ipsum, quem dicit, bonum non esse, quod cum huc venisset, non dedisti gloriam Domino, sed insipienter me vocasti. Signa te ipsum Cruce, cape scutum fidei, recupera mentem, cogita quid locutus fueris, et abi : et in spelunca tua sedens te ipsum collige, ne aliquo modo adversus te iste se jactet. Tunc Pharnutes illius consilio acquiescens et animum adhibens, seque ipsum perturbatum videns, in faciem ceridit, et clamans : Fili, inquit, Joannes, ipse pro me Deum precare, ut in mei notitiam redeam, ne aliquo modo post multos labores peream : existimabam me iniqui illius damnis fallaciam elugisse. Tunc Joannes dixit : Domine, qui servitarius venes et probas eor : da ut respiciant qui nominis tui causa multum laboravit, et adversarium nostrum confusum a nobis revove.

D
a Pharnute
delepto

suadetur
regredit ad
n atrem :

E
cum severis
monitis
cimentat :

7 Tunc diabolus Joanni dixit : Quantum afflixisti matrem tuam et nos ? En adduxi servum Dei ad te, et non audivisti : ego abeo et misera mater tua me revertente magis affligetur : scio enim ego ejus animum ad non passurum. Nullum ei responsum Joannes dedit, sed Ægyptio dixit : Revertere, et quantum te ipsum a juventute tua humiliasti tantum te ipsum humilia, ne aliquo modo spiritalem cibum amittas. Tunc Ægyptius recedens : O Joannes, inquit, ego multos labores passus sum, et graviter cecidi : pro me igitur eum precare, Joannes autem dixit : Domine, da ut margarita tua non pereat, quoniam homo huc multum laboravit, et mihi, quomodo te agnoscere possem, ostendit. Tunc Ægyptius recessit fleus, dolens, ac dicens : O Diabole quantum certasti, o quantum me decepisti, sed me pro ludo habens illususisti, et infans puer te devicit. Nunc vero et ipse senex tibi certamen novum proponam, et actiones tuas superabo. Existimasti per me ipsum illi puero afflere meritum, qui Dominus servus est, seque ipsum detexit, et me in viam revocavit.

si frustra
interloquente
demonio,

ad speluncam
remittit :

F

8 Post hæc diabolus temporis intervallo eum reliquit, et ad turbam se contulit, atque e longinquo cepit illi clamare, ut si esset mater illius pueri : O fili, quantum laborem passa sum, ut te educerem ? quot litteras te doctum multum avida, ac ne vos ipsos perderem, mecum una in cella conclusi ? quomodo non miseratus es mei ? saltem miserere sororis tuæ. Itane in hac mea senectute te ipso desertam me fluctuare passus es ? me, inquam, viduam sine filiis, et ab omnibus destitutam ? An oblitus es quod mammam meas suxeris ! an non viscera mea te commo-

opprimatur
a diabolo in
persona
matris,

verunt

A verunt? non sororis tuæ imploratio, non familie consuetudo, non æqualium congressio, non denique patris tui res? Sed ita æneus factus, es ad solitudinem profectus? Idem diabolus matris illius speciem præferens prope puteum accessit, ac clamans dicebat: Fili mi Joannes, tangat te mei vetule et matris tuæ misericordia, quæ multum tui causa laboravi. Miserere sororis tuæ miserè, quæ te ut patrem vocabat. Recordare patris tui bona, et ex ebrietate mali demonis respisce. O qualem pravum spiritum babes! o spiritus prave et maligne, quæ in re molesta tibi tui, ut tam fortiter contra me ageres, ut filium a me divelleres? Eodem modo sororis speciem præferens, ita clamans dicebat: Miserere mei quæ sum patre orbata, et ab omni ope destituta, cumque neminem habeam, ab omnibus affligor. Hæc ille dicebat, et demones qui cum illo erant tanquam servi hæc adjugebant: Væ nobis, quoniam sine Domino sumus. Ascende, quæsumus, et nostrum et heræ nostræ miserere, bonaque tua recupera, et eas curatoribus committe, gubernatoresque illis præficias, et eleemosynam da pauperibus, et his qui e servis tuis seniores sunt legata constitue: cumque hæc bene egeris, istuc revertere. Sin minus nos omnes tunc, et tecum deorsum habe, ut et nos tecum una moriamur.

SORORIS,

et servorum:

F

9 His omnibus ita dictis nullum responsum Joannes reddebat, sed Dei gloriam celebrabat. Ut vero Diabolus ipse vidit nihil sibi ab eo responsum esse, unde illum decipere posset; cupit dicere: Mihi non respondes fili? an lacrymæ meæ te non flectunt, neque miseræ senectutis meæ misereris? cum sciam nihil publice me versatum fuisse? et nunc ut agrestem aliquam feram solitudinem totam peragravi. Saltem voce tua me dignare, o fili. Cum hæc multum vociferans diceret, omnes demones vociferabantur, ita ut ululatus et lamentatio magna fieret. Ille autem adhuc matris speciem præferens cum in puteum incubuisset, vociferans, dicebat: Sinite ut me ipsam deorsum juciam, ut delicata ipsius membra videam fame tam corrupta. Cum vero spatium temporis dedisset, existans aliquid ab eo responsum iri, neque illum datum esset; demones omnibus ad se vocatis dicebat: Agite, afferite mihi fenes, ut singuli singulos dimittamus. Cumque id parari ceptum esset, tunc unus e demonibus, Cum, inquit, vos omnes descenderitis, me quis dimittere poterit? Iratus autem Diabolus adversus illum, quoniam ejus consilium detexit: Non amplius, inquit, nobiscum ille sit, sed abeat et humanis carnibus vescatur.

sternum et atria inliquuntis ob responsum non dantia;

C

DE S. JOANNE CLIMACO ABBATE SANCTI MONTIS-SINA.

G. R.

VIDE SINAXA
DICH TOM I
MART PAG. 874

SUB FINEM
SEC VI
S. Joannes
unde dicitur
Climacus

Sanctus hic Abbas variis cognominibus compellatur, ex quibus præcipuum est Climaci, quo ob librum triginta capitibus, quibus tanquam gradibus seu sculis ad perfectionis religiose culmen ascenditur, a se conscriptum ita passim nuncupatur. Græcis enim ἀλιμαξ τοῦ παραδίσου, id est, scula Paradisi inscribitur. Occasionem videtur præbuisse Abbas Kaituum canoni, qui cum ad librum hunc conscribendum per epistolam, in qua scilicet Jacobo Patriarchæ ostensæ ex capite xxxvii Genesius mentionem facit, acerrime exhortatus est. Cardanus Baronius in Notis Martyrol. Rom. ad hunc diem testatur, divinum quendam effugium anime illius clarissime in hisce scriptis perspicere. Quia rerovaria illius eruditio passim in hoc sacro et præciosa opere elucet, cognomento Scholasticus appellatur. Sæpe etiam Joannes Sinaita vel Abbas sancti Montis-Sina vocatur, ubi seculo Clerici secto floruit,

Scholasticus
et Abba
Sinaita.

Tunc pravus spiritus clamavit: O Joannes miserere mei, et libera me ab hoc Principe. Ut igitur ejus cogitationes redarguit draco factus est, et dentibus stridens seipsum deorsum inunxit, et Joannem complexus est, ejusque carnes comedere ac membra truncare, rursusque sub oculos ejus eructare videbatur: neque tamen illum a precipitiis avertere poterat. Ut igitur multum tempus præterit, neque illum a proposito avertere potuit; tunc vociferans, Væ mihi, inquit, quod unum cupiens lucrifacere, mundum amisit. Sinam igitur hunc, et in alios abibo, eosque ad me attraham, ne aliquo modo regia domus mea inanis reddatur. Tunc Joannes cum eum superasset, jurejurando illum obtestatus est, ne amplius in eum locum veniret, neque in alium, qui illic habitare vellet. Cumque ut ille volebat, demon jurasset futurum ut ubicunque ejus nomen audisset, nunquam in eum locum ingrederetur, sed tam longe iturus quam cælum a terra distat; ita eum dimisit.

D

EX MSS
et ardeat a
diabolo in
senectæ draconis
in puteum
dilapso:

sed ipse cogit
illum jurare
quod non sit
istuc reverturus,

10 Vixit autem Joannes in puteo illo annos decem, ac tempus advenit, quo ille ex hac vita migraturus esset: egoque Chrysius cum essem in silva Baratensium, qui triginta annos in ea terra versatus sum, ab Angelo in eam solitudinem adductus fui, ut sepulturam Joanni darem. Itaque in puteum illum delatus sum, neque Joannes amplexus ita affatus est: Multum gaudium ex tua presentia. O Chrysi, mihi allatum est, quippe quæ puero, multa certamina pertulisti. Ac Deum precatus, jurejurando illum asstrinxit, ut institutionem suam ab adolescentia nuntiaret atque ipse enuncta hæc enarravit. Tribus autem diebus illic fui, terraque ipsa e profundo sursum elata est, nosque vicissim vidimus, atque cum salutavi. Cumque lapis quidam illic ad puteum positus esset, ac mihi ipse præcepisset ut super os lapideum illum ponerem, me salutavit, et spiritum reddidit. Ego vero lapidem posui sicut mihi præceperat, meisque unguibus terram effudi, et pallio meo imposui, et ad os putei congesi. Statim autem illic palma quædam magna exorta est, quæ fructibus plena erat, id eum vidissem. Dei gloriam celebravi: quod laborum mercedem retribuit, ac rursus a nube ad eum locum perductus sum, ubi antea debebam, virumque piuum ac Clericum accessivi et eum rogavi ut hæc scriberet ad earum animarum recreationem, qui spem in Deo habent et Sancti viri memoria gratiæ, quam præbet Deus mentibus se, cui gloria in secula seculorum. Amen.

annis 10 ibi
moratus,
invisitur a
Chryso

12

in montem
suum narrat:

meritis ab
eo sepelitur,

palma mox
crescit:

Vita conscribitur.

13

et tandem plenus dierum et virtutum xxx Martii ad celestem Paradisum ascendit, quo die Græci in Menologio jussu Basilii Porphyrogeniti Imperatoris, seculo decimo collecto, ista commemorant.

2 Memoria sancti Patris nostri Joannis Climaci, Sanctus Pater noster Joannes Climacus, cum sextum decimum annum ageret, ascendit in montem Sina, et seipsum Deo sanctissimum sacrificium obtulit, et post deivinum nunc inde annum se solitudini tradidit in loco, cui Tholas nomen fuit, quinto lapide a basilica monasterii remoto. Quadraginta annos exegit in amore desiderioque serviendi Deo; jejuniis, fletibus et orationibus animam ditans; somno tamen indulsit, ne in somnio et pervigilio mentis statim corrumperet. Hunc in modum cum se in omni virtutis genere exercuisset, et omnes monachos, qui in monte illo Deo militabant, longe in virtute superasset

Elogium ex
Menol. Basilii
Imper.

rasset

A rasset; maximis donis et contemplationis rerum divinarum a Deo illustratus est: multos sermones ad animarum utilitatem conscripsit, et librum composuit Scalam cognominatum, quod ordine recto ascensum virtutum tradit, ac tandem vitam hanc finivit. *Hactenus Menologium Basili Imperatoris, cui plane consecrat novum Anthologium Antoni Arculi, a Clemente Papa VII anno MDCXVII approbatum. Longiora euconia recitantur in Menais cremsis et manu exaratis, uti etiam in scriptis laudato MS. Signaturio Parisiensi collegii Claromontani Societatis Jesu Verum ea omittimus, quod ex Vita hinc ducendo sunt excerpta, et a nostro Matthæo Radivo Græco Latine ante opera S. Joannis Climaci edita, uti etiam duo cantua ex pluribus odis et hymnis ad horas Canonicis ex Menais recitari solitis. Græcorum et templo eundem cum Martyrologio Romano retulerunt in suis Fastis Mohanus, Camsius, Felicius, ac S. Joannem Climacum Abbatem in monte Sina celebrant.*

B vite aliquid compendium, ut libro ejus præfigeretur, mox ab episcopo obtulo scripsit Daniel monachus Raythunus, cum hujus Abbas Joannes adhuc viveret, variis rogata Scalam Parisiensi S. Joannes Climacus conscripsit. De Raytho vno monasterio versus Kubi unimare egimus XIV Januarii, quod die colitur ALM Martyres et hujus carissimi monachi. Vita hinc scripta cum Scala Parisiensi fuit edita, et seorsum a Surio ad hunc diem, Matthæo Radivo et vnius MSS. editit Græco-Latinam, nos eundem descripsimus ex MSS. codicibus antiquis Florentinis Magui Ducis Etruriæ, qui adseruntur in bibliotheca Medicea plures 7 mu. 17 et 20, et contulimus eum translatione Raheri, Additur Appendix, et ceteris auctoribus subjuncta, apud eundem Radiverum.

3 Trithemius aliqua de Joanne Climaco scripsit in libro de Scripturis Ecclesiasticis, sed non absque variis mendis, quæ corrigi Radivus, Inter alia scribit eum claruisse circa annum DCXVI, sequentibus Constantino, Constantino et Constantis filius Constanti Magno. Verum multo junior est, atque ut bene advertent Baronius ad Martyrol. Rom. et Bellarminus de Scripturis Ecclesiasticis, floruit post tempora Justiniani Imp. et S. Sabæ Abbatis: quorum hæc mortuus est anno DXXI, Justinianus vero anno DLXV. Philippus Labbe de Scripturis Ecclesiasticis S. Joannem Climacum scribit obiisse circa annum DLXX, quod verosimile nobis est, aut saltem sub finem istius sæculi.

4 Trithemius aliqua de Joanne Climaco scripsit in libro de Scripturis Ecclesiasticis, sed non absque variis mendis, quæ corrigi Radivus, Inter alia scribit eum claruisse circa annum DCXVI, sequentibus Constantino, Constantino et Constantis filius Constanti Magno. Verum multo junior est, atque ut bene advertent Baronius ad Martyrol. Rom. et Bellarminus de Scripturis Ecclesiasticis, floruit post tempora Justiniani Imp. et S. Sabæ Abbatis: quorum hæc mortuus est anno DXXI, Justinianus vero anno DLXV. Philippus Labbe de Scripturis Ecclesiasticis S. Joannem Climacum scribit obiisse circa annum DLXX, quod verosimile nobis est, aut saltem sub finem istius sæculi.

VITA

Auctore Daniele monacho coarvo.

PROLOGUS.

Daniel monachus Raythunus in Vita Abbatis Joannis, cognomento a Scholastici.

Optime sane non expendit Joannes, cum caelestem nobis scalam, quæ pro modo ætatis Christi, triginta annuum eum baptizaretur agentis, triginta contineret gradus, exhibuere: cujus justa Dominus acta comprehensa vere justis et innocentes reperitur: ad quam, qui mundum aspiravit, intus adhuc est, et omnium estimatione imperfectus deprehenditur. Nos vero opere pretium factum videlicet, si veri hujus sapientissimi vitam, resque gestas libro præfixerimus, ut illius laboris sudoresque contemplati, factis quoque fidem non abrogenemus.

a Haec ob eruditionem apud Latinos Scholastici appellati, Prudentius, Ambrosius, Hilarius, Beda, et inter Canonicos qui utcumque, doctissimo plurimoque, Scholastici nomen imponitur, et apud Græcos quamprimum hæc nomen ob eruditionem exornati referuntur a Radivo, in Catalogo ad Paganum cap. 2. - b Hic Prologus est in MS. Florentino, apud Radivum legitur post octavam capitulum, ante initium Scæle Paradisi

Vita compendio conscripta Abbatis Joannis, Abbatis Sancti Montis Sina, cognomento Scholastici, viri vere sancti a.

CAPUT I.

Institutio, vita monastica et solitaria, virtutum exercitatio.

Quæ patria nobilisque civitas Heroem hunc progenerit, et ante susceptam, ut ita loquar, religiosæ vitæ palestram educarit, pro certo et explorato non habeo dicere. Quis vero Divum omni dignum admiratione nunc teneat locus, epulisque et deliciis exceptum immortalibus pascat, numine ignoro. Est enim ille nunc in illa regia, de qua vocalissima cicada (Paulus) canit, cum in hæc verba exclamat, Quorum conversatio in cælis est: ubi sensu ab omni contagione corporis libero, sola mente et intelligentia inexplebili modo summa cum voluptate inexhausti boni pulchritudine fruitor, inundatur et exatiatur: digna sudoribus præmia, laborumque dolores omnes sedantium munera adeptus, et in sortem illi hereditatis, regni, inquam, celestis admissus, unus jam ex illis, semperque deinceps futurus cum illis, quorum spes stetit in via recta.

3 Quomodo autem corpore olim septus, ad mentes illas purus aspiravit, nunc quam potero clarissime exponam. Primum ergo cum in flore ævi perbeatissus ille sextum jam decimum ætatis annum agitaret, ingenii vero præsentia solertiaque milliesimum attingisse videri posset, seipsum magno Pontifici Deo sincerum et voluntarium sacrificium obtulit, quando corpus quidem in hunc Sinem, animum vero in caelestem montem intulit, captata reor ex ipso loci aspectu occasione, qua sibi suo commodo viam ad caelestem montem superandum communiret. Ita per fugam sæculi complexus est decoram modestiam, tanquam antistitam spiritualium adolescentularum, virtutum, inquam, magistram, omni loquendi obloquendive contumacia et impudentia resecta: optimoque consilio statim in ipso religiosæ disciplinæ ingressu profligavit penitus fallacem sensum sibi placentis atque fidentis animi: atque peritissimum spiritus magistro submisit cervicem, confidens tuta sic via transmissurum se profundum pelagus vitiorum. Purro ita se in religiosam communique Fratrum vitam gessit, acsi nihil ratione careret, nihilque vellet, quod liberet, perinæ acsi naturam ipsam animi penitus exuisset. Sed quod longe majore dignum est admiratione, cum prius omnibus litterarum disciplinis esset initiatus: celesti tamen simplicitate postea imbutus, per submissioem animi, rarissimum illum sapientiæ applausum fastumque proseripsit et eliminavit.

4 Jam vigesimum annum exorsus, cum præmissis ad caelestem Imperatorem suo b Preside, tanquam legato et patrone, ipse quoque cum copis et apparatu bellico, propugnaculis hostium subruendis opportunis, in stadium vitæ quietæ et solitarie magni illius Magistri sui precibus armatus ingreditur: loquæque, cui Thebas nomen, certatim ad quintum ab æde sacra lapidem, delecto, quadraginta ipsos annos imbi celestis amoris flamma succensus, adeoque semper ardens astutusque, nunquam trahit Ennivero cui tanta dicendi vis fandi copia sit, ut ingentes illos labores illic exantlatis, ullo ore, rears applausu assequi, ne dicam digne exornare possit. Et vero quo pacto, quod clam omnibus in occultis oblitudo silentio ab illo gestum est, in publicam proferetur? Libet tamen velut ex libatis quibusdam frugum primitiis omnes sanctissimi viri sanctissimas opes et virtutes animi præcipere et astomare.

Vita scripta ut præponatur Scæle Paradisi.

Scholastici

D

a

Intra prima ignoratur,

Ultima est: velum,

laborum torum.

E

Anno ætatis 16 venit ad Montem Sina,

monachus in omni submissione viri,

litterarum scientia bene instructus:

F

h anno ætatis 20 scædidi Thebas,

40 annis in digne

percus in cibo,

voluptatis sensum com-privit:

benignus in miseros.

alienus a desidia:

cupidi atibus,

ira,

inani gloria.

Solus in anro,

gentilis precesque fundit:

brevis somno indulget post longas preces.

Miseri in discipulum admittit:

A **B** In mensa nihil rejiciebat, quod a vitæ religio-
sæ instituto legibusque abhorrebat : seil cibum ita
modice sobrièque sumpsit, ut gustare potius quam
edere videretur. Atque ita ut existimo, per sobrie-
tatem quidem, fracto coram superbiâ; sed brevitate
prandii et cœnæ, dominam voluptatem multis exitio-
sam elisit, cum per egestatem exclamaret, Tace,
olivætesce. Per solitudinem vero fugamque homi-
num, incendium hujus fornacis extinxit, adeoque
sopivit, ut in cinerem demum redigeretur. Avaritiam
porro, quam Paulus idolorum cultum appellat, beni-
gnitate in miseros et rerum domi necessariarum inop-
ia generosus iste heros generoso animo declinavit.
Desidiam quoque, quotidianam animæ mortem et de-
fectionem ac paralysim, meditatione mortis et ultimo-
rum tanquam stimulo compunxit et excitavit. Telam
etiam seu nexum cupiditatum omniumque vitiosita-
tum, et quæ sub sensum calant affectionum vin-
cula, hirtu religioso dissolvit. Tyrannicum præterea
hororis impetum jam ante obedientiæ telo mactavit.
Hirundinem vero popularis auræ gloriæque, aranea-
rum ingenio similliam, raro in publicum progressum
rariorumque sermone exanimavit. Quid de palma ab
octavo superbiæ vitio per hunc mysten reportata dica-
m? Quid de summa cordis munditia, quam hic no-
vus per obedientiam Basielii inchoavit, sed Hierusa-
lem illius cœlestis Imperator sua præsentia con-
summavit : sine qua nunquam sator ille sartorque
scelerum diabolus, cum sua ejusdem sortis et for-
mæ legione et tribu, expugnabitur prosternereturque.

B At quo loco præsentis coronæ collocabo diade-
ma Herois nostri, ex continuorum lacrymarum gem-
mis multiplicatis concinnatum? Rem in paucis hodie
deprehendendam, cujus tamen etiamnum officina se-
creta extat ad extremum montis pedem sita; antrum,
inquam, perangustum, tantum a communibus cum
ipsis, tum aliorum domiciliis remotum, quantum
satis est ad aures gloriæ vanæ captatrices arcendas
et excludendas. Cum interim ille proximus cœlo,
gemitibus, suspiriis, votis astra feriret : uti solent
ingemiscere ii, qui vel ensibus lancinantur, vel cau-
teribus ustulantur, vel quibus oculi expunguntur.
Somno tantum indulsit, quantum solum ad tuendum
mentis statum, ne per æternas vigilias corrumpatur,
sufficit. Priusquam concederet cubitum, plurimas
ludabat preces, libellosque componebat, qua re
otium et desidiam penitus profigebat. Porro per
omnem vitæ cursum assidue precabatur, immenso-
que in Deum amore ferebatur, quo die nocteque
tamquam in speculo per animi purissimam castimoniam
sibi representando nulla satietate expleri velle, imo
ut verus dicam, nec posse videbatur.

C *a* Apud Rodericum additur : a Daniele monacho viro venerando
et virtute conspiciendo canobio Rutheno, quod alterius glossoma
est : ipse quis sit, in Prologo, modestè indicavit. — *b* Martyrius
appellatur infra in Appendice. — *c* Boscelean tabernaculum Deo,
in quo habitaret et responsa daret, per pulchritudinem adificavit :
ita et Climacus, cum corpus expurgatis sordibus emaculasset,
et animam omnibus virtutibus excoluisset, seipsum Spiritus
sancti templam splendidissimam exhibuit uti hic annotavit
Scholasticus Græcus, ex quo hæc atque profert Rodericus, quem
censuit.

CAPUT II.

Auxilia divina aliis præstita. Regimen mona-
sterii. Sanctus obitus.

Hujus exemplo studioque incensus Moses quidam,
solitudinis et silentii cultor, vehementer laborabat,
ut in disciplinam et contubernium ejus veranque
sapientiam discipulus admitteretur. Ad quam rem
impetrandam, cum ad eum seniores, ut patronos,
allegasset, precibus illorum compulsus, Moysen in
vitæ secretatem et tirocinium recepit. Itaque cum
aliquando usvenisset, ut magnus ille Pater disci-
pulo imperaret, ubi rem et glebam certo quodam loco

Martii T. III.

ad horti oluscula alenda et colenda deferret, Moses
ubi ad destinatum sibi locum pervenit, imperium sui
magistri cœpit impigre exequi. Imminet jam meri-
dies, et sol altissimus ingenti ardoris aestu omnia
incenderit : Sextilis enim erat ultimus mensium in
æstate. Hic cum Moses æstum declinans subimmaue
saxum recessisset, sopitus aliquantum conquevit.
Enimvero Dominus, qui suos sibi supplices clientes
nullo patitur graviore casu premi, periculum pro
more suo antevertit et avertit. Nam cum Joannes,
magnus ille Pater, in suo latulo sibi Deoque per
contemplationem vacaret, et ipse tantum pauillum
conviveret, aspexit virum humana specie augustio-
rem, a quo, exprobrato excussoque somno, compellari
visus : Itane, Joannes, tu securus hic stertis, et
Moses vita periclitatur. Exiliit Joannes repente et
pro tirone suo arma precum assumpsit. Sub vespera-
m hunc deinde revertentem percunctatur, recte omnia?
An triste aliquid et inexpectatum malum inciderit?
Immaue saxum, inquit Moses, sub quod meridiatum
successeram, dormitantem minimo minus oppressis-
set, nisi visus abs te repente vocari, e cavea prosi-
liissem. At Joannes vere humilis hic reticere, nihil-
que eorum quæ viderat aperire; tacitis tantum vo-
cibus animi votisque ardentibus amore, Numinis
bonitatem grata mente celebravit.

E Erat vero et forma virtutum et latentium mor-
borum medicus, ut ex Isacco quodam constat, qui
gravissima corporis seu carnis tyrannide oppressus,
peneque in desperationem abjectus, ad magnum
hunc virum curriculo contendit, bellumque domesti-
cum lacrymis et singultibus interpollatum, exposuit :
cujus fidem admiratus multo magis admirandus ipse :
Age, inquit, auice, ad vota simul ambo confugiamus.
Ergo precabundus oracula promissorum sunt
mox insecuta, quæ ut non per fraudem edita, sed
vera ratique ostenderet Deus, abjecti adhuc in fa-
ciem afflictique servi sui voluntatem cœpit facere, ut
ostenderet non fallere Davidem. Impurissimus quippe
draco efficacissimarum precum flagris retusus, se
in fugam coniecit. Eger autem ab animo, ubi
se curatum sensit, magnopere obstupuit, lætusque
Deo Joannem exanditum honoranti, et Joanni hono-
rato laudes gratiarum persolvit.

F Sed luere, qui invidiæ æstro perciti, garrulum
nugatoremque appellarent : quos ille factis ipsis et
exemplis refutando, ostendebat omnibus, omnia se
posse in Christo, omnibus vires sufficiente. Itaque
per totius anni spatium tam altum siluit, ut ipse
illius calumniatores supplices ad illum quantum ro-
gatumque adirent, ne vellent perennem utilitatis
fontem obturare, omniumque salutem suo silentio in
discrimen vocare. Cessit illico votis illorum, ut qui
neque repugnare quidem sciret, rursumque priorem
vitæ morem est ingressus. Unde omnes in omnibus
ejus virtutem admirati, tamquam alterum quemdam
Moysen ad cœnobii præfecturam vi pertraxerunt,
faciemque magisteri super candelabrum collocarunt.
Neque sane spem ille minime matorum judicium, a
quibus ad illum dignitatis gradum erat proventus,
fefellit. Nam et montem Dei ipse accessit, inacres-
samque nebulam ingressus, scabæque cœlestis gra-
dibus admotus, scriptam Dei digito legem accepit,
Deique verbo os aperuit, et spiritum attraxit, deque
bono thesauro cordis sui verbum bonum eructavit.

G Tandem ad præsentis vitæ metam delincentis
suis religiosis Israelitis pervenit, una dumtaxat in
re Moysi dissimilis, quod Joannes in cœleste illud
Hierusalem omnino ascendit, Moyses, nescio quo
modo, etiam terrestre non attigerit. Sanctitatem
porro illius plurimi, qui spiritu verborum illius affla-
ti salutem consecuti sunt, testantur. Testatur opti-
mus novusque a David, sapientiam hujus sapientis

D
AUCTORE
DANIELE
MONACHO.

et divinitus
monitus,

eum periculo
mortis extimit:

E
Isaacum a
tyrannide
carnis liberat :

garrulus
ab invidis
habitus,

F
integro anno
stetit :

constituitur
Abbas.

sancte mori-
tur,

a

AUCTORE DANIELE MONACHO.

virtutes ejus variis deprædicant.

A et salutem adeptus. Testatur denique præclarus noster et venerandus Præses b Joannes, a quo pro ovili suo exoratus, e monte Sina novus hic Dei spectator per animum intelligentiamque descendit, nobisque et ipse dictatas a Deo b tabulas, quæ litteris exterius agendi, interius vero contemplandi præcepta complectuntur, exhibuit. c Ita paucis plurima exprimere conatus sum, haud ignarus eloquentiæ candidatis, maxime probari in narratione brevitate.

a Arbitrator Raderus Isaacum supra laudatum hic intelligi. — b Hic Abbas Joannes hociatu sui in præteritâ Scalam Paradisus, missa epistola, quæ operibus præmittitur, tu qua S. Joannem Climacum appellat virum excellentissimum. Colitum æmulum, Patrem Patrum, præstantissimum Theorem etc. — c Hic fuit codex Florentinus, et dein additur Prologus cum syl-labo capitum Scalæ Paradisi, ab eodem, ut videtur, Daniele propositus, et legi potest apud Raderum.

APPENDIX

Auctore monacho Sinaita Synchro.

Cum olim Abbas Martyrius Præses Joannis ad magnum a Anastasium venisset, Anastasius intuitus Joannem, compellato Martyrio, Dic, inquit, Martyri, unde hic filius? Quis illum in monachum totodit. Tunc inquit Martyrius: Servus tuus, o Pater, ego uttandi illum, Et Anastasius, Papæ inquit, Abba Martyri, quis dixerit, quod tu Antistitem Montis-Sina attonderis? Nec Anastasii vaticinium inane fuit: nam post quadraginta annos Joannes creatus est Præses noster et Abbas. Alio rursus tempore Martyrius Abbas, Prefectus illius, cum Joanne suo profectus est ad magnum illum virum b Joannem Sabaitem, qui in Gubde solitudine degabat: quos cum Sabaites senex vidisset, illico concurrexit, et aqua pedes non Martyrii sed Joannis Climaci lavit, manu etiam osculo delibata: Martyrii autem pedes non alidit. Querente autem c Stephano discipulo Sabaitæ, quid ita fecisset? Crede, mihi, fili, inquit Sabaites. Ego quis ille religiosus filius sit nescio: ego enim Antistitem Montis-Sina excepi, ejusque vestigia abui. Quin et Abbas d Strategus ipso die, quo Joannes Climacens, cum annu retatis vigesimoqum ageret, in monachum attonsus est, prædixit, ingens illa orbis olim fidus futurum. Itaque simul atque nostri canobi Præses creatus est, sexcenti hospites advenierunt qui cum ad ebum capiendum accubissent: vidit ipse quemdam quasi

a Adhuc juvenis præcipuus Abbas futurus a Moano Anastasio.

b et Joanne Sabaitæ,

c orbis Sicut a Stratego Abbate.

dispensatorem syndone in Habreorum morem vestitum, qui undique circumcursabat, et cum imperio præcipiebat, nunc cocis et œconomis, nunc promiscendis et cellariis, abisque canobii ministris. Post emissas ergo peregrinos, cum e famuli quoque ad memsam addesiderat, quæsitus est ille sedulus dispensator, qui omnia circumcursando et imperitando administrarat, ut et ipse accumberet: sed et quantumvis diligenter investigatus, nullus tamen amplius inveniri potuit. Tum Dei servus venerandus Pater noster Joannes dicit nobis: Mittite querere ipsum: nihil enim alienum fecit Dominus Moysi, quando in loco ministerium obiit f.

Ingens in Palæstina partibus siccitas erat, et aquæ coelestes vehementer exoptabantur. Rogatus ergo, ab areolis et vicinis incolis, statim a Deo precibus copiosum imbrem impetravit. Nec hoc præter fidem: voluntatem enim timentium se faciet Dominus, et deprecationem eorum exaudiet.

Scieudum Joanni Climaco fuisse germanum fratrem g Georgium, quem sibi vivo successorem destinavit, ut canobium Montis-Sina suo loco cum Abbatibus potestate administraret: quod ipse studio eremi et solitudinis, quam sibi ab initio sponsam duxerat, amore teneretur. Cum ergo novus noster Moyses et religiosissimus Antistes Joannes moriens ad Dominum proficereceretur; Georgius Abbas germanus ipsius, ut dixi, frater adstabat et lacrymabundus, En, inquit, Domine mi, me neglecto, abis? Ego precabar ut tu me præmitteres, neque enim sine te possum hanc sacram tuam familiam gubernare: et eris infelix ego te premitto. Cui Joannes Abbas, Non est quod tristeris et affligaris, si qua mihi spes et fiducia in Deo, non patiar ut annum hunc absolvas, quin me sequaris. Quod et factum est. Intra decimum enim annum et ipse Georgius ad Dominum profectus est.

a Fuscum hic est S. Anastasius Sinaita, postmodum circa annum 361 creatus Episcopus Antiochenus, inscriptus Martyrol Rom. ad 21 Aprilis — b Raderus in Voyage ad Sculum Palestinæ cap. 4. vidit Joannem monachum e canobio S. Sabitæ Vitis S. Barthelemy et Josephus scripsisse, idque probat ex MSS. Heidelbergensibus, et Augustinum in Brunium, et ex MS. regis bibliothecæ Scoticæ in Hispania. Sed non is sit Joannes Sabaita hic nomenclatus, non videmus resolvere — c Stephani Abbatis monasterii S. Sabitæ memorat Moschus in Prælo spirituali cap. 53 et 580. — d Est etiam quidam Strategus Abbas monasterii S. Theodosii memoratus a Moscho cap. 103. — e Hinc ampliatu monasterii colligitur — f Sequentia quæ non forent ab eodem scripta, reparantur apud Raderum. — g Memuit et Moschus alioquin Georgii Abbatis in Monte-Sina

Abbas creatus ætatis 600 peregrinos,

e adjuvante homine ignoto et postea disparente.

fursan Moyses legislator,

f Precibus plurimam impetrat;

g fratri suo Abbati moriens prædicit mortem.

S. Anastasius Sinaita

Johannes Sabaita

G. H.

C

DE S. ZOSIMO EPISCOPO SYRACUSANO IN SICILIA.

CIRCA DCLX XXX MART

Syracusane Ecclesie antequam prius Episcopus S. Marcellianus,

Syracusæ urbs Siciliæ antiqua, præclaris præcipuoribus Gregoriana Latinorumque scripturarum laudibus est exornata, cujus Ecclesia, teste Leone X Pontifice Maximo in Brevis, anno MXXVII ad Syracusanos missa, secunda post Antiochenam Christianitatem asseritur, quando S. Marcellianus a S. Petra Antiochiæ Episcopus ordinatus, Syracusanus ad Christi Evangelium prædicandum est directus, Colitur hic XIV Janii: in cujus laudem extat illustre encomium, e MS. codice bibliothecæ Vaticanæ erutum, ac Latino redditum a Jacobo Sirmondæ, atque ab Octavio Capetano Syracusano inter Vitas Sanctorum Siculorum vulgatum. In hoc encomio auctor antiquus, qui secundo Christi octavo floruit, occurrat in laudem S. Theodosii, qui tunc Episcopus Syracusanus vixit circa annum DC, coliturque XVIII Maii, quem exortatum aut exemplo S. Marcelliani et S. Zosimi, de quo nunc agere statuimus, quasi hi duo præcipui apud Syracusanos extitissent Episcopi. Theodosius, inquit, per id tempus sanctissimus Syracusanorum Antistes, summæ sanctitatis ac jus-

titio hanc, hujus Sedis thronum obtinebat, prædecessoris sui Marcelliani vestigia insecutus: neque hujus tantummoda, verum etiam Zosimi benignissimi, qui Ecclesiasticum gregem pulcherrime gubernavit, ebrososque et orationibus, continentia multa et vigiliis vitam suam exornavit: atque, ut uno verbo dicam, Apostolorum Angelorumque simul ita vixit, ut carnis expertus Angelus in corpore videretur: cujus ipsi precibus, utinam supremo retributionis die misericordiam ab isto Justo Judice consequamur.

2 Hæc ille encomiastes, quo alius antiquior et ipse Zosimo ætati satis propinquus eundem laudavit, recitatus in ejus festo ad conventum Syracusanum præcipuus Actis: quæ hæcenus, uti is dixit scripsitque, Græco sermone non reperitur, sed fuerunt olim Latine reddita, quæ ex MS. codice Ecclesie Brucenensis habuit Philippus Ferrarius, atque inde excerptum compendium edidit ad hanc XXX Martii in Catalogo Sanctorum Italice. Aliud exemplar ex MSS. codicibus Ecclesie Bononæ accepit memoratus Capetanus, et dictione paululum

in hujus Actis laudatur Zosime S. Zosimus,

ut Angelus habitus.

Enus Vita Græce scripta,

olim Latine reddita,

A ludum perpolitā edidit inter Vitas Sanctorum Siculorum, et nos inde hic damus. Addit is se item habuisse S. Zosimi Vitam, in lectione distributam ex duobus libris Syracusanis manu exaratis, altero Josephi Curtopissi Canonici Ecclesie Syracusanæ, altero Josephi Madrensis Juriconsulti, sed utramque manam fuisse et delectatam: ceterum omnes ex Græcis fontibus translatus ex ipso stylo et phrasi et multis vocabulis, quæ Latinius interpret retinuit, cognosci. Ex his leguntur Salomon trinominis, Sanctus in Sanctis Faustus et Zosimus, Theodorus ter beatissimus Papa Romanus Fortunatus Deo amabilis Diaconus, Papa Marensis, pro Pater, Archidiaconus etc. Quæ et num. 15 dicitur Abbatem Paulum allocutus Romano sermone, præter patrum morem et communem usum Græce loquendi. Auctorem hujus Vite ipsi S. Zosimo fere coævum fuisse varia indicant: ita numer. 4 ut gratias agendas Deo quoniam nostris quidem temporibus, tametsi nobis immineris, licuit Patre Zosimo frui, et statim in Prologo ut et in Epilogo senes ulloquitur, ut testes oculatus, virtute et sanctitatem admirantes, et memoratu digna miracula commemorantes. Fatur etiam se accepisse quæ num. 8. referuntur, a S. Epha successore; quæ num. 14 a Joanne Diacono ejus et Notario; quæ num. 16 a Mauro, promptuarium ejus curante; quæ demum numer. 22 a Fortunato titulum ejus Diacono. Nomen auctoris nusquam exprimitur, neque is fuit S. Helias successor, uti Ferrarius opinatus est, quoniam ab Helio narrante accepit auctor, inseruisse enim dicimus.

auctore fere coævo.

sed hactenus anonymo

B Quo præcise tempore vixerit aut hac vita migravit, non indubitat; idem tamen characteres in aliquam notitiam adducunt, primus est Theodorus Papa, a quo dicitur Episcopus creatus. Præfuit is Ecclesie a xxv Novembris anni dclm usque ad xiv Martii anni dclxix. Ut autem fuerit ordinatus aliquo ex ultimis Theodori annis, videtur exire alter character ex præsentia Constantini Imperatoris, quem sex ultimis vite annis miram transisse in Sicilia ac potissimum Syracusis tradit Theophanes, ad annum regni ejus xxvii, quo ibidem in balneo occisus est, et anno regni ejus asserit Constantem relicta Constantinopoli Syracusas remisse, qui fuit annus Christi dclxi. Quia autem S. Zosimus annos decem et tres peregit in suo Episcopatu, ex dicto computo vixisset ad annum dclxxii, mortuus sive xxi Januarii sive hoc xxx Martii, ne creatus fuisset labente aua dclxviii. Et quia nonagennarius vita functus est S. Zosimus; natus foret circa annum dclxxi, et Abbas creatus circa annum dclxviii. Quia vero Syracusis fuit Episcopus Georgius anno dclxviii ad quem eo anno date sunt litteræ Vitaliani Papæ, et quia inter S. Zosimum et Georgium vixit S. Ephas, mox et Theodorus, si tabulis fidelendum, in quibus Petrus decessor est omnis; forsitan citius mors S. Zosimi esset statuenda, ac dicendam ex visitatione Euphraxii Cubicularii Imperatoris non satis colligi præsentiam Imperatoris, sed sufficere si Euphraxius Cubicularius missus fuerit, ut fiscoles Promptis reditus in Sicilia procuraret. Nam asserit Cajetanus in exemplari ita scriptum esse: Euphraxius quidam Cubicularius Domini Imperatoris, cubicularium Imperialium dispensationem exercens Syracusanorum civitatis cum universa insula, egressus a conspectu regalis potestatis etc. At quod va in textu omisso sint, non probo. Statuit ergo Cajetanus S. Zosimum anno dei vi e vivis decessisse. In dubio prænotavimus eum circa annum dclxx mortuum, sive sint anni duo transire auferendi aut uldiciendi.

len plus vitz colligitur ex Pontificatu Theodori,

an citius ex mora Constantini Imp. Syracusas pertracta?

C Sacram venerationem non plurimos post ejus obitum annos fuisse dilatam, ipsa Acta sub initium et finem probant, at quis illi dies natalis fuerit, non indicatur. Græci potissimum eum celebrant xxi Januarii, ad quem diem in Menologio Basilio Porphyrogeniti Imperatoris ista leguntur: Zosimus in Sanctorum numerum re-

an Cubicularius ejus eo missus Procurator egerit eum S. Zosimo?

Sacer cultus datus non a die post obitum;

latus, in Sicilia Christianis parentibus, non copiosis quidem illis et divitibus, sed mediocribus certe præditis opibus, in villa monasterio S. Lucie Virginis proxima natus est, donoque S. Lucie datus, in eodem monasterio alitus et educatus, atque ejusdem Virginis pretiosi sepulcri Prosinonarius factus. Qui si quando parentes invisibat, nullam illi moram faciendam putabant, quin statim post mutuam salutationem ad monasterii septa rediret, quod eum oportere visse dicerent, ubietiam ab ipsis dicatus erat. Triginta autem annos natus cum ejusdem monasterii Præfectus renuntiaretur, non multo post a Theodoro Papa Romano, Syracusarum Episcopus creatus, officio suo populum sibi creditum de æterna vita, de judicio deque remuneratione assidue docendo diligenter gubernavit, deinde vita perfunctus est annos quinquaginta natus. Hæc ibi quæ ex Vita max danda, sed alibi manca et deformata reperita, non sine mendis sunt diverpta. Annos natus fuit non quinquaginta seu πεντήκοντα, sed nonaginta sive εννεήκοντα; qui error facillime apud Græcos committitur, dum singulihæmi littera unæ, neque multum dissimili exprimitur. Idem mentum est in Menæis excusis; in quibus parentes illi tribuuntur εν ἀδελφείῃ βιοῦντες; quibus erant sufficientia ad vivendum bona. Anni quadraginta in præfutura monasterii peracti ubique silentio obteguntur. In MS. Synaxario Parisiensi Collegii Claramontani breviter elogium efformatur his verbis: Memoria sancti Patris nostri Zosimi, Episcopi Syracusani in insula Sicilia. Hic parentibus natus est Christianis: apud quos cum adulesceret, appositus est custos sepulcri S. Lucie. Successu vero temporis cum virtutum cumulo adornaretur, Episcopalem suscepit dignitatem, a Theodoro Pontifice Romano collatam: ac tandem propter inhabitantem Spiritus sancti gratiam illustra patravit miracula, et sic in pace ad Deum migravit.

D elogium ad 21 Januarii ex Menol. Basili Imp.

Menæis Græcis,

E

et MS. Synaxario

3 Græci in Menologio Cardinalis Sireti et Menæis excusis ad hunc xxx Martii ista pauca habent: Itum Sancti Patris nostri Zosimi Episcopi Syracusarum. Hoc exempla in Notis allegato referunt in Martyrol. Rom. Syracusis S. Zosimi Episcopi et Confessoris. Relatum etiam a Cajetano in Martyrol. Siculo, a Gluino in Natalibus Sanctorum Canoniceorum, et a Bucelino in Menologio Benedictum. Eandem venerationem augent hymni sacri, responsoria et antiphona, quæ in ejus solennitate cantari solebant, et a Cajetano in suis Antiphonarum editionibus edita, ex quibus nonnulla in Notis allegamus. In secundis Vesperis ad Magnificat hæc Antiphona solebat recitari. Ave Pater et Pastor optime, nostra salus et vita Zosime, presta nobis medellam animæ, fuga pestem et morbos adime, et qui plausu laudis uberrime te attollunt, a malis exime.

ab aliis referuntur ad 30 Martii.

F contra pestem invocatur,

fons baptismatis datus.

6 Pirrus in Notitia Ecclesie Syracusanæ pag. 137 tradit S. Zosimum fontem, in quo infantes sacri baptismate abluerentur, templo S. Joannis Baptistæ extra mœnia in arce Manicis dedisse, uti Græca ostendit inscriptio, quæ Latine redditur: Donarum sacri baptismatis Zosimi Dei donum. Addit ad hæc tempora adhuc fontem istum aquæ benedictæ usui inservire.

VITA

Auctore Siculo coævo

Ex MSS. Cod. Ecclesie Bovinensis, edita ab Octavio Cajetano.

PROLOGUS

Illustris hodie cœlestique splendore mirabilis, nec ceteris posthabendus, adest festus dies: exultemus et lætemur in eo; idque, ut par est, in Domino: rectos

In festo S. Zosimi

selecta et
potiora propo-
nuntur :

A rectos enim decet collaudatio. Quoniam igitur festissimus illuxit dies, ea volumus afferre in presentia, quæ sanctum reficiant expiantque studium vestrum; præsertim cum divinis cautum sit legibus, Sanctorum memoriis ut communicemus; est enim dicendi materia nostræque narrationis argumentum, Pater noster sanctissimus Zosimus. Arcedam igitur sermonem habiturus sane jucundum; suave quippe est Sancti ipsius nominis agitare memoriam. Quapropter ex plurimis pauca deligens, ipsius præclara facinora, quam brevissime potero, proponam. Quid enim non pudeat, cum impiorum actus vitasque descriptas, imo vero saepe confectis tanto studio et labore ab Ethnicis scriptoribus ad illorum sui que memoriam videamus, si pia Sanctorum et præclara facinora oblivioni tradiderimus? Decidentibus enim omnibus et morte interceptis, qui sanctissimam Zosimi vitam, vel signa præ oculis habuere, futurum erat profecto, nisi fuissent literis consignata, ut nos tantarum thesaurus et copia virtutum lateret: et vos, quorum ætas est grandior, quique adeo miraculorum a sancto viro editorum retinere aliquid memoria potestis, ea præteribatis, virtutes videlicet hominis dumtaxat sanctitatenque mirantes, ac pro magno habentes. Et sane multo majora sunt virtutum opera, quam ea, quæ sint supra naturam admirabilia: præclara siquidem virtutis actio suadet incredulis, immemores ad memoriam, tardosque deducit ad scientiæ semitam: proinde laudabiles præcedentium Sanctorum actus memoriam tradendos curavere, qui ante nos fuerunt.

ne memoria
cum obitu
sentim percat :

patrocinium
implorandum
S. Zosimi,

qui virtutes
Sanctorum
complexus,

corpus attri-
vit :

B Sed oportet, dilectissimi Fratres, quando ad festum hunc celeberrimæ diem convenistis, ut sancti viri opem ardentè imploremus, ut nobis ipse suis precibus vires animique sufficit ad dicendum, ut laudum ipsius commemoratio nobis utilitati sit ac salutis. Et quidem memoria iustorum cum laudibus, quas in unum hunc conferre non immerito licet, propterea quod omnes ipse participavit Sanctorum virtutes; quibus ut vivens præditus fuit, ita mortuus immortalis cum Sanctis vita perficitur: Deo enim vivunt, ex ipsius præscripto qui vivunt, et oblectamenta vite hujus aspiciunt, et juniis vigiliisque corpus atterunt ac domant veluti mentis inimicum; nimirum ut effervescentis vim appetitus evincant, itaque Deum ad misericordiam inclinent humilitate connotum. Nihil enim profecto potius Deum conciliat, quam corpori, Dei unius causa, inlicite ponæ: quin et idem quoque piis evincitur hominum lacrymis: dixit enim a Fratribus quidam, sed et suadent lacrymæ Deo; atque adeo (dicere liceat) vim faciunt. Atque in hoc genere mirum est, quam pauci sese constanter exerceant: recte enim illud, Multi sunt vocati, propter naturæ communionem scilicet, pauci vero electi, propter constantiam.

Math 20 10

annum cran-
dus Sanctis
ante legem

et post legem,

a

Apostolus,
Doctores
Martyribus,

C Quamquam enim Deus ad salutem necessaria conferat omnibus omnia, præcipitque communitè, mandata ut curent; alius tamen alio accuratius en conficit. Id quod jam inde a principibus nascentis orbis, ac deinceps præstiterit Deo carissimi homines: ut Abel Protomartyr Deo dilectus, Enoch translatus adhuc vivens, Noe solus dignus, qui in diluvio servaretur, Abraham peregrinari a Deo jussus paterno solo relicto, Isaac Deo oblatum a patre, Jacob una cum duodecim Patriarchis, Moses Legislator, Aaron Sacerdos, Jesu Nave ductor populi Dei, Judices Israel, Samuel Levita a Deo electus, David ex humili loco erectus ad regnum, Salomon a Trinominis, Helias in igneo curru raptus, Helisæus miraculorum potens, Prophete quique captivitatem prævivere quique subsecuti sunt, Præcursor salutaris et veri lucerna luminis, sancti Apostoli et Christi discipuli et Evangeliste, Pastores et Doctores, nonnō et ceteri

Christi testes martyrio consummati. Atque his quidem **D** omnibus videtur adnumerandus Pater noster Zosimus; quamquam ex his proximus aliis fuit, alios bonorum operum passibus procurrens assecutus est; nonnullos vero virtutibus etiam anteivit: atque horum quidem mansuetudinem tranquillitatemque, illorum vero hospitalitatem atque constantiam sectatus; quorumdam plurima, aliorum omnia imitatus, in unam quamdam virtutis imaginem cuncta composuit, suam ex multis vitam instituens. Hunc igitur sanctissimum vobis Patrem sermone quodammodo picturus cum sim, ut ejus saltem umbra fruamini, primum enim ipsum deprecemur, ut summo quasi digito auxilii sui gratiæ stillam labiis meis infundere dignetur, ut recreatus confirmatusque, imperitiam aligam, et aliqua de multis referre dignus inveniar. Formidine quippe, fateor, vel maxime teneor, ne forte tantæ victus materiæ mole succumbam. Ita, cum digue nequeam, det veniam pro sua misericordia clemens hic Pater, qui, tametsi imperitum rudemque, nostrum certe animum videt studiosum sui: neque vero Rhetoricorum desiderat verborum affluentiam, quoniam ipse sibi laus est et prædicatio sufficiens. Jam igitur, Deo duce, narrationem auspicemur.

invocatur a
scriptore.

a Cajetanus asserit, tribus diversis nominibus appellari præfixis titulis in tres libros suos Proverbia, Ecclésiasten et Cantica Cantorum, Lege Origenis Præfationem in hæc Cantica.

E

CAPUT I.

S. Zosimi ortus et educatio. Vita monastica et custodia sepulchri S. Lucie.

Parentibus natus est Zosimus terrenis quidem bonis affluentibus, sed in iis, quæ ad pietatem Deumque spectant, multo locupletioribus: eorum cura, sine avaritiæ sordibus tamen, erat propriæ possessionis, quæ non longe distabat a a monasterio quodam eruditissimorum virorum, sancte semperque Virginis Lucie nomini dedicato, cujus in ditionem (adeo a fluxarum rerum amore abhorrebant) sua dederant omnia. His atque aliis hujuscemodi pietatis actibus intenti defixique, multa prece filium ex animi sententia vel Dei potius providentia suscipere meruerunt, sanctissimum hunc miraculisque clarissimum Patrem nostrum Zosimum. Neque hoc sane immerito, sed divino potius consilio, sortitus est nomen: quod b enim Attiæ Zosimus, Latine Vitalis est: nam quod illi Zoen, nos Vitam dicimus: et in Christo quidem vere vivit, in celesti civitate constitutus, Angelorum civis, vitamque mortalibus, Deo favente, impertitur dignus deprecator. Aliis enim, quæ satis sint ad vite præsentis usum, bona largitur: quorumdam morbos ægritudinesque dissolvit; alios autem vite suæ ac virtutum exemplis erudiens, provocat ad imitationem. At potest quidem ipse siti pietatis accensus, velut Ismaelem in solitudine reficere: et jam pene expirantes atque adeo extinctos, sui spiritus igni afflatis in vitam revocare. Itaque gratiæ sunt agende immortalis Deo, quoniam nostris quidem temporibus, tametsi nobis immeritis, licuit Patre Zosimo frui, rerum admirabilium ac salutis auctore maximo. Qui in domo parentum quamquam seniliarium, non negligerent tamen neque remisse, ut plerumque assolet, enutritus est; sed quasi in unum Deo futurum, cura præcipua.

Dolibus
plurique pa-
rentibus
a

singulari
Dei providen-
tia vultus,

b
Zosimus ap-
pellatus,
F

B c Septennis deinde in prædictum monasterium a justis parentibus, ut olim Samuel cooptatur; offeriturque sancto Martyri semperque Virgini Lucie, idque divina, ut credimus, providentia: cum eadem et ipse, quam illa vixit, vitam sit æmulatus, inextinctam ad exitum usque vitæ servans virginis lampada. Audet quidem et excelsis aliquid sermo: nam quemadmodum Virginem Virgini, dilec-
toque

c
septennis in
monasterio
D. Lucie
offeritur

Virgini commendatur :

A toque discipulo Dominus in cruce commendavit, quatenus quæ supra naturam sunt, ostendens, Deus cognoscatur, et quæ secundum naturam sunt, custodiens honoretur; ita et Virginem Luciam Zosimo Virgini commendavit : oportet enim similia similibus custodiantur. Id quod vel ex eo patebit, quod sequitur.

d custos ejus sepulchri constituitur :

6 Sanctus enim Zosimus cum ætate tum virtutibus inter Sanctos proficiens, custos pretiosi loculi sancte Virgini Lucie constituitur a d S. Fausto Abbate ipsius monasterii, cujus ut vitam moresque est imitatus, ita dignus, qui illi succederet, habitus est : alias autem indigne digno succedit antecessori, qui sanctis discordat illius moribus, ut adversarius potius quam successor sit appellandus : similia namque similibus conveniunt; dissimilia vero ruinam sibi ipsa perniciemque pariunt. Injunctum ergo a Fausto munus dum obit puer, parentum desiderio stimulatus (id quod sanctissimus e Elias, qui mox Zosimo Diaconus in sancto et incruento altari ministravit, quique sacrum ejus Sacerdotium post eum sortitus est, referebat, accepisse se ab ipso venerabili Zosimo) parentum, inquam, desiderio stimulatus, fugiens e monasterio ad eos venit : qui cum essent filium intuiti, attoniti, quid hoc esset, taciti cogitabant : cumque culpam subito deprehendissent, arguentes, comminantes, blandientes, volentem, nolentemque, sed volentem potius, illum ad monasterium reduxerunt.

desiderio parentum abscedit :

B reducitur :

7 Monasterio jam restitutus, cum sopori se noctu dedisset, ecce tibi sonitus quidam ad valvas honorabilis loculi factus est : egressaque sancta Martyr, arguebat puerum, interminabatur, jamque illum quasi crudelibus variisque flagellis cædere volebat, ut ex ipsius furibundo corporis motu videbatur; nisi alia quædam mulier præsto fuisset, purpureo habitu venerabilis, vultus jucunditate gratissima, quæ Martyrem a flagris prohibens, Zosimi quasi nomine primittebat, nihil eum posthac tale commisiturum, aut ulterius a monasterio recessurum : ipso autem stabilitatem illius verbis attestante, abiit mulier evanuitque. Hic ille horribili exterritus viso, numquam deinceps ea qua solebat fiducia, sacrosancto ausus est accedere tumulto : sed Virgini tamen, simplici, sincero fidentique animo serviebat : itaque moderabatur animum ac temperabat, ut quædam in moribus quasi harmonia appareret. Quod sane studium licet omnes nutriat foveatque virtutes, præcipue tamen quasi parens est virginitatis : quam quia sedulo Zosimus atque omni contentione sectatus est, omnibus in virtute ac sanctitate præferitur Abbatibus præcedentibus præsentibusque et monachis in eo monasterio commorantibus.

per S. Luciani apparentem

avansugilis absterretur.

eidem inserui cum magna animi moderatione in virginitate et reliquis virtutibus.

f Dominam Patricia ob in justitiam puellam :

1 Par. 10, 22

ad S. Luciam conjugentem,

Missu hujus apparentis, exsulatus,

requiescere) exeuntem, alapisque quasi cædentem miseræ Dominæ faciem, dicentemque hinc agite fœtidam hanc impudentemque mulierem quantocyus projicite. Hæc illi vidit acceptaque exurgens, obsequentibus ei famulis, Tollite hinc, ait, Dominam vestram. Illi vero accedentes, Dominam suam jam mortuam repperunt, effêrentesque sepelierunt. Quæ cum ita sint, quis non confiteatur eximiam quamdam familiaritatem castitatis merito apud divam Martyrem obtinuisse Zosimum, qui ejus præsentia tam frequens per visum, in corpore adhuc degens mortalisque, frui potuerit? Aut quis virginitatis virtutem non admiretur, et ad Dei gloriam imitetur? Virginitas enim prima divinitatis est virtus, primum divinitatis insigne.

D MSXXE

mortuum reperi.

c Cajetanus censet monasterium hoc exfuisse, ubi S. Lucie sepulchrum vetus, saxo incisum visitur et cernitur in hanc usque diem. Rochus Pirrus in Eutychio 2 ait illud monasterium nostra ætate esse Francoëanorum reformatorum ab Observantia. Colitur S. Lucia 13 Decemb. — b Glossæma Latini interpretis arbitratu Cajetanus. — c Sequentia in Responsoriis primis Nocturni sic exponuntur :

Ut ætatis suæ puer ultior septennio, Ad exemplum Samnelis divino præagio, Hunc parentum pia mente obtulit devotio Templi celebris Lucie Virginis obsequio, Hujus Sanctæ zelus florem illibati corporis, Dum aspirat ad decorem purpurati pectoris. Est adeptus huic fulgorem cumulatuli decoris. Sanctus Faustus Pater ædis et aditrix dextera. Emulanti sanctos actus et Sancturum corpora, Sacre Martyris commisit pretiosa funera, Per virtutum Dei Patris mundo salutifera

d Colitur S. Faustus Abbas Syracusis 6 Septemb — e S. Elias Episcopus colitur 26 Augusti — f Hujus S. Joannis multæ laudes a S. Gregorio Magno, quicum vixit, proferantur. Colitur 23 Octob.

CAPUT II.

S. Zosimus Abbas, Sacerdos, dein Episcopus ordinatur.

Tanta insignitus a virtute S. Zosimus exegit in eo monasterio annos triginta, singulis subditus, cautus in omnibus : ad omne opus bonum paratus, fortis constansque, in egestate dives, mansuetum se præstans omnibus : impiger ad ministerium, in sancto vite proposito permanens integre constanterque. Ilis ille dum studet ceterisque virtutibus, adque ad majora procedit in singulos dies, S. Faustus Abbas obdormivit in Domino, annis auctus atque virtutibus, appositusque est patribus suis. Interea pendebant animis monachi, eumnam curam crederent monasterii. Cupiditate ducti quidam numerum, aliis alii rationibus contententes, dignitatem sibi vendicare tentabant : iniquum videlicet opus, et inane, cum Dei decretum avertere possit nemo. Omnes tamen, uno Zosimo, quippe quem nihili facerent, ad ecclesiæ loculique sancte Virginis, Lucie custodiam relicto, communi consilio B. Joannem adierunt; sub quo, uti diximus, misera Dominam luit superbia penam, virum sanctitate venerabilem, futurarum rerum scientia, ut jam patebit, ornatum. Quos ut vidit Episcopus, Reliquum, inquit, non habet vestrum monasterium abiquem? Nullum, aiunt illi, venerabilis Pater. At ille, Vilete, an alius præterea sit aliquis. Tum ii : Non est, Domine Pater, nisi ostiarius templi custos : hunc si forte queris, vocatus veniet. Extemplo igitur jussus adduci adest, et ab Episcopo accipitur honorificentissime : ceterorum autem tantus mentibus incessit stupor, ut non dicam vocem, sed cor hebetaverit ejusmodi eventus. Tunc illum, nulla interposita mora, Abbatem creat, monachisque dat prudentem dispensatorem ac dnoctorem optimum. Omnibus autem Fratribus rem admirantibus, ex iis quidam, Vere, ait, Pater, in te hodie illud impletum est Scripturæ dictum : Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem et tremement sermones meos!

E

a Post annos 30 vitæ monasticæ

Favio Abbate mortuo.

F

a Joanne Episcopo successorem electuro.

Zosimus vocatur domi relictus.

et Abbas : creatur :

Isa. 66, 2

A 10 Non multis autem interjectis diebus a Sanctissimo Joanne, cujus sæpe mentionem fecimus, advocatus Presbyter est ordinatus sancte Ecclesie semper Virginis et gloriosæ Dei Genitricis Mariæ. Quem ergo in admirationem non adducat tam facilis ipsius maturusque progressus, quo de virtute in virtutem, nullo interjecto moræ obice, præcedens, ad altiora semper beato cursu properavit. Nimirum hunc sanctus ac venerabilis Joannes Episcopus, quasi magnus ille Præcursor Joannes Baptista ea qua pollebat futurorum scientia designabat magnum futurum ac præclarum virum. Namque annis quadraginta, quibus monasterio præfuit, adeo in omnibus moderate se gessit, ut nec bonis odiosus, nec remissus malis videretur: et creditur quidem, neque præcedentem quempiam, neque subsequentem habuisse in eo monasterio similem: quod dum augere studeat, Fratres elementar quasi pater erudiens, discretionis virtute præ ceteris insignitus, ad excellentem summi Sacerdotii sedem subito, Deo volente, promovetur. Cujus rei de repente fama pererebant: quoniam super candelabrum, id est Pontificatus altitudinem, extollendus, non jam sibi uni aut paucis Fratribus, sed omnibus notus, exemplo cunctis præesse ac præferre debebat.

et presbyter ordinatur.

40 annis præsertim magna discretione,

B 11 Igitur Petro quondam b sancto Episcopo vita functo, ductorem Zosimum et Pastorem sibi plebs instanter petebat. Cumque Clerus et populus, alius alium petentes, dissiderent; unum tamen illum habere, quem Dei providentia vocabat. Et quidem ex Clero plebeque, quicumque jam secundum interiorem credebant et sentiebant hominem, S. Zosimum vocitabant Patrem, eaque sententia petebatur Episcopus. Sed quoniam oportebat non sine labore ac sudore edificari Ecclesiam, quam Christus pretio quesierat sanguinis sui, sique futuram Ecclesie Pastorem erudiri; tentatus quidem illo est, sed veritas extitit, Dei virtus evicit. Populus igitur Clerusque diversa sentiebant: alii taciturnitatem hominis eruditionemque laudantes, probabant: alii contra quasi objectum humilemque pro nihilo habentes, improbant. Zosimum quidem, alii Venerium Episcopum conclamabant. Recusabat ille; contra hic clamoros ac tyrannicus ingerebat sese; alter veritate, pretio nixus alter: illi lex, et bona gloria potior; hic exlex et inanis gloriæ cupidus erat.

b expellitur Episcopus Syracusani a piis et bonis

Vereris ab clis preposita.

C 12 Quid plura? Romanæ uterque cecidit: adeunt et partes: sed famulum suum, qui noverat Deus Zosimum elegit. Is ergo de veritatis sententia, sub c Theodoro ter beatissimo Papa Romano Episcopus creatus est. Nec vero prætereundum videtur, quod sæpe de eo dicere memorabilis Elias consueverat; adeo scilicet moribus fuisse mitem, quæritis amantem, et humilitate supra omnes excellentem, ut nullo modo voluerit impositum suscipere Sacerdotium; magnamque inde sibi dispendium fore, lacrymis fateretur, si ex ignoto notus, ex humili magnus existimaretur. Cumque, inquit idem Elias, vel maxime formidarem, ne Papam aliens, dignitatem recuset omnino: illum convenio, atque, Oro te, inquam, obsecroque per omnipotentem Deum ac S. Petrum, venerabilis Pater, ne presentente subtrahas ordinationi, a Dei fortassis voluntate dissidens: neque alii cuiquam destinatum tibi Sacerdotium cedas, tuaque nos presentia destituta atque orbis. Hæc atque his similia dicenti mihi acquievit, promisitque se non reluctaturum, sed divinæ voluntati, præ cuncta quo vult dicit, inde vult abducit, obediendum. Itaque suscepit onus: Pontificemque summi, veluti patrem, agnoscentes Clerus populusque Syracusanus, ubique gaudebant omnes et exultabant.

Romam cum eo ubi:

c Theodoro Papa Episcopo prius ordinatur.

ex humilitate refugiens illum dignitatem,

ab S. Elia inducitur ne es recuset.

a De his virtutibus ejus ista habentur in Antiphonis 2. **Acc-**
turni
Gibus ei verbum Dei, potus est oratio,
Strati cura, mens est pura, legem dilectio,
Carus fluxum stringit... zona continentie,
..... ne ruinam ferat pudicitie.
Mundum spernit et secretis mentem ab illecebris,
Tula elangit et vas frangit Gedeon in tenebris,
Lux apparet et sic claret dux triumpho celebris.
b Arbitratur Cajetanus hoc loco vocem SACRIS minime titulum esse dignitatis, sed elogium vite videri, ceterum dolet acta et memoriam ejus perisse. Sed nec Petrus cum in Catalogo Episcoporum scripsit — c Sed et Theodorus Papa ab anno 641 ad 649.

CAPUT III.

Acta in Episcopatu. Virtutes: eleemosynarum templum innovatum. Aversio a Judæis.

Videre tunc erat (quod sacræ vaticinate sunt litteræ) unum ovile et pastorem unum, a excelsum operibus, æstimatione sua despectum atque contemptum, modestum, benevolum, virilem, quietum moribus, specie Angelicum, hospitalem, humanum, justitiæ studiosum quique gregem suum salubribus lætisque cælestis doctrine pascuis diligentissime pasceret. Nam de iracundia, si quando sermonem instituisset, dicere solitus erat, quantum a serenitate tempestas, tantum a lenitate distat iracundia. Quare amabilis potius per lenitatem esto, quam per iracundiam formidabilis. De morte autem disputans, eam dicebat his pro lucro esse, qui ex virtutis præscripto viverent, utpote laboris requiem vinculorumque solutionem: pessimum vero exitum contingere malitiam diligentibus insipienterque viventibus, ut qui esset pœnæ principium. Hæc et plura hujus generis memorata digna cum disputaret ad eos, qui confluebant, misericordia semper anteponebat, eam ut studiosius colerent, subinde monens, adhibitis ad hoc identidem aptis e Scriptura sententiis; ut, Misericordia exaltat judicium, et, Misericordiam volo et non sacrificium.

a
Joan 10, 16
Omnibus virtutibus excelsi:

lenitatem cum eandem
mortem honorum et malorum incubat:

14 Hæc diligentissime disputans, suam cuique medicinam prudens afferebat: nec dictis facta dissidentibus, Narrabat enim beatissimus Joannes Diaconus ejus et Notarius, ad Episcopum adisse quendam aliquando, qui stipem rogaret. Tunc me ille, inquit Joannes, largiri ego jubet nummos duos. Cum autem, unde erogaretur, non esse, dicerem; Perge, ait misertus inopie, vende penulam tuam: duosque, quos jussi, nummos pauperi dato, novam autem tunc penulam emeram. Ad hæc ego cum admirarararem; incensus ille, Summe, inquit, meam hanc penulam: vendito, jamque exuere penulam publice cuperat, cum per idem tempus, egresso me, nummos ut misero darem, b juvenis quidam advenit, ad Episcopi pedes accidit, aurum offert plurimum. Redemptem deinde me acriter, increpavit Episcopus, ut qui pusillo abjectoque fuisset animo, minusque in Dei benignitate confidisset. Quare nihil unquam deinceps ausus sum ab eo dissidere.

misericordiam laudat.
Math. 9, 13
datus est pretium eleemosynarum,
vestem publice exuens ut vendatur,
F
b aurum oblatum accipit:

15 Hæc Joannes, Paulus autem Abbas, qui æqualis illi fuit, et in virtute versatus, Cum, inquit, in Episcopium ad eum accederem aliquando, accepturus aliquid, quod egentibus distribuerem: tunc ille ad me, Romano sermone, Pater Paule, quid operatus es hodie? Virtutis opus videlicet intelligebat: hoc enim ipse dumtaxat opus agnoscebat. Cui ego, Ecce quid operari tandem potui, cum nihil haberem ad operandum? Quid tu, te nihil habuisse ais, inquit Zosimus? ergo non oras? an vero nescis, quia qui petit, accipit, et qui querit invenit, et pulsanti aperitur? Tum exurgens, tribuit mihi quod distribuerem; adjecitque: Cuius jam, Pater Paule, et operis tui curam habeto.

operari vocat virtutes excoecere,

rate et eleemosynas dare.

16 Sed et illam ceteris virtutibus addiderat: neque enim ab alio quopiam, nedum a parentibus aut ministris, volebat sibi ministrari, qui uanis pedes-

famulatum i. interiecta refugit:

A que, et cetera [membra] suscepisset a natura in servitium sui. Nam turpe esse dicebat, si quis valenti sanoque ministrasset: nam qui valeret, contra Dei providentiam fieret, a qua cum oculos, manus, pedes valentes accepisset ad regimen sui, ministerium tamen appeteret alienum. Itaque, ut c. Papa Maurus referebat, vir ab ineunte aetate probe eruditus, qui- que Episcopi promptuarie curabat, et Episcopi culiculum frequentabat, eique propter constantiam erat amabilior, cum solus ageret aliquando Zosimus, somnoque pressus multum infestaretur a muscis, condolens Maurus, arrepto thabello muscas abigebat importunas cum subito expergefactus, Maurum videt, molesteque rem ferens, illum increpat, ne tu jam id facias, inquit; alioqui tibi omnis ad me negabitur aditus: sed sedens meditare iusulterium.

1. e quidem muscas a se abigi permittit.

omnes Christianæ disciplinæ præceptis insistent.

17 Jam vero Zosimus Clericos laicosque, divites æque ac pauperes, ita curabat, ut proprium ad quemque appositumque sermonem haberet. Ille vero præcipue monebat omnes, futura ut attenderent ac providerent, tumultus fugerent, afflictorum communicarent ærumnis, turbulentis imperarent animi motibus, linguas retinerent, obtemperarent Præpositis eosque sibi conciliarent, seniores venerarentur, abstinerent iurejurando, disciplinam acrite accurateque tuerentur, sapientiam scrutarentur abscomlitam in cordibus sapientum, Sanctorum memoriam inprimis colerent, quod justum est iudicarent, mortalia ne cuperent, operam darent actionibus virtutis, quæ scilicet ipsa incorruptibile bonum sit et inmortale; servorum misererentur, sibi ab ebrietate temperarent; benevoli in omnes essent, se ipsi negligerent; hi- ce ut artibus animi salutem consequerentur.

18 Atque his ille aliisque præceptis Clericos erudiens laicosque, illud imprimis curabat, ne quid præternitteret aut verbi aut operis inexplicitum. Ita sese ad gloriosum sanctæ et venerandæ Domine nostræ, Dei Genitricis semperque Virginis Mariæ templum exornandum lætus accinxit: ubi incruentam hostiam offerebat, precesque fundebat ad Deum super Cleri populi- que delictis et orbis terrarum salute. Quoniam vero cogitata deducebat in opus; templum omnibus insignitum ornamentis, ad gloriam et laudem Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, octogesimo secundo ætatis suæ anno, Episcopatus quinto, renovavit ac celeberrime dedicavit, omnibus ea de re gaudentibus et exultantibus.

De ipsius templum exornat de- dicatione;

19 Quod cum Hebræi quidam advenæ animadvertissent, suam et ipsi edificare Synagogam voluerunt; sed male sibi a beato Præsule Zosimo metuebant. Cumque intelligerent sibi ejus rei non fieri potestatem, per subornatum pecuniis, corruptasque per-onas rem obtenturos, sed frustra, sperabant. Nam Princeps quidam Syracusanus aliquando muneribus et largitione corruptus, hanc ipsam ob causam Episcopum adiens, Pater, inquit, est, quod ego postulem a sanctitate tua: ne me contemnito filium tuum: neque enim inutile offero postulatam. Haud ego te contemnam, fili, ait Zosimus: si, quod expediat nec factu difficile sit, postulas. Rogat ille, peregrinis in ea civitate Hebræis permittat, suam ut Synagogam dudum a Vandalis eversam, ædificent. Contemptus animo Episcopus, Nonne, ait, qui te oderunt, Domine, oderam illos, et super iniurias tuas tabescebam? Perfecto odio oderam illos; et inimici facti sunt mihi. Mox paululum cum obtinisset: ac hominem conversus, ait: Quid te illis moram genere oportebat, a quibus nunc contumelia Christus afficitur. Id enim vero Zosimus nunquam concedet. Magnus ex his repente Principem incessit timor et ad- miratio, quod ipsi succensussetis, quem lenem semper facilemque fuisset expertus; quodque ita decre- visset. Quare jam tum ille, ac deinceps a Synagoga

Primum Principem, Synagogam Hebræis extrui statuit. c. a. 6. hinc verbum abierret.

Hebræisque avertit animum, quorum tamen antea D factor ac propugnator fuerat.

a In Responsorio? Nocturni ita ejus virtutes exprimuntur. Quanto gradu dignitatis eminent præcellior, Tanto autem caritatis cunctis est humilior, Quo interno mens affectu affluēbat purior, Gestu, verbo et aspectu effluēbat gratior. b In Hymno: vir ignotus in momento offert auri copiam: qui Ferrario videtur Angelus fuisse. — c Papa Grægis, est Latinus pater, et sic honoris est nomen, quod Clericus dabatur. — d Irruptio aliqui indicatur a Vandalis Africam oppositum delinquentibus facta

CAPUT IV.

Morbis, obitus, Miracula S. Zosimi.

Sed et illud hic præter cetera referam, unde perspicui possit ab omnibus ejus sanctitas. Eupraxius quidam Domini nostri a Imperatoris Cubicularius multa de præclaris Zosimi virtutibus, admirandisque actionibus audiens, adduci minis poterat dietis ut fidem haberet. Nemo est, inquit, hoc tempore, in quo Deus acquiescat: omnes enim defecimus, et vexati sumus a tribulatione malorum et dolorum. Cum autem accepisset aliquando vita mirabilem Zosimum morbo implicitum teneri, ad eum subito profectus est: inventumque in grabato jacentem, b tegete dumtaxat substrata, scrutisque tectum, planeque inutibus vestimentis. Tunc Eupraxium Zosimus cum multa monisset, quæ ad salutem anime pertine- rent: permotus ille ter maximi Patris nostri Zosi- mi doctrina, patientia, sanctitate: Oportet, inquit, Pater, morbi effectusque ætatis causa, stratum tibi molle substerni, ut corpus aliquantulum requiescat languore confectum. At vero ægrotus, non assuetum se hujusmodi deliciis esse dixit, magisque, si contra consuetudinem fecisset, pœnam quam voluptatem esse capturum. Præcibus autem urgente Cubiculario, ut tandem acquiesceret, acquievit Sanctus: in eo enim erat obedientia virtutum omnium maxima. Stragule igitur afferuntur: quarum variam elegantemque texturam admiratus Zosimus, sterni quidem eas pas- sus est, ibique disculuit aliquantulum: mox vero advocatis ministris, Ite, ait, stragulas hasce vestes venales proponite: ut habeatis quod hospitibus impertiamini. Parent illi seduloque mandata conficiunt. Paucis vero post diebus cum revisurus adest Cubicularius; vidensque cubantem in storea, permoleste tulit, non stragule quidem dispendio commotus, sed illius misertus, et morbo et senectute gravati. Mœrenti autem et condolenti Zosimus ait: Jucundissime, crede fili, super hoc stramine requiesco. Ejus ergo exploratam habens voluntatem Eupraxius obtulit, precesque urgere destitit. Inde posuit ad pedes ejus, quæ indigentibus erogarentur.

Ægrotus super tegete decumbens laceroque veste se legit:

a

b

piculam vestem straguleque misas tenuit jubet et pre- tium in pau- peris expendit.

21 Ita venerabilis ejus laudabilisque vita virtutum ubique diffundens fœdus, multos provocavit exemplo. Cuique annos decem et tres erudisset suos, sancte- que instituisset, migravit ad Dominum gloriosus, spiritu tamen a nobis minime disjungitur. Igitur febricula correptus, instantemque presentiens mor- tem, sanctissimum Archidiaconum Eliam hortatus, suamque Sacerdotem et Syracusanum populi Præsulem pronuntiavit, id enim divinitus edoctus cogno- verat: itaque in manus Domini tradidit spiritum. Vita functum omnes cum prædicto Cubiculario quæ proprium parentem multis amarisque lacrymis pro- sequebantur, tantique Pastoris desiderio crucieban- tur: omnino quasi suo quisque privatus bono delfe- bat; virgines castitatis propugnatores, noviti confir- matores, fortes quasi manufactorem, divites bonum dispensatorem, nutritorem pauperes, Sacerdotes doctorem, monachi suavitatis magistrum desideraba- bant: omnesque confecti lacrymis, consolationi præ- cluserant aulicum.

actis in Episcopatu annis 13. ante mortem

cum luctu vivunt.

22 Convenerat autem populus frequentissimus, Zosimumque

A Zosimumque contingere quisque contendebat, cum Philotheus quidam vere Deo amabilis, quod ipsius fides ostendit, populi defensor, eo ipso tempore interluit, petitque ardentissime constantissimeque a Fortunato quodam Deo amabili Diacono (qui et ista narravit) aliquid sibi daret e S. Zosimi vestibus. Dedit ille lineum pannum, quo sancti viri corpus abstererat. Arcepto Philotheus munere, domum abiit letissimus uxoriq[ue] jamdiu fluxu sanguinis laboranti sacrum pannum superponit, quae repente convalescit: gratiasque, ut per erat, conjuges cum familia persolverunt salutis auctori Deo, qui gloriosus est in Sanctis suis.

linea parvo, quo corpus abstergitur, lecta mulier, a fluxu sanguinis liberatur:

attactu locuti sanantur multi

23 Jam vero viri mulieresque omnes, seniores juvenioresque, clericique et populus, sacrum feretrum multis cum lacrymis confusisque vocibus prosequi destinato tandem in loco collocarunt, ubi mirum est, quam multos Deus sanitati restituerit, qui pretiosum loculum contigissent.

nominatum unus a natalitate claudus,

24 Nam Theopompus quidam naclerus, cui filius erat unigenita, jam inde abortu claudus, cum una cum uxore ad Sanctum adducens, Sancte Zosime, inquit, pro tua in omnes, qui ad te confugiunt, misericordia, nos respice: sana claudicantem filium nostrum, recto tandem tua opera incedat gradu; ut admirabilem in te gloriosumque Deum predicemus. Post haec puerum ad tumbam locavit. Vix pauci praetereant dies, cum sanum filium et incedentem recepere, immortales S. Zosimo secundum Deum gratias agentes.

I

25 Eandem quoque benignitatem sensit Theodora quaedam, genere Alexandrina, quae cum graviter ex oculis laboraret, desperassetque de salute, cumque medici ferrum et acerba medicamenta, tamquam

malo necessaria, una voce pronuntiarent; gravitatem illam remedium velementer extimescens, ad S. Zosimi sepulcrum confugit, non dubia, sed certa spe fore ut ejus virtute plene convalesceret. Oculos ergo quotidie perungebat oleo lychnorum ante sacerum loculum pendentium. Itaque voti compos facta planeque curata est.

D
oleo lychnorum ante loculum pendentium oculos ungens, eos sanos accipit:

26 Sed adeste vos jam, quotquot estis testis oculati; sanctaque illius ac memoratu digna miracula commemorantes, nobis communicate: quae fateor, vel me latere, vel enarrare, utpote prolixiori, non potui: ea namque referre omnia et admirari, longioris est orationis, neque virum profecto nostrarum, Nos enim pauca de multis pereurrentes, quae tradita nobis memoria tenebamus, nostro vestroque studio morem gerentes, huc contulimus, multa his, qui viderunt ipsi, reliquentes. Jam ipsum aunc imploramus, Servatori Christo uti supplicet, delicta condonet nobis benignissimus Deus, quem doret omnis gloria, honor et imperium in secula seculorum. Amen.

Epilogus ad oculatos: I. rhes -

invocatio S. Zosimi.

a Constant Imperator inteligitur, qui teste Theophane, sex ultimis vitae suis annis Syracusis exiit: quo etiam transferri voluit Imperatricem ac tres filios, sed absterant Constantino-puliani uno cum Andrea Cabaedario, in cujus locum forsitan substitutus est Euphrasius. — b Immutavit haec Cyrillanus, qui fuitur interpretum antiquum varia Graeco vocabula delinisse, et in exemplari MS ita fuisse: Invenit enim grabato recubantem, psalium tantum habentem substratum et scissuras penitus inutilium vestimentorum. Et deum infra. Post dies paucos veniens Cabaedarius, Invenit super solium psalium cubantem. S. Euphrasius Varga, cujus Vita delinisse xi Febr. dicitur in psalio dormivisse. In Vita S. Joannis Eleemosynarii 23 Januarii, ista scribit Leontius num 31. Quanti sunt modo, qui psalium habentes subitum dimidium et supra dimidium, et non possunt extendere pedes suos, et dormiunt ut glomus trimentes. Ubi varia de psalio annotantur: Glossa vetus. Psalios, teges, territoria, multa territoria, quod in terra stenebatur.

E

DE SANCTO CLINIO MONACHO CASINENSI APUD AQUINUM.

G. H.

XXX MART.

Non eni in Martyrol. Rom.

Sanctos duos hoc mense Martio inscripsit Martyrologio Romano Baronius, ex instructione Flaminii Philonardi Episcopi Aquinatis et S. R. E. Cardinalis, viri, ut appellat, optimi et eruditissimi. Alter est Petrus Hispanus eremita, qui habuit in Hibernis colitur xi Martii, quod quem diem hujus Acta delinimus, et nonnulla de Philoardorum familia sumus praefati. Alter ad hunc xxx Martii inscriptus est his verbis: Apud Aquinum S. Clinii Confessoris: annuatque Baronius, de eo antiqua monumenta Ecclesiae Aquinatis, siha communicata a R. D. Flaminio Philonardo, ejus Sedis Episcopo. Nos dicta monumenta hactenus habere nequimus: depraepit etiam Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiae se Acta ab Episcopi Aquinate dudum flagitata, habere non potuisse: ab-

C

qua tamen ex monumentis Ecclesiae Aquinatis accepta citavit, quae ex rudibus, et sunt ejusmodi:

2 Clinius seu Clinus, natione Graecus, factus monachus Casinensis, vitae sanctitate et miraculis claruit. Is Ecclesiae Forestanae (cui titulus est S. Petri inter Pontem-curvum et arcem Gulielminam, vulgus locum S. Petro de' l' Foresta nominat) Praepositus, cum ibi aliquot annos Deo inseruisset, tandem cumulatim meritis obdormivit in Domino. Ejus corpus in memorata ecclesia in marmoreo sarcophago conditum pie asservatur et colitur: est enim ejus loci Patronus. Haec Ferrarius, quem describit Buechius in Menologio Benedictino, Quo tempore floruerit, non indicatur. De Aquino egius vii Martii ante Vitam S. Thomae Aquin. § 2.

Vita epistola.

G. H.

DE S. PATTONE EPISCOPO VERDENSI IN SAXONIA INFERIORE.

SECCULO IX
XXX MART.

Verdensis primus Episcopus S. Svi-berius.

Inter novos, quos domitus Saxonibus erexit Carolus Magnus Imperator Episcopus, aliquis datus est urbi Verder ad fluvium Alerum, qui non procul inde in Viargum habetur. Primus Episcopus fuit S. Svibertus, cui sacer est dies xxx Aprilis. Hermannus Crombach Societatis nostrae Sacerdos, ac libris varius editis clarus, habet pueros se Chronicon Verdense, ex archivo loci acceptum, quod ita incipit: Anno Incarnationis Domini mcccxxxvi fundata est et instituta Sedes Cathedralis hujus Ecclesiae Verdensis a glorioso D. Carolo Magno, anno regni sui xix pra-

sidente sanctae Romanae Ecclesiae Adriano Papa I, Moguntinae Ecclesiae Lullone, et subdita est civitas et commissa beato viro Sviberto hujus loci primo Episcopo... Praefuit Sedi Verdensi viginti et novis: Caelitus auxit numerum anno mcccvii. II Episcopus S. Patto Scotus, Abbas Ambarbarum Ecclesiae.

notus anno 287.

2 Haec in Chronico Verdensi, quibus ista subiungimus ex Alberto Krantzio lib. 1 Metropolis cap. 21 et 22. Erat primo Sviberto Verdensi Episcopo proximus successor Patto, natione Scotus, Abbas pridem Ambarbaricensis

si succedit S. Patto Scotus.

A Amarbaricensis in sua provincia, pro Christo pergrinatus. Cum audisset Saxoniam, jam diu contumacem Christo et ejus Evangelio, nunc armis coactam a Carolo, ut auscultaret veræ religioni Catholicæque veritati: cumque versaretur in provincia, et verbum Dei strenue Gentibus prædicaret, delectatus ejus zelo Magnus Carolus, Ecclesiæ Verdensi præfici jussit Pontificem. De rebus autem ejus gestis nihil nobis traditum est ab ejus memorie scriptoribus. Quocirca divinare non possumus, nisi quod pro certo et indubitato accipimus, virum fuisse sanctitate præcipuum, qui zelo Dei, transito mari, se in aperta vitæ pericula projecit, quæ terra marique ei fuerant subennula. Tunc tertius ejus Ecclesiæ Pontifex, cum prædecessor ejus tertio Kalendas Aprilis ad Superos concessisset (hoc enim solum ex omnibus invenimus annotatum) successit in ecclesiæ ministerio Pontificali, Scotus et ipse natione, et ejusdem in provincia monasterii Abbas Amarbaricensis, utroque loci Pattoni succedens.

mortuus
30 Martii

Reliquiæ
translatæ
miraculo
parvula.

B *Hæc Krantzius; qui cop. 29 ista addit:* Erat et hic Harruch octavus Episcopus Scotus, et Abbas Amarbaricensis.... Hoc annotavit Annals, Reliquias hujus Episcopi et Domini Pattonis, secundi ex ordine Episcopi, relatas esse cum Dalmatica Tanconis ad Ecclesiam Verdensem, et in medio monasterio non in uno loco, sed segregatim positas: ad quorum funibus virtutes multe visa sunt de infirmis. Res, inquit, antiqua est et quasi abolita, et ideo anni Dominicæ Incarnationis non sunt ascripti. Verba posui annals ad fidem. Quod dicitur allatas Reliquias in ecclesiam, ostendit alibi vixisse et esse mortuos, quam in ecclesia Verdensi, forte in Konende, qui primus erat locus institutæ ecclesiæ parochialis. Longe enim ea diocesis procurrit in Orientem, per terram ditionis Luneburgensis, usque in Marchiam Brandeburgensem. *Hæc omnia Krantzius. In MS. Catalogo Episcoporum Verdensium decantur sub Harrucha Summo Pontifice canonizati S. Tanco et S. Pattoni, miraculis clari.*

Canonizatio
traditur
facta.

Sanctus
habitus,

D *co titulo honorat solum SS. Pattonem, Tanconem et Harruchum, Scotos et ante Abbates Amarbaricenses sive Amaricenses. At Gaspar Bruschius de Germaniæ Episcopi inter hos octo Episcopos primos Verdenses, soli Pattoni tribuit Sancti titulum. Interim in cultu præveniet S. Suibertus primus Episcopus, ad cujus diem natalem in Officiis propriis Sanctorum Ecclesiæ et diocesis Osnabrugensis jussu Francisci Guichelmi Ecclesiarum Osnabrugensis, Ratibonensis, Muidensis ac Verdensis Episcopi, ac dem S. R. E. Cardinalis editis, in lectione iv ad Matutinum ista leguntur: Ubi Suibertus pleins diem tandem migravit ad Dominum, relinquens suam collegam S. Tanconem (imo secundum alios S. Pattonem) in Sede Episcopali successorem. Quorum corpora, ut et sex aliorum Sanctorum illius Ecclesiæ Pontificum, anno Christi millesimo sexcentesimo trigesimo, sexto Idus Martii, Franciscus Guichelmus Verdensis Episcopus, cum templum illud Cathedrale in meliorem formam redigere pararet, inventa, in alium locum translatis. Verum quia ea raris cum subiecto agro parvis concludenda causa trade debuit Sæcis, servantur itaque Sanctorum Antistitem sacra ipsa alio translata, ubi ritu Catholicum celebrantur.*

corpus elevatum.

3 Egidius Gelenus in Rustis Agrippinensibus ad diem in Martii ista habet: S. Pattonis Scoti, qui a Carolo Magno Verdensi Ecclesiæ Episcopus est dictus. Iterum hoc xxx Martii: Item S. Pattonis secundi Episcopi Verdensis. At qui Scotus dicitur, controversia exoritur inter modernos Scotos et Hibernos, et singuli cum suæ patriæ vindicant. Fitzsimon et Colganus Hiberniæ, et substituere conatur Colganus Armachanensis monasterium. Contra hodiernæ Scotiæ ascribitur a Leslavo lib 4 Scotiæ in Fergusa in Rege, a Comerario ad hunc diem, et Dempstern ad sequentem, et in Historia Eccles. gentis Scotorum, ubi assignat illi Commentarium in Pentateuchum Moysis. Refertur etiam hoc ibi in Martyrol. Anglicano et Ferrari Catalogo generali. Denique qui Abbas in Scotia traditur fuisse, eundem celebrant Hion, Doriganus, Menardus, Buerleus: quasi tunc omnes monachi et Abbates etiam in Scotia et Hibernia fuissent Benedictini, quod non facile probari potest.

F
Fons partis
adscriptum
nomen.

DE SANCTO VERONO LEMBECÆ ET MONTIBUS HANNONIÆ.

G. II.

SECOLO IX
XXX MARTII.

Miracula et
visiones
scripti Ober-
tus Abb.
Gemblacensis,

C *Que de S. Verono sciri possunt, ea potissimum collegit Olibertus, qui apud Harigerum Abbatem Lambensem litteris et monastica disciplinâ juvenis imbutus, ac Parisios studiorum causa missus, Fulberti Carnotensis fuit auditor: ac Lambam reversus, publicam monachorum scholam tenuit, in qua Burhardum discipulum habuit: qui, ut asserit Sigebertus Gemblacensis in Chronico futuris anno mvm Wormatiensium Episcopus, magnum Canonum volumen edidit, collaborante sibi in hoc Magistro Oliberto Abbate, viro undecumque doctissimo. Est autem Olibertus Abbas Gemblacensis ordinatus anno mxii, ut idem Sigebertus testatur, vir moribus, religione, gemina scientia, bonis doctisque viris aut conferendus aut preferendus. Eodem anno erubitur facta Translatio corporis S. Veroni Lambeca Montes Hannoniæ, cum qua Historiam de rebus gestis hujus Sancti fuit Olibertus, quam circa illud tempus conscripsit, rogatus a Raginero Comite Hannoniæ et hujus nominis quarto. Factus deinde etiam Olibertus Abbas primus monasterii S. Jacobi apud Lovdensis, ibidem pridie Idus Julii anno mxlviii e vita decessit. Historiam hæc de S. Verono ab eo conscriptam edidit, notis a se illustratam anno*

MCCXXVI Georgius Galoppus monasterii in Cella S. Gislent monachus, usus vulgæ MS. suæ bibliothecæ, aliisque exemplari in ecclesiâ S. Waldetrubis apud Montenses adserento apud sarrus ejus reliquiis: quarum tamen pars in Ecclesiâ Lembecana cum summa veneratione exposita solet. Inscript Galoppus hæc suam lucubrationem Guillelmo Richardotto Comiti de Gamarage et libera civitatis de Lembeck: cujus largam munificentiam et liberalitatem erga B Veroni gratiam idem laudat, quod cum exquisitis donarum pretiosaque ornamentorum suppellectilum decorari dignatus sit: ea que ex re indigenas et peregrinos, patriæ ejusdem impetrandi gratia eo confluentes, ad flagrantiorum pietatem et cultum alliciat et accendat. Est autem Lembeca sita in confinis Brabantie et Hannoniæ, de cujus ditionis jure gravem discordiam fuisse anno mclxxxii inter Baldwinum Comitem Hannoniæ et Godefridum Lovaniensem scribit Molanus in Notabus Sanctorum Belgii post elogium S. Veroni a se editum. Fuit dictus Godefridus, ejus nominis in Daz Brabantie, in Camis vulgo nuncupatus, pater S. Alberti Episcopi Leodicensis et Martyris. At Baldwinus cognomento Magnanimus ejus nominis iv, Comes Han-

F
edit Galopi-
118.

A nonix, mortuus est anno mxcv, relicto filio Balduino Flandrix et Hannonix Comite, ac postmodum Imperatore Constantinopolitano.

Acta SS. Veroni et Veronæ,

2 Exstat in codice MS. Rubecæ-Vallis propè Bruzellas in prima parte Hagiologi Brabantinorum, Vita Sanctorum geminorum Veronis et Veronæ de stirpe Karolidarum progenitorum. Quam eandem sub nomine S. Veronæ habemus descriptam ex apographo Pastoris Berthemensis parochiæ, inter quom et Lesdalliam est sacellum S. Veronæ, quæ et basilica S. Crucis appellatur. In his Actis dicuntur progeniti a Ludovico Rege Germaniæ, fratre Caroli Calvi, et varia minus authentica inseruntur. Vitam illum olim misit Aubertus Mercus Moguntium ad Nicolaum Serarium, quod S. Verona tradatur Moguntix suo et posterorum ævo, ob liberatam a malo igne civitatem, plurimum enotuisse. Verum respondit dictus Serarius, verum Moguntinarum scriptor, nunquam sibi aliorum viris Moguntix eruditus aliquid auditum fuisse advoque minus probari. Olbertus quidem fatetur eum temporibus Nordmannorum vixisse, sed addit genealogiam et vitam ignorari. Nos ergo alia Acta seponimus, usque ad xxix Augusti, quo S. Verona colitur, quam vix audimus sororem S. Veroni appellare defectu sufficientis probationis, licet id fiat in Locutionibus, quæ ad Matutinum recitantur apud Montenses in ecclesia Collegiata S. Waldegradis, prout eas exhibent Officia propria, anno mxcv concinnata. Habemus antiquum Breviarium in pergamento exaratum ejusdem S. Waldegradis Ecclesiæ, in quo uti in officiis propriis excusis solenni ritu colitur, et xxxi Januarii ob inventionem corporis, et hoc xxx Martii die ejus natali, et lectiones sex in dicto MS. Breviario de muta et surdo sanata, verbis Olberti referuntur, uti ca non. 8 habentur. Sunt ibidem Antiphonæ ad Laudes et Vesperas et Responsoria, sed ex eisdem Actis desumpta, absque ulla sanctorum Germaniæ aut parvulum mentione: et hæc additur Oratio. Propitiare, quaesumus, Domine, nobis indignis famulis tuis per S. Veroni Confessoris tui merita gloriosa, ut ejus pie intercessione ab omnibus semper muniamur adversis. Per Dominum etc.

rarum probabula emittuntur

Lectiones Montibus recitari solent,

cum Antiphonis et Responsis,

memoria in variis festis:

B 3 Memoria S. Veroni inscripta est MS. Florvatio ad xxx Martii his verbis: Apud Lœmbekam, in confinio Brabantia et Hannoniæ, depositio S. Veroni Confessoris de stirpe Carolidarum, ejus propalatio pridie Kalendas Februarii: quo die translatio seu propalatio corporis S. Veroni Confessoris memoratur in eadem Florvatio. Idem hoc die memoratur a Grecco et Malano in Auctario Usuardi, Causio, Ferrario, Gelonio, Willoto aliisque et pluribus a Malano in Natalibus Sanctorum Belgii, Mivro in Fastis Belgicis, Sausso in Martirolog. Galliano, Bachelmo in Menolog. Benedictino, quarum duo ultimi faciunt nepotem Ludovici Pii, qui, relicto seculi pompis, monasterio a se extructo se inclusit, ubi egregis effulgens virtutibus, æternæ beatitudinis munera consecutus est. Cujus corpus cum corpore S. Veronæ sororis, et ejusdem propositi religiosi consortis Lœmbecæ primo sepultum, postea ad Montes Hannoniæ translatum est. Hæc ipsi et forsitan prius an nada conjectura, nun aliqua revelatione edocti, inquirant alii.

C 4 Arnouldus Rayssius in Heruogrophylacio pag. 456 asserit Montibus Hannoniæ in nobili collegiata ecclesia Dominarum Canonissarum S. Waldegradis sacrum corpus S. Veroni depositum adserviri in theca, quæ ex are allabre confecto est conflata, et pag. 263 ait, Lœmbecæ haberi portionem aliquam reliquiarum S. Veroni, quæ in capsula ferrea secunda Pruteocostes defertur Tubecam. Et sunt, teste Galopino, sineipit, brachium et aliquot ossa. Denique pag. 281, inter reliquias Lætiensis monasterii recenset Rayssius aliquas de S. Verono: de quo in Annalibus Hannoniæ, Gallicæ anno mxxxii excisis, volumine 2 fol.

reliquie Montibus,

Lœmbecæ,

Lætiis.

78, et sequenti varia habentur, sed ex Olberto contra- dicta: quæ et nos Latine scripta adseruimus.

HISTORIA INVENTIONIS

Miraculorum et Translationis.

Auctore Olberto Abbate Gemblacensi.

PROLOGUS.

Comiti Raginero, Comitum nobilissimo; Olbertus Gemblacensium, nomine non merito Abbas, devotæ orationis et fidelis servitutis munificentias.

Gaudio, Comitum nobilissime, super benevolentia tua, quæ lucet in te divinitus accensa: ætatem eum transiens moribus, et curarum seculi fortiter excutens pondus, quæ sunt Ecclesiasticæ religionis amplecteris devotus. Bona, mi Dilecte, tua intentio, quæ intendit malum vincendum in bono: ideoque jussionis tuæ sarcinam recusare non audeo, qua precando præcipis, ut miracula S. Veroni commendem scripto. Ad quod faciendum, non me scientiæ præsumptio, sed impulit hujusmodi trepidatio. Timui peccatum esse tot Domini beneficia silentio subtere, et timui præceptorum tuorum contemptor existere. Quæ, Lector quilibet examinans juste, ne irascatur mihi (pre-cor) dum invenerit bona descripta male. Hæc enim, etsi aliud non possunt esse, sapientibus hæc quandoque melius scripturis, vel memoriæ nutrimenta poterunt esse. Vale Comitum venerabilissime a.

Hæc jussu Ragineri Comitum scripta sunt.

2 Sequitur Captum Index, quem hic subijcimus, et illorum loco numeros damus.

- CAP. 1 Quibus rebus contigit vitam S. Veroni non haberi.
- 2 De admouitione S. Veroni, et visione Presbyteri Humberti.
- 3 Quomodo et nomen Sancti et dies natalis ejus inventus sit
- 4 De muliere cæca cum candelâ illuminata
- 5 De sex mulieribus candelas apportantibus
- 6 De quatuor mulieribus cæcis.
- 7 De contracto, nativitate S. Juannis, erecto.
- 8 De muti et surdi curato.
- 9 De ipsam contracto, nomine Engrammo
- 10 De languide divinitus sanato.
- 11 De ejusdani mellis a paralyti curato
- 12 De cæca post Evangelium illuminata.
- 13 De insana sanitati restituta.
- 14 De homine in pede a paralyti curato.
- 15 De cæca in terram mutata.
- 16 De clerico a capitis dolore sanato
- 17 De homine a dolore thlæi curato.
- 18 De muliere, cujus manus adhaeserant herba.
- 19 De muliere a paralyti curata
- 20 De Comite Batholo a febris liberato.
- 21 De translatione corporis S. Veroni

CAPUT I.

Inventi corporis S. Veroni occasio et modus.

Creatur et Redemptor generis humani dolens diabole fraude ad inferos retrahi, quos cum mortis triumpho revocaverat ad ardua celi, moderamine dispositionis suæ incurabili, oleum lenitatis et vinum adversitatis mundo quotilie infundit egrotanti. Nunc pro qualitate vite ipsum letis exhilarat, nunc tristibus mæstificat. Inde est, quod in figura hujus regule, manna dulcedinis cum virga asperitatis in arca testamenti Moysen jussit ponere. Unde qui Galliam, Belgicam et Germanicam, diaboheo instinctu ab ejus viis saepe aberrantem et contra se recalcitrantem, frequenter afflixit, et in concubationem exterorum fieri permisit; sua animadversionis sententiam in hoc mundo voluit illi indigere: ut viri sancti, quasi aurum purgati, splendorem caperent lucis perpetuæ; et iniusti, ut fornem tectorum arefacti, incendii subirent mortis æternæ. Hoc affictionis

Belgica afflicta erat.

per Hunnorum et Wandalarum incursu.

A fictionis flagellum exercuit per *a* Hunnos et Wandalos, non tantum ad internectionem hominum, sed et ad destructionem multarum civitatum, justo iudicio missos. Qui propter scelera, in Deum et in Sanctos ejus irremediabiliter commissa, pene totam Galliam subverterunt, urbesque ejus a seculo famosissimas solo straverunt: annales temporum, vitasque celestium virorum combusserunt igni, notitiasque multorum subtraxerunt orbi. Unde nunc maximarum urbium ruinas tantum cernimus, et vix nomina in memoria habemus: miracula Sanctorum sentimus, quorum ortus et vitas soli Deo notas esse credimus. Nec longa interjecta temporum mora, iterum gens Gallica, Domini piissima abutens patientia, qua ad penitentiam ipsorum provocabat corda, prociatricibus scelerum ultra modum inactis, iterum ferrum sustinuit divine animadversionis. Nam post civilia et intestina seditionum *b* bella, inter Rainfredum et Carolum Pipini ex Alpaide filium habita (quibus sanctarum ecclesiarum, et sanctorum virorum venerabilia abolita sunt monumenta) gens ab Aquilone advolans *c* Normannica saepedictae Galliae efferaliter invasit finitima, subruit urbes et villas, populata est congregaciones et ecclesias: latitabant Sancti in quibus poterant diverticulis inglorii, sepeliebantur sine titulo monumenti. Sic quondam Assyrii, Domini permittente justitia, Hierosolymorum exciderunt moenia: sic Regum et justorum multa dissipaverunt memoria, quae se non habere, sancta nunc tristatur Ecclesia. Inter praedictas itaque Galliae tempestates, multi sanctissimi effloruerunt viri, quorum in conspectu Domini vita et mors pretiosa existit. quos antiquitas iugranolis (ut dignum fuerat) litteris non commendavit, aut commendationem occasio invidiae subripuit. His (ut conjici datur) temporibus vir extitit sanctus, Veronus ex nomine vocitatus: ejus genealogiam et vitam, quia occasio quolibet invidendo susulit, miraculis specialibus ipsum nobis Dominus commendavit; ut si taceat littera, clamet ipse per miracula, ad tumulum ejus mirabiliter ostensa. Nec ratum esse dicimus silentio praeterire, quae ejus meritis voluit Dominus miracula ostendere, ne et ipsi taciturnitatis et socordiae inveniamur rei, qui in antecessoribus has imputamus crimini.

2 Igitur cum divina disponente providentia, Austrasiorum regnum perceperisset *d* Henricus Ottoms tertii successor consanguineus, diversis cepit *e* Lotharingi periclitari cladibus. Attenuavit eam *f* flames angustissima, attrivit eam Principum contentio valida, insurrexerunt in eam extremi hominum *g* Morini, *h* Balduino principante, qui Valentianus ditioni subdiderant suae. Sed Dominus humane misericordiae inspector benignissimus, pietatis suae januam illi aperuit, et aliquantae consolationis remedia tribuit. In pago denique *i* Brechbatensi (quem fere totum vastaverant Nordmanni) villa est non modica supra *k* Samman fluvium posita, a collimitaneis Lembea vocitata. In hujus ecclesia Beatus dia jacebat Veronus, miraculis quidem coruscans pluribus, sed pro vitae meritis non honorifice tractatus. Hic anno Incarnationis Dominice millesimo quarto manifestare se dignatus est hoc modo. Erat ibidem Presbyter, Humbertus nomine, secundum modernorum hominum vitam non spernendus; huic crebro apparens per visum, tandem illi monumenti sui designavit locum, jussitque ut aliis faceret notum: sed ille non facile credulus, obedienciae aurem non accommodavit concitus. Iterum iterumque replicavit Sanctus monitionem, sed obstinato ejus obduraverat mentem. Tandem dum nocte Dominica solus in ipsa pernoctaret ecclesia, et orationum continuaret suspiria; orans Deum, ut Sancti sui certius ostenderet

indicia, visione corripitur intoleranda: nam quasi luce fulguris tota coruscavit ecclesia, ut videretur sibi caelitus succensa. Quaedam etiam cista (vulgo *l* lutica dicta) quantitate magnitudinis ampla, quae supra beati viri tumbam stabat aemula plena, nullo visibiliter manum apponente, longe exiit a tumba. Obstupuit Presbyter ex *m* oramate, et voce faucibus haerente, omnes inhorruerunt comae. Facto diluculo, cives ecclesiae ingressi sunt limina, inventientes Presbyterum vix vivere, voce nondum tota recepta. Mirantur et tantae capacitatis cistam a statione hesternae longe remotam, et alias sine sui detrimento locatam. Sciscitantibus causas indefesse. Presbyter omnia refert ex ordine: replicat quas saepe visiones, et quas antea oculaverat sancti viri illationes. Ceperunt deinde tumulum venerari, quem antea parvi pendebant pedibus calcari.

3 Interea invalescentibus Lotharingiae tumultibus (de quibus supra pauca perstrinximus) praefatus Rex Henricus, multo suorum exercitu comitatus, ad compescendos quorundam incompósitos motus, ipsam Lotharingiam est ingressus. In quorum adventu populi timentes sancti viri corpus male tractandum esse, aggerem terre effoderunt de tumuli superficie, ut expeditius et facilius (si necessitas ingmeret) ad loca tutiora possent efferre. Aderat Presbyter praedictus (cui in visione idem praedixerat Sanctus, quod infra sui sepulcri septa, nomen suum et depositionis diem esset inventurus) rem tacitus considerabat, promissique effectum desiderabat. Qui diligentius intuens sepulcri interiora, laterculum jacere vilit juxta beati viri ossa, in quo sculptum reperit, Veronum dictum fuisse, et tertio Calendas Aprilis ab hoc seculo migrasse, Domini quoque propitiante, clementia (quae Sanctos suos inenarrabili semper magnificat gloria) Regis *n* exercitus per illa non transivit loca: ideoque ibidem immota sancti viri remanserunt ossa. Vulgatur fama ubique, et miracula a Domino per eum facta in populi continuantur ore. Filii concursus diversorum, et maxime aliqua infirmitate detentorum.

a Wandala irruerunt anno 406, Hunni sub Altha Rege anno 451 — *b* Confugerunt ea bella anno 717 — *c* Seculo postea manu anno ab anno riviter 840, ad 912, quo Rotho baptizatus est. — *d* Hic est S. Henricus qui imperavit ab anno 1001 ad 1024, ipse et Otto in habuerunt proavos Henricum Aucupem et H. Mathildem, quae colitur 13 Martii, ubi h. or genealogiam dedimus pag. 357. — *e* Hic est Lotharingus inferior, qui complectitur Brabantium, Hunnam, Namurcum etc. — *f* Sigebertus ad an. 1006. Fames et mortalitas jam graviter per illum orbem invaluit, ut medio sepelirentur, vix ullius spiritum graduales, ubi viderentur cum mortuis. — *g* Hic Flandi per aliquam contempum indicuntur, quorum ditto Occidentalis fuit inhabitata a Moris, quibus junguntur Menapii — *h* Sigebertus ad dictum an. 1006. Castrum Valentianum, solum in Marcho, seu Louve Francie Lotharingiae quod Baldinus Barbotus Comes Flandrensium invaserat. Imp. Henricus obsidet comitibus ad auxilium ejus Rotberti Rege Francorum, et Richardi Comite Normannorum — *i* Brechtatum, Brachtatum, Brachtatum, nunc Brabantia, sed cum Anstibus pl. or ditionis. Nam Brechtatum occupabat ditones inter schaldis Hunum. Semita et Rupham fluvius, nunc ejus partes Flandriae et Namurca attribuantur. — *k* Inu-Samam, ut alii appellant, supra Sannoyam oppidum exortus, Lembeum, Halls et Braxelus praefertur. — *l* Lutica, perperam lutica, exortum Papius Altha, genus vasis, lutica Joannes Gauleus in Utam D. Petri Dandini 23 Febr. num. 23. Vix ibi lutica vixi repositam apud quendam suam capellam haberi. — in *m* *n* *o* *p* *q* *r* *s* *t* *u* *v* *w* *x* *y* *z* *aa* *ab* *ac* *ad* *ae* *af* *ag* *ah* *ai* *aj* *ak* *al* *am* *an* *ao* *ap* *aq* *ar* *as* *at* *au* *av* *aw* *ax* *ay* *az* *ba* *bb* *bc* *bd* *be* *bf* *bg* *bh* *bi* *bj* *bk* *bl* *bm* *bn* *bo* *bp* *bq* *br* *bs* *bt* *bu* *bv* *bw* *bx* *by* *bz* *ca* *cb* *cc* *cd* *ce* *cf* *cg* *ch* *ci* *cj* *ck* *cl* *cm* *cn* *co* *cp* *cq* *cr* *cs* *ct* *cu* *cv* *cw* *cx* *cy* *cz* *da* *db* *dc* *dd* *de* *df* *dg* *dh* *di* *dj* *dk* *dl* *dm* *dn* *do* *dp* *dq* *dr* *ds* *dt* *du* *dv* *dw* *dx* *dy* *dz* *ea* *eb* *ec* *ed* *ee* *ef* *eg* *eh* *ei* *ej* *ek* *el* *em* *en* *eo* *ep* *eq* *er* *es* *et* *eu* *ev* *ew* *ex* *ey* *ez* *fa* *fb* *fc* *fd* *fe* *ff* *fg* *fh* *fi* *fj* *fk* *fl* *fm* *fn* *fo* *fp* *fq* *fr* *fs* *ft* *fu* *fv* *fw* *fx* *fy* *fz* *ga* *gb* *gc* *gd* *ge* *gf* *gg* *gh* *gi* *gj* *gk* *gl* *gm* *gn* *go* *gp* *gq* *gr* *gs* *gt* *gu* *gv* *gw* *gx* *gy* *gz* *ha* *hb* *hc* *hd* *he* *hf* *hg* *hh* *hi* *hj* *hk* *hl* *hm* *hn* *ho* *hp* *hq* *hr* *hs* *ht* *hu* *hv* *hw* *hx* *hy* *hz* *ia* *ib* *ic* *id* *ie* *if* *ig* *ih* *ii* *ij* *ik* *il* *im* *in* *io* *ip* *iq* *ir* *is* *it* *iu* *iv* *iw* *ix* *iy* *iz* *ja* *jb* *jc* *jd* *je* *jf* *jj* *jk* *jl* *jm* *jn* *jo* *jp* *jq* *jr* *js* *jt* *ju* *jv* *jw* *jx* *ky* *kz* *la* *lb* *lc* *ld* *le* *lf* *lg* *lh* *li* *lj* *lk* *ll* *lm* *ln* *lo* *lp* *lq* *lr* *ls* *lt* *lu* *lv* *lw* *lx* *ly* *lz* *ma* *mb* *mc* *md* *me* *mf* *mg* *mh* *mi* *mj* *mk* *ml* *mm* *mn* *mo* *mp* *mq* *mr* *ms* *mt* *mu* *mv* *mw* *mx* *my* *mz* *na* *nb* *nc* *nd* *ne* *nf* *ng* *nh* *ni* *nj* *nk* *nl* *nm* *nn* *no* *np* *nq* *nr* *ns* *nt* *nu* *nv* *nw* *nx* *ny* *nz* *oa* *ob* *oc* *od* *oe* *of* *og* *oh* *oi* *oj* *ok* *ol* *om* *on* *oo* *op* *oq* *or* *os* *ot* *ou* *ov* *ow* *ox* *oy* *oz* *pa* *pb* *pc* *pd* *pe* *pf* *pg* *ph* *pi* *pj* *pk* *pl* *pm* *pn* *po* *pp* *pq* *pr* *ps* *pt* *pu* *pv* *pw* *px* *py* *pz* *qa* *qb* *qc* *qd* *qe* *qf* *qg* *qh* *qi* *qj* *qk* *ql* *qm* *qn* *qo* *qp* *qq* *qr* *qs* *qt* *qu* *qv* *qw* *qx* *qy* *qz* *ra* *rb* *rc* *rd* *re* *rf* *rg* *rh* *ri* *rj* *rk* *rl* *rm* *rn* *ro* *rp* *rq* *rr* *rs* *rt* *ru* *rv* *rw* *rx* *ry* *rz* *sa* *sb* *sc* *sd* *se* *sf* *sg* *sh* *si* *sj* *sk* *sl* *sm* *sn* *so* *sp* *sq* *sr* *ss* *st* *su* *sv* *sw* *sx* *sy* *sz* *ta* *tb* *tc* *td* *te* *tf* *tg* *th* *ti* *tj* *tk* *tl* *tm* *tn* *to* *tp* *tq* *tr* *ts* *tt* *tu* *tv* *tw* *tx* *ty* *tz* *ua* *ub* *uc* *ud* *ue* *uf* *ug* *uh* *ui* *uj* *uk* *ul* *um* *un* *uo* *up* *uq* *ur* *us* *ut* *uu* *uv* *uw* *ux* *uy* *uz* *va* *vb* *vc* *vd* *ve* *vf* *vg* *vh* *vi* *vj* *vk* *vl* *vm* *vn* *vo* *vp* *vq* *vr* *vs* *vt* *vu* *vv* *vw* *vx* *vy* *vz* *wa* *wb* *wc* *wd* *we* *wf* *wg* *wh* *wi* *wj* *wk* *wl* *wm* *wn* *wo* *wp* *wq* *wr* *ws* *wt* *wu* *wv* *ww* *wx* *wy* *wz* *xa* *xb* *xc* *xd* *xe* *xf* *xg* *xh* *xi* *xj* *xk* *xl* *xm* *xn* *xo* *xp* *xq* *xr* *xs* *xt* *xu* *xv* *xw* *xx* *xy* *xz* *ya* *yb* *yc* *yd* *ye* *yf* *yg* *yh* *yi* *yj* *yk* *yl* *ym* *yn* *yo* *yp* *yq* *yr* *ys* *yt* *yu* *yv* *yw* *yx* *yy* *yz* *za* *zb* *zc* *zd* *ze* *zf* *zg* *zh* *zi* *zj* *zk* *zl* *zm* *zn* *zo* *zp* *zq* *zr* *zs* *zt* *zu* *zv* *zw* *zx* *zy* *zz*

CAPUT II.
Sinati caeci, mutus et surdus, contracti. Alii beneficiu praestita.

Erat in villa, a Felhyo dicta, quadam puellula, ab ipsis cinabulis oculorum lumine privata, quae quorundam manibus ad ejus sepulcrum adducta (surrens quae pro posse suo paraverat candelae ipsoma) ante sancti viri sepulcrum longa traheret suspiria. Tunc ab ejus precibus non avertit aurem, qui ex corde

lum per intestina bella francorum.

c et irruptiones Normannorum.

4 Reg. 23.

quando vixit S. Veronus.

cujus vita ignoratur.

Tempore S. Beati et imp.

et Balduni Barbat Com. Flandrix.

S. Veronus anp. & Humberto Presb.

omnes i sepulcrum suum.

D AUCTORE OLBERTO ABBATE. a quo ci-la nro amove-lur. m

Ob bellicos motus.

E sepulcro effosso.

non en S. Veroni et dies natalis inventur.

F

a circa puella v san accipit

A corde fideli petentibus eam semper accommodat faciliem: reddidit oculorum ejus orbibus luminis aciem, quam petebat, Veroniam ingeminans per noctem perque diem: sed et candelam, quam in manibus tenebat, sine totius ignis fomite divinitus accensam, vidit radios flammivomos exomere. Uno eodemque momento Dominus Sanctum suum duplici glorificavit signo. Exeritur in ecclesia amor ingens populi, quia diversis partibus caloratus tolerat ibi. Nam tertiis diebus erat Rogationum, in qua pene tota villa convenerat ad Missæ obsequium, tudentesque pectora pugnis, dant laudes Deo in excelsis, qui semper est mirabilis in sanctis suis. Locant fundamenta majoris ecclesie, quæ congrua videretur tanti viri meritis: a multis impenditur subsidium quærentibus beati viri patromium, Pamaque ficti verique tenace hæc et illac discurrente, mutiantur hæc Erluino, tunc Pontifici Cameracensis Cathedralis: cui diligenter investigans rei rationem, comperit non esse (quam putabat) phantasticam delusionem, sed homini in Sancto suo magnificentiam majestatem. Dum hæc divinis disponuntur auspiciis.

Annus exactis completur mensibus orbis.

B Argumentatur quotidie devotio populorum, incrementa sumens ex frequentatione miraculorum.

3 Venit et vir quidam a Villa, e Colica vocata, quem Rangarium vocabat cognatio propria, nec a contubernio suorum solus, sed collegio sex mulierum candelas portantium comitans. Ingreduntur ecclesie limina devote, procedunt ad sepulcrum prædicti Sancti devotissime; et dum orationum continuant suspiria, quotiente singuli vix explicantes verba, cernunt candelas, in manibus tentas, flammam emittere divinitus missas. Contemplantur se mutuo, lætanturque singuli se habere quod mirantur in alio: nec opus fuit circumstantibus talia indicare, quoniam hæc eadem timida conspexerant lumine. Talibus vir Sanctus enituit signis in ipsis Calendis Aprilis.

6 Est in prædicto pago Brechtatensi villa a præfata Lembea non longe remota, dicta a majoribus d' Malla, in qua mulieres erant bis lunc, variis ex casibus oculorum luce frandite. Hæc auditis sancti viri miraculis, condicunt se adire presentiam ejus pietatis: manibusque propinquorum directæ, tumulum ejus cæcæ foriunt fronte, sic iterantes in oratione:

O Verone Pater, quo non est dilector alter,
Iocente nocturnas excutis vultibus umbras,
Et frontis cæcæ fœ luceo fenestras.

C Hæc dum crebro replicant, et sepulcrum lacrymis sanguines irrorant, gaudent frontibus lumen redisse, quod lacrymosi expetierant proce. Advolunt cum gaudio circumstantibus diem suis illuxisse frontibus. Aderat enim plebs non parva, quippe quæ ab opere vacabat in Pentecostæ sancta, redditisque Deo laudum precoribus, nullo docente, redierunt propriis hæc annuntiare domesticis.

7 Interea Nativitas supervenit S. Joannis Baptistæ, in qua multos constat gaudere. Convenerunt nonnulli diversis sedibus arti ad tumulum sepulchri Veroni, maximeque corpore inobediuntate gravati. Advectus est et quidam pauperulus, jam defunctis membris, parum vivus, nodisque laxata mole solutus pene mortuus, cujus coxis nareidæ adhaeserant tibiæ, nervique membrorum emarereant in toto fere corpore. Qui dum ad sepulcrum ejus exuberet diutius, misericordiam ejus assiduus acclamans flotibus, medicinæ divinæ suscepit effectus. Nam cum jam sol vergeret ad occasum, et vespertina synaxis in ecclesia eadem convocasset populum, coeperunt tibiæ a coxis divelli, coepit et sanguis per membra diu marcida refundi, et membra singula per loca propria

subrigi: dolore pene intolerabili ille adstrictus, clamores dabat sonoros et gemitus, Quibus plebs circumstantis advocata, circumstetit visu stupefacta: percutiensque pectora pugnis, humefacta lacrymis, Deus miserere, ingeminat vocibus continuis. Miratur hominem longum, quem antea dolnerat omnibus membris sic contractum: laudat Dominum, amplectitur pietatis ulnis sepulcrum tantis signis ornatum. Sed si cui videtur hoc incredibile, ab Ascetica veritatis capere potest indicium, qui semper antea elemosynis foverat illum, in cujus obsequio ipse adhuc manet cernuus, ex nomine Thietledus appellatus.

8 Jam sol fervidus Leonem igne perurebat, et August. Kalendas populis innexerat, in qua die (sicut notum est multis) solennitas celebratur, qua S. Petrus de manu Herodis ereptus fuisse divinitus dicitur. In hujus solennitatis nocte, tale Dominus per Sanctum suum dignatus est miraculum ostendere. Advenerat illuc a partibus Hasbani homo dolendus, quorundam sensuum officiis mutilatus: non nec sonum, licet grandisonum, hauriebat per conceptacula aurium, nec sermonem quemlibet explicare poterat per linguæ plectrum. Is nocte prætitulata cum Presbytero pernoctavit in ecclesia, longa in gemitibus a pectore trahens suspiria. Cumque noctis medio ad cælum subrigeret lumina lacrymis perfusa, avicularum duas volitare vidit infra ecclesie adita, quarum una sic ei appropriavit, ut manibus illam capere posset: quam etiam attractans manibus, divinæ virtutis corripitur notibus, linguæque vinculo divinitus soluto, Deus miserere, exclamat clamore altisono, Expecterct Presbyter tanto clamore, accurrit ad eum summa cum festinatione; interrogat si clamorem tantum emisit, et sermunculum auditum si expresserit. Ille auditu reformatus audiens Presbyterum, Ego, inquit, ego auditum explicui sermunculum, ego S. Veroni meritis divinum sensi medicamentum: receptis organis, modulos loquelæ possum attemperare; reseratis aurium claustris, voces omnes excipere. Orto die, prælie mutus, in Dei exsultat laudibus, et supervementes novis salutis vocibus. Hunc e Fratres nostri modo congratulantur esse sanum, quem diu antea cognoverant (ut prædiximus) fuisse infirmum.

9 Dum geruntur divinitus talia, odor horum etiam longe posita occupavit loca. Que dum audisset quidam annibus membris contractus, nomine Engrammus, in partibus Sambre fluminis circumnavigantem elemosynis sustentatus, ad sæpe dicti Sancti tumulum votis suspirabat omnibus. Qui gestatoris selle et quorundam fretus subjectione, sacratissimam solennitatem Paschæ in diu desiderata ecclesia S. Veroni invenit celebrare. Ubi cum inter assiduas orationes longa traheret suspiria, Veronumque ingeminans in cælum sæpe subrigeret lumina, diu optatæ sanitatis recepit commercia. Nam cum, meliante Paschali solennitate, cum aliis multis Misserno solem a audisset devotus, et Evangelium ejusdem diei attentis excerpisset auribus, divinæ pietatis sensit munus. Perlecto quippe Evangelio diu corrigati ceperunt nervi distendi, et ossa male distorta dungi. Coepit in angustia positus incompressos emittere gemitus, Veronumque clamosis continuare vocibus: fietiæ præ admiratione silentio, omnes qui aderant intenti in eum ora tenebant, pectoraque pugnis tudentes, lacrymis ora rigabant: Deique prosequente clementia, hominem mirantur adstare longum, quem in gloriæ speciem modo dolnerant conglobatum, Laudant Deum in excelsis, et B. Veronum magnis atollunt præconiis.

10 Erat etiam in pago Brechtatensi, castello Mareba dicto, homo quidam nomine Otgerus per

seranis ob
morbum
locio affusus
sex

ACTORE
OLBERTO
ABBATE

candela ultro
accensa,

Erluinus
Cameracensis.
Episcopus
agnovit
miracula
patris,

6 candelæ
ultro accen-
duntur:

4 ceteræ
illuminantur:

sanatur
corpore
miserere,

mutus et
sturdus.

E

alius contrac-
tus,

F

A sex continuos annos ægritudine pene intolerabili lecto (ut ita dicam) sepultus. Qui a multis audiens Sanctum sæpeditum tantis curare miraculis, et quosdam ipse videns reclusis ab eare sepulcro corporibus divinitus curatis, a domesticis suis hoc maxime cepit exigere, ut ipsum illic currerent inferre. Parent domestici, deponentes eum ante diu desideratam tumbam Kalendis Augusti. Continuat ille orationum munia, quotiente singulis vix valens precantia explicare verba; pervenitque ad aures Domini clamor ejus, cuius amore venerat meritis sublatus. Nec mora; cooperunt ventris ejus turbari interiora, que longe passionis ejus erant receptacula; et quasi putione divinitus hausta, cepit evomere propriæ passionis inventiva; statimque post vomitum toto corpore sanus a lecto surrexit, Deoque laudes cum aliis lætus reddidit.

II Erat etiam in villa, vulgo Ascia dicta, homo quidam, albo nomine dictus, temporalium rerum affluentia propemodum præditus: cui erat ancilla sibi satis cara, sed morbo paralyti non mediocriter gravata. Hanc cum aliis domus suæ familiaribus ducens serum Nativitas S. Joannis Baptistæ, die non sine donis sæpediti Sancti visitavit tumulum.

H Ubi cum aliquantisper innecteret moras, et orationum ingemmerent excubias, muliercula, quæ corpore ferme toto advenerat emortua, sanitatis desiderata divinitus recepit munia: et quæ extraneis modo advecta fuerat ulnis, aliena respueas, propriis lætatur ire posse membris, manusque noviter reformatas cum luminibus tendens ad sidera, Domino ejusque Sancto nova laudum persolvit cantica. Lætatur Pater-familias cum domesticis, lætusque cum lætissima domibus redditur propriis. Anni vero solaris revoluto circulo, cum jam Phœbi radiis grave Cancrisidus diem Nativitatis S. Joannis restitueret mundo: prædictus pater-familias ad prædictam tumbam cum prædicto rediit mancipio: perfectisque, pro quibus advenerat, orationibus, ab ecclesia egredi disposuit, eadem ancilla comitatus. Sed iter exire volentis ancillæ impedit omnipotentiæ supernæ justitiæ: nam pedibus sic terræ adhæsit, ut, quamvis a multis, ab ea divelli nullo modo posset. Arbitratur dominus hoc magis fieri ex simulatione redire nolentis ancillæ, quam respectu divinæ justitiæ: instat verbis, instat et flagris: trahit solus, trahit et multis adjutus: sed (sicut ait divinum eloquium, Non est ratio, non est consilium contra Dominum) in se tandem regressus, ponit eum in servitium proprium illam mancipio, quam ad sibi serviendum S. Veronus a morti proxima liberaverat infirmitate. Tradidit ergo illam S. Verono, ut ejus tantum semper vacaret servitio: quo facto tam facile a terra pedes sunt divulsi, nisi vix leviter adhæsisset illi.

12 His ita se habentibus, et Domino Sanctum suum tot clarificante miraculorum luminibus, cooperunt affluere multi verus infirmitatibus oppressi. Mulier etiam erat in villa, Weselar nuncupata, Alwera dicta, que diu desideraverat S. Veroni invisere Iunna, sed effectum consequi non poterat voluntas longo tempore concepta. Nam visus carebat officio, sine quo vitam rectam solus dirigere potest nauta, et se ducentium præmissa paupertate carebat adminiculo. Sed vilendi desiderio provocata, cepit Lembecam tendere sola, per invia et aspera, male aberans a via, et gregum pastoribus tandem ductum præsestantibus, pervenit ad diu desideratam corpus: ubi fundit genitus et preces, et ab extincta fronte largos lacrymarum emittit fontes, orans Deum precibus continuis, ut Sancti sui meritis tenebras excutiat ab orbibus ejus extinctis. Nec diu remorata est pietas divina, que se ex corde sincero petentibus in nullo fit longinqua. Nam cum Missæ devota cum aliis

audiret officium, et Evangelii devotius auscultaret eloquium, divinæ pietatis percepit remedium: perfecto quippe Evangelio, divinitus visus donata est dono. Cæpit circumstantes vultu quoque sibi ignotis aperte videre, et circumcirca posita perspicacissimo intuitu penetrare: exclamat cunctis voce lætissima, S. Veroni meritis se visus recepisse officia. Sic Dominus in tribulatione singulariter positus suum contulit subsidium, cui conerui, præ nimia paupertate, omne denegabant solatium.

a Felloy apud Nivellam annotat Galopius. b Eritinus scribit ab anno 996 ad 1011 aut 1012. Hinc Civitatium Comenacensem dicitur S. Henricus anno 1007 — c Culica in itinere, quo Nivella Sumurcum iter. d Nulla haud procul a monasterio Gemblaccensi — e Monachi Gemblaccenses Alberti Abbatis ac scriptoris subditi. — f Marchia prope Nivellam, inquit Galopius — g Ascia seu Asca municipium inter Breurethus et Mostum.

CAPUT III.

Varii ægri sanati. Corpus Montes Hannonia translatum.

Erat nihilominus in pago Brechbatensi villa, Sommaco vocitata, quedam muliercula, Ollendis nomine dicta, que passionibus quibusdam ingruentibus, ita rationis sensu erat alienata, ut non plus humanitatis videretur in ea restitisse nisi forma. Rationis humanæ non habebat moderamina, et penitus phrenetica vel energumena, efferebatur quocumque impellebat insania. Hæc a parentibus sibi valde compatiens ad sepulcrum S. Veroni adducitur, ejusque pietati cum vocibus lacrymosis commendatur, et ut conjecturam ex consequentibus capimus, indoluit Sanctus Dei, hominem ferinas tantum habere sensus. Nam cum ibidem detineretur: paucis diebus, mentis intelligentiam sibi restituit sanctis precibus, et cui etiam cognati pridem formidabant appropinquare, huic etiam extranei familiaritatis communionem magni ducunt impendere: sicque sensu recepto ad suos rediit sana, quæ venerat horribili infirmitate perditam.

13 In pago quoque Brechbatensi, villa castello Gislengin continua, homo erat Sarugardus nomine, cui pes exarnerat paralytica infirmitate, qui ad ejusdem pedis similitudinem ex cera efficiens pedem, cum tali dono ad S. Veron (quo potuit modo) pervenit sedem. Ubi cum aliquamdiu lacrymosis intentis orationibus, et abstinentiis se exercucians jugibus, divinæ misericordiæ remedium accepit editus; cepit pes diu emortuus reviviscere, et sanguinem ignotum per nervos arefactos recipere: cepit homo terram ignotam passibus signare, baculumque sustentationis alijciens, utrique pedi sequenter inniti. utroque pede ad propria rediit comitis, qui advenerant claudicando tardus.

13 Hinc a partibus Flaudensium homo quidam orandi gratia Nivellam venit, votoque perfecto per S. Veronum ad sua rediturum esse promissit: ubi ceram idemario emptam recondidit in pera, promittens eam se oblaturum in S. Veroni ecclesia. Sed (diabolo humane salutis persecutore sacissimo suggerente) votum parvipendens, ceram intulit damni proprie, ut in alios usus eam posset insinurare: dumque ingrediens a pera ceram disposuit abstrahere, reconditurus eum inde recuperet necessitatis tempore. sed cum diligenter intueretur eam, invenit in terram transformatam. Obstupuit, vox faucibus hæsit, sudorque salsus membra humectavit, et pugnis perentens pectus, exhorruit quod gesserat facinus, gressuque citissimo ad sepulcrum sæpediti S. Veroni venit: confitensque voti falsiloquium quod fecit, ostendit cunctis in terræ speciem esse mutata, quam S. Verono male subtraxerat ceram cordisque dolore tactus intrinsecus, penitentia lacrymas effudit cum gemitibus. Tandem lacrymarum

D
AUCTORE
OLBERTO
ABBATE.

Sanantur
phrenetica.

E

et claudus
altero pede:

F

ceram a voto
non oblata

in terram
mutatur:

RORE

ancilla
paralytica,

hæc sanata
immobilis
manet.

Proverb 21

C
dicitur S.
Veroni servitio
traditur.

ceram vitium
recepit.

AUCTORE
OLBERTO
ABBATE,
curantur
dolor capitis,

A rore (ut speramus) purgatus, terram, ad comprobandum sancti viri miraculum, ibidem descrens, ad domum propriam est reversus.

16 In portu quoque eorumdem Flandrensium, nomine Gandavo, quidam Clericus erat, qui capitis dolore non parvo tempore irremediabiliter laborabat. Hic audiens a multis multa S. Veroni miracula, destinavit ad ejus pervenire limina: quartaque feria Majoris hebdomadae (ovae est ante Coenam Domini) eum oblationibus, quas habere potuit, ad diu desideratum sepulcrum pervenit Sancti. Ubi jejniis et vigiliarum orationibus mactans se per triduum, nocte Resurrectionis Dominica, sanitatis accepit remedium: ipseque Clericum a cephalae morbo ipsa nocte dignatus est curare, qui eadem infernum spoliatus, suos a tenebrarum claustris voluit educere, et paradisi gaudiis restituere.

enormis tumor
tibiae,

B 17 Accumulat etiam Dominus gaudia gaudiis, et qui Sanctos suos ea ipsa nocte a mortuis resurgens, duplicibus animae et corporis magnificavit coronis, Sanctum suum Veronum inaedificabilibus honorificavit miraculis. Nam cum superditi Clerico quidam venerat laicus, nomine Heribertus, ab eisdem adveniens partibus quibus et Clericus: cui tibiaram altera usque adeo intumuerat, invalescente morbi insania, ut si aliquando (quod tamen raro) a terra vellet elevare, toto adniso corporis, praenimio diu anxietate pondere: cui parti emortuae, compaginate partes reliquae, cum inutili cruculabantur sanitate. Sed quia diversos diversis languoribus gravatos per saepedicti Sancti merita audierat curatos, praesumpsit ab eo salutem sperare, a quo nullum audierat voto suo frustratum rediisse. Itaque nocte sanctissima supra memorata devotionis suae cerea componens luminaria, ante Sancti praesentiam ut manuum lucernis ita et cordis pernoctavit obsequiis, Lucifer autem ille ab inferni emergens caligine, nesciens tenebrarum diffidentiae, sed sperantium in se congratulans fidei luciferae, qui nocte eadem tenebris cum suo principe destructis, lumen sibi lucens irradiabat cordis, propter Sancti sui celebritatem, jam dicti viri et manus et fidei lupadem dignatus est inspicere. Nam subito ejus tumores, laxa cute, ceperunt subsidere, et veluti res aliqua vento qui intumuit remissa, exinanita peste, super os nudam cutis flaccida remeare. Ita prius ille miserandus, nunc jam S. Veroni precibus per Dominum miserationem mirandam, qui in adventu sustentando iustitiae pondus tibiae vix cum diutino labore adtraxerat, in rediit super eam toto corpore libere roboratus, ad propria cum impatienti tarditatis sospitate remeare.

herbae die
fecto colligens
ponitur eis
manui adhaerentibus,

C 18 Sic Dominus militis sui merito, nocte sua Resurrectionis mortalibus propudato, in die quoque eandem noctem subsequente (quae in caelis et in terris deus est gloriae) nobilit eum apud homines inglorium remanere. Nam ipsa die ad ejus sedem populosis confluentibus turbis, tam pro letitia diu desideratas solennitatis, quam pro spectaculo mirificatae in infirmitatibus virtutis, quadam illic puella a portu, Brosella dicta, advenerat, quae hujusmodi pestis invasorat. Die quadam ferianda, quando nulli sevilla fas est exequi negotia, quaedam sibi collegarat olera: quae dum collectam stringens deserperit, manus suae mox inhaesisse stupet et ingemit, ac si ei insultantes (quas illicite insuebat) herbae, his verba eam in Creatorem suum facte arguerent injuriae: Quia in tui Domini solennitate (cui subdidi debueras) ex ejus jussu sponte nudisti vacare, vel modo invita ex nostra molesta, quas demit subdere, discas torpere. Certe quoniam ejus reverentiae spreto cultu, nostro abuteris famulato, quae debemus famulari, versa vice permittitur dominari. Quod tamen ei, non solum pro illicita perpetratione, sed et pro S.

Veroni glorificatione, sicut exitu docetur, accidisse creditur. Tali ergo pervasa peste coram Sancto adstantans, populo spectante, et confitetur offensam et precatur veniam. Nec frustratur a lteo voti sui adoptione, quae apud eum in prece tantum placatorem ire et mediatorem assumpsit clementiae. Nam ei, praefato scilicet Sancto Dei, dum manum praetendit, sperans et petens ab eo curari, subito quasi Sancto manu manum medente, strictura digitorum dissiliente, diu in peccati loculo morate ceciderunt herbae, et quam prius Deum inhonorantem inhonorant, nunc honorantem honorant. Mox puella in sanitate sua Sancti meritum experta, populum compulsi in laudem, quem prius promovit in dolorem.

apud S.
Veronum
liberatur.

D 19 Qua, quo dictum est modo, sanata, et ad partes suas reversa, in eisdem partibus alia erat muliercula, cujus arida torpentem damnarat dextera partem: nam sanguine emarcente paralysis angebatur peste. Sed audita Sancti hujus opinione, et tam vicine suae, supra videlicet praelibate, quam aliorum infirmorum curatione fidem captans ab aliis, spem quoque suae concepit salutis: paratoque munere pauperculo, sed divite voto, octavis Paschae saepedicto se praesentat loco. Qua die fronte lacrymosa, clamore geniebundo, prece importuna Sancti exposcit auxilia: statim pietas Regum Regis, militem suum carum in omnibus glorificantis, per ejus digna merita mulieris exaudit precamina: missoque caelitus medicamine (imperio scilicet, quo solo aethera curavit, sola nexuit, aequora fudit) gelidam recalescere palmam praecipit. Nec mora, a rigore frigidis soluta, laxatur in carolis salutiferi munia. Curata ergo mulier laudat Creatorem Deum, clamans adstantibus, Magnificate Domine mecum et exaltemus nomen ejus in multis, quae per Sanctos suos facit, mirabilibus. Gratias tandem pro posse suo, ut reddidit Deo ejusque Sancto, de sospitate gratulabunda rediit ad propria.

curatur manus
arida

E 20 His ita Sancti meritis mirabiliter gestis, quotquot cujuscumque modi morbo adveniunt gravati, celeri per eum restituntur sanitati. Quemdam denique Comitem, a Rathodum nomine dictum, febris anhela vexabat, cujus sub gelulis vita periculis ardebat, alternusque calor frigus lethale coquebat: qui eadem, quam praescripsimus, hebdomada, ad Sancti se contulit limina, ubi tato cruciatus se obsidente morbi sui aestu, quam spontaneo mactatus gemitu, piaum Sancti aures ad suam reflexit precem. Quid plura? Postquam tantum Patronum meretur, quid de ejus salute ambigitur? Igitur ut pervenit petito ejus ad Sanctum, et Sancti ad Dominum, igneus ardor abiit, totisque extincta medullis fonte latentis aquae violentia flammae cecidit. Sic qui quodidians febrilibus lacerabat antea, nec raras sensit postea. Haec autem fuit causa, Lector benevole, qua et infirmitatum et locorum, a quibus venerint, nomina curavi subscribere: [quia] Pharisaeorum sequaces quosdam non dubitari esse, qui quaedam benefacta, aut omnino non esse, aut in nudam partem semper, invidendo, curant invertere, et membra non dissidentia a capite diadolo, quorum debent miracula honore venerari maximo, quorum deterrere ore venenato, Ideoque, ut facile horum repellatur cavillatio, singula Sancti hujus miracula propriorum nominum firmavi titulo. His quae breviter (ut omnibus aliis) transcuris, stylum nostrum (licet male acutum) reflectamus ad narrationis textum.

et febris ardens
comitis
Rathodi.

a

F 21 Igitur cum, videntibus annis, diabolus pacis statum disturbarret, et praebis et seditiones intiguit Principes Lotharinge male seminaret; contigit ejusdem instinctu et Brechtatensium partes intolerabiles tolerare seditionum oppressiones: et intantum diaboli suggestionem furor excreverat seditiosorum

Cur auctor
nomina
infirmorum
et locorum hic
scripserit.

Transferretur
corpus Montis
Hautoise

Arum, ut nec manus temperarent ab ipsis adytis sanctorum ecclesiarum. Que mente pertractans Comes Raginerus, Ragineri itidem Comitis filius, Roberto Regi Francorum, ex *b* sorore nepos dilectus; coepit mente provida timere, ne saepedictus S. Veronis a Domino sic magnificatus in conculcationem fieret tam rabidorum insanie. (Nam villa Lembeca, in qua ejus tumba erat, munitionis nulla habebat obstacula, et saevientibus erat pervia) timebatque Domini inenarrabile iudicium, qui ad damnationis suae cumulum, etiam Sanctos suos tradit impiis ad conculcandum, ut omnia percurrant flagitia, omnia passuri supplicia. Igitur consilio a sapientibus sumpto, deliberavit supradictum Sanctum inferre monasterio, quod praesentia S. Waldetrudis honoratum, situm est in monte Castriloco. Accitis itaque sibi Clericis scientia et religione eruditus et aliis in quibus nove rat fervere cultum religionis; pedibus in maximo frigore discalceatis et vestibus tantum laneis retenu-

tis, decimo quinto Calendas Februarii c ingressus est humillimis humilior ecclesiae limina, in qua jacebant S. Veroni ossa: quo summa tractata venera tione, palliis honorifice posita, ad montem Castrilocum studuit ferre. Quibus appropiantibus occurrit processio Clericorum, sanctimonialium et laicorum, laudes Domini devota mente acclamantium. Exultant in adventu tanti Patris, collaudant Deum in mirabilibus gestis. Alter alterum honoribus et munificentis quaerit praevinire, et pectora pugnis tundentes, collaudant Deum humili devotione. Sic Sanctus Domini Veronis in monasterio locatur honorifice, quo ad laudem sui miraculis eum illustrat pietas Deitatis aeternae, regnans ac moderans omnia per infinita seculorum secula. Amen.

a Floruit tunc Rathodus Comes Namurcensis, memoratus a Baldrico lib 3 Chronici Camerac cap. 5, quem hic intelligi putat Galopinus. — b Natus erat matre Hadwiga filia Hugonis Capiti Regis Francorum. — c Anno 1012 cecisset Galopinus.

D
AUCTORE
OLBERTO
ABBATE
C
ad Collegium
nobile S.
Waltrudis.

DE B. DODONE DE HASCHA ORDINIS PRÆMONSTRATENSIS IN FRISIA.

O. B.

Ultrajection urbs ampla et potens illustris continet templa, e quibus eminent Cathedra S. Martini et Collegium S. Salvatoris quod et S. Bonifacii dicitur. Fuerunt hujus Ecclesiae Canones olim diligentes et subiecti ut Sanctorum quorumcumque Acta consequerentur, quorum pleraque contraxerunt, ita rati ea suo usu fore aptiora. Nos horum plurima ex codicibus MSS. hibernis extracta, et inter alia est Vita S. Dodonis de Hascha, hac Sancti titulo ibidem a trecentis fere annis insignita. Exiit eadem Vita in codicē MS. Carthusiae Colonienſis ex qua eam obtulit Georgius Colvenerus in Academia Duacensi sacrae Theologiae Doctor, a quo illam nactus Hyacinthus Choquetius, edidit, sed stylo limato, in libello de Sanctis Belgii Ordinis Praedicatorum cap. 26, atque auctorem anonymum agnoscit. Nos eam cum collatam dimus. Joannes le Poige lib. 2 Bibliothecae Ordinis Praemonstratensis pag. 532 hunc titulum praefigit, Vita B. Dodonis cenobii Hortis S. Mariae Canonici, deinde apud Backefeem et Hascam eremitae, ex ea quae extat manuscripta in bibliotheca Carthusiae Colonienſis et Georgii Colverii Duacensis Universitatis Cancellarii, et quae est apud Cantipratanum lib. 2 de Apibus cap. 1 par. 15. Martiniū Hamconium et Abbatem vander Sterre in Hagiologio et Natalibus eruit. Eandem Vitam inseruit Historia Ecclesiastica Belgicae ad annum mcccxxi Dionysius Mudzart Ordinis Praemonstratensis. Memuerant ejusdem Rosseulus in Historia Ecclesiastica Belgica, Gevardus van Herdegon lib. 1 Duce Virgini Cardida, et Tuleloris Ordinis Praemonstratensis pag. 105. Mauritius du Pre in Annalibus Brevibus Ordinis Praemonstratensis, Petrus de Wogheneuve de Personis Ordinis Praemonstratensis sanctitate illustribus pag. 206 atque.

2 Locu trui conversatione B. Dodonis in Frisia Occidentali illustratur: horum princeps est monasterium Horti B. Mariae, vulgo Mariagardula dictum, duobus leucis versus Oceanum a Leovardia metropoli extractum anno mclxiii a Frederico Abbate: cujus Acta illustravimus ad diem iii Martii. Quintus hujus monasterii Abbas fuit vir sanctissimus Stardus, capus sacrae reliquiae in magna veneratione habentur partim in Abbacia Brabantiae Tanagerloa partim in Abbacia S. Foilliani apud Rhodum, Hannoviae oppidum. Hujus Vitam ad xiii Novembris illustrabimus, scriptam ab ejus successore Sibrando vi Abbate: qui refert eum fundasse alodium prope Trentam situm in mirica et imposuisse

nomen Curiae S. Mariae in Baccaseen. Addit Sibrandus Leo, Silvanos hujus viri amore ob sanctitatis opinionem captos, latissimos agros in Baccaseen ultro illi obtulisse: quo profectus novam capellam, Mariae curiam nominatam, instituit. Hic fuit secunda residentia B. Dodonis, ibidem vitam eremiticam exercebat. Est Baccaseen sicut in tertia parte Frisiae, Silviana Silvestri dicto, in ditinucula Opsterlandia, contrigua agro Groningano et Drentiano. Tertia et ultima ejus stotio fuit Hascha in eadem Frisia Silvestris parte, versus Westergoam et oppidum Sneecam, ubi et nova Hascha, antiqua Hascha et Conventus Hascha et ditinucula Haschelandia appellatur, et ipse nomen Dodonis de Hascha traxit.

3 Mortuus ibidem est anno mcccxxi, Dominica post Annuntiationem B. Mariae, quae illo anno incidit in Octavam Paschae sive Dominicam in Albis, et diei xxx Martii, quoniam cyclo Lunae xvi, Solis viii et littera Dominicali E festum Paschae celebratum est xxiii Martii. Ad dictum xxx Martii ista in Natalibus Sanctorum Ordinis Praemonst. habet Abbas vander Sterre: Apud Hascam in Frisia Natalis B. Dodonis eremite et Confessoris Ordinis Praemonstratensis: qui in Mariagli Horti cenobio candidi Ordinis factus Canonicus, et B. P. Sardi egregius discipulus, ejus postmodum assensu solitariam vitam nro penitentie rigore instituit. Cujus sanctae conversationis fama late innotuit, et praeter complura miracula, quibus a Deo illustratus fuit, etiam sacra quinque Christi signata mirabiliter sibi impressa habuit. Offitio Ecclesiastico et quidem sub ritu daptici celebrari hoc die ejus festum apud Hispanos in Ordine Praemonstratensi legitur in Ordine recitandi Offitium divinum, Modriti anno mdcxxxvi et mdcxlii cecuso. Saussans in Martyrolog. Gallic. hoc enim elogio inter Pios exornat: Obiit ipsomet die in Trajectensi diocesi pie memorie Dodo, Canonicus Horti S. Mariae Ordinis Praemonstratensis, qui praedicatione sedula, quam insignis pietas commendabat, tantum in sua Frisiorum gente profecit, ut eam a ferocitate sua plurimum mitigaret, moribusque Christianis exornaret. Viri olim B. Dodo sub Episcopis Trajecti inferioris sive Ultrajectinae diocesis, ut modo forent loca indvata sub Lenwardensibus Episcopis, si fides orthodoxa in Frisia vigeret. Martinus Hamconius in Frisia seu de Viris rebusque Frisiae illustribus pag. 80 in secunda editione ista de fructu praedicationis ejus habet:

E
et Hascha.

mortuus
30 Martii,

inscriptus
fuit.

Offitio Eccl-
siastico coll-
tur.

encomium
Hamconii

Quin

ANNO
MCCXXI
III MAR.

VITA DNI
ET NS.
ULTRAJECTINO;

collata cum
alia:

MEMORIA AP-
TIPIORIS.

Loca conversa
tionis Bistins
B. Mar.

Baccaseen.

A Quin Bacafenensi Dodo pius egit eremo
 Mira, fugans morbos et demones usque protervos :
 Hic magna in silvis operans continibus Haschæ,
 Tetrum illum extinxit divino lumine morem,
 Quo nullum cœcis terræ mandare solebant
 Frisii, in auctorem ni mors prius ulti fuisset.
 Aut fratrem aut al quos auctori sanguine junctos.

EX MSS

et Cantipra
iani.

4 Allegatur in margine Thomas Cantipratanus, qui
 in itinere a Georgio Coloneo adornata ista scribit :
 Vidi et a iam eisdem Ordinis virum beatum, valde
 langava aetate profectione, Dodonem nomine, Friso-
 nem natione : qui predicatione sedula tantum in sua
 Frisonum gente profert ut eam a ferocitate sua plu-
 rimum mitigaret. Ab antiquissimo enim tempore in
 consuetudinem inhumanissimam hæc habebant Friso-
 ne, quod occiso homine unius congregationis, ab
 alia occisum corpus non sepeliebatur a suis, sed
 sepulchrum in loco servabatur et desiccabatur in
 domo, quousque ex equatione contraria in vindictam
 occisi, plures vel altem unum adversa cognatio
 pro morte vicaria traheret : et tunc primum mor-
 tuum suum sepulture debite cum magna solemnitate
 tradidat. Hunc crudelissimum et inauditum morem
 dicitus Frater in illa gente removit, et ad mitiorem
 statum a crebra exhortatione promovit. Hæc ibi. Ha-
 bui Coloneus quatuor exemplaria manuscripta et
 tria excisa, asservitque hoc exemplum de B. Dodone
 cui sum, se restituisse ex MS. Cameracensi mo-
 nastero sancti Sepulchri. Hinc quia præcedit exemplum
 de Fr. Egidii Predicatore Gandavensi, et quia
 B. Dodo dicitur ejusdem Ordinis arbitratus est Col-
 onensis cum alium esse a B. Dodone eremita sive illo
 quem Præmonstratenses celebrant. Verum cum ex uni-
 cu exemplari illud elogium profertur, facile potest non
 suo loco constitutum esse aut alia forsan elogia desunt.
 Quidam autem deest elogium B. Suardi, qui uno solum
 ante B. Dodonem anno mortuus est, cui hujus Vita po-
 tuisset subijci de die ejusdem ordinis. Choquetus,
 cum multa pro suo Ordine dixisset, que ex jam dictis
 ferè corrumpunt, relinquit in re obscura judicium penes
 alios, neque nos sicut a Cantipratano monuitus, cum
 hoc de quo hic agimus, vane idemque, definire possumus.

n' est hoc de
alio fœdore
intelligen. um.

B Habui Coloneus quatuor exemplaria manuscripta et
 tria excisa, asservitque hoc exemplum de B. Dodone
 cui sum, se restituisse ex MS. Cameracensi mo-
 nastero sancti Sepulchri. Hinc quia præcedit exemplum
 de Fr. Egidii Predicatore Gandavensi, et quia
 B. Dodo dicitur ejusdem Ordinis arbitratus est Col-
 onensis cum alium esse a B. Dodone eremita sive illo
 quem Præmonstratenses celebrant. Verum cum ex uni-
 cu exemplari illud elogium profertur, facile potest non
 suo loco constitutum esse aut alia forsan elogia desunt.
 Quidam autem deest elogium B. Suardi, qui uno solum
 ante B. Dodonem anno mortuus est, cui hujus Vita po-
 tuisset subijci de die ejusdem ordinis. Choquetus,
 cum multa pro suo Ordine dixisset, que ex jam dictis
 ferè corrumpunt, relinquit in re obscura judicium penes
 alios, neque nos sicut a Cantipratano monuitus, cum
 hoc de quo hic agimus, vane idemque, definire possumus.

VITA

Ex MS. Ultrajectino S. Salvatoris.

Cum Dodo adhuc esset secularis in domo patris
 sui, fuit homo bonæ conscientie, valde caritativus
 egea proximos, pius circa pauperes, multum fre-
 quentabat ecclesiam, oravit, jejunavit, et fuit sub-
 ditus parentibus suis, et in omnibus operibus Dei
 strenuus. Patre mortuo coactus est ab amicis non
 volens ad matrimonium contrahendum : post annos
 paucos apphuit se religioni, fugiens seculum, sicut
 Loth Sodomam. Copulavit se Fratris de Horto
 S. Mariæ cum uxore sua et matre, ibidem serviens
 Deo die ac nocte in timore ac reverentia. Post hæc
 cupie secretiorem locum, ubi solus soli Deo melius
 et perfectius serviret, rogavit Abbatem, ut transmit-
 teret eum ad aliquem locum, ut sequestratus a turba,
 commelius Deo serviret. Unde missus est Bacca-
 vene, locum sic nominatum, inque construxit ei cel-
 lulam, in qua multis annis solitariam duxit vitam :
 ibi enim multas et diversas infestationes a malignis
 spiritibus sustinuit die ac nocte.

in virtute
adfectus
pietatis et
virtutibus

matrimonium
con. tulit
coactus.

cur uxore
et matre in
religiosis :

solitudinem
petiit :

infestatur a
dæmonibus :

2 Quadam vice exiens de cellula sua per parvum
 ostium in ecclesiam, ut oraret ; completa oratione
 dum rediret, invenit ostium clausum, nec poterat
 habere introitum. Tandem cum violentia iniecit se
 contra ostium, et sic patuit introitus, et audivit mali-
 gnos spiritus cum magno clamore et cachinno fa-
 gientes, qui precluserant ei introitum. Quidam ma-

trona obsessa a dæmone, venit ad eum, ut interpel-
 laret pro ea ad Dominum Deum, ut ejiceret dæmo-
 nem ab ea, unde multum vexabatur : sed eum non
 poterat, post multas adjurationes, respondit spiritus
 malus : Nec tu, nec aliquis de mundo ejiciet me de
 isto vase immundo, sed manebo in ea usque ad tres
 dies ante diem emigrationis suæ : a quod sic factum
 est. Ista demoniaci plura prædixit ei, quæ postea
 subsequente sunt : dixitque ei quod necessarius erat de
 loco illo, ad locum istum Haschæ, quod et factum
 est.

a
in nit Has-
chæ.

3 Asperam vitam ducebat ibi in victu et vestitu
 et in lecto duro : carnem suam domabat jejunando,
 vigilando, seopanda, in genuflexionibus et tonsioni-
 bus, in letu et platu irremissibili, gemendo et
 orando pro se et universa sancta Ecclesia Dei. Sing-
 ulis diebus uno contentus cibo, alterna in piscibus
 et crevisis, alternis in pane et aqua : sexta fe-
 rram comedit. Vestitus ejus factus talis : primo cin-
 gebant eum circuli septem ferreæ in lateribus
 sua, duo circa brachia, desuper erat cilicium, postmodum
 lorica ferrea induebatur, ad ultimum laneæ duas
 habuit tunicas et desuper scapolare, et sic de die et
 nocte sine mutatoris permanebat. Lectus durus fuit
 sine molliæ pulvinaris : nam videbatur mattam pro
 strato habuit, ad caput lignum concavum, et in illa
 concavitate, vestem suppositam capiti suo cum cus-
 sino, exemplo Domini nostri Jesu Christi, qui pannis
 involutus positus est in præsepio. Media nocte sem-
 per consuetus est surgere ad Matutinas, et postmo-
 dum sine ulla requie protraxit noctem ad tempus
 Misericordiarum, orando, disciplinando corpus, et in genu-
 flexionibus diversimodis. Quinque centenas genufle-
 xiones singulis diebus et noctibus et sæpius plures
 faciebat. Genua ejus ad modum cameli indurata fue-
 runt, et, quia verus Dei cultor fuit, ideo Dominus
 per eum multa miracula fecit.

austere vivit :

in cibo,

vestitu,

lecto,

quibus
orationibus
et genufle-
xionibus

4 Prædictus frater Dodo ex revelatione divina ad
 prædictum locum de Hascha nominatum venit, cum
 adhuc esset incultus et nullas et ibi structura præter
 modicum sanctuarium, in quo stabant duæ imagines
 inveteratæ, una Crucifixi, et altera B. Mariæ Virgi-
 nis. Deinde quadam vice consistens coram Crucifixo,
 cum vocatus a sociis abscedere vellet, audivit vocem
 quasi de imagine Crucis sonantem : Quare sic acce-
 deras ? Nam dicitur in isto loco es permansurus. Item
 quidam obsessus prædixit ei eum adhuc in cella re-
 chiusus fuisset in Bacavena, quod de loco illo ad is-
 tum esset transiturus. Item cum adhuc esset ibi in
 Vigilia omnium Sanctarum et in Vigilia Nativitatis
 Domini, aqua in mensa sua facta signo Crucis mutata
 est in saporum vini dulcissimi.

trago Crucif-
ixi et loqui-
tur :

aqua in vinum
convertitur.

5 Postea multis annis expletis, vocatus est ad lo-
 cum istum Hascha a quodam magno et nominato Cle-
 rico pro memoria Domino Wibrando de Hascha.
 Venit ergo huc circa festum B. Andrea, cum esset
 gelu minus noctis, et pertransiit omnia fossata in
 glacie illius noctis, ita ut omnes qui audierunt mira-
 rentur. Mox crescebat tantum in virtutibus, ut fama
 sanctitatis ejus divulgaretur per universam terram,
 et ceperunt ad eum conflere infirmi diversis infir-
 mitatibus gravati, e quibus plurimos curabat.

glacies tantum
noctis fuit
transcursus :

conflantur
vires infirmi-
tates.

6 Puella quedam adducta est ante eum habens
 morbum caducum, quo percussus ignis sanata est.
 Quidam Clericus de remotis partibus venit ad eum
 tumenti ente, ita ut ex omni parte corporis sui vide-
 retur quasi leprosus, qui per eum sanatus est. Etia
 Pippida Sacerdotis de b. Persicote, paralytica, præ-
 cubus ejus restituta est sanitati. Quidam agrotus de
 Westemeer oblatus est ei ligatus manus et pedes :
 qui nimia infirmitate devictus, quasi amens et insanus,
 per imaginem B. Virginis et suas continuas
 orationes est sanatus : ut qui ligatus ad eum in navi
 venarat

morbus
caducus,

lepra,

paralysis,

an. cutis

A venerat, in redeundo ipsemet navem regeret; qui mox, ut domum veniebat, vaccam albam et preelectam predicto Fratri in honorem Dei et beatæ Virginis remisit. Alter quidam de eisdem terminis simili morbo laborabat, qui per intercessionem B. Virginis et orationes ipsius similiter est curatus: qui Deo et viro Dei gratias agens in honorem B. Virginis vaccam remisit.

Cruce utro e terra levatur

7 In nocte Resurrectionis Domini, post mediam noctem, dum Frater Dodo tolleret Crucem, sicut habet consuetudo Ecclesiæ, et departaret circa ecclesiam extrinsecus; cum venisset ad Orientalem partem cæmeterii, vidit erucem ascendentem de terra, et parvulum procedere in alium locum, et mox evanuit ab oculis suis. Hoc interim viderunt plures, qui tunc cum e'erant. Alio tempore eandem visionem viderunt due mulieres quasi in eodem loco.

Mortuus oppressus ruina tecti,

8 Anno igitur Domini MCCCXXXI. Frater Dodo homo bonæ conversationis et approbatæ vitæ, Dominica post Annuntiationem B. Mariæ Virginis, ex ruina macerie veteris structuræ oppressus, mortuus est: qui antea vitam monasticam et solitariam in eodem loco ad quinquennium duxerat, serviens Deo et beatæ

Virgini die ac nocte, maxima afflictione sui corporis, et sic quasi martyrizatus a Deo et cum Deo vitam finivit. Cum igitur de ruina sanctuarii lapidibus oppressus fuisset et mortuus, invenerunt vulnera aperta in manibus et pedibus, et in dextro latere suo, ad modum quinque vulnerum Domini, quæ forte a lecompatiendum Crucifixo multis annis portavit, ut vere dicere posset cum Paulo: Ego stigmata Domini mei Jesu Christi in corpore meo porto. Hoc autem ante diem mortis suæ nullus scivit, nisi solus Deus, qui omnia noscit.

D
EX MS.

vulnera Clerici in corpore ejus post mortem expressa.

9 Ipso mortuo Dominus Wibrandus de Hascha bonæ memoriæ, coadunavit sibi duos Clericos cum familiis eorum, Dominum Siricum et Dominum Sifridum, et paucos laicos: qui omnes unanimiter renuntiantes sæculo, se et sua Deo primitias offerentes, fundaverunt locum istum, scilicet Hascha, ad serviendum Deo et B. Mariæ et omnibus Sanctis in secula seculorum. Amen.

Fundatio in Hascha.

a Choquetus edidit, quod factum citius est — h. Est Gerslohe pagus, in vicinia ditonensis Angardensis: mole a Choquetto dicitur Herslole — c. Est Westerweert ab altera parte Hascha, unde et annis ad eam ducitur. Item a Choquetto Westerweert perperam scribitur.

DE BEATO MORICO ORDINIS CRUCIFERORUM ET MINORUM

B

E

G. II.

Philippus Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiae anno MDCXIII excuso, ad hunc XXX Martii refert inter alios Sanctos elogium B. Morici Ordinis Cruciferorum et Minorum, annotatque eum Fratres Cruciferos officio Ecclesiastico hoc die celebrare sed nescit an de Sedis Apostolicæ concessionem. Interim in Catalogo generationis MDCXXV edito, eundem iterum celebrat his verbis: Apud Assisium B. Morici Ordinis Minorum. Silvester Marulus seu Manrolycus libro 1 Occurr omnium Religionum pag. 48 describit Originem Cruciferorum, et pag. 31 enumerat varios ejusdem Ordinis Sanctos, et his annumerat Sanctum Moricum, qui divinitus motus ob miraculum, quod in sua persona operatus est Seraphicus Franciscus, habitum ejus Ordinis assumpsit. Nicolaus Brantius Episcopus Sarsinæ, in Martyrologio Poetico de S. Morico Ordinis Cruciferorum et Minorum ista cauit:

*ANNO MCCCXXXI
XXX MARTII
Cicior. in off. officio Ecclesiastico*

Sanctus et Beatus combellatur:

Crucifer ægrotans, sanatus, claustra Minorum intrat, et ex illis astra Beatus adit. Iterum de austeritate et longitudine vitæ ejusdem Sancti Morici ista addit:

Interna ferri strictus, dumtaxat in herbis

Robustam vitam duxit, obitque senex.

C

2 Franciscus Gonzaga parte prima Ordinis Seraphici Religionis inter Beatos, quos ibi enumerat, ista habet: Beatus Moricus Parvulus ac socius B. P. Francisci, qui labore gravi laborans in xenodochio Parietensi prope Assisium, primo Cruciferorum Ordinem professus, deinde sola tunica contentus, pauperem vitam duxit: obiit in Urbe veteri, inibique jacet. At S. Bonaventura in Vita S. Francisci plura suggerit his verbis: Eo tempore religio- us quidam de Ordine Cruciferorum, Moricus nomine, in hospitali quodam prope Assisium languore tam gravi tamque preloso laborans, ut jam morti foret adjudicatus a medicis, viro Dei supplicatus, per nuntium postulabat instanter, ut pro se ad Dominum intercedere dignaretur. Cui beatus Pater benigne assentens, oratione præmissa, panis micæ accepit, et cum oleo accepto de lampade, quæ coram Virginis ardebat altari, commiscens, quasi quoddam electuarium per manus Fratrum infirmanti transmissit, dicens: Medicinam hanc fratri nostro deferte Morico, qua ipsum Christi virtus non solum plene sanitati restituet, verum etiam robustum bellatorem effectum aciei

a S. Francisco genatus,

nostræ perseveranter adjuget. Statim autem, ut antidotum illud sancti Spiritus adinventione confectum ager homo gustavit, sanus exurgens, tantum mentis et corporis a Deo vigorem obtinuit, ut paulo post viri sancti religionem ingressus, et unica tantum operiretur tunica, sub qua longo tempore loriam portabat ad carnem; et crudis duataxat cibariis, herbis vel leguminibus fructibusque contentus, per plura temporum lustra nec panem gustaret nec vinum, fortis tamen et incolumis perseverans.

et adjungitur:

*austeri
viti:*

3 Hæc S. Bonaventura, qua inde eis tem verbis descripsit Tossimanus lib. 1 cap. 4, sequuntur etiam Marcus Ulysipouensis, Wadingus, Ferrarius et passim alii. Bartholomæus Pivonus lib. 1 Conformitatum fructu 8 par. 2 tradit inter S. Franciscum et Moricum istud habitum colloquium. Huic Fratri Morico, inquit, dum Nativitas Christi esset die Veneris, et de carnibus comedendis esset questio, et Frater Moricus diceret, quod non essent comedendæ propter diem Veneris, (et hoc fuit ante confirmationem secundæ Regulæ) B. Franciscus dixit: Peccas, Frater Morice, diem Veneris vocans diem, quo natus est puer Jesus nobis. Volo enim, quod et parietes tali die comedant carnes si fieri potest, vel deforis liniantur. Hæc ibi.

discepat de cibo in natalitate Christi:

Arturus a Monstier in prima editione Martyrol. Franciscum retulerat ad xxvii Augusti, postea in secunda editione memoriam ejus celebravit etiam hoc XXX Martii his verbis: Urbe veteri Beati Morici Confessoris, Seraphici Patris S. Francisci discipuli, qui mira abstinentia et vite austeritate insigniter refulsit. Ludovicus Jacobillus de Sanctis Umbetæ varia de eo inquirat, asseritque patria fuisse Assisiam: ita legi in pluribus Chronicis MSS. traditque a Marco Ulysipouensi, Felice, Binio et aliis; neque aliter secundum statuta hujus Urbis potuisse admitti ad dictam Hospitalem, quod S. Salvatoris de Parvulis cognominatum un, ac nunc dicit Leprosorum. Præterea B. Moricum ut Parvulum seu Parvulum vocatum, et Philippum alium S. Francisci discipulum Longum a propria ejujusque statura. Discipulum B. Morici fuisse Ambrosium a Massa de cujus vita et miraculis e mandato Gregorii IX fuisse authenticam inquisitionem factam ait. Denique B. Moricum ultimis vitæ annis resedisse in conventu Urbevetano, ibidemque sanctitate vitæ et miraculorum virtute clarum ad celestem patriam migrasse XXX Martii anno MCCCXXVI.

F

*traditur
Assisi natus.*

*parvus
fuisse,*

*magister
Ambrosii
a Massa,*

*mortuus
an. 1230,*

D. P.

DE B. PETRO REGALATO

ORDINIS FF. MINORUM DE OBSERVANTIA AQUILERIÆ

IN CASTELLA-VETERI.

ANNO
MCCCLVI
XXI MART.Juxta Aranda
dani Danti,Aquilaensis
conventus,Ficorium
habuit hunc
Beatum :cujus vitam
a Daza
Hispanice.ex MSS. au-
thenticis
colliam,damus cum
parte Relatio-
nis Romanæ

Castellæ Veteris nobile oppidum Aranda est, a Durio, cujus Boreali ripæ incumbit, sortita cognomen, et aequali ferme leuarum circiter duodecim spatio ad quicumque orbis plagam se vertant incolæ, præcipuam unam istius regni urbem prospiciens, atque ob Ortum Uramam sive Osmam, ab Austro Segobiam, Pincium sive Vallisoletum ad Ocrasum, ad Boream demque Aucam sive Burgos habens. Arande huic Duriane propinquas adjacet Aquileria vicus, et vicus FF. Minorum monasterium, eorum qui nunc ab Observantia nomen habent; prius autem quam Observantibus se jungerent, sola Minorum S. Francisci nomine noti, supra Observantium Regulæ ejusdem Sancti, majorem etiam vitam austeritatem ab Scraphico Patre extremo commendatam testimonio, susceperant tenendam, vitam propemodum eremiticam ducentes; quam nunc quoque dumtaxat ibi et in aliis conventibus, ad arbitrium longioris brevisve temporis recollectionem desuperant, degunt.

2 Horum regimini post F. Petrum Villacreciam, tam arctæ disciplinæ et Hispanis ignotæ eatenus suscitatorum primum, magistrum morte vacuum cum Vicarii titulo ejusdem Villacrecii discipulus lectissimus, B. Petrus Regalatus: de cujus Vita, virtutibus, miraculis ne esset nobis laborandum effectit Fr. Antonius Daza, Provincialis Minister per provinciam Conceptionis, ex Villacrecianis et Santoyanis advenatæ, idemque Orlius sui generis Chronographus; qui anno MDCCXXVII, J'altisolemans typis Joannis Lusa de las Penas vulgavit de hisce rebus libellum Hispanico idioma, inscripsitque Excellentissimæ Urbis Vallisoletana. Hunc ergo libellum, ommissis præambulis, Vallisoletum Petri patriam propriè attestantibus, Latinam fecisse satis habuimus; quandoquidem eo contenti fuerit deputati a Sede Apostolica Judices et Commissarii ad receptionem testimonii et miraculorum. Certe Auditores Rote, examinatorum Processibus suum de Canonica auctore Petro judicium anno MDCCXXX referentes ad Urbanum Papam VIII, vitam nullam vitam in testimonium adducunt, quam hanc.

3 Est autem collecta ex antiquioribus MSS. et publicis documentis, in Aquilerensi archivio asservatis: in quibus etiam est duplex legis Beati Vita, altera auctore Fr. Andrea a Costa, prolixior: brevior fortassis altera, auctore Fr. Hieronymo Romanæ v. Ordine S. Augustini, utroque ipsius Beati corvo: quas proinde Vitæ, et potissimum primam voluisse simpliciter illo et antiqui stylo scriptam habere, si tanto temporum intervallo credidissimus citra maximam incertæ successus molestiam peti ex illo conventu potuisse. Hanc etiam servatur authenticus miraculorum liber, aliquis et ipse, qui veritate requiritur, nisi Hispanice uti et prædictæ Vitæ sermone conscriptus levis desolentiam sui faceret. Vitæ autem nobis danda partem ram Relationis Romanæ subjungimus, quam ad probandum legitimum et antiquum cultum magis conducere volebamus: nam soli Franciscano Acturi de Monasterio Martirologio non satis tuto nos posse credere sepe dilectimus ipsi et Lectorem admonimus. Nunc autem talibus nisi fundamentis non dubitamus ex copiosè eorum, quod hisce verbis conceptum legitur:

4 Aquilaria, non longe ab Aranda Duriana, Osmam diocesis oppido, B. Petri a Regalata Confessoris: qui unus ex præcipuis Fundatoribus Regularis Observantia: quod Hispano existens, tot virtutibus atque meritis illuxit, ut et vivus spiritu prophætico,

et mortuus miraculis prope innumeris illustratus sit.

5 Hæc ille, et merito: sed ad ultimum diem Martii: in quo Moriettam hist. Eccles. Sanctorum Hispania lib. 17 cap. 21 citant atque sequenti; et alios, qui trigessimam diem scripsere, in suis annotationibus erroris arguenti, non possumus assentiri. Ut enim tacemus vitam MS. cujus potior esse debet auctoritas, et alia, quæ Deza allegat inferius argumenta; ipse sui erroris inde est Maricetta, quando anno MCCCLVI diem Martis ad ultimum Martii refert, qui non potuit fuisse nisi penultimus cum littera Dominicali C Cyclo solis 9, lunæ 13 Pascha caderet in xxviii Martii. Ex quo patet tum Maricettæ et Arturi refutatio, tum intellectus antiquæ Inscriptæ anno xxxvi, post mortem B. Petri sepulchro ejus incisæ, cum dicit, quod laboribus carnis finem dedit die 2 Resurrectionis Domini MCCCLVI anno: patet, inquam, secundum diem ab ipso Paschate exclusive numerandum, fuisse feriam tertiam Paschalem, diem scilicet Martis, prout expresse dicitur in miraculis num. 75.

et ad 30
Martii spectare
demonstramus.

VITA

Ex Hispanico P. F. Antonii Daza.

CAPUT I.

*Patria et natales B. Petri: reformationis et
Conventus Aquileriani exordium sub Petro
Villacrecio.*

Beati nostri patriam parentesque expressit F. Lopez de Salazar et Salinis, monasteriorum Custodie S. Mariae Fundator, illiusque per annos quinquaginta socius et amicus, apologiam quamdam Regio Consilio offerendam his verbis concludens: Majori cum rigore Sanctus Villacreces instituit me sanctumque socium meum Fr. Petrum de Costanilla, filium Petri Regalati et Domine Mariæ de Costanilla, incolarum urbis Vallisoletana. Quæ eadem confirmantur ex MS. Vita, qualis una cum præcitata apologia asservatur in conventu Aquileriano, simplici exarata stylo, ut illius ævi ferebat genius per Fr. Andream a Costa, hoc exordio. Sanctus Frater Petrus Regalatus, qui etiam de Costanilla et Vallisoletanus cognominatur, filius legitimus exitit Petri Regalati, ex nobili et antiqua Regalatorum familia, et Domine Mariæ de Costanilla: quorum tam Christiani mores atque virtutes fuere, tanta in elemosinis erogandis largitas, ut, cum fortunis temporalibus abundarent, earum non domini sed procuratores et dispensatores viderentur. Patria his Vallisoletum fuit, patres, avi et antecessores omnes ex antiquis Christianis, jam inde ab inducta primùm in Hispanias Catholica fide, indubitata propagine ducti etc.

Ex nobilibus
parentibus
natus,

ab his partem
Regalatus
parum de
Costanilla
nuncupatur,

a patria autem
Vallisoletanus:

2 Similia legi possunt in antiquo uno MS. sumpto ex concordia viginti trium testimonio depositione, die xv Septembris anno MDLXII: qui omnes ex senioribus Castris-mochi fuere, et septuagesimum vel octogessimam ætatis annum supergressi singuli. Denique in antiqua tabula sepulchro ipsius Beati appensa: testatur enim eandem, habeturque pro certo, natum ipsius esse in platea Costanilla dicta, in domo, cui nunc Octavie nomen; renatum autem per sacrum baptismum in parochia S. Salvatoris. Fuit ipsi ex eisdem parentibus soror Isabella nuncupata: quæ in prædicto

A prædicto Castri-mocbi oppido Bacalaurio Orejoni nupsit, eique tres filios et filias totidem peperit, ex quibus honorata in hunc usque diem posteritas remanet. Ipsum quidem Petrum alii Regalatum, alii de Costanilla nuncupant : sed ipse ex humili religiosarum familiarum usu a sola patria nominari contentus, non alium se quam Vallisoletanum dixit : ut constat ex Instrumento appellationis ejusdem ad Nicolaum Papam v anno milii factæ, et servatæ in præfati conventus archivio : nec aliter appellatum invenio in Prælatorum ejus temporis, quotquod ipsius meminere, Bullis.

a Matre vidua
pie educatus,

3 Quin et historia Joannis II Regis sic de Petro loquitur : Florebat temporibus his Fr. Petrus Vallisoletanus, filius Regalate : qui dicitur miracula multa in vita et post mortem patrassè. Dicitur autem Regalate filius, quia nomen hoc a mortuo præmature marito retinuit vidua mater pueri, qui vix per ætatem nosse patrem potuit, eoque educationem omnem patri uni debet. Obtinuit tamen usus eo mortuo, ut simpliciter paterno cognomine Regalatus diceretur : quod perpetuo fuit observatum ab iis, qui informationes pro ejus beatificatione collectas digesserunt. Puerum cum pia mater, frequenti Sacramentorum assueta usui, secum duceret ad S. Francisci conventum, adinstar Samuelis offerendum Domino, mens ipsi injecta colitus est, ut ibidem habitum postuleret, obtineretque et expletis probationibus proficeretur, ætatis sue anno decimo quarto, quod tunc adhuc Canones permittebant.

habitus
nascipit
Franciscana-

B

Villacrecius
Obscurantia
restituenda
cupidus,

4 Ibi dum agit et in spiritu egregie proficit Petrus, nova lux mundo oriri cœpit per eos, qui Pontificiis dispensationibus extinctam Franciscana regulæ observantiam in usum reducere, et Evangelicæ perfectionis summam tenendam sibi proponere, recipientes sese ad solitudines et sylvas, procul a conventibus, a quibus exclusa paupertas erat : quos Basileense Concilium sumpto ex re nomine observantes nuncupavit. Horum in Hispania primus suscitator fuit beatus Pater F. Petrus de Villacreces, germanus Domni Joannis de Villacreces, Burgensis Episcopi, ortu ut ferunt Vallisoletanus, ibidemque (nisi conjectura fallit) Ordinem Franciscanum professus, vir doctrina et sanctitate eximius, eoque nomine Regibus Principibusque carissimus. Qui cum primigeniam S. Francisci paupertatem citra dispensationes nullas cuperet observatam, primum in seipso expressit quod optabat perfectum videre in aliis, atque ex suorum Superiorum licentia recepit se in speluncam quamdam, ab hominum usu remotam inter montes, juxta vicum, qui S. Petri de Arlanza nomen habet, in territorio Covarruviensis oppidi.

speluncam
annis 20 solitari-
us incolit,

5 Illic annos omnino viginti egit, rarum pœnitentiæ et abstinentiæ factus exemplum, et assiduis precibus lacrymisque Ordinis reformativum a Deo postulans : egrediens autem prorsus alius quam intraverat, et hominis nihil nisi formam retinens exteriorem, cetera spiritus, et incredibili desiderio æstuans communicandi cum Fratribus thesauros incomparabiles, quos in eo recessu se invenisse et retexisse gaudebat, studiose requisivit locum in quo, aggregatis etiam aliis, eremiticam vitam conventuali jungeret et Observantiam regularem in sua originali puritate fundaret. Obtulit ergo se illi opportune eremitorium Domine nostre Salcedonæ inter Pennalveranum et Tendiliense oppidum, in pago Alcarriæ, recens fundatum per quoddam Equites S. Joannis : qui divinitus inspirati locum libenter cessere Villacreco, de Magistri Generalis licentia suam reformationem exoruro. Nescitur quanto tempore iste vixerit vir sanctus : constat dumtaxat, quod Patres conventuales Toletani eremitorium hoc Custodia

deinde Sobelitanum eremitorium,

Toletanæ adjunxerint, sive jam desertum a Petro D sive illa ipsa de causa deserendum.

6 Verum non destituit famulum suum Deus, neque tam sanctos ejus conatus successu frustratus est, sed alium ei locum providit juxta Aguilleriam, oppidum inter Arandam et Roam diocesis Uxamensis, istic ubi ante paucos dies incolæ plurima per noctem luminaria et ignes cœlestes viderant, et aream fructibus plenam repurgari incendio aestimantes, rem habuere pro miraculo indicioque, quod occulto alieni Æni locum istum destinaret Deus. Ad Episcopum igitur retulerunt, qui prævio examine rem certam comperiens, sumptibus suis eremitorium ædificavit ipso in loco, quem cœlestes splendores illustrando signaverant, ubi et extracta deinde ecclesia fuit, et nunc est sacellum insignis reliquiarij Ducum de Penaranda. Tum Clericum vitæ exemplarum sanctæque conversationis ibidem collocavit Episcopus, addens et socium, qui sacrificanti ministraret. Protinus ad aures P. Villacreco allapsa est novi miraculi fama : qui cum vidisset, quam apta esset solitudo loci proposito suo, petiit illum ab Episcopo, suo, ut ferant, consanguineo, nec difficulter impetravit habendum.

tum locum
cœlesti luce
prope Aguille-
riam nota-
tum,

ab Uxamensi
Episcopo
obtin. et,

7 Interim dum hoc negotium tractat, ante initam eremi possessionem, ad S. Francisci Vallisoletanum conventum cum socio appulit, et admirationi omnibus fuit : quibus novus erat Fratrum Minorum aspectus, discalceatorum et pauperrime amictorum, quales a S. Francisci temporibus nunquam viderant. Major inter Fratres spectacula hujus fructus extitit : nec enim in iis deerant, quibus solum deficiebat exemplum ut in opus reducerent sanctæ paupertatis amorem, quem una cum regulæ cognitione pectoribus illorum Deus infunderat. Quis cum esset vel maxime Petrus Regalatus, recens tunc vota religiosa professus, et consideraret quantam in se suscepisset obligationem filii S. Francisci adscriptus : postquam modum vivendi, quem Villacreco tenebat, ex aliis didicit, et quod facultatem haberet a Generali socio sibi, qui ultro se offerrent, adlegendi in ea, quæ fundaturus erat eremitoria : excedit illum velut Angelum de cœlo ad suam salutem destinatum, multisque cum lacrymis humillime postulavit in ipsius disciplinam admitti.

E
et Vallisoletani
socium
Regalatum
nactus,

8 Annuit vir sanctus piis juvenis piissimi votis, et secum eum ad eremitorium Aguillerianum duxit, expectatus a duobus illis bonis eremitis : qui continuo ei obedientiam deferentes, ordinis habitum de manibus illius susceperunt, interque eas deinde vota professi sunt. Ea res tunc sic ex composito gesta sit, nulla est historia, quæ referat : hoc scimus, Villacreco, relicto istic cum duobus novitis jam dictis Petro, ad Episcopum revertisse, eique, ut gesta erant omnia retulisse : qui mire approbavit factum, ipsoque ad suam eremum remisso amplius aliquid habitationis locum, ut posset duodecim Fratribus, arcto contentis spatia, esse idoneus : neque enim plures ut essent quam duodecim in eremitoriis, quæ fundabat, voluit Villacreco. Qui et ipso in choro aptari cellulas ternas jussit, sepulchris quam cubiculis similiores, in quibus commorarentur ii, quibus desiderium morandi tam prope ad locum sanctum angustias illas optabiles reddidisset.

eremitas istic
reptos
habu. u. donat,

9 Factum id anno millesimo quadringentesimo quarto : retento quod primum ex miraculo luminarium positum fuerat nomine ecclesie, ut Dominus Dei diceretur : prævaluit tamen apud vulgus Aguilleriam appellatio, sumpta ab ipso juxta quæ erat vico. Ecclesia autem consecrata ab Episcopo fuit multo post, anno scilicet millesimo quadringentesimo trigesimo septimo, auspiciatissima S. Francisci die, ad preces S. Regalati, tunc eremitoriorum Vicarii. Fuit igitur hæc Dei domus ab ipso sui exordio thea-

F

an. 1404

trum

Atrum occultum tam severæ pœnitentiæ et exordium tam sanctæ reformationis, ad quam aggregandi erant homines pedibus nudi, sed magis affectu ad omni specie mundana alieni; calcaturi terram Sanctorum corporibus plenam: in qua cum incidissent ii, qui sepeliendis religiosis humum egerebant, integra ea ac suaveolentia reperere: sed regesta, humo iterum operuere, ne res vulgata exciret multitudinem, quieti Fratrum incommodaturam.

10 Bie S. Regalatus veterem Adamum exuens, novum induit Franciscum; dimissis calceis habituque conventuali, sacco paupere contentus: hic novam inter manus benedicti sui Magistri fecit Professionem: hic Sacerdos ordinatus primum obtulit sacrificium: hic ætate crevit et sanctitate: hic denique vitæ mortalis dies felici exitu terminavit. Ex quibus gravissime errasse cognoscitur Gonzaga parte 1 pag. 9 asserens, conventum Salcedanum fundatum a S. Regalato et B. Villacreio: quandoquidem ille cum huic socius Aguleriam ivit, anno ut dictum seculi decimi quinti quarto, recens erat professus, nec nisi quartumdecimum annum ætatis egressus. Gonzaga autem ipsemet fatetur et probari potest ex chronicis Ordinis, Salcedanum conventum erectum esse, anno millesimo trecentesimo sexagesimo sexto, utique viginti quatuor annis prius, quam Regalatus nasceretur.

11 In hac porro Dei domo (neque enim vanum hoc ei nomen fuit) multi deinceps viri sanctitate ac religione illustres floruerunt: in quibus post ipsos Fundatores primo loco dici meretur beatus Frater Lopez de Salazar et Salinis, cujus in hoc libro fit mentio aliqua, qui fuit Fundator Custodiæ S. Mariæ Minorum, quæ nunc est sancta Burgensis provincia, et discipulus B. Villacreii ac S. Regalati socius, vir doctissimus, reformationis zelator insignis, moribus tam sanctus, qualem ipsum sua declarat Vita ab auctoribus variis scripta, Nihilo huic inferior Fr. Alfonsus Vallisoletanus, immediatus successor S. Regalati in vicariatu, cui et sanguine conjunctus erat, et virtute similissimus, Fr. Antonius de Aguleria et Fr. Joannes de Castro inter primos hujus conventus Vicarios nomen quoque non postremum merentur, uti et Fr. Philippus de Santander S. Regalati coævus, multa orationis ac pœnitentiæ vir: Fr. Antonius de Comaga ejusdem temporis, et Fr. Andreas a Costa, qui vitam S. Regalati scripsit, prout illa manu exarata servatur in archivio conventus, quem notum est fuisse religiosum eximie sanctimonie, Theologum præterea et Grammaticum insignem et Apostolici zeli concionatorem: qui in præterea scripto prodesset aliis, Casus conscientie in Summam redegit.

12 Ad ejusdem conventus commendationem facit, quod Hispanie Reges insignes ad sua obsequia viros ex eo eduxerint, eique Guardiani præferant homines multis titulis laudandi: videlicet Fr. Bonaventura de Sanjovannes, suppar virtute fundatoribus primis: qui fuit dein Commissarius Generalis per Hispaniam, et Domina Anna Hispaniarum Regina, Philippo II juncto Confessarius: Fr. Andreas de Soto, itidem Confessarius Serenissime Hispaniarum Infante et Belgii Principis, ibidemque in Belgio Commissarius Ordinis Generalis, Fr. Franciscus Barrosus, multe orationis et pœnitentiæ religiosus, tantæque abstinentiæ, ut ad ætatem annorum circiter septuaginta non nisi panis, aqua et pauculis crudis herbis idque semel in die dumtaxat, vesceretur; magna sanctitatis opinione post se relictus mortuus in conventu S. Francisci Ulmetensi, Fr. Andreas Velasquez Commissarius Generalis Indiarum Serenissimorum Infantum et Principis Hispaniarum Confessarius, Fr. Franciscus Ramirez, qui postquam

provincias multas nudis pedibus Visitor obivit D magno cum fructu exempli, hanc denique provinciam cum titulo Provincialis gubernavit. Ac demique is, qui hodie vivit Fr. Franciscus Fernandez, Domina Anna Austriacæ Galliarum Regiæ Confessarius. Ceteros qui eundem conventum suarum virtutum exemplis, humum corporum suorum ditaverunt exuviis, missos facio: quia longum foret enumerare universos.

CAPUT II.

Eremitorii Abroxani fundatio: Regulæ observantia: constitutiones scriptæ.

Undecim annis in Aguleriano eremitorio commoratus cum benedicto suo Magistro S. Regalatus, orationis et contemplationis assiduitate Angelos, humilitate et pœnitentiæ rigore Seraphicum Patrem Franciscum imitans, anno MCCCXV, egressus inde cum eodem suo magistro est ad fundandum eremitorium Abroxanum, in quodam horto Didaci Villacreii, consanguinei, ut credere licet, ipsius Beati, cui ipsum donavit, propter eas, quas ei se agnoscere fatetur obligationes, atque ut ipse et Fratres ejus pro se orarent, ea conditione, ut condito istic oratorio et aliis congruis ædificiis, nec ipse Villacreius, nec Superiores aut Fratres alii, locum vendere vel alienare ulla omnino ratione possint. Si vero, quod avertat Deus, vel ipsi Fratres locum deserant aliquando, vel alio quovis casu ipse a potestate Fratrum eorundem abluatur, administrationem ejus apud Consilium Lagunense tantisper voluit reside-
Ere, donec ipsi Fratres eodem vellent possentque redire, nulla cuiquam facultate relicta alterius religionis inducendæ. Quæ omnia dicto anno transacta signataque Lagunæ sunt coram Didaco Perez Notario.

14 Primorum hujus loci incolarum fuit paupertas tanta, ut cum cantandis Sacris liber deesset, diceret religiosis suis Villacreius, Missam, si canere non possent, plorarent, velut extorres a patria. Deficiente autem oleo quod coram sanctissimo Sacramento lucem daret: Luceat, inquebat, ibidem paupertas, præ quovis balsamo suaviter fragrans, Hujus sancti conventus ecclesia cum consecraretur, nomen Scala cœli obtinuit, expressurum officium institutumque ibidem commemorantium, ut quemadmodum in mystica Patriarchæ Jacobi scala erant ascendentes et descendentes Angeli, sic nunquam hic desint qui per contemplationem adscendant in cœlum, et per caritatem descendant in terram ad proximorum utilitatem salutemque curandam. Multa de hoc loco et viris sanctis ibidem sepultis dicenda nobis procul dubio fœrent, nisi anno MCCCXIV die VIII Aprilis, Feria II Paschatis, duabus, ante mediam noctem horis, Dei occulto judicio una cum Regio Palatio adjuncto arsisset conventus, incendio tam vehementi, ut ipsæ petrae abirent in cineres: quarum tamen minor jactura fuit, quam plurium magni momenti manuseriptorum chartarumque, quas istic ut ab omni periculo securissimo loco depositas reliqueram, cum ex obedientiæ precepto Romam abirem.

15 Afflixit hic casus omnem circumcirca regionem, et undique magno numero cujusvis ætatis, sexus, conditionis homines accurrebant in anxilium, si quis ei locus fuisset, pertinaci vento flummas exasperante: quæ cum cuncta vietrices tenerent, ad sanctissimum tamen Sacramentum et immaculatam Conceptionis imaginem, quamvis novies in sacellum irrupissent, pervadere tamen nunquam potuerunt, ac ne parietes quidem sacre ædis nigrore inficere. Atque hic admirabilis eluxit omnium erga afflictos

EX DISP
ANT DATA.

ubi et
Regalatus an.
æ. 15 obser
vaniam
proprietur.

et povera
virere multi
sanctitate,

ne d. gnitate
et m. t.

Abroxanum
eremitorium
an. 1115
fundatur.

in summa
paupertate,

et Scala cœli
dicitur:

idem 1125
consumitur
incendio,

solo Ver.
Sacramento et
imagine B.
V. Mariae,

A afflictos affectus, certatim collatis elemosynis, quibus intra biennium novus a fundamentis conventus erigeretur, ipso præ ceteris Regæ sex ducatorum millia tribuente. Nempe antecessorum suorum sequebatur exempla, qui huic loco pie addicti fuerunt jam inde a tempore Caroli v gloriosissimi Imperatoris, soliti per sanctioris hebdomadæ ferias huc se recipere, ubi, ne incommodaret tranquillitati religiosorum, magnificum e latere conventus palatium extruxerat. Idem refrænare v lens nimiam quorundam Mexici conquisitorum cupiditatem, in novam Hispaniam ablegavit cum titulo Protectoris Indiarum hujus conventus Guardianum, qui postea ibidem Archiepiscopus factus, ex vita abiit sanctimonie fama et miraculis clarus.

regia liberalitate restauratur :

Placuerunt tibi multi viri illustres

B 16 Eodem in conventu multis annis subditus atque Superior vixit F. Bernardinus de Arevalo, Theologus et divini verbi præco eximius, sed usque adeo studiosus humilitatis, ut Archiepiscopatu Toletano renuntiavit, nullas ex cælo mereretur delicias, ad quarum plenam fruitionem transit ex Vallisoleto S. Francisci conventu. Non fuit ipso doctrina vel sanctitate minor Alphonsus de Spina, auctor libri cui titulus, Fortalitium fidei, etiam ipse prodigiosis operibus divinitus nobilitatus, et concionandi efficacia mirabilis. Ibidem vixere Fr. Joannes Merinus, cui sacrificanti plus semel Angeli ministravere. Fr. Joannes de Calahorra, miraculorum faciendorum gratiam magno orationi fervore et afflictandi corporis studio meritus. Fr. Didacus Enriquez, Admirantii Castellani filius et cognatus proximus Ferdinandi Catholici. Ibidem humilitate et paupertate resplenduit Fr. Bartholomæus de Cabrera, germanus frater Comitisse Medicensis, Admirantio Domino Ludovico nupte.

et illius conventus Guardiani fuerunt

C 17 Guardiani, qui hunc conventum illustravere præcipue, sunt, Fr. Garzias de Castello, henri Fratrâ Bernardini de Arevalo socius, magnæ vir orationis, doctrinæ et meriti, Fr. Franciscus de Herrera, auctor Manualis supra regulam Minorum; Fr. Joannes Enriquez, proximus consanguineus Admirantii Castellæ, multis revelationibus dignatus in vita, et pridem quam moreretur de salute sua certior divino almonitu redditus, non sine miraculorum per ipsum patratorem fama et laude Calaguritani Episcopatus abdicati; Fr. Andreas ab Ecclesia, serenissimorum Infantum filiarum Philippi II Regis Confessarius; Fr. Petrus a Castro, in bodiernum diem superstes in Belgio Serenissimæ Archiduci ibidem a Confessionibus; Fr. Sebastianus de Salazar, hujus provincie Minister Provincialis, quem tribus post suam electionem mensibus anno mcccxxiii sustulit Deus e conventu S. Francisci Soriano, citra purgatorii experientiam abiturum in cælos, uti fide digna revelatione innouit. Ex Fratribus laicis ibidem commemoratis miraculis claruere. Fr. Joannes de Campo et Fr. Laurentius, nec non Fr. Joannes Baptista, vir extaticus, et continue contemplationis exercitio semper ab-orptus, nisi cum præcepto obedientie jubelatur ad suos redire sensus. Quin etiam diebus aliquot ibidem hospitati sunt illustres duo Martyres, alter Cayri in Ægypto, alter in Japonia, PF. Joannes de Zuazo et Franciscus della Parilla, ex hoc loco ingressi in stadium gloriosi certaminis.

item quidam sancti lucii

et Martyres.

Abiit ad Conventum Con. tant. Villacrecius,

18 Sed revertamur ad sanctos Fundatores, quibus parum visum fuit dictos duos conventus fundasse, in tanta sanctitate et observantia prescripta per regulam paupertatis, nisi eisdem prospicerent de legibus, per quas ea salva stabilisque maneret. Itaque Villacrecius, quamvis senio et pœnitentiæ fractus, relicto Abroxi S. Regalato, ad Concilium Constantiense abiit, ubi cum extincto schismate, quod anni quadraginta vexarat Ecclesiam, creatus

esset Martinus v, die in Novembris anni mcccxxvii, duas ab eo Bullas retulit, stabilientiæ reformationi suæ in eremitoriis Aguilerano et Abroxano opportunas : quibus præcipitur, ut in dictis eremitoriis observentur Constitutiones, quas fecit S. Franciscus pro conventu S. Mariæ Angelorum prope Assisium (quod est præcipuum totius reformationis punctum) per quarum observantiam, ut notarunt Episcopi Portuensis, Mantuanus et Senogalliensis, præcipue distingui suos voluit Villacrecius a ceteris Ordinis Franciscani Fratribus; summa autem omnium reducitur ad paupertatem ad fieriorum, recollectionem et silentium Fratrum perpetuum, nec non abstinentiam a carnibus, prout plenius refertur lib. 2 Conformatum fructu 18.

D
EX IUSP
ANT DAZA

19 Eadem bullæ continent quod dicta duo eremitoria habere possint ecclesiam, campanas et officinas, æque ac ceteri Ordinis conventus; quod in singulis solum duodecim Fratres commorari possint (ita enim B. Villacrecius statuit, sed ipso mortuo S. Regalatus obtinuit ut hæc in parte dispensaretur) quod iidem Fratres reclusi in suis cellis vivere debeant solitarii, neque inde egredi aut locum mutare possint, nisi magnæ et evidenti utilitatis alicujus causa : quod nemo reclusoria eorum ingredi possit, etsi ejusdem Ordinis Frater, præter Ministrum Generalem, Provinciale, aut eorum socios, ipsosque locorum Dominos : quod facultas egrediendi e cella aut in eam aliquem admittendi concedi non debeat nisi justissima ex causa, et a majori conventus parte approbata : quod ipsæ domus et Fratres in iis manentes gaudeant omnibus privilegiis Ordinis eodem jure quo conventus alii : quod denique post mortem P. Villacrecii Aguilermani eremitæ una cum aliis tribus Abroxanis eligere possint alium Superiorem, qui ipsos regat cum titulo Vicarii, eademque auctoritate, supra suos illos Fratres, que Ministris Provincialibus competit in Provinciis suis Domus autem Aguilermana semper censi et esse debeat Vicariæ totius caput.

et eremitoriorum duorum imperat confirmationem :

E

20 His constitutionibus Apostolicis minime contenti Sancti illi religiosi, pro majori ipsarum firmitate alias concipere sub hoc titulo : Memoriale de officiis activis et contemplativis Fratrum Minorum, quod posset speculum Religiosorum vocari pro ea doctrina quam continet, cujus hic compendium ali-quod attexam, ipsis antiquis verbis simpliciter ex Hispanico redditis, quo melius innatescat fervor religiosorum istius temporis, et spiritus, in quo fundata hæc provincia est. Primum somno deputamus horas sex intra diem et noctem. Officio autem divino communi faciendo horas septem, octo vero in majoribus festis. Ipsum autem ut fit decentius et melius, habemus Clericos ad hoc ordinatos, ut nunquam domo egrediantur, secundum quod S. Franciscus præscripsit. Præterea horam et medium orationi mentali communiter faciendæ habemus destinatam : quod si aliquis prolixius tempus orando Deo suscipere peccatis deplendis desideret, non deerit ei per Superiorem facultas, quando eam requisitus jubebit utilem fore. Parmentis ex lana utuntur, secundum temporum diversitatem colore diversa, et ex lino albo ac mundo, textæ ex eadem materiæ panno suffultis, absque auro, argento, serie, aliove labore vel ornatu sumptuoso. Neque alia etiam elemosynæ nomine donata accipimus, ne eo pretextu porta n aperiamus opulentiam in domos nostras impressuram.

cui constitutiones addit circa

officium divinum,

supra edilem suam

21 Ampullas habemus vitreas, thuribula ænea; crucem vero, quam procedentes circumferimus, ex ligno ut majorem cum vera Domini nostri cruce similitudinem habeat Calyces ex argento esse volumus, sed parvos, planos, nitidos, nec nisi duos in quavis domo. Abstinentiam a carnibus tenemus per-

abstinentiam a carnibus

petuam

EX HISP
ANT. DAZA.

A petuam, ut servemus constitutionem Capitulorum Generalium Parisiis et Lugduni celebratorum, easque quae sub Generali Bonaventura sunt conditae: et ut pressius imitemur S. Franciscum ac primos nostrae religionis Patres, qui non consueverant carnibus vesci: et ea observantia multum nos juvat tam ad recollectionem internam quam ad externam castitatis et paupertatis custodiam. Non bibimus vinum: non admittimus funera externorum neque aliqua commoda temporalia a defunctis: non triticum vinumve in Augusto ad anni totius necessitates reponimus.

et vino

j. junia,

22 Jejunamus a festo omnium sanctorum usque ad Pascha: quod si interim pisces Deus submittit Fratribus, dantur iis Dominica die, Martis et Jovis. Feria sexta per Quadragesimam in pane et aqua jejuatur: dies vero Lunae, Mercurii et Sabbati in fructibus oleis et leguminibus. Dominica jejunium solvimus, singulis panis frustis in coena. Salsamenta, allia, piper non cadunt in vitam perfectam. Frustum panis qualescumque ad portam erogati, seu albus ille seu niger, durus aut mollis, siccus vel recens sit, regio in pretio esse debet Fratri Miori: cibi autem cocti simplices, legumina scilicet et olera: ita ut pro magno deliciis oleum et haec numerentur. Cibi ordinarii nobis sunt panis, opsorium oleum, halesces sive sarila, daturque singulis una aut duae si suppetant: aut modicum piscis recentis, si Deus submittat: sin minus, habemus patientiam.

B

vicium
rinarium

23 Temporibus quibus non jejunamus, comedimus lae, caseum, ova, singuli unum vel duo, aliquando etiam tria cum suppetunt. Ad coenam nihil infertur quod igni appositum fuerit praeter panem et caseum. Potus per aestatem aqua clara est, per hyemem aqua incocta fumentulo. Omnes incedunt nudipedes, induunturque panno radiori, quali plebecula utitur, pretio quatuor aut quinque maravedisiorum per unam, ut passim Arauda praeostat. Ecclesia devotioni concilianda illoca sit, parva, et bene fabricata. Sanctissimum Sacramentum semper in loco pretiosius ornato atque honestiori servetur. Dominus, cellae, officinae ex ligno fiant sola securi aptata, absque limbis et celaturis: parietes ex terra et setis struantur, nec non hortorum miceriae; quod si adhibeantur lapides, si rudes sint, argillaque bona non calce aut alia curiosa materia committantur. Atque ita providendum ut domus, paupertatis quidem, licentiae tamen sint et frigus aereant, neque opus habeant quotidie Fratres illas reparare, cum dispendio temporis quod esset dandum orationi.

nitium
fabricam,

clausuram:

humilitatem,

et infirmorum
solatium,

24 Servimus clausuram, quam S. Franciscus instituit pro suis eremitoriis et pro conventu S. Mariae Angelorum, prout indulsit nobis per suam bullam Martinus v. Pro obtinenda cordis humilitate, consuevimus culparum confessionem facere quoties egredimur e choro, aut aforis domum ingredimur, et pro delictis suscipere poenitentiam, supinus et libenter expoliantes nos ad recipiendam disciplinam. Corrogamus etiam elemosynas pro refectorium, et eo die aliud nihil comedimus quam quod Fratres de sibi superfluo dimiserunt. Neminem ambientem ad praelaturas, cunctiones, confessiones, vel Ordines sacros admoveamus, sed renovamus potius qui talia officia sumus aequales, nec majoris minorisque distinctionem ibi novimus: uti nec in faciendis quot mortibus disciplina, colligendis aut ferendis donum lignis, et aliis quibuscumque laboribus. Excipiuntur tamen infirmi et senes, maxime qui ad sexagesimum annum accesserunt: quos loco infirmorum habemus, et cum manifesta eorum necessitate, excusamus a jejniis, et carne ac vino soleisque paupertatis vel sparteis uti permittimus.

CAPUT III.

Petri de Santoyo vita et mors: reformationis ab illo inductae historia.

ERANT in sancto conventu Aguileriano illustres viri Villacrecius et Regalatus, quando Deus alium adduxit ad eos appellatione et virtute utriusque similem, P. Fr. Petrum de Santoyo, qui Regularis Observantiae nomini principium in Hispania dedit. Hi tres Petri petrae fuerunt fundamentales et solidae, supra quorum firmitatem ac sanctitatem fundavit Deus sanctam provinciam Conceptionis. Benedictum illum Patrem natum in Santoyo, uno ex novem oppidis Campanis, tam vehementi impulsu ad se traxit Deus, ut ipso quo Missam primam cantaturus erat die, prius quam ad altare accederet vel amicis invitatis valediceret, profugerit ad conventum S. Francisci de Castro Xeriz, ubi sumpto habitu vota deum religiosa professus, cum desideraret integre et citra dispensationes aut reditus servare regulam S. Francisci, et nocte quadam profundae incurreret orationi in Vallisoletano conventu, monitus est revelatione divina, ut vitam suam ad puram regulae observantiam reduceret, et ad Ordinis reformationem adjuvaret. Haec igitur invitatione divina roboratus eique parere cupiens, continuo sese ad Aguilerianum conventum contulit, ibique sub disciplina Villacrecii novae obstrictus professioni, eadem rite unoccupata pedibus, et quidem nudis in Terram sanctam profectus est, sancta Hierosolymae loca multis cum lacrymis obiens.

Petrus de
SantoyoObservantiam
processus
Aguileriae
Esub Villacrecii
disciplina,

25 Erravit igitur hic etiam Gonzaga quando fundandis Salsedano, Aguilerano et Abroxano conventibus Petrum de Santoyo sociam operam contulisse ait cum B. Villacrecio. Nam ut de S. Regalato dictum est supra, necdum natus erat Petrus de Santoyo, quando annis ante fundatum Aguileriae conventum triginta octo, Salsedae vir beatus residere cepit: anno autem mcccxy quo Abruxensis notatur fundatio, non fuit Petrus de Santoyo in Hispania, sed anno praecedenti erat ad Concilium Basileense profectus. Quem quidem errorem suum videtur tacitus ipse Gonzaga agnovisse, quando de singulis conventibus in particulari agens, nupiam hujus Patris meminit. Simili incuria eidem attribuit fundationem Custodiae S. Mariae Miuorem in provincia Burgensi, et aliam conventuum constitutorum in terris Comitum de Haro. Nam, ut non dicam quod ipse nunquam fortassis illic fuerit, constat dictorum conventuum et custodiae fundatorem fuisse beatum Fratrem Lopeum de Salazar et Salinis, attestante id ipso Gonzaga, ubi agit de conventu S. Mariae Miuorum in provincia Burgensi.

F

vistata Terra
sancia,

27 Dum Terre sancte loca sacra pie devotus obit peregrinus noster, induit eum Dominus eo zelo et fervore spiritus, quanto opus erat ad Ordinis reformationem auspiciendam: itaque instructus et desiderio adimplende divinae voluntatis aestuans, Romam abiit, ibique consilia sua communicavit cum S. Bernardino Senensi: a quo multam lucem et monita admodum utilia recepit ad intentam reformationem obtinendam: indeque rediens cum bullis et litteris Pontificiis eum in finem impetratis, ut fundare conventus pauperes et alios jam fundatos reducere posset ad observantiam et regulae puritatem, in Hispaniam venit, et in loco solitario media leuca a natali sibi oppido Santoyo fundavit conventum Dominae nostrae de Gratia de Villa-Silos anno mcccxx, in tanta paupertate et regularum observantia, ut dicat P. F. Lopez, qui isto tempore sacram illi imperiebatur Communionem, quod superaret magistrum suum

Romae obtinet
polestatem
reformationis
per Hispaniam
inductaeet Santoyano
conventus
fundato
an. 1409

suum

A suum Villacrecium pœnitentiarum rigore et paupertatis omnimoda nuditate.

28 Hoc in loco vir sanctus remansit usque dum scivit convocatum esse Constantiam Concilium : hac enim occasione utendum sibi ratus, ad optatum finem consequendum eodem abiit, retulitque a Patri-bus Concilii Bullam in favorem conventuum pauperum reformatorum, cum facultate novos fundandi et fundatos reformandi, recipiendique novitios et Fratres ultro reformationem amplexuros. Hac instructus facultate aliquos veterum conventuum reformare est exorsus, quantumvis maximas ea de causa difficultates pateretur et omni deinceps vita passus sit : quas omnes sus deque habuit Dei corroboratus amore, et nec hilum quidem deficientes retro, ceptum opus strenue est prosecutus, adjuvantibus eum aliquot viris principibus ecclesiasticis et secularibus, quorum Deus animos et per hos Joannis II Regis pectus movit ad favorem ipsi priestandum : hujus autem intercessione impetratæ sunt a Martino V et Eugenio IV, Pontificibus Bullæ, potestatem facientes Petro, qualem antea diximus a Concilio datam, pro regnis ipsius Domini Joannis.

29 Jam conventum Domine nostræ Gratiarum de Villa-filios fundatum habebat vir beatus, tunc autem novarum Bullarum vigore, fundavit alium, Domine nostræ de Consolatione nuncupatum, in territorio Calguritano juxta pagum de Ripis dictum in tanta paupertate, quantum præferunt ad tempora usque nostra superstites parietes, ex argilla setisque constructi ac calce oblitii : vidique ego etiam tecta alicubi rubis spinisque contexta. Eadem in paupertate fundatus ab eodem est conventus Domine nostræ a Spe nuncupatæ Valscopezi, una circiter leuca distans Medina de Rivo-sicco; et conventus Domine nostræ de Misericordia juxta oppidum, Paredes de Nava vulgo appellatum. Ad hæc reformationem induxit in multos conventus antiquos : quos inter primus fuit conventus Vallisoletanus S. Francisci, ex quo regularis observantiæ restitutio ad alios complures Hispanicarum et Indiarum provinciarum conventus dimanavit. Atque ibi vitæ suæ inter labores maximos actæ dies, æternum quieturus finivit, receptis inter suas et adstantium copiosas lacrymas Sacramentis, multis etiam miraculis illustratus, ob que corpus ejus translatum et in lapideo monumento collocatum fuit, eminens a terra juxta altare majus : supra quod monumentum, ejusdem ex lapide secto statua cernitur, cum inscriptione qua indicatur, vi die Aprilis anni MCCCXXXI ex hac vita migrasse.

30 Fuerunt autem reformationes illæ duæ, Santoyana et Villacreciensis, quas imperite confundunt aliqui, admodum diversæ : Beatus enim Villacrecius reformationem primam exorsus est in conventu Salsedano, quæ ultra eum propagata non est, sed extincta, ipso inde migrante et Conventualibus relincente locum, quem ipsi ut dictum est Custodiæ Toletanæ aggregaverunt. Deinde altera, ut sic dicam vice reformationem exorsus est una cum S. Regalato in conventu Aguilariano, unde eam uterque simul Abroxum extendit, ab utriusque discipulis variis deinde conventibus auctam, prout infra videbimus. Beatus autem Pater Fr. Petrus de Santoyo paucis post foundationem Aguilarianam annis suam reformationem inchoavit, quæ exinde dilatata præcipui per totam Hispaniam fructus et præ ceteris durabilis fuit. Ejus vero auctorem non Villacrecium, ut alii volunt, sed hunc benedictum Patrem fuisse evidenter probabunt verba beati Patris Fr. Lopez de Salazar de Salinis, ipsi Santoyo contemporanei et sub Villacrecii disciplatu educati, in ea responsione quam Consilio Regis Henrici IV reposuit, ad articulos quin-

decim, quos Patres Observantes opponebant eremitaris Villacrecianis. Verba ejus ex antiquo Castellani hujusmodi sunt :

31 Quæritis, Patres, cur non simus sub vestra jurisdictione, et Vicariis Generalibus aut Provincialibus Observantiæ vestræ : cur item vobiscum non jungamur vocemurque pariter Fratres de Observantia. Ad hunc articulum respondeo pluribus de causis id non fieri. Prima, quia primus reformator in hac Castellæ provincia fuit, ut nostis, insignis ille Pater ac Magister, Fr. Petrus Villacrecius, virtute et doctrina celeberrimus, idque jungendo claustralem et eremiticam vitam et fugiendo conventus in civitatibus pagisque ipsis extractos, quamvis ad eos reformandos auctoritatem ipsi Benedictus XIII amplam dedisset. Idem vero multoties inculcavit sancto Fratri Petro de Costanilla ceterisque discipulis, ut nunquam egredieremur angustias illas in quibus nos dimittebat, neque aggregari nos pateremur Observantibus, qui incipiebant efflorescere, annis jam fere quadraginta elapsis. Quinimo ipse Fr. Petrus de Santoyo eadem de causa per annos multos detrectavit dictis Observantibus se conjungere, usquedum ipsi se illius regimini subjecere, admittendo Dominis Petro Manriquez, Præsile, Domino Fr. Gutierrez Archiepiscopo, Admirantio seniore et Comite Benaventi. Nunquam vero presumpsit aliquam exercere jurisdictionem in domos a dicto nostro magistro fundatas. Quare cum ab eo tempore, quo nos ipse Aguilariæ fundavit, non transiverimus hactenus in jurisdictionem alienam, neque in huc unquam consensit qui nos genuit Pater, nec in hunc usque diem sumpserimus Observantium nomen aut illud a vulgo nobis sit attributum; sed simpliciter Fr. Minores S. Francisci ex disciplina Villa crecii nominemur et simus, quemadmodum vos estis et dicimini FF. Observantes fundati per Fr. Petrum de Santoyo, quamvis hic quoque Aguilariæ anno uno sub Villacrecio vixit : ob has, inquam causas, et quia vobis nos priores sumus, stabili antequam vestra observantia naceretur, non convenit nos transire ad jurisdictionem vestram aut iis consentire qui volunt ad hoc per vim inducere.

32 Constat igitur ex dictis diversas fuisse reformationes quas diximus : sed quia ad unitatem reductæ sunt ambæ, ex iisque nata est provincia Santoyana, quam Conceptionis nominant, prima in Ordine sub Observantiæ titulo : et qui illius fundatores : quamvis diversis vni principum dederit reformationi quæ in Hispania tam insigniter viget, tribus illis pariter attribuitur Observantiæ institutio : itaque loquuntur Historici Ordinis, in primis tres Episcopi, Portuensis, Senogalliensis, et Mantuanus : quorum postremus, Franciscus Gonzaga videlicet de origine Seraphicæ religionis parte I fol. 10 de Villacrecio, Regalato, atque Sanctoyo indiscriminatim loquitur in hunc modum, Hi sunt regularis Observantiæ primi apud Hispanos auctores atque egregii fundatores. Deinde fol. 98 (textus Catalogum Beatorum sic inquit, B. Petrus a Regalato Hispanus, miræ sanctitatis vir atque regularis Observantiæ apud Hispanos auctor, virtutibus insignis sanctissimæ quævit : cum de Villacrecio solum dicat, quod fuerit prioris magister, de Santoyo, quod Evangelicæ paupertatis zelantissimus.

CAPUT IV.

Villacrecii virtutes et obitus : Regalati vicariatus : reformatorum incrementa ac denique unio, constituta Provinciæ Conceptionis.

Rare pœnitentiæ et abstinentiæ speculum Villacrecius fuit, totisque viginti annis prius sibi ipsi quam aliis reformandis intentus in ea quam diximus spelunca

D
EX HISP
ANT. BAZA
*et utriusque
distinctio ab
Observantibus*

* Petrus de
Luna.

donec hæc se
Petro Santoyo
subjecere
B

ac demum
Observantes
et Villacreciani
in unam
provinciam
coarctuerunt.
B

notique
Bullæ instruc-
tus Constantiæ

plures
reformatos
conventus
erexit

ac veteres
reformat

mortuus an.
1431 6 Aprilis

Villacrecianæ
et Santoyanæ
reformationis
differentiæ

EX HISP.
ANT. DAZA.
Villacreces
miraculis
clarus

A spelunca, magnis deinde animis, zelo, prudentia, ac pietate opus sibi a Deo commissum aggressus, humilitatis semper virtute praeluxit. Erat ille quidem concionator insignis et in Salmanticensi Academia creatus sacre Theologie Doctor: frequentissime tamen suspirans dolebat, quod istum gradum suscepisset indignus, aiebatque felicior se fore, si esset annis pauperula cum caritate et Dei proximique amore quam si totam Augustini et Sciti Theologiam nossset. Quotidie aiebat, magis mihi profuit, medicum illud quod intra cellule mee tenebras plenus didici, quam modum cui studui Salmantice, Tolosæ atque Parisi! Miracula ejus, vita et mors gloriosa per S. Regalatum (phantum quibon existimo) compendio scripta sunt, et prohi loco præfixa conscriptionibus: quæ quamvis paucis in his verbis sint concepta, sufficientem eximie sanctitatis notitiam ingerunt, et ob venerationem auctoris digna sunt, ut ex ipsius illius verbis quam simplicissime Latina fiant.

anno 70 circiter a vita

B

34 Hæc incipit memoriale officiorum activorum et contemplativorum FF. Minorum secundum doctrinam beati Patris et famosi Magistri atque utissimum prædicatoris, Fr. Petri de Villacrece bonæ memoriæ, primi Reformatoris Ordinis S. Francisci in Provincia Castellana: qui circiter sexaginta annis in hoc mundo vixit, Deo quo in religione perfectissime servivit annis plus minus quadraginta sex. Extraxit eremiticam tria, scilicet Salsedanum prope Pennalver, Domini-Dei juxta Aquileriam, et Scalam-cæli in horto Abroxano, sanctamque vitam suam absoluit in quodam Capitulo Provinciali in monasterio S. Francisci de Pennafiel: quo cum sanus et valens ingrederetur, ipso in ostio dixit sociis: Hæc est requies mea in seculum seculi. Itaque sub ipsam Capituli habendi exordium infirmatus, prius quam ageret animam recipiens sanctissimum Sacramentum, gratias egit Deo affectu tenerissimo pro magnis multisque beneficiis, quibus in hac vita se cumulatum agnoscebat; et maxime quod illibatam virginitatem servare sibi concessisset.

Christi
1422 mortuus,
miraculis
clarus:

C

35 Fuit gula inimicus acerrimus et perfertus S. Francisci imitator, sequens vestigia ejus in rigore abstinentiæ penitentiaque, in orationis et contemplationis castitudine, et eremiticæ ac solitariae refectionis studio, in clausura et silentii observantia, in omnimoda paupertate, humilitate, bonoque exemplo, erudiens discipulos suos ad perfectissimam obedientiam, innocenciam et propriæ voluntatis abnegationem: itaque multos manduxit ad cælum, quo et ipse spiritum summa transmisit cum absolveretur lectio Capituli anno Domini MCCCXXII: quem omnes Capituli Patres subsenti sunt, alta voce, Te Deum laudamus, intonantes. Caput autem contumaciter non coruscante miraculis, remansitque membris omnibus tam formosus atque tractabilis, ut pro arbitrio suo quolibet intellecti possent singula. Tali in statu tribum integram expositum eunctorum venerationi in ecclesia sanctum corpus mansit: unde cum multi multa referrent beneficia, ingens ad eum spectandum et reliquias, ut possent, aufrendas consensus hominum factus est. Inter hos unus aliquis, ipsam dexteram manum præscindere et auferre satagens, suam sibi vehementi spasmu correptam sensit, et meditatum culpam publice fassus est. In vita quoque varia operatus est supra vires naturas. Sepultus deinde et collocatus est eminenti ad parietem loco, indeque translatus ad novum forum, calce et lapidibus scitis extractum, ubi sepulchro alabastrino requiescit in pace.

36 Mortuo B. Villacrece, congregati sunt utriusque eremiticæ Fratres ad eligendum Patri tam sancto successorem juxta Ballam Martini v; pruden-

D dentiamque et virtutes alias sancti Fratris Petri Regalati considerantes, quoniam veluti sol inter stellas ipse inter omnes præfulgebat. Vicarium ipsum sibi elegerunt. Dignum certe se tali electione monstravit: erat enim pius et clemens erga imberilles et humiles, fortis et severus contra rebelles et contumaces, quos magis eo vitio aiebat penas commereri quam alio illo quocumque delicto. Rexit suos optimo exemplo: nunquam interfaciens nisi pedibus et quidem nudis, jejuniis assidue, conservans et defendens eremiticam contra eos, qui violenter illa jurisdictioni suæ molebantur subjicere: eaque de causa magnas injurias et persecutiones sustinuit, ac unanimitate tanta, ut a Dei spiritu illam esse veraciter appareret. Etenim tam ipsi quam beato magistro ejus tantum negotii fuit in duobus quæ fundarent pauperulis eremiticis tuendis, ut de propaganda disciplina non potuerint efficaciter esse solliciti.

D
ejus loco ab
Aquilianis
et Abroxanis
V. carius
Regalatus
eigetur:

37 Verum quod per se ipsi non fecerunt in vita, fecere per suos successores post mortem: junctis ad ista duo paullatim aliis aliisque conventibus, qui simul omnes Aquilerianæ familiæ nomen obtinere, incremento tanto, et Pius Papa v Custodiam per se esse jussit, sub nomine Domini-Dei de Aquileria et Scala cæli de Abroxano, per bullam datam xiv Martii anni MCCCXXXI, in archivio ejusdem Conventus etiam nunc inveniendam: quod alii compendio effe-rentes et nominantes Custodiam de Abroxano, occasionem dederunt Gonzagie existimandi Abroxanum conventum per se titulum obtinisse Custodiæ, Aquilerianum vero Palentinæ Custodiæ fuisse incorporatum, utrumque procul a veritate: duo enim illi conventus manere conjuncti, usque dum Provinciæ Conceptionis pariter sunt inserti: prout liquet ex variis Summorum Pontificum Bullis, Generaliumque ac Provincialium patentibus litteris, nec non ex instrumento concordie inter dicta eremiticam et conventum S. Francisci Vallisoletanum initæ. Etenim jam inde a principio Aquilianus Abroxano præfuit totique ab hoc nominatæ Custodiæ, quæ hos præterea conventus sub se habuit, S. Francisci de Aranda, S. Dominici de Silos, Domine nostræ del Veinte, S. Bernardini de Herrera, Corporis Christi et S. Francisci de Soria, S. Ludovici de Gormaz, S. Francisci de Almazan, S. Francisci de Atienza, S. Stephani de Gormaz.

qui post hujus
mortem vehe-
men. et aucti

E

Custodiam
proprium sibi
formant

38 Verum pari passu quo conventuum religiosorumque crescebat numerus, crescebat emulatio atque discordia inter hanc Custodiam et provinciam Santoyanam (qui est ordinatus fructus divisionis, quantumque majoris sanctitatis ac reformationis specie palliatæ) donec placuit Deo ut junctis in unum conventibus omnibus, formaretur Provincia Conceptionis: cui, antequam Santoyani Villacreceanis unirentur, Custodiæ Cismontanæ nomen fuit, propterea quod esset eis montes, Castellam veterem et novam determinantes; tantum autem et tam felix habuerat incrementum, ut in Constitutionibus quibusdam fictis per Capitulum celebratum in conventu S. Francisci de Ayllon anno MCCCXXII hi omnes sub ea numerarentur S. Francisci Vallisoleti, Palentinæ, Segobiciæ, Medinæ-campi, Arevali, Olmedæ, Cuellari, Pennafielis; S. Dominici de Silos (quamvis hic postea ex pactis quibusdam cesserit Custodiæ Domini-Dei) et Pattenzuelæ, Mariæ prætium de villa Sidos juxta villam Santoyi, S. Mariæ de consolatione juxta Ribas, S. Mariæ de misericordia juxta Paredes de Nava, S. Mariæ a Spe vallis Escopezæ juxta Rivum-sicrum, S. Mariæ de la Hoz juxta Sepulvedam, S. Mariæ de Yzarosilam in Biscaya juxta oppidum Bermeo, S. Mariæ de Abaldo juxta Billbaum, S. Sebastiani de Barrieta, S. Sebastiani de Ano, S. Mariæ de Hiberna-

F
San'toyani
vero etiam
Provinciam

conventuum
nova. ero

A nalo, S. Andreae de Muga, Murcia, Lorca, Origuele, Velmonte et S. Mariae de Murcia.

39 Deinde, post paucos ab constitutionibus illis conscriptis dies et numerum praedictum initum, iunxit se huic Custodiae Custodia S. Mariae Minorum Burgensis Provinciae cum omnibus suis conventibus, ut patet per Bullam Pii II, datam anno mccccxix die xvii Aprilis, quae est in Archivio Vallisoletano. Eiusdem Custodiae Fratres reformaverunt conventus S. Francisci de Salmantica, Benavente, Corunna, Zamora, et Cabezza de Alva: tantusque erat numerus reformationem suscipientium, ut cum omnes una haec Custodia regere non posset propter locorum distantiam, factae ex illis sint Custodiae Observantium, et in hunc usque diem Provinciae principales. Post quae Sixtus IV insignem hujus Custodiae sanctionem et conventuum multitudinem certo relatu cognoscens, illam in titulum Provinciae erexit anno mccccxxvii die xix Novembris, nomen ei Santoyanae ponens ad honorem sancti sui Fundatoris, quae prima omnium earum fuit, quibus ab Observantia appellatio est: extatque Originalis Bulla in conventu praedicto.

40 Hoc in statu Provincia illa mansit usque ad annum mxxxvii quando die xvi Julii per Capitulum Lugduni in Francia celebratum conjuncta: fuit Custodia Domus-Dei de Aguilera et Scalae caeli de Abroxo, unaque ex utrisque facta est provincia sub titulo Conceptionis Dominae nostrae: qua protegente et iure merito entum caelitus dante, profecit illa numero et sanctitate Illustrium atque eminentium personarum: quos enim capitibus praecedentibus recensimus viros laudatissimos omnes fere post factam unionem extitere, ut huic potissimum ejusmodi fructus debeantur. Instrumentum istius unionis cum decreto Capituli generalis Lugdunensis, per duos Ministros Generales signato, quorum alius Fr. Christophorus de Foro-Livio fuit jam tunc Cardinalis et officio defangens, alter Fr. Franciscus de Licheto Ministerium iniens: et aliud Breve Clementis vii, datum anno mxxxv die v Julii ejusdem unionis confirmatorium: cum authenticis Instrumentis obedientiae a praedictis Villacreceanorum domibus Provinciali Conceptionis delatae, servantur in Archivio S. Francisci Vallisoleti.

41 Caussas porro quae B. Villacrecium moverunt ne istam unionem vellet, ut modo ignoramus, sic credimus his temporibus proprias, justas quoque fuisse, nunc autem omnino desiisse: quandoquidem experientia doceat, divinae bonitatis opus evinivum fuisse hanc unionem, ad utrisque multa bona communicanda, quibus antea destituebatur: imprimis autem pacem et concordiam rixis et emulationibus substituendam, eamque tam perfectam, ut sola nunc caritate et studio observandae regulae majorisque perfectionis obtinenda certetur. Quem in finem instituende recollectioni designati communiter sunt conventus Abroxanus, Aguilarianus, Villasilanus, Valdescopezanus et Calagiritanus: et his deinde additi sunt alii tres, videlicet Dominae nostrae de Conceptione juxta Villam-albinam, Dominae nostrae Angelorum juxta Castrum-mochum, et S. Francisci Lerimensis. Haec autem designatio conventuum recollectioni destinatorum inventum plane divinum fuit ad resuscitandum in Ordine spiritum primorum Patrum et S. Francisci imitationem perfectum.

42 Qui ad istos conventus voluntarie secedunt, ut nulla id faciant necessitate coacti, sic magno ardore penitentiae, mortificationis, silentii atque clausurae exercitiis vacant. Cum autem aetate vel infirmitate prohibentur in ejusmodi vitae rigore persistere, nulla sua nota remittuntur ad alios hujus Provinciae conventus, in quibus disciplina usquequaque reli-

giosa, sed minus aspera viget; suntque intra civitates et pagos, cum alii illi Recollectorum pene intra solitudines sint, atque ita aptiores servandae ad litteram regulae Franciscanae, juxta declarationes Nicolai iii et Clementis v. Hic igitur perpetua clausura et silentium vigent, nec absque Superioris licentia quisquam alteri loquitur: vestis omnibus ex rudi panno, pedes nudi ligneis suffulti soleis: quaternas horas nno minus quadrante orationi mentali impendunt, quae ab omnibus in unum collectis fit, et a junioribus etiam prohibitor: jejuant majori parte anni, et frequentissime in pane et aqua: per Quadragesimam quotidie sese flagris caedunt, aliis autem temporibus ter in hebdomada: juniores vero cum suo magistro bis die quovis. Septem plus minus horas Officio divino devotissime recitando occupatas habent quotidie. Sacrificiorum nomine nihil recipiunt, sed omnia benefactoribus suis in commune applicant. Nullo discrimine praefati ac subditi tergunt, verrunt, lavant, et quidquid aliud abjectum atque humile inter obsequia conventus accurrunt, communiter obeunt excepto nemine: quae cum sint obedientiae et voluntariae abjectionis opera, multum ad alias virtutes accumulandas conferunt.

CAPUT V.

B. Petri Regalati virtutes, miraculis in vita patris declaratae.

Virtutes et miracula Sanctorum linguae sunt, quibus latentem intrinsicam sanctimoniam Deus manifestat mundo: quae autem per hunc Sanctum operatur tam multa tamque prodigiosa sunt, ut vel hoc ipso satis appareat velle Dominum, ut pro hujus servi sui canonizatione Sede Apostolica exoretur. Par virtutum ejusdem splendor est, et quidem jam inde a prima pueritia efflorescentium: a teneris enim unguiculis divinae deditus servituti, virginem se semper conservavit: raptus et extases patebatur frequenter: nec raro accedit ut in oratione positum viderint alii sublatum in aera, tantoque splendore circumfusum, ut qui eminus hunc intuebantur, ardere Abroxanum conventum crederent accurrerentque, reprimendo incendio manus operamque commodaturi. Idem ei in conventu Aguilariano accidit, eoque accurere plus semel, distantis ad medium leucam oppidi, quod Gumiel de Mercado dicitur, incohibere omnia Aguleriae rati. His accedebat frequentium et copiosarum lacrymarum donum, quibus abstergendis paratum in manica semper circumgestabat panniculum.

44 Paupertati, mortificationi et humilitati addictissimus vixit semper: etiam in ultima senectute pedibus nudis incedens: infirmus vero pauperrimis utebatur soleis, quae hodieque cum aliis ejus reliquiis asservantur. Multis annis, novem S. Francisci jejunia (Quadragesimas dicunt) observavit: primum a festo omnium Sanctorum usque ad nativitatem Domini, ex praescripto regulae in honorem tanti mysterii; alterum a secundo Natalitiorum festorum die usque ad festum Epiphaniae. Tertium Benedictorum dicitur, propterea quod illud observaturis a die Epiphaniae per subsequentes quadraginta dies ad exemplum D. N. Jesu Christi, suam benedictionem S. Franciscus impertierit. Quartum toti Ecclesiae commune est, a feria quarta Cinerum usque ad Pascha. Quintum a tertio Paschali festo usque ad Pentecosten adventuro Spiritui sancto animum preparaturis servit. Sextum a tertio hujus festivitatis die in honorem SS. Apostolorum Petri et Pauli, usque ad eorum festum dicitur. Ex hinc usque ad Assumptionem Dominae nostrae sequitur septimum in honorem sanctissimae

D
EX 118P.
ANT DAZA

in summo
requie rigori
frequentatur
a volentibus,

E

B. Regalati
virtute,
rar e,

F

novem Qua-
dragesimarum observan-
tia,

ei fructu
tractate
etiam in
aliae Provin-
cias observan-
tia nominan-
tissimam:

qua an. 1518
Villacreceas
adjunctis:

facta est
Provincia
Conceptionis,

magno publico
bono,

ei recollectione
nisi fervore:

ad cuius
speciatum
exercitium
conventus
aliqui delecti

A Virginis observandum : cui post quinque dies, Augusti xx succedit octavum usque ad festum S. Michaelis Archangeli, omnibus Angelis honorandis institutum : et a postero dicti jam festi die usque ad omnium Sanctorum solennitatem, postremum illis pariter venerandis diebus. Quibus adde multos per annum dies, quos sibi in pane et aqua ducendos vir sanctus peculiari devotione præscripserat : ordinario victu, pane et leguminibus utens, piscibus raro, vino nunquam, cum quidem sanus erat. Cœna sibi in perpetuum interdixerat præterquam Dominico die, quando in illius reverentiam gemina panis buccella solvebat jejuniū.

45 Nec defuit huic Sancto, quæ adeo placet Deo, malorum tolerantia, de quibus ad eorum auctores ita Fr. Lopez scripsit : Adversitates, impulsiones, tentationes, condemnationes, molestias et injurias quas antecessores vestri totis quadraginta annis intulerunt sancto, qui me educavit, magistro, et socio meo Fr. Petro de Castanilla, viro bono ac sancto; mihi que et pauperibus hisce domibus, tum ea que vestris temporibus contra nos estis machinati, ipsimet probe nostis. In his omnibus unicum hoc solatium habemus, quod cunctis brevi moriendum cum sit, Deus, S. Franciscus, et veritas nunquam morientur. Ex his aliisque verbis, passim per Generalium et Provinciarum litteras ad ipsum Sanctum directas et in Aguilerao Archivio asservatas colligendis in eundem sensum, satis cognoscitur nunquam a talibus immunem fuisse Sanctum, quamlibet sua illa duo eremiticæ Vicariis rexit. Antiquus liber de vita ejus manuscriptus asserit persecutiones multas et graves pari semper cum patientia tolerasse. Ad miracula transeo.

46 Palentinam Ecclesiam Dominus Sanctius de Rojas Episcopus regelat, is qui deinde Archiepiscopus Toletanus fait. huic consobrinus erat Didacus Gometius de Sandoval, difformis et a natiuitate contractus, usque adeo ut fulcris duobus innixus uti ad se mouendum cogeretur, cibum autem sumere non nisi aliena manu posset; eo quod manus sue incurvæ atque scabiosæ, præsertim sibi inutiles essent. Videns igitur Episcopus quam magna per fatulum suum operaretur Deus, decrevit consobrinum deducere ad ipsum. Jussit autem Sanctus ut peccata confessus infirmus sacram Communionem, quam ipse etiam eodem contulit, postquam ita volentem sacramentaliter absolvisset. Finito autem sub quo hæc fuerunt acta sacrificio, erupit infirmo toto ex corpore sudor frigidus, doloribus intensissimis comitatus, qui mortuo simillimum efficere : sed brevi virtus Altissimi patuit : mox enim presentibus cunctis dimisit fulera, et sanus consurgens seque non capiens præ lætitia, saltus dabat exultantulus. Episcopus quoque vero Deo ac Sancto ejus gratias retulit, et pro ea qua erga huic afflicto devotione, habitum ejus petiit, obtentumque reposuit conservandum in majore familia Deniensis. Fuit tam celebre hoc miraculum, ut in duabus informationibus legatur approbatum et Domina Isabella Regina Catholica voluerit insculpi alabastrum sepulchro, ad quod sacrum ejus corpus translatum fuit.

47 Ex Aguilera Abroxino comitanti eidem sancto Patri aliud haud minus memorabile accidit, quod fidem, spem et prophetiam ejus spiritum toti plebi demonstravit in loco, cui Quintanilla inferioris nomen. Hic cum adit juvenis quidam habitum postulans humiliter ac devote, sic ut motus Sanctus in reditu suum vota ejus differens, jubere interim Fratrem se putaret, ab illo ipso momento temporis Ordini et obedientie sue adscriptum. Rediit autem mortuum esse juvenem intellexit, et ait illius sanguineis : Frater Ordinis mei iste est. At illi :

Esse voluit, habitum tamen induit nunquam. Quibus Sanctus, guarus quam Deo placita ejus voluntas fuisset, Aperite sepulchrum illius, inquit, et indutum habitu reperietis. Iverunt, aperuerunt, et pro sepulchrali luteo, in quo recens involutum humaverant, veste repererunt Franciscanum, pariterque et bonæ voluntatis gratiam, et ejus, qui mentis oculis in abilita terræ penetrabat, sanctitatem demirati sunt.

48 Virtutes Theologicas quo in gradu possederit etiam sequentibus declaratur exemplis. Erat utriusque simul eremiticæ Vicarius, et quamvis pro sua senectute facilem habuisset excusationem si ex uno in alterum locum proficiscens vili jumento uteretur ad iter, noluit tamen certa fide nixus, quod si sua ex parte faceret quidquid poterat ad implendum officii sibi incumbentis ministerium, vires Deus necessarias suppeteret : itaque contigit frequenter, ut aliqua sexta feria post diuisum Capitulum mane discedens Aguilera, eodem antemeridiano tempore intra unius horæ spatium Abroxi adesset ad Capitulum ibidem similiter convocandum, tantillo spatio jejunos et exalceatus, emensus iter leucarum quatuordecim. Alias canistro onustus Abroxio Vallisoletum abiit, cum forte taurilla agerentur, et taurorum unus ex arena erumpens, plenusque rabie quam infixæ undique hastæ stimulabant, fugam cepit per viam qua Sanctus veniebat, et jam impacturus erat cornua, cum hic in eorum oculos sustulit, et quem manu gestabat seipionem leniter in cervicem tauri inclinans : Abi, inquit, hucile : ipsoque verbo stetit ille, recedensque ad laus transit, nulla ipsi aut socio ejus noxa illata.

49 Tantum Deo in suis necessitatibus confidebat benedictus huic Pater, ut si quod opus pietatis se offerret in vicinis Abroxio vicis trans Durium flumen, deficiente navigio, aquas pallio suo insterneret, illudque Cruce signatum conscendens expeditus quam abius trajiceretur, rectum semper cursum tenente pallio, nec ab aquis quantumcumque vehementer in fluctus subsilentibus humectato. Et hoc tota illa regione notissimum fuit, servaturque memoria fidei incolarum, ab his qui viderunt ipsi ad posterum propagata. Spes præmitti quod Deus servis suis promisit robustum emio reddidit, ad tantum penitentiarum rigorem tantosque labores quantos sustinuit a principio reformationis susceptis, usque ad felicem obitum suum per annos omnino quinquaginta et sex.

50 In caritate, quæ omnium virtutum summa est, adeo fervens fuit tantoque Dei et proximi amore semper incensus, quantum ostendunt pietatis opera pro Dei amore impensa proximo, quem ubique reperisset auxilii indignum, effundebat continuo misericordie viscera, ejusque levabat calamitatem. Ergo si fors infirmum pauperem offenderat in via, sublatum inde abducebat in conventum pedesque ei suis abluere manus et oculis premebat affectu tenero, velut, qui Deo ipsi ministraret. Leprosi plurimum compatiebatur et eorum plagas osculabatur : quomodoque etiam saniem lambens, eaque ratione variis sanitatem impertiens.

51 Quin etiam jam senex, infirmus et morti propinquus, confecit nudipes quadraginta quatuor leucarum iter, iens reliensque ex Aguilera in S. Antonii supra Ficondam, ut Fr. Lopio de Salazar et Salinas quedam monita daret : quæ ipsiusmet jam animam agentis verbis, ad eorum, que fundiverat monasteriorum Fratres Sororesque dictatis, huic credidi exprimentia : Notifico vobis omnibus, filii filiarque et pro certo declaro, quod sanctus ille vir, socius meus, Fr. Petrus de Costanilla, revelavit mihi in hac ipsa cella tales tanque terribiles res ad stuporem et confirmationem meam, quas antea nesciebam, ut magnus mihi dolor sit eas in hoc testamento

hora una
leucas 16
decurret,

a furente
tauro illæsus
dimittitur :

E

Durium pallio
instratum
trajicit :

F

pauperibus
magnam
caritatem
impra lit,

infra Fr.
Lopio commu-
nicat.

mco

EX HISP.
ANT. DAZA

costantia
huic per eam
iones,

B

Regulus
contractus
sanat,

C

Ordinis aut
excludit
sepulto habi-
tum miraculo
datum novit

A meo non posse referre, propter nimiam confusionem in aliquos adhuc viventes derivandam, si ipsas manifestarem. Firmiter autem vobis assevero, quod cum adhuc viveret, ante mortem venerit ipsemet in hanc cellam, necumque tractavit de rebus ejusmodi spiritualibus, animarum et religionis bono perquam necessariis : Interque eas demum commemoravit illud ipsum, quod antea revelaverat ad meam vestramque confirmationem : ut ne abeamus retro in paupertate et humilitate, sed proficiamus in virtutibus, ipso illo arctæ abstinentiæ profundæque humiliationis pasti cibo, quo ego et ipse enutriti sumus. Et paulo inferius ad monachos sic loquitur : Credite mihi, Filie, impossibile est, ut in talibus familiaritatibus fugiatis paratas vobis insidias, quantumcumque densi parietes mediant. Qua de re expressissime monuit me Sanctus, jubens ut caveretis familiaritatem cum certa persona quadam et aliis ei similibus. Quæ verba magis apparitionem miraculosam quam visitationem communem significare videntur.

ad ejus et aliorum confirmationem :

52 Manifestavit autem Deus, quam grata esset majestati ejus illa Sancti propensa erga pauperes caritas, qua in eorum sinum quidquid poterat effundebat. Nempe cum portarium ageret in Abroxano conventu, anns quædam pauper et vidua, ex loco qui Laguna dicitur eodem accedens, ab ipso cum tribus liberis sustentabatur. Itaque cum die quadam officiales aliqui in conventu prandissent, vescentes carnibus, ipse vaccinae coctæ partes aliquot cum pane refectorii raptim collegit in sinum, ad portanque abiit spoliis istis exhilaraturus misellam. Sed ecce obviam habet Vicariam, auditque ab eo, Fr. Petre, multum occupatus videris : quid istuc est quod portas ? Ille turbatus aliquantulum (sciebat enim intentos in se omnium esse oculos, propterea quod exhaurire conventum dicebatur) Rosas, inquit, hic fero aliquas pro pauperula multam necessitatem patiente. Atqui non erat tunc rosarum tempus. Ergo coram Fratribus adstantibus Vicarius ait, Retege illas : videre enim cupio. Hic confusione et verecundia plenus sinum pandit, et præcepto obediens, Ecce mihi illas, inquit : et subito in rosas candidas panis frustra, in rubeas carnem versam vident, tam ipse Vicarius quam qui aderant ceteri. Vicarius autem tam recentes eas se videre miratus, et id quod erat suspicatus : Vade, reposuit, Pater in nomine Domini, et illas expectanti trade : neque illas tantum, sed quidquid alium visum fuerit : ad hoc enim nobis communicatur a Deo.

panis et carnis frustra pauperi deferens,

pro his rosas exhibet depreheus,

CAPUT VI.

C Spiritus propheticus et mors B. Regalati : eam secuta sanitatum aliquot beneficia.

Spiritus hic Sanctus habuit divinitus illuminatum et dono claruit prophetiæ, cujus specimen casus sequentes dabant, pauci ex multis. Quadam nocte intentus cum Fratribus psalmodiæ Matutinali in conventu Abroxano, intellexit a Deo, secundo Durio, qui hortum conventus alluit, descendere corpus mulieris, ut vulgo putabatur, voluntario exitu per desperationem extinctæ ; sed ejus anima Deo gratissima esset : qui proinde corpus quoque Ecclesiastica volebat sepultura donatum. Quare finitis Matutinis convocavit Fratres ; et nimirum, sacris vestibus indui ac Cruem cum aqua histradi ferre jussos, duxit ad ripam ; eductamque ex aquis honorifice sepelivit. Episcopus Portuensis existimat salvatam hanc mulierem fuisse, quia postquam in aquam desilierat facti pœnitens ingenti ac vera contritione hoc et alia omnia crimina sua prius quam suffocaretur expiavit. F. Hieronymus Roman, is qui de Republica mundana librum vulgavit, in quodam tractatu manuscripto de

Submersa mulieris corpus adriach adriens regno scilicet,

et illud sepulta dignum esse :

Vita hujus Sancti misso ad conventum Aguileranum, suspicatur eam pro castitate tuenda præcipitatum.

D EX HISP. ANT. DATA dependens in prandium cibos,

54 In eodem conventu cum Vicarium ageret Regalatus, et signum datum esset conveniendi ad Mensam, accessit ad Sanctum præfectus refectorii, ei que indicavit, neque panem neque aliud quidpiam, quod pransuris apponeretur, domi esse. Respondit ille : Quoniam jam datum erat signum, obedirent Fratres : fora enim ut provideret Deus. Dictum factum : jam consuete benedictionis recitabatur formula, cum dato ad ostium signo abijt portarius, mulanque panibus aliisque opsoniis onustam reperit, ignarus quis eam adduxisset : nihil autem moratus tulit ad refectorium quidquid erat, indeque revertens, ut mulæ quoque pabulum suum daret, nec ipsam nec ullum ejus vestigium reperit : quapropter imputatus miraculo successus est.

divinitus impetrat :

55 Anno mccccxvi, sub initium Quadragesimæ Sanctus noster in morbum incidit : quia in postrema agitudine multis prodigijs honoratus fuit. Patiebatur molestissimum riborum fastidium, ideoque interrogatus a medico num alicujus rei appetentia videretur tangi Corturnicem, inquit, si adesset comederem. Abijt melicus, et ante portam conventus in equum suum conscensurus coturnicem videt, adeo lassam fatigatamque ab insequeute accipit, ut nullo negotio capere eam potuerit, eamque lætissimus ad Sanctum infirmum attulerit. Ille vero manum apprehensam blande demulcens, et plumas multum vexatas componens : Avicula, inquit, suavissima : Deus te ab unguibus inimici eruit, et meis nunc manibus moriere ? Minime vero : vade et lauda enim, qui creavit et liberavit te ; itaque projectam in aerem permisit avolare.

Corturnicem optanti,

una vitro se capiendam præbet :

56 Sentiens interim instare mortem, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum incredibili cum affectu pietatis suscepit, multisque cum lacrymis delictorum et errorum veniam subditos suos peccatus, eosdem oravit, ut ubi sepeliendo pauperem vestem locumque concederent pro Dei amore. Volebant consequenter eum extrema Unctione munire : verum ipse, cui futura ut presentia erant, expectari Episcopum Palentinum jussit, quem ad hoc supremum officium sibi præstandum Deus excitarat : quod divinitus præmonitum ipse Episcopi adventus declaravit. Hunc sunt qui Sancium de Roias fuisse volunt : sed constat ipsum anno mccccxxv excessisse e vivis : quare dicendum est, id fuisse Dominum Petrum de Castella, Regis Petri nepotem. Dignam autem prophetiam hanc censuit Regina Isabella, quam sepulchro ejus curaret incidendam : itaque nunc ibi visitat, recepta Unctione coram Episcopo in corona Fratrum ac Filiorum suorum animam reddens Creatori, cum sublatis in celum oculis extremum illud eloqueretur, in manus tuas Domine commendo spiritum meum. Dies erat non postremus Martii, secundum ordinis nostri chronica : sed trigesimus, quemadmodum Vita ipsa antiqua manuscripta et Episcopus Mantuanus Gonzaga testantur, usque confirmatur ab antiqua scriptura de miraculis ejus. Mortuus est autem sexagesimo sexto circiter ætatis suæ anno, et eorum Fratrum sepultura in conventu Aguilerano tumulatus.

Vitæco manibus,

requiritur ab Episcopo Palentino,

F

et mortuus 30 Martii,

57 Ex miraculis post mortem ejus factis, qualia ad canonizationem alicujus merito requiruntur, non quidem primum, sed dignum primo loco commemorari, invenitur in informatione legitime sumpta. Accidit ut ad conventum accedens melicus, cum jam nihil portario esset reliquum, elemosinam peteret : illo igitur negante quidquam supplicare, recta abiit ad sepulchrum melicis, et coram eo prostratus in genua, O vir, inquit, sancte, siquidem tu viveres hodie, non ego hinc absque solatio dimissus famæ morerer

novatus, cere a vicariis xpi,

A morerer. Rem miram I aperitur sepulcrum, ex eoque manum extendens Sanctus panem porrexit indigenti : qui eo accepto continuo præco facti miraculi apud omnes fuit. Cetera quæ ad illius invocationem facta sunt prodigia tanto sunt numero, ut intra sex primos abdato menses ad centum viginti octo verificata sint per eos, qui ad sepulcrum venire gratias redditori : ex quibus quadraginta sex rite examinata approbataque servantur in Archivio conventus Aguleriani, ut ex informationibus jam dictis constat, et sunt sequentia.

58 Proximo post Sancti obitum Jovis die, qui idem prius Aprilis fuit, Catharina Sanchez de Soto, metaborum debilitatem solita axillaribus fulens sustinere ad gressum, et magnos insuper dolores patiens, in loco, qui Fuente lesendo dicitur, ut audit multitudinem miraculorum, quæ ipso mortis die fieri cœpta jam spargebat fama ; ipsius invocavit merito, dimissisque cruculis sanam se reperit : quare postea ad sepulcrum venit actura gratias, et examinata res, ita prorsus, ut dixerit, comperta est se habere. Cum autem maximus esset eorum numerus, qui aliquid reliquiarum ipsius postulabant, importunitis precibus fatigatus Vicarius, qui jam amplius nil habebat, quod largiri vellet, mediæ noctis silentio jussit quam secretissime aperiri sepulcrum, terramque illius cum aliquot habitus mortualis frustis ad se afferri. Quod dum Fratres tentant, prohibiti sunt porro terram egredere, ob incredibilis odoris fragrantiam inde emanantem, qui eis religionem iniecit, si pergerent, nisi Vicario de re tota admonito : sed et hic in cella sua eundem percipiens suavissimum odorem, prius quam moteretur accurrit, et ex ipso corpore illum procedere iudicavit. Accidit autem hoc decimo quarto post mortem illius die, mensis vero decimo tertio.

59 Per idem tempus, in loco, qui nuncupatur Gumiel de Ysau, contactu peste et jam ibuncta atque deposita jacebat Agnes, filia Francisci Gonzalez chirurgi, ibidem inquilini ; quæ aliam omnem spem sublata vident, rogavit patrem, ut ad se ferret fasciam, qua paucos ante dies usus fuerat, Sancto Aguleriano venam secans : quum ut supra se posuit, subito loquelam amisit, interimque multo dolore prorumpente sana panilo post velut a morte resurrexit. Joanna cœca, filia Ferdnandi Gonzalez, Roæ inquilina, ex dolore lateris loquelam amiserat, et a cunctis jacebat deposita ; quando pars aliqua vestimentorum Sancti applicanta ei fuit ; simulque loquendi et videndi facultatem recipiens, etiam dolorem lateris dispulsit, et molestissimum sinuultum sublata gratulata sibi est, omni ex parte sua.

60 Garsias Alphonsus, filius Bartholomæi Alphonsi, incolæ Turris crematæ, septem mensibus infirmus non uno morbo jacuit, et jam audiendi ac loquendi amiserat potestatem. Perlatas autem a parentibus Aguleriam est Aprilis mense, non multo post obitum Sancti tempore ; cuius sepulcrum visitans totus convaleuit, et domum rediens ultimo die mensis, ab effluis obvium incedis multa cum gratulatione est susceptus. Sabbato eodemque primo mensis Maii die, ad sepulcrum Sancti accessit Martinus Ventosillo incolæ, post annos viginti duos exactos inter dolores gravissimos ; quibus se prorsus liberum sensit in ipso ecclesie Agulerianæ ingressu, cum Sancti meritis se commendasset. Secundo die ejusdem mensis ex territorio Sepulvedæ Petrus Martinez, Toroyvelæ indigena, ab octo annis debilis venit, et oratione facta, suas ad sepulcrum furcillas dimisit.

61 Quinto dicti mensis die, in Vigilia Ascensionis, eodem venit Atenzamus Clericus, Petrus Gar-

cias nomine, valde infirmus plenusque doloribus : D qui noctem illam in oratione ante sepulcrum ducens, facto, suscepit supra se habitum Sancti, et simul integram sanitatem, atque furcillam, qua utebatur ad gressum fulciendum, ibidem reliquit. Dies Jovis vigesimus septimus ejusdem factus est duplici miraculo memorabilis in Didaco Ruyz ex Pennaluer per decem, et Benedicto Sanchez ex S. Mariæ de Riaya per tres annos claudis ; qui ad dictum sepulcrum recuperavere sanitatem. Die Martis, primo mensis Junii, magna populi multitudo ad visitandum sepulcrum confluit, ex eaque miraculose sanati sunt Catharina Sanchez, uxor Joannis Fernandii Moreni, manus unius usu privata per decennium ; et Andreas Fernandes ; Leonora uxor Petri Garcia, atque Maria uxor Ruderici Sanchez, omnes Tutelleusis ad Durium pagi indigenæ, omnes claudi ; et sanitatem retulere.

62 Secundo mensis et Mercurii die, ad conventum Agulerianum Alfonsus de Costina venit, ex oppido Villa-Muriel dicto, cum filio Ruderico, sexenni puero : qui festo Corporis Christi ibidem existens in ecclesia, gestusque incompósitos varios coram venerabili Sacramento exercens, cecidit ex gradibus altaris tanto impetu, ut sublata loquela haberetur pro mortuo. Tum cœpit ei convolvi stonachus, et violenter per os evacuari totus : ita sublatus est in domum paternam, magno cum dolore Alfonsi, qui eadem in ætate alium filium simili casu amiserat. Ne quid autem intentatum relinqueret, votum vovit de ferendo ad sepulcrum Sancti filio, cum pari ceræ pondere si convalesceret. Ille vero non modo non convaleuit, sed statim a paterno voto factus frigidior glacie, expiravit die Jovis ad vesperam. Mox oblecta mortuo facies est, adhibitisque Confratribus ad hoc destinatis duo sunt, qui defuncto advigilarent. Postero die apparatus exsequiæ fuerunt, sed iis non eguit puer, secunda post ortum solis hora subito vivus sanusque assurgens per merita gloriosi illius Sancti, cui ipsam suam commendaverat pater, qui non distulit votum cum filio adimplere.

63 Eodem die mulieres duæ advenerunt ex oppido Cuellar, altera Catharina Martinez nomine, uxor Joannis Lopez a sex annis clauda ; altera Petri Velasquez Notarii conjux, quartana febris per triennium vexata : eo quod utraque, ipso quo Sancti sepulcrum se visitaturas voverant die, sanitatem recuperasset. Die Veneris quartoque ejusdem mensis, eodem appulit Michael de Monte, Francus : qui ab annis viginti claudus ibidem se gradiendi facultatem recuperasse, probavit expedito per ipsam ecclesiam cursu. Tunc quoque Joannes de Aguleria, Berlangæ incolæ, cui ante sexennium lapsa ex turri manus sine remedio contracta manebat, cum oraret ad sepulcrum, digitos sibi extendi sensit : quibus continuo gladum, quod antea non potuerat, e vagina educens, gyrabat illum lacrymans præ gaudio, et testes miraculi voces edens.

CAPUT VII.

Reliqua miracula B. Regalati legitime excepta probataque.

Alphonsus Fernandez Arandonsis Clericus, Sabbato in quintum mensis Junii diem incidente, ad sepulcrum venit, orationem quærens paralyti suæ, quæ totum corpus ei octayum mensem reddebat inutile : eademque inter duodecimam et primam horam Meridianam recepisse se sentiens, exclamare continuo præ ketitia cœpit, se Dei et Sancti gratia persanatum, et relicta istie furcilla per ecclesie gradus multoties ascendit descenditque ne cui dubium de miraculo esset. Exhinc proximo et Dominico die venit

Joanna

3 Clericus A'tenzanus,

27 Maii duo claudis,

1 Junii quatuor alii,

2 die puer elephantia et extinctus,

13

facto per patrem voto suscitatur,

3 die sanantur clauda,

et febricitans,

6 claudus, F

et manus contracta.

EX DISP. ANT. DAZA

e quibus approbata 46

1 Apr. sanatur claudus,

16 ex aperto sepulcro suavis exhalat odor.

convalescit moribunda ex peste

61a ex lateris dolore deposita.

1 Apr. sanatur 7 mensium infirmus,

alios 22 annos a p. 1. Maii,

2 Maii 8 annorum debilitas.

A Joanna uxor Lopii de Salzedo, incolæ Pineti de Yuso dicti : quæ cum inveteratas in tibia per annos tres gestaret plagas, ingentesque ex iis pateretur cruciatus, ita fuit ad sepulcrum sanata, ut prius quam pedem efferret ab ecclesia, non tantum sublatis doloribus, sed etiam consolidatas plagas lætaretur. Die Mercurii et nono Junii, quidam ex Penafiel eques, Joannes de Cuellar nomine, ante sepulcrum orans sanum se sensit a doloribus, quibus male affectos habebat pedes : et qui claudus advenerat, dimissa istic furellâ expeditus occurrit per ecclesiam, et in scamna quedam ascendens atque descendens, et identidem præ lætitia subsiliens ac terram pedibus iis percussiens, qui prius omnem fugiebant attactum.

B 65 Decimo quarto et Lunæ die, quatuor ad sepulcrum viri sancti facta miracula sunt coram multis testibus in Informatione nominatis atque juratis : primum quodque plus ceteris admirabilitatis habuit, ostendit Deus in Joanna Garcia, filia Marii Diez, Palentina : cui paralysis os fœde distorserat, et magnos in brachio tibiaque dolores cumulabat, manum vero sic contraxerat, ut a primo morbi die numquam potuerit aperiri. Hujus afflictissima mater, quia irrita erant remedia omnia, cum de miraculis per intercessionem sancti viri factis inaudisset, sua ad ipsum convertit vota, filiamque ad sepulcrum adducendam promissit ad novemdiale illius cultum : quod dum faciunt mater et filia, huic reddita sanitas ex integro est, actisque Deo gratiis Palentiam redierunt. Verum non diuturna hæc illis lætitia fuit, domum enim suam ingressæ eadem infirmitas reddidit : et recordata mater non fuisse completam, ut voverat, novenam ; festina revertit, et perfecto voto nihil simile doluit. Eodemque die ex variis infirmitatibus miraculosam sanitatem obtinuerunt Joannes de Media-villa, ex Tudela ad Durium ; Marina, uxor Joannis Zapatero, ex Pinel de Suso ; Maria Alvarez, uxor Dikuci Labrador ; et Joannes filius Petri Dominguez, ex oppido Tiedra.

C 66 Octavo die post, vigesimo primo scilicet mensis, Joannes de Tome, Italus ex statu Mediolanensi, arthritum ab ipsa pueritia passus, et extremis quinque annis acutissimorum dolorum assultus tam vehementes sustinens, ut concidens in terram spumas ore ejectaret, quinis senisque nonnumquam per diem unum vicibus ; ad lævæ dexteri brachii privatus usu et arentem gestans manum, cum tot simul malis nullum inveniret remedium, et miracula per intercessionem Sancti patrata intelligeret, ad ejus sepulcrum ex voto venit ceream offerens imaginem ; et antequam templo egrederetur plenam recepit sanitatem. Eodem die Catharina, filia Petri Martini ex Roa, visitans sepulcrum Sancti, sanata est a quinquenniali infirmitate, et dextri brachii usum recepit.

67 Sabbato vigesimo sexto Junii, duo magna miracula operatus est Deus, in duarum mulierum favorem item sepulcrum visitantium, quarum una Maria Ramos, uxor Roderici Alfonsi ex Ture-cremata, deliquia et multas infirmitates patiebatur cum ciborum fastidio tanto, ut toto triduo vix unam subinde buccellam comederet ; doloribus autem tam vehementibus, ut omnem sensuum usum non raro amitteret, et multum per nares exjiceret sanguinem. Hæc postquam Sancto se commendasset, in ipsa ecclesia tale incurrit deliquium, ut ab omnibus ibi presentibus crederetur mortua : sed mediam post horam non ad suos modo sensus, sed ad integram rediit sanitatem. Altera Joanna, filia Joannis Herrador indidem oriunda, adeo deformiter contracta, ut brachiis in tergum versis digitisque adjuuctis, atque distortis neque comedere per se neque aliud necessarii rei agere posset, coram pluribus adstantibus ibidem perfectissime curata est.

D 68 Tribus miraculis Sanctus Aguilarianus claruit die vigesimo octavo Junii. Primum cuidam puellæ accidit, Mariæ de Olivera nomine, filia Petri Alvarez Equitis et Dominae Mariæ de Olivera, indigenarum Fuentalville del Pinar dictæ, quæ territorii Cuellariensis vicus est. Hanc cum sana atque robusta esset, primodie Lunæ in Quadragesima invaserat pectoris dolor tantus, ut ei retinende viri septem ægre sufficerent. Per duodecim dies duravit hoc malum, et tunc quidem cessavit : verum post duos menses multo vehementius quam antea rediit, omniumque sensuum privabatur usu, quibus utcumque reddita, dicebat apparere sibi mulierem nigris indutam, cujus faciem videre nequiret, sed plenos pretiosis annulis digitos ; hortantis secum ut iret, magnasque divitias et honores promittentis. Quas sollicitationes cum rejiceret puella, licet ignara quis eas offerret : brevi apparuit dæmonem esse, qui missellam reliquit mutam, surdam, cacam deformiterque contractam. Ad ejus ergo sepulcrum, cujus miracula jam antea fama vulgante cognoverat, ire proposuit, statimque melius habere se sensit, et loquelam recuperata rogavit parentes suos, ut Aguilariam duceretur. Non potuit dæmon hæc audire et quiescere : ergo Sancto invidens rursus se spectabilem puellæ exhibet, vetatque ne ad illum Fratrem eat, qui nihili sit et nihil possit : quod si eat, minatur omnes suffocandos in flumine, dejectos e ponte per quem transitum habent. Verum hoc nihil formidans, respondit plus Deum quam diabolum posse, qualem cum ipse se declararet, iret sane in malam rem, nam se, vellet aut nollet ipse, Aguilariam ituram. Ex eo autem tempore diabolum non vidit, nisi cum venerunt ad locum Luganilla dictum, ubi rursus apparet mutam puellam et ambabus manibus contractam efficit ; itaque mansit illa usque dum ad Durii ripam, ubi Nava de Roa appellatur, pervenerunt, ibidem a dæmone submergendi, si Deus permitteret : sed hoc et Sancto ejus protegente, Aguilariam incolumes advenerunt, neque amplius visus puellæ dæmon est, omnium ejus infirmitatum causa.

69 Eodem die ad tumultum Sancti venit Toribia Sanchez, filia Ferdinandi Sanchez ex Castro-mocho, utroque oculo caeca : huic ut positus supra caput est Sancti ipsius habitus, graviter ex oculis dolere coepit : sed dolor simul cum veste sublatus, bene videntem sanamque reliquit. Tertium hujus ejusdem diei miraculum experta est Sancia Hernandez, uxor Alfonsi Hernandez, ex oppido Roa : quæ duobus annis infirma et prosus surda multisque cruciata doloribus, sanitatem ad Sancti sepulcrum accepit integerriman. Post hæc mensis Julii die decimo sexto, feria sexta, eodem advenit Catharina Martinez, uxor Gomesii Nunnii de la Figuera, oppidi Ayllon inquilina, filium quendam suum adducens brachiorum usu privatum : qui ad contractum prædictæ vestis continuo illa extendit, quæ contorta erant, et ab hac alisque, quas patiebatur infirmitatibus plene liber remansit.

70 Octavo Augusti die in Dominicam incidente adfuit Catharina, filia Joannis de Portillo notarii et civis Cuellariensis, a nativitate contracta, et brachiis tam languida, ut nullo sibi usui essent, æque ac manus recurvis in uncas digitis ad omnia indolente ; ut monstro quam homini similior non aliter quam reptando se moveret, quoties erat mutandus locus : et ab omnibus hisce malis apparuit libera, visitando sepulcrum sæpe dictum. Eodem venit, anathema ex cera afferens, quidam Archiepiscopi Toletani famulus, Ludovicus de Xaramillo nomine, Yevenensis origine : votum solvens, quo se in itinere obligarat, cum sua ipsum mula destitueret, infirmitate correpta : a qua mox ut factum est votum sanata

EX HISP.
ANT. DAZA
28 puella,
diabolici
spectri
infestata,

E
ad sepulcrum
Beati cum
suis proficis-
cens,

liberatur.

illuminatur
caeca,

surda auditum
recepit.

16 lulli
rectificantur
distorta
brachia.

in 5 Aug.

et mula infir-
ma curatur

6 tibie ulce-
rose vulnera :

9 pedibus
æget :

11 sanantur
contracta,

et infirm.
quatuor,

21 quidem
lotius corpo-
ris,

18 brachii
usum recepit.

26 Junii
sanantur
mulieres
duæ,

A nata fuerat, suffecitque in quinquaginta leucarum iter, terdenas et quaterdenas leucas quotidie conficiens.

71 Vigesima die Augusti, feria sexta, sanati ad Sancti sepulcrum sunt Joannes Hernandez de Madrigal, ex Yuan-Romano vico territorii Arevalensis oriundus, totus incurvus atque contractus; Uxor Joannis de Madrigal, ex ejusdem nominis oppido, octomensibus contracta et affixa lecto; et Maria Gonzalez, multis annis contracta etiam ipsa. Eodem die ad sepulcrum accessit Petrus de la Calleja, filius Martini de la Calleja, Haronsis indigena, propter continuas febres aliasque infirmitates desperatus a medicis. Huic cum tali in articulo particulam terre a sepulcro Sancti acceptam super caput possidissent, materque infirmi se pro filio devovisset quod nudis pedibus Aguilariam iret, ibique mortualem offerret sindonem si is convalesceret; subito convaleuit, et valetudinem tam miraculosam Sancti meritis omnes adscriperunt. In pervigiliis autem festivitatis et Marianae, quae in Septembri recolitur, die Martis et mensis jam dicti septimo, mulier ex quadam Medina campestris vico Pragos dicto venit Joanna Perez nomine, uxor Petri Hernandez, vigesimum annum brachiis capta et erubris contracta, cum aliorum manibus esset ad sepulcrum apportata, suis inde pedibus sana revertit, et praegrandio, crebro scalarum ante ecclesiam descensa ascensuque, miraculum confirmavit, admirantibus qui aderant. Eadem patientis alia ex eodem loco mulier, eodem modo et die similiter sibi est restituta.

72 Sequenti Dominico die et duodecimo mensis, voluit Deus ut ex multis ad Sancti sepulcrum collectis una praecipue illius visitatione consolaretur. In continuam periculosamque febrim incederet Joannes Lopez Burgensis Camadensis, filius Roderici de Villaviridi et Isabella Rodriguez de Murcia, ejusdem civitatis; mater autem, cum filio mortem metueret, commendavit eum Sancto Aguilariano; et subito illi, qui eatenus ingenti eolorum fastidio laboraret, comedendi appetitus venit, sepe ab omni febre liberum sensit. Ea res pie mulieris devotionem erga Sanctum usque adeo auxit, ut in omnibus suis necessitatibus ad eum recurreret, et vero etiam auxilium reportaret. Accidit igitur ut Medina-campi existenti et clauda, vehemens febris cum ingenti in lachryis sinistro cruciata superveniret: quo in statu visa est sibi de nocte exspectare videre Sanctum in cubiculum ingredi, in comitatu duorum ejusdem Ordinis religiosorum; tantisper fuit apparentis splendor, ut in locualis obscuro dimetissime cognoverit eum, quem antea nunquam viderat, vultum, staturam, habitum atque ince sum. Rogans vero num ipse esset Pater Aguilarianus, audivit quod esset. Qui media circiter hora ibidem moratus, manu eadem sua humerum ejus tetigit, et notabiliter alleviatam relinquens disparuit. Tum illa continuo proposuit ad sepulcrum accedere veneranda, et inde pedibus suis absque erubrarum fuleris subsidio revertit.

73 Eodem die ex Turri equitum, Segoviensis territorii vico, Catharina de Velasco advenit, annum decimum capta manibus et pedibus clauda; sanata vero ad sepulcrum est imposita super eam Sancti veste. Die autem decimoquarta Decembris feria tertia, Franciscus filius Martini Figuerii, ex Guade de Yuan oriundi, infelici lapsu extinetus est: ad patrem autem relatus mortuus, pari doloris atque mororis impetu raptum cogit in has voces poenitentiam gemibus exclamare, quos omnes qui aderant audiverunt: O S note in monasterio Aguilariano repusens, rotte in hunc vivum hunc filium, et ego hinc usque ad sepulcrum tuum flexis prorepam gem-

bus. Quod ut dixit, rediit in vitam puer, et num quid ei doleret rogatus; Nihil omnino, inquit; quare pater ut voverat sic Aguilariam adrepsit.

CAPUT VIII.

Miracula alia, sed pleraque extra juris formam excepta.

Non sustinebant ulterius Fratres inquietudinem, quam populi ad sepulcrum accurrentis et miraculorum ibidem patrorum frequentia adferelat. Itaque postquam, ea quae retulimus miracula quadraginta sex, secundum juris formam excipere curassent, periosi laboriose inquisitionis, ea deinceps ommissa, satis habere, quae nuntiabantur excipere in libro, istum in finem penes Sacristam asservato; sed nec hoc diu perseveravit facere: nam post sex menses, nihil amplius curaverunt referre in scripta. Quae autem sic notata sunt, ea ex libro praedicti quanta possum brevitate transcribo. Ex his sequentia designata sunt Aprili mense anni MCCCXVI.

75 Eodem die, quo ex hac vita Sanctus gloriosus migravit, in Turrim-crematam venit quidam Rodericus de Rabe nomine, qui tunc in Aguilariano conventu fuerat multaque ut in viri beati morte contigerant, admirantibus narravit. Audivit ea Simon de Mazuelo, Condemuni incola, et filii sui recordatus, quem jam tunc a septem mensibus continua febris laborantem domi reliquerat, vovit interim ipsum, si convalesceret, ad sepulcrum Sancti apportare. Post haec sequenti die domum versus iter instituit; quo cum venisset, et de filio qui se haberet interrogasset, responsum est febris fuisse liberum a vespera diei Martis; nunc autem sic valere aesi nunquam negrofasset. Cognovit ergo pater, hunc illum diem horamque fuisse quo Sanctum pro filio invocarat, seque agnosceus rem voti, nihil moratus est cum filio venire Aguilariam ad illud evolendum.

76 Ferdinandus Garcia, Pontis-be-endi incola, filium habuit gravibus infirmum febribus, ex quibus et vultus et caro ejus immodice tumuerant, et trium horarum spatio mortuus credebatur: sed cum vovisset pater pro resuscitatione pueri perfectionem ad sepulcrum, rediit puero spiritus, et allatus ad monasterium est a patre, gratanter quod contigerat referente. Mulier quaedam Antonia nomine, Villaluae commorans, nullum infirmo filio remedium inveniens efficax, multis frustra tentatis, dixit: Commendo te Deo et S. Francisco et Sancto illius Fratris de Aguilaria. Notem deinde unam in sacello ipsius tradicens orando, mane reperit filium persanatum, solutasque tibias quas antea incurvas contracta quae habebat. In Castello de Rati Diaz puella erat manuum usu capta et muta jam inde ab annis quattuor; quae neque os claudere, neque linguam movere, neque salivam poterat continere ne sibi per mentum in praeterea deflueret. Mater autem ejus, auditis quae de Sancto plurima memorabantur miraculis, ad sepulcrum ejus deduxit filiam, ibique tota nocte remansit. Mane facto filia movere linguam et salivam cepit deglutire, et cum vero sic rediens ad mediam leucam pronoverat iter, cum et os claudere et loqui potuit; quare religiosi sibi duxit mater non illico regredi ad conventum, agendis Deo Sanctoque ejus gratis et facto publicando.

77 Michael Bermio, Ymrensis vici in territorio Cataceno indigena, visum et ambulandi facultatem ad sepulcrum Sancti plene sanatus accepit, et suas ibi furcillas dimisit. Portillensis mulier octiduum totum comatu irrita laborans in puerperio, tacta viri sancti corda, quae in Abroxano servatur conventu, continuo fetum enixa est et sana fuit. Idem beneficium accepit uxor Hermanni Vasquez

Mense Aprili
anni 1486
notantur
sanati

Puer febricitans
v. 26,
E

al. us pro
mortuo habi-
tus,

curas con-
vales.

et motu,

scio et
sanatus,

et puer
et uxor

notarii

FX RISP
ANT DAZA

20 Aug. sa-
nabit vari,

7 Sept. con-
tracta duz,

I:

Mulieri
cujus filius
sanatus

apparet 12
Sept. sanata
tem restituit,

C

aliam stem
contractam
sanat

14 D. c.
mortu. in
suscit.

A notarii Coruniensis, triginta dies cum iisdem partus doloribus conflictata. Andreas Gomez Aguilierianus, a nativitate infirmus; Petrus Beltran villæ Guzmanæ incola, febrem continuam patiens cum capitis dolore; et Ferdinandus Martines Santyanensis, ab annis quinque multos in contracto misereque incurvo corpore dolores patiens, visitaverunt Sancti sepulcrum et sani domum redierunt.

78 Mense Maio anni ejusdem Joannes de la Parra, Sinogensis, ex lapsu loquelam perdidit, et chartam atque atramentum poscens, scripto mandavit ut se Aquileriam portare ad Sanctum, et duos ex amicis nominavit testamenti sui curatores; scribere autem nil ultra valuit, omnium mox sensuum usu privatus. Delatus ergo quo voluerat est, et ipsius Sancti indutus habitu, continuo se sanum reperit cœpitque clamare, Gloria Patri et filio et Spiritui sancto; quia sanus sum meritis benedicti hujus Patris, idque coram multis ad ejus sepulcrum pervigilantibus. Garcias de Roa, Uxamensis Episcopi famulus a vulneribus in quadam rixa cultro inflicti, ad idem sepulcrum consenuit; sentiens autem manum, quam habebat, vehementer sauciam quodammodo aduri, dissoluit fascias, et conclusas plagas digitumque, cui succisi erant nervi, probe reperit consolidatum; quod miraculum, una cum sequenti, legitima attestazione firmatum reperitur.

78 Eodem die sanatus est Martinus Ruyz de Turegano, Ninoverensis in diocesi Segobienis Curatus, qui ab annis quinque ex subita consternatione sublevationem cordis et crurum tremorem tantum patiebatur, ut Missæ sacrificium non posset celebrare. Multum ille pecunie in medicos insumpserat, quos ut juveniret, plusquam leucarum quingentarum iter circumiens fecerat, nec remedium invenit, usque dum die decimoquinto mensis Maii vocit, ad Sancti sepulcrum se iterum; mox autem ut vocit, sanus fuit, et crastino eodemque Dominico ad Altare stetit. Mulier ante annos quindecim furiosa, per vim ad ecclesiam Aguilierianam adducta, statim atque habitu viri sancti contacta est ad mentem sanam rediens, confiteri de suis peccatis voluit apud munus ex Fratribus. Alia mulier ex Turri-gabinda de scalis lapsa spectrum nigrum atque horribile vidit, eoque viso mente excidit, clamans exinde vociferansque a demonibus se de rupe in rupem raptari per montes et valles; itaque ab omni cognitione familiarium alienata est, ut nec maritum quidem suum dignosceret. Hic vero Sancto Aguilieriano commendatam ad sepulcrum ejus duxit, et mente sanam reduxit domum.

79 Domina, Joanna, uxor Michaelis Sanchez; et Berengaria Alvarez, uxor Joannis Salmanticensis, cruribus infirmæ; et Padillana mulier clauda, aliisque ex Ayllonensi oppido insuper curva, et Domina Maria uxor Alfonsi Fernandez Pinedensis, cum Joanne Alfonso de Hortezucla Berlangani territorii vico, ac filius Petri Bravi Pureganensis, cum Joanne Ramirez ex Pinel de Yuso, alique nonnulli, claudi omnes, et quidem ex multis annis aliqui, sepulcrum Sancti visitantes expeditam gradiendi facultatem impetrarunt. Vallisoletanus mercator, Andreas nomine, filius Petri Hernandez, tactu alicujus reliquæ hujus Sancti convuluit a febre continua et lateris dolore. Eodem remedio convalescent Joana de Castrillejo, filia Colesii de Castrillejo, quinquenniæ surda; Joanna Lopez H. reusis, duplici laborans quartana; Maria uxor Sancti Gonzalez ind. emorandi, que quinto ab imprægnatione mense tanquam miserat copiam sanguinis ut morti proxima judicaretur; et filia Didaci Lopez Notarii Vallisoletani, peste et febre vehementi ægrotans, ac denique Vallisoletanus mercator pleuritidem ac fe-

brim patiens; et quidem ad sepulcrum Sancti omnes.

80 Mense Junio anni prædicti ista insuper scripto excepta sunt. Petrus filius Andree Gonzalez ex Mota-tanri, sordus et mutus a nativitate, aurium et linguæ usum ad idem sepulcrum accepit. Petrus filius Teresiæ et Joannis Gonzalez, sextum annum claudus contractus et incurvus; Joannes de Gonzalo ex eodem loco paralyticus; Petrus Gonzalez, ex Medinacampi, claudus; Clericus Ercensis veneno infectus; puer Diustensis uno pede claudicans; Didacus Quiroga in S. Domnici de calciata natus, triennium leprosus; vir ex Hinojosa de la Sierra, debilis pedibus; Michael Sanchez ex villa S. Domnici leprosus et claudus; Clericus quidam Prejapensis, ad octo annis debilitatus; et filia Alfonsi Claudi Bannensis, digitum unum toti brachio æquallem habens cum multis aliis infirmitatibus; ac denique Joannes Fernandez de la Sierra, suffultus cruculis ob roembrorum debilitatem, sepulcrum Sancti visitans, omnes sanitatem obtinere.

81 Joanni Alfonso de Ayladis filius fuit, qui ad extremum devenit articulum, triduum nihil comedens et linguæ destitutus usu; vocit pater cum illo visitare Sancti sepulcrum et certum cerne pondus adferre, ac mox ut optaret, convuluit puer, Tibia Licentiati Andree Lopez Burgensis, peste contracta et morti erat adjudicata, sic ut de funere curandum jam ageretur; sed patre pro ea votum de sepulcro insimul visitando inueniente, illico convuluit, Filia Marie de Tortoles, ex S. Petri de Yedra, ex moro quadam cadens, caput sic allisit, ut in hiantem scissuram digitus intronitti posset; et hæc ad matris votum convuluit; sed in memoriam facti, vestigium plagæ semper conservavit. Burgensis mulier ab annis sex ita exulceratam habens mamillarum unam, ut pugnum capere posset exesa caro, sanata fuit applicata sibi Sancti veste, eodemque remedio alia quadam debilis convuluit.

82 Mense Julio anni ejusdem, Catharina, filia Alfonsi Pan y agna Moteusis, quintum annum debilis; puella quedam Yanguana, oculo uno caeca; Stephanus Fernandez ex Medica-campi, vigesimum annum præter crurum debilitatem multos in corpore dolores patiens; et alius ejusdem loci incola ipsius comes; Joannes Rodriguez, uno pede claudus; filius Ferdinandi Azofrani, propemodum cæcus; Michael Perez, Clericus Cervesanus, uno latere claudicans, pedibusque ac manibus sic affectus arthritide ut toto biennio eis uti non posset, Egidius de Cantalapedra, octo annis delirus et cruculis gressum fulciens; mulier Laurensis, uxor Roderici de Grado, item debilis; Petrus Rodriguez Pozuelanus, sordus et quotidie alienationem a sensibus patiens ex occulto infirmitate; et Marcus Fernandes de Cuellar Portillensis, quartana febre biennio laborans, sanatus beneficium ad sepulcrum Sancti consequi meruerunt.

83 Mense Septembri anni ejusdem, Martini Garcia Urtetani filia, que lecto debilis decumbelat; Andreas Fernandes Cornejo inliden oriundus, mancus et debilis; Aran lensis mulier, funulaprotoris Curielensis, mamillam male affectam habens; filius Joannis de Morales Aguilernani, sublata comedendi facultate marcescens; et alii tres pueri ejusdem oppidi, scilicet filius Antonii Covaruvias fabricians, ac duo filii Antonii Gomez diversimode infirmi; item Franciscus Curielensis notarius, uno pede debilis; due mulieres et viri totidem, manibus capti; Catharina Gutierrez, vidua Tydolensis, caeca; suarum infirmitatum remedium ad sepulcrum Sancti invenere.

84 Filius Petri Carpinteri Gumielenis, rupto brachii

D

EX DISP.
ANT. DAZALa Junta
sanit. de
sanati claudi
1477.et diversimode
infirmi.

E

Itemque
mense Julio,

F

et Septembri.

infirmi tres.

Mense Maio
intemuntur
sanati multi.et ultra
levis.

B

Item Sacerdos
ad sacra
impotens.mulieres
omnes duæ.

plures etudi.

et febre tian.
1477.

A chii osse; et religiosus quidam, Fr. Marcus nomine, multos in tibia dolores patiens; atque Isabella Fernandez Portillensis, surda et cum cruciatu lateris magno accrementum quoddam periculosum gestans, invocato Sancti ejusdem auxilio open sensere. Domina Catharina in Ponte-Iesendo precipua dignitatis matrona, utrisque tibiis ita debilibus, ut nisi cum dolore maximo et adhibito furcillarum sustentaculo gressum promovere non posset, cum audisset miraculorum multitudinem quae Deus per Sanctum suum operabatur, ei se devote commendavit, tantumque brevi vigorem sensit, ut intra triduum posset absque furcillis incedere; sepulcrum autem illius visitans, ipsas in perpetuum sana dimiserit.

CAPUT IX.

Corporis incorrupti in marmoreum mausoleum translatione.

Annis omnino triginta sex in illo suo humili sepulchro jacuit S. Regalati corpus, infinitis a Deo internum miraculis honestatum, visitatum a Regibus Praelatisque et populis, turmatim accurrentibus. Et vero fuerunt tempora, quibus etiam Reges ad ejusmodi communium miraculorum auxilium cogebantur recurrere. Cum enim Rex Ferdinandus Granatensem urbem recepisset a Mauris, Regina Isabella ipso illic relicto Aquileriam excurrit, curatura sacri corporis translationem: quae solemnissimo ritu peracta est, et insigni per illos campos processione instructa, concurrente hominum multitudine immerabit, Episcopisque et Praelatis vicinis cum Clero, monachisque cum crucibus et insignibus suis. Rex ad decimum quintum Mani auri accechon acta est, et sanctum corpus collocatum in capella majori ad latus Evangelii: ubi nunc sublimè conspicitur in alabastrino sepulchro, quod de mandato Reginae, Comitissa de Haro fabricandum curavit, multa ejus miracula, Sanctumque radiante circum diademate representans: ex tunc enim vocari Sanctus et splendore illo circumfusus exprimi a factoribus coepit: nisi potius hujus rei principium ad ipsum mortis diem referimus, quando ad eum vota coeperunt fieri et anathemata deferri.

86 Eductum ex humido in quo jaenerat loco corpus, ad stuporem unanimum integrum incorruptumque apparuit; neque hoc tantum, sed etiam molle ac flexile ac caelesti odore fragrans, qui per totum monasterium agrosque vicinos se diffudit. Nota tanta rerum admirabilitate Regna, et Regi marito specimen hujus prodigii exhibere volens, jussit manum unam abscondi, ex qua ipsoque brachio recentissimus, velut ex vivo corpore, sanguis fluxit ad tempus aliquod; qui hincis panisque exceptus est, ad prodigii hujus memoriam in conventu Aquileriano relictis et reverenter conservatis, una cum duobus digitis mediis: qui etiam nunc servantur integri, certe non ita consumpti, quin optime distinguantur ossa, carnes, nervi, pelliculae. Crevit hinc miraculis non solum devotio vulgi, sed etiam Regum Principumque ecclesiasticorum et secularium: e quibus Archiepiscopi et Episcopi atque, nec non Apostolici Nuntii duo, Aranda, ubi Regi aegrotanti aderant, Aquileriam excurrerunt sacrum corpus adoraturi. Ac deinde Rex Philippus in hunc memoriae et Regina Margarita Austriaca ejus uxor, cum filio nunc Rege Philippo IV, illud visitaturi saepius Aquileriam venerunt.

87 Annus agebatur nunc quando Arendensi in oppido idem Dominus noster Rex Philippus IV periculosa decumbebat ex febre, tum adhuc Hispaniarum Princeps: eoque rex deducta erat, nihil vel proficientibus medicorum remediis vel Sanctorum quo

adducebantur undique reliquis adjuvantibus, ut Doctor Valle, regius Archiater, duobus Proceribus, de valetudine Principis requirentibus, secreto dixerit ipsum mori. Hac occasione missi sunt nobiles duo Aquileriam, petitori sacros Regalati digitos, quasi talem in usum istos ibi Regina Isabella reliquisset. Exposuerunt illi quod ferebant mandatum Fr. Petro de Borgia Guardiano, ab ecclia Martino officio ex choro venienti; qui continuo in viam se cum reliquis dedit: mane autem postero Arandam adventu, et in partem quam Princeps tenebat ingresso, sub ortu solis aevitit Comitissa de Altanra, nutrix Principis, dicens: Jam nunc, Pater Guardiano, reliquiarum tuarum experimur virtutem, pro ratione ingentis desiderii quo illas Princeps expectavit. Etenim qui multis diebus nullum capere somnum potuit, illo ipso momento temporis, quo hic intrasti, obdormivit. Itaque commoretur hic Paternitas tua, usque dum expectato admovere liceat S. Regalati efficaces digitos: prout deinde, magna cum ipsius Principis letitia, et recuperanda sanitatis fiducia factum est.

88 Sub haec ingressus medicus, is qui praeterito die actum esse de Principis vita dixerat, cum tentasset arteriae pulsus, Benedictus, inquit, Deus, tam enim manifesto in melius res commutata est, ut dicere possimus resuscitatum esse Principem. Exinde bis quotidie admotae infirmo sunt reliquiae sacrae, donec omni ex parte sanus atque incolumis Princeps per Sancti Patris merita est reperitus. Cui beneficio gratum se volens exhibere Rex pater, Paulo Papa V et S. R. E. Cardinalibus Longheo, Pamphilio atque Landfranco, nec non suo in Urbe Romano Oratori scripsit epistolas, quibus Beatificationem solennem postulabat. Sed quia sua sibi perpetuatis consensu Ordo non debebat pio Regis desiderio obsequi, manserunt illae litterae in archivio conventus, velut paginae regiae voluntatis, usque dum ipsam Majestas divina moveat optatum negotium efficaciter aggredi, neque prius desistere quam sanctum suum benefactorem Coelestium catalogo adscriptum videat.

RELATIO PRO CANONIZATIONE

per Auditores Rote

AD S. D. N. URBANUM VIII.

Ecclesia, Pater beatissime, quam in sortem et sponsam secundis tibi nuptiis elegit Deus, hortus est, sed conclusus; fontes habet, sed signatos: ne scilicet furtiva voluptatum blandimenta, aut venenosa impuritatis contagia sese ingerant. Haudit hortus iste e Franciscanae Religions fonte tandem fecundus factus, quousque prima sinceritatis puritatisque fecerunt signacula, quae Seraphicus ille Pater in ipsius officio puerat adversus peccatum. Sed ubi superioribus seculis humanae fragilitas naturae fontem hunc aquae vitae non consuetum vel custoditum reliquit, cisternasque sibi focht dissipatas, quae aquas continere non valent, ecce fons turbatus pede et vena corrupta est, conversaque in sanguinem flumina ejus et nubes, ne hortus Ecclesiae liberet. Non duntaxatamen hortus iste Franciscanum sivit ad fontem, quando enim revocatis antiquae disciplinae laticulis nonnullorum replevit pietas, quos inter servus Dei Fr. Petrus Regalatus apud Hispanos fontis ejusdem flumina derivavit foras, et in plateis divisit a prae-puritate restitutas puritati ab omnique sordium fermento emundatas atque sanatas; ut in eis non esset ultra mors neque sterilitas, sed viverent omnia ad quae torrens iste, in fonte primis sapientiae redundans, veniret. Hunc igitur de horto Ecclesiae, quom tu rite claudis reserasque, Pater Beatissime, optime meritum tuos sistinus ad pedes; ut quemadmodum ille

Corporis incorrupti translatio solennis

13

an. 1492 33 Maii coram Regno

qua recessam dexteram

ad Regem defert.

Philippus III ipsum visit

cujus filio Philippo IV a medicis depositio

per dignos B. Regalati Aquileria altaris

a-itas reddita

14

movit Regina ad suscipiendum pro canonizatione

Propositor causa,

15

A ille sitiendi effudit aquas Ecclesiæ, et anhelantem afflictamque divinæ sponsæ animam suavissimo potu replevit, sic fiat tanquam hortus irriguus, et sicut fons aquæ non deficientis in gloria militantis Ecclesiæ. Id enim jure merito insignis adeo viri sanctitas deposcit, quæ non tam virtutum ornamentis quam miraculorum splendoribus elucescit, ut manifeste contat ex serie relationis istius, quam ad tria potissimum capita revocabimus. Agemus enim in primo de Virtutibus, quæ sunt in canonizando omnino necessarie, cum in illis excellentia vitæ ac totius sanctitatis fundamentum consistat. In secundo ea deducemus argumenta, quæ ad ejusdem sanctitatis probationem maxime conferunt, nempe famam ipsius sanctitatis; sepulcri, reliquiarumque venerationem; ac tandem miracula in promovendo ad Canonizationem pariter necessaria. In tertio autem, et ultimo agemus de validitate Processuum, ac legitimo testium examine.

2 Nos primam relationis partem omitimus: quippe quæ nihil addat us, quæ in vita ordine magis historico jam deducta vidimus, quam Theologicam examen et citationes testium, quales in omnibus hujusmodi relationibus possim licet legere: quæ, ut nunc habet Curia Romana: stylus, breviter de virtutibus in genere præfari aliquid, ordine deinde ad virtutes tres Theologicas atque ad quatuor Cardinales procedere jubet, donum denique spiritus sancti subjungens, si quo fuerint in eo de quo agitur Dei sermo illustra, ut in Regalato fuisse prophetæ donum satis manet ex dictis in Vita, nec hic otiose repetendis, manifestum. Ad secundam autem relationis suæ partem hoc modo Rotæ unitores procedunt.

§ I. De fama communique opinione sanctitalis, et veneratione sepulcri ac reliquiarum Regalati.

Hactenus, Pater Beatissime, Regalati sanctimoniam singulari virtutum fide comprobavimus, nunc ea subjiciemus argumenta, quæ ad generalem sanctitatis ipsius probationem maxime conferunt; famam nempe, communemque sanctitatis opinionem, quæ sicuti viventem Regalatum fuerat comitata, sic defunctum majoribus etiam incrementis prosecuta est. Hanc igitur famam communemque sanctitatis opinionem luculenter deprehendimus, tam ex testibus in processu examinatis, quam ex iis quæ extra processum apud scriptores et historicos habentur. Et quantum attinet ad testes, ex illorum depositionibus constat, servum Dei Regalatum emenso feliciter humana vite spatio, post suscepta Ecclesiæ Sacramenta in Aquileriano conventu sanctissime in Domino quiescisse, et ob famam sanctitatis ipsius in universo populo excitatam, omnes qui illuc ex diversis partibus confluerant quæsisisse aliquid de ejus vestimentis pro reliquiis accipari. Quæ quidem fama communisque opinio constanti perpetuitate in illis regionibus duravit, ita ut nunquam similis erga alium Sanctum visa fuerit devotio Fidelium, ut deponit testis secundus et comprobatur tertius, dicens, Servum Dei Regalatum Sanctum fuisse reputatum et nunc esse, et tanquam Beatum et Sanctum hodie etiam ab omnibus fidelibus venerari. Nec solum in civitate Oxoniensi, sed in universo etiam regno Castellæ aliisque adjacentibus provinciis, apud omnes utriusque sexus fideles, tam ecclesiasticos quam omnium statuum ordinumque seculares quoscumque, hic Servus Dei communiter, palam et publice, tam vivens quam defunctus, centum et octoginta annorum circiter continua successione, reputatus est et nunc reputatur virtutibus omnibus ornatissimus; insuperque in maxima sanctitatis opinione habitus fuit hodieque habetur. Quæ quidem fama remanet abunde pro-

Martii T. III.

bata, cum testes de universi populi opinione deponant, licet ad istum effectum sufficeret depositio de majori parte populæ. Et quamvis isti testes, prout etiam alii omnes, in toto examine decursu plerumque deponant de auditu a fide dignis et a majoribus, qui referebant id se a suis antiquioribus audivisse, et conjunctim de librorum scripturarumque inspectione atque lectura, simulque de traditionibus antiquis, de certo, publico, notorio, ac de publica et indubitata voce communi reputatione; attamen, cum versemur in antiquis viventiumque memoriam longe excedentibus, nempe ultra centum et quinquaginta annos ab obitu hujus servi Dei, bene probant: cum gesta antiqua probentur per testes de publica voce et fama deponentes. Quod vero attinet ad scriptores et historicos, quibus standum esse, passim in aliis Sanctorum Relationibus firmatum fuit, quando versamur in factis antiquis, et hujusmodi scriptoribus atque historicis fuit ab antiquo fides adhibita; cum hinc evidenter pateat hujusmodi sanctitatis famam, non solis hominum mentibus animisque contentam, in membranis etiam domicilium, vel immortalitatis duratione perennius vel gloriæ incrementis amplius, sibi comparasse; ideo ommissis iis, qui ex professo Vitam Regalati scripserunt (nempe Fr. Antonio Daza et aliis, qui penes præfatum conventum Aquiterie manuscripti asservantur) hic aliorum sanctitatem Regalati testantium subnectemus verba, ad Latinum tamen sermonem translata, quibus credi posse censuimus, tum quia versamur in antiquis, tum etiam quia ipsorum qualitas sufficientem illis fidem conciliat, maxime cum eorum auctoritas adminiculativa solum adhibeatur.

4 Ex Fr. Marco de Lisbona Episcopo Portuensi in Chronico Fratrum Minorum, Lib. I. Cap. x. Fr. Petrus Regalatus seu Vallisoletanus magistrum habuit Fr. Petrum de Villacerece; orationi potissimum atque contemplationi, a prima usque inventa virtuti deditus, vacavit; aliquoties in domo Aquileria, cui præsidebat, et in conventu Tribuli quatuordecim leucarum spatio distante, eodem mane Capitulum habuit. Spiritu prophetiæ potitus, nocte quadam dum in choro Tribuli horis matutinis interesset, præfocata mulierem per flumen Duriam descendere cognovit, et una cum Fratribus ad lumen accedens, eam educi, et in loco sacro humari mandavit, justisque persolutis significavit, eam priusquam præfocaretur peccatorum pœnituisse, acceptamque a Deo fuisse pœnitentiam. Per Quintanillæ oppidum transiens, in reditu admissurum se spondit quemdam, Religionis habitum avidè exposcentem; sed rediens cum defunctum hominem invenisset, aperiri jussit sepulcrum, asserens, mortuum sibi deheri, apertorum sepulcro eundem Religiosorum habitu indutum invenerunt, quem secularibus indutum vestimentis humaverant. Idem Lib. III. Cap. lxi. In Conventu Aquileria ab hac vita migravit ad Dominum Fr. Petrus Regalatus die Martis, anno mcccclvi. Quam fuerit accepta Deo vita illius, maxima testantur miracula, quinto ab obitu illius mense subsequente; quorum plurima manu publici Tabellionis descripta, et authenticis testibus approbata sunt; quæ documenta in præfato conventu asservantur. Valetudini restituit manens ac debilitatos quadraginta sex, in ultimo vite termino constitutos sex, binos sordos simul ac mutos; cæcos quinque, tres paralyticos, duos morbo comit al laborantes, surdos quatuor, distortos tres; geminos a lepra, unum a pelagra, alium a febrè ethica absolvit; tres ruina compressos sanavit; manuum capitibus tremorem a tribus abstulit; duos morbo comit al laborantes, opem tulit; quatuor a quartana, quinque a crurium brachiorumque ægitudine, duas mulieres a pectoris infirmitate vindicavit. Unam manu mancã ac mu-

D
PER AUDIT.
ROTÆ.

ex historico-
rum consensu,

E

nominalim
Hæret Ulisip-
pon

F

miracula
Regalati
enumerantia,

in tres partes
distincta:

Prima hic
omittitur:
habetur tom. II
Lambertini
pag. 650

B

in secunda
probatur
sanctitatis
fama

ex depositione
testium
juratorum:

PER ACQUIT.
NOTER

A tam, alteram energumenam aliam dementem; duos homines a renem languore, binos infantes ab innata deformitate; et quatuordecim alios varios variis a morbis liberavit. Quamplurima alia potavit miracula, quae non fuerunt descripta. Sed quarto decimo ad obitu illius die res mira admodum evenit, ut publico penes eundem Conventum documento constat. Vicarius ejusdem Conventus Aquileriae, ut servo Dei devotus satisfaceret, duobus Fratribus jussit, ut sepulcrum illius aperirent, et nonnullas tam ex habitu quam ex corpore reliquias desumerent: et cum terram educere incepissent, suavissimum senserunt odorem, qui eo magis augebatur, quo sanctum ad corpus accedebant. Vicarius autem a Fratribus accersitus, ut pretiosum odorem perciperet, se jam a cubiculo usque praesensisse illum asseruit, et duo illi Fratres multis etiam ab illinc diebus eandem sentire fragrantiam. Vicarius vero, cum reliquias in cubiculum proprium detulisset, propter odoris vim magnam a somno arrebat. Cum autem sanctum istud corpus de mandato Isabelle Reginae Catholicae translatum fuisset in sepulcrum affabre admodum elaboratum, in quo adhuc quiescit, repertum est omnino integrum atque incorruptum: et tunc cum jussu praefate Reginae quatuor digiti fuissent a dicto corpore amputati, manavit sanguis alio recens poque colore, acsi vivo prodissit e corpore. Ex quibus digitis unum Regina habuit, alter repositus est in loco in quo corpus erat antea reconditum, duo alii in sacrario Aquileriae remanserunt; quorum alter postea delatus ad S. Franciscum Matritanum, et in sacrario ostenditur.

quorundam
antiquorum.

6 Ex Libro inscripto Speculum Minorum, seu Firmamentum trium Ordinum, part. 1. fol. 32. Alii viri praecellentes scientia et sanctitate floruerunt eodem tempore, utpote B. mem. F. Petrus de Regalata, qui innumeris miraculis claruit in vita et post mortem. Familiae Domus Dei specialis Pater, patronus, et edificator extitit, et in eadem Domo Dei honorifice est tumulatus. Ex Chronica Regis D. Joannis II. Castelle, Cap. XXXII. fol. 330. Fr. Petrus de Villacereces fuit magnus concionator, probataeque admodum vitae; illum subsequens est B. Petrus Valisoletanus, qui tam vivens quam defunctus fertur magna potuisse miracula, quorum aliquibus interfuit Iuricus Matriquez Episcopus Jacensis, postea Archiepiscopus Seguntinus, Praelatus admodum insignis et fide dignus. Ex Chronica manuscriptorum Mariani Florentini penes Bibliothecam Fratrum Minorum stratiensis Observantiae, ad S. Isidorum in Urbe, Fr. Petrus de Regalata scientia, et sanctitate floruit isto etiam tempore (merito) in dicta provincia Conceptionis, qui innumeris miraculis claruit in vita et post mortem. Familiae Domus Dei specialis Pater, patronus et edificator extitit, et in eadem Domo Dei honorifice est tumulatus. Ex Fratre Petro Rodulfo Tossimuncensi in Historia Seraphica, Lib. II. tit. de Regulari Observantia novae Familiae apud ceteros nominis, fol. 151 a tergo Adjutusque est P. F. Petrus Villacereces opera subsidiaria F. Petri a Regalata Pinciani, non aliis eo et nomine et re ipsa dissimilis; ambo spiritu Dei pleni. La Petro de Salazar in Chronica provinciae Castelle, Ordinis S. Francisci, Lib. III. Cap. XII. fol. 157. Fratri Petro de Villacereces pariter fuerunt socii, eundemque plurimum in reformatione Observantiae coadjuvant Fr. Petrus de Regalata, et Fr. Petrus de Santoyo, subeitate et virtutibus insignes.

C

6 Ex Fr. Francisco Gonzaga de Origine Seraphicae Religionis, par. I. fol. V. Assensus (Frater Petrus Villacereces) deinde hominem sibi per omnia similem, ac omnino secundum eor summa, nempe summas Religionis virum, Patrem Fr. Petrum a Regalata

Francisci
Gonzaga

Pincianum (qui et spiritu prophético donatus fuit), D illum suis moribus ac piissimis desideriis informavit, ejusque opera summe adjutus, etc. Is igitur tantus Pater, postquam omnia pro facta sibi facultate suavissime disposuisset, neophytum gregem suo successori atque carissimo discipulo, Patri videlicet Petro Pinciano committens, in Minoritico Conventu, qui Hispanico idiomate Pennafiel nuncupatur, diem vitae suae clausit extremum, etc. Idem dicta par. I. in Catalogo Beatorum Seraphici Ordinis, fol. 99. Beatus Petrus a Regalata Hispanus, mirae sanctitatis vir atque Regularis Observantiae apud Hispanos auctor, virtutibus insignis sanctissime quievit. Idem in 3 par. Couv. 17. fol. 869. Quemadmodum B. Pater Petrus Villacereces Pennafelianus, et B. Petrus a Santoyo Pincianum suis funeribus illustres reddunt, ita quoque B. P. Petrus a Regalata (cujus Chronicorum nostri Ordinis auctor tertia sui operis parte meminit, nosque in Castellae provincia mentionem fecimus) praesentem conventum suo obitu summo opere commendat. Nam ut primum xxx Martii, anno vero Domini mcccclvi diem clausit extremum, miraculis conuscare cepit. Quadraginta siquidem et sex utriusque sexus homines omnino contractos, tres paralyticos; duos itidem leprosos, aliosque quamplurimos gravissime febricitantes integre sospitati restituit: insuper et surdis auditum et mutis allatum, et caecis visum, atque claudis rectificationem suis meritis a Deo Opt. Max. omnium bonorum largitore impetravit. Praeterea mortali adhuc carne indutus, dum praecedentis atque praesentis domum (quarum altera ab altera quadraginta etque amplius miliaribus distat) Vicarium ageret, ad utriusque loci Fratres infra horam Capitulum de religioso more habuit, atque saepius strato supra Duriam flumen palliolo, ex una in alteram ripam se transtulit. Cujus demum corpus cum per aliquot annos in communium Fratrum sarcophago jacuisset, inde ad alabastrinum sepulcrum, opera Serenissima Elisabethae Hispaniarum Reginae fabricatum, translatum extitit: ubi et in maxima veneratione, tum a secularibus tum quoque a Fratribus habetur, et innumera fere miracula contigerunt, atque adhuc hodie contingunt.

7 Ex Petro Gonzales in Historia Montis Celi B. Virginis de Salgeta, Lib. II. Cap. VI. Humana fragilitas, quamvis vita circumscripta limitibus superiorem consecuta agilitatem et caelestem participes gloriae, fidem patris in alienum operi miraculis insinans, eloquenti sane testimonio aperit, sanctum Fratrem Petrum Regalatum Christi secutum esse vestigia, etc. Et inferius. Quare applausus fideliumque poetas tribus cum a caelo donatum contemplantur: virtute, qua nuncios, clamores atque contrictos ad ambulandum restituit, admirabilem vitam atque orationibus quibus agros sanavit. Prophetiae spiritu, quo futura prospiciebat, prout quando cum Fratribus e conventu Tribuli, post horas matutinas recitatas, egressus est ad ripam fluminis Duriae, ut mulieris ex desperatione demersae corpus exciperet; assensus enim, dum se praecipitem ageret, penituisse, ideoque ex divina misericordiae impulsu sepeliendam etc. Et inferius. Quamtae hinc vero adolescens, cui Regalatus habitum Religionis promiserat, praedefunctus, cum a Regalato tamquam propius vendicaretur, aperto sepulcro, inventus est religioso habitu indutus. Et inferius. Tandem, ut omnibus constaret asperitatem, tolerantiam, atque humilitatem Sanctum hunc Angeleae consortem naturae in agilitate itinerum fecisse, cum Aquileriae Vicarium ageret, a Deo tamquam illius minister obtinuit, ut brevi intervallo locum distantiam suppleret, et innotum officii debitum impleret, etc. Et inferius. Post felicem vero obitum innumera potavit miracula

ac Petri
Gonzales.

F

A miracula, sanans cecos ac mutos, et, ut inquit Gonzaga surdis auditum, mutis affatum, caecis visum, et claudis rectificationem concessit. Hodie sanctum illius corpus conquiescit in alabastrino sepulchro ipsi extracto a Regina Isabella in conventu Aquilerianae; in quo in dies novis effulget miraculis, ad devotionis incrementum, Religionis honorem, et divinae gloriae Majestatem. Hartenus illi: unde negari non potest quin ex praefatis omnibus resultet plena probatio famae sanctitatis, quam etiam testantur Judices remissoriales in fine Processu fol. 408. asserentes, Servum Dei Regalatum communiter haberi pro Sancto.

ex frequentia
visitantium
sepulchrum

8 Post virtutes communemque hominum opinionem, proximum ad Regalati sanctimoniae probationem praestat nobis argumentum veneratio, qua homines interne conceptam ex virtutibus opinionem sanctitatis exteriori testantur expressione; quae sane veneratio erga hunc Dei Servum insignis esse deprehenditur. Siquidem non solum in illius obitu ex diversis partibus gens prima ad sanctitatis famam accurrit, sed ad illius etiam gloriosum in terris sepulchrum maximus fidelium numerus assidue confluit ac confluit, ut illius corpus veneretur, seque ejusdem intercessioni devote commendet: deponunt testes, qui de visu subdant, Philippum Tertium Regem Catholicum ac Reginam Margheritam Austriacam, una cum Archiepiscopo Toletano, Sedis Apostolicae Nuntio, quamplurimisque aliis Episcopis ac Proceribus dictum sepulchrum visitasse, in quo concordant alii testes decem: quorum unus subjungit decem annorum spatio praedictos sexies idem sepulchrum visitasse. Quem etiam universi populi concursum, et frequentiam ad dictum sepulchrum comprobant Judices remissoriales in Processu fol. 408. Nec vanas, aut frustratorias fuisse visitantium commendationes et preces, ostendunt innumera circa idem sepulchrum appensa a fidelibus vota, ut se eorum factos compotes testarentur. Haec autem veneratio uniformis etiam colligitur in Reliquiis hujus Servi Dei: omnes enim in illius obitu quaerebant aliquid de ejus vestimentis pro reliquiis desumere, hodieque fideles ad praefatum sepulchrum conflunt, non solum ut corpus veneretur, sed etiam Reliquias: nempe sanguinem, digitos, cucullum, pallium, calcios, et alia hujusmodi, de quibus in visitatione sepulchri fol. 406. Et deponunt testes, quorum unus de visu et facto proprio jubungit, eam esse populi in hunc Dei servum devotionem, ut fideles ad sepulchri illius visitationem confluentes nolint inde recedere, nisi ipsius ejusdem ostendantur Reliquiae; quas ut videant ac venerentur, solent multo temporis spatio expectare; prohibetur enim aliquando ne ostendantur, ut in conventu nasciturus tumultus evitentur, etc.

in quibus
Rez ipse:

9 Has vero inter reliquias insignem admirationis obtinent locum praefati digiti, qui in hanc usque diem in corrupti integritate asservantur; necnon cucullus, qui adhuc propria servatus in integritate, et miri odoris fragrantiam emittens visitur: quarum Reliquiarum contactu fideles passim obtinent gratias quamplures, et nonnulli pristinae sanitati restituntur. Quinque reliquiae hujusmodi al quando per Praesulem conventus Aquileriani ad Philippum Quartum nunc Hispaniarum Regem Catholicum, in Arandae de Duero oppido tunc gravi infirmitate laborantem delatae, illique impositae, eundem ad somnum revocarunt, a quo exprorectus, statim in melius propedi cepit, integreque convaleuit; ut ejusdem Serenissimi Regis Majestas piissimo testatur affectu, in literis ad Excellentissimum Comitem de Monterey apud Sanctitatem vestram Oratorem suum transmissis. Nec intra corpus aut Servi Dei reliquias fidelium veneratio contenta est; sed ad illius etiam

imagines devota propagatione processit, non sine insigni conceptae de sanctitate opinionis argumento... Has vero variis in locis pictas impressasque conspici et conservari, deponunt varii, et solitum fuisse servum Dei Regalatum pingi cum flammis et splendoribus ignis: idque testatur unus de picturis antiquis et recentibus, cum quo concordant alii tres.

D
PER AUDIT.
ROT.ER.

10 Quae omnia clarius etiam comprobantur ex serie visitationis sepulchri in Processu a fol. 402 usque ad fol. 408. in qua Notarius ac Judices referunt, invenisse sepulchrum Servi Dei ex alabastro elaboratum, et ad mensuram hominis elevatum; in cuius cacumine exposita conspicietur statua Regalati, et in ejus superiori parte legebatur inscriptio in eodem alabastro incisa, continens ejusdem Regalati laudes, indicansque ipsius ossa in eodem sepulchro conquiescere, quod Comitissa de Haro extruxit. Praefate vero Inscriptionis tenor in eadem visitatione substantialiter relatus per haec formalia verba habetur: Jacet ornata caro, fulgent ossa quiescunt. Perseverans Christo servivit. Mundum ab infantia fugiens, honoresque despexit miserabilis saeculi, Petrus Regalatus Vicarius de Domo-Dei, et Scala-Caeli hic finivit sub Paupertate Regulae S. Francisci; nullum saeculi quaerens praemium ob gratiam Christi. Comitissa de Haro adornavit sepulchrum, qui in praemium orat pro ea assidue Christum. Laboribus carnis finem dedit, die 2. Resurrectionis Domini, mccccvi anno. Cui quidem inscriptioni, in antiquo adeo lapide incisae, plena fides adhibenda est.

ex inscriptione
sepulchri

11 Ulterius in eadem visitatione supradicti referunt, in praefato sepulchro incisa esse plura ejusdem Regalati miracula: quae pariter in tabulis duabus antiquis descripta ac etiam aliis in locis, tam scelli quam etiam conventus et ecclesiae Aquilerianae, depicta conspiciuntur. Item circa dictum sepulchrum innumera adesse vota, lintea sepulchralia, antiquissima fulera ac baculos, nec non compositos ex cera pedes, manus, crura, brachia, aliaque hujusmodi illic a fidelibus in recuperata valetudinis signum receptarumque Regalati intercessionem gratiarum fidem appensa. Imaginem pariter ejusdem servi Dei antiquissimo opere in sacrario dicti conventus reperiri depictam, diademate splendoribusque caput ornata (et hoc quidem in signum regni spiritualis, et consecratae beatitudinis argumentum) et in poenitentis speciem vultu admodum extenuato expressam; cum inscriptione hujusmodi: Anima mea liquefacta est tanquam cera liquecens in medio ventris mei. Plures insuper magna veneratione atque ornato asservari reliquias ejusdem servi Dei; nempe sudarium, quo inter meditationes abstergebat lacrymas, et alterum, quod suppositum manantem excepit sanguinem, cum de mandato Reginae Isabella manus a reliquo corpore Regalati amputata est, necnon calcios, cucullum, pallium, ac digitos. Tabulam praeterea admodum antiquam, in qua legebatur inscripta quaedam Antiphona, Oratio, et Versiculus in laudem Regalati compositus. Ac demum in aperitione capse, in qua recondita erant ossa servi Dei, optimum tenuis odorem magnamque fragrantiam, quae quidem fragrantia odorisque suavitas, ex aliis etiam reliquiis mirabiliter et supra omnem naturae conditionem manans.... insitae velut divinitatis est argumentum.

E

et representatione
miraculorum,

aliquae
monumenta
Aquilerianae
visendis.

F

§ II. De Miraculis.

Sed transitum faciamus ad miracula, quae uti magis certam atque indubitam sanctitatis fidem afferunt, sic juxta S. R. E. ritum, ad sacrorum Canonum sanctiones in promovendis ad Canonizationem requiruntur. In quo quidem articulo, omissis consulto disputationibus

Item ex
multitudine
miraculorum

PER AUDIT.
NOT. EA

A disputationibus, quæ miraculorum essentiam, requisita, operationes, gradus, probationemque respiciunt (de quibus majores nostri et nos quoque in præcedentibus Sanctorum relationibus disceptavimus) nonnulla subjiciemus miracula ex illis, quæ omnipotens et in Sanctis suis mirabilis Deus. Regalato intercedente, operatus est. Innumera enim gloriosum hunc servum Dei patrasse miracula colligitur ex testium depositionibus, de quibus in processu: ex historicorum relationibus superius insertis, ac eodem præcipue qui Vitam Regalati scripserunt; ac denique ex tenore supra ponderatæ visitationis, in qua non solum exprimentur miracula in sepulcro alabastrino antiquo opere incisa (quorum singularis habenda est ratio, ut de inscriptione ejusdem sepulcri jam fuit consideratum) et plura alia referuntur in conventu atque ecclesia depicta; necnon dnibus antiquis tabulis descripta (quæ tabulæ, si necessaria concurrant requisita, solent fidem mereri) sed Notarius testatur in archivio conventus Aquilicæ vidisse ac reperiri librum in forma authentica, in quo habentur centum et sexdecim miracula. Regalati intercessione operata, ac legali Notariorum manu scripta, oltaque postmodum anno MDCCLVI coram Alphonso Fernandez, vicario et Judice Ecclesiastico oppidi de Aranda; ac Joanne Martinez de sancto Dominicó, Rectore Villæ-novæ; Didaco Diez de Palacios, necnon Joanne Sanchez de Aranda publicis Notariis, fuisse auctorizata et approbata; ac tandem anno MVI, eoram Petro Alphonso de Alameda Archiepiscopytero, et ejusdem oppidi de Aranda Judice Apostolico, et Licentiato Francisco de Villa-Fag Correctore, necnon coram Christophoro Ortunno, Ferdinando Herinoso et Gregorio de Aranda, regis Actuariis et Notariis Apostolicis, fuisse transumpta, et utrumquellibrum, tam originale quam transumptum in publica forma reperiri signatum, atque authenticum, etc. Proponemus igitur primo loco nonnulla ex miraculis, quæ Regalato vivens Deo operante patravit; secundo autem loco aliqua ex iis subnectemus, quæ idem Deus omnipotens defuncti servi sui intercessione operatus est.

a publicis
Notariis
descriptorum,

B Sequuntur miracula sub hinc titulis, quos hic visum exceperit, ne jam satis eripueat in Vita, propter solum quod additur Theologicam examen hic reptantur: quæ cum hoc et quam mutuum sit ex aliis similibus facile cognoscitur. Tituli igitur sic habent:

quorum
aliqua omissis
aliis, hic
referuntur.

i Panis ac carnis frusta pauperibus distribuenda in rosas convertit.

ii Orans in extasim rapitur ingentemque diffundit splendorem.

iii Defuncto et jam sepulto dat habitum S. Francisci.

iv Unius horæ spatio 42 miliarium iter absolvit.

v Flumina extenso super undas pallio transgreditur.

vi Religiosis pane destitutis succurrit.

vii Prædicat adventum Episcopi Palentini et gibbosum sanat.

Hæc in Vita: et iis, quæ gesta post mortem et probata sunt dicitur prima omissimus, satis ex Vita et jam dictis noscenda.

i Defunctus pauperi panem porrigit.

ii Sanguis recens e Regalati corpore, annis 36 sepulto, emicat.

Reliquorum titulos habes in margine. Est igitur tertium, quod subjungo.

13 Anna Bertranda incola oppidi de Gomiél de Hizan, diuturno sanguinis fluxu afflicta, post experta varii generis remedia, eo devenerat, ut jamjam mortitura putaretur. Aderant infirmæ nonnulli Franciscanæ familiæ religiosi, qui ex monasterio oppidi de Aquileria adveniant, ut ei in his, quæ ad animæ

salutem pertinent præsto essent. Ad quorum unum **D** se Anna convertens, Pater, inquit, velim B Regalatum pro me roges, ego, si mihi sanitatem ille a Deo impetraverit, ad sepulcrum ejus invisendam pedibus accedam. Attulerat unus e præfatis Religiosis cucullum a Regalato gestari solitum, eumque infirmæ admovit: illa vero a fluxu convaluit, pristinaque recepit sanitatem. Ita concludit is, qui per quatuordecim annos bona ejusdem Annæ administravit, et deponit de visu ejusdem Annæ filia, et alius testis: de publica autem voce et fama deponunt non solum prædicti testes, sed etiam alii quinque ac plures. Hujusmodi vero sanationem miraculosam esse censuimus; quia fluxus iste sanguinis, qui ægram passim torserat et sæpius ad extremum vitæ spiritum redegerat, jam factus erat naturaliter adeo insanabilis, ut quamvis plura fuissent adhibita expectaque varii generis remedia, nihilominus illa nihil proficerent. Accedit insuper medicorum judicium, qui de salute infirmæ desperaverant. Quibus tamen non obstantibus ægra adeo convaluit, ut licet per plures annos postea supervixerit, nunquam tamen eodem amplius morbo, qui antea ipsi passim erat obvisus, laboraverit, ut asserunt iidem testes. Huic etiam miraculo fidem adstruit, brevi tempore et absque ulla medicamentorum applicatione subsecuta sanitas. Cum certum sit vim morbi diuturni naturæ viribus, vel medicorum pharmacis expelli non posse, nisi longo temporis spatio; et sic multo difficilius absque iisdem medicorum pharmacis (quæ maxime purgativa morbi istius natura poscere videbatur) sanguinis iste fluxus, ad vitiosam ipsius sanguinis qualitatem referendus. Unde cum nullo rite operantis naturæ artis ministerio, sed ad solam cuculli applicationem ægra tam cito atque integre convaluerit, utique id divinitus per merita et intercessionem Regalati fatendum est a Deo emanasse; quod comprobant præcedentes infirmæ preces ac votum, necnon cuculli contactus; maxime cum omnes testes uno ore asserant sanationem fuisse miraculosam. Neque obstat curationem non fuisse instantaneam, quia non est necesse miraculum fieri in instanti, sed sufficit fieri successive... Quod tamen intelligi debet, dummodo (ut in casu isto) eo tempore, licet longiusculo, contingat quo ex natura rei contingere non potuisset.

Hujus miraculi certitudo.

14 Joanna Garzia, incola oppidi de Gomiél de Mercado in regno Castellæ, miserandum in morbum incidit, ventre tam foede exulcerato, ut septem in eo foramina conspicerentur; et hæc pessima erant, perque illa cili potusque excrementa egerebantur omnia. Adhibita sunt per multos menses varii generis remedia; quibus nihil proficientibus, incurabilem eum morbum medici pronuntiarent. Joanna hoc in statu constituta, de ope Regalati imploranda cogitare cepit, ac sepulcrum se illius visitaturam promisit; egreque impetrata a patre venia equo imposita est, fuscis acerrime circumligata, ne intestina offenderentur. Pervenit ad ecclesiam monasterii de Aquileria, ibique criminibus penitentis Sacramento deletis sacrosanctaque Eucharistia suscepta, ad Petri sepulcrum se contulit, seque illius intercessionem pro sanitate a Deo obtinenda precibus commendavit. Nec frustra: siquidem illico foraminosa consolidata sunt ulcera, morboque omni depulso pristina incolumitati Joanna restituta est. Factum istud deponit eadem Joanna Garzia de certa scientia, et de visu mater ejusdem Joannæ, et consobrina ipsiusmet Joannæ de publico et notorio; et depictum reperit inter alia miracula in præfato conventu Aquilerie. Sanationem hanc fuisse miraculosam, demonstrat primo qualitas ipsius morbi, qui cum esset diuturnus transitumque fecisset in habitum,

Ulceræ incurabilia sanat.

F

difficiliter

Sanguinis
fluxu talo-
ritatem mori-
que proximam
sanat.

A difficiliter sanari poterat; ulcera eorum, quæ longo tempore durant, difficulter sanari possunt, ut generaliter affirmant Galenus et Avicenna. Quam curationis difficultatem comprobant etiam adhibita in vanum remedia et medicorum assertiones, de quibus deponunt eadem Joanna et illius mater. Secundo comprobatur instantaneus sanationis modus: ulcera enim fuerunt statim absque ullo medicamento perfecte conclusa, ut eadem Joanna asserit, et de visu sequenti die testatur illius mater: unde miraculum remanet plene probatum ex supra deductis, maxime cum morbus iste non solum instantaneam, sed etiam brevem curationem excluderet. Id vero Regalati tribuendum intercessioni, testantur præcedens infirmæ in servo Dei confidentia illiusque intercessionis innovatio; cum ut se ægra commendavit, statim se convalescere cognovit, ut eadem Joanna deponit.

Claudum
sanat.

15 Franciscus Garzias incola loci de Sutillo in regno Castellæ, cum pessime ex utroque crure laboraret, adeo ut progredi sine fulcris minime valeret, ad opem Petri Regalati, cujus fama sanctitatis per eas regiones erat celeberrima, confugit, et equo vectus ad illius sepulcrum contendit; ubi cum per novem horas (novenam vocant) intimo cordis affectu ei se commendasset, ut sanitatem sibi a divina impetraret clementia; repente ab omni crurum infirmitate et claudicatione liberatus est, pedibusque domum reversus; fulcris ad miraculi memoriam relictis. Factum de visu recensent filia ejusdem Francisci et filius: alius autem quoad morbum et recuperatam sanitatem deponit de visu, quoad modum vero deponit de auditu ab eodem Francisco, et de publica voce et fama deponunt alii testes plures. Hanc quoque sanationem miraculosam demonstrat tum qualitas morbi, tum modus curationis, brevi adeo novem horarum intervallo absque ullo medicamentorum ministerio obtentæ. Certissimum est enim convulsionem seu membrorum attractionem, nec facile nec confestim adhibitis etiam medicamentis curari... Unde cum factum istud nature vires facultatemque excedat, referendum procul dubio venit ad dexteram illius, qui virtutem curationum hujusmodi in seipso inchoatam, ut patet apud Matth. c. n. in dilectos suos passim transfert.

Puerum
submersum
resuscitat.

16 Novissimis quoque hisce temporibus, anno videlicet salutis MDCXXVII servum suum Deus preclari miraculi gloria illustravit. In oppido, cui Gorniel de Mercado vulgo nomen est, fons quidam extat publicus, sancti Petri nuncupatus: ad hunc cum aliquando puerulus triennis, nomine Joannes, Joannis Reinosi filius, seu ludendi gratia, ut fieri solet, seu aliquid quidpiam facturum accessisset; in vas, quo aqua fontis excipitur, decidit, ibique submersus est. Ubi cum per trium fere horarum spatium (ut ex supputatione temporis, quo domo egressus fuerat, conjectari potuit) jacuisset; puella quædam ad fontem venit aquam de more haustura: quæ tristi spectaculo contrerita, ut puerum agnovit, clamoribus et ejulatu cuncta complevit. Advolant vicini. Jacebat natus sub aqua supinus atque ore aperto, nec facies ab aquarum superficie multum aberat, quæ modico tinctæ sanguine cernebantur. Extractum est itaque corpusculum, et ore deorsum verso, inter manus eorum qui accurrerant aliquandiu suspensum, ut aqua efflueret. Verum cum ne gutta quidem exiret, nec ulla in eo motus aut vite vestigia conspicerentur; cum planctu et lamentationibus quamdam in porticum delatum est. Accidit ut Pater Didacus de Ordonez, Vicarius in monasterio Domus Dei de Aquilera, præfatum per oppidum ad obeunda munera sibi a monasterii sui Preside commissis transiret: is cum frequentem mulierum turbam tristem et attonitam ad eandem porticum confluentem videret,

quid hoc rei esset ab adstantibus petiit, casumque edoctus est. Sensit Didacus interius se moveri, ut pueri vitam per merita Regalati, de quo in Sanctorum numerum referendo recenter tunc agi cœperat, a divina postularet clementia: propiusque accedens, ægre per confertam multitudinem ad puerum pervenit. Luridum erat ac frigidum corpusculum; inversi tangebant oculi, distentus aquarum copia targebat venter. Auxit lugubris adspectus Didaci misericordiam, speque vehementiori ad vitam pueri recuperandam animum ejus inflammavit. Accessit, diligenterque tenella membra pertractavit; quæ ubi frigida, rigentia, omni articularum pulsu destituta, vitæque omnino spoliata reperit; silentio manuum collisione indicto, ad circumstantes conversus: Quando, inquit, nullum jam nisi a Deo remedium sperari potest, servo ipsis Regalato puerum hunc commendemus. His dictis, quotquot aderant una cum Didaco enixe Deum precati sunt, ut Regalati intercessione ac meritis pueri vitam reddere dignaretur; ac promiserunt, si voti compotes fierent, puerum se necnon sindonem qua involutus erat ad ejusdem sepulcrum delaturos. Tum Didacus junctis manibus signum Crucis super puerum formans, In nomine Patris, inquit, et Filii, et Spiritus sancti, ad intercessionem et per merita B. Regalati, Deus tibi vitam impertiat; ac deinde bis pueri aures osculatus, arctissime eum amplexus est. Mirandum dictum! statim puer clamorem edidit, caputque movens, Didacum intuitus est; postque dimidium horæ quadrantem lætus ac rubicundus, nec ulla læsionis alteriusve incommodi vestigia præferens, evasit: inque miraculi memoriam habitu S. Francisci indutus, ac deinceps Regalatus vulgo dictus est. Hæc deponit idem Fr. Didacus Ordonez, tam in Processu quam in repetitione illius facta hic in Curia, et concordant Maria Gonzalez de Penillos, quæ prima vidit puerum submersum in fonte, Maria Cassada, quæ puerum extraxit e fonte. Dominicus de Reynoso avus pueri, Maria de Segobia avia, Stephanus Botero patruus magus pueri. Bartholomæus de Sanctes, comes fratris Didaci Ordonez, qui omnes deponunt de visu, et certa scientia, cum quibus etiam conveniunt sex alii testes. Dubitari non potest, quin puer iste fuerit ad vitam revocatus miraculose: cum secundum Philosophos a privatione ad habitum non detur regressus; et secundum Fidei dogmata nisi finis hujus mundi advenerit, humanum genus a somno mortis non evigilabit... Nec visum fuit nobis dubitari posse de obitu pueri istius, cum satis evidentia mortis signa concurrant; Primo, quia ut conjectari potest a tempore, quo recessit a domo, diurni temporis spatium demersus in fonte permansit... Secundo, quia inventus est jacens immobilis, sub aqua supinus expansis brachiis, ore aperto, atque aque supposito, necnon comperta est, aqua sanguine tincta. Tertio, quia postquam e fonte extractus fuit: inventum est illius corpusculum aquarum copia turgidum, omni spirituum motu destitutum, facieque lurida ac nigricanti, oculisque ad terram inflatis, necnon frigidis ac rigentibus membris. Quarto denique, quia testes omnes conveniunt, ut præ ceteris bene explicet idem Fr. Judacus Ordonez, prædictum puerum absque ulla difficultate fuisse mortuum. Unde circumscripto etiam resurrectionis ipsius miraculo, quod abunde remanet probatum ex deductis; cum his non obstantibus vix signo Crucis in nomine Sanctissima Trinitatis super ipso firmato, puer non solum clamorem edidit, sed post dimidium horæ quadrantem lætus ac rubicundus, nec ulla læsionis aut alterius incommodi signa præferens, evasit; ex hoc solo probatio miraculi resultat, cum naturaliter in corpusculo tam languido non possit dari

D
PER AUDIT.
ROT. ER.

E

Hujus mira-
culi fides
indubitata.

F

brevis

PER AUDIT
ROTER

A brevis adeo regressus ac primum statum, quæ enim longo tempore, et vehementioribus affectibus tenuantur corpora, lente reficere oportet.

§ III. De validitate Processus, ac legitimo testimonio examine.

Processus
Arande
formatus,

Reliquum est, Pater beatissime, ut postremum faciamus gradum ad tertiam ultimamque hujus relationis partem, in qua nobis agendum superest de validitate processus, ac legitimo examine testimonii, ex quibus tum vite sanctitatis tum miraculorum deducte sunt probationes. Et quantum attinet ad Processum auctoritate Apostolica fabricatum in regno Castelle-Veteris, et in oppido de Aranda diocesis Oxomensis, censuimus de illius validitate dubitari non posse. Postquam enim Sanctitas vestra, supplicibus totius Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia libellis benigne inclinata, sacre Rituum Congregationi hujusmodi causam commisit, fuerunt in vim præfate commissionis per eandem Sacram Congregationem de anno mxxxvii expeditæ litteræ remissoriales, directæ Reverendissimis DD. Episcopis Oxomensi et Vallisoletano, necnon Archidiacono, Decano, et Sacristæ præfate Cathedralis Ecclesie Oxomensis, cum facultate ut duo ex illis juxta præfatum Sanctitatis vestre commissionem conjunctim procederent. Quæ litteræ Reverendissimo Domino Martino Manso de Zuniga, Episcopo Oxomensis, necnon Doctori Alphonso de Portillo ejusdem Oxomensis Ecclesie Thesaurario præsentatæ fuerunt per Fr. Dadaum Ordóñez, tanquam deputatum in hac causa a Religione procuratorem, et pro illarum executione instantem, et darentem de legitimo mandato Procuratoris a præfatis Judicibus admissio. Nec aliquam facere difficultatem debet, quod Doctor Alphonsus de Portillo nunciatur Oxomensis Ecclesie Thesaurarius, de quo litteræ remissoriales non loquuntur, quæ solum fuerunt directæ Archidiacono, Decano et Sacristæ. Quia advertendum est, apud Hispanos Sacristam appellari Thesaurarium, cum vocabulum Sacristæ apud eosdem infimi ministerii significationem recipiat; ut testantur Curiales in fide exhibita, et removet omnia difficultatem alia fides ipsiusmet Episcopi Oxomensis, qui testatur præfatum Doctorem Alphonsum de Portillo esse Sacristam in eadem Ecclesia Oxomensis et Thesaurarium nomenque Thesaurarii et Sacristæ esse unum et idem.

servata plebe
jura forma

C 18 Cum vero Judices præfati acceptassent atque apernissent dictas litteras pro illarum executione deputarunt Notarium ac Nuntium, qui jurarunt de fideliter exercendo officium. Elegerunt insuper ac deputarunt pro loco loci audientie et examinis testimonii cappellam et oratorium domus Episcopalis, quæ loci deputatio tanquam de substantia iudicii erat necessaria. Pro diebus vero audientiarum deputarunt omnes et singulis dies non feriatis; et pro hora, horam octavam de mane, usque ad undecimam; et ab hora secunda de sero, usque ad quintam. Et coram iisdem Judicibus factus fuit in præfato oppido de Aranda processus iste, qui Procuratore prædicto instante, et prævio iudiciali decreto, necnon deputatione Notarii fuit transumptatus, ac cum originali collationatus per Notarium causæ et alterum deputatum, qui post subscriptiones et apposita iudicium sigilla se ipsos subscripserunt, et de fidei collatione atque assensu testimonio testantur; cum tamen ad effectum, ut Processus iste diceretur esse in forma probanti sufficeret subscriptio Notarii de illo rogati,...

Demum vero clausus et sigillatus, cum attestatione a tergo trium publicorum Notariorum circa legalitatem iudicium, Notarii causæ et adjuncti, una cum litteris eorundem iudicium remissorialium, fuit præsentatus in Sacra Rituum Congregatione, ac deinceps instante eodem F. Dicalo Ordóñez, ut Procuratore ac mandato exhibente, fuit apertus et de mandato ejusdem Sacre Congregationis deputato Interprete, commissum fuit examen super illius recognitione. Qui quidem Interpretes debitum præstitit juramentum de fideliter interpretando: et dictum processum una cum litteris iudicium a se fideliter interpretatis, reportavit: et processus iste fideliter recognovit, per sex testes, dicentes se habere notam manuum, personas, et signa, fuit tandem Rote Auditorio per eandem Sacram Congregationem remissus.

D 19 Quantum vero attinet ad testes, censuimus illos fuisse rite ac recte examinatos; fuerunt enim formaliter examinati, ea scilicet diligentia, quæ in hujusmodi gravioribus causis requiritur... nempe prævia eorundem inductione facta per Procuratorem, ac citatione seu monitorio per Judices decreto, et per cursorem sive nuntium contra quemlibet eorum personaliter executo. Quæ quidem, citatio seu monitorium tanquam de substantialibus iudicii erant omnino necessaria. Qui omnes testes formaliter jurarunt de veritate dicenda, prout requiritur: cum in juramento depositionis substantia consistat: et singillatim fuerunt examinati, deponentes primo juxta interrogatoria, deinde super articulis in remissoria, contentis... Ex quibus omnibus constat, testes rite ac recte examinatos, cum de jurisdictione iudicium, qui illos examinarunt, appareat ex litteris remissorialibus, eisdem, ut supra, directis; et de forma per eosdem rite servata ex testimonio inductionibus, citationibus, juramentis, ac depositionibus, primo super Interrogatoriis et deinde super Articulis. Non obstat, quod aliqui ex testibus, sint ejusdem Ordinis, cujus est Regalatus, ideoque in ipsis videatur cadere suspicio affectionis ad causam: quia cum de singulorum ipsorumque Religiosorum commodo non agatur, pro Religioso et super Religioso virtute testimonium ferre non prohibentur. Nec replicetur, quod saltem dictus Fr. Didacus, tanquam Procurator in causa veniat excludendus, ex regula, quod Procurator in causa quam agit vel agitavit testis esse non possit pro Domino; quia prædicta regula non obtinet locum, quando, ut in casu isto, cum dicto Procuratoris concurrunt testes idonei. Quod maxime procedit, quando, ut pariter in casu isto, Procurator est bonæ conditionis et fame. Nam si sollicitator in his terminis a ferendo testimonio non repellitur, multo minus debet repelli Procurator, qui minus testimonium ferre prohibetur quam sollicitator.

E 20 Ex quibus firmata tam processus quam examinis testimonii validitate, absoluta quoque remanet tertia et ultima pars hujusmodi Relationis. Unde cum Regalati virtutes atque miracula, quæ Sanctitatis vestre oculis subjicimus, satis testentur qualem sibi in celo gloriam fortunatissimus hic Christi assecla comparaverit; hoc unum superest, ut eundem infallibili sue non errantis vocis oraculo terris reque gloriosum reddat: eusemus enim causam in eo statum esse, ut possit Sanctitas vestra quodcumque sibi placuerit, ad ulteriora procedere, etc.

Joannes Baptista Coccinus Rote Decanus.
Philippus Pirovannus Rote Auditor.
Clement Merlinus Rote Auditor.

EX GUICHÉ
NON.

fratris
hereditariam
portionem
tribuit :

in Pædemontium
an. 1467.

fœdera sancti
cum Burgundia,
Duce

aliisque

in Non-ferraten-
tensium transi-
tione

pax in Italia
deponuntur,

et Bona soror
Galeatio
jugitur.

Praefectus in
Franciam
Amedeus
honorifice
exeruit an.
1468

confederatur
Venetiis :

A detentus est : at mox dimissus, improbante suorum factum Amedeo. Circa idem tempus solutus Gallico carcere Philippus Bressiae Comes, post obligatam quam maxime potuit Regi fidem de ea Duci Amedeo fratri suo servanda Augustam praetoriam cum Jano Comite Genevensi, altero fratre suo, accessit : ubi haereditatem quae suam sub clientelae fiduciarie iurejurando suscepere ab Amedeo. Qui deinde continuata in Pedemontium protectione Pignarolium appulit, et ibi die vii Octobris Taurinensium civium privilegia confirmavit, ibidemque primo sequentis anni LXVII die conjugi suae donavit dominium Villae Francæ in Pedemontio.

4 Ut autem Duci optimo nihil erat quam pax et concordia optabilis, sic liberet eidem conciliandæ operam suam cum posset accommodabat : idque unice studebat ut novis identidem vineulis propinquos sibi vel sanguine vel ditionibus Principes per amicitiae fœdera obstringeret. Tale fuit quod anno jam dicto die xxv Martii Cabillonæ per suos legatos inivit cum Philippo Burgundo ac filio ejus Carolo, quod deinde iv Aprilis Brugis in Flandria signatum fuisse reperit. Item cum Calabriae Duce xxix mensis Maii, cum Franciseo in Britannia Duce vi Augusti et cum Carolo Franco Duce Normanniae die similiter vi Novembris. Interim autem coactus fuit arma sumere contra Guilielmum Montis-ferrati Marchionem, pacta a Joanne patre conventa observare recusantis : cumque exercitui suo Philippum fratrem praefecisset, hic quidem in hosticum copias movit ; Marchio vero impari sese videns, ad Galeatum Mediolanensem respexit ; qui continuo in subsidium magnis cum copiis venit, itaque commovit, ut ultro sese alienam in causam miscenti denuntiaret Amedeus, restitueret Valentiam, Occitanum aliasque arcus et oppida, quæ Sabaudicæ domui crepta pater ejus Franciscus usurpaverat. Tandem tamen pax coadit, post bellum per aliquot menses gestum, et iv mensis Novembris die inter partes convenit, ut in eo quo ante bellum erant statu, relinquerentur omnia ex parte Comitum : Galeatius vero restitueret quicquid hoc bello ceperat, et deinde pacis fœdera, quæ pater suus ante annos xii cum Ludovico Duce signaverat, inviolata servaret. His firmandis accessere nuptiæ cum Bona Amedei sorore pactæ, et in Ambosiensi castro sequentis anni die ix Maii celebratæ.

5 Fuit hic annus seculi lxxviii, cum Jacobus et Philippus, Bressiensis hic, ille Romontensis Comes, Amedei fratres, et alius frater, Joannes-Ludovicus Episcopus Gehennensis, contra Ludovicum Franciae Regem amplexi Burgundiae Ducis partes, occasionem Amedeo dederunt abeundi in Franciam, ut se expertem fraterni consilii atque in Regis amicitia constantem declararet. Excepit est in eo itinere honoribus ubique maximis, Meldisque congressus cum Rege missus ab eo Parisios est, ut vicem suam teneret in succedendo publico rogo, sub noctem præviam festo D. Joannis Baptistæ. Voluit etiam Rex ut ad ejus in urbem Parisiensem ingressum captivi omnes dimitterentur et carceribus : qui honor solis Regibus consuevit exhiberi. Ejusdem anni vi Augusti sancitum cum Venotis fœdus est, quo mutuae defensionis causa se Dux et Respublica obstringebant, ut singuli ex parte sua in armis haberent continuo, pacis quidem tempore quatuor millia equitum, pedites mille quingentos ; bello autem conflato, eum numerum duplicaretur. Mense autem Octobri Ducis ac Ducissæ nomine missus Mediolanum ad Galeatum est Hugolinus de Montefalconis Dominus de Flaxieu, deprecaturus ne quid adversus Sabaudicæ statum moveret, contra quam Regi ac Burgundiae Duci in sancienda Italiae pace promiserat.

6 Crescebat interim infirmitas Ducis, paroxysmorumque frequentia pene inutilem eum reddebat regimini : itaque ex communi populorum, magistratum, nobiliumque consensu, translatum illud est in Yolantam, prudentissimam matronam : eique frater suus Rex Franciæ novo obstrictus fœdere, per litteras signatas Gauriæ xv Junii, protectionem quoque et auxilium suum adversus quoscumque hostes addixit, Ambrosia scribens xi Martii anni mcccclxix : sed quoniam plurimum atebatur Ducissa Antelmo Miolanensi, Ludovico Griliacensi et Antonio Orbicacensi Dominis, notæ fidei atque experientia viris, nobilibus Sabaudis, Genevensis, Romontensis et Bressiensis Comites, Ducis fratres, conspiracyonem clam inierunt de usurpando regimine statuum Ducis nomine, et suis quique in ditionibus militem ceperunt cogere : quod non sic poterunt occultum habere, quin rem subodorata Ducissa consideret sibi, primum abducto in castrum Montis-Miliani Duce, deinde auxilium postulando tum a Rege Fratre, tum a Burgundia Duce, quod hic eidem ampliter addixit per litteras, Ultrajecti signatis xx Februarii anni mcccclxxi : quod idem fecit rogatus Galeatius signavitque Mirabellæ xiii Julii : sed et Episcopus Genevensis ipsi et Yolentæ omnem ex sua parte securitatem perfectamque unionem addixit.

7 His tamen nihil obstantibus in Sabaudiam cum exercitu et fratre Romontensi Comite irruens Philippus, Cameriacum usque citra impedimentum pervenit, divulgansque aliud nihil a se agi quam ut anullerentur favoritæ, quos vocant, sub muliebri imperio cuncta pro libidine administrantes, urbem Montis-Miliani defensam a nemine vi cepit expulavitque : deinde castrum ipsum obsedit. Interim superveniens Janus Genevensis Comes, sub quadam concordia specie, Duces coegit promittere quod designatos nobiles septem removerent ab aula, rationem gestorum coram Statibus reddituros. Sed nihil haec pacta conventa colibuerunt conspiratos fratres, quo minus occupato castro Praefectum imponerent Guilielmum de Balma, Intermontii et Montis-majoris Comites captivos acciperent, Ducemque in suam potestatem reductum Cameriacum abducerent : non tamen et Ducissam, quæ artificio vim eludens, fuga se recepit in Asperinontis castellum, indeque ad Regem Fratrem Hugolinum Mon falconium direxit, auxilium postulatum.

8 Movit Regem, ut debuit, tam atrox injuria illata sorori : mandavitque continuo ut illius provinciae gubernator coactis ex Delfinato copiis, quantis posset ; obsessæ succurreret : et quem penes se habebat Carolum Pedemontii Principem, exercitui præficiens sub Comitum Villariensis iugisterio misit in auxilium matris. Sed tenerum huic florem in ipso rei agendæ principio per iter mors abstulit improvisa : et solus, quem dixi, Delfinatus gubernator, junctis sibi Episcopi Genevensis copiis, Asperinontem obsedit, intercept, Ducissamque liberatam abduxit cum liberis Gratianopolim. Novis deinde majoribusque copiis ex Francia submissis, ventum est in conspectum hostium, circa Cameriacum, ejus suburbia conjurati insederant : ibique, prius quam veniretur ad manus, mediantibus Bernensium ac Friburgensium legatis et superveniente paucos intra dies oratore Gallico, pax inita inter partes est, conditionibus illis, quas in ipsis ejus instrumentis mense Augusto signatis licebit legere.

9 Tum vero pacata Sabaudia Ducibusque in integrum restitutis, Montes Amedeus transiit, experturus num aeris mutatione quidquam ad levandam infirmitatem posset proficere : ibique die v Martii Montiscapreoli dominium in Pedemontio condonavit uxori, pro ingentibus ejus erga se et subditos suos

meritis

D uxori regimen provinciarum committit an. 1469.

contra hanc, magnis licet fœderibus nam, an. 1471

arma movet fratres Duces,

ipsamque dolo in potestatem suam redigunt,

et apud per fugam Ducissam :

F quæ obsidione liberata a Francis,

et capitis aucta precem extorquet.

Amedeus in Pedemontium transiit an. 1472

A meritis, vergenteque paullatim in deferius valetudine, mortem Vercellis oppetit postri die Paschatis, anno MCCCCLXXII, ætatis sue XXXVII; et sub altaris majoris gralibus in D. Eusebii œde humiliter, sicut mandaverat, sepultus, exequias dumtaxat solennes habuit biennio post, convenientibus ad eas præcipuis Sabaudicæ domus Principibus et ecclesiarum Antistitibus: fuerat autem hoc ei positum epitaphium:

10 Claudor in hoc tumulo, qui Princeps Imperialis

Dux Amedeus eram: quem dedit alta domus,
Regis Alexandri Saxoniam prole creata;

Imperii proceres hinc mihi duxit avos.

Sacra dies Paschæ, quarta celebrata Kalendas,

Dignata est humilem justificare Ducem.

Exhalat terno, deplangitur ante Kalendas,

Aprilis mitis prima recondit eum.

Hic pietatis honor, pacis divinus amator,

Pauperibusque pater largior ille fuit.

Mille quatercentum cum septuaginta duobus

Annum pangebant, dum petit ille potum.

11 Elogia Ducis optimi historici omnes Sabaudi

multi que exteri texere: sed peculiaribus opusculis

eum celebrare Franciscus Rauzo, Petrus Franciscus

Maletus, Cardinalis Bellarminus, Stephanus

Binetus e Societate Jesu, B. Franciscus Salesius

Genevensis Episcopus, Frater Camillus Balliam ex

Ordine S. Dominici Inquisitor Taurinensis, et Fran-

ciscus Codrettus ex Ordine S. Francisci de P.

Observantia. *Hactenus Guichenon, breve ex dictis*

actoribus contraxens sanctitatis Amedei elogium, cujus

exerrantem calamum in die mortis cum pervigilio

Paschatis coniungendo correximus, ex eoque elogium

finiente didicimus electam a B. Amedeo laceram, quæ

representaret sepulcrum cum tribus clavibus atque corona

spicem et hac epigraphæ. Annam hic corpusque de-

vovi. Congruam sane pietati ipsius lemina: quam

plenius descriptam subiungimus ex Maletio, niceo uso

(quemadmodum testantur qui legere) manuscriptis præ-

dicti Laurentii Rauzonis. Ceteri autem supra nominati

ex incidenti dumtaxat illum laudare. ut Bellarminus

in Principe Christiano atque in opusculis aliis: ex

quibus postremos duos necdum vidimus.

VIRTUTES ET MIRACULA

ex Italico Petri Francisci Maleti, Canonici Regularis Congregat. Lateranensis.

CAPUT I.

G B. Amedei pia juvenus: eximie mansuetudinis et fortitudinis laus.

Ludovicus Dux Sabaudie, Amedei Pacifici filius, bello ac pace inclutus, anno Christi MCCCCLXXII Annam Jani Cypri Regis filiam uxorem duxit: quæ viro, anno felixis matrimonii tertio, prima Februarii die, Tunonii peperit primogenitum suum. Eam natiuitatem ingens omnium ordinum letitia excepit, et boni omnis causa vocatus puer in baptismo est avito Amedei nomine. Lactenti adhuc sponsa addicta est Yolanta Caroli VII filia, soror Ludovici XI, Regum Francorum: itaque ex ipsis cunis cepit pacis concordieque pignus haberi et amari a parentibus, pertæsis molestiarum quas bella discordieque pariebant. Quæ fuerit pueritia ejus, quamvis nemo sit qui explicuerit scripto, licet tamen ex ætate consequenti agnoscere: quem enim suo nomine præferebat puer Dei amore, hunc aduitor et exercere ipse et docere alios verbo satagit atque exemplo. Et primum studium multum posuit in orando Deo: nisi eo prævie conciliato per preces, nihil magna: aut parvæ rei aggrediens: totius diei negotiis Missæ sacrificium

Martii T. III

præmittens quotidie, ipsamque orationem crebra ad Deum mentis elevatione interpolans, sive cum canonicum Horarum pensum persolveret hymnis psalmisque devote recitandis, sive cum per hortum solus inambulans, frequenti genuflexione adorabat numen et Christi patientis mysteria recolebat, sive etiam cum pervigiles (quod faciebat frequenter) noctes in precibus duceret. Ut autem ad orandum Deum aptior puriorque accederet, crebra animum expurgabat confessione, opera utens viri e Franciscano Ordine perquam eruditi ac pii, Magistri Joannis Fausonis de Mon-devio.

2 Hæc ut Deo summe faciebant gratum, ita hominibus amabilem reddebat comitas et affabilitas summa, et absque fastu magnificentia, cum singulari formæ decore; quam conciliabat statura honesta, color floridus, vultus raso semper pilo juvenilis, frons spatiosa, aures meliiores, oculi nigri ac scintillantes, genæ convenienter eminentes et mentum ex rotundo quadratum. Angelum dixisses, nisi hominem et humanis infirmitatibus obnoxium indicasset morbus epilepticus: cui cum a teneris esset obnoxius, ipse de eo loquens, minus esse agnoscebat Dei, paterno sibi amore datum, ne in superbiam efferretur, in tam eminenti fortuna primogenitus, inter eas quæ conditionem ejusmodi sequuntur aularum adulationes atque blanditias: quin et dicebat se infirmo corpore viciniorum esse Deum, et mali identidem recurrentis insultus pro stimulis sibi esse ad bona opera exereanda.

3 Interim advenit annus Christianæ æræ MCCCCLII ætatis ipsius XVII, quo corrente pridem desponsam sibi Yolantam duxit uxorem: non ardore libidinis sed paternæ obedientie studio ductus. Itaque nec difficulter totum sponsæ suæ in se traxit amorem, nec minus a patre diligebatur ardentem pro suæ observantiæ et pietatis merito: cujus intuitu Pedemontii gubernationem ab eodem accepit, sibi commissam cum titulo Locum tenentis generalis Dominique Bressæ ac Vausii: ut errore eos lapsos appareat, qui existimant patre mortuo, Amedeum præ infirmitate ad regimen inidoneum, statim illud in uxorem transtulisse. Erat enim paroxysmo transeunte mente pariter ac corpore firmus, quod satis ostendit, pleraque suæ ditionis loca ipse per se obiens frequentius quam alius majorum suorum ullus; nec raro etiam in exteris regionibus hospes: ut cum Ludovicum patrem et matrem Annam in itinere Arvernico assectatus est, sociam uxorem ducens ad obsequium suorum genitorum: idemque officium eidem præstitit ad S. Claudium proficiscenti: quare nihil causæ fuit quominus ille dubitaret filio regiminis habenas committere.

4 Sed tanta amoris ac dignitatis prærogativa non potuit non fomitem invidiæ accendere in animis fratrum, quorum unus Philippus nomine usque adeo indulsit impotenti affectui, ut non dubitaverit arma in fratrem, ipso patre inpectante, movere, eaque insolentia commeritus sit, ut eodem procurante per Franciæ Regem castello Locensi includeretur captivus. Verum tantum abest ut ea in re partem haberet Amedeus, Fratrum suorum amantissimus, ut statim a parentis obitu accesserit pro liberando Philippo apud Regem intercessor, conciliandarumque eidem cum Margarita Caroli Ducis Borbonii filia nuptiarum auctor existeret: Bressam ultro eidem condonans, et dono bonorem addens Locum-tenentis generalis. Poterant hæc debebantque sufficere, ut et amari se intelligeret Philippus, et amantem vellet redamare: secunda tamen offensione fraternam indignationem commeritus non tantum illam expertus non est, sed adeo pius erga se Amedeum sensit, ut se dilectissimæ conjungi prælatum quadautenus po-

110 tuerit

et mortitur
Vercellis:

ejus epitaphium:

laudatores,

littera.

forma decorus

epileptiam
p.atur:
14

ducta uxore
Yolanta

fit Pedemontii
gubernator:

Ludovicus et
Anna Cypria
natus 1432

Dici minorum
crebra ora-
tionum foveit:

Philippum
fratrem ob
aria in se
umptis capti-
vum

liberat et
beneficis
cumulat.

ab eodem
obsessus

A tnerit gloriari. Etenim datis sibi non contentus honoribus, in ipsam Ducelem aulam administrationem que ambiebat ingressum, nec ferebat Dominum Meolani, Dominum Grilli, aliosque Sebaldos assiduo famulatu assistere Duci. Quare aesi justa ea foret causa injustissimi belli, non dubitavit exacto milite obsidionem ex improvise admoveere castro montis-Milliani, in quod cum uxore se frater receperat.

5 At hic non armis arma repressit, nec saltem portis hostem monisique arcuit: sed intro ad alloquium invitavit, et verbis blandis sic emolliivit, ut ruborem incusserit tam insigniter impio, et obfirmatum animum frerit viceritque: quamvis non teque longanmis Yolata, eo nomine palam a marito dissentiret, et vindictam medians militem et arma a Rege fratre posceret. Sed et hanc flexit nitissimus conjux, suoque et Christi exemplo docuit offensam remittere. Similem se aliis pluribus præbuit, quos Ducis in victu vestituque modestiam, erga sacra resque divinas religionem, in pauperes misericordiam aliasque dignissimas Principe virtutes superbo fastidio aversatos, eosque sua evexit insolentia, ut contemnere Amedeum, velut degeneris animi vilisque hominem, et cucullo quam purpura aptiorem præsumerent, occulteque in ejus depressionem abdicationemque conspirarent. Quos ille ut a proposito, secretiori via cognito, revocaret; amicus etiam quam aliis uti illis cupit, secumque ad Franciæ Regem duxit; ostendens huic ipsos sibi caros esse; illis vero occasione præbens cognoscendi, quo loco haberetur a Rege: itaque effecit ut capti eos sui peniteret, muta illa admonitione correctos, et, quas alii fuso sanguine eluendas vix crederent, culpæ alta oblivione sepelirentur.

6 Neque minus memoria dignum est, quod cum Galeatio Sforza, Mediolanensi Duce, egit, Hujus patrem Franciscum domus Sabaudicæ inimicum professum passu fuerat, donec aliquam concordie rationem Ludovicus Dux iniit, qua conclusa Franciscus moritur, Galeatio in Delfinatu absente: quem cum ad paternorum ditionum possessionem adendam res ipsa vocaret, neque iter nisi per Sabaudiam commode posset institui; ipse sibi conscius, quid commiserit esset, non paternis tantum sed propriis etiam adversus Sabaudium Ducem injuriis; dissimulata persona, inseruit se famulis Antonii Placentini mercatoris, cum eoque Mediolanum proficiscens, agnitus Novaliti et ab Abbate Casa novæ detentus, ab Ugone Alemano captus est; qui mox ad Amedeum expellivit nuntius, de successu, ut sperabat, gratisimo relatuus. Verum aliter accepit Amedeus, et continuo libertati restitui Galeatium mandavit. Ille vero accepti beneficii inmemor, non modo nullam retulit gratiam, sed nec conditiones quidem, quas pactus fuerat pater suus, curavit observare. Quare commotior in eum Ducis frater Philippus, armis compescere volebat insolescentem, ferissetque, ni pacis studiosissimus Dux et a sumenda vindicta alienissimus, alia prorsus via se suoque voluisset tueri, Franciæ Regem concilianda pacis et ætioris amicitie arbitrum diligens, ipsamque sororem suam Bonam uxorem Galeatii jungens.

7 Quid nunc mansuetudineam eam dicam, qua erga Joannem Ducem Borbonium usus est, nonnulla Bressiæ castella intentem usurpare: aut ergo Manfredensem Marchionem Guilelmum, cui licet Philippus justum intulisset bellum, vindicando jurisdictionis sue ab eodem violatæ causâ, Amedeus tamen non modo non probavit factum, sed totam controversiam arbitrio Galeatii Ducis commisit, uno eodemque consilio honorem illi deferens, et inani amicitiam extorqueus? Nec potuit tanta lenitas pusillo impunitari abjectoque animo: cum enim non sua sed Dei

caussa et ecclesiæ agebatur, Mosis ac Phinees æmulabatur zelum, nullis impendiis et periculis parcens. Ita cum tristis de capta Constantinopoli nuntius ad eum esset perlatus, conscribi copias militares armarique magno numero jussit, atque in Peloponnesum destinavit, prohibentis barbarorum adversus Christianos progressibus. Cum vero Pius II bellum Turcicum medians, conventum Principum Mantuæ indicisset, inter primos Amedeus eodem profectus est, seque in commune foedus adscribi voluit, arma, milites, pecuniam promittens anno MCCCCLIX.

8 Mirabiliter porro ejus emicuit magnanimitas, cum Jacobus Cyprii Regis filius nothus, Nicosiæ Episcopus, dimissis mitra pedoque pastoralis, sceptrum arripuit, injustamque regni invasionem armis magis injustis defenditur, Soldano Ægyptio sacramentum dixit fidelitatis, Dei Christianique injuriam jungens perfidie adversus legitimum regni heredem Carlottam, Ludovico Sabaudio fratri suo nuptam, Etenim dignos causa et natalibus suis spiritus induens, totis in sacra ferebatur expeditionem, qua nihil minus agebatur, quam ut regnum istud Christo ac fratri conservaretur. Talis cum erga suos et Dei inimicos esset, erat etiam in subditiis regendis publicisque vitis corrigendis fortis atque robustus; itaque omnium merebatur amorem, ut tamen ejus causa nihil remitteret de rigore justitiæ, sæpe Davidicum illud in ore habens: Deus dissipavit ossa eorum qui hominibus placent, confusi sunt nec potuerunt stare, quoniam Deus sprevit eos. Unum hoc nempe spectare solitus, ut placeret Deo, conjungebat tamen cum persona Principis affectum patris, naucleri vigiliantiam, prudentiam medici atque pastoris curam. Et quia summum conservandi status momentum in concordia Principum reponebat, curavit ut cum Philippo Bono, Burgundiæ Duce, Venetique Republica foedus suo nomine sanciretur ad mutuam defensionem.

CAPUT II.

B. Amedei erga pauperes comitas et liberalitas, rigor vitæ, liberi, pia mors.

Verum his, que diximus, negotiis non dabat, sed commolabat dumtaxat animam, quasi alienam a seipso personam invitus sustinens, cum pauperibus vero sic erat, ut totus in ea occupatione delinens, nullam aliam habere curam, nullas delicias videretur. His serviebat ipse recumbentibus ad mensam, sibi que paratas inferebat dapes: in horum comitatu esse gamebat et conspici, nullum rejiciens, fastidians neminem, quantumvis ulcerosus pannosusque videretur. Cumque non deessent, qui tantam Ducis sui humanitatem vilitati imputarent, eoque nomine ipsum etiam redarguere præsumerent atque monere, videret ne infra suam dignitatem nimium ipse se abjiceret, suisque contemptum esset propterea; respondebat ipse, Sinite, quæso, ne me frustrare velitis merito, quod talibus misericordie Christiane operibus juxta doctrinam Evangelicam multum potest acemulari. Consiliaris vero suis, eleemosynarum largitatem restringere cupentibus, cum dicerent ea prodigalitate fieri ut immensa pecunie summa expenderetur, que reparandis urbium castellorumque munitionibus, militarium virorum stipendiis, nobilium virorum obsequiis remunerandis fuerat impendenda; ne his neglectis nudis atque inermis remaneret, et hostili cuius violentie opportunus, respondebat, nullas se munitiones firmiores, nullos fortiores milites, nullos alicuios fideles nosse quam pauperes, quorum presidio suas omnes ditiones tutas esse securus existimaret. Itaque pauperes suos appellabat commilitones, detractas corpori suo vestes non

EX ITAL.
FRANC.
MALETTI.

cum blando
alloquio
mitigat:

coquantes de
abdicatione suis
Ducatu
subditos

B

leniter
corrigit:

Calcatium
Mediolani
Ducem

hostem et
injuriam

C

affinitate
juncta sibi
conclinat.

amicis erga
alios mansuetudo

fortitudo
contra
infideles,

et contra
Jacobum Cypri
invasorem

E

justitiæ
servandæ
rigor.

Pauperum
amantissimus,

F

milites eos
suos vocat

numquam

A numquam iis largiens, et una quandoque familiariter discumbens ad mensam.

et canes
venaticos :

10 Fuit cum forte a legato quodam extero, num quos haberet venaticos canes interrogatus, ingentem eorum numerum ipsi postridie ostensurum respondit. Reversum autem ad horam condictam hominem, cum canes nulli apparerent, in proximum induxit conclave, unde in subjectam aule planitiem despectus erat; ibi mensam illi admirabundo oblongam et ciborum omnis generis refertissimam, accumbentesque mendicos ostendit plurimos, Isti, inquit, amice, canes sunt, quibus in hac vita cœlum venor. Ad quæ, dicente inter alia legato, inveniri sæpe homines improbos qui paupertatem simulent, et mendicando quam manibus operando malint vivere: Nolim tam anxie istud ego inquirere, Dux ait: nam si in nostras actiones pari curiositate inquirat Deus, et quotiescumque a recto deflectimus suumadvertere vellet, non tam larga liberalique manu sua in nos conferret beneficia. Alia autem præter hæc complura in pauperum patrocinium, allegante Duce, eaque variis confirmante Scripturæ locis atque exemplis, interpellans Legatus, Si ea mens esset omnibus Principibus, inquit, ad paupertatem plures quam divitias aspirarent. Et essent quoque, reposuit Dux, qui sapient et sibi recte consulenter plures. Divitiarum enim comites plerumque sunt superbia, insolentia, fastus, temeritas, iniustitia et rapinæ: paupertatem vero modestia, sobrietas, iustitia et ceteræ virtutes affectantur.

paupertatem
laudat :

B

11 Hæc ille tunc: nec potest solentio præteriri quid alia vice Vercellis acciderit. Fmum conficiendorum faber in conspectu castelli suum faciebat opus, cum Ducis ministri aggressi hominem monebant de solvendo tributo noviter constituto: ille autem ex desperatione inveniendæ pecuniæ cepit in blasphemias voces erumpere, clamore tanto ut ipsum Ducem compulerint prospectare per fenestram et advocatum ad se interrogare quid pateretur. Exposuit ille egestatem suam, quæ propellens esset futura major, ablata exigua quam habebat supellectile in solutionem tributi. Dux vero blandis verbis afflictum consolatus, et spem fiduciamque monens in Deo collocatam habere, deprompsit et loculis summam pecuniæ, quam evactoribus traheret requisitus. Qui factus successu ad postulandum animosior, simile subsidium aliis, æque ac ipse solvendo non futuris, poscere aggreditur. Quod minime negligendum sibi ratus Dux, nec supra fortunam suas plebem gravari volens, requisivit et Consiliariis suis quam justa esset novi illius tributi causa: et intelligens eam excusari non posse, propter præsentem exhausti ærarii inopiam; torquem Ordinis, quem nunquam non gestabat e collo, sibi detraxit, iussitque ut redacto in pecuniam pretio instanti prospicerent necessitati, pauperculæ autem plebi parcere.

unius e vulgo
querela
munitus

mitigari
vexationes
subit,

C

12 Magnificam insuper liberalitatem suam demonstravit Amedeus erigendis hospitalibus, quale unum Confluentiæ cernitur; ecclesiis reparandis, ut cum S. Marci et Carmelitarum templa Vercellis novo stravit pavimento; monasteriis alieno ære sublevandis, quod Augustæ apud Franciscanos fecit; locupletandis sacchariis, nominatim S. Eusebii Vercellensis, ubi donatæ ab eo planetæ, materia et arte pretiosissimæ, servantur. Hæc autem omnia pietatis opera cumulavit tunc maxime cum peregrinus Romanus abiit religionis ergo: elemosynis enim larga manu per iter et loca sacra effusus non contentus, S. Petri basilicam donavit rarissimis ac pretiosissimis gemmis, quas in suis thesauris potuerat reperire. Cum autem in suo ipse Statu haberet pretiosissimum Sindonis Dominicæ pignus, frequens ad ejus venerationem accedebat, et quidem pedes, suoque exemplo

Erga pia loca
liberalis

limina
Apostolorum
tenet,

ipse sanctam
vindonem
tenuit pedes.

etiam Yolantam, dulcissimam conjugem, pii laboris trahebat sociam, singulari cum ædificatione fidelium subditorum. Addebat iis alias corporis pro Deo macerandi rationes: imprimis autem raram cibi potusque abstinentiam, ut creditus fuerit, hac una medicina plurimum mitigasse epilectici mali incommoda, quibus alias fuisset cumulandus.

D

EX ITAL.
FRANC.
MALETI

13 In hac tamen rerum delectabilium abstinentia et commodorum corporalium neglectu tanto, non obliviscebatur dignitatis suæ: sed omnia, quæ Ducalem aulam spectant, ministeria atque stipendia tam splendide numeroseque habebat ordinata, ut nihil summis Principibus etiam in seculari pompa concederet: idque non domi, tantum, sed et foris, si quando peregre hospes degeret: ut patuit in primo ejus ad Franciæ Regem accessu. Qui volens sororis suæ maritum modis omnibus honorare, suas ei vices commisit inflammando rogo, cui, ad honorem S. Joannis Baptistæ in Vigilia ejus arsumo in foro Parisimo, facem subijcere Rex ipse solet, omnibus regni Proceribus stipatus. Quod ita fecit Amedeus, ut magis etiam quam fuerat honoratus a Rege, honorari a Deo mereretur illo in actu, plurimis infirmis, claudisque et debilibus, qui ad festum accurrerant, sanitatem impertiens. Ab aula nihilominus sua superfluum omnem resecebat luxum, nec in ea degere tolerabat, qui non sibi persuasissent mores ex virtute componere, exilio etiam multatis iis, quos Dei nomen blasphemasse cognorat. Tales igitur cum haberet ministros, qui Domini vitam virtutesque sectarentur, facile ei fuit ærarium, quod exhaustum repererat, implere paulatim; Fratribus congrua statui suo subsidia conferre; invenire tribus sororibus dotem; et tantam insuper pauperum turbam alere, citra ullius novæ exactionis constitutionem; quin etiam redimere possessiones a suis majoribus oppignoratas.

Domi nihil-
ominus et foris
splendidus

E

luxum ab
aula super-
fluum resecat :

14 Erat ergo hominibus pariter et Deo carus, maxime quia ad virtutes prædictas summam justitiam cuique tribuenti curam addebat. Ut autem ab hominibus laudem, sic a Deo benedictionem referebat multiplicem: cujus pars non minima felix et numerosa soboles fuit ex conjuge, quæ sex mares et feminas tres viro suo peperit: scilicet Carolum, Claremonte natum anno mcccclxi, mortuum Gratianopoli lxxvi: Philibertum, Camberii in lucem editum mcccclxv, ex eaque subductum lxxxii: Bernardum, Pignarolii eodem anno mcccclxvii natum atque denatum: Joannem Carolum, cui natalis locus Carignanum fuit anno mcccclxviii, et anno ejusdem seculi xc mors immatura obtigit; Joannem Ludovicum, qui ad annum ætatis decimum tertium, Christi vero annum mcccclxxxv vivendo pervenit; et Claudium Galeatum, qui mortuam patrem et emis ad caelos est comitatus. Filiae autem fuerunt, Anna, Frederico Regi Neapolitano desponsata; Maria, Philippo Marchioni Auspergensis et Rotelimo nupta; et Ludovica, quæ per post mariti Ugonis Cabillonensis mortem vidua, monasticum institutum amplexa est.

plurimi sex
filios

F

et filias tres.

15 Præcipuus ex his patri dolor et exercendæ monstrandæque tolerantia argumentum fuit is, qui primus nascendo fuerat Carolus, magnæ spei adolescens, et jam tunc ceptus adhiberi rebus novulis gerendis: post cujus mortem paucis elapsis mensibus, Ducem affinem visitaturus, Vercellas advenit Galeatus Mediolanensis, multos in suo comitatu canes adducens: cui saniora monendo facerem excoGITAVIT consilium Amedeus, majori numero colligi jubens pauperes qui ipsum assertarentur: nisi dicere malimus eos collectos non tam castigandæ affinis Ducis vanitati, quam præparandæ in caelis mansioni, ad quam non multos post dies erat ipse transiturus, ætatis annum agens xxxvii. Hujus rei index cometes maximo in fulgore per quadriduum semper seipso

Galeatti
canibus suos
pauperes
componit

testamentum
condidit

major

EX ITAL
FRANC
MALETTI, 1811

A major, visus est populum admonuisse : ipse autem ut letali sensit se morbo corripi, mente in Deum elevata divinæ se voluntati subiecit; et horam exitus sui circumstantibus signans, primo sepulturæ locum eligit quam posset humilimum, sub gradibus altaris majoris S. Eusebii Vercellensis: eorum scilicet volens pedibus concaleari sub terra, per quorum munus oblati sacrificiis sperabat supra cælos evelli: deinde Yolantam uxorem liberorum tutricem esse constituit, et susceptis pie Sacramentis extremis coram uxore et filiis atque ministris primariis administrationis publicæ, supremam suam voluntatem paucis verbis testatam reliquit, Facite, inquit, iudicium, et justitiam, et diligite pauperes, et Dominus dabit pacem in finibus vestris.

et pie mortuus

16 Sic comparatus ad exitum Dux, et humanis omnibus exolutus curis, beatum spiritum reddidit sub auroram diei penultimæ Martii anni MCCCCLXXII, omnibus inopinantibus, ut ait in suis manuscriptis in Sabaudica Ducali bibliotheca repertis Dominicus Machaneus Mediolanensis; qui et asserit, retulisse sibi inter alios verissimos testes virum gravissimum, Magnificum Stephanum Capriscollo quondam Sabaudicæ Generalem, se prædictam stellam admirando continuatis diebus conspexisse: et in Auguste urbe

B Taurinorum primaria dum supplicationes agerentur a venerando Antistite Joanne de Campesio, triginta millibus hominum, in vestibus albis atque pedibus nudis comitantibus, pro salute mentis et corporis Duci impetranda, circa solem visum esse circulum miræ pulchritudinis [ipsi quem Beatum in eo] similem sedenti in throno; qui cum plus conspiceretur plus terræ proximus videbatur: quæ ipsissima verba habentur in chronica Martini, impressa Taurini anno MCCCCLXXII sub Pontificatu Sixti IV anno VI: ubi etiam dicitur: quod in obitu Ducis hoc signum contigerit. Ut videri possint hæc litanie extra ordinem tanto cum fervore institute ad primum de periculo mortis Principi imminenti nuntium, signum autem ipsum aiunt quidam visum esse eadem hora et momento quo Amedeus obiit: alii Angelorum cantus addunt et cælestes odores ad corpus perceptos.

exequie
fuit.

17 Deinde a Ducissa vidua indictæ exequiæ sunt, ad quas tanta hominum occurrit multitudo quanta nunquam simul Vercellis visa est. Funus comitabantur Senatores centum et Ducalis aula: ministri feudatarii que clientes, omnes pulla induti veste, tum pauperum multitudo maxima candidis indumentis amicta; ut notaretur dolori de Ducis morte concepto mixtum gaudium de illius gloria: de qua ut nihil dubitandum esse ostenderent, qui una cum clero secuti fuerant tres Episcopi, Tarontasiensis, Taurinensis, et Vercellensis, sacrificia sua sic instituere, ut hic de Spiritu sancto caneret primo nonaque die, secundus de Beata, primus in genere pro Defunctis fidelibus.

CAPUT III.

Beneficia sanitatum impetrata variis, præsertim herniosis, febricitantibus, diarrhœticis atque phreneticis.

Gravitate
miraculis
An et
locus

His quæ mortem beati Ducis illustraverant signis nota erga defunctum veneratio popularis, cepit continuo potentem a cœlis patronum experiri, et cæbris miraculis confirmari in ea, quam de Principis sui sanctitate habebat, opinione: cuius testes sunt votiva anathemata infinita Vercellis ad locum sepulturæ appensa. De quibus eum sermo esset ad Galeatum Sforzam, arrepta loci parum digni occasione, uxori suæ Dionæ dixit, ejus fratrem factum esse speciarium et ceropolam. Verum immobilem mox se sua in

sede expertus, culpam indicio uxoris agnovit, ejusque quem irriserat patrocinio invocato, consuetum corporis motum recuperavit. Porro quædam ex miraculis ad B. Amedei invocationem patris præcitatatus Dominicus Machaneus his verbis refert.

D
castigatur.

19 Bigellensis quidam a febre diutina illico sanatus est: alius Novariensis ossiculo in oculum dolore summo incluso: Rufinus etiam non superstitiosus tridui inedia deficiens, nec a natura remedium comperiens: Ardichinus de S. Gerinano de surdo factus est audiens, Generosa Antonia ab hydropisi sanata. Bonus Grammaticus insaniam liberatus: Jacobus Bojera Taurinus vulneribus suis invocato Amedeo statim cicatrices obduxit: Guilielmus Pinarolius podagra liberatus est; Joannes Ossolanus Taurinus idem obtinuit beneficium, et Bartholomæus Mota fracti brachii integritatem. Nicolaus Vercellensis, custos portæ, equo super illum cadente extemplo vomit, illasque remansit. Quæ omnia esse verissima probant vota nuncupata oblataque ad cœnotaphium, in medio chori templi primarii Vercellarum erectum. Et ne singula nomina utriusque sexus hic scribam, quæ in libellis miraculorum a gravibus viris referuntur; Respublica S. Gerinani oblato cereo, se ex oppidulo illo Galeatum Sfortiam Mediolani Ducem, ingenti cum exercitu imminenti machinisque bellicis formidabilem, arcuisse testatur.

quædam a
Machaneo
summatim
relata.

20 *Hæc ille breviter; cetera prolixius digeruntur per ordinem alphabeticum, quem Italico in lingua habent singula, aut saltem præcipua, humani corporis membra; quem ordinem ut in Latini quoque servarem lingua tanti non putavimus esse, ut propterea cuncta vellemus invertere. Sunt ergo fidei interpretatione sequentia, quæ B. Amedei sanctitatem comprobarunt.* Henricus Vinealis Lanarius Eporediensis, membris omnibus stupidus immobilisque, tertium mensem jacebat in lecto: qui ut se Beato devovit, non solum velle paulatim sibi vigorem sensit, sed intra paucos dies sanus ad sepulcrum venit, sequæ voto exolvit. Agnesina uxor Uberti Nigri de S. Germano, in quodam rei familiaris opere curando ex sublimi lapsa cubiculo, contractum ex casu brachium habuit: factoque de brachii cerei ad sepulcrum oblatione voto, intra medicinarum usum et medicorum operam, consolidatam rupturam gravisa est. Agnesina Petri Cavalli de S. Germano brachium male affectum ferebat ad omnem actionem inutile: ut autem Beatum invocavit, et candelam promisit, omni se dolore liberam sensit. Joannes Bartolinæ de Motta-comitum improvide currens brachium sibi fregit, quod absque alio medicamine consolidari meruit mater, candelam pro filii longitudine votens. Joannes Lia de Monte cravello, sub carrum quem minabat concidens, retulit brachium a rota supergressa comminutum tribus locis: et reconcilatus quam promptum a B. Amedeo referrent auxilium invocantes, ipse quoque ad eum convertit spem, brachium et cera spondens: illudque mox integrum et paulo post etiam a dolore liberum sensit.

Curantur
allonit.

brachia con-
fracta.

F

21 Julius de Mulegio Vercellensis, ex causa incognita toto capite vultuque sic intumuit ut videre oculis nihil posset, et intolerabiles prorsus pateretur cruciatus. Hic quarto infirmitatis die vota sua ad B. Amedeum convertit, ceram promittens imaginem, et subito absque medicina ulla resedit tumor, ipseque intra duos dies plene convalevit. Nicolaus, Conestabilis portæ S. Andreae Vercellensis, e monte revertens, ita infeliter ex aquo prolapsus est, ut tota hora sub eo jaceret, maximo cum periculo ne totus, præsertim in capite, contereretur: quod ipso metuens et omni auxilio alieno destitutum se cernens, vomit si inde eriperetur oblaturum sese e cera caput

caput tumens.

et ex appres-
sione pericli-
tans.

ad

A ad sepulcrum Beati cum aliquot candelis : et mox equus surrexit, ipseque in pedes subsiliit, tunc interger acsi lapsus non fuisset.

*hem herniosi
plures :*

21 Joannes de Nigris ab hernia decenniali invocatione B. Amadei sanatus est intra biduum, nulla prorsus medicina usus. Joannes Christophorus Mediolanensis, eandem infirmitatem secundo jam anno patiens, pariter cum sepulcro longitudinis candelam Beato vovit, et sanitatem intra octiduum recipiens, votum complevit. Joannes de Pratolo Vercellensis natus est filius ab ipso matris utero herniosus : qui eum secundum ætatis expletum annum, puero compatiens pater, trium solidorum candelam promisit, et subito locum infirmitatis inspiciens, eam prorsus sublata cognovit. Simili voto duarum librarum cereæ Andreinus de Monte formoso, quamvis quinquagenarius, meruit a vestigio persanari ab inveterata ruptura. Agnesina, uxor Bertoni de Larizata, filiis suis, quinquenni uni, alteri septenni, parem impetravit gratiam, quatuor solidorum candelam sepulcro offerendam spondens, sic ut sanitas emissum votum in uno quidem subito, in altero paulo post, sequeretur. Dominicus Costa de Carezzana, quinquagesimo suæ ætatis anno carrum incuriose agens, everso illo, sub ipso jacuit herniamque incurrit : a qua liberatus est sepulcrum Beati circumiens ex voto, candelamque in manu ardentem gestans. Catharina filia Jacobi Rosæ idem se facturam vovit pro filiolo similiter periculose laboranti, eoque ipso illo momento convalescente, votum alacris adimplevit. Benevoluta, uxor Jacobi Carezzanæ nati, pro filio ramicoso et octodecim menses febris afflicto, obligavit se voto candelarum duarum ad sepulcrum ferendarum sic ille sanaretur : ejus rea voti, illud exolvit. Rufinus Vulpes, Vercellensis, succurrere volens nepoti suo, sextimo mense hernioso, constituit apud se pro ejus salute ceream Beato candelam offerre, et quod petierat consecutus est.

dentes solidati.

*corporis
totius dolores
sublati.*

22 Uxori cujusdam Antonii Legnanæ dentes sic enormiter vacillabant, ut minimo quovis tactu excutiti viderentur : votum ille pro uxore vovit, et ceream caput ad sepulcrum promittit, hæc autem dentes solidari mox sensit. Christophorus Vardellus de Chivasso uxorem ingentibus videns oppressam doloribus, itaque affectam et extremis munita Sacramentis mortem expectaret in horas, promisit Beato Sacrum unum in gratiarum actionem cum oblatione cerei curandum ad sepulcrum : et mox sanata esse mulierem testatus est, cum suo sese voto exolveret. Similibus doloribus cruciari matrem videns nec ferens Antonius Reynaldi de Voghera, cereæ libram pro ea devovit, et subitam impetravit sanitatem ; et testatus est Gregorius illius frater, emptam Vercellis ceram ad sepulcrum offerens.

*loquela mori
bundu*

23 Leonardus Bay de Candelo, octavo infirmitatis die linguæ et oculorum usum amiserat : hic votum interius nuncupavit de visitando Beati sepulcro si sanaretur, et eodem die loquelam recuperavit, eosque qui adveniebant cognoscendi facultatem : et plene postea restitutus sanitati, gratias per se acturus venit. Antonius Mondella de Biella, post trium septimanarum infirmitatem velut incurabilis derelictus a medicis, biduo integro absque loquela jacuit, et modico dumtaxat circa cor dolore vite latentis dabat indicium : sed uxor, sudantibus qui ad auxilium auxilium adierant religiosis, submissa in genua, promisit se curaturam, ut sepulcrum Beati visitaret maritus, et Missæ sacrificium ejusdem honori celebrandum cum oblatione candelarum mandaret. Et ecce audivit insperatum mariti gemitum, qui velut e profundo experfectus somno ad se rediit, cibum sumpsit et brevi convaleuit. Catharina Bassini Blasii de Eporedia, duodecimum annum agebat muta : cui

*et multo
resoluita.*

compatientes consanguinei, cum pro ea Missam et imaginem ceream offerendam vovissent, subito balbutire cœpit ; et aucta paulatim articulandæ vocis facultate, liberam denique expeditamque ut ante linguam habuit, Petrus Zaninus de Piverone in ætate juvenili talem incurrit infirmitatem, ut pro humanis vocibus mugitus edere videretur, nec ab ullo pene posset intelligi : qua re afflicto B. Amedeus invocavit, et quod lingua non poterat corde promisit, imaginem videlicet ceream, si loquelam recuperaret, prout ipso illo die factum est.

D
EX ITAL.
FRANC.
MALETI

24 Rufinus Carenci de Stroppiana circa D. Michaelis festum gravissima invasus febre, post unum morbi tolerati mensem eo reditus est, ut triduo toto cibi potusque et loquelæ expertus jacuerit. Hunc cum amici sui Beato commendassent, cum voto aliquo cereorum offerendorum, tantum subito vigorem recuperavit, ut eadem qua nil gustarat septimana venire ipse Vercellas potuerit, voti adimplendi gratia. Dominicus, filius quondam Rufini de Colobiano, vovens cereæ libram, auxilio Beati febrem molestissimam a se depulit. Eusebius Bartholomæi de Curino tertiaria febre liberatus est, ipsa hora qua ceream imaginem vovit, prout testatus est eum adferens ad sepulcrum Agnesina Joannis de Motta comitum, die quartanæ febris paroxisimum prægrediente, ceream vovit imaginem, itaque cavere ne malum recurreret. Franciscus, filius Francischini Centorii Vercellensis, febriles ardores imminui sibi sensit, mox ut se Beato commendavit, ea mente ut sanatus imaginem offerret ceream ; ac demum plene confirmatus voluntatis suæ propositum executus est. Antonius de Novara, cementarius faber, pro duobus filiis, altero tertiaria, altero quartana febris laborantibus geminam vovit candelam, et sanos habuit. Simona, uxor Ludovici Furnarii, pro filio continuis febribus afflicto candelam vovit, et ipso die sanum vidit. Anno MDCIX mense Maio, Amedeus de Alexandris Taurinensis, continua febris aliisque infirmitatibus dejectus, admonitus est ab uxore voti, quod ipsa pro eo fecerat si sanaretur, de visitanda Beati imagine in æde S. Dominici et cerea effigie ibidem efferenda : quod ubi ratum habuit maritus, intra duos dies omni febre, dolore et capitis vertigine liberum se miratus, votum mox fideliter implevit.

*febres depul-
sas.*

E

25 Antonius Guinati Legum Doctor, civis Genevensis et Magister sacelli Ducis Melioluensis, ex febre et diarrhœa laborans, jacebat a medicis desperatus. Pro eo uxor sua vovit visitare Beati sepulcrum Vercellis, offerre ibi tres cereæ libras, et tunc Sacra de Spiritu sancto, de Beata, atque de defunctis curare : et mox sublevatus aliquantulum est aeger, sic ut votum ab uxore factum intelligere potuerit et annuendo confirmare : post quod, nullis ulterius medicinis adhibitis, sanari cœpit, et perfectum demum sanitatem a Beato acceptum gratis agnovit. Bartholomæus, uxor Jacobi Ayazza nobilis Vercellensis, filium habuit fluxu hepatico per quinque menses attenuatum : eumque devovit Beato, intendens candelam deferre ad sepulcrum innox ac sanitatem infans recepisset. Et hic quidem illam recepit, sed matre votum adimplere differente, rediit infirmus ; et quatuor horas aeger pro mortuo jacuit : donec animal advertens pater uxoris suæ culpa id accidere, duplicandam oblationem priorem decrevit, et mox filium sanum vidit. Ottina uxor Landfranci Donne, Vercellensis, filium nutrice traditum eo tempore fluxu ac febre laborare dedit, quo nihil auxilii posset habere a nutrice, qua etiam ipsa febricitabat : utramque igitur commendavit Beato, vovens candelam ad sepulcrum, et speratam utriusque gratiam obtinuit. Catharina, vidua Antonii Caras de S. Germano, restringendo fluxui multis per menses tres

*diarrhœa
repressa,*

F

*aut virum
cum febre
sublati*

medicinis

EX ITAL
FRANC
MALETI

A medicinis usa, auxilium Beati imploravit; et quod a medicis non poterat, ab ipso obtinuit, et intra duos dies exiit se voto ceree promissae. Alia Catbarina, Antonii de Cazola uxor, maritum extreme languentem videns, ob junctas diarrhoeæ, stomachi, vomitus, crurum ac brachiorum infirmitates, Missam in honorem Beati cantandam vovit: eodemque die surrexit e lecto sanus, qui moribundus jacuerat.

CAPUT IV.

*Curantur invocato Amedeo phrenetici, tibiis-
que et cruribus male affecti.*

Sana mentis
resiliuit
voti.

L Laurentius Furione, Senator Vercellensis, vehementi febris a statu mentis suae dejectus, biduo toto nihil comedit: Medicis autem nihil in eo curando proficientibus, uxor ad meliorem recurrit opitulatorem, et cum imaginem ceream ad Beati sepulcrum offerendam vovisset, noctu apparuit ipsi infirmo Amedeus, confortans eum et auxilium in loco difficili transeundo promittens. At ille, quasi labore perfunctus ingenti, sudorem sibi undique erumpentem sensit, seque liberum a morbo esse: quare monitus a conjuge de voto facto, ratum habuit, eique incunctanter satisfaceret. Michael Aynonis, Taurinensis, violenta febris in phrenesim actus depositusque a medicis, tantum luculi intervalli obtinuit, quantum invocando B. Amedeo satis esset, et ternas ceree libras vovit: ac subito voti reus surrexit e lecto, seque Vercellas transtulit voto satisfactorus. Bonus Furnarii Lud-magister Vercellensis, noxia curiositate librum quendam necromanticum legens, demonum turba circumdatam se vidit, attonitusque et extra se positus per annos duos amens est creditus: donec Beato suus eum commendavit pater, et sanæ mentis usum recuperavit infirmus: qui proinde acceptam gratiam Deo et B. Amedeo retulit.

27 Catharina Reda, Novahitiensis, ambigua de filio amentane ageretur a demoniis instaretur, pro salute ejus tria Sacra ad Beati sepulcrum dicenda vovit, et mox corporis ac mentis sanitati redditus infirmus est. Christophorus de Brusinengo, videns filium suum Nicolaum duos jam menses insanum exegisse, B. Amedei recordatus est, atque ad sepulcrum ejus adducendum a se filium vovit cum cereæ imaginis oblatione: nec toti quatuor dies abivere, quin sano sensu uteretur infirmus, et octavo die veniret cum patre votumque exolveret. Antonius, filius Martini Quaglia de Castelengo, sive ex dementia sive ex alia ignota causa nihil apte respondebat interrogatus, nec cibum pro corporis necessitate sufficientem volebat admittere, neque intra neque extra solite refectiois horam. Qua in re septem hebdomadis nequiquam lassata mater, ipsum B. Amedeo commendavit: et continuo consolatam se in utroque vidit, nec multo post perfecte sanus venit cum matre, gratias devote Beato agens.

pleuriticæ sa-
noti.

28 Rainerus Signori de Burolo, laterum dolore tanto luctus, ut agere spiritum ducere posset, tres cereæ libras Beato vovit, et voti reus ipso illo momento misit Jacobum filium, qui illud impleveret. Elisabetha, uxor Beltrami de Vardello, infirmitate quodam languebat, tribus potissimum corporis partibus infesta; lateri scilicet, manilla et pedi, quorum simulacra cerea cum ad sepulcrum Beati ferenda vovisset, ex omnibus convulsi. Stephanus Vicenti Genevensis mercator, ad nundinas Vercellenses copiam detulerat pellium, e quibus duodecim furto sublata, cum nulla viderentur indicio reperiri posse, voto se obstrinxit in B. Amedei honorem, et postridie mane intellexit, furem fuisse Bertonom quemdam, qui apud caponem furum deposuerat, nude

furtum rela-
tum.

dictus Stephanus res suas absque difficultate recepit.

29 Primus, qui promissum anathema ad Beati sepulcrum attulit, quidam Aloysius de Biella fuit. Hic vice quadam domum repetens, cum esset in itinere versus Biellam, inueneretque ne atrocissimi, quos patiebatur in tibia dolores indesumerent incrementum, humano destitutus auxilio, cœleste expetiit, dixitque: Amedee, si in Dei gratia discessisti, mihi que ab eo impetres tibiæ sanitatem, ego, ad honorem divinæ Majestatis et S. Eusebii atque tuum, tibiam e cera offeram, eamque (si mihi id permissum fuerit) ad tumulum tuum appendam. Dixit et expectatum se momento sentiens, alacri gressu suum prosecutus est iter, et votum reddens, professus est gratiam quam obtinuerat. Jacobus Bonerius Taurinensis, extra civitatem progressus, in quatuor latrones incidit, qui graviter in pectus saucio pene amputarunt tibiam, sic ut modica tantum ex carne penderet. Postquam autem opem Beati invocavit, supervenere homines, a quibus in urbem relatus est curandus; itaque convulsi, ut ne claudicaret quidem ex incisione perfecte solidata: quare beneficium sibi factum gratus commemoravit coram omnibus, qui pariter ad sepulcrum visitandum accesserant.

Sanantur
dolores in
tibia.crus cere
præcisum.

30 Dorothea, uxori Antonii de Blandrate filia erat, et huic tibia sic male formata, ut os deesse tangentibus videretur: vovit ipsa ceream tibiam, et filia tibiæ firmitatem accepit. Uxor Eusebii Marescalci, Vercellensis, multis diebus ac noctibus somno privata ob incurabiles in tibia cruciatus, simili voto alleviata est, et paulo post fuit ex integro sana. Eusebio Cottæ Ultramontano similis tibiæ male affectæ dolor nullam quietis partem noctu diuque relinquebat, cum ipsa caninis dentibus lamari atrodique videretur: pro quo Petrus sucer ejus pro votum faciens, mox generum vidit obdormivisse, et brevi sanum incolumemque conspexit. Margareta, uxor Eusebiæ Lainete, ut sibi tollerentur quos ex crure patiebatur dolores, promisi sequenti Dominica ad sepulcrum Beati ituram se et circum illud laturam eceram, ejus honori accensum: sed cum doloribus e vestigio sublatis etiam voti oblita, mox ut Dominica præterit, commiserata est rursus eosdem experiri; eoque modo suæ admonita negligentia, iteravit votum, et pro obento gratias referens, suum quoque est confesa errorem.

nisi in tibiis
curati.

31 Petrus de Brusinengo, plene vir ætatis, totis viginti annis e crure laboraverat et lecto decumbens, nulla poterat arte juvari: sed incrementum sumente malo, postremis quatuor annis gravius etiam quam prioribus passus, cum cereæ crure caudalam vovit offerendam ad sepulcrum si sanaretur, et votum fideliter adimplevit. Thomas ex burgo Lavezzare, pauper Vercellensis, nullo apparente mali indicio, occultam gestabat infirmitatem in tibia; cum qua forte in extans lignum incurrens, accedente ad veterem dolorem novo, spem omnium posuit sanitatis absque magno impedio recuperandæ; cui faciendo quia par non erat, gratis petiit a Beato, et mox accedens ad sepulcrum, obtentam gratiam cerea imagine testatus est. Petrus Joannis Cossice, natus in S. Germani vicio, desperabat tibiæ sanitatem, eo quod caro proprus marcida atque emortua nullam admitteret medicinam: sed voto cereæ tibiæ offerenda facto, per Beatum obtinuit quod per homines habere non poterat.

item alii,

32 Antonius Duranti de Candelo, quadraginta duobus diebus affixus lecto, nec commoveri quidem poterat ob intolerabiles in tibia cruciatus: cui cum tota marcesceret caro, desiderabat amputari tibiam, ut reliquum corpus sanum servaret: sed ab uno filiorum suorum admonitus intercessionem Beati ex-

et alii:

petere

A petere, duos cereos vovit et Missam ad ejus honorem curandam : fuitque tam efficax postulantis devotio, ut mox conversus ad circumstantes, dixerit : Orate pro me, quia omni malo solutus mihi videor meritis B. Amedei : et revera fuit, ut testatus est, gratias debitas referens. Joannes Puelottus de Valesia, Casalis Mon-ferratensis incolae, cruris unius aqua intercute tumescentis malo impediatur per annos octo, ne libere quo vellet ambularet, non sine auctario dolorum ingentium : quorum gravitatem diutius non ferens, quasdam promisit elemosynas si intra octiduum sanaretur; et sanatus est. Sed promissi immemor, recidit in priorem infirmitatem, itaque castigatus, ad primum votum aliud addidit de sepulcro cum ardenti candela circummeando : et mox obdormiscens ipsum Beatum sibi conspicuum habuit, seque promissa sanitate solantem. Neque vana illa visio fuit : consanuit enim, et visitato sepulcro, votum complens, profitebatur usque adeo pedibus firmum se esse, ut Romam usque iturus sibi videretur.

nec non ul-
cereæ tibias,

B 33 Martinus dal Corno, ex vico S. Germani, exulcerata e tibia per annos viginti eruentum stillabat tumorem, adeoque fortentem, ut circumstantibus omnibus esset intolerabilis : sed voto ad Beatum facto de cereo crure curando, sanitatem obtinuit. Gillertus de Pinerolo duobus annis diligentem medicorum curationem perpassus, spe sanandi cruris, ex quo foetidus corruptusque sanguis profluerebat; post variorum Sanctorum patrocinia nequidquam implorata, tandem ad B. Amedeum se vertit, certa jejunia aliaque pia opera spondens; et exauditus est. Apparuit enim dormienti Beatus, eique spem sanitatis fecit : qui subito et intolerabili pruritu expectectus, abstulit ex impatientia medicamina, et unguibus partem affectam scalpens, veteribus plagis novas addidit, rursusque obdormivit. Expectectus autem demum a somno, nec dolorem sensit nec pruriturum, et brevi prorsus sanum se vidit.

aut alias
delatas,

C 34 Laurentius de Mortigliengo annis octodecim ferebat tiliam supra quam credi potest tumidam, eoque ali incesso prohibitus, cogebatur decumbere : sed cereum ad tibiae longitudinem vovens, obtentam gratiam professus est. Henrico de Zubiena marcida et exulcerata pars eadem erat, et simili voto sanata est. Item Dorothea uxor Magistri Bartholomaei de Laeu, de remedio tibiae male affectae desperans, quia neque tumor neque livor nec signum aliud desoris apparens causam latentis mali indicabat, Margarita Tiquetia nepti suae ambulandi facultatem impetravit, facto voto : et surrexit puella, quae inutilibus tibiis eatenus decubuerat. Helena, uxor Joannis Petri Prevostini Vercellensis, nullam in filiola bimula spem videns gradienti, non absque suspitione maleficii, eo quod magis magisque exsiccarentur tibiae, prout infans magis proficiebat aetate; vovit quod ipsam diebus novem ad sepulcrum Beati latura esset, illique mansura dum Missa solemniter caneretur; et quarto die se exauditam sentiens, nono die suis pedibus ambulantem reduxit.

vel scipionis
egenis,

35 Bernardinus, Aurifex Vercellensis, vir maturus et prudens, scipione egebat ad promovendum gressum praeter diuturna infirmitate : quod cum illi accideret molestissimum, ceream tiliam Beato vovit, eademque die rejecto fulero ambulare coepit, et intra octiduum perfecte sanus votum exolvit. Andreotta uxor quondam Andreae de Serra-valle, ab labore consueto prohibebatur dolore tibiae, nullum exterius sui signum dante : haec cereum Beato portandum vovit, subitoque dolorem auferri sensit, et intra triduum plene convaleuit. Mattheus Molitor Vercellensis, ob tiliam inflatam ulcerosamque aequae acsi gangrenam in ea pateretur, dolorem patiebatur et

incommodum, non absque scipione valens moliri gressum, exundante sanguine, quoties nitabatur vestigium figere. Cui malo sanando cum nullam spem esse faterentur medici, sacrificio Missae, quod ad sepulcrum ejus per novem dies curaret celebrandum, interfuturum se vovit, et votum suffultus baculo adimplere coepit : paulatimque, cum magno stupore suorum, expedite ambulare potuit.

D
EX ITAL.
FRANC.
MALETTI.

36 Freilinus de Balocho duobus mensibus tiliam supra quam cogitari potest tumidam habens, ad ejus longitudinem vovit candelam, et, ut testatus est, sanus mox fuit. Joannes Fassina de Casali-votonis, alieni ad ambulandum auxilii egeus, postquam se Beato commendavit vigorem in tibiis sanitatemque recepit. Idem beneficium professus est Antonius Bergomas, cum duas ad Beati sepulcrum candelas ferret, obtinisse uxori suae, cui cruris tumens exesa cutis, et diuturnitas mali magnum dolorem, ac demum gradiendi impotentiam attulerat. Anno denique moxix, vernotempore Francisca Corona Mediolanensis, Taurini habitans, ex quinque septimanarum felere adeo afflictas tibiae debilesque habuit, ut ambulare non nisi difficulter posset : haec cum sacrificio Missae ad altare sanctissimi Rosarii in ecclesia S. Dominici facto interfuisset, non cessantibus doloribus, convertit se ad B. Amedei imaginem, eodem in templo miraculis claram, ceream imaginem Missamque; ibidem curandam promittens; et mox sublato dolore, domum reversa est hilaris, et voto suo postmodum fecit satis.

aut enormiter
tumida :

E

37 Petrus Mascarpinus, coagularius Vercellensis, sub chirurgorum carnificina habuit integro anno genu, quod tribus patens plagis continuo manabat pure : ac tandem videns malum in pejus vergere, imaginem ceream ad Beati tumulum offerendam promisit, et mox sanari incipiens, dum votum complet, integre valuit. Joannes de Ossula, Taurini habitans, gonagra quatuordecim annis excruciatas, aliaque omnia media inutilia expertus, ad auxilium B. Amedei recurrit, et rejectis medicinis, intra triduum sanitatem retulit; testatus, quod prius quam spem collocaret in Beatum, sapius desperaverit se convalesciturum. Eusebius Acales de S. Germano, arthritide gravatus, et tertium mensem affixus lecto, pia ad Beatum prece cum proposito cereae imaginis offerendae meruit extemplo sanitatem, et gratias acturus ad templum accessit. Petrus Franciscus Belvisius Vercellensis, anno moxv, arthritidem maxime patiebatur in brachio, tantusque erat cruciatus, ut non proficientibus medicinis, amentis instar per vicos plateasque discurreret, vociferans ejulansque, tandemque ad B. Virginem, B. Amedeum atque B. Rochum respexit, vovitque se curaturum eorum imagines depingendas ante domum suam, eo in loco, ubi anno suo Virginis transiit et B. Amedei effigies pictae cernebantur : subitoque sanatus et citra dolorem brachia commovens, fabricari sacellum jussit, ejusque curam gerens, juridice testatus est beneficia multa, quae eidem Beato devoti acceperat. Stephanus Villata, schrofulis laborans, voto ad eundem facto, sanatum se asseruit.

genus male
affecta.

et arthritidem
duo.

F

CAPUT V.

B. Amedei ope aegroti varii, praesertim epileptici, et multi moribundi sanitatem recuperant.

A Antonia, uxor Joannis Petri de Caresana, aqua intercute ad medicorum usque desperationem tumens, vix invocaverat friventer Beatum, cum voto nonnullarum candelarum, quando sanari se sensit, et paucos intra dies cum magna suorum admiratione integre fuit restituta sanitati. Augustino Sappino Vercellensi

Liberat. ur
hydropica.

A Vercellensi filius Andreas fuit, qui decimo octavo aetatis anno de inquilinis demone coepit esse suspectus, adeo inconditis motibus et infronitis verbis omnium oculos auresque offendebat : pater igitur quatuor cere libras ad Beati sepulcrum ferendas vovit, et testatus est, sana dein de mente corporeque fuisse. Margarita filia Boariae Vercellensis, ex improvise in stuporem tantum incidit, ut iudicio privata et sanguinem spuens crederetur a demonibus possessa : sed cum mater illius ceream unius librae imaginem devovisset, antequam a voto facto dies octo effluerent mentis pariter et corporis sanitatem recuperavit.

sanantur
providendus
puer

39 Uxor Dominici de Cavaglia, quindecim dies natum filiolum pro deposito habens, quia toto triduo nihil materii lactis acceperat, vovit ex cere capita tria, et verba fimentis mamillam coepit puer sugere ac ridere. Qui etiam Benedictus Jacobi Francisci de Siglia, bovi suo, quo ad sustentandam familiam utebatur, spathe emote sanitatem obtinuit Beatum invocans. Margarita Nazari Vercellensis bovem similiter habens male in gula afflictum, admonita a filio asseverante sapius in somno monitum se, sarandum bovem si Beato commendaretur; paruit suggestioni,

et boves duo,

B et petito gratiae facta compos, cereum librarum quatuor bovem obtulit. Tomena uxor Joannini Varrari Ultramontani annis duodecim patiens in liene doloribus acutissimos, et quartana insuper febril aliisque vexata incommodis, ad Beatum confugit : et ab omni molestia se liberam sensit, vovens imaginem ceream lienis. Eusebius Nazari Vercellensis similes simili ex causa annis sex continuis patiebatur cruciatus, et simili voto testatus est redditam sibi esse sanitatem.

totidemque
epileptici.

40 Catharina uxor Antonii Refini macellarii votum cereae oblationis in forma manuum fecit pro filio Bertino, adeo graviter epileptico, ut duodecies ino vigesies uno quaque die in terram corruens, columnae manusque inflatas immobilesque haberet, et a medicis derelictus maneret. Voto autem facto resedit tumor, et morbus evanuit : quare votum interque devotus implevit, testatusque est filius quadriennio post robustus ac vegetus, nunquam ex illa hora fuisse isto incommodo tentatum. Bartholomaeus Grana Ultra-montanus, imaginem ad sepulcrum ceream obtulit pro filio, qui fuerat eodem morbo liberatus, postquam eum B. Amedeo devoverat. Catharina, filia Ajmoli campanis, non tantum natam ex se recens filiolam dolebat morbo caduco laborare ter quaterque in die, sed etiam se lactis copia destitui, quae nutriendae infanti sufficeret : et utriusque incommodi remedium tulit per intercessionem Beati. Eadem intercessione filio suo Antonio de Mondella, Vercellis commoranti, sanitatem ab epilepsia impetravit mater votum pro illo faciens.

tum pro epilepti

41 Facio de Legniam, juveni Vercellis habitanti, adeo frequens et nullo ordine redibat hoc malum, ut nunquam esset a lapsu securus et ineptus itineri faciendo : itaque cum die quadam insideret equo, prolapsus ex eo in terram saxosam est, itaque graviter offensus caput, ut exinde se moriturum metueret. Corde igitur, cum ore non posset, commendavit se B. Amedeo, et subito nemino adjuvante surrexit, atque in equum conscendens, feliciter reliquum iter absolvit, nunquam deinceps idem expertus. Augustinus Joannis Petri Bianchini Vercellensis, jam inde a pueritia epilepsia obnoxius, sic ut quavis septimana semel iterumque currueret, voto huiusmodi cereae facto liber fuit. Antonius Sella de Andorno, idem natum jam aetate frequentius patiens, simili voto similiter liberatum se testatus est.

alii,

42 Francisco Tizzoni nobili Vercellensi filius epilepticus pestilenti etiam febre laboravit, pro cuius

atque alii,

sanitate, cum candelam vovisset, et utriusque mali impetrasset medelam, cum candela etiam imaginem ceream misit ad tumulum Beati. Donato Bongello Eporediensi, quartum in matrimonio annum agenti, natus erat filius; quem menses octodecim supergressum, nocte quadam inter se et uxorem habens sensit invisibili manu tolli ex lecto, nec potuit tota domo quamvis studioso quaesitus inveniri : votum igitur ipse et uxor eius B. Amedeo fecerunt : et mox, nemine qui puerum retulisset conspecto, in lecto repererunt quem quaerebant. Cum autem differrent implere votum, epilepticus puer effectus est : qua nova calamitate erroris sui admoniti parentes, denuo priora confirmarunt vota, promittentes filiolum si liberaretur ad Beati sepulcrum a se portandum, ubi sacrum solenne unum cantandum aliasque privatas Missas dicendas curarent : et compotes voti facti sunt.

43 Comina Morgia de Nonsecho, domesticis rebus occupatiores cepit, ceciditque supra manum tam infeliciter, ut ejus brachii nervi lesio, debilem manum inutilemque deinceps futuram metueret, nihil proficientibus, quae per dies quindecim erant adhibita remedia : quare unius librae candelam portatam se vovit, et intra duos dies sana votum complevit. Catharinae Martini Gatti, Vercellensi, erant infirmae filiae duae; hydropica altera, altera de manu amittenda ex medicorum judicio periclitans : prohis afflicta mater Beatum rogavit; ut vel sanitatem puellis, vel, si ita expediret, mortem iis citam impetraret a Deo : et voti compos, antequam dies secundus efflueret, alteram sanam habuit, alteram mortuam extulit.

manus inutilis curata,

44 Antonio Mediolanensi pellioni, post gravem infirmitatem spes vitae nulla erat super, et jam extremis munitus erat, quando illius amicus intimus, Petrus Cazzamus Vercellensis, ipsum B. Amedeo commendavit. Nec mora melius coepit habere aeger, adstantes agnoscere, loqui libere, versaque in gaudium domesticorum maestitia brevi sic convalevit, ut cum amico Vercellas venerit, gratias Beato ad ejus sepulcrum acturus. Hieronymus Signori de Buronzo filium Joannem tam gravi morbo afflictum habebat, ut omnium sensuum destitutus usu pro mortuo haberetur a cunctis : cum ecce filio compatiens Elisabetha mater ad B. Amedeo se convertit, vovitque tantum cereae quantus filius suus appenderet : quo facto convalevit filius, et ipsa quod voverat implere curavit. Jacobus Francisci, Sigliavi natus agritudine exhaustus diuturna, in eo erat statu depositus ut jamjam egressuram animam Deo commendarent Religiosi adstantes. Interim domesticis ejus in mentem venit sancti Ducis sui intercessionem poscere, eodemque die notabiliter mutatus morbi status est, ac brevi plene integreque sanatus beneficii auctorem gratus agnovit.

varii moribundis servata vita

45 Uxori Ubertini Varrotti subito spasmo oppressa filia, cum animam agere crederetur, subito quoque sibi est restituta, postquam mater Beatum invocasset. Michael de Cazolo nutritus publicus Vercellensis, dum telam texit, retrorsum e sella in terram cecidit coram uxore : quae mortuum rata, votum vovit unius candelae, et subito maritum vidit erectum in pedes. Augustinus Rufini de Frango, ex improvise velut mortuus defecit atque insensibilis mansit : imaginem pro eo vovit mater sua, moxque se movere coepit infans, et mamillas sugere. Patientia uxor Antonii Nizzola de Sigliano, secum habens trium mensium filiolum, intercepta est adeo horrenda tempestate, ut ipso illo in loco extincta sint animalia septem; et, prius quam sub tactum pervenire posset, eo erat redactus parvulus, ut mori videretur. Recurrit igitur ad Beatum mater, et eodem momento temporis vigor rediit moribundo, mamillam suxit, et se

item alii

sanam

A sanum exhibuit. Margarita, uxor Bartholomaei Avogadri de Quinto, ex solarario delapsa, mortua quoque est credita. At ipsa, quem voce non poterat, invocabat corde B. Amedeum, cerea libraa vovens: et mox, velut nihil passa, surrexit in pedes votumque persolvit.

46 Joannes Thomas, filius Pauli Emilii pelliovis Taurinensis, anno mdcix mense Julio, aetatis suae anno quinto, continua febricula symptomatis magnis et periculosus invasus fuit per dies quindecim: eo in statu derelictus a medicis, et a parentibus commendatus fuit Sanctis variis, nec lulum sublevatus est: usque dum Antonia, avia ejus materna, Sacrum in honorem B. Amedei in templo S. Dominici celebrandum et imaginem locandam vovit: eodem enim matutino tempore post invocationem Sacrumque auditum, filiae generosae indicans devotionem suam, intellexit puero remissius esse: quare continuo imaginem promissam attulit, et quem omnes habebant pro mortuo, sanum integre brevi vidit. Jacominus Lignarius Novariensis anatem venatu coepit, cujus aliam unam cultro dum truncat, dissecit ossis assula in oculum ejus insilit, dolore tanto, ut eo per dies septemdecim durante, oculum se amisisse crederet: vovit igitur e cerea oculum, et mox ultro moximum frustillum elapsum ex oculo ipsum dolore liberavit. Franciscus Cigna Vercellensis, praeter diro oculorum cruciatio nullam noctu diuque quietem capiens, post aliquot hebdomadam tolerantiam ad Beati sepulcrum accessit, ipsumque pie invocans, priusquam egredi vellet e templo, sanum se sensit, oculumque cereum ibidem gratis appendit.

47 Alesina, uxor Stephani Vercellensis lignarii, marito, nulla apparente ex causa per tres menses caeco, visum recuperavit, cum cereum caput Beato vovisset. Angustina, uxor Christophori de Rubbio, inquilini Vercellensis, oculis, quibus praeter dolore difficilius videre poterat, simili voto sanitatem recuperavit, orans ad B. Amedei sepulcrum. Elisabethae, uxori Joannis de Banzago commorantis Vercellis, filius ex variolis menses quinque caecus manserat: itaque caput e cerea vovit, et puero paulatim visus rediit. Idem accidit Bartolina Fini de Sigliano, ex uno oculo similiter per menses tres nil videntis, cum esset aetate provectionis: nam et ipsa caput cereum voverat. Catharina quoque Joannis de Ossolla Casalsca, ex quodam accidenti caecam in perpetuum futuram se metuens, ceream vovit imaginem, nec diu post plene convalescit. Alia Catharina, uxor Bartholomaei de Mosso, meruit filiam suam Mariam, et gravi oculorum dolore (ex quo alter jam erat inutilis redditus) et cruciatio ex pedis distorsione nato, liberari per oculi pedisque e cerea votiva oblationem. Helena de Blandrato, uxor Antonii Caligari, deficiente in oculos catharro, difficulter vis uti poterat: sed mox ut Beati tumulum ex voto circumiit, sanam se sensit.

48 Durum apostema, sub aurem sinistram collectum, Leonae uxori Dominei Gazani, arte sua emolliaverant medici, et in crastinum faciendam sectionem insinuaverant: at illa manum chirurgi verita, B. Amedeum invocavit, cereum caput vovens, et placide requievit nocte illa. Sub auroram vero experrecta, et manu tumorem pertentans, cum nullum sentiret, et sibi sanata videretur, propriae tamen experientiae non fidens, duas quae ad ministerium aderant neptes inspicere locum jussit. Ipsi quoque nec vestigium quidem mali illum inventientibus, surrexit alacris, et medicorum praeventens adventum, relictis domi puellis per quas rei successum ipsi discerent, properavit ad ecclesiam gratias relatara pro beneficio. Eodem modo Beatum invocans Ardeinus Birotta de S. Germano, cum ita surdus esset, ut nisi elata cla-

mantans voce nullos intelligeret, recuperavit auditum. Prorsus autem absurdum erat Antonius Lucas de Viverone, idque a multo tempore: nullis tamen medicamentis adhibitis, sola invocatione Beati, amissum sensus illius usum recepit.

49 Idem contigit Antonio de Fortibus, civi Vercellensi, post vehementissimam febrem, quae auditum sustulerat, venienti ad sepulcrum Beati: nam cum ibi certam cerea quantitatem promittens pro impetranda gratia devote oraret, priusquam genua ab oratione attolleret, voti compos fuit. Anno mdcix mense Maio Joannes Baptista Cassina, Taurinensis in paralysim incidit, hunc Sacristanus ecclesiae S. Boninici visitans, hortari coepit ut votum B. Amedeo faceret: quod ille se facere indicavit manum Fratris stringens, et paullo post relevatum se ac brevi etiam sanum sensit, appenditque in gratitudinis argumentum argenteam ad imaginem illius tabellam.

CAPUT VI.

Auxilium gravidis, puerperis, captivis et aliter miseris a B. Amedeo latum.

Metuebat Bartholomaeus de Bergamo, civis Vercellensis, ne mortuum sibi factum pareret uxor, quia appropinquante partus tempore nullum ejus motum sentire se pregnantis aiebat: itaque tantam Beato ceream vovit quantam appenderet infans, si baptismi capax veniret in lucem: et voti compos (pulcherrimum enim sanumque puellum enixa est mulier) libras ex voto quatuordecim obtulit. Simili in metu post abortivos quatuor, jam quantum gravida Mariotta uxor Bartholomaei Colobiani, et ceream uati, si vivum pareret, imaginem vovens, votum laeta hilarisque persolvit.

51 Anno mdcix, mense Martio, Isabella Bicciata, uxor homini de Sanz, acerrimis toto biduo doloribus fatigata in partu, cum laboraret in extremis, fetumque ob nimiam matris agitationem extinctum crederent medici, praescripta est potio expulsiva: sed priusquam eam sumeret patiens, et ipsa et Laura Picca ipsius amantissima, votum B. Amedeo fecerunt, merneruntque ut mox ei filius sanus nasceretur. Puerpera tamen, aetate et complexionem tenerrimam, relicta est febris ex cruciatio tolerato: cui ab eodem Beato petatum remedium est, cum voto Missae curandae in sede S. Dominici, hodieque ibidem appensa visitur tabella argentea, omnis quae petita fuerat gratiae impetratae testis.

52 Catharina Guttiera de Arce Hispana, uxor D. Alphonsi de Rapis gazophylaei Serenissima quondam Infante Sabaudicae, anno praedicto mense Maio quartum mensem gravida, quia nullum toto triduo motum sentiebat in utero, sinistram aliquid suspicata, infantum elligiem ceream vovit in S. Dominici offerendam; moventemque se mox conceptu exauditam orationem suam gavisam est. Per Quadragesimam anni ejusdem, ibidem Taurini abortum fecit Jacomina, uxor Ludovici Balbi Taurinensis, exhortanteque ad invocandum Beatum Confessario, qui ex febre, catharro laterumque doloribus post vanam medicorum curam moribundam aiebat, novendicalem devotionem et tabulam in grati animi tesseram vovit, si convalesceret: et exaudita, votum explevit.

53 Margaria, uxor Antonii Centorii Vercellensis, biduo in doloribus partus perseverans, mox ut imaginem ceream vovit, suam et proles vitam exemit periculo. Lucia de Erris, post puerperium, dolores triduo continuati omnem sensuum usum abstulerunt, sed auxilio ei fuit Beatus cum simili mariti Galeazzi voto invocatus. Diutius lidem dolores post partum affligerant Ludovicam, uxorem Archangeli Cernusci,

111 mercatoris

D
EX ITAL.
FRANC.
MALETTI.sanatus para-
lyticus,

atilsque

sublati ex
oculi, dolo-
res,

B

caecitummati

C

apo. then a
curulium,mrdi auditu
donati.

F

Abortivendi
periculum
dispellitur.Afflicte
puerperium
levatur

F

puerperae
prope sanan-
tur,

EX ITAL. FRASC. MILETI.

A metecatoris Taurinensis anno MDCIX, et febrem continuam generaverant; qua intra tres septimanas adducta mulier extremum periculum, admonita est ab accersito ad moribundam Confessario ut ad B. Amedeum recurreret. Paruit illa, et brevi convalescens testem beneficii tabellam ad S. Dominici aedem detulit. Joaminam, Hieronymi Roveri pictoris Taurinensis uxorem, quarto mense gravidam, dolor lateris dies aliquot tenuit, ac demum noctu quadam sic affixit, ut matri ac proli metuens maritus, recurrendum sibi ad opem caelestem putarit, ceream in D. Dominici templo imaginem promittens; et mox nontantum dolorem lateris, sed et stomachi inveteratum per annos duos malum sublatum esse testata mulier, contracto per maritum debito devote satisfecit.

Ducis a Sabauda sterilitate facundatur.

B Domina Margarita Ducissa Sabaudia, jam ferme quadragenaria, agnovit a Beato adjutam se, tum in concipiendo tum in pariendo unigenitum suum, qui modo vivit et regnat, Carolum Emmanuelem: siquidem sterilem eam videns Soror Leona, Conversa in monasterio Annuntiate, votum coram ipsa concepit ad Beatum, ut filium Ducissae impetraret a Deo: verita autem, ut par esset illa ferendis doloribus puerperii, ipsam se obtulit in partem laboris, si ita Deo videretur, votique per omnia facta est compos. Etenim priusquam Vercellis abiret Ducissa, concepit prolem, eodemque momento temporis, quo filium suum modico cum labore peperit Rivolis, anno MDCXII, nocte diem XII Januarii inchoante, atrocissimos cruciatus sensit Leona; ut quis fuerit ad ejus auxilium Albatissam et omnes Canonicas surgere. Statim autem, ut allatus est latissimus de Principe nato nuntius, collataque inter se tempora sunt patientis Ducissae et patientis Leone, agnitum quoque est, quo successu invocatus Beatus fuisset.

pestilentia sedatur:

C Eodem quo mortuus est B. Amedeus anno, gravissima pestilentia depasta est Pedemontium atque imprimis Gassinense oppidulum: cuius primores audita naraeulorum per sanctum Ducem patratorum fama, vota se abstraxerunt publico de centum librarum cereo Vercellis mittendo et noctis unius pervigilio. statim autem a nuncupatione voti cessavit haec, et non modo e sanis nullus allatus est, sed etiam ex viginti quinque tunc regnantibus extinctis nemine, quemadmodum missi Vercellas nuntii retulerunt. Idem beneficium retulere Montis-cranchi incolae, apud quos multas domos contagio inhaeserat; admissaque eorum attestatio est, simul pondere ceream in multo ad hoc destinatorum comitatu offerentium. Atque haec forsitan eius causa fuit imaginem B. Amedei pingendi in ecclesia S. Petri Martyris.

curantur tri. by et d. bda.

C Simon de Ponderrano, in Monferrateni Comitatu Presbyter Curatus, nervorum debilitate tanta tenebatur, ut pedibus suis nequiret ambulare, quoque triennium durarat infirmitas, et parochiam de alio Presbytero provideri sibi a Superioribus postulavit: cum illi in mentem venit ad Beatum recurrere, et diarium librarum ceream ad sepulcrum ejus offerendum votere. quo facto, satis quoque factum divinitus est desiderio tum ejus tum populi, ut hic agnita in Carione virtute divina alium pro eo dominiceps vellent, ipse functiones suas comode omnes obtinet. Ludovicus Blancus de Mahonsa, Comitatus Nizzensis in Provincia vice, simul asperissima febrim, penetrataque et respirandi difficultate maxima premi se sentiens, junctae et loquendi et quiescendi et ex-puendi facultatem sibi deesse, desit a medicis salutem sperare, et extremis omnibus munus sacramentis, omnem in B. Amedeum fiduciam transtulit. Sciens autem quod annuus mortis ejus felixque ad caelum transitus dies iste esset, promisit Missae sacrificium in S. Dominici Taurinensis curandum:

et multitudine.

eamque mentem suam, ut potuit, manifestans, mox notabiliter alleviari se atque intra biduum ita sanum sensit, ut non dubitavit de lecto surgere, imaginemque Beati visitare in ecclesia praenominata.

D c carcere liberantur duo.

B7 Laurentius de Curino libertatem e carcere petiit, et imaginem ceream votens Vercellis appendendam, impetravit eam ipso illo die, portis reseratis abeundi facultatem captivo offerentibus. Cum Galezzus Mediolanensis contra Jolantam, defuncti Amedei viduam, bellum gereret, captus ut explorator est Joannes de Crema, Vercellensis inquilinus, et ad capitalem poenam reservandus custodiae traditus. Videbatur esse impossibilis fuga, quia locus eminentis erat, et cippo inclusus miser a decem viris, una cum ipso inclusis, observabatur: invocavit nihilominus B. Amedeum, qui apparuit ei, confortans illum, et liberationem proxima nocte promittens. Ecce autem, cum novo Ducis mandato astricti custodes intentissimas deberent habere vigiliam, obdormierant omnes, delapsaque e manibus unius eorum claves sunt, et lumen extinctum: captivus autem vincula, velut si papyracea fuissent, diffringens, claves arripuit, quarum seris immissarum strepitu expectatus quidam cum clamare crepisset, levi impulsu dejectus in terram est attonitusque obmutuit.

quorundam Beatus apparuit.

B8 Joannes autem, reserata videns ostia, ne quaerendis sculis tempus perderet, saltu sese deiecit in imum, et ad duo miliaria Garlasco discedens, sub quodam palearum cumulo totum diem sequentem latuit; donec fatigatam credens requirementum diligentiam, Vercellas versus iter arripuit; nulloque hinc diebus ac noctibus cibo sumpto, sanis tamen vegetisque pervenit, et prodigiosum suae evasionis modum publice enuntiavit. Cum autem indignatus Galezzos Garlascoensibus mulctam pecuniarum grandem imposuisset, excusantibus miraculo evasisse captivum, respondit: Si affinis meus ita sanctus est, ut poterit captivum meum liberare, non difficilem vos reddet inimicos. Quod joco dictum serio a Deo acceptum est, et indictam sibi mulctam ferentibus ablegatis in via nuntiatum obisse Ducem: quare ad suos retulere pecuniam sibi commissam.

E ob eumque clamant multos.

consultat ut deat uor.

B9 Tomena, uxor Ubertini Brusae de Motta, nec stare nec jacere poterat, intolerabili renum dolore eructata: quem cum annum unum esset perpessa, imaginem ad sepulcrum Beati ferendam vovit, et sanitatem recuperavit. Lambis etiam sic infirmis erat quaedam Maria Bertoni de Lanzate filia, ut jam trunca nec pedibus quidem posset insistere: sed Beato commendata a matre, in momento confirmata fuit. Joannina Joannis Villani de Biella, stomachi dolore annis duobus cruciata, simili invocatione sanitatem adeptam, candelam, quam voverat, grata attulit. Joannes Giasus diocesis Genevensis, uxoris suae infidelitatem non ferens, adeo inuriam tulit acre, ut mentem sibi auferendam metueret, nec proderat, mutato domicilio, Vercellas commigrasse: quare cerearum aliquot annue offerendorum votum levi, si solutum hac in alluentione reciperet: nec multo post certa fidelium amicorum relatione didicit, tulerem, in alios commutatam mores, honestissime vivere.

Cacanth renum.

F et s. quatuor dolores.

ac multos parit.

B0 Bartholomaeus Franciscinus de Rubbio, in uno ventre percussus petra, adeo graviter laesus fuit, ut in serotum intestina diffunderent, et eodem momento quo cere libram offerendam promisit, sanitatem integram recuperavit. Simili ex causa simile incommodum toto decennio patiens Emilianus Buzi, Lanarum Vercellensis, mox ut idem votum fecit, quod prior, eandem a Beato obtinuit gratiam. Benedicto Jacobi Framesei de Sighiano, magnos dolores pariebant in ventre dura quaedam instar pugni coagula, quae tactu sentiebantur: qui promissa, deficientibus

remittit.

lumbriaci,
A ficientibus in auxilium medicinis, imagine cerea, curatus est. Uxor Joannini Erri Vercellensis, Contesina nomine, pro filio supplicans, cui corrosa a vermibus viscera febrim attulerant, et bibendi edendique facultatem quatridduo abstulerant, eidem sanitatem impetravit. Similiter laborantem Joannem Franciscum Cusanum, triennem puerum, et nullo medicamine sanabilem, domi suae Joannes Tomas Canella Vercellensis, de visitando Beati sepulcro votum nuncupavit, et intra octiduum sanum vidit, eaque de caussa tabellam beneficii impetrati testem in sacello Vercellensi appendit. Dominicus denique Cavaglia, numquam nisi cum cruciati et aegre urinam reddens, quam medici ferre non poterant opem, a B. Amedeo se recepisse, facto voto, professus est.

urina difficultis.

CAPUT VII.

Constans traditio de sanctitate B. Amedei in Pedemontio et Sabaudia.

Popularis traditio,

A miraculis ad alterum transeo argumentum, quo B. Amedei in coelis gloriosi felicitas in hac usque tempora manet indubitata in omnibus Pedemontii atque Sabaudiae urbibus, oppidis, vicis, quæ longum esset enumerare singula: cum nullus tam humilis locus sit, ubi non vigeat popularis traditio, ab avis proavisque ad nepotes transmissa, quod Amedeus tertius sit Beatus: cujus rei si probatio requiritur alia, quam quæ ex omnium indigenarum incolarumque conscientia petitur, ecce tibi antiphonam et orationem, quæ Vercellis in ecclesia S. Eusebii, necnon apud Scholares S. Nicolai de Tolentino solebant publice recitari.

habent ex præcisa formula Vercellis visitata.

62 ANTIOPHONA Vexatus in terra corporis ægritudine alnus Dux Amedeus tertius, patientiæ et sanctitatis cunctis fuit exemplar, quem credimus frui celestibus. *ψ.* Ora pro nobis B. Amedeæ. *ϛ.* Ut digni efficiamur promissionibus Christi. *οἰμενος* Omnipotens Creator æternæ, qui gloriosis precibus B. Amedei Principis et Sabaudiae Ducis tertii, ad eum confugientes ab epidemia præservasti et jam percussos sanasti, victos a carceribus liberasti, mortuos suscitasti, incendia extinxisti, et aliis [miraculis] urbem et patriam, quæ tantum dignata est habuisse Principem, per ipsum illuminasti: nos a cunctis peccatis, infirmitate, [malis] temporalibus et æternis præservare; nec non patientia, humilitate, castitate, fortitudine ac discretione ceterisque virtutibus, ad omnimodam salutem animarum et corporum nostrorum necessariis donare, ac mentorum sanctissimæ Passionis D. N. Jesu Christi Filii tui, gloriosi tua gratia participes efficere digneris. Per eumdem etc.

Hymnus hinc in turris locis apponitur.

63 Ex antiquis tabellis et codicibus respective repertis in ecclesia parochiali loci Arvæ, Ducatus Augustæ Prætorio; in hospitali leprosororum loci Contenti, Archiepiscopatus Tarentasæ; et in civitate Annisiaci, diocesis Gebennensis apud egregios et pios viros, hymnus etiam hic habetur.

O potens magni Sator alne olympi,
 Qui premis sacro relevasque sceptro
 Quidquid hoc cælum tegit et profundus
 Continet orbis;
 Afficis qua nos pietate scævos?
 Qui timis nobis monitis salubres
 Spernumus: sed tu miserando parcis
 Cunque petenti.
 Funicum nobis genitum dedisti,
 Solveret qui nos miseris, nefandis,
 Deditos, noxa, tenebris, parentum,
 Sanguine fuso.

Neve morborum validæ phalanges
 Seculum nostrum lacerent inerme,
 Principem nobis voluisti asyllum

Esse pereane.

Cui Dei nomen fuit usque Amator,
 Dux et arcanum voluit triumphum,
 Jura conservans, alitq; fidelem,

Pauperiemque.

Loripes, cœcus, varicosus atque
 Quisque deceptus genio, suisque
 Pressus et secl'i variis procellis,

Huc fluat omnis.

Mœror et morbus, labor et dolorque
 Cessat in nostro penitus sacello,
 Vota consolvunt miseri, precantes

Pectore poro.

Laus tibi grandis, decus et triumphus,
 Qui nobis ævum tribuis sepevnum,
 Et preces audis Ducis, et repellis

Undique morbos.

ψ. Ora pro nobis B. Amedeæ. *ϛ.* Ut digni efficiamur promissionibus Christi. *οἰμενος* Omnipotens et misericors Deus, qui in te sperantium preces elementer admittis, effunde ob Unigeniti tui Passionem super nos misericordiam tuam, et presta, ut intercessione Sanctorum omnium atque B. Amedei precibus, a quibuscumque corporis languoribus et animæ nocu-
 mentis expediti, tecum perenne latari possimus. Per Dominum etc.

et orationibus aiversis,

E

64 ΑΝΤΩΝ. Nunc exultet Sabaudia, cujus Princeps Amedeus, post spreta mundi gaudia collocatur Cœlestibus. Tui supplicis populi recordare, Dux beate, ut gloriam paradisi mereamur obtinere. *ψ.* Ora pro nobis etc. *οἰμενος.* Deus, de cujus munere venit, ut in instabili turbine hujus seculi populorum multitudo pacifice et fideliter sub tuo pio justoque Duce ducatur: concede piis precibus hujus beatissimi Ducis nostri ac Confessoris tui Amedei et præsta, ut omnes, qui ejus implorant auxilium, liberati ab omnibus infirmitatibus mentis et corporis, ad te ducam, qui recte omnia ducis, feliciter in gloriam perducamur. Per Dominum etc.

65 Atque hæc de constanti fidelis populi traditioni circa veram certantque Amedei in coelis regnantis beatitatem. Eidem Scriptorum omnium et Doctorum seculo illo sequentibusque virorum testimonia consonant. Ex his Donatus Bosius in chronica rerum memorabilium ab ortu mundi, usque ad annum MCCCXCII ab excessu B. Amedei vigesimum, ita scripsit. Anno Domini MCCCXXII, VII Januarii cometa magnus candicans apparuit, octavo deinde post die alter minor: quorum prior quindocim diebus, alter ferre quadraginta visus est. Exeunte mense Martio Dux Sabaudie decessit, clarusque miraculis multis inter Sanctos relatus est, relictis duobus parvulis legitimis filiis, quorum qui major fuerat natu imperio succedit. Petrus Carus ad Alexandriam VI Legatus anno MCCCXCII in publico Consistorio verba faciens de Serenissimo Carolo Amedei nepote; Avum, inquit, habuit, sanctum divinumque Principem Amedeum, prodigiis miraculisque fulgentem: cui templa et aras deberi uno omnes ore fatentur et prædicant.

item ex scriptorum consensu;

in quibus Bosius, Bosius, Bosius,

F

Petrus Carus,

66 Petrus Leonis D. Mariae Scalearum Mediolani Canonici anno MXXM, in prædicti Caroli et Beatricis Portugallensis nuptias epithalamium scribens, querit, quis Amedeum, cujus corpus innumeris in Vercellarum urbe miraculis effulget, ita ab imperii administratione abduxerit, ut se totum superiorum culturæ dederit. In chronica Cunei MS. ab anno MCCC usque ad MCCCXXXIV ista leguntur. Decessit ab humanis illustrissimus et inclutus Princeps, plenus bonorum operum et devotissimus Dominus nos-

uctor chronice Cunenensis MS.

ter

EX ITAL
FRANC
MALETTI
Simeon
Majolus,

Corius,
Machanus

A ter Amedeus Dux, in urbe Vercellensi : cujus corpus in ecclesia S. Eusebii reconditum miraculis coruscat. Simeon Majolus Astensis Vulturariensis Episcopus, in Centuriis ad Sixtum v pro defensione sacrarum imaginum Romæ impressis anno MDLXXXV, Amedeum ob vitæ sanctitatem inter Divos relatam prædicat : quod Bernardinus Corius in historia Mediolanensi usque ad annum 1601 perducta, etiam maximis miraculis tribuit : asserens fuisse honoratum pro Sancto. Dominicus Machanus Mediolanensis, in quodam libro Italica lingua MS. ad Carolum Ducem, Successit, inquit, Bellicoso Duci B. Amedeus, pacificus et religiosissimus Princeps : cujus miracula non præsumo narrare, quia certus sum quod Serenitas vestra illa legere in libello Francisco, qui mihi ab Illustrissima Blanca est commodatus, Tacere tamen nequeo.... gratiam, quam cuidam e corporis sui stuporibus fecit, postquam per aliquot dies Trini e forza pendisset, rupto sine sanum vivumque dimittens, Communitas quoque S. Germani mihi dixit quod statim ut obtulit cereum B. Amedeo, obsessionem loci soluerit Galeatus, nulla externa vi compulsus.

B 67 Denique Joannes Botterus Benensis, in secunda parte de Christianis Principibus, Beati hujus Ducis elogium Italice texens, sic ait : Nimium prolixus sim, si velim referre multas gratias et varia miracula ad ejus intercessionem facta. Dicere sufficere, quod eo tempore, quo ego hæc elogia dictabam, Joannes Stephanus Ferrerus, Episcopus Vercellensis, miserit ad Ducem Carolum Emanuelum librum, continentem centum triginta octo partium gratias partim miracula, ab hoc Sancto facta, extractaque ex archivio S. Eusebii Vercellensis, magna cum fide et gravitate scripta.

et alii plures,

68 Plura hujus generis qui volet, legat Philibertum Pingonium in Augusta Taurinorum, et prolixius in Arlore gentilitia Principum Sabaudie : Raphaellem Volaterranum, libro 3 Commentariorum Urbanorum ; Jacolinum de S. Georgio, in tractatu de feudis, edito cum adhuc viveret Serenissimus Carolus B. Amedei filius ; Georgium Fabricium Chemicensem, in libro 4 Originum illustrissimæ stirpis Saxonie fol. 302, Hieronymum Hemmingium, in Theatri Genealogici 2 et 3 parte in 4 Monarchia, et in Genealogia Comitum Sabaudie, impressa Magdeburgi MDLXXIII ; Hectorem Pinetum Lusitanum, in 2 parte Dialogorum, dial. de tranquillitate vitæ cap. 18 sub titulo de sui ipsius fuga et lamulis eleemosynæ ; Lambertum vander Burchium, ad D. Mariam Ultrajecti Decanum, in Sabaudorum Ducum Principumque historia ; Jacobum Philippum Bergomensium, in supplemento supplementi chronicarum ad annum MDCCCLXXII ; Hartmannum Seidelium, in Chronico magno impresso Moguntie anno MDCCCLXXIV ; qui omnes cum laude scripserunt de Amedeo, ut Sancto ac Beato et miraculis claro, et quidem hi omnes Latina lingua : nam eos qui veraculo scripsere, Gasparum Bugatum, Joannem Nicolaum Deglionium Marcum Guazzam, Hieronymum Bardum, omnes ante seculum hoc florentes, prætereo.

CAPUT VIII.

De imaginibus B. Amedei cum representantibus ut Beatum.

Tales sunt
saris.

Picturæ B. Amedei, cum radiis seu splendoribus vel diademate expressi, tertium constituent testimonium illius inter homines credite beatitudinis eoque solidius et efficacius, quod ejusmodi icones in ecclesiis super altari aliisque pias locis, orationi vel omnium vel multorum communiter faciendæ destinatis, venerationi fidelium publice expositæ, jam

olim extiterint extentque etiam nunc. Tales sunt ea quæ in æde Carmelitana Vercellis prostant : prima ad ingressum portæ minoris super dexteri lateris columnam unam, quæ quam antiqua sit, ipsa declarat inscriptio, quæ supra caput talis est : Beatus Amedeus Dux Sabaudie tertius : ad pedes vero hujusmodi : Magister Abraham de Mosso Caligarius ferit fieri anno MDCCCLXXVII die v Julii. Altera ingredientibus per portam majorem similiter dextero ex latere sese offert ad columnam, cui pila aquæ lustralis adhæret, eundem Beati titulum exhibens cum hoc subscripto. Hoc opus fieri fecit Magister Petrus de Mondino anno MDCCCLXXIX. Extra ecclesiam vero jam dictam, in sacello eidem noviter adjuvato sub annum MDCCVI, bonus Amedeus Dux visitur expressus una cum Virgine beata aliisque Sanctis, et ad ipsum proxime affixa sunt anathemata aliquot, in signum gratiæ per ejus merita impetratæ. Certe Petrus Franciscus Belvisius, cujus sumptibus accendens aliorum nonnullorum pietate fabrica illa erecta est, juratus testatur se a gravissima infirmitate, B. Amedeo invocato, fuisse liberatum.

70 Similis imago depicta fuit in fronte templi, quod a S. Salvatore nomen habet Vercellis, anno MDCCII, durante Petro Gabavone nonagenario senæ : et paucae sunt Vercellis ecclesiae quæ non habeant talem aliquam hujus Beati effigiem, cum ea videatur in templis S. Victoris, Gratianorum, S. Jacobi, S. Agnetis, S. Mariæ Magdalense, item extra urbem in templo S. Lucæ Canoniorum Regularium, in claustris S. Agathæ et in Palatio publico civitatis ac loco qui Laninum dicitur. In æde quoque S. Catharinae ad sinistram altaris picta est aliqua jam inde ab anno MDCCXXVI, et appensis anathematis ornata. Et Bartholomæus Larina, postquam filia sua Annâ Isabella ab incurabili infirmitate, quam habebat in pede, sanata ex voto est anno MDCCVII, fecit alium collocari in sacello Domine nostræ, quod est in ecclesia S. Marci.

71 Nunc per Vercellensem diocesim circumeuntibus picturæ istiusmodi occurrerent plurimæ. Quinti in parochiali S. Filiberti aule, Colobiani in S. Victoris, Lessonæ in S. Laurentii, Gattinari in D. Petri, in parochiali S. Germani, in S. Eusebii Moneravellensis, ibidemque in ecclesia S. Petri Martyris Patrum Dominicanorum, ubi ad dextrum chori latus sacellum est, et in sacello supra altare tabula, pictos habens Deiparam Virginem, S. Petrum Martyrem atque B. Amedeum cum hac inscriptione : Hoc opus fecit fieri Dominicus de Casa-nova de Monte-capello de anno MDCCCLXXVIII, die v Aprilis. Pezzana quoque ex voto publico communitatis ante annos sexaginta posita est una supra majus altare Curatæ ecclesie ; et ante annos centum alia Sigliani in æde Parochiali. Quæ autem in Motta-Alerati est in æde SS. Fabiani et Sebastiani, collocata est anno MD ; at in S. Mariæ Buzzolinæ tam antiqua est una, puerum ad pedes genuflexum habens, ut legi amplius inscriptio nequeat : quæ vero Sandigliani in S. Antonii, et Biella in S. Dominiæ est, notam exhibent anni MDCCCLXXXVIII.

72 Eporediensis civitas similem habet imaginem in æde S. Oderico dicata, supra altare S. Alberti cum ejusmodi titulo, Beatus Amedeus Dux Sabaudie Depictus autem ibi fuit anno MDCCCLXXXVIII, estque etiam alia pictura supra altare majus ibidem. In Rivarolo vero Eporediensis diocesis duas visuntur apud Patres Franciscanos, Augusta vero in tribunali mensæ Episcopalis hujus nostri Beati imago spectatur media inter S. Gratum et S. Jucundum Episcopos, nec non in æde S. Francisci ibidem, atque in suburbii in æde S. Ursi. Præ ceteris autem commemoranda venit imago quæ Taurini apud Dominicanos

D
Vercellis in
S. Eusebii

et alibi

E

atque per
diocesim
plures

F

Item in diocesi
Eporediensis,

A Dominicanos exposita, prostat: cum tot ibi oblationes et anathemata offerantur, tot curentur sacrificia intuitu beneficiorum istis speratorum vel impetratorum. Apud Canonicos item Regulares in sede S. Crucis altare unum est, habens tabulam ab ipsis monasterii fundatricibus istuc Vercellis deportatam: et Franciscani Taurinenses, ad demonstrandam consuetudinis talis antiquitatem, ostendere possunt ejusmodi picturæ jam pene abolitæ tabulas semicorrosas, olim altari alicui ornando servientes.

73 Avigliane apud Carthusianos, in sede sanctissima Trinitatis sacra, quotidianis sacrificiis adiectum fuit altare ad manum dexteram ingredientibus, habens devotissimam Crucifixi effigiem, cui hinc S. Hieronymus inde B. Amedeus genuflexi assistunt. Simili usui quotidie serviebat altare quod Segnsiæ in S. Francisci est, pro ornatu habens imagines SS. Antonii, Sebastiani, Lucæ et B. Amedei. Nec indigna est hoc loco commemorari ea quæ Pinarolii est in aula, quamvis profana, Matthiæ Merlani, testis virtutum B. Amedei hac subscriptione declaratarum: De anno mccccclxxii et de mense Februarii, Galeatus Maria Sfortia, Dux Mediolani venit Vercellas, et visitavit B. Amedeum Tertium Ducem Subaudiæ, cui ostendit magnam turbam canum, et ipse ostendit multos pauperes. Ibidem in sede SS. Dominici et Antonii, ubi olim altare S. Blasii fuit, et in sacello Sodalium S. Georgii imagines sunt ab annis lxxv honoratæ. Bargensis quoque terræ incolæ: ad pilam secundam sinistri lateris in S. Francisci sede, talem imaginem venerantur.

74 Rivolenses peneticitus præteribam, propterea quod ea, quæ a foro ad burgum euntibus transeunda est capella, temporum injuriis propemodum collapsa, imaginem Beati sine honore habeat. Sed quod hic fieri inter ruinas non potest, abunde compensatur in capella S. Andreæ, quæ ad jus patronatus Comitum Montis-majoris pertinet: siquidem quæ istic est imago, magna omnium veneratione frequentatur, et multa miracula habet circumcirca depicta. Sed redeo ad tempora antiquiora, et Piozzasci invenio in choro S. Petri, juxta altare majus ad cornu epistola, pictum B. Amedeum anno mccccclxxiii, die xx Maii. Caraglii vero in sede S. Pauli, sacello S. Bartholomæi, ejusdem Apostoli martyrium visitur in tabula altaris depictum, deforis vero ad cornu Evangelii S. Maurus Abbas, ad cornu epistolæ B. Amedeus, Dux Sabaudia, et hæc antiquis litteris expressa epigraphe: Hoc opus fecit fieri Venerabilis Dominus Bartholomæus de Bussanis mccccclxxxix, xvi Augusti. Et in Piensis castelli parochiali ecclesia, S. Stephani de Lirano dicta, ejusdem beati Ducis imago hæc in manu scripturam habet: Facite iudicium et justitiam etc. auctoreque exprimitur: Hoc opus fecit fieri Jacobus Coraschi mccccclxxxix.

75 Cavoreti in parochiali S. Petri ad Vincula, cum Principibus Apostolorum atque Deipara pictus est B. Amedeus ibidemque hæc titulus sacelli legitur ab anno mccccclxxxviii. Hanc capellam fecit fieri Dominus Andreæ de Simeonibus ex Dominis Cabuzeti, Pavaroli et Montis-alti, Villæ-francæ in S. Stephani, sub fornice sacelli S. Mauriti, depictum Amedeum adorans quidam de genibus exprimitur, item que juvenis simili in actu coram Beato prostratus representatur Altezzani in ecclesia SS. Agathæ atque Liberæ et additur: Hoc opus fecit fieri Antonius Guarii. Et in sacello castelli, Missæ faciendæ olim servienti, imago est, signata anno mxxx. Casellis in parochiali S. Joannis, ex sinistro altaris latere imago beati Ducis sculpta visitur: et in parochiali S. Mauriti eadem tribus in sacellis cernitur; Sanctorum scilicet Josephi, Marthæ atque Sebastiani: quibus antiquitate nihilo inferior est una in S. Salva-

rîi parochia Gassinensi: cum enim ex coloribus, licet evanidis, liqueat factam in memoriam extinctæ ibidem per invocationem ipsius pestilentia, ausim affirmare positam esse ante annum millesimum quingentesimum.

76 Mondovienses in picturata chori sui fenestra B. Amedeum expressum habent una cum S. Antonio Patavino; et in S. Francisci Zoccolantium una eum aliis Sanctis in pictura antiquissima supra altare: qualis etiam in sede Domine nostræ eorumdem pariter Zoccolantium olim supra majus altare, nunc in ara Sancti Rosarii cernitur, Morozzorum donum. Sed et pulcherrima est Virginis Deiparæ pictura in burgulo ibidem, hinc S. Nicolaum Tolentinum, inde E. Amadeum habens: qui et exprimitur in S. Jacobi de Pianfais intra dictæ civitatis pomeria, itemque in pariete exteriori domus Dufiorum inter forum plantitiæ Breensem ante omnem civium nunc viventium memoriam. Et quoniam ab ecclesiis ad privatas aedes sumus transgressi, tacere nolo Petrum Villam, qui supra liuen domus, majorum suorum pietate, depictum cum radiis tituloque Beati Amadeum ostendit. Ad templum autem Mondeviensis diocesis regressus, Valderii et Andronii in parochiis, Villenovæ autem in S. Jacobi campestris sede pulcherrimas B. Amadei invenio iconas.

77 Guniensis territorii Castellum est: ibi inter plurimos Sanctos ad pilas chori pictus Amadens cernitur, et talis legitur ad posteriorum memoriam titulus: Capellani hæc et sacristiani contiguam, captam per prædecessores egregii Vincentii Tardoni, complevit ipse egregius Vincentius anno mccccclxxxviii. Morozzi autem in ecclesia S. Mariæ, ad tertium ab ingressu arcum, ipsa Deipara Virgo pingitur filium genitio fovens; sanctumque Bernardum ex una, ex altera parte B. Amadeum adstantes habens: ibidemque in choro sic notatur: Hanc ecclesiam depingere fecit Reverendus sacre Theologiæ Doctor Fr. Joannes Fauzonus, hujus Præpositura Præpositus anno mccccclxxxiv: unde irrefragabile testimonium sumitur, cum dictus Fr. Favozonum fuerit ipsius Beati Confessarius. Similiter in alia Morozzensi ecclesia cum abis Sanctis visitur depictus Beatus.

78 Cum in S. Francisci non solum imago ejusmodi, sed etiam altare Beato eidem erectum olim fuit: quod licet destructum deinde sit, quia columnæ uni adhaerens templi ipsius officiebat decori, servata tamen imago est atque ad chorum translata, indeque Taurinam, ut Carolus Emmanuel Serenissimus Dux antiquitatem ejus contempletur. Carmaniolo in S. Augustini, et regione pulpiti, imago est tam distincte expressa, ut barba recens rasa cognoscatur: similisque imago Sanighani in capella Serenorum ad S. Dominicum visabatur, nec non in domo Francisci Sereni, Nobilis sexagenarii: qui testatur a patre, post septuagesimum annum mortuo, audivisse dictam imaginem pictam esse partim ex devotione partim ex obligatione familie suæ erga Beatum, qui ex ipsa unum de sacro fonte vivens levavit.

79 Nunc transit in montibus, videamus etiam in Sabaudia religioso genuflexionum cultu coram suis imaginibus exhibito honoratum Beatum Confitem diocesis Tarentasiensis locus est, ubi in sede SS. Mariæ Magdalene et Lazari circa hunc Beatum expressæ cernuntur sandipile quatuor, in signum totidem mortuorum ibidem suscitatorum: tantaque populi istius erga suum Principem devotio fuit ante ultima bella, ut pauci repererentur qui non frequenter ejus imaginem visitare recitentque orationes supra descriptas, et ibidem in appensis tabellis propositas. Chamberii vero in sede S. Francisci adoratur una, expressis circumcirca miraculis ornata, intra

D
EX ITAL
FRANC
MALETTI
Gassini

Mondovi,

et per diocē-
siam,

E

Castelletti,

Morozzi

Cuvit,

Carmanfol e.

et San glia
ni,

h. c. Conf. B.

Chamberii

tra

EX ITAL. FRANG. MALETT. AVICIT.

A tra sacellum SS. Cosmæ et Damiani. Antici quoque cum eodem orationum supra propositarum usu imago frequentabatur, posita in sacello Consolationis ad S. Dominicum: ibidemque a Domina nostra nominatur residentia Benedictinorum, picturatis egregie instructa vitreis, quæ inter alios Sanctos etiam B. Amedeum exhibent: imo authenticis testimoniis constat, in hoc ipso Anciensi oppido in honorem hujus Beati Missam dici solitam fuisse.

et Seissela.

80 Neque tantum in templis sed et in domorum frontibus expressam videre est B. Amedei imaginem: itaque in Villa-Uginæ Ducatus Sabaudie spectatur ipsa inter alios Sanctos ante aedes Domini Marto et alibi frequenter. Ut autem hic finem faciam de imaginibus dicendi, concludo cum iis, quas in Seisselensi villa temploque S. Augustini indigene possident, non solum antiquam unam in choro, sed etiam alteram in capella, eo magis dignam hic referri, quod circum eam stupenda exprimentur miracula ad invocationem B. Amedei patrata: circa varios e carcerebibus eductos et aliis calamitatibus pressos; et sigillatim circa puerum resuscitatum a morte, qui infelicis lapsus ex alto, in acutum sese jalum induerat et expirarat.

B APPENDIX EX MSS.

§ I. De Elevatione, Translatione, Sacello B. Amedei.

C. 707 n. Sabaudie Dux

I In nomine D. N. Jesu Christi. Amen. Hujus publici instrumenti serie cunctis fiat manifestum, quod existens Illustrissimus et Excellentissimus Princeps Dominus Carolus Sabaudie etc. Dux, et Vercellarum Dominus in ipsa civitate Vercellarum, zelo devotionis ductus, promouitque a Venerabilibus Dominis Canonicis Ecclesie Vercellensis et aliis egregiis civibus, de multis et memorata dignis miraculis, que Deus omnipotens ad intercessionem (ut pie creditur) recolende memorie Illustrissimi Domini Amedei, dum viveret Sabaudie Ducis, patri sui, cujus reliquie in ipsa ecclesia ante majus altare ipsius requiescebant, patraverat; ob que non levis opinio sanctitatis ipsius Illustrissimi D. Amedei in civitate ipsa et vicinis locis meruerat, et ad remotissimas etiam partes fuerat pervagata. decrevit ipsas reliquias, que sub terra defosse erant, in alium honestiorem locum reponendas esse, ut si in futurum in numerum Sanctorum, quod pie speratur, fuisset redactus, reliquie ipse integre et munda invenirentur.

propter miraculorum frequentiam

consolatione p. 41

82 Habita igitur cum reverendis Patribus, Dominis Joanne Baptista de Advocatis Vallenci, Juris utriusque Doctore, Canonico Vercellensi, Reverendis-nique in Christo Patris et Domini D. Augustini Ferreri, Dei et Apostolicæ Sedis gratia Episcopi Vercellensis, et Comitis Vicario generalis, Bernardino de Advocatis, Cusce-novæ Archidiacono, Joanne de Gromis Archipresbytero, Andrea Ferreri Proposito aliisque Canonicis dicte ecclesie Cathedralis Vercellensis diligenti consultatione, ad ipsum tumulum, reverenter accessit, capsamque, in qua examine corpus jacebat, aperiri fecit; ex qua singula ossa sigillatim extracta fuere (nullum eundem deerat) et per Reverendum in Christo Patrem Dominum Claudium de Scysello, Dei et Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopum Turinensem, ibidem presentem aliosque dicte ecclesie Sacerdotes, de dicta capsula extracta levari ac mundari, et in aliam capsulam ligneam, panno mundo involutam, reponi fecit. Que quidem capsula nova, de consensu, et ordinatione dictorum Dominorum Vicarii, Archidiaconi, Archipresbyteri, Propositi et Canonorum, reposita fuit in thesaurum ipsius ecclesie. Vetus vero capsula cum intestinis

hæc corpus etc. etc. in ubi n. et. cum etc. etc.

et aliis, quæ ex dicto cadavere remanserunt, rursus D posita fuit in priori loco unde fuit extracta.

83 De quibus omnibus et singulis superscriptis et gestis, tam ipse Illustrissimus Dominus Princeps quam dicti Domini Vicarius, Archidiaconus, Archipresbyter, Propositus et Canonici publicum fieri jusserunt Instrumentum per me Notarium infrascriptum. Acta fuerunt hæc Vercellis in ecclesia S. Eusebii sub ann. Domini currente MXXVIII. Indictione VI, die XI mensis Junii, Pontificatus S. D. N. Leonis Papæ X anno V. Presentibus ibidem Reverendissimo in Christo Patre D. Urbano de Molano, Electo Valentie et perpetuo Commendatario Abbatie et monasterii S. Stephani citadelle Vercellarum Ordinis S. Benedicti; Claudio de Belayson, Barone S. Germani, ejusdem Illustrissimi Principis Consiliario et Cabelano; Francisco de Bosco, Domino Persiaci, Magistro-hospitii; Ludovico Gallieni, Domino Breveti, Camerario primario Ducis, et Venerabili religioso, sacre Theologie Professore, Guiljelmo Rodulphi, Ordinis Minorum Observantie Confessore, testibus ad præmissa omnia et singula vocatis, notis, et rogatis.

aliqua in thesaurio locari,

anno 1518 Junii 11.

Et ego Io. Thomas de Ferrariis, filius quondam Domini Joannis Augustini, civis Vercellarum, publici auctoritate Imperiali Notarius et Curie Episcopalis Vercellensis Secretarius, præmissis omnibus... hic me subscripsi etc.

E

84 Hactenus ipsa instrumenti authentica verba: quod sequitur, de Translatione seculo sequenti facta, ex Italico sermone reddendum Latine fuit.

In nomine D. N. Jesu Christi. Amen. Anno a nativitate ejusdem MXXIX, Indictione VII, die XXV Julii circa primam horam noctis, factum est in ecclesia Cathedrali S. Eusebii et in capella infrascripta, sita ad partem Borealem, que olim Capellanis ipsius ecclesie pro sacario fuit; coram admodum Magnificis Dominis Eusebio Dionysio, et Joanne Augustissimo ex Dominis de Ronsenda, civibus et Notariis collegiatis hujus civitatis, testibus ad infrascripta rogatis, notis et idoneis. Cum occasione novi chori, extruendi in dicta Cathedrali S. Eusebii, demolendus necessario esset chorus antiquus, et consequenter etiam inter alia locus, vulgo Thesaurus nuncupatus (in quo cum multo honore ac reverentia eatenus servabantur sacre Reliquie, quibus hæc ecclesia ab antiquis temporibus dotata fuit, itemque corpus sive ossa B. Amedei, Sabaudie Ducis: que simul constituentes verum pretiosissimumque thesaurum, idoneum loco illi nomen dabant) tam dicte reliquie magis ornate atque tractabiles, quam ipsum B. Amedei corpus reposita sunt in sacristiam.

Gravibus et nova fabricæ,

ex Thesaurio

85 Quamvis autem ex illo tempore suscipita fuerit cogitatio de proprio loco convenienter erigendo sacris illis ossibus, que non solum huic civitati et diocesi, sed etiam multis aliis populis proximeisque in magna semper veneratione fuerunt, propter grandes frequentesque gratias, quas variis in locis plurimè divinitus a se impetratas agnoscent, dum B. Amedeo sua committentes vota, intercessionem ejus filenter deponunt; qua tamen fervente fabricæ novæ opere agebantur sus deque omnia, relictum est corpus venerabile in eadem sacristia, usque dum majoris securitatis causa elapsis annis aliquamultis, majoris reverentie et securitatis causa provisionaliter collocatum fuit in eodem loco, ubi multo prius repositum fuerat gloriosi Martyris Eusebii corpus, cum intentione illud deinde sollemniter transferendi: quod tamen gravissimis causis impeditum factum hæctenus non est.

in sacristiam in thesaurio

86 Illustrissimus itaque et Reverendissimus Dominus Stephanus Ferreris, Dei et Apostolicæ Sedis gratia Vercellensis Episcopus et Comes, interim dum

in sacristiam etc. etc.

A dum S. Eusebii differtur Translatio, minime convenire existimans particulari suae erga B. Amedeum devotioni, quod ossa illius sacra diutius isto in loco velut occultata remanerent, decrevit suorumque piarum personarum desiderio facere satis, collocando ea in loco magis conspicuo atque secreto a strepitu fabrilium operarum, ubi quietius expeditusque eulem honorare possint, atque ad ipsius Beati efficacissimam intercessionem protectionemque, continuis temporibus maximo cum fructu invocatae, liberius recurrere.

B 87 Quare Illustrissimus Episcopus praedictus convocari jussit Reverendum Capitulum admodum Reverendorum Dominorum Canonicorum et Beneficiatorum Cathedralis praenominatae: primaque hora noctis, ocellus ecclesiae portis, processionaliter se contulit ad supra indicatum locum: indeque tolli fecit sacra ossa predicta, sicut erant posita in capsula nucea et obserata, per quatuor digniores Canonicos, videlicet Illustris et admodum Reverendos Dominos Ludovicum Capellam Archidiaconum, Joannem Baptistam Gattinaram Archipresbyterum, Filibertum ex Dominis de Burenzo Praepositum, et Joannem Dominicum Avogadrum Canonicum Sacerdotem, interim dum caneretur Psalmus xxxiii, Benedicam Dominum in omni tempore etc. Portataque est capsula predicta in sacellum recenter aptatum mundatumque, hae solum de causa, quod in Boreali ecclesiae parte sacristiae usum Capellani prebebat: ubi suspensa erat ex albo sericeo umbella, sub qua intra novam ex nuce capsam, multoque majorem et clavi obsrandam, prior illa minor, sicut erat clausa, est collocata, quartaque velo bumbycino rubro: alba per medium cruce distincta.

C 88 Interfuerunt huic actioni praesentes admodum R. P. Magister Fr. Ambrosius Barbavara, hujus urbis Inquisitor; Illustris, et Reverendiss. Dominus Vespasimus Ayazza, Abbas S. Mariae de Abundantia; Illustris Dominus Bartholomaeus Gattinara, Praefectus Collegii doctoralis; Hieronymus Ugacius, Potestas; Alexander Ayazza, unus Dominorum Deputatorum; Joannes Comazzolus, et Joannes Baptista Tizzone, Sollicitatores hujus urbis; item Illustris Dominus Eques Flaminus Avogradus, Christophorus Salamonijs Comes de Serravalle, Marius Olgiasus Advocatus hujus urbis, Eques Rhadamantus Ayazza, Paulus Bernardinus Aleoatus, Joannes Antonius Nigor, cives et decuriones hujus urbis, cum aliis aliquot ejusdem urbis praecipuis viris. De quibus omnibus ex mandato Illustrissimi ego Petrus Serrananza de Candelocivis Vercellensis, Notarius et curiae Episcopalis Secretarius, scriptum aliena manu instrumentum hoc recepi atque signavi.

C 89 *Hae Vercellis: Taurini vero decem vel duodecim annis post, circa mdcxx Christianae aera,* admodum R. P. Fr. Joannes Baptista Ferreri ex Ordine Praedicatorum, Caroli Emmanuelis Sabaudiae Ducis Confessorius, et postmodum Archiepiscopus Taurinensis creatus, considerans quod imago B. Amedei in sui ordinis templo Taurini ad unam illius pilam expressa coloribus, jam inde ab annis minimam centum, ejus in Vita superius facta sapienter mentio, tam singulari in honore fidelibus esset multisque quotidie anathematis ornatur; de ea in sacellum quoddam transferenda consilium inivit, atque reapse dissectam pile ipsius partem, quae Beati imaginem jam dictam sustinebat, citra ullam ejus lesionem transferri fecit in sacellum, quod in medio dexterae navis lateralis conspiciatur: ipso Duce Carolo Emanuele totaque ejus Aula presente, cum hominum multitudine maxima, quorum erga beatum exinde adeo crevit devotio, ut quantumvis capax sacellum sit, totum tamen brevi tempore anathemata vestiverint.

D 90 Et nunc imago praedicta cooperta manet, solumque die festo ipsius Beati revelatur inspicienda a populo, sublata tantisper quae opponi solet argentea statua. Eodem in festo xxx Martii conveniunt processionaliter ad dictam imaginem atque altare omnes Regularium Ordines, parochiae et confraternitates: et facta oratione, cantant hymnum, Iste Confessor, cum antiphona et oratione de communi Confessoris. Eodem lux cum omni Aula sua consuevit venire, et solenni sacro de sanctissima Trinitate cantando interesse: qui etiam propositae ibidem eo die Indulgentiae sunt ex concessione Pauli v omnibus ecclesiam S. Domini Taurini visitantibus, tacita tamen (quia nondum rite canonizatus est Amedeus) concessionis illius causa.

D 91 *Ita ad nos hoc anno mdclxxv Franciscus de Malinis Societatis nostrae Rector Taurini, cujus beneficio et hae et quae sequuntur instrumente nacti sumus: nec non imagines Beati varnas in aes incisus: in quibus praecipua una et major ceteris solum implet, exhibetque Beatum in ducali Ordinis sui habitu ipsum ejus collare porrigentem pauperibus: eodemque Maurilio Cardinali Sabaudia Romae dicatu auxilio cingitur limbo, quem Ordo Annuntiatee Isseretariae spirae, Septenis rosis distincte, sic implet, ut patens rosarum singularum orbita illustrem utquam ritae actionem complectatur. Alia ulterius admiratur, legendi in Beati Ducis nummis ostendunt extremae illius voluntatis verba vere aurea, et omnium Christianorum Principum animis imprimenda: Ecce justitiam et iudicium et diligite pauperes, et Dominus dabit pacem in sinibus vestris.*

§ II. Actu pro canonizatione B. Amedei.

C Carolus Emmanuel Sabaudiae Ducis et Catharinae Michaelis Infantis Austriae filius, octava inter decem proles hinc genita, Maria fuit: quae tertium S. Francisci amplecti institutum, religiosam vitam in Bononiae vixit: inde Romam profecta, extremam ibidem diem sexagenaria obiit anno mdclvi: Assisique in S. Francisci ecclesia, ut vivens statuerat, sepulta est mortua. Haec dum Romae ageret, suo et fratrum, Mauriti atque Francisci Thomae, Principum nomine suscepit Canonizationis negotium, saepe antea tentatum interruptumque, cum diligentia promovendum. Quod autem vitiosus esset in causa gestum distincte complexa est libello supplici, quem Rotae Romanae Praesidi Cardinali oblatum accepimus Taurina: sed absque anni, quo est oblatum, expressione: quem annum fuisse annum suspicionis esse scribit in eo illis postremitis, quos Infanta Maria in votis habuit. Libellus autem praedictus, omnis hinc inde prohibitionibus, compendio ritae (quod praemititur) interjectis, talis est.

D 92 Eminentissime et Reverendissime Domine, Natus est servus Dei A. Amedeus, a Serenissima prosapia, Sabaudiae Ducis in, in antiquissimo oppido nuncupato la villa di Ternon, ex Ludovico Duce II Sabaudiae et Anna filia Jacobi Regis Cypri, legitimo matrimonio conjunctis, die 1. Februarii anno reparatae salutis mdcxxxv. Sacro deinde baptismatis fonte lustratus pieque a parentibus educatus, in tenera adhuc aetate, pro concilianda pace inter Carolum vi Regem Christianissimum et suum patrem, de anno mcccclii, cum Jolanda ipsius Regis filia, matrimonio junctus est. In ipsa tenera aetate futurae sanctitatis speciem deluit, orationibus ac pietatis operibus incumbendo, Missae sacrificium quotidie audiendo, Horas canonicas recitando, egenis subveniendo, discordias sedando et similia...

D 93 Ad annos autem maturiores perveniens, ex his primordiis ac eminentibus praefundis, benedictiones, quibus servum Dei dignatus erat, Altissimus cumulavit, et adolecentibus cum aetate virtutum incrementis

D
EX INSTA MSS.
reliquae
cordis

aliae imagines
sunt adduntur.

E

Maria Sabaudia
3. 1. S.
Franci d.

hanc in hoc
omnia Prae-
sentia

F

exponit Bula
Romae II. In e-
re sanctissimam

a pueri a

a 1 annos
p. 1. e. 1. 1. 1.

anni 1609
25 Iulii in
placitum
sacellum
transierunt,

ab Episcopo
Vercellensi
notis testibus,

Taurina in
1609
1610

et hoc etc. in
sacellum
transierunt
1610

A crementis iisdemque solide confirmatis, nundana quæque ac cadauca despiciens, æterna solum adipisci diligentissime curavit. Catholicæ fidei fuit observantissimus, religionis amantissimus: pacis et unitatis inter subditos, inter fratres, inter Principes custos ac promotor diligentissimus. Virtutes omnes colebat, sed insigniter caritatem tam in Deum quam in proximum tanto fervore prosequabatur, ut majorem partem suorum rerum pauperibus erogaret, ipsos in eorum necessitatibus sollevaret; in infirmitatibus ope, consilio, ac manibus propriis adjuvaret et inseruiret: vestes, torquem auream, et quidquid habebat pro illis alendis et induendis impenderet: usque, uti canibus pro venando celo, uti militibus pro enstodiendis presidii, stipendia ac præmia divideret.

caritate in pauperes,

liberalitate erga loca sancta,

94 Monasteria religiosorum ac religiosarum et alia loca pia servus Dei restituit et de novo edificavit, ergaque ea liberalissimus fuit. Infirmitates corporis et maxime morbi comitalis, a quo frequentissime afflictabatur, cum magna animi tranquillitate et constantia sustinuit, a Deoque humiliss pro conversatione humilitatis, his, qui illius miserabantur, respondere solebat. Peregrinationes ad sacram Sindonem, ad limina Apostolorum, ad alia loca pia incogitavit, in habitu humili, pelibus, multoties instituit, aurumque argentum et gemmas preciosas eorum templis ac ministris largitus fuit. Persecutionis ab inimicis et ab ipso Philippo Fratre patienter sustinuit, eosque benellens et munificentia prosequutus fuit. Subsequentium linguas magnanimiter ferens, referentibus, liberas esse dicebat, et sola constantia ac animi magnitudine superabat...

longanimitate,

zelo fidei

95 Dissensiones cum Galeatio Sortia exortas, pacis vinculo servus Dei pro pace natus, data illi in matrimonium Bona sorore, extinxit. Religiosiori zelo fideles, post Constantini ultimi Græcorum Imperatoris mortem capti ab infidelibus Constantinopoli, auxiliariis copiis adjuvit. Succedente Pio II, contra Turcas arma, milites et pecunias suppeditavit. Ad debellandum apostasiam Jacobi, naturalis Regis Cypri et Episcopi Nicosie, milites coegit. Anticus quosque ac ministros Deum timentes domni sue ac in officiis suis semper adhibebat; ipsi ac omnibus subditis religionem, Dei timorem, Deiparæ ac Sanctorum devotionem, instillabat, eosque in pietate ac justitia semper continebat....

et miraculis in vita:

96 Omnipotens autem Deus, ad comprobandum servi sui virtutes et sanctitatem, diversa, etiam in vita, illius meritis et intercessione operabatur miracula. Parisiis enim, accedente ipso nomine Regis lignorum strenu pro honore S. Joannis Baptistæ, multo infirmi ac debiles accurrerunt, qui illico sanitatem a languoribus et infirmitatibus reportarunt. Et cum in ultima ipsius infirmitate, in civitate Vercellarum jacentis, supplicationes publicæ pro illius salute in civitate Taurini celebrarentur: ipsa hora exitus sui, quasi soli assidens, multis hominum milibus servus Dei lucidissimus apparuit. Infirmitatis purro ac mortis agoniæ constantissime sustinuit: mortem ipsam prædixit, ad eamque se placidissime composuit. Sepulchrum sub gradibus ecclesiæ Cathedralis Vercellensis, ut ab omnibus condecoraretur, elegit: sanctissimis Sacramentis se commisit: Yolandeque uxori, filiorum matris ac Pueribus regni, quasi ultimo testamento, illa verba, in suis postea imaginibus descripta insculpsit: *EMITE IUDICII ET IUSTITIA ET DILIGITE PAUPERES, ET DOMINUS DABIT PACEM IN FINIBUS VESTRIS. Et tunc flexis in celum oculis, et terrenis ad cælestia regna migravit die xxx Martii, anno MCCCLXXII; cum esset ætatis sue XXXII circiter annorum....*

pietate in morte obrunda,

cellensem Archiepiscopi Taurinensis et Tarentasiæ ac Episcopus Vercellensis et centum Sacerdotes cum ingenti populo convenerunt, et per novem dies (funus gaudio et lacrymis mixtum celebrarunt; dolentes sane de corporali jactura Principis, ac jubilantes de beato ipsius (ut firme credebant) in cælis patrocinio. Missas autem ilhs diebus, sanctitatis ejus fiduciam nacti, partim de Spiritu sancto, partim de Beata Virgine, partim pro defunctis in genere celebrarunt. Pauperes quoque illius funus comitantes, non nigro, ut consuevit fieri, sed albo se vestitu induerunt, et ad illius sepulchrum diversi infirmi accurrerunt, gratiasque ac beneficia illius intercessione se accepisse profitebantur, atque in signum gratiarum vota, cereos, tabellas et eju-modi anathemata appendebant.

D amque secuta beati'ndinis eius fide,

crebris miraculis,

in agnum cultu,

scriptorum Beatorum vocantium consensu.

98 Angebatur indes fama sanctitatis servi Dei et miracula percrebrescebant: unde instante Philiberto Sabaudia Duce, servi Dei filio ac immediato successore, Canonici et Capitulum Cathedralis ecclesiæ Vercellensis, capta informatione de præfatis, collegerunt centum quadraginta miracula, ab anno MCCCXXII usque ad annum LXXXII a Deo per intercessionem servi Dei in beneficium ipsum invocantium facta: et exinde uti Sanctus et amicus Dei cepit passim et publice invocari, coli et honorari: imaginesque ejus cum radiis et splendoribus, etiam in ecclesiis et altaribus, pingi et collocari: adeo ut successu temporis in solo Sabaudie Ducatu plusquam trecentæ imagines venerationi expositæ reperirentur; et tandem de tolerantia Episcoporum diversi hymni ac orationes, etiam in Officio divino ac sacrificio Missæ, in ipsius servi Dei memoriam atque honorem recitabantur. Auctores etiam et scriptores, tum de illo seculo quam sequentibus, scribentes de eo, semper uti de Beato ac Sancto mentionem fecerunt, ipsius virtutes et miracula celebrarunt, eum Sanctum ac Beatum nuncuparunt. Unde in articulis de anno MDCXV sacre Rotæ pro hac causa datis enumerantur triginta auctores: inter quos nonnulli etiam Catholicæ ecclesiæ hostes, ab evidentia facti convicti, hinc nostræ veritati ad stipulantur; et nihilominus pro diligentiori investigatione alii etiam scriptores reperiri possent, præter eos, qui a præfate anno MDCXV usque ad nostra tempora scripserunt.

culum et exterorum ad sepulchrum concursu,

corpore elevatione et translatione.

99 Propter hæc igitur ad corpus et sepulchrum servi Dei in Cathedrali ecclesiâ Vercellensi magnus semper fuit concursus civium et exterorum, etiam Principum; et Ecclesiasticorum, etiam Episcoporum et Visitationum, in quibus S. Carolus Borromeus, qui illud reverenter veneratus fuit. Et non solum homines singulariter accedebant, sed turmatim etiam ac supplicationibus publicè indetis et factis, et hoc pro gratiarum actione de beneficiis a Deo per intercessionem servi Dei obtentis: in quorum signum, sicuti et ad ipsius imagines, multe et magne oblationes erogabantur, ac innumere tabellæ aliaque anathemata, ut dicebamus, appendebantur. Succedente autem magis semper per incrementa temporum devotione, de anno MDCXVIII corpus illius una cum reliquiis in Sanctuario, ubi Sanctorum reliquie asservantur, translatum ac repositum fuit, prævia consultatione Prælatorum, Vicarii Episcopalis et aliorum Religiosorum: quod postea de anno MDCXX, auctoritate Episcopi Vercellensis, in sacello recenter instaurato et ornato, ubi hodie quiescit, collocatum fuit.

Item quod in 1600 processus informatiu facit sint

100 Tunc temporis pro solemnî servi Dei canonizatione preparatoria fieri coeperunt: unde de eodem anno MDCXX per Vicarium Episcopalem Vercellensem factus est processus qui dicitur informativus ad perpetuam rei memoriam, super illius vita ac pretiosa

A tiosa morte, super virtutibus et miraculis, et super illius reliquiariis et imaginum veneratione, cum descriptione earumdem imaginum, quæ in variis locis cum cultu et veneratione asservabantur, et cum diversis attestationibus super multis miraculis, non solum antiquis; sed quæ indies operabatur. Et de eodem anno a Vicario etiam Generali Taurinensi factus est similis processus, et diversi alii per Andream Clavellum Commissarium deputatum, per Episcopum Tarentinam, per Episcopum Hyporellæ, per Vicarium generalem Augustæ-pretoria, per Episcopum Montis regalis, per Episcopum Salutarum, per Vicarium Abbatie Pinaroli in diocesi Aurelianensi, in civitate Secusie nullius diocesis, in civitate Fossani; et pro coronide, auctoritate etiam servi Dei Francisci de Sales Episcopi Gebennensis.

101 His in partibus sic dispositis, Serenissimus Princeps Mauritius a Sabaudia, tunc S. R. E. Cardinalis, nomine etiam Serenissimi illius Patris et totius Cleri civitatum et Status ipsius Sabaudie, per Petrum Franciscum Maletum, Ordinis Canonico-regularium Lateranensium, apud sanctæ memoriæ Paulum v pro servi Dei canonizatione instantium fecit: qui supplicem libellum ad sacram Congregationem Rituum remisit: et ipsa sacra Congregatio, negotio mature discusso, censuit, si Sanctissimo placeret, posse ad inquisitionem in genere et in specie Apostolica auctoritate deveniri. Ad instantiam igitur prefatorum de anno mdcxx, causa ab eodem Paulo v fuit commissa Illustrissimo D. Archiepiscopo Damasceno, sacre Rotæ locum-tenenti, et Reverendissimo D. Joanni Baptista Conino, Decano ac Alphonso Manzaneno de Quimones, antiquioribus Rotæ Auditoribus, per commissionem a sua Sanctitate signatam, et in sedis Vincentii Remerii die xi Julii præsentatam. Qui Domini delegati, recognitis procure mandatis, et servatis aliis de jure servandis die xv Januarii mdcxxv decreverunt et relaxaverunt literas remissoriales pro faciendâ inquisitione in genere, directas Reverendissimis Dominis Carolo Brohe, Archiepiscopo Taurinensi et Jacobo Gorla, Episcopo Vercellensi, ut quilibet in suo Archiepiscopatu et Episcopatu respective inquireret cum facultatibus oportunitis.

102 Hæ literæ præ-fatis iudicibus subdelegatis fuerunt præsentatæ, et ab illis duo processus compilati et conclusi, de mense Mali mdcxxv; ac subinde una cum litteris responsionis ipsius Rotæ transmissi: qui de mense Junii Rotæ præsentati aperti et recogniti ac successive ab ipsis Auditoribus visi et discussi sunt, ex illisque de mense Decembri declaratum est, constare de fama sanctitatis ac miraculorum; et prout satisfactum esse inquisitioni generali, et posse procedi ad inquisitionem in specie. Exhibitis ergo a Procureatore articulis in specie, et datis ex officio ab ipsis Auditoribus, ut tunc moris erat, interrogatoriis, concessa fuerunt literæ remissoriales in specie, eidem Archiepiscopo Taurinensi et Episcopo Vercellensi directæ, quæ de mense Februarii mdcxxvi consignatæ fuerunt Joanni Antonio Quaha, Presbytero Vercellensi, portitori deputato, qui eas ad partes deferret, et iudicibus prænomiatis præsentaret.

103 Veram cum propter ingruentia bella literæ illæ executioni non potuerint demandari, et interim Archiepiscopus Taurinensis et vivis fuerit sublatus et Episcopus Vercellensis reperiretur ab ecclesia sua absens, in Romana Curia: ideo de anno mdcxxi per prænommatum Maletum fuit supplicatum pro nova Judicium deputazione, et post varias consultationes super istis iudicibus, tandem sacra Rotæ Nuntium Apostolicum tunc et modernum Archiepiscopum Taurinensem deputavit, ita ut conjunctim ad

Maria T. III.

executionem litterarum et inquisitionem in specie B procederet. Quia vero tunc temporis Archiepiscopus Damascenus, nempe Illustrissimus Sacratius, ad Cardinalatum fuit promotus, ne circa jurisdictionem aliquo oriretur difficultas, a felicitis recordationis Gregorio xv Jacobus Cavalerius in locum ipsius fuit subrogatus, et litteræ ad partes super Injusnoli subrogatione fuerunt transmissæ: quæ tamen propter ingruentia bella et alia incommoda illarum partium, et propter novissima Urbani viii decreta, executioni non fuerunt demandatæ.

104 Hodie pro parte Serenissimæ Domine Marise Sabaudie Infantis, tam nomine proprio quam nomine NN, in hac parte Procuratricis specialiter constitutæ, instatur præ commissione reassumptionis causa: quod æquum ac justum videtur ac per consequens concedendum. Cum enim tria requirantur pro committenda causa canonizationis, nempe mandatum procuræ, instantia Principum, et fama sanctitatis ac miraculorum; hæc omnia in præsentanti sunt prompta. Quare etc. Hactenus libellus ille supplicæ: qui ne effectum sortiretur optatum ipsius Procuratricis Serenissimæ morti videtur imputandum, potius quam defectu ullius diligentie, in eo negotio adferri potuisset: quod nunc demum ex Mandato Serenissimæ Caroli Emmanuels ii feliciter regnantis reassumptum, urgetur strenue, novis processibus circa particularis actiones, virtutes et miracula B. Amedei institutis confectisque; quorum primus Vercellensis absolutus mense Augusto anni mdcclxvi (cum de istis quereveremus) sed novum per Episcopum morbo impeditum, signatus erat; alter vero Taurinensis, proxime ab absolute solutionem deductus, extremam adhuc manum expectabat: uterque autem intra breve tempus sperabatur Romanum mittendus. Adlat Deus ad reliquam optam Principis felicitatem hunc eumulum, ut canonizationem tam diu optatam suis tandem temporibus possit confectam celebrare.

§ III. Acta postremæ visitationis Sacelli ac Reliquiarum B. Amedei.

Anno mdcclxi, xii mensis Februarii, Vercellis in Palatio Episcopali coram Illustrissimo et Reverendissimo Domino Hieronymo de Ruvere, Judice Remissoriali in causa B. Amedei. . . comparuit Illustrissimus Comes et Abbas de Caluretto, Procurator in eadem causa, petens et instans, quatenus dictus Illustris Episcopus dignaretur accedere ad ecclesiam Cathedrali S. Eusebii et ad sacellum in quo recondita sunt ossa servi Dei Amedei Sabaudia Ducis in, ibique visitare dictum sacellum, sepulcrum, tabellas votivas, donaria et alia facere quæ juris videbuntur, justitiamque sibi ministrare et testimoniales. Qui obtulit se paratum facere quæ sui muneris videbuntur, et sic faciendo se transtulit ad dictam ecclesiam Cathedrali, et in eam ingressus, facta prius oratione coram sanctissimo Eucharistie Sacramento, et transiens recta via ante altare in apertum, vidit in principio quintæ navis, quæ extat a parte dextera ipsius ecclesie, sacellum B. Amedei dicatum, in quo patet ingressus per portam quadratam, quæ habet ostium ligneum, compactam duabus alis, quarum medietas superior habet cancellos ferreos, et altera inferior est tota lignea, clauditurque sera et pessulo ferreo. Habet quoque duas fenestras laterales, quæ sunt munite cancellis ferreis ad formam portæ, cum foraminibus adeo latis ut commode possit ab eis qui sunt extra videri intra sacellum, et orationem et adorari altare ibi positum.

106 Supra vero dictam portam extat insigne Dominus Sabaudia, crux scilicet alba in campo rubeo; et ipsa porta desuper et a lateribus ornata est pietatis

resumitur per Procuratricem causa,

et hujus moris intercessa,

B

an. 1666 demum urgetur caput.

Episcopus Vercell. requisitus a Procuratore

B

a cæci ad sacellum u. Amedei,

to que invenit, in ecclesia i sanguinem Beati,

et Illustrissimus Cord. Salondus pro canonizatione instituit:

ideoque an. 1613 causam commissam esse Auditoribus Rotæ

post quorum litteras remissoriales in inquisitionem in genere

et processus exinde factos

quæ sunt alia ad inquisitionem in specie

denique novis iudicibus an. 1621 impetratis,

A turis et foliaminibus cum suis terminis et floribus commixtis fructibus, quæ vulgo dicuntur Festoni. In capite ipsius sacelli reperit altare paratum... quod habet tabernaculum, super impositum duobus gradibus auro ornatis... et super ipsum altare extat icon lignea, in qua est depicta imago hominis recti et imberbis, capillis longis usque ad aures, capite circumcirca ornato radiis aureis : cujus imaginis facies versa est ad sinistram ipsius sacelli, cum superpellicio duplicate, ad extra brocatum præseferente et extenso usque ad dimidium crurium, ab intus representante pellem albam, maculatam nigro, cum torque aurea circa collum ornata signis Salomonis, a qua pendet ante pectus imago sanctissime Annuntiationis : et est induta thora viridi cum fimbriis aureis, tenens in manu dextera virgam seu sceptrum rectum, et sub sinistra tabellam terræ incumbentem ; in qua characteribus majusculis scripta sunt hæc verba, videlicet : FACITE JUDICUM ET JUSTITIAM : DILIGITE PAUPERES ET HOMINUS DABIT FACIEM IN FIMBUS VESTRIS. B. AMEDEUS OCTAVUS, DEX SABAUDIÆ TERTIUS. Et habet tibialia nigra cum sotularibus nigris.... Interrogati pictores D. Federicus Guatius et Cæsar Laninus quid sentirent de hac imagine; responderunt, medio eorum juramento, quos videri ejusdem Ceridonis, qui circa annum mæcæ floruit, et cujus characterem optimè ipsi noverint, ex multis ejus operibus repertis in illa civitate heisque vicinis.

picta circum an. 1620.

B hac imagine; responderunt, medio eorum juramento, quos videri ejusdem Ceridonis, qui circa annum mæcæ floruit, et cujus characterem optimè ipsi noverint, ex multis ejus operibus repertis in illa civitate heisque vicinis.

allaris superpellectilem lampademque ex domo Mariz Sabaudæ.

107 Ipsum sacellum est totum ornatum supellectile seu perstronatis sericeis variorum colorum, et superaltare adest baldachinum ex eisdem coloribus compactum cum fimbriis sericeis : quæ supellex cum baldachino oblata fuerunt a Serenissima Maria Infante a Sabaudia, et missa Baionia Vercellæ una cum lampadario argenteo ponderis librarum trium cum dimidio, a celo interiori dicti sacelli dependente : sic testante D. Canonico Joanne Jacobo Raspa, qui medio ejus juramento tactis sanctis Evangelii depositis, se de mandato dictæ Serenissime Infantis illa obtulisse B. Amedeo. In dicto Sacello hinc inde a lateribus ipsis extant duo deposita, quæ dicuntur esse munus Caroli, regnumque Boni, alterum vero Serenissimi Ducis Victoris Amedei postremo defuncti.

anathemata argentea plura.

108 Adsunt in dicto sacello appensa circumcirca ad ipsius parietes viginti sex tabellæ, cum plano ex veluto nigro, partim deaurato et partim nigra.... et continent diversa vota argentea ponderis librarum trium circiter, representantia plures gemulbos homines, manus, oculos, corda, crura, brachia, pueros in numero centum triginta octo, ante diversas imagines B. Mariæ Virginis et B. Amedei pariter argenteas. Et a parte dextera ornamenti dictæ iconis extat appensa crux argentea et deus argenteus : quem dentem Dominus Archidiaconus Albertus Montonarius testatur cum juramento fuisse oblatum a Domino Proposito oppidi Blambati Status Meliolani, quinque albine annis circiter, ob gratiam receptam intercessionem dicti B. Amedei, cum gravaretur gravissimo dolore dentium. A parte vero Evangelii dicti altaris extat eundem ferreum antiquum, altitudinis quasi hominis... habens circulos ferreos aliæque similia ornamenta quasi cera conspersa : ex quo liquido apparet fuisse ipsi superimpositas candelas cereas... et in eo Domini Canonici Cathedralis presentes, et homini Paulus de Advocatis Referendarius, et Jacobus Antonius Dionysius mediis eorum juramentis testantur, se vidisse tempore eorum recordationis diversas candelas oblatas et ardentes in honorem dicti B. Amedei, idque quotannis in ejusdem B. Amedei festivitate.

candelabrum grandis pro votivis cereis

109 Et remoto altari ligneo (quod est pictum flo-

ribus aureis in campo albo cum fimbriis ejusdem coloris, in cujus medio extat imago B. Amedei) altitudinis unciarum undecim visa est capsula lignea, altitudinis a parte anteriori pedis unius et uncie dimidiæ, et a posteriori pedis unius et unciarum trium, longitudinis pedum duorum et unciarum septem cum dimidia, et latitudinis pedis unius et unciarum quatuor, armata duabus seris : in qua Domini Referendarius Paulus de Advocatis et Thiesus Raspa medio eorum juramento testantur, recondita esse sancta ossa B. Amedei : et dictam capsulam ligneam esse eandemmet, de cujus translatione a sacristia hujus ecclesiæ in hunc ipsum locum predeposuerunt secunda de anno mæcæ, xxv Julii....

D capram sacri corporis.

110 Anno et mense præmissis die vero Martis vigesima quinta Februarii hora xxi, Vercellis in Palatio Episcopali et in aula solitæ audientie coram Reverendissimo et Illustriss. Domino Episcopo Judice Remissoriali in causa de qua supra, presentibus Dominis Subpromotoribus neque Notario et testibus infrascriptis, comparuit Illustrissimus Dominus Abbas de Caburetto, qui reproduendo citationem contra Subpromotores legitime exequi demandatam et executam, petit et instat quatenus Dominatio vestra Illustrissima dignetur accedere ad sacristiam minorem ecclesiæ Cathedralis S. Eusebii, ad effectum visitandi tabellas, vota, donaria et alias quascunque oblationes, in honorem Servi Dei Amedei Sabaudie Ducis tertii factas, et in eadem uti pretiosiores asservatas, aliæque facere quæ juris erunt et justitiam sibi ministrari et testimoniales. Et Domini Subpromotores filii R. D. Marcus Antonius Clerichetus, R. D. Prior, et D. Joannes Angelus Tosetius protestantur nihil fieri nisi servatis servandis, et de nullitate secus agendum absque eorum interventu : alias etc. Quibus auditis, præfatus Illustrissimus Dominus Episcopus et Juxta Remissorialis transtulit se ad sacristiam minorem ecclesiæ Cathedralis S. Eusebii associatus Subpromotoribus fidei deputatis, Notario et testibus ut supra, ibique visitavit et inspexit locum destinatum ad Sanctorum reliquias conservandas. Quo aperto reperta fuit tabella votiva, nigra, circumamata, cum fundo ligneo, elaborata ornamentis aureis, superimpositis nodis aureis seu signis Salomonis, intermixtis rosas, quibus intexti sunt lapilli pretiosi : cujus tabellæ fundus coopertus est subtili lamina aurea, in qua est sculptus lectus ornatus, in quo jacet homo senex, sedens in ipso lecto manibus junctis, respiciens ad quamdam imaginem in summitate dictæ tabellæ elaboratam. Ipsa imago est hominis recti inter nubes usque ad genua, præseferentis hominem juvenem, capillis longis, cum radiis et splendens circa caput, cum torque aurea a collo pendente cui adhaeret in medio pectoris imago Annuntiationis : subtus vero et in parte inferiori ipsius tabellæ adest sculptum insigne domus Sabaudie. Ipsa lamina est latitudinis unciarum octo et altitudinis unciarum sex, et ponderis unciarum undecim : tota vero tabella est latitudinis unciarum novem cum dimidia et altitudinis unciarum octo.

In sacristia mineri

E

opus votivum ex auro :

F

111 Interrogati Reverendi Domini Petrus Guria Archipresbyter, Franciscus Hieronymus Cagnolus Canoniceorum Decanus, et Antonius Beltraffius, quem represententur imagine supradescripta; responderunt, prius Dominis Archipresbyter medio ejus juramento.... et post D. Canonice Cagnolus... postremo D. Joannes Antonius Beltraffius... quod imago sedentis in lecto sit imago quidem Serenissimi Caroli Emmanuelis Sabaudie Ducis; et imago in nube posita B. Amedei, pariter Sabaudie Ducis : et quod post annum mæcæ, xv idem Serenissimus Carolus Emmanuel tabellam seu votum aureum supradictum miserit

quod interrogati testantur

esse Caroli Emmanuelis Ducis Sabaudie,

Taurino

A Taurino Vercellas ad altare B. Amedei, offerendum in gratiarum actionem salutis sibi a Deo restitutæ per intercessionem dicti B. Amedei, post gravem morbum in quem incidit. Et oblata dicta tabella reposita fuit in hoc loco, ut cautius uti pretiosa, custodiatur, et ne furum rapacitate exportetur; prout de multis argenteis accidit eidem B. Amedeo oblati.

per B. Amedeum sanatum an. 1644

capsam grandem argenteam

ab eodem oblata an. 1618

112 Item extracta est ab arca lignea, in qua servantur quamplurima vasa argentea ad ornatum ipsius Cathedralis, capsam argenteam longitudinis unciarum viginti septem, latitudinis unciarum quatuordecim, altitudinis unciarum duodecim, cum pedistallo pariter argenteo: quæ variis figuris et ornamentis circumcirca est elaborata. Supra dictam capsam argenteam adest effigies sculpta pariter argentea, representans B. Amedeum juvenem altitudinis unciarum septem, qui habet capillos longos usque ad aures, mantum regale et super caput diadema cum radiis: manus sinistra tenet laminam, in qua sunt scripta hæc verba scilicet: FACITE JUDICIUM ET JUSTITIAM: DILIGITE PAUPERES: ET DOMINUS HABIT PACEM IN FINIBUS VESTRIS. Hinc inde vero a dicta imagine adsunt alie quatuor representantes in habitu muliebri quatuor virtutes Cardinales: subtus vero dictam imaginem extat insigne Domus Sabaudicæ sculptum ab utraque parte. Ante et retro dictam capsam argenteam in scuto argenteo sunt sculpta hæc verba. B. AMEDEUS DUX SABAUDIÆ III. Supra scutum continentur dicta verba. A parte anteriori sunt in altero scuto sculpta hæc verba: CUJUS ANIMÆ GLORIAM VITÆ SANCTITAS COMPARAVIT. A parte sinistra dictæ capsæ in scuto argenteo inferiori sunt hæc verba: SOLIS FULGOR MANIFESTAVIT. In superiori vero hæc verba: ANNO DOMINI MDCXVIII IN VERCELLARUM RESTITUTIONE. A parte dextera ipsius capsæ in parte superiori in alio scuto argenteo sunt hæc verba: RELIQUIAS CAROLUS EMANUEL SABAUDIÆ DUX CUM FERENSISSIMO FILIJS PIE REPOŒI CURAVIT. In inferiori vero hæc verba: PONTIFEX MAXIMUS COMPROBAVIT.

13

ab restituta sibi Vercellas,

113 Interrogatus Dominicus Canonicus Cagnolus, quomodo ibi reperiat dicta capsam, medio ejus juramento respondit: Ego scio et vidi hanc capsam personaliter oblatam fuisse B. Amedeo, et super ejus altare positam a Serenissimo Carolo Emanuele I, post sibi restitutam præsentem civitatem Vercellarum ab Hispanis, in gratiarum actione dictæ recuperationis, quam a Deo per intercessionem dicti B. Amedei recognoscebat: et post oblationem remissa fuit Capellani hujus Cathedralis, servanda ad hoc, ut suo tempore sancta ossa B. Amedei in ea reponantur et decentius serventur. Quæ oblatio secuta fuit de anno MDCXIX. Dominus Canonicus Joannes Jacobus Raspa ex post de eodem interrogatus, medio ejus juramento præstito, respondit: Ego annorum sexaginta septem scio, quod quando prima vice præsens civitas ab Hispanorum manibus recuperata fuit a quondam Serenissimo Carolo Emanuele, ipsemet Serenissimus Dux de anno MDCXIX obtulit

C

hanc capsam B. Amedeo, et super ejus altare reponi Dussit, asseverans se ab omnipotenti Deo restitutionem præsentis civitatis recognoscere per intercessionem B. Amedei: jussisque hic reponi, donec sancta ossa in ea reponi possint ut decentius serventur.

D
EX INSTA MSS.

114 Ab ipsa vero capsam argenteam extracta fuit alia capsam lignea cooperta et intus vestituta veluto rubeo cum ornamento aureo et serico, longitudinis unciarum sexdecim, latitudinis unciarum septem, et altitudinis unciarum quinque: quæ habet duas seras ferreas cum suis clavibus deauratas, et duas manicas ferreas superimpositas capsæ pariter deauratas, ad eam facilius extrahendam e capsam argentea: in qua immediate sunt reponenda prædicta ossa B. Amedei. Ipsa capsam argentea est ponderis librarum centum quadraginta cum dimidia, et habet pedestalum ligneum argenteo dealbatum et ornatum.

in eaque aliam capsam ligneam.

115 Item in arca ubi asservatur suppellex prædictæ ecclesiæ Cathedralis reperuntur infrascripta oblata B. Amedeo: videlicet, pallium unum, cujus fundus est coloris flavi telæ argenteæ, elaboratum floribus ex serico et argento, coloris nigri et celestis, cum suis ornamentis argenteis et aureis, oblatum a Serenissimis Infantibus Maria et Catharina sororibus a Sabaudia. Item alterum pallium, cujus fundus est confectus ex serico et tela argentea varii coloris, cum suis fimbriis circumcirca et lineis argenteis ex transverso, cum duplici insigni a lateribus Domus Sabaudicæ et Gallicæ, oblatum B. Amedeo a Regia Gestudine Christianæ Francicæ, Sabaudicæ Ducissæ. Una cum planetis similibus dictis palliis respective, et cum pulvino coloris primi pallii.

ac denique aliorum Principum Sabaudicæ domus varia.

E

116 Et successive præfatus Illustrissimus Dominus Episcopus mandavit citari Dominos Sulpromotores pro die crastina ad interessendum prosecutioni visitationis imaginum in ecclesiis et locis præsentis civitatis. Præsentibus ibidem admodum RR. DD. Hieronymo Bosco et Carolo Greggio, ejusdem Illustrissimi Domini Episcopi familiaribus. Actum Vercellis ut supra.

117 Sequobatur similis visitatio imaginum B. Amedei in ecclesiis et locis civitatis Vercellensis, simili modo ac ratione instituta: sed hæc Abbati totius negotii Procuratori, ad petitionem prænominati Patris Rectoris, ea quæ in rem nostram facerent decerpentis ex Vercellensi processu, visa sunt sufficere. Et vero abunde sufficiunt, cum cetera accurate Maletus collegerit, quæ non nisi prolixissime haberi ex processibus possunt. Quæ etiam ab his ipsis excerptis multa punctis signata amissimus, potissimum autem hoc ultimo paragrapho accuratissimas rerum singularum, quæ hic describuntur quoad altitudinem latitudinemque dimensiones, quæ duplo longiorem faciebant narrationem, nec potuissent absque lectoris fastidio per pedes et uncias administratas designari.

Similis inspecto Imaginum B. Amedei hic o. n. t. u. r.

F

XXXI MARTII.

SANCTI QUI PRIDIE KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

Amos Propheta, Thebe in Palestina.
S. Balbina Virgo Romæ.
S. Acacius Episcopus, Confessor Melitene in Armenia.

S. Theophilus et soror, } Martyres apud
S. Athenæus, } Græcos.

S. Ancus, }
S. Felix, } Martyres in
S. Portus, } Africa.
S. Abda, }
S. Cornelia, }
S. Valeria, }

S. Menander Martyr apud Græcos.
S. Benjamin Diaconus Martyr in Perside.
S. Renovatus Episcopus Eremitensis in Hispania.
S. Mauricilius Archiepiscopus Mediolanensis.
S. Guido Abbas Pomposianus Ordinis S. Benedicti, Spire in Germania.
B. Daniel Mercator Venetiis in Murano Insula apud monachos Camaldulenses.

PRÆTERMISSI, ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sabina virgo refertur a Felicio et in Kaleadario Sahsburiensi. Videtur Trevis esse mortua, cujus Acta delimitur xxx Jan.

Rainerius Abbas Confessor cum titulo Beati reperitur in aliquo Kaleadario Antisiodorensi. De eo egimus inter Prætermisissos xxviii Februarii.

S. Wandregisili, } Translatio a S. Babino Episcopo
S. Vulfranni, } po apud cœnobium Fontanel-
S. Ansberti, } lensium in ecclesia S. Petri.

Ita MS. Romanum Ducis Altempisii in Anglia aut Normannia conscriptum. Consentunt cum Chronico Fontanellensi plures fusti sacri: quibus Episcopus Baynus scribitur. De ea Translatione egimus ad Vitam S. Ansberti, ix Februarii. accuratus ad S. Vulfranni Acta, xx Martii. iterum acturi ad diem natalem S. Wandregisili, xxii Julii.

S. Abibus Martyr Hermopoli in Ægypto, citato Menologio quodam Græcorum, quod non vidimus, refertur in Catalogo generali Ferrarii. Est hic alius Sabinus dictus et colitur. xiii Martii.

S. Romani monachi natalis memoratur in MSS. vetustus Martyrologus, Romani Cardinalis Barberini, Atribatensi Ecclesie Cathedralis, et Tornacensi monasterii S. Martini. In MS. Kaleadario Benedictino monasterii S. Salvatoris dicitur. S. Benedictus monachus, de quo Gregorius in lib. 3 Dialogorum. At Buccinus ista habet: Eodem die S. Benedicti monachi Campani, de quo Andreas Bambergensis, nec præter nomen quidquam prodidit. Verum Buccinus non satis sui memor S. Benedictum monachum in Campania ex S. Gregori Dialogo eum Martyrol. Rom. celebravit xxiii Mar.

S. Stephani Thanniturgi memoriam celebrant Græci in MSS. Menzis Ambrosianis, et MS. Synario Parisiensi: de eo egimus xxvi Martii.

Regulus Episcopus et Confessor, memoratur in MS. Martyrol. Pragensi, in MS. Kaleadario Ecclesie Aquilaniensis cum Officio trium Lectionum, et in Kaleadario MS. Breviarii ad partes Rhenu sitati. Acta ejus delimitur xxx Martii.

S. Pauto Episcopus Verdensis, memoratur in Menologio Scotico Dempsteri. Acta ejus delimitur xxx Mar.

B. Regalatus de Observantia S. Francisci memoratur hoc die ab Arturo du Monstier in Martyrol. Franciano, quo eum obisse scripsit Marietta. Verum die præcedenti mortuus est, et nos ejus Vitam delimitur xxx Martii.

Mananius et Marianus Martyres, notati a Carthu-

sius Bruzelliensibus ad Grevenum, in antiquioribus Fastis medium reperi, Mariani plures Martyres sunt.

Amos seu Amonus Abbas in deserto Thebaidos, occasione Amos Prophetæ, qui hoc die colitur, et adjungitur a Petro de Natalibus lib. 4 cap. 17, et hujus exemplum a Grevenum, Witsfordo, Maurolyco, Felicio, Caniso, Ferrario, Nos de eo egimus, quo die Græci S. Amonam colunt xxvi Januarii.

Amonius Abbas Nitriæ, cum fratribus Eusebio et Euthymio vixit, S. Joanni Chrysostomo familiaris, refertur occasione Amos Prophetæ, qui hoc die colitur, a Petro de Natalibus lib. 4 cap. 18, quem sequuntur Witsfordus, Grevenus, Maurolycus, Felix, Canisus. Verum quia eos Origenes fuligine infectos censet S. Hieronymus, omittimus eorum elogium.

Arialdus Levita et monachus, sub fuem adscriptus legitur MS. Martyrologi Casinensi, et quidem in recto casu, cum reliqui Sancti proferantur in genitivo. Dicit etiam in MS. Altempisiano, quod passim cum isto convent. Hinc arbitramur fuisse illustrem virum, qui cum opinione sanctitatis ex hac vita migravit.

Machabæus Abbas monasterii SS. Petri et Pauli Ardmache, S. Inari successor, ut quidem Colganus existimat, qui eligimus ejus huc die colligens, ait ea Cathallo Magno, ipsum proprio nomine Gildau; adjectivo, Mochabeo, id est, sanctum Mochai (quod et singulariter esset devotus) nuncupatum. Obiit mcccxxiv, servus servatoris nostri fidelissimus appellatus ab Annalibus, et a Mariano Germano huc sua in ead. natali Sanctis unumvervatus.

Molla SS. Connechi atque Tigernachi mater, in extructo ab hoc secundo monasterio Abbatisse manus gessisse creditur a Colgano, cujus nomen Doire-molle reliquisse; ad marginem locus, vulgo Loch-melge dicti, in finibus inferioris Brellinnie; mortuamque existimat ante annum mclxxxvii, ante quem compilatum est Martyrologium Tamboctense, quod ejus facit huc die mentionem.

Tothadius senior Mur-Magensis hodie notatur in Martyrologis Hibernicis, sicut et Colummus de Camachado. Loco alius ignota. Ex vocis etyma conjicit Colganus hunc quidem Cammagh ecclesiam in Conantia esse (hoc enim similiter sonat campum procerium) istum vero Magh-murthemne regionis Coullta Murthemmensis in Ultona; in qua Fethacius filius Corbua tria monasteria, Lugmagense, Slawense, et Damthegense vexit, Sanctusque ab Annalibus nuncupatus obiit mclxxxiv, quibus accedit.

Foillanus filius Aidi, quem idem Colgauns S. Faile-
num esse credit Aidi Damani filium, etiam 4 Junii
nominandum: hos autem præter morem a se pro-
ferri ait implendo huic diei, cum alius in suo opere
constitutum haberet de nullo Sancto ex proposito uge-
re, de quo, præter nullum memoriam diei Natalis,
aut loci cultus a Martyrologiis observatum, non re-
periret plura, ejus pius labores, miranda alipia,
tempus quo floruit, genus, vitam que exerevit, ab
aliis memorari: quod si in aliquo Præfationis suæ
parte vel aliquo conspicuo loco Lectorem monere cu-
rasset, non fuisset toties in Februario mense silen-
tium ipsius interpretati oblivionem alibi ditorum,
aut Martyrologis suis non multum fidens animi
iudicium: non tamen ideo minus inter præter-
missos retulisse eum, quos sola ista Martyrolo-
gia Sanctis accensent, ob rationes sæpe a nobis indi-
catas.

Joannes XXIII Abbas Casini cum titulo Sancti memo-
ratur a Hione, Dorganio, Ferrario, Bucelino. Elo-
gium ejus habet Petrus Diaconus de Ortu et Vita
Justorum sacri cenobii Casinensis, ac vitam sanctis-
simum ac religiosissimum fuisse ait, Leo Ostir-
nis lib. 1 Chronici Casinensis cap. 36 et 57, ejus
Acta prosecuntur, inclucens eum pridie Kalend.
Aprilis obiisse anno 934, et apud Capuanum mo-
nasterium decenter depositum, dicitque religiosus
valde et honestis moribus præditum fuisse, Me-
nardus prudenter cum omisit in Martyrologio sua
Benedictino.

Guido ex eremita Fundator et Canonicus cenobii
Viconiænsis in Hannonia Ordlinis Præmonstraten-
sis, mortuus est apud Jovinum Burgundie anno
MCLXVII, et hoc die cum titulo Beati inscriptus est
Natalibus Sancti Ord. Præmonstr. editis a Chry-
sostomo Vander Sterren, et natalis refertur a Joanne
le Paige lib. 2 Bibliothecæ Præmonstrat. pag. 473.
Vitam ejus late prosecuntur Adrianus David Reli-
giosus Viconiænsis in sacro thesauro Reliquiarum
Viconiænsium, edito an. MDCXXXIV, qui Guidolem
soluta Venerabilem appellat: quem etiam inter Pios
recenset Saussanus.

Agnes a Brana, a S. Norberti velata, sanctimonia-
lis Ordinis Præmonstraten-sis, cum titulo Beatæ,
memoratur ab Arturo du Monstier in sacro Gynæceo.
Vitam ejus edidit Joannes le Paige lib. 2 Bibliothecæ
Præmonstraten-sis pag. 480, et sey ac Beatain
appellat: et Joannes Roubidus in Liliis Gallie sanctæ
par. 1 cap. 2 etiam Sanctæ titulo honorat. At Saussanus
in Martyrol. Gallicæ, et Gelenus in Fastis
Agrippinensibus eorum inter Venerabiles et Pios
recenset: mortua dicitur anno MCLXIX.

Gozevius v. Abbas Cisterciensis mortuus est hoc
die anno MCLX, et ab Henriquez, Bucelino, aliisque
compellatur Beatus. Saussanus, quod mirum est, ut
quidem nomra ejus inter Pios recenset: optat Man-
riquez in Annal. Cister. ad annum dictum 1153
cap. 1 num 2. Monumenta aliqua ejus extare.

Ludovicus ex illustri familia de Aca, monachus Hei-
sterebacensis Ordinis Cisterciensis, sancte vita per-
acta obiit anno MCCC, cum titulo Beati relatus ab
Henriquez et Bucelino in suis Menologiis: ac vene-
rabilis solum appellatur a Gelemo in Fastis Agrip-
piensibus.

Laudinus Carthusianus, S. Brunonis primus in Car-
thusia majori successor, cum titulo Sancti Martyris
refertur ab Andrea Saussano in Supplemento Mar-
tyrologii Gallicani: quia ad S. Brunonem evocatus
in Calabriam, et a Gilbertinis interceptus, Ravennæ
obit carceralibus confectus ærumnis: sed neque apud
Carthusianos cultum ullum habet in monasterio S.
Andree Ravennæ ubi sepultus est, neque ibi quidem
de eo sciri testatur accuratissimus Ravennensium an-

tiquitatum scrutator Hieronymus Fabri parte 1 Sa-
crarum memoriarum Ravenn. pag. 115.

Paulus. Spoletinus a patria, a Marchia vero dictus
quia Minister Provincialis Marchiæ a S. Francisco
constitutus, Maceratæ in Pireno miraculis clarus,
obiisse anno MCCCXI traditur, et Beatus appellatur
ab Arturo du Mons ier in Martyrol. Franc. et a Ja-
cobillo de Sanctis Umbriæ, qui addit in Conventu
Spoletino videri ejus imaginem cum hac inscriptione
B. Paulus Spoletinus inter primos sui Ordinis
Prædicator insignis: at quo tempore et qua id auc-
toritate sit factum, non additur.

Sylvester Senensis in Tuscia, } ex Ordine S.
Bernardus a Foro-Sempronio, } Francisci.
Franciscus de Villabar in Mexico, } Ab Arturo
Angelus Astensis Capuæ in Genæ, } memorati
Franciscus, Mugnoz in dioc. Palentina, } hoc die nec-
Blasius a Canetta in regno Valentino, } dum nullum,
Maria Manuella vidua in Bætica, } quod sci-
mus, habent Ecclesiasticum cultum.

Pina a Pisis, tertiara Dominicana, quod insigni
sanctitate excelluerit Beata appellatur ab Arturo
du Monstier in Gynæceo sacro. Mentio ejusdem fit in
Indiculo Beatorum Ordinis Prædicatorum, post cal-
cem Martyrologi Ordinis addito, cum Præfatione,
quod Sanctorum Catalogo Apostolicæ Sedis auctori-
tate non sint adscripti.

S. Adrianus, viri Apostolici ex Hibernia ad Mori-
S. Carlocus, nos profecti, referuntur a Colgauno,
quia in his mensem finire placuit, fassus in Marty-
rologio Angl. et Catalogo referri, quando de his ite-
rum agendum erit i Aprilis.

S. Hugo Episcopus Gratianopolitanus, memoratur a
Wifordo in Martyrologio Anglicæ edito. Dies ejus
natalis est i Aprilis.

Maria Egyptiaca colitur Officio 1x Lectionum in Bre-
vario secundum Regulam B. Isidori dicto Mozara-
bes, Toloti jussu Francisci Ximenez Archiepiscopi an-
no MDI excuso: ab aliis colitur ii Aprilis.

Sapientia Sanctimonialis et Priorissa in Monte Cor-
nellii, Leodii inter alias Virgines S. Julianam sanctis-
simum informavit moribus, ac Beata appellatur
ab Henriquez, Bucelino, Lahero, Monstero. At
Burtholomæus Fisen in Floribus Ecclesiæ Leodiensis
retulit eam parte 2 Paralipomenon inter eos, quorum
dies natalis ignoratur, et a Beate titulo abstinet. De
ea in Vita S. Juliane agitur v Aprilis.

S. Hoyldis Virgo una cum S. Murchida a more Deo
consecrata refertur cum longa elogio a Saussano in
Martyrologio Gallicano, quem secuti Bucelino in
Menologio Benedictino, Arturo a Monstier in Gynæ-
ceo sacro, Laherius in Menologio Virginum, Verum
ultimus dies Martii est sumptus pro ultimo die Apri-
lis, quo colitur, potissimum in monasterio S. Hoyldis
Ordinis Cisterciensis fieri mirum in diecesi Tullensi:
vulgo Sainte Houx. Vitam ejus nocti sumus dandum
xxx Aprilis.

S. Apollinaris Abba Divione memoratur a Ferrario,
ex Calendario Belesie Divionensis. Nus varii
Kalendarum ibidem descriptus absque ejus meato-
ne, neque ullis Fastis reperimus inscriptum Est in
Catalogo Abbatum Divionensium S. Benigni apud
Summarthanos Abbas vni Apollinaris, cujus annis
depositionem Kalendaris Maii celebrari. Si ergo
Acta et venerationis argumenta insequimur, illa da-
bimus i Maii.

S. Abbas sive Audas Episcopus et Martyr in Per-
side, cum sociis celebratur a Grecis in Menologio
Græco Basilii Imp. et alio Sireti, in Synaxario et
Menæis. In Martyrologio Romano XVI Maii, sed ibi
alius est.

S. Adelmi Episcopi in Anglia Translatio est inscripta
MS. Usuardo monasteriorum Aquicinctini et Mar-
chianensium

- chianensis, Martyrologio Anglic. duplice editionis, Trophæis Benedictinis Anglorum Mathew, Ferrario, aliisque. De ea agitur ad Vitam* xxv Maii.
- S. Felix Papa et Martyr, inscriptus est Martyrologis Bellini, Maurolyci, Felici, Molani et Causii. Colitur potissimum xxx Maii.
- S. P. Hypatii Episcopi memoria refertur in MS. Calendario Coptico. Quia locus deest: non ita facile inter varios ejusdem nominis Sanctos, quis hic sit, judicari potest. Aliquis eisdem paucis verbis celebratur in Menais et Synzoria 1 Junii.
- S. Agilephus Archiepiscopus Coloniensis et Martyr, memoratur in variis Martyrologis MSS. sub nomine Usuardi actis, apud Grevenum, Canisium, Ferrarium, et Molanum primæ editionis. Verum Ecclesia Coloniensis, in antiquis etiam Breviariis et Martyrologis suis celebrat ejus festina 19 Julii.
- S. Stephanus Thaumaturgus hoc die notatur in Menais Ambrosianis, in Typico Hierosolymitano die xviii: credimus Sabitam esse S. Joannis Damasceni nepotem, cujus Acto dabimus xiii Julii.
- SS. Joannes et Beignus monachi in Lotharingia, memoratur a Ferrario ex monumentis cœculi Mediani a Minordo, Saussaio, Bucelino xxxi Julii.
- S. Hormisdas Martyr in Perside, memoratur in Martyrologio Gallicæ edito. In Romano viii Augusti.
- B. Justinianus monachus et Martyr, refertur a Bucelino in Menol. Bened. citatis Trophæis Sanctorum Angliæ Edwardi Mathew: verum in his neque hoc die, neque ullo alio, si fides ejus indicibus habenda, saltem nun, quo celebratur in utraque editione Martyrol. Anglic. xxiii Augusti.
- S. Audoeni Archiepiscopi Rotomagensis Translatio refertur a Galesinio, Saussaio, Ferrario: dies natalis est xxiv Aug.
- S. Regine Martyris corporis humatio apud Flaviniacum monasterium, facta hoc die aut precedenti (nam idæia verba sunt) memoratur ex monumentis Flaviniacensibus apud Philippum Labbe tomo 1. Nova bibliotheca librorum manuscriptorum pag. 272. Dies ejus natalis est vii Septemb.
- S. Corneli Papæ Translatio apud Compendium in Francia, memoratur in additamentis Carthusianorum Bruzellenium ul Grevenum: dies natalis est xiv Sept.
- B. Vulscandus Episcopus Bituricensis, qui in S. Laurentii sede sepultus, sue beatitudinis pernoctata prodidit lamina, memoratur his verbis a Saussaio inter Pios, Auctor Patriarchæ Bituricensis, o Philippo Labbe inter monumenta Aquitanæ editi cap. 48, Vitam ejus paucis exponit et Sanctum censet, sed mortuum ut anno 873 die 11 Octobris.
- Godefridus, ex monacho Benedictino S. Pantaleonis Coloniæ, monachus Cisterciensis Villarii in Brabantia, refertur hoc die a Menario et Bucelino: a majore cum elogio a Bucelino et Chrysostomo, item a Rayssio in Natalibus Sanct. Belgii, et Gelenio in Fastis Agrippincensibus 11 Octobris.
- Laudinius socius S. Brunonis, atque ab eo Prior majoris Carthusiæ constitutus, a schismaticis carceri mancipatus, et in eo mortuus, refertur hoc die a Saussaio in Supplemento Martyrol. Gall. et titulo Sancti honoratur. Apud Hermannum Grevenum Carthusianum Colonensem in Anciano ad Usuardum secunda editione, et in MSS. Additionibus Carthusianorum Tornacensium ad priorem editionem, honoratur titulo Beatæ memoriæ, quem videmus tribui Canisius, Beatum appellat Ferrarius. Nos in ipsa Carthusia de hisce Prioribus, quod is titulus Beati a variis tribuatur, sollicite inquisivimus, nam aliquibus cultus Ecclesiasticus datur, et intellectus non fieri. De Laudino plurima dicuntur ad Vitam S. Brunonis vi Octobris.
- Catulla matrona Parisiis, refertur a Greveno in Auctario Molani, cumque secuto Canisio, qui titulo Sanctæ honorat: item citato Canisio a Ferrario, qui Virginem appellat, addens se nihil alios de ea legisse. Saussaio in Supplemento Martyrol. Gall. hanc conjecturam adjecit. In agro Parisiensi S. Cattulæ matronæ, quæ S. Dionysium et socios sequebatur. Secuti deum Lahevis in Menologio Virgynum, et Arturus du Monster in Guazzo sacro. Cuius dies hic non sit certo ejus venerationi sacer, malimus differre, ut una cum Actis S. Dionysii res ejus gesta discutiantur 19 Octobris.
- Daria, Mater S. Ursulæ a pluribus habitæ, refertur hoc die a Camerario in Menologio Seditæ. Poterit de ea agi ad Acta filæ 21 Octobris.
- S. Hypatius Gangreusis in Paphlagonia Episcopus, ab hæreticis, dum a Synodo Nicæna i rediret interceptus, refertur in Menologio Sireti et Menais Græcarum, a Galesinio etiam et Molano, cui tamen dicitur Ancyranus Episcopus. Græci iterum in Menais et Synzoria eam colunt 25 Novembris, et in Menologio Basili Imp. et Sireti et Latini in Martyrol. Rom. 14 Novemb.
- Fagnandi Martyris passio, memoratur in perpetuo MS. Calendario S. Marimini. Videtur esse. S. Farundus cum Primitivo passus in Galliciæ 27 Novembris.
- S. Ambrosii Episcopi depositio, memoratur hoc die in Martyrologis Rabani et Beitzæ exensi et MS. Floraviv. De suo agricus 7 Decembris.
- S. Anbertus Episcopus, memoratur in MS. Martyrologio Coloniensis Carmeli. Videtur esse Cameracensis, qui castrum 13 Decembris.

not. 3

ANIMADV. PAP. 42

G. H.

DE S. AMOS PROPHETA THECUE IN PALESTINA.

XXXI MART.

Theca patrila S. Amos:

Ultimum hunc Martii diem exoritur a vita et necesse S. Amos, qui tertius inter Prophetas minores collocatur. Ipse vitio suæ prophetiæ locum et tempus, ubi et quando vixit, præclare significat. Verba Amos, inquit, qui fuit in pastoribus de Thecua, quæ vidit super Israel in diebus Ozia Regis Juda, et in diebus Jeroboam filii Joas Regis Israel ante duos annos terræ-motus. Fuit Thecua quondam urbs seu castrum tribus Juda in monte situm, a Roboamo Sabaois filio reedificatum et munitum, ut regnum suum contra hostes stabiliret. Media inter Hierosolyman et Thecum fuit urbs Bethlehemitica, utrumque sex millibus passuum distans. Thecæ autem fuerat

Amos humili loco prognatus, qui pastorem se armentarium vocat, velticentem sycamoros, et a Domino vocatum, cum sequeretur greyes. Hac de conditione et patria Prophetæ Amos a Deo assumpti ante duos annos terræmotus: quem assertit Salomus fuisse anno 25 Ozia Regis Juda et 21 Jeroboam secundi Regis Israel, anno mundi post ter millesimum ducentesimo quinquagesimo, ante Christum natum octingentesimo tertio. Prophetavit isto et sequente anno contra Syros, Philistæos, Tyrios, Idumæos, Ammonitas, Moabitas, ac potissimum contra Israelitas, et horum urbem Samariam. Hinc orta persecutio contra eum, plagæ illatæ, ac tandem ex vulnere obitus. De hoc Epiphanius libro

cap 7. v. 14 et v. 15

ten plus vilæ 1

prophète 2

de

A de vita et interitu Prophetarum ista scribit : Amos Propheta e Theene.... ab Amasia Sacerdote Bethel jugiter vapulans, insidiis et convitio notatus est, postremo vero filius Amasie fuste eum secundum tempora feriendi occidit. Ceterum adhuc spirans in patriam terram profectus, et inibi fato functus cum majoribus suis una sepultus est. *Isidorus etiam de Patribus veteris Testamenti ista tradit : Fuit Amos unus de numero pastorum, quem Dominus ablatum misit ad populos Israel, præcipiens ei, ut Samariam pergeret, et ibi que ventura erant prophetaret. Quem Amasias * Sacerdos frequenter plagis affecit, et novissime Ozias filius ejus vecte per tempora transfixo, crudeli morte necavit : tamen semivivus evector in terram suam, post aliquot dies dolore nimio vulueris, animam cunctantem efflavit, sequutusque est cum patribus suis. Similia etiam habent Do-*

rotheus in Synopsi, *Præns de Natalibus lib. 4 cap. 16. Græci in Menais ad diem xv Junii, at Latini cum celebrant xxxi Martii, cum Martyrologio Romano, in quo ista leguntur : Thecæ in Palestina S. Amos Prophetæ, quem Amasias Sacerdos frequenter plagis afflixit, et filius ejus Ozias vecte per tempora transfixit : qui postea semivivus in patriam devector, illidem expiravit, sepultusque est cum patribus suis. Celebratur ejusdem memoria passim in Martyrologiis MSS. et excusis, apud Usuardum, Bellinum, Maurolycum, Felicum, Galesinum, Causium aliosque. Sed hinc inde menda miscentur, dum aut Amos poter Isaie habetur, aut Amasius et Ozias Reges traduntur : quæ menda apud Sahannum et Interpretes sacre Scripturæ ul nauticam usque repetuntur ac referuntur.*

D
Græci celebrant 15 Junii.

Latini 31 Martii.

ædes ejus relicta ex Epiphonio,

Isidoro,

* alii perpetran Rex

DE S. BALBINA VIRGINE ROMÆ

Commentarius historicus.

G. II.

§. I. Cultus sacer. Res gestæ, ex Actis S. Alexandri Papæ extractæ.

Dedimus die proxime lapsa Acta conversionis et martyrii S. Quirini Tribuni Romani, cujus exerpimus ex Vita antiqui S. Alexandri Pontificis Romani, adjunximusque varia de translatione corporis S. Quirini Novesium, ejusque ibi et ubi in locis veneratione Hugus Quirini filia est S. Balbina, cum parente suo ad fidem Christi conversa et aqua baptismati tincta, ad demum in via Appia ac cœmeterii Prætextati sepulta : quod et S. Balbina dicitur, ob ecclesiam illi a S. Marco Papa dudum extractam. Consule Romani subterraneam Aringhi lib. 3 cap. 27. Habet S. Balbina suam hoc die venerationem, ac primum Florus, aut quisquis genuinum Martyrologium Bedæ, quod vocat, olim suppleret, ista habet : Romæ S. Balbinæ Virginis. *Quæ eodem modo leguntur in MSS. Vallicellano Congregationis Oratorii Romæ, Leodicensi S. Landerti, et Colonensi Carmelitæ. Adhuc filiam fuisse Quirini Martyris, MSS. Vaticani S. Petri, Barberiniani, Calvisiense S. Marzæ ad Gradus, et aliquod Regiæ Sæcrae olim Fulde conscriptum. Apud Usuardum ista leguntur : Romæ S. Balbinæ Virginis, filia Quirini Martyris, quæ post devictum seculi hujus cursum sepehtr via Appia juxta patrem suum. In Martyrologio hodierno Romano interponitur fuisse a S. Alexandro Papa baptizatam. Plura adduntur apud Adamem, Nolterum et auctorem martyrologii sub nomine Bedæ editi et passim apud recentiores, Maurolycum, Galesinum, Felicum, aliosque, sed ea ex Actis S. Alexandri sunt desumpta : ex quibus hæc pauca duximus.*

2 Audiens hæc ab Alexandro probato, Quirians dixit : Lueretur animam vestram Christus per vos hoc modo : Habeo filiam adultam, et volo eam viro dare : cujus adspæctum quidem pulchritudo decorat, sed struma circumcidit. Hanc vos salvam facite et conferam ei omnia, et vobiscum Christum confitebor. Dicit ei Alexander : Vade, vade, et adhuc eam in carcerem ad me cito : et tolle boiam de collo meo, et impone illi : et fac simul manere illam cum boia, et mane illam invenies salvam... Post unam horam venit Quirinus... tunc prosternens se dixit : Ut justisti, ecce filia mea : Dicit ei S. Alexander : Tolle boiam de collo meo, et indue eam filie tue. Statim tollens ei vincula omnia Quirinus, osculari cœpit pedes S. Alexandri, dicens : Tuis manibus impone eam. At ubi imposuit urgere cœpit Alexander Quirinum, ut iret. Qui dum vadit ecce puer subito cum

facula apparuit et venit ad puellam, dicens ei : Solva esto, et in virginitate tua permane, et ego te faciam videre Sponsum tuum, qui pro amore tuo sanguinem suum fudit, hæc cum dixisset, abcessit. Veniens autem pater puellæ Quirinus invenit filiam suam sanam.... Post simul etiam Quirinus cum filia sua Balbina, et omni domo sua baptizati sunt. *At Martyre Christi Quirino occiso, filia ejus Balbina in sancta virginitate permaansit. Cui sæpe osculanti boiam, per quam salvata fuerat, dixit S. Alexander : Desine hanc boiam osculari : sed potius require Domini mei Petri vincula et ea osculare. Tunc data sibi opera cum stulio ac desiderio magno pervenit ad illa S. Balbina, deditque ea Theoderæ religiosa feminae, sorori S. Hermetis Præfecti urbis.*

3 Hæcienus Actu S. Alexandri Papa in pluribus MSS. sed quæ habentur ex pervectato colice S. Andromari, hæc ultima latius exponunt his verbis : Balbina sæpe osculanti boiam, per quam salvata fuerat, dixit S. Alexander : Desine hanc boiam osculari : sed si vis osculari vincula et boiam, catenas require S. Petri Apostoli. Tunc operam dedit Balbina inquirendi : et pervenit ad eas, et cum invenisset gratias cœpit agere Domino Jesu Christo, quod reperisset vincula B. Petri Apostoli : et prosternens se in orationem, dixit : Benedictum nomen tuum, omnipotens Deus, quod per sanulum tuum Alexandrum mihi ancillæ tuæ thesaurum spiritualem manifestasti. Et cœpit ea vincula cum tremore nimio deosculari, et gratias agere Regi cœlorum. Audiens hæc Theodora illustrissima femina cœpit rogare eam, ut sibi ea dereliqueret. Tunc concessit B. Balbina, tradiditque vincula supradictæ Theodora illustrissimæ feminae, sorori S. Hermetis Præfecti Serrari hæc vincula hæc in ecclesia S. Petri ad vincula tradant Pompeius Ugonis ad Valam S. Balbinæ, et Octavianus Pancrolius agens de dicta ecclesia, arbitratus a S. Silvestro ibi deposita, sed additur in dicto MS. Tunc beatissima Balbina, cum fiducia revertens ad carcerem ad B. Alexandrum Papatam et ejus socios, cœpit eorum adhærere vestigiis et arare, ut pro ea Dominum deprecarentur, et suis eam eloquiis confirmarent. Eodem tempore ira repletus Aurelianus impiissimus, missis militibus jussit omnes Christianos, qui erant in carcere baptizati, duci ad mare, et in naviculam vetustam imponi, et in altum deduci et illic omnibus manum ad monum ligatis, saxis in collo suspensis, ita ipsam naviculam vetustam, quassatam et perforatam mergi in profundum : cum quibus et Virgo Christi perrexit glorificans Deum.

Hæc

E
et inventa ab Anselmo ad v. g. quatuordecim sanatur :

invenit vincula S. Petri,

F
donat ea S. Theodora sorori S. Hermetis,

petit preces S. Alexandri,

emittitur Martyres dum submerguntur.

AN CXXX. XXXI MARTII

S. Balbinæ filie S. Quirini cultus iacer,

Acta ex Vita S. Alexandri Papæ.

E truma defuncti,

S. Alexandri vincula lincia,

A Hæc in dicto MS. quæ etiam leguntur in codice Vitauran Sanctorum, excusso Coloniæ anno MCCCLXXXIII, ac bicennio post Lovanii. Ultima etiam extant apud Surium sed mutato ob ro stylo.

§ II. Ecclesiæ et Reliquiæ S. Balbinæ.

Antiquam Romæ apud montem Arventinum fuisse Ecclesiam S. Balbinæ, præter supra indicatam extra Urbs mania sitam, constat ex Concilio Romano anno DCCV Indict. XIII sub S. Gregorio Magno, cui subscripserunt tres Presbyteri S. Balbinæ, Petrus, Placitus, et Antonius, uti tradit S. Gregorius lib. 4 Regesti epist. 45. In hac ecclesia ad S. Balbinam statio onnotatur in Missali Romano feria tertia post Dominicam secundam Quadragesimæ. Demum tamen Titulus Presbyterorum, qui nunc Cardinalibus tribuntur, et abini a Silvestro instituti creduntur, est ecclesia (S. Balbinæ nomen habuisse S. Pauli, uti post alios docet Jacobus Cachelanus in Notitia Cardinalatus cap. 6. Pius IV Pontifex dedit hanc ecclesiam Capitulo Ecclesiæ Vaticanæ S. Petri, ut ad hujus beneplacitum posteroribus cura aliam traderetur, ac tandem Fratribus Eremitis S. Augustini in concessa est. Ut docent Pomperius Ugonius in historia Stationum pag. 130, et Octavianus Panciroli in Thesaurio abscondito Urbis regione 9 ecclesia 23.

B Supra memoratus Ugonius asserit antiquam traditionem esse, quod in ecclesia S. Balbinæ asservetur corpus ejusdem S. Balbinæ Virginis, item corpus S. Quirini et quinque corpora Sanctorum inegnotorum: et sub altari esse confessionem cum fenestella, per quam accenditur lumen ad honorem Sanctorum corporum, quæ ibidem requiescent. De corpore (S. Quirini in Germaniam delato, ad ejus vitam egimus. Asservari aliquis reliquias S. Balbinæ Virginis Bononiæ in magno sanctuario ecclesiæ S. Dominici scribit ad hanc diem Mastius in Bononia perustrata. At Rasmus tradit S. Balbinæ Virginis et Martyris caput esse Insulis apud Cornuchis Escaleras, et cranium capitis Gerardi Montibus in monasterio S. Adami. Verum occasione hujus S. Balbinæ videtur variis Virginitibus et Martyribus, maxime Ursulanis, impositum nomen ejus. Hinc ex Revelatione S. Elizabethæ et B. Hermannii recensent Herrmannus Uronbrachius in Historia Ursulana pag. 648, Balbinas Virgines quatuor, et ex Titulis sepulchralibus et Indicibus Ecclesiarum septem Ballinas; ex his Regina ad S. Maximum Regina Matrona Trudonopoli, Consocia S. Ursule ad Albas Domnas, alia ad S. Ursulam, ad S. Pantalonem, ad S. Gertrudem, ubi caput S. Balbinæ Virginis, et denique, quæ Magdalenei colebatur. Interim Gelonius in Fastis Coloniensibus ita habet ad xxxi Martii: S. Balbinæ Virginis, cujus magna pars capitis Coloniæ apud Patres Conventuales Ordinis S. Francisci et portiones reliquiæ in basilica S. Pantaleonis. Item lib. 3 septuaginta 42 §. 3 in Thesauri sacro-dictorum Patrum Conventualium asserit non. 8, esse partem magnam capitis S. Balbinæ, filie S. Quirini, inclusam argenteo statuæ: et octoginta 12. non. 3. ut, ad S. Pantaleonem, excersi hierotherax, capsum completi item ossa S. Balbinæ: sed quæ forsau a Crombachia Ursulana creditur. In ecclesia Metropolitana, hierotherax scilicet continet aliquis reliquias S. Cecilie et S. Balbinæ Virginis, et rariorem Martyrum Romanorum.

C Egitur ad Vitam S. Quirini § 4 de Siburgensi hinc præcedit Coloniæ monasteria, et Præpositura Millensi prope oppidum agri Juliacensis Sittardina, quibus in locis, ut S. Quirini patris et S. Balbinæ filie cultus ac veneratio, et in antiquo daleo citato Missali legitur Oratio. Gloriosam B. Balbinæ festivitatem, concede nos, Domine Deus, ita digne celo-

brare, quatenus per hanc in æterna mereamur lætitia feliciter exultare. Arbitrantur Millenses se caput dictæ Balbinæ possidere: de qua ex ore nobilissimi viri ac Domini Præpositi Jacobi Meinardi ab Horrich sequentia scripsit nobis an. 1665 Colonia Jacobus Kritzradt Sacerdotis Jesu Sacerdotibus: scilicet cum Præpositus ex familia Schellartia sub annum MDCCX aut præcedentem esset ex Millen abiturus, sumpsisse secum bona fide et innocenti caput S. Balbinæ ad arcem familiæ in Niderpleis prope Siburgum, et ad sacellum domesticum eidem Sanctæ vel S. Quirino consecratum, eo quod soror ejus caput illud unionibus et gemmis exornasset: verum ex illo tempore in altari S. Balbinæ Millensi nunquam potuisse celebrari sacrum cereis ardentibus, ac diu observatum vix accendi quin mox extinguatur, flamma in auram et ventum evanescente: tandem inquilinos summis precibus iustitisse apud Abbatem Siburgensem, tum ex familia Kollia, ut caput sanctæ suæ Patronæ reciperent: quod is fecit misso Capitaneo nomine de Beer, ex præsidio Hispanico, quod ibi erat, eum ducentis partim militibus, partim inquilinis Millensibus. demum sacro capite ad suum locum relato mox sacrificia Missæ ardentibus cereis, ut ante, fuisse celebrata et adhuc celebrari. Hæc Colonia dictus Jacobus Kritzradt oblato etiam testimonio cum sigillo et subscriptione dicti Præpositi ab Horrich, qui Coloniæ elegit autem Siburgensem pro loco quietis et mortis: ubi fore octogenerius apud eam mortuus est die S. Bartholomæi anno MDCLXVI.

§ III. S. Balbina ab aliquibus Martyr habita.

In Germania S. Balbina, filia S. Quirini, a variis creditur Martyr obisse, atque ita colitur Siburgi et aliis in locis. Quod etiam insertum secundo editioni Martyrologii Germanici a Causio. In MSS. Actis S. Hermetis dicitur B. Balbina deducenda ad martyrium, commississe S. Petri catenas B. Theodoræ religiosissime femine, sorori S. Hermetis. Aliqua etiam Acta martyri S. Balbinæ Virginis extant in Passionali MS. Balbensis canonici Canonicorum Regularium S. Augustini, diocesis Paderbonensis, quæ imlo descripta misit nobis Joannes Gomanus noster, quæ hic proponimus benevolo Lectori, ut de veritate rei ipse judicet: omnia tamen prima parte, quæ ad S. Hermetem spectat.

8 Cum S. Hermes jussu Aureliani Comitis in carcerem eam decallatus fuisset; B. Theodora una cum S. Balbina Virgine rapuit corpus ejus, et sepelierunt illud in prædio ipsius S. Hermetis Martyris. Quod audiens Aurelianus tyrannus jussit ambas Virgines comprehendere, et in vincula mittere. Altera autem die misit et vocavit B. Balbinam, Virginem Christi gloriosam, et dixit ad eam: Quomodo vocaris? Quæ respondit: Balbinam vocor. Aurelianus dixit: Quem Deum adoras? S. Balbina respondit: Christum Filium Dei vivi, qui creavit caelum et terram, mare et omnia, que in eis sunt. Aurelianus dixit: Cupis filia es? B. Balbina respondit: Ego sum filia Tribuni Quirini, quem imperator martyrizari præcepisti propter nomen Domini mei Jesu Christi. Aurelianus dixit, Scis, quare martyrizatus est pater tuus Quirinus? expone nunc mihi causam passionis ejus. Tunc B. Balbina exposuit Aureliano causam omnem passionis patris sui, et dixit: Putas, Aureliane, quod terrore perterrita, non audeam pro Domino et pudore revelare agonem patris mei? non enim pudorem habeo, sed gaudium de passione et triumpho patris mei. Ego cum essem nimio dolore circumdata, ita ut collum meum et totum caput struma foedissima auararet, pater meus Quirinus abiens ad B. Alexandrum, rogavit eum dicens: Domine

Ecclesia S. Balbinæ Romæ

an corpus ibidem?

Variis SS. Balbinæ inter Ursulas.

aliquis reliquit hujus Balbinæ creditæ Coloniæ esse.

cultus ejus Siburgi et in Millen.

D ubi caput S. Balbinæ,

quo oblato cerei pro sacro in ejus altari extinguntur,

co restituto ardent.

B

In Germania Martyr etiam habetur.

quæ si comprehensa obstruenda, f

et interrogata cepit et in occasionem conversationis.

quæ a struma liberata est:

minio

A mine Pater, ecce filia mea magna infirmitate laborat, quod si sanaveris eam, erit sub tua custodia omnibus diebus vite sue: sed et ego baptizabor cum omni domo mea, et credemus Domino Deo tuo. Tunc B. Alexander accipiens catenam, cum qua ligatus fuerat in carcere, posuit eam circa collum et capitulum, et dixit: Domine Jesu Christe, pro ejus amore vincula ista sustineo in hoc carcere, ne despicias preces meas, sed libera ancillam tuam Balbinam a dolore et vexatione strumae, ut baptizetur ipsa, cum omni domo patris sui. Facta ergo oratione ad Dominum a beato Papa Alexandro, Christi gratia largiente statim ita sana effecta sum, ut nunquam rolli vel capitis dolorem sensissem. Quid plura? baptizata sum in X ego et pater meus Quirinus et mater mea Experia, et omnis familia domus illorum: quos omnes tu miser et crudelissime carufex requisitos interficere iussisti propter nomen Domini mei Jesu Christi. Illi dederunt nomina sua in celum, ego vero misera et orphana adhuc servata sum supra terram, lugens quotidie ac deflens, quod non mereor eos per martyrii palmam sequi. Sed postea miseri bene consolata cum beatissima Virgine Theodora, cujus etiam fratrem Hermem, Praefectum urbis Romae nobilissimum tu in vincula misisti, et clam in carcere devotissimi iussisti. Post quorum omnium febrilissimum agonem, ego me ipsam non invita, sed sponte ad poenas et tormenta exhibeo; sciens quoniam tuos liberandam a Domino meo Jesu Christo de cunctis poenis et passionibus vel doloribus carnis, quoscumque nolo in nomine ejus irrogaveris.

9 Cui Aurelianus dixit: Cessa jam ab insana tua: ne pejora tibi putaris, quam illi: quorum poenas et tormenta nec non et indignam mortem pro gloria tili computasti. Ideo enim iussu te commemorare martyrum illorum, ut quasi poenis perterrita exhorresceres sequi vestigia eorum. Tu vero quasi rebellis et insana sponte perire festinas, sed et ego dignam tibi poenam recompensabo pro meritis: illi enim subito et sine mora passi sunt, tu vero qua causa perditionis eorum et occasio totius mali exististi, mala morte morieris, nisi citius revertaris ad culturam deorum nostrorum. Tunc S. Balbina, Christi virgo devota, Spiritu sancto repleta, dixit: Quare miserrime omnium hominum, cogis fideles Christianos a cultura veri Dei recedere, et ea quae nihil sunt colere. Aurelianus dixit: Ea quae coluerunt patres nostri et nos colere debemus, non ea quae noviter a verbis inventa sunt. S. Balbina respondit: Patres tui erraverunt, et idola atque simulacra gentium adoraverunt, et ideo male disperierunt. Sed et tu miser et inique tyranne, citius peribis a facie terrae, qui cogis homines Creatorem suum deserere et idola muta ac surda adorare. Aurelianus dixit: Quis est Creator alius nisi deus Jovis quem colimus nos Romani et adoramus? Respondit B. Balbina et dixit: Deus tuus Jovis formator et adhiber fui pessimus. Hunc tu qua ratione Deum deas ignoras. Deus enim justa ratione factus et verus est, et ab omni pollutione innocens et mundus dicendus est atque credendus: quem quicumque digne coluerit salvatur, qui vero indigne et negligenter, partem enim eo non habebat. Tu vero qui penitus adversaris ei, et edentes eum occidis et poenis, quomodo a facie ejus subsistis? Ipse nempe Rex et Deus omnium Christianus, cum venerit ad iudicandum vivos et mortuos et omne saeculum per ignem, tunc certe non solum terram sed etiam caelum commovebit, ut delect impios et secleratos de terra viventium; cuius adventus sicut fulgur erit terribilis, et ut tempestas currus ejus, si ut dicit Propheta in Psalmo, Ignis in conspectu ejus evardesceat et in circuitu ejus tempestas valida: et in alio loco de eodem igne

judiciali idem Propheta testatur, dicens: Ignis ante ipsum praecedet et inflammabit in circuitu inimicos ejus. Et si vis audire de te ipso et tui consimilius, idem Propheta aperte manifestat dicens: Peccent peccatores a facie Dei coeli, et sicut fluit cera a facie ignis, ita peribunt peccatores a facie Dei coeli. Item si vis audire de justis et sanctis hominibus et beatis Martyribus, quos inique et sine causa poenis, atque punire disponis, Propheta dicit in eodem psalmo de eis: Justi exultent et exultent in conspectu Dei et delectentur in letitia injusti et iniqui in aeternum punientur et semen impiorum peribit. Et merito; nam diabolus ita obcaecavit corda eorum et vestra, ut non cognoscatis Creatorem et Salvatorem vestrum: quem si cognosceretis et crederetis, libenti animo et devotissimo studio coleretis et adoraretis eum: deos vero, qui in manu factis idolis et simulacris habitant, contemneretis et respueritis penitus atque contereretis.

10 Dicit ei impiissimus Aurelianus: Unde tibi tanta verborum eloquentia aut quis docuit te haec omnia? S. Balbina respondit: Christus filius Dei et Spiritus oris ejus: sic enim scriptum est de eo in Evangelio ejus, quod docerit discipulos suos, dicens, Cum stultus, ante Reges et Praesides, nolite praeceditari, qualiter respondeatis, aut quid dicatis: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non vos estis qui loquimini: sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Dicit ei impiissimus Aurelianus tyrannus: Ergo si Spiritus sanctus est, qui loquitur ex te; faciam te scortari, ut fugiat a te Spiritus sanctus. S. Balbina respondit: Ego credo et spero imo pro certo scio, quia Spiritus sanctus non separabitur a me propter nullam carnis passionem: nempe cor meum ita confixum est timori ejus et amori, ut nulla pollutione possit maculari. Quis potius a te et tui similibus fugiet, imo nullam communicationem habebit Spiritus sanctus, juxta quod in libro Sapientiae scriptum est, Spiritus sanctus effugit factum, et non inhabitavit in corpore subdito peccatis. Sed quid ego diutius ad te deprimo sacramenta verborum, quae non proderunt tibi audita, nisi forte ut eo magis torquearis, quanto regnum Christi, quod persequeris, crescere vides, sentis et audis. Dicit ei Aurelianus: Desine jam a superfluitate verborum tuorum, et adora deam Dianam, quae tuam eloquentiam sua comfiet sapientia, ut ad sanitatem sensus tui possis pervenire, alioquin faciam te interficere quia dedecus est mihi diutius cum tenera puella verbosari. Respondit ei B. Balbina, Aureliane tyranne, tu desine stulte contra Creatorem tui iugurrare: cessa vel adhuc tandem post multorum Christianorum necem ab errore tuo, credens in dominum Jesum Christum, et confitere erumina tua, si forte possis salvari. Quod si non feceris, scito pro certo quia prope est interitus tuus, ut in aeternum peras propter sanguinem multorum Martyrum, quem innocenter effudisti: me autem pro certo scias, propter multitudinem tormentorum tuorum a Christi fide nullatenus recessuram.

11 Tunc indignatus Aurelianus post multa generum tormentorum atque poenarum dedit adversus omnem sententiam mortis, dicens, Interficiatur Balbina eloquens, ne seducat populum Romanum post errorem suum, et producatur Theodora nobilis, si forte consentiat nobis et vivat. Interfecta itaque B. Balbina, prodicte est Theodora de custodia, et exhibita est ante conspectum Aureliani tyranni. Cui dixit impius tyrannus: Ubi sunt thesauri fratris tui Hermem Praefecti? Ostende eos et sacrificia, ne forte post variata tormenta interficiaris, sicut Balbina. Respondit S. Theodora et dixit: Thesaurus, quos habuimus ego et frater meus, pauperibus et peregrinis

capitula et vel illi in X. yronia illorum patri Quirino.

B et S. Bern. et:

contempserit et cultus deorum.

et Jovis

incitasset et in eum iudicium:

D EX 958.

ducta a Christo et Spiritu sancto, E

respondisset

non timere se laqueum,

10

et quia ulla tormenta:

martyrio co- lo Julia estet

dein S Theodora,

A nis pro Christi amore descendimus, ego vero nihil jam residuum habens præter corpus, quod cernis, etiam illud pro nomine ejus libentissime impendo : verumtamen dico tibi, Aureliane tyrannæ, quod si corpus meum membratum disceperis jubeas, nunquam sacrificabo idolis tuis. Indignatus itaque Aurelianus, jussit et illam flagellis causam gladio interficere sub die Ksleud. April. ejus corpus sepultum est a Christianis juxta fratrem suum Hermen, Præfectum urbis Romæ, gloriosum Martyræ ac nobilem, via Salaria non longe ab urbe Romæ in prædio ejusdem. Corpus vero B. Balbinæ Virginis et Martyris sepultum est a fidelibus et religiosis viris juxta patrem

suum et matrem via Appia in cœmetrio Prætextati, D ad laudem et gloriam domini nostri Jesu Christi, cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

12 Coluntur S. Theodora Martyr 1 Aprilis, S. Hermes xxviii Augusti : prioris sepultura describitur eisdem verbis, quibus hic indicata est. Aliqua Acta MSS. S. Hermetis habemus ex Passionali, Bodicensi in quibus uxor ejus dicitur Exuperia, uti hic uxor S. Quirini. Est alia S. Exuperia uxor S. Olympi in gestis S. Stephani Papæ 2 Augusti : qui conjuges martyrio affecti, coluntur xxvi Julii, præter quam non reperimus hæc tenus Exuperiam ullis Græcæ vel Latine Ecclesiæ Fastis adscriptam.

Exuperia mater S. Balbinæ.

et utraque seorsim sepulta.

G. B.

DE S. ACACIO EPISC. CONFESSORE MELITENÆ IN ARMENIA MINORE.

VIDE SYNAXARIUM TOM I MART. PAG 874

SEC. III
XXXI MART.

Melitene, sive Melitine, urbs Armeniæ minoris primaria, varios habuit, eisque illustres Sanctos : ex his colitur x Januarii S. Domitianus, ibidem sub finem sexti seculi Episcopus : ad cujus Vitam varia dicitur urbis vitium adhibetur. Alius est S. Polyeuctus celebris Martyr, ibidem sub Valeriana et Galieno Imperatoribus passus. Hicce senior est S. Acacius, ibidem sub Imperatore Decio Episcopus et gloriosus Confessor, quem Græci variis diebus celebrant, ac potissimum xxxi Martii, ad quem diem ipse reverentius cum maxima in veneratione fuisse indicat apud Græcos.

Πρώτη Ἀκακίου βίτου πύρα ἐν τριακοστή
Trigesima prima Acacii finem adeptus est vitæ.
Hoc versus eidem accinunt Græci in suis Menais.

Ἀκακίῳ θύσαντι τῆ γῆς Ἀγγέλω
Χώραν ἐτοιμάζουσαν Ἀγγέλω πόλῳ.
Morienti Acacio, qui fuit terræ Angelus,
Polum incolentes Angeli locum parant.

2 Elogium sequens habetur in Menais excusis et apud Maximam Cytherarum Episcopum. Cum temporibus Decii Imperatoris Acacius in fide Christiana hominibus impertenda strenue allaboraret, comprehensus est, et ad Marcianum Consulem deductus; rogatusque de iis, que diceret, exposuit totam de nostra in Deum fide doctrinam, Paganorumque nugis et commenta refutavit. Quare et tormenta perterritus et in carcerem traditus fuit. Sed cum Marciano videretur referri debere de hoc viro sancto ad Imperatorem Decium, ad eum summa questionis habito capita prescripsit. Tunc jussu Decii de carcere emissus, stigmata ob Christi confessionem in corpore suo accepta circumferens, multos ad Christi fidem convertit, et miraculorum doctrineque gloria clarus, in pace conviecit. Eandem, sed aliquanto latius, leguntur xxix Martii in Menologio Basilii Imperatoris jussu seculo Christi decimo conscripto. Similitu reperimus ad xxxi Martii in bibliotheca Ambrosiana in Menais MSS. quorum alia signata sunt numero 378 et littera N, alia numero 148 et littera O, et us consentiunt Menais, que Divisione apud Chistolium nostrum observantur. Eodem die celebrant Copti et Orientales Certamen S. Acacii Episcopi Melitensis, quem hunc esse arbitrantur.

3 Alter dies S. Acacio dicatus, est xvii Aprilis, ad quem in Menais MSS. Taurinensibus Ducis Sabini hæc ista reperita descripsimus. Μνήμη οὐτῶν ἐν ἁγίοις ἱερατρῶς ἡσῶν Ἀκακίου Ἀρχιεπισκόπου Μελιτινῶν οὐτῶν θαυματουργῶν. Memoria sancti Patris nostri Acacii, Archiepiscopi Melitina; cognomento Thaumaturgi. Quo etiam die in parvo Græcorum Menologio a Genebrardo Latine reddito, ista leguntur in Menais Persa Episcopus et Acacius Melitina; Episcopus. Quæ eadem ad dictum diem leguntur in Anthologio novo Græ-

corum, sed in elogio adjuncto Acta solius Simeonis celebrantur. Horum Græcorum exemplo memoratur idem Acacius Melitina; Episcopus a Molano in auctario usuardi et a Ferrario in Catalogo generati.

4 Tertius dies celebris inventione reliquiarum S. Acacii Episcopi Melitina; est xv Septembris in Menais excusis et apud Maximam Cytherarum, item in Menologio Cardinalis Sirleti : quo die in Menais adduntur hæc versus.

Τιμῶντες ἡμεῖς εὐρεσιν οὐτῶν λειψάνῳ
Ἐβρομεν, Ἀθάλα, τῶν λατῶν Ἰσῶν.
Inventionem nos colentes corporis,
Finem invenire fac malorum, Acacie.

5. Hæc Græci de S. Acacio Episcopo Melitina; Melitina; sed an omnia uni eademque tribuenda sint, non æque liquet. Est S. Euthymus Abbas natus Melitina; et educatus : in ejus Vita a nobis xx Januarii edita sub nomine Cyrilli de alio Acacio ista habentur num. 6. Procedente tempore, cum jam Euthymius excessisset ex infantia, litterarum Magistris eum tradit Episcopus. Illi autem erant Acacius et Synodius, qui propter nobilitatem et prudentiam et moderationem clari erant in choro Lectorum, et in divinis Scripturis recte exercitati, et neque externam neglexerant eruditionem; qui post multa propter Christum suscepta certamina, Melitenensis Ecclesiæ administrationi seorsum et suo tempore ambo præficiuntur : quorum multarum rerum gestarum præclaris narrationibus in hodiernum usque diem jucundissime recreatur civitas Melitenensis, ut quæ et Ecclesiæ præfectura et annuarum curæ vere conveniant. Cum dem Acacius esset Episcopus, exposuit S. Euthymio jam memoratus Synodius, uti num. 34 prosequitur dicta Vita, exposuit, inquam, de Cyrillo Alexandrino et Acacio Melitina; quemadmodum acrem et vehementem zelum ostenderent pro fide orthodoxa : et quod acumenica Synodus esset mox Ephesi congreganda adversus illum impiam Nestorium. His ergo sic dictis a Synodio, animo lætatus est Euthymius, cum talia audivisset de Acacio, ad quem ventitabat cum esset puer, et a quo fuit institutus in litteris. Ejus dem zelus in Synodo egregie claruit, maxime in concione spiritu plena coram Patribus habita, in qua brevi affore pacem vulcuntus, animos reviviscere, sanare animos, virgere languentes vires, est hortatus : unde etiam a Baronio in Annalibus ad annum 431 ejus sanctitas valde commendatur. An hic ad diem xvii Aprilis Thaumaturgus cognominetur, uti senior Acacius, hoc die Confessor, non aulem resolvete.

6 Notitium S. Acacii primus Episcopi jam olim ad Latinos delatum fuisse scimus ex Actis disputationis ejus cum Marciano, quæ supra in Menais indicantur, et latinus deditur olim ex Græco sermone fuerunt translata, et hic subiungimus ex Joanno Monabrito et quatuor vetustis

invenito reliquiarum 10 Septemb. 15

Alius Acacius junior, Episcopus Melitenensis, laudatus a Cyrillo monacho.

6 celebris in Synodo Ephesina, an. sanctus ?

cultus sacer 31 Martii.

Elogium in Menais excusis,

et variis MSS.

cultus 17 Aprilis

A vetustis codicibus, videlicet monasteriorum S. Maximi prope Trevirum, S. Huberti in Ardenna et duobus altojectinis; quorum alius est Ecclesie Collegiate S. Salvatoris, alius idem monasterii Carthusiani: et scripius Achatius scribitur. Dicuntur hæc facta quarto Kalendas Aprilis: quo die sic inscriptus est Martyrol. Rabam, Eodem die Passio S. Achatii: quæ inde translata sunt in Bedam excusum; sed Achatius dicitur: et Beda citato a Molano in auctario Usuardi primæ editionis, et a Causio in Martyrol. Germanic. et hisce allegatus a Ferrario in Catalogo generati, sed perperam Germanicæ adscribitur. Ex Actis quæ Molanus usserunt ceteris, aliqua in MS. Florario leguntur his verbis: S. Achatii, qui tempore Decii Imperatoris scutum quoddam et refugium erat Antiochene regionis. MS. Carthusia Ultrajectinæ Achacii Episcopi et Confessoris. Illustrè compendium additum antiqua manu Adoni MS. Leodiensi monasterii S. Laurentii est ejusmodi: Item S. Achatii, qui tempore Decii Imperatoris scutum quoddam et refugium erat Antiochene regionis, qui adductus ad Martianum Præsidem maximam altercationem rationabilium verborum cum ipso intantum habuit, ut ipse præses suis objectionibus non valerit sufficere ejus responsionibus: nec iterum suis responsis posset obviare objectis illius. Itaque victus mutua verborum contentione, recipi eum jussit in carcere, et Imperatori cuncta, qui inter se conserauerat verba, innotuit, ut ejus nutu, quid de eo agi deberet, decerneretur. Lectis autem omnibus gestis, Decius Imperator altercationem tam crebræ responsionis admirans, in risum versus est: et Marciano quidem mox præfecturam Pamphiliæ dedit: Achatium vero vehementer admirans æstimationi propriæ et legi suæ reddidit. Hæc ad xxix Martii, ut primè Passio S. Achatii Mart. inscripta est MS. Calendario vetusto S. Mazurini. At xxx Martii in MS. Barberiniano ista habentur: Alibi passio Acacii Martyris. MS. Carmeli Coloniensis: Ipso die B. Achatii Confessoris. At melius in Martyrologio Colonie et Lubecæ anno mcccxc excuso, et apud Grecorum in Auctario Usuardi legitur Episcopi et Confessoris, sed etiam Achatii loco Acacii scribitur.

ACTA DISPUTATIONIS

Ex IV codicibus MSS. et Monbrutio.

Quotiescumque servorum Dei gloriosa facta memorantur, illi referimus gratias, qui et patientem tuerentur in pœna, et victorem coronant in gloria. **b** Marcianus itaque Consularis, a Decio Imperatore proventus, Christianæ legis inimicus, quemdam Christianum, nomine Acacium adduci jussit, quem scutum quoddam et refugium Antiochiæ c religionis audierat, et eo introducto ad se, ait: Debes amare Principes nostros, homo Romanis legibus vivens. Respondit Acacius: Et cui magis cordi est vel a quo sic diligitur Imperator quemadmodum ab hominibus Christianis? In primis enim assidua pro eo et jugis fit oratio, d ut prolixum ævum in hac luce conficiat, justa populos potestate moderetur, et pacatum maxime Imperii sui tempus accipiat. Deinde pro salute militum pro statu e mundi et orbis. Marcianus ait: Hæc et ipse collauda, sed, ut obsequium tuum plenius Imperator agnoscat, sacrificium illi solve nobiscum. Acacius dixit: Ego Deum meum, qui est verus et magnus, pro salute Regis obtestor: sacrificium vero nec ille exigere, nec nos debemus solvere. Quis enim homini vota persolvat? Marcianus dixit: Responde cui deorum precem fundis, ut ipsi et nos vota solvamus. Acacius dixit: Opto te scire quod prosit, et Deum verum agnoscere. Marcianus ait: Nomen ejus mihi enuntia. Acacius dixit: Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob. Marcianus ait: Deorum

ista sunt nomina? Acacius respondit: Non isti, sed **D** qui locutus est istis ille est Deus verus, illum timere debemus. Marcianus ait: Quis est iste? Respondit Acacius: Altissimus Adonai, sedens super Cherubin et Seraphim. Marcianus ait: Quid est Seraphim? Respondit Acacius: Altissimi Dei minister, et excelsæ sedis Antistes. Marcianus ait: Quæ te f philosophiæ disputatio vana deceptit? Sperne invisibilia: potius deos quos aspicias recognosce. Respondit Acacius: Qui sunt illi dii, quibus sacrificare me præcipis? Marcianus ait: Apollini servatori nostro, pestilentiæ et famis depulsori, per quem omnis mundus servatur et regitur. Respondit Acacius: Illi sacrificare me præcipis, qui cum Neptuno aliquando servivit, qui pecora aliena servavit? an Esculapio fulminato? an adultere Veneri et portentis cæteris sacrificium impendum? Ergone eos adorabo quos indignor imitari? quos accuso, quos horreo, quos contemno? quorum facta nunc siquis admittat, severitatem non poterit vestre legis effugere, et modo in aliis colitis quod in aliis vindicatis? Marcianus ait: Christianorum consuetudo est multa in Deos nostros maledicta confingere, propterea te venire mecum ad Junonei Jovemque præcipio, ut simul celebrantes dulce convivium, munibus quas sunt digna reddamus. Respondit Acacius: Quomodo hic sacrificabo illi, cujus sepulcrum constat esse in Creta? Numquid surrexit a mortuis? Marcianus ait: Aut sacrificia aut morere. Respondit Acacius? Hoc et Dalmatæ faciunt latrociniandi arte callentes, ubi angustias terrarum et secreta itineris loca obsederint ad noremum, venantes singulos transeuntes: et si quisquam viator illic pedem tulerit, hæc pactione coustringitur, ut aut pecuniam relinquat aut vitam. Nemo itaque ibi quid sit rationis interrogat, sed quid possit ille qui cogit. Similis est sententia, qua aut iujusta impleri præcipis, aut minaris exitium: nihil formido, nihil timeo. Jus pubeum puni scortatorem, adulterum, furem, corruptorem sexus virilis, maleficum et homicidam: horum si reus sum, ante vocem tuam meipsum condemno. Jam vero pro hoc quod Deum, qui est verus, colo, ducor ad pœnam: non legis, sed judicis voluntate compellor. Ideo Propheta clamat interminans, Non est qui q exquirat Deum omnes declinaverunt simul inutiles facti sunt. Ideo purgare te non potes: scriptum est enim, Omnis in quo judicat sic et judicabitur. Et iterum: ut judicis sic judicaberis, et ut facis, sic et erit tibi. Marcianus ait: Ego non jussus sum judicare sed cogere: unde si contempseris, certus esto de pœna. Respondit Acacius: Et mihi præceptum est ne quando Deum meum negem. Si tu servis homini fragili atque carnali, cito ab hoc seculo recessuro, quem mox a veribus scis edendum; quanto magis ego potentissimo Deo debeo obedire, cujus virtute firmata sunt omnia, quæ constant in seculo, et cujus illud dictum est, Qui me negaverit coram hominibus, et ego denegabo eum coram patre meo qui est in cœlis, cum venero in gloria et virtute judicare vivos et mortuos. Marcianus ait: Quod discere semper optabam, repente confessus es, errorem scilicet vestre persuasionis et legis. Habet ergo, ut dicis filium Deus? Respondit Acacius: Habet. Marcianus dixit: Quis est filius Dei? Respondit Acacius: Verbum veritatis et gratiæ. Marcianus dixit: Hoc habet nomen? Respondit Acacius: Non de nomine interrogaveras, sed de ipsa filii potestate. Marcianus ait: Nomen explana? Respondit Acacius: Jesus Christus vocatur. Marcianus dixit: Dic ex qua uxore conceptus est? Acacius respondit: Non hominis more Deus filium ex muliebri coitu genuit, sed Adam primum dextera sua faciente formavit. Nam absit, ut tu majestati diviniæ contactum puellæ mortalis

dantur ex MSS. Litalis

cultus 20 Martii,

cum longo elogio

ex MS. Leodiensi

Genitilium Deos ut homines scelerosos abominetur:

negit etiam ad illi cogi se nisi injuste posse:

Ad Marcianum adductus b

c nescit se posse sacrificare diis,

d

e

qui unum verum Deum colat,

exponit quomodo Filium hunc Dei

A mortalis convenisse affirmes : luto primi illius bominis membra composuit, et ubi integram jam compleverat effigiem, animam et spiritum concessit. Sic et filius Dei Verbum veritatis ex Dei corde processit, et ideo scriptum est : Erectavit cor meum verbum bonum. Marcianus ait : Corporalis ergo Deus est? Acacius dixit : Ipse solus agnoscit, nos vero non agnoscimus invisibilem formam, sed virtutem potentiamque veneramus, Marcianus ait : Si in corpore non est, etiam cordis ignarus est, nam sensus non potest esse sine membris. Acacius respondit : Non in his membris sapientia nascitur, sed a Deo datur : quid ergo pertinet Corpus ad sensum? Marcianus ait : Catafrigas aspice homines religionis antiquæ ad mea sacra conversos, et reliquisse quod fuerant et nobiscum diis vota persolvere et tu similiter parere festina. Omnes Catholicæ religionis et legis collige Christianos, et cum his religionem nostri Imperatoris imitare. Veniat tecum totus populus qui ex tuo pendet arbitrio. Respondit Acacius : Illi omnes non meo nutu sed Dei præcepto reguntur. Audiunt itaque me, si justa persuadem : si vero perversa et nocitura, contemnunt. Marcianus ait : Omnium inhiitade nomina. Acacius respondit : Nomina eorum cœlesti libro indita et divinis sunt paginis annotata, quomodo ergo oculi inortales aspiciunt quod mortalis et invisibilis Dei virtus annotavit? Marcianus ait : Ubi sunt magi, socii artis tue, vel doctores hujus artificiosæ fallaciæ? Respondit Acacius : Nos a Deo meruimus omnia et memur : sectam vero magicæ artis horremus. Marcianus ait : Ideo magi estis, quia novum nescio religionis genus inducitis. Acacius respondit : Illos destruimus quos vos prium

facitis et a vobis factos ipsi timetis : defierent enim Dii vobis, si aut artifex saxo, aut saxum non abundaret artifici. Timemus vero nos illum, non quem fabricavimus, sed a quo fabricati sumus. Qui nos creavit ut Dominus, amavit ut pater, et ab æterna morte quasi bonus et patronus eripuit. Marcianus ait : Da nomina, ne poenæ ipse succumbas. Respondit Acacius : Ante tribunal ipse adsisto, et nomen inquiris? An speras quod multos valeas vincere, quem ipse solus tu extinguis? Si cordi tibi nomina sunt, Acacius divor, et si proprium nomen meum exploras, vocor n Agathosangelus [et socii mei Piso Trojanorum Episcopus et Menander Presbyter. Fac jam quod placet. Marcianus ait : Reciperis in carcerem ut Imperator gesta cognoscat et ex ejus nutu quid de te agi debeat, decernatur. Læctis itaque omnibus gestis, Decius Imperator altercationem tam o crebre responsionis admirans, versus est in risum, et Marciano quidem mox præfecturam Pamphiliæ dedit, Acacium vero vehementer admirans, astumtioni propria et legi suæ reddidit. Acta sunt hæc a Marciano Consulari sub Imperatore Decio p quarto Kalendas Aprilis q.

E Tres priores lines desunt in utroque MSS Ultrajectivo. — b MS S Hubert et Mombrius gloriam. — c Mombri religiois. — d Hic finis precum dert in aliquibus MSS. — e Mombri, orbis terrarum. — f Ultraject. S Salut propheta. — g Mombri faciat bonum. — h Mombri et MSS aliqua ejus virtus in secula. — i MS S Maximini, reliquere quod fecerant. — k MS Ultraject. Carthusianorum luceamus. — l MS S. Max pastor. — m Idem, videri. — n MS Ultraject. S Salutaris : Agathangelus et Pisotranus MS. Carthusianorum et Piso Trojanus. — o MS S. Maxima, celebris. — p Mombri. tertio Kalend. — q Quod postea multos ad fidem Christi converterit et miraculorum doctrinæ gloria clarius quieverit in pace, supra ex Meness diximus.

renuit alios defectum em suadere.

i

l

m

n

o

p

q

B

G H.

DE S. THEOPHILO ET SOCIIS, ITEM SANCTO ATHENÆO, MARTYRIBUS APUD GRÆCOS.

XXXI MART.

Memoria S. Theophili et sociorum

Ultimum huic Martirdiem aspiciatur ab his Martyribus antiquum MS. Græcum Synaxarion Parisiense collegii Claromontani Societatis Jesu, sed hæc pauca solum de us tradit : Μερί τῆς αὐτῆς, λδ. Ἀθῆναις τοῦ ἁγίου μάρτυρος Θεοφίλου καὶ τῶν συναύτῳ. Eodem mense die xxxi. Certamen sancti Martyris Theophili et sociorum ejus. Reperimus in bibliotheca Ambrosiana Medulani aliqua Menæa, littera O et numero 148 signata, et alia Parisiis in bibliotheca Cardinalis Musarini, quæ celebrant eundem sanctum Martyrem Theophilum cum sociis, et eorum,

tempus, genusque martyri silent : unde difficultas oritur dijudicandi, num alia aliqua et majore forsitan solemnitate colatur : quod facta cum aliis ejusdem nominis Sanctis collatione, qua nequimus assequi, hic cum cum sociis detinemus.

2 Adjungitur in dicto codice Ambrosiana bibliothecæ S. Athenæus hæc verba : Μάρτυρ τοῦ ἁγίου Θεοφίλου καὶ τῶν συναύτῳ καὶ Ἀθηναίου καὶ Βενιαμῖν. De hoc in Perside passo scorsim agimus. S. Antheneum cum aliis hic ponimus, quod omnium palestra martyrii ignoretur.

et S. Athenæi.

C

F

G. H.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS.

ANESO, FELICE, DIODOLO, PORTO, ABDA, CORNELIA ET VALERIA.

VIDE SYLLABARIUM TOM. I MART. PAG 876

XXXI MART. Venerabili in Christo Martyri in unitate quis fuit sacris.

Aniquum Martyrologium S. Hieronymi in apographo Lucensi et Bluniano hos Martyres ita recenset : In Africa Natalis SS. Anesi, Felicis, Diodoli, Porti, Alade, Cornelie et Valerie. Consentit MS. nostrum vetustissimum S. Hieronymi, sed ex duobus nominibus Porti et Abde fit unicum Portida, uti etiam in Martyrologio ejusdem S. Hieronymi Parisiense, ubi etiam S. Diodolus abest, et reliqui referuntur ad diem xxx Marti. Interim in MS. Richenovensi, quod sæpe cum nostro apographo S. Hieronymi convenit, ita habes, In Africa Anesi, Felicis, Diodoli, Porti, Abde, Cornelia, Valeria, Eadem leguntur in MSS. Rhimovensi, Labbeano, et Augustono, in hoc tamen Portæ, Aptæ legitur. In MS. Barberiniano et Trevirensi S. Maximini ordine unmu-

into ita habetur : In Africa natalis SS. Anesi, Felicis, Diodoli, Cornelie et Valeria, Porti et Abde. In MS. Usuardi, Romæ apud Ferdinandum Ughellum a nobis reperto iste ordo observatur : In Africa SS. Diodoli, Anesi, Felicis, Cornelia, Valeria, Porti et Abde, Quæ eodem modo leguntur in Florario MS. et apud Grevenum in Additionibus ad Usuardum. De his ista habet Notherus : In Africa SS. Anesi, Felicis, Diodoli, Porti, Cornelia et Valeria cum sociis eorum. In MS. codice Carmeli Coloniensis ista leguntur : In Africa SS. Dredoli, Anesi, Felicis, Porti, Cornelia, Valeria et Abde. MS. Lætiense. In Africa natalis SS. Felicis, Anesi, Diodoli, et S. Cornelia Virginis. De hac ita habet MS. Arebatense : In Antiochia natalis S. Romani monachi, et S. Cornelia Virginis.

An Cornelia Virgo p

Quæ

A *Quæ eadem leguntur in MS. Tornacensi S. Martini, in quo dein additur: In Africa natalis SS. Felicis, Anesii, Diodoli. Colitur S. Romanus monachus ix Februarii, absque mentione S. Cornelie. Vetusiam etiam MS. Regina Succisa ita illos proponit: In Africa natalis SS. Anesii, Felicis cum aliis quinque: et recte: nam universim cum Porto et Abda sunt septem. Holstenius in Animadversis ad Martyrolog. Rom. perperam præter Anesium, Felicem et Corneliam voluit alios quinque addi, cum Cornelie nomen non exprimitur, sed inter quinque anonymus necessario comprehendatur. MS. S. Cyriaci tres præfert: In Africa Felicis, Diodoli, Cornelie. MS. parvam S. Martini alios tres suggerit: In Africa Anesii Felicis, Valeriæ et aliorum. Casinense MS. Natalis sanctorum Martyrum Diodoli, Anesii, Felicis, Castoris et Dorothei. Verum hi duo celebrantur xxviii Marti Tarsi in Ciciilia passi. Duos solum commemorat Wandelbertus hoc versu:*

Diodolus pridie emicat Anesiusque Beati.

Eosdem duos enumerat Usuardus: In Africa SS. Diodoli, et Anesi. MS. Pragense addit cum aliis quinque, quorum nomina dein indicantur Felicis, Cornelie, Valeriæ, Portæ, Abdæ. Aliquorum nomina male exprimitur in nonnullis MSS. ita Aquisgranense: Dnesi, Felicis, Diodoli, Abdonis. Leodiense S. Lomberti: In Africa natalis SS. Anesi, Felicis, Corneli, Diobolis. Ado Monasterii S. Laurentii: Item Diodoh, Anesi, Felicis, Corneli Martyrum. Petrus de Natalibus eisdem lib. ii unum. 105 ita refert: Diodolus, Anesius, Felix, Cornelia et Valeria Portus et Abdas passi sunt ii Kalend. Aprilis. Manolytus eum passim describit sed hic Porcium et Abdiam formavit, at Felicius Portium et Aldiam.

2 *Bellinus loco Diodoli scripsit Theodolum: utrumque conjunxit Galesinus et Dionysium addidit. In Africa, inquit, sanctorum Martyrum Anesii, Diodoli, Cor-*

nelii, Abdæ, Theoduli Dionysii et aliorum. In Notis citat Bedam et Usuardum, sed inde solum habuit Diodolum et Anesium. Fatetur ergo socios alios se adjunxisse quorum nomina accepit a codice manuscripto et a Victore item. Est hic Victor Uticensis passim ab eo allegatus, dum de Martyribus Afris agit, quasi essent in persecutione Wandalica passi. Verum ante illud tempus fuit Martyrologium S. Hieronymi exaratum: ad quod observat Franciscus Maria Florentinus, Galesinum usum fuisse codice MS. non bonæ fidei. Omittimus ergo Dionysium et Theodolum ut diversum a Diodolo. In hodierno Martyrologio Romano ista leguntur: In Africa sanctorum Martyrum Theoduli, Anesii, Felicis, Cornelie et sociarum. Addit in Notis Baronius: Usuardus mendose legit Diodolum. Beda agit tantum de Anesio: de his etiam Wandelbertus: stipulanturque vetera manuscripta: utique non Galesino sed Usuardo scribenti Diodolum: uti etiam MS. S. Cyriaci totius in Baronio laudatum. Certe Theodulus ut alius a Diodolo intrusus est in Galesino, arrepta forsitan occasione aberrandi, quod loco Diodoli apud Usuardum reperti, in Martyrologio Bellini esset scriptum Theodoh. Dein alia est verborum notio cum δόλος sui Latini fraus, dolus, at δούλος servus.

3 *Robanus ut hunc diem ista habet: ii Kaleudas. In Africa, natale Anesi et depositio Ambrosii Episcopi et Natale vii Virginum quorum nomina Deus scit. Quæ inde ad Bedam excusum translata sunt: in quibus videtur depositio Ambrosii perperam inserta, ac natale vii Virginum, ac certe vii Martyrum, ex quibus aliquæ Virgines habentur. S. Corneliam ob aliquos ejus reliquias in Britanniam Armoricam translata ita refert Saussais: Apud Macloum S. Cornelie Virginis, quæ hodie in Africa coronata, sanctorum pignorum devota distractione, natalem illic consecuta est celebrem.*

D
et jungendi
Theodulus
et Dionysius?

E
et vii Virgines.

S. Cornelie
reliquias
Macloum.

DE S. MENARDO MARTYRE APUD GRÆCOS.

G. H.

XXXI MART.

Pæclarum MS. Synaxarium Græcum, quod pertinet ad collegium Claromontanum Societatis Jesu Parisi, ad hunc ultimum diem Martii inter alios Sanctos exhibet S. Menandrum: quem eundem S. Menandrum Martyrem refert aliud antiquum MS. Græcum, quod ipsi in monasterio Crypte-Ferrate in territorio Romano descripsimus. Circumspectimus nam forte aliis diebus hic Sanctus coleretur, et reperimus in eodem Synaxario et alius Menæis ad xix Maii Menandrum adjunctum S. Patricio Episcopo

Prusæ et alius Sanctis qui in Menologio Sirleti et Martyrol. Rom. coluntur xviii Aprilis. Verum cum S. Menander hic absque sociis referatur, potius diversum arbitramur: multo minus eundem putamus in Fastis Latinis referri, qualem dedimus xxiii Februarii Afrum Martyrem cum xii sociis suis nominibus expressis et aliis anonymis xxv. Alium Menandrum inter Martyres Romanos exhibent antiqua Martyrologia ad Kalendas Augusti, de quo ad illum diem plura licet quæere.

F

DE S. BENJAMINO DIACONO MARTYRE IN PERSIDE.

G. H.

SECVLO V
XXXI MART.

Logium ex
Menol. Brasili
Imp.

Celebris est S. Benjaminus una et Abdæ Episcopi memoria apud Græcos: quos hoc die solos nobis proponit Basilii Porphyrogenitus Imperator in Menologio jussu suo collecto et vulgato, et hoc habet elogium: Memoria sanctorum Martyrum Abdæ Episcopi et Benjaminus Diaconi. Theodosio juniore imperante, florebat Abdas in Perside: qui postquam templum igni dedicatum evertit, comprehensus est, et ad Regem adductus. Hic primo quidem magna cum lenitate eum adhortatus est, ut templum readificaret. Quod cum is fieri non posse dixisset, misso mandato omnes Christianorum ecclesias Rex destruxit: et hac occasione initium datum est persecutio-

nis contra Christianos: in qua robur omne fidelium variis tormentis ablatum est. Præ reliquis primum sacratissimus Abdas gladio interemptus est: dem per annos integro triginta, multi gloriosos se Martyres declarant: ex his erant viri vix divites, qui post varia tormenta capite plexi sunt. Tunc etiam Benjaminus Diaconus suscepit viginti acutas arundines inter unguis infixas, aliam per membrum gen tale immisissam, et virgam crassam ac nodosam per inuam sedem intrusam: atque ita bentum spiritum suum exhalavit. Eadem utquato magis dilatata tryuntur in MS. Græco Synaxario Parisiensis collegii Claromontani Societatis Jesu: multo fusiora in variis Menæis editis

et apud alios
Græcos

et

A et manu exaratis. In Menologio Græco Cardinalis hæc pauca leguntur : Eodem die SS. Abdæ Episcopi et Benjamin Diaconi et sociorum, qui apud Persidem martyrii coronam acceperunt. In Martyrol. Romano ista leguntur : In Perside S. Benjamin Diaconi, qui cum verbum Dei non desisteret predicare, sub Isdegerde Rege unguibus acutis confixus, et spinosa sude per alvum transmissa, martyrium consummavit. Ad quem locum annotat ista Baronius. Græci de eodem hac die in Menologio, celebrantque simul natalem Sancti Abike Episcopi et sociorum Persarum : Verum Abdas sive Aulas cum variis sortis in dicto Martyrologio celebratur xvi Mart.

et in Martyrol. Rom.

Tertius motus persecutionis.

2 Persecutionem in Christianos in Perside deservisse Theodosio ix et Constantio in Coss. Scribit Marcellinus in Chronico. Is erat annus Christi cccxxx. Theodoretus mox profertendus asserit concitatum per idem tempus, quo Theodotus Patriarcha successit Alexandro Antiocheo, quod vii Januarii, in Vita S. Attici Patriarchæ Constantinopolitani, factum fuisse indicato anno cccxxx ostendimus. In vita S. Euthymii Abbatis, xx Januarii a nobis elucidata, cap. 4 dicitur ea persecutio adversus Christianos a Magis mota sub finem Regis Isdegerdis, scilicet cum is senia morbisque langueret, et fuit post ejus mortem a Voradone filio atrociter propagata: quem ultra persecutionis actum scripserunt Socrates lib. 7 cap. 18, et Nicephorus lib. 14 cap. 19, et sub eo S. Benjaminum passum fuisse arbitramur. De eo sequentia habet Theodoretus libro 3 Histor. Ecclesiast. cap. 38.

Acta martyrii c. Theodorico.

3 Benjamin quoque Diaconum Rex in vincula conjecerat: biennioque elapso Romanorum legatus, qui

aliis de causis venerat, cum de Diacono cognovisset, liberationem ejus a Rege petiit. Rex a Benjamino promitti jussit, nulli Magorum se doctrinam Christianam expositorum. Et legatus quidem jussis obsecutorum Benjamin receptit. At Benjamin Legati suasionibus auditis. Fieri, inquit, non potest, ut lumen quod accepi, non impertiam. Quanto enim supplicio dignum sit talentum abscondere, sacrorum Evangeliorum historia docet. Sed horum omnium tunc ignarus Rex, vinculis solvi Diaconum imperat. Ille vero quod antea solebat facere perstitit, in tenebris ignorantie detentos eripiens, et ad intelligentie lucem adducens. Anno transacto, cum indicata Regi fuissent quæ agebat, sisti jussu abnegare præcepit, quem adorabat. Et ille Regem percunctatus, quoniam supplicio dignum ducat eum, qui deserto ipsius regno, alterum anteponat, cum is morte respondisset extremoque supplicio: tum vir sapientissimus, Quæ ergo poena, inquit, non merito plectatur is, qui factorem et creatorem deserens, atque unam ex conservis Deum statuens, cultum, qui illi debetur, huic exhibeat? Tali oratione Rex offensus, viginti arundines præacutas manuum ejus pedumque unguibus infigi jussit. Et quia pro ludo cruciatum hunc habere illum videbat, alium rursus acutum arundinem vendendis infixit, quæ identidem retracta vel impulsæ dolores ineffabiles incutiebat. Post hoc unguibus impius et immanis crasum stipitem cum hærentibus ramis per imam sedem adigi jussit: atque ita generosus athleta spiritum exhalavit. Hæc Theodoretus, quæ ex optatissimum descripta habet Nicephorus lib. 14 Hist. Eccl. cap. 20.

D S. Benjamin e carcere liberatus.

Idem Christ prædicat:

Regi facti sui d. regno nem:

Et puncturis acerbis immortitur.

G. H.

DE SANCTO RENOVATO EPISCOPO EMERITENSI IN HISPANIA.

CIRCA AN. DCXXXIII XXXI MART

Emerita, vulgo Merida, civitas Hispaniæ ad Anam fluvium, olim tempore Romanorum et Gothorum celebris ac splendida fuit, ac Sole Episcopali exornata: de cuius nonnullis rebus venerabilibus, ac putissimum quinque Episcopis, virtute miraculorum ac sanctitate vitæ eminentibus, librum edidit Paulus Diaconus Emeritensis, a se inscriptum de vita et miraculis Patrum Emeritensium: quem diu desideratum curavit typis Antuerpiensibus anno MDCXXXVI, exendi Thomas Tannus de Vargas ac eruditus natis illustravit. Præfatur idem Paulus Diaconus, se narrare quæ audiverit ab eo, quem e corpore invahiliter egressum, et ad athenæ regna pervenisse non dubitat. Constat autem librum cum rebus gestis S. Renovati Episcopi et miraculis ad sepulcrum hujus et aliorum Episcoporum putatis: nec videtur auctor diu post hunc Episcopum floruisse.

Vita scripta a Paulo Diacono Emeritensi:

C Desunt antiqui Martyrologia, quæ de hisce Sanctis agunt, quorum vires supplet dictus Paulus Diaconus. Fuisse tamen S. Renovato diem festum in Ecclesia Palentina hæc xxxi Marti testatur Hieronymus de la Higuera in Martyrologio Hispanico veridici vulgato, sed relata in Martyrologio Hispania Joannis Tannus Salazar, qui cum hoc elogio exornat: Prole Kalend. Aprilis. Emerite Augustæ in Vettonia Natalis S. Renovati, ipsius urbis Episcopi, cujus illustria in omnium virtutum generibus opera, cuius inclita in commissi Pastoralis officii oneribus et honoribus acta, et in hoc sæculo sanctitatis titulos compararunt, et in illo æterno glorificationis munera promeruerunt. Eundem inter Sanctos Pontifices et Confessores Hispaniæ refert Joannes Muræta lib. 3 Historiæ Ecclesiasticæ Sanctorum Hispaniæ cap. 42, et Elogium ex Paulo Diacono tradit, eumque supius titulo Sancti exornat. Idem præstat Barnabas Morenus

culus tacer:

de Vargas lib. 3 Historiæ Emeritensis cap. 15 et sequentibus. Eundem laudat Ambrosius Morales lib. 12. Chronici Generalis Hispaniæ cap. 22. Franciscus de Padilla centuria 7 Historiæ Ecclesiasticæ Hispaniæ cap. 17, et plures alii.

3 Tannus Salazar Vitam S. Renovati habet ex Paulo Diacono et post ista verba, superni regni aulam... introire meruit, hæc tamquam ejusdem Pauli verba adjungit: Prædie Kalendas Aprilis anno Domini DCXXXIII, regnante in Hispania Sumtila Gothorum Rege, Pontificatum maximum obtinente Honorio. Eundem obitus illius annum assignat Morenus, citata Paulo Diacono. Verum ea ab aliis intrusa nescimus desunt in editione Antuerpiensi: quamvis non diffitemur eum forsitan dicto anno vita functum fuisse.

tempus mortis:

4 Ambrosius Morales lib. 10 cap. 10, inventionem reliquiarum in templo S. Eulaliæ tradit contigisse tempore Regum Catholicorum Ferdinandi et Isabella: quando in aliquo concavitate parietis prope majus altare reperta sunt cista, in qua erant capita et ossa duodecim aut quatuordecim Sanctorum: ac dignatus est Dominus Deus commonstrare eas esse reliquias Sanctorum, tum propter suavissimum odorem, qui ex illa cista promanans replevit totam ecclesiam et omnes præsentem exhibuit, et ad laudes Deo dicendas excitavit, tum propter miracula mox ibi pratata, dum aliqui cæci visum, et satis multi agri sanitatem recuperarunt. Deposite igitur sunt omnes hæc reliquie cum magna veneratione in area deaurata in istum finem confecta, quæ in sacello majore postmodum est collocata. Hæc Morales. Morenus lib. 3 cap. 15 censet esse reliquias Sanctorum Martyrum Germani, Julii, Lucretii, Victoris, Stecatii et Antinogenis, quorum memorum Martyrologio Romano est inserta, tum quinque Archiepiscoporum S. Pauli

F

Reliquie inventæ,

cum veneratione depositæ,

A S. Pauli, S. Fidelis, S. Mausone, S. Innocentii et S. Renovati, quorum Acta Paulus Diaconus illustrat, tum aliorum trium : additque Morenus hoc tam certum, tam verum, et tam bonæ traditionis esse, ut non leuitem sit de eo dubium moueri.

5 Translate autem sunt sacra reliquæ ad latus Evangelii iuxta dictum altare : ibique predicta arca imposita est duabus columellis lapideis, regula ferrea inter se devinctis. Crescente deinde populari veneratione, extractum est eodem in loco publicis privatisque eleemosynis tabernaculum sive reliquiarium inauratum, et per varia loculamenta distinctum, quibus singulis sericea vela et vitrea capsula aptate sunt : et omnes majori una valva clauduntur, tribus seris firmata, quarum claves penes Vicarium istius Ecclesie Curatum, Gubernatorem et Rectorem pro tempore existentes servantur : intra vitreas autem, quas diximus, capsulas spectantur seorsim calvaria ossaque majora, et magis integra : cetera vero intra arcam sunt, quæ summa in parte reliquiarii locata, suas etiam ipsa tres claves habet.

6 Facta est porro Translatio ista cum maxima solemnitate, sacris operante et pompam processionalem sequente D. Francisco de Navarra, Paris-Augusta Episcopo, ad hoc invitato per Magistratus, et assistente Gubernatore D. Gastone de Peralta, Marchione de Falces, anno MDLVI : ejusque annua memoria recolitur ipsa, quæ facta est die, quarta scilicet Dominica Quadragesimæ : quando Reliquiarium aperitur, et quatuor locelli vitrei processionaliter circumferendi per templum educuntur. Ostenduntur etiam eodem reliquæ reuelate in festis SS. Eulalie, Servandi et Germani; itemque in festo Corporis Christi, ad excitandam supplicantium devotionem, deportantur a Presbyteris sacerdotaliter vestris.

7 Denique meo rogatu et consentiente Magistratu, ipsam majorem arcam novissime aperuit Licentius Don Didacus de Albear Cerecedo, Religiosus Ordinis S. Jacobi, et Provisor lujus civitatis, Vicarius et Curatus dictæ ecclesie. Ego vero ad illam inspiciendam ascendens, vidi plenam ossibus et calvaris : quarum una integra erat, ceteræ in multas diffraete partes, et his permixta ossicula minora, velut puerorum aut puellarum, candida omnia et velo operta sericeo, ac suavem odorem redolentia : qui odor etiam ad omnes circumstantes pervenit, permansitque diu post clausam arcam in manibus Provisoris et Clericorum, qui sacra pignora contrectarant. Aderant cum hæc fierent anno MDCXXXII, die XXV Martii, D. Andreas Criado de Castella, Eques Ordinis S. Jacobi, Gubernator urbis; et D. Alfonsus Messias de Prado, Eques ejusdem Ordinis, atque D. Ferdinandus de Toledo et Zapata, Rectores et Commissarii a civitate ad hunc actum deputati, ubique Equites ac viri nobiles. Deinde confectæ sunt claves novæ : quarum una Provisori data est tanquam Curato ecclesie, secunda Gubernatori, tertia mihi tanquam Rectori ad hunc finem designato. Hæc Morenus.

VITA

Auctore Paulo, Diacono Emeritensi.

Fuerunt plerique idonei viri ante non satis plurimos annos elementia divina in provincia Lusitaniæ, qui a mente ferunt gestum Salvatoris nostri miraculum : dum in monasterio, cui Cauliana vocabulum est, quod Emerita urbe haud procul situm ferme milibus octo distat, Reverendissimus vir piæ memoriæ Renovatus Abbas præesset, post que etiam Emeritensi urbi Pontifex extitit mirificus, atque sagaci sollicitudine, utpote viri perspicax, et nimium

acris ingenii, multumque in omni disciplina ac timore Domini strenuissimus. [Hic dum] cunctos illic commorantes monachos sedulo per bonam conversationem, et sancti operis exempla ad supernam patriam provocaret, cunctusque grex pastorem præeuntem arcus semitis calibusque prosequerentur cælicis, lupus vorax unam ei toto adnixu conatus est ore mordaci laniare ovicidam. Ita dumtaxat, ut omni cætu sanctæ congregationis in Domini laudibus persistente, atque regulari tramite in timore Domini degente; quidam monachus ab eorum discrepans sanctissimis moribus, gastrimargie et ebrietati inæstimabiliter incumbens, e ei semetipsum contradidit : deinde ad majorem declinans d contemptum, furari, quæcumque potuisset reperire, cepit. Quem dum predictus vir sæpius blande moneret, nec facile proccere valeret, iterum iterumque verborum objurgare increpationibus studuit : sed eum nec sic ab illerebrosa edacitatis delectatione, atque furti rapacitatisque intentione cassavit. Hunc ergo flagris verberare, paremominis allicere, ergastulique tradi præcepit : sed ille nihilominus in pristinis perdurans piaculis, non solum a flagitiis minime cessabat : sed diebus quotidianis semetipsum polluens, antris Averni tartareis mancipare magis magisque festinabat.

2 Cumque eum videret tantopere pessimæ intentionis pergere viam, ut nec tot vicibus increpatus, nec toties verberatus, emendari voluisset; tactus dolore cordis intrinsecus, dimisit eum abire secundum desideria cordis ejus, ac præcepit his, qui præerant promptuarii monasterii, ut quæcumque hora vellet ingredi, quæcumque in cellariis optima, quæcumque dulcia reperiret, eum usque ad vomitum nullus edere aut bibere prohiberet : etiam, si aliquid asportare et abscondere ex more vellet, liberam potestatem haberet : ut plenus dignosceretur, postquam gula aut ventri satisfacisset, quidnam postmodum esset acturus. Ille vero juxta præceptum claustra reserata aperiens, opulentissimi (ut tertur) monasterii cellaria opima clam penetravit, obsitus enim custodibus tamen circumquaque callida dissimulatione cernentibus, ignorante illo, ac præstolantibus quidnam ageret. Quæcumque [autem] dulcia et suavia esu potuque reperisset, eosque passim vorabat bibebatque, quousque mente perditâ vix ambulare valebat; posthæc tercula diversa furtim surripiciens, etiam vascula vinaria, que usitato nomine e gualiones, aut f flascones appellant, auferebat, et in horto contiguo monasterii inter arbusta frondosa aut arundineta condensa in loco abilitissimo occultabat. Tum deinde cibo jam nimio crapulatus, temulentique poculorum satiatas, sibiimet accubitu sternebat, et apponens, que furaverat, quamvis jam non delectaretur et nimium onusto ventre ructaret, tamen adhuc edere et bibere enpiebat : sed dum gravato perquam alvo g lingeret potius quam manducaret, illico occurrente somnio obdormiebat; tum deinde venientes canes quæcumque portaverat, comedebant. Custodes itaque e regione intuentes, vascula que detulerat, dormiente illo, ad cellaria revocabant. Dumque hæc multa per temporum spatia peragerentur, et nullus eum aliquando jam emendari crederet, hoc exemplo Pastor et Salvator bonus de ore leonis eum abstraxit. Accidit namque ut die quadam, more solito, primo diluculo de cellario tumultuosus exiret; quem ut viderunt ebruii pueri parvuli (qui sub pedagogorum disciplina in scholis litteris studebant) hæc protinus voce exclamaverunt : Considera judicium terribile Domini, considera tremendi examinis metuendam sententiam; considera formidandam atque horrendam ejus judicii ultiricem evertitatem; considera etiam imnos ætatis tuæ, et sic tandem mores commuta in melius, et vel non die ante mortem tuam

D sedulo monachis regit

monachum quæ et furto deditum,

c d blande,

tum severe monet :

sed nec flagris emendat :

E relinquit eum suæ libertati :

ingrediendi promptuarii,

vorandi, porandi,

e f auferendi,

d vorandi.

9

Cu. a' p' pueros inculcari judicium Dei,

juxta altare in ornato Reliquiario.

Festum translationis Dom. & Quadrag.

Postrema mens. octo anno 1132.

Abbas Caulian. n. p.

f

corrige

A corrige vitam tuam : quia nobis infantibus, qua tu agis non licet agere, quanto magis tibi, qui jam aetate plenus esse cerneris.

et m. 1. 2. c. 1. 2. 3.

Hic iandem con-punctus,

capit. 1. 1. 2.

pœnitentiam peti

3 Cumque hoc audiret, pudore nimio coepertus erubuit, statumque compunctus est, et eulatu magno fleus cum lacrymis elevans oculos suos ad cœlum, dixit, Domine Jesu Christe, Salvator animarum, qui non vis mortem peccatoris, sed ut revertatur ab iniquitate, et vivat; te precor, ut corrigas me, et auferas istud ignominiosum opprobrium de facie mea; aut certe, si tibi placet, jam tolle me de hac miserabili vita, ut amplius in proprium faciei meae non audiam. Quem statim Divina pietas exaudire non distulit; sed de presenti in eodem loco dolore percussus, vi febriam aestuare fecit. Nimirum dexterae Excelsi immutatio tantum erui commutavit in melius, ut abhorrens omnes carnales delectas, flagranti animo penitentiam remedium mox appeteret, Corpori, videlicet Crucis-que Domini Sacramentum desideraret. Sed dum infatu admas Pater putaret eum phroneticum aut improba mente id flagitare, penitentiam plenariam dare distulit, sed tantumdem ei viaticam gratiam impertivit, ac tribus diebus totidemque noctibus lacrymis et confessione rificata satisfecit. Tertio posthac die demigratus e corpore, et valde faciens cunctis Fratribus, sic ait: Cognoscite, quod omnia delicta mihi dimissa sunt, et ecce præ foribus sanctissimi Apostoli Petrus et Paulus, necnon et beatissimus Laurentius Archidiaconus et Martyr, cum immemorabili torba candidiorum me expectant, cum quibus ad Dominum pergere debeam: et hoc dicens in gravit e corpore. Post quindecim vero aut eo amplius annis memorabilis annis Anas nimirum exarescens ripasque advei sui supergradens, flumina liquoris lacte aspersit, et riuas totum per villulas vicinas littori suo multas fecit; similiter et Cantabanensis monasterii cellas evertit: quas dum monachi restaurare voluissent; contigit, ut dum fundamenta construant in cellola, qua supradictus jacebat, ipsam sepulcrum aperirent. Sed mox inde nectareus odor erupit: ipse vero integer et incorruptus reperitus est, nisi hora eadem fuisset humatus, ut nec vestimenta ejus, nec capilli ex aliqua parte cernerentur fuisse corrupti.

intelligit peccata ubi dicitur

mortur:

post 15 annos cum vestibus incorruptus reperitur.

Post 16 annos nati creati Episcopi S. Innocentius,

4 Post discessum namque supradicti sanctissimi ac venerabilis Massonie Episcopi subrogatur vir summe humilitatis ac simplicitatis, Innocentius nomine, ejus meritum nominis inducavit vocabulum, innocens utique et simplex, nomenque iudicis, nomen condemnans, nomen nocens, innocens semper, et pons cunctis sue vite temporibus extitit. Qui et eodem tempore, quo ordinatus est (ut fertur) in ordine Diaconorum ultimus habebatur: tantæ demique sanctitatis, tantæ compunctionis fuisse perhibetur, ut quoties pluvia deerat, et aestu nimo terra longa siccitate exardat, collecti in unum cives loci illius cum roborata per basilicas Sanctorum precibus Dominum exorantes pergerant; repente vero, quoties cum eo procedebant, pluvia cœlitus largilina tribuebatur, quo plenissime terram saturare potuisset, Unde non dubium erat, quod eius lacrymæ ex tam humilî simplicitate mente edite, apud omnipotentem Dominum, non solum licet, verum etiam potiora his obtinere potuissent.

plus ann precibus aperit,

Item 9. Relio valus,

5 Quo etiam defuncto, Renovatus Sacrosancti cœnomen cunctis virtutibus decoratus non immerita promeruit: vir denique natione Gothus, generoso stemmate procreatus, familie splendore conspicuus, erat

enim proceris corpore, forma perspicuus, statura decorus, obtutu gratus, venusto vultu, decora facie, nimiumque admirabilis aspectu: sed quamvis extrosus habitus sui gloria esset decoratus, introrsus pulchrior habebatur, lumine sancti Spiritus illustratus. Multis nimirum artium disciplinis exitebat eruditus, multisque virtutum varis generibus: erat enim egregius in omnibus operibus suis, aequissimus, justissimus, nimiumque acris ingenii, et in omnibus disciplinis ecclesiasticis vehementer instructus, atque in divinis voluminibus perquam exercitatus. Hic dum multis virtutibus coniscaret, sacra doctrina nonnullos discipulos erudiens, sanctissimoque exemplo vitæ suæ instituens, prudentia videlicet, sanctitate, patientia, mansuetudine, misericordia, plurimos tales, qualis extitit, lumæ iustitiae sequendique dogmatis prædicatione effecit; ejus doctrina hæreticus rutilat ac refulget Ecclesia, ut sol et luna. Item, cum per plurimos annos irreprensibiliter rexisset Ecclesiam, Angeleis curibus [ammum] copulaturus, omnibusque cœlestibus partium supernarum legionibus conjuncturus, mirabiliter artibus resolutis e corpore egrediens, superni regni aulam cum Christo semper mansurus, et sine fine regnaturus, intrare meruit.

D excellens venustate corporis,

eruditione et virtutibus,

ac similes post se relinquens discipulos,

ad Christum migrat:

E g

6 Horum igitur supradictorum Sanctorum corpora in una eademque cellula haud procul ab altari sanctissime Virginitatis Eulalie honorifice tumulata quiescunt: ad quorum demque veneranda sepulcra tantum Christus quotidie confert equosque caritatis gratiam, ut quocumque fuerit quisquam ægritudine convexatus, quacumque fuerit etiam languore afflictus, statim ut divinum Nomen illic toto corde deponerent, omnes a se morbos discussos omnesque maculas pulsas divinitus sentiens, hilaris satiusque ad capitam per Dei gratiam perveniat sanitatem. Quantitatem scilicet miraculorum obtinuum, simul Christi meritum, impeditur, ut potuit, sermo enarravit: qui quamlibet ex eodem munio peccatis imperite displicet, omnia punga verborum humiliter sentientes credentesque nobilitat, et quoddam emolumentum bona mercedis legendibus audientibusque accendat. Ego autem humilissimus omnium a fastidiosis lectoribus precor, ut legant prius hujus codicis opuscula, et postea despiciant; ne videantur non ex judicio, sed ex odio præsumere et ignorantia damnare. Illud tamen manifestissime cognoscant, me amore Christi et dilectione sanctissime Eulalie impulsam, ut scriberem, manifesta retulisse, vera proculdubio veraciter exposuisse. Uni in Trinitate Domino semper memento, regnavitque per omnem gloriam, honorem, fortitudinem, gratiarum actum, virtus, potestas, et benedictio nunc et semper et in secula seculorum Amen.

A secretur prope altare S. Eulalie cum altis Episcopus,

ac miraculis etc.

F

a Læcusum erat elementer, quod correximus. — h Thomas de Hereto in Alphabeta Augustiniana tom 1 pag. 154 recenset sui Ordinis, Cantabanum monasterium, ex quo prodit S. Renovatus Archiepiscopus Emeritensis. De quo agit tom. 2 pag. 327, additque inter Augustinianos monachos recesserit a Ludovico de Anglia et Cornelia Lancelotta, et sequatur Philippus Episcopus in Eucronastico Augustiniano pag. 601. Morinus supra citatus Ordini Benedictino adhibet Cantabanum monasterium et S. Renovatum. Fereunt sub alio regali tunc plurima monasteria, ut alia scripsit dictum usque ad jam dictorum monachum ab antiquo scriptoribus attestatur. — e In exordio erat semelipsum contra dedit — d Andrea Interdum — e Guido, Gallo, bello in Slavonia Cambronenis Ms. vas Belle. Considera Oronostrean Rouvry ad Vilas Putem — f Hiscio vidi in Vita S. Benedicti Abb. Auvine 12 Februarii, ann. 28 Jul. 1, ubi dicitur videtur, lapsum, vas fulgurum aut vitrem cum concussione idemque — g Me scripsisse Tomatum Saluzarum et amium abbas, supra dicitur. — h Cultus hoc, S. Eulalie in Decembri. de eugenis ad vitam S. Eulalie 14 gna et Martyris Barchinona 12 Februarii.

DE SANCTO MAURICILIO ARCHIEPISCOPO MEDIOLANENSI.

G. H.

CIRCA AN.
DCLXX
XXII MART.

Josephus Ripamontinus cum parte prima Historiarum Ecclesie Mediolanensis libro viii late rris gestas et obitum S. Joannis Boni, Archiepiscopi Mediolanensis, deduxisset, hanc poncea sub finem dicti libri de tribus successoribus trahit: Sequitur Bonum Antoninus Fontana, hunc deinde Mauricillus, Manuicillum Ampelius, omnes ævi brevis Episcopi, nec alia re noti, præterquam fama sanctitatis et vigilantie. Habent dicti Archiepiscopi suam apud Insulibres venerationem, Joannes Bonus die x Januarii, Antoninus xxxi Octobris, Ampelius viii Julii, et Mauricillus xxxi Marti: quo die S. Mauricillus Episcopus Mediolanensis et Confessor proponitur in Calendario Missalis Ambrosiani, anno MDLX excusi. Deest interim in Martyrologio Petri Gulsermi, qui Protonotarius Apostolicus pro Illustrissimo Archiepiscopo subscripsit Tabulæ Archiepiscoporum ex decreto Concilii provincialis quarti editæ anno MDLXXXIV, in qua ista leguntur: S. Mauricillus maximarum virtutum nomine illustris, a Clero summa consensione Archiepiscopus electus, et a Pontifice confirmatus sedit menses quatuor magna cum testificatione sanctitatis suæ. Obiit in Domino præbe Kalendas Aprilis, sepultus in ecclesia S. Satyri. Sunt eadem excusa inter Acta Synodalia S. Caroli Borromæi parte 2 pag. 840; et similia referuntur a Joanne de Deis, et Francisco Besutio

de Archiepiscopis Mediolanensibus, item a Ferrario in Catalogo Sanctorum Italie, qui eundem retulit etiam in Catalogo generali.

2 Circa tempus Sedis nihil certi statui potest quia de S. Joanne Bono rationem temporis accuratam miri non posse diximus die x Januarii: hujus Successor S. Antoninus consecratus est in festo Nativitatis S. Joannis Baptistæ, ac sedit tres quatuorve annos, ita variant auctores: cui subrogatus S. Mauricillus trahitur suam confirmationem obtinuisse ab Adeodato Papæ aut hujus successore Domino. At Besutius statuit sedisse uno et tantum esse anno DCLXVII, quando præerat Ecclesie S. Vitalianus Papa, quod nobis non improbat: quia diximus videri S. Joannem Bonum circa annum DCLIX e vivis decessisse.

tempus Sedis

3 Corpus S. Mauricilli, etiamnum adsevari in templo S. Satyri fratris S. Ambrosii tradit Paulus Morigius in Sanctuario Mediolanensi pag. 54 et sequentibus, et ista verba ex bibliotheca Vaticana allegat: Aspertus creatus Archiepiscopus ecclesiam in honorem S. Satyri fratris Divi Ambrosii extruxit, et in ea collocavit corpus S. Mauricilli Archiepiscopi. Ripamontinus lib. 9 pag. 600 asserit Anspertum Archiepiscopum possidere templa, quæ manent adhuc, Divo Satyro ac Divo Silvestro. Creatus Aspertus sine Ansperto traditur anno DCCCLXX, atque annos xiii sedisse.

corpus in
ecclesia
S. Satyri.
E

Culius sacer :

elegium :

R

DE S. GUIDONE ABBATE

POMPOSIANO ORDINIS S. BENEDICTI, SPIRÆ IN GERMANIA.

G. H.

Commentarius prævius.

§ I. Pomposa monasterium amittum a B. Petro Damiano Guidonis Sanctitus. Vitæ variæ scriptæ.

densis illius discipulus in Vita ejus, a nobis ad xxiii Februarii elucidata, explicat num. 18 his verbis:

2 Cum ejus opinio jam latius effusa crebresceret, Wido venerabilis Abbas Pomposianus, vir sanctissimus, suos legatos ad hujus Abbatem dirigens, postulavit, quatenus caritate Fratrum eum ad suum monasterium destinaret, secumque aliquandiu remorari permitteret, quo poscentibus Fratribus verbi sacri erogare pabulum debuisset: ejuque pia petitio caritate, quam postulat, Deo disponente, minime frustratur. Illic enim dirigitur, ubi caterva Fratrum centenarium numerum ferebatur implere. Cuique ibidem fere biennio retentus, non parvum fructum ex jacto verbi semine fidelis operator Domino tulisset, accepto Abbatis sui mandato, subnexo etiam obedientiæ verbo, quatenus ad se redire debuisset, licet pluribus obstrictus precibus, teneri ultra nequam valuit... Peracto igitur cum suis confratribus permissi temporis spatio, iterum ejusdem rei gratia, ob quam Pomposiam ierat, ad S. Vincentii monasterium pergere jubetur. Hæc ibi. Missus Pomposiani B. Petrus Damianus videtur circa annum mxxx, et superstes fuisse post obitum S. Guidonis annis sex et viginti, mortuus anno mxxxii. Quo is affectu persecutus fuerit monachus Pomposianus, docet lib. 6 epistolarum, ep. 6, quam quæ brevis est et nervosa, lubet apponere, ita ergo scribit.

advocat
B. Petrum
DamianumP
qui 100
monachos
h. centis 10-
cunt,

circa an. 1030

3 Religiosissimis et Sanctis viris omnibus, qui Pomposiæ Deo deserviant, Petrus devotissima: servituti obsequium. Dilectissimi Patres et Domini, qualiter cor meum vestræ caritatis incendio fervecit, quibus circa Pomposiam monasterium maioris facibus

cum irana
reverentia
ad istos scri-
bit,AN MXXXI
XXII MART.Prope Padum
de VolanePomposi
monasteriiAlma S
Guidoecclesiam
di dicta an.
1026

Inter ostia Padi fluminis duo emunt, atque a Polybio lib. 2 solum memorantur: quorum aliud Padi nomen obtinet, dum fluvius, paucis ab Adria urbe millibus passuum decurrens, in mare Adriaticum effunditur. At supra urbem Ferrariam alterum Padi brachium semovetur, ac Padus de Volane dicitur, qui postquam Ferrariam alluit, postmodum per ostium Valancæ, quod Polybius Olane dicit, in idem mare dilabitur. Ad dextram latus Padi de Volane est Pomposia, Benedictini Ordinis cœnobium, duobus creiter millibus passuum a dicto Pado de Volane, et sex a mari distans, olim, teste Constantino Cajetano, celeberrimum, nunc temporum injuriis inglorium, subest Patribus cœnobii S. Benedicti Ferrariensis. aut certe ut Leander in Romanita scribit, jure Commendationis habetur. Hæc tota circumcirca ditto maritima pertinet ad Ducatum Ferrariensem, quavis sub Archiepiscopi Ravennatis dæcesi fuerit comprehensa. In hoc monasterio Pomposiano seculo Christi decimo vitam monasticam est auspiciatus S. Guido, cum ante ab altero Padi latere trinitum apud Martium eremitam fuisse exercitum. Abbas postmodum præfuit per annos octo et quadraginta, mortuus anno MCLVI: hic crescente monachorum numero, ut Acta infra habent novum construxit monasterium, et anno MXXXI celebravit dedicationem Ecclesie S. Marie vti observavit Cajetanus. Ad hoc monasterium B. Petrus Damianus a S. Guidone evocatus biennio in eo docuit: ut S. Joannes Lau-

Martii T. III.

111 inardescat

A inardescat, nolo scribere, ne fortasse videar adulationibus deservire. Cujus rei testis est ipsa conscientia; illis etiam non est prorsus occultum, qui mecum possunt frequenter habere colloquium. Vos etiam, dilectissimi, licet corporis habitatione semotum, nolite me extraneum esse decernere: nolite me etiam amicum quemlibet vel qualemcumque sciendum deputare: sed et nos et totum nostrum conventum, quasi proprii vestri juris possessionem esse indubitanter agnoscite, et quicquid vobis placuerit, tamquam vestris subjectis atque domesticis, absque ulla cunctatione jubete. Unde vos, dilectissimi, lacrymabiliter obsecro, et ad sancta vestigia vestra me prostratus advolo, ut pro me servo vestro semper orare dignemini: et precipue cum mortuus fuero, quicquid de vestre congregationis monacho facitis, hoc etiam de me misero facere studeatis. Rogo autem, Domini mei, parvulam benedictionem de manu servi vestri benigne suscipite, et non quid, sed a quo; non quantum, sed ex quanto proferatur, attendite.

obsequia offeri:

peti a morte sua eorum preces.

munus militi:

inscribit istis librum de Perfectone monachorum

B Idem Petrus Damianus opusculum xiii de Perfectione monachorum, in quatuor et rigidi capiti distinctum inscripsit Domino O..... venerabili Abbati Pomposiano et sancto Conventui. Au Guidoni legendam, dubitamus. Certe opusculum sextum inscripsit Henrico Archiepiscopo Ravennati, a Leone ix Pontifice Romano, anno suam inaugurato, ac Kalendis Januarii anni mxxxviii facta: in cujus opusculi cap. 29 illustre testimonium perlabet de sanctitate ac veneratione S. Guidonis. Nostra quippe etate, inquit, beati viri, videlicet Romualdus Camerinensis, Amicus Ramibonensis, Guido Pomposianus, Firmanus Firmensis, et quoniam plures alii sancte conversationis studio floruerunt: super quorum videlicet veneranda cadavera ex Sacerdotalis concilii auctoritate sacra sunt altaria erecta, ubi nimirum divina mysteria miraculis exigentibus offeruntur. Idem Petrus Damianus in Vita S. Romualdi, a nobis ad vii Februarii edita asserit num. 105 post quinquennium a Sancti obitu datam monachus ab Apostolica Sede licentiam, ut supra venerabile corpus ejus altare construerent. Baronius ad an. 993 num. 8 ob allegata Petri Damiani verba tradit, concedere licentiam ex Synodali decreto, ut supra corpus defuncti erigeretur altare, hoc ipsum fuisse inter Sanctos annuntiare, ut anniversaria memoria de his agi posset. Egius in Marti de S. Firmiano seu Firmiano, ubi huic locum erectus exhibuimus.

testatur S. Guidonem non diu post obitum legitime sancti adscriptum

Vita datur ex MS. Do' centi

notore monacho Pomposiano cxxxv:

alia ex MS Suriani:

compendia extant in MS Pomposiano.

C Acta S. Guidonis Abbatis triplicem ex variis codicibus MSS. notis sumus: prima descripsit Johannes Gamausius noster ex Passionali perpetuo in Bolecensi cenobio Canoniarum Regularium diocesis Paderbornensis in Westphalia adseruato. Auctor hujus monachus Pomposianus et forsitan ejus discipulus fuit, qui num. xi ista habet: Quoniam de vivente nobiscum adhuc loquimur, que vivens egerit, prius est ut dicamus. Et num. 12. Hæc minima sunt ad comparationem eorum, que tantum audita comperimus. Alium Vitam habuit Laurentius Surianus, et ut prefatur, ex vetusto exemplari MS. ab ejus quodam equali, ut apparet, scriptam sed et stylium ignavit et contraxit. Eandem nobis cum primævi stylo olim submisit Joannes Carolus, tunc collegii Societatis nostre Rector Spicæ. Sed utroque tam Suriano, quam nostra est imperfecta, cum multa que in vita egi desunt, cum ejus obitu, ac corporis translationibus. Tertio Vita seu potius compendium est, quod a MS codice monasterii Pomposiani describitur et a Constantino Cojetano cum suis Annodversariis ad Cardinalium Baronium missum, reperimus Romæ in bibliotheca Vaticana Patrum Congregationis Oratorii in codice O inter Vitas Sanctorum a Gallonio collectas. Huic compendio simile est, quod cæteribus verbis libro quinto historiarum Rerum Italicarum in-

ruit Hieronymus Rubens additque sub finem hoc a tempore obitus ejus circumlatum elogium. Norma, decus morum, Doctor Pomposianorum Guido beatissimus.

D Si Alio vitæ compendia sunt in Breviariis Ecclesiæ Spirensis: ex his aliquod habemus jussu Mathie Komungi Spirensis Episcopi correctum, et anno mccc.lxxviii, quo is e vita discessit, sub Ludovico Helmsstadio successore editum: aliud etiam habemus anno mxxxviii Venetis æccliam, cum dedicatum beatio ante esset Philippo Roseubergo Episcopo Spirensi, quod idem recensum habemus Colonia cum facultate Eberhardi Episcopi signata anno mxxx. In his ultimis aliqua magis particularia profertur de corpore S. Guidonis Spiram translato. Inferunt et vario de S. Guidone encomia Gaspar Bruschius, Gualhelmus Eisengrenius, et Joannes Pistorius in suis de Episcopis et rebus Spirensibus commentariis. Adjungit Eisengrenius Vitam ejus Sapphico carmine descriptam et xxxiv strophis deductam a Theoderico de Dietz Ludmoderatore collegii S. Guidonis Spicæ anno mclxxx. Carolus Sigonius de Regno Italie ad annum Christi mxxvi sanctitatem Guidonis his verbis celebrat: Guido Pomposiæ Abbas, sanctitate per ea tempora clarus, cum acutus ab Henrico Imperatore, obviam illi venisset in oppido S. Domini mortem appetiit, atque a sepultura sua miracula plurima edidit, ex quo corpus ejus Parmam delatum, summo in honore haberi est coeptum. Hæc Sigonius, que accuratus in ipsis Actis habeatur. Hermannus Contractus, qui tunc florebat, ad annum mclvii ista tradit. Imperator, cepto redeundi itinere, Mantuæ Paschale festum in gravissima decumbens agitudine commoratur: postea convalescens corpus B. Widonis Pomposæ monasterii Abbatis, in magna sanctitate ante non annum integrum defuncti, plurimis glorificatum miraculis, de Parmensi, ubi sepultum fuit, civitate ad urbem Spiram transferendum, magno secum cum honore de Italia rediens devexit,.... et corpus prefati Abbatis in incepta quadam extra urbem basilica tumulari fecit.

et in Breviariis Spirensibus.

Vita carmine scripta.

elogium Signati.

et Hermann Contracti.

§ II. Cultus sacer variis diebus. Ecclesia S. Guidoni dicata.

E Quo die S. Guido e vita mortali ad immortalē discesserit, inter nonnullos auctores contraverit: nam scilicet id contigerit pridie an postidie Kal. Aprilis. In Actis antiquis auctore monacho Pomposiano, et forsitan ejus discipulo, dicitur obiisse anno ab Incarnatione Domini mxxvi, pridie Kalendas Aprilis: que eadem leguntur in antiquis Breviariis Ecclesiæ Spirensis, vel idem accuratus a nobis recensitis, et sequuntur Surius, ejusque compendiatores Harvus, Lippelous, Roswerdus atque item Trithemius lib. 3 de variis illustribus Ordinibus S. Benedicti cap. 317, et in Historia Hirsauquensi ad dictam annum mxxvi. Et adherent Wion, Dorgomus, Menardus, Buerlius in suis manustis Martyrologiis, item supra memoratus Eisengrenius, Malanus in prima editione additionum ad Usuardum, Canisius in Martyrologio Germanico. Ad quem etiam diem de eo agit Ferrarius in Catalogo generali, sed perperam arbitratus agi festam translationis corporis in urbem Spirensis.

Cultus sacer die 31 Martii ejus natali.

non translatus in Spiram:

F 8. Alio secundum diem Aprilis, seu postidie Kalendas Aprilis, aut in Nonas Aprilis natalen ejus statuunt: ita cum tertia Vita facit Hieronymus Rubens, et testatur Hieronymus de Fabri, in sacris memoris antiquæ Ravennæ pag. 343 natalen ejus in Abbata Pomposiana Ravennensi S. Severi celebrari secunda de Aprilis, ad quam compendium vite editi Ferrarius in Catalogo generali. Quid si debeat Burgi S. Domini obiisse xxxi Martii ejusque corpus Parmam translatum post eicam illuminatum, ibidem depositum fuisse die secunda Aprilis, atque diem depositionis, ut sepe alias, pro die obitus

2 Aprilis aliquibus natali.

an eb corpus Parmæ depositum?

A obitus et natali habitum esse? Petrus Riccordatus in Historia monastica Italiae edita diario 5 pag. 538 tradit eum ad meliorem vitam transiisse quarta die Aprilis, anno **MXLVII** : ubi male expressit diem iv Nonas Aprilis, et annum translationis Spiram sumpsit tributique anno mortis.

perperam
& Aprilis.

& Marti ob
corpus Spiram
translationem

9 Diem translationis corporis in urbem Spirensis assignant Breviaria Spirensis iv Nonas Marti : et in ecclesia Spirensi a primis Vesperis facta solum commemoratione de Inventione S. Crucis (tam in Breviariis quam Missalibus, quale aliquod habemus in pergamento olim scriptum) ista legitur Oratio : Deus Martyrum palma, corona Confessorum, exaudi nos in B. Guidonis, dilecti tui Sacerdotis et Abbatis, festivitate letantes, ejusque precibus placatus et meritis, ab omnibus nos absolve peccatis. Per Dominum etc. Memoria hujus celebritatis apud Spirenses inscripta est Martyrologio Colontis et Lubeca, anno **MCCXC** excuso, item Anetario Grevem ad Usnardum, MS. Florario Sanctorum. MS. Inductio Sanctorum Ordinis S. Benedicti, et MS. Martyrol. Brugensi Guilielmitarum, et aliam collectioni MS. quam apud nos adservamus.

10 Diem translationis in Breviariis Spirensibus ista leguntur : Henricus Imperator fecit sacras exuvias Spiram transferri in ecclesiam Collegiatam, que tunc a Patrono suo primo, Divo Joanne Apostolo et Evangelista nomen habuit, nunc vero ob sacratissimarum presentium reliquiarum S. Guidonis appellationem obtinuit : ut quemadmodum Conradus Imperator, ejus nominis secundus, pro fundamento jaciendo in primi lapidis collocatione felix eidem ecclesie dedit initium ; ita per filium ejus Henricum tertium a venerandis hujusmodi reliquiis, manu sua presentatis, non indignum sumeret post tantam imitationem cognomen. *Hæc ibi. Observant Eusebius et Pistorius, in beatissimi hujus viri magnifico Mausoleo, in marmore polito et levato, hæc verba legi : Hic requiescit corpus S. GUIDONIS ABBATIS. Religiosam quoque sacratissimi corporis illationem in templo S. Guidonis Spiræ hisce litteris deprehendi. HENRICVS III ROMANORVM IMPERATOR, CONRADI II IMPERATORIS FILIVS, CORPVS S. GUIDONIS IN HANC EDEM TRANSTVLIT ANNO **MXLVII**.*

B et per errorem
28 Aprilis.

ecclesia h' dicitur :

C ins. ript'ones.

ANTIADY.
PAP 43

VITA

Auctore monacho Pomposiano corævo.

Ex MS. Bodecensi.

PROLOGUS.

Beati Guidonis, viri per omnia egregii, vitam scripturi, lectorem operis hujus monemus, ne inter augustus incomparabilis per omnia viri merita credat comprehensa : sed ex minimis maxima, plurimæque ex paucis concipiens, semina intelligentiæ nos prebuisse legentibus, ædificii magni jecisse fundamenta, non perfecisse structuram; virtutumque illius tantum demonstrasse insignia, non virtutes ipsas designasse per singula recognoscat. Sed ut de eo cuncta non scribimus, ita cuncta non novimus;

Pauca et
cetera scri-
bit auctor.

quoniam soli Deo sunt cognita, quo teste solo fecit plurima : fugax enim jaçantiae, virtutum quas per eum Deus operabatur occultator erat. Pauca igitur de illius ortu vel conversione scribentes, nonnulla vero de conversatione ejus et vita; eorum, quæ post obitum summa miranda perfecit, Parmam et Veronam funeris illius bajulas, Spiram quoque tanti thesauri possessione ditissimam, testes invocamus. Ut si fides his non adhibetur, vel pauca seu parva ducentur quæ scribimus, valida videantur et certa quæ tot talibusque roborantur ex testibus.

CAPUT I.

Studia S. Guidonis, vita monastica, dignitas Abbatialis, miracula.

igitur Beatissimus Guido in suburbanis ortus Ravennæ, ab eadem urbe longe lapide decimo villa Casemarensi, parentibus admodum religiosis nec genere quoque infinis genitus est, Alberto et Marcia : circa quem, veluti primogenitum, intantum parentum cura propensior erat, quantum dilectio potior. Erudiendus itaque liberalibus traditur studiis : in quibus sapientia cum ætate proficiens, a puero dignum in se Deo studuit habitaculum præparare. Præveniebat quippe ætatis profectum sapientiæ studiis, et sacra infantia virum perfectum jam spirabat in minoribus annis. Adolescens vero non suo appetitui sed parentum studio dum serviret, seculo huic et vestibus pretiosis et cultui deputatus, a parentibus de num suscipienda tractatur : quod ab eis dum filio aperitur, his fertur tale dedisse responsum : Dnas, inquit, juvenulus, ex quibus est mihi necessario una suscipienda conjugio, propositas video : quarum altera et genere altior, et specie pulchrior, prudentia quoque instructor, atque omni simul et morum et vitæ est honestate præstantior : sed quanto augustior merito, tantum quod ad præsens spectat angustior est operibus; quæ quoque (quod satis durum videtur et asperum) non viri legitus se subdendam promittit, sed virum qui in jus transeat uxoris requirit; quodque gravius apparet et ætius, nisi spernat ea quæ possidet, nulli suos promittit amplexus. Altera vero longe inferior est prosapia et forma, sed allueatior presentium copia, quæ me remitentem quoque jam suis blanditiis illicet, et inverecundis amplexibus atque impudicis innectit. Ex his quam potius eligam tuo, pater, committo judicio. Quid hoc problemate providus juvenis intelligi voluerit, satis, Lector, intelligis : spirituales videlicet et secularæ vitam, inter quas certum esse tantam diversitatem, quanta inter propositas sponas apparet varietas.

A piis præ-
cipuis educatus
in studiis

E

atque invitatus
ad nuptias

abnult proble-
mate objecto.

F

3 Cumque superiorem illam et præstantiorem eligere filio pater præcepisset, illico quasi ex jussione patris, quod dudum ex Evangelico mandato facere statuerat, distractis vestibus pretiosis quibus indui solebat, pretioque earum pauperibus dato, pannosus ac nulus clam nocte Ravennam egressus, Romanus rudis peregrinus tendit : itaque Clericatu suscepto, Hierosolymam pergere animo fervente cogitabat; illic, si Christus quem querebat annueret, Domino militaturus dum viveret. Satisfecisset quoque votis, nisi quid aliud de eo Deo utilis providente, ab hac illa intentione per revelationem hujusmodi revocasset. Admonetur denique in somniis Ravennam redire, atque ibi in vicino sub ejuisdem Martini eremite disciplina vivere ac Domino deservire. Erat autem Martinus ille vir summæ continentie, et adeo in moribus vitæ probabilis, ut merito cunctis, ad quos ejus notitia vel fama pervenerat, venerabilis haberetur et sanctus. Habebat autem in insula, quæ interflente Pado Pomposiam a se divisam ab Aquilone

Roma fit
Clericus

releto itinera
in erasolym-
tano,

collebat
Martino
eremitæ.

Aquilone

EX MS.

A Aquilone considerat. Ad hunc ut Guido pervenit, quid esset a Deo monitus quidve suo sedisset animo, aperuit. Suscepit mox illum Gratulabundus senex, et an monachus vellet fieri sciscitans, mox illum per omnia cupere, secumque perpetuo velle habitare cognovit: et cum vellet continuo vestem mutare, in crastinum ex consilio Martini differtur. Illas inducias tirunculus Christi graviter ferens, morae impatiens moeacicum habitum induit mane, prius quam se Martini conspectibus reddidisset. Super quo facto cum Martinus illum argueret leniter, cur tale quid facere voluisset; respondit, se non ulterius cordis sui desiderium ferre quivisse. Mansit autem in praedicta insula sub Martini imperio per tres annos beatissimus Guido; et ab eo, quo coeperat, mentis fervore proficiens de virtute in virtutem, continuis successibus ambulabat.

annis tribus.

in Pomposiensi monasterio.

B

in omnibus officiis exercetur.

4 Pomposiense vero cœnobium, satis tunc pauperimum, ad Martini curam tempore illo pertinebat, cui providentia Romani Pontificis illud regendum submiserat: sed Guillelmus Abbas huic ex Martini consilio praesidebat. Ab hoc ergo cœnobialis institutionis rudimenta perdiscere (cupientem) Guidonem Martinus Pomposiam transmisit quem jam triennio continentioris et actoris eremiticae vitae observationibus apud se satis sufficienterque instruxerat. Quem Fratres in cœnobio eruditi, ex inculto vestitu ac temporalium penitus neglectu velut rusticum irridentes, futurum sibi Abbatem illudendo praedicabant. Porro Guillelmus Abbas strenuus, volens eum in omnibus erudire, providenti consilio per singula quoque illius cœnobii officia eum per vices temporum ministrare constituit, quatenus postmodum confidentius doceret, quod enixus didicisset. Sane non post multum temporis idem Martinus, quasi de omnibus eruditum, quam in cœnobii geruntur, ne talentum sibi commissum oculeretur sub modio, apud Ravennam a cœnobio S. Severi Guidonem praeposuit, in quo regulariter et ipse vixit et subditos vivere docuit. Sed et Guillelmus Abbas solitariae vitae amore succensus per idem tempus eorum petit, relicto cœnobio; Vicariorumque Fratribus quos relinquebat, Joannem cognomento Angelum in Abbatem constituit, virum per omnia probatum, et Angelica merito nuncupatione condignum. Ipso quoque migrante ad Dominum, ipse, cuius vitam et causam narrandum suscepimus, hominibus et Deo dilectus Guido, obtinens quamvis et invitatus, tamen praecipiente Martino, cui a Guidone resisti rationis non erat, Ablas efficitur;

a
praeficitur
cœnobio S.
Sæveri.Creatus
Pomposiæ
Abbas

b

pater et
fratrum habitum
donat.

C hac sane conditione, ut quandoque sibi liceret dimittere, quod rogebatur admittere. Eodem tempore pater eius imitatus filium, et frater ejus, Gerhardus nomine, annulatus germanum, relicto seculo, ad Christum conversi, sub eo in Pomposiensi cœnobio religiose conversati sunt.

numquam mo-
stratum
condit.omnibus e-
rebus et
praesent.et vixit cum
vno.

5 Crescente igitur religione monachorum et numero, vir in divinis rebus per omnia strenuus, quod nunc usque perdurat, construxit monasterium. In cuius constructione Fratribus operantibus, aliquando erates, liquidum rudibus graves, non sine diabolico instinctu de superioribus muri merent in terram: in quo casu quidam ex operariis, qui supererant cratibus delapsi ad imum, lesionis nil senserunt: quidam vero dum cornentes muro figisque abhinc inhaerent, sine periculo remanserunt. Sed venerabilis Abbas sicut suis meritis illasos deposuit. Alio quoque tempore vas ligneum vino plenum super murum ministe incante deposuit; quod lapsum in terram, ne frangeretur val vel vinum efflunderetur, viri sancti obtinuit meritum.

6 Item quodam tempore ex Fratribus idiota (quidam)

nomine Martinus, in cellula a cœnobio milliariis octo distante dum degeret, defunctus est: cujus funeri dum debitorum Fratres exhibuissent officium, revixit qui fuerat defunctus, voceque anxia Patrem monasterii clamavit. Sed ad praesens non habuit, quem querebat, quoniam longe a monasterio erat, in quo Abbas Guido manebat. Ductus [ergo] ad monasterium, et ab eo, quem vocaverat, interrogatus ubi fuerit, quid viderit, quidve audierit: Loca, inquit, tormentorum in quibus multos mihi notos ac propinquos cognovi: cumque tremens, quae videbam attenderem, vir quidam stola amictus candidissima apparuit, me confortans, coronam in capite ferens auream, virgamque leva, favum vero mellis dextera portans, quem mihi comedendum obtulit: porrectum iterum iterumque comedere jussit: haesitantem ne timerem admonuit. Sciscitanti vero mihi quis esset, Michaelen Archangelum se esse respondit. Cognito quis foret, quem porrigebat favum accipi et comedi, et ipso jubente ad corpus, quod reliqueram, ut cernitis, redii. Per tres autem dies, quibus post modicum in corpore vixit, illius favi quem comederat dulcedinem in ore pensavit: post triduum vero Patris Guidonis benedictione donatus Frater ille, in pace quievit.

D
monachus
a morte susci-
tatum.deque vixit et
auditis inter-
rogatum.data benedi-
ctione post
triduum mori
permitted.

E

7 Fuerat autem in eodem monasterio monachus, Bertoldus nomine, qui cum in extremis vitae hujus ageret, morasque in exeundo ex reprehensibili conscientia sustineret; Domini misericordiam Patre Guidone cum Fratribus implorante, in se qui moriebatur reversus est, et quid de seipso vidisset referens, Daemones, inquit, vidi adversum me insanientes, unius delicti causam (cum nihil in ceteris possent, praesertim cum Christi bonitas omnia poenitenti et contenti dimisisset) opposentes. Sciscitantibus igitur Fratribus, quae qualisve esset culpa facinoris, pro qua se deputatum inferis, diceret; Incantationem, inquit, quondam, dum adhuc seculo vestibus et moribus deservirem, didiceram, quam tamen nec opere exercui; aliquando vero memoriam verborum ejus in aliquo tenui: solum est mihi hoc crimen obiectum; vestris vero orationibus, quod ad praesens institit, evasi periculum. Sed ne possit ulterius hoc, quod nec seio vel recolo, delictum opponi; confiteor me et in hoc quoque peccasse, in quo me peccasse non novi: sicque Frater in pace quievit.

alium in
aegre a dx-
monibus vexatum.precibus
adjuvat:

8 Vir quidam, Joannes nomine, Venetiae ortus, domum patriamque relinquens, Pomposiam venit: susceptus vero ab Abbate Guidone ac monachus factus, adeo se probabiliter exhibuit vita et moribus, ut quanta esset doctrina magistri in gestis clareret discipulis. Etiam iste, de quo loquimur, cum litteras omnino nesciret, Deum plus quam se; proximum vero tanquam seipsum diligens, hoc totum implevit, quod lex continet et propheta: abnegans denique semetipsum nihil unquam proposuit Christo; proximum quoque (si fas est fieri vel credi possibile) plus quam se convenire dilexisse; cum nulli unquam intulerit injuriam, saepus vero illatam pertulerit; nec alienus se permisit gravari obsequio, cum exhibet ipse foret semper subsidio; ac his solammodo subveniendo deesset, quibus adesse non posset. Cujus autem sanctitatis vel meriti fuerit, finis eius probavit: die quippe una dum resideret in claustrum in Ordine Fratrum, una quoque cum Abbate Guidone, Angelus nive candidior, in specie viri se monstrans, dixit ei: Euge serve bone: veni, et intra in gaudium Domini tui. Qui cum a confidentibus cunctis idem quod a se visum et auditum putaret, paululum subsistit: deinde illis tacentibus Patri Guidoni, quid viderit quidve audierit, retulit, dicens: Quid est, inquit, Pater, quod

alium admittit,
Equi caritate
Dei et proximi
servavitevocatur ad
Angelo.

vir

A vir iste, quem mecum omnes vidistis, locutus est mihi : Euge serve bone et fidelis, veni, intra in gaudium Domini tui? Cui Pater, Relinquere nos, ait, fili, vis? Et iste non post multum tempore carne solutus migravit ad Dominum, sumpturus in præmio, quod accepit in merito.

a *Vitam S. Severi Episcopi Ravennatis, dudum i Februari, et post miraculum ex Hieronymo Rubeo egimus de hoc monasterio S. Severi, inter Ravennam et Classis sito Hieronymus Fabri pag. 339 et seqq. de illo agit, et nihil dicit monasterii præter terram antiquam extare asserit — b Circa annum 998.*

CAPUT II.

Virtutes S. Guidonis, mors, translatio : miracula ante et post obitum.

Abstinere a piscibus ter in hebdomada præcipit,

Abbas igitur Guido, cujus omnis vita a cibis et vitis simul continentia continua erat, in altero homines supergrediens, Angelis in altero se comparans, statuerat aliquando, ut in monasterio secunda, quarta, sexta feria Fratres non comederent pisces : hoc statutum cum ipso Abbate, Prioris permissu, die quadam transisset, illico factum culpabile pœna secuta est : porcorum quippe monasterii grex per silvam diffugiens, per dies quindecim inveniri non potuit, donec Abbatis adventu transgressio correctæ est ac culpa correpta. Etenim interdictorum usus abstinentia licitorum deletur, et appetitus carnalis correptione castigatur virgarum : sique peccatum pœnitentia condonatur, pœnitentia indulgentia muneratur. Quod porci satis demonstrarunt, cum de silva mox, quæ fugerant, remearunt.

et delinquentes puni :

B

10 Habebat vir sanctus hoc divinitus providentia donum, ut si provenirent in monasterio adversa, non fortuito casu, sed alicujus delicti causæ, et ob hoc Dei iudicio deputaret, unde imminens sapere futurum nonnumquam periculum evadere. Animi vero fortitudo mentisque robor in eo, quoniam maximum fuerit ex eo dignoscitur, quod nullis umquam fractus incommodis, nullisve carnis cessit illecebris. Temperantia quoque tanta in eo erat atque modestia, ut aliquibus non insolesceret successibus, ab omnibus vero, quantum est homini possibile, excessibus temperaret. Frugalitatem vero in eo laudare vel continentiam quis digne possit? Cum tanta fuerit, quantum de veteribus Sanctis plus nullus habuerit, si de cibo vel potu dicitur : cum comedens semper esuriret ac bibens sitiret ; et, ut aliter dicatur, comedens non comederet, bibens non biberet. Si de parvo peccato agitur, id semper cavebat, ne de se diceretur, Maledicti qui declinant a mandatis Domini. Supponens denique carnem spiritum, spiritum vero divina subjiciens virtuti, ex quo Christi militiam professus est non se terrenæ subdidit voluptati. Quam castus et integer corpore et ab his etiam vitis, quibus minor ætas implicare solet, [immunis fuerit] manifestum est. Justitiam vero, quæ omnium mater virtutum et causa est, sic in omnibus assecutus est, ut cunctis prodesse, nulli nunquam voluerit obesse. Prudentia autem intantum præditus fuit, ut quandoque nequiverit ab alio decipi, nolueritque decipere quemquam. Vir Deo plenus sic vallatus fuit bonarum virtutum studiis, ut veniens princeps mundi hujus suæ perfidia in eo non inveniret vestigium.

omnibus præditus virtutibus,

C

11 Regebat vir providus monasterium suum, subrogatis per temporum vices, quos subditis elegerat Abbatibus aliis : quorum primus fuit Vitalis : quo decedente, elegit Petrum : post eius obitum Theobaldus fuit, post Theobaldum constituitur Leo, post hos omnes, qui admirabilis ejusdem etiam nominis, eligitur Guido. Hi suo quique tempore præfuerunt Fratribus et monasterium gubernarunt : habentes Marthæ officium, solliciti circa frequens ministerium. Porro ille, qui optimam partem ele-

constituit vicarios adules pro se,

gerat, una contentus erat ; et banc ne amitteret, inseparabiliter Christi pedibus adhærebat : nunc orando colloquens cum Deo, quæ sua erant Domino refererebat : nunc psallendo verbum ex illius ore audiebat. Habitabat in silva longe a monasterio miliaris tribus, ut vere de eo dici posset : Et erat cum bestiis silvarum habitatio ejus : et cum omni tempore ab his, quæ necessaria sunt corpori abstinere, in diebus tamen duarum Quadragesimarum tanta cibi et potus abstinentia, tanta virgarum cæde ac vigiliarum instantia corpus debile macerabat ; ut excepta morte, nihil tormenti amplius posset inferre nolenti persecutor crudelis, quam volenti sibi infererebat, ipse vere felix vereque Christi fidelis.

D EX MS

virtu in aluis,

corpus maceratur :

12 Gerhardus quidam, genere Longobardus, quartanis diu febribus fatigatus, Pomposium venit, revelatum sibi divinitus asserens, quod si liberet de aqua, qua manus suas Abbas Guido lavisset, illico sanus fieret. Hoc audiens homo mitis et humilis, et dictum exhorruit et factum inhiuit : sed industria ministri ejus, Petri nomine, quod petebat æger hibit, et sanatus est. Quoties ejus meritis aqua transierit in vinum, testes sunt monachi, ministrantes ei, sed et laicorum quamplurimi. Gebhardus quoque Archiepiscopus Ravennæ, cum ad mensam una cum Abbate Guidone sederet, cuppam qua bibeat Abbas ab eo sibi petit porrigi : quo renitente, importunitate quadam, quod petebat obtinuit, ac bibens quam esse putabat aquam, invenit haustum vinum esse, quam ex puteo solito infuderat minister. Post mensam vero arguens ministrum Archiepiscopus, cur non sibi de eodem, quod Abbati, dederit vino optimo ; cognovit a ministro vinum optimum sibi, Abbati vero aquam esse infusam ; sed ejus prævibus in vinum versam Obstupuit Archiepiscopus, et quod a multis audierat experimento probavit et credidit. Hinc simile quid cum esset, Ravennæ aliquando accidit : sedenti equidem illi ad mensam tales quidam Faventinus advenit. Audierat a multis ille, quia vinum Abbas Guido non biberet : superveniens itaque mensæ, cuppam Abbatis non sine quadam temeritate præripuit : hausit vinum, sed aquam minister miscuerat. Sic jam, ut dictum est, non tantum bis, sed sæpius hoc faciebat miraculum. Illud quoque quod de aqua, qua laverat manus proprias, agritudines depulerit alienas, sicut supra retulimus, non semel et iterum, sed multoties factum novimus. Sed multa sunt, quæ nostram notitiam et memoriam fugiunt. Ex paucis quæ scribimus, plura conjicere lectorem supra in præfatione monimus : si quis vero de illius meritis potiora nosse desiderat, Parmam illum dirigimus : ibi docebitur ab habitatoribus urbis illius, quanta potuerit ac meruerit vivens, quanta potuerit et contulerit apud eos etiam defunctus : de quibus nonnulla nos etiam notabimus. Sed quoniam de vivente nobiscum adhuc loquimur, quæ vivens egerit prius est, ut dicamus. Parva dicturi sumus et pro meritis tanti viri vel laude infirma satis.

aqua lotionis manuum fibres tollit :

E alia in vinum vertitur,

quod vinum - que sæpe accidit,

13 Prater, nomine Sergius, custos ecclesiæ, ascendens tripodam, ut lampades luminibus accendendis aptaret, ex quibus elapsa manibus una in lapide pavimenti minutatim contracta est. Collegit custos fragmenta et ante altare deposuit, pergens ad Abbatem penitentiam acturus pro damno. Venia mox ab Abbate donata, in ecclesiam rediit ac lampadem redintegratam reperit : cuius facti damnum patenter deputatum discipulo, prodigium adscribendum videtur magistro. De trabibus ecclesiæ ceciderat oleo plena lampas alia, quæ nec læsionem pertulit nec oleum effudit. Ejusmodi casum jam tertio lampas perpressa, incolumis tamen in eadem

ta pars videtur, fracta reperitur integra.

alia scriptis tanoxie labitur :

A huc usque pendet ecclesia. Verum, ut diximus, minima sunt hæc ad comparationem eorum quæ tantum auditu comperimus; quoniam extra monasterium operatus est viro tam magno condigna.

vel iactantiam fugiens humanis non prodidit rumoribus.

17 Rexit autem Pomposiense cœnobium annis quadraginta octo: obiit autem anno ab Incarnatione Domini millesimo quadragesimo sexto pridie Kalendas Aprilis, suæ religionis multos relinquens hæretes: quos vel in cœnobio sui præerat instituit, vel diversis monasteriis in Abbates præesse constituit, ad laudem Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi: cui cum Patre sanctoque Spiritu manet honor et gloria per infinita secula seculorum. Amen.

Præfuit a. n. 14 moribus 31 virtutibus. 1046.

a Burgum S. Domini, Julia in territorio Parmensi via Claudia, dicitur in Martyrol. Rom. 9 Octobris, quo S. Dominus Martyr et loci Patronus colitur. — b Iter Houriel Imp. accurate describit Hermannus Contractus ad annum 1046, ac meminit eum Japicæ Synodum celebrasse, inde Placentiam venisse, atque ad huc circū initium Novembris Parmam, postea mense Decembri cum longe ab urbe Roma apud Sutriam Synodo interfuit, ac ipsa Nativitate Domini die Imperiali benedictione sublimatur. — c Colitur S. Zeno Episcopus, Veronensis et Martyr 12 Aprilis

ALIA VITA

Ex MS. Spirensi.

CAPUT I.

Vita S. Guidonis secularis, eremitica, monastica.

Gloriosam S. Guidonis descripturi vitam, primo patris ac matris patriæque ejus inseramus notitiam: deinde epitulante illo, ad ejus laudem hoc agimus: virtutum ejus propaleus insigniam, stylo quo possumus. Fuit enim huic venerabili viro pater, Albertus nomine, mater a Merocia, patria vero ejus urbs Ravenna: sed natus est in Casamarensi suburbana præfate civitatis villa, quam a primævæ ætate semper anno vitabat et mundanarum rerum studio Ravennæ vacabat, quod præsago sine spiritu agi non dubitamus, dum hujus nominis etymologiam consideramus. Hoc namque significabat tunc in persona pueri, quod postea peregit in ætate juvenili. Casamaris enim, id est hujus procellas, ac inquieti mundi habitationem animo et corpore respuit, et cœlesti philosophiæ, quæ Christus est, se totum contulit. Deinde factus adolescens mundano ingenio, ac secularis pompæ diverso ornatu pollens, dum mundus cum vellet suæ cupiditatis amore per diversa flagitia rapere, et avido gutturo in suæ indignitatis ventrem immergere; omnipotentis Dei virtus, per dona Spiritus sanctis menti ejus misericorditer infudit, et a tanto eum præceptio potenter eduxit

Prope Ravennam natus et educatus:

2 Igne igitur Spiritus sancti accensus superno desiderio repletus, cupit terrenis negotiis renuntiare, terrena desideria calcare, quicquid carni blanditur horrere, cœlestis vite dilectioni hæerere. Secularem habitum viro ardore mutare cupiebat: sed sciens parentum suorum consensum ad hoc nullo modo inclinari posse, hoc apud se abscondere tenebat. Dum itaque parentes vellent ei providere de conjugali thalamo, et ipse auxius cuperet suum explere desiderium, hujusmodi ænigma composuit, et patri retulit. Dicit, inquit mihi, pater, sponsas exquisivi, quarum una est potens et nobilissima; altera potentior, ac multum ab ea genere et facultate inferior, me nimis diligit et suis me complexibus jam constringat, totusque labor in ejus amorem, nisi tua consilia judicent, utiliora: illa vero nobilior ac potentissima est mihi difficilis ac nimis ardua, et nequit acquiri sine gravi fastidii angustia. Quam ergo vis pater ut eligam? Tunc cogaudens ei pater, inquit: Ago nunc, fili carissime, nulla pericula vel fastidia segnem reddant, nulli amores te enervent, vel degenerem prædant, nulla dolorum vel dotum magnitudo te ab illo nobilissimo ac potenti thalamo reflectat. Erige animum, suscita ingenium, sume virtutem, operare salutem, collige genus, proprium corroborata pectus,

mundana cupit deserere:

in ænigmatibus exponit proprium d. thalamum.

EX MS.

Præfuit a. n. 14 moribus 31 virtutibus.

nuntius Imperatoris occurrens

moritur Burgi S. Domini.

B quo venit illuc, cepit infirmari: die etiam tertia defunctus est.

cæcus illuminatur Parmæ

15 Reducuntibus defuncti corpus Fratribus, qui cum eo erant, in primo lapide urbis Parmæ cæcus occurrit: ibi dum paululum subsisterent funus ferentes, interrogantur a cæco, quid ferant. Abbas, inquit, Pomposiense corpus ad propria referimus. Audierat cæcus ille de viro illo multa et præcipua: nam fama ejus bona Italiam totam repleverat: ideoque cæcus, Domine Deus, ait: si homo iste illius meriti est, ejus ego audivi: videam oculis meis quod corde jam credidi.

Vidit mox cæcus, et clamat pro lumine letis:

Vere Dei servus, per quem sum lumen adeptus,

Quem præsens video, fueras, sanctissime Guido.

et que non vidit nisi utroque cæpit

Stupent Fratres funus ferentes Patris, et hec lætarentur de Domini gratia, tamen timent prodito thesauro quem portant. Exultat cæcus vocem suam et inhibentibus monachis aerem totum replet clamoribus: et præ magnitudine gaudiorum non se continens, quoscumque transeuntes invitabat ad laudes. Fit populi illico concursus, et personantibus Ecclesiarum signis sine ministerio hominum, civitas universa terrebat: et comperto quid esset, se tarditatis accusat quisque, si non primis adesset. Diripitur corpus et deflentibus monachis civis universi triumphant. Quis tunc infirmus Parmam se contulit, et sanitatem non retulit? quis claudus occurrit, et non erectus recurrit? quis cæcus advenit, et vultus non rediit? Mansit autem corpus ejus apud Parmam mensibus septem, in quibus dies rara pertransiit, quæ prodigi minus non senserit: habuit enim nunc quoque dies pro quo ageret Domino laudes.

C a ptem mensibus de cuius corpore

b quotiens claret in aculis.

c

16 Venit tandem Imperator b Henricus, qui jam diu præstolabatur, et comperentibus monachis auferat corpus sanctum Parmensibus: deinde Imperatoris jussu Veronam deferret, ubi in ecclesia B. c Zenonis depositum, quod Parmæ contulit etiam Veronæ conferre non distulit. Nam cum ipsa die sui adventus quendam curasset infirmum, die altera Zeno Sanctus, quod jam a multis diebus non fecerat, curavit et alium: sicque certantibus illis per dies plurimos, sine medicorum cura egrotos suos sanos recepit Verona Jam vero quid Alpes transeundo, quanta Spiram devecus miranda profecerit, Tentoniens narranda permittimus. Nam quemadmodum multa de eo non scribimus, ita enecta ejus miranda non vidimus, quæ vel in longinquis fecit regionibus

itemque Veronæ

ac Spiræ.

A ut tam præclari consublii thorum attingas, et fortunatus gloriosusque existas. Turpe est enim ut pro parvi temporis exercitio tantæ potentie careas commo-
do, et tam generosi complexus præveris gaudio.

anheia ad
caelestia

b

3 His et hujusmodi verbis pater filium monebat, quia carnale conjugium illum affectare credebat. Sed o adoranda virtus Christi! o admiranda immutatio dextere Excelsi! quæ cum semper et in cunctis mirabilis habeatur, nostris tamen temporibus in isto præcipue veneranda prædicatur. Quamquam enim ob virginitatis singulare aliarumque virtutum privilegium, non æquiparemus eum beato Evangelistæ b Joanni, quem de nuptiis vocatum legimus; tamen hunc tam venerabilem miracum sanctitatis virum alterum Joannem, si fas est dici, appellare quodammodo possumus. Miro namque modo verba patris animo figens, ejusque hortatu vires in pectore sumens, tanto nimirum devotius, quanto et divinius cepit illam degenerem, ut fatebatur, sponsam, cujus complexibus jam stringebatur, verbis factisque ex-
ecrando respicere; et ad præclaras illius generosæ ac potentissimæ nuptias ardentissimo affectu anhelando tendere: id est, mundi gloriam et voluptatem, quam degenerem ac miseram, caducam et invalidam nemo vero sciens ambigit, toto mentis conatu relinquere; et se caelesti sapientiæ et disciplinæ, atque exercitio religionis divinæ ferventi studio omnifariam conjungere: tautoque astuabat ardore pro caelestis cultus religione, ut nihil sibi extra eam placeret, nihil in hoc mundo præter ipsam ambiret; et secundum genitoris sui hortamenta, cuncta dura mollia, cuncta aspera levia, cuncta adversa videbantur sibi prospera; et reciproca ratione cuncta prospera adversa, cuncta levia aspera, cuncta mollia dura. In tali igitur desiderio, caelesti docebatur magisterio: accepta enim, ut supra diximus, patris jussione sub obtentu carnalis conjugii, non surda aure auscultat vocem jubentis Domini. Qui non renuntiat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Sed esto modo. Quid serve Dei agis? quid alumne Spiritus sancti meditaris? quas cogitationes mente revolvis? die, queso, dic ubi sacri pectoris tui consilia recondes? quo te convertes? quo conscendes? ubi requiesces? Super altitudinem, inquit, de qua mihi per Prophetam dicitur, Sustollam te in superbiam Sanctorum: quatenus superba cuncta, quibus Deus resistit, ac terrena sic concubando despiciam, et humilia quæ ipse exultat, ac caelestia anxie appetam; ut cibarum merear hereditate electi Jacob, et dilecti pueri Israel, et videre in superna Sion caelorum Dominum nobiscum Emmannel: ut pasi in montibus atque ædibus Jerusalem, et potari merear in rivis ac fontibus Israel. Quid multa? Hæc tam sancta sui cordis desideria, illi imperfecta esse non patitur, sed committante Spiritus sancti gratia ita adoritur.

ei suo excuc-
tione marci
10' citus.

B et se caelesti sapientiæ et disciplinæ, atque exercitio religionis divinæ ferventi studio omnifariam conjungere: tautoque astuabat ardore pro caelestis cultus religione, ut nihil sibi extra eam placeret, nihil in hoc mundo præter ipsam ambiret; et secundum genitoris sui hortamenta, cuncta dura mollia, cuncta aspera levia, cuncta adversa videbantur sibi prospera; et reciproca ratione cuncta prospera adversa, cuncta levia aspera, cuncta mollia dura. In tali igitur desiderio, caelesti docebatur magisterio: accepta enim, ut supra diximus, patris jussione sub obtentu carnalis conjugii, non surda aure auscultat vocem jubentis Domini. Qui non renuntiat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Sed esto modo. Quid serve Dei agis? quid alumne Spiritus sancti meditaris? quas cogitationes mente revolvis? die, queso, dic ubi sacri pectoris tui consilia recondes? quo te convertes? quo conscendes? ubi requiesces? Super altitudinem, inquit, de qua mihi per Prophetam dicitur, Sustollam te in superbiam Sanctorum: quatenus superba cuncta, quibus Deus resistit, ac terrena sic concubando despiciam, et humilia quæ ipse exultat, ac caelestia anxie appetam; ut cibarum merear hereditate electi Jacob, et dilecti pueri Israel, et videre in superna Sion caelorum Dominum nobiscum Emmannel: ut pasi in montibus atque ædibus Jerusalem, et potari merear in rivis ac fontibus Israel. Quid multa? Hæc tam sancta sui cordis desideria, illi imperfecta esse non patitur, sed committante Spiritus sancti gratia ita adoritur.

4 Quadam igitur nocte, quæ celeberrima Ravennæ Christi martyris Apollinaris solennitate habetur, S. Guido exutus pretiosis ac pauperibus erogatis vestibus, sordidis quoque ac vilissimis indutus tegumentibus, clam parentibus Ravennam exiit, et mundi dominum caputque orbis Romam abiit. Ubi accepto Clericatus honore, animam indixit properare Hierosolyman, ea intentione ut nunquam remearet ad propria. Ille eo cogitante, revelatione divina est ammonitus, ut Ravennam urbem repeteret, seque imperio Martini Eremitæ subjugaret. Hic autem vir Martinus tam sancte fuit religionis et abstinentiæ, ut magis venerationi haberetur pene omni Italiæ. Ad quem, secundum quod monitus erat, dum pervenisset, suumque ei desiderium patefecisset; suscepit eum sanctus vir cum nimio affectu, et post exhortationum dulciana verba, dixit ei alacri ut semper erat vultu: Vis, fili carissime, habitum suscipere

Romam
clam fugit:
5

h Clericus
ita ad
Mar. annu-
eritum am;

monachicum? Cui ille, Hoc, inquit, Pater sancte, meum semper fuit desiderium. Cœpit autem eundem venerabilem virum obnixè deprecari, ut festinaret illum absque mora monachare. Timebat enim ne a parentibus exquisitus raperetur, et illecebris mundi iterum servire cogeretur. Cujus petitionibus vir sanctus non acquievit, sed inducias usque mane dedit.

D
EX MS.

5 Acceptis autem induciis in crastinum, quid ageret vas egregium? numquid poterat manere otiosum, et non potius operari aliquid divinum et prodigiosum? Eia Sancte Spiritus, magister mirificæ, artifex efficacissimæ, ostende opus tuum mirabile, artem tuam ineffabilem, magisterium tuum venerabile: virtutem tuam excita, miracula tua clarifica, thesaurum tuum palifica. Quid putas? Cucullatus a seipso beatissimus Guido præsentatur mane venerabili Martino: a quo interrogatus cur hoc fecisset, respondit, sui pectoris ardorem se nullo modo ferre potuisse. In quo fervore assiduum præstitit, et eidem venerabili viro quoad vixit, totum se in omnibus subdidit, tribus quoque annis eremiticè cum eo vixit in quadam insula quam Palus dividit a Pomposia. Pomposianum autem monasterium, adhuc pauperimum, sub ipsius Martini cura tunc temporis erat, cui tamen Dominus Guillelmus regulariter præsidebat: in quo quanto aderat inopia terreni sumptus, tanto abundabat copia divini cultus. Ad quem locum vir Domini Martinus beatissimum direxit Guidonem, ut bene disceret regularis tramitis institutionem, et monasticæ religionis perfectionem. Hanc vero quam plene ac perfecte didicerit, quisquis idem cœnobium, cui postea præfuit, vult invisere, scire poterit. Monachi vero ejusdem cœnobii simplicem eum ac squallida anictum veste deridebant, futurum tamen sibi Abbatem prædivinabant. Quem Reverendissimus vir Guillelmus per omnia officia monasterii per series temporum constituit, inde vero eum in monasterio S. Severi Præpositum ordinavit, et in omnibus regulariter egit.

vestem
monasticam
induit:

cum illo
trentino
marci:

non posia
de cyt:

E

ordinatus
Præpositus
S. Severi.

a Sario Martia dicitur. — b Innotuit S. Joannem Evangelistam relicta sponsa ad Christum accessisse. Eum multorum fuisse sensum ostendimus 8 Januarii ad vitam S. Valentis Episcopi Metensis pag. 470 — c Colitur S. Apollinaris 23 Julii.

CAPUT II.

Vita S. Guidonis, Abbatis creati. Miracula.

6 In illo tempore Dominus Guillelmus in eremum secessit, et alium Abbatem Pomposiæ ordinavit, nomine Joannem, cognomento Angelum, simplicem, rectum et abstinentiam mirificum. Eo itaque defuncto, et in pace perpetua locato, atque sicut nominis, ita beatitudinis Angelorum collega electo, quamvis multum renitens, et se indignum proclamans, gloriosus vir Domini Guido ordinatus est Pomposiæ Abbas, præcipiente Domino Martino, cui jam dudum proposuerat obedire, et in cunctis jussionibus parere. Nulla tamen modo colla supposit, donec ab ipso licentiam Abbatiam quandoque dimittere habuit. Post hæc autem pater ejus, cujus supra meminimus, et frater ejus Gerardus nomine, ejus imitantes vestigia, seculum reliquerunt, et sub ea regulariter multum strenue conversantes, Jesu Christo animas reddiderunt. Eo igitur presidente, et idem monasterium nobiliter regente, in ea regula numerique monachorum, cepit novum, quod permanet, ædificare monasterium: in quo per eum et sub eo quæ patrata sunt, et vitantur miracula, nostri styli enarrare non sufficit copia: sed administrante illo, qui ora mutorum aperta, et labia infantium facit disertæ, verbis simplicibus, ut possumus, ex multis pauca propalabimus.

Est Abbas
Pomposiæ:
F

patrem et
fratrem sub
se accepit
monachos:

novum mo-
nasterium
coedit:

7 Dum igitur cepto operi instaret, Fratribus ali-
quanda

a Inprimis illorum monachos.

A quando supra murum laborantibus crates supra modum gravatae petrarum aggeribus, invidia etiam diaboli, absente Patre Guidone, ruerunt. Ex Fratribus autem, quidam cadentes nihil mali senserunt, quidam vero praefixis lignis manibus innitentes penduli in periculo remanserunt: quo cognito venerabilis Pater cito affuit, et sua illos prece illasas deposuit. Alia vice supra eundem murum inpositum erat vas ligneum vino plenum ad opus laborantium, quod casu ad terram prodapsum, nec vinum est effusum, nec vas confractum.

et vas cum vino servat:

in magna ne, estiate annorum divinitus accipit:

8 Cum eidem quoque insisterent operi, coeperunt gravi victus inopia opprimi: sanctissimo vero Patre omnipotentem Deum in hoc obnixè exorante et ab eo auxilium et copiam premitente, quadam die dum nihil eis victus in crustinam remansisset, coeperunt omnes contra eum murmurare, nimisque ei molesti esse. Quos ille patienter ferens tolerabat, et qualiter vel quomodo necessaria emeret cogitabat. Ravennam itaque ad emendum idem ipse dum concitus properat, duas naves: non longe a monasterio plenas vino ac frumento ei obviam Christus preparat: quibus vir Domini inventis, summæ Trinitati gratias agens letus rediit, et cum benedictione illius, qui ex quinque panibus quinque millia hominum satiavit, eos diu sufficienterque reficiens, ne ulterius diffiderent admonuit. Quis tanti viri non miretur bonitatem? Quis non ejus veneretur sanctitatem? Vere enim Dominus Jesus memor suæ verissimæ promissionis, qua ait, Quidquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis; fidem illius coram diffidentibus aperte remuneravit, et famelicos opportune satiavit.

Mar 6 28

in morte resuscitatus monachus narrat via,

9 Quodam tempore quidam idiota Frater, nomine Martinus, defunctus est apud quamdam ecclesiam infra ipsius insulae silvam constitutam, quæ a praefato cœnobio plus minus octo miliaribus distat. Ad ductus autem ad monasterium, post peracta, ut moris est, defuncti obsequia, post Missarum completa solemnia, defunctus revixit, et voce continui sanctum Patrem adesse deposcit, qui adveniens diligenter exquiri, humiliterque ac trepide rogat, ut enarret quæ vidit. Qui dixit: Loca tormentorum terribilia vidi, et multos ibi meos propinquos et notos cognovi: cumque ea tremens inspicerem, apparuit mihi quidam pulcherrimus vir stola candida indutus, ac mirabiliter tiaratus, in una manu virgam, in altera quasi favum mellis gestans, quem mihi porrexit atque comedere jussit: quem ego territus dum remi, iterum jubet ut comedam, admonetque ne timeam. Cui ego: Quis es Domine? Scias, inquit, me esse Michaelem Archangelam, atque ad tuum modo directum solatium. Quod audiens mox pavorem mutavi in securitatem, totamque illius favi comedi dulcedinem ac suavitatem: quam cum comedissem, jussit me ad corpus redire, triduoque in eo tantum manere. Per triduum ergo, quo supervixit, se illius favi saporem in ore habere dixit: post triduum vero, accepta Patris sanctissimi benedictione, iterum obdormivit in pace.

post triduum iterum suscitatus:

item altus narrat in agone mortis sua,

accepta benedictione e vita abiit

ac vestra superati tristes recesserunt: moxque ut D benedictionem accepit, in pace continuo perpetua quievit.

11 Interea dum praefatum monasterium sanctis studiis et exercitiis praenominati Patris succrescens floreret, omniq; copia et divitiarum largitate abundaret; monebat ille sanctissimos subjectos dulcibus verbis, et informabat illos virtutum suarum exemplis, divinisque eos hortabatur praecipis, dicens cum Psalmographo, Ne divitiis cor apponerent; cum Apostolo, Ne curam carnis in desiderio facerent; et cum Jeremia, Ne diem hominis concupiscerent. Ille quippe diem hominis concupiscit, cujus animus ad sola carnis oblectamenta inardescit. Ille diem hominis concupiscere probatur, qui cibi potusque ingluviem assidue sectatur. Ille diem hominis concupiscit, cujus renes cujusque cor ad libidinis ac luxuriae voluptatem, per crapulam et ebrietatem ignescit. Illis itaque aliisque ejus mirabilibus hortamentis se unusquisque submittebat: ut enim cuncti monstrarent, quod admonitionibus pii Patris de non apponendo cor divitiis gratanter obtemperarent, cum maxima diversorum piscium copia abundarent, jussu ejus atque communi sponte decreverunt tribus tantum diebus manducare pisces in hebdomada. Praeterea quadam nocte Palmarum lampis quaedam ab eminenti loco, trabibus scilicet ecclesiae in pavimentum delapsa, mirabile dictu! nec oleum est effusum, nec ipsa contracta; quod jam ter ibidem est patratum, et ipsum vas adhuc permanet sanum.

SMS exhortationibus subditos monachos excitat;

Psal. 61, 11 Tit 3, 3

hi solum ter in hebdomade piscibus vescuntur,

33 Lampas ter e lapsa integra

12 Contigit aliquando huic viro venerabili simile quoddam a Juliano et Basilio. b Heribertus enim Ravennas Archiepiscopus tam grave contra eum exagegerat odium, ut decretum haberet armatus venire, et Poppasianum destruere cœnobium. Quod ut ad aures viri Dei pervenit, se cum omnibus monachis devotissime contritoque corde in orationem dedit. Nam a parvo usque ad maximum, exutis solitis c stamineis, induti sunt asperimis vestibus et ciliciis, cantantes cum Psalmographo, Dum mihi molesti essent, induer bar cilicio, Per tres autem continuos dies et noctes, ita induti, discalciati, hordeaceo pane solummodo et aqua contenti, acriter quotidie in Capitulo, sed sponte verberati sunt: nulla sede nec in ecclesia, nec in refectorio, nec alicubi nisi terra, usi sunt, ut veraciter cum Propheta dicere possent. Humiliata est in pulvere anima nostra, conglutinatus est in terra ve ter noster. Non immemor autem Dominus suæ dulcissimæ promissionis, qua ait per Prophetam, Invoca me in die tribulationis: eripiam te, ut magnifices me. Dum in tali essent constituti tribulatione, tali eos dignatus est consolari visione. Apparens cuidam ex eis beatissima Virgo Maria, candidarum Virginum circumstipata chorea, blando vultu ne timeat hortatur, taliterque ei congratulando illum adlat: Incepta intentione permanete filii, scientes vos in presentiarum exandiri. Insuper ex hoc recti estote, quia quandiu hoc triduum jejunium sic a vobis celebrabitur, a nullo visibili vel invisibili hoste locus iste superabitur. Evigilans autem dum loquendi sibi tempus reddid, ea cuncta per ordinem Patri Guidoni Fratribusque retulit: quæ vera esse probavit pacis redditæ tempus, adhuc vero varianum rerum similis eventus. Sed o antiqua prodigia! o virtutum insignia! o miracula, priorum Patrum gestis per omnia similia! Oratio Basilio Juliano apostatam perpetuahter interfecit, Oratio Guidonis Heribertum, in superbia cornibus male stantem, bene quinduoque surrecturum cadere fecit. Oratio Basilio peremit Juliano apostatam; Oratio Heribertum humiliat elatum. Ille a d Mercurio peremptus est corpore; iste a Christo consternatus est mente. Illum straverunt arma Mercurii; istum humiliarunt

ab in periculo erantiam monasterii afflictiones corporis assumunt:

c Psal. 34, 13

Psal. 43, 25

Psal 49 15 F

a Deipara Virgine confortantur:

adversarius instat Juliano apostata protractus.

d

A miliarunt arma jejunii. Illum Deitatem blasphemantem materialis gladius perdidit; istum contra virum Dei superbe agentem lacrymarum profusio humilem reddidit. Re etenim vera dum ad monasterium malignitatis animo, ut diximus, venisset, Fratresque ei omnes, licet ejus malitiæ non ignari, obviam cum timore exissent, et cum honorificentissime, ut mos illorum est, in ecclesiam perduxissent, dum humo oraret prostratus, Spiritus sancti gladio repente mactatur. Elevatus enim ab oratione, per-

fusos ora lacrymis, corde autem et vultu affabilis, D sui livoris evomuit malitiam, et perpetuam firmavit amicitiam. Qua de re omnes non modicum lætati, gratias Deo egerunt e.

a Intelligitur Julianus apostata, qui si victor e Perside rediisset, constituerat S. Basilium Magnum interficere, ut scribit S. Gregorius Nazianzenus oratione 2 in Julianum. — b Heribertus sedit ab anno 1019 ad 1027. — c Surtus, lanceis vestitus postis. — d Hic est S. Mercurius miles ac Martyr Casarea in Cappadoeia sub Decio: colitur 25 Novembris. — e Desunt reliqua in MS. codice, supplenda ex priori Vita.

DE BEATO DANIELE

VENETIIS APUD CAMALDULENSES.

Concludimus Acta Sanctorum Martii cum elogio B. Danielis, cujus sacrum corpus se anno Christi MDCL, Venetiis coram veneratum fuisse testatur Gaspar Bucelinus in Menologio Benedictino, et ista de eo adjungit: Venetiis in monasterio S. Mathiæ de Murano B. Danielis Conversi. Is Germanus, patria de Ungrischgraz, cum mercaturam aliquamdiu Venetiis exercuisset, mire affectus ad prædictum cœnobium, illic denique suscipi rogavit et impetravit. Legavit sua omnia cœnobio, ipse se totum Christo consecrans. Quem spe pecuniarum frustranea, nocte in cella fures nonnulli repente obruunt strangulantque anno Christi millesimo quadringentesimo undecimo. In cujus tumulum dum longo post tempore inferretur Paulus Donatus Patricius Venetus; Danielis corpus repertum est incorruptum, et celesti rosarum fragrantia redolentissimum, quod usque hodie magno concursu frequentatur, et cum admiratione spectatur. Hæc Bucelinus, citatis ipsius cœnobii monumentis, et historia Camaldulensi, Augustini Fortunii Florentini, qui lib. 3 cap. 3 multa plura, quæ ad venerationem ejus spectant, adducit, et ipse eorum dictum corpus incorruptum intuitus et veneratus. At scribit non inter Conversos Fratres admissum, sed datam, ei licentiam, ut Commisso, habitandi in dicto monasterio S. Mathiæ Murani. Hic ergo cum narrasset restaurationem templi, anno MDCCLXXXIII factam, ista de B. Daniele adjungit.

2 Per id tempus Daniel Germanus. Ungrispack oriundus, mercaturam Venetiis exercebat. Is frequenter ad cœnobium S. Mathiæ Murani navigiolo vortus divertere delectabatur, et quasi patrocinium sacratissimæ Domus ac Fratrum susceperat. Captus vero indies magis ac magis decore domus Dei (sicut fuerat semper eximius Dei cultor, et pauperum miserens, et piorum locorum benevolus) ut in cœnobio sibi habitare liceret, ut Commisso, a Priore et monachis facile impetravit. Deinde condito testamento

ultimo Martii anni millesimi trecentissimi nonagesimi secundi, quingentisque auries cœnobio legatis, suppellectilem illuc defert, et in inferiori parte claustrii cubiculum sibi instituit. Sed cum rediisset quadam die (ut fertur) a negotiatione sua, arbitrati sunt quidam latrones, quod secum pecunias multas ad S. Mathiæ portasset: quibus se ditari posse existimantes, noctis tempore latenter in ejus cubiculum ingrediuntur, Danielem capiunt, gulamque laqueo illi frangunt, et onusti præda discedunt. Mane Danielis interitu comperto, Mathiani Fratres, corpus exanime, exequiarum honoribus præmissis, in lapideo sepulcro in facie claustrii capituli non sine lacrymis condidere, anno millesimo quadringentesimo undecimo.

3 Accidit autem longo post tempore, defuncto Paulo Donato, nobilissimo Patricio Veneto, sepulcrum aperiri, ut ipsius Pauli cadaver ibi sepeliretur. Ecce autem Danielis corpus intus adest integrum, tamquam vernans rosa, suaviter olens; et in nulla sui parte corruptum. Quod cum et a congregatione, et a tota Venetia (plurimus enim populus spectaculo interfuit, et subinde numerosior magis multitudo per multos dies confluit) pro miraculo habitum esset; ad insinuandam Danielis vitæ sanctitatem, et quomodo a latronibus, quasi martyrium exceperisset; venerabile corpus ad templum multo cum honore delatum est: erectaque est B. Danieli ara, ubi coruscantibus miraculis sacrum corpus multa religione populorum usque ad novissimam templi amplificationem veneratum fuit. Sed tunc destructa ara, nunc asservatur venerabile corpus in capsula lignea, et nos quoque, illud sic incorruptum et vilimus et pie colimus, gratias agentes Deo, qui est mirabilis in Sanctis suis, nihilque ambigimus pro magno munere a nostris Camaldulensibus, possideri ibi thesaurum adeo pretiosum. Hactenus Augustinus Fortunius.

habitat in monasterio S. Mathiæ:

a latronibus occisus, E

sepelitur in claustrio Capituli.

Corpus incorruptum, et suaviters olens reperitur,

in ara ei erecta claret miraculo,

signa capsulæ inclusum. P

faciem firmavit.

ANNO MDCCLXIII. XXI MAR.

Ex quo: ex Bucelino.

B

Ara ex historia Camaldulensi.

Germanus Venetus mercaturam exercebat:

C

AD ACTA GRÆCA TOMI TERTII.

Exhibentur reliqua hujus mensis autographa Græca, unicuique restat officium, gratitudinis titulo debitum vi, per quem ad hæc prælo apparanda plurimum nos adjuutos fateamur necesse est. Fuit hic ad Sanctorum XLIII Martyrum Passionem, xv die Martii datam, in titulo Annotationum Græcorum nominatus nobis Hugo Bollius, Lirane Carthusiæ Sacerdos Professus; qui in Brugensi Societatis Jesu gymnasio Rhetorices auditor, quem istic, una cum principiis Græcæ Linguae hauserat ejusdem penitus perdiscendæ amorem, non satis habuit in sacro illo secessu fovere porro atque excolere, nisi ipsum converteret in sui olim magistri obsequium, ipsique Sanctorum Actis prosequendis intento rependeret fructum discipline acceptæ; idque animo tanto tamque propenso, ac si scientiam illam non gratis traditam accepisset, sed commodatum dumtaxat crederet et a se multiplici cum favore repetendam. Itaque rogatus, dum in Zeelhemensi Carthusia prope Diestemium hospes degeret, relegere egrapha non admodum curiose accurateque descripta, interpunctionumque et accentuum ac spirituum notas vel deficientes supplere vel corrigere perperam designatas, quo nobis, eadem antequam ad typothetas mitterentur postremum recognitis, minus temporis laborisque esset insumendum; non tantum fecit quod rogabatur, sed etiam quæcumque sic scripta erant, ut propter characterum vel exilitatem vel deformitatem, ab hominibus, ultra nudas litteras nihil Græcæ doctis, legi distincte nequivissent, ea omnia sua ipse manu transcripserit grandi claroque characterè, et in his quorundam molis sane maximæ, ut sunt S. Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani ad diem xvi, et S. Basilii Junioris ad xxxvi Acta prolixa. Addidit singulis sic à se recensitis commentarium accuratum, de cunctis quæ vel textui Græco ad auctoris mentem restituendo, vel Latine versionis ad eandem propius adducendæ, vel dubiis obscurisque vocabulis illustrandis videbantur posse subservire. Ex his autem ad pauciora et magis observatu digna contractis, nec non ex posterioribus observantibus nostris, Annotationes illæ coaluerunt, quas post singula Acta dedimus, daturique sumus deinceps, tuo, Lector, commodo et honori ejus, qui suum hic nomen pro religiosa modestia reticere maluisset, nisi judicium affectumque suo quondam magistro etiam in hoc subjectum voluisset; cum iste censeret, Carthusiano Ordini per Laurentium Surium tam præclare de Sanctorum Vitæ Latine edendis olim merito etiam deberi, ut quid in Græcis præstiterit ac porro præstare velit non ignoraretur: præsertim cum hæc quoque ratione ipsis in eo Ordine Superioribus posset constare, quam utiliter noster ille φιλολογῶν vacuus ab Officio divino horas impenderit Græcæ linguae perdiscendæ: quod tum etiam constabit magis, cum in Aprili Maioque et aliis deinceps mensibus proferentur pulcherrima ac prolixissima Sanctorum variorum Acta, ejus unius opera Latine vel jam nunc reddita vel deinceps reddenda. Dignus proinde cujus studia, non laboriosa minus quam fastidiosa, sed ad Dei Sanctorumque gloriam plurimum profectura, ipsi modis omnibus velint fovere ac promoveri.

ANIMADV.
PAP. 42

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΗΤΟΙ ΜΑΡΤΥΡΙΩΝ

ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

των αναيرهθέντων υπό των βαρβάρων ἤγων Σαρακηνῶν ἐν τῇ
μεγίστῃ λαύρᾳ τοῦ Ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Σάβα

ex Codice Membraneo MS. Petri Seguerii Cancellarii Francia.

VIROLOGIS,
Excutat quod
peccator et
indoctus.

Αξιόν ἐστι τοὺς μεγεπῶς τῆς τῶν ἀμαρτημάτων ἰλύος ἐκτελεῖς προκαθάρτασ, ἀλλ' ἐπι τοῖς πά-
θεσιν τὸν νοῦν κραταμύζουσαι, σιγῆν ἀδιαλείπ-
τως σοκεῖν καὶ κρυφαῖς στεναγμαῖς τὸν ἐμβα-
τευστα κωδῆν καὶ νεφροῦς Χριστὸν ἱκετεύειν, τῆς
συνεργήσεως δουλίας ἐλευθερίαν χηρῖσασθαι, καὶ μὴ ἐπιδι-
δῶναι προσιπῶς ἑαυτοῦ, λόγον συγγραφῆς, εἰς ἐπίκουρον
ἐκκλησίας καὶ ἐκρᾶς ἠμεγῆρεως ὀφειλούσας ἀνακινῶν κα-
θαί' ἀδιδυκῶτα μάλιστα τὴν διὰ τοῦ Προφῆτου πρὸς τοὺς
τοιούτους θεῖον ἐπιτίμησιν, φάσκουσαι, Τῷ δὲ ἀμαρτωλῷ
ἵπεν ὁ Θεός, Ἰνα τί σὺ ἐνδύῃται τὰ δικαιοματὰ μου;
καὶ τὰ ἐξῆς, Εἰ δὲ πρὸς τοῦτους τύχη τις ἀμαθῆς συντε-
τραμμένος καὶ τῆς ἐν λόγοις παιδείσεως ἀμοιρος, πόσον οὐ
ὀφθαίσει τὸν γελοῦτα τῆς Ὁρασκῆτικος ἄρα καὶ τῆς
ἀνοσίας, κατ' ἄμφω συγγνώμης ἀπάσης ὑπάρχων ἐστερη-
μένος.

B

Β Ἄλλα τί ὑπόσσω; τοῦτων μὲν ὀπάντων χρηματιζῶν
ἀνάπληως καὶ ἐν αὐτοῖς σιωπῆς κρύπτειν καὶ καθέριγεν
ἔμαυτον προθυμῶμενος, ἱεροῦ δὲ Παιμῆνος ἐπιτόγματι
κλινοῦμενος, καὶ τοῦτῃ οἷο μῆστιμι πνευματικῆ τῆν καρ-
δίαν βαλλόμενος, καὶ τῆς παρακλῆς τὸν κένδυον χαλεπὸν
καὶ δυσφῶρον ὄντι φεδουμένος. Ἄμεινον οὖν καὶ λυσι-
τελεστερον το χρέμα τῆς ἐπιπειθῆς ἡγουμῆνος, ἔμαυτον
τῇ πατριῇ κένυσαι ἐκδίδουμι, ταῖς τούτου προσεχαιῖς
θερρῶντε καὶ δυνάμενος, καὶ τῆν δύσθεν τοῦ πνεύματος
χάριν ἐν ἀνοίξει τὸν στόμα πόσι ἐπισπῶμενος, ὑπόμνημα
καὶ διήγημα σύντομον, ὁ πανόσιτος ἡγουμῆνος, ἔμαυτον
σὺ δὲ εὐθεῖσαι τῇ ἐμῇ βρι-χολογία προσεταῖε, τῆς τῶν
ἀλιτῆριων βαρδάρων εἰς ἡμετέραν καὶ τῆν τοῦ ἁγίου Πα-
τρὸς ἡμῶν Σάβα λαύραν ἐπιδρόμῆς, καὶ τῆς τῶν αὐτοῦ
μακαριῶν καὶ σεμνῶσιτων Χατῆρων γενομένης ὑπ' αὐτῶν
ἀναμῆσεως ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις (ἧς αὐτόπτης καὶ
ὁσιᾶς; γίγωνα εἰς ὧν τῶν τὸν εὐαγγῆ ταύτην λαύραν, εἰ δὲ
ἀνάθεις, οἰκοῦντων, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ ἐφῶδη καὶ προσ-
εληγῆ ευρθέτων τῇ ἐνλοκῶτα) ἵνα μὴ τελικαυτῆ ἀρετῇ
καὶ κατὰ Χριστὸν ἀνδρεία καὶ γιν ἰατῆς τοιούτου ἀν-
δρῆμον τῆς ἀληθείης ἀλλετῶν ἀμαυρωθῆι, τῇ χροῖνῃ
παραρῆυεῖσα καὶ σιωπῇ καθυφεῖσα καὶ λήθεις ἀκλειῆς
βυβοῖς παραπῆμφῆσα, δυναμῆν πολλοῦς εἰς ἀρετῆν
ἀλ-ῖψαι, καὶ εἰς προθυμίαν ὑμομονῆς διεγείραι καὶ μί-
μησι.

Hegumeni
sui Basilii
mandato,

hanc histo-
riam scribat.

C

Γ Ἐν εἶπει ἀπὸ μὲν κτισίαι, κόσμου ἐξακισχιλιοστῆ
δικαιοσιεστῆ ὑπόδοκῶτα ὄντων κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν
ὀριθεστάτην ψηφοφῆριαν, ἀπὸ δὲ τῆς κατὰ ἀγῶνα γεννή-
σεως τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ ἐπικρισσοσταῦ ὑπόδοκῶτα ὄντων, Ἰνδικτιῶνος
ἡμέρας ἱεραρχουῦντος τῆς τῶν Ἱεροσολύμων Ἐκκλησίας
καὶ ἱεραρχίας τοῦ μακαριώτατου Ἡλῖα τοῦ Πατριάρχου,
ἡγεμνῶντος δὲ τῆς τούτης μεγίστης λαύρας τοῦ ὁσίου
Πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου, τοῦ αὐθιμοῦ τε καὶ θεόφρονος;
κατ' ἐνλογίαν τοῦ ἐν τοῖς νόμοις τῆς ἀπειθείας ἐνεργῶντος
μισοθῶπου, μᾶλλον δὲ τοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνου,
ἀρχιόντου τε καὶ χηρῆκῶν δαίμονος, συνερωτηθῆ ἐν τῇ
τῶν Παλαιστινῶν χώρα μέγας ἰμφυλῆς πόλεμος τῶν Σα-
ρακηνῶν φυλῶν ἐξ ἀρχῆς μὲν ἵστελεῖς τὰς ἰσορμῶς ἰσ-
χυρῶς, τῆς ἐριδος δὲ καὶ πυμπονητοῦ φιλονεικίας πῶς βραχὺ
κατὰ μικρὸν ἐν αὐτοῖς (ὡς δουλοπαθῆσι καὶ τῆς ἀμαρτίας
ὑποσπόδοις καὶ ὑποχρησίαι) αὐξάνομένης καὶ ὀπλιζόμε-
νης, καὶ οἶκον οἶκον συναπτοῦσης, καὶ συγγενεῖα συγγί-
νειαν προσεθεῖσας, καὶ πατριῇ πατριῶν ἐπαθροισούσας,
καὶ συκινουῦσας τοὺς αἰεὶ εἰς στίσιαν ἐτοιμοὺς καὶ φόνου

CAP. I
Bellis civi-
tibus Sarace-
norum

πιούτας, εἰς τὰς γενικωτάτας πορ' αὐτοῖς φυλάς τῆν
δικαστασίαν καὶ δικηνοῖαν ἐνορῶφωσεν, λέγων τοὺς δὲ
τῶν Ἁγαρῶν Ἰσραὴλ ἀπογόνους καὶ τοὺς ἐκ τοῦ παλαιοῦ
Ἰεκτῶν τὸ γένος κατὰγοντας.

Δ Διχῆ τοῖων στρατοπέδα συσκαῖμενοι, ἐν ἀμφοτέ-
τοις τοῦ τῆς κακίας εὐρετῆ ὀμοίας στρατοπεδαρχουῦντος
καὶ καθηγμονεῶντος, ὀπόσας μὲν ἀταξίας καὶ ἀθε-
μιστίας ἐποίησαν, ὀπόσας δὲ ἠ πρῶιδας καὶ πραγμά-
τῶν ἀπραγᾶς ἠγῆσασαυ, πῶσας δὲ χιματεκχυσίας καὶ
ἀνδροκτασίας ἀθῆνους ἔθρσσαν, πῶσ τε χωρῖς, τοὺς αἰ-
κῆτορας ληλοθῆσαντες καὶ φυγοθεύσαντες καὶ τὰ ἐνοῦτα
πραιοθεύσαντες ἢ καὶ εὐρεθέντες φονεῦσαντες καὶ πυρὶ πα-
ραδόντες, ἐρχμα καταλελειπασιν; οὔτε τῆς ἐμῆς δυνά-
μειως οὔτε τοῦ παρόντος καιροῦ καὶ τῆς ἐν χερσίν ὑποθέσεως
κοτὰ μέρος διηρῖσασθαι. Διαφῶρους γὰρ πολυαυθῶπος
πόλεις ἠρῆμισῶν καὶ γὰρ Ἐλευθεροπολιν παντελῶς αἰεὶ
ἀοικητεν ἔθρσσαν, πῶσον ἐκπορῶσαντες ἄλλὰ καὶ Ἀσκά-
λωνα καὶ Γάζον καὶ Σαρφαῖαν καὶ ἐτέρας πόλεις διουῶς
εἰλῶσαντο κατὰ δὲ τὰς λεωφῆρους ἡσασταργίας καὶ συσ-
τροφῆς ἐφεδρῶν καταταξάντες, τοὺς παροδῶντας γυμ-
νοῦς καὶ ἀνεμονακῶς πάντα ἀφρηκῆμῶντες, πλήγος δὲ καὶ
τροσύματα φεοῦντας, ἀπειλον, χηρῖν ὀμολογουῦντας ὅτι
τοῦ ὄσκητος τῆν πῆραν διέφυγον.

vastatur
Palastina.

B

Ε Ἀφερῆς δὲ λαθόμενοι οἱ τῆς πονηρίας ἀνάμεστοι,
οὐκ ἀλλήλους μᾶλλον ἠμῆνοντο καὶ ποιῶς εἰσπράττοντο
καὶ τὰς οἰκείας ἐξιδῶνται ἀπ ἀλλήλων ἀδικίας ἢ ἐπιηρείας;
ἀλλ' ἔκαστος λοιπὸν τοῦ ἀεπάμεν τε τῶν αὐτῶ μὴ προσ-
κῶντων ἐφῶντιτε, καὶ ἔξ ἄλλοτριων χρημάτων καὶ
πραγμάτων πλύτων ἐσῶτῶ ἀθροῖζειν καὶ περιποιεῖσ-
θαι ἱσπῶτε καὶ ἱπάμετο. Εἰ δὲ που τις αὐτῶν ἐνχε
μῆνιν πρὸς τινα ἢ μῆστιμα τῶν Χριστιανῶν κεντημέ-
νος, ὡς ἐκαμῆσις θρασῆσασθαι, εὐθὺς αὐτὸν τῆς ζωῆς
βρακῆς ἀπῶλλῆτεν καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ σφετερί-
ζεσθαι ἠγωνίσασα. Ταῦτες οὖν τῆς ἀνοσαστασίας κρατουῦσης
καὶ δίκην φλογῶς ἀφανιστικῆς πάντα κητανμομένης,
πολλοὶ τῶν ἐν σγορῆς καὶ κόμῆς οἰκοῦντων, πάντα τὰ
ἐσῶτων σφῖντες καὶ δεῦτερα τῆς ἰδίας θέμενοι σωτηρίας,
εἰς τὰς πολυάνθρους ὡς εἰς φυγαυευτηρίους κατέφυγον
πόλεις.

hincque Hie-
rosolyma peri-
clitatur.

Ζ Ἰσοποὶ δὲ οἱ τῶν ὀσκητων οἰκῆτορες, καὶ μάλιστα
τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεις, τῶν ἰδίω
ἐκαστος σμελῆσαντες ἰργῶν καὶ ἐγχερηῖσων, τῶφρους
περὶ τὴν πόλιν ἠρῶντου, καὶ τεῖχη ὀνοικοδομεῖν ἐπιρῶντο,
καὶ πύλας ἐφῆμεν, ὡκτωρ τε καὶ μετ' ἡμέρον φυλάκας
καὶ οκποῦς ἴθουτο, τὰς εὐρῶας καὶ ἀπροόπτους ἐφῶδους
τῶν ἡσαστριῶν ὑφορῶμενι συναγμάτων, φῶδη πολλῇ
συνεχυμενοι καὶ πῆρῶναι δεῖν ἐνδεχόμενοι. Οὐχ ὑπο-
λλεῖπτο γὰρ τοῖς ἱρημισῶς ἀνθροξῆ καὶ ἀνημῆροις καὶ
ὀρευστροφοῖς ὀθρῆις ἐκῆσις (φημί ὅτῃ τῆ τοῦ Ἰεκτῶν
φυλῆ) εἰς πᾶσαν τῆς ὀμοῖνης τῆν περιχώρον, χηρῖον οὐδὲ
τόπος οὐπεῖσασ. Ἡδὲ δὲ ἠπῆιδον καὶ τῆς ἁγίας ἐπιβαί-
νειν πολεως, καὶ ταύτην λῆσασθαι, καὶ τοῦ οἰκείου φω-
σᾶτου ὀγῶμα κησασῆσασθαι ὁ καὶ ποιεῖν ἐπιρῶθη-
σαν, πανδημῆ ταύτης καταστρατεῦσαντες καὶ ὀμοθυμα-
δῶν καθορῶσαντες. Καὶ ὅτῃ ἂν τὰ τῆς προαιρέσεως
ἐξετέλεσαν, εἰ μὴ θεῖα τε δύνουις ταῖς τῆς πόλεις φύ-
λαξ, καὶ περ ὀλιγοστοῖς ὀσιν, εἰς ἀντιπαρῶσῆσθαι αὐτῶν
προσπυκῆσας συμμοχῆσασα, τοὺς μισροῦς παραδῶξῆς
ἤτῆσαι καὶ κατακωχυμένους ἀπίστρῶσεν καὶ τῆς ἐλπίδος
παρέσφηλε, τῶν οὐσαμῆμον τοπων καὶ τῆς Χριστοῦ Ἀντα-
τάσει; μάλιστα φροτίσασα, καὶ τῶν αὐτοῦ οἰκοῦτων
πιστῶν

A πιστών ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν καὶ ασκητηρίων προνο-
σαμένην.

*Spoliatur S.
Charitonis
Laurā.*

7 Μετ' ἔπειτα δὲ εἰς τὰ περὶ τὴν λαύραν τὴν παλαιὰν
τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Χαριτωνοῦς μέρη ἐπισυναχθίστες,
καὶ δικὴν ἀκρίδος καὶ θελήτου ὀργῆς πάσας τὰς κύβη-
λάσας κατακλύσαντες (τὴ γὰρ ἦρκε τὴ παμφάγη αὐτῶν
γνώμη, καὶ χιλιῶδων ὄντων τῶ πλήθει) ὑστερον καὶ αὐ-
τὴν ἐπραιδύσαν τὴν εὐαγὴ λαύραν, τὴν Παλαιὰν φημι,
μηδὲν τοῖς ἐκείνοι Πατράσι καταλιπόντες τὸ σύνολον, ἀλλὰ
καὶ πάνθ' ἅπαντα κατὰ εἰς οὗτους διαπραξόμενοι, καὶ πολ-
λοῦς αὐτῶν πολυιδέσι περιβαλλόντες βασάνοις (ἐπὶ ἡμέ-
ρας γὰρ ἰκανὰς ἐν αὐτῇ οἱ λυμεῖνες διετρίβον) ἠπειλῶν
δὲ μετὰ ὀργῆς, καὶ τοὺς ὀδύνας ὡς σῆγμαί σὺς ἡνῶνται,
καὶ ὡς λέντες ἔβρουγον κατὰ τῆς ἡμετέρας λαύρας, καὶ
αὐτὸν καταπεινὸν ὀργίζοντο. Ὅθεν γὰρ ἐν πάσῃ καθ'
ἡμᾶς περιγύρῳ ἀπόρθητον αὐτοῖς μεμίνκην, ἢ αὐτῆ
μόνη ἡ λαύρα τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Σάββα, ὡς ρᾶς ἐν
ἀμπελώνι μετὰ τρύφητον ἦν Χριστός ὁ Θεός, τὸν κρατιῶν
ὑπεκτείνας παλάμην, παραδόξως ἐφύλλκτεν, εἰς ἐνδειξὴν
τῆς πνυταδουμένης αὐτοῦ καὶ ἀνικητοῦ δυναμείας καὶ τῆς
περὶ αὐτὸν ἐπιμελοῦς προνοίας καὶ ἀγαπήσεως.

*S. Sabā
Lauram
protegente
Deo.*

8 Τίς γὰρ, Ἀδελφοί, οὐκ ἐθουμάσαι καὶ ἐξεπλάγη τὴν
τοῦ Θεοῦ σκέπην καὶ προμήθειαν, υνοῶν τῶν θεστυγῶν
ἐκείνων τὸ ὀλιθριον ἀβροισμα μὴ μακρὰν ἡμῶν διακεί-
μενον, ὅρμῶν τε καὶ ἀπειλοῦν ἡμῶν τὸν ἀπέλειαν, φοβῶν
δὲ τινι καὶ θείᾳ ἰσχύϊ ὠδοῦμενον καὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἐπι-
λεύσεως κολούμενον; Καὶ το παραδόξον, ὅτι τινὲς ἐχθροὶ
τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς λαύρας, ἐπαλαίει γίγοντες ταύτης
ὄντες, καὶ κατακυριεύσαι αὐτῆς καὶ τὴν αὐτῆς ἐπαλαίει
διφῶντες καὶ ἐπαπειλοῦμενοι, καὶ τοιοῦτον καιροφυλακ-
τοῦντες περίστασιν, καὶ στάσιν καὶ φέρον ἐπιτηρεύοντες
καὶ ἐνδεχόμενοι, καθ' ἣν ἀδείας καὶ ἀφοβίας παρὰ τῆς
ἐξουσίας ἐδράσαντο, ἔρημον παντελῶς καὶ ἀνοίκητον τε-
θεῖναι τὴν λαύραν ἀπαγγέλλοντο.

B

*quidquid
machinaren-
tur vitium*

9 Οὗτοι τοῖνον, ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκείνῳ φοιτῶν ὄντες
ἐπίσημοι καὶ πρωτεύοντες, καθ' ἡμῶν αἰεὶ παροβρῶνεν καὶ
παροβρῶνεν τὸ πλῆθος οὐκ ἐπύουστο, ὄγειν αὐτοὺς ἐφ' ἡμᾶς
ἐπισπυδόντες. Καὶ οὐδὲ οὕτως αὐτοὺς τὰ τῆς κοίτης κα-
ταθυμῶς ἐξέβαινε προαιρέσεις, τοῦ Θεοῦ τῆς τοῦ παμμά-
καρος ἡμῶν Πατρὸς καὶ γυναικῶν αὐτοῦ θεράποντος Σάββα
εὐχῆς τὴν τοῦ αὐτοῦ πόινην τευχίζοντες, καὶ τὴν τῶν
ἐναντιῶν βουλήν, ὡς παλαίει τὸν Ἀχιτοφῆλ, διασχιδά-
ζοντες, καὶ τὴν ἡμῶν φύλακην θυμῶν ἀπορροῦντας ὡς βού-
λεται ἀμείλει. Ἐν μίᾳ γὰρ το ἀντίθεον σύναγμα οἱ προβ-
ρήθιτες ἡμῶν δυσμενεῖς ἐπισπυδόμενοι, ἐπὶ τὴν λαύραν
ἡμῶν θυμῶν πνέοντες, ἐχώρουν (ὡς ὑστερόν τινες αὐτῶν
διηγήσαντο) εὐχ' ἀπλῆς πραιδύειν οὐκ, ἀλλὰ καὶ παν-
τελεῖ ἐρημώσει ἐξαφανίσσει προθυμούμενοι. Ἀλλὰ ἡ θεία
δικη, καὶ ἡμῶν ἐρημῶντων καὶ ἀγνοῦντων, αὐτοῖς προ-
σαπίνθησε, ταῦς αὐτῶν ἀντιπάλλους κατ' αὐτῶν ἐκστρη-
νέουσα. Ἀισθόμενοι γὰρ οἱ τὴν πῶν τερπνὴν γινόμενοι
στρατιώται τὴν τοῦτων κινήσιν τε καὶ ὀρμῆσιν (καὶ γὰρ
εἶχον κατασκοπεύει τὰ κατ' αὐτοὺς ὀρυκτῶς μωροῦν
σκοποῦντας καὶ μινύοντας) ὄδεσαντες ὅτι τῇ πόλει ἐπι-
θεῖν ἐπισκέψοντο, παραπύθοντο οὗτος ἐν τοῖς κατὰ τὴν
ἁγίαν Βουλήμῃ μέρει, καὶ συμβαλλόντος πολέμου, πολ-
λοῦς αὐτῶν ἀνείλον, καὶ κατὰ τὴν ἱερῶν φούγοντες
ἀπεικτενον' καὶ οὕτως ἢ ἀντίθεος αὐτῶν αὐτεράτῃ σκίψης
καὶ βούλευσις.

C

*ab inimicis
juxta Beth-
leem caesi,*

10 Ἄλλως δὲ μήνος καὶ πλῆθος βαρβάρων παγκάσι-
στον, ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν τῆς λαύρας ἐχθρῶν προδι-
εσθῆν, συνειφῶντες ἀβροῦσαι καθ' ἡμῶν καὶ τὴν λαύραν
λῆσασθαι. Ἄλλῳ δὲ οὕτως ὑπέρμαχος Κύριος τὴν αὐτῶν
πυκρὰν συμφορὰν διέλυον, ὡς πόλει τῶν ἐπὶ τοῦ
Ἐβέρ, πυρροποιούτων τὸν σύμφορον. Ἐυρίθεις γὰρ ἐν
τῆν κόμῃ κέρμας ἰκανοῦς οἶνον μεστός, ὑπὸ φουράνοις
κεκουρμένους, σπλῆντως καὶ ἀμέτρως τοῦ ακράτους ἐρ-
φορθίζοντες, ἀλλήλους πολέμῳ ὑπὸ τῆς μέθης ἐτράπασαν
καὶ οὕτως αὐτῶν ἢ βουλή διασκορπίσθη καὶ ἀβροισί.

*et aliam multos
caedes versis.*

11 Τοῦτων οὖν οὕτως τελευτούων (καὶ γὰρ διεκρέτα-
σιν ἢ ταυατὴ ἀδαφῶνεια καὶ ἀταξία ἐπὶ μένος ἰκανοῦς)
φόβου καὶ ἀπορρώσεως ἐπιεικίοντες, καὶ τῶν ὁδῶν τῆς
ἀγίας πόλεως παταγθῶν σχεδὸν μὴ διανομῶνται, ἐν

*Intant inte-
rim in meth
Lauras,*

ποίῃ φάθῃ καὶ τρώῃ καὶ ἀγωνίᾳ καὶ θλίψει καὶ προσδο-
κίᾳ δεινῶν καὶ κινδύνων χαλεπῶν καὶ σφοδρῶτων ἦεστε
ἡμᾶς τὸν τοσούτου καιρῶν, ἀγρηπτοῖ, διάγειν τὸν χρόνον
ἡμῶν μετὰ σθηρῶσεως ἐκ τῆς ἀγίας πόλεως φερομένου
καὶ κατὰ τὸν ὁδὸν πλεισταίας ἀρπαζομένου; Διηγόμεν δὲ
καὶ τὰ πολλὰ ἐπ' ἀκροεῖσας τινος συνηγμένου, συγκλη-
όμενοι τῇ καύσει τῆς κηρείας καὶ τῷ περὶ τῆς νυκτός,
τὸν αἰφύδιον τῶν δυσσεῖων ὄρμη καὶ τῶν προσεχόμε-
νοι. Μήκεθιν δὲ πού τινας σκοποῦντας ἐφ' ὑπερβῶν ἐδο-
χῆς ὄρου καὶ περιπέτῃ καταστῆσαντες, διὰ τινος σημείου
τῶν τῶν βαρβάρων παρουσίαν, εἰ θεοθεῖν, κατακινῶν
ἡμῶν παργγίλαμεν καθ' ἡμέραν, καὶ μυριάσις, πρὸ τοῦ
ἐνός φυσικῶ θανάτου, τῷ φέθῃ καὶ τῇ τῶν αἰκισμῶν ἐλ-
πίδι προσποθύνοντες, καὶ μάστιγα τὴν ἐχθρῶν καὶ δυσ-
μένειαν τῶν προβρῶντων δεινῶς ὑποπειτούμεν.

D
EX MS.

12 Πιστάσις πλῆθος αὐτῶν ἐπὶ Ἀραβίας ἢ καὶ ἀλ-
λοχόθεν ἐπὶ τὸ μέγα αὐτῶν φάσταν δι' ἡμῶν παρεχο-
μίνας (καὶ γὰρ διαφόρως τοῦτο πεπόνθαμεν, κατὰ συσ-
τρεπᾶς συναγομένου αὐτῶν πανταχόθεν εἰς ἡμῶν χρόνον) εἶτα
τῆς τοῦτων παρουσίας μνησόμενης ὑπὸ τῶν σκοπευτήρων,
καὶ ὡς ἐφ' ἡμᾶς καὶ δι' ἡμᾶς παραγενέσθαι ὑπονοούμενης,
κρουσμάτων τε καὶ σηματοῶν τούτου ἕνεκα γινόμενης,
πρὸς τὸ συνυθῆναι πάντας τοὺς Πατέρας ἐν τοῖς αὐτῶν
κελλίαις οὕτως διεσπαρμένους, ὡς θανάτου παρουσίας μνη-
σικῶ τοῦ ἑαυτοῦ τὰ κρούματα ἠκροῦμεθα; Πολλοὶ δὲ
δὲ πλῆον ἢ θεᾶ τῶν βαρβάρων καθοπλισμένων καὶ ἱππίων,
πολλοῖσι προβόθῃν προσέονται καὶ ἐγγροῦνται, ἐθορῶν
καὶ ἐξετάσσαντες καὶ τῷ φέθῃ διέλυον οἴκους, βρωμάτου
τῶν χμετέρων κορευόμενοι καὶ ἐφοδισζόμενοι, φοικῶς
καὶ ληστρῶν περιέδῃπον, τὸν ὑποπύχουσαν αὐτοῖς
πρὸς ἡμᾶς πονηρῶν διάθεσιν διὰ τοῦ βλίμματος ὑποφαί-
νοντες τοῦ Θεοῦ δὲ ταῖς τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Σάββα
προσευχῆς οὕτως ἀποτρίποντας, ἐπερῶντο.

*et ingiter in
speculis
dequint,*

E

13 Ἐν τοῖτοις χρόνοις πολλοὶ διειπεύσαντο, ἐν ἀγωνίᾳ
μὲν ἀμετρήτῃ οἱ Πατέρες διήγον καὶ φέθῃ συνέχευτο,
εὐχῆς δὲ καὶ διήσσει νυκτός καὶ ἡμέρας τῆς τοῦ Θεοῦ
φιλοφωπίας ἐδέοντο, τὸ συμφῆρον ταῖς αὐτῶν ψυχῆς
καὶ εὐάρεστον αὐτοῖς διαπραξέσθαι. Οὐδεὶς μένοιγε
παρ' αὐτῶν μετέστη τοῦ ἰδίου ἀσκητηρίου, οὐδὲ τὸν λού-
ραν κατέλειπε, καίπερ ἀδείας οὐσίας αὐτοῖς ἀναχωρήσαι
καὶ διασωθῆναι εἰς τὰς πόλεις, εἰπερ ἐβούλουτο' ἀλλ'
ὡσπερ ἐξ ἀρχῆς τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ καταλείποντες,
ἄλλως οὕτως τῷ Χριστῷ ἀναστέλλομαι, αὐτῷ ἠκολούθησαν,
καὶ τὸν σταυρὸν ἀραυτες καὶ ἑαυτοὺς τῷ κόσμῳ νεκρώ-
σαντες εἰς τούτῳ τὸν ἱερῶν ἀγαθήσασαν οὕτως καρτε-
ρεῖν καὶ παρῶνεν καὶ φέρειν πάντα πειρασμῶν καὶ κιν-
δύνων ἐπαρροῦμενον οὕτως διεγροῦνται, αὐτῷ ἀλλήλοις
προσινῶντες καὶ ὁδοῦντες ἐγκλιούμενοι, ὡς εἰ μὲν
θιλήσοι ὁ Χριστός (ἢ ἑυμψέθημεν, καὶ δι' ὃν ταύτῃ
οἰνοῦμεν τὸν ἑκουον, τὴν πατρίδα ἕκαστος ἑαυτοῦ κατα-
λίθησαντες) σῶσαι ἡμᾶς ἐν γροῖς ὄνομα καὶ βαρβαρικῶν,
δύναται, πάντα ῥαδίως δυνάμενος' εἰ δὲ κίλιαι παρα-
δοῦναι ἑαυτοῖς ταῖς ἐκείνων γροῖσι, καὶ προβαῖναι, πύτως,
ὡς ἐπιστάμενος τοῦτο κρείττον ὄν καὶ ὑψηλότερον, παρα-
χωρήσειν.

*CAP. II
certi locum
non descrere*

F

14 Δεδωμένον οὖν τὰ πρὸς τοῦ Θεοῦ ὡς συμφῆροντα,
καὶ μὴ φέθῃ βαρβάρων ἀντικρίων ἐπὶ τοὺς κηρῶντες
θορῶντας πλῆστον ἰσχυρῶν, διὰ τῆς πάθος ἰσχυρῶν υνοῦν
πᾶσιν υνοῦσαν ποιεσζόμενοι. Ἡμεῖς οὖν μὲν γὰρ πορὰ
τοῦ Δεσποῦ καὶ Σπυροῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ φεθ' ὄθαι
ἀπὸ τῶν ἀποκτείνωντων τὸ σῶμα, τοῦ δὲ ψυχῆν μὴ δυνα-
μενον ἀπεικτείναι. Ἡροῖον μὲν ἰδίῳ ἀπὸ τοῦ κόσμου ὑπο-
χωροῦντας καὶ τῷ Χριστῷ ἀνολοθῶντας εἰς τὰς ἐκείνων
πορεύσθαι αἰσχρον δὲ καὶ θουσιῶ καὶ ἰπονεῖσθαι, τοὺς
ἀπὸς ἀποξενωθέντας τοῦ κοσμου καὶ χρόνους οὐκ ὀλίγους
ταῖς ἱερῶν ἐκαυτῶντες, ἐπὶ τὸν κόσμον χωρεῖν καὶ
καλυδρῶνῆσαι διὰ φέθῃ ὀυθῶν. Μὴ καταγέλοση
ἡμῶν ὁ ἕνος ἐχθρῶ, ὅρμη ἡμᾶς παρὰ τὴν ὑποσπασίαν
αὐτοῦ ἐκδικησάμεντας καὶ ἐπὶ τὰς πόλεις φούγοντας τε
καὶ τρέχοντας, ὁ πολλοῖσι παρ' ἡμῶν ἠπτεθείς καὶ φυγα-
δεύθει, καὶ τῶν ὄνομα ὀνομαζέσασας, τῆ συμμαχίᾳ
Χριστοῦ παντάνακτος.

*ne inconstan-
tes redirent,*

15 Οὐκ ἐχθρῶν πόλεις τευχίζεις καὶ περροῦντας εἰς
σωμροῦνῆμεν

EX SS. CUM DENUM HABEANT DEFENSOREM.

A φρουρηθήμεν' ἀλλ' ἔχομεν ἀκατάλυτον τείχος Χριστόν, ὃ συννεύσας μελώδην παρά του Δαβὶδ μεμαθήκαμεν, Γεννοί μοι εἰς Θεόν ὑπερασπιστὴν καὶ εἰς οἶκον καὶ ἰσχυρὴν καὶ τόπον ὄχυρόν τοῦ σώσαι με. Οὐκ ἔχομεν ἢ αὐθιγῶν θώρακα καὶ χαλκὴν περικεφαλαίαν καὶ βυσσίνην ἀσπίδα, οἷς τὰ βέλη τῶν ὑποκατωτέρων διακρουσώμεθα' ἀλλ' ἔχομεν τὸν πανοπλίαν τοῦ πνεύματος, ἀγάπης καὶ ἐλπίδος θώρακα, καὶ θυρῶν πίστειας, καὶ σωτήριον περικεφαλαίαν, εἰς περιφραγήθημεν. Οὐκ ἔχομεν φάλογγαν στρατιωτικὴν ἡμῶν προπολεμησαί' ἀλλὰ παρεμβάλεϊ Ἄγγελος Κυρίου κύκλῳ τῶν φοβουμένων αὐτῶν καὶ ῥύσεται αὐτοὺς' ἡμῖν γὰρ καὶ τὸ ζῆν Χριστὸς καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος' οὐδὲ γὰρ φιλοστοίας ἔσκεν ἐν ταύτῃ τῇ ἐρήμῳ ἐκλήσθημεν. Τίνας χάριν ἐν τῇ ἀοικήτῳ ταύτῃ οἰκεῖν προαιρούμεθα; οὐκ εὐδὴλον, ὅτι διὰ Χριστόν; Ἐὰν οὖν ἐν αὐτῇ ὀνειρεθώμεν, διὰ Χριστόν ἀναιρούμεθα, δι' ἐν αὐτῇ οἰκεῖν κηρυσάμεθα. C τί δὲ τοῦ διὰ Χριστόν ἀποθανεῖν ἠδύτερον ἢ μακραιότερον τοῦ διὰ τὴν πρός ἡμᾶς ἀποθνήσκοντος ἀγάπην;

16 Τοιούτους λόγους ἀλλήλοις οἱ Πατέρες παρακολιπόμενοι καὶ παραθεροβύοντες, εὐκρινῶς ἑαυτῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα τῷ Χριστῷ ἀναθήμενοι, τῇ λαύρᾳ παρέμενον. Ἀλλὰ καὶ ἕτερος λογισμὸς, εὐσεβῆς καὶ θιάρευτος, προσηκτερεῖν ἑαυτοὺς ἀμετακινήτως ἀπέβηθεν.

B Εἶδισαν γὰρ ὡς οὐδὲν τοῖς ἀδικῶν εὐφραίνουσιν αὐτοῖς γείτοσιν ἱερασιμονεῖον πέφυκτο ἡμεῶν καὶ καταστρέψαι τὴν λαύραν καὶ ταύτην ἰδίῃ ἀπὸ μοναχῶν ἀνέκητον. Εἰ γὰρ ἤσθοντο, καὶ πρὸς ὀλίγον, ἀνακεχωρηκότων τῶν μοναχῶν, οὐδὲν ἂν μελλήσαντες πρῶτον παντὸς τῆν τε ἐκκλησίαν κατέκτανον καὶ τὰ κέλιον καὶ ἡδάφιζον, καὶ ἀσκήτων εἰς τὸ παντελὲς τὸν τόπον τοῦ λοιποῦ ποιῆσαι ἰσπούδασον' ὅπερ ἴνα μὴ γένηται, γενναίως οἱ γενναῖοι προσεκτερέουντες καὶ προσέμενον, οὐκ ὡς κάλαμοι παντὶ ὄνιμῳ περιφερόμενοι, ἀλλ' ὡς πέτραι ἐπὶ πέτρᾳ ὀρθοῦσιν τεθεμελιωμένοι οἱ καὶ χειμῶν πειρασμῶν ἐπιβρέοντες καὶ πνευμάτων πονηρῶν κατὰ σιγῆς προβαλλούσας καὶ προσρηγνυμένας, ἀκλίνας καὶ ἀσάτωι μεμενήκασιν' οὐκ ὑπὲρ λίθων καὶ ἔλλων ἀπλῶς προκινδυνεύοντες, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐν τῷ τόπῳ ταύτῳ ἐκπαλαί καὶ νῦν δοξαζομένου, εὐκρινῶς τε καὶ εὐαγῶς ἐναρεστούμενον καὶ λατρευόμενον ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ.

17 Τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι οὐ τοσούτων οἱ λιμένες, τοὺς ἐν τῷ πελάγει κινδυνεύοντας ὑποδεχόμενοι, σώζουσιν' ὅσον αὐτῇ ἡ περιφανὴ καὶ ἡ θεδμήτος λαύρα, τοὺς ἐν τῇ βιωτικῇ θαλάσῃ νεοτῶν ναυαγούντας ἐγκολποῦμενη, τοῦ ψυχικοῦ ῥύσαι θανάτου, καὶ ζωγρεῖ λοιπὸν πρὸς ζωὴν, τῷ Χριστῷ αὐτοὺς δι' ἐναρέτου βίου καὶ πολιτείας ἀκριβοῦς ποριστώσα καὶ παραπίπουσα. Τῆς οὖν τῶν ψυχῶν ζωτηρίας, τῶν ἐν αὐτῇ νῦν σωζομένων καὶ τῶν ὀσμήματι καὶ εἰς αἰὶ τῷ Θεῷ σωθεσμένων, οἱ γεννάδα προκινδυνεύειν δίκαιον καὶ ἐποφειλόμενον ὑπάρχειν κεντρικάσιν' ὑπὲρ τῆς ψυχῶν σωτηρίας καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς, ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χάριτος, ἀποθανεῖν εἰλέτο' οὐ κατ' ἔχοντος ἐπόμενοι οἱ Χριστοῦ μιμηταὶ καὶ θεράποντες, καὶ αὐτοὶ, ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτοῖς διὰ τῆς φυγῆς τῶν κινδύνων ἀπαλλαγῆς, πάν ἐτι οὖν δεῖνον ἐπὶ ἰσχυρῶν παθεῖν καὶ ὑπομεῖναι προσήκοντα.

18 Ὡ στερρόν καὶ ὑψηλὸν καὶ περιεσκεμμένον καὶ θεοσόφον φρονήματος! ὦ λογισμὸς εὐσεβοῦς καὶ θεοφιλοῦς καὶ Χριστοῦ φρονος! Ἠὼς ὑμᾶς ἀξίως ὑμῖσιν, Πατέρες πανόλθιοι, τοῦσσι διὰ Χριστοῦ ἀναιρεθύντας καὶ πρὸς αὐτὸν διὰ θανάτου προδεδηκῶντας, τοῦσσι ἐτι ζῶντας ἐν σαρκί, τῇ δὲ προαιρέσει καὶ προθυμίᾳ μαρτυρίσαντας; οὗς ἰδὼν ὁ τὰς κινήσεις τῶν καρδιῶν θεόμενος καὶ τῶν προαιρέσεων ἐξεταστὴς Κύριος, τοιαύτην διαθέσειν κεντημένους; θεροστον, καὶ τῆς προπίσεως ἀποδεχόμενος καὶ ἐπαινίσας, καὶ τοῖς ἀθλοῖς αὐτοῖς καὶ τῇ πείρᾳ τῶν ἀκιμῶν, ἐστεφάνωσεν.

19 Ἐπειδὴ γὰρ ἰκανῶς αὐτοὺς χειρὶ κρυφαία καὶ κρατεία καὶ βραχίονι ὑψηλῷ ὁ πνευσιπότης Χριστὸς ἐπὶ πλείστον ἀπημάντους καὶ ἀσινεῖς ἐν μέσσις κινδύνουσι παρ' ἐλπίδος ἐφύλαξεν (ὥστε πάντας ἐκπλαγῆσαι τὸν το-

σούτην παράδοξον τοῦ Θεοῦ σκέπητες καὶ ἀντιλήψιν) ἵνα D μὴ καὶ πρὸς τούτων εἴπη ὁ ἐχθρὸς ὅπερ καὶ περὶ τοῦ δικαίου Ἰώβ εἶπη τετόλμηκεν. Μὴ θάρσει, φησι, Ἰώβ σέβεται σου Θεόν; οὐκ οὐ περιεπράξας τὰ ἔσω αὐτοῦ καὶ τὰ ἔξω; ἀλλ' ἀποστείλον τὴν χειρὰ σου καὶ ἴβαι πάντων ὧν ἔχει καὶ τῶν σαρκῶν καὶ ὀστέων αὐτοῦ, εἰ μὴ εἰς πρόσωπόν σε εὐλογῆσιν' τάχα δὲ που καὶ περὶ τούτων τὰ αὐτὰ ὁ πειραγῆς εἴρκειν, ἐπεὶ καὶ τὸν Πέτρον ἐξήτήσατο. Ἰνα οὖν πάσης προπράσεως ἀφορμῆν τῷ ἐχθρῷ ὁ Χριστὸς περιέλη, καὶ ἔργῳ διδάξῃ τοὺς αὐτοῦ ἀθλητὰς ἐν τοῖς δεῖνοῖς ἀχητήτους καὶ κικηφόρους, δίδωκεν αὐτῷ ἐξουσίαν, καθὼς βουλήται γυμνάσαι τοὺς ἀσκητὰς.

20 Ὅδε τούτην περιχαρῶν δεδεδυμένους τὴν αἴτησιν, δρομαίως τοὺς ἑαυτοῦ ὑποσπιστὰς καὶ θεράποντας ἐπιζήτει, δι' ὧν καὶ πρῶτον τὰ ἀνέκιστα, καθὼς προεῖρηται, δέδρακε' οὐτόσι δὲ ἔυρεν διασπαρμένους, καὶ γὰρ αὐτοὺς φόβος ἐξουσιαστικῆς περυσίας κινυθίσης ἐσκήρπησεν. Ὅμοι συμμορίαν τινὰ κακίστην εἰρῶν εὐαρωβμητου, καὶ διὰ τῶν ἐχθρῶν προκατελιγμένων καὶ μίσος ἀδικῶν πρὸς τὸν λαύραν ἡμῶν ἐπονηρῶν γειτόνων, ὧν προσηνέσθημεν, ἄλλοθεν ἄλλον συναγωγῶν, καὶ συλλεξάμενος θεμηχῶν σύστημα τὸν ἐκκιστόν ἀριθμὸν ὑπερβάνων, τόποις καθωπλισμένοι ἡμῖν περιέστησε. Τούτων οὖν μὴ κελὼν ἐρχομένου τινὲς τῶν Ἀδελφῶν ἀσθῆμενοι, διὰ κηρυχῶν καὶ σιμυνητῶν τὸν τούτων ἐδήλωσαν ἀφίξιν.

21 Ἡμεῖς δὲ καίπερ ἐλπίσαντες ἀπηλλάχθαι τῶν δεινῶν (καὶ γὰρ προκηκόσαμεν τὸν τῶν βαρβαρικῶν συναγμάτων σκορπισμὸν καὶ διάλυσιν) ἐρημεῖν λοιπὸν τῇ ἁγίᾳ Τεσσαρακοστῇ προσδοκῶντες (ἐπεὶ δὲ καὶ προκεῖσθα ἐτύχησεν) ὅμοι τῶν κατὰ καιρὸν κρουσμάτων καὶ κρουγῶν τὸν κτύπον ἐνηχθεῖτες, δραμοῖσι ἐπὶ τὸν συνήθη λόγον κατεπήχθημεν. Τρισκαδικακῆ ἦν τοῦ Μαρτίου κηρὸς ἔρηρ, δευτέρᾳ δὲ περὶ τὴν τοῦ ἡλίου ἀνατολήν. Τούτους δὲ μακροθῶν ἐρχομένους ἐωρακότες καὶ πρὸς πόλεμον ἡντρεπισμένους ἐπεγνηκότες (καὶ γὰρ ἕξφοσ καὶ τόξα ἐκτετασμένα ἐπέσεινόντο) λοιπὸν, πρὸ τοῦ προσπελάσαι αὐτοὺς, τῷ φόβῳ διελύθημεν. Εἰς οὐδοθετάξει ἑαυτοὺς οἱ φρόνοι καταμετρίσαντες, κατὰ μίσους ἡμᾶς περιβαλεῖν διεσκέπταντο. Προσεγγίσαι δὲ τινες τῶν Πατέρων τολμήσαντες προσαπήνησαν, παρακλητικῶς οὐτοῖς τίθασαίεν λόγοις πειρώμενοι. Τοιούτους δὲ πρὸς αὐτοὺς ἐκίχρητο ῥήμασιν.

22 Τί ἐν τοιούτῳ, ὃ οὐτοί, ἡμῖν προσεληλύθατε στήματι, ὡς πρὸς πολεμίους τινὰς; καὶ μέγιστον προδικηκῶντας, καὶ χειρίστα διαπραξαμένους, καὶ μεγάλως ἡμᾶς λωθησαμένους καὶ κακώσαντας, καὶ εἰς ἀντιπαράταξιν ἡμῶν ἐνυτοῖς ἐτοιμάσαντας; Ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες, εἰρηνικοί ἴσμεν πρὸς ἅπαντας' οὔτε γὰρ ἡμᾶς οὔτε ἐτέρους ἠλυπήσαμεν ἢ ἐβλάψαμεν πώποτε! καὶ τοσούτων ἐρίδος καὶ μάχης ἀπέχουμιθα, ὅτι καὶ τὰ ἑαυτῶν καὶ πάντα τὸν κόσμον καταλειπίπτεμεν, καὶ εἰς ταύτην, ὡς ὄρατε, κατοικοῦμεν τὴν ἔρημον, ἵνα παντὸς θορύβου βιωτικοῦ καὶ τροαχῆς καὶ ἀντιλογίας καὶ φύρσιος μακρὰν γενόμενοι, θυσηθῶμεν ἀπερισπαστως κλαύσαι τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν καὶ τῷ Θεῷ εὐκρεσθήσται. Οὐ μόνον δὲ ἡμᾶς οὐδὲν παρεβλάψαμεν, ἀλλὰ καὶ εὐεργετεῖν οὐ διελίπισμεν κατὰ δύναμιν. Τοὺς γὰρ ἐξ ἡμῶν δι' ἡμῶν παρερχομένους ξενοδοχεῖν καὶ τρέφειν καὶ διτυκαπεῖν οὐκ ἐπαυάμεθα. Μὴ οὖν ἀντ' ἀγαθῶν πονηροῖς ἡμᾶς ἀνταμείψασθε, καίγε ὀφείλουτες συγκροτεῖν ὅσην δύναμιν, δι' ἧσπερ εἰς ἡμᾶς σκεῖ εὐποίας ἐπιδειξάμεθα. Ἀλλὰ καὶ νῦν προθύμοι ἴσμεν βρώμασι τοῖς παρ' ἡμῖν εὐπεροῦμένοις εὐαφῶνους ἡμᾶς δεξιῶσασθαι καὶ συνήθως διαναπαύσασθαι.

23 Οἱ δὲ, Οὐ βρώματων ἀλλὰ χρημάτων ἔσκεν ἐν- pecuniam ποσύντα παραγιγνώμενοι, μεθ' ὕδρων καὶ ἀπειλῶν, ἀπεκρίναντο' ἐν οὖν τῶν ἀμφοτέρων ἡμῖν πρῖνεται, ἢ χρήματα ἡμῖν παρασχέιν, πληθὸς ἀνομάσαντες, ἢ διαχειρισθῆναι τοῖς βίβησι. Πρὸς οὗς αὐτῆς οἱ χμετέροι ἀπεκρίθησαν' Πιστεύετε, ὦ ἄνδρες, πιστεύετε ὅτι ταπεινοὶ ἴσμεν καὶ πτωχοὶ καὶ πονάποροι, οὔτε ἄρτον εἰς κόρον ἀεὶ εὐπεροῦτες καὶ ἐμπιπλόμενοι' ἀλλ' οὐδὲ ἀμύριον καὶ ἱματίων κεντήμεθα περιουσίαν καὶ πολυτέλειαν. Εἰ δὲ χρυσῷ ποσάτηα λέγετε, οὐδὲ κατὰ ὄναρ ἐφαυτάσθημεν πώποτε' μόνους

et si fugiant penitus revertendi sit laura,

quae tam multis salutem attulit.

Ha animatos Deus probandos permisit diabolo,

a quo collecti e dispersione barbari

F accedunt ad lauram :

eis mitigandus progressos obtinam

F

pecuniam possunt

et hac negala

Α μόνος γάρ τοις ἀναγκασίαις, καὶ τοῖσι ἐνδεῶς, ἀνταρ-
κούμενοι, μετὰ στενωπῶς ἐνθάδε τὸ ζῆν διανοῦμεν. Οἶδε,
ὡσπερ τὰ μέγιστα ὑέρισμένοι, ὄργῃ ἐξάφροντες, τὰ βέλη
λοιπὸν ἀπειθῶς ἐπαρίσταν, κηφιστὶ χειμεριοῖς ἀμιλλώ-
μενα, καὶ οὐ πρότερον ἔλθαν πρὶν αὐτῶν τὰς φαρέτρας
ἐκείνωσαν. Τῶν μὲν τοι Πατέρων ἐπλήγησαν ἔγγυς τῶν
τριάκοντα, οἱ πλείστοι μὲν καρδίαι, οἱ δὲ καὶ ἐπιτο-
λαῖαι.

συγκινούμενοι, πρὸς ἡμᾶς ἀπεστέλλασαι, ταῦτα ἀπαγγέ-
λουντες· "Ὅτι, φησὶν, οἱ πρὸ ἑξ ἡμερῶν ἐπιβρίψαντες ὑμῖν
ἀσιθεῖς καὶ παμμίαροι, πᾶσαν ταύτην τὴν ἑβδομάδα συ-
ληστὰς καὶ συναποστᾶτας ἐπισυναύγοντες, καὶ εἰς πλῆθος
μεῶν γινόμενοι, ταύτη τῇ νυκτὶ ἐπίπεσιν ὑμῖν καὶ τὴν
λαύραν ἐρημῶσαι φραδέτωσαι, ἀπειλοῦσι δὲ πᾶν ὅτι δει-
νὸν καὶ πᾶν χαλεπὸν εἰς ὑμᾶς διαπραξασθαι, θυμοῦ καὶ
ὄργῃς πεφυκότες μεστοί· τοῦτο γὰρ παρὰ τινῶν συμφω-
λητῶν αὐτῶν, γειτνιαζόντων ἡμῖν, μαθεῖν ἠδυνήθημεν.
Ἦδη δὲ καὶ τὰς πρὸς ὑμᾶς πορείας ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς με-
ρῶν δύνουτος τοῦ ἡλίου ἀπήρξατο, καὶ ἡμεῖς ἐμφροῖσι καὶ
ἐνχαλῶσι ἀφγκόμεθα τρέχοντες, καὶ ἑλευτούς παρεου-
λεύσαμεθα, τὸν αὐτῶν καὶ τὸν ὁδὸν δειλιώτους ἀπάντησιν.
Ἔτι οὖν πάρεσιν ὑμῖν ποιῆν, ἐν τάχει ποιήσατε.

D
EX MS.

extrema
minutias

telorum
imbrem
effundat in
monachos :

24 Τινὰ οὖν μέτριον τῆς ματίας κόρον λαβόντες οἱ τῆς
πονηρίας ἀκόρεστοι, ἐπὶ τὰς κέλλας ἐχώρου, τὰς μὲν
θύρας μεγάλοις κατακλίνοντες λίθοις τὰ δὲ ἔνδον ἀρπάζοντες
ἀποκειμένα. Ἡμεῖς δὲ, τούτων ἐν τούτοις ἀσχολούμενων,
τῶν πληγέντων Ἐδελφῶν ἐφροντίζομεν· οὐς βρυμένους
καὶ στενωπὰς ἀνελόμενοι εἰς τὸ πλεῖστον κελλίῳ ἐσχι-
γάζομεν, καὶ τὰ ἐμπιπτότα βέλη ἀνεσπῶμεν, οὐχ ἥττον
αὐτῶν τῷ βέλει τῆς ἀθμίας καὶ συμπαθείας τὰς καρδίας
πεπληγμένας ἔχοντες, ὁρῶντας αὐτοὺς πεφυρμένους τοῖς
αἵμασι κατὰ διαφόρους τόπους τοῦ σώματος, καθ' οὓς
καὶ τὰς τρώσεις ἐδίξαντο. Οἱ μὲν γὰρ ἐν τοῖς στέροισι,
οἱ δὲ ἐν τοῖς μετὰφρονέοις, οἱ δὲ τῷ προσώπῳ τὰ βέλη
ἔφερον ἐμπιπτόμενα ἦσαν δὲ οἱ καὶ λίθοις τὰς κεφαλὰς
τραυματισθέντες, τὰς ὄψεις εἶχον μεμολυσμένας τοῖς σί-
μασι· πάντα δὲ ῥίγος καὶ τρέμου καὶ ὀδόντων βρυχμῶς
καὶ θανάτου συνεῖχεν ἀχρίσας. Οὓς ἀνακλίνας ὁ πονά-
ριστος ἰατρός καὶ εὐλαθέστατος Ἀββᾶς Θωμᾶς, ὁ μετὰ
ταῦτα τῆς παλαιᾶς χειροτονηθείας λαύρας Ἠγουμένους, τῆς
προσηκούσης ἐπιμελείας ἤξιστο.

quorum
vulneratos ad
30 curat
Thomas,

25 Οἱ δὲ ὄντως ἐρημικοὶ ἀνθρακες καὶ λυμαντήριαι
καὶ θηριώτροποι βάρβαροι, ὡς οὐδὲν ἀνταρξίς τῇ πονηρᾷ
αὐτῶν γνώμῃ ποιῶντες (καίπερ πλείστοις τόγῃ ἐπ' αὐ-
τοὺς ἀνελόντες καὶ τὰ ἐνύστα πραιδύσαντες) πυρκαῖστα
θεῖναι τὰ κελλῖα μακρικῶς ἐνεχείρισαν. Θάμνος γὰρ τὰ
λεγόμενα μανουθία ἐν ἐκάστῳ ἐυρίσκοντες (ἐνώθησι γὰρ
οἱ Πατέρες αὐτὰ συνάγειν καὶ ἀποτιθεσθαι) ἐτοιμῶς λοι-
πὸν δὲ αὐτῶν τὰ οἰκήματα ἐνεπύριζον. Ἡμεῖς τὰς φλόγας
εἰς ὕψος αἰρούμενας, καὶ τοὺς λαποῦς εἰς αἰθέρα βλέπον-
τες ἀνάπνευπομένους τὰς καρδίας ἐμυπολούμεθα, καὶ
ὀδύνη ἀράτῳ καὶ σκοτώσει καὶ ἀπορία δεινῶς ἐκρατού-
μεθα, ὡς τῆς λαύρας ἀπεγνωκότες (ἦδη γὰρ τὸν ἐκκλησίαν
πυρὶφλέκτον κατακλιπεῖν ἐβουλόμενοι) μόνον δὲ εἰς οὐρανὸν
τὸ ὄμμα ἀνατείναντες ἐκεῖθεν τὴν βοήθειαν πεμφθῆναι
ἡμῖν ἐδοξέμεθα, τὰς τοῦ ἀγίου Πατρὸς ἡμῶν Σαβᾶ πρε-
σβείας ἐπικαλούμενοι.

interim dum
illi cellos
comburunt,

idem de
ecclesia fortiori

26 Ὁ δὲ καταπονουμένον ἀντιλήπτω Θεῷ, ὁ ἔγγυς
πᾶσιν ἐπικαλούμενος αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ, ἠδούκησεν μήκο-
θὲν τινας ὀλίγους φωνῆσαι· οὓς ἰδόντες οἱ ἄνομοι ἐκείνοι
καὶ εἰς χεμετέραν αὐτοὺς ὑποπεύσαντες ἦσαν ἐπικυραύσαντες
καὶ βοήθειαν, δέσαντες δὲ μὴ καὶ ἕτερος προσπελεύ-
σασθαι, τοῦ Θεοῦ αὐτοὺς ἀποσεθέσαντες, τὰ σκῆλα βρο-
τάσαντες, ἀνεχώρησαν. Ἄλλ' οὐδὲ ἀναχωρησάντων ἐκεί-
νων, ἡμῶν ὁ φόβος ἐλώρησεν· ἐδοξέμεν γὰρ τὴν αὐτῶν
ἐπανίλησιν. Μέχρι δὲ τῆς τοῦ κλίου δύσεως καὶ τῆς τοῦ
φωτὸς ἐκλείψεως ἀμετακινήτοι διετέλισαμεν, τῇ δὲ κάκειδε
τὸ ὄμμα περιπέμποντες, ὡς τὴν τούτων ἐπάνοδον ὑφωρώ-
μενοι.

nisi suspicio
adventantis
subsisti eos
dissipasset.

quorum
redium
maturitas
Patres

27 Κατὰ τὸν αὐριον δὲ πρωθῆεν ἕως ἰσπέρας βαθείας,
ἐν τῷ αὐτῷ συναγόμενοι τόπῳ, λειτῶς καὶ προσευχὰς πα-
νημέριοι ἐπετελοῦμεν, τῷ αὐτῷ δέει κροτούμενοι. Ὡστόσοι
δὲ καὶ πᾶσαν ἐκεῖνην τὴν ἑβδομάδα ποιεῖν οὐκ ἐπαυσά-
μεθα· ὁμοῦ δὲ πάντες συνηροῦσόμεθα, τοῦτο μὲν παρὰ
κλήσειν καὶ παρὰ μυσθίαν ἱκανῶν ἐξ ἀλλήλων καρπούμενοι·
εἶτε γὰρ ζῆν εἶτ' οὐκ ἀποβήσκειν οὐκ ἀλλήλοισι ἠυχόμεθα·
τοῦτο δὲ καὶ τὰς βυσάνους ἐγκλίνοντες, ἃς τοῖς καταμῶ-
νας εὐρισκομένους ἐπέφερον, ὡς καὶ ἐν λαύρα τῇ παλαιᾷ
πεποιήκασι, τινὰς πυρὶ διεφλέξαντες καὶ ἑτέρας βυσάνων
ἰδεῖας ἐπινοήσαντες.

cap III
totam heb-
domadam
collecti
munerit;

28 Ἐν τούτοις ἐκείνῳ τὸν ἑβδομάδα διεθόντων ἡμῶν,
ὄψῃ σαββάθῳ, περὶ δευτέραν τῆς νυκτὸς ὥραν, ἐν τῇ ἐκ-
κλησίᾳ τὴν συνήθη τῆς Κυριακῆς σερτυρίαν ἐπιτελοῦν-
των, ἰδοὺ δύο μοναχοὶ, εὐλαθεῖς καὶ σεβρόφρονες, ὁρ-
μαῖοι καὶ ἠπιγόμενοι καὶ ἰδῶσι περιβρέμενοι παρεγόντες,
ὡς οἱ τῆς παλαιᾶς λαύρας ῥήμιοι Πατέρες, τὴν τῆς ἀγῶ-
νης τερωτῆτος νόμον καὶ φιλαδελφικῆς συμπαθείας πυρῶ

deinde infel-
lyunt ex
Palao-lau-
ritis redire
barbaros

29 Ἡμεῖς δὲ ταύτην τὴν ὀδυνῆραν ἀγγεῖλαι ἀκούσαν-
τες, ρομφαίαν ὡσπερ ἕκαστος ἐν τῇ καρδίᾳ δεξάμενος,
καὶ τῇ ἀπορία ἰλιγγιάσαντες, καὶ τῷ πάθει σκοποδινῆ-
σαντες, τὰς δυνάμεις καὶ τοὺς ἀρμούς ἐξελύθημεν· θορύ-
βου δὲ καὶ ταρᾶχῃς πληρωθέντες, τινὰς μὲν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ
ψάλλειν ἀφῆκαμεν, οἱ πλείους δὲ τὸ σύνθηρ· ἀκρωτήριον
κατελάβομεν, κάκεισε μέχρις ὀρθρου θιανυκτερεύοντες τῷ
κρῆμι σχεδὸν ἐπιγνύμεθα· ἔσθον μὲν τοῦ φόβου τὸ αἷμα
συστέλλοντες, ἐξῶθεν δὲ τοῦ ψύχους πάλιν αὐτὸ συνοδοῦ-
τος καὶ συνεδύοντες. Οὐ μὲν τοιγε τῆς οὐχ ἔρχῃς ἡμελοῦ-
μεν, εἰ καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐντὸς οὐχ ὑπέρχομεν· μέλλον
μὲν ἴδον τὸν νοῦν καὶ πάντας τοὺς λογισμοὺς καὶ πᾶσαν
ἐνθύμησιν ἐξῶ βρεβομένην ἐπισυναύξαντες, ἀραιοφῆναι
ἐυχῶς καὶ ἀρεμβάστους ἐντεύξεισι πρὸς τὸν δυνάμενον σώ-
ζειν ἐκ κινδύνων Θεῶν ἐνεκρήμεθα, ὡς εἰς τὴν ἔσθον λοι-
πὸν τῆς παρουσίας ζωῆς ἑαυτοὺς ἐτοιμάζοντες. Ἄλλος δὲ
ἀλλαχοῦ ἐσκόπει καὶ ἰδὲλαπει, καὶ τὸ οὐς ἐπέχει προσεχῶς
εἰς ἀκόρισιν, τὸ πῶθεν αὐτοῦ ἐπιβαίνοντας ἴδοι καὶ ἀίσ-
θοιτο. Πολλῶς γοῦν καὶ τοῦ τυχόντος Θεᾶ καὶ κινήσει
πάντας ἡμᾶς ἐξεθρόησε, τῶν ἀθίων νομισθεῖσθαι ἢ ἀφίεσι.

sic conster-
natis

B

30 Ἐν τοιαύτῃ συγχύσει διαγόντων ἡμῶν καὶ δεύς
ἐμπεπληγμένων καὶ ανίας καὶ φύσεως, ἰδοὺ δύο τιπὲς
ἐσπευσμένως βαδίζοντες, προῖοντες ἐφαίνοντο. Ὡς δὲ
πλησίον γεγονόσιν, ὁ μὲν εἰς γέρον ἑωρᾶτο μναχος ὀλο-
πόλιος, τὸν δὲ ἕτερον διασωστήν ὡσπερ τῆς ὁδοῦ καὶ ὀδη-
γὸν ἐφέρετο· ὃς τῷ θρόνῳ κεικμηκῶς καὶ τῷ πύθει συνεχό-
μενος, τὸν λόγον προσέφερον τῷ συνεῖσι διακοπτόμενον
ἀσθματι, ἀναρθρον καὶ ἀτράνωτον ἐπισκολλήδιον δὲ τῇ
χειρὶ προβαλλόμενος, ἐξ αὐτοῦ μαθεῖν ἤξιστο τῆς αὐτῶν
παρουσίας τὸ αἴτιον. Τῆν οὖν ἐπιστολὴν ἀναπύξαντες,
καὶ διὰ τοῦ σελήναίου φέγγους ἀναγνώσαντες δυνηθέντες,
ἔγνωμεν αὐτὴν παρὰ τοῦ Πατέρων τῆς ἰσαγοῦς μονῆς τοῦ
σημειοφόρου Πατρός ἡμῶν ἀγίου Εὐθυμίου, ἀγάπης
δεσμῷ πνευματικῆς πρὸς ἡμᾶς γραφείσιν, περιέχουσαν
τοῦδε· Γινώσκειν ὑμᾶς βουλόμεθα, Πατέρες, ὡς ἔγνωσται
ἡμῖν παρὰ τὴν ἀκρίτως εἰδόντων, ὅτι συναγωγῇ ποικυρεο-
μένων, ἐκ τῶν κατὰ βορρᾶν μερῶν τῆς ἀγίας πόλεως ἐπὶ
κακῷ συναθροισθεῖσα, σκέπτεται ταύτη τῇ νυκτὶ ἐπιβρίψαι
ὑμῖν, καὶ τὴν λαύραν πραιδεῖσαι καὶ ἐρημῶσαι· ἀλλ'
ἑαυτοὺς ἀσφαλίσασθε. Εὐέσασθε ὑπὲρ ἡμῶν.

nuntiatur ex
monasterio
S. Euthymii

F

31 Ταύτην κομισόμενοι τὴν ἐπιστολὴν, ἔγνωμεν ὅτι
ἑτέρα κοσμοδία ἐστὶν αὕτη, καὶ ἄλλη περὶ ἧς οἱ Παλαιοί-
λαυρίται ἐδήλωσαν. Οἱ γὰρ τῆς χεμετέρας λαύρας καὶ
τῆς ἐκνῶν σωτηρίας ἐχθροί, οὓς πρωνομάσαμεν, ὡς μὴ
ἀραιοθέντες μίᾳ πονηρῇ ὁμηγύρῃ, καὶ ἕτερον ἀνδροφῶνον
σύστημα καὶ σύστημα συνεκρότησαν, ἵνα ἀμφοτέρους
συνάψοντες, πανκληθῆι ἡμῖν ἐπιβρίψωσιν. Ταῦτα διδαχ-
θέντων ἡμῶν ἐδιπλασίωθη ἐφ' ἡμᾶς ὁ φόβος καὶ ἡ δαίλια,
καὶ τὸ πένθος ἦν σφόδρον, καὶ ὁ κίνδυνος ἀδιάκριτος.
Μηδεμίαν δὲ ἐξ ἀνθρώπων ἢ ἀπὸ γῆς βοήθειαν αἰετῶν ἐλ-
πίζοντες, εἰς οὐρανὸς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς
αυτεῖναμεν, καὶ τὸν ἰσθρόντα Θεῶν τὴν ἀνάγκην καὶ
ὀλιψὴν ἡμῶν μετὰ δακρύων καὶ στεναγμῶν ἀναγγέλλοντας
ικετεύομεν.

alium quoque
urbem aliunde
venire,

32 Ἐπιθε, λέγοντες, ἐπὶ τὴν ταπεινώσιν καὶ ὀθλαίω-
σιν ἡμῶν, Δέσποτα, καὶ μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν
σου ἀπὸ τῶν ὀφθῶν σου. Οἶδας, Κύριε, ὅτι διὰ τὸ ὄνομά
σου τοῦ ἁγίου ἕκαστος ἡμῶν τὸν ἑαυτοῦ οἶνον καὶ τοὺς
ἰδίους καὶ συγγενεῖς παρίεσας, εἰς ταύτην τὴν τραχείαν
καὶ

quare ad
Deum spes
preceque
conuertant

A καὶ ἀνικμον καὶ ἀπαργύρητον ἐλέλυθεν ἐρημῶν, οὐ τινος ἐπιγίου κέρσους ἔσκεν, ἀλλὰ ἵνα τῆς σῆς διέξεῖ καὶ τῆς θέας τοῦ προσώπου σου μὴ ἐκπίσωμεν. Καὶ νῦν ἰθὺς εἰς βοήθειαν ἡμῶν, ὅτι θλίψις ἔγγιζε, ὅτι οὐκ ἔστε βοηθῶν. Ἴδου οἱ ἐχθροὶ σου, Κύριε ἤχησαν ἰδοὺ οἱ μισοῦντές σε ἄρα κεφαλῆν. εἶπον, Διὸς καὶ ἐξολοθρευόμενον αὐτοὺς εἰς ἴθους, καὶ οὐ μὴ μνησθῆ τὸ ὄνομα τοῦ πνευματικοῦ Ἰσραὴλ ἐν ταύτῃ τῇ ἐρήμῳ ἔτι. Ἐπιστάμεθα καὶ πιστεύομεν ὅτι ἴαν βέλῃ ἀορασίᾳ αὐτοὺς πιτᾶσαι ὡς τοὺς Σύρους ἐπὶ Ἐλισαίου, ἢ δι' Ἀγγέλου ἐν μιᾷ ῥοπῇ θανατώσαι ὡς τοὺς....

deest folium

καὶ ἀφειδῶς ἐπληττον ἕκαστος τῷ μετὰ χειρὸς κατεχομένη ὄπῃ, ξίφι ἢ ῥοπαλίῳ, ἢ ῥάβδῳ ἢ τόξῳ ὅι πολλοὶ καὶ λίθους μεγάλους καὶ χειροπλητεῖς ἀπὸ γῆς ἐλόμειοι καὶ ταῖς δυσὶ κερσίν εἰς ὕψος αἵροντες; πᾶση τῇ ἰσχύει αὐτῶν κατὰ τῶν Ἁγίων ἔβαλλον.

B 33 Ἄλλ' οἰμοί! πῶς τῆς φρικτῆς καὶ ἐλεινῆς ὥρας ἐκείνης τὴν ἀνάμνησιν οὐδ' ἄρτι ἐνέγκω; πῶς παραστήσαι δυνήσομαι τῷ λόγῳ ἄπειρ οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν ἰσραήλασιν; Οὐ δὲ γὰρ εἰ δένα μὲν γλώσσοι εἶναι καὶ τοσοῦτ' ἄγε νῦν τὰ στόματα ὡς ἀληθῶς γὰρ τῶν πραγμάτων ὁ λόγος κατὰ πολλὴν ἐλάττων τε καὶ κατωδίστατος, καὶ ὅτι τὰ δι' ὀκνησὶ παραλαμδανόμενα φουτοσθῆναι δύναται, ὡς τὰ δι' ὄψεως θεωρούμενα ἢ δὲ τῶρα καὶ σισθεῖς ὁμοφωτέρων χαλεπατέρη. Οὐ δὲ γὰρ οὕτως δρυτόμοι τινεῖς καὶ ξυλοκόποι πολυθρόνοι ἐμπροσθέντες ἢ ἀφειδῶς αὐτῆν κατακόπτουσι, ὡς διωμοὶ οὗτοι καὶ θηριώδεις καὶ ἀπᾶνθρωποι βάρβαροι, καθ' ἄπειρ ἢ μακίλλῃ, τὰ σώματα τῶν Πατέρων ἀνηλώδως καὶ ὀσφυαλῶς ταῖς πληγαῖς ἔκοπτον ὡς ὅστε ἐκφοῦσαι ἢ μετρίως ἀγγῆσαι, ὁλλ' ἤδη λοιπὸν θανατώσαι καὶ πικρὰ τελευτῆ παραδοῦναι. Τοὺς μὲν γὰρ ξίφιν ἐπαινετὰ μετὰ φέρον, τῶν δὲ λίθους μεγάλους καὶ βαρεῖται τὸς κεφαλὰς κατέβλην, τῶν δὲ τὸς κνήμας συνέτριβον, ἄλλων ξύλοις ἢ πέτραις τὰ πρόσωπα ἔτυπτον καὶ οὐκ ἦν ἰδεῖν τινα μὴ τῷ ὄνθῳ μεμολυμένον, καὶ βεδαμμένον καὶ περιβρέζον αἵματι. Ὅσπερ δὲ λύκοι ἀγέλη προβάτων ἄμα ἠλοισμένη καὶ συνεχεῖς ἐμπροσθέντες διασκορπίζουσι, οὕτως καὶ οὗτοι οἱ ἄγριοι καὶ ἀνήμεροι καὶ θηριώδεις τοὺς λογικοὺς καὶ πράξει τοῦ Χριστοῦ θρημμάσι ἐμπηδῶσαντες, τὴν συνέχειαν αὐτῶν διέλυσαν.

C 34 Εἰς τὴν ἰκανῶς ὡς ἐν χαλεπίῳ τοὺς Ὀσίους σφυροκοπήσαντες, πόντας πανταχῶθεν λίθων βολαῖς καὶ τραχίαι καὶ ἀπτριμμέναις βιαεῖς ἀνωθεν διὰ τοῦ χειμάρρου εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνέλαυνον. Τινεῖς μὲν οὖν τῶν Ἀδελφῶν τὴν βίαν ταύτην καὶ ἀνάγκην παθόντες, ἑαυτοὺς περικρυβεῖν ἐπειρόντο, ἐν σπηλαίοις καὶ σχίσμασι ὄρειν καὶ βράχισιν ὑποδυόμενοι, ὀλίγον δὲ ὄμως λαθεῖν ἐδυνήθησαν.

Τῶν οὖν Ἠγουμένων ταύτων, ἢ τοὺς εἰς ὑπόδοχὴν τεταγμένοι τῶν εἰς τὸ Ἠγουμένον καταλόντων ξένων, Ἰωάννη τῷ ὀνόματι, ἐὺλαθῆ δὲ καὶ ἱπτικῇ τῷ τρόπῳ, νέον δὲ τῆ ἡλικίᾳ, οἱ τοῦ διαβόλου δρυφόροι γυνώρισαντες, μωρίας πληγὰς καὶ λίθων βολὰς ἐπιθέντες καὶ νευροσκοπήσαντες, ἠριθανῆ πῶς ἀφέντες, οὐκ ἔτι διὰ τῶν οἰκείων ποδῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐλθονόμενοι κατέβαινον παρεῖσαν (ἢ μὴ ἰσχύοντα διὰ τὴν τῶν πληγῶν ἀνάγκην, ἢ πρὸς μείζονα κόλασιν) ἀλλ' ἀπὸ τῶν ποδῶν ἀφροντες οἱ ἀσπλαγχοὶ καὶ ἀνηλεεῖς, διὰ πετρῶν καὶ τραχυτάτων λίθων ἀνωθεν ἐκ τοῦ ὄρου ἀκρυφαῖς ἴσως τῆς ἐκκλησίας καθέλιξαν (ὡς εἴ τις κτήνος κτισμαῖον ἢ ξύλον εὖρος ἀναίσθητον) πᾶσαν δὲ τὴν δερματίδα τοῦ νύτου καὶ τῶν ὀπισθίων μερῶν ἰκθέρουτες (καὶ γὰρ οὐκ ὀλίγον ἦν τὸ τῆς ὀδοῦ μήκος τε καὶ διάστημα, καὶ τοῦτο κάταντες) ὀλιγοπνέοντα ἐν τῇ αὐτῇ τῆς ἐκκλησίας κατέθηκαν ὅς τῷ καπνῷ πάλιν βασιανθίσις, τῷ Χριστῷ τὴν ψυχὴν παρέδωκε μετὰ τῶν ἄλλων Ὀσίων, περὶ ὧν σὺν Θεῷ βηθῆσεται.

35 Ἦσαν οἱ τοῦ σοφοῦ τῆς κακίας μαθηταὶ καὶ τοῦ φρονίμου εἰς τὸ κακοποιῆσαι ὄρεως υἱοὶ καὶ ἐχιδνῶν γεννήματα, τινὰς εἰς ἑαυτῶν ἐν ὑψηλότεροις τόποις σκησαντες πρὸς τὸ σκοπεῖν εἰ τινα διαφεύγειν βουλόμενον θεάσοιντο, ἵνα ἐπίσχωσι καὶ κολώσωσι αὐτὸν καὶ εἰς τὸν λαῶν καὶ ἐκκλησίᾳ ἀκούσῃ ἀπιστήρως. Τίς τοιούτων

Δημασκήδης τῷ γένει. Σέργιος τὴν προσήγοριαν, ἰδὼν τοὺς Πατέρας ὑπὸ τῶν βαρβάρων βαρβαρικῶς μετὰ τοσαύτας πληγὰς εἰς τὸν ἐκκλησίαν ἐλαυνόμενους καὶ συνωθούμενους (τοῦ βασανίσαι αὐτοὺς ἔσκεν τοῦτο οἱ τρισάθλιοι καὶ κακουργεῖς ἐπειθήσαν καὶ ἐπειθήσαν) ἐγνώριξε δὲ τύπον ἐν παραδόξῳ ἐν ᾧ τινα τῆς ἐκκλησίας ἱερατικῶν πραγμάτων κεκοιμημένα ἐτύγγανον καὶ γὰρ μαθητῆς ὑπῆρχε τοῦ καθοστώμενου Ἠγουμένου. Φοβηθείς οὖν μὴ ποτε, ὡς ἄνθρωπος τὸν βίαν τῶν βασάνων μὴ φέρον, τὸν τύπον καταμνήσθη καὶ παρὰ τοῦτο κρῖμασι ὑπέπεσε, ὡς προσδύς τὰ ἄγια τοῖς κυσὶ καὶ τὰ τῷ Θεῷ προσερχόμενα τοῖς τοῦ σατανᾶ παρασχόν θεραπευσταῖς, ὥστε δεῖν ὁ Μακρίτος καὶ κρείττον φυγεῖν ὑπάρχειν, καὶ τὴν τοῦ τοιούτου κρῖματος κερδῆσαι φυγὴν καὶ ἐκλύτρωσιν.

ne rosa ecclesiarum cogitur prodere

36 Τοῦτον τοιγαροῦν ὄρωμ ὑποχωροῦντα καὶ μακρὰν ποῦ τῆς λαύρας γενόμενον, οἱ ἐν τοῦτο τεταγμένοι φύλακες θεασάμενοι, καταβάτες συνήλαδον, καὶ δὴ ξίφει νύκτωρες εἰς τὸν λαῶν πάλιν ὑποστρέφειν ἠνάγκασον. Ὁ δὲ εὐχαριστῆ καρδίᾳ καὶ ἀδελφῶν φρονήματι πρὸς αὐτοὺς ἀπεκρίνατο, Οὐχ ὑποστρέψω κελυόντων ἡμῶν, οὐ δὲ γὰρ δι' εὐχῶν καὶ θεοσεβείας εἰς τὸν ἐκκλησίαν ἡμᾶς εἰσεῖναι κελύεται σήμερον. Οὐ τὸν ἀνδρείον καὶ ἔνστατον καὶ αὐτοὶ οἱ βάρβαροι κατεπλάγησαν, πάλιν δ' ἐμβριθῶς καὶ ἀναιδῶς καθυβρίζοντες; καὶ λίθους κόπτουτες, ἐπανέιναι προσέειπτον. Ὁ δὲ οὐ δ' ὄλων αὐτῶν ἐπειθάρχει τῷ ἐπιτόγματι. Τοῦτον τοῖνυν γυμνὸν ἐπακατείνοντας διεβεβαίνοντο αὐτὸν κροταροθήσαν, εἰ μὴ ἐπαναδράμῃ ἐπιτριπόμενος. Ὁ δὲ γενναίως ὀθλήσας τὴν ταύτην παρτερῖαν ἐπιθεικνόμενος, κατ' ἀνατολὰς αὐτὸν τρέψας καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας ὄμου τε τοῦ σώματος πρὸς τὸν ἐν οὐρανῷ οἰκούντα Χριστὸν ὄρας, πρὸς αὐτοὺς ἀπεφθέγγετο Ἐγὼ μὲν δι' ὑμετέρας κελύσεως καὶ τῶς ἐκείσε οὐκ ἐπαυέρομαι εἰ δὲ μου τὴν κάραν ἀφελίσθαι, ὡς φατε, βούλεσθε, τοῦ Χριστοῦ παραχωροῦντος, οὐκ ἔστιν ἡμῖν οὐδὲν τὸ ἐμπόδιον. Ταῦτα δὲ λέγων καὶ τὸν αὐχένα ὑπέκλινε τοῦτο δὲ τις τῶν Ἀδελφῶν συνευρεθείς καὶ στραφεὶς ἐξηγήσατο.

et qui deprecans redire abauit.

E

37 Ἀναπνέσας δὲ τις τῶν ἀπειστανῶν, ζήλῳ καὶ θυμῷ βράσας καὶ τὸν διάβολον ἰχυμονήσας, παρὰ τοῦ ἑαυτοῦ ἑταῖρου τὸ ξίφος ἀποσπάσας, τοῦ Μακαρίου τὸν τράχηλον ἐπάεισε μὴ κηρήσας δὲ τὴν ἰδίαν μανίαν, τὸν δευτέρων αὐτῷ πληγῆν καὶ τρίτην ἐπήγαγεν. Εἰς τινα δὲ χειμάρρον ὠθήσαντες, λίθους αὐτῷ μεγάλους ἐπέριψαν, ὥστε σχεδὸν ὄλον συνθλάσαι τοῦ Ὀσίου τὸ σκήνωμα.

primus amputato capite Murlyr obit.

Ὅσως γενναίως κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ μεθοδείας ἀγωνισάμενος, καὶ πρὸς τὴν ἀμαρτίαν ἀντικαταστάς μέχρις αἵματος, μηδὲν τῆς ἀκρῆς ἀρετῆς ὄλω; ὑπογαλάσας τε καὶ ὑψέμενος διὰ θειλίας πάθος ἀγέεις καὶ οἰκτρότατον ἢ διὰ θανάτου φόβου παρόντα καὶ ἀπειλούμενον, εὐγενῆς ὄντως ἐκρυανθείς καὶ θεοειδῆς τῆ ψυχῇ καὶ σεβρότῳ, πρώτος τοῦ μαρτυρίου τὸν στέφανον ἀνεύδατο. Τοῦτο τὸ ἅγιον λειψανον μετὰ τὴν τῶν βαρβάρων ἀναχώρησιν ὄλον βεδαμμένον καὶ πεφρυγμένον, μᾶλλον δὲ λελουμένον τοῖς σίμασιν, ἐν θῆκαις ἁγίσις ὀσίσις ἰθήκαμεν, μετὰ τοῦ ἱεροῦ τῶν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἀναριθμῶν ὄσιων Πατέρων συνθήματος. Καὶ ταῦτα μὲν ὕστερον ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τὴν τοῦ λόγου συνέχειαν ἰπανέλωμεν.

F

38 Οἱ ποικίλοι τῆ κακίας στασιασταὶ καὶ δεινοὶ καὶ παμπουηροὶ, προσπέμψαντες ἰσὺν τινας αὐτῶν εἰς τὸ πέραν κατ' ἀνατολὰς τοῦ χειμάρρου, ὅθεν τὰ θυτικά μέρη ὡς ἐνώπιον φαίνονται, ἵνα τοὺς φυγεῖν καὶ λαθεῖν καὶ κρυθῆναι εἰς ἄντρον καὶ ὄπῃ ἢ ὑποσκέπῃ πέτρας ἰθίλουτας, φωνῇ καὶ χειρὶ τοῖς ὁμοφροσὶ διαδείξωσι καὶ κηνώσωσι. Καὶ οὕτως λοιπὸν οὐδεὶς τὴν θανατοφόρον αὐτῶν σαγήνην καὶ περιφορὰν διαφυγεῖν ἢ ἐξελίξαι ἰσχύσει, πάντων παντοχῶ ἀναξήτουμένων καὶ καταμνησσομένων ὡς ἱερῆται. Ἄλλ' ἐν ταῦτα τὸ λόγον γενόμενος οὐ παραδράμω τὸν γενναῖον καὶ καρτερόφρονα καὶ ὄντως τῆς τελείας ἀγάπης τὸν τέλειον ὄρον ἐφθανότα καὶ τῷ ἔργῳ τελείσαντα οὐδὲ γὰρ ἴμις τὸν τοιούτου λόγῳ παραδραμῆν ἀσκητικέτος, ἀξιάχαστον ὡς ἀληθῶς ὄντα, καὶ Χριστοῦ μωθητῆ Χριστομίμητον.

Dispositi ad fugam impediendum speculatores

13 MS.

Surbat i promiscuo in Patres 13 MS.

CAP. 1V

Joannes Hegumenur-cha crucifigitur captatur

Fugit Sergius

inducunt
obliquos
in speculicam
luteas.

A 39 Ἀντρώ τινί στενοτάτω τινός των Ἀδελφῶν προσ-
έφυγον διακόμενοι, ἐν ᾧ κρουθῆναι καὶ λυθῆναι τοὺς λυ-
μενούς καὶ βδελήρους προσεδόκησαν. Τούτους τις τῶν
ἀντικρίε κατ' ἀντοχῆς σκοπευτήρων τὴν ὄψιν ἐπεισερχο-
μένους θεώμενος, φωνῇ μεγάλῃ δοκτυλοειδῶν, ταῖς
συναποστοταῖς τὸ ἄντρον ἔκρινεν. Ἐπιστάς δὲ τις ἐξηγή-
ρηε τῇ θύρᾳ καὶ εἰσόδῳ τῆς τοιαύτης ὁπίε, μετὰ κρουγῆς
σφοδρᾶς καὶ φερόσας ἐπιπέπτεως τοὺς ἐνυπάρχοντας ἔνδον
προσένει προσίσταται. Οἱ δὲ Ἀδελφοί, ὡς φαραθέντες
καὶ ἄλωναι μέλλοντες καὶ πικραῖς παραδοθῆναι βασάνοις,
τῷ φόβῳ ἐπέπετ' ἡ. ἦσαν δὲ πέντε τὸν αἰθμόν, ὃν ὁ εἰς
ἀξιωμαθμόνευτος θαυμάσιωσθε καὶ οἰξέεικινες, Ἀδρανίς
τῷ γένει, τῇ δὲ προσχηγορία Πατριότης, τοὺς ἐταίρους
ἐνυτοῦ καὶ συναδελφους ἰδὼν τῇ δειλίᾳ ἀσχαλλόντας,
θείου ζήλου καὶ ἀγάπης καὶ φιλαδελφίας γενόμενος ἐμ-
πλεως, θαρσαλέως ὠνόρησεν, καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ κειρυμ-
μένοις Ἀδελφοῖς προσωμίλησας Ὁρασεῖτε, Ἀδελφοί ἀγα-
πητοὶ καὶ ὁμόφυγοι, ἐγὼ τὸν ὑπὲρ ὑμῶν ἀναδίσχομαι
κίνδυνον καὶ θάνατον σήμερον ἔγὼ ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας
λυτρώσεως ταῖς τῶν ἐνκλητικῶν βαρδάρων χερσὶν ἐμαυ-
τὸν προθύμως ἐκδίδομαι ὑμεῖς δὲ ἢ αὐτῷ καθ' ἐξόμενοι,
συχνὸν μοι καὶ ἀφωνίαν ἀσκήσατε, καὶ τοῦ σπληαίου ἀπρόι-
τον διαμίνετε.

II
horum unus
Patritius
ultra prodierit

h

B 40 Καὶ ταῦτα ψιθυρίσας ἐξέθορε καὶ πρὸς τὸν αἰμο-
πότην ἐξελέλυθε βάρβαρον, καὶ Ἀγωνεῖν, ἔφη, ὅπου κελ-
λεύεις. Ὁ δὲ, Καὶ τοὺς λοιπούς, εἶπεν, ἐξάγαγε, οἱ σὺν
σοι ἔνδον κειρυμμένοι τυγχάνουσιν. Ὁ δὲ γενναῖος τοῦ
Χριστοῦ στρατιώτης καὶ ἀριστέως ἀκατάπληκτος διςχυρ-
ρίζων, καὶ λόγους πλείστοις τὸν δῆμον ἐπληροφόρηε καὶ
ἐπειθην, ὡς μονώτατος ὑπῆρχεν ἔνδον. Τούτοις τοῖς λόγους
τὸν ἀσεβῆ πείσας ὁ τῆς ἀγάπης καὶ φιλαδελφίας προσπα-
πιστής καὶ ὑπέροχος, ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐλαμβάνει αὐ-
τόν, ἐκείνῳ τῆς ὁδοῦ προηγουμένως προθυμώτατα. Ὁ γεν-
ναῖος καὶ θεοφόρος ψυχῆ! ὡς ἀγάπης ἐνθίου καὶ εὐκριν-
νοῦς, αὐτὸν τὸν ἀκρότατον καὶ ἀκραιφνεστάτου τῆς τε-
λειότητος ἄρον, τὸν ὑπὸ τοῦ κοινού Σωτήρος τελεσθέντα
καὶ θεσμοτεθῆντα, σφραγισάσης! Ἐν τούτῳ γὰρ, φησι,
γνώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἔστε, ἐὰν ἀγαπάτε
ἀλλήλους τὸ δὲ μέτρον τῆς ἀγάπης ὅποσον ἐστὶν ἐγνω-
ρησεν ἐπιγαγόν, Ἀὐτὴ γὰρ ἐστὶ ἡ τελεία ἀγάπη, ἵνα τις
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ ὅπερ ἔργῳ
ποιήσας ὁ πανάριστος οὗτος καὶ ἀξιωμαθός Πατριτικῶς
φαίνεται.

omnium
meicatum in
se suscipit :

ejus landa-
bilis caritas

C 41 Μακρίως δυτῶς ὑπάρχεις, τρισόλβιε, ὅτι πληρωτὴν
τῆς καινῆς τοῦ Χριστοῦ ἐντολῆς ἀνέλλειπας ἐχηρήμασας.
Ἰδοὺ γὰρ, φησι, ἐντολὴν καινὴν δίδομι ὑμῖν, ἵνα ἀγα-
πάτε ἀλλήλους ὅτι ἐμοὶ ἵχνος τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ, ὡς δού-
λος εὐγνώμων καὶ εὐπειθῆς μαθητῆς, ἠκολούθησας ὅτι σύμ-
μορφος τῶν αὐτοῦ πάθημάτων γενόμενος, εἰκότως κοινωνός
καὶ συμμέτοχος τῆς αὐτοῦ δόξης καὶ τῆς ἐν οὐρανοῖς βα-
σιλείας πέψηνος. Μίμησος σὺν καὶ ψιμῶν τῶν ἐκ πύθου
τὸν σὴν ἐμφηροῦντῶν ἀνδρῶν σοῖδιμε. Σὺ γὰρ τοῖς ἐγκω-
μίοις ἐμφιλογηροῖν πολλῶ μὲν καὶ γνησίως ἐπέμει καὶ
γὰρ μυρίων ἐπαίων ἐπάξις πέψηνος, εἰ καὶ τῶν παρ' ἡμῶν
ἀνώτερος καὶ ἀνευθῆς εὐφημιῶν καὶ κρότων καθέσ-
τικας. Ἀλλὰ μὲ δῆμος ὅλος ἀκρίμειε Μαρτύρων, τὴν
αὐτῇ ἐπιδοθεῖσιν μαρτυρίαν τε καὶ στερέωσθησας καὶ
τὸν ἴσον πρόθεσι, καὶ τῆς ἀγάπης τελειώσιν μέχρις ἐσχά-
των ἐν βασάνοις ἀναπονήων φυλοξάνων ἀλάθειον, ὡς
ἀπὸ ποτε ὁ λόγος ἀποδείξει φαινοτάτα, ἰ διδουκα δὲ μὴ
ὄγκον ἐπιθήσω τῷ διηγήματι. Τούτου τοίνυν, ἀγαπητοί,
τοῦ στερεμνίου νεανίου τὴν πραίρειον θηρήσας τελείαν
Χριστός ὁ Θεός τῶν γνώσεων, καὶ ἐσχῶν καρδίας καὶ
νεφραῖς, τελείῳ τοῦ μαρτυροῦ σφραγῆναι κοσμήσας κα-
τέστειψεν εἰς δὲ καὶ αὐτὸς ἠυρέθη τῶν βασάνων καπνοῦ
τελευτησαντων, ὡς ἐμφανίζεῖν ὁ λόγος ἐπέιγεται.

martirio
coronatus.

Egrotum
curare
constituitur
eunclis.

42 Συναθροίσαντες ταγαροῦν τοὺς Πατέρας οἱ φρονικοί
καὶ ἀλόστορες, τοὺς μὲν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοὺς δὲ ἐν τῷ
ἴγουμενῳ, οἱ ἴσοταροι αὐτῶν καὶ πρῶτοντες, τοὺς δὲ ἐν
διακρίσει φανέντας καὶ δοξαστας αὐτοῦς πρῶτους τῶν
μοναχῶν συλλοβόμενοι, Ἐξαχρήσαστε ἐαυτοὺς καὶ τὴν
ἐκκλησίαν ὑμῶν τετρακισχιλίων νομισμάτων, ἔρησαν, καὶ
τάχιστα ἡμᾶς ἀποκεφαλίσθησαν κελύμενοι, καὶ τὸν μεί-

Martii T. III.

τερον καὶν ἐμπυρίζομεν. Οἱ δὲ Π: τέρεις δυσωπητικῶς
αὐτοὺς παρεκλήθων λέγοντες, ψήφισαθε ἡμῶν διὰ τὸν Θεόν,
καὶ μὴ ἀδικίως τὰ αἵματα ἡμῶν ἐκ τῆς σήμερον ἡμῶν δὲ
χρυσῷ ποσάτετα λίγεται, οὔτε κεικίμεθα οὔτε ἐκτεκίμεθα
πόποτε. Εἰ δὲ ὑμῖν ἄρσεται, ἰδοὺ ἐπὶ ὑμῶν τὰ ἱμάτια
ἡμῶν & περιεβλήμεθα εἰς τὰ ἴδια δὲ κελία χειραγω-
γοῦμεν ὑμᾶς καὶ πάντα τὰ ἡμέτερα ἀνεκίρωπτως δεκί-
νύομεν καὶ προθύμως παρέχομεν. Μόνον ἡμῖν τὸ ζῆν καὶ
γυμνοῖς παρσχεῖν παρακλήθητε.

D
EX MS
et inopiam
ceccantibus

43 Οἱ δὲ ὡς τὰ μέγιστα ἀδικούμενοι ἠγοαίνοντο, καὶ
ἐν τῷ ἐρηκίῳ τοῦ ἡγουμενίου ἐξαγαγόντες αὐτοὺς,
ἐφόρουν κραυγῇ τοὺς Αἰθίοπας (καὶ γὰρ ἦν μετ' αὐτῶν
πληθος Αἰθίοπων) ἀγαγεῖν τὰ ἔξω καὶ ἐλθεῖν ἐπισπύ-
δοντες, ὅπως αὐτοὶ τοὺς Πατέρας δευρομαήσωσιν. Ὡς
δὲ ἐξηφείρες παρέστησαν οἱ μέλαρες καὶ λοφοροὶ τῇ ψυχῇ
καὶ τῷ σώματι, γυμνὰ τὰ ἔξω βαρβαρικῶς ὀλοῦζοντες
κ' ἔπειον, καὶ τὸ Οἰκουμένον δὲ, σταυροειδῶς τὰς χεῖρας
ἐκτείναντα, πρὸς τῷ τείχει ἔστησαν, καὶ καταπέψειν
ἐμελλον, ταῖς νευραῖς τὰς τῶν βελῶν γλυφίδας προσπε-
λάσσοντες καὶ τὰ τόξα ἐκτείναντες ἑαυτοῦ τε πάντα
ἠπέπλον, εἰ μὴ οἴσωσι τὰ ὑπ' αὐτῶν ἐπιζητούμενα καὶ
ἐξοίσωσι τὰ κειρυμμένα τῆς ἐκκλησίας χρυσῷ καὶ ἀργυρῷ
σκέπη τε καὶ κειμήλιον. Οἱ δὲ Πατέρες πάση δυνάμει πλη-
ροφορεῖν αὐτοὺς ἠγωνίζοντο, ὡς οὔτε χρυσῶν κίενηται
οὐδὲ θησαυρῶν χρυσῶν γινώσκουσι.

multis terror
incutitur per
Ethiopes
infrende.

h

44 Καὶ δεῖξτε ἡμῖν, ἔφασαν, τοὺς παρ' ἡμῶν λοχί-
δας καὶ προῦχοντες, τοὺς ταμειούτους, καὶ τῶν τῆς λαύ-
ρας καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας προχημάτων διοικητῆς εἰ καὶ
φύλακας, ἢ ἀθυροὶ τοῦ ζῆν ὑμᾶς ἀπαλλῆστομεν. Οἱ δὲ
Πατέρες πάλιν ἀπεκρίναντο Ἐἴπαμεν ὑμῖν καὶ ἦδη, ὅτι
οὐδὲν τῶν παρ' ὑμῶν ζητούμενον κεικίμεθα εἰ δὲ τὸν
ἡγούμενον ἡμῶν ἐπιζητεῖτε, γινώστε ὅτι ἐνταῦθα οὐ πά-
ρσται οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἴσοι ἐσμεν καὶ ὁμότιμοι
καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἀληθείαις πρὸ καιροῦ τινος ὁ θεοφιλῆς
ἡγούμενος, διὰ τινος χρείας τῆς λαύρας, ὑπῆρχεν ἀπό-
θμος. Ἐπὶ ὧρας σὺν ἱκανοῖς αὐτοὺς ἐκροθίσαντες, πάλιν
ἠγαγον καὶ ἀπέγαγον ἐξω τοῦ ἡγουμενίου ἐν ἐνυρῶσιν
τόπω, οὕπως τὰς καμήλους ἀποφορτίσαντες εἰώθασι κα-
νεῖσε αὐτοὺς στήσαντες καὶ σχηματίζαντες, τὰ οὐτὰ μετ'
ὄργης ἠπέπλον καὶ προβέβλυντο οἱ ἀλάστορες, καὶ αὐθις
οἱ Πατέρες τὰ ὅμοια αὐτοῖς ἀπλογοῦντο καὶ ἀπεκρίνοντο
Ὡς δὲ εἶδον ὅτι οὐδὲν τῶν ποθυμῶμεν ἀνύουσι, καὶ ὅτι
ἴσοιμοι εἰς τὸ ἀνακεθῆναι παρ' αὐτῶν εἰσιν οἱ δικαιοί,
καταγαγόντες αὐτοὺς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀπαντας λοιπὸν
ὁμοῦ ἀθροῖς τοὺς Πατέρας παρίσταν.

E
ut mos
Perthos
inducunt : sed
frustru

Compelluntur
in ecclesiam
Patres.

45 Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἑλεεινῶν, δακρύων καὶ στεναγ-
μῶν καὶ θρήνων δυτῶς αἰών
dicit folium.

ζῆν προσλόμενις, ὃν τῷ καπνῷ πνίξαντις ἀπειταίαν ὠ-
ρηνθίσεται.

F
cap v
Inquitur in
medicium etiam
frustra

46 Ἄλλ' οὐδὲ τὰ κατὰ τὸν προσημνησθέντα ἱατρὸν,
φηρὶ δι' Ἀββῶν Θεομῶν τὸν τῆς κατὰ Χριστὸν ἀρετῆς δια-
πέποντα, καὶ τὴν παλαιὰν λαύραν ὁσίως διέποντα σῆ-
μερον, ἄξιον σιγῆς παραδοῦναι ἐν σικαῖῳ γὰρ δαίμονος
ὑποβλήθηντες οὗτοι οἱ τῶν θαμῶνων θεραπευταί, ἐνόμισον
χρόματι εὐρεῖν παρὰ τῇ Πατέρῳ (ἦν γὰρ καὶ ἐπίσκοπος)
κατὰ πρόσαιον δὲ αὐτὸν ἀγωνιῶντες, περιήσαν ἀπαντας
τοὺς Πατέρας, ἐπιδείξει αὐτοῖς τὸν ἱατρὸν ἀπαιτούντες.
Οἱ δὲ τίμοι Πατέρες, ὡς ἀληθῶς εὐγενεῖς καὶ θεοσεβεῖς
καὶ φιλάδελφοι, καίπερ ἐν μοσῶι, αὐτὸν ἔχοντες, οὐ γερὶ
οὐ λόγῳ οὐ νεύματι αὐτὸν ἐδήλῃσαν. Πρὸς ὅπερ μάλλον
ἀγρωθῆντες οἱ ἐκ φύσεως κηροὶ καὶ τιν τῶν Ὁσίων θαυ-
μάσαντες καὶ ἐκπλαγῆντες ἀγάπην καὶ φιλάδελφον σχῆσιν
καὶ ενστασιν, ἴπαιον βῆθεσις καὶ νυκτερον μαχαίρας καὶ
βιβλῆσιν, ἵνα αὐτοῖς ὑποδειχθῇ ὁ ζητούμενος καὶ οὐδὲν
τὸ σύνολον ἔνουν. Ὡς σὺν ὑπὸνυστα ἀπαιτούντες ἐπί-
καμον, πάντα ὁμοῦ εἰς τὸ ἐνδύτατον τοῦ σπληαίου εἰσ-
ήγαγον.

47 Ὅσα ἀποπον δὲ καὶ τὴν θέσιν τοῦ τύπου διαγροῦσαι
καὶ τῇ λόγῳ πνίξαι τοὺς ὀγκυοῦσιν ἐκδήλῃ. Ἡ μὲν
θεοκτιστος αὐτῇ ἐκκλησίᾳ σπληαίου ὑπάρχει ἰούρηροσ,
θεσιν ἀπὸ τῆς προυνίης τοιαύτην λαχόν, ὡς τύπον ἐκκλη-
σίας ἔχουσαν, καὶ διὰ τούτου τούτου τὴν ὑπαινωμίαν δεξά-

Situs ecclesie

Λ **Ε**υτυχῶν ζωῶν ἀσπανάσαντες, ἐν ἀσκήσει καὶ σκληραγωγίᾳ τὰ πάθη νικῶσαντες καὶ νικρούσαντες, νουθεσίαις καὶ χαρμηνίαις καὶ ἀγρυπνίαις τὸ σῶμα μαρτύροντας, καὶ τὴν τῆς σαρκὸς ἰδυομένην δι' ἀποχρῆς τῶν ἡδυνούτων ἐκλιπόντας, μελέτῃ θείων λόγιων καὶ γραφῶν ἱερῶν αναγκώσασαι καὶ ἀκροάσαι τὰς ἀρετὰς ἐν ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς εἰσοικησαμένους καὶ θεσπυρίζοντας, τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀγοπήσαντας, διὰ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν τῶν πλησίων ἀγάπην πικρῶ θανάτῳ ἑαυτοῦ παραδεδωκότας, πολλὰς ὀλιψαῖς καὶ φέβους καὶ ὀπειλὰς καὶ βασάνους πρὸ τοῦ θανάτου τῆς πείρας διὰ τὸν Διεσπότην γεγεμένους, τὸν δρόμον τῆς ἀσκήσεως τετελειώκοντας, τὴν πίστιν μέχρις ἐσχάτων ἀναποσῶν τεκρηκότας, τὸν τῆς δικαιοσύνης ὄραον καὶ τοῦ μαρτυρίου στίφνονος τίλειον παρὰ τῆς παντοκρατορικῆς δεξιᾶς κεκομισμένους.

56 Πῆς γὰρ ἐστὶ ἀμφιβάλλω μετὰ Μαρτύρων αὐτοῦς μὴ τέταχθαι; ἢ τίς Μόρτυρας ὀμνίαις τελείους ἀναράζειν αὐτοῦς ὄνει καὶ ἀναβάλλεται; Οὐ ποικίλας βασάνους ὑπέμειναν; οὐκ ἀδικίαι διὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐντολὴν ἀνηρέθησαν; ἢ μόνον οἱ διὰ τὸ μὴ εἰδωλολατρεῦσαι καὶ τὸν Χριστὸν ἐξαργύρῃσθαι ἀνακρούμενοι, Μάρτυρες καλεῖσθαι ὀρεθίζουσιν; Ἐγὼ δὲ λέγω, τοῖς τῶν σοφῶν καὶ θεηγῶρων διδασκάλων ἐπόμενος λόγιος καὶ παιδόμενος, ὅτι καὶ πᾶς ὁ διὰ μίαν ἐλαχίστην τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν, ἵνα οὕτην στήλη ἢ ἵνα ταύτην μὴ παρελύσῃ, ἀναιρούμενος, τέλειος Μάρτυς ἐστὶ καὶ ἀναγορεύεται, καὶ τίλειον τὸν τοῦ μαρτυρίου ἀποπέριεται στέφανον.

57 Καὶ εἰ μὴ τομῆρον εἰπεῖν, μᾶλλον δὲ θαρρόντως καὶ σὺν πρόβῳ λέκτεον, ὅτι οἱ διὰ τῶρον τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶτων φρονούμενοι, μετῴντες εἰσὶ τῶν ἀπλήδων διὰ τὴν αὐτοῦ πίστιν ἀναιρούμενοι. Τὸ μὲν γὰρ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀρνῆσαι, ἀδρόν ὄν καὶ μέγ, καὶ φανερῶν τὴν ἀπάλειον ἔγον, καὶ αὐτὰς τὰς νωθοτέρας καὶ οὐνοπεπτακινυλας ψυκὰς πολλὰς πρὸς ἔχλον διεγείρει καὶ τρανάνκτισιν τὸ δὲ ὑπὲρ ἀρετῆς προνιδνεύεται, τῶν λίαν ἰσχυρῶν καὶ ὑψηλῶν καὶ ἀνηγμένων ἐστὶ τὴν διάνοιαν. Κοῖ τοῦτου μόρτυς καὶ διδάσκαλος ὁ Ἀπόστολος φάσκων, Μόλι γὰρ ὑπὸ δικαίου τις ἀποθνεύεται, ὑπὲρ δὲ τοῦ αγαθοῦ τάχα τις καὶ τομῆ ἀπαθνεύται.

58 Καὶ εἰ ὁ λῶων μίαν τῶν ἐντολῶν μου τῶν ἐλαχίστων, φκοῖ ὁ Κύριος, ἐλαχίστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ὄχλον, ὅτι ὁ μίαν καὶ πᾶτων μάλιστα τὴν περιεκτικωτάτην φωνιστῶν, μέγιστος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν κληθήσεται. Ὁ γὰρ ὑπὲρ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐντολῆς ἀποθνήσκων, ὄχλον ὅτι καὶ δι' αὐτὸν ἀπαθνεύει ὁ δὲ δι' αὐτὸν ἀποθνεύειν διαιοῦμενος, οὐ πάντως ὅτι καὶ διὰ τὰς αὐτοῦ ἐντολὰς διαθνεύεται. Γνώρισμα δὲ καὶ σημεῖον τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης ἢ τῶν προσταγματιῶτων αὐτοῦ τῆρσις. Ὁ γὰρ ἀπαπῶν με, φκοῖ, τὰς ἐντολὰς μου τηρσοί. Ποῖα δὲ τῶν αὐτοῦ σωτηριαδῶν ἐντολῶν ἢ μείξων ἢ περιεκτικωτέραι; Ἀκουσον αὐτοῦ τοῦ Κυρίου λέγοντος τῷ ὑπερωτάτῳ οὐτῶν Φαρισσαίῳ. Διδάσκαλε ποῖα ἐντολὴ πρώτη ἐν τῷ νόμῳ; (τε δὲ πρῶτον ἐταῦθα τὸν ἐξαίρετον ὄχλο) ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν ἐν γὰρ τοῖς ὄχλοις ἐντολὰς τούταις ἔσας ὁ νόμος καὶ οἱ Προφῆται κρέμαται. Καὶ ὁ Ἀποστόλος, Πλήρομα τοῦ νόμου ἡ ἀγάπη.

59 Ὁ δὲ Κύριος ἐκτείνων τὴν νουμικὴν ἐντολὴν τῆς φάσκουσαν, Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν, καὶ τὸν τελειότερον καὶ σφοδρότερον αὐτῆς ὄρον νομιθεῖτον, φκοῖ, Μείξων τούτης ἀγάπης οὐδεὶς ἔχει ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ ὁ γὰρ ἀποθνήσκων ὑπὲρ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, οὐ μόνον ὡς ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ πλείον ἑαυτοῦ ἠγάπησεν αὐτόν. Ὅπῃ προφανῶς καὶ ἀνακρίφρῆται ὅτι οἱ Τρισμικρόριστοι πεποιθήσασιν ἐλέγχο γὰρ αὐτοῖς ὑπὸ τῶν μαιφρῶτων, Ὅ ταπεινοὶ καὶ ἄθλιοι, ὑποδείξατε ἡμῖν τοὺς πρωτεύοντες ἐν ὑμῖν καὶ ἀποθόμεν ὑμᾶς, εἶπειτα γὰρ φρονούμεν ὑμᾶς. Εἰλοῦτο οὖν οἱ τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται μᾶλλον ἀπαθνεύειν ἢ περ τοῦ Ἀδελφούς καὶ Πατέρας αὐτῶν κολῶσαι προσδοκῶναι.

60 Ἐγὼ δὲ καὶ τριπλοκῶν αὐτοῖς ὀδλήσεως καὶ υσοτρωῖον στεφανου ἀναδέσασθαι φκοῖ πρῶτον μὲν ὅτι διὰ

Χριστὸν ἀνηρέθησαν, εἰ γὰρ διὰ Χριστὸν ταύτην τὴν ἔρημον ἤμκων, πόντω ὄσα ἐν αὐτῇ πάσχευσι, καὶ δι' αὐτὸν ὄχλον ὅτι ὑφίσταται. Δεύτερον, ὅτι διὰ τὴν λαῶρον καὶ διὰ τὴν αὐτῆς σύστασιν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ σωζόμενους, ὡς αὐτοῖρα δεδῖκται, ἑαυτοῦς παρ' ἐθελῶσιν ἐντὴν γὰρ αὐτοῖς τόπος καὶ καιρὸς φυγῆς, εἶπερ ἐβούλοτο, ἀλλ' ἐμνήσθησαν καὶ ἐπαθον τὸ τοῦ εἰρηκότος, Ὁ ἔχλος τοῦ οἴκου σου κτέφαγῶν με. Εἰ γὰρ Νκεουβαὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ πατρῶν γῆς ἀλκρονομίαν προσδοκῶναι, μηδεμίον σωτηρίαν ψυχῆς παρέχουσαν, ἢ κατελεύσθη πῶσω μᾶλλον αὐτοῖ, ὑπὲρ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ ἠγνισμένοι, ὑποδῖκται καὶ ἐπαίνετο: καθιστήνασιν; Τρίτον, ὅτι διὰ τοὺς αὐτῶν Ἀδελφούς καὶ Πατέρας ἀποθνεύειν ἔρετίσαντο ὁ δὲ ὑπὲρ συνδοῦλου καὶ ὑσοδούλου ἀποθνήσκων, πῶς οὐκ πολλῶ ὑπὲρ τοῦ ἰδίου Διεσπότης μωρῆαίς ἀν ταθνεύεται.

61 Εἰ δὲ μόνον οἱ ὑπὲρ πίστως ἀθλοῦντες εἶεν ἂν καὶ κληθῆιεν Μάρτυρες, οὐκ ἐν Μόρτυσι τετάξεται καὶ λογισθήσεται Ἰωάννης ὁ Πρόδρόμος, ὁ διὰ τὸ μὴ πρασιωπῆσαι ἐνὸς ἀνδρὸς τοῦ Ἡρώδου μίαν παρανομίον κρητομηθεὶς οὐ γὰρ διὰ πίστιν ἀνήρηται. Τῖ ὀδοὶ Μακκαβαῖοι; οὐκ ἵνα μὴ μίαν ἐλαχίστην τῶν τοῦ νόμου ἐντολῶν παρέλθωσι ταῖς τοσαύταις ἀνεκῆσταις βασάνοις καὶ αἰσιμοῖς ἑαυτοῦς παραδιδώκασιν; Τῖ γὰρ τοσοῦτον κῶνον ἦν τὸ ὑεῖον κρεῶν ἀπογεύσασθαι; ὄπουγε τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα οὐ καινοὶ τῶν ἀνθρώπων; Καὶ οἱ ἐν τῷ ἁγίῳ δοεὶ τῷ Σινᾷ καὶ ἐν τῷ Ραββὶ ἀναορθέντες Πατέρες ἄγιοι, οὐκ γράματα ὄπαιτοῦμενοι, ὄπερ οὐκ εἶγον, ἀδικίας ὑπὲρ τῶν βασιβῶρων ἐσφάγγουσι; ἢ κατ' αὐτοῦς τοῦτον ἐλάττω ὄπρηγασιν ἢ παρ' ἡμῶν εὐφρηνούμενοι Πιτέρες σμῆρον. Ἰωάννης δὲ ὁ Χρισόστομος, ὁ τῆς ἐκκλησίας σμῆρτῃ φρονεῖνόςτατος καὶ τῆς οἰκουμένης ἀπάσκει διδάσκωλος, οὐ δι' ἀρετῆς ἀντιποῆσιν ὑπεροχίαν κατεδιδάσθη καὶ τοσοῦτους πειρασμοὺς καὶ κινδύνους μέχρι τέλειτης ἀνθῆλης; Ἀρα σὺν ἐπειδήκω οὐκ ὑπὲρ πίστως ἠγνισται, προσ τούτω φάσκων ὑπὲρ τῶν γερῶν καὶ αἰσθῶν μωρτυρινῶν ἀποστερεῖσθαι; Ἀπαγε οὐκ ὑμῶν ὄνοτος ὁ νοῦς, προσφρονούτος ὁ λογισμός.

62 Τὸ δὲ ἔξων ἀθλήης τὸ πῶγκτος καὶ ἐξάλειον, ὅτι οὐ πάντες ἦσων τὴ θεωρία καὶ γνώσει τέλειον, ἀλλ' ὑπῆρχον ἐν αὐτοῖς ἰδιῶται τῆς λόγῳ καὶ ὄχαρῶι. Ὅμως ὄν ἦσαν ἄπαντες προσεπαιδευμένοι παθῶν κρητεῖν καὶ δουλαγωγεῖν τὸ φιλήδων καὶ φιλόξων καὶ ἐμπαθῆς τῆς σαρκὸς φρόνημα, συνκλῶμενος κατὰ τὸν ἴσω ὄθρηκων τὸ νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ. Ἡ δὲ τὰ κωφῆ θεραπεύουσα καὶ τοὺς νεπίους ἀρτέφρονος ἐπιτελούσα χῆρῖς τοῦ πνεύματος, ἢ διδάσκουσα τὸν ἐθῶκων γρῶσι, τὰς προβίπει αὐτῶν ἀποδείκνυη, ἐνώχουσε καὶ τετελειῶνη καὶ ὄλοκληρῶν καὶ ὑπρητιόμενον τῶν βασιβῶων καὶ στεφάνων ἠῆσιων.

63 Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τί ἐν τῷ βίῳ πεοῖντες καὶ σωτηριολειμῆνοι, τῶν τοῦ μωρτυρίου ἐυκλῆτων ἐπὸθλων καὶ ἀνεθῶσιων ἀκλήντο. Εἰ γὰρ, καθὼς πῶ φησιν ὁ θεηγῶρος Βασίλειος, Μῆκῆ σου γκῶσις τὸν Μόρτυρα, ἵνα γκῆ Μόρτυς τῆς προσιρῆσι, καὶ ἐκδῆς γκῶσις διωγκῶ, χῆρῖς πρῶς, χῆρῖς μαστίγῶν, τῶν αὐτῶν αὐτοῖς μωθῶν ἠῆσιμῆσι πῶς ὄν δικαιοτέρων Μόρτυρες μᾶλλον καὶ ὄμολογηταὶ κλοῖστο, οἱ διὰ ποικίλων ὄθλων καὶ ἀγρῖνισμῶτων πρὸς τὸν ἀντιπαλον ἀντιταξάμενοι, καὶ τοῖς οἰκείαις φωνιχθέντες ὄσιμους, καὶ ἀθλῶνίτερον τῶρον ὑποσπῶντες τῶν τῆ τελειῶν ἀφροκῆμων τὴν αἰσθῶσιν; Καὶ γὰρ ὄλλοι ὄλλως τὰς πλεγῶς γαλεπῶς δεθῆγῆνοι, καὶ οἱ μὲν τὰς χῆρῖς οἱ δὲ τοὺς πῶδας ἢ ὄλλοι τι μέρος τοῦ σώματος, οἱ κλειστοὶ δὲ τὰς κωφῆλας κατεσφῆρῆνοι καὶ περιεθροσῆμῆνοι, ἐπὶ κῶρον οὐκ ὄλλοι ἐπὶ πρηνημονεῦστος τριστῷ ἱατροῦ εὐλαβεστέτου Ἀβέα Ἡσιμῆ, εἰσοχῶντα μὲν καὶ ἱστοκρημικῶς, ὄλυκρῶς δὲ καὶ ἐπισπῶνς ὄγῶν ἱατροῦμῆνοι, διετίλειον καὶ ὄχρησῶν.

64 Τῆς γὰρ πλεγῶς περιεθῶων καὶ τῆς κωφῆς ὄστιον ἀπογκῶνῶν, διὰ τρυπῶν καὶ σμῆδῶς σῶμα τεκτονικῆ κροσῶνῆς τὰ κωτεχῶμῆ καὶ θεοθραυσθέντα ὄσῶρα ἀφροκῶ, ὡς καὶ οὕτω φαῖνῆσθαι τὸν περιεθῶν τῶν ἐγκῶσιων νοση, ἀναθῶσιν δὲ πολλὰς ἰγῶρας καὶ πῶα. ἵεστο δὲ τῶς εἰς ἢ ὄσο, ὄλλα καὶ κλειστοὶ πῶν ὄσῶσι.

et pro virtute cruciati ad necem

pari aut potiori iure dicendi sunt Martyres

quo qui simpliciter occidunt pro fide

ut pro lege carissimae

et quidem summe sciendi passi

imo triplici martyris coronati

D EX MS.

alias nec Jo. Rojesta

nec Machab.

E neque Patres in Sinu et Rutho

nec Jo Chrysostomus Martyres essent

In his novitas quidem et idiole.

Superstitis quoque Confessuribus unumcrumt

quorum adeo difficultis curatio fuit

EX MS. ut senior quidam mortis praeiogens

eisenarium Martirium complet.

ducta con- Armantur verbis Jo. Chrysostami

A θασιν. Ἀμελίω γίνωμεν τις, ἀκαίριος τῷ τρόπῳ ἔσται τὴν χεῖρα πλήρη, καὶ τὸν ἀποδ. ὡς ἀπεγνωσθεῖσιν τὸν θεῖον ἀπείθει, βουλομένου διαπύουσι ἐν τῷ θυμῷ ἀποκτείνῃ αὐτὸν, θεοσάμενος ἄς πρόσχουσι ὄδους οἱ Πατέρες ἰατρικουμένη, μὴ φρονοῦντες τὸ χαλεπὸν τῆς περιποιήσεως, τὴν ἰατρικὴν παντελῶς παρητήσαντο. Σίψιως δὲ γενομένης καὶ σκαλλῶν αναθερασάντων ἐν τῇ, μεθ' ἡμέρας οὐ πολλὰς τοῦ περιπατοῦ καὶ γλώσσας σαρκίου, πρὸς τὸν Χριστὸν εἰς ἀπονὸν λήξιν ἐξιδύμους καὶ τοῖς ἁγίοις προσπέθειται Μάρτυρι, τὸν τῆς ἐκείνου ἀποδοξίας οριθίου αναπληρώσας, καθὼς καὶ τὸν πόλοι τισσαράκωντα Μαρτύρων ὁ φρονεῖς τὴν τισσαράκωντα ἐσφράγισιν.

68 Ἄλλ' ἵνα μὴ τις, οὐκ εἶναι ἡμᾶς ἀποφαινομένους τὴν τῶν Μαρτύρων τοῖς Μακαρίων ταῖς προσωνυμίαι καὶ λήξιν ὑποθέσθαι, ὑπελάθει, ἑαυτοῖς πως προσχαρίζομενος· αὐτὸν τὸν τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλον, Ἰωάννην φησὶ τὸν Χρυσόστομον, εἰς παράστασιν τὸν διλεγμένον παράγομεν, ταῦτα κρυφύτα καὶ βίβαιοις τρανώτατα. Ἐν τῇ λόγι τοῖν, τῷ κεφαλαιούδῳ αὐτῷ περὶ τῆς ἁγίας ἁγιωσύνης ἀποδοξίας, ἐν κεφαλαιῷ ἐνεσκαίνοντάς αὐταῖς λέγει τοιαῦτα διέξεισι.

66 Οἱ γὰρ θῆ μόνον ἐκείνοι, οἱ εἰς δικαστήρια ἔλθουσίντες καὶ ὅσοι κελυσθίντες καὶ μὴ πεισθίντες, παθόντες ἄπερ ἔπεσον, Μάρτυρες ὄντες ἄλλ' ἀλλὰ κελύειν οἱ ὑπὲρ τῶν τῆς Θεῆς δοκούτων πειθῆναι τι καταδύξονται. Καί, εἴτε μετ' οὐκ εἰσείας ἔδειξασιν, οὐτοὶ μάλλον ἢ ἐκείνοι. Οὐ γὰρ ἴσταν ἴσταν, ὀλίγου τούτου καὶ ἀπολείας ψυχῆς προστινέμεν, κατὰ δέξασθαι παθῆναι τι καὶ μὴ παραπολεῖσθαι· καὶ ὑπὲρ ἐλθόντων κητοροῦματος τὴν αὐτὴν υποπείθει τιμωροῖσι. Ὅτι δὲ οὐκ οἱ σφαγίντες μόνον, ἀλλὰ καὶ παρῆσαν μὲν καὶ γινόμενοι πρὸς τούτου ἔπιουσι, μαρτύριον στήσανον οὐκ ἴσταν, τοῦτο τε οὐκ καὶ ὁ πρότερον εἶπεν, ἢ ὑπὲρ καὶ ὁ ὑπὲρ ἐλθόντων σφαγίς Μόστος ἐστὶν σφαγίντες, ἥτοι τῆς τοῦ Παύλου φωνῆς ἀποδοξίας πειρασμοί. Ἄ ἔμμενος γὰρ ἀπ' ἐπιθεῖσθαι τοῖς ἐπὶ τὸν πρῶτον λυμψάσας· ὁ μακάριος Πούλος, καὶ τὸν ὄργον αὐτοῦ τῷ Ἀεῖλ ποικασόμενος, εἰτα προσέδωκεν εἰς τὸν Νῆον, τὸν Ἀεράμ, τὸν Ἰσαάκ, τὸν Ἰσχυῖδ, τὸν Μουσία, τὸν Ἰσαάκ, τὸν Δακίδ, τὸν Σαμουὴλ, τὸν Πίσιον, τὸν Εἰσασίον, τὸν Ἰάδ, ἐπιγγαγε λέγων, Τεταροῦν καὶ ἡμεῖς τοσούτων ἔχοντες περιεμμένον νόμον ἡμῶν Μαρτύρων.

67 Καὶ τοιγε οὐ πάντες ἐσφάγασαν οὗτοι, μάλλον δὲ οὐδὲ εἷς, -λέγν οὖσιν ἢ τριῶν, τοῦ Ἀεῖλ, τοῦ Σαχαρίου καὶ τοῦ Ἰωάννου· οἱ δὲ ἄλλοι πάντες οἰεῖται τελευτῆ τὸν βίον κατέβησαν. Καὶ Ἰωάννης δὲ οὗτος, οὐ ὅσοι κελυσθεῖς καὶ μὴ καταδύμενος ἐσφάγῃ, εὐδὲ εἰς βυθῶν ἀγῶνις οὐδὲ πρὸς εἰδῶν ἐλυθῆναι· ἀλλ' ὑπὲρ βήματος ἐνδὲ· ἐπειδὴ γὰρ εἶπε τῇ Θεῷ, Οὐκ ἔξιστοσοί ἔχουν τὴν γυναικίκα Φιλίππου τὸν ὀδύλον σου, καὶ τὸ δισμοῦντιον οἶκος καὶ τὸν σφαγῆν ἐκείνων ὑπέρμενοι. Βί δὲ ὁ γόνον παρσυσμύμενον ἐκδύσας, τόγε εἰς οὐτὸν γνοῖ (ὡς γὰρ διώδῃσιν τὸ κακῶς γεγεννημένου· ἀλλ' εἶπ. μόνον, πῶσαι δὲ οὐκ ἴσταν) εἰ τούτων ὁ μόνον ἰσάν καὶ μὴδὲν οἰκοῦν ἢ τοῦτο εἰσενεγῶν, ἐπειδὴ ἀπετηθε, Μάρτυς καὶ Μαρτύριον ὁ πρότος· οἱ τοσούτας σφαγᾶς ὑπομείναντες, καὶ οὐκ πρὸς Ἡρώδην ἀλλὰ πρὸς τοῦ κρατοῦντος τῆς οἰκουμένης ἀπάσαι ἀποδύσμενοι, καὶ οὐκ ἔχοντες παρνομονεῖν ἀλλὰ νομοῖ, πατριῶν καὶ θεομοῖς Ἐκκλησίας· ἐμπρασθῆσι παρσισάντες, καὶ διὰ τῶν βήματων καὶ ὁ ἢ τῶν πραγμάτων τὴν σφάγῃσιν ἐπιθεῖσθαι, καὶ καθ' ἐκείσιν ἡμέραν ἀποδύσμενοι, καὶ οὐδὲς καὶ γυναικίκα καὶ παῖδες, πῶς οὐκ ἂν εἰν οἰκοῖς μισίας εἰς τὸν τῶν Μαρτύρων καταδύσθαι ἡρόν:

68 Επεὶ καὶ ὁ Ἀεράμ, μὴ σφάξας τῇ πείρᾳ τὸν υἱόν, τῇ πειθῆσιν ἰσάσει, καὶ φωνᾶς ἤλθουσι ἀναβῆναι λεγούσας· Ὅτι οὐκ ἐπίουσι τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπᾶτου δι' ἐμὲ· οὗτω παυτοῦ καὶ ἡ γυνὴ, δὲ αὐ ἀπετημένη ἢ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς, ἀλόκληρον λαμβάνει τὸν στήσανον. Βί οὐ ἐκείνος υἱὸς μὴ φεισόμενος αὐτῶς ἀνεκλήρῃστος, οὗτοι οἱ ἐαυτῶν μὴ φεισόμενοι, ἐνὸς ἑκάστου πῶσον λαβῆναι μισθόν, οὐ μὲν καὶ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας ἀλλ' ὀλόκληρον τὸν ἑαυτῶν ἰσάμενοι ἐπὶ τῆς παρατάξως τοῦτης, βαλλόμενοι

λοιδόρῃσι, ὕβρισιν, ἰσηρῃσίαι, σποκοφαντίαις· οὐδὲ γὰρ τοῦτο μισρὸν εἶναι καὶ Παῦλος· Οὐ μάζει λέγων. Τούτου μὲν οὐκ ἐπιστοῖς καὶ θλίψις θιαστρούμενοι, τούτου δὲ κοινοῖ τῶν οὕτως πασχόντων γενηθέντες. Τί ἂν τις καὶ εἶποι τοῦς καὶ αὐτοῖς ἀποδύσμενοι καὶ τοῦς τοιαῦτα ἀβλοῦντας ἀλείφοντας;

69 Ἦκούσατε, Ἀδελφοὶ καὶ Πατέρες, τῆς μεγαλοφρονιᾶς τῆς ἀλλοφρονίας τῆς Ἐκκλησίας, διαρρήδην τὰ ἡμέτερα κρυσνοῦσας καὶ σφραγίζουσας. Κεκαλλώπισται ὁ ἐπιτελής καὶ σφοδρὸς ἡμῶν λόγος, τῆ ὑψηλοῖα τοῦ Διδασκάλου καθαρῆσθαι, ὡς διάδημα πολυτίμητον δεξάμενον σμάραγδον. Ἀποδοξίεται καὶ κενύεται ἢ προειρηκαμέν τῇ ἀξιοπιστίᾳ τοῦ θεοσφου καὶ Χριστοῦ κήρυκος, καὶ πῶν ἡπὲρ ἡσουλόμεθα. Ὅπου γὰρ Ἰωάννης, ὁ τίτις τῆς Ἐκκλησίας, ταῦτα διδάσκει, τίνας ἐτι ἡ γνώμη περὶ τούτων μὲν ἢ ἀμφίβολος;

70 Πρὸς ὄλησιν δὲ καὶ πίσωσιν τῆς θεοτερπῶς τῶν Μακαρίων τούτων ἢ ἀφείσας καὶ πρὸς τὸν Σωτήρα Χριστὸν ἐνδοξῶ ἀποδοξῆς καὶ παρῆρῃσας, παραδοξῶν τι καὶ ὑπερφῶς θύμα κατ' ἐκείνων τὸν τῆς ἀθλήσεως τῶν Ἁγίων ἡμέραν φανῆσαι ὁ τῶν θαυμασίων Θεοῦ, φηρομένην, ὑπερ δύο τιῶς θεατοῖ καὶ μαρτύρες γέγοναν ἀξιοχρητι. Μετὰ γὰρ τὴν ἐν τῷ βασιανισμῶν ἀντροῦ ἐκείνου δευτέρῳ ἔξου τῶν Πατέρων, ἐναπεριεμμένον ἐκείσιν νεκρῶν τῶν μακαρίων Μαρτύρων, ὡς κρῶσιν αὐτοῖς οἱ ἀλιτήρῃσι, κατ' ἢ προειρηκαί, ἔρα τις τῶν Ἀδελφῶν τινα τῶν κειομμένων καὶ ἰδὸν ἐν τῷ ἀντροῦ κειμένων. Κοσμᾶν προσσχευόμενος, ἐμπροσθεν τοῦ ἱερατεῖου πῶσον μέρος ἰσάμενος, ἐλάμῃ τὴν κεφαλὴν ἡλεμῖνον, φαίδρον δὲ καὶ λυμπρὸν ὄγαν, καὶ ὑπέρμερον τῷ προσώπῳ, ἰλαρὸν καὶ γέγονον τῇ Θεῷ· καὶ ἔθαυμάζειν, φησι, κατ' ἐ τῶν διαλογίζομενος, πρῶτον μὲν τὸ τῆς ὕψιως φαίδρον καὶ περιγῆς, ἐν τοσούτῳ κηροῖ καὶ τόφῳ μάλιστα· δευτέρου δὲ τὸ Πῶς, φησιν, οὐ μεθ' ἡσῶν ογαγόντες αἰτάζουσι καὶ κολάζουσι, ἀλλ' ὁσῆσαν αὐτὸν κατῶντος ἰσάσθαι οὕτως ἀδῶς; καὶ ἀνευχθῆναι; Ὅθεν γὰρ τίνας ἔδει ὁ Ἀδελφός ἐτι εἶσιν τῶν ἰδὸν κειμένων νεκρῶν ὁ θραδῆς.

71 Μετὰ δὲ τὴν τῶν ἀσείων ἀναχώρησιν, γέρον τῆς τῶν Πατέρων, ἡσυχαστῆς καὶ πολλοῦς χρόνους ἐν τοῖς ἐρήμοις τῷ Θεῷ εὐπρασσεσας, Σέργιος τῷ ὀνόματι, πειθῶν καὶ ὀδυρῶντες ἐπὶ πᾶσι τοῖς συμβεβηκόσι ταῖς ἀνείροις, οὐκ ἦλθισα διὰ τὴν τελευτῆ τῶν Μακαρίων, ἀφῆς λυμπᾶδα εἰς τὴν θεόντιστον εἰσελθῆν ἔκκλησίαν, βουλομένους ἐνδοξῶ τῶν χωρῆσαι, [καὶ ἐπιστοπτεῖν] τίνας ἂν καὶ πόσοι εἰν οἱ κεινόμενοι Πατέρες· καὶ ὅρα τὸν Ἀεῖλ Κοσμᾶν τοῦτον, ὃν καὶ ὁ Ἀδελφός ἐθέλαται, ἐκείνα ἀπὸ τοῦ ἀντροῦ, ἐν τούτῳ λαμπρῶ κατῶσῃματι· καὶ βαλλόντων ἄλλῃλοις μετάνοιαν συνήθως, ὁ Ἀεῖλ Κοσμᾶς προσανεγῶμεν εἰς τὸ ἱερατεῖον, τούτων εἶπων τὸν λόγον, Εὐξαι ὑπὲρ ἐμοῦ. Ἐσελθῶν οὖν ὁ Ἀεῖλ Σέργιος μετὰ σπουδῆς, κηρῶν καὶ ψήλαφα τῶν Ἁγίων τὰ πρόσωπα, ἐν οἷς θεασόμενος τούτου τῶν Ἀεῖλ Κοσμᾶν ἀπῶν νεκρῶν κειμένων, ἥτιν εἰσὼν ἐξέρχονται προσπύνησιν, ἐμφροδος γινόμενος ἐξελθὼν ἐν τάχει, καταλαβῆν αὐτὸν ἐφιέμενος, καὶ πανταχοῦ ζητήσας τούτων ἐρεῖν οὐκ ἔδουθη. Συνήκην οὖν ὅτι ὀπασία τις ἦν θεῖα τὸ φανῆν οὕτῳ, πρὸς πληροφῶριαν δευθῆσιν τῆς ὁσίας οὕτων τελευτώσως καὶ τῆς ὑποδύμενης οὕτως οθανασίας καὶ μακρυότητος.

72 Ἀτίκα γούν ἀνευθρία ἐκείνῳ τῷ ἑαυτοῦ ἐν τῇ λαύρα γενομένης, κατ' ἐπὶ τῆς ἐνδοξῶ τῶν Ἁγίων κημῆσως, διὰ πρεσβείας αὐτῶν καὶ ἐντεύξως, πολλῶς ὑπέρος κατῶνθῆς πάντας τοῦς λάνκους καὶ τὰ ὄχητα τῆς λαύρας ἐπλήρωσεν καὶ ἐμιστωσιν. Παρὰ πῶδας δὲ καὶ τὴν ἐκδύσιν τοῦ αἵματος τῶν οὐλῶν αὐτοῦ τῷ ἀδίκῳ κημῆσιν ἐπιθήσαστο Κῦρος, καὶ ἀπέδωκε τοῖς γέισσιν ἡμῶν ἐπαπλάσαστα εἰς τὸν κόλπον οὕτων κατὰ λόγι. Θεασατοῦ γὰρ γενομένου, οἱ τὰ ἀτιμῆκα τυμῆσσαντες καὶ τὰ ἀθίμῃτα ὄρασῃσιν βέρβασοι, καὶ οἱ τούτους κατὰ τῶν Ἁγίων καὶ τῆς λαύρας ἐσπλάσσαντες, νόσφ καὶ λοιμῶ καὶ ὁ ἀτίσῳ θανάτῳ διεθῶρσσαν, οὕτως ἀθροῖς καὶ ἀλλεπαλλῆλως, ἢς μὴ φθάνειν τοῦς ἐαυτῶν νεκρῶς θάπτειν καὶ τῇ νουμισμένη σφῆ παραδύσθαι, ἐπιπολεῖσιν δὲ πῶς τῷ γῶματι καλύπτειν ἢ ἐν σπλάσῃσι καὶ ὀπᾶς ὀπτειν, οὐς

CAP. VII Ima hora Cosmas, unus ex suffocatis, u

E

hinter cultu ante sanctum- rium conspicitur.

similiter et Sergio ad inspicuendum corpora

ingredienti occurrit.

F

Imber opportunus precibus eorum decellit

barbari diruntis puniuntur

A οὗς οἱ κύνες ἀνωρύσσοντες καὶ διασπαράσσοντες βορᾶν καὶ θάινιν ἰποιοῦντες ὡς θαυμάζει ὁ ἅπαντας τὸν καταλαβόντα αὐτοῦς αἰφνίδιον ὄλεθρον καὶ ἀφανισμὸν καὶ τὴν νόον ἀνόμιον ἔκλειψιν καὶ τοῦ Θεοῦ ταχεῖαν ἐκδίκησιν, καὶ ἄσαι σὺν τῷ Προφῆτῃ Δαβὶδ. Πῶς ἐγένοντο εἰς ἱερῶσιν; ἔλαπινα ἐξέληπον, ἀπόλωντο διὰ τὴν ανομίαν αὐτῶν, ὥστε ἐνούπιον ἐξεγειρομένου.

μενος, πᾶσαν αὐτοῦ τῆς ποιηρίας τὴν βελεθῆναι ἐκινώ- D
σας καὶ πανηϊώς μηχανησάμενος, καταβαλεῖν ὑμῶν οὐκ
ἐκ μ. ἰσχως τὸ τῆς ψυχῆς σύντευον καὶ κήτητον. Μακάριοι
ἔστε Πατέρες θεόσοφοι, οἱ τῶν παθημάτων τῷ Χριστῷ
κοινωνήσαντες, οἱ ὁσκληρώως πρότερον εἶτα καὶ δι' ἀθλή-
σεως, ὕστερον εἰκότως αὐτῷ κοινωνοὶ τῆς δόξης ἐχρημα-
τίστετε· εἴπερ συμπάσχομεν, φρονί, ἵνα καὶ συνδοξασθώ-
μεν καὶ αἰώνιος συμβασιλεύσωμεν.

Presbyter
Syrus Graecae
linguae peri-
tenu

73 Οὐκ ἀπεκρύβην δὲ ἔσπερ μοι Πρεσβύτερος, ἀξιόπιστος
οὕτως ἐξηγήσατο. Ὁ ἐνάριτος· ἀνήρ γ' [Παπίας] Σύρος
ὑπάρχων τῇ γλώττῃ, ἐν ἐπιθυμίᾳ πολλῇ γέγονεν ἐκμαθεῖν
τὴν Ἑλληνίδα λαλιάν καὶ διάλεκτον· καὶ δὴ τὸ ψαλτήριον
μόχθῳ πολλῷ ἀπιστήσας, προσέειπε τῇ ἀναγνώσει τῆς
ἀγίας Γραφῆς, ἐπιμελῶς καὶ ἐμπόνως τραυῶσαι καὶ ἰθίσαι
τὴν ἑαυτοῦ γλώσσαν ἱμερόμενος. Δυσχερῶς δὲ καὶ ὀργω-
δῶς τὴν μελέτην τῆς ἀναγνώσεως κατορθῶν, ἐθύμει.
Ἀφηνώσαντι δὲ αὐτῷ γέγονεν ἐπιστάσιαι τῶν τῶν ἀγίων
τούτων Πατέρων, Ἀναστασίου τοῦ πρώτου Δακτύνου, οὗ
καὶ προημιόσθημεν, ὅστις τῷ Πατρί καὶ φίλῳ ἐτύχουχα-
νεν· καὶ ἐπῆρώτα, φησί, τῆς αθυμίας τὴν αἴτιαν. Ὁ δὲ
ἐξήγγειλε, τὴν δυσχερίαν ἐγκαλιῶν τῆς μαθήσεως· πρὸς
ὃν ὁ Ἅγιος ὑπομετιῶν, Χάλοσός, φησί, καὶ ἐξάχαγέ
μοι τὴν γλώσσάν σου, καὶ παρ' ἐαυτοῦ ῥάκος τι καινὸν
ἐκβαλῶν, περιετριβεῖ καὶ ἐξέμασεν αὐτὴν, καὶ γλισχρό-
τητά τινα παχεῖαν καὶ χλοιδῶδη περικαθαρίσας ἀπίπτῃ,
καὶ ὁ καθέσθων διυπισπίθῃ. Καὶ διαβεβαιούται ὁ Πρεσ-
βύτερος ὅτι ἐκ τῆς ἡμέρας ἐκείνης τούσους ἤσθετο καὶ
συνέσις τις διέλεκτο καὶ τρανογιωτικίας ἐυκόλου ἀναγ-
νώσεως καὶ μαθήσεως, ὥστε αὐτὸν ἐκπλήττεσθαι καὶ
θαυμάζειν τὴν τοῦ Θεοῦ ἐπίσκεψιν καὶ τῶν Ἁγίων τὴν
χάριν.

accipit ab
Anastasio
sibi appa-
rente.

B

GUS.
Quam multis
titulis vocandi
sint Beati

74 Ἄλλὰ ταῦτο βραχεία τῆς ἡμετέρας τεκμήρια χά-
ριτος, ὡ ἱεροὶ καὶ Θεῶ πεποθημένοι Μάρτυρες· τῆς ἐν
οὐρανοῖς δὲ δόξης ὑμῶν ἧς νῦν ἀξίως μετέγειται τίς ἰκανῶς
διηγήσασθαι; Μακάριοι γὰρ οὕτως ὑμεῖς Θεομάκροι,
ὅτι τῆς ἐπιγείου ζωῆς τυροσυνικῶς ἐβλεθέντες τῆς τῶν
οὐρανίων εὐζωίας κατηγήσθητε. Μακάριοι ἔστε Πατέρες
πανόλθιοι, ὅτι καὶ πρὸ τοῦ φθαινοῦ θανάτου ὑμεῖς τῷ
κόσμῳ πικρῆ προαιρετικῶς ἑαυτοῦ; ἑσταυρώσατε καὶ ἐνε-
κρῶσατε, ἐν καινότητι δὲ ζωῆς τὴν ἰσάγγελον πολιτείαν
ἐπὶ γῆς ἐξηλώσατε. Μακάριοι ἔστε Πατέρες πανόσιοι, ὅτι
καὶ τῆ προσαίρω ταύτῃ ζωῇ τὸ φρονίμα τῆς σαρκός, τὸ
ἀντιστρατεύμενον τῷ νόμῳ τοῦ νόμου, τῷ νόμῳ τῆς ζωῆς
καθυπετέζατε. Μακάριοι ἔστε Πατέρες πανάριστοι, ὅτι τὰ
τῆς σαρκὸς πάθη, πόνοις καὶ τῶν ὁσκληρώσεως περιλόμενοι,
ἐνήπιον τὸ σῶμα τῆ ψυχῆ καὶ ὑποχείριον κατεστῶσατε,
καὶ τὸ χεῖρον τῶν κρείτερον δεδοξαγωγῆκατε, τὸν δὲ νόον
τῷ νόμῳ τοῦ Χριστοῦ ἐυπειθῶς ὑπέεζατε.

75 Μακάριοι ἔστε Πατέρες πανένδοξοι ὅτι τὸ τῆς
ψυχῆς ἀξίωμα ταῖς τῆς σαρκὸς ἡδοναῖς καὶ ἡδοναῖς
ἀδοῦλωτον ἐκρήσατε, τὴν δὲ τῆς εἰκόνης εὐγένειαν ἀκα-
πεύωτον ἐφυλάξατε, καὶ τῶν ταύτης χαρακτήρων τὴν
εὐχρησιαν καὶ εὐμορφίαν ἀσύγχυτον καὶ ἀπαραλαίαντον
πεφρουρήκατε. Μακάριοι ἔστε Πατέρες πανάριτοι, ὅτι
τὰς ἀρετὰς ὡς βραχῶς ἐν τῆς τῶν Γραφῶν διδασκαλίαις,
οἷά τινες εὐσεβεῖς ζωγράφοι, ἐν ἑαυτοῖς χρωματίσαντες
καὶ ταῖς ὑμετέρας ψυχαῖς ἐμαζάμεινοι, ἐμψυχοῦν ἀγάλμα
καὶ θεοεικέλον ἐμαγεῖον καὶ ἰνδαλμα τῷ κόσμῳ ὑμᾶς
αὐτοῦς ὑπεδείξατε. Μακάριοι ἔστε Πατέρες αξιομακρόσι-
τοι, ὅτι οὐδὲν τῶν ἐν τῷ βίῳ τερπνῶν θέλξει καὶ ἀπατήσαι
ὑμῶν τὸν καρδίαν καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ θεωρίας καὶ κατατρι-
φῆσεως ἀποσυλῆσαι καὶ καθελίνας καὶ κατασπᾶσαι δι-
δύνηται. Μακάριοι ἔστε Πατέρες θεϊάγγεστοι, ὅτι πάν τὸ
τῆς ψυχῆς ἐπιθυμιοῦν πρὸς Θεὸν καὶ τὴν τῶν θείων ἀπό-
λασιν ἀνετείνατε, τὸν θυμὸν δὲ κατὰ μόνας τῆς ἀμαρτίας
καὶ τοῦ ταύτης ἐυρήμονος καὶ γεννήτορος ὡσπερ τινὰ ῥομ-
φαίαν ἐπέριψατε.

76 Μακάριοι ἔστε Πατέρες θεοπίσιοι, ὅτι τὴν πλατείαν
τῶν ἡδονῶν ὁδόν, ὡς εἰς ὄλιθρον πείρας κομίζουσαν,
ὁδεύειν νουνογενῶς παρετήσασθε τὴν δὲ στενήν καὶ τεθλιμ-
μένην, ὡς εἰς μακαρίων καὶ τρισευδαίμονα λῆξιν τοὺς
ὁδοιπόρους ἀναγεύσαν ἀνεῖν ἀνεπιστρόφως καὶ ἀκλίνω
ἡρετίσασθε. Μακάριοι ἔστε Πατέρες ἀνικητοί, ὅτι καθάπερ
τὸν πολυάθλον Ἰώβ ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑμᾶς ἐξαίτησά-

77 Μακάριοι ἔστε Πατέρες αἰδιμοί, ὅτι πρὸς τὰς
ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ
σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πο-
νηρίας διὰ τὰ ἔπουρανα ἀοράτως παλοῦσαντες καὶ νικη-
σάντες, ὁρατῶς πάλιν τοῦ ὁρατοῦ τῆς ἀληθείας ἐχθροὺς
διὰ τῆς τῶν αἰκισμῶν ὑπομονῆς καὶ μέχρι θανάτου καρ-
τερίας ἀνδρείως ἠπτόσασθε ἐτροπώσασθε. Μακάριοι ἔστε
Πατέρες πανεὐφρονοί, ὅτι δι' ἀμφοτέρων τῶν παλαισμά-
των ἀμφὺ τοὺς δυσμενεῖς καὶ πολεμίους τρεψόμενοι, καὶ
νεανικῶς ἀριστεύσαντες, καὶ ἐν ποικίλοις πολέμοις ἀνδρα-
γυθῶσαντες; ἀμφοτέρωθεν δικαιοτάται καὶ προσκλήτους
ἔστεφανώθητε. Μακάριοι ἔστε Πατέρες τρισμέγιστοι, ὅτι
διὰ κενού καὶ ὁσμῆς πρὸς θνητῶ καὶ εὐμαρῆθου τὴν
τοῦ αμαρῆθου καὶ ἀσθέτου πείραν καὶ ἀπειλὴν παν-
τελῶς διεφύγετε, πρὸς δὲ καὶ τοὺς εὐδῆς τοῦ παρακλήτους
καρποῦς ἐτρογῆσατε. Μακάριοι ἔστε Πατέρες τριπόθητοι, E
ὅτι πρὸς βραχὺ πνιγμῶ στενωχωρηθέντες τῆς ἐν τόφῳ
χλόης ἀναψήξεως καὶ ἀναπαύσεως τευχῆκατε.

78 Μακάριοι ἔστε Πατέρες πανέντιμοι, ὅτι ἐν στενῶ
καὶ σκοτεινῶ χωρίῳ καθειρηθέντες καὶ τῆς ὀλιγοχρονίου
ζωῆς στερηθέντες, εἰς τοὺς ἀειθαλεῖς καὶ εὐρυχώρους καὶ
ἀθάνατα βλαστάζοντας ἀνθη λειμώνος μετέβητε, ἐνθα
φῶς ἄδυτον δὲ ἀνεσπερον ἐπιλάμπετε, καὶ πάσης ὀδύνης
καὶ στενωγμοῦ καὶ λύπης ἀπέδρα καὶ ἀπεριγενῶ ἀποσ-
χίασμα. Μακάριοι ἔστε Πατέρες πανίεροι, ὅτι προσθήκη
καὶ ἐκφράγισμα εὐκλείης καὶ ἐπίρασον τῶν ἀπ' αἰῶνος
Μαρτύρων τῷ Χριστῷ γεγόνατε, ἐν οὗ κενῶ διωγμοῦ
τόν τοῦ μαρτυρίου τέλειον ἀπενεγκάμενοι στέφανον. Μα-
κάριοι ἔστε Πατέρες θεόπνευστοι, ὅτι νοστήκα τὰς ἑαυτῶν
φυγὰς καὶ σώματα καθαγιασάντες καὶ ἀγιάσαντες, τὴν
τεσσαρακοστήμερον νηστεῖον ἠγάσασθε καὶ ἐφαιδρῶνατε,
ἐν αὐτῇ προσεχωρηκότες τῷ Χριστῷ, δι' αἵματος καὶ
τοῦ ὑπερκόσμου καὶ σωτηρίου αὐτοῦ προπηκθῆτε παθή-
ματος, πάσχα σὺν αὐτῷ τὸ φερίθειον ἐωρτάσατε, τὴν
τῆς ἀμαρτίας καὶ τοῦ πικροῦ ἐργασίου νοστήτε Φαραῖν
καὶ πάσης τῆς Αἴγυπτουκῆς καὶ σκοσιώδους πλάνης φυγῆν
καὶ ἐκλυτρωσαι καὶ διάθεσαι, καθάπερ καὶ οἱ ἐνδοξοὶ καὶ
τοῦ Χριστοῦ ἀθλοφόροι στρατιῶται καὶ στεφανίται τες-
σαράκοστα Μάρτυρες.

79 Μίμνησθε καὶ ἡμῶν Πατέρες ἀείμνηστοι, οἱς ἐν
σαρκὶ ζῶντες καὶ συναντηρέψεσθε καὶ ἀδελφικῶς συνεπι-
λύεσθε, εἰ καὶ νῦν κατὰ γῆρας τὰς ἐπὶ γῆς διατριβὰς
τοῖς οὐρανοῖς ἐν φωτὶ καὶ χαρᾷ συνουλιέσθε. Μὴ ἐπι-
λάβησθε τῆς ἡμῶν ἀδελφότητος καὶ τῆς ὑμετέρας ἀσφύρας
καὶ συνοδίας, ἧτις ὑμᾶς ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανούς νῦν προσ-
έπεμψε. Μακάριοι γὰρ δὲ ὑμεῖς δι' ὑμᾶς Τρισμύκαστοι,
ὅτι τοιοῦτον ἀπαρχὴν ἀγίον καὶ πανίερων ἀκροθίνιον τῷ
Δισπότῃ Χριστῷ προσεπέμψαμεν ὑσσίαν τῷ (Θεῷ) δευτέρῳ
εἰς ὁσμὴν εὐνοίας εὐκλήρη καὶ ἀμωμον καὶ εὐσεστον.
Προσαγάγετε τῇ ζωαρχικῇ καὶ θεῖα καὶ ὁμοουσίᾳ Τριάδι,
ἧτις ὑμᾶς ἑαυτῇ προσεστήσατε, ὑπὲρ τῆς ἡμῶν ὁμηγύ-
ρωσ καὶ κοινότητος πρεσβείαν ἑνότη καὶ ἐπιμονον, ῥυσ-
θῆναι μὲν τῶν τοῦ μενερού διευοπλίων πυγίδων καὶ
μεθοδεῖων καὶ πανυπὲρον μηχανημάτων, ἐλευθερωθῆναι
τε τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν παθῶν καὶ πλημμελημά-
των, λυτρωθῆναι δὲ καὶ τῆς τῶν ὀργῶν ἐχθρῶν ἐπιβολῆς
καὶ βασανίας, ἐκρινῶσθε τὴν παρούσαν ζωὴν διανύσαντες,
ἀξιοβηθῆναι ἧς αὐτὴ κατηλιώθητε τῶν σκαρῶτον ἀγῶνων
μετουσίας καὶ τῆς ἀγῆρω ζωῆς λῆξέως τε καὶ τάξεως, ἵνα
μέγα ἢ τὸ αἰτούμενον.

80 Πρεσβύσατε καὶ ὑπὲρ τῆς κοινῆς καὶ μιᾶς ὁδο-
δοξῆς Ἑκκλησίας, ὅστις δὲ τεθείαν τῶν πολυτρόπων
ἐπινοουμένων καὶ ἐπονομασμένων αὐτῇ παρὰ τῶν ἐχ-
θρῶν τῆς ἀληθείας πειρασμῶν καὶ ὀχλήσεων, γαλίαν
τε καὶ εὐταξίαν αὐτῇ βραβευθῆναι καὶ πάσης ἀρεῆς καὶ

trans Mar-
tyres ut
velint pro
lauro.

pro Ecclesia.

A μένων κακῶν τὴν κόλασιν· Ἦν δὲ οὗτος ὁ Βασιλεὺς ὑπὸ Εὐδόξου, καὶ Μακκαρίου, καὶ Εὐγενίου, καὶ ἄλλων πολλῶν ἐπὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως γενομένης συνόδου κωλυθεὶς συνέχει· ἦν γὰρ καὶ τῶν εὐλαβῶν, καὶ μετὰ ἀκριβείας τὴν πίστιν κατεῖχε. Οὗτος οὖν, ἐπὶ τῆς Παλαιστίνης καὶ ἐπὶ διακοσίων τριάκοντα Ἐπισκόπων ἐπρόκειτο· ἔχων διδασκάλους ὁσίους ἄνδρας, τοὺς ἐραστάς τοῦ Κυρίου ἦν γὰρ καὶ τῶν γνωσκόμενων ἐν τῷ παλατίῳ. Ἐχων οὖν τὸν βίον ἠπλωμένον πρὸς τὸν Θεόν, ἀφθινον τὸν τῆς πίστεως κατήγγελλε λόγον, ἀπέστρεψε δὲ πολλοὺς ἀπὸ τῆς πλάνης. Οὗτος ἐπὶ τοῦ καιροῦ τοῦ συνείσαντος πάσαν ψυχὴν Χριστιανῶν, ὑπεβάλλετο πᾶσι τοῖς τὰς ἀρχὰς πεπιστευμένοις ὡς στασιαστῆς, καὶ ἐρωτώμενος ὑπὸ πάντων ἔνευε τῆς ἀληθείας, πιστοποιούμενος πολλοὺς ἐμένοντος· δὲ αὐτοῦ ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ παραδόσει τῶν Πατέρων, ἀβραστυν εἶχε τὴν εἰς Θεὸν πίστιν, καὶ ὁμολογίαν.

3 Βασιλεύοντος δὲ Ἰουλιανοῦ τοῦ γενομένου ἀποστάτου τῆς τοῦ Θεοῦ πίστεως, ἀνατρεφὸς τις ἐγένετο ψυχῶν εἰς ἀπόδειξιν· Ἐαθήμενος γὰρ οὗτος φαῦλα δόγματα τοῦ θύειν κωφοῖς καὶ ἀναισθητοῖς καὶ ἀλάλοις, ἐκράτησε τὸ δόγμα αὐτοῦ μέχρι ἑνικαυτοῦ καὶ μηνῶν τριῶν ἐν τοῖς μέρεσι Γαλατίας. Θρησκουόντων δὲ αὐτῶν τὴν κενὴν σπάτην, ἐπὶ τῆς Ἀρχιῆρας ὁ ὄσιος Βασιλεὺς εὐλογῶν τὸν Θεόν, ἔλεγεν, Ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου Χριστέ, ὁ ἀσπίστος λαμπτήρ, ὁ τῶν αἰώνων κειμηλίων θησαυρός, ὁ κενεύσματος Πατὴρ διδασκασίας τὸ σκότος, ὁ νεύματι πατρικῶν τὰ πάντα συστησάμενος, ἐπεὶ τῷ ἀγίῳ καὶ φοβερῷ ὀφθαλμῷ σου, καὶ δικαιοδύναμι τῆς μιαρὰς θρησκείας τῶν ἀθεσθηκῶτων σου τῇ ἁ ἀληθείᾳ· συμποδίσου αὐτοὺς τῇ ἑαυτῶν ἐπιθυμίᾳ, τῷ δὲ ἑαυτῶν ἀνεύρω φρονήματι συντριβέντες, κῶν συμποδίσαισι ψυχῶν προσκαρτεροῦσάν σοι Θεῷ τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας.

4 Ἀκούσαντες δὲ τοῦ ὁσίου Βασιλείου οἱ τὴν θρησκείαν τῶν δαιμόνων ἐκτελοῦντες, ἐμάνησαν κατ' αὐτοῦ σφόδρα· εἰς δὲ τις ἐξ αὐτῶν εἰπηθῆσας, ὀνόματι Μακκάριος, ἐκράτησεν αὐτὸν λέγων, Τίς ἂν περιέρχῃ ἀναστατῶν πάντας, καὶ καταλύει τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀυτοκράτορος εἰς τοὺς θεοῦς κελῶς ἐπιτελούμεν θρησκείαν; Βασιλεὺς λέγει, Φράξει ὁ Θεὸς τὸ στόμα σου, διάκομε τοῦ διαδόλου, οὐ γὰρ ἐγὼ διασκεδάσω τὴν θρησκείαν ὑμῶν, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, αὐτὸς ἀοράτῳ δυνάμει διασκορπίζει αὐτήν. Ὁ δὲ διὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατάρχησας τὴν τῶν εἰδώλων πλάνην, αὐτὸς καὶ νῦν διασκορπίζει καὶ ὀλέσει πᾶσαν ὑμῶν τὴν ἐπιθυλίαν, ἵνα ἐν ἀνομίᾳ διάγοντες, καταλυθῆσθε καὶ κληρονομήσητε τὸν ἡτοιμασμένον ὑμῖν τῆς παρακοῆς θάνατον.

5 Ὁρῆσθησαν οὖν κατ' οὗτοῦ οἱ ἄνομοι, καὶ προσάγουσιν αὐτὸν τῷ Ἡγεμῶνι Σατορνίῳ, λέγοντες, Ὁ ἄνθρωπος οὗτος; Ἡγεμῶν, ἀνάστητον ποιεῖ τὴν πόλιν ἡμῶν, καὶ πλῆθῶ νεκρῶν πολλοῦς, καὶ νῦν ἐλθὼν ἠέλιος καὶ τοὺς βρωμῆς καταστρέψει, ἀγορεύων κελῶς καὶ βλασφημῶν τοῦ Ἀυτοκράτορα. Σατορνίος εἶπεν, Εἰπέ μοι, τίς ἂν τοιοῦτα τοῖμα; Βασιλεὺς λέγει, Τὸ πάντων μείζον, Χριστιανὸς εἶμι Σατορνίος λέγει, Διὰ τί οὖν ὡς Χριστιανὸς ὦν τὰ τοῦ Χριστιανοῦ οὐ πράτεις; Βασιλεὺς λέγει, Καλῶς λέγεις Ἡγεμῶν· δεῖ γὰρ τὸ ἔργον τοῦ Χριστιανοῦ πᾶσι φανερὰ γίνεσθαι· τοῦτο ἀληθὲς εἶρηκα. Σατορνίος λέγει, Τί οὖν ἀνάστατον ποιεῖ τὴν πόλιν ἡμῶν, καὶ τὸν Βασίλειά βλασφημεῖς, διγγέλλων πᾶσιν ὡς παραβάτην τῶν κελῶν γενομένου. Βασιλεὺς λέγει, Οὗτε τὸν Ἀυτοκράτορα βλασφημῶ, οὔτε τὴν θρησκείαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην. Ἔστιν ὁ Παντοκράτωρ Θεὸς, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς κατοικῶν, καὶ οἱ ἀξιοὶ αὐτοῦ θρησκουεταὶ οἱ Πατέρες ἡμῶν, οἱ πάντοτε προσκυνοῦντες αὐτὸν ἐκ καθαρᾶς καρδίας· αὐτὸς ἐν τάχει δύναται καταλύσαι τὴν θέρσιν ὑφ' ἡμῶν γενομένην παρανομίαν.

6 Σατορνίος λέγει, Οὐ δοκεῖ οὖν σοι ταύτας εἶναι τὰς θρησκείας· ἀληθεῖς, ὅς ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν ἐξέβητο; Βασιλεὺς λέγει, Πῶς δύναται, Ἡγεμῶν, αὐταὶ ἀληθιναὶ εἶναι, εὐ κείναις, ὑπὲρ κυνῶν λυσσάντων, τὰς σάρκας διὰ τῶν στομάτων ἔχοντες, ἱμασμένους περιεργόμενοι καὶ τὴν ὑλάκην βαλλόντες τοῖς τοῦ δαιμόνος βρωμῆς τὰς ἑαυτῶν

σάρκας περιτίθησι, καὶ τὸ ἑαυτῶν αἷμα περιβαίνουσιν. **D** Καὶ πῶς δύναται αὐταὶ εὐκρινεῖς εἶναι; Σατορνίος εἶπε· Παῦτα φλυκῶν καὶ πείσθητι τῷ Βασιλεῖ. Βασιλεὺς λέγει· Ἐγὼ πεπιστομαι τῷ Βασιλεῖ τῷ ἐπουρανίῳ, καὶ οὐ μεταλλάσσομαι τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως. Σατορνίος εἶπε· Βασιλεῖ οὐρανίῳ ποῖον πιστεύουκας; Βασιλεὺς εἶπε, Τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καθιζομένῳ καὶ ὄρνυτι εἰς πάντα· οὗτος γὰρ ἐπίγειός ἐστι, καὶ αὐρίου ἐρπίπτει τὰς χεῖρας τοῦ μεγάλου Βασιλεῖος, ἄνθρωπος γὰρ ἐστίν.

7 Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἡγεμῶν ἐταράχθη, καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν κρημαθέντα ξέσθαι. Ὡς δὲ ἐκρέμασθη ὁ Μακκάριος, ἤνεστο οὕτως· Ἐὐχαριστῶ σοι Κύριε ὁ Θεὸς τῶν οἰκόνων, ὅτι κατηξιστάς με διὰ τῶν αἰσθητῶν τούτων ἰδεῖν ὄρνυ ζώης, ὅπως διεθῶν δι' αὐτῆς, θυσιάζω ἰδεῖν τοὺς τῶν ἐπαγγελίων κληρονομοῦν. Στοιμῶν δὲ αὐτοῦ, ὁ Ἡγεμῶν λέγει· Τί ἐν Βασιλείᾳ, ἔγνω; ὅτι δύναται ὁ Ἀυτοκράτωρ τοὺς μὴ πεθομένους αὐτῷ παρὰ πόδας τιμωρεῖν; Πείσθητι οὖν αὐτῷ, ὅτι ἐν πεῖρα τῶν κακῶν γένησθαι. Βασιλεὺς λέγει· Εἰπὸν σοι ἀλλότριε τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐλπίδος ὅτι πιστεύουκας τῷ ἀληθινῷ Βασιλεῖ, καὶ μετατραπήκητι οὐ δύναμι. Ἀτουσάντων δὲ τῶν κουστειοκροῦν, καὶ κελύσας παυσάσθαι τοὺς βλασφημίας, εἶπε πρὸς τὸν Βασιλεῖον, Πείσθητι ἡμῖν καὶ θύσου. Βασιλεὺς λέγει· Ἐγὼ οὐκ ἔθυσά ποτε τοιοῦτοι; ματαίοις θεοῖς; οὔτε ἰ περιποιουμαι αὐτοῖς; ὅσταν ἀπολλόντων ψυχὰς.

8 Ἐκέλευσεν δὲ αὐτὸν ὁ Ἡγεμῶν εἰς φυλακὴν ἀπενεχθῆναι. Ἀπερχομένου αὐτοῦ τοῦ Μακκαρίου, Φίλιππος τις μικρὸς ἀπήνησεν εἰς αὐτόν, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν, Βασιλεῖ, τί ἐστίν, ὁ βουλεῖ ἑαυτῷ περιποιήσασθαι, μᾶλλον σῶσον σαυτὸν καὶ φίλος γενῶν τῶν θεῶν, καὶ τῶν ἐπαγγελίων τοῦ Ἀυτοκράτορος, εἰ δὲ μὴ θελήσῃς, τιμωρηθήσῃ, ἄξιός γὰρ τυγχάνεις. Βασιλεὺς λέγει· Ἄπειθε σὺ πονηρὲ καὶ σκάθαρτε, καὶ τῶν ἀληθινῶν ἐπαγγελίων ἀλλότριος τυγχάνου. Πῶς αὐτὸς ὦν ἐν σκότει, δύναται ἀνεῖσαι πρὸς τὴν ἀληθειαν, καὶ ἰδεῖν τὸ περιέχον ἐν σκότει. Καὶ εἰπὼν ταῦτα ἀνῆλθε καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν φυλακὴν.

9 Ἀνῆνεγκε δὲ ὁ Ἡγεμῶν τῷ Βασιλεῖ Ἰουλιανῷ τὰ περὶ τοῦ ὁσίου Βασιλείου. Ὁ δὲ Ἰουλιανὸς ἀκούσας, ἀπέστειλεν Ἐλπίδιόν τινα, τῆς ἀπολείας διδάσκαλον, καὶ Πηγάσιον ἐκπεπωκότα τῶν θησαυρῶν τῶν ἐπουρανίων. Ἐλθόντες δὲ ἐν τῇ Νικομηδείᾳ εὐρίσκουσιν τινα Ἀσκληπίου ὀνόματι, Ἰερέα τοῦ Ἀσκληπιοῦ, καὶ συμπαράλαβάνουσιν αὐτόν, καὶ ἔρχονται οἱ τρεῖς στρατηγοὶ τοῦ διαδόλου· καὶ ὡς μόνον ἐπίστησαν ἐν τῇ Ἀρχιῆρα ἠρώτησαν περὶ τοῦ ἁγίου Βασιλείου, καὶ μαρτύνησιν ὅτι ἐστίν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ὅτι νεκτός· καὶ ἡμέρας οὐ κατέβη ὑμῶν καὶ δοξάζων τὸν Θεόν.

10 Τῇ οὖν ἐξῆ; ἀπέρχεται ὁ Πηγάσιος ἐν τῇ φυλακῇ, ὁ γεννημένος ἀποστάτης τῆς ἀληθείας, καὶ λέγει αὐτῷ, Χαίροις Βασιλεῖ. Βασιλεὺς λέγει· Οὐκ ἔστι σοι χαίρειν παραβάτα καὶ πειρατὰ τῆς ἀληθείας, ὁ ποτε παγῆ; Χριστοῦ μετέχων, νῦν δὲ ὕλει; βρωβέρου γίμων; ὁ ποτε μυστηρίων Χριστοῦ μετέχων, νῦν δὲ μισθὸς ὑπὸ Χριστοῦ; ὁ ποτε τραπέζης Χριστοῦ μετέχων, νῦν δὲ τραπέζης δαιμονίου μετέχων; ὁ ποτε ὀδηγὸς φωτός, νῦν δὲ σκότους κληρονόμος; ὁ ποτε διδάσκαλος ἀληθείας, νῦν δὲ ὀδηγὸς ἀπωλείας; ὁ ποτε συνορτοῦζων Ἄγιος, νῦν δὲ συγχωρεῖται τῇ στρατιᾷ τῶν δαιμόνων; ὁ ποτε ὀδηγὸς πεπλανημένων ἐν σκότει, νῦν δὲ ὑπὸ τοῦ σκότους κεκαλυμμένος. Πῶς ὀπωλεσας τὰς ἐλπίδας σου; Πῶς ἐπολύθη σοι τὸ κειμηλίον τῆς ψυχῆς; Τί ἔχεις ποιῆσαι, ὅταν ἐπισκέψεται σε ὁ Κύριος.

11 Καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἤνεστο οὕτως· Ἀξία σοι ὁ Θεὸς ὁ γνωρίζομενος ὑπὸ τῶν σῶν δούλων, ὁ φωταγωγῶν τοὺς πεποιήτους τὴν θεότητα σου, ὁ σεμνύνων τοὺς ἐπιζήοντας ἐπὶ σέ, ὁ ἐπάγων αἰσχύνην τοῖς μισσοσι τὰς ἐντολάς σου, εὐ ὁ τοῖς μακρὰν ἐπαγγελίαμενος σωτηρίαν, ὁ δοξάζομενος τοῖς ἐν οὐρανοῖς, καὶ ἐπὶ γῆς προσκυνοῦμενος· βίβλησιν ὁ Θεὸς τῶν ὑψομάτων πᾶσιν κλιθεὶς τοῦ διαδόλου ἀποσμιζέει ἀπὸ τῆς ψυχῆς τοῦ δούλου σου, ἵνα δυνῆθῃ φυγεῖν ἀπὸ τοῦ μισοκλήτου, καὶ νικήσαι τὴν τῶν ἀπειλούντων δύναμιν. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Πηγάσιος ἐξῆλθεν ἐκ τῆς φυλακῆς ὑποδύμενος, καὶ ἐλθὼν εἰς τοὺς συνορτοῦζους

quomais ab Arlanis predicare prohibitus

ei xpre proprie accuatus

idem facere perseverat sub Juliano

frustraque increpitus

capitur et sistitur Saturnino

et idolotrix canitatem exronens

EX MS. VATIC.

reductusque in carcerem

E

tentatur a Felice emue apostatiam exprobrat.

CAP. II Mittit Julinus, qui defectioem suadent;

e quibus Pegasius apostata

confunditur a Basilio

u

A ρους αὐτοῦ, ἀνῆγγιλε τὰ λεχθέντα ὑπο τοῦ Βασιλείου. Οἱ δὲ δογμαθίνοντες διὰ τὴν λύπην τοῦ Πηγοσίου, κήθον πρὸς τὸν Ἡμερόνα, καὶ ἀπήγγειλόν αὐτῷ, ἂν ἀκηκόσῃ παρά τοῦ Πηγοσίου.

EX MS. VATIC. eius coe existimant Praxidem,

qui denovo tortum

f Juliano recessari jubet

hic Anagramm adveniens,

y

h

questionem habet de Basilio,

ab eoque de opotasia iustepituis,

jubet lora scindi ex eius tergo

i k

quo facto rult Basilius ad Julianum adduct,

riqve arbitrant qual vellei sacrificare,

12 Ὁ οὖν Ἡμερόν βουλόμενος θεραπεύσαι τὸν Πηγόσιον, ἐκίλευσεν οὐχθῆναι του Δίκαιου Ἐλθῶν εὖν καὶ στὰς πρὸ τοῦ βήματος, ἐπράξαγεν ἑαυτὸν καὶ εἶπε πρὸς τὸν Ἡμερόνα, ὃ δ' ἂν βούλει, ποιήσου. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἐλπίδιος, ὅτι οὕτως τεθαρρῆνός ἀπεφθίχθητο αὐτῷ, εἶπε πρὸς τὸν Ἡμερόνα. Ἀπονεύοντι ὁ μικρῶτατος. Καὶ νῦν, εἰ μὴν πεισθῆ αἰκίζόμενος, κειρόθηεν ἑαυτὸν, εἰ δὲ μήγε, τῷ Αὐτοκράτορι τερηθῆτω. Οὗ οὖν Ἡμερόν πάλιν ὀργισθεὶς ἐκίλευσεν αὐτὸν κρημασθῆναι τεινεσθαι ἰμάσι σφοδρῶς, ὑπότας, φρεσι, μὴ φέρον τὴν τιμωρίαν, πεισθῆ τοῦ βύσαι. Βασιλεὺς λέγει Ἀνάσιε ποίει, ὃ θέλεις, ἔχων μὲθ' ἑαυτοῦ τοῦς τῆς ἐναντίας δυνάμεις στρατηγούς· οὐ γὰρ σὺ τὸ οὐκίσεις εἰς ἐμέ, οὔτε οἱ σύμβουλοί σου ἔγω γὰρ τὸν βροθούντα με Χριστῷ. Σοτορόνιος λέγει Ἀσέβητος σίδηρα βραβεῖα περιθετε περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ περὶ τὰς χεῖρας, ἵνα τῷ Αὐτοκράτορι οὕτως ἐπιδειχθῆ, τὸ δὲ νῦν ἀπίθῃ ἐν τῇ φυλακῇ.

13 Ἡμερόν δὲ ὀλίγον ἀιελουσῶν, ἐγένετο τὸν Βασιλέα πορεύσθαι εἰς τὴν Ἀνατολήν· ἐλθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς Ἀγκυραν, ὑπῆνθησαν αὐτῷ οἱ τοῦ διαβόλου ὑπὲρ τῆς εἰς ἔχοντες μὲθ' ἑαυτῶν τὸ εἰδῶλον τῆς Ἐκείτης· εἰσελθῶν δὲ ἐν τῷ πάλαιον ἐκέλευσε τοὺς Ἡμερείς τῶν εἰδῶλων, καὶ εἰδῶλον χρέματα. Τῇ αὐτῆς ἡμέρα θεωρίων ἐπιτελουμένων, ἀνοφίρει ὁ Ἐλπίδιος τῷ Βασιλεῖ τὰ περὶ τοῦ δοσίου Βασιλείου. Μετὰ οὖν τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἀπὸ τῆς θείας, ἐκίλευσεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ παλατίου ἀχθῆναι· Ὁ δὲ ἅγιος Βασίλειος ἤλθον ἔχων τὸ πρόσωπον αὐτοῦ φαίδρον, καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν Ἰουλιανός· Τί λέγεται τὸ ὄνομά σου; Βασιλεὺς λέγει, Ἀκολουθίας λέγω σοι, Βασιλεῦ, τίς ἐμεῖ τὸ πρῶτον θυορῆ σου, Χριστιανός, Χριστοῦ τὸ ὄνομα προαιώνιος, ὃς ἐμβατεύει τοὺς λογισμούς τῶν ἀνθρώπων· τὸ δὲ δεύτερον, Βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καλοῦμαι. Ἐάν οὖν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἀσπίλον τρηθῆναι, ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως μισθὸν ἀθανασίας παρ' αὐτοῦ κομηζόμεθα.

14 Ἰουλιανός εἶπε, Μὴ πλανᾷ Βασιλεῖ, οὐ γὰρ ἀγνοῶ τὰ κατὰ σέ μυστήρια· Ἐκείνη πιστεύεις τῇ θύοστον ἰπιστᾶντι ἐπὶ Πιλάτου τοῦ Ἡμερόνος Βασίλειος λέγει· Μὴ πλανῶμαι Βασιλεῦ· αὐτὸς γὰρ ὑποστᾶται γενόμενος ἡέπτος τὴν βασιλείου τοῦ Θεοῦ· ὅθεν πιστῶ τῇ Χριστῷ μου, ἂν ταχῆ κθίτῃσος δέντα σοι τὴν βασιλείαν, αὐτός καὶ πάλιν τυχῆσι σφελείται αὐτῆν ὀπο σοῦ, ἵνα γυῖς τίνος Θεοῦ ἐγκατέλιπε. Ὁ δὲ Ἰουλιανός εἶπε· Μὴ γὰρ καὶ οὐ ποῦ σου τὸ θλίμα, ὅπουνομημένε Βασιλεὺς λέγει· Οὐδὲ τῆς ἀντιλήψεως αὐτοῦ ἰμνημόνησας, εὐδὲ τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, δι' οὐ ἐσώθης, ἐτίμωσες· οὔτε τὸν νόμον, ὃν διὰ στόματος πολλῶν ἡγορίουν, ἐβύλαξες· οὔτε αὐτοῖς ὁ μίγας Βασίλειος Χριστῷ μνημονεῖ σου, ἀλλὰ θάττου ὀζειλείται αὐτὸ ἀπο σοῦ τὸ πρόσκαιρον βασιλείου, καὶ ἐν ὀδύνη μερίστη τὸν θανατον τελείσας, τὸ σῶμά σου γῆς ἢ μὴ τύχη.

15 Ἰουλιανός εἶπεν, Ἐγὼ μὲν, ἀνάσιε, ἰδουλόμην σε ἀποῦσαι· ὀλλ' ἐπιθῆ πολλῶν ἀνασχευτῶν χρέμεινος οὐκ ἐπίθε μοι, ἀλλὰ παρυερισός με πολλά, διὰ τοῦτο κελείναι τὸ ἔμν κράτες λυοτρεμεσθαί σε ὀπο τοῦ σώματος σου ἡμεροσίου· λίρησις ἐπτά. Καὶ ἐκίλευσεν ἐπὶ τούτου ἰ Φρουετίμον Κομητᾶ Κουταρίων κ δεροτομεῖν αὐτὸν. Δεροτομεύομενος δὲ ὁ Μακάριος, καὶ κασιερῶν τὴν ἀπαυθρωπῶτάτην ἰδουλασι, λέγει τῷ Κομητῇ, ἤθελον οὖν συντηγῆν τῷ Βασιλεῖ, καὶ συντάξασθαι αὐτῷ. Ὁ δὲ περιχαρῆς γενόμενος, οὐόμενος ὀθειν αὐτὸν, εἰσελθῶν ἰδουλασι αὐτῷ τῷ Βασιλεῖ λέγων, Δέσποτα Αὐτοκράτορ, Βασιλεὺς μὴ φέρον τὴν προσφερομένην αὐτῷ τιμωρίαν, βούλεται ἐμφανίσει τῷ κράτει σου.

16 Ὁ δὲ ἀκούσας ἀπίθῃν εἰς τὸν ναόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, κελείσας ἐκεί ἀγεσθαι τὸν Δίκαιον· Ὁ οὖν Βασιλεὺς ἀπέλθῶν εἶπε τῷ Ἰουλιανῷ, Πῶ εἰσιν οἱ ἱερεῖς σου, καὶ οἱ μνητεῖς σου, οἱ παρήμενοντές σοι, Βασιλεῦ; Πάντως ἐρήσουσά σοι ἐνέκιν τινας συνιτεύχῃ σοι; Ἰουλιανός

εἶπε· Ὅμομαι ἐτι συνετός ὢν μετέγνωσ καὶ βούλει συννω-
χθῆναι ἡμῖν, καὶ αὐτὰς ἐπέγνωσ λοιπὸν τοὺς Θεούς. Βασιλεὺς λέγει· Ἰνα οὖν ἴδης, Βασίλειῦ, ἐτι οὐδὲν εἰσιν, οὐς καλεῖς θεούς· εἰδῶλα γὰρ εἰσι κωφὰ καὶ τυφλὰ, κατά-
γωνα εἰς σῶν τοὺς πιστεύοντας αὐταῖς. Καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἔλαθεν ἐνα ἀπὸ τῶν ἰεκομηθῆτων λῶρων τοῦ σώματος αὐτοῦ, καὶ ἔρριψεν αὐτὸν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰουλιανοῦ εἰπὼν· Δέξαι Ἰουλιανέ, ἡ τροφῆ σου ἐν τούτοις ἔσται· ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστός, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος· ἐμοὶ ἢ βόθθεια Χριστός, εἰς ὃν πιστεύω, καὶ δι' ὃν πάσχω. Ἐμακαρίζατο δὲ ὁ Ὁσίος ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ὀμολογίαν.

17 Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Κλήμης ἐρυθρίσας, ἐγὼν γὰρ ὅτι ὀργίζετο πρὸς αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς διὰ τὴν ὕβριν τὴν γεννα-
μένην αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Βασιλείου. Ὀργίζεται δὲ ὁ Κομητῆς κατὰ τοῦ Μακαρίου, καὶ ἐνενοετο ποῖα καλᾶσαι θάττου ὀπολέσει αὐτὸν· καὶ εἰσελθῶν εἰς τὸ πρατώριον καὶ κα-
θίστας, ἐκίλευσε παρανόμως δεροτομηθῆναι αὐτὸν ὕπερ τὸ καθ' ἡμέραν πολλὰ θειοτέρως, ὥστε καὶ τὴν τῶν σπλαγγ-
χων οἰκονομίαν δύνουσαι θεωρεσθαί. Βασανιζόμενος οὖν ὁ Μακάριος, ἤυξατο οὕτως πρὸς Κύριον λέγων· Εὐλογητός εἰ Κύριε ὁ Θεός, ἡ ἐλπίς τῶν Χριστιανῶν, ὁ ὑποστηρίζων τοὺς καταπίπτουτας, καὶ ἀνορθῶν τοὺς κατερρίμμενους, ὁ λυτρούμενος ἐν φθορᾷ τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ σέ, ὁ μὴ ἰώ-
μενος τὰ συντρίμματα ἡμῶν, ὁ φιλαχθῶς καὶ οἰκίτρωμος, ὁ ἐλεῆμων καὶ μακροθύμος. Ἐπίθε εἰς ἀγίας δόξης σου, καὶ ὅς μοι μετὰ πίστωσης τελειώσαι τὸν ὄρονον μου, καὶ διαμεύουσα ἐν τῇ πίστει τῶν Πατέρων καταξυθῆναι τῆς αἰωνίου καὶ ἀσφάτου βασιλείας σου.

18 Ἐσπέρας οὖν ἦδη γενομένης, ἐκίλευσεν ὁ Κομητῆς εἰς φυλακὴν αὐτὸν βληθῆναι. Τῇ οὖν ἑωθεν ἐξῆλθεν Ἰου-
λιανός ἐπὶ τὴν Ἀνατολίαν, μὴ δεχόμενος εἰς ὄψιν τὸν Κομητᾶ. Ὀργίσθη οὖν πλείον ὁ Κομητῆς διὰ τὸν Βασιλέα, καὶ ἐκέλευσεν ἀγροθῆναι τὸν Δίκαιον ἐπὶ τὸν δημοσίου. Ἐλθόντος οὖν αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ. Τί· ἐναπονηόμενε·
θῆς, ὡς ἐκίλευσεν ὁ Αὐτοκράτορ, ἡ οὐ; ἡ γρήσιον μὴ πιθόμενος ἡμῖν ἀλλὰ κολαζόμενος ἀποθανεῖν; Βασι-
λειος λέγει· Ὁ μωρῆ καὶ ἀνάσιε, ἀγνοεῖς, ὅσους ἰμάντας τῇ παρελθούσῃ ἡμέρᾳ ἐξέκοφας ἐν τοῦ νάτου μου, ὡς πάντας τοὺς ὀρόντας ἔλαυν, καὶ ὀδύρεσθαι, βλείπουτας τὴν ὑπὸ σοῦ ἄνομον εἰς ἐμέ γενομένην τιμωρίαν; Καὶ νῦν Χοιστοῦ θέλοντος, ὕγις σοι παρίστανκα, σεσαγγευμένη ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὡμῆ καὶ ἀπόυθρωπε. Δῆλσον τῷ τυ-
ράνῳ σου Ἰουλιανῷ, ὅσα θύναται ὁ Θεός, ἐν ἐγκατέλιπε, καὶ ἀπώλεσε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, πλανώμενος ὑπὸ τοῦ δια-
βόλου. Οὐκ ἐμνήσθη, πῶς ἰρρύσατο αὐτὸν ἐκ θανάτου, διὰ τῶν ἁγίων οὐτοῦ Χριστοφόρων κρήφας ἐν τῷ ἁγίῳ καὶ θαυμαστῷ θυσιαστήριῳ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, ἧς ἀμνημονήσας ἐζώκειλε καὶ ἐξῆδιωξεν οὐτῆν. Πιστεύω τῷ Χριστῷ μου, ὅτι καὶ αὐτός διαγωγῆσεται ὑπ' αὐτῆς, ἧτις το ἱκανὸν ἑαυτῇ ποιήσασα ἀμείψεται αὐτὸν κατ' ὀξίαν, ὢν ὀποιός, καὶ ἐν τῇ τυραννίδι αὐτοῦ ὀναλωθῆσεται.

19 Φρουεβιτίνος λέγει, Μαιόμενε παραφρονεῖς· καὶ γὰρ ὁ Δέσποτης τῆς οἰκονομῆνης, ὁ ἀήτητος, Ἰουλιανός ἀνέχεταί σου ὡς ἐξέχου· ἐπιθῆ γὰρ πολὺ φιλαυθρωπῆα χρωμένος προετρίπετό σε συνεορτάσαι μεθ' ἡμῶν ἐν ἐφη-
μήνης κρίσις καὶ ἐλυθῆσις λιθῶνον, πεισθῆναι δὲ οὐκ ἠθίλῃσας, ἀλλὰ καὶ φηδύρεσας οὐκ ὀλίγα, πρῶτον μὲν του Αὐτοκράτορας, δεύτερον δὲ καὶ ἐμέ ἐν καταγνώσει πιποήκας· Ἀμείψομαι σε καγῶ ἐν τοιαυτῇ βασιάνῳ, δι' ἧς τάχιόν σε τοῦ ζῆν ἀπαλλῆξω, ἀνάσιε. ἦδη γὰρ κελείω ὀξῆα σίδηρα πυρωθῆντα σφοδρῶς διεξελθεῖν τὰ σπλάγγνα σου, ἀπο ἐνολήμενε. Βασιλεὺς εἶπε· Τὸν τυράννον σου αὐτὸν οὐκ ἐφροθῆν, ὡς καὶ αὐτός οὐκ ἀγροεῖς, καὶ σὺ ὀκεῖς διὰ τῶν λόγων μου ταύτων φόβον μοι παρήχειν;

20 Ὀργισθῶν οὖν ὁ Κομητῆς διὰ τὴν ἐνστασιν τοῦ δοσίου Βασιλείου, ἐκίλευσε τὰ σίδηρα ὀξυθῆναι καὶ πυρωθῆναι· πυρωθῆτων δὲ αὐτῶν ἐκίλευσεν ἐν οὐτοῖς κεντάσθαι αὐτὸν κατὰ τοῦ νάτου. Βασανιζόμενος δὲ ὁ Μακάριος, καὶ κει-
μενος κατὰ τοῦ ἰδαφου, φωνῆ μεγάλη ἤξαστο πρὸς Κύριον λέγων· Τὸ φῶς μου Χριστέ, ἡ ἐλπίς μου Ἰησοῦ, ὁ τῶν χειμαζόμενων ἰυδῶς λιμῆν, εὐχαριστῶ σοι Κύριε ὁ Θεός τῶν Πατέρων μου, ὅτι ἰρρύσω τὴν ψυχὴν μου ἐξ ἄδου

l excise cutis frustulum in faciem jacit.

CAP. III Frumentinus crudelius dis- sectum Sanctum.

mi

E

post recessum Juliani,

etiam constantius sacrificare re- nuentem,

F

Ignitis subulis confodi jubet:

in quo cruciata Basilius orationem facit

A ἄδου κατωτάτου· ἀνεξάρτητος τὸ ὄνομά σου τήρσον εἰς ἐμὲ, ἵνα τὸ νικητῆριον ποιησάμενος, καὶ τὸν δρόμον τελείσας τὸν εἰς σέ, κληρονόμος γένομαι τῆς αἰωνίου ἀπολαύσεως, διὰ τῆς ἐπαγγελίας τῶν Πατέρων μου, διὰ τοῦ Ἀρχιερέως τοῦ μεγάλου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, δι' οὗ μετὰ εἰρήνης δέξον τὴν ψυχὴν μου, ἐμμένοντός μου ἐν τῇ ὁμολογίᾳ ταύτῃ· ὅτι οὐ λείψωμαι καὶ μακροθύμιος καὶ πολυέλιος, καὶ ζῶν καὶ μένων εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Καὶ πληρώσας τὴν εὐχὴν ὁ μακάριος Βασίλειος, ὁσπερ ὑπὸ κήδεος ὕπνου ληθθεὶς, ἀπέδωκε τὴν ψυχὴν, τοῖς σιδεραῖς κεντούμενος; Ἐτελείωθη δὲ ὁ μακάριος Βασίλειος ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τοῦ μαρτυρίου ἐπὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ ἀποστάτου, μηνὶ Ἰουλίῳ, εἰκάδι ἐνάτη· οὗ τὸ μαρτύριον ἔστι πάντων ἡμῶν στῆριγμα, τῶν πιστευόντων εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, δι' οὗ σοὶ ἡ δύξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

et placide moritur

* Imo Ἰουλιανῶν

— a MS. περιχρήσας, quod (quasi ab aīreus capio et αἰδώς pes firmaretur) interpreti occasione dedit supplantatores sive supplantationes intelligendi cum talis dictio Græca non habetur: genuitur autem scriptio reddita, turbate sit ab ἐπιχρησάμενος, provocare, irritare: itaque execrabiles iugas et irritamenta in Lat non pone. — b In Latino pro voluntati, repone veritati, et adde atque præpedi illos cum ipsorum concupiscentiis. — c Deest atiquid perfectæ sensui, qui sic forte integrari possit et corrigi: αἰσινεῖς ἀρριζινοῦ τοὺς δούλους αὐτοῦ ὑπὸ κυνῶν ἀνεύχωνται καὶ ἡμέρ., quæcumque sibi mancipatos plus quam rabidos canes efferant. cleum etc. — d MS. περιώμαι ex quo per conjecturam περιποιώμαι tribuo, feci: et paulo post pro ἀπολόγητον scripsi ἀπόλλωται occidentibus. — e Mentem auctoris sic melius expresseris: qui salutem illis qui longe abs te re-

cesserant pollicitus, et glorificaris in caelis et adoraris in terris D
 — I Adde Latino quoniam habeo Christum adjuvantem me — g Additur in MS. ἰσχυροῦ, est, quod omnisvis, quia librararius, ante hanc vocem spatium relinquens vacuum, indicavit initio multum esse, nec opera pretium est conjectando suppedere sensum, etiam absque hoc additamento integrum. — h Meursius in Glossario socius vertit, citata historia Monachorum Petri Siculi — sed hujus Interpres Sarmundus sacerdotis reddidit: et qui Latine Græcque vulgarit Græcorum, indicavit Consacerdotes et Symmysias aptius reddi, sic dictos ἀπο μῆος εστ ἱερέως, Existimarem ego Christianos, cum designarentur Sacerdotum nomine appellare Deorum sacerdotum, pro ἱερίσι, μῆος, d. i. s. s. e: non quasi impuros ἱερέως, id est, impuros sacerdotes (quæ est altera Gretseri conjectura) sed quasi ut ἱερίσι non sacerdotibus; et in hoc sensu videtur eadem voce Petrus Siculus usus, Sergii, alterius e Monachorum scelis caraphæ, discipulos tres præcipuos nominans: quas ipse euniorum comperegrinos nuncupabat. — I Quia MSS Græca medi avi parum admodum distinguunt inter ἕ et η, maluit in expresso librorum mendam credere et pro Pheubetium, nullius significationis nomine, Frumentinum Latino notum reddere: felicior fortassis conjectura (nam num 19 probabitur), legitur quam qua eumdem Comitem Sculariorum dixit, cum hic Κουταρῖος, legatur, qui nomine a Latino accepto et ex eate ducto, videntur potius carnifices significari, et horum Praefectus honestiori Comitibus titulum donatus: quemadmodum nunc temporis variis titulis honestioribus erant et vili ministerii Praefectura coloratur: infra tamen num 17 aliquid etiam iudicialis potestatis hic Comes videtur arrogare sibi. — k MS identidem scripturæ, ex medi illius ævi abusu ut reor; quamvis sic quæque inusitatum veteribus compositum sit. est cui et ὀνομαστῆρι non displiceat, etsi id decolorare visitatori acceptione significet. — l MS. ἀνεύχωνθιντων quod quid sit non capio. Forte ab ἑύχῃ, ἀνεύχθη fit, licet id non tam lorum sit quam habena. — m Interpres videtur aliquid aliud legisse cum ver it, nosti: quia autem apparet respici ad locutionem in Scripturis frequentem, qua Deus contritiones suorum sanare dicitur, dele nosti, et repone sanas, quod vox Græca significat.

μῆος

κουταρῖος

E

MARTYRIUM

ΤΟΥ ἉΓΙΟΥ ΝΙΚΩΝΟΣ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝ ΑΥΤῷ ΕΚΑΤΟΝ ΕΝ ΝΗΗΚΟΝΤΑ ΕΝΝΕΑ

ῶν τὰ ὀνόματα γέγραπται ἐν βιβλίῳ ζωῆς, α μαρτυρισάντων ἐπὶ Δεκίου Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος δὲ Κυντιανοῦ τῆς τῶν Σικελῶν Ἐπαρχίας, συγγραφεὶν ὑπὸ Χαιρομένου, συμφοριτη τοῦ τῶν Ἀγίων, καὶ τὸν μονῆρι βίον ἀσπαταμένου, πόλειως Συρακούσης.

Ex membranis perantiquis MSS. Codicis Vaticani Romæ, signati numero 866 pag. 250 et Ambrosiani, Mediolani in folio signati litteru N. 275, inter se collatis.

CAP. I S. Nicon ex instructione matris Christianæ

Kατὰ τοὺς καιροὺς ἐκεῖνους, ἡγεμονεύοντος Κυντιανοῦ τοῦ σεβαστάτου, ὑπῆρχεν τις ἀνὴρ, ἐκ τῆς τῶν Νεαπολιτῶν χώρα ὀρωμένους, ὀνόματι Νίκων, στρατιωτικὸς ἐν νομίῳ τινὶ καὶ διατριβῶν ἐν αὐτῷ. Ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ εὐπρεπέστατος τῇ ἡλικίᾳ, ὠρατὸς δὲ κάλλει, τῇ ὕψει λαμπρὸς, φειδῆρὸς δὲ ὑπόρχων ἐν πολέμῳ. Ἦν δὲ αὐτὸς Ἕλλην, μητὴρ δὲ αὐτοῦ Χριστιανή, πατὴρ δὲ Ἕλληνας. Παρεκκελε δὲ αὐτὸν ἡ τούτου μητὴρ, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐπιδοσάκουσα αὐτὸν οὕτως· Τέκνον ἐμὸν γλυκύτατον, εἰ πολλὰχρὸς ἐν ἀνάγκῃ γεγίνησαι ἐν τῷ πολέμῳ, τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ καθοπλισθητι, καὶ διαφεύξῃ τοὺς ἀντιπάλους. ἀλλ' οὐ μόνου τούτους διαφεύξῃ, ἀλλὰ καὶ ἀλώθησας ἐκ παντὸς βέλου, δόρατος, καὶ μακαρίας διαμείνῃς.

C

2 Οὐ μεθ' ὁ πολὺ δὲ πολέμου συγκροτηθέντος, καὶ ἀνάγκῃ σφοδρῶ περιπεπικωῶς, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ στρατιώτας ἀναλισκόμενους βλέπων, ἀνετίσας εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐκ βάθους καρδίας στενωχῆας, καὶ τῷ τιμίῳ καὶ ζωοποιῷ Κύριῳ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ ἑαυτὸν περιτειχίσας λέγει· Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, τῇ σήμερον δειχθῆ ἐν ἐμοὶ τῷ δούλῳ σου ἡ δύναμις τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιῷ σταυροῦ σου, ἵνα τοὺς ἀλλοφύλους τούτους ὑποτάξας, ἐν τῷ υποστρέφειν με, γενήσῃμαι κἀγὼ λατρεύων σοὶ καὶ προσκυνῶν σε σὺν τῇ γεννηθῆσῃ με μητρὶ. Καὶ μετὰ τὸ κατασφραγισθῆσαι ἐκτείνας τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα θαρσαλίως μετὰ τὸ δόρυ αὐτοῦ, ἀπέκτεινεν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ ἀνδρῶς ὥστε ἴ ρπ' οἱ δὲ λοιποὶ ἀλλόφυλοι ἐφυγον ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, μὴ δυνάμενοι ἀντιστήναι τῷ ἀνδρὶ, τῇ δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιῷ σταυροῦ σου, ὁ δὲ ἐδόξασεν Νίκων τὸν Θεὸν λέγων, Μεγαλὸ ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν, ὁ διὰ τοῦ τύπου τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ καθυποτάσσων ἀλλοφύλους· Καὶ ἐθαύμασεν πᾶς ὁ ὄχλος λέγοντες, Μα τίν ἄνω πρό-

signo Crucis se munitis, victor evadit

alibi "

νοϊαν! Οὐκ οἶδμὲν ποτε, οὔτε εἰς τοὺς πρό ἡμῶν οὔτε εἰς τοὺς μεθ' ἡμῶν, οὔτως ἀνδραγαθῶσαντα στρατιώτην ἐν πολέμοις, ὡς νῦν ἴδομεν Νίκωνα τὸν στρατιώτην, ὅστις μόνος ἐτρέφεν πόλεμον βανθρώπων.

3 Καὶ ὅτῃ τοῦ δὲ πολέμου κατασταλέντος, ἀπῆν Νίκων εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ χτήριον καὶ δοξάζων τὸν Θεόν, ἀπαγγέλλων τῇ μητρὶ αὐτοῦ πάντα, ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ πολέμῳ, τῇ δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιῷ σταυροῦ. Καὶ ἐχάρη ἡ μητὴρ αὐτοῦ χαρᾶν μεγάλην λέγουσα· Εὐχαριστῶ τῷ πανηγύρι ὀνόματί σου, Κύριε, τοῦ θιλουτος πάντες ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπιγνώσιν ἀληθείας ἔλθειν ε [καὶ τὰ νῦν Κύριε, ἐπῆκουσον τῆς δούλης σου, καὶ αξίωσον αὐτὸν τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας, ἧς ἐδώρισθω ἡμῖν εἰς ἀπολύτρωσιν ἀμνηστῶν, καὶ διδάξον αὐτὸν ποιεῖν τὸ θέλημά σου, ὅπως εὐάρεστός σοι γενόμενος, τύχη καὶ τῶν ἐπιγγημένων παρὰ σοῦ ἀγαθῶν]. Καὶ πληρωσάσας αὐτῆς τὴν εὐχὴν, ἤρατο ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ Νίκων ἐπιρωτῶν αὐτὴν λέγων· Ὡς δύναται, μητὴρ ἐμοῦ, γενήσῃαι τις τίλειος Χριστιανός· Ἡ δὲ λέγει αὐτῷ, Ἰνα υστεύσης ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ λάβῃς κατηχήσεις ἐκ τοῦ ἱερέως, καὶ μετὰ τοῦτο λάβε τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας, καὶ πιστεύου τῷ Χριστῷ καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἀπόταξαι τῷ σατανᾷ καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ τότε γενήσῃ Χριστιανὸς τίλειος, Χριστοῦ δούλος.

b quod matri renuntiavit, P

c

4 Τότε ἐφη Νίκων τῇ μητρὶ αὐτοῦ· Ζῆ Κύριος ὁ Θεός, ἰστ' ἐμὸι δ ἀρεστότερος ἐστίν τοῦ εἶναι δούλον αὐτοῦ, καὶ μὴ ὑπάρχειν λάτρην δαιμόνων καὶ στρατιώτην Ἕλληνων· μηδὲ θυεῖν δαιμόσιον καὶ λίθους ἀβύχους [καὶ τῇ λοιπῇ κτίσει, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς]. Καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ προσεπέων παρὰ τοῦς πόδας τῆς ἑαυτοῦ μητρός,

d decernitque sibi Christianitas,

Martii T. III.

EX MS.

Α λέγει αὐτῇ Ἐῤῥαι, μήτηρ, τῷ δούλῳ σου, ἵνα ὁ Θεὸς δῶρῃ μοι Ἀγγελοὺν ἀγαθὸν [ὁρθρὸν καὶ] φύλλα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματός μου, καὶ ὅποι· εὐρα δούρα ἕνα τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, καὶ ὀρή μοι τὸ λουτρον τῆς εὐαγγελιστικῆς αὐτοῦ ποίμνης· ἐπειδὴ, εἰ μὴ ἡ διδαχὴ σου, τιμὰ ἡ μῆτερ, ἐξεδιώξην με τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς πλάνης [καὶ τῶν ἔπιστων Θεοῦ ἐπίγνωσιν] παραχρῆμα ἂν ἐγενόμεν κληρονόμος τῆς γέννησός τοῦ πυρός, ἐν ᾧ μέλλουσι καταδικάζεσθαι πάντες οἱ τῶν Θεοῦ ἀγνοῦντες καὶ εἰδώλοισ λατρεύοντες, ἐν τῷ κατακατῷ ᾧ καταδικαζόμενοι, κατὰ τὸν Προφήτην· Ἀποστραφῆνται οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὸν ἔθν, πάντα τὰ ἔθνη τὰ ἐπιλανθάνομενα τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' οὐν ὑπερκαριστῶ μήτηρ, τὸν ὑπεράγαθον Θεόν, τὸν διὰ σοῦ με μέλλοντα κατορθῶσαι εἰς τὴν λογικὴν αὐτοῦ ποίμνην, καὶ ῥύσασθαι με τῆς τῶν ἔθνων αλογίας. Καὶ πρῶτον ἐπὶ πρόσωπον κατὰ ἀνομιλὰς καὶ εὐξάμενος [λέγει τῇ μητρὶ αὐτῇ, Ἐῤῥαι, μήτηρ, τῷ δούλῳ σου, ἵνα ἀπέλθῃς τύχῃ τοῦ ζητουμένου]. Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὡρα λαομένη τῆς χειρὸς οὐτοῦ ἡ μῆτερ καὶ εὐξαμένη, ἀπίλυτον αὐτὸν, ὅμοιοι δὲ φρικτοῖσι κατακρίνοισα τοῦτον, ὅποι· μετὰ τὸ λαεῖν αὐτὸν τὸ ἅγιον βάπτισμα, πρὸς αὐτὴν ἐπανακάμψῃ.

et a matre discedit baptizatus.

g

Β Μετὰ δὲ τὸν δούλον τοῦ Θεοῦ Νίκωνα ἐπαναχωρήσας, ζήτησις αὐτοῦ ἐγένετο πλείστη παρὰ [τῶν στοικιωτῶν] ὡς δὲ οὐδαμῶς ἦν εὐρισκόμενος,] παραλαβούσα ἡ τοῦτον μήτηρ σθητορῶν τινὰ τοῦ Τοπάρχου, ἀπελογεῖτο αὐτῇ λέγουσα, Ὅτι ἀφανὸς ὁ υἱὸς μου ἐγένετο, καὶ οὐκ ἔγνω τι περὶ αὐτοῦ. Ὁ δὲ δούλος τοῦ Θεοῦ Νίκων ἀνηγαγόμενος ὑπὸ τῆς θείας χάριτος, κατελθὼν ἐν τῇ παραλίᾳ εὐρεν ἕνα τῶν πλοίων, καὶ λαβόμενος μεθ' ἑαυτοῦ χρήματα οὐκ ὀλίγα, ἀπέπλευσεν ἐπὶ τὰ μέρη Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐξελθὼν εἰς τὸ μέρος τῆς τῶν Χριστιῶν νήσου, ἀπέρχεται εἰς ὄρος ὑψηλόν, καὶ ποιεῖ ἐκεῖ ἐνύχνην, νηστεύσας ἡμέρας ὀκτώ, ὅποι· ἐπιφουῖ αὐτῷ ἑκείσε ὁ Θεός, τὸ ἐν πύλῃ τῷ ῥω εὐρεν τοῦ μεθεῖν, ὅ ποιεῖ. Καὶ κατὰ Θεοῦ βούλησιν ἐπιφαίνεται αὐτῷ τῇ νυκτὶ ἐκείνη σὺν ἱεροπρεπῆσι, προσκυλούμενοι αὐτῷ καὶ λέγων, Δέξαι ταύτην τὴν βακτηρίαν, ἣτις ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ σμείου τοῦ σταυροῦ ἔχει, καὶ ὀρχήσῃ σε, ἐν τῷ τόπῳ μέλλεις λαμβάνειν ὁ πολεῖς.

egressus in Chium ibi jejunal

et ubi Angelo cunctis vis ductem accipit,

Γ Καὶ συγχαρῆς γινάμενος, καὶ δοξάσας τὸν Θεόν, αὐτῇ τῇ ὡρᾷ ἔρχεται ὀδηγούμενος ὑπὸ τῆς βακτηρίας, ἣς ἔλαβεν τῇ νυκτὶ ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου, ἐπὶ τὸν αἰγιαλόν. Καὶ πόρῃ-θεν βλεπούσιν αὐτὸν οἱ ναῦται καὶ ὁ ναυαρχος λέγοντες αὐτῷ· Χαίρεις Νίκων δούλε Χριστοῦ, ὅτι διὰ πίστιν νικησάμενος, εἰσελθὲ ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἡμεῖς σε διασώσομεν τοῦ Θεοῦ κατευθύνοντος ἕως τῆς ὀρισιμένης σοι συντέλει· ὁ γὰρ σοὶ τὴν βακτηρίαν τῇ νυκτὶ δειδώσας, αὐτὸς καὶ ἡμῖν παρήγγειλε λέγων· Ὅτι ἄνθρωπος σήμερον καταλαμβάνει πρὸς ἡμᾶς ἐπὶ τὸν αἰγιαλόν, κρατῶν ἐν τῇ χαρὶ αὐτοῦ βακτηρίαν, ἔχονσαν ἐπὶ κεφαλῆς το σμείου τοῦ σταυροῦ, ζήτησιν τοῦ ἐπιπέσει μεθ' ἡμῶν, διέσπεσε αὐτὸν ἀκρίως, καὶ διασώσατε ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ καθυμμένου Γόνου, καὶ εἰληφίσεις ἔχετε παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν μεθῶν. Καὶ διόμεθ' αὐ, δούλε τοῦ Θεοῦ, εἰ δὲ εἰ σὺ, ἀποτρεῦσωμεν, τοῦ Θεοῦ κατευθύνοντος· ἐπειδὴ ἔπει καὶ ὁ ἀνεμὸς ἴσιν ἐπιπέσει, ὁ ὄφελίμῳ ἡμᾶς τῇ δυνάμει τοῦ Θεοῦ διασώσει.

navisquam obtulit,

Δ Ὁ δὲ δούλος τοῦ Θεοῦ Νίκων ἀκούσας τούτων, ἀπῆλθεν καθύδιον προσκυθῶσθαι, ἡ καὶ ῥίπτει ἑαυτὸν εἰς τὸ ἔδαφος κλαίων καὶ λέγων, Εὐχαριστῶ σοι, Κύριε ὁ Θεός μου, ὅτι ἐμοὶ τῷ εἰσενῶ καὶ ἀχρείῳ σκίσει τοιαύτας ἐνργασίας πεποιθήσας, καὶ προσέπων τῆς ἐμοῦ σωτηρίας· οἶδα γὰρ, Δέσποτα, ὅτι ὀλίγαι πόντα ἀνθρώπου σώζεσθαι ἰ τὸν ἐπικαλούμενον τὸ ὄνομα σου ἐν ἀληθείᾳ. Κ-ὶ τούτῳ εἶπων καὶ ἕτερα πλείστα, τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ εἰσηλθὲ ἐν τῷ πλοίῳ· καὶ ἀποπλεύσοντας, ἐπὶ ἡμέρας δύο καὶ νύκτας δύο κατέλαβον τὰ μέρη τοῦ ὄρους τοῦ ὑψηλοῦ, τοῦ ἐπιλεγόμενου Γόνου· καὶ κατὰ συγκυρίαν αὐτῇ τῇ ὡρᾷ παρέστη αὐτῷ Ἄεθας ἐν σχήματι Ἐπισκόπου δρα ἑτέροις ἀδελφοῖς· ἡ πέντε καὶ δέκα. Ποικιστικὲς εὖν τῆν πρὸς ἀλλήλους τῶν μοναχῶν συνήθη προσκύνησιν, λαβόμενοι

ut Cinnam monem appellat.

αὐτοῦ τῆς χειρὸς, ἀπήσαν ἐν σπηλαίῳ τινὶ ἔμβα καὶ τὴν κατοικίαν ἰποιούοντο, ὅτε Ἐγρούμενος αὐτῶν τε καὶ Ἐπίσκοπος ἅμα τῶν ἑτέρων Μοναχῶν.

D

Ε Καὶ κρατήσαστες αὐτὸν ἐν τοῖς ἐκείσε ἡμέρας δύο, θεωρήσας τὴν ὑπομονὴν καὶ ἀγρυπνίαν τῶν Μοναχῶν Νίκων ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ, ἦν ἰποιούοντο ἐγκαρτεροῦντες τῇ ψαλμῶδι καὶ τῇ συναγῶσῃ, καὶ τοῖς ἄκρουσιν τὸ ἔδαφος βρέχοντες, ἡ φῶς Θεοῦ ἐπέπεσον ἐπ' αὐτὸν, καὶ ἔρωσ ἀνεύκαστος· καὶ ὅλοι ἡλλοίωτο ἐξεστηκῶς ἐν ἑαυτῷ, ἀνιχνεύων τον τῶν Ἁγίων ἐκείνων ἰσάγγελον βίου. Θεασόμενος οὖν πύτιν ὁ Ἐπίσκοπος ἐν καταύξει πολλῆ γηγουότα, λέγει αὐτῷ· Τίνος ἔνεκο παραγέγονας ἐνταῦθα, τέκνον, καὶ πῶθεν παραγέγονας; καὶ τίς ἡ αἰτία, δι' ἣν ἠλλυθσας; Ἀπ-γγελοῦν ἡμῖν πάντα μετὰ ὁσαφαιτίας. Ὁ δὲ δούλος τοῦ Θεοῦ Νίκων ἀνοήσας τὸ ἰλλρόν αὐτοῦ στόμα μετὰ ταπεινώσεως ἔρη αὐτῷ· Τὸ μὲν πῶθεν παραγέγονας, ὁσιώτατε Πάτερ; ἐν χώρᾳ Ἰταλίας· καὶ τίνος ἔνεκα καὶ δι' ἣν αἰτίαν; τοῦ γενέσθαι με Χριστιανόν, καὶ καταλογισθῆναι μετὰ τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ποίμνης. Καὶ πρῶτον παρὰ τοῦς πόδας τοῦ Ἐπισκόπου, λέγει αὐτῷ μετὰ δουρῶν· Δίδου μοι, Ἄγιε τοῦ Θεοῦ, τόχυνον τοῦ δοῦναι μοι τὸ λουτρον τῆς παλιγγενεσίας, καὶ διδάξῃν με τοῦ ποιεῖν τὰ ἄρσῃα αὐτοῦ. Τότε ὁ Ἐπίσκοπος ἐκέλευσεν αὐτὸν κατηχηθῆναι, καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς κατηχήσεως ἔχρισεν αὐτὸν ἐλαίῳ ἁγίῳ, καὶ ἐβάπτισεν αὐτὸν ἐν τῷ σπηλαίῳ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀξιόσως αὐτὸν καὶ τῆς θείας κοινωνίας, καὶ τῇ τιμῇ μύρω διέχρισεν αὐτὸν.

CAP. II Receptus a Theodosio Cyprii Episcopo

baptizatur,

Ε

Ζ Καὶ δὴ τούτων αὐτως τελεσθέντων, πεποιήκει ἐν τῇ μενῇ ἐκείνη τοῦ σπηλαίου, τοῦ ἐν τῷ ὄρει, ἔτη τρία, καὶ διέτριβεν ἐν αὐτῷ οὖν τοῖς ἐκείσε τοῖς τε γράμμασι καὶ τοῖς παιδείμασιν καὶ ψαλμῶδιαις, λιγαις τε προσέχων καὶ συναγῶσμασιν καὶ ἄγναισι ἑαυτὸν ἀμφιένυστο, καὶ τοιούτων σκίους ἔκλεγε· γέγονεν τῷ Κυρίῳ, ὥστε λέγει αὐτὸν τινὰς τῶν ἐκείσε εἶναι ἀνδρα ἰσάγγελον, τῆτε ἁσυχία καὶ πραῖτατι. Γέγονε γὰρ ἐν ὑπομονῇ πολυῖ, ἐν ἀγάπῃ ὑπέρτατος, ἐν νηστεύσει ἀσυχητόν, ἐν διδαχαῖς, ἀκόρηστος ἐν ψαλμῶδι κατηχητῆ ἀκλόνητος, καὶ μῶμος οὐδέτις ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὥστε αὐτὸν τὸν Ἐγρούμενον θαυμάζειν εἰς τὸν δαον δούρα. Μετὰ γὰρ ἔτη τρία κατὰ θέιν ἀποκαλύψιν ὁ τῆς μονῆς Ἐπισκόπος τε καὶ Ἐγρούμενος, πρὸς Κύριον μέλλων μετέρχεσθαι ἐν εἰρήνῃ, φαίνεται αὐτῷ νυκτὸς καθ' ὄναρ Ἀγγίλος Κυρίου λέγων αὐτῷ· Πρό τοῦ σε τοῦ ἐνεσθῆν μετελθεῖν βίον, Νίκωνα ὃν ἐθάπτισας, μετὰ δὲ αὐτῷ τῶν Ἐπισκόπων σου, καὶ τῶν ἡγεμονευμένων σου λαόν, καὶ παραλαβὼν τούτους ἀπέθῃ ἐπὶ τὰ νοτιᾶτα μέρη τῆς Σικελῶν ἐπαρχίας· ἐπειδὴ γὰρ συνδρομῇ ἴσοῦ ἀλλοφύλων μέλλει γενέσθαι ἐπὶ τοῦ τόπου τούτου καὶ τοῦ ὄρους, μήπως εὐρόντες τοὺς μοναστὰς ἔξῃρι τούτους ἀνελοῦνται·

At Monachus,

et Angeli monitu

F

Η Τότε ἐνέγκας αὐτὸν ἐχειροτόνησεν τὸν τοῦ Διακόνου καὶ Πρεσβυτέρου κληρῶν, καὶ εἶθ' αὐτως προχειρίζεται αὐτὸν εἰς Ἐπίσκοπον, παραθεδωκῶς αὐτῷ τοὺς μοναστὰς οἰεῖ ἐκᾶθὸν ἐν ἐνεκύνοντα· καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ὁ ὁσιώτατος Ἐπίσκοπος Θεοδοσίος, ὁ ἀποδρά· ἀπὸ Κυζίκου διὰ τῆς ἀταξίας τὰς γινόμενας καθ' ἡμέραν ἐξ ἡμέρας· καὶ εἰσῆς ἐκένθησαν αὐτὸν πλησίον τοῦ σπηλαίου τοῦ πρὸς ἀνατολάς. Καὶ πληρωσάντων αὐτῶν τὰς συνήθεις γινόμενας συνάξεις τε καὶ λειτουργίας, ποιήσας ἐνύχνην καὶ συμπραλαθῶν τοὺς μοναχοὺς εἰσῆλθῆν εἰς πλοῖον ἴδιον, καὶ κατέλαβεν τὰ μέρη Μυτιλήνης· καὶ ποιήσας ἐν τοῖς ἐκείσε ἡμέρας δύο, σὺντα κινήσας κατέλαβεν τὰ μέρη Ναξίας, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ καὶ δυνάμει διὰ τεισεκαίδυῶν ἡμερῶν καταλαμβάνει τὰ μέρη Ἰταλίας εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα Νάπολιν.

consecratur Episcopus.

m

Theodosio mortuo S. Nicon

Θ Μαθούσα δὲ ἡ μήτηρ οὐτοῦ ὅτι ἐφθασεν βῆ υἱὸς αὐτῆς, εὐθὺς παρηγόνητο καὶ ἠρώτα τὸν Νίκωνα, μὴ γνωρίσασα αὐτὸν τὸ σύνολον ὅτι αὐτὸς ἦν, καὶ λέγει αὐτῷ Πάτερ τιμώτατε, πῶς ἐστὶ Νίκων ὁ υἱὸς μου, εἰ ἐπίστασαι; Ἐπειδὴ πλείστη ζήτησις καὶ ἀνιρῶντικας γέγονε δι' αὐτὸν, ἵνα ἐξήλθῃ ἐπὶ πόλιμῳ. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· Ἐγὼ εἰμι Νίκων, ὃν σὺ ἐπέζητεῖς. Ἡ δὲ μετὰ ὀρθρῶν εἰπεν, Ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, Ἐγὼ ἐκ πόνου ψυχῆς σοι λέγω,

cum visus Italian navigat :

A λέγω, καὶ τάχα αὐτὸς ὡς ῥ ἐν ἡμέρῃ με ἔχεις; Τότε λέγει αὐτῇ. Μὰ τὰς ἐσχάτας, μητέρα μου, Ἐγὼ εἰμι Νίκων, ἐν ἀπίστειλας βασιλεύων· ἀλλὰ τοῖς ῥ λόγους σου ἤξας ἦλθον θεάσασθαι σε· ὁ θύοις, ποίει.

12 Τότε ῥ [ἡ μήτηρ αὐτοῦ προσπεσοῦσα τῇ τραχίλῳ αὐτοῦ κατεφιλεῖ αὐτὸν κλαίονσα ἅμα καὶ χαίρουσα ἐπὶ τῇ ἀνευρέσει τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, καὶ μετὰ τὸ ἀσπύσασθαι αὐτόν, ἀπενέσασα εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἤψατο τῇ Θεῷ] λέγουσα. Εὐχαριστῶ τῇ σῇ φιλονεικίᾳ, Κύριε, ὅτι ἔδειξάς μοι τὸ τέκνον μου ἐν τῇ αὐτῇ ἀξίᾳ καὶ ἀγγελικῇ στάσει. Καὶ νῦν, Δέσποτα, ἐπάκουσον τῆς δούλης σου, καὶ ἐλθέτω ἡ ψυχὴ μου εἰς τὰς χεῖράς σου. Καὶ πληρωσάσῃς αὐτῆς τίνος εὐχῆς, παρίδωκεν τῷ Κυρίῳ τὸ πνεῦμα ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἐδοξάσασα ἅπαντες τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ παραδόξῳ θεάματι, καὶ ἐκήδευσαν αὐτὴν ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις ἀγαλλόμενοι ἐπὶ τῷ Κυρίῳ οἱ Ἄγγιλοι, καὶ κατέθετο αὐτὴν ἐν ὁσίοις θήκαις.

13 Μοθόντες δὲ τινες τότε τῶν σὺν αὐτῷ ἐταριζόντων στρατιωτῶν, ἦλθον ἐπὶ τὴν αἰγαλὸν πρὸς τὸν ὄσιον Νίκωνα, καὶ λαβόμενοι αὐτόν τῆς χειρὸς λέγουσιν αὐτῷ κατἰδιὸν Ὁρκίζομέν σε κατὰ τῆς ἀνω προουσίας εἰπέ μοι, τίς ἦν ἡ ἀνδραγαθία, ἣν εἶχες ἐν τῇ πολέμῳ; Ἐὰν γινώσκῃς τίς ἦν, εἰπέ μοι. ὅπως καὶ ἡμεῖς αὐτῇ χρῆσόμενοι, ὁμοίως καὶ ἡμεῖς ἀνδραγαθήσωμεν· εἰ δὲ ἄλλο πως, εἰπέ ἡμῖν. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· Πιστεύσατέ μοι, Ἀδελφοί, οὔτε γοητεία, οὔτε ἄλλος τις τρόπος ἦν ἐν ἐμοί, εἰ μὴ τῷ σημειῷ τοῦ τιμιοῦ σταυροῦ ἐαυτὸν κατετίχον, καὶ ἐπὶ τῇ χειρὶ πρόσωπόν μου ἔθου· οὐκ ἀνθίστατο· καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις τῷ τύπῳ μόνον τοῦ σταυροῦ ἐνίκα πάντα ἐχθροὺς καὶ πολέμιον. Ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται, ὅτι οὐ τὴν ἰσχύει ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις, αὐτῇ τῇ ἔρα ῥίπτουσιν ἐαυτοὺς εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἁγίου Ἐπισκόπου Νίκωνος παρακαλοῦντες αὐτὸν κτὶ λέγοντες, Ἐλέησον ἡμᾶς, Ἄγιο τοῦ Θεοῦ, καὶ συμπαράλαβέ ἡμᾶς μετὰ σεαυτοῦ, καὶ ὡσπερ ἐν τῇ πολέμῳ διὰ σοῦ πολλὰ καὶ ἐσώθημεν, καὶ τὰ νῦν γενόμεθα σὺν σοὶ κληρονόμοι τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας.

14 Καὶ αὐτῇ τῇ ἔρα ἀρέντες γυναῖκες τε καὶ τέκνα, καὶ ἀδελφοὺς καὶ οἰκίας, ἠκολούθησαν τῷ Χριστῷ· καὶ εἰσελθόντες ἐν ἑτέρῳ τῷ πλοίῳ κατέλαβον ἐν τῶν ἐκείσε τὰ μέρη τῆς Σικελίας, ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ ὕψηλοῦ τοῦ ἐπιλεγόμενον Τουσεμηνίας. Καὶ παροκταθέντες οὐκ ὀλίγον, εὗρον ποταμὸν καλούμενον Ἀσίον, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν λουτρὸν παλαιὸν καλούμενον τῆς Ὑγίας, καὶ ἤκησαν ἐν αὐτῷ ὑπ' οὐδένος τηρούμενοι. Καὶ μετὰ τοῦτο κατεχεῖ οὐς παρέλαβεν μεθ' ἐαυτοῦ στρατιώτας, καὶ βαπτίζει ἄνδρας τὸν ὀριθμὸν ἑνῆς, καὶ δίδωκεν αὐτοῖς τὸ ἄξιον καὶ ἀγγελικὸν σῆμα, ὀρίσας αὐτοὺς μακθάνειν καὶ τὸ κλλιεστα γράμματι, ὁμοίως καὶ τὰς ψαλμοφίας τὰς συνθεῖς τοῖς μοναχοῖς γινόμενης. Ποιήσαντες ὅτι ἐν τοῖς ἐκείσε πυραπλήσιον τοῦ ποταμοῦ παντοῖα εἶδη δένδρων καρπίμων καὶ ἕτερα χωρὰ πρὸς τὸ πικρομένον λαχανιδῶν, ἤκησαν ἐν τοῖς ἐκείσε ἐπὶ ἰσοσαράκωντα ὄνα.

15 Καὶ εἰθ' οὕτως διασπραινέται τῷ Ἡγεμόνι Κωνσταντῷ, ὅτι ἄνδρες εἰσὶν σεβόμενοι τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντες καθηγήτην Νίκωνα τὸν Ἐπίσκοπον, οἵτινες τοῖς προστάγμασι τῶν Θεῶν οὐ λατρεύουσιν, οὔτε τῇ καθ' ἡμᾶς ἔρησκον ὑποτάσσονται. Ὁ δὲ ὀμότατος Κωνσταντὸς θυμῷ καὶ ὀργῆς πλησθεὶς, καὶ τῇ χολῇ περιέσας, συντόμως ἀποστείλας στρατιώτας τοῦ συλλαβεῖσθαι αὐτοὺς καὶ ἐνεγκαι ἐνώπιον αὐτοῦ. Οἱ δὲ το κλιεσθῆν αὐτοῖς συντόμως· πλήρου ἐπιχειροῦντες, ἤξον ἐπὶ τοὺς ἄνδρας, καὶ ἐρωτήσαντες λέγουσιν· Ποῦ ἔστιν Νίκων καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, οἱ τοῖς θεσπίρασιν τῶν Ἀυτοκρατόρων καὶ μεγίστων Θεῶν οὐχ ὑποτάσσονται; Ὁ δὲ δούλος τοῦ Θεοῦ Νίκων λέγει αὐτοῖς· Καλῶς ἤκατε, τίνα μου, καλῶς συνήκατε· ὁ γὰρ Ἀρχιερέρχης Χριστὸς μου, με καλεῖ δι' ὑμᾶς, καὶ τοὺς σὺν ἐμοί. Τῶν δὲ ἐν ἰσῆ ἀσχολομένων. Ἀδελφῶν πρὸς Κύριον τῷ ὑποστηρίχθην αὐτοῖς, οἱ στρατιῶται διασπραινέτω τοῦ πορεύεσθαι συντόμως πρὸς τὸν Ἡγεμόνα. Τῶν δὲ τὴν εὐχὴν ἐκπληρωσάντων, συλλαβόμενοι τοῦτον οἱ στρατιῶται ἤγαγον ἐνώπιον τοῦ Ἡγεμόνος, ὡς πρόβητα ἐπὶ σφραγῆ καὶ ὡς ἀμύνης ἀμύμων, ἐνεστίον τῷ κτῆσαντες αὐτοὺς ἀρῶντες.

16 Τοῦ δὲ ὄσιου καὶ τρισολεῖου Π τριῶν ἡμῶν Νίκωνος ὑποστηρίζοντος αὐτοὺς καὶ λέγοντος, Ἀνδρίζεσθε, Ἀδελφοί, κατὰ τοῦ τυράννου· ἰδοὺ γὰρ, τετελείωται ἡμῶν ὁ ὄρομος· καὶ ἠνέγκται ἡμῖν ἡ κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἀνθίστωνε μὴ προθύμως τῇ τυράννῳ ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως· λαλήσωμιν τε θαρρῆκότες ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἀκούσωμεν τοῦ κλοῦ Παριέμου ἡμῶν λέγοντας, Μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτείνειν· [φροβήθητε δὲ μάλλον, τοῦ δυνάμενον ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολίσαι ἐν τῇ γέννησι τοῦ πυρός]. Καὶ πάλιν ὑποστηρίζον αὐτοὺς ἔλεγεν· Μὴ ἠσθήτε τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰρηκότος, ὅταν ἐπὶ βήματος Βασιλέων ἡ Μεγίστανος ἀγθῆσθε, μὴ μεριμνήσατε πῶς, ἢ τί λαλήσατε· ἐγὼ γὰρ εἰμι, ὁ λαλῶν ἐν ὑμῖν.

17 Εἶτα καταλαβόντων αὐτῶν τὸ τοῦ ὀμοτάτου καὶ ἀπνευστάτου πραιτώριον, ἐκέλευσε ἀχθῆναι αὐτοὺς ἐν τῷ θεάτρῳ ἐνώπιον τοῦ βήματος αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς· Ὑμεῖς πάντες ἐξεκλίνατε εἰς ματαιὰ καὶ κενὰ ἐλπίδας, φρεναπυτῶμενοι ὑπὸ τοῦ γόστου τούτου καὶ ἀπατεῶνος Νίκωνος, καὶ τοῖς μεγίστοις θεοῖς καὶ ἀθανάτοις οὐ λατρεύετε, καὶ τοῖς προστάγμασι αὐτῶν οὐ πειθαρχεῖτε; Οἱ δὲ ὡς εἰ ἐνὸς στόματος ἀπικρίναντο αὐτῷ λέγοντες· Ἡμεῖς μὲν πάντες πρόγε πάντων Χριστιανῶ ἐσμεν ἀμετάθετοι, καὶ τὰς ἐλπίδας ἡμῶν εἰς ματαιότητας οὐ κεντήμεθα· ἀλλ' ἐστὶν ἡ ἐλπίς ἡμῶν παρὰ Κυρίου τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὴν ἰσχύσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς. Οἱ θεοὶ σου γὰρ οὐκ εἰσὶ ἀκούουσι, οὔτε λαλοῦσιν· εἰσὶν γὰρ λίθοι ἄψυχοι, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων [καθὼς καὶ ὁ Προφῆτης διαμαρτύρεται λέγων· Τὰ εἰδῶλα τῆς ἐθνῶν χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων] στόμα ἔχουσι καὶ οὐ λαλοῦσιν, ὀφθαλμοὺς ἔχουσι καὶ οὐκ ὄψονται, ῥίνας ἔχουσι καὶ οὐκ ὀσφρανήσονται, χεῖρας ἔχουσι καὶ οὐκ ψηλαφήσουσι, πόδας ἔχουσι καὶ οὐ περιπατήσουσι, οὐ φωνήσουσι ἐν τῷ λόρῳ αὐτῶν. Καὶ τί πολλὰ λέγωμεν; βουοῖσι οὕτων γίνονται οἱ ποιοῦντες οὕτα, καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτοῖς.

18 Ὁ δὲ Ἡγεμὸν ἀκούσας ταῦτα παρ' αὐτῶν, καὶ τὴν ἀμετάθετον αὐτῶν καὶ στερεὰν πίστιν γνοὺς, ἐπι· Εἰ μὴ τούτους ταχέως τοῦ ζῆν ἀπαλλάξῃ, ἄλλους πλείονας ἀγρεύουσιν εἰς τὴν ματαίαν αὐτῶν πύδην. Τότε κελεῖ αὐτοὺς ταθέντας βουνοῦρος ὀμοῖς πληττεσθαι αὐτῶν τὰς σάρκας. Οἱ δὲ μετὰ πάσης προθυμίας ὑπομειναντες τὴν βίασαν, κελεῖ τούτους ἐν τῇ λουτρῷ ἐμβληθῆναι, ἐνθα τὴν οἰκίαν ἐποιούοντο, καὶ τοῦτο ἐκκαῆσαι οὐκαὶ καὶ ἡμέραν, ὅπως ἐν αὐτῷ τὰ σώματα αὐτῶν πυρρίκαστα γένωνται. Ἀπαγομένω δὲ οὕτων πρὸς τὸ ἐμβληθῆναι ἐν τῇ τῷ λουτρῷ πρᾶ κελεῖ αὐτοὺς κατατομηθέντας ῥίπτεσθαι εἰθ' οὕτως τὰ σώματα αὐτῶν ἐν τῇ τῷ λουτρῷ πρᾶ, ὅπως φόβος ἐπιπέσῃ ἐπὶ πάντας τοὺς ὄραντας. Τῶν δὲ τοὺς συχίνας προθύμως ἐκτεινάντων, ἔλεγον· Εἰς χεῖράς σου, Κύριε, παρατίθειμα τὰς ψυχὰς ὑμῶν, ἐπεὶ ἐνεκὰ σου θνατοῦμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς.

19 Τοῦτων οὕτως τελεωθέντων καὶ τῷ πυρὶ τὰ σώματα αὐτῶν παροδθέντων ἐν τῷ προελθόντι λουτρῷ τῷ ἐπιλεγόμενῳ τῆς Ὑγίας, τοῦ δὲ ὄσιου Νίκωνος καθιζομένου ἐν φρουρᾷ, ἐσκέπτετο ὁ δόλιος τῷ πλοῖ μῶρι τούτου τοῦ ζῆν κακῶς ἀπαλλάξῃ. Φαίνεται δὲ τῷ ὄσιῳ Νίκωνι Ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ λέγων· Ἀνδρίζου ἐν Θεῷ Νίκων ὁ Χριστοῦ στρατιώτης· εἰ ἰδίετο Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν τὰ ἀσκορπώματα τῶν μαθητῶν σου εἰς ὀσμήν ἐνώδιας τῶν ἐκείτων ἐνεση νότακαίνετα, καὶ εἰσέλθον εἰς τὴν παστάδα, ἐνθα ὁ ἀρῆσιος νυμφίος ἐπιτίεται. Καὶ ἰδοὺ παρέστι αὐτῷ κόρη, ἧς ἡ ὄψις ἀστὶλευ χριστοῦ λαμπροτέρα, καὶ φωτὸς λαμπρότης ἐξεπεμποτο εἰς αὐτῆς, ὡσεὶ ἀστὴς ἡλιου, καὶ ἦν κατακοσμημένη ἐν χρυσῷ καὶ σπαγγίρῳ, καὶ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς (κατεχουσα λίντα, ὡσεὶ γίνω, λευκῶν) καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ὡσεὶ πέρδαλις· καὶ ἴστατο ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ χειμῶρος, τοῦ ἐπιλεγόμενον Ψεμίσθου ἐν τῷ μείρι τῷ ἀνατολικῷ.

20 Καὶ κατα δυσμὰς ἰστυντο αὐτοῖς δύο πυρμύριστοι, ὀντιμων καὶ κερραῖ ἐν τῷ ὕψει τοῦ οὐρανοῦ ἀφικ-

motem nisi et sepelit.

CAP. III Committuntur eijs aliqui

auditu virtute Crucis

ei adherent et manachia sunt,

de us nuntiantur Quibusdam Phasidi :

D EX 159. qui confirmat a Sancto Nicone

B generose fidem profertur.

et necis cori

capitulum subcutit P

CAP. IV S. Niconi in carcere

visio offertur nocturna

visu.

EX MSS. de monte Quatiniano dicitur :

Α νοουτο, καθέγοντες δόρατα πυρραυσάτα εν ταῖς χερσίν αἰτών, καὶ διαλογίζῃ ἐποιούνο πρὸς τὴν φανείσαν κερὶ λέγοντες· Ἰδοὺ, τί ὀστεροῦμεν σήμερον, οἱ ἀποσταλῆταις ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ Βασιλέως, ἀπεικονόμενοι Κυριοῦν τοῦ συνάψαι πόλεμον μετ' αὐτοῦ· Καὶ ἰδοὺ ὀστρεῖν. Τότε ἡ κόρη ἐδόξεν λέγουσα· Ἰδοὺ τῆ χθὲς χιμερά ἀπεικονεῖν ἐκ τοῦ ἰμοῦ ἀριθμοῦ ἀνδρᾶς ὡσεὶ ἑκατὸν ἐνεγκοντακαιενία, καὶ ἰδοὺ ἐνασχελεῖται ἐν τῷ αὐτοῖς καθηγεμονεύοντι Νίκωνι, τῷ θυτῷ, νικῆσαντι πᾶσαν ἐχθρὸν μηχανίαν, καὶ παρ' αὐτὰ παραγίνεται ἐν τῷ τόπῳ, ἔθα βρεῖ, προσετάχθη. Καὶ ῥίψου τὸν θῆρα τὸν ἐν ταῖς χερσίν αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς· Ἀνάστε καὶ τὸν θῆρα τοῦτον ἀντικλιθεῖσθε μενοὶ σὺν ἡμῖν τῷ τυράννῳ.

21 Καὶ διηκουσθεῖς ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ Νίκων ἐχάρη χάραν μεγάλην, δεξάξων καὶ εὐχαριστῶν τὸν Θεὸν καὶ ἐξηγήσων τῷ παπαρῶν τῷ καλουμένῳ Χαίρο- μῆν, τῷ θιασκινούτῃ αὐτῆ, τῷ καὶ τὸν βίον αὐτοῦ συγγρα- φημένη, πάντα ἐσαῖθεάσατο ὁ Ἅγιος κατ' ἕναρ, καὶ δεῖ σήμερον τελειοῦμαι, καὶ οὐκ ἐγκαταλιπὼν τὴν καλ- λίστην μου συνοδίαν· καὶ δεῖ Κυριανὸν τελευτᾶ ἐν τῷ χειμῶρῳ Ἰερυσῶν [καὶ πάντα εἶπον αὐτῷ καθὼς ἐγί- νετο.] Καὶ δὴ πρωῖας γενόμενος, κελύει ὁ Ἡγεμὼν ἀχ- θῆναι τὸν Νίκωνα ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ· Πόθεν εἶ, καὶ ποῖος Ὁρακλείας τυγχάνεις· Καὶ τίς εἶ, δεῖ τῆ μογιῆ σου τέχην καὶ χειρτεία τυσοῦτος· ἀνδρᾶς πεποή- κας κεφαλῆν τιμωρία ἀπολίσσασθαι, καὶ τὰ σώματ' αὐτῶν πυρὶ παραδόθῃναι. Καὶ ἰδοὺ διὰ τὴν ἀνίαν αὐτῶν ἐστί- ρηται πᾶλλους γλῆσι καὶ φῶς σέληνος.

22 Ὁ δὲ ἅγιος Νίκων λέγει αὐτῷ· Πᾶσα ἀτιμίας ἀνόμεστε, τὸ πῦθην εἰμὶ καὶ ποῖος Ὁρακλείας τυγχάνω, οὐ μόνον ἐγὼ σοι λίγος, ἀλλὰ καὶ ἐκ πεπείστων Ἁγίων στο- μάτων οὐ σὺτός σέληκος, οὗς τῆ θεία σου σκετιθεῖς τῆ χθὲς προσηλπίνας· παρ' ἐμοῦ δὲ ἄκριβῆς· μύθεος, δεῖ Χριστιανὸς εἰμι ἀμειψόμετος, καὶ εἰσιν αἱ ἱλιπίδες μου ἐν τῷ Θεῷ, τῷ ποιῆσαντι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τῷ σε θεηλότῳ ὄργῃ ἐν βασιάνῳ ἀνοπιστάτος μέλλουσι παρα- δίδόναι. Ὁ δὲ Ἡγεμὼν μέγα βροχὴς ἐπ' αὐτῶν, κελύει ἀσχερτηθῆναι τοῦτον ἐν τῷ ἔθλῳ, καὶ ταθῆναι ἐκ τισσοῦν ὑποκαίσθαι λυμπάδας πυρὸς σφάδρα υποκαίωθην αὐτοῦ· Τοῦτου δὲ γενόμενος, ὁ ἅγιος Νίκων ὡς ἐν πεδίῳ χλόης ἐπαναπαύόμενος τοῖς ἀνθρώποις ἐψάλλον· Σὺ εἶ τὸ στε- ρεώματ' μου, Κύριε, καὶ ἡ καρφύγη μου, ὁ ῥύσας μου ἐκ ἐχθρῶν μου ὄσθλιον. Τότε λέγουσιν τῷ Ἡγεμῶν οἱ ὑπε- ρεῖσι· Κύριε Ὁ Ἡγεμῶν, ἐν ὄσθλια γιγνόμενος τὰς λυμπά- δας αὐτῆ ὑποκαίωθης, καὶ τὰ βασισιστῆρια οὐ προσάπ- τονται αὐτοῦ,

23 Τότε κελύει αὐτὸν ὁ Ἡγεμῶν νοτικῆθῆναι, καὶ ἐν ὑποζυγίῳ δεθέντα κατασύρσασθαι, ὅπως αὐτὸν τοῦ ζην συσάμενος ἀπαλλῆξῃ. Ὁ δὲ Ἅγιος τοῦ Θεοῦ τὰ ζῶια διασάμενος, καὶ ἰκτινῶς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ κατασφα- ρίσας, ἐγένετο προτότων κηροῦτερα, καὶ ἴσταντο ὄληρς ἀκίνητα, ὡς ὑπὸ τινος χαλινῷ κατήχομενα μὴ σκιζόμενα κινεῖσθαι ἐκ τοῦ τόπου τοῦ ὄσθλιον. Ὁ δὲ ὑπερέταστρον τὰ ζῶια, καὶ τὸν τόπον κινῆσαι σὺτὰ οὐκ ἴσχυον. Τότε λέγουσι τῷ Ἡγεμῶν [Ὅτι γ' πολλὰ ἰκοπιζόμεν τόπ- ταντες τὰ ζῶια, καὶ ἐκ τοῦ τόπου οὐ σκελύοντε. Καὶ πλοθῆεις θυροῦ, κελύει τὰ νεῦρα τῶν ζῶιων κοπῆναι ζῆφει, τὰ δὲ ζῶια ἀναλεθόμενα φωνῆν οὐκωσιπῆν. ἰλ· γον· Ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ πάντα ὄρα κηλε- σῖν, ἰποῖσεν, καὶ ἡμεῖς ἐνεκὺ σου, Νίκων δοσε, Ὁσθα- τόμεθα. Τότε κελύει ὁ Ἡγεμῶν αὐτὸν δεθέντα ῥιπῆναι ἐν τῷ κρημνῷ· καὶ ἐκ τοῦτου ὑπὸ Ἀγγέλου διασωθῆεις, ἴσθη μῖσον πάντων σώας καὶ ληλυμένος.

24 Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἡγεμῶν· Μὰ τῆν ἄνω πρόνοιαν τῶν θεῶν! Ὁλα ὄραξ πᾶσα ἀντιπονοῦται σοι οἱ θεοί, Νίκων, καὶ οὐ θέλουσιν τῆ σώματ' σου γινῆσθαι διασθῶ- ράν· Ἀλλὰ οὐ θέλουσιν τοῖς θεοῖς, καὶ ἴσθη αὐτῶν λάτρης καὶ φίλος. Ὁ δὲ Ἅγιος τοῦ Θεοῦ λέγει αὐτῷ· Ἀνάθ· μὰ σοι, κηκίονες, καὶ πᾶν τοῖς ποιοῖσθαι ἐπ' αὐτοῖς· αὐτοὶ γὰρ εἰσιν λίθοι ὄσθλιον. Τότε ὁ Ἡγεμῶν κελύει τοῖς ὑπερέταις, λίθοις ὑπέτασθαι αὐτοῦ τὴν ἔψην, καὶ τὴν γλῆσταν ἐκκαυ- τῆσθαι· καὶ ἐξενήγκοντες αὐτοῦ τὴν γλῆσταν, ἐξέσθου αὐτῆν. Καὶ μετὰ τοῦτο κελύει αὐτοῦ ἀπενεχθῆναι ἐν τῷ

τόπῳ, ἔθα καὶ τὴν οἰκλίαν ἐποιεῖτο· κηκίε καρπομη- θῆναι [παροπλήσιον τοῦ ποταμοῦ τοῦ καλουμένου Ἄστίνου] ἔθα ἦν καὶ ὁ στρέβλος ἀντικρος κατὰ ὄσθολας. Τῶν δὲ ὑπερέτων συλλεθόμενον αὐτοῦ, ἀπένεγκον ἐν τῷ ἐπι- τε· γινῆν αὐτοῖς τόπῳ, καὶ ἀπέτρεμον αὐτοῦ τὴν τιμίαν κέραν, καὶ εἶσαν αὐτοῦ εἰς βροῶν τῶς Ὁραίοις καὶ τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ.

25 Καὶ ποιῆσ· ντος τοῦ σώματος αὐτοῦ ἀτίφου ἐπὶ ἡμῆρ; ὄδο, ποιμῆν δὲ παραπορευόμενος ἐν τῷ τόπῳ, ἔθα ἦν κημενον τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου Νίκωνος, ἔχων πνεῦμα ἀκράθαρτον, ἀίφρηθῶς ἰδῶν αὐτὸν ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον, καὶ οὐτῆ τῆ ὄρα ἰάθῃ, τὸ δὲ πνεῦμα ἐδόξεν φωνῆ με- γάλῃ λέγων· Ὁσοί μοι! πῶ φύγη ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ Ἱεράρχου καὶ Μάρτυρος Νίκωνος; Ἐπειδὴ αἰφρηθῶς κα- τίλαθον πρὸς αὐτὸν, πῶρ με ραστῆζει [ἰὼ τοῦ παραδόξου θαύματος, ὁ ἀποθανὼν τὸν ζῶντα θεραπεύει!] οὗτος γάρ ἴσθη Νίκων, ὁ ὑπὸ Κυριανῷ καρπομηθῆεις, καὶ ἀνοίσας τῶν βασιάνων τὸ στάδιον, καὶ γιγνόμενος κληρονόμος τῆς οὐρανοῦ βασιλείας. Τότε ὁ ἰαθῆς ποιμῆν ἀνιγγελεῖν πᾶ- σιν τὸ γεγονός θαύμα εἰς αὐτοῖς.

26 Γινόμενος δὲ ὁ Ἐπίσκοπος Θεοδοσίος ὁ τῆς Ἐμισσηνῶν Ἐκκλησίας, συμπαρέλαθον τὸν ἑαυτοῦ κληρὸν μετὰ κηρῶν καὶ θυμισσῶτων· καὶ ἔθρον τὸ τίμιον αὐτοῦ λείψανον, ὑποθέξαντος αὐτοῖς τοῦ ποιμῆνος καὶ εἰπόντος, δεῖ ἐν τῷ τόπῳ τοῦτῳ δεῖ κατακλιθῆναι τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου καὶ τιμίου Ἐπισκόπου Νίκωνος, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ τῶν ἀριθ- μῶν ἑκατὸν ἐνεγκοντακαιενία. Τότε οὖν ὁ Ἐπίσκοπος Θεοδοσίος πεποῖησεν αἶψαν τῷ Ἁγίῳ ὄλην, καὶ κατέθετο αὐτὸν ἐν αὐτῇ ἐκεί, καὶ ὄλην ἔθεραν ἀντικρος τῆς αὐτοῦ ἁγίας σφοῦ τοῖς σὺν αὐτῷ μαρτυρήσασιν Ἁγίοις, τάξας ἐπιλέπτες πάντα τὰ σώματα αὐτῶν ἐκ τοῦ παλαιοῦ λου- τρου τοῦ ἰκκέντος ὑπὸ Κυριανῷ, καὶ κατέθεκεν αὐτοῖς ὀσθλῶν ἐν τῷ τόπῳ τῷ ἐπιλεθόμενῳ τῶν Ποιμῆνος, πλησίον τοῦ ποταμοῦ τοῦ καλουμένου Ἄστίνου ὧν εὐχαῖς καὶ ἰεσῖαις ῥυσθεῖσθην πάντοτε ἐν τῶν πηλῶν τοῦ ἄλλο- τριου, ὅπως δὲ σὺτῶν καὶ σὺν αὐτοῖς κληρονόμοι γενό- μεθ τῆς οὐρανοῦ βασιλείας, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυριοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετ' αὐτῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δόξα καὶ εὐχαριστίαν, νῶν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοῖς σῖνάας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

D et post alia suppleta capite plectur.

Energumeni libertine

revelata Sanctorum corpora sepeliuntur.

forte θλαξ; ἰεφας

verius καὶ ὁ

Littere numerales Graecorum, ab Aegyptiis sumptae.

u triquetra pars tituli invenitur in solo Meduntanensi. — h Ambros. MS. 1000. Latina unum versum addo, qui solus populi bellum avertit — e Desant hac MS. Ambrosiano sed et cetera... unicus inclusit, vel hanc vel Vaticano defuisse scias. — f Lat. unum versum... laelius. lxxviii. — e idem hic et alibi usque... — f Triquetra MS. unum et constanter habet plectur etiam in vocalibus, quod tamen in Grammaticorum legibus multum corrigere — g Ambros. dnoos aucto. — h Brevis Vatic. καὶ ἀπὸ τῶν ἐπιπέτων καὶ ἐπὶ τῶν ῥημάτων ἑαυτοῦ etc. — i Proklus Ambros. ἀπὸ τῶν ἐπιπέτων καὶ ἐπὶ τῶν ῥημάτων ἑαυτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιπέτων σου. — k Lat. sic sedecim. — l Que sequantur in Ambros. sic leguntur. κατακλιθεῖς γινόμενος ὄδοσ ἁλοῦστος, ῥηθῶν ἱερατοῦτος αὐτῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι. — m Lat. ῥῥ unum versum... hanc characteri, qui numerus sextus exprimitur, quam illi, quo 30 signatur et qui barbaricus totus est magis assuetorum? Atque hic occasione observata Graecis a Aegyptiis Aegyptiis accepisse rationem numerandi per litteras Alphabeti in tres numerarios distinctas, sic ut primus ordo unitates, secundus decades, tertius centenas designaret. Cum vero Graeci litterae saltem essent viginti quatuor, a que infra centum alphabetum series non sufficeret tribus curatibus contentis, ea Alphabeto Coptorum, viginti duas litteras numerante, primo acceperunt systema litterarum 30 dictum, forma characteris valde similem e et conjunctiones, qui assumpta, et Graecorum atque Coptorum litteras eadem passu progredien- tibus, atque nihil ut utrorumque numerus idem valentibus, in huc accumbit et tertio notandi utroque litteras, quos in Coptorum alphabeto tunc iste locutus reperisse credidimus, etsi eorum alterum nunc alio loco habent in Prodomo Copto pag. 283. Athanasius hircianus — eulphel post 7 80, acceperunt omnia usque ad Coptos 101, quos formam etiam hanc praeter se exprimit littera, qui Graeci signant 90: ut utriusque cum omnes reliquos sui alphabeti litteras decrescissent post 90, Coptis Graecisque aequalibus signans 800, videntur Graeci a Coptis mutua proxima litteram 90, quibus nunc tem- poram luxu immutata sic similitudo characteris jam dicti ab no quo Graeci 900 exprimitur. — p Ambros. 1. 26. per hanc 900... — q Item totis orationis 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. — r Nullo brevis Vatic. Totae agra hanc praeter se exprimit littera, qui Graeci signant 900. — s Ambros. 1. 26. per hanc 900... — t Item totis orationis 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. — u Item totis orationis 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

u qui de uno ad quatuordecim locutus

egnum et ignis superat;

egnos, quibus altigatur, sicut immo- biles,

u praeteritum surget illius,

A *Ambr sed ποιησις Graecum non est : ποιησις quod in Vaticano legitur potius significat, utque adeo ad rem nihil facit : quid autem si ποιεῖταιν συντάξιν plantationem ἢ barbaram quidem pro eo quod alias rutenis et propterrime rutenis scribere.*

tur : sed nihilo magis quam ποιησις pro ποίσει, et magis proprie ad subjectam materiam. — u Fro his in Vatic. solum legitur ὡς ἱππο λιυῖος. — v Idem verbo uno, το γένος, quod factum erat.

MARTYΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ

VIDE PAG. 554

Ex MS. Regis Christianissimi Parisiis signato 474.

Ο ἄν τῶν τρόποις ἀγαθοῖς εὐσεβῆς συνασκήθῃ, τῶν κρειττόνων ἐπιμενεῖς, καὶ φόβου Θεοῦ προσλάβῃται· τότε πόντων αἰσθῶν τῶν ἐν τῷ δὲ τῷ βίῳ κατοφρονήσας, πρὸς τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν τὴν ἀπόλαυσιν ἀπείγεται· καὶ ἅπερ διὰ τῆς ἀκοῆς πρόντα, πιστεὶ βεβαίᾳ θεώμενος, ἐπιθύμησεν, ταῦτα θάττου δι' αὐτῆς τῆς αὐθιχίας ἀπολαθεῖν ἔχειν, ἀδεύξει τοῦ Κυρίου. Ὁ δὲ γέγονε καὶ περὶ τοῦ μακαρίου Ἐπίσκοπον Εἰρηναίου τῆς τοῦ Συρίου πόλεως. Οὗτος γάρ δι' ἐπιείκειαν υπερβάλλουσαν καὶ τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ εὐλάβειαν, τοῖς ἔργοις κυρῶν τὴν προσηγορίαν, καὶ νίος τῆς προεδρίας οὐκ ἠθέλησεν, καταλθόντος αὐτὸν τοῦ διωγμοῦ, τοῦ γινόμενου ἐπὶ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ καὶ Κωνσταντίνου τῶν Βασιλέων, ἀκαμπτηῶ καὶ ἀνευδότῳ προθυμίᾳ χρώμενος, καὶ τοῖς ἐμπροσθεν ἐπικτητέμενος, ἔσπευδεν ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἀνω κλήσεως.

S *Trenaus in rde constans,*

et ad lamenta consanguineorum immotus,

b

Frobo Praxidi oblatum tum-jectum in carcerem.

Herum productus

negat sibi consanguineos esse,

2 Οὐκ ἔλλυσαν γούν αὐτοῦ τὴν στερέωτητα ὕβρεις, ποικίλα πάθη σημαίνουσαι, οὐ ποταμοὶ ἀπειλούμενοι, οὐ κρημνοὶ καὶ βασάνων εἶδη διάφορα, οὐ τόγχε πάντων ἀλγευώτερον τέκνα μετὰ συγγενῶν καὶ φίλων ὀλοφύρουμένα, οἷς εἰώθασιν καταμαλόττεσθαι πτερές ὀλιγόφυχοι. Ὅτ' ἂν γὰρ παῖδες τοῖς ποσὶ μετὰ θαρσύνῃ β παρεπλέκοντο [καὶ πρὸς τὸν Ἄγιον ἐπολέμουν] γυναικῶς ὀλοφουρούμενης ὄψις κατηφῆς, γυνέου πένθος ἐφ' οὐχ τὴν ἡλικίαν ἀκμάζοντι, οἰκτεῖον στεναγμὸς καὶ φίλων θοῆνος καὶ γνωρῶμων [ἔνστασις] ἐπὶ νεύουσαν ἀκμήν μετὰ δεινῶν οἰκτεῖραι προτριπομένην· τούτοις πάνσι, οἷς εἶπεν, οὐκ ἐκνριπτετο, ἀλλὰ καθάπερ εἶπομεν, τῷ τῶν κρειττόνων ἔρωτι κατεχόμενος καὶ τῶν φόβου τῆς κρίσεως πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων, δευδοικῶς δὲ τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου τὴν λέγουσαν, Ἐάν τις ἀρνησῆται με ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι καὶ ἐμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου ἐν τοῖς οὐρανοῖς, πάντων ὑπερφρονήσας τῶν χαλεπωτέρων, ἔσπευδεν ἐπὶ τὴν προειρημένην ἐλπίδα.

3 Προσαχθεὶς οὖν τῷ τρικυκαῦτα τῆς Ἡαννοκίας Ἠγεμῆνι Πρόβῳ, καὶ ἐπειρωτηθεὶς, εἰ βούλοιο θύσαι, ἀπεκρίνατο ὁ μακάριος Εἰρηναῖος· Ἄλλ' οὐδὲ ε ζῆν μεθ' ὡμῶν αἰρούμαι. Τυτε ἀνελήφθη εἰς τὸ δεσποτήριον. Ἐκ πλείονων δὲ ἡμερῶν ἐν τῇ τῆς εἰρκῆς φρονιᾷ παραδοθεὶς, μέσας νυκτὶς προλαθίσαντος τοῦ Ἠγεμῆνι προσέχθη πάλιν ὁ μακάριος Εἰρηναῖος, καὶ ποικίλλας βασάνους υπομείνας καὶ ἐρωτώμενος διατι οὐκ ἐπιθύει, ἀπεκρίθη, Ὅτι Θεὸν ἔχω, οὐ ἐκ παιδὸς ἡλιχίας εἶβειν δεδιδῶχαί, καὶ τοῖς λέγομένοις ὑφ' ὡμῶν θεοῖς προσκυνεῖν οὐ δυναμαί. Παρέδους Ἠγεμῶν εἶπεν, Κεράθσον τὸν θάνατον, ἀρνηθεὶς αἷς ὑπεμμένικας ὕβρειν. Εἰρηναῖος εἶπεν, Κεράθιν μετ' οὐ πολὺ τὸν θάνατον, ὅτ' οὐν διὰ τοῦ παρὰ σοῦ θάνατον τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ζωὴν αἰώνιον ἀπολαθεῖν. Πρόβος εἶπεν, Ἰούος ἔχεις; Ἀπεκρίνατο. Οὐκ ἔχω. Τούτις ἔχεις; Ἀπε-

κρίθη, Οὐκ ἔχω. Ταῦτα δὲ ἔλεγον ὁ μακάριος Εἰρηναῖος· τὴν τοῦ Κυρίου ἐντολὴν ἑναυλοῦ ἔχων τὴν λέγουσαν, Ὁ φίλων πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, ἢ ἀδελφούς, ἢ γυναικῆ, ἢ τέκνα, οὐκ ἔστι μου ἀξίος· πρὸς οὐ ἀντιζῶν ὁ Μακάριος. ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὄλωσεν τὴν τῷ φρονήματι διακτεόμενος, καὶ ἄπασαν τὸν ἀνθρωπίνην δικαιοσιν καταλιπών, οὐδένα πλέον τοῦ Κυρίου εἰδέναι καὶ ἔχειν ὡμολόγη.

4 Πάλιν οὖν εἶπεν πρὸς αὐτὸν ὁ Ἠγεμῶν· Οἶδά σε νίος ἔχοντα· κἀν δὲ αὐτοῖς ἐπιθύσον, ἵνα ζῆς. Ἀπεκρίνατο ὁ μακάριος Εἰρηναῖος, Ὅτι υἱὸς μου Θεοῦ ἔχουσιν ὡς κἀγὼ, ὅς δυναται αὐτοῖς σῶσαι. Σὺ δὲ τὸ κελευσθὲν σοι ποίησον. Πρόβος εἶπεν, Συμβουλίω σοι, νιώτερε, θύσαι· ἵνα μὴ διαφόροι σε σίκισμοῖς ἀνίλω. Εἰρηναῖος εἶπεν, Οὐκ ἐπιθύω· ποιεὶ ὁ θελῆς· γνώστη γὰρ ὡς τῆ δυνάμει τοῦ Χριστοῦ γενυτῶς πάντα ὑπαμενοί. Πρόβος Ἠγεμῶν ἀπεκρίνατο. Ἐπειδὴ πεθορχήσαι οὐ βούλει τῇ βασιλικῇ κελύσει, διὰ τοῦτο, κατὰ τὸ πρόσσχημα τοῦ Ἀυτοκράτορος, κατὰ τοῦ ποταμοῦ ῥιφήση. Εἰρηναῖος εἶπεν, Ἐγὼ σου τὴν διάφορον τῶν θανάτων ἀπειλὴν ἐνούσων, πρασιδεχόμεν μειζῶνας μέλλοντός σου καὶ ζῆφει με ὑποδᾶλλειν· διό, εἰ βούλει, παρακείλησαι καὶ τοῦτο πρόσσι, ἵνα μὴ ὄθης πῶς ἡμᾶς οἱ Χριστιανοὶ τοῦ θανάτου καταφρονουόμεν, διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ἡμῶν πίστιν τετελειώμενοι.

de filis respondet curaturu u Deum,

et mortis sententia intrepide excepta,

etiam gladio feriri possit et impetral,

ac Martyr mortur.

5 Ὁμοιωθεὶς οὖν ὁ Ἠγεμῶν ἐπὶ τῆ παρόχησά τοῦ μακαρίου Μάρτυρος Εἰρηναίου, ἐκέλευσεν ζῆφει αὐτὸν ἀναλαθῆναι. Ὁ δὲ ἀγνώτατος Μάρτυρ, ὡσπερ δευτέρου βραθείου ἔγκρατης γενόμενος, εἶπεν Θεῷ χάρι' ὀμολογῶ, τῷ διὰ ποικίλης θανάτου υπομονῆς λαμποτέρου μοι στέφανον χαρισσάμενον. Καὶ μετὰ τὸ παρηγοῦσθαι εἰς τὴν γέφυραν, ἥτις καλεῖται Ἀρεμῆς, ἀποθήθειε τὰ ἰμάτια καὶ ἀνατείνας εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας, ἠέτατο οὕτως εἶπὸν· Κύριε, ἀνοίχθητωσιν οἱ οὐρανοὶ καὶ ὑποδέξασθωσαν τὸ πνεῦμα τοῦ θούλου σου ὑπὲρ τοῦ λαοῦ σου καὶ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ παντός τοῦ πληρώματος αὐτῆς σοι πιστεύων, Κύριε, τούτῃ πάσχα. Καὶ πληγείς τῷ ζῆφει ἐπέμψη εἰς τὸν Σάβν ποταμῶν.

6 Ἐπράχθη δὲ ταῦτα μηνὶ Αὐγουστῶ ἐκάδι πρώτῃ, ἐν Συρίου, ἡγεμονεύοντος Πρόβου, κατὰ δὲ ἡμᾶς βσιλεύοντος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ οὖν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δόξα, τιμὴ καὶ κράτος, οὖν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

an MS intercurrentia haec verba, οὐκ ὀμολογῶν τιμῶν πράγματι μόνον ῥθόμενος καὶ πρασιθεῖνος τοῖς τῆ δὲ μάλλον πράγμασι λυπητῶν παρὰ σοῦ· χαρῶν καὶ ὕβρειν, καὶ ἄλλ' ἄλλοις etc. quae obicura et intricata cum videntur, et nihil magis prope ut p'enum sensum habentium fuerunt, viderentur magis, et hoc loco extubere — b MS ἡγεμονεύοντος, et uberunt sequentia verba : qui interjecti constituturndi sensus ergo : quemadmodum et causalem pro paulo ante progressum, et vocem ἐκτετατος — c Ibidem καὶ οὐκ ἔστι, quod correxi per conjecturam : quin etiam in hoc responso praesidi debere aliqua, quae librorum culpa exciderunt, mihi persuadeo

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

τοῦ Ἀγιωτάτου Πατρὸς ἡμῶν

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΥ

συγγραφεὶς παρὰ Γρηγορίου ταπεινοῦ καὶ φιλοχρίστου μαθητοῦ αὐτοῦ.

Ex Codice MS. Julii Cardinalis Mazarini.

VIDE PAG. 664

PROLOGUS

Auctor tenuitatem suam tenuit

Genus et patria sancti ignota.

CAP. I

Οθειότατος καὶ Προσφικιώτατος Δαβὶδ ἐλεξε φάσκων, Εἰς μηρόσμουον αἰῶνου ἴσται Δίκαιος ὑπερφύων, ὡς ἐν ἐξέλιπτα τὰ τῆς ἀρετῆς τῶν Δικαίων σήμετρα εἰς τὸ δίνενες τυγχάνουσι, διὰ τῶν κατὰ καιροῦ τὰ θεῖα σαφῶν ἐκδηγούμενα, κοινὸν ὄφελος. Ἄλλ' οὗτοι μὲν ὡς λόγου μεμοιραμένοι εὐκότως ταῦτα συγγράφουσι ἔργῳ δὲ ἡ μικρὰ σταγῶν, ἢ ὑπόβρυχοι πηγῆ, ὁ βορβορώδης λάκκος, ὁ μηδένος λόγου ἀξίος, πῶς ὄλως τολμῶσι διὰ τὸν στόμα, ἢ φράσαι μεγίστου καὶ τιμολούτου Πατρὸς φρικωδέστατα τεράστια καὶ θυμωράσια; Ἐβδεν καὶ ἀπορῶν ἐπιλογίῳ, καὶ τί πράξει οὐκ ἔχω. Βαύλομαι τοίνυν οἰσπῶν, ἄλλα προὔμαι τὴν κατὰ μέτρον τοῦ Κυρίου μου, εἰ μὴ τὸ τάλαντον, ὁμοί ὡς γυμνῶ οἰκίτη ἐνίπιστευσας, παρὰ ὅμοια τοῦτο τοῖς καλοῖς ἡμῶν τραπέζιταις, τοῦ πολυπλοῦσάσαι αὐτὸ διὰ τῆς ἐπιεργασίας καὶ πάντως ὡς ἐκείνη τῷ ποικρῷ καὶ ἀνεργῷ ὄνῳ, εἰρηρ διὰ τῆς σιωπῆς εἰς γῆν αὐτὸ καταχύσω. Εἰ δὲ καὶ σῶθις λέγειν ἀσπέρωμαι, δέδια μήπως καὶ ψόγον ἐμυυτῶ προξενίσω, τοιοῦτοις ἐπιχειροῦν ὁ μηδένος λόγου ἔστις. Εἰ γὰρ, ὡς φησι Σολομῶν, τοῦς σοφοῦς καὶ συνετοῦς φάλους ἀπεκαλοῦσιν τινες, ἐμοὶ δὲ πειραδίζουσι τί παρ' αὐτὸν οὐ βρήσονται; Ἄλλὰ μοι συγγνώσεται, εἶδα σαφῶς, πᾶσα ψυχὴ Θεοφιλῆς τῆς το ἀγροικίας καὶ αὐθ-θείας διὰ τὸ ἀπαρῆκτον τῆς ἐνοσῆς τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῖς λέγειν τε ἐπιχειροῦσι συγγνώσεται Κύριος. Ἐντεῦθεν δὲ τῆς διαγίσεως ἀρξώμαι, ταῖς ὑπε-ίμαι εὐχαῖς ἐρεῖδόμενος, ἐπεὶ καὶ Θεῷ φίλον τὸ κατὰ δύναμιν, ἄλλως τε εὐδὲ πάντα τὰ ἐκείνου δυνατῶν, καὶ αὐτὸν Πιτόρων γλώσσας εἰρεῖν, μὴ διτι γε ἐμοὶ τῷ ὁμοῦσῳ καὶ ἀσυνέτῳ. Τὰ μὲν οὖν τῆς γενήσεως αὐτοῦ, ὅθεν τε ἔγω καὶ ἐν οἷς ἀνατίθωραται, ὅπως τε γέγονε μοναχός, οὐκ ἔχω λέγειν, οὐδὲ εὐρῶν τινα τὸν τοῦτ' μοι σφαιρίζουσα ἄλλ' οὐδ' ἐκείνος τοιοῦτ' τί ποτε περὶ ἐαυτοῦ ἐξέφηκε, κρύπτων δὲ ποτε σπεύδων τὰ ἐαυτοῦ καταβλήματα, ὡς πλουτίαν, ὑπ' ὧν κακῶς ψυχρανοθεῖς ἰν στίβωσιν, καὶ εἰς νόσον δυσδιήγητον περιπαιῶν, ἐτελεύτησε. Καὶ μὴν καὶ ὁ ποῦτε πατὴρ Βασιλεῖς, ὁ καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ βιβλασκονότα Μετὰ τὸν ἀνελὼν καὶ εὐτω τὰ σκῆπτρα κατασχόν, ἐν δὴ καὶ ψυχροβόρων ἐβλεπεν ἐγκαλοῦντα τοῦτω καὶ λέγοντα Ἐἰ σοὶ ἐποίησα, ὦ Βασίλειε, ἢ τί σοι ἤδικησα; ὅτι οὕτως ἀνελθὼς με κατέκτεινας; Καὶ οὕτως ἐξηγοῦντων τέλει τοῦ βίου γρηγόρατος, εἰς τὴν βασιλείαν νεολαμπῶν Αἰωνοῦ τοῖ Ἀλέξανδρου τοῦς υἱοῦς αὐτοῦ. Τοῦτων δὲ τῶν τῆς βασιλείας τοῦς εὐνοῦς δουλείας εἰς τὴν Ἀσίαν Μαγιστριακῶν τινων ἀποσταλέτων ὑπ' αὐτῶν, ἐν ἔρει τινὶ τῶν ἐκείσι διαρχομένων δυσβάτων ἐνχε [ἐπιρκαίει] τῶν Ἁγίων ἐν τοῦτω τότε ἀναστρεφόμενου, ἐνθεῖς σχῆμα φρονητοῦ καὶ ἀτηρητοῦ ὄντα ὡς ὁμοειστροφῶν. Καὶ δηλῶταρα τοῦτοις δεξυνά εἶνοι, ὡς εἶχον τῶν ἵππων κατοπηδισαντες, σούσχον αὐτὸν, καὶ τοῦτον μεθ' ἐαυτῶν ἐποστρέφοντες εἰς τὴν βασιλευσσαν ἤγαγον. Περὶ οὗ καὶ τοῖς βασιλεῦσιν ἀνεῖρη,

εις ἐξέτασιν δὲ παρεδόθη Ἁγαρητῷ τινι Σαμωνᾷ, τὸ ἀδίκωμα Πατρικίῳ, τοῦ διαγρῶναι τὰ κατ' αὐτὸν παρ' αὐτοῦ, τίς τὲ ἴσται, καὶ πόθεν, καὶ τί τὸ τοῦτου κύριον ὄνομα.

3 Ὁ δὲ παραλαβὼν αὐτὸν εἰς τὸν ἴδιον οἶκον, καὶ προσκοθίσας οὖν πάσῃ τῇ φαντασίᾳ αὐτοῦ (ἦν γὰρ νεωτερίζων καὶ γεχυρωμένος καὶ ἐπὶ πλῆθει πλοῦτου ἐπαϊρόμενος) παραυτίκα κελύει κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ παραστήναι τὸν Ἁγιον. Οὐ παραστάντος ἀποτότη φρονιματι, ὡς μὴδὲ θελήσει γουγκλῖναι ὡς ἔθος Ἁρχουσι νύμειν, οἰρησίθη λίαν Σαμωνᾷ, καὶ φησιν ἐμμεριθῶς πρὸς αὐτὸν Ἥμιν ἀπεκκίμαι σὺ, Τίς, καὶ πόθεν εἰ, καὶ τί σου ἔρα τὸ ὄνομα. Ὁ δὲ Ἁγιος οὖν ἀπεκρίθη αὐτῷ ἄλλ' εἰσθήκει ἡμεῶν, καὶ πρῆσιν ὀφθαλμοῖς στενίζων αὐτῷ. Καὶ ὁ Σαμωνᾶς ἀθῆτι, Εἰπέ ἡμῖν τίς ἄρα τυγχάνεις; οἱ γὰρ ἀγαγόντες σε, δηλῶταρα εἰ εἶναι φησι. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Ἁγιος Σὺ δὲ, τίς εἰ καὶ πόθεν; Καὶ ὁ Σαμωνᾶς Ἥμεις σε ἐπερωτῶμεν ἀπαγγεῖλαι ἡμῖν ἐπὶ περὶ ἐμοῦ ὅστις εἰμί, μὴ σοι μελέτω. Εἰ δὲ καὶ ἔφεσις σοὶ ἴσται τοῦτο μνηθῖν, Ἐγὼ εἶμι Σαμωνᾶς ὁ Πατριτικῶς, καὶ Παραιοκωμώμενος τῶν νῦν κατεχόντων τὰ σκῆπτρα Ρωμαίων. Διγῆται οὖν ἡμῖν καὶ σὺ ἄρτι, τίς, καὶ πόθεν εἰ, καὶ τί σου τὸ ἐπιτήδειμα. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Μακάριος Κόρη ξένος εἰμί, καὶ εἰς τὸν κατοικοῦντων τὴν γῆν. Ἐφη ὁ Σαμωνᾶς πρὸς αὐτὸν καλῶς ἔρα λέγουσι περὶ σοῦ, ὅτι δηλῶτω εἰ, καὶ ἤθεες καταστοχάσασθαι τὸ τῶν Ρωμαίων πολιτεῖμα. Ὁ δὲ Ὅσιος πρὸς ταῦτα οὐδὲν ἀπεκρίνατο, καίτερ καὶ παρὰ τῶν περιστάτων πολλὰ ἀναγκαζόμενος εἶπειν, τίς ἴσται, ὅπως εἰσθήκει σιγῶν.

4 Προστάσσει οὖν Σαμωνᾶς ἀγθῆναι ράβδους χλωρὰς κασσίνων, βροννυρῆ τε ξηρὰ καὶ ἕτερα κολαστήρια ὄργανα, μήπως θεασόμενος ταῦτα καὶ διελιάσας ἐξείποι αὐτῷ, τίς καὶ πόθεν ἴσται. Ὡς δὲ ἀπὸ τούτου ἐμειν ἀκαμψῆς, κελύει ἐκταβήτα ὑπὸ τεσσάρων τοῖς βροννυρῶσι ἀπειδῶς μαστιζέσθαι, βρόντος τοῦ κήρυκος Ἄγει τίς εἰ, ἢ καὶ λῦτρον σε τῶν μαστιγῶν. Ὁ δὲ οὐδὲ φθογγῆν εἶδου, ἀλλ' ἔφερε γενναίως, ἕως ὅκ ἦν ἐν αὐτῷ ἰσχύς ζωτικῆ. Ἐν καὶ οὕτως ἔχοντα ὡς φόρτον ἄψυχου βασιτασαντες τῇ εἰρητῇ ἐναπίρρῳσαν, προσδύκρινον ὄντα θενωξέσθαι. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐπ' ὑψηλοῦ βήματος κοθεθεῖς ὁ ἀνήμερος ὄρη εἰτόνος, ἐκίλευσεν, εἶπερ ἐτι ζῆ, βροταχθῆντα ἀγθῆναι. Οὐλοῦν ἀποσταλέντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἡγῆ ἑσῶτα ἐξω τῆς φυλακῆς, τὰ δὲ κλειθρα τῆς θύρας ἀσινῆ, ἐξίστησαν, καὶ ἀνεκῶντων αὐτοῦ πῶς ἐξῆλθον. Ὁ δὲ Μακάριος μὴδὲν εἰρηκῆς ἐπρωέμετο ἄρα αὐτοῖς παραστήναι τῷ Ἀρχοντι, Προστασύνων δὲ τινων καὶ ἐκπυτων αὐτῷ τὸ συμπεθεκτικῆς, ἐξίστη ἡκύντες τοῦτο ἀκούσας; ὁμοῦς μένοι μάγον εἶναι τὸν Ὅσιον οἰκθῆτι; σὺν τοῖς παρισταμένοις αὐτῷ, φησι πρὸς αὐτὸν Ἐγὼ σου τὰς μαγίας διὰ τὰ χους ἐλίχῳ καὶ κελύει ἀπλωθῆντα αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς τύπτεσθαι ράβδους ἀνελθῆς, ἕως οὐ εἶπη, τίς εἰ καὶ πόθεν. Ὁ δὲ Ὅσιος ἀπέμειν οὐ εἶδου, ποσῶς ἐπὶ τοσσῶτον αὐτὸν ἐτυβαν ὡς εἰς ράβδους συστρεθῆναι. Ὁμομαζόντων δὲ πάντων καὶ ἐκπληρομένων ἐπὶ τῇ ἀπάθῃ σιωπῇ τοῦ Δικαίου, ἔρη ὁ Παραιοκωμώμενος, καχάσθαι οὕτως ἔχει λέγων, Ὅτι νεκίκα αὐτοῦς τῇ ἐμῇ σιωπῇ ἄλλ' οὐκ ἔασα τοῦτον καταμακάσθαι ἡμῶν, ἢ τὴν υγείαν τῶν Βασιλείων.

5 Καὶ κελύει διὰ πάσης τῆς ἐξδομάδος καθ' ἐκάστην ἡμεραν οὐὰ τριακσίων μαστιγῶν, καὶ οὐὰ τριακσίων ράβδων τοῦτον τύπτεσθαι ὁ δὲ ὑπέμειν τὰς θλίψεις γενναίως, κρύπτων τὴν ἴδιαν ἀρετήν. Καὶ γὰρ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν ταῖς ἐρήμοις διαγῶν, βοτάνας ἤσθιε, γυμνοποδῶν καὶ βακοδιῶν ἐν αὐταῖς κρητεῶν εἰς ἀκραν ἀπάθειαν

adducitur Constantianopolim :

ubi Interrogatus a Samone, quis sit, et unde.

E

ac nihil respondens,

jubetur flagellari semel. b

F

Interrogatus,

deinde per hebdomadam integrum :

θειαν

Regnantibus Leone et Alexandro,

pro exploratore caelus Basilius,

Α θειαυ ἑλληκῶς, οὐκ ἤθουλοτο θριαμβεύσαι αὐτοὺ τὴν ἀετήν, διὰ τὸν εἰπόντα, Μὴ γυῶτω ἡ ὀριστερά τῆς δεξιᾶς τὸ ἔργον. Ὁ γὰρ θριαμβεύων τὴν οἰκίαν οριτῆν, ἀπέχει τὸν μεθίων αὐτοῦ καὶ δεῖξεν ἀπόλλει τὴν ἀνά ὁ δὲ ταύτην ζητῶν, κρύπτειν ἑαυτὸν, ἔρειν ὅς εἰ καὶ μαστιζόμενος σιωπᾶ, καὶ ὁ τοιοῦτος Μάρτυρ λογίζεται. Μετὰ αὖν τὴν ἐδδομάδα ἐκείνην παρελθόν, ἐν ἡ τυτῶμενος ὁ Ἄγιος μακροθύμως ἐνεκαρτίρει τὰ ἀλγινὰ, προκαθεθεῖς ὁ κατάρτος κελεῖν αὐτὸν παραστῆναι. Ὡς δὲ παρέστη, ὄργιλος ἀπιδῶν πρὸς αὐτὸν ἔφη Ἄνοσις τῶν ἀνθρώπων, ἔως τίνος κρύπτεις τὸν δόλον ἐν τῇ καρδίᾳ σου; Εἰπέ ἡρῆν καὶ υἱὸν, τίς εἰ καὶ ποθεν. Ἐφη πρὸς αὐτὸν ὁ Μακάριος; Οἱ τὰ τῶν Σοδόμων ἔργα κρυπτῶς ποιοῦντες, ὡς σύ, δικαίως οἱ τοιοῦτοι ἀνόσιοι προσαγορεύονται. Ἦν γὰρ ὁ Σαρμανᾶς φύσει εὐνοχῶς καὶ ἠρατός τῇ θῆμ. Ἐπὶ τοῦτο αἰσχυρθεῖς τοὺς παρεστώτας, καὶ ἐγκαυθεῖς θυμῷ κελεῖν ἐνεχθῆναι ἱμάτια, καὶ δεθῆναι ὀπίσω τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ σχυνίον εἰληθῆναι εἰς τὰς πλευράς αὐτοῦ καὶ εἰς τὸν δεξιὸν πίδα, καὶ οὕτω κρεμασθῆναι αὐτὸν κατὰ κεφαλῆς ἐπὶ τῆς δοκού, ἄχρις ἂν εἴπῃ, τίς καὶ πόθεν ἐστίν. Παντῶν δὲ ἀποδοσπετούντων ἐν τούτῳ καὶ καταδούτων αὐτοῦ ἐν τῷ λελθῆσι αὐτὸς σφραγίσας τὴν θύραν τοῦ οἴκου τῷ θαυτιλῷ αὐτοῦ, εἶπας τὸν Ὅσιον οὕτω κρεμασθαι ὡμῶς καὶ ἀπανθρώπως.

et nihilominus tacere pergens,

suspentur ex uno pede in caput :

leonoljicitur,

neque ab eo laudatur;

denique in mare conjectus

a delphinis luffini redditur,

d et praetolans ad urbis portam sannt febricentem.

Β Τριῶν δὲ ἡμερῶν κρηθλουσῶν, παραγενοῦς ἡνωῖς τὴν θύραν τῆς φυλακῆς, καὶ εὐρῶν αὐτὸν ὡς ἀσπεν, ἐξέστη ὄρον ἔχοντα ἰλαρόν τὸ πρόσωπον, ὡς μηδὲν οὐαρον παθόντα, καὶ προσεγγίσας λέγει αὐτῷ Κἂν ἄρτι εἰπέ, τίς καὶ πόθεν εἶ; καὶ κατὰ γω σε τῆς βραδύου ταύτης. Τοῦ δὲ Ἄγιου μηδὲ ἀποκρίνασθαι δυναμένον, μόλις αὐτὸν ὁ ἀλιτήριος κατενεχθῆναι ἐκέλευσε. Καὶ λυθεῖς ἔστη ὑγιῆς χάριτι Χριστοῦ, μηδεμίαν λώδην ὑποστάς. Πάντων δὲ ἐπὶ τούτῳ ἐκκλητομένων καὶ θαυμαζόντων, αὐθις ὁ Σαρμανᾶς; Οὐ καλῶς ἔλεγον, ὅτι μάχος ἐστίν οὗτος, ὅτι οὐδὲ πρὸς βραχὺ ὁ πούς αὐτοῦ ἰτόνησεν; Ἄλλ' ἐγὼ ἐλέγξω τὰς ἐπαιδιὰς αὐτοῦ καλίσταε δὴ μοι τὸν θηριοτρόπον. Οὐ τίνος ἀναστάτος, Εὐτρέπισσον δὴ μοι τὸν φοβερώτατον λέοντα, φησὶν ὁ Σαρμανᾶς, εἰς τὴν αὐριον, καὶ μὴ παρᾶσχης αὐτῷ βρώσιν τήμερον; καὶ ἴδωμεν εἰ τοῦ λέοντος περιγίνεται. Πολλῶν οὖν συνεδραπέπων τῇ ἐπαύριον εἰς τὸ θέατρον, τοῦ θηρῆς βρυχωμένου ἀπὸ τῆς πείνης, προσερίφη αὐτῷ ὁ Ὅσιος; εἰς κατάβρωμα. Ὁ ἴδων ὁ λέου ἔντρομος γέγονε, καὶ προσελθὼν ἡρέμα ἐκυλινθεῖτο πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς ἄριον. Ὁ δὲ ὄγλος θεοσάμενος τὸ παράδοξον, τὸ Κύριε ἐλέησον, ἐξεθέσας, καὶ ἀφελθῆναι τὸν Ἄγιον ὡς μάτην αἰτιώμενον ἐξαιτούντη. Οὐ δ' ὄλω; ὁ ἄθλιος οὐ συνῆκε καὶ μικρῶς, ὅτι ἐκλεκτός οὗτος Κυρίου ἐστίν; ἄλλ' ἦν ἔτι τὴν καρδίαν πενηρότων τῇ ἐπαύριον ὄραν αὐτὸν τὸν λέοντα ἐμαλίζοντα, καὶ κρατούντα τὸν θῆρα τοῦ ὠτός, καὶ πρὸς τὸν ὄχλον λέγοντα, Ἴδε ἄρνός, ἴδε ἄρνός.

Γ Ἄλλα προσέταξε τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ εἰς τὴν θάλασσαν ῥίψῃνοι, ὁ δὲ καὶ ἐποίησαν οὐ ὑπέρταται τρίτη φυλακῆ τῆς νυκτός. Ἄλλ' ἀψευδῆς ὁ εἰπὼν Ἐβν δὲ ἔληθ, δι' ὕδατος οὐ μὴ καταποντισθῆσαι, οὐδὲ πατοροῖ συγλήσους σε; καὶ Κύριος φυλάξει τοὺς Ὅσιους αὐτοῦ. Ἀντίκα γὰρ δύο δελφίνες συνελθόντες ἰδέσαντο αὐτὸν ἐπὶ τὸν νότον αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὸν αἰγιαλον τοῦ Ἐδδόμευ ἐξώσαντες ἀνεχώρησαν, ἤδη τῶν ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀσρότοι; τὸν διαμῶν λυθέντων Θεοῦ εὐδοκίᾳ; αὐτὸς δὲ ἀαστάς; εἰσῆλθε εἰς τὴν πόλιν πρῆνας. Μήκρον δὲ τῆς γρῶσῆς πόρτης οὐαυχθῆις; ἐκαθίσθη, πρὸς μικρὸν ἔξω ἐπὶ τὸ ἡ ἀνάψῆσι; καὶ ἰδοὺ ἀνθρώπος; τις εἰσῆκε; ῥιγοπεριτω συνειγόμενος, καὶ ἐξέκλινε καὶ αὐτὸς μικρὸν ἀναπαυθῆναι, καθισθεῖς τοῦ Ὅσιου πλησίον, τρίμων καὶ ἀναερόσσομένος ὑπὸ τοῦ ῥίγους. Ὁ δὲ ἰδὼν αὐτὸν ὕψον αὐτοῦ ἔχοντα σπλαγγυισθεῖς, ἐπέθηκεν αὐτῷ τὴν χεῖρα καὶ ἐπενεχόμενος ἴσατο αὐτὸν, Θαμβήθει; δὲ ὁ ἰαθεῖς ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τοῦ θαύματος, πεισῶν εἰς τὸς πόδας αὐτοῦ, μὴ ἀποδειῶσαι ἅμα αὐτῷ ἐλθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἥτοι, εἰ καὶ ἀνεξίως εἶη τοιοῦτου ἀνδρὸς ὑποδοχῆς, ὡς μέτριος ὢν καὶ οὐ τῶν ἐνδύξων τις.

8 Ὁ δὲ Ὅσιος; χαίρων ἀπέει ἰδὼν αὐτῷ; καὶ καταλα-

θόντες τὴν οἰκίαν, ἦρας ἤδη ὀριστοὺ οὐση; εἶπε τῇ γυναικὶ αὐτοῦ τὸ ἀθύρωμα; παραθέτω; τράπεζαν; καὶ ἐυλογῆσαι; τοῦ Ἄγιου; ἥσθην ἐυχριστοῦντες τῷ Κυρίῳ. Ἐν δὲ τῇ μετῆν διηγείτο; ὁ ἀθύρωμα; τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ὁ Ὅσιος ἴσατο τῇ ἐπιλήσει μόνῃ Χριστοῦ καὶ τῇ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐπιθέσει. Πῆτι; καὶ ἀκούσασα τοῦτο, θεοφιλῆς οὐσα καὶ σεμνοτάτη καὶ κατὰ Θεοῦ φιλομόναχος. ἐπὶ πλείον ἡγαλλιάτα, ὅτι κατεξῆμεν ὁ Ἄγιος παραγεῖσθαι εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῶν; καὶ παρεκάλων τῶν διηγῆσασθαι αὐτοῖς, ὅθεν τῆ ἐστὶ καὶ τοῦ μίλλει σπιέναι. Ὁ καὶ ἀπεκρίθη; Τὸ μὲν ὅθεν εἰμί, οὐκ ἀνεγκαῖον ἐμοὶ ἔρειν τόγε οὐν ἔχω; ἴσως δὲ τοῦτο μετὰ τούτῳ ἀκούσασθε, εὐχῆς; δὲ χάριν θέλω ἀπελθεῖν εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἀχιροποιήτου, ἥπερ οὐδεὶς ἐτεχοῦργησεν, ἀλλ' αὐτῇ ἡ Θεοτόκος ἐπίστασα, ὡς ὁ λόγος; τῇ χειρὶ τὸν αὐτῆς χαρκατήρα ἐτύπωσε; ἥχει καὶ σήμερον συνιστόμενον; ἐν ἡ καὶ θεοσημεῖται; θελούνται; τοῖς μετὰ πίστεως; προσηγομένους. Καὶ ἐπεὶ τοῦτο κατὰ τὴν θέλησιν αὐτοῦ ἐγένετο, μετὰ τὴν ὑποστροφὴν οὐθις ἐδίδουτο αὐτοῦ; εἰπεῖν αὐτοῖς, τίς ἐστὶ. Τῷ δὲ εἰρηκότος; Ὅτι; ἐγὼ εἰμι, ὅπερ ἤχθῆς ὁ Σαρμανᾶς; ἐν τῇ θλάσῃ ἐνέβαλεν; ὁ δὲ Κυρίως; μου; ἡ ἐκ νεοτητος; λατρεῖν, ἐτέρησε; με ἀβαθεῖ; οἷς αὐτὸς; εἶδε; τρώποις. Καὶ διηγῆσατο; αὐτοῖς; πάντα; ὅσα; εἰς; αὐτὸν; ἀπανής; ἐκείνης; χαλεπὰ; διεπράξατο. Ὅτι; καὶ; ἀκούσαστες; ἐθαύμασαν; ἥσαν; γὰρ; προκακῶτος; τὰ; περὶ; αὐτοῦ, ὅτι; ἐπιμύριε; τούτων; ὁ; Σαρμανᾶς; ἂ; δὲ; καὶ; εἰς; πάσαν; τὴν; πόλιν; διεφημίσθησεν; παρεκάλων; αὐν; αὐτὸν, εἶπερ; αὐτῇ; ἀρεστόν; ἐστὶ, συνίναι; αὐτοῖς; βίῳ; παντὶ. Ὁ; δὲ; συνήθετο; κἀκεῖνοι; ἠτοίμασαν; αὐτῷ; λύχρον; ἰδίως; ἐν; ἡσυχῳ; κελίῳ, ἔθα; καὶ; λειτουργῶν; ἦν; τῷ; Κυρίῳ; ἑαυτοῦ; ἐνεστιαῖς; τε; καὶ; δεῖσσι.

9 Τίς; δὲ; ἱκανός; ἔρειν; τὰ; διὰ; πάσης; νυκτός; αὐτοῦ; δάκρυα, ὅσα; ἐν; ταῖς; προσευχαῖς; ἰσάμενος; ἐξέχεε; τὰς; ἀμέτρους; γονυκλισίας, τὴν; ἀργυρησίαν; τὴν; πάνυ; ἄσπρον; Ἐθάμασαν; γὰρ; τοῖς; σκουητότος; ἀστέρως; μᾶλλον; οἱ; ὕπνοι, ἡ; νυσταγμοῖ; τὰ; ἄγια; αὐτοῦ; βλάφαρι. Καταστῆναι; οὖν; ἀόρηγτος, ὡς; στήλην; νεκρῶν; νομιζέσθαι; τῷ; βίῳ; καὶ; οὐκ; ἀλλότι; ἄλλος; Μονῆς; ἡ; Δαδὲ; τὴν; παρότητα, ἀπλαστος; ὡς; Ἰακώβ, ἀνακος; ὡς; ὁ; Ἰδῆ, ὑπὲρ; δὲ; τὸν; Ἀθεράκ; τὴν; εὐποίαν; καὶ; ἀνημεροῦν; κατὰ; ὄρωσε. Καταστῆναι; οὖν; ὡς; εἴρηται, παρὰ; τῷ; Ἰωάννη; τοῦτο; γὰρ; ὄνομα; τῷ; ἀνδρὶ. Ἐντὸς; δὲ; ἡλίγων; ἡμερῶν; ἤρασαντο; πολλοὶ; ἐρχεσθαι; πρὸς; αὐτὸν, οἱ; μὲν; ἀσθεῖς; νομιζόντες, οὐς; καὶ; ἴατο; μόνῃ; εὐχῇ; καὶ; ἐπιθέσει; χειρῶν; τινὰς; δὲ; καὶ; ὑπερτίθητο; ἰάσθαι, ὡς; καὶ; κατὰ; ψυχῆν; ἀφελθῶσιν; οἱ; δὲ; καὶ; δι' αὐτοῦ; τοῦτο; προσήρχοντο; καὶ; ποικίλοτον; ὁσημέραι; ταῖς; νοουθεσίαις; αὐτοῦ; Πλουτήσας; δὲ; πρὸς; Θεοῦ; καὶ; τὸ; τῆς; προήρῆσως; χάρισμα, ἱκανοῦς; ἤλγε; ἐν; τοῖς; οὐ; καλῶς; παρ' αὐτῶν; πρατομένοις. Πόρνοι; τες; καὶ; μοιχεῖς; ἠσκηροῦντι; ὄνου; ἀποκαλῶν; τούτους; καὶ; ἡρίωνος; ἄλλὰ; μὴν; καὶ; φειδωλούς; καὶ; σκουητοῖς; εἰς; ελεηροῦσιν; δι' ἡμερῶν; τοῖς; οὐαῖσιν; αὐτοῦ; ἐλέγχους; μάχους; δὲ; καὶ; ἐπαισῶν; ῥάβδῳ; τύπτων; ἐθίωκεν, εἰπὼς; διὰ; τῆς; ἐπιπέφοντες; πάντων; ὁσων; παρασκευοῦσιν; ἀπέχισθαι. Καὶ; οὗτοι; πάντες; πῶν; τὸ; θεὸς; πρὸς; αὐτὸν; ἔχον; καὶ; πολλὴν; τὴν; καταπληθίον; ὀπίστους; δὲ; ὄλοσχευῶς; ἀπεστρέφοντο, καὶ; τοὺς; νενοδοῖς; ἐφάλλιζε, ναί; μιν; καὶ; τοὺς; υπερφρόνους; παυτεῶς; ἀπεισέτω, ὄφεις; καὶ; γυνῆματα; ἐχιδνῶν; ἀποκαλῶν. Τοῦς; δὲ; γε; ἐναρτίους; υπερέτιμα; καὶ; πρὸς; αὐτὸν; φειδῶντας; ἐταμεῖ; ὄμοσσι; καὶ; μετῆρότῳ; προστάλιχ; ἀπίδογχο, καὶ; πλείον; αὐτοῦ; καθίσθαι; ἐπίη. Ἐώρα; γὰρ, ὡς; εἴρηται, τῷ; προσρατικῷ; ὄμματι; πάντως; τοῖς; πρὸς; αὐτὸν; παραγενομένους, πῶν; πόθει; ἔλασσε; τούτων; ἐκράτασσι, τῶν; τε; ἐναρτίων; τὴν; ἐργασίαν; ἀκριβῶς; ἰδοῖ; καὶ; ἀπλῶς, πάντως; τοὺς; ποῖς; αὐτὸν; ἐργομένους; ἐγίνωσκον, οἷα; ἦν; ἔλασσε; καταστάσους. Τοῦτοῦ; γὰρ; χάρισμα; ὁ; Κύριος; αὐτῷ; ἰδωροῦσατο, ὡ; τε; καὶ; ἔεργον; Σαρμανῆ; τὰ; ἡμπροσθεν; βέβηοντα; ἐν; ταῖς; ἡμέραις; ἡμῶν; παρὰ; πάντων; κατονομαζέσθαι.

10 Πορῶνθόντες; οὖν, τούτο; τε; τὰ; σὺλπτρα; κατέχοντος; Λέοντος, μετ' ἐνιστόν; καὶ; μικρὸν; τὴ; πρὸς, καὶ; ὁ; τούτου; ἀγαθόλητος; μετῆσθη; Ἀλέξανδρος, δικαίως; καταλίψας; τῆς; β' σιλείας; τὴν; ἐν; τοῦ; Λέοντος; ἀνεψίου; Κωνσταντίνου; αὐτῷ; τῇ; μητρὶ; αὐτοῦ; Ζωῆ, γνήπιον; δὲ; νομιμῶ; ὄστα; ἐπιτρέ-

AVCTORE EMBRODIO DISE. ad e usque domum inuitatus dicitur :

idem et ius non indicat seipsum.

E apud eos minime consistens.

Vocat virtutum exercitia :

miraculorum domo

F et propheticis scriptis clarebit.

Tutores Constantini Porphyrogenita

πους

A πους δὲ καὶ φύλακας αὐτῷ ἐπαφῆκε τότε Ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως Νικόλαον καὶ Ἰωάννην Μάγιστρον τὸν Ταριδῆν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, τὴν βασιλείου ἀρχὴν τῷ παιδί συντηροῦντας, μὴ τις ἀρπῆσθαι αὐτῷ. Τούτων οὖν τὰς ἀνακτορικές εἰκονοπίας πεπιστευμένον, ὡς εἰρη-
 ται, ἀπρίπη τινα ἐπὶ τοῦ δημοσίου ἐπράττοντο, καὶ τὰ κύλιω βάρβαρα ἔθνη ἀνικεῖα χρησάμενα τὰ περίε τῆς πόλεως ἐληξάντο, μὴ ὅπως τοῦ δυναμένου αὐτοῦ ἀπο-
 κρούσασθαι. Ἐνθεν καὶ στασιαζούσης τῆς πόλεως κατὰ Νικόλαου, ὡς εὐ δεύτου; τῆς πόλεως ἐπιτροπεύοντος, οὕτως μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ βουλῆν ἔθετο, γράψαι Κωνσταν-
 τίνῃ τῷ Δούκῃ, τῷ τότε τῆς ἀνατολῆς στρατηγούτῃ, παραγγεῖναι καὶ τὰ σκήπτρα τῆς Βασιλείας ἐγχρησιθῆ-
 ναι, συμβασιλεύοντος πῦρ ἐν τῶν παιδὸς Κωνσταντίνου, τοῦ ἐν τῇ πορφύρᾳ γεγεννημένου καὶ τούτων μὲν ἀπὸ παιδία ἐν τῷ Παλατίῳ εἶναι, αὐτὸν δὲ ὡς ἀνδριότατον καὶ ἐν τοῖς πολίμοις ὑδοκιμαίεσθαι πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους ἀντιπαρ-
 τάττεσθαι. Καὶ γὰρ ἦν ἀληθῶς ὁ ἀνὴρ εὐστοχάτατος πάν-
 καὶ τροποειδύχο; καὶ θαῦμα ἦν καὶ αὐτοῖς τοῖς ὑπενα-
 τισί; ὡς καὶ ἐρωτωμένους πολλῶν, πῶς εἰς ἀνὴρ αὐτοῦς
 τρέπει, ἀκούσας ἀισχυρομένους ἀνεπίει. Ὅταν εὗτος εἰς

ACTORE
GREGORIO
DISC.

Constantinum
Ducem bellica
laude claris-
simum

ad Imperii
communiu
virilant.

et cunctabun-
dum
jucuprando
pellucunt
ad ubem.

ille inconsula-
tus fuit en-
situm.

pridem a
Basilio pra-
dictum,

9

12 Οφείλων γὰρ μακροθυμῆσαι καὶ σφραλίσασθαι ἰ-
 τὰς εἰσόδους τῶν βασιλείων, τοῦ μὴ τὰ πρὸς διατροφήν εἰ-
 κομιζέσθαι, οὕτω τῷ λιμῷ στενοχωρημένους μεθ' ἑαυτοῦ
 αὐτῷ τὰς πύλας οὐραπέσσει, καὶ προθύμως αὐτὸν εἰς τὰ
 βασιλεία θέξασθαι, οὐχ οὕτως πεποιτικῆ βουλήν δὲ στήσας
 μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ εἰσελθεῖν ἀπὸ τῆς πύλης, ἤπερ Χαλ-
 κῆν ὀνομάζουσι συνθλάσαντας πύλινι τοὺς μοχλοῦς, ὀρ-
 κοῖς φρικωδεστέρως πρότερον τοῦς σὺν αὐτῷ κατασφαλι-
 σάμενος, μὴ σπᾶσασθαι ἕξιος τὸ οἰοῦσθαι κατὰ τινας, μὴ
 βίλος, μὴ δόρυ ἀλλ' οὕτως αὐτοῖς ἀναρωτῶ εἰσελθεῖν,
 φήσας, Ἐὼν ἐκεῖνοι ἡμᾶς μὴ ἀντάγωντας κατασφᾶξωσιν,
 ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ μεγάλου Θεοῦ μετ' αὐτῶν
 δικασόμεθα, οὗ ὀρκοῖς ἡμᾶς ἀπατήσαντες, οὐν ἡμῖν
 ἀντοῖρουσι. Ταῦτα εἰπὼν, ἀφῆκε ἅμα σὺν αὐτοῖς, ὡς
 εἰρηται, εἰς τὴν Χαλκῆν πύλιν, καὶ ἀπῆρξατο εἰσεῖναι.
 Οἱ δὲ ἐν ταῖς βασιλείοις τάχει πολλῶ συνκρούσαντες τοὺς
 τοξότας, ἀπὸ τῶν τειχῶν τοξεύμασιν ἔβαλλον. Ὡς δὲ οἱ
 βίβλι τὸν Δούκαν τὸν ἐβίβλι ἐπλήττοντο, ἔβδων αὐτῶν,
 Ἐβασον ἡμᾶς, ὅπως αὐτοῖς ἀντιμαχρωσόμεθα. Τοῦ δὲ
 τούτου κωλύοντος, ἐν ὅσῃ ταῦτα ἔφασκου, εἰς τις τῶν ἐυσ-
 τοχωτάτων τοξοτῶν, μαθὼν ὅπως ἐστὶν ὁ Δούκας; τει-
 γὰ ὀρκοῖς τὸ τόξον, ἐπλήξεν αὐτὸν ὑποκάτω τῆς δε-
 ξιάς χειρὸς ἐπὶ τὴν πλευράν. Ὁ δὲ τὸ, ὅταν μοι ἐπιγω-
 νίας τῷ ἀθλίῳ, πικρῶς ἐληλύθαμεν ὡδε, κάτειπον ἐνθύς
 ἐπὶ τὸ ἴδαφος. Πάντων δὲ θειλία συσχεθῆντων καὶ πρὸς
 τὰ ὀρκοῖς ἀρξῆσθαι ἀναπόθῃζεν θάρσος οἱ ἔνδον λαθόντες
 καὶ τὰ ξίφη σπασάμενοι, πολλῶ περιτομία πρὸς αὐτοῦς
 ἐξέπλησαν τὰς πύλας ἀνοίξαντες καὶ κτείοντες μὲν ἐν
 πρώτους τὸν αὐτοῦ Πρωτοστράτορα, εἶθ' οὕτως ἑτέρους
 πλείονας, καὶ μετὰ τούτους κλέωντες. Μηδὲ τῶν λοιπῶν
 φεισόμενοι, οὐδὰ καὶ τούτους ἀποδιδράσκοντας καὶ συμ-
 ποδίζομένους δίκην στάχους ἐξεθίριζον.

nam cum
misset per fidem
obscure in
Palatio

interius illud
ingressi cum
suis telens

E
sagitta ex
muro vulne-
ratur :

et occiditur
ab erumpen-
tibus nemus :

crudeliter
estur in
ejus assectas.

et exurum
coram
multis mer-
gnantur.

F

quorum immo-
entiam te-
stantur mira-
cula.

h

11 Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ἀνδρός; ὡς δὲ οἱ τῆς Βα-
 σιλείας ἐπιτροπεύοντες ἔγραψαν αὐτῷ περὶ τῆς Ἀρχῆς,
 ἀντεδήλωσαν αὐτοῖς, μὴ ἰκανὸν αὐτὸν εἶναι εἰς τοῦτο.
 Ἐκεῖνοι δὲ πάλιν ἐκ δευτέρου αὐτῷ ἀντέγραψαν. Ὡς πᾶσα
 ἡ τῶν Ρωμαίων Πολιτεία σε Βασιλία ἐπίκηται. Ὁ δὲ
 αὐτῷ ἀναβαλλόμενος ἀντεδήλωσε γράψας; Ὁ δὲ οἷον ἐστὶ
 προστεθῆναι μετὰ Χριστῷ Κυρίῳ, εἶγε καὶ ἀτελής τῇ
 ἡλικία ἐστὶ, καὶ ἀμαρτεῖν ἰνάουσι τοῦ Θεοῦ προσύμαι δὲ
 μήπως καὶ ἐνδρα τοῦτο ἐστὶ, καὶ βουλεύσθε με διαχειρι-
 σοσθαι. Ὡς δὲ ταῦτα ἐκεῖνοι τὰ γράμματα ἐδέξαντο,
 φρικτοὺς ὄρκους αὐτῷ ἔλαπιστεύσαν, ἐξομνύμενοι εἰς τὰ
 ὄγκρατα καὶ ζωοποιὰ τίμα ἕλα μὴ οὕτως, ὡς οὕτως
 οἰεται, βουλεύσεισθαι, ἀλλ' ἐν ἀπόδοτι κορδίας καὶ
 ἀδελφῆ ψυχῆ προκαλεῖσθαι οὐτὸν εἰς τὴν Βασιλείαν πρὸς
 πίστωσιν δὲ καὶ τὰ ἴδια φυλακτήρια ἐλαπίστεύσαν. Ὡς
 καὶ θορόσας, παραλαβὴν τοῦ ἰδίου, ἐπὶ τὴν Βασι-
 λευσσον ὄρμασκιν; ἦς ἐπιθῶς, ἡλίῳ ἦδη λάμπαντος, δόξη
 ἀπειρᾶ περὰ τῶν συνεπομένων κλειζόμενος, ἀπῆγε πρὸς
 τὰ Βασιλεία, οὐ καλῶς σημειῶν προδενχέντος; ἐν τῇ εἰσόδῳ
 αὐτοῦ, τὸν μέλλοντα γενέσθαι στρατὸν προικνύοντος. Ὁ
 γὰρ τοῖ λαμπρότατος ἡλίος ὡς δίκην ε κογχύλιν αἰματος
 ἐναπίσασθαι ἐπὶ τὴν γῆν. Θεασάμενος δὲ ὁ Νικόλαος καὶ
 οἱ σὺν αὐτῷ εἰσιόντα αὐτὸν μεταβουλεύσάμενοι, ἀπέκλει-
 σαν αὐτῷ τὰς εἰσόδους τῶν ἰνακτόρων. Ἐλθὼν δὲ αὐ-
 τός, ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Ἰπποδρόμου ἐσκήνωσε, πάντων
 τῶν συνελθόντων Μεγιστάνων, ὡς Βασιλεῖα, ἐμφημόντων
 αὐτόν. Ὅσοι δὲ σχίσιν πρὸς τὸν Ἅγιον εἶχον, ἀκούσαν-
 τες παρ' αὐτοῦ τὸ μέλλον γενέσθαι ὀλιθριον σύμπτωμα,
 ἦδη πρὸ τριῶν μηνῶν κατακλείσαντες ἐαυτοὺς εἰς τοὺς
 οἰκείους οἴκους; ἤρμουν. Ἄπ' ἐκεῖνοι γούν τοῦ καιροῦ,
 ἐν ἧ τούτο προσέειπον, οὐκ ἔληξεν στίβων καὶ ὀλοφυρόμενος
 καὶ πένθων. Δύο δὲ τινες Μεγιστάνου τινός; ὄντες υἱοὶ καὶ
 Πρωτοπαθάριοι, ἰλθόντες πρὸς αὐτὸν ἠρώτων, εἰ συμφέ-
 ρει αὐτοῖς ἀπελθεῖν, καὶ συμμιγῆναι τῇ κουστῳδιᾳ τοῦ
 Δούκα. Ὁ δὲ φησι πρὸς αὐτούς; Μή τένα, μὴ οὕτω ποιῆ-
 στε β καὶ ἀνίστατα πέισεσθ' εἰ γούν, ὁ μὲν εἰς ὑμῶν ἐν
 μαχαίρα πεσῖται, ὁ δὲ ἕτερος τὰ ὤτα καὶ τὴν ῥίνα τμη-
 θείς μόλις τὸν θάνατον διδράσκειεν. Οἱ καὶ παρακούσαν-
 τες τοῦ Ἁγίου, ἀ προσέειπον ἔπαθον. Ὁ γὰρ Δούκας κα-
 κῶς φρονήσας κακὸν ὀφάνιον ἑαυτῷ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ
 ἐπρίατο.

13 Διεσώθησαν δ' ἂν τινες, εἰ μὴ οἱ ἀνηλεῖς ἐκεῖνοι
 καὶ σπινάγγου τὸ τάχος ἀποστείλαντες, καὶ πᾶσας τὰς
 πύλας τῆς πόλεως ἀσφαλισάμενοι καὶ σφραγίσαντες
 ἀκριβῶς, εἶθ' οὕτως ἀκρίβῃ ἔρευναν τὸν διαδράντων ποι-
 σαντες, οὐδένος τούτων ἐφείσαντο. Πολλῶν μὲν οὖν Μα-
 γίστρον καὶ Πατριῶν φανέντων συγκαθημένων τῷ
 Δούκῃ ἐν τῷ Ἰπποδρόμῳ, οὗς μὲν προσέταξεν ἕξει ἀναι-
 ρεῖσθαι, οὗς δὲ ἔξω τειχῶν φουρκίζεσθαι; ἄλλους τοὺς
 ὀφθαλμοῦς ἐξορτυτῆσθαι, ἑτέρους νευροκοπεῖσθαι, ἄλλους
 ἐξερξέσθαι καὶ ἑτέρους τοὺς μηδὲν ἠδικηότας μαστι-
 ζεσθαι, ἄλλων τὰς ὑποστάσεις θημεύεσθαι. Καὶ ἦν ἰδεῖν
 τότε τὴν Μεγαλοπὸλιν πάσχουσαν, ἀ οὐδὲ ἐπὶ κρατήσει
 καὶ ἀλώσει Βυρῆων ὑπομείνουσαν ἂν. Οἱ οὖν ἀνελέντες
 τὸν Δούκαν καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, τὰς αὐτῶν κάρς ἀποτε-
 μόντες, τῷ Νικόλῳ, ἡ μάλλον εἶπειν, Ἀγρικολῶν καὶ
 τοῖς σὺν αὐτῷ ἐκόμισαν οἱ καὶ ταῦτα; γνωρίζαντες,
 τιμὰς οὐ τὰς τυχοῦσας τοῖς κομίσαντι ἐνεῖμα. Καὶ οὐδὲ
 οὕτως οἱ κκοῖ κορον ἔλαθον, ἀλλὰ κελύουσι τῷ Ἰπάρχῳ
 τῆς πόλεως πάντων τῶν ἀναιρηθέντων τὰ λείψανα ρίψηναι
 ἐν τῷ πελάγει, καὶ οὕτω ὡς ὀμοπίστους φκτεῖραν, οὕτω ὡς
 ὀμοφύλους, ἵνα μὴ λέγω καὶ προσγενεῖς, ἵνα κὰν τὰ
 σώματα αὐτῶν ἐάσωσι τῇ ὁσῃ περὶ οὐθῆναι; ἀλλ' ἐφ'
 ἀμάξαις θίντες οἱ ἀνίμερι θῆρες, ἡμιτμητοῦς, γυμνω-
 μένους, μεσοῖλωθῆμένους οὕτω δημοσία σφύροντες, ἐν τῷ
 ποταμῷ οἷα κυνῶν ἔβαλλον. Ἐαυτοῖ δὲ τινες ὅτι πλείους τῶν
 τρισηλίων ἦσαν οἱ δόντες ἐπιστῶν τῶν θανάτων, ἐν τῷ μὴ
 σπᾶσασθαι ῥωμαῖαν ἢ ἄλλο τι ἕξιος διὰ τὸν ὄρκον. Περὶ
 δὲ τῶν κρεμασθέντων ἐν ταῖς φουρκίαις, ἱκανοὶ καὶ αξιο-
 πιστοὶ ἐμαρτύρησαν, ὡς εἶδον πολλῶν καθ' ἕνα ἕκαστον
 αὐτῶν ὑκτωρ ἀστῆρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατερχόμενον καὶ
 μέχρι πρωίας διάττοντα, δεικνύοντος τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἀδίκως
 τὸν τοσούτον φόνον εἰς τοὺς ἀνακτιοῦς ἠ πεποιήκαν. Τοῦ
 γὰρ Δούκα ἀναριθνίτος δέον τῶν ἄλλων φείσασθαι, οὐ
 χεῖρα αἰρόντων, οὐκ ἐρίζοντων, οὐ κραυγαζόντων; οἱ δὲ
 ἀνηλεῶς αἰμὰ ὀθῶν ἐξέχραν. Φεῦ τῆς τῶν δρασαντων
 ἀθλιότητος, καὶ οὐκ αὐτοῖς κατὰ τὴν φρικτὴν τῆς κρίσεως
 ἡμέραν, ὅτι τὸ αἷμα τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ἐκ τῶν χειρῶν
 αὐτῶν ἐκχέτησει ὁ Κύριος!

14 Τὴν δὲ γε κεφαλὴν τοῦ Δούκα ἰδόντες οἱ βδελυροί,
 ὡς φθᾶσαντες εἶπομεν, καὶ καταμικρῶσάμενοι ταῦτης, ἐκέ-
 λυσαν κοντῷ ἐμπαρεῖσαι διὰ πίσεως τῆς πόλεως θιατρι-
 ζεσθαι,

*Vivendi
Patriarche
credulitas
merito ex-
cerata.*

A ζεσθαι. "Ἰνα, φησίν, σίσχυθῶσιν οἱ ἐπ' αὐτὸν τὰς ἐλπί-
δας θέμενοι" καὶ τέλος καὶ ταύτην τῆ βουθῆ τοῦ πόντου
δοθῆναι σὺν τῇ λοιπῇ σώματι. Καὶ τοῦτο μὲν τοιοῦτον
τρόπον ἀπόλετο, τὸ δὲ γε πνεῦμα αὐτοῦ τὸ αἰμικηστὸν οἱ
κόλποι τοῦ Ἀβραάμ ἐδίχλυτο. Οὐ γὰρ τυραννικῶς, ὡς
προσέπομεν, τοῖς βασιλείαις ἐπέδη, ἀλλ' ὄρατοι φρικηδεσ-
τάτοις θαρρήσας' δυνάμενος δὲ καὶ ὄλοις μαχισσάσθαι,
ἢ πῦρ βλεῖν ἐν τοῖς βασιλείαις, καὶ οὕτω τοῖς ἔσθωθεν
σφύνασθαι, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν, ἐπὶ Θεῷ δὲ ἀναθείς
ἑαυτὸν διὰ τοῦδε τοῦ πειρασμοῦ βασιλεῖς οὐρανοῦν ἐπέ-
τυχε. Καὶ οὐ τοσοῦτον τῶν ἄλλων τὸ ἔγκλημα τῶν τὰ
βασιλεία φυλοτότων, ὅταν ἐπὶ τῷ ποιμνί τῶν λογικῶν
προβάτων τῆ Ἡλιόλαϊ μάλλον ἢ Νικολάη. "Ὅπως ἀπέ-
τυξε τὰ Εὐγγέλια τοῖς μιαραῖς αὐτοῦ χερσὶ; πῶς οὐκ
ἤκουε τοῦ λέγοντος δι' αὐτῶν. Ὁ Ποιμνὸς ὁ καλὸς τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων; ἀλλ' ἀντιπράτ-
των ἐδείχθη, κατασφῶσας αὐτὰ ὁ τῆς μαχαίρας κληρονό-
μος. Κρίττον ἢ αὐτῶ, μισθωτῶν σκούσαι καὶ μὴ Ποι-
μῆα (ἐν τῷ ποιῆσαι κατὰ τὴν Εὐαγγελικὴν αἰθῆς φωνὴν
τὴν λέγουσαν, Ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὄν ποιμῆν, θεωρεῖ
τὸν λύκον εἰσερχόμενον, καὶ ἀφίσει τὰ πρόβατα καὶ
φεύγει) ἢ αὐτῶν γενίσθαι λύκον καὶ καταφαγεῖν αὐτὰ.
Τοῦτα δὲ πόντος, ἀγαπητοί, διὰ τοῦτο εἰς μέσον παρήγα-
γον, ἵνα γνώτε σαφῶς, ὅπως ἢν τῷ διορθητῷ χαρίσματι
B ὁ ὄσιος Πατὴρ ἡμῶν Βασίλειος. τὰ γὰρ γενομένον ὡς
ἦδη γενημένα εἶπε τοῖς μυστικωτέροις αὐτοῦ μαθηταῖς.

Βασιλεῦσί τε, καὶ Μεγατάσι μοι καθίστηεν; Αὐτὸς δὲ
εὐτελεῖς τι γινύσκον εἶ, καὶ πάντα ἀθήσκον, πειχρὸν τε
καὶ ἐγκαταφρόνητον" Ἠὼς οὖν μοι τοῖς ταῖς ληλῆσαι τετόλ-
μηαις δημοσίαι, λέγει μοι πρὸ τοῦ τοῦ σε θανατώσω. Ὁ δὲ
Μακάριος; ἔφη πρὸς αὐτόν. Τί οἶε κρύπτειν τὸν ἐν τῇ
καρδίᾳ σου θυλόν; Κύριος ἐφοῖ πεφανεύρικεν ἂ μῆλλεις
τόλμῃ κατὰ τῶν Κρατοῦτων. Ἀπόστα ταίγαροῦν,
ἀπόστα τῆς τοιαύτης πεινρᾶς συμβολῆς, καὶ μὴ μέλιστα
τὴν ἀνταρσίαν' διαμυστῦρομαι γὰρ σοι, ὡς εἰ μὴ τὴν
τοιαυτην πονηρὰν ἐάσῃ βουλήν, κακὰ σοι θύσεται Κύριος,
καὶ ἐκτριβῆ σου τὸ μνημόσυνον ἀπὸ τῆς γῆς.

D
AUCTORE
GREGORII
DISC.

17 Τότε υπερξέσας τῇ θυμῷ ὁ παράφρονι καὶ λίαν
μαυρῆς, κελύει ἀπλοθῆναι αὐτὸν κατὰ γῆς, καὶ ταῖς
ράθεσις τύπεσθαι ἀφειδῶς, ἵνα ὁ ἐνοικῶν αὐτῷ τῆς ψευ-
δοπροφητείας δαίμων θραπέυεσθ' Ὅτου γοῦν τυπτομένου
αὐτοῦ, ὡς περ σφύμον ἐξέλου, αὐτῶ δίκαιτο, μὴδεν ὄνως
φθειγγόμενος, μόνος δὲ ὁ πάτορος τῶν ῥάθεων ἐπὶ τὰ ἐξω
ἠούτο. Μόλις δὲ συθῆνοι αὐτὸν προστάξας ὁ μιαρῶς,
τῇ φυλακῇ διδόνισιν, ἀσφαλῶς τερεῖσθαι κελεύσας. Καὶ τῇ
ἐπαυριον αὐδῆς βουνοῦροι αὐτὸν εὐτόμως μασιζῶν, εἶπε
πρὸς αὐτόν. Μὴ ἀθάσῃς εἰ, μὴ ἀναζῶν καὶ προσιτῆς ἐν
ὑβρεσι, καὶ, ἂ μὴ συνήκας, μὴ προσήτερε. Μετὰ γοῦν τὸ
ἰκαυδῆ αὐτὸν τύψαι, πάλιν ἐγγλείει τῇ φυλακῇ, καὶ τῇ
ἐπίουση μετὰ τὸ γεύσασθαι καὶ μεθυσθῆναι πρυστάσσει
αὐτὸν ῥοπήλοισ ἀναιδῶς τύπεσθαι. Τοῦ δὲ πῶλινος τοτη-
νικῶσα ἀνενηγμένου λαχόντος, ἡ θεοφιλῆς ἐκείνη Ἰωάννου
γυνὴ Ἐλένη, θεασαμένη οὕτω πικρῶς τὸν Ἄγιον βασα-
νιζόμενον, λαθῶσα τὸν πωλιῶν εἰσεπτόσθαι εἰς τὸ ποσοῦ-
λιν, πικρῶς θαυρούσασ καὶ παύσασ ἐπὶ τῷ Δικαίῳ,
ἐδὸν τοῖς τοῦτο τύπεσθαι. Ἐμὲ μασιζῆτε τὴν ἀναρτω-
λὸν καὶ ὄσιον, καὶ οὐκ τὸν σιωπῶν μου καὶ πατέρα
καὶ ποιμέν' ἐμὲ φονεύσατε ὄν' αὐτῶ παρεκλή, καὶ
τοῦτον ὄσατε ὑπέγιν. Ὁ τῆς ἀνομιᾶς ὡ τῆς ὀδικίας,
ἦν εἰς τὸν ἱκετικὸν Κυρίου ἐργάζεσθαι! Ὡ; δὲ ταῦτα
τὸ θεόπιστον καὶ ὀσιμυκῶν ἐκείνου γνῶσιν ὀπε-
φθίγγετο, ὁ θῆρ ἐκείνος [ὡ]λλοῦ] ἢ ἀνθρωπος, ὁ δυσ-
μενῆς καὶ ἀνηλεῆς καὶ σπλαγγνος, Τύψατε ταῦτον, φη-
σιν, ὡς περ καὶ βυλίεται' τῶγα γὰρ καὶ μάχης οὐκ ἔσται
ἔστιν' ἦν καὶ κρατήσαντες, ἔψυν θφειδῶς ἔως οὐ σπέ-
φουε. Τότε προστάσσει ὁ ἀντήρ, καὶ ἔσσαν αὐτὴν
ἔξω ἀπὸ τοῦ ποδῶς ὡς κινυρίον' τὸν δὲ γε Μακχότιον ἰμάσι
δεθῆναι ἀπὸ τῶν αἰδοῖν μετεμοιωθῆναι καὶ βουνοῦροι
εὐτόμως μασιζέσθαι κελεύει. Ἐαρεῖ δὲ καὶ ταῦτην τὴν
βάσιν εὐχαρίστως, ὑπὸ Θεοῦ προδῆλως ἐνισχυόμενος,
τοῦ ἀπὸ ὀλιγοψυχίας καὶ ἀπὸ καταγίγδος τοῦ οὐτοῦ δού-
λου σώζοντος. Μόλις οὖν ποτε ἐπὶ πεντακοσίας πληγὰς
παρικειλεύσατο ἀνέθῆνα τούτον, καὶ τῇ φρουρᾷ θεθῆναι,
εἰπόν, Ἀπὸ σοῦ παιδῶν πολλοῦ τὸ μὴ τισυτάε πολ-
μῆν. Μετὰ μισρὸν δὲ το τυφθῆν ἐκείνο ἐσοδῆς γνῶσιν,
φλεγμονὴν ποιῆσιν ἐκ τῶν πληγῶν, τέλει τοῦ βίου ἐχρή-
αστο, καὶ (εἰ μὴ τολμῶν εἰπεῖν) ἄλλῃ τις Μάρτυς ἐπα-
ρεῖθη πρὸς Κύριον, πληρώσασα τὸ τοῦτο λόγιον τὸ φά-
σαι, Μείζονα ταύτης ἀγῶπην οὐδέτις ἔχει ἵνα τις τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.

*dirr eadi
jubetur semel,*

sterunqque;

18 Τοῦ οὖν Ὄσιου ἐν τῇ φρουρᾷ θυτος, τῇ νυκτὶ ἐκείνη
εἶδεν ὁ Σαρωνίτης ὄραμα προσμαίνον τὸν αὐτοῦ δλεθρῶν'
ὄν ἰαν ὑψικουμν, ἦ τῇ κορυφῇ ἐκθῆτο κῶραξ, νοσάντι
τὸ λπιν νοστέως ἐχούσας' καὶ αἰφνης ὄρα τινος ἐλλκμθ-
της ἀξίνος κατασχόντας τοῦ τὴν θῶν κατατερεῖν, οἱ καὶ
ἰλιγῶν. Ὁ κῶραξ οὗτος μίγα κῶραξως κακὰ τὸν Βασι-
λεῖα ἠδῶς ὑπνῶν. Ἄλλοι δὲ, μεγάλως οὗτος παρενώλησε
τῇ ἀγαπητῇ τοῦ Θεοῦ Βασιλείῳ. Ἐπὶ τούτοις ἔτερον
αὐτὴν εὐτόμως' ἢ δὲ ἐκκοπίσα εὐθύς κατέπεσον εἰς γῆν,
καὶ τινες ῥακιδῶσύντες, κῶπτινες τοῖς κλάδοις αὐτῆς,
εἰς πῦρ ἐβαλλον. Εἶωρα δὲ καὶ τὸν Ὄσιον πρὸς τῇ πτώσει
τοῦ δινθροῦ ἰαθόμενον καὶ λέγοντα. Πάν ὄν δίνθρον μὴ
ποιεῖν κῶρπιν καλῶν, ἐκκοπεται καὶ εἰς πῦρ βθάλλεται'
Ἄλλὰ δὲ καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπετεινόμενον, Οὐκ ἐγὼ σοι
εἶπεον, ἀπόστα τῷ αὐτορθητῷ ἐγγερίματος; Ἰδῶν καὶ
ὁ ἐκείντος, ἀφῶθη ὕψις. Καὶ οὖν σισίθη τοῦ ὄραμα-
τος, καὶ ἰγνῶ ἑαυτον πονηρῶς λίαν ἔχοντα, καὶ διακρι-
νας τὸ ἔσσμα καθ' ἑαυτόν, ἠβῆμε ἰαν' καὶ αὐτίκα στεί-
λας ἀφίσει τὸν Ὄσιον τῆς ἐκείνης. Πλὴν οὐκ ἐνδούθη

E

sterunqque;

*uti et illius
hospita vices
tjus dolens.*

F
*hnc ex plagis
mortui*

*correctus in
sominio Saroni-
tes,*

*jubet Basilium
dimitti,*

CAP. III

13 Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Ρώμανοῦ τοῦ Βασιλέως, Σα-
ρωνίτης ὁ τοῦτο γαιερός ἐπὶ θυγατρί, φρόνιμα ἔγιν
ἀλαζονικῶν καὶ υπερήτσων, ἐρεδέτα καὶ ἑαυτοῦ, πῶς
αὐτῷ εἴσεται τῆς Βασιλείας κρατήσαι, τοῖς δὲ βασιλεύον-
τος (ἐπὶ τὰ γὰρ ἦσαν, οἱ καὶ συγγενεῖς αὐτοῦ ἐπύγονον
οὗτοι); ὄσθιν ἀφόνισαι. Τὸ δὲ πλεον τοῦ μίσου; εἰς Κιν-
σταντίον ἦντιε τὸν Πορφυρογέννητον, γαιερόν μὲν καὶ
αὐτὸν ἐπὶ θυγατρὶ Ρώμανοῦ, ἡν δὲ τοῦ Βασιλέως Ἰσίου-
τος' οὐ μόνον δὲ οὗτος ὁ μισρὸς ὀσχυρῶς εἶπε; αὐτῶν,
ἀλλὰ καὶ ἅπαν τὸ γένος τοῦ Ρώμανοῦ, καὶ, εἰ συνεχῶσι
ὁ φυλάσσω αὐτὸν Βασιλῆον Κυρίου, ὡς θῆρας κτεπέρογιν
ἂν αὐτόν, Ἐβουλεύετο, οὖν ὁ ἐιρημῶνος Σαρωνίτης πῶς
ἂν τὴν συσκήνῃ δάθῃται, γλευσόμενος ὑπὸ τοῦ ἐξπακ-
τόντος αὐτὸν μεσικυθρινῷ δαίμονος; Ὁ γοῦν ὀσιώτατος
Πατὴρ ἡμῶν, αὐτοῦ που πλησίον τοῦ οἴκου τοῦ Σαρωνίτου
οἰκῶν, ἐγίνωσκον ἐκ Θεοῦ τίνα αὐτὸς μηχανάσται, καὶ
καθ' ἑαυτοῦ βουλεύεσται, καὶ οὐκ ὄν καὶ τὸν οὐ
διὰ Κυρίου; Ἄλλὰ προσελθὼν ἐλίχρω αὐτόν, καὶ ἔσως
παύσεται τῆς ματαίας ἐγγερίστας.

*Eductus dirri-
nitus, quod
tyrannidem
cojffaret
Saronites,*

16 Μία οὖν τῶν ἡμερῶν μετὰ πολλῆς φαντασίας τοῦ
Σαρωνίτου οπερῶμένου εἰς τὸ παλιόν, συναυτῶς
αὐτῷ ὁ Ἄγιος, ἔφη πρὸς αὐτόν. Ἰν τὶ μελέτα ἡ καρδία
σου πονηρὰ κατὰ τῆς κληρονομίας Χριστοῦ; Οὐκ ἔστι σοι
μερὶς παρὰ Κυρίου ἢ σκηνίωμα ἐν τῇ κληρῷ τῆς Βασι-
λείας. Ἠτύχασον οὖν, καὶ μὴ εἰς μάτην κοπία, μήποτε
καὶ ὀργισθῇ σοι Κύριος καὶ ἀπολείς; καὶ ἦν ὄσιος ἔχειν
τιμὴν τοῦ Πατριῶν. Ἄ καὶ αἰούσας ὁ πεφωτισμένος
καὶ θυμῷ καὶ ὀργῆς πληθεῖς, αυτοχειρὶ τῶν Ἄγιων οὐ
διέλειπε κατὰ κόρης ποῖων μετὰ τοῦ ἰππικατικοῦ, οὐ
κατεῖχεν, καὶ ὕβρισι πλειστάσις πλῆθος οὐτοῦ ἀπῆλθε
τὴν ὄδον οὐτοῦ. Ὁ δὲ Μακάριος; πάντα ταῦτα εἰς οὐδὲν
θέμενος, τῇ ἐπαυριον πάλιν συναυτῶσας αὐτῷ, ὡς ποτε ὁ
μακάριος Ἰσαάκιος τῷ Οὐδῆ, παύσασθαι τοῦ πονηρῶ
τοῦδε σκοποῦ π' ἴβναι' Ἐκείνος οὖν οὐκ ἔβριος ἐκείνης
προστάσσει τοῖς υπῆρέτοις κατασχεῖν αὐτόν, καὶ ἀπαγ-
γόντας ἐν τῷ οἴκῳ τῆρεῖν ἀσφαλῶς, μέχρις ἂν αὐτὸς
ὑποστρίψῃ. Καὶ ὑποστρίψας κελύει παρσάδναι αὐτῷ τοῦ
Ὄσιου, ἐταμῶσας πρότερον ῥάθεως πολλὰς ῥοῖων ἠκαν-
θαιμενων, καὶ φσαι πρὸς αὐτόν. Ἄγ; μοι ἀλλάτῃται, τίς σε
πονηρῶ; δαίμων ἐπὶ τισοῦτον ἤλασε θ, ὄστος τοῦ μετὰ
τοσαύτης ἀναθείς; συναυτῶσά μοι, καὶ τοσοῦτα κατ'
ἐνοῦ δημοσία ληλῆσαι; Οὐκ οἶδας ὄ; γαιερός; Βασιλεῖς
εἰμι, καὶ τῶν βασιλείων πῶλιν; Καὶ δὲ ἀλλάτῃται, τίς σε
ἐμοῖ ὡσπὶ δαίμων τῆς παρλίης, καὶ οἰκτιῶν πλῆθος, καὶ
κτῆματο, καὶ τετραπόδων ἀγίλων, καὶ τε χουσίων καὶ τε
αργύριον σπειροῦ, καὶ ὄσα καὶ περιφάνεια παρὰ Θεῷ,

*monet ut
a viciis
voluntate
recedat :*

*contumeliose
vehementer
enclenque
postridie
repetens,*

*abripitur
in domum
Saronita, ab
coque increpi-
tus*

Martii T. III.

118

προσεσείν

ACTORE
GREGORIO
DISC.
et moritur

A προσπεσίου αὐτῷ (ἴσως γὰρ ἐξάμενος τῆς νόσου τούτου ἀπλήροισι) ἀλλὰ καινῶς φρονήσας ὁ ἄνους, ἐν τῇ αὐτῇ νοσθεῖα τῶν βῶν κατιστάσας. Οὕτως οὖν ὁ ἀσθεὺς περὶ θῶν κατὰ τὸν Προφήτην τὸν λεγόμενον, Ἐίδον τοὺς ἀσθεῖς ὑπερψύφουμένους καὶ ἐπαίρουμένους, δύο υἱοὺς καταλείποντες διαδόχους, τῶν υποστάσεων αὐτοῦ.

regressus ad
Joannem
Sanctus,

19 Ὁ δὲ Ὁσῖος καὶ τὸν ἀγῶνα τούτου καλῶς διετέλεθῶν χάριτι Χριστοῦ καὶ ἀπολυθείς, ἦκε πρὸς τὸν πολλὰκις κληρονομηθέντα δούλον τοῦ Θεοῦ Ἰωάννην, οὗ ἐν τῇ οἰκίᾳ κατοίει, καὶ το σφιδάθεν γυναικὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ Ὁσίου μαστιχθέν ἰσχυρῶς. Ὁσῖος ἐπειρήσθη αὐτὸν ἐπιλάσασθαι καὶ τοὺς μὴλοῦσας, οὗς ἐν τῇ τιμῇ αὐτοῦ σκηνώματα ἔφερε, δάκρυσι χασσοποιεῖς ἄμα νοὶ γασροῖς το ἔδαφος ἔξεσχε. Τῷτῳ δὲ οὐδὲ τοὺς φιλοχόιστους μαθητὰς αὐτοῦ ἠδυνάθη λαθεῖν, ὅτι ἀπολυθείς ὁ Δίκαιος, μετὰ τοῦ Ἰωάννου ἐστὶ, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν δεακακρῶμενοι, καὶ τῶν μελιρρότων αὐτοῦ παραίνεσων ἐνεφεροῦντο, καθὼς τὸ πρότερον. Ἐπει δὲ καὶ ὁ θεοφιλὴς Ἰωάννης μετ' ὀλίγου ἀπέβη, καὶ πρὸς τὸν θεοδούμηνον Κύριον ἐξεδόμησεν, ἦν ὁ Ὁσῖος μόνος ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, διαδόχους ἐκείνου μὴ καταλείψαντος· οὐδὲ γὰρ ἦν παῖς αὐτῆ. Οἱ δὲ ἐρχόμενοι χάριν ἐπισπέμνωσ αὐτοῦ, δικαιοῦν αὐτῆ· πολλοὺς γὰρ νόσους συνιχομένους ἴατο δι' αὐτοῦ ὁ Κύριος, οἷς μὲν ἀνωθεν ἐπιβάτινον, οἷς δὲ καὶ διὰ πόσεως ἤβησσεως τὴν ἴγειαυ πρῆταινῶν, ἐξ ὧν αὐτὸ ἔφερον· ἀλλ' ἰσχυρῶς πένθοσι διεδίδου, οὐ περὶ τῆς ἄριου κατὰ τὴν ἐντολήν μερμῶν.

illo mortuo,

in ejus domo
solutus nec
omnibus
beneficus :

B Ποία γὰρ ὄρα τις πρὸς αὐτὸν πορευθείς οὐχ εὑρίσκει πενήτων ἔσρων, περιμῶντοσ ψυχῶν· τε αὐ καὶ σωματικῶς εὐφρανθῆνοι· συμπληρῶσ γὰρ ὧν ἠγλῶντατός μου Ἠτήρ, πρῶτός τε καὶ οἰκτιρῶν, καὶ ἄκακος, καὶ ταῖς ποικίλαις τοῦ βίου νεκροκρῶμεός, οὐδὲν τῶν προσενημεγμένων εἰς τὴν ἄριου ὑπερράτει.

digne rogatus
a Constantino
Barbaro

20 Ἠγοροῦντο δὲ πολλοὶ καὶ τῶν Μεγιστόνων πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ μόνυ καὶ Ἠράργηαι καὶ Ἰερεῖς, καὶ τὰς εὐχὰς αὐτοῦ σὺν μοισθηταῖς καὶ μεγίσαι κοριζόμενοι οἰκοδο ἐπινοῦσαν. Μεθ' οὗν καὶ τὰς Κωνσταντίνους, οὗ καὶ Βάρβαρον οἱ πολλοὶ ἀνόμαζον, μεγίστην σέβασιν νεκροκρῶμενός πρὸς τὸν Ὁσίον, μολῶν ὅτι τὴν οἰκίαν Ἰωάννης, ὁ αὐτῷ δικαιοῦν ποτε, πρὸς αὐτόν παρεγγενοῖς, μετὰ τὸ καταπολαῦσαι τῆς νοσθεῖας αὐτοῦ, παρεκάλει κατασκηνῶσαι ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἀνένεικε, εἰς τὴν ἐνδοξότατοσ τοῦ ἀνδρός ἀφορῶν· πάντοτε γὰρ τὰ τοπινὰ καὶ πτωχὰ μετεδίωκεν. Ἐπει δὲ ἐκείνος περικλυδοῦμενός εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ μετὰ δάκρυων ἵκτεται, μόλις ἐπένευσε τῇ αἰτήσῃ αὐτοῦ, καὶ δὴ ἀνοστάς ἐπεροῖθη μισ' ὀνύ. οὐκ ἄν, ὡς οἶμαι, τοῦτο ποίσεας, ἐὰ μὴ πρῶτῳ ὁ Καλόχρησος τὴν ἐντεῖθεν προσενημερῶμεν τῇ τοῦ τοινῶδε ἀνδρός ψυχῇ λυσαιελθῆναι. Καίτερ παρὰ πολλῶν προ τούτου ποιοί τούτου δυσωπηθείς, ὄλλ' οὐδὲν ταῦτων ἐπέισθη. Ἦν δὲ ὁ εἰκος αὐτοῦ ἐν Ἀρισταναῖσι. Ἐχάρη δὲ χαρῶν μεγάλων ὁ αὐτῆρ ἐπὶ τῷ μὴ παρανοῦσαι τὴν Ὁσίον τῇ αἰτήσῃ αὐτοῦ, καὶ κατὰ μίμνησιν τῆς Σουσοιτιδος τῇ διωτῆρ Ἐλισσαίῃ κλίβιν καὶ ἄριου, καὶ λυγῶν καὶ τράπεζου ἰδίους αὐτῆρ κρετακρῶσται, ἀποληρῶσας εἰς ὑπερῶσιν αὐτῷ γοαῦν τινα πρασάτῃν οἰκίαν· ἡτοῦ, Θεοδώρου τούνομα, αὐσον κατ' ἀρετὴν περισσῶν καὶ ἰδῖσ μου ἦτι, καὶ συσεθεῖσα παρὰ τοῦ κυρίου αὐτῆς ἐν νοσθεῖα αἰτήτῃ τῷ αὐτοῦ ἰσθεβεῖ, καὶ δύο ἐκ ταῦτων τεκνοῦσ ποῖσας, ἄριου καὶ θηλυ, ἱκτείνου τῶν χρεῖων λυτεῶν χριστοῦσ, τὸ ἀπ' ἐκείνου ἐν σμφοσάσῃ διήγειν. Ὁ οὖν ὁ σφῆρος Πατῆρ ἡμῶν ἐν τῇ κλήτῃ τῆς γρῆς συνεχῶς κατῶν, ἠφῆρῆσε χάσιν τῶν δσκημέραι πρὸς αὐτόν ποατῆντων, ἐσπῆρσε οὖν ἐν τῇ κοιτῶνι αὐτοῦ τοῖς εὐχῶσι ἐσχηλῶξεν Ἰωάννησ ἐκ ἀπο τῶν Ἀρχοντων διόμενοι αὐτοῦ, χάσιν ἐπισπέμνωσ ὧν εἶχον ἐρῶσταιν, ἐν τοῖ. ἰδίους οἰκίαις τούτων ἐλῶσανου, καὶ τῶν αἰτουμῶν αὐ δῆμα ἄριου. Ἦν γὰρ ἰδεῖν τῇ τῶν ἀγίων αὐτοῦ χειρῶν ἐπιθεῖσαι φοῖνον ἀπέδλαβῆναι, ποικίτοις πρῶσινων, δαίμονας ἀραπειῶντας, καὶ ἀτῶς πᾶσαν νόσον κωμῶν.

vagrat in
illius aedes;

ubi multa ad
se cementibus
opulatur,

C **21** Ἀνοστάσασ οὖν ἡ πανήσοκος Πατρικία, ἡ καὶ Ζωσθῆ, πλὴν οἰκῶσασ ἰσθα ὁ Ὁσῖος ἦν, μετεπέλετοσ αὐτοῦ, καὶ τὸν ὄρθ. ἡν πρ' αὐτοῦ ἐπιδιδῶτο βῶν. Ἠέγγε καὶ γὰρ αὐτῆν φανερώσ, εἰ τι παρὰ τὸ θεῖον, ὡς γυν,

frequens adit
Anastasiam

ἰσθάλη· ἡ δὲ οὐκ ἀποδυσπέτει, ἀλλ' εὐμενῶς τὰς νοσθεῖας αὐτοῦ δεχομῆν. πολλὰς ἐλεγκμοῦσας ἐποίηε, καὶ ταῖς ἐκκλησίαις συνεχῶς ἔσραιτα. Καὶ πρὸς τὴν Αὐγοῦσταν Ἐλένην εἰς τὰ βροαίλεια παροχνομῆν, ἐξέπληττεν αὐτῆν, τοῦ Ὁσίου ἐκδηγομῶμεν τὰ τερῶσται· ὡς καὶ τούτῳ ἐπιθρῶμῆν καὶ αὐτῶσθαι κατῶσθαι τῶν τούτων θουμασίων ποητῆν, καὶ τῶν τούτου εὐχῶν ἐμφορηθῆναι. Ὁσῖος γοῦν ἐν τῇ τῆς Εἰρήνης Πατρικίας οἰκῶ ἀπῆλτα, πολλὰς γρῆσικας τῶν Μεγιστόνων εὑρίσκει, καὶ ἄς μὲν τῷ διαρατιῶ ὄμματι ἐξέλιπον ἐναρτίως βιούσασ, ἐπῆρῆσ καὶ πρῶσ ἀρετῆν περισσῶτέρως ἐνήγειν· ἄς δὲ πάλυ ἀσέμνωσ ουσσρεφομῆνας, ἀπεστρέφετο καὶ οὐνειδῶσιν διήλεγγεν αὐτάς. Καὶ παυτὶ τρῶσθαι θῶρῶν οὐ μόνου γυναικας, ἀλλὰ καὶ ἄνους, ὡς αἰδῶσθαι τὸ καὶ μόνου ὄσθῆναι αὐτῆ κατὰ πρόσωπον, καὶ ἐκπλήττεσθαι πάντας αὐτόν. Καίτοι πρῶγμα ζῆνον συνῶσσαι, ἐν τῷ ἐλέγγειν αὐτοῦ τινα· ἐνέφραττε γὰρ μόνη εὐχῆ τὰς ἀκοῖς τῶν παρυρισκομῶν, ὡς μὴ τοὺς ἐλέγγους ἀκούειν, κᾶντεῦθεν αἰσχυνῶσθαι τὸν ἐλεγγόμενον.

D
et Irenem
Patricias.

22 Ἡ οὖν Βασιλῖσσα, ὡς εἶρηται, ἐκπλητομῆν τὰ περὶ τοῦ Ἀγίου δσκημέραι πρὸς αὐτῆν λεγόμενα, ποτὲ ἀπισταίεσασ ἕνα τῶν τοῦ κοιτῶνος, μετεκαίεσασ αὐτόν, ὅπως εὐλογηθῆ ὑπ' αὐτοῦ. Ὡς δὲ παρεγένετο, προσπαντασασ αὐτῆ καὶ προσκυνῶσασ, ἐζήτηε εὐχῆν. Ὁ δὲ Ὁσῖος καὶ εὐλόγησεν αὐτῆν, καὶ ἐπῆνεξασ οὕτως εἰπῶν· Διασφολαχθεῖ τὸ θεῖον κράτος τῆς ἐκ Θεοῦ δεδομῆνης σοι βροαίλειας σοῖς εἰς ἱκανοῦς χρόνους καὶ πλείστον καὶ ἀγαθῶν, ἔπειτα καὶ τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν σοι δοθήσασο τὸ πρῶταν καὶ δατῆρ πάντων τῶν ἀγαθῶν. Ἡ δὲ Αὐγοῦστα φησι πρὸς αὐτόν, πάλυ ἐπεπέθουν θεῶσασθαι τὴν σὴν σοῖότητα, τίμει καὶ ἄγιε Πάτερ, καὶ ἰδοῦ τὴν ἐπιθρῶμῆν μου πεπλήρωκε Κύριος· Ἀλλὰ οξῶ τὴν σὴν ἀγιότητα μὴ λῆγειν τοῦ ὑπερέυχεσθαι μου τῆς δούλης σου, ὅπως ἴδωσ καὶ εὐμενῶς ἔσται μοι ὁ φιλόσθρωπος Κύριος ἐν τῇ σφεβῶ ἡμέρα τῆς ἀντισποθέσως. Λέγει πρὸς αὐτῆ ὁ Ὁσῖος, ἴκων, καὶ ἡμῶν μὲν ἀλυσιτελεῖσ τοῦ μὴ προσκυνῶσθαι ὑπὲρ ἡμῶν· πλὴν, ἐὰν ἡμεῖς μὲν εὐχῶσθαι, ὑμεῖς δὲ ἀντιπράττετε, ἀπρακτος ἔσται ἡμῶν ἡ εὐχῆ· εἰς γὰρ οἰκοδομῶν, καὶ εἰς καταλῶν τὶ ἠφῆλκασ πλείον ἢ κόπους· Καὶ πρὸς Ἰερεμίαν γέ φησι ὁ Θεός, Μὴ προσκύνου ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τούτου, ὅτι οὐκ εἰσπονομαῖ σου. Ἠ γὰρ οὐχ ὄρα, τί αὐτοῦ πράττουσι· Πολλὰ μὲν γὰρ ἰσχυρῶν δῆσαι Δικαίου ἀκούομῆν, ἀλλ' ἐνεργομῶμεν, τοῦτ' ἔσται, βροθυμῶν δὲ ἀγαθοπραγῶν ὑπὲρ ὧν καὶ δι' ὧν καταβάλλεται. Διὰ τοῦτο βροθυμῶν ἀπο τῶν βροθυμῶν, ἐπιμελῆτεν δὲ τῶν ἀγαθῶν, ὅπως καὶ τῇ καλλίστῃ ἡμῶν ἐργασῆ καὶ τῶν ἰδῶσι ὑπὲρ ἡμῶν εὐχομῶμεν, διπλῶν τὴν παρῆρῶσ πρὸς τὸν κοῖνον ἡμῶν Δεσπότην Θεόν εὑρητε.

ad Helenam
Augustam
accessit,
l'

bonis iam
munitis
instruit,

23 Ταῦτα καὶ τούτων πλείονα νοουθετήσαντος αὐτῆν τοῦ Ὁσίου, ἰδῶτο αὐτοῦ προσκυνῶσ τὴν ἐξδοσασ ἐκείνην ἐν τοῖς βροαίλεις· Εἶδασ οὖν τῇ αἰτήσῃ αὐτῆς, προσκρῶμῆν ἐν ἡ καὶ οὐ διελπῆν ἐνοχλοῦσασ αὐτῆ, ὡς ἄν ἐξῆται τῇ τῆρ δῶσιν αὐτῆ κρῶν κοιλίας ἄρῆν· Ὁ δὲ ποσφαινωσασ ὄντως ἀνῆρ οὐτίκα ἀποκριθείς εἶπεν αὐτῇ· Ἐτι σπᾶξ τῆς θῆλυ, τῆ μετ' αὐτῆ δὲ ἄρῆν, οὐ τὸ ὄμμα Ρῶμασῶν. Ἀλλὰ μὴ σμρῶβαλε περὶ τούτου· αὐξῆσεται γὰρ ὁ παῖς, καὶ εἰς μῆτρον ἡλικίας ἐλῶσαι, καὶ πάντων τῶν Βασιλευσῶν σὴν ὄραμῶν ἀρῶνται, οὕτως μόνος ποσποσθεῖσ τῆρ οἰκῆρ πατῆρ, συνηφρονομῶμεν τοσ αὐτῶ καὶ συναγλομῆνης. Ἡ δὲ Βασίτῃ ταῦτα οκοῦσασ καὶ θουμασασα προσκυνῶσται αὐτῆ εἰπῶσασ, ἴκωντο μοι κατὰ τὸ βῆμα σου. Ἦσαν δὲ τὸ κρῶσασ βροαίλιους Ρῶμασῶν ὁ πατῆρ αὐτῆρ, Στεφανός· τε καὶ Κωνσταντίνος υἱοῖ αὐτοῦ ἤδη Χριστοφῆρος τοῦ πρώτου αὐτοῦ παιδῶσ θανόντος, καὶ υἱὸν καταλιψάσασ Μιχαῆλ τούνομα, ὃς καὶ ἀσσεπτος ὧν, ὅπως βροαίλιῃ σπᾶξ σὺν ὑποδῆμῶσι κερκῶσι ἐκαλλῶντο, γρῶρῶμενός ἐπὶ δυναστεῖα, καὶ τῇ τῶν συμπαρομασῶντων αὐτῆ κειζόμενος δῆξ. Αὐτῆ δὲ ἡ Αὐγοῦστα Ἐλένη πρῶτῃ τῶν ἀλλῶν Βασιλῶν ἦν· καὶ γὰρ δευτέρα σῶμῆσις τοῦ ποτροσ αὐτῆς· Ρῶμασῶν Θεωδῶρα τελευτήσασασ ἦν, ἡ τε Σοφία ἡ τοῦ Χριστοφῆρος, ἐκείνου τελευτήσασασ, κα-

F
elique prolem
masculam et
regniuram
promittit :

τηνέχθη

A τμηχθή τῆς βασιλείας. Αὐτὴ δὲ πρώτη ἦν, ὡς ἄτε θύρα ἔχουσα τὸν Πορφυρογέννητον Κωνσταντῖνον, ἔχουσαν μὲν Βασιλεῖον τοῦ Βασιλέως, υἱὸν δὲ Λιούτου τοῦ ὀρθοδόξου καὶ ἐλεήμονος.

μακαρία Πατρικία ἐπορεύθη πρὸς Κύριον ὥστε θαυμάσαι πάντας καὶ δεῖξασαι τὸν Θεόν, τὸν ἐνδοξαζόμενον ἐν τοῖς Ἁγίοις αὐτοῦ.

D
AUCTORE
GREGORIO
DISC.
CAP. IV

26 Ταῦτα δὲ πάντα ἀγαπητοί, ἃ προλαβὼν διηγήσαμην, οὐχ ὡς ἐξ ἀρχῆς παρακολουθήσας αὐτῇ ἔγραψα, ἀλλ' ὡς παρ' ἔξοπιστῶν ἀνδρῶν ταῦτα ἀκηκόησα, Θεὸν μάρτυρα προβαλλόμενον δι' οὗ ψεύδονται. Αἷτω δὲ ἡδὴ καὶ ὅπως ἐξ ἀρχῆς τὸν Ὅσιον αὐτὸς ἐγνωρίσα, καὶ ἃ ἐνεύθεν ὑπ' αὐτοῦ θαυμάσια ἐν ὄψει μου γιγνέσθαι. Ἔστι μοναστήριον ἐν τῇ Θεοφυλάκτῳ τῆδε πόλει, τὸ Μαξιμίνης ὀνομαζόμενον, ἐν ᾧ ἦν τις γέρον ἀσκητής, Ἐπιφάνιος τὸνομα, τῆ φύσει ἐνούσιος, ἐδοξοκροστὸν ἤδη ἔτος αὐτῶν ἐν τῇ μονῇ πρὸς τοὺς τέσσαρσιν, ἀπὸ ἐξ ἐτῶν ἀναδοθείς τῷ Θεῷ. Καὶ ἦν ὁ γέρον πρακτικὸς, λόγιός τε καὶ θεοδίδακτος' πρὸς δὲ παραγενοῦς, ἀφ' οὗ τὸ ἀπατηλὸν τοῦ κόσμου ἠρέαμην διγνώσκων, πάνυ ἐξ αὐτοῦ ὠδὴγῆθην τὰ εἰς ψυχικὴν ὠφέλειαν συντείνοντα. Ἐπί δ' ἐκείνος τῶν τῆδε μετέστη, ἐξήκοντο, ἐπερωτῶν πάντας οἰκείους τε καὶ φίλους, περὶ τοιοῦτος ἀνδρός' πολλοὶ γάρ ἄπειροί οὗτοι διὰ νενοθεῖαν ἐαυτοῦ εἰσωλόεσι πρὸ τὸ στηρίξειν ψυχὰς ἑτέρων, καὶ πρὸς τῷ καὶ ἑτέρους μηδὲν ὠφελεῖν καὶ ἑαυτοὺς καταθλάπτουσιν ἐμπαθεῖς ὄντες' τυφλὸς γάρ τυφλὸν ὀδηγῶν, ἀμφοτέροι εἰς βόθλον πεσοῦνται. Ὅπερ ἐγὼ δεδιώς, μὴ ἀδοκίμη ἐντυχῶν εἰς ὄλεθρον βουθισθῶ, ἐπέστηχον, ὡς εἰρήσεται, πνευματικῶν ἰατροῦν Πατέρα, ὃς δουλεύεται μετὰ Θεῶν σῶσαι μου τὴν σθλιαν ψυχὴν. Ἰωάννης οὖν ἐκείνος, ὁ τῇ τιμιωτάτῃ Πατρικίῳ Σταυρακίῳ καὶ μεγάλῳ Σκελλλαρίῳ καθυπερηρετῶν, καὶ νῦν ἐν μακαρία τῇ λήξει ὢν, οὕτως μοι εἰσηγήσατο περὶ τοῦδε τοῦ ὁσίου Π' τρῶς, διηγήσάμενός μοι καὶ μερικῶς περὶ τῶν θαυμάτων αὐτοῦ, καὶ που καταμῖνει.

Gregorius
magistro
suo mortuo
ulium gau-
rens.

E
et ad S. Basilium directus.

27 Μιᾶ οὖν τῶν ἡμερῶν λαβὼν μικρὰ τινα θύρα ἐξ ὧν εἶχον, ἐπορεύθην πρὸς αὐτὸν. Πλησιάζοντος δὲ μου τῷ οἴκῳ, ἐν ᾧ καθέσται, τρώος ἐπέλαβετό μου' εἶπε ἐξ ἐναντίας δυνάμεως τῆς οἰᾶς τὰ σγαθὰ κυλιούσης, εἴτε ἐκ τῆς ἐνοικουσίας τῇ Ἁγίῳ χάριτος προσηπαντήσασθαι μοι, καὶ τὸ μέγεθος τῆς αὐτοῦ αρετῆς μοι ἐκκαλυπτούσας, οὐκ ἔγω λέγειν, ὅθεν καὶ προθῆθις ὑπέστρεφον. Ἄλλ' ἀναλαβὼν ἑαυτὸν καὶ κατασφραγισάμενος, τὸν φόβον τε ἀπεισιτάμην καὶ τῷ πυλῶνι τοῦ οἴκου προσῆλθον, καὶ τῷ ὀστιάριῳ ἐντυχῶν ἀνῆλθον πρὸς τὸν Ὅσιον. Ἄμα δὲ καὶ τῷ ἰδίῳ μοι, φησὶ ὁ μακαριώτατος, καλῶς ἤλθε τέκνον Γρηγόριε' καθέσθαι μικρὸν' τί δὲ αἰτίας δι' ἡδελύσας, ἐν τῇ ὁδῷ. Ἐγὼ δὲ τὴν πρόβρξιν τοῦ Ἁγίου ἀκούσας, ὅτι καὶ ἐξ ὀνόματος ἐκλήσθην, ὅπου ποτὲ οὐ τεθίεται, ἐξέστην καταπλαγείς' οὐδὲ γὰρ ἐντυχῶν διορατικῶ ἀνδρὶ μέχρι τῆς ὄρας ἐκείνης, εἰ μὴ μόνον ἐν τοῖς Βίοις τῶν παλαιοῦ Ἁγίων εὖρον εἶναι τοιοῦτους. Περὶ οὖν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ προσκύνουσα, καὶ τῆς χάριτος τῆς ὑπερευούσης αὐτῷ θέσσης σκάμουν ἐκείσασα, καὶ ανοίξας τὸ θεοφοροῦμενον στόμα αὐτοῦ, ἀνηγγεῖλέ μοι πάντα, ἃ εἶχον ἐν τῇ καρδίᾳ μου, καὶ ἐν τῇ διανοίᾳ μου μελετώμενα. Ἐπὶ πλείστον δὲ μου θυμιάζοντος καὶ καταπληττουμένου τὴν πρόνοιαν τοῦ τιμίου Πατρός, τινῶν πρὸς αὐτὸν ἐλθόντων, λαβὼν τὰς ὁσίας εὐχὰς αὐτοῦ, ὑπεχώρησα.

magno terrore
corripitur
in via ;

quod S. Basilio innotescit,

F

28 Μετὰ γοῦν μίαν ἑβδομάδα ἠδουλήθην πρὸς τὸν Ὅσιον ἀπέλθειν, συμπαραλαβὼν καὶ τινος ἀδελφῶν μου πνευματικῶν, Ἰουλιανὸν τὸνομα' καὶ εἰσελθόντες μετὰ τῶν ἐν Κυρίῳ ἀσπασμένων, ἐκείνου πατριφύκτους, ἐκαθέσθημεν. Ὁ δὲ Μακάριος ὡς εἶρας ἐκ τῆς ὁσμῆς αὐτοῦ τὴν ζῶνικ, ἐκ βάουος κατεσκευασμένικ, καὶ τυλίξας, ἐπέβαλε τῷ κόλπῳ αὐτοῦ, καὶ ἀνεβλῶν ἐπὶ τῆς κλίνας ἀπέπεισε' ἦν γὰρ ἡδὴ πλήρης ἡμερῶν. Λέγω οὖν αὐτὸς πρὸς οὐς τῷ Κυρίῳ Ἰουλιανῷ' Βούληται αἰτέσαι τὴν τοῦ Ὅσιου ζῶνικ, ἐν' ἐκ πύθου ἔγω τούτῳ εἰς φυλακτήριον καὶ παρῶσθην αὐτῷ ἑτέραν ὑπόσπασμένος; Ὁ δὲ ἐκώλυσε με, εἰπὼν, Ὅσπου καλῶς ἐγνωρίσαμιν αὐτὸν, καὶ οὐ δεῖ ἡμᾶς τι αἰτεῖν ἐξ αὐτοῦ' ὅμοις τὸς εὐχὰς αὐτοῦ κημισχόμενοι ὑπεστρέψαμεν' ἡκαὶ δὲ τότε ὁ Ὅσιος, ὡς εἶραται, ἐν Ἀκαθιστικαῖς πλῆσιον τῶν θεῶ νοσῶν, τῶν ἐπ' ἑνὸς καὶ τῶν Ἀρχαγγέλων ἐγγερμένικ, οὐς ἰδίματο ὁ Βασιλεὺς Βασιλείου, βουλόμενος ἐκ τούτου ἀνακαλέσασθαι τὸν φόνον

ut et desiderium habendi ab eo non am;

Μιχαήλ,

Roman
Imperatoris
avaritiam et
Ibidincm
courgult ;

recusat oblata
ab Imperatrice
dona .

24 Τῇ γοῦν ἑβδομάδι ἐκείνῃ, καθ' ἣν ὁ Ὅσιος ἐν τοῖς βασιλείοις διέτριβε, καθ' ἐκαστὴν ἐλάμβανον αὐτὸν οἱ τῆς Βασιλείας καὶ αἱ τούτων σύνενοι, εἰς τὸ εὐλογεῖσθαι παρ' αὐτοῦ' ὁ δὲ πᾶσιν ἐπιεύχτο τὰ πρόσφορα, ἅτε γινώσκων τῷ διορατικῷ ὀφθαλμῷ τὰ τούτων σφάλματα. Καὶ πτε εἰσφέρουσιν αὐτὸν καὶ εἰς Ρώμανον τὸν Βασιλεῖα' ὁ δὲ ὀσμῆς ὑπεδέξατο αὐτὸν, καὶ συνμιλούτων αὐτῶν, ἤλγειεν αὐτὸν ὁ Ὅσιος κατὰ πρόσωπον, ὡς χρυσομαῆ καὶ θηλυμαῆ, καὶ τὰς τῶν πολιτῶν διαφθείροντα θυγατέρας' Ψιλομόναχος δὲ ὢν ὁ Βασιλεὺς οὐκ ἠρήσθη, ἀλλ' εὐμένως τὰς ἐπιπλήξεις αὐτοῦ καὶ νοθεσίας εἰδέξατο' οὐ καὶ ἀναχωροῦντος τῶν ἐκείθεν, ἐδέξατο αὐτὸν χρυσίῳ ὁ Βασιλεὺς' ὁ δὲ οὐ κατεδέξατο λαβεῖν τὸ συνολον. Ἐλθόντος οὖν αὐτοῦ πρὸς τὴν Λύγουσταν, ἤπει ἀπολυθῆναι' ἢ δὲ τὰ χρυσόπαστα ἄμφω αὐτῆς ἐκαλυῖσα, ἰδίθου αὐτῷ, ἅμα δὲ καὶ χρυσίον πολυ, προστάξασα ἐνεχθῆναι τὸ βλαάντιον αὐτῆς, καὶ ὅσον ἂν θέλῃ ἐκ τούτου λαβεῖν' ὀρκίσασα πρότερον αὐτὸν εἰς τὴν ἁγίαν καὶ ζωαρχικὴν Τριάδα. Ὁ δὲ τὸν ὄρκον εὐλαθεῖθις τὴν τε πίστιν τῆς Ἀγίας ὑπερβαύσας, ἄκριος θακτύλοις λαβὼν τρία νομίσματα τῇ ὑπηρετούσῃ αὐτῇ γράδι, ἐκείσε πρὸς τὴν πόλιν, δίδωκε. Τινὲς δὲ τῶν παρεστῶτων εἰπόντες' Δός αὐτῇ καὶ ἕτερα, Πάτερ' φησὶ πρὸς αὐτοὺς ὁ Ὅσιος' Πλείστον ἀκαθῶν οὐ δεῦμαθα, τέκνα' κινῶσει γὰρ, κινῶσει τὴν χεῖρα τᾶδε. Οἱ καὶ ἰθυμάσαν τὸ ἀφιλάργουον τοῦ Ὅσιου, πρὸς δὲ καὶ ἡ Βασιλῆς' Ὀντως, τίμιε Πάτερ, ἀλλότριος εἰ τῶν τοῦ κόσμου τούτου ἡδῶν, ὡς ἐξ ὄλης ψυχῆς μόνον τὸν Χριστὸν ἀγαπήσας' ἀλλ' ὑπερῶχον ἡμῶν διὰ τὸν Χριστὸν, μείψαν μου ποισύμενος ἐν ταῖς ἐμπροσθέντις εὐχαῖς σου. Ταῦτα εἰπούσα, ἐκαπέσειλεν αὐτὸν σὺν πολλῇ τιμῇ, ἥτις οὐδὲν πρὸς ἐκείνον.

25 Κατὰ τούτων τὸν καιρὸν ἠσθέντησεν ἡ πνευφῆμος Πατρικία Ἀναστασία, ἡ καὶ Ζωστή, ὀρθώσασιν δινυκτῇ, δι' ἧς καὶ ἐτελεύτησεν. Ἦτις, καὶ συνεχῶς μετασελλομένη τὸν Ἁγίον, ἐκείνου αὐτὸν δεηθῆναι Θεοῦ τῆς τοιαύτης νοσηλείας ἀπαλλαγῆναι' Ὁ δὲ εἰδὼς τὴν θύωθεν πρόσταξιν, ὡς σπράκνιγτον, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῆς ἐτοιμῶν οὖσαν καὶ καρπὸν φέρουσαν Κυρίῳ ὄρισον, λόγιος παρακλητικῶς ἰψυχώγει αὐτὴν, φέρειν εὐχάριστος τὰ τῷ Θεῷ δεῖξαστα. Ἐπειδὴ, φησὶ, κἀκείνος πρὸ ἡμῶν οἶδε, τί τὸ συμφέρον ἡμῖν' καὶ γὰρ κατὰ τὸν Ἀποστολον, Ἐάν τε ζῶμεν, τῷ Κυρίῳ ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ Κυρίῳ ἀποθνήσκωμεν. Μιᾶ γοῦν τῶν ἡμερῶν, πάντων τῶν προσγεῶν καὶ προσφιλῶν παρκαθημῖναι αὐτῇ, ἐκείσε καὶ τοῦ Ὅσιου παρευθέντος, παρεκάλου αὐτὸν πάντες, εἰ ἄρα ἀνυστήσεται ἀπὸ τῆς ἀσθενείας; οἱ γὰρ ἰστροὶ χόρον αἰσχρονεῖρες ἡπάτου αὐτοῦ, ὡς οὐ πρὸς θάνατον ῥέπει αὐτῆς ἡ νόσος. Αὐτὸς δὲ εἰδὼς τῷ πνεύματι ἐγγύς οὖσαν τὴν αὐτῆς ἐνοημίαν, διὰ συμβόλου τῆν αὐτῆς τελευτήν παρεθῆλυσιν' ἄρας γὰρ τὸ αὐτῆς ἐκαμαγεῖον ἐνῶπιον τῶν πατέρων, καὶ καλύψας τὸ πρόσωπον αὐτῆς, φησὶν' Ἐπι τρεῖς ἡμέραι, καὶ οὐ ἴσθι μὴ ἡμῶν. Ποίσατε οὖν τέκνα τὸν ὑπὲρ ταύτης θαφιλῆ ἔλεον' οὐδεὶν γὰρ τοσοῦτον θεραπεύεται ψυχῇ, τῆς παρουσίας ζωῆς ἐνδημούσα, ὅσον τῇ τῆς ἐλεημοσύνης' ἐμπορίσ' γέγραπται γὰρ, Κατακουχᾶσθαι ἔλεον κρείσας, καὶ, Μακάριος ὁ συνυὸν ἐπὶ πτωχῶν καὶ πίνηςκα, ἐν ἡμέρᾳ πνευκῆ ρύσεται αὐτὸν ὁ Κύριος. Τίς δὲ ἡ πνευκροτέρα ἡμέρα τῆς ὄρας τοῦ θανάτου; ἐν ἧ οἱ δάκμονες συναγόμενοι ἀποτόμους τὴν ψυχὴν ἐλέγγουσιν ἐν οἷς ἐσφάλῃ, καὶ εἰ εὐρασι θαφιλῆ τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἔλεον, ἀποθιδράσκουσι' λῦτρον γὰρ, φησὶ, ψυχῆς ὁ ἴδιος πλοῦτος' καὶ ἐλεημοσύνης καὶ πίστεως ἀποκαθαίρονται ἄμαρτιαί. Διὰ τοι τοῦτο θυσίας καὶ ἐλεηροσύνας τὸν ψυχὴν τῆς κειμένης ἐφοδιάσαστε, ἀφίρτες τοῦς ἰατροῦς ληρεῖν. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ παρευθέντες παρὰ τοῦ Ὅσιου φανερώς, θρηνοῖς καὶ κοπιτοῖς ἑαυτοῦς ἔλεον, καὶ κατὰ τὸν οὐτοῦ πρόσταξιν θαφιλῆ τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἔλεον ἐξίχον. Καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ Ὅσιου ἡ

agrotantem
Anastasian

Rom. 14, 8.

predeit
moriturum
die tertio

et pro anima
elemosynam
faciendam
suadet.

A Μιχαήλ, τοῦ υἱοῦ Θεοδώρα· τῆς Βυσιλίσσης· ἡμεῖς δὲ εἰς τὸν λεγόμενον Βένυ. Αὐτῇ γοῦν τῇ ὥρᾳ ἐπανιλλόμενοι εὐρομεν τὴν ταῦ Θεοῦ ζώνην, ὡς ἦν τυλιξὺς αὐτὴν, κειμένον ἐν τῇ κλῆνί μου· ἦν καὶ γνωρίζαντες φέρην καὶ χωρᾷ βυλλόμενοι, ἐξιστάμεθα ἐπὶ τῷ παραδόξῳ θεώματι, ἀπορούμετες τὸς ἄνθρωποι· ἐκ τούτου μέχρις ἡμῶν ἀγαθόν. Ὁψὲ δὲ καὶ μόλις τοῦ θάνατος ἀνυπόφαιτες, κροτοῦντες ταῖς χεροῖ καὶ ὄμμασι καὶ προσώποι· προσψάουντες, χαρμυνῶν κατὰσπασάμεθα· εἶτα μοιράσαντες αὐτὴν, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ ἁγίου Πρωτομάρτυρος Στεφάνου, τῇ ὄντι ἐν τῇ σταυρωθέντα μοι κειμένης ἐπιμασθῆντες τῇ ἐπιθύριον ἀπελθεῖν πρὸς τὸν Ὅσιον. Κατὰ σύμβασιν δὲ, τοῦ ἀδελφοῦ μου ἐπὶ τινα διακελευσάντων κατεπίουσαν ἀπελθόντες, μόνος ἄπην ἰγῶ. Ὅσοι δὲ μου υπερβύνας τὴν Ταύρη, ἰδοὺ συνήντησε μοι κειμένης ἐπιμασθῆντες τῇ λειτουργίᾳ· ἐν καὶ παρεμβαζόμεν ἀπελθεῖν ὄρου πρὸς τὸν Ἄγιον. Ὁ δὲ παρηγόητο, λέγων οὐδένα ὀδυλὸν φέρω, ἵνα τι ὠνίσσομαι τῷ Δικαίῳ, καὶ διὰ τοῦτο ἰλθεῖν οὐ δύναμαι. Πρὸς δὲ ἀντίφροντας αὐτοῦ, Ἀρεῖσσοισι ἀμφοτέρως τὰ ἐμὰ· καὶ δὴ ἀπίμεν χαιρούμενα.

29 Ὁ· οὐν ἐφθόσασμεν, πρῶτος εἶσα αὐτοῦ, καὶ ἐρρίψα ἱμαντὸν πρὸς τοὺς ὀπίσθους πόδας αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἀναστὰς με, καὶ ἐπιστραφεῖς, λέγει τῇ τιμῇ ἐπιμασθῆν γράβει. Ἀμὰ οὗτος ὁ νεώτερος· ἡρέ μου χεῖρας τὴν ζώνην, καὶ μερίσας ταύτην καὶ θυμίσας ἀπέθετο ἐν τῇ εὐαγγελίῳ τοῦ Πρωτομάρτυρος. Ἐγὼ δὲ σκουσας κατεπλόγην, ὅτι οὐ μόνον θεῖα δύναμι ἀσράτης εὐρέθη κ ζώνη ἐν τῇ οἰκίᾳ μου, ἀλλὰ δὲ καὶ τὰ ἐπὶ οὐτῆς γεροντότα, ὡς παρὸν διηγείτο. Καὶ ἐπὶ τούτοις ἐσιθλὸν καὶ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἐκπλαγείς προσεκύνησεν ἐπὶ τὴν γῆν, εἰπὼν. Εὐλόγησόν με, Πάτερ ἄγιε, τὸν παῖδά σου. Ὁ δὲ ἀναστήσας αὐτόν, φησὶ πρὸς τὴν γραῦν ἐκείνην πασιτήσασα· Καὶ οὗτος σήμερον συνήντησε τῷ ἀδελφῷ Γρηγορίῳ ἐν τῷ λεγόμενῳ Ταύρῳ, οὐκ ἤσουλτο πρὸς ἡμᾶς ἀφικέσθαι, διὰ τὸ μὴ ἐπιφέρειν τι. Ταῦτα τοῦ ἁγίου ἐρηκίτου, ἐπὶ πλεον ἐξίστημεν θ. οἷος· καὶ τρέποντες, καὶ μὴ δύναμενοι ὄντως εἰς αὐτὸν ἀνεῖσαι. Ὁ δὲ φησι, Καθίσθητε τίνα μου, κἀμὲ μὴ εὐλαβεῖσθαι· εὐλαβεῖσθαι δὲ μᾶλλον Κύριον, τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὃς καὶ φωτίσει τὰ ψυχικὰ ἡμῶν διαδύματα, καὶ σμυτίσει ἡμᾶς εἰς τὴν θέλαν γνώσιν αὐτοῦ, ὀδηγῶν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, καὶ τῆς βασιλείας οὗτο ἀξιώσει. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἐβαλλὼν ἑτέραν ζώνην ἐκ τοῦ κόλπου αὐτοῦ διδοικί μοι φέσας· Τὴν χεῖρας ζώνην ἐξουλεύσοι σὺν τῷ ἀδελφῷ σου παρ' ἑμοῦ ἐξοιτήσασθαι, οὗτος δὲ οὐ συνχώρησά σοι τοῦτο ποιῆσαι· ἰγῶ γε οὐν διὰ τὴν σῆσιν ἦν πρὸς με κίκτησιν, ἀπίστειλά σοι ταύτην ἐθέως· ἀλλὰ δεῖξαι καὶ ταύτην, τέκνον, καὶ ὁ Θεός, ὁ δύναμι περιζωνύων τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν, καὶ ἡμᾶς ἰσχύν περιζώσσει, εἰς τὸ περιπατεῖν ἐπάνω ὄρειν καὶ σκιερπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἰχθύου, τοῦ ἰσχυροῦ αὐτοῦ τὰς πολυπλίκους μηχανάς, καὶ εἰς μέτρων πνευματικῆς ἡλιείας φθάσαι.

30 Ταῦτα εἰπόντος τοῦ ἁγίου, ἐδεξάμην τὴν τιμὴν ζώνην ἐκ τῆς ἁγίου αὐτοῦ δεξιάς, καὶ κατὰσπασάμενος, ἐκείνου προστάζοντος, ἐκαθίσθην. Καὶ ἰδοὺ γραῖς τις εἰσεληλύθει πρὸς αὐτὸν μαυροφροῦσα, κατόπι δὲ τούτης καὶ ἑτέρα νεώτερα, μουστρίσι το φαίνόμενον. Ἡ οὖν γραῖς προσανυσσασα πρὸς τοῦ ἁγίου ἤκουσε. Τὸ τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα ἅγιον τήρησαι σοὺ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ὀσπίλου. Ἐκίλευσε δὲ αὐτὴν καθισθῆναι. Προσεκύνησεν οὖν ἡ ἄλλη· ὁ δὲ Ὅσιος εὐδως ἀποστραφεῖς καὶ ὀριμυλάμενος, ὄρησθη αὐτῇ μεγάλως. Ἡμεῖς δὲ ἀγνίσκοντες ἐδημίθησ αὐτοῦ καθισθῆναι ἄμα ἑμῖν, καὶ ἐξ ἡμῶν ἐμορῖσασμεν ἰμφορβήσθαι. Ὁ δὲ καὶ καθ' ἑμῶν ἡγανάκτησεν, ὅτι ὑπὲρ αὐτῆς ἰκτετεύομεν. Λέγει οὖν ἡ ὑπηρετοῦσα αὐτῷ Θεοδώρα, Κύριε μου, καὶ αὐτῇ δούλη ἐστὶ Χριστοῦ, καὶ μοναχικὸν σχῆμα φορεῖ· δὲ ἦν αἰτίαν αὐτῆ ὀρηξί· Κελευσεν καὶ αὐτὴν καθισθῆναι. Ὁ δὲ καὶ πρὸς αὐτὴν ἐμελέψας θυμῷ, εἶπεν· Ἴνα τίς ἐγὼ μία τῶν ἀφρόνων γυναικῶν ἐλάλησας, δαίμονα ἐπιούσα καθισθῆναι πηλσίον· Ἄλλ' ὡς ἴοιαι, τὸ σχῆμά σε ταύτης ἀπατᾷ· ἄλλως τι οὐδὲ κατὰ πίστιν παραγέγονι, κατὰ δὲ ἀπόπειραν μόνον. Καὶ λυθῶν τὸ ποτήριον οἴνου γέμον, συνέχευ ψυχία ἐκ τῆς τραπέζης, καὶ

ἐν τούτῳ ἐπίθει· καὶ ἐκτείνας τὸν χεῖρα τὸν κατέχουσεν τοῦτο εἰς τὸν ἀέρα, σχηματίζόμενος ὡς θῆβεν τινι διδοῦς αὐτό, ἐξη τῆ φηνομένη μοναστήρι ἐκείνη, Ὁ θυγατερ τοῦ διαβόλου, οὐχ οὕτως ἐμβέλλεις τὰς ἐπισοιδίας τὰς δηλητήρια εἰς τὸ ποτήριον, καὶ ποτίζεις ἀθῶους ψυχὰς εἰς τὸ ἱραστάς σου γίνεσθαι· Οὐχὶ τῇ χεῖρας τοῦτο τὸ μοναστηρίου τὸν τε Ἠγούμενον καὶ Οἰκονόμον ἐκάλεσας, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις τετέλεκας, συνεχῶς αὐτοῦ· προτρεπομένη· πειν τὸν δαιμονόφρονον ὀλεθροῦ; Διὰ τίνα τρόπον, ὡ τάλαινα, τὸ σχῆμα τοῦτο ἐνδύσαι, ἵνα δι' αὐτοῦ τὸν σταυρωθέντα Κύριον χλευάζης; Ἄλλ' ἐκείνος Θεός ὢν, χλευῖν οὐκ ὀφίσταται. Εἰπέ γοῦν μοι, ἀθλία, τίνας χάριν τὸ Ἀγγελικὸν τοῦτο ἐνδύμα ἀμφιένυσται, καὶ δι' αὐτοῦ κατατέρπει μὲν τὸν φιλοδόξου δαίμονα, τῆς πορείας, τὸν δὲ φιλόφρονον καὶ ἐλεῖμονα, παροργίζεις Θεόν; Οὐαὶ σοι, ταλαίπωρε καὶ ἀναίσχυντε ὅτι ἐμὸν τὰς τὸ ἅγιον σχῆμα καὶ τὸν θεῖον ἀναγέννησιν, ἦν δι' αὐτοῦ ἴσχυς! Διὰ τοῦτο ἀπεισῶ τῷ κόσμῳ ἵνα διὰ τῆς μιανῆς τῶν δαιμόνων ἐπισοιδίας πάντας ἔλθης εἰς τὸν ἀναίδῃ σου ἐπιθυμῶν; Κύριον τὸν Θεὸν εὐλαβοῦμαι· ἐπεὶ τῇ ὥρᾳ ταύτῃ παρῶντα ἂν σε τοῖς δαιμονίοις, οἷς τὰς ὄρεις θύεις, καὶ ἀφ' ὧν περ τελεῖς τὰ μαγικὰ φίλτρα, ὅπως αὐτοῖ σε ἐπύσσωσι καὶ παραδειγματίσωσι πᾶσι ἀνθρώπων. Ὁ Ε

31 Καὶ ὡς ταῦτα ὠμίλει, διεγερθεὶς ἐλάττισεν αὐτὴν τῇ ποδί, καὶ ἐξω ἔβαλλε, καίφησιν, Ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἔργαται τῆς ἀνομίας. Καὶ ὑποστρέψας ἐκαθίσθη ἐπὶ τῆς κλίνης. Ἡμῶν δὲ πάντων ἀπὸ τοῦ φόβου δίκην λίθου ἀποπαγέτοντο καὶ ἐν μεγίστῃ σιωπῇ ἱσταμένοι, συνειδυῖα ἡ ταλαίπωρος ἐκείνη, ὡς ἂν εἴρηκεν ὁ Ὅσιος ἐκ πολλῶν ὀλίγα εἶπεν, ὅτι αὐτῇ ποιεῖ καὶ ἐποίησεν, τρέμων ληθθεῖσα ἐν τῷ προσώπῳ ἐστῶσαν ἐφῶναι κλαιούσα· Ναὶ Ἄγιο τοῦ Θεοῦ, πάντα, ὅσα ἐπράξα, εἰπέ μοι, καὶ ψεύδος ἐκ τούτων οὐδὲν. Οὐαὶ μοι τῇ ἀμαρτωλῷ, ὅτι αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τὸν κεφαλὴν μου, καὶ τὰ πλήθη τῶν ἀμαρτιῶν μου ὑπὲρ ψάμμον θαλάσσης. Ἄγιο τοῦ Θεοῦ βοῦθει μοι, καὶ ποιήσον πρόνοιαν τῇ ψυχῇ μου, ἵνα μὴ ἀπόλληται καὶ τῷ αἰωνίῳ πυρὶ παραπεμαθῇ. Ταῦτα καὶ τούτων πλείονα μετ' εἰμωγῶν βωῶσα, λέγει πρὸς τὸν Ὅσιον ἡ Ἀμμάς Θεοδώρα· Κύριε μου βλέπει, πόσα μεταμειλείται· Ἐλέησον αὐτὴν, καὶ δεῖξαι μεταγινώσκουσα, καὶ βοήθησον αὐτῇ διὰ τὸν ἅγιον εὐχῶν σου· οἶδα γάρ, ὅτι οὐκ ἀπόσεται ταύτην ὁ Κύριος, ὑπὲρ αὐτῆς σου παρακαλοῦντος. Ὁ δὲ Μακάριος φησι πρὸς αὐτὴν· Ὁ πόσον ἐστὶν ἀγιονόν, τὸ μὴ βλέπειν ἀνθρώπων τοῖς ἐνδοθεν ὀφθαλμοῖς! Ἐγὼ γάρ ὄρω τὸν σταυρῶν καθήμενον ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς, ὡς μικροσφῆ πηκίσκον, παχύν, λιπαρὸν ἀπὸ τῶν σπατάλης τῶν πικρῶν ἔργων αὐτῆς, καὶ μικτέρα ταύτην σποκαλοῦνται, καὶ αὐτὴν τέκνον ἰδίου, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα οὐκ ἀπελάσονται ἀπ' ἀλλήλων· οὐ γάρ ἐστιν ἀνάνευσις ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῆς, οὔτε στερέωμα ἐν τῇ μάστιγι αὐτῆς. Πᾶς οὖν δευθῆσομαι, αὐτῆς μὴ ἀφισταμένης ἐκ τῆς πορείας· καὶ τῆς μαγικῆς τέχνης· Ἡ οὖν Θεοδώρα ἐξελλοῦσα ἐπῆρῶτα αὐτῆ, εἰ ἀπὸ τοῦ οὐν ἀφίσταται τῆς πομπῆς ἔργασίας· Ἡ δὲ ἀπεκρίθη· Ναὶ, Κυρία μου, μετανοή, μόνον δεξέσθω με ὁ ἐκλεκτός τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἰσελθούσα ἡ Θεοδώρα λέγει τῷ ἁγίῳ· Κύριε μου ἐπιγγεῖλατο ἡ πεπλανημένη μετανοῆσαι. Λέγει πρὸς αὐτὴν ὁ Ἄγιος, Μὴ δ' ὄλως πιστεύεις αὐτῇ· ἄμα γάρ τῷ πορευθῆναι εἰς τὸ ποικρὸν αὐτῆς ἔργαστήριον, τὰ αὐτὰ ἡ χεῖρα διαπραξέσται· διὸ οὐδεμία ἡμῖν μερὶς μετ' αὐτῆς.

32 Τῆς οὖν ὥρας ἐπὶ πολὺ ἐκταθείσας ἀνίστημεν πορευθῆναι, τὰς εὐχὰς αὐτοῦ λαβόντες ἰ ἄμα τῷ συγκαθημένη ἡμῖν εὐλαβεῖ γυναικί· ἤσπρηκε γάρ ἡ ὁδὸς μήκοθεν, ἀπὸ γὰρ τοῦ λεγομένου Ἐξηκονοῦ αἱ γυναικῆς ὑπῆρχον. Ἐν τῷ οὖν πορευέσθαι ἄμα, ἐπῆρῶτων τὸν οὐν ἡμῖν εὐλογηθεῖσαν μελανεῖμονα (ἡ γὰρ ἄλλη προσηγορεύετο ἡμῶν, ἰσχυνέτο γάρ) τις αὐτῇ καὶ πότιν, καὶ εἰ οὕτως ἐστὶ τὰ περὶ αὐτῆς, καθῶς ὁ Ὅσιος εἴρηκεν. Ἡ δὲ φησὶν Ὅσιος, Κύριε μου· οἱ γὰρ ἱρασταὶ αὐτῆς ἀνοσθῆρητοί εἰσι. Καὶ πύλλαις εἶπον αὐτῇ τὰ περὶ τοῦ Ὅσιου, ὅπως αἰδεσθεῖσα σιωφρονήσῃ· ἡ δὲ κ ἐνώχλει με λίγουσα, Ἄγχε με, ἰδοὺ τὸν ἄγιωσῶν αὐτοῦ, καὶ εἰ νῖος ἐστὶ, ποιήσω αὐτόν μισθῶσαι

ALCTOBE GREGORIO DISC. quiam miraculose accipiens Gregorius,

ritsum cum adit cum Juliano,

et ascensionem notitiam in Sancto miraculatur.

in comitatu ruc mitorum

accidentem quondam sub habitu monastico repellit Sanctus,

et ejus veneria atque b-bidines arguit.

ejus simulata penitentia,

quae alios movebat ad msericordiam,

F

ipse nihil motus praedit ad mox reversuram.

Gregorius dum relictus

inquiret in ritam praedit illius.

K

A μισῶσαι τούτην, καὶ ἐμὲ μόνην παθῆσαι. Πλείστα γούν ἐνουθετοῦν σὺν τῇ παύσασθαι τοῦ τοιοῦτου σκοποῦ, καὶ οὐκ ἐπειθόν' ὡν δὲ ἀναίδεῖα χρῆσαμένη συνηκολούθησά μοι' καὶ εἰ συνεῖη τι αὐτῇ δυσχερῆς, οἱ ἔρσεται αὐτῆς ἐμὲ ἐν ἐπιμωρόσασθαι. Πάντα οὖν ἅσα πρὸς αὐτὴν ὁ Δίκαιος εἶπε, ἀδελφοί, ἀληθῆ εἰσι, καὶ δικαίως αὐτὴν ἐξουθενῆσαι πολλὰς γὰρ ψυχὰς, οὐ μόνον ὀρθοῦν ἀλλὰ καὶ μοναστῶν, εἰς ἄλθρον ἐπέβαλεν. Ἄλλ' οὐδ' οὐτὴ διελαίπων παλαιῶν αὐτῇ παύσασθαι τῶν ὀθεισῶν' ἢ δὲ ὡς λίθους λογιζομένη τὰ παρ' ἐμοῦ λεγόμενα ἀνεκόχασε, καὶ τοῖς προτέροις ἢ καὶ χειρότεροις ἐπέχειοσι. Ταῦτα διαμιλημένοις ἡμῖν, ὅπ' ἀλλήλων διέστημεν, ἕκαστος εἰς τὸν ὄδον αὐτοῦ ἀπελθών. Μετὰ μικρὸν δ' αὖθις ἀπίωντος μου πρὸς τὸν Ὁσίον ἐτυχε καὶ τὸν γραῖδα τούτῳ ἐκείσε παραγίνεσθαι' ἐρωτήσας οὖν αὐτὴν περὶ τῆς μοναχῆς ἐκείνης, ἔμαθον ὅτι χειρότερι ἀμαρτήμασι τοὺς ἑρσάτους ἄφρονα ἐπιχειρεῖ, ὥστε με καταπλαγῆναι τὸν πρόρρησι τοῦ Ἁγίου, καὶ ἀθεῖσθαι τὸν Κύριον, τὸν ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις τοιοῦτους λαμπτήρας ἀναδεικνύοντα.

B 33 Ἄλλοτε πάλιν μαλακῶς κατασχεθεὶς κατεκλιθῆν, καὶ προσκαλεσάμενος τὸν συνήθως ἐξυπηρετουτῶν μοι ἱατρὸν, ἐξῆτον τινὲς περιόδιας τυχεῖν. Ὁ δὲ τὰ κατ' ἐμὲ διερευνησάμενος προέκρινε δοῦναί μοι καθάρσιον' ἐμοῦ δὲ ἀποδυσπετυόντος πρὸς τούτο (οὐδέπω γὰρ ἤμην τοιοῦτόν τι πιπώκω) κατὰ νουν δὲ λαθόντος τὸν Ὁσίον, ἔβρω πορευθῆναι εἰς αὐτόν, καὶ ὁ ἐκεῖνος δοῦν, τούτο καὶ γενήσασθαι. Καὶ ἀναστὰς ἦλθον (ἦν δὲ ὄρα ἀρίστου) καὶ εἰσελθὼν καὶ πισῶν πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ἀναστῆσάς με, προσέταξέ μοι πλησίον αὐτοῦ καθεσθῆναι. Πρὸ ἐμοῦ δὲ ἦσαν τινες πίνητες φοιτήσαντες πρὸς αὐτόν, τούτῳ συνεπιτόμιονοι' κατέγχεον δὲ οὗτός ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ σκορόδον χλωρὸν σὺν ψωμῶ ἥθειε' καὶ τῶν λοιπῶν τοιοῦτα ἐσθιόντων, οὐκ ἦν ἐκείσε σκορόδου ὀσμὴ πώσως. Ὁ καὶ θαυμάζοντάς μου, ἀποκριθεὶς λέγει μοι' Οὐχὶ πρὸ τῆςδε τῆς ὥρας καθάρσιόν σε πιεῖν ὁ ἱατρὸς προτρέψατο, διὰ τὸ μικρὸν τι ἀνασθῆναι σε; Δίδει αὖν καὶ φάγε τὸν ἰ κλάωνα τούτον. Καὶ δεξιόμενος ἔφαγον' ἦν δὲ ἀπ' ἐκείνου, ὅπερ ἐπεισὺς ἤθου' Ἐγὼ δὲ οὐδέποτε ἠλόμην σκορόδου, βαρῦμενος τὴν ὀσμὴν αὐτοῦ, τότε δὲ φαγὼν οὐκ ἠσθανόμην αὐτῆς, ὥστε με θαυμάζειν τὸν μεταβολῆν αὐτοῦ. Πλήσας δὲ καὶ βαυκαλίον ἀκράτους, τρίτον ἐσφράγισεν αὐτὸ τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ.

C 34 Οὕτως οὖν ἐν τοῖσις ὄντων ἡμῶν, φιλόχριστός τις ἐλθὼν παρέχευ αὐτῷ ἰμ ὀρθάρια αἰγεία' εἰσελθὼν δὲ ὁ κήριος τοῦ οἴκου καὶ ἰδὼν αὐτὰ, φησὶ πρὸς αὐτόν' Πάτερ ἄγιε, σοὶ οὐχ ἀρμόδιόν ἐστι τοιαῦτα φαρεῖν, ἀγίη δυνί' ἐμοὶ δὲ, ὡς ἀμαρτωλῶ, πρεπωδίστατον. Ὁ δὲ Ὁσίος ἀπεκρίνατο, Ἄφες ταῦτα κείσθαι ἐν τῇ τόπῳ αὐτῶν, ἐπειδὴ γὲ ἄλλα οὐκ ἔχω. Αὐτῆς γούν ἐκείνος' Σοὶ, Πάτερ, ὁ Θεὸς χορηγήσει ἕτερα, ταῦτα δὲ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐκ τῶν χειρῶν μου οὐκ αἰρούνται' Λέγει πρὸς αὐτόν ὁ Μακάριος' Ἀλλήθως, ἀδελφεῖ, ἢ πέντε ζυγὰς ὀρθάρια κείτῃσαι, καὶ οὐκ ἀρμόσι σοὶ ἀλλ' ἐλήλυθες καὶ πενιχροῦ γέροντος ἀφελῆσαι τὴν μίαν; Ὁρα, τί σοι συμβήσεται ἐκ τούτου, αὐθ' ὡν βίη ταῦτα λαμβάνεις, τὸν κρείττονα τῶν ὑποδημάτων σου ζυγὴν ἀπόλλεις. Ἐκείνος οὖν τῶν λόγων τοῦ Ὁσίου καταφρονήσας, λαθὼν αὐτὰ ἀνεχώρησε' τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἀπελθὼν ἐν τῷ βαλανείῳ λούσασθαι, πείρα τὸ πρᾶγμα μεμάθηκε, παθὼν ἃ ὁ Ὁσίος προείρηκε, καὶ ἀπὸ τούδε πλείονως αὐτὸν ἐθαύμασε καὶ ἐσέβετε. Ἐμοῦ δὲ, ὡς εἴρηται, τὸ σκορόδον φαγόντος καὶ τὰ τρία βαυκαλία πίνοντος, ἕως μὲν ἤμην πρὸς αὐτόν ἐν οὐδεῖ ἐτόγγαλον, ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ οἴῳ μου γέγονα, ἤρξατο ταρκατῆσθαι ἡ καρδιά μου, καὶ τὰ ἐντός μου στροβιλοῦσθαι' καὶ γὰρ τὴν ὀσμὴν τοῦ σκορόδου μὴ φέρων ἐν ταῖς ῥίσι μου ἐθλούσαν, ἤρξαμην σφόδρα βιάζεσθαι' Οὕτως οὖν ἐν περιστάσει πολλῇ ὄντας μου, τῆς γαστρὸς μου συγίεσαι, τισαυτῆ μοι κίνουσις γέγονεν, ὥστε με ὡς ἰσθῶν ἀράχης γεγόνόσθαι ἀδρανῆ τῆ καὶ ἐξήτληον εἶναι' Κατὰ μινού οὖν τῆς ὕπνου ἐξαναστάς, τὸν Θεὸν ἐδόξασα, τὸν διὰ τοῦ Ὁσίου αὐτοῦ τῶν ῥῶσιν μοι χαρισάμενον οὕτω ῥαδίον καὶ σύντομον. Καὶ ἀπὸ τούδε οὐδὲ τὸν κεφαλήν μου ἤλγησα, οὔτε ἄλλο τι μέλος ἐπὶ πεντεκαίδεκα ἡμέρῃ.

D 35 Καθαροπότης τις γνωστός τῷ Ἁγίῳ, ὄρων τὸ ἑαυτοῦ ἐργαστήριον ἀναποδίξων, ἦθε πρὶς τὸν Ὁσίον ἐκλιπαρῶν αὐτόν καὶ ἱκετεύων παραγείσθαι ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἀναστὰς ἐπορεύθη' κἀκεῖνος φιλοφρόνως αὐτὸν ἐδόξατο, συγχωρήσας καὶ πολλοὺς πένητας τῇ ὥρᾳ τοῦ ἀρίστου. Τῇ δὲ ἐπαύριον φησὶ πρὸς τὸν Μακάριον, Πάτερ ἄγιε, μὴ ἀποξιώσασθαι ἢ σὴ ἀγιασμένη ἐθελῶν καὶ εἰς τὸν τοῦ παιδὸς σου ἀποθήκη, ὅπως εὐλόγησεν τὰ ἐν αὐτῇ ἄγγεια σὺν τῷ οἴνῳ, ἀλλὰ πρὸ τούτων καὶ ἡμᾶς. Καὶ τινῶν φίλων αὐτοῦ συμπαραγεγονότων τῷ Ὁσίῳ δεικνύοντος τοὺς πίθους τοῦ ἀνδρῶς, τοῦ ὑπ' αὐτοῦ εὐλόγηθῆναι, εὐχὴν ποιήσας πάντα εὐλόγησεν' ἐλθὼν δὲ ἐφ' ἐν τῶν ἀγγείων ὡσεὶ μετρητὰς χωρῶν δεκαπέντε λέγει τῷ καθαροπότῃ, Οὕτως' Ἀδελφεῖ, πάντα σου τὰ ἄγγεια εὐλόγησα, τούτο δὲ συντρίψαι ἔχω. Ὁ δὲ, Μὴ τίμιε Πάτερ, μὴ ἀλλὰ μάλλον κνὶ τοῦ συντρίψαι, ὅπως εὐδοκῶν ὄρω γὰρ τὸν βίον μου εἰς τοῦπίσω ἐργάμενον, καὶ τούτου δέδρα μὴ εἰς παντελῆ πένιαν ἐλάσσω' καὶ γὰρ πᾶσά μου ἢ πραγματεία ὑπόχρῳς ἐστι. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἁγίος' Οἶδα κἀγὼ, ἀλλὰ τούτο συντρίψαι ἔχω, ἵνα λυτρώσῃμαι σε μεγάλου κινδύνου' διὰ τούτο γὰρ καὶ παρεγόμεν. Καὶ ὁ ἀποθηκάριος αὐθὶς φησὶ' Τὴν κεφαλὴν τὸν ἐμὴν συντρίψου, μόνον τούτο μὴ θρασῆς.

E 36 Καὶ ὡς τούτα παρεκάλει αὐτόν, εὐρών ὁ Ὁσίος ῥόπαλον καὶ μετᾶριστάς εἰς ὕψος καὶ καταγάνον, συνέτριψε τὸ ἄγγος, καὶ εὐθύς, διαρράγέντος αὐτοῦ, ἐξεχύθη ὁ οἶνος. Ὁ καὶ ἰδὼν ὁ καθαροπότης σὺν τοῖς παρούσι, μέμψει ἐπήγων τῷ Ὁσίῳ καθ' ἑαυτούς' ὅπερ γινώσῃ ὁ Ἁγίος, κἀλαμον λαθὼν ἐκείσε' που κειμένον, πάντων ὀριώντων, ἐξέλκει δι' αὐτοῦ ἐκ τοῦ συντρίβοντος ἄγγους ὄφιν, ὡσεὶ πηχῶν τριῶν τὰ μήκος, ἤδη ἐξογκωθέντα ἐκ τῆς σήφως καὶ δυσωδίας πέμποντα ἀφόρητον, καὶ φησὶ πρὸς αὐτούς' Ἰνα τί με, ὦ τέκνα, καταμέμφεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ὡς κακόν τι διαπραξάμενον; Ἰδετε τὸ μέγα τούτο θουμάσιον' ἄρα πόσοι ἐμελλον ἐκ τούτου τελευτᾶν; Εἰς πόσους δὲ πειρασμούς καὶ περιστάσεις καταστᾶν ἐμελλεν ταλαίπωρος οὗτος; Ἄρα οὖν ἀρεστοῦ τούτο ἰδοῦμαι ὑμῖν; καὶ βίβως τὸν ὄφιν ἐνώπιον αὐτῶν, ἐξελθὼν ἐκασίθη. Ὁ καὶ ἰδόντες πάντες ἐξίστησαν, καὶ πεσόντες εἰς τοὺς πόδας οὗτοῦ, ἐξήτουν συγγνώμην, ὡπερ κατ' αὐτοῦ ἐψυθύριζον. Ὁ δὲ Μακάριος φησὶ πρὸς αὐτούς' Ὁ κηδεμῶν καὶ προγνώστης Κύριος πάντων θῶν ὑμῖν καὶ τούτων καὶ πασῶν ἀμαρτιῶν ἄφρον' ἀλλὰ κηδεῖν τούτο γενέσθω καταφανές, ἕως ἂν ὁ Κύριος ἐκ τοῦ σώματος ἀπολύσῃ με' αὐτὸς γὰρ ἔσται ὁ δι' ἡμῶν τῶν ἀναξίων δούλων αὐτοῦ τὰ τοιαῦτα τελῶν, ἕνεκα τῆς σωτηρίας ὑμῶν τῶν πιστεύοντων αὐτῷ. Ἐκ τούτου οὖν εἰς προκοπὴν ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου προεῖδη, πληρώσας καὶ εἰ τι ὤφειλεν.

F 37 Ἄλλοτε πάλιν πορευθέντος μου πρὸς αὐτόν, εὐρον ἐκεῖ τινα παραβολικῶς αὐτῇ λαλοῦντα' ἦσαν γὰρ αἱ λογισμοὶ αὐτοῦ οἰστραμμένους, τῶν φθονερῶν ἀμύμων ἐξαπατώντων αὐτόν, ὡς ὅτι βασιλεῦσαι ἔχει ἐν τῇ οἰσφυλάκτῃ ταύτῃ πύλει, καθὼς ἐκ τοῦ τέλους τῶν λόγων αὐτοῦ συνήκα. Ὁ οὖν Μακάριος πληροφορησάμενος αὐτὸν βυθολόμενος, ὅτι μάταιος αὐτοῦ ὁ σκοπός, καὶ ὅπως ἐκστῆ τούτου, καὶ μάλλον τῷ Κυρίῳ προσκολληθῆ. ἀναβλέψας πρὸς με πλησίον αὐτοῦ καθήμενον (ἦν γὰρ ἀνω βλέπων ἀπενώσ) θείας εὐφροσύνης ἐπέληξέ με, καὶ ἀγαλλίσσεως ἀμυρόητου ἐνέσταξέ με τῇ ψυχῇ νίκταρ καὶ παραρηκῆται ἀνοιγέμενος μου τοῦ στόματος ἠρξάμην ὀμιλεῖν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, οὐχ ἄπερ ἐγίνωσκον ἀλλ' ἄπερ ἐν τῇ καρδίᾳ μου τὸ νεκρὸν ἐκείνου ἐνέσταξεν. Ἐπὶ πολλὴν τοιγαροῦν ὄραυ τὰ πραχθέντα αὐτῷ ἐκ νέουητος καὶ περὶ τοῦ σκοποῦ ἧς εἶχε Βασιλείας διολέχθῆντος μου, καὶ ὅτι μὴ ἔχει ἐν ἑαυτῷ βασιλεῦσαι ἐπὶ τῆς γῆς (δαμονιῶδης γὰρ ὁ τοιοῦτος σκοπός) ἀλλὰ μάλλον γενέσθαι μοναχόν καὶ δι' ἀσκήσεως τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἐπιτυχεῖν. Καὶ ὅταν δὲ ἐλθῆς ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐκ ὀφείλεις καταφρονητικῶς ἴστασθαι' ἀλλὰ δεῖ σε, ἄρα τῷ εἰσελθεῖν, ῥίπτειν ἐν τῷ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τὰ τίμια ἔχου του εἰσαγαγῆναι Πατρός κατασπάσασθαι, καὶ αἰτεῖν εὐχὴν ὅπως ἰδοῦσά σοι γίνονται τὰ πρὸς Θεὸν διαβήματα. Ταῦτα καὶ πλείονα τούτων εἴρηκα σοι, καὶ κατανοήσῃς ὁ σὺ βραβῆς ἔστυες βαθίως, καὶ θάκρυσι περιερέετο.

et postea discit in myra lapsam.

cap. Gregorius purgationem praescriptam horrens,

parrectam a sancto alti portem gustat :

audit futura venientem, p

et domu n reversus alio lauta sanatur?

D ANTONIO GREGORIO USC. infectis casibus calidus beatus sanctus

domum unum communit. E

scius in illo esse.

cr amentia erenti se imperatorum

sanus sensu redidit per Gregorium;

AUCTORE
GREGORIO
DISC
eum quid
dicere!
ignorantis
linguam

Sanctus
moverat
eadem virtute,

qua occultam
Presbyteri
cogitationem
expulsit :

q
puri inflami
vitam qualis
sit futura
praxit :

iter facturo
bene precantus
submersant
periculum
indicavit,

A 38 Ἡθὲ δὲ τῆς ἑώρας παρακαθίσας καὶ ἀναστάντος μου πορευθῆναι, καίντως ἐπεκαλεῖσθε μοι, καὶ φθόσας ἐν τῇ ψυχῇ, ἐξελίπει με οὐδὲς εἰπεῖν αὐτῷ, ἄπερ δὴ αὐτὸν ἐνευθέτηκα. Τῆς δὲ θείας χάριτος ἀπ' ἐμοῦ ἀρβείσας ἐπιλήσθην πάντων ἡν πρὸς αὐτὸν εἶρχα, τοῦτο δὲ μόνον πρὸς αὐτὸν εἶπον· Μὴ ἀπατῶ, Κύριε· Ἀδελφε, ἐγὼ οὐ γινώσκω σε, οὐδὲ τίς εἶ καὶ πόθεν, οὐδὲ τί σοι ἐλάλησα ἐπίσταμαι· ἀλλ' ὁ ὄσιος Πατὴρ ἡμῶν Βασιλεὺς ταῦτά σοι δι' ἐμοῦ κηρύττει. Τὸ λοιπὸν, ἀγαπήσει μου, ἄπερ ἀκήσας ἐπιτέλεισαι σπουδάσων, καὶ τῷ Κυρίῳ ὀλοφύγων προσόληθι, καταλείψας τὰς μεταίτας σου ἐνθυμήσεις, ἵνα εὖ σοι γίνηται καὶ νῦν καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι. Εἶτα καὶ ἀσπασόμενοι ἀλλήλους, ἕκαστος ἡμῶν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἐπορεύθη. Οὗτος οὖν ὁ ἀνὴρ, ἵνα συνελθὼν εἴπω, γέγονε μοναχὸς καὶ περιουσίαι ἐν ἑρμὶ καὶ δυσέστῳ πηλῶν Νικομηθείας, ἐκίσει ἐν συνεισότητι καλύθη ἡσυχαστικῶς τὸν βίον αὐτοῦ ὄνυσεν ἄργετο δὲ πρὸς τὸν γέροντα κατὰ τρεῖς ἡμέρας ἡμέρας, καὶ λαμβάνων τὰς εὐχὰς αὐτοῦ προσέφερεν εἰς τὴν καλύθη αὐτοῦ εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πατρὶ, καὶ ἐμοὶ τῷ ἀμροτολῷ καὶ ἑλαχιστῷ ὡς τὸν βίον αὐτοῦ καλῶς ἐτετέλεσας, τῶ τῶν σωζομένων μερὶδι συνηριθμήθη, τῆς τῶν ὀφθαλμῶν βασιλείας ἀβύθου, ὁ μακάριος τῷ ἔντι Κοσμῶς.

B 39 Ὁ δὲ μενεὸς πορίερα μου, ἀνδραλὴν λίξω. Ποτὲ κατέχομενον μου πρὸς αὐτὸν, ἤλκε τις Πρεσβύτερος γεραιὸς πόνον, προσφορὰν ἐν ἐριμῶδῶς ἐνεγκῶν καὶ ὀπώρας ἦν δὲ οὗτος Ἰερειὺς τοῦ ἐκκληρίου τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος Προσσευῆς, τοῦ πλῆστον Ἀρειβίνδου ἀνδραρμένον. Ὡς οὖν εἰσῆλθε πρὸς αὐτὸν, οἷος τὸ προσερχόμενος ἐπὶ τῆς τραπέζης, δεσπότης τὰς χεῖρας ἴστατο φυλάσσειον τὸ ἀδελφίμου Κλεῦσας οὖν ὁ ὄσιος οὗτος καθίσθηναι, τῶν τοῦ Θεοῦ ὁμεινῶν νυνίως οπλησόμενος. Ἐν τῷ οὖν συνεισθῆναι, καθ' ἑαυτὸν ὁ Ἰερειὺς ἐν τῇ λογισμῷ ἀνεμέτρι, ἐπίσους ὀδοῦς εἰς τὰς ὀπώρας ἠνέθητο. Ἀποκοιθεὶς δὲ ὁ ὄσιος, φασὶ πρὸς αὐτὸν· Τί ὀδολεσχεῖς; Ἀδελφε, ἐπὶ τῇ ἐξωνίσει τῶν ὀπωρῶν; Δέκα ὀδοῦς κατεπλόγη, καὶ ἦν σὺν τρέμει πολλῷ καθήμενος καὶ δεσολόγων τὸν Θεόν, ὅτι τοιοῦτους ἄγιους καὶ ἐν ταῖς ἐσχάταις ταύταις ἡμέραις ἀνέδειξεν.

C 40 Ἐπὶ δὲ καθήμενος ἡμῶν, ἰδοὺ καὶ γυνή τις Θεοδότη τυνομα, παῖδα ὀπαμάζον ταῖς ἀγκάλας φέρουσα εἰσεῖσι· σῶφρον δὲ οὖσα, οἷε ἦν ἐπακλουθεῖσα τῇ Μητρὶ τοῦ Κυρίου, τῇ ἐν τοῖς ἡ ὀδοῦς τιμωμένη, καὶ προσπισσοῦσα τῷ ἁγίῳ πῶστο, ἂ ἦν ταῖς χερσὶν ἐπιφέρειτο δῶρα. Ἐβλέπεν οὖν καὶ αὐτὴν καθίσθηναι· ἵπει δὲ τὸ παιδίον αὐτῆς ἦν ὀσθινῆς, ἤκει εὐχῶν περὶ τοῦ παιδός, ὅπως ἤν τούτου χερσὶν αὐτῆς ὁ Κύριος διὰ τῶν εὐχῶν αὐτοῦ ὅσα γὰρ ἔτικτε παῖδα τετραετῆ ἢ πενταετῆ τῷ θανάτῳ παρεπιμπόνητο. Κλαίοντος οὖν τοῦ παιδός καὶ ἄρτου αἰτούντος, ἄρας κλάσμα ἄρτου ὁ ὄσιος δίδωμι αὐτῷ, εἰρκῶς μειδῶντι προσώπῳ; Πῶς ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο καλεῖται ἀλλ', ὡς οἶμαι, Λέων καλεῖται. Εἶτα λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ, Διὰ τὴν πολλὴν στήθιν, ἦν ἵκτεσαι εἰς τὴν αἰσπαρῆνον Θεοτόκου, τὴν ἐν τοῖς ὀδοῦς τιμωμένην, ἱρῶμῶν του λοιποῦ τὸν πῶδα τούτου χαρῖσται σοὶ ὁ Κύριος· καὶ ὅθεν τοῦτον προκύψαντα γινόμενον τε εὐφρῆ, μοναχὸν τε καὶ Κληρικόν, ἢ καὶ πολλὰ ἐπὶ τούτῳ χαρῖσται· Πλὴν ἀλλὰ τέκνη εἰ τεκνῆς, τὰ ὁμοια τοῖς προτέροις πέλομαι. Ταῦτα τὸ γύναιον ἀκούσαν ἡς ἀπο προφητικῶ ὀδόματος, καὶ ἐκπλαγίον, ἀνίσταντο προσεύχουσαι· ἂ καὶ εἰς ἔργον προείησαν, καθ' ὡς αὐτὰ τὰ πρῶτα μαρτυρεῖ, ὡς αὐτὸν γόν ἐπὶ αὐταψὶ ταῦτα πληρωθῆναι ἰδόμενον δεξάειν τὸν Κύριον.

D 41 Ἀλλοτε δὲ πάλιν καθήμενος μου πρὸς τὸν ὄσιον, φθῶς τις αὐτοῦ παραγενομένη πρὸς αὐτὸν καὶ εὐλογίαν λαβῆναι, ἡς ὀπνῆσαι μέλλον μακρὰν ὁδόν. Ὁ δὲ προσέλεπον τὰ αὐτῷ συνουήσασα, ἔλεγε, Χελιδὼν ὁ ποταμός, οὐ συνωρῶ πῶς, θυγρῶς με διόκονεν· ἀλλ' εἰ ἐπεκαλεσάμεν τὸν Κύριον διὰ τοῦ ἀμροτολῶ Βασιλεῖος, Χελιδὼν ὁ ποταμὸς ἐφέσασα ἂν μου. Ταῦτα τὰ ῥήματα πολλῶς ἀναπαλὼν ἐν τῷ στόματι, πρὸς τὸν ἀνθρωπον ἐναπέδισεν. Ἡμῶν δὲ θαυμαζόντων, κἀκείνου ἐκπληρομένου (οὐδὲ

γὰρ ἔδει τί ταῦτα βούλεται τῷ ὄσιῳ) λαβὼν τὰς εὐχὰς αὐτοῦ σπῆει χαίρων, σταλείς πρὸς τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἐπὶ τὰ ἀνατολικά μέρη· Διοδύσας δὲ τὴν ὁδὸν ἐκείνην, μηδέποτε αὐτὴν διελθῶν, φθάσει καὶ εἰς τὴν ποταμὸν, ὡς καὶ ἀπὸ μόνης τῆς θείας ἰλιγγῶν ἐπαίει τοῖς αὐτὸν βλεπούσιν· ἦν γὰρ τὸ πλάτος αὐτοῦ ὀρθῶν εἰκοσί· ἤτας οὖν κατενέει αὐτοῦ τὸν πόρον, οὕτω δὲ ὀξείως διήρχετο ὡς μὴδὲ πῆξιν ὀρέου ἀμιλλᾶσθαι αὐτῷ. Καίτοιγε κατ' ὄθην ἰλαρὸς φαινόμενος, ὡς οὖν κατεσκόπει αὐτόν, τολμήσας εἰσεῖν· καὶ εὐθὺς ἤρην αὐτόν, καὶ τρομάξας ὀπὸ τοῦ φόβου ἀνείραξε· Κύριε διὰ πρεσβειῶν τοῦ ὀσιου Πατρός ἡμῶν Βασιλεῖος, βούθει μοι τῷ ἀμαρτωλῷ. Ὡς οὖν τὸν λόγον εἶπεν, ἄρξ τὸν Μακάριον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ περιπατοῦσα, καὶ ἐπιτιμῶντα τοῖς ὕδασι εἶτα λαβόμενον τοῦ χαλινοῦ τοῦ ἱππου, διαβίβσσαι τὸν ἀνθρωπον εἰς τὸ πέραν, καὶ εὐθὺς σφανῆ γενέσθαι. Ὁ δὲ ἰδοῦσας τὸν Θεόν, ἄμα καὶ εὐχαριστῶν τῷ ὄσιῳ· καὶ προβάς ὀλιγον, εἰς τι χωρίον κατέλυσεν, ἀναπαυθῆναι βουλόμενος. Πρῶτα γούν τοὺς ἐγγυρῖους, πῶς ἄρα ὁ ποταμὸς καλεῖται· ὕψ' ὦν καὶ μαθῶν, ὅτι Χελιδὼν ὀνομάζεται, ἐξεπλόγη τὴν τοῦ ἁγίου πρῶρῆσαι· καὶ γὰρ ταῖς ἀληθείαις ὡσεὶ χελιδὼν τῷ βόειῳ φέριται, καὶ πολλῶν τῶν μὴ γυνωκάντων αὐτὸν παρασῶρας ἀπόλεσε. Δηγησόμενος δὲ καὶ αὐτὸς τοῦ τόπου οἰκῆτοισι τὸ εἶδος αὐτοῦ θαυματουργηθῆναι, εἰς Θεοῦ αἰῶν αὐτοῖς διήγειρε, τοῦ διὰ τῶν ὀσιῶν αὐτοῦ ταῦτα παιδύοντος πρῶδοξαι· καὶ αὐτὸς δὲ ὑπερευχαριστῶν ἔββα, Δόξαι σοὶ Κύριε, δεξά σοὶ· ἀλλ' ἀξιῶσόν με καὶ αὐθῆς τὸν δούλων σου κατιθεῖν, καὶ τὰ τῆμα αὐτοῦ ἴγνη κατασπάσασθαι. Ὡτως τετέλεσας τὴν διακονίαν αὐτοῦ ἐπανήκει· καὶ ἀπελθὼν πρὸς τὸν ὄσιον, πεσὼν πρὸς τοὺς τιμίους πόδας αὐτοῦ ἡμυρῖσται ἐξομολογούμενος αὐτῷ καὶ διηγούμενος πᾶσι τοῖς εἰς αὐτὸν προχθῆν μεγαλείον. Ἀφ' οὗ ἔστι συνιθεῖν, ὅποῖον ὑπάρχει καλῶν, τὸ ἔχειν τινὰ τὸν Θεόν βοηθὸν διὰ πρεσβειῶν τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

E 42 Ἀλλὰ γε μεταθῆναι ἐπ' ἄλλο θαυμάσιον ἐπ' ἐμοὶ αὐτῷ τερατουργηθῆναι. Προσπετιὸν μοι προσῆν ἐν τοῖς ὀρθῶς μέρεσι, λέγω δὲ τῷ κάστρω τῆς Ραιδεστοῦ· μέλλον οὖν ἀπελθεῖν ἐκείσε ἐν ταῖς θειραῖς τροπαῖς, πρὸς συλλογὴν τῶν ἐκ Θεοῦ δωδωρημένων καρπῶν, ἀπῆλθον πρὸς τὸν ὄσιον, ἐβίλων συνοδοιπόρους καὶ ἐφόδιον τὰς τούτου εὐχὰς κομίσασθαι, ἄς δὴ καὶ λαβὼν σπῆην χαίρων. Παρενεγόμεν δὲ πρὸς τὸ εὐκῆριον τοῦ ἁγίου Πρωτομάρτυρος καὶ Ἀρχιδιακόνου Στεφάνου, καὶ ἐφ' ἱκανὴν ὄραν δεχθεὶς αὐτοῦ, καὶ τοῦτο προσθέθεικα· Ἄγιε Πρωτομάρτυς, Ἀπόστολε καὶ Ἀρχιδιάκονε Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, ἰδοὺ κερυόμεναι διὰτε ἐπρᾶς καὶ θαλάσσης μακρὰν ὁδόν· σὺ οὖν γίνου μοι φρουρὸς καὶ ἀντιλήπτορ, ἀντιλαμβανόμενος μου ἐν πᾶσιν. Ὡς γὰρ ἐγὼ κατὰ δύναμιν ἐξυπεκρέτσα τῷ ἁγίῳ καὶ σεβασμῷ οἴκῳ σου μετὰ πολλῆς προθυμίας, ἔπειθ δὴ καὶ αὐτῶς τῇ ἐκ Θεοῦ σοὶ δωδωμένη χαρῖτι φάνηθι μοι ἐν πάσῃ ἀνάγκῃ ἐπίκουρος καὶ σπεπαστικός. Καὶ ταῦτα εὐξάμενος ἐπορεύεσθην τὴν ὁδόν μου. Ἡμῶν δὲ πρὸ τούτου εὐρκῶς, ἔνδον οὐ ἰνοικικῶς κατέμενον οἴκου, ζῶντων ὡσεὶ τιμήματος νομισμάτων δύο, ἐτύχχανε δὲ τῆς θυγατρὸς τοῦ κυρίου τοῦ οἴκου· ἡς ζήτησεως καὶ μὴ εὐρθεῖσας καμὲ ἐκπρώτησαν περὶ ταύτης. Αὐτὸς δὲ διαβολικῷ λογισμῷ συσχεθεῖς, ἡρησάμεν, εἶπῶν κατ' ἑμαυτὸν, Ὅτι ὁ ἀπολίσσας πολλὰ ἀγαθὰ κέκτηται, ἐγὼ δὲ πίνω· εἰμὶ· παλῆσας οὖν, τὸ τίμημα δώσω τοῖς δωδωμένοις. Ἡτέθην παρὰ τοῦ πονηροῦ τῷ σκοπῷ τούτῳ (καλὸν γὰρ λέγειν τὴν ἀλήθειαν) καὶ ὑπεκρέτσα το ἀλλότριον. Ἐξομολογούμεν γὰρ τὸ ἐμὸν ἀμάρτημα· φασὶ γὰρ, Ἐξομολογῆσθε ἀλλήλους, καὶ εὐχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων. Ἀλλὰ προσέχετε, παρακαλῶ, οἷά μοι συμβέθηκε πρὸς τοῦ παιδύοντος τὰ οἰκεία τέκνα Πατρός, καὶ αὐθῆς ἐλευθῶτας.

F 43 Ὡς οὖν εἴρηται, τὴν προκειμένην ὁδὸν παρενομένου μου, ἀπάλεσα τοῦ κηρύττειν τὸ σέπασμα νομισμάτων τισσάρων τιμῶμενον, εἶτα καὶ τὴν ἐμὴν ζῶντων νομισμάτων δύο τιμωμένην· ἡ Ἐν οἷς σφόδρα ἀνισθέντος μου, ἐπιφαίνεται μοι κατ' ὄναρ ὁ ὄσιος, δεικνύων μοι κῆρην συνεπιτιμμένην, καὶ φωνῶν· Ὁρᾶς τοῦτο τὸ ἄγγος; Ἀπεκρίθην αὐτῷ· Ναὶ Κύριε μου. Ἐφη ἐκίνος, ἡν τις τοῦτο κλήθη

ex eoque eripuit invocantem se.

CAP. VI In Thracia profectus Gregorius,

ob inventam in hospitio zonam nec sedulam.

triplo majorem iudicium fecit,

A κλέψῃ, τετραπλασίασα ὄφαιρέθησθε ἀπ' αὐτοῦ, εἴτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι εἴτε ἐν τῇ μέλλουσι, εἴπερ κίεταται ψυχικὸν πλοῦτον· εἰ δὲ οὐκ ἔχει, τετραπλή βρασμία ἵπποισι τὸ ὄφλημα. Ἐμοῦ δ' οὐδὲ εἰπόντες, Κύριε, κλέψω οὐκ ἔκλεψα ἀπὸ τῆς τοῦ. Ἐλευθερὸν ἄνευ τῶν ἁγίων ὄφαιρέσθαι τῆς νενοήτου, λέγει· οὐκ ἔκλεψα· προσθεὶς αὐτῆς καὶ ὄνομα· Ἀποκριθεὶς δὲ πάλιν εἶπεν· Οὐκ ἔκλεψα, ἀλλ' εἶρον αὐτὸν. Καὶ εὐθὺς λέγει μοι· Ἰσοὶ τίνοι, ὡς εἶναι τις ἄρη ἀπολλυλῶς πράγμα, καὶ γινώσκεις του ἀπολλύσαντα, καὶ μὴ δῶ αὐτῷ, ὡς κλέπτει εὐδύνεται. Τί τοῖνον στενάζεις, ὡς ἀπολλέσας τῶν ἔξ νομισμάτων τὰ πράγματα; Ἔδει γὰρ σε ἐπιρωτηθέντα περὶ αὐτῆς ἀποδοῦναι τὸ ἄλλοτριον πρόσχεις οὐκ ἢ καὶ εἰς χεῖρα πειρασμῶν ἱερίων, καὶ μείζονα δίκην ὀπίσκει· Οὐ γὰρ ἀδικίᾳ ἐκτείνεται δικτυα πειρωτέης· ἀλλὰ γὰρ ὁ σατανᾶς τὴν σὴν ἀπάλειαν, δια πολλῆς φυλικῆς χρεία. Ταῦτά μοι εἰρηκῶς ἀπίστη ὅπ' ἐμοῦ· Ἐγὼ δὲ φθάσας εἰς τὸ πρᾶστατον, τὴν ὑπερσίου δίκην, δὲ ἦν καὶ παρεγνόμην. Μεμνημένος δὲ τῶν ὁρμάτων τοῦ Ὁσίου, οἷά μοι ἐπιφανεί εἶπεν, ἡσχαλλοῦ, κηϊόκην, μετεγίνωσκον ὅτι ἀλλότριον πρᾶγμα εὐρών οὐκ ἀπὸδωκα. καὶ τοῦτου αὐ τερραπλάσια ὅλλ' ἐξηπλάσια τ [ἐφόβου] Ὅμως οὖν τοῦ πρᾶγματος ἄποξ γαυρότης οὐκ εἶχόν τι διαπράξασθαι· ἅμα δὲ καὶ ἐνθυμούμενος, ὅτι προσέθηκε καὶ ἕτερον πειρασμῶν προσβλήν, ὅς καὶ μετὰ μικρῶν μοι συνέπειε, πολλῇ συνεχόμεν τῇ ἀπορία.

et furto a sancto apparentem tur.

deque immineenti tentatione monetur.

Puella a fultera,

Venefica matris peior filia,

hospitem immixtus noctu somnitis infestans,

de die vero impudenter sequens,

frustra sollicitus ad Bagitum :

B 44 Μισοῦσι τὴν κενετῶν πρᾶστατον, Ἀλέξανδρος τὸνομα· οὗτος ἦν νεωστὶ γήματος λόρον τινὰ νομίζων· ἡ δὲ ἦν μοιχαλις ἀκατάσχετος, ὡς σχεδὸν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν πάντας τοὺς τῶν κλητῶν προσσετίων ὄρνευσε ἐκλύσαι πρὸς ἑαυτὴν ταῖς μαγεσίαις αὐτῆς, καὶ μὴ δύνασθαι τινα ἀκατομα κατ' αὐτῆς· Ἐὶ γὰρ ἐτόλμαρ τις διειχθῆναι ποσῶς πρὸς αὐτὴν, διὰ τῶν μαγεῶν νόσῳ χαλεπῇ περιεβαλλεῖν· ὡς καὶ τὸν ἄνδρα οὕτως, διὰ τὸ τύφαι αὐτὸν πρὸς ἀνηχρίστου τῶν κακῶν, τοσούτου ὁρνή ταῖς νόσας πεποικῆν, ἢς μὴδὲ μίαν οπποθεῖαι δύνασθαι αὐτόν, ἐπεὶ καὶ εἰ ὁμοίωσθαι αὐτῇ, ῥάβδῳ ἢ σχοίνῳ τύπτουσα ἐξώθει τῆς κελύξ. Ἐφασκεν δὲ καὶ περὶ τῆς μητρος αὐτῆς, ὅτι καὶ τὰς τῶν ὁρῶν πύσεις ἴστα, καὶ ποταμῶν τὰς ὁρμὰς ἀνεπόδιζε, καὶ κτήνη περαιοτῶν προδύνειν οὐκ εἶσ, καὶ ἀλλὰ πλείω θεῶν ἐποίησεν, ἃ οὐκ ἔξον ἀνθρώπων κλητεῖν· ἡ τὴν ἀπόροισιν το ἀσελγῆς οὕτως τίνοι ἀναμαζόμενον, ὡσπερ κηοῦ ὁρῶν κακῶν ὄν, χαλεπώτερα ἐκείνης ἐργάζετο. Καὶ γὰρ εἰ ἐν ῥῆμα κηδὺς πρὸς αὐτὸν τις ἔπει, τρισὶν ἡ ἑτάροισιν κηδὺς κηδὺς πανηλεῶμενον ἐποίησεν· εἰ δὲ καὶ ἐνψην, ἐν τρισὶν ἡμέραις θαλάτῃ περὶ τοῦ.

C 45 Ἄτῃ γόνῃ ἡ πονηρὰ καὶ παρεβλήθη τὰς παρῆδας αὐτῆς ἐξηπλάσια καὶ ἐπ' ἐμοὶ τῇ θελήσει ἀπιπάρατο, καὶ ὡς νοπίε τὸν ἰὸν αὐτῆς παραχρῆαι. Ὁδοῖα γὰρ με ἐν τῇ πρᾶστατῇ ἀναστρεφόμενον, νέκτρον μὲν ἀμερῆσά μοι ἀπέστειλε καὶ αὐτῆς τὴν ὕψιν διὰ τῶν κηδύμων ἵπποισι φονταξισθῆναι, ἡμέρας δεβριδίειν ἐπ' ὕψι· μου οὐκ ἐπύουτο. Ἀλλὰ καὶ εἰ ποτε μοι συνέειε πρὸς τὴν ἐπίσται ποταμῶν σπένει, ὀλίγον τῶν εἰ κηδῶν ὑπ χηυτο, πρὸς τὸ νέψισθαι ἢ καὶ τὸν κηδύμων ἀποκρούσασθαι, παρεπρόσθαι ἢ γάγγροισιν ἀνασθῆναι μοι ἐπικηλοδοῖ. Κεῖ ἐπερ ἔστιν ἄλλοθῆς, οὐ συμμωλῶσι χέρτος κη πῦρ, ἐχλωμισεν οὐ μου τὸν λογισμῶν παρὸς μικρῶν συτηχῆυτο, ἐχλωσα τὸ πονηρὰ πνεῦμα διενεῶς ἐνοχλοῦσά μοι, εἰ μὴ μεμνημένος τῶν τοῦ Ὁσίου λόγων κατ' ὄνομα εἰπόντος μοι, Ἠρόσας ἢ μὴ χεῖρα πειρασμῶν περιπέσει, ἀνηχαιτόμην, ἐυχρῆς οὐτὸν ἀναμαζόμενος. Πολλῶς ἐν βουλήθει ἀπόσσοθαι ταῦτον μεθ' ὄφαιρέσθαι ἢ καὶ τυφᾶ, ἐπιπρόμην, μήπως καὶ εἰς ὕψον περιπέσει διὰ τῶν γοητεῶν οὕτως· αὐθῆς δὲ τοῖς λογισμοῖς ἐνοχλούμενος, καὶ προδύμενος ὑπὸ τῶν ἀσθάρτων περυσάτων, τῶν δὲ ὄφαιρέσθαι περυσάτων μοι, ἐπιστρώμην, καὶ εἰ πρᾶξαι οὐκ εἶγον, καὶ ἐν ἐμοσῷ ἔλεγον· Ἐγὼ τὴν ἄσσορτων μετ' αὐτῆς διαπράξομαι, φῆν τοῦ πνοματος· ὅτι ὕψιν γυναικὶ προσμύλλασας, τὰ ὕψιν ἀόλιος ὑπὸ τῆς μαυνοῦς κητεθῆν τοῖς λογισμοῖς. Ὅσως οὖν μου ἐνοχλοῦμενος, τί γίνεσθαι, καὶ τί οἰκονομῆσθαι; Νίκην ἔρατο Χριστός, ὁ μόνος ὀληθινὸς ὄφαιρέσθαι καὶ Σοφίαν γήμην· ἐτόλμασα γὰρ ποτε πηρμαξῆ καὶ ὄφαιρέσθαι αὐτὴν ἀποσσοθεῖσαι, φῆσας, Ὡ θύγατερ τοῦ Βασιλέως!

εἰ ἄλλοτε ποτε προσεγγῆσαι τολμήσας μοι, ἐγὼ οὐ τὸ βερβερῶδες σῆμα ῥάβδους σφαιδῶς ὄφαιρέσθαι. Ἐθῆμην γὰρ κατ' ἐραυτὸν μυριάδας του σφαιρικοῦ θύσαντος ἐπιθανεῖν, ἢ τῆς γλυκυτάτης ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ μου δὲ ἄσσορτων ἐκπασεῖν. Ἐατοτε οὖν ἀπίστη ἀπ' ἐμοῦ ἡ μαρὰ καὶ ἀκόλαστοι, καὶ ἡχαριστίσασα τῷ Κυρίῳ βουθεῖας τοῦ πειρασμοῦ αὐτῆς.

D AUCTORE GREGORIO DISC.

signe ulciscitur

u

immitto per maximum gravissimo morbo :

E quo proximè ad mortem adductus ille,

per somnium se videt in vita mortisque confusio constitutum,

F

a Sancto Stephano rem se Constantinopoli divocentis commemorat)

y

46 Καὶ μεθ' ἡμέρας τινὰς καύσμωνος σφοδρότατον γινόμενος, ἀπῆλθον ἐν τῷ εὐκτήριῳ τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου προσεύξασθαι, ἐορτῆς οὕτως ἦτοι Κυριακῆς ἢν δὲ το εὐκτήριον μίσον τῶν ἀμπελώνων. Ὡς οὖν τὴν δεξιὴν μου ἐπληρώσα, ἔπεσα ἐν ἐνὶ τῶν ὑπερβύλων τοῦ ὀλίγου ἀσπυνοῦσα. Καὶ ὄρω κατ' ὄνομα ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ οὐρανοῦ μέλαν νέφος δυσώδες κατενεχθῆν καὶ ἀνεθῆν μου πρὸς, ἤκευσα δὲ καὶ φωνῆς λεγομένης μοι; Δεῖαι ὅπερ ἡ Μελιτηνὴ σοι ἐσκύουσε· τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῆς μαυνοῦ. Ἐγὼ οὖν, ὅτι τὸ κροφῆρον νέφος ἐκείνο εἰσῆλθον ἐν τοῖς ἐνδοσθῆσι; μου κροφῆρον σφοδρῶ, καὶ ἀνεστῆς τοῦ ὕψους ἐρῶν ἐμαυτὸν νόσῳ χαλεπῇ κηρατῆμενον, ἦν μοι ἡ μοιχαλις ἐκείνη ἀπέστειλεν, ἀπὸ ὄπου οὐ συζηλοῦν ταῖς ἀσελγῆσαις αὐτῆς. Καταίτην ἐξείθλων στίμων χαλεπῶς ὁ ταλαίπωρος, πορευθεὶς ἀνεκλήθον ἐπὶ τῆς κηδῆς μου. αἰτιώμενος τῆς ἀμαρτίας μου, ἅμα δὲ καὶ μεμνημένος τῶν Ἁγίων, ὡς τοιούτων μύσας συμφωρήσαντα ἐν τῇ μαρτυρίᾳ αὐτοῦ προδύναι. Ἠμέρῳ οὖν ἐπ' ἡμέραν βαρυνόμενος τῇ νόσῳ, ταῖς πύλαις τοῦ θανάτου προσεγγίζον τὰ μέλη δίκην καλῆρας κητέριμενον, ἀνεπόστατος οὕσος, καὶ οἶον νόσῳ ἀνθρώπου ἀπεινάσαι οὐ δύναται, ὡς εἶκοι τῆς μοιχαλίδος βαρύτεραν τὴν νόσον ἐπισκευασάσας μοι. Ἦν καὶ μὴ δύναμενος ὑποφέρειν, ἐξανακτῆς φυγῆς ἀρῆμην, ἵπποῦ οἶον θενδρόν ἢ νῆμα ποταμοῦ φθάσαι, ἐκ τῶν εἰς τῶν ἐκλωμισέμενος, εἰπως αὐ· ψυχὴν ἐυροίμηναι, καὶ παρεπρόμην ταῖς ὕδασι ἐνασπονηγῆσαι, μὴ σῆρῶν τὴν τῶν δριμύτητα, καὶ εἰδόν, Ὡ βία! Ὡ βία! Ὡ πικροτάτη καταιγῆς, ἡ ἐμὲ χηυάξουσα! Εἰ τοιούτου ἔστι τὸ πῦρ τῆς γένεσης, κηδῆσθαι ἢ ἀνθρώπων καὶ γεννηθῆναι. Φεῦ, φεῦ! Ὡ τῆς πικρᾶς ἀληθῆσος! Ὡ τῆς σφοδρᾶς φλογος, τῆς ἐμὲ ἐπιπρῶσσης! Καὶ τί μοι πολλὰ λέγει; Ἀνθρώπων οὐκ ἐγίνωσκον, ὁμίλην οὐκ ἀνιστόρου, ἡ μία νῆς τισσαρῶντα ἴση μοι ἐνημίζετο.

47 Τί τῶν τοῦ ἐξῆς; Ὁσῶ ἐραυτὸν ὡς ἐν χλοῦν βιευθεῖσθαι ἴνουν, καὶ εἶλον φάραγγος βαθυτάτην πᾶν, πλάγια νηφάδιον κητεπῆν κατὰ δυσώδες, θημῆς καὶ πρὸς ἀνατολᾶς. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἰσῆτος δυσώδες πλάγιον ἡμῶν ἐστῶς, ἡχῆμην δὲ κατ' ὀλίγον ἐπὶ τὰ κητο κατασπασθαι, ἀνευτῆρμενος εἰς τὸ κροφῆρον ἐκείνο χῶρος τῆς φάραγγος. Ἐδεδύειν τε φόβου μέγαν, συστειλόμενος ἅμα καὶ ἡλγῆμην ἀνεμῆσθην οὐ καὶ βαρῶν· πᾶ οἰμῆξῆς ἡμῶν Ἁγίῳ Πρωτομάρτυρι Στεφάνῳ, αὐτῶν καὶ μὴν αἰ γουπητεῖς θεοῖς, ἃς ἐξῆλθον τῆς πόλιος· σὶ καθικέτωσα βοηθῆσαι μοι; Ἰδὼν ὑπάγω, καὶ οὐκ εἶπε με θεοῦ, οὐδ' οὐ μίχῃ σπο τοῦ νῦν ἐξυπρητήσασθαι ἡδῶν γὰρ ἀκριβῆς, ὡς ταῖς πύλαις τοῦ θανάτου προσεγγῆσαι. Ἐβῶ, οὐ δὲ πρᾶν τοῦ κημῆρῶν ἄλλῶν τινὰ κῶσων, ἀνεμῆμην τὴν γένεσιν γλῶσσαις. Ὡς οὖν ἐπικαλέσασθαι τῶν Ἁγίων, ἰοῦν καὶ οὕτως παρῆστη μοι, παρεφῶρον στοιχημῶν ἡμπερμενος, καὶ φησι πρὸς με· Πῶς σῆσαι, φίλτατέ μου; καὶ τῆς σπᾶσῆσαι; Μὴ οὐκ ἐμῆμην με' οὐ γὰρ πηρῆμην ἐνταῦθα, ὅλλ' ἐπισκεπτόμην τοὺς οἰκονομῶν, ὡς ἐγὼ ἀνὰ πᾶσιν τῶν οἰκονομῶν, καθὼς καὶ πάντες οἱ Ἁγιοὶ ἄρτι δὲ παρεγγῆσαι. Ἄλλ' ὦ τῶν ἀσσοῦν καὶ μάγην! Ὁρᾶ; πηλικον δύνασαι κηκοποιεῖν Ὁσῶ παρεμῆμην τῆς οὐσμενισσῆσαι; Τοῦτα τοῦ Ἁγίου διομολοῦτο, ἐγὼ κητεφῆρμην εἰς τὴν πυθμένα τῆς φάραγγος· ἐμῶς ἐπικρῶν αὐτόν, Τί ταῦτα, Κύριε μου, τὰ πλάγια, τίς δὲ ἡ βοηθῆσθαι αὐτῆ φάραγγῆ; Ἀποκριθεὶς δὲ εἰπὸς μοι· Ἰσοῦ εἰσι τὰ πλάγια τοῦ θανάτου, ἡ δὲ φάραγγῆς ἦν διαξοῖνυσθαι ἐν βία καὶ στενῶσαι μετὰ τῆς πάντες οἱ θησῶνυτες, καὶ εἰς τὸ πῆρῶν φονταῖς γ τοῦ δὲ ἄντηρως πλάγιον ἢ εἰς τὸν ἕτερον κῶσμον ἀπορροῦσα θυσῶς. Δε' αὐτῆς γὰρ βαδίζουσα αἰ τῶν κηκομῶν ὡς ψοφαῖ, ἐπὶ τῆς φορηθῆς ἀναβῆνυσαι, καὶ δὲ οὕτως ἀμπελῆσθαι ἐκείνον τὸν κῶσμον τὸν ἀπῆρῶν, ἵθα πάντες ὄφαιρέσθαι ἀπέλθῃν μικροῖ

Α τε καὶ μεγάλοι, λόγους ἀποδώσαυτες τῶν βεβιωμένων αὐτοῖς. Λέγω τοιγαροῦν πρὸς τὸν Ἅγιον Κεγόμ, ὡς ὄρα, Κύριέ μου, ὅτι προθυνοῦμαι· Εἶπον ἐκεῖνος· Ἐπί ἐνθάδε ἦκει, τί ἕτερον προσδοκᾷς;

AGCTORE GREGORIO BASILII DISC.

edocetur precis. quibus terribilis rediendus sit sanitate :

eaque recepta

48 Εκ βλάβους τῶνυ συνταγμῶν ἀναπέμφας καὶ μέγα αὐσιμῶστε, λέγω. Μὴ, Κύριέ μου, μὴ τόγε νῦν ἔχου τοῦτο πεισομαί· οὐ γὰρ ἤλπιζον ἄρτι τοῦτο. Καὶ ὁ Ἅγιος Ἄγιω σοὶ τινα ῥήματα, ἃ πρὸς τὸν Κύριον προσεῖπεν, καὶ γὰρ ἀντιποικῶμαι σου, δι' ῥύμαι σε τούτης τῆς ἀνάγκης· δοῦς σοι χεῖρα βοήθειαι· εἰς ἀνάληξιν. Ἐμοῦ δὲ πυνθασομένου καὶ τινα ἂν εἶη τούτα τὰ ῥήματα, δι' οὗ τῶν ἐνθάδε λυτρωθῆσομαι, ὁ Ἅγιος συνθέλατι τὰ λόγων φρικωδεστάτων πρὸς τὸν Κύριον εὐδασθῆναι με προετρέψατο, ἐν εὐαγγεῖ συλλεβένουσαν τὴν Χιρυνθίην καὶ τὰ Σεραφεῖμ καὶ πόσαι τὰς ἐπουρανίους δυνάμεις· καὶ ὡς ταύτης ἐμνήσθη, ἀναπέμφας εὐθείας ἐκ τοῦ φοβεροῦ καύσιως ἐκείνου τῆς ἀρρώστιας, ἐν ἧ δια πάσης τῆς ἰδομαδος συνερχόμεν, ὅρα μεσοκύντου, καθάρεις τῆς σιλήτης λαμπύσης, ἐπιστραφεῖς πρὸς ἀνατολάς, πάντα ὅσα μοι εἰρηκεν ὁ Πρωτομάρτυς ἐναμάτος· ἠεξάμην τῷ Κυρίῳ. Καὶ αὐθις κατηνέχθη καὶ πάλιν το φοβερὸν χάος ἐκείνου, ὅθιν καὶ ἀνυλῶναι καὶ ἐξὸν ἐπιφραεῖς μοι ὁ Ἅγιος φησί· Τετέλεικε πάντα ὅσα σοι ὑπεχόμενα· Ἐμοῦ δὲ εἰρηνός, καὶ Ἅγιε τοῦ Θεοῦ· τὸ τρικκοῦτα ὀξέζμενός μοι τοῦ αα

na

Β μουκίου τῆ δεξιῆ χειρὶ, ἔλκων βία ἐπὶ τὸ πρόσαντες, ἀντιβέσπ με ὅθεν καὶ κατηνέχθη, λίγω δε, εἰς τὸ φοβερὸν ὕψος ἐκείνου τοῦ κατὰ θυμὸς πλάγιον, καὶ φησὶ ὁ Ἅγιος πρὸς με· Ἰδοῦ τέως τοῦ ἄδου τοῦ θανάτου ἀπεσπάσθη. Καὶ ἅμα τῷ λόγῳ εὐρήθην ἐν τινι περιάλῳ θαυμαστῷ διυθύνοντες. Ἐμοῦ δὲ δι' ὀσθιένου μὴ δυναμένου ὀδεύειν, ὁ γλυκὺς τὰ θεῖα Πρωτομάρτυς τὸν ἐντοῦ ὄρων ὑπεβίμενος. Κράτησόν με, φησί, ταῖς ἀμφοτέραις χερσὶ τοῦ τίνουτος, καὶ σὺτος βωστᾶσαι σε, καὶ ὑπάγομεν.

virus sibi est adduci in atrium S. Basilii meritis destinatum. bb

49 Ὅσως οὖν ὀδεύοντες ἡμῶν ἐν τῷ περιάλῳ ἐκείνῳ ἔσθρην πίνυς λήθινος, ὡν οὐκ ἦν ἀριθμὸς, οὐὰ ἐκατόν μετρητὰς ἢ διακοσίους ἢ καὶ τετρακοσίους χωρηόντας· ἦσαν δὲ λευκοὶ ὡσεὶ χιών, ἢβ πεπλησμένοι τε καὶ κεχρισμένοι ἀσφάλῳ· ἐκ μαστίχης, ἰσφαρχισμένοι τε καὶ ἀνωθεν γεγραμμένοι δόσης μετρητὰς ἔχοντες ἐν ἕκαστου τούτων· οὐς καὶ ὁμῶν ἐξιστάμην ἰσπαρῶν τι ἔνδον φέρουσι, καὶ λέγω τῷ Ἅγιῳ· Τίνος τὸ θαυμαστὸν προσάλιον τοῦτο, Κύριέ μου; τίνα τε τὰ ὄγγετα καὶ τί ἔνδον φέρουσι; Ἄσκηθίεις δὲ λέγει μοι· Τοῦ δόσιου πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου, τοῦ οε ὑπόκοσμου, τοῦτο τυγχάνει· τὰ δὲ ὄγγετα ἔλαιον νεκτὸν ἔχουσι πρὸς τοῦ Θεοῦ δαρηθῆν αὐτῷ, ἐξ οὗ χρεῖε τοὺς ἁμαρταλοῦς· τοὺς εἰς αὐτὸν καταφεύγοντες, καθάρων αὐτοῦς τὸ ρύπου τῶν παιταμάτων αὐτῶν, καὶ τέσσα Θεοῦ τούτου· ἀποδίκου· πολλὰς γὰρ ψυχὰς ἀπὸ τοῦ φέρυγγος τοῦ σατανᾶ ἰδυτρώσατο, καὶ οἶμαι, ὡς ἐν τῇ τάξει τῶν Ἀποστόλων ἔχει τοῦτον ὁ Κύριος, πρὸς ὃν τὸ νῦν καὶ ἡμεῖς πορευόμεθα. Ἐπι οὖν ἡμῶν διαιμολοῦντων, ἰδοῦ καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς εἰς συνόντησιν ἡμῶν ὡς ἀπὸ κοιτύως νεκτὸν ἐξερχόμενος, καὶ πρὸς αὐτὸν εἶπεν ὁ Πρωτομάρτυς· Οὕτως οὖν, ὦ Πάτερ Βασιλεῖ, τὸν φίλοτόν σου παῖδα Γρηγόριον ἐν ταῖς περιστάσεσι κατὰ τάλειπτες· Ἠστέυσον, εἰ μὴ αὐτὸς πρόφρασα, τόχα ἂν εἴλι τοῦ βίου ἐχρήσατο. Καὶ ὁ Ὅσιος πρὸς αὐτόν· Ἐῶρων σε, Μόλαρ, σὺν αὐτῷ, καὶ διὰ τοῦτο ἀνεβάλλομεν σὺτός. Πλὴν κλίναςον καὶ παιδάσωμεν ἐπ' αὐτῷ τελείως τὸν ἔλεον. Καὶ περιτυνόμενος ὀμφότεροι εἰς τὸ πρόσω, καταντῶμεν εἰς ζοφεράν τινα ὀφίδα, ἐν ἧ εἰσόντες οὐκ ἔδλεπομεν, σκόντους οὐτος βαθυτάτου, καὶ παραχρῆμα ἔλαμψε τὸ τοῦ Ὅσιου πρόσωπον ὡσπερ ἥλιος. Ἠσῆσιν οὖν πρὸς με ὁ Πρωτομάρτυς· Ὅρας ὄσαν δόξαν καὶ φαιδρότητα νίκησαι ὁ πνευματικὸς σου Πατήρ; Ὅτως εἰς τῶν μεγάλων φαιδρῶν ἐστὶ.

C

et draconem mali totius causam

cc

50 Καὶ ὁ Ὅσιος ὑποτάθει. Ἀπέντες τὰς συντυχίας, στοχασάσθε εὐθα ἐνδεδίει ὁ ἀρῶν ὁ βύθιος, ὅστις παρ' ὄλλων ἂν τὸ τετυνν με ἰδανέσταιν, ὃν καὶ δακτυλοδοικτῶν ἡμῖν ὑπεδίκουσι. Καὶ δι θεωρῶμεν μὴν φερέωτατον ἐν τῇ γῆ· τλινέου το μετῶς, ὡσεὶ τεσσαράκοντα μέτρων ἐδῶτιον· καὶ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ οε μυκηθμόν ἀνίχου δῶσῶθ δίκην βορῶρον, καὶ ὅμως ἰδοῦ ἡμᾶς

ἐκεῖνος, οἷα ἐποτήθη ὁ αἰμοεῶρος, ἀλλ' ἰσχύως ἐκῶθτο στέφανον τὰ ὄμματα. Ἐκπληστομῶν δὲ μοι ἐπὶ τούτῳ, εὐρὸν ὁ Ὅσιος λίθον ἀμμεγῆθη, ὡσεὶ τριακόντα λίθρων ὄλλην ἔχοντα, ἄρας ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ, τὸν δυνατὸν τε ἐπικαλεσάμενος Κύριον, καταφέρει κατ' αὐτοῦ, dd καὶ παραχρῆμα ὡς ὄστρανον συντριβῆν διαπεφῶνκε. Θυμᾶστος δὲ μοι ἐπὶ τούτῳ, φησὶ πρὸς ἡμᾶς ὁ Ὅσιος· Ἄρατε λίθους καὶ αὐτοῖ, καὶ λιθοβολῆσατε αὐτόν. Ἐμοῦ δὲ ἀπὸ τῆς ἀπειρῶν εὐφροσύνης καὶ ἀγαλλιάσεως πάνυ προθυμῶς λιθοβολῶντες, φημὶ πρὸς τὸν Πρωτομάρτυρα· Κύριέ μου, τόχα τοῦτο ἐστίν, ὃ τινες λέγουσιν, Ὅτι ἐγὼ καὶ ὁ Μάρτυς Γεώργιος τὸ ποτηρὸν πυτῶμα ἐκ τοῦδε ἐξεβάλομεν· τινὲς δὲ πρὸς αὐτοῦς ἀντιλέγουσιν· Ὡς ἐκεῖνος μὲν τοῦτο ἐξεβαλεν, ὡμεῖς δὲ ὀσποσποῦντες ἴσασθε. Παραπλήσιον τι καὶ ὁ τίμιός μου Πατήρ πεπραχέν, ἀποκτείνας γὰρ τὸν δούστηνον ὀλέτηρα ἐπὶ λίθῳ, μετὰ τὸ νεκρῶσαι τούτον, ἡμῖν φάσκει, Τοῦτον λιθάσατε. Ὁ δὲ Ὅσιος ἀποκτείνεις λέγει πρὸς με· Ἰδοῦ, ὃ τέκνον, διὰ προσβειῶν τοῦ Πρωτομάρτυρος ἐν ὀνόματι τοῦ Δεσποτοῦ Χριστοῦ ἀνίλων τὸν ἐχθρὸν σου, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν οὐκίτι σου οἱ ἐχθροὶ κατακυρτεύουσιν.

dd

ab eodem occidi,

seque sanatum Constantino-poli sisti :

51 Ὡς οὖν ταῦτα ὡμίλει ὁ Ὅσιος, αἴφνης εὐρέθημεν ἐν τῇ Βασιλεύουσῃ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Πρωτομάρτυρος, ἐν ᾧ πρὸ τοῦ εἰσελθεῖν ἀκούομέν τινας παῖδας τῷ Κυρίῳ ἄσπρα εὐχαριστίας ἄδοντες πανορμῶν. Ἐφη οὖν ὁ Ὅσιος πρὸς με ἅμα τῷ Πρωτομάρτυρι· Ἰδε, γέγονας ὑγιὴς χάριτι Χριστοῦ, καὶ εἰσελθε ἐν καὶ αὐτὸς ἐν τῷ δὲ τῷ οἴκῳ, ἐν ᾧ τὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὸ πρότερον ἰποῦ, καὶ ἄδε καὶ αὐτὸς μέλας εὐχαριστίας τῷ Παντοκράτορι τῷ θαυμαστῶσαντι τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐπὶ σέ. Εὐθύς ἐμὸν γόνυ κλίνας τοῖς προστάταις καὶ εὐεργέταις εἰσέδου ἐνδον ψάλλον καὶ λέγων, Κύριος φοιτισμός μου, καὶ σωτήρ μου, τίνχ φοβηθῆσομαι, καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ ψαλμοῦ Ἄ καὶ εἰ ἄδοντος, οἱ νέοι ἐκείνοι οἱ οὐραῖοι καὶ τίμιοι συμπάλλοντες ἠχαλιάντο ἐπ' ἡμοῖ λέγοντες, Ἦκεν ὁ ἀγαπητός ἡμῶν, συνευφρανθῶμεν αὐτῷ ταῦτα λεγόντων ἐκείνων, ἀνήθην τοῦ ὀράμματος, καὶ γινόμενος ἐν ἑμαυτῷ ἐξιστάμην τῷ πνεύματι, καὶ εὐρον ἑμαυτὸν Χριστοῦ χάριτι ὑγιῆ τελείως· καὶ λαθὼν ψυχλα ἐνεφερίθη, καὶ ἡδῶς ὕπνωσα. Καὶ κατὰ μικρὸν ἐξανίστασθαι ἠρέμας, καὶ ῥάθῳ στριζόμενος περιπατεῖν· ἔθεν καὶ διὰ τάχους ἐμῶς εἰς πλοῖον τὴν Βασιλεύουσαν μετέλαβον, ἐκδιχηγόμενος καὶ ἀναγγέλλων πᾶσι τὰ συμπεσόντα μοι, ὅπως τε οἱ Ἅγιοι διὰ τῶν προσβειῶν αὐτῶν τοῦ πικροτάτου με θανάτου ἐρῶσαντο· καὶ πάντες οἱ ταῦτα ἀκούοντες ἐδόξαζον τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ ἀνελπίστῃ μου σωτηρίᾳ.

E

ee

sicut revera paulo post eodem sanus revertit.

52 Πρὸ δὲ τοῦ ἐκεῖ ἀναχθῆναι με, ἤβουλήθη τὴν ἐπαοιδὸν ἐκείνην διαχειρισσῶμαι· καὶ πάλιν εἶπον πρὸς ἑμαυτὸν, Ταπεινὴ ψυχῆ, γέγραπται, Κεκὸν ἀντὶ κακοῦ μὴ ἀποδῶς· ἀναθῶμεν δὲ τὸ πᾶν τῷ οὐρανίῳ δικαστῇ. Ὅσως οὖν κρίνας καὶ τὸ τῆ ψυχῆ μου συνοῖσον διασκεψόμενος, ἐν τῇ βασιλεύουσῃ, ὡς εἰρηται, ἀναδραμῶν, πρῶτα μὲν ἀπειμι πρὸς τὸν θεῖον σκῆν τοῦ Πρωτομάρτυρος, καὶ τὰς εὐχὰς μου ἀποδοῦς, ὡς εἶχον εὐθύς ἀπειμι καὶ πρὸς τὸν Μονάριον, τοῦ καὶ αὐτῷ τὴν προσήκουσαν εὐχαριστίαν ὀποδοῦμαι. Ὁ δὲ γε τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, ὁ τίμιος Ἐνώχ, ὁ ἀνυτερος Ἠλίας, νέος Ἀβραάμ, ἰδων με πρὸς αὐτὸν ἰλλυθῶτα καὶ οὕτως κατεπερυχωμένον ὑπὸ τῆς ἰόσου, ὀδως ἀαρυῶν ἐπλήσθη, καὶ φησι Καλῶς ἤλθες τὸ φίλοτόν μου τέκνον, μάλλον δὲ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ καθεσθέυτες αἰνιγματωδῶς ἐξηγήσατο πάντα τὰ συμβαῖντα μοι. Ἐγὼ δὲ ἀκούων ἐφριττον, ὅπως οὐδὲν ἔλαθεν αὐτὸν τῶν γεγονότων.

CAP. VII Gregorium reducem devigne excipit Basilus, I'

53 Τοῦ λοιποῦ οὖν, τέκνον, φησὶν ἀπλθε ἐν εἰρήνῃ εἰς τὸν οἶκόν σου· οὐκίτι γὰρ αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς σωματικῶς ὀφει με ἐν τῷδε τῷ βίῳ· καὶ ἅμα τῷ λόγῳ περιχυθεῖς μοι κατησπᾶσατο γυκῶς καὶ ἰλαρῶς. Ἐγὼ δὲ καὶ πρὸ τούτων τῶν λόγων, ἀκούων τῶν νοουθεσιῶν αὐτοῦ, ὡς ἀπὸ στοματος Θεοῦ ἐξερχόμενον, ἐνλαβῶς εἰς γῆν νινεμῶς μετὰ φέου ἐπικηρώμην· ἐπὶ δὲ ἀκούσας, ὡς οὐκίτι ὀφει με ἐν σαρκὶ ὡς το πρότερον, ἄφρων διολύγων ὑπὸ τοῦ σφοδρατάτου κλαυμοῦ συνωθούμενος ἀνεβῆσα. Ὡ καλὲ Πάτερ, καὶ πῶς ὑπόσω τὸν σὸν χωρισμὸν; Τίνα δὲ ἐξω τῶν ἀντὶ

et ultimum se ab eo videns ait,

A αντί σου ὀδηγοῦντά με, καὶ ἀντιλαμβάνουθά μου τῆς ἀσθενείας, ἐν τε τοῖς τῆς σαρκὸς πάθεσιν, ἐν τε ταῖς τῶν δαιμόνων ἐπιβουλαῖς· ἔσθ' τοῖς ἄλλοις πᾶσι βιωτικοῖς πράγμασι· Οἱ μοι τῷ ἄνω· οἱ μοι τῷ ταλαιπώρῳ! οἷον ὁκοῦν ἀπενεκτικῶν ἦνουςα! Κεῖ δ' Ἅγιος ἤξιμα πῶς καὶ κατέφα, καὶ ἀναστέλλων μου τὸν ὄρθρον, φησὶ· Μὴ οὕτως ᾧ τέκνον, μὴ ἐπὶ τῇ ἐμῇ ἐνδερμία σπαρηγρότητα θρηνεῖ! οὐ γὰρ κόπτεσθαι ἐν τούτῳ χρεῖ, ἀλλὰ μάλλον χαίρειν καὶ ἀγαλλίσθαι, καὶ εὐχαριστεῖν τῷ Κυρίῳ, τῷ καλίσαντι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ μάταιου καὶ πολυσθενάτου βίου τούτου πρὸς τὴν ἀλυτου καὶ μακαρίαν ζωῆν. Ἦ οὐχὶ πᾶσα ἀνομαλίᾳ καὶ ζῆλῳ ἐνταῦθα γίνεται τῇ θεομίῳ καὶ ταλαιπώρῳ ψυχῇ; Οὐχὶ ὡς ἐκ πειλόγει καὶ κλυδωνι καὶ φέβῳ καὶ τρώμῳ διηνεκεῖ ἐνταῦθα διάχρηεν, ὑφωρῶμενοι διηνεκῶς τὰς τῶν δαιμόνων ἐπιβουλάς, τὰς τοῦ σώματος ἀνάγκας ὅν πάντων λυτροῦται ὁ εὐλεινὸς ἄνθρωπος, τοῦ σώματος διὰ ζευχθῆς, ἀπερχόμενος πρὸς ζωὴν τὴν αἰώνιον τὴν τούτων ἀπάντων ἀπὸλλυμένην, καὶ πρὸς τὸν πλάστην καὶ Θεὸν διαδοῦναι; Εἰ δε γὰρ διὰ τὴν στερησιν τῆς σῆς ὀφειλείας λίγεις ἀνιάσθαι, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο τσοῦτον δεῖ σε θρηνεῖν, Θεὸν κτησάμενον διδάσκαλον ἡδὴ καὶ κατηχητήν, καὶ βοήθον, καὶ συλλήπτορα ἔκτοτε. Ἄλλ' οὐδ' ἡμεῖς, εἴπερ εὐάρεστοι αὐτῷ ἐβρωθῆμεν, τέλει σου ἀποστειρωμένα ἄλλα συνεχῶς σοι ἐποφθησήμεθα, δι' ἐπιστάσις τῆς ἐν θεωρίᾳ τοῦ σου υἱός, καὶ συσευζόμεν σε εἰς πάντα ἑὶ μάλλον αὐτὸς τὴν στενήν καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν, ἣν οἱ Ἅγιοι ὠδύεσαν, ἀγαπήσεις ὀδεύειν. καὶ μὴ ταῖς τοῦ κόσμου ματαιαῖς ἀσχολίαις καὶ ἴθουαῖς κρυπθῆς, καὶ τὸν ἐν σοὶ ἡδὴ ἀναφθίτα πυρσὺν τῆς τοῦ Κυρίου ἀγάπης, καὶ τὸν ἔρωτα τῶν αἰδίων ἀγαθῶν καταχάσῃς· ὡς γὰρ φίλος ὑψ' ὕδατος, οὕτως ὁ κατὰ Θεὸν ἔρωας ὑψ' ἡδωνῶν καὶ βιωτικῶν φροντιδῶν συμπεύγεται καὶ ἀπολλύεται. Ἄλλὰ μὴ σοι γὰρ, ᾧ τέκνον μου ποθεινότατον Γρηγορίε, οὕτως γένειτο ἄπιθι γούν ἐν ἐνοσίῳ; ὁ Κύριος μετὰ σου Ἄμην.

B Ὡς Οὐαδὲ τοίνυν ἀνακεχωρηκός μου, μετ' ὀλίγον κατέλας καὶ ἡ ἀγία καὶ μεγάλη Τεσσαρακοστή, ἐν ἧ καὶ εἴωθα ἀπροιτός τῷ καθόλου διατελεῖν καὶ μόναις τοῖς θεταῖς ὤμωθιαῖς καὶ ταῖς τῶν θείων γραφῶν μελέταις, σὺν νηστεία καὶ δάκρυον ἀένωαῖς καὶ ταῖς κατὰ δύναμιν γουναλισταῖς, ἐναδολοχεῖν. Καὶ ἤμην ἡσυχάζων ὄχρι τῆς λομπρᾶς καὶ ἀγίας καὶ ζωοποιῶ τοῦ Χριστοῦ Ἀναστασεως' λοχισμοῖς βολόμενος καὶ καιρίως ὑπὸ λύπης τὴν καρδίαν πληττόμενος, καὶ δάκρυα τῶν ὀφθαλμῶν ὀστακτῆ κατὰ γούν, ἰσθόρροπα τῷ βραχυτάτῳ ὕδατι, οὐ μετελάμβανον πρὸς σύστασιν τοῦ δυστήνου μου σώματος, περὶ τῆς ἐκδημίας τοῦ θεοφόρου Πωτροῦ. Τῇ δὲ τρίτῃ μετὰ τὴν ἐν νεκρῶν τοῦ Κυρίου ἀνάστασιν, σπάρας του ἰδίου κελίου ἐτρέχον, ἔωθα δὴ καὶ κατέμεινον ὁ ἅγιος μου

C Πατήρ, ἐλπίζων ἀπὸ τοῦ σφοδροῦ προς αὐτὸν ποθου μου εἶ ζῶντα τοῦτον καταλαβεῖν. Ἐπὶ δὲ καὶ τὸν τυπου κατέλασθον, καὶ τὰ περὶ αὐτοῦ ἐποφθημα τοῦς ἐν τῇ εἰκῃ, ἦκουσα ὡς κατὰ τὴν ἐκδόσιν ἐκ τῶν Μαρτίου κινδῶ, μετὰ τὸ ἐκτελεσθῆαι τὸν ἔρωτῶν τοῦ Ευαγγελισμοῦ καὶ τῶν θείων καὶ ἀχράντων μυστηρίων μεταλάσειν, μεσαλοῦσας ἡδὴ τότε τῆς θείας Τεσσαρακοστῆς, μινρόν τι τὴν κεφαλὴν ἀγίας, καὶ ἐπὶ τοῦ σείμποδος, ἰν ἡ εἰώθει ἐπαπαυαίσθαι, ἀνακλιθεῖς, εἰς χάρμας Θεοῦ τὴν ἅγιαν αὐτῶ καὶ ὀλόφρευτο παρήθετο ψυχῆν' μνήμην νηκτου καὶ ἀθάνατον τῷ μὲν βίῳ τούτῳ καταλιπὼν τὰς ἐνβίους αὐτοῦ πράξεις καὶ τὰ κατὰ δαιμόνων καὶ παθῶν καὶ νόσων πεντοῖων διεσπρίπῃ καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπων αὐτοῦ ἀστυεῦματα, τῇ δὲ τῶν πρωτοτόκων ὀμνηγῆσαι προσήληκ γενόμενος.

B Τοῦ οὖν τιμίου λειψάνου αὐτοῦ προκείμενον, καὶ ὤμοις καὶ ἐξιστηρίοις ὠνάξις ὑποδομένον, ἣν δρᾶν τὰ πληθῆ τῶν πιστῶν ποταμολοῦ συρρίοντα, τοῦ τῇ βία καὶ μωρῷ ἀγασθῆναι. Ὡθεν καὶ εἰ τις μέρους τῶν ἐκείνου βακίω, ἢ κἄν γούν αἰγίας τριχός, τὴν μετασχοῦσας τῆς ἀγίας ἐκείνου ἀρεῆς, ἡζῶτο εὐμιοῦσας, ὁ πάντων ἀνθρώπων εὐδαιμονίστερος οὗτος, τοῖς ἐκείνου ἀκρίβοις εἰδῶσιν, ἐλογίζετο καὶ τῷ ὄντι μακάριστος ἐλόγιστο, καὶ ταῖς πάντων γλώσσαις ἐν μέρει θαύματος ἦν. Ὁ γούν προμνημονευθεῖς Κωνσταντῖνος ὁ ἀπὸ Βαρεβάρου, δε καὶ τοῦ Ὁσίου

ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ εἶχε καὶ ἀνέσπων, ἐσκέψατο καθ' ἑαυτοῦ ἐν πλοῦθῳ θείων τοῦ Ἁγίου παντέρου λειψάνου, καὶ διαπερῶσαι τούτο εἰς τὴν κατανικτῆ τῆς Μεγαλοπόλεως κατὰ οὐστολᾶς διακείμενον αὐτῷ προάστειον, ἐν ἧ καὶ υἱός τῆς ὑπεροχίας Θεοτόκου περιφῶς ἠνοδομένο, καὶ ἐν τούτῳ αὐτὸ καταθεῖναι. Ἄλλ' εὐκ εἴσπον αὐτὸν τούτο εἰς ἔργον ἀγαγεῖν Ἰωάννης ἐκείνος, οὐ πάλαι ἐν τοῖς τοῦ ὁσίου Πατροῦ ἡμῶν μερικῆς θαύμασιν ἀπερμημονεύσαμεν, πῶς αὐτὸν τῆς δαιμονικῆς μαρίας ἀπύλλαξεν, ἐκ περιεργίας τῆς οἰκείας θαύλης οὐτῷ προσγενομένης. Οὗτος οὖν εἶπε πρὸς τὸν ῥήθιντα Κύριον Κωνσταντῖνον· Ὡς Κύριε μου καὶ ἀδελφεῖ ποθεινότετε, ἵνα τι εὐτῶ περὶ τοῦ λειψάνου τοῦ Ἁγίου βεβούλευσαι, ὡς παρὰ τὸ μὴ εἶναι κνήματα ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει τούτῳ διαλογίζεσθαι. Οὐκοῦν, εἰ κελίεις, ἐπιστρέψου κἀγὼ ἐν τῷ ἄρμωδι τὴν τούτου καταθεῖναι ποιήσομαι.

B Οὐ καὶ Ἦ ἐπιστρέψαντος, μετὰ τὸ τελεσθῆναι τὴν δέουσαν ψαλμοῦθιαν αὐτὸ ἐν γλωσσόκομῳ, μετεκρίμισεν αὐτὸ ἐν θούρῃ καὶ δουροφῶρῃ τῇ προσκοῦσῃ εἰς τὸ ἑαυτοῦ μοναστήριον, ὃ πλησίον μὲν τῶν ἁγίων Φιλόρου καὶ Λαύρου καὶ τοῦ θείου ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Φιλίππου δάκνεται, καὶ ὑπὸ ὀσκητριῶν Ὁσῶ προσημενιμένων κατέκειται. Καὶ κατέθετο αὐτὸ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ θείου θυσιαστηρίου, εὐρηκῶς εἰς ὑποδοχὴν οὗτου μαρμάρου τῶρον ἐκ καινῆς ἑλοτοῦ κείμενῷ ἐν ἧ τὸ ἅγιον κειμένον τοῦ Ὁσίου λειψάνου, πηγὴ θαυμάτων ἀδελφίπτος δεικνυται πᾶσι τοῖς πιστοῖς αὐτῷ προσπλάκωσιν. Ὁ οὖν μνημονευθεῖς Ἰωάννης, μετὰ τὸν οὕτω καταθεῖναι τὸ τοῦ Ἁγίου σῶμα, θείῳ ἔρωτι ἀναφλεγεῖς τὴν καρδίαν, καὶ πάντα καταλιπὼν, δόξου, πλούτου, τριφῆν, ἰθουά, καὶ παντὶ τῷ κόσμῳ χαίρειν εἶπὼν, τὸν τρίχα κερεῖς, τριχινὰ τε ῥάκη ἀμφισπόμενος, προσκαρτήρησε τῇ τοῦ Ὁσίου θείᾳ σορῇ, μέχρις τέλους ζωῆς αὐτοῦ ἐξυπηρετούμενος ταύτῃ ὀλιγοστανοῦ γὰρ χρόνου ἐξέωσεν ἔκτοτε, ἦγον ἐνιαυτὸν ἕνα, καὶ τούτων ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ εὐχαῖς σὺν ἐλεημοσύναῖς καὶ δάκρυσι διηνεκείσιν συνεπέρασε, κατατεθέντος καὶ αὐτοῦ ἐν τῇ τοιαύτῃ μωθῇ.

B Μετὰ οὖν τὸ τελεσθῆναι καὶ τούτων τοῦ φιλόχριστου Ἰωάννου, φίλος τις γνήσιος αὐτοῦ ἰδέετο τοῦ Θεοῦ διὰ παντός υνεκός καὶ ἡμέρας κατεῖθε, τίνος ἀμοιβῆς ἡζήτατο οὐθ' ἦε εἶχε θερμῆς πίστεως καὶ εὐληκίονος ἀγάπης πρὸς τὸν Ὁσίον. Μιὰ γούν τῶν ἡμερῶν ἐν ἐστάσει γεγούσι, θεωρεῖ παλάτια φοβερά, ὡν αἱ πύλαι ὀλόχουσαι ὡς ὁ ἥλιος, εἰς ὕψος πύλῃ ἡμέμοι, καὶ ἐπὶ τῆς θου τοῦτων φλιαῖς γράμματα ἐκυρὰ ἐγελοκαίμενα οὐτωπὶ ἐπὶ λείξει ἔχοντα Μωθῆ αἰωνία καὶ κατὰ πᾶσιν τοῦ γησίου μου θερμῶντος Βασιλείου τοῦ νέου. Καὶ ὡς ταῦτα κατανοῶν ἢ ἐκπλήξεις ἐμπληξίς, ἰδοῦ μεαῖς τις ἐξκίσιος τὴν ἰδίαν, τὰς πύλας τῶν ὀρμητικῶν παλατίων προσῆμοις. Ἐνατεῖσαι οὖν ταῖς ἐνομαριερότερον, ὀρὰ περιουθῶν ξηου καὶ θαυμαστοῦ, οὕδον κεντημένου ἀνεκδιήχρητο, καὶ τὸν ὀσιώτατον Πατέρα κῆρον Βασιλείου ἐν δόξῃ καὶ δουροφῶρᾳ βραχίλιχῇ ἐν τούτῃ περιπολιέοντα καὶ παραμαρτῶντα σὺν ἄλλοις πλεισιον, ἔχοντα τὸν μωθῆν αὐτοῦ κῆρον Ἰωάννου, ὃς ἦν τῇ θείᾳ ἐνοῦχος, ἔξημος ἡδὴ τῶν ἡλίῳ ν γεγούσι, καὶ κινωθῆς ἔχοντα τὸ πρῶτον, καὶ ἀλλαχῶν ἐξ ἠο-πιστοῦ ἡμφομενῶν. Καὶ ἰδοῖαι σμωξῆ σκωδῆν ἐν τῶν υἱῶν ἐρχομένης τοῖς ὀσῶ Ἰοιστάς ἀμοιβῆς κομίζονται μετὰ θάνατον οἱ ὀλοφῶγως τοῦ Θεοῦ ἀγαπισσαντες, καὶ τοῖς αὐτοῦ θερμῶστας ἐπακῆμῶς τιμῶσσαντες' διὸ καὶ τὸ σμωδῆν τούτους εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα πρὸς Θεὸν λαβόμενοι, καὶ τῶν τούτοις ἡτοιμασμένων σῦσπολαῶν γεγῶν Ἐἰ οὖν βούλει, ἢ οὕτως, τούτοις σμωδῆν εἰς τοῖς ὀγῆρῳ, ἐκείνους αἰῶνας, σμωδασαν εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, καὶ οὐκ ἐν ἀμοιρηρίῃ τῆς τοιαύτης δόξης καὶ ἀναπαύσεως. Ὁ δὲ ἀνρ τῆς τοιαύτης θείας ἐπανόθου, φιλαλήθως πάντα, ὅσα τε εἶδε καὶ ἤκουσιν, ἡμῖν διηγήσατο.

B Καὶ ἐπ' ὀλθβίας, ἐν Κυρίῳ ἡγαπημένῳ Ἀδελφεῖ, οὕτως εἶμι τὸ πρᾶγμα, κωθῶς ὑπερὶ μαθεῖν ἐν τῷ Κυρίῳ καὶ ἡγῶν οὐτωπὶ τσοκινουας, Πωισατε ὑμῖν φίλους ἐν τῷ μαρμωκῇ τῆς ὀδικίας, ἰδ' ὅσον ἐκλήρητες, δέξινται ἡμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκικῆς. Καθῶς καὶ αὐτὰ σμωδοῖ

D *accipere
beneficium
bisce
quod ne extra
urbem auferat
Constantinus
Barbarus,
prohibet
Joannes,*

H *et aliud sub
altari condit
in quodam suo
Parthenone,*

E *illique seipsum
Deo consecrat.*

*post mortem
suum con-
spectus ab
amico,*

*in comitatu
s. Basilii
gloriosus,*

gg

*Epistolog
hortatorius
ad opera
miraculorū*

*enque denun-
tiatione
munitum*

multissolatur,

*et salubriter
monitum
dimittit a se.*

*qui perfecta
solitarie
Quadragesimā
revertens,*

*invenit 26
Marchi
mortuum.*

*fit magnum
populi concursus
ad corpus.*

ALCIATORE
GREGORIO
DISC

A οὔτε, ταῦτα πλέον ἡμῶν οἴδατε' μαρμωνᾶς γάρ, ὡς οἶμαι, τὸ τῆς σναγκαιᾶς χρεῖα· ἐστὶ περὶ τὸν, ὅπερ κατέχων τις ἀδικεῖ τούτου χρεῖαν ἔχοντα, καὶ μὴ, τοῦτο ποσῆς κτήσασθαι δουλεύον. Καὶ αὐτὸς μὲν καταφειδωλίου' εἶπ' ὡς ἀπιστὸν ἢ κερπειεῖον ἕγον βλακείαν, παρακατᾷ τὸ περὶ τὸν ὁ δὲ πλεῖστον τῆ τούτου ἰνδία ἐπιπύγεται. Τὸ δ' ἐπὶ τούτου χρεῖον, ὅπερ οὐ μουκινᾶς, ἀλλ' ἐξ ἀγγύνης καὶ ἀρπαγῆς τοῦ πένκτος συναγόμενον, πεῦ θύσμεν, εἰ μὴ μάστα τι καὶ ἄγος ἐπιθῶνιον, Θεῶν μὲν παρερχίζον, δαίμονας δὲ ἰδύον' εἰ μὴ πῶς τις, κατὰ τὸν τοῦ Ζαχαρίου τρόπον, τετραπλάσιον τὸ ἀρπαγῆν ἐπιθῶσει, τρικισαῦτα ἐξιδεῖσται τὸ Θεῶν· Ἄλλὰ δὲ καὶ ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς ἰδίας χρεῖας (ὅ ἐστι μαρμωνᾶς) ποῖον φατοαγωγίαν εἰς τοὺς θεῖους· καὶ μνημόσυνα τῶν ἐν τούτοις Ἄγιον ἐπιθῶν, ἐν οἷς καὶ διαδῶσει ποῖον πρὸς τοὺς πένκτας, οὐ δὲ ἀνθρωπινόν τι καθέκον, ἄλλὰ διὰ μόνην τιμὴν καὶ δόξαν τῶν τοῦ Θεοῦ Ἄγιον, ἀναμφιβόλως πρὸ αὐτῶν εἰσδύχθησεται, καὶ τούτοις σσαναπύσεται κινῶν, ἀγαλλιώμενος, κἄν τυχῶν ἁμείλις τις εἴη καὶ ἐκ μέρους ἀμαρτωλῶς τῆ πρεσβείας τοῦ Ἄγιου αὐτοῦ. Εἰ δὲ ὁ ἀπο τοῦ μαρμωνᾶ τῆς ἀδικίας ἔλθων κἂν τετραπλάσιον τὸ ἀπὸ τῶν ἀρπαγῶν προσδύδῃς ὁ ἀπ. δικαίον πόνον καὶ ἐπιθῶσει εὐσεβῶν εἰς τοὺς πένκτας γινόμενος θαφίλης, ἢ πόσῃ ἐν τῆν ἀνταμοῖδον τῶν ἐργασζομένων οὐ ταμιτῶσεται.

B 59 Ὅτι δὲ ὁ τῆς ἐλεημοσύνης τρόπος οὐχ εἷς, οὐδὲ ἀπο μόνης τῆς τῶν ζωῶν κἂν μεταδόσεως γνωρίζεσθαι πέφυκεν, ἀλλὰ ποικίλος τις καὶ μυηδρόπος τῶ ὄντι καθίσταται, πνυτίπου δήλου. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἰρητὰ κατ' αὐτῶν, οἱ μὴ ἔχοντες ἐκ τῶν τοιούτων μεταδιδόναι, ἰστεροῦντο ὅν καὶ τῶν μεγάλων ταύτης μακαρισμῶν τε καὶ χρεῶν. Ἄλλ' ὁ φιλόθροπος Διόσκοπος ἡμῶν καὶ Κύριος μὲ θέλων τινα πόρρον εἶναι τῆς ἐξ οὐτοῦ ὠφελείας, οὕτως τὰς δόδους τῆς εὐποίας ἐπλάττειν, ὡς μηδὲνα ἀπορρεῖν καταλιμπάνεσθαι τῶν ἐξ αὐτῆς ὄφθῶν' ἀλλὰ κοινὰ ταῦτα πάντα πᾶσιν ἀνθρώποις προδιδόναι, ὡς ἀέρος χρεῖαν, καὶ ἡλλου φύσιν, καὶ ὕδατος καὶ πυρὸς χρεῖαν. Καὶ πρῶτα μὲν τὰς τοῦ οἴκου ἀφορμᾶς, οἷον τινα θερέλιον οἴκου, ἐν τοῖς διακοσίσι τῶν ἀνθρώπων κατατίθεικε, ἢ καὶ φυσικῶς ἐνσεπτερον ἡμῶν τοῦ κινεῖσθαι πρὸς ἔλθον' εἶτα δὲ καὶ πόντα τὰ πρὸ ἡμῶν, ὡς οὐδαμινὰ καὶ λόγῳ τοῦ μηδενὸς ἄξιον, αὐτὸς ὡς μεγάλη δέχεται' ὡς καὶ ἀπὸ μόνης φιλῆς προαιρίσει, στεφανῶν τὸν εἰς ἐλεημοσύνην ῥίπουσα, ὡς καὶ οὐο δόλοῦς δέχεσθαι καὶ ψυχροῦ ποτήριον ἐκ χερούσης προβέσει· διδόμενον μὴ ἀπαξίον. Καὶ ὁ τούτων δὲ ἐνδεῆς, στεναχμῶν προσάγων ὑπὲρ ὀλιθωμένον τινός, οὐκ ἀπέδλητος' εἰ δὲ καὶ δάκρυον χρεῖ, καὶ λόγοις παρακλητικοῖς τοῖς περὶ ὑπομονῆς καὶ ἐχαριστικῆς τῶν τοιούτων σκηρῖζει, ὡς τὸ πᾶν πληρώσας Θεῶν ἀπόδεικτος.

C 60 Ἔστι δὲ καὶ δι' εὐχῆς καὶ δέχσεως, πύτος συναμφότερον κἄννοντος, ψυχῆς δὴ λίγῃ καὶ σώματος, τὰ μέγιστα κερδῶναι. Ἄλλὰ καὶ ἀπροσεξίαν ἀθενοῦς καὶ ὀλιγῶρον καὶ ἀσυνίτου ἀδελφοῦ διὰ συμφυλίας καὶ συθεσίας διεγείραντα εἰς τὸ ἀγαθόν, τοῦτον πύλον ἀπεθλοσυρίσει ἐαυτῶ τῶν ἔλθον. Ἄλλὰ καὶ τὸ μακρονοῦς καταλλάξαι καὶ συμβεῖσαι τὰ πρὸς εἰρήνην, ὠφέλιθῆναι μεγάλης, καὶ ὁ μείζων πόντων, τὸ δὲ ἐναρτέου πωλίτας καὶ ὄγαθῆς βίου ἀνοστροφῆς ποιῆσαι τιτὸς ἐκκλῖναι ὑπὸ κακῶ, καὶ ποικῆσαι τὸ ἀγαθόν. Οὕτως οὖν πύλυμπτως ἐπιθῶνεν ὁ Θεός τῆ φύσιν ἡμῶν τῆς ἐλεημοσύνης καρπῶν, ἧς καὶ ἡμεῖς, Ἄδελφοί, παντὶ τρώπῃ καὶ μόσῃ δυνάμει ἐργασταί γινεῖσθαι σπουδᾶσμεν, ὡς ἂν δι' οὕτως ἐν τῇ μεγάλῃ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ἡμῶν τοῦ νυμφῶνος· σὺν

τῷ νυμφῶν Χριστῷ καὶ Δεσπότη ἡμῶν εἰσέλθωμεν, καὶ D τῆς βραδείας τῶν οὐρανῶν ἐπιτύχωμεν, ἐν αὐτῷ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ὃ πρῖπει πᾶσα δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ οὐρῶρχῃ Πατρὶ καὶ ζωορχῆ Πνεύματι, σὺν καὶ αἰ καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

3 Causam morbi, qui colat, divinae hic supplicat: mihi su' est indigne, vocem unam desiderari, quam in antytopho byre non potuerit, quantum in talibus vrasatissimus Combelsis. — h Itu corriget certo libera te a plagis, pro eo quod in MS. legatur ἰστροπας, hanc satis idoneum sensum faciens. — Interpreti festumnt videtur ἰστροπας ante oculos fuisse: alioqui veritasse inquantanter, quod etiam nunc substatue: adon ut sex virgine darententur — d Communi respicere, zelocillari, quam duntaxat verteretur — e Quid si legatur ἰστροπας additudo vel subintelligendo ἰστροπας, vel indus scilicet partes ἰστροπας, non tam gulla sanguinis, quam purpura sanguinea vel purpureus sanguis, reddi debuisset. — f Illegit alius occlusere. Interpres ἄνθρωπος (qui si esset genitrix ab ἄνθρωπο imperator) aditum ad imperatores erit: cum potius ab ἄνθρωπο regia intelligi debeat genitrix esse — g Vel gravissima patiemini: ita sonant Graca. — h Ita Chalcedice pro παρρησιᾷ terminari 3 pers plur praeteriti perf. docet Iacobus monachus in sui Gracurum Dialectoria hypotyposi, itaque Constantinopoli, in Cefantius, videtur (tunc usurpatum fuisse. — i Adto, quod in Latino omisum, simul cum pia illa muliere, quae noluisse concedere. — k Potius molesta erat, quam irriderebat. — l MS. ἰστροπας: sed hoc strepitum, turbationem significat. — m Hanc ubi necdum reperiam vocem calceos redidit, suavit quod infra ὑποδύματα nominetur. — n Ascio quomodo hic iterum septem pro, quinque, irrepit. — o Hestituta, quae exardit, aspiratione, etiam Latine scribatur in Illogis. Sunt autem Illogis latine Duces via: quo nomine hic fortassis designatur Angeli, in quarum templo isthae Deipara imago colatur. — r Ad verbum: Et multum tibi super eo gratulaberis. — s MS. addit τῶν quod nihil ad sensum hic faciens suspicione moveret fortis atque jactura u (librarius incivisus praeterit, nisi paulo post sex nummis duntaxat (quot scilicet jam habuimus in operculo zonaque deperditos) estimaretur jectura. Porro pro sex nummis typographico modo subrepsit sex nummis: quod corrigere. — t Ferris egrapho Graeco verbum, manifestum est: sensum supplevit ex conjectura interpretis: atque ita non jam quadruplum solum sextuplum amissum. Verum, ut diximus, sex nummi respectu duorum duntaxat triplici sui. Ergo aliter defectum suppleo et certo. atque ex eo (videlicet tempore) non jam quadruplicum duntaxat, verum etiam sextuplicum melucham infortium: nam de quadrupla praedixerat Sanctus, metus vero Gregorio suberat etiam gravioris mali, propter ulterum capit notata praedictionis — Ad Acta S. Eudociae tom. 1 pag. 882 ff. in eadem vocem explicitam vult et usurpatam at hic pro scabellu ulius ejus vocis significationes apud Menstrum in Glossario ride et cense: quod autem praecedit ista cur non aqua in prima persona pro ἰστροπας potuit usurpari atque in tertio pluralis ἰστροπας pro ἰστροπας: et hoc, non illud, Grammatici usserant. — Maystad mentem auctoris sequentia sic reddes: Adversum vero lafus est via sursum ferens in alium mundum. — an Diminutivum, uti et ἰστροπας a Latino mania: auctores eide apud Menstrum, — h Itaque deinceps participia ut ἰστροπας referenda scribebantur in mento τῶν ἰστροπας etc. quod correct: ar duntaxat pro ἰστροπας, repositi, ut neque enim placet ἰστροπας subintelligere, aut ratione generis significati neutrum pro masculino suppositum credere. — ce Quia haec vox, factus in ἰστροπας, videtur a verbo magis duntaxat, magis nitem ad oculos non sperat, hanc, ut sensum nullum facientia omisit interpretis. Quid autem si ce Latino nuncius credatur barbarie formari, reddatque hic sensus? Ex cujus oculis graventens nuncius adinstar corni delucebat. — dd Adde in Latino: atque exompho, leshe adinstar conitulis. expiravit. — ee Interpretis, ἰστροπας legens, sensum mutare coactus est, quoniam sic restituit: Que emente me, juvenes illi formosi atque venabiles mis psallentes, exultabant super me dicentes, Veni dilectus noster, collatetur cum eo — ff Evygraphon nostrum ut recte rellor, is roganti consuetudis, metus nunc reversus dicitur quam simpliciter assensus — gg A Latino acceptam vocem pro eo qui Imperatoris satellitus aut ejusdem que magistratus praetoris praest, docent Theophylactus Simocatta et Hieronymus, quorum verba vide apud Menstrum in Glossario. — hh MS. ἰστροπας ἰστροπας: ἰστροπας ἰστροπας: quod mirabiliter intricatum correctis, crispata voce ἰστροπας: et dicitur in qui vnam pluratum mutata: utias, caidem coer aliter collatuti, hic quoque sensus possit existere quantum misericordia retributionem cumulatam ipsam facient? π. — ce ἰστροπας etc. sed ita minus quae tam prioribus cohaerebit sensus. — ii Pressus haec ad nuncius auctoris sic reddes: atque naturaliter nolus iusevit, ut ad misericordiam exercendam movemur.

hh

ii

D F. in Hode
gis CP.
E

Deosolov.

Mavivov.

Mozhobis

F

Prasipovos

VIDE PAG. 775

ΜΑΡΚΟΥ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΥ

του άσκήσαντος εν τῷ ὄρει τῆς Θράκης

τῆς οὔσης εἰς τὴν ἐκδοτέραν Αἰθιοπίαν ἐπέκεινα τοῦ ἔθνους τῶν Χετταίων.

CAP. I
April Ab
Joumum
munitus in
sanctis
Ncrapian

Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ Ἀβέθς Σαραπίων ἐν τῇ ἑσπερᾷ ἐρήμῳ τῆς Αἰγύπτου, λέγων οὕτως. Ὅτι καθιϋδόντός μου, τεθίαμαι κατ' ὄναρ, διὰ πρὸς τὸν Ἀβέθν Ἰωάννην τὸν μέγαν γέροντα παρεγένετο ὁμοῦ Ἀσκηταί, καὶ εὐλογηθέντες ὑπ' αὐτοῦ, εἶπον πρὸς ἀλλήλους· Ὁ Ἀβέθς Σαραπίων ἐστὶν οὗτος; Λέγει ὁ εἰς τῷ ἑσπέρῳ· Καὶ καὶ σναστάντες εὐλογηθῶμεν ὑπ' αὐτοῦ. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἀβέθς Ἰωάννης. Ἀρτίως παρεγένετο ἐκ τῆς ἐρήμου καὶ κατάκοπός ἐστιν· ἰάσατε αὐτὸν ἀναπαύεσθαι ὀλίγον. Λέγουσιν αὐτῷ ἐκεῖνοι· Πότος καιρός ἐστιν ἀφ' ἧς κοπιᾷς ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ, καὶ πρὸς τὸν Ἀβέθν Μάρκον, τὸν ἐν τῷ ὄρει τῆς Αἰθιοπίας Θράκης, οὐκ εἰσῆλθεις; Ἐν πᾶσι γὰρ τοῖς Ἀσκηταῖς, ἠπάσης τῆς ἐρήμου οὐκ ἐστὶν κατ' αὐτὸν ἕτερος· ὑπάρχων γὰρ ὁ γέρον ἐκατὸν τριάκοντα ἐτῶν, ἐνενηνίκοντα καὶ πέντε χρόνους ἔχει ἀφ' οὗ ἄνθρωπον οὐκ ἐπέσατο· διὰ δὲ τρισακόντα ἡμερῶν παραγίνονται οἱ ἅγιοι Πατέρες, οἱ ὄντες ἐν χώρα ζώντων, καὶ παραλημφάνουσιν αὐτὸν μετ' αὐτῶν.

B

ad quorundum
Sanctum
discedit;

2 Καὶ τοῦτα εἰπὼν αὐτὸν, ἔξυπνος ἐγενόμην· καὶ ἰδοὺ οὐδεὶς ἐστὶν πρὸς τὸν Ἀβέθν Ἰωάννην, καὶ προσεγγίσας αὐτῷ εἶπον, ὅπερ ἐώρακα κατ' ὄναρ. Αὐτὸς δὲ λέγει μοι, Θεῖκόν ἐστιν τὸ ὄραμα· πῶς ἐστὶν τὸ ὄρος τῆς Θράκης; Καὶ εἶπον αὐτῷ, Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, Πάτερ· Καὶ ποιουσμένων ἡμῶν εὐχῆν, ἠσπασάμην αὐτόν, καὶ ὀδεύσας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὁδὸν ἡμερῶν ὄδωσα, ἐκ τῆς πολλῆς ὀπτασίας, κατέλιπὸν αὐτὴν δι' ἡμερῶν πέντε. Εἰσελθόντος δὲ μου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἠρώτησά τινα τῶν ἐμπόρων καὶ ἀκριβῶς τὰς ὁδοὺς ἐπισταμένων, εἶπὼν· Τὸ ὄρος τῆς Θράκης τῆς Αἰθιοπίας μικρὸν ἐστίν; Ὁ δὲ λέγει μοι πάλιν, Ὅτι ὁ Ἀβέθς μου πολὺ μικρὸς ἐστίν. Εἶτα πάλιν εἶπον αὐτῷ· Ἄρα πόσον ἐστὶν τὸ διάστημα τοῦτο; Καὶ εἶπέ μοι· Ὡς εἰκόσω Πάτερ, εἰκοσι ἡμερῶν ἐστὶν εἰς τὰ μέρη τῆς εἰσόδου Αἰθιοπίας ἐν τῇ μεγάλῃ θαλάσῃ τοῦ ἔθνους τῶν Χετταίων. Καὶ ἐγὼ πάλιν εἶπον αὐτῷ· Πῶς μοι γένηται ἀρμόδιον; Θίλιν γὰρ πορευθῆναι ἐκείθεν. Καὶ λέγει μοι ὁ ἔμπορος· Πάτερ, εἰ μὲν διὰ θαλάσσης γένηται ἡ ὁδοποιία σου, οὐ πολλὰ ἀπείχει ἔνθεν· εἰδὲ διὰ τῆς ἡπείρου, ἐν ἡμέραις τριάκοντα.

et viam eo
ducentem
Alexandriam
eductus,

C

per subitudi-
nem iter
instituit :

3 Τότε ἔβηλον εἰς φλασκίον ὕδωρ καὶ ἀνεθέμην αὐτόν τῷ Θεῷ, ὀδεύσας ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐκείνῃ τῇ φρενερᾷ ἡμέρας εἴκοσι, καὶ οὔτε θρίον ἐώρακα οὔτε ὄνον, οὔτε ἀλλοτὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἀναπανσιν τοῦ πόνου τὰ κτήνη· ὑετός δὲ ἢ ὄρός οὐδ' ὄλος κατήρχετο ἐν αὐτῇ, οὐδὲ ὑπῆρχε τὸ τιθρόσιμον. Μετὰ δὲ τὰς εἴκοσι ἡμέρας ἐξέλιπε τὸ ὕδωρ, ὅπερ εἶχον, καὶ ἐκινδύνουν ὀδεύσας, βουληθεὶς δὲ εἰς τὰ ἔμπροσθεν, οὐκ ἴσχυον· καὶ πάλιν στραφῆναι εἰς τὰ ὀπίσω ἐφροσύνην, τὸν συνταγῆν θεοδικῶς τοῦ Θεοῦ παρακούσαι. Ἐκείμην οὖν ἐν τῇ γῇ ὡσεὶ νεκρὸς, κατεχούσας με τῆς φλογμῶς δίψης· καὶ ἰδοὺ οἱ Ἀδελφοὶ ἐκεῖνοι, οὓς εἶδον ἐν ὄραματι πρὸς τὸν Ἀβέθν Ἰωάννην ἐλθόντας, ἔστησαν ἔμπροσθέν μου, καὶ λέγουσίν μοι· Ἀναστὰς σὺν ἡμῖν πορευθήτω. Κρατηθεὶς δὲ ἐν τῇ τοῦ Κυρίου δυνάμει καὶ ἀναστὰς, εἶδον ἕνα ἐξ οὗτῶν ἀνεῖσαι εἰς τὴν γῆν, καὶ στραφεὶς λέγει μοι· Θίλεις μεταλαθεῖν ὕδατος; Καὶ λέγω αὐτῷ, Ὡς κελεῖται Πάτερ. Ἐδειξί μοι οὖν ρίζην κόμην; ἔρριμμένον καὶ εἶπέ μοι· Ἀβέθν φαγε ἐκ τῆς ρίζης ταύτης, καὶ ὀδεύσου ἐπι τῇ τοῦ Κυρίου δυνάμει. Καὶ φαγὼν ὀλίγον ὕδωρος, ὥσπερ ἐν ὕδασι κινδυνύμενος, καὶ ἐλαπαθῆ μου ἡ ψυχὴ καὶ ἐγενόμην ὡς μηδέποτε ὄλιγορῶν. Καὶ εἶδειξόν μοι ὄδον, ἐν ἣ περιεσμαι πρὸς τὸν Ἄγιον, εἰπόντες· μὴ χρονίσης· καὶ εὐθεὶς ἀφανεῖς ἐγένετο ἀφ' ἐμοῦ.

in quo e sibi
periclitans
cullitas cor-
roboratur.

4 Ἐγὼ δὲ ὀδεύσα κατὰ τὴν ἔρημον ἐκείνην ἑπτὰ ἡμέ-

ρὰς, καὶ οὕτως κατέλαθον ἐν τῷ ὄρει ἐκείνῳ. Ἀνῆλθον δὲ μετὰ τῆς ἀκρωρείας αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ἐν τῷ ὄρει ἐκείνῳ τι τὸ σύνολον, καὶ οὕτως ἦν ὑψηλὸν ὡς δοκεῖν ἐπικείρεσθαι εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ καταλαθὼν τὴν ἀκρωρείαν τοῦ ὄρους ἐκείνου, εἶδον, καὶ ἰδοὺ, θάλασσα μεγάλη ἐν ταῖς ἀκρωρείαις τοῦ ὄρους ἦν κεκλιμένη καὶ διηλλῶν ἐν τῷ ὄρει ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἡμέρας ἑπτὰ. Καὶ τῇ ἐπελεύθῳσῃ νυκτὶ εἶδον τοὺς Ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ καταβαίνοντας εἰς τὸν Ἄγιον, λέγοντας· Μακάριος εἰ Ἀβέθς Μάρκε, καὶ καλῶς ἔχει ἡ ψυχὴ σου· ἰδοὺ ἠνέγκαμεν τὸν Ἀβέθν Σαραπίωνα, ὃν ἐπέθει σου ἡ ψυχὴ θεάσασθαι· ἴδε αὐτὸν καὶ εὐφράνηθι. Καὶ ταῦτα ἀκούσας καὶ ἔμφοθος ἰερόμενος, ὤδευσα ἐπὶ τῇ ὄπασσι, ἕως οὗ κατέλαθον τὸ ἅγιον ἄντρον, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ὁ Ἄγιος. Πλησιάζας οὖν πρὸς τὴν θύραν τοῦ σπηλαίου, ἀκήκου αὐτοῦ στιχολογόντος ἐκ τῶν ἁγίων γραφῶν οὕτως, Ὅτι χίλια ἔτη ἐν ὀφθαλμοῖς σου, Κύριε, ὡς ἡμέρα ἢ ἡμέρας· καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ ψαλμοῦ.

de ejus
adventu
S. Marcus
admonuit

E

5 Καὶ οὕτως ἔλεγεν· Μακαρία ἡ ψυχὴ σου, Μάρκε, ὅτι οὐ βιβροβόρωται, οὔτε μερόλυται ἐν τῷ βίῳ ταύτῳ τῷ ματαίῳ. Μακάριόν τὸ σῶμά σου, ὅτι οὐκ ἐκραυπάλησεν ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν βεβήλων λογισμῶν. Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ σου, ὅτι οὐκ ἴσχυον τὸ διάβολος ἀποπλαυῆσαι αὐτοὺς τοῦ θεάσασθαι ἀλλοτρίας μορφάς. Μακάριον τὸ οὖς σου, ὅτι οὐκ ἤκουσεν τῶν σειρώνων τῶν γυναικῶν τοῦ ματαίου κόσμου. Μακάριοι αἱ χεῖρές σου, ὅτι οὐκ ἐψηλάφησαν ἢ ἐκράτησαν τι τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, οὔτε τοὺς μικτῆρας σου ἔφραξεν ἡ ὄσμῃ τοῦ διαβόλου, οὔτε οἱ πόδες σου ἐβάδισαν τὰς ὁδοὺς τὰς ἀπαρούσας εἰς θάνατον οὐδὲ ὑπεκεκλήσθησαν τὰ διαβήματά σου· ἀλλ' ἐνεπλήσθη ἡ ψυχὴ σου τῆς πνευματικῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμά σου ἡγίασθη τῇ αἰγλῇ τῶν Ἀγγέλων. Ἴδεν γὰρ πάλιν· Βιλλόγει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, καὶ μὴ ἐπιλανθάνω πάσας τὰς ἀναποδώσεις αὐτοῦ. Τί λυπεῖς ψυχὴ μου; Μὴ φοβῆθαι, οὐ γὰρ κρατηθήσει ἐν ταῖς φυλακαῖς τοῦ ἄδου καὶ τῶν δαιμόνων, οὐδ' οὐκ ὀνηθήσεται κατεργασθῆσαι σου· οὐκ ἐστὶ γὰρ ἐν σοὶ λῦτρον τῶν ἀμαρτημάτων αὐτῶν· ἀλλ' ὅσους τοῦ Δαβὶδ λέγοντος· Παρεμβλέει Ἀγγέλος Κυρίου κύνῃ τῶν φοβουμένων αὐτόν· καὶ ῥύσεται αὐτούς· καὶ τοῦ Σωτῆρος ἐν Εὐαγγελίῳ· Μακάριος ὁ δούλος ἐκεῖνος ὁ ποιῆσας τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου αὐτοῦ.

vidit
Deum bene-
dicere,

seque ad
egressum
animare :

F

6 Καὶ πολλὰ εἶπων ἐκ τῶν ἁγίων Γραφῶν, ἐξῆλθε πρὸς τὴν θύραν τοῦ σπηλαίου, καὶ κλείων ἐλεῖνά ἐκόλεσέ με λέγων· Ἐν εἰρήνῃ Χριστοῦ παραγέμενος, Ἀβέθς Σαραπίων, ἐγγισόν μοι τέκνον. Καὶ ἐγγίσας αὐτῷ ἐνηκαλιεῖσάτό με λέγων καὶ λέγων· Ἰδοὺ ἡ ὄσμῃ τοῦ υἱοῦ τοῦ Σαραπίωνος, ὁσμῇ πνευματικοῦ τέκνου. Τὸν κόπον τοῦτον, ὃν ἐκπίασας τοῦ θεάσασθαι τὴν πολιάν ταύτην, ὁ Κύριός μου Ἰησοῦς Χριστὸς ἀποδώσει σοὶ τὸν μισθὸν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἐν ᾗ μέλλει φανεροῦν τὰ κρυπτά τῶν ἀνθρώπων· ὅτε τοσοῦτον κόπον οὐκ ὤνησας· ἀνοδείξασθαι. Ἐνενηνέκοντα πέντε ἔτη ἔχω, τέκνον, ἀφ' οὗ ἄνθρωπον οὐκ ἐτασάμην, εἰ μὴ σήμερον σε, ὃν ὀρεγόμενος ἦν ἐκ χρόνων πολλῶν. Καὶ ταῦτα εἰπόντος, αὐτοῦ κελύσαντος ἐκαθέλημεν· καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν ἐρωτᾶν περὶ τῆς ἀμείμπτου πολιτείας. Ὁ δὲ ὑπολαθὼν πάλιν λέγει μοι.

stetide expleti
Serapionem

eigne narrat
se istie elrisse
annis 65 .

7 Ἰδοὺ τέκνον, ἐνενηνέκοντα πέντε ἔτη ἔχω ἐν τῷ μικρῷ φωλιῷ ταύτῃ, καὶ οὐκ ἐώρακα οὔτε θρίον οὔτε ὄνον, οὔτε τι ἀνθρώπινον ἐφαγον, οὔτε ἐνδραμα περιεβαλόμην. Τριάκοντα δὲ χρόνους ἐγενόμην ἐνταῦθα ἐν ἀνάγκῃ μεγάλῃ καὶ πολλῇ στενωχωσίᾳ ὑπὸ πείνης καὶ δίψης καὶ γυμνότητος, καὶ τῶν τοῦ διαβόλου παγίδων. Ἐφαγον, τέκνον, ζῶν ἐπι πικρῆς καὶ ἐπιπυ ὕδωρ ἀπὸ θαλάσσης· εἴκοσι εὐκαυτὸς διέτρεψα γυμνός, καὶ ἤμην ἐν μεγάλῃ στενωχωσίᾳ ὡμοσον καθ' ἑαυτῶν οἱ δαίμονες μυριάδας τοῦ

ex gutibus
triginta cyerit
in maxima
angustia.

πυξίαι

A πνιξίαι με ἐν τῇ θαλάσῃ. Ἐσώρην με πλειστάνας μέχρι τῶν καταυρώτων μερῶν τοῦ ἡμεῖς, ἕως οὐ οὐχ ὑπεδείχθη ἐν ἐμοὶ οὔτε δέρμα οὔτε σάρξ, κρῆζόντες καὶ λέγοντες μοι Ἐξέλθε ἐκ τῆς γῆς ἡμῶν ἅπ' ἀρχῆς κόσμου οὐκ εἰσήλθεν ἐν ταῦθα ἑτέρος τις, καὶ οὐ πῶς ἐτόλμασε εἰσελθεῖν.

EX 45

post quos a Deo corpus est visum;

8 Καρτερίσας οὖν ἐν ἡμεραῖᾳ πολλῇ τὰ τριάντα ἐτη ἐν πείρῃ καὶ δίψῃ, καὶ γυμνότητι καὶ πολλοῖς πολιμοῖς θαμνόμενος, ἐκ τότε ἐπιθεώτησεν ἢ τοῦ Θεοῦ δύναμις ἐν ἐμοί, καὶ τῇ αὐτοῦ προστόξει μοι ἑτροπήσαν τὰ σωματικὰ ἰδιώματα, καὶ σνεφέκασαν τρίχες ἐν αὐτῷ ἐν τῷ σώματι μου, ἕως ἃ ἐξαρύθη ἐξ αὐτῶν τὸ σῶμά μου. Καὶ βρώσις πνευματικὴ ἀδιολεπίτου; ἐρέμετό μοι καὶ Ἄγγελος κατεδαινω πρὸς με, καὶ ἑθεσάμην, τέκνον, τὴν χάριν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ τὰς μονὰς τῶν ἁγίων ψυχῶν εἶδον τὴν ἐπαγγελίαν τῆς μακαριότητος τὴν ἑτοιμασθεῖσαν τοῖς ποιῶσι τὰ ἀγαθὰ. εἶδον τὸν πυράδεισον τοῦ Θεοῦ εἶδον τὸ ξύλον τῆς γνώσεως, ἐξ οὗ ἔβησαν οἱ προπάτορες ἡμῶν Ἀδὰμ καὶ Ἑῦα· εἶδον τὸν Ἐὐὼχ καὶ τὸν Ἰλλίον ἐν γῆ ζῶντος· οὐκ ἴσται, τέκνον, ὅπερ ἤτε σάμην παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ οὐκ ἴδειε μοι. Ταῦτα ἀποκρίσας μοι Ἄγιος, λέγων αὐτῷ, εἰπὶ μοι, Πάτερ, πῶς γέγονεν ἡ θέουσις σου ἐν ταῦθα; Ὁ δὲ Ἄγιος ἤρξατο τῆς κατ' αὐτὸν διηγήσεως· Ἐγὼν, τέκνον, ἀπὸ Ἀθηνῶν ἐγενόμην, καὶ ἐν τῷ τρίτῳ τῶν φιλοσόφων ἐπαίδευμένον· ἀποθανόντων δὲ τῶν γυμνῶν μου, εἶπον ἐν ἐαυτοῖς· Ὅτι κατὰ φύσιν ὑπάρχω, ὡς οἱ πατέρες μου· καὶ τί μοι το ὄφειλο, τοῦ κόσμου; Ἄλλ' ἀνάστα; ἀποχωρήτω ἐκ τοῦ κόσμου. Ἐβθέως οὖν σπεύσασμην τὰ ἐμάτια μου, καὶ ἔβρισαν ἐαυτὸν ἐπὶ σκνίδος ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ κατέλαβον τὸ ὄρος τοῦτο

narrat etiam quomodo co tinerit;

9 Καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἄγιου, ἔβρισαν ἡμέρα, καὶ θεσάμηνος τὸ σῶμα αὐτοῦ δι' ἔθλον κικαλιμμένους ταῖς θριξίν ὡς θῆρας, εἰδείλασα μοι ἐρπιδος γυμνόμενος ἐτρόμμ' ἔξ, διὰ τὸ μὴ ὄρνθ' ἐν συνήθει ἐν αὐτῷ μερῶν ἀνθρώπου. ἄλλοθεν γὰρ οὐκ ἐγνώσασκτο, εἰ μὴ ὅτι τῷ ἐξερχέσθαι τὸν λόγον ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Ὡς οὖν εἶδὼν με, δι' ἐρπιδος λέγει μοι· Μὴ φοβηθῆς τέκνον, ἐκ τῆς θεοῦ τοῦ σώματος τούτου· σῶμα γὰρ ἐστὶ φθαρτὸν σπορτιεθὲν ἀπο σώματος φθορῶν. Καὶ πάλιν ἐπυθόμην το λέγων· Ἴσθηται ὁ κόσμος, καὶ βάλλει κατὰ τὸ ὀρχητοῦ θεοῦ; Καὶ λέγων αὐτῷ· Ναί, Πάτερ, χάριτι Χρι τοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ; πρῶτους καιροῦς πλὴν σφαλίνωνται. Καὶ πάλιν λέγει μοι· Ἐστὶν ἑλλειψάσας καὶ διαμῆρος ἕως τοῦ νῦν; Καὶ λέγων αὐτῷ· Τῇ τῶν οὐν ἐνχῶν βοήθεια παύσεται ὁ διαμῆρος, καὶ οὐκ ἴσται ἰδιώματα; τρεῖν φ' κινῶς πολιτισμοῦ. Καὶ ἔχαρη γόρῶν μεγάλῃν ὁ γίμων ἀκούσας ταῦτα.

quarit quis mundi status sit.

10 Καὶ οὕτως λέγει μοι. Εἰπὶ τινος Ἄγιος ἐν τῷ κόσμῳ σήμερον, ἐνεργούτες δύναμις καὶ θούματα ἐν τῷ κόσμῳ, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος ἐν Ἐσαγγελοῖς. Ὅτι τὰν ἔρχεται πίστιν ὡς κόκκον σινάπης, κρείται τῷ ὄρει ταύτῃ, μετὰ ἔθου ἐντεῦθεν καὶ βλήθη, εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ γινώσεται. Καὶ τούτου εἰπόντος τοῦ Ἄγιου, ἐπήρθη παραυτίκῃ τὸ ὄρος ἐν ἡ ἡμέρῃ, καὶ ἵσμετο εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀνεβλήσας δὲ καὶ ἰδὼν αὐτὸν πορευομένου, τύψας τῇ χειρὶ ὁ Ἄγιος τὴν ὄφην, εἶπεν ἱπὸν ἱπὸν Ἄγιος ἐν τῷ κόσμῳ, οὐχ ἴσοι εἶπον ἀρθῆναι· στήθη ἐν τῷ τόπῳ σου. Καὶ τοῦτο εἰπόντος τοῦ Ἄγιου, ἔστη παραυτίκα τὸ ὄρος ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ τοῦτο ἰδὼν ἔπεισον ἐκ τῆς ὄφινος χερσὶ, καὶ κρατήσας μου τῆς χειρὸς ὁ Ἄγιος ἤγειρε λέγων, Οὐκ ἰθὺσάσ τοιαῦτον θέαμα ἐν ταῖς ἡμέραις σου; Κατὰ εἶπεν· Οὐχί. Καὶ στενάθας ἔλασεν, καὶ εἶπεν· Οὐαὶ τῇ γῆ, δι' ἡ Χριστιανοὶ μόνον δόμοστί εἶσιν, οὐ μὴν δι' τοῖς ἔργοις. Ἐβλόγησθε ὁ Θεός, ὁ διουγγάμμενος εἰς τὴν γῆν ὅλον τούτου, ἵνα μὴ ἀποθάνω ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι καὶ ταφῇ ἐν γῆ μεμιασμένη ἁμαρτίας πολλῆς.

et miratur lectum miraculorum;

11 Ὅφινος δὲ γενεῖντος, λέγει μοι Ἄδελφί Σαραπίων, οὐκ ἴσται καιρὸς τοῦ ποιησαι ἡμᾶς εὐχαριστίον καὶ ἀγάπην; Ἐγὼ δὲ οὐκ ἀπεκρίθην αὐτῷ ῥῆμ' . Ἐ βθέως ἀναστὰς καὶ τὸς χερσὶς ἐκτείνας εἰς τοὺς οὐρανούς ἐπέ τιν ψαλμὸν ταῦτον, Κύριος; ποιμαίνει με, καὶ ἐσθλὸν με· στερήσει, καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ ψαλμοῦ. τότε στραφὲς ἐπὶ τὸ ἀνώτερον, φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν. Στενάθας τέκνον, τρέπεις. Καὶ λέγει μοι· Εἰσελθόμενος, τέκνον, καὶ μεταλαβόμενος τρέφεις, ἦν ὁ Θεός ἀπίστευτον ἡμῖν. Κατὰ ἰθὺσάσασ καθ'

CAP. II

Sumpta cena divinitus apparata

αὐτὸν καὶ ἔκθαμβος ἐγενόμην, δι' οὐδὲ πρὸ τούτου ἐώρακα τί ἐν τῷ σπηλαίῳ. Εἰσελθόντων δὲ ἡμῶν, ἐώρακα τρέφειν, καὶ δύο δίφρους κειμένους καὶ ὄρνον πρόσφατον ἀπαλόν καὶ λαμπρὸν ὡσεὶ χιόνα καὶ ὄσθη εὐπρεπῆ, καὶ δύο ἰχθύες ὀπτούς καὶ λάχανα κάλλιστα, καὶ ἐλαίας καὶ φαινίκα, καὶ ἔλας καὶ κανεάλιον ἡμῶν, λέγει μοι· Ἐβλόγησον Ἄδελφί Σαραπίων. Κατὰ εἶπεν· Συγχωρήσόν μοι, Πάτερ. Καὶ εὐθὺς εἶπεν ὁ γίμων· Κύριε εὐλόγησον. Καὶ εὐθὺς ἰθὺσάσμην καθάπερ δεξιάν ἀπλωθεῖσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔγγιστα τῆς τραπέζης, καὶ τυπώσαν σταυροῦν.

D

et benedicta,

12 Καὶ φαρότων ἡμῶν, εἶπεν. Ἄρον, τέκνον, εὐθεν. Καὶ εὐθὺς ἐπήρθη ἡ τραπέζα ἐκείνη· ἐγὼ δὲ πᾶσιν τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου οὐκ ἐγευσάμην τρέφεις ἰσθαυτοῦ, οὔτε ὕδατος ἐγευσάμην καθώσπερ τὸ ὕδωρ ἐκείνου, τῆς τε γλυκύτητος αὐτοῦ καὶ τῆς ὀσπρῆσεως. Τότε ὁ Ἄγιος λέγει μοι. Εἶδες ποσὸν ἀγαπᾷ Ἄδελφί, ὁ Θεός τοὺς δούλους αὐτοῦ· καθ' ἡμέραν γὰρ εἰς ἰχθύς ἐπέμπτο μοι, καὶ σήμερον ὁ Θεός διὰ σὲ ἀπίστευτε δύο. Ὅσως ἀποστείλει μοι ὁ Θεός τρέφην πνευματικὴν καὶ πῶμα πνευματικόν, τέκνον. Τριάκοντα χρόνους ἐγενόμην ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ οὐχ εὐρον οὐδὲ ρίζαν βοτανῆς· πέταν καὶ οὐσαν ὑπέμειν ἡ ψυχὴ μου· ἔφαγον χιόνιν ἀπὸ πείνης μου, καὶ ἔπιον ὕδωρ ἐκ τῆς θαλάσσης πικρῶν· καὶ διήρῳν γυμνός καὶ ἀνυπόδατος, ἕως οὗ ἐξελθὼν τὰ μέλη μου ἐκ δέρματος αὐτῶν ἀπὸ ψύχους, καὶ ἔκαυσαν ὁ ἥλιος τὰς σάρκας μου καὶ ἐκέκμην χερσὶ ὡσεὶ νεκρός. Καὶ οἱ δαίμονες ἐπολιμῶν με αευνόως περιούραντές με καὶ πολεμούντές με, καὶ ἔχχαλιπέ με ὁ Θεός τοὺς τριάκοντα χρόνους, χειμαζόμενος ὑπὸ πείνης καὶ δίψης καὶ γυμνότητος καὶ τῆς βίης τοῦ ψύχους καὶ τοῦ καύσανος τῆς ἡμέρας· καὶ οὔτε θηρίον οὔτε ὄρνισιν θεθέσμαι ἐν τούτῳ τῷ ὄρει. Καὶ ἰδοὺ ἐνεκύνκοντα πίνετε ἔτη ἔγω, δι' εἰμὶ ἐν ταῦθα καὶ οὐχ ἐώρακα οὐ ὀφθαλμοῖ μου τὴν κτισθέντων ζῶων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ τριάκοντα χρόνους, εἰμὶ δαίμονας μόνον.

narrat Marcus ita se reflecti solitum,

post superatus annorum 30 tentationes,

13 Τελεσθέντων δὲ τῶν τριάκοντα ἐτῶν, ἐν οἷς ἦμην ἐν κινδύνῳ, ἐκίλευσεν ὁ Θεός τῶ σώματι μου, καὶ ἐφύησαν τρίχες, ἕως οὗ ἐκαλύθησαν πάντα μου τὰ μέλη. Καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἕως τοῦ νῦν οὔτε οἱ δαίμονες ἰσχυσάν πνευθῆσαι με, ἢ πλησάσαι μου, οὔτε λιμὸς οὔτε δίψα, οὔτε ψύχος οὔτε καύσαν κατακυριεύσέ μου· ἀλλ' οὔτε τὸ παραπάνω ἠθάμνασα, καὶ σήμερον τετέλεσται τὸ μέτρον τῆς ζωῆς μου, καὶ ἀπίστευτε σὲ ὁ Θεός ὅπως ταῖς ἀγλαῖς σου χερσίν κηδεύσης τὸ ταπεινὸν μου σῶμα. Καὶ μετὰ τὸ εἰπεῖν ταῦτα, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ περὶ ἐσπέραν μετὰ τὸ λαθεῖν ἡμᾶς βρώσας, λέγει μοι Ἄδελφί Σαραπίων, σύγγηθί μοι ἐτι ὀλίγον, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ τοῦ χωρισμοῦ μου ποιήσωμεν σαρπητίνην· Καὶ ποιήσαντες τὸν πρῶτον ἐνχῆν, ἐπέλασμεν ὄλους τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ, εἶτα λέγει μοι· Ὅσον κηδεύσεις τὸ σῶμά μου, θεὸς οὐτὸ ἐν τούτῳ τῷ σπηλαίῳ ἐν εἰρήρῃ Χριστοῦ, καὶ φράσας λίθους τὸ στυμα τοῦ σπηλαίου πορεύου, καὶ μὴ μένης ἐν ταῦθα.

et quond corpus mire immutatum fuisse;

ex quo discessurus

14 Ἀρξάμενος μου δὲ κλαίειν, ἐν δάκρυσι καὶ ἐν κλουμῇ δυσωπίας λέγων αὐτῷ· Πάτερ, αἴτησαι λαθεῖν με σὺν σὲ ὅπου ἂν πορεύῃ· ἐπειδὴ οὐκ ἐπίσταμαι ποῦ πορεύῆναι, οὐ δὲ γινώσκω πῶς ἐν ταῦθα παρεγενόμην. Καὶ λέγει μοι ὁ Ἄγιος· Ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς εὐφροσύνης μου μὴ κλαίει. Ὁ Θεός γὰρ ὀκνησσει σε, καὶ ἐνεργῶν ἐβθέσει αὐτὸς διασάσει σε ἐν εὐφροσύνῃ· καὶ οὐκ ἐν τῇ τριτῇ τῆς ἐλευσίως σου ἐσται ἡ ἀποστροφή σου, Ἄδελφί Σαραπίων. Δύο, τέκνον μου, μεγάλῃ μοι ἐστὶν ἡμέρα αὐτῇ ὑπὲρ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου. Σήμερον καταλημπάνει ἡ ψυχὴ μου τὸ παθόντων τούτο σῶμα, καὶ ἀπέρχεται τοῦ καταπαύσαι ἐν μουσὶς ζωῆς, ἱ σήμερον ἀνοπαύσεται τὸ σῶμά μου ἀπὸ πολλῶν κόπων καὶ πίνων, σήμερον παρεμβάθω ἐν τῇ γῶρᾳ τῆς ἀναπύσεως μου. Καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, ἐπλήσθη φωτὸς τελευγαστέρου ἡλίου τὸ σπηλαίον, καὶ ἐβθέσας ἀρωματιανὴ ἐπληρώθη τὸ μέγα ὄρος ἐκείνου, καὶ κρατήσας ὁ Ἄγιος τῆς χειρὸς μου ἤρξατο λέγειν οὕτως.

consolatur Sarapionem

et magno in lumine

15 Σώζου ἀντρον ἐν ᾧ τῷ Θεῷ μου εὐηρίστησα, μετὰ τοῦ σώματός μου τοῦ ἐν τῷ κατακλινώσαντος ἐν τῇ ζωῇ μου,

f

caledict
corpori.

A μου, καὶ πάλιν ἐν ταῦθα μενεῖτο μέχρι τῆς ἀναστάσεως. Καὶ σὺ σῶμα, ὁ οἶκος τῶν πόνου καὶ κόπων καὶ ἀνυγκῶν σώζου· σοὶ Κύριε τὸ σῶμά μου προστίθημι· διὰ γὰρ σε ὑπέμεινε καὶ οὐρανὸν καὶ ψῆφος, καὶ καύσωνα· αὐτὸς ἐνδυσσεν οὐτῶ ἐνδύμα δόξης ἐν τῇ φρικτῇ ἡμέρᾳ τῆς παρουσίᾳ σου. Σώζεσθε οἱ ὀφθαλμοί μου, ὡς ἐμύραναν αἱ νυκτεριναὶ ἀγρυπνίαι, καὶ κοιμηθέντες ἀναπαύσθε. Σώζεσθε καὶ οἱ πόδις μου, ὡς κατεβλάσα τῇ θλουτικῇ στάσει τῆς προσευχῆς μου. Σώζεσθε Ἰσραῆλ οἱ [ἐν] φάραγγι τῶν ὄρων κείμενοι. Σώζεσθε δέσμοι οἱ διὰ τῆν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καταπονούμενοι. Σώζεσθε οἱ ἐξωρισμένοι καὶ μὴ ἔχοντες παρηγόρους. Σώζεσθε μοναστήρια, σώζεσθε λαοί, σώζου πιστὴ Ἐκκλησία, ἰλασμός τῶν ἀμαρτιῶν. Σώζεσθε Ἱερεῖς Κυρίου, μεσίται τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων· σώζεσθε τέκνα τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὀρεσθέντες τῷ Χριστῷ διὰ τοῦ βραπίσματος τοῦ ἁγίου· σίξτεσθε οἱ τοὺς ξένους ὡς τὸν Χριστὸν ὑποδεχόμενοι, φίλοι Θεοῦ καὶ ξενόδοχοι· σώζεσθε Βασιλεῖς καὶ Ἀρχόντες, οἱ ὄντες ἐλεήμονες πρὸς τοὺς πεινῆτας καὶ τοὺς πλῆστον· σώζεσθε ταπεινόφρονος υἱσταυγαὶ καὶ αγωνισταὶ οἱ τοῖς πόνοις μὴ ἐκλυόμενοι· σώζεσθε οἱ σπουδαῖοι ἐν ταῖς προσευχαῖς καὶ οἱ ἐν ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις ἐπαγρυπνοῦντες. Σώζεσθε μοναχοί, σώζου ἡ γῆ, καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ ἐν τῇ εἰρήνῃ Χριστοῦ καὶ τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ.

Ecclesie
universæ
fideliūm.

et Serapioni,
cui de corpore
suo miscepit.

B 16 Καὶ μετὰ εἰπεῖν τὸν Ἅγιον ταῦτα, στραφεὶς ἠσπάσατό με λέγων· Σώζου καὶ σὺ, Ἀδελφε Σερραπίου, ὁ Χριστὸς ὑπὲρ οὗ ἐλπίδι τῆς αὐταποδόσεως ὑπέμεινας τὸν κόπον τοῦτου, αὐτὸς παρασχέθη σοὶ τὸν μισθὸν τοῦ κόπου σου ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ. Καὶ πάλιν λέγει μοι· Ὁρίζω σε κοτὰ τοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, μὴ λάθῃς τι ἐκ τοῦ ταπεινοῦ μου σώματος ἕως μιᾶς τριχῆς, μηδὲ προσεγγίσης εἰς αὐτὸ ἐνδύμα ἱματίου· ἀλλ' ἀντρίχες, ὡς ἐνδύσει αὐτῷ ὁ Θεός, ἔστωσαι οὐτῶ ἐντάφιν· καὶ μὴ μείνης ἐν ταῦθα σήμερον. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ ἁγίου, καὶ ἐμοῦ θρηνοῦντος, φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· Ἀγάγετέ μοι τὸν ἐργάτην τῆς δικαιοσύνης, καὶ τέλειον Χριστιανόν, καὶ δούλον πιστόν. Δεῦρω, τέκνον ἐμόν Μάρκε, δεῦρω, ἀναπαύου ἐν τῇ γαίρᾳ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Καὶ εὐθὺς ὁ Ἅγιος λέγει μοι· Κλίνομεν γόνυ, Ἀδελφε. Καὶ γόνυ κλιναύτων ἡμῶν ἤκουσα φωνῆς λεγούσης πρὸς ἕτερον, Ἐπιπέδον σου ἀγκάλας. Καὶ ταῦτα ἀκούσας ἐγὼ ἀνίστην ἀπὸ τῆς γονυκλισίας, καὶ ἀτενίσας εἶδον τὴν ψυχὴν τοῦ ἁγίου βασιταζομένην ὑπὸ τῶν ἁγίων Ἀγγέλων, καὶ ἐνδοθυμένην στολὴν λευκὴν καὶ ἀσφραγισμένην εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἀνεκλύθη ἡ σκίπη τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ εἶδον τὰς φυλάς τῶν δαιμόνων ἱστομένους ἐτοιμοὺς, καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης ἀνωθεν, Φεύγετε υἱοὶ τοῦ σκότους ἀπὸ προσώπου τοῦ φωτός· τῆς δικαιοσύνης. Καὶ εἶδον, καὶ ἐνεποδόθη ἡ ψυχὴ τοῦ ἁγίου ὡσεὶ μίαν ὄραν. Καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης πρὸς τοὺς Ἀγγέλους· Ἄρατε τὸ ἐμόν τέκνον, τὸν καταισχύνοντα τοὺς δαιμόνας, καὶ πορεύσθε. Παρεβούσης δὲ τῆς ψυχῆς τοῦ ἁγίου τὰς φυλάς τῶν δαιμόνων (ἴσταντο γὰρ οἱ δολεροὶ ὡς ἀνυρίθητα καὶ ἄπειρα στρατεύματα ἐν τῷ αἴρι

hic animam
ejus in certum
ferri videt.

C

cap. 1
S. Joannes
in persecutione
cum matre
delitescit :
a
b
clam matre
ad templum
abit :

IIν τις γυνὴ φιλόχριστος, ὅτε ὁ εὐσεβὴς λόγος ἐκρύπτετο, ὀνόματι Ἰουλίᾳ, ἔχουσα οὐσίαν πολλήν, καὶ ἦσαν τὰ προσύτα αὐτῇ παιδίᾳ δύο, Ἰωάννης καὶ Θεμιστία ἡ τούτου ἀδελφή. Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνου, ἀνίστη εἰς ἡ Κορρίνθων ὀνόματι Πωμπηϊανός, καὶ ἔλαβεν δόγματα παρὰ τῶν Βασιλέων ὅπως, εἰάν τις ἐν τῷ Χριστῷ πιστεύοντα, ποικιλίας τιμωρίας αὐτοὺς ἀναλίθη. Ἀκούσασα δὲ ἡ β μακαρία Ἰουλίᾳ, ὅτι παραγίνεται ἐν Κυδίστρω τῇ πόλει, ἤρην ἑαυτὴν εἰς μικρὸν ὀνόματιον· καὶ ἦν μετὰ τῶν παιδιῶν ἐκεῖ, διδάσκουσα αὐτὰ τοὺς τῆς εὐσεβείας θεσμούς. Ἐγένετο δὲ εἶναι τὸν Ἰωάννην ὡς ἑτῶν δεκατριῶν,

Martii T. III

συνέχοντα τὰς ψυχὰς τῶν βουλομένων παρελθεῖν) εὐθὺς ἠθεασάμην δεξιῶν ἐκταθεῖσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ δεξιὰ μὲν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔτι αὐτὴν ἐώραν πλέου.

D
EX MS

17 Ἦν δὲ ὥρα ἑταῆς νυκτός, ὅτε ἠθεασάμην τοῦτα, καὶ ποιήσας πᾶσαν τὴν νύκτα ἕως πρωῆ προσευχόμενος, καὶ τὴν ἡμυθίαν τελευτήσας ἐπάνω τοῦ σώματος, βραστάσας αὐτὸ ἐθέμην ἐν τῷ σπηλαίῳ, καὶ φράξας τὸ στόμα τοῦ σπηλαίου καὶ ἐυξόμενος κατήλθον τοῦ ὄρου, ἱκτιύνων καὶ δεόμενος τὸν Θεὸν γενέσθαι μοι βοηθὸν τοῦ ὑπερβλεῖν τὸν φοβερὰν ἐκείνην ἔρημον. Καὶ περὶ δυσμᾶς ἤλιου εἶδον, καὶ ἰδοὺ οἱ δύο ἡσυχασταὶ ἐκείνοι, οἱ ὀφθέντες μοι πρὸς τὸν Ἀββᾶ Ἰωάννην, παρεγένοντο λέγοντές μοι· Ἀληθῶς, Ἀδελφε, ἐκδέχουσας ἄνθρωπον σήμερον, οὐ οὐκ ἔστιν ἅγιος ὁ κόσμος. Ἀναστάς οὖν ὁδοιπορήσων ἐν νύκτωρ, ἀπὸ γὰρ ἔστι καταψύχων, καὶ ἐν ἡμέρᾳ οὐ δύνησιν περιπατεῖν διὰ τὴν τοῦ ἡλίου θερμότητα. Καὶ ἀναστάς συνεπορευόμην αὐτοῖς ἕως πρωῆ. Καὶ λέγουσί μοι· Πορεύου ἐν εἰρήνῃ καὶ ἔυχου ὑπὲρ ἡμῶν.

et insublatu
cadaveris

regredias
ex monte

18 Οὐ μακρὰν δὲ γενόμενος αὐτῶν, ἀτενίσας εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἱστάμην εἰς τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀββᾶ Ἰωάννου, καὶ ἐκθαμβος γενόμενος ἐδόξαζον τὸν Θεὸν μεγαλῆ τῇ φωνῇ, καὶ ἐμνήσθην τοῦ λόγου τοῦ ἁγίου, ὃν εἶπέ μοι. Ὅτι οὐκ ἐν τῇ τριχῇ τῆς εἰσελεύσεώς σου ἔσται ἡ ἀποστροφή σου· Καὶ πιστεύοντα, ὅτι ἀσφατὸν βρασταγμῶν διὰ τῶν ἐυχῶν τοῦ ἁγίου Μάρκου καὶ πιστοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ ἀπνέχθην ὅπου ἦν πρότερον· καὶ ἐμεγάλυνε τὰ ἐλεῖ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φιλανθρώπου Θεοῦ ἡμῶν, ἃ ἐποίησε, μετ' ἐμοῦ τοῦ ἀναξίου διὰ τῶν προσευχῶν τοῦ θεοσκόπου αὐτοῦ Μάρκου. Τῶν φωνῶν μου δὲ ἀκούσας ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης ἐξῆλθε καὶ λέγει μοι, Ἐν εἰρήνῃ μετὰ Θεοῦ παρεγένουσας Ἀββᾶ Σερραπίου. Ἐγὼ δὲ εἰσελθὼν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰρηνοσύμην αὐτῶ ἅπαντα τὰ γενόμενα, καὶ ἰδοῦσθον ἅπαντα τοῦ Θεοῦ.

sabito se
reperit apud
Ab. Joannem,

E

eique refert
quæ videt :

19 Καὶ εἶπέ μοι, Ἀληθῶς, Ἀδελφε, ἐκείνος ἦν τέλειος Χριστιανὸς καὶ τῇ κλήσει καὶ τοῖς ἔργοις· ἡμεῖς δὲ ὀνόματι ἔσμεν Χριστιανοί, ἔργος δὲ οὐδαμῶς. Ἄλλ' ὁ φιλανθρώπος καὶ ἐλεήμων Θεός, ὁ παραλαβὼν τὸν ἅγιον Μάρκον τὸν δούλον αὐτοῦ εἰς τὰς αἰωνίους αὐλάς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, αὐτὸς σκεπάσθη ἡμᾶς καὶ τὴν ἁγίαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν ὑπὸ τὰς πτερυγὰς τῆς αὐτοῦ χάριτος· ἀπὸ πάντων τοῦ διαβόλου σκοπιδίου· ὅτι αἱ διαπαντός ὁ διάβολος, ὡς λέων οὐρόμενος, μένειται καθ' ἡμῶν μοναχῶν. Ἄλλ' ὁ Θεὸς ὁ πανάγαθος, ὁ ἐλεήμων καὶ ἔσπλαγγνος, ὁ δεχόμενος τὴν μετάνοιαν ἡμῶν ἀμαρτωλῶν, αὐτὸς ὁδηγήσει ἡμᾶς εἰς τὸ ἅγιον αὐτοῦ θέλημα, ὅπως τύχωμεν ἐλείσεως ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, μετὰ τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Ἀββᾶ Μάρκου τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν ὁρμωμένου, προσβίβισι καὶ ἱκισίαις τῆς πνευχρᾶτου Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνων εὐαρεστησάντων Χριστῷ, μὴ δόξα πρέπει καὶ κράτος, σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρί καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

et pariter
Deum in
Sancto suo
laudant.

F
NOT. 4

ΒΙΟΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

ex Bibliothecæ Vaticanæ Codicæ MS. signato 1660, estque etiam in 1589.

VIDE PAG. 823

οὗτος λεληθότως τῆς μητρὸς αὐτοῦ κατήχετο κατὰ τὴν ὀρισμένην ὄραν, καὶ ἀπῆε εἰς τὸ ε Κυριακόν, καὶ τὰς συνθεῖς ἐυχὰς ἐπέτελε. Ἐῦρεν δὲ αὐτὸν ὀνθρωπὸς τις προσευχόμενος, καὶ ἐπρωτόρησεν αὐτὸν λέγων· Εἰπέ μοι παιδίον, ποῦν γένους τυγχόνεις, ὅτι τὸς συνθεῖς ἐυχὰς μόνος διατελεῖς; Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀπεκρίθη αὐτῷ· Παιδίον τυγχῶν γουκαῖος γῆρας, ἀμα νοραστὴν ἐνί, καὶ ἔσμεν ἐν δωματίῳ κρυπτόμενοι. Καὶ λεληθότως τῆς μητρὸς μου κωτέρχομαι κατὰ τὴν ὀρισμένην ὄραν, καὶ παρσχίνομαι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ οὐδένα ἐυρίσκω μετ' οὐ σίνεση τῶν Κυρίων· ἐφοβήθησαν οἱ Χριστιανοὶ καὶ ἀνεχώρησαν. Ἐγὼ δὲ παιδίον ἔν, οὐκ ἐφθίθην τὸ δόγμα Ἀρχόντων, ἀλλὰ

C

120 μάλλου

EX MS. VATIC. a viro ignoto persuadetur etremum petere

A μάλλον ἐκείνον φοβῶμαι τὸν ἐπουράνιον Βασιλεῦς, ὃς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀποθῶσι μοι βραβεῖον ὀθανοσύας τοῦ αἰῶνος· Λέγει αὐτῷ Παιδίον, τί σοι χρεῖα ἀπὸ τοιαύτης θλικίας πολέμειν πρὸς τὰς τοιαύτας ἀνθρώπους· Ἄλλ' εἰ θέλεις νικῆσαι τὰς ἀντικειμένας δυνάμεις, ἀπέλθε εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἐκχώρησον ἑαυτὸν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἔσο φοβούμενος τὸν Θεόν, καὶ διόξεις ὡς εἰς τὸν Ἀγγέλιον. Ὁ γὰρ βίος οὗτος μάταιος, καὶ τὰ πράγματα πρόσκαιρα, καὶ ἡ δυναστεία τῶν σκιά, καὶ ἡ σφραγὶς ὡς καπνὸς ἀπολείπεται. Οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ τῷ ἀπολωλεκότῳ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας, κατενύγη, καὶ λέγει πρὸς τὸν ἀνθρώπον· Τί ποίησον, ὅτι ἐλεῶ τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν μου, διὸν νηπία ἐστίν, καὶ πολλὰ ἔκκεν ἡ μήτηρ ἡμῶν, ἵνα μάθωμεν γράμματα ὅπως μὴ ἀπόλωνται τὰ πράγματα ἡμῶν. Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· Βλέπεις σοι ἐστὶν τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς μὴ ἀπολέσει. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· Ἄπειθόν οὖν, συντάξομαι τῇ μητρὶ μου, καὶ οὕτως ἐξέλθω, μὴ ποτε στενάζῃ κατ' ἐμοῦ, νομίσασα ὅτι κατεφρόνησα τοὺς ὄρους αὐτῆς· ἔαν δὲ ἴδῃται μοι, μάλλον ὡς ἐφρόνισον λαθῶν πορεύσομαι.

a matre factatam divedendi impetrit.

2 Καὶ ἐν σπουδῇ ἀπέλθων, ἀνῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ λέγει αὐτῷ ἡ μήτηρ· Ποῦ διήλθες παιδίον, καὶ ὠδύνησάς μου τὴν καρδίαν, ὅτι λαθῶσα ὑμᾶς κατέκρυφα, καταφρονήσασα τῶν ὑπαρχόντων τοῦ πατρὸς ὑμῶν, ὅπως μὴ ἐπιπέσει εἰς τὸν λυμένω· Πενταγώνου· Καὶ βούλιθι σὺ ἐαυτὸν φανερὸν ποιῆσαι, καὶ ὀδύνην μου τὸ γήρας· Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰωάννης· Ἀπῆλθον εἰς τὸ Κυριακόν, καὶ εὐρὸν τινα τῶν συσχολαστῶν μου, καὶ ἐβούληθι ἐκεῖ με κατασχέειν. Ἐγὼ δὲ εἶπον, Εἰ μὴ ἀπέλθω καὶ ἀναγγεῖλω τῇ μητρὶ μου, οὐ δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι· Ἐθῶκα δὲ αὐτῷ λόγον τοῦ ἀπελθεῖν τῇ γνώσει σου. Σὺ οὖν ἀπόλυσον με εὐχαρίστη μοι, καὶ ἴαν χρονίσω ἐκεῖ, μὲν ἐν εἰρήνῃ. Ἢ δὲ εἶπεν, Πορεύου, τέκνον, ἐν εἰρήνῃ, καὶ ὁ Θεὸς μου ἔσται πρὸ προσώπου σου. Τότε ὁ Ἰωάννης συνταξάμενος τῇ μητρὶ καὶ τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ, καταφιλήσας αὐτάς, ἐξῆλθεν, καὶ εὐθὺς ὄρμησεν τὴν ἔρημον οἰκῆσαι γῆν. Καὶ εὗρεν αὐτὸν Ἄγγελος περιπατῶντα, καὶ ἐπιρώτησεν αὐτόν· Ποῦ πορεύῃ παιδίον; Ὁ δὲ εἶπεν, Ζητῶ τόπον, ἵνα καταπαύσω. Καὶ ὑπέδειξεν αὐτῷ ὁ Ἄγγελος, ὅθεν πορευθῆ. Καὶ ἵπορεύθη ὁδὸν ἡμέρας μίας, καὶ εὗρεν φρέαρ, καὶ εὐχάμενος ἐνέβλεψεν κάτω, καὶ σφραγίσας ἑαυτὸν, ἤρξατο πρώτον λέγων· Ὁ τὸν Ἰωάνν ἐκ κοιλίας κήτους· ἀναγαθὸν τριήμερον, καὶ τὸν Δανιὴλ ἐκ λάκκου λεόντων, καὶ τὴν Ἰερικὸν ἐκ βορέθρου, καὶ τὸν Ἰωσήφ τὸν τῆς σωφρονιστικῆς ἱραστῆν ἐκ τοῦ φρέατος, καὶ εἰς Βασιλεῖα αὐτὸν οὐαδίζεις, οὐτὸς, Κύριε, καὶ νῦν ἐν τῷ φρέατι τοῦτῃ φθάσας, καὶ ἐγὼ κενωτικῶς ἑαυτὸν μὴ ἀδινούμενος εἰς τὸ ὄνομά σου, καὶ ἔσται μοι εἰς κατοικίον, καὶ αὐτὸς με διαθρέψει· καὶ οὐ μὴ ἀνέσθῃ, ὡς οὐ συντελέσω πῶσας τὰς ἡμέρας μου, ἄς περιηροσῶ μοι ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ πληρώσας το, Ἀρχὴν, κενωτικῶς ἑαυτὸν, καὶ κατέλθεν ὑγίης, καὶ Ἄγγελος Κυρίου εἰδείξατο αὐτὸν. Καὶ ἦν ὁ βυθὸς τοῦ φρέατος ἔχων ὀ ὄργυιάς· εἰκοσι' καὶ ἦν ἐκεῖ καθήμενος, καὶ δοξάζων τὴν Κύριον.

etremum petu Angro duce :

3 Καὶ ἐπιλήρωσεν ἡμέρας τεσσαράκοντα, ἄρτον μὴ φροῦν καὶ ὕδωρ μὴ πῦν, καὶ ὁ Ἄγγελος ἤλθεν πρὸς τὸν Αἰγυπτίον κομιζῶν αὐτῷ τὴν τροφὴν, καὶ ἕτερος Ἄγγελος ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ὁμοίως ἔχων τροφὴν. Καὶ ὁ Ἄγγελος παρεγένετο πρὸς τὸν Αἰγυπτίον πειρόζων αὐτόν· καὶ ἠρώτησεν παρὰ τοῦ Ἀγγέλου λέγοντος· Ἄριστος Φαρμουθὶ, καὶ ἀπῆλγε ταύτην τὴν τροφὴν τῷ Ἰωάννῃ, ὅτι εἰσὶν αὐτῷ ἡμέραι τεσσαράκοντα, ἀφ' οὗ ἄρτος οὐκ ἔφαγεν, ὕδωρ οὐκ εἶπεν, γῆνη οὐκ ἔκαμψεν, χεῖρας οὐκ ἀνέσπασεν, ἀλλὰ ἐστενὴς δέεται τοῦ Κυρίου καὶ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν νηπιον, οὐκ ἐκινῶσθον ἀπεινεγεῖν αὐτῷ τὴν τροφὴν, ἀλλ' ἵνα διὰ σοῦ δοθῇ αὐτῷ, μὴ ποτε ἐπρωσιβούθῃ γίνεσθαι, καὶ πειρώσῃ αὐτὸν ὁ διάβολος. Ὁτ' ἐ δὴς αὐτῷ τὴν τροφὴν, στήριξεν αὐτὸν ἐν λόγῳ Κυρίου. Ταῦτα πάντα ἤκουσεν ὁ διάβολος, καὶ ἔβουλε λέγων· Παρεγένετον νεκρῶν, ὅτι σκεῖας μέγας ἐστὶν ὁ Φαρμουθὶ καὶ ὄγων μοι ἦν τὸ ἀπατήσαι αὐτόν. Νῦν δὲ τίς μοι οὗτος, ὃν ἐνὸν θλίω, ὡς φύλλον ὑπὸ ἀνερόν διασαλεύω αὐτόν· Τί ποίησον, ὅτι καὶ τὰ παιδίον κατ' ἐμοῦ

recitatis precibus,

in putrum altissimum se conyct :

in drebun jejunius unum :

u Phurmoce, aucto ab Angro edu,

diaboli ob acruente,

στρατεύονται· Ἄλλὰ ἀπέλθων ὡς ἐστὶν τρυφερός ἐν τῇ παιδικίᾳ μου ἀπατήσω αὐτόν· ἔαν γὰρ ἀρέσκει ἐθίζειν τοῦ μὴ ἀκηδιάν, οὐκίτι δύναμαι ἀνασπασαί αὐτόν. Ὁ δὲ Φαρμουθὶ λαθῶν τὴν τροφὴν παρὰ τοῦ Ἀγγέλου, ἵπορεύθη πρὸς τὸν Ἰωάννην, καὶ εὐχάμενος ἐλάλησεν αὐτόν· Ἰωάννη ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ, ὃν ἐπισκεψάτο ὁ Θεός, διὰ τὴν καρτερίαν τῆς εὐχῆς σου ἀπέστειλόν σοι τροφὴν, ὅπως ἂν εὐνοήσῃς· Δέξαι τὰ ἀποσταλέντα σοι παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ Ἰωάννης εἶπεν· Εἰ θέλημα Κυρίου ἦν τοῦ δοθῆναι μοι τροφὴν, ὥστε ἀναπέστειλόν μοι· ἀλλ' οὐκ ἔγωγε με ὁ Θεός, ἐπειδὴ οὐδὲ σπιστεύειν μοι τροφὴν. Ὁ δὲ Φαρμουθὶος εἶπεν· Ἐγὼ εἰμι ὁ Αἰγύπτιος, ὅπου παρεγένου τὸ πρώτον ἐν τῷ σπηλαίῳ. Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐβλόγησον τὸν Κύριον, καὶ οὕτως ὁδὲ μοι τροφὴν. Τότε ὕμνησεν τὸν Κύριον, καὶ ἀνέπεψεν τὸ Ἀμήν. Καὶ εἰδέξτο ὁ Ἄγγελος, καὶ ἐπέδοικεν τῷ Ἰωάννῃ ὡς ἐν σχήματι τοῦ Αἰγυπτίου. Ὁ δὲ Ἰωάννης λαθῶν τὴν τροφὴν, ἐνίσχυσεν καὶ εἶπεν· Ἀπέλθε ὁ διδύλος τοῦ Κυρίου, καὶ καθέξω ἐν τῷ σπηλαίῳ δοξάζων τὸν Κύριον, καὶ μέμνησά μοι εἰς τὸν εὐχὴν σου· ζῆ γὰρ Κύριος ὁ μὴ ἔγκαταλίπων τὴν ψυχὴν μου, οὐ μὴ ἔτι δέξομαι ἐν χειρὶ ἀνθρώπων τροφὴν, μέχρις ὅτε ἐστὶν τὸ πνευμά μου ἐν ἐμοί, εἰ μὴ ἐπισκεψήτο με ὁ Κύριος, καὶ ἀποστείλῃ μοι τροφὴν· οὐ μὴ γὰρ ἀναθῶ ἐκ τούτου τοῦ λάκκου, οὐδὲ μὴ συντύχο ἀνθρώπῳ οὐδὲ μὴ συμμησῶθῃ χρημάτων, ἀλλ' ἔσται μοι ὄλιος εἰς τὸν ζῶν καὶ τάφος ἐν τῇ ἐξόδῳ μου· τὰ δὲ πάντα μελλήσει τῷ Κυρίῳ περὶ ἐμοῦ.

invisitur :

correctum cubum Angro subministrante comedit :

confirmatur contra diabolum politem huius, et inthumiam puniam, bium anastrofiam, χρημάτων περιουσίαν, μητρός σπλάγγχν, ἀδελφῆς πθον, δούλων φιλοστοργίαν γίνους κολοκαθίαν, συνκλινωτῶν χαρμόνων· καὶ ἡ διάνοι συμπίνεγεται ὑπὸ τῶν λογισμῶν καὶ ἡ καρδιά σκληρύνεται, καὶ ὄμαρος μένει ὁ ἄνθρωπος· καὶ πάλιν ὑπειέργεται καὶ ἐπιβάλλει δάκρυα, καὶ ἀδικούς λογισμοὺς, καὶ ἡ μονότης, καὶ ἀλλοτριώσων κόσμου, καὶ ἐρημίας ὁδόν, καὶ ζωῆς ἀνάπαυσιν, καὶ θανάτου ἐξόδον· καὶ ὀλυθρεῖ τὸν νοῦν, καὶ ἀπατᾷ τὰς τῶν ἀνάκων καρδίαν, καὶ ἔπιει ἐν πᾶσι τοῦτοις, καὶ μὲν ἐν εἰρήνῃ, φυλαττόμενος ὑπὸ Κυρίου. Καὶ πάλιν ὁ Ἰωάννης εἶπεν· Ὁρκῶ σε κατὰ τῆς δόξης τοῦ Κυρίου, ὅταν μνησθῇ σου ὁ Θεός, καὶ ἀποστείλῃ σοι τροφὴν, μὴ ἐπινομήσας μοι.

e

4 Τότε ὁ Φαρμουθὶος εἶπεν αὐτῷ· Ἄκουσον, τέκνον, καὶ ἔχε ὑπομονὴν μὴ ποτε πειρασθῆς ὑπὸ τοῦ διαβόλου· ἐστὶ γὰρ ἀντικειμένος τῇ στρατιᾷ ταυτῇ· καθιζήσῃ τῆμεραν πολιεῖ ἡμῶν, καὶ ἔπαγει ἀκηδείαν καὶ ἐνθῆμχσιν πυνκράν, βίον ἀναστροφῆν, χρημάτων περιουσίαν, μητρός σπλάγγχν, ἀδελφῆς πθον, δούλων φιλοστοργίαν γίνους κολοκαθίαν, συνκλινωτῶν χαρμόνων· καὶ ἡ διάνοι συμπίνεγεται ὑπὸ τῶν λογισμῶν καὶ ἡ καρδιά σκληρύνεται, καὶ ὄμαρος μένει ὁ ἄνθρωπος· καὶ πάλιν ὑπειέργεται καὶ ἐπιβάλλει δάκρυα, καὶ ἀδικούς λογισμοὺς, καὶ ἡ μονότης, καὶ ἀλλοτριώσων κόσμου, καὶ ἐρημίας ὁδόν, καὶ ζωῆς ἀνάπαυσιν, καὶ θανάτου ἐξόδον· καὶ ὀλυθρεῖ τὸν νοῦν, καὶ ἀπατᾷ τὰς τῶν ἀνάκων καρδίαν, καὶ ἔπιει ἐν πᾶσι τοῦτοις, καὶ μὲν ἐν εἰρήνῃ, φυλαττόμενος ὑπὸ Κυρίου. Καὶ πάλιν ὁ Ἰωάννης εἶπεν· Ὁρκῶ σε κατὰ τῆς δόξης τοῦ Κυρίου, ὅταν μνησθῇ σου ὁ Θεός, καὶ ἀποστείλῃ σοι τροφὴν, μὴ ἐπινομήσας μοι.

confirmatur contra diabolum politem huius, et inthumiam puniam, bium anastrofiam, χρημάτων περιουσίαν, μητρός σπλάγγχν, ἀδελφῆς πθον, δούλων φιλοστοργίαν γίνους κολοκαθίαν, συνκλινωτῶν χαρμόνων· καὶ ἡ διάνοι συμπίνεγεται ὑπὸ τῶν λογισμῶν καὶ ἡ καρδιά σκληρύνεται, καὶ ὄμαρος μένει ὁ ἄνθρωπος· καὶ πάλιν ὑπειέργεται καὶ ἐπιβάλλει δάκρυα, καὶ ἀδικούς λογισμοὺς, καὶ ἡ μονότης, καὶ ἀλλοτριώσων κόσμου, καὶ ἐρημίας ὁδόν, καὶ ζωῆς ἀνάπαυσιν, καὶ θανάτου ἐξόδον· καὶ ὀλυθρεῖ τὸν νοῦν, καὶ ἀπατᾷ τὰς τῶν ἀνάκων καρδίαν, καὶ ἔπιει ἐν πᾶσι τοῦτοις, καὶ μὲν ἐν εἰρήνῃ, φυλαττόμενος ὑπὸ Κυρίου. Καὶ πάλιν ὁ Ἰωάννης εἶπεν· Ὁρκῶ σε κατὰ τῆς δόξης τοῦ Κυρίου, ὅταν μνησθῇ σου ὁ Θεός, καὶ ἀποστείλῃ σοι τροφὴν, μὴ ἐπινομήσας μοι.

CAP. II Diabolo instor servi matris Phurmoctem udeunte, j

5 Καὶ ἠκολούθει ὁ διάβολος, καὶ ἀπέργεται ἐν τῷ σπηλαίῳ, ἔχων σχῆμα ἐνὸς τῶν δούλων τῶν προσόντων τῇ μητρὶ τοῦ Ἰωάννου, καὶ ἀσπάζεται τὸν Φαρμουθίον, καὶ προσπίπτει αὐτῷ κλαίων καὶ λέγων· Δέσμοί σου, ἀνθρώπε τοῦ Θεοῦ, εἰ τελείως ἐξῆλθες ἀναχωρεῖν τῶν βιωτικῶν συμφορῶν, πάντα ἐπίστασαι, σπλάγγχνα μητρός, πθον γυναικῆς ἀδελφῶν, δούλων ἀναστροφῆν, χρημάτων περιουσίαν, γίνους ἀξίαν, τύχην ἀγαθὴν· οὕτως οὖν συμπόθησον μοι, ὡς πολλὰ χαίρω, Ἄγιε τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ Φαρμουθὶος μὴ ἐργωκῶς δὲ πειρασθῶς ἐστίν, ἤρξατο ἀντετάξει αὐτόν. Μὴ στρατηακῶς ὑπάρχη, ἡ δούλος ἀναχωρήσας δεσπότην κακῶν, ἡ ἐλεύθερος τυραννικής ὑποδυστάτου· Ὁ δὲ διάβολος ἤρξατο λέγειν· Ἐσχῶ μὲν δεσπότην ἀνδρα θεοσεβῆ, καὶ δεσποιναι ὁμοίως· καὶ ἐτελεύτησεν ὁ κύριος ἡμῶν ἐν δυναστείᾳ ἐτι νεώτερος ἦν, καὶ κατέλιπον τὴν θεοσεβῆ δεσποιναι ἡμῶν μετὰ παιδίον δύο· καὶ ὁ υἱὸς αὐτῆς ὁ κύριος ἡμῶν καὶ κληρονόμος τῶν ὑπαρχόντων τοῦ κυρίου ἡμῶν ἀπακωρόρησεν, καὶ οὐκ οἶδαμιν, τί αὐτῇ ἐγένετο, ἡ πνεῦμα ἐπλάνησεν αὐτόν, ἡ Οὐρακλώτος ἐγένετο. Ἐπειδὴ δὲ φιλόφρον ἐστίν ἡ κυρία ἡμῶν, ὅπου ἂν ἀκούσῃ ὅτι ἐστὶν ἀγῆρ φοβούμενος τὸν Θεόν, μετὰ πολλοῦ πόνου ἀπέργεται πρὸς αὐτόν. Νῦν δὲ παρεγένετό τις ἀγῆρ θεοσεβῆς ὁμοίως σοι, καὶ διπρευνησεν αὐτόν ἡ κυρία ἡμῶν, καὶ ὀπήγγειλον αὐτῇ, ὅτι υἱὸς ζητεῖς παιδῶν, πέραν τοῦ Ἰερδῶνον συνένεχον· τὸ δὲ που καστῆσαν ἑαυτὸν οὐ γνώσκω. Καὶ μετὰ πολλῶν ἀκαρῶν καὶ εὐχῆς ἀπέστειλεν με ἡ κυρία μου ζητῆσαι αὐτόν, γράψασ' αὐτῷ ἐπιστολήν· καὶ ἔδωκα αὐτῷ Ἰωάννης, καὶ ἐτῶν ἔστιν ὡς δεκαπέντε. Λοιπὸν νῦν οὐ ὁ Θεός· ὠδήγησέν με

inquiritur :

διὰ

A διὰ τὰς ἐυχὰς τῆς κυρίας μου εὐρεῖν με ἄνθρω ἀξιου τοῦ Θεοῦ, ὅς δυνήσῃ γνωρισταί μοί που ἀπῆλθεν ὁ κύριός μου.

a pharimur decepto,

6 Ὁ δὲ Φαρμουθίος ἰδὼν τὰ δάκρυα αὐτοῦ, συνεπάθησεν καὶ εἶπεν· Μείνον ἐνταῦθα, καὶ ἄξιον ἐγὼ ὑποδικεύω αὐτόν, εἰ ἐκεῖνος ἀναγνωρισταί. Καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ὁ διαβολός, καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς συνεπιπέτο ὁ Αἰγύπτιος ὑπὸ τῶν λογισμῶν, καὶ οὐδὲ ἐυχὴν ἐδύνατο ἐπιτελεῖσαι, ἀλλ' ἔμεινεν ἐμφρόντιστος καὶ ἐμμέριμος. Τῇ οὖν ἑπαύριον σὺν τῷ ὄρθρῳ πίπτει ὁ διάβολος εἰς τοὺς πόδας αὐτῷ, καὶ αὐνεα αὐτόν, καὶ ἐξήγαγεν αὐτόν μὴ τελείαντι τὴν ἐυχὴν, καὶ ἀπήγαγεν αὐτόν ἐπὶ τὸ φρέαρ. Καὶ ᾄδοντο ὁ Αἰγύπτιος λαλεῖν τῷ Ἰωάννῃ· ὅτι ὅσα ἂν ποιῆσῃ ἄνθρωπος, καὶ μὴ θεραπεύσῃ τοὺς γεννηθέντας αὐτόν, ἄκαρπος τοῦ βίου τοῦτου ἐξέρχεται, καὶ ὁ κόπος αὐτοῦ, ὃν ἐν τῇ νεότητι ἐκοπίασεν, εἰς οὐδὲν λογισθῆσεται. Καὶ οὕτως κατὰ τὴν ἀθλίαν σου μητέρα στενάδων κατὰ σοῦ, καὶ ὅσα σὺ νομίζεις ὡς ἐπιτελεῖν, ἐκίχη ἐκεῖ διὰ τῶν θακρῶν ἀνατρέπει· Ἀλλὰ ἄκουσόν μου καὶ ἀπίθει, καὶ θεράπειυσόν τὴν μητέρα σου, καὶ ἀνάλαβε τὴν οὐσίαν τοῦ πατρὸς σου καὶ δός πτωχοῖς, καὶ τότε ἐλθέ ἐνθάδε, ἰδοὺ γὰρ καὶ παιδὰ ἀπίστειλεν μετὰ γραμμῶν πρὸς σέ. Τότε ἐλάλησεν ὁ Ἰωάννης τῷ Φαρμουθίῳ· Τόσους κακῶν, πῶς οὐκ ἔγνωσ αὐτόν τὸν συμπνιγόντα σου τὸν λογισμόν, καὶ ἀποστρέφοντα τὴν διάνοισιν, καὶ αἰχμαλωτίζοντα τὰ αἰσθητήρια, καὶ ἀποσταλιμένον σε τῆς εὐχῆς. Ἐν τούτῳ σε γνῶναι εἶδει, ὅτι οὐκ ἦν καλὸς, ὅτι παραγενόμενος ἐνθάδε οὐ δέδωκας δόξαν τῷ Κυρίῳ, ἀλλ' ὡς ἐν ἀρροσύνῃ ἐλάλασας. Σφράγισον σεαυτὸν, λάβε τὸν θυρόν, ἀνάλαβε τὰς φρένας, ἐπιγνώθι τὴν ἐλάλασας, καὶ ἀπίθει, καὶ καθισθείς ἐν τῷ σπηλαίῳ ἀνακάλισον σεαυτὸν, μήπως καυχῆσθαι κατὰ σοῦ, τότε ὁ Φαρμουθίος λαθὼν τὴν συμβουλίαν, καὶ ἐρχόμενος εἰς τὴν αὐτοῦ ψυχὴν, καὶ ἰδὼν ὅτι θλόωσις ἦν ἐπ' αὐτόν, ἔπεσεν ἐπὶ προσώπων, καὶ ἐδόθησεν λέγων·

madetur regredi ad matrem :

B Τέκνον Ἰωάννη, αὐτὸς ὑπὲρ ἐμοῦ δεήθηται τοῦ Κυρίου, ἵνα ἐν ἐπιγνώσει μου ἀποστρέψω, μήπως μετὰ πολλοὺς κακάτους ἀπολλῶμαι. Ἐγὼ ἐνόμιζον ὅτι παρήλθον τὴν τοῦ ἀδίκου πλάνην. Τότε ὁ Ἰωάννης εἶπεν· Κύριε ὁ γνωρίζων νεφροῦς καὶ δοκιμάζων καρδίαν, δός ἀναψῆσαι τὸν πολλὰ κοιτάσαντα διὰ τὸ ὄνομά σου, καὶ ἀποστρέψον τὸν ἀντίδικον ἡμῶν κατησχυμένον εἰς τὰ ὄπισθον.

eum sereris monitis emendat :

7 Τότε ὁ διάβολος εἶπεν πρὸς τὸν Ἰωάννην, Πόσον ἐταπείνωσας τὴν μητέρα σου καὶ ἡμᾶς· Ἴδε, προσήγαγόν σοι τὸν δούλον τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐκ ἤκειςσας· ἐγὼ ἀπέρχομαι, καὶ ἡ ἀθλία σου μήτηρ ταπεινωθήσεται τοῦ παραγενέσθαι· οἶδα γὰρ ἐγὼ ὅτι οὐ μείνει τὰ σπλάγγνα αὐτῆς. Καὶ οὐτε μίαν ἀπόκρισιν ἐποίησατο σὺτῷ, ἀλλὰ τῷ Αἰγυπτίῳ ἔλεγεν· Ἐπίστρεφε, καὶ ὅσον ἐταπείνωσας σεαυτὸν ἐκ νεότητός σου, τοσούτων κατάκαμψον αὐτόν, μήπως ἀπολέσῃ τὴν πνευματικὴν τροφήν. Τότε ὁ Αἰγύπτιος ἀναχωρῶν, ἔλεγεν· Ὁ Ἰωάννη, ἐγὼ κόπους πολλοὺς ἐποίησα, καὶ δεινῶς ἔπιστα· πρόσκειμαι ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ Ἰωάννης εἶπεν· Μὴ δῆς, Κύριε, ἀπολεσθαι τὸν μαργαρίτην σου, ὅτι πολλὰ ἐκοπίασας ὑπέδειξέν μοι τοῦ γνωρισταί σε. Τότε ὁ Αἰγύπτιος ἀναχωρεῖ κλαίων καὶ ὀδυρόμενος καὶ λέγων· Ὁ διάβολε, πόσον ἠνωσάμην ὡς διάβολε, πῶς με ἠπάτησας· ἀλλ' ἐμὲ ὡς λήθου ἐχλύσασας, τὸ δὲ νῆπιον ἐνίκησέν σε. Νῦν δὲ ἐγὼ ὁ γέρον ἠθρομαί σοι ἀγῶνα νέον, καὶ νικήσω σου τὰς ἐνεργείας. Ἐνύρισσας δὲ ἐμοῦ ἀφανίζων τὸν παῖδα τοῦ Κυρίου, του καὶ εἰ σε φανεροῦσαντα, καὶ ἐμὲ ἀνακαλεσάμενον.

frustra interloquente demone,

8 Λοιπὸν ἀφίει ὁ διάβολος ἡ γέροντον, καὶ πικραλχεῖται ἐν ὄχλῳ, καὶ ἀπέρχεται ἐπὶ τὸν τόπον, καὶ ἀπὸ μακροῦ ἐβόα, λέγουσα ὡς ἐπὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ· Ὁ τέκνον, πόσα ἐκοπίασα ἵνα ἀναβρίθῃ σε· πόσα σε γράμματα ἐδιδόξα διὰ πλὴν πόθου· ἵνα μὴ σπολέωσῃ ἡμᾶς, ἐλάθου καὶ κατέλειψα μετ' ἐμαυτῆς ἐν θηλάτῃ. Πῶς με οὐκ ἠλέησας, ἡ τὴν ἀθλίαν ἀδελφὴν σου, καὶ ἐβόησεν ἐν τῷ γήρῳ μου ἐποίησάς με τὴν ἔρημον πελάσσειναι τὴν χεῖρα, τὴν αἰκίον, τὴν ἀπερίστατον· Οὐκ ἐμνημόνευσας, ἐτι ἐμῶς μασθοῦς ἐβλόσασας· Οὐ κατίνυξάν σου τὰ ἐμά σπλάγγνα· ἡ δὲ ἡ νοθεῖα ἀδελφῆς σου, οὐδὲ ἡ ἀναστροφή τῶν οἰκογενῶν, οὐδὲ ἡ συντυχία τῶν συνηλικιωτῶν, οὐδὲ τὰ

ad spritancam remittit :

g oppugnetur a diabolo in persona matris,

πράγματα τοῦ πατρὸς σου· ἀλλ' οὕτως ἄφρον ἐγένου πελασθεῖς εἰς τὴν ἔρημον· Καὶ μετὰ τὸ ἐγγίσει αὐτὴν πρὸς τὸ φρέαρ ἐβόα λέγουσα· Τέκνον Ἰωάννη, κατανύγηθι εἰς ἐμὲ τὴν γηρόλειόν σου μητέρα, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασα εἰς σέ. Ἐλέησον τὴν ἀθλίαν ἀδελφὴν σου, ὅτι ὡς πατέρα σέ οὕτως ἐκάλε. Μνήσθητι τῶν πατέρων σου πραγμάτων, καὶ ἀνάμνησον ἐκ τῆς μέθης τοῦ πονηροῦ. Ὁ ποῖον πνεῦμα πονηρὸν! Τὴν ἠδίκησά σε, ὅτι οὕτως ἠνόησιν κατ' ἐμοῦ, τοῦ ἀποσπᾶσαι μου τὸν υἱόν· Ὁμοίως δὲ καὶ ὡς ἡ ἀδελφὴ ἐβόα πρὸς αὐτόν· Ἐλέησάν με τὴν ὀρφανὴν, τὴν ἀπερίστατον, ὅτι οὐδένα ἔχω, καὶ ὅπου πάντων καταπονεύμαι. Καὶ ὡς πολλοὶ παῖδες οἱ δαίμονες ἔλεγον· Οὐαὶ ἡμῖν ὅτι ἀδέσποτοι τυγχάνομεν. Ἄνεθι, δεξιμιά σου, καὶ ἐλέησον καὶ ἡμᾶς καὶ τὴν Κυρίαν ἡμῶν, καὶ ἀνακάλεσάι σου τὰ πράγματα, καὶ τύπωσον αὐτὰ ὑπὸ ἐπιτρέπουσ καὶ οἰκονόμους, καὶ δός πτωχοῖς, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους τῶν παίδων σου ἢ λεγατέουσ· καὶ ὑποστρέψον ποιήσας ἔργον καλόν· εἰ δὲ μή, καὶ ἡμᾶς λάβει ἅπαντας κάτω, ἵνα καὶ ἡμεῖς σὺν σοὶ αποθάνωμεν.

D EX MS. VATIC.

sororis,

et servorum.

h

9 Τούτων δὲ πάντων λεχθέντων, οὐδεμίαν ἀπόκρισιν ἐποίητο ὁ Ἰωάννης, ἀλλ' ἦν δοξάζων τὸν Κύριον. Ὁ δὲ ἰδὼν ὁ διάβολος, ὅτι οὐδεμία αὐτῷ ἀπόκρισις ἐδόθη, ὅθεν ἀπατήσαι αὐτόν, ἤρξατο λέγειν· Οὐ λαλεῖς μοι τέκνον· οὐκ ἐλεεῖς τὸ ἀθλίον μου γέρον· Ἰνωσκεις ὅτι οὐδέποτε φανερῶ προσώπων συνανεστράφην, ἡν δὲ ὡς ὄφριον θηρίου τὴν ἔρημον πᾶσαν διήλθον· κἂν φωνῆς μόνον σωίσασόν με ὡ τέκνον. Ὁ δὲ ἐπὶ πλὴν ἔκραζεν καὶ ἐβόα, πάντες οἱ δαίμονες ἔκραζον, ὡς ὀδυγμόν καὶ θρήνον μέγαν γενέσθαι. Καὶ ἐνεκύψεν εἰς τὸ φρέαρ βοῶσα καὶ λέγουσα· Ἐάσατέ με ακουτίσαι ἐαυτὴν κάτω, ἵνα ἴδω τὰ τρυφερά αὐτοῦ μίλη, τὰ ὑπὸ τοῦ λιμοῦ νεκρωθέντα. Ὁ δὲ πάλιν ὤραν ἐνεδίδου, νομίζουσα ὅτι ἀποκριθῆναι ἔχει τι, καὶ οὐκ ἐθίδου ἀπόκρισιν, λοιπὸν προσκαλεῖτο πάντας καὶ ἔλεγεν· Δεῦτε ἐνέγκατέ μοι σχοίνους, καὶ εἰς ἕνα καταγάγωμεν. Ὁ δὲ ἤρξατο παρασκευάζειν, εἰς τῶν δαιμονίων ἔλεγεν· Ὅταν ἡμεῖς κατέλθωμεν ὄλοι, ἐμὲ τίς ἔχει καταγαγεῖν; Καὶ ἐργισθεῖς ὁ διάβολος κατ' αὐτόν, ὅτι ἤλεγεν αὐτόν τὴν ἐπίθεσιν, εἶπεν λέγων· Μὴ ἔστω ἐτι μεθ' ἡμῶν, ἀλλὰ ἀπελθίτω, καὶ σώμας οὐθρώπων ἐσθίτω. Τότε ἐδόθησεν τὸ πονηρὸν πνεῦμα· Ὁ Ἰωάννη, ἐλέησον με, καὶ ρῦσάι με τοῦ Ἄρχοντος· τούτου. Ὁ δὲ οὐκ ἤλεγεν αὐτοῦ τὰς ἐννοίας· ἐγένετο δράκων, καὶ βρώσας μέγα, ἐρρίψην αὐτὸν κάτω, καὶ συνεπιπεπλέκιστο τῷ Ἰωάννῃ, καὶ ἤσθιεν τὰς σάρκας αὐτοῦ, καὶ ἐμελοποιεῖ αὐτόν, καὶ σπηρεύετο εἰς τὴν ἔρημον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἴσχυεν ἀποστρέφει ἀπὸ τῆς εὐχῆς. Ὁ δὲ οὐκ ἴσχυεν αὐτὸν ἀποστῆσαι, ἔκραζεν λέγων· Οὐαὶ μοι, ὅτι βυθόμενος ἕνα κερδήσας, τὸν κόσμον ἀπόλεσα. Ἐἴσω τούτου, καὶ ἀπίθω εἰς ἄλλους, καὶ ἐλεύσω πρὸς ἐαυτόν, μή πως τὰ βασιλεία μου κενὰ εὐρεθώσιν. Τότε ὁ Ἰωάννης κρατήσας αὐτὴν, ὄρισεν κατὰ τοῦ Κυρίου ἔπος κλητικὴ παραγέννηται ἐπὶ τὴν τόπον ἐνεῖνον, μὴ δὲ ἐπὶ ἔτερον βουλόμενος κατοικῆσαι ἐκεῖ. Καὶ ὡς κατὰ τὸ ἔλεγμα αὐτοῦ ὤρσεν, ὅτι, ὅπου ἂν ἴδου το ὄνομά σου, ἐπὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον οὐ μὴ πορεύσω· ἀλλὰ φύγω, ὅσον οὐρανὸς ἀπέχει ἀπὸ τῆς γῆς, οὕτως ἀπέλυσεν αὐτόν.

sterem matris indignantis ob responsam non datum :

E

i

madetur a diabolo infernum draconis in puteum ditapso.

F cogit eum jurare quod non sit illuc rediturus,

annos 10 ibi moratus incutitur a Chryso h

ei vitam suam horrat :

moratus ab eo respicitur :

10 Καὶ ἔζησεν Ἰωάννης ἐν τῷ φρέατι ἕτη δέκα, καὶ ἐγένετο ὁ γέροντος αὐτοῦ τοῦ μετληθῆναι· καὶ ἐγὼ Χρυσὸς ὢν ἐν τῇ ὄλῃ τῶν κ Βραβατίων, ὅστις τριάντονα ἕτη διετέλεσεν περιπατῶν ἐν τῇ γῇ, ἀπενέχθη ὑπὸ Ἀγγέλου εἰς τὴν ἔρημον· ὁδὸν αὐτοῦ τὴν Ἰωάννη. Καὶ προσνήχθη ἐπὶ τὸ φρέαρ, καὶ ἠσπάσα τὸ μετ' ὁ Ἰωάννης καὶ εἶπεν· Μεγάλη μοι χαρὰ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ σου, Χρυσὸς, ὅστις πολλοὺς ἀγῶνας ἐποίησας ἐκ νεότητός σου. Καὶ ἐυξάμενος, ὤρισεν αὐτόν ὅπως ἀναγγέλλῃ μοι τὴν ἐκ νεότητός αὐτοῦ διαγωγὴν· καὶ αὐτὸς ἰγνώρισέν μοι ἅπαντα ταῦτα. Καὶ ἔπειτα ἡμέρας τρεῖς, καὶ ἐβόησεν ἡ γῆ ἐκ τοῦ βυθοῦ ἡν, καὶ εἶδομεν ἀλλήλους, καὶ ἠσπασόμεν αὐτόν. Καὶ ὡς ἐκεῖ ἐν λίθῳ παρεκείμενος ἐπὶ τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς μοι ἐνετείλατο θεῖναι αὐτόν ἐπὶ τὸ στόματός τοῦ ὀρέοντος, καὶ συστοχάμενός μοι, ἀπέδωκεν τὸ πνεῦμα. Ἐπέθηκε δὲ ἐγὼ τὸν λίθον καθὰ μοι ἐνετείλατο, καὶ [γῆ]· ταῖς δυναῖς μου ἔσκαψα,

EX MS. VATIC.
palma mox
crescit :

A ἔσκηψα, καὶ ἐν τῷ παλλίῳ μου ἐπέθηκα, καὶ ἐρύττεισα ἐπὶ τὸ στόμα τοῦ φρέατος. Καὶ εὐθὺς ἀνέβη ἐκεῖ σφαίνιξ μεγάλη, καὶ αὐτὴ πλήρης τῶν καρπῶν. Καὶ ἰδὼν ἰδοῦσα σὸν Κύριον, ὅτι ἀποδίδωσι μισθοὺς κόπων, καὶ πότιν ὑπὸ νεφέλῃς ἠνέχθην ἐπὶ τὴν τόπον, ὅπου ἤμην διαύγων τὸ πρότερον. Καὶ μετακαλεσάμεν ἄνδρα ἐυλαβῆ καὶ Κληριόν,

καὶ ἤξιωσα ταῦτα γράψαι εἰς ἀνανέωσιν ψυχῶν ἐλπιδόντων ἐπὶ Κύριον, καὶ μνημεν τοῦ ὁσίου ἀνδρός καὶ χάριν, ἥνπερ παρέχει ὁ Θεὸς τοῖς φοβουμένοις αὐτόν, ἢ ἢ ὅσα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

D Vita con-
scribitur.

NOT. 5

Annotationes pag. 40.

APPENDIX

AD TOMUM III MARTII

Quæ pauca procedente hujus tomi impressione, locis jam recensenda una mutanda occurrerunt, exhibitur, eadem opera admonemus Lectorem, Erratorum quorundam quæ corrigendum effugere dihyphantiam, et removeri intelligentiam possent, prout in aliis etiam tomis fecimus: leviora alia benignus oculus facile excusabit et corriget. Nonnulla præterea correctiva inveniuntur in notationibus ad Acta Græca.

AD DIEM XXIII

Pag. 466 post Comment. prævium de S. Othone Solitario hæc odde.

16 Fabius Barberius Ariancensis Philosophus ac Medicus, in Catalogo Episcoporum Armini impresso Neapoli an. 1635, frequenter meminit tractatus secundi a se conscripti de Vita et Patrocinio S. Othonis; quem necdum nobis visum nancisci sane optavimus: non quia putamus de Vita aliquid habituros nos ex eo certius distinctiusque quam sunt ea quæ hic protulimus (palet enim ex eo quem habemus libello, auctorem plenam fidem dedisse figmento jam satis superque convicto impudentissimæ impostura) sed quia nequaquam dubitamus, quin multa suggesturus ille sit necdum cognita nobis circa translationem Reliquiarum, recentiora miracula, et præsentem Corporis Reliquiarumque altarum statum et venerationem, tam Beneventi quam Ariani. Nunc, quod possumus, ex eo qui ad monum est acturus præcitati libello colligimus pauca, istæ ex incidenti commemorata. Primo ergo pag. 3 habemus quod anno MDXC die XXIII Februarii sacrarum Cathedralis Ariancensis miserabili incendio conflagravit: De quo, inquit, incendio plura scripsi in prædicto secundo tractatu, ubi a me quam plurima narratur quæ miraculose contigerunt circa quandam sacrosanctam tabellam Beatissimæ Mariæ Virginis cum imaginibus SS. Othonis Protectoris atque Elisearii ejusdem civitatis Comitæ, jam contactam ab igne non exiguo temporis spatio, atque minime tunc combustam. Quamobrem hoc nostro ævo, singularum hebdomadarum sabbato post Vesperus, Reverendi Domini Canonici processionaliter adeunt locum Thesaurariae, ubi dicta miraculosa tabella extat, psallentes Salve Regina etc. pro gratiarum actione ob liberatam totam Cathedralē a dicto incendio: in quo sane quadam alia miracula acciderunt, præsertim circa lampadem accensam ante dictam tabellam quæ adhuc condito ejus tenui funiculo, visa est permansisse in aere, ac præterea illuminata quatuor dies ac totidem noctes absque novi olei infusione, quo pabulo egere naturali ordine videbatur. Pleraque alia in nuper citato tractatu scribuntur, quæ spero benigno lectori non minorem oblectationem, quam ob raros eventus admirationem allatura.

17 Dem pag. 48 agens de Nicolao Hypolytovi Ariancensium Episcopo, qui circa annum MDX sedere incipiens ultra novem annos Pontificatum gessit, inter ejus decora pont. quod Cathedralis anno MCCCXVI terramotu collapsæ partem anteriorem restaurans, in eo collocandam mandavit non solum statuam S. Othonis Ariancensium Protectoris, verum etiam simulacrum S. Elisearii olim Comitæ ejusdem civitatis: præcepit quoque ut sub unaquaque lapidea effigie duo versus Martii T. III.

annotarentur, sicut in præsentia leguntur et quidem sub S. Othone hi.

Assurgas quicumque Patris spectare figuram:

Nam Pater est urbis, nomine Divus Otho.

18 Pag. 50 hæc leges de Urbe per S. Othonem præservata a peste. Nobilissimus iste Antistes (scilicet Diomedes Carossa, creatus circa annum MDXII, sive in Sede ad annum usque MDLIX superstes) interfuit publico contractui jam publicato in Cathedrali ejusdem ecclesia, quando sub anno MXXXVIII hæc civitas oppressa fuerat a vehementissima peste, cum obitu quinque millium hominum. Nam eo tempore ad S. Othonem solemniter fuit celebratum votum, ut ipso intercedente Deus optimus maximus pestilentialem illum morbum propelleret: pro qua re eives unanimem, et quidem ob imminentem mortem gemebundum, promiserunt suo sancto Protectori in perpetuum duodecim ducatos: quemadmodum manifeste constat apud protocollum egregii Notarii Lucii Græci. Quod Ariancensium votum in præsentia quotannis a Reginine ejusdem urbis observatur in festo illius sancti Eremitæ, quod celebratur die XXIII mensis Martii: quo tempore Syndicus in solenni Missæ celebratione coram omni populo illos offerre solet Episcopo.

19 Idem Fabius pag. 52, cit. XIX Episcopum Donatum de Laurentiis, creatum anno MDLXIII, mortuum an. MDLXXXIV, hæc narrat. Non est silentio involvendum miraculum, quod tempore ejus contigit circa statuam S. Othonis, hujus civitatis Protectoris. Etenim quando iste Præsul Romæ inquisitus versabatur, ob quasdam adversus eum illatas contumelias sub anno MDLXXIII fuit propterea electus Vicarius Generalis Apostolicus Petrus Antonius Vice-domini, qui deinceps Bisaccie Episcopatu fuit insignitus. Hic ergo cum primo loco accessisset ad visitandam hujus civitatis Cathedralē, visitavit quoque altare Beatissimi Eremitæ Othonis: de ejus canonizatione cum ipse non esset certioratus in hujusmodi visitatione, mandavit illico ut illius Sancti simulacrum palam in eo sacello amplius non haberetur: quod a Reverendis Dominis Canonicis continuo impletum fuit, ipsumque translatum ad locum Thesaurariae, qui erat proximus sacrario ejusdem ecclesiæ. Vix præfatus Vice-dominus ad solitas Episcopales aedes accesserat, quod a portuacissima quadam corporis aegritudine fuit aggressus, indeoque quam cæperat visitationem perficere nequivit. Cumque infirmitas semper in deterius vergeret, et nulla medicorum præsidia ei prodesse viderentur, cognovit ipse in illius statuæ translatione, male a se factum fuisse: quamobrem statim institit, ut ea ad idem sacellum deportaretur. Qua quidem ad solitum locum relata, contumacissima illa infirmitas statim desisse visa est: atque ita cum ad pristinam sanitatem pervenisset, decretum edidit, ut in posterum Sancti statuæ, digna ut magno cultu veneretur ab omnibus, nunquam ab antiquo sacello removeretur: sicuti plane hoc nostro ævo haudquaquam remota fuit, neque vero removebitur, ob quam plurima quibus ipse indies splendere videtur miracula, non solum apud Ariancenses, sed etiam apud exteras gentes.

20 Neque vero arbitror tunc defuerunt ex Optimatibus

propter sedatum pestilentium annum ei votum e publico solet:

visitatorum qui statum ab altari removerat an. 1573 morbo castigatum,

ea reponi jussa sanatum esse.

NOT. I

Fabius Barberius, auctor libri de Vita et Patrocinio S. Othonis,

alibi narrat ejus imaginem ab incendio illam mansisse

lampadem mirabiliter ultram tunc oleo arsisse,

statuam Sancti in templo erectam esse a Nicolao Ep.

quod an. 1558 alteri quoque Visitatori acciderat.

matibus Arianensibus aliqui, qui postea predicto Apostolico Vicario manifestaverint, quidamno molvini acciderit Petro de Petris Episcopo Lucerie de Apulea, tunc quoque Apostolico Vicario in hac civitate, propter ejusdem statum alium in locum translationem, quam etiam ipse facendam mandaverat illius altare visitans. Nam ob majorem ejusdem beatissimi Eremitae cultum ac religionem, Deus optimus maximus permisit, ut idem Vicarius ineffabili modo premeretur: dum nempe post hujusmodi visitationem tota nocte laborans nunquam acquiesceret, sibi que vehementissime percussus fustibus quibusdam videretur. Quare cum ipse eo tempore cognovisset, nocturnas illas angustias se passum esse ob transportationem S. Othonis simulacrum, statim illud ad proprium locum referendum mandavit: atque ita deinceps Vicarius ille aliis noctibus nil tale passus est.

et vicarium Ep. fuisse S. Othoni instigante devotum.

21 Octavius Rodolphus anno mxcvii Arianensibus datus Episcopus, ac deinde a Gregorio xv ad Cardinalitatem dignitatem promotus, cum esset sub hujus decessore Paulo v Beneventanus Gubernator, in eadem civitate seipsum mandavit statum marmoream S. Othonis, non abque magno sumptu: in cuius basi sic legitur: OCTAVIUS RODOLPHUS ANNO DOMINI MDCXVII EPISCOPUS S. OTHONIS D. cuius quidem Sancti sacellum ipse quoque exornavit, non solum circumferens quibusdam concinnis figuris, quae varia miracula ab eodem beato Eremita perpetrata demonstrant; sed etiam superiorem partem diversis aureis ornatus perfectit. Eximius ille Antistes mihi, inquit pag. 63 Fabius Barberinus, interdum solebat dicere peculiarem erga S. Othonem devotionem ex eo me habuisse confiteor, dum ad istam civitatem perveni; quoniam Romanus ille erat uti ego, et quia festum ejus xxiii Martii celebratur, qui dies mihi natalis fuit.

originali, Fr. Joachims a S. Nicolao Notarius Apostolicus in Archivio Romano immatriculatus, Prior monasterii S. Sixti ejusdem Ordinis juxta Poperingam in Flandria; curante P. Antonio Papebrochio Societatis nostrae celosissimo Missionario; qui extremam huc obsequium fraternis curatibus promovendis impendit; et paucis post negotium hoc curatum diebus, ex tribus frequentissimis agrorum civium ac militum usaconcis, quibus maxima cum caritate ac sedulitate Ipris ministrabat, triam salutarum morte in eodem ministerio contracto nil territus, ipse quoque rabidam febrem retulit circa festum Sanctorum omnium: die vero XI Novembris anni MDCCLVII annum reddidit Creatori, quarta in eo Collegio paucas intra hebdomadas victimam caritatis eoque deploratus magis, quanto magis omnibus non domesticis tantum ac civibus, sed totius territorii Iprensis circumjectorumque oppidorum iacobis carior fuerat pro assumptione egregia doctrinae, inl'essis celi et expulsa unibus benefecit, cum summa morum amabilitate conjuncte: quibus virtutibus cum fructuosum se divini obsequii verba praxorem fiebat, tum maxime utilem reddebat pauperibus, vinctis, vis extremoque afflicendis supplicio; raris morantibusque communicans singularem devotum affectum erua sanctissimam Virginem Mariam et castissimum illius sponsum Josephum, quos ut in corde semper sic et in ore habebat, novag identidem ratioms eragitans ad utraque cultum promovendum. Bulla patris Leonis x sic se habet.

accepta ex bullario Ordinis,

3 Leo Episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Romanus Pontifex pius fidei- lum votis (praesertim quae ad Dei laudem et gloriam ac Sanctorum venerationem, fidelium animarum salutem et eorum spirituales consolationem cedere dignoscuntur) libenter annuit, et prout expedire in Domino conspiciat, favoribus prosequitur opportunis. Sane pro parte dilectarum in Christo filiarum Abbatissae et Conventus monasterii Watzstentensis, Ordinis S. Augustini, sancti Salvatoris nuncupati, Lincolniensis diocesis; ac dilectorum filiorum Confessoris generalis, et Fratrum ejusdem monasterii (in quo Abbatissa et Sorores ac Fratres dicti Ordinis, sub diversis tertis ab invicem separatis, vivunt) nobis nuper exhibita petitio continebat, quod licet dudum felicitis recordationis Sixtus quartus et Julius secundus, Romani Pontifices praedecessores nostri, ut in Suecia, Dania et Norvegiae regnis, ac in omnibus et singulis monasteriis dicti Ordinis corpus seu Reliquiae B. Catharinae, filiae S. Birgittae dicti regni Sueciae oriundae, sine incurso alienius demeriti, vel idololatrye aut infamiae labe seu conscientiae scrupulo, a Christi fidelibus publice et privatim venerari et coli possint, per suas certorum tenorum litteras, in forma Brevis concesserunt; ac populi dictorum regnorum ad eandem B. Catharinam propter crebra miracula (quae in ritus, et inae creditur, et intercessionem ipsius B. Catharinae in dicto monasterio, in ipso ipsa migravit ad Dominum, et Reliquiae ejus venerantur altissimus operum dignatur) singularem devotionem gerant; nihilominus, cum dicta B. Catharina die vigesima quarta mensis Martii ab hoc seculo migrasset, et ex speciali concessione patris memoriae Innocenti Papae octavi etiam praedecessoris nostri ejus Reliquiae praedictae, die secunda mensis Augusti translatae esse probentur; ac propter impedimenta Quadragesimae et messis, seu vindemiarum eidem temporibus occurrentia, hujusmodi solus et translationis festa commode nequeant celebrari; si de cetero alio tempore a statibus ejusdem B. Catharinae celebraretur, Christi fideles ad ipsum monasterium commodius confluere, et festum ipsum majori sollemnitate celebrare possent.

Ad supplicationem Conventus Watzstentensis

post decreta Sixti 4 et Juli 2

quibus natalis B. Catharinae 23 Martii et Translatio 2 Augusti peraguntur celebrari

pro majori partem commoditate

AD DIEM XXIV

Pag. 528, post miracula S. Catharinae Sueciae, addatur

NOT. 2

APPENDIX

Translatio festi in 25 Julii a Leone x decreta.

In commentario ad haec S. Catharinae Acta praevia § 1 ostendimus diebus iuris Sanctae hujus Virginis festum agi: et Genae quidem atque in Belya die xxv Junii (quam corrigi debet qual nunc, 2 tum in textu quam in margine colamo ex errante irrepit Julia) die, inquam, xxv Junii ad fieri: cur autem ad fieri causam proferre nullam potuimus, tantum suspicari sumus eo factissis die factum esse suavi corporis translationem. Quia et celebrandi festi facultatem datam esse ab Innocentio xii ce indimus Fr. Habarion de S. Antonio ad asserenti: de Sarto autem iv, un aliquid hac in causa fecisset, non sumus ausi divinando definire. Nunc cum ad momentum Bulla Leonis x, patent cuncta distinctis. Et prima liquet Sixtum iv fuisse potestatem Ordini die xvi Martii universario atque sancti ubique, festum celebrandi: Innocentium deinde xii permisisse ut sacra Reliquiae solenniter transferrentur: huc vero cum factum esset xxi Augusti, Julium it indulgisse, ut haec quoque dies annue festum haberetur, propositis etiam Indulgentiis. Verum cum utraque tempus propter Quadragesimae et Fructum impedimento parum idoneum esset populari devotioni, Leone x fuisse supplicatum ut postrius Natalitatis S. Joannis Baptista festum huc agi suerit, isdem cum privilegii Indulgentiarum suarum, quibus priora duo utraque agerantur.

Quando et qua ex causis instata sint tria B. Catharinae festa,

patet ex bulla Leonis x

2 Bullam hanc ex authentico Ordinis S. Brigittae bullario fol. 221 exepit et fidem fecit concordare cum

4 Quare pro parte Abbatissae et Conventus ac Confessoris et Fratrum praedictorum nobis fuit humiliter

militer supplicatum, ut eis in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur qui fideles quoslibet ad omnium Sanctorum et Sanctarum Dei venerationem et jugem erga eos devotionem prout possumus, libenter excitamus Abbatissam et Conventum ac Confessorem et Fratres prædictos et eorum singulos a quibusvis excommunicationis suspensionis, et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et pœnis, a jure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum presentium dimittat consequendum harum serie absolventes et absolutos fore censes hujusmodi supplicationibus inclinati auctoritate Apostolica tenore presentium statuimus et ordinamus, eisdemque Abbatissæ et Conventui ac Confessori et Fratribus concedimus, quod de cetero perpetuis futuris temporibus festum ejusdem B. Catharinæ cum solennitate et Officio communi unius Virginis non Martyris, in crastino festi Nativitatis B. Joannis Baptistæ, in diebus rebus ac omnibus et singulis diebus Ordinis monasterii et locis presentibus et futuris nunc et pro tempore celebrari possit et liceat, donec ad ejus Canonizationem deveniat. Quodque universi et singuli, tam persone ipsius monasterii intra et extra illius claustram existentes, quam alii utriusque sexus Christi fideles ecclesiam ipsius monasterii in die celebrationis festi B. Catharinæ hujusmodi devote visitantes, omnes et singulas gratias, indulgentias, et remissiones, monasteria et loca Ordinis hujusmodi prima die mensis Augusti devote visitantibus concessas, et quas, si dictam ecclesiam diebus obitus et translationis prædictorum visitarent, consequi possent, consequantur. Non obstantibus præmissis ac constitutionibus et ordinamentis Apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ, apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo ducesimo, duodecimo Calend. Aprilis Pontificatus N. S. P. N. O. P. P. P.

A DIE XXV AD FINEM.

Pag. 894 col. 2 lin. 3 et Pag. 893 col. 2 lin. 10 Laudamus socius S. Brunonis bis refertur, primo in-

ter absolute prætermisiss, deinde inter dubios, de quo videri posset vi Octobris ad Vitum S. Brunonis: prior igitur locus qui per errorem fuit insertus textui, deleri debet: est tamen etiam ibi memorabilis auctoritas, qua constat nullum Ravennæ cultum eidem deferri.

Pag. 32* ad Vitum S. Marci Athen. has adde NOT. 4 Notus

a MS. V. 1170: et consequenter inferius Ἐπίστα, correctum erat ἐπίστα. Verum ex toto sensu apparet mendam, non posteriorem sed pravi loco fuisse. — b Ad mentem auctoris sic verte. Mihi autem qui magis commodum eo iter erit? Et ait mihi Mercator: Pater, siquidem mari iter instituas, non longe abest a mari — sin autem etc. — c Sciet pluribus mendis MS. in que ne identidem lector impingeret resistimus saepe ex conjectura sensum uti hoc loco, alio scriptum erat, τοῦτο οὐκ ἐπίστα. — d MS. ἐπίστα ἐπίστα, sed quid hoc sit ἐπίστα, postero die significans, non ut capio — et sensu sine eo recte subsistente mala luntiper exponere. — e Dones ex ipsis gravaretur corpus meum MS. mendose ἐπεὶ ἐπίστα ἐπίστα ἐπίστα, Interpres conjectavit legendum esse ἐπίστα et multo forte rectius. — f Adde quod omissum in versione Latina: Hoc corpus meum requiescet a plurimis laboribus et molestiis. — g Ibidem hæc. Et vidi phalanges demonum paratas, et audivi vocera de celo dicentem, Fugite illi lenelharum a facie Iuransis postula. Et vidi et præparata est anima Sancti velut ad unam horam. Et audivi eorum dicentem ad Angelos. Tollite illum meum, qui demones confudit, et venite. Pertransiit autem demones anima Sancti. Etenim stultum fraudulenti illi etc.

Pag. 40* Ultima Vitar has Notationes subiunget. NOT. 5

a Interpres quia in MS. Κοργία reperit, non est avis Latine recte: sed corrupta quia nota in Imperio deservit dignitatis nomen fuisse patet ex auctoribus pluribus Latinis et Græcis, citatis a Mercutio in Glossario Justiniani Nov. III quibus fuerit explicit, ubi ait, ἡντι Κοργία ἡντι Ἰππικιστοῦ, ἡντι ἡντι Κοργίας ἐπι Κοργιστοῦ ἐπί τοῦ Νάμ. Et ἡντι Κοργίας Latine Consul, sic Ἰππικιστοῦ Præses additur: quos ergo Augustus pro Præsides, multa vate Directores vocare. Quod autem hic impressum surrexerit corrigi et lege surrexit. — b Nullis Græcum Fastis hactenus raris inscriptum reperimus. — c Etenim Latine templa dicta fuisse hinc inde, tum ex S. Hieronymi in chronico Hæc, Domini ante Antiochie factam dedicatorem commemorantis, tum ex S. Patricii consuetudine qua parochiales plerisque ecclesias a se erectas in Hibernia hinc inde vocant, ut habetur in Actis 17 Martii. — d Ergo non cubilos certe, sed alius, vel potius græcum nomen retinuit — ubi enim duorum ut summum cubitorum est, Orgyia vix cubitorum quatuor seu sexum pedum, quantum hinc inde exteant utrinque beatus a summo ad summum duorum trans prelus continent. — e Non sufficillimum, sed solutivum in Latino hinc. — f In Latino sequi ipsum iteravit. — g Corrigi tunc ipsum.

g Adetur utiquid deesse versus quem sic Latine nullum reddere sibi hæc dialabus reliquit cum ad mansipatum, deinde turbam demonum æcum assumus venit ad hunc — h legare et Legata reddere Latine jure Magistri dicunt: unde dictam hæc verbum Græcis quoque frequentari testatur. Me resus in Glossario. — i Quia sequuntur Latine perturbata sunt. — k Nunc autem restat. Nostri quia nunquam versatur in publico nunc verum agrestis instar lege totam penerunt æcum. — l Baradhiensis Episcopus in Veneto nominatur Concilio: Ptolomæo nuncem Βαρύτην Λεοντία civitas est.

conceditur ut festum agi possit

die 25 Justitiam cum indulgentiis,

NOT. 5

Koppstadt

Kopiarov

Orgyia

NOT. 10.

NOT. 3

ANIMADVERSIONES EXTEMPORALES

DANIELIS PAPEBROCHII, HAGIOGRAPHI,

NUNC PRIMUM EX MS. EDITÆ

IN EXEGESIM PRÆLIMINAREM II.

ANIMADV 1

Pag. xiii In exegesi mutanda, quæ ibi dicta de duplici æra Pipini, quia de anno 660 immititur diplomati Epternacensi quod esse corruptum didicimus et ad S. Irminam invenitur notatum.

De pluribus S. Sigeberti libris agi in vita S. Boniti dicitur 2 Febr. f. 230 annot. e. fonte omnes exepto Dagoberto præmortui.

ANIMADV 2

Pag. xvi lin. 59. *Transit in glaciem adde : Talibus etiam floribus auro pictis quia inspersum erat vexillum regium quod ad S. Dionysium servari solitum non nisi*

rege contra infideles procedente educitur Anriflammæ nomen ipsi inditum est credibile : natum est enim iridem a formæ et coloris similitudine flammam, flambe dici « gallis antiquis et hodiernis. »

Pny. xxii col. 2 lin. 47. Quod anno 650 factum esse, etc. etc. usque ad lin. 72 : 863 ductum, notentur et corrigentur juxta translatum ante tom. 2 Aprilis. Falsum enim est diploma Epternacense quo hæc nituntur.

ANIMADV 3

IN ACTA SANCTORUM DIEI XIX MARTII

ANIMADV 1

Pag. 7. De S. Josepho Mutanda in § m.
 N. 14. *Nihil dicemus de Usuardi exemplaribus pluribus. etc. etc. etc. usque ad et traducta ad Latinos nativitate ferebat. Mutentur seqq. in hunc sensum : Hi tamen omnes Latini videlicet, intra nudam commemorationem stetisse videntur, usque dum inter ordines mendicantes, quos vocant, sancta quædam exarsit emulatio Divi Josephi celebrandi. Primos fuisse carmelitas exemplo prævisse cæteris aliquando sumus suspicati, eamque opinionem ausi fuimus etiam prælo committere, cætenus persuasi ordinem istum ex Asia in Europam traductum, Hierosolymitano typico prius inbasisse quam divini officii celebrandi normam a romana ecclesia acciperet, exindeque factum ut inter nonnullos ecclesie orientalis sanctos, quos sibi cedendos carmelite adhuc servant, (videlicet, Anastasium Persum Euphrosynam et Euphrasiam Virgines, Serapionem ac Spiridonem Episcopos et Confessores) etiam S. Josephum festivius honorent : verum ad vii Aprilis curiosius scrutati omnia ordinis istius initia et prætense antiquitatis fundamenta; non tantum qualia ipsa essent cognovimus sed eodem tempore deprehendimus, neminem omnino orientaliu[m] Sanctorum ab antiquis Carmelitis cultos fuisse præter Eliam et Helizeum, utpote ejusdem loci olim incolæ et patronos; nec ullum uspiam vestigium deprehendimus alterius ritus in Carmelo observari quam latini, qualem in Syriam attulerant ii, quos anachoriteos studio ex Europa allatos circiter decem primus Prior Bertholdus collegit ad fontem Eliæ. Etenim habemus antiquam membranam inter prima typographice artis rudimenta ante annos minimum ducentos excusam pro supplemento romani Martyrologii, in qua sequentiu[m] dumtaxat Sanctorum commemorandorum hæc forma præscribitur : vii Idus Januarii. Apud Famagustam civitatem Cypri B. Petri Thomasis. Eodem die Florentie B. Andrea[rum] presulis Fesulan[um]. . . . Prædie Novas Martii, in monte Carmelo B. Cyrilli presbyteri. in Novas Martii Apud Leontem oppidum Sicilie B. Angel[um]. xvii Kal. Junii. Civitate Burdegala B. Simonis Stock. xviii Kal. Julii. Apud Samariam Palestinæ S. Helisai. xv Kal. Julii. In Arabia raptus Magni Elie[] prophete. vii idus Augusti Civitate Messana B. Alberti*

de Drapano. iv Kal. sept. Decollatio S. Joannis Baptiste. Hæc ibi cum congruis, quæ omisimus, unicuique festo elogiis : Unde apparet primo, tunc adhuc in ordine ignotum fuisse, quod postea tanto cum fructu usurpatum est S. Josephi patrocinium; secundo quam non optima fide præsumatur fluxisse ex antiquissima religionis consuetudine, quod officium fiat tum de iis quos primo nominari Orientalibus Sanctis, tum de SS. Telesphoro ac Dionysio Romanis Pontificibus, quos quia anachoretas fuisse constabat ex oriente adductos, idem ordo sibi nunc ut proprios arrogat. Imo iidem sancti etiam absunt a Breviariis Kalendarisque ordinis, antiquioribus quidem, sed diu post martyrologii supplementum prædictum, scilicet circa annum 1509, excusis, in quibus tamen et S. Josephi officium proprium est, et sancti quidam alii inveniuntur speciali ordinis cultui adscripti, puta Simeon, Alexander Albertus Hierosolymitani Episcopi aliique plures, quorum nunc cultus in dicto ordine est abrogatus, præterquam Alberti. Et ne quid esse dubium possit quandoam SS. Anastasius Thelesphorus, Euphrosyna etc. ceperint a Carmelitis coli, habemus ejusmodi antiquum Breviarium excusum, cujus calendario ea que diximus nomina calamo reperiuntur inscripta, illic successive et manu diversa.

N. 15. Hæc de catalogo Carmeliticorum Sanctorum ex postdromis præsumptionibus paulatim aucto et quandoque variato, plenius hic deducere placuit; ne cui temere videar anno 1669 voluisse eripere, quod ultro nec cogitantibus dederam ante annos quinque. Nunc ad S. Josephum revertor : cujus prælaudatum ex Breviario Carmeliticum officium non admodum esse vetustum, etiam liquere potest ex lectionibus a Petro de Ailliaco acceptis, et hymnis Baptiste Mantuani suavitate et elegantiam sapientibus. Sane officium istud ipsius Mantuani tempore et memoriam circa annum MD fuisse introductum, persuadere etiam possunt hi versus ex Fastorum ejus lib. 3. carmine 4.

- Sancte pater, veniens ab hebræi sanguine Regis
 - Qui fuerat pastor, tua sunt natalia nostris
 - Addita sic statuit patrum prudentia fastis. . . .
- Quibus indicatur capituli alicujus decretum haud ita pridem coacti : describitur deinde quanta cum lætitia,

titia, quamque singulari cum apparatu recentis festi fuerit peracta hilaritas, hunc in modum :

- « Post decimam lux nona tua est, tua templa sacerdos
[cerdos
« Velat, et ad numerum tibi tinnula verberat ara :
« Verrit humum, legit areolis nova gramina
[tonsis,
« Et postes vernare facit frondere columnas,
« Albentes splendere aras, redolere sacellum :
« Thura cremat, lentoque super myrrham infriat
[igni. »

Denique ut constaret S. Josephum ex tunc habitum Specialem Patronum Ordinis, carmen simili poeta concludit fine, quali alia Sanctis tunc ordini propriis composita ; ordinem conventumve Mantuanum eidem commendans, hoc modo :

- « Nos quoque sub tanto nunc glorificatus alumno
« Respice, et optatam memor impertire salutem
« Italia toti, nostrisque penatibus esto. »

N. 16 Patrum Predicatorum ordo pridem carnalibus posset prævisse videri si sermo de S. Josepho esset Alberti Magni, qui sub ejus nomine reperitur excusus in secunda parte legendæ (nam historia Longobardica pars prima censetur) colonie excusa anno 1483 et biennio post Lovanii recusa cum hoc proloquio : *Ad nostri Salvatoris honorem et gloriam sempiternum etc etc...* Ego cunctorum Minimus clericorum ac infimus Sacerdotum Albertus ordinis predicatorum etc.

Sequitur vita, in quatuor justas lectiones distributa, sed stylo adeo interciso et modulationibus idoneo, ut difficile sit indubitanter assentiri inscriptioni per quam Alberto Magno tribuitur compositio illa, qui circa annum 1250 colonie docuit, et obiit Ratisponensis episcopus anno 1280. Accedit quod Isidorus de Isulanis ejusdem ordinis omnia quæ potuit colligens in summa sua de Donis S. Josephi anno 1522, nusquam matutinalium ejusmodi lectionum meminerit, quod fecisset hand dubie si illæ aliquando receptæ aut saltem notæ in ordine suo fuissent : subjungit autem ad calcem dictæ summæ officium *Secundum Ordinationem Reverendissimi Magistri Ordinis Fr. Thomæ de Cajeta* nihil habens eum dictis lectionibus commune. Securius igitur erit instituti apud Predicatores officii, saltem proprii, initium differre de Cajetani Generalatum, qui anno 1508 electus, ut auctor est Leander Albertus, ipso quo hic opus suum vulgavit anno 1517, creatus Cardinalis, locum videtur fecisse novæ electioni, qua Garzias de Loyasa Magister est Creatus. His ita expensis, restat ut nullis probabilius deferri possit prerogativa cultus S. Josepho ante alios decreti, quam Franciscanis : siquidem Arturus a Monasterio in suo Franciscano Martyrologio allegat constitutionem hac de re factam a capitulo generali, sub annum 1399 Assisii collecto, quo statuatur ut S. Josephi festum celebretur sub officio Confessoris Novem Lectionum. Indicat deinde alia aliorum capitulorum Generalium circa rem eandem decreta, intra postremos quadraginta annos sequentis sæculi concepta omnia, quibus auctus sit festo huic honor.

N. 17 etc.

§ 3 De S. Josepho f. 7 et 8 hæc mutanda—offitium aliud antiquum vide ad calcem MS. Breviani Harlem n. 19 circa medium dele quæ sequuntur. Et hi quidem, quasi primi fuerint.

Carmelita atque hæc substitue.

Et hi quidem latine videlicet intra nudam commemorationem stetit videntur, usque, dum apud ordines mendicantes sancta quædam exarserat emulatio Divi hujus celebrandi. Prius hac in re fuisse Carmelitas, exemploque præisse cæteris aliquando sumus suspicati, ut quos verosimile videbatur et

Hierosolimitano Typico prius usus, quam Latine Liturgiæ atque Psalmodiæ usum suscipere, et ab oriente transtulisse ritum solennius celebrandi festum S. Josephi. Verum ad April. curiosius veritate omnia ordinis istius initia et prætensa antiquitatis fundamenta, non modo illa, qualia cognovimus, sed etiam nullum usquam vestigium apparere, quod qui fuerit sub Bertholdo congregati in Carmelo anachoretæ, latini fere omnes, alia quam Latini omnes consueverant psallendi forma usos fuisse, aut illa orientalium festa assumpsisse præterquam Helicæ et Elizæi Prophetarum, quorum præsentia fuerat mons Carmelus prodigiisque honoratus. Etenim habemus antiquam membranam inter prima typographicæ artis rudimenta exarans pro supplemento communis Martyrologii in quo sequentium dumtaxat sanctorum commemorandorum forma præscribitur. viii Idus Jan apud Famagustam civitatem Cypri B. Petri Thomasi. Eodem die Florentiæ B. Andrea Carmelita Præsulis Fisulani... Pridie Novas Marti in monte Carmelo B. Cyrilli Presbyteri... in uonas Maii apud Lococam oppidum Siciliæ B. Angeli... xvii Kal. Junii civitate Burdegala B. Simons Stock... xviii Kal. Julii apud Samarum Palæstina, quæ nunc Sebaste dicitur S. Hebesi... xv Kalend Julii in Arabia raptus magni Helicæ Prophetæ... vii Idus Augusti civitate Mosanu B. Alberti de Drapano... iv Kal Septembris, deollatio S. Joannis Baptiste... Ex quo apparet ad illum usque tempus nullum dum in ordine proprium B. Josephi cultum fuisse, ac ne ullius quidem monachorum aut eremitarum antiquiorum in terra Sancta celebrium, cultum a Carmelitis in Europam tractatum, adeoque nec in Syria ab iis usurpatum fuisse.

15 Officium quoque De Josephi, quoad usque reformationem breviarii usus est ordo Carmeliticus non admodum octus est, ut patet ex lectionibus a Petro de Alhaco acceptis et hymnis cui Baptiste Mantuani suavitatem et elegantiam sapiunt. Sane officium illud ipsius Mantuani tempore et memoria fuisse introductum circa initium sæculi xvi persuadent, hi illius versus ex libri 3 carm 1.

Sancte Peter veniens ab Hebræi sanguine regis.

Qui fuerat pastor tua sunt natalia nostris.

Addita (sic statuit patrum prudentia) factis.

Pergit deinde explicare quanta eum lætitia quamque singulari cum apparatu novam festum perageretur.

Post decimam Lux nona tua est, tua templa sacerdos velat.... etc.

Ac denique, ut constaret eum ex tunc velut specialem ordinis Patronum coli coeptum, carmen eo fine, concludit, quali in propriorum Sanctorum dumtaxat. Cyrilli Angelli et aliorum utitur eum speciali videlicet patrocinii invocatione hęc modo.

Nos quoque sub tanto mura glorificatur alumno.

Respice etc.

16 Igitur Carmelico ordine, qui sæculo v S. Josephi cultum suscepit ferme exacto sæculo xv, pridem præfuisse docendas esset prædicatorum ordo si vere esset Alberti magni de S. Josepho sermo, qui in 2 parte legendæ (nam historia Lombardica pars prima censetur). Colonie excusa anno 1483 et biennio post Lovanii recusa cum hoc proloquio. Ad nostri salvatoris honorem et usque ad mortem deinde Ratisponensis episcopus mclxxx. Sed hujus istum esse sermonem nihil est, quod fidem facere possit, cum stylus sit a D. Alberto stylo diversissimus, ut pote concisus et modulatus fere ad instar ecclesiasticorum hymnorum. Ceterum quidquid sit de auctore et veritate præcitata sermonis, certum videtur officium istud nunquam usu receptus fuisse in ordine, nam Isidorus de Isolanis... Securius igitur erit

Hæc omnia vide nitidius et accuratius scriptæ in ipso tom. 3 ad § 3. de S. Josepho et 8 Ap. ad Ado S. Alberti Hierosolym. ubi de Breviario Carmelico.

erit instituti apud predicatores officii saltem propriis intum deferre ad etc., videtur fuisse. His ita positus restat, ut nullis probabilibus possit deferri laus festi S. Josepho communiter celebrati, quam Franciscanis, si quidem a monasterio... collegat decretum anno mcccxcix n. 46. dixi aliqua ex erroneo et communiore tamen intellectu evangelii, ubi dicitur *antequam convenirent, noluit eam traducere, voluit dimittere, noluit tenere, accipere*, quasi *convenire* ibi sign. f. *copulam conjugale, traducere* idem quod infamare, *accipere* materie apud sponsam dimittere, deserere peregre abeundo, cum omnia debeant accipi in gemino pro subjecta materia sensu. Ut scilicet *desponsata virgo* fuerit, sed nondum *conventa* sine nondum viro tradita, qui ut cognovit gravidam noluit illam accipere, et ex parentum domo in domum suam traducere, sed voluit renunciare sponsalibus occulte tamen id est absque strepitu forensi et accusatione sponsae per epistolam scilicet vel per fidelem inter nuntium, quod ne fieret prohibuit Angelus et sic Josephus accepit coram consanguineis ritu consueto in uxorem domoque suam traduxit. Credo nimis loquar in Hom. Hieronymus dicens quod Josephus pene hecinta *maritati futurae uxoris omnia noverat*. Secundum hanc mutanda erant aliquo dicto num. et opere praeferri erit ipsa Evangelii

verba ex vero antiquorum usu ex Romani antiquitatibus plenius explicare.

Pag. 12 col. 1 lin. 36. Quem representando usque ad: *ut patet in Spuris* (lin. 66) deletis; proseguere: *fuerunt eodem nuptiae etiam ob alias urgentes, etc.*

Pag. 14, col. 1 lin. 3. Totus n. 40 qui incipit *non oblatum est* deleatur usque ad num. 41.

Pag. 15, col. 1 lin. 30. *Non tamen videntur* etc. mutanda sic: *Non tamen videtur absque gravi scelere potuisse Maria Joachimum et Annam parentes suos, quibus alia nulla erat posteritas, incomparabili illa et incestimabili fraudare gloria, etc.*

Pag. 49. B. Andreas Senensis in catalogo sanctorum Humiliatorum, is procul dubio de quo hic vide ad 26 sept. B. Joanne de Orlato.

Pag. 58. De B. Joannis Parmensis familia agitur in theatro Sanct. Parm. Pici f. 375.

Quesitum Camerino in cultum B. Joannis Parmensis, item de B. Petro de Maliano pro 25 Julii, sed nihil responsum.

Pag. 67. De S. Sibillina dicit Rehaec in praefatione ad vitas Sanctarum et Beatarum cap. 382, quod de ea fiat officium in urbe: videndum quid dicat ad ipsam vitam in tom. 2 Cyrillus Mart. in Calen. Moscovitico.

Hae omnia forent bona nisi graece haberetur, παρὰ τὸν γυναικῶν, quod omnino significat: probo afficere, alleoquor traducere in exemptionem. sensu recte accipitur, et haec melius expendenda et o. mutanda.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XX MARTII

ANIMADV. 11

Pag. 77. *Nec omnia dicuntur auctores isti finisse.* Supple: Certe non adversatur us S. Augustinus cum libro 23 contra Faustum ut. *Illud quod de Generatione Mariae Faustus posuit, quod Potem habuerit ex tribu Levi sacerdotem quibusdam, nomine Joachim, quia canonicum non est, non me convincit.* Hinc enim inferat. Faustus contra evangelicam veritatem filium Levi non David fuisse deum, et in hoc solo restitit ei Augustinus; de nomine Joachim quaestionem non movet; fabulat tamen non nisi ex apocrypho illa scriptura illud haberi, qualem... dicit potest is, qui composuit sermonem de Laodibus B. Maria quem S. Epiphano viri docti abjudeat.

Pag. 86. De S. Martino Dumiensi legenda historia Bragoe p. 1 f. 303 et seqq.

Pag. 112 S. Wulfranni vita medio et interpolationibus expurgata apud Le Comte tom. 4. f. 419.

Pag. 179 De S. Ambrosio Sansedonio, cum ejusdem nota obit anno 1286, causam erroris vide 17 Aprilis ante vitam B. Clarae Pisane n. 5 et muta haec omnia

Tota chronologia B. Ambrosii mutanda erit et annus mortis etiam videtur 1286 propter stylium Pysanum et Senensem, quibus annus ab incarnatione inchoantibus factum est, ut annus 1287 ipsis inchoaretur in Paschate anni 1286 et sic inveniuntur omnia instrumenta post pascha dictum facta notata anno 1287.

ANIMADV. 12

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXI MARTII

ANIMADV. 15

Pag. 253. De B. Clementia Trevirio commentarius Bollandi, ipsa est relata ad Praetermissos.

ANIMADV. 16

Pag. 261 S. Justiani Verecellensis corpus fortassis in Hofeldensem Abbatiam translatus nunc Kystaldi in nostro templo colitur perperam creditur esse Justinus. Phyllophus prout indicatur 13 Apr. in comment. num. 21.

ANIMADV. 17

Pag. 273. De anno obitus S. Benedicti pluribus agit Bondonnetus in ep. Cenomannen. digno, quo legatur et cum iis, quo impressimus conferantur. Angelae Brixianae vita Italica in collect. num. xxi et seorsim in 8.

Post vitam S. Benedicti poterit de ejus ordine et

diffusione semel bene et solide agi contra tot praedictas opinionis de illius universali diffusionem per quam tam multi sancti trahuntur in ordinem Benedictinum, excussis enim omnium monasteriorum, historiarum et sanctis solidissime procedetur.

Pag. 297. S. Benedicti translatio facta an. 1107. Spicil. 2. p. 753 de ejus veritate multis disputat Car. Sansaym in Annal. Aurelian. a pag. 203 p. 422

Pag. 359. Quod attribuitur S. Benedicto presbytero, quo si ejus translatio notetur in MS. Martyr. potius videtur intelligendum de B. Benedicto eremita Vallumbresano 20 Januarii.

ANIMADV. 20

Pag. 365 S. Thomae comitis passio omissa videndum, an non habuerit olim cultum.

ANIMADV. 21

Inter Praeterm. de Haro vide Append. ad 23 Apr. Pag. 368. n. 4 de Andrana correctis Henschenii affixa exemplari meo

ANIMADV. 22

Pag. 374. S. Aphrodisii mirac. ex Petro Calo

habuimus, sed putabamus spectare ad Aprilem hic addenda sunt. Vita nullius momenti est.

Pag. 381. S. Leae reliquiae Ascul. vide 24 Apr. num. n. de S. Saba Gotho.

Pag. 390. De S. Benvenuti translatione atque ex Ugello num. 45 coll. 1022.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXIII MARTII

ANIMADV. 25 *Pag. 438. 8 Febr. p. 169. anno. K. præmittitur. S. Eusebius; de quo hic nec mentio quidem.*

ANIMADV. 26 *Pag. 440. Elogium Claudii Bernardi sacerdotis impressus Parisiis 1644 obiit 23 Martii*

ANIMADV. 27 *Pag. 440. S. Nicom. fingitur eps. Torromeniis n. 10 f. 442. Quid acta fuerint a discipulo scripta videtur omnino rejiciendum esse more Siculo ampliata et fidei parvæ. Quod Neapoli nulli facti martyres vix est credibile cum eo adductos constet SS. Faustinus et Jovitas atque in theatro expositos; quidni et alii plures.*

ANIMADV. 28 *Pag. 442. n. 10. l. 14. unde habetur, quod*

Agatha prædixerit finem persecutionis? malim hoc omitti.

ANIMADV. 29 *Pag. 463. Fabii Barberii libellus de vita et miraculis B. Othonis protectoris Artiani.*

Quæsitus Romæ apud Ugellum non est inventus. Othonis caput Benevent. translatum an. 1452. vipera in bronol. opp. Benev. pag. 149. ejus miracula in persona S. Elzearii apud Barberium in catal. ep. Arian. p. 28, de colla ejus superstitè idem pag. 40, votum ad eum pro peste pag. 50; miraculum circa statuam pag. 52 statua ejus memoria pag. 62 videndum, an hæc omnia suo loco indicata.

IN ACTA SANCTORUM XXIV MARTII

ANIMADV. 30 *Pag. 470. B. Joannes a Baculo hac die edidit. hs. vitam scriptam ab Andrea Frabrian, sed mutata stylo primi genium petii 1671 et obtinuit hs. eadem Italica in chronica Sylvestriam. vd. 22 Apr. ad vitam B. Francisci Frabmanensis.*

ANIMADV. 31 *Pag. 473. S. Latini Ep. Brix. vita Italica MS et alia quedam collecta.*

De eodem Ascanius Martinengris post vitas SS. Faustini et Jovitas in coll. num. 39.

ANIMADV. 32 *Pag. 493. Nescio an satis legerim, quæ de S. Simone habet Janus Pyrrhus r. q. p. 24.*

Item quæ de S. Severo Rochus Pyrrhus n. 12 f. 8 et Gressus n. 13 p. 37.

ANIMADV. 33 *Pag. 502. ad §. II. Nota ex Epistola R. P. Joannis Mich. van der Kettem Prioris Colariensis in Marienbloem. - Rev. vestra in vita S. Catharinae Suecicæ ad diem 24 Martii. §. 2. Romanam editionem Revelationum S. Brigittæ, a Molano citatam, in dubium vocit. Certum autem est illam extare, curatam Romæ in Domo Hospitali S. Matris nostræ anno 1356, ab Olao Magno [ui fallor] Archiepiscopo Upsalensi qui scripsit historiam Sueciæ, habemus eas in Bibliotheca nostra Coloniciensi, cum imaginibus ligno insculptas. **

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXV MARTII

ANIMADV. 34 *Pag. 530. Hieremie Lambertengi Francisc. cultum et corpus vidimus Forolivi et habemus nunc vitam in 16 num. xxxvii ex constat. hoc die mortuum.*

Agendum hoc die erit de Michaelæ puero Aichstadii apud nos sepulto, quando advenerint, quos

deesse indico ad 30 Ap. agens de B. Ludovico De B. Frotvino ab. agendum ex Murici Helvetii sacra f. 289 scripsi eo anno 1675 pro ipso et aliis.

ANIMADV. 35 *Pag. 342. Adde post ann. de reliquiis S. Quirin. Romæ acceptis, quas habemus in libr. sacristiæ f. 272 nec putamus esse hujus.*

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXVI MARTII

ANIMADV. 36 *Pag. 610. De S. Castolo vide Natales Præmon-Strat. vander sterre habet cultum sufficientem.*

ANIMADV. 37 *Pag. 617. Deleantur verba: Quam illi qui primas tenere volebant etc. etc. usque ad (In. 56) illa verba inclusive: Dicit notam adæquandam. Romæque loco legatur: (Prius suscepisse) quam in ea sanguis martyrum funderetur. Etenim magno Constantino regnante suos illa episcopus habuit, quorum Metroquolites Theophilus Nicæno concilio i. subscripsit et pacifice inter eos res Christiana promotæ fuit etiam sub principibus et regibus ethiopicis usque dum bipartiti Gotthi aliis Athanarizo, aliis Phritigerni adherentibus bellare inter sese cœpere. Viribus namque inferiorem se videns Phritigerus per Vulpilam Episcopam magno cum labore et fructu in promovenda gentis suæ conversione versatum, Romani imperatoris Valentis imploravit auxilia, se quoque Christianam fidem suscepturum pollicitus. Ita insigni victoria potius Phritigernes, Athanaricus maxima clade affectus est: quam ille Christianis imputans, cum se de victoribus ulcisci non posset, in suos ipse subditos ejusdem fidei professores, savire immamiter cœpit anno cccclxx et duobus sequentibus uti in Annalibus ostendit Baronius, egregie ab Sanctis Martyribus sub eo passis removens suspicio-*

nem Arrianae labis, parti Phritigernis ab Nulphila Constantinopoli seducto aspersas: attestante eorundem recte fidei S. Augustino lib. 18 cap. 32. De civitate Dei dum ait: *- Rex Gothorum in ipsa Gothia persecutus est Christianos crudelitate mirabili cum ibi non essent nisi Catholici, quorum plurimi martyrum coronati sunt: Sicut a quibusdam fratribus qui tunc ibi pueri fuerant et se vidisse incunctantes recordantur, audivimus. - N. 2. Inter plurimos hos et sancti Nicetas et Sabas fuerit hic xv Aprilis, iste xv Septembris recolendus, cum in de quibus Sozomenus lib. 6 cap. 37. Quod cum multi tunc viri tum mulieres quarum alie pueros secum adduxerant, alie infantes recens natos et adhuc sugentes ubera violentia eorum qui ipsos ad sacrificandum impellebant cedentes, ad tabernaculum ecclesiarum quod ibi erat, profugiens, omnes tabernaculo illo a gentibus incenso pariter incensi sunt. - Quod quidem jussu Jungherici seu Wingurici (qui ex minoribus regulis unus fuerit aut forte ipsius Athanarici filius, rex etiam ipse per anticipationem quamdam hic dictus) factum avit menasa. Gaudo autem, quæ ipsorum ipsana transfere curavit, alterius cujusdam inter Gotthos gentis regina; si non fuit ipsius Philigernis uxor, saltem fuit alicujus sub eo principis,*

Ecclesiam atque quendam opalem picatam

Sub Athanarico, accepta per hominum clade, erant uelata

persequuntur ab anno 370

forte ministerium forte exhibendum forte impiorum.

principis, circa cujus fines facinus patrum sit, ut ipsa loci vicinia piam matronam potuerit invitare ad obsequii religiosi monasterium sacris cineribus exhibentem post impiarum discessum: quos scribit idem Sozemenus: « Statuam quondam in curru colata locatam per singula tabernacula Christianorum

• circumdurisse, jussisseque ut eam adorarent eique hostias immolarent: cumque id facere recusarent, • tabernacula cum ipsis hominibus incendio consumpsisse. • Priores in ecclesia combusti suum hodie cultum habent, quorum numerum ipsi diei notæ aequalis fuit.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXVIII MARTII

ANIMADV. 38

Pag. 706. Theodorus, qui scripsit vitam S. Magni, relictus ut beatus a Murero f. 193. ponatur inter Præterm. De Monachatu S. Guntramii vd. Eptam. S. Hugonis Clunac. Spicilg. 2 p. 404.

Marie Malacensis Elogium vd. 33. f. 138 n. 8.

Wilhelmi Rothensis Canonici Præmonstrat. qui obiit an. 1388 in Suevia.

Vita impressa et legata post martyrologium Basileense.

* B. Venturini Bergomensis vita Prætermissa prolixa ex Tiegio.

Pag. 707. In margine: P. Bohuslaus Balbinus in Miscellaneis historicis Regni Bohemiae libr. 4 Hagiographico Part. 1. § 13. testatur se in vetustissimo S. Georgii codice 8 februarii legisse commemorationem B. Miladæ Præterea habet aliqua de hac Beata ibidem.

ANIMADV. 39

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXIX MARTII

ANIMADV. 40

Pag. 763 Inter sanctos prætermisissos et in alios dies rejectos ponantur seqq. *Robulfi Abbatis S. Vitoni Virdunensis* pietissimam mortem et depositionem religiosissime curatam, hac die anno 1099 protege describit Hugo Flaviniacensis in fine chronici *Virdunensis*, tom. 1 Biblioth. MSS. Labbei, et additur quotidiana veneratio sepulchro ab Abbate successore

impensa: cujus tamen *curssa nusquam* invenio Beatis adscriptum. Hic tamen ejus placuit meminisse.

SS. Jome et Barachisii acta Græca Venetiis requirenda.

De S. Stephano abb. Casæ Dei, cujus vitam scripsit Bertrandus monachus vd. Lable in biblioth. tom. 2. pag. 637 et 660. Vita querenda.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXX MARTII

ANIMADV. 41

Pag. 792. Joacimi Abb. acta et commentarius de eo ad 19 Marti rejectus propter modum tom. 3 nimis exerescentem, et quia P. Henschenius invidiam metuebat, deberet in 2 editione hinc referri.

B. Superiori die notata pro carmelitis esse, ut iis interim fiat satis alias nihil mutandum cum revera nihil solum pro eorum ibi existentia seculo 11 et 12 haberi possit ante Bertholdum.

B. Elisabetha virgo martyr inter patronos pro-

prior Lithuania pag. 4. a Judæis occisa, addenda prætermisissis.

De S. Secundo Astensi vd. an omnia indicata, que habentur n. 17 Ugelli col. 478, 493, 535 miraculum col. 551, 569, 575.

S. Quirini M. Rom. corpus Aquileiæ n. 18 col. 51.

Joannis in puteo acta Danieli Eremitæ properam attributa.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXXI MARTII

ANIMADV. 42

Pag. 894. In prætermisissis ad Hypathium ep. alde in Fypico dici Epm. Ancyranum adeoque præcipuum cultum habere, quare eo inquire plura.

B. Hermannus ab Hallio Augustin vita extat apud Com. Dielman in 8 pag. 89.

De B. Laudtrino multa Florentinus in Mathilde fol. 280.

De S. Benjamin, martyr. in Persido. vad. annot. f. 3 Fbr. pag. 379.

Pag. 907. In margine alde: *Vide itinerarium meum Romanum* pag. 38.

ANIMADV. 43

IN ACTA GRÆCA.

ANIMADV. 44

Pag. * 1. Ad finem alde: *Factum quidem quod optubatur abunde: sed vir bonus, varia post hæc non magis corporis quam animi integritudine exercitatus, nihil*

magna rei exequi post elitum Martium potuit; multaque serpens domicilio, tandem in domum æternitatis migravit Brugis anno....

INDEX HISTORICUS
IN VITAS SANCTORUM
TOMI III MARTII.

Continet hic Index propria fere nomina hominum aut populorum, non tamen Sanctorum quorum in hoc tomo memoria aut res gestæ illustrantur, de quibus peculiaris Index confectus sub initium tomi proponitur. Nota † preposita aliquibus indicat Sancti aut Beati titulum eis tribui.

A	
A lmo Martyr Abbas Floriacensis 11 sec.	322 e
Abbas Ep. in Perside	901 c f 902 a
Abdissatus Persa emit corpora SS. Jonæ, Barachisii et aliorum Martyrum	770 e
† Abrahamus Latrensis in Caria	664 d
Accevas junior Ep. Melitenensis 3 sec.	898 f
† Acca Ep. Hagulstadensis 8 sec.	132 e f
Adalbertus Archiep. Remensis 10 sec.	47 f
Adalbertus fundator et Ab. Tegernseanus 545 546 547	
Adalbertus mon. Floriacen. scripsit de translatione corporis S. Benedicti in Gallias	299 a
Adalfridus Ab. Antri in Gallia 8 sec.	580 f
Adalgarda avia puterna S. Ludgeri	641 c
Adalger Presbyter Ulvojecti 8 sec.	643 b
Adalhardus pater SS. Herlindis et Relindis 384 c f	
Adalwaldus Rex Langobardorum	784 b
Adam custos ecclesiæ Casiuensis	205 e
Adamus creatus, lapsus, mortuus, sepultus 338 b 339 a	
Adelburga avia materna S. Ludgeri	640 f
Adelwinus scripsit miracula S. Benedicti 313 c 315 b	
Adelgandus Dominus Wintershovii 10 sec.	37 e
† Adelmus Ep. scribit librum de Virginitate 483 c d e	
Adenarius Ep. Podiensis mortuus in Terra sancta 11 sec. 788 a	
Adenolphus Archiep. Capuanus	487 c
Adeolatus avus E. Ambrosii Sansedoni	180 a
Adolphus Ep. Leodiensis 15 sec.	390 c
Adrevaldus scripsit miracula S. Benedicti 298 c 302 e 313 a	
Ægidius Magister militum in Gallia 3 sec. 264 b c d	
† Agajus Ep. Veronen. corpus inventum 451 a b	
Agatheus Comes Namneticæ et Redonicæ 8 sec 379 c	
Aquanensium regula divione et Cabilone servata 6 sec. 715 e	
† Agilolphus Archiep. Colontensis	895 c
Agnes Abbatisa S. Radegundis	87 c
Agrestinus ex Notario Regis monachus factuosus oppugnat regulam S. Columbani	784 785
Agrippinus Comes Gallia 3 sec.	264 265 c
† Aicadrus Abbas Gemmeticensis in Gallia	3
† Ailani Ep. Lindisfarnen. anima in cælum transfertur 98 b c ejus Episcopatus 104 c 132 c Reliquiæ Dunelm	138 c
Ælgoandus filius S. Baronti	567 c
† Aicharius Ep. Noviomæn. et Tornacen.	784 e f
Amomus scripsit miracula S. Benedicti 298 a 313 b	
† Albertus Magnus Ord. Prædicat. 8 b Magister B. Ambrosii Sansedoni	185 e 186 c 210 f
Albertus Ep. Tridentinus 12 sec.	704 c e
Albertus Dux Saxoniæ 13 sec.	790 a
Albertus pater S. Guidonis Ab.	907 e 910 c
† Albrechtus Ep. Ulvojectinus 629 a 630 c 633 a 643 c 644 b Vita ejus scripta	635 c
Alfredus R. Northambiæ	99 c
Alchemi schola in Anglia	629 e f 642 e f
† Alcmundus Ep. Hagulstaden. 8 sec.	131 c
Alcredus R. Northumbrocorum pater S. Alcmundi 48 a	
† Aldegundis excipitur a S. Humberto	363 c d e
Althunus Ep. Dunelmensis 10 sec. 130 d e f 131 a	
Altobrandinus Paparonus Ordin. Prædicat. scriptor cum alio Vitz B. Ambrosii Sansedoni 179 c 186 c 198 a 211 c 212 f	
Alfredus Ep. Lindisfarn. Cumecestricæ residens 130 e e	
Aldeinus Prior monasterii Dunelmensis 11 sec. 123 a	
† Alexander Papa M. 811 f Acta 896, 897, 898	
† Alexander Mart. Trevir.	623 c
Alexander IV Papa sacet Ordini Minorum	60
Alexander filius Basili Macedonis, Imperator 666 c	
Alexander Rex Scotorum 12 sec.	133 c 139 a
† Aleni Vita grata B. Mauritio Hungaro	251 a
Aletha mater S. Bernardi	3
† Almedha in Cambria	780 c
Aluara Principissa Capuæ 10 sec.	487 b c
Alphonsus R. Neapolitanus 15 sec.	464 b
Alphonsus Fullisoletanus successor B. Petri Regalati 851 c	
Alphonsus de Spira Ord. FF. Minorum	852 a
Altfredus Ep. Monasteriensis scriptor Vitæ S. Ludgeri 626 c d e 627 c 640 f	
Altbertus Ep. Frisicæ 8 sec.	642 b
Altbertus Presb. S. Ludgeri	626 c 640 a
Amalbertus Ab. Floriaci 10 sec.	321 b
† Amandus familiaris S. Humberto 358 e f 359 360	
† Amatus Ep. Senoncu. in exilium pulsus	143 b
† Amatus Presb. sub S. Eustasio	785 c f
Amedeus Pacificus, Dux Sabaudicæ, ex eremo ad Papatum electus	870 e d
Amelius Archiep. Tarouen. 15 sec.	739 d 745 c
Ammerinus Dux Arthuanacht, avus S. Endri Ab. 267 b	
Anolinus Præfectus Prætorio sub Diocletiano 448 f	
Consul 448 f Præconsul Africa	449 c d
Anonas Abbas in Thebaide	892 d
Anonius Abbas Nitricæ	893 a
† Amos Ægyptius anachorita	255 c
Anastasia Matrigna CP. 10 sec.	671 c d
† Anastasius Smaita	833 a
† Andrea Apostoli reliquiæ aliqur in Scotia	792 c
Andreas Velasens, Commissarius Ordin. FF. Minorum	851 a
Andreas mon. Floruaci scripsit miracula S. Benedicti	298 e 321 c 345 a 346 f
Andreas de Soto Confessarius Isabellæ Principis Belgarum	851 a
Andreas Zkeren Pastor Saxulensis, testis miraculorum Nicolai de Rupe	432 c d
Andreas Mansimarus Casim 11 sec	294 c
Andreas a Coata, scriptor Vitæ B. Petri Regalati 848 a 851 e	

TOMI III INDEX HISTORICUS

† Cuius Papa baptizat in ædibus S. Castuli 610 a b
 Callicin excipit S. Regulum Silvanectis 818 f 819 a
 † Calocerus M. 797 798 799 800 801
 Candidu multroua Romæ 4 sec. 480 d
 † Canocus in Cambria 780 e
 † Carolomanni corpus Casini 286 e 297 f
 † Carolus Borromæus honorat sepulcrum Nicolai de
 Rupe 422 a
 Carolus Calvus dat possessiones Ecclesiæ Sitruac-
 tensi S. Reguli ob filiam sanctam 824
 Carolus Simplex R. Franc. carcere inclusus 313 c
 316 a
 Carolus Dux filius Ludovici Transmarini R. 316 b
 Carolus Emmanuel Dux Sabaudie 16 sec. 807 c sa-
 nitus ape B. Amedei 891 c
 Carolus filius B. Amedei Ducis Sabaudie 877 e d
 Carolus filius S. Birgittæ 803 a
 Catharina Tartara, sanctimonialis pie obiit 502 a
 Catulla a S. Dionysio Parisiis conversa 817 a h an
 Sanctis adscripta? 896 c
 Chirromenus discipulus et scriptor Vitæ S. Nironis
 Ep. M. et sociorum 440 e
 Chagnericus pater S. Burgundofaræ 784 d e
 Chugnoaldus frater S. Favonis Ep. Meld. 783 c
 Chor frater B. Mauriti Hungari, Ord. Prædic.
 280 a
 † Churitonis laura 8 sec. spolianta 162 c
 Chlotaricus 2 Rex de sacro fonte suscipitur a S. Gun-
 thramno 726 e 727 c
 Chlotildis filia S. Gunthramni Regis, Virgo devota
 728 a
 Christianus 1 Abbas S. Pantoleonis Colonie 282 a
 † Christophorus M. monachus Lauvæ S. Sabæ
 177 cd
 Christophorus Heterarches cum patre Romano Imp.
 10 sec 672 c
 Chrysus dictat Vitam S. Joannis in Puteo a se se-
 pulchro 828 f 830 a
 † Chrunaldi Presb. corpus translatum Salisburgi 697
 Claudius Ep. Autissiodorensis 76 b 792 c
 Clement a Hohenbergen, relicto Crustone Comitæ
 Spanheimensi sanctimonialis 252 a
 Clemens IV Papa oppugnantur a Conradino Sacro 189
 a h reconciliatur San-Geminiano et Senensibus
 244 b e d e
 Clemens Ep. Damblanensis ex Ord. Prædicat. an
 Sanctus? 3 c
 Clemens Ab. Eloracen. 12 sec 123 d
 † Columbanus Ab. Bobiensis 780 a 781 783 c cybs
 vegula appugnat 784 a 785 a
 † Cunigathi Abb. Benchoren, vegula 32 a e
 Conillus Dux, seu Rubens, pater S. Eader Ab.
 266 a 267 c
 † Conoldi eremite corpus Fontanelle 148 d
 Conradus Suedi bella contra Clementem IV Papam
 189 c 211 e
 Conradus Ab. Manscanus a colonis occisus 366 a
 Conradus Ab. Thegorucanus 348 c
 Conradus onachoretæ urpus et successor Nicolai de
 Rupe 418 f 419
 † Constantinus Mart. Treveris 620 e
 Constantinus Parphyrogæntus Imp. 668 a
 Constantinus Imp. 10 sec. filius Romani Imp.
 670 e
 Constantinus filius Basilii Macedonis Imp. 666 a
 Constantinus Ducus miscere occisus 10 sec. 668 669
 Constantinus Barbarus CP. 10 sec. 670 e 678 c
 Constantinus discip. S. Benedicti 275 a 486 c 297 c
 † Constantinus Mart. Treveris 621 d
 Corboleus Presb. Longureti 7 sec. 568 e
 Cornelius Ep. Indulensis 5 sec. 712 a e 713 d
 Cospatricus Com. Northanhambrorum 11 sec. 133 d e
 134 c

† Cathburga e Regina Abbatisa Winburni 483 a b
 484 e
 † Crescens Ep. Vicunæ, quo tempore? 369 e f
 † Crescentinus Mart. Treveris 620 a
 Crescentinus Minister Generalis Ord. Minorum 13
 sec. 58 c
 † Cricini Ep. Frenan. corpus inventum 451 d
 † Crispinus et Crispinianus M.M. 813 d e f 814 a b c
 Cuthbertus Tunstallus Ep. Dunelm. 16 sec.
 137 e
 Cuthardus Ep. Lindisfarne. Cuccerstræ residens
 130 b c d
 Cyriacus Patriarcha CP. obiit 91 a d 91 f

D

Daganus Ab. in Hibernia 7 sec. 31 f
 Davine Regina Monmouth. soror S. Eudri 269 c
 Daniel monachus, scriptor Vitæ S. Joannis Clinici
 380 a b
 † Davercha Montua sanctimonialis in Hibernia 6 sec.
 268 e
 Demetrius, Bannus Hungariæ, pater B. Mauriti
 280 b
 Desiderius Ab. Casinensis invenit corpus S. Ben-
 dicti 11 sec. 286 291 a
 Didacus Enriquez Ord. FF. Minorum 852 d
 Diedericus monachus Hirsfeldensis fabulosus scriptor
 de S. Benedicto 297 e 298 e
 † Dionysius Ep. quo tempore Parisiis venerit? 370 d e
 813 a c 814 e 816 a 817 e ejus et sociorum Re-
 liquiæ Floriaci 308 c
 Dionysius de S. Gemignano Ord. Prædic. 13 sec.
 192 e
 Dionysius Mutinensis, Generalis Ord. Ermit. S.
 Augustini 70 e e
 Dionysius Viterbiensis Ord. Prædicat. 13 sec 184 a
 Dominicus de Ravere Ep. Astensis 16 sec. 802 a
 Damiana Patricia Syruensis 7 sec. 838 c
 Donatus Ab. Aatri 8 sec. 580 b
 Donatus Buscus scriptor 883 c
 Donantes an sancti Toronenses 737 f
 Dorothea Wyslinski uxor Nicolai de Rupe 201 f
 Drogo monachus Floriaci, dein eremita 316 a 317
 e d
 Drosis filia Trojani an Sancta? 367 d
 Ducilla filia Regis Gothorum 4 sec. 616 e 617

E

† **E**albertus Ep. Lindisfarne 7 sec. 113 b 114
 e e Reliquiæ Dunelm 138 a
 Eadulfus Ep. Lindisfarne. 9 sec. 126 b 127 a
 130 d
 Eadulfus R. Northanhborum curat occidi S. Al-
 mundum 47 e 48 a
 † Eadfridus Ep. Lindisfarne. 7 et 8 sec. 94 e 97 b
 128 e Reliquiæ Dunelm 138 e
 Eadgarus R. Angliæ 10 sec. 131 d
 Eadredus R. Angliæ 10 sec. 131 a
 Eadredus Th. Lindisfarne. 9 sec. 127 e f 129 b
 Eadstanus Ep. Dunelmensis 11 sec. 132 e
 † Eadua Abbas et Ep. Lindisfarne. 109 d 107 f
 108 e
 Edda Frisonum Dux. in Angliæ 9 sec. 127 a
 † Edda Abbatisa Coludi in Angliæ 7 sec. 101 f 119 f
 122 b
 Eberhardus Comes Montensis, fundator P'leber. coe.
 monast. et ipse Cisterciensis Ord. an B'at. st
 76 b e
 Eboricus Comes Burgundie 11 sec. 329 e
 † Eadmundus Rex Marti 483 e 484 f eius trans-actio
 792 a

†

TOMI III INDEX HISTORICUS

- Gisbertus Alexandrinus Ord. Prædicat. scriptor cum alius Vitæ B. Ambrosii Sapsedoni* 180 a 199 n
- † *Gislarus Presb. corpus translatum Salisburgi* 70
- Gladus seu Gladusa uxor S. Gundlei* 779
- † *Godecharlus Ep. Hildesheimensis* 330 d
- Goderannus Ep. Santonensis* 905 c
- Godescalcus Ep. Monasteriensis* 12 sec. 662 f
- Gorstaryus Thunnasson Marscalcus Sueviæ* 14 sec. 804 e
- Gozevinus Ab. Cisterciensis* 895 c
- Gradulfus Ab. Fontanellen. 11 sec.* 148 f
- † *Gregorii Nazianzenielectio in Ep. CP. 335 c invec-tiva in Julianum apostatam* 771 772
- † *Gregorius Magnus scriptor Vitæ S. Benedicti Ab. 273 a 313 c*
- † *Gregorius Thumaturgus scribit de Annuntiatione* 531
- † *Gregorius Ep. Turonen. 86 c apud S. Gunthram-nam Regem* 721 d 723 e
- † *Gregorius Administrator Ultrajectinus 627 b f docet S. Ludgerum 641 a ejus Vita scripta* 634
- Gregorius IX Papa 368 d Anzimanam Sedem trans-ferri Recanatam* 390 c
- Gregorius x solvit ab interdicto Florentinos* 189 c 211 c reconciliatur Senensibus 210 c 242 e f 246 b
- Gregorius XIV Papa* 424 c
- Gregorius Cappadox Ep. Arianus intrusus Alexan-driæ* 4 sec. 617 c 618 a
- Gregorius scriptor Vitæ S. Basilii Junioris* 10 sec. 664 c 671
- Gregorius Prinaticeus Ord. Prædic. scriptor* 199 a
- Gregarius de Incontris, examinador miraculorum B. Ambrosii Senensis* 493 f
- Grinariæ mater SS. Herlindis et Relindis* 384 c d
- Gualtherus de Rupe. Prætor Silvanæ, filius Nicolai de Rupe* 400 d 419 e
- Gulfridus Presb. Ab. Lindisfarn. 8 sec.* 97 c f
- † *Guericus Ep. Senonensis* 764 c
- Guilo Cardinalis Ep. Prænestinus, Legatus Apos-tolicus* 389 a b 390 c
- Guilo Generâs Eremitarum S. Augustini* 13 sec. 468 a
- Guilo 2. Ab. Pomposianus* 10 sec. 909 a
- Guilo Ord. Premonstrat. Viconti* 894 b
- Guilo Comes Cenomanensis* 9 sec. 304 e
- Gulielmus Conquestor R. Angliæ* 131 a
- Gulielmus Sireletus Cardin. interpres Vitæ S. Joun-nis in Pateo* 827 a 828 b
- Gulielmus Arch. Cantuarien. 12 sec.* 140 c
- Gulielmus 3 Dux Aquitanæ et Pictavensis Comes* 10 sec. 320 a 322 c
- Gulielmus Comes Blesensis* 9 sec. 304 d
- Gulielmus Comes Nivernensis* 11 sec. 342 c
- Guthvoldus Rex Eboraci statuitur* 9 sec. 129 b e 131 e
- H
- H**alfdene Rex Danorum in Anglia 9 sec. 126 a 130 b
- Hamundus Ep. Schreburnensis a Danis captus* 366 a
- Hardorvynus pater Ven. Marie de Mailliaco* 734 a et frater ejus 740 b
- Hardunus Presb. Fontanelle 7 aut 8 sec.* 141 c
- Hartuicus Archiep. Salisburgi* 10 sec. 697
- Haymericus Patriarcha Antiochenus* 12 sec. 787 c f 788 a d
- Huygo Ep. Halberstadiensis* 9 sec. 706 b
- Headigiva Regina Frum. uxor Caroli Simplicis* 317 a
- Helena filia Romani Imp. nupta Constantino Imp. 10 sec. 670 c d f*
- Hemma Roberta, mater Nicolai de Rupe* 398 a
- † *Henricus Imp. sanatus Casini* 290 e 295 d c vene-ratur S. Quirinum 349 a
- Henricus 3 Imp. filius Conradi 2 transfert corpus S. Gudonis Ab. Spiram* 907 b c
- Henricus a Rupe, pater Nicolai de Rupe* 398 f
- Henricus Lupulus Canon. Bernensis, scriptor Vitæ Nicolai de Rupe* 422 d 425 b c d e 432 a
- Henricus Gundelfingius scriptor Vitæ Nicolai de Rupe* 417 c 418 d 424 c f 432 b
- Herbertus Comes Virmandensis* 10 sec. 316 c
- Hercambaldus Presb. Floriaci* 9 sec. 304 b c
- Herfridus Ab. Lindisfarn. 7 sec.* 111 e 112
- Herfridus Presb. Eccl. Lindisfarn. familiaris S. Cuthberto* 97 f
- † *Heremberti Ep. Tolosani corpus Fontanelle* 148 e
- Heribertus Archiep. Ravennæ* 909 a
- Heriburga soror S. Ludgeri sanctimonialis* 626 c 639 a
- Hergerus scriptor Vitæ S. Landoaldi* 34 f 45 c
- Hermannus Landenbergensis Ep. Constantiensis* 11 sec. 407 c
- † *Hermenjildis M.* 721 f 723 d
- † *Hermes Præfectus Urbis M. 807 c 896 c f 897 c 898 a f 899 a*
- Herveus Comes Namnetensis* 9 sec. 310 c
- † *Heremicæ Proph. pars captis Foro-Livi* 85 c
- Hieronymus de Ravere Ep. Vercellensis* 890 e
- Hieronymus Roman scriptor B. Petri Regalati* 848 a
- Hieronymus Segala Procurator Veronæ* 13 sec. 450 c
- Hilbaldus Ep. Lindisfarnen. 8 sec.* 123 c f
- † *Hilarius Ep. Arelaten. 3 sec.* 260 b
- Hilbertus Ab. Fontanelle 7 sec.* 142 e
- Hildegarius Ep. Senonen. 7 sec.* 142 f
- Hiltegerus Ep. Colonienis occisus* 636 c
- Hiltebaldus Archiep. Colonien. consecrat S. Lud-gerum* 643 c
- Hildegimus frater S. Ludgeri* 603 a 624 e 625 c
- Episc. Catalaunensis, dem Halberstadiensis* 632 638 c
- Hulmer Præfectus Egfridi R. Nordanhomborum* 103 d 109 e 119 f
- Huldunus Ab. S. Dionysi* 9 sec. 308 d e
- Humb Comes Aurelianensis* 9 sec. 304 f 305
- Honoratus discip. S. Benedicti Ab. Sublacensis* 275 c
- † *Honoratæ uillæ in Gallia* 156 c
- Honorius IV Papi mandata scribi Vitam B. Ambrosii Sapsedoni* 179 a 180 f 199 e
- † *Hormisda Martyr Trevis* 621 c
- † *Hospitius eremita in Liguria* 486 b f
- Hubertus Salonicus, Thesaurarius Regis Poloniæ* 608 c
- † *Hugo Archiep. Rotomagen.* 3
- Hugo Magnus, pater Hugonis Capeti* 316 c 317 c 322 d
- Hugo Capetus coronatur R. Francorum* 322 d
- Hugo de S. Caro Cardin. Ord. Prædicat. 13 sec.* 3 e
- Hugo Abbas Galliz, victor de Normannis* 313 f 314 315 d
- Hugo Ab. Floriaci* 11 sec. 334 a 335 c
- Hugo Ab. S. Germani in Ollesbu* 12 sec. 140 b
- Hugo Ab. Nucaris in Switia* 77 a
- Hugo puer Lincolnie a Judæis occisus* 586 d
- Hugo ex Decano Cameracensi monachus Valcellensis* 764 e
- Hugo Comes Viromandens. filius Henrici I R. Franc.* 341 e
- Hugo*

IN VITAS SANCTORUM MARTII

<i>Hugo de Putolo rebellis contra Philippum r R. Franc.</i>	341 e	<i>Joannes Ep. Dunelm. S. Martini successor</i>	87 c
<i>Humbertus Presb. Lombardæ 11 sec.</i>	842	<i>Joannes Ludovicus Sabaudus Ep. Genevensis</i>	872 d
<i>Hunericus Rex Wandalarum</i>	487 c	<i>Joannes Salutus Ep. Luca 14 sec.</i>	399 e
<i>Hunni irruerunt in Belgium</i>	843	† <i>Joannes Ep. Syracusæ tempore S. Gregorii Magni</i>	836 a
† <i>Hypatius Ep. in veneratione apud Coptos</i>	895 e	<i>Joannes Stephanus Ferrerus Ep. Verceilensis</i>	885 c
		<i>Joannes 23 Abbas Casini</i>	893 b
		<i>Joannes Ab. in cremo interiore Egypti</i>	773 e 776 e f
I		<i>Joannes Ab. Sinaita</i>	6 sec. 834 a b
<i>Ibbo vir sanctus</i>	7 sec. 570 b c	<i>Joannes Comes Pontivi</i>	12 sec. 161 e f
<i>Ingeardus prima Abbatisa Wadstenensis in Suecia</i>	310 c	<i>Joannes Dominus Mechellburgensis</i>	13 sec. 790
<i>Ingundis uxor S. HERNEMIGITHI</i>	722 c	<i>Joannes de Pepulis Dominus Bononiæ</i>	14 sec. 70 b d
<i>Injurahd Presb. Wincensis in Anglia</i>	8 sec. 99 e	<i>Joannes Mathias Tiberinus, Doctor Medicus, scriptor martyrii S. Simonis, a Judæis necati</i>	493 e d e
† <i>Innocentius Ep. Emerite</i>	902 f 904 b	<i>Joannes de Engubio, Provincialis Franciæ Eremitarum S. Augustini</i>	13 sec. 468
<i>Innocentius IV Papa promouet B. Ambrosium Sansedonium 189 f agit de reducendis Græcis</i>	60 b 61 r 62 b	<i>Joannes de Rupe, Prætor Silvantiæ, filius Nicolai de Rupe</i>	400 d
<i>Innocentius V Papa Ord. Prædicat.</i>	189 f	<i>Joannes Picardus Canonicus Regularis S. Victoris</i>	813 a b
<i>Irene Patricia CP. 10 sec.</i>	670 e	<i>Joannes Sabotta</i>	6 sec. 834 e d
† <i>Irenæi corpus a Calvinistis exustum</i>	351 a	<i>Joannes Molitor Pastor Lucernæ</i>	423 e
† <i>Irenæus Lirita M.</i>	551 d c	<i>Joannes Salutus, scriptor Vitæ Nicolai de Rupe</i>	424 f
<i>Isaac Comes in Hannonum 10 sec.</i>	561 a	<i>Joannes Hyems Confessorius Mariæ de Mailliac</i>	739 d
<i>Isabella Regina Hispan. 13 sec. interest translationi B. Petri Regalati</i>	864 b c	<i>Joannes Pasquillus Minorita promouet cultum S. Josephi</i>	17 f
† <i>Isidorus Ep. Racobury</i>	790 b	<i>Joannes de Calahorra Ord. FF. Minorum</i>	852 a
<i>Isidorus de Iulianis scriptor Ord. Prædic.</i>	7 a	<i>Joannes Merinus Ord. FF. Minorum</i>	852 f
<i>Israel frater S. Birgittæ</i>	304 a	<i>Joannes de Castro Ord. S. Francisri de Observantia</i>	853 e
<i>Israelitæ per mare Rubrum transiit</i>	539 e	<i>Joannes pater S. Ablemaru</i>	486 c
<i>Isla Comitissa Spanhemensis 12 sec.</i>	4 a	<i>Joannes Jothannus Eiehornius, scriptor Vitæ Nicolai de Rupe</i>	316 b c
† <i>Iro apparuit Mariæ de Mailliac 734 f illi hæc vrigit ulture</i>	740	<i>Jouis monachus Fontanelle, auctor Vitæ S. Vulfroni</i>	142 a 144 f
		<i>Jordanus Comes Ariani in Italia</i>	12 sec. 466 b c 467 e 468
		<i>Jocelandus Ab. Floracen.</i>	343
		† <i>Josephus Hymnographus</i>	6 f 441 b 554 d
		<i>Josephus Marm Sanctificus, Nuntius Apostolicus ad Athenam</i>	638 e d e f
		† <i>Jovinianus seu Jovianus, Mar. Trevir.</i>	621 a c
		<i>Judith filii Caroli Culvi synata ad Reliquias S. Eryguli</i>	824 e
		<i>Judith pla Balduni Insulensis Comitiss Flumbriz</i>	134 f
		† <i>Julia V. M. Emerite</i>	902 c
		<i>Julia mater S. Joannis in Puteo</i>	828 a b c
		<i>Julianus apostolice crudelitas</i>	771 772
		<i>Julius Sansedonium Ep. Grossetanus, scriptor Vitæ B. Ambrosii Sansedonii</i>	180 a f 181 a 239 c 240 d 247 a 248 b f
		<i>Jungervichus Rex Gutherum ad Danubium persecutor</i>	4 sec. 617 d f
		<i>Justina Mater B. Ambrosii Sansedonii</i>	181 a
		† <i>Justus Martyr Treveris</i>	620 f
		<i>Jutta potissequi S. Elisabethæ</i>	13 sec. 4
			K
		† <i>Keyna in Cambria</i>	780 f
		† <i>Kieranus discip. S. Endri in Hibernia</i>	271 d 272
			L
		L	
		<i>Lambertus Ab. Floracen. 10 sec.</i>	316 e
		<i>Lambertus Duc Britannia Armorica 9 sec.</i>	310 e f
		† <i>Lanfrancus Ep. Cantuariensis</i>	572 e
			†

TOMI III INDEX HISTORICUS.

† Landbertus Ab. Fontanella	374 d 375 b c	Mariade Britaania, Regina Siciliae 14 sec.	736 a e e
Landebertus Ep. Senonen.	7 sec.		738 d
† Landrodr translatio	42 b 44 c	Maria de Costanilla, mater B. Petri Regalati	830 c
Landicus Presb. filius Principis Foscteslandiae	643 d	Maria de Dreux, avia Fen. Mariae de Maillaco	734 a
Landus Maricomus Vexillifer Lucensis	14 sec.	† Mariae Magdal. translatio Vizeliacum	3 f 76 e
	358 a	Marcia mater, S. Guidonis Ab.	907 e 910 c
Lantzo Dominus Wintershovii	10 sec. curat elevari corpora SS. Landoaldi et sociorum	† Marialis Ep. Lemovici quo tempore	368 f 369 a b
	38 39	Martini Papae IV corpus integrum repertum	764 e
Laudunus sacris S. Brunonis	894 a	† Martians Ep. Turanen. familiaris S. Felici Ep. Trevirensi	619 e
† Leander Mart. Trevir.	620 c	† Martini corpus a Calvinistis crustum	332 a
† Lehnus Presb. Dagenriae	628 b 642 a b	† Martini Ep. Tuon. Reliquiae in Gallicia	87 a
† Leo 3 Papa venit ad Carolum Magnum	636 a b	Martianus Eremita, Mogister S. Guidonis Ab	907 f
† Leo Philosophus filius Basili Macedonis Imperator	663 d 657 c		908 a b 911 c d e f
† Leo sen Leonius Ep. Seuonen.	3 f 28 a	Martius de Bosco Gualteri Minorita, Confessorius	
Leo Ab. Pomposianus	11 sec.	Maria de Maillaco	733 d 744 e 749 b
Leobaldus Lector Longoroti	7 sec.	Martius Leubenstein Presb. Soc. Jesu Lucernae	423 e
Leodeboldus Ab. S. Aniani	7 sec.	Martyres XL sub Chosroe in Lanra S. Salae occisi	166 b 178 d
† Leodegarii oratorium Antri	8 sec.	Masdyat Princ. magorum sub Sapore R. Persarum	768
Leofwinus monachus Dunelmensis	12 sec.		768
† Leonardus opparens liberat S. Othonem solitarium e carcere	466 c	† Massinas Ep. Emerite	902 f 904 c
Leontius Ep. Vicentinus un sanctus!	2 e 28 e d e	Matfridus Comes Aureliancensis	9 sec.
Lioukano illustris familia Frisiae	394 a b c	Matthildis Regina Francorum, uxor Henrici I	341 c
† Liberator Ep. M. monasterium	488 b c	Matthildis Comitissa Italicae	436
† Liefturgis mater S. Ludgeri	640 d e f	† Mattheus Evangelium Judaeis scripsit	10 f Christi genealogiom per legotem Successionem tradit
Lindulphus Ep. Noviomon. 10 sec. elevat Reliquias SS. Landoaldi et sociorum	46 47 a		e d e f
† Linguinus Conf. Clavomonte	470 f	Matthaeus Minister Piceni Ord. Min.	66 a
Lopez de Solazar et Salinis socius B. Petri Regalati	852 d	Matthaeus Schinerus Ep. Sedunensis	16 sec.
Lotharius R. Franc. 10 sec.	317 d 320 d	Matruvus Princeps, pater S. Augustae Virg. M.	687 a
† Lucas Evangelista gentium. Christi carnalem genealogiam tenuit	11 a	† Maurontius Ab. S. Florentii	577 c
† Lucie V. M. conobium et sepulcrum	837 a b d e	† Maurus 278 c Vito a S. Fausto scripta, a posteris interpolata	272 e
† Lucionas M. Bellovac	814 d e f 813 a c	† Mauri M. reliquiae et miracula Floriaci	340 341 a
† Lucretia V. M. Emerite	898 a	a Calvinistis direpta ossa	362 a
Ludovicus Ep. Monasteriensis	12 sec.	† Marcellus Senator Trevir. Mar.	620 f
† Ludovici Regis captivitas	60 f	† Maximilian ecclesia a S. Ruperto extracta	700 e
Ludovicus Transmarinus R. Franc.	317 a	† Maximus et Fenerandi corpora Fontanella	148 e
Ludovicus Dux Andegavensis	15 sec.	† Maximus Ep. Tauronemorum	256 d
Ludovicus Dux Sabaudiae pater B. Amedei	871 c	Medericus Ep. Senonen.	7 sec.
Ludovicus de Ara monachus Heisterbacensis	894 a	Megilo Ab. Tegernseanus	354 f
Ludovicus de Romer fundat sacellum S. Josephi	18 a	† Melanie Junioris obitus	709 a

M

Maaroneses Princ. Magorum sub Sapore R. Persarum	748 a	Melchior Lussius Orator Helvetorum in Conc. Tridentino	424 c
Mahbo Ep. Leonensis	11 sec.	Melanius Ep. Rotomagen. intrusus	6 sec.
Mavarus sub Juliano apostata Ancyrae	379 a	Melchior in Campo, Legatus Helvetus ad Gregorium XIV Papam	424 a
Macedonius haeresiarcha CP.	4 sec.	† Mercurialis Ep. Foro-Livii	4 sec.
† Machutus Ep. Althannus	7 sec.		85
Magnentius tyrannus	4 sec.	† Mercurius M. comparatur cum S. Gaudone	912 f
† Magnericus Ep. Trevir.	6 sec.	Metellus monachus Tegernseanus	12 sec. carmine scripsit Vitam S. Quirini M.
† Maugertinus Ab. Autissiodori	793 d		342 c
Mausuetus Ep. Britannorum	8 sec.	† Michael Archangelus de dracone triumphans	539 e
Marcetradis uxor S. Gunthrami Regis	718 c	duo templa CP. a Basilio Imp. erecta	671 e
† Marcellus M. sub Diocletiano	814 d e	Michael Imp. CP. 9 sec. occisus a Bosilio Imp.	671 e
† Marcelli M. monasterium Cabilone erectum	716 a 717 c	Mietus Ep. Lingonensis	7 sec.
† Marcellinus Ep. Anconitanus	103 f		782 a
† Marchelmus, alius Marethinus	635 e f 636 ab 643 a	Mitida filia Ducis Bohemiae	905 b
† Marcius Ep. Syracusanus	256 d 835 f 836 a	Mimmius de Mimutis scriptor martyri S. Augustae	687 a
† Marcianus Ep. Dertonen.	798 a 699 c 800 a b c	Mira mater S. Aldemari	486 a
Marcianus Consularis in Armenia sub Decio	899 900	Mochuddus Ab. Hiberniae	7 sec.
Marcus poeta scripsit carmine Futam S. Benedicti	272 f 313 c	† Molva sive Ludgidus Hibernus	7 sec.
Margarita Contracta an Beatis adscripta	365 c	† Monas Ep. Mediolanensis	530 f
		Moses discipulus S. Joannis Climaci	832 c
		† Moyses legislator	833 d
		† Mummolus Ab Floriacen.	7 sec.
			300 d

N

IN VITAS SANCTORUM MARTII

N

† N icanter et Martinus Martyrs	293 e f
Nicasius socius S. Amandi	358 a
Nicolaus i Papa 9 sec.	702 a b
Nicolaus iv Papa ex Ordine Minorum	199 b
Nicolaus Patriarcha CP. 10 sec.	668 a
Nicolaus Ep. Lincopensis 14 sec.	512 d.
Nicolaus Castellanus Canonicus Silvanectus emendat vitam S. Reguli Ep.	812 d
Nicolaus de Rupe Parochus, filius Ven. Nicolai de Rupe	400 d
Nicolaus de Ricasole examinator miraculorum B. Ambrosia Senensis	194 f
Nolgyrus Ep. Leodien. curat scribi vitam S. Landoldi	34 c d e
Normannirumpunt in Gallias	310 311 312 f 313
Nothradus avus maternus S. Ludgeri	640 d
Notigivus Ep. Lucensis in Hispania 6 sec.	88 d
Novatini heretici 4 sec.	828 c

O

O charius fundator et Conversus monasterii Teyernsani	543 546 547
Octavianus Paravicinus Cardinalis Ep. Alexandrinus	423 a
Odericus Francigena Ord. Prædicat. 13 sec.	183 f
Odericus Ab. Casinensis 11 sec.	291 c 296 c 353
† Odo Ab. Clunaci, Aureliaci et Floriaci	317 a
Odo c Parisiensis Comite R. Franc.	372 c d
Odo Dux Burgundia 11 sec	342 d
Odo frater Henrici i Regis Gallicæ perit	333 d e f
Oengus mac-Natsrach Rex Mannuensis 6 sec.	270 c
Olbertus ad Gemblacem. scriptor miraculorum et translationis S. Veroni	840 c
Oldradus Bismundus Ord. Prædicat. scriptor cum vitis B. Ambrosii Samedoni	181 b 200 c
Onofasus R. Danorum in Anglia captus 10 sec.	131 c
Orygicus familia in Hibernia	267 e f
Oscetillus Archiep. Eboracen. 10 sec.	131 f
Oswaldus R. Northumbroborum frater S. Almanni	47 c
† Oswaldi Regis et Mart. Reliquia Dunelm	136 f 133 b
Oswaldus Isuerus Parochus Kernensis in Helvetia 15 sec.	403 c 408 c
Oswinus Rex Northumbroborum 7 sec.	102 c
† Oswini Regis Deroorum M. Reliq. Dunelm	132 c
Othelgimus Clericus S. Ludgeri	627
Otho a Sonnenberg Ep. Constantiensis 15 sec	408 b c
Otho Imp. subiecit Mariocollense monasterium Episcopo Cameracensi	362 c
Otto Bonus Cardm. 13 sec.	64 f
Otto Clericus defert Roma in Bavarium reliquias S. Quirini M.	543
Ovo Friso, Presb. Fontanella 8 sec.	143 c 143 a
Oybaldu Ab. Floriaci 10 sec.	320 e 321 d

P

P acificica prima Abbatisa Clarissarum Hispelli	470 c
† Palatiz V. M. templum Anzimi	302 a
† Palmatus Consul et Patricius Mart. Treviris	622 a
† Pancratius Ep. Tauromemorum	256 e
† Parasceve oratorium CP. 10 sec.	673 a
Paschalis ii Papæ de corpore S. Benedicti sensus	296 c f
Paschusius Diac. transfert sententias Patrum 6 sec.	88 e f

† Pasquarus Ep. Namnetensis extruit monast. Antrense	576 577 578
† Paulini Ep. Trevien. corpus translatum	923 e
† Patricius Mart. Trevir.	622 e
Pauli Harnsfrilibi carmen de Vita S. Benedicti	273 c 314 f
† Paulus Ep. Emerita	902 e
† Pauli Ep. Leonensis corpus Floriacum delatum	328
c d a Calvinistis dispersum	353 e
Paulus Ducon. Emerita. Scriptor Vitæ S. Renovati Episc.	805 b 903 c
Paulus Donatus Patricius Venetus	913 a
Paulus Magliari Verillifer Lucensis 14 sec.	358 a
Peregrinus Bononiens. scriptor Ord. Minor 13 sec.	63 d
Petronax Ab. restaurat Casinum	272 c 273 a
† Petrus Apost. monel S. Sixtum 3 Papam de creando S. Petro Chrysologo Episcopo	712 f
† Petri Apostoli vincula a S. Balbina inventa. et S. Theodora donata	895 e f
† Petrus Ep. Argivorum 9 sec.	703 c
† Petrus Chrysologus divinitus eligitur Ep. Rannenas	712 e
Petrus de Castella Ep. Palentinus 15 sec.	839 f
† Petrus Damianus docet Pempsonianos monachos eos amari et revereri	906 a b
† Petrus Martyr Ord. Prædic. suggerit dicenda S. Ambrosia	212 c
† Petrus Protinarius Senis	51 e 242 a
Petrus Ab S. Andreae prope Avenionem	11 sec. 681 f
Petrus Ab. Pomposianus 11 sec.	909 a
Petrus de Honestis Ab Portuensis	764 b
† Petrus de Alcantara Munita promovet cultum S. Josephi	17 f
Petrus de Aillyaco Ep. Cameraen. Cardinal. 5 b	8 d
Petrus Embergerus, Canonius Lucernæ	422 c
Petrus Leonus Medulani Canonicus	883 f
Petri Dinconi historia inventionis Corporis S. Benedicti	274 c 286 a
Petrus Diac. Casinensis, anctor Vitæ S. Ademurii monachi et Presb. Casinensis	487 b f
Petrus Carus, Legatus Sabaudi ad Alexandrum vi	883 f
Petrus Villacretius in Hispania erigit Conventus de Observantia FF. Minorum 850 de f 851 et seqq. ejus virtutes et obitus	834 856
Petri de Santoyo Minoritæ Hispani vita et mors	853 f 854
Petrus Cunisius S. I. scripsit de virtutibus Nicolai de Rupe	409 c d 410 c 429 430
Petrus Regalatus pater B. Petri Regalati	850 c
Petrus Prior de Alvastro Cistere. Ord. comes itinerum S. Birgittæ	510 a
Petrus Franc. Maletus, scriptor Vitæ B. Ameliei	870 a
Petrus Possinus Soc. Jesu, scriptor de S. Josepho	10 b f 14 c
† Pharaiddiscopus ad varia loca dilatum 9 sec.	161 a b
Pharmutes eremita cibos fert S. Joanni in Putro	828 e f 829 b c d e
Philagrus Præfectus Aegypti sub Constantino Im.	260
Philibertus filius B. Ameliei Ducis Sabaudia	873 c
Philippus Imp. 3 sec. an pater S. Quirini M.	343 e f
Philippus iv postea Rex Hispaniarum sanatus patrocinio B. Petri Regalati	863 d 866 a
Philippus Comes Bressensis frater B. Ameliei Ducis	873 c e 874 c
Philippus Ep. Spirensis promovet cultum S. Josephi	8 b

Philippus

TOMI III INDEX HISTORICUS

<i>Philippus de Santander Ord. FF. Minorum de Ob-</i> <i>servantia</i>	831 d
† <i>Pheugentii M. ossa Floriaci</i>	353 c
† <i>Piato M. sub Diocletiano</i>	814 c d 814 b d
<i>Picti Nidarii in hadverna Scotia</i>	102 e
† <i>Placidus M. 276 e Vita a Gordiano scripta, a poste-</i> <i>ris interpolata</i>	274 b
† <i>Polygenctus seu Polioctus Mart. perjurus obest</i>	720 c
<i>Pompeianus monachus sub S. Benedicto</i>	278 a
† <i>Poss. uni Reliquiæ et miracula</i>	346
† <i>Prætextatus Ep. Rotomagen. 6 sec.</i>	720 c 720 a
<i>Probus Præses Maximiani Imp. Sirmii</i>	354 355
† <i>Proculus scribit de Annuntianone</i>	531 e
<i>Promotus Ep. Dunensis castri 6 sec.</i>	720 a

Q

Q <i>uintianus Præses Sicilia sub Decio</i>	441 b 444 c
† <i>Quintinus M.</i>	815 d e f 816 a b c
† <i>Quirini Ep. Siscia M. corpus, ubi sit</i>	342 b c d

R

R <i>acharius Ep. Angustoloni et Basileæ</i>	784 c f
<i>Radbodus Rex Frisiae</i>	640 f 641 a b c
† <i>Radegundis Regina sanctimonialis 89 c ejus gloria</i> <i>ostensa</i>	734 c
<i>Radelphus Comes Compsanus 11 sec.</i>	290 a
<i>Radulfus Ab. Sagiensis. Episc. Rosensis, Archiep.</i> <i>Cantuariensis</i>	136 e f 130 d 140 e f
<i>Radulphus Ab. Floriacen. 8 sec.</i>	303 c d e
<i>Ragueri Comites Hannoniæ</i>	848 a
<i>Raho Comes Aurelianensis sub Carolo Magno</i>	303 a b c d
<i>Racculfus Vice-Comes Tornadorensis 9 sec.</i>	308 a
<i>Raimaldus Rex Normannorum in Gallia perit</i>	313 f
	316 a b
<i>Raimaldus Comes Namnetensis 9 sec.</i>	310 b 311 d
<i>Raimnaccius de Serra Potestas Seuarum 14 sec.</i>	240 d
<i>Ranulfus Ep. Dunelmensis 12 sec.</i>	136 e f
† <i>Raphael Angelus contra daemones defendit S. Ba-</i> <i>rontum</i>	568 f 569
<i>Ratbodus Comes Namurcensis 11 sec.</i>	847 c d
<i>Rathboldus Dux Frisionum 8 sec.</i>	145 a
<i>Recaredus Rex Gothorum in Hispania</i>	723 f 724 c
<i>Revmirus Ep. Dumensis</i>	88 a
<i>Recuperatus de Petra-mala Ord. Prædicat. scriptor</i> <i>cum aliis Vitæ B. Ambrosii Sansedonii</i>	181 b
	200 e
<i>Recuperus de Senis, scriptor virtutum B. Ambrosii</i> <i>Sansedonii</i>	180 e 209 d e
<i>Regulus Ab. Scotiæ</i>	793 f
<i>Reinoldus ex monacho Amundino factus Ord. Cis-</i> <i>terciensis</i>	793 b
<i>Remulfus Dux Britanniæ Armorica 9 sec.</i>	310 c
<i>Rennildus Ep. Senensis 13 sec.</i>	199 e 219 c 240 a
<i>Renwardus Cysatæ Notarius Lucernæ</i>	423 d e
	426 f 432 c
<i>Richardus Ep. Ambianen. 13 sec.</i>	161 c
<i>Richardus Ab. Floriaci 10 sec.</i>	318 e
<i>Richardus Ab. S. Albani 12 sec.</i>	140 b f 141 a h
<i>Richardus Ep. Leodiensis 10 sec.</i>	387 c
<i>Richerus Ab. Cusnen. 11 sec.</i>	290 f
<i>Richesa seu Rixa Regina Poloniæ au Sancta aut</i> <i>Beata?</i>	3 a b 75 c
<i>Rictionarius Præses in Gallis sub Diocletiano</i>	620 e f 814 f e 815 c
<i>Robertus Henrici i Regis Galliar frater, Dux Bur-</i> <i>gundicæ</i>	334 f
<i>Robertus puer a Julis in Anglia occisus</i>	386 c
<i>Robertus Gagannus scriptor Passionis S. Richardi</i> <i>pueri M.</i>	387 f 389 c
<i>Martii T. III.</i>	

<i>Robertus de Silleyo maritus Mariæ de Mailliaco in</i> <i>virginitate cum illa vixit.</i>	734
<i>Rodinus Ab. Muriccolensis 9 sec.</i>	362 c
<i>Rodulfus Comes Normannorum in Italia</i>	11 sec.
	290 a
<i>Rodulfus Tortarius scripsit miracula S. Benedicti</i> <i>prosa et carmine</i>	298 a b
† <i>Rogerus Comes sen Marchio Austriae 10 sec.</i>	350 d
<i>Romanus Imp. CP. 10 sec.</i>	669 e 670 c
† <i>Romulus mon. Sublacensis nutrit S. Benedictum</i> <i>274 a</i>	
† <i>Romarius Abbas 76 abductus a Regulo S. Colum-</i> <i>bani</i>	79 c f
<i>Roserius Ep. Astrucis 9 sec.</i>	486 c
† <i>Rosillus Ep. Pompeian. 4 sec.</i>	85 c
<i>Robertus invasor regni Galliar 10 sec.</i>	316 e
<i>Robertus Dux Britanniæ Armorica 9 sec.</i>	311 b
<i>Robertus Archiep. Rotomagen. 11 sec.</i>	148 a
<i>Robertus Ab. Fontanelon. 11 sec.</i>	148 a
<i>Rudolfus R. Frunorum 10 sec.</i>	316 a b 317 a
† <i>Ruffinus et Valerius MM. sub Diocletiano</i>	814 d e
	815 b c

S

S <i>abinus Ab. Lugdunensis Interamnensis 5 sec.</i>	260 c
† <i>Salabergu a S. Eusasio sanata</i>	784 e
<i>Salothiel legalis filius Jechoviar</i>	11 f
<i>Samonas Patricius CP.</i>	666 d e f 667
<i>Samuel Guichenon, scriptor historiæ Sabaudicæ</i>	872 c d
<i>Sancius de Roias Ep. Palestinus 13 sec.</i>	839 e
<i>Santapacia familia in Sicilia</i>	730 d
<i>Sapor R. Persarum persecutor</i>	766 e 767 e
<i>Sapricius Præses sub Adriano Imp. in Alpibus</i> <i>Cottiis</i>	798 799 800
<i>Saventia Priorissa Leodii</i>	894 f
<i>Sarabertus Presb. Wintershorni 10 sec.</i>	30 a 41 d
<i>Savontes gener Romani Imp. CP. 10 sec.</i>	668 e f
	669
<i>Stratigius Ab. Montis Sina 6 sec.</i>	834 d
<i>Saturninus Proconsul seu Præses Aucyræ sub Ju-</i> <i>liano</i>	378
† <i>Saturninus Ep. Tolosa, quo tempore?</i>	370 a b
<i>Savolus Ab. Salicburgi 7 sec.</i>	697 c
<i>Saxones ad fidem conversi 626 f habent Episcopatus</i> <i>large fundatos</i>	624 a b c
† <i>Scholasticus inuisit S. Benedictum 286 d e moritur</i> <i>285 a corpus Casini 288 299 in Gallias delatum</i> <i>301 302</i>	
<i>Scipio de Damianis Ep. Astensis 13 sec.</i>	802 c
† <i>Sebastianus custos iudiciorum S. Catharinæ Suevicæ</i> <i>506 c</i>	
<i>Sebastianus Comes Carthagine, an Martyr sub Gei-</i> <i>serico?</i>	684 b
<i>Sebastianus Rhetus scriptor Vitæ Nicolai de Rupe</i> <i>425 e</i>	
† <i>Secundus et Paulinus Mart. Narbonæ</i>	369 a b
<i>Seraquon Ab. sepelit S. Marcum cremitam et ejus</i> <i>Vitom narrat</i>	776 777 778 779
<i>Sergius Paulus Proconsul Paphi, an Episcopus</i> <i>Narbonæ factus?</i>	368 c 369 d 371 d f 372 s
<i>Sergius impius Patriarcha CP. 7 sec.</i>	91 c
<i>Seroth Princ. Magoruna sub Sapore R. Persarum</i> <i>768</i>	
† <i>Servandi M. festum Emeritæ</i>	903 c
<i>Sermondus Dioc. Abbas inuisit S. Benedictum</i>	284 a c
<i>Severus minor Philippi Imp. 3 sec.</i>	344 a b
† <i>Severi Ep. monasterium prope Ravennam</i>	908 c
<i>Serhelmus Ep. Lindisfarn. Cuncacestræ residens</i> <i>131 e</i>	
<i>Sigebodus Ep. Narbonen. 9 sec.</i>	372 f
	123 Sigebodus

IN VITAS SANCTORUM MARTII

<i>Sigebodus Presb. Frisiae</i> 8 sec.	641 d
<i>Sigfridus Presb. Maitrosen. et Gervenensis</i> 8 sec.	99 a
<i>Sigismundus Archidux Austriae</i> 15 sec. 406 e 401 c	
<i>Simon Dunelmensis scripsit de gestis Regum Anglorum</i>	124 c
<i>Simon Reimulpus Archiep. Turonen</i> 14 sec. 737 c	
<i>Simon Angeli de Sena composuit Officium Ecclesiasticum de B. Ambrosio Senensi</i>	242 a
<i>Simplicius discip. S. Benedicti Abbas Casinensis</i>	274 c 286 e 297 c
† <i>Sophia Virgo M. Romae an Vidua?</i>	764 c
† <i>Sophia Imp. nupta Christophoro filio Romani Imp.</i>	10 sec. 670 d
† <i>Soter Martyr Treveris</i>	620 e
† <i>Sperandei Congregatio</i>	360 e
† <i>Stephani Protomart. deates Turonibus</i>	752
† <i>Stephanus Papa x, alius xi, miraculis clarus</i>	704 c
† <i>Stephanus Archiep. CP.</i>	666 c 667 a
† <i>Stephanus Thaumaturgus</i>	896 c
† <i>Stephanus monachus Sabaita Thaumaturgus, et nepos S. Joannis Damasceni</i>	160 c
† <i>Stephanus monachus Sabaita, poeta, scriptor Martyrum xx monachorum</i>	165 e f 166 c
<i>Stephanus Imp. 10 sec. filius Romani Imp.</i>	670 e
<i>Stephanus Ab. Eboracen.</i> 12 sec.	125 a
<i>Stephanus Ab. S. Mariae Eboraci</i> 12 sec.	141 a
<i>Stephanus Capriscollo Generalis Sabaudiar</i>	877 c
<i>Sturmius Comes Bituricensis</i> 8 sec.	303 c
† <i>Sturmius Ab. Fuldenis</i> 8 sec.	272 c
† <i>Subertus Ep. Verdensis</i>	841 e
† <i>Suberti Canonizatio an a Leone 3 Papa facta?</i> 634 635 636 637	
† <i>Swithum Ep. veneratione</i>	384 c

T

T <i>errabatus pater B. Santucear</i>	360 e
<i>Tertullus Praeses Siciliae sub Decio et Valeriano</i>	608 a b
<i>Tertullus S. Placidum offert S. Benedicto</i>	276 e
† <i>Tentaria et Tusca Virgines Veronae</i>	449 f
<i>Tenu Abbas S. Martini</i> 9 sec.	304 b
<i>Thebena Abb. S. Felicitatis juxta Florentiam</i> 11 sec.	489 f
<i>Theodista soror S. Joannis in Puteo</i>	828 c
<i>Theobaldus Ab. Pompeianus</i> 11 sec.	909 a
<i>Theobaldus Comes Carnotensis</i> 12 sec.	588 a
† <i>Theodardi Ep. Narbonen Acta inculta respersa</i>	371 f 372
<i>Theodatus Regulae praescripuit monachus</i>	274 e
<i>Theodericus Ep. Monasteriensis</i> 12 sec.	661 d e
<i>Theodericus Corinthe tyrannus</i> 6 sec.	432 f 430 e
<i>Theodo Dux Bavarorum</i>	697 a b 699 e 702 c
<i>Theoderbertus seu Theopertus Dux Bavarorum</i>	700 f
<i>Theodoricus R. Saxonum convertitur</i> 86 f 87 a b 88 b	
† <i>Theodora M. soror S. Hermetis</i> 896 f 897 e 898 f 899 e	
† <i>Theodora Imperatrix mater Michaelis Imp.</i>	671 f
<i>Theodora Imperatrix, nupta Romano Imp.</i> 10 sec.	670 e 671 a b
<i>Theodora pui sanctimonialis CP.</i> 10 sec.	672 c d e
<i>Theodoricus Ep. Sedunen. an primus et Sanctus?</i>	437 b
<i>Theodorus Papa</i> 7 sec.	834 e 839 a b
† <i>Theodorus Archiepisc. Cantuar. consecrat S. Cathbertum</i>	107 a 108 c
† <i>Theodorus Syrcuta Ep. Anastasiopol.</i>	91 f 92
<i>Theodorus Ep. Masicensis</i> 6 sec.	722 d e
<i>Theodorus Episcopus Hieraclea an Sanctus?</i>	2
<i>Theodorus Florentus Ep. Aurimanns</i> 16 sec.	391 b e

<i>Theodosius Magnus, victor de Maximo et Aethiopi-</i>	694 a
<i>bis</i> 693 f moritur	834 c
† <i>Theodosius Ep. Syracusanus</i> 7 sec.	440 e f
<i>Theodosius Ep. Cyzici</i> 3 sec.	442 c
† <i>Theresia adiecta cultui S. Josephi</i> 17 e f 24 f 25	
<i>Theodosius Ep. Messeniorum in Sicilia</i> 3 sec.	786 a b
<i>Theodulfus Babolonus</i> 7 sec. monasterium dat Regulam S. Columbanii	624 e 639 c
<i>Thiathaldus Presb. S. Ludgeri</i>	640 d
<i>Thiadrymus pater S. Ludgeri</i>	642 e
<i>Thiadbracht Presb. Ulrajecti</i> 8 sec.	640 c
<i>Thiadbracht Clericus, amicus S. Ludgeri</i>	38 b
<i>Thioboldus Archiepisc. Wintershoru</i> 10 sec.	407 c
<i>Thomas Ep. Ascalonites, Vicarius Constantiensis Episcopi</i> 15 sec.	169 a
<i>Thomas Ab. veteris Laurae</i> 8 sec.	360 c
<i>Thomas Comes Lincasteriae, vir magnae sanctitatis et miraculis clarus</i>	60 b
<i>Thomas Celsus, scriptor Vitae S. Francisci Assisi</i>	8 c
<i>Thomas Cujetanus Ord. Praedicator.</i>	616 f 617 a
<i>Thyettus Gothus</i> 4 sec.	620 f 621 a
† <i>Thyrus Dux, Martyr Treveris</i>	610 b f
† <i>Tiburtius socius S. Castuli in convertendis aliis</i>	37 f
<i>Tretboldus Dominus Wintershoru</i> 10 sec.	130 a b
<i>Triedus Ep. Lindisfarn. Cantabrigiae residentis</i>	32 c
<i>Torphus pater S. Lactii</i>	132 c
<i>Tostius Comes Northanhimbrorum</i> 11 sec.	133 b
<i>Totila R. Gothorum inuisit S. Benedictum</i>	280 f
<i>281 a b</i>	
† <i>Trophimus Ep. Arelaten. quo tempore?</i>	370 d f
<i>371 a b 373 f 814 c d</i>	
† <i>Trudonis monast.</i>	42 c 43 e 44 b
† <i>Trumvius Ep. Pictorum</i>	93 b 98 c
<i>Turgotus scriptor Historiae Dunelmensis</i>	124 c praest
<i>apertioni tumuli S. Cuthberti</i>	124 c f 138 a Prior factus 125 d

U

U <i>dalricus anachoreta discip. Nicolai de Rup</i>	416 c 417
<i>Udalricus Wiltunens, scriptor Vitae Nicolai de Rup</i>	425
<i>Uffogus monast. Werthensis poeta scripsit miracula S. Ludgeri</i>	628 d
<i>Ulfho maritus S. Birgittae, pater S. Catharinae Swaue</i>	503 f 505 b
<i>Ulfho monachus S. Birgittae, scriptor Vitae S. Catharinae Sueuae</i>	501 f sancte martius 502 b e
<i>Urbanus in Papa sanatus ape S. Benedicti</i>	294 a
<i>Urbanus ix restituit Scem Auximianam</i>	390 b e d
<i>Urbanus viii Papa scribit ad Helvetios de Nicolao de Rup</i>	423
<i>Uriel Anglus custos S. Lactii</i>	32 e
<i>Uthredus Ep. Lindisfarn. Cantabrigiae residentis</i>	131 e

V

V <i>alens Imp. Episcopos orthodoxos pellit</i>	534 e 535 a
<i>Valentinianus discip. S. Benedicti Ab. Lateranensis</i>	274 c
† <i>Valeriani capella in dioc. Turonensi</i>	738 c
<i>Venerius</i> 7 sec. agit ut fiat Episcopus	838 c
<i>Venturinus Bergomensis Ord. Praedicatorum</i>	905 c
<i>Vereu Abbatisa in Anglia</i> 7 sec.	111 d
† <i>Verona</i>	842 c
† <i>Veranus Ep. Cabillonu.</i> 6 sec.	724 a d
<i>Vettas grus Italiae</i>	795 a b
<i>Vhodo Archiepisc. Wintershoru</i> 10 sec.	38 b
	†

INDEX TOPOGRAPHICUS
IN VITAS SANCTORUM
TOMI III MARTII.

A	
A bbavilla urbs Gall. <i>templa et corpus S. Vulfranni</i>	161
Abrincæ ur. Normanniæ	150 f
Abroxanum eremitorium FF. Minorum in Hispania	852 e
Adra urbs Arabiæ Petrææ	472 f
Africa. SS. <i>Bassus et xx alii. Lucellus, Fiscianus et vi alii cum 7 anonymis</i> 26. SS. <i>Fortunatus et Iunius</i> MM. 260. SS. <i>Saturninus et ix socii</i> MM. 376 S. <i>Octavianus et multa milia</i> MM. 382 SS. <i>Fidelis, Felix et xx alii</i> 447. SS. <i>Liberatus medicus, uxor, duo filii, alius puer, et S. Crescentius Presb.</i> 459. SS. <i>Rogatus Cotula et vii socii</i> 477 SS. <i>Victor, Saturninus, Solutor et xii Mart.</i> 618 SS. <i>Romulus, Acutus et alii x Mart.</i> 685 xiii aut xiv <i>Martyres</i> 710 SS. <i>Armogastes, Archimundus et Saturnus Martyres</i> 779. SS. <i>Ancus, Felix, Diabolus, et iv socii</i> MM. 900	
Agathyrsum sive Agathyrnum opp. Siciliæ	732 c f
Alba ur. Italiæ a Saracenis vastata	486 f
Alexandria. <i>Serapua monachus, Josephus et alii ix</i> MM. 258 <i>Martyres sub Constantio Imp.</i> 233 S. <i>Eutychus Duc. M</i> 618 <i>Ecclesia coribus polluta sub Juliano</i> 771 e	
Altena ur. Westphaliæ, S. <i>Eynardus Erem.</i>	384
Alvastra monast. Cisterciën. in Suecia	505 c
Amisus ad Pontum Euxinum. SS. <i>Alexandra, Claudia, Ephrasia, Matriona, Juliana, Euphemia et Theodora</i> MM. 83	
Ancyra ur. Galatiæ. S. <i>Basilus Presb. M.</i>	377
Andelaun, vulgo Andelot, ditio Galliæ	729 e
Antiochia. SS. <i>Iosephus et Lucas Mart.</i> 82 S. <i>Theodorius seu Theobaldus Presb. M</i> 447 SS. <i>Theoburnus Presb. Poentulus, Iubanus et Achata</i> 767 <i>Multi occisi sub Juliano</i> 771 [patria S. <i>Berylli Ep. Cautan</i> 256 e	
Antriginum insula Ligoris	877 h
Antrum monast. Gallie. S. <i>Hermelandus Ab.</i>	372
Antuerpia S. <i>Marcus M. Romanus</i>	688
Apollonias ur. Asiæ. S. <i>Nicetas Ep. Conf.</i>	163
Aquilem conventus Hispaniæ B. <i>Petrus Regalotus Ord. FF. Minorum de Observantia</i>	850
Aquileiense schisma ob tria Capitula	783
Aprum castellum Thraciæ. S. <i>Cerycus</i>	704
Aquinum ur. Italiæ S. <i>Clinus moa Casimensis</i>	840
Aquisregia ur. Africæ, patria 2 <i>fratrum Mart.</i> 458 e	
Araneæ insula Hiberniæ. S. <i>Endens Ab.</i>	266
Arethusia ur. Syriæ S. <i>Marcus Ep. Conf.</i>	771
Arelatum. S. <i>Regulus Ep.</i>	814 e
Argentomagus opp. Gallie	322 c
Arianum ur. Italiæ. S. <i>Otho solitarius</i>	463
Arinna. S. <i>Joannes in Puteo eremita</i>	828
Ascalon a Saracenis 8 sec. capta	467 e b
Assandune motus Angliæ	127 f
Assisium B. <i>Mocicus</i>	849
Asta ur. Italiæ. S. <i>Bernulfus M. Ep. S. Secundus M.</i>	483 794
Asta ur. Hispaniæ an aliquis S. <i>Secundus M.</i>	793 e
Astræ pagus seu ditio Frisiæ circa Dockemium	641 f
Athadbura Osseriæ in Hibernia monast. S. <i>Lactinus Abbas</i>	32
Avenio ur. Gallie S. <i>Pontus Abbas</i>	679
Aurelia ur. Gal. an ibi colatur S. <i>Pastor et qualis?</i>	826
Auximum ur. Piceni S. <i>Benvenutus Ep.</i>	390
B	
B aiocassinus pagus Normanniæ	181 d 156 e
Barea desertum Libyæ	773 f
Barrigh ceila Hiberniæ	269 e f
Beccavena in Frisia. B. <i>Dodo</i>	847 e
Bardiaboch locus Persidis	771 c
Bellus-mons monast. apud Turonenses	738 c
Belsleble monast. Hiberniæ	269 c
Belsia seu Bilsena op. et monast. in ditioe Leodiensi	38 f 39 e
Bergomum. <i>Caput S. Proculi Ep. Veronensis</i>	450 f
Berkingam monast. Angliæ. S. <i>Hildrutha Abbatissa, item Sanctimonialia a Dunis occisa</i>	482
Bilapate urbs. patria S. <i>Pancharii M.</i>	92 b
Biterra ur. Gall. S. <i>Paulus Ep. dem Narbonensis</i> 371 S. <i>Aphrodisius Ep.</i>	374
Blanziacum op. Gallie. <i>Corpus S. Benthæ.</i>	148 b
Bononiæ studia instituta	638 d e
Bovianum ur. Italiæ	488 e f
Bracara ur. Gallie. S. <i>Martinus Dunien. Ep.</i>	86
Britannia. SS. <i>Fingar, Piala V. et socii Martyres</i>	453
Brixia S. <i>Latinus Ep.</i>	473
Buccinum opp. Aprutii. S. <i>Aldemarius Presb. monachus Casimensis.</i>	487
Burgum S. Dommi ur. Italiæ. S. <i>Guido Ab. obi</i> 906 f 910 b	
C	
C abulo ur. Burgundiæ. S. <i>Gunthramnus Rex Francorum</i>	713
Cæsarea SS. <i>Rogatus, Alexander et alii v Mart.</i>	709
Cæsarea ur. Cappadociæ. S. <i>Theodorus Presb. M</i> 26	
Cæsarea ur. Palestinæ. SS. <i>Timolaus, Dionysius et sex alii Mart.</i> 476 <i>Item xxxv Martyres</i> 479 SS. <i>Procus, Malchus, Alexander Mart.</i> 708 <i>Multi multi passi sub Juliano</i> 771 e	
Caletensis pagus Normanniæ	135 e 136 e
Calmaria urbs Sueciæ	508 b
Cambria regio Britanniæ. S. <i>Gundlens Regulus</i>	780
Camerinum ur. Italiæ. B. <i>Joannes Parmensis, Minister Generatis Ord. Minorum</i>	58
Candida Casa ur. Scotiæ	129 c
Cappadocia xxxviii <i>Martyres</i>	827
Caprilla monast. Hetruriæ. B. <i>Berta Abbatissa</i> 491 b	
Capua, patria S. <i>Aldemari monachi Casim.</i>	488 d
Caput-Cervium possessio S. <i>Benedicti</i>	320 e 323 f
Carinthia illustrata <i>predicatione S. Ruperti</i>	702 h
Carmelus mons. S. <i>Bertholdus v Prior Generatis</i> 787	
Carthago SS. <i>Victorians Proconsul, Frumentius et alius Frumentius</i> MM. 458 S. <i>Deogratias Ep.</i> 382	
<i>An passa S. Photina et sorores?</i>	80
Casinum.	

TOMI III INDEX TOPOGRAPHICUS

Casinum. <i>S. Benedictus Fundator Ordinis</i> 273 <i>Corpus ibidem inventum</i> 287 <i>ostensum hactenus</i> 297 <i>S. Clinianus monachus</i> 810 <i>S. Altemarius monachus Presb.</i> 487 <i>Ibi degit S. Ludgerus</i> 630 c	Fleus seu Fleo fluv. seu locus Frisiae 644 e f
Castello opp. Galliae ad Ligerim 346 e	Florentia. <i>B. Berta monacha</i> 492 e <i>Ecclesia Ammuntata</i> 537
Castrum Plebis monast. Hebroniae 64 f 65 f	Floriacum <i>Corpus S. Benedicti</i> 298 f
Catana ur. Siciliae. <i>S. Beryllus Ep.</i> 256 an <i>S. Jacobus Junior Ep.</i> 356 <i>S. Severus</i> 485	Fontanella monast. Galliae <i>S. Vulfrannus Ep. Sionen.</i> 142 <i>monachus S. Hermelandus</i> 573 c
Celerna ur. Africa. <i>S. Cassianus Ep. M.</i> 613 f	Forum-Livii ur. Ital. <i>SS. Gratus Diac. et Marcellus Subdiac.</i> 85
Cbelidon fluvius Asiae 674 e f	Fosetlandia insula inter Frisios et Danos 645 a 646 e
Chius insula 433 e	Frekenhorst monast. Westphaliae 662 c
Cius ur. Bithyniae <i>S. Eustatius Ep. Conf.</i> 787	Frisia <i>excuta a S. Vulfranno</i> 143 b c d
Clarus-Mons ur. Arverniae. <i>S. Luminus. M.</i> 763	G
Cluamferta Lageniae monast. <i>S. Lactinus Ab.</i> 32	G alatia. <i>SS. Callinica seu Callinicus et Basilissa MM.</i> 376
Cluain-nhichnois monast. Hiberniae 271 d	Gaulavum. <i>Corpora SS. Landoaldi, Amantii, Adriani, Juliani, Vincianae et Adeltrudis</i> 35. <i>Cultus et reliquia S. Vulfranni</i> 142
Clusium opp. Italiae. <i>Annulus S. Josephi servatus</i> 16 e	Gavi mons in Thracia 441 c d 443 e
Colomensis diocesis. <i>S. Jannettus puer a Judaeis necatus</i> 500	Gaza. <i>Virgines sacrae nudatae ac discissae sub Juliano</i> 771 f 773 a <i>Suraceus 8 sec. captus</i> 167 b
Collis Staeciaricus opp. Umbriae. <i>B. Tomassus Erem. Canaldul.</i> 592	Genabum urbs Galliae ad Ligerim 311 f
Coludi ur. et monast. Scotiae 102 f 104 c	Girvii monast. Angliae 101 b
Compsa urbs in Hirpinis 291 c	Glomma monast. S. Florentii ad Ligerim 578 a b
Coudadiscone monast. Burgundiae. <i>S. Lupicinus Ab.</i> 261	Gothia ad Danubium <i>SS. Enthusias, Mercas Presb. et xx nominati, et 2 filii et 2 filiae Mari.</i> 617
Constantinopolis <i>S. Thomas Patriarcha</i> 91	Graciensis eremus in Italia 67 e
<i>S. Basilus Junior anachoreta</i> 664 <i>S. Georgius Thaumaturgus</i> 463 <i>Martyres sub Macelono heresiarcha</i> 827	H
Constantinus pagus Normanniae 152 e	H ascha in Frisia. <i>B. Dodo</i> 847
Consonannum ur. Galliae. 729 c	Helopolis ad Libanum <i>S. Cyrillus Diac. M. laurena Virginum ob castitatem sub Juliano</i> 773
Coquedi insula Angliae 93 c 108 b 109 a	Helmenstadium urbs et monast. in Brunswicensi Ducatu 635 636
Corinthus <i>S. Paulus Ep.</i> 703	Heraclia <i>S. Marcianns Ep. M.</i> 613 f
Cortona ur. Italiae. <i>B. Ugolinus Ord. Eremitarum S. Augustini</i> 363	Hibernia <i>S. Domangartus Ep.</i> 481
Costa vicus Umbriae, patria <i>B. Tomassi</i> 592 f	Hierosolyma. <i>Christi Crucifixi memoria</i> 538 <i>latro sanctus cum Christo crucifixus</i> 541 <i>S. Hiesychius Presb.</i> 710
Creca in agro Eboracensi donata <i>S. Cuthberto</i> 93 f 94 a 129 f	<i>A Latinis capta et amissa</i> 788 f
Cumbria prou. Angliae. <i>S. Herbertus anachoreta</i> 142	Hoehle in Flandria <i>Feneratio S. Quirini M.</i> 812 f
Cunacestra. <i>Corpus S. Cuthberti 9 sec.</i> 130 d e	Horta insula dioec. Novariensis. <i>Corpus S. Eliae Ep. Sedunensis</i> 358
D	Hortus S. Mariae monast. Frisiae. <i>B. Dodo</i> 847 f
D arlia ur. Angliae. <i>Corpus et templum S. Alcmundi M.</i> 49 a	I
Daventriae ecclesia constructa a <i>S. Lebuino</i> 643 d	I lyricum. <i>SS. Philetus, Lydiae, Macedo, Theopropius, Cronides, Amphiloctus MM.</i> 684
Dertona, alius Terdona ur. Italiae 797 f 798 c	Inchipum monast. agri Eboracensis 101 c
Derwentio flu. Angliae 110 b 128 e	Italica ur. Boeticae. <i>An Victor et Sebastianus MM?</i> 80 c d
Diesenhofen opp. Turgoiae 400 f	Iuvania urbs et Iuvanius flu. in Noricis 700 b d
Doekinga opp. Frisiae 642 d	J
Drizipara ur. Thraciae 688 a d	J avarinum ur. Hungariae. <i>B. Mauritius Ord. Prædlic.</i> 250
Dunmum monast. Galliciae. <i>S. Martinus Ep.</i> 86 aliud in Asturicis 96 f	K
Dunelmum ur. Angliae. <i>Corpus S. Cuthberti.</i> 124 131	K ellocia in Hibernia <i>S. Mochellocus</i> 623
Dunkelda ur. Scotiae. <i>Sedes Episcopalis erecta</i> 12 sec. 95	Kull-aiue monast. Hiberniae <i>S. Fanchou v.</i> 269 f
E	L
E boracum 9 sec. restauratum 127 b	L abeki seu Lavica flu. Frisiae 644 f 645 c
Eike monast. Belgii ad Mosam. <i>SS. Herlindis et Refindis</i> 383	Laodicea urbs Syriae. <i>S. Pelagius Ep.</i> 553
Eleutheropolis a Saracenis 8 sec. capta 167 b	Lapardum urbs Galliae 729 c
Emerita ur. Hispaniae. <i>S. Renovatus Ep.</i> 903	Latunum monast. Britannico Armoricae 267 d 269 d 270 d
Erlasia fluv. Austriae 550 f 551 e	Latrum
Eugubium ur. Umbriae. <i>B. Petrus Ord. Eremit. S. Augustini</i> 468 patria <i>B. Sanctuciae Abb.</i> 361 f	
F	
F alesia castrum Normanniae 149 e	
Farne insula. <i>S. Cuthbertus mortuus</i> 93 c 105 f 111 f 120 d <i>S. Adelwablus anachoreta</i> 460	

TOMI III INDEX TOPOGRAPHICUS

Sanctuccia Abb. 361 *S. Lea vilua* 381 *S. Cyrinus seu Quirinus M.* 542 *S. Castulus M.* 610 *S. Sixtus in Papa 711 S. Bulma v 895 patria SS. Philomous et Domini MM.* 257 e f et *S. Othonis solitarii* 464 e *Confraternitas Annuntiationis supra Minervam* 536 *Instrum Substitutum in donibus Societatis Jesu* 536
 Rosnacum monast. Wallie 268 f
 Rulliacum prope Silvanectas 816 e
 Rupes *S. Quintini. Nuta Maru de Mailliaco* 734 e
 737 e

S

Salense castrum et monast. Gallie 320 ef
 Salisburgum urbs Germanie. *S. Rupertus Ep.* 696
 Salopia urbs Anglie. *Templum S. Almundi M.* 49a
 Salsetanum erecutorium FP. Minorum in Hispania 851 e
 Santonum urbs Gallie *S. Leontius Ep.* 33
 Saxula in Helvetia. *Nicolaus de Rapp Eremita* 395
 Scaphæa, urbs Palestine *an Scaphæa?* 168 e
 Schireburna urbs Anglie. *S. Alfwobus Ep.* 585
 Sebastia. *S. Petrus Ep. M.* 613 e SS. *Decroms, Arion, Ammonus et 12 alii* 377
 Sedunum urbs Valesiorum. *S. Elias Ep.* 358
 Selencia urbs Pisidiæ. *S. Artemon Ep.* 472
 Senæ urbs Italiæ. *B. Andreas de Gallerans* 49 B.
Ambrosius Sancedonius Ord. Prædicat. 179
 Senonum urbs Gallie *S. Vulfranus Ep.* 142
 Seon monast. Bavarie 550 d
 Seravallis in ditione Veneta *S. Augusta Virgo M.* 686
 Siburgum monasterium Germanie. *Venerato S. Quirini M.* 810 a et *S. Balbina filia cultus* 896 f
 Sigeberga urbs Germanie. *Corpus S. Joannis pueri u Julænsis* 500
 Sidon urbs Syriae patria *S. Serapianus* 238
 Silvanectæ urbs Gallie. *S. Regulus Ep.* 813
 Sim-Mons. *S. Joannes Climacus Ab.* 831
 Sirmium urbs Pannonie. *S. Irenæus Ep. M.* 553
SS. Montanus et Maxima conjuges et 40 Mart. 614
 Sitrini monast. Camaldulense 593 e
 Solenniacum monast. cum reguli *S. Columbani* 786 f
 Spira. *Corpus et ecclesia S. Guidonis. Ab.* 905
 Sternberga opp. Austriæ 550 e
 Strearshall. monast. Anglie 109a
 Sublicum urbs Italiæ. *Monasterium u S. Benedicto constructa* 276 e 278
 Sublvania ditio Helvetia. *Nicolaus de Rapp* 397 f
 Sudergoe ditio. Monasterii Westphalie 645 e
 Surrentum urbs Italiæ SS. *Quantus, Quantillus, seu Quintilla, Quartilla, Marcus et 9 alii* 27
 Synada urbs Phrygie. *S. Agapetus Ep.* 478 e
 Syracusa urbs Sicilie. *S. Zosimus Ep.* 834
 Syria SS. *Paulus, Cyrillus, Eugenius et vii socii Mart.* 82 *S. Selenus* 476

T

Tambaca ur. Africae, *duo fratres Mart.* 458
 Tarsus ur. Cilicie. *Castor, Dorotheus Menelampus Mart.* 709
 Tauromeni ur. Sicilie vicinia. *S. Nicou, Ep. M.* 449

Tegernsea monast. Bavarie fundatum 546 *S. Quirinus M.* 543
 Terracina ur. Italiæ *S. Epaphroditus Ep.* 367
 Thebe urbs patria *S. Martini Thebei* 481 a
 Thecoa in Palestina. *S. Amos Prophetæ* 894
 The-salonica. SS. *Donatus, Philopolus, Achmeus, Palatinus MM.* 824
 Thuis ur. Egypti *Serapion Conf. Ep.* 259
 Tinnus flu. Scotie 99e
 Thosas erecans prope Montem Sina 831 f 832 f
 Treviri *S. Felix Ep.* 619
 Tridentum *S. Adolpretus Ep. 704 S. Simon puer a Julæis necatus* 493
 Trigsia monast. apud Græcos *S. Stephanus Heque-nus* 663
 Tunonium ad lacum Lemanno. *B. Amedeus natus* 871 e
 Turgoia Comitatus Helvetie 401 e
 Turones ur. Gallie. *Maru de Mailliaco* 733
 Tweila flu. limes Anglie et Scotie 93 d e
 Tyana ur. Cappadocie 535 f

U

Ungrispack in Germania. *patriam B. Danielis* 913 c
 Uriel regio Orgeliensium in Hibernia 268 a e
 Uzana regio patria *S. Pancharii M.* 30a

V

Valentia ur. Hisp. *an in Episcopus S. Pastor?* 826 f
 Vallis Josaphat in Palestina *Septultura S. Josephi 7 e et S. Joachum.* 794
 Vallisoletum ur. Hispanie patria *B. Petri Regulati* 850 f
 Vastena monast. Suecie. *S. Catharina filia S. Bir-gittæ* 50 f
 Vastinensis ditio Gallie patria *S. Vulfranni* 145 a
 Veliocassinus pagus Gallie 150 e
 Venetia. *B. Daniel mercator 913 Corpus utriusq. S. Secundi* 807 d e f
 Verecke ur. Ital. *S. Justinus et Justinus Ep.* 261
B. Amedeus Dux Sabaudie 871
 Verda ur. Saxonie. *S. Pulto Ep.* 840
 Verona. *S. Proculus Ep. Conf.* 448
 Vincentia ur. Italiæ *an Leontius et Apollonius Epi-scopi et Sancti?* 28 b c *B. Marcus S. Marie in Gall. Ord. Minorum* 71
 Viens-Julieusis ur. Episcopalis Gallie 729 c
 Vitracum opp. Gallie 343 e

W

Walarius lacus in Norveis 700 b e
 Wargavilla monast. Lotharingie. *Corpus S. Eusta-sii. Ab.* 782 b
 Werthina monast. Westphalie 626 f *corpus S. Lut-geri* 640 e 647 e 652 f
 Wintershovium in ditione Leodensi. SS. *Laudoul-dus, Amantius, Adrianus, Julianus, Vincium, Ad-el-trudis* 35
 Wira Flav. et monasterium Anglie 100 e
 Wormatia *S. Rupertus Ep.* 698

INDEX ONOMASTICUS

TOMI III MARTII

A			Bussulus, urna in qua colliguntur suffragia 243 a Ni- grium del no, et Albiurn del si	ibid.
A bbatinneula, parva Abbatia		563 f	Butica, cista	843 † d
Accelerantia, celeritas		288		
Accidentivus, occidens		823 d		
Acutia, acumen, cuspis		741 e		
Admiculativus, auxiliarius		863 e		
Adoperari, uti		399 a		
Advocata, patronatus		558 e		
Affinitivus, uffinis		533 e		
Agape, elemosyna	307 a 348	652 c		
Allagia, securitas		56 † f		
Alleviamentum, lrvumen		633 a		
Almitas, paternitas	97 a 482 b	624 b		
Ahonor, mensa Synogogæ Judaicæ		494 d		
Altarista, sacellanus		517 d		
Altarius, altare		436 c		
Ambasciator, legatus		189 a		
Amphus, pyxis		160 d		
Ancha, coenzix		600 d		
Ancianus, senator		258 d		
Antella equina		326 d		
Antiquus, senex		739 e		
Appendicæ	123 c e 126 a 301 c	821 e		
Appetivus, risartus		508 † e		
Appiari, acclinari		749 e		
Appodiatricum, fulcrum axillare	209 f 227 c			
Aquo-manilis, guttus		713 f		
Aquelus, fons		636 † e		
Arlesia, scandula lapideæ		740 † f		
Ἀρχαίος novitus		10 b		
Ἄρματα, arma		22 e		
Assisia, conventus juris dicundo institutus		760 † b		
Attentus, expectatus		344 c		
Auca, auser		111 † f		
Auctorizare	868 b 870 d			
Augmentare, augere		820 d		
Axima, figura cerea		201 † d		
B				
B acchinon, pateræ ligneæ		728 d		
Baci, lumbrici		599 † d		
Baldachinum, umbella	360 e 892 a			
Balia, potestas publica		243 a		
Ballatorium, systus, manianum		804 † e		
Bancha, scammeum 217 c 218 d Bonchum	199 b 518 b			
Banuales cruceæ, 1. labaris appensis ornate		390 f		
Banus, Dux Exercitus		251 d		
Barare, decipere, illudere		68 † a		
Barca, navis		152 e		
Benigniter, benigne		745 c		
Bertarius, satellites		53 † f		
Bissacus, pera		752 † e		
Bladum, frumentum		519 d		
Blasphemium, dedecus Fr. blasmo		723 c		
Blavius, lindus		521 † o		
Boia, vinculum, catena		459 c 809 c		
Boscus, silva		319 e		
Breviculum, scheda		87 f		
Brocatum, acu picta vestis		891 c		
Brodium, jusculum carnis		233 † d		
Bronus panis, fursuribus admixtus	736 f 739 f			
Bucula clypei, umbo illius		336 † f		
Burellus, mantellum		509 c		
Burgensis, civis	746 f 748 e			
			C	
			C aculator, garrulus, oblocutor	46 † b
			Calcar, pedica	511 † c
			Caldarium, vas æneum	111 d
			Callulare, Caculare, garrivæ	783 † f
			Calumnari, negare ut jure non debitum	681 f
			Calzolarius, sutor	205 † d
			Cambellanus, cubiculi Præfectus	889 c
			Cambria, commutatio	631 b
			Cambræ, permutare	659 † a
			Caminata caurinus Fr. cheminee	717 d
			Camisia, indusium	207 † d
			Campale certamen, campestre	326 a
			Campanarium, turris	294 d
			Campanarius, sacrista	521 † b
			Campania, campus	570 f
			Cancerumia, cancer	309 a
			Canthara Cerostata, candelabra pensilia	713 b
			Capellina, pileolus	213 d
			Capellus, pileus, sertum	136 † c 160 d
			Capitegium, velum capitis	738 d
			Capisterium, visis fctilis genus	275 c
			Capitulari, interesse capitulo	750 e
			Capsula, machina piscatoria	722 c
			Carra, carrus	656 a
			Caritativus, pius	746 a
			Carminatus, incantatus,	157 f
			Casale, tugurium	418 c
			Cassa, capsula	161 d
			Categorizare, prædicare	373 d
			Cavilla pedis, molleolus ejus	216 † e 221 d
			Causare, causam dicere	786 a
			Chelydrus, diabolus	786 b
			Chirurgicus, chirurgus	738 a
			Clara oui, albumen	208 † b
			Clito, Regis filius, Princeps	452 c
			Clocca, campana	648 e
			Cloquare, turricula	752 † c
			Collationatus, collatus	870 c
			Collectarium, durante horarum Canonicarum	753 † e
			Combinare, comitem assumere	748 † d
			Comitatus, territorium	53 b 194 † c e
			Comitatus, Curia aula Principis	265 b 652 b
			Comitiva, comitatus	213 d 505 c 507 c 738 d 743 c
			Commune, communitas	242 d
			Comprehensio, possessio	618 a
			Computare, scribere, excipere scripto	465 d
			Concha ecclesiæ	172 † a
			Conestabilis, præfectus portæ	878 f
			Confalonarius, vexillifer	759 c
			Confectura, electuaria	736 a
			Conjungere, concitare	722 e
			Consparsus, aspersio aquæ benedictæ	367 † d
			Consuetudinarius, consuetus	634 e
			Contentari, acquiescere	518 d
			Contrata, platen, vicus, regio	207 † f 598 a
			Cordella, funiculus	588 e
			Cordetanus, de memoria Fr. par cœur	247 c
			Corax, carrus	333 d
			Corona fara, candelabrum pensile, et corona fatalis	716 f

TOMI III INDEX ONOMASTICUS

Προπίσιος, <i>Propositus</i>	29 † a	Solennium, <i>solemnitas</i>	134 d
Præstaria, <i>conventio</i>	632 e	Soporare, <i>dormire</i>	48 e 738 e
Præcatum, <i>precatio</i>	488 e	Sosten, <i>dignitas que?</i>	670 †
Præteria, <i>pascuosus tractus Fr. prairie</i>	734 † e	Sotulare Solutaris, <i>calcens</i>	741 d 890 e
Primarches, <i>Princeps</i>	474 d	Snechia, <i>lembus major</i>	132 e
Prisonarius, <i>captivus</i>	748 † d	Spatia, <i>gladius</i>	271 e
Procura, <i>procuratio</i>	870 e	Spatharius, <i>ensifer</i>	281 e
Proservire, <i>administrare, colere</i>	630 d	Spatiari, <i>deambulare</i>	508 b
Proposita, <i>propositio coram Senatu</i>	241 e	Spatula, <i>humerus</i>	896 b
Prothocollum, <i>notariale scriptum</i>	208 † e	Spica, <i>spicatum</i>	231 d
Profitulare,	609 f	Spitum, <i>veru</i>	208 † d
Provisionaliter, <i>ad tempus</i>	888 d	Squinantia, <i>angina</i>	181 b 197 a 596 d
Psiathion, <i>storea</i>	280 d 840 d	Staminea, <i>lanrum indusium</i>	912 † e
Ptochium, <i>hospitale.</i>	307 e	Stanga tigillus, <i>pertica</i>	37 † b
	Q	Steccare, <i>figere</i>	201 † a
Quadragesimalis, <i>Quadragesimalis</i>	429	Stipula, <i>spina dorsi</i>	762 d
Quadrigare, <i>quadrigam ducere</i>	732 e	Stirpare, <i>evulsis stirpibus cultui aptare</i>	631 b
Quartanarius, <i>quartana laborans</i>	213 e	Stirpator, <i>decorator</i>	632 † e
Quietare, <i>quietum reddere</i>	230 e	Strumentum, <i>instrumentum</i>	539 † a
	R	Stuba, <i>conclare</i>	518 † e 526 d
Rafreddare, <i>frigescere</i>	207 e	Sursus, <i>aqua scuturigo Fr. source</i>	120 † e
Rausea, <i>virgula</i>	146 † f	Susceptulus, <i>Chentulus</i>	263 d
Rectum latus, <i>dexterum</i>	732 † f	Suspendiculum, <i>funiculus cui aliquid appenditur</i>	144 d
Regratiare, <i>gratias agere</i>	523 a	Synecipizare, <i>deliquium pati.</i>	226 † d
Relictio hæreditaria,	383 a		T
Remendator, <i>sutor veteramentarius</i>	217 † e	Tabitudo, <i>infirmitas</i>	140 d
Repausare, <i>quiescere</i>	436 e	Tardus, <i>resertuus</i>	801 e
Repedare, <i>redire</i>	148 b 786 e	Taxillus, <i>calx pedis</i>	309 e
Rependium, <i>compensatio, merces</i>	294 f	Teloarius	305 d
Requesta, <i>supplicatio</i>	735 a e	Temperius, <i>maturius</i>	650 b
Resa, <i>iter</i>	320 † b	Tempeste, <i>aliquando</i>	163 d
Restare, <i>subsistere</i>	363 f	Tenere, <i>pertingere, pervenire</i>	203 e
Ripa, <i>rupes, agger</i>	203 † d	Terratio, <i>terraticum, ager cultus</i>	538 † a
Riparia, <i>Fr. reviere, flumen</i>	733 † b 761 f	Terratoria motta, <i>storea</i>	840 e
Ritonta, <i>circulus ligneus</i>	201 † d	Terserunt, <i>meus</i>	37 † b 242 d
Rothus, <i>novale</i>	631 a	Testa, <i>cranium</i>	741 e
Rumigerulus, <i>quarulus, delator</i>	43 a	Thesaurarium, <i>thesaurus</i>	123 d
Rusea, <i>rotæ.</i>	262 a	Thymaterium, <i>thuribulum</i>	713 e
	S	Turatus, <i>turam habens</i>	912 d
Saca et soena, <i>potestas plectendi veos</i>	125 e 131 † e	Tina, <i>lobum</i>	208 e
Saginalis, <i>calamus nati</i>	33 † f	Titulari, <i>appellari</i>	388 d
Sagittare, <i>sagitta percutere</i>	522 e	Tolatio, <i>mappa</i>	311 b
Silina sive Salina, <i>mensura frumentaria apud Avernates</i>	394 a	Tonitrus, <i>tonitru</i>	438 e
Sambuca, <i>scipa</i>	436 a	Tortitudo, <i>curvitas, perversitas</i>	278 † a
Sarvulum, <i>sibula</i>	630 d	Tractatus, <i>convulsio, spasmus</i>	203 † d
Summarius, <i>Summarius, Summarius, equus chelharis</i>	338 † f 563 f	Trappa, <i>scula</i>	660 a
Scammellum,	323 b 333 d	Tribuna seu coucha <i>ecclesie</i>	172 e
Σκάμνον, <i>scammum</i>	23 a	Tricesimus, <i>annorum triginta</i>	733 e
Scandilia, <i>vulgo stapeda</i>	326 e	Trimissium, <i>trimesis</i>	713 e
Scara, <i>virgultorum sigla</i>	630 a	Tripedia,	284 d
Sciruppius, <i>Syrupus,</i>	34 † a	Tuguriunculum,	313 d
Scipare, <i>virgis credere</i>	834 e	Tumeratus, <i>tumens</i>	748 e
Scopolanus, <i>ecclesie aditus</i>	804 a	Typhus tertianus, <i>quartanus. 1. febris.</i>	343 d
Secretum, <i>sigillum</i>	518 † d 528 d		V
Sellare, <i>equus sessorius</i>	159 d	Veetanus, <i>portatilis</i>	312 a
Senissimus, <i>maxime senex</i>	37 a	Vellutum, <i>pannus sericeus</i>	804 e
Sergenteria, <i>munus Apparitoris</i>	761 d	Veniam facere, <i>impus reverentie causa inclinare</i>	660 † e
Sero, <i>respera</i>	739 b	Verbosari, <i>altercari</i>	898 a
Servitio, <i>obsequium</i>	118 a	Vertus, <i>verecundus</i>	784 e
Servitor, <i>famulus</i>	594 e	Victualia, <i>esse</i>	750 f
Sequentia, <i>comitatus</i>	741 e	Videre se, <i>conspici, apparere</i>	597 e
Seriatim, <i>ex ordine</i>	153 e	Villagium, <i>villa</i>	738 † e
Sermunculus, <i>sermo brevis</i>	843 d	Voramen, <i>nanca</i>	303 e
Servicibilis, <i>famula</i>	750 f	Vulgarizare, <i>vulgari lingua redire.</i>	242 e
Servitialis, <i>famulus</i>	594 e		W
Sextarius,	320 e	Wautus, <i>chirotheca</i>	323 † b
Siccare, <i>arescere</i>	460 b	Waterscapium, <i>locus ubi aqua hauritur</i>	621 a
Siligo, <i>secale</i>	526 † e		X
Solatiari, <i>animum relaxare</i>	212 † e	Xepipnos, <i>uten.</i>	172 † f

INDEX MORALIS

IN VITAS SANCTORUM

TOMI III MARTII.

A

Abbates in Monte-Sina S. Joannes Climacus 831
in Italia S. Joannes Parvanensis prope Spuletum 30
S. Benedictus Fundator 273 S. Guido 903 in Gallia
S. Pontius in S. Andrea prope Arvenionem 679 S.
Lupercus Jurensis in Burgundia 261 S. Eustasius
Luzovi 781, in Hibernia S. Lactians Achadurensis
31 S. Eudens Araniensis 266 in Frisia B. Betho
Liukama Ord. Præmonstrat. 393. Et Abbatibus
Episcopi S. Sosimus Syracusis 838 S. Renovatus
Emerita: 903 e 904 e
Abbatissæ SS. Heribialis et Renildis, sorores in
Belgio 383 S. Santuccia Propagatrix Congregationalis
B. Sperandii, sub Regula S. Benedicti 361 S. Hil-
delitha Birkengi in Anglia 482. S. Lea vidua, mater
sanctimonialium Romæ 381
Absentem procul visus avocare monacham, et mortis
periculo liberat S. Joannes Climacus 833 a b
Abstinentiæ laus, ei dedit S. Catharina Suecica et
moritus 504 e d Abstinentiam a carnibus et vino ser-
vant FF. Minores de Observantia in Hispania 834 e d
in cura abstinent a cibis igni appositis, præter panem
et caseum 834 d putant inestate aquam puram, hinc
incoctam famulo 834 d Abstinent monachi S. Guilelmi
a piscibus ter in hebdomada 909 d 912 a vide Cibi et
Jejunium.
Acus deglutitæ periculum amovetur ope S. Vulfranni
153 f B. Ambrosii Senen. 140 d
Adolescentia pia Mariæ de Maillaco orationi ad-
dictissima 734 d e Adolescentia casta inter studia S.
Aldemarii 488 e
Adulterum occultum norit Nicolaus de Rupe, et ex-
hibitus spectris infernalibus evadit 412 b e d
Ægrilla in festo translationis S. Benedicti sanat
313 d Ægris cæxvi ope B. Petri Reolati intra sex ab-
obito menses sanitas collata, e quibus xlixi legitime pro-
batu miraculo 860 a et seqq. 863 e ad Ægros immensos
matrem Brigittam ab infantia comitari assuetam S. Ca-
tharina Suecica 309 d
Ægricolæ Martyres SS. Priscus, Malchus, Alexan-
der 708 e Agri veribus scotentes filicantur ope S.
Catharina Suecica 323 b e d Inter Agri cultura labo-
res, accessum ad orandum habet Nicolaus de Rupe 399
e d 403 a
Alli parte a S. Basilio Juniore accepta et comesta
sanatur aeger 473 e d
Amentia pellitur invocata Deipara Virg. a B. Dodo-
ne de Hascha 848 b Amentia alicujus credentis se im-
peratorem, tollitur a S. Basilio Juniore 673 e 674 d e
Amentia rariorem sublata invocans B. Amoleo 878 e
f S. Catharina Suecica 322 e 326 B. Andrea de Gul-
teranis 56 b ut sepultura S. Ludgeri 653 f 663 a
Amecis mulier in speu S. Benedicti sanat 286 e
Amicus et rabiidus eu invento 310 e ali 334 b 346 e d
348 a b 350 e d
Amicus puer binulus invocato S. Ludgero mirabi-
liter repertus 661 e vide Recuperari.
Amorem Dei crebra oratione facit B. Amedeus
Sabardus 873 e ad Amorem Dei excitat ac se veniens
Nicolaus de Rupe 509 d
Angelus tradit S. Niconi crucem ejus vice ducem,
et nautis ut excipiant monet 443 e monet ut idem con-
secratur Episcopus 444 d e monet S. Fingarum, ut in

patriam redeat 455 Angelus alloquio confortat S. Se-
cundum 797 a adducit ad SS. Faustinum et Jovitam
798 e trans Padum whit, ducit de nocte Dertonam
porta ultra aperta 801 e trahit alias vestes 799 e d
carcere Dertonensi duct Astam 800 e capite plerum se-
peliit 801 b e Angelus suadet et ducit S. Joannem Ar-
meum in evomum, et excipit illum in pectum se pro-
jicientem, cibum parrit 829 tertio quoque die adfert
cibum S. Joanni Eremitæ 695 a Angelus indicat
S. Joanni Parvanensi locum habitationis 31 d dirigit
S. Lactina puerum ad litteras discendas 32 e sanat
S. Cuthbertum claudum 99 a b 117 a hospito excipitur
a S. Cuthberto 101 a b 118 a tres panes culidos relin-
quit 101 a 118 petram dividit in duas partes, facit viam
lotam 271 e Angeli monitu relinquit omnia sua
S. Gundelus Regulus, et in magna abstinentia vivit 781
e d eorum alloquis dignatus S. Josephus 4 b e f 5 f
Angeli ministrant celebranti Missam Joanni Merino
Minoritæ 853 e Angeli deferunt animam S. Adiani in
caelum 99 e 117 crebra irisunt et pascunt S. Cuth-
bertum 100 f cingunt B. Ambrosium Senensem in sac-
rificio Missæ 214 e Angeli quinque irisunt nocti
cum, suaviter cantantes et gratias agentes, quod quinque
peregrinos excepisset 183 e Angeli deferunt dolium farre
plenum ultra mare ad S. Eudum 270 a adsunt
S. Eudo librum Evangeliorum et casulam 270 b An-
gelus movit S. Balbinam ad virginitatem servandam
895 e ducit S. Hieronymum Papam vinculis oneratum
ad S. Hermetem, et reducit ad priorem carcerem 809 e
d e Angelus mendicium simulans docet Nicolaum de
Rupe viam ad salutem 402 b e Angelum inter pauperes
excipit Maria de Maillaco 736 e Angeli cantantes de-
pocant animam ejus in caelum 745 e Angeli monachum
S. Guilelmi evocant e vita 908 e Angeli Gabrielis
venerati apud Orientales, Hispanos, Gallos, 605 et
seqq. Angelus Raphael defendit contra demones
S. Barontum 368 e 369 e sanitatem confert monacho
pro 369 e vide Anima.

Anima S. Felici Trevirensis in specie columbe avo-
lat in caelum 623 d Animam S. Maurontii ab Angelis
in caelum deferri videt S. Hermelandus 378 a item al-
terius monachi 80 milliaris distantis 380 b Anima Ca-
tharinae Tarracæ e municipio sanctimonialis Brigittinæ
instar stelle lucidissime visa in caelum ascendere 303 a
Anima S. Marci eremite in caelum ab Angelis porta-
ta 778 e et S. Cononis 731 e Animam S. Scholasticæ
in specie columbe in caelum ascendere videt S. Benedic-
tus 286 b item animam S. Germani Ep. Copiani 386
a item Animam ejus ascendisse ostenditur strata via
pallis et lampadibus 286 d Animam monachi defertur in
caelum 290 e Animam S. Adiani ab Angelis in caelum
deferri dicit S. Cuthbertus 100 e f 117 f alterius 111 b
item Perfecti 118 e 123 a Animas fidelium apparent
Mariæ de Maillaco, ejus precibus liberata e purgatoria
751 d 759 e 760 d Animas multas precibus liberat e
purgatoria B. Ambrosius Senen. 192 e

Annonata divinitus in magna necessitate accipit
S. Guido 902 d Annona caritatis, excitatis a S. Conone
apparente vantis, removetur 732 d e vide Frumentum.

Anulus sponsalium S. Josephi cum Virgine Dei-
pora honorifice adservitus et miraculis clarus 15 a 16
Anulus desponsationis D. Anne cum S. Joachimo
ablatus, a corvonehitus, Romæ adservari traditur 360 e f

Anserem comedendum offert se visitantibus S. Cuth-
berthus :

bertus: quo neglecto tempestate detinentur, eo comesto
frunntur serenitate 151 d e f

Ab Apibus et vestis punctus, melle et a lipe perfusus
in sole ardentissimo S. Morcus Arethusius 772 d

Apoplectici sanati ope S. Josephi 20 d B. Andreæ
de Gullerans 55 a S. Cononis 731 a

Apostatas a fide et Julianum cum iis confudit
S. Basilus Presb. 379 c f 380 b

Apostemata curata invocato B. Amedeo 881 c B. Am-
brosio Senen. 204 c 205 c 217 e 220 d 228 d 229 a b c

Apostolus Frisæ, Westphaliæ et Fuscetlandiæ
S. Ludgerus 644 645 Boiorum S. Rupertus 696

Apparet in habitu candidissimo a morte B. Mauri-
tus Hungarus 254 e Apparitio S. Cuthberti in habitu
peregrini elemosynam petentis 127 a b, dein in habitu
Episcopali addicentis Elfredo Regi Imperium totius
Angliæ 127 e d e indicantis locum recipienti libri
in mare delapsi, et equi pro sacri corporis aversione 129
a b ostendentis scelerum affligi poens infernalibus 134
e f infligentis morbum imposituro novam tributam 135 f
percutientis furem 136 a

Aqua contra morbas solutiva exilit ad corpus S. Se-
cundi 809 a b Aqua in saporem vini scripius mutatur
signo Crucis a B. Dodone facta 848 d Aqua in vinum
vertitur S. Guidoni 909 d Mariz de Maillico 739 c
B. Tomasso 593 benedictione S. Cuthberti 111 c Aquas
amorisimas precibus in potum dulcem transmutat
S. Beryllus 256 c Aqua lotionis manuum S. Guidonis
pellitur febris 909 c Aqua benedicta sanat pene mori-
bundos S. Cuthbertus 110 a b 121 e 122 c morbum in-
curabilem S. Aldemarij 488 a

Arbor gravissima ultro invertitur invocato S. Bene-
dicto 320 f Arbor hieme floret in adventu S. Joannis
Paracensis 32 a ad hæc fere tempora extulit 31 e Arbor
ex baculo S. Finguris Martyris nascitur 457 e Arbori-
bus inclinatis alligata S. Photis in duas partes dilu-
ceratur 80 c 79 e

Archipresbyter S. Landoaldus Wintershami in Bel-
gio 34

Arthritici sanati invocato B. Amedeo 879 c

Arundinibus acutis et stipite adustus moritur S. Ben-
jamia 902 h c

Asthma sublatum patrocinio B. Amedei 887 a ad
sepulcrum B. Ambrosii Senen. 217 c

Avaritiam Romani Imperatoris arguit S. Basilus
Junior 670 a Aves verbo repellunt a satis S. Cuthber-
tus, S. Benedictus, et S. Antonius 106 b c

Auris verme exorcizata liberatur ope S. Catharinæ
Suecicæ 524 c d vide Surli.

B

Baptizandus Rodboldus retrahit pedem, eligens cum
majoribus dimnari 146 c 147 a b Baptizatur aqua
nubis, et mox reficitur sacra Eucharistia S. Secundus
798 c in Baptismo cognoscit parochiam, parentes et
putrinos usque Nicolaus de Rupe 399 b c

Barbano manu apprehendens et falso jurans ad reli-
quias S. Mauri M. cum auferit 341 e f Barbam proli-
zantem cum veste fracta de foresta ad humilitatis ostensio-
nem non commembat A. Ambrosius Senen. 190 c

Benedictio signo Crucis supra cibos dextera manu
caelitus explicata fit S. Marco eremite 777 c Benedic-
tione equam in vinum mutat S. Cuthbertus 111 c lu-
pidem a diabolo gravatum redit mobilem S. Braedictus
180 a vide Crucis signum.

ad Bestias dominati martyro coronantur SS. Priscus,
Malchus, Alexander 709 a

Blasphemans gladium altari S. Benedicti imponens
misere obiit 317 f 318, alius blasphemus misere occiditur
330 a alium monachos Floriacenses, 318 a 319 d e 327 c d

Bos pro mortua derelictus, invocato S. Vulfranno,
subito sanatur 159 d

Brachia contracta sanantur ope B. Andreæ de Gal-
leranis 57 a b S. Vulfranni 154 c 157 e invocato B.
Tomasso 599 a e f B. Amedeo 878 e f B. Ambrosio
Senen. 191 e f 212 c 201 a b 215 c 217 d 240 a
248 e Brachii usus restituitur invocato B. Petro Rega-
lato 861 c f 862 a b 863 a 865 a S. Ludgero 640 e
Brachii dolores sublati invocato S. Benedicto 348 a
S. Catharina Suecica 522 c B. Ambrosio Senensi 227
a c 228 a Brachium exertum nequit insectare occisurus
vaccam Floriacensem, et ope S. Benedicti sanatur 318
Brachium conantis interimere S. Aldemarij, obiges-
cit 488 c

Breviarium et Missalis Romani usus præscribitur Mi-
noritis sub gravi interminatione 60 e f

Bububus ad majus opprobrium cogitur esse S. Ar-
mogastes Comes 779 c

a Bufonis morsa sanatur invocato S. Benedicto Leo
Papa adhuc puer 287 e

C

Caducus morbus signo Crucis pellitur a B. Tomasso
596 e item eo invocato 596 b precibus B. Dodoni 848
e patrocinio B. Petri Regalati 865 f

Calceatus continuo manet S. Cuthbertus, et solum
discalceatur propter lotionem pedum in Corno Domini
106 a Calceis hujus indutus paralyticus sanatur 114 d
115 c

Calculo vercati sanantur invocato Nicolao de Rupe
435 a B. Ambrosio Senensi 233 c Calculi doloribus
S. Henricus Imp. liberatur invocato S. Braedicto 295
c d alii ope S. Josephi 19 f 20 a B. Sibyllinæ 71 d
S. Vulfranni 159 e B. Ambrosii Senen. 234 b Cal-
culus enormiter grandis emissus ope S. Josephi 19 h d

Calumniam turpem passus S. Sixtus in Papa in
Concilio purgatur 712 c et S. Conon, puella a demone
arripa purgatur eumque liberat 731 b c Calumnias
contra doctrinam suam et regulam S. Columbani dissi-
pat S. Eustasius 785 vide Detractio.

Cæci illuminantur ad sepulcrum S. Quirini 547 a
551 e S. Hermelandi 582 c f ad corpus S. Guidonis
910 c sex ad reliquias S. Ieroni 843 c d 845 a Cæci
varii invocato B. Petra Regalato 860 f 863 a f 865 c
866 e B. Amedeo 881 d Nicolao de Rupe 431 e f a
S. Othone solitario signo Crucis 467 c tres Cæcæ fa-
miliæ meritis SS. Ethelburgæ, Hildelithæ et Hilpide
483 c Alii ope S. Simons Tridentini 499 d f S. Ca-
tharinæ Suecicæ 524 c 526 a B. Ambrosii Senen. 195
e d e 202 e 218 e 230 e d f S. Benedicti 301 b 302 a
332 d 314 c 349 b c SS. Herlandis et Relandis 387 e
Cæcus illuminatur suffusus lacte materno S. Lactini
neelum nati 31 e alii ad corpora SS. Landoaldi et so-
ciorum 37 e 40 a d e f 42 e ope B. Andreæ de
Gullerans 55 a S. Vulfranni 157 a 158 b 159 f 163 f
Cæcus S. Gratus illuminatur a S. Marcello, alius a
S. Grato 85 e f Cæcus signo Crucis illum vitur a
S. Ludgero 645 a alius ad ejus presentiam 650 d alii
ad ejus sepulcrum 647 e d 649 b d e 654 a 655 a 688
a 657 f 657 a 660 e f 661 e Cæcus illuminatur S. Pontius
Ab. 680 a 681 a S. Regulus Ep. 815 f 816 a 821 e et
ob voti non soluta factum cæcum 822 b Cæca illumina-
tur visitata a Maria de Maillico 758 c oleo benedicto a
S. Joanne eremita 691 f Cæcæ S. Burgundofora et
S. Salaberga sanantur a S. Eustasio 783 e f 784 d
Cæcitate 40 annorum patienter fert S. Spes Abbas
715 c Cæca facta duodecim B. Sibyllina, culvea can-
temnit, et reclusa degit 68 a b Cæcitate plectitur mis-
ericordius castitati S. Catharinæ Suecicæ, hujus precibus
sanatur 508 c d Cæci fiunt comedentes jecur S. Cyrilli
Mart. 773 a

Campaniæ ecclesiæ S. Ludgeri ultro scripius sanant
649 e alibi in adventu corporis S. Guilonis 910 b mo-
riente S. Conone 731 e

Candela

Candelae ultro accenduntur ad reliquias S. Veroni 843 e d vide Ceres.

Canes pasti annuunt, ex praedictis S. Benedicti a venatoribus rapta, mox mortui reperuntur 339 a

Cantare e sepulcro auditus B. Petrus Augustinianus 468 b

Capillus S. Cuthberti in ignem coniectus non consumitur 132 f

Caput contractum sanatur invocato B. Ambrosio Senonensi 208 e 209 d 221 e 236 238 e et Caput dolor 226 e f tremor 240 e Caput ex lapsu graviter laesum voto facto B. Petro Regolato sanatur 863 e Caput tumens ex oppressione conserendum invocato B. Amadeo curatur 876 e Caput letaliter sanatum sanatur invocato Catharina Suecica 520 a 527 e iterum Capitis dolor 516 a 521 e Capitis infirmitas et dolor subditus ope S. Josephi 23 a b B. Andreae de Galleranis 36 a S. Vulfranni 154 h S. Ludgeri 660 d S. Veroni 346 a Capitis dolor Regina Suedia his subditus apponente Maria de Maillaco 758 a Capitis dolor pellitur impositione manuum B. Thomasi 594 item ea invocato 599 a 600 b Capiti spinam infligit in hebdomada Passionis Maria de Maillaco 741 e Capiti inflatum ferrum invocato B. Ludolpho extrahitur 789 e et Capite plexi S. Panchratius 29 e S. Rhodanus 84 S. Aquila Praeses 84 S. Scyrus Sabatu 171 e SS. Philemon et Dominicus 257 a d S. Callistus et Basilus 377 e S. Nicom et 199 monachi 445 e 446 h S. Pingar 456 e S. Domitius 457 SS. Timotheus, Dimysus et sex alii 476 e Martyres xxxi Caesari in Palaestina 479 S. Quirinus 544 S. Irenaeus Sirmensis 555 d SS. Quadratus Ep. Theodosius, Eusebius, Sabianus et alii XI. 616 S. Anquetan. 686 e S. Marcellus 813 d S. Scymon 801 d S. Quirinus 809 e xxx Martyres in Capadocia 827 e Caput abscessum alio deperit S. Pingar 456 e

Captivi liberantur invocato S. Quirino 549 e d B. Ambro de Galleranis 55 f apponente B. Amadeo 882 e f invocato B. Thomasi dormientibus 4 latronibus 590 e et in quibusdam ultro solutus evadit ope S. Cuthberti 433 e S. Vulfranni 456 B. Ambrosii Senon 499 e Captivi innocentes invocato S. Simone Tridentino, disruptis utroque rostris, liberantur 499 e f alio ope S. Catharina Suecica 521 e 524 e e Captivum evadendi e carcere quibus docet S. Lupercus apponens Roma, et evens in Burgundia 264 e alium apponens S. Benedictus liberat 294 a b Captivos venat feria 6 B. Ambrosius Senon adolescens et Eleemosyna miseris juvat 183 f ut Captivos juvat, vasa Ecclesiae emendat S. Deogenitus 382 d his agris die nocteque servit 383 a Captivum, us occidit, liberat Robertus de Silloye, datus 40 Turcorum 735 e alios liberat 742 a

Carcer ultro apertus invocato S. Vulfranni 457 a Carcere ultro aperto captivus liberat S. Regulus Ep. 819 e Carcerem miraculo aperit et impetrat solutionem captivorum Maria de Maillaco 752 e d e Carcere a S. Leonarda apponente liberatur S. Otto solitarius 466 e d In carcere moritur S. Plottus 80 b vide Captivi.

Caritas mutua cum humilitate juncta monachorum S. Lupercus 265 a b Caritatem mutuum et hospitalitatem commendat suis S. Cuthbertus moribundus 413 d e Caritate conatus a sacris monachis periculum necesse coronatur S. Patricius Sabatu 172 d e f Caritatem voce divina jussus perducere B. Marcus Minorita impense commendat opera misericordiae 74 e 72 a f 73 a vide Eleemosynae.

Carneum vult e suscomedi S. Franciscus corrente die Natalitatis Christi in feriam sextam 850 d

Casae factae ablatae ecclesiae S. Gundelii sunt sanatae 784 b

Castitatem servat cum marito S. Catharina Suecica 504 e vidua publicè sine metuens petit a Deo custodiam S. Sebastianum 507 h e ab insidiantibus oratione

matris liberata domi se continet 507 e f Castitatis ejus insidians cecitati plectit r 508 e vide Coniuges.

Casulam Sacerdotalem auro et argento exornatam ferant Angeli S. Eudo 271

Ceres in altari S. Balbinae ablato capite ultro extinguuntur, ea velato urdent 896 e Ceres ultro accenduntur Reliquias S. Benedicti in processione delatas 330 e f item in altari S. Mariae 320 d Cereus urdens non ulla ornamenta altaris illis illapsus 349 e

Cerevisiae coctura non succedit in festo S. Ludgeri 634 e

Cervus ad corpus S. Fingaris proccumbit cum canibus eius prosequentibus 457 d Cervi cum humanis ad festum annuum S. Reguli occurrunt 822 a

Chiragra sublata ope B. Andreae de Galleranis 56 a

Choreas duces puella in nuptiis obsidetur a demone, invocato B. Ambrosio Senensi sanatur 235 a Christus cruci affixus apparet Maria de Maillaco, 754 d se hujus oculum sinistram dextera sua claudens imprimat contentum mandatorum 736 a Christus cum SS. Petro et Paula apparet in carcere confertur SS. Victorem, Sebastianum et alios Martyres 81 a Christi crucifixi sacra memoria, et figura variorum cum representantium 538 et 539 ob Christi patientis amorem jejunat feria sexta in itinere S. Cuthbertus juvenis et deinde escam divinitus accipit 101 a b e Passio Christi amore imbuatur Maria de Maillaco 734 a eam legens inquitur in certum 738 e f cum jugiter meditatatur 741 d Spanam capiti infligit 741 e Christi vulnera post mortem expressa in corpore B. Dodonis reperuntur 848 Christi passionem devotè meditatatur B. Sibyllina 68 e Christi patientis meditationi additus, ex ea et Eucharestia vivit Nicolaus de Rupe 408 Christi passionem meditantem cum genitricibus impendit quatuor horas S. Catharina Suecica 509 d Christum sub specie peregrini suscipit B. Andreae de Galleranis 54 a Christum in Misa tempore elevationis videt sanguine fluentem Maria de Maillaco 755 b ad Christum in Eucharestia salutandum jussu in tribulatione ire, ab eo apponente confortatur 739 e 754 d Christo instar puri apponente mirè curatur B. Sibyllina 69 h a Christo adhaerit S. Biquite adhaerit S. Catharina filia 505 e

Cibus S. Mauri eremita 30 annis eorum e fonte et aqua marina, postea volutus parvulus panis recens, piscis, olive, ductile aqua saporis 777 b f Cibus B. Dodonis de Hascha alteris diebus panis et aquae, al nullis edens feria sexta 847 f Cibus Mariae de Maillaco in cremo et alibi panis horreus et pyra, herbe arbor, potus aqua paludosa, 739 b e Cibus B. Thomasi herba et fructus silvestres, potus aqua 594 d Cibus in prandium deficientis divinitus impetrat B. Petrus Regalatus 859 e 868 e Cibus in Paschate Sacerdos Dei munus fert S. Benedictus in specu deperit 276 d, quoties ei panem donat S. Romanus 276 a Cibus divinitus accipit post serotinum in itinere jejunium S. Cuthbertus 101 a b e iterum 103 e d e 118 b Cibus absque stilla olei aut lactis usus S. Lupercus 264 b Cibus caelesti ab Angelis decennio pascebat S. Joannes Eremita 695 e absque Cibo corporali vixit annis novemdecim, mensibus sex Nicolaus de Rupe 521 e In Cibus primum appositum serculum admittit, reliquis fere rejectis, B. Joannes Parmensis 65 e in Cibo et potu abstentus B. Mauritius Hungarus 253 B. Ambrosius Senon 210 b sermone pane et aqua nutritur 192 d Cibus grossiores appetit, delicatos vitat 210 b 247 d Comedentes jecit S. Cyrilli Dux. M. linguas tubo eromunt, dentes eromunt et ceci fiunt 773 d e

Circium durum die ut nocte ferre solitus B. Ambrosius Senon. 192 d B. Mauritius Hungarus 253 e Circuli ferrei parvulorum, contactu S. Hildebrandi pueri Norwicensis confringuntur 587 e Circuli ferrei hominibus et alterius rei solvantur ad reliquias S. Quirini

- rui 548 d ad sepulcrum S. Gertrudis Nivelis, S. Petri Romæ et S. Ludgeri 680 d
 Claudus a intrinsece sanatur tactu oculi S. Zosimi 840 ab Claudus a S. Benedicto apparente jusus Casinum ire sanatur 294 c d ubi Floriani 307 d e 313 c 319 e f 330 c d 331 e 333 d 331 d e 353 u Claudus S. Cuthbertus sanatur Angelo medicante 99 a b alius ope S. Vulfranni 153 b alius visitatus a Maria de Maillico 788 c Claudus accensa ad sepulcrum S. Reguli caudela sanatur 823 f 824 u Claudi viri suavi invocato Nictio de Rupe 432 b e d c S. Proculo Ferronensi 450 e plurimi invocato B. Petro Regalato 860 b d e f 863 a c d e f 866 u octo ope SS. Herlandis et Helundis 388 e S. Ferroni 846 d quinque ad tumulum S. Hermelandi 381 e d 382 b e
 Caelum ultima patria, corona laborum 832 d e Cælestis gloria per varios mansiones ostenditur in rapto S. Baronto 369 b 370
 Cogitationes cordis occultis novit S. Benedictus 281 e Cogitationibus impetus succumbit monachus, elatus in superbiam obitum sancte ante peritum 695 ab Cognoscit absens S. Benedictus, quos cibus et ubi comidissent monachi et quoties bibissent 279 d e f flaskonem vini facto absconditum 281, mappulas datas monacho 281 e
 Colaphis contusus et prostratus S. Lohio 84 c f Colloquia pia SS. Benedicti et Scholasticæ 285 a, ut continentur nunc sequenti, tempestus precibus S. Scholasticæ impetratur 285 c d Colloquio sancto excipit alios S. Benedictus 286 e d apprensus cum pio circumloquitur 318 b e Colloquio Nicolai de Rupe cum accedentibus de munditia cordis servanda 408 e de mandatis Dei custodiendis 409 b de amore Dei 409 f Colloquia pia ovile audit, et stipule recollit, ab alioque fastidens B. Sibyllina 70 e us peccatoris movet 71 in Colloquio religioso lepulus circa verborum affectionum B. Ambrosius Senen. 240 a
 Columba sedet super caput S. Secundi proficiscentis 797 infert sacrum Eucharistiam 798 a Columbaria ad aures B. Ambrosii Senen. concionantis 191 e Columba exolat ex ore S. Spei Abbatis morientis 715 a in Columbo specie avolat in caelum S. Felix Treverensis 623 d
 Comes Confessor S. Armogastus plura tormenta passus 779
 Commentariensis Martyr Cronides in Illyrico 684
 Concionatur utiliter B. Ambrosius Senen. 191 e 211 d Romæ 188 e Parisiis 186 a petit liberari ob phisium metuens minus gloriam 186 e inter Concionandum elevatur in aera et columba ad aures ejus visa 191 e f luce caelesti illustratur 191 a pro Concionaturis ferventer orat Maria de Maillico 737 a
 Confessione peccata non deleta revelat demon 681 e Confessione peccatorum differens æger, amittit loquelam 339, aliorum precibus adjutus loquitur et confitetur 339 e Confessis peccata penitentium imponit S. Cuthbertus 102 a aut pro his facit 105 e c ad Confessionem faciendum plures jurat Maria de Maillico 742 e Confitendi gratia obtinetur invocato S. Josepho 22 a Confitetur frequenter S. Catharina Suecica, et quare 53 d Confessionem frustra a matronæ voluptuosæ regre suadet S. Catharina Suecica, precibus impetrat tempestatem, quia illum fleat 512 e 513 e d Confessa Sacrosancta peccata mulier (ante lucis ab ingressa tenjri repulsa obrivum restitum) ingreditur 548 d Confessione facta fures, vi occulto detenti, libere abeant 548 d
 Confirmationis Sacramentum confert S. Cuthbertus 110 a pellit pestem conferendo 110 e
 Congregationes piarum virorum instituit B. Ambrosius Senen. 191 e 219 d 248 a alius virginum et virginum 191 e 211 a
 Conjuges Virgines SS. Josephus et Maria Deipura 3 e ex voto continentur V. f. utriusque honestissimus continentis 13 e f Conjuges S. Pelagius Laodicenus et uxor in castitate vivunt 574 d S. Catharina Suecica et Egardus vota castitatis se obligant 504 e in magna austeritate et abstinentia degunt. Conjuges Maria de Maillico et Robertus de Silleyo Virginitatem servant 736 b Conjuges B. Duda ejusque uxor ingrediuntur monasterium 847 e Conjugium mutuo consensu relinquunt B. Marcus factus Minorita, et uxor Chrissa 71 f 73 e B. Mauritius et uxor ambo Ordinem Prædicatorum amplectuntur 252 e Conjugio relicto vitam monasticam suscipiunt B. Sperandens et Januariu, item B. Santuccia ejusque maritus 361 a b Conjugatus Nicolaus de Rupe decem liberos genuit 500 d e dem cum consensu uxoris in eremo vixit 404 f 405 Conjuges Martyres SS. Montanus et Maxima Sirmi 614 Philetus et Lydia, item eorum filii Macedo et Theoprepicus 684 SS. Luteratus et uxor, et 2 filii 460
 Consanguineorum causa monachum in patriam redire vetat S. Joannes eremita 631 d Consanguineorum precibus immotus in tormentis S. Irenæus Sirmiensis, negat se habere consanguineos 554 b e d
 Constantia mirabilis inter tormenta atrocium S. Marci Arethusi, suos tortores iridentis 772 a b S. Basilii Presb. in fide propterea inter gravissima tormenta 379 380, 381, item S. Victorini ad Huncerium R. Wandulorum, et u fratrum 438 e d Constantia cum magna hilaritate inter tormenta SS. Jome et Baruchisti 269 270 tormenta convivio comparant 270 e Constantia monachorum Lantæ S. Sabæ in irruptione Saracenicæ natalium fugere, ne Lantæ everteretur 168, recusantium Prælatos indurare 172 e vide Tormenta
 Conteinnens S. Quirinum fit paralyticus et mutus 549 e Contemptum sui patienter fert Maria de Maillico 741 e e
 Contractus sanatur, a S. Hermelando apparente concensus 585 a b Contracti viri sanati ope S. Reguli 823 a b Contracti viri sanati ope B. Ambrosii Senen. 194 e 195 e f 218 e 229 d 230 231 e S. Benedicti 309 e d 323 a he d 332 e 337 e 348 e d e 351 ab SS. Landoaldi et sociorum 40 a 41 f B. Andrea de Gullerans 56 h 57 e S. Cuthberti 135 a S. Vulfranni 153 e 154 f 154 b 162 e 163 a vari invocato B. Petro Regalato 860 e 862 a b d f 863 e 866 b a S. Veroni 843 e 845 e d S. Ludgero 654 e 655 d 661 b Contractum in junctæ confessione et communione sanat B. Petrus Regalatus 859 e d
 Contumeliosus in S. Cuthbertum ejus mltum diripiturus subito moritur 130 d e vide Calumnia
 ad Conversionem aliorum laborat S. Cuthbertum, rusticus vicus adit 102 a b 103 a b ob Conversionem Præbium Episcopatum Senniensem deserit S. Vulfrannus 144 b 145 e d in Conversione barbarorum laborat, illius facit S. Josephus 24 a Convertit Suevos et coram Regem Theoboninum S. Martini Ducien. ul Julis lepulus S. Martini Tronon. et sancto filio Regis 86 e Hæc Conversione reguntur comparant 89 b Convertit Arethosios, ab us ante crudelissime tortus S. Morrus Ep. 772 a b 773 e d et ipse ab Arionismo conversus 774 Convertitur ad vitam monasticam S. Eudens, conspecto cadavere puellæ in sponsam expetitæ 267 e d Convertitur ad vitam monasticam S. Cuthbertus visa ab Angelis in caelum ferri anima S. Audini 100 e ad Convertendos schismaticos a Papa in Greciam missus B. Joannes Parmensis bis legationem ad Papam impetravit 60 61 e
 Cordis dolor vehemens seu syncope curatur ope B. Ambrosii Senen. 225 h 227 a
 Corpus a morte ferri magis ponderis cinctum S. Georgii Thaumaturgi 463 Corpus scilicet Mariæ de Maillico a morte reformatur, nisi fuisset juvenulæ puellæ 743 e 746 d 747 d 739 e d Corpus S. Pancheæ a bobus visum trahi ad loca diversa, tamquam duplicatum 270 d Corpus incorruptum et suavit olens B. Donatus 913 f B. Sibyllina 67 a S. Ludgeri 653 e, miro odore et celesti

lesti homine honoratur 654 a Corpus S. *Wihelmi pueri* M. illasum a corvis inhiantibus post 5 annos celestis luminis inventum 587 c d Corpus B. *Ugolini* post annos xxx incorrupti, usque ad pilos barba rufa 363 d Corpus B. *Petri Regalati* post xxxvi annos incorruptum, sanguine fluente ex eo post abscissam dexteram 864 c d 866 c 868 d Corpus S. *Cuthberti* cum vestibus post xi annos integrum 114 d 122 c iterum post cccxviii 138 d 139 c d 140 d post ncccxl annos 137 c vide Reliquias

Cruelitas *Juhoni* Apostata a S. Greg. Nazianzeno culpata 771 772 vide Constantia

Crus ferro percussum curatur invocato B. *Amedeo* 878 c Crus ferro percussum curatur invocato B. *Ambrosio Senensi* 208 e 221 a b Crus dolor sublatus 227 a 229 c fractura curata upe S. *Benedicti* 294 c 331 ab

Cruis Christi ultro a terra levatur nocte Resurrectionis 849 d Crux vertici S. *Humberti* ab Angelo imprimatur 539 f 560 c Crux in summitate lacini ab Angelo datur S. *Niconi*, rex rjus dux futura 443 c Crux erigitur in signum caritatis mixta inter monasteria SS. *Endei* et *Kierani* 272 d Cruxes in supplicatione publica 7 sec. commate indicabant adversa Ecclesie et Imperio Orientali 93 a b Cruceam, ut contra Saracenos militaturi assumunt, uigno successu predicat in Gallia B. *Ambrosio Senensi* 188 a Cruceis signo muniri bonum est 783 a b Cruceis signo oblitus se manure arripitur a demone 350 d c Cruceis signo fugatur a B. *Ambrosio Senensi* demon sub habita Prædicatorum tentans ad convivia frequentanda 184 ab ead alia plura 188 186 Cruceis signo oblitus fons a SS. *Lamboldo* et *Lamberto* puero 37 b ne deficiat vinum aut panis pro infirmis impetiat B. *Andreas de Gullerans* 54 a b evanescit au rea domus a demone ostensa 146 c d Cruceis signo tentationes occultas auferit *Nicolai de Rupe* 412 a se in conflictu muniens S. *Nicon*, uelut *Christiannus*, victor erudit 442 b Cruceis signo ter ruum auget S. *Hermelandus* 578 f 579 f 580 c et lampadem extinctam accendit 570 c uquum in saporem vini mutat B. *Dodo de Huscha* 848 d eas, in qui venenum erant, frangit S. *Benedictus* 277 c ab Cruceis Christi signum nam frons S. *Armoystas* Comitatus chordis construngitur 779 c Cruceis particulæ diuina emittit sanguinem 740 d Crucifixi Christi imago alloquitur B. *Dodonem de Huscha* 848 d Crucifixus a *Judais* S. *Richarius puer* 591 c Custos sepulcri S. *Luce*, S. *Zosimus*. 837 c

D

Dæmon ab oratione monachum abstrahere, visus a S. *Braedicto* 278 b expellitur a monacho virga percusso 278 c Dæmonum in se frementem videt S. *Benedictus* 279 f prestigijs ejus tollit 280 b Dæmon rugit in patiente peccatoris 291 b Dæmon puellam fugitivam simulans, et comitem se præbens iter facienti B. *Ambrosio Senensi* juveni, fugatur signo Cruceis 198 c iterum sub habitu eremite suadens novitæ egredissem ab ordine, fugatur in nomine Jesu, et cum fultore disparat 185 c d e, iterum in nomine Jesu fugatur in forma peregrini suadens ei Episcopatum 188 c d Dæmon infestus *Nicolai de Rupe*, cum per spinas præcipit 502 b c varia specie terret 411 e ad deflectionem tentat 414 f Dæmon auream domum ostentat *Radbodo* Principi, ut a baptismo avortat 146 v f Dæmon ignem phantasticum excitat 103 f fugatur precibus S. *Cuthberti* 104 a Dæmones ex insula *Farne* fugit S. *Cuthbertus* 105 f Dæmon occidere conatus S. *Catharinam Suevicam* impeditur orationibus 504 b Dæmon incensus allegatur civitatis 7 Pater et Arc ad honorem *Passionis Christi* 513 f Dæmon ab enervamento repulsus, ne asinum S. *Reguli* invadat, signo Cruceis per pedes formato, impeditur 817 e f Dæmon varie tentat S. *Jouneum* in puteo, etiam sub persoua matris, sororis, et serorum, et sub specie draconis

830 831 Dæmones coacti ob invocatum *Deiparam*, excipiunt in monasterio apparente B. *Joannem Parmensem* nocte uberrantem 60 a b c Dæmones in specu mulieris decipiunt et irrident monachum 693 c frustra tentant ante adolescentem in sepulcro viventem 693 f 694 a b Dæmonem invocans obsidet, sanatur invocato B. *Ambrosio Senensi* 235 b Dæmonem sub specie eremitarum latentem detegit *Maria de Mailhuco* 733 c Dæmone in forma vesperthionis fugiente obsessum liberat S. *Regulus* 818 f Dæmones in specie Angelorum se exhibentes spernit S. *Joannes Eremita* 695 a u Dæmone corripitur iridens vivum a monacho sibi 548 e alia fura a vinum monasterii S. *Quirini* 551 a a Dæmonibus verberatur S. *Barontus* 568 c oppugnatur 569 a 570 d a Dæmonibus per triginta annos oppugnatur S. *Marcus* eremita 777 c 778 b Diabolico spectris rarisitatu ad sepulcrum B. *Petri Regalati* liberatur 860 d e vide Enervamenti

ob Decimas non solutas oratione S. *Pentii* pisces moriuntur, post Decimas adiectas ejus benedictione pisces vite restituntur 680 c d 681 c f

Defossus in fovea Martyr obit S. *Custulus* 611 d 612 c

Reliquia subitum sublata upe S. *Catharinæ Suevicæ* 521 d

a *Delphinis* in mari exceptus, littori redditur S. *Basilus Junior* 666 a

Dentes evelluntur S. *Augustæ* 686 c e Dente S. *Reguli* Ep. extracto 200 annis post obitum sanguis effluit, et dum restituatur corpori, ingressus in urbem negatur *Royi Choloowco* 822 c d Dentes eripiunt cum lingua, comedentes jecur S. *Cyriti Murt.* 773 a Dentium dolor sublatus upe B. *Ambrosii Senen.* 226 d e S. *Catharinæ Suevicæ* 516 a Dentes vacillantes invocato B. *Amedeo* solidati 878 b

Detractiones summopere aversatur S. *Catharina Suevica* 511 f Detrahentes famæ S. *Pauli Narbonensis* puniuntur furore lymphatico, penitentes ejus precibus sanantur 372 d e vide Calumnia

Desponsationis S. *Josephi* festum captum et præpagatum 14 a b c

Deum unum non plures esse docet S. *Acacius*, et quomodo Deus situm habeat 899 c d e f Diaconi S. *Amantius Wintershovii* in *Belgia* 34 S. *Gratus Foro-Livi* 85 Diaconi Martyres S. *Benjamin* in *Perside* 901 S. *Irenæus* in *Pentapoli Libyæ* 645 Diarrhœa curata upe *Nicolai de Rupe* 437 d invocato B. *Amedeo* 878 c f

Digitorum contractio curatur upe S. *Vulfranni* 156 c Disciplinas duras recipit B. *Ambrosius Senen.* 192 c B. *Mauritius Hungarus* 232 f

Dissidia Regum per Episcopos sopiri cupit S. *Guthramnus* 720 a Dissidia varia componit B. *Ambrosius Senensis* juvenis 184 a alia publica et privata *Sacerdos* in *Germania* 186 c alia publica *Senus* 187 c alia inter *Flurentinas* et *Pisanos* 189 e

Docent *Ultrajecti* per vires SS. *Gregorius*, *Ludgerus* et duo alii 645 Doctrina et submissione omni præditus S. *Joannes Climacus*. 832 a

Dominiæ diei observationem commendat S. *Guthramnus Rex* 718 v

Dormit vestitus super paleas B. *Mauritius Hungarus* 252 f et salum 4 horas B. *Ambrosius Senen* 192 c

Dorsi spina *Marii de Mailhuco* ab enervamento confrecta miraculose sanatur 756 c 757 c d

Draco precibus extinctus, projicitur a S. *Grato* patrum 85 b c

Dux Martyr *Amphilochius* in *Illyrico* 684 Dux militæ sub *Nerone* S. *Sebastianus M.* 80 f

Dysenteria tollitur attractu S. *Cuthberti* ægri 113 c 122 f potu aquæ, qua lotæ *Reliquiæ* S. *Vulfranni* 158 b c d

E

Ecclēsia cœlibus polluta sub Juliano oposita 771 c
 Ecclēsiæ dedicatōnem celebrant apparentes S. *Benedictus*, *Abbatē et monachi* 294 a in Ecclēsia nocte cauitur, nemine ibi existente 294 a Ecclēsiam contra progressus Turcos fortiter conatur defendere *B. Amelēus Sabaudus* 874 a 890 d Ecclēsiās variās Romæ dotat, exorant, amplificat S. *Sixtus 3 Papa* 713 714 ad Ecclēsiam a S. *Ruperto* constructam locus luce illustratur cœlesti 700 d
 Eleemosynas injungit S. *Baronto S. Petrus* 569 d ob Eleemosynas factas prœmia cœlestia collata 570 a Eleemosynas pro Martyribus incarceratis donat S. *Basilissa*, fert S. *Callistus*, umbo dei Martyres 377 a b Eleemosynas pro salute unius sandet mortuæ S. *Basilus Junior* 671 d Eleemosynas largus præbente *Maria de Mailluco* cum marito, panis multiplicatur 736 a b dei vultu eleemosynis victitat 739 d Eleemosynam pauperi daturus, S. *Zosimus Ep.* vestem publicam exuit, ut vendatur 838 faurum oblatum accipit 839 d Eleemosynas dare, vocat operari 839 d æger strigulas dono missas vendi curet et pretium dari pauperibus 839 c Eleemosynis indiget S. *Gunthramnus* benefacti ecclesie et pauperibus 721 b 722 a c 726 c Eleemosynis dandis oductus puer *B. Ambrosius Senen.* 183 a *Subito solitus* adolescens quinque peregrinos colligere, eisq; *Domnica* scribere 183 c in Eleemosynam curat dari *Elfredus Rex* peregrino mediam partem tibi et potus, dum intactam reperit; et ideo debellatus hostibus imperium Angliæ accipit, promittente S. *Cuthberto* 127 a b e *Paris* et curvis frustra pauperi deferens, pro ut rosas ostendit deprehensus *B. Petrus Regalatus* 859 a 868 a
 Elevatur in æere *B. Ambrosius Senen*, concionans 191 a 214 a
 Emerguntur benedictione *B. Ambrosii Senen.* liberatur 198 c 213 c uti eo invocato 198 203 e f 217 c 219 b 234 235 Emergentes liberat S. *Pontius* *Ab* 680 b d 681 b Emergenti liberantur ope SS. *Landoni* et sociorum 39 d 54 a S. *Vulfranni* 155 a b 156 a *B. Andrea de Gallerans* 55 b f a S. *Cuthberto* ante eius accessum 104 a b c 105 a 120 b c hanc aquæ, qua lotum corpus S. *Cuthberti* mortui 114 a b 123 d Emergenti liberantur ad sepulcrum S. *Nicomi* 446 a S. *Othonis Solitarii* 467 d ad tumulum *B. Tomassi* 596 a 601 d Emergentes duos liberat S. *Benedictus* 274 c utaq; pellit dæmonem 283 c Emergenti alii ejus ope liberantur 288 b 291 d 309 c d e 319 f 352 d 345 a Emergenti liberati invocato *B. Amedeo* 879 c S. *Quirino* 548 c. 550 f 551 f S. *Ludgero* 647 f 648 b. f 654 c vide *Dæmones*.
 Epilepsiam patitur et manens Dei agnosci *B. Amedeus Sabaudus* 873 e 887 f Epileptici ejus patricio sanantur 880 c f Epileptici sanantur ope *B. Ambrosii Senen.* 196 b c 203 b 218 d 221 c l e invocato *Nicolas de Rupe* 433 e f S. *Ludgero* 660 b
 Episcopi Martyres S. *Theodoros in Pentapoli Libyæ* 615 *B. Ludolphus Rœceburgi* 789 Episcopi Confessores S. *Acacius Melitense* 898 S. *Eustathius Censis in Bithynia* 787 Episcopi in Italia S. *Epaphroditus Terracimensis* 367 S. *Benvenutus Auximi* 390 S. *Lotinus Brivimensis* 473 S. *Bernulfus Ep. Astensis* 485 S. *Eustasius Neapolitanus* 765 S. *Mauricilius Mediolani* 903 in Sicilia S. *Beryllus Catanensis* 256 S. *Severus Catanensis* 485 an etiam ibidem S. *Jacobus Junior* ? 329 prope *Thuromenium* passus S. *Conon Ep.* 357 in Africa S. *Deogratias Carthagine* 382 in Hispania S. *Martinus Damiensis Bracar.* 86 S. *Renoratus Emeritæ* 903 in Gallia S. *Leontius Santonensis* 33 S. *Urbicus Metensis* 86 S. *Vulfrannus Senoneusis* 142 S. *Paulus Conf. Narbonneusis* 369 S. *Afradius Marti T. III*

Biterrens 374 S. *Guilielmus Pictavorum* 789 S. *Regulus Silvanectis* 813 in Anglia S. *Cuthbertus Lindisfarnensis* 93 in Hibernia S. *Domangulus* 481 in Germania S. *Elias Sednucensis* 338 S. *Rupertus Wormatiensis*, deus *Salzburgensis* 698 S. *Felix Treverensis* 619 Episcopi *Ravenntis* electionem irritam facit a SS. *Petro et Apollinare* monitus S. *Sixtus 3 Papa*, et S. *Petrum Chrysologum* divinitus creatus 712 e f 713 d Episcopus consecratur ab *Angelo* monitus S. *Nicom* 443 Episcopus reveretur S. *Gunthramnus* 721 d per hos cupit sopiri contentiones *Regum* 719 b præces eorum petit 724 f acquiescit sententia eorum 719 d 723 b Episcopatum nomina colligit S. *Sixtus 3 Papa* 714 d Episcopos officii sui monet S. *Gunthramnus Rex* 718 c 726 c Episcopatus a *Papa* oblatos deprecatur *B. Ambrosius Senensis* 188 a f 191 a 210 d ut suscipiat in dæmone tentatus, hunc in Jesu nomine fugat 188 c d e Episcopatu deposita solitarius degit S. *Felix Treverens.* 622 c Episcopatum S. *Cuthberto* prædicat S. *Basilus Moricus* 101 c illum cogitur admittere 108 a b 121 d Episcopales virtutes S. *Vulfranni* 145 b c S. *Artemonis* 472 d

Equus furto sublatus invocato S. *Vulfranni* redditur immobilis 159 d e alii ægri et moribundi ejus ope sanantur 159 e et ope *B. Ambrosii Senen.* 239 b c Equus pabulo ex punto S. *Benedicti* dæcepto pastus, subita morte plectitur 340 c d

Eremitæ sine Anachoretæ S. *Cuthbertus Ep.* 93 S. *Herbertus Presb.* 142 S. *Benewertus juvenis* tribus annis in specu 276 c *Fingar* in Britanniæ Armonica 455 a S. *Edelwoldus Presb.* 460 Eremita triennio degit S. *Guido* 908 d 911 e Solitarius 20 annis speluncam incolit *Petrus Vitlacreus Minorita* 851 d, cœnili Eremiticium *Salsetanum*, et Observantiam regularem fundit 848 d ubi Eremitas repositos habitu donat 852 d in Eremitio degit 40 annis S. *Johannis Climacus* 832 c solus in antro gemitus precumque fundit 833 a in Eremitio solitarius vitam annis lxx duxit *B. Tommasus* 595 S. *Marcus Athruensis* an lxx 775 S. *Joannes in puteo* an, x 829

Eucharistiam passim colit *B. Ambrosius Senensis*, subtilem de ea scripsit tractatum 192 c Eucharistia cum imagine servatur illæsa in incendio ecclesie et totius monasterii 852 a in Eucharistia Christi presentiam cognovit *B. Sibyllina cæca* 69 e f Eucharistia datur S. *Secundo* mox a baptismo; et ubi eo fertur S. *Marciano* 798 b f Eucharistia sola et meditatione *Passionis Christi* vivit annis 19 et mensibus scilicet *Nicolaus de Rupe* 408 e d 420 e Hostia consecrata sanguinem stillat *Astæ* in Italia 797 c Communione devotissime facie rubescere lucrymans *Maria de Mailluco* 730 e *Vitreo Corporis et Sanguinis Christi* crepto moritur S. *Benedictus* 285 d *Vitreo Corporis et Sanguinis Christi* munus ubi S. *Cuthbertus* 113 f vide *Missa*.

Exul ob cultum imaginum ex penuria ubi S. *Eustathius Ep.* 787 c In exilio malis confectus ubi S. *Nicetas* ab cultum sacrarum imaginum prognatum 164 c f

in Extasim tempore mensæ roptus S. *Cuthbertus* videt annum in celum ferri procul inde ex arbore delapsu 111 b in Extasim in oratione raptus et vultu transmutatur *B. Ambrosius Senen* 192 d vide *Raptus*.

F.

Faber lignarius S. *Josephus* 7 d 18 b Patronus horum fabricarum 18 c
 Facies gressi leprosi infecta curata ope *B. Ambrosii Senen.* 202 e Facies in humeros reflexam habens sanatur ope S. *Vulfranni* 163 d c
 Fœminam non admittit S. *Joannes Eremita*, ut ubi ea possit videri, sed in somnis apparet et dat monita 690 c 691 c a

IN VITAS SANCTORUM MARTII.

Famulantium ministeria refugit S. Zosimus Epi-
scoptus 839 c
ob Favorem Imperatoris filium a parentibus edoctus
deserit S. Pancharius, ac dein resipiscens Martyr
29 obiit

Febres continua sublata ope B. Tomassi 596 d
600 b e 601 d Febres continuæ, tertianæ, quartanæ
sanantur ope B. Andreæ de Galleranis 55 c f Febris
quartana pellitur concione B. Ambrosii Senen. 191 c
213 d Febres eo invocata sublatae 196 e f 201 b c f
206 b e 219 c d f 222 c 223 potu aquæ a B. Mauri-
tio Hungaro benedictæ 234 d ad reliquias S. Benedicti
321 c ope B. Amelii 876 d 877 d e f invocato Nicolao
de Rupe 436 c oratione S. Othonis solitarii 467 e ope
S. Adlemarii 490 c Simonis Tridentini 499 a c Febri-
bus liberatur Judith filia Caroli Calvi ad reliquias S.
Reguli 824 d e Febriçitantes sanantur invocato B.
Petro Regalato 860 a 862 b e 863 a d f 866 a e 869 a
a Febri depositus Phippippus iv deni Rex Hispaniæ al-
lotis ejus digitis sanatur 864 d e 867 d

Ferream ligamen brachiorum frangitur ad altare S.
Benedicti 336 f Ferreis circulis septem curam cingit
infra ciliçium et loriceam B. Dodo de Hascha 847 c
vide Circuli

In Festo S. Ludgeri non succedit cerevisiæ coctura,
neque aratio, confractis vnicribus, et boves jugum ex-
cutiunt 653 d e f Festum S. Benedicti violens rusticus
punitur manibus aratio officis 337 c et mulier mani-
bus retortis 336 c pectine manui odherente 346 a
alio modo 345 r f Festo Paschatis reficiens sepem, pun-
turus, invocato S. Quirino sanatur 350 d Festo S.
Quirini navis immobilis, post Sacra unitu facile move-
rentur 350 d Festo die herba adherescunt manui colli-
gentis, dein sanati invocato S. Verone 846 d e et ad Festum
annuum S. Reguli accurrunt cervi cum linnulis
822 d

Fidem Christi profirantes ultro accurrunt SS. Ti-
molæus, Dionysius et sex alii 476 e et xxxv Martyres
sub Juliano 479 c Fidem Christi a parentibus elictus,
ob favorem Imperatoris eam deserit, a matre et sorore
monitus resipiscens, eum libere professus, Martyr obiit
S. Pancharius 29

Flagellatur nervis S. Pancharius 29 f Flagellatur
dixit per hebdomadam S. Basilii Junior ob silentium
ad interrogata 665 e f 666 d iterum monens Saroni-
tem de selestia voluntate 669 a b Flagellis corpus suum
crudeliter macerat B. Sibyllina 69 c dum Flagellatur
atracter, laudat Deum S. Jonas M. 769 b

Fluvium Durium pulvis instratum trajicit B. Petrus
Regalatus 838 f 868 d

Fons scaturit sub plunstro continente reliquias S.
Quirini 545 d in eo Fonte loti agru intra octiduum san-
tantur aut moriuntur 351 f Fons elicitur precibus S.
Hamberti, ut situs S. Aldegundis subleçitur 561 c
precibus S. Baronti 566 e ad baptismum S. Lantini
32 c Crucis signu a SS. Lamboldo et Lamberto puero
36 c precibus S. Cuthbertu 105 a 120 e hasta et san-
guine S. Finguis 455 456 Fontes eliciunt S. Proculus
Veronensis 450 f 456 f S. Regulus Ep. 820 d S.
Gundleus 781 c S. Benedictus 277 c Fons seu puteus
loro Cruce signato effusus jussu B. Ambrosii Senensis,
agris salutaris 248 a

In Fornicem igne succensum conjerta obeunt SS.
Alexandra, Claudia, et v. socer 83 c d
Frater et Soror Martyres S. Fingur et Piola v.
453 Fratres Martyres SS. Ionas et Barachisius in
Pexide 768 d Aquasregnienses in Africa 439 d Fratres
Abbatres quinto seculo SS. Romulus et Lupinus
261 c f

Frigoris mare putens B. Sibyllina 69 e
Fumo suffocantur xviii monachi Lauræ S. Sabæ
172 173

Fur castigatur manu in Rhodano adusta 681 Fara-

tus campanum monasterii S. Quirini energumenus ex-
pirat 547 d Furatus bovem, et in ecclesia S. Quirini
marsupium, detinetur immobilis 347 e furati vinum
monasterii exceciantur 347 f ob raptum ex decimis pu-
bulum, equi moriuntur 349 d Furatus Comes res mo-
nasterii S. Quirini subito extinguitur 349 f 350 a b c,
alius Comes veniens restituere graviter punitur 352 d
alius damna inserens fit mutus 350 c Furatus res ec-
clesiæ cum equo in lapidem versus 351 Furatus culicem
et sacras vestes ex ecclesia S. Gundlei nequit fugere
781 c Furatus res suas benigne excipit, cibus reficit, di-
mittit S. Hermelandus 380 d e Furatus bona Casti-
nensium fulgure impratur 287 d alius restituere oblata
negligens morte punitur 287 c d pisces faraturus Casti-
nensium submergitur 289 d alii furati nequeunt egredi
ultra se procedentes capiuntur 289 a b c d Direpturus
bonu Castinentium subita morte punitur 292 a b Furatus
succum tritici nequit fugere 293 a furto oblatae ar-
millæ invocato S. Benedicto faribus comprehensus res-
tituuntur 307 c d e item fures puniti 320 324 326 334
336 338 339 341 342 346 347 Furati equum red-
duntur immoti invocato S. Vulfranno 157 a Furatus
ore nummos S. Cuthberto oblatus, incendio oris punitur,
et ad sepulcrum ejus liberatur 133 e Furatus e thesauro
S. Cuthberti Episcopus male perit in carcere 135 a b
alius inde furatus, amens misere perit 135 d e f alius
filium furatus dolore cruris opprimitur, et facta resti-
tutione sanatur 141 a

G

Gangræna curata ope S. Josephi 21 c ope S. Vul-
franni 162 d

Genealogiæ et filiationis legatis cura magne apud
Judæos 11 12 13

Genu inflatum curatur, voto facto adenni sepulcrum
B. Ambrosii Senen. 206 f 207 a 221 d item genuum
doloris 226 a b 227 c 228 c Genuflexiones centenas
die et totidem nocte facit B. Dodo de Hascha genibus ad
modum camelæ induratis 847 d

Gibbus sublatus invocato S. Simone Tridentino 499 c
Gibbosus enormiter, sanatur ope B. Andreæ de Galle-
ranis 56 c S. Vulfranni 153 e

in Glaciæ expositus, erperitur jucundissimam noctem
recolens Crucem Christi S. Jonas M. 769 c f Glaciæ
vnius noctis fert transeuntem B. Dolonem de Hascha
847 e

Gloria cælestis danda B. Tomasso ejusque imitatori-
bus ostenditur viro pio 593 c d Gloriæ cælestis septem-
pliei gradu sublimatus est B. Ambrosius Senen. et
quare 245 a Idem Gloriam vanam metuens a concio-
tibus petri liberari 186 e 188 d

Guttur inflatum sanatur invocato B. Tomasso 598 a
ope B. Ambrosii Senen. 197 d 201 d 229 a 228 a item
osse aut spina inharcente 236 e Gutturis dolor sublatus
ope B. Andreæ de Galleranis 56 e

H

Hæmorrhoides curantur invocato B. Ambrosio Senen.
233 d

Hæresim Pelagiam primus damnavit S. Sixtus 3
Papa 711 b c d 713 b c et Hæresim Nestorianam scripto
oppugnat 711 f 712 d e Hæresim Bohemorum compes-
cit, hæresurchar ad disputationem provocans B. Am-
brosius Senensis 186 e Hæresim futuram ejusque mit-
tendum prædicit Nivolum de Rupe 445 b c e 426 c

Hasta ex insulis transfusa obiit S. Adalpreus 704 d
Hebræis Synagoyam extruere volentem absterret S.
Zosimus Ep. 839 d
Hæmorrhæie morbus ablitus invocato B. Ambrosio
Senensi 219 e 226 a

Heruia sublata invocato S. Ludgero 661 b rasura
sepulçeri

TOMI III INDEX MORALIS

sepulcri *B. Ambrosii Senen.* 199 c 217 a b eo invocato 238 c d et ad reliquias *S. Benedicti* 289 c invocato *Nicolaus de Rupe* 435 c ope *B. Andreae de Galleranis* 56 a *Herniosi novem sancti a B. Tomasso vivo* 594 plures invocato eo mortuo 596 d 598 599 c 600 a e 601 b ipsa hernia laboravit 598 d *Herniosi plures sanati invocato B. Amadeo* 878 a b 884 a b
Hepatis gravis infirmitas tollitur osculo manus defuncti B. Ambrosii Senen. 216 c item obstructio 233 b c
Homicidio patratu exul B. Andreas de Galleranis mundo revertitur 52 f 53 a
Honores omnes repellit B. Ambr. Senensis 189 a et ideo *Episcopatus non admittit* 188 c d 191 d 247 d
Honorum fugiens recusat Consulatam Nicolaus de Rupe 401 d c *Honorum S. Josephi tituli duodecim* 5
Horas Canonicas devote persolvit B. Johannes Parmensis 65 a devote et flexis genibus recitat *B. Ambrosius Senen* 192 d
Horologio ultra moto, Turcæ a direptione templi terrentur 551 d
Hospes Christianorum in persecutione S. Costulus M. 610 f 612 d *Hospitibus præbens doctrinam sacram, convertitur monachus ad seculum abiens* 694 f 696 d
Hospitale durbus Dominicis adter solitus B. Ambrosius Senen, adolescens, ministravit cibaria infirmis 184 b in *Hospitali inter aurillas inseruit Maria de Mailliaco* 739 c
Humeri dolor vehemens sublatus invocato B. Ambrosio Senensi 226 d
in Humilitate ecimie excellit B. Ambrosius Senen. 189 210 b d 247 d *humili sermone phrat conturbatos* 189 f 190 d e *Humilitatem se adiungit* 191 e *Humilitatem imulat* 190 c *Humilis S. Lea amat vestes incultas, cilios vilis, et auricillam unguum fieri* 382 c *Humilitati profunda stultet S. Catharina Suevica* 508 c *laudari fugit* 505 d *invidi gloriam calent* 509 d *patiens injurie* 510 e
Hydropisis curata invocato B. Amadeo 876 d 879 c et in elevatione corporum *SS. Landoldi et sociorum* 38 c d e f ope *S. Vulfranni* 162 c
Hymnus Te Deum laudamus cantatur, dum reparatur corpus S. Cuthberti incorruptum 138 c iterum diem solemnè pompa circumfertur 140 d *aperta capsu Reliquiarum S. Vulfranni* 161 a

I

Idololum Apollinis conterit et arum evertit *S. Benedictus* 278 c *Idololatriæ vanitatem expulsi S. Basilus, Presb.* 379 c

Igne consummati xxvi Martyres Gothi, ecclesie incensa inclusi 616 c ab *Igne illarsus in rhibanum urulentem projectus S. Benedictus monachus* 460 c ab *Igno illarsu S. Augusta M.* 686 f *Ignem veste illarsu defert S. Lambertus puer ad S. Landoldum* 37 a in *Ignem conjecta ter pars vestis B. Andreae de Galleranis in signum sanctitatis, non comburitur* 56 c *Ignitis subulis et ferramentis aduratur S. Basilus Presb.* 381 d *Igno sacro liberantur invocato S. Benedicto* 337 d e *Nicolaus de Rupe* 437 d vide *Incendium*

Illorum debrens sublata, rata facto, B. Ambrosio Senen. 199 c 226 c 227 d e *item S. Henrici Imp. ad corpus S. Benedicti* 291 e f

Imago S. Proculi Veronensis sazo miraculose impressa 450 d *S. Othonis Solitarii ab incendio illarsa* 37 *Imagines cum radiis in templis exposte indicant venerationem B. Amadei* 884 885 887 c pro *Imaginum veneratione confesso et eruentus S. Jacobi Juniors Episcopi* 357 b c f 358 a ob *Imaginem Christi, Driparæ et Sanctorum cultum propugnatum in exilio moritur S. Nicetas* 165 a b *Imaginem S. Josephi venerans, ab eo in morte invisitur* 24 f

Immobiles equi, quibus alligatus S. Nicen 446 d

Immobilis sistitur cupiens aliam occidere, invocato B. Ambrosio Senen. 197 d *Immoti redduntur signo Crucis petibus terræ affixis, qui volabant vitam monasticam S. Endei impedire* 268 c *Immotis redditis hostibus ope S. Vulfranni liberatur miles* 150 e f *Immoti redduntur furati equum ope S. Vulfranni* 137 a

Impudicæ matris luc sucece renuit S. Catharina Suevica 503 c

Immunitatem Ecclesie contumens, et ex monasterio vi abripere volens reum, morte punitur 133 c f *Novum tributum imponenti S. Cuthbertus morbum infligit, liberal post discessum e diocesi* 136 a

Incendium sapius arcetur invocato S. Benedicto 293 a 319 c e f *iterum volatu diaram columbarum* 323 a e 324 d *iterum umbre et ventis* 331 c *iterum reliquiis oppositis* 344 *Incendium restringit Nicolaus de Rupe* 416 c *Incendia advertant precibus S. Cuthbertus, S. Benedictus, et S. Marcellinus Ep.* 103 e f 120 b *phantasticum a diabolo excitatum S. Cuthbertus* 103 c d 119 f *Incendium frugum S. Vulfrannus* 159 a *extinguitur invocato B. Ambrosio Senen.* 239 c ab *Incendio liberata pars urbis Novesi ob reliquias S. Quirini* 811 c ab *Incendio casa viduæ invocato S. Quirino manet intacta* 547 c, *alia femina urdens* 549 c d *Incendi monasterium prohibet Nicolaus de Rupe* 400 c *Incendens ecclesiam S. Quirini, misere perit* 547 c vide *Ignis*

Inferorum tormentu in raptu ostenduntur S. Baronto 570

Injurius in S. Cuthbertum, ostensus affligi ponis infernalibus, eadem hora noctis, qua furat extractus 135 a b c d *Injuriis S. Benedicto misere moriuntur et quidam a S. Benedicto apparente, percutus ob res monasterii direptas* 318 c *alius volens Abbatem Floriacensem occidere* 304 a b c d, *uti alius subjicere sibi conditus Floriacum* 304 f 307 et *judex in contemptum S. Benedicti corruptus* 306 e *vocum auferre volens* 313 d *vastans villam ejus in rabiem lapsus, et a demone arreptus expunit* 330 a b *alii morte puniti* 330 d 332 c 333 vide *C. luminia*

Institutio pro Nicolaus de Rupe 399 c *SS. Dechindis et Renibis in monasterio* 383 c d, et in *miraculis feminarum exercitis* 385 d

Interdicto subiectus Senensibus, a Papa solutionem impetrat B. Ambrosius 186 c 187 a b c *item Florentinis* 189 c

Iter pedes agit, etiam a Summis Pontificibus missus B. Ambrosius Senen. 190 d *Iter 14 leucarum hora una peragit B. Petrus Regalatus* 858 c 865 c 868 c et in itinere aberrans dirigitur a *S. Josepho, cujus fugæ in Ægyptum erat effectus* 24 c d

J

Jannæ ultra patet *B. Andreae de Galleranis* 54 c d *Jannis clausis egressus domo, in templo clauso reperitur orans B. Mauritius Hungarus* 253 d vide *Carcer*

Jejunus 40 diebus manet S. Johannes in puteo: tum subministrante cibos Angelo comedit 829 e f *Jejunus absque cibo peragit feriam septimam, alius alterius diebus jejunat in pane et aqua Dado de Huscha* 847 c *Jejunium servat et mandabat suis in pane hordeaceo cum aqua contra lucem inquinariam S. Gunthramus Rex* 726 c *Jejunant FF. Minores de Observantia in Hispania a festo Omnium Sanctorum, usque ad Pascha, ter in hebdomade comedunt pisces, ter legumina, feria sexta in Quadragesima potum cum aqua* 854 c 857 d *Jejunat feria sexta in pane vili et aqua, item jejunat feria secunda et Sablato, et Quadragesimas quater in anno Maria de Mailliaco* 736 c *Jejunat quater hebdomadam Nicolaus de Rupe adhuc juvenis inter agriculturæ labores* 399 d *in eremo vivit absque cibo et potu* 406 a 408 *soli Eucharistia victans, et Christi passione* 409 *annis novemdecim,*

IN VITAS SANCTORUM MARTII

decem, mensibus sex 420 e vide Cibus et Abstinencia

Jesu nomen ter invocans infans unius anni B. Ambrosius Senen. miraculose sanatur a deformitate faciei, brachiorum et tibiarum 181 e f in Jesu nomine discessum corvis imperat S. Cuthbertus 106 e 120 e in Jesu nomine fugatur a B. Ambrosio Senenside rmon, suadens ei agro discessum ab Ordine 183 e d e iterum suadens ei, ut Episcopatum oblatum susceperet 188 e f vide Christus.

Judicio extremo Dei incubato per pueros monachum gula deditum emendat S. Renovatus 903 f 904 d ex Judicium iniquorum ore videt flammam sulphureas et feditas prorumpere Nicholus de Rupe 401 d in Justitia servando rigidus B. Amedeus Sabaudus 874 ob injustitiam punita, fugiens ad S. Luciam mortua reperitur 836 e d

Judei in hebdomada Sancta pueros Christianos soliti occidere 494 horum sanguine ad suum Pascha utuntur 497 d Rubies Judaeorum in Christum et Christianos 493 e f

Jurans falso per S. Benedictum punitur rigore beatchii 312 a b alius jurans et blasphemans horribula morte punitur 318 b c alius perirans amittit oculum 336 a jurans falso ad reliquias S. Mauri, barbam amittit 341 e d

L

Lacrynarum gratia abundat in Missa et meditatione passionis Christi S. Cuthbertus 105 b

Lacte materno S. Lactini necdum nati caecus illuminatur 319 Lactis defectum potiens puerpera juvatur ope S. Catharinae Sveciae 322 a

Lampas ante corpus S. Benedicti absque lamine corruit, ter absque effusione olei, etiam in aere pendet 290 a b lampadibus extinctis, cereus ultra occenditur 320 d ante imaginem S. Othonis solitarii ardet sine oleo 37 Lampas vitrea in aere lobatur, et fracta reperitur integra meritis S. Gudonis 909 e

Lapidationem S. Stephani meditans, invisibili manu lapidatus fit particeps pueri Mariae de Mailliaco 743 d e

Lapsi ex alto sanantur vocati invocato B. Ambrosio Senensi 203 a b 207 c 220 e f 237 a 238 b c d invocato S. Benedicto 295 e 320 d 345 a b Lapsus in lacum ferrum falcasteri, manubrio etiam projecto recipit S. Benedictus 278 d aliud eo invocato recipitur 290 d Lapsus in cisternam equus invocato S. Benedicto extrahitur 326 e d e f Lapsus in lacum S. Placidum currens super aquas S. Moveris extrahit 279 d in Lapsu illisros aperarios servat S. Guido 908 e 912 d e Lapsus lasus exhalat et moritur S. Aldemarius 489 d Lapsus in aquas puer, terrae illisros restituitur ope B. Bertr 492 e d e Lapsus ex alto sanatur altitu S. Catharinae Sveciae 314 e alius ejus ope 322 d Lapsi ex alto et a praecipito librati ope S. Josephi 23 e b 25 b e B. Andreae de Galleranis 36 e 36 f

Lateralis dintana inflatio curatur invocato B. Ambrosio Senensi 217 d Ex lateris dolore deposita sanatur invocato B. Petro Regalato 862 d

Lectores Martyres SS. Serapion et Anthonius in Protopali Libya 615

Lectus B. Dodonis de Haschu motus, et ligam concorum pro capite 847 e pro Lecto amant parvulorum S. Catharina Svecica, usque mortuis 303 d

Leoni obiectus non laeditur S. Basilius Junior 666 b e

Leprosos sanat plagas oculos et sanem lambens B. Petrus Regalatus 859 d 866 d e B. Dodo de Haschu 849 d Leprosi sanantur alter ad sepulcrum, alter lotus aqua fontis S. Quirin 548 d e alius ad corpus S. Ad marii 490 h Leprosa mundatur B. Ambrosio Senen. Reliquias oculata 199 e 216 a Leprosam ab om-

nibus desertum curat, et unguentis suis sanat Maria de Mailliaco 737 d 751 c

Libec Evangeliorum in mare delapsus, recipitur apparente S. Cuthberto, ab aqua non tactus 128 e f Librum Evangeliorum ferunt Angeli S. Eudeo 271 a b Libros varios scribit S. Martinus Damiensis 88 89 et S. Hesychius Presb. 710 e 711 d Libros solum pios legit Maria de Mailliaco in adolescentia 734 e et vulva 737 d

Liberalitas Nestholorum conversarum ei ga S. Ludgerum 631 632 633

Libidinem Romani Imperatoris arguit S. Basilus Junior 670 d et pseudomonalis venefice 672 e d e f

Lilia ex corde B. Ugolini enata relictis in eo cicatricibus 364 e

Lingua excissa S. Niconi M. 446 d S. Quirino M. 808 a Linguas tabo cum dentibus expunt, comedentes jecur S. Cyrilli Mart. 773 d Linguae accrescens peira, invocato S. Quirino, evanesct 347 e Linguae Graecae peritiam accipit Presbyter Syrus ope S. Anastasii Sabaitae apparentis 176 e f

Litos forenses finiuntur ope S. Josephi 21 a

Litanias per Quadragesimam legunt monachi Florienses et liberantur ab oppressore ex plaga a S. Benedicto inflata mortuo 319 e d Litanias S. Josephi recitantes mire adjuvantur 28 e f

Lora exciuntur ex dorso S. Basili Presbyt. qui unum eorum in faciem Julioni Apostatae projicit 380 a b

Loricam ad carnem portat B. Moricus 840 e supra ciliolum circulos ferreos B. Dodo de Haschu 847 e

Luternae divinitus accendantur ad sepulcrum S. Ludgeri 654 b

Luce caelesti inter concionandum illustratur B. Ambrosius Senen. 191 a 213 e d locus, in quo ecclesiam S. Rupertus extruxit 700 e Lucis columna supra corpus et ecclesiam S. Ludgeri ad eolum extensa apparet 649 d

a Ludis abstrahitur S. Cuthbertus puer, admonente trimo parulo et praedicente dignitatem Episcopalem 99 e f 117 e

Lumborum dolores sublatis invocato B. Ambrosio Senensi 227 e

ex Lupi ore dimittitur puer invocato S. Benedicto 294 e alius 313 e

M

Maledictione matris, filii proterva obsidetur a demone, invocato B. Ambrosio Senensi sanatur 235 f

Maleficium sublatis invocato Nicolao de Rupe 436 d e S. Catharina Svecica 317 e 321 e d 324 d e

Mamilla exuberata et corne exesa applicata veste B. Petri Regalati 863 e Mamillae idolor et apostema salsatum invocato B. Tomasso 396 e d 399 a b Mamillae glandis abscinduntur SS. Alexandrae, Claudiae et v sociobus 83 e 84 d

Mansueta S. Catharina Svecica nulli visa indignari 310 e Mansuetudo eximia B. Ameder Subaudi eripit fratrem et alios injurios 873 d 874 b c 887 d

Manus confusae aut male affectae curantur invocato B. Petro Regalato 860 e 864 e 866 e B. Amedo 880 e B. Tomasso 398 e Manus aridae sanantur ope S. Vulfranni 157 b S. Feroni 841 e Manus offerentis minus S. Quirino, chirothecis induta, obryesct 348 d Manus Episcopi attingentis manum S. Catharinae Svecicae mortui ab hac stringitur in monitionem promissionis 345 d e Manus fide perforata curatur invocato B. Ambrosio Senen. 216 e 229 b item Manus tremor 240 a Manus in pugnum contracta sanatur reliquis S. Benedicti 344 e Manus et pedes absconduntur S. Quirino M. 809 e Manuum ac pedum digiti absconduntur S. Janu M. 770 a

TOMI III INDEX MORALIS

Mare præbet viam corpori S. Cuthberti 134 e Mare transeunt super pallio S. Frauclea et 3 sociæ 268 e f super lapide S. Eudens 270 a super Maris undas ambulat S. Vulfrannus, liberaturus submergendos 146 f in Mare conjectus, a delphinis littori redditur S. Basilus Junior 666 e in Mare usque ad collum ingressus S. Cuthbertus noctibus laudes persolvit: egresso serviunt lutræ marinæ 103 d 119 e d f

MARIA Deipara cum XII Apostolis visa accedere ad sepulcrum S. Benedicti 287 a invocata ab æpro et pro hoc a Sanctis procurat moribundo sanitatem 293 294 e d Maria Deipara reprehendit de muliebri cultu faminam et excitat ad imitationem S. Catharinæ Sveciæ 504 a b reprehendit hanc, et jubet S. Brigittæ matri adhærere 506 b Invidiæ ejus humilitatem et contemptum mundi, et adliert eam 510 e f apparet confortat S. Gudoacem in periculo reversionis monasterii 912 e d apparet consolatur et liberat e carcere maritum Mariæ de Moilliac 736 e hanc viduam vestes mutare jubet 737 d cum Gabrielæ Angelo mysterium Annuntiationis pandit 738 e 754 e serpius apparet 755 e d f Mariæ V. imago cum sacra Eucharistia in incendio reclusæ servatur intacta 853 e B. Mariæ Horas ab infantia sua quotidie legit S. Catharina Sveciæ 506 a Mariæ Deiparæ templum exornat dedicatque S. Zosimus Ep. 839 f Mariæ zona in diocesi Turonensi 754 d f Mariæ devotus fructur ejus alloquitur B. Andreus de Galleranis 54 e f ab ea de morte almonitus, horum hujus indicat 55 e Mariæ Deiparæ devotissimus Nicolans de Rupe, Rosarium semper manibus tenet, propugnat immaculatam Conceptionem ad eam singulures preces fundit 411 e e f Mariæ altare vrigit S. Regulus Silvnetis 3 sec. 818 b 820 e In S. Mariæ altari cereus ultro accenditur 320 d ea invocata incendium sistitur 331 e festum Purificationis violans punitur manibus cum ardore retortis 337 a b S. Mariæ tres imagines in 3 reclusis collocat Maria de Moillaco 737 e Maria V. invocata a B. Doudou pellicitur amentia 848 e e Maria Virg. invocata aberrans B. Joannes Parinensis a demonibus habitu monachorum in monasterio apparente coetus bene excipitur 60 a b c Hinc in Ordine post Completorium recitatur Oratio Benedictæ cum Psalmo Deus misereatur nostri 70 a a Maria Deipara amittitur mater B. Moartini Hungari ante hujus partum 252 d a Maria Deipara laudatur S. Theresa quia culta est S. Josephi 25 a Presentationis festo devota, divinitus sanatur Maria de Moillaco, et Christum a matre offerri conspuit 754 e item costu fructa ab ea apparente sanatur 759 e d e Maria V. videtur festam Annuntiationis et Incarnationis quotannis gratisimo affectu celebrasse: secuti Apostoli et Ecclesia universa 532 et seqq. ejus adus Nazarethi facta ecclesiam, dein in Dalmatiam et Laurentium translata 537 e d ecclesia Annuntiatæ Florentiæ 537 e Confraternitas Annuntiationis Romæ supra Minervam 537 e Institutum Sodalitatum in lombiis Societatis JESU. Ordo Annuntiarum Virginum in Gallia, aliis Genæ, Ordo equestris sub titulo Annuntiationis Deiparæ Virg. in Sabaudia 537 b c

Martyres arant pro hominibus 771 e Martyram suffragia expetuntur 177 e d Martyres multis titulis beati appelluntur 176 d f 177 e d Ne Martyres sunt SS. Armogastes et Archimimus, prohibentur gladio occidi 780 e 781 d Martyrum corpora empta 770 e Martyrum nomina colligit S. Sixtus in Papi 714 e Martyrio coronatur tota Lycia incolis vacuata sub Maximiano 83 f ad Martyrium anhëlantes ultro se collunt et fidem profitentur SS. Timotheus, Dionysius et sex socii 476, et xxxv Martyres sub Juliano 479 Martyres monachi Sabina pro lege caritatis mori præeligentes, quam Prælatos et ceteros dignitate prioris ostendere 173 d e f Martyribus adnumeratus senior præeligens mori, quam difficilem curationem subire 175 e d

Mater et soror litteris reducunt ad fidem S. Paucha-

rinm M. 29 n b Mater S. Pantaleonis S. Eudens eum in fide instruit 827 a Mater S. Photini et filii SS. Josephus et Victor Martyres 80

Matricis dolores sublatis ad sepulcrum B. Ambrosii Senen. 119 e 233 a

Matrimonium SS. Josephi et Mariæ Deiparæ ex lege necessarium, cum hujus esset ille patruus 9 e 10 Matrimonii conciliandis fuerit S. Josephus 24

Medicus S. Victorianus M. 438 Medicinæ Doctor dei Minorita B. Marens S. Mariæ in Gallo 71 e 73 a

Melle et adipe perfusus, in ardentissimo sole in altum attractus, ab apibus et vesperis punctus S. Marcus Arethusius 775 v

Memoriæ mandat multas preces B. Ambrosius Senen. puer 183 a

Mercatores Martyres Frumentius et alter Frumentius 450 Mercator B. Daniel 943

Metricibus convertentis utilem nrat operam Maria de Moillaco 738 e

Miles e stipendio parce vivit S. Cuthbertus 117 d Miles dei solitarius S. Otho 466 e

a Milite immunis domus commendata Mariæ de Moillaco 746 d

ex Miraculis cognoscitur gloria Sanctis collata 823 a

Misericordiæ societatis Senis per vices ministrantium hospitali instituta a B. Andrea de Galleranis 50 52 vdr Eleemosyne.

Missam celebrat cum profusione lacrymarum S. Cuthbertus 105 h 109 n Missam celebrante in navi S. Vulfranno, patena in mare delapsa precibus recuperatur 145 e Missæ sacrificio usum manus ablatus restituit 489 e ad Missam dicendam se preparatur multis cum lacrymis, et in communiione perfumitur sapore, coactus ob lacrymas et devotionem secrete celebrare B. Ambrosius Senen. 192 e 241 e 247 a apparet olis in miraculosa splendore 213 e et Angelus cinctus 214 e in Missa speciebus panis et vini tantatis emendatur Presbyter conehinorvus 133 a In Missa Christum in elevatione hostiæ sæpe in specie pueri vidit Ulpho monachus Brigittinus 502 e in Missa sub elevatione aperit oculos corpus B. Maurita Hungari demortui 254 a vide Eucharistia.

Modesta comitas S. Luitgeri 651 b

Monachus S. Benedictus in clibano ardente illusus 290 Monachi Martyres SS. Jonas et Barachus in Perside 767 Monachus Brigittinus Ulpho ex voto in periculo submersionis, cum tabula xi. diebus adhæsisset, scribit vitam B. Catharinæ Sveciæ 502 e Monachus in sua virtute glorians, a demone sub specie mulieris recepto decipitur et deridetur 693 e f Monachi e fuga concepta serrantur verbo a S. Lupicino 263 e 264 e d f alius a diabolo illusus fugit, ab eurygumeno iratus redit 264 a b Monachum gula deditam incorrigibilem reliquit S. Renovals annua ad libitum aperit, et incalcato per pueros iudicio Dei emulat 903 a h e 904 e d Monachos non probat S. Joannes Eremita consanguineorum causis redire in patriam 691 e aut edificationis causa peregrinari 692 d alia eis observanda prescribit 693 695 Monachos laicos instruit et ad Confessionum Paschalem admonens, ab eis occiditur B. Felto 394 ex Monacho Episcopus Censis in Bithynia S. Eustathius 787 in h. Ahiates et Ordines.

Monasterium xiii construit S. Eudens 267 d 268 a 270 e xii Sublari S. Benedictus 268 a Monasterium erigit et dotat S. Gunthramus Ree 716 717 727 d Monasteria plura extruit B. Santuccion 361 362 Monastica exercitia SS. Hierimus et Renildis, 386 387 e d

Monialis bonis instruit Imperatricem S. Basilus Junior 669 a

Montem in mare movet et sistit verbo S. Marcus eremita 777 e Montes-Pietatis capiti erigi Perusu, dein

- dein alibi a B. Marco Minorita 71 e 72 c f
 In Morbo ultimo ariditate oris refrigerat gustu
 ceper S. Cuthbertus 113 u In Morbis valde adificat
 accedentes Maru de Maillico 749 e Moribundi exer-
 citium actuum doloris, tumoris Dei, fiducia in Deum, as-
 tumotio patrocini Deiparae Mariae, S. Michaelis, Angeli
 Custodis et S. Benedicti 293 eadem sanitas colubis 294
 c d alteri apparente S. Benedicto 329 c d Moribundus
 super tegre decumbit lucreque veste se tegit S. Zosi-
 mus Ep. et stragulus dono missis vendi curat et pretium
 dari pauperibus 839 Moribundi sanati invocato B. To-
 masso 596 e 599 a 601 d aqua benedicta a S. Felice
 Treviren, 622 d 623 b invocato B. Ambrosio Senen,
 204 c d 220 d 223 a f 224 c d epota sepulcri palece
 206 a b B. Ambrosio apparente 220 c ad ejus reliquias
 248 e invocato B. Petro Regalato 863 e B. Amedeo
 880 a e f a S. Cuthberto aqua benedicta 110 a b oleo
 benedicto 110 c pane benedicto 110 c osculo 111 n invoca-
 to S. Vulfranno 158 e f 160 d Moribundi sanati
 ope S. Josephi 21 a B. Andreae de Galleranis 56 c
 133 a S. Vulfranni 155 c 163 e vari invocato Nicolao
 de Rupe 433 a b e S. Simone Tridentino 497 e ope
 S. Catharinae Suceira 520 c d e 522 e 525 e f 526 c
 precibus Mariae de Maillico sanatur 757 e 758 d et
 760 d e Moribundus ad colubem evocatur a S. Ben-
 dicto 290 c Morituri e ruina dormitorii monachi praeven-
 tur a S. Benedicto apparente 290 u Morituram tertio
 die praedicat S. Basilus Junior 670 e elemosinas pro
 salute animae suadet 671 d Et Moriturum secum eodem
 die S. Heribertus anachoreta, impetrat S. Cuthbertus
 110 h 122 a Moriturum extremis Sacramentis munus,
 amplexatus et solatus Fratres B. Ambrosius Senen,
 193 c 214 b Christo viso ei tunc ulfuisse 215 d et
 Sanctis obrium missis 215 d Moriturum splendor claris-
 simo lumine et aromatum fragrantia repleta S. Marcus
 eremita valentibus corpori et ecclesiae fidelium 778 c d
 Moriturum columba ex ore evolans S. Spes Abbas 745 d
 Moriturum flexis genuibus S. Joannes Eremita 695 d
 Mortis suae diem praesent S. Vulfrannus 146 h Mortis
 hora conspicitur B. Amuleus in cubo lucens 876 e 878 e
 Mortem praesent et praedicit B. Marcus Minorita 74 d e
 73 e Mortem horam et malorum vincit S. Zosimus
 Ep. 838 d in Morbo Saraceni in morbo baptisato ap-
 paret S. Benedictus 295 e in Morbo subita hostis sui
 lamulatur S. Benedictus 278 e Defuncta in Suecia
 apparente S. Catharinae Suceira et petit preces
 pro se facti 309 et Mortis rita restituit meritis B.
 Ambrosii Senen. 191 c 207 u h e 213 a 221 e 225
 Mortuus factus reviviscit 197 e 203 d e 220 e d 224 d
 itera aqua suffragans 198 f 225 b Mortuus infans, ut
 baptizetur, resuscitatur invocato B. Tomasso 596 e
 Mortui resuscitatus invento B. Andreae de Galleranis
 56 f Nicolao de Rupe 433 e S. Simone Tridentino
 499 e 500 e alia ope S. Catharinae Suceira 518 549
 a b 522 e 524 a b e 526 a f elephantium ex-
 tinctus suscitatur voto per patrem facto B. Petro Regalato
 860 e fultus e lapu mortuus 862 e et pro mortuo
 habitus 862 d item puer submersus 869 Mortuum lapidi-
 bus obtutum suscitatur S. Ludgerus 630 e puerum pre-
 cibus S. Benedictus 288 d alium mure a demone everso
 oppressum 279 alia resuscitatur eo invocato 302 e
 Mortuum monachum resuscitatur et post triduum permit-
 tit mori S. Guido 908 e 912 e d
 Mula agra curatur voto B. Petro Regalato facto
 862 c
 Mundi contemptum imprimit Mariae de Maillico
 Christus clamens doctero sinistram ipsius oculum 736 a
 Mavera ab Imperatrice oblata recensit S. Basilus
 Junior 670 a
 Multi sanantur invocato S. Ludgero 657 a B. Petro
 Regalato 862 e 863 e 865 866 d B. Amedeo 877 a ope
 B. Andreae de Galleranis 56 a 58 Fontregisili et
 Anseri 148 f S. Simons Tridentini 499 e S. Catha-

rinae Suceira 526 c B. Ambrosii Senensis 195 f 223 b
 S. Benedicti 295 c d 330 e 348 b 331 b S. S. Heribertus et
 Relindis 388 a Mutus sanatur lingua tangens reliquias
 S. Secundi 807 e Muti et surdi sanantur ad lunulum
 S. Hermelandi 584 e 582 c invocato B. Tomasso 399 c
 ope S. Ferroni 844 a

N

Nascitur monstruose deformis facie, brachiis et tibiis
 B. Ambrosius Senensis, post annum miraculose sanatur
 181 f 209 f Nascitur precibus parentum impetratus
 S. Aldemarius 488

Navis ab telonariis injuste detenta, ultro absque remi-
 gae dirigitur 303 c d alia ultro accedit 320 e Naufragi
 jurantur a S. Josepho, jussi diuine recitari 7 Pater et
 Ave ad honorem 7 dolorum et 7 gaudiorum S. Josephi
 25 b Naufragium evadunt invocato S. Vulfranno 151 e
 152 et apparente S. Vulfranno 153 a alii invocatis
 88 Vulfranno et Nicolao 137 e et B. Ambrosio Se-
 nensi 239 f

Nubes lucidissima paullatim deficiens apparet morien-
 te B. Ambrosio Senensi 214 d

Nudus pilis instar bestiae tectus vixit 68 annis in ere-
 mo S. Marcus Atheniensis 777 e

Nuptias a pater obtulit problemati proposito abivit
 S. Guido 907 a 910 e 911 e Nuptias renuit etiam post
 sponsalium sed coacte contracta, et si monachus S. Her-
 melandus 575 a Nuptialia conjugineorum curvata
 detinuit B. Ambrosius Senen, juvenis 184 b

O

Obediens S. Benedicto juveni S. Maurus, super
 aquas ambulat, extrahitur S. Placidum 278 f Obedit
 S. Benedicto carnis defertus panem veneno infectum ad
 locum abstrusum 279 b Obedientes et sublimi S. Jose-
 pho fuerunt Christus et Deipara 5 f 6 u Obedientiae
 exemplum S. Joannes Eremita, lignum aridum integro
 unno rigat, moliturum olei necessarium effundit, surum in-
 gens nititur movere 696 u d Obedientiam cor et Confes-
 sario matris S. Catharina Suceira 507 r d Ee Obe-
 dientia Romam proficiscitur pro Canonizatione matris
 512 e ob Obedientiam continentiam praesert vitam cen-
 tibus annis S. Cuthbertus 107 b Peregrinatus
 monachus, exeger negata rema sanatur apud reli-
 quias S. Quirini, maculato Abbatu relabatur, et fuis
 precibus iterum sanatur 809 e 810 e

Obsequii Christi et Dripurae deputatus S. Josephus
 5 e

Obsessa urbs Nesus a Tarcis, patrocini S. Cononis
 apparentis liberatur 732 b e ab Obsidione liberatur Asti
 urbs patrocini S. Secundi 805 b 806 b

Oculi sanati precibus Mariae de Maillico 748 e d
 760 u oleo lampadis ante sepulcrum S. Zosimi penden-
 tis 840 c Oculum excavatam, item oculi apostema sanat
 signo Crucis B. Tomasso 593 d e Oculorum debilitas
 aut dolor sublatus ope S. Josephi 22 e S. Cuthberti 116 d
 S. Vulfranni 154 u 157 b ad fumos B. Andreae de Gal-
 leranis 56 e Oculum exensus restituitur ope B. Andreae
 de Galleranis 56 u Oculorum dolores sublatus invocato
 B. Amedeo 881 d B. Ambrosio Senen. 226 e 232 c
 ope S. Catharinae Suceira 520 d vide Cavi

Olar suavis exhalat e sepulcro B. Petri Regalati
 860 d Odore corporis S. Hermelandi translatus repletur
 ecclesia monasterium et Anteam per 8 dies 581 eide
 Corpus.

Oleo impleri dolium impetrat precibus S. Benedictus
 283 e in vase vitreo illasum servat 283 d Oleo bene-
 dicto sanat S. Joannes eremita e. can. 691 u febricitan-
 tem 692 a a medicis desperatam S. Cuthbertus 111 e
 121 e paralyticum S. Vulfrannus 145 e Oleo lampadis
 ante loculum S. Zosimi sanantur oculi naeti 840 e

Orans in aërem elevatur, splendore cinctus B. Petrus Regalatus 837 e 858 e Orare, vocat operari S. Zosimus 839 e Orationes absolvit etiam ter ab Imperatore vocatus S. Ludgerus 631 e Orationi mentali impendunt quotidie sesquihoram, officio divino 7 horas, in festis majoribus octo, FF. Miores de Observantia in Hispania 834 f 835 a Orationi addictissimus, avide ei et ardentem cum lacrymis insistit B. Andreas de Gallera 34 d ad Oratorem nocte e lecto surgit Nicolaus de Rupe adhuc conjugatus 401 c et B. Ambrosius Senen. adhuc puer 183 in ea senior pernoctat, nec sine molestia vocatur 211 a In Oratione pernox persistit S. Cuthbertus 103 e 103 f etiam usque ad collum in mare ingressus 103 e d 119 e Orationi frequenter vacat Maria de Maillaco 739 e ea sistit fugam 2 Navitorum 740 e Oratione dæmonem ignem phantasticum exultantem pellit S. Cuthbertus 101 b incendium avertit 104 e fontem impetrat 106 e 120 d potentiam recuperat in mare dilapsam S. Vulfranus 145 e oppugnum patibulo liberat 143 f Oratione aliorum sanatur S. Cuthbertus peste correptus 101 a et ipse rates monachorum periclitantes restituit littori 99 e d Oratione vas contractum redintegrat S. Benedictus 276 e f fontem elicit e rupe 278 a Oratione pro oblaturo in peccatis susa, adducit eum ad penitentiam B. Ambrosius Senensis 190 a b

Ordinis S. Basilii S. Conon in Sicilia 731 S. Benedicti S. Otho solitarius 463 b S. Clivius 792 S. Columbanus S. Enstasius 763 Camaldulensis B. Tomassus 592 Ordinis Præmonstratensis B. Dodolo de Hascha in Frisia 847 et B. Ludolphus M. Ep. Rachenburgensis 789 Ordinis Carmelitarum S. Bertholdus primus Prior Generalis 787 Ordinis Eremitarum S. Augustini B. Ugoinus Cortonæ 362 B. Petrus Engubi 468 Ordinis Prædicatorum B. Ambrosius Senensis 179 B. Mauritius Hungarus 250 sororum de Penitentia B. Sibyllina Papiensis 67 Ordini Minorum S. Benvenutus Ep. Auximnus 390 B. Joannes VII Monaster Generalis 38 de Observantia B. Petrus Regalatus 850 B. Marcus S. Mariz in Gallo Ficiuræ 71 Ordo FF. Minorum de Observantia in Hispania expit diversimode et iterum est conjunctus 855 e 853 et seqq. 837 Ab Ordine Cruciferorum ad FF. Miores transit B. Morinus 849 vide Abbates, Monachi, et Eremitæ.

Orphanos tres ignotos nutrit Maria de Maillaco 736 e

Osculo sanat infantem moribundum e peste S. Cuthbertus 111 a 121 d

Oves commendatæ S. Vulfrano a lyporum rabie sex diebus servantur 136 a

P

Pacis componendæ Legatus Pontificus B. Ambrosius Senen. eum firmat inter Florentinos et Pisanos 189 e f allaborat ut fiat inter Venetos et Genuenses 189 f Pacis domesticæ studiosissimus 210 d Pacis conservandæ Patronus pro Bohemia electus S. Josephus 9 e

Pallium S. Josephi hucenus adservatum 17 a

Palua fructibus plena subito crevit supra sepulcrum Joannis in Patea 831 e

Panis ex voto oblatus S. Quirino in lapulem vertitur 348 e e Pane S. Quirino offerendo, dum oblatum impeditur, sanguis ebullit 348 e iterum in manu Comitissæ absumentis bano monasterii 349 b 350 a Panem sordidum deum corosum reperit monachus, agilitas imparis cogitationibus, eisque assensus 694 Panes plures impetrat ex uno fornice sartorio B. Andreas de Gallera 53 a b Panes multiplicentur danti elemosynas Maria de Maillaco 736 a b 738 e Pane et ova victit S. Cuthbertus 106 a Pane parvulo decem esurientes satiat B. Tomassus 594 Pane benedicto sanat periculose agrum S. Cuthbertus 110 e e vide Cibus et Eleemosynæ.

Paralysis pellitur precibus B. Dodonis de Hascha 848 c pane oblato S. Quirino auferitur 347 a 349 e 351 invocato Nicolao de Rupe 437 b S. Simone Tridentino 499 a S. Catharina Suecica 347 e f 321 d 326 d ope B. Tomassi 396 e ope B. Ambrosii Senen. 195 e 203 e 230 e S. Benedicti 294 e 323 d e f SS. Benedicti et Possenti 346 e Paralytici sanantur a S. Hermelindo apparente 383 e invocato B. Petro Regalato 860 e 865 e B. Amedeo 881 d invocato S. Ludgero 637 a b e 648 a b 649 e 654 e 655 a 656 ope SS. Loudolth, et sociorum 41 a B. Andreæ de Gallera 56 a b S. Cuthberti per ejus caleros 114 e et ad ejus tumbam 115 e 124 a oleo sacro S. Vulfrani 146 invocato S. Yermo 841 e

od Parentes ne fugiat e monasterio S. Zosimus, abterretur a S. Lucia apparente 837 e d

Patientia fugat crucas S. Hermelindus 379 e Patientia sua frangit quorundam pertinaciam S. Cuthbertus 105 Patienter injurias sustinens adversarios emollit suavi et efficaci verbo, aut oratione fusa ad penitentiam adducit B. Ambrosius Senen. 189 Patientia tripliciter exercitum S. Catharinæ Suecicæ 310 e vide Constantia et Tormenta.

Patrem et fratrem sub se monachos accipit S. Guido 908 e 911 e

Pauperes alit, eis servit, etiam puerperis, et leprosis, micras remanentes de mensis pauperum comedit Maria de Maillaco 736 a b e 739 e inter eos Angelum excipit 735 b Pauperes et peregrinos studiose instruit in fuga peccatorum et virtutibus S. Catharina Suecica 307 e tenerrimam erga eos affectum induit 309 e Pauperum amantissimus B. Amedeus Sabaudus, illos vocat suos milites et cones venaticos 874 b 875 e 889 e eos moriens suis commendat 876 e 890 e ob Paupertatem deficiente libro pro Sueris cantandis jubentur FF. Miores plorare, et ut Paupertas loco olvi ante sacram Eucharistiam fragret ornata 854 e vide Eleemosynæ.

Peccator penitens a S. Benedicto suscipitur ringente dimbo 291 b vide Confessio.

Peccorum custos S. Cuthbertus 100 a

Pectus sagitta transfixum sanatur ope S. Catharinæ Suecicæ 321 e d Pectoris obstructio sublata ope B. Tomassi 399 e

Pes e fistula perforatus curatur ope B. Ambrosii Senen. 197 e 203 n 238 d item graviter laesus 238 a e Pedibus æqui sanatur invocato B. Petro Regalato 861 e Pedem tomentem sanat Nicolaus de Rupe 446 e pedem contractum S. Aldemarus 490 e debilem S. Simon Tridentinus 499 a Pedum vulnus, læsura et infirmitas sublata ope B. Tomassi 399 e f 601 d Pedes adventitiam hospitum lavat S. Cuthbertus, et permittit suos lavari potissimum in Cava Domini.

Peregrinos hospitio excipit S. Otho Solitarius 467 e Peregrinos 600 excipit S. Joannes Climacus, adjuvante, ut creditur, S. Moysæ deum dispucente 834 e Peregrinos quinque solitus excipere B. Ambrosius Senen. a quinque Angelis gratibus agentibus invisitur 184 b e Peregrinationes ad limina Apostolorum, sacrum Sindonem, et alia pælocæ facit incognitus, hobita humi et pedibus B. Amedeus Dux Sabaudicæ 880 e Peregrinantibus ad S. Benedicti reliquias comes adest S. Benedictus 288 e vide Iter.

Pestis sublata invocato Nicolao de Rupe 435 e 436 d Peste correptus precibus aliorum sanatur S. Cuthbertus 101 a Pestem pellit precibus et benedictione S. Cuthbertus 101 a b jurat omnes infectos suam diocesim in eum veniens S. Cuthbertus Ep. 111 a Peste infecti, et ab ea preservati: ope S. Josephi 23 e 24 b eide in Peste publica ad penitentiam omnes excitat B. Marcus Minorita, et illucescit 70 e a Peste servata urbs Neus patrocino S. Cononis 732 b urbs Arianensium ope S. Othonis et annuum rotum solvit * 37 Peste puniuntur Aquinate ob

rim illatam *Casino*, et restibus collo alligatis *Casinum* petunt veniam rogaturi 290 a 291 e Pestis tollitur invocato *S. Benedicto* 332 c 340 c f potu nuxæ cui immersæ *SS. Benedicti et Mauri* reliquæ 340 341 c d contra *Pestem* invocatur *S. Zosimus* Ep. 835 e et *Peste* moribundi sanantur invocato *B. Petro* *Regalato* 860 e 863 e *Pestilentia* sodatur voto facto *B. Amedeo* 882 e

Phrenetici sanantur ope *S. Veroni* 845 e invocato *Nicolai de Rupe* 435 d sanæ mentis redditi precibus *Mariæ de Maillaco* 759 e

Picea edocta a *Maria de Maillaco* dicit *Laudetur Deus* 743 a

Picea et resinæ ferventi perfusi et eam bibentes non læduntur *SS. Secundus et Caberrius* 801 e in *Pice* ardenti illasus manet *S. Junus* *M.* 770 e *Pice* ardente in fauces conjecta moritur *S. Barachisius* 770 a

Pincerna ab officio depositus oblato *ceræ* *S. Landoldo* pristinum ministerium obtinet 44 f *Pincernarum Princeps* in *obitu Chlothari* *S. Hermelandus* 573 a 575 c e *Piratum* insequuntium periculo eruti invocato *S. Catharina Suecica* 520 e 523 a

Piscem in *fome* ab *aquila* accipit *S. Cuthbertus* 103 b 119 e *lutæ* *marinæ* servituti ei 102 e *Piscium* abundantia a *procurator* visione facta ad festum *S. Benedicti* celebrandum 307 e d 322 c d e

Pleuritis incurabilis sanatur ope *S. Josephi* apparentis 22 e d *Pleuritici* sanati invocato *B. Amedeo* 878 d

Pluvia impetrata precibus *SS. Euprepi et Prucali* 451 b *patrocinio Martyrum Sabastiarum* 176 e *Pluvia* coarctatur *eruptio* *corpore* *S. Ludgeri*, et facta *processione* 659 e f *Pluviam* et *fertilitatem* *terre* procurat *S. Pontus* *Ab.* 680 e 681 a *Pluviam* precibus impetrat *S. Joannes Climacus* 834 *S. Innocentius* Ep. 904 e

Podagra sublata invocato *B. Ambrosio Senensi* 227 b *B. Amedeo* 876 e

Poenis infernalibus ostensus affligi post injuriam ministris *S. Cuthberti* illatam 134 b e d e

Pœnitentia ardua *B. Bodonis de Hascha*, in ferreis cingulis, cilicio, loricæ, die nocteque: in lecto duro, jejuniis ter in pane et aqua, et servia seculo absque cibullis, in flagellationibus, vigiliis, orationibus etc. 847 848 *Pœnitentiæ* *mirabilis* *S. Marci* *eremiti*, annos 65 vixit in parvo spere, comedit 30 unis canum terra et equam ex mari amuram bibit, pilis propriis instar *feræ* obiectus, postea *caelesti cibo* refectus et miris consolationibus 777 *Pœnitentiæ* *Mariæ de Maillaco*, cingulum ferreum et cilicium ad *undam* *caravæ*, jejunia plurima 737 a b 737 e de *Pœnitentiis* rigore moderando monuit *Episcopum* *S. Catharinæ Suecicæ* 311 e *Pœnitentiam* incaluit *S. Biontus* post visu *gaudia* *colorum* et *invento* *inferorum* 371 e e

Pomum pulcherrimum in visione accipit *B. Sibyllina* 69 a

Porei refoliant corpus *S. Joannetti* *pueri* a *Judeis* necati 300 e

Potu lansto, corpus *S. Hermelandi* ante *refectarium* *immobile*, facile movetur 511 e *Potu vini* semper, aqua ultimis octo annis abstinet *S. Lupicinus*, panem immunitum et aqua frigida madefactum comedens 262 a 263 d *moribundus* *parum* *mellis* *aqua* *misti* non admittit 265 e vide *Cilium*.

Prædicat *constanter* *orthodoxam* *fidem* *Christi* *S. Basilii* *Presh* *frustra* *obstantibus* *Arianis*, et *dein* *Juliano* *apostata* 378 379 d vide *Concionari*.

Prædicat *S. Benedictus* *Tahlar* *Regni* *future*, et *tempus* *mortis* 280 d *Romanum* *tempestatibus* et *terremotu* *perituram* 280 e *Casinum* a *Langobardis* *destruendum* 281 e *Prædicat* *mortem* *Regis* *Eufriidi* et *successionem* *Alefridi* *S. Cuthbertus* 107 e f 121 a et *ubersis* *eadem* *intelligit* 109 a 123 f *Prædicat* *cladem* et *nece* *Constantini* *Ducæ* *S. Basilii* *Junior* 667 668 vide *Prophetia*.

Præfectus militiæ sub *Nerone* *S. Victor* *M.* *filius* *S. Phicturæ* 80 c f

Prægnans a *putrido* *infante*, invocato *S. Vulfranno*, *mirabili* *apertura* *corporis* *liberatur* 150 d vide *Puerperæ*.

In *Prandio* de *rebus* *spiritualibus* loquitur *S. Gunthramus*, *Rex* 726 e *Psalmos* *etiam* *cantari* *mandat* 721 a

Presbyteri Martyres *S. Montanus* *Sirmii* 614 *S. Tholorus* *Cæsareæ* in *Cappadocia* 25 *Octavianus* *Archipresh.* in *Africa* 382 *Basilius* *Ancyre* in *Galatia* 377 *Theodorus* *Antiochiæ* 447 *Crescentius* in *Africa* 459 *Pymenius* *Romæ* 479 *Presbyteri* *S. Heribertus* *anachoreta* in *Anglia* 142, *Æthilwaldus* *anachoreta* 460 *B. Benedictus* *Lucæ* in *Italia* 359 *Presbyter* *sacri* *sepulchri* *Christi* *S. Hesyrius* 710 d

Proconsul *M. S. Vulturnianus* 458

Procurator regis *S. Saturnus* 779

Proles sterili *conjugio* *data* *S. Josepho* *invocato* 21 d

Proles mascula *obtinetur* *S. Vulfranno* *invocato* 153 e

Propheticis *spiritu* *agnoscit* *arcana* *absentia*, *future* *Nicolani* *de Rupe*, 412 413 414 415 429 e *Propheticis* *spiritu* *future* *prædicat*, *proci* *dissita* et *secreta* *cordis* *novit* *S. Joannes* *Eremita* 690 691 692 *Propheticis* *spiritu* *corpore* *multis* *submersæ* *advehendum* et *idignum* *sepultura* *agnoscit* *B. Petrus* *Regalatus* 850 e 865 d vide *Prædicere*

Psalmi *penitentiales* *leguntur* *invento* *corpore* *S. Cuthberti* *in* *corrupto* 138 e *Psalmos* *Penitentiales* *cum* *aliis* *precibus* *quotidie* *ab* *infantia* *legit* *S. Catharinæ* *Suecicæ* 508 b *Psalmis* *Penitentiales* *cum* *Litanis* *recitatis* *seger* *loquens* *amissus* *recipit*, *confiteitur* et *riatico* *munus* *moritur* 338 e *Psalmos* *inter* *pendendum* *sibi* *cantari* *mandat* *S. Gunthramus* *Rex* 721 d *Psalmum* *Domini* *regit* *me* et *nihil* *mihî* *deerit*, *recitans* *S. Marcus* *eremita* *accipit* *caelitus* *panem*, *pisces*, *olivæ*, *ductylos*, *oquam* *suavisimum* 777 e d *Psalterium* *integrum*, et *præterea* *Psalmos* *Penitentiales* *cum* *Litanis* et *Psalmos* *Graduales* *præter* *Horns* *Canonis* *quotidie* et *Vigiliis* *mortuorum* *quinis* in *hebdomada* *recitat* *B. Mauritius* *Hungarus* 252 e 253 d

Puer *amissus* *invocato* *S. Catharina* *Suecica* *reperi-* *tur* 527 e d *Puer* 7 *annorum* *Martyr* *clamans* *continuo* *Christianus* *sui*, *submergitur* 458 d *ulii* 2 *fratres* *pueri* *Martyres* *clamant*, *Christum* *sumus* 459 e *alii* *xii* *pueri* *varie* *torquentur* 459 d *Pueri* a *Judeis* *occisi*: *S. Simon* *Trulenti*, *lent* e *partibus* *carnis* *subtractis*, et *brachiis* *instar* *crucifixi* *exiens*, *acuum* *puncturis* *extinctus* 495 *S. Joannettus* *in* *duce* *Colomusis* *cultellis* *inter-* *fectus* 500 *S. Wirlmus* 586, *Robertus*, *Hugo* et *alii* *in* *Anglia* 587 a b *alii* *s.c.* *Katisponæ*, *Michael* *in* *Bar-* *varia*, *Elisabetha* et *Simon* *in* *Lithuania* et *Mithons* *in* *Bohemia* 587 b e *S. Richardus* *Parisius* 589 *Pueros*, *ut* *passim* *dicant*, *Laudetur* *Deus*, *docet* *Maria* *de* *Mail-* *liaco* 743 e *Pueritia* *sancti* *B. Ambrosii* *Senen.* 183 a b c *Nicolai* *de Rupe* 399 d

Puerperæ a *medico* *depositæ* *salus* *data* *invocato* *S. Josepho* 23 e 24 d *S. Vulfranno* 148 e *B. Ambrosio* *Senen.* 197 d e 233 e d *Nicolai* *de Rupe* 436 d *auxilia* *precibus* *Mariæ* *de* *Mailliaco* 757 e 761 b *reliquis* *S. Secundi* 807 e d *S. Bygitæ* et *presentia* *S. Catharinæ* *Suecicæ* 513 e d *toctu* *choriz* *B. Petri* *Regalati* 863 e 866 d *patrocinio* *B. Amedei* 881 d e f a *Purgatorii* *penis* *invocatus* *S. Benedicti* *liberatur* 294 e

In *Puteo* 20 *orgyiarum* *profundo* *degit* *x* *annis* *S. Joannes* *Armenus.* 829 d 832

Q

Quadragesimam *quarto* *in* *anno* *jejunat* *Maria* *de* *Mailliaco* 737 a *Quadragesimalia* *jejunia* *novem* *servat* *quotannis* *B. Petrus* *Regalatus* 858 e d

R

R

Ranis tempore concionis coxantibus silentium iudicit
S. Regulus Ep. 816 f 821 e

in Raptu ductus S. Barontus, vihit celestem gloriam
et tormenta inferorum 569 570 571 vide Extasis.

Rationis usu prævenerit Nicolaus de Rupe 40 c vide
Arentia.

Raucoedo sublata invocato B. Ambrosio Senensi
232 b c

Reclusi S. Zacharias opud Græcos 480 S. Cuth-
bertus raro operiens fenestram 106 f Reclusa B. Sibyl-
lina 68 e

Recuperatur sarcina in fluvio omissa facto voto S.
Catharinæ Suecicæ 521 c Recuperantur invocato S.
Vulfrano nmissus denarius 155 e claris 156 a imago
Salvatoris a vulpe ablata 158 claves in fluvium delapsæ
158 b omissa schedula obligatoria precibus Mariæ de
Mailliaco 746 a b 759 d item epistola 748 e d item re-
liquiæ 752 753 bursu cum pecunia in aquam lapsa 761 c
Recuperantur perditii numm invocato S. Benedicto
312 c

Restitui abluta mandat S. Gunthramnus 720 d
Regulam S. Columbani varii Sancti amplexi 787 c
eam contemnentis, a lupis devorati, fulgure occisi, et
aliter morte puniti 786 c d Regulam discretionem præci-
pam præscribit suis S. Benedictus 286 d ipse appa-
rens Regule mandata commendat 306 e Regule S.
Benedicti observantissimus S. Otho solitarius a S. Be-
nedicto apparente laudatus 464 c d Regula S. Com-
galli præscripta monachis Benchovensibus 33 a Regulam
Salvatoris exponit Hatzstenensibus S. Catharina Sue-
cica 511 d Regulæ Ordinis Prædicatorum observantis-
simus B. Mauritius Hungarus 252 a

Regularis vitæ instituta pro monachis scripta a S.
Cuthberto 97 a 121 a moribundo commendata 113 c

Regnum Judæ nato Christo extinctum 14 c d Rex
Francorum S. Gunthramnus 715 Regum Nordlum-
brorum filius et frater S. Almundus M. in Anglia, ubi
Reges ultimi Nordlumborum deducuntur 47 48 Re-
gulus in Cambria S. Gaudicus 780 Rex totius Angliæ
constituitur debellatis hostibus Elfredus ob elemosy-
nam in peregrini forma datam S. Cuthberto 127 d e f
128 d e

ut Reliquiæ S. Cuthberti orehi possint, et equus et
frænum eo apparente habentur 130 a b Reliquias S.
Quirini tenere inspectori portitores, flamma rumpente
absumentur 545 c contra Reliquias sacras rabies Calvi-
nistarum in Galliis 354 Reliquiæ ad servandam vinde-
miam auferuntur 322 a Ligna oreæ S. Benedictini
aquæ aut vino immersa pellunt febres, et varia miracula
potant 344 de Reliquiarum S. Benedicti possessione
gandium Casini et Floriaci 354 c d vide Corpus

Rennum tartiva et dolores sublata invocato B. Am-
brosio Senen. 226 c d 227 b B. Amedeo 882 f e Re-
nibus dissolutis ægri sanantur ope S. Vulfranni 155 d
164 d

Rosa prodigiose floret ad sepulcrum S. Helmi pueri
M. 387 c Rosæ subita subaciuntur in manicis B. Ecl-
konis 394 d Rosas exhibet pro frustis panis et carnis
pauperi laudis B. Petrus Regalatus deprehensus 859 f
868 d

Rotæ dilacerationi exposita S. Augusta manet illæsa
686 f

S

Sagarum conversioni studet Maria de Moilliac 742 c

Sanguinis fluxus a miribus sistitur ut tactu capæ B.
Ambrosii Senen. 196 c 232 f ex ore repressus admissio
cingulo 196 c Sanguinis fluxu mulieres laborantes cu-
rantur ope B. Ambrosii Senen. 195 c 201 e f 218 b
invocato Nicolao de Rupe 436 d lino panno, quo oper-
Martu T. III.

tum corpus S. Zosimi 839 c ope B. Andreæ de Galle-
ranus 56 a Sanguinis fluxu laborans ac morti proxima
sanatur invocato B. Petro Regalato 868 e f alia ad
reliquias S. Humberti 563 e f e Sanguinis vomitu ob-
serrentioreni concionem, moritur B. Ambrosius Senen-
sis 193 214 e d Sanguinis vomitus sistitur ope B. Am-
brosii Senen. 218 c Sanguine Christiano abutuntur
Judæi 588 c azymos panes a factore præservant 493 a
497 a

Scabies horrenda curatur invocato B. Tomasso 598 e
Scriniarum, epistolarum et libellorum Magister opud
Imperatores S. Pancharius 29 c d

In Scripturas sacræ expositione eximius B. Ambro-
sius Senen. 210 c Scripturam sacram universam in-
terpretatus est S. Hieronymus Presb. 710 c

Secretarius arcanorum celestium S. Josephus 5 d e f
Senator Martyr Philetus in Illyrico 684

Senibus annorum LX indulgetur vinum et caro ut in-
firmis apud Minores de Observantia in Hispania 854 c

Sepulcrum sibi operiri jubet ante obitum suum sex
diebus S. Benedictus 286 d supra Sepulcrum S. Joan-
nis in puteo mox plana erexit fructibus pleno 832 a Se-
pulturam honestam procurat nepotibus S. Gunthramnus
722 d a Sepulcro S. Veroni cista ultro movetur 842 c
Sepelitur ab Angelis S. Secundus 801 d e Sepulturam
humilem et piam petit sub gradibus altaris B. Amaleus
Sabaudus 876 Sepulto Ordinis sui candidato habitum
miraculo datum vocit B. Petrus Regalatus 858 c 865 e
868 a

Serpentem in cado vini esse præscit et eandem com-
minuit S. Basilus Junior 676 e f a Serpentis complexu
liberatur triduo in ecclesia S. Cuthberti permanens 133c
a Serpentum multitudine illæsus manet invocans S. Be-
nedictum 329 c

Silentium servant SS. Birgitta et Catharina filia
507 a Silentii amantissimus B. Joannes Parmensis, in
morte dixit se formulare potius de iis, quæ tacuerat, quam
de iis quæ fuerat locutus 65 a Silet integro anno S.
Joannes Climacus, ab invidis garrulus habitus 833 d
Sub Solis radio mundum collectum videt S. Bene-
dictus 286 e

Sorores Martyres SS. Photina, Photis, Parascove,
Cyrilca, an etiam Photoo? 80

Spinas inter et arundines comprimitur S. Barachi-
sius 770 c in Spinis inter quas nullus volutatus S. Be-
nedictus, rosas inseruit S. Franciscus 278 e c Spina in
faucibus hærente suffocandus liberatur ope B. Ambrosii
Senen. 203 c 218 c 237 a b

Stella lucidissima in nube apparet moriente B. Am-
brosio Senen. 193 e Stella super domum S. Catharinæ
Suecicæ morientis conspuitur 515 a instar stellæ luci-
dissimæ visa in rotam ascendere anima sanctimonialis
Birgittinæ 303 c

Sterilis Ducissa Sabauda voto facto B. Amedeo for-
candatur 882 a Sterilitas sublata precibus Mariæ de
Mailliaco 759 c

Stomachi omnia ejicientis infirmitas tollitur invocata
S. Catharina Suecica 523 e Stomachi dolores curantur
invocato B. Amedeo 882 e

e Struma deformis vinculis S. Alexandri Papæ, et
ab Angelo invitata ad virginitatem sanatur S. Balbina
895 c f 896 f

Stuprum inferre volens occiditur a puella, quæ de-
fenditur a S. Gunthramno Rege 726 c d

Subiacconi S. Marcellus Foro-Livii 85 S. Euty-
chius Martyr Alexandræ 618

Submerguntur Martyres saxi in collo suspensis, et
naviculæ perforatæ impositi 896 a Submergentes libe-
raturus super undas maris ambulat S. Vulfrannus 145 e
ejus ope subiacersi tres reviviscunt 131 d e f Submer-
sionis periculum amovetur invocato S. Benedicto 327 a b
328 c d Nicolao de Rupe 433 c d In Submersionis pe-
riculo, cum tabulæ XL diebus adhæsisset, eripitur Ulpho
126 facto

IN VITAS SANCTORUM MARTII

facto voto vitæ monasticæ 362 b a Submersiois periculo prædicto liberat invocantem sc S. Basilium Junior 674 c d Submersus puer reviviscit invocato S. Ludgero 660 a alius mire servatus 667
in Superbiam elatus monachus, divinitus refecti solitus, impuris tentatur cogitationibus iisque consentit 693 c d

Surdi sanati ope B. Ambrosii Senen. 195 f 232 c S. Benedicti 279 c B. Andreæ de Galleranis 36 h invocato B. Tomasso 396 c 398 b S. Ludgero 649 c Nicolao de Rupe 432 a b c B. Petro Regalato 860 f 862 f 864 c 865 f 866 c B. Amadeo 876 d 881 c

Suspensus ex uno pede in caput tralio, reperitur sanus S. Basilium Junior 666 d Suspensum uno pede, ac capite deorsum S. Armogastes 770 c Suspensæ ad intestina usque dilacerantur SS. Alexandra, Claudia et v sociæ 83 f 84 a Suspensus, quia furatus ut matrem aleret, ab hac invocato S. Benedicto, nequit mori 350 a b c Suspensio vitam servat S. Ludgerus 650 c d Suspensum in patibulo precibus liberat S. Vulfrannus ultro ruptis vinculis 146 a

T

Tempestas maris sedatur invocato S. Quirino 318 f reliquis S. Secundi 807 a invocatis SS. Vulfranno et Nicolao 137 a c B. Ambrosio Senen. 199 a 239 c oratione S. Edelwaldi 461 c

Tentationes amoris impudicæ sublatae invocato B. Ambrosio Senensi 233 d e Tentatione carnis reatus inter repres nudus volutatur S. Benedictus 277 c d ob Tentatis objectis puellis discipulos migrat Sablaco Casinum 279 a d f ut Tentationes putricæ repentinæ superet S. Catharina Suecica, permittit se virgini casti 506 b

Terra delitescens, invocato S. Cuthberto, hostes rivus absorbet 129 e

Theologie Professor B. Ambrosius Senensis xxx annis 211 Parisiis 186 c Romæ 188 b ubi gradum Doctoris recusat 210 c 247 b

Tibia S. Armogastes Comitæ chordis construnguntur 779 c Tibia contracta sanatur a S. Ludgero apparente 647 d e Tibiæ dolores sublatis invocato B. Ambrosio Senensi 227 c 229 d Tibiæ male affectæ, aut ulcerosæ et vulneribus curantur invocato B. Petro Regalato 860 a 864 c B. Amadeo 878 c d e f 879 a b e B. Tomasso 396 a 398 c S. Venono 846 c

Tormenta comparat convivis S. Jonus M. 770 c in glacie exponitur 769 c f in ardenti pice illæsus, abscissis digitis manuum et pedum, in cochlea contractus, dissecatur per medium 770 c d Tormenta S. Marco Arethasio illata, sunt cultris calamitatis a pueris confixus: melle et adipe perfusus, in altum attractus et ardentissimo soli expositus, ab apibus et vespis punctus, per cloacas protusus, crinibus et aliis membris raptatus, et constans irrisit tortores 772 c d e Tormentis variis afflicti, et e 4 partibus per terram extensi, a lictoribus crudeliter cæduntur SS. Philemon et Dominicus 257 e f Torquetur dire in cœleo S. Secundus 790 c S. Nicom in ligno distentus, et lampadibus tostus, alligatus equis, et in præcipitum jactatus, lapidibus percussus, lingua excisis a plexus capite 445 c 446 a b Torquetur duo fratres in Africa suspensio, molibus lapidum ad pedes alligatis, unguis exarati, lamnis ignitis adusti 439 c Torquetur S. Basilium Presb. suspensus et laceratus 379 a foris et tergo scissis 380 c ignitis subulis et ferramentis ulcatus moritur 381 c vide Constantia.

Transfertur subito post sepultum B. Marcum eremitarum, ex eremo Æthiopiæ in suum locum Serapion Abbas 778 c

Trielinii Diocletiani curator S. Castulus M. 609 d f Triticum precibus S. Lupicini non imminuitur 263 c d

Tumor periculosus sublatus ope S. Josephi 23 a B. Andreæ de Galleranis 35 c S. Vulfranni 156 f Tunica unica rudis sagi semper contentus vixit B. Joannes Parmensis 64 e

U

Ubera feminarum in odium fidei inter labia arcarum comprimi, et candenti ferro comburi facit Macedonius hæresiarcha 827 c 828 a d

Ulnus evanuit invocato Nicolao de Rupe 437 c ope S. Catharinæ Suecicæ 317 c 326 d Ulcera incurabilia vii curantur patrocinio B. Petro Regalati 868 c d

Unguenta sanandis vulnibus et morbis conficit Maria de Mailhaco 736 b 737 f

Urinæ reddende difficultas tollitur invocato B. Amadeo 884 a

Ursus post devoratum equum sarcinas S. Humberti desert 560 d

Uxorem tentantem ut in religione dissimulet, fortiter rejicit S. Saturnus Procurator Regni 780 c in Uxorem expetita puellæ conspicuus cadaver, conversus S. Eudæus fit monachus 268 b c

V

Variolis moriturus sanatur invocato S. Ludgero 635 f

Veneficiis ad libidinem tentatus, resistens, morbo gravi affligitur, sanatur a S. Stephano et S. Basilio Juniore 675 676

Veneno potus sanatur invocato Nicolao de Rupe 436 c 437 c Veneno infecti ope S. Catharinæ Suecicæ 327 a b Venenum haustum non nocet ope B. Andreæ de Galleranis 36 a Veneno infectum sanat S. Benedictus 283 c veneno ras infectum Crucis signo frangit 277 b Panem veneno infectum per corvum auferri jubet 279 d

Ventos oratione impetrat S. Ludgerus ad dejiciendas arbores 650 b 651 b

Ventri impositis ardentibus ferreis massis torquetur illæsus S. Marcianns 799 a b

Ex Verbi divini diligenti auditione mire proficit in pectore Maria de Mailhaco 734 a

Vestes S. Lupicini; tunica pellicra pilosa, ex variis partibus consuata, infornis et hispida et cuculla, arcens imbrem 261 f Vestes viliores et tritas sibi quærit B. Mauritius Hungarus 233 b c Vestes variores cum muliebri cultu deponit S. Catharina Suecica, et alia ut eam imitetur a Deipara Virgine incitatur 503 b ob Vestitum vanum ranciter ab ingressu templi repulsa, post Confessionem peccatorum ingreditur 548 c Infra Vestes gerit 7 circulos ferreos, 2 in brachiis, ciliicum et lorricam ferream die noctuque B. Dodo de Hascha 846 d Veste illata desert ignem S. Lambertus puer ad S. Landoaldum 37 e Vestes S. Cuthberti ex lana ovium absque colorum tinctura 105 b Vestibus spoliatus S. Secundus, alias accipit ab Angelo 799 c

Victoria invocato S. Benedicto obtinetur hostibus cum loco captis 325 c 326 a b c Victoria de Normannis obtenta apparente S. Benedicto 314 a b c, ab hoc objurgatus Rex Normannorum misere perit 317 a b item Victoria potiuntur adepti vexillum S. Benedicti 320 c item pane et vino rjus pasti 322 e Victoriam de hostibus reportant ope S. Cuthberti Reges Angliæ Ethelredus 127 d e f et Ethelstanus 130 b c d Victoriam Theodosio Magno de tyrannus prædicat S. Joannes eremita 689 f ad Victoriam sui obtinendam efficacæ patrocinium S. Josephi 21 c d

Vigiliis deditus S. Cuthbertus, quatuor noctes pervigil transigit in oratione 103 a

Vinculis S. Alexandri Papæ cincta S. Balbina a struma liberatur 893 c d f

Vindicta

TOMI III INDEX MORALIS

Vindicta divina in barbaros Saracenos post eadem Martyrum Sabaitarum peste et aliis morbis consumptos 176 c d

Vinum ne deficiat pro infirmis, signo Crucis impetrat B. Andreas de Galleranis 34 a Vioma in vase augetur divinitus in visitatione SS. Willebrordi et Bonifacii 386 h signo Crucis a S. Hermelando 378 c 379 c 380 d Vinum longi temporis usu meritis S. Benedicti non minuitur 288 c d

Virgines Martyres S. Piala 433 c S. Augusta jussu patris occisa 686 Virgines soceræ nudatæ ac discissæ sub Juliano apostata 771 c 773 a ex odio castitatis 773 b Virginibus sanctis dein Martyribus vis illata 233 e ut Virgo maneat, puellam inducere, miraculum censet S. Athanasius 238 e Virginitatem illibatam servat B. Ambrosius Senen. 192 b 210 c 247 c pro Virginibus frequentius orat 192 c ad Virginitatem servandam ab Angelo imitatur S. Balbina 895 c

Virtutum exercitia S. Joannis Climaci 833 c d 834 d

Vitas variorum Sanctorum scripsit S. Hesychius Presb. 710 f 711 a Vitas Sanctorum studiosè legit Ma-

ria de Mailliac 741 d prælegit pauperibus et peregrinis S. Catharina Suecica 307 c Vitam S. Catharinæ Suecicæ scribit Ulpho voto obligatus ob sanitatem alteri impetratam 302 e ut Vitam B. Ambrosii Senensis scribat, ex desperato morbo subitam impetrat sanitatem Gregorius Lombardellus 249 c d Ex Vitis Sanctorum scriptus provenit Ecclesiæ utilitas 573 e Vitam supplicio afficientis et subinde miraculose impetrat Maria de Mailliac 742 c 743 c 748 c 761 e Vitam abortivis ad baptismum obtinet 743 c

Z

Zelotypia abstersa invocata Maria de Mailliac 741 f 748 d 761 d Zelotypam mulierem inter alios adesse novit, et abire scenam jubet Nicolaus de Rupe 413 c d e

ob Zelam restaurandæ disciplinæ incurvens otium B. Joannes Parmensis abdicat se Generalatu 63 c 65

Zona sua missa sanat S. Cuthbertus Elfenam et aliam ad mortem ægras 107 e f 108 a Zonam S. Basilii Junioris desilens, miraculose accipit 671 f

ELOGIUM

MENSIS MARTII.

Μὴν Μάρτιος ἔχων ἡμέρας·λ α'. ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας ιβ', καὶ ἡ νύξ ὥρας ιβ'.

Οὗτος ἀρχὴ μηνῶν καὶ πρῶτος διαγορεύεται παρὰ τῷ θεοπιστῷ Μωσεί. Ἐν τούτῳ γὰρ μαρτυροῦμεν τὰ πάντα παραχθῆναι ἐκ τῷ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι, καὶ ὄφλου ἐκ τοῦ τὴν γῆν ἄνοσιδόναι βοτάνας, καὶ σπείραι σπέρμα κατὰ τὴν θείαν πρόσταξιν, καὶ ἐνεωρίζειν καὶ γαληνῶν τὴν θάλασσαν, καὶ τὸν οὐρανὸν διαυγέστερον γίνεσθαι, τῆς ἐκ τοῦ χειμῶνος νεφέως καὶ ἀγλῆς ἀπηλλαγμένον. Ἐν τούτῳ τῇ εικοστῇ πέμπτῃ καὶ ὁ ἀνθρώπος ἐπλασθη χειρὶ Θεοῦ. Ἐν τούτῳ καὶ ὁ Ἰσραηλίτης λαὸς τῆς Φαραωνίδους ἀπέλυθη χειρὸς, καὶ τὴν Ἐρυθρὰν διεπέρασε, καὶ τὸ Πάσχα ἐπέτελεσε. Ἐν τούτῳ καὶ εἰς τὴν γῆν εἰσῆλθε τῆς ἐπαγγελίας. Ἐν τούτῳ καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ κατεβῆν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἀνήγειρεν εἰς τὴν μακρὴν κοιλίαν τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς Θεοτόκου, σάρκα ἐξ οὗτης θανεισόμενος. Ἐν τούτῳ καὶ τὸν διὰ σταυροῦ θάνατον κατεδέξατο, καὶ τὴν ἀνάστασιν ἡμῖν ἐν αὐτῷ θεοσπεπῶς ἐνεκαίνισεν. Ἐν τούτῳ πιστούμεθα καὶ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν καὶ παροξισμὸν κρίσει, καὶ τὴν πυντελῆ καὶ ἀκατάλυτον ἀποκατάστασιν γενήσεσθαι. Ὅν εἰπὼν τις μῆνα ἄρτιον, εἰκότως ἐρεῖ, ὡς ἐν αὐτῷ εὐρίσκων πάντα τὰ τῆς διαρτίας γεγονότα, γινόμενά τε καὶ γενεσόμενα. Οὗτος πρῶτὸ μὲν Ἑβραίοις Νίσου καλεῖται, παρ' Ἰταλοῖς δὲ τὸ πρῶτον Πρῖμος, μετὰ ταῦτα δὲ παρὰ Ῥώμου, τὴν Ῥώμην κτίσαντος, ἐξ οὗ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἡ πόλις ἔσχε, Μάρτιος, ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Οὗτος γὰρ ὁ Ῥώμος κτίζων ἱερὸν Ἄρεος, ἐν τῷ δὲ μηνὶ τῷ Πρῖμῳ τούτῳ ἀπαρτίσας, καὶ ἐγκαινίσας, μετωνόμησε καὶ τὸν μῆνα Μάρτιον, ὃ ἐστὶν Ἄρτος Ἑλληνιστί, τιμῶν καὶ τούτῳ τὸν Θεὸν αὐτοῦ. Καὶ ἵνα παρεκβατικώτερον τῷ λόγῳ χρῆσθαι, οὗτος ἐκλήθη Μάρτιος, ταυτίστι μὴν ἄρτιος. Ἦγον τέλειος ὡς τοῦ πρὸ αὐτοῦ δηλονότι τοῦ Ήερωουαρίου κικλοθεομένου ἕτους· περὶ οὗ εἶμαι καὶ τὴν Κύριον αἰνεματωδῶς ἐν τοῖς Ἐυαγγελίοις εἰπεῖν, ὅτι εἰ μὴ ἐκολοθῆσαν οἱ ἡμέρη ἐκείνη, οὐκ ἂν ἰσώθη πάσα σὰρξ, τὸ ἄρτιον ἐν τῷ μηνὶ τῷ Μαρτίῳ ἀποληφθῆναι. Καὶ τούτα μὲν οὕτως ἄρτιον δὲ ἦδη σὺν Θεῷ τοῦ ἐπιτάγματος ἢ συντάγματος ἢ συνάγματος.

Mensis Martius habens dies xxxi. Dies habet horas xii et nox horas xii.

Hic principium mensium et primus praedicatur a venerando Moise. In hoc enim discimus a Deo adducta esse omnia ex non esse ad esse, atque ex tunc palam est terram dare herbas et semen gignere juxta Divinum mandatum; mare autem navigari atque tranquillum esse, et coelum fieri splendidius submotis tenebris ac nebulis tempestatum. Hujus mensis die vigesimo quinto formatus est manu Dei homo. Hoc mensis populus Israeliticus liberatus est a servitute Pharaonis, et rubrum mare pertransiit, et Pascha celebravit, ac deum hoc quoque mense in terram venit promissionis. Hoc mense Dei filius propter nostram salutem descendens immigravit in ventrem beatum semper Virginis Deiparaeque Mariae, carnem ex ea mutuatus. Hoc mense mortem idem suscepit per crucem, et nobis hoc eodem mense dignam Deo resurrectionem aspiciatus est. Hoc mense credimus communem futuram resurrectionem et universale judicium omnimodamque et nunquam dissolvendam restorationem: quia proinde congrue quis dixerit Mensem Artion, id est, perfectum; inveniens in eo omnia ad absolutionem adduci, adductave ad eandem fuisse vel adducenda restare. Hic mensis ab Hebraeis quidem Nisan nuncupatur, ab Italis vero initio dicebatur Primus, deinde a Romulo, qui Romam condidit et Urbi nomen suum imposuit, appellatus est Martius, hac de causa; quod cum Romulus praedictus fanum Martis construxisset, illud hoc mense Primo absolverit et dedicavit, immutato ejus nomine Deum suum honorans. Ut autem unde digressa est reveratur oratio, dictus est etiam Martius, quasi mensis Artus sive perfectus et integer, respectu videlicet precedentis Februarii, extremis diebus inutili ac decurtati: de quo et Dominum, arbutror, in Evangelis aenigmatice dixisse, Nisi abbreviati fuissent dies isti, non fieret salva omnis caro, integritatem suam in hoc mense Martio acceptura. Et haec quidem haec sunt: unne vero initium fiat ordinationis, compositionis, collectionisque: pro parte videlicet secunda Synaxarii et vultus sacri anni initio; cum primae pars a Septembri, ut anni civilis Indictionisque exordio, et a simili profationis inchoata, finem accepisset cum Februario: nobis autem Martium mensem concludentibus, et ad proximum Aprilem transcuntibus, hic esto partis et vasto opere tertiae

FINIS.

FALVEY MEMORIAL LIBRARY
VILLANOVA UNIVERSITY

DATE DUE

BX4655.A2 VILLANOVA UNIVERSITY *v.009
3 9346 00067339 4

FOR REFERENCE
NOT TO BE TAKEN FROM THIS ROOM
CAT. NO 1035 LIBRARY NUMBER

